

PIESN NAD PIESNIAMI SALOMONA,

która po Zydowsku שיר השירים
Sir Hásirim zowią.

ROZDZIAŁ. I.

A Jechmie pocatuję
niem wst
swoich: bo
lepsze są
piersi
twoje nad
wino. Wo-

niące olejkami nawybomiesiemsie.
Olejek wylany imię twoje: dla tego
pánienki wmiłowały cie. Pociągni-
mie: za toba pobieżemi do wonno-
ści olejów twoich. Wprowadził
mie król do pokojów swoich: rozrą-
dziem się y rozweseleny w tobie: pa-
mietając na piersi twoje nad wino:
prawi miłuię cie. Czarnacim ale
pietna córki Jerolimskie: iako na-
mity Cedat iako stóry Salomono-
we. Nie patrzącyście na mnie żem iest
śmiada: bo mie opaliło słońce: sy-
nowie matki moiej walczyli przeciw-
ko mnie: postawili mie stróżem w
winnicach: winnice moiej nie strze-

6 glám. Wzaymize mi którego miłuię
ie duszą moją / kiedy pascies / kiedy od-
poczywas w południe: abyś sie nie
poczela błagać za trzódami towarzysz-
ków twoich. Jesli sie nie znasz / o
napietnicyśa między niewiastami /
wymidz a idz za stadem trzód / a pas-
kożeta twoje przy budkach pasters-
kich. Jezdzie moiej w wożkach Pha-
raonowych przyrównalem cie przyia-
ciółko moją. Pietne są iagody lica
twojego iako Synogarllice: syła two-
ia iako kleynoty. Lancuski złote y
czynimy tobie srebrem nakrapiamie.
Kiedy król był na pokojach swoim / spi-
karnard mój wydał wonność swoje.
12 Snopki mirchy iest mi miły mój /
między piersiami moimi mieścić
bedzie. Grono Cypru mi miły mój /
w winnicach Engaddy. Oros ty
pietna przyiaciółka moją / otos ty
iest pietna: oczy twoje iako gołebice.
15 Oros ty iest pietny miły mój / y
wdzieczny. Łozko nase kwiecie pa-
ne: bialki domów nasych Cedrowe
stropy nase Cyprysowe.

CHRISTUS
do kościoła
oblubienicy
swojej.

CHRISTUS
między
kościołami.

CHRISTUS

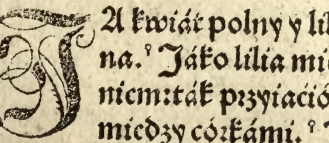
KOS

Abi

Tę pieśń wszystką iest duchowna / pełna
męgarnonéy miłości Chrystusowej prze-
ciw Kościołowi oblubienicy swéy / y wżatem
tę oblubienice przeciw Chrystusowi oblub-
biciowi. Bo ta iest mądrość Duchu święte-
go / aby położył iaka miłość przez wcielenie
nie swoje / Kościół oblubienice swéy sobie przy-
laczyl / dobrze przed tym mł sie to stalo /
dychał aby taka Pieśń o tym duchownym
małżeństwie była napisana. Co sie latwie ká-

dy może domyslić: bo co mówi o oblubien-
cy swéy / to żadney insey słuszyć nie może / y
to oblubienicy Chrystusowej / Kościołowi ie-
go świętemu / w którym iest naprzemysła iest
błogosławiona Matka tego / dla tego siła
słów tę tu do niéy napierwéy nalezy: y tym
sensiem ich Kościół i. cześco wyzywa / iako y in-
nych z przypowieści / y z Ekleziastika / które
o mądrości napisane są.

ROZDZ. II.

A Jak kwiat polny y lilja pado-
la. Jako lilja między cierni-
mi: tak przyiaciółka moją
między córkami. Jako iak-
błóń między dzierzem lesnym: tak

miły mój między synami. Pod cie-
niem iest któregośm pragnieć / siedzia-
łami: a owoc iest / łódki gárdlu memu.
Wprowadził mie do piwnice win-
néy / rozrządził we mnie miłość: ob-
lózcie mie kwieciem / osypcie mie iak-
błkii: boć mdleie od miłości. Lewa

KOSCIOL
do Chrystusa
oblubienicę
swoję.

miłosci, H.

H.

miłosci, H.

CHRISTUS

KOS.

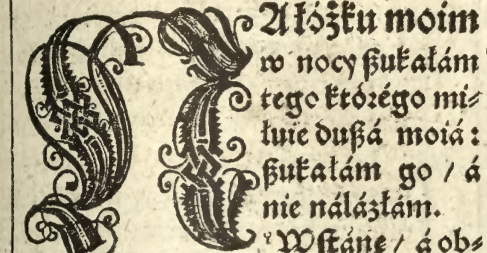
reka

B reka tego pod głową moją: a prawi-
ca tego oblapi mie. Poprzysięgam
was cótki Jerolimskie przez sarny
y przez ielenie polne / abyście nie bu-
dziły ani ocucić dawaly miłey moiej /
do kad sama nie zechce. Głos miłey
go mego: oto ten idzie staczac po
górach / przestakując pagórki. Po-
dobny iest miły mój sarnie y ielonko-
wi. Oto on stoi za ścianą naszą / po-
glądając okny / patrząc przez kraty.
Oto miły mój mówi ku mnie: wstań
spiejs sie przyiaciółko moją / gołebico
moją / pietna moją / a przyjdzi. Bóć
iż jina minela / deszy przeszedł / y
przeskal. Wkazy sie kwiatki po zie-
mi nasej / przyszedł czas winnic obzy-
nania: głos synogarllice słysan iest

13 w ziemi nasej. Siga wypuszcila
niedozryzale figi swoje: Winnice
kwitnace wydaly wonność swo-
ja: Wstań przyiaciółko moją /
pietna moją / a przyjdzi. Gołebico
moją / w rozpádlinach skalnych / w
macloch paskanu / wkaz mi oblicze
twoje / niechay głos twój zabizmi w
wsach moich: abowiem głos twój
wdzieczny / a oblicze twoje pietne.
15 Poymaycie nam listki male ktró-
re psuiz winnice: bo winnica nasej
zakwitla. Miły mój / mnie / a ta-
temu / który sie pasie między liliami.
16 Póki dzień nie nadydzie / a nie przemi-
na cienie. Wóć sie: bądź podobien
miły mój sarnie / y ielonkowi na go-
rach Bethet.

jest mój, a
ia 120.

ROZDZ. III.

A Łozku moim
w nocy szukałam
tego którego mi-
luie duszą moją:
1 szukałam go / a
nie nálaźlam.
Wstań / a ob-
bierz miasto: po vlicach y po ryn-
kach szukać bede którego miłuię duszą
moją: szukałam go a nie nálaźlam.
3 Znalezli mie stróźowie którzy strze-
ga miasta: Zaliccie widzieli którego
miłuię duszą moją: Náluczo od-
szedłszy od nich / nálaźlam tego którego
go miłuię duszą moją: poymálam go
y nie pusze go / aż go wprowadze do
domu matki moiej / y do komory ro-
dzicielskiej moiej. Poprzysięgam was
cótki Jerolimskie / przez sarny / y ie-
lenie polne / abyście nie budziły ani

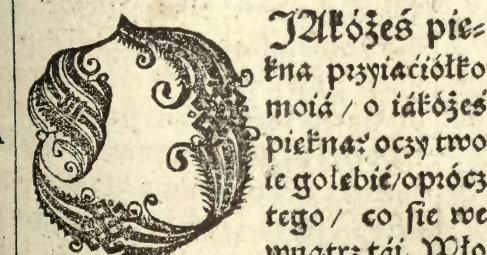
6 ocucić dawaly miłey / do kad sama
nie zechce. Któż to iest / która w-
stepnie przez puszcza iako promień dy-
mu z wonnych rzeczy mirchy y kadzi-
dła / każdego prochu apretarskiego:
7 Oto loze Salomonowe sesedzie-
siaz meżnych obkapilo / z nameżnicy
sych Izrael. Wszyscy trzymając mie-
cze / y barzo cwičení ku bitwie: Ka-
żdego miecz przy boku tego / dla
strachów nocnych. Lektyke woczy-
nił sobie król Salomon z dzierwa
Libanckiego: Silarz iey poczynił
srebne / poroczé złote / podniebie-
nie fialatowe: szrodek iey nastal
miłoscia dla córek Jerolimskich.
10 Wymidzcie a oglądajcie cótki Si-
onskie króla Salomona / w koronie /
która go wkoronowala matka tego /
w dzień zrekowin tego / y w dzień
wesela serca tego.

CHRI:

z szych, a-
bo pawimie
zioty, H.

Abi slobu.

ROZDZ. III.

A Jak kwiat polny y lilja pado-
la. Jako lilja między cierni-
mi: tak przyiaciółka moją
między córkami. Jako iak-
błóń między dzierzem lesnym: tak

wysly z kapieli każda májce po dwoy-
gu iagniat / a nieplodney niemáś
między nami. Jako tkánica karmá-
zynowa wargi twoje: a wymowa
twoja wdzieczna. Jako włómeć iak-
błkii granatowey / tak iagody twoje /
opódez tego co sie we wnetrz tai.
4 Jako wieża Dawidowa syła twoja /
która zbudowana z obronami: tysiac
tarcz wisz na niéy / wysyla brón mo-
carzów. Dwie piersi twoje / iako
dwoie bliźniatki y sarny / które sie pa-

M mm iij

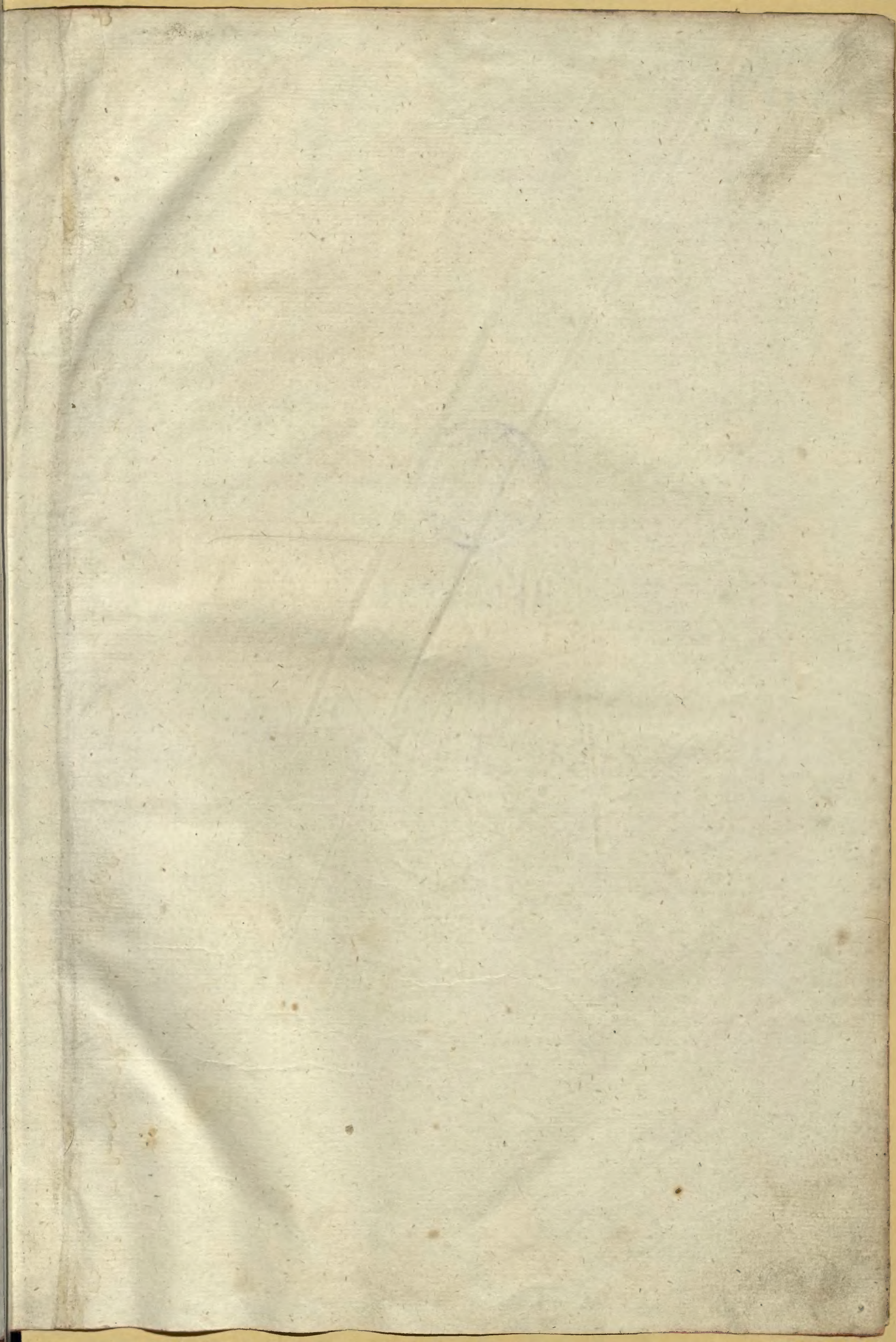
sq mies

4
965-47

depony's Puris n'kul.

Σ, XIII, 15

File 11 96.

965 1947

BIBLIA

TO IEST

KSIEGI STAREGO

Y NOWEGO TESTAMENTV,

WEDŁV G ŁACINSKIEGO

przekłádu stárègo, w kościele powsze-
chnym przyiètègo, ná Polski
ięzyk z nowu z pilnością
przełożonè,

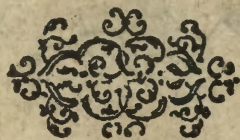
Z DOKŁADANIEM TEXTV ZYDOWSKIEGO

y Gréckiego, y z wykládem Kátholickim, trudnien-
szych mieysc, do obrony Wiary swiétéy powsze-
chnéy przeciw kácérztwóm tych czasów
należących;

PRZEZ D. IAKVBA WVYKA Z WĄGROWCA,
THEOLOGA SOCIETATIS IESV.

Z DOZWOLENIEM STOLICE APOSTOLSKIEY,

á nakłádem Ie^o M. Księżá Arcybiskupa Gnieźnień-
skiego, eté. wydane.

W KRAKOWIE

W Drukárni Łázárzowéy, Roku Pánskiego,

M. D. XC IX.

SIT DOMINVS DEVS TVVS BENEDICTVS, QVI
VOLVIT TE ORDINARE SVPER THRONVM SVVM,
REGEM DOMINI DEI TVI.

QVIA DILIGIT DEVS ISRAEL, ET VULT SERVARE
EVM IN ÆTERNVM: IDCIRCO TOSVIT TE SVPER
EVM REGEM, VT FACIAS IVDICIA ATQVE IVSTITIAM.

NAIASNIEYSZEMV
Y NIEZWYCIĘZONEMV MONARSZE
Z Y G M V N T O W I
TRZECIEMV,

Z LASKI BOZEY KROLOWI POLSKIEMV Y
SZWEDZKIEMV, &c. WIELKIEMV KSIĄZECIV
LITEWSKIEMV, &c.

Láská y pokóy od Pána nášého Iesusa Christusa.

WIEŤE, SŁOWA Y PISMA BO-
żego księgi, nowo w Polski ięzyk dla ná-
sych Polaków przełożoné, nikomu inšemu
napród, tylko W. K. M. Królowi y Mo-
náršé Polškiemu oddać przystoi: to rzecz śá-
má, to y powinność nášá po nas chce: przeto
ináčey áni możemy, áni chcemy uczynić.

A tak Naiásnieyszy Miłóściny Królu,
Panie náš, ze wśelákim vniżeniém y pod-
dánstwem nášym, tę Bibliá Polšká, dorák
W. K. M. napród, á potym y wśytkiého królestwá tego, oddáiemy,
ofiárujemy, poświęcamy. Niechże to będzie ku wiétszemu rozmnożeniu
chwały Boga y Odkupiciela nášého IESUSA CHRISTUSA, y wynys-
šeníu kościoła iego świętého: ku szczęśliwému W. K. M. pánowaniu,
y pomnożeniu wiáry y nabożeństwá wśytkiéy téy Korony Polškiéy.

Co tym chętnieý czynimy, widząc iż ón Nanyszy wśytkich królón
podávca Bóg wśechmogący, W. K. M. od wieku przeszłé y obrác so-
bie raczył: áby chwałę imienia swého świętého, y kościół swóy od ro-
zmáitých nieprzyiációł včisniony, w tych pólnocnych y závwiešionych
kráiącach, przez W. K. M. mnożyty wynyszał. Ná to z zamorza z do-
mu y Oyczyzny wyprowadziwszy ná tym máiestácie posádził, y tę Koronę
podał. Cóż wieđić dla czego tak uczynił, y czemu sie tak náświétszy
iego miłóści podobáło? któż tych skrytych y niepoiétych sądón Bożych
dośiáć może?

To pewná y nieomylná, iż táiedná y nieoimiená wola Boża iest,
ábyś nam mimo wśytkié inšé królował y pánował: poniewáż sam Bóg,
nád wśytko mniémánie ludzké, nie raz ále drugi y trzeci przez morzá y
skály, przez miéctze y náwáłności, nie ludzkimi ále Anyelskimi rękómá
wyrwáć y przenieść, y ná téy stolicy W. K. M. znowu posádzić nie
zániechał. Anyołóm swoim rozkazał o tobie, áby cię strzegli po wśytkich

drógach twoich. Na ręku swoich będą cię nosić, abyś snad o kamięn nie obrąził nogi twoiey. Sztanie sie za pomocą Bożą y to co daley mówię: Po śmiałach y bazyliśkach choǳić bęǳieś, y podepceś Lwá y Smoká.

Szczęśliny, od Bogá vmiłowány Królu, ży y pánuy nam szczęślinie: á Bóg spráwiedliny zá té vpršymá y gorácá miłość Bożá, dla którègo cści y chwały W. K. M. zdrowie y wšytko swoje wázyś: y Korony raz tobie od niego podané zachowa, y ieśce onę niebieską á nieśmiertelną Koronę zdawná zgotowaná odda. A ieśliż przy wielkich innych poćiechach y szczęślinym powodzeniu, Pan Bóg dobrotliny, podczas wedlug swego vpodobania świątègo, W. K. M. doświadczać y doznawać nie opuszcza: oto W. K. M. maś prędkie lékářstwo ná takie wšelákie przypadki. Rácz W. K. M. kárte którąkolwiek, w téy Bibliiey przenvrócić, á záraz W. K. M. znayǳieś, iż nigdy śadnègo tak szczęśliwègo Króla nie było, którègoby co kiedy nie dolégáło: á snad im Bogu miłsy byli, tym wiétsze przeciwnieśtná wytrwać musieli: ále im to z inšey miáry rozmaitemi poćiechami záwšdy sownicie nágradzał. A zwiázczá iż wojny ná świećie ciężšey niémaś, iáka ieśť z nieprzyiacielem niewidomym: bo iż czártá, rozmnożenie to chwały Božey, którè sie zá szczęśliwego pánowania W. K. M. ǳieie, boli: przeto zazdrościá, chytrościá, y złościá vzbwoiony, chciałby iáko nawiécéy przez swoje y sobie podobné nacsymia W. K. M. škodźić: y to pewna, iż łatwiey którègocolwiek inše, o nieprzyaciela niź tego vkrócić. Ale Bóg, który od młodości W. K. M. ze wšytkiego złego wyrynał, mocen ieśť y teraz wšelkie nieprzyiaciele, przed nogami W. K. M. zetrzeć.

Co sie nas kápłanów vbogich y bogomódlców W. K. M. dotyczy, bázso sie z tego ráduiemy, że ná ten czas mamy té okázýá, zá którą možeme y chęci náśe y wdzięczność przeciwn W. K. M. oświadczyć. Gdyż tak pan Bóg zráǳił, iż kiedy on sam to do serca W. K. M. podał, abyś W. K. M. kościół Apostołów Piotrá y Pávła świątègo, tu w Krákovie s gruntu, y mieśkaniè zakonowi náśemu budował: práwie téż ná ten čas poczelismy sie iuż byli o prędkim téy to Bibliiey wydaniu stárác: y wšem nieboścyk dobréy pámięci X. Iákub Wuięk, Author tego tłumáczenia, wyższawšy záłozenie piernwšego kámienia, rychło potym z poćiechą swoią, skończył bięg żywotá swego. Teraz iuż wydáiąc té Bibliá ná świat, iáko sie ná on czas zrázu vmyśliło: oddáiemy, pokornie W. K. M. żáǳiáć, abyś W. K. M. od nas ná znak wiecznéy wdzięczności náśey láskánie y miłośćinię przyiúć raczył. A tym zásem Páná Bogá prośić bęǳiemy, aby téż W. K. M. Dóm królenſki trwáły y wieczny ná tym miłym á požádanym potomśtwie y Synacšku Władisłánie zbudować raczył: á iáko dał W. K. M. począć to budování, tak téż ku chwale swego imienia świątègo dał skończyć.

A przy tym Naiáśnieyšy Miłośćinię Królu, Pánie y dobroǳieiu náś, po wšytkich inšych pracách, którè zakon náś w tym wšytkim królestwie iáko dlugie y šerokie ieśť, dla chwały Božey y kościoła iego, y dla porátowania zbáwienia luǳkiego, tak w kościele iáko y w Aká-

dámiách, znošily podéymował: to wydanie Biblii Polskiej niechay nam będzie świadkiem przed Maieństwem W. K. M. y przed wszytką tą Koroną Polską: żeć iako po tē wszytkie czasy we wszytkich postępkách naszym, tak y w tym nic inšego nie szukamy, tylko co ku dobremu y pomnożeniu tak kościoła Bożego, iako y wszytkiej Rzeczypospolitey należy. Mdiąc ono przed oczyma, co niekiedy Izaiaszowi S. rzeczono, żeć nas Bóg, nie do obcego y nieznaíomego ięzyka ludzi posłał, ale do Bratniej naszej, ludzi iednegóž narodu, kość z kości, ciało z ciała, krén z krwi Polskiej, ná to abyśmy naszej Ojczyźnie miłey we dnie y w nocy służyli, choćiać to niektórzy inaczey vdaia. A w tym wszytkim ono nas ciešy co napisano: Præ omnibus fortior est veritas. Mocny ieš król, mocne vino, mocna niewiašta, ale náde wszytko namocniejszy Prawda: przeto mamy nádkieię w Pánu Bogu, że tē wszytkie mony vstána, á prawda dali Bóg górę otrzyma. To tylko W. K. M. vniženie prošimy, abyš nam raczył być zánždy Miłostínym Królem. A my W. K. M. vprzéymem sercem z Dawidem S. winšować nie przestaniemy: EXAUDIAT TE DOMINVS IN DIE TRIBVLATIONIS, PROTEGAT TE NOMEN DEI IACOB; MITTAT TIBI AVXILIVM DE SANCTO, ET DE SION TVEATUR TE. TRIBVAT TIBI SECVNDVM COR TVVM, ET OMNE CONSILIVM TVVM CONFIRMET. W Krákovie z Domu SOCIETATIS IESV v S. Bárbáry, w dzień S. Ludowika Króla. 25. Auguſti. Roku 1599.

W. K. M. nášego Miłość. Pána

Nanižšy słužy y bogomódlcy,

Káplani zakonu
SOCIETATIS IESV.

STANISŁAW KARNKOWSKI

Z LASKI BOZEY ARCYBISKVP GNIEZNIENSKI,

L. N. PRIMAS KORONNY, Y PIERWSZE KSIĄZĘ:

Czytelnikowi łaski Bożey.

CO sobie często na pamięć przywodzi te czasy y dawniejsze / a pilnie wważa / iako Bóg wszechmogący / acz zawsze od początku / ale nawieczę w tym wieku od narodzenia Pana zbawiciela naszego bestnastym / Kościół swój rozmaitemi a wielkimi trudnościami nawiedzać / y zaście do ich włacnienia y zmiesienia dziwne a rozliczne drogi / y sposoby w kázować y podawać raczył : Żądziwić się musi nie dosćigley mądrości y opatrności tego : a przypa truiąc się niezmiernym y nieprzebranym skarbóm miłosierdzia tego / musi z Prorokiem S. zawołać a dziękować : Panie zastępów / któż podobny tobie ?

Pla

1. 6. **N**ieznys jest Panie / a prawda twoja około ciebie. Tys poniżył pysznego iako zramonęgo / mocą ramienia twęgo rozproszył nieprzyjacioly twoie. Podniósł się był / wpatrzywszy okazia y pogode do złęgo / on náder pysny a główny nieprzyjaciół ludzki / oburzył się na dom Boga żywego : zátřasnął nie tylko dachem y ścianami / ale też y fundamenty ięgo / chcąc go z gruntu wyrócić y zmieszyć. Wzmiecił ciężkie a iádowite kácerstwa trzech sekt główniejszych / Confessionistów / Sakramentarzów y Nowochrzczeńców / których się płaszczyłem niezliczone inśe błędy y kácerstwa potrywaia : które acz sobie przeciwne / iednak w tym zgodne są / że wysytkie iakoby przysięgły się / na wiare S. powszechną Rzymską / mocą wysytką iada y szturmują. Do tego násiat tenże nieprzyjaciół škodliwego kátolu niezliczonych złości / zbytków / abusiuni, y na wysytko złę rozpusty. Zepsowane obyczaje nie tylko swietekich / ale y duchownych / tym wietřą błędom y kácerstwóm droge uczyniły. Bo iako powie dział Apostól S. Niektórzy odrzućmyśy dobrze sumnienie / wiare utracili : Niektórzy wdawşy się za chęwością / od wiary zblądziłi. W tymże wieku / za máły czas / moc Turcka wielką škodę uczyniła / wiele królestw y państw sobie podbiła / w których wiara chrześcijańska bárzo ucisniona jest. Ta wietřą žal Kościoła Bożęgo / odstępiły od niego niektóre narody / królestwa y księstwa w Europie : wdaly się swowolnie / wrzćkomo do sczerę y reformowaney religii / a ono według prawdy do niezbożności / do życia rozpustnego / do sprośnych a dawno przed tym potępionych kácerstw.

Wszakże iednak Pan wszechmocny / w prawdzie swęj nieodmienny / iako się obiecał z Kościołem swym aż do skończenia świata mieścić : tak w tey ciężkości ięgo nie opuścił go / ale mocą ramienia swęgo rozproszył y rozprasa nieprzyjacioly ięgo / y cudá wielkie przed oblicznością wszech narodów ukázł. Co się z tych przynamnięć dzie sięci znaków łaski y szcudroblivosti ięgo okazać może.

Bo naprzód / przeglądając opatrnością swą Bożką / co się tych żalosnych czasów z Kościołem ięgo dzieć miało / wzbudził na początku wieku tego / dwu możnych a przeważnych kátholickich Monarchów / Ferdinándą Hispańskiego / y Emmánuelą Portugalskiego Króla / którzy przez Ameryká Wespucyusa / Chrystophá Kolumbá / Piotrá Alwára / y inśe ludźie przemyslné y dzielne / Indyjskie y nowego świata wielkie / możne / a nigdy przed tym niesłychane narody / wyspy / y królestwa / na wschód słońca y zachód daleko odległe / náleżli / do przepowiadania Ewangelii otworzyli / y po wietřey części sobie zholdowali.

Drugi znák łaski Bożey Kościołowi okazany / żąd się znác dać : W ro-

tu Pánstím/ tego wieku dwudziestym/ spádlá z niebá ná zemie gwiazdá (iáko Jan S. w Obiáwieniu swym widziál/ y potomnym čásóm poďal) to iest/ Márcin Luther nieszesesliwy/ stan zakonny z życiem swowolnym á nierządym / y professy czystości z wśeteczestwem y swietotradztwem odmieniwszy / gdy wpoimie przy swych biedziéch stal/ od Leoná Papieżá tego imienia dziesiatého / zá heretika osádzony/ sstal sie naczyniem sátsánstím/ przešťáncem Antychrystowym y pomienionych tego wieku sett y kácerstw/ głowá y pátriárchá : iáwná á žalosiá przeciw kósciółowi bóžemu wojne podniósł. Lecz Pan niebieski y w tym niebespieczeństwie oblubieñce swej nie pizepomniał : ále iáko niegdy przeciw Ariusowi Athánázego / przeciw Nestoriusowi Cyrillá / przeciw Jorwinianowi Wigilancusowi / y Elwidiusowi Arcybiskupóm/ Hieronymá : przeciw Mánichesyczóm y Pelágiusowi Augustyná : przeciw innym heretóm kácerstím wiáry swietey nieprzyiaciółóm inné staroné obroné / iákoby ná hárc y czoło wystáwiál : ták tegóž času/ kiedy Luther ná kštalt furiéy piekielney z osákiem niezbožného towarzysztwá / kósciółá porwśechného skáteczność watlić y pśowác poczáł. Ignácého Loiole Societatis Iesu przodká y fundatorá / iáko mežnego kósciółá swého obronce/ wybudzić raczył : áby on sám siebie y syny swoje przy drugich w kósciele Bóžym wiernych robotníkách / murem domowi Bóžemu/ przeciw gwałtowni náciérájącym nieprzyaciół / zástáwił : áby náuka y pobožnym żywotem ich wiáry od heretyków bronil / á miedzy pogány iá sczepil y sěrzył. iákóž gđzielkowiéť tá Societas miedzy heretiki mieysce má / znáczny pożytek zá pomocá Bóžá czyni. Abowiém iž tu opuścze piáce iéy miedzy kátholiki pożyteczné / w rśesěy Niemieckéy/ w Niderlándzie/ w Czechách/ we Fránciiéy/ w Angliiéy/ w Węgrzech/ tu y nas w Polsce / w Prusiech / w Litwie/ w Rusi / w Inflantciéch / y indziéy gđzie kácerstwá wolnie plužá / wiele ludzi w wierze osłábiáły / náuka/ písanie/ rozumow y kázánia ich potřezpily/ chwiejácych sie rátowały / wpádlých podźwignely / bládzácych ná práwá dōge przywiódlý. do czego tež mlodži w ich škólách cwičzenie y w pobožność zápiárowáné wiele pomaga.

Co sie záste tćnie sczepienia/ y rozšěrzenia wiáry swietey w onych dálekich nowo náleżtonych/ á Boga nieznájących kráinách Indyjskich y swiátá nowego / ácz tám Bóg wśechmógácy ná te známienitá pracá rozmaitych zakonów robotniki/ y inšé słowá swého y Sákrámentów sáśárze posłáć raczył : gđzie tež iuž ná wielu mieyscách Arcybiskupi y Biskupi postánowieni pewné swe Diceceses y kóscióły rozdzieloné máj : iednáť pod tymże časem / gdy tu y nas w Europie rozmaité kácerstwá góie biorá / tám tež przereczona Societas żołnierzów swych wypráwić niezámiechálá : y podźisđzien w zachodney y wśchodney Indiiéy / z wielkim pożytkiem duš tám tych ludzi / ták žyjá / że áni džiłich narodów śrogosciá / áni wlástnych towarzyszów przed oczymá swémi křwie wylániém : áni żadnémi trudnóściami/ od przepowádánia Ewángeliéy odśtráśyc sie nie dáđž. Gdy tedy tu w nášey Europie niezbožni kácerze Bóžkie y ludzkie práwá gwałcá : gdy kóscióły lupiá / klastory palá / křyžje Chrystusowé y Swietých obázy burzá / swiátosci nisczá / y od stolicy Apostolskéy odšepuiz : tym časem w onych odleglych dáleko wietšych kráinách / nové kóscióły piáwdžiwému Bogu buduiá / křyžje ná cześć y chwale Boga wkręžjowáného / y obázy swietých / dla pámiatki y náśládownáia ich stáwiá / do swiátosci wczásciá / Biskupá Rzymśkiego/ Chrystusowym namiestnikiem y Piotrá S. successorém byđž wyznáwá / y oného w wczéiwosci przystoynéy máj. Co sie w roku tego wieku 85. dná 21. Márcá z wielká práwowiernych póciehá iáwnie pokázálo : kiedy z bázro dálekich kráitów Jáponśkich / dwu królów chřesćtiánśkich y křáğžeciá iednégo postłowie/ trzy láta w dōdžie morzem y zemiá stráwiłšy / Grzegorzowi trzynátemu posłuszeństwo z wielká wczéiwosciá y pokorá oddáwali.

Trzeci znáť iásti á szodroblivosti Bóžkiey przeciw kósciółowi swému ten iest : Potřebowál tenže kósciół dla utwierdzenia wiáry swietey/ dla wykozenienia błędów niezliczonych / y kácerstwo co džién sie wiecey sěřzácych / y dla nápiáwy obyčciów ták duchowienśtwá/ iáko y gminu chřesćtiánśkiego/ synodu ábo sěymu duchowného generalného chřesćtiánśtwá wśytkiego : y ten z iásti á opátrności Bó-

ściey/zá pilnością y staraniem Páwła tego imienia trzeciého/Pásterzá tegóž koscio-
 lá nawysšého/ w Trydentcie byl złożony/y w roku tego wieku 45. dnia 13. Grudnia/
 zaczęty /zá Juliusá trzeciého prowadzony / á potym roku 61. dnia 4. Grudnia /zá
 Piusá czwartého ná stolicy Piotrá S. siedzącego /szczęśliwie iest skonczony. Ná
 którym od Gyców tam zgromádzonych 255. wiele błedów kácerških potepionych /
 wiele rzeczy známiennitych/y chřeściciánskiej Rzeczypospolitej zbáwiennych iest po-
 stánowionych. Ale osobliwie náuka o grzechu piéworodnym / y nášym wšpráwie-
 dliwieniu / y o siedmi Sákraméntách / á nawiecey o przénadoštoyniešsey ciáły y
 Erwie Pánskiej šwiátości / ták táśnie iest podána y wyložona: błedy též přecitroné
 wkázané y potepioné že sie od tego času geby kácerškié o tych ártýkulách přeciw ko-
 sciolowi kátholickiemu **zdáda bydy záwárté**: á miedzy sámými Adwersarzými o
 tychže ártýkulách opinie y błedy niepzeliczoné/ swary niežnosné/y záátrezenia nieu-
 blagáné/ ták powstáły y zmocniły sie/ že im nigdy / áž sie sámé sekty wniwec obró-
 ca (tákož iuž nišceiz) koncá nie bedže. A iž do škázy wiáry y dobrych obyčáštów/
 czytání bez brákwání kšąg / á nawiecey heretyckich / přeciw wierze / y inšych o
 rzeczách márných á plugárych / ábo próžnych y dworných / wielká čestokroč okázá-
 y přyczýne dáte: Ná tákich kšégách žeby sie kátholicy ználi/y wšelákich tádów y zá-
 rázy w nich vštržec sie mogli: Pius czwarty/y Concilium S. Trydentské ľudje pe-
 wné ná to náznáczyli: kšózy náuki y sposoby perwé do wwiárowání škodliwych
 kšąg potřebné spíšawšy/ reyeštr authorów tychže kšąg / y inšych/ kšózy zázáwšy
 imienia své/ škodliwie co y zázášliwie pišáli/ vczynili. A iž tákich kšąg y authorów
 po Trydentskim Concilium bářzo wiele přýbylo/ tenže reyeštr/ šéržey nápišány / zá
 rošlázániém Sixtusa piátého y Klemenšá džišieššého / z wielkim pożytkiem wier-
 ných Božych niedarowo w druk iest podány.

Czwarty miał kasty Bożey Kościołowi okazany / ztąd sie pokazuje. Ża-
trzasali nabyt / y przechwalali sie kacerze tych czasow / vmietnoscia Pisma S. a
nawiecey iezykow Hebrajskiego y Greckiego : księgi swiete starego y nowego testa-
mentu wrzko mo z Żydowskiego y Greckiego iezyka / a ono racze z mozgu swego wi-
chrowatego / według zdania wlasnego / czestemi a rozmaitemi y niezgodnemi / na
Lacinski iezyk y insze przekladami / odmiennianiem / przydawaniem / wymowan-
iem / glaszowaniem / do swych kacerstw naciaganiem / dzwonnemi censurami y saccunkami
swieimi srodze pswali / specili / y w lekkie powazenie do pospolitego czlowieka przy-
wodzili. Temu zabiegajac ci / ktorzym nalezy staranie o wszystkiey owczarni Panskiej /
po wydaniu troche przed temi kacerstwami Biblii trzemi iezykami / Żydowskim / Gre-
ckim / y Lacinskim / przez Franciszka Ximeniusa Arcybiskupa Toletanskiego : y po
drugim tychze ksiąg wydaniu / przez Ariasa Montana / y insze ludzие wzrone / za po-
wodem y nakladem króla Hiszpanskiego / z przydaniem wykladu Chaldeckiego sta-
rego zakonu / a tertu Syryackiego nowego testamentu / y z przyczynieniem wielu
rzeczy do zrozumienia Pisma S. potrzebnych : po tych edyciach ksiąg swietych /
Pastorze Kościoła powszechnego starali sie / aby rozmaitcie zfalbowane / iako nalepiey
y naszczepney w druk byly podane.

Miedzy tranſlaciánami piſmá ſtarégo zákónu z ięzyká Żydowſkiego / przekład ſię
dmużdzieſiat y dwu tłumaczów / napiérwſzy / y w nawietſzey zárowſe powadze był / ták
w koſciółkach wſchodnych / iáko y w zachodnych. Tego nietylko Doktorowie koſciół
ni naſtárſzy / ale teſz ſam Pan Chriſtus y Apoſtłowie przywodząc Proroctyé y z Pſal
mów ſwiadectwa / używáli. Lecz ábo ſámá dawnoſciá / ábo przepiſuiących y dwu
piſuiących omyłka / ábo źle popiáruiących ſmiałoſciá / y nieoſtrożnoſciá / ábo z ro
zmańtych przekładów Gréckich / których ſie potym námmnożyło / ſłów niektórych wtrą
ceniem / ábo nákoniec przewrotnoſciá y złoſciá nieprzyiaciół koſciółá Bożégó / y
dla inſzych przyczyn / ná wielu mieyſcách dziwnie był pofałſzowany / y popſowany.
Ale nie dawno zá pomocą Bożá / y ſkáraniem ſtolice Apoſtołſkiey / z wielką w Pi
ſminie S. y w przedmiejſſych ięzykach biegłych ludzi pilnoſciá / przydawſzy varietatem
lectionis / ſtoſuiąc teſz exemplarze miedzy ſobá naſtárſe / które náblížey do źróddlá ię
zyká Żydowſkiego przyſtepowály / y przyczyny popiárwy téy poſledmiejſſey edycií / iáko

Biblia Com
plutensia,
Biblia Re-
gia.

nado doskonała bydy mogła oznaymować / tak Greckim / iako Łacinskim ięzykiem osobno znamięnicie w Rzymie iest wydany.

Ktemu stary y w Kościołach zachodnich daley niż od tysiąca lat zwoyczajny piśmá S. Łacinski przekład / częścią przez Hieronyma S. ksiąg niektórych piśmá S. napisany / abo poprawiony / częścią iaki był zdawna zachowany / y przeto od Doktorów S. ^avetus, ^bvulgata, & ^cItala translatio nazwany / (który według dekretu Concilium S. ^dTrydentskiego miedzywysytkimi Piśmá S. translacyami w nawietszym w wysytkich ma bydy poważeniu) acz od zacnych Akademių wczonych ludzi nie raz był poprawiony: iednak iż w tak wielkiej rzeczy żadna zbyteczna pilność niema bydy poczytana / za staraniem Pasterzów Kościoła powszechnego / poczynszy od Piusa czwartego / aż do terażniejszego Klementa ósmego (który na to ludzie w Piśmie S. y w ięzykach dobrze ćwiczone wysadzali / y zesłał co nawiecey nastarszych exemplarzów dla uznania textu nawłasniejszego zbierali) tenże przekład Łacinski z wielką pracą y pilnością / według Originalów Żydowskiego y Greckiego ięzyka / iako mogło bydy nalepiey przeczyszciony / y do pierwszey szczystości y zupełności swey przywrócony / przed sześcią lat Kościołowi Bożemu iest podany.

Piąty znak iaki Bożey Kościołowi swemu ten bydy miniemam. Po Bożym słowie tak piśanym / iako bez piśmá wstnie Kościołowi Bożemu podanym / pierwsze miejsce mają dekrety namiestników Pana Chrystusowych / y Kanony abo ustawy Synodów generalnych Kościoła wysytkiego. Po tych / postanowienia Synodów Prowincialnych y inszych od stolice Apostolskiej potwierdzonych: za tymi sentencye abo mądre nauki y zdania Ojców S. y Doktorów Kościoła Bożego ważność swą mają. Tych dekretów y sentencyj po inszych zacnych a wczonych ludziach / którzy sie w téjże pracy dawno przed tym obierali / wiele zebrał mąż wielkiej nauki / zakonni Benedykta S. Gracjanus / który żył przed 448. lat. To pożyteczne zebranie iego Decretum nazwane (z przydaniem Dekretalów Grzegorza IX. y z inszymi do tego należącymi / iako iest / Sextus Decretalium, Clementinae & Extravagantes) w Akademiach chrześcijańskich / w tych zwłasczą co sie w prawie duchownym ćwiczą / w wielkiej powadze zawsze było: iakóż iest do zachowania Kościelney karności y porządku bázro potrzebne. Jednak iż tak w samym textcie / iako w wykładzie do textu przypisanego / częste sie omyłki y błędy znaydowały / za rozkazaniem Grzegorza XIII. od ludzi wczonych y pobożnych / którym poprawa tych ksiąg zlecona była / zniiesione y wyrzucone są / y tak corpus iuris Canonici, abo summa praw duchownego / iako mogła bydy nalepiey poprawiona / przed 15. lat na świat wysła.

Szesty znak iaki Bożey Kościołowi okazany ten iest: Ze za tegóž świe-
tey pamięci Grzegorza XIII. czynnością / po namowie y porozumieniu z pańy chrześcijańskimi / y z ludźmi wczonemi / stała sie dlugo przed tym oczekiwana poprawa Kalendarza. A osobliwie wielkonocny czas / za którym idzie świat inszych duchownych świecenie / według biegów niebieskich / nieodmiennie iest postanowiony. Albowiem do obchodzenia czasu przystoynego święta Wielkonocnego / według zdania Ojców S. y ustawy starodawnych pasterzów Kościoła powszechnego / y wchwały synodu pierwszego Nicenskiego / trzy rzeczy są potrzebne: naprzód / żeby zrównanie dnia z nocą / które iest początkiem Wiosny / zawsze na dzień 21. Marca (iako było za czasu tegóž Concilium Nicenskiego) przypadało. Ktemu żeby wpatrowany był dzień 14. pierwszego Ksieżycy / to iest / pełnia / która by abo na dzień pomienionego zrównania dnia z nocą / abo po nim zaraz przypadła: nie sie nieogladając na te / które przed tym / by též y iednym dniem tylko minela. A do tego / żeby za tą pełnią zaraz w pierwszy dzień niedzielný Wielkanoc chrześcijańska była świecona: chybaby dzień 14. pierwszego Ksieżycy / to iest / pełnia / przypadła na Niedziele. boby na ten czas dzień Wielkonocny do drugiey Niedziele pomieniony bydy musiał / żebyśmy sie z Żydami abo z Heretykami / którzy po Żydowsku dnia 14. pierwszego Ksieżycy Paskhe obchodzili / nie zgadzali. Te trzy rzeczy żeby napotym zawsze były zachowane / a nigdy sie nieodmieniali / dobrze opatrzono. Bo nietylko zrównanie dnia z nocą / które bywa początkiem Wiosny / na swe miejsce / iako bylo za czasu Concilium pier-

^aGreg. epis.
ad. Leandrum cap. 5.
^bHieron. in cap. 49. isa.
^cAugust. li. 2. de doctr. Christ. c. 14.
^dsessi. 4.

wszego Nicenskiego (od którego miał dziesięć dni / to jest / do 11. dnia Marca / od onego synodu / aż do czasu tej poprawy / w roku tego wieku 82. było wstąpiło) wyrzuceniem dziesięć dni z Kalendarza przywrócone jest: ale też żeby na potomne czasy / to zrównanie dnia z nocą / na którym wszystko zawisło / z miejsca swego nieustępowało / pilnie to obwierzano y postanowiono: żeby od przyszłego roku 1600. który przestępnym ma być / każdy potym rok setny / nie był przestępnym (iako przed tym bywał) tylko czwartosetny każdy / żeby bywał bissextus albo przestępnym / w którymby miesiąc Luty miał dni 29. Ktemu żeby 14. dzień pierwszego miesiąca / według którego dzień wielkonocny ma być / świecony / na swe miejsce (od którego był wiecący niż cztermi dniami odstąpił) był wstawiony / y każdego roku niepochybnie był należony: a nad to / aby now / y dzień każdy porządkie każdego księżyca na swym miejscu / według biegu niebieskiego / w czytaniu Martyrologium był mianowany: dla tego na miejsce złotej liczby / iakie przed tym było w Kalendarzu / mądze wynależony cyclus albo liczba Epactarum, za której znajomością / pełnia wielkonocna / y now każdego księżyca / a ztym każdy dzień tego może być należony y opowiadany. Tym sposobem Kalendarz według biegów niebieskich / za łaską Bożą / nieodmienne w klóbe swą jest wprawiony.

Tenże Papię S. (iż też to przypominie co do opatrności Bożkiej y starania iego o Kościele swym należy) tak wprzemyśle myślił o naprawie zachowaniu y rozszerzeniu wiary Katołickiej / że mało nie we wszystkich państwach Kacérztwem zarząznych / Seminaria dla ćwiczenia młodzieńców / nie tylko w naukach wyzwolonych / ale też w wierze powszechniej y w pobożności / przy szkołach Societatis Iesu wielkimi nakładami tu y owdzie pobudował / y dochodami opatrował. A iżby wiare świętą iako nadaley y do krajów barzo odległych rozszerzył: toż uczynił w Japonie / na wychowanie świętą do Chrystusa nawróconej młodzi Japonickiej. Te seminaria iako innsi successorowie iego / tak terażniejszy Clemens VIII. wielkiej mądrości Ociec S. szczeniowoscią swą / z wielkim chwałą Bożę pomnożeniem / zachowuje.

Siodmy znak łaski Bożej przeciw Kościołowi ten być rozumiem: Do wykładu y zrozumienia Pisma S. do naprawy y zażegnania wiary świętej powszechnej / do rozsądku y uspokojenia controwersyj y sporów około wiary / tak tych czasów / iako y inszych powstawiających / barzo potrzebne y pożyteczne czytanie pism oyców S. starodawnych / tak Gręckich iako y Łacinskich: którzy nauka Apostolska / tak na piśmie / iako y bez pisma podana / pilnie przechowy / y iako z czystych źródeł wyjęczepnawszy / y spisawszy / potomnym czasom onej wierze dochowali / y dudy ią krowia swą zapieczetowali. Te jednak pisma ich / albo ieszcze nie wszystkie na iawia wyszły / albo z Gręckiego na Łacinski ięzyk nieszczerze przetłumaczone były / albo od herezytów lub od niedbanych y nieumiejętnych Pisarzy y Drukarzów / albo od nieprawnych correctorów / którzy dowcipowi swemu nazbyt vsiąg według zdania swego one poprawowali / srodze posalfowane y popsowane były. Jednak za łaską Pana wszechmocnego w tym wieku od uczonych Katołików / wiele ksiąg Oyców S. które przed tym niesłychane były / na świat wyszło: wiele z Gręckiego ięzyka wierze przelożonych: wiele według starych exemplarzów znamięnienie poprawionych.

Osmiy znak łaski Bożej przeciw Kościołowi swemu ten być należy. Jako Luter y dudy tego wieku sektarze przeciw wierze starodawnej / swowolnie mówią y pisać porzeli / tak sie ksiąg wiele niezliczonych Kacérztw / potwarzy / fałszów y bluźnierstw pełnych namnożyło / że sie iako Jan S. w Obiawieniu swym widział / smodliwym a prawie piekielnym dymem szkodliwym a bluźnierckiej nauki ich / nie tylko powietrze / ale y słońce zaciemiło. Bo nie dosyć mieli przeciw Kościołowi Bożemu / przeciw głowie widzialnej / y przedniejszemu członkowi iego / przeciw Stowu Bożemu y Sakramentom / sromotnie pisać / ale też przeciw słońcu sprawiedliwosci Pana Chrystusowi / y przeciw Trócy przemaswietszej / iako wściekli y szaleni geby swę y pióra rozpucili / do ostatecznej ślepoty y zapamiętania Boga / cnoty y wyszku ludzkiego wiodąc / żeby mówili / iako on niebożny: Niema Boga. Ale Pan z osobliwej

Apoc: 9.

łaski a opatrności swej / daleko potężniejszemu woysku niż nieprzyjacielskie / wzbudził pobożnych gruntownie uczonych / wymownych y niezwykłych żołnierzy swoich / którzy sie tym furjom piekielnym meżnie y statecznie stowry y pisaniem za kościół Boży zastawiać / tak ich namiętność y siły zwatili / tak chytrości y fałszywe wytknili / że sie ich wpadku y zniszczenia / za pomocą Bożą / w rychłe spodziewać możemy. Mieszajmy tymi / moim y wielu innych zdaniem / przodek mój Robertus Belarminus / Societatis Iesu Theologus, w tym roku S. R. E. Cardinalis : który tak uczucie y iasnie katholicke nauce czytelnikowi podać / tak gruntownie y dostatecznie na wysvětlenie różnorodnych sektarzów znaczniejszych argumenty odpowiada / że księgi jego słuszenie sięować mogą: Omnium controuersiarum huius temporis de fide christiana corpus absolutissimum.

Sziewiaty znają łaski y starania Bożkiego o kościół swój / ten jest: Przed kilkiem a dwudziestą lat Ministrantowie Nymagdeburscy Luteranowie Centurias kościelney historii pełne fałszów y błędów wydali. Przeciw tym pisali uczucie Alanus Copus, Gulielmus Eisengrenius, Petrus Canisius, Franciscus Turrianus, Conradus Brunus y inni Katholiccy. Ale nadostateczniej Cesar Baronius Kardynał / wydawszy do tego czasu Otto annalium Ecclesiasticorum tomos. W których porządku od narodzenia Pána naszego / aż do sześciu set lat y daley / według porządku lat Pánstkich / y namiestników od niego postanowionych / y według następowania po sobie Cesarzów Poganstkich y Chrzesciánstkich / nie tylko co sie każdego roku w kościele Bożym działo dowodnie y iasnie opisuie / ale też zdiady y fałszywe Centuriatorum odkrywa / a źródła y postępy prawdy / nienaruszone / y nigdy nieustawiające kościół Rzymstkiego nauki z słowami Bożymi / z tradycjami Apostolskimi / z Dziejami S. którzy onych wieków żyli / y z innych pisarzy Żydowskich / Poganstkich / y Chrzesciánstkich / mądze y z wielką pilnością a szczerością wkładzie. Za co mu siła wiceni Boży powinni. Nie wspomina tu / iako wiele tego wieku ludzi wielkiej nauki y pobożności / na wiele ksiąg pisma S. a dudy na wszystkie Biblii uczone a głębokie wykłady pisali. Samilcze na ten czas / iako wiele ozdobnych a gorących kazania / Homiliarzów y Postyl / y ksiąg rozmaitych do wzbudzenia nabożenstwa y ćwiczenia w cnotach świętych na świat wyszło. To prawda / że ten wiek / acz w miłości Bożej nie tak podobno / iako dawniejsze gorący / ale we wszelkich naukach / y w wynalazkowaniu rzeczy nowych / a przed tym niesłychanych / zda sie być seculum ingenii fecundissimum & eruditissimum. A daj Panie Boże / aby sie też wiara S. cnota y miłość Boża / iako nauki y wymysły ludzkie / rozkrzewila.

Do naszey polski przystępuje / która ma od Pána Boga nieposledniejsze dary swe / które tu za dziesiaty znać szkodliwosci jego klade. Miala niedawnemi czasy (iż dalszych nie siegam) mądrością / dzielnością / pobożnością y innymi cnotami Pánstki wielkiego / y postronnych narodów sławnego / y wieczney pamięci godnego króla Stephana : który (iż to tylko z wielu rzeczy od niego z wielką pochwałą uczynionych przypominie) gdy czynnością swą / a meztwem rycerstwa koronnego / za pomocą Bożą / tego dostał / co był nieprzyjaciel tej koronie odiał / o to sie nawiecz starał / żeby w onych krajach / które częścią dla niewolstwa nieprzyjacielskiego / częścią dla odsczepienstwa y kacerztwa barzo były zgrubiały y zdziczały / prawdziwą wiare y chwałę Bożą przywrócił / a z religią y naukami wyzwolonemi ludzkość y o byczajach dobrze wprowadził. Dla tego fundował w Inflantach Wendenstkie Biskupstwo / Collegia też dla naprawy y szczerzenia wiary powszechney / y ćwiczenia w pobożności y naukach wyzwolonych w Rydze / w Derptcie / y w Polocku fundował y potrzebnym opatrzeniem nadał. Ma y teraz Polska Zygmunt III. Pána prawie Chrzesciánstkiego / w wyznaniu y obronie wiary katholickej gorącego / y o cześć a chwałę Chrystusa Pána z wielką chęcią y pilnością sie zastawiającego. czego ludzie pobożni y tu / y gdzie indziej w niektórych wieku tego królach pragneli. Ma też to królestwo z łaski Bożej teraz Biskupy w straży pasterskiej y dozoru kościołów / káplanów / y owieczek swych czynne y pilne. Z których niektórzy wiedząc iako na dobrym ćwiczeniu młodych ludzi wiele chrzesciánstkiey Rzeczypospolitey należy / Col-

legia fundowali y nādali. Dudy według postanowienia Concilium S. Trydent-
skiego Seminaria / z którychby wczem a bogobojni káplani wychodzili w Biskup-
stwach swych przy tychże Collegiach zalozyli. Dudy Contubernia abo Bursy na wy-
chowanie perwnego pocztu sláhcicow chudszych / y inszych w bogich / ale dowcipnych
y pilnych mlódziencow nādali. Tych trzech rzeczy nam też Pan wszechmogacy z do-
broci swęy dokonac / y doczekac dac raczył. A nietylko duchowni / ale y swietcy zacni
ludzie z miłości ku Panu Bogu y oyczyźnie swęy / tóż na wielu miejscach z wielką
slawą swą / czynili.

Sprawić też to raczył Pan z łaski swęy / że niedawnemi czasy Kościoły Ruskie o-
bzędu Gréckiego / do społeczności Kościoła Rzymskiego po wietszej części przysła-
pily / y przez posly swę (uż temu czwarty rok) posluszeństwo terażnięszemu namie-
stnikowi Chrystusowemu Clementi VIII. oddaly. Co niech Pan wszechmogacy w
nich wtwierdzi / a insze któzy iesze przy wporze swym stoia / niech Duchem swym o-
swięci.

Náostaték miała Polska nawiecéy w tym wieku y ma iesze za łaską Bożą / wiele
ludzi náukę y cnotą sławnych. Miedzy tymi był Józefus Kárdynał / swiátłość y o-
zdoba imienia Polskiego : którego wiary powsechnęy wyznanie / y insze księgi z tá-
ką chęcią od postronnych narodow są przysię / że ie nietylko trzydzięści y dwa kroć
w przednięszych miastach chrześciańskich / iesze za żywota iego / drukowano : ale
też na Niemieckim / Fráncuskim / Włoskim / Flánderskim y Polskim ięzyk są przełożone. Ma-
my y inszych ludzi wielce wczonych rozmaite księgi / tak Lacińskim / iako y Polskim
ięzykiem / drukowane. Przeciw sektom kacerzkim / które tu w nas plują / wiele ich zna-
mienicie pisało. Dudy historye swietych / wsełákich cnót y swietobliwosci przy-
klady / y insze księgi do nabozeństwa y pobożnego życia pomocné wydały. Są też
Postille kilku authorow y kazania naszym ięzykiem wczem y bázro pożytecznie mie-
dzy ludzie podane. Maja teraz / co Lacińskiego ięzyka nie rozumieja / czym sie do-
bze zabawic : maja zkad sie y sami wiele dobrego náuczyć / y drugie do dobrego przy-
wiezdz moga. A day Pánie Boże / aby czytaniem wiecéy / niż pićiem / abo inszemi
próżnemi / a škodliwemi rzeczami czas / nád który niemáš nic drozszego / trawili.
Mnięby złego w Rzeczypospolitej było / y mielibysmy do wsego dobrego ludzie
sposobnięszy y mędrsi.

Gdy tedy tak hojné dobrodziejstwa / które sie tu námienily / y insze od Pána wszech-
mocnego Kościołowi iego / acz záwse / ale osobliwie w tym wieku czynione y siebie
i wazam : wstrzymac sie nientoge / abym pociechy y wesela / które zkad odnose / o-
znaymie / y iego Boskiemu máiestatowi dziekowac niemial / że za iakiegózkolwiek
przełożenstwa mégo / Kościołowi swému (który dla iego lepszego rozmáicie doswiad-
czac / y cześćmi trudnościami náwiędzac zwykl) tak wielkich dárow y pociech szo-
drobliwie y láskawie wżyczyć raczył. Prose też y wpoiminam Jch M. X. Arcybisku-
py / Biskupy / Prelaty / Káznodzieie / Plebany / y wश्यtko duchowienstwo / aby tych
dárow Bozych / które z slárbu mądrosći y szczodrobliwosci swęy ná Kościół wyslal / po-
spolu zemną wdzięczni byli / w nich sie Kocháli / y w rozmyślaniu a pełnieniu zakonu
Bożego y powinności swęy / która każdy ná sobie nosi / pilnie sie obieráli : aby onęy
korony wiecznéy / która wiernie pracującym w winnicy Páńskiej obiecana iest /
dostapili.

A poniewaz teraz miedzy ludzie wychodzi Biblia abo księgi Pisma S. Stare-
go y Nowego testamentu / przekładu Doktora Ksiedza Jakuba Wuyka Theologa
Societatis Iesu, w ięzykach Żydowskim / Gréckim y Lacińskim biegłego / Kościoło-
wi Bożemu dobrze zásluzonego : który nietylko Postille dwie wietsze y mniejsze Pol-
skim ięzykiem / ale y wiele ksiąg inszych ná obrone wiary powsechnęy / przeciw here-
tykom pożytecznie wydał : ten przekład po śmierci iego / od ludzi wczonych dobrze
przeżyżany / y z dokładaniem textu Żebrańskiego y Gréckiego / według przysięty od
Kościoła ediciei Lacińskiej / która zowiemy vulgata & veterem, niedawno z ro-
kazania Pásterza naroysszego Klemensa VIII. wydane / z pilnością popráwiony
nád insze przekładania approbujemy y zálecamy. A pilnie wpoiminamy / & autho-
ritate nostra primatiali sub Censuris Ecclesiasticis & anathemate zákazujemy : aby

DO CZYTELNIKA.

wierni Boży przekładów Biblii polskich / w Częściu Litewskim / y w Nieszwieżu
od Nowowierników wydanych : y Nowych Testamentów / od Secluciana /
Czechowica / Budnego / y od innych heretyków przełożonych / iako kacerzkich y prze-
wrotnych / wierze świętej powszechnej / y pobożności szkodliwych / z pilnością się
strzegli. A to raczy przełożenie / iako katholicke / pewniysze / y od stolice Apostols-
kiej pozwolone / myślem dobrym / z pokora y bojaźnią Bożą czytali : aby ztąd y sa-
mi w prawey wierze / y miłości Bożej росли / y bliżnym swoim ku zbudowaniu byli.

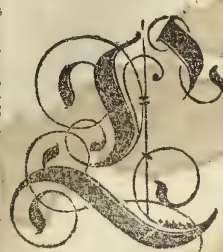
APPARATVS SACER,

TO IEST,

PRZYGOTOWANIE

Do pożytecznego czytania Pisma S.

O piśmie Świątym y o potrzebie/zacności/
y pewności iego: ROZD. I.

O D POCZĄTKU ŚWIATA PAN BOG Z DOBRO-
ści swojej wielkiej, mądrze y wszechmocnie czynić y mówić raczył, y do
konca ieszcze czynić będzie: to rozmaici pisarze na różnych miejscach y
różnych czasów będący, pilnie y dostatecznie z natchnienia Ducha S. spi-
sawszy, wiedne iakoby księgi zebrali. Y to my zowiemy PISME M
S WIE TYM, a Augustyn zowie ie często, KSIĘGAMI BO ZE-
MI: czego Grzegorz S. y Theodoretus te przyczyny dają: iż języki y
reze tych pisarzy były iakoby pióra Ducha S. za którego natchnieniem y osobliwą sprá-
wą to wszystko wypisali. Zowiemy ie y SLOWEM BO ZYM, nie tylko iż Bożkie rzeczy
y mowy w nim są opisane, ale iż z Bożego objawienia iakoby z ust Bożych poszło y jest ná-
pisane. A pospolicie zowią ie z Greckiego, BIBLIA, to iest, KSIĘGI, iż nąd wsyt-
kie inne księgi y nąd wsytke Biblioteki, za napotrzebniejszy, najacniejszy, y napewniej-
szy mają być od wsytkich poczytane.

Słowo Boże.

Potrzebniejszyż żadnych ksiąg nie było nąd te, bo tym sposobem zabiegał Pan Bóg,
błędów y fałszów ludzkim, dawszy im na piśmie to, co chciał do wiadomości wsytkich po-
dać. Ten iest obyczaj Boży, iż każdego rzadzi, iako czyia natura potrzebuie: a iż człowiek
z duszy y ciała iest złożony, y łatwiej cielesne niż duchowne rzeczy poymuiemy: naturą te-
go nasza potrzebowała, abysmy przez smysły cielesne, rzeczy sie duchownych y niebieskich
vczyli. A tak niewsytkich pospolicie przezwnętrznę natchnienie Bóg vczy, co by miáno-
wić wierzyć, y co by go sobna czynić mieli. ale przez słowa y litery zwiernie, które wi-
dzimy, czytamy y słyszymy, nas naucza. Z onego miasta niebieskiego od którego pielgrzy-
muieśmy (mówi Augustyn S.) te listy nam przysły, y te są od Boga pisma które nas wpo-
minają, abysmy dobrze żyli. Co iest Pismo święte, (mówi też Grzegorz S.) iedno list Bo-
ga wszechmogącego do stworzenia swego. A chociaż niektórzy iako Mojżesz, Dawid, Izai-
asz, Piotr, Paweł, Ian y niektórzy inшы, od samego Boga z objawienia iego, prawdę wsyt-
kę poieli: nie dla tego wsyscy inшы ludzie, ani pisma, ani Doktorów niepotrzebuia. Bo a-
żaj wsyscy Apostołami, ażaj wsyscy Prorokami? Ażaj wsyscy Doktorami? mówi Apo-
stół S. I. Kor. 12. ver. 29. Dosyć nam żeśmy zbudowani na fundamentach Apostołów y
Proroków, którzy nas y przepowiadaniem y pismem swoim vcza: a oni zbudowani wspie-
rają sie na onym nawietszym węglowym kamieniu Iesúsie Chrystusie. Przetoż bezrozumnie
czynią owi, z Nowochrześcianskiej skoly, którzy porzućwszy Pismo S. za iakimśi duchem
fałszywym y nieprawdziwym idą, to tylko czyniac y wierzac co im duch iakiś, pewnie nie-
dobry natchnie. W czym nas Augustyn S. przestrzegając tak piše: Strzeżmy sie takich po-
kus pysnych y skodliwych, a wiemy iż y Apostół S. Paweł, chociaż głosem Bożym strá-
cony: wsakże do człowieka posłany aby Sakramentą przyjął, y z kościołem był zjednoczon:
także y Korneliusz setnik od Anyoli iest Piotrowi oddany, od którego nie tylko Sakra-
mentą wziąć, ale y co wierzyć y czynić, miał sie nauczyć.

Greg: Mag:
epist. 8. ad
Theod: me-
dicum. li. 4

O pewności też tych ksiąg tak trzymać mamy, iż prawdziwszych y pewniejszyh nąd te
same niema. Tak mówi o tym Dawid: Początek słów twoich Panie, prawda. bo to ma być
początek wiary naszej, iż wszystko co w tych księgach iest prawda, a prawda nieodmienna i-
aki iest Bóg. To naprzód świadczą prorocтва w tych księgach wypisane, które że sie wsyt-
kie wypełniły y do tego czasu wypełniają, nie możemy inaczej rozumieć (piše Augustyn S.)

Co zowiemy
pismem swię-
tym.

Greg: pre-
fat: in Iob.
Theodoret
prefat: in
Psalmos.

Biblia.

Potrzeba pi-
smá S.

Auga: con-
cio. 2. in
Psalm: 90.

In ptologo
de Doctri:
Christi.

Pewność pi-
smá S.

Przygotowanie do czytania pisma S.

August: lib:
12. de ciuit:
cap. 9.

iedno iż to wszystko, co w piśmie s. przepowiedziano, prawdą, ponieważ na oko widzimy że sie prawdziwie ziszcilo. Swiadczy o tym y niesłychana zgodą, y iakoby nieiaką mową wszytkich tych pisarzy, którzy na różnych miejscach, różnemi ięzyki te księgi spisali, tak zgodnie, że sie niegdadza bydzi różni pisarze, ale iednego pisarza różne iakoby piora, któremi Duch s. pisał. Ale y sam P. Bóg około nich opatrnością, swą pewnośc ich y godnośc wyswiadcza, którzy ich od psowania y gwałcenia często bronili. Gdy sie dziwowat Ptolomaeus król, czemu ksiąg swietych ani Histrikowie ani Póetowie nie wspominają, Demetrius Phalerius odpowiedział, iż to pismo iest Boże, y od Boga dane: przetoż kiedy kto obcy te księgi chciał wärtować, od Boga skarany musiał porzucić. Y przydał, iż Theopompus nieiaki, chcąc nie które księgi mowa Grecka ozdobić, żaraz iakoby od rozumu odsedł, y przedsięwzięcie opuścić musiał. Theodorus też który Tragadia pisał, iż z pisma s. chciał coś do fabul swoich przyłożyć, żaraz na oczy oślnął, żacy m wszystko zaniechał. Na ostatek tóż świadczy niezliczona moc cudów Boskich, które Pan Bóg po wszytkie wieki czynił, na potwierdzenie tych rzeczy, które sie w tych księgach zamykają. Prawdziwie tedy powiedział Dawid: Duch Páński mówił przez mie, y mowa iego przez ięzyk mój. Prawdziwie y Piotr s. Duchem, prawi, swiety m¹⁰ atchnieni, mówili świeci Boży ludzie, także y Páwel s. Wszelkie pismo od Boga nadchnięte. Prawdą to co mówili wszyscy prorocy powtarzając: To mówi Pan.

2. Król 23.
2. Piotr 1.

2. Tim: 3.

W trzech ięzykach/ któremi pismo s. iest napisane. A naprzód o Żydowskim. ROZDZ. 2.

Trzy napřednieysze na świecie ięzyki, iakoby powszechne y pospolite były: Żydowski albo Hebrayski na wschód stonca: Grecki w Grecii y w Azji y po wielu przyległych krainach: Laciński w Europie, y owsem we wszytkim Państwie Rzymskim, onego czasu był wycząyny. Temiż ięzykami Biblia naprzód iest spisana y do wszytkich narodów podana: które też sam Pan osobliwie na krzyżu wciąć raczył, gdy tytuł y napis iego był napisany, Żydowskim, Greckim, y Lacińskim ięzykiem. Tak że y księgi pisma s. od samych pisarzy temi trzema ięzykami były spisane. A między temi, Żydowski na starszy iest, y owsem że wszytkich napierwszy: bo tym mówili pierwsi oycowie nasy od początku swiata, y sam Bóg tymże do nich mówił: y ieszcze godzien był, aby wiele pisma s. ksiąg nimże były napisane, dla czego y swiety iest nazwany. Te księgi Żydowskim ięzykiem od Moysza y inszych proroków napisane, z osobliwej Boskiej przeciw kościołowi opatrności, wcale zawiądy były zachowane, że im nigdy ani w żadnym spustoszeniu Żydowskim zaginąć, ani żadnążłostí ludzką sfałsować ich nie dopuścił. Piše ieden Żydowski pisarz Philo, iż do iego czasu przez lat niemal półtora tysiąca, y słowka żadnego w zakonie Żydowskim było nieodmieniono.

Ioan: 19.

Euseb. prap.
Euang:
lib: 8. cap. 2

Hieronim: in
prologo
Galeat.
Ireneus li.
3. cap: 25.
Clemens
lib: 1. stro.
matum.

Tylko we dwu rzeczach odmianna sie stała: Naprzód Ezdrasz, po oney niewoley Babilonskiej, iako piše Hieronim s. nowe litery Żydowskie wynalazł: bo stare one Moyszowe zostawił Samarytanóm heretykóm, a nowe Żydóm podał, niechcąc z heretykami Samarytanjskimi ani liter spótecznych mieć. Tenże Ezdrasz księgi ieszcze na on czas po częściach rosproszone, w iedne kupy zebrał, y omyłki które sie w przepisywaniu trafiaia poprawił, iedne księgi starego Testamentu rczynił. Co tedy niektórzy rozumieia, iakoby wszytkie te księgi miały kiedy zaginąć, iest Apocryphum, co wzięto z 4. Ezdra 14. w których kościół nigdy nie przyjął. Druga w tym ięzyku odmianna ta była: iż Mafsoretowie, to iest, nowi Grammatykowie Żydowscy mało nie w pięć set lat po Panu Chrystusie, rzywając tę sztukę przeciw chrześcianóm, aby iuz według ich zdania a nie inaczey słowa Żydowskie czytano, przydali nowe punkty do liter Żydowskich, któremi słowa watpliwe do iednego sensu albo znamięnowania według myśli swojej przywiezuia. czym sie stało, iż którzy teraz Żydowskie z temi punktami tłumacza, nie zgadzają sie z onymi starymi tłumaczami, którzy bez tych punktów tłumaczyli: bo siła słów Żydowskich iest które same przez sie różne rzeczy znaczą, a kiedy przydaś punkty, iuz inaczey sie rozumieć nie mogą. Wszak że oni Mafsoretowie w tym są go dni pochwalenia, iż przecie samych liter Żydowskich nie naruszyli ani odmienili, tylko punkty przydawszy, litery wcale zostawili: przetoż y teraz Biblia Żydowska nie do końca zepsowana mamy: bo te punkty do pisma s. nienależą, bez których gdy niektórzy tłumacza, zgadzają sie z Lacińską wulgatą.

Philo: libro
de egressu
ab Aegipto:

Przygotowanie do czytania pisma S.

Troizkie tedy było wydanie ksiąg starego zakonu, pierwsze przed Ezdrasem literami Moyszysowemi: drugie Ezdrasowemi literami, ale bez punktów: trzecie to z punktami, którego teraz Żydowie używają: które acz nie jest tak znacznie odmienione, wszakże nie jest też do końca całę y pewne: ale ma nieiakię błędy, które częścią niedbalsstwem albo nieumieietnością pisarzy weszły, zwłaszcza iż w Żydowskim piśmie predko się omyli, dla niektórych podobnych sobie liter, częścią nieumieietnością Rabbinów, którzy punkty prz ydali. Ponieważ słowa Żydowskie mogą się różnie czytać gdy punktów nie mają, nie dziw jeśli y ci w przydawaniu tych punktów niekiedy pobiłdżili. Może też bydy iż z nienawiści przeciw Chryścijanom, takie czytanie słów Żydowskich obierali, któreby Chryścijanom škodziło. wszakże te takowe błędy nie nieuwymia prawdzię pisma S. bo y różność niektórych słów sensu nie odmienia, y jeśli gdzie punkty źle przydano, możemy punkty odrzućmyśy inaczę czytać. To się przypomina dla dzisieyszych heretyków, którzy chcą Łacińskiego wydania poprawić z textu Żydowskiego z temi punktami, gdyż y te Żydowskie nie są tak ścięre żródła, żeby miały bydy nad stare Łacińskie przekładane: iako się to niżej pokazuje.

G Gręckiey Bibliiey. ROZD. III.

N اسپierwsze przetłumaczenie Żydowskiego textu było w Gręcki ięzyk, które było za staraniem niepodtych ludzi, ani przez lada tłumacze, co się nie mogło dżać bez wielkiey y osobliwey opatrności Bożey. Sstało się tedy niemal trzema sty lat pierwey niż Pan Chrystus przyszedł, iż zacny król Aęgyptski Ptolomaeus Philadelphus, zbierając się na wielką Bibliotekę, wysłsał o piśmiech Żydowskich, godnych królewskiey Biblioteki, y koniecznie się rsadził na to, aby Gręckim ięzykiem wypisane były. Co aby tym pilniey y wierniey było, nieporuczył tego iakim prywatnym ludziom: ale na żądanie ięgo od Eleazará nawysşego kápłana, siedmdziesiat y dwa stárcy co nauczeńśy są postáni do Aęgyptu, aby księgi starego zakonu, z Żydowskiego na Gręcki ięzyk przelożyli. O których niektórzy rozumieją, iż to był on senat siedmdziesiat y dwu stárców od Moyszesa postanowiony, Sánhedrin nazywany: bo tych własny vrząd był o zakonie, królu, kápłanie, y prorokách sádzić. A do tego to tłumaczenie pan Bóg cudem swoim potwierdził: bo chocia każdy z osobná przekládał, wszakże tak się na ieden wyklad zgodzili, że iednemiz słowy księgi starego zakonu przelożyli, iakoby iedenże wszystkie exemplarze nápisal, co się niemogło dżać, bez osobney spráwy Bożey, abyśmy y żąd pewni byli, że ich wyklad coś wietşego nad inşę tłumacze miał. Gdzie się przypatrz dziwnému żrządzeniu Bożemu, że sami Żydzi Pismo S. iako napilniey przelożone poganóm podali: aby snadź fałşować pisma niemogli, gdy Chrystusa nie przyieli, którego te pisma opowiadają. Y przysły te pisma pierwey do pogan, którzy wiare chryścijanśką przyiać mieli: zakładając fundámента przysştego budowania: co gdyby się było dopiero po przysşciu pana Chrystusowym dżać miało, podobnoby byli Żydzi, albo pisma żatáli, albo popşowali, albo ci którzyby ie przekládali w podężyżeniu v nich byli. A to dziwnieysza, iż na ten czas kiedy ona Biblioteká Ptolomaeusowá wszystkie zgorzálá, tá samá księga swietana nie zgorzálá, chociać iuż było wiele inşych exemplarzów v Żydów y Pogan záchowanych.

Tá Biblia Gręcka w takim poważeniu była, że też y sami Żydowie ia czytali, iako pişse Tertulianus. Ale y Apostołowie świeci téyże używali, iako to znać z tych słów które w pişmiech swoich przywodzą wżięte od tych 70. tłumaczów. Y wszytek kościół chryścijanśki przez lat wiecę niż trzy stá tegóţ tłumaczenia náśladował, od czasów Apostolskich, aż do Damásá Papieża. Co y Doktorów swietych pisma, y stare śpiewania kościelne, z tegóţ tłumaczenia 70. wżięte świadczą.

A wszakże y w tych Gręckich Bibliách, wielka zá częśem różność prosta: co się sstało częścią nieumieietnością pisarzy przepişuiących, częścią też głością Żydów, iako Iustinus Mecennik pişse, bo ci będąc taką prawdą 70. tłumaczów, którzy iásnie tájemnice o Chrystusie wykládają, przekonáni, na tym byli aby księgi te po odmieniáli: y iescże do tychże siła się było przymieşało słów z Biblii heretyckich, Theodotianá y inşych: zá czym do tego przysşło (mówi Hieronim S.) że ich często poprawuiąc, inşa się iakoby Biblia Gręcka zdála. Y tá była przyczyná nawietşa dla której Hieronim S. znówu stary zakon z Żydowskiego przetłumaczył: aby y te różność ksiąg vprzátнал: y aby tym łatwiey Żydowie,

Troizkie wydanie pisma zakonu starę 80.

Philolib: 2
de vita Mo:
Iosephus li
12. Antic 2.
Tert: in A-
polegetic.
cap. 18.

Iustinus o-
rat: ad Gent
Clemens
Alexandr.
stromatum
lib: 1.

Tertulia-
nus aduer-
sus Genil.

Iustinus in
colloquio
Triphon.

Hieron in
epist: ad Iu-
niam & Fre
relam.

Przygotowanie do czytania pisma S.

Damafus
in vita s.
Petri.

zichże własnego textu, mogli bydy przekonani.

Nowy Testament pisany jest po Grcku od samychże Apostołów y Ewanielistów, których imiona są przypisane na tytułach, wyawszy Ewanielia Mátheusa s. y list do Zydów Pávła s. które po Zydowsku były napisane, a potem albo od nichże samych, albo od uczniów Apostolskich na Grckie przełożone. Także y Ewanielia Márka s. pierwey po Látynie od niegoż napisana, a potem w Grckim ięzyk od niegoż przełożona. A tak to jest rzecz pewna, iż gdyby nas był Nowy Testament Grcki w tejże szczeroci dośedł, iako jest od Apostołów napisany: tedyby słusnie był w wszystkich daleko wietśey wagi y pewności, a niżli Látínski: ponieważ mało nie wszyscy Ewanieliści y Apostołowie po Grcku pisali: ale teraz jest rzecz doświadczone, że dzisieysze Grckie Nowe Testamenty, od heretików (którzy nawiecy w Grecii płużyli) są na wielu miejscach poodmieniane, y posalsowane: przetoż też już mnieysza waga máia niż Látínskie, które zaraz na poczatku z dobrych exemplarzów Grckich przełożone, z wietśa pilnością w szczeroci swey były dochowane, czego nam wiele dowodzić nie potrzeba: gdyż nam to y sami adwersarze radzi nieradzi przyznawáia, iako sie niżej powie. Tu tylko okaże kilkanaście przykładów, że w Grckim textcie jest y siła przysad niepotrzebnych, y wiele słów y rzeczy czásem niedostawa, y siła jest odmian škodliwych.

Poczynáiac tedy od tego, co niepotrzebnie w Grckim jest przydano, czego w Látńskim niemaś. Naprzód nájdniá sie w Grckim textcie, po modlitwie Pánkiej one słowá: Bo twoie jest królestwo, y możność, y chwałá, ná wieki. Lecze te słowá do textu nie należa, iako nie tylo násy Kátholicy, ale y sam Erasmus (który ie plotkami zowie y Bezá y Budny zeznawáia, wiec po onych słowiech Pánkich, káždy który sie gniewa ná brátá swego, Grckie przydáwáia te dwie słowie, Bez przyczyny, których niebyło w stárych księgách Grckich, iako Augustyn y Hiero. świadczą, y które przeto Hieronym wymágowác káże. Iesze po tych słowiech: Odda tobie, przydáwáia Grckie, Ná iáwi: których słów iako Augustyn s. świadczy, w stárych Grckich nie było, y teraz ich niemaś w żadnych Látńskich. A Máť 20. ver: 22. w księgách Grckich ten przydatek naydzieś: y chrztem którym sie ia chrzczę, bydy chrzczeni. I niżej ver: 23. y chrztem którym sie chrzczę bedziecie chrzczeni: który podobienstwo iż y Ewanieliiey Márka s. tu jest przypisany: iako Erásmus y Bezá wspominiá. Nádto po onych słowiech Pánkich: Bom nieprzysedł wzywác sprawiedliwych, ale grześnych: Grckie księgi niepotrzebnie przydáia: Ná pokute, którego przydatku w stárych Grckich nie było, iako y Bezá świadczy. W liście zaś do Rzymian, same Grckie księgi máia one słowá: A iesli z vczyńków, już nie jest wiecéy łáská: bo ináczey vczynek nie jest wiecéy vczyńkiem. których słów Origenes, Chryzostom, Ambroży y Augustyn, y inni nie czytáli: y sam Erasmus ma ie zá przydatek niepotrzebny. Jest takowych przysad w cátych księgách Nowego Testamentu bázgo wiele, które naydzieś wśedy ná brzegu gwiazdka ná przodku, a ná koncu sama litera G. náznáczoné.

Przykłády zaśie tych słów, których w Grckim textcie niedostáie, máś takowé: Naprzód w wielu Grckich księgách są odciete cále czástki pisma s. prawdziwego, iako historia o cudzołożnicy, y Ianá swietego, oślátni Rozdział Márka s. y ono známienite świadectwo o Trójcy náswietśey: Trzey są którzy świadczą ná niebie, Ociec, Słowo, y Duch swiety: a ci trzey iedno są: wiec y Mátheusa tych czterech słów, Mówiác pokóy temu domowi, nie máia dzisieysze Grckie księgi, które iednáak máły stáre Grckie, y tak Hilarius y Chryzostom czytał. Także onych y Márka s. I trwáiącego ná nim. Grckie dzisieysze niemáia. A y Lukása s. z onych słów ányelskich: Przetoż y to co sie z ciebie národzi swieté, to słowo, z ciebie, Grckie niektóre odcináia. Wiec y Ianá s. Abowiem iesze nie był Duch dány, tego słowá, Dány, Grckie exemplarze iedné zgotá nie máia, a drugie miásto niego tak czytáia: Abowiem iesze nie był Duch swiety, chocia Duch s. był od wieku záwśe. W liście wtórym Piotrá s. Stáraycie sie ábyście przez dobre vczyńki pewné czynili wegwánie y wybránie wáśse: tych słów, Przez dobre vczyńki, Grckie królewskie nie máia: ale wszystkie Látínskie y Grckie niektóre słusnie ie czytáia. Naydzieś tego wiecéy przez wśytek Nowy Testament, kedy wyjryś ná brzegu Rożenek z litera G. Bo to znáczy że tych słów w textcie rożenkiem náznáczonych, nie máia księgi Grckie.

Odmian zaśie textu, y oblednego czytania w Grckim nowym Testámencie weźmi te przykłády. I. Kor. 15. v. 47. w Látńskim tak dobrze czytamy: Pierwszy człowiek z ziemi

Ireneus li:
3. cap: 1.

Hieron. prę
fat: in Ma-
thæum.

Przydatkinie
potrzebne w
Grckim tex-
cie.

Matt. 6. 13.
Matt. 5. 23.

Matt. 6. 4. 7.
18.
vide notat.
Luce: Bru-
geni:

Math. 9. 13.
Már. 2. 17.

Rzym. 11. 6.

Defekty w
Grckim Te-
stámencie. .
1. Ián 5. 7
Már. 10. 12.

Már. 1. 10.

Luk: 1. 35.
Ián 7. 39.

Odmiany no
wego testá-
mentu Gra-
ckiego.

ziemski, wtóry człowiek z nieba niebieski. A Greckie wszystkie, miało tych ostatnich słów, inſe mają: wtóry człowiek Pań z nieba. które zepſowanie zoſtało w Greckim textcie, ſfałſzowania Mărcianowego, iako Tertulian ſwiadczy. Zás kedy my tak dobrze czytamy: któ- ry ſie ożenił, ſtara ſie o ſwietckich rzeczach, iakoby ſie żenie podobał. y rozdwoion ieſt. I białagłowa nie meżatá y panna myſli o rzeczach Pańskich. To Grekowie tak pomieſzali: któ- ry ſie ożenił, ſtara ſie o ſwietckich rzeczach, iakoby ſie żenie podobał. Rozdzielona ieſt żoná y panna. Niemeżatá myſli o rzeczach Pańskich. Które czytanie Hieronym ſ. gani y odrzuca, twierdząc że nie ma w ſobie prawdy Apoſtołſkiej. Wiec y ono ieſt znaczne miey- ſce, gdzie miaſto tego co my w Lacińskim czytamy, Pań ſłuſzacy, Grekowie czytają: Czá- ſowi ſłuſzacy, przeż odmiane, *καίτοις καιτοις*. kedy náſe czytanie bydź lepiſe ſwiadczy Hie- ronym ſ. Origenes, Chryſoſtom, Theophilakt, y inni Grekowie: iako mają y lepiſe Gre- ckie exemplarze. Przydajmyż ktemu y ono: Przetóž iako ſmy noſili wyobrażenie ziem- ſkiego, noſmy też wyobrażenie niebieſkiego: które mieyſce Mărcion tak zepſował, iako Tertulian ſwiadczy, że miaſto tego ſłówa. Noſmy, po Grecku *Φορέωμεν* vczyń, Bedziem noſić, *Φορέομεν*, iedne tylko litere odmieniwyſy, która ſkáże y teraz Greckie exemplarze mają, iako y ſam Eraſmus przetóžył, Geſtábimus, noſić bedziemy. Iakoby to dopiero po zmartwychwſtaniu bydź miało, á nie w tym żywocie. Ano Apoſtoł roſkázuiac á nie obie- cuiac mówi, ábyſmy iuż teraz noſili ná ſobie wyobrażenie człowieka niebieſkiego, obłó- k- ſy ſie w Chryſtá Pańá, y náſłáduiac ſwietego żywota iego: Naydzie ſie takich odmian wiecéy we wſytkim Nowym Teſtámenće: które vyžrzyſy w textcie takim znákiem názná- czoné " kedy ná brzegu przy takimże znáku, przypiſano ſame litere G. która znaczy, że w Greckim textcie ináčey ſie nayduie.

A tak ſtád poznáć moſeſz, Greckiego Nowego Teſtámentu nie mále przyſády, odmiá- ny, defekty, y omyłki: któ- rych w náſzym Lacińskim nie naydzieſz. Com iednak nie dla te- go vczyń, żebych Nowe Teſtámenty Greckie tak zgoła zgánić y odrzucić chciał. Bo wiem że nie we wſytkim ſa popſowane. Bo ácz heretykowie kuſili ſie o to, áby bárzo wiele mieyſc y rzeczy w nich zfałſzowali: wſák że záwſe też byli Kátholicy Doktorowie, któ- rzy fałſzo- wanie ich odkrywáli, y niedopuszczáli im ksiąg ſwietych po ſwey woley pſowác. wielec rze- czy we wſytkim Nowym Teſtámenće odiał były odmienił Mărcion heretyk, iako Tertu- lian ſwiadczy: ále te wſytkie zfałſzowania iego wyliczył miánowicie Epiphánius hereſ. 42 y w náſzych Greckich księgách (oprócz onych dwu wyſſey okázanych) dſiſia dobrze ſto- iá. wymáżálić też byli Ariánowie z Ewáneliiey Ianá ſ. oné ſłówa: Duch ieſt Bóg: iako ſwiadczy Ambroży ſ. Lecż Greckie dſiſieyſe księgi, mają té ſłówa ſpełná. Ale to tyl- ko dla tego vczyń, ábymci pokazał, że Greckie dſiſieyſe Nowe Teſtámenty nie ſa tak ſczeré źródtá, żeby miały bydź náđſtáre Lacińskie przekłádáne: ábo żeby náſe Lacińskie miały bydź z nich poprawowane: iako doſyć niemádrze mniemał Kálwin, Kemnic, Brze- ſzczanie, y Czechowie: ále owſem że náſe Lacińskie ſa dáleko lepiſe, y pewnieyſe, powa- żnieyſe, y beſpiecznieyſe, y odpryſad wolnieyſe, iako to wnetże pokaże.

G Lacińſkiej Bibliiey. ROZDZ. 4.

Iako Żydowie y Grecy mieli piſmo ſ. ſwoim iezykiem nápiſane: tak też przyſtało aby koſciół Laciński, w któ- rym Káthedrá Piotrá ſ. y wiára chrzeſciánſka záwždy trwác miała, miał też piſmo ſ. ſwym Lacińskim iezykiem nápiſane. Acż nie czytamy aby któ- ry z Apoſtołów piſał co po łacinie, wſák że to pewna iż Márek ſ. był vcziem y tłumá- czem Piotrá ſ. tak názwány nie dla czego inſzego, iedno iż piſmo ſ. Lacińskie vczyń, bo y Ewáneliá po łacinie nápiſał, y inſe częſci piſmá ſ. ieſli nie wſytkie, tedy niektóre prze- tłumácył. Tóž potym y inſzy vcziowie Apoſtołſcy czynili, któ- rzy w Greckim ćwiczeni bedac ná łacińskie przekłádáli. Od tych miał koſciół Rzymski Bibliá łacińſká ſtárego przetłumáczenia, która też Auguſtyń zowie Włoſká, y poſpolicie iá zowią ſtárá, bo ſtárſzey Lacińſkiej nie było. Ale iż ono ſtáre przekłádanie Bibliiey, vczynione było z Greckiego textu, y róžnoſci ſie w exemplarzách naydowały, á nawiecéy iż ſie nie we wſytkim zgádzá- ło z textem Żydowskim, á ná ten czás Żydowie ſwym textem przećiw Chrzeſciánóm diſpu- towáli: dla tego Hieronym ſ. z poruczenia ſtolice Apoſtołſkiej, częſciá ono ſtáre poprá- wił, iako vczyń w Nowym Teſtámenće y Pſaltergu, częſciá niektóre z Żydowskiego te-

Tertul. li. b
s. cont: Mar
cionem.
Hieron. li.
i. cont: Ioui

Rzym 12. 11.

1. kor. 15. 49

Tert. lib: 5.
contra Mar
cio.

Greckie no-
we teſtámen-
ty nie wſády
popſowane.

Lacińſka Bi-
bliá kto ná-
pród nápiſał

Cyprianus
ad Quiri-
num.

Hieron. in
Catalogo.
ſcriptorum

Aug: lib: 2.
de doct.
Chriſti.

Przygotowanie do czytania pisma S.

xtu przetożyl, iaki jest mało nie wszytek stary Testament, oprócz ksiąg Mądrości, Ecclesiastika y Machabejskich, które ieszcze są onego starego przetłumaczenia. Widząc wielką wierność, własność y pilność w tym wydaniu Biblii Łacińskiej Hieronyma s. wszytek kościół Rzymski przyjął ią za najlepszą y napewniejszy, która też zowie Vulgata, bo od tysiąca lat była w używaniu pospolitym: y postanowił kościół Boży aby między Łacińskimi tą samą za najważniejszy między innymi była mianą. Choćia tedy Żydowska y Grecka Biblia pierwszy były y od pewnych pisarzy spisane, z których potem w łaciński język przetłumaczono: wsakże słusnie tą iedną łacińską za pewniejszy y prawdziwszą ma być mianą. Bo sie w tych łacińskich Bibliach, żadnego zepsowania nie możemy obawiać, które w takiej li-
czie, tak zgodnie y po wszystkich kościołach ieszcze przed tysiącem lat były chowane. Żydowskie lepak ani w takim używaniu y Katoików były, ani też y bargo pewnych pod strażą chowane.

1. Apogotowiu tą iedną Biblią Łacińską vulgata, nad inśe wszytkie tłumaczenia nowo-
tnych tłumaczy ma być poważona. A to dla słusnych przyczyn: Pierwszą iż ten text po-
spolity Łaciński jest dobrze doświadczony, y sama dawnością y używaniem kościoła wszyt-
kiego utwierdzony. Bo tego textu porzućwszy inśe, kościelni Doktorowie od tysiąca lat
w pismach swoich zawsze używali: ten wszyscy Kaznodzieie na katedrach wykładali, ten
chrześciani w kościele iawnie czytali y śpiewali: z tego wszytkie Concilia y Semy ducho-
wne świadectwa ku potwierdzeniu wiary przywodziły: a nigdy w żadnym fałszu nie był po-
dzygany. Dla czego też święte powszechne Concilium Trydentskie, ten sam text Łaciński
2. pisma świętego pochwała y zapewny mieć każe. Druga, iż daleko lepiej język Żydowski
rozumiano, czasu Hieronyma s. y starych tłumaczy których Hieronym s. naśladował:
gdyż wielu słów własności teraz sami Żydowie nie rozumieją, które onym starym tłuma-
czom dobrze świadome były. A niedziw: bo Żydzi będąc w niewoli, y włączając się po
świecie, y wiecąc się o żywność y pieniądze niż o pismo staraiąc, Żydowskiey mowy po
wielkiej części zapamiętali: y którzy sie dopiero od nich uczą, niemożąc iedno błędzić, bo
niepewnych mistrzów dostali. Słusniey daleko my tych czasów starym tłumaczom wierzyć
mamy, a zwłaszcza Hieronymowi s. który y uczonych Żydów słuchał onego czasu, którego
ten język Żydowski lepiej umieli, y sam wstawiczą wielu lat pracą wybornie sie go nau-
czył. I tak doskonale w Żydowskim, Chaldecyjskim, Greckim, języku wyćwiczony był, że ja-
den z tych dzisiejszych z nim zrównany być niemoże. Ma to świadectwo y od samych Ży-
dów, którzy onychże czasów uczęszczali, iż dobrze y prawdziwie pismo s. tłumaczył, iako o tym
pisał Augustyn s. A tak pewniśmy tego, iż iako Hieronym s. rozumiał y czytał, tak onego
czasu Żydowie rozumieli y czytali. Trzecia, iż onego wieku księgi Żydowskie były całe
nie zepsowane, tak to słowy poważnemi twierdzi Hieronym s. y Augustyn s. y przed nimi
Origenes: a tak o tym żadnym sposobem wątpić niemożemy. Ale powiada niektórzy, iż
y posłedniejszy Żydowie (iako by szczyt ludzcy) nie odmienili w piśmie s. O tym ia-
na ten czas niechce mówić, ale kto chce wiedzieć co sie odmieniło niechay czyta, Porche-
tum in 1. par: victorie contra Iudeos, c. 15. także y Franciscum Riberam in 12. prophetas:
iesliż to żeżłości czyli z niedbalsztw y nieumiejetności uczynili, niewiem: to tylko moge po-
wiedzieć, iż gdzie sie Łacińska z Żydowską nie zgadza, to pewna iż tak miały stare Żydow-
skie, iako teraz mają Łacińskie. A zwłaszcza iż oni Mąssoretowie Grammatikowie prości,
których dzisiejszy tłumacze naśladowia, mało nie w pięć set lat po narodzeniu pana Chri-
stusowym, naślali ludzie nienawiści przeciw chrześcianióm pełni: którzy przeto aż samych li-
ter pisma s. odmieniać podobno nie śmieli, wsakże kedy mogli, punktami, akcentami, y di-
stinctiami swemi świadectwa o Chrystusie zaciemiali. Co gdyby przeciwnicy dobrze wważy-
li, nigdy by do źródeł Żydowskich dzisiejszych appelluiac, tak bezpiecznie y zuchwale sta-
rego przekładu nie odrzucali. Gdyż veritas Hebraica, abo szcerość języka świętego, nie w
tych Mąssoretskich punktach y distinctiach, ale w samych literach zależy: które z inśemi
punktami, inaczey sie też rozumieć mogą. I na świadectwo tego y podjis dzień Żydzi w bó-
żnicach swych wroczyście świętą, kiedy zakon z basy swey wynoszą, tedy ii bez punktów,
pisany pokazują, aby nic ludzkiego niemał przymieszanego. Nad to y sami Mąssoretowie
tego sobie przyswajając nieśmieli, aby na ich rozsądku miał każdy polegać: ale y sami sie
z joba w wielu rzeczach nie zgadzali, y każdemu własny tego rozsadek wolny zostawili. Prze-
toż ich też Aben Ezra, Kimhi, y inni Rabbiniowie, nie raz odstepują. Dla tych y inśych

Wulgata Ła-
cińska praw-
dziwsza.

Augu. li. 18
de ciuit. c
43.
Epist. 10. ad
Hieroni.
Hieron. in
Ila. cap. 6.

Augu. 15. de
ciuit. ca. 13.
Origenes
li. 8. in Ila.

Których dz-
isiejszy tłuma-
cze naśladow-
ia.

W przedmowie nowego testamentu.

przyczyn, my Łacińska vulgate nadszytki przekładamy.

Ac o sie tu mówi o przekładzie starożytnego Testamentu, toż rozumiemy y o nowym, iż Nowy Testament Łaciński stary daleko jest szerszy, pewniejszy y od przysad y fałszowania wolniejszy, a niżli wszystkie Greckie, iako sie już wysze pokazało. Nie trzeba nam wiele świadków na to, bo sami aduersarze nasy to zeznawają. Budny, choć wielki a śmiały fałszerz pisma s. iednak to wyznawa: Iż to jest błąd, mniemac żeby Greckie księgi Nowego Testamentu, były we wszech naprawdżiwse: które teraz, prawi, nie iedno nadszytki nie są naprawdżiwse, ale y owszem nafalszywse. Y daie tego przyczynę, że wszyscy idkmiarz heretycy y Grekowie byli, w Grecii powstali y tam mieszkali, y nie w innym ięzyku, iedno w tym którego używali, pismo s. fałszowali. Zás Łacinnicy, ponieważ tylko iedne homouzyńska sekta, (tak ten Ebionita zowie katholicą społistney Trócy s. wiare) trzymali, a któmu nie tak bystrych rozumów byli, tak też nie równo mniemy w nich heretyków powstawalo. A tak iawną rzeczą jest że pismo s. musi bydż w ich ięzyku szersze, y nie tak naruszone, iako kiedy w Greckim. To wszystko Budnego słowa, który na koniecy to przydaie: Iż żaden mądry tego nie rzecze, żeby wedle Greckich ksiąg miały bydż Łacińskie poprawowane. Którym dekretem Budny za głupie osadził y potępił, nietylko Brzeskie tłumacze, y Czechowic bracijską swęgo, ale y Kálwiná, y Kemnicęgo, y insze powietsey częsci tych czasów heretyki, którzy Łaciński stary text wygárdżiwszy y nieustannie ii zganiwszy, ieli sie Greckiego iako pewniejszego, y chcieli z niego Łaciński naprawowac.

A nie tylko Budny, ale y sam Beza násse łacińska edycia nadszytki inne wszystkie przekłada: y broniąc iey przeciw Erasnowi, przydaie tę godne uważenia słowa: Nieustannie, prawi, na wielu miejscach gani Erasmus starożytnego Łacińskiego tłumacza, iakoby sie niezgadzał z Greckim textem: Znam, prawi, że sie niezgadza z temi exemplarzami Greckimi, które miał Erasmus, ale nayduiemy nie na iednym miejscu, że ten przekład który Erasmus gani, zgadza sie z inszymi Greckimi, a któmu bázgo starożytnymi exemplarzami. Y owszem na kilkunastu miejscach obaczyliśmy to, iż text Łaciński starożytnego przekładacza, acz sie nie kiedy od strzela od nászego Greckiego exemplarza, wszakże jest daleko prawdżiwszy a niżli Grecki, iż Łaciński tłumac naśladował podobno lepszego y prawdżiwzego Greckiego exemplarza. Dotad Beginę słowa, któremi y sam przeciw sobie, y przeciw tym wszystkim, którzy Łacińska Vulgate gania, przeto iż sie nie wsedy z Greckim textem zgadza, słusnie y prawdżiwie nássey edyciei broni, że szersze a wiernie jest z onych ieszcze nie pofalszowanych Greckich ksiąg, częscia za Apostolskich czasów, częscia rychto po nich przetożona: acz te Greckie księgi, częscia do nas dochodziły, częscia niedochodziły.

Bibliach Heretyckich. ROZDZ. V.

Ieszcze tym wietse zalecenie ma násza Łacińska Biblia, że sie dżisieyszym Heretyków bázgo nie podoba: y tym samym nam iest milsza, im ia wiecey heretycy nienawidza y prześladowia. Abowiem to dobry znak iest prawdy y szczerosci pisma nászego, ponieważ sie duchowi heretyckiemu który záwždy kłamca iest y prawdy nienawidzi podobac nie moze. Smieia ci starożytnemu tłumaczowi przymawiać, iakoby po częsci, Zydowskich słów y Greckich nierozumiał: y onych 70. tłumaczów, y Hieronymá s. śacuiá y Łacinnie też prostey ci wieldy łacinnicy przymawiaia. Przetoż wiecey swojej Zydowiznie dufiac, znówu sobie Biblie z textu Zydowskiego y Greckiego przekładia. Ale mali sie prawda rzec, niewiem zkąd im takowa nauka, żeby oni teraz lepiej przekładac rmieli, niż oni wszyscy starzy tłumacze. Y podobnaż to rzec, aby ci którzy sie dopiero obiecádlá Zydowskiego nauczyszysy, kilka słów Zydowskich wyczytáia, lepiej mieli y doskonáley ięzyk Zydowski rozumiec: niż oni którzy w tych ięzykach biegłymi bedac, z drugimi sie uczonymi y owszem z samymi Zydami ścieráli? Niewiem w co ci dufia? czyli rozumem, czyli nauką inszych przechodza? Ale nie zda mi sie żeby im to miał kto przynac: chyba podobno sami o sobie tak rozumieci, że y medrzymi y nauczyszymi sa, niż kiedy na swiecie byli: toć im wolno tak o sobie rozumiec, aleć też pismo s. głupimy takie zowie. A ia przeciwko nim oprócz innych iednego Hieronymá s. wystawie: A czego mogło temu niedostawac który we wszystkich Zydowskich, Greckich, y Łacińskich Bibliothekách nic nie zostawil czego by pilnie nie czytał? Ab o iako kto ten miał czytac y rmić, który od dzieinstwa do lat 91. wstawi-

Nowy testam. łaciński pewniejszy niż Gracki.

Beza in prefat. No. test. Anni. 1559.

Heretycy nieustannie gania łacińską Biblię starą.

Przyp. 26.

czynie temi sie naukami bawil.

Podobno rzeka iz im ich wykłady Duch S. obiawil? ktorých naszym starym tłumaczom nie obiawil. I owsem tego chy potrzeba, aby z Duchá S. byly, bo y pismo s. naucza, iz tłumaczenie mow y ięzyków, iest tez ieden dar Duchá S. Ale mi sie temu niechce wierzyć, żeby ráczey ci nowotni heretyccy tłumacze, mieli ten dar, niż do tego czasu nášy stary tłumacze, y wszytek kościół Boży. Bo á coby za przyczyną tego miała bydz, ábo z kąd tego dowioda? Amnie sie tak zda, że to iest wielkie bluźnierstwo przeciw Duchowi S. mówić, że przez pułtorá tyśiąć lat nikogo nie nátcznał, nikomu tego dárú tłumaczenia nie dał, y tak kościół swój bez prawdziwego pisma zostawił. I także rzecz tak wielka y potrzebna iest od Boga zániedbána, y pismo świete było opuszczone y zárzucone? Ale ieslić Bóg tego zániedbał, o coż sie tedy w kościele swym starał? Iesli, mówię, w rzeczy tak poważney, opatrzyć Boska drzymála, á wczymże czuyna była? Aleć o tym y pomyśleć człowiek Chrześciński nie moze. Nie drzymał ani spał ten który strzeże kościoła swego. Tego świadkiem iest wszytek świat Chrześciński, który Ewáneliá przyiá, y pismo s. od swietych y wczonych ludzi tłumaczone, przez ten wszytek czas czytał.

A iesli sie tym wielomownym ludzióm, Láćínska mowá w nášey Byblii y zda bydz prosta: odpowie im sam Apostól s. Páwel: Przyszedłem, mówi, nie z wyniosłą mowá ábo mądrością, opowiadáć wam świadectwo Chrystusowe: A mowá moia y przepowiadanie moje nie było w przytłumaczeniach mądrości ludzkiej stowiech, ále w okazaniu ducha y mocy: aby wiara nášá nie była w mądrości ludzkiej, ále w mocy Bożej. Tak Páwel s. o sobie. A iesliż sie tak Pánu Bogu podobáło, aby przez głupstwo opowiadania byli zbáwieni wierzący, któż w tym będzie smiał Bogu przyganiáć? I owsem którym duchem są spisáne, tymże máia bydz tłumaczone pisma s. Dla tegoć Doktorowie święci, Apostolskimi ślady idąc, o to sie staráli, aby we wszytkim prostosci ich náśladowali, wiedząc iz moc Boża nie iest w stowiech wydwnych. A chocia sie zdádza stowá proste: wsákże moc ich w tym sie pokázáła, iz wszytkie mądrości swietkie przewyciężyły.

Co gdyż tak iest, musim rzec, iz ten duch który do tego Nowego wytwornego tłumaczenia, dzisieysze heretyki poduszcza, nie iest dobry, poniewaz sie z Duchem Apostolskim, w prostosci tłumaczenia nie zgádza: bo duch heretycki, y bárzo wytworny iest w mowie, y prostosci Apostolskiej w stowiech nie náśladuje. Aco gorzsa, sámá to rzecz y doświadczenie nam pokázue, iz heretycy dzisieyszy, ktorzy nowe przekłady z Zydowskiego y z Greckiego uczynili: tak pismo s. z káżdey miary, fałszywym przekładaniem, wymowaniem, przydawaniem, odmienianiem y fałszywemi głózami ábo wykładami srodze pogwałcili, że temu liczby niemáß. W sámych Nowym Testamencie Niemieckim który Luther przetłumaczył, náleżono tyśiąć ádwunych fałsów: wiec do tego ci mili tłumacze tak miedzy sobą są różni y niezgodni, że prawie nic pewnego z ich przekładów mieć niemożemy. Káżda sektá ná swoje kopyto Biblia przekláda, aby sie pismo zdáło bydz z nimi: inaczey Lutheranowie, inaczey Kálwinistowie, ieszcze inaczey Nowochrzścency, ieden drugiego przekład gániáć, á ná iedne Biblia zgodzić sie niemoga. Co widząc Pátriarchá ich Luther, słusnie powiedziá: Iz iesli świat będzie stał dłużej, trzeba będzie, abyśmy dla różnych pisma wykładów, które iuż powstały, znówu dekretá Concyliów przyjmowali, y do nich sie wćiekáli, chcemyli zachować iedność wiary. A tak dobry to znak, że te tłumaczenia heretyckie nie są z Duchá S. poniewaz sámiz sie potepidá.

Wsákże oni w tym nie tak sie Duchem S. szycá, iáko ráczey Zydami y Rábinámi dzisieyszymi, do ktorých sie odwoływáia, y owsem drudzy iuż y do škoty Zydowskiej chodzą, ucząc sie od nich pisma tłumaczyć: ná ktorých wykładzie tak bárzo polegáia, że też pogárdziwszy inszymi Doktorámi swietymi, sámych Rábinów słucháia: co mistrzowie Zydowscy piśa y mówia, to ci zá nawietszą prawdę máia. Co my słysząc musim sie ząprawde zádziwić, y nád tak ciężka tych ludzi ślepotá zdumiéwáć. Coż bowiem może bydz dziwnieyszego, iáko gdy sie Chrześciánié, dopiero teraz o wykładzie pisma S. Zydów teraznieyszych pytiá y rádzá? ktorzy sie potym gdy ten ięzyk zginął wrodzili, y w nieumieietności grośli, ná plotkách y fábulách Rábinów swoich czas trawiać, nigdy onych starych tłumaczów pisma s. nie czytáli: á pogotowiu y ięzyk Zydowskiego własnósci y słów wiele nierozumieia. Bo gdyż tym ięzykiem żaden náród nie mówi, y nieszczesni Zydzi po národách rozprośbeni, cudzym ięzykiem ząwždy mówili: żádnym sposobem bydz niemożgó, aby własnósc

1. kor. 12.

1. kor. 2. ver.
1. 4.

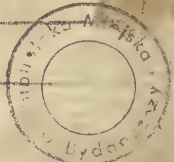
W láćínskiej Biblii czemu prosta mowá.

Duch heretycki niezgádza sie z Apostolskim.

Cochleus in vita. & Actis Lutheri Anni. 1522.

Lib. cont. z uinglian. de unitate corp. Chri. in Eucharia. Heretycy wćiekáia sie do Zydów po wyklad pisma.

iezyk

Przygotowanie do czytania pisma S.

Rzym. 10.
2. Kor. 3.

języką swego zatrzymali. Oni starszy przed nimi, wczeszy bez wątpienia byli: wszakże y tych za wieku Hieronyma, już nie wiele było: daleko więcej ci posłedniejszy po tak wielu lat, im dalszy od nich tym też nieumiejetniejszy. A co wiesz, iż wśyscy są głównymi nieprzyjaciółmi imienia Chrześcijańskiego, Chrystus też iako mówi Apostół jest koncem zakonu: A zastanawiona jest na twarz ich gdy czytają proroki y Mojżesza, iakóż mogą ci tajemnice w piśmie s. wyrażone wyrozumieć. Iesliż pismo tymże duchem ma być wykładowane, którym jest napisane; iakóż daleko ci od wyrozumienia pisma beda, którzy dla niewierności, takomstwa, okrucieństwa, y innych sprośności swoich, opuszczeni są od Duchá Bożego? Co mogą ci nauczyć o Bogu w Trojcy iedynym, o narodzeniu, żywocie, śmierci, y zmartwychwstaniu Chrystusowym; iesliż Duchá Bożego którego do pisma trzeba nie mieć? A przecie dżisiejszy heretycy a zwłaszcza Nowochrzścienicy, takowych Rabbínów, pilniey słuchają, czytają y rychley im niż komu inßemu wierzą: któraż nad te ślepotą wiesz, by być może? Izali kościół Chrystusów, tak jest od Doktrów osierociły, y od Duchá S. opuszczony, żeby Chrześcijaństwo nie mieli się iedno od Żydów dżisiejszych, swojej wiary wyczyć? Ale ponieważ tak chcą, sprawiedliwie Pan Bóg to na nie przepuścił: takowi wczniowie niegodni lepszych mistrzów, o których Pan powiedział: Słapi są a wodzywie ślepych: A ślepy ślepego wodząc, obadwa w doł niedowiarstwa wpadają.

Hieronim.
proemio
comment:
in Holecam.

Kościół Boży ma moc rozsadek czynić o piśmie s.

R O Z D Z. VI.

Ponieważ tedy rozmaite pisma się znajdują, są Boże, są też y ludzkie, różne też tłumaczenia y wykłady ich, któż nam o tym pewnie powie, które jest pismo Boże, y który prawdziwy wykład y wyrozumienie jego? Napróżd: wiary naszey Katholickiey to r nas za napewniejszy ma być, iż pewny y nie omylny rozsadek o piśmie świętym nie komukolwiek, ale kościołowi Bożemu własnemu należy. A przyczyna tego jest: iż wiara jest z słuchania, a słuchanie przez słowo Boże: a tak tenże ma o słowie Bożym rozsadek czynić, kto ma wiary wyczyć, dowodzić y bronić. A iesli kto kościółu nieusłucha, będzie iako poganin. Bo któryż inßy jest dom Boga żywego, filar y wtwierdzenie prawdy, iedno kościół Boży? Apostół S. Páweł, którego te słowa są, przykładem swoim nas tego nauczył: ten chociaż wiedział pewnie, iż nie co inßego, tylko Ewanielia Chrystusowa przepowiadał, ani o słowie bożym które przepowiadał, wątpił: wszakże z Boskiego natchnienia, wstąpił do Ieruzalem, gdzie był Piotr kościółu opoką y Ian y Iakub y iniość z nimi Ewanielia która między pagány opowiadał. Dla czegoż to? Iżaby się czego nauczył? By namniey. Którzy się bowiem, powiada, zdali by filarami, mnie się niczym nie przyłożyli. A dla czegoż wżdy? Aby m snać, mówi, nadaremno nie biegał. Acz tedy iemu nic tym nieprzybyło: ale kościołowi y wiernym wśytkim, wiele na tym należało, aby od książećcia y kościółu Apostolskiego, Páwłowa nauka była pochwalona y za prawdziwą Ewanielia potwierdzona. Przetoż Piotr swoją Biskupia zwierzchnością tak napisał: Iako namilßy brat nasz Páweł, wedle danej sobie mądrości do was pisał: iako y we wśytkich liściech, y tym w nich mówiac: w których są niektóre rzeczy trudne ku wyrozumieniu, które nieuczni y niestateczni wykracają, iako y inne pisma ku swemu własnemu zatrąceniu. Widziß tu iako Páwłowe listy, Piotr za słowo Boże y pismo święte wznawa, y dekretem swoim potwierdza? widziß iż z onegoż Apostołem przednieyszym y z inßymi Apostołmi ziednoczenia, Páwłowi śmiałości do opowiadania, kościołowi pożytku wietßego przybyło, nauka jego za Boską przyjeta a przeciwnikóm geba zamknięta? Iakowi, powiada, przed tym byli, mnie nic na tym: Bóg bowiem nie brakuie personami. To przydał, aby się nie zdał co czynić, ludzióm kwoli, a nie Bogu. iakoby rzekł: Wiemci iż Piotr był rybitwem, znam Iana y Iakuba, ludzie według świata nieznacne: a iam się w nóg Samalielá pisma s. wczył, iestem dobrze wychowany y w naukach wyćwiczony: ale kiedy idzie o wiare/ albo o słowo Boże, nic do tego nienależy nauka albo nieumiejetność, także żacność y podłość rodziáiu. Nic mnie na tym, powiada, iakimi niekiedy byli. Boć ia nie na persony wyglądam, ale na rzęd y zwierzchność. A iesliż Páweł rozumiał sobie być potrzebną approbatią albo potwierdzenie nauki od Piotra, któż będzie tak niewstydlivy, toby kathedry y rzędu jego tym wyczyć niechciał? Kto tu iáśnie nieprzejrzy, iż o słowie Bożym, tak pisanym iako y niepisanym rozsadek pewny y nieomylny

Matth. 18.

1. Tim. 3.

Páweł S. pod
dał naukę
swoją pod roz
sadek Pio-
tra Swięto

2. Piotr. 3.

przyzwierżchności kościoła Bożego tak długo trwa, póki ten świat stać będzie? Aż tego Chrystus nie obiecał? Dam wam pocieszyteli Duchą prawdy, abyż wami był mieszkał na wieki: Ten was wprowadzi do wszelkiej prawdy: ten wam przypomni cokolwiek wam powiem. Aż Bóg Ociec do Syna w Izaiasza nie mówi: Duch mój który jest w tobie, y słowa moie które położył w ustach twoich, nie odstąpią z ust twoich, ani z ust nasienia twego, ani z ust nasienia nasienia twego, odtąd aż na wieki. Aż nie to jest doznawanie duchów, iesliż prawdziwe albo fałszywe są? Kto nas słucha, mówi Jan s. z Boga jest, kto nie słucha nas, nie jest z Boga. A tak iako sam kościół Boży słowa Boże przyjmuie y bierze, tak też y sam je rozeznawa y dochowuje: ktokolwiek gdzie indziej słowa Bożego szuka albo słucha, albo wyczy, fałszywym prorokiem jest, y czego Bóg nie mówił, za Boże słowo iako fałszyż wdawa.

Ian 14. 15. y 16.

Iza. 59.

I. Ian 4.

**Kościół Boży ma wznawać / które jest pismo Boże a które nie:
które przetłumaczenie y wyrozumienie własne
y prawdziwe? R O Z D: VII.**

Iesliż kościołowi rozsadek o słowie y piśmie Bożym należy, tedyć trzy rzeczy z strony Pisma S. ma kościół czynić: Naprzód rozeznąć które jest słowo Boże a które ludzkie: Druga które jest własne y prawdziwe przetłumaczenie pisma, rozsadek czynić y dekretem potwierdzić: Trzecia, iako sie ma pismo rozumieć, osadzić. Iesli na czym z tych rzeczy będzie schodziło, słowa Bożego mieć nie możemy: a gdy miasto słowa Bożego, ludzkie wdawać będą, wiara Chrześcijańska osłabieć y wpasćby musiała: a któż tu nie widzi predkiego wypadku Rzeczypospolitey Chrześcijańskiej? Wszakże niepodobna rzecz, aby wpasć miała, przez ciw które y bramy piekielne nieprzemoga, z która Chrystus jest aż do skonczenia świata.

Napiérw tedy, które pisma są prawdziwie Boże, a które Apocrypha, albo ludzkie, przystoi to kościołowi samemu wznawać y objaśnić. Wiadome są one słowa Augustyna s. *Euangelio non crederem, nisi me authoritas Ecclesie commoueret*: Nie wierzyłbym, powiada, Ewangelii, gdyby nie poważność kościoła nie wzbudzała. Możecie wszyscy (mówi Apostół) po iednym prorokować: a gdy ieden mówi, drudzy niechay milczą y rozsądzają. Różne są dary: prorokować jest ieden osobliwy dar Duchá S. iako Paweł s. wyczy: a rozsądząć, iesli te mowy są Boże, inšym to służy, którzy na to dar Boży mają: który iż kościół Boży ma, wapić o tym nie możemy. Przetóż do tego wżędu znając sie kościół, na Konciliach to rozeznat, które pisma są słowem Bożym, y dekretem swoim obwadował liczbe y reieistr ksiąg Bożych. Ataki iesli kościół jest filarem y twierdzeniem prawdy, iesli od Duchá S. do wszelkiej prawdy bywa prowadzony, iesli słowo Boże w nim mieszka, zaiste które jest pismo Boże a które ludzkie, nie inšą mocą tylko Bożą osadzi y rozeznat. Bo kiedy byśmy na rozsadek ludzki prywatny patrzyli, przystoby do tego że każdy by sobie swoje Biblię wymyślił, y za słowo Boże wdawał. Tymci sposobem wiele sporów przed tym bywało o księgi święte, które iż kościół rozsądził, teraz tych sporów niemaż tylko z heretykami. Tak kościół osadził, iuż koniec sporów. Którey mocy rozsądzania, gdyby Chrystus z łaski swey w kościele świętym nie zachował, nie bytoby nic nad wiare Chrześcijańska niepowinieszego. Bo w rzeczach Boskich, samym rozumem przyrodzonym iakożby sie ludzie mogli zgodzić, gdyż y w rzeczach ludzkich między krewnymi, rozmaite zdania y mniemania bywają. A coż inšego dziśieysze heretyki na rozmaite sekty rozerwało, iedno iż sie kościoła Bożego rozsądkowi nie poddaia? Ale iesliż pisma s. ludzkie spory o Bogu y o rzeczach Boskich mają bydź osadzone: zaprawde o piśmie s. iesliż Boskie jest, trzeba abyśmy nie z mniemania nášego w pewnieniu byli: iedno z obiańwienia Duchá s. który kościół Kátholicki rządzi, y niedopuszcza mu nigdy w rzeczy tak potrzebne błędzić. Co kiedyby dał P. Bóg dziśieyszym heretykom widzieć, wielkaby ślepotę swoje obaczyli: iż oni gdy chcą wie dzieć które pisma są Boże, które ludzkie, w Zydów sie o tym pytaia, y koniecznie niechcą inše pisma s. iedno które Zydzi przyjmia. W czym wielka krzywde czynia Duchowi S. iakoby on nie miał ksiąg swoich poznać, które z jego náchnienia są napisane, ażby sie ieszcze Zydów w tym dokładał. Ale wietśa sobie w tym krzywde y hanbe czynia, kiedy sie tak dalece tym Rabinóm gwodzić daia: że będąc od nich omamieni wiary y kościoła Chrystusowego odstepia, y wieczy sie im lada fabuły Zydowskie, niż nauki kościoła Bożego podobia:

Rozeznania pisma Bożego od ludzkiego komu staży.

I. kor. 14. I. kor. 12.

Augu: contra epist. Fundamen.

y którzy

Przygotowanie do czytania pisma S.

y którzy byli mieli Zydów nauczyć, teraz się od Zydów wzięta. O niepospolici, takich Doktorów, tacy uczniowie.

Nietylko Pismo s. rozeznąć od ludzkiego, własna jest kościołowi: ale też o własnym y prawdziwym tłumaczeniu wyrok dać pewny y Boski, iemuż samemu należy. Abowiem nie mamy rozumieć, żeby tłumaczenie Pisma S. z jednego języka w drugi miało być iakoby się komu podobalo: iakie są niektóre rzeczy, o których chociaż są różne mniemania, wierze przeciwie katolickiey nie wadzi. Ale jeśli Łacińska Ewangelia prawdziwie z Żydowskiego albo z Greckiego przetłumaczona jest, tak iż tenże sens y rozumienie ma, które miał Ewangelista pisać, y które mu Duch S. natchnął: tu każdy y ślepy widzieć może, iż jeśli byśmy w tym od kościoła Bożego, pewnego świadectwa y dekretu nie mieli, widrą naszą chrześcijańska musiałaby się chwiać. Bo, a co by mnie ztąd za pożytek chociażby Ewangelista swym językiem pismo s. napisał, jeśli bym ja nie był pewien, iż tłumacz miasto Bożę nie podgrzeć albo nie przypisać co ludzkiego? ponieważ człowiek często się omylić może. Rzecz: Hebręjskie albo Greckie się textu poradzi, jeśli chcesz nie omylnie wiedzieć. Jeśli tak, to czy wszyscy powinni po Hebręjsku y Grecku umieć: a podobnaż to rzecz? Zaden tego baczny nie rzecz. A gdzie tedy będzie o prawdziwym wykładzie pewni? Kto nam słowo Boże przepowiada, ten nas też y o wykładzie upewnia: a iż kościół Boży jest który nam słowo Boże przepowiada, tenże nam y prawdziwe Pismo s. tłumaczenie podać y upewnia nas o jego własności y świętości. Przysłało to Bożę opatrności, ponieważ widrą od Zydów do Pogan przestła, aby y w tym nie wpośledził kościoła swego, ale iako na on czas gdy w Żydostwie znany był Bóg, Żydowska mowa y literami słowa swoje im podał: także gdy pogan do wiary wezwał, napo wszechniejszym ich językiem tajemnice swoje miał im podać. A tak słusna rzecz była, aby iako Żydowskim y Greckim, tak y Łacińskim językiem święte y prawdziwe pisma prorockie y Apostolskie nam podane były. Co tak pan Bóg sprawił, iż teraz święte y doskonałe Pismo s. mamy w Łacińskim, niż w którym inšym języku. Szukaj teraz listu do Zydów po żydowsku: Szukaj Ewangelii Matheusza S. żydowskiej, nie pewnego nieznajdziesz, a my to przedsię w Łacińskim mamy. A tak iasna rzecz jest, iż mądrze y słusnie kościół s. na Concilium Tridentum postanowił, aby wulgatą łacińską tą, która do tego czasu w używaniu była, za własne prawdziwe przetłumaczenie była zachowana. Wziął kościół od Boga Ducha mądrości y wyrozumienia, iż iako pisma Boże od ludzkich rozeznawa, tak też które tłumaczenie z Duchem Bożym się zgadza, uznawa y approbuie. Nietylko dał Bóg Proroki y Ewangelisty, ale też Pasterze y Doktory: nietylko dał dar prorokowania y języków, ale też tłumaczenia mów. Tono co poważnie rozumie Augustyn s. prawdziwie tak jest, iż pisma Boskie tymże Duchem mają być tłumaczone, którym są napisane.

Niedosyć było na tym gdyby kościół Boży prawdziwe pismo miał, a prawdziwego jego sensu y wyrozumienia nie miał: bo tak nie byłby różny od synagogi żydowskiej. Miał bowiem y Żydzi pisma s. y czytali: a wszakże zamknięte im są, albo raczej otworzywszy księgi, oczy ich serc niewiernego zawarte y nie iakoby potrzeba nierozumienia. Ale mistrz y nauczyciel nasz Christus Iesus, iako to kościołowi swemu katolickiemu dał, aby miał pismo s. rozeznąć y tłumaczyć, tak mu też dał prawdziwe y własne wyrozumienie y wykład pisma świętego. Gdy bowiem zmartwychwstał, tchnął na uczniów swoje, y otworzył im smysły aby rozumieli pisma. Wiedząc też iż pismo jest zamknięte, dał Piotrowi klucze, on który ma klucz Dawidów, y otwiera a nikt nie zamknie zamknie a nikt nie otworzy: który obiecał Duchą wszystko co mówił przypominającego: który wykladał zakon, proroki y Psalmi: Który posyła medrce y nauczonych w piśmie, to jest, Pasterze y Doktory, aby z ichże ust drudzy pytali się o zakon: o czym będzie niżej w Rozdz. 9.

Bibliach Polskich y innych pospolitych języków/ ROZDZIAŁ VIII.

Nie jest potrzebna do wiary ani do zbawienia, mieć y czytać Biblię w swoim przyrodzonym pospolitym języku: ani też tak rzecz kazała, żeby się nie miało dla słusnych przyczyn godzić: a podczas takie czytanie może być złe, podczas dobre. Naprzód iż nie jest potrzebna do wiary y zbawienia Biblię przyrodzonym językiem pospolitym czytać, rozum to sam pokazuje: ponieważ nie wszyscy y swego języka pisma umieją czytać: albo tedy nie będą zbawieni co czytać nie umieją, (nie wiem kto tak mądry co by tak rozumiał:)

albo jeśli

O własnym
tłumaczeniu
rozróżdek
własny ko-
ściołowi.

Concil. tri-
dent. sess. 4

Ephes. 4.
1 Kor. 4.

Prawdziwe
rozumienie
pisma ma ko-
ściół S.

Biblia popo-
lita czytać
nie jest rzecz
do zbawie-
nia potrze-
bna.

Augu. 18. de
ciuit. c. 43.
Lib. de doct
Christ. c. 15.

Przygotowanie do czytania pisma S.

abo iesli zbawieni beda, nie trzeba im Biblii Polskiej czytac. Ale ani ci ktorzy umieja czytac tego potrzebuja: czego mozem napierw dowiedz wyzaiem starego zakonu. Bo pozawsy od Ezdrasy iezyk zydzki przestal bydz pospolitym, iz bedac przez lat 70. w Babilonie, zabaczyli wlasnego iezyka a Chaldeyskiego nawykneli, y napotym Chaldeyski byl im przyrodzony: a Zydzkiego wlasnego nie dobrze rozumieli, az im Ezdrasy Nehemi- as zakon wykładali, 2. Ezdr: 8. A przecie im zakonu nie napisano inszym iezykiem, iedno Zydzkim: I dz do dzisidnia Hebrayskie pismo czytaja ktorzy umieja, chocia tym iezykiem nie mowia, y owsem musza sie go w szkole iako obcego wczyc. Druga, Apostotowie po wstykim swiecie Ewanielia opowiadali, y koscioły stanowili: a wzdy nie pisali Ewanieli y abo listow iezykiem onych narodow ktorym opowiadali, tylko zydzkim, abo Greckim, abo tez y Laciniskim: ani iest pamiatka iaka, zeby kiedy Apostotowie inszym iezykiem pisali, chocia mieli dar iezykow. I ztadci ten zwycay byl w kosciele chrzesci- anskim, iz pismo s. temi trzema powsechnymi iezykami, bylo od chrzesci- an czytane. I stu- snie: przystalo bowiem dla zachowania iednosci w kosciele, aby pospolite czytanie pisma bylo iezykiem napowsechnieyszym, iako v nas iest Laciniski, o czym sie inu wyssey mowilo. A co powiadaja izby dlatego potrzeba Biblii Polskiej, aby wyscy swym iezykiem rozumieli. Na to gotowa iest odpowiedz, iz czytając przyrodzonym iezykiem pismo s. nie zaraz go zrozumie. Iako my po Lacinie czytając, nie zaraz wstykiego rozumiemy co czytamy, az sie o wyrozumieniu spytamy. A iakoz nieukowie czytając choc po Polsku zrozumieja? awtascza iz pisma sa trudniejszye kiedy na obce iezyki bywaja przetlumaczone. Naostat- tek, poniewaz sie te iezyki nasze coraz odmienaja, iako to znac po onym katechismie Woy ciecha S. Bogarodzica, w ktorym sila stow iest staropolskich ktorych teraz nie wzrywamy: to- bysmy tez musieli kazda rza Biblia odmieniac, zkadby sie trzeba obawiac wiele bledow w tak czestym tlumaczeniu. Dla tych y inszych przyczyn iasna rzecz iest, iz dosyc iest do zachowania wiary, miec pismo s. iezykiem powsechnym, iaki v nas iest Laciniski.

A wsakze przecie Biblia iako insemi iezykami, tak tez y Polskim, kiedy tego dla slusnych przyczyn potrzeba, moze bydz napisana. Mamy tego domowy przyklad w Kro- nikach naszych, ktore wspominaja iz Krolowa Iedwiga czytala Biblia Słowienskim iezy- kiem, ktorkolwiek ta Biblia onych czasow przetlumaczyl, iesli Hieronym s. iako niekto- rzy rozumieja, iesli tez kto inzy, slusna tego przyczyna byla. Bo iz onych czasow mowa Słowienska barzo szeroka byla y po wielu narodach iakoby powsechna, nie mogli sie oni pierwzy Apostotowie Słowianscy, s. Cyrillus y Methodius na kaptany Laciniskie zdobydz, ktorzyby zaraz Słowienskim iezykiem wczli: sami tez Słowacy w iezyku Laciniskim ieszcze nie byli bieglymi, za czym ani pisma czytac, ani Mszy Laciniskiej miec mogli: aby sie tedy omieskanie nie dzialo, pozwolono im Biblia iezykiem Słowienskim czytac, y Msa po Słowiensku miewac. Ale gdy sie Słowacy wczyc poczeli, y kaptani sie znaydowali, ktorzy to Laciniskim iezykiem odprawiac mogli, woleli powsechnym y wstykiemu kosciołowi zwycaynym iezykiem Laciniskim y Msa y Biblia czytac: Co dz do naszych czasow trwało.

Nie byla tedy y onych czasow zaraz na poczatku wiary swietey w Polsce, tak zakryta Biblia (iako w tym oycie swoje potwarzaja heretycy) aby nie mieli wiedziec co sie w niej dzieie: bo ia y Słowienskim iezykiem czytali, y czytając insey sie wiary niedczytali, tyl- ko te ktora z przodku przyieli, y trwa do tego czasu. A tym wiecy ieszcze potym czytali Słowacy, kiedy y Biblia Laciniska mieli, y abo sami czytali, abo w kosciele czytane stu- chali, a powstajac ku czytaniu Ewanieli y mieczow swoich dobywali. Co rozumiesz, iako- by sie oni oycowie naszy byli z dzisiejszymi heretykami disputowali? Czytalic y przed tym Polacy Biblia y bronili nie gotemi stowy ani pronym gadaniem, ale bronili mieczem: y poki ten obyczay w Polsce trwal, nigdy zadnego heretyka v nas nie bylo, iedna byla wiara, iedna Ewanielia, ieden koscioł, niestychac bylo tego bluznierstwa przeciw Bogu y swietym iego. Teraz inu kiedy sie ich tak wiele od przodkow swoich odrodzilo, ktorzy sie nie tylko za wiare swoje mieczem nie zastawili, ale co gorssa dopuscili Luthrowi nie mie- czem, ale stuka miesa, wiare przodkow swoich z siebie wystraszyc: zdala sie ludzjom za- cnym y pobożnym rzecz barzo potrzebna, aby Biblia znou naszym iezykiem Polskim byla wydana.

Potrzeba ta iest: iz po wydaniu Biblii Polskiej, od Katholikow w Krakowie, Kal- winistowie chcac medrzymi bydz wydali Biblia w Brzesciu, ktora y bledow y kacerstwa

Moze bydz Biblia popo- lsku napisana dla slusnych przyczyn.

Aeneas. Sil uius lib. de Origine Boemorum cap. 13.

Cromerus lib. 3. Mie- choui lib. 2 cap. 1.

Co za potrze- ba byla Bi- blii pol- skiej.

Miechoui- ra lib. 4. ca. 4.

Przygotowanie do czytania pisma S.

pełna, a zwłaszcza w Annotacyach albo wykładziech na krainu położonych. Potym Nowo-chryścienicy zganiwszy Biblia Brzeska, y omyłki iey nie małe pokazawszy, wydali druga w Nieswieżu ieszcze gorzsa. A tak potrzeba było, aby też Kátholicy mieli przekład Biblii wczyniony, któryby y szczerością, y prawdą, y własnościami wszytkie inne celował: y pokazaniem tego że nasza Biblia y według Greckiego y Żydowskiego textu iest dobrze przełożona. Wyćisnęła to na nas niezmierna przewrotność odszczepienców: którzy nie tylko słowo Boże wstnie podane, y od kościoła wszytkiego przyjęte y zachowane, zgola odrzucili: ale y to pisane słowo Boże, które wrykomo przyjmują, y od którego sie dosyć hárdziej Ewánieli-kami zowią, z káżdęj miary fałszywym przekładaniem, wymowaniem, przydawaniem y odmienianiem, y fałszywemi głosami, srodze pogwałcili, aby sie pismo zdało bydź za nimi. W czym aby nie rzekli że ich potwarzamy, okazujemy to na wielu miejscach w Annotacyach któreśmy tu przypisali. Zkad każdy obaczyć może, że tego bázgo trzeba było dla przestrogi wiernym, y tym zawniedzionym ludzióm, te fałszywstwa odkryć, y tak škodliwym błedom zabieżeć: a pismo święte tak srodze od nich popsowane y pogwałcone, do swej szczerości przywieźdź, y zdrowemi ie wykłady przeciw heretyckim wykretóm, objaśnić y rtwierdzić: y pokazać to iásnie, że pismo s. wszytko iest za nami, którzyśmy z łaski Bożej sa Kátholikami, przeciwko tym którzy nie dawno wyszedłszy z nas, stáli sie nie Ewánielikami ale heretykami, y Ewánieliiy świętey przeciwnikami. A to sie wszytko stało za dozwoleнием stolice Apostolskiej, na której na on czas siedział Grzegorz XIII. świętey pamięci Papież, dał nam na to przeżegnanie: także y po nim inszy, y dżisieyszy Clemens VIII. Papież, za staraniem Iásnie oświeconego książećcia y Kárdynała, Ie^o M. X. Rádziwiła Biskupa Krákowskiego, który otrzymał aby rzecz tak dawno czekana y požadana koniec swóy wzięła.

Jako ma bydź czytane pismo S. ROZDZ. IX.

INaczej powiedzieć niemożemy, iedno iż czytanie pisma s. iest podczas dobre y pożyteczne: podczas też złe y bázgo škodliwe: bo samo tych wszytkich wieków doświad-czenie, nam to pokazuje. Ażkad inąd to wszytko cokolwiek iest w kościele Bożym dobre-go, iedno z czytania y przepowiadania pisma świętego? Wśelkie pismo (mówi Apostól s. od Boga nadchnione, iest pożyteczne ku náuczaniu, ku strofowaniu, náprawieniu y ćwicze-niu w sprawiedliwości, aby człowiek Boży był doskonały, ku wśelkiej sprawie dobrej wy-ćwiczony. A z drugiey strony, żkadże inąd wszytkie błedy, fałsze, kácerstwa w kościele Bożym, iedno z nieporządnego czytania tegoż pisma świętego? Musiałby bázgo ślepy albo niewstydlivy bydź, żeby tego żaprzął: gdyż ile heretyków dotego czasu było, wszyscy swo-je błedy z pisma s. źle wyrozumianego wyczerpeli, Cóż za przyczyna tego? Niemożem w tym pisma s. winować. bo wierzymy, iż dobrze y z náadchnienia Ducha s. iest nápisane: Któż tedy winien? Piotr s. na to odpowiada, iż ci sobie winni, którzy nieuczzeni y nieumie-ietni będąc, pisma wykrecdzą ku swemu własnemu zátráceniu. Przyczyna lepak dla której ci nieukowie, błędą w wykładaniu pisma s. ta iest, która tamże Piotr s. nápiśał: Iż iáko w pismiech Apostolskich, tak y w inszych niektóre rzeczy trudne sa ku wyrozumieniu, Czy-tając bowiem iednę listę Pávła s. czemu ich nie wszyscy iednáko rozumiemy? iedno iż wie-le rzeczy w nich trudnych do wyrozumienia. A toćby samo miało przewyciężyć wielki v-por y niewstydl heretycki, którzy śmieia mówić, przeciw iásnym słowóm Apostolskim, iá-koby pisma s. łatwie bydź miały do wyrozumienia. Iestci w prawdzie w pismie s. siła rze-czy łatwych ku wyrozumieniu, iáko sie niżej powie: ale wielka też często iest trudność tak w rzeczách samych, iáko y w słowiech pisma s. Podczas rzeczy trudne y głębokie słowy też trudnemi opisuia: iáki iest początek pierwszych ksiąg Moyszowych, y siła w Obiáwieniu Iana s. y w Ezechielá proroka: gdzie iáko by wmyślnie o rzeczách skrytych y głębokich mó-wiac, słów niewłasnych y trudnych używa. Podczas też ácz rzecz sama nie iest trudna, ale przecie mowa, y figurami iest zácmiona: takie sa opisania náuk rozmaitych do náprawy ludzkich obyczáiów, y záprawieniu w cnoty rozmaite należących w zakonie pod figurą po-karmów, Ceremoni y obrzędów różnych: gdzie przykazania o wystrzyganiu sie grzechów, wgnákách y w ceremoniach są zakryte. Siła też przepowiedziano od proroków o Chrystu-sie, o kościele, o wezwaniu pogan, o odrzuceniu Żydów, co widzimy że sie wypełniło: ale niźli dościgniemy własnego sensu słów prorockich, wielka bywa kóto tego praca: dla tego iż nie iásnie, ale iáko by co inszego mówiac, takowe rzeczy podczas wtrácaia. Często sie trá-

Czytanie pi-
sma S. y do-
bré y złé.

2. Tim. 3. ver
16.

1. Piotr. 3.

Pismo S. iest
trudne.

Przygotowanie do czytania pisma S.

Hieron.
ad Pauli-
num. cap. 6
Iak. 3.

Przygotowania do czytania pisma S.

Do kogoż już pójdziem po wykład pisma, ponieważ sam sobie człowiek dufać niema? Podobno do Żydów albo Rabinów Żydowskich? Taki czynią heretycy, a zwłaszcza Nowo-chryścicy. Wszakże jeśli Ducha Bożego do wyrozumienia pisma s. potrzeba, patrz jeśli Żydów w tym wierzyć mamy. Bo aż ci Ducha Chrystusowego mogą mieć, którzy są głównie-mi nieprzyjaciółmi Chrystusowymi, ludzie niewierni, łakomi, okrutni meżobóycy, y wse-lących głości pełni? Nie daj tego Boże, aby takich ślepych wodzów, ludzie Chryścijanscy naśladować mieli. Wiem iż heretycy od nich się swych wykładów wczą, y wiecący się im sny y bajki Żydowskie, niż pisma Doktorów s. podobują: ale nie daj temu, iakowi sami są, takich też mistrzów szukać. o czymże się wyszeły do syć mówito, niechce tu powtarzać.

Kogoż się jeszcze inzego o wyrozumieniu pisma poradziemy? Podobno dzisiejszych her-stów heretyckich, Luthra, Kalwina, y inszych tym podobnych? którzy sami sobie prawdzi-we y własne wyrozumienie pisma przyswajają, wśtykich inszych prześtych Doktorów potępiając. Wszakże niewiem co za przyczyna tego jest. Spytacby ich, jeśli przed tymi no-wymi mistrzami, kościół Boży rozumiał pisma s. albo nie? Już temu półtora tysiąca lat y dalej iako kościół Boży czyta y przepowiada pismo s. rozumiałli ie do tego czasu czyli nie rozumiał? Iesliby nierozumiał: a gdzieby był on Duch s. obiecany który miał wśtykiey prawdy nauczać? albo cjęgójby przez ten czas Duch s. kościoła swego wczyl, iesli mu pisma nie wykladał? Y nie byłoz nikogo tak godnego we wśtykim kościele, komuby Duch s. pra-wdziwy y sebery wykład pisma s. natchnał y obdwił? aż musiał czekać tych nowych, przed tym niesłychanych heretyków? Coż wżdy za dowcip tak wielki tych ludzi, aby co za swia-tobliwość niewidana tych nowych heretów, że ich Duch s. samych miał czekać aby przez nie pismo s. kościołowi po półtora tysiącu lat wyłożył? A gdzież one obietnice Pana Chrystusowe, który po wniebowstapieniu swoim obiecał posłać medrce y nauczonych w pi-smie, to jest, Pasterze y Doktory, abyśmy się od nich pytali o zakonie Panskim? Gdzież one dary Ducha s. obiecane kościołowi, iesli ich tak długo nie miał? A kż tak ślepy y balony któryby to śmiał kościołowi odezwować?

A iesliż przed tymi nowymi nauczycielmi, kościół Boży z natchnienia Ducha s. rozu-miał pisma y prawdziwie wykladał, czemużby teraz inse nowe wykłady onym starym prze-ciwnie powiadał: iżaz Duch s. sobie przeciwny, a co raz wczyl tego się zaprzy? wiemy iż inaczej przed tym w kościele wczyl y wykladał pisma, niż ci nowotni mistrzowie wczą, a kiedyż wżdy prawdy wczyl, teraz czyli przed tym? Abo także Duch s. będzie odmienny? A kż wżdy temu będzie wierzył? Niechże to powiadaia heretycy swoim wcznióm, którzy iż porzucili Ducha prawdy, otóż teraz słuchają ducha kłamstwa, który im takie wykłady pisma przez swo-ie Apostaty podaje.

My zaś wierzymy, iż Pan Chrystus według obietnice swojej dał od początku Ewánie-lii kościołowi swemu, Pasterze y Doktory, którzy nam wykladaia pismo s. tak o tym mó-wi Apostól s. do Ephesów: którycz stąpił tenże iest który wstąpił nad wśtykie niebiosi, aby napełnił wśtyko. Y tenże daliedné Apostoły, drugie zaś Proroki, a drugie Ewánieli-sy: inne zaś Pasterze y Doktory ku wykonaniu swiętych etć. Gdzie iasne słowa maś, iż za-raz po wniebowstapieniu Chrystus dał kościołowi Doktory, którzy nas aż do przysścia pan-skiego wczą rozumieć pisma s. Takowi są, Dionysius Areopagitá, wczen Pawła s. Clemens wczen Piotra s. Irenaeus, Attanásius, Hilarius, Basilius, Gregorius, Ambrosius, Hiero-nymus, Augustinus, Chrysostomus, y wiele innych.

Tych naprząd gdy się przypatrzymy bystrości dowcipu, biegłości w piśmiach swię-tych, ostremu rosgadkowi, y wymowie dziwney: kż może z tymi Oycy swiętymi y starymi bydz porównany? gdy albo pismo wykladaia, albo się z heretikami disputuia, cż może bydz wczenśego, y dowodnieszego? Nie trzeba mi tego dowodzić, wśtykie ich księgi o tym świadczą: nic nie mówią z wporu, nic z pychy nie twierdzą, nic nie wczą cjęgoby piśmem s. niedowiedli. Biegłość w naukach ludzkich prawie nad podziwienie: czyta y ich księgi, a mu-siś rzec z Hieronymem s. Niewiedzieć czemu się pierwey dziwować, iesliż naukom swię-tkim, czyli nauce pisma s. o pracy która koło pisma podieli, a co trzeba wiele mówić, gdyż wśytek żywot swój na tym strawili, y tak się w tej pracy stąrzeli y pomarli. Tak w piśmie s. wczeni byli, iakoby nic inzego nieumieli: co oni bez pisma s. mówią? cjęgo niewiedzą, gdy chcą cjęgo dowieźdź, albo odpór dać? Co mogło bydz cjęgoby Hieronim s. przez dziewieć dziesiąt lat nie czytał? Także Origenes, Eusebius, Ambrosius, Augustinus y inszy, na ten

Po wykład
do Żydów nie
chodzić.

O wykład pi
sma S. here-
tykow nie py
tają.

Math. 21.
Ephe. 4.
1. Jan 14. y 15.
1. Jan 12.

Pismo S. nam
kościół Boży
y Dokto-re-
wie S. wykla-
daia.
Ephe. 4.

Doktorów S.
nauka.

Przygotowanie do czytania pisma S.

czas wycić się przestali, kiedy y żywot skonczyli. Ale puścićwśy to w czym oycowie świeci, wśytkie inśe bez wapienia przewyśśia, mowmy o tym w czym równego sobie niemają.

Światobliwość żywota y bogobojność, aż do wyrozumienia pisma S. niewiele pomaga? Początek mądrości boiażn Boża, mówi Ecclesiastik. Synaczkę, mówi dalej, pożądać mądrości, zachować sprawiedliwość, a Bóg ją da tobie. O światobliwości tedy Doktorów y Oyców naszych wapić niemożemy, ponieważ wśytek świat chrześcijański, wydał świadectwo światobliwemu ich żywotowi: a co wietśa, że sam Bóg często cudami rozmaitemi ich światobliwość wyświadczył, y musiałby nader niewstydlivy bydy, ktoby im w tym rymował. A tak chcąc Christus kościołowi swemu dać Doktory, któreżby raczej wybrał, iedno których on wielce wmitował, y którzy go też serdecznie wmitowali, którzy y wielką żądzą wyrozumienia tajemnic pisma S. żywot też anyelski ślaczili? Wiemy iż tajemnice swoje przyiaciom Pan Bóg obiawia: Wasem napał przyiacioły, mówił Apostołom, iż wśytko com słyszał od Oycy moiego wamem obiawił. Przetoż y o tym wapić niemożemy, iż świeci Oycowie y Doktorowie naši, wiecey modlitwa y bogobojnością swoją w tajemnicach Bożych mądrości vprośili, niż inśy nawietszym dowcipem y pracą swoją dostapili. A co słusniejszyego, iako aby swiete swietym było obiawiono y dano: gdyż y pismo taka Oyców y Doktorów naukęgowie, Nauka swietych. O iakóż niewstydlivi sa hereticy, gdy śmieia Doktory swiete sczypać, ludzje plugawi y grzechami zaślepieni, którzy tych Doktorów swietych wczniami bydy niebyli godni: wiecey sobie swoje grammaťike, którey sie niedouczyli, waża, niż pisma wśytkich Doktorów swietych. A ono podobniejszya rzecz, iż ludzje światobliwością znącni, cudami zacni, y nauka nieporównani, daleko mnię bładzili, niż ci ludzje nowotni, którzy ani bogobojnością, ani naukąznimi bydy grównani nigdy niemoga.

Iescze mają coś wiecey Doktorowie świeci nad inśe: iż Apostołowie wyrozumienie pisma, vśnie wcznióm swoim podali, a ci zaśie inśym po sobie iakoby przez rece zostawili. A tak im bliśy Doktorowie świeci Apostolskim czasóm byli, tym też szersze y prawdziwsze wyrozumienie pisma do nich przysło. Choćby tedy w inśych rzeczach, innym pisanóm równi byli (choćiać przewyśśia) w tym samym bez wapienia przewyćieja wśytkie, iż daleko zacniejszye y lepsze mistrze mieli y pismo nie tak: swęgo, dowcipu, iako z podania y nauki stárszych wykładali. Dobrze tedy wpomina medrzec: Niepuszczay mimo sie powieści stárszych, bo sie oni nauczylu od Oyców swoich: bo sie od nich nauczylu rozumu, y dawać odpowiedź czasu potrzeby. O tychże powiedziano: Słowa mądrych sa iako ościenie, y iako gwoździe głęboko wbite, które przegrade mistrzów, dane sa od Pasterza iednego. Pasterz ieden Christus ieden, iako iasnie wyłożył Ezech. 34. A tak co wca Oycowie świeci, od Christusa wzeli, przez podanie pierwśszych mistrzów. Y sami Doktorowie świeci zawnždy tak mówia, iż od stárszych Oyców wzeli y to zawnždy zachowuią, aby co od pierwśszych wzeli, tego drugim vczyciali. Tak piśe Dionysius Areopogit vczen Pawła S. tóż wlasnie y Clemens vczen Piotra S. Potrzeba, powiada, wyrozumienie pisma brać od tego, który ie od przodków swoich podane w prawdzie zachowuię.

A nad to wśytko mają Doktorowie świeci, dla czego ich wykładu zgodnego mojem bezpiecznie naśladować, iż wśyscy wśytkie swoje wykłady poddawali pod rozsadek wierzchności kościoła Bożego, iako niekiedy przednięśy Doktor Paweł S. wczynił, gdy chodził do Piotra S. po approbatia nauki swęy, iakoś miał wyssey w Rozdz. 6. A nie było żadnego Doktora któryby tak nauce swojej dufał, żeby sie nie miał na rozsadek kościoła Bożego spustić. Ztądżec y to mamy, iż te wykłady pisma S. od Doktorów ss. przyjmuiemy: które kościół Boży wynawa bydy szczere y prawdziwe, y z wykłady starych oyców swietych zgodne. Bo y Koncilia powszechnie w Duchu S. zgromadzone, kiedy sie o czym pytdia, ni ocy sie wiecey nie starcia, iako żeby sie oyców ss. wykładu zgodnego trzymali, kto chce naczyc ta sie tego w dzieiach rozmaitych Sejmów kościelnych. Daleko słusniejszya, że y my chcemyli prawdziwe pisma wyrozumienie wiedzieć, mamy sie tego od oyców swietych wczyc. Nie lekko poważay (mówi Medrzec) powieści starców mądrych, a w przypowieściach ich baw sie: bo sie od nich nauczylu mądrości y nauki rozumu. Tego mamy przykład domowy w Kronikach naszych, które powiadaia, iż Królowa Iadwigą czytdiać Biblią Słowienśką, nie sama iezy sobie wykladała, ale do tego miała wykłady oyców swietych Słowienśkim iezykiem, którez Biblią czytdała. Czego iż hereticy nie czynia, dla tego nigdy pisma

Światobliwość Doktorów.
Eccle. 1.

Ian 15.

Mądr. 10.

Doktorowie Świeci bliśy czasów A pośolskich.

Eccle. 8.

Eccle. 12.

Dionysius initio Celestis Hierarchię. Clemens epist. 5. ad Hieron. foli. Ireneus li. 4. c 63.

Eccle. 81

Miechouita lib. 4. c 41

Doktorowie Świeci swoje wykłady poddali pod rozsadek kościoła Bożego.

nie rozumieją: Iako mówi Apostoł s. Zawszy się wcząć, nigdy do znajomości prawdy nie przychodzi. Ale podobno rzeka, że też y heretycy podczas przywodzą pisma Doktorów y z nich nauki swojej dowodzą. Może bydyż tak podobno mówią, ale też to pewna że inaczej czynią: A czemuż ilekroć mówią albo disputują z Kátholikami o wierze, napierw sążwidy Condyciá kładą, aby nie wspomniano Patres albo Doktorów świętych: znąc że tacy synowie nie dufają oycóm swoim, bo pewnie kiedy na Doktory przyjdzie, wszystkie takowe kościołowi nieposłuszną, za heretyki osadzą y potępia. A iesli kiedy słowia iakie z Doktorów na potwierdzenie swych nauk przywodzą: tedy albo nie do rzeczy, albo fałšowanie, albo wątpliwé, albo źle zrozumiane, albo nie zupełnie, poczęści słowia ich przywodząc, a przódku albo koncá co mówią niewspominając: a gdzie iawnie y dowodnie Doktorowie o czym tego ani piśa, chcą wspominać.

Heretycy iako doktorzy przywodzą.

Pomnienie do czytania pisma świętego. Rozdz. X.

Mając te przestroge o czytaniu y wykładzie trudnego y głębokiego pisma, to też trzeba wiedzieć: iż niewszystkie rzeczy są tak trudne y niepoiete. Abowiem abyśmy się goła taká trudnoścía, od pisma nie odstrasali, opatrzył to miłosierny oćiec niebieski, aby wiele rzeczy było w piśmie, iasných, łácných, wdzięcznych, potrzebnych, y nam bázgo pożytecznych, tak w zakonie stárym iako y w nowym, ázwłaszcza w historyách świętych y Ewángełiach, Dzieciách Apostolskich y listiech. Nie jest to w piśmie s. za ieden dzień, iż tak prosty iako y wczony szczerze y pokornie czytać. Znajdyć czego się nauczyć, Bo oprócz wiary która już wmiemy, pismo jest pożyteczné, iako powiedział Páweł s. ku náuce, ku sformowaniu, ku poprawie, ku ćwiczeniu w sprawiedliwości: aby człowiek Boży był doskonały, ku wszelkiej sprawie dobrej wyprawionej. Ale dziwne są obyczáie ludzkie, iż wola podczas ládą księgi ludzi świętych z pilnoścía czytać, słowá y przykłády ich sobie w pamięć biorąc albo przepisywać: niż te księgi za sprawá Bożą pisané niebieskich spraw y náuk pełné. Wierco Seneca, Liuius, albo kto inszy nápiśał, sobie powiáda: a co Bóg, ledwo kiedy przypomnia. Iakoby to dla sámych tylko káżdodziej, nie dla wszystkich nápiśano. A ono mali się ládą co czytać, a pod czas co škodliwego y zaráźliwego: lepięby się na tym zabawić co sáma wieczna mądrość ku czytaniu podáie, nád co nic mędrszego y pożyteczniejszego bydyż nie może, Bo á czego w piśmie s. niemá s? Iesli chceš history stárych y dżwanych, które mogą bydyż starše y dżwniejszye, iako te które opisywá co Bóg od poczatku świata, co piérwsi oycowie ná s. czynili? Iesli też o królách y królestwách, gdzież tego tak ná gromádie więcej iako w piśmie s? może się tu król, może y senator y káždy namedrśy nauczyć, czym królestwá stóia, á przez cò wpadá: náczyta się o szczęśliwym y nieszczęśliwym rozmaitych królów y ludzi powodzeniu y zepsćiu. Cóż rzekę o rozmaitych wojnách, áżá tu nie znajdy się na mędrśy hetman, y nameżniejszy żołnierzy czego się nauczyć? którzyż kiedy wietśy hetmani y żołnierze byli, iako ci które tu opisuje? Chceśli też y mądrości y rostopności o wszelákich sprawách, y cokolwiek do dobrych y cnotliwych obyczáiów náleży, czytaj księgi Salomonowe, iakie są Ekklesiastes, Przypowieści, Ecclesiástik y Mądrości, które nigdy z żadną philosophiá nie mogą bydyż porównané. kto lepak szuka przykłádów o wszelákich cnotách ludzi świętych y zacnych, o wierze, nádziei, miłości Bożej, o rostopności, meštwie, sprawiedliwości, powściągliwości, cierpliwości, pokorze, wygárdzie światá, miłóšierdziu y inszych: nigdzież tego więcej iako w piśmie s. A náostátek do wzbudzenia náboženstwa, y miłości Bożej, któreż księgi mogą lepię służyć iako pismo s? jest síla innych ksiąg duchownych, od ludzi wczonych y świętych nápiśanych, które, z wielkim pożytkiem czytamy, y czytając doznavamy tego że się lepszymi stáiemy: ale któreż mogą bydyż tak duchowne ksiáżki, iako te które sám Duch Boży nam przez wybrane náczynia swoje nápiśał? Błogostáwiony (mówi Dawid s. Jkto w zakonie Páńskim rozmyśla we dnie y w nocy. Bo kto te księgi czyta, zmiekczeie serce iego twarde, á oziebleżápi sie ogniem niebieskim, zgáśnie w nim miłóš światá, wnieci się gádzá dóbr niebieskich, dušá iego dżwennie się ochłodzi, y wćieszy pócietchá duchowná, która wczuł Dawid s. y mówił: O iako stódkie wstom moim słowá twoie, nád miód wárgóm moim. A tak słušnie máia bydyż w pomnieniu miłi Kátholicy ná s, aby którzy mogą y wmieia, w takim się czytaniu ráczej, niż w którym inszym kocháli. Ná to przecie pámietać, iakosmy przed tym powiedzieli, iżec to czytanie może

W piśmie S. ślęa rzeczy łácných.

Psalmo I.

bydy

bydź złe, może też bydź dobre. Złe jest naprzód pysnych ludzi, którzy rozumem swoim bez wiary chcą rozumieć pismo. tym rzeczono: Iesli nie wierzycie, nie zrozumiecie. Złe też czytanie jest wpornych ludzi, którzy się dwornie pytają o rzeczach głębokich, które raczyły prosta wiara mieć bydź wierzone. Tym powiedział Salomon: Kto się bada o mądrastanie, będzie zatusimion od chwały. y na drugim miejscu: wieśszych rzeczy nad ciebie nie pytał się. Iesze y ten złe czyta, kiedy kto z czytania, wczonym tylko chce bydź a mało się polepsza: tym mówią: co tobie Bóg roszakał o tym myśl. A Iob wspomina: Oto boiażn Pánska, tá jest mądrość, a oddalac się od złego tá jest rnieietność. Jest iesze y sáránskie czytanie, który dla tego czyta, aby zwodził y przeciw prawdzie mówił: tak czytał Arius, Luther, Kálin, y inšy heretycy. Ale kto chce dobrze czytać, naprzód potrzeba aby z wiara, boiażnia, y pokora czytał: potym żeby to czytał coby mu wiecéy ku zbawieniu służyło: a ná ostatek tym w myślem, abyśmy pomnażając się w gniómóści Bożej, wespółék róśli w miłóści Boga, y bliźniego, y sstawili się mocniejszy przeciw grzechóm y pokuśóm, a tym pilniéy ćwiczyli się w cnotách świętych, pámietając ná ono co powiedział Pan Christus: Iesli to wniećie, błogostawieni będziecie, iesli wypełnicie.

Ila. 7.

Przyp. 25.
Eccle. 3.
Eccle. 3.
Iob- 28.

Ian 13.

Sprawa o wydaniu y tłumaczeniu téy Biblii. R o z. XI.

Iżem przedtem powiedział, iako potrzebnie tá Biblia jest wydana: iesze dam o tym sprawie co się w tym nowym przetłumaczeniu zachowało. Naprzód co się dotyczyé textu samého, ten przetłózony jest z łacinskiego stárego textu, który zowią Vulgatam editionem, która ná dwsytkie inše dáleko jest szersza y pewniejszy; iakom to iuż pokazał. Agwałscją po téy oślátniey korrectií Rzymskiej, gdzie text Biblii S. od ludzi wczoných (ná to od stolice Apostolskiej wybráných y wysádzoných) z wielką pilnością przejrząny, rozstrzygniiony, y z stáremi księgami tak Łacinsкими reka písanemi, iako y z Gréckimi, y Zydowskimi y stárych Doktorów písmi zniešiony, y od omyłék písárskich y popraw obte-dnych, im nalepiéy bydy mogło oczyszciony: który Clemens VIII. Papiéż dla pożytku wszyt kiego kościoła wydać roszakał. Tenże text tu maś wiernie przetłózony, y wedlug téy oślátniey korrectií poprawiony. Y przetłóż Nowy testáment, y Psáltérz, który iuż przedtem był po Pol sku wydany, teraz iesze znówu przejrząny jest, y z łacinskim zniešiony, aby się iako náwta- sniey z Łacinska vulgata gadał: bo się w piérwszej editií w niektórych rzeczách Gréckiego textu, dla tych którzy tego prágneli náśláduwáło: co teraz wszytko odrzućiwšy, maś tu szersze text łacinski iako sam w sobie jest.

Ktora łacińska
wulgata
tu przetłó-
na.

Acz tedy Łacinski text pospolity, iako pewniejszy, y w kościele gwyćzyny y doświad- czony, tu maś przetłózony: wszákże y Zydowskiego textu w stárym, y Gréckiego w nowym testámentie nieopuszczono, a to tym sposobem: iż gdziekolwiek w Zydowskim ábo w Gréckim textcie iaka znaczna różność się znáyduie, to tu wsedy (náśládując w tym Origeneśa y Hieronyma S.) ná brzegu položone. Bo gdziekolwiek co wiecéy ábo mniej, ábo inaczey jest w textcie Zydowskim ábo Gréckim, a niżli w nášym Łacinskim, to się máło nie wsedy nágnaczyło y pokazało, ábo ná brzegu, ábo w dłušszych Annotáciách, które się ná brzegu stá- wieć niemogły: co się nieprzeto wczyniło, żeby co w textcie nášym czego niedostawało, ále aby czytelnicy te różności máiąc przed oczymá, tym łacniey miejsce trudniejszyé poiać mo- gli: ktemu aby się sama rzecz pokazała, iż náś stáry przekład Łacinski dáleko lepszy jest, a niżli inše nowe z Zydowskiego y Gréckiego tłumaczenia. A nákoniec, aby w słowiech tru- dnych y wątpliwych, dokládając się oryginalnych iezyków, tym szersze y lepiéy przetłó- no było.

Rozné czytá-
nia z Zydow-
skiego y Gré-
ckiego przyda-
né.

W samym lepak písma S. ná Polskie przekładaniu, tak się zachowało, że słowo od sto- wá przetłóżono im náwtaśniéy bydy mogło, nie przysdawiac, ani wymuiac, ani odmienia- iac písma S. áwiecéy własności słów Zydowskich, Gréckich, y Łacinskich, a niżli gładko- ści ábo ozdobności słów polskich folguiac. Przeto iesliby się tu komu zdála polszyna gru- ba ábo niegładka, niechayże wie, iż w písme S. nie ma słówek pięknych pátryć, ále samey własności mowy, iako Duch S. przez swoje písárze písał: bo jest wiele takowych rzeczy w pi- smie, które kiedybyśmy chcieli słowy gładkimi y dworskimi wymówić, nigdybyśmy sensu y wyrozumienia Duchá S. niewyráżili. Iako się to tráfia heretykóm często, którzy dla gład- kich y pięknych słów, prawdziwego sensu písma odstępuia: a ono w písme S. żadne słowo

Słowo od sto-
wá przetłó-
żono y przeto
podczas nie-
bárzo gładko

Przygotowanie do czytania pisma S.

nie jest darmo położone. Mamy tego przykład w łacińskim tłumaczu, który wolał prosta łacina to wyrazić co własnie Duch S. mówił, niż gładkimi słowy co inzego niż Duch S. napisał, mówić: niechayże sie y nam niedziwuią, iesli rzeczy samey folguiać, mowy proste y sczerę używamy. Czemu sie żaden nie będzie dziwował, kiedy sie przypatry iż każdy iezyk ma swoje własności, które w inszym iezyku niebierzo sie pięknie zdadza. Iako na przykład, śmiercia vmrzeż, to jest, pewnie vmrzeż: weglowie ludu, to jest, przednieyszy z ludu: Szu-kąc czyiey dusze, miasto chcieć zabić, jest sposób żydowskiej mowy, który zowią, Hebrai-smus: także y w Gręckiej mowie takich własności siła: Był chryścacy, Był rczacy: mia-sto chrycił, rczył, jest Grecismus. Atak pamiętając na to iaka ma bydz wierność tłuma-cza każdego, nikt nie będzie miał za złe, iesli sie wszytkie takie sposoby mówienia zacho-wały y w Polskiej mowie: acz podczas zdadza sie bydz przytrudnieysze, wsakże y w Grec-kim y Łacińskim tąz trudność jest, przecie wieciey, tłumacze własności mowy zawnzdy fol-gowali. Nie darmo Duch S. takiego sposobu mowy używał, y wielkie sie w tym tciemni-ce często zamykają, chocia ich nie wszyscy rozumieją. Wolelismy tedy poprostu z Duchem S. mówić, niż dworskimi ludźmi ażwlaszcza z heretykami nowych słow używać.

Nadto y w rzeczach około wiary y religii y swietey chryścijańskiej, rozkazał Paweł S. trzymać sie nauk y słow od starszych podanych y powierzonych, a strzedz sie słow nowo (a zwaszcza od heretyków) wymyslonych: przeto sie tu rymyślnie zachowamy stare one choćapro-ste słowa, które katholickej wiary prawdę, dawność, y ceremonie idnie pokazuia. Atak postare^o Sacerdos, kapłan, Ecclesia, kościół nie zbór: templum kościół. Bo to nie nowina w każdym iezyku, iednym słowem nazwać kilka rzeczy. Penitētia Pokuta, nie y pamiętanie ani pokáianie. Baptismus, Chrzest, nie nurzanie ani ponurzenie: Christianus postaremu Chryścija-nin a nie Christianin: także y insey wyuczajne y starodawne słowa: odrucając prophā-nas vocum novitates, sprośności słow nowości, terminy stary w chryścianóm niesłychane, które nowowiernicy wnoszą, aby z kościołem katholicim zgola nic spólnego niemieli.

Przydane sa y wykłady mieysc trudnieyszych, które abo hereticy psuia y falszuią, ná-tiagdiac ich na wymysły swoje: abo które wiare naszą katholicą przeciwko ich błedom zna-cznie potwierdzają. Niemożyc sie wprawdzie wszytkie wyłożyć dostatecznie, aby te kiego nabyt nie prosty: wsakże które przednieysze y potrzebnieysze sa, nie opuścily sie. Aby sie krótko pokazało iż wszytko pismo wsedy jest za Katholicami przeciwko tym, którzy sie ryko-mo samego pisma trzymają, y przeto sie Ewanielikami nazywają: gdyż poprawdzie nie E-wanieliey, ale móggu y widzenia swego, abo mistrzów swoich, Lutrá, Kalwiná, Serwetá, abo Ariusa mocno sie trzymają. Maś do tego y na brzegach krótkie wykłady słow tru-dnieyszych, y niektóre rzeczy pamięci godne przypisane, ile sie na brzegach zmieścić mogło.

Koncząc iuz te przedmowe, Czytelniku miły, przypomneć iedne rzecz dla pociechy twoiey. Author który te Biblia wszytkę przetłumaczył, był X. Iakub Wwiek Theológ So-cietatis Iesu: cśłowiek z obyczaiów, z náuki, y z písania, wszytkiey koronie dobrze znáio-my: y z wielkich cnót y bogobynności bázgo zálecony. Ten z dziecinstwa swego bawiac sie zawnzdy náukami wczciwemi, aby sie z mlodości zachował niepomażanym od tego swiata złośliwego, oddał sie Pánu Bogu y zakonowi Societatis Iesu. Gdzie wielki w náukách poste-pek uczyniwszy, w Łacińskim, Gręckim y Żydowskim iezyku wyćwiczony, przydiachal do Polski, prawie na onych początkách, kiedy ten zakon jest do Polski wprowadzon. Kedy teź tráfł na ow czas nieszczęsny, kiedy wszytkie kacerztwa były góre wzięty, y ledwie iuz z nas hereticy nie triumphowali: przeciw którym on Duchem Bożym wzbudzony, meżnie sie za kościół y starożytną wiare zástawiał. Yaczkolwiek z natury niemiał sił do kazania potrze-bnych, wsakże Duchem gorącym, náuka y wymowa tak wszytkim dogodził, że wielki y zna-czny pożytek w Mázowsku naprzód, potym w Wielkiej Polsce y we wszytkim królestwie rczy-nił. A żeby y wszytkich innych ratował, nápierwey Postylle wielką, przeciw Postylłom here-tickim wydał, w którey wszytkie błedy, fałsze, y bluźnierstwa heretyckie refutował: toruiac inszym drogę, iakoby sie z heretykami potykąć mieli: wydał y dotego drugą mnieyszą Po-stylle dla pospolitego cśłowieka. Wktórych Postyllich tak był dobrze kapłanom naprzód po-słuzyl, że ledwo który Pleban abo Kánodzieia był, któryby iego Postylle niemiał: a Kátho-likom wszytkim, Postylle heretyckie których sie byli bázgo ieli, z reku wytracił, dodawiać do tego y inszych książeczek, o Misy, o Czystcu, o Bostwie, aż y Nowy Testament y Psálterz wydał. To gdy on ku chwale Bożej dla porátowania ludzi zawniedzionych czynił, y podo-

Słowa staro-polskie zacho-wané.

Trudnieysze y potrzebnieysze mieysca wyłożone.

Author któ-ry te Biblia przełożył.

bał go sobie, świętej pamięci Król Stephan, rozumiejąc go być godnym, aby przezeń Sie-
dmogrodzka ziemia do wiary kátholickiej przywrócił, y kościoły naprawił. Gdzie w po-
śród heretyków, w pracach y kłopotach rylawicznych, wielkie spory z przeciwnikami wio-
dac, Kollegia kátholickie założył, które y do tego czasu stórá. W tych przedsię gábwách
swoich y trudnoścích, to myślał, iákoby wielom był pożyteczniejszy, y wziął to był przed-
się, aby Biblia wšytkę ná Polski język przełożył: co mu téż pan Bóg zdárzył, że swojey żądzy
dosyć uczynił: y dokonczywszy wšytkiej Biblii, przyjechał do Kráková, dáiąc inšym The-
ologóm sub censuram, aby sie corychley do druku podało. Ale niź sie zgotowało, P. Bóg
wzwać go z tego świata do siebie raczył: chcąc mu bezwápienia, po tych pracách odpocnie-
nie y po wystugách zapłáte iáko sprawiedliwy sedžia oddać. Wšák że acz rmał oto przedsię-
wzięcia po sobie pámiatke, y iákoby ostatni płód náuki y dowcipu swego zostawił:
którego nie godziło się z nim zágrześć, ale skoro Theologowie ná to náznáčení przeżyřżeli, y
z Łáćmiska Vulgátą znieśli: záraz iáko narychley bydy mogło ná świat wydáćmy: rozumie-
jąc iź iáko wšyscy téy Biblii y wielką żądzą oczekáwali, tak iá z rádością przijmá. A ie-
śli zá żywótá dla wielkich cnót y náuki wielkiej, y sam Author y pisma iego były záwždy
wdzięczne: dáleko wieccy teraz kiedy niź z Pánem Bogiem w chwale wiecznej przebywa,
milše bydy máia. Nie moge przepomnieć, bo y sam nieboszczyk záwždy wystawiał wielką
láskę, Iáśnie oświeconego Pána, Ksiedza Stániśława Karnkowskiego Arcybiskupá Gnie-
źnienskigo, Primáśa Koronnego, Pána y dobrodzieiá nášego, który y w pominániem y
nákládem swoim do tego pomógł, aby księga tak pożyteczná y kościołowi Bożemu potrze-
bná iáko narychley wysta. Zá co niechay Iego M. Pan Bóg wieczná zapłáta będzie. A
tobie Czytelniku láskawy, niechay Pan Bóg da serce sczeré y nabożné do rozmyślániá zá-
konu Páńskiego we dnie y w nocy. W Krákovie v S. Bárbáry, dnia 24. Auguřty,
który ieřt S. Bářthłomeiá, od Narodzenia Pána y Boga nášego, M. D. XCIX.

Znaków rozmaitych które są w tych księgach, wyłożenie.

W samym textcie są te,

Ten kluczyk ^{*} znaczy początek wiersza każdego/którego liczbą na kraiu przeciw niemu jest położona.

Komma ^{*} albo półkółka na wierzchu przy końcu słowa wyrażone / znaczy koniec różnego czytania / które na kraiu jest pokazane.

Liczbę w Argumentach / albo w Summarijsach Rozdziału każdego rozszadzone / 1. 2. 3. 4. znacza wiersze Rozdziału / do których należy ona Summa.

W textcie y na brzegu náyduią się te,

y litery małé, ^{a b c d e} *etc.*

Gwiazdka ^{*} znaczy / iż te słowa które na brzegu przy takieyże gwiazdce są położone / náyduią się w innych księgach na brzegu náyznaczonych / na tym miejscu kiedy gwiazdka w textcie jest wyrażona.

Różenek ^{*} zaś znaczy / że te słowa które za nim idą w textcie aż do półkółka na wierzchu przy końcu słowa położonego / nie náyduią się w tych księgach / które na brzegu przy takimże różenku są náyznaczone.

Takieżas dwie kresce ^{**} známionują / iż miasto słów które się między nimi a między półkółkiem na wierzchu przy końcu słowa położonym náyduią / inne księgi inśe słowa mają / przy takimże znaku na brzegu wyrażone.

Tak iż gwiazdka znaczy kiedy co więcej : różenek zaś kiedy co mniej : a ten znak ^{**} kiedy co inaczey inśe księgi niżli naše mają.

Takie dwie kresce ^{**} lepał na brzegu wyrażone / známionują wykład słów trudniejszy w textcie przy tymże znaku położonych : albo wklázuia do którego słowa należy Annotacya na brzegu przy takimże znaku położona. Ale czasem y ten znak ^{**} miasto tego ^{*} náydzieś wyrażony. Jako łączna jest w tych drobiazgach omyłka.

Małe litery ^{a b c d} przy liczbach albo konfordancyach na wnetrznym brzegu / y przy słowach w textcie położone / pokazuia do których słów należy która konfordancya na brzegu wyrażona.

Na samym brzegu náyduią się te, G. NG. K. S.

wł: Hebraism.

G. Znaczy Gréckie księgi / które się náyduią w Biblii Królewskiej w Antorsie v Plantina drukowane.

NG. albo GN. Znaczy / że niektóre inne Gréckie tak czytają.

K. Známionuje księgi Lacińskie Królewskie / które są w Biblii Plantinowskiej.

S. Syryjskie księgi / które w tejże Biblii są wydrukowane.

wł: Znaczy / własnie : albo własny przekład słowa z Lacińskiego / albo z którego innego ięzyka.

Hebraiſ. znaczy Hebraiſm / to ieſt własność Hebreyskiej albo Żydowskiej mowy która v nas nie ieſt we zwyczaju.

Gracism. także własność Gréckiej mowy.

PORZADEK KSIĄG Stárégo Teſtamentu.

GENEſis,	Pierwſze.	Księgi Mądroſci/	
Exodus,	Wtóre.	Ekleſiaſti/	
Leuiticus,	Trzecie.	Iſaiasz Proro/	
Numeri,	Czwarté.	Jeremiaſz/	
Deuteronomium,	Pięte.	Báruch/	
Josue/		Ezechiel/	
Sędziowie/		Daniel/	
Ruth/		Ozeasz/	
Królewſkie/	Pierwſze.	Joel/	
Królewſkie/	Wtóre.	Amos/	
Królewſkie/	Trzecie.	Abdias/	
Królewſkie/	Czwarté.	Jonas/	
Paralipomenon,	Pierwſze.	Micheaſz/	
Paralipomenon,	Wtóre.	Nahum/	
Eſdraſzowe/	Pierwſze.	Haba/	
Eſdraſzowe/	Wtóre.	Sophoniaſz/	
Tobiaſz/		Aggeuſz/	
Judith/		Zachariaſz/	
Eſther/		Malachiaſz/	
Job/		Machabeyskie/	Pierwſze.
Księgi Pſalmów/		Machabeyskie/	Wtóre.
Przypowieſci Salomonowe/		Modlitwa Manasse/	
Ekleſiaſtes/		Eſdraſzowe/	Trzecie.
Pieśni nad Pieśniami/		Eſdraſzowe/	Czwarté.

PORZADEK KSIĄG Nowégo Teſtamentu.

III. EWANGELIAE.
Według Matheusza/

Według Márka/
Według Łukasza/

Według

Według Jana/
Dzieie Apostolskie/

XIII. Listów Pávla S.

Do Rzymian/

Do Koryntów/

Do Koryntów/

Do Galatów/

Do Ephesów/

Do Philipensów/

Do Kolossensów/

Do Thessáloniczán/

Do Thessáloniczán/

Do Timoteusza/

Piérwszy.

Wtóry.

Piérwszy.

Wtóry.

Piérwszy.

Do Timoteusza/

Do Titusa/

Do Philemona/

Do Żydów/

Wtóry.

VII. Listów powszechnych.

S. Jakuba Apostola/

S. Piotra/

S. Piotra/

Jana S.

Jana S.

Jana S.

S. Judasza Apostola/

Objawienie Jana S.

Piérwszy.

Wtóry.

Piérwszy.

Wtóry.

Trzeci.

K S I Ę G I

G E N E S I S.

Po Zydowsku / בראשית / Bereszith.

Genesis wy-
klada sie Ro-
dzay, a Bere-
szith, Na po-
czatku.Niebo y
ziemia.nie widzieli-
na y niekstał
stawa. Gdo Zydów
II. a 3.
ŚwiatłośćAbopierwszy
H.

rośnięcie, H.

Psa. 148. a 4
Utwierd-
zenie.

Psa. 32. b 7.

Morse.

Psa. 66. a 7.
Ziela y
dzewa.

ROZDZIAŁ I.

1 **A** poczat-
ku stworzył
Bóg nie-
2 bo y ziemia
była pu-
sta y pró-
zna: y cie-
mności by-
ły nad głębo-
kością: a Duch Boży
wnaszał się nad wodami. A rzekł
Bóg: Niech się stanie światłość: y
stała się światłość. A wyjrzał Bóg
światłość że była dobra: y przedzie-
lił światłość od ciemności. A na-
zwał światłość Dniem / a ciemność
Nocą. A stał się wieczór y zaranek /
dzień jeden. A rzekł Bóg: Niech się
stanie utwierdzenie między woda-
mi / a niech przedzieli wody od wód.
7 A uczynił Bóg utwierdzenie y prze-
dzielił wody które były pod utwier-
dzeniem / od tych które były nad ut-
wierdzeniem. A stało się tak. A
nazwał Bóg utwierdzenie Niebem.
A był wieczór y zaranek / dzień wtóry.
9 Potym rzekł Bóg: Niech się zbiorą
wody, które są pod niebem / na jedno
miejsce: a niech się wstaje sucha. A
stało się tak. A nazwał Bóg suchą /
ziemią: a zebranie wód przezwał Mo-
rzem. A widział Bóg że było dobre.
11 A rzekł: Niech zrodzi ziemia ziele-
zielone / y dawające nasienie: y dze-
wo rodzące / owoc czyniące według
rodzaju swego / którego by nasienie by-
ło w samym sobie na ziemi. A stało
12 się tak. A zrodziła ziemia ziele ziele-

ne / y dawające nasienie według ro-
dzaju swego: y dzewo czyniące owoc /
y mające każde z nich nasienie według
rodzaju swego. A widział Bóg że by-
ło dobre. A stał się wieczór y zara-
nek / dzień trzeci. A rzekł Bóg: Niech
się stągną światła na utwierdzeniu
nieba / a niech dziela dzień od nocy: y
niech będą na znaki y czasy y dni y lata:
aby świeciły na utwierdzeniu
nieba / a oświecały ziemię. A stało
się tak. A uczynił Bóg dwie świe-
tle wielkie: światło większe aby rzą-
dziło dzień / y światło mniejsze aby
rządziło noc: y gwiazdy. A posta-
wił je na utwierdzeniu nieba / aby
świeciły nad ziemią: żeby rządziły
dzień y noc / y dzieliły światłość od
ciemności. A widział Bóg iż było
dobre. A stał się wieczór y zaranek /
dzień czwarty. A rzekł też Bóg: Niech
wyrwiodą wody ptaszki żyjące /
y ptactwo nad ziemią pod utwier-
dzeniem nieba. A stworzył Bóg wie-
loroby wielkie / y wszelką duszę żywą
całą y ruszającą się / którą wyrwiodły wo-
dy według rodzaju ich: y wszelkie ptac-
stwo według rodzaju jego. A wi-
dzieli Bóg iż było dobre. A błogo-
sławił im / mówiąc: Rosćcie y mnoż-
cie się / y napełniajcie wody morstwie:
y ptactwo niech się mnoży na ziemi.
23 A stał się wieczór y zaranek / dzień
piąty. A rzekł też Bóg: Niech zro-
dzi ziemia dusze żyjące według ro-
dzaju swego: bydło / y ptaszki y bestie zie-
mne / według rodzajów swoich. A
stało się tak. A uczynił Bóg bestie
ziemne według rodzajów ich / y bydło
y wszelkie ziemopłaz / według rodzaju

na rośnięcie.
H.
Stonice
Miesiąc y
gwiazdy.

Psa. 135. b 7.

na rośnięcie
Hy ptactwo
niech lata. H
wielkie ry-
by żywe.
Ryby y ptac-
stwo.zwierzęta
żywe.
Bestie zie-
mne.

Nizę 5. a 1.
y 9. a 6.
1. Cor. II. b 7

Matt. 19. a 4.
Stworze-
nie czo-
wieka.
Niz. 8. c. 12
y 9. a 1.

Summa pier-
wszych ksiąg
Moyzeso-
wych.

Świat nie był
od wieku.

Ale od 5600.
lat.

Duch S. swo-
rzący.

Firmamen-
tum, abo v-
twierdzenie
iako się ma ro-
zumieć.

26 swego. A widział Bóg że było dobrze.
A rzekł: Uczynimy człowieka na wy-
obrażenie y na podobieństwo nasze:
a niech przelozony będzie rybom mor-
skim y ptactwu powietrznemu y bez-
stom y wssytkiej ziemi y nad wssel-
kimi plazy / ktory sie plaza po ziemi.
27 A stworzył Bóg człowieka na wy-
obrażenie swoje: na wyobrażenie Bo-
że stworzył go: mężczyznę y białogło-
we stworzył ie. A błogosławił im
28 Bóg y rzekł: Rosćcie y mnożcie się /
y napełniajcie ziemię: a czyncie ją so-
bie poddaną: y pámnyćcie nad rybami
morskimi y nad ptactwem powietrz-

29 nym y nad wssymi zwierzęty / ktore
sie ruchają na ziemi. A rzekł Bóg:
Oto dalem wam wsselkie ziele rodzą-
ce nasienie na ziemi y wssytkie drze-
wa ktore same w sobie mają nasienie
rodzaju swego: aby wam były na po-
żarcie: y wssytkim zwierzętom zie-
minym y wssytkiemu ptactwu powie-
trznemu y wssemu co sie rusza na zie-
mi y w czymkolwiek jest dusza żywio-
ca: aby miały co iść. A stało się
tak. A widział Bóg wssytkie rzeczy
31 ktore był uczynił: y były bardzo dobre.
A stał się wieczór y zaránek dzień
pośty.

Niz. 9. 23

*wsselka i-
zyna ziela.
H.
Eccli. 39.
c. 21.
Marc. 7. d 37

WYKLADY MIEYSC TRVDNIEYSZYCH.

Genesis] Księgi te od Siedmudziestiat tłu-
mąców Grecum słowem γενεσις Gene-
sis, to jest Rodzay / abo Księgi Rodzaju / są na-
zwane / iż się w nich opisuje stworzenie / a iako-
by narodzenie świata / y początek y rozrode-
nie tak rodzaju ludzkiego / iako y innych wssch
rzeczy. Zydzie swym obyczajem nazywają
Berefzith, od pierwszego tychże Księg słow /
sowia. Bo Berefzith znaczy / Na początku.
Miała te Księgi w sobie historia dwu tysiącu
trzech set y dziewięć lat: to jest / od początku
świata aż do śmierci Jozefowej / co się dzia-
ło w Kosciele Bożym za czasu Patriarchów /
Adama / Noego / Abrahama / Izaaka / Jaka-
ba / y Jozeph / ktorych żywoty serce opisuje
ta. Z tych Księg Apostołowie y sam Pan
Christus w Nowym testamentie dwadziestą
y siedm świadectw teniś słowy przywodzi:
a świadectw podobnych przez ośm y trzy-
dzieści.

1 Na początku stworzył Bóg.] Dwie
rzeczy dacie znać Moyżes teniś słowy. Jedną /
iż świat nie był od wieku / ale miał kiedyś swój
początek. A druga / iż nie trwał przez kilka
dziesiąt tysięcy lat / iako Chaldejscy / Aegy-
ptanie y inni myśleli: gdyż od początku ie-
go aż do czasu naszych nie więcej jedno pięć
tysięcy y sześć set lat przeminęło: iako tenże
Moyżes w tych y w ostatnich Księgach swo-
ich y duży po nim pisarz Księg świętych o-
pisują. Bas. in Genesim.

2 A Duch Boży wnaśał się.] Po zy-
dowsku nazywa Merahepheth: to jest ruszał się /
abo powiewał / abo rącał / iako Hieronym s.
y inni wykładają / następował iako ptak na łą-
kach / ogrzewając ie y płodni czyniac. Bo
tak się iasnie pokazuje (iako tenże Hieronym
wcy) iż to Moyżes nie o wietrze ani o powie-
trzu mówi / ktore ieste nie było: ale o Duchu
Ś. ktory ożywia wssytkie rzeczy: ktory z Bogie
Oycem y z Synem wssytko stworzył. Ponie-
waż Bóg Ojciec słowem swoim / ktory jest syn
iego / y Duchem wst swoich wssytko uczynił.
Psal. 32. ver. 6. Ioan. 1. v. 3. y 10. Hier. in Gen.

6 Niech będzie utwierdzenie.] Co tu
Zachęci tłumaczy Firmamentum, a Greci
σφαίρα, to jest / wtwierdzenie abo wtwierdza-
zowie / to inni z Zydowskiego wypr Rakhia,
Expansio, rościąg / rościąganie abo powie-
trze przekładają. Przez co się rozumie wssy-

to to spatium, y ten wssytek przeciąg ktory jest
nad nami / od ziemi aż do nieba / ktory w so-
bie ma y powietrze y niebo. Przetoż y iż sam
Pan Bóg nazywał niebem / ver: 8. ktore w pi-
smie S. dwojakić się nazywa: Niebo gwiaź-
dźiste / y niebo powietrzne. O pierwszym tak
mówi: ver: 14. Niech będą światła na wtwier-
dzeniu / abo na rościęgu niebieskim. A ver: 16.
Aby świeciły na rościęgu niebieskim. A o w-
tórym ver: 7. A uczynił Bóg wtwierdzenie / a-
bo ten rościąg: y przedzielił wody ktore były
nad wtwierdzeniem / od tych ktore pod wtwier-
dzeniem były: to jest / wody ktore były nad po-
wietrzem / od tych ktore są na ziemi pod powie-
trzem. A nizę / ver: 20. A ptactwa latające
pod wtwierdzeniem niebieskim / to jest na po-
wietrzu. A stadże pismo S. zowie ptaki nie-
bieskie ver: 16. to jest / powietrzne / albo lata-
jące po powietrzu.

14 Y niech będą na znaki.] Nie na zna-
ki praktycznym albo wieściom gwiazd /
słum / aby z nich opowiadali co kto wtradi / abo
przysię przygody / szczęścia y nieszczęścia ludz-
kie / co ma tego podać / abo kiedy czas dobry
abo nie dobry / to albo owo począć albo czy-
nić. Bo takie wieści by / gwiazd sam p. Bóg
potępił w Pismie S. Ila. 41. 23. y 44. 25. y 47.
12. 13. 14. y Jerem. 10. 2. y Eccl. 10. 14. y 8. 7. Ale
na znaki / y na czasy / to jest / na pewne czasy / y
na dni / y na roki: iako to miejsce niektory z
zydowskiego przekładają. Albo na znaki lat /
czasów / dni y miesięcy / iako Hieronym S.
czyta in Jerem. cap. 10. Albo wiec na znaki mo-
cy y mądrości Bożej / ponieważ niebios / opo-
wiadają chwale Bożej. Psal. 18. 1. y na znaki
onych niewidzianych rzeczy Bożych / ktore
przez te widome / poznawane y rozumiane by-
wają. Rzym. 1. 20. Ale się y ten wyklad po-
zwolić może: Na znaki pogody y niepogody /
wiatrów y odmiany powietrza / siana / po mo-
rzu żeglowania / y lekarstw używania: ale da-
leć nie. Czytaj Basilium hom: 6. in Genesim,
Chrysostomum & Gregorium in 2. cap. Matth.
August. lib: 5. de ciuit. Dei cap. 1. 2. & seq. Eu-
sebi. li: 14. ca: 4. & li: 6. ca: 9. de praepa: Euan.

26 Uczynimy człowieka.] Tajemnicą
Tęczy przenawieśtył słusnie tu przy swo-
rzeniu człowieka jest otworzona: ktora potym
w tegoż człowieka przemowieniu y odrodzeniu
na trzecie / iawnie miała być wyrażona y o-

Niebo gwia-
dźiste.

Gwiazdy na
znaki
od Boga swo-
ronie.

Tajemnicą
Tęczy S. wy-
rażona.

Nie to Anyo-
łow to Bóg
mówił.

Ani po kró-
lewsku.

Ala Bóg O-
ciec do Syna
y Duchą S.

wojsko. H.

prześiał.

Exod. 20.
b. II.

Poswięcie-
nie Sabbás
tu.

początki.

znáymiona Matth. 28. 19. Bo iż ieden tylko
jest Bóg / y iedną istność iego / przeto napisa-
no: *A rzekł Bóg. A zaście / Na wyobrażenie
y podobieństwo nasze. A na podobieństwo
Boże stworzył go.* *Uł. 5. 1. y. 9. 6.* Ale iż w
iednym bożwie jest więcej osób niż iedna / prze-
to nie rzekł / uczynie / ale / Uczynimy: y *Na wy-
obrażenie nasze / nie / Na wyobrażenie moie.*
Tegoć iście nie mówił do Anyołów. Bo Pan
Bóg sam wszystko stworzył / a żaden z nim. *Ia.*
44. 24. Przetoż ani Anyelskiey pomocy w
stworzeniu nie używał / ani chwały swey wła-
sney (która sam stworzył ma) Anyołom dać
niechciał. *Ia.* 42. 8. A dolożono tego / iż nie
na Anyelski / ale na Boży obraz y podobień-
stwo człowiek jest stworzony / *Uł. 9. 6.* A nie
może byćż tenże obraz Boży y Anyelski. Nie-
scze dolożono / iż nie Anyołowie / ale sam Bóg
człowieka stworzył. *ver. 27. y 5. ver. 1.* A dale-
ko mniey tu miejsce mieć może on wykręt *zy-
dowski* / żeby to Bóg sam o sobie / iako o wielu /
dla powagi po królewsku mówił. Bo by to
była prawda / tedyby był miał tymże sposobie
abo wszedy / abo często mówić / a zwłaszcza tam /
gdzie powage y majątkat swoy ludziom poká-
zował: iako na górze Synai / gdy zakon żydom
podawał. Lecz tam / y pospolicie wszedy
iako o sobie iako o iednym mówi: *Jam jest pan
Bóg twoy / 2. Moyz. 20. ver. 2. y 5. y w 3.
Moyz. 19. gdzie częstokroć powtarza te słowa
dla powagi: Jam Pan Bóg wasz / Ja Pan /
Jam jest Pan.* A tylko na czterech miejscach
tak o sobi / iako o wielu mówi / *Tu / Uczynimy
człowieka w Rozdz. 3. ver. 22. Oto Adam stał
sie iako ieden z nas. w Rozdz. 11. ver. 7. Pód-
cie zstapmy a pomieszamy tam ięzyki ich. A
y Jaiasza w 6. ver. 8. Słyszałem głos pana
mówiącego: kogo posle / a kto nam pójdzie?*
A tak mówił to Bóg Ojciec do syna swego y
do Duchá S. z kórzem czynił człowieka: gdyż
przez ono wieczne słowo / to jest / przez syna bo-
żego wszystko jest uczyniono / co iedno kiedy jest
uczyniono. *Jan 1. 3. A Duch Boży ozdobił
niebiosá. Job. 26. 13. Tak to miejsce stary
Doktorowie zgodnie wykładają: a na imię / Tertul.
Basil. Ambro. August. Chrysof. y Theod. y Con-
cilium Syrmienkie iako świadcy S. Hila-*

26

28

rius, lib. de Synodis, przełina te wszystkie /
które te miejsca wyszy namienione / y ono
w Rozdz. 19. 14. Spuszcł desz Pan od pa-
na / i naczy nżli o Trójcy S. wykładają.
*Na wyobrażenie y na podobieństwo
nasze.* To jest / nam podobnego / iakoby nie-
iakięgo Boga ziemskiego: mającego rozum /
wola / pamięć / duszę niecielesną / nierozdziel-
ną / nieśmiertelną / sobie wolną: do przyjęcia
mądrości / cnoty / łaski Bożej / y zbawienia
wiecznego (które w iasnym widzeniu Boga sa-
leży) sposobnego: Któryby wszystkie imię żywie-
rzeta nietylko znacnością przechodził / ale y mo-
żnością nad nimi panował. *Psal. 8. 6. 7. Eph.*
4. 24. Col. 3. 10.
*Y błogosławił im Bóg, mówiąc: Rosć-
cie y mnożcie się.* I Stąd znąc / że to nie by-
ło przykazanie / ale błogosławieństwo / dozwo-
lenie abo przeżegnanie a ustawą przyrodzoną /
y koniec małżeństwa. Bo także rzekł prąkom y
niemym zwierzętom *ver. 22. Rosćcie y
mnożcie się: Którym iednak nie własnie przy-
kazano byżż niemożę. Albo iesli było przyka-
zanie: tedy było onę parę ludzi na początku
świata / y wnet po Potopie kilka parom po-
tomstwa Noego / Uł. 9. ver. 1. gdy iesze zie-
mia była pusta / która było napelnić potrze-
ba. Ale teraz / gdy uż ludzi pełno jest na zie-
mi / tedy mówią: Kto nie ma żony niech nie su-
ka żony. 1. Cor. 7. 27. A kto ma żonę / niech sie
tak sprawuje / iakoby iey nie miał. tamże *ver.*
*29. Bo iako małżeństwo napelnia ziemię / tak
pamięństwo y bezienstwo niebo. Tak to ro-
sumięta / Tertullian de Monogamia, Cyprian
S. de habitu virginum, Hieronym contra Hel-
uidium & Iovinianum: y Augustyn S. de S.
virginitate cap. 9. Bo gdyby temi słowy mał-
żeństwo zgola wszystkim było rozkazano: te-
dyby był zgrzeszył Eliasz / Elizeusz / Daniel /
Jan Krzyciel / Jan Apostół / Paweł S. y o-
wsen y sam Pan Christus y Panna naswiera-
ła matka iego / y innych świętych Biskupów /
Kapłanów / Mnichów y Mniszek tysiące: Kto-
rzy w pamięństwie żyjąc / tego przykazania nie
pełnili: ale rączy y rądy pańskie y Aposto-
łkiey naśladować / czystość raz Bogu posłu-
biona / do śmierci zachowali.**

Obraz y po-
dobieństwo
Boga w czło-
wieku.

Małżeństwo
nie jest wśy-
skim przy-
kazane.

Przykłady
Świątych.

ROZDZIAŁ II.

I

2

A

3

4

5

Okończone sa
tedy niebiosá y
ziemiá y wszystko
ochodostwo ich
A dokonał Bóg
w dzień siódmy
dzieło swoje któ-
ré uczynił: y odpoczywał w dzień sió-
dmy od wszelkiego dzieła które sprá-
wił. A błogosławił dniowi siódmé-
mu y poświęcił j: iż weń odpoczywał
od wszelkiego dzieła swego / które stwo-
rzył Bóg / aby uczynił. Te sa zro-
dzenia niebá y ziemi / gdy były stwo-
rzone w dzień którego uczynił PAN
Bóg niebo y ziemię: wszelk rozczke
polną niż wespół na ziemi / y wszelkie

6

7

8

B

9

10

zielenie kráiny niżli wyniknęło: Nie
spuszcł bowiem był PAN Bóg dżdżá
na ziemię / y człowiek nie było który-
by sprawował ziemię: ale zdrojy wy-
niknął z ziemi / oblewający wszystkie
wierzch ziemi. A stworzył tedy PAN
Bóg człowieka z mułu ziemi / y na-
tchnął w oblicze iego dech żywota /
y stał sie człowiek w duszę żywającą.
A nąszepił był PAN Bóg Ray ro-
stosy od początku / w który postawił
człowieka którego stworzył. A wy-
wiódł PAN Bóg z ziemi wszelkie
dżewo piękne ku widzeniu y ku iedze-
niu smaczne: dżewo też żywota w
pośréd Ráiu / y dżewo wiadomości
dobrego y złego. A rzeká wychodziła
z miejsca rostosy na oblewanie Rá-
iu / która sie zámaga dzieliła na czte

abo Pará. H

z prechu
rości, dusz
nieśmiertel-
ny y dającą
życie.
1. Cor. 15.
f. 45.

Ray.

abo z Edena
H.

głowy
Ecc: 34. ca.
35.

Nilus

Aeryopska

Abó w sadu
Edeńskim.H.

Przykaza-
nie.

uczynię
H.C.
pomocnik
iemu pod-
obnego.

Iakoby
rzekł, Istny,
właśnie imię
Boże.

Imię Ieho-
uah nowo
wymyśloné.

Zdróy mi-
śo pary abó
obłoku.

Dusze czło-
wiecej ró-
żność od by-
dłych.

11 rzy główne rzeki. Imię iednój Phi-
son: ta okraja wszytkie ziemie Hevi-
12 lath / gdzie sie rodzi złoto: A złoto
ziemie onęj najlepšie jest: y tam sie
náyduie bdelliū, y kamień Onychin.
13 A imię rzeki wtórej Gchon. ta okra-
14 za wszytkie ziemie Murzynska. Imię
C mie zaś rzeki trzeciej Tygris: ta idzie
ku Asyryczykom. Rzeką czwartą
15 ten jest Eufrates. Wziął tedy PAN
Bóg człowieka / y posadził go w ra-
16 in rostkosy / aby sprawował y strzegł
go. A rozkazał mu, mówiąc: Z kąż-
17 dęgo dziewa Raystiego iedz: Ale z
dziewa wiadomości dobrego y złego
18 nie iedz. bo którego dnia będziesz jadł
z niego / śmiercią vmrześ. Rzekł też
Pan Bóg: Nie dobrze bydz człowie-
19 kowi samemu: uczynię mu po-
moc iemu podobną. Wtworzywszy
tedy PAN Bóg z ziemi wszytkie zwie-
rzetá ziemne / y wszytkie ptástwo po-

20
D

21

22

23

24

25

wietrzne / przywiódł ie do Adama /
wszytko bowiem co nazywał Adam
dusze żywiąca / to jest imię iego. A
nazywał Adam imionmi ich wszytkie
zwierzetá / y wszytko ptástwo powie-
trzne / y wszytkie bestie ziemne: lecz
Adamowi nie náydownal sie pomo-
cić podobny iemu. Przepuścił te-
dy PAN Bóg twárdj sen ná Adama:
a gdy zaśnął / wyjął iedno żebró z nie-
go / y nápełnił ciałem miásto niego.
A zbudował PAN Bóg z żebrá / które
wyjął z Adama / białogłowe / y przy-
wiódł iá do Adama. A rzekł Adam:
To teraz kóś z kóści moich / y ciáło z
ciála mego: te będą zwáć Mężyna /
bo z mezá wzięta jest. Później opu-
ści człowiek oycá swego y matkę / á
przyłączy sie do żony swej / y będą
dwóie w iednym ciele. A byli oboie
nádzy / to jest / Adam y żoná iego / á
niewstydzili sie.

Abó polné
H.

Adam nie
miał pomo-
cnika sobie
podobnego.
Iewa

Mat: 19. 25
Do Eph: 5. 3
31
1 Cor: 6. d
16

H

4 W dzień którego vasył Pan Bóg
niebo y ziemię.] Tu dopióro po dokończe-
niu wśęgo stworzenia / położono imię ono
Boże doskonałe / samemu Bogu własnę y nie-
wystawionę nazywając. Które własnę znaczy tego /
który tak sam o sobie mówi: Jam jest ten który
rym jest. Exod. 3. 14. Który jest źródłem ie-
stestwa y bytności: bo sam niebedac niósł
go innego / iedno sam od siebie / dając wszytkim
rzeczom bytność y iestestwo. To imię LXX.
tłumaczy wśędy słowem Kipios Hieronym
S. słowem Dominus, á żydzi słowem Adonai,
(co wszytko PANA znaczy) wymawiają.
Którzy y my náśladuac (raczej niż tych no-
wych / którzy ná to miejsce imię Iehouah, Pa-
nu Chrystusowi / Apostołom / y świątym Dóktó-
rom / tak żydowski tak y Chrześciański
nieśłychanie wnośá) wśędy ie Panem prze-
kładac bedziemy: ale iedną wielkimi literami
wyrażonę / aby od innych imion Bożych ro-
zeznane było.

6 Ale zdróy wynikał z ziemi.] Pagni-
nus tak wykláda: A para albo mgła wycho-
dziła z ziemi / y potrapiała wszytko oblicze zie-
mie. Druzy tak przekłádá: Ani iestezé ża-
dna para nie wychodziła z ziemi / któraby po-
trapiła wszytek wierzch ziemi. Bo mówią /
że słowo / 78 Ed, nie zdróy / ale para znaczy /
non fontem sed vaporem, abó obłok / iáko Chál
deystki tłumaczy przelożył. Lecz nietylko Hie-
ronym S. ale y LXX. tłumaczy / którzy żydo-
wscy iestę lepię / niż ci nowi / rozumie / 78 y
to jest / zdróy / przelożyli.

7 Y náchnął w oblicze iego dech żywota.]
Aby okazał sacność dusze człowieczej / y ró-
żność od innych zwierząt. Bo innych zwier-
ząt dusze z tejsz materiej / której y ciáło po-
chodzi: y dla tegoż wysięj mówil: Niechay
spłódz wody plód dusze żywiącej / w Rozd.
1. ver. 20. A niech rodzi ziemia dusze żywią-
ca / ver. 24. Ale duszá człowieka od Boga ze
wierzchu jest náchniona / iáko rzecz duchowna

y nieśmiertelna: ná której własnę jest obraz
y podobieństwo Boże. Rozd. 1. 26.

8 Ray rostkosy ná rozsátku.] Albo Sad
w Edenie ná wschód słońca / iáko Pagninus y
inni z żydowskiego przekłádá / y LXX. w
Grécim także máá. Bo 78 Gan, zna-
mionuje sad abó ogród / który iedną LXX. tłum-
aczy wśędy 78 78 78 / to jest ray / abó rostk-
osy ogród przelożyli: á 78 78 Be-heden,
własnę znaczy w Edenie: á 78 Eden / y ro-
stkosy / y miejsce pewné znamionuje. Iáko
niec 78 78 Mikedem, może sie rozumieć / y ná
wschód słońca / y ná rozsátku.

17 Śmierć vmrześ.] Umieráac vmrześ
H. to jest / pewnie vmrześ: Albo pocznieś te-
gój dnia bydz śmiertelnym y stáżeniu podda-
nym / że przysięży twój żywot nie inšęgo nie
bedzie / iedno śmierć przedłożona. Sym-
machus przelożył / śmiertelnym bedzieś: któ-
ry wyklád Hieronym S. y Theodoretus / y
Augustyn chwala. Gdzie obácz / i 78 przez
grzech vmarł Adam ná duszy / y zaśnużył
śmierć cielesną: y ná te wieczną ná ciele y
ná duszy. August. 13. de Ciu. c. 12.

18 Nie dobrze bydz człowiekowi samemu.]
Iá on czas gdy Adam sam tylko ieden był ná
świecie / á w nim sie zámykał wszytek rodzay
ludzi / tedy nie dobrze było / aby tak sam
był zostal bez niewiasty: boby sie był rodzay
ludzi nie rozmnożył. Ale teraz gdy rodzay
ludzi jest dosyć rozmnożony / tedy mówią:
Dobrze jest człowiekowi nie tykáć sie niewia-
sty. 1. Cor: 7. 1. Dobrze jest nie meżatym y
panná aby tak zostały. Tamże ver. 8. Dobrze
jest człowiekowi bydz bez żony. Tamże ver. 26.
Kto dacie zá maż córke swą dobrze czyni: ale
kto nie dacie / ten lepię czyni. Tamże ver. 38.

23 Tę będą zwáć Mężyna, bo z mezá
wzięta jest.] W żydowskiu iestę niewia-
sta od mezá jest nazwana. Bo w 78 78 / mezá / á
78 78 78 niewiasta / iáko by meżyna abó me-
życznacy. Co y Symmachus ná Grécie
nádobnie przelożył: Tá będzie zwána awp-

Ray w Ede-
nie ná ws-
chód słońca.

Śmierć v-
mrześ. H.

Bezżenstwo
w piśmie S.
záleconé.

Niewiasta w
żydowskim
od mezá ma
imię.

Ze ex rē avdpos wzięta iest / (iako by od Andrysa / Andrysowa.) Hieronym.

24 Y hęda dwoie w iednym cieie.) Albo w iedno ciało. H. to iest / iednym ciałem. Hebr.

ROZDZIAŁ III.

Le y Wąż był chytry nad inne wszystkie zwierzęta ziemne / które był P. Bóg stworzył. Który rzekł do niewiaſty:

A Czemu wam Bóg przykazał żebyscie nie iedli z każdego drzewa rajskego? Któremu odpowiedziała niewiaſta: Z owocu drzew które są w raju pożywamy: ale z owocu drzewa które iest w pośród raju / rozkazał nam Bóg abyśmy nie iedli / y niedotykali się go / byśmy śnać nie pomarli. Y rzekł wąż do niewiaſty: żadna miara nie vmrzecie śmiercią. Bo wie Bóg / iż któregośkolwiek dnia będziecie iść z niego / otworzą się oczy wasze: y będziecie iako bogowie / wiecie dobre y złe. Wyższała tedy niewiaſta że dobrze było drzewo tu iedzenia y piękne oczom / y na wyższeniu rostkofne: y wzięła z owocu iego / yiała / y dała mężowi swemu / który iadł. Y otworzyły się oczy obojga: a gdy poznali że byli nagimi / pozszywali liście figowe y poczynili sobie zasłony. Y gdy usłyszeli głos Pana Boga przechodzącego się po raju na wiatach z południa / skrył się Adam y żona iego od oblicza Pana Boga między drzewa rajske. Y zawołał P. Bóg Adama y rzekł mu: Gdzieżes? Który odpowiedział: Usłyszałem twój głos w raju / y zlekłem się / przeto jestem nagi / y skryłem się. Któremu rzekł: A który ci pokazał żeś iest nagi / iedno żeś iadł z drzewa / z którego ci rozkazał abys nie iadł: Y rzekł Adam: Niewiaſta któraś mi dała z towarzyske / dała mi z drzewa

13 y iadłem. Y rzekł Pan Bóg do niewiaſty: Czemus to uczyniła? Która odpowiedziała: Wąż mnie zwiódł / y iadłam. Y rzekł Pan Bóg do męża: Iżes to uczynił / przetył się iest między wszystkimi zwierzęty y bestiami ziemskimi: na piersiach twoich czogac się będziesz / a ziemię iść będziesz po wszystkie dni żywota twego. P O L O Z E nieprzyjaźń między tobą / a między niewiaſtą: y między nasieniem twym / a nasieniem iey: ona zerze głowę twoją / a ty czyhać będziesz na piętę iey. Do niewiaſty też rzekł: Rozmnożę nędze twoją / y poczęcia twoja: z boleścią rodzić będziesz dzieci / y pod mocą będziesz meżową / a on będzie panował nad tobą. Y dał mowi zaś rzekł: Iżes vsłuchał głosu żony twojej / y iadles z drzewa z któregoś ciem był kazał abys nie iadł: przeto kłeta będzie ziemia w dziele twoim: w pracach iść z mięć będziesz po wszystkie dni żywota twego. Ciernie y osty rodzić ci będzie / a ziele będziesz iadł ziemi. W pocie oblicza twego będziesz pożywał chleba / aż się wrócisz do ziemi z którejś wzięty: boś iest proch / y w proch się obrócisz. Y nazwał Adam imię żony swęj Hęwą / iż ona była matką wſzech żyjących. Y uczynił też PAN Bóg Adamowi y żenie iego śłaty z skórek y przyobłócił je: Y rzekł: Oto Adam stał się iako ieden z nas / wiedzący dobre y złe: teraz tedy / byś snadź nie ściągnął reki swęj / y nie wzięł też z drzewa żywota / y nie iadł / a byłby żył na wieki. Y wypuścił go PAN Bóg z raju rostkofy / żeby wprawował ziemię / z której iest wzięty. Y wygnał Adama: y postawił przed raiem rostkofy. Cherubim y miecz płomienisty y obrotny / tu strzeżeniu drogi drzewa żywota.

„nędzwylkie zwierzęta. H. „na brzuchu swoim. H.

CHRIST vs OBIECANY.

„zerze ię piętę. H.

„Boleści poczęcia twego. H.

„Y do meżów twego będzie chęć abo pożądliwość twoją. H. G.

„dla ciebie. H. dla grzechu twego, Hieron. „ziola abo iazyny polne. H.

„abó Hęwa żywa, abó żyjąca abó iako Lxx przetożyli żywor.

Adam z raju wygnany.

15 Ona zerze głowę twoją. W żydoſtwin stoi on co bez punktów może się rozumieć ono (nasienie) abo ona (niewiaſta) w Gręckim lepāk avtōs on / choć wprzódziło σπέρμα nasienie / in neutro genere. Biblie Łacińskié mało niewszystkie y nastarſe maia Ipa, ona: y Doktorowie starzy / Hieronymus, Ambrosius, Augustinus, Gregorius, Bernardus, Eucherius, Beda, Rabanus, Alcuinus, Auitus, Marius victor, y Iosephus żydowin /

y innych bardo wiele tak cytują. Y tak wykladaia / że merylko Pan Christus / który iest nasienie ono niewieście błogostawione (iż się z samej niewiaſty bez meża narodził) ale y ona między wſemi niewiaſtami błogostawioną Panna matka iego / przez toż nasienie swe starła głowę meża piekielnego: iż tego porodziła który iastarł / gdy śatana śmiercia swa zwycięzył / a nas z miwoleń iego wyswobodził. Leczeſli to w owiernicy iestse wołają /

„Abó polna H.

„Do Mżyny H. y tak porym wſady. Wąż kuſi niewiaſtę.

„Abó iako Bóg. Heb.

„y pożądliwość dla nabycia vmieſtnoſci. H. Eccl. 25. d 33. 1. Tim. 2. d 14.

„przed Pajem Bogiem. Heb.

Grzech pierwy.

Panna Marya przez ſię na ſwego ſtarała głowę wſe piekielnego.

Człowiek się
na pracę ro-
dzi.

19

żebyśmy tym przykładem czci Pánu Christusowi wymówiali/kladąc to ná pánne Máryę/ co temu własnici ma być przypisano: tedy ie do szkoły Kalwina Mistrza ich odesłamy / którzy te części Pánu Christusowi y matce iego zgola odęymnie/ gdy przez to nasienie nie rozumie ani pána Chrystusa/ ani matkę iego: ale wszyscy wiernie/ że ci máia zetrzeć głowę weża piekielnego/ Caluin. in Genesim.

W pocie oblicza twego. To jest / Którykolwiek stan y sposób życia sobie wybierze/ będzie żywot twój pracowity y frąsunków pełny.

22

Oto Adam sstał się iako jeden z nas. To też nie inaczej rozumieć się może/ iedno iś dla wyłączenia Trójce przenaświetszej / y tu Pan Bóg sam o sobie iako o wielu mówi: nie iako ja / ale iako jeden z nas. Tak iako y pierwsey rzekł/ Uczynimy człowieka ná wyobrażenie y podobieństwo nasze. Y iako Pan Christus sam o sobie y o Oycu swym mówi: Y do niego przyjdziemy / y mieszkanie w niego uczynimy. Ioan. 14. 23. Auguſt. de Genesi ad lit. lib. II. cap. 19.

Trójca S.
wyraźna.

ROZDZIAŁ III.

1.

Ampotym poznał żonę swoję / i zowie / która poczęła y porodziła Kainá / mówiąc: Otrzymałam człowieka przez Bo-

A

gą. Y zasia porodziła brata iego Abela. Y Abel był pasterzem owiec / a Kain oraczem. Y stało się po wieślu dni / iż Kain ofiarował PANU dary / z owoców ziemi. Y Abel też ofiarował z pierwotodnych trzody swojej / z tłustości ich: y weyrzał PAN ná Abela y ná dary iego: ale ná Kainá y ná dary iego nie weyrzał. Y rozgniewał się Kain bázno / y spadł ná oblicze swoim.

5

Y rzekł PAN do niego: Czemuś się rozgniewał / y czemuś spadł twarz twoją? A za iestli dobrze czynić będziesz / nie odniesiesz: a iestli źle / ná tych miast we drzwiach

6

grzech twój będzie: Lecz podobać będziesz pożądliwość iego / a ty nad nim pánować będziesz. Y rzekł Kain do Abela brata swego: Wynidźmy ná pole.

7

Y gdy byli ná polu / powstał Kain ná Abela brata swego / y zabił go. Y rzekł Pan do Kainá: Gdzie iest Abel brat twój? Który odpowie-

8

dział: Nie wiem: Żalim ja iest strójem brata mego? Y rzekł do niego: Coś uczynił: głos krwie brata twego woła do mnie z ziemi.

9

Teraz tedy będziesz przeklętym ná ziemi / która otworzyła gebe swą / y przyjęła krew brata twego z ręki twojej.

10

Gdy ja sprawować będziesz / nie da tobie użytków swoich: tulaczem y zbiegiem będziesz ná ziemi.

11

Y rzekł Kain do PANA: Wietśa iest nieprawość moja / niżbym miał odpuszczenia być godzien.

12

Oto mnie dziś wyganiaś

13

od oblicza ziemi / y skryje się przed obliczem twoim / y będę tulaczem y zbiegiem ná ziemi: każdy tedy który mnie narydziej / zabije mnie. Y rzekł mu PAN: Żadna miara tak nie będzie: ale każdy Ktoby zabił Kainá / siedmio ráto będzie karan.

14

Y włożył PAN ná Kainá znamie / aby go nie zabił wſelki któryby go nálaźł. Y wyszedł Kain od oblicza PANSKIEGO / mieszkał wygnáncem ná ziemi tu wschodowej części Eden.

15

Y poznał Kain żonę swoję / która poczęła y porodziła Henochá: y zbudował miasto / y nazwał imie iego od imienia syna swego Henoch.

16

Potym Henoch zrodził Irada / a Irad zrodził Mawiaela / a Mawiael Matusaela / a Matusael zrodził Lamechá.

17

Który po iął dwie żenie: imie iedney Ada / a imie drugiey Sella. Y rodziła Adá Jabelá / który był oycem mieszkających w namiotach / y pasterzów.

18

Imie zaś brata iego Jubál: ten był oycem grających ná ársach y muzyce / tym naczyniu.

19

Sella też rodziła Tubalkainá / który młotem robił / y był rzemieślnikiem wſelkiey roboty od miedzi y żelaza.

20

A siostrą Tubálkainową / Toemá. Y rzekł Lamech żonom swym / Adzie y Selli: Słuchajcie głosu mego żony Lamechowej / posłuchajcie mowy moiej: że- ciem zabił meżá / ná ráne moie / y młó- dzieniaśká ná siność moie.

21

Siedmioraka pomsta będzie z Kainá / a z Lamechá siedmdziesiątsiedm kroć.

22

Poznał też ieszcze Adam żonę swoję / y porodziła syná y nazwała imie iego Seth mówiąc: Położył mi Bóg ple-

23

mie inné miasto Abela / którego zabił Kain. Ale y Setowi národził się syn / którego nazwał Enos: ten począł wzywać imienia PANSKIEGO.

24

C

od oblicza ziemi / y skryje się przed obliczem twoim / y będę tulaczem y zbiegiem ná ziemi: każdy tedy który mnie narydziej / zabije mnie. Y rzekł mu PAN: Żadna miara tak nie będzie: ale każdy Ktoby zabił Kainá / siedmio ráto będzie karan.

15

Y włożył PAN ná Kainá znamie / aby go nie zabił wſelki któryby go nálaźł. Y wyszedł Kain od oblicza PANSKIEGO / mieszkał wygnáncem ná ziemi tu wschodowej części Eden.

16

Y poznał Kain żonę swoję / która poczęła y porodziła Henochá: y zbudował miasto / y nazwał imie iego od imienia syna swego Henoch.

17

Potym Henoch zrodził Irada / a Irad zrodził Mawiaela / a Mawiael Matusaela / a Matusael zrodził Lamechá.

18

Który po iął dwie żenie: imie iedney Ada / a imie drugiey Sella. Y rodziła Adá Jabelá / który był oycem mieszkających w namiotach / y pasterzów.

19

Imie zaś brata iego Jubál: ten był oycem grających ná ársach y muzyce / tym naczyniu.

20

Sella też rodziła Tubalkainá / który młotem robił / y był rzemieślnikiem wſelkiey roboty od miedzi y żelaza.

21

A siostrą Tubálkainową / Toemá. Y rzekł Lamech żonom swym / Adzie y Selli: Słuchajcie głosu mego żony Lamechowej / posłuchajcie mowy moiej: że- ciem zabił meżá / ná ráne moie / y młó- dzieniaśká ná siność moie.

22

Siedmioraka pomsta będzie z Kainá / a z Lamechá siedmdziesiątsiedm kroć.

23

Poznał też ieszcze Adam żonę swoję / y porodziła syná y nazwała imie iego Seth mówiąc: Położył mi Bóg ple-

24

mie inné miasto Abela / którego zabił Kain. Ale y Setowi národził się syn / którego nazwał Enos: ten począł wzywać imienia PANSKIEGO.

25

Porodziła

26

Porodziła

27

Porodziła

28

Porodziła

29

Porodziła

30

Porodziła

31

Porodziła

32

Porodziła

33

Porodziła

34

Porodziła

35

Porodziła

36

Porodziła

37

Porodziła

38

Porodziła

39

Porodziła

40

Porodziła

41

Porodziła

42

Porodziła

43

Porodziła

44

Porodziła

45

Porodziła

46

Porodziła

47

Porodziła

H.

piętno iá-
kieś.Henoch
piętno iá-
mieśto.prowodkiem
wynaleśt.
H.

Muzyk.

Kowal.

moie. Heb.

Pro iest rana
moia.Od początku
świata.
t. 130.tw Seth po-
łożony.Bo Enos pa-
nu Bogu pil-
niy y nabo-
żniy służył
y drugich do
tego wiaśł.

Porodziła

Wolna wo-
la ludzka.Wykład te-
go miejsca:
Zabiłem me-
żę raną mo-
ją.Ten jest spi-
sek, rejestru,
abo wylicze-
nie potom-
stwa Adama
węg. Hebr.Człowie-
kiem, to jest,
obudwu na-
zwał czło-
wiekiem.
1 Cor. 1. 21.
Potom-
stwo Abra-
mowe skłó-
rę się Chri-
stus naró-
dził.Nie miał
nuie tych
co się nie z-
nich Chri-
stus naró-
dził.
Wszystkiego
wieku. H.

1 Porodził Kain. J pp Kain / otrzy-
miany / abo otrzymywanie. Abel lepak / abo He-
bel 727 próżność abo marność znaczy.

7 Ale pod toba będzie pożądlivość ie-
gg, a ty będziesz nad nią panował. J To jest
iako Hieronym S. wyklada in Tradit. Hebr.
in Genesim: Gdyż jest sobie wolny / wpomi-
nam cie / aby nie grzech nad toba / ale ty nad
grzechem panował. A to jest iasne miejsce za
wolności ludzka: że się człowiek może grze-
chowi y pożądlivościom slym sprzeciwie / ie-
stli chce. Cze^o praz nowowiernicy dzisiejszy.

23 Zetiem zabił meżę ną ranę moją J
Jest to miejsce barzo trudne ku wyrozumie-
niu / przetoż ie też rozmąćcie wykladaia. Pagni-
tak przelożył z żydowskiego: Jesli zabije me-
żę raną moją / a pachole sinym razem moim /
to jest / zbićiem do śiności. Bo siedmiorako be-
dzie zemsezon Kain / a Lamech siedmdziesiąt
y siedm kroć. Inni zaś ie tak: Zaprawde za-
biłbych meżę za rane moie / y młodzieńca za
siną raz moją. Jesli siedmiorako będzie zem-
sezon Kain / tedy Lamech siedmdziesiąt kroć

siedmiorako. Ale ten sie zda bydz wykład na-
śnadniejszy / którego sie wiele Doktorów ży-
dowskich y Łacińskich trzymaia. Powieda-
ia że sie ten Lamech kochał w myślistwie aż do
starości. Gdy tedy już od starości na oczy nie
dozrzał / a przedsie od tego młodzieńca
prowadzony na łow wychadzał: raz sie trafi-
ło / że zastał Kaina w gestym lesie we krzu sie-
tacięgo: którego Lamech / napomniony od
przewodnika swego / mniemając że zwierzę ta-
ki / strzala przebił. Ale wnet obaczywszy że to
był Kain / tak sie na onęgo młodzieńca roz-
gniewał / że go łukiem barzo tłućac zabił. Tak
tedy te słowa wykladaia: Mówi Lamech do
żon swoich / żalniać za oboie meżobóystwo
które popelnil: Zabiłem / prawi / meżę / to jest /
Kaina raną moją abo ranieniem moim / y
młodzieńca sinym razem moim. Jesli te-
dy siedmiorako (abo w siedmym narodzie)
był zemsezon Kain / tedy Lamech siedmdzie-
siąt kroć siedmiorako / to jest daleko więcej
zemsezon y pokaran będzie: abo na wszystkich
dzieciach swoich / których miał siedmdziesiąt
y siedmioro iako Iosephus piše: którzy wszyscy
potopem pogineli.

ROZDZIAŁ V.

1 A Księgi ro-
dzaju Adamowe-
go w dzień któ-
go stworzył Bóg
człowieka / nápo-
dobienstwo boże
uczynił go. Meż

2 czynne y niewiastę stworzył ie / y błogo-
sławil im: y nazwał imie ich Adam /
w dzień którego są stworzeni. J Żył
3 Adam sto y trzydzieści lat / y zrodził
ná wyobrażenie y podobienstwo swo-
4 ie / y nazwał imie iego Seth. J ssta-
ło sie dni Adamowych potym iako
zrodził Sethá ośm set lat: y zrodził
5 syny y cótki. J sstał sie wszytek czas
którego żył Adam / lat dziewięć set /
6 trzydzieści: y umarł. J Żył też Seth
7 sto y pięć lat / y zrodził Enosá. J Żył
Set potym iako zrodził Enosá ośm
set y siedm lat / y zrodził syny y cótki.

8 J sstały sie wszytkie dni Sethowe /
9 dziewięć set dwanaście lat: y umarł.
10 J Enos lepak żył dziewięćdziesiąt lat /
y zrodził Kainaná. J Po którego ná-
11 rodzeniu żył ośm set y piętnaście lat /
y zrodził syny y cótki. J sstały sie
12 wszytkie dni Enosowe dziewięć set y
13 pięć lat: y umarł. J Żył też Kainan
siedmdziesiąt lat / y zrodził Malále-
14 elá. J Żył Kainan potym iako zro-
dził Maláleelá ośm set y czterdzie-
ści lat / y zrodził syny y cótki. J
było wszech dni Kainanowych dzie-

15 wieć set y dziesięć lat / y umarł. Má-
16 láleel zaś żył sześćdziesiąt y pięć lat / y
zrodził Jaredá. J Żył Maláleel po-
17 tym iako zrodził Jaredá ośm set trzy-
dziesiąt lat / y zrodził syny y cótki. J
18 sstały sie wszytkie dni Maláleelowe
ośm set dziewięćdziesiąt pięć lat: y
19 umarł. J Żył Jared sto sześćdziesiąt
20 dwie lecie / y zrodził Henochá. J Żył
Jared po tym iako zrodził Henochá
21 ośm set lat / y zrodził syny y cótki. J
22 sstały sie wszytkie dni Jaredowe dzie-
wieć set sześćdziesiąt dwie lecie: y u-
23 marł. J Henoch lepak żył sześćdzie-
24 siąt pięć lat / y zrodził Mathusala-
25 má. J Chodził Henoch z Bogiem /
y żył potym iako zrodził Mathusale
26 trzy stá lat / y zrodził syny y cótki. J
27 sstały sie wszytkie dni Henochowe
28 trzy stá sześćdziesiąt pięć lat. J Cho-
dził z Bogiem / y nie bylo go widać:
29 bo go wziął Bóg. J Żył Mathusala
sto ośmdziesiąt siedm lat / y zrodził
30 Lamechá. J Żył Mathusala po tym
iako zrodził Lamechá siedm set ośm
dziesiąt dwie lecie / y zrodził syny y
cótki. J sstały sie wszytkie dni Má-
thusale / dziewięć set sześćdziesiąt dzie-
wieć lat: y umarł. J Lamech zaś żył
sto ośmdziesiąt dwie lecie y zrodził
syná. J nazwał imie iego Noé / mó-
wić: Ten nas pocieszy z prac y ro-
bót rąk naszych / ná ziemi która Pan
przeklął. J Żył Lamech potym iá-
ko zrodził Noego pięć set dziewięć-
dziesiąt pięć lat / y zrodził syny y cór-

od począt-
ku świata
622.To jest, żył
według wo-
ły Bożej. H.
Podobał się
Bogu. G.zniknął y
nie miał go.
H.Do raju zie-
mskie Aug.
de Gen: ad
lit.Tego roku
gdy porop pa-
czął.Noé abo No-
ach, odpoczy-
nienie, lub
pocieszyć zna-
czy.Od począt-
ku świata
1056.

31 Ki. ° A stały sie wszystkie dni Lame-
chowe siedmset siedmdziesiąt siedm

32 lat: y umarł. ° Noë zaś gdy był pięci-
set lat/zrodził Semá/ Chámá/ y Jáf-
phethá.

Dwoiakié
wyobraże-
nie y podobie-
ństwo w
człowiecze.

Bóg prawdzi-
wy, a szatan
klamca odpo-
cztku.

3 Y zrodził syná ná wyobrażenie y po-
dobieństwo swoje. ° Nie ná ono pierwsze wy-
obrażenie y podobieństwo / ná które sam był
od Boga stworzony / które on grzechem po-
specił y zaciął: ale ná to swoje które miał po
zgrzeszeniu. Które Pan Christus w wiernych
swych zaśie odnawia y naprawuje. Col: 3. 10.
y 2. Cor: 3. 18.

5 Y umarł. ° Aby sie okazała prawda Bo-
ża / która im powiedział: ° Jeśli będziecie teści
z tego drzewa / tedy pomrzecie: a nieprawda
szatanska / która im obiecywał: że nie umrzecie.
Niezamięczał Mojżesz / i y Adam / y potom-
kowie tego wysocy pomarli: oprócz Henochá/
(o którym do Zyd. 11. 5. y Madzość 4. 11. y Sy-
rach 44. 16.) Abyśmy zrad poznali / iáko długo
mogłby być człowiek żyć w ráin. Bo iáko He-
noch żywy był porwany y nieśmiałowy smier

29 ci / ná lepszy stan iest przeniesiony: ráby sie
było stało ze wszystkim ludźmi / by był Adam
nie zgrzeszył.

Ten nas pocieszy. ° Abo iáko Lxx. 3 Sy-
dowskięgo przełożyli / y Hieronym 6. in Trad.
Heb: in Genesim. Ten nam da odpocznac od
pracy y robót naszych. Bo Noá od poczynies-
nie właśnie znaczy. Wszakże y Chaldeyski
przełożył: Ten nas pocieszy. Bo odpoczy-
nienie od prac iest wielka pociecha pracują-
cym ludźm. ° I tedy Noë / iáko Zydzi pisa-
li / ná pierwsze nauczył ludzi bydlęć orac / co
pierwéj ziemi rekoń swemi kopałi: dla cze-
go téż miéy oraczem iest nazwany Gen: 9. 20.
albo i y nálażł używanie winá / które wśfela
serce człowiecze. Psal: 103. 15. Przeko o nim o-
dcać proroknie / że miał ludźm odpocznies-
nie y pocieche przyniesć.

Noë iáko
przyniół od-
pocznienie y
pociechę
świátu.

ROZDZIAŁ VI.

Gdy sie ludzie
poczęli rozmna-
żać ná ziemi / y zo-
dzili córki: ° wi-
dzac synowie Bo-
ży córki ludzkie i
były piękne / wzia-
li sobie żóny ze wszystkich które o-
biáli. ° A rzekł B O G: ° Nie będzie
trwał duch mój ná wieki w człowie-
cze / gdyż iest ciałem: ° y beda dni iego
sto y dwadzieścia lat. ° A Obzymo-
wie byli ná ziemi w one dni: ° bo / gdy
weszli synowie Boży do córek ludz-
kich / a one porodziły: ci są mocarze
od wieku meżowie sławni. ° A wi-
dzac B O G że wiele było złości ludz-
kiej ná ziemi / a wszystka myśl serca by-
ła nápięta ku złemu po wszystkie czas:
° żal mu było że uczynił człowieka ná
ziemi: ° y ruszony serdeczną boleścią
wewnątrz rzekł: ° Wyglądze czło-
wieka / którego stworzył z obliczo-
ści ziemi: od człowieka aż do zwier-
zęt: od ziemiopłazu aż do ptactwa
powietrznego. bo mi żal zem ie uczy-
nił. ° Noë zaś nálażł łaskę przed PA-
NEM. ° Noëgo rodzaie te są. Noë
mąż sprawiedliwy y doskonały był w
rodzaiach swoich / z Bogiem cho-
dził. ° A zrodził trzech synów / Semá/
Chámá / y Jáfphethá. ° Ale ziemia
skaziła sie przed Bogiem / y nápełni-
ła sie nieprawością. ° A gdy wyrzał
Bóg ziemię bydy skazona / bo wśfel-

13 kie ciało poprowało było ° droge swa
ná ziemi) ° rzekł do Noëgo: koniec
wselkiemu ciátu przyszedł przedem-
ná: nápełniona iest ziemia nieprawo-
ścią / od oblicza ich: a ia wytrące ie z
ziemi. ° Uczyni sobie korab z drzewá
heblowanego: ° mieszkańczá w nim
poczyni / y namáżeš kluciem we-
wnątrz y zewnątrz. ° A uczyni go
tá. Trzysta lokiet będzie długość
korabia / pięćdziesiąt lokiet szerokość /
a trzydzieści lokiet wysokość iego.
16 ° Otno w korabiu uczyni / a ná lok-
ciu dokonáś wieżch iego: a dzwi w
korabiu postawiš z boku: ná dole
gmachy y troie piętór uczyniš w nim.
17 ° Oto ia przywiode wody potopu ná
ziemi / abych wytracił wszelkie ciá-
ło / w którym iest duch żywota pod
niebem. Wśytko co ná ziemi iest zni-
szenie. ° A uczyni przymierze moje z
18 tobą: y wnidzieš do korabia ty y sy-
nowie twoi / żóna twoia y żony sy-
19 nów twoich z tobą. ° A ze wśech żywie-
rząt wszelkiego ciála / po dwoygu w-
20 wiedzieš do korabia / aby zostały ży-
we z tobą: samca y samice: ° z ptá-
stwá według rodzaíu iego: y zbydła
według rodzaíu iego: y ze wśytkiego
ziemiopłazu / według rodzaíu iego: po
dwoygu z káždého wida z tobą aby
21 mogły żyć. ° Przetoż weźmieš z sobą
ze wśelkich pokármów które iedzo-
né bydy moga / y zniecieš do siebie: y
22 beda ták tobie iáko y onym ná po-
karm. ° Uczynił Noë wśytko co mu
Bóg przykazał.

° żywoty oby-
czajne swé.
Hebr.

° komory;
przegrody /
gniazda. H.
Formako-
rabinu.

° po parze.

Do Zyd. 11.
b 7.

Wiśat

Przysyna
potopu.

° Nie będzie
świecił d.
m. 11. y czło-
wiekiem. H.
° wśakże mu
y folguia do
100. lat.
° Jáfpheth. H.
y potym G.

° y záluiac w
feras swym.
H.

Noë.
° Ná Noëgo
był Ebg iá-
kraw. Hebr.
° Abo wieku
swego.
° I. według
wól Boży.
Hebr.

° Abo gwałtu
y tępiałwa.
H.

Synowie Bo-
ży.

2 *Wiedział synowie Boży.] Przez te syny*
Boże iedni rozumieia syny Asiażat abo za-
cnych ludzi iako Pagninus y Chaldeyski tłu-
mac. / drudzy syny Noazarów iako Summa-
chus / inni syny Bogów / to iest / Sedziów / abo
przełożonych iako Aquila. Bo słowo *Boży*.
Elohim, to wszystko znaczyć może. Gleaster
rozumie ludzie wielkie / wrodziwe / mocne / y
wysokie / iako wiec pisano S. 3.owie Cedry Bo-
że / y góry Boże. Psalm. 37. ver. 7. y 79. ver. 11.
Ale to pewnieysza i tu przez syny Boże rozu-
mie światło ono potomstwo Sethowe y Eno-
chowe / prawdziwe dwulce Boże / którzy od
ludzi swych czasów byli nazwani Bogami / iako
o iednym Sindas / o drugim Cyrillus Ale-
randryski świadczy. A przez syny y córki
człowiecze rozumie przeklęte potomstwo Ka-
inowe / Iako Augustyn / Chryzostom / Cyril-
lus / Caspianus / Tomas y inszy pospolicie wy-
kładają.

Córki czło-
wiecze.

Dusza czło-
wiecza du-
chem Bożym.

3 *Nie będzie trwał duch mój.] Dusze*
człowiecza zowie duchem / i Pan Bóg stwa-
rzaiać dusze / nadszedł w oblicze człowieka /
dychanie żywota. Zowie iateż / duchem swo-

im / i iasam Pan Bóg stwarza y wlewa w
ciało / y kiedy chce może iateż cięciem ro-
złożyć. Czytaj Eccles. 12. ver. 7. A tak gdy mowi nie-
będzie mieścić duch mój w człowieku na wie-
ki / nie inszego znaczy / iedno i rodząy ludz-
ki nie miał żyć wiecznie na ziemi.

3 *Y beda dni iego sto y dwadzieścia lat]*
To iest beda mieć sto y dwadzieścia lat na czy-
nieniu pokuty. Nie żeby żywot ludzki miał
bydź temi słowy do sta y dwadzieści lat skro-
cony / gdyż y Abrahām dożył potym iżył sto y
siedmdziesiąt y pięć lat / y drudzy po potopie
przez dwadzieć lat y trzy lata. A tak temi sło-
wy / onemu rod / atowi na pokute / sto y dwa-
dzieć lat było naznaczono. Hier: in Trad.
Hebr.

Czas pokuty
przed potopem.

14 *3 drzewa heblon anego.] Po żydow-*
sku 3 drzewa Gopherowego : w Gręckim / 3
drzewa cymorogranistego / abo na cztery gr-
nie ociosanego : po Chaldeysku / 3 drzewa Ce-
drowego. Inni przez Gopherowe drzewo
sosnowe albo iodłowe rozumieia. Bo i nie-
wiedzieć co słowo *3* Gopher właśnie zna-
czy / przetoż ierco nie wykladaia.

2. Pet. 2. 25.
Noémowi
dłi do ko-
rabiá.

ROZDZIAŁ VII

Krzęcił Pan do
niego : Wnijdź ty
y wszystkie dom
twój do korabiá :
bom ciebie wi-
dział sprawiedli-
wym przed sobą
w narodzie tym. *Ze wszystkich zwier-*
ząt czystych wezmiesz siedmiorgo y
siedmiorgo samicę y samicę : a z zwier-
ząt nieczystych po dwoygu y dwoy-
gu samicę y samicę. *Alle y z ptastw*
powietrznych siedmiorgo y siedmio-
go samicę y samicę : aby zachowane
było nasienie na wszystkiej ziemi. *Je-*
scze bowiem / a po siedmi dniach spu-
scze deszcz na ziemię przez czterdzieści
dni y czterdzieści nocy : y wyglądze z
ziemi wszelkie stworzenie które w-
czył. *Uczył tedy Noé wszystko /*
co mu PAN kazał. *A było mu sześć*
set lat gdy wody potopu wylały po
ziemi. *A wszedł Noé y synowie iego /*
żóna iego y żony synów iego z nim do
korabiá dla wód potopu. *3 zwierząt*
też czystych y nieczystych y z ptastw-
y zewszę co sie płaza po ziemi / dwoy-
go y dwoygo weszło do Noého w ko-
rab / samicę y samicę / iako był przyka-
zał PAN Noemu. *A gdy minęło*
siedm dni / wody potopu wylały po
ziemi. *Roku sześćsetnego żywota*
Noého / *Niesiaca wtórego / sied-*
mnaściego dnia Niesiaca / przewalý

sie wszystkie źródła przepąści wiel-
kiej y upuścił niebieskie otworzone są.
12 *A spadł deszcz na ziemię czterdzieści*
dni y czterdzieści nocy. *Onegoż dnia*
13 *wszedł Noé y Sem y Cham y Japhet*
synowie iego / żóna iego / y trzy żony / y
14 *nórow iego z nim do korabiá : sami y*
wszelki zwierzę według rodzaju swego /
y wszystko bydło według rodzaju swe-
go / y wszystko co płaza po ziemi we-
dług rodzaju swego / y wszystko latają-
ce według rodzaju swego / y wszystkie
15 *ptacy y wszystko co ma skrzydła / we-*
szło do Noého do korabiá / dwoygo y
dwoygo ze wszystkiego ciała / w któ-
16 *rym był duch żywota. A które we-*
szły / samicę y samicę ze wszystkiego ciała
weszły / iako mu Bóg przykazał : y zam-
17 *knął go PAN z nadwoza. A stał*
sie potop przez czterdzieści dni na zie-
mi : y wzebrały wody / y podniosły ko-
18 *rab wysoko od ziemi. Barzo bo-*
wiem były wylały y wszystko napelni-
ły na wierzchu ziemi : a korab pły-
19 *wał po wodach. A wody sie zmocni-*
ły zbytnie nad ziemią : y okryły sie w-
20 *szystkie góry wysokie pod wszystkim nie-*
bem. *Pietnaście lokci wysoka była*
21 *woda nad górami / które była okryta /*
y zglądzone iest wszelkie ciało / które
sie ruchalo na ziemi / ptaków / zwier-
22 *ząt / bestyi / y wszystkich ziemopłazów*
które sie plazają po ziemi : wszystkie lu-
23 *dzie / y wszystko w czym iest duch ży-*
wota / na ziemi pomarło. *A wyglą-*
dził Bóg wszystko stworzenie / które

Mat. 24. dz.
Luk. 17. f. 26.
1. Pet. 3. dz.

Potop.
Był to Kwie-
cień, wedle
inszych Ocho-
ber, to iest,
Pászkiernik
od stwore-
nia świata,
Roku 1566.
dwudziesté
go siódme G.

Mat. 24. dz.
Eccles. 7. c.
23.

było

było na ziemi / od człowieka aż do bydła / tak ziemopłaz iako y ptástwo powietrzne : y wygládzoné iest z nie-

mie : y został sam Noë / y ci którzy z nim byli w korabiu. ²⁴ Y opánowały wody ziemié sto y pięćdziesiąt dni.

1. Pet: 3.
d 20.

ROZDZ. VIII.

Spomniaw-

sy potym Bóg na Noëgo / y na wsy tkié zwierząt / y na wsy tkié bydła / które były z nim w korabiu / przy-

wiódł wiatr na ziemié y wpádły wody / y zawarłé są źródła przepáści / y vpusł y niebieskie : y záhamowane są dżdże z niebá. ² Y wróciły sie wody z ziemié idące y wracájące sie / y pocze-

ły opadać po stu y pięćdziesiąt dni. ³ Y odpoczywał korab miesiącá siódemego / dwudziestego y siódemego / dnia Miesiącá na górach Armen-

skich. ⁴ Lecz wody schodziły y opadały aż do dziesiątego miesiącá : dziesiątego bowiem miesiącá piérwsiego dnia miesiącá okazały sie wierz-

chy gór. ⁵ Y gdy minęło czterdzieści dni / otworzywszy Noë okno korabiá / które był uczynił / wypuścił kruká :

⁶ który wychodził / a niewracał sie / aż oschły wody na ziemi. ⁷ Wypuścił też gołebice / za nim aby poznał iesli już vstáły wody na ziemi. ⁸ Która nie na-

lazszy gdzieby odpoczeła nogá iey / wróciła sie k niemu do korabiu : wody bowiem były po wsy tkiéy ziemi : y wyciągnął rękę / a vchwyciwszy ją w-

niósł do korabiu. ⁹ Y poczekawsy ieszcze siedm dni drugie / powtóre wypuścił gołebice z korabiu. ¹⁰ Y ona przyleciała do niego pod wieczór / nio-

sąc gálazkę oliwy z zielonym liściem w gębie swoiey. ¹¹ A tak poznał Noë że

¹² Dwudziestego siódemego. W Żydowskim y Chaldejskim iest siedemnastego. Bo od siedemnastego dnia Miesiącá wtórego / aż do siedemnastego dnia Miesiącá siódemego / iest dni 150. Ale 70. tłumáczé ię wysłéy 7. ver. 11. przelożyli 27. Przeto y tu przelożyli 27. Aby sie wypełniły dni 150.

¹³ Który wychodził a niewracał sie. Tak w Gréckim textcie. Lecz w Żydowskim y Chaldejskim zda sie coś przeciwnego. Który wyszedł wychodząc y wracając sie. Który wychodził y wracał sie. Ale oba terry tak sie zgościć mogą / że sie kruk wracał do korabiá zewnątrz / a gołebica / odlatując y zaś przy-

przesłáły wody na ziemi. ¹⁴ Y poczekal przed sie ieszcze siedm dni drugich : y wypuścił gołebice która sie nie wróciła wiecey do niego. ¹⁵ Y tak sześćsetnego piérwsiego roku piérwsiego miesiącá / piérwsiego dnia miesiącá / opádły wody na ziemi : y otworzywszy Noë przykrycie korabiá pojrzał / y wyjrzał ię oschł wierzch ziemi.

¹⁶ Miesiącá wtórego / siódemego y dwudziestego dnia miesiącá / oschła ziemia. ¹⁷ Rzekł tedy Bóg do Noëgo / mówiąc : Wymidź z korabiu ty y żóná twojá / synowie twoi y żony synów twoich z tobą.

¹⁸ Wsy tkié zwierząt które są v ciebie ze wsiego ciała / tak w ptástwie iako y w bestyách y we wselkich plazách które plazáją po ziemi / wywiedź z sobą a wnidźcie na

ziemié : Rosćcie y mnożcie sie na nies. ¹⁹ Y tak wyszedł Noë y synowie iego / żóna iego y żony synów iego z nim. ²⁰ Ale y wsy tkié zwierząt / bydła y plazy / które sie plazáją po ziemi według rodzaju swego wysły z korabiu.

²¹ Y zbudował Noë oltarz PAN : a wziąwszy z káżdého bydła y ptástwa czystego / ofiarował całopalenia na oltarzu. ²² Y zawniósł PAN wóńność wdzięczności y rzekł : Za-

dną miarą wiecey nie bede przeklinał ziemié dla ludzi : zmyśl bowiem y myśl sercá człowieczego skłonné są do złego od młódzieństwa swego :

przetóž też nie pobie wiecey wsytley dusze żyjącej iakom uczynił. ²³ Po wsy tkié dni ziemié siew y żniwo / zimno y gorąco / lato y zima / noc y dzień nie vstáną.

²⁴ latniac / iako iest w Żydowskim. Ale przed sie nie wśedł wewnątrz do korabiá iako w Gréckim y w Łacińskim czytamy.

Zmyśl y myśl sercá człowieczego skłonné są do złego. W Żydowskim lepał tak. Zmyślanie sercá człowieczego złe iest. Aleć iedność znacza / to iest / ię po zepsowaniu natury násey grzechem / wielka iest w nas skłóność do złego / z której też pochodzą wsy tkié grzechy. Wśakże niemamy rozumieć (iako to Żydowiernicy uczą) żeby tá skłóność miała być grzechem. Bo kiedyby tá skłóność do grzechu / grzechem była / nigdyby Bóg tego folgowania nie obiecowal / ale raczej gnies-

"Był to Mórzec.

Wysłéy 1.
d 28.
Niz: 9. 21.
Noë z korabiá wychodzi.

*Pan w sercu swoim. H.

*wysłéy 6.
a 5.
Matt: 15.
b 19.

Skłóność do złego nie iest grzechem.

wemby swoim groził. A nąd to / kiedyby ta skłonność do złego / wszytkie uczynki zarażać miała / nie rzekłby Bóg do Noëgo / Ciebieś widział sprawiedliwego przedenim. Ponieważ go sprawiedliwym nazywał / tedyć nie w

szystko grzech co człowiek czyni / boćby nie był nigdy sprawiedliwym. Przetoż tę pisaną inaczey się rozumieć niemoga / iedno iż człowiek jest skłonny do grzechu / wszakże nie wszytko co czyni / ani ta skłonność jest grzechem.

ROZDZ. IX.

Błogosławił

Bóg Noëgo y syny jego / y rzekł do nich : Rosćcie y mnożcie się / a napełniajcie ziemię.

A strach wasz y drżenie niechay będzie nąd wszelkim zwierzęciem ziemnym / y nąderwsem ptąstwem powietrznym / ze wszytkiem i które się rusza na ziemi : wszytkie ryby morskie rece wasze podane są.

A wszytko co się rusza y żywie / będzie wam na pokarm : iako i żyzny zieloné dajem wam wszytko. Wy

iaroszy że mięsa że krwιά iść nie będziecie. Abowiem krwie dusz waszych bede szukał z ręki wszelkich bestii : y z ręki człowieczey / z ręki meżay brata iego bede szukał dusze człowieczey.

Ktobykolwiek wylał krew człowieczą / będzie wysłana krew jego : bo na obraz Boży uczynion jest człowiek. A wy roście y mnożcie się / a wnidźcie na ziemię y napełniajcie ją.

To też mówił Bóg do Noëgo y do synów jego z nim : Oto ja postanowie przymierze moje z wami y z nasieniem waszym po was. A z każdą duszą żywiącą / która jest z wami / tak w ptąstwie iako y w bydłe y we wszelkim zwierzęciu ziemnym / które wyszły z korabiu / y ze wszytkiem bestiami ziemi. Postanowie przymierze moje z wami / y żadną miarą wiecéy nie będzie zagubione wszelkie ciało wodami potopu : ani wiecéy będzie potop pustoszący ziemię. A rzekł Bóg : To znak przymierza który dacie między mną y wami / y do wszelkier duse żywiącéy / która jest z wami na rodzenie wieczne : Łuk mój położę na obłokach / y będzie znakiem przy

mierza między mną a między ziemią.

14 ¹ A gdy okryje obłokami niebo / wskazuje się łuk mój na obłokach / y wspomnie na przymierze moje z wami y ze wszelką duszą żywiącą / która ciało obżywia : y nie będzie wiecéy wody potopu ku wygładzeniu wszelkiego ciała.

15 ² A będzie łuk na obłokach y wyzeje / y wspomnie na przymierze wieczne / które się postanowiło między Bogiem / a między wszelką duszą żywiącą / każdego ciała które jest na ziemi.

16 ³ A rzekł Bóg do Noëgo : Ten będzie znak przymierza / którym postanowił między mną a wszelkim ciałem na ziemi.

17 ⁴ Byli tedy synowie Noëgo którzy wyszli z korabiu : Sem / Cham / y Japhet : a Cham ten jest oćiec Chanáan.

18 ⁵ Ci trzej są synowie Noëgo : y od tych rozsział się wszytek rodzaj ludzki po wszytkiej ziemi.

19 ⁶ A począł Noë mąż oracz sprawować ziemię / y nąsadził winnice.

20 ⁷ A piąc wino wpił się / y obnázyl się w namiecie swoim.

21 ⁸ Co wyzrawszy Cham oćiec Chanáan / to jest / że łono oycy iego odkryte było / powiedział to dwóm bracióm swym na dworze.

22 ⁹ Sem tedy y Japhet włożyli płaszcz na ramiona swoje / a idąc na wstecz zakryli łono oycy swemu : a oblicza ich były odwrócone / y oycowski łona nie widzieli.

23 ¹⁰ A ocuciwszy się Noë z winą / gdy się dowiedział co mu uczynił syn iego młodszy / rzekł / przesklety Chanáan / niewolnik niewolników będzie bracióm swym.

24 ¹¹ A rzekł : Błogosławił Pan Bóg Semów / niech Chanáan niewolnikiem iego będzie.

25 ¹² Niech rozszerzy Bóg Japhet / y niech mieszka w namiociech Semowych / a Chanáan niech będzie niewolnikiem ich.

26 ¹³ A żył Noë po potopie trzy stą y pięćdziesiąt lat.

27 ¹⁴ A wypelnily się wszytkie dni iego / dżie więc set y pięćdziesiąt lat / y umarł.

Ecll: 43. b12.

Tęczę która przed tym już była / wziął Bóg na znak przymierza między nim a

bedąc oraczem. Upić Noëgo.

Cham w synie Chanáan przekle

ty. Iaphetha nazywał rozszerze nie. Hier.

by było wszytkich dni iego: H. G.

Wyszył i. c. 22. 8. c. 17. Błogosławił i. c. Bóg Noëmu

Wyszył i. c. 29.

Leu: 7. d 14

to jest: Bóg dał się mścić krwie / która wylanym odigro wam żywotną karką / i dym krwi / i dym krwi / i dym krwi. Heb. Mar: 26. c 52

Przymierze Boga z Noëm.

Isa: 54. c 9.

Tęczę znak przymierza.

Mieś iść / a nie iść wolno.

Wszystko co się rusza y żywie / będzie wam na pokarm] Dozwala Noëmu y potomstwu iego / po potopie mięsa wselać iego pożywać / którego przed tym po polu nie pożywano. A wszakże nie iść y to przykazanie

aby wszyscy mięso iść byli powinni / ale tylko dozwolenie : bo dla nąpsowania ziemi przez potop ziola y żyzny już takty mocy niemiał / iako pierwszy / y człowiek słabszym niż po tym został / y przeto potrzebował potraw

psych

Krwie iest
niegodziło się

4

psych którzy go więcej posłali do roboty. Wszakże siła ludzi bywała i jest / którzy bez mięsa żyją.

Wyian[by] że mięsa ze krwi iest nie będziecie.] W żydowskim tak czytamy. że mięsa w duszy jego y we krwi tego iest nie będziecie. To iest / mięsa z duszą jego / która iest krew tego / iako Pagninus przełożył / abo mie-

5

sa ze krwi w której iest dusza / to iest / żywot zwierzęcia / iako maś Leuit: 14. ver. 14.

Krwie duś w[as]ydh.] to iest / które duś się żyją w ciele.

5

3[re]ki bestii.] czytaj Exod: 21. Num: 28. 29.

Ntoé żył do lat Abrahánowych 58. według liczby żydowskiej / w[sa]kże Euzebius liczy / do lat 69.

ROZDZIAŁ X.

sa rodzaie synów Noego / Semá / Chámá / Japhetá / y národziłosie im synów po potopie. Synowie Japheto-

wi: Gomer y Magog y Madái / y Jáván / y Thubál / y Mosoch / y Thy-

reas. Synowie zaś Gomerowi: As-

kenes y Ryphat y Thogormá. Synowie Jávánowi: Elisá y Thár-

sis / Cetthim y Dodánim. Od tych rozdzielenie są wyspy narodów w krá-

inách swoich / każdy według języka swego y domów swych w narodziech

swoich. Synowie Chámowi: Chus y Mesráim y Phuth y Chánaán.

Synowie Chusowi: Sábá y He-

wilá / y Sábáthá y Regmá y Sábá-

táchá. Synowie Regmowi: Sábá y Dádán. Zás Chus zrodził Nem-

rodá: ten poczał bydź moźny ná zie-

mi / A był duży Lowiec przed Pa-

nem. Przeto wysła przypowieść:

Jako Nemrod duży Lowiec przed

PANEM. Apoczątek królestwa jego

był Babilón y Arách y Achád y Chá-

lanne w ziemi Sennaár. Zoney

ziemie wyszedł Asur / y zbudował

Niniven / y w[ie]lce miastá / y Chále.

Resen też między Niniven y Chále:

to iest Miasto wielkie. Ale Mesrá-

im zrodził Ludimá y Anánimá / y

Laábimá / Nephtumá. A Phetru-

sima y Cháslumá: z których posli

15

Philistynowie y Ráphorymowie.

16

Chánaán zaś zrodził Sidoná pier-

17

worodnego swego / Hethægo / y

18

Jebusego / y Amorrego / Gergesego /

19

Hebewego y Arácego: Sinego / y

20

Arádego / Samárago y Amáthego:

21

a potom rozsiaty się narody Chána-

22

nezytów. A były gránice Chána-

23

neystie idąc od Sidonu do Geráry aż

24

do Gázy / aż wnidzieś do Sodomy y

25

Gomorry y Adámy y Seboimá aż do

26

Lezy. Ci są synowie Chámowi w ro-

27

dzach y w językach / w pokoleniach zie-

28

miach / y narodach ich. Z Semá też

29

zrodzili się z oycá wszystkich synów He-

30

berowych / starszego bratá Japheto-

31

wego. Synowie Semowi: Aelám

32

y Asur / y Arphaxád / y Lud y Arám.

33

Synowie Arámowi: Us y Hul y

34

Gether y Mes. Zás Arphaxád zro-

35

dził Salego / z którego pośedł He-

36

ber. Heberowi lepať wrodzili się

37

dwá synowie: imie jednego Pháleg /

38

iż we dni tego rozdzielenia się ziemiá:

39

a imie bratá tego Jektán. Który

40

Jektán zrodził Elmodáda y Sale-

41

phá y Asarmothá / Járego / y Abur-

42

arámá y Uzalá y Dele / y Ebálá y

43

Abimáela / Sábé / y Ophirá / y He-

44

wilę y Jobábá. Ci wszyscy synowie

45

Jektánowi. A mieszkánie było ich

46

od Mesy idącym aż do Sepháry

47

góry ná wschód stónca. Ci synowie

48

Semowi / według domów y języków

49

y kráin w narodziech swoich. Té

50

domy / Noego według ludzi y naro-

dów ich. Od tych rozdzielenie są na-

rody ná ziemi po potopie.

Potomstwa
Paral: a 3.Rozdział No
ego.

Japhet.

Cham.

Nemrod
król w Bábilonie.Ibo téż y Re-
choboth miá-
sto H. G.
Ale Hiero-
nym iáko w
textie czy-
tać każe.

Sem.

Par: b 17.

od tego He-
berowie są
nazwani,
którzy teraz
żyją.Phalég
z Rodz
dzielnie.
Hier.Na ten
czas różne
języki na-
staly.

Synów H.

1

Sem, Cham, y Japhet.] Ci trzej syno-
wie Noego / nápełnili potomstwem swoim /
trzy części świata / Azjá / Afryk / y Europe.
Anaprzód potomstwo Japhetowe / posia-
dło wszystkie Europe y większą część Azji / y
wyspy morza Méditeráńskiego / z kąd się ich
mianoło a zwłaszcza Gréków y do Afryki pu-
ściło.

2

Gomer] Od Gomerá posli Galátowie, od
Magoga Seytowie / z których Turcy y Tata-
rowie / od Madai / Medowie / od Jáván /

3

Jonowie / z których Grékowie / a mianowicie
Athenczy: od Tubala / Iberowie / którzy są
Hispani / abo wedle innych Włoszy / od Tyra
są Trácesowie. Hieron: in Gen.

4

Askenes y Ryphat.] Askenazy Gréko-
wie Reginami zowią. Ryphaty Paphlagóni-
mi / Tegoimi Phrygami.

5

Elisá y Thársis.] od Jonów / to iest /
Gréków / posli Elizeowie / którzy Aeolidami
zowią. Tarsise Jozephus zowie Ciliąmi /
tamże przedniysze miasto było Tharsus /

gdzie oyczyzna S. Pawa. Cetimowie sa Ci-
tiowie/ od ktorych miasto Cypryskie Citium
iest nazwane: potymy Wlofska ziemia y Ma-
cedonia/ abo raczy Grecka ziemia/ sa tez Cet-
tim nazwane. Dodanimowie lepaksa Rhodis-
anie/ bo ie tak hr. tlumacze przekladaja.

6 Chus y Mesraim] Chus y podziadzien
Zydowie Ateryopsta ziemia nazywata. Mesra-
im Aegyptka. Phut Libijska. od Chananaan/
Chananeyscy posli.

7 Sabá y Hewilá.] od tego Saby per d
Sabeyscykowie posli: od Sewile / Getulo-
wie. Synowie zas Regmowi Schaba per w
od ktorego Arabeykowie. Psalm: 71. ver: 10.

21 Synów Heberowydh] to iest / Hebreys-
cykow/ od ktorego nazwani sa Hebrei, Insy
tez powiadaja iz iesze Abraham byl nazwa-
ny / Hebraus, to iest przechodzacy / iz on przes-
zedl rzeki Euphrates, gdy siedl do ziemi Cha-
naan. Nizey 14. c. 13.

ROZDZIAŁ XI.

N Ziemia byla ie-
dneg iezyka y tez-
nje mowy. A gdy
fli od wschodu
slonca/nalezli po-
le na ziemi Senna-
ar / y mieszkali na-

3 nim. A rzekli: ieden do blistiego swie-
go: Podzcie naczynmy cegiel y wy-
palmy iz ogniem. A mieli cegle
miasto kamienia / a il klowaty mia-
sto wapna. A rzekli: Podzcie zbu-
dujemy sobie miasto y wieze / ktoreyby
wierzch dosiegal do nieba: a uczyn-
my slawne imie nasze / pierwey nzli
sie rosproszemy po wszystkich zie-
miach. A zstapil PAN aby oglad-
dal miasto y wieze ktora budowali
synowie Adamowi: y rzekl: Oto
ieden iest lud y ieden iezyk wshytim:
a poczei to czynic / y nie przestana od
mysli swych az ie skutkiem wypelnia.
7 Przeto podzcie / zstapmy / a pomie-
szamy tam iezykich / aby nie slysal
8 zaden glosu bliźniego swego. A tak
rosproszyl ie PAN z onego miesca
po wszystkich ziemiach / y przestali bu-
9 dowac miasta. A przeto nazwano
imie tego Babel / iz tam pomieszany
iest iezyk wshytkei ziemie: y z onad
rosproszyl ie PAN po wszystkich kra-
10 nach. Te sa rodzaie Semowe:
Semowi bylo sto lat kiedy zrodzil
11 Arphaxada / we dwie lecie po poto-
pic. A zyl Sem zrodzowsy Arphax-
rada piec set lat / y zrodzil syny y cote-
12 ki. Arphaxad zas zyl trzydziesci y
13 piec lat / y zrodzil Salego. A zyl
Arphaxad zrodzowsy Salego trzy
sta y trzy lata / y zrodzil syny y cote-
ki.

14 Sale zas zyl trzydziesci lat / y zrodzil
15 Hebera. A zyl Sale zrodzowsy He-
bera / cztery sta y trzy lata / y zrodzil
16 syny y coteki. A Heber zyl trzydziesci
17 y cztery lata / y zrodzil Phalega. y zyl
Heber zrodzowsy Phalega cztery sta
y trzydziesci lat: y zrodzil syny y cote-
18 ki. Zyl tez Phaleg trzydziesci lat / y
19 zrodzil Rewa: y zyl Phaleg zro-
20 dzowsy Rewa dwie scie y dziewiec
lat / y zrodzil syny y coteki. Rew za-
21 sie zyl trzydziesci y dwie lecie / y zro-
dzil Saruga. A zyl Rew zrodzowsy
Saruga dwie scie y siedm lat / y zro-
22 dzil syny y coteki. Sarug lepak zyl
23 trzydziesci lat / y zrodzil Nachora. A
24 zyl Sarug zrodzowsy Nachora dwie
scie lat / y zrodzil syny y coteki. Na-
25 chor zasie zyl dwadziescia y dziewiec
lat / y zrodzil Tharego. A zyl Nachor
26 zrodzowsy Tharego sto y dziewietna-
scie lat / y zrodzil syny y coteki. A zyl
Thare siedmdziesiat lat / y zrodzil A-
27 brama / Nachora / Arana. A Tharego
28 rodzaie sa te: Thare zrodzil A-
brama / Nachora / Arana. Arana zas
29 zrodzil Lotu. y umarl Aran przed
Tharim oycem swoim / w ziemi naro-
dzenia swego w Dr Chaldeyscykow.
30 A poieli Abram y Nachor zony / imie
zony Abramowej Sarai / a imie zony
Nachorowej Melcha / coteka Arana
oyca Melchy y oycu Jeschy. A byla
31 Sarai nieplodna / y nie miala dzieci.
Wziel tedy Thare Abrama syna
swego / y Lotu syna Aranowego wnu-
ka swego y Sarai niewiastke swoje
z one Abramy syna swego / y wywiodel
ie z Dr Chaldeyscykow aby fli do zie-
mie Chananeyskiej / y przysli az do
32 Harana y mieszkali tam. A bylo
dni Tharego dwie scie y piec lat / y
umarl w Haranie.

Byla ziemia iezyka iednego] Zydow-
wshytim iezykem az do tego czasu mowali wshy-
scy ludzie / iako sie to znaczy po imionach / A-
dam / Abal / Ewa / Set / Noe. ktore wlasnie sa

Zydowskie. Tenze iezyk nazwany iest potym
Hebreyskim / a to od iednego prawnuka Se-
mowego / ktoremu imie bylo Heber / iz po o-
nym pomieszaniu iezykow / w iego tytko sa

Madr: 10. a 5
Iedna mo-
wa nasnie-
cie.

od Armeni-
iay gdzie byl
stank korab.

Budowa-
nie Babel.

byfmy sie
snaiz nie roz-
proszyli. H.

czlowieczy.

Taiemnicz
Trzyce S. bo
tu Bog mowi
do inszych per
son bozkich /
ktore sa ie-
dneiy natury
Bozkieiy.

Pomieszanie
iezyskow od
poczeku s-
wiata 1996.

Babel 722.
Pomiesza-
nie Hier.

potomstwa.
Para: 1. 17.
Rokay Se-
ma syna
Noego az
do Abra-
ma.

Zydowski i-
zyk byl przed
pomieszaniem
iezyskow.

Para: 1.
b 19.

1. Para: 1.
b 28.
Iosue 24. a 2
Thare.
Abram.
Nachor.
Aran. Lot
w oyczyznie
swley.
Dr dolina

Sarai.

Nehem 9. b 7
Iudith 7. a 6
y wshytki po
spolu. H.

Tajemnica
Trójce S.

7

miluicy (która się była do onych pyśnych ludzi nie przymieszała) ten język żydowski został / przez go od onego czasu Hebrejskim zowa. August. de Trinit. libr. 16. c. 11. Et libr. 18. c. 39.

Pódcie sst agmy, aromiešaymy lęzyki ich.] Niektórzy rozumieją te słowa P. Bóg do Aniołów mówił: wsłuchajcie inni lepiej to o Trójcy świętej wykładają / że Bóg Ociec do Syna / y Duchą S. mówi / iako y wyżej I. ver. 26. Wszymy stworzyciel. Bo tu wnetże niżej jest napisano: A tak rozproszył Pan z onego miejsca. Tedy iasnie samemu Panu Bogu ono pomieszczenie y rozproszenie przypisuje. Tak po spolicie Doktorowie Grecy y Lacińscy y

Conciliū Sirmieński. O czym wyżej I. ver. 26. Którey mowy żydowskiey chociaż nie wszyscy rozumieć / wsłuchajcie przedmiesz Procy doby te tajemnice wiedzieli. A teraz daleko lepiej wiemy / kiedy Pan Christus nam wszystkie trzy osoby Bożkie objawił. A to się zgadza z tym co się stało w dzień Świąteczny / kiedy Pan Bóg różne języki do jedności wiary przez Duchą S. zgromadził: bo na ten czas też Trójce S. wywać poczeli Apostołowie / onegoż dnia świątecznego / napierwcy krzając w imie Oycy / y Syna / y Duchą świętego. Bo iako Bóg w Trójcy jedyny / języki pomieszał / tak i też naprawił / aby jedne wiary te różnymi językami wyznawali.

Abramos
né postus
β. t. f. n. o.
Dzie: 7. 43.

1

A

Rzekł Pan do Abrahama: wyjdź z ziemie twojej y od rodziny twojej / y z domu oycy twego: a idź do ziemie którą

2

wkaże. A uczynię cię narodem wielkim / y będę błogosławił / y w wielbie imię twoje / y będziesz błogosławiony.

3

Będzie błogosławił błogosławiającym tobie / a przeklinając cię / a w tobie będzie błogosławione wszystkie narody ziemie. Wy

4

szedł tedy Abram iako mu PAN przykazał y pośedł z nim Lot: siedmiedziesiąt lat było Abramowi / kiedy wyszedł z Harana.

5

B

A wziął Sarai żonę swoją y Lot syna brata swego / y wszystkie majątności którą mieli / y dusze / którzy nabyli w Haranie: y wyszli aby szli do ziemie Chanana.

6

A gdy przyszli do niej / przeszedł Abram ziemie aż do miejsca Sichem / aż do Jaksinej doliny: a Chananeyszyt tedy był w ziemie.

7

A ukazał się PAN Abramowi / y rzekł mu: Nasienie twoje dam ziemie tej / którą zbudował tam ołtarz PANU / który mu się był ukazał.

8

A z tamtąd przeszedł do góry / która była tu wschodowi Bethel / rozbił tam namiot swój / mając od zachodu Bethel / a od wschodu Hay /

13

Mów przeto, proszę cię, żeś jest siostrą moją.] Nie radził tu Abraham aby się przelała byż żona jego / bochy to nieprawda była. Ani też radził / aby gdyby inaczey byż niemogło / na grzech iaki zerwolita / dla ochronienia zdrowia meżowego / bo się y niegodziło / ani też pismo tu tego powiada. Ale aby nie wspominać

y zbudował też tam ołtarz Panu / y wyzywał imię jego. A ciągnął Abram idąc y daley postępując ku południu. Stał się potym głód w ziemi / y skapł Abram do Egiptu aby tam gościem był / ciężki bowiem był głód w ziemie. A gdy już blisko był aby wszedł do Egiptu / rzekł do Sarai żony swojej: Wiem żeś piękna niewiasta: a iż gdy cię wyjrza Egiptanie / rzekną: żona to jego: y zabiją mnie / a ciebie zachowają. Mów przeto / proszę cię / żeś jest siostrą moją: aby mi było dobrze dla ciebie / y dusza moja aby żyła dla ciebie. Gdy tedy wszedł Abram do Egiptu / wyjrżeli Egiptanie niewiastę że była bardzo piękna. A dali znać Asizetą Pharaonowi / y chwalił ją przed nim: y wzięto niewiastę do domu Pharaonowego. A Abramowi czynili dobrze dla niego: y miał owce y woły / y osły / y niewolniki y niewolnice / y oslićce y wielbłądy. Ale PAN skarł Pharaona plagami wielkimi / y dom jego / dla Sarai żony Abramowej. A zawołał Pharaon Abrahama / y rzekł mu: Cóż wżdy to jest coś mi uczynił? Czemus mi nie oznaymił / że to żona twoja? Czemus powiedział że jest siostrą twoją / abym ja wziął sobie za żonę? Ale teraz oto żona twoja / weźmij ją / a idź. A przykazał Pharaon o Abramie meżom / y odprawiali go / y żonę jego / y wszystko co miał.

iac małżeństwa powiadała się byż siostrą Abrahamą / co było bez klamstwa / bo siostrą tego stryjeczną była / o czym będzie niżej Rozdział 20. A to uczynił Abraham będąc pewien o wierności żony swey / że nigdy na grzech nie miała zerwolić: mając też wielką nadzieję w opatrności Bożej / który go obiecał strzedz y bronić.

Od tego czasu iako Abraham pielgrzymował do Egiptu aż do wyścicia Żydów z Egiptu było lat 430. o czym Exodus

Niżej 20. c. 11 Wzięcie żony y przywrócenie Abrahamowi.

Bóg karał Pharaona o cudze siostrę.

Od stworzenia świata roku 2000.

CHRISTVS
OBIECANY.
Gal. 3. b. g.
Niżej 18. c.
18. 22. c. 17.
Zyd. 11. b. 2.

Proiekt ludzie.
jest to Hebraizm.

do dębu Moreh H. do dębu / wysoki-go. G.

Poronstwo albo plemięniowi.
Niżej 13. d. 14
15. d. 18. 26. 27.

Ziemia Chananeyska
Abrahama
haroni
obiecana.

Abraham
czemuż
zwala siostrę.

ROZDZ. XIII.

Tak wyszedł

Abram z Egiptu

z samą żoną jego /

i wszystko co miał /

i Lot z nim ku

południowi. ¹ A

Abram był bardzo

bogaty w osiadcłości złota i srebra.

² A wrócił się drogą którą był przy-

szedł od południa do Bethel / aż na

miejsce gdzie przedtem postawił był

namiot między Bethel i Hai: ³ namiejsce ołtarza który tam pierw-

szy był uczynił / i wzywał tam imienia

PANSKIEGO. ⁴ Ale i Lot / który był

z Abrahą / miał trzódę owiec i by-

dło i namioty. ⁵ A nie mogli się zmie-

ścić w ziemi / żeby spótem mieszkali:

bo majątność ich wielka była / i nie

mogli pospolu mieszkac. ⁶ Zgad też

był swar między pasterzmi bydła A-

bramowego i Lotowego. ⁷ A na on

czas Chananejczyk i Pherezecy-

zy mieszkali w onęj ziemi. ⁸ Rzékł tedy

Abram do Lot: ⁹ Tęch prośe nie

będzie swaru między mną a tobą / i

między pasterzmi moimi / a pasterzmi

twoimi: ponieważ bracia jesteśmy.

¹⁰ Oto wszystka ziemia jest przed tobą:

odejdz odemnie prośe: jeśli w lewo

pójdiesz / i ja się wdam w prawo: jeśli

w prawo obierzesz / i ja w lewo pójde.

¹¹ Podmószysz tedy Lot oczy swe / wy-

żreżal wszystkie w okół krainy Jordanu /

która wszystka polowana była przed

tym niż PAN zatracił Sodomę i

Gomorrę / i jako Kay PANSKI, i i-

ako Egipt idącym do Ségora. ¹² A

obrał sobie Lot krainę nad Jorda-

nem / i odszedł ze wschodu słońca: i

odłączyli się bracia jeden od drugie-

go. ¹³ Abram mieszkał w ziemi Cha-

nanejskiej: a Lot przebywał w mie-

ściech / które były nad Jordanem i

mieszkał w Sodomic. ¹⁴ A ludzic So-

domscy byli bardzo źli / i zbytnie grze-

sili się przed Panem. ¹⁵ A rzékł PAN

do Abrahą / gdy się już był Lot od-

łączył od niego: ¹⁶ Podmiesz oczy twoie /

i spojrzysz z miejsca na którymś te-

raz / na północy i na południe / na

wschód i na zachód. ¹⁷ Wszystkie zie-

mie którą widzisz / tobie dam i nasie-

nię twoje jako proch ziemi:

Jeśli kto z ludzi może zliczyć proch

ziemi / nasienie też twoje zliczyć be-

dzie mógł. ¹⁸ Wstań a zchodź ziemię

w dłuży i w szerzą jej: bo ja tobie

dam. ¹⁹ Ruszywszy tedy namiot swój

Abram przyszedł i mieszkał przy do-

linie Mambre / która jest w Hebron:

i zbudował tam ołtarz PANU.

ROZDZ. XIII.

Stało się w

on czas / iż Amra-

phel król Sen-

naar / i Arioch król

Pontski / i Cho-

dorlahomor król

Elamitów / i Tha-

dal król pogánski / ² i wzniesli wojnę

przeciw Barowi królowi Sodom-

skiemu / i przeciw Bérzy królowi Go-

morstkemu / i przeciw Sennaábowi

królowi Adamy / i przeciw Semebe-

rowi królowi Seboimskiemu / i prze-

ciw królowi Balc / ³ ta jest Segor.

⁴ Wszyscy ci zeszli się w dolinę lesną /

która teraz jest morzem słonym /

⁵ dwanaście bowiem lat służyli Cho-

dorlahomorowi / a trzynastego roku

odstąpili od niego. ⁶ A tak czterna-

ste roku przyciągnął Chodorlaho-

mor / i królowie którzy z nim byli: i

porazili Kaphaimy w Asarothkar-

naimie / i zuzimy z nimi / i Emimy

w Sawie Kariathaim / i Chorrecy

czyli na górach Seir / aż do pół Phá-

ran / która jest na puszczy. ⁷ A wrócili

się i przysli do źródła Misphat / to

jest Kades: i wybili wszystkie krainy

Amalecytów i Amorrecy / którzy

mieszkał w Asafonthamar. ⁸ A wy-

bili król Sodomski i król Gomorski

i król Adamski / i król Seboimski /

i król Balc / która jest Segor:

i wyskowali wszystko przeciwko im w

dolinie lesnej: ⁹ to jest / przeciw

Chodorlahomorowi królowi Elami-

tów / i Thadálowi królowi pogán-

skiemu / i Amraphelowi królowi Se-

naarskiemu i Ariochowi królowi

Pontskiemu / czterech królowie prze-

steżali wszystkie w okół krainy Jordanu /

która wszystka polowana była przed

tym niż PAN zatracił Sodomę i

Gomorrę / i jako Kay PANSKI, i i-

ako Egipt idącym do Ségora. ¹² A

obrał sobie Lot krainę nad Jorda-

nem / i odszedł ze wschodu słońca: i

odłączyli się bracia jeden od drugie-

go. ¹³ Abram mieszkał w ziemi Cha-

nanejskiej: a Lot przebywał w mie-

ściech / które były nad Jordanem i

mieszkał w Sodomic. ¹⁴ A ludzic So-

domscy byli bardzo źli / i zbytnie grze-

sili się przed Panem. ¹⁵ A rzékł PAN

do Abrahą / gdy się już był Lot od-

łączył od niego: ¹⁶ Podmiesz oczy twoie /

i spojrzysz z miejsca na którymś te-

raz / na północy i na południe / na

wschód i na zachód. ¹⁷ Wszystkie zie-

mie którą widzisz / tobie dam i nasie-

nię twoje jako proch ziemi:

Jeśli kto z ludzi może zliczyć proch

ziemi / nasienie też twoje zliczyć be-

dzie mógł. ¹⁸ Wstań a zchodź ziemię

w dłuży i w szerzą jej: bo ja tobie

dam. ¹⁹ Ruszywszy tedy namiot swój

Abram przyszedł i mieszkał przy do-

linie Mambre / która jest w Hebron:

i zbudował tam ołtarz PANU.

B i

ciw

Abram
zieli się
ziemią z
Lotem.

Abram
bardzo bo-
gaty.

Wyszedł 12.
b. 1.

Bogactwa
przynę-
niegody.

Nia: 36. a 7.

Abram
swęgo pra-
wa wstępu
ie dla zgo-
dy.

to jest Babi-
lonu.

Ellasar. H.

to jest Per-
sów.

Gaim H. i-
mis było kró-
lestwa.

Woyna
przeciw

Sodomczy-
kom.

spustoszono.
H.

Wyszedł 12.
b 7. Nizety 15
c. 18. 26. a 4.

Obiecaue

Bóg z no-

wu Abrah-

hamowi,

ziemię Cha-

nanejską.

Proch zna-

czy potom-

stwo Abrah-

mowe, dzie-

łno: gwiazdy

poromstwo

duchowne.

w górze H.

Tak nazwana

imię tego

który ja trzy-

mał Mambre.

Nizety 14. c 13

Obrzymi.

w polu.

to jest sędzi,

blizu onęj o-

poki, gdzie po-

tym Bóg sa-

dził lud.

to jest miasto

Palmi teraz

zwiaz Engad

dy, gdzie bal-

sam i palmy

rosta. Hier.

Siddimskiej.

H.

*"Kliu abo ilu
który służył
miasto wa-
pną.*

*Lot poimá
ny*

*Abram ię-
dzię odbi-
Lotá
Dan ięfi, ie-
dno żródló
Jordanu: iám
że drugie ná
zwáné Ior, z
sgd recezony
Jordan.*

*Ofiára Mel-
chisedechá
przefigurowa-
lá ofiary Pá-
ná Chrystu-
wa ná ostate-
czny wiesac
ny.*

*Bóg obroń-
ca y zaplá-
ta Abrá-
háma*

10 cino piącia. ¹ A dolina leśna miała
wiele studzien ² kłówałych. Król te-
dy Sodomski y Gomorski podali tyl
y tam polegli: a którzy zostali wciekli
11 ná gore. ³ A zabrali wszystkie maie-
C tność Sodomską y Gomorską / y
wpytko co do żywności należy / y po-
12 sli. ⁴ A temu y Lotá y majątność
iego synowca Abrahámowego / który
13 mieszkał w Sodomie. ⁵ A oto ieden
który był wśedł / oznaymił Abrahá-
mowi Hebrejowi który mieszkał w dolinie
Mámbrég Amorreyczytá / bratá E-
schol / y bratá Aner / ci bowiem wcy-
14 nili byli przynierze z Abrahámem. ⁶ Co
wysłysawszy Abram / to iest / iz poiman
Lot brat iego / zebrał gotowych do-
mowych slug swoich trzy stá y ośm-
15 naście: y pogón uczynił aż do Dan.
⁷ A rozdzieliwszy towarysye / przypadł
ná nie w nocy: y poraził ie / y gonil ie
aż do Hoby / która iest po lewéy stro-
16 nie Dámásku. ⁸ A przywrócił nazad
wszystke majątność y Lotá bratá swé-
go z majątnością iego / y nierwaśty y
17 lud. ⁹ A wyiachał król Sodomski

18 *Melchisedech. J o tym Żydowie powia-
dáta ię iest Sam Syn Noego / y iyl aż do Isá-
áka Hier: in Gen: Salem / to iest Jerusa-
em które piérwéy zwaro Salam.*

18 *Wynióssy chleb. J Melchisedech Król
y Káplan wynióssy chleb y wino / aby ie piérwéy
dziesiętnac za zwycięstwo Bogu ofiarował (bo
był Káplanem Bogá nawyszégó / które wla-
sny wząd iest Bogu ofiarowác / iáko Paweł s:
vezy do Żyd: 5. y nie czytamy aby Melchise-
dech co inšégó kiedy ofiarował) a potym aby
tenże chleb y wino ku pożywaniu z ofiary A-
brahámowi y slugom iego podał. Czym prze-
szedłszy ofiare náše chrześciańska / w której
pod ofobá chleba y winá / według porządku
Melchisedechowégó śiało y krew Pána Chri-
stusowe według uśtawy iego / Luk: 24. ofia-
rujemy Pánu Bogu. Tak to wszyscy stárzy
Doktorowie Grecy y Látinscy zgodnié ro-
mnia / wykládájąc to miejsce y ono Psálm: 109. y*

przeciw iemu / gdy sie wracał od po-
rażeń Chodoláhomorá / y królów kró-
rzy z nim byli w dolinie Sawe / która
18 iest dolina królewská. ¹⁰ Ali Melchi-
sedech król Salem wynióssy chleb y
19 wino / bo był káplanem Bogá na-
wyszégó / ¹¹ blogosławił mu y rzéłt:
Blogosławiony Abram Bogu wyso-
20 kiemu / który stworzył niebo y ziemię:
¹² y blogosławiony Bóg wysoki / kró-
reż obron / nieprzyiaciele są w rękách
twoich. ¹³ A dał mu dziesięciny ze
21 wszystkich. ¹⁴ A rzéłt król Sodomski
do Abraháma: ¹⁵ Day mi / duże / inne rze-
czy pobierz sobie. ¹⁶ A on mu odpo-
22 wiedział. ¹⁷ Podnosie ręke moje do
PANA Bogá wysotiego / dzierżawce
23 niebá y ziemi / ¹⁸ że od mci / wátko-
wey / aż do rzemysł obuwia / nie we-
zme ze wszystkich co twégo iest / że-
24 byś nie rzéłt: ¹⁹ Jám w bogácił Abrahá-
má: ²⁰ y wyciąwszy to co strawili młó-
dzieney / a dział y meżow którzy ięzdi-
li zemną / Anerá / Ešcholá / y Mám-
brégo: ci wezmą działy swoje.

do Żyd: 7. Tys iest Káplanem ná wieki według
porządku Melchisedechowégó. Czym sie też
zbua spór niewierników w dzisiejszych / którzy
tego wyznac niechca / żeby Melchisedech chleb
y wino Bogu ofiarował / y tak ofiare Pána
Chrystusowa figurował. Ale iestli sie do Żydo-
wskiego tekstu (który iest wśystek za námi) wcie-
káta / tedy wśdy niechay Rábinów Żydowskich
słucháć / z których ieden Samuel in Bereszith
Rabba / tak ná to miejsce pisze. Bo Melchise-
dech był ofiarujący chleb y wino Bogu świę-
temu y blogosławionemu. A drugi Rabbí
Phineez táńże tak powiáda: ²¹ J za czasu Mes-
siaszowégó wśystkie ofiary uśtána / ále ofiára
chleba y winá nie uśtanie: tak prawi rzeczono
iest. Gen: 14. A Melchisedech król Salem wy-
nóssy chleb y wino. Bo Melchisedech / to iest /
król Mesijski wyymie od uśtania ofiar / ofia-
re chleba y winá iáko rzeczono Psálm: 109. Tys
iest Káplanem ná wieki według porządku Mel-
chisedechowégó.

*Ofiára
Melchise-
dechá, Fi-
gurá ofia-
ry chrześci-
áńskiéy.
Zyd: 7. 23.*

Abram G.

*to iest ludzko-
Hebr.*

*to iest: przy-
siggam Bogu.
Hebr.*

*G.H.
Abram
niechce nic
złupu.*

*Świadek
Rábinów Ży-
dowskich.*

ROZDZ. XV.

1
A

2

O tedy odpra-
wiony sstało sie
słowo PANSkie
do Abrahámy / wwi-
dzeniu mówiac:
Nie bój sie Abrahá-
mie / iám iest o-
brónca twoim / y zapláta twoá / zbytnie
wielk. ² A rzéłt Abram: PANIE

3

4

B

5

Boże cóż mi dasz: iá zeyde bez dzia-
tek / a syn háfárzá domu mego ten
Dámásek Eliezer. ³ A przydał A-
bram: A mnieś nie dał potomká: á-
le oto domowy slugá mój / dziedzic-
cem moim będzie. ⁴ A wnetże słowo
Páńskie sstało sie do niego mówiac:
Nie będzie ten dziedzicem twoim:
ále który wynidzie z żywota twégo /
tego będzieś miał dziedzicem. ⁵ A
wywiódł go z domu / y rzéłt mu:

*á miásto sy-
ná y dziedzic-
ca domu me-
go będzie ten
Bóg obie-
cuié Abrá-
hámoni sy-
ná.*

*z ciebie, G.
Rzym. 4. c 18*

Wiara A
bráhama
w.

Rzym: 4. a 3.
Gal. 3. a 6.
Iac: 2. d 23.

„poczym po-
znam. H.

„głosz. H.
Iere: 34. d.
13.

Dzi: 7. a 6.

„potomstwo.

Jaka wiara
sprawiedli-
wiony Abrahám.

Weyrzy na niebo / á zlicz gwiazdy i e-
śli mozesz. A rzekł mu: Ták będzie
nasienie twoje. ⁶ Wwierzył Abram
B O G U: y poczytano mu iest ku
sprawiedliwości. ⁷ A rzekł do niego:
Ja PAN / którym cie wywiódł z Ur
Chaldeycków á bjechci dał te ziemie /
y zebys ją posiadł. ⁸ A ón rzekł: Pa-
nie Boże / skąd wiedzieć moge / że ją
posiade? ⁹ A odpowiadając P A N:
Weźmi mi / prawi / iatowice trzecio-
letnią / y kóze trzecioletnią / y baranów
trzech lat / synogarlice też y / gołębice.
¹⁰ Który wzięwszy to wszystko /
przedzielił je na poły / á obie części
przećiw sobie iedną ku drugiej poło-
żył: ále ptaków nie rościł. ¹¹ A zle-
cieli ptacy na ono mieso / á Abram ie
odganiał. ¹² A gdy słońce zachodziło /
przypadł twórdy sen na Abrahám / y
strach wielki y ciemny przypadł nań.
¹³ A rzeczono do niego: Wiedz w przód
wiedząc / iż gościem będzie nasienie

⁶ Wwierzył Abram Bogu, y poczytano mu
iest ku sprawiedliwości. To iest / że Bogu
wwierzył / miał go w tym Bóg za sprawiedli-
wego. Dwie tu rzeczy wiedzieć trzeba. Pier-
wsza iest / iaka to wiara była / która iest Abrahám
sprawiedliwiony: Druga / iest / go tylko
to sama wiara sprawiedliwiła. W tych sie
rzeczach nowowiernicy bázno mylą. Na pier-
wszą odpowiadamy. Iż ona wiara Abrahámo-
wá przez którą iest sprawiedliwiony / nie by-
łać ona osobna y zmyślona wiara heretycka /
iako by Abrahám wierzył / że mu pawię sa-
grzechy odpuszczone dla Chrystusa / ábo iż pe-
wnie miał być zbawion: bo o takię wierz-
tu y iedną słówką nie nadziesz. y ius mu był
Pan Bóg przed tym grzechy odpuszczał / y sprá-
wiedliwił go / gdy na głos Boży wyszedł z nie-
mie swę / wyszły 15. y obiecał mu był Bóg /
że w nim miały być błogostawione wszystkie
narody / wyszły 13. y 15. rzekł mu Bóg. Jam
iest obrońca twój / y zapłatą twoją wielką bę-
dzo. Toć tedy ius na ten czas był sprawie-
dliwiony: Takáż mu tedy wiare tu przyczyta-
no ku sprawiedliwości: Ták powiada pisano
S. iż kiedy starému Abrahámowi Pan Bóg
obíał rozumnienie nasienia iako gwiaz-
dy na niebie y piasek w morzu / téy obietnicy
Abrahám wwierzył / y dla tego poczytano mu
te wiare ku sprawiedliwości. A ták wiara A-
bráhama / taka była iaka iest nasza katoli-
cka / która wierzymy w selskiemu słowu Boże-
mu. Taka wiara Abrahámove opisuie Pa-
wel S. do Rzymianów 4. 21. Umocnił się A-
brám wiara oddawsy chwale Bogu / be-
dac tego pewien / iż cokolwiek Bóg obiecał / to
mocnił iest czynić. A chociaż ius przed tym te
wiare swoje pokazał Abrahám / wszakże na
ten czas nawiecz / kiedy wwierzył / iż w staro-
ści swę miał mieć syna / choć się zdáło rzecz

twoie w ziemi / nie swojej / y podobną
ie w niewola / y utrapia ie przez cztery
stá lat. ¹⁴ A wszakże naród / w którego w
niewoli beda / iá / sadzić bede: á po-
tym wynida z wielką majątnością.
¹⁵ Ale ty póydziesz do oyców twoich w
pokoiu / pogrzebiony w starości do-
brych. ¹⁶ A w czwartym pokoleniu /
wróca się tu: bo iestże nie wypełniły
się nieprawości Amoreycków áż
do tego czasu. ¹⁷ A gdy zaśło słońce /
powstała mgła ciemna / y ukazał się
piec kurzący się / y pochodnia ogni-
sta przechodząca między onemi prze-
dział. ¹⁸ Onego dnia uczynił PAN
przymiérze z Abrahám / mówiąc: Na-
sieniu twemu dam te ziemie od rzeki
Egiptckiej / áż do rzeki wielkiej Eu-
phratesa. ¹⁹ Cynecycki y Cenezeyczy-
cki / Cedmoneycki / ²⁰ y Heteycki y
Pherezeycki / Raphaimy też / ²¹ y A-
moreycki y Chananeycki y Ger-
gezeycki y Jebuzeycki.

niepodobna / y nádmienianie y siły ludzkie /
przeto go Bóg iestże za doskonalszego y sprá-
wiedliwszego niż przed tym poczytał. Takáć
tedy wiara iest sprawiedliwiony Abrahám.
Na drugie pytanie / iest / go sama wiara sprá-
wiedliwiła: gotowa iest odpowiedz. Bo tu
nie mówi Moyesz / żeby sama wiara był sprá-
wiedliwiony: ále tylko powiada / iż będąc ius
przed tym sprawiedliwym / iedną za tą wiara
táć wielką / iestże sprawiedliwym y doskoná-
łym został. Przetoż która tu Moyesz sprá-
wiedliwienie wierze przypisuje / to Jakub S.
uczynkom przypisał / Jak: 2. ver: 23. Naż pra-
wi / Abrahám nie z uczynków iest sprawie-
dliwiony / ofiarując syna swego Izáka: A
przydaje: Iż się wypełniło (to iest spełniły
zísłilo) to pismo: Wwierzył Abrahám Bogu
y poczytano mu ku sprawiedliwości. A ták
według nauki Jakuba S. z uczynków iest
sprawiedliwiony: Bo wiara spólnie robiła z
uczynkami jego / y z uczynków wiara się wy-
konala. Otró go nie sama wiara / ále wiara
z uczynkami sprawiedliwiła.

⁹ Weźmi iatowice trzecioletnią. Był
ten zwyczaj u Żydów / iż czyniac przymiérze /
zabili iakié bydle / y rozłożyli je po częściach
dwoma stronami / á chodząc między nimi tá-
kim się morderstwem zaklinali / aby ták byli
posiętani / gdyby niezachowali przymierza.
Tegó przykład iest u Hieremiasza 34. ver: 13.
Teodoret. in Hierem.

¹⁶ A w czwartym pokoleniu. Od wesz-
cia do Egiptu: y ták Naáson czwarty iest od
Phares / który wszedł z oycem Juda do Egi-
ptu. Jáko długo lud Izraelski mieszkał w
Egiptcie / czytay Exod: 12. ver: 40.

„cudzy
Nienola y
wybawie-
nie z Aegy-
ptu oznay-
muie, któ-
re látá,
máia się li-
czyć od te-
go czasu
gdy
Izáak miał
pięć lat, á
Ismáel był
wyżucony
z domu.

Wyszły 12.
b 7. 13. d 14.
Nizły 26. a 4
2 Par: 9. f 26
Deu: 34. b 4
1 Król. 4. c.
20.

Nie samą wi-
arą spráwia-
dliwiony A-
bráhám.

Obyczay przy
mierza.

ROZDZ. XVI.

SArái tedy zo-
na Abrahánowa nie
rodziła dzieci: ale
mając niewolnicę
Egiptiankę imie-
niem Agár / i rze-
kla mężowi swo-
mu: Oto zamknął mnie PAN / aby-
ch nie rodziła: Wnijdź do słu-
gi mojej / azali snadź wjdź z
miej / bede miała
dziatek. A gdy on przyzwolił na
prośbę jej / wzięła Agár Egiptiankę
sługę swą / po dziesięciu lat iako
mieszkając poczęła w ziemi Chananeyskiej /
i dała ją mężowi swemu za żonę.
Który wyszedł do niej. Ale ona wi-
dząc że poczęła / zgardziła pania
swoją. I rzekła Sarai do Abrahamy.
Nie sprawiedliwie czynisz przeciw
mnie: iam dała sługę do łona two-
go / która widząc że poczęła / gár-
dzi mną. niech rozsądzi PAN między
mną a tobą. Którę odpowiadając
Abraham: oto prawi / sługa twoja w
reku twoich jest / czyni z nią iakoć
się podoba. A gdy ię trapiła Sarai /
wcieliła. I gdy ię znalazł Anioł

PANSKI w źródła wody w pustyni /
które jest na drodze Sur na pusz-
czy /
i rzekł do niej: Agár słu-
ga Sarai /
skąd idziesz: y do kąd idziesz: Która
odpowiedziała: Od oblicza Sarai
pamięj mojej ię wciela. I rzekł
ię Anioł PANSKI: Wróć się do
pamięj swej / a wtórz się pod re-
kę ię.
I zaś rzekł: Mnożąc rozmnożę na-
sienie twoje / y nie będzie zliczone prze-
mnostwo. I potym rzekł: Otró-
s poczęła / y porodziła syna: y
nazwał imię tego Ismael / przeto ię
wysłyszał PAN utrapienie twoje.
Ten będzie dziatki człowieka: rece
iego przeciwko wszystkim / a rece
wszystkich przeciwko ięmu: a na
przeciwko wszystkim bracięj
swey / rozbicie namioty. I nazwała
imie PANA która mówił do niej:
Ty Boże któryś mnie wyrzał. Rze-
kla bowiem: Jakiś tu widziałam
tyl widzącego mnie. Przetoż
nazwała studnię onę / Studnia ży-
wiącego y widzącego mnie. Ta
jest między Kades y Barad.
I urodziła Agár Abrahamowi
syna: który nazwał imię
iego Ismael. Ośmdziesiąt y
sześć lat miał Abraham /
gdy mu Agár urodziła Ismaela.

Agár wciela
ka przed
Sara.

Ismael
הַיִּמְנָוִי
słuchanie Bo-
że. Hier.
I tego se Sa-
raceni.

miejska b
dzie H.

widzący
mie H.

Nieży 24.
g 62.

Sara wzięła Agár służnicę dała
ją Abrahamowi za żonę. Niegodzi się me-
żowi własną żonę mazać / dla żadnej przy-
czyny / inicy żony przymować / choćaby ona
własną żoną na to zewoliła / y wolność dała.
Bo to jest prawo Boże: Bieda prawi / dwoie
w ciele iednym / nie troie ani czworo: Którę
prawa niemoże żaden moca y zwierchność
odmienić. Przetoż wszystkie takie wielożeń-
stwa / cudzołóstwa Pisano S. zowie. Cze-
muż patriarchowie wiele żon mieli: Iż tenie
Bóg / który małżeństwo iednego z iedną wsta-
wił / mógł sam pewnym osobom y to do czasu
dla potrzeby rozmnożenia rodzaju ludzkiego
dozwolić iednemu mężowi / żon wiele mieć:
żaczym też ten obyczaj w one czasy / między
ludźmi był wrost / iż tego za grzech niepoczy-
tali. Jako S. Augu: mówi lib: 15. de Ciuit: c.
38. Lecz ten obyczaj już był dawno przed Pa-
nem Christusem wstał / gdy ludzkie rozmnoże-
nie świat napelnilo: Który też prawie wmo-
rzył Pan Christus zakonan świętym swoim /
gdy ono pierwśe w raju Bożkie postanowie-
nie odnowił mówiąc: Mat: 19. Iż od pocza-
tu to było / iż iednego y iedne Bóg stworzył / y
beda dwoie w iednym ciele. Tego prawa ani
dla niepłodności / ani dla choroby / ani dla za-
dnej wymówki gwałcić człowieka nie ma. A
tak wielka się w tym nieubożność dzisiejszych
nowowierców pokazała / którzy pusew-
szy się zakonu Christusowego / chwytali się ży-
dowskich albo rączy Turckich obyczajów /
ludźmi do wielożenstwa przykładem y na-
u-
ka swoją heretycką wolność otwarzając.

ROZDZ. XVII.

Aczym gdy
dziewięćdziesiąt
y dziewięć lat
bydź poczęła / wka-
zał mu się PAN:
y rzekł do niego:
Jam Bóg wsze-
chmogający: chodź przedemną / a bądź
doskonały. I uczynie przymierze

moje między mną y tobą / y rozmno-
żę cie zbytnie wielce. Padł Abram po-
chylony na oblicze. I rzekł mu Bóg:
Jam iest / a przymierze moje z tobą / y
będziesz oycem wielu narodów. I
imie twoje nie będzie daley zwane
Abram: Ale będziesz zwan Abrah-
ham: bom cie oycem wielu narodów
postanowił. I uczynie / że się roz-
mnożysz bázro wielce / y rozkrzewie cie
w narody / y królowie z ciebie wy-
ni-

Abram
אֲבְרָהָם Ojciec
wysoki. Hier.
Abrahám
אֲבְרָהָם Ojciec
mnożący.
Hier.
Ezc: 44. c 20
Rom. 4. c 17

Była na
ten czas
lat 76
profs H.
Agár pas-
ażka.

Mam kry-
wa od ciebie.
H.

w mocy
twoj

porwał ię

Wielożeń-
stwo zakazá-
ne.

Czemu Pa-
tryarchos
nie wiele
żon mieli.

Żyło według
woli mojej.
Hebr. Podo-
ba mi się. G.

7	da. ⁷ A postanowie umowę między mną a tobą / y między nasieniem twym po tobie w narodziech ich / przymierzem wiecznym : żebym był Bogiem twoim y nasieniem twego	Abraham na oblicze swoje y rościł się mówiąc w sercu swoim: Co mnie maś że stoletniemu syn sie wrodzi? y Sará w dziewięćdziesiąt lat porodził: y rzekł do Boga: O by Ismael żył przed tobą. Y rzekł Bóg do Abrahama: Sará żona twoja wrodzi tobie syna / y nazowiesz imię jego Isaał / y postanowie umowę moją z nim na przymierze wieczne y nasieniu jego po nim. O Ismaela też wysłuchałem cie. Oto błogosławieństwo mu / y rozmnoże y rozszerze go bardo: dwa nasienie świążat zrodzi / y rozkrzewie go w naród wielki. Ale przymierze moje wstawię do Isaała którego tobie wrodzi Sará o tym czasie w roku drugim. A gdy się dokonała rzecz mówiącego z nim / wstąpił Bóg od Abrahama. Y wziął Abraham Ismaela syna swego / y wszystkie sługi wrodzone w domu jego: y wszystkie które był kupił / wszystkie mężczyzny ze wszystkich mężów domu swego: y obciął ciało odrzeźku ich / zaraz onegoż dnia iako mu był Bóg przykazał. Y Abrahamowi było dziewięćdziesiąt y dziewięć lat kiedy obciął ciało odrzeźku swego. Y Ismael syn trzynastu lat miał spełną czas obcięcia swego. Tegóż dnia obciętą jest Abraham y Ismael syn jego / y wszyscy mężowie domu jego / tak w domu wrodzeni iako y kupieni / y cudzoziemcy pospolu obciętą są.
8	po tobie. ⁸ A dam tobie y nasieniu twemu ziemię pielgrzymowania twęgo / wszystkie ziemię Chananejską w osiadłość wieczną / y bede Bogiem ich. ⁹ Y rzekł zaś Bóg do Abrahama: A ty tedy będziesz strzegł przymierza mego / y nasienie twoje po tobie w narodziech swoich. ¹⁰ To jest przymierze moje / które zachowacie między mną a wami y nasieniem twym po tobie: Obcięzany będzie z was każdy mężczyzna: a obcięzanie ciała odrzeźku waszego / aby było znakiem przymierza między mną y wami.	
9	¹¹ Dzieciatko ośmi dni będzie obciętą między wami / każdy mężczyzna w narodziech waszych: tak w domu wrodzony sluga iako y kupiony / będzie obciętą / y którykolwiek nie jest z pokolenia waszego: y będzie umowa moja na ciele waszym na przymierze wieczne. ¹² Mężczyzna którego odrzeźku ciało nie będzie obciętą / będzie wygładzona duszą ona z ludu swego: iż przymierze moje wyruszył.	
10	¹³ Rzekł też Bóg do Abrahama: Sará żona twoja nie będzie zwat Sará ale Sara / y bede ię błogosławił / y dam ci z niej syna / któremu błogosławię bede / y będzie w narody / y królestwo ludów wyniósł z niego. ¹⁴ Upadł	
11		
12		
13		
14		
15		
16		
17		
18		
19		
20		
21		
22		
23		
24		
25		
26		
27		
28		
29		
30		
31		
32		
33		
34		
35		
36		
37		
38		
39		
40		
41		
42		
43		
44		
45		
46		
47		
48		
49		
50		
51		
52		
53		
54		
55		
56		
57		
58		
59		
60		
61		
62		
63		
64		
65		
66		
67		
68		
69		
70		
71		
72		
73		
74		
75		
76		
77		
78		
79		
80		
81		
82		
83		
84		
85		
86		
87		
88		
89		
90		
91		
92		
93		
94		
95		
96		
97		
98		
99		
100		

7aw króć się zeraż go-ściem.

10 iść żnak umowy. Obcięzanie znakiem przymierza

Rzym: 4. b 11 Leu: 11 a 3. Luc: 2. c. 22

Dla grzechu pierworodnego.

Sará 17w Księżna mo-ia. Hier. Sará 17w, Księżna, Hier. Iż miała być księżną w sy- skiego narodu Abrahama-mowego. Obcięzanie co znaczyło.

Obcięzanie z was będzie każdy mężczyzna. To obcięzanie było znakiem: Naprzód wiary Abrahamowej / która wierzyl / iż Christus miał się wrodzić z niego: Obcięzanie po- wiada / ciało / aby było znakiem przymierza między mną y między wami. Przymierze nasze wiersze to było / iż Bóg Abrahamowi obiecał Mesyasa z tego nasienia. Dlatego go Bóg od innych ludzi tym znakiem odłączył / aby się ta wiara w prawdziwego Boga y Mesyasa przysięgą zachowała w potomstwie jego. Nadtó też obcięzanie było znakiem / iż przez tegoż Mesyasa miał być zgładzony grzech pierworodny / który od pierwszego oycá Adama przez cielesne rodzenie od rodziców bierzemy / y staliśmy się wszyscy z przyrodzenia synami gniewu. Eph. 2. ver. 3. Którego grzechu skutek nawlecę się w żadach cielesnych pokazać. Wszakże którykolwiek napotym był obciętą / w był takim jakowym ten grzech był odpuszczony. Nie żeby mocą onego obcięcia / ale dla wiary w tym obcięciu wyrażony: bo każdy przynimac obcięzanie wyznawał / albo sam jeśli był dorosły / albo jeśli jeszcze dziecie / przez

Fogo infego / że przyjmował takąwa wiare iako to obcięzanie znać cylo / y z tym każdy ta ki był od grzechu w sprawie dliwiony. Przetoż Paweł S. zowie obcięzanie znakiem sprawie dliwosci. Do Rzym: 4. A to obcięzanie by- to figura Chrztu naszego chrześcian / iego / i- ko to wykłada Paweł S. do Kolosen: 2. ver. 11. W którym prawi / obcięzanie iesteście / obce- zaniem nie reka wczynionym / gdyście zewleli ciało cielesne / ale w obcięzaniu Chrystusowym pogrzebieni z nim we chrzcie. Tu zowie Chrzt obcięzaniem Chrystusowym / daia- mie figuralne / rzeczy figurowane. Skad sie znaćzy / iż na miejsce obcięzania Pan Chrystus chrzt postanowił. Wszakże wieśa iż iest moc chrztu / iż obcięzania. Bo chrzt nietylko iest znakiem tęg łaski Bożej / ale i- a rzecza sa- ma w człowieku rodzi / iako instrument na to od Boga obrany / y przetoż zowie gi Pan Chri- stus odrodzeniem / Jan 3. a Paweł S. smier- cia y zmartwychwstaniem / i- grzech sąraz w- marza / a dusze łaska Boża ożywia / do Rzym: 6. ver. 4. do Kolo: 2. ver. 12.

Będzie wygładzona dusza jego. I Jako

14

zakon opowiadał / że zginąć miało dzieciątko
z ludu żydowskiego / iesliby dnia osinego nie
było obżezane. Tak w nowym zakonie / dzie-
ciątko iesli go łaską chrzmu S. przez Chrystusa

nie spomoże / zginie z ludu chrześcijańskiego /
iako Pan powiedział / w Jan 3. Augustyn ży-
pognoft. lib. 5.

ROZDZ. XVIII.

POKAZAŁ MU SIE

PAN w dolinie
Mambre siedzą-
ce we dwiżwach
namiotu swęgo
w samo gorzco
dniowe. A gdy

podniósł oczy swe / wżali mu sie
trzej meżowie stojący blisko niego:
które wyższawszy wybieżal przeciwo
im ze dwiż namiotu / y pokłonił sie
do ziemi. A rzekł: Panie ieslim
nalażł łaskę w oczach twoich / nie
miałay slugi twęgo: ale przymiose
troskę wody / a umyćcie nogi wasze /
y odpoczyńcie pod dzewem: y przy-
miose kas chleba / y posiłicie serce was-
ze / potym podyżciecie: dla tegości
bowiem zstąpił do slugi swęgo. A
oni rzekli: uczyn iakos rzekł. Po-
spieszył sie Abrahám w namiot do
Sary y rzekł iey: Spiesz sie / trzy
miarłki światłey maki rozczyn / a na-
czyn podplomyków. Sam też do
bydła pobieżal / y wziął zamtad cięle
mlodziuchne y wyborne / y dał pa-
choleciu: który pospieszył y wwarzył
ie. Wziął też masła y mleka y cięle
które był wwarzył / y położył przed ni-
mi: a sam stał wedle nich pod dze-
wem. A gdy sie náiedli / rzekli do
něgo: Gdzie iest Sara żona twoia:
on odpowiedział: Oto w namiecie
iest. Któremu rzekł / wracając sie
przysze do ciebie o tym czasie dali
Bóg zdrowie / a Sara żona twoia
bedzie syná miáa. Co wślyszawszy
Sara / rosmiała sie za dwiżami na-
miotu. A byli oboie stárzy y zęstłego
wieku / y inż były wstáły Sarze biáto-
głowstie rzeczy / która rosmiała sie
potáiemnie mówiąc: Gdym sie inż
zstárzála y pan mój iest stáry / rosto-
fy pátrzyć bede: A rzekł PAN do
Abraháma: Czemu sie rosmiała
Sara mówiąc: Iżaż prawdziwie
porodze baba bedąc: Iżali Bogu
iest co trudného: iako sie rzekło /
wróce sie do ciebie o tymże czasie /

dali Bóg zdrowie / y będzie miáa
Sara syná. Záprzáta Sara mó-
wić: Nie śmiałam sie: boiażniá
przešťrásoná. A Pan: Nie iest / prá-
wi / tak: áles sie śmiała. Gdy tedy
wstáli z onąd meżowie / obróćili oczy
ku Sodomic / a Abrahám sedł we-
spół prowadząc ie. A rzekł PAN:
Iżali moge zátać przed Abrahámem
co uczynie: ponieważ on ma byđz
w lud wielki / y siły mocné / y BLO-
GOSŁAWIONE BYDZ MAIA
w nim wśytkie narody ziemi:
Wiem bowiem iż rostaże synóm
swoim y domowi swému po sobie / a
by strzegli drogi PANSKIEY / y czy-
nili sad y spráwiedliwosc: aby przy-
wiódł PAN dla Abraháma wśy-
tko co mówił do niego. Rzekł tedy
PAN: Rzekł Sodomy y Gomorry
rozmnożył sie / y grzech ich zbytnie
ocięzał. Zstąpie y oglądam iesliż
krzyż który mie dosedł skutkiem wy-
pelnili / czyli nie tak iest / abym wie-
dział. A obróćili sie z onąd y posli
do Sodomy: Lecz Abrahám ieszcze
stał przed PANEM. A przystapi-
wszy sie rzekł: Iżali zátraciś sprá-
wiedliwego z niezbożnym: Iesliż
będzie piecdziesiąt spráwiedliwych
w mieście / zginąż spólem: y nie prze-
pusciś mieyscu onému dla piáci-
dziesiąt spráwiedliwych / iesliż beda
w nim: Niech to dáleko będzie od
ciebie / abys te rzecz uczynić miał / y
zabił spráwiedliwego z niezbożnym /
a żeby był spráwiedliwy iako y nie-
zbożny: nie twoia to: który sadziś
wśytkę ziemię / żadną miarą nie u-
czyniś sadu tego: A rzekł PAN do
něgo: Iesli nayde w Sodomic piec-
dziesiąt spráwiedliwych w samym
mieście / odpuszcze wśytkiemu miey-
scu dla nich. A odpowiadając A-
brahám rzekł: Iżem raz poczał / bede
mówił do PANA męgo / áczem proch
y popiół. A iesliby mnię piáciá by-
ło spráwiedliwych / niż piecdziesiąt:
czy zátraciś dla czterdziestu y piáci
wśytko miasto: A rzekł: Nie zátrá-
ce / iesli tam nayde czterdziestu piáci.

Abram
trzech Ans-
yotów w
dom przy-
muie.
Zyd. 13. a 2.
wpołudnie.

iesliś ná mie-
łaskaw.

Wyśey 17.
c 19.
Nizy 21. a 1.
Rzym. 9. b 9.
Obietnica
muśaák á
Smieie sie
Sara.

CHRISTUS
Wyśey 12.
a 3.
Nizy 32.
d 17.
to iest przez
nasienie iego
Chrystusa.

nád Abrahá-
mém. H.

Oznáymu-
ie mu zá-
gubienie
Sodomy.
Mówi Bóg
obyćiać m
ludskim / o
od wieków
wśytko
wie.

niech to nie
będzie v cie-
bie. Iżali
sedzia wśy-
tkiey ziemi
nie uczyniś
duś H. ro iest
spráwiedli-
wości.

Rzekł

Modli-
tna Abrah-
amowa
sá Sodom-
a pilna.

29 ¹ Rzékł ięscze do niego. A ięśli sie
tám náydá czterdziesci co uczyniř?
30 ² Odpowiedział: nie zátráce dla czter-
dziesťu. ³ Rzékł: Nie gnieway sie
PANIE proře / ięśli přemówie. A
ięśli sie tám náydá trzydziesci? Od-
powiedział: Nie uczynie / ięśli tám
31 náydé trzydziesťu. ⁴ Rzékł: Gdyżem
raz poczał / bede mówił do Pána mé-

32 go: A ięśli sie tám náydá dwádzie-
scia: Odpowiedział: Nie zátráce
dla dwudziestu. ⁵ Proře / rzékł: nie
gnieway sie PANIE / ięśli ięscze raz
přerzéká: A ięśli sie tám náydá dzie-
scie? Odpowiedział: Nie zátráce
33 dla dziesiáci. ⁶ A posédł PAN iáko
přestál mówie do Abraháma: á on
sie též wrócił ná mieysce swoie.

Bogá w
Trócy ię-
dynęgo Ab-
ram we
trzech An-
yolách po-
znał.

2 ¹ Ukazáli sie mu trzey meřowie. ² Obacz
y tu w osobách tych trzech meřow / ábo ráczey
Anyolów tajemnice přenasřwierřey Trócy.
Bo ná přezod powiáda / ver: 1. vřázal sie mu
Pan. řowie go též po řydowřku 117, y Ado-
nai, řtórę sa uniona řoře. A wneřę wyřlá-
dúac co to zá Pan: vřázáli sie mu / práwi / trzey
meřowie. A táť on řóg řtóry wysřey mówil
o sobie iáko o wielu personách Genes: 1. y 6.
tu pořázal / iř tych person w bořtwie / tylko
trzy / y nigdy sie w wiesřey liczbie osb nie vř-
řázal / tylko we trzech / iř niemář wiecey Bo-
řkich person tylko trzy. A ięśli rzeczeř iř tych
trzech piřmo ř. řowie Anyoly / á táť nie byly
Persony Bořkie? Táť mář wiedziet / iř ie piř-
mo řowie Iehouah y Adonai, ábo Pánem / iá-
ko sie tuř powiédziáło: řowie ie též Anyoly
Gen 19. y do řydow 13. Náostatę řowie ie meř-
řami. A táť według piřmá / práwdřiwie y
Bogiem byly Anyolámi / meřami též byly dla
pořtáci cřłowieřey / w řtóręy sie vřázáli. Spy-
řař: Jáko mogli byř y Bogiem y Anyoly?
Táť řie wiedz iř řaden nigdy řmiertelny cřł-
wieř nie widziáł Boga w iřtnořci ięgo / ále
tylko w řtworzeniu iáťim / iáko w ogniu ábo w
obřoku. A náczęřcięy widziány y řřřány
ieř řóg w osobie Anyelřcięy: bo y řakon dá-
wał w osobie Anyelřcięy / iáko řtephan ř.
powiáda w řřetiách 7. ver: 30. y Páweř ř.
do řalat: 3. A wřdy Anyol mówil Exod: 20.
Jam ieř Pan řóg twóy řć. Mawiał Pan
řóg podczas přez iędnęgo Anyolá iáko do
oney řigá wysřey 16. podczas we dwu An-
yolách / iáko do Lotá / podczas we trzech iáko

tu do Abraháma / y nigdy sie w wiesřey lic-
bie Anyolów nie vřázal / tylko we trzech / iř
niemář wiecey person bořkich / ięno trzy. Já-
ko ředy byl řóg w tych Anyolách? Nie byl
iáľoby tylko w pořách / bo řy táť nie byly řo-
gi. Ani též iáko bywał w řrozorách y řpосто-
řách: řo řrozorów ani řpostořów nie řwia-
Iehouah, iáko tych Anyolów tu řowie: A táť iř
náczey byl řóg w onych Anyolách / osobnym
daleko obyczáiem / to ięř / iř řóg táť obecnie
y přytomnie byl řlaczony řnimi / řestřnie řa
nářwami řogiem. Táť řlaczęnie on řam wie
y wnię / choć my tego wymówie niemóřemy:
gdyř y Anyeli mówia přez řudzie / y přez oř-
řlice Num: 22. ver: 30. Choć iř my te^o nie řořu
mięmy. Wřáť ře Abrahám mářac ducha řro-
řkiego / choć iř ich podobno řřázu byl nie
pořnal / ále gdy vřřřřal přezpořwiedřenie o poř-
řodzeniu řary / o wywřoceniu řodomu / poř-
řnal iř řóg byl w onych trzech Anyolách / y
přeto do niego iáko do ředzięgo wřřřřřkiego
řwiářa mówi ver: 25. Dłategoć y ná piřw-
řym přzywřitanu / táť sie Pan řóg Abrahá-
mowi řřawil / ře on trzech widřac / přezdie
iáko ř iędnym mówil / mówiac: Pánie ięřim
nářřł řářte w oczu twoidch / nie młay řugi
řwego / y táť wřřawieřnie mówil / podczas iáko
do iędnęgo / podczas iáko do wielu. A táť řu-
řnie řugustyn ř. lib. 2. de Trinit: cap: 11. ře
ci trzey meřowie / řtóręy sie Abrahámowi vř-
řázáli / řnámionowáli trzy osoby / á iędne iř-
noř y náture Trócy přenasřwierřey. řoř
y řnni řokřorowie řřecęy y řlaciřcy řořu-
mięia. řřad wřřřá ona pořpolita mowá.
Trzech widziáł / á iędnęmu sie řřaniáł.

Bog iáko byl
w Anyolách.

Bog iáko wi-
dziáni

ROZDZ. XIX.

1 ¹ Przyřřli dwá
A ² Anyolowie do řo-
domy w wieczór /
y gdy řot řiedziáł
w řronie mieř-
řcięy. řtóry vyř-
řřawřřie wřřat /
y řiedł přezieřto nim: y pořłonił sie
2 twarřa do řiemie / ³ y rzékł: Proře
Pánowie / wřřapćie do domu / pá-
řholeciá wářęę / á řořřancie w nim.
vmyřcie nogi řwoie / á ráno póyřdzie-
cie w dřięge wářę. A oni odpowieř-
dzieli. By námińey / ále ná vřicy řoř-
řřaniemy. ⁴ Přymusił ich bářzo aby
řřánieli v niego: á gdy wřřli do do-

4 mu ięř / řřawil vczte y nápięřł chle-
bá přářněgo y iędli. ⁵ Ale piřwřey niř
pořřli řpác / řudzie z miářřa obřřapili
dóm / od řłopieciá ář do řřarego /
wřřřteř řud pořřolu. ⁶ A řáwřłáli
5 řotá y rzékłi mu: řořię řa meřowie
řtóręy wřřli do ciębie w noc: wř-
wiedz ie tu / ábyřmy ie řořnali.
6 ⁷ Wřředřř do nich řot / řámińę-
wřř řizwi zá řobę y rzékł: ⁸ Nie czyn-
cie / proře / bráćia moi / nie czynćie řey
řłořci. ⁹ Mám dwie cōrce řtórę ięř-
řęze nie pořnali meřá: wřwřode ie
do was / á czynćie z nimi iáko řie wám
podoba / byle řie iędno meřóm tym
nie řłego nie czynili / bo^o wřřli pod
cięmiem dářu meřo. ¹⁰ A oni rzékłi:
Póđřie tám. A řářie rzékłi: Přyřře-
řłęř tu iáko přyřřodřieř / řřřli ábyř

Sprořnoř
řodomęřy
řów.
^o ięř řřęřch.
řodomřki poř-
řetniłi.

řyd: 13. 22.

řot we
dnu Anyo-
łách řogá
přięmuie.

^o ięř řřęř
á přęnocnyř
cie řo. ř.

^o dla řego, ř.

^o nie ábyř řoř-
řřázowál.

řadřil

2. Pet. 2.
b 8.

Mędr. 19.
c 26.

Bóg wysłał
Łot z Sodom.
my.

iz się Bóg nad
nim miłował
Mędr. 10.
26.
zdrowie
świecie.

Abu Pano-
wie moi. H.

Dziś to
po rozdziele-
niu języków
Roku 51. od po-
czątku świata
tę lat 2048.

Miasto Se-
gora za mo-
dłotwa Ło-
tą zachowa-
ne.
Segor Abu
Zoar 7713
Młodszy kró-
le pierwszy

Tróje S.
tęmińca.

10 sędził: i ciebie tedy samego bierzemy. I czynili
gwałt Lotowi bardzo ciężko: i już
blizu było że dziwi wyłomili. I oto
wyciągnęli ręce meżowie i wowiedli
Lotą w dom do siebie / i zamknęli
dziwi: I one którzy przed domem by-
li / posarżali ślepotę od namniejszego
aż do nawietsego / tak iż dziwi nalesc
nie mogli. I rzekli do Loty: Miał
tu tego z swoich: i zięcia albo syny a-
bo córki / wszystkie którzy są twoi wy-
prowadz z miasta tego: i zgładzimy
bowiem to miejsce / przeto iż prze-
mógł krzyk ich przed PANEM / któ-
ry nas postawi abyśmy ie wytracili.
14 I wyszedł tedy Lot / mówił do zię-
ciów swoich / którzy mieli pojąć córki
iego / i rzekł: Wstańcie / wynidźcie
z miejsca tego: bo zetraci Pan mia-
sto to. I zdał się im iakoby żartem
mówił. I gdy było rano przymu-
sili go Aniołowie mówiąc. Wstań /
weźmiżone twoje i dwie córce które
masz / abyś i ty pospolu nie zginął
we złości miasta. I gdy się on ocie-
gał / wielu rękę iego i rękę żony iego i
16 dwu córek iego / przeto iż mu PAN
folgował. I wowiedli go / i po-
stawili przed miastem: i tam mowi-
li do niego mówiąc: Zachowaj du-
śe twoje: nie oglądaj się na zad / ani
postawaj we wszystkie w okół krái-
nie: ale na górze zachowaj się: byś i
18 ty pospolu nie zginął. I rzekł Lot
do nich: Proście Panie mój / i po-
niemaj znaleźć sługą twój łaskę przed
19 tobą / a wielbiles miłosierdzie two-
ie któreś uczynił zemną / abyś zacho-
wał duszę moję: i na górze nie moge
bydź zachowany / by mnie snadź nie
20 zachwyciło złe i nie umarł. I jest
miasto tu blisko do którego moge
wciec / male / a bede w nim zachowan:
ażaj nie male jest: a będzie żywa du-
śa moja. I rzekł do niego: Oto y
21 w tym przyjąłem prośbę twoję / abyś
nie wyrócił miasta o któreś mówił.
I spiesz się / a zachowaj się tam:
22 bo nie bede mógł nic uczynić aż tam
wnidzies: Dla tegoż przezwane jest
23 imię miastu onemu Segor. I stón-

24 Tedy Pan dździł na Sodomę siarką i
ogniem od Pana z nieba. To jest Bóg Syn
od Boga Oycy / od którego iako ma istność /

24 ce weszło na ziemię / a Lot wszedł do
Segora. I tedy PAN dździł na So-
dome i Gomorre siarką i ogniem
25 od PAN A z nieba. I wyrócił
miasta té / i wszystkie w tót kráine /
26 wszystkie obywatel miasta i wszystko
co się zieleni na ziemi. I obejrza-
27 wszy się żoná iego / nazwał / obroconá
jest w słup soli. I Abrahám lepał
wstawy rano / gdzie pierwszy stał
28 z PANEM / i porządkował na Sodomę i
Gomorre / i na wszystkie ziemi oney
kráiny / i wyrzał wzgórze lecały
29 pęcz z ziemi / iako dym z pieca. I gdy
F bowiem wyracał Bóg miasta oney
kráiny / wspomniawszy na Abrahá-
má / wybawił Lotą z wyrócenia
30 miasta w których mieszkał. I wy-
szedł Lot z Segorą / i mieszkał na
górze / i dwie córce iego z nim (bał
się bowiem mieszkac w Segorze) i
31 mieszkał w iastini sam / i dwie cór-
ce iego z nim. I rzekł stársa do
młodszego: Ociec nasz stary jest / a za-
den z mezczyzny nie został na ziemi
któryby mógł wnieść do nas według
32 obyczaju wszystkiey ziemi. I pód-
wóymy go winem i spimy z nim /
abyśmy mogły zachować nasienie
33 z oycá naszego. I daly tedy ocy swe-
mu pić winá oney nocy: i wstał
stársa / i spał z oycem: a on nie
czuł / ani kiedy się wkládla córka / ani
34 kiedy wstała. I Drugiego też dnia
rzekł stársa do młodszego: otóm
G wczorá spał z oycem moim: daj-
myś mu pić winá i téy nocy / i be-
dzieś spał z nim / abyśmy zachowały
35 nasienie z oycá naszego. I daly także
oney nocy ocy swému pić wino: i
wyszli młodszą córká spála z nim:
36 Lecz ani tedy poczuł kiedy z nim spa-
ła / albo kiedy wstała. I poczęły tedy
37 dwie córce Lotowe z oycá swego. I
porodziła stársa syná / i nazwała
imie iego Moáb / ten jest oycem
Moabitów / aż do dzisiejszego dnia.
38 I młodszą też porodziła syná / i na-
zwała imie iego Ammon (to jest syn
ludu mego) ten jest ociec Ammoni-
tów aż podjis dzień.

zwano Bala.
Wyszy 14.
Deut. 29.
d 23.
Iz. 13. d 19.
Jer. 50. f 40.
Ezech. 16.
f 48.
Luc. 17. f 29.
Iud. 1. c 7.
Yrwinia H.
Za nim. H.
Zoná Lo-
towa w
słup soli.
Luc. 17. g 33.
Wyszy 18.
c 3.
Yrwinia H.
Dla Abrahá-
má zachowa-
ny Lot: pász-
iako ważne
zasługi y mo-
dłoty swię-
tych.

Lot z pi-
iastwa,
córki iego
z glustwa
gróśca.

Moáb 2713
to jest, zycá.

Ammon
Ben-ammi H.
syn ludu me-
iego

1 tak i moc czynienia każdej rzeczy: Bo iako
sam powiedział y Janá S. w 5. Niemoże syn
sam z siebie nic czynić / iedno co wyrzy oycá

czyniącego /

Słowa Zydów
wielkie tajemnice.

Zona Lotowa 26

czyniącego: Bo cokolwiek on czyni/ to też syn
także czyni. Tak to miejsce o Trójcy S. sta-
rzy Doktorowie/ Iustinus Martyr, Tertullia-
nus, Cyprianus, Irenaeus, Epiphanius, Euze-
bius, Hilarius, Cyrillus, y concilium Synu-
skie wykładają, że się pokazuje/ że to nie jest
prosty Hebraisus, to jest/ ob- czay mowy He-
brejskiej. Ale iż ma w sobie tajemnice/ y jest
to miejsce onemu podobne: Rzekł Pan Panu
memu/ wstań na prawicy mojej Psal: 109. 1.
Y tu obacz/ iż w mowie Żydowskiej są słowa
takie/ które się dają dla ozdoby ięzyka bydy
wynalezione/ gdyż y tajemnice wielkie są
kła: którzy chociaż słowiek pospolity nie
rozumiał/ wśakie to Prorocy święci od Bo-
ga oświeceni dobrze rozumieli/ iakoś miał
Gen: 1. ver: 26. y 18. ver: 2. y Psalm: 2 ver: 7. y
indzie.

Obróconą jest w słup soli, Dobrze po-
pomina Pan Christus y Łuk: 17. Pamiętając
prawi/ na żonę Lotową. Jakoby wskazy-
wał/ iż się to stało w mowie przykład tym ięzy-
kimi/ którzy drogami Bożemi chodząc poceli/
aby nasad nie pátzac/ sli do końca cheali
bydy zbawieni. Przetoż się ta żona obróciła

nie w co innego/ iedno w sól/ i pamiętając na
to/ wielkiej sięstad mądrości wycie możemy.
August: Ciuit: Dei lib: 16. cap: 30.

25 Y wynrótł miastá té, y nbytkę w-
kol kráinę. Ten był od stworzenia świata
ta trzeci przykład sprawiedliwości/ y pomysł
Bożey nad grzechami ludzki. Pierwsze by-
ło wypędzenie z raju: Drugi potop: A to trze-
ci ogień/ którym ona kraina Sodomská zgo-
rzała/ dla grzechu bzydliwego Sodom-
skiego.

32 Pód upóymy go nínem, y spijmy z
nim. Augustin S. lib: 22. contra Faust: c. 42
pise: zgrzeszył Lot pniaństwem/ zgrzeszył y
córkę iego cieško/ bzydła nieczystości/ i
przestąpił prawo Bożie przyrodzone/ które
tego broni. Ani ich to wymowić może cho-
cia dobrym wmyślem dla potomstwa tylko w-
czynili/ ponieważ sam wycień grzechem jest
od Boga zakazany. A przeto pismo ten
grzech przekłada/ nie dla nasładowania/ ale
dla przestrogi y wiadowania. Ponieważ zawo-
żdy niebezpieczne jest osobne z niewiastami/
choć y trawnymi przebywanie.

Grzech Lotá
y córek iego.

ROZDZ. XX.

1 A Wstąpiwszy sie z
tamtąd Abrahám
do ziemie polu-
dniowey/ mieřkal
miedzy Kades y
Sur/ y był gos-
ciem w Geraris.

2 A powiadał o Sarze żenie swoiey:
siostrą moją jest. Posłał tedy Abi-
melech król Gerary y wziął ją. 3 Ale
przyszedł Bóg do Abimelecha przez
sen w nocy/ y rzekł mu: Oto vmrze-
ś dla niewiasty którąś wziął: m a bo-
wiem meżá. 4 A Abimelech nie do-
tknął się iey był y rzekł: Panie/ iazli
lud niewiedzący y niewinny zabieś?
5 Aż mi sam nie mówił: siostrą
moją jest/ y sama mówiła: brat mój
jest. W prostosci serca mego y czy-
stosci rak moich uczynilem to. 6 A
rzekł do niego Bóg: A ia wiem żeś
prosty sercem uczynił: y dla te-
gom cie strzegł/ abys nie zgrzeszył
przeciwko mnie/ y nie dopuścilem a-
bys się iey tykał. 7 Teraz tedy wróć
żonę meżowi iey/ bo Prorokiem jest:
y będzie się modlił za cie/ y żyw be-
dzie: ale gdzie nie będziesz chciał
wrócić/ wiedz iż śmiercią vmrześ ty
y wszytko co twego jest. 8 A wnetże
wstąpił w nocy Abimelech/ zezwał
wszytkie sługi swoje: y powiedział té
wszytkie rzeczy w vsy ich/ y polekali
9 się wszyscy meżowie bázno. A we-

zwał też Abimelech Abrahámá / y
rzekł mu: Coś nam uczynił? cosiny
zgrzeszili przeciw tobie/ iżes przywiódł
na mie y na królestwo moje grzech
wielki? Czegoś uczynić nie miał/ uczy-
niłes nam. 10 A powtóre wskazyjąc
sie rzekł: Cożes wpátrował żebys to
uczynił? 11 Odpowiedział Abrahám:
Myślałem sobie mówiąc: Podobno
niemáś boiażni Bożey na tym mie-
scu/ y zabiją mnie dla żony moiey: 12 a
też y prawdziwie siostrą moją jest:
córká oycá mego/ acz nie córká má-
tki moiey/ y poiąłem ją za żonę. 13 Ale
gdy mnie Bóg wyrwiódł z domu o-
cá mego/ rzekłem do niey: To miło
sierdzie uczyniś zemną: A ia każdym
miejscu do którego przyjdziemy po-
wieś jem bratem twoim. 14 A iabiał
tedy Abimelech owiec y wołów y
slug y służebnic/ y dał Abrahámowi:
15 y wrócił mu Sarę żonę iego. 16 A
rzekł: Ziemia przed wami jest/ gdzie-
śie kolwiek podoba/ mieřkay. A Sa-
rze powiedział: Oto tysiąc srebrni-
ków dalem bratu twemu/ to 17 dzieś
miała/ na zastone oczu przed/ bytki-
mi który są z tobá/ y gdzie 18 wiek
pójdzieś: a pamiętay że cie 19 osto.
A módlitwa iedną Abrahámowá
wzdrowił Bóg Abimelechá y żonę y
służebnice iego/ y porodziły: 20 zawarł
był bowiem PAN każdy żywot domu
Abimelechowego/ dla Sary żony
Abrahámowey.

Wysłedy 12.
c. 13.
Dz. 21. c. 23

Bogowie
wyrwiódli. H.

To jest, na o-
bronę wstydu
zemie oddat
nienaruszoną
meżowi.

Abrahámo
wi Abimes-
lech żonę
wzięta
wraca.

Bóg śmier-
cia grozi
Abimele-
chowi dla
cudzej żo-
ny.

2 pewnie y-
mrzeż, Hebr.

Prorok co
znaczy.

7 *Iż Prorokiem jest*] Napierwszy Abrahám w piśmie s. iest mianowany Prorokiem/ które imię/rozmaite w piśmie S. rzeczy znaczy: Naprzód to imię prorok/znaczy tego/który tak iemnice Bóżej rzeczy przysłę wie/ iako to był Abrahám. 2. Prorokować/znaczy też śpiewać y chwalić Boga osobna muzyka/iako iest 1. Paralip: 25. y o Saulu 1. Król: 10. 3. Zowią też prorokami/Poety swoje poganie/iako Páwel S. piše do Titusa 1. 4. Podezas prorokowaniem zowią gdy kto odędzie od rozumu/iako o Saulu mówi 1. Król: 18. 5. Także y cudá prorocstwem zowie / Ecclesi: 48. napisano iż ciáło Elizeusowe prorokowało/gdy umarłego wstrzėsilo. 6. Náoštět y to prorocstwem pismo S. zowie/ wykładanie y przepowiedanie rzeczy bożich y trudnych/ o czym Páwel S. w 1. do Kor: 14. takim Prorokiem był y Aaron/Exod: 7.

Sará iáká sio
stra była A-
bráhamowi.

12 *Pravdúwie iest siostrá mojá.*] Nie rzékł tego Abrahám aby twierdził/ iż Sará żoná iego/ miała bydz rodzona siostrá temu: Ale aby wśázal że pravde powiedział/zowiąc iá siostrá swojá/ gdyż y ná on czas zwyczaj

ten był/zwác siostrámi y bráćmi/ nietylko rodzone ale też y stryieczné y wnieczné krewné. A gdy przydaie mówiac/cożká oycá mégo/ale nie mátti moiey: tak sie rozumieć ma/ iż wśysey którzy byli z fámiliéy Thare/zwáli go oycem/á sami między sobá zwáli sie bráćmi y siostrámi. A tak była Sará Abrahámowi siostrá tyłko stryieczná. Chrysoſt. Hom. 45. in Genesim.

12 *Oto tysiąc srebrników.*] Srebrnik v Żydów iednéy ceny y wagi był iako y stater y syclus/ to iest/ wáżył chtëry dráchny Diteńskie abo Gréckie. A dráchná wáżyła pulpieztá grošá/ iako y Denarius. Dwidráchná lepał dziewięć grošy/ iako v nas oz talerá. Stater zaśie y syclus y srebrnik/ dwie Dwidráchnie/ to iest/ osmańście grošy/ iako v nas pul talerá. A tak ten dar tysiąc srebrników/ którzy dáł Abimelech Sarze/ był iakoby pięć set talerów. Iosephus lib: 3. Antiq. cap: 9. wśázke też dudy rozumieć/ iż te srebrniki/którzy Żydowie á zwłászcá poslednieyszych czasów wýwáli/ wáżyły tyłko dwie dráchnie Gréckie/ y také máły bydz srebrniki/ zá które przedány iest Pan Christus. Budaeus lib: 5. de Asse.

ROZDZ. XXI.

PAN nawię-

dził Sare / iako

był obiecał y wy-

pełnił co powie-

dział. ¹ A pocze-

łáy wiodziła syná

w stárości swo-

iáy/ czasu/ którzy iáy był Bóg przepo-

wiedział. ² A náował Abrahám imię

syná swégo/którego mu zrodziła Sa-

rá/ Iśáák: ³ y obřezal go dná ósmé-go / iako mu Bóg przykazal / ⁴ gdy

mu było sto lat: w tym wieku oycos-

wstím narodził sie Iśáák. ⁵ A rzekłá

Sará: śmiech mi uczynił Bóg:

ktokolwiek wślyšy/ pomoże mi śmie-

chu. ⁶ A zaśie rzekłá: Ktoby wie-rzył że Abrahám wślyšć miał/ ⁷ iż

Sará pierśiami karmi syná/którego

mu inž stáremu wrodziła? ⁸ A kó-

to tedy dziećie/ y odchowane iest/ y wczy-

nił Abrahám wielkú wczte w dzień

odchowania iego. ⁹ A gdy wyřzálá

Sará syná Agáry Egypťántki/ grá-

iącégo z Iśáákiem synem swoim/

rzekłá do Abrahámy: ¹⁰ Wyrzuc te

niewolnice y syná iáy: nie będzie bo-

wiem dziedzicem syn niewolnice z sy-

nem moim Iśáákiem. ¹¹ Przykro to

pryził Abrahám dla syná swégo.

A któremu rzékł Bóg: Niechci sie

nie zda ostro o dziećieciu y o niewol-

nicy twoiey: we wśytkim coctól-

wieć rzeczy Sará/ słuchay glosu iáy:

Bo w Iśááku będziec náowane na-

sienie. ¹² Alec y syná niewolnice ro-

zmnoże w naród wielki / ponieważ

nasieniem twoim iest. ¹³ Wstał tedy

Abrahám ráno / y wźizwśy chléb/ y

butlak wody/ wložyl ná plecy iáy/ y

oddal iáy dziećie y odpřawił iá. Która

posledsy bládziłá w puszcy Bersá-

bce. ¹⁴ A gdy nie sřtáło wody w bu-

tlaku/ porzuciłá dziećie pod iednym

z dziew które tám byty/ ¹⁵ y odesłá y

wsiádlá przeciwo niemu z dáleká ile

lúk zástřzelić može/ rzekłá bowiem:

Nie bede pátrzyłá ná vmiěráicé

dziećie: a siedzac ná przeciwo po-

dmiołá glos swóy y pláklá. ¹⁶ A wy-

słuchal Bóg glos dziećecy. A záwo-

łal Anyól Boży Agáry z niebá/mó-

wić: Co czyniř Agár: nie bóy sie:

wysłuchal bowiem Bóg glos dzieće-

cy z mieyscá ná któym iest. ¹⁷ Wstań

weźmi dziećie/ á vymi ie zá reke iego:

Bo w naród wielki rozmnoże go. ¹⁸ A

otworzył Bóg oczy iáy: która wyřzo-

wśy studnie wody/ ślá y napelniłá

butlak / y dáłá pić dziećieciu. ¹⁹ y

był z nim: którzy wrořł y miesřkal ná

puszcy/ y sřtáł sie z mlodořci strzel-

cem. ²⁰ A miesřkal w puszcy Pharan/

y wziélá mu mátká iego žone z žemie

Egypťskéy. ²¹ Tegož času rzékł A-

bimelech y Phikol žetman woyská

iego do Abrahámy: Bóg ztožá iest

we wśytkim co czyniř. ²² A tak przy-

Rzym: 9. b 7.
Zyd: 11. d 18.

Abram wy-
řucił Agár
z Iśmáćlě.

¹⁹ y był Bóg z
nim, H.

Národek
nie Iśááká
od robit
ku swiátá
roku 2048.

Wślyšy 17.
c. 19. 18. b 10
Gal: 4. c. 23
Zyd: 11. c. 11.
Iśáák abo
Iśhák.

priz śmiech
abo śmieřek.
był rzékł A-
bráhamowi.

¹⁹ y był Bóg z
nim, H.

²⁰ Gal: 4. d 10

Pfal. 104. 29
Luc. 1. g 73.
Eccl. 44.
d 21.
Zyd. 6. c 13.
1. Mach. 2.
f 32.

*miast. gro-
dy. Hebr.
CHRISTVS
obietany.
Wysze 12.
23. 18. c 18.
Nizey 26. 24

Bóg iako
kusi.

Góra Mo-
ryach.

Miejsca swię-
te iako Abrah-
ham czcił.

Sara vs
marta.

*abo w Kari-
chabie. H.
y ceterach.
bo tam cze-
rzy Adam,
Abraham, I-
saak, y Iakob
byli pogrze-
bieni. Hier.
in Gen.

go przysięgłem / mówi PAN : ponie-
ważes uczynił te rzeczy / a nie zfolgowa-
les synowi twemu iednorodzonymu
dla mnie : Błogosławićci bede y roz-
mnoże nasienie twoie iako gwiazdy
niebieskie / y iako piasek który jest na
brzegu morstkim : posiedzie nasienie
twoie brony nieprzyjaciół swoich /
y BŁOGOSŁAWIONE BĘDĄ w
nasieniu twoim wszystkie narody zie-
mie / żeś był posłuszny głosu mego.
y wrócił sie Abraham do slug swo-
ich / y przyszli pospół do Bersabei y

20 mieszkał tam. Gdy sie to tak stało /
dano znać Abrahamowi że też Mel-
chā narodziła synów / Achorowi brā-
21 tu jego / y Huz pierworodnego y Huz
brata jego y Kamuel oycā Syryczy-
22 ków / y Kased y Azaw Pheldas też
23 y Jedlaph / y Bathuel / z którego sie
wrodziła Rebekā : ośmi tych wrodzi-
24 ła Melchā Achorowi bratu Abrah-
hamowemu / A nałożnica jego imie-
niem Romā / wrodziła Taber / y
Gahām / y Tahās / y Maachā.

Dzie. 3. d 25.
Eccl. 44.
d 25.

*z tego rodzi-
ła. Hier.

*Reumah. H.

1 Kusił Bóg Abrahāma y rzekł mu]
Augustyn s. 2. lib. de consensu Euangelist. c.
30. vcy : Dworakie jest kuszenie / iedno na do-
świadczenie / drugie na zwiędzenie / y o pier-
wszym tu napisano / Kusił Pan Bóg Abrahā-
mā / to jest kusił / doświadczać iego postu-
szeństwa / dla zbudowania inšych. O drugim
napisano : Bóg nie jest kusiciel slych / a sam
nikogo nie kusi. S. Jakub 1. ver. 13. to jest nie
kusi aby kogo zwiódł do grzechu / bo to jest
sataniska. Przetoż wielkie jest bluźnierstwo
dzisiejszych Nowowierników / którzy powie-
dają / iż Bóg przywodzi do grzechu / y jest sam
przyczyna grzechu : co jest przeciw iawnemu
pismu s. Doświadczał tedy Abrahāma ro-
żniąc mu synā ofiarować / dla dwu nawie-
cey przyczyn. Pierwszą aby sie okazała wola-
ra y posłuszeństwo Abrahāmowe a to ku chwa-
le Bożej y zaśludze iego wierszy / a na przy-
kład wszystkich inšych. Druga aby przez to o-
fiarowanie synā / znaczyła sie ona tajemnica /
kiedy Bóg Ociec miał synā swego ofiarować
na odkupienie świata.

2 Idę do ziemie widzenia.] Ta góra przed-
tym zwana jest Moriach / to jest Myrha Pań-
ska : która też ta historia Abrahāmowa dzi-
wnie ozdobiła : bo ztąd potym nazwana jest
ziemia widzenia / nie dla czego inšego / iedno
iż tam na Abrahāma ofiarującego miłoście-
nie wyszedł / y także iego posłuszeństwo wiel-
kimi obietnicami obdarzył / y tego dokłada pi-
smo mięcy ver. 14. y nazwał imie miejscā onę-
go / Pan widzi : Żład sie y tego naucz / iako Ab-
rahām tę miejscā / na których także dobro-
dzieństwo od Pana Boga wziął / czcił y wiecz-
nie ie znaczył / chcąc aby te wieczne pamiatki
darów Bożych na tychże miejscach y potoma-
stwā trwały. A to pewna że to miejsce świę-
te tak sławne było / że też y przypowieść po-
tym wrosta y Żydow takā : Na górze Pan wy-

szedł / to jest / iako na górze wyszedł na Abrah-
hāmā / y raczył go pocieszyć / tak sie nad nami
smilnie : y trwało to imie aż do Mojżesza nie-
mal / przez lat czterysta. Też górze potym kupił
Dawid od Urny Jebusczyka / y tamże o-
tarz zbudowałszy ofiarował ofiary. 2. Reg. 24.
Potym na tejże górze / zbudował kościół Sa-
lomon 2. Par. 3. & 7. w którym osobliwie Pan
Bóg modlitwy wysłuchac obiecał. A owsem
nie daleko tamże przy tej górze / Góra Calua-
ria, na której Pan Christus był ukrzyżowany.
Tak to miejsce był Pan Bóg dla Abrahāma
sobie obrał / y poświęcił. A tak niechay sie nie
dziwują kiedy y teraz ludzie bogoboyni mie-
scā tę / na których Pan Bóg co dobrego czyni /
czca y waży / czynią to przykładem ludzi
świętych.

18 Y błogosławione będą w nasieniu
twoim wszystkie narody ziemie.] To na-
sienie jest Christus iako wyklada Paweł S.
do Galat. 3. o którym też wysszy było / do A-
dama / w Rozd. 2. y do Abrahāma w Rozd.
12. et 18. To miejsce przywodzi Nowośczeni-
cy przeciw Bożemu Chrystusowemu / wżniac
Christusa bydź nasieniem Abrahāmowym / a
nie Bogiem. Lecz Pan Christus sam sie prze-
ciw tym nieprzyjaciółom broni y Janā S. 8.
ver. 58. Zaprawdę zaprawdę mówię wam :
pierwcy niż Abrahām był / iam jest. Gdzie o
bytności swoiey / iesze przed Abrahāmem da-
te znać / iż chocia jest nasieniem Abrahāmo-
wym / wsakże przedym już był / niż został po-
tomkiem Abrahāmowym : bo tak sam pod
przysięgą twierdzi. A tak nietylko jest tym
człowiekiem takim sie wrodził z Abrahāma /
ale też jest tymże czym był przed Abrahāmem /
to jest Bogiem / którego własna jest bydź przed
wszymi. Dla czego też mówi : Ja jestem :
któremu słowy swoje bytność Bożę / y nigdy
nieodmiennā znaczy.

Pan CHRIS-
TUS jest
nasieniem
Abrahāmo-
wym, a przed-
tem był przed
Abrahāmem

ROZDZ. XXIII.

1 **S**ARA żyła
2 sto dwadzieścia
trzy lat. y v-
marta w miesią-
cu Arbee / które jest
Hebron / w ziemi
Chananeystkiej : y
przyszedł Abraham aby żałował / y

3 płakał iey. A wstawy od posługi
4 ciała / mówił do synów hetowych /
5 mówiąc : Jestem przychodniem y go-
6 ściem v was : dajcie mi prawo po-
grzebu z wami / abych pogrzebł v mac-
lęgo mego. Odpowiedzieli synowie
hetowi / mówiąc : Słuchay nas Pa-
nie : Księżciem Bożym iestes v
nas / w wybornych grobiech naszych
pogrzeb v martłego swego : y żadeni

*Eidziſtwo.
H.

*to jest księ-
żciem wiel-
kim.

bronie

7 bronić nie będzie mógł / abyś w gro-
8 bie tego nie miał pogrześć umarłego
9 swęgo. ^P Powstał Abrahám y pokło-
10 nił sie ludowi ziemie / to iest synóm
11 Hethowym : ^y rzekł do nich : Jesli
12 sie podobą duszy waszey żebych po-
13 grzebt umarłego mego / słuchaycie
14 mnie / a przyczynicie sie za mną do E-
15 phrona syna Seorowego : ^a aby mi
16 spuścił iąstinią dwoistą którą ma w
17 ostatnięj części pola swęgo : za pie-
18 niądze słusne niechay mi ią spuści
19 przed wami w osiadłość grobu. ^A E-
20 phron mieszkał w posrzedku sy-
21 nów Hethowych. ^A odpowiedział
22 Ephon Abrahánowi w głos przed
23 wszystkimi / którzy wchodzili w brone
24 miasta onęgo mówiąc : ^Zadną mi-
25 ą niech tak nie będzie Panie mój :
26 ale ty raczey posłuchay co mówię :
27 Pole tobie dacie / y iąstinią która na
28 nim iest / przy bytności synów lu-
29 du mego / pogrzeb umarłego swę-
30 go. ^P Poklonił sie Abrahám przed lu-
31 dem onęj ziemie. ^A rzekł do Ephon-
32 na / w kole ludu : Proszę posłuchay
33 mnie : Dam pieniądze za pole : przymy-

14 ie / a tak pogrzebie umarłego mego
15 na nim. ^A odpowiedział Ephron :
16 ^Panie mój / słuchay mnie / Ziemia
17 której żadaś / za cztery sta syklów
18 srebra stoi : ^tac iest ceną między
19 mną a tobą : ale zaż to wielka : po-
20 grzeb umarłego swęgo. ^Co gdy w-
21 słyszał Abrahám / odważył pieniądze
22 których Ephron żądał / gdzie sy-
23 kli synowie Hethowi / cztery sta sy-
24 klów srebra dobrej monety pospoli-
25 tей. ^A potwierdzone iest pole nie-
26 kiedy Ephronowe / na którym była
27 iąstinią dwoistą na przeciętko Mám-
28 brie / tak samo iako y iąstinią y wszy-
29 tkie dziewa iego / we wszystkich grani-
30 cach iego w około / ^A Abrahánowi
31 w osiadłość / na co patrzał synowie
32 Hethowi / y wszyscy którzy wchodzili
33 w brame miasta onęgo. ^A tak po-
34 grzebt Abrahám Sare żonę swą w
35 iąstini polá dwoistęj / która leżała
36 przeciętko Mámbrze. To iest Hebron
37 w ziemi Chanáneystiej. ^A potwier-
38 dzone iest pole y iąstinią która była
39 na nim / Abrahánowi w osiadłość
40 grobu od synów Hethowych.

Siclus ważył
półtalera, a
tak summa by
ła dwieście ta-
lerów
H.

7 ^{Poklonił sie.} To iest / spuściwszy twarz
tu ziemi nakłonił sie dla wieczności / według
zwyczajów krajów wschodnych. Gdzie pamię-
tay / i słowo żydowskie Sachah, które po łaci-
nie przekładają / Adoro, znaczy wieczność z
wierzchnią / którą czynimy / albo nachylając

głowe tu ziemi / albo wpadając na ziemię / któ-
reżkolwiek personie znaczny / y człowiekowi / y
Aniołowi y Bogu. Niy to według zwyczajów
iezyka naszego przekładamy / poklonem albo
kłanianiem / August. libro. de Civit. c. 1. Czy-
tay też Exod. 20. ver: 5.

ROZDZ. XXIII.

Abraham Był
tary y podeśły w
eciech : a Pan
mu we wszystkim
błogosławił : y
rzekł do starszego
slugi domu swę-
go / który władał wszystkim co miał :
2 ^Położ rękę twoją pod biodra moje /
3 ^abych cie poprzysiągł przez PANA
4 Boga niebá y ziemie / żebyś nie brał
5 żony synowi memu z córek Chaná-
6 neystich / między którymi mieszkam :
7 ^ale żebyś do ziemie y do rodziny mo-
8 iey iechał / y tam z tad wziął żonę sy-
9 nowi memu Isáakowi. ^Odpowie-
10 dzał sluga : Jesli białogłowá nie
11 będzie chciała iść zenną do tей zie-
12 mie / iżaj odprowadzić mam syná

6 twęg na miejsce z któregoś ty wyszedł :
7 ^A rzekł Abrahám : strzeż abyś tam
8 kiedy nie odprowadzał syná mego.
9 ^Pan Bóg niebieski / który nie wziął
10 z domu oycá mego / y z ziemie prode-
11 nia mego / który mówił zenną y przy-
12 siągnął mi mówiąc : ^Nasieniu twe-
13 mu dam tę ziemię : on posła Aniołá
14 swęgo przed tobą / y wezmiesz z tam-
15 tad żonę synowi memu. ^A iesli nie
16 zechce białogłowá iachac z tobą / te-
17 dy nie będziesz obowiązan przysięga-
18 tylko syná mego nie odprowadzay
19 tam. ^Podłożył tedy sluga rękę swo-
20 ją pod biodra paná swęgo / y przysięgnął
21 mu na te mowy. ^A wziął dziesięć
22 wielbłądów z stada y poszedł / niośac
23 z sobą ze wszystkich dóbr iego : a poic-
24 chawszy wdał sie do Mezopotamii /
25 do miasta Náchor. ^A postawił w sy-
26 wielbłądy przed miastem w studnie

Wysł. 12.
b. 7. 13. d. 5.
15. d. 18.
Niz. 20. a 1.

Gdzie Na-
chor mieszkał

Abrahám
sluga rosy-
la szukał
żony Isáa-
kowi.
Niz. 44. 8.
29.

Obyczay
przysięgi.

Modlitwa
flugi Abrah-
amowego
o sąsiednie
powołanie

Niebyła to
wróżka, ale z
natchnienia
Bożego, y z
wielkiej wi-
ry prosi, aby
P. Bóg per-
wym znakiem
pokazał, któ-
rą miał wzięć
żonę synowi
Pana swego, y
bierze za pe-
wny znak nie-
wroda ani bo-
gactwa, ale
ludzkosć y mi-
łosierdzie prze-
ciw pielgrzy-
móm. A to w-
szystko stało
się za modli-
twą Abrah-
amową, y spr-
aw. Anyoła s.
któremu A-
bram fluga
swego pora-
czył. Czytaj
1. Król: 14.

puty fluk. H.

czernionych
złotyach dzie-
sieć. H. bo
flukle były y
złote y sre-
brne.

12 w wieczór / o czasie którego wyszły
wychodzić niewiasty. czerpąć wodę
rzekł: ¹ PANIE Boże pana moiego
Abrahama / prośże pokazać mi dziś / a
13 uczyni miłosierdzie z panem moim
Abrahamem. ² Oto ja stoje blisko
studnie / a córki obywatelów tego
14 miasta wynidą czerpąć wodę. ³ Prze-
tóż panientka / której ja rzekę: Nachyl
wiadra twego że się napije; a ona
odpowie: Pię y owsem y wielbłądy
twoje napoje: ta jest któraś zgot-
15 wał studze swe. ⁴ Izakowi: y przez to
zrozumiem / żeś uczynił miłosierdzie
z panem moim. ⁵ Jeszcze był w sobie
słów nie dokonczył / a oto Rebekę wy-
chodziła / córką Bathucl / syna Mel-
chy / żony Nachora brata Abrah-
amowego / mając wiadro na ramieniu
16 swoim: ⁶ Diewieczka zbytnie śliczna
y panna bardo piękna / y niepoznana
od meża. A zeszła była do studni / y
17 napelniła była wiadro / y wracała się.
⁷ A zabiegał ię fluga / y rzekł: Troche
wody abym się napił day mi z wiadra
18 twego. ⁸ Która odpowiedziała: Pię
panie mój / y przedmuchno złożyła
wiadro na ręce swoje / y dała mu pic.
19 ⁹ A gdy się napił / przydała: A owsem
y wielbłądom twoim naczępać
20 wody / aż się wszyscy napiją. ¹⁰ A wy-
lawszy wiadro w koryta / biegała zaś
do studni czerpąć wody: y naczę-
21 pawszy / wszystkim wielbłądom dała.
¹¹ A on milcząc przypatrzał się ię /
chojąc wiedzieć iesliby zdążył PAN
22 drogię tego / czy nie. ¹² A gdy się napił
wielbłądowie / dobył maż nawsinie
23 złotych / które ważyły dwa sykla / y
manellitylęż wazacych / syklów dzie-
24 sieć. ¹³ A rzekł do nię: Czyjaś ty
córka? powiedz mi: iesli w domu
oycá twego mieszkasz / a stanię? ¹⁴ Która
odpowiedziała: Jestem córką
Bathucl / syna Melchy / którego wro-
25 dziła Nachorowi. ¹⁵ A przydała mó-
wiąc: Plęw też y siána dostatek jest
w nas / y miejsce przestronne do stania.
26 ¹⁶ A nachylił się człowiek / y pokłonił
27 się PAN V ¹⁷ mówiąc: Błogosła-
wiony PAN Bóg pana mégo Abrah-
ama / który nie oddalił miłosierdzia
y prawdy swę od Pana mégo / y pro-
sta droga przywiódł mnie w dom br-
28 tá pana mégo. ¹⁸ Biegała tedy dzie-
weczka / y powiedziała w domu ma-

29 tki swę / wszystko co słyszała. ¹⁹ A Re-
bekę miała bratą imieniem Labana /
który przedtę wyszedł do człowieka /
30 tedy była studnia. ²⁰ A gdy wyjechał
nawsinie y manelle na ręku siostry
swę / y wysłyszał wszystko słowa powi-
dałcey: To mi mówił człowiek:
przyszedł do meża który stał w wiel-
31 błądów / y blisko studni wody: ²¹ y
rzekł do niego: Wnidz błogosławio-
ny PANSKI: przecz na dworze stoisz:
nagotowałem dom y miejsce wiel-
32 błądom. ²² A doprowadził go do go-
spody / y rozsiadł wielbłądy / y dał
plęw y siána / y wody na wmycie
nóg ięgo / y meżów którzy z nim przy-
33 iechali. ²³ A położono przed nim
chleba. ²⁴ który rzekł: Nie bede jadł /
aż odmówię rzecz swoje. Odpowie-
34 dzał mu: Mów. ²⁵ A on rzekł: Je-
stem fluga Abrahama. ²⁶ A PAN
błogosławił panu memu bardo / y w-
35 wielmożony jest: y nadał mu owiec y
wołów / srebra y złota / niewolników
y niewolnic / wielbłądów y osłów. ²⁷ A
wrodziła Sará żoná pana mégo syna
panu memu w starości swoięy / y dał
36 mu wszystko co miał. ²⁸ A poprzyściągł
mie pan mój mówiąc: Nie weźmiesz
żony synowi memu z córek Chan-
37 ney / w których ziemi mieszkam:
²⁹ ale do domu oycá mégo poiedziesz /
y z rodziny moięy weźmiesz żonę sy-
38 nowi memu. ³⁰ A iam odpowiedział
panu memu: A iesli nie będzie chciała
40 zemna / iachac białagłową: ³¹ PAN
prawi / przed którego oblicznością
chodzę / posle Anyoła swęgo z tobą /
y zdąży drogę twoię: y weźmiesz żo-
41 ne synowi memu z rodziny moięy y
z domu oycá mégo. ³² Nie wintem be-
dziesz zalecia mégo / gdy przydziesz
do powinowatych moich / a nie da-
42 nochy. ³³ Przyszedłem tedy dzisia do
studni wody y rzekłem: PANIE
Boże pana mégo Abrahama / iesliś
zdążył drogę moię / po której teraz
43 chodzę: ³⁴ oto stoje w studnię wody /
a panna / która wynidzie czerpąć wo-
dy / wysłyszy odemnie: Day mi troche
44 wody pic z wiadra twęgo: ³⁵ a rzecze
mi: y ty pię y wielbłądom twoim na-
czępać / ta jest białagłowa która
zgotował PAN synowi pana mégo.
45 ³⁶ A gdy to z sobą milcząc rozbięrał:
okazała się Rebeká idąc z wiadrem

nagotowano
mu iść.
Hebr.

fluga flug-
bnic.

46 Które niosła na ramieniu: y zesłała do studni: y naczepiała wody. Y rzekła do niej: Day mi troche pić. Która spiesznie złożyła wiadro z ramienia y rzekła mi: Y ty pić y wielbłądom twoim dam pić: y piłem y napiła wielbłądy. Y spytałem ię y rzekłem: Czyjaś córka? Która odpowiedziała: Jestem córka Bathuela syna Nachorowego/ którego mu rodzicielka Melcha. Zawiesilem tedy nawsznicę na ozdobe oblicza ię y mianelle włożyłem na rece ię. Y natchyliwszy się pokłoniłem się PANU/ błogosławiąc PANA Boga pana mego Abrahama/ który mnie przywiódł prosta droga/ abym wziął córkę brata pana mego synowi mego. Y przetoż iesliż czynicie miłosierdzie y prawde z panem moim/ oznajmicie mi: a iesli się co innego podoba y to mi powiedzcie/ abym poszedł w prawo albo w lewo. Y odpowiedzieli Laban y Bathuel: Od PANA wysłał mowa: nie możemy nad wolę jego co innego mówić z tobą. Oto Rebecka przed tobą jest/ weźmi ją/ a iedź/ a niech będzie żona syna pana twego/ iako rzekł PAN. Y gdy wysłyszał sluga Abrahama/ padłszy pokłonił się do ziemi PANU. Y dobywszy naczénia srebrnego y złotego/ y siadał ie Rebecę za dar: bracię y tate ię y matce dał wspominki/ Y sprąwiony gdy iedząc y piąc pospolu/ zostali tam. Arano wstawłszy sluga rzekł: Puscicie mnie/ abym pojechał do pana mego. Y odpowiedzieli bracia ię y matka: Niech zmieszka

56 panientka aby dziesięć dni w nas/ a potym pojedzie. Y on rzekł: Nie zatrzymawajcie mnie/ gdyż PAN dał rzył drogę moję: puscicie mnie/ abym iechał do pana mego. Y rzekli: Zawołajmy panny/ a dowiedzmy się ię wolę. Y gdy przyzwana przysła/ spytali: Chcesz iechać z tym człowiekiem? Która rzekła/ poide. Y tak puscili ją y matkę ię y slugę Abrahama/ y towarzystwo jego. Y winając szczęścia siostrze swę y mówiąc: Siostrze nasza jest: rozmnoż się w tysiąc tysięcy y niech posiedzie nasienie twoje brony nie przyiaciół swoich. Y Rebecka tedy y dzieńki ię wsiadłszy na wielbłądy/ iechały za onym mężem: który się spieszo wracał do Pana swego. Y tego czasu przechadzał się Isaac po drodze która wiedzie do studni/ której imię jest żywiącego y wiążącego: mieszkał bowiem w ziemi tej południowej/ a wyszedł był dla rozmyślenia na polu/ uż tu wieczorowi: a podniosłszy oczy swe/ wyjrzał wielbłądy idące zdaleka. Y Rebecka też wyjrzała/ Isaac zaś siadł z wielbłąd/ y rzekła do slugi: Co ono za człowiek który idzie przez pole przeciwko nam? y rzekł ię: To jest pan mój. A ona wzięwszy przedko płaszcz nakryła się. Y sluga wszystko co sprąwił/ powiedział Isaacowi. Y który wprowadził ją do namiotu Sary matki swę y wziął ją za żonę: y tak bardzo ją miłował/ że żalu/ który był przypadek śmierci matki jego/ wzięł.

Błogosława Rebecę rodzący.

Isaac wyszedł na modlitwę w pole. wyszedł 16. d. 24. to jest, w Gen. 28. na modlitwę.

Isaac przyjmie Rebeckę.

to jest, młoda. Rebecka 30 na Isaako młoda.

Abraham przysięgał przez Chrystusa iako Boga y ołowicką.

2 Położ rękę twoją pod biodro. Y Bóg dał także y żywot/ w piśmie S. rodzenie znaczy. Przetoż y ta ceremonia wyznawał Abraham wiare/ która miał o narodzeniu Mesyasa/ z nasienia jego według obietnicy Bóżej wysłanej 12. y 22. A tak przysięgał przez Chrystusa który się miał z niego narodzić. Brozu miał bowiem/ iż to nasienie/ w którym miały być błogosławione wszystkie narody/ nie tylko miało być człowiekiem/ ale też Bogiem y to dając znać/ kazał studzić swemu/ podłożyć rękę pod biodro swoje/ znacząc iako/ którego miał Mesyasa: y wspólnie poprzyśiągł go/ przez Pana nieba y ziemi: wkręcając i sam Pan nieba y ziemi/ miał w tym celu przysięgę/ którą z Abrahamą wysłał. tak s. Augustyn lib. quest. in Genesim q. 62. de Civitate lib. 16. cap. 31. Serm. 71. de Tempore tak pisze: Bóg dy sie dotykał/ a przez Boga przysięgał: bo mając ducha proroctwego/ wiedział iż z ię

go nasienia Christus Pan nieba y ziemi miał się narodzić.

43 Panna/ która wynidzie z czerpaka wody/ Panna po Zebzeysku/ na tym miejscu nazywa Alma, które słowo znaczy/ dziewice mienarona: y powiada Hieronym s. iż we wszystkich piśmie Alma/ zawżdy znaczy Pannę ciałę czystości. Jest też inśe słowo żydowskie nazywa Betula, które może znaczyć tak pannie iako y nie pannie: y przetoż Moyżesz wysłany 16. gdy nazywał Rebeckę Betulą/ przydał y nieznająca męża.

Alma y Betula co znaczy.

63 Wyśedł był dla rozmyślenia. Y To jest/ na modlitwę/ a wstąpił do której się osobliwie na wstąpieniu w sercu rzeczy niebieskich zabawia/ wiedząc iż osobność bardzo człowieka/ wi pomaga do pojęcia rzeczy niebieskich. To go przykładu Isaacowego naprzeciwiecy ludzie naśladowali/ Moyżesz/ Elias/ Elizeus/ y wszyscy niemal prorocy: y nad proroki wiet.

Iako modlitwa Isaac w polu odprowadzał.

sy Jan Arzyciel / z dziecinstwa na puszczy wy-
chowany. Który obyczaj też Pan Christus
chowając / wychodził sam na górze modlić się.
Stadżę y ono wrosto / iż puszcze były pełne pu-
stelników świętych.

65

*Wziawszy prędko płaszcz nakrytą sie /
Sydomskie Saiph, a Grękie βερίσπορ / jest
przykrycie głowy y twarzy białych głow / co
w zwyczajem było y narodów wszytkich / które
wzgladały na czystość miaty.

ROZDZ. XXV.

Abraham po-
iż drugą żonę i
mieniem Ceturę:

*Która mu wro-
dziła Samrānā y
Jesfānā y Mā-
dānā y Mādīā-

nā y Jesbokā y Suēgo. *Jesfān też
zrodził Sābe y Dādānā: synowie Dā-
dānowi byli Asurymowie y Lāruym-

mowie y Loomimowie. *Z Mādīā-
nā lepak poszedł Ephā y Opher y
Henoch y Abidā y Eldā: wszyscy

ci synowie Ceturę. *A dāł Abraham
wszytko co posiadał Jsaakowi: *a sy-
nóm nałożnic dāł dāry y oddzielił

ie od Jsaakā synā swego / pókićse-
sam był żyw / ku wschodowi y części.
*A Abrahamowi było dni żywota / sto

siedm dziesiąt y pięć lat. *A wstając
umarł w starości dobrej y w zespłym
wieku y pelen dni y y zgromadzony

jest do ludu swego. *A pogrzebli go
Jsaak y Ismael synowie tego w iā-
skini dworskiej / która leży na polu E-

phronā synā Seorowego / Hetecy-
kā / na przeciwko Māmbie. *Które
był kupił od synów Hetowych: tam

pogrzebion jest sam y Sarā żonā ie-
go. *A po śmierci tego błogosławił
Bóg Jsaakowi synowi tego / który

mieszkał w studnie nazwanej żywią-
cęg y widzącęgo. *Tę są / rodziā J-
smāelā synā Abrahamowego / które-
go mu wrodziła Agār Egypciānkā /

sluzebnica. Sary: *y te imionā sy-
nów tego w nazwiskach y w rodza-
iach ich. Pierworodny Ismaelów

Mābāioth / potym Cedar / y Abdeel
y Mābsam / Māsimā też y Dumā y
Māfā: *Zadar y Themā y Jethur /

y Naphis y Kedma. *Ci są synowie
Ismaelowi: y te imionā po zamkach
y miasteczkach ich / dwanaście ksz-
żat pokolenia ich. *A stało sie lat

żywota Ismaelowego sto trzydzieści
y siedm y wstając umarł / y przy-
szło-
żon do ludu swego. *A mieszkał od

C

Herili / aż do Sur / która leży naprze-
ciwko Egypciowi wchodzącym do
Assyrii: przed obliczem wszytkich

19

bracię swę umarł. *Tę też są rodziā
Jsaakā synā Abrahamowego: Abrah-
hām zrodził Jsaakā: *który mając

20

lat czterdzieści pojął żonę Rebeckę /
córkę Bathuelā Syriecykā z Mezo-
potamii / siostrę Labānowe. *A

21

prosił Jsaak PANA za żonę swą / iż
była nieplodną / który wysłuchał go /
y dāł poczęcie Rebecke. *Ale sie rlu-

22

ły w żywocie ię dziatki / która rzekła:
Jesliż mi tāt bydz mialo / co było po-
tym zem poczęła: *A posła aby sie

23

poradziła PANA. *Który odpowia-
dając rzekł: *Dwa / narodowie są w
żywocie twoim / y dwoi ludzie z żywo-

24

tā twego rozdzieli sie / a ieden lud z-
wycięży drugi lud / y starszy będzie slu-
żył młodszemu. *Już był przyszedł

25

czas porodzenia / a oto bliźnieta nālā-
ży sie w żywocie ię. *Który pierw-
wyszedł / lisowaty był / y wszytek iako

26

skóra / kosiary: y nazwane jest imie
iego Ezaw. *Zrazu drugi wychodząc /
pięte brata trzymał rękę: y dla tego

27

nazwał go Jākobem. *Szesćdzie-
siat lat było Jsaakowi / gdy mu sie
dziatki narodziły. *Które gdy wrosły /

28

stał sie Ezaw mąż biegły w myśli-
stwie y człowiek oracz: A Jākob mąż
prosty mieszkał w namiotach. *Jsa-

29

ak miłował Ezawā ztąd / iż iadał z lo-
wu iego: a Rebeckā miłowała Jāko-
bā. *A wwarzył Jākob / kāsę: do kō-

30

rego przyszedłszy Ezaw z polā spira-
cowany / rzekł: Daj mi z warzywā
tego czerwonego / bom sie bāzro spira-

31

cowal. A ztężę przyczynę nazwano
imie iego Edom. *Któremu rzekł
Jākob: Przedaj mi pierworództwo

32

twoie. *A on odpowiedział: Oto w-
mieram / cóż mi pomoże pierworódz-
two? *Rzekł Jākob: Przysiężę mi.

33

A przysięgł mu Ezaw / y przedał pier-
worództwo. *A tāt wziawszy chleb y
potrawę soczewice / iadł y pił y po-

34

sedł / lekce sobie wāżąc że pierwo-
rództwo przedał.

2. Par. 1. c. 32.
Abrahām
pomyśle
Ceturę 36
307. g.

Isaak dżi-
eż y.

*Abraham inszych
żon, które po-
mowano bez
ceremonij, a-
ni rozdali, a-
ni synowie ich
dziedziczyli.
Śmierć A-
brahāma.

*potomstwa.
Naród Is-
maelów

*mieszkań. H.

*to jest w r-
kach wsy-
kich synów
swoich, zo-
stawiwszy ie
wsykie ży-
we. Hier.
Rozay Isā
akōn.

*we dwadzie-
siat lat.

Narodze-
nie Iakoa
bā y Esau.

*to jest do k-
płanā.

*To wyklada

Paweł S. do

Rzy. 9. c. 10.

Ose 12. 23.

*Seir H. skąd
reż Ezaw Sei-
rem to jest ko-
smāym był
nazwan. Hier
Iakob 37
pięć abo sto-
pā.

*Abraham
w.

Edom 117
czerwony abo
złoty lub lise-
wary. H.
Ezaw przedā
ie pierworod-
stwo, to jest,
succesją w
panowaniu
nad braciā,
w Kāplān-
stwie, y dwu
częściach
dóbr.

Abrahám ciał
mu druga zo
ne pojął.

Figura here-
zyków.

Różności na-
lężanie od żon

Isaák w Ge-
rarze mie-
ska, gdzie
mu się na-
piernęły
Bóg ukaz-
zał.

wysłę 12.
b. 7. 15. d. 13

Obietnica
o CHRISTY
się wżno-
wiona Isa-
ákowi dla
zasług Ab-
rahámo-
wych.
Niz. 12. a. 3.
18. c. 18.
22. d. 17. 8.
d. 19.

1 *Abrahám pojął drugą żonę* To się
działo za Boskim urządzeniem / nietylko dla
rozmnożenia potomstwa / ale dla wielkiej ta-
jemnicy. Bo iako Agár y Jsmáel figura byli
ludzi cielesnych w starym zakonie: tak y Ce-
tura y synowie iey figura ludzie cielesne no-
wego testamentu / a zwłaszcza heretyki: którzy
choć się rodzą z Chrystusa przez Chrzest s.
y w nauce y w wierze y w znakach zwiędz-
nych / y w darach Bożych są podobni Bato-
kom: wszakże iasli Bożey y żywota wiecznego
nigdy dziedzicami nie będą iako synowie Ce-
tury wzięwsi tylko dary od oycy nie dziedzic-
cyli. Iako przedtym żydowie nie mieli cie-
szych nieprzyjaciół na sie / iako byli ich krewni
y powinni synowie Lotowi y Esau y Cetury:
tak też nam Chrzęścianom nawietż y na-
szożsi nieprzyjaciół są heretycy / którzy się
wiara y nauka Chrystusowa fałszywie chlu-
biąc / koscioł tego okrutniey niż którzy insy
prześlądnic / August. quest. 5. in Gene.

6 *Synom nalożnic dal dary.* Nalożni-
cami tu zowie one Agár y Cetura: nie żeby nie
były własniemi żonami / ale czyni różność tych
żon od przednichsży żony / która tylko iedne
według zwyczaju zwano żoną / y tą rzadziła
domem / y dziedziczyła: y taka była Sará / y
dlatego ią zawżdy zowie żoną: nalożnicie le-
pák / acz własnie także były żonami / wszakże
nie rzadziły ani dziedziczyły / iaka była Agár
y Cetura.

7 *Abrahámowi było dni żywota* Abrah-
hám kiedy umarł / było po stworzeniu świata /
dwá tysiąc sto dwadzieścia y trzy lata: a po
poto pie lat czterysta sześćdziesiąt y siedm lat.

8 *Y zgromadżony jest do ludu swego* Tę-
kie słowa pisina s. Przyłożony do ludu swe-
go / Przyłączony do oyców swoich / Zasnął z
oycami swymi: są własności ięzyka Hebre-
skiego / wszakże znacza dwie rzeczy tajemné.
Najprzód nieśmiertelność dusze / nietylko Ab-
rahámowey / ale y inszych ludzi / do których
przyłączony jest Abrahám. Druga znacza też
iż dusze ludzkie po śmierci nie każda osobno
mieska / ale się zgromadżają iako ieden lud /
albo do nieba albo do piekłów. Bo skoro kto
umarze / zaraz będzie przyłożon do ludu swego
albo między złe albo między dobre. Theodo-
retus quest. 109. in Genesim.

23 *Stárszy będąc służył młodszemu* To
się rozumie według liter y w rzeczach docze-
snych iako wsey Augustyn s. quest. 73. in Gen.
bo chociaż Esau nie służył Jakobowi / a wszak-
że potomstwo tego / Jomneycykowie / służyli
żydom za panowania Dawida y Salomona /
2. Król. 8. Aż do czasu Jozana króla Judy /
go / za którego wyrbili się z niewolę według
proroctwa Isaákowego / nizey 27. ver. 40.

25 *Nazwał go Iakob m.* Jakob w żydo-
wskim ięzyku własne imię od tego wzięte / iż
reka trzymał nogę brata swego / chcąc mu
przeszkodzić aby się piérwey nie rodził.

2123-

467.

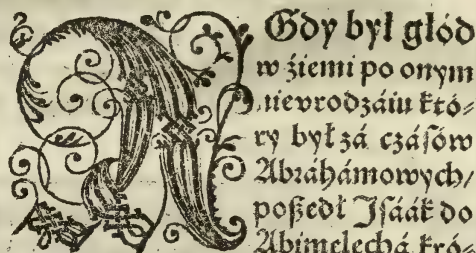
Co znacza sta-
wianie, Przy-
łożon do lu-
du swego.

Nieśmiertel-
ność dusz.
Dusze się zgro-
madżają.

Ezau iako
służył Iakobowi.

Iakob z kąd
názwał.

ROZDZ. XXVI.

1 *Gdy był głód*
w ziemi po onym
nieurodzaju któ-
ry był za czasów
Abrahámowych /
posiedł Isaák do
Abimelechá kró-
2 *la Palestynskiego do Gerary.* A
ukazał mu się PAN / y rzekł: Nie
śstepuy do Egiptu / ale mieszkay w
3 *ziemi / którą ja tobie powiem.* y bądź
gościcim w niej / a bede z tobą / y be-
dec błogosławił: tobie bowiem y
nasieniu twemu dam te wszystkie kra-
4 *ie / pełniąc przysięgę / którą nam przy-
rzekł Abrahámowi oycu twemu.* A
rozmnoże nasienie twoie iako gwiaz-
5 *zdy niebieskie:* y dam potomkom
twoim wszystkie te krainy. y BĘDA
BŁOGOSŁAWIONE w nasieniu
6 *twoim wszystkie narody ziemi:* dla
tego iż był posłusny Abrahám głosu
7 *mego / y strzegł przykazania y man-
datów moich / y zachował Ceremo-
nie y prawa moje.* Mieskał tedy
Isaák w Gerarach. Którego gdy
pytali meżowie miejsca onego o że-
nie iego / odpowiedział: siostrą mo-

8 *ją jest:* bo się bał wyznać że mu była
złączona małżeństwem: mniemając
by go śnać nie zabili dla iey piękno-
ści. A gdy minelo dni wiele / a tam-
że mieskał: wyglądając Abimelech
król Palestynski oknem / wyjrzał go
9 *zartużąc go z Rebeką żoną swoją.*
A przyzwawszy go rzekł: Jasná rzecz
jest że to żona twoia: czemużes sła-
mał żeby to była siostrą twoią? Od-
powiedział: Bałem się abych nie
10 *zginął dla niej.* A rzekł Abimelech:
Czemus nas oszukał? mógłbyś być
11 *z ludu żyć z żoną twoią / y przy-
wiódłbyś był na nas grzech wielki.*
A przykazał wszystkim ludowi mó-
wić: Ktoby się dotknął żony czło-
12 *wieka tego / śmiercią umrze.* A śiał
Isaák w oney ziemi / y nalażł onego
13 *Roku tyle sto kroc:* A błogosławił
mu PAN. A zubożcił się człowiek /
y postepował mnożąc się y rosnąc / aż
14 *został zbytnie wielkim.* Miał też
stada owiec y bydła / y czeladzi mno-
15 *stwo.* Przeto zayrzając mu Palesty-
nowie / wszystkie studnie / które byli
16 *wykopali słudzy oycy iego Abrahá-
má / na on czas zasypali / napelnivszy
ziemią:* tak iż y sam Abimelech mó-
wił do Isaáka: odeydz od nas / ssta-

Isaák żonę
swoiężonę
siostrą iá-
ko y Ab-
rahám.
wysłę 12.
ver. 13.

"człowiek ie-
go y żony ie-
go, H.

Błogosłá-
ni P. Bóg
Isaákowi
w móg-
tności.

Studnie
Isaákowe
zakopali
Palestyna-
wie.

^{na dolinę}
Gerárską, H.

<sup>w ony do-
linie.</sup> H.

<sup>Hefek pwy
swar, abo po-
twarz.</sup>

<sup>"Sinnah
נחש Nie-
przyjaźń abo
Nienawiść.
Rechoboth
רחבת Ros-
szerzenie.</sup>

<sup>Bóg powtó-
ré sie ukaz-
zał Isáakowi,
i błogo-
sławi mu
dla Abrah-
amowych
sług.</sup>

<sup>Isáak roz-
kazał Eza-
wemu i syny do-
stać.</sup>

<sup>"mówiwszy
mi i wierz-
ny. H.
abych ci bło-
gosławił.
Hebr.</sup>

<sup>Jakob są-
dał matki
podśedł
Ezawego.</sup>

17 Ieś sie bawiem daleko od nas mo-
żnieszym. ¹ A on odchodząc żeby
18 przyszedł do potoku Gerary / y tam
miejszał / ² wykopał zaśie drugie stu-
dnie / które wykopali byli słudzy oycá
iego Abrahámá / y które po śmierci
iego niegdy Philistynowie byli zaśy-
páli / y nazywał ie temiś imion / któ-
19 rémi przedtym nazywał był oćiec. ³ A
kopáli "na strumieniu" / y náleżli wo-
20 de żywa. ⁴ Ale y tam był poswarek
pasterzów Gerary przeciw pasterzóm
Isáakowym / mówiących : Násá to
wodá : prze co imie studnie / z teg co sie
21 sstało / nazywał Potwarzę. ⁵ Wyko-
páli iesze y inśa : y o te także swa-
rzyli sie / y nazywał iá Nieprzyjaźnią.
22 ⁶ A odśedłszy z támtąd / wykopał inśa
studniá / o którą inż sporu nie wiedli :
E á tak nazywał inie iey / Rozszerzenie /
mówiąc : Teraz rozszerzył nas PAN /
23 y dał rosć ná ziemi. ⁷ A wstąpił z o-
négo miejsca do Bersábei / ⁸ gdzie
24 mu sie PAN ukazał téżye nocy / mó-
wiąc : Jam iest Bóg Abrahámá oyc-
cá twego / nie bój sie / bo iá z tobą iest-
stem : bedeć błogosławił / y rozmnoże
nasienie twoie dla slugi mego Abrah-
25 háamá. ⁹ Przetóž tam zbudował oł-
tarz : á wzywając imienia PAN-
SKIEGO rozbił namiót : y rosta-

zał slugam swym aby kopáli studniá.
26 ¹⁰ Ná które miejsce gdy przysli z Ge-
rary Abimelech / y Ochozath przyia-
ciél iego / y Phikol Hetman żołnier-
27 stwa / rzekł do nich Isáak : Przecze-
ście przysli do mnie / człowieka któ-
régo nie náwidzicie / y wypędziliście
28 od siebie ? ¹¹ A oni odpowiedzieli :
Widzielismy iż PAN iest z tobą / y dla-
tegośmy rzekli : Niech bedzie przy-
29 siegá między nami / y uczynimy przy-
mierze. ¹² abyś nam nie czynił nic złe-
go / iáko y my nie czynimy twego nie ru-
syli / á miśny uczynili coby cie obra-
30 żilo : álesmy cie w potoku puscili
rozmnożonego błogosławieństwem
PANSKIM. ¹³ A spáwił im wiecz. A
31 gdy sie náiedli y nápiłi / wstawłszy rá-
no przysięgli sobie spólnie : y puscil
ie Isáak w potoku ná miejsce ich.
32 ¹⁴ Alie oto przysli tegóž dnia słudzy
Isáakowi / powiádając mu o studniej
którą wykopáli / y mówiąc : Náleżli-
33 śmy wodę. ¹⁵ I káđ nazywał iá Dostá-
tkiem : á imie miástu dano Bersá-
34 bee áž do dnia dzisiejszego. ¹⁶ A Ez-
zaw mniąc czterdzięci lat poiął zo-
ny : Judyth / córke Beery Heteyczy-
35 ká / y Basemáth córke Elon z tegóž
miejsca. ¹⁷ Które obie obrażily serce
Isáaká y Rebeki.

<sup>Przymierze
Abimele-
chá z Isáak-
kiem.</sup>

<sup>"Sibeah
נחש Dostá-
tek abo przy-
siągá.
studniá przy-
siągá.</sup>

ROZD. XXVII.

Stárzał sie te-
dy Isáak / y zámni-
ly sie oczy iego / y
wizdzieć niemógł /
y zawałat Eza-
wá syná swego stár-
szego / y rzekł mu :

1 Synu mój : Któży odpowiedział :
2 Owom iá. ¹ Któremu oćiec : Widziś
(rzekł) žem sie zstárzał / á niewiem
3 dnia śmierci moiey. ² Weźmi bróni
twoie / sáydak y luk / á wynidź ná po-
4 le : á gdy polużę co ugoniś / ³ uczyni
mi ztąd potrawę iáko wieś wolá mo-
ie / y przynies abym iadł : ⁴ aby błogo-
sławiłá tobie duszá mojá / niž vmre.
5 ⁴ Co gdy usłyszáłá Rebeká / on též od-
śedł ná pole / aby rosfazaniu oycow-
6 ściemu dosyć uczynił / rzekłá synowi
swemu Jakobowi : Słyszálám oycá
twego gadaiącego z Ezawem brá-

7 tem twoim / y mówiącego mu :
8 ⁵ Przynies mi z łowu twego / á uczyni
potrawę abym iadł / y błogosławił ci
przed PANEM piérwéy nižli vmre.
9 ⁶ Teraz tedy synu mój / przestań ná rá-
dzie moiey : ⁷ á śedłszy do trzody przy-
mes mi dwoie kozłat co lepszych / á
10 bych z nich uczyniła potrawy oycu
twemu / których rad pożywa : ⁸ Które
gdy mu przyniesiesz / á náie sie / abyć
błogosławił piérwéy nižli vmrze.
11 ⁹ Którey on odpowiedział : Więś iż
Ezaw brát mój iest człowiek kosmá-
12 ty / á iá goły : ¹⁰ iesli sie mnie dotknie
oćiec mój / á poczuie / boie sie aby nie
mniął / žem chciał z niego sydzic / y
13 przywiode ná sie przeklectwo miásto
błogosławieństwa. ¹¹ Do którego má-
tká : Ná mnie / przy / niech bedzie to
przeklectwo synu mój : tylko słuchay
14 głosu mégo / á śedłszy przynies com
rzekłá. Pośedł y przyniósł / y dał má-
tce. Zgotowála ona potrawy iáko

<sup>"Seir H. śad-
zowa góra
Seir, gdzie
mieszkał E-
zaw.</sup>

wiedziála

ba inż miał
prawa do pier-
worodźstwa
które był ku-
pił.

PANA Bogā
zwego. H.

Tā wsiłkā
słowa snā
tżiła iż Bóg
miał poru-
cić żydy, a
ohnać nā ich
mieysce po-
gany.

Blagosłā-
wienie
Iakobowe.

15 wiedziałā że chciał oćiec iego. [?] A w
16 śarty Ezawowe bārze dobrze / które v
17 siebie miała domā / oblokā go : [?] y
18 stōrki kōzlecę obwinelā wkoło reku /
19 y głosć syć iego okryłā : [?] y dālā po-
18 trawę y chleb którego byłā nāpietkā
C oddālā. [?] Które on wniozsy rzēł :
19 Oycze mōy : A on odpowiedział :
Słysz. Ktōś ty iest / synu mōy : [?] A
rzēł Jākob : Jam iest pierworo-
20 dny twōy Ezaw : uczynilem iākos
mi roztazal : wstań / siadź / a iēdz z to-
20 wu mēgo / aby mi błogosławiłā dusā
twoiā. [?] Jsaāt zāsie rzēł do synā
swēgo : Jākożes tāt rychlo nālēsć
mōgt synu mōy : Ktōry odpowie-
21 dzał : Wola Bożā byłā / że mi sie
przedko nāgodziło czegośm chciał : [?] y
rzēł Jsaāt : Przysław sam / żebyś sie
ciebie dotknął synu mōy / a doznał iez-
22 ślis ty iest syn mōy Ezaw / czyli nie.
[?] Przysław on do oycā / a pomāca-
22 wsy go rzēł Jsaāt : Głos w pra-
23 wdzie głos Jākobów iest : āle rece
sā rece Ezawowe. [?] A nie poznal
go / iż kōsmātē rece podobieństwo
24 stārśego wyrażāły. A tāt błogosłā-
wizac mu / [?] rzēł : Tyżes iest syn mōy
Ezaw : Odpowiedział : Jam iest.
25 [?] A on : poday mi / prāwi / potrawę
D z łowu twego / synu mōy / abyć błogo-
25 sławiłā dusā moiā. Które gdy podā-
26 ne iadł / podał mu tēż y winā / które-
26 go nāpiwśy sie / [?] rzēł do niego :
Przysławże do mnie / a całuy mie synu
27 mōy. [?] Przysław y całował go. A
wnet stōro poczuł wonność śat iego /
błogosławizac mu rzēł : Oto won-
ność synā mēgo iāko wonność polā
28 [?] pełnego / [?] które błogosławił Pan.
[?] Dajżec Boże z rośsy niebieskiey / y
28 z tłuśkości ziemiśkiey obśitość zbożā y
29 winā. [?] A niechci służā narodowie / y
E niechci sie kłāniāz pokolemiā : bādź
pānem brāciey twoiēy / a niech sie po-
chylāz przed tobā synowie mātki
twoiēy. Ktoby cie pżeklināł / niech
ten pżekletym będzie : a ktoby cie
błogosławił / niech będzie błogosłā-
30 wienstwā pełen. [?] Ledwie był Jsaāt
rzeczy dokonał : a stōro od niego wy-
31 śedł Jākob / przysław Ezaw / [?] y wvā-
rzonē z łowu potrawy przyniośł oycu /
mōwizac : Wstań oycze mōy / a iēdz z
32 łowu synā twego : aby mi błogosłā-
wiłā dusā twoiā. [?] A rzēł mu Jsa-

33 āł : Ktōżes ty iest : Ktōry odpowie-
dzał : Jam iest syn twōy pierworo-
dny Ezaw. [?] Wlakt sie Jsaāt zdumie-
niem wielkim : [?] a bārze nż kto wie-
34 rzyć może / dżiwizac sie rzēł : Ktōż
tedy ono iest / Ktōry mi dawno łow v-
35 goniony przyniośł / y iadlem ze wśyt-
kiego pierwōy nżlis ty przysław : y
błogosławiłem mu / y będzie błogo-
34 sławionym : [?] Wśyśławśy Ezaw sło-
wā oycowście zāryczal glosēm wiel-
35 kim : a ciężko zfrāśowany / rzēł : Bło-
gosławo tēż y mnie oycze mōy. [?] Ktō-
ry rzēł : Przysław rodzonny twōy z dia-
36 dliwie / y wżiżł błogosławienstwo
twoie. [?] A on zātym przysław : Słu-
F śmieć nāzwano iest imie iego Jākob :
podśedł mie bowiem iūż oto drugi
raz : pierworodzieństwo moie pżedtę
wżiżł / a teraz powrōre podchwycił
błogosławienstwo moie. A zās do
oycā : Jzali / prāwi / niezośławiles y
37 mnie błogosławienstwā : [?] Odpowie-
dzał Jsaāt : Pānemem go twoim
pośłanowil / y wśytke brāciā iego pod-
dałem mu w niewolā / z bożem y wi-
nem vmocnilēm go : a tobie potym
38 synu mōy co dālēy czynić mam : [?] Ktō-
remu Ezaw : Jzali / prā / iedno tylko
masz błogosławienstwo oycze : mnie
tēż prośie ābys błogosławił. A gdy
39 kłāniēm wielkim plākał / [?] wzruszony
Jsaāt / rzēł do niego : w tłuśkości
40 ziemi / a w rośie niebieskiey zwiēz-
chu [?] będzie błogosławienstwo two-
ie. Z mieczā żyć będziesz / a będziesz
służył brātu twēmu : āle przysław czas /
41 kiedy [?] zrucisz y rozwiżesz iāzmo ie-
go z syćie twoiēy. [?] Dienawidział tedy
zāwśe Ezaw Jākobā / dla błogosłā-
G wienstwa / Ktōrym mu błogosławił o-
ćiec : y rzēł w sercu swōim : Przys-
42 dāć dni żāłoby oycā mēgo / y zābiie
Jākobā brātā mēgo. [?] Powiedziano
to Rebecē : Ktōrā pośławśy y wezwa-
wśy Jākobā synā swēgo / rzēłā do
43 niego : Oto Ezaw brāt twōy grozi
āby cie zābil. [?] Pżeto teraz synu mōy /
43 słuchoy glosu mēgo / a wślawśy v-
ciecz do Lābānā brātā mēgo do żā-
44 rān : [?] y pomieśkās z nim pżez mātę
czās / āż sie wśpośoi zāpālēcyrwość brā-
45 tā twego / [?] y pżestānie rozniewāniē
iego / y zāpōmni tego coś mu uczynil :
potym pośle ā pżyprowādze cie tu z-
tāmtgd. Pżecz obudwu synów dniā

bārze wiel-
ce. H.

zādālā sie byē
zādādā, āle
rāiemnicā by-
tā, zā Boskim
zrzq dēniēm.

Iakob, Sup-
plantator,
Podchozq-
cy. Hier.
Wyspły 25.
d 35.

Zyd. 11. d 17.
Błogosłā-
wienie
Ezawowe.
miejskānie
H.

pānowāć bē-
dziej. H. To
sie sřālō zā
czās krolā
Iorāmā. 4.
Krol. 8.

śmierci.
Abdi. 1. c 10.

Mātka
wyprowādie
Iākobā do
Lābānā.

Wyszę 26.
g. 35.

Iakob wolny
od kłamstwa.

Żakásuie
Isaák Iakob
boni poy-
mowai 30-
ny z córek
Chanáneya
si. id.

oddziczył
H.
Abrahámo-
wi.
Osz 12. d.

Esaw przel-
cin woli
oycoms
i. iey seni
fi.

iz xie były
w oczach oy-
cia iego, H.

był to pier-
worany I-
smáel.
wyszę 25.

Dom Boży co
sef.

46 iednego mam ostradac: ? A rzekla
Rebeká do Isaáka: Testno mie żyć

19 *Iam iest pierworodny.* I Moze bydz
Iakob wymowiony od kłamstwa / bo chocia
nie był w personie Esau / wszakże miał prawo
Esawa do pierworodstwa / które mu był sam
ze Esaw przedał / wyszę 25. y 34. za czym y
błogosławienstwo y dziedzictwo pierworod-
nego syna temu służyło. Jako też o Janie
Chrzcielu powiedział Pan Christus Matt: 11.

ROZD. XXVIII.

Ezwał tedy
Isaák Iakobá y
błogosławił go y
rozkazał mu mó-
wić: Nie poy-
muy żony z naro-
du Chanáneystkie

go / ale idź / a wday sie do Mezopo-
tamiéy Syryjskiéy do domu BATHU-
elá oycá mátki twoiey / y weźmi sobie
z tamtąd żone z córek Labána wuiá
twoego. A Bóg wszechmogacy niech
ci błogosławi / y niech cie rozrodzi y
rozmnóży: abyś był na mnostwo lu-
dzi. A niech ci da błogosławienstwá
Abrahánowé y nasieniu twemu po
tobie: abyś ośiadł w ziemi pielgrzy-
mowania twoego / która obiecał dżá-
dowi twemu. A gdy go wysłał I-
saák / poszedłszy przyszedł do Mezopo-
tamiéy Syryjskiéy do Labána syná
BATHUELORÉGO Syryczyká / bratá
Rebeki mátki swéy. A widząc Esaw
że błogosławił ociec iego Iakobowi /
y posłał go do Mezopotamiéy Sy-
ryjskiéy / aby z tamtąd poiął żone: á
iz po błogosławienstwie przysłał
mu mówiaci Nie weźmiesz żony z có-
rek Chanáneystkich: ? á iz Iakob po-
słuszny rodziców swych poszedł do
Syriéy: doznawszy też że ociec ie-
go nie rad widział córek Chanáney-
stkich: ? szedł do Ismáelá / y poiął żo-
ne / prócz tych które pierwey miał /
Máhelethe córkę Ismáelá syná Abrahá-
mowégo / siostrę Nábaiotowe.
A tak wyszedłszy Iakob z Bersábei /
szedł do Harán. A gdy przyszedł do
mieiastegós mieyscá / y chciał na nim
odpocznac po zachodu slónca / wziął

dla córek Heteystich / iesliże pómie
Iakob żone z narodu téy ziemié / żyć
niechce.

iz był Eliaszem / co sie rozumie nie w personie
ale w wrzędzie. August. lib: 16. Ciuit. C. 31. Et
lib: de mendacio. 2. wszakże trafia sie podczas
ze też y ludzie świeci nie bywają od kłamstwa
wymowiem / poniewaz y dobru trafia sie
podczas zgrzeszyć. Ale przedsie kłamstwo
wszakże iest grzechem.

co mi po ży-
wocie?

Kłamstwo iest
grzechem.

mieyscá oné-
go. H.
Iakob widzi
drabinę we
śnie, która
znaczy Chry-
stusa, przez
którego wstę-
piemy do nie-
bá: wieczch
dotyka sie nie-
bá, iz iest Bo-
giem, koniec
ziemié, iz iest
człowiekiem.

Niz. 35. a 1.
48. a 3.
Deut. 12.
c 20. 19. e 14.
Obietnica
o CHRI-
stusie do
Iakobá.
Wyszę 26.
a 4.
A to ia z to-
b. H.

Niz. 31. b 13.

Mieysce
poświęco-
né na chwałę
Bożą.

Beth-el
Dom Boży.
Slub Iakob
bón.

Beth Elo-
him.
Dam.

z kámiemi które leżały / á podłoży-
wszy pod głowe swoje / spał na tymże
mieyscu. A wyjrzał we śnie drabinę
stojącą na ziemi / á wierzch iéy dosię-
gający niebá: y Anioły Boże wste-
pujące y zstepujące po niéy / á PA-
NA wspierającego sie na drabinie / y
mówiącego iemu: **Jam iest PAN**
Bóg Abrahána oycá twoego / y Bóg
Isaáka: ziemié na której spisz / tobie
dam y nasieniu twemu. A będzie
nasienie twe iáko proch ziemié:
rozszerszyś sie na zachód y na wschód /
na północy y na południe: y BĘDĄ
BŁOGOSŁAWIONE W TOBIE y
w nasieniu twoim wszystkie pokolenia
ziemié. A bede stróżem twoim
gdziekolwiek pójdziesz / y przywróce
cie do téy ziemié: y nie opuścze aż
wypelnie wszystko cóm rzekł. A gdy
sie ocknął Iakob ze snu / rzekł: Pra-
wdziwie PAN iest na tym mieyscu / á
iam niewiedział. A zleknąwszy sie:
O iáko / prawi to mieysce iest straszne.
Nie iest tu inšego nic / iedno dom
Boży á brona niebieska. Wstawszy
tedy ráno Iakob / wziął kámię / który
był podłożył pod głowe swé / y po-
stawił go na znák / nálawšy oliwy ná
wierzch. A nazwał imię Míastu
Bethel / które pierwey Duza nazywa-
no. Uczył też slub mówiąc: Je-
śliž będzie Bóg zemna / á będzie mie
strzegł ná drodze którą ia idę / y da
mi chlebá ku iedzeniu / á odzienié ku
obleczeniu / y iesli sie zwróce szesli-
wie do domu oycá mégo: będzie mi
PAN za Bogá / á kámię ten któ-
rym postawił ná znák / będzie zwan
Domem Bożym: á ze wszystkiego co
mi daš / dziesięciny ośiarcie tobie.

obyczajem / iáko w domu mieška / przetož strá-
šné to mieysce. A tu sie náucę / iz chocia PAN

Dom Boży á braná niebieska. To
iust / tu iust obecny Bóg y tu obecnie osoblwym

Bóg wszędzie jest / wszędzie obiera sobie niektoś /
re miejsca osobliwie / gdzie się ludziorom wstają /
ie / y tamże osobliwym obyczajem chce być /
chwalony / y ludziorom za modlitwami ich zna-
czne dobrodziejstwa czyni : dla tegoż ie zowią /
Domem Bóżym / y z pewnością ceremoniami
bywają poświęcone / iako tu uczynił Jąkob /

y takie miejsca ludzie dobzy z wielką wzię-
wością y bojaźnią sąwzięć /

20 Uczył też słub. Słuby y onęgo
czasu były w wyprawie y ludzi świętych : które
oni czynili bez wszelkiego przykazania / tylko z
dobrej woli y nabożeństwa swego. Słubus-
iactwo to z chęci Pánu Bogu / na co nie byli za-
dnym przykazaniem obowiązani.

Słuby zwy-
czajne.

ROZDZ. XXIX.

Wszedł tedy
Jąkob / przyszedł
do ziemi na w-
schód słońca. Y
wyższał studnia
na polu / troje też
stada owiec / leża-

16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
ce przy nię : bo z nię napawano by-
dło / a wierzch ię wielkim kamieniem
zawierano. A był obyczaj / iż gdy się
wszystkie owce zeszły / tedy odwalali
kamień / a napoiwszy stada / zaśie na
wierzchu studnie kładli. A rzekł do
pasterzów : Bracia / z kadesćie : któ-
rzy odpowiedzieli / z Harán. Których
pytając / rzekł : Znacieli Lábána syna
Náchorowego : odpowiedzieli : Zna-
my. Rzekł : Zdrówli : Odpowiedzie-
li : Zdrów : a oto Ráchel córka tego
idzie z stadem swoim. A rzekł Já-
kob : Jeszcze daleko do wieczora / a
jeszcze nie czas gnąć stada do owczar-
nię : napóycie piérwéy owce / a tak
ie zaśie na paszę jęncie. Który od-
powiedzieli : Niemożemy / aż się wszy-
tkie stada zgromadzą / y odwalimy
kamień z wierzchu studnie / abyśmy
napoili stada. Jeszcze mówili / a oto
Ráchel przychodziła z owcami oycá
swego : bo sama pászła trzode. Któ-
rą wyższawszy Jákob / a wiedząc iż by-
ła winieczna siostrą ięgo / y owce Lá-
bána winia ięgo : odwałil kamień któ-
rym się studnia zawierata. A napo-
iwszy trzode pocałował ię : y pod-
niósł głos płakał / y oznaymł ię /
iż był bratem oycá ię / a synem Re-
beki : a ona pospieszwszy się powie-
działa to oycu swemu. Który wstyska-
wszy iż przyszedł Jákob syn siostry ię-
go / wybieżał przeciw iemu : y obłapi-
wszy go y pocałował w wiódł do
domu swego. A wstyskawszy przyczyny
drogi / odpowiedział : Jesteś kosc
moia y ciáto moje. A gdy się wypel-
niły dni Miesiąca iednego / rzekł mu :

Jąż / żeśmi brát / darmo mi służyć
będziesz : powiedz co za wysługe
chcesz wziąć. A miał dwie córce / imie
stárszey Lia : a młodszą zwano Rá-
chel. Alle Lia była ciękacych oczu :
Ráchel oblicza piękne / y węższe-
nia wdzięcznego. Którą milując
Jąkob / rzekł : Bedec służył za Rá-
chele córce twoie młodszą siedm lat.
Odpowiedział Lábán : Lepięci-
żec ię tobie dam / niż inšemu mezo-
wi / mieškay y mnie. Służył tedy
Jąkob za Ráchel siedm lat : a zda-
ły mu się kilka dni dla wielkiey miło-
ści. A rzekł do Lábána : Day mi żó-
ne moje gdyż się już czas wypelnił / a-
bych wszedł do nię. Który wezwa-
wszy wiele gromad przyjaciół na go-
dy sprawił weselę. A w wieczór Lia
córkę swą wwiódł do niego / daw-
szy sluge córce imieniem Zelfhe. Do któ-
réy według obyczajów wszedł Jákob /
gdy było rano wyższal Lia : A rzekł
do Swiętrá swego : Cóż jest / coś
chciał uczynić : Jzolim nie za Rá-
chele tobie służył : Czemus mie osu-
kał : Odpowiedział Lábán : Nie
jest to w zwyczajach nas / abyśmy piér-
wéy młodszą za mąż wydawali. Wy-
pełni tydzień dni tego złączenia : a
damci y te drugą za pracę którą mi
będziesz służył drugie siedm lat.
Prześtał na zdaniu : a gdy tydzień
minął / poigł Ráchel za żónę : Któ-
réy oćiec dał za służebnice Bale. A
tak dostąpiwszy požądane go wesela /
miłość wtóréy przekładał nad piérw-
szą / służąc y niego drugą siedm lat.
A widząc PAN iż niedbał o Lia / o-
tworzył żywot ię / a siostrą nieptó-
dną zostala. Która poczwawszy poro-
dziła syna / y nazwała imie ięgo Ru-
ben / mówiąc : Wyższal PAN winie-
nie moje / teraz mnie będzie miłował
małżonek mój. A zaśie poczeła y po-
rodziła syna y rzekła : Jz wstyskał PAN
mną pogardzoną / dał mi też y tego / y
nazwała imie ięgo Symeon. A po-
czeła trzeci raz y wrodziła innego syna

Lia nazywa-
bięca. Hier.

Jąkob słu-
żył siedm
lat za Rá-
chel.

Weselę
Iákbowe.

O wielo-
żeństwie
Pátryárs-
chów S.
małż wyszły
16. ver. 3.

Porodziła
Lia.

Ruben ábo
Reuben
jawnie Wi-
dzenia syn.
Hier.

Simeon
jawnie wstys-
kanie. Hier.

Przyszedł
Jąkob do
Lábána.
Odsworzenia
świata 209.

Ráchel 227
owca. Hier.

Ráchel pász-
ła owce.

Lábán wi-
ta Iákoba.
gdy wyszedł
miesiąc. Hebr

Leui 17
Przylaczony
Hier.
Math: 1. 22.

Ráchel
skárzy sie
na nieptor-
dność swo-
ię.

H.

Skazał zę-
mę.

Dan 17 Sąd
abo przysa-
dzony, Hier.
"Biedzeniem
wielkim bię-
dziłam się z
siostrą moją,
H.
Nephtali,
1723, Wy-
bielony abo
wywiniony.
Gad, 173,
Szczęśliwy abo
przepasany.

Aser, 1728,
Błogosławio-
ny, Hier.

35

1
A

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

na y rzekła: A tą razą przylaczy się ku
mnie małżonek mój / gdyżem mu
trzech synów wrodziła: y dla tego na-
zwała imie iego Lewi. Poczwar-
te

ROZDZ. XXX.

Idzac tedy Rá-
chel że nieplodna
była / zaprzęta się
strze swę / y rze-
kła meżowi swé-
mu: Day mi dzie-
ci / inaczej vmre.

1 Którey Jákob rozgniewany odpo-
wiedział: Żażem ia za Boga który
cie zbawił owocu żywota twoiego?
2 A ona: Mam / powieda / służebnice
3 Hale: wnidź do nię / aby porodziła
na kolánach moich / á żebym miała
4 syny z nię. A dała mu Hale w mał-
5 żenstwo: która / gdy wšedł maż do
6 nię / poczęła y porodziła syna. A rze-
7 kła Ráchel: Przysadził mi PAN / y
8 wysłuchał głos mój / dawşy mi syna.
9 A dla tego dała mu imie Dan. A za-
10 sie Bala począwşy wrodziła drugie-
11 go / za którego rzekła Ráchel: zro-
12 wnał mie Bóg z siostrą moją / y prze-
13 mogłam / y nazwała go Nephtalim.
14 A począwşy Lia iż przestala rodzić /
15 Zelphe sluge swa meżowi oddała.
16 A która gdy po poczęciu porodziła sy-
17 ną / rzekła: Szczęśliwie / y dla tego
przezwała imie iego Gad. Porodzi-
ła też Zelphá drugiego. A rzekła Lia:
To na błogosławieństwo moje: Bło-
gostawioną borwiem zwąć mie będą
niemiasty. A dla tego nazwała go A-
ser. A Ruben wyszedşy czasu żniwa
psenicznego na pole / znalazł Mán-
dragory: które matce Lię przyniósł.
A rzekła Ráchel: Day mi część z
Mándragor syna twego. Ona od-
powiedziała: Málac się ieszcze zda-
jes mi odwrabiła meżá / áż ieszcze Mán-
dragory syna mego chcesz pobrać.
Rzekła Ráchel: Niechayże spiż to-
bą tę noc za Mándragory syna
twego. A gdy się Jákob wracał pod-
wieczór z pola / wysła przeciw iemu
Lia y rzekła: Miałś wnidź y do mnie:
bom cie zaplata ziednała sobie za
Mándragory syna mego. A spał z
nią oney nocy. A wysłuchał Bóg

poczęła y porodziła syna / y rzekła: Te-
raz już bede wyznawać P A N V / y
przetóž nazwała go Judą / y przesta-
ła rodzić.

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

proşby ię: y poczęła y porodziła sy-
nà piątego / y rzekła: Dał mi Bóg
zaplátę / iżem dała sluge moie meżo-
wi memu / y nazwała imie iego Issa-
char. A zaśie Lia począwşy poro-
dziła szóstego syna / y rzekła: Upo-
sążył mie Bóg posagiem dobrym:
iż y tym razem będzie zemną małżo-
nek mój / przeto żem mu wrodziła
šesć synów: y dla tego nazwała imie
tego Zabulon. Po którym wrodziła
córkę imieniem Dyne. Wspomniat
też Pan na Ráchele / y wysłuchał ią /
y otworzył żywot ię. Która pocze-
ła y porodziła syna / mówiąc: odiagł
Bóg zeliżwość moie. A nazwała i-
mie iego Joseph / mówiąc: Niech
mi przyda PAN syna drugiego. A
gdy się wrodził Joseph / rzekł Jákob
do Swiętrá swego: Puść mie abych
się wrócił do oyczyny y do ziemi mo-
ię. Day mi żony y dzieci moie / za
które mci służył / że póyde: ty wieş po-
sluge moie którymci służył. Rzekł
mu Lábán: Niechay nayde łáste
przed obliczem twoim: Stukciemem
doznał tego / iż mi błogosławił Bóg
dla ciebie: postanów zaplátę two-
ie którac dąć mam. A on odpowie-
dział: Ty wieş iákomci służył / á iá-
to wielka była w rekách moich má-
ietność twoia. Málós miał pier-
wéy / niżem przysedł do ciebie: á te-
raz sstałes się bogatym / y błogostá-
wiłci PAN na przysięcie moie. Słu-
şna tedy rzecz iest / abych też kiedy
swóy dóm opátrzył. A rzekł Lábán:
Cóżci mam dąć? A on rzekł: Nie-
chce nic / ále iesli uczyniś czego za-
dam / bede ieszcze páşł y strzeğł bydłá
twego. Obéydz wszytkie trzody
swoie / á odłacz wszytkie owce pştré
nátrápiánéy welny: á cokolwiek pło-
wégo bláchowánégo y pştrégo be-
dzie / ták między owcami iáko y mie-
dzy kozámi / będzie zaplátá moia. A
odpowie mi útro spráwiedliwość
moia / kiedy vmowy czas przydzie
przed tobą: A wszytko co nie będzie
pştré ani bláchowáné / ani płowé /

Iehuda
חַדָּה
Chwalca ábo
wyznawca,
Hier.

Issachar,
יִשָּׂכָר
Za-
plátá.

Zabulon,
זַבּוּלֹן
Mię-
skanie ábo
mieszkający,
Hier.

Joseph
יוֹסֵף
Przydatek,
abo rozmno-
żenie, Hier.

Odśworce-
ma iáwiara.
2229.

Błogosłá-
wił Bóg
Lábáná
dla iáko-
bá.

Nie daj mi
nic, H.

Obéyde, H.
"odłaczając,
H.

Zaplátá
Iákbówá
od Lábá-
ná.

ták męs

*Jeśli ie
w nie znay-
lioz.*

*Abó kásta-
rowych.
Oblupil ná
nich skórki do
białego obna-
żić białosć
kóbraná pr-
siech była.H.*

*Mándragory
co quázá.*

*Iákoł wyz-
biera sie do
ziemie swo-
iej od Lás-
bána.*

34 tak między owcami iako y kozami zło-
dzieństwo mi zadadzą. ¹ A rzekł Lá-
bán: Wdziecznie przynmie czego za-
35 dasz. ² A odłączył onęgo dnia kóz y
owce y barány pstré y blachowane:
F a wszystkie trzode iednostaynéy barwy/
to iest białey abó czarnéy welny/ od-
36 dał w rece synóm swoim. ³ A uczynił
plac drogi ná trzy dni/ między sobą á
37 między zięciem który pásl inné trzód-
y iego. ⁴ Iákoł tedy nábrawšy pre-
tów topolowych zielonych/ y migda-
łowych/ y iáworowych/ ⁵ oblupil ie
mieysciami: y odáršy skórki/ w tych
które odarte były białosć sie pokazá-
ła: owé zaś lepał które całé były zie-
loné zostály/ y tak tym sposobem stá-
38 ła sie barwa odmienna: ⁶ A nákládl
ich do koryt/ gdsie lano wode/ aby
przyszedšy pić trzody/ miały przed o-
czymá piety/ á pátrząc ná nie poczy-

14 *Nálast Mándragory.*] Co Tydowie
zowia Dudaim, to Grecy y Látinnicy Man-
dragoras: Y nas to niektórzy zowia pokr-
ktem/ o którym sála ludie zmyśláia/ pewiá-
dáiać że to iest tákie korzeń/ máiaćy zupełné
wyráśenie człowieka/ y gdy go wykopaia
kryzcy. Aleć sie ná tym bardo myla/ bo ie-
st sie kiedy takowy korzeń z figura człowieka
znájdnie/ doświádesona rzecz iest/ że sie nie
sam tak rodzi/ ále go tak czynia/ y przyp-
wina ná osufkanie nieświádomych/ y nie má
żadnéy mocy/ tylko kiedy sie tákie w tym cza-
ry przymiešáia. Jest tedy inszy korzeń nieá-
ki/ máiać niewielkie podobienstwo do czło-
wieka/ ná tym sie rodzi owoc piękny/ tak wiel-
ki iako orzech lastkowy/ y tego korzenia leká-
rze używáia ná niektóre choroby niewieście.
A tákie korzenie tu zowie Mándragory/ któ-

ROZDZ. XXXI.
I **A** **O** tym gdy v-
słyszał słowa sy-
nów Lábáno-
wych/ mówią-
cych: Pobral Já-
koł wszystko co
miał oćiec náš/ á
z iegá máietności z bogáciwšy sie/ zstá-
2 sie zacnym: ¹ A temu obaczył twarz
Lábánową że nie była przeciw niemu
3 iako wczorá y dziś trzeci dzień/ ² á
nawiecéy ze mu PAN mówił: Wróc
4 sie do ziemie oyców twoich/ y do ro-
dziny twoiej/ á bede z tobą. ³ Posłał
y wyzwał Ráchele y Lia ná pole/
5 gdsie pásl trzody/ y rzekł im: Widze

39 náły. ⁴ A státo sie w onym zágrza-
niu złączenia/ że owce pátrzáły ná
G przety y rodziły blachowane/ y pstré/
40 y różną fárba nátrapiáne. ⁵ A roz-
dzielił stádo Iákoł/ y položyl przety
w korytá przed oczy baránów: á wszy-
tkie były białé y czarné Lábánové:
41 insé zaś wszystkie Iákołové/ rozdzie-
liwšy między sobą trzody. ⁶ Gdy te-
dy ⁷ piérwsze przypuszczenie do owiec
bywáło/ kładl Iákoł przety w korytá
wód przed oczy baránów y owiec/ aby
zápátrzywšy sie ná nie poczynáły:
42 ⁸ Ale kiedy późné przypuszczenie było/
y poczećie poslednie/ nie kładl ich. A
dostały sie które były późné Lábá-
43 nowi/ á ⁹ rane Iákołowi. ¹⁰ A z bogá-
cił sie on ¹¹ człowiek niezmiernie/ y
miał trzód wiele/ słuźebnic y sług/
wielbládów y osłów.

33 *ré máia swoje moc przyrodzoná/ iako též insé
ziolá/ Plinius lib: 25. c. 23.*
Odponie mi intro sprawiedlin ość moia]
Sprawiedliwie y z wola Bożá/ odebrał má-
ietność swoje Iákoł od Lábána. Bo chocia-
chyro postąpił Iákoł/ pomagáiać owcom
aby sie pstré rodziły/ wszákie w tym żadnéy
niesprawiedliwości nie było/ bo to wiał Lá-
bánowi co wlasnie z nom iego náležáło/ y co
był cieżko v Lábána zárobil y wysłužyl: co i-
Lábán niesprawiedliwie zátrzymáwał/ mógl
te Iákoł sprawiedliwie dowcipem słužnym
od Lábána dostać. Přetóž 31. ver: 9. tak mó-
wi: Odial Bóg wszytek dobytek oycá wáśe-
go y dał mi: gdsie słowo žydowskie *hazak*
Nafal, wlasnie znaczy kiedy to odbieramy/
co drugi niesprawiedliwie zátrzymá.

6 twarz oycá wáśego że nie iest przeciw
mnie iako wczorá y dziś trzeci dzień:
7 lecz Bóg oycá mégo był zemný/ y
sámé wiećie/ izem ze wszytkich sił mo-
ich słužyl oycu wáśemu. ² Ale y oćiec
wáš osufkáł mie/ y odmienił zapláte
moie po dziesięćkroć: á przed sie nie
8 dopusćil mi Bóg aby mi škodził.
³ Jesli kiedy rzekł: pstré beda zaplá-
ta twojá/ wszytkie owce rodziły pstré
przypłodki: kiedy zaś przeciwnym o-
byczáiem mówił: Białé wszytkie
9 wezmiesz zá myto: wszytkie trzody
B rodziły ⁴ białé. ⁵ A odial Bóg wszy-
tek dobytek oycá wáśego/ á dał mi.
10 ⁶ Gdy bowiem czas pocznánia owiec
przyszedł/ podnióslem oczy své/ y wi-
działem przez sen wstepuáć sám ce

W Márcu.

W wrześniu.

*Co lepsze.
Iákoł.*

*Iákoł sprá-
wiedliwie od-
iálmáietność
Lábánowi.*

*Iákoł opo-
wiáda do-
brodziej-
stvá Božé.*

Srokárl.

Wiadzenie
Iakobowe.

Wysłę 28.
d 11.
Szluby Bo-
gu przysię-
gnę.

Iakob wys-
chodzi od
Lábaná.

Eufrates kró-
ra rozdziela
Mezopotám-
nię od Sy-
rii.
Lában go-
ni Iakobá.

11 na sámcie pstré/ y bláchowáné/ y ro-
zmáitéy bárwy. ¹ A rzéłł Anzól Bo-
ży we śnie do mnie: Jákobie? A iam
12 odpowiedział: Owm ia. ² A który
rzéłł: Podnies oczy twoie/ á obacz
wsytkie sámcie wstepujące ná sámi-
ce/ pstré/ bláchowáné/ y nákrapiáné.
Bom widział wsytko cóc Lában v-
13 czynił. ³ Jamci iest Bóg Bethel/
gdzies námázał kamień/ y ślubites
mi ślub. Teraz tedy wstań/ á wródiż
z téy ziemi wracając sie do ziemi
14 národzenia twego. ⁴ A odpowiedział
ly Ráchel y Lia: Jaz ieszcze mamy
iáka cząstke w máietności y w dzie-
15 dźictwie domu oycá nášégo? ⁵ Jaz
nas zá obce nie poczytał/ y przedał/ y
16 ziadł zapláte nášé? ⁶ Ale Bóg odiał
máietności oycá nášégo/ y podał ie
nam y synóm nášym: á ták wsytko
17 uczynił cóc Bóg przykázal. ⁷ Wstał te-
dy Jákob/ á wśádjwšy dzieci y żóny
18 své ná wielblády/ poszedł. ⁸ A zabrał
wsytkę máietność swoie/ y trzódy/ y
czego iedno w Mezopotámiiéy ná-
19 był/ idąc do Jsaáká oycá swego/ do
ziemi Chanáneyśkiey. ⁹ Ná ten czas
poszedł był Lában strzyc owce/ á Rá-
20 chel wkrádła báłwany oycá swego.
21 ¹⁰ A Jákob niechciał oznáymić swie-
krówi swému że wćiekał. ¹¹ A gdy po-
szedł ták sam/ iáko wsytko do czego
miał práwo/ y przepiáwivšy sie przez
22 rzékę/ ciagnął ku górze Gáláád/ da-
no znać Lábanowi dnia trzeciego/ że
23 wćiekał Jákob. ¹² A który wśiáwšy
bráćia swoie/ gónił go przez siedm
dni: y posćignął go ná górze Gálá-
24 ád. ¹³ A widział we śnie Bóg á mówi-
cégo do siebie: Strzeż ábys nie przy-
25 kro nie mówił przeciw Jákobowi.
¹⁴ A iúž był Jákob rozbił namiot ná
górze: y gdy go on dogónił/ z bráćia
26 swą ná téjże górze Gáláád rozbił na-
miot. ¹⁵ A rzéłł do Jákobá: Czemus
ták uczynił/ żeś króm wiedzienia mé-
27 go zabrał córti moie/ iáko by mieczem
poimáné? ¹⁶ Przeczés bez wiádomo-
ści moiey chciał wćieć/ áni dáć mi
znáć/ żebym cie był odprowadził z
28 weselem y z pieszniámi/ y z bebry/ y
z cytrámi? ¹⁷ Nie dopusciles ábym
pocálował syny moie y córti: głu-
29 pies uczynił: á teraz wprowadzie
możec reká mojá zlym oddać: ále

Bóg oycá nášégo wczorá mi rzéłł:
30 strzeż ábys nie mówił przeciw Ják-
obowi nie przykrego. ¹⁸ Niech ták be-
dzie/ chćiałoć sie iáchác do swoich/ y
31 prágnales domu oycá twego: ¹⁹ cze-
mużés pokradł Bógi moie? ²⁰ Odpo-
wiedział Jákob: Zem odiáchal bez
wiádomości twoiey/ bálem sie byś
mi mocą nie pobiał córek twoich.
32 ²¹ A co mie w złodzieystwie poma-
wiaś: v kogokolwiek naydziesz Bó-
gi twoie/ niech zábit będzie przed brá-
33 cía nášą. Szukay/ cokolwiek twego
v mnie naydziesz/ to wéźmi. To mó-
34 wigc/ niewiedział żeby Ráchel wkrá-
dła báłwany. ²² Wśedšy tedy Lában
do namiotu Jákobá/ y Liúey/ y obu
służebnic/ nie nálażł. A gdy wcho-
35 dził do namiotu Ráchele/ ²³ oná spie-
śno báłwany strzyla pod miérzwé
wielbládowne/ y siádlá ná miéy: á gdy
wsytek namiot zmácal/ á nie ná-
36 lażł: ²⁴ rzéłła mu: Niech sie nie gnie-
wa Pan móy/ żeć przed tobą powo-
stác niemoge: bo według obyczáin
niewieściego teraz ná mie przypádo:
37 y ták oszuka ná pilność szuka-
cégo. ²⁵ A nádawšy sie Jákob z fu-
kiem rzéłł: Prze która wine moie y
który grzech móy/ tákés sie zápalil zá
38 mna/ ²⁶ y wymácales wsytek spzet
móy? ²⁷ Cóżés nálażł ze wsytkiey máie-
tności domu twego? ²⁸ polož tu przed
bráćia mojá y bráćia twojá/ á niech
39 rozsáda miedzy mna á tobą. ²⁹ A
przetóžem przez dwádžiesćia lat był
z tobą: owce twoie y kozy nie były nie
40 płodné/ nie iadłem báranów trzódy
twoiey: ³⁰ ánim ci porwánéž od žwié-
rza pokázował/ iam wsytkę škóde
F nádgadzał: cokolwiek kradžieża gi-
nelo. ³¹ ná mniés tego śćigal. ³² We-
41 dnie y w nocy ciérpiałem goráco y ži-
mno/ y niepostawał sen ná oczách
moich. ³³ A tákemci przez dwádžiesćia
42 lat w domu twym słužyl: czternaście
zá córti/ á šestć zá trzódy twoie: ³⁴ Od-
mieniáles též po dziesiec kroć zaplá-
te moie. ³⁵ By był Bóg oycá mego
Abraháma/ á boiažn Jsaáká nie by-
43 łá przy mnie/ śnádzbyś mie był teraz
pusćil nágiégo: ná wtrapienie mo-
ie/ y ná prace rąk moich/ weyżrzał
Bóg/ y srořował cie wczorá. ³⁶ Od-
powiedział mu Lában: ³⁷ Córti moie

Ráchel po-
kryła báł-
wany
przed o-
cem

y szukał, ále
nie nálażł
báłwanów.
H.

Iákob sá-
leca wier-
ność y pil-
ność swoię.

* ták we dnie
iáko y w nocy
H.
ciérpiałem
we dnie go-
raco, á w no-
cy žimno. H.

* córti te córti
moie, y sy-
nowie ci sy-
nowie moi, y
trzódy te trzó-
dy moie. H.

y synowie

Kamień
na znak
przymierza

Legar fahá-
duhá.
Gálghedábo
Gálád. H.
Gal, kupá
znaczy, á
Ghed, swia-
dektwo. Hier.

* y Mizpháh,
iz mówil. H.
Przimierze
Lábáná
s Iakobem.

44 y synowie / y trzody twoie / y wszystko
to co widzisz / moje jest : Cóż mam
czynić synóm / y wnuóm moim :
45 Pódźże tedy / á weźmymy przymie-
rze : áby było ná świadectwo między
46 mną á tobą. Wziął tedy Jákob ka-
mien / y postawił jį ná znak : A rzekł
bráćię swoię : Nánosćie kámienia :
47 którzy nánosiwšy uczynili kupę / y ie-
dli ná nię : Którą názwał Lábán
"kupą świadká" : á Jákob / "kupą
świadectwa" / obá według własno-
48 ści ięzyká swego. A rzekł Lábán :
Kupá tá będzie świadkiem między
G mną á tobą dzisia / y dla tego názwa-
no jest imie ię Gálád / to jest / kupá
49 świadká. * Niechay widzi / y sádzi
P A N między námi gdy odędzieny
50 od siebie / ięśli będzieś trapił córtki
moie / y ięśli póymieš inšę žony náđ

nie : Tiemáš tu inšego świadká mo-
wy nášęy oprócz Boga / Który obe-
51 cnie pátrzy. A rzekł zasie do Jákoba :
oto kupá tá / y kámién Którym postawił
52 między mną á tobą / świadkiem
będzie : kupá tá mówię / y kámién niech
będzie ná świadectwo / ięslibym ábo
ia przeszedł iz idąc do ciebie / ábo ty
przeszedłbys iz myśląc mi co złego.
53 Bóg Abrahámów / y Bóg Nácho-
rów niech rozsádzi między námi Bóg
oycá ich. Przysięgl tedy Jákob przez
54 boiažń oycá swego Isááká : y ofiá-
rowawšy ofiáry ná górze / wezwał
bráćię swę / áby iedli chléb. Który
55 náiadšy sie zostáli tam. A Lábán
w nocy wstawšy pocałował syny / y
córtki swé / y błogosławił im : y wrócił
sie ná miejsce swoje.

* to jest, ná
swiatánu ábo
bárzo ráno.
Hebr.

Teraphim co
znaczy.

19 Ráchel ukrádlá Bálwány oycá [swego]
Bálwány / w žydowskim zowie תרפין The-
raphim, Które słowo rozmáćie rozumieia. To
prawda / sgnaczy wšeláké wyobraženie / y fi-
gury iákieškolwieł : Přetós Aquilá miásto
Teraphim zwykli kładž uopřáduar, iáko
piše Hieronymus in trad. Hebr. in Genes. iá-
to mamy ná przyklad 1. Królew. 19. ver. 13.
wšákžé pospolitěie to słowo Theraphim w pi-
smie S. nawiecey Bálwány znáczy / iáko to
tu mamy w tym rozdziale po dwá razy. Tákžé
Sedž. 17. y 18. y Ezech. 21. y Zach. 10. gdje
to słowo Theraphim, znáczy Bálwány /

y tákžé tu wykláda tłumáčž Lácušti / y Žie-
ronym ten wyklad potwierdža / in Trad. Hebr.
in Genes.

42 A boiažń Isááká To jest / Bóg Którę-
go sie Isáák bał / y čcił : tákžé y mžęy znáczy /
ver. 53. przysięgl přes boiažń Oycá / to jest /
pres Boga Ktorego sie bał oćieć / iest to wla-
šny Hebraismus, iáki sie čžesto w piśmie S.
trafia / Kiedy Pána Boga zowie / moca / sprá-
wiedliwosć / nádzicia / zé. To iest Który mie
mocnym czyni / spráwiedliwym / w Którym
nádzicie mam.

Nizky 48.
c. 16.
Iákovowi
Anieli sá-
biegáia
dróge Którę-
go pro-
wáda.

Posyla do
Ezawá.

ROZD. XXXII.
1 **A** Jákob tež šedl
zácžetá dróga : y
2 potkáli go Anio-
łowie božy. Którę-
3 ré wyžezawšy /
4 rzekł : Obóz to
Božy : y názwał
imie mieyscá oného Mahánáim / to
5 iest Obóz : Poslat tež y pošty przed
sobą do Ezawá brátá swego do žie-
6 mie Seir do kráiny Edom. y przyka-
zał im mówiac : Ták rzecžecie panu
mému Ezawowi : To mówi brát
twój Jákob : v Lábáná bylem go-
ściem / y mieszkálem áž do dzisiešněž
dnia. Mam woły / y osły / y owce / y
5 slugi / služebnice / y šle teraz pošelstwo
do pána mego / ábych nálažł lášce
B przed oblicžem twoim. A wróćili sie
6 pošlowie do Jákoba / mówiac : Przy-
šlismy do Ezawá brátá twego / á oto

7 pospiešá zabiežć ci ze čžtérmi šty me-
žów. Zlekł sie Jákob bárzo : y pře-
8 strášony rozdžielil lud Który z nim
był : tákžé tržody / y owce / y woły / y
9 wielblády ná dwá hufcá / mówiac :
Ješli przyždzie Ezaw do iedného huf-
cá / á poráži jį / tedy hufiec drugi / Który
10 zostánie będzie zachováný. A rzekł
Jákob / Bože oycá mego Abrahá-
má / y Bože oycá mego Isááká : P A-
NIE Którýs mi rzekł : Wróc sie do žie-
mie twoięy / y ná miejsce národzenia
C twego / á uczynieć dobrze : mnię-
10 šy iestem niž wšyštki šmilovánia
twoie / y prawdá twojá Którąs wypel-
nił šludze twemu. O lášce moięy
przesedlem ten Jordan : á teraz ze
11 dwiema hufcámi sie wracam. Wy-
wi mie z reki brátá mego Ezawá / boć
sie go bárzo boie : by šnadž przyšedšy
nie pobil mátki z synámi. Tys rzekł /
12 žeš mi miał dobrze czynić / y rozmno-
žýć nasienie moie iáko piasek mořšti /

Modlitwá
Iákovová
do Pána
Bogá.

* šámálaška.

Upominki
dla Esawy
w owi dla
przeidnania.

13 który prze mnostwo zliczon bydz nie-
może. 14 Agdy tam spał onęy nocy/
oddzielił z tego co miał dary Ezawo-
wi bratu swemu. 15 Kóž dwie ście/ko-
złów dwadzieścia/ owiec dwie ście/ y
baránów dwadzieścia. 16 Wielbłądżic
żrebných ze żrebiety ich trzydzieści/
krow czterdzieści/ y byków dwadzie-
ścia/ oslic dwadzieścia/ y oslat ich
dziesięć. 17 A posłał przez rece slug
swoich/ kóždą trzode z osobną/ y rzekł
slugom swoim: Idźcie przedemną:
a niech będzie płac między stadem y
stadem. 18 A przykazał pierwszemu/
mówiąc: Jesli potkasz brata mego
Ezawá: a zopyta cie Czyies ty? ábo/
Gdzie idziesz? ábo/ Czyie to co że-
niesz? 19 Odpowiedz: slugi twego Já-
kobá/ dary to posłał pánu memu E-
zawowi: sam też za nami idzie. 20 Tak-
że dał rozkazanie wtóremu y trzecie-
mu/ y wszystkim którzy gnali stada
mówiąc: Tęmiż słowy mówcie do
Ezawá gdy go znajdziecie. 21 A przy-
dacie: Sam też sluga twój Jakób
idzie za nami/ mówił bowiem/ vbla-
gam go darami które vpředzają/ á
potym go wyżrze/ owa sie zmiłuje ná-
demną. 22 Vpředzily tedy przed nim
dary/ á sam został onęy nocy w obo-
zie. 23 A wstawşy w czas/ wziął dwie

F żenie swé/ y tylęś służebnic ziedena-
ści synów/ y przepiawil sie przez bród
23 Jábof. 24 A przeprowadziwşy wşy-
stko/ co do niego należało/ 25 został
sam: á oto mąż biędził sie z nim áž
do zaránia. 26 Który widząc iż go nie
mógł przemoc/ dotknął sie żyły bio-
dry iego/ á natychmiast vschla: 27 y
rzekł do niego: Pusc mie/ bo już
vschodzi zorzá. 28 Odpowiedział/ Nie-
puszcz cie áž mi błogostawisz. 29 A
rzekł: Co za imie twoie? 30 odpowie-
dział: Jakób. 31 A on rzekł: Żadná
miarę nie będzie nazwane imie two-
ie Jakób/ ále Izrael: bo ieslis prze-
ciw Bogu był mocny/ daleko więcej
29 przeciw ludzóm przemożesz. 30 Spy-
tał go Jakób: Powiedz mi/ iákim
cie imieniem zowa? 31 Odpowiedział.
Przez sie pytasz o imieniu moim? 32 A
błogostawil mu ná onymże mieyscu.
30 A nazwał Jakób imie onego miey-
sca Phánuel/ mówiąc: Widziałem
Bogá twarzą w twarz/ á zbawioná
jest duszá mojá. 31 A wnet mu wzeszło
słońce skoio przeszedł Phánuel: á on
32 chramal ná noge. 33 Dla której przy-
czyny nie iadaia żyły synowie Izrael/
która vschnelá w biedze Jakóbo-
wéy/ áž do dnia dzisieyszego: 34 iż sie do-
tknął żyły biodry iego y zmartwiála.

Iáko b sie
biedzi s
Anyolem.

Iáko b prze-
szan Isráel
Isráel prze-
magáacy Bo-
gá. Abo ksiá-
żę z Bogiem.
Hier. á nie
mąż widzący
Bogá.
Nizéy 35.
Sg. 13.
ver. 18.
Phánuel ábo
Peniel 7 732
twarz Bożá.
Hier:

á przedsiem
żyw został.

Zydowie
nie ieda
biodry.

Isráel co
znaczy.

28 Nie Iáko b ále Isráel] Isráel wykládá
ia niektórzy widzący Bogá. Ale słowo Zydów
wsktę nie to własně znaczy. Gdyż y ten który
mu dał to imie wykládá ináczey tak mówiąc:
Bo iesli przeciw Bogu byles mocnym/ dale-
ko więcej przeciw ludzóm przemożesz. 3 Któ-
rych słów może każdy obaczyć/ 13 dla tego ná-
zwany jest Isráelem/ 14 przeciw Bogu był
mocnym. 25 Tak Isráel jest/ Przemagáacy

Bogá/ ábo Ksiáżę z Bogiem. Hier: in Tradit:
Hebr.

30 Widziałem Bogá twarzą w twarz.]
Nizéby Bóg miał twarz/ ábo iżby Bogá w
naturze iego widział/ Ale jest też to sposób mo-
wy Zydowskiej/ która znaczy widzieć Bogá
w postaci iakiey zwierzchniey/ y mówić z nim
bardzo blisko towarzysko.

Iáko b iáko
widział Bogá.

Ezaw ies-
cie witát
Iáko b.

ROZD. XXXIII.

1 **A** PODniósşy
Jakób oczy swé/
wyżrzał Ezawá
iádącego/ á z nim
cztery stámezów:
y rozdzielił syny
Liéy y Ráchel y
2 obu służebnic: 3 A postáwili obie slu-
żebnicé y dzieci ich ná przódku: á Lia
y syny iey ná wtórym mieyscu: Rá-
chele zaś y Jozephá ná ostatku. 4 A
3 sam wpzód idąc pokłónił sie áž do
ziemie siedm kroc/ áž nádiáchal brát

4 iego. 5 Biejąc tedy Ezaw przeciw brá-
tu swému/ oblał go: y ściśtáiąc sy-
5 ie iego/ y całując plátal. 6 A podniós-
şy oczy/ wyżrzał niewiasty y dzieci
7 ich/ y rzekł: A ci co zaszsz? á iesli do
ciebie należą? 8 Odpowiedział: Dro-
bióždek jest/ który dárował Bóg
mnie sludze twému. 9 A przybliżywşy
sie służebnicé y synowie ich/ náklóni-
li sie. 10 Przystąpiła też Lia z dziećmi
swymi: á gdy sie tákież pokłónili/ ostá-
teczni Jozeph y Ráchel pokłón wczy-
8 nili. 11 A rzekł Ezaw: Cóż to za hufy
którem potkał? 12 Odpowiedział: A-
bych znalazł káśke przed pánem mo-

Ezaw obla-
piał Iáko b
plátal. H.

to jest Anyo
tę, iż widział
jego twarz
przeciw sobie
łaskawą.
podane.
Hebr.
Ezaw przy
jął dary
Iakobowe.

9 im. ¹ A on rzekł: Mam dosyć bracie
10 mój/ mięty ty swoje. ² A rzekł Jákob:
C Niechciey tak prosię: ale ieslim zna-
11 laż łaskę w oczách twoich/ przymi
maly dar z rekų moich: bom tak wi-
dział oblicze twoie/ iakobym widział
12 oblicze ³ Bóże. Bądź mi lutościwo/ ⁴ a
przymi ⁵ błogosławieństwo które mi
przyniósł/ y które mi dąrował Bóg
dający wszystko. Ledwie ża przymu-
13 senim braterskim przymusię/ rzekł:
Jedźmy pospolu/ ⁶ a bede towarzy-
14 szem drogi twoięy. ⁷ A rzekł Jákob:
Więś panie mój/ że drobiózdżek mło-
dżursienti/ owce też y krowy cielné
mam z sobą: którym iesli gwałt wczy-
nie w chodzeniu/ odeyda mi iednego
dnia w wszystko stada. ⁸ Niech wprzód
iedzie pan mój przed slugą swoim: ⁹ a
ia póyde z lekka za nim w tropy iego/
iako obaczę/ że nadeży mój drobióz-
dżek/ ¹⁰ aż przyde do Pána niego do

15 Seir. ¹¹ Odpowiedział Ezaw: Prosię
cie/ niechay wżdy z ludu który iest ze-
mna/ zostaną towarzyse drogi two-
ięy. A on rzekł: Nie potrzebá tego:
tylko mi tego trzeba/ abym nálażł łá-
skę przed obliczem twoim panie mój.
16 ¹² Wrócił sie tedy onęgo dnia Ezaw
droga którą był przyiachał/ do Seir.
17 ¹³ A Jákob przyszedł do Sochot: gdzie
zbudowawszy dóm ¹⁴ a rozbiwszy na-
miony/ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰ ¹⁰⁰¹ ¹⁰⁰² ¹⁰⁰³ ¹⁰⁰⁴ ¹⁰⁰⁵ ¹⁰⁰⁶ ¹⁰⁰⁷ ¹⁰⁰⁸ ¹⁰⁰⁹ ¹⁰¹⁰ ¹⁰¹¹ ¹⁰¹² ¹⁰¹³ ¹⁰¹⁴ ¹⁰¹⁵ ¹⁰¹⁶ ¹⁰¹⁷ ¹⁰¹⁸ ¹⁰¹⁹ ¹⁰²⁰ ¹⁰²¹ ¹⁰²² ¹⁰²³ ¹⁰²⁴ ¹⁰²⁵ ¹⁰²⁶ ¹⁰²⁷ ¹⁰²⁸ ¹⁰²⁹ ¹⁰³⁰ ¹⁰³¹ ¹⁰³² ¹⁰³³ ¹⁰³⁴ ¹⁰³⁵ ¹⁰³⁶ ¹⁰³⁷ ¹⁰³⁸ ¹⁰³⁹ ¹⁰⁴⁰ ¹⁰⁴¹ ¹⁰⁴² ¹⁰⁴³ ¹⁰⁴⁴ ¹⁰⁴⁵ ¹⁰⁴⁶ ¹⁰⁴⁷ ¹⁰⁴⁸ ¹⁰⁴⁹ ¹⁰⁵⁰ ¹⁰⁵¹ ¹⁰⁵² ¹⁰⁵³ ¹⁰⁵⁴ ¹⁰⁵⁵ ¹⁰⁵⁶ ¹⁰⁵⁷ ¹⁰⁵⁸ ¹⁰⁵⁹ ¹⁰⁶⁰ ¹⁰⁶¹ ¹⁰⁶² ¹⁰⁶³ ¹⁰⁶⁴ ¹⁰⁶⁵ ¹⁰⁶⁶ ¹⁰⁶⁷ ¹⁰⁶⁸ ¹⁰⁶⁹ ¹⁰⁷⁰ ¹⁰⁷¹ ¹⁰⁷² ¹⁰⁷³ ¹⁰⁷⁴ ¹⁰⁷⁵ ¹⁰⁷⁶ ¹⁰⁷⁷ ¹⁰⁷⁸ ¹⁰⁷⁹ ¹⁰⁸⁰ ¹⁰⁸¹ ¹⁰⁸² ¹⁰⁸³ ¹⁰⁸⁴ ¹⁰⁸⁵ ¹⁰⁸⁶ ¹⁰⁸⁷ ¹⁰⁸⁸ ¹⁰⁸⁹ ¹⁰⁹⁰ ¹⁰⁹¹ ¹⁰⁹² ¹⁰⁹³ ¹⁰⁹⁴ ¹⁰⁹⁵ ¹⁰⁹⁶ ¹⁰⁹⁷ ¹⁰⁹⁸ ¹⁰⁹⁹ ¹¹⁰⁰ ¹¹⁰¹ ¹¹⁰² ¹¹⁰³ ¹¹⁰⁴ ¹¹⁰⁵ ¹¹⁰⁶ ¹¹⁰⁷ ¹¹⁰⁸ ¹¹⁰⁹ ¹¹¹⁰ ¹¹¹¹ ¹¹¹² ¹¹¹³ ¹¹¹⁴ ¹¹¹⁵ ¹¹¹⁶ ¹¹¹⁷ ¹¹¹⁸ ¹¹¹⁹ ¹¹²⁰ ¹¹²¹ ¹¹²² ¹¹²³ ¹¹²⁴ ¹¹²⁵ ¹¹²⁶ ¹¹²⁷ ¹¹²⁸ ¹¹²⁹ ¹¹³⁰ ¹¹³¹ ¹¹³² ¹¹³³ ¹¹³⁴ ¹¹³⁵ ¹¹³⁶ ¹¹³⁷ ¹¹³⁸ ¹¹³⁹ ¹¹⁴⁰ ¹¹⁴¹ ¹¹⁴² ¹¹⁴³ ¹¹⁴⁴ ¹¹⁴⁵ ¹¹⁴⁶ ¹¹⁴⁷ ¹¹⁴⁸ ¹¹⁴⁹ ¹¹⁵⁰ ¹¹⁵¹ ¹¹⁵² ¹¹⁵³ ¹¹⁵⁴ ¹¹⁵⁵ ¹¹⁵⁶ ¹¹⁵⁷ ¹¹⁵⁸ ¹¹⁵⁹ ¹¹⁶⁰ ¹¹⁶¹ ¹¹⁶² ¹¹⁶³ ¹¹⁶⁴ ¹¹⁶⁵ ¹¹⁶⁶ ¹¹⁶⁷ ¹¹⁶⁸ ¹¹⁶⁹ ¹¹⁷⁰ ¹¹⁷¹ ¹¹⁷² ¹¹⁷³ ¹¹⁷⁴ ¹¹⁷⁵ ¹¹⁷⁶ ¹¹⁷⁷ ¹¹⁷⁸ ¹¹⁷⁹ ¹¹⁸⁰ ¹¹⁸¹ ¹¹⁸² ¹¹⁸³ ¹¹⁸⁴ ¹¹⁸⁵ ¹¹⁸⁶ ¹¹⁸⁷ ¹¹⁸⁸ ¹¹⁸⁹ ¹¹⁹⁰ ¹¹⁹¹ ¹¹⁹² ¹¹⁹³ ¹¹⁹⁴ ¹¹⁹⁵ ¹¹⁹⁶ ¹¹⁹⁷ ¹¹⁹⁸ ¹¹⁹⁹ ¹²⁰⁰ ¹²⁰¹ ¹²⁰² ¹²⁰³ ¹²⁰⁴ ¹²⁰⁵ ¹²⁰⁶ ¹²⁰⁷ ¹²⁰⁸ ¹²⁰⁹ ¹²¹⁰ ¹²¹¹ ¹²¹² ¹²¹³ ¹²¹⁴ ¹²¹⁵ ¹²¹⁶ ¹²¹⁷ ¹²¹⁸ ¹²¹⁹ ¹²²⁰ ¹²²¹ ¹²²² ¹²²³ ¹²²⁴ ¹²²⁵ ¹²²⁶ ¹²²⁷ ¹²²⁸ ¹²²⁹ ¹²³⁰ ¹²³¹ ¹²³² ¹²³³ ¹²³⁴ ¹²³⁵ ¹²³⁶ ¹²³⁷ ¹²³⁸ ¹²³⁹ ¹²⁴⁰ ¹²⁴¹ ¹²⁴² ¹²⁴³ ¹²⁴⁴ ¹²⁴⁵ ¹²⁴⁶ ¹²⁴⁷ ¹²⁴⁸ ¹²⁴⁹ ¹²⁵⁰ ¹²⁵¹ ¹²⁵² ¹²⁵³ ¹²⁵⁴ ¹²⁵⁵ ¹²⁵⁶ ¹²⁵⁷ ¹²⁵⁸ ¹²⁵⁹ ¹²⁶⁰ ¹²⁶¹ ¹²⁶² ¹²⁶³ ¹²⁶⁴ ¹²⁶⁵ ¹²⁶⁶ ¹²⁶⁷

22 wuię / która bedąc sieroła y przestro-
na / sprawców potrzebuie : córki ich
23 wac bedziemy. Jedną rzecz iest kto-
24 ra sie nam odwołczy rzecz tak dobra:
25 iesli obzeżemy mezczyzny nasze / naro-
du obyczajn nasładując. A maie-
26 tność ich / y bydła / y co iedno maia /
nasze beda : na to tylko pozwolmy / a
mieścicaie spólem / ieden lud uczyni-
my. A zezwolili wszyscy / obzeżawszy
wszystkie mezczyzny. Ali oto dnia trze-
ciego / gdy naciesza boleść z ran by-
wa : porwawszy dwa synowie Jako-
bowi / Symeon y Lewi bracia Dyny
miecze / weszli do miasta smiele : y po-
biwszy wszystkie mezczyzny / Hemorá y
Sichemá wespół zamordowali / wzię-

27 wszy z domu Sychemá Dynie siostrę
swoię. A gdy oni wysli / przypadli na
28 pobite dudy synowie Jakobowi : y
splądrowali miasto na pomstę zgwat-
cenia. Owce ich / y rogaté bydła y o-
29 sły / y wszystko pustosząc co w domi-
30 ech y na polach było. Dziatki też ich y
żony w niewolę zabrali. Co gdy zbro-
ili smiele / Jakob rzekł do Symeoná
y Lewi : Zastrasowaliscie mnie / y przy-
wiedliscie mnie w ohydę Chananeyską
tóm y Pherezeyczytóm / obywatelóm
tęj ziemi. Was niewiele / oni zgro-
madzawszy sie porażą mnie / y zgine ia /
y dom mój : A oni odpowiedzieli :
31 Jak iakó wstecznice mieli złe uży-
wać siostry nasze :

Iakob stro-
fuie syny.

Sichimity
pobili y
miasto
splundro-
wali dla
grzechu
Niszy 26. a 6

3 rozkazá-
nia Bożego
Iakobiá
do Bethel
oltarz po-
stawić.

Niszy 28.
b 13.

Bálwany
wyzuca.

Pod dębem.
H.

Strach ná
nieprzyja-
ciele Iako-
bowe.

Dóm Boży.
El Beth-el
H.
Bóg Bethelá,
to iest Bóg do-
mu Bożego.
Wysły 28.
c 18.
Deborá y-
márlá.

ROZD. XXXV.

W czasie
mówił Bóg do
Jakoba : Wstań
a wstąp do Be-
thel / y mieścay
tám / a uczyn oł-
tarz Bogu / kto-
ryc sie wstaz / kiedyś wciekał przed
Ławem bratem twoim. Jakob
tedy zezwawszy dom wszystek swój /
rzekł : Odrzucie Bogi cudze / którzy
w posrodku was są / a oczysćcie sie /
odmiennie śaty wasze. Wstancie / a
wstapmy do Bethel / abyśmy tam w-
czynili oltarz Bogu / który mnie wy-
słuchał w dzień utrapienia mego /
y był mi towarzyszem drogi moiey.
Oddali mu tedy wszystkie Bogi cu-
dze które mieli / y nawsnice które na-
wsich ich były : a on wkopal je pod
Terebintem / który iest za miastem
Sichem. A gdy wyiáchali / strach
Boży nápadł wszystkie okoliczne mia-
sta / że nie śmieli gonić odchodzących.
Przyšedł tedy Jakob do Luz / kto-
ra iest w ziemi Chananeyskiej / prze-
zwiśkiem Bethel / sam y wszystkie lud
z nim : y zbudował tam oltarz / y na-
zwał imię onęgo miejsca / Dóm Bo-
ży / bo mu sie tam Bóg był wstaz /
gdy wciekał przed bratem swoim.
Tegoż czasu vmárlá Deborá mámlá
Rebeczyná / y pogrzebioná iest ná do-
le Bethel pod dębem : y nazwano

9 imię onęgo miejsca / Dab płaczu.
A wstaz sie powtóre Bóg Jako-
bowi / gdy sie wrócił z Mezopotamii /
10 Syrijskiej / y błogosławił mu / mó-
wiąc : Nie będziesz wiecéy zwan Já-
kobem : ale Isráel będzie imię twoie.
11 A nazwał go Isráelem / y rzekł mu :
Jam Bóg wszechmogący / rozradzay
sie y mnoż sie / narody y ludzie naro-
dów beda z ciebie / królowie z biódr
12 twoich wyjdą. A ziemię którąm
dał Abrahámowi y Isákowi / dam
13 tobie / y nasieniu twemu po tobie. A
14 odšedł od niego. A on postawił
znák kamienny ná miejscu gdzie z nim
Bóg mówił : ofiarując ná nim mokré
15 ofiary / y leżąc oliwę / y nazywając
16 imię onęgo miejsca Bethel. A od-
17 šedłszy z tamtąd / przyšedł czasu / wio-
sny do ziemi która wiedzie do Ephra-
ty : w której gdy sie Rachel rodząc
18 pracowała / dla trudności porózenia /
poczęła w niebezpieczeństwie bydź : y
rzekła iey bába : Nie bój sie / bo y te-
go syná będziesz miała. A gdy wy-
19 chodziła duszá iey od boleści / y gdy
uż śmierć náchodziła / nazwała imię
syná swęgo Benoni / to iest / syn bole-
ści moiey : a oćiec nazwał go Beniamin /
to iest syn prawice. Vmárlá
20 tedy Rachel / y pogrzebioná iest ná
drodze / która wiedzie do Ephraty /
tá iest Bethlehem. A postawił Já-
kob znák ná grobie iey : tenci iest
znák grobu Rachel / aż do dnia dzi-
21 siejszego. A wyszedłszy z tamtąd /

Allon bá-
kuth.

Wstaz sie
Bóg Iakobowi
y nazwał go Isráe-
lem.
Wysły 32.
f 28.

Bóg. H.
Poświęca-
nie domu
Bożego.

A było ieszo
iako ście-
mie do mie-
scá Ephraty.
H.

To słowo Zy-
dowskie Chy-
brat / wyklá-
da inaczey 4.
Król. 5. c. 19.
wyborného
czasu ziemi.
A tu zowie
wiosną.

Benoni.
Ben-iamin.
Smierć y
grób Ra-
cheli.

Nis. 48. b 7.
to iest napis
ábo kámién.

Hader, H.
Niz: 49. 21.
to jest z zé-
niz ale nie
przedniejszy.
czytaj wys-
siej 25.
Synów Iá-
kobowych
dwanaście

22 rozbił namiot/ za Wieża Stada. 2
D gdy mieścił w onę krainie/ posiedł
Ruben y spał z Bala nałożnicą o- 27
cá swęgo: co iemu nie tájno było. A
było synów Jakobowych dwana- 23
ście. Synowie Lúey: piérworodny
Ruben y Symeon/ y Lewi y Judás 28
y Isáchar/ y Zabulon. Synowie 29
Rachel/ Jozeph y Beniamin. Sy-
nowie Bále slugi Rachel/ Dán y Ne-
phtali. Synowie Zelphy/ slugi

Lúey/ Gad y Aser: ci są synowie Já-
kobowi/ ktorzy się mu wrodzili w Me-
zopotamii Syryjskiej. Przyszedł 27
też do Isáka oycá swęgo do Mám-
bie miastá Arbee/ to jest Hebron:
gdzie był gościem Abrahám y Isá- 28
ák. A spełniło się dni Isáakowych
sto osmdziesiąt lat. A starawszy się 29
umart/ y przyłożon jest do ludu swę-
go stary y dni pelen: y pogrzebli go
Ezaw y Jakób synowie tego.

wyszej 23.
21.

Isáak vs
márt má-
iac lat 180
Od początku
świata 1230.

Terebintus
co jest.

4 Wkopał się pod Terebintem J Insy
ro przekładają Deben/ albo Kąstanem.
Wszakże Terebintus jest drzewo z którego 4
ciągnie Terpentina/ które gdzie indziej jest
małe/ ale w Syrii jest wielkie drzewo: ni-
własnego słowa nie mamy/ przeto je Tere-
bintem zowiemy.
21 Za wieża Stada J Abo za wieża Hader.
To miejsce powiadać bydy/ gdzie potym to

ściół zbudowano/ y wieża Hader wieża Stada
nazywała/ to jest zgromadzenia y schodzenia
się. Drugi zaś wieża Stada/ twierdzą bydy
miejsce podług Betlehem/ gdzie się przy naro-
dzeniu Pana Chrystusa Anioł pasterzom w-
kazał. Abo może bydy/ że oboje miejsce/ wie-
ża trzody zwano. A słusznie Jerozolim mógł
tak nazwać/ wieża dla wysokości/ a trzody
do niego się schodzili wszyscy trzy kroć do ro-
ku/ iako o tym niżej.

Wieża Sta-
da.

ROZD. XXXVI.

Syni Ezaw

1 **A** Te są rodzaie 2
Ezawowé/ ten 3
2 jest Edom. 4
A Ezaw pojął żony z 5
córek Chanané- 6
skich: Ade córke 7
Eloná Hethey- 8
skiego/ y Oolibamę córkę Any/ córki 9
3 Sebeoná Hemyjskiego: 4 Bále-
máth córkę Ismaelowe siostrze Ná- 5
báiathowe. 6 A wrodziła Adá Eli-
pházá: 7 a Bálesmáth wrodziła Rá-
huelá: 8 Oolibamá wrodziła Jehus
y Jhelon y Kore. Ci synowie Ezawo- 9
wi: ktorzy się wrodzili w ziemi Cha- 10
nanejskiej. 11 A wziął Ezaw żony 12
swoie/ y syny y córki/ y wszystkie duse
domu swęgo/ y majątnosc/ y bydło/ y 1
wszystko co mógł mieć w ziemi Cha-
nanejskiej: y posiedł do insey krainy/ 2
y odszedł od brata swęgo Jakóba. 3
7 Bo byli bázro majątni/ a mieścić 8
pospołu nie mogli: y nie mogła ich 9
zniesć ziemia pielgrzymowania ich/ 10
dla mnostwa trzód. 11 A mieścił 12
Ezaw na górze Seir/ ten jest Edom.
9 A te są pokolenia Ezawá oycá E-
dom na górze Seir/ y te imiona sy-
10 now iego. Elipház syn Ady żony
Ezaw: Ráhuel zaś syn Bálesmáth 11
żony iego. 12 A byli synowie Eliphá-
zowi: Theman/ Omár/ Sepho/ y
Gáthám/ y Cenez. A Thámná była

nałożnicą Elipházá syná Ezaw: któ-
ra mu wrodziła Amálechá. Ci są sy-
nowie Ady żony Ezawowey. 2 A sy-
nowie Ráhuel: Náháth/ y Zará/ 3
Sámmá/ y Mezá. To synowie Bále-
semáth żony Ezawowey. 4 Ci też byli 5
synowie Oolibamy córki Any córki 6
Sebeonowey żony Ezawowey/ które 7
mu wrodziła/ Jehus/ y Jhelon/ y Ko- 8
re: 9 Te książetá synów Ezawowych:
synowie Elipházá piérworodnego 10
Ezawowego: książę Theman: książę 11
Omár: książę Sepho: książę Ke- 12
nez/ 13 książę Kore/ książę Gáthám/
książę Amálech. Ci synowie Elipház 14
w ziemi Edomskiej/ y ciż synowie Ady: 15
16 Ci zaś synowie Ráhuelá syná Eza-
wowego: książę Náháth/ książę Zá-
rá/ książę Sámmá/ książę Mezá. 17
a te książetá Ráhuelá w ziemi Edom- 18
skiej. Ci synowie Bálesmáth żony 19
Ezawowey. Ci lepak synowie Oli- 20
bamy żony Ezawowey. książę Jehus/ 21
książę Jhelon/ książę Kore/ 22
te książetá Oolibamy córki Aney żony Eza- 23
wowej. Ci są synowie Ezawowi/ y 24
ci książetá ich: Ten jest Edom. 25
26 Ci zaś synowie Seir Horreyczyká mie-
ściący w ziemi: Lotán/ y Sobal/ y 27
Sebeon/ y Aná. 28 A Dison/ y Eser/ y 29
Disan. te książetá Horreyskie/ syno-
wie Seir w ziemi Edom. 30 A byli sy-
nowie Lotán: Hory/ y Hemán. 31
a siostrá Lotánová była Thámná. 32
A ci synowie Sobalowi: Aluan y Má-

1. Par. 1. c 29

osoby
Ezaw wstę-
puje iako
bógi

Ezaw y iá-
kob bogáci
bár 30.
wys: 13. a 6.
Iof: 24. a 4.

Rozdaj
Ezaw oycá
Idumczy-
ków.
1. Par. 1. c.
34.

Ezaw, Edom,
y Seir imiona
są jednego
całowieká.
Hier.
1. Par. 1. c.
38.

*muy: H. ro
ieft obyczay
rodzenia mu-
łow. Hier.

Królowie
Idumay
ków.

*Tego rozu-
mienia niektó-
ry wyłopá.
Ale Zycowie
powiadają iż
lobyredził się
z Náchor.
Hier.
Cieplice.

24 náhát y Ebál y Sepho y Onám. * Ci
zás synowie Sebeon: Aia y Aná.
25 Ten iest Aná który wynalazł 'cieplice'
ná puſzczy, gdy paſł oſły Sebeoná
26 oycá ſwego. * á miał ſyná Dyſoná y
córkę Oolibame. * A ci ſynowie Dy-
27 ſon: Zámndan y Eſeban y Jethram
y Charan. * Ci záś ſynowie Eſerowi:
28 Bálán y Zawan y Alkan. * A Dy-
29 ſan miał ſyny: Zuſá y Arámá. * Té
Kſiążetá Horeyczyków: Kſiąże Lo-
tan / Kſiąże Sobal / Kſiąże Sebeon /
30 Kſiąże Aná / Kſiąże Diſon / Kſiąże E-
ſer / Kſiąże Diſan: té Kſiążetá Horey-
czyków / którzy roſtázowali w ziemi
31 Seir. * A królowie którzy królowáli
D w ziemi Edom / piérwéy niſli mieli
32 króla ſynowie Iſraélscy / byli ci: * Be-
lá ſyn Beorów / á imie miáſtá tego
33 Denábá. * A umárl Belá y królował
miáſto niego Jobáb / ſyn Záregó z
34 Boſtry. * A gdy umárl Jobáb / królo-
wał miáſto niego Zuſam z ziemi
35 Chemánczyków. * Po tego téż śmier-

ci / królował miáſto niego Adád ſyn
Bádádów / który poráził Mádianá
w kráinie Moáb: á imie miáſtá tego
36 Arwith. * A gdy umárl Adád / królo-
wał miáſto niego Semlá z Máfreti.
37 * A po tego téż śmierci / królował
miáſto niego Saul od rzeki Robo-
38 borh. * A gdy y ten umárl / náſtąpił
ná króleſtvo Bálánán ſyn Aho-
39 borów. * A po tego téż śmierci królo-
wał miáſto niego Adár / á imie miá-
ſtá tego Phau: á żóne tego zwano
Meetabel / córká Mátred córká Me-
40 zááb. * Té tedy imioná Kſiążat Ezaw
według rodzájów y mieyſc y imion
ich: Kſiąże Thámná / Kſiąże Alluá /
41 Kſiąże Jetheth / Kſiąże Oolibamá /
42 Kſiąże Elá / Kſiąże Phinon / Kſiąże
Kenes / Kſiąże Chemán / Kſiąże Máb-
43 ſár / Kſiąże Mágdiel / Kſiąże Hirám:
té Kſiążetá Edomſkie / mieſtkaicé
w ziemi pánowania ſwego / Ten iest
Ezaw 'óciec Idumeyczyków'.

*Bálál Há-
nán. H:

Kſiążetá
Edomſkie.

*Kſiedziectwá
H.
*ábo Edom-
czyków H.

14 Aná który nynałazł Cieplice] Hiero-
nim S. lib. Hebr. quæſt. piſe / iſ v ſyrdow iest
wielkie orym gadanie / iſliſ ten Aná wynalazł
Cieplice czyli obyczay rodzenia Mułow z o-
ſlice y koniá / iáko inſy przełádá. Ale v

Gréków y Látinników iuż zdawná / ieſze
przed Hieronimem S. Cyrano aquas calidas
to iest cieplice. Pſetóſ ábo inácy dſieyſy
nowotni ſyrdzi czytá / ábo ſamy dſow ſydo
wſkich merozumieia.

ROZ. XXXVII.

1 **J**áko**b** mieſz-
tał w ziemi Cház-
2 anáneyſkiey / w któ-
réy óciec iego był
goſciem. * A té-
3 ſá pokolenia ię: *
Jozeph gdy miał
4 'ſeinaſcie' lat / paſł tróde z bráciá
ſwá ieſze pácholeciem: y był z ſyná-
mi Bale y Delphy / zón oycá ſwego:
y oſtárzył bráciá ſwá przed oycem o
grzech bázro ſproſny. * A Iſraél mi-
3 łował Jozephá nád wſyſtkié ſyny
ſwé / przeto / iż go był w ſtároſci ſwéy
4 wrodził: y uczynił mu ſukniá 'wzo-
rzyſtá. * A widząc bráciá iego / że go
miłował óciec nád wſyſtki ſyny / nie
5 nawidzieli go / y niemogli nie láſkawie
z nim mówić. * Przydát ſie téż / iż ſen
B który widział / powiedział bráciéy ſwéy:
6 cobyło przyczyná wiéſſey mienawiſci.
7 * A rzéł do nich: ſłuchaycie ſiu mé-
go którym widział. * Zdát mi ſie że-

8 ſny wiázáli ſnopy ná polu: á ſnop-
móy iáoby poróſtal y ſtánal / á wá-
ſé ſnopy okolo ſtoicé klániáły ſie
ſnopowi memu. * Odpowiedzieli
bráciá iego: Iſali króiem náſym be-
dzieſ: ábo poddani bedziemy páń-
ſtwu twemu? Tá tedy przyczyná
ſnów y mow / zázdroſci y mienawiſci
9 zágnie przydawałá. * Widział téż y
długi ſen / który powiadáiąc bráciéy /
mówił: Widziałem przez ſen / iáoby
mi ſie ſtońce y Kſieźyc y iedennaſcie
10 gwiazd klániáło. * Co gdy oycu ſwe-
mu y bráciéy ſwéy powiedział / zlátał
C go óciec iego y rzéł: Cóż ſie rozumie
przez ten ſen któryſ widział? Iſali iá
y mátká twojá y bráciá twoi klániá-
ci ſie bedziemy do ziemi? * Záſrze-
11 li mu tedy bráciá iego: á óciec mi-
cząc rzecz wważał. * A gdy bráciá ie-
go / páſąc bydło oycá ſwego / mieſtá-
12 li w Sichem / rzéł do niego Iſrá-
el: Bráciá twoi páſá owce w Si-
13 chimie: podź poſle cie do nich.
14 * Który gdy odpowiedział: Goró-

Pierny
ſen Iozef
phón.

Drugi ſen
Iozephón.

*mieſkał iá-
ko obey.

*ſiedmna-
ſcie. H.
105. ph 05
ſe arſa brá-
cie.
*y donosił
nieſtawę ich
złá do oycá
ich. H.
*y iá ten
záś Iſáák
lat. 167.
Iáák
107.
Od początku
ſwátá Roku
2 2 4 4.
*to iest ro-
zmázych ni-
ezy farb.

wem

D wein/ rzekł mu: Jdź/ á obacz iesli
 15 sie wšyſtko ſzeſliwie powodzi brá-
 ciey twoiey y bydlu: á day mi znać co
 16 ſie dzieie. Poſłany z doliny Hebron
 przyſedł do Sichem: y nádeſedł go
 17 ieden mąż bładzacego po polu/ y ſpy-
 tał czego by ſukał: Á on odpowie-
 18 dział: Bráciey moiey ſukam: po-
 19 więdz mi tedy paſa trzody. Á rzekł
 20 mu mąż: Odeſli z mieyſcá tego: á
 ſłyſałem ie mówiącé: Póđmy do
 21 Dotháin. Poſedł tedy Jozeph za
 22 brácia ſwoia y nálaſz ie w Dotháin.
 E Á którzy wyzrawſzy go zdáleká/ niſli
 18 przyſedł do nich/ myſlili go zabić:
 19 Á mówili do ſiebie: Onoć idzie
 20 widosen: Póđcie zabiemy go y
 21 wrzucimy do ſtudnie ſtárey/ y rzeczem
 22 zły zwierz go poſart: á tam ſie poka-
 23 że/ co mu pomoga ſny iego. Á co v-
 24 ſłyſawſzy Ruben/ ſtarał ſie wybáwić
 25 go z rúk ich/ y mówił: Á nie zabiay-
 cie duſe iego/ ani wylérwáycie krwie/
 26 ále wrzúćcie go do ſtudnie téy która
 27 ieſt ná puſczy/ á rece wáſe zachoway-
 28 cie niewinne: á to mówił/ chcąc go
 29 wyrwáć z rúk ich y wrócić oycu ſwe-
 30 mu. Á Onet tedy ſkoro przyſedł do
 31 bráciey ſwey/ zewolekli go z onéy ſuknie
 32 długiey y wzorzyſtáy/ y wpuſćili go
 33 do ſtudnie ſtárey która nie miała wo-
 34 dy. Á vſiadſzy áby iedli chléb/ v-
 35 rzeli Jſmáelity podróżné iádąc z Gá-
 36 laad/ y wielbłądy ich noſzące kórze-
 37 nie/ y Reſine/ y ſtákte do Aegyptu.

26 Á rzekł tedy Judas do bráciey ſwey:
 27 Cóż nam pomoże iesli zabítemy brá-
 28 tá náſzego y zátáiemy krew iego?
 29 Á Lepiey że go przedamy Jſmáeli-
 30 tom/ á rece náſe niech ſie nie máżá/
 31 brát bowiemy y ciáło náſe ieſt: y przy-
 32 zwolili brácia ná mowy iego. Á
 33 gdy miáli Mádianitowie Kupcy/
 34 wyciągnawſzy go z ſtudnie/ przedáli
 35 go Jſmáelitóm za dwádzieſciá sre-
 36 bników/ którzy go záwieſili do Aegy-
 37 ptu. Á wróciwſzy ſie Ruben do ſtu-
 38 dnie nie nálaſz chłopięciá: Á ro-
 39 zdárſzy odzienię/ idąc do bráciey ſwey
 40 rzekł: chłopięciá niewidác/ á ia do-
 41 kąd póyde? Á wzięli ſuknie iego/ y
 42 we krwi koſlecáy które byli zabiłi omo-
 43 czyli. Poſlawſzy którzy by iá donieſli
 44 do oycá/ y mówili: Teſny náleſli: o-
 45 gláday iesli ieſt ſuknia ſyná twego
 46 czy nie. Á która poznawſzy oćiec/
 47 rzekł: Suknia ſyná mego ieſt/ zwierz
 48 okrutny ziađł go/ beſtia poſartá Jo-
 49 zephá. Á rozdárſzy ſukny/ oblókl ſie
 50 w włoſienice/ plácząc ſyná ſwego
 51 przez długi czas. Á gdy ſie zeſſly wſy-
 52 tkie dzieci iego/ áby vliżyli żalu oycó-
 53 wſkiego/ niechćiał przypuſćić pocie-
 54 ſzenia/ ále rzekł: Zſtapie do ſyná me-
 55 go plácząc do piekła: Á gdy on ták
 56 trwał w żałobie/ Á Mádianitowie
 57 przedáli Jozephá w Aegyptcie Puti-
 58 phárowi/ trzebińcowi Pháraóná
 59 hetmánowi żołnierſtwá.

Záprzeda-
ny do Egi-
ptu

Mádr. 10.
c. 11.

Suknia Ioz-
ephová
vkrwáwio-
na.

Ábo w wó-
w

Áby go cie-
szył. H.

Á do odehláni
gdzie oycowie
s. byli zátrzy-
máni, y ták
ſie ſyná ſpo-
dziewał zá-
ſtát.

25 Reſine y ſtákte] Co właſnie té imio-
ná znáczą niemożem pewnie wiedzic/ bo y
 26 żydowſkich ſamí żydzi niemożem wiedzic. Reſine
 27 iedni wykłádáia żywice/ Druzy Bálsam á
 28 bo Driákiev/ ſtákte rozumieia/ Mirthe ábo
 29 Máſtyka/ ábo tym co podobnégo.

28 Zá dwádzieſciá] Niektózy máia zá
 29 trzydzieſci/ ále żydowſkie y 70. y Láćinſkie
 30 lepiſe/ máia zá dwádzieſciá/ iáko o tym piſe
 31 Hieronym: in queſt: in Geneſi: Á choćia Pan
 32 Chriſtus był przedány zá trzydzieſci/ wſákie
 33 Jozeph w tym tylko był figura/ iſz iáko Jo-
 34 zeph przedány ieſt/ ták y Pan Chriſtus/ cho-
 35 cia nie ták drogo: bo niepotrzebá było áby
 36 ſugá był ták drogo przedány iáko Pan. Ále
 37 Zacháriáſz prorołował 11. 12. o trzydzieſci/ zá
 38 które przedány ieſt Pan Chriſtus.

35 Zſtapie do ſyná mego plácząc do
 36 piekła] Slovo żydowſkie h'aw ſcheol, Lxx.
 37 po Grécu adys/ wulgátá poſpolicie przekłá-
 38 da infernum/ ny piekłem zowiemy/ iáko též
 39 tu ná tym mieyſcu niemoże ſie ináczey przekłá-
 40 dáć. Áleż nowomi żydzi teraz to zowia gro-
 41 bem/ iáma/ rowem/ ſmierciá/ niemáiac w
 42 tym żadnégo ſwiádectwá/ żeby kó ták kiedy

przekłádat: wſákie y tu naprzód nie mo-
 43 że znáżyć grobu/ bo mówi Jákob/ iſz miał iſć
 44 do ſyná ſwego/ o którym rozumiał że go be-
 45 ſtue poſartý. Á ták niemiał grobu. Přetóž y
 46 Jákob gdy to mówił niemyſlił o grobie/ ále
 47 o odehláni piekielnéy/ do której ſie duſe wier-
 48 né ſgromadzály. Ániechay ſie nowotrzezieniec
 49 temu niedziwnie/ że y ſwieci do piekła ſtepu-
 50 ia. Pomiewáž rozmaite piekła ſa/ inſe ieſt
 51 piekło dla potępionych/ do którego ſwieci
 52 niechodzą: inſe záſie było piekło gdzie oycó-
 53 wie ſwieci/ do przyſciázi Jeſſyáſiá byli zátrzy-
 54 máni/ co zowie Piſmo Loném Abrahámo-
 55 wym. ſa y do tego inſe piekła o których ná in-
 56 ſym mieyſcu. Wſákie y to též trzeba wiedzic/
 57 iſz w piſmie s. podzáſ ſmierć zowie piekłem/
 58 á piekło ſmierciá/ y ták iedno miáſto drugie-
 59 go podzáſ kládzie/ iáko mamy Hoſe. 13. ver:
 60 14. gdzie wulgátá má/ W ybawie ie z miéti
 61 ſmierci/ w żydowſkim y Grécim ieſt z rúk
 62 piekła. Áleć to nie dlatego piſmo s. czyni/ że
 63 by ſmierć y piekło iedno/ máto znáżyć/ gdyž
 64 inſa ieſt ſmierć á inſe piekło/ iáko máſz Pfál:
 65 54. ver: 16. zowia tedy podzáſ piekło ſmier-
 66 ciá/ á ſmierć piekłem/ iſz przed meſá páná
 67 Chriſtuſowá weſpolet to bywáło y ſmierć y

Grób nie ieſt
piekła.

O tym czyta-
1. Król. 28.

Brácia ná-
deſz oſmier-
ci Jozephá.
Á ſnów miſtr.
H. ábo ſklá-
dác.

Niáky 42.
c. 12.

Áby báwił
go. H.

Wzruczony
do ſtudnie
ſká.

Ábo máſtika.

Jozeph prze-
dány zá dwá-
dzieſciá sre-
brnych.

Iákob do kó-
régo' piekła
ſedł.

zstąpienie do piekła. Przeto też jedno za drugie kładzie. Ale przedsie różne rzeczy znaczą. Czytaj v Hozeasza 13. ver: 14. Job. 14. ver: 12. ver: 13.

Trzebieńcami] Tak zowie przelozone nad komora królewską / i spolicie takowi trzebieńcami byli / chocia podczas niektórych żony mieli / iako ten miał niżej 49.

ROZ. XXXVIII.

Egóż czasu od siedsży Judas od bracię swę / zstał do meza Odolamitkiego na imie Hiram. A wyzwał tam córke człowieka Chananeyskiego imieniem Sue: y poiąwszy ją żone / wseł do nię. Która poczęła y porodziła syna / y nazwał imie ieg Her. A zasje począwszy plód narodzonego syna nazwała Onan. Porodziła też trzecię: którego nazwała Selá / po którego narodzeniu wiecéy rodzić przestala. A Judas dał żone piéworo: dnemu swemu Her / imieniem Thámár. A Her był piéworodny Judy zlosliwy przed oblicznością P A N S K A: y od niego zabít iest. Rzekł tedy Judas do Onana syna swego: Wnidz do żony brata twego / a złącz sie z nią / abyś wybudził nasienie bratu twemu. On widząc / że sie nie iemu synowie rodzić mieli / gdy wchodził do żony brata swę / wypuszczał nasienie na ziemię / aby sie dzieci imieniem brata iego nie rodziły. A z téy przyczyny zabít go PAN / że rzecz brzydliwą czynił. A przetoż rzekł Judas Thámárze niewiastce swoię: Bądź wdowę w domu oycá twego aż wroscie Selá syn mój: bał sie bowiem by y on nie umarł / iako bracia iego. Która posła / y mieszkala w domu oycá swego. A gdy minelo wiele dni / umarła córka Suego żona Judasowa: który po żalobie wzięwszy po ciepienie / siedł do strzygacych owcé swé sam y Hiram owcarz trzody Odolamita / do Thámnas. A powiedziano Thámárze / że swiekier ię idzie do Thámnas na strzyżenie owiec. Która złożywszy śaty wdowstwa / wzięła na sie rabeł a odmieniwszy śaty / wsiadła na rostań drogi / która wiedzie do Thámnas: dla tego / że już był dorósł Selá / a nie wzięła go za meza. Która wyzawszy Judas /

miniemal żeby była wfetecznicá: bo była nakryła twarz swoie / aby ię niepoznało: A wfedłszy do nię / rzekł: Dopusć mi abym miał sprawę z tobą: bo nie wiedział żeby iego niewiastką była. Która gdy odpowiadziała: Co mi dasz / żebyś zajął obcowania mego: Rzekł: Posłec koziętką z trzód. A gdy zaś ona rzekła: Dopuszczę czego chcesz / iesli mi dasz zastawę aż przyślesz co obieciałeś. Rzekł Judas: Co chcesz / abym ci dał w zastawie: Odpowiedziała: Piérścien twój / y manelle y laste która w rece trzymasz. Na iedno tedy zescie niewiastką poczęła. A powstałszy posła: y złożywszy odzienię / które na sobie miała / oblokła sie w śaty wdowstwa. A posłał Judas koziętką przez pasterzów swego Odolamite / aby odebrał zastawę która był dał niewiastce: który nie znalazł ię / pytał ludzi miejscá onę: Gdzie iest niewiastka która siedziała na rostań. A gdy wszyscy odpowiedzieli / że nie była na tym miejscu nierządnicá: Wrócił sie do Judy y rzekł mu: Nie znalazłem ię: lecz y ludzie miejscá onęgo powiedali mi / że tam nigdy nie siedziała wfetecznicá. Rzekł Judas: Niechże sobie ma: Kłamstwo iście nam zadać niemożę / iam posłał koziętkę / która była obiecała / a tyś ię nie znalazł. Alie po trzech miesiącach powiedziano Judzie / mówiąc: Wystąpiła Thámár niewiastka twoja / y zda sie że sie żywot ię wzdyma. A rzekł Judas / Wywiedzcie ją aby była spalona. Która gdy wiedziono na śmierć / posłała do swiekra swego / mówiąc: Z tego meza którego té rzeczy są / iam poczęła: poznay czy to piérścien y manella y lasta. Który poznawszy swé dary rzekł: Sprawie dlowsza nad mię / zem ię nie dał Seli synowi memu. Wszakóż wiecéy ię nie vznał. A gdy przychodził czas porodenia / włożyły sie bliźnieta w żywocie: a w samym wychodzeniu dziatek / ieden wyscibit rękę / na której baba wwiązala nic czerwona / mó

Małżeństwo Iudy.

I. Par. 2. 2.

Num. 26. b 19.

A był w Cherybie gdy go porodziła. H. ale lepię w textie. Hier.

Num. 26. c 19

Sprośności y pokananie synów Iudy.

Wrócił.

Ten był ubycy ię iesli wdowazostła bez potomstwa / nie chodziła za mężem w infty dom: Ale w onym domu pierwszym mgła sukala.

Esh-sua H.

rowarzys. H

Abó letnik.

bo widział. H.

H.

Abó chustka abó płaszcz. y wseł do nię / y poczęła z niego. H.

przez towarzysza swęgo. H.

nierządnicá.

abyśmy nie byliną wzgardz. H.

z porobstwa H.

H.

Judas grzech swój vznał.

Math. 1. 23.

Thámár porodziła.

Czemus oddzielił na sobie oddzielenie? H, to jest, czemuś przerwał błonkę?

28 wigac: Ten naprzód wynidzie. Ale
29 gdy on zaś wciągnął rękę / wyszedł
drugi: y rzekł: niewiasta: Czemu
przerwana jest dla ciebie przegródka?

30 y z téy przyczyny nazwano imię iego
Phares. Potym wyszedł brat iego /
na którego rece była nie czerwona:
którego nazwała Zará.

Phares פָּרֶז
oddzielenie.

Zará זָרָא w
schodzący. H.

17 Koziółka z trzód] jest Hebraismus, y
mączy koziółko młodzieńcze które iesze za
matką chodzi. I tak pospolicie tym podobne
słowa wykładac się mają tak Dan. 8. Hircus
Caprarum Koziółek / to jest / koziółko młode /

także y insze. Gen. 38. wedle żydowskiego tery-
tu. 1. Esdra 6. Dan. 6.

29 Przegródka] to jest błonka która płód
bywa wwiniony / która też przerwawszy rodzi
się. Po łacinie te błonki nazwane są secundae
i z dziećciem wychodzą.

ROZDZIAŁ XXXIX.

Ioseph prze-
dany Puz-
tipharowi.

1 **J**oseph tedy był
zawiedzion do Aegy-
ptu / y kupił go Pu-
tiphar / trzebieniec
Pharaonów / he-
man wojska / mąż
Aegyptianin z reku

2 Ismaelitów / od których był przywie-
dziony. A był PAN z nim / y był me-
żem we wszystkich szczeniach postę-
pując: y mieszkali w domu pana swo-
go / który bardzo dobrze wiedział że
3 PAN jest z nim / a iż wszystko co czy-
nił / on szczęścił w reku iego. A na-
4 lazł Jozeph łaskę przed panem swo-
im / y służył mu: od którego będąc
przełożonym nad wszystkim / rzadził
dom sobie powierzony y wszystko co mu
było zlecono: A błogosławił PAN
5 domowi Aegyptianina dla Jozephá:
y rozmnożył tak w domu / iako y na po-
6 lu / wszystkie majątności iego: y mo-
czym innym niewiedział / jedno o chle-
bie którego pożywał. A Jozeph był
piękny twarzy / y wdzięczny na we-
7 zreniu. Po wielu tedy dni / obróciłá
páni iego oczy swe na Jozephá / y rze-
8 kłá / Spiżemna. Który żadnym spo-
sobem nie chcąc zezwolic / na zły wzy-
nek / rzekł do niej: Oto Pan mój /
dawszy mi w moc wszystko / niewie co
9 ma w domu swoim: y niemam za-
dnej rzeczy która by nie była w mocy
mojej: abo czego by mi nie poruczył /
prócz ciebie któraś jest żona iego: iá-
kóż tedy moge te złość uczynić / y z-

10 grzeszyć przeciw Bogu memu: Tę-
C kamic słowy na każdy dzień / y niewi-
11 sta przytrzymała się młodzieńcowi: y on
się zbierał cudzołóstwa. A przyda-
12 lo się dnia jednego / że Jozeph wszedł
do domu / y sprawował coś bez po-
mocników: a ona wchwyćwszy kray
13 sarty iego / rzekłá: Spiżemna. Który
zostawiwszy w rece iey płasz / wciął /
y wyszedł precz. A gdy wyzwała nie-
14 wiastá sarte w rekach swoich / a iż by-
ła wzgardzona / zawolała do siebie
ludzi domu swego / y rzekłá do nich:
Oto wprowadził meżá Hebreyską
aby nas nągrawał: wszedł do mnie /
aby leżał zemną: a gdym ja zatrzy-
15 knęła / y usłyszał głos mój: zostawił
16 płasz którym trzymała / y wciął
precz. Tę znáł tedy wiary / płasz
D zatrzymany wkażáł meżowi / gdy się
17 wrócił do domu / y rzekłá: Wszedł
do mnie niewolnik Hebreyski / któ-
regos przywiódł aby mnie nągrawał:
18 a gdy usłyszał zem wolała / zostawił
płasz którym trzymała / y wciął
19 precz. To gdy usłyszał Pan / a
nazbyt przedko wierząc słowam żony /
20 rozgniewał się bardzo. A dał Jozef-
phá do ciemnicy / gdzie więźniów kró-
lewskich strzeżono / y był tam w zam-
21 knieniu. PAN iednak był z Jozef-
phem / y smilował się nad nim /
dał mu łaskę przed oblicznością prze-
22 łożonego nad ciemnicą / który po-
dał w reke iego wszystkie więźnie któ-
rzy byli w ciemnicy / a cokolwiek się
23 działo / pod nim było. A niewiedział
niczym / zwierzywszy iemu wszystkie
go: PAN bowiem był z nim / y szczę-
ścił wszystkie sprawy iego.

a iż wciął.
H.

Niewinnie
oskárżony.

Bóg błogos-
ławi Pu-
tipharowi
dla Jozef-
phá.

H.
Ioseph nie
zezwała
na grzech.

Psal. 104
b II.

Dowięć
nia dány.

Smilował
się Bóg nad
Iosephem.

ROZDZIAŁ XL.

O Gdy sie tak
stało/trafiło sie że
przewinili² dwa
rzebieniecy/ Pod-
czaszy króla Aegi-
pskiego/ y piekarz
pánu swemu. ² A

rozgniewawośy sie ná nie Pháraon/
(bo ieden był przelożony piwnicz-
nych/ á drugi nád piekárzmi) ³ dał ie
do ciemnice hetmána żołnierzów/ w
którey był więzieniem y Ioseph. ⁴ Ale
śroź ciemnice pomczył ie Iosepho-
wi/ którym téż służył: wyszło nieco
czasu á oni pod strażą byli. ⁵ A mieli
obádwá sen nocy iednéy według wy-
kładu im przystoynego: ⁶ do których
gdy wszedł Ioseph ráno/ y wyzwał ie
śmucnie/ ⁷ zopytał ich mówiąc: Cze-
mu śmucniycyśa iest dziś nád zwyczaj
tworz wászą: ⁸ Któzy odpowiedzie-
li: Widzieliśmy sen á niemáś ktoby
nam wyłożył. ⁹ A rzekł do nich Jo-
seph: Jali nie Boży iest wykład:
powiedzcie mi coście widzieli. ¹⁰ Po-
wiedział piérwśy przelożony piwni-
cznych sen swóy: Widziałem przed
sobą winny szcep / ¹¹ ná którym były
trzy gálaski / zmienagła wyrastájąc
w pakowie / á po kwieciu iągody do-
stawájące: ¹² y kubek Pháraónów w
rece moiey: wziąłem tedy iągody y
wycisnąłem w kubek którym trzy-
mał/ y podałém kubek Pháraónowi.
¹³ Odpowiedział Ioseph: ten iest snu

wyklad: Trzy gálaski/ sziesze trzy
dni: ¹⁴ po których wspomni Pháraó
ná posługi twoie/ y przywróci cie ku
piérwśemu stanowi: y podaś mu ku-
bek według wrzedu twégo/ iákos przed-
tym zwykł był czynić. ¹⁵ Tylko pámie-
tay ná mie gdy sie bedziesz miał do-
bze/ á uczyn zemną miłosierdzie/ á
bys námiemil Pháraónowi/ izby mie
wyrwiodł z téy ciemnice: ¹⁶ bo krądzie-
ża wzięto mie z ziemie Hebreyskiej/ á
tu mie do tego dołu niewinnie wsá-
dzono. ¹⁷ Widząc przelożony nád pie-
kárzmi iz mądrze sen wyłożył/ rzekł:
Jam téż widział sen: zem trzy kóse
máki miał ná głowie moiey: ¹⁸ á w
iednym kósu który był nawyszy/ nió-
złem wśelákie potrawy / które prze-
mystem piekárskim czynione bywá-
ia/ á ptacy iedli z niego. ¹⁹ Odpowie-
dział Ioseph: Ten iest wyklad snu:
Trzy kóse/trzy dni iesze sa: ²⁰ po któ-
rych wezmie Pháraó gárdło twoie/ y
zawieśi cie ná krzyżu/ á ptacy beda
obierác ciało twoie. ²¹ Dzień trzeci po-
tym był národzenia Pháraónowego:
który uczyniwszy wielką wese slugóm
swoim/ wspomniál przy dobrej my-
śli ná przelożonego piwnicznych / y
ná starszego nád piekárzmi. ²² A przy-
wrócił iednego ná miejsce swé/ áby
mu kubek podawał: ²³ á drugiego o-
biesił ná subienicy/ áby sie praw-
dą wykládájącá zysciła. ²⁴ A przed sie-
cią szczęsnym powodzeniem przelożo-
ny piwnicznych przepomniál wyklá-
dającá swego.

ROZDZ. XLI.

W Dwu Lat
widział Pháraó
sen. ² Zdáło mu sie
że stał nád rzeką/
z której wycho-
dziło siedm króro-
pieknych y bárzo
tłustych: y pásły sie ná miejscach
mokrych. ³ Drugie téż siedm wyná-
rzały sie z rzeki śpietnie y chude: y pá-
sły sie ná samym brzegu rzeki ná miej-
scach zielonych: ⁴ y pożarły one któ-
rych żywona piekność y tłustość ciá-
ła była. ⁵ Oucuiwśy sie Pháraón /
znorow zasnął/ y widział drugi sen:

siedm kłosów wychodziło z iednego
żóźblá pełnych y cudnych: ⁶ drugich
téż także wiele kłosów szupłych y z-
warzeniem zaráżonych wyrastáło /
y pożerájące wszystkie cudność piérw-
śych. ⁷ Oucuiwśy sie Pháraó ze snu /
y ráno stráchem zdiety postął do
wsytkich wieszczków Aegyptu/ y wsy-
tkich medzców: y przyzwanym po-
wiedział sen: á nie było ktoby wyło-
żył. ⁸ Tám dopiero wspomniawośy
przelożony nád piwnicznymi / rzekł:
Wyznam grzech swóy: ⁹ Roz-
gniewány król ná slugi swé/ mnie y
przelożonego nád piekárzmi kazał
wrzucić do ciemnice hetmána żołnie-
rów: ¹⁰ gdzie iednéy nocy obádwá

biśły. H.
Sen pies-
karsá.

ná drzewie.
H.

H.
iáko im był
wyłożył Io-
seph. H.

Drugi sen
o siedmi
kłosách.

Podaszy
wspomniál
ná Iose-
phá.

widzieliśmy

H.

Podaszy
y piekarz
Pháraó-
nów wśá-
żeni.

Ioseph
służy wię-
zióm.

Sen pod-
asiego ny
kláda.

Piérwśy
sen Pháraó-
nów o sie-
dni nos-
lád.

Ioseph wys
prowądo-
ny z wię-
znic.

*nie ia ale Bóg
Simmachus.
Hier.

*jedną rzecz
znaczy.

Wykład
słów Pha-
raonowych.

12 widzieliśmy sen oznajmiałacy przy-
stępcy. Był tam młodzieniec ze
13 bryczył tegóż hetmána nad żołnierz-
mi służebnik: któremu siry powiedzia-
14 wszy. * Oślyseliśmy/ cokolwiek potym
15 skutek rzeczy pokazał/ bom ia przy-
wrócon jest na urząd mój: a onęgo
16 na krzyżu zawieszono. * Włóczył miast
na rozkazanie królewskie wywiedzio-
nego z ciemnice Iosepha ostrzyżo-
17 no: a odmieniwszy fátę stawali przed
nim. * Któremu ón rzekł: Miałem
18 siry/ a miałem żeby wyłożył: które
19 słyszał że ty bardzo mądrze wyklá-
20 daś. * Odpowiedział Ioseph: Be-
21 zemnie Bóg odpowie/ rzeczy szesli-
22 we Pháraonowi. * Powiedział tedy
23 Phárao co widział: Zdalo mi się że
24 stał na brzegu rzeki/ a siedm krów z
25 rzeki występowało bardzo piękne y
26 tłustego ciała/ które na pasęcy lugo-
27 wiśta trawę iadły. * Ali po tych wy-
28 sły długie siedm krów tak spetne y
29 chude/ że nigdy takich w ziemi Ae-
30 gypcie nie widział: * które zjadły y
31 strawiły piernose/ * żadnego zna-
tu sytości nie dały: ale takowaz chu-
dosć y spetność gnusniały. * Cz-
22 tkaż się znowu twarzą zasnawszy/
23 * Widziałem sen: siedm kłosów wy-
24 rastało ze źdźbła iednego pełnych y
25 bardzo pięknych/ a po nich długie
26 siedm cienkich y zwężeniem zarázo-
27 nych ze źdźbła wychodziło: * które
28 piernosych piękność pożarty. Powie-
29 działem sen wieszczóm: ale miałem
30 żadnego co by wyłożył. * Odpowie-
31 dział Ioseph: sen królewski ieden
jest: co Bóg ma uczynić/ oznajmił
Pháraonowi. * Siedm krów pie-
26 knych y siedm kłosów pełnych: siedm
27 lat są żywnych: y iedno znaczenie słu-
28 zamykaia. * Siedm też krów chudych
29 a spetnych/ które wysły po nich/ y
30 siedm kłosów cienkich y wiatrem wa-
31 rzającym zaráżonych/ są siedm lat gło-
du przyszłego. * które się tym porząd-
kiem wypełnią. * Oto przyda siedm
29 lat żywności wielkiej po wszystkich zie-
30 mi Egypcie: * po których nastą-
31 pią długie siedm lat takiego nieuro-
dzaju/ że się zapomni wszystkich obfi-
tość przeszła/ głód bowiem popsuie
wszystkie ziemie/ * a wielkość obfi-
tości/ wygubi wielkość niedostatku.

32 * Ażes powtóre widział sen tu też je-
33 rzeczy należący: znák jest pewności/
34 że się stanie mowa Boża/ y przed-
35 sie wypełni. * Teraz tedy niech opá-
36 trzy król meża mądrego y dowcipne-
37 go/ a niech go przeloży nad ziemią
38 Egypcką: * który niech postanowi
39 urzędniki po wszystkich krainach: a
40 piątą część wrodzaju przez siedm lat
41 żywnych/ * które już teraz przyda/
42 niech zbiera do gurnien: a wszystkie
43 zboże pod mocą Pháraonową niech
44 sypané y chowane będzie po mie-
45 ściach: * a niech się nągotnie na
46 siedm lat przyszłego głodu/ który ma
47 ucisnąć Egypcy/ a niech nie ginie zie-
48 miá od niedostatku. * Podobala się
rada Pháraonowi y wszystkim sługom
iego. * A mówił do nich: Izali mo-
żemy náleść takowego meża/ który
by ducha Bożego pełen był: * A rzekł
do Iosepha: Pomiędzy Bóg wka-
zał to wszystko co mówił: izali medz-
40 siego y podobnego tobie náleść bede-
41 mógt? * Ty będziesz nad domem mo-
im/ a na rozkazanie wst twoich wszy-
tek lud posłuszen będzie: sama tylko
42 stolica królestwa/ przodkowieci be-
43 de. * A rzekł iesze Pháraon do Iose-
44 pha: Oto postawiłem cie nadewszy-
45 tka ziemią Egypcką. * A zdiął pier-
46 ścién z reki swej/ y dał ji ná reke ie-
47 go: y wbił go w fátę Biziorową/ y
48 włożył lánecuch złoty ná syie iego.
* A kazał mu wsieść ná swój wózy
wóz/ a woźny wołał/ aby się wysy-
przed nim klániali/ y wiedzieli że był
przełożonym nadewszystką ziemią Ae-
gypcką. * A rzekł iesze król do Iose-
pha: Jam jest Pháraon/ bez twego
rozkazania niepodniesie żaden reki
45 albo nogi we wszystkiej ziemi Egyp-
46 tkiej. * A odmienił imie iego/ y nazwał
go ięzykiem Egypckim/ Zbawicie-
lem swiata. * A dał mu za żonę Ase-
neth córkę Putiphara káplana Heli-
opolskiego. Wyjechał tedy Ioseph
46 ná ziemie Egypcką. * (a trzydzieści
47 mu lat było gdy stanął przed oblicz-
48 nością króla Pháraona) y obiachał
wszystkie krainy Egypckie. * A przy-
szedł wrodzaj siedmi lat: a zboże w
snoży powiązane zwięziono do gu-
rnien Egypckich. * Wszystkie też ob-
fitość zboż po wszystkich mieściach sy-

Rada Iose-
phowa.

*pod ręką.H.

Ioseph stał
pánem
Egypcu.

*rozkazania
twemu.

Psal. 104.
b 21.
1. Mach. 2.
f 53.
Dzie. 7. b 2.

Ioseph
zbawiciel
swiata.

Przeględo ro-
ku wmarł był
Isaák lat 180
gdy Iakub był
lat 120.

niż. 48. c. 20
49. a. 5.
Synowie
Iosephowi

Manasses
מנשס
mnień
Hier.

Ephraim
מפרים
Roz-
mnożenie
Hier.

Ioseph zbá-
wiciél swiá-
tá.

Iákov po-
sła syny
do Aegy-
ptu po ży-
wność.

nie przysła
śmierć. H.

Toszał brá-
cia Ioseph.

kusi brá-
cia.

49 páná bylá. ¹ A był taki dostátek pše-
nice / że sie piaskowi morstkiemu rów-
náła / á obfitość miáre przesiágála.
50 ² A vrodzili sie Iosephowi dwa sy-
nowie przedtym niż głód zaśedli: któ-
51 ré mu vrodziła Aseneth córka Puti-
phára káptaná Heliopolstkiego. ³ A
názwał imie pierworodnéž Mánás-
ses / mówiąc : Zapomnieć mi dáł
52 Bóg trudności moich / y domu oycá
mého. ⁴ A imie wtórégo názwał E-
phraim / mówiąc : Dáł mi Bóg v-
53 rósć w ziemi vbóztvá mégo. ⁵ Gdy
tedy minelo siedm lat żywności / które
54 były w Aegyptcie : ⁶ poczęły przycho-
dzić siedm lat niedostátku / które był

45 Zbáwiciélem swiátá] w Żydowskim
jest / Záphenáth Páneách / które słowa niesáć
Żydowskie / ále Aegyptstkie / y przeto według ie-

przepowiedział Ioseph : y po wšyt-
kim świecie głód przemógl : á we
wšyttkiej ziemi Aegyptstkiej był chléb.
55 ⁷ Której gdy głód dokuczał / wołał
lud do Pháraóna żywności prosiąc.
Który im odpowiedział : Idźcie do
Iosephá / á cokolwiek on wam rze-
56 cze / czynćcie. ⁸ A głód brát moc co
dzień po wšyttkiej ziemi / y otworzył
Ioseph wšyttkie gumná / y przeda-
wał Aegyptianóm : bo y onych głód
57 był vciśnał. ⁹ A wšyttkie Prowincye
przyjeżdżały do Aegyptu / áby kupo-
wały żywność / á nędze niedostátku
vlżyły.

Głód w
Aegyptcie.

¹⁰ bo głód wiel-
ki był po
wšyttkiej
ziemi. H.

żyłá Aegyptstkiego własnje znáczą Zbáwiciela
swiátá : chocia według Żydowskiego mogą
znáczyć Tájemnic wykládaczą. Hier. in Tra-
dit. Hebr. in Gene.

ROZDZ. XLII.

Vslyšawszy
Iákov / że żywność
przedawano w
Aegyptcie / rzekł
Synóm swoim :
Czemuniedbacie-
2

3 nice przedáig w Aegyptcie / iedźcie / á
nákupcie nam potrzeb / ábyśmy żyć
mogli / á nie miszéli niedostátkiem.
4 ¹ Jáchawszy tedy dziesiec bráćiej Jo-
zephowych / áby kupili zboža w Aegy-
ptcie / ² á Benjáminá zátzymał do-
má Iákov / który był rzekł bráćiej ie-
go / by snadz ná dródze nie vciérpiał
5 co złego / ³ wiácháli do ziemi Aegy-
ptstkiej z drugimi którzy iácháli kupo-
wac : á głód był w ziemi Chánáney-
6 stkiej. ⁴ A Ioseph był ksiáżeciém w
ziemi Aegyptstkiej / y podług woléy
7 iego ludzióm przedawano zboże. A
gdy mu sie poklonili brácia iego / ⁵ y
poznał ie : iákoby do obcych przysto-
8 szym mówił / pytájac ich : Zkádesćie
przysli : Którzy odpowiedzieli : z zie-
mie Chánáneystkiej / żebyśmy kupili
9 potrzeb ku żywności. ⁶ A wšákże sam
brácia poznał / od nich nie był po-
znány. ⁷ A wšpomniawszy ná syny któ-
10 ré kiedjs widział / rzekł do nich : Spie-
gowiesćie : przysliście wypátrować
slábsie mieyscá ziemi. ⁸ Którzy rzekli :

11 Nie tak iest / Pánie / ále słudzy twoi
przysli áby kupili żywności. ⁹ Wšy-
scyśmy synowie mežá iednégo : ¹⁰ Spo-
koymisny przysli / á nie złego słudzy
twoi nie myslá. ¹¹ Którym on odpo-
wiedział : Ináczey iest : przysliście
przypátrować sie nieobronnym miey-
12 scom téy ziemi. ¹² A oni rzekli : Dwa-
násćie słudzy twoi brácia iestesmy /
synowie mežá iednégo w ziemi Chá-
nánaystkiej : namłodszy przy oycu iest /
13 á drugiego už niemá. ¹³ Tóć iest / prá-
wi / com rzekł : spiegowiesćie wy.
14 ¹⁴ Już was teraz doświadczé / przez
Pháraónowé zdrowie / nie wynidzie-
cie ztąd / áž przydzie brát wáś na-
15 mniemy. ¹⁵ Poslićcie z was iednégo /
á mech go przywiedzie : á wy będzie-
16 cie w więzieniu / áž będzie doświad-
czono cóście rzekli / iesli prawdá iest
ábo fałš : bo ináczey przez zdrowie
Pháraónowé spiegowie iestesćie. ¹⁶ A
17 dáł ie pod stráž do trzech dni. ¹⁷ A
dnia trzeciego wywiedzionym z ciem-
18 nice rzekł : Uczyńcie com powiedział /
á żyć będziecie : bo sie Boga boie :
19 ¹⁸ Iesliście ¹⁹ spokoyni / brát wáś ieden
mech będzie zwiázan w ciemnicy : á
wy iedźcie / á wieźcie zboże któresćie
20 kupili do domów wáśych / ²⁰ á brátá
wáśego młodsžé do mnie przywiedź-
cie / ábym móv wáśych doświadczyc
mógl / á żebyście niepomarli. Uczy-
21 nił iáko był rzekł / y mówili ieden do

¹ prawdziwie
my nie ieste-
śmy spiego-
wie H.

² przysięgam.

Dáł ie do
więzienia.

³ prawdziwi.
H.

⁴ Niż. 43. a. 5.

drugiego :

Wspomnia
nia na
grzech swóy
aż dwadzie
siętego roku.

Wyszy 37.
c. 22.

Symeon.
wzięciem.

Wrócili
się do Iá-
kobá.

Przysięga
Iosephá.

Piekło nie
znaczy gro-
bu.

Wróćcia
się bracia
Iosephowi
z Beniami-
nem do
Aegyptu.

drugiego : Słusznie to cierpiemy / bo-
smy zgrzeszyli przeciw bratu naszemu /
widząc utrapienie dusze jego / gdy się
nam modlił / a niewysłuchaliśmy :
dla tegoż przyszedł na nas ten kłopot.
Z których ieden Ruben / rzekł : A
zam wam niemówił : Nie grzeszcie
przeciw dziecięciu : a nie słuchaliście
mnie : otóż karwie tego dochodzą. A
niewiedzieli żeby rozumiał Jozeph :
Przeto iż przez tłumacza mówił do
nich. A odwrócił się trochę y płá-
kał : a wróciwszy się mówił do nich.
A wzięwszy Symeona / y związawszy
przy nich / kazał sługóm aby napełni-
li wory ich psenicą / a iżby odłożyli
pieniądze każdego w workach ich /
dawszy nad to strawy na drogę : któ-
rzy tak uczynili. A omi miosąc zboże
na oślach swoich porachali. A ie-
den otworzywszy wor / aby dać iść by-
dleciu w gospodzie / wyjrzawszy pie-
niądze na wierzch worka / rzekł brá-
ciey swey : Wrócono mi pieniądze /
owo ie mam w worze. A zdumiawszy
się y zátwożywszy / ieden z drugim
mówił. Cóż to jest co nam Bóg u-
czynił : A przyiachali do Jákobá o-
cá swego do ziemie Chananeyskiej / y
powiedzieli mu wszystko co się im przy-
dało / mówiąc : Mówił do nas Pan
ziemie frogs / y miał nas za spiegi-
krainy. Któremuśmy odpowiedzie-

li : Spokojni jesteśmy / ani żadney
zdrády myślimy. Dwanaście brá-
ciey nas z iednego oycá wrodzeni ie-
stemy : iednego już niemáß / namłod-
szy przy oycu naszym jest w ziemie Cha-
naneyskiej. Który nam rzekł : Tak
doznam iżescie spokojni : Bratá wá-
szego iednego zostawcie w mnie / a ży-
wności domóm wáßym potrzebney
nabierzcie y iedźcie / a bratá wáßego
namłodszego przywiedźcie do mnie /
abych wiedział iżescie nie spiegowie-
y tego który jest w więzieniu / żebyście
zás wziąć mogli : a napotym żeby-
ście mieli wolność kupowania co
chcecie. To powiedziawszy gdy zbo-
że wysypowali / nálażł każdy na wierz-
chu worów zawiązane pieniądze : a
gdy się wszyscy polekali / rzekł ociec
Jákob : Sprawiliście / zem bez dzie-
ci : Jozephá już niemáß / Symeona
trzymając w więzieniu / a Beniaminá
wezmiecie : ná mie się to wszystko złé
obálilo. Któremu odpowiedział Ru-
ben : Dwu synów moich zabiy / ieslić
gó zás nie przywiodę : day go do reki
moiey / a ia go tobie wróce. Ale on
rzekł : Nie poydź syn mój z wami :
brát iego umarł / a ten sam został / ie-
sli mu się co przeciwnego przyda w
ziemi do której się bierzecie / tedy do-
prowadźcie siedziwość moie z jáło-
ścią do piekła.

prawdziwi
ábo próci. H

Pieniądze
znależli w
workach

oferowaliście
miej. H.

Iákob nie-
chce wystát
Beniami-
ná.

ymrze. H.

to jest do Ió-
ná Abráhá-
mowego gdzie
sprawiedliwi
po śmierci
byli zatrzy-
máni.

Przez zdrowie Pharaonowé J PRzez
zdrowie Pharaonowé przysięgając / przez
Bogá przysięga / iż zdrowie y żywot człowię-
cy jest od Bogá. A chociaż wiedział iż nie by-
li spieganí / wszákże to nie było krzywopry-
śtstwo / bo on nie przysięgał ná to / iáko by
prawdziwie spieganí byli : Ale żeby się
pewnie spieganí bydy okazali / gódieby tego
niewiedzieli / że mieli iescie młodszego bratá /
iáko sami powiádali : A ná to mógł bez zá-
dnego fałsu przysięgać.

Doprowadźcie siedziwość moię z já-
łostí do piekła. J A tu choćby nabórzyey
Hereticy chcieli / piekło nie znaczy grobu.

Dla tego iż ani słowo Łacínskie tego właśnie
znaczy / ani téż Żydowskie *hew* Sheol, niáß
sto którego 70. Tłumacze po Grécu *kláda*
adys / co właśnie znaczy piekło / nie *ta* *Pos* co
znaczy Grób. A tak iáko wyszy 37. ver. 35.
także y tu mówi Jákob że według dusze miał
iść ná miejsce swietych Oyców. Jáko by
rzekł / będziecie mi przyczyna śmierci / y w sta-
rości pórde z jáłostí do piekła / to jest ná
miejsce Oyców swietych. O tymże miejscu
rozumie nżey 44. ver. 25. Tak téż to wyklá-
da Chriř. Hom. 4. in Marcum. y Hiero. Eccl.
3. gdzie téż przywodzi słowá Iob. 14. y Greg. 12.
Moral. cap. 6. y lib. 13. c. 16. 17. czytay wyszy 37.
ver. 35.

ROZDZ. XLIII.

Dziś czasem
głód wszystko zje-
mie bázro ściślat.
A gdy strawili
żywność którą by-
li przywieźli z Ae-
gyptu / rzekł Já-

kob do synów swoich : Wróćcie się / a
nákupcie nam trochę żywności. Od-
powiedział Judás : Wypowiedział
nam mąż on oświadczać się pod
przysięgą mówiąc : Nie wyzrycie o-
blicza mego / iesli bratá wáßego ná-
młodszego nie przywiedźcie z sobą.
Jesli tedy chcesz go posłać z nami /
poiedźmy spólem y nákupiemy po-

H.

Mys. 42
d 20.Nis. 44. g 12
Ia r 62 g 24Balsamu.
Abu orze-
chów lasko-
wych. H.Ioseph kas-
ze gotować
i ść dla
bratniej.Lekcja sie
bracia Iose-
phowi.

5 trzeb: ale iesli niechcesz / nie poie-
dziemy: Mąż bowiem iakośmy nie
raz rzekli / wypowiedział nam mó-
wiąc: Nie wyrzycie oblicza mego
6 bez brata waszego namłodszego.
B Rzekł im Izrael: Na moiescie to
7 niedze uczynili / jesteście mu powiedzie-
li / i z innego macie brata. A oni od-
powiedzieli: Pytał nas on człowiek
porządnie o rodzie naszym: iesli ociec
żyw: iesli mamy brata: a myśmy od-
powiedzieli temu porządkiem wedle
tego o co pytał: Izaliśmy mogli wie-
8 dzieć że miał rzec: Przywiedźcie brá-
tá waszego z sobą: Judás też rzekł
oycu swemu: Posli dziecię zenną / że-
bychmy poiechali a żyć mogli: byśmy
9 nie pomarli my y dziatki nasze. Ja
biorę dziecię / z ręki moiey dochodzi
go / ieslić go nie przywiodę a nie wró-
ce tobie / bede winien grzechu prze-
10 ciu tobie na wszelki czas. By była
nie przeszkodziła odwołka / i uzbysmy
11 byli długi raz przyiachali. Izrael te-
C dy ociec ich rzekł do nich: Jesliż tak
potrzeba niesie / uczynicieś co chcecie:
nabierzcie co lepszych pożytków zie-
mie w naczynia wasze y doniescie me-
żowi dary / troche resiny / y miodu / y
12 storaku / skątku y terebintu y migda-
łów. Pieniądze też dwoie miesiąc z
sobą / y one któreście znaleźli w wor-
13 kach odnieście / by sie śnac omyłka nie
stało: ale y brata waszego weźmiecie /
14 a iedźcie do meża. A Bóg mój w-
szechmocny niechay go wam uczyni
łaskawym: y niech odesle z wami brá-
tá waszego którego trzymam: y tego
15 Beniamina: a ia iako osierociąły bez
dziatki bede. Wzieli tedy meżowie
16 dary y dwoie pieniądze y Beniamina:
y iachali do Aegyptu / y stáli przed
Jozephem. Które on wyrzawszy y
Beniamina z nimi / roztązał śafarzo-
17 wi domu swego / mówiąc: Wpro-
wadź meze w dom / a nabij bydła / y
nagotuy ucze: bo zenną beda iesc
w południe. Uczynił on iako mu ro-
18 skazano / y wrócił meze do domu.
A tam zlekły sie / rzekli ieden do dru-
giego: Dla pieniaży któreśmy z pier-
19 wu odnieśli w worzech naszych / wró-
dziono nas: aby potwarz na nas zwa-
lił / y gwałtem podbił w niewola y
nas y osły nasze. Przetoż iesze we-

20 dziwiach przystapiwszy do śafarzá
domowego / rzekli: Prosimy cie pá-
nie / abys nas wysłuchał: Już przed
21 tym przyiachaliśmy kupować żywno-
ści / których nakupiwszy / gdyśmy
E przyiachali do gospody / otworziliśmy
wory nasze y znaleźliśmy pieniądze na
wierzchu worów / któreśmy teraz pod-
22 tą wagą odnieśli. Lecz y drugie
srebro przyniesliśmy / abyśmy nakupi-
li co nam potrzeba: Niemasz w su-
23 mieniu naszym ktoby ie włożył do
worków naszych. A on odpowie-
dział: Pokój z wami / niebóycie sie:
Bóg was / y Bóg oycá waszego dał
wam skarby do worów waszych: bo
pieniądze któreście mi dali / dobrze ia
24 v siebie mam. A wyrócił do nich
Symeona. A wróciłszy ie w dom /
przyniósł wody y umyli nogi swe:
25 dał też y osłomich obroć. A oni go-
towali dary aż przyszedł Jozeph w po-
F ludnie: słyseli bowiem że tam chleba
26 pożywać mieli. Wszedł tedy Jozeph
do domu swego y osiłowali mu da-
ry / trzymając w rękach swoich: y po-
27 klonili sie mu aż do ziemi. A on tá-
skawie pozdrowiwszy / pytał ich / mó-
wiąc: Zdrowie jest ociec wasz stary /
o którymście mi powiádali: żyw ie-
28 scze? Którzy odpowiedzieli: Zdrow
jest slugá twój ociec nasz / iesze żyw.
29 A schyliwszy sie poklonili sie mu. Te-
dy podniosły Jozeph oczy / wyrzał
Beniamina brata swego rodzonego /
y rzekł: Ten jest brat wasz máluczi /
o którymście mi powiádali: A zno-
30 wu: Bóg ci / przy / bądź miłosierw sy-
nu miły. A potwąpił sie: bo sie w-
zruszyły były wnetrznosci iego nad
bratem swym / y łzy sie mu rzuciły: y
31 wszedłszy do komory płakał. A zásie
wmywszy twarz wyszedł / y wstrzymał
sie / y rzekł: Kładźcie chleb. Który
32 położywszy / osobno Jozephowi / a o-
sobno braciey / Aegyptianóm téż któ-
rzy pospolu iedli / osobno (niegodzi
sie bowiem Aegyptianóm iadać z zje-
33 biesiade) siedli przed nim / pierwo-
rodny według pierworodzienstwa
swego / a namłodszy według lat swo-
34 ich: A dziwowali sie bázro / wzię-
wszy części które od niego brali: a
większa część dostała sie Beniamino-

Madr. 42.
23.Bracia klá-
niá sie
Iosephowi
Pyta sie o
oycu.Ioseph plá-
se nad
bracia.Częście
bracia.

wi: tak

wi: tak iż pięćdziesiąt części przechodziła.

A pili y popili się z nim.

II *Reszyny, miodu, y Storaku*] Czytaj o tym wysłuchaj 37. ver. 25. Storał drudzy rożumieć bydy forżenie / Ale y tego sami żydowie nie wiedzą.

34 *Y popili się z nim*] to jest / iedli y pili hoynie do nasyżenia. Bo w piśmieś, według żydowskiego ięzyka słowem wpić / znaczy się często obfityść y nasyżenie. Psal. 35. Deut. 32. Hiero. in quęst. Hebr.

*własności-
zyka Żydow-
skiego wpić
miasto żywić
kładać. Hier.

ROZD. XLIII.

Jozeph rozka-

zał Szafarzowi

domu swego / mó-

wiąc: Napełni

worych zbożem /

ile wzięć mogą:

a włoż każdą pie-

niadze na wierzch woru iego. A

kubek mój srebrny y pieniądze które

dał za psenice / włoż na wierzch woru

młodszego. A stało się tak. A gdy

było rano / puszczono je z osły ich. A

iż byli z miasta wyiachali / y niedale-

ko odiać: kiedy Jozeph zawołał

wsy szafarza domu / rzekł: Wstań / a

gón meze: a poimawsy ich / mów:

Przeżeszcie oddali złe za dobre? Ku-

bek któryście ukradli jest ten / z które-

go pan mój pła / y w którym zwykł

wrożyć: barzoscie są rzecz uczynili.

A uczynił on iako był kazał. A poi-

mawsy ich / mówił do nich od słowa

do słowa. A którzy odpowiedzieli:

Czemu tak mówi pan nasz / żeby stu-

dzy twoi / takię złości dopuścić się

mieli? Pieniądze któreśmy nalezli

na wierzchu worów odnieśliśmy do

ciebie z ziemi Chananejskiej: a i-
ż za tym isdz może / abyśmy ukras-

mieli z domu pana twego złoto albo

srebro? W któregokolwiek z slug

twoich naydzie się to czego szukaś /

niech vmrze / a my będziemy niewol-

nikami Pana naszego. A który rzekł

im: Niechay będzie według wyroku

waszego: y któregokolwiek się nay-

dzie / ten niech będzie niewolnikiem

moim / a wy będziecie niewinnemi.

A tak złożywszy przedko wory na zie-

mie / otworzył każdy swój. A które

przeszukałszy poczarłszy od starszego

aż do młodszego / znalazł kubek w wo-

rze Beniaminowym. A oni rozdár-

szy sáty / y włożywszy za ciężar na o-

sły / wrócili się do miasta. A pierw-

szy Judas z bracią wszedł do Jozeph-
(bo ieste był nie odśedł z miysca) y

wsyscy przed nim wpadli pospołu na

ziemię. A którym on rzekł: Czemu-

ście tak chcieli czynić? Izali niewie-

ście że mi niemasz podobnego w nauce

wieszbiarskiej? A któremu Judas:

Cóż / przy / odpowiemy panu memu?

abo co rzeczymy? abo czym się sprá-

wiedlawie zakładac? Bóg znalazł nie-

prawosć slug twoich: otosmy wsy-

scy są niewolnikami pana mego / y my /

y ten w którego naleziono kubek.

A odpowiedział Jozeph: Boże mie

vchoway abyś tak miał czynić: Kto-

ry vkradł kubek / ten niech będzie nie-

wolnikiem moim / a wy odidźcie wol-

ni do oycá waszego. A przystapiwszy

bliżej Judas śmiele rzekł: Proszę /

Panie mój / niechay przemówi niewol-

nik twój słowo w vsy twoie / a nie

gnieway się na slugę twego: tys bo-

wiem iest po pharaonie / pan mój.

A spytales pierwej slug twoich: Ma-

cie oycá abo brata? a myśmy odpo-

wiedzieli tobie panu memu: Mamy

oycá staręgo / y chłopie malé które się

vrodziło w starości iego: którego ro-

dzony brat vmarł / a tego samego ma-

tká ma / a oćiec go serdecznie milnie.

A rzekles slugam twoim: Przy-

wiedźcie go do mnie / a położe oczy

moie nań. A namieniliśmy panu me-

mu: Niemożę chłopie opuścić oycá

swego: bo iesli go opuści / vmrze.

A rzekles slugom twoim: Jesli nie

przydzie brat wasz namłodszy zwani-

nie vyzrycie wiecéy oblicza moiego.

A tak gdysmy przyiachali do slugi

twego oycá naszego / powiedzieliśmy

mu wszytko co do nas pan mój mó-

wił. A rzekł oćiec nasz: Wróćcie się

a kupcie nam troche psenice. A któ-

remusmy rzekli: Isdz niemożemy / ie-

sli brat nasz namłodszy poiedzie z na-

mi / poiedziem pospołu: inaczey / bez

niego nieśmiemy widzieć oblicze me-

żá. A co on odpowiedział: Wy-

wiećcie iż mi dwu porodziła żoná mo-

iá. Wyszedł ieden / y powiedzieliście:

Zwierz go pozarł: y do tychmiast go

Ioseph roz-
kazał ku-
bek swój
włożyć do
woru Beni-
aminá.

A

2

3

4

5

B

6

7

8

9

C

10

11

12

13

14

Kubek v
Beniamin-
a nalez-
ziony.

H.

do ciebie.

*Wysł. 42.
c 11.
Judas nyz
prasa Be-
niaminá y
sásłajic
go dice.

H.

*Wysł. 43.
23. 5.

*Madr. 37.
c 23. 8 33.

^{śmierć. H.}
czytaj wys-
sły 37. y 42.

30 niewiadać. ¹ Jeśli weźmiecie y tego / a
stać mu sie co na drodze / dopro-
wadźcie sędziwość moją z żalością
do piekła. ² Przetoż jeśli wnie do
31 sługi twego oycá naszego / a dziecię-
cia nie będzie (ponieważ dusza jego
zawisła na duszy tego) ³ a wyżyje go
niemając znami / umrze: y doprowa-
dzą sędziwość twą sędziwość jego z ża-
32 łością do piekła. ⁴ Ja własnie niech
będę niewolnikiem twoim / którym go

wziął na wiare moją y slubiłem / mó-
wiał: ⁵ Jeśli go zaś nie przyprowadę /
będę winien grzechu przeciw oycu
memu po wszytek czas. ⁶ Zostanie te-
dy sługa twoim za to dziecię na po-
słudze pana mego / a dziecię niech ie-
dzie z bracia swą. ⁷ Niemoge sie bo-
wiem wrócić do oycá mego bez dzie-
ciecia: abych świadkiem żalości / któ-
ra weisnie oycá mego / nie był.

^{wys. 43. b 9.}

ROZDZ. XLV.

¹ **J**emógł sie da-
lę strzymać Jo-
zeph przed wielką
przy nim stoja-
cych: przeto przy-
kazał aby wszy-
scy przez wysli / a
żaden obcy nie był przy poznaniu spó-
2 lecznym. ² A podniósł głos z płaczem:
który słyseli Egypćjanie y wszytek
3 dom Pharaónów. ³ A rzekł bracię
swę: Jamci jest Jozeph: ieszeli
żywoćcie moją: Niemogli bracia od-
powiedzieć wielką bojąznią przestras-
4 szeni. ⁴ Do których on rzekł łaskawie:
Przystapcie sie do mnie. A gdy przy-
5 stąpili blisko / Jamci jest / prawi Jo-
zeph brat wasz / któregoście przedali
do Egypcu. ⁶ Niebóycie sie / y niech
sie wam nie zda rzecz ciężka / jeszcie
mie przedali do tych królów: Dla
6 zdrowia bowiem waszego posłał mnie
Bóg przed wami do Egypcu. ⁷ Dwie-
lecie bowiem temu iako głód poczał
bydź na ziemi: a ieszce pięć lat zosta-
7 ie / których nie będzie sie mogło orać
ani żąć. ⁸ A Bóg mnie wprzód posłał
abyście byli zachowani na ziemi / a
8 żebyście mogli mieć pokarmy tu ży-
wności. ⁹ Nie wasząc rada / ale za
Bożą wolą tu jestem posłany: Który
mnie uczynił iako oycem Pharaóno-
9 wym / y panem wszytkiego domu ie-
go / y przelozonym we wszytkiej ziemi
Egypćskiej. ¹⁰ Spieście sie y iedźcie
do oycá mego / a powiedźcie mu: Toć
wstał syn twój Jozeph: Bóg mnie
uczynił panem wszytkiej ziemi Ae-
gypćskiej / przyeźdź do mnie / nie mie-
10 skay. ¹¹ A będziesz mieszkał w ziemi
Gessen / a będziesz przy mnie ty y syno

11 wie twoi / y synowie synów twoich / o-
wce twoje y bydło twoje / y wszytko
co masz. ¹² A tam cie bede żywił / (bo
ieszce zostacie pięć lat głodu) abys y
ty nie zginął y dom twój y wszytko
12 co masz. ¹³ Oto oczy wasze y oczy brata
mego Beniamina widzą że wsta mo-
je mówią do was. ¹⁴ Oznajmicieś o-
cu memu wszytkę zacność moją / y
wszytko coście widzieli w Egypćcie.
14 Spieście sie a przywieźcie go do
mnie. ¹⁵ A gdy oblapiając padł na sy-
ie Beniamina brata swego / płakał:
15 a on też także płakał na syi jego. ¹⁶ A
całował Jozeph wszytkę bracia swo-
ie y płakał nad każdym: po tym śmie-
16 li mówić do niego. ¹⁷ A wstano iest /
y gestą mową rozgłoszono na dworze
Egypćskim: Przyiachali bracia Jo-
17 zephowi / y wradował sie Pharaó y
wszytek dom jego. ¹⁸ A rzekł do Jo-
zeph / aby rozkazał bracię swę / mó-
wiał: Takładś na bydłeta / iedźcie
18 do ziemi Chananejskiej / a weźcie
z tamtąd oycá waszego y rodzinę / a
przyeźdźcie do mnie / a ja wam dam
wszytkie dobra Egypćskie / abyście
19 używali tłustości ziemi. ²⁰ Rozkaj
też aby wzięli wozy z ziemi Egypć-
F skiej / dla odwiezienia dzieł y żon
swych: a mów: Weźmiecie oycá wa-
20 szego a spieście sie co naprzedz przy-
ieźdźcie. ²¹ A nie zostawiajcie nic z
sprzetu waszego / bo wszytkie bogac-
two Egypćskie wasze beda. ²² A uczy-
nił synowie Izraelowi iako im kaza-
no. ²³ Którym dał Jozeph wozy / we-
dług Pharaónowego rozkazania y
strawy na droge. ²⁴ Każdemu też ka-
zał przynieść dwie śacie: a Benia-
minowi dał trzy sta srebniaków
pięć śat co najlepszy. ²⁵ Tak wiele
też pieniedzy y śat posyłać oycu

<sup>nie cierpiat
nędze. H.</sup>

<sup>To iest izy-
kiem waszym
własnym
przez tłum-
ca.</sup>

<sup>Całuje brat-
cia.
mówili z
nim bracia
jego. H.</sup>

<sup>Pharaó ka-
że Iakaba
przyprowa-
dzić do
Egypcu.</sup>

<sup>Dać dary
bracię.
to iest sy-
klów.</sup>

swemu

^{zawolał. H.}

<sup>Jozeph sie
z bracia po-
snał.</sup>

^{Dzie. 7. b 13.}

<sup>Cieśy brat-
cia.</sup>

<sup>Nużę 50.
c 20.</sup>

<sup>Swoli Po-
sły Jozeph
sąprzeda-
ny został
panem Ae-
gypcu.</sup>

<sup>Wstał ied-
zie do oycá.</sup>

* dla oycá ie-
go. H.Upomina
ich do mie-
łości.* do Bersábei.
H.Iáko b iás
dał do Ios-
ephá ofia-
ruie y z Bo-
giem mówi

* ábo Bóg. H.

H.
* od Bersábei.
H.
Dáie. 7. 515.* Ios. 24. a 3.
Psal. 104. b22
Ic. 52. a 4.y synowie
iego. H.
Synowie
Iákohá.Exo. 1. a 26.
Num. 26. a 5
I. Par. 5. a 1. 3
Exo. 6. c. 15.
I. Par. 4. c. 24
I. Par. 6. a 1.

swemu/ przydawşy y ośmów dziesięć/
którzyby odwiezli ze wszytkich bo-
gactw Aegyptu: y także wiele oślic
mających psenice y chleb * w dródze.
24 Puscili tedy bracia swa: á gdy od-
jeżdżali/ mówił im: Nie gniewaycie
25 sie w dródze. * Którzy wyiáchawşy
z Aegyptu/ przyszli do ziemi Chaná-
26 neystkiej do oycá swého Iákobá. * A
oznaymili mu/ mówiąc: Jozeph syn

twój żyw: á on pánuie we wszytkiej
ziemi Aegyptskiej. * Co wşlyşawşy
Iákob/ iákoby z ciężkiego smu oćna-
27 wşy/ przedsie im niewierzyl. * Oni
przedsie powiádali mu wşytek porzá-
dek rzeczy. A gdy wyzwał wozy y wşy-
tko co * posłał/ ożyl duch iego/ * y
28 rzékl: Dosć mi ná tym/ iesli ieszcze
syn mój Jozeph żywie/ póyde/ á oglá-
dam go piérwéy niżli umre.

* T wátpilo
serce iego: bo
im nie wie-
rzył. H.* mu Iozeph.
H.

ROZD. XLVI.

Poiáchawşy
Izrael ze wszyt-
kim co miał/ przy-
iáchal dośrudnie
przysięgi/ y nábi-
wşy tám ofiar/
Bogu oycá swég

2 Izááká/ * wşlyşal go w widzeniu w
nocy/ á on go wola y mówi kniemu:
Iákobie/ Iákobie: któremu odpo-
3 wiedział: Owo m ia. * Rzékl mu
Bóg: Jam iest 'namocnięşy' Bóg
oycá twégomnie bdy sie/ iedż do Aegy-
ptu/ bo cie tám rozmnoże w naród
4 wielki. * Ja tám ztoba zstapie/ y ia cie
z támtąd przyprowadze wracájącego
sie: Jozeph też poloży rece swé ná
5 oczy twoie. * A powstał Iákob 'od-
śrudnie przysięgi': y wzięli go syno-
wie/ z dziatkami y z żonami swoimi
ná wozy/ które był posłał Pháraon á
6 by wieziono stárcá/ * y wşytko co
miał w ziemi Chanáneystkiej: y przy-
iáchal do Aegyptu ze wszytkim na-
7 siemim swoim/ synowie iego y wnu-
kowie/ córki/ y wşytek ród wespól.
8 * A te są imiona synów Izraelowych/
którzy weszli do Aegyptu/ On * z syny
9 swemi: Piérworodny Ruben. * Sy-
nowie Rubenowi: Zenoch/ y Phal-
10 lu/ y Zestron/ y Chármí. * Synowie
Simeonowi: Jánuel/ y Jánuin/ y A-
hod/ y Jachin/ y Sohár/ y Saul Syn
11 Chanáneystkiej niewiasty. * Syno-
wie Lewi Gerson/ y Kaáth/ y Merá-
12 ry. * Synowie Judy Zer/ y Onán/ y
Selá/ y Pháres/ y Zará. Leoz Zery O-
nán/ umarli w ziemi Chanáneystkiej.
A wrodzili sie synowie Pháresowi/
13 Zestron/ y Hámul. * Synowie Issá-
cházowi: Tholá/ y Phua/ y Job/ y Se-
14 mron. * Synowie Zabulonowi: Sá-

15 red/ y Elon/ y Jáhelel. * Ci synowie
Lúiey/ które wrodziła w Mezopotá-
miej Syryjskiej z Dyná córká swa:
wszytkich duş synów iego y córek/
16 trzydzięci y trzy. * Synowie Gádo-
wi Séphion/ y Zaggi/ y Sumi/ y Efe-
17 bon/ y Heri/ y Arody/ y Arelí. * Syno-
wie Aşser: Jámmé/ y Jesua/ y Jessui/ y
Beria/ y Sára siostra ich: Synowie
18 Bery/ Zheber/ y Melchiel. * To syno-
wie Zelphy/ która dał Lában Lúiey
córice swéy: y té wrodziła Iákobowi
19 šestnaście duş. * Synowie Ráchel
żony Iákobowej: Jozeph/ y Benjá-
20 ámin. * A wrodzili sie Jozephowi sy-
nowie w ziemi Aegyptskiej/ które mu
21 wrodziła Aşseneth córká Putiphára
káptána Heliopolstkiego: Mánáşses y
22 Ephraim. * Synowie Benjáminowi:
Belá/ y Bechor/ y Asbel/ y Gerá/ y Ná-
ámán/ y Echi/ y Ros/ y Mophim/ y O-
23 phim/ y Ared. * Ci synowie Ráchel któ-
ré wrodziła Iákobowi: wşytkich duş
24 czternaście. * Synowie Dán/ Zusi-
m. * Synowie Nephtalim: Jasiel/ y Gu-
25 ni/ y Jeser/ y Sallem. * To synowie
Zálei/ która dał Lában Rácheli córi-
ce swéy: y té wrodziła Iákobowi:
26 wşytkich duş siedm. Wşytkich duş
które weszły z Iákobem do Aegyptu/
y wşły z biódry iego/ oprócz żon sy-
27 nów iego/ šestdziesiąt y šest. * A sy-
nowie Jozephowi/ którzy mu sie wro-
dzili w ziemi Aegyptskiej/ duşe dwie:
* Wşytkich duş domu Iákobowego/
które weszły do Aegyptu było siedm-
28 dziesiąt. A posłał Jude przed sobą
do Jozephá/ áby mu oznaymil y zá-
29 iáchal do Gessen. * Dotąd gdy przy-
sedł/ záprzágşy Jozeph swóy wóz/
D wyiáchal przeciw oycu swemu ná o-
nóz mieysce: á wyzrawşy go/ rzucił
30 sie ná syie iego/ y oblápiáiąc go plá-
kał. * A rzékl oćiec do Jozephá: Już

* wys. 41. f 53
I. Par. 7. b 6.Deut. 10.
d 22.
Siedm dziesiąt
człowiek á z
domu Iákobo-
wego weszła
do Aegyptu.Iozeph zá-
lęzał oycu
y cáłował.

*Żył iosef
żył. H.*

31

wesoło umre : gdyżem oglądał obli-
cze twoje / a ciebie żywego zostawu-
ie. ³¹ A on rzekł do bracię swę / y do
wszystkiego domu oycá swego : Poia-
de y opowiem Pharaónowi / y rzekę
mu : Bracia moi y dom oycá mego /
³² którzy byli w ziemi Chananeyskiej /
przysięchali do mnie : a są meżowie
pasterze owiec / y bawia się wychowa-
niem trzód : owce swe y bydła / y wsy-

27

Duże dwie J Tym przydawszy Jákobá
y Jozephá / będą siedemdziesiąt. Ale 70. tło-
macze liczą siedemdziesiąt y pięć / i przydają

33

34

tko co mogli mieć przywiedli z sobą.
³³ A gdy was przyzwowie y rzecze : Co
za robotą waszą ? ³⁴ odpowiecie : Me-
żowie pasterze iestesmy słudzy twoi /
od dzieciństwa naszego aż dotąd / y
my / y oycowie nasi. A to rzeczenie /
abyście mieszkac mogli w ziemi Ges-
sen : bo się brzydzą Egypcianie w so-
bą pasterzmi owiec.

34

Główny Ephraimowé y Manasselowé.
Brzyda J Podobno dla tego i błąd by-
dło / które Egypcianie chwala.

ROZD. XLVII.

I

A

Rzeczy achawszy
tedy Jozeph / o-
znaymł Pharaó-
nowi / mówiąc :
Ociec mój y brá-
cia / owce ich y by-
dło / y wszystko co

mają / przysli z ziemi Chananeyskiej /
a oto stoja w ziemi Gessen. ² Osta-
tnich też z bracię swę pięci meżów
postawił przed królem. ³ Których on
zapytał : Co za robotę macie ? od-
powiedzieli : Pasterze owiec iestesmy
słudzy twoi / y my / y oycowie nasi.
⁴ Przyslisziny w gościnę do ziemi two-
ię : bo nie masz trawy trzódam sług
twoich / i ciężki głód w ziemi Chaná-
neyskiej / y prosimy abys nam sługam
twoim kazał bydź w ziemi Gessen.
⁵ Rzekł tedy król do Jozephá : ociec
twoy y bracia twoi przysięchali do cie-
bie. ⁶ Ziemia Egypcka jest przed to-
bą : każ im mieszkac na najlepszym
miejscu / a day im tę ziemię Gessen.
Jesli wiesz że między nimi są meżo-
wie dowcipni / wezń ich w przelozonemi
nád dobytki mémi. ⁷ Potym wpro-
wodził Jozeph oycá swego do króla
y postawił go przed nim : który blo-
gostawiać mu / y spytany od niego :
⁸ Wiele jest dni lat wieku twego ? ⁹ od-
powiedział : Dni pielgrzymowania
mego jest sto y trzydzieści lat / krótkie
aż / y niedożył aż do dni oyców mo-
ich / których pielgrzymowali. ¹⁰ A blo-
gostawiać króla / wyszedł precz. ¹¹ A
Jozeph oycu y bracię swę dał osia-
dłość w Egypcie na najlepszym
miejscu ziemi / Rameses / iako był

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

rozkazał Pharaón. ¹² A żywił ie y wsy-
tek dom oycá swego dodając żywno-
ści każdemu. ¹³ Po wszystkim świecie
bowiem chleba nie było / a głód ści-
snął był ziemi / nawiecy Egypcką y
Chananeyską. ¹⁴ Z których wszystkie pie-
niądze zebrał za przedanie zboża / y w-
móście do skarbów królewskiego. ¹⁵ A
gdy nie stało placę kupującym /
przyszedł wszystek Egipt do Joz-
ephá / mówiąc : Day nam chleba /
przez umieramy przed tobą / gdyż
już nie stać pieniędzy ? ¹⁶ Którym on
odpowiedział : Przypedźcie mi by-
dło wasze / y dam wam za nie żywno-
ści / iesli placę nie macie. ¹⁷ Które gdy
przywiedli / dał im żywności za konie /
y za owce / y za woły / y za osły / y żywił
ie oneg roku za odmianę bydła. ¹⁸ Prz-
ysli też do niego drugiego roku / y rze-
kli mu : Nie zataimy przed panem
naszym / że gdy nie stało pieniędzy /
bydła wespół nie stało : a nie takno-
żę króm ciá y ziemi nie mamy.
¹⁹ Cemuż tedy umrzemy przed oczy-
mi twemi ? my y ziemia nasza twoi
bedziemy : zakup nas na służbę kró-
lewską / a day nam nasienia / aby nie
spustoszała ziemia gdyby zginął kto-
by / spracował. ²⁰ Kupił tedy Jo-
zeph wszystkie ziemię Egypcką / gdy
każdy przedawał osiadłość swą dla
wielkości głodu. ²¹ A poddał iá Phara-
ónowi / y wszystkie ludzkie ię ²² od o-
statnich granic Egypckich / aż do
koniecznych granic ię. ²³ oprócz zie-
mie kapłanów / która im była dana
od króla : którym y żywność nazna-
czoną z gumien pospolitich dawano :
y przetoż nie musieli przedawać osia-
dłości swoich. ²⁴ A rzekł Jozeph do

*Ioseph za
pieniądze,
za bydło y
ziemię da-
je zboża,
iako wiera-
ny sługa,
wiernie tu-
chym słu-
je.*

**przenióst do
miej. H.*

*Kapłani
żywność
bez placy
dają.*

ludu :

*Ioseph o-
znaymuie
Pharaóna
wprzysięż-
oycá swęgo
y bracię.*

*czym się ba-
wić ?*

*Dziato się w
odpućarku
świętą Roku
2068. Aná-
ten czas Io-
zeph miał lat
39.*

*Pharaón wi-
ta Iakóbá.*

Żył.

*ly iosef
kapłan
iako iosef
chrześcijanie*

ożywił nas
H.
Luzie za
żywność
wdała się
w niewola
ziemią ká-
ptáńską
wolną.

Ziemią ká-
ptáńską wol-
ną.

Patriarcho-
wie kazali się
pogrzesić w
ziemiobiscá-
nety.

Ioseph oży-
łá chorého
náwiéłłay
z synámi.

Wys. 28. c.
13.

Wys. 41. f. 50.
to jest, po-
mnie dzieł-
czyó bedą.
Iof. 13. b.
7. d. 29.

24 F ludu : Oto iáko widziéćie y was y zie-
mie wáśfe Pháraon odzierzał : bierz-
cie nasienie / á osiécié role / á byście
25 mogli mieć zboże. Piątą część dacie
królowi / á drugie cztery puszcza-
m wam ná nasienie y ná wychowanie
26 czeládzi y dziatek wáśzych. Któzy
odpowiedzieli : Zdrowie náśe w re-
ce twoiéy : niech tylko weyżrzy ná
nas pan náś / á z weselem będziemy
27 służyć królowi. Od oného czasu aż
do dnia dzisieyśého we wszytkiéy zie-
mi Aegyptstkiey piątą część królóm
plácą / y weszło to iáko zá práwo / o-
prócz ziemié káptáńskiey / która wol-
na bylá od téy condiciei. Mieszkáł
tedy Izráel w Aegyptcie / to jest / w
ziemi Gessen / y posiadł iá y rozkrze-

26 Oprós ziemié káptáńskiey] Był ten
zwyczaj y w pogan że máietności káptáńskie
które im były nádáné / wolné od wśláńskich cie-
zarów zostawáły.

29 Połóż rękę twoię pod biodrę] O tá-
kiey przysiędze máś wysłéy. 24. ver. 2.

30 Pochoway mię w grobie przadków] Tu

28 wil / y rozmnożył się nábył. A żył w
miej siedmnaście lat : y sstały się
29 wszytkie dni żywota iego sto czter-
dziesci y siedm lat. A gdy widział
F że się przybliżał dzień śmierci iego /
przywól Syná swego Iosephá / y
rzekł do niego : Jeslím nálaźł káśke
przed obliczem twoim / połóż rękę
twoie pod biodra moje : y uczyniś mi
30 miłosierdzie y prawdę / żebyś mi nie
grzebił w Aegyptcie : ále niechay
spie z oycy mémi / y wynies mię z téy
ziemie / á pochoway w grobie przod-
ków moich. Któremu odpowiedział
Ioseph : Ja uczynię cóś rozkazał.
31 A on rzekł : Przysiężże mi tedy. Któ-
ry gdy przysięgł / pokłónił się Izrá-
el Bogu obróciwszy się ku głowie lo-
żá.

Iákoł chce
być pogrze-
bion z oyc-
cámi swy-
mi

*pokłónił się
Izráel ná
wierzechu lá-
skiego. G.

widziś iáko Patriarchowie świeci prágne-
li tego / aby niegdzie indziej / tylko w ziemi obie-
canej byli pogrzebieni / dla te^o nawieści aby
w ziemi świętęj leżeli / y aby się stáli uczestni-
kami modlitw y ofiar które tam potym były.
Tóż uczynił Ioseph náśey 50. ver. 24.

ROZD. XLVIII.

1 G gdy się ták
A odprawiło / dano
znac Iosephowi /
iż zaniemógł os-
ciec iego : który
wziąłwszy dwu sy-
nów Mánássesá
2 y Ephraimá / wybił się w drogę. A
powiedziano stárcowi / oto syn twóy
Ioseph przyiáchał do ciebie. Który
3 pókrzepiwszy się wsiádl ná łóžku. A
gdy wśedł do niego / rzekł : Bóg wśe-
chmogacy wkázał mi się w Luzie /
która jest w ziemi Chánáneystkiey / y
4 błogosławił mi / y rzekł : Ja ciebie
rozkrzewię y rozmnożę / y uczynię cie
w gromády ludzi / y dam ci te ziemié y
nasienie twému po tobie w osiá-
5 dłość wieczną. Dwa tedy synowie
twoi / którzy się vrodzili w ziemi Ae-
gyptstkiey piéřwéy niżem iá tu przy-
6 siedł do ciebie / moi bedą : Ephra-
im y Mánásses / iáko Ruben y Sy-
meon poczytáni mi bedą. Imi zá-
7 sie które zrodziś po tych / twoi bedą /
á imieniem bráćięy swéy bedą zwáni
w osiádłóściach swych. Mnie bo-

8 wiem kiedyś siedł z Mezopotámiey
B wmarła Ráchel w ziemi Chánáney-
stkiey ná saméy drodze / á był czas wio-
sny : y wchodziłem do Ephraty / y
pogrzebiłem iá przy drodze Ephraty /
która insym imieniem zowią Bethle-
8 hem. A wyżrąwszy syny iego / rzekł
9 do niego : Co zac ci są : odpowie-
dział Ioseph : synowie moi są / które
mi dárował Bóg ná tym miejscu.
10 Przypowiedz ię / práwi / do mnie / żebych
im błogosławił. Oczy bowiem Iz-
ráelowe zámioné były od wielkiey
stárości / y iáśnie widzieć niemógł. A
przitulone do siebie / pocáłowawszy y
obłápiwszy ię / rzekł do syná swego :
11 Niepostrádałem widzenia twoie-
go : nád to pokazał mi Bóg nasienie
twoie. A gdy ię wziął Ioseph z łó-
12 ná oycowého / pokłónił się náśto aż
do ziemié. A postáwił Ephraimá
13 po prawéy rece swoiéy / to jest / po le-
C wéy Izráelowéy : á Mánássesá po
lewéy swoiéy / to jest po prawéy oycó-
wstkiey / y przitulil obu do niego.
14 Który ściągnąwszy prawá rękę wło-
żył ná głowę Ephraimá mniéyszego
brátá / á lewą ná głowę Mánássesá /
który był stárszy / rece przelożywszy.

wys. 35. c. 11.
gdy ięśze
stał ziemié
zhywał przy-
chodząc cennu
do Ephraty.
H.

Niepostrá-
dałem się
widyć óg-
lądáć. H.

A błogo-

*Błogosława
ni synom
Iosepho-
wym.*

*Zyd. 11. d. 21.
Wys. 31. c. 29
32. a. 2.
Marth. 18.
b. 10.*

15 ¹ A błogosławił Jákob synom Jo-
zephowym / y rzekł : Bóg przed któ-
regó obliczem chodzili oycowie moi /
Abrahám / y Izáák / Bóg który mie
żywi od młodości moiej / aż do tego
dnia : ² Anioł który mie wyrwał ze
wszystkiego złego / niech błogosławi
tym dzieciom : a niech będzie wzywa-
no nad nimi imie moje / y imiona oy-
ców moich / Abraháma / y Izááka : a
niech rosta w mnostwo na ziemi. ³ A
widząc Jozeph że oćiec jego położył
prawa rękę na głowę Ephraimowe /
D nie miło mu było : y wiawszy że
ręce oycowe / chciał iż podnieść z glo-
wy Ephraimowej / a przemieść na
głowę Manáasseffowe. ⁴ A rzekł do
18 oycá : Nie tak ma być oycze : bo ten
jest pierworodny : połącz prawicę twoją

19 na głowę jego. ⁵ Który zbierając się /
rzekł : Wiemci synu mój / wiem : y
tenci wprawdzie wroście w lud y ro-
zmnoży się : wsłazę brat tego młode-
go / będzie wietrzy nadeń / y nasienie
20 tego rozmnoży się w narody. ⁶ A bło-
gosławił im czasu onęgo / mówiąc :
W tobie będzie błogosławion ⁷ Izrá-
el / y będą mówić : Niechci uczyni
Bóg jako Ephraimowi / y jako Ma-
náasseffowi. A postawił Ephraimá
21 przed Manáasseffem / y rzekł do Jo-
zephá syná swego : Oto ja umieram /
a będzie Bóg z wami / y przywróci was
do ziemi oyców waszych. ⁸ Dáte to-
bie część iedną mimo bracią twoją /
22 ktorą wziął z ręki Amoreycką
mieczen y łutiem moim.

*Bo z niego
Iozue y pier-
wszy Królo-
wie Izraela.
naród Izra-
elów.*

*Przepowie-
dź wybra-
nienię sy-
now.
Iof. 15. b. 7.
16. a. 1.
Iof. 24. b. 1.*

*Tajemnicá
Krzyża S.*

*Wzywánie
Swietych.*

14 *Rece przetożynsy Jákob przetoży-
wszy rece na Krzyż / tajemnicę Krzyża S. prze-
figurował : bo przez Krzyż S. poganie z lewicy
na prawa / a żydowie nie wdziecni z prawicy
na lewa są przeniesieni.*

16 *Niech będzie wzywáno nad nimi iz-
mie moje J tego miejsca Augustin S. lib. de
loquutionibus in Genesim, vcy / iż wzywánte
mię Boga / ale też y ludzi tak żywych iako
y umarłych bydy może / iako tu iasnie czyta-
my. Czego praca Heretycy / inaczey to z dy-
dowskiego przekładaia / y miasto tych słów in-
szé podkladaia takie : Niech się zowie w nich
imie moje / y imie oyców moich. Aby tak po-
kazali / iż tu Jákob niewzywał swietych nad
tými dziećmi / ale ie tylko kazał zwać swoimi y
Abrahánowemi synami. Wszakże pierwszy*

wykład był zawş w Kościele Bożym pospo-
lity / y rzeczy Jakóbá S. lepięj słyż. Bo sto-
wa Jakóbá S. są modlitwa / w której pier-
wszy Páná Boga wzywa / wiec Aniołów / po-
tym swietych Patriarchów / tym sercem aby
wnękom swoim błogosławienstwo Bożé za-
przyczyna Aniołów / y Patriarchów wprosił.
Co iasnie każdy czytając obaczyć może. Ale
y on drugi wykład tymże się sposobem rozu-
mieć może : Niech będzie wzywáne w nich i-
mie moje / y imie Oyców moich / to jest / niech
bada błogosławieni w imie moje / w imie oy-
ców moich / stady y ono wrosto / że z imieniem
Bożym były złazone imiona Oyców / Bóg
Abraháma / Bóg Izááka / Bóg Jakóbá / y
tym sposobem wzywając Boga / wzywali też
y Oyców / aby za ich przyczyną Bóg modli-
twy wysłuchał.

ROZD. XLIX.

Jákob zezwał
syny swe y rzekł
im : Zbierzcie się
aby m oznaymił
co ma przysdz na
was we dni osta-
tnie. ¹ Zbierzcie

2 się / a słuchaycie synowie Jakóbowi /
słuchaycie Izraelá Oycá waszego.
3 ² Ruben pierworodny mój / tys siła
moja y początek bolesci moiej / pier-
wszy w dárzech / wietrzy w rostawo-
4 niu. ³ Wyłanes iako woda / nie rość :
bos wstał na łozę oycá twego / y
5 splugawiles pościel jego. ⁴ Symeon
y Lewi bracia : naczynia nieprawo-
6 ści walczacé. ⁵ W ráde ich niechay
nie wchodzić duszá moja / a w zbórze
ich niechay nie będzie sława moja :

7 ⁶ bo w zapalczywości swéy zabili me-
żá / a w swéy woli podkopali mur.
8 ⁷ Przekteta zapalczywość ich / z vpor-
na : a gniew ich / iż niezmięczony :
9 ⁸ Rozlącze ie w Jakobie y rozprosze ie
w Izraelu. ⁹ Judo / ciebie chwalić be-
da bracia twoi : reka twoja na syiach
nieprzyaciół twoich / klamiacci się be-
10 ⁹ da synowie oycá twego. ¹⁰ Sczenie
lwie Judo : do lupu synu mój wsta-
piles : odpoczywając legles iako lew /
y iako lwica / Któż go wzbudzi :
11 ¹¹ NIE BĘDZIE ODIĘTY sceptr
od Judy / ani WODZ / z biódz jego /
aź przydzie który ma być posłan / a
on będzie oczekawaniem narodów.
12 ¹² Przywiezując do winnicy żrzebie swo-
ie / a do winnicy macice / o synu mój /
oslice swoje. Omycie w winie fátę
swoie / a we trwi iągód winnych
plaszcz swój. ¹³ Cudnięysze są oczy

*Wys. 34. d.
25. to jest Sy-
chimy.*

*Iof. 19. a. 1.
21. a. 6.*

*Juda
Temu króle-
stwo obiecuie
y meśwo jego
do Lwa przy-
równa.
od lupu H.
1. Par. 5. a. 1.
Mat. 2. a. 6.
Ioan. 1. f. 45.
CHRISTUS
obietany
Abó zakona-
dawca. H.
Silo. H.
Mešsaß C.
To znaczy ob-
firoś y doślá-
tek winy
mleka.
Syná oslice
swéy. H.*

*Jákob bło-
gosławiać
synom pro-
rokuie ká-
zemu
Deut. 33. a. b*

*Ruben.
Abó nasie-
nia abó me-
śwa mego H.
Wys. 35. d.
22. 1. Par. 5.
a. 1.*

*Simeon y Le-
wi.*

*Abó w mie-
skaniach
swoich / mie-
cze ich. H.
Hier.*

tego

Zabulon.

Issachar.

kościły. H.

dwie gr

miami abo

słomkami. H

piszka. H.

Dán.

To jest zdra-

da y chyrr-

ście walcząc

bedzie. Jedni

to Anichri-

stusie rozu-

miesz, drudzi

o Samsonie.

w zokwie-

niu swoim v-

falem. H.

Gad.

zbroyny go-

sowy.

Asser.

Ten miał ob-

siość oliwy.

Nephthali

Ten wymowa

prawywał.

Ioseph.

Ten od wrady

zalecał.

To jest aby

Iosephowi wi-

dzielił.

Jednak z-

stał.

iego niż wino / á żeby iego bielsie niż
mleko. ¹³ Zabulon ná bzezu morstím
mieścić będzie ná stanú okretów/
¹⁴ dosiegając aż do Sydonu. Issachar
osiel ¹⁵ 'mocny' / leżący między grani-
ciami. ¹⁶ Vpátrzył pokój że jest dobry/
y ¹⁷ ^C ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰ ¹⁰⁰¹ ¹⁰⁰² ¹⁰⁰³ ¹⁰⁰⁴ ¹⁰⁰⁵ ¹⁰⁰⁶ ¹⁰⁰⁷ ¹⁰⁰⁸ ¹⁰⁰⁹ ¹⁰¹⁰ ¹⁰¹¹ ¹⁰¹² ¹⁰¹³ ¹⁰¹⁴ ¹⁰¹⁵ ¹⁰¹⁶ ¹⁰¹⁷ ¹⁰¹⁸ ¹⁰¹⁹ ¹⁰²⁰ ¹⁰²¹ ¹⁰²² ¹⁰²³ ¹⁰²⁴ ¹⁰²⁵ ¹⁰²⁶ ¹⁰²⁷ ¹⁰²⁸ ¹⁰²⁹ ¹⁰³⁰ ¹⁰³¹ ¹⁰³² ¹⁰³³ ¹⁰³⁴ ¹⁰³⁵ ¹⁰³⁶ ¹⁰³⁷ ¹⁰³⁸ ¹⁰³⁹ ¹⁰⁴⁰ ¹⁰⁴¹ ¹⁰⁴² ¹⁰⁴³ ¹⁰⁴⁴ ¹⁰⁴⁵ ¹⁰⁴⁶ ¹⁰⁴⁷ ¹⁰⁴⁸ ¹⁰⁴⁹ ¹⁰⁵⁰ ¹⁰⁵¹ ¹⁰⁵² ¹⁰⁵³ ¹⁰⁵⁴ ¹⁰⁵⁵ ¹⁰⁵⁶ ¹⁰⁵⁷ ¹⁰⁵⁸ ¹⁰⁵⁹ ¹⁰⁶⁰ ¹⁰⁶¹ ¹⁰⁶² ¹⁰⁶³ ¹⁰⁶⁴ ¹⁰⁶⁵ ¹⁰⁶⁶ ¹⁰⁶⁷ ¹⁰⁶⁸ ¹⁰⁶⁹ ¹⁰⁷⁰ ¹⁰⁷¹ ¹⁰⁷² ¹⁰⁷³ ¹⁰⁷⁴ ¹⁰⁷⁵ ¹⁰⁷⁶ ¹⁰⁷⁷ ¹⁰⁷⁸ ¹⁰⁷⁹ ¹⁰⁸⁰ ¹⁰⁸¹ ¹⁰⁸² ¹⁰⁸³ ¹⁰⁸⁴ ¹⁰⁸⁵ ¹⁰⁸⁶ ¹⁰⁸⁷ ¹⁰⁸⁸ ¹⁰⁸⁹ ¹⁰⁹⁰ ¹⁰⁹¹ ¹⁰⁹² ¹⁰⁹³ ¹⁰⁹⁴ ¹⁰⁹⁵ ¹⁰⁹⁶ ¹⁰⁹⁷ ¹⁰⁹⁸ ¹⁰⁹⁹ ¹¹⁰⁰ ¹¹⁰¹ ¹¹⁰² ¹¹⁰³ ¹¹⁰⁴ ¹¹

Pokolenie Iu-
dów królowało
aż do Pana
Chrystusa.

pisał. A wsłatkę nasz tłumacz Łaciński / temi literami napisane znalazł / iako był na on czas wyłożyl. Ale chociażby y temi literami byto napisano ktorzymi teraz pisał / tedy okwitosc pokoiu znaczy. Otż Siloch / mozem wykla-
dac pokoiu przynoszący. A to też właśnie służy Mesiasowi. Sa ieste y inſe do tego wykla-
dy / ale też tak że Mesiasa znać. Iako sie też wypełniło to proroctwo / iacwie to każdemu kto czyta obaczyć. Bo od onego czasu po-
kolenie Iudów zawżdy między inſymy / od samego wyscicia / Egiptu przodkowało. Tym. 2. y 7. we wſzystkim woysku piérwſie miejsce mu dano / y w Rozdziale 9. Przed woyskiem ſto iakoby wſzystek obóz prowadząc. Sás Tym : 7. gdy ofiarują dary do ſwiątnicy / piérwſzy iest Iudów. Po śmierci też Jozeu / nawysſza moc przy nim ſie została. Sedz. 1. A gdziekolwiek pokolenia wylęzają / piérwſie klada Iu-
dów / y pewnie między onymi ſiedmdziesiąt ſe-
dziami / które Sanderin zwano / przednie-
ſzy byli z pokolenia Iudów / a zwłaszcza kiedy y po wygładzeniu inſych / przytym samym kro-

lestwo Żydowskie zostało. 1. Paral. 2. Potym od czasu Dawida / królestwa moc miał Iudów / która chociaż nie prawie do samego Chrystusa przy nim samym została / bo też kapłani po-
tym rządili : wsłatkę ſie to dla tego ſtalo / iż pokolenie kapłanſkie albo Lewi / znaczyło ſie y małżeſtwy z pokoleniem Iudów. Przetż kapłani mając godnoſć królestwa Iudów / rza-
dili królestwem. Naostatek przyſlo do tego że po oney niewoley Babilonſkiej / niemal to samo pokolenie wróciło ſie y otrzymało ſie-
mie. Przetż od pokolenia Iudów nazywani ſa Iudzi / iako piſe Ioseph lib. 11. Antiquit. A tak zawżdy ta godnoſć Żydowska była w pokoleniu Iudów / gdyż zawżdy albo książęta / albo królowie albo przełożeni Żydów z tego po-
kolenia byli / aż do samego przyſcicia Pana Chrystusa / kiedy Heród cudzoziemiec kró-
lował. A od onego czasu to pokolenie żadney zwierzchności y godności niemialo : bo po zburzeniu Jeruzalem wſytkie ſie pokolenia pomieszaly. A tak przeto Żydowie inſzego Mesiasa czekają.

ROZDZIAŁ. L.

Namásas
no iádo
Iakubané.

O wyżrzałwſzy Ioseph / padł na twarz oycá ſwego / płacząc y całując go. A rozkazał slugam ſwoym le-
kárzóm / aby wón-

némi másciami namázali oycá. A to-
rzy gdy rozkazaniu doſyć czynili / wy-
ſlo czterdzięſci dni : ten bowiem o-
byczay był ciał martwych namázá-
nych. A płakał go Aegypt siedmdzie-
ſiat dni. A gdy wyſzedł czas żałoby /
rzekł Ioseph do slug Pháraonów-
nych : Ieſlim nálażł łáſkę przed o-
bliczem wáſzym / mówcie w wſy-
Pháraonówé / dla tego że mie oćiec
móy poprzyſiągł / mówiąc : Oto w-
mieram : w grobie moim którym ſo-
bie wykopał w ziemi Chanáneyſkiej
pogrzebieſz mie. Poiáde tedy á po-
grzebie oycá mégo / y wróce ſie. A
rzekł mu Pháraon : Jędz / á pogrzeb
oycá twego / iákoſ iest poprzyſięzony.
A gdy on iechał / iecháli z nim wſy-
ſcy ſtárszy domu Pháraonowego / y
wſyſcy ſtárszy ziemi Aegyptſkiej :
dóm Iosephów z bráćią iego / o-
prócz máłych dźiatek / y trzód / y by-
dlá / które zoſtawili w ziemi Geſſen.
Miał też wozy y iędzne : y zebrał ſie
poczet niemáły. A przyiecháli ná-
plác Atad / który leży náđ Jordanem :
kiedy ſpráwując obchód z płaczem
bárzo wielkim y ciężkim / wypełnili

siedm dni. Co gdy wyſzeli obywatelé
ziemi Chanáneyſkiej / rzekli : Płacz
to wielki iest Aegyptianóm : y dla te-
go nazywano iest imie onego mieyſcá /
Płacz Aegyptſki. Wczynili tedy ſy-
nowie Iakubowi iáko im był przyka-
zał. A domiósſy go do ziemi Cha-
náneyſkiej / pogrzebli go w iáſtini
dwoiſtý / która był kupił Abrahám z
polem / w oſiadłość grobu / od Ephro-
ná Heteyczytá przeciwno Mámbré.
A wrócił ſie Ioseph do Aegyptu z
bráćią ſwą y wſytkim towarzysztem
pochorawſzy oycá. Po którego
śmierci / bojąc ſie bráćia iego / y mó-
wić między ſobą : By ſnadz nie pá-
mietal ná krzywdę którą odmióſł / á
nie oddal nam wſytkiego złego któ-
réſmy czynili / wſkazali do niego mó-
wiąc : Oćiec twóy rozkazał nam przed-
tym niżli umarł / abyſmy to powie-
dzieli ſłowu iego : Proſe ábys zápa-
mietal złego wczynku bráćiei twoiei /
y grzechu / y złoſci / która wyrzadzili
tobie : My też proſimy / ábys slugam
Boga oycá twego odpuſcił te nie-
prawoſć. Co wſlyſawſzy Ioseph płá-
kał. A przyſli do niego bráćia iego :
á pokłoniwſy ſie niſto áz do ziemi /
rzekli : Jeſteſmy ſludzy twoi. A któ-
rym on odpowiedział : Niebóycie ſie-
izali ſpzeciwić ſie możemy woli Bo-
żey : Wſcie o mnie złé myſlili : ale
Bóg obrócił to w dobre / aby mie wy-
wyſzył / tak iáko teraz widzicie / á że-
by wiele ludu zachował. Niebóycie
ſie : Ja żywić bede was / y dźiatki wá-

Dzie. 7. b. 16
wys. 23. d. 16.

Bráćia
pręgrafa
ia Iosef
phá.

Odpusca
krzywdę
ſwoię.

wys. 49. c. 12.

24 królował
lat 80.

24 Num. 32.
g 39.

23 Zyd. 11. d 12
Lata od po-
czątku swia-
ta do Pana
Chrystusa.

Lata od stworzenia
świata / aby sie każdy mógł
doliczyć / którego czasu Pan Chrystus przy-
szedł na świat. Wszakże y to masz wiedzieć /
i tych lat / nie wyszcy iednako licza / y sa w
tym rozmaite mniemania. Bo i z pisma S.
pewney liczy tych lat nie mamy / a inszych
historyków swietych pisania / sa w tym nie-
zgodne : dla tego roznie te lata licza. Stad sie
stato / i niektórzy od stworzenia swiata do
przyszcia Pana Chrystusowego / licza lat piec
tysiecy : drudzy tylko cztery tysiac / ktorym też
niektórzy przydaja dwadzieścia / albo trzydzie-
ści lat. Zebyśmy tedy to co sie nawiecy z pra-
wda zgadzac może / y iako teraz wezmyśy te
lata licza wiedzieli / przypiszemy iako sie telas-
ta nasladniemy liczyć moga. A tak ten wysy-
siek czasu na sześć wieki pospolicie rozdzielaja /
iako pisze Augustin. 22. de Ciuit. c. vlt. & r.
lib. de Genesi contra Maniche. cap. 23. Pier-
wszy wiek od Adama do potopu. Wtóry / aż
do Abrahama. 3. aż do Dawida. Czwartý /
aż do niewoley Babilonskiej. Piaty / aż do
Pana Chrystusa. Szósty / od Pana Chrystusa
poczawszy / aż do konca swiata.

24 ków ktorych
sie znaczą
odmiana
stala.

Pierwszy
wiek trwał
lat 1656.

Wtóry wiek
lat 322.

Trzeci wiek
lat 941.

22 fe. A cieszyli sie / y łagodnie y łaskawie
mówił / y mieszał w Egypcie ze
wszystkim domem oycy swego / y żył
sto y dziesięć lat. A widział syny E-
phraimowe aż do trzeciego pokole-
nia. Synowie też Machira syna
Manasseffowego porodili sie na ko-
leniach Iosephowych. A które rzeczy
gdy przeszły / rzekł braciey swę : Po
śmierci moiej Bóg was nawiedzi / y

24 wezmiże wymidżiecie z ziemie tę / do
ziemie którą przysiągł Abrahamowi /
Izaakowi / y Jakobowi. A gdy ie
poprzysiągł / y rzekł : Bóg was na-
wiedzi : wyniesiecieś kości moie z soba
z miejsca tego : A umarł / wypelni-
wszy sto y dziesięć lat żywota swego.
A pomazany wonnemi maszczami /
włożony jest do trumny w Egypcie.

Księgach
pierwszych
wypisane sa
2309. ale we-
dlug inszych
jest lat 2339.

Ioseph umie-
ra y kości
swoie każe
wynieść do
ziemie obie-
canej.
Exo. 13. d 19.
Ios. 24. g 31.

25 Kon) bylo lat 501. iako też pisze Eusebius lib.
10. de preparatione Euangelica, cap. 3. A od
dania zakonu aż do początku królestwa Da-
widowego bylo lat 436. czego sie latwie doli-
czyć może / 3. Krol. 6. co wszystko wezmi lat 941.

Czwarty wiek był / którego królestwo zy-
dowskie trwało / od początku królestwa Da-
widowego / aż do niewoley Babilonskiej / ten
sie latwie porachować może / ksiąg 3. Krol. 2.
11. 12. y 4. Krol. 8. y inszych / przydawşy też
niektóre z ksiąg 2. Paralip. 12. y 22. gdzie wysy-
tko rachować iako mamy w łacińskich księgach
wezmi lat 470. przez które ten wiek trwał.

Czwarty
wiek lat
470.

Piaty wiek od wyszcia z niewoli Babilon-
skiej / aż do Pana Chrystusa narodniewşy ku
zrachowaniu / iako wiele lat trwał : wszakże
wszystko porachowawszy pilno / ten sie zda na-
pewniewşy rachunek / i trwał około 600. lat /
malo co może być mniej albo wiecéy.

Piaty wiek
lat 600.

A tak te wszystkie wieki złączysz / wez-
mia lat 3939. A tego czasu miał sie narodzić
Pan Chrystus : wszakże pospolite mniemanie
jest / że sie właśnie narodził roku 4000. albo ro-
ku 4001. żeby albo skonczył czwarty tysiac /
albo zaczął piaty. A to że niedostaje lat iedena-
ście / stało sie i z y pismo S. y historykowie
podezas tych mniemych rzeczy nierachują.

Dla czego sie Grecie księgi w tym ra-
chunku niegadają z ydowskimi y łacińskimi /
na to odpowiada Augustyn lib. 15. de ci-
uit. c. 13. i 70. tłumacze / którzy przekładali
Biblię na Grecki ięsz / napisali byli bez wa-
pienia według ksiąg ydowskich : ale to od-
mienil ten / który pierwşy przepisał z Biblii /
tekt Ptolomei Philadelphii : bo ten pisarz boiać
sie aby poganie nie rozumieli / że to rzeczy by-
ły zmyśloné / kiedyby czytali ieden człowiek
żył lat 900. o czym Plinius lib. 7. c. 48. y 49.
Przeto tak to wdawał / i onych czasów / które
lata mierzono / tak że dziesięć lat ieden nasz
rok mogły wezmić. Co żeby sie tym snadniey
zdalo / przydawał też ięszce do onych rodza-
iów po stu lat / y z tad wrosta ta odmiana w
księgach Greckich / wszakże y w ydowskich
y w łacińskich prawdziwa liczba lat zostala /
które my sie trzymamy. Tak Augustyn S.

Grecie eze-
mu sie nie
gadają w
tey liczbie.

22 Lata od stworzenia swiata / dla teo sie na-
wiecéy na króciach klada / aby sie każdy mógł
doliczyć / którego czasu Pan Chrystus przy-
szedł na świat. Wszakże y to masz wiedzieć /
i tych lat / nie wyszcy iednako licza / y sa w
tym rozmaite mniemania. Bo i z pisma S.
pewney liczy tych lat nie mamy / a inszych
historyków swietych pisania / sa w tym nie-
zgodne : dla tego roznie te lata licza. Stad sie
stato / i niektórzy od stworzenia swiata do
przyszcia Pana Chrystusowego / licza lat piec
tysiecy : drudzy tylko cztery tysiac / ktorym też
niektórzy przydaja dwadzieścia / albo trzydzie-
ści lat. Zebyśmy tedy to co sie nawiecy z pra-
wda zgadzac może / y iako teraz wezmyśy te
lata licza wiedzieli / przypiszemy iako sie telas-
ta nasladniemy liczyć moga. A tak ten wysy-
siek czasu na sześć wieki pospolicie rozdzielaja /
iako pisze Augustin. 22. de Ciuit. c. vlt. & r.
lib. de Genesi contra Maniche. cap. 23. Pier-
wszy wiek od Adama do potopu. Wtóry / aż
do Abrahama. 3. aż do Dawida. Czwartý /
aż do niewoley Babilonskiej. Piaty / aż do
Pana Chrystusa. Szósty / od Pana Chrystusa
poczawszy / aż do konca swiata.

Pierwszy wiek trwał przez lat 1656. o któ-
rych niemasz nic wątpliwosci w Katołickow :
bo to wşeto z tych pierwszych ksiąg Mozy-
szowych / tak ydowskich iako też łacińskich.
Grecy iedną trzymając sie 70. tłumaczów /
przydaja do tego lat 600. Ale tych zawiodły
omyłne exemplarze Greckie / ktorym w tym
nie trzeba dawac wiary.

Wtóry wiek trwał tylko lat 322. bo chocia
z tychże ksiąg pierwszych tak ydowskich iako
y łacińskich / liczymy tylko lat 292. wszakże
tam opuszczo rodzą Kainana / który przy-
dali 70. tłumacze / y Łukasz S. potwierdził.
Łuk. 3. y przeto miał sie przydać lat 30. przez
które Kainan żył / pierwey niż syny zrodził.
A tu też jest błąd w Greków / bo przydaja nie-
mal sto lat do każdego wieku / y przeto do tego
wieku przydaja lat 800. Ale nasz rachunek zga-
dza sie y z ydowskim y z łacińskim tekstem.

Trzeciego wieku lata zadają wiecéy tru-
dności / wszakże ta sie zda napewniewşa lic-
ba / i wiek od Abrahama aż do Dawida trwał
przez lat 941. Bo od narodzenia Abrahama /
aż do wyprowadzenia ludu Izraelskiego z Ae-
gyptu / albo aż do dania zakonu (bo trzeciego
miesiaca po wyszciu z Egiptu dany jest za-

Wyście albo
wyprowadzenie.

Alcimioná.

KSIEGI EXODVS,

Po Zydowsku, Veelle Semoth,

תלך שמות

ROZDZIAŁ I.

Esa i
mioná sy
nów Izra
elowych /
któzy we
šli do Egy
ptu z Jáko
bem: káz
dy z nich z

Synowie
Iákobá
któzy we
šli do Aeg
yptu.
Gen. 46. a 8.

o sob Hebr.

Dzie. 7. c 17.
Tak pismo S.
zowie potam
ki Iákobowé
którego Bóg
názwał Izra
elem.

Nowy Phá
ráo wstąpił
lud Izra
elski.

Abó rzę po
borce. H.

Exodus co
ieść.

Summá tych
Ksiąg.

2 domy swenni wešli: ¹ Ruben/ Sy
meon/ Lewi/ Judás/ ² Issachár/ Záb
bulon/ ³ Beniamin/ ⁴ Dan/ ⁵ Nephthá
li/ ⁶ Gad/ ⁷ Aser. ⁸ Było tedy wszytkich
9 ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²²
10 ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²²
11 ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²²
12 ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²²
13 ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²²
14 ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²²
15 ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²²
16 ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²²
17 ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²²
18 ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²²
19 ²⁰ ²¹ ²²
20 ²¹ ²²
21 ²²
22

Exodus] Te księgi po Gręku z Exodus Exo-
dus, to jest wyście/ albo wyprowadzenie/ zo-
wia/ i z nich Moyzes opisał/ ono sławne a
dziwne wyprowadzenie y wybawienie synów
Izraelowych z niewolę Aegyptyskiej. Z ydo-
wie to od pierwszego słowa iako zwykli veelle
Semoth, to jest Alcimioná/ nazywają. Mian-
ia w sobie Historiá stá y czterdzięci lat y
roku iednego/ pocawszy od śmierci Jozeph-
owej/ aż do dnia którego Moyzes dokonawszy
przybytku/ albo namiotu/ koscieleśnego/ posta-
wił y poświęcił go/ ze wszytkim naczyniem
iego/ y góry Syná. Do od śmierci Jozef-
phowey aż do wyścia z Aegyptu wyszło 140.
lat/ A od wyścia z Aegyptu aż do poświęce-

trapili ciężarami: y zbudowali mia-
stá przybytków Pharáonowi/ Phi-
tom/ y Rámesses. ¹ A im bardię ich
tłumił/ tym więcej sie mnożyli y ro-
śli. ² A nie nawiódzili Aegyptianie sy-
nów Izraelowych/ y trapili ie nagra-
wając ich: ³ y tu gorzkości przywo-
dzili żywot ich robotami ciężkimi/
gliny y cegły/ y wśelając służbą/ która
byli obciążeni w robotach około zie-
mie. ⁴ A rzekł król Aegyptski bábam
Hebreyczyków: z których iedne zwa-
no Sephora/ a druga Phua: ⁵ przyka-
zuąc im. Gdy będziecie bábie He-
breiántóm/ a przyjdzie czas rodzenia/
ieśli sie syn wrodzi/ zabijcie go/ a ieśli
córká/ zachowaycie. ⁶ Lecz báby ba-
ły sie Boga/ y nie uczyniły według
przykazania króla Aegyptskiego/ ale
zachowały chłopiátka. ⁷ Których we-
zwaawszy król do siebie/ rzekł: ⁸ Cóż
to iest cóście chciały uczynić/ żeście
chłopiátka zachowały? ⁹ Które odpo-
wiedziały/ Nie sąc Hebreiántki iako
Aegyptskie niewiasty: ¹⁰ bo same w-
nucia bábie/ y pierwey rodzą niżli
przydkiem do nich. ¹¹ Uczynił tedy Bóg
bábam dobrze: y rozkzewił sie lud y
zmocnił sie zbytnie. ¹² A iż sie bały Bo-
gá báby zbudował im domy. ¹³ Roz-
kazał tedy Pharáon wszytkiemu ludowi
swemu/ mówiąc: ¹⁴ Co siekolwiek mez-
kiey płci wrodzi/ to wyrzucie do rzeki: a
cokolwiek niewieściey/ zachowaycie.

Abó skár-
bów/ albo spi-
chlerów. H.

Aegypt po Zy-
dowsku Mi-
sraim, tak rze-
czony od syná
Chánowego/
który był Ae-
gypt opano-
wał.

Syny każe
bábóm zabi-
bić.

Czemuście
to uczyniły.
H.

bo same ba-
by. H.

to iest roz-
mnożył po-
tomstwo ich.
Każdego sy-
ná który sie
wrodzi.

nia przybytku rok ieden. A tu opisano roz-
mnożenie/ wstąpienie y wywiedzenie żydów z Aeg-
yptu/ ona dziesięć plag/ podanie dziesię-
ciozga przykazania/ zbudowanie przybytku/
wbior kapłanski. Z tych ksiąg Pan Chrystus y
Apostołowie dwadziestá y pięć świadectw
w też słowá przywodzi: a 19. insemi słowy.

Miastá przybytków iest Láciná a vul-
gata/ w zydowskim zowie miastá skarbów/ a
bo spichlerów. Bo gdzie przed tym tylko iá-
koby w przybytkach mieszkali/ tam Pharáo
kazał uczynić miastá obronne/ na schowanie
abó skarbów y inzych potrzeb/ abó też dla
straży przy granicach/ z których iedno názwa

no Phi

Domy zbudowac komu, ca znaczy.

Moyzefz narodził się po wodzie puszczy. Zyd. II. d 23. Odstworzenia świata. Roku 2403. po śmierci Iozeph. roku 64.

Maryna o kró rzy niżej.

Corka Pharaonowa wzięta Moyzefszą z wody.

Wierzący H.

Moshe משה Wyjściu albo wyciągnięciu: ale po Aegyptku Wodnik, bo Aegyptianie, iako Philo świadczą, wodę Mosze.

Moyzefz zabił Aegyptczyka.

Madian.

no Phithon/ drugie Rameses/ do którego sie było zesłało po sześć kroć sto tysięcy meżow Izraelitich: gdy z Aegyptu wyciągneli.

Zbudował im domy / Domem pisino świętęzowie familia albo rodzay iaki ludzi/ bo iako Dom z wielu kament / tak też iedna familia albo rodzay z wielu ludzi / z tad to / zbud

domać komu dom/ żydowie mówią/ to jest ro / zmnożyć potomstwo y ubogacie. Insiy tak to wykładają iakoby to nie o niewiastach onych mówił/ ale o rozmnożeniu żydow / wśakże wiedzieć mają/ iż w żydowstwie często pronomina, masculina, pro femininis ponuntur, & e contra.

ROZDZIAŁ II.

Wszedł potom

moż z domu Le

wi / y poiął żonę

po kolemba swego /

która poczęła y

porodziła syna: a

widząc go bydy

nadobnym/ kręła go przez trzy miesią

ce. / A gdy już tać niemogła / wzię

ła pleciankę z sitowia / y namazała ją

eliem y sinolą / y włożyła w nie dzie

ciatko / y włożyła je między rogoz na

brzegu rzeki / a siostra jego stała z d

leka / y przypatrowała sie co sie sta

nie. / Alie oto zstepowała córka Pha

raonowa / aby sie kąpała w rzecce: a

panny iey chodzący po brzegu rzeki.

Która wyzrawszy pleciankę między

rogoziem / posłała iedną z służebnic

swoich / y przyniesioną / otworzy

wszy / a widząc w niej dzieciatko pł

czące / zmiłowałszy sie nad nim / rze

kla / z dzieckiem to Hebrejskich jest ten.

Którę siostra dziecięcia rzekła /

chceś że poyde y zawołamci niewi

asty Hebrejskiej / któraaby mogła cho

wać dziecię: / Odpowiedziała / Idź.

Posła dziewczeczką / y zawołała matki

swę. / Do której rzekłszy córka Pha

raonowa / Weźmi (pry) to dziecię a

wychoway mi / ia tobie dam trza za

plata. Przyela niewiastą / y karmila

dziecie: a gdy podrosło oddała córce

Pharaonowę. / Która ona przywo

szyla za syna / y nazwała imie jego

Moyzefsz / mówiąc / Jem go z wody

wyela. / W one dni gdy był wrósł

Moyzefsz / wyszedł do braci swę: y

wyżzał ich vtrapienie / y meza Ae

gyptczyka biącego iednego z He

breyczykow bracię jego. / A gdy sie

obeyzwał tam y sam / y widział że ni

tego nie maś / zabiwszy Aegyptczy

ka skrył go w piasek. / A wyszedł

dnia drugiego wyżzał dwu Hebrej

czykow / a oni sie wadz: y rzekł one

mu który krzywdę czyni / Czemu bież

bliźniego twego: / Który odpowie

dział / Któż cie postawił Książciem

y siedzim nad nami: / czy mie ty chceś

zabić iakos wczora zabił Aegyptczy

ka: / Vlekl sie Moyzefsz y rzekł / Jakoz

sie ta rzecz obawila: / A wysłyszał te

mowe Pharaon / y szukał zabić Moy

zesa: / Który wciekły od oblicza iego:

mieścił w ziemi Madiański / y

siedział w studnie. / A kapłan Ma

diański miał siedm córek / które przy

szły czerpąć wody: a napełniwszy ko

ryta / chciały nápoić trzody oycá swę

go: / nádesli pasterze y odegnali ie:

A wstał Moyzefsz / a obróciwszy dzie

wki / nápoil owce ich. / Które gdy sie

wróciły do Raguelá / oycá swęgo /

rzekł do nich: Przecześnie nad zwo

czay rychléy przyszły: / odpowiedzia

ły: Człowiek Aegyptczyk wybawił

nas z ręki pasterzow: nad to y nácz

pał wody znami / y dał pić owcom.

Tedy on rzekł: A gdzie jest: / Cze

muscie puscily człowieka: / zawoła

cie go aby iadł chleb. / Przysięgl te

dy Moyzefsz / że miał z nim mieścić / y

wziął Sephorę córkę iego za żonę:

Która mu wrodziła syna / którego ná

zwał Gersam / mówiąc: Byłem przy

chodniem w ziemi cudzey. / Wrodziła

zás drugiego / którego nazwał Elie

zer / mówiąc: Bóg bowiem oycá me

go pomógł mój / wyrwał mie z r

ęti Pharaonowę. / A po niemáym

czásie umarł król Aegyptski / a wzd

chając synowie Izraelowi dla robót

wolali / y wstapilo wolanie ich do Bo

gá / od robót: / A wysłyszał nárzeká

nie ich / y wspomniál ná przymierze

które wczynił z Abrahámem / Izáá

kiem / y Jakobem. / A wyszwał Pan

na syny Izraelowe / y poznat ie.

Moyzefsz v ciekl przed Pharaonem.

Stariego oycá albo dziada swęgo.

przywolił. H. nie. 18. a. 2 3. 1. Par. 23. b. 15. Gersom 2072 przychodzień tam H. Eliezer, Bóg mój pomoćnik. Hier:

Wolalia do Boga o wyhawienie. albo dla niewolę. H. Bóg. H. Bóg. H.

miat ie na pieczy. Hebr.

W ziemi Madiański / Madiański / sta ziemi / nazwana jest od miasta Madian

tak rzeczono / od iednego syna Abrahámo / węgo z Cetury wrodzonego. Ależato to mia

sto náb brzegie morza czerwone. Tam Moyses przyiał Raguel (który też Jero też nazywany) y tamże mieszkał blisko czterdzieści lat.

Y przysiągł i słowo żydowskie Jaal/ też raz niekiedy przekładają (Przyzwolił abo

chciał) Lecz lepiej vulgata (Przysiągł) gdy też Jaal znaczy przysiądł/ y sama rzecz to pokazuje. Bo musiał się Moyses Raguelowi podobać/ przeto nie żałował mu swej córki/ a on mu też przysiągł/ że miał z nim mieszkać.

ROZDZIAŁ III.

Moyseš paśl owce Jethro swie trą swej kaptana Madiańskięgo: a gdy zagnał trzode w głębokość pustyń/ przyszedł do

góry Bożey Horeb. Y wskazał mu się

PAN w płomieniu ognistym z pos

środku krzaka: y widział iż tierz go

rzal/ a nie zgorzał. Y rzekł Moyses/

Pójdę/ a oglądam widzenie to wiel

kie/ czemu nie zgorze ten tierz. Y wi

dzac PAN iż siedł patrzyć/ zawołał

go z posrodku krzaka/ y rzekł: Mo

ysesu/ Moysesu. Który odpowie

dział: Owo mi. Y on do niego:

Tie przystepuy sam: rozsu bory z

nóg twoich: mieysce bowiem na kto

rym stois/ ziemia święta jest. Y

rzekł: Jam jest Bóg oycá twego/

Bóg Abrahama/ Bóg Izaaka/ y

Bóg Jakoba. Zakrył Moyses obli

cze swie: bo nie smiał patrzyć na prze

ciw Bogu. Y któremu rzekł PAN:

Widziałem utrapienie ludu mego w

Egypcie/ y słyszałem krzyk ięgo dla

surowości tych/ którzy są przetożeni

náb robotami: a wiedząc boleść ie

go/ zstąpiłem aby ich go wyzwolił z

rań Egypťanów/ y wyrwiodł z ziemi

onęj/ do ziemi dobrej y przestronęj:

do ziemi która opływa mlekiem y

miodem/ na mieysce Chananeyskay/

y Heteyeykay/ y Amoreyskay/ y Phe

rezeyeykay/ y Heweyeykay/ y Jebu

zeyeykay. Y krzyk tedy synów Izrae

lowych przyszedł do mnie/ y widzia

łem ich utrapienie/ którym od Egy

ptian są uciśnieni. Ale pódz a posle

cie do Pharaóna/ abyś wyrwiodł lud

mój syny Izraelowe z Egiptu. Y

rzekł Moyses do Boga: Któżem ja

jest/ aby ich przyszedł do mnie/ y widzia

łem ich utrapienie/ którym od Egy

ptian są uciśnieni. Ale pódz a posle

cie do Pharaóna/ abyś wyrwiodł lud

mój syny Izraelowe z Egiptu. Y

rzekł Moyses do Boga: Któżem ja

jest/ aby ich przyszedł do mnie/ y widzia

łem ich utrapienie/ którym od Egy

ptian są uciśnieni. Ale pódz a posle

cie do Pharaóna/ abyś wyrwiodł lud

mój syny Izraelowe z Egiptu. Y

rzekł Moyses do Boga: Któżem ja

jest/ aby ich przyszedł do mnie/ y widzia

łem ich utrapienie/ którym od Egy

ptian są uciśnieni. Ale pódz a posle

cie do Pharaóna/ abyś wyrwiodł lud

mój syny Izraelowe z Egiptu. Y

rzekł Moyses do Boga: Któżem ja

jest/ aby ich przyszedł do mnie/ y widzia

łem ich utrapienie/ którym od Egy

ptian są uciśnieni. Ale pódz a posle

cie do Pharaóna/ abyś wyrwiodł lud

mój syny Izraelowe z Egiptu. Y

rzekł Moyses do Boga: Któżem ja

jest/ aby ich przyszedł do mnie/ y widzia

łem ich utrapienie/ którym od Egy

ptian są uciśnieni. Ale pódz a posle

cie do Pharaóna/ abyś wyrwiodł lud

mój syny Izraelowe z Egiptu. Y

rzekł Moyses do Boga: Któżem ja

jest/ aby ich przyszedł do mnie/ y widzia

łem ich utrapienie/ którym od Egy

ptian są uciśnieni. Ale pódz a posle

cie do Pharaóna/ abyś wyrwiodł lud

mój syny Izraelowe z Egiptu. Y

rzekł Moyses do Boga: Któżem ja

jest/ aby ich przyszedł do mnie/ y widzia

łem ich utrapienie/ którym od Egy

ptian są uciśnieni. Ale pódz a posle

cie do Pharaóna/ abyś wyrwiodł lud

mój syny Izraelowe z Egiptu. Y

rzekł Moyses do Boga: Któżem ja

Stużyc bę
dziecie. H. G.

Imię Bożę.
Abó Bedę,
który będe H.
Bedę H.

Sposób ny
hawnienia
Abowspomi
niac wspo
mniałem na
was. H.

Abiezał
nam. H.
wkazał się
nam. G.

doznawšy
mocny reki
mojej. Hebr.

Niz: 11. 2. 2.
12. c. 35.

Moyseš
paśl owce
Jethro.

Dzie. 7. c. 20

Am. 6.
PANSKI.
H. G.
Abó glogu.

Bóg mówi
se krzaka do
Moysešá

Ziemia
święta.
Marth. 22.
c. 32.
Mar. 12.
c. 26.
Luk. 20.
f. 37.

Posłał Bóg
Moysešá,
aby lud
wybawił.

Bóg w Anyo-
lách sie rka-
zował.

Stworzone
rzeczy iako sie
poświęcają.

Moyseß
bierze zna-
ki swęgo
poştania

Łaska cza-
downie
przemie-
niona w
węgla.

Reka trę-
dowata.

Moyseß
nie bārzo
wymowny

to jest rzy-

1 Do góry Bożey] Tāł potym iest nās
zwāna / i sie tam Bóg wkazał / ābo i tam za-
kon od boga iest dāny.

2 Wkazał mu sie Pan] którego tu vulgata
Łacińska zowie Bogiem / tego w żydowski
zowie y Anyolem ver. 2. y Bogiem / ver. 4.
Bo Bóg był w tym Anyele / y przez Anyolā to
sprawował / y w Anyele sie wkażował. W czym
maś wyssey Gen. 18 ver. 2.

5 Ziemia święta] Tu obacz iako sam
Pan roztāżnie mieysca święte ćciē. Bo rzeczy
stworzone poświęcała sie y obecnoścā tego
świętego / y słowy świętymi / y znāmienowa-
niēm rzeczy świętych / y inšemi sposoby.

14 Jam iest którym iest] Może sie y tāk
przełożyć / Bytem którym był / ābo / bede kō-
ry bede. Bo wiecznośc Bożka zamyka w so-
bie wszystkie czasy / który iest / y był / y będzie. A
iest naprzędniejszy imię Bożē którym sie sam
Bóg nāzwał / które znaczy / i Bóg iest wie-
czny / nie mając poczātku ani końca / ani od
tego inšego mając bytnośc y iśtnośc / y o-
wszem iest iako przodko wszelkiēy iśtnośc y
bytnośc / która wszelkiemu stworzeniu daie.
Słowo żydowskiē Hāiād / znaczy bydź / z kō-
słowo żydowskiē Panu Bogu własnē mm-
vrosto / o czterech literach ābo Tetragram-
maton / które nowi żydowie zowie Jehowa /
O którym maś niżej 6. ver. 3.

Imię Bożē.

ROZDZ. III.

Dpowiedaiac
Moyseß / rzēł :
Nie wierzā mi /
y nie wsluchāiā
głosu mego / āle
rzekā : Nie wka-
żalsie tobie PAN.

2 Rzekł tedy do niego : Co iest co trzy-
maś w rece twoiēy : Odpowiedział :

3 Łaskā. Rzekł PAN : Pozuć iā nā
ziemi. Pozucił / y obróciłā sie w wę-
gla / tāk iż wćiekł Moyseß.

4 Rzekł PAN : Wyćiągni reke twā / ā y mi
ogon iego : Wyćiągnął y wiał : y o-
bróciłā sie w łaskę.

5 Aby / prāwi / w-
wierzyli / że sie tobie wkazał PAN
Bóg oyców ich : Bóg Abrahāmów /
Bóg Izāaków / y Bóg Jākobów.

6 Rzekł PAN ieszcze : Włōż reke two-
ie w zānādriā twē. Ktōrā gdy wło-
żył w zānādriā / wyiāt tředowatā iako
śniēg.

7 Włōż / pry / znōwu reke swā
w zānādriā : włōżył / y wyiāzł / y by-
łā podobnā innemu ciātu.

8 Jesli /
prāwi / nie wierzā / y nie posłuchāiā
mowy znātu piērwšego / wierzā sło-
wu znātu posłedniego.

9 A iesli āni
tym dwiēmā znātōm nie wierzā / y
nie posłuchāiā głosu twego : weź wo-
de rēcynā y wylēy iā nā suchā / ā co-
kolwiek wyczerpniesz z rzeki / w krew
sie obróci.

10 Rzekł Moyseß : Proše
Pānie / nie iestem wymowny od wczō-
rāyszego y dziś trzeciēgo dniā : y od-
kades przemōwił do slugi twego /

11 ośtałem sie nieposobniejszy y nie-
rychleyszego ięzykā. Rzekł PAN do
niego : Ktōż uczynił wstā cłowieczē-
ābo kto uczynił niemēgo y głuchēgo /

12 widzācego y ślepēgo : Izali nie iā :
Idźze tedy / ā iā bede w vsćiech

twoich : y nāucze cie co maś mōwić.

13 A on rzēł : Proše / Pānie / posli kō-
go maś posłać. Rozgniewāny

14 PAN nā Moyseßā / rzēł : Aaron
brāt twōy Lewitā / wiēm iż wymow-
ny iest : Oto ten wynidzie przeciw to-
bie / ā wyżrāwšy cie rozrādnie sie ser-

15 cem. Mōw do niego / y polōż słowā
moie w vsćiech iego / ā iā bede w vs-
ćiech twoich / y w vsćiech iego / y

16 pokāże wam co czynić macie. on be-
dzie mōwił zā cie do ludu / y będzie w-
sty twemi / ā ty mu będziesz w tych rze-

17 czāch ktōrē ku Bogu należā. Łaskę
tēż te weźmi w reke twoie / ktōrā czy-
nić będziesz znāti.

18 Odśedł Moyseß
y wrócił sie do Jethro swiękrā swēg /
y rzēł mu : Pōyde ā wróce sie do brā-
ciēy moiēy do Egiptu / żebym oba-
czył iesli ieszcze żywi.

19 Ktōremu rzēł
Jethro : Idź w pokōm. Rzekł tedy
PAN do Moyseßā w Mādian : Idź

20 ā wróć sie do Egiptu. Pomāli bo-
wiēm wšyscy / ktōrzy szukali dusze
twoiēy.

21 Wziāt tedy Moyseß żōne
swā y syny swoje / y wśādził ie nā o-
slā / y wrócił sie do Egiptu / niosąc łā-
skę Bożā w rece swoiēy.

22 Rzekł
PAN wrācāiācemu sie do Egiptu :
Pātrz ābys wšyskie dziwy / ktōrēm
polōżył w rece twēy / czynił przed Phā-
rāonem : Jā zātwardze serce iego / y

23 niepusci ludu. Rzeczeß do niego :
To mōwi PAN : Syn mōy piērwō-
rodny Izrāel. Rzekłēm tobie : Pusć

24 synā mego āby mi służył : ā niechciā-
les go pusćić : Oto iā zābiē synā twe-
go piērworodnego. A gdy był nā
driōdze / w gospodzie zābieżāl mu

25 PAN / y chciał go zābić. Wziētā
przedkō Zephorā bārzo ostry kāmien /
y obzieżālā odzeczēt synā swēg / y tkne-
łā sie nōg iego / y rzēłā : Oblubien-

nie cie wy-
mownym.
Matth. 10.
d 10.

Aaron wy-
mawiał.
Moyseß
bōm.
Niz. 7. 32.

on będzie to-
bie zā wstā / ā
ty mu będziesz
zā Bogā H. to
iśt wola Bożā
mu oznāy-
miā bōdā iś.

ktōrzy cie
zābić chcieli.
Hebr.

gdy sie wró-
cił. H.

Moyseß
idzie do
Egiptu.

Moyseßo-
wych

Pan, ábo
Anyót Moy-
zesa.

Aaron zaś
biega dró-
gę Moyze-
sowi.
który. H.

Hierarchia
w Kościele
Bożym.

Bóg jako za-
rządca.

Lud Izraelski
jako pierwo-
rodny.

Moyzesz y
Aaron mó-
wią do
Pharaóna.

Áby mi swie-
cił swięto H.
Pharaón nie
chce puścić
Izraela.

Przyczyna
roboty lu-
dów.

26 cem krwi tys mi jest. ² A pusił go/
skoro rzekł: Oblubieniec krwi dla
27 obżezania. ¹ A rzekł PAN do Aaro-
ná: Idź przeciwko Moyzeszowi na
puszczę. Który wyszedł przeciw temu
28 na Górę Bożę y pocałował go. ² A
powiedział Moyzesz Aaronowi wszy-
stkie słowa Pánstie/ które mi go po-
29 stał y znaki które rozkazał. ¹ A przy-

30 sli pospół y zgromadzili wszystkie
starsze synów Izraelowych. ² A po-
wiedał Aaron wszystkie słowa/ które
był rzekł PAN do Moyzesa: y czynił
31 znaki przed ludem. ² A uwierzył lud.
A wysłyseli/ że nawiedził PAN syny
Izraelstie/ á iż weyjrzał na ich wtra-
pienie: á schyliwszy się pokłon wczy-
nili.

Ábo reā ro-
czy. H.

zrozumieli.

16 *A ty mu będziesz w tych czasach które
ku Bogu] Daje znać iż Moyzesz/ wódz y ka-
plan Izraelstki/ miasto Boga rzecz podawał
Aaronowi/ wierszy kapłan mniejszemu. Do-
czac nas nadobney y kościelney hierarchi-
iey/ á żebyśmy przetożonych naszych duchow-
nych słuchali/ iáko tych przez które nas Bóg
wzy. Czego też Pan Chrystus nauczył Luc.
10. kto was słucha mnie słucha.*

21 *Zátwardę] To jest nie dając mu łaski
swęy. Bo zátwardza Bóg kiedy dopuści áby
serce zátwardziáto/ gdy nie dając łaski któraby
zmiekszyła. Greg. II. Moral. c. 5. czytay nūżę
10. ver. 20.*

23 *Syn mój piernorodny] Acz tu Bóg zowie*

lud Izraelstki piernorodnym synem swoim/ to
jest Bogu miłym/ y nád inšie nazody wybra-
nym/ iednak nie przeto mamy równać żydów
(iáko to nowotzyczency bezbożnie czynią) z
Pánem Chrystusem własnym piernorodnym
synem Bożym. Gdyż on jest iedynym y wła-
śnie piernorodnym (To jest przed którym sie
niś z Boga Oycá od wieków nie vrodził) sy-
nem Bożym. A lud Izraelstki tylko był iego
iáko by figura/ zá Syná przysposobiony/ y
dziedzicem ziemi obiecany wczyniony.

25 *Oblubieńcem krwi] To jest iużem cie
oblubienicą mégo wtrącić miáta/ bym cie była
kwią mégo dziedzica nie odkupitá/ á ták be-
dziesz mi oblubieńcem kwią odkupionym.*

Oblubieniec
kwi.

ROZDZIAŁ V.

Esli potym

Moyzesz y Aaron/
y rzekli Pharaó-
nowi: To mówi
PAN Bóg Izra-
elów: Pusc mój
lud/ áby mi ofia-

1 rował ná puszczy. ¹ A on odpowie-
dział: Kto jest PAN/ żebyś słuchał
głosu iego/ á pusił Izraela? Nie
znam PANA, á Izraela nie puszcze.
2 ² A rzekli: Bóg Hebrejczyków we-
zwał nas/ ábyśmy sli trzy dni drogi
ná puszczę/ y ofiarowali PAN V Bo-
gu nášemu: by snadź nie przyszedł ná
nas mór ábo miecez. ³ Rzekł do nich
król Egypstski: Przecz Moyzesz y
4 Aaronie/ odmawiacie lud od robót
ich/ idźcie do ciężarów waszych. ⁴ A
rzekł Pharaón: Wielki jest lud zie-
mie/ widźcie iż sie tłum rozkrzewił:
5 Jáko daleko wiecéy/ iesli im dacie od
robót odpoczynku? Rozkazał tedy w
6 on dzień przystawóm nád robotami/
7 y wyciągaczóm ludu/ mówiąc: ⁵ Za-
dąg miárga nápotym nie będziecie da-
wać plów ludowi do czynienia cegły/
iáko przed tym/ ále sami niech idą/ á
8 niech zbierają słome. ⁶ A miáre cegieł
którg piérwéy czynili/ włożycie ná nie/

á namniéy nie vmniéyszye: ábowiem
próznia/ y dla tego wołają/ mó-
wią: Idźmy á ofiarujemy Bogu ná-
śemu. ⁷ Niech będą wciśnieni robo-
tami/ y niechay ie wypelnia: áby nie
przestawali ná słowach klamliwych.
9 ⁸ A ták wyszedł przystawowie nád
robotami/ y wyciągacze/ rzekli do lu-
10 du: Ták mówi Pharaón: Nie dacie
wam plów? ⁹ Idźcie á zbieraycie/ iesli
gdzie náleżć będziecie mogli/ á na-
11 mniéy sie nie vmniéyszy z roboty wa-
śey. ¹⁰ A rozprószył sie lud po wszystkiey
ziemi Egypstskéy ná zbieranie plów.
12 ¹¹ A przystawowie nád robotami/ przy-
naglali im mówiąc: Wypelniajcie
13 robotę waszą ná każdy dzień/ iákoście
piérwéy zwykli byli czynić/ gdy wam
14 dawano plowy. ¹² A sieczmi byli bicz-
mi/którg bili nád robotami synów I-
zraelowych/ od wyciągaczóm Pharaó-
nowych/ mówiąc: Przecz nie wypel-
niacie miáry cegieł iáko piérwéy/ áni
15 wczorá/ áni dziś? ¹³ A przysli przelo-
żeni synów Izraelowych/ y wołali do
Pharaóna/ mówiąc: Przecz ták czy-
16 niś przeciw sługóm twoim? ¹⁴ Plów
nam nie dáć/ á cegły iáko piérwéy
czynić każą: Oto nas slugi twoie bi-
czmi sieć/ á niesprawiedliwie sie dzie-
17 te przeciw ludowi twému. ¹⁵ Który
rzekł: Prózniecie/ y dla tego mówię

nie yfali w
słowach. H.

Ściernisk
miásko ple-
wy. H.

NáPharaóna
oná wołá-
ia.

cie:

Skarża sie
na Moyze-
sá.

Bóg obie-
tnice swo-
je przypo-
mina.

To jest, wká-
zując sie by-
Bogiem ws-
chmocnym.
והיה. Ozo
nie Iehonah
czytając áli
Adonaj.

pryśięgł
Hebra.

18 cie: Pójdmy á ofiarujemy PAN V.
19 1 Przetóž idźcie á robćcie: Pléw nie
D dádza wam / á oddacie zwykłą liczbę
20 cegieł. 2 A baczylí przelóžení synów
Izráelowych / że sie źle z nimi dźiało /
21 iž im mówiono: Nie wmnieszy sie
niez cegieł ná każddy dzień. 2 A zabie-
żeli Moyzészowi y Aaronowi / którzy
stali ná przeciwko wychodzącym od
Pháraóna: 2 A rzekli do nich: Niech

ROZDZIAŁ VI.

1 Rzekł P AN do
A Moyzészá: Te-
raz wyżrzy co v-
czynię Pháraono-
wi: Przez reke bo-
wiem mocnaw-
pusci ie / y w rece
2 silnéy wyrzuci ie z ziemie swéy. 2 A
rzekł PAN do Moyzészá / mówiąc:
3 Ja PAN / 2 którym sie wkazał Abi-
hámowi / Izaákowi / y Jákobowi w
Bogu wszechmocnym: á imienia
4 mego "ADONAI" nie oznaymitem
im: 2 y uczynilem przymiérze z nimi /
abych im dał ziemie Chanáneystká /
5 ziemie pielgrzymowania ich / w któ-
réy przychodniámi byli. 2 Jam wśly-
śał wzdychanie synów Izráelowych /
6 którym ie vtrapiłi Egypťianie: y w-
spomniałem ná przymiérze moje.
7 2 Przetóž powiedz synóm Izráelo-
wym: Ja PAN / który was wywiode
z więzienia Egypťczyków / y wyrwe
z niewoléy: y odkupie w ramięniu
8 wywyższonym y w sądach wielkich.
D 2 A weźmie was sobie zá lud / y bede
wáśm Bogiem: y poznacie žem ia
B jest PAN Bóg wáś / którym was wy-
wiódł z więzienia Egypťczyków / y
wprowadził do ziemie / náđ którą
9 podniosłem reke moje / żebym iá dał
Abiáhámowi / Izaákowi / y Jákobo-
wi: y dam iá wam posiesdźia PAN.
10 2 Powiedział tedy Moyzész wśystko
synóm Izráelowym: którzy nie wśly-
cháli go / dla wciáženia ducha / y dla
11 roboty bázro ciężkiéy. 2 Rzekł PAN
do Moyzészá / mówiąc: 2 Wnidź / á
mów do Pháraóna króla Egypť-
12 skiégo / aby púścił syny Izráelowe z
ziemie swéy. 2 Odpowiedział Moy-
zész przed PANEM: Oto synowie I-

weżrzy PAN á osadzi / żeście won-
ność náše uczynili śmierdzącą przed
Pháraóne y slugámi iego / y podá-
22 liście mu miecz / aby nas zabił. 2
wrócił sie Moyzész do PANA / y
23 rzekł: Pánie / czemuś vtrapił ten
lud: czemuś mie posłał: 2 Bo od o-
négo czasu iákom wśedł do Pháraó-
ná abych mówił w imie twoie / vtra-
pił lud twóy: á niewybawiles ich.

Ukarża
sie Moy-
sész.

2e wymowy
nie mam. He-
braism.

Narod
Ruben.
Gen. 46. b 9
Num. 26. a 5
1. Par. 5. a 1.
Symeon
1. Par. 4.
d 24.

Lewi.

1. Par. 6.
a 1. 23. a 6.
"Num. 3.
c 17.
Num. 26.
g 57.
1. Par. 6. a 2.

Moyzész y
Aaron z
domu Le-
wi.

głowy. H.
Podczas Aa-
rona pierwéy

13 Izráelowi nie słucháiz mie / á iákož v-
C słucha Pháraó / zwłasczá / 2 žem iest
nie obżezány vśty: 2 A mówił PAN
do Moyzészá y Aaroná / y dał rosta-
zanie do synów Izráelowych / y do
Pháraóna króla Egypťskiégo / aby
14 wywiedli syny Izráelowe z ziemie E-
gypťskiéy. 2 Ci są przedniéyzy domów
w rodziéich ich. Synowie Ruben
pierworodnégo Izráelowégo: Ze-
noch y Phállu / Zeston / y Chármí.
15 2 Té rodziáie Ruben. Synowie Sy-
meonowi: Jámuely / Jámin / y Ahod
y Jáchin / y Soar / y Saul / syn Chá-
nánéyškiéy niewiásty. Ten ród Sy-
16 meonów. 2 A té imioná synów Lewi
według rodziái ich: Gerson / y Ká-
áth / y Meráry. A lat žywotá Lewi
17 było / sto trzydziésć y siedm. 2 Sy-
nowie Gersonowi / Lobni / y Semei /
18 według rodziáiów ich. 2 Synowie Ká-
áth: Amrány / Iśáar / y Hebron / y O-
ziel. Lat též žywotá Kááth / sto trzy-
19 dziesć y trzy. 2 Synowie Meráregó /
Moholi / y Musi. Té są rodziáie Le-
20 wi według fámiliy ich. 2 A poiął Am-
rány żone Jochábed / siostry stryecz-
D ny swoie: która mu vrodziła Aaro-
ná y Moyzészá. A było lat žywotá
Amrány / sto trzydziésć y siedm.
21 2 Synowie též Iśáar / Kore / y Ne-
22 pheg / y Zechri. 2 Synowie též Oziel /
23 Misiáel / y Elisáphán / y Sethri. 2
A poiął Aaron żone Elizabethe córke
Aminadáb siostry Náhásoná / która
24 mu vrodziła Nadábá / y Abiur / y Ele-
ázár / y Ithámára. 2 Synowie též Ko-
25 régo: Aser / y Elkáná / y Abiásáph: té
są rodziáie Koritów. 2 Ale Eleázár
syn Aaronów poiął żone z córek Phu-
tie: która mu vrodziła Phineesá. Ci
są przedniéyzy fámiliy Lewitów w
26 rodziáich ich. 2 Ten iest Aaron y
Moyzész / którym przykazał PAN / á

miennie, iż
był starszy w
leciech, pod-
czas posiedze-
nia był mniej-
szy w godno-
ści y w rzędzie
*Y stało się H.

Adonai y Je-
hona co zna-
czy.

27 by wywiedli syny Izraelowe z ziemi
Egypckiej: według husew ich. * Ci
są którzy mówią do Pharaóna króla
Egypckiego / aby wywiedli syny Iz-
raelowe z Egiptu: ten jest / Moy-
żesz y Aaron / * w dzień w który mó-
wił PAN do Moyżesza w ziemi Egi-

29 ptckiej. * A rzekł PAN do Moyżesza /
mówiąc: Ja PAN / mów do Phara-
30 óna króla Egypckiego wszystko co ia
mówię do ciebie. * A rzekł Moyżesz
przed PANEM / Otom nie obrezany
jest wsty / iakóż mie wslucha Pha-
rao?

*nie mam
wolnej mo-
wy. Hebr.

3 *A imienia mego Adonai.* W Żydowskim
jest ono niewymowne a własne imię Boże /
które teraz nowi Żydowie pospolicie Ieouach
czytają. Wszakże starsi Żydowie niewiedząc
iakoby mieli te słowa wymawiać / przez imię
Adonai wymawiali / y punkty tego imienia /
Adonai pod nie podpisali / aby wśledy czy-
tano Adonai / a gdzie oboje to imię y niewy-
mowne ono *יהוה* y Adonai jest położone / aby
dwa króć nie czytano Adonai, tedy Elochim
Adonai, czytano / iako w Psal. 70. ver. 5. y 16.
Przeróż y Lxx. tłumacze wśledzie *κύριος* / a nasi
Łaciniści Dominus, to jest / Pan / przełożyli.
A Hieronym S. y Orygenes y inni wszyscy
nastarszy Doktorowie / tóż imię Boże *יהוה*
przez imię *יהוה* Adonai, co także Pana zna-
czy z Żydowskiego wśledy przełożyli: y w
myślnie pisać o imionach Bożych / y wytła-
dować je nigdy tego Jehowy niewspominali.
A co nawietś / sam Pan Christus y Aposto-
łowie / chociaż często przywodzą świadectwa
starożytności / w których jest to imię święte
Boże: wszakże nigdy go nie wyrażali imie-
niem Jehowy / ale wśledy Panem / chociaż in-
ne imiona własne / swymi głosy wymawiali / iako
Adam / Noe / Abraham / Ewa / Sara /
Marya. A tak i w wszystkich starych ták Ży-
dów iako y Chrzęścian / nigdy nie było sty-
chane to imię Jehowa: nie jest ani Żydow-
skie / ani Chrzęścianskie / ale od heretyków
wymyśloné / którego y sami iście nieumieją

czytać: bo iedni mówią Jehowa / a drudzy
Jehene. To się przypomina dla tych / którym
nowinki choć ani pewne / ani gruntowne /
wiecej a niżli stare / poważne y doświadcz-
né rzeczy y słowa świątyni.

3 *Nie oznaymiałem im* Jako Bóg wka-
zał się Abrahamowi y innym / a imienia im
swoiego Adonai nie obiawił / różnie to wytła-
dają / a zwłaszcza iż Moyżesz pisał Gen. 4. ver.
26. że Enos te imienia Pańskiego Adonai wy-
wał. Jedną tak to wżeni rozumiają: że cho-
ć to imię Pańskie było Głównym świętym
przed Moyżesem znané / y wyznawali go
Panem y wśchemogacym / wszakże iż iście
był za ich czasów / obietnic swoich nie wypel-
nił / niewdzielił też takiego państwa tego / iako
im się bydy powiadał / aż kiedy ie prowadził
mocna ręka do ziemi obiecanej / dopiero do-
znali iako to wielki y wśchemocny Adonai,
abo Pan / który to wszystko miennie żyć / co
był zdawna przodkiem obiecany. Dla tego y
słowa Żydowskie / tak własnie słowo od słowa
mają. A w imieniu moim Pańskim nie jestem
poznany od nich: iakoby rzekł: nie takem się
im doskonale pokazał / com jest / iako tobie.

Bóg iako imię
swoie Ado-
nai oznay-
mił.

8 *Podniosłem rękę moją* Podnieść re-
kę / często w piśmie S. znaczy przysięgać: bo iż
obyczaj przysięgi był podnosić rękę ku nie-
bu / kładzie to miasto słowa / przysięgać: tak
mał Gen. 14. Deut. 32. Num. 14.

Podnieść rę-
kę co znaczy.

ROZDZ. VII.

Rzekł PAN do
Moyżesza / otom
cie postawił Bo-
giem Pharaóno-
wym / a Aaron
Brat twój be-
dzie prorokiem
twoim. * Ty mi powieś wszystko co
rozkazuje: a on będzie mówił do
Pharaóna / aby puścił syny Izraelo-
we z ziemi swej. * Lecz iak zatwár-
dze serce tego / y rozmnoży znaki y ci-
dła moje w ziemi Egypckiej / y nie
wslucha was: y spuszcze ręka moja na
Egipt / y wywiode woysko y lud
mój syny Izraelowe z ziemi Egyp-
ckiej przez śady bardo wielkie. * A be-
da wiedzieć Egypćanie że iak jest
PAN / którym wyciągnął rękę moją
na Egipt / y wywiódłem syny Iz-

6 zraelowe z poszrodku ich. * Uczynił
tedy Moyżesz y Aaron / iako im
7 PAN przykazał: tak uczynili. * Aby-
ło Moyżesowi osmdziesiąt lat / Aa-
ronowi osmdziesiąt y trzy / gdy mó-
8 wili do Pharaóna. * A rzekł PAN
9 do Moyżesza y Aaron / * Gdy wam
rzecze Pharaó / wkażcie znaki: rze-
czę do Aaron / weźmi laske twoje / a
porzuc ją przed Pharaónem / y obróci
10 się w węż. * Wśledy tedy Moyżesz
y Aaron do Pharaóna / uczynili iako
11 był PAN przykazal. A wziął Aaron
laske przed Pharaónem y slugami
iego / która się obróciła w węż. * Ale
Pharaó wezwał medyków y czaro-
wników: y uczynili też oni przez czar-
12 ry Egypckie / y iakież tajemne spła-
wy tymże sposobem. * A porzucili ka-
żdzy laske swoje / które się obróciły w
13 jmotki: Ale Aaronową / lastka pożar-
ła ich lastki. * A zatwardziło serce
Pharaónowe / y nie wsluchał ich / iak

Cudowna
odmiiana
istoty rze-
cy.
2. Tim. 4. b 8

to był

* abo, dał że
Bóg Phara-
onowi. H. to
jest, iż moim
imieniem bę-
dziesz mu ro-
zkazować y
karać.
wysłły 4.
d 15.

To jest, iako
twórdé jest
okaz, nie da-
jąc mu laski
swey. Augu.
q. 18. in E-
xod. czytaj
niżey 10.
ver. 20.

* gdy wycią-
gnę H.
y wywiódł
H.

14 to był PAN przykazał. ¹ A rzekł
PAN do Moyżesza / obciążało serce
15 Pharaónowe / niechce pusić ludu.
C ² Idź do niego rano / oto wymiż
do wody / y stanięś na potkaniu iego
16 przy brzegu rzeki / a lasz która sie o-
bróciła w smok / weźmiesz w rękę
swoję. ³ A rzecześ do niego : PAN
Bóg Hebrejczyków posłał mnie do
ciebie / mówiąc / Pusić lud mój / aby
mi ⁴ ofiarował / na puszczy : a aż do
17 tąd niechciales wsluchac. ⁵ Przetoż
tóc powiada PAN / z tąd poznasz
jem ia PAN : oto vderze lasz / która
18 iest w ręce mojej / w wodę rzeki / a o-
bróci sie w krew. ⁶ Ryby też / które są
w rzecce pozdychają / y zaśmierdzą sie
19 w wodę / y będą trapieni Egypćanie
piłacy wody rzeczną. ⁷ Rzekł też PAN
do Moyżesza : Mów do Aarona :
Weźmi lasz twoję / a wyciągni rękę
twoją na wody Egypckie / y na rzeki
ich / y na strugi / y kałuże / y na wszelkie

14 iężiora wód / aby sie obróciły w krew :
a niech będzie krew po wszystkich zie-
mi Egypckiej / tak w naczyniach
20 dzierżnianych / iako y w kamiennych.
D ⁸ A uczynili Moyżesz y Aaron iako im
PAN przykazał : y podnioszy lasz /
vderzył w wodę rzeczczą przed Pha-
21 raómem y slugami iego : która sie o-
bróciła w krew. ⁹ A ryby / które były w
rzecce pozdychały : y zaśmierdżały sie
22 rzeczną / y była krew we wszystkich
ziemi Egypckiej. ¹⁰ A uczynili ta-
kież Czarownicy Egypckcy czarami
swóimi : y zatwardziło serce Pha-
23 raónowe / y nie wsluchal ich / iako był
przykazał PAN. ¹¹ A odwrócił sie / y
wšedł do domu swego / a nie przy-
24 szł serca ani tym razem. ¹² A wyko-
pali wszyscy Egypćanie około rzeki
25 wodę aby pili : bo niemogli pić wody
rzecznę. ¹³ A wyszło siedm dni / iako
zaraził PAN rzekę.

Pierniśa
plaga wo-
dy sie w
krew obró-
ciły.
Niszy 17. b 5.
Pla. 77. c 49.

Madr. 17. b 7

Ani tego do
serca przy-
szel. Hebra.

przez siedm
dni krew
trwała.

Abu służył.
H.

Pismo iako
Indzie Bogami
zwie.

CHRISTVS
jest Bogiem
Izraelskim
a Boga przed
wieki wro-
dzonym.

Otom cie postanowił Bogiem Phara-
nowym / Jowcie Moyżesza Bogiem Phara-
onowym / ze mu dal moc Bosta na czynienie
cudów / y na karanie Pharaóna / y musiał sie go
Pharaón bać iako posta od Boga posłanego.
a wśakie nie miał go Pharaón za Boga chwa-
lić. Takim też Bogiem chce uczynić Pana
Chrystusa Nowożytych żyjących. Ale pis-
mo święte inaczej mówi o Bostwie Pana
Chrystusowym / które to powiada / że Pan
Chrystus iest Bogiem / nie Pharaónowym /
ale Izraelskim / który wybawił lud z ziemi
Egypckiej / tak iest w liście S. Indy. ver. 5.
y tegoż żydzi na puszczy kusił / iako Paweł
świety pise 1. Corin. 1. Jest Bogiem nie v-
czymonym / ale wrodzonym z Boga / y rów-
nym Bogu oycu. Jan. 5. ver. 18. iest Bogiem
przed wieki / y przed wszystkim czasem / który
świat wszystek stworzył / Jan 1. ver. 1. y 10. y

inśe wszystkie własności Boże ma iako Bóg
prawdziwy / y błogosławiony Rzym. 9. y
ma byt od wszystkich za Boga chwaloney /
iako stworzyciel wszystkich rzeczy / którego
chwale in przed tym widział Ilaas. Cap. 6.
Chocia tedy insym nie własnie służy to unie
Bóg / tylko przez podobienstwo iakies / i ma-
ia / abo moc na czynienie cudów / abo wrząd
Boży / abo sa przysposobieni za syny Boże :
ale Pan Chrystus własnie nazwany iest Bo-
giem / bo ma y naturę Bostą / y Bogiem sie
rodził przed wieki. Przetoż bezbożnie Nowo-
żytych równaia z Moyżesem Pana Chry-
stusa.

Lasz / To iest waz w którego sie lasz
przemienia. Tak też ciało Pana Chrystusa
we w Sakramencie / zowia chlebem / ze sie
chleb przemienil w ciało / abo i Chrystus iest
żywym chlebem pod osoba chleba.

ROZDZ. VIII.

1 **Z**ekł też PAN do
Moyżesza : Wmierz
do Pharaóna / a
2 rzecześ do niego :
A ¹ To mówi PAN :
Pusić lud mój / a-
by mi ² ofiarował.
3 ³ A ięś nie będzieś chciał pusić / oto
ia zaraże wszystkie granice twe żabami.
A ⁴ A wysłupi rzeka żaby / które wysła-
zą y wnią do domu twego / y do komo-
ry łóżka twego / y na posciel twoję / y do
domów slug twoich / y na lud twój /

4 y do pieców twoich / y w ostatti po-
traw twoich / ⁵ y do ciebie / y do ludu
twego / y do wszystkich slug twoich
własnych / ⁶ A rzekł PAN do Moy-
żesza : Rzec do Aarona : Wyciągni
7 rękę twoją na rzekę / y na strugi / y na
kałuże / a wywiedzą żaby na ziemię E-
8 gypcką. ⁷ A wyciągnął Aaron rękę
na wody Egypckie : y wyszły żaby /
y okryły ziemię Egypcką. ⁸ Ale y
czarownicy uczynili czarami swóimi
tymże sposobem : y wywiedli żaby na
ziemię Egypcką. ⁹ A wezwal Pha-
raón Moyżesza y Aarona / y rzekł im :
Módlcie sie do PANA / żeby odda-
ł żaby odemnie / y od ludu mego : a

z lasz twę.
H.

Wtóra
plaga żab
hy.

Madr. 17.
b 7.

Tak H.

Abu służył.
H.

puszcze

		puszcze lud żeby osiárował PAN V.	móy / aby mi osiárował. ¹ A jeśli go	¹ albo służył. H.
	9	A rzekł Moysész do Pháraóna: Po-	nie puscisz / oto ja przypuszczę na cie / y	
		stánów mi czas kiedy sie mam mo-	na slugi twoie / y na lud twój / y na	
		dlic za cie / y za slugi twoie / y za lud	domy twoie / wśelaki rodzaj much :	² albo chrobák
		twój / aby były odpędzone żaby od	y beda pełne domy Egypckie much	two rozmái-
		ciebie / y od domu twego y od slug	rozmáitégo rodzaju / y wśytka ziemia	te. H.
		twoich / y od ludu twego : á tylko w	na której beda. ³ A wezynie w on	⁴ odłaczę w
	10	rzęce zostąły. ⁴ Który odpowiedział :	dzień dziną ziemię Gessen w której	on dzień. H.
		Jutro. A on / według słowa twego /	F lud móy jest / że tam nie będzie much :	
	C	pry / wezynie : á byś wiedział / że nie	y poznasz zem ia PAN w posrzedku	
	11	masz iáko PAN Bóg nasz. ⁵ A odey-	23 ziemię. ⁶ A wezynie przedział między	
		da żaby od ciebie / y od domu twego /	ludem moim / á ludem twoim : jutro	
		od slug twoich / y od ludu twego : á tylko	24 ten znák będzie. ⁷ A wezynie PAN ták /	
	12	w rzęce zostą. ⁸ A wysli Moysész y	⁸ y przysła muchá bárzo ciężka w do-	⁹ Mdr: 16.
		Aaron od Pháraóna : y wołał Moysész	my Pháraónowe / y slug iego / y do	b. 9.
		do PANA o obietnice żab / która był	wśytkiej ziemi Egypckiej : y po-	¹⁰ chrobák two
	13	przysłał Pháraónowi. ⁹ A wezynie	25 pśowała sie ziemia od takowych	Czwarta
	D	PAN według słowa Moysészowego :	much. ¹⁰ A przyzwał Pháraó Moy-	plagá mu-
		y wyzdychały żaby z domów / y ze wsi /	26 zésa y Aaroná / y rzekł im : Idźcie / á	dy.
	14	y z pól. ¹¹ A zgromádžili ie ná nie-	osiárucie Bogu wáśemu w tej zie-	
		zmierné kupy / y zgnila ziemia. ¹² A wi-	mi. ¹¹ A rzekł Moysész : Nie może ták	
	15	dzac Pháraó że dano odpoczynek /	bydž : bzydlivosti bowiém Ege-	¹² to jest Bogi
		obciżył serce swe / y nie wśluchał ich /	ptánów bedziemy osiárować PA-	bátwány. Bo
	16	iáko PAN przykazał. ¹³ A rzekł PAN	N V Bogu nášemu : ¹³ Bo jeśli be-	oni bárány y
		do Moysésa : Mów do Aaroná :	dzien zabić to co chwala Egypci-	wóły z á Bogi
		Wyciągni laste twoie / á vderz w	anie przed nimi / wśamionia nas.	chwalili.
		proch ziemi / á niech beda mśyce po	¹⁴ Trzy dni drogi póydzimy ná pus-	
	17	wśytkiej ziemi Egypckiej. ¹⁴ A wezy-	27 cza : á osiárować bedziemy PAN V Bo-	
		nili ták. ¹⁵ A wyciągnął Aaron reke	28 gu nášemu / iáko nam przykazał. ¹⁵ A	
		trzymając laste / y vderzył w proch	rzekł Pháraó : Jác was puszcza aby-	
		ziemi / y estály sie mśyce ná ludziach	ście osiárowáli PAN V Bogu wáśe-	
		y ná bydla : wśyték proch ziemi o-	mu ná puszczy : wśátžé dáley nie zá-	
	18	bićł sie we mśyce po wśytkiej zie-	29 chodźcie : proście za mną. ¹⁶ A rzekł	
		mi Egypckiej. ¹⁶ Wezynie tymžé spo-	Moysész : Wśedysz od ciebie bede	
		sobem czárowniczy czárani swemi / á	prosił PANA : y odeydzie muchá od	
		by wywiedli mśyce / ále niemogli : y	Pháraóna / y od slug iego / y od ludu	
	19	były mśyce ták ná ludziach / iáko y ná	iego jutro : wśátžé niechciey wiecéy	
		bydle. ¹⁷ A rzekli czárownicy do Pha-	omyślać / byś puscic niemiał ludu o-	
	E	ráóna : Pálec to Boży jest. ¹⁸ A zá-	30 siárować PAN V. ¹⁸ A wśedysz Moy-	
		twárdziáło serce Pháraónowe / y nie	zész od Pháraóna modlił sie do PANA.	
		posluchał ich / iáko przykazał PAN.	¹⁹ Który wezynie według słowa iego / y	
	20	¹⁹ A rzekł též PAN do Moysésa : W-	odiął muchy od Pháraóna / y od slug	
		stań rano / á stań przed Pháraómem :	iego / y od ludu iego nie zostála y ie-	
		boć wynidzie do wody : y rzeczesz do	32 dná. ²⁰ A ociežáło serce Pháraónowe /	
	21	niego : To mówi PAN : Pusc lud	ták iż ani tym razem nie puscilludu.	²¹ obciżył

ROZDZ. IX.

PAN rzekł do
Moysésa : W-
midž do Phára-
óna / y mów do nie-
go : To mówi PAN
Bóg Hebrejczy-
ków : Pusc lud

2 móy / aby mi osiárował. ¹ A jeśli sie
3 iesze zbianaš / y zatrzymawaš ie :
4 ² oto reka moia będzie ná polá two-
ie : y ná konie / y osły / y wielbłądy / y
wóły / y owce / mói bárzo ciężki. ³ A v-
czyni PAN ⁴ ³ dziną rzecz między o-
siádłosciami Izráelskimi / y osiádło-
sciami Egypckimi / że zgoła nie nie-
zginie z tego co należy do synów I-

¹ służył. H.² PAN / ka H.
³ skaránie
moie. H.⁴ rozdzielnie
H.

Piąta pla-
ga, ponie-
rze na by-
dło.

H.

po powie-
szu.

Szósta pla-
ga wzro-
dy.

to jest w po-
szód ciebie.
Hebr.

Rzym. 9.
d 17.
abych ci po-
kazał. H.

Pan Bóg ni-
kogo nie stwa-
rza na to aby
był potępia-
ny: ale tych o
których wie-
dział, że mieli
być złymi,
stworzył je a-
by na nich po-
kazał sprá-
wiedliwość i
wsechno-
ść swoją.
Aug. q. 32.
in Exod.

5 zraelowych. [?] A postanowił PAN
B czas mówiąc: Jutro uczyni PAN sło-
6 wo to na ziemi. [?] Uczynił tedy PAN
słowo to nazajutrz: y pozdychało
wszystko bydło Egypckie: a zbydła
synów Izraelowych zgola nie nie zgi-
7 nelo. [?] A posłał Pharaón aby oglą-
dano: y nie zdechło było nic z tego
co dzierzał Izrael. A ocieżało serce
8 Pharaónowe / y niepuscił ludu. [?] A
rzekł PAN do Mojsesza y Aarona:
Weźmiecie pełne gąsienice popiołu z ko-
9 mina / a niech je rozsypie Mojsesz ku
niebu przed Pharaónem. [?] A niechay
będzie proch na wszystkie ziemie Egy-
ptską: bo będą na ludziach y na by-
10 dletach wzrody y przyszele nadetę po
wszystkiej ziemi Egypckiej: [?] y wzie-
li popiołu z kominu / y staneli przed
Pharaónem y rozsypał je Mojsesz ku
11 niebu: y uczyniły się wzrody przsze-
lów nadetych na ludziach y bydłe. [?] A
niemogli czarownicy stać przed Mo-
12 zeszem / dla wzrodów które na nich
były / y na wszystkich ziemi Egyp-
13 ckiej. [?] A zatwardził PAN serce Pha-
raónowe / y nie wsłuchał ich iako mó-
wił PAN do Mojsesza. [?] A rzekł PAN
do Mojsesza: Rano powstań y stań
przed Pharaónem / y rzeczesz do nie-
14 go: To mówi PAN Bóg Hebrejczy-
ków: Pusc lud mój / aby mi ofiaro-
wał. [?] Bo z tym razem puszcze wszy-
15 tkie plagi moje na serce twoje / y na
sługi twoje / y na lud twój: abyś wie-
dział / że nie masz mnie podobnego na
16 wszystkich ziemi. [?] Teraz bowiem ścia-
gnąwszy reke starze cie / y lud twój
moim / y zginiesz z ziemi. [?] A dla
17 tego wystawiłem cie / abyś poka-
zał nad tobą moc moje / a imie moje
opowiedane było po wszystkich ziemi.
18 [?] Jeszcze trzymasz lud mój / a niechcesz
go wypuścić? [?] Oto ja jutro też go
dziny spuszcze grad bardo wielki / iaki
19 nie był w Egypcie / odednia które-
go jest założon / aż do tego czasu. [?] A
tak posli już teraz a zbierz bydło two-
ie / y wszystko co masz na polu: bo lu-
dzie / y bydło / y wszystko co się nadyje
na polu / a nie będzie zgromadzone z
20 pola / y spadnie grad na nie / pozdy-

20 cha. [?] Kto siebał słowa PANSKIE-
GO z slug Pharaónowych / kazał w-
ciekac slugom swoim y bydłu do do-
21 mu: [?] A kto niedbał na słowo PAN-
SKIE / zostawił slugi swe y bydło na
22 polu. [?] A rzekł PAN do Mojsesza /
Wyciągni reke twą ku niebu / że be-
dzie grad po wszystkich ziemi Egyp-
ckiej na ludzie y na bydło / y na wszy-
23 stko zielę polne w ziemi Egypckiej.
[?] A zciągnął Mojsesz lastę ku nie-
bu / a PAN dał gromy / y grad / y ly-
24 skawice biegające po ziemi: y spu-
ścił PAN grad na ziemię Egypcką.
[?] A grad y ogień / pospolu z mieszané
padał: y był tak wielki / iaki nigdy
25 przed tym nie był widziany we wszy-
stkiej ziemi Egypckiej / iako naród
tamten stanął. [?] A pobit grad we
wszystkiej ziemi Egypckiej wszystko
F co było na polu od człowieka aż do
bydlecia: y wszelkie zielę polne pobit
26 grad / y wszelkie drzewo krajny pola-
mał. [?] Tylko w ziemi Gessen / gdzie
byli synowie Izraelowi / grad nie pa-
27 dał. [?] A posłał Pharaón / y wezwał
Mojsesza y Aarona mówiąc do nich:
Zgrzeszyłem y teraz: PAN sprawiedli-
28 wy / a lud mój niebożni. [?] Módlcie
się do Pana aby przestały gromy Bo-
że y grad: że bym was pusił / abyście
żadną miarą więcej tu nie mieskali.
29 [?] Rzekł Mojsesz / gdy wyniósł z mi-
ast / podniósł rece me do PANA / y
przestanały gromy / y gradu nie będzie:
abyś wiedział / że PANSKA jest zie-
30 mią: [?] Aleć wiem / że y ty y ludzy
twoi iescze się nie boicie PANA Bo-
31 ga: [?] Len tedy y ieczniem naráżony
jest: przeto iż ieczniem był zielony /
32 a len już główki wypuszczał: [?] Ale pše-
nica y żyto nie są narušone / bo po-
33 zne były. [?] A wyszedł Mojsesz od
Pharaóna z miast / wyciągnął rece
do PANA: y przestały gromy y grad /
y nie kropnął więcej deszcz na ziemi.
34 [?] A widząc Pharaón że przestał deszcz /
y grad / y gromy / przyczynił grzechu:
35 [?] A ocieżało serce jego / y slug jego / y
zatwardziało zbytnie / y nie pusił sy-
nów Izraelowych / iako przykazał
PAN przez reke Mojsesową.

Siodma
plaga.
grad.

Madr. 26.
e 16. 19. d 19.

zasia zgrze-
szył. H.

ROZDZIAŁ. X.

1

A

2

3

4

B

5

6

7

8

C

9

10

11

12

Rzekł PAN do
Moyzesa: W-
niesz do Pharaona:
iam bowiem
zatwardził serce
iego/ y slug iego:
abych uczyniliżna

ti moje té na nim: a żebyś powia-
dał w vsy syna twého/ y wniktoro-
twoich/ ilem kroć sstał Egypťiany/
y znaki moje czynilem nad nimi: a że-
byście wiedzieli zem ia PAN. W-
sli tedy Moyseš y Aaron do Phara-
ona y rzekli mu: To mówi P A N
Bóg Hebrejczyków: Dotądze mi sie
niechceš "poddac": pusć lud mój/
żeby mi ofiarował. A iesli sie sprze-
ciwiasz/ a niechceš go pusćić/ oto ia
przywiode intro farańcza na granice
twoie: Która okrie wierzch ziemie/
aby iey namnię widac nie było: ale
żeby ziedzono było coby zostało po
gradzie. Pogryzie bowiem wszystkie
dziewa/ które wschodzą na polach.

K napelni domy twoie/ y slug two-
ich/ y wszystkich Egypťianów: iako
wielkiey nie widzieli oycowie twoi/ y
dziadowie/ iako porzeli bydź na zie-
mi/ aż do dnia niniejszego. Odwró-
cił sie/ y wyszedł od Pharaona. Rze-
kli tedy sludzy Pharaonowi do nie-
go: Długoz będziemy cierpieć to z-
gorzenie: pusć ludzie aby ofiarowa-
li PANV Bogu swému. Izali nie
widziš że niszczał Egypť: A zawo-
łali zaśie Moyzesa z Aaronem do
Pharaona: który rzekł im: Idźcie
ofiarujcie P A NV Bogu wasému:

Któryś sa co poyda? Rzekł Moy-
seš: Z dziećmi naszymi y z starcami
poydziemy/ z synmi y z córkami/ z ow-
cami y z bydlem: bo iest wielkie swie-
to P A N A Boga naszego. A odpo-
wiedzial Pharaó: Niech tak będzie
P A N z wami/ iako ia was puszcze/ y
dzieci wasze. Któż o tym watpi że co
nagorzezy myslicie? Niebedzie tak:
ale idźcie sami meżowie/ a ofiarujcie
PANV/ bościey sami o to prosili. A
wnetże wyrzuceni sa od oczu Phara-
ona. Rzekł PAN do Moyzesa:
Wyciągni reke twą na ziemie Egy-
ptską do farańczy/ że wstąpi na nie/

13

D

14

15

E

16

17

18

19

20

21

22

23

24

G

25

26

y pojrze wszytko ziele które zostało po
gradzie. Wyciągnął Moyseš la-
stke na ziemie Egypťską: a P A N
przywiódł wiatr "pierzacy" przez on-
cay dzień y noc: a gdy bylo rano/
wiatr "pierzacy" podniósł farańcza.
Która wstąpiła na wszytkie ziemie
Egypťską: y vsiadła po wszytkich
granicach Egypťskich/ niezliczona/
iakię nie bylo przed onym czasem/ a-
ni potym bedzie. A okryła wszytkę
wierzch ziemie "pustosząc wszytko".
Pożarta iest tedy wszytká trawa ży-
wie/ y cokolwiek owocu na dzewie
było/ co był zostawił grad: y nie zo-
stało prawnie nic zielonego na dze-
wie/ y na ziele ziemnym/ we wszytkim
Egypťcie. Pzetoz corychley Pha-
raó wezwał Moyzesa y Arona/ y
rzekli im: Zgrzeszyłem przeciw P A-
NV Bogu wasému/ y przeciwto-
wam. Ale teraz odpusćcie mi grzech
iesze ten raz/ a prosicie P A N A Bo-
ga waszego/ aby odemnie te śmierć
oddalił. A wyszedł Moyseš od o-
blicza Pharaonowego modlił sie do
PANA. Który kazał wiać wiatro-
wi z zachodu barzo mocnému/ y por-
warł farańcza/ wyrzucił do morza
czerwonego/ y iedną niezostala we
wszytkich granicach Egypťskich.
A zatwardził P A N serce Pharao-
nowe/ y niepuscił synów Izraelo-
wych. Rzekł P A N do Moyzesa:
Wyciągni reke twą ku niebu/ y niech
bada ciemności na ziemi Egypť-
skiej tak gęste/ żeby sie ich mógł do-
tknąć. Wyciągnął Moyseš reke
ku niebu/ y były ciemności straszliwe
po wszytkiej ziemi Egypťskiej przez
trzy dni. Zaden nie widział "brata
swego/ ani siernysz miysca na któ-
rym był: A gdziekolwiek mieskali
synowie Izraelowi/ byla swiatłość.
A wezwał Pharaón Moyzesa y A-
rona/ y rzekli im: Idźcie/ ofiarujcie
P A NV: tylko owce wasze y bydło
niech zostanie/ dzieci wasze niech idą
z wami. Rzekł Moyseš: ofiary też y
calopalenia daś nam/ które ofiaro-
wać mamy PANV Bogu naszemu.
Wszystkie stada poydaż z nami: nie
zostanie z nich ani kopyto: których
potrzeba do služby PANA Boga na-
szego: a zwłaszcza że niemiemy co sic

Ofma plas-
ga farań-
37.
"wschodni H.

"on wscho-
dni. H.

"cipzka. H.

"że sie zaemi-
ta ziemią. H.

* tylko. H.

Dziwnia-
ta plag-
ciemności.

"Madr. 17.
a 2.

"Madr. 18 a 1

* H.

"uczynimy.
H.

ma ofia-

"ypokoryć.
H.
"Madr. 16.
b 19.

27 ma ofiarować / aż na samo miejsce
28 przyjdziemy. ¹ A zátwardził P A N
serce Pháraonowe / y niechciał ich
pścić. ² A rzekł Phárao do Moy-
żesa: Jdź precz odemnie / a strzeż się

abyś wiecéy nie widział oblicza me-
go: Któręgokolwiek mi się dnia wka-
żesz / umrzesz. ³ Odpowiedział Moy-
żesz: Tak będzie iakós rzekł / nie wy-
strze wiecéy oblicza twego.

Bóg zátwar-
dza sercá o-
deymniac tá-
skę dla gré-
chów.

20 **Zátwardził Pan serce Pháraonowe]**
Co tu mówi o zátwardzeniu / nie rozumiey-
sz Kalwinistami iakoby Bóg był własn-
ie przy-
czyna zátwardzenia y grzechu czyiego: ale iż
tego on stusnie dla grzechów opuszcza / ten się
gozysim y zátwardziatym zstawa. Co się sta-
po kazuie / iż to zátwardzenie Pháraonowe cze-
sto pisino swięte przypisuię samemu Phárao-
nowi / który z wielkiej ciérpliwosci Bożej
brał przyczynę do wielkiej wżgardy Boga / y
wpoznego nieposluszniwa: podczas téż przy-
pisuię to Panu Bogu / który mu nie dawał tylę
tásk / aby mogła zmieścić serce iego. Wi-
dzac (mówi pisino Exo. 8. ver. 15.) że już da-
no odpoczynek / obciążał serce swoje. Oto
widzisz iako z ciérpliwosci Bożej / iest wiecéy
zátwa dzony. Bo iż plagi przedstawaly nie

bat się ani myślił / że ja modlitwa Moyżeso-
wa / plagi przestawaly: Przetoż sprawiedli-
wym Sadem Bozym stało się / że mu nie da-
wat táski swę / Któraby go oświećita y zmieć
czyła. A to pisino s. mówi / zátwardził P. ser-
ce Pháraonowe / to iest / dopuścił zátwardzić /
nie dając táski swę. Aug: Epist. 105 ad Sixtum.
li: 1. ad Simpl: q. 2. Chril: Ho 3. in epi. ad Rom.

25 **Które ofiarować mamy]** w Żydow-
skim iest / wczymieny. A tu obacz / iż facere czy-
nię / w pisinie y w żydowskim / Chaldejskim /
Gręckim y Łacińskim często ofiarować zná-
czy. A przeto dobrze tu S. Hier. Żydowski /
Gręcki y Chaldejski text przetószył (Czynić)
ofiarować. Tóż téż znaczy w Ewangelistów
swiętych / To czynicie na pámiatkę moie.

Czynić zná-
czy ofiarować

ROZDZIAŁ XI.

1 **Rzekł PAN do**
2 **Moyżesa:** Jes-
3 se iedną plagę
4 dotkne Phárao-
5 na y Aegyptu / a
6 potym puści was /
7 y przymusi wy-
8 niśdź. ¹ A przeto powieś / wśytki-
9 mu ludowi / żeby żadał mąż od przy-
10 iaciela swego / a niewiasta od sąsiady
swoięy / naczynia srebrego y złotego.
1 **A P A N** da táskę ludowi swię / przed
2 Aegyptian / y był Moyżesz mąż bár-
3 zo wielki w ziemi Aegyptstkiej przed
4 sługami Pháraonowemi / y wśytkim
5 ludem. ¹ A rzekł: Co mówi PAN:
6 O północy wynide do Aegyptu: ² y
7 umrze wśelkie pierworodne w ziemi
8 Aegyptstkiej / od pierworodnéj Phá-
9 raonowęgo / który siedzi na stolicy ie-
10 go / aż do pierworodného niewolnice /

*Kaźnia.

Zupełnym
wypuszczeniem
H.
*w wśy ludzi.
Hebraisim,
*wyr: 3 g 20

*Ecc: 45 21.

6 która iest przy żárnách / y wśelkie
7 pierworodne bydlat. ¹ A będzie krzyk
8 wielki we wśytkiej ziemi Aegypt-
9 stkiej / iaki ani przed tym był / ani po-
10 tym będzie. ² A w wśytkich synów I-
zraelowych / nie zámruknie pies / od
człowieka aż do bydlecia: abyście
wiedzieli / iak wielkim cudem dzieli
PAN Aegyptiany y Izraela. ³ A zni-
da wśyscy słudzy twoi ci do mnie / y
poklonia mi się mówiąc: Wynidź ty
y wśytek lud tobie poddány / a potym
wynidziemy. ⁴ A wyszedł od Phára-
ona barzo rozgniewany. A rzekł PAN
do Moyżesa: Nie wślucha was
Pháraon / aby się wiele znaków ssta-
ło w ziemi Aegyptstkiej. ⁵ A Moyżesz
y Aaron wczymili wśytkie cuda które
są napisane / przed Pháraonem: y za-
twardził PAN serce Pháraonowe:
y nie puscil synów Izraelowych z zie-
mie swoięy.

*Abó żárná
obraca.

*Iaká róani-
ce wczymil
PAN między
Aegyptiany
a między I-
zraelem. H.

ROZDZIAŁ XII.

1 **Rzekł téż PAN**
2 **do Moyżesa y A-**
3 **aroná w ziemi E-**
4 **gyptstkiej:** Ten
5 miesiąc wam po-
czáttiem miesią-
ców: pierwszym
będzie między miesiącami roku.
6 **Mówcie do wśygo zgromádzienia**

Obyczay ie-
denia bá-
rának wiel-
kanocného

4 synów Izraelowych / y powiedzcie
im: Dziesiątego dnia tego miesiąca
niech weźmie każdy baránka według
famiłiuey y domów swoich. ¹ A iesli
mnieysza liczba iest / niżby dosyc było
do ziedzenia baránka / weźmie sąsia-
da swego / który mieśka podle domu
iego / wedle liczby dusz / którychby do-
syc było do ziedzenia baránka. ² A bá-
3 rának będzie / bez zması / sameczy / ro-
czyny: wedle którego obrzedu weźmi-

*Słowo Zydo-
wskie Seh
znaczy bá-
rának y ko-
zielká.

*Zupełny á-
bo doskonały.
H.

*z owiec ábo
z kóz weźmie
cie go. H.

*miedzywie-
ma wieczor-
mi. H. to iest
miedzy zacho-
dem słonca, a
miedzy ciem-
na nocą.
*abo pokro-
pię.
*Zgorzko-
ściami. H.

*Tużo przyda-
ją: I kości nie
skruszyte z
niego. co też
przywodziło.
19. z kąd
znają iż Zydo-
wskie teraz
nie są spełnia-
ne, bo tych słów
nie mają.
*Pásch H.
*abo Páschą
S.

*Pomsta.

*To iest, póki
zakon trwał.

*w dzień pier-
wszy zwołá-
nie święte, y
w dzień sió-
dmy zwołá-
nie święte bę-
dźcie was H.
bo na ten
czas lud zwo-
ływano.
*To iest, ná-
znak wybá-
wienia od
gorzkości nie-
woli.
*Leu: 23 a 5.
Num: 28 e 16

6 cie y kózkielk. * A będziecie go cho-
wac aż do czternastego dnia miesią-
ca tego / y ofiarunie go wszytko zgro-
mádenie synów Izraelowych ku wie-
czorowi. * y wezmą ze krwie tego / y
7 *położą na oba podwoie / y na napro-
żniki domów / w których go będą po-
żywać. * A będą iesc mięso tego o-
8 néy nocy / ogniem pieczone / y przasnie
9 chleby z polną salatą. * Tę będzie-
cie nie z niego iesc surowego / ani wá-
rzonego w wodzie / ale tylko pieczone
ogniem: głowę y z nogami tego y z
10 strzewy ziecic. * A nie zostanie nie z
miego do poranku. * iesli co zostanie /
11 ogniem spalicie. * A pożywać go tak
będziecie: Biedra swé opasiecie / a
bóty będziecie mieć na nogach / trzy-
mając kcie w rękach / a będziecie iesc
spiesno: bo iest "Phafe" (to iest prze-
12 scie) PANSKIE. * A przeyde przez zie-
mie Aegypstską nocy onéy / y zabije
wselkie piérworodne w ziemi Aegy-
pstskiej od człowieka aż do bydlecta:
y nad wszytkimi Bogi Aegypstskimi
13 uczyni sady / a PAN. * Ale krwó be-
dzie wam ná znak ná domiach w któ-
rych będziecie: y wyżrze krwó y mine
was: y nie będzie w was plaga zagu-
biąca / kiedy vderze ziemię Aegyp-
stską. * A ten dzień będziecie mieć ná
14 pamiatke: y będziecie ji obchodzić zá-
swięto wroczyssé PANV / w rodzaiach
C waszych służba wieczna. * Siedm
15 dni przasnie iesc będziecie: piérwsé-
go dnia nie będzie kwásu w domiach
waszych: kobykolwiek iadł kwásó-
né / zginie dusá oná z Izraelá / od
piérwségo dnia aż do dnia siódmé-
16 go. * Dzień piérwszy będzie święty y
wroczyssy / y dzień siódmy tymże świe-
ceniem wcczony: żadnéy roboty nie
będziecie w nie czynić / wygrywszy to co
17 należy ku iedzeniu. * A będziecie zá-
chowować przasnie: bo w tenże sam
dzień wywiode woysto wásé z ziemi
Aegypstskiej / y strzedz będziecie dnia
tego w rodzaiach waszych obrzedem
18 wiecznym. * piérwségo miesiąca
czternastego dnia miesiąca ku wie-
czorowi będziecie iesc przasnie / aż do
dnia dwudziestego piérwségo tegoż
19 miesiąca ku wieczorowi. * Przez
siedm dni nie naydzie sie kwás w do-
mich waszych: koby iadł kwásóne /

20 zginie dusá tego z gromády Izrael-
skiej / tak z gości iako z obywatelów
21 ziemi. * Tę kwásónego nie będzie-
cie iesc: we wszytkich miestaniach
waszych przasnie iesc będziecie. * A
przywólł Moyses wszytkich stárszych
synów Izraelowych / y rzekł do nich:
22 Idźcie wzięwszy bydle po familiach
waszych a ofiaruycie "Phafe". * A sino-
pek hizopu omoczcie we krwi która
"iest ná progę" / a pokropcie nią na-
prożnik y oba podwoie: żaden z was
23 niech nie wychodzi ze drzwi domu
swego / aż do zaránia. * Przeydzie bo-
wiem PAN zabić Aegypťiány:
24 a gdy wyżrze krwó ná naprożniku / y
ná obu podwoiach / "przeskapi" drzwi
domu / y niedopusci zabić zowu w-
25 nisz do domów waszych y obrażać.
* Strzeż słowá tego zá práwo tobie y
synóm twoim aż ná wieki. * A gdy w-
26 niesz do ziemi / która wam dá
PAN iako obiecał / zachowacie tę ce-
27 remonie. * A gdy wam rzeką synowie
waszy: Cóż to zá nabozeństwo? * po-
wiecie im: Ofiara przescia PANSKIE
28 iest / kiedy przestepował domy synów
Izraelowych w Aegypcie / zabić Aegypťiány / a domy náše wyzwalá-
29 iac. A schyliwszy sie lud pokłónił sie.
* A wyszedzy synowie Izraelowi / w-
30 czynili iako PAN rozkázal Moysesó-
wi y Aronowi. * A sstało sie w puł-
nocy / pobit PAN wszelkie piérworo-
31 dne w ziemi Aegypstskiej / od piérwo-
rodného Pháraónowego / który sie-
dział ná stolicy tego / aż do piérworo-
dného "poimánéy" / która była w cie-
mnicy: y wszelkie piérworodne by-
32 dlat. * A wstał Pháraó w nocy / y
wszystcy sludzy jego / y wszytek Aegypť:
y wszszal sie wielki krzyk w Aegypcie:
33 bo nie było domu w którymby nie le-
żał umarły. * A wyzwałszy Pháraó
Moysesá y Aroná w nocy / rzekł:
Wstańcie / a wynidźcie od ludu mé-
34 go / wy y synowie Izraelowi / idźcie
ofiaruycie PANV iako powiedacie.
* Owce wásé y bydło zabierzcie / iako
ście żądali: a odchodząc błogosław-
cie mi. * A przynaglali Aegypťianie
ludowi / aby corychleý z ziemi wy-
szedł / mówiac: Wszyscy pomrzemy.
* Wziął tedy lud rozczynioną masę /
piérwéy niż zá kwásóne było / a zawią-

*Ofiara wiel-
konocna.

*Będzie w na-
czyniu ábo
w miednicy.
H.

*przeskoczy
H.

y od tego prze-
skoczenia ábo
przescia ná-
zwána iest
Phafe ábo
Páschą.
*Obrządy

Dziesiąta
plaga piér-
worodnych

Madr: 18 b5.

*wignia H.

Wys: II. 2

Dał im to Bóg
miasto i zupła
i powinnę
z robory w
Egypcie
Tertul. 4.
cont: Mar.
wychoża 3
Egypcu.
Odstworzenia
świata Roku
2483. gdy
Moyżesz był
lat 80. Ex. 7
po narodze-
niu Abrah-
mą, lat 505.
Wyznali by
li. H.

Wielka
noc Zydów
wiska
to jest na
część Pannu.

Miesiąc kró-
ry Zydów
pierwszy.

Zydowie iako
miesiące li-
czyli.

Pascha co
znaczy:

35 zarowy w płaszcze kładli na ramię
swoie. ⁴³ A uczynili synowie Izraelscy
iako był przykazał Moyses: y pro-
36 szli w Egypciaków naczynia srebr-
nego y złotego y fiat bardo wiele. ⁴⁴ A
PAN dał łaskę ludowi przed Egyp-
37 tianym że im pożyczali: y złupili E-
gypciány. ⁴⁵ A wyciągneli synowie I-
38 zraelowi z Kamekse do Sokoth oko-
ło pięć set tysięcy pieśnych mężów /
okółom dzieci. ⁴⁷ Ale y gmin pospolity
niezliczony siedl z nimi owce y bydła /
y zwierząt rozmaitych bardo wiele:
39 A popiekli matkę którą dawno byli z
Egypcu rozczynioną wymiesli / y na-
czynili podplomyków przasnych: bo
nie mogli być z zakwaszone / że przy-
muszali wynieść z Egypcianie / y nie
dopuszczali czynić żadney odwłoki:
ani sobie namnieyszej potrawki na-
40 gotować. ⁴⁹ A miastkanie synów Izra-
elowych / którym miastkali w Egyp-
cie / było cztery sta trzydzieści lat.
41 A które gdy sie wypełniły / tegóż dnia
wyszło wszystko wyšlo PANSKIE z zie-
42 mie Egypcystey. ⁵⁰ Tężta godna za-
chowania PANU, kiedy ie wywiódł
z ziemi Egypcystey: te zachowywać

5 Ten miesiąc początkiem Ten miesiąc
pospolicie zgadza sie znaszym Miarcom / bo
zydowie przed tym miesiącem swoje dorocznie
liczyć poczynali w Jesieni / y pierwszy by-
wał September Wzrzesień / albo zaymował
część miesiąca naszego Septembra y Oktobra
y tego porządku w liczbie miesiąców wywa-
li w rzeczach potocznych. Ale po wyjściu z
Egypcu za rozkazaniem Bożym / pierwszy
miesiąc był ten którego wysli z Egypcu / a
ten był Miarzec / który po Chaldeysku zowią
Nisan. Tęż porządku Miesiąców wywali w
rzeczach zakonnych / kiedy albo święta liczyli
albo dzieie zakonne opisowali: y gdy pisano
święte liczy miesiące / ma sie rozumieć o tym
roku kościelnym / który sie poczynal od Mar-
ca. Wiedzieć też masz / iż zydowie mieli Annos
Lunares to jest / według biegu miesiąca rok
swoy mierzyli / które miesiące tego dnia li-
czyć poczynali: kiedy księżyc nastawał. A
miesiąc ieden miał dni 29. y godzin 12. które
dwanaście godzin przydane do drugiego
księżycy uczynili miesiąc dni trzydzieści. A
tak w zydów zawżdy ieden miesiąc był dni
dwadzieścia y dziewięć / a drugi 30. a i niedo-
stawalo kilka dni do roku słonecznego / przy-
dawali przez dziewiętnaście lat siedm razy
ieden miesiąc / to jest roku trzeciego 6. 8. 11. 14.
17. y 19. A tak rok był miesięczny równy sło-
necznemu. A zaczynał sie ten rok od miesią-
ca który był bliszy Aequinoctio vernali, któ-
ry pospolicie zaymował część Marcą y Kwie-
tnia naszego.

II Phafe Pánskie] po Zydowsku jest /
Pesah / co tłumacze zowią Phafe / po Chaldejsku

43 miał wszyscy synowie Izraelscy / w
rodzaiach swoich. ⁴⁴ A rzekł PAN do
Moyses i do Aaron: Ten jest ob-
rzad Phafe: Żaden obcy nie będzie
iadł z niego. ⁴⁵ A każdy niewolnik ku-
piony obczesany będzie / y tak będzie
46 pozwał. ⁴⁷ Przychodźcie y naimnie /
nie będą iść z niego. ⁴⁸ W iednym
domu będzie iedzony / y nie wyniesie-
cie nic z domu z miesa tego / ani pola-
miecie tego kości. ⁴⁹ Wszystko zgroma-
dzenie synów Izraelowych czynić
go będzie. ⁵⁰ A iesliby kto z przycho-
dników chciał przeyść do waszch mie-
skania / y czynić Phafe PANU / pier-
wcy będzie obczesany wszelki mężczy-
zna tego / a w ten czas będzie porzą-
dnie obchodził: y będzie iako obywa-
tel ziemie: Ale iesliby kto nie był o-
brzesany / nie będzie iadł z niego. ⁵¹ Tęż
prawo będzie domowemu y mies-
kancowi / który gościem jest w was.
A uczynili wszyscy synowie Izrael-
scy / iako rozkazał PAN Moysesowi
y Aaronowi. A tegóż dnia wy-
wiódł PAN syny Izraelowe z ziemi
Egypcystey hufcami ich.

deysku Páschą / a Grecy y Laccinnicy mówią /
Pascha. co ponaszemu właśnie znaczy / Prze-
ście / iż Anyot zabijałac pierworodne Egyp-
cystie w każdym domu: miał y przestępował
domy Izraelkie krwią Barankową nazna-
czone: żad to miłanie y przestępowanie na-
zwane jest / Phafe / albo Przestępie: potym też
tey pamiatki obchód albo święto y Barankę
zowią Phafe albo Pascha. Luk. 22. po Polsku
zowią Wielkanoc / co też także z pisiną S.
wzięto / bo w tymże Rozdz: ver: 42. zowią /
Noc godna zachowania. A to dla tego że sie
to wszystko wnoey działo.

18 Czternastego dnia miesiąca] Tęż
powtarza nieszey Leuit. 23. Num. 9. y 28. żad
to mamy / iż Pan Bóg rozkazał Zydów / aby
swoie Wielkanoc świętli od wieczora czter-
nastego dnia po nastaniu miesiąca pierwsze-
go: a pierwszy miesiąc był ten / którego dzień
ten 14. przypada albo na samo Aequinoctium
vernun, (to jest na porównanie dnia z nocą
na wiosnę) albo wiec post Aequinoctium ry-
chło bywa. Tak pisze Iosephus lib: 8. Antiqui.
c. 13. Philo także iako o nim pisze Eusebius li.
7. Hist: Eccl: c. 29. Teraz uż w nowym za-
kone / acz kościół Boży niepodlega ceremo-
niam starym / dla tego iż prze śmierć y zmar-
twywszenie Pana Chrystusowe sa zmiesione:
wszkie to ięże zachowane / iż wielkanoc na-
sa chrześcijańska / której figura była Zydow-
ska / niema meysca y czasu iednego / ale pod-
czas bywa rychley / podczas poźniej / y iako
mówią non est immobile, ale mobile festum,
y zstrony czasu wielkonocnego / tegóż prze-
strzega czego y Zydowie / to jest / Aequinocti

"Zakon abo
prawo. H.
abo Páschy,
to jest, świę-
tą przestępa y
baranką wiel-
konocnego.
Num: 9 b 12

"ofiaruig ię.

Wielkanoc
czemurczno -
na.

Wielkanoc
Zydowska
dnia 14. Mar-
ca.

Wielkanoc
Chrześci-
ńska w niedzie-
le pierwszą po
14 dniu.

um verum & Lunam 14. primi mensis. A to dla tajemnic zmartwychwstania pańskiego / które się w tej wielkiej nocy zamykała / iako to Augustin 6. sierofo lib. 12. ad Inquis. Ianuarij c. 1. y 2. opisuie. W tym się iednak z Sydami niegadamy / iż wielkanoc naszą nie samę go dnia 14. pierwszego miesiąca iako żydowie / ale w Niedziele pierwszą po czternaście dni nabiśsa święcimy / dla tego iż pierwszy Niedziele po wielkiej nocy żydowskiej Pan Chrystus zmartwychwstał. A przetoż kiedy się trafia Luna 14. primi Mensis w sobotę / iako to tego 1598. zaraz nazajutrz w Niedziele naszą wielkanoc chrześcijańska bywa. Tak też postanowiono in concilio Casariensi, Niceno, Antiocheno, chalcedonen. W czym piśe Eufeb. lib. 5. Hist. Eccl. c. 23. Socr. lib. 1. Hist. Eccl. c. 6. Theo. lib. 1. Hist. Eccl. Cap. 9.

Było cztery sta trzydzieści lat] Jaa

Kosie testowa maia rozumieć / gdy żydowie nie byli tak długo w Egypcie / wykładają to / LXX tłumacze tak piśac: Mieszkanie w którym synowie Izraelscy mieszkali w Egypcie y w ziemi Chananaan / było lat 430. A tego się wykładu trzymają wszyscy historycy / Grecy y Lacińscy / starzy y nowi chrześcijanie y żydzi / powiadać iż żydzi mieszkali w Egypcie lat 215. Iosephus, Eusebius, Hieronymus, Augustinus. A jest o tym piśmo S. Pawła do Galatów 3. iż sakoż Mojżeszów dany jest we 430. lat po onej obietnicy która Bóg uczynił Abrahamowi / gdy mu z Mezo- potamiię kazal iść do Chananaan Gen. 12. A tak ta liczba 430. ma się rozumieć / poezawszy od pielgrzymowania Abrahamowego w Chananejskiej ziemi / wspoleć y z mieszkaniem y z niewolą którą cierpeli w Egypcie / to wszystko uczyni lat 430.

Zydowie iako długo w Egypcie byli.

40

ROZDZ. XIII.

Mówił PAN

do Mojżesza / mó

wiąc: ¹ Poswiec

mi każde pierwo-

rodne otwarzają-

cę żywot między

syny Izraelowe

mi / tak z ludzi iako y z bydlat: ² wszyt-

ko bowiem jest moje. ³ A rzekł Moy-

żesz do ludu: Pamiatajcie się na ten

dzień / któregoście wysli z Egiptu /

y z domu niewolstwa: bo mocną re-

ką wywiódł was PAN z miejsca te-

go: abyście nie iedli kwasonego chle-

bá. ⁴ Dzisiaj wychodźcie miesiąca

nowych zbóż. ⁵ A gdy cie wprowadzi

dzi PAN do ziemi Chananejskiej /

y zetejskiej / y Amorejskiej / y he-

wyjskiej / y Jebuzejskiej / która przy-

siągl oycóm twoim żebyć ią dał /

ziemię płynącą mlekiem y miod-

dem: będzieś obchodzić ten obyczaj

obrzędów miesiąca tego. ⁶ Siedm.

dni iest będzieś przasnił: a w dzień

siódmy będzie święto PANV. ⁷ Prza-

śnił iest będziecie przez siedm dni:

nie wkładajcie się w ciebie nie kwasonego /

ani ⁸ we wszystkich granicach twoich.

⁹ A będzieś powiadał synowi twemu

dnia onego / mówiąc: To iest co mi

uczynił PAN kiedyś wyszedł z Egiptu.

¹⁰ A będzie iako znak na ręce

twojej / y iako pamiątka przed oczy-

ma twemi: y aby zakon PANSKI

był zawsze w vsięch twoich / bo re-

ką mocną wyprowadził cie PAN z

Egiptu. ¹¹ Strzedz będzieś takowej

ustawy czasu naznaczonego odedni

do dni. ¹² A gdy cie wprowadzi PAN

do ziemi Chananejskiej / iako przy-

siągl tobie y oycóm twoim / y da ią

tobie: ¹³ odlaczysz każde które otwiera

żywot PANV / y co pierworodnego

iest w bydłach twoich / co iedno be-

dzie samczej płci / to poswiecisz PA-

NV. ¹⁴ Pierworodne ostłowe odmie-

niesz owca: a iesli nie odkupisz / zabi-

iesz. A każde pierworodne człowiecze

z synów twoich / zapłaci odkupisz.

¹⁵ A gdy cie zopyta syn twój jutro / mó-

wiąc: Cóż to iest: odpowiesz mu:

Mocną reką wywiódł nas PAN z

ziemi Egiptskiej / z domu niewolę.

¹⁶ Bo gdy był zatwardzon Pharaó / a

niechciał nas puścić: zabił PAN

wszystkie pierworodne w ziemi Egi-

ptskiej / od pierworodnego człowie-

czego / aż do pierworodnego bydle-

cego: przetoż ofiaruje PANV wsze-

kie co otwiera żywot samczej płci / a

wszystkie pierworodne z synów moich

odkupie. ¹⁷ Będzie tedy iako znak na

ręce twojej / y iako co zawieszonego /

dla wspomnienia / między oczyma

twemi: że mocną reką wywiódł nas

PAN z Egiptu. ¹⁸ Gdy tedy Pharaó

wypuścił lud / nie wiódł ich Bóg dro-

gą ziemi Philistynskiej / która bliska

iest / myśląc: by snadź nie żałował /

gdyby wyrzał / a no przeciw iemu wal-

ki powstał / y niewrócił się do Egi-

ptu. ¹⁹ Ale obwodził drogą pustynię /

która iest nad morzem czerwonym: a

wysli zbrojno synowie Izraelowi z

ziemi Egiptskiej. ²⁰ Wziął też Moy-

żesz kości Jozephowe z sobą: przeto

że był poprzyściągł syny Izraelowe /

mówiąc: Nawiedzi was Bóg: wy-

Pierworo-
dne Boga.
Niz: 22. d 29
34. c 19.

bo nieczyste.

okup był piąt-
syklow
Num: 3.

Bóg żydy
prowadzi
przez pus-
tą.

Kości Joz-
ephowe w-
ziął Moys-
żesz.
Ge. 50. d 15.

Poświęce-
nie pierwo-
rodnych
niz: 34. c 9.
Num: 8 c 16
Luc. 2. d 23.
Leuit. 7. c 26

Pamięta-
jcie wyba-
wienia.

Abib. H.

Służyć to słu-
żbę. H.

Siedm dni
przasni-
ków.
kwias. H.

Nauka
nie Synów
y przypo-
minanie
im dobro-
dziejstw
Bożych.

Num. 14.
c 21.
Nehem. 9.
d 19.
1. Cor. 10. a 1

20 nieście zjad kości moie z sobą. ¹ A wy-
ciągnawszy z Sofoth / położyli się o-
bozem w Ethám na ostatnich grá-
21 nicách pustyni. ² A PAN siedł
przed nimi na okazanie drogi / wędnie

22 w słupie obłoku / a w nocy w słupie o-
gnistym : żeby był wodzem na drodze
oboitego czasu. ³ Nigdy nie odcho-
dził słup obłoku wędnie / a słup ogni-
sty w nocy przed ludem.

Bóg przed
ludem
iście.
Na kśrálte
słupá był o-
błok y ogień.

ROZDZ. XIII.

PAN mówił

do Moysésa / mó-
wiał : ¹ Mó-
w Synóm Izraelo-
wym : Wódcim wy-
sie / niech się obo-
zem położą prze-
ciw Phiháhicroth / które jest między
Mágdalem / a morzem przeciw Be-
elsephon : przeciw niemu obóz poło-
życie nad morzem. ² A rzecze Pharáo
o syniéh Izraelowych : Scisnieni są
w ziemi / zawarta ie puszczą. ³ A za-
twardze serce iego / y gonić was be-
dzie : y w wielbion bede w Pharáonie /
y we wszystkim woysku iego : a pozná-
ie Aegyptianie / zem ia jest PAN. A
uczynili tak. ⁴ A dano znáć królowi
Aegyptstkiemu / że wciéł lud : y od-
mieniło się serce Pharáonowé y slug
iego nad ludem / y rzekli : Cóżemy
chcieli uczynić / jesmy puscili Izrae-
l / aby nam nie służył : ⁵ Zaprzagl
tedy wóz / y wysyłał lud swódy wziął
z sobą. ⁶ A wziął sześć set wozów wy-
bornych / y cokolwiek w Aegyptcie
wozów było : y wódze woyska wysy-
łali. ⁷ A zatwardził PAN serce Phá-
ráona króla Aegyptstkiego / y gonił
syny Izraelowé : lecz oni wysli byli
w rece wysokiéy. ⁸ A gdy Aegyptia-
nie następowali w tropy idących
przed sobą / náleśli ich w obozie nad
morzem : wysyłał iędni y wozy Phá-
ráonowé / y wysyłał woysko byli w
Phiháhicroth na przeciwko Beelse-
phon. ⁹ A gdy się przybliżył Pharáo /
podniósł synowie Izraelowi oczy /
wyjrżeli Aegyptiańcy za sobą : y bali się
bardzo : y wołali do PANA / ¹⁰ y rzekli
do Moysésa : Podobno nie było gro-
bów w Aegyptcie / dla tegoś nas po-
bił abyśmy pomarli na puszcy : co-
żes to chciał uczynić / żes nas wypro-
wadził z Aegyptu : ¹¹ A za nie tá jest
mowa którąśmy do ciebie mówili w
Aegyptcie / mówiąc : Idź przecz od

nas / abyśmy służyli Aegyptianóm :
daleko bowiem lepiéy było służyć im /
niżli pomrzeć na puszcy. ¹² A rzékł
Moysés do ludu : Niebóycie się :
stóycie / a patrzącie na wielkie spra-
wy PANSKIE / które uczyni dzi-
sia : Bo Aegyptianów których teraz
widzicie / żadną miarą więcej nie wy-
żrzycie / aż na wieki. ¹³ PAN będzie
walczył za was / a wy milczec' be-
dziecie. ¹⁴ A rzékł PAN do Moysésa :
Cóż wołasz do mnie : mów synóm Iz-
raelstkim / aby ciagneli. ¹⁵ A ty pod-
nies lasie twoie / y sciągnij reke two-
ie na morze / a przedzielie : aby sli sy-
nowie Izraelowi środkiem morza
po suszy. ¹⁶ A ia zatwardze serce Aegy-
ptianów żeby was gonili : y wiel-
bion bede w Pharáonie / y we wszyst-
kim woysku iego / y w wozich / y w
iędnych iego. ¹⁷ A wiedzciec beda Ae-
gyptianie / zem ia jest PAN / gdy be-
de w wielbion w Pharáonie / y w wo-
żich także / y w iędnych iego. ¹⁸ A ru-
szywszy się Anyót Boży / który siedł
przed obozem Izraelstkim / zaśedł za
nie : y z nim pospolu słup obłokowy /
przodek opuszcłszy pozad. ¹⁹ Stágl /
między obozem Aegyptstkim / a mie-
dzy obozem Izraelstkim / a był obłok
ciemny y oświecający noc / tak iż ie-
dni do drugich przez całą noc przy-
stąpić niemogli. ²⁰ A gdy Moysés wy-
ciągnął reke na morze / zniósł ie PAN
wiatru gwałtownego / y pá-
rzającego' całą noc / y obrócił w suszę :
y rozstąpiła się woda. ²¹ A wesli syno-
wie Izraelowi przez posr zadek suché-
go morza : bo była woda iako mur
po prawey y po lewey stronie ich. ²² A
Aegyptianie gonąc wesli za nimi / y
wszystká iędzda Pharáonowá / wozy ie-
go y iędni przez posr zadek morza. ²³ A
iuz była straż zarámna przyszła : alić
oto weyżrawszy PAN na woysko
Aegyptianów przez słup ognia y oblo-
ku / pobit woysko ich : y porwywra-
cał kolá wozów / y pograżeni w głu-
biu. ²⁴ Rzekli tedy Aegyptianie : Ucie-
cie

wybawie-
nie. H.
* wam. H.

* w pokoin.
Hebra.

Obłok cie-
mny Aegy-
ptstkom
ośn i. cáia
ty Izraeli-
tóm.
* w schodnie-
go. H.
ida przez
posr zadek
morza.
Psal. 77 b 13.
104. d 26.
Zyd. 11. d 29.

* Mdr. 18.
b 15.

Pháno z
woyskiem
utopiony.

Obós Iam-
elá nád
morzem.

Pharáogo-
ni lud Izra-
elski.

* Bo przedym
ná wozách
walczone.

* wielka
możność y
śmiałość.
Hebr.
Iof. 14. b 6.

Szemnie
Zydów dla
boiázi
Phároná.

* zánichay
nas.

26 kamy przed Izraelem : P A N bo-
wiem walczysz za nimi przeciwko nam.
27 ¹ A rzekł PAN do Mojżesza: Wycią-
gni rękę twoją nad morze / że się wróci
wody nad Egypciań / nad wozy i nad
jeźdźców ich. ² A gdy wyciągnął Mo-
żesz rękę przeciw morzu / zwróciło się
na pierwszym świtaniu / na pierwsze
miejsce : a wciętągającym Egypcia-
nom zaścoczyły wody / i ogarnął je
28 PAN w posród nawalności. ³ A
wróciły się wody / i okryły wozy i jeź-
dźców wszystkiego wojsła Pharaona

29 wężo / którzy goniąc weszli byli w mo-
rze : nawet i jednego z nich nie zostá-
ło. ⁴ A synowie Izraelowi sli przez
pośród suchego morza / a wody im
były iáko miásto muru po prawej i
30 lewej stronie. ⁵ A wybawił PAN w
on dzień Izraelá z ręki Egypciań.
31 ⁶ A widzieli Egypciań martwe ná
bzeżu morzistim / i rękę wielką któ-
rą użył PAN przeciwko im : i bał
się lud PANA / i uwierzyli PANU / i
Mojżeszowi słudze.

³¹ sila, moc.
Hebr.

Wierzyć w
Boga i w Mo-
żesza co zna-
czy.

31 ⁷ Uwierzyli Panu i Mojżeszowi i w
żydowski iest / Uwierzyli w Boga i w Mo-
żesza słudze ie^o : gdzie masz wiedzieć / i w piśmie
żydowski / iednóś znaczy / wierzyć Mojżeszo-
wi / i wierzyć w Mojżesza / iáko tu masz iáśny
przykład / y drugi też niżej 19. áby nie stykał
lud mówiącego do ciebie / y wierzył tobie ná
wieki : w żydowski iest / y wierzył w ciebie.
Otoż to iest Hebraismus. wśátkie chocia ten iest
oby czay mowy żydowskiey / inśa przecie iest
wiará w boga á inśa w człowieka / bo wierząc
Bogu / y w Boga / y w Boga / wierzymy / i
on Bogiem naszym w którym y zbawienie y
żywot náš wieczny iest / y przetośmy go ná

wszystko powinni miłować. Wierzyć lepać
Mojżeszowi / w Mojżesza / y w Mojżeszu /
znaczy iś on iest postány od Boga / y co wzyt /
z Boskiego rozkazania wzyt y czynił. Tákże
się y o innych rozumie. A tu może każdy obá-
czyć wielką bezbożność Nowożytników /
którzy niechcá inśey wiary mieć w Pana
Chrystusa / tylko táká táká mieli żydowie w
Mojżesza : gdyż pismo święte káże nam wie-
rzyć w Pana Chrystusa / iáko w Boga swo-
rząciela y zbawiciela nášego / w którym iest
zbawienie y żywot wieczny / nie ták iáko w
Mojżesza / o czym będzieś miał niżej ná wie-
lu miejscách.

ROZDZ. XV.

Pieśń Mo-
żeszowa
zá zmyć
stwo Panu
Bogu dzię-
kuiąc.

1 **P**iewał tedy
Mojżesz y syno-
wie Izraelscy te
pieśń PANU : y
rzekli :
Spiwamy
PANU chwałę
bnie : bowiem wielbiony iest / Konia
y jeźdźcá rzucił w morze.
2 ¹ Moc moia y chwałá moia PAN /
y sstał mi się zbawieniem : Ten Bóg
mój y wielbić go będę : Bóg oycá
mego / y wywyższyć go będę.
3 ² PAN iáko mąż waleczny / W-
SZECHMOCNY imię iego.
4 ³ Wozy Pharaonowe / y wojsko ie-
go wrzucił w morze : celnicyśe ksiá-
żetá iego potonęły w Czerwonym
morzu.
5 ⁴ Głębokości okryły je / posli w
głębá iáko kámién.
6 ⁵ Práwica twoia / PANIE / wiel-
biona iest w mocy / práwica twoia /
PANIE / wderzyła nieprzyziaciela.
7 ⁶ A w wielkości chwały twoiej zto-
żył się przeciwnik twoj : spuszciles
gniew twój / który ie pożarł iáko sło-
wá.

8 ⁷ A w duchu zapálczywości two-
iej zgromádziły się wody : stánelá
B ⁸ woda płynąca : stupiły się głęboko-
ści w posród morza.
9 ⁹ Rzekł nieprzyziaciel : Będę gónił
y poymam : rozdziela korzyści / násyć
się dusá moia : dobede mieczá mego /
y pobieie ręká moia.
10 ¹⁰ Wionął wiatr twój / y okryło ie
morze : potoneli iáko olów w wo-
dach gwałtownych.
11 ¹¹ Któż podobien tobie między mo-
carzami PANIE : Kto podobny to-
bie : wielmożny w świętosti / strá-
śny y chwalebny / czyniący dziwy.
12 ¹² Ściągnąles rękę twoją / y pożar-
łá ie ziemiá.
13 ¹³ Byles wódzem w miłosierdziu
twoim ludowi któryś odkupił : y mió-
śles go w mocy twojej do miéskántá
twego świętego.
14 ¹⁴ Rusyli się naródownie / y rozgnie-
wali się : bolesci obiely obywatela
Philistynskie.
15 ¹⁵ Tedy się strwożyły Ksiáżetá E-
dom / mocarze Moab strách zdiął /
zdzielieli wszyscy obywatele Chaná-
nejsy.
16 ¹⁶ Niech pádnie ná nie strách y le-

⁸ iáko kupá.
H.

¹¹ ábo ród Bo-
gami H. G.

¹⁴ wyszli. H.
G.

niech zamil
knę. H.

na górze Sy-
oński.

To jest, przez
wszystek ten
wiek i tóra-
żniejszy y
przyszły.
Abó kón
Pháráonów.
H.

Mária po
wtarza
pieśń Mo-
yżefzowa.

Stanie na
puszczy Sin
Madr. II. 22.

Szemnanié
Zydów o
miejsce.

C Kánié w wielkości ramiénia twego /
niech sie stána nieruchomi / iáko ká-
mien / áz przyjdzie lud twóy PANIE /
áz przyjdzie lud twóy ten / którys o-
trzymal.

17 Wprowadzisz ji y wsadzisz ná gó-
rze / dziedzictwa twego / w namo-
cnieyszym mieścianu twoim / któres
wrobił PANIE / świątnica twoia /
PANIE / która vmocniły rece twoie.

18 Pan będzie królowal / ná wieki y
daley.

19 Wiachał bowiem konny Phá-
ráo / z wozni y zieżdnemi swemi w
morze : y wrócił ná nie PAN wody
morstie : á synowie Izraelowi cho-
dzili po suszy przez poszrodek iego.

20 Wziela tedy Mária Prorokini
siostra Aaronowa beben w reke swo-
ie / y wysly wszystkie białęglow y z ná-
z bebn y / y z Muzyka / Którym z-
21 czynala mówiac : Spiewamy PA-
NV / chwalenie bowiem w wielbio-
ny jest / konia y iezdzą iego zrucil w
22 morze. A Moyses wywiódł Izraela

D z morza czerwonego / y wysli w pu-
scza Sur : y sli przez trzy dni po pu-
23 sczy / á nie náydowali wody. A przy-
sli do Mára / y nie mogli pic wod z
Mára / dla tego ze byly gorzkie : Z
24 kad y slusne imie dal miyscu / zo-
wiazcie Mára / to jest / gorzkość. A
25 semral lud przeciw Moysesowi / mó-
wiaz : Cóż bedziem pic : A on zá-
wołal do PANA / który wkazał mu
dzewo : które gdy wlozyl do wod / od-
mieniły sie w slodkość. Tam vstawił
mu przykazania y sady / y tam go ku-
26 sil / mówiac : Jesli vsluchasz głosu
PANA Boga twego / á bedzies
przed nim dobrze czynil / y bedzies po-
slusen rozkazaniu iego / y bedzies
strzeżl wszystkich przykazań iego / za-
dne y niemocy / któram wlozyl ná E-
27 gyp / nie przywiode ná cie : iam bo-
wiem PAN / lekarz twóy. A przy-
sli do Elim synowie Izraelowi / gdzie
było dwanasć jezdeł wod y siedm
dziesiąt palm / y obozem staneli przy
wodzie.

Szemnanié
Zydowskié
o wodę.
Iudit. 5. c 15
Eccl. 38. a 3.
Dziewo
wodę gorz-
ka ostodzi-
to.

Num: 33. b 9

ROZDZ. XVI.

Lusili sie z E-
lim / y przyszlo w-
7 sytko mnostwo
synów Izraelo-
wych ná puszcza
Sin / która jest
miedzy Elim y
Sinai : piętnastego dnia miesiaca
2 wtórego po tym / iáko wysli z ziemie
Egypstskiey. A semralo wszystkie
3 zgrómadzenie synów Izraelowych
przeciw Moysesowi y Aaronowi ná
puszczy. A mówili synowie Izrael-
scy do nich : Chyśmy byli pomarli od-
4 reki PANSKIEY w ziemi Egypstskiey /
gdysmy siedzieli nád gánczy miesa /
y iedliśmy chleb w sytosci / czemuście
nas wywiedli ná te puszcza / ábyscie
5 wszystkie mnostwo głodem pomorzy-
li : A rzekl PAN do Moysesá : oto
ia spuscze wam chleb z nieba : nie-
chay wychodzi lud / á zbiera coby do-
6 syć bylo / ná każdy dzień : ábym go do-
świadczył / iesli chodzi w zakonie
moim / ábo nie : A dnia šestego nie-
chay nágotnia coby wniesli : á niech
bedzie tyle dwoie niż co zbierać zwy-

6 kli ná każdy dzień. A rzekli Moyses
y Aaron do wszystkich synów Izrael-
owych : W wieczór poznacie ze was
PAN wyprowadzil z ziemie Aegyp-
7 stkiey : á ráno wyzrycie chwale
PANSKA : vslysal bowiem semra-
nie wáse przeciw PANV : á my co
iestesmy / zescie semrali przeciwko
8 nam : A rzekl Moyses : W wieczór
da wam PAN iesć mieso / á ráno
9 chleb w sytosci : przeto ze vslysal
semrania wáse / którymescie semra-
li przeciw iemu / my bowiem co ieste-
10 smy : áni przeciwko nam iest semra-
nie wáse / ále przeciwko PANV.
A rzekl téz Moyses do Aaroná : Po-
wiedz wszystkim zebraniu synów
Izraelstich : Przystapcie przed PA-
11 NA : bo slysal semranié wáse. Agdy
mówil Aaron do wszystkiego zgróma-
dzenia synów Izraelowych / poyrzeli
12 tu puszczy / á oto chwala PANSKA
vkažala sie w obłoku. A rzekl PAN
do Moysesá / mówiac : Stysalem
semrania synów Izraelowych / mów
do nich / w wieczór bedzicie iesć
mieso / á ráno násyćcie sie chlebem :
y doznacie zem ia iest PAN Bóg
wáś. Estalo sie tedy w wieczór / y

Pokarm.
Semiase
przeciw Bo-
gu, kto
przeciw vs-
zedowi
duchowne-
mu semise

Eccl. 45. 24
miedzy dwie
máw wieczory.
H.
To iest, gdy
zaydnie stón-
ce, iest ieden
wieczór, dru-
gi kieay sie
noc zámni.

ROZDZ. XVII.

Mciagnawszy
tedy wszystko mno-
stwo synów Izra-
elowych z puszczy
Sin z stanowiski
swęmi / według
mowy PANSKIEY:

położyli sie obozem w Raphidim /
gdzie nie było wody ku picciu ludowi.

A Który swarząc sie z Moyżesem /
mówił: Day nam wody / abyśmy
pili. Którym odpowiedział Moy-
żesz: Co sie swarzyćcie zemną: Przecz

kuście PANA? **A** pragnął tam
lud dla niedostatku wody / y szemrał
przeciw Moyżesowi / mówiąc: Cze-
mus nas wywiódł z Egiptu / abys

4 **B** pomógł nas / y dzieci nasze / y bydlu
pragnieniem? **A** wołał Moyżesz do
PANA / mówiąc: Cóż mam czynić

5 ludowi temu: ieszcze máluczo / a w
kämionie mie. **A** rzekł PAN do
Moyżesza: Idź przed ludem / a weźmi

6 z sobą z starších Izraelowych: y la-
skę ktorąś wderzył w rzekę / weźmi w

7 rękę twoją / a idź. **O**to ja stane tam
przed tobą na skale Horeb: y wderzysz
w skalę / a wypłynie z niej woda / aby

8 pil lud: Uczynił tak Moyżesz przed
staršími Izraelowými: y nazwał

6 **U**derzysz w skalę a wypłynie z niej woda /
To cudo Paweł święty przypisuje Panu
Chrystusowi / który bedąc z żydami na pu-
szczy dał im te wody o czym tak pisze. Cor. 10.
ver. 4. wszyscy pili też picie duchowne / a pili
z Opoki duchowney / która za nimi stała / a O-
poka była Pan Chrystus. Cóż tu inšego A-
postół wzywa iedno że Pan Chrystus był z ży-
dami na puszczy: Abowiem naprzód zowie
Pana Chrystusa duchowną opoką / dla tego
iż ona opoka materialna sama z siebie wodę
wydawać nie mogła / ale to miała z opoki du-
chowney y niewidzialney to jest / od Chrystus-
sa. O czym tak pisze Chryzostom święty na to
miejsce. Nie znatury oney opoki woda wyni-
kała / bo by y przed tym wynikała / ale inša
nieiakaś duchowna opoka wszystko to sprzą-
wiała / to jest / Chrystus / który obecny
wszędę cudą czyni / y dla tego mówi / z opoki
która za nami stała. Ambroży s. na toż miejsce
mówi: Względująca opoka rozumie sie Chry-
stus / abowiem gdzie im nie dostawało ludz-
kiey pomocy / tam był Chrystus / y dla tego
siedł za nimi aby im pomagał / skoro by usta-
wali. A tak Chrystus wedle ducha swoięgo
hościęgo był ta opoka / a wody zaś były du-
chowne względem opoki duchowney że ona
żywienna opoka / nie sama z siebie / ale mocą

C swaru synów Izraelowych / a iż kuś-
li PANA / mówiąc: Jestli PAN

8 między nami / czyli nie: **A** przyszedł

9 Amalek / y walczył przeciwko Izrae-
lowi w Raphidim. **A** rzekł Moyżesz

do Jozuego: Wybierz meze / a wy-

10 siedź walczyć przeciw Amalekowi: i a-
intro stane na wierzchu pagorku / ma-

11 iąc lasce Bożę w ręce moiey. **U**czy-

nił Jozue iako rzekł Moyżesz / y poty-

kał sie z Amalekiem: Lecz Moyżesz

12 y Aaron y Hur wstąpili na wierzch
pagorku. **A** gdy podnosił Moyżesz

13 ręce / przemagał Izrael: a iestli troche

14 opuścił / przewycieżał Amalek. **A**

reze Moyżesowe były ciężkie: wzię-

15 wszy tedy kämien / podłożyli pod nie /

na którym wsiadł: a Aaron y Hur

16 podpierali ręce jego z obu dwu stron.

A stało sie / że sie jego ręce nie spra-

17 cowały aż do zachodu słońca. **Y** o-

18 bcięł w tył Jozue Amalek / y lud ie-

19 go pasczał mieczą. **A** rzekł PAN

do Moyżesza: Napisz to dla pamięci

20 w księgi / y podaj vsam Jozuego: /

21 bo wygląda pamiętka Amalekowie

22 pod niebem. **A** zbudował Moyżesz

23 oltarz: y nazwał imię jego / PAN

24 podwyższenie moie / mówiąc: **I**ż

25 reka stolice PANSKIEY y woyna

26 PANSKA będzie przeciw Amaleko-

27 wi od rodza do rodza.

Iudic 4. d 12
Madr: 11. a 3.
Deut: 23 d 17

Woyna z
Amalek
kiem.

Modlis-
twą Moy-
żesową rę-
ce wznosi-
jąc wsta-
wiona.

przypomi-
nają to Jozu-
emu. Hebr.
z Ziemi.
Iehowá Ny-
sij. H.
Pan chora-
gie w moim
ciężkim moim.

G.
To jest, przy-
szel Pan na
stolicę swoją,
że woyna
półska.

Półszka
miecza co
znaczy.

Stanie w
Raphidim
Num: 20 a 4
Szemra o
wodę.

Wys: 14 e 20
Psal: 77 b 15.

Woda z
opoki.

Missa y Me-
riwa. H. to
jest, kusenie
y swar.

Pan Chry-
stus jest opoka
która chodzą-
ła z Izraelem
na puszczy.

15 Pan podnyszenie moje. I Niezowiec tu oltarz / Bogiem / albo Jehowa / iako to Nowotrzeczeny wykl wyklada / choiaj sam mi powiada / i to imie Jehowa wlasne jest Bogu / a nie komu insemu. Aleraczey on oltarz zowie imieniem tego skutku y dobro

dziejstwa / Ktorému Bóg Jehowá uczynil / ze podwyszal Izraela nad nieprzyiaciele. Czytaj Iere: 23. ver: 6. Insy to przekladaia / Pan choragiem moia. Ale slowo zydomskie oboie znaczy cmoze / nasz tlamacz przelozyt: Podwyszenie.

ROZDZ XVIII.

Gdy wstyszał Jethro Kaptan Madiański / powinnny Mowzészów / wszystko co uczynil Bóg Mowzészowi / y Izraelowi ludowi swému / a iż wywiódł PAN Izraela z Egiptu: Wziął Séphore żonę Mowzészową / którą był odesłał / y dwu synów iey / z których iednego zwano Gersam / iż rzekł oćiec: Byłem przychodniem w ziemi cudzey. A drugiego Eliezer: Bóg bowiem / prawi / oycá mégo pomocnik mój / y wyrwał mie od mierzcy Pháraonowego. Przyszedł tedy Jethro powinnny Mowzészów y synowie iego / y żoná iego ná puszcza do Mowzészá / gdzie sie był obozem położył przy gorze Bożey. A wskazał do Mowzészá / mówiac: Ja Jethro powinnny twój ide do ciebie / y żoná twojá / y dwá synowie twoi z nią. Który wyszedłszy ná przeciwko powinnnému swému / pokłonił sie y pocałował go: y przywitali sie spólnie / slowy spokojnémi. A gdy wszedł do namiotu / rozpowiedział Mowzész powinnnému swému wszystko co był uczynil PAN Pháraonowi y Egypťianóm dla Izraela: y wszystkie prace która ie potkala w drodze / á że ie PAN był wybawil. A radował sie Jethro ze wszystkich dóbr które uczynil PAN Izraelowi / iż go wybawil z ręki Egypťianów. Rzekł: Błogosławiony PAN / który was wybawil z ręki Egypťianów / y z ręki Pháraonowej / który wyrwał lud swój z ręki Egypťskiej. Terazem doznał / że wielki PAN ná de wszystkie Boga: przeto że sie przeciwko nim pysno obchodzili. Osiarował tedy Jethro powinnny Mowzészów całopalenia y ofiary Bogu: y przyszedł Aaron y wszyscy starszy Izraelowi / aby chleb z nim iedli przed

13 Bogiem. A drugiego dnia siadł Mowzész / aby sádził lud / który stat przy Mowzészu od poranku áz do wieczora. Co gdy wyrzał powinnny iego / to jest / wszystko co czynil z ludem / rzekł: Coż to jest / co czynisz z tym ludem? Czemu sam siedzisz / a wszystko lud czeka od poranku áz do wieczora? Ktorému odpowiedział Mowzész: przyszedł lud do mnie pytać sie wyroku Bożego. A gdy im spóriali przypádmie / przychodzą do mnie / áz bym rozsádził między nimi / y pokazał przykazanie Boże / y prawiá iego. Ali on: Nie dobra / przyrzecz czynisz: głupia praca / psuiesz sie y ty y lud ten / który ztoba jest: nád twé siły jest sprawa / sam iey nie bedziesz mogli zdołać. Ale posłuchay słów moich y rády / á będzie Bóg ztoba. Bódz ty ludowi w tych rzeczách które ku Bogu náleżą / ábys odnosił co mówią do niego: y wskazował ludowi ceremonie / y porządek służenia y droge którąby chodzie mieli / y dzieło któreby czynie mieli. A opatrzy ze wszystkiego ludu meze potężné / y bogoboyne / w którychby była prawda / y którzyby nienawidzili takomstwa: y postánów z nich / tysiączniki y setniki / y piecdziesiątniki / y dziesiątniki / którzyby lud sádzili ná każdy czas: á cokolwiek będzie wietšego / niech odnošą do ciebie / á sami tylko mnieysze rzeczy niechay sádzą: y żebyć lžey było / podzieliwszy ciężar między inšé. Jesli to uczynisz / wypełniesz rozkazanie Božkie / y przykazanie iego bedziesz mogli znosić: y lud ten wszystko bedzie sie wracał z pokojem ná miejsce swoje. Co wstyskawšy Mowzész / uczynil wszystko co mu był podał. A wybrałszy meze potężné ze wszystkiego Izraela / postánowił ie / przeloženými nád ludem / tysiączniki / y setniki / y piecdziesiątniki y dziesiątniki. Który sádzili lud czasu káždého: á cokolwiek było wáznieyszego / odnošili do niego / łącznieysze tyl

Iethro náwiedza Mowzészá / ksiąz. o tym wstyszył c. 18. y 3. 21.

Gersam: przychoźien, goś. wys. 2 d 22 Eliezer, Bóg moia pomoc.

Tak rzeczona, iż sie tam Bóg wkazał Mowzészowi, y zakon dał.

Iz ta rzeczona którą ie trapiłi sami pogani. H. to jest w wodzie, w której działi ich topili, sami potopili wys. 1. b 4. 10 c 16. 14 b 8

To jest blizu miejsca kedy Bóg z Mowzészem mówił, wstąka Augu: q. 6. in Exo: wykłada, ku chwale Božey Iethro náwiedza Mowzészá / soni inšé / sekie po / stánowie. Boga, H.

Deut: 1 b 12 / zbytnia, H.

To jest, będzie sie uczęściło za pomocą Božą. Ty nam sprawuy rzecz od ludu do Boga. y prawiá. H. Sędziowie iacy máia być.

Tribunus, własnie znaczy regoktory ma w poruczeniu tysiącz człowieka.

y robie Bóg przykázować będzie. H. przydzie. H.

głowami, H.

to sadzac. ^o A odprawił powinnego

swego: który wróciwszy się odszedł do
ziemi swej.

Moyseſz ro-
zwiznie
wzaplności
w zakonie.

13

Siadł Moyseſz aby sadził lud. ^o Moy-
seſz iako najwyższy biskup y sedzia siedział/
y na wszytkie watpliwosci y roznice w za-
konie pánstwu / odpowiadał. A niedopuszczał
nikomu wykladać sobie zakonu Bożego / iako
by chciał: ale iako Moyseſz na wrzędzie du-
chem Bożym rozumiał. A potym kiedy z rós-

dy Jethro / postanowił sedzie / którzyby sadzi-
li wszytek lud / zachował sobie rozwiązanie
watpliwosci okolo zakonu Bożego. Abyſiny
się nauczyli / iż to zdawna wola Boża była / a
by ieden zawsze był takim sedzia / od którego
się wszyscy mają wzyć zakonu Bożego. Deut:
17. Malach: 1.

ROZDZ. XIX.

Jesiaca trze-
cięgo wyscicia J-
zraela z ziemie A-
gyptſkiej / w ten-
że dzień przysli na
pustynia Sinai.

^o Bo wyciągną-
wszy z Raphidim / y przyszedſzy aż do
puszczy Sinai / položyli się obozem
na tymże miejscu / y tamże rozbił Jz-

rael namioty przeciw górze. ^o A
Moyseſz wstąpił do Boga / y zawo-
łał go PAN z góry / y rzekł: To po-
wieſz domowi Jakobowemu / y oznay-

miſz synóm Izraelowym: ^o Wyście
sami widzieli / com uczynił Aegypti-
anom / y iakom was nosił na strzy-
dlach orlowych / y wziął sobie.

^o Jesli słuchać będziecie głosu mego /
y strzedz umowy moiej / będziecie mi
własności: ^o że wszech narodów:

^o abowiem moja jest wszytká ziemiá.
^o A wy będziecie mi królestwem ká-
plánſkim / y narodem świętym. Tę ſá-
łowá które mówić będzieſz do synów

Izraelowych. ^o Przyszedł Moyseſz: y
zezrawoſy ſtársze ludu / przełożył im
wsytki słowá / które PAN rozkazał.

^o A odpowiedział wszytek lud poſpo-
łu: Wſzytko co PAN rzekł / uczyni-
my. A gdy odniósł Moyseſz słowá lu-

du do PANA / ^o rzekł mu PAN: Już
teraz przyde do ciebie we mgle oblo-
ku aby mie ſłyſzał lud mówiącego

do ciebie / a wierzyli na wieki. Od-
niósł tedy Moyseſz słowá ludu do
PANA. ^o Który mu rzekł: Idź do

ludu: a poświęć ie dzisiaj y jutro / y
niech wypiorą ſąty swoje. ^o A niech
bądź gotowi na dzień trzeci: trzeci-
ego dnia bowiem zniździe PAN przed

wſtepowáli na górę / ani ſie dotykáli
granic iey: wſelki który ſie dotknął
góry / śmiercią umrze. ^o Która ſie go
nie tknie / ale kamieniami zabít będzie /
ábó strzałami wſtrzelan / bądź by-
dle będzie / bądź człowiek / nie będzie
żył. Gdy traba bżmieniec pocznie / te-
dy niech wſtąpi na górę. ^o A zſtąpił

Moyseſz z góry do ludu y poświęcił
ji. A gdy wypiali ſąty ſwe / ^o rzekł do
nich: Bądźcie gotowi na dzień trze-
ci / a nie przystepujcie do żón waszych.

^o A już był przyszedł trzeci dzień / a zá-
ráníe zaśwítło: alie oto poczęły być
ſłyſané gromy / y lyſć ſie błýſkawic-
ce / a oblok bárzo geſty okrywać gó-
rę / a bżmieniec traby im dálej tym

wiecej ſie rozlegało: y zleſł ſie lud
który był w obozie. ^o A gdy ie wy-
wiódł Moyseſz na zabiezenie Boga z
mieſcá obozu / ſtáneli pod ſamą gó-
rą.

^o A wszytká góra Sinai kurzyła
ſie: przeto iż był PAN zſtąpił na nie
w ogniu / y wſtepował dym z nię iá-
ko z pieca: a wszytká góra była ſtrá-
ſliwa.

^o A głos traby z lekka ſie bár-
ziej rozlegał / y dłużej ſie rozwłóczył:
Moyseſz mówił / a Bóg mu odpo-
wiedział.

^o A zſtąpił PAN na górę
Sinai na ſam wierzech góry / y wez-
wał Moyseſzá na wierzech iey: Tam
gdy wſtąpił / ^o rzekł do niego: Zſtáp /

a oſwiádecz ludowi: by ſnadź nie-
chciał przestąpić granic chcąc wi-
dzieć PANA / y nie zgineł z nich bár-
zo wielkie mnoſtwo.

^o Káplani też
którzy przystępują do PANA / niech
ſie poświęcą / żeby ich nie pobił. ^o A
rzekł Moyseſz do PANA: Tę bez-

dzie mógł lud wſtąpić na górę Si-
nai: tyſ ſie bowiem oſwiádeczył y roz-
kazał mówiąc: Zálóž granice okolo
góry / y poświęć ją. ^o Któremu PAN
rzekł: Idź zſtáp: a wſtąpiſz ty y Aa-
ron z tobą. lecz káplani y lud niech
nieprzestępują granic / ani wſtępują

^o Do Zydów.
12. c 13.

^o Bada długo.
H.

Bóg w gro-
mie y bty-
skawicach
ukázuje ſie
ludowi a-
by ſie go ba-
li.

^o Deut: 4 bil.

^o Trzeſć ſie.
H.

Poswięces-
nie káplán-
nów.

^o To ieſt, nie-
chay ſwięto-
bliw. e żyją.

^o To ieſt, polóž
gránice, aby
ſie góry ſwie-
tły nie dory-
káły.

do PA:

Przyſli do
góry Sinai
po wyſciu
z Aegyptu
dnia 47.

Num: 11 c 19

^o w dzie: 7 c 20

^o Iako orzeł
orleſá ſwoie.

^o Deut: 29. a 2

^o Ludem wy-
bránym. G.

^o Pſa: 23. a 1.

^o 1. Pet: 2 b 9.

^o To ieſt, w

którym chwa-
lá Boża miá-

lá kwitnąć.

Naród

ſwięty.

^o abo w ciem-
nym obłoku.
Hebr.

Poswięces-
nie ludu
na przyſ-
cie Boſe.

do PANA / by ich snadź nie pobit.

I zstąpił Mojżesz do ludu / y wyszł do im powiedział.

Czemu zowie
królestwem
kapłaniskim.kapłanstwo
dwoiakie.

5 *Bedziecie mi ntaśnościa*] Żydowi
skie słowo *נחל* Segullah, przekładają: pecu-
lium, possessio peculiaris, a znaczy rzecz wła-
sna / osobliwa / droga y miła / której pilnie
strzeże. To Pan Bóg tak obiecał Żydom / że
ich miał mieć za rzecz drogą / y strzedz ich y
bronić osobliwie.

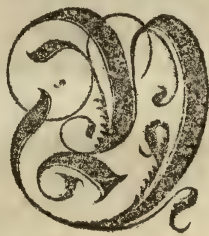
6 *Bedziecie mi królestwem kapłaniskim*]
70. tłumaczył tak: przelożyli: królewskim ká-
plánstwem. Chaldejski tak: królowie y ká-
plani. Gdzie widziemy / iż tłumacze te słowa
jednako rozumie o królowaniu / iako y ká-
plánstwie: a i tu nie mówi o królowaniu za-
wierżchnym (bo by tak musieli wszyscy roz-
kazować y rzadzić / czego nigdy nie czynili /
ale mieli swoje króle) toć tedy tu ani o káplán-
stwie zwierżchnym mówi tylko o wnetrznym.
Co się yżad dowodzi / iż przedśie żydzi mieli
inśe káplany / którzy zwierżchne ofiary na oł-
tarzu zwierżchnym ofiarowali / iaki był Aa-
ron y jego synowie / a oprócz tych inśym się
niegodziło ofiarować. A tak y Piotr S. kiedy
przywodzi te słowa / 1 list 2. Przenosiąc to do
Chrześcian / co przedśiem Żydom obiecano.
Także y Jan S. w Wbław: 1. ver: 6. Wierozu-
miecia tego o káplánstwie zwierżchnym ale o
wnetrznym / które też ma ofiary wnetrzne /
modlitwy / strudze / y inśe. Przeto fałszywie

zad dowodzą Heretycy / iakoby wszyscy Chre-
ścianie mieli bydź wszyscy káplany / mając
moc poświęcania y ofiarowania: gdyż y sam
Pan Christus nie wyszł / ale Apłostolom
dał moc poświęcania y káfowania. Sáfra-
mentów y odpuszczenia grzechów: co też Apłos-
tolowie nie wyszł / ale niektórym przez
kładzieme rąk poruczyli. A nádro choćaby
siny y te słowa rozumie o káplánstwie zwier-
żchnym / tedy przedśie nie może się to ani o
wszystkich Żydach / ani o wszystkich Chreś-
ćcianach rozumieć: ale iako zowie Żydy królestwo
swoim / i Bóg nad nim królował / y królem
dawał: także ie y káplánstwem nazywa / i
miedzy nimi miał káplany: toż y o Chreś-
ćcianach ma się rozumieć. A tak gdy tu mówi /
Bedziecie mi królestwem káplániskim: iakoby
rzekł: bedziecie narodem nad którym ja bede
królował / y káplany moie z nich bede miał.

15 *Radście gotowi*] To rzeczono trze-
ciego miesiąca w dzień czwarty / a siótego
dnia dany jest zakon / to jest / 50. od wyszcia z
Egiptu: bo dwa księżyca żydowskie czynią
dni 19. którym przydamy sześć z trzeciego
miesiąca / bedzie dni sześćdziesiąt y 5. od któ-
rych odejmiemy dni 15. bo wyszli dnia 15. y tak 30.
stanie dni 50. to są dni święteczne liczone od
dnia 2. Przasnuł / iako piśe Leu. 23. Deu. 16.

Zakon dany
dnia 50. od
wyszcia z E-
giptu.

ROZDZ. XX.

Mówił Pan
wszystkie te słowa /
Iam jest PAN
Bóg twój / któ-
rym cie wywiódł
z ziemi Egipt-
skiej / z domu nie-

1 wolę. *Tu* będziesz miał Bogów
cudzych przedemną. *Tu* uczynisz
sobie ryciny / ani żadnego podobień-
stwa / które jest na niebie wzgórze / y
które na ziemi nisko / ani z tych rzeczy /
które są w wodach pod ziemią. *Tu*
będziesz się im kłaniał / ani służył / ia-
ciestem PAN Bóg twój / mocny / za-
palczywy / nawiędzający nieprawość
ojców nad synmi / do trzeciego y cz-
wartego pokolenia / tych którzy nie
nienawidzą: *y* czyniący miłosier-
dzie na tysiące syni / którzy mi miłu-
ją / strzegą przykazania mego. *Tu*
będziesz brał imienia PANA Boga
twego na daremno: bo nie będzie
miał za niewinnego Pan tego / któ-
ryby wziął imię Pa. a Boga swego
nadaremno. *Pamiętaj* / abys dzień
Sobotni święcił. *Sześć dni* robić
będziesz / y będziesz czynił wszystkie dzie

10 *ła* twoje. *Alle* dnia siódnego Szab-
bát PANA Boga twego jest: nie be-
dziesz czynił żadney roboty weń / ty y
syn twój / y córka twoja / sługa twój /
y służebnica twoja / bydź twoje / y
gość który jest miedzy brótnami two-
mi. *Przez* sześć dni bawiem czynił
PAN niebo y ziemię y morze / y wszyst-
ko co w nich jest / y odpoczał dnia sió-
dnego / y przetoż błogosławił PAN
dniami Sobotniemu y poświęcił ji.
12 *Czci* oycę twego y matkę twoją / a
bys był długowieczny na ziemi / która
13 PAN Bóg twój da tobie. *Tu* be-
14 dzieś zabijał. *Tu* będziesz cudzoło-
15 żył. *Tu* będziesz kradzieży czynił.
16 *Tu* będziesz mówił przeciw bliźnie-
mu twemu świadectwo fałszywego.
17 *Tu* będziesz pożądał domu bliźnie-
C go twego: ani będziesz pragnął żony
iego / nie sługi / nie służebnice / nie wo-
łu / nie osła / ani żadney rzeczy która
18 iego jest. *A* wyszł lud widział gło-
sy y błyskania / y bzmienie trąby / y
19 krusząca się góra: a przestraszeni y bo-
iżni zdieci / stáneli zdálecz. *mó-
wiąc* Mojżesowi: *Mów* ty do nas /
y słuchać będziemy: niech Pan do
nas nie mówi / bychmy snadź nie po-
20 marli. *A* rzekł Mojżesz do ludu:

Szabbáth.
Eze: 20 b 12.
Deu: 5, b 13.
niz: 31. b 14.

Gen 2. 22

Prześł.
święcić ro-
kazal.
Rozkazy.
De: 5. b 16.
Matt: 15 a 4.
Ephes: 6. a 2.
Męzokóyssno.
Cudzołoz
sno.
Kradzież.
Fałszywé
świádecz
tró.Rzym: 7. b 7.
13 c 9.
Pożádá
nie.
Lud przes-
łekl się
Boga.
iá widząc to
ludkie odś-
pili y stáli
zdáleka. H.
Bóg. H.

Niebóys

Dzieście
ro przykaz-
zańie.

Bóg H.

Bogów cu-
dych nie
mieć.Deut: 5. a 6
Pla: 80. c 11.
96. b 7.
Leu: 26. a 1.
Deut: 4. c 15
Iol: 24. d 14.iá Bóg za-
wiśny w mi-
łości. H.
karmący.Przyśięgá
Deut: 5 b 11.
Leu: 19 c 12.
Matt: 5 c 27.odpoczywie-
nia.

Zyd. 12 e 18.
Deu. 18 c16.

Bogowie
srebrni.

*zemna ábp.
przy mnie. H.
Oltarz mie
dziany był
napętnioz
nyziemia.
Niz. 27. b 8.
38. a 7.

Ryćina ábo
bátwan czym
rózny od o-
bráznu.

Bóg nie zaka-
zuje obrazów

Obrazy roska-
zał Bóg czy-
nić.

Kto grzešy
przeciw pier-
wštemu przy-
kazaniu.

22

D

23

24

4

Nie bójcie się : bo aby was doświada-
czył / przyszedł Bóg / y aby strach iego
był w was / y żebyście nie grzeszyli. ² A
stał lud z daleka. ³ A Moyses przys-
tąpił do mgły / w której był Bóg.
⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰ ¹⁰⁰¹ ¹⁰⁰² ¹⁰⁰³ ¹⁰⁰⁴ ¹⁰⁰⁵ ¹⁰⁰⁶ ¹⁰⁰⁷ ¹⁰⁰⁸ ¹⁰⁰⁹ ¹⁰¹⁰ ¹⁰¹¹ ¹⁰¹² ¹⁰¹³ ¹⁰¹⁴ ¹⁰¹⁵ ¹⁰¹⁶ ¹⁰¹⁷ ¹⁰¹⁸ ¹⁰¹⁹ ¹⁰²⁰ ¹⁰²¹ ¹⁰²² ¹⁰²³ ¹⁰²⁴ ¹⁰²⁵ ¹⁰²⁶ ¹⁰²⁷ ¹⁰²⁸ ¹⁰²⁹ ¹⁰³⁰ ¹⁰³¹ ¹⁰³² ¹⁰³³ ¹⁰³⁴ ¹⁰³⁵ ¹⁰³⁶ ¹⁰³⁷ ¹⁰³⁸ ¹⁰³⁹ ¹⁰⁴⁰ ¹⁰⁴¹ ¹⁰⁴² ¹⁰⁴³ ¹⁰⁴⁴ ¹⁰⁴⁵ ¹⁰⁴⁶ ¹⁰⁴⁷ ¹⁰⁴⁸ ¹⁰⁴⁹ ¹⁰⁵⁰ ¹⁰⁵¹ ¹⁰⁵² ¹⁰⁵³ ¹⁰⁵⁴ ¹⁰⁵⁵ ¹⁰⁵⁶ ¹⁰⁵⁷ ¹⁰⁵⁸ ¹⁰⁵⁹ ¹⁰⁶⁰ ¹⁰⁶¹ ¹⁰⁶² ¹⁰⁶³ ¹⁰⁶⁴ ¹⁰⁶⁵ ¹⁰⁶⁶ ¹⁰⁶⁷ ¹⁰⁶⁸ ¹⁰⁶⁹ ¹⁰⁷⁰ ¹⁰⁷¹ ¹⁰⁷² ¹⁰⁷³ ¹⁰⁷⁴ ¹⁰⁷⁵ ¹⁰⁷⁶ ¹⁰⁷⁷ ¹⁰⁷⁸ ¹⁰⁷⁹ ¹⁰⁸⁰ ¹⁰⁸¹ ¹⁰⁸² ¹⁰⁸³ ¹⁰⁸⁴ ¹⁰⁸⁵ ¹⁰⁸⁶ ¹⁰⁸⁷ ¹⁰⁸⁸ ¹⁰⁸⁹ ¹⁰⁹⁰ ¹⁰⁹¹ ¹⁰⁹² ¹⁰⁹³ ¹⁰⁹⁴ ¹⁰⁹⁵ ¹⁰⁹⁶ ¹⁰⁹⁷ ¹⁰⁹⁸ ¹⁰⁹⁹ ¹¹⁰⁰ ¹¹⁰¹ ¹¹⁰² ¹¹⁰³ ¹¹⁰⁴ ¹¹⁰⁵ ¹¹⁰⁶ ¹¹⁰⁷ ¹¹⁰⁸ ¹¹⁰⁹ ¹¹¹⁰ ¹¹¹¹ ¹¹¹² ¹¹¹³ ¹¹¹⁴ ¹¹¹⁵ ¹¹¹⁶ ¹¹¹⁷ ¹¹¹⁸ ¹¹¹⁹ ¹¹²⁰ ¹¹²¹ ¹¹²² ¹¹²³ ¹¹²⁴ ¹¹²⁵ ¹¹²⁶ ¹¹²⁷ ¹¹²⁸ ¹¹²⁹ ¹¹³⁰ ¹¹³¹ ¹¹³² ¹¹³³ ¹¹³⁴ ¹¹³⁵ ¹¹³⁶ ¹¹³⁷ ¹¹³⁸ ¹¹³⁹ ¹¹⁴⁰ ¹¹⁴¹ ¹¹⁴² ¹¹⁴³ ¹¹⁴⁴ ¹¹⁴⁵ ¹¹⁴⁶ ¹¹⁴⁷ ¹¹⁴⁸ ¹¹⁴⁹ ¹¹⁵⁰ ¹¹⁵¹ ¹¹⁵² ¹¹⁵³ ¹¹⁵⁴ ¹¹⁵⁵ ¹¹⁵⁶ ¹¹⁵⁷ ¹¹⁵⁸ ¹¹⁵⁹ ¹¹⁶⁰ ¹¹⁶¹ ¹¹⁶² ¹¹⁶³ ¹¹⁶⁴ ¹¹⁶⁵ ¹¹⁶⁶ ¹¹⁶⁷ ¹¹⁶⁸ ¹¹⁶⁹ ¹¹⁷⁰ ¹¹⁷¹ ¹¹⁷² ¹¹⁷³ ¹¹⁷⁴ ¹¹⁷⁵ ¹¹⁷⁶ ¹¹⁷⁷ ¹¹⁷⁸ ¹¹⁷⁹ ¹¹⁸⁰ ¹¹⁸¹ ¹¹⁸² ¹¹⁸³ ¹¹⁸⁴ ¹¹⁸⁵ ¹¹⁸⁶ ¹¹⁸⁷ ¹¹⁸⁸ ¹¹⁸⁹ ¹¹⁹⁰ ¹¹⁹¹ ¹¹⁹² ¹¹⁹³ ¹¹⁹⁴ ¹¹⁹⁵ ¹¹⁹⁶ ¹¹⁹⁷ ¹¹⁹⁸ ¹¹⁹⁹ ¹²⁰⁰ ¹²⁰¹ ¹²⁰² ¹²⁰³ ¹²⁰⁴ ¹²⁰⁵ ¹²⁰⁶ ¹²⁰⁷ ¹²⁰⁸ ¹²⁰⁹ ¹²¹⁰ ¹²¹¹ ¹²¹² ¹²¹³ ¹²¹⁴ ¹²¹⁵ ¹²¹⁶ ¹²¹⁷ ¹²¹⁸ ¹²¹⁹ ¹²²⁰ ¹²²¹ ¹²²² ¹²²³ ¹²²⁴ ¹²²⁵ ¹²²⁶ ¹²²⁷ ¹²²⁸ ¹²²⁹ ¹²³⁰ ¹²³¹ ¹²³² ¹²³³ ¹²³⁴ ¹²³⁵ ¹²³⁶ ¹²³⁷ ¹²³⁸ ¹²³⁹ ¹²⁴⁰ ¹²⁴¹ ¹²⁴² ¹²⁴³ ¹²⁴⁴ ¹²⁴⁵ ¹²⁴⁶ ¹²⁴⁷ ¹²⁴⁸ ¹²⁴⁹ ¹²⁵⁰ ¹²⁵¹ ¹²⁵² ¹²⁵³ ¹²⁵⁴ ¹²⁵⁵ ¹²⁵⁶ ¹²⁵⁷ ¹²⁵⁸ ¹²⁵⁹ ¹²⁶⁰ ¹²⁶¹ ¹²⁶² ¹²⁶³ ¹²⁶⁴ ¹²⁶

ROZDZ. XXI.

Prawa sa-
dowe do-
czne.

O niewola-
nikach kuo-

pnym.

Deut. 15.

c. 12.

Ier. 34. c.

14.

Jeśli sam tyl-

ko przyszedł,

sam też wyni-

dzie, G.

Jeśliby z tła-

tem swym

przyszedł, z

ciąłem też

wynidzie, H.

z ciąłem swo-

im, H.

Abdo do sz-

dzioł, H. do

śladu Bożego G.

O córka-

zaprzed-
nym.

co jest bez

zapłaty.

nieposlu-

bił ię sobie,

H.

co jest, da-

ię posag.

Abdo wycho-

wania ię, y

odżenia, y

wydania z

maż nie z

broni, H.

O męzobó-

stwo.

Leu. 24. c. 17

Deu. 19. a 2

ale Bóg ch-

ciał że przy-

szedł w rece

iego, H.

O rodzi-

cach vde-

ronym.

Człowiek

knędiony

y zapła-

dany.

O mianach y

o innych v-

nieśach.

Leu. 20. b 9

Pro. 20. c. 20

Mat. 15. a. 4

Mar. 7. b 10.

1

A

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

46

47

48

Jeśli sady któ-
re im przelożył.
Jeśli kupiś nie-
wolnika z ebrej-
czyka / będziec stu-
żył sześć lat / sió-
dmego odejdzie
wolny darmo : "Ziaka by suknią w-
szedł / z tąką niech wynidzie : Jeśli
mając żonę / y żonę wespół wynidzie.
Jeśli by PAN iego dał mu żonę / y
wrodziłaby syny y córki : niewiasta y
dzieci ię będą Pana iego / a sam wy-
nidzie z odzieniem swoim. "Jeśli by
rzekł niewolnik : Miluś Pana me-
go / y żonę / y dzieci / nie wynidę wol-
nym : "Stawi go Pan przed bogi / y
będzie przystawion do drzwi y pod-
woiów / y przekoła vcho iego sydłem /
y będzie mu niewolnikiem na wieki.
Jeśli kto przeda córkę swoję / żeby
była slugą : nie wynidzie iako zwykły
wychodzić niewolnice. "Jeśli sie nie-
spodoba oczom pana swego / które-
mu dana była / odprawi ię : a ludo-
wi obcemu przedać nie będzie miał
mocy / jeśli ię wżądzi. "Ale gdzieby
ię synowi swemu posłubił / wedle o-
byczaju córek uczyni ię. "Jeśli mu
drugą weźmie / opatrzy pannie wese-
le / y śluby / y zapłaty wstydli nie od-
mówi. "Jeśli trzech tych rzeczy nie
uczyni / wynidzie darmo bez pienie-
dzy. "Kto vderzy człowieka / chcąc
zabić / niechay śmiercią vmrze. "Ale
ktoby zdradę nie czyhał / ale go Bóg
podał w rece iego : nąznacze tobie
miejsce na które ma vciec. "Jeśli by
kto vmyślnie zabił bliźniego swego / y
násadziwszy sie zdradę / od ołtarza
mego odermieś go / aby vmart / "Kto-
by vderzył oycę swego / abo matkę /
niech śmiercią vmrze. "Ktoby v-
kradł człowieka / a przedałby go / prze-
konany w występku / niechay śmier-
cią vmrze. "Ktoby złorzeczył oycu
swemu / abo matce / śmiercią niechay
vmrze. "Jeśli by sie zwadził meżowie /
a vderzyłby ieden bliźniego swego / a
mieniem / abo pieścią / a onby nie v-
mart / aleby leżał na łóżku : "Jeśli by
wstał y chodzyłby króm domu o lasce
swoięy : nie winien będzie któ-
ryby v-

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

46

47

48

49

50

51

52

53

54

55

56

57

58

59

60

61

62

63

64

65

66

67

derzył : wsłakzet / żeby roboty iego
y nakłady na lekarze nagroził.
Ktoby vbił niewolnika swego / abo
niewolnice lastę / y vmartliby w re-
kach iego : grzechu winien będzie.
"Ale jeśli przez ieden dzień / abo dwa
żyw zostanie / nie będzie podległy ka-
ranu : bo za pieniądze iego jest. "Je-
śli by sie powadził meżowie / a vde-
rzyłby który niewiastę brzemien-
ną / tak żeby poronił / ale sama żywa zo-
stała : podleże sędzie / aleby meż nie-
wiasty zażądał : a rozsądzcy osadzą.
"Ale gdzieby śmierć na nie zacił przy-
stą / odda duszę za duszę / oko za o-
ko / zab za zab / reke za reke / nogę za
nogę / spazeline za spazeline / rane
za rane / sinosć za sinosć. "Jeśli by
kto vderzył w oko niewolnika swego
/ abo niewolnice / y uczyniłby ię ie-
dnookim / puści ię wolno za oko które
wybił. "Jeśli by też wybił zab niwol-
nikowi / abo niewolnicy swoięy / tymże
sposobem wolne ię wypuści. "Jeśli
by wół rogami vbił meż / abo nie-
wiastę / y vmartliby / vkrámiomni-
go : y nie będą iść miesa iego / pan też
wolu nie będzie winien. "Ale jeśli by
wół był rogobodziec od wczorajszego
y dziś trzeciego dnia / y oświadczyli
sie przed panem iego / a onby go nie
zawart : y zabiłby meż / abo niewi-
astę : tedy y wolu vkrámiomni-
go : y pana
iego zabił. "Jeśli by nadgrode wlo-
żono nań / da za duszę swoję cokol-
wiek zażąda. "Syna też y córkę ie-
śli rogami vderzy / takiemuż dekreto-
wi podleże. "Jeśli sie na niewolnika
y niewolnice rzuci / trzydziści syklów
srebra da Panu / a wół vkrámiomnian
będzie. "Jeśli by kto otworzył studnię
y wykopał / a nie nakryłby ię / a w-
padłby w nie wół / abo osiel : pan stu-
dnie odda zapłatę bydlat / a co zde-
chło / iego będzie. "Jeśli by wół cu-
dzy zranił wolu / czy ię / a onby zdechł :
przedadzą wolu żywego / y rozdziela
zapłatę : a mięso martwego między
sie podziela. "Ale jeśli wiedział że
wół był rogobodziec od wczorajszego
go y dziś trzeciego dnia / a nie strzegł
go Pan iego / odda wolu za wolu / a
mięso weźmie całe.

Niewola-
nik vderzo-
ny.

Brzemien-
na vderzo-
na.

Mat. 5. f. 33
Leu. 24 d. 20
Deu. 19 d. 20

Oko / abo
zab wybi-
ty niewola-
nikowi.

Wół zabi-
ł ię.

Studnia
nie nakry-
ta.

Kiedy wół
wolu zabi-
ł.

Sędziowie
Bogami.

6 Stawisz go przed Bogi.] Sędziowie
ludu/ sam Bóg zowie Bogami/ przysy-
go daie Jozaphat/ 2. Para. 19. J. sędziowie
nie ludzki/ ale Boży sąd sadza/ to jest/ miasto
Boga sadza. Także y Deut. 1. Moyżesz wpo-
mina aby sprawiedliwie sędzili/ i Bóży sąd
jest. O tychże Pan Christus y Janá 10. mówi:
Jesli onych nazwał Bogami/ do których mo-
wa Boga stała się/ etc. gdzie Pan Christus/
to chce rzec: iesli przetożone Bóg zowie Bo-
gami/ i się do nich Bóstie roztężanie stało/

aby sędzili na miejscu Bożym/ iako daleko
stusniemy ta się nazywać Bogiem moge/ ponie-
waż bedac synem Bożym przez rodzenie
przedwieczne/ iestem poświęcony/ y natura
moja człowiecza przez złączenie to z naturą y
persona Boska iest poświęcona. W czym czy-
tay y Janá 10.

7 Na wieki.] To iest/ wstawienie aż do
Jubilaeu: gdzie obacz i to słowo/ na wieki/
znaczy czas długi/ chocia nie wieczny.

ROZDZ. XXII.

Esliby kto v-
kradł wolu / albo
owce / y zabił albo
przedal: pięć wo-
łów odda za ie-
dnego wolu / a
cztery owce za ie-

2 dne owce. Jesliby wylamując zło-
dziej dom albo podkopując był nale-
żiony / a wziąwszy rane w macty: ten
kto go ranił/ nie będzie winien krwi.

3 Ale iesliby to po wejściu słońca v-
czynił/ meżobóystwo popelnil/ y sam
umarze. Jesliby niemial/ coby za kra-
dziej oddał/ sam niech zaprzędan be-
dzie: iesli sie v niego/ co ukradł/ na-
dzie żywo/ lub wolu / lub osła / lub o-
wce / we dwóy nasób wróci.

4 Jesli kto vškodzi pole albo winnice / y pu-
ści bydle swe aby spało cudze: co-
kolwiek najlepšiego będzie miał na
polu swym albo w winnicy/ według o-
świadczenia sędziów / nagrodzi.

5 Jesli by wyszedłszy ogień nátrącił ciernie / y
zaciąłby kopy zboża / albo stojące zbo-
że na polu / nagrodzi škoda kto o-
gień zapalił. Jesli kto zlecił przyia-
cielowi pieniądze/ albo státek ku scho-
waniu / a temubym który ie przyjął / v-
kradziono ieniesli sie náydnie złodziey/
dwoiáko nagrodzi: Jesli niewiedza
o złodzieiu: páná domu stawia przed
bogi / y przysięże że nieściągnął reki
ná rzecz bliźniego swego / ku vczyn-
nieniu zdrady/ tak o wolu / iako y o o-
sła / y o owce y o śátę / y cokolwiek
škodę przynieść może: obojgu spra-
wá przycocy sie przed bogi: a iesli
oni osadzą / dwoiáko nagrodzi bli-
źniemu swemu. Jesli kto zlecił bli-
źniemu swemu osła / wolu / owce / y
wselkie bydle ná chowanie / a zdechło
by / albo znedziało / albo było wzięte
- od nieprzyjaciela / a niekby tego nie

widział: przysięga będzie w po-
środku / że nieściągnął reki ná rzecz
bliźniego swego: y przymie Pan
przysięge / a on nie będzie musiał ná-
gródzić. Ale iesliby ukradzione by-
ło nagrodzi škoda Pánu. Jesli od
zwierzát zacięzione / niech odnieś
do niego co zabite iest / a nie nagro-
dzi. Ktoby v bliźniego swego czego
z tych rzeczy pożyczyl / a znedziałoby
albo zdechło w niebytności pána / ná-
gródzić będzie musiał. Ale iesliby
pán był ná ten czas / nie nágródzi / z-
właszcza iesli náietę przysło za zaplá-
te pracy iego. Jesliby kto zwiódł
pánnę ieszcze nieposlubioną / y spalby
z nią / da iey wiano / y będzie iá miał
za żonę. Jesli oćiec pánnę dáć nie
będzie chciał: odłoży pieniądze / we-
dług obyczaju wianá / które pánnę
brać zwykły. Czarownikóm żyć nie
dopuszcz. Ktoby nierząd plodził z
bydłeciem / śmiercią niechay umrze.

14 Kto ofiaruje bogóm / zabit będzie/
oprócz samemu PANU. Przychod-
niá nie zaśnucisz / ani go wcisniesz:
boście y sami przychodniámi byli w
ziemi Egypckiej. Wdowie y siero-
cie škodzić nie będziecie. Jesli ie o-
brzązicie / beda wołać do mnie / a iá
wysłucham wołanie ich: y rozgnie-
wa sie zapalczywość moia / y pobie-
was nieczem / y beda żony wasze w do-
wórách / a synowie waszy sierotami.

15 Jesli pieniądze pożyczysz ludowi mé-
mu w bogiemu który mieška z tobą:
nie będziesz mu przynaglał / iako wy-
ciągacz / ani lichwami wcisniesz. Jesli
w zastawie od bliźniego twego we-
źmiesz odzienie / przed zachodem słoń-
ca wrócisz ie. Abowiem to samo iest/
czym sie odziewa odzienie ciała iego:
a innego nie ma w czymby spał:
bedzieli wołał do mnie wysłucham
go / bom iest miłosierny. Bogóm
właczac nie będziesz / a przetożone

16 widział: przysięga będzie w po-
środku / że nieściągnął reki ná rzecz
bliźniego swego: y przymie Pan
przysięge / a on nie będzie musiał ná-
gródzić. Ale iesliby ukradzione by-
ło nagrodzi škoda Pánu. Jesli od
zwierzát zacięzione / niech odnieś
do niego co zabite iest / a nie nagro-
dzi. Ktoby v bliźniego swego czego
z tych rzeczy pożyczyl / a znedziałoby
albo zdechło w niebytności pána / ná-
gródzić będzie musiał. Ale iesliby
pán był ná ten czas / nie nágródzi / z-
właszcza iesli náietę przysło za zaplá-
te pracy iego. Jesliby kto zwiódł
pánnę ieszcze nieposlubioną / y spalby
z nią / da iey wiano / y będzie iá miał
za żonę. Jesli oćiec pánnę dáć nie
będzie chciał: odłoży pieniądze / we-
dług obyczaju wianá / które pánnę
brać zwykły. Czarownikóm żyć nie
dopuszcz. Ktoby nierząd plodził z
bydłeciem / śmiercią niechay umrze.

17 Kto ofiaruje bogóm / zabit będzie/
oprócz samemu PANU. Przychod-
niá nie zaśnucisz / ani go wcisniesz:
boście y sami przychodniámi byli w
ziemi Egypckiej. Wdowie y siero-
cie škodzić nie będziecie. Jesli ie o-
brzązicie / beda wołać do mnie / a iá
wysłucham wołanie ich: y rozgnie-
wa sie zapalczywość moia / y pobie-
was nieczem / y beda żony wasze w do-
wórách / a synowie waszy sierotami.

18 Jesli pieniądze pożyczysz ludowi mé-
mu w bogiemu który mieška z tobą:
nie będziesz mu przynaglał / iako wy-
ciągacz / ani lichwami wcisniesz. Jesli
w zastawie od bliźniego twego we-
źmiesz odzienie / przed zachodem słoń-
ca wrócisz ie. Abowiem to samo iest/
czym sie odziewa odzienie ciała iego:
a innego nie ma w czymby spał:
bedzieli wołał do mnie wysłucham
go / bom iest miłosierny. Bogóm
właczac nie będziesz / a przetożone

19 widział: przysięga będzie w po-
środku / że nieściągnął reki ná rzecz
bliźniego swego: y przymie Pan
przysięge / a on nie będzie musiał ná-
gródzić. Ale iesliby ukradzione by-
ło nagrodzi škoda Pánu. Jesli od
zwierzát zacięzione / niech odnieś
do niego co zabite iest / a nie nagro-
dzi. Ktoby v bliźniego swego czego
z tych rzeczy pożyczyl / a znedziałoby
albo zdechło w niebytności pána / ná-
gródzić będzie musiał. Ale iesliby
pán był ná ten czas / nie nágródzi / z-
właszcza iesli náietę przysło za zaplá-
te pracy iego. Jesliby kto zwiódł
pánnę ieszcze nieposlubioną / y spalby
z nią / da iey wiano / y będzie iá miał
za żonę. Jesli oćiec pánnę dáć nie
będzie chciał: odłoży pieniądze / we-
dług obyczaju wianá / które pánnę
brać zwykły. Czarownikóm żyć nie
dopuszcz. Ktoby nierząd plodził z
bydłeciem / śmiercią niechay umrze.

20 Kto ofiaruje bogóm / zabit będzie/
oprócz samemu PANU. Przychod-
niá nie zaśnucisz / ani go wcisniesz:
boście y sami przychodniámi byli w
ziemi Egypckiej. Wdowie y siero-
cie škodzić nie będziecie. Jesli ie o-
brzązicie / beda wołać do mnie / a iá
wysłucham wołanie ich: y rozgnie-
wa sie zapalczywość moia / y pobie-
was nieczem / y beda żony wasze w do-
wórách / a synowie waszy sierotami.

21 Jesli pieniądze pożyczysz ludowi mé-
mu w bogiemu który mieška z tobą:
nie będziesz mu przynaglał / iako wy-
ciągacz / ani lichwami wcisniesz. Jesli
w zastawie od bliźniego twego we-
źmiesz odzienie / przed zachodem słoń-
ca wrócisz ie. Abowiem to samo iest/
czym sie odziewa odzienie ciała iego:
a innego nie ma w czymby spał:
bedzieli wołał do mnie wysłucham
go / bom iest miłosierny. Bogóm
właczac nie będziesz / a przetożone

22 widział: przysięga będzie w po-
środku / że nieściągnął reki ná rzecz
bliźniego swego: y przymie Pan
przysięge / a on nie będzie musiał ná-
gródzić. Ale iesliby ukradzione by-
ło nagrodzi škoda Pánu. Jesli od
zwierzát zacięzione / niech odnieś
do niego co zabite iest / a nie nagro-
dzi. Ktoby v bliźniego swego czego
z tych rzeczy pożyczyl / a znedziałoby
albo zdechło w niebytności pána / ná-
gródzić będzie musiał. Ale iesliby
pán był ná ten czas / nie nágródzi / z-
właszcza iesli náietę przysło za zaplá-
te pracy iego. Jesliby kto zwiódł
pánnę ieszcze nieposlubioną / y spalby
z nią / da iey wiano / y będzie iá miał
za żonę. Jesli oćiec pánnę dáć nie
będzie chciał: odłoży pieniądze / we-
dług obyczaju wianá / które pánnę
brać zwykły. Czarownikóm żyć nie
dopuszcz. Ktoby nierząd plodził z
bydłeciem / śmiercią niechay umrze.

23 Kto ofiaruje bogóm / zabit będzie/
oprócz samemu PANU. Przychod-
niá nie zaśnucisz / ani go wcisniesz:
boście y sami przychodniámi byli w
ziemi Egypckiej. Wdowie y siero-
cie škodzić nie będziecie. Jesli ie o-
brzązicie / beda wołać do mnie / a iá
wysłucham wołanie ich: y rozgnie-
wa sie zapalczywość moia / y pobie-
was nieczem / y beda żony wasze w do-
wórách / a synowie waszy sierotami.

24 Jesli pieniądze pożyczysz ludowi mé-
mu w bogiemu który mieška z tobą:
nie będziesz mu przynaglał / iako wy-
ciągacz / ani lichwami wcisniesz. Jesli
w zastawie od bliźniego twego we-
źmiesz odzienie / przed zachodem słoń-
ca wrócisz ie. Abowiem to samo iest/
czym sie odziewa odzienie ciała iego:
a innego nie ma w czymby spał:
bedzieli wołał do mnie wysłucham
go / bom iest miłosierny. Bogóm
właczac nie będziesz / a przetożone

przysięże

Gen: 31. f.
39.

przywiedzi
on świadka
H.
O bydlęciu
pożyczą-
nym albo
náietym.

Deut: 22.
d. 29.

Pánná 31
niechciana.
Oycu, G.

Czarowni-
ce.

Czarowni-
cam. H.

Bátwo
dmálcá.

Leu: 29.
2. 4.

Przychod-
nie.

Zach: 7. c:
10.

Wdowy y
sieroty.

Abowiem
H.

Przyzysię-
nie pieniądze.
dy.

Lichwiarz,
H.

Zastawy.

Urad.
Abowiem.

Dzie: 23. a 5.

Okraść
3y.
2 Król: 12.
b 6.

złoty
niech wróci
co ukradł.
Jesli H.

O strasze-
niu.

O spaleniu
zboż.

Abowiem ro-
14. H.

O schowa-
niu y po-
nizeniu.

do sędziów

o każdą wi-
nę, H.

o każdą
rzecz zginio-
ną, H.

przed sędzi-
ami

H.

Dziesięć
ny Bogu
ka dawcy
wszystkie

Leu: 22 b 8
Ezech: 44.
g 30.

wys: 13. a 2.
y b 12.
Niz: 33 b 19.

O sprawie
dliwości
sadowey.
próchny. H.
z niezbo-
żnym abyś.
H.

To jest, fol-
gując mu nie
śpiesznie.

Deut: 22 a 1
Nieprzyna-
cieli.

Niewybra-
cay sprawie-
dliwości bo-
giego w spra-
wie jego. H.

Kłamstwo
Niewinny
Dan: 13 f 53.

Upominki
Przycho-
dnie.

Wiecie co
jest być przy-
chodniem.

Deut: 16.
d 19.

Ecc: 20 d 32
Ge: 46. a 5.
Sabbat nie-
mie.

Przykaza-
nia Cere-
monialne.

z Sady oli-
wnemi.

Sabbat te
godniony.

Imięnia nie
wspominając
H.

29 mu nad ludem twoim nie będziesz zło-
rzeczyl. ² Dziesięcin twoich y pierwia-
stek twoich oddać nie omieszkasz:
30 ³ pierworodnego z synów twoich dasz
mi. ⁴ Z wołów też y z owiec tymże spo-
sobem uczynisz: siedm dni niechay

29 *Dziesięcin twoich y pierwiaszek.* J
w żydowskim lepak tak (Zupełności twojej
y tej twojej) a przez zupełność rozumienia ob-
sługę zboża / iako y przez łzy / wino y olej: i
z prasy iakoby łzy z oczu / to jest kropkami cie-
ka. Przetós y Lxx y Chaldeus przekładają:
pierwiaszki zboża y prasy / vulgata iasniey

31 będzie przy matce swojej / a dnia 6-
smego oddasz mi go. ² Nieżami świe-
tami mnie będziecie: miesiąc którego-
by zwierzę pierwey skosztował / iesc nie
będziecie / ale psom wyrzucicie.

30 *przekładaj dziesięciny y pierwiaszki.*
Oddasz mi. J Obacz tu / i dochody ka-
planski samemu Panu Bogu w kapłaniach
oddane bywaia. Eccl: 7. A tak kto ich sprawie-
dlwie nie oddawa / nie tak kapłaniom sługom
Bożym / iako samemu Panu Bogu trzywde-
czyni y niepraw zostaje.

To jest, swię-
roblawie żyć
będziecie.

Dziesięciny
Bogu w ka-
planiach da-
ne.

Trzywde-
czyni swię-
ra, w które
do kościoła
wszystcy cho-
dzili.

Pascha.
wys: 13. a 3.
Niz: 35 c 22.

Abib bo-
ście weń wy-
śli. H.

Penecolte.
Święta
kuczek.

kisieleń
wrzesnia
na ten czas
się kończyły

pocynał rok
przypolity Zy-
dowski. czy-
ray wysłęy.

12. ver: 1.
wielkonoc-
ny o tym ni-
ży 34. d 25.

Abi bór
kahl obfary.
H.

Pierwiasz-
ki.

Deut: 14 c 12
Niz: 34 c 26
Anyot pro-
wadzący.

Deut: 7 b 11.
Szczę się go.
H.

nieczłoni
go. H.

To jest, imię
nim y mocą
moją czyni.

Niz: 33 a 2.
Iof: 24. c 11.
Deu: 7 c 22.

Blagośła-
wienie
stusacym
Bogu.

rodzący plód
marwy. H.

ROZDZ. XXIII.

Będzieś
przymował gło-
su kłamliwego /
y nie przyłożysz re-
ki twojej abyś
z niezbożnym
miał mówić fał-
szywe świadectwo. ² Nie pójdziesz za
gromadą ku złe czynieniu: ani w sa-
du nie przestąniesz na zdaniu wielu
ich / abyś od prawdy odstąpił. ³ Nád
w bogim też nie wlitujesz się w sadu.
4 ⁵ Jeśli podkasz woli nieprzyjaciela
twego / albo osła błaznacę / odwiedz
go do niego. ⁶ Jeśli wyrzysz osła nie
nawiedzającego ciebie / a on leży pod
bziemieniem / nie miniesz / ale podźwi-
gniesz z nim. ⁷ Nie nachylisz się na sąd
w bogiego. ⁸ Kłamstwa się strzedz be-
dziesz. ⁹ Tiewinnego y sprawiedliwego
go nie zabić: bo się bzydże niezbo-
żnym. ¹⁰ Ani darów brać będziesz / któ-
ré y mądre zasłapią / y wywracają
słowa sprawiedliwych. ¹¹ Przychodnio-
wi przykryć się nie będziesz / wiecie
bowiem dusze przychodniów / gdy je-
ście y sami przychodniami byli w zie-
mi Egypckiej. ¹² Szesć lat zasiewać
będziesz ziemię twoją / y zbierzesz zbo-
że jej. ¹³ Ale siódmego roku zanie-
chasz jej / y dasz jej odpocynąć: aby
iedli w bódzy ludu twego: a cokolwiek
zbedzie / niechay iedzą zwierzęta pol-
ne: ¹⁴ Tak uczynisz w winnicy y w oli-
wnicy twojej. ¹⁵ Szesć dni robić be-
dziesz: siódmego dnia przestąniesz /
aby odpoczął wół y osiet twój: y o-
chłodził się syn niewolnice twojej y
przychodzień. ¹⁶ Wszystkie com wam
powiedział / chowajcie. ¹⁷ A przy-
mie cudzych bogów nie będzieś

14 cie przysięgac / ani będzieś słyszané z
15 wst waszych. ¹⁶ Trzykroć na każdy rok
świeta mi obchodzić będziecie. ¹⁷ Świe-
ta przasniów strzedz będziesz /
siedm dni iesc będziesz przasnił / i
kom ci rostkazal / czasu miesiąca no-
wych / kiedyś wyszedł z Egiptu: ¹⁸ Nie
wkażesz się przed oczyma memi próżen.
16 ¹⁹ A swięto żniwa pierwiaszek prace
twojej / cokolwiek siał na roli. Świe-
to też na schodzie roku / gdy zbierzesz
17 wszystkie zboża twé z pola. ²⁰ Trzykroć
do roku wkaże się wosłki mężczyzna
twój przed PANEM Bogiem two-
im. ²¹ Nie będziesz ofiarował przy krow-
sie krowie ofiary mojej / ani zostanie
tłustosc swięta mego aż do zaránia.
18 ²² Pierwociny zboż ziemie twojej przy-
niesiesz do domu PANABoga twego.
19 ²³ Nie będziesz wazył koźlecia w
mleku matki jego. ²⁴ Oto ia posle An-
yola mego / któryby siedl przed tobą / y
strzeżł na drodze / y wprowadził cie
na miejsce którym nagotował. ²⁵ Szá-
my go / y słuchay głosu jego / ani go
lekce poważay: boć nie odpuszcí cie-
dy zgrzeszys / y jest imię moje w nim.
20 ²⁶ A jeśli w słuchasz głosu jego / a uczy-
nisz wszystko / co mówię: ²⁷ Nieprzyna-
cieliem będę nieprzyjaciółom twoim / y
21 ²⁸ wtrapię którzy cie trapią. ²⁹ A pój-
dziesz Anyot mój przed tobą / y wpro-
wodzi cie do Amoreczyka / y Heteczy-
ka / y Pherezeczyka / y Chananeczy-
ka / y Heweeczyka / y Jebuzeczyka / któ-
22 ³⁰ ré ia zetre. ³¹ Nie pokłoniś się bogom
ich / ani im służyć będziesz: nie będziesz
czynił to co oni czynią: ale te popsuiesz
23 ³² y potamiesz bálwany ich. ³³ A służyć
będziecie PANU Bogu waszemu:
24 ³⁴ abym błogosławił chlebóm twoim
y wodam / a obiał niemoc z pośród
25 ³⁵ oku ciebie. ³⁶ Nie będzieś nierodząyna

Trzywde-
czyni swię-
ra, w które
do kościoła
wszystcy cho-
dzili.

Pascha.
wys: 13. a 3.
Niz: 35 c 22.

Abib bo-
ście weń wy-
śli. H.

Penecolte.
Święta
kuczek.

kisieleń
wrzesnia
na ten czas
się kończyły

pocynał rok
przypolity Zy-
dowski. czy-
ray wysłęy.

12. ver: 1.
wielkonoc-
ny o tym ni-
ży 34. d 25.

Abi bór
kahl obfary.
H.

Pierwiasz-
ki.

Deut: 14 c 12
Niz: 34 c 26
Anyot pro-
wadzący.

Deut: 7 b 11.
Szczę się go.
H.

nieczłoni
go. H.

To jest, imię
nim y mocą
moją czyni.

Niz: 33 a 2.
Iof: 24. c 11.
Deu: 7 c 22.

Blagośła-
wienie
stusacym
Bogu.

rodzący plód
marwy. H.

przedłuża
życie d. o sta-
rości.
przed tobą
Deu: 7 c. 21.

27 ani niepłodna w ziemi twojej / lecz
28 be dni twoich wypełnie. Strach
mój puszce na wprzódzenie twoje / y
29 pobie wszystkie lud do którego wni-
dziesz: y wszystkie nieprzyjaciół two-
30 ich przed tobą tył obróce: / pusciv-
szy pierwey sierpienie przed tobą / któ-
re wypędzą Herowczytę / y Chananey
czytę / y Hetewczytę / pierwey niżli w-
nidziesz. Nie wyrzuce ich przed obli-
czem twoim za jeden rok: aby sie nie
mia w pustynia nie obróciła / y nie na-
mnożyło sie na cie bestyi. Pomá-

31 tu ie wypędze z oczu twych / aż sie ro-
zmnożysz / y posiedziesz ziemie. A grá-
nice twoje poloże od morza czerw-
nego / aż do morza Palestyńskiego / a
od puszcy aż do rzeki: podam w re-
32 ce wasze obywatela ziemie / y wyrzuce
ie od oczu waszych. Nie postanowisz
z nimi przymierza / ani z bogami ich.
33 Niechay nie mieszkają w ziemi two-
jej: by cie siadź nie przyprawili o
grzech przeciwko mnie / ieslibys służył
Bogóm ich: co tobie pewnie będzie
tu zgorzeleniu.

Gránice
ziemie
świątę
Euphratesá

Deut: 7. a 2.
Niz: 34. b 15.

śiadem

ROZDZ. XXIII.

Wyżeszowi też
rzekł: Wstap do
PANA ty / y Aa-
ron / Nadab / y
Abiu / y siedmdzie-
siat starszych z I-
zraela / y pokloni-
cie sie zdaleka. A sam Moyses wsta-
pi do PANA / a oni nie przybliża sie:
ani lud nie wstapi z nim. Przyszedł
tedy Moyses / y powiedział ludowi
wszystkie słowa PANSKIE / y sądy.
A odpowiedział wszystek lud iednym
glosem: Wszystkie słowa Pańskie któ-
re mówił / uczynimy. A napisał
Moyses wszystkie słowa PANSKIE:
a rano wstawszy / zbudował oltarz
przy samey górze / y dwanaście tytu-
łów / według dwanaście pokoleń I-
zraelowych. A posłał młodzieńce z
synów Izraelowych / y ofiarowali ca-
łopalemi / y ofiarowali ofiary / zapo-
koyné PANU cielce. Wziął tedy
Moyses połowice krwi / y wlał w
czasie: a druga połowice wylał na ot-
tars. A wziawszy księgi przymierza /
czytał / a lud słuchał: którzy rzekli:
Wszystko co rzekł PAN / uczynimy / y
będziemy posłuszni. A on wziął
krew / y kropił lud / y rzekł: Tá jest

9 krew przymierza / które PAN posta-
nowił z wami na wszystkie te słowa.
C A wstąpili Moyses / y Aaron / Na-
dab / y Abiu / y siedmdziesiąt starszych
10 Izraelowych: A wyjęli Bogá I-
zraelowego: a pod nogami iego iako
robotá kamienia Szafirowego / a iá-
11 ko niebo gdy pogodné jest. Ani ścia-
gnął reki swe / na te / którzy daleko
odstąpili z synów Izraelowych / y
12 widzieli Bogá / y iedli / y pili. A rzekł
PAN do Moysesá: Wstap do mnie
na górę / y bądź tam: a dam ci tabli-
ce kamienne / y zakon / y przykazanie /
którem napisal / abys ie nauczył.
13 Wstali Moyses / y Josue slugá ie-
go: y wstępując Moyses na górę
14 Boz. rzekł do starszych: Poczekay
D cie tu aż sie wrócimy do was. Macie
15 Aarona / y Hur / soba / iesli sie iáka sprá-
wa otworzy / odniesiecie do nich. A
16 gdy wstąpił Moyses / okrył obłok gó-
re / y mieszkala chwala PANSKA
na Sinai / zakrywaj iá obłokiem przez
sześć dni: a siódmego dnia zawołał
17 go z posrzedku mgły. A pozór chwa-
ty PANSKIEY był iako ogień palá-
18 iący na wierzchu góry przed oczymá
synów Izraelowych. A wśedłszy
Moyses w posrzedek mgły wstąpił
na górę / y był tam czterdzięści dni / y
czterdzięści nocy.

Figura
krewie Chri-
stusowey.
Do Zyd. 9.
c. 20.
Moyses
wstępuje
na górę do
Bogá.
ábo do księ-
gi. H.

Moyses
na górę z
Bogiem 40
dni y 40
nocy.

Figura ciała
y krewie Pa-
ná CHRISTY
swięty.

Rozkásanie
Moysesowi
znovu
na górę w-
stąpić.

Słowa Bo-
że w księgi
piše.
Oltarz.
stupów ábo
napisów

ábo Eisko-
wné

Księgi
przymierza
czyta.
Krew
przymierza
kropi lud
dług.

Przymierze
starého zoko

Krew przy-
mierza.

Tá jest krew przymierza. Toć było
starého testamentu postanowienie / gdy po da-
niu zakonu na górze Sinai / uczynił Bóg z
Żydami przymierze / y obiecal im wiele dobre-
go / oni mu też obiecali posłuszeństwo. A uczy-
nił to przymierze przez ofiary / y kropienie temi
słowy: Tá jest krew przymierza / które PAN
postanowił z wami. Które słowa Paweł S. do
Żyd. 9. tak przywodzi. Tá jest krew testamen-
tu / co sie tak rozumie: Tá jest krew / przez któ-

ra sie postanawia y umacnia wola y obietni-
ca Boża. Toć figura była / y wypełniła sie
na ostatniy wieczery / gdy Pan Christus po-
stanowił Sakrament ciała y krwi swięty.
Bo to iásnie piše Luc. 22. A Paweł S. Cor.
11. Ten kielich nowym testamentem jest we-
krwi moiey. Także Mat. 26. Mar. 14. A tak iáko
tám Moyses pierwey ofiarował / tóż dopie-
ro kropił lud krwią / ofiarowaną: także też y
Pan Christus pierwey krew swiętą na wieczę-

zy Bogu ofiarował / potym dat do pożywa-
nia : Pzetoż na ten czas Pan Christus praw-
dźwie ofiarował / y to była Miśa / abo ofia-
ra Chześcijańska / która nowy testament jest
wzwierdzony. A iako tam w starym przynieś

zy krew prawdziwa była / tak y tu prawdzi-
wa krew bydz musi : bo inaczej / mocniejby
stary testament był wzwierdzony krwią / niż
nowy przostym winem.

ROZDZ. XXV.

Rzekł PAN do
Mojżesza / mó-
wiąc : ¹ Mów sy-
nóm Izraelowym /
aby mi wzielipier-
wiaszki od każde-
go człowieka / któ-
ry ofiaruje dobrowolnie / weźmiecie

ic. ² A to jest co bracie macie / złoto y
srebro y miedź / ³ hyacint / y szałtat / y
⁴ karmazyn dwakroć fąrbowany / y
⁵ bisior / y sierać kójia / y skory baranie
czzerwono fąrbowane / y skory siolto-
wé / y dzewo Setim : ⁶ olive do przy-
prawienia światła / wonné rzeczy na
⁷ masć / y kadzenia dobrej woniey :
⁸ kamienie onychiny / y drogic kamie-
nie na ozdobienie Ephod y Rátio-
nalá. ⁹ A uczynia mi Swiatnice / y
bude mieřkał w poszrodku ich : ¹⁰ we-
dle wszytkiego podobna przybytku /
który wkaże tobie / y wszytkiego na-
czynia ku służbie tego : ¹¹ A uczynicie i-
tak : ¹² Skrzynie z dzewá Setim
spóycie / której długość niech ma puł-
trzecia łokcia / szerokość pułtora / wy-
sokość także pułtora. ¹³ A pozłocisz ja
złotem co naczyszysz wewnątrz y z
wierzchu : y uczynisz na niej korone
złotą wokoło : ¹⁴ y cztery łolcá złoté / któ-
ré przyprawisz do czterech węglów
skrzynie : dwa łolcá niech beda na ie-
dnym boku / a dwa na drugim ¹⁵ uczy-
niesz też drązki z dzewá Setim / y po-
wleciesz je złotem : ¹⁶ y przewleciesz je
przez łolcá które są na bokach skrzy-
nie / aby iá na nich nosono : ¹⁷ które za-
wsze beda w łolcach / a nigdy z nich
wyieté nie beda. ¹⁸ A włożysz do skrzy-
nie ¹⁹ świadectwo które dam tobie.
²⁰ Uczynisz y ²¹ wblagálnia ze złotá na-
czyszyszego : pułtrzecia łokcia będzie
miała długość iej / a pułtora łokcia
szerokość. ²² Dwa też Cherubiny złoté
y ²³ bite uczynisz po obu stron wyroc-
nice. ²⁴ Cherub ieden niech będzie na
iednój boku / a drugi na drugim. ²⁵ W-

bádwa boki wblagálnie niechay za-
krywają rozścigając skrzydła / a za-
krywając wblagálnia / y niechay ie-
den na drugiego patrzy / obrociořsy
twarzy na wblagálnia / która ma
bydz nakryta skrzynia / ²⁶ do której w-
łożysz ²⁷ świadectwo które dam tobie.
²⁸ Stamtąd bede przykázował / y bede
mówił do ciebie / nad wblagálnia y
z poszrodku dwu Cherubów / którzy
beda na skrzyni świadectwa / wszytko
co rozkaże przez cie synóm Izraelo-
wym : ²⁹ Uczynisz też y stół z dzewá
Setim / mający dwa łolcá wzdłuż /
a łolcie w szer / a nazwysz pułtora ł-
okcia. ³⁰ A pozłocisz ja złotem naczysz-
szym : y uczynisz mu listwe złotą w
około / ³¹ a na listwie korone miejscami
glądka / na cztery palce wysoka / a na
niej druga korone złociuchna. ³² Dgo-
tuiesz też cztery łolcá złoté / y przypra-
wisz je do czterech węglów tegoż sto-
ła każdej nogi. ³³ Pod koroną beda
łolcá złoté / aby drązki przez nie prze-
włoczono / a można stół nosić. ³⁴ Sá-
mé też drązki uczynisz z dzewá Se-
tim / y powleciesz złotem dla noszenia
stołu. ³⁵ Sprawisz też misti y czasé /
kadzielnice y kubki / w których mają
bydz ofiarowane mokré ofiary ze zło-
tá naczyszyszego. ³⁶ A będzie kładł na
stół chleby pokładné przed obliczem
moim zawsze. ³⁷ Uczynisz też lichtarz
włoczony ze złotá naczyszyszego / stu-
piec iego y pióra / części y galki / y lilie
z niego pochodzące. ³⁸ Sześć piór wy-
miesz z boków / trzy z boku iednego /
a trzy z drugiego. ³⁹ Trzy części iakoby
na kształt orzechá na każdym piórze /
y galká wespól y lilia : y także trzy cz-
ści na kształt orzechá na piórze dru-
gim / y galká wespól y lilia / tá będzie
robotá sześci piór / które mają wywie-
dzione bydz z słupca : ⁴⁰ ale na samym
lichtarzu beda cztery części na kształt
orzechá / galki też w każdej y lilie.
⁴¹ Galki pod dwiema piórami na
trzech miejscach / których wespól sześć
będzie wychodzących z słupca iednego.
⁴² A tak / y galki y pióra z niego beda

uczynienie Che-
rubiny na
dwu końcach
iej rozciąg-
ając. H.
Pan Bóg
kazał obra-
zy Cheru-
binów czy-
nić.
Zakon który
o wolę Bożej
świadczy.
Bóg między
dwoma
Cherubiná
mi máló-
wany mi-
mieřkał.
Stół chle-
bów pokła-
dnych.
Korona. H.

Naczynia
święte.
ku nakrywa-
niu. H.
obliczności.
H.
Lichtarz.

Abó migda-
lowéy. H.

wszystkie

Rozkazuie
ofiary áo
bo podaz
tek ná łuz-
dowanie
przybytku
Niz: 3345. H.

z modrego
iedwabiu.
Iedwabczér-
wony.
Abó biały
iedwab.

Oleiek do ná-
mazywania.
H. to jest ká-
plánów.
nárámienni-
ká. superhu-
meralis.
Swiatnia-
cá. G.
kościółek
ruchomy.
Do Zyd: 942.
Skrzynia
testamen-
tu.

Abó wמוש
H. to jest za-
kon, abó dzie-
sięcioro przy-
kazanié.
Abó wieko H
nad skrzynią.
Ułagal-
nia.
Kowané, to
jest, nie odle-
wane ani dę-
tę: inni wy-
kładają zu-
pełné.
Cherubim.
Z wblagálnie

Lampy.

37

wszystkie wstawiane ze złota naczysztęgo. ¹ Wczynisz też siedm lamp / a postawisz je na lichtarzu aby świeciły na przeciwko. ² Tłoczyszki też / w czym wstrzyżki będą gąszone / niech będą ze

39

złota naczysztęgo. ³ Wszystkie waga lichtarza ze wszystkim naczyniem iego / będzie miała talent złota naczysztęgo. ⁴ Patrząy a czyni na kształt któryć na górze wstawany jest.

Do Zyd. 8b5.
w Dzie. 7f44

5

Skóry Fiołkowe. ¹ Jmiz Żydowskięgo / pelles taxorum, a nasy / skóry Bosko-wé / prześladają. Lecz się sami Żydowie o tym słowie prawni Thechasin, niezgadają. Jedni tego / drugy owęgo zwierzęcia skóry bydy postawiają. Hieronym S. y Lxx tłumacze / wśedzie Hiacyntinas, albo Iantynas wykładają. Josephus lib. 3. Antiq. cap. 4. mówi / że te oboie skóry owce byty / iedne czerwono / a drugie białe / znatno farbowane / są / się nieumiejętność tych nowych Żydów pokazuje.

Serim drzewo

5

Drzewo Setim. ¹ Żowia to drzewo Cedrem albo Jedlina / ale to drzewo Setim nie rodzi się indziej / tylko w Arabii : jest drzewo bardzo mocne / nigdy nie butwiejące / y żywienie lekkie y cudne. Hieron. in Isa. 41. 30. wiaże spina alba, dla iakiegoś podobieństwa w liściach / vide Dioscoridem lib. 3. cap. 12.

Włagálnia co jest.

17

Wczynisz y wlagálnia. ¹ Tablica stoła nadoł strzyna była / iakoby wielko / w refekach dwu Cherubinów / teżowie Propiciatorium, to jest wlagálnia. iakoby miejsce wlagálnie między Cherubinami : bo tam się Bóg / Moysze

30

Chleby pokładne. ¹ Te chleby dwoiako w Żydowskim żowie. ² Chleby obliczności i przed Bożą oblicznością były kładzione. ³ Chleby rozłożone / i były porządnie rozłożone / z iednej strony sześć / z drugiej także sześć. ⁴ 70 tłumacze podczas żowia chleby obliczności / podczas chleby pokładne. ⁵ Łaciński tłumacz żawidy chleby pokładne żowie.

wyrocznica co jest.

Chleby pokładne.

Talent złota. ¹ Pospolity talent iako niektórzy piszą / miał funtów sześćdziesiąt / a kościelny 120. a drugy mniemają / i talent miał sto funtów. Czytaj Ezech. 45. y 2. Paralipo: 25.

Forma przybytku. albo namiot kościelny.

1

A

ROZDZ. XXVI.

Przybytek zaś / się tak wczynisz : ¹ Dziesięć opon z białym krecone / y z hiacyntu / y z sarkatu / y z karmazynu dwakroć

albo Cherubiny. H. bo na oponach byli cherubini malowani.

2

farbowanego z odmiennych masć / robotą hańtarską wczynisz. ² Długoż opon iednej / będzie miała ośm y dwa dziesięć łokiet : szerż na cztery łokcie będzie. Pod iedną miarą wczynione będą wszystkie opony. ³ Pieć opon będzie spinane / iedna z drugą / y druga

9

gość deki iednej będzie miała trzy dziesięć łokiet / a szerżość cztery : równa miarą będzie wszystkich deł. ⁴ Z których pięć zepnieś osobno / a sześć złaczysz iedne z drugą : tak żebyś stworzyła deki na czele przybytku / we dwie je złożył. ⁵ Wczynisz też pięćdziesiąt petlic na kraju deki iednej / aby się mogła z drugą spinąć : y pięćdziesiąt

10

petlic na kraju drugiej deki / aby się z drugą złaczyła. ⁶ Ktemu wczynisz pięćdziesiąt hańtek miedzianych / które remiby petlice były zapinane / aby iedno ze wszystkich przykrycie było. ⁷ A co zbywać będzie z deł / które się na przykrycie gotują / to jest / iedną deka która zbywa / połowicą ię zakryjesz

11

rył przybytku. ⁸ A po iednej stronie łokieć będzie wisiał / a drugi po drugiej / który zbywa w długości deł / ostrywając obadwa boki przybytku. ⁹ Wczynisz też przykrycie drugie na wierzech z skór baranich czerwono farbowanych : a nadoł to ieszcze inne przykrycie z skór fiołkowej farby. ¹⁰ Wczynisz też deszczek stojących przybytku z drzewa Setim / z których każda dziesięć łokiet będzie mieć na długoż / a na szerż pultorą. ¹¹ Na bokach

12

13

14

15

16

17

albo namiot.

7

8

naprzodku dachu albo przybytku.

D
18 deszczki/dwoie fugowanie będzie/któ-
remi deszczką iedną z drugą sie spoi: y
tym sposobem wszystkie deszczki będą
19 zgotowane. ° Z których dwadzieścia
będą na południowym boku/który
20 patrzy na wiatr południowy. ° Któ-
rym czterdzieści podstawków srebr-
nych wleiesz/aby po dwu podstawku
pod każdą deszczką na dwu węglach
21 było podłożono. ° Na drugim też bo-
ku przybytku/który patrzy na półno-
22 cy/dwadzieścia deszczek będzie/ma-
jący czterdzieści podstawków srebr-
nych: dwa podstawki pod każdą de-
23 szczką będą podłożone. ° A na zachod-
24 nia stronie przybytku uczynisz sześć
deszczek/° y zaście inne dwie/które na
węglach niech będą postawione na
25 zadzie przybytku. ° A będą spoione od
dolu aż do wierzchu/° a wszystkie iedną
fugą będzie trzymala. Dwiemą też
deszczkami/które na węglach posta-
wione bydy mają/takież spoienie so-
26 stawione będzie. ° A będzie pospotu
ośm deszczek/° a podstawków ich sre-
bnych szesnastcie/dwa podstawki na
27 iedne deszczki licząc. ° Uczynisz y dziz-
ki z drzewa Setim/piec na zatrzyma-
nie deszczek po iednym boku przyby-
28 tu/° a piec drugich po innym/° y tyle
29 długie na stronie zachodniej: ° Które
będą przewleczone przez poszodek
deszczek od końca do końca. ° Same

też deszczki pozłocisz/° a wleiesz na nie
kolcá złote/° przez któreby dzizki spo-
ione deszczki trzymaly: ° Które okryjesz
30 blachami złotemi. ° A wystawisz przy-
bytek tym kształtem któryć na górze
31 ukazano. ° Uczynisz y zasłone z szia-
cintu y z fioletu y z karmazynu dwa-
kroć farbowanego/° y z białym kreco-
nego/robotą haftarską/° y piękną
32 odmianą wtkaną. ° Którą zawieszisz
przed czterema słupami z drzewa Se-
tim/które acz same pozłoczone będą/
y mieć będą kápitelá złote/° ale pod-
33 stawki srebrne. ° A zawleczona będzie
zasłona przez kolcá/° za którą posta-
wisz strzynie świadectwa/która mie-
34 dzy świetnicą y świetnicami swię-
tnicę dzielić będzie. ° Położysz y w
35 blagálnię na strzynie świadectwa w
świątym świątym: ° y stół przed za-
36 słoną: ° a przeciwko stolowi lichtarz
na boku przybytku południowym:
stół bowiem będzie stał na stronie
37 północnej. ° Uczynisz y tendę we
drzwiach przybytku z sziaćcintu mo-
drego/° y fioletu/° y karmazynu dwa-
kroć farbowanego/° y białym kreconę-
go robotą haftarską. ° A piec słupów
pozłocisz drzewa Setim/° przed któ-
remi rozciągniona będzie tendá: ° Któ-
rych kápitelá będą złote/° a podsta-
wki miedziane.

°abo namiot
kościelny.
wys: 24 c 10.
Zasłona.

°abo z Cheru-
binami. H.
G. to jest, z
figurami dżia-
tek ze skry-
dłami.

°Zasłona. H.

ROZD. XXVII.

Oltarz
przed przy-
bytkiem.
niż: 38. 26.

1 uczynisz y oltarz
2 z drzewa Setim/
który będzie miał
piec łokciowdłuż/
° a także wiele w-
3 szęz/to jest/kró-
ciatowy/° a trzy
4 łokcie wywyż. ° Rogi zaś na czte-
rech węglach z niego wynidą: ° y o-
kryjesz je miedzią. ° A naczynisz ku po-
5 trzebam jego/° kotłówa dla zsyrowa-
nia popiołu/° y kłesze/° y widelki/° y na-
czynia do brania w sie ognia/° wszystkie
6 naczynia z miedzi poczynisz. ° Kra-
tkę też na kształt sieci miedzianą/° w
której na czterech rogach będą czte-
ry kółka miedziane/° które włożysz
pod ognisko oltarza/° y będzie kratka
aż do pół oltarza. ° Uczynisz też dwa

B
7 dzizki do oltarza z drzewa Setim/
które oprawisz blachami miedzianę-
mi. ° A przewleczesz przez kolcá/° y be-
8 dą z obu stron oltarza do nośenia.
° Nie zupełny ale czysty y próżny we-
9 wnątrz uczynisz je/° iakoć na górze po-
kazano. ° Uczynisz y sien przybytku/
w której po stronie południowej
przeciw południu będą opony z bi-
10 sionu kreconego: sto łokci iedną stro-
ną będzie mieć na długo. ° A słupów
dwadzieścia z także wielą podsta-
wów miedzianych: ° które będą miały
kápitelá z rzezaniem swoim srebrne.
11 Tymże też sposobem na północnej
stronie w dół będą opony na sto łok-
ci/° słupów dwadzieścia/° y podsta-
wów miedzianych pod tąż liczbą/° a
kápitelá słupów z rzezaniem swoim
12 srebrne. ° A w szerokości sieni/która
patrzy na zachód/° będą opony na

wys: 20 d 2 4
°miedzy de-
skami. H. ale
go napelnia-
noziemią abo
kamiemi.
t. Mach: 4.
Forma się
ni przed
przybytkiem.

C. pięćdziesiąt łokci / a słupów dzie-
 13 sieć / y podstawów ich także wiele.
 14 W tejże też szerokości sieni / która
 15 patrzy na wschód słońca / pięćdzie-
 16 siąt łokci będzie / w których piętna-
 17 ście łokci opony / iedney stronie na-
 znaczone będą / y trzy słupy y także
 wiele podstawów : a na drugiey
 stronie będą opony mające piętna-
 ście łokci / słupy trzy y także wiele pod-
 16 stawów. A w wejściu do sieni sprzą-
 17 wią opone na dwudziestu łokci z
 hiacyntu / y z fioletu / y z karmazynu
 dwakroć fąrbowanego / y białym kre-
 conego / robotą haftarską : słupy cze-
 ry będzie miała / y także wiele podsta-
 wów. Wsyte słupy sieni około
 będą powleczone srebrnemi blachami
 z kapitellami srebrnemi y z podsta-

18 wkami miedzianemi. Wzdłuż zaś sta-
 D pi sieni sto łokci / w szerz pięćdziesiąt /
 wyryś na pięci łokci będzie / a be-
 19 dzie z białym kreconego / y będzie mia-
 20 ła podstawki miedziane. Wsyte
 naczynie przybytku tu wśeląć im po-
 trzeba y obzędóm / tak łokci tego /
 20 iako y sieni z miedzi poczyniś. Przy-
 21 każ synóm Izraelowym / aby przy-
 niesli do ciebie oliwy z oliwnego drze-
 wa co naczysztę / w ścieple tłuczoney :
 aby gorzala lampą zawęse / w przy-
 bytku świadectwa / przed zastoną
 która jest zawieszona przed świadec-
 twem. A będzie stać Aaron y sy-
 nowie jego / aby aż do poranku świe-
 ciła przed P A N E M / wieczna będzie
 służba przez sukcesye ich od synów
 Izraelowych.

Oliwę ka-
 że dawać
 do lampy.

W namiocie
 kościelnym
 albo przymie-
 rza, iż tam był
 zakon który
 też rozwie-
 wiadectwom

rodzaje albo
 potomstwa.
 H.

ROZD. XXVIII.

1 **A** Kzyłacz też do
 siebie Aaron brá-
 2 tów twego z syná-
 mi jego / z posrzo-
 3 dku synów Izrae-
 lowych / aby mi
 4 wżąd kapłanski
 sprawowali: Aaron / Nadab y Abiu /
 2 Eleazar y Ithamar : A sprawiś śa-
 3 ty święte Aaronowi brátwu twemu tu
 4 czeć y ozdobic. A będziesz mówił w
 sytkim mądrego serca / któreś na-
 pełnił duchem umietyności / aby v-
 czynili śaty Aaronowi / w którychby
 mi poświęcony służył. A śaty które
 poczyniś té będą : Rationál y Na-
 2 ramiennik / śate y kofule wazka / cza-
 3 pke y pás. Vczyniś święte śaty Aa-
 4 ronowi brátwu twemu y synóm jego /
 aby mi kapłanski wżąd sprawowali.
 5 A nabiorą złotą y hiacyntu / y fioleta-
 6 tu / y karmazynu dwakroć fąrbowa-
 nego / y białym. Ale Naramiennik
 7 vczyniś ze złotą y hiacyntu / y fioleta-
 8 tu / y karmazynu dwakroć fąrbowa-
 9 nego / y białym kreconego / robotą ha-
 ftarską. Dwa kráie będzie miał zła-
 czone ná obudwu bokách końców /
 żeby sie w jedno zespły. Samo też
 tkanie y wsytká rozmaitosć roboty
 będzie ze złotą y z hiacyntu / y fioleta-
 tu / y karmazynu dwakroć fąrbowa-
 nego / y białym kreconego. A wez-

10 mieś dwa kamienia Onychiny / y wy-
 ryeś ná nich imioná synów Izraelo-
 11 wych. Szesć imion ná iednym ka-
 mieniu / a śesć drugich ná drugim
 według porządku národzenia ich.
 12 Robotą śnicerá y rzeźących kamie-
 nie drogie / wyryeś te imiony synów
 Izraelowych / y osádzisze je we złoté o-
 13 sádzienia : y polożys ná obu bokách
 C naramiennika pamiątkę synów Iz-
 14 raelowych. A będzie nosił Aaron i-
 mioná ich przed P A N E M ná obu ra-
 15 mionách / dla wspomniania. Vczy-
 16 niś też y haczki ze złotá / y dwa lán-
 17 cuskty z naczysztęgo złotá wespół
 sie dzierżące / które záłożys ná haczki.
 18 Rationál też śadu wrobiś haftarską
 robotą / według tkania Naramienni-
 19 ká / ze złotá / z hiacyntu / y fioletu / y
 20 karmazynu dwakroć fąrbowanego / y
 21 białym kreconego. Czworoqramisty
 będzie y dwoisty : miare pędzi będzie
 miał / tak w zdluż iako w szerz. A ná-
 sádzisze weń cztery rzedy kamienia. W
 pierwszym rzędzie będzie kamień Sár-
 18 dius / y Topásius / y Smarag. we
 19 wtórym Karbunculus / Saphir / y
 20 Jaspis / w trzecim Ligurius / Achá-
 21 tes y Amethyst : w czwartym Chry-
 solit / Onychin / y Beryl : będą osá-
 dzone we złoto w rzędziach swoich.
 A będą miały imioná synów Izrae-
 lowych : dwánasć imion będą wy-
 rzeżané / każdy kamień imieniem ká-
 21 dego / przez dwánasć pokolenia.

Smaragdy
 G.

Ephoda, H.

Rationál
 Sadu.
 Rationale
 iudicii.
 Bo bez niego
 nigdy nie sa-
 dzi.

Vczy-

Abu zastona

Wbiór ká-
 planski.

Naramien-
 nik Super-
 humerale.

G. L.
 iako álba
 Czyray niéy
 ver: 39.

Superhu-
 merale.
 Naramien-
 nik.

22 ^D Wczyniś w Rationale láneczki / iez
den drugiego sie dzierzacy / ze zlotá
23 nacysztęgo : ² y dwa pierścienie zlo-
tę / które przyprawiś przy obu końcach
24 Rationale : ³ á lánecuchy zloté zla-
czyś pierścieniami / które są ná krá-
25 iách iego : ⁴ á samych lánecuchów koń-
ce / dwiema haczkami spoiś / ná obu-
dwu bokách náramiennika / który iest
26 przeciwko Rationalewi. ⁵ Wczyniś
y dwa pierścienie zloté / które przypra-
wiś ná końcach Rationale / ná krá-
iách które są przeciwko náramienni-
27 kowi y ku tyłowi iego sie máią. ⁶ Zte-
y drugie dwa pierścienie zloté / które
máią byđz położone ná obu bokách
náramiennika ná dół / który pátrzy
przeciw spoieniu dolnému / aby sie
28 mógl przystosować z náramienni-
kiem / y spiał sie Rationale pierście-
niami swóimi z pierścieniami nára-
miennika sznurem hiacyntowym / iże-
by trwało spoienie pięknie zrobione :
á Rationale y Náramiennik od siebie
29 niemogły byđz odłączone. ⁷ A będzie
nosił Aaron imioná synów Izraelo-
wych w Rationale sadu ná pierściach
swoich / gdy będzie wchodził do swia-
tnice pamiątkę przed P A N E M ná
wieki. ⁸ A położysz ná Rationale sa-
du / Náuke y Prawde / które będą ná
pierściach Aaronowych / gdy wnidzie
przed P A N A : y poniesie sad synów
Izraelowych ná pierściach swoich
przed obliczem PANSKIM zawsze.
31 ⁹ Wczyniś też šáte Náramiennika
wszystke z hiacyntu / y którez we szro-
dku ná wierzchu będzie káplérzys / á
32 bramá okolo niego tkána / iáko bywa
ná kráciách šat / á by sie lánco nie zdárt.
33 ¹⁰ A y dolu przy nogách tézże šáty w

F okolo wczyniś iáko malógránaty z
hiacyntu y šarlátu / y z karmázy-
dwakróć fárbowánego / przeplátając
34 w poszrodku dzwonki wkolo / ¹¹ ták że-
by dzwoneczek był zloty / á malógrá-
nat : y zásie drugi dzwoneczek zloty y
35 malógránat. ¹² A w te šáte będzie sie
oblóczył Aaron w odpiáwowaniu
služby / żeby słyszano dzwień kiedy w-
36 chodzi y wychodzi z swiatnice przed
obliczem Páńskim y nie umárł. ¹³ W-
czyniś też bláche ze zlotá nacysztę-
go : ná którez wyrzyciś robótą šnicer-
37 ską ¹⁴ Swieté P A N V. ¹⁵ A przywiążesz
iá sznurem z hiacyntu / y będzie ná
czapce / ¹⁶ nádz czołem náwysztęgo ká-
38 planá : y poniesie Aaron nieprawość
tych rzeczy / które ofiarowali / y po-
swiećili synowie Izraelowi wewszty-
kich dárach y w pominkách swoich.
A bláchá będzie zázwyd ná czele ie-
39 go / aby im był miłosćiw P A N. ¹⁷ A
G zcieśniś šáte bisiorém / y wczyniś
czapkę z bisioru / y pás robótą háf-
40 tářską. ¹⁸ Ale synom Aaronowym šá-
rylniane poczyniś / y pásy / y czapki /
41 ku czci y ku ozdobie : ¹⁹ y wierziesz w
to wszystko Aaroná brátá twego / y sy-
ny iego z nim. A wšyttych rece ²⁰ po-
swiećisz y swietémi ie wczyniś / aby
42 mi kápláński wrząd sprawowali. ²¹ Po-
czyniś też im wbránia lnáne / aby zá-
kryli ciáło sromoty swéy / od biodr áz
43 do udów : ²² á będą ich używać Aa-
ron y synowie iego / kiedy wchodzić
będą do przybytku świadectwa / ábo
gdy przystępują do ołtarzá / aby slu-
żyli w swiatnicy / żeby winni grzechu
nie umarli. Prawo wieczné będzie
Aaronowi y nasieniu iego po nim.

² Ná kráciách
šáty w kolo.
H.

Ecc: 45. bii.

Fláchá zlo-
tá nádz czo-
łem.

¹⁴ ábo swiato-
bliwość Pá-
ny iest, swig-
ty iest Pan y
swiatobliwie-
ma byđz
chwalony.
¹⁵ Aaron-
wym. H.

¹⁷ Kóšula.
¹⁸ ábo ze lnn-
ienkiego,
biffo.

Roskásuie
świećici ká-
plány.

²¹ nápełniś.
H. to iest, dá-
jąc w rękę co
by ofiarowali

² áboná sercu
swoim. H.
tákże yniżej
ver: 30.
Náuka y
prawda,
nošenje
ná pier-
ściach ká-
pláńskich.
³ Racional sa-
du to znaczy
šárání y pil-
ność káplán-
ská.
⁴ to iest pod
Ephod.

Náramien-
nik.

2 ¹ Y šprawiś šáty S.] Tu sie przypátrzy-
iáko drogie y ozdobné šáty / kázal Pan Bóg
sprawić káplánóm / á wlaszcá Biskupóm / aby
pokázal wielką godność y zacność wrzędu ká-
pláńskiego : y aby y sami káplány lud wšy-
tek wcyli sie šad / z iáka wciwóšcia y nabo-
żeńštwem máia Pánu Bogu swemu slużyć. A
iessi sie to dźiało tam / gdzie tylko figury byty /
iákož dáleko wiecey przystoi / teraz w kóšciele
Bożym / z wiersza wciwóšcia / táké posługi
Pánu Bogu odprawiać / żadného ná to ko-
štu niešálniac / aby káplány mieli šáty po-
swiecone y ozdobné / w których máia Pánu
Bogu w kóšciele slużyć.

4 ² Náramiennik.] Láćinnicy / Superhu-
merale / ábo superindumentum, Grécy
ἐπιμαυῖς, żydzi Ephod, my to przelożyli ná

rámiennik. Było to odziénie zwierzchnie / od
rámion áz do pása / bo ie przypášowano. A
był dwóiać / ieden zloty y hiacyntowy / któ-
regó náwyszy káplán używał : drugi był
lnány dla inšych káplánów.

³ Šáte.] Była to šatá Biskupią zwierz-
chnią / ná którą kładł Náramiennik / iáko
maś niżej ver: 5.

⁴ Kóšula.] Tá była šatá spodnia białá / z bisioru / która przypášowano / á dluga
do kósteł / te zowiećiasna / iš kolo rámiion by-
ła wąska : inšy to przeplátając / oczkówała :
o tymczytáy ver: 19.

15 ⁵ Rationale sadu.] Nie byłá to šatá /
ale tylko przed pierściami iáko by nošenje šé-
rokie / ábo záložá / ná którez dwánásć ká-
miení drogiech było / á przypinano iá do ná-

ramiennik. Łacinnicy zowią Rationale, z Greckiego: którzy to zowią Leyon / iakoby przepowiadający przyszłe rzeczy. Bo kapłani nosząc ten Rationale brali od Pana Boga ducha proroctwego / y opowiadali ludziom / gdy się w czym Pana Boga radzili. iakoż mamy / Num: 27. y 1. Król: 22. Applicat Ephod, to jest / weźmi Ephod / abyśmi opowiedział wola Boża. Przetoż zwało się coś rozumnego / y od tego zowią Rationale / iakoby rozumny: Bo też na tym napisano było / Nauka y Prawda / co do rozumu należy. A przydać Rationale sady / i kapłan miał umieć rozróżnić złe od dobrego / y przeto nigdy bez niego nie szedł.

Naukę y Prawdę. J po Żydowsku / **וְיָמִין וְיָמִין** to jest / **Vrim y Thummim**, tescze się nie zgodzili Żydowie nowi / co by to było. Rabi Salomon powiada / że to było imię Boże / które zowią Jehowá / napisane na Rationale / z którego imienia iśnosci / poznawał kapłan co miał odpowiadać / gdy się go radzono. Arias Montanus powiada / iż były dwa kamienie iśnie od Boga stworzone y dane Moyżesowi. Joseph. lib: 3. Antiquit. cap: 12. piśe / iż były oneś dwanaście kamieni na Rationale / na których były napisane imiona dwanaście synów Izraela. podobniejsza to co piśe August: S. quest: 118. in Exod: iż te są imię słowa **Vrim y Thummim** były położone / storami literami na Rationale / który wisiał na piersiach kapłanów. Niedbamy na to co noworni Żydowie piśa: iż **Vrim** nie znaczy nauki / ale iśnosci: A **Thummim** nie znaczy prawdy ale doskonałości: bo więcej w

tym mamy wierzyć Hieronymowi / y siedmiu dziesiąt tłumaczom / którzy to wykładają / Naukę y prawdę według języka Żydowskiego. Ale y ten ich nowy wykład też może znaczyć: bo iś nauka oświeca / może być zwana iśnosci / iako y prawda w nauczaniu doskonałości. a tak nie inzego nie znacza te słowa / iedno Nauka a Prawda. Dla czego zaśie to było na piersiach kapłanów napisano / date przyczynę Deut: 17. gdzie rozkazuje tym / którzy mają wątpliwość iśną w zatonię bożym / aby wstąpili do kapłanów / y pytali się od nich: Który tobie / powiada / iśną prawdę. A tak y znaniem y słowem Pan obiecał / iż w sercu kapłana najwyższego / miała mieszkać Nauka y Prawda. Przetoż nieomylnie miał być / a iśli to Biskupowi Aaronowemu służyło / daleko więcej Chrześcijaństwu.

Y ścieśniś Bóg biskupem. J Abo ścieśniś gnieś ścieśniś pąsem iedwabnym. Wiekłozzy też raz z Żydowskiego wykładają / Wyoczniesz / abo sprawiś ścieśniś oczkować: y tak co wysięy ver. 4. zowie kofule wąski / oni zowią kofule oczkować: ale się o tym oczkowaniu ani Hieronymowi S. ani Josephowi / ani Philonowi nauczeńszym Żydom którzy te śaty piśe nie opisuja / ani 70. tłumaczom nie niesłto / y słowo **רַב־שִׁבְרִים** nie znaczy oczkować / ale ścieśnić / abo ściegąć: przetoż lepić się śarych przekładaczów trzymać.

Rece poświęciś. J W Żydowskim / **נָאֵל** pełniś / to jest / dać w rece co by ofiarowali: bo tak bywało przy poświęceniu kapłana. Przetoż w piśmie ś. napelnąć rece / znaczy poświęcić na kapłaństwo. **17. ver: 24.**

ROZD. XXIX.

A **Le y to rzeczy** / żeby mi byli na kapłaństwo poświęceni. Weźmi cielca z stada y dwa barany bez makuty. y chleby

przasne / y osuch bez kwasu / którzyby był oliwa zacyniony / krople też przasne oliwa namazane: z przednich mąki pseniczney / wszystkiego naczyniś. A włożysz w kof ofiarujesz: a cielca y dwu baranów. A przywiedziesz Aarona y syny jego do drzwi przybytku świadectwa. A omyszysz oycą z synmi jego wodą / obleczesz Aarona w śaty jego: to jest w kofule y w śacie / y w naramiennik / y w Rationale / który ściągniesz pąsem. A włożysz czapkę na głowę jego / y blache świętą na czapkę / y olejek namazywania wleciś na głowę jego: a tym sposobem będzie poświęcon. Syny także jego przywiedziesz / y obleczesz

9 **ie w śaty lniane / y pąsem opasiesz /**
10 **Aarona mówie y syny jego / y włożysz na nie czapki / a beda mi kapłany**
11 **służba wieczna. Gdy poświęcisz rece ich /**
12 **przywiedziesz y cielca przed przybytek świadectwa: y włożysz Aarona y synowie jego rece na głowe jego /**
13 **y zabijesz go przed oczyma PAN SKIMI /**
14 **y dzwi przybytku świadectwa. A co weźmiesz ze krwi cielca /**
15 **włożysz na rogi ołtarza palcem twoim /**
16 **a ostatek krwi wyleciś y podstawnik jego. Weźmiesz też łój w**
17 **bytek który okrywa ielitą / y odziejesz w**
18 **watrobę / y dwienerce / y łój który na nich jest / y ofiarujesz zapal na ołtarzu. Mieso zaś cielca / y stóje y gnóy**
19 **spaliś piecz za obozem: przeto iż za grzech jest. Jednego też barana weźmiesz na którego głowę włożysz Aarona y synowie jego rece. Ktorego**
20 **gdy zabijesz / weźmiesz ze krwi jego y wyleciś około ołtarza. a samego barana na skutki zgrabisz / a omyszysz**
21 **trzewa jego y nogi włożysz na zgrabane mieso / y na głowę jego. A ofiarujesz całego barana na zapal na ołtarzu**

Vrim y Thummim co znaczy.

Nauka y prawda na piersiach kapłanów.

Obyczaj poświęcenia kapłana Bożego. Leu: 9. a 2. Jednego, H.

Abonamionu kościelnego

Abokorony świętości, H.

y namazego, H.

napelnisz, H. Ofiary za kapłany. Leu: 1. a 3.

Leu: 3. a 3.

grzechem jest, H. to jest ofiary za grzech, iako maś 2. Cor: 5. ver: 21.

"całopalenie
y ognista o-
fiara Pann,
H.

19 rzu: "ofiara iest P A N V / wonność
nawdziejnieysza "ofiary P A N stiey.
20 "Weźmiesz też barana drugiego / na
którego głowę Aaron y synowie iego
włożą ręce. "Którego ofiarowawszy /
weźmiesz ze krwi iego / y włożysz na
koniec rcha prawego Aaronowego
y synów iego / y na wielkie palce ręki
ich y nogi prawey / y wyleiesz krew na
21 oltarzu wokoło. "A gdy już weźmiesz
ze krwi / która iest na oltarzu / y z o-
leyku namazywania: pokropisz Aa-
rona y ściany iego / syny y ściany ich. A
22 poświęciwszy ie y ściany / weźmiesz z
barana łoy / y ogon / y tłustość która
okrywa wnętrze / y odzieje watroby / y
dwie nerce / y łoy który iest na nich / y
łopatkę prawa / przeto iż iest baran
23 poświęcenia: "y bochen chleba ie-
den / osuch oliwa pokropiony / y kre-
pel z kosa przasnitów / który przed o-
bliczem Pánstkim iest postawiony:
24 "A włożysz to wszystko na ręce Aaro-
na y synów iego / y poświęcisz ie pod-
25 nosząc przed P A N E M. "A weźmiesz
wszystko z ręki ich: y zapalisz na oltar-
zu na całopalenie / wonność naw-
dziejnieyszą przed obliczem Pán-
stkim / bo ofiara iego iest. "Weźmiesz
26 też mostek z barana / którym iest po-
święcon Aaron / y poświęcisz ji pod-
nosząc przed P A N E M / y dostą-
nie sie na twoje części. "A poświęcisz y
27 mostek poświęcony / y łopatkę którąś
28 oddzielił z barana / "którym Aaron y
synowie iego są poświęceni / y dostą-
E na sie na części Aaronową y synów ie-
go prawem wiecznym od synów Izra-
elowych: bo są pierwociny y przodki
ofiar ich zapokojnych które ofiarują
29 Pannu. "Ale ściany święte które uży-
wać będzie Aaron / będą mieć syno-
wie iego po nim / żeby ie w nię namazo-
30 wano y ręce ich poświęcano. "Siedm
dni będzie iey używał / który miasto
nieg będzie postanowion najwyższym
kapłanem z synów iego / y który będzie
wchodził do przybytku świadectwa /
31 aby w świątnicy służył. "Ale barana
poświęcenia weźmiesz / y wwarzysz

"złoty pos-
więcenie ka-
plánskie zo-
wią Zydzi na
pełnić rzece.
czytaj wys-
sley 28. v. 41.
"y będzie ie
obracal, obra-
cając, H.

"abo podnie-
siony, H.

Ściana
święta Aa-
ronową.

Figura podno-
szenia ofiary
naswieszey.

24 Podnosząc. Ten był obyczaj / iż ofia-
ry podnoszono ku górze / na znak tego że ie Bo-
gu ofiarowano. Tak też y Sakrament bywa
podnoszony przy ofierze naswieszey. Władto /
był ie obyczaj / iż ofiary podnosząc / obracano

32 miejsce iego na miejscu świętym: "któ-
re iest będzie Aaron y synowie iego.
"Chleby także / które są w koszu w sie-
ni przybytku świadectwa / iest będą /
33 "aby była ofiara wblagalna / a ręce
ofiarujących były poświęcone. Obey
nie będzie iadł z nich bo święte są.
34 "A jeśli co zostanie z mięsa święconę-
go albo z chlebow do zaránia / spalisz
ostątki ogniem: nie będą ich iest / bo
35 poświęcone są. Wszystko comci przy-
F kazał uczynisz nad Aaronem y nad sy-
nami iego. Siedm dni będzie poświę-
36 cał ręce ich: "y cielca za grzech ofia-
rować będzie co dzień na oczyszcze-
nie. A oczyszczasz oltarz gdy ofiarujesz
ofiary oczyszczenia / y namażesz ji na po-
37 święcenie. "Siedm dni będzie oltar-
z oczyszczał y poświęcał / y będzie
"świętym świętym: każdy ktoby sie
38 go dotknął będzie poświęcony. "A
to iest co czynić będzie na oltarzu:
39 "dwa baranki roczne co dzień wsta-
wicznie / iednego baranka porannu / a
40 drugiego w wieczor / "dziesiątą część
przednię maki zaktropionę z oliwa
zbitą / którąby miała miarę czwartą
część hin / y winą ku ofierze napóynę
pod tą miarą do baranka iednego.
41 "Baranka zaś drugiego ofiarujesz ku
wieczorowi wedle obzedu porannę
ofiary / y wedle tego cośmy powiedzie-
42 li / na wonność wdzięczności: "ofiara
G iest P A N V / ofiarowaniem wiecznym
na pokolenia wasze / w dzwi przyby-
tku świadectwa przed P A N E M,
43 "gdzie postanowie abych mówił do
ciebie. "A tam "będę przykazywał
synom Izraelowym / y poświęci sie
44 oltarz w chwale moiey. "Poświęce
y przybytek świadectwa z oltarzem / y
Aaron z synami iego / żeby mi wrząd
45 kapłánski sprawowali. "A będzie mie-
jska w poszrodku synów Izraelo-
46 wych / y będzie im Bogiem. "A pozná-
iężem ia P A N Bóg ich / którym ie
wyprowadził z ziemi Egypckiey /
żebych mieszkali między nimi / ia P A N
Bóg ich.

"Leu: 3. f. 31
24. b 9.
Mat: 12. a 4.
"zeto iest o-
fiara, H.

Siedm dni
poswiciat-
nia ká-
plánskiego

"oltarz, H.
"naswieszey
Hebr.
"ofiarowac.
Ofiary vs
stáwiczna
co dzień.
Num: 26.
a 6.
"Ephi to iest
Gomor.

"abo gdzie sie
wam okázo-
wac będą. H.
"bada sie o-
znáymował,
H.
"to iest dla
chwalebny
obecności mo-
iey.
"obecny bę-
da broniąc
ich y zácho-
wując.

40 od wschodu do zachodu / od putnocy na polu-
dnie / czym znaczone iż Bóg iest Pánem wszyt-
kiego świata: czytaj Exod: 7. ver: 34.

Dziesiąta część. Ephi, to iest dzie-
siąta część czwartej / albo ieden Gomor: Bo

ma Ephraim trzy miary / a Gomer ile 43. skorupin iatowych. Corus lepak miał 10. Ephraim / to jest / 4300. iatowych skorupin.

Hin] Miara rzeczy mokrych w która sie lało 12. Logów. A Log miewał sześć skorupin iatowych. Jest to miara Egypcyjska.

ROZD. XXX.

Czyniś też ołtarz / dla palenia wonnych rzeczy / z drzewa Setim / mający łokieć w dłuży / a drugi w szerzy / to jest kwadratowy / a dwa łokcie na wysy. Rogi z niego będą wychodziły. A powleciesz ję złotem naczyszysym / tak kratkę jego / iako y ściany w koło / y rogi. A uczyniś mu koronkę złotuchną w koło / y dwa pierścienia złote pod koroną po każdym boku / aby w niego kładano drążki / y był noszony ołtarz.

Samé też drążki uczyniś z drzewa Setim y pozłociś. A postawiś ołtarz przeciw zastłonie / która wisi przed szczytą świadectwa / przed vblaganią / która zakrywaia świadectwo / gdzie bede mawiał tobie. A będzie palił na nim Aaron zapal wdzieczno wonny rano / gdy przyprowadzają dżie lampy / zapaligo : a gdy ie stawić będzie pod wieczór / będzie palił wonności wieczné przed PANEM, na pokolenia wasze. Nie będziecie na nim ofiarować kádzenia inakšey przyprawy / ani obiarty / y ofiary / ani będziecie ofiarować mokrey ofiary. A Aaron będzie sie modlił na rogach jego raz w rok / we krwi ofiary za grzech / y będzie blagał na nim w rodziach waszych. Święty nád swietymi będzie. PANV. A rzekł PAN do Moysesza / mówiac : Gdy zbierzesz summe synów Izraelowych / według liczby / da każdy okup za dusze swe PANV / y nie będzie na nie kara / nie / gdy będą policzeni. Każdy którzy idzie w poczet da to / pulsyklawe dług wagi kościelney. Sytiel ma dwadziestcia pieniedzy. Pulsykla będzie ofiarowano PANV. Którego maia w liczbie / ode dwudziestu lat y wysšey / da okup. Bogaty nie przyłoży do pulsykla / a vbogin nie zmniejszy. A wziawšy pieniądze / które złożone będą od synów Izraelo-

wych / daś na potrzeby przybytku świadectwa / aby była pamiatka ich przed PANEM / a żeby był miłosierdusiam ich. A rzekł PAN do Moysesza / mówiac : Uczyniś y umywalnia między z podstawką iey / do umywania : y postawiś ją między przybytkiem świadectwa y ołtarzem. Analańšy wody / będzie w niej umywał Aaron y synowie jego rece swe y nogi / gdy będą mieli wchodzić do przybytku świadectwa / y gdy będą mieli przystąpić do ołtarza / aby ofiarowali na nim kádzenie. PANV / by snadź nie pomarli. Prawo wieczné będzie iemu y nasieniu jego w potomstwach. A rzekł PAN do Moysesza / mówiac : Weźmi sobie rzeczy wonnych / mirchy pierwszey y wyborney pieć set syklów / cynamonu polowice / to jest / dwie ściey pietnaście syklów / tatarskiego ziela też dwie ściey pięćdziesiąt / a kassiey pieć set syklów wedle wagi Świątnice / a oliwy z oliwnic miare hin : y sprawiś oleiek pomazowania święty / masę sprawioną robotą Aptekarską. A pomazęś nią przybytek świadectwa y szczyt testamentu / y stół z naczy-niem jego / lichtarz / y naczynia jego / ołtarze kádzenia / y całopalenia / y wszytek státek do služby ich należący. A poświęciś wszytko / y będą swieté nád swietými : kto sie ich dotknie : poświęcon będzie. Aaroná y synyiego pomazęś y poświęciś ie / aby mi sprawowali vząd kápłánski. Synóm też Izraelowym powieś : oleiek ten pomazowania będzie mi święty w narodziach waszych. Ciało człowieka nie będzie nim pomazowane / y według złożenia jego nie czynicie drugiego / bo poświęcony jest / y święty wam będzie. Człowiek którbykolwiek złożył takowy / y dałby obćemu z niego / wygládzon będzie z ludu swego. A rzekł PAN do Moysesza : Weźmi sobie rzeczy wonnych : Státky / y Onychy y Galbanu dobrej woni / y kádźi dła naswietleyszego / równey wagi

Ołtarz kádzenia. Dla kádzenia wonności ściami. H.

Ognisko. G.

Tak rzeczone iá w niéy były tablice zako, które świadczyły o woli Bożey.

Ogłoszenia. H.

Okup za dusze na przybytek. Num: 1 a 2 2 Król: 24. Od lat dwudziestu. Leu: 27. c35. Num: 3. g. 27 Ezech: 45. d 12. Abo iest podobne. H. To iest, órt iá lerá, czyray Gen: 20. ver: 12.

Umywalnia.

Aby palili ofiarę ognistą. H. Abo rstała wieczna.

Oleiek pomazowania święty.

To iest, do swiętych rzeczy na moie chwale będą go używać. Ktoby nie był kápłanem. Abo by go włożył na obćego. H. to iest, nie na kápłana. Kádzenie swięte.

przed świą-
deckiem w
przybytku H.

Kościelny fi-
kiel co ważył

Rzemieś-
nikom dā-
je ducha
mądrości.

Sam Bóg
nauczył je
miejść syny
czárskiego
y málars-
kiego, y
háftárskie-
go, dla o-
zdoby przy-
bytku swo-
iego.

Ceremonie za-
konne iako
wieczne.

35 będzie wszystko / y uczyniś kádzenie
sprawione robotą Aptekarską / zmie-
szané z pilnością / y czyste y poświęce-
nia bázro godné. ³⁶ A gdy to wszystko
w drobniuchny proch stłuczysz / poło-
żysz z niego przed przybytkiem swia-
dectwa / ná którym miejscu wkaże się

¹³ Pól Sykla według kościelney wagi.]
Rozumiecia niektórzy / iż sikiel kościelny / inşy
był niż pospolity. y przeto iedni powiada-
ją / iż wietşy był / a drudzy iż mnieşy : ale w
tym błędz : bo pisano S. opisyuac sikiel ko-
ścielny ná tym miejscu do kłáda / sikiel 20. pie-
niedzy ma. Potym Ezech. 45. O sikli pospo-
litym także mówi : Sikiel dwádzesć piénie-
dy ma : a tak iednak był sikiel kościelny y
pospolity. Dla tego tedy tu kościelną wagę
także oddawac / iż w kościele sikiel sprawiedli-
wéy wagi / był chowany / według którego
wszystkie sikle miały bydź ważone : a to zábie-

37 tobie / światé náś światémi będzie
wam kádzenie. ³⁸ Takowégo złożenia
nie będziecie czynić ná potrzeby wa-
şé / bo światé jest PAN V. Człowiek
którykolwiek uczynił podobné aby
womności tego używał / wykorzenion
będzie z ludzi swoich.

gáiac fałşóm y zdrádom ludzi takomych / y ten
pisano S. zowie sikiem kościelnym : y to zna-
cza słowá / gdy tu mówi : Według kościelney
wagi : także y Leuit. 27. ver. 25. Ten sikiel wa-
żył cztery dráchny Grécie iako y státer. O
dráchnie mas Gen. 20. ver. 12.

²⁹ Poświęcon będzie.] To jest / piérwéy
niż sieich kto do kłnie poświęcon będzie / bo
samym tylko káplanom inş poświęconym /
godziło się rzeczy świętych dotykać : teraz he-
retcy dopuszczá sie ich ládą chłopu doty-
kać / y wrzedy światé odpáwiac / ale cóż y nich
świétego ?

To jest bár-
zo światé.

Niegodzi się
dotykać re-
czy świętych
tylko święco-
nym.

wóakże. H.
wys. 20. b 8.

Sabbát.
Iakoby rzekł,
niechaj prze-
cieg ábyscie te
roboty odprá-
wiáli w dzień
śwétły.

To jest, ma-
trwać przez
wszystek czas
zakonu stár-
go.

Gen. 1. d 31.
Tablice
Moyşesza
ni dāné
zakon
Deu. 9. b 10
to jest, sprá-
wá Bożę.

ROZDZ. XXXI.

Krzékl PAN do
Moyşesza / mó-
wić : ¹ Otom we
zwał mianowicie
Bezeleelá syná
Uriego / syná Hu-
rowego / z poko-

3 lenia Judy / y nápełniłem go duchem
Bożym / mądrością y rozumieniem y
vmietetnością w káżdym rzemiesle /
4 ² Tu wymyśleniu co iedno może bydź
wrobiono ze złotá / y srebrá / y miedzi /
5 ³ márníuru / y kámiénia drogiégo / y
6 rozliczności dzew. ⁴ A dalem mu to-
wárzyszą Goliabá syná Achisámecz z
7 pokolenia Dan. A w serce káždégo
ćwiczonego dalem mądrość : aby v-
8 czynili wszystko comci rostkazal / przy-
bytek przymierza / y strzynie świade-
9 ctwa / y wblagálnia która náś ná-
10 jest / y wszystko naczynie przybytkowé /
y stół y naczynia iego / lichtarz ná-
czystşy z naczyniem iego / y oktarz ká-
dzenia / y cálopalenia / y wszystko ná-
czynie ich / y vmywálnia z podsta-
wkíem iéy / ⁵ fátý światé do służby
Aaronowi káplanowi / y synóm iego /
aby odpráwowáli wrząd swój w po-

11 swieconych. ⁶ Oleiek pomázowania
y kádzenie z rzeczy wonnych w swia-
tnicy : wszystko comci rostkazal vczyn-
12 nię. ⁷ A rzekł PAN do Moyşesza / mó-
wić : ⁸ Móv synóm Izráelowym y
13 rzeczeş do nich : ⁹ Pátrzcie ábyscie
strzegli Szábátu mego : bo známie-
niém jest między mną a między wa-
mi w rodzáiach waszych : ábyscie wie-
14 dzieli zem iá PAN który was poświę-
cam. ¹⁰ Strzeżcie Szábátu meş / swie-
ty bowiem jest wam : ktoby gi zmá-
zał / smiercią vmrze : ktoby wen czynił
15 robote / zginié duşá iego z poşródtku
ludu swégo. ¹¹ Szesć dni będziecie czy-
nić robote : dnia siódméş sabbát jest /
odpoczynienie światé PAN V. Ká-
16 żdy ktoby w ten dzień co robił / vmrze.
17 Niechay strzegą synowie Izráelowi
sabbátu y niech ji świecą w swych ro-
dzáiach. Przymierze jest wieczné /
18 ¹² między mną a syny Izráelowymi / y
známie wiekuiste : przez şesć dni bo-
wiém uczynił PAN niebo y ziemié / a
w siódmy od roboty przestał / y dáł
PAN Moyşesowi / dokonawşy tych
mów ná górze Siná / dwie tablice
"świádectwa kámienné / písané páł-
cem Bożym.

Przymierze jest wieczné.] Jest ten o-
byczay písma swiétego / iż Ceremonie zakon-
né / zowie wiecznémi / chociać niemáły trwáć
tylko do przyszéja Mésyáša : bo tak Pan
Christus mówi . Łuk. 16. Zakon y prorocy aś

do Janá. Wşákże iş rzeczy wieczné znaczyły /
które się w zakonie Nowym wypełniá : dla
tego ie zowie wiecznémi. Tak rozumney o-
brzezanie / Sobote / ofiáry / eté. Przymierzem
wiecznym / to jest póti zakon trwał.

ROZD. XXXII.

Widząc lud

iż onieśkawał
Moyżesz zniszczyć
góry zebrałszy się
przeciw Aaronowi
i rzekł: Wstań
wczyn nam Bo-

gi / którzyby sili przed nami: Moyżes-
howi bowiem temu mejowi / który
nas wywiódł z ziemi Egypcyjskiej /
niewiemy co się stało. ¹ A rzekł do
nich Aaron: Pobierzcie nausznice zło-
tę z uszu synów / i córce waszych /
i przyniescie do mnie. ² A uczynił lud
co rozkazał / przynosząc nausznice do
Aarona. ³ Które on wzięwszy / ufor-
mował robotą odlwaną / i uczynił
z nich cielca odlanego / i rzekli: Ci są
Bogowie twoi Izraelu / którzy cię wy-
wiedli z ziemi Egypcyjskiej. ⁴ Co wy-
żrąwszy Aaron / zbudował ołtarz
przed nim / i głosem woźnego wołał /
mówiąc: Jutro jest święto PAN-
SKIE. ⁵ A wstawszy rano ofiarowali
całopalenia / i ofiary zapożożne / i
usiadł lud iść i pić i wstali grać.
⁶ A rzekł PAN do Moyżesza mówiąc:
Idź zstąp / zgrzeszył lud twój / którzyś
wywiódł z ziemi Egypcyjskiej. ⁷ Wsta-
pili rychło z drogi którąś im wskazał /
i uczynili sobie cielca odlanego i
pokłonili się / i ofiarując mu ofiary
rzekli: Ci są Bogowie twoi Izraelu /
którzy cię wywiedli z ziemi Egyp-
cyjskiej. ⁸ A zaś rzekł PAN do Moyże-
sza: Widzę że ten lud jest twardego
karku: ⁹ puść mię / że się rozgniewa
zapalczywość moja na nie / i wyglą-
dze ich / a ciebie uczynię w lud wielki.
¹⁰ ^C Ale Moyżesz modlił się PANU Bo-
gu swemu mówiąc: Przecz / PANIE /
gniewa się zapalczywość twoja prze-
ciw ludowi twemu / którzyś wywiódł
z ziemi Egypcyjskiej / siła wielka / i
reka mocna: ¹¹ Niech prośbę nie mó-
wią Egypcyjanie / Chytrze ich wy-
wiódł / aby ich pobił na górach / i wy-
glądał z ziemi: Niech wciśnięcie
gniewu twój / a bądź litościwy nad
złotą ludu twego. ¹² Wspomni na
Abrahama / Izaką / i Izraela sługi
twoje / którymś przysiągł sam przez
sie / mówiąc: Rozmnożę nasienie

wasze iako gwiazdy niebieskie: i wszy-
stkie te ziemie / o któreś mówił / dam
nasieniu waszemu: ¹³ a będziecie ich
trzymać zawzięci: ¹⁴ A wblagany jest
PAN / żeby nie uczynił złego / które
mówił przeciw ludowi swemu. ¹⁵ A
wrócił się Moyżesz z góry niosąc dwie
tablice świadectwa w rektach swo-
ich / pisane z obu stron / ¹⁶ i uczynione
robotą Bożą: pismo też Boże było
na tablicach wyrzeźbane. ¹⁷ A wysłysza-
wszy Jozue głos ludu wołającego /
rzekł do Moyżesza: głos bitwy sły-
chac w obozie. ¹⁸ Który odpowiedział:
Nie jest to głos wpoiminających ku
bitwie / ani wrzasku przyciskających ku
wicięciu: ¹⁹ ale głos śpiewających i a-
stysze. ²⁰ A gdy się przybliżył do obozu /
wyrzał cielca i tance / i rozgniewa-
ł się bardzo / porzucił z rekt tablice / i
stłukł je pod górą. ²¹ A powawszy ciel-
ca którego byli uczynili / spalił / i stłu-
czył aż na proch / który wysypał na wo-
de / i dał z niego pić synom Izraelo-
wym. ²² A rzekł do Aarona: Cóż ci ten
lud uczynił / żebyś przywiódł nań
grzech bardzo wielki? ²³ Któremu on
odpowiedział: Niech się nie gniewa
Pan mój: ty bowiem ten lud znasz /
że skłonny jest do złego: ²⁴ rzekli mi:
Uczyn nam bogi którzyby sili przed
nami: temu bowiem Moyżeshowi /
który nas wywiódł z ziemi Egyp-
cyjskiej / niewiemy co się stało. ²⁵ Który-
mem ja rzekł: Kto z was ma złoto: ²⁶
przyniesli i dali mi: i wyrzuciłem je w
ogień / i wyszedł ten cielec. ²⁷ Widząc
tedy Moyżesz że lud był obnieszony /
(bo był był złupil Aaron dla zelżywo-
ści plugaństwa / a między nieprzyjacio-
ły naszymi zostawił) ²⁸ i stojąc w bro-
nie obozu / rzekł: Jesli kto jest PAN-
SKI / przylacz się do mnie. ²⁹ A zebra-
li się do niego wszyscy synowie Lewi:
Którym rzekł: Tak mówi PAN
Bóg Izraelów: Niech mają przypa-
se miecz na biodra swoje: idźcie / a
wraćcie się od brany aż do brany
przez postrzodek obozu / a zabijajcie
każdy brata i przyjaciela i bliźniego
swego. ³⁰ A uczynili synowie Lewi
według mowy Moyżeshowej / i pole-
gło w on dzień około dwudziestu i
trzech tysięcy ludzi. ³¹ A rzekł Moyżesz:
Poświęciliście recc wasze dzisiaj PA-

Moyżesz z
góry nio-
sie tabliceTablice
stłukł.
Cielca
stłukł.Aarona z
fukat.

wstał się.

Dla zelży-
wości przed
tymi którzy
mieli powstać
przeciwkoim.
H. Szczęśliwie
mielei weselić
ich nieprzyja-
ciele. G.Dziś
chwaleć ka-
zat pobić.Po odpu-
stieniu
grzechu do-
stanie kap-
łani.Cielca wla-
nego dawa-
ła.

w dzie: 7 c 40

Pierwsz d 29
Ryćim. H.1. Cor. 10.
b 7.
Bóg Moy-
żesz w po-
minat o
grzechu lu-
du.
Deut: 9 b 12
rozkażat. H.3. Król: 12.
g 28.

Niz: 33. a 3.

Modlitwa
Moyżesza
na zalicze-
nie grzechu
synim.Deut: 9 c 13.
Ps: 105 b 23.
Niz: 33.
Num: 14. c
13. H. G.Ge: 12 b 7 15.
b 7. 48 c 16.

Modli się
za lud.

Kościół za
Aarona nie
złapał.

Obyczaj wzy-
wania świę-
tych w sta-
nym zakonie.

Anioła
dać za
wódcą.

Bóg nie
chce przed
ludem iść.
wyśły 32.
b 9.
Deu: 9, c 13.

30 NV / każdy w synie y w bracie swoim /
aby wam było dane błogosławień-
stwo. ³¹ A gdy nadszedł dzień drugi /
rzekł Moyses do ludu: Zgrzeszyliście
grzech bårzo wielki: wstapie do PA-
NA / i eslibym go iako za grzech wasz
mógł wblagać. ³² A wróciwszy się do
PANA rzekł: Proszę zgrzeszył ten lud
grzech bårzo wielki / y uczynili sobie
Bogi złote: ³³ albo im odpusć te wine /

¹ Wstań i czyn nam Bogi. Niesłusznie
heretycy potwarzają Kościół Boży / iako by
na ten czas / gdy tego ciela żydowie chwali-
li / miał wszytek Kościół zbłądzić: gdyż onęgo
czasu Kościół Bożego głową był Moyses /
który nie zbłądził / ani ciela onęgo chwalił.
Aaron też i esze nie był Biskupem najwyż-
szym aż potym / niżej Exo: 40. Nad to Lewito-
wie nie byli winni tego grzechu / iako piše ni-
żej ver: 26. A tak nie wszytek Kościół zbłą-
dził / ale tylko część nie iaka ludu.

¹³ Wspomni na Abrahama] Theodore-
tus quest: 67. in Exod: piše / iż Moyses rozu-
miejąc / że niemógł sam wblagać Pana Boga /
bierze sobie na pomoc Patriarchy. Odsie o-
bacz / iż onych czasów nie było tego obyczaju /
mówić do onych dusz świętych: Święty Ab-
rahame / módl się za nami: Bo iż onę duszę
i esze nie widzieli Pana Boga / niemogły też
pospolicie zawżdy wiedzieć modlitw ludzkich /
chyba kiedy Bóg im objawił. A przetoż czyta-
my w starym testamencie / że się modlili do An-

33 albo iesli nie uczynisz / wymaż mie z
ksiąg twoich któres napisał. ³⁴ Kto-
remu odpowiedział PAN: Kto zgrze-
szy mnie / wymażę go z ksiąg moich:
ale ty idź / a prowadź ten lud góziem
ci powiedział: Anioł mój pójdzie
przed tobą. A ia w dzień pomsty na-
wiedzę y ten grzech ich. ³⁵ Skarał te-
dy PAN lud za grzech ciela / któ-
regó był uczynił Aaron.

Polow Gen: 48. Anioł który mie wyrwał od
wszystkiego złego / niech błogosławi tym dzie-
ciom. Czytamy y to / iż żywi prosili żywych /
aby się za nimi modlili. i. Król: 7. Nie przesta-
way za nami wołać do Pana. Ale tego nie-
czytamy / aby kto o modlitwy Świętych pro-
sił / tak mówiac: S. Abrahame / S. Jakó-
bie / módl się za nami. Bo to iest własny mo-
dlitwy obyczaj zakonowi nowego / w którym
iż Święci widzą Pana Boga / y mogą też w
nim widzieć modlitwy nasze. Wszakże był in-
szy obyczaj wzywania Świętych w starym
zakonie / przypominając zasługi świętych
zmartych / aby nimi byli ratowani: y aby mo-
dlitwy były przypomnienie Bogu / iako tu
maś / y Genes: 48. y w Daniela: 3. A chociaż tu
tylko przypomnieże y przysięge przypomnia-
Moyses / iednak y to przypomnieże uczynił Bóg
dla ich zasług / y przetoż na innych miejscach /
prypominając nie tylko przypomnieże / ale y cno-
ty y dobre uczynki. O czym będzie Psalm. 131.
3. Król: 15. Dani. 3. czytaj Gen: 48.

Księgi ży-
wota.

iż uczynił
ciela. H.

ROZD. XXXIII.

¹ A ² Rzekł PAN do ³ Moyses / mó-
wias: ⁴ Idź rusz
się z tego miejsca
ty y lud twój któ-
rys wyrwiódł z zie-
mie Egypcijskiej /
do ziemi któraz przysięgi Abrah-
mowi / Izákowi / y Jakobowi / mó-
wias: ⁵ Nasieniu twemu dam ja: ⁶ y
posle przesłanca twego Anioła / a-
by m wyrzucił Chananeyską / y A-
moreyską / y Heteyyską / y Phere-
zeyyską / y Hebreyską / y Jebuzy-
yską / ⁷ y abyś wśedł do ziemi pły-
nący mlekem y miodem. Bo nie
pójdę z tobą / bo iest lud twardego
karku: bych cie snadź nie wytracił na
drodze. ⁸ A wślyszawszy lud mowę te
bårzo żla / plakał / y żaden wedle zwy-
czaju nie włożył na się ochodółki swo-
ię. ⁹ A rzekł PAN do Moyses: ¹⁰ Mów
synom Izraelowym: Ludeś
twardego karku / raz przyjdę w po-
sród ciebie / y wyglądze cie. Już te-

6 raz złóż ochodostwo twoie z siebie /
abych wiedział co mam czynić z to-
bą. ⁷ A złożyli synowie Izraelowi o-
chodostwo swoje od góry Horeb. ⁸ ⁹ Moyses też wziawszy przybytek / roz-
bił za obozem daleko / y nazwał imie
iego / Przybytek przymierza. A wszy-
tek lud / który miał o co pytać / wy-
chodził do przybytku przymierza /
przed obóz. ¹⁰ A gdy wychodził Moy-
ses do przybytku / wstawał wszytek
lud / y stał każdy we drzwiach namiotu
swego / y patrzał w tył Moyses /
aż wśedł do namiotu. ¹¹ A gdy on w-
śedł do przybytku przymierza / zstepo-
wał ślip obłoku / y stał w drzwi / y mó-
wił z Moysesem: ¹² A widzieli wszy-
scy że ślip obłokowy stał w drzwi
przybytku. A stali oni y klámali się
przez drzwi namiotu swego. ¹³ A PAN
mówił do Moyses / twarz w
twarz / iako zwykł człowiek mówić do
przisiaciela swego. A gdy się on wra-
cał do obozu / sluga iego Jozue syn
Num páchole / nie odchadzał z przy-
bytku. ¹⁴ A rzekł Moyses do PANA.
Każesz abym wyrwiódł ten lud: a nie

ro na znak
pokuty.

Przybytek
przymierza

13a.
"Ohel mo-
hed, H. na-
miot schadz-
ki abo zgro-
mázenia.
abó rádzić
abó prosić.

Bóg n. stu-
pie obłoku

to iest bår-
zo towarzy-
sko z blizką.

"abo miáno-
wicie, to iest,
obraciem się
nád inšé,
Hebr.
"dróg, H.

"Ja pýdę
przed tobą,
Hebr.
"obliczeswo-
ie, H.

13 oznáymieš mi kogo pošleš zemná /
zwlašczá žeš powiedziat : "Znam cie
14 "po imieniu / y nálažeš łáste przede-
15 mną. "Jeslim tedy nálaži łáste przed
obliczem twoim / wkaž mi twarz
twoie / żebym cie poznał / y nálaži łá-
16 ste przed oczymá twemi : weyżrzy ná
lud swój / ten naród. "A rzékl PAN :
17 "Oblicze moje pýdziej przed tobą / y
dam ci odpoczymienie. "A rzékl Moy-
18 zész / iesli nie "ty sam" wpzód pý-
dzies / nie wywódi nas z mieyscá te-
19 go. "Albowiem po czymże bedziem
20 mogli poznać / iá y lud twóy / żeśmy
náleži łáste przed obliczem twoim /
iesli nie pýdziejš známi / żebyśmy byli
21 chwaleni od wszytkich narodów / któ-
22 ré mieškája ná ziemi : "A rzékl PAN
23 do Moyzészá : y to słowo któréš rzékl /

18 wczynie : nálažeš bowiem łáste prze-
demná / y ciebie sámego znam po i-
19 mieniu. "Który rzékl : Wkaž mi chwa-
te twoie. "Odpowiedziat : "Ja wszy-
tko dobrze tobie pokáže / y bede názy-
wał w imie PANSKIE przed tobą :
y zlituię się nád kim bede chciał / y be-
de miłościw kómu mi się podobác
20 bedzie. "A záśie rzékl : Tę bedzieš
mógl widzieć obliczá mego : nie wy-
21 żrzy mie bowiem cłowiek / á bedzie
żyw. "A ieszcze : Oto iest (pry) mieu-
22 sce w mnie / y stánieš ná skále. "A gdy
przeydzie chwałá moia / postáwie cie
23 w rozpádlinie skály y zákrýie práwicá
moia áz mine : "y odéymie rękę moie
y wyżrzyš tyl móy : lecz obliczá mego
widzieć nie bedzieš mógl.

Chwałę Bo-
ża chce ni-
dzieć.

"Ja poprowá-
dę wszytko
dobré moje
przed tobą,
H.

"nád kim się
zlituię, á smi-
luję się nád
kim się smi-
u, H. G.

Moyzész
tworzy Bo-
żę niewi-
dial, ále
tyl.

7 Przybytek przymiérza.] Ták názwá-
ny / iž w nim były tablice / ná których był ná-
pisány zákon / zámykajúcy w sobie przymié-
rze. w żydowski naród go zlamioł / ábo
przybytek schadzki / ábo zgromádenia. Tłu-
macze 70. zowia go przybytek świádecwá.
19 Będę nazywał.] To iest / bede wołał
imie Pańskie / mówiac Pan z wámi iest. to miał
Bóg ábo Anioł wołać.
20 Nie wyżrzy mie.] Rozumię / w tym
żywoćie śmiertelnym bedac / cłowiek pána
Bogá smysłami cielesnymi widzieć niemože.

23 Wyżrzyš tyl móy.] Choćá Moyzész
obliczá Bożego / to iest / bożwá nie widziat :
wsákie znáć iž z onéy skály / przez rozpádliny
widziat Bogá przechodzącego w osobie z
wierzchniý / podobno cłowietcy : y ták
przez tyl Augustyn rozumie ciáto / któré po-
tym Bóg przyia. Augušt. 2. de Trinit. A po-
wiádaá druidy / że się to wypełniło przy
Transfigurácii / gózie Moyzész widziat
Bogá w ácie. Tertul. lib. 4. con: Marc: c. 22.
Ireneus lib. 4. con: Haref. c. 37. Origen: Ho-
mil: 12. in Exod.

ROZD. XXXIII.

Potym: Wy-
cieš (práwi) sobie
dwie tablice ká-
mienné ná kštalt
piérowszych / á ná-
piše ná nich słó-
wá / któré miały
tablice któréš potlułl. "Bádž go-
tów ráno žebyš wštápił záraz ná gó-
re Sinai / y stánieš zemná ná wierz-
chu góry. "Žaden z tobą niech nie w-
stepuie / y niech nie bedzie widác ni-
kogo po wszytkiý górze : woły též y
owce niech się nie pášá ná przeci-
w. "Wyciósał tedy dwie tablice kámienné /
iákie przed tym były / y w nocy w-
stawšy wštápił ná górze Sinai iáko
mu był PAN przykazal niošac z sobą
tablice. "A gdy zštápił P A N przez
obłok / stánał Moyzész z nim / wzy-
wájac imienia PANSKIEGO / któ-
ry gdy przechodził przed nim / rzékl :

Pánujúcy PANIE' Bože miłosier-
ny y łáskawy / "cierpliwy / y mnogiéy
7 litosći / y prawdžawy / "który strzežeš
B miłosierdziá ná tysiące : który zgłá-
dzaš nieprawosć / y niezbožnosći y
grzechy / á žaden w ciebie nie iest sam
przez się niewinny. "Który nieprá-
wosć oyców oddátesz synóm y wnu-
kóm do trzeciého y czwartého pokó-
8 lenia. "A pospieszyšy się Moyzész /
schylił się twarzą do zemie / y klánia-
9 iąc się / "rzékl : Jeslim nálaži łáste
przed obliczem twoim Pánie / proše
ábys šedł známi (lud bowiem twár-
dého kártu iest) á zgłádził nieprawo-
ści náše y grzechy / á nas posiađl.
10 "A odpowiedziat PAN : "Ja postá-
nowie przymiérze gdy wszyšcy pátrzáć
beda / cudá czynić bede iákich nigdy
nie widano ná ziemi y w žadnych na-
rodów : áby wyžrzał ten lud w któré-
go posrédku iestes spráwe P A N-
S K Á strážná którá mam wczynieć.
11 "Strzežže wszytkiego co tobie dżis

PAN Bóg, H.
"nierychły do
gniewu, H.
Pła: 142. a 2.

"y niego, H.
"Ier: 32. c 18
Deu: 5. a 9.

Proši Bo-
gá áby
šedł z lu-
dem.

Deu: 5. a 2.
Ier: 32. a 1.

*z tobą, H.

Tablice no-
wé.
Deu: 10. a 1.

"nád świá-
niem, H.

"stánał tam
z nim. T w-
zywał. H.
"wołał: PAN

Przyjaciół
stwa z po-
gany są-
kazuje.

wys: 20. a 5.

Deut: 7. a 2.

"Białwo-
chwalsstwo
stroic, to jest
duchowne cu-
kolestwo.

Święto
prasań-
kow.

"Abibá, H.
Tę ma wys-
sły 23. c 15.
Pierworo-

dné.

wysły 13.
a 2. 30. d 19

Szabáth.

"Penteco-
les,
Pierwsie-
rnice,
wysły 23.
d 15.

Deut: 16. d 16

"kiszycá

Wresnia.

Trzy kroć

do roku

do kościo-

ła.

rozkazuje: ja sam wyrzuce przed o-
bliczem twoim Amorejczyka / y Cha-
nanejczyka / y Heteyczyka / Pherzey-
czyka też / y Hewejczyka / y Jebuzey-
czyka. ¹² Strzeż abyś nigdy z obywá-
telni ziemi onęy niemiał przyjaciół-
stwa / któreby tobie było ku wpadku: ¹³
¹⁴ ale otkarże ich zepsuy / bálwany po-
lam / y gáie wyrzabay: ¹⁵ Nie klaniaj
się Bogu cudzemu. PAN zapálczy-
wy imie iegó Bóg zawistny jest. ¹⁶ Nie
czyn przymierza z ludźmi onych kła-
iów / by zaś gdy oni będą cudzołożyc
z bogami swemi / y klaniać się bálwa-
nóm ich / nie wezwał cie który / abyś
iadł z rzeczy ofiarowanych. ¹⁷ Ani zo-
ny z córek ich wezmiesz synóm twoim
aby gdy one będą cudzołożyc / nieprzy-
wiedli synów twoich ku cudzołóstwu
z bogi swemi. ¹⁸ Bogów litych sobie
nie uczynisz. ¹⁹ Święta przasnów
strzedz będziesz: siedm dni iesc be-
dziesz przasnów / iákomci przykazał cza-
su miesiącá nowin: w kszycu bo-
wiem czasu wiosny wyszedł z Egy-
ptu. ²⁰ Wszytko / co otwarza żywot
samczey płci / moie będzie. Ze wszyt-
kiego bydła tak z wołów iáko y z o-
wiec / moie będzie. ²¹ Pierworodne o-
slowe odkupisz owca: á iesli áni oku-
pu za nie dasz / zabité będzie. Pierwo-
rodnego synów twych odkupisz / y nie
wkażesz się przed oczymá mémi pró-
zny. ²² Szesc dni robić będziesz / sió-
dmego dnia przestániesz orac y żac.
Święto / tegodniów uczynisz sobie
w pierwiastkach zboża zniwa twe-
go psenicznego / y Święto / gdy ná z-
wóceniu rocznego czasu wszytko się
chowa. ²³ Trzech czasów roku wkaże się
wosłki mężczyzna / twóy przed obli-
cznością wszechmogącego PANA

²² Y Święto gdy ná zwóceniu roczne-
go czasu. Y Było to święto Ruzek / które
kiszycá Wresnia bywało: prawie ná ten
czas / kiedy równanie dnia y nocy ná Jesień
prypadało / które zowią Aequinoctium Au-
tumnale.

²⁵ Przy kwásie / pierwéy bowiem mieli
wpzátmac chléb z domi / y wosłki / rzecz kwa-
sóna / niż baránka wielkonocnego ofiarowa-
li. Tóž ma wysły 23. Cap. 18.

²⁴ Boga Izraelskiego. ²⁵ Bo gdy zniósł
narody od oblicza twego / y rozszerze
gránice twoie / żaden nie będzie ná-
zdriadzie ziemi twoiey / gdy ty póy-
dziesz / y gdy się pokażesz przed obli-
czem PANA Boga twego trzykroć do
roku. ²⁶ Nie będziesz ofiarował przy-
kwasie / kwie ofiary moiey: áni zo-
stanie ráno z ofiary swietá Phasé.
²⁷ Pierwiastki zboża ziemi twoey ofia-
ruiesz w domu PANA Boga twego.
Nie będziesz wárzył kózlécia w mle-
ku mátki iegó. ²⁸ A rzekł PAN do Moy-
szesa: ²⁹ Napiś sobie té słowa / któremi
y z tobą y z Izraelem uczynilem przy-
mierze. ³⁰ Był tedy tam z PANE M
czterdziestu dni / y czterdziestu nocy:
chleba nie iadł / y wody nie pił / y napi-
sał ná tablicach słów przymierza dzie-
siec. ³¹ A gdy schodził Moyses z góry
Synai trzymał dwie tablice swia-
dectwa / á niewiedział że twarz iegó
rogata była / z społeczności mowy
Pánstiey. ³² A widząc Aaron y syno-
wie Izraelowi / rogatą twarz Moys-
zesa: bali się przystąpić blisko do
niego. ³³ A zawołani od niego / wróci-
li się tak Aaron iáko przelozeni zgro-
mádenia. ³⁴ A porym iáko odprawił
rzecz do nich / przysli też do niego w-
szyscy synowie Izraelowi: którym
przykazał wszytko co słyszał od PA-
NA ná górze Synai. ³⁵ A stonczwszy
mowy / włożył zastónę ná twarz swo-
ie. ³⁶ Którg wchodząc do PANA / y
mówiąc z nim zémował áž wyszedł /
á tedy mówił do synów Izraelowych
wszytko co mu było rozkazano. ³⁷ Któ-
rzy widzieli twarz wychodzącego
Moysesá / rogatą / ále on zástie zást-
krýwał twarz swoie / iesli kiedy do
nich mówił.

²⁹ Twarz iegó rogata była. Y Żydow-
skim tak jest / ná kszycu rogów świecił / ábo
promienie wypuszczał. Bo słowo / y p keren,
znaczy róg / stądże żydomskie / karan, to jest /
iáśnieć / rogato ábo z promieniami. Przetóž
vulgata chcąc własnie wyrazić / tak przekła-
da: Twarz iegó rogata była: co się rozumie
o swiátości kóza / twarz y iegó w promie-
niach / iáko rogi wychodziła / y stąd obyczay
wóść / że Moysesá z rogami máluia.

wysły 23.
c. 14.
"nie wtár-
gnie do zie-
mie.

wys: 23 c 18.

"Páschy. 6.

"Deut: 15 c 21
wys: 24 d 18.

Post Moy-
szesów.

Słów dzie-
sięć.

Deu: 9. b 6.

c. 18.

Deu: 4. B 13

Twarz ro-

gata Moy-

szesowa.

to jest, pro-

mieniem iá-

snym swięci-

ła.

2 Cor: 3 c 13.

"świadczy.

H.

iáko promie-

nie.

ROZD. XXXVI.

Aznal tedy
Beseleel y Ooli-
ab / y każdy mąż
mądry / którym
dał PAN mądro-
ści y rozum / aby
wmieli mistrzenie

vrobic / co do potrzeby swiatnicé na-
leży / y co PAN przykazal. ¹ A gdy
ich wezwal Moyses y każdego meża
wyćwiczonego / ktorému dał P A N
mądrość / y ktorzy sie dobrowolnie o-
fiarowali na robote: ² oddał im w-
szystkie dary synów Izraelowych. Któ-
rzy gdy z pilnością robili / na każdy
dzień rano śluby lud ofiarował.

³ Dla czego rzemieślnicy przymusi-
li przysć / mówili Moysesowi: wie-
cety lud ofiarunie niżli potrzeba. ⁴ Ka-
zał tedy Moyses wożnego głosem wo-
łać: Ani mąż ani niewiasta niechay
nic więcej nie dawa na robote swia-
tnice. A tak przestano od ofiarowa-
nia / przeto że rzeczy ofiarowanych

⁵ dosyć było y zbyswało. ⁶ A uczynili
wszystcy mądry sercem. Ku wykoná-
niu roboty przybytku / opon dziesięć /
z bision kreconego / y hiacyntu / y śar-
latu / y z karmazynu dwakroć farbo-

⁷ wanego robotą wzorzystą / y rzemie-
ślem tkackim: ⁸ z ktorých iedną miá-
ła na dłuży dwadzieścia y ośm to-
kiet / a na szerzą cztery / iedną miarą
była wszystkich opon. ⁹ y złączył piec

¹⁰ opon iedne z drugą / y drugie piec złą-
czył pospolu. ¹¹ Poczył też petlice
z hiacyntu po kráiu opony iedney z o-
bu stron / y po kráiu opony drugiey

¹² także: ¹³ aby przeciw sobie zesły sie we
spół petlice / y iedną sie z drugą spina-
ła. ¹⁴ przeto wlał y pięćdziesiąt kółców
złotych / któreby wymowały petlice
opon / y był ieden przybytek. ¹⁵ Uczy-

¹⁶ nił też dek iedenascie z kózey sierści /
dla przykrywania wierzchu przyby-
tkowego. ¹⁷ iedną deką wzdłuż miała
trzydzieści łokci / a w szerzą cztery łok-
cie: ¹⁸ Jedney miary były wszystkie de-

¹⁹ ki: ²⁰ z ktorých piec złączył osobno /
a sześć innych osobno. ²¹ A uczynił pe-
tlic pięćdziesiąt / na kráiu dek ied-
ney / a pięćdziesiąt na kráiu dek dru-

²² giey / aby sie pospolu schodziły. ²³ A

haczków miedzianych pięćdziesiąt /
któreby sie spinało przykrycie / aby
iedno przykrycie ze wszystkich dek było.

²⁴ ²⁵ Uczył y przykrycie przybytku z skór
báránich czerwono farbowanych / y
drugie zwierzchu przykrycie z skór sioł

²⁶ korwey másći. ²⁷ Urobil y deszczek przy-
bytku zdzewa Setim stojących. ²⁸ Dwie
sieć łokci była dłuży deszczki iedney /
a pultora łokcia szerzą miała. ²⁹ Dwoie

³⁰ fugowanie było w każdej desce / aby
sie iedną z drugą schodziła. ³¹ Tak v-
czynił w wszystkich deszczek przybytku.
³² Z ktorých dwadzieścia na stronie po-

³³ ludniowej były / przeciwko wiátru po-
ludniowemu / ³⁴ ze czterdziestą pod-
stawków srebrnych. ³⁵ Dwa podstawki
pod iedne deszczki kładziono z obu

³⁶ stron weglów / gdzie sie fugowania
boków na weglach kończą. ³⁷ Na stro-
ne też przybytku która patrzą na pul-

³⁸ nocę uczynił dwadzieścia deszczek / ³⁹ ze
czterdziestą podstawków srebrnych /
dwa podstawki do każdej deszczki. ⁴⁰ A

⁴¹ ku zachodowi / to jest / na te stronie
przybytku / która ku morzu patrzą / v-
czynił sześć deszczek / ⁴² y inne dwie na

⁴³ każdym wegle przybytku w tyle: ⁴⁴ któ-
re były spoione od spodu aż do wierz-
chu / a w iedno sie spoienie pospolu

⁴⁵ schodziły. ⁴⁶ Tak uczynił zobu stron na
weglách: ⁴⁷ żeby ośm było pospolu
deszczek / y miały podstawków sre-

⁴⁸ bnych szesnascie / to jest dwa podsta-
wki pod każdą deszczką. ⁴⁹ Uczył też
drążki z dzewá Setim / piec ku trzy-

⁵⁰ maniu deszczek iedney strony przyby-
tku / ⁵¹ a piec drugich ku ziedni deszczek
drugiey strony: y krom tych inną piec

⁵² na zachodnią stronę przybytku prze-
ciw morzu. ⁵³ Uczył też drążek inny /
któreby przez szrodek deszczek od we-

⁵⁴ gła aż do wegla przechodził. ⁵⁵ A de-
szczki same pozłocił wlawşy podsta-
wki ich srebrné. ⁵⁶ A kółca ich złote po-
czynił / przez któreby drążki można

⁵⁷ wkładać: które też same złotemi blá-
skami okrył. ⁵⁸ Uczył y ⁵⁹ zasłone z
hiacyntu / y śarlatu / y karmazynu / y
bision kreconego robotą tkacką / mie-

⁶⁰ przed Swi-
tym swi-
tym.
⁶¹ Uczył ię z
Cherubiná-
mi, H.
⁶² Bo na téy
zasłonie
były figu-
ry Cheru-
binów.

zynu /

Wys. 26. a1.
Budowa-
nie przy-
bytku.

Par: 2nd 29

Hoyność
ludu wiel-
ka.

Opony há-
stárkie
do przyby-
tku.

Cherubiny
robotą há-
stárską, H.
bo na opo-
nach były fi-
gury Cheru-
binów.

Abó na na-
miot nád
przybytek, H.

38 zynu / y bisioni kreconego / robotę hás-
frárskę: y słupów piecz wierzchami

ich / które powłócił złotem / a podsta-
wki ich wlał miedziáne.

H.

ROZD. XXXVII.

1 **A** Beseleel vro-
bil y skrzynie z
dzewa Setim /
máiącą pultrze-
ciá łóciá wzdłuż
á pultorá łóciá
w szerz / wyspa

też ná pultorá łóciá była: y o-
blócił ją złotem co naczysztšym we

2 wnątrz y zwiérzchu. y uczynił ię

3 koronę złotą wokół / y wlałszy czte-
ry łolcá złoté po czterech węglách

4 ię: dwa łolcá po iednéj stronie / á
dwa po drugiéj. y Dżżki też uczynił

5 zdzewa Setim / które powłócił zło-
tem / y które włożył w łolcá / które

6 były po bokách skrzynie / ku nošeniu
ię. y uczynił też wblagálnia / to iest

7 wyrocznice ze złotá naczysztšego ná
pultrzeciá łóciá w dłuż / á ná pulto-
rá w szerz. y Ktemu dwa Cherubimy

8 ze złotá bitęgo / które postawił z obu
stron wblagálnie: Cherubá iedného

9 ná wierzchu iednéj strony / á Cheru-
bá drugiego ná wierzchu drugiéj stro-
ny / dwu Cherubinów ná obu wierz-

10 chách wblagálnie / rozciągájące skrzy-
dlá / y nakrywájące wblagálnia / á

11 spólnie ná sie y ná nie pátrzące. y U-
czynił y stół z dzewa Setim / wzdłuż

12 ná dwa łóciá / á w szerz ná ieden łó-
ciec / który miał w zwysł pultorá łó-
ciá. y powłócił jį złotem co naczy-

13 sztšym / y uczynił mu listwie złotą w
około / á sáméy listwie koronę złotą

14 miejscámi gładką ná cztery pálce / á
ná téjże długi koronę złotą. y Wlał y

cztery łolcá złoté: które przyprawił
do czterech węglów w każdéj nogi

stołu / y przeciwko koronie y wprawił
w nie dżżki / żeby mógł byđz nošony

ROZ. XXXVIII.

1 **A** Czynił y ol-
tarz całopalenia
z dzewa Setim /
w pięci łóciach
ná cztery strony /
á trzy ná zwysł:
2 y które rogi z

15 stół. y Sámé też dżżki uczynił z dze-
wá Setim / y powłócił je złotem. y

16 naczynie ku różnym potrzebám sto-
łowym / miski / czáše / y kubki / y ká-
dzidlnice / ze złotá czysztšego / w których

17 máią byđz ofiarowane mokrę ofiary.
y Uczynił też lichtarz kowany ze zło-
tá naczysztšego. y które słupcá /

18 piórá / czáški / y gálki / y lilie pochodzi-
ły: y šest ná obu stronách / trzy piórá

19 z iednéj strony / á trzy z drugiéj: y trzy
czáški ná kształt orzechá / ná każdým

20 piórze / á gálki wespól y lilie: á trzy
czáški ná kształt orzechá ná piórze du-
gim / á gálki wespól y lilie. Jednáka

21 była robotá šest piór / które pocho-
dziły z słupcá lichtarzowego. y Ná

22 sámych słupcu były cztery czáški ná
kształt orzechá / á gálki przy każdéj

23 wespól y lilie: y gálki podedwiera-
piórámi ná trzech miejscách / których

24 pospólnie iest šest piór wychodzących
z słupcá iedného: y á tak y gálki y pió-
rá z niego były wšytkie wřowane ze

25 złotá naczysztšeg. y Uczynił też siedm
lamp z nożyczkami ich / y naczynie w

26 którychby wřczył gásono / ze złotá
naczysztšego. y Talent złotá wáżył li-
chtarz ze wšytkim naczyniem swoim.

27 y Uczynił y oltarz do kádzenia z dze-
wá Setim ná cztery strony máiący

28 po łóciach / á nazwysł dwa: z którego
węglów wychodziły rogi: y powłócił

29 jį złotem naczysztšym / z kratk / y
ściánami / y rogámi. y Uczynił mu

koronę złotą wokoło / y dwie łolcá
złoté pod koroną ná každým boku / á by

30 w nie wkládano dżżki / y mógł byđz
nošony oltarz. y Sámé dżżki uczynił

31 z dzewa Setim / y powłócił bláchami
złotými. y Włożył też oleiek ná masę

32 poświęcenia / y kádzenie z wonnych
rzeczy naczysztšich robotę Apřekáršką.

węglów wychodziły: y powłócił jį
bláchami miedziánymi. y Ná potrze-
by iego nágotował z miedzi naczynia

33 różného / kotłów / kłeszczy / widelek / o-
seczek / y naczynia do bránia w sie o-
gnią. y Kráte iego ná kształt sieci y

34 uczynił miedziáną / á pod nią w po-
śródek oltarzá ognisko. y Wlałszy czte-

35

Lyski. H.

Lichtarz

Lampy.

Oltarz do kádzenia.

z wierzchem H.

Oleiek.

miotel. H.

Skrynia
wrobiona.

skąd Pan
Bóg dawał
wyroki.
Wblagálnia.
Kowanego,
to iest nieodlé-
wne, ani dę-
si.

Stół.

Oltarz całopalenia.

2 Par. 1. b 5.

wys: 27 b8

Umywał
nia.

Sien.

Abó zastona

Zwierciadła
niewieście
na służbę
Bożą.

6 ry kółca na także wiele końców kra-
ty / na zakładanie drążków ku noże-
niu: które y same uczynił z drzewa
7 Setim / y powłócił blachami miedzia-
nemi: y wprawił je w kółca / które
na bokach ołtarza wchodziły. A sam
ołtarz nie był wewnątrz zupełny / ale
wydrożony z deszek / a cztery wew-
8 natrz. Odziął y umywalnia mie-
dzianą z podstawkiem ię z zwier-
9 ciadł niewiast które strzegły w drzwi
przybytku. Uczynił y sien / na której
10 stronie południowej były opony z bi-
sionu kreconego / na sto łokci / stu-
pów miedzianych dwadzieścia z pod-
11 stawkami swymi: wierzchy słupów
y wszystko roboty rzeźbienie srebrne. Ta-
kże na stronie od północy / opony / stu-
py / y podstawki / y wierzchy słupów
12 także miary / y roboty / y kruscu były.
A na tej stronie która patrzy na za-
13 chód były opony na pięćdziesiąt lo-
kiet / słupów dziesięć z podstawkami
swymi miedzianych / a wierzchy stu-
14 pów y wszystko roboty rzeźbienie sre-
brne. Na wschód zaś słonca zgo-
15 wał opony na pięćdziesiąt lokiet: z
których piętnaście lokiet trzech stu-
pów / z podstawkami swymi ieden bok
16 dzierżał: a na drugiej stronie / (bo
miedzy obiema uczynił wchodzenie
do przybytku) były także opony na
17 piętnaście lokci / y trzy słupy / y tak
wiele podstawek. Wszystkie opo-
18 ny do sieni wtkane były z bisionu kre-
conego. Podstawki słupów były
miedziane / a wierzchy ich ze wszystkim
19 swym rzeźbieniem srebrne: ale y same
słupy do sieni srebrem oprawił. A w
20 weściu ię uczynił opone hástarczą
robotą z hiacyntu / z fioletu / karmá-
21 zynu / y z bisionu kreconego / która
miała dwadzieścia lokci na długo / a
22 wysi na pięć lokiet była / według miar-
23 y / którą wszystkie opony sienne mia-
24

19 by. A słupów w weściu było cztery /
z podstawkami miedzianymi / a wierz-
20 chy ich y rzeźbienie srebrne. Kółki też
21 do przybytku y do sieni wokoło / uczy-
nił miedziane. Te są naczynia przy-
bytku świadectwa / które policzone
są wedle przykazania Mojżeszowego
w Ceremoniach Lewitów / przez rebe-
22 Jthamará syná Aaroná kapłaná /
które Beseleel syn Drego syná hu-
rowego z pokolenia Judy / za rozka-
23 zaniem przez Mojżesá Pańskim wy-
konał / wziąwszy k sobie towarzyszą
Oliabá syná Achisamech z pokole-
nia Dan / który też sam rzemieśnik o-
kóło drzewa wyborny był / y tkacz / y
hástarcz / hiacyntu / fioletu / karmá-
24 zynu / y z bisionu. Wszystkiego złota
które wydano na budowanie świąt-
nicy / które ofiarowano w podarzech
dwadzieścia y dziewięć talentów by-
25 ło / y siedmi set y trzydzieści syklów na
wagę świątnicę. A ofiarowano
było od tych którzy sili w poczet / od
dwudziestu lat y wyżej / z sześci set y
26 trzech tysięcy / y z pięci set y z pięci-
dziesiąt zbrojnych / Było nad to sto
talentów srebra / z których wlane są
podstawki świątnicę y weścia gdzie
27 zastona wisi. Sto podstawek woczy-
nione są ze stu talentów / każdy talent
na każdy postawek licząc. A z tysią-
28 cą y siedmi set y siedm dziesiąt y pię-
ci / uczynił wierzchy słupów / które też
29 same powłócił srebrem. Miedzi też
ofiarowano talentów siedm dziesiąt
y dwa tysiąc / y czterysta nad to sy-
30 klów / z których wlane podstawki w
weściu przybytku świadectwa / y oł-
tarcz miedziane z kratką iego y wszy-
31 tkie naczynia / które ku potrzebom ie-
go należą / y podstawki sieni tak w
około iako y w weściu do ię / y kółki
do przybytku / y do sieni / w około.

Summa
podarków
na świą-
tnicę.Zas srebra
op policzo-
nych zgroma-
dzenia sto ta-
lentów, y ty-
siąc, siedm
set, siedm d-
siąt y pięć sy-
klów. Bo ka-
żdy od głowy
dał pół sykla
H. G.Talent wa-
żył sto fun-
tów, czytaj
wysokość 25.
versu. 39.Talentów
siedm d-
siąt y dwa ty-
siąc, y czte-
ry sta syklów
H. G.

8 Ze zwierciadł niewiast. J Było nacy-
nie wielkie miedziane / z którego się kapłani
niż do ofiar przystąpili umywali. A to było
ze zwierciadł niewieściech. Bo przedtem
zwierciadła nie służyły / ale miedziane / abo
cénowe / abo srebrne bywały / dobrze je wygła-
dziwszy / że każdego figure mógł w nich wi-
dzić. Plinius lib: 33. C. 9. & lib: 34. C. 17. A
te zwierciadła były od niewiast / które strzegły
w postach y modlitwach przy kościele abo
przybytku Bożym: te porzucały stroje y
marności świata wsgadziły / oddawały

zwierciadła do przybytku / abo kościoła / aby
z nich naczynia do służby Bożej czyniono.

Niewiast które strzegły. J Tu dacie
znać iż przy kościele było miejsce sposobne /
gdzie niewiasty służyć Panu Bogu miały: toż
mówi o pannach 2. Mach: 3. v. 19. Panny /
powiada / które zamknięte były. Także y 4.
Aról: 11. Jozaba córka królewską mieszkającą w
domu Pańskim. y Łuk: 2. O Annie Prorokini
mówi / że nie wychodziła z kościoła w domu y
w noc. Jozeph: też li: 8. Ant: c. 3. pise / iż przy
kościele były także komory do mieszkania zbu-
dowane.

Niewiasty
przy kościele
na służbę
Bożę.

ROZD. XXXIX.

Wiązniczy za-
sie / z sárlatu / z
karmázyinu / y bi-
sionu poczynił sá-
ty / w któreby sie
oblóczył Aaron /
kiedy służył w s-

2 wiązniczy / iáko przykazał PAN Moy-
3 zésowi. ² A ták spáwił Nárámiennik
ze zlotá / z hiácynu / y sárlatu / y
4 karmázyinu dwákróć fárbowánego / y
5 bisionu krecónego / ³ robotą tkácką /
y nástrzygł blásek zlotych y wycią-
6 gnał ie ná nici / áby sie mogły przepla-
7 tąć z piérszych farb wátkiem / ⁴ y
8 dwa káie wespół sie złączájące ná
9 obu bokách kónców / ⁵ y pás z tychże
10 máści / iáko był PAN przykazał Moy-
11 zésowi. ⁶ Zgotował y dwa kámiennie
Onychinowe osádzoné y opráwioné
12 we zlotu / y ryté robotą zlotniczą imio-
13 ny synów Izráelowych : ⁷ y przyprá-
14 wił ie ná bokách Nárámienniká ná
15 pámiatke synów Izráelowych / iáko
16 P A N przykazał Moyzészowi. ⁸ W-
17 działáł téż Rátional robotą wzorzy-
18 ską wedlug roboty Nárámienniká ze
19 zlotá / z hiácynu / sárlatu / karmázy-
inu dwákróć fárbowánego / y bisionu
krecónego : ⁹ ná cztery grámie / dwoi-
sty / ná przedzi. ¹⁰ A násadził weń cztery
11 rzeddy drogich kámienni. W piérszym
12 rzedzie był Sárdius / Topásius / Smá-
13 rád. ¹¹ We wtórym / Kárbunculus /
14 Szásir / y Jáspis. ¹² W trzecim / Ligu-
15 rius / Achátes / Amethist. ¹³ W czwar-
16 tym / Chrysolith / Onychin / y Beril-
17 lus : osádzoné y opráwioné zlotem w
18 rzedziéch swoich. ¹⁴ A tá dwánáście
19 kámienni były rzezáné imionmi dwu-
náście pokolenia Izráelowého / ká-
żdý imieniem káždého. ¹⁵ Wdźiáláli w
Rátionalu y lánecuski wespół sie spie-
16 té / ze zlotá naczysstého : ¹⁶ y dwa ha-
17 czki / y tákże wiele obroneczek zlotych.
18 A obrączki przypráwili ná obu ká-
19 iách Rátionalu / ¹⁷ z którychby wiśiály
dwa lánecuski zloté / które záłożyli ná
18 haczki które ná rogách Nárámienni-
19 ká były wysádzoné. ¹⁸ Té y napizódy ná
zad ták sie z sobą schodżyły / iż Nárá-
miennik y Rátional pospolu sie wią-
zały / ¹⁹ do pásá przypięté / y obrączká-

mi téż przyciągnioné / które złączá-
ł smur z hiácynu / áby wolno nie wiśiá-
ły / y nie ruszáły sie od siebie / ták iáko
20 PAN przykazał Moyzészowi. ¹⁹ Wczy-
21 nili téż y sáte Nárámienniká w sá-
22 tke z hiácynu / ²⁰ y káplerzyk ná wiérz-
chu iéy przeciw srzódce / y biam o-
22 kolo káplerzyká tkány : ²¹ á ná dole v-
23 nóg málogranáty z hiácynu / sárla-
24 tu / karmázyinu / y z bisionu krecónego /
25 ²² y dzwóneczki ze zlotá naczysstého /
E które przypráwili między málograna-
26 tami v dołu onéy sáty wkolo : ²³ A
27 dzwónyszek zloty y málogranat / w
28 które vbrány chodzil nawyszy ká-
plan kiedy służył odpráwował / iáko
był P A N przykazał Moyzészowi.
25 ²⁴ Poczynili téż suknie z bisionu robotą
26 tkácką Aaronowi y synóm iego : ²⁵ y
27 czapki z koróntami ich bisiorowé : ²⁶ y
28 vbrania płocienné z bisionu : ²⁷ á pás z
bisionu krecónego / hiácynu / sárla-
tu / y karmázyinu dwákróć fárbowáné-
go / robotą hástárską / iáko PAN był
29 przykazał Moyzészowi. ²⁸ Spáwili y
F bláche ²⁹ swietého wcczenia ze zlotá
naczysstého / y nápisáli ná niéy robo-
tą zlotniczą / ²⁹ Swieté PANSKIE
30 ³⁰ y przywiązáli iz do czapki smurem
hiácynowym / iáko był P A N przy-
31 kazał Moyzészowi / ³¹ dokonczono te-
dy wśytkié roboty przybytku y wiérz-
chu swiádecstwa : ³² y uczynili synowie
Izráelowi wśytko / co był PAN przy-
32 kazał Moyzészowi / ³² y oddáli przyby-
33 tek y wiérzch / y wśytkié naczynia / kol-
34 cá / deszczki / drážki / slupy / y podsta-
35 wki / ³³ przykręcié z stóli baramich czérwo-
36 no fárbowáných / y drugié przykręcié
37 z siótkowéy máści stóli / ³⁴ zastłone / strzy-
38 nie / drážki / vblagálnia / ³⁵ stół z naczy-
36 niem iego y z chleby pokládne : ³⁶ li-
37 chtarz / lámpy y naczyniéch z oliwz :
37 ³⁷ oltarz zloty y oleiek / y kádzienie z won-
38 nych rzeczy : ³⁸ y opone w wesciu przy-
39 bytku : ³⁹ oltarz miedziány / kratke /
drážki / y wśytkié naczynia iego : v-
mywálnia z podstawkiem iéy : opo-
ny do sieni / y slupy z podstawkami
40 swymi : ⁴⁰ opone w wesciu sieni / y
powrózki do niéy y kolki. ⁴¹ Ná żadnym
naczyniu nie schodżyło / które ná słu-
żbę przybytku / y ná wiérzch przymie-
41 rzapocznié rozkazano. ⁴¹ Szátj téż któ-
rych káplani wżywáiz w swiátnicy /

Ephod.
To iest pod
Ephod.

To iest, zie-
dwabiu bia-
łego, ábo ze
lnu cienkiego
y drogiego.

Blácha zlo-
ta.
Korony S.

Swiátoś
PANV. H.

H.

Przybytek
podniesio
ny y po
święcony
w pierny
miesiąc,
wtóregoro
ku po wys
ciu z Egi
ptu.

"To jest bór
zo święte,
Tak zowie
rzeczy świę
te, iako było
mieszce gdzie
skrzynia stała
y ofiary y in
sze rzeczy ś
więtobliwste
Poświęce
nie Aaro
na na Ks
plánstwo.
było, H.
Num: 7. a 7.
"abo dach.

"to jest, tabli
ce jako" kró
wświadc
były wolę
Bożę y przy
mierza.
zgod 70 zo
wią. Przyby
tek świadc
twą, iż tam
tablice świá
deców były.

to iest Aaron y synowie iego / odda
li synowie Izraelowi / iako P A N był
przykazal. Które gdy Moyses wy

ższal wszystkie wykonane / błogosła
wil im.

ROZDZ. XL.

Kżęł PAN do
Moysesá / mó
wiąc : Miesiá
cá piernsęg dnia
piernsęgo księ
życá / postawił
przybytek świáde

ctwá / y postawił w nim skrzynie / y
zapuszcisz przed nią zastłone : á wnióz
sz stół / połozysz ná nim cóc porzą
dnie przykazano. Lichtarz będzie
stał z lampami swými / y oltarz złoty
ná którym palą kadzenie / przed skrzy
nią świádeców. Oponę zawieszisz w
wesciu przybytku / á przed nią oltarz
cátopalenia : y mywálnią między ol
tarzem á przybytkiem / którą nápeł
nisz wodą. á sieni obtoczysz opona
mi / y wescie do niej. á wziawszy o
leciek pomazania / namazesz przybytek
z naczyniem iego / áby były poświę
cone : oltarz cátopalenia / y wszystkie
naczynia iego : y mywálnią z pod
stawkiem ię / wszystko olekiem po
mazania poświęcisz / áby były świe
te swiętych. á przywiedziesz Aaro
na y syná iego do drzwi przybytku
swiádeców / y omyte wodą / oble
czesz w szaty swięte / áby mi służyli / á
pomazanie ich ná káplánstwo wie
czne pomogło. á uczynił Moyses
wszystko co P A N przykazal. á tak
miesiącá piernsęgo roku wtórego /
piernsęg dnia miesiącá / postawion
i jest przybytek. á podniósł ję Mo
yses / y postawił deszki / y podstawki /
y drążki / y postawił słupy / y rozcią
gnął wierzch nád przybytkiem wło
żwszy ná wierzch przykrycie / iako
P A N był rozkazal. Włożył też swiá
deców do skrzynie / záložwszy ná dół
drążki / á wyrocznice ná wierzch. á
wniósł skrzynie do przybytku / záwie
sł przed nią zastłone / áby wypełnił
PANSKIE rozkazanie. Postawił y

stół w przybytku świádeców ná puł
nocną stronę przed zastłoną / sporzą
dziłszy ná oczách chleby pokładné /
iako był przykazal P A N Moysesowi.
Postawił y lichtarz w przybytku
swiádeców / ná przeciwko stolowi /
ná stronie południowej / postano
wiłszy porządnie lampy według przy
kazania PANSKIEGO. Postawił
y oltarz złoty pod przykryciem swiá
deców przeciwko zastłonie / y palł
ná nim kadzenie wonnych rzeczy / iako
był rozkazal P A N Moysesowi. á za
wiesił też oponę w wesciu przybytku
swiádeców / y oltarz cátopalenia
w sieni swiádeców / ofiarując ná
nim cátopalenie / y ofiary / iako był
P A N rozkazal. y mywálnią też po
stawił między przybytkiem swiádec
twa y oltarzem / nápełniwszy ją wo
dą. y mywáli Moyses y Aaron y
synowie iego rece své y nogi / gdy w
chodzili pod przykrycie przymierzá y
przystepowali do oltarza / iako był
P A N przykazal Moysesowi. Po
stawił też sieni około przybytku / y ol
tarza / y rozciągnawszy oponę w we
sciu ię / gdy się wszystko dokończyło.
ókręł obłok przybytek swiádeców /
á chwala PANSKA nápełniła ję :
y nie mógł Moyses wniknąć pod
przykrycie przymierzá / bo był obłok
zakrył wszystko / á máiestat PANSKI
błyszał się / bo obłok zakrył był wszy
tko. Jesli kiedy obłok odstepował
od przybytku / ciągnęli synowie Izra
elowi hufami swými : Jesli wisiał
nád przybytkiem / mieszkali ná tymże
mieyscu. Obłok bowiem PANSKI
wisiał nád przybytkiem we dnie / á
ogień w nocy / co widzieli wszyscy lu
dzie Izraelscy po wszystkich stanowi
stách swoich.

"w przyby
tku kościel
nym, H.

"obiary, H.

"Leu: 8. c. 13

"Num: 9.
c. 15.
3. Król: 8.
b 10.

"á chwala
PANSKA
nápełniła
przybytek, H.

<sup>Leuitiskie á
bo káplánskie</sup>

<sup>To iest, Y zá
wolał.</sup>

KSIEGI LEVITICVS,

Po Zydowsku וַיְקַרְא Vaikra.

ROZDZIAŁ I.

I
A

Zawo

łał Moy-
żesá / y mó-
wił mu
Pan z przy-
bytku swiá-
dectwá /
mówiąc :
Mów sy-

nóm Izraelowym / y rzecześ do nich :
Człowiek któryby z was ofiarował o-
fiarę PAN V / z bydlá / to iest / z wo-
tów á z owiec / ofiarując ofiary. ^{Je-}
sliby całopalenie było ofiará tego / y z
rogátého bydlá sámá / bez mákuty /
będzie ofiarował y dzwí przybytku
swiádectwá / áby sobie wblagał PA-
NA : ^y poloży rękę ná głowę ofiary /
y będzie przyiemna y pomocna ku o-
czyszczeniu tego : ^y ofiarunie cielcá
przed PANEM / y będą ofiarować sy-
nowie Aaronowi káplani kreć iego /
wyléwając w kóło ołtarzá / który iest
przed dzwiami przybytku. ^y oblu-
piwszy skórę ofiary / zrabia członki w
kóry / ^y podpala ogień na ołtarzu /
stós drev piérwéy włożywszy : á człon-
ki które są zrabane ná wierzchu porz-
dnie polożywszy / to iest głowę y wszy-

9
C

10

11

12
D

13

14

15

16

17

tko co iest przy wotrobie / ielitá y no-
gi wplótawşy w wodzie : y spali ie
káplan ná ołtarzu ná całopalenie y
ná wdzieczną woniá PAN V. ^{Aliesli}
ofiará iest z drobu / z owiec ábo z kóz
całopalenie : sámá / bez mákuty od-
da : ^{Aliesli} ofiarunie go y bok ołtarzá / któ-
ry patrzy ku pulnocy / przed PANEM :
á kreć iego wyleiz ná ołtarz synowie
Aaronowi w kóło : ^y rozbierzá człon-
ki / głowę / y wszytko co iest przy wa-
trobie / y włożá ná drwá / pod które
ma bydź podłożony ogień : á ielitá
y nogi wplócza w wodzie. ^{Aliesli}
tko co ofiarowano zápali káplan ná
ołtarzu ná całopalenie / y wonność
ná wdziecznięszá PAN V. ^{Aliesli}
sliby z prástwą całopalenia była ofiará
PAN V / z synogárlie ábo gołabiat :
ofiarunie iá káplan y ołtarzá : ^y zá-
krećiwşy mu głowę do syie / y prze-
rwawşy mieysce rány / dá wycięć kreć
iego ná kray ołtarzá : á pecherzýk
gardzielny y piérze porzuci blisko ół-
tarzá ku wschodniéy stronie / ná miey-
sce gdzie popiół wysypuiz : ^y pola-
mie skrzydlá iego / y nie pokrąie / ani
przetnie iey żelázem / y spali ná ółta-
rzu / podedrwá ogień podłożywşy.
Całopalenie iest y ofiará woniéy ná
wdziecznięszéy PAN V.

<sup>Bez wady,
bez przygány</sup>

<sup>Aboy pá-
znogciem
przetnie głó-
wę iego. H.</sup>

<sup>Ofiara cá-
łopalenia.
Exo: 29 b10
ábo doskona
tego. H. bez
przygány. G.</sup>

<sup>káplan ábo
lewis.</sup>

^{podnieć.}

<sup>Summá tych
ksiąg.</sup>

<sup>Całopalenie
co znaczy.</sup>

I

^{Y záwolał.] Té księgi po Grécku}
Leuiticos / Leuiticus, to iest / Leuitiskie ábo
Káplánskie zowia : ^{is} wszytek wzad káplán-
ski y Leuitiski / y sposób ofiarowania / y roze-
znawanie zwierząt czystych y nieczystych / y
poznawanie tródu sferoce opisana. Zydowie
od piérwşych stów iáko zwykli וַיְקַרְא Vaikra,
to iest / ^{Y záwolał / nazywáiz.} ^{Alia} maia w sobie
historia tegó roku piérwşégo po wyszciu z
Egypstu. Z tych ksiąg trzynásie mieysc tes-
niş stowy : á drugich trzynásie podobnémi
przywodziá Ewángelistowie z Páwlem S.

^{Iesliby całopalenie było.] po Zydow-}
ski iest / חֹלֶקֶת Calil, po Grécku Holocaustum,
á po náśému / Całopalenie / ^{is} tá ofiará wszy-
tká była ná dhwate Bożá palona / á nie sie z
niéy káplánóm niedostawáło. Tá ofiará zna-
czyła Pána Christusa / który sie ná krzyżu cá-
łopalił / á za rodząy ludzki.

^{Bez mákuty.] W Zydowskim dymn}

4

Thamim, znaczy całego y doskonałego / co nie
ma iákiey wady ná członkách.

<sup>Y poloży rękę.] Tym znaczyt / ^{is} do-
browolnie ofiarował / ábo karanie którego
był winien zá grzech / ná bydle kładł.</sup>

^{Ofiara woniéy ná wdziecznięszéy}
Pánu] Té ofiary były wdzieczne Pánu Bo-
gu dla tych przyczyn : piérwşá / ^{is} tym sposo-
bem wyznawali Pána Boga bydź Panem y
stworzycielem swoim : Bo ofiará samému Pá-
nu Bogu służy / iáko vzy August. lib: 10 de ci-
uit: c. 4. 19. y 20. Druga przyczyna / ^{is} temi
ofiarami wyznawali / wiare swote w Pána
Christusa / który miał przyśdź : bo co kółwieť
przez oné ofiary prosili / nieináczéy tego mo-
gli vprosić / tylko przez śmierć syná Bożégo /
która figurowáły y opowiadáły oné ofiary
bydiece. Trzecia przyczyna / ^{is} temi zwier-
zchnimi znákami była zachowana prawdziwa
wiara / iá w Pána Boga / iáko y wpzyglés

go Mesyasa. A przetoż zawdy ofiary były naprzodniejszą postugą/ która ludzie świeci P. Bogu oddawali/ iako masz wiele przytła-
dów w piśmie świętym. Napiszód w Zakonie przyrodzonym/ Abel/ Noe/ Abrahám/ Izáák/ JákoB/ Job/ zc. Potym y w Moyżesowym za-
konie tego było barzo wiele/ iako tu masz opi-

sano. A potym y sam P. Chrystus wypełniając one wszystkie figury samego siebie na krzyżu ofiarował: y téy ofiary pamiatke/ ofiary nie trwając pod osoba chleba y winy/ na wieczes-
rzy ostatniéy postanowić raczył. Czym bez-
dzies miał v Ewangelistów.

ROZDZIAŁ II.

Ofiara o-
biaty.

I
A

Wszystkie ofiary / gdy przy-
niesie ofiary ofi-
ry PANV: biela
maka będzie ofi-
ra iey. A nalecie
na nie oliwy / y
włoży. Kądzidła /

*Spali. H.

*Ec: 7. d 34
Co jest swię-
tę świętych,
masz niż: w
Roz: 6. v. 25
*ogniżnych H.

*abo placki
praszne. H.

2

3

4

B

5

6

7

8

9

Obiata co jest

Figura ofiary
pod osoba
chleba.

Ofiara sa-
pokoyna.

*Te ofiarowa-
no kiedy abo
P. Bogu dzie-
kowali, abo
co słubowali
abo ocoprosi-
li, abo Pana
Boga w blagie
chcieli, abo
tęż za pokoy
y zdrowie.
Exo. 29 b 19

I

A

I

A

2

Esliby ofiara
zapokoynych by-
ła ofiara/ a chciał
by z skutu ofiaro-
wać/ samca al-
bo samice / bez
maki ofiaruie
przed PANE M. A położy ręce na
głowie ofiary swéy/ która ofiarowa-
na będzie w weściu przybytku swia-
dectwa / y wyleiz synowie Aaronowi

C

10

11

12

13

D

14

15

16

gdy ia będzie ofiarował/ weźmie *pá-
mietné z ofiary / y spali na oltarzu na
womność wdzięczności P AN V: * a
cokolwiek zostanie/ będzie Aaronowé
y synów iey *świété swiętych z obiat
PANSKICH. * Wsłeka obiaty/ któ-
rą ofiarują P AN V / bez trawu czy-
miona będzie y bynamniéy *trawu a-
ni *miodu nie będą palic na ofierze
PANV. * Pierwoćny tylko tych rze-
czy będziecie ofiarować y dary: * ale
na oltarz nie włożą ich na womność
wdzięczności. * Cokolwiek ofiary bez-
dzies ofiarował / solą posolis / ani
odéymiesz soli przymierza Boga twe-
go z ofiary twoiey. Przy wsłektéy o-
biacie twoiey ofiaruiesz sól. * Ale iesli
ofiaruiesz dar pierwszego zboża twe-
go PANV / z kłosów iesze zielonych/
będziesz prażył ogniem / * y zetrzesh ie
iako krupy / y ták ofiaruiesz pierwoć-
ny twoie PANV / * nalażysz z wierz-
chu oliwy / a włożysz kądziół: bo
jest obiatą PANSKA. * z której ká-
plan spali na pamiatke daru częś-
ci starych krup / y oliwy / y kądziół w-
szystko.

*To iest, czą-
stka z ofiary,
aby Bóg pá-
miewał na ta-
go który ofia-
ruie.
niż: 6. d 25.

*Iz Bóg chce
sczerości.
*Przez miód
rozumieja ży-
dzi wszystkie
owocé siodkie
iako figi, má-
lony y inne.
*Pánu.

Sól przymie-
sza.
Mar: 9 g 49

*H.

*aby Bóg pá-
miewał na o-
fiarującego.

13

tey pod osoba chleba y winy.
Soli przymierza] Wyto to przymierze
miedzy Bogiem a ludem/ aby zawdy sól z o-
fiarami była ofiarowana / A to pospolite
przy każdym przymierzu czynili ludzie/ aby sie
zmoczyła moc y trwałość przymierza. Czytaj
Num: 18. ver. 19.

ROZDZ. III.

I

A

2

Esliby ofiara
zapokoynych by-
ła ofiara/ a chciał
by z skutu ofiaro-
wać/ samca al-
bo samice / bez
maki ofiaruie
przed PANE M. A położy ręce na
głowie ofiary swéy/ która ofiarowa-
na będzie w weściu przybytku swia-
dectwa / y wyleiz synowie Aaronowi

3

4

5

B

6

káplani kreć w kóło oltarza. * A be-
da ofiarować z ofiar zapokoynych /
na obiatę PANV / lóy który okrywa
wnętrze/ y cokolwiek iest tłustosci we-
wnątrz: * dwie nerce z loiem / który
okrywa trzewa / y odziędzie watroby z
nerceczkami. * A spala to na oltarzu
na całopalenie / dwa podnieciwszy /
na obiatę nawdzięczniejszey womno-
ści P AN V. * A iesli z owiec będzie
dar y z zapokoynych ofiara: bądź
samca ofiaruie bądź samice / bez má-
ki być będą. * Jesli baranka będzie ofia-

rowat

8 rował przed PANEM / ° położy ręce
swoją na głowę ofiary swej: która ofi-
rowana będzie w sieni przybytku
9 świadectwa: ° y wysię synowie Aa-
ronowi krew tę w koło ołtarza. ° y o-
fiarę z ofiary zapokojnych ofiarę
10 Pánu: łój y ogon wszytek ° z nętká-
C mi / y tłustość która okrywa brzuch y
wszytko wnetrze / y obiedwie nęczone
z tłustym które jest przy trzewiach / y
11 odziedze wotrobna z nęczonekami. ° y
spali je kapłan na ołtarzu na strawę
ognia y obiary PANU. ° Jesliby ko-
12 za była obiata tego / á ofiarowałby ją
PANU: ° położy ręce swą na tę glo-

na ofiarę o-
gnistą PANU
H.

Ofiary są
grzech.

Za grzech z
nie wiadomo-
ści.

Kapłana
namysze °
iako jeden z
ludu. H.

ROZDZ. III.

1 **K**REŚ PAN DO
A **M**oyżesza / mó-
2 wiąc: ° Mów sy-
nóm Izraelowóm:
Dusza która by z-
grzeszyła z niewiá-
domości / y ze wszy-
tych roztázan Páńskich / które przyka-
zał aby nie czyniono / uczyniłyby
3 co: ° iesliby kapłan / który jest pomá-
zan / zgrzeszył / przywodziąc lud ten grze-
chowi / ofiaruje za grzech swój cielcá
4 bez makuty PANU: ° y przywiedzie
go do drzwi przybytku świadectwa
przed PANEM / y położy ręce na gło-
5 we jego / y ofiaruje go PANU. ° Po-
czępnie też ze krwi cielcowej wno-
6 śać ją do przybytku świadectwa. ° y
omoczywszy palec we krwi / pokropi
7 nią siedm kroc przed PANEM prze-
ciwko zastłonie świątyni. ° A włoży
z téjże krwi na rogi ołtarza kádze-
nia nawdziejczniejszego PANU / któ-
ry jest w przybytku świadectwa / á o-
státek wszytek krwi wyleie na podsta-
wet ołtarza całopalenia / który jest w
8 weściu przybytku. ° A łój cielcá wry-
mie za grzech / tak ten który okrywa
wnetrzości / iako y wszytko co wno-
9 netrzu jest: ° dwie nęczone y odzied-
zke / która na nich jest przy trzewiach
10 y tłustość wotrobny z nęczonekami. ° iá-
C ko wybieraia z cielcá ofiary zapokoj-
nych y spali je na ołtarzu całopale-
11 nia. ° A które y wszytko mięso z głów
y z nogami / y z wnetrzem / y z gnoiem /
12 y z ostátkiem mięsa / wyniesie za obóz

we / y ofiaruje ją w weściu przybytku
świadectwa / y wysię synowie Aaro-
14 nowi krew tę w koło ołtarza. ° y we-
D zma z mię na pastwę ognia PAN-
SKIEGO ° łój / który okrywa brzuch /
15 y który zakrywa wszytko wnetrze / °
dwie nęczone z odziedzka która jest na
nich wedle trzewi / y tłustość wotrobny
z nęczonekami. ° y spali je na ołtarzu
kapłan na żywność ognia y nawdziej-
czniejszą wonię. Wszelki łój będzie
17 PANSKI / ° prawem wiecznym w ro-
dzaiach waszych / y wsech mieśka-
niach waszych: ani krwi / ani łoiu ko-
niecznie iść nie będziecie.

° będzie spala-
ny na czesé
Pánu.

na miejsce czyste / gdzie wysypisz po-
piól: y zapali je na stosie drew / które
13 na miejscu wysypianego popiołu spa-
loné beda. ° A iesliby wszytek lud Iz-
raelski niewiedział / á z niewiadomo-
ści uczynił / co przeciw przykazaniu
14 Páńskiemu jest / á potymby obaczył
grzech swój: ofiaruje za grzech swój
cielcá / y przywiedzie go do drzwi przy-
15 bytku. ° A włoży starzy z ludu ręce
swe na głowę jego przed PANEM:
D y ofiarowawszy cielcá przed obliczo-
16 ścią PANSKĄ / ° wnieście kapłan
który jest pomazany ze krwi jego do
17 przybytku świadectwa / ° omoczywszy
palec / pokropiając siedm kroc prze-
18 ciwko zastłonie. ° A włoży z téjże krwi
na rogi ołtarza / który jest przed PA-
NEM w przybytku świadectwa: á
ostátek onę krwi wyleie przy pod-
stawie ołtarza całopalenia / który jest
przed drzwiami przybytku świadec-
19 twa. ° A wszytek łój jego weźmie y
20 spali na ołtarzu: ° tak czyniac y z tym
cielcem iako uczynił y pierwszy: ° á
21 gdy sie będzie kapłan modlił za nimi /
będzie im PAN miłosierdny. ° A samé-
go cielcá wyniesie za obóz y spali iako
y pierwszego cielcá: bo jest ° za grzech
22 pospółstwa. ° Jesliby zgrzeszył ká-
E że / á uczyni niewiadomie jedno z wie-
lu co sie PANSKIM zakónem zaka-
zuie / á potymby obaczył grzech swój /
23 ofiaruje ofiarę PANU / kózla od kóz
bez makuty. ° A położy ręce swą na
24 głowę jego: á ofiarowawszy go na
miejscu / gdzie zwykli zabiać całopa-
lenie przed Pánem / ponieważ za
grzech jest / ° omoczy kapłan palec
25 we krwi ofiary za grzech y dotyka-
jąc

Za grzech
ludu wszy-
skiego.

° przed Pa-
nem. H.

° y takie oczy-
ści kapłan, á
będzie im od-
puszczono. H.

° Ofiara. H.

° Przełożony
za grzech.

Za grzech
Przełożo-
nego.

To jest iesli co weźmie z rzeczy poświęconych, albo nie przysługujące odprawi. Za święto królestwa.

Osiara za grzech do browolny ze słosci.

Num 5. a 6.

To jest, od kaptana ofiarona. Restitutio przynróce nie y nagrodą skody.

na ofiarę.

Ustawia o całopaleniu. Zapalony będzie na oltarzu, H.

na miejsce czyste, H.

Ogień ustawiony na oltarzu, o którym mowa niżej 9. v. 24

13
14
15
D
16

li na oltarzu na pamiatke onego ktory ofiarowal / modlac sie za nim / y oczyszciajac : a ostatetk bedzie sobie mial w upominku. A rzekl PAN do Moyzesa / mowiac : Dusza iesli by przestepujac wstawy z omylki w tych rzeczach ktore PANV sa poswiecone zgrzeszyla : ofiaruie za grzech swoy barana bez makuly z trzod / ktorego kupic moze za dwa sykla wedlug wagi swiatnic. A te skode ktora wczynil nagrodzi y piata czesc naddda oddajac kaplanowi ktory sie bedzie mo

ROZDZ. VI.

Rzekl PAN do Moyzesa / mowiac : Dusza ktora zgrzeszy / a w zagardziwszy PANV zaprzy bliżniemu rzeczy do schowania danej / ktorey iey powieszono / albo co gwałtem wyćisnie / albo potwarz wczyni / albo naydzie rzecz stracona / a zaprzawszy sie nad to przy sieze falfszywie / y cokolwiek innego wczyni z wielu rzeczy w ktorych zwykli ludzie grzeszy / przekonana w grzechu przywodzi / wшыtko / co zdrada chciala otrzymac zupełnie / y nad to piata czesc Panu ktoremu skode wczynila. A za grzech swoy ofiaruie barana bez makuly z trzody / y da go kaplanowi / wedlug ofiacowania y miary przewiniemia / ktory sie bedzie modlit za przed PANEM / a bedzie mu odpuszczona kazda rzecz ktora czyniac zgrzeszyl. A rzekl PAN do Moyzesa / mowiac : Rozkaz Alaronowi y synom iego : Ten jest zakon calopalenia : Bedzie palona na oltarzu cala noc az do zarania : ogien z tegoz oltarza bedzie. Oblecze sie kaplan w sate y w ubranie plocienne : y wybierze popiol ktory zrzacy ogien spalil / y posypawszy ji przy oltarzu / zewlecze pierwsze odzienie / a oblotksy sie winne wyniesie ji za obodz / a na miejscu barzo czystym spali ji az sie w perz obróci. A ogien na oltarzu zawzdy bedzie gorzal / ktory bedzie zywil kaplan podkladajac dwa rano na kazdy dzien / y wlozywszy nań ca

1
A
2
3
4
5
6
7
8
9
B
10
11
12

17
18
19
20
21
22
23
D
24
25

dlil za nim ofiaruie barana / a bedzie mu odpuszczono. Dusza iesli z niewiadomosci zgrzeszy / y wczyni edne rzecz z tych / ktorych sie zakazuje zakonem PANSKIM / a bedac winna grzechu obaczy nieprawosc swoie : ofiaruie barana bez makuly z trzod kaplaniowi / wedlug miary y ofiacowania grzechu : ktory sie bedzie modlit zań / gdyz niewiadomie wczynil / a bedzie mu odpuszczono. bo przez omylke wystapil przeciw PANV. łopalenie / bedzie na nim palit łoie zapokoynych. Ogień ten wstawiczny jest / ktory nigdy nie wstanie na oltarzu. Ten jest zakon / obiacy / y mofrych ofiar / ktore ofiarowac beda synowie Alaronowi przed PANEM y przed oltarzem. Weźmie kaplan garść bialej maki oliwa rozczynioney / y wшыtko kadzidlo / ktore na macce jest polozone : y spali ie na oltarzu na pamiatke woniety narodzieczniestey PANV : a ostatetk bialej maki zie Alaron z synmi swemi bez kwasu / a zie na miejscu swietym sieni przybytku. A kwasona nie bedzie dla tego / iz sie czesc iey ofiaruie na zapalpanist. Swiete swietych bedzie / iako za grzech y za wystepet. Miezczynna tylko z pokolenia Alaronowego iesc ie bedzie. Zakonne y wieczne bedzie w pokoleniach waszych z ofiar PANSKICH. Kazy kto sie ich dotknie / bedzie poswiecony. A rzekl PAN do Moyzesa / mowiac : Ta jest obiata Alaron y synow iego / ktora ofiarowac maza PANV w dzien pozmazowania swego. Dziesiat czesc Ephy maki bialej ofiaruie w ofierze wieczney / polowice iey rano / a polowice iey wieczor : ktora w panewce zacyzion oliwa wsmazona bedzie. A ofiaruie iz ciepla na wonnosc narodzieczniestey PANV / kaplan / ktory na oycowstie miejsce prawnie wystapil / a spala wшыtkie na oltarzu. Kazy bowiem ofiara kaplanska wшыtki bedzie spalona / a zadem z niy nie bedzie pozylwal. A rzekl PAN do Moyzesa / mowiac : Mow Alaronowi y synom iego : Ten jest zakon ofiary za grzech : Na miejscu

Za grzech z niewiadomosci, o tym mow wyssey 4

tym lepszego barana im wшыtki grzech.

ofiary sniedny. Obiata y mokre ofiary.

dalem ja za czesc ich z ofiar ogniowych moich, H.

ustawa wieczna, H.

to jest, nikt sie ich niema dotykac tylko poswiecony. Ofiary przy pomazaniu kaplanow.

smazona ksfami, H.

obiary

*Zakon to w ofiarach go-
wie święte
świętych, cze-
go żaden in-
ny oprócz ka-
płanów czy-
stych, namiey
scu świętym
iść nie mogą.

Restitutio, ro-
skazana.

Spowiedzi fi-
gura.

Ofiara za
występek.
To iest, za
mniejszy grze-
chy przez opu-
szenie albo
niewiedomie
uczynione.

Obyczay o-
fiary zapo-
kojney.
*placki pra-
żna. H.

gdzie ofiarują całopalenie/ będzie ofi-
fiarowana przed PANEM/ Święte
26 świętych iest. * Kąplan który ofiaru-
ie/ będzie ię iadł na miejscu świętym/
27 w sieni przybytku. * Cokolwiek się do-
tknie mięsa ię/ będzie poświęcone. Je-
28śli świąta krew ię/ będzie pokropiona/
wypióra ię na miejscu świętym. * A
naczymie gliniane/ w którym ię warzo

Przynróci w syfko co zadrża dciála
otrzymać J Pátrę i tu roztazano iest restituo,
aby pierwey wrócił y nagroził w czym
tego wskóził/ chcieli mieć odpuszczenie grze-
chów.

Da káplanowi według ofiarowania]

no/ stłuk/ a ięlinaczymie będzie mie-
29 dziane/ wytrę ię y wymyja wodą. * Ka-
żdy mężczyzna z rodu kapłanńskiego
30 będzie mięsa ię pozyswał/ bo święte
świętych iest. * Ofiara bowiem kto-
ra białą za grzech/ której krew noszą
do przybytku świadectwa dla oczy-
ścienia w świątnicy/ nie będzie ię
dziona/ ale spalona ogniem.

*Do żyd. 13.
b. 11.
wyr. 4. a 5.
*Baisych o-
fiar za grzech
pożywali ka-
plani.

Oto tu masz figure iasna naszej spowiedzi/ po-
niważ tu y o grzechach tajemnych roztaznie/
iako pisze Iosephus lib: 3. Antiq: Cap. 10. Wo-
tu grzeszącemu roztaznie ię do kapłana/ y
grzech mu swój powiedzie/ aby według ięgo
ofiarowania/ barana obiał y za grzesznego
się modlił.

ROZDZ. VII.

En też zakon
ofiary za wystę-
pek święte świe-
tych iest. * przetoż
gdzie będzie ofia-
rowane całopa-
lenie/ zabija y ofia-
re za występek: krew ię w koło ota-
rza wyleja. * ofiarują z ię y ogon y łoy
okrywający wnatrze: * dwie nęcące
y tłustość która iest przy trzewach/ y
odzież wotroby z nęcącami. * y
spali ię kapłan na ołtarzu: zapal iest
PANV za występek. * Każdy mężczy-
zna z rodu kapłanńskiego/ na miejscu
świętym będzie tego mięsa pozyswał/
abowiem święte świętych iest. * Ja-
ko bývá ofiarowana ofiara za grzech/
tak y za występek: oboiety ofiary ieden
zakon będzie: na kapłana/ który ię ofia-
ruie/ przyjdzie. * Kąplan który ofiaruie
całopalenia ofiare/ będzie miał skóre
ię. * A każda ofiara z białej maki/
która piecz w piecu/ y cokolwiek na
roście/ albo w panewce bývá przy-
prawione/ tego kapłana będzie/ kto-
ry ię ofiaruie: * chocia oliwa zaciżnio-
na/ chocia suche rzeczy będą/ wszy-
tkim synóm Aaronowym równa mia-
ra na każdą będzie podzielona. * Ten
iest zakon ofiary zapokojnych która
ofiaria Panu. * Jeśli na dziekowá-
nie ofiara będzie/ ofiarują chleby bez
kwasu oliwa pomazane/ y krepie piza-
sne oliwa pomazane/ y biała mąka
wárzona/ y kolacze oliwa namaza-

13 né: * chleby też kwasoné z ofiarą dzie-
kowania/ która za zapokojne ofiaru-
14 ię: * z których ieden za pierwociny
będzie ofiarowan PANV/ y dosta-
nie się kapłanowi który wyleje krew
15 ofiary. * Którey mięso tegoż dnia iść
będą/ ani zostanie nic z niego aż do
16 poranku. * Jeśli ślubem albo dobro-
wolnie kto ofiaruie ofiare/ tegoż ta-
kież dnia zjedzona będzie: ale y ięli-
by co na zaintryz zostało/ może bydz ię
17 dziono/ * ale cokolwiek nálaż dzień
18 trzeci/ ogień strawi. * Jeśli by kto po-
zyswał mięsa ofiary zapokojney dnia
trzeciego/ ná darenna będzie ofiara/
ani pomoże ofiarującemu: y ow-
sem która bykolewiek duszą takim się
iedłem splugawiła/ przestępstwa
winná będzie. * * Mięso któreby się
19 dotknęło czego nieczystego/ nie be-
dzie iędzone/ ale ogniem będzie spa-
loné: kto będzie czysty/ będzie go po-
20 zyswał. * Duszą zmazana/ która by ię
dla z mięsa ofiary zapokojnych/ kto-
21 ra iest ofiarowana PANV/ zginié z
ludu swego. * A która by się dotknęła
nieczystoty człowieczy albo bydleczy/
albo wszelkiej rzeczy która splugawie
może/ a iadłaby z takowego mięsa/ zgi-
nie z ludzi swoich. * A jeżeli PAN do
22 Moysesá mowiąc: * Mów synóm Iz-
23 raelowym: * Loni owczego/ y woło-
wę y kozie/ iść nie będziecie. * Łoy
24 ściernu zdechliny/ y też bydlecia które
zwierz ygonił będziecie mieć ná roz-
25 maité potrzeby. * * Jeśli by kto łoy kto-
ry ma być ofiarowany ná zapal PAN
26 SKI iadł/ zginié z ludu swego. * Kwie też
wszelkie zwierzęcia nie weźmiecie ná

*Za ofiarę H.

*Ale go iest
niebzdziecie.
H.
Kwie iest
zakazuie.

*dar swój
PAN i ofi-
ary zapo-
koyne, H.
Abu napoyne
Kaptani
co brali zo
fiar zapo-
koynych.*

*To jest kłoby
był przy ofie-*

*Grzechy z
niewiadomo-
ści.*

*Zydowie
krwie przy
ofiarach nie
pili.*

*Poświęte-
nie Aarona
i synów
jego.*

*Abu namio-
ru kościelné-
go, H.*

27 pokarm tak z ptaków / iako z bydlat.
28 Wszelka dusza która by iadła krew /
29 zgine z ludzi swoich. Rzekł PAN
do Moysésa mówiąc: Mów sy-
30 nom Izraelowym mówiąc: kto ofia-
ruie ofiary zapokoynych PAN V/
niech zaraz ofiarunie y obiate / to jest /
31 mokre ofiary iey / będzie trzymał w
32 rekach łoy ofiary / y mostek: a gdy o-
boie ofiarowawszy PAN V poświęci/
33 odda kapłanowi: który spali łoy na
34 oltarzu / a mostek będzie Alaronow y
synów iego. Lopátka też prawa z o-
fiar zapokoynych dostanie się za pier-
woćiny kapłanowi. Ktoby z synów
Alaronowych ofiarował krew y łoy /
ten będzie miał y lopátke prawa za
część swoje. Albowiem mostek pod-
nożenia / y lopátke odłączenia wzię-

I Ofiary za występki. Żydowskié słowo
don Alam, a Łacińskié delictum, ponášemu
występek / toż znaczy pospolité / co y pecca-
tum, albo grzech: wszakże tłumacz tu zowie
delictum abo występki co się z niewiadomo-
ści niedocac czyni / abo się co dobrego opuści.
A to zaś grzechem zowie / kiedy co złego chce
y wiedząc czyni. Bo iż wysłany nauczał o
grzechach / tak z niewiadomości iako y z wi-
adomości uczynionych / teraz opisuie / tedy y
iako / ofiary za występki z niewiadomości
miały być odprawowane / Aug: in Leu: q. 20.

27 Wszelka dusza która by iadła krew. /
Często tu przykładnie Żydom / aby krew przy
ofiarach nie pili / częścią dla tego aby nie
mieli spólnego z pogan / którzy byli zwykli

35 leć od synów Izraelowych z ofiar ich
zapokoynych: y dałem Alaronowi ka-
planowi y synom iego prawem wie-
cznym / od wszystkiego ludu Izrael-
36 skiego. To jest pomazanie Alaroná
y synów iego w obrzędziech PAN-
37 SKICH dnia którego ié ofiarował
Moysész / żeby kapłanski urząd od-
38 prawowali / y co im dawać przyka-
zał PAN od synów Izraelowych v-
stać wieczną w rodziach ich. Ten
jest zakon całopalenia y ofiary za
grzechy y za występki / y za poświęce-
nie y ofiar zapokoynych: które wsta-
wił PAN Moysészowi na górze Sy-
nai / kiedy przykazał synom Izraelo-
wym / aby ofiarowali ofiary swe PA-
NV / na puszczy Synai.

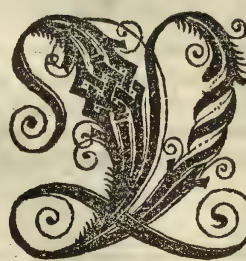
*ze ku niebu
pod nosony,
iako mas
Exod: 29.
ver: 24.*

kapłanski

Przy ofiarach swych krew wyciąć / iako mas
Deut: 32. Częścią też dla tego / i ona krew by-
dla figurowała krew / która miał dla nas
Pan Chrystus rozlać. Ten zwyczaj Aposto-
wie chowając nie dawali Żydom kielichá Chre-
ściáńskiego / przy ofierze ciała y krewi Pána
Chrystusowey. Ale tylko pod osoba chleba
stawali się uczestnikami ofiary Chreściáń-
skiej. W czym mas w Dziejach. 42. v. 2. y 20. v. 7.

34 Podnożenia. I Insy to przekładać /
Obrażania / iż gdy podnoszą ofiary / obra-
cają na wszystkie strony: wszakże insy słowa
Żydowskié Tenupah y Terumach, Podnosze-
niem / y podwyższeniem przekładają. Chaldey-
ski tak przelożył / iako nasz Łaciński tłumacz /
Mostek podnożenia y lopátke odłączenia.
Czytaj Exo: 29. ver: 24.

ROZDZ. VIII.

1 Rzekł PAN do
2 Moysésa / mó-
3 wając: Weźmi
4 Alaroná z synami
5 iego / sátych / y o-
6 leciek pomazania /
7 cielca za grzech /
8 dwu baránów / kóś z przasnitami / y
zgromadziš wszystko zgromadzenie / do
dzwi przybytku. Uczynił Moysész
iako PAN rozkazał. Zgromadziwszy
wszystek lud przed dzwi przybytku /
5 rzekł: Ta iest mowa / którą PAN ro-
6 kazał uczynić. A natychmiast ofia-
7 rował Alaroná y syny iego: y omyw-
8 sy ich / wbrał nawysšego kapłana w
kosule lniáne / opasawszy go pásem /
y obłóczył go w sáte z hiacyntu / y na
wierzch ramiennik włożył: który

9 ściągnawszy pásem przystosował do
10 Rátionalu / w którym była Tłuka y
11 Prawda. Czapka też nakrył głowę /
12 a na nię przeciw czole przypiął
13 blachę złotą poświęconą na poświę-
ceniu iako mu był PAN przykazał.
14 Wziął y olejek namazywania / któ-
15 rym namazał przybytek ze wszystkim
naczyniem iego. A gdy poświęca-
jąc pokropił oltarz siedmkrát / ná-
mazał j / y wszystkie naczynia iego / y v-
mywałniá z podstawkiem iey oley-
ciem poświęcił. Który wylawszy
na głowę Alaronow / pomazał go y
poswiecił: Syny także iego ofiaro-
wawszy / obłócił w sáty lniáne / y opa-
sał pásy / y włożył czapki / iako był
PAN rozkazał. Ofiarował y cielca
za grzech / y gdy na głowę iego wło-
żył Alaron y synowie iego rece swe /
ofirował go nabrawszy krew / y
omoczywszy palec / dotknął się rogów

*cozym czytaj
Exod: 28.*

*To jest, na
które było
napisano s-
wiatoobli-
wość Pánu,
Exod: 28.
ver: 36.*

*Eccle: 45.
c. 18.*

16 oltarzowych w kolo. Który oczyszczy
wszy y poświęciwszy / wylał ostátek
17 krwi do spodu iego. ² A tóy którz był
na wnetrzu / y odziedze wztrobną /
y dwie nerce z tłustością ich spa-
18 lił na oltarzu: ³ cielcá z stórg y z mie-
sem y gnoiem paląc za obozem / iáko
19 PAN był przykazał. ⁴ Osiárował y
báráná ná cátopalenie: ná którego
20 głowę gdy Aaron y synowie iego
włożyli rece swé / ⁵ osiárował go / y
wylał krew iego w kolo oltarza. ⁶ A
sámego báráná w skutki zsiękawšy /
21 głowę iego / y członki / y tóy spalił o-
gniem / ⁷ spłókawšy piérwéy iclitá z
nogámi. A zaráz całego báráná spa-
22 lił na oltarzu / przeto iż był cátopale-
niem nawdziejcznięšy woięy PA-
23 NV iáko mu był przykazał. ⁸ Osiáro-
wał y báráná wtórego / ná poświęce-
niu káptanów: y włożyli ná głowę
iego Aaron y synowie iego rece swo-
24 ie. ⁹ Którego osiárowawšy Moyses /
wziáwšy ze krwi iego / dotknął sie
końcá vchá práwego Aaronowého /
y wielkiego pálcá práwey reki / táž
25 též y nogi. ¹⁰ osiárował y syny Aaro-
nowé. A gdy krew báráná osiáro-
wánego dotknął sie końcá práwego
vchá káždého z nich / y pálcá wielkie-
go reki y nogi práwey / ostátek wy-
26 lał ná oltarz w okolo. ¹¹ A tóy y ogón
y wszytkę tłustóć która okrywa iclitá
y odziedze wztroby / y dwie nerce z tó-
iem ich / y lopátke práwą oddzielił. ¹² A
wziáwšy z kóśá przásińców / którz był

27 przed P A N E M / chléb bez kwáśu / y
kólacz oliwá záczyniony / y krepel wlo-
żył ná toie / y lopátke práwą / ¹³ dáiąc
wespół wszytko Aaronowi y synóm
iego: ¹⁴ Którzy gdy ie podniesli przed
28 PANEM / ¹⁵ zásię wziáwšy ie z reku
F ich / spalił ná oltarzu cátopalenia / bo
była obiátá poświęcenia / ná wdzie-
29 czną woięć osiáry P A N V. ¹⁶ A
wziął mostek / podnosząc ji przed PA-
NEM / z báráná poświęcenia zá częś
swoie / iáko mu P A N był przykazał.
30 ¹⁷ A wziáwšy oleick / y krew która by-
ła ná oltarzu / pokropił Aaroná y śá-
31 ty iego / y syny iego y śáty ich. ¹⁸ A gdy
ie poświęcił w vbięze ich / przykazał
im / mówiąc: Warcie mięso przede-
dzwiámi przybytku / á tām ie iędzić /
chleby též poświęcenia iędzić / któie
w kóśá są włożoné / iáko mi P A N przy-
kazał / mówiąc: ¹⁹ Aaron y synowie ie-
32 go ziedzą ie: ²⁰ á cokolwiek zostanie
33 mięśá y chlebá / ogień strawi. ²¹ Ze
dziwi též przybytku nie wynidziecie
przez siedm dni / áž do dnia którego sie
wypełni czas poświęcenia wáśšego.
Przez siedm dni bowiem kóńczy sie
34 poświęcenie: ²² iáko sie y teraz sstáto /
aby sie porządek poświęcenia wypeł-
35 nił. ²³ We dnie y w nocy mieszkáć be-
dziecie w przybytku / pilnując strážy
PANSKIEY / abyście nie pomarli: ²⁴
36 bo mi ták przykazano. ²⁵ A uczynili Aa-
ron y synowie iego wszytkie rzeczy któ-
ré mówił P A N przez rękę Moyses-
šową.

¹Exod: 29.
f 32. m: 29.
b 9.
Siedm dni
poświęce-
nia kás
pláńskięgo

²ná oczyszcze-
niu wáśšemu
H. G.

¹ Weźmi Aaroná z synámi iego. J A w stá-
rym zákonie nie godziło sie nikomu stáć w
kóściele / chocia był Lewiński rodziá / áž
piérwéy pewném Ceremoniámi był poświę-
cony / o czym též masz / Num. 8. A iákož sie
nie wstydza heretycy dżięcięšy / którz vřząd

własny káptanóm / dáleko zacnięšy w no-
wym testámentie / bez wśeláńskiego świecenia /
láda chłopu poruczá: ážá to nie iest prze-
ciw godności y zacności vřředu páńá Chry-
stusowého:

ROZDZ. IX.

¹ **A** Gdy przyšedł
dzień osmy / we-
szwał Moyses Aa-
roná y synów ie-
go / y stárszych I-
sráelskich / y rzekl
do Aaroná: ² We-
źmi z stádá cielcá zá grzech / y báráná
ná cátopalenie / obu bez mákuly / y osiá-
3 ruy ie przed PANEM. ³ A do synów

4 Izráelowych mówcie będzieš: We-
źmicie kózlá zá grzech / y cielcá y bá-
rántá roczné á bez mákuly ná cátopa-
lenie: ⁵ wolu y báráná ná zapokojné:
y osiáruycie ie przed PANEM / przy-
5 ofierze káždého / biatą mákę oliwá zác-
zynioną osiárując / dżis bowiem
PAN wkaže sie wam. ⁶ Przyniesli te-
dy wszytko co rozkazał Moyses do
dziwi przybytku: ⁷ gđzie gdy wszytek
lud stál / ⁸ rzekl Moyses: Tá iest mo-
wá / która P A N przykazał: Czyncie

¹Osmy márcá
roku wtóré-
go po wyszciu
z Aegyptu.
Piérwśá
Aaronowá
osiárá.

á vřáz

7 á wkaże sie wam chwała ięg. ¹ A rzekł do Aaroná: Przystąp do ołtarza / á ofiáruj za grzech twóy: ofiáruj cálopalenie / á módl sie sam za sie y za lud. á gdy zabieś ofiáre ludu / módl sie za nim / iáko przykazał PAN. ² A wnet Aaron przystąpiwszy do ołtarza / ofiarował cielcá za grzech swóy: ³ Którego kreć podali mu synowie iego: w które omoczywszy pálec / dotknął sie rogów ołtarzowych / á ostátek wylał w spódku iego. ⁴ A łóy y nęcetki y o dziebze wątroby które są za grzech / spalił ná ołtarzu / iáko PAN był przykazał Moyzefzowi: ⁵ á mięso y skórie ięgo za obozem spalił ogniem. ⁶ ofiarował y ofiáre cálopalenia: y podali mu synowie iego kreć ię / która wylał w kóło ołtarza: ⁷ same téż ofiáre zgrabawşy w stół / z głow y z káżdym członkiem podali. co on wşytko ná ołtarzu ogniem spalił: ⁸ wşpółkawşy piérwey w wodzie ielitá y nogi. ⁹ A za grzech ludu ofiárując zabił kozlá: á oczyściwşy ołtarz / wczysnił cálopalenie / ¹⁰ przydawşy w ofie-

rze mokré ofiáry które pospolu ofiaruie / y palacie ná ołtarzu oprócz o-
18 bzedów cálopalenia poránnego / ¹⁹ ofiarował y wołu y baráná ofiáry za pokóyne ludu: y podali mu synowie iego kreć / która wylał ná ołtarz w kóło. ²⁰ A łóy wólów y ogón baráni / y nęcetki z tłustościá ich / y odziecke wątroby / ²¹ włożyli ná mostki. A gdy sie spaliły łóie ná ołtarzu / mostki ich y łopátki práwé oddzielił Aaron podnosząc przed PANEM / iáko był rozkazał Moyzész. ²² A wyciągnawşy reke do ludu / błogosławił mu. A dokonawşy ták ofiar za grzech y cálopalenia y zapokóynych / zstąpił. ²³ A wşedşy Moyzész y Aaron do przybytku świadectwa / y zásię wyszedşy błogosławili ludowi. A wkażá sie chwałá PANSKA wşytkiemu zgromádzeniu: ²⁴ á oto wyszedşy ogień od PANA / pożárł cálopalenie y łóie / które były ná ołtarzu. Co gdy wyjrzáły tłuszcze / chwaliły PANA / pádając ná twarz y swoie.

¹ to iest, o-
prócz cálopa-
lenia y to téż
ofiarowano.

Błogosłá-
ni Aaron
ludowi po
ofierze.

2. Mat. 2. c.

11.
Ogień od
Pána ten
według ro-
kazania
wys. 6. v. 12.
Wśwawanie
gorzał á do
niewolý Bá-
bilońský.

ROZDZIAŁ X.

Powawşy ¹ Nadáb y Abiu synowie Aaronowi káżdionice / wóżyli ognia y káżdizdłá ná wierzch ofiárując przed PANEM ogień obcy: czego im było nie przykazano. ² A wyszedşy ogień od PANA / pożárł ie / y umárlí przed PANEM. ³ A rzekł Moyzész do Aaroná: To iest co PAN mówił: Poświecon bede w tych którzy sie przybliżá do mnie / á przed oczymá wşytkiego ludu rozślawion bede. Co słysząc milczał Aaron. ⁴ A zówolałşy Moyzész Misáelá y Elisapháná synów Oziela stryjá Aaronowego / rzekł do nich: Idźcie á weźmície brácia wáşe od oblicza świątnice / á wynieście zá obóz. ⁵ A wnet şedşy / wzięli ie iáko leżeli obleczeni w śáty płócienné / y wyrzucili precz iáko im było rozkazano. ⁶ A rzekł Moyzész do Aaroná / y do Eleázará y Jthámára synów iego / Głow wáşych nie odkry-

waycie / á śat wáşych nie rozdzie-
raycie / byście snadź nie pomárlí / á ná wşytko zgromádzienie nie przşedł gnięw. Brácia wáşy y wşytek dom Izráelów niech płáczá ognia / który PAN wzniecił. ⁷ Ale wy nie wynidźcie ze dşwi przybytku / ináczey zgniecie: Oliek bowiem świętego pomázania iest ná was. Którzy wczynili wşytko według przykazania Moyşego. ⁸ A rzekł PAN do Aaroná: ⁹ Wina y wşelkiego co wpoić może pic nie bedźcie ty y synowie twoi / gdy wchodźcie do przybytku świadectwa / á byście nie pomárlí: bo przykazanie wieczné iest w rodzáie wáşém. ¹⁰ A żebyście mieli wmiętność rozemniania między rzeczą świętą y nieświątą / między zmázaną y czystą: ¹¹ A żebyście wczynili syny Izráelowe wşytkich wstaw moich / które mówił PAN do nich przez reke Moyşego: ¹² A mówił Moyzész do Aaroná / y do Eleázará y Jthámára synów ięgo / którzy byli zostáli: Weźmície ofiáre / która została z obiáty PANSKIEY / y iędźcie iá bez kwáśu przy ołtarzu / bo święté nád świętými iest. ¹³ Ale ięś-

² Syeerg. H.
Trzeźwość
kápláńska

Umieję-
tność ká-
pláńska.

Iędza ofiá-
tek obiáty

bedźcie

¹ to iest z ofiá-
ry zá grzech.

Synowie
Aaronowi
ofiárując
y ogień
obcy.
Num. 3. 24.
26. 26.

¹ to iest nie-
wzięty z of-
tarza.
1. Par. 24.
22.
Pomárlí.
w kápla-
niach, to iest,
pokáże sie
bydź świę-
tym y święto-
bliwość miła
ięcym, gdy ka-
rze té, którzy
gwałcą świę-
tobliwość.

¹ według zw-
czáin żałoby

to jest zapo-
koynych kró-
rych sie godzi
to pożywać y
białymgło-
wam ale nie
z ofiar z grzechy.
2. Mac. 2.
c. 11.

Ogień obcy
co jest.

Zwierzęta
czyste y nie-
czyste.
Deut. 14. 23

możecie.

Wielbiad

Ież,

Zaiat.
Sninia.
2. Mac. 6.
d 18.

Ryby czy-
ste y nie-
czyste.

14

15

16

D

bedziecie na miejscu swietym / co da-
no tobie y synom twoim zobiāt PAN
SKICH / iako mi przykazano. ¹⁴ Mo-
stek też ktory ofiarowano / y lopatke
ktora oddzielono / iesc bedziecie na
przeczystym miejscu / ty y synowie
twoi y cōiti twoie ztoba : bo tobie y
synom twoim odłożone sa z ofiar ¹⁵ z-
bawiennych synów Izraelowych :
przeto iż lopatke y mostek y łoy kō-
ry palą na oltarzu / podnosili przed
PANEM / y przynależą tobie y synom
twoim prawem wiecznym / iako PAN
przykazał. ¹⁶ A w tym kōslā ktory był
ofiarowan za grzech gdy Moyses si-
kał / nalażł że był spalony : y rozgnie-
warosy sie na Eleazarā y Jthamarā

Ogień obcy.] Ogień obcy był ktory nie
był spuscony z nieba / ani z oltarza wżięty. Do
był dany ogień z nieba / wyszły 9. ver. 24.
którego samego używano do ofiar / iako ro-
stazał wyszły 6. ver. 12. Ten ogień był wsta-
wiony zawsze gorząc na oltarzu / y niego-
dziło sie inšęgo ognia na oltarz przynosić :
co iż tu przestapili synowie Aaronowi / śmier

17

18

19

20

syny Aaronowe ktory pozostali / rzekł :
Czemuscie nie iedli ofiary za grzech
na miejscu swietym / gdyż swięte
swietych jest / y dānā wam / abyście
nosili nieprawość zgromadzenia / y
modlili sie za nim przed obliczem
PANSKIM : ¹⁸ zwlaścā iż ze krwi iey
nie wniesiono do swiatnicy / a "mie-
liszcie iā iesc w swiatnicy / iako mi
przykazano : ¹⁹ Odpowiedział Aaron :
Ofiarowana jest dziś ofiara za
grzech y całopalenie przed PANEM :
mnie zaś przydało sie co widzisz : iā
kōżem iā mógł iesc / abo sie podobāć
PANU w obrzędach sercem żało-
snyim : ²⁰ Co gdy wstyszał Moyses /
przyjął doścyczynienie.

znosząc ie
przez ofiary y
modlitwy.

macie, H.

cia starani sa. Tenże ogień był chowany aż
do niewolę Babilonſkiej. W czym czytay
2. Mch. 1. y 2. A tenż ogień / znaczy gorāca
miłość Boża / ktora ludzic Chreścianſey za-
paleni / wszytkie ofiary swoje y dobre uczynki /
māia Panu Bogu ofiarować. iako Pan Chri-
stus uczy. Luc. 12.

ROZDZ. XI.

Rzekł PAN do
Moysesā y Aa-
ronā / mówiąc : ¹
Mówcie synom
Izraelowym : ² Tę-
sa zwierzęta kō-
re iesc "macie / ze

wszytkich zwierząt ziemskich : ³ wśel-
kie ktore ma rozdzielone kopyto / a
przeżuwa w bydle / iesc bedziecie.
⁴ Lecz ktorekolwiek ācz przeżuwa y
ma kopyto / ale nie dzieli go / iako wiel-
biad y inē / iesc go nie bedziecie / y nie
dzy nieczyste policzycie. ⁵ Jēz ktory
przeżuwa / y kopyto nie dzieli / nieczy-
sty jest. ⁶ Zaiac też bo y ten przeżuwa /
ale kopyto nie dzieli. ⁷ A swinia : kō-
ra ācz dzieli kopyto / nie przeżuwa.
⁸ Tych miesā iesc nie bedziecie / ani sie
ściernów dotkniecie : bo wam sa nie-
czyste. ⁹ Tę sa ktore sie rodzą w wo-
dzie / y godzą sie iesc. Wśelkie co ma
strzelle y łuski / tāk w morzu iako w
rzekach y w ieżorach iesc bedziecie.
¹⁰ Lecz cokolwiek strzelli y łuski nie
ma / z tych ktore sie w wodzie ruchāia
y żywią : omierzle wam / ¹¹ y obrydlę
bedzie miesā ich iesc nie bedziecie / ā

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

D

25

26

zdechlin wiārowāć sie bedziecie. ¹² W-
sytko co nie ma strzeli y łuski w wo-
dach / nieczyste bedzie. ¹³ Tę sa ktorych
zptastwa iesc nie macie / y strzedz sie
ich macie : Orłā / y "Gryphā / y orłā
mościęgo / ¹⁴ y kāmie / y sēmpā / według
rodzāiu iego / ¹⁵ y wśelkiego kruczego
rodzāiu / nā podobienstwo iego / ¹⁶ stru-
sā / y sowy / y łuski / y iāstrzabā według
rodzāiu swego : ¹⁷ puhaczā / y nōtkā / y
Ibe / ¹⁸ y tābeciā / y bakā / y porphyrio-
nā / ¹⁹ herodyanā / y chārādryonā we-
dlug rodzāiu swęgo / dudkā też y nie-
topérzā. ²⁰ Wśelkież lataigcych / ktore
chodzą nā czterech nogach / obrydlę
wam bedzie. ²¹ A cokolwiek ācz chod-
zi nā czterech nogach / ale ma dłużsē
poslednie golenie / ktoremi ślacz po-
ziemi / iesc macie : iako jest śarāncza
w rodzāiu swoim / y "attātus / y ophi-
omāchus / y koniczek / kāždē według
rodzāiu swęgo. ²² A cokolwiek z lata-
igcych cztery tylko nogi ma / obrydlę
wam bedzie : ā ²³ ktorekolwiek sie dotknie
zdechliny ich / splugawi sie / y bedzie
nieczystym āż do wieczorā : ²⁴ ā ięsliby
potrzebā było aby ²⁵ miōsl co ztych zde-
chłego / wypierze śāty swoje / y bedzie
nieczysty āż do zachodu słońcā. ²⁶ W-
śelkie zwierze ktore ācz ma kopyto /

Ptāstwo
nieczyste.
Iāstrzabā.

krugulcā.

Sz to imiona
rozmaitych
rodzāiow z
śarāncz.

z obozw.

nieżywego.

nieczywigo.

27 a le go nie dzieli/ ani przeżuwa/ nieczy-
ste będzie: a kto sie go dotknie/ splu-
g awi sie. To chodź na łapach zew-
sztych zwierząt/ które chodzą na czte-
rech nogach/ nieczyste będzie: kto sie
28 dotknie ściernu ich/ będzie zmazany
aż do wieczora. A koby takię ściern-
wy nosił/ wypierze śarty swoje/ y nie-
czysty będzie aż do wieczora: wszystko
29 to bowiem plugawé wam iest. Te też
miedzy plugawémi będą poczytane/
E z tych które sie ruszają na ziemi/ łasi-
ca/ y myś/ y krokodyl/ każde według
30 rodzaju swego/ Wygale/ Chamele-
on/ y tarantula/ y iaszczurka/ y kret:
31 wszystko to nieczyste iest. Kto sie
dotknie ściernu ich/ nieczysty będzie
32 aż do wieczora: y na cokolwiek wpa-
dnie co z ściernu ich/ splugawione
będzie/ tak naczynie dzewiane/ y śa-
tá/ iako y skóry y włosienice: y w czym
kolwiek robia: będą w wodzie omo-
czone/ y będą zmazane aż do wieczo-
33 ra/ a tak potym będą oczyszczone. A
naczynie gliniane/ w któreby co z
tych wpadło/ splugawione będzie/ y
34 przetoż ma bydy skuczono. Wseltki
pokarm/ który iesc będziecie/ iesli
wleją nań wody/ nieczysty będzie: y
wselka rzecz mokra y która pija z w-
selkiego naczynia/ nieczysta będzie.
35 A cokolwiek z dechlin takowych pa-
dnie na nie/ nieczyste będzie: bądź
piece/ bądź panwie/ będą skazone/ y

ziemna ża-
bá. H.
ábo Pileb.
abokrzeczek

Rozumię
wody z takię
go naczynia.

36 nieczyste będą. A żródła y studnie/
y każde zgromadzenie wód/ czyste be-
37 dzie. Koby sie ściernów tych rzeczy
dotknął/ splugawion będzie. Jesli
38 wpadnie na nasienie/ nie splugawi-
go. Ale iesli kto wodą poleie nasie-
nie/ a potym sie go zdechliną dotknie/
nátychmiast będzie splugawione.
39 Jesli zdechnie bydle/ które sie wam
iesć godzi/ kto sie ściernu iego do-
tknie/ nieczysty będzie aż do wieczora:
40 a koby iadł co z niego/ áboby nosił/
vpierze śarty swoje/ y nieczysty będzie
41 aż do wieczora. Wseltkie co plazą
po ziemi/ obizydle będzie/ ani będzie
42 brano na pokarm. Cokolwiek na
G piersiach łazi o czterech nogach/ y
nóg wiele ma/ ábo sie włóczy po zie-
mi/ iesc nie będziecie bo byzdykie iest.
43 Nie plugawcie dusz waszych/ ani sie
dotykajcie nic tych rzeczy/ ábyscie nie
44 byli nieczystymi. Bom ia iest PAN
Bóg was: bądźcie świętymi/ bom
ia święty iest. Nie plugawcie dusz wa-
45 szych żadnym plazem/ który sie rucha
po ziemi. Bom ia iest PAN/ któ-
rym was wywiódł z ziemie Egipt-
skiej/ ábych wam był za Boga. Swie-
tymi będziecie/ bom ia święty iest.
Tenci iest zakon zwierząt y ptaków/ y
wselkiey duszy żywicęy/ która sie ru-
cha w wodzie y plazą sie po ziemi/ á-
byscie ználi różność czystego y nieczy-
stego/ y wiedzieli cobyscie iesc ábo
odzywać mieli.

Petr: 1. c 13.

28 Nieczystym będzie i To iest/ koto-
wiek takim nieczystym był według zakonu/
ten nie mógł przebywać z drugimi ludźmi/ ani
do Kościoła wnieść/ ani zofiar pożywać o

czym masz często w zakonie Moyzefowym.
Figura to była Excommunicaciy ábo irre-
gularitatis. Acz vnas chrześcian są te kara-
nia cięższe y straszne.

Irregulari-
tas y Excom-
municatio.

ROZDZ. XII.

1 Kzeł PANDO
2 Moysesá / mó-
3 wiąc: Mów sy-
4 nóm Izraelowý /
5 y rzecześ do nich:
6 Niewiasta iesli
7 przyiąwszy nasie-
8 nie/ porodzi mężczyzne/ nieczysta be-
9 dzie przez siedm dni/ według dni od-
10 łączenia miesięczney. A ósmego
11 dnia będzie obrzezano dzieciątko: a
12 ona trzydzięci y trzy dni mieścić be-
13 dzie we krwi oczyszczenia swego. Za-

14 dney rzeczy świętey niedotknie sie/ y
nie wmidzie do świątynie/ aż sie wy-
15 pełnią dni oczyszczenia ię. A iesli
dzieweczka wrodzi/ nieczysta będzie
16 dwie niedzieli/ według zwyczajów cho-
roby miesięczney/ a sześćdziesiąt y
17 sześć dni będzie mieścić we krwi o-
czyszczenia swego. A gdy sie wypeł-
18 nią dni oczyszczenia ię/ za syná/ ábo
19 za córkę/ przyniesie baranka roczne-
20 go na całopalenie/ y gołobie ábo sy-
21 nogarlice za grzech/ do drzwi przy-
22 bytku świadectwa/ y odda kapłano-
23 wi/ który ie ofiaruje przed PA-
24 NEM/ y będzie sie modlił za nie/ y tak
25 będzie oczyszczone/ od płymienia krwi

Ustał to
był P. Bóg
y dla zdro-
wia, y dla
powścią-
gliności, y
dla prze-
stę-
gurowa-
nia rzeczy
duchow-
nych.

Ustał o-
czyszczenia
niewiast
po poro-
dce
niu.
Luc: 2. c 12.
Ian: 7. c 12.

Odłączenia
z choroby swo-
ię. H.
Luc: 2. c 21.

ię/ ten iest

Wys: 5. c. II.
Luc: 2 d 24.

Obyczay
rozeszná-
nia trądu

To jest fi-
gura iako
kapłani
nowego za-
konu má-
ją rozesna-
wát mię-
dy grzes-
chem á
grzeschem.

„Zá nieczy-
stego osadzi.”

8 ię/ ten iest zakon rodzący syná ábo
dzierótkę. ¹ A iesliby nie náłázłá reťá
ię ámiyb moglá ofiarowác báránká:
weźmie pare synogárlie / ábo dwoie

ROZDZ. XIII.

KŻEŹLI PAN DO
Moyżesá y Aaro-
ná/mówiac: ² Cz-
łowiek ná którego
skórze y ciele po-
kaze się różna bár-
wá / ábo krostá /
ábo co łśniącego się / to iest / plagá
trądu: przywiedzi on będzie do Aaro-
ná kapłaná / ábo do iednego któregoś
3 kolwiek z synów iego. ³ Który gdy wy-
żrzy trąd ná skórę / y włosy w białá
bárwę odmienioné / y sám kstał trą-
du niższy niżli skórá y inné ciało: pla-
gá trądu iest / y ná zdanie iego będzie
4 o dłączony. ⁴ Ale iesli łśniáca się bia-
łość będzie ná skórę / á nie niższa niż-
li inné ciało / y włosy téżże bárwy co
y piérwéy: zámkníe go kapłan przez
5 siedm dni / y ogláda dnia siódmé-
go: á iesliby trąd dáléy się nie szerzył /
y nie przestąpił ná skórę piérwyszych
6 gránic: zá sie go zámkníe druga
siedm dni. ⁶ A siódmego dnia oglá-
da: Iesliby ciemniejszy był trąd / á
ná skórę by nie wrośł / oczyści go / bo
7 swiętób iest: y wpiérze człowiek sáty
swoie / á będzie czystym. ⁷ Lecz iesliby
8 potym / iáto go kapłan ogládat / y
9 przywócon był do chedogóści / zá
10 trąd wrośł / przywóda go do niego /
y będzie osadzony zá nieczystego.
11 ¹¹ Plagá trądu iesliby byłá ná człowie-
cze / przywóda go do kapłaná / y o-
gláda go. A gdy białá bárwá ná skó-
rze będzie / y zmieni włosów pozór / y
sámé téż mięso żywé się wkaże: zá trąd
zástaráty będzie osadzony y wrośły
12 w skórę. ¹² Splugáwi go tedy kapłan /
á nie zámkníe / bo iáśnie nieczystote-
ma. ¹³ Ale iesli się rozkwitł rozchodząc
się trąd po skórę / y okrył wszytkę skó-
re od głowy aż do nóg: co kolwiek o-
13 ktem ogládano by dż może / obeżrzy
go kapłan / y że ma czysty trąd / osá-
dzi: przeto że się wszytek w białosc o-
14 brócił / y dla tego człowiek czysty be-
dzie. ¹⁴ A kiedy się ná nim żywé mięso

gołabiát / iedno ná całopalenie / á dru-
gie zá grzech / y będzie się modlił zá
nie kapłan / y ták będzie oczyszcóna.

15 pokáże: ¹⁵ tedy zá rozsádkiem kapłán-
skim splugáwiony będzie / y między
nieczyste policzony / mięso bowiem
żywé iesli iest tredem nákázóné / nie-
16 czyste iest. ¹⁶ Lecz iesli się zá sie
C obróci w białosc / y okryje wszyt-
17 kiego człowieka / ¹⁷ ogláda go kapłan
y osádzi czystym. ¹⁸ Ciało zá y skó-
18 rá ná której się wrzód uczynił y zgoił /
19 á ná miejscu wrzodu wkażálaby się
blizná białá ábo przyczérwienšym /
przywóda człowieka do kapłaná:
20 ²⁰ Który gdy wyżrzy miejsce tredu niżšie
niż inšie ciało / y włosy w białosc obró-
coné / splugáwi go: plagá bowiem
21 tredu uczyniła się we wrzędzie. ²¹ á ie-
sli włos daróna ma bárwę / á blizná
przyciemniejszy / á nie głębsza niżli
22 bliskié ciało / zámkníe go przez siedm
dni. ²² á iesliby wrośł / przysádzi mu
23 trąd. ²³ Lecz iesli stáníe ná swym miej-
scu / blizná iest wrzodowa / á człowiek
24 czysty będzie. ²⁴ A ciało y skórá / któ-
by ogień spalił / iesli wzdrówiné / ma
25 blizne białá ábo czérwoná / ²⁵ ogláda
go kapłan / álic się w białosc odmie-
nił / á miejsce ię iest głębsze niżli in-
26 ná skórá: splugáwi go / bo się plagá
tredu ná bliznie zázela. ²⁶ A iesliby się
D włosów bárwá nie odmienił / ani pla-
gá niższa iest niżli inšie ciało / á kstał
sám tredu iest przyciemniejszy / zám-
27 kníe go przez siedm dni / ²⁷ á siódmego
dnia ogláda. Iesli się rozszerzył ná
28 skórę trąd / splugáwi go. ²⁸ Lecz iesli-
by ná swym miejscu białosc stánela
nie desyć iásna / plagá spalénia iest / y
przeto będzie oczyszcón / blizná bo-
29 wiém iest spalénia. ²⁹ Máz ábo nie-
wiałstá / w którego by głowie ábo bro-
dzie wyrastał trąd: ogláda ie kapłan.
30 ³⁰ A iesli głębsze będzie miejsce niżli in-
né ciało / á włos żółty / y nád zwyczaj
31 ciénšy / splugáwi ie / bo trąd głowy y
brody iest. ³¹ Ale iesli wyżrzy miejsce
zmázy równe bliskiému ciálu / y włos
czarny: zámkníe go przez siedm dni /
32 ³² á dnia siódmego ogláda. Iesli nie
E przyrośło zmázy / á włos swá bárwę
ma / á miejsce sadzela równe innému

ciálu:

Plaga albo
zaraza.

33 ciálu: ° ogola czlowieká oprócz miey-
34 sca z mazy / y zamkná go przez druga
siedm dni. ° Jesli dnia siódmego wy-
35 żrza áno stoi ° sadzel na swym miey-
36 scu / á nie iest glebszy niżli inné ciáło /
oczysci go / y wymywszy sáty swé czy-
37 sty bedzie. ° Ale iesli po oczyszczeniu
38 wroście zás z maza na skórze / ° nie be-
dzie wiecey patrzył / iesli włos w żółtą
bárwe iest odmieniony ábo nie / bo
39 iáwnie nieczysty iest. ° Ale iesli z maza
stanie / á włosy czarné beda / niechay
wie / że czlowiek iest wzdrowiony / á
40 smiele go czysty niech osadzi. ° Máz
41 albo Tiewiastá / w którego na skórze
42 wkaże sie bialosc / ° ogláda ie káplan /
á iesli naydzie że sie przyciemniessa
bialosc łsiná na skórze / niechay wie że
nie iest trad / ále plána biala / á czlo-
43 wiek czysty. ° Máz z którego głowy
44 włosy láza / łsy á czysty iest : ° á iesli
od czoła włosy mu oblázły / przetyśia
45 ty y czysty iest. ° Ale iesli na łsinie /
46 ábo na przetyśieniu biala albo czér-
wona bárwa sie wkaże / ° á káplan to
wyżrzy / przysadzi mu bez wątpienia
trad / który wrośł na łsinie. ° Kto kol-
wiek tedj bedzie splugawion tradem /
á oddzielon iest zá rozsádkiem ká-
45 plánskim : ° bedzie miał sáty ° rozpro-
té / głowe odkrytá / wsta sáty záfyté /
y bedzie wołał że iest splugawiony y
46 smrodliwy. ° przez wszytek czas póki
jest tredowátym y nieczystym / sam

47 bedzie mieskal zá obozem. ° Szatá su-
48 kienna / ábo plócienna / któraby miała
trad / ° ná osnowie ábo ná watku / ábo
49 wiec skórá / ábo cokolwiek z skóry w-
czyniono / ° iesli bialá ábo czérwona
z maza bedzie zaráżona / zá trad bedzie
miana / y káplanowi bedzie okazana.
50 ° Który ogláda zámknie przez siedm
51 dni : ° á siódmego dnia zás obeżrza-
wszy / iesli wyżrzy że sie rozszerzyło / trad
trwáły iest : ° osadzi sáty bydz nieczy-
sta / y każda rzecz ná której sie naydzie :
52 ° á przetóž bedzie spalona ogniem.
53 ° Lecz iesli wyżrzy że iey nie przybyło /
54 ° roskaze y wymyja to / ná czym iest
trad / y zámknie ono przez druga
55 siedm dni. ° A gdy obaczy że sie pier-
G wsa fábá nie przywróciła / á przecie
nie przyrosło tradu / osadzi zá nieczy-
sta / y spali ogniem / przeto że sie ro-
zlał po wierzchu sáty / ábo po wszy-
56 tkiej trad. ° A iesli przyciemniessym
bedzie miejsce tradu po wypianiu sá-
57 ty / odedze ie / y oddzieli od całego. ° A
iesliby sie dále wkazał ná tych miey-
scách / które pierwéy byly bez mátki /
trad latácy y niestateczny / ma bydz
58 ogniem spalono. ° Jesli wstanie / wy-
myie ono co chedogie iest / wodą po-
59 wtóré / y bedzie czyste. ° Tóe iest zátón
tradu sáty sukienney / y plócienney /
osnowy y watku / y każdego szpetu
skózanego / iáko ma bydz oczyszciona
ábo splugawiona.

Szaty trę-
dowáté.

Dla znaku
złoty y po-
kury.

ROZDZ. XIII.

Mówil PAN
do Moyšesa rze-
kac : ° Tá iest
2 wstawá tredowá-
tęgo / gdy bedzie
miał bydz oczys-
3 sciony. ° Przywio-
4 da go do káplana : ° Który wyszedłszy
z obozu / gdy naydzie że trad iest oczys-
5 sciony / przykaze owemu który sie czy-
6 ści / aby osiárował ° dwu wróblów
żywych zá sie ° które sie iesc godzá / y
drewno cedrowé / y kármázy / y hi-
30p. ° A káże iednego z wróblów osiá-
rować ná naczyniu gliniányim nád
wodą żywą : ° á drugiego żywego z
drewnem cedrowym / y z kármázy-
nem / y z hizopem omoczy we krwi

7 wróblá osiárowanego / ° którą pokro-
pi onęgo który ma bydz oczyszciony
siedm kroć / ° aby był páwne oczys-
8 sciony : y púści wróblá żywego / aby
wleciał ná pole. ° A gdy wypierze cz-
lowiek sáty swé / ogoli wszytkie wlo-
sy ciála / y omyle sie wodą : y oczyscio-
ny wnidzie do obozu / wstáże ° ták / że
by mieskal przed namiotem swoim
9 przez siedm dni / ° á dnia siódmego o-
B goli włosy ná głowie / y brode / y bawi /
y po wszytkim ciele włosy : á omyszy
10 powtóré sáty y ciáło / ° ósmego dnia
weźmie dwa barántki bez mátki / y
owce roczná bez mátki / y ° trzy dzie-
siáté części białéy mátki ná osiáre /
któraby była záczyniona oliwá / á o-
sobno kwarte oliwy. ° A gdy káplan
oczysciáacy czlowieká / postawi go / y
II to wszytko przed P A N E M we

° Oczysci go
H.

° ábo mieszkáé
bedzie zá ná
miotem swo-
im.

° To iest trzy
Gomer, bo
Gomer iest
dziesiąta
część Ephí.
Ex: 29. v. 40

Sposób o-
czyszczenia
czlowi ká
tredowáté
go.

Matt: 8. a 7.
Mar: 1. d 40
Lúc: 5. a 12.

° ábo dwie
práś. H. G.
° H. G.

° To iest z rzeki
ábo z ródki.

Podnieś.

12 dzwiach przybytku świadectwa /
 13 weźmie bąrankę y ofiaruje go za wy-
 14 step / y kwarte oliwy : a ofiarowa-
 15 wszy wszystko przed PANEM / ofia-
 16 rnie bąrankę / gdzie obyczay ofiaro-
 17 wac ofiarę za grzech y całopalenie /
 18 to jest / na miejscu świętym. Jako
 19 bowiem za grzech / tak y za występ-
 20 ek kapłanowi należy ofiarę : Święta
 21 świętych jest. y wziąwszy kapłan
 22 krew ofiary / która ofiarowana jest
 23 za występ / włoży na koniec wchą pra-
 24 wego / tego który się czyści / y na wiel-
 25 kie pąłce prawey reki y nogi : a z
 26 kwarty oliwy wlecie na lewą rękę swą /
 27 y omoczy w nię pąlec prawey reki /
 28 y pokropi przed PANEM siedm-
 29 kroć. a co zostało oliwy w lewey re-
 30 ce / wyleie na koniec wchą prawego /
 31 tego który się czyści / y na wielkie pął-
 32 ce reki y nogi prawey / y na krew któ-
 33 ra wylana jest za występ / y na głó-
 34 we jego. a będzie się za nim modlił
 35 przed PANEM / y uczyni ofiarę za
 36 grzech. Tedy ofiarnie całopalenie / y
 37 włoży je na ołtarz z mokrém ofia-
 38 rami swém / y człowiek porządnie o-
 39 czyściony będzie. Ale jeśli jest wbo-
 40 gi / a nie może reką jego nąleżć tego
 41 co się rzekło : za występ weźmie bą-
 42 rankę na ofiarę / żeby się za nim ka-
 43 plan modlił / y dziesiątą część białey
 44 maki zacyzioney oliwy na ofiarę / y
 45 kwarte oliwy / y pare synogárdic / a
 46 bo dwoie gołąbiat / z których jedno
 47 niech będzie za grzech / a drugie na cał-
 48 opalenie : y ofiaruje ósmego dnia
 49 oczyszczenia swego kapłanowi do
 50 dzwi przybytku świadectwa przed
 51 PANEM. który wziąwszy bąrankę
 52 za grzech y kwarte oliwy / podnieśie
 53 pospołu : y ofiarowawszy bąrankę /
 54 ze krwi jego włoży na koniec wchą
 55 prawego tego który się czyści / y na
 56 wielkie pąłce reki jego y nogi prawey :
 57 a część oliwy nąlecie na rękę swą le-
 58 wą / w której omoczywszy pąlec pra-
 59 wey reki / pokropi siedm kroć przed
 60 PANEM : y dotknie się końca wchą
 61 prawego tego który się czyści / y wiel-
 62 kich pąlców reki y nogi prawey / na
 63 miejscu krwi / która jest wylana za
 64 występ : a ostatek oliwy która jest
 65 w lewey rece wyleie na głowę oczy-
 66 śczonego / aby zań ubłagał PANA :

30 a synogárdic albo gołobie ofiaruje /
 31 jedno za występ / a drugie na całopalenie z mokrém ofiarami swém.
 32 Tę jest ofiarę tředowátę / który
 33 mieć nie może wszystkiego tu oczy-
 34 ściennu swemu. a rzekł P A N do
 35 Mojżesza y do Alarona / rzekł :
 36 Gdy wnidżicie do ziemie Chanáney-
 37 stiey / która ja wam dam w dzierż-
 38 we / jeśli będzie zarażenie trądu w
 39 domie : pódżie ten którego jest dom /
 40 opowiadając kapłanowi y rzecze : Já
 41 koby zarażenie trądu wnidzi mi się
 42 bydź w domu moim. a on przykaze
 43 aby wszystko wyniesli z domu piérwey
 44 niżliby wszedł do niego y oglądał jeśli
 45 jest tředowaty : aby się nie splugawi-
 46 ty wszystkie rzeczy które są w domu : a
 47 potym wnidzie aby oglądał trąd do-
 48 mu : a jeśli wyjrzy na ściánách jego
 49 iakoby dolki bładoscia albo czerw-
 50 noscia śpetné / y głębsie niżli infa-
 51 ściána / tedy wnidzie z domu / y wnet
 52 zámknie je przez siedm dni. a wróci-
 53 wszy się dnia siódmego ogląda je. a
 54 jeśli wyjrzy że przyrosło trądu / kaze
 55 wyłomić kámiennie na którym trąd
 56 jest / y wyrzucić je przed miasto na
 57 miejsce nieczyste : a sam dom ofro-
 58 bąć wewnątrz w około / y wysypać
 59 proch skrobánia przed miasto na
 60 miejsce nieczyste / a kámiennie inne
 61 wprawić na miejsce tych które wy-
 62 brano / y wapnem innym dom potym
 63 kowác. a jeśli potym iako kámiennie
 64 wylamano y proch wyskrobano / y
 65 inszym wapnem potynkowano / w-
 66 sedszy kapłan / wyzralby że się trąd
 67 wrócił / a ściány plánami splugawio-
 68 né / trąd jest trwały / y dom nieczysty :
 69 który wnet rozwał / a kámiennie ie-
 70 go y drzewo / y wszystek proch wyrzu-
 71 ca przed miasto na miejsce nieczy-
 72 ste. a koby wszedł do onęgo do-
 73 mu gdy jest zámkniony / nieczysty
 74 będzie aż do wieczora : a koby
 75 spał w nim y iadł co / wypierze śa-
 76 ty své. a Lecz jeśli wszedszy kapłan
 77 wyjrzy że trądu nie przyrosło w do-
 78 mu potym iako z nowu był tynko-
 79 wany : oczyści go / po wróceniu z
 80 drawia : a na oczyszczenie jego we-
 81 zmie pare wroblów / y diwną ce-
 82 diwego / y karmázyu / y bízopu :
 83 a ofiarowawszy wrobla jednego na

a dam. H.

Oczyści-
nie domu
trędon-
tego.wyś. c. 11.
11. d. 8.
Luc. 2. d. 24.a bo prąga.
H.

51 naczyniu gliniąnym nad wodą żywą/
weźmie drewno cedrowe / y hizop / y
karmazyn / y wróbla żywego / y o-
moczy wszystko we krwi wróbla ofia-
rowanego / y w wodzie żywej : y po-
52 kropi dom siedmkrát / y oczyści ji
tak we krwi wróblowej iako y w wo-
dzie żywej / y w wróblu żywym / y dze-
wie cedrowym / y hizopie / y karmazy-
nie. A puszcząwszy wróbla latać wol-

54 no na pole / będzie sie modlił za dom /
y prawnie będzie oczyszczony. Tenci
55 jest zakon wśelkiego trodu y zaraże-
nia : trodu śat y domów. y bliźny /
56 y wyrzucających sie krost y lśniący
sie plany / y gdy sie na różne barwy
57 odmienia farby. aby sie mogło wie-
dzieć / którego czasu jest iaka rzecz czy-
sta albo nieczysta.

ROZDZ. XV.

KŻEŃ PAN DO
Moyżesza y do A-
aroná / mówiąc :
Mówcie synóm
Izraelowým / y po-
wiedźcie im : Naż
który cierpi nasie

3 nia płynienie / nieczysty będzie. A na
ten czas będzie osądzony / że podległ
tę chorobie / gdy na każdy czas przy-
lgnie do ciała iego / y spieczę sie plu-
4 gawa wilgotność. Każda pościel
na którejby spał / nieczysta będzie / y
5 gdziebykolwiek siedział. Jeśli sie
który człowiek dotknie łóża iego / w-
pierze śaty swé / y sam omywszy sie
wodą / nieczysty będzie aż do wieczo-
6 ra. Jeśli by siedział tam gdzie on
siedział / y ten wymyje śaty swé / a o-
mywszy sie wodą / nieczysty będzie aż
7 do wieczora. Ktoby sie dotknął cia-
ła iego / wymyje śaty swé / a sam omy-
wszy sie wodą / nieczysty będzie aż do
8 wieczora. Jeśli sline takowy czło-
wiek rzuci na tego który czysty jest / w-
pierze śaty swé / a omywszy sie wodą /
9 nieczysty będzie aż do wieczora. Sio-
dło na którymby siedział / nieczyste
10 będzie : y cokolwiek było pod tym /
który płynienie nasienia cierpi / nieczy-
11 ste będzie aż do wieczora. Ktoby no-
sił cokolwiek z tych rzeczy / wypierze
śaty swé : a sam omywszy sie wodą /
nieczysty będzie aż do wieczora. Ka-
12 żdy / kogoby dotknął / który takowy
jest / nie omywszy piérwéy ręk / wypie-
rze śaty swé / a omywszy sie wodą / nie-
12 czysty będzie aż do wieczora. Na-
czyni gliniáne którego sie dotknie /
będzie spluczone : a naczynie dzewia-
13 né będzie wymyte wodą. Jeśli będzie
wzdrowiony ten który takowy niemoc

14 cierpi / naliczy siedm dni po oczyszcze-
niu swoim / a omywszy odzienie y wszy-
tko ciało w wodzie żywej / będzie czy-
sty. A dnia ósmego weźmie pare syno-
gárlie / albo dwoie gołabiat / y przy-
dźie przed oblicze Pánstie / do dzwi-
15 przybytku świadectwa / y da ie kápła-
nowi. Który uczyni edno za grzech
a drugie na całopalenie / y będzie sie
modlił za nim przed P A N E M / aby
był oczyszczon od płynienia nasienia
16 swego. Naż z którego wymidzie na-
sienie złączenia / omyie wodą wszystko
ciało swé / y nieczysty będzie aż do wie-
17 czora. Szate y skóre która będzie
miał / wymyje wodą / y nieczysta be-
18 dzie aż do wieczora. Tiewiaśta z któ-
rą spał / omyie sie wodą / y nieczysta
19 będzie aż do wieczora. Tiewiaśta któ-
ra co miesiąc cierpi płynienie krwi /
przez siedm dni będzie odlaczona.
20 Każdy kto sie iey dotknie / będzie nie-
21 czysty aż do wieczora. A na czymby
spalał albo siedział w dni odlacze-
22 nia swego / splugawione będzie. Kto
by sie dotknął łóża iey / wpiérze śaty
swé : a sam też omywszy sie wodą / nie-
23 czysty będzie aż do wieczora. Wśel-
kiego naczynia na którymby ona sie-
działa / ktoby sie kolwiek dotknął / w-
pierze śaty swé : a sam omywszy sie
wodą / nieczysty będzie aż do wieczo-
24 ra. Jeśli by spał z nią / naż czasu
krew miesięczną / nieczysty będzie
przez siedm dni : y wśelka pościel na
25 którejby spał nieczysta będzie. Tiew-
iaśta która cierpi przez wiele dni pły-
nienie krwi nie na czas miesięców /
albo która po miesięcznej krwi pły-
nąć nie przestaje / póki podległa téy
niemocy / nieczysta będzie iakoby by-
26 ła czasu miesięcznego. wśelka po-
ściel na którejby spalał / y naczynie na
którymby siedział / splugawione be-

O mężu na
sienia pły-
nienie cier-
piącym.

Wszystek
raz do iędzy
H.

Ofiarne.

nasieniem
splugawione
H.

miesięczną
krew płynie
nie.

O niewie-
ście mie-
siace cier-
piący.

miesięczną
krew płynie
nie.

H.

Y oczyszcza
H.
od płynienia
H.

wys: 10 a 12.
Nawyszy
kapłania-
ko, y kie-
dy, ma w
chodzić do
świątyni
Exo: 30 b 10:
De Zyd: 9 b 7

To było raz
w rok między
cał sepembrą

Świąt. H.

Ieden na
PAN a
drugi na ko-
zła wypu-
szającego. H.

27 dżie. Ktokolwiek sie ich dotknie / wy-
pierzże świątynię swą: a sam omywszy sie
28 wodą / nieczysty będzie aż do wiecz-
ra. A jeśli sie zaślano wi krów / y prze-
stanie płynąć / naliczy siedm dni czy-
29 ścięcia swego: a ósmego dnia ofia-
ruie za sie kapłanowi pare synogar-
lic / albo dwoie gołąbki do dziwi przy-
30 bytku świadectwa: Który iedno w-
czyni za grzech / a drugi na całopale-
nie / y będzie sie modlił za nie przed
Pánem / y za płynienie nieczystości

31 iey. Przetoż nauczać będziecie syny
Izraelowe / aby sie strzegli nieczysto-
ści / y nie pomarli w plugaśtwach
swych / gdyby splugawili przybytek
32 mój / który jest między wami. Tenci
jest zakon tego / który cierpi płynienie
nasienia / y który sie plugawo sprawa
33 z nierządzą / y która nieścienych
czasów bywa wyłaczona / albo która
wstawić ma krwią płynie / y człowie-
ka któryby spał z nią.

dlu plu-
gastw. H.
miejskanie
more. H.

Y z kogo wy-
chodzi nasie-
nie. H.

ROZDZ. XVI.

MÓWIŁ PAN do Mojżesza po
śmierci dwu sy-
nowów Aronow-
wych / kiedy ofia-
ruie cudzy ogień
zabici są: y przy-
kazał mu / mówiąc: Mów do Aaro-
na brata twego / aby nie każdego cza-
su wchodził do świątyni / która jest
za zasłoną przed wblagalniz / która
jest nakryta skrzynią / aby nie umarł /
(bo w obłoku ukazować sie będzie nad
wyróżniczą) / aż to pierwszy wezmi-
nie: Cielca za grzech ofiaruie / a barana na
całopalenie. Oblecze sie w szate lnia-
ne / a wbraniem lniąnym odkryje ko-
no: opasze sie pasem lniąnym / a czap-
kę lniąną weźmie na głowę: bo te są
ty są święte / w które wstąpić / omy-
wszy sie oblecze sie. A przymie od
wstąpienia zgrumadzenia synów Iz-
raelowych dwu kozłów za grzech / a
iednego barana na całopalenie. A
gdy ofiaruie cielca / y modlić sie be-
dżie za sie y za dom swóy / dwu ko-
złów postawi przed PANEM we
dziwiach przybytku świadectwa: y
puszczy na obudwu łosy / ieden
PAN y drugi kozłowi wypuszczal-
nému / którego los wynidzie PAN y
ofiaruie go za grzech: a którego na
kozła wypuszczalnego / postawi go ży-
wego przed PANEM / aby uczynił
modlitwę nad nim / a wypuścił go na
puszcza. To rozządzenie odprawiały
ofiaruie cielca / a modląc sie za sie y
za dom swóy / ofiaruie go: a wzię-
wszy kadzidło / którego węglem zarzy-
skły napełnił ołtarz / y nabrawszy re-

13 ka / przyprowadzą kadzidła wonne
na zapal / wnidzie za zasłone do swia-
tyni: aby nakładły na ogień won-
ności / mgła ich y para okryła wyro-
cznicę / która jest nad świadectwem /
14 a nie umarł. Weźmie też krwie ciel-
cowey / y pokropi palcem siedm kroć
przeciw wblagalniz na wschód stón-
ca. A gdy zabije kozła za grzech lu-
du / wnieście krw tego za zasłone / i-
to jest przykazano o krwi cielcowey /
aby pokropił przeciwko wyróżniczy /
15 a oczyszcil świątynię od nieczystot
synów Izraelowych / y od przestę-
pstwa ich / y wszystkich grzechów. We-
dle tego obzędu uczyni przybytkowi
świadectwa / który rozbity jest między
nimi w posrodku plugastw mieska-
nia ich: Żaden człowiek niechay nie
17 będzie w przybytku kiedy nawyszy ka-
plan wchodzi do świątyni / aby sie
modlił za sie y za dom swóy / y za wsy-
tko zgromadzenie Izraelkie / póki nie
wynidzie. A gdy wynidzie do ołta-
rza / który jest przed PANEM / niech
sie modli za sie / a wzięwszy krw ciel-
cową y kozłową / niech ją wyleje na
19 rogi tego wokoło / y kropiąc pal-
cem siedm kroć / niech si oczyszcil / y po-
święci od nieczystoty synów Izraelo-
wych. A gdy oczyszcil świątynię / y
20 przybytek / y ołtarz / tedy niech ofiaruie
kozła żywego: a włożąwszy obiedwie
21 rece na głowę jego / niechay wyzna
wszystkie nieprawości synów Izraelo-
wych / y wszystkie występki y grzechy
ich: któremi przeklinając głowę jego /
wypuści go przez czołowieka / a nago-
22 wanego na puszcza. A gdy zamiesie
kozła / y wszystkie nieprawości ich do zie-
E mie pustey / a będzie puszczone na pusty-
ni / wróci sie Aaron do przybytku

z włączonęgo
H.

Skrzynia
świadectwa.

Luc: 12 10.

Abu przywie-
dźcie.
Kozłowi wy-
puszczalni.
Właśna fi-
gura Pana
Chrystusa,
bo kozłowi
iako miał
grzechy no-
sici?

świadectwa

24 świadectwa / a złożysz sę w sę / w któ-
ré pierwszy był obleczony / gdy wcho-
dził do świątyni / y tam ie zostawi-
25 wsy / omyie ciało swe na mieyscu
świątym / y oblecze sie w sę swe. A
26 potem gdy wyszedł ofiarne całopa-
lenie swoje y pospółstwa / będzie sie
modlił tak za sie iako y za lud : a tóy
który iest ofiarowany za grzechy / spa-
27 li na oltarzu. On zaś który wypuści
kozła wypuszczalnego / omyie sę w sę
y ciało wodą / y tak wnidzie do obo-
28 zu. A ciela y kozła które za grzech
były ofiarowane / y których krew wnie-
siona iest do świątyni / aby sie wy-
konalo oczyszczenie / wyniosą precz za
29 oboz / y spalą ogniem / tak stóy iako
mieso ich y gnóy ich. A ktobykol-
wiek ie spalił / omyie sę w sę swe y cia-
30 lo wodą / y tak wnidzie do obozu. A
będzie wam to za wstawa wieczna :
Miesiąca siódmego / dziesiątego dnia

miesiąca trącić będziecie dusę wá-
sę / y żadney roboty czynić nie będzie-
cie / bądź obywatel / bądź przycho-
dzić / który gościem iest między wá-
mi. Tego dnia będzie oczyszczenie
wásę y ochodzenie od wszystkich
grzechów waszych : przed PANEM
będziecie oczyszczeni. Bo Szabat od
poczynienia iest / y trącić będziecie du-
sę wasę wstawa wieczna. A oczy-
ścić będzie kapłan / który iest pomá-
żany / y którego rece są poświęcone / a-
by kapłanski urząd sprawował miá-
sto oycá swego : a oblecze sie w sę
lnianą y w odzienie święte / y oczyści
świątynię / y przybytek świadectwa / y
34 oltarz / kapłany też y wszytek lud. A
będzie wam to za wstawa wieczna /
abyście sie modlili za syny Izraelowe
y za wszystkie grzechy ich raz w rok.
Uczynił tedy Moyses iako mu PAN
był przykazał.

Figura do
roznę po
kuty y spo-
wieki.

na oczyszcze-
nie synów I-
zraelowych
za grzechy
ich, H.

ROZDZ. XVII.

1 Mówił PAN
2 do Moysesá mó-
wając : Mów A-
3 aronowi y synóm
4 iego / y wszystkim
5 synóm Izraelowým
mówiąc do nich :
Ta iest mowa / którą PAN rozkazał /
mówiąc : Każdy człowiek z domu
Izraelowego / iesli zabije wolu ábo
owce / ábo kozę / w obozie ábo za obo-
4 zem / á nie ofiarne v dzwi przybyt-
ku ofiary PANV / krew winien be-
dzie : iakoby krew wylał / tak zginie z
5 posrzedku ludu swego. Przetoż ka-
planowi ofiarować maia synowie I-
zraelowi ofiary swe / które zabija ná
polu / aby były poświęcone PANV
przededzwiami przybytku świadec-
twa / a niech ie ofiarują za ofiary za-
6 pokojné PANV. A wyleie kapłan
krew na oltarz PANSKI v dzwi
7 przybytku świadectwa / y spali tóy ná
wonność wdzięczności PANV : a
8 żadna miara wiecy nie beda ofiaro-
wac ofiar swych czartóm z ktorými
cudzołożyli. Wstawa wieczna będzie
im / y potomkóm ich. A do nich rze-
czesz : Człowiek z domu Izraelowego
y z przychodniów którzy gościami są v

9 was / który ofiarne całopalenie ábo
ofiary / á do dzwi przybytku swia-
dectwa nie przywiedzie ię / aby była
ofiadowana PANV : zginie z ludu
10 swę. Człowiek każdy z domu Izrae-
lowę y z przychodniów którzy gośc-
mi są między nimi / iesli by iadł krew /
zatrwardze twarz moie przeciw duszy
iego / y wygubie ię z ludu ię / bo du-
11 sá ciela we krwi iest : a iam ię dał
wam / abyście miá na oltarzu oczy-
ścić za dusę wasę / á krew była ná
12 oczyszczenie dusze. Przeto zem rzekł
synóm Izraelowym : żadna dusá z
was nie będzie iadła krwi / ani z przy-
13 chodniów którzy gościami są v was.
Człowiek którykolwiek z synów I-
zraelowych / y z przychodniów którzy
gościami są v was / iesli łowem ábo
ptáśnictwem wchwyci zwierzá ábo
ptaká / które sie iesc godzi : niechay
wyleie krew z nieg / á okryie ię ziemią.
14 Dusá bowiem każdego ciela we
kwi iest : przeto zem rzekł synóm Izra-
elowym : krew wszelkiego ciela iest
nie będziecie / bo dusá ciela we krwi
15 iest : a ktokolwiek by ię iadł / zginie.
Dusá ktoraby iadła zdechline ábo
co wchwyconego od bestii / tak z oby-
watelów iako y z przychodniów / omy-
ie sę w sę swe / y sam siebie wodą / y nie-
czysty będzie aż do wieczora / y tym po-

roznie-
wam sie ná
Hebr.
roieft, żywor
świerzcia
nawiecy we
kwi iest, bo
bez niey gi-
nie.
Krwie iest
zakazuie
zydóm.

Ge. 9. 24.
wysię 7.
c. 26.

do Zyd. 13.
b 11.

Niz. 21. c. 27.
Święto o-
czyszczenia
od grze-
chów raz
do roku.

Ofiary tyl-
ko v dzwi
przybytku
maia być

rozumiey
ná ofiarę.

człowieka
zabił, Hebr.

Ofiara nie
ma być
czartóm.

16 rzadkiem estanie sie czystym. ¹ Lecziesli nie omyie sat swychy ciála / ² po-
niesie nieprawość swoie.³ będzie kara
ny.Dusza bydlę-
ca.14 *Dusza każdego ciála we krwi jest. Dusza tu zowie żywot ten / którym żyje ciála : bo żywot ten cielesny / nawieczny jest we krwi która żyje ciála : y przetoż też w żydowskim / Deut. 12. mówi / Krew jest duszą / to jest / ma w sobie duszę / albo żywot ciála. A teni żywot kończy się śmiercią. O tey duszy mówił No postół w Dziejach / C. 20. Nie czynie dusze mo-
tey droższey niż mnie. Kedy położył się był go-
tów umrzeć za Ewangelia S. Znaczy też duszą*w człowieku / niż nie ten żywot bydetóm po-
dobny / który śmiercią się kończy / ale Duchá
który po śmierci zostaje / a ten może być bez
krwi y bez ciála / bo jest niesmiertelny / iáko
mąż Gen. 2. y ten bywa niesiony od Anio-
łów na tóno Abrahamowé / v Luk. 16. y o tym
rzekł Pan : Dzisiaj będziesz zemna w raju. v
Luk. 23. y ten Pan Chrystus na krzyżu w ręce
Bogu oycu oddał / August. q. 57. sup. Levit.
Ale tey dusze Nowożerzeńcy niechcą / wola-
one bydleć / która umiera.Dusza czło-
wiecza.

ROZDZ XVIII.

Małżeń-
stwa które
w zakonie
są kazane.1 **J**EST PAN DO
2 *Mozesza / mó-
wiac : ¹ Mów sy-
nóm Izraelowým :
y rzeczesz do nich :
Ja PAN Bóg
was : ² Według o-
byczajów ziemi Egiptskiej w której-
ieście mieszkali / czynić nie będziecie :
y według obyczajów ziemi Chananej-
skiej / do której ja was wprowadzę /
nie będziecie czynić / ani w ustawach
ich chodzić będziecie. ³ Czynić będzie-
cie sady moje y przykazania mego
strzedz y chodzić w nim będziecie : ja
PAN Bóg was. ⁴ Strzeżcie praw
moich y sądów / które człowiek pel-
niąc żyć będzie w nich. Ja PAN.
5 ⁵ Zaden człowiek do bliźni-
cy swej nie przystąpi / aby odkrył sro-
motę iey. Ja PAN. ⁶ Sromoty oyc-
ca twego / y sromoty matki twej nie
odkryjesz : matka twoja jest / nie od-
kryjesz sromoty iey. ⁷ Sromoty żony
oycy twego nie odkryjesz : bo sromo-
ta oycy twego jest. ⁸ Sromoty sio-
stry twej z oycą albo z matką / która w
domu / albo gdzie indziej wrodzona
jest / nie odkryjesz. ⁹ Sromoty córki sy-
na twego / albo wnuczki z córki twej
nie odkryjesz / bo sromota twoja jest.
10 ¹⁰ Sromoty córki żony oycy twego /
która wrodziła oycu twemu / a jest sio-
strą twoją / nie odkryjesz. ¹¹ Sromoty
siostry oycy twego nie odkryjesz : bo
ciála jest oycy twego. ¹² Sromoty sio-
stry matki twej nie odkryjesz / przeto
że ciála jest matki twojej. ¹³ Sromo-
ty siostry twego nie odkryjesz / ani przy-
stąpisz do żony iego / która cie powi-
nowactwem dosięga. ¹⁴ Sromoty*16 niewiaſtki twojej nie odkryjesz / bo
jest żoną syna twego : ani odkry-
jesz sromoty iey. ¹⁷ Sromoty żony brá-
tá twego nie odkryjesz / bo sromota
bratá twego jest. ¹⁸ Sromoty żony
twojey y córki iey nie odkryjesz. Córki sy-
na iey / y córki córki iey nie weźmiesz /
abyś miał odkryć sromotę iey : bo ciála
iey są / a takie złączenie káżródz-
two jest. ¹⁹ Siostry żony twojey na na-
łożnictwo przy nię nie weźmiesz / ani
odkryjesz sromoty iey / póki ieseze ona
żywa. ²⁰ Do niewiaſtki która cierpi przy-
rodzoną chorobę / nie przystąpisz / ani
odkryjesz sromoty iey. ²¹ Z żoną bli-
źniego twego spać nie będzieś / ani
się nasienia zmieszaniem splugawisz.
22 ²² Z nasienia twego nie dasz aby ie o-
fiarowano bálwanowi / Moloch / ani
splugawisz imienia Boga twego.
23 ²³ Ja PAN. ²⁴ Z mężczyzną nie złączay
się złączeniem niewieścim : bo bzyd-
kość jest. ²⁵ Z żadnym bydłem nie
złączysz się / ani się z nim splugawisz.
26 ²⁶ Niewiaſtká niech niepodlega bydle-
ciu / ani się złącza z nim : bo haniebna
złość jest. ²⁷ Ani się plugawcie temi
wsytkimi rzeczami / któremi się plu-
gawili wszyſcy naródowie / które ja
wyrzuce przed obliczem waszym / y
któremi jest splugawiona ziemia / któ-
rej ja złości nawiedze aby wyrzuciła
obywatele swoie. ²⁸ Strzeżcie usta-
w moich y sądów / a nie czynicie ze wszech
tych bzydkości / tak obywatel iáko
mieszkaniec który gościem jest w was.
29 ²⁹ Albowiem te wszytkie bzydkości czy-
nili obywatele ziemi / którzy byli przed
wami / y splugawili ją. ³⁰ Przetoż strze-
żcie aby y was także nie wyrzuciła / gdy
byście tym podobne rzeczy czynili / iá-
ko wyrzuciła naród który był przed
wami. ³¹ Wſzelka dusza która by co w-³² to jest po ś-
mierci żony
twojey niemo-
żesz pojąć cór-
ki iey.³³ to jest dzie-
ci twoich nie
daway bál-
wanowi ná-
ofiarę, Hebr.
niz. 20. 22.³⁴ Niz. 20. c 16

czyniła

Abó odvrze-
du abó od ko-
gá będzie ska-
rany.

Powtórze-
nie ni któ-
rych przy-
kazani.

Świątymi
bądźmy.
wys: II g 44.
1. Petr: I. c.
Rozdz. 1.
Sabbat.

Ratwo-
chwalestwo.
Ofiary iá-
ko pozys-
wać.

Według do-
brzej woli
wółskij ofiaru-
jęcie iá. H.

pomazany.

Karanie za
nieprawość.
Śnino.
miz: 23 d 22.

Kradzież.
Kłamstwo
Niezłapie-
rajcie. H.
Krywo-
przysię-
stwo.

Exo: 20. b 7

Potwara.

Abó nie czyni
krzywdy bli-
źniemu swo-
mu. H.

Ecc: 10. a 6

Najemnik

Deu: 24 c 14

Głuchy.

Slipy

Tob: 4. c 15.

Sad.

Deu: I. c 17.

16. d 19.

Odmów cía.

czynił z tych brzydlivości / zginię z
pośród ludu swego. Strzeżcież
mandatów moich. Nie czynicie co

czynili ci / co przed wami byli / a nie
plugawcie się w nich. Ja PAN
Bóg was.

ROZDZ. XIX.

30 P O W I E D Z I A L PAN DO
MOYSESA mó-
wić: Mów do
wszego zgroma-
dzenia synów I-
sraelowych / y rze-
czesz do nich:

3 Świetými bądźcie / bom ja Świety
jest PAN Bóg was. Każdy się bój
oycą swego y matką swą. Sabbá-
tów moich strzeżcie. Ja PAN Bóg
was. Niezwracajcie się do bálwa-
nów / ani Bogów litych sobie czynicie.
5 Ja PAN Bóg was. Jeśli ofiaro-
wać będziecie ofiarę zapokojną P A-
6 N V / aby była wblagalna: tegóž
dnia którego będzie ofiarowana / be-
dziecie ją iść y dnia drugiego: A co-
kolwiek zostanie do dnia trzeciego / o-
gniem spalicie. Jeśli kto po dniu
7 dnia będzie iadł z nię / przekletý be-
dzie y winien nieubożności. A po-
8 nieście nieprawość swoję / bo swięte
PANSKIE pomazał / y zginię duszą
9 oną z ludu swego. A gdy żać będzieś
zbożę z ziemi twojej / nie będziesz go-
10 lilł ziemi aż do gruntu: ani pozosta-
łych kłosów zbierześ. Ani w winni-
cy twojej gron y iągód wpadających
11 zbierześ / ale w bogim y gościom ná-
zbieranie zostawisz. Ja PAN Bóg
was. Nie będziecie czynić kradzie-
12 ży / Nie będziecie kłamać / Ani be-
dzie oszukiwał żaden bliźnię swego.
13 Nie będziesz krzywoprzysięgał w i-
mie moie / y nie splugawił imienia
Boga twego / Ja PAN. Nie be-
dziesz kładł potwarzy / ná bliźnię
twego / ani go gwałtem scisniesz.
14 Nie zmieszka piaca najemniká twe-
go w ciebie aż do zarania. Nie be-
dziesz zlorzeczył głuchemu / ani przed-
15 ślepym nie będziesz kładł zarady: á-
le się będziesz bał PANA Boga twe-
go / bom ja jest PAN. Nie będziesz
16 czynił nieprawości / ani niesprawie-
dliwie sádzić będziesz. Nie pátz ná
osobę w bogiego / ani cził twarzý mo-
żnego / sprawiedliwie sádz bliźniemu
twemu. Nie będziesz potwarca / ani

podszuwaczem między ludem. Nie
będziesz stał przeciw krwi bliźnięgo
17 twego. Ja PAN. Nie mięć w nie-
namisici brata twego w sercu twoim /
18 ále go iáwnie karz ábys nie miał grze-
chu dla niego. Nie szukaj pomsty /
ani pámietac będziesz krzywdy sąsiá-
19 dów twoich. Będzieś miłował przy-
iáciela twego iáko sam siebie. Ja
PAN. Prawo moich strzeżcie. Wy-
dłecia twęć nie spuszczaý zbydlety ro-
dzáin inszego. Kóley twojeý nie osie-
20 way rozmaitym nasieniem. Szá-
ty która ze drwu rzeczy jest utkána /
nie obleczesz. Cziłowięć iesliby spał z
niemiásta złączeniem nasienia / któ-
raby była niewolnicą / choć ná wyda-
niu ále nie okupioną / ani wolnościá
21 dárowaną: oboje ubici będą / y nie
umrą / ponieważ nie była wolná. á
22 zá wystepęć swóý ofiaruie PAN V y
dzwi przybytku świádecstwa bárá-
ná: y będzie się káptan modlił zań /
y zá grzech iego przed P A N E M / á
23 będzie mu záś miłosćiw / y odpuszczo-
ny grzech będzie. Gdy winidziecie do
ziemi / y nászczepicie w nię drzewá
rodzaynego / óderzniecicie iáko rzecz-
24 nieczystá: owocé które rodzą przez
trzy láta / nieczyste wam będą / ani ich
iesć będziecie. Ale czwartego roku
wfselki owoc ich / będzie poświęcony
25 chwalebny PAN V. A piátého ro-
ku będziecie iesć owoc / pozbiéráwsi
iábłká które z siebie dáją. Ja PAN
26 Bóg was. Nie będziecie iesć ze
krwi. Nie będziecie wóżyć / y snów
27 nie będziecie przestrzegac. Ani w ko-
ło będziecie strzydz włosów / ani bro-
28 dy golić będziecie. A zá wmatłego
F nie będziecie rzezac ciáá wáfego / ani
znákówtáctich / ani piátá sobie czynić
29 będziecie. Ja PAN. Nie dáway ná
wfszecznosć cóřci twojej / aby się nie
splugawiłá ziemiá / y nie nápełniłá się
30 grzechem. Sabbátów moich strze-
żcie / á swiętnicé moieý bójcie się. Ja
31 PAN. Nie stániaýcie się do czáro-
wników / ani się wieszczów ni oczpy-
32 tacyć / ábyscie się przez nie splugawi-
li. Ja PAN Bóg was. Przed głowá
śedziwą powstan / á cził osobę stá-

Nie bádł
przyczyna zá-
bicia bliźnię-
go, Hebr.
2 Ioa: 2. b 11
y 3. c 15.
H.

Pomstá.
Luc: 17. a 3
Ale H.
bliźnię, G.
Mat: 5. g 44
22. d 40.
Rzy: 13. c. 9.

Rola.
miśánym
Száta
iáko zwel-
ny y ze lnu.
H.

nie do śmier-
ci,

Pierwsé
owoc.

w nieobrze-
żaniu. H.

ku chwale,
Hebr.
y sami go Le-
witowie iesć
będą.

aby się wam
rozmnożył
owoc iego, H.

Wróski.
czásów nie
pátzaycie
ábo nie prác-
ykujcie, H.

Włosy.
Umarty.
Córka.

Czary.

Stary.

Sad.
Wagá.
Lokiet.

Ogrzechach
które są
miercia
mają być
karane.
wyszły 18.
c. 21:

dzici swi

pokaz
gniewu moy,
Hebr.

Czarowni
cy.

do prakry-
karzów.
obrusze sie
gniewem,
Hebr.

1. Petr. 1:
c. 15.

Rodicom
stordczas
iacy.

Exo. 21. c.
16.

Mat. 15. a 4.
Mar. 7. b 10.

Cudzołoz
two

Ion. 8. a 5.
Deu. 22.
d 22.

Niczyfio
tyrozmia
te.

33 régo : á bôy sie PANA Boga twé-
go. Jam iest PAN. ³ Bedzieli przy-
chodzien mieſtkał w ziemi wáſey /
34 á bedzie przebywał między wami :
nie wragaycie mu : ⁴ ále niech be-
dzie między wami iáko obywatel :
y bedziecie go miłowac iáko ſami ſie-
bie : bôſcie y wy byli przychodniánni
w ziemi Aegyptſkiej. Ja PAN Bóg

35 wáſ. ⁵ Nie czyncie nic przewrotnego
w ſadzie / w práwidle / w wadze / y w
36 mierze. ⁶ Szale ſpráwiedliwe / y ró-
wne niech beda gwichry / ſpráwiedli-
wy kórzec / y kwarty ſpráwiedliwe. Ja
PAN Bóg wáſ / którym was wy-
37 wiódł z ziemi Aegyptſkiej. ⁷ Strzeż-
cież wſzego przykazania mego y w-
ſech ⁸ ſadow / á czyncie ie. Ja PAN.

Miané.
Szale.
Korac.
Kwarty.

prawe.

ROZDZ. XX.

1 **N**owil PAN
do Moyſesa / mó-
wiaci : To powieſz
synóm Izraelo-
wym : Człowiek z
synów Izraelo-
wych / y z przycho-

2 dniów który mieſtkał w Izraelu /
¹ iesliby który dał z nasienia ſwego
bátwánowi Moloch / śmiercią niech
vmrze : lud ziemi wſtátnie go.

3 ² Aia ³ ſtáwie twarz moie / przeciwko
temu : y wytnie go z poſrzedku ludu
iego / przeto że dał z nasienia ſwego
Moloch / y ſplugáwił ſwiątnice mo-
ie / y zmazał ſwiete imie moie. ⁴ A ies-

4 liby lud ziemi / nie dbájac y iáko by
lekce porwáżájac roſkazanie moie /
wypuſcił człowieka / który z nasienia
ſwego dał Moloch / áni by go chciał
zabić / ⁵ ſtáwie twarz ſwa przeciw o-

5 nemu człowiekowi / y przeciw powi-
nowáctwu iego / y wytnie y ſámego y
wſyſtich którzy mu przyzwolili áby
cudzołóżył z Moloch / z poſrzedku
ludu iego. ⁶ Duſá która by ſie ſtóni-

6 lá do czarowników / y ⁷ wieſzczów / y
cudzołóżyłaby z nimi / ⁸ poſtáwie
twarz moie przeciw iey / y wygládz-
ie z poſrzedku ludu iey. ⁹ Poſwiacay-

7 cie ſie á bádźcie ſwietymi / bom ia iest
PAN Bóg wáſ. ¹⁰ Strzeżcie przy-
kazania mego / á czyncie ie : Ja PAN /
który was poſwiacam. ¹¹ Ktoby zło-

8 rzeczyl oycu ſwemu ábo mátcie / śmier-
cią niechay vmrze : oycu y mátcie zło-
rzczył / krewo iego niech bedzie ná
nim. ⁹ Iesliby kto cudzołóżył z żoną

10 drugiego / á cudzołóſtwa ſie dopuſcił
z żoną bliźniego ſwego / śmiercią nie-
chay vmrzá y cudzołóžnik y cudzołó-
žnica. ¹² Ktoby ſpał z mácochą ſwo-
ią / á odkrylby ſromote oycá ſwego /

12 niechay oboie śmiercią vmrze : krewo
ich niechay bedzie ná nich. ¹³ Iesliby
kto ſpał z niewiaſtką ſwoią / oboie nie-
chay vmrze / bo hániebna złoſć po-
pelnili : krewo ich niech bedzie ná nich.

13 ¹⁴ Ktoby ſpał z mezczyzną złączeniem
niewieſćim / obádwa hániebna złoſć
zbroili : śmiercią niechay vmrzá : krewo
ich niechay bedzie ná nich. ¹⁵ Ktoby

14 C poiąwſy żónę córke / poiął mátkę
iey / hániebna złoſć zbroil : żywo z ni-
mi bedzie gozał / nie zoſtánie ták wiel-
ki grzech w poſrzedku was. ¹⁶ Ktoby

15 ſie z bydleciem y zwierzęciem złączył /
śmiercią niechay vmrze : zwierze téż
zábijcie. ¹⁷ Niewiaſtá która by podle-
glá któremu kolwiek bydleciu / poſpo-

16 tu z nim bedzie zabita / krewo ich niech
bedzie ná nich. ¹⁸ Ktoby kolwiek poiął
ſioſtre ſwą / córkę oycá ſwego / ábo
córkę mátki ſwey / y wyżrzalby ſromo-

17 te iey / y onáby widziála ſromote brá-
tá ſwego / ſproſiła rzecz vczynili : zá-
bici beda przed oczymá ludu ſwego /
dla tego / że ſromote ſwa ieden dru-

18 giemu odkryli / y ponioſa niepráwoſć
ſwoie. ¹⁹ Ktoby ſpał z niewiaſtką w ply-
nieniu mieſiecznym / y odkrylby ſro-

19 D mote iey / y onáby otworzyła ſródło
krewie ſwoiey : oboie zabici beda z po-
ſrzedku ludu ſwego. ²⁰ Sromoty ²¹ ſio-

20 ſtry mátki twoiey / y ſioſtry oycá two-
go nie odkryieſ : ktoby to vczynił / ſro-
mote ²² ciála ſwego obnáżył / ponioſa
oboie niepráwoſć ſwoie. ²³ Ktoby

21 ſpał z żoną ſtryi ábo wuiá ſwego /
y odkrylby ſromote krewnoſci ſwo-
iey / ponioſa oboie grzech ſwoy : bez-
dzieci vmrzá. ²⁴ Ktoby poiął żónę brá-

22 tá ſwego / czyni rzecz która ſie niego-
dzi : ſromote brátá ſwego odkrył / bez-
dzieci beda. ²⁵ Strzeżcie vſtaw mo-
ich y ſadow / á czyncie ie : áby y was
nie wyrzuciła ziemiá do której macie
wſtáć / y mieſtkać. ²⁶ Nie chodźcie w

wyszły 18.
d 23.

ciotka

krewny
ſwy, Hebr.

H.

vſtás

24 wstawać narodów / które ia wypę-
dze przed wami. Wszystko to bowiem
E czynili / y zbrydżiliem sie nimi. / wam
zas powiadam / posiadźcie ziemie
ich / która wam dam w dziedzictwo /
25 ziemie płynąca mlekiem y miodem.
Ja PAN Bóg was / którym was
odłączył od niemych narodów. / Od-
łączyłeś wy też bydło czyste od nie-
czystego / y ptaká czystego od nieczy-
stego / abyście nie splugawili dusz wa-

26 szych / bydlety y ptaki / y wszystkim tym
co sie rucha na ziemi / y którym wam
pokazał bydz nieczyste. / Bedźcie
mi swietymi / bo swiety jestem ia
27 PAN / y odłączyłem was od inszych
ludów / abyście byli moi. / Majz ábo
miewiastá w którychby był duch py-
thonów / ábo wieszcy / smierciá niech
vmrą : kámieniem ie pobiją / krewo ich
niech bedzie na nich.

1. Pet. 1. c 15
Deut. 10.
b 10.

1. Król. 28 b 7
czarnoksięż-
ki.

ROZDZ. XXI.

I
A **N**iekt też PAN do MOYŻESZA :
Mów do kápłá-
nów / synów Aa-
ronowych / y rze-
czesz do nich :
niech sie niemá-
2 że káptan smierciámi sąsiádów swo-
ich / / chyba krewnych á bliskich / to
3 jest / oycá y mátki / y syná y cótki / y brá-
4 tá / y siostry pánni / która nie sła zá
5 majz : / lecz áni kśiążęciem ludu swe-
go nie splugawi sie. / Nie beda golić
6 głowy áni brody / áni na ciełe swym
beda czynić rzezania. / Swietymi be-
da Bogu swému / á nie splugawia
7 imienia tego : ábowiem zapat PAN-
SKI / y chleby Boga swego ofiaruią /
á przetóž swietymi beda. / Tierza-
8 dnice y podtęy wfetecznicie nie póy-
ma zá žone / áni téy która odrzucona
9 jest od mežá : bo poświęcení są Bo-
gu swému / y chleby pokładné ofia-
10 ruią. / Niechże tedy swietymi beda /
B bom y ia Swiety jest PAN / który ie
9 poświęcam. / Káplánska cótká ie-
sliby zástána bylá w nierządzie / y z-
10 gwałciła imie oycá swego / ogniem
bedzie spalona. / Arcykáptan / to jest /
nawietžy káptan między bráćią swo-
ig / ná którego głowe wylany jest ole-
iek pomázania / y którego rece ná ká-
plánsstwo są poświęcone / y obleczo-
ny jest w šaty swięte : / głowy swey
11 nie odkryje / šat nie rozedrze : / y do
žadného vmártłego zgoła nie wmi-

dorykającie
vmártłych, á-
bo grabiąc.

rozumieć
dla vmártłego
ná znak zá-
łoby iáko se-
gyptczyko-
wie, o czym
wysłszy 19.
f 7.
Eze: 44. f. 30
žona ká-
plánska.
wys: 19 f 19.

iáko zwykli
co płaczą
nad vmár-
tym.
ná Zadem
pogrzeb nie
póydie, Hebr

5 Nie beda golić głowy / Nie zářázo-
wáci tu káptanom stárego žátonu / aby žo-
tá głow ábo brody nie golili : ále žeby nie go-
lili ná znak žałoby po smierci powinného
swego : bo chciał Pan Bóg aby káptani ná-

12 dzie. / y oycem swym y mátká nie be-
dzie sie plugawil / / áni wymidzie z
C Swietych / aby nie splugawil Swię-
tnice Pánskiej / bo oleiek swiętego
pomázania Boga tego jest ná nim.
13 Ja PAN. / Pánnie zá małžonke we-
źmie : / lecz wdowcy / y odrzuconey / y
14 plugawey / y nierządnicie nie póymie /
ále pánnie z ludu swego : / aby nie
15 zmięšat plemienia rodžinu swego z
pospolitým człowięciem ludu swego :
bom ia PAN który go poświęcam.
16 / Rzekł PAN do MOYŻESZA / mó-
17 wiąc : / Mów do Aaróná / człowięk z
našienia twego / według domów /
18 którzyby miał žmáze / nie bedzie ofia-
rował chlebá Bogu swému / / áni
19 przystąpi do služby tego : iesli bedzie
20 ślepy / iesli chrómy / iesli máłego nosá
ábo wielkiego / ábo krzywého / iesli
21 złamanéy nogi / iesli reki / iesli gár-
báty / iesli płynących oczu / iesli má-
cy bielmo ná oku / ábo swiętżb wstá-
22 wiczny / iesli párchy ná ciełe / ábo wy-
pukły. / Wšelki któryby miał wáde z
D našienia Aaróná káptaná / nie przy-
stąpi ofiarować ofiar PAN V / áni
22 chlebów Bogu swému : / wšátže be-
dzie požywał chlebá który ofiaruią w
23 swiętnicy. / ále ták / žeby zá žastone
nie wychodził / áni do ołtaržá przyste-
porwał : poniewaž ma wáde / á nie ma
plugawie swiętnice moiey. Ja PAN
który ie poświęcam. / Mówił tedy
24 MOYŻESZ do Aaróná y do synów tego /
y do wšytkiego Izrácla / wšytko co
mu bylo rořřazano.

z swiętnice

Ezech: 44.
f. 22.

Wády ká-
plánskie.

ábo lišáie

insé státeczniejszy byli.

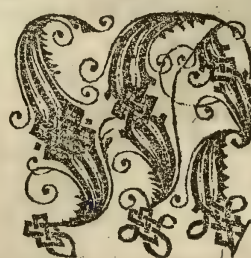
Swietymi beda Bogu swému / Chál-
deyski tłumácz ták przeřláda : Swietymi be-
da przed Pánem Bogiem swoim : / Dobrze to
mówi : Przed Pánem Bogiem swoim : bo często
choćaby nabářižy chcieli / niemoga bydz

swietymi

świetem w oczach ludzkich / którzy pospolicie
złe sądzi / chocia y najlepsze kapłany : a na

ten czas dosyć będzie / swietym bydy przed
Panem Bogiem.

ROZDZ. XXII.

Owił też PAN

do Mojżesza / rze-

cząc: Mów do A-

aroná y do synów

iego / aby sie strze-

gli tych rzeczy /

które są poświę-

coné synów Izraelowych / y nie splu-

gawiali imienia rzeczy mnie poświę-

conych / które oni ofiarują. Ja PAN.

Mów do nich y do potomków ich :

Wszelki człowiek który przystąpi z ro-

du waszego do tych rzeczy które są po-

święcone / y które ofiarowali syno-

wie Izraelowi PANU / w którym jest

nieczystota / zginie przed PANEM.

Ja jestem PAN. Człowiek z nasie-

nia Aarónowego / któryby był tredo-

waty / albo plynieniem nasienia cierpią-

cy : nie będzie iadł z tych rzeczy / które

mi są poświęcone / aż będzie wzdio-

wion. Któryby się dotknął nieczyste-

go od zmarłego / y z którego wycho-

dzi nasienie iakoby złączenia / y któ-

ry się dotyka płazu y czegokolwiek

nieczystego / którego dotknięcie jest

nieczyste : nieczysty będzie aż do wie-

czora / y nie będzie iadł tych rzeczy /

które są poświęcone : ale gdy omyje

ciało swoje wodą / a słońce zajdzie :

tedy oczyszciony / będzie pożynał rze-

czy poświęconych : bo pokarm jego

jest. Zdechliny y wchwyconego od

zwierząt nie będą iść / ani się spluga-

wia nimi. Jam jest PAN. Niechay

strzeżać przykazania mego / aby nie

podlegli grzechowi / y nie umarli w

Świątnicy / gdyby się splugawili.

Ja PAN który je poświęcam.

Żaden obcy nie będzie iadł rzeczy

poświęconych : komornik kapłański y

naieumnik iść z nich nie będą. Ale

którego kapłan kupił / y któryby był

rodzic domu jego / ci będą iść z nich.

Jesli córka kapłańska pójdzie za

ktokolwiek z ludu : z tych rzeczy któ-

re są poświęcone y z pierwoctwem nie

będzie iadła. Ale iesli wdowa / albo

odzucona / y bez dźiatek wróci się do

domu oycá swego : iako pamiątka

zwykła była / będzie iść pokarmy o-

ca swego. Wszelki obcy iść z nich nie

ma wolności. Ktoby z niewiádomo-

ści iadł poświęcone / nádda piątą

część do tego co ziadł / y da kapłano-

wi do Świątnicy. Ani splugawia

poświęconych rzeczy synów Izraelo-

wych / które ofiarują. PANU : by

śladz nie podieli karania za grzech

swój / gdyby iedli poświęcone. Ja

PAN który je poświęcam. A rzeki

PAN do Mojżesza / mówiąc :

Mów do Aaróna y synów jego / y do

wszystkich synów Izraelowych / y rze-

część do nich : Człowiek z domu Izra-

elowego y z przychodniów mieśka-

jących w was / któryby ofiarował o-

fiarę swą / albo śluby pełniac / albo do-

browolnie ofiarując / cobykolwiek o-

fiarował na całopalenie PANU /

aby było ofiarowano przez was / są-

miec będzie bez makuly z wołów / y z

owiec / y z kóz. Jesliby miał wade /

nie ofiarujecie ani będzie przyiemno.

Człowiek któryby ofiarował ofiarę

zapokojnych PANU / albo śluby peł-

niac / albo dobrowolnie ofiarując : tak

z wołów iako z owiec wady niemają-

cę ofiaruje / aby przyiemno było : za-

dnia wada w nim nie będzie. Jesli

będzie ślepe / iesli włómné / iesli bliźne

mające / iesli brodawki albo świętzb-

albo pęcz / nie ofiarujecie ich. PA-

NU / ani palcie z nich na ołtarzu

PANSKIM. Wolu y owce / wcho y

ogon wciawszy dobrowolnie ofiaro-

wać możesz : ale ślub z nich wypeł-

niomy bydy niemożesz. Żadnego zwie-

rzecia / któreby miało albo stąrté / albo

stłuczone / albo wyrznione a wyiete

igderka / nie ofiarujecie PANU / a w

ziemi waszej tego koniecznie nie czyn-

cie. Żreki cudzoziemca nie będzie-

cie ofiarować chleba Bogu wasze-

mu / y cokolwiekby inzego chciał dać :

bo są wszystkie stązone y pomazane /

nie przyjmiecie ich. A mówił PAN

do Mojżesza / mówiąc : Wól / ow-

ca / y kóz / gdy się wrodzą / siedm dni

będą pod cyckiem matki swojej : a o-

smego dnia / y potym mogą bydy o-

fiarowane PANU. Choć to krowa /

choć owca / nie będą ofiarowane ie-

dnego dnia z płodem swym. Jesli

Iako, co, y
kie dy ma
byd ofia-
rowano.

Deu: 15 d20
Ecc: 35. b 8.

Wady
zwierząt
które misie
ich nie go-
dzi ofiaro-
wać.

To jest klo-
snionego albo
wykaptonio-
nego.

To jest, nie
ofiarujecie.
niewierni

Ofiara któ-
ra jest pokar-
m em Bożym.

Którzy nie
mają ias-
dąć rzeczy
poświęco-
nych.

wstrzyma-
wali, rozu-
mię, gdy są
nieczystymi :
iako się wnet
niżę dekla-
ruie.

świstego
mego w rze-
czach. H.

Mad: 17 d15
Eze: 44 g31
Deu: 14. c 21

Coby niebył
kapłanśkiego
rodu.

Za męz ob-
cego. H.

ofiadowac

Abrahamy.
H.
wy: 7. b 15.

czynie co
tego.

Święta ży-
dowski.

Abrahamy-
wiecie zwo-
łania święt
H.
Sábát.

Ex: 12 a 23.
Num: 28 c 16

1.
Piernose
święta Pás-
chy, abo
Wielkono-
cne.

zwolanie
święt. H.

zwolanie
święt. H.

Pierwości
ny zboża.
rozumiły i
czymnne: bo
pszenicne
przynosono
w dzień piąt-
dziesiąt nice.
Exod: 34.
wstanie dnia
przyników.

osiarówac będziecie ofiary za dzieł
czynienie PAN V / aby mogła bydz
30 wblagalna / tegoz dnia ia ziecie / nie
31 zostanie nic do poranku drugiego
32 dnia. Ja PAN. Strzeżcie rostkazan
moich / y czynicie ie. Ja PAN. Nie

ROZDZ. XXIII.

Mówił PAN

do Moyżesza / rze-
kac: Mów sy-
nom Izraelowy /
y rzecześ do nich:

Tę są świętą PAN
SKIE, które be-

3 dziecie zwac świętymi. Szesć dni
będziecie robic: dzień siódmy / że iest
odpoczynienie Sábátu / będzie na-
zwan święty / żadney roboty weń ro-
bic nie będziecie. Sábát PANSKI
iest we wszech miastaniach waszych.

4 Tę są tedy świętą PANSKIE
święte / które obchodzic macie cza-

5 sów swoich. Miesiąc pierwszy
czternastego dnia miesiąca ten wie-

6 czoru Phaze PANSKIE iest: Al pie-
tnastego dnia tego kszyczą wielkie
świato przasinków iest PAN V.
Siedm dni przasinki iesc będziecie.

7 dzień pierwszy będzie wam prze-
chwalebny y święty: żadney roboty
służebniczey weń robic nie będziecie:

8 ale osiarówac będziecie ofiary w o-
gniu PAN V przez siedm dni / a dzień
siódmy będzie chwalebniejszy y ś-
więtysz: y żadney roboty służebniczey

9 nie uczynicie weń. A mówił PAN
10 do Moyżesza rzeżac: Mów sy-

nom Izraelowym / y rzecześ do nich:
Gdy wnidziecie do ziemi / którą ia
wam dam / y pozmiecie zboże: przy-

11 niesiecie snopy kłosów pierwoćiny
żniwa waszego do kapłana. Który
podniesie snopek przed PANEM /
aby przyiemny byl za was drugiego

12 dnia Sábátu / y poświęci go. A re-
go dnia którego poświęcać snopek /
będzie żabit baranek niepokalany ro-

13 czny na całopalenie PAN V. y mo-
kre ofiary z nim będą osiárowané /
dwie dziesiąte części białey maki oli-

wa zacząłmioney na zapal PANSKI /
y na wonność nawdziejczmyśa: a
mokra też ofiara winá czwarta część

plugawcie imienia mego świętego /
abych byl świecon w posrodku sy-
33 now Izraelowych. Ja PAN / któ-
ry was poświęcam / y wywiódlęm
z ziemi Egypckiey / abym wam byl
za Bogá. Ja PAN.

14 hyn. Chleba y prázma / ani krup nie

C będziecie iesc ze zboża / aż do dnia /
którego osiáruiecie z niego Bogu wa-
śemu: Przykazanie iest wieczne w ro-
dzaiach y wszech miastaniach wa-
15 szych. Liczyć tedy będziecie od dru-
giego dnia Sábátu / któregoście o-
siárowali snopek pierwoćin / siedm

16 tegodniów zupełnych / aż do drugie-
go dnia wypelnienia siódmego tego-
dnia / to iest pięćdziesiąt dni: y ták

17 ofiary nową PAN V osiáruiecie / ze
wszystkich miastan waszych dwa chle-
by pierwoćin / ze dwu dziesiątych czę-

ści białey maki kwaszoney / które v-
pieczecie na pierwoćiny PAN V.

18 A osiáruiecie z chlebem siedm bá-
rąnków bez makiuty rocznych / y ciel-
ca iednego z stáda / y dwu baránów /

19 y będą na całopalenie z mokrými o-
siárami swými / na wonność nawdziej-
czmyśa PAN V. Uczynicie też ko-

20 zła za grzech y dwu baránków rocz-
nych ofiary zapożoynych. A gdy ie

21 podniesie kapłan z chlebami pierwo-
ćin przed PANEM / dostaną mu sie

22 na vżytek iego. A nazowiecie ten
dzień przechwalebny y naswietysz:

23 żadney roboty służebniczey weń ro-
bic nie będziecie. Vstawa wieczna

24 będzie we wszech miastaniach y w
rodzaiach waszych. A gdy będziecie

25 żac zboże ziemi waszey / nie będziecie
go przyznac aż do ziemi: ani pozos-

26 tálých kłosów zbierzeć: ale ie vbo-
gim y przychodnióm zostawicie. Jam

27 iest PAN Bóg wasz. A mówił
PAN do Moyżesza / rzeżac: Mów

synóm Izraelowym: Miesiąc sió-
dmego / pierwszego dnia miesiąca be-

dzic wam Sábát / pamiętne / gdy
vderzą w trąby / y będzie nazwany

święty: żadney roboty służebniczey
weń robic nie będziecie / y osiáruiecie

całopalenie PAN V. A mówił
PAN do Moyżesza / rzeżac: Dzie-
siątego dnia miesiąca tego siódmeg
dzień oczyszczenia będzie przechwa-

2.
Pentecost
str. piąt-
dziesiąt ni-
ci jako v-
nas sniz-
tki.
Deu: 16 b 9.
Pierwoćin-
ny chleba
nowego.

osiáruiecie.
Hebr.

Był na pa-
miętko jako
nie danego na
górze Synai.

wy: 19 b 9

3.
Święto
trabienia.
Nu: 29. a 7.

Pamiętne
trabienia.
H. G.

wy: 16 b 9
Nu: 29. a 7.

4.
Święto o-
czyszczenia

Abowblagania. H.
zwolanie
święte. H.
mieć będziecie. H.
ogniść ofiarę. H.
H.

Będziecie od
poczywać. H.

Święto ku
czek albo
namiotów
Scenopes
gig.

zwolanie
święte. H.
ofiarę ogni-
stę. H.
Ian: 4. f37.
v. 1.
Święto z
gromadze-
nia.
które obcho-
dzić będziecie

Cztery świę-
ta Żydowski
miesiąca se-
ptembra.

Przygotow-
anie
lamp.

28 lebnym / y będzie zwan święty: y bez-
dziecie wem dreczyć dusę w isę / y ofia-
ruiecie całopalenie PANV. Wszel-
kie roboty / służebniczy robić nie be-
dziecie czasu dnia tego / bo dzień w-
29 blagania iest / aby wam był miłosier-
PAN Bóg wasz. Wszelka dusza kto-
raby nie była wdreczona tego dnia /
30 zginie z ludzi swoich. A którzyby i-
31 żakolwiek robote robił / zgładze i z
ludu ię. Przetoż nie robić nie be-
dziecie wem: wstawać wieczna będzie
wam / we wszech rodzajach y mieszk-
32 niach waszych. Sábát odpoczynie-
nia iest / y będziecie trapić dusę wa-
33 sę dziewiątego dnia miesiąca. Od
wieczora do wieczora świecić będzie-
34 cie światła wasze. A mówił PAN do
Mojżesza / rzekąc: Mów synóm
Izraelowym: Od piętnastego dnia
35 miesiąca tego siódmego / będzie świe-
ta kuczek siedm dni PANV. Pier-
wszy dzień będzie nazwany przechwa-
lebnym y nasświetly: żadney roboty
36 służebniczy wem robić nie będziecie.
A przez siedm dni ofiaruiecie całop-
palenia PANV. Dzień też ósmy be-
dzie przechwalebny y nasświetly / y of-
37 iaruiecie całopalenie PANV: iest
bowiem zgromadzenia y zebrania: za-
dne roboty służebniczy wem robić
nie będziecie. Tę są święta PAN-
SKIE / które zwąć będziecie nastaro-

24 Miesiąca siódmego I Siódmy ten
miesiąc zymował część naszego Septem-
bra y Oktobra. Którego to miesiąca / żydo-
wie mieli cztery wielkie święta: pierwsze tu
mianune święto trapienia: powiadaia żydzi
iż to było na pamiatke wybawienia Izáka
od śmierci / iako iest Gen: 22. A iż Abrahám
znalazł barana który był za rogi w cierniu w-
wiązł / dla tego w rogów traby na to święto
trabili. Drugie święto było dziesiątego
dnia / oczyszczenia z grzechów przez pokutę: y
tego tylko dnia nawyszy Biskup wchodził

38 niewyszy / y nasświetszymi / y będziecie
w nie ofiarować obiary PANV / cał-
topalenia y mokre ofiary / według o-
byczaiu dnia każdego: okrom So-
bót PANSKICH / y darów waszych /
y które ofiarować będziecie z flubu /
39 albo które dobrowolnie dawać będzie-
cie PANV. Od piętnastego tedy
G dnia miesiąca siódmego / gdy zbier-
iecie wszystkie owoce ziemi waszej /
będziecie obchodzić święta PANV
przez siedm dni / dnia pierwszego y ó-
smego będzie Sábát / to iest odpo-
40 czynienie. A weźmiecie sobie dnia
pierwszego owoce z dzewa napie-
tniejszego / y różki palmowe y ga-
łazki dzewa gestych galezi / y wierz-
biny od pototu / y będziecie się wese-
lić przed PANEM Bogiem waszym.
41 A świecić będziecie światło tego
siedm dni przez rok. Wstawać wiecz-
na będzie w rodzajach waszych. Mie-
siąca siódmego światła będziecie s-
42 wiecić / y będziecie mieszkac w kucz-
kach przez siedm dni. Wszelki kto iest
z rodu Izraelowego / będzie mieszkał
43 w kuczkach: aby się nauczyli potom-
kowie waszy / żem kazał w kuczkach
mieszkać synóm Izraelowym / gdy
44 ie wywiódł z ziemi Egiptskiej. Ja
PAN Bóg wasz. A mówił Mojżesz
o świętach wielkich PANSKICH
do synów Izraelowych.

do świętych świąt / iako masz wyszy 16. y
do żydów 9. i to była figura meki y śmierci
Pana Chrystusowego / przez którą iestemy o-
czyszczeni od grzechów. Trzecie święto / dnia
piętnastego było kuczek przez siedm dni: na
pamiatke onego kiedy na puszy w kuczkach
mieszkali. Czwarte święto / zgromadzenia /
kiedy my wysiedszy z kuczki ósmego dnia / wszy-
scy się zgromadzili do Bościoty / dziekując Pa-
nu Bogu / iż ich do ziemi obiecanej przyprow-
adził.

ROZDZ. XXIII.

1
2
A

1 mówił PAN
do Mojżesza /
2 rzekąc: Przy-
3 każ synóm Izra-
4 elowym / abyć
5 przynieśli oliwy
z dzewa oliwné-
go / przeczyszczy y przeczyszczony / dla
przyprawienia lamp wstawicznie /

3 przed zastoną świadectwa w przy-
bytku przymierza. A będzie ie sta-
wiał Aaron / od wieczora aż do zara-
nia przed PANEM / służba y obze-
dem wiecznym w rodzajach waszych.
4 Na lichtarzu przeczyszczym będzie ie
zawždy stawiał przed obliczem PAN-
5 SKIM. Weźmiesz też białey maki
y wpieczesz z nię dwanaście chle-
bów / z których każdy będzie miał
6 dwie dziesiąte części / z których po-

zwolanie
święte. H.

Abow na-
mi. d. ch.

Abopłacków
Chleby obli-
czności.

B sześciu przeciw drugiemu na sto-
le przyczystym przed PANEM poło-
7 żyj / y włożyj na nie rądzidła naita-
8 śnieyszego / aby był chleb na pamiąt-
kę obiaty PANSKIEY. ¹ Na każdą
sobotę będą ie odmieniać przed P A-
NEM / przyieté od synów Izraelo-
9 wych przymierzem wiecznym : y be-
dą Aaronowe y synowie jego / aby ie ie-
dli na mieyscu świętym : bo święte
10 świętych iest z ofiar PANSKICH
prawem wiecznym. ² A oto wyszedł
syn niewiasty Izraelkiej / którego
miała z mężem Egypcyaninem mie-
dzy syny Izraelowymi / swarzył sie w
11 obozie z mężem Izraelkim. ³ A gdy
zbluźnił imię ⁴ Pánstie y zlorzeczył
mu / przywiedziono go do Moyżesza.
(A zwano matkę jego Salumith /
12 córką Dabry z pokolenia Dan) y w-
sądzono go do ciemnice / ażby sie do-
13 wiedzieli coby roztazał PAN. ⁵ Któ-
ry rzekł do Moyżesza mówiąc : Wy-
14 wiedź bluźnierce za obóz / a niech wo-
C łaż wszyscy którzy słyszeli rece swe na
głowe jego / y niech go wkamionie
15 wszytek lud. ⁶ A do synów Izraelo-

wych mówić będzieś : Człowiek któ-
ryby zlorzeczył Bogu swemu / ponie-
16 sie grzech swóy. ⁷ A który bluznił i-
mie PANSKIE / śmiercią niech v-
mrze / kámiennymi go zabije wszytek
lud / choćby on obywatel / choć przy-
chodzień był. Ktoby bluznił imię
Pánstie / śmiercią niech vmrze. ⁸
17 Ktoby vderzył / y zabił człowieka /
śmiercią niech vmrze. ⁹ Ktoby zabił
18 bydło / da inné / to iest ¹⁰ dusze za dusze.
19 ¹¹ Ktoby ospecil kogokolwiek z sąsia-
dów swoich / iako uczynił / tak mu sie
20 estanie. ¹² Złamanie za złamanie / oko
za oko / ząb za ząb / odda. iaką uczy-
nił zmaże / taką cierpieć będzie mu-
21 siał. ¹³ Kto zabije bydło / odda inśe.
Kto zabije człowieka / będzie karan.
22 ¹⁴ Jednaki sąd niechay będzie między
wami / bądźby przychodzień / bądź o-
bywatel zgrzeszył : bom ia iest PAN
23 Bóg wasz. ¹⁵ A mówił Moyżesz do sy-
nów Izraelowych : y wywiedli one-
go który był zbluźnił za obóz / y zabili
go kámiennymi : A uczynili synowie Iz-
raelowi tak / iako był przykazał PAN
Moyżeszowi.

¹ będzie za
grzech kara-
ny.

² H.
Exo:21. b 12

Gárdło za
gárdło, o-
ko za oko
Mat: 5. f. 39
Exo:21. c. 12
Deu:19. d 21
³ vmrze, H.
to iest ma-
bydło zabije.

ROZDZ. XXV.

1 mówił PAN do
Moyżesza na gó-
rze Sinai / rze-
2 kąc : ¹ Mów sy-
nom Izraelowy /
y rzecześ do nich :
Gdy wnidziecie
do ziemie którą ia wam dam / Sobó-
3 tny Sobotę PANV. ² Sześć lat za-
siawać będzieś pole twoie / y sześć lat
obżynać będzieś winnice twoie / y
4 zbierać owoce iey : ³ ale siódmego ro-
ku ⁴ Sábát będzie ziemi odpoczynie-
nia PANSKIEGO : polá zaśie-
wac nie będzieś / y winnice nie be-
5 dzieś obżynać. ⁵ Co ⁶ sama ziemia
zrodzi / zac nie będzieś : y iągód win-
nych ⁷ pierwoćin twoich ⁸ zbierać nie
będzieś iakoby zbieranie winá : bo
6 rok odpoczynienia iest ziemie. ⁹ ale
wam będą na pokarm / tobie y nie-
wolnikowi twemu / niewolnicy y na-
iemnikowi twemu / y przychodniowi
7 który gościmi są w ciebie : ¹⁰ bydlu
twoe y dobytkowi wszytko co sie zro-

8 dzi będzie ku iedzeniu. ¹¹ Naliczyś też
sobie siedm tygodniów lat / to iest /
9 po siedm kroć siedm / które pospolu
czynią lat czterdziesté y dziewięć : ¹² y
zatrąbisz w trąbę miesiącá siódmé-
go / dziesiątego dnia miesiącá / czasu
vblągania / po wszytkiej ziemi wa-
10 śeý. ¹³ A poświęcis rok pięćdziesiąty /
y oglosis odpuszczenie wszytkim oby-
wateľom ziemie twoiej : abowiém
B ten iest Jubileus. Wróci sie człowiek
do majątności swojej / y każdy sie
11 wróci do domu dawnego : ¹⁴ bo Jubi-
leus iest / y pięćdziesiąty rok. Tłie
będziecie śiac aniżac co sie samo na
polu rodzi / y pierwoćin zbierania wi-
12 ną niezbieracie / ¹⁵ dla poświęcenia
Jubileusa ¹⁶ ale natychmiast ofiaro-
wane iesc będziecie. ¹⁷ Roku Jubile-
usa wróca sie wszyscy do majątności
13 swych. ¹⁸ Gdy co przedas sąsiadowi
swemu / abo kupis v niego / ¹⁹ nie za-
smucay brata twego / ale według li-
14 czby lat Jubileusa kupis v niego / ²⁰ a
według porachowania zboża preda
15 tobie. ²¹ Im więcej zostanie lat po Ju-
bileusu / tym wietśa będzie zaplata :

¹ porachowy
od Septem-
bra.

Jubileus
rok wolno-
ści.

² z polá iest
będziecie v ro-
dny iego, H.

³ abo niepo-
dług jest, H.

Skazanie
bluźnier-
stwa.

⁴ H.

O Sábás
cie roku
siódmego.
Exo:23. b 12

¹ niech odpo-
czynie siódme
go roku.

² odpoczynie-
nie.

³ rozumiéy
bez prace
twojej.
⁴ abo odlicze-
nia twego, H.

**nie rola prze
dal ale owoc.*

17 a im mniej czasu naliczysz / tym taniej
kupno będzie. Czas bowiem zboża
przed tobą. Nie trąćcie bractw z
pokolenia waszego / ale się niech ká-
18 zdy boi Boga swego / bo ja P A N
Bóg was. Czynicie przykazania mo-
C ie / a sądów przestrzegajcie y wypeł-
niajcie je / abyście mogli mieszkać w
19 ziemi bez wszelkiego strachu / a żeby
wam ziemia rodziła wrodzaje swoje
którychbyście używali aż do sytości /
20 nie bojąc się niaźdu od nikogo. A
jeśli rzeczeć: Co będziemy iść sió-
dmego roku / jeśli nie będziemy siać
21 ani zbierać zboża naszego: Dam
wam błogosławieństwo moje roku
śóste / y weźmi wrodzaj trzech lat:
22 A będziecie siać ósmego roku / a be-
dziecie iść stare zboże aż do dziewią-
tego roku: aż się wrodzą nowe / iść
23 będziecie stare. Ziemia też nie będzie
przedana na wieczność: bo moja jest /
a wyście przychodniowie y kmiście
24 moi. przetoż wszelka ziemia ośiadło-
ści waszej pod condicią wykupienia
25 przedana będzie. Jeśli z wbożawsy
brat twój przeda majątność swoję /
a chciałby bliski jego / może wykupić
26 co on był przedał. a jeśli by nie miał
bliskiego / a samby mógł zapłacić na
okup należę: * będą porachowane
27 pożytki od tego czasu iako przedał: a
co zostanie odda temu co kupił / y tak
28 odbierze majątność swoję. a jeśli nie
naydzie reka jego żeby oddał zapła-
te / będzie trzymał kupiec / co kupił /
aż do roku Jubileusza: W nim bo-
wiem każde przedanie wróci się do
Pana / y do dzierzawce pierwszego.
29 A toby przedał dom w murze mę-
skim / będzie miał wolność odkupie-
nia / aż się jeden rok skończy. Jeśli
30 nie wykupi / a rok minie / ten który
kupił / będzie jemu miał y potomkowie
tego na wieczność / a nie będzie mógł
31 być wykupiony ani w Jubileusz. A
le jeśli dom jest we wsi / która nie ma
murów / polnym prawem przedan be-
dzie: jeśli pierwszy nie będzie wykupio-
ny / w Jubileusz wróci się do Pana.
32 Domy Lewitów / które są / w mie-
ściach / zawždy mogą być wykupio-
ne: * jeśli ich nie wykupi / w Jubile-
33 usz wróca się do Panów: bo domy
E miały Lewitów / miasto majątności

*Ziemia za
przedanie.
abo goście

*Odkupie-
nie.*

**wyręca*

**do Jubileu-
sa; do roku
wolności.*

*Domu za
przedanie.*

*Domy Le-
witów.*

**a jeśli ie kto
kupi y Lewi-
tów, H.*

34 są między synami Izraelowymi. Ale
domy ich na przedmieściach niech nie
35 będą przedane / bo jest ośiadłość wie-
czna. Jeśli z wbożcie brat twój / a o-
słabiecie reka jego / y przyjmiesz go / i-
36 to przychodnia / y gościa / a będzie żył
z tobą / nie weźmiesz lichwy od niego /
ani więcej niżes dał: bo się Boga
37 twego / żeby żyć mógł twój brat przy-
tobie. Pieniędzy twoich nie dasz mu
na lichwę / y zboża nad zwysz nie be-
38 dzieś wyciągał. Ja P A N Bóg
F was / którym was wywiódł z ziemi
Egypckiej / abym wam dał ziemię
Chanaaneską / a był Bogiem waszym.
39 Jeśli wóśstem przyciśniony zaprze-
da się tobie brat twój / nie będzie go
40 ciśnał służba niewolnicza / * ale iako
należnik y oracz będzie w ciebie: aż do
roku Jubileusza będzie robił w ciebie /
41 a potom wyjdzie z dziećmi swę-
mi / y wróci się do rodziny y do maie-
42 tności ojców swoich. Studzy bo-
wiem moi są / y iam je wywiódł z zie-
mie Egypckiej: niech nie będą prze-
43 dawani iako niewolnicy: Nie trą-
go mocą / ale się boi Boga twego.
44 Niewolnik y niewolnica niech wam
będzie z narodów które są w okolicy
45 waszej / y z przychodniów / którzy go-
ściami są w was / abo którzy się z nich
wrodzą w ziemi waszej / te będziecie
46 mieć za sługi: y prawem dziedzicz-
nym podacie je potomkom / y odzier-
życie na wieki / ale bractw waszych sy-
nów Izraelowych nie wciśkajcie mo-
47 cą. Jeśli się zmocni w was reka przy-
chodnia y gościa / a brat twój z wbo-
G żawsy przeda się mu / abo któremu-
kolwiek z rodu jego: po zaprzędaniu
48 może być odkupion. który chce z br-
49 cty jego / odkupi go. y stry / y stry-
czny brat / y krewny / y powinowaty.
A jeśli y sam będzie mógł / odkupi się /
50 obrachowawszy tylko lata od czasu
zaprzędania swego / aż do roku Jubi-
leusza: a pieniądze za które był prze-
dan / według liczby lat / y iako nale-
51 nikowi płaca zrachowawszy. Jeśli
więcej lat będzie które zostały aż do
52 Jubileusza / wedle tychże odda y o-
kup. a jeśli mało / porachunie się z nim
według liczby lat / y odda kupcowi
53 co zostało lat / * których pierwszy słu-
żył zapłaty wrachowawszy: Nie be-

*3 ubogim
iako past-
er.*

**zapomożesz
choć, H.*

**a niech się
żywi, H.
Lichwa.*

*Niewol-
nik.*

54 dżie go dreczył gwałtownie przed o-
czyma twómi. ¹ A jeśli by przez to nie
mógł być odkupiony roku Jubileu-

55 su/ wynidzie z dziećmi swómi. ² A i-
bowiem studzy są synowie Izraelowi/
którem wywiódł z ziemi Egypckiej.

Jubileusz co
jest.

10 Ten jest Jubileusz. J Rok ten pięć-
dziesiąty/ który się poczynił liczyć od pier-
wszego roku/ którego weszli do ziemi obiec-
ney/ był bardzo znaczny u Żydów/ i tak go tu o-
pisuje: a ten zwano/ Iobel, to jest/ rok odpu-
szenia albo wolności. Bo też bywało też od-
puszczenie siódmego roku/ i tak maś Exod. 21.
y 23. Deut. 15. wśakże to było doskonałsze we
wszystkim/ ani się dalej godziło odpuszcze-
nia odkładać. Około wytłumaczenia tego słowa/
Iobel, są rozmaite mniémnia: ale dosyć nam
na tym/ co Jerophus biegły w swym ięzyku
powiada/ iż znaczy/ wolność albo odpuszcze-
nie. Lib: 3. Antiq. c. 10. Co też potwierdza
Hieron: lib: 2. in Isai. także y Lxx tłumacze/
którzy pospolicie przekładają αφεσις, to jest/
Odpuszczenie. Przetoż co niektórzy powiadają/

i takoby dla tego Jubileusz zwano/ iż na ten
rok wolności/ w róg bąrań trąbiano/ (bo O-
bel znaczy róg bąrań) Żydowskie to są wymy-
sły: bo takich trąb na ten czas nie używano/
tylko powiada pismo/ iż były trąby rogowe/
po Żydowsku ראב Saphar, Co Lxx przekła-
dają κεραινας, to jest/ buccinas corneas, trą-
by rogowe/ od wieśtych bydlat/ y też zwano/
trąby Jubileuszowe/ których było siedm Iof. 6
A tak od tego słowa Iobel/ które znaczy wol-
ność/ albo odpuszczenie/ my zowiemy Jubile-
usz: y była to figura naszego Jubileusza/ który
też zowiemy Miłosierdym latem/ albo Ro-
kiem odpuszczenia/ iż nam bywała odpuszczo-
ne nie tylko grzechy/ których odpuszczenie ma-
my przez pokutę/ ale też y karanie doczesne za
grzechy. A to jest prawdziwa wolność.

Miłosierdym
latem.

Exo: 20 a 4.
Deu: 5. a 8.
Psa: 96. b 7.

¹ albo kamie-
nia dla ofi-
rowania na
nim. De: 24.

Błogosław-
stwo
chowania-
cym przy-
kazanie.
Deu: 28. a 1.

To jest, bę-
dnie tak wiel-
ki wrodzay,
że od żniw
nie będziecie
mogli prze-
młócić do ie-
sieni.

ROZDZ. XXVI.

A PAN Bóg
wasi: Nie będzie-
cie sobie czynić
baktwana ani ry-
ciny/ ani znaków
stawiać będzie-
cie/ ani kamienia
znacznego postawicie w ziemi waszej/
żebyście się mu kłaniali. bom ja jest
PAN Bóg wasz. ² Zachowajcie
świeta moje/ a na swiatnice moje
strachajcie się. Ja PAN. ³ Jeśli w
przykazaniach moich chodzić będzie-
cie/ a mandaty moje zachowacie y
wypełnicie/ ⁴ dam wam dżdżę cza-
sów swoich/ a ziemia da wrodzay
swoy/ y owoc dzierwa pełne będzie.
⁵ Zaymie młódbą żniwa zbieranie
win/ a zbieranie win/ nadejdzie
siew: y będziecie iść chleb wasz w
sytości/ y bez strachu mieszkacie będzie-
cie w ziemi waszej. ⁶ Dam pokoy na
granicach waszych: będziecie spać/ a
nie będzie ktoby przestraszył. Odey-
me złe zwierze: a miecz nie przeydzie
granic waszych. ⁷ Będziecie wgan-
iać nieprzyjacioly wasze/ y wpadną przed
wami. ⁸ Będą gonić pięć waszych sto
obcych/ a sto z was dziesięć tysięcy:
polega nieprzyjaciecie waszy mieczem
przed oczyma waszemi. ⁹ Weyjdzie na
was y rozkrzewie/ rozmnożycie się/ y
wtwierdzą przymierze moje z wami.
¹⁰ Będziecie iść nastąrsze starych rze-
czy/ a stare gdy nowe nastąną wyrzu-
ćcie. ¹¹ Postawie przybytek mój w

pośrodku was/ a nie odrzuci was du-
śa moia. ¹² Będzie chodził między wa-
mi/ y będzie Bogiem waszym/ a wy be-
dziecie ludem moim. ¹³ Ja PAN Bóg
wasz/ którym was wywiódł z ziemi
Egypcia/ a którzy nie służyli/
y którym potamał lancuchy siły wa-
szych/ żebyście prosto chodzili. ¹⁴ A ie-
śli nie wśluchacie/ y nie zachowa-
cie wszystkich przykazań moich/ ¹⁵ jeśli
wzgardzicie prawa moje/ y sądy moje
lekce poważycie/ abyście nie uczynili
tego com ja postanowił/ y winowecz
obróćcie przymierze moje: ¹⁶ i tak też
wam to uczynię: ¹⁷ Nawiędzę was
przedko wbostwem y gorącością/ k-
tóraby pokaziła oczy wasze/ y zmedziła
dusze wasze. Próżno siac będziecie
siew który od nieprzyjacioly pożarty
będzie. ¹⁸ Postawie twarz moją prze-
ciwko wam/ y wpadniecie przed nie-
przyjacioly waszymi/ y będziecie pod-
dani tym/ którzy was mają w nienas-
wiści/ będziecie wciekać choć was
nikt gonić nie będzie. ¹⁹ A jeśli ani tak
nie wśluchacie mnie/ przydam karania
waszego siedmiorako dla grzechów
waszych/ ²⁰ y zette pyche zatwardzenia
waszego. ²¹ A dam wam niebo z wier-
zchu iako żelazo/ a ziemię między-
złą. ²² Wmiewcz poydźcie praca waszą/ nie
da ziemia pożytku/ ani dzierwa dądzę
owoców. ²³ Jeśli chodzić będziecie
przeciwko mnie/ a nie zechcecie mnie
słuchać/ przydam każni waszej sie-
dmiorako dla grzechów waszych: ²⁴ y
puszczę na was bestie polne/ któreby

1. ¹ Cor: 10.
d 16.

Przekleś-
two niecho-
wajacym
przykaza-
nia
Deu: 28 b 13
Thre: 2. f 17.
Mal: 2. a 12.

² Przepuszc-
ną was strach
suchoty y go-
raczki. H.

³ Oborzą sie
gniewem
swym. Hebr.

*wielce y ro-
zumié sie.

*Był ten oby-
czay aż wla-
szcza w pogan,
na wysokich
miejscachy
w górah ofia-
rować Bo-
gom, także
miejscá mié-
wali Zydzi,
kiedy bo-
gi pogańskie
chwalili, y zo-
wie ie po łaci
nie excelsa,
my zowiemy
wyżyny.

*odpoczywa-
ła.
*w Sábá-
thách swoich
H.

O słubiech
rozmaie
tych y o ich
odkupie-
niu.
Człowiek
póslubio-
ny.

Mówi tu o
słubie kró-
wym sekro o.

23 poiadły was y dobytek wasz / y przy-
wiodły do trochy wszystko / a drogi wa-
24 sę żeby spustoszały. ² A jeśli ani tak
nie będziecie chcieć przyjąć karności /
25 ale przeciwko mnie pódzicie: ³ ia też
przeciwko wam przeciwny pójde / y
vderze was ⁴ siedm kroć dla grze-
chów waszych / ⁵ y przywiodę na was
miecz mszczący sie przymiérza mego.
26 A gdy wcieczecie do miast / puszcze po-
wietrze między was / y będziecie po-
dani w ręce nieprzyjacielskie / ⁶ gdy
złomie podpora chleba waszego : tak
iż dziesięć niewiaśc zaraz w iednym
piecu będą piec chleb / y będą ji od-
dawać pod wagę / y będziecie iść a
27 nie nanieć sie. ⁷ A jeśli ani przez to nie
vsluchacie mnie / ale pódzicie przeci-
28 wko mnie : ⁸ y ia pójde przeciwko
wam / w zapalczywości przeciwnéy / y
E starze was siedmią plag dla grze-
29 chów waszych : ⁹ tak iż będziecie iść
ciężka synów waszych / y córek waszych.
30 ¹⁰ popsuie ¹¹ wyżyny wasze / y bálwány
polamie. Pódniecie między obaliny
bálwánów waszych / y będziecie się bzy-
31 dziła wami dusza moia / ¹² tak bázro /
iż miastá wasze obróce w pustynię / y
spustosze świątnice wasze / y nie przy-
32 me wiecéy wonności narodziemy
33 sę / ¹³ y popsuie ziemię waszą / y zdu-
mieją sie nad nią nieprzyjaciele was-
zy / gdy będą w niej mieszkac. ¹⁴ A was
rozprosze między narody / y dobede
mieczá za wami / y będzie ziemiá wa-
34 szá pusta / a miastá wasze zburzone.
Tedy sie będą podobaly ziemi ¹⁵ Sábá-
báty iey / po wszystkie dni pustek iey :
35 kiedy będziecie w ziemi nieprzyjaciel-
skiej / będzie ¹⁶ Sobotowata / y odpo-
czmie ¹⁷ Sabáty pustek swoich : przez
to że sobie nie odpoczeła w Sabáty
36 wasze / gdyście mieszkali na niej. ¹⁸ A
któzy z was zostaną / dam strach do

F sercá ich w ziemiach nieprzyjaciel-
skich / przestraszy ie chrest listu leca-
cého / y tak będą wciekac iako przed
37 mieczem : będą padać choć ich nikt
nie goni / ¹⁹ y pódnie każdy na brata
swego / iako wciekający przed wojną /
38 żaden z was nie będzie się śmiał sprze-
ciwić nieprzyjacielowi : ²⁰ poginiecie
między pogany / y poie was ziemiá
39 nieprzyjacielska. ²¹ A jeśli y z tych nie-
któzy zostaną / vchną w nieprawo-
ściach swoich : w ziemi nieprzyjaciół
40 swoich / y za grzechy oyców swych y
swoie / vtrapieni będą. ²² aż wyznają
nieprawości swoje y przodków swo-
ich / ²³ ktorými wystąpili przeciwko
mnie / y chodzili sprzeciwiając mi sie.
41 ²⁴ chodźcie tedy y ia bede przeciwko im /
y wwiode ie do ziemi nieprzyjaciół
ich / aż sie zawstydzi nieobrzeżané ser-
ce ich : ²⁵ tóż sie modlic będą za niezbo-
42 żności swoje. ²⁶ A wspomnie na przy-
mierze moje / ²⁷ ktorém uczynił ²⁸ Jáko-
G bem / y ²⁹ Izáakiem / y ³⁰ Abrahámem.
A wspomnie też na ziemi / ³¹ która be-
43 dać od nich opuszczona / będzie sie so-
bie podobala w światach swoich /
cierpiąc pustki dla nich. ³² A oni będą
sie modlic za grzechy swoje / iż odzu-
cili sądy moje / y prawa moje wzgár-
44 dzili. ³³ Wszakże też gdy byli w ziemi
nieprzyjacielskiej / nie do końca ich
odzuć / ³⁴ anim ich tak wzgárdził żeby
wyniszeni byli / y żebych zrzucił przy-
mierze moje z nimi. ³⁵ Jam bowiem iest
45 PAN Bóg ich / ³⁶ y wspomnie na przy-
mierze moje dawne / kiedy im ie wy-
wiodł z ziemi Egypetskiej przed o-
czymá narodów / ³⁷ abym był Bogiem
ich. ³⁸ Ja P A N. Tęc są sądy / y przy-
kazania / y prawa / ³⁹ ktoré dał P A N
między sobą a między synmi Izrae-
lowymi na górze Sinai / przez ręce
Moysesowe.

ROZD. XXVII.

1 Mówił P A N
2 do Moysesá / rze-
kac : ³ Mów sy-
nóm Izraelowým /
y rzecześ do nich :
Człowiek który v-
czyni slub / a po-
slubi Bogu dusze swoje / pod śacim-

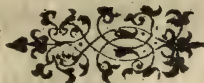
3 kiem da okup. ⁴ Jeśli będzie mężczy-
zna od dwudziestego roku / aż do sześć-
dziesiątego roku : da pięćdziesiąt sy-
4 kłów srebra wedle koscicłnej wagi :
5 ⁵ jeśli niewiasta / trzydziści. ⁶ A od
piątego roku aż do dwudziestego /
6 mężczyzna da dwadziestą syklów /
niewiasta dziesięć. ⁷ Od iednego mie-
siącá / aż do piątego roku / za mężczy-
zne dadzą pieć syklów : a za żeński

bowięż Pá-
nu Bogu postu-
geńka rze-
nie, iako sa-
fiary, posty,
modlitwy, zc.
A jeśli kro-
chiał być
wolny, mógł
to za osáco-
waniem ká-
ptáńskim ábo
odkupić, ábo
rédmienie.

Dóm po
ślubiony.Rola po
ślubiona

7 zne trzy. [?] Mężczyzna w sześćdziesiąt
lat y dalej / da piętnaście syklów / nie-
8 wiastą dziesięć. [?] Jeśli będzie ubogi /
a ścunktu oddać nie będzie mógł :
stanie przed kapłanem / a ile on osła-
cnie / y obaczy że może oddać / tyle da.
9 [?] Ale bydle / które może być osłaro-
wane PANV / iesliby kto ślubował /
10 święte będzie / [?] y nie będzie mogło
być odmiennione / to jest / ani lepsze
za gorse / ani gorse za lepsze : a iesli od-
mieni / y to które jest odmiennione / y
ono za które odmiennione jest / będzie
11 poświęcone PANV. [?] Bydle nieczy-
B stę które PANV osłarowane być nie
może / iesliby kto ślubil / będzie przy-
12 wiedzioné przed kapłanem. [?] Który o-
sładziwszy iesli dobrze jest albo złe / wsta-
13 wi zapłaci. [?] Która będzie chcia-
dać ten który osłaruie : nadda nad o-
14 ścawanie piątą część. [?] Człowiek
iesli ślubil dom swój / y poświęci PA-
NV / ogląda ji kapłan iesli jest dobry
albo zły / y wedle ceny która od niego
postanowiona będzie / przedan be-
15 dzie. [?] Lecz iesli ten który ślubil be-
dzie ji chciał odkupić / da piątą część
osławiania nad zwys / y będzie miał
16 dom. [?] A iesli rola osiadłości swej
ślubi y poświęci P A N V : według
miary zasirku będzie ścawana cé-
na / iesli trzydziestą korcy ieczmiennia
zasięwaia ziemi / za pięćdziesiąt sy-
17 klów srebra ma być przedana. [?] Je-
śliżaraz od roku zaczętego Jubileusza
posłubi rola / za co może stać / za to
18 będzie osławiana. [?] Ale iesli wysło-
nieco czasu : kapłan porachuje pie-
niędzy według liczby lat które iesze
19 zbývá aż do Jubileusza / y wytraco-
no będzie z zapłaty. [?] A iesli będzie
C chciał odkupić rola / ten który ją ślu-
bil / nadda piątą część osławianych
20 pieniędzy / y otrzyma ją. [?] Lecz iesli nie
będzie chciał odkupić / ale komu in-
szemu będzie zaprzędana : już więcej
21 ten który ją ślubil odkupić iey nie be-
dzie mógł. [?] Bo gdy przydzie dzień
Jubileusza / będzie poświęcona PA-
NV / a majątność poświęcona do

22 prawą należy kapłanśkiego. [?] Jeśli
polekupione jest / a nie z oyczystey o-
siadłości / poświęcone będzie P A-
23 NV : [?] rachuje kapłan według lic-
by lat aż do Jubileusza ceny / y da ten
24 który ją był ślubil PANV. [?] a w Ju-
bileuszu wróci sie do pierwszego P A-
NA / który ie był przedał / y miał ie w
25 dziale majątności swojej. [?] Wszelki
ścunek będą ważyć syklami Swi-
26 tnice. Sykiel ma dwadzieścia pie-
niędzy. [?] Pierworodnych które nale-
ża PANV / żaden niemoże poświę-
cić / ani ślubić / bądź wół / bądź ow-
27 cą / PANSKIE są. [?] A iesli jest bydle
D nieczyste / odkupi ten który osłaro-
wał / według ścunktu twego / y nad-
da piątą część ceny. Jeśli nie będzie
chciał odkupić / przedane będzie inné
za cokolwiek odciebie będzie osławia-
28 ne. [?] Wszelkie co poświęcone będzie
PANV / bądź człowiek / bądź bydle /
albo rola / nie będzie przedane / ani be-
dzie mogło być odkupione. Cokol-
29 wiek raz będzie poświęcono / święte
świtych będzie PANV. [?] A wszelkie
poświęcenie które osłaruie człowiek /
nie będzie odkupione / ale śmiercią w-
30 mrze. [?] Wszelkie dziesięciny ziemi /
choć ze zboża / choć y z owocu drzewa /
PANSKIE są / y temu sie poświęca-
31 ją. [?] Jeśli kto chce odkupić dziesięci-
ny swoje / nadda piątą część ich.
32 [?] Wszelkich dziesięcin wolu / y owce /
y kozy / które przechodzą pod lastą pa-
stierzową / cokolwiek dziesiąte przy-
33 dzie / poświęcone PANV będzie. Nie
będą wybierać ani dobrego ani złe-
go / ani innym będzie odmiennione :
Jeśli kto odmieni / y to co sie odmie-
niło / y za co sie odmieniło / będzie po-
34 święcone PANV / y nie będzie odku-
pione. [?] Te są przykazania / które ro-
kazał P A N Moyżesowi do synów
Izraelowych na górze Sinai.

Waga ko-
ścielna.Ger. H. a
Gerá, waży
sędziście
ziarn iecz-
mionych.
Ex: 30. b13.
Nu: 3. g 47.
Eze: 45 d 12
Iof: 6. c 17.
d 25.Dziesięci-
ny Boże są

To jest, liczy.

To jest, i mówił.

Popisemy
skich na
wojnę go-
dnych.
Pierwszy
księżyć u
Zydów
Mazsee.
Wtóry
kniezię.

Ex: 30. b. 12.

Pod chorąg-
wiz.

Zydowie
miasto prze-
zwiska kładą
imie własne
Oycá.

KSIĘGI NUMERI

Po Zydowsku נומרי Vaiedabber.

ROZDZIAŁ I.

Mówił

PAN do
Mojżesza
na puszczy
Synai w
przybytku
przymie-
rza / pier-
wszego dnia
Miesiaca

wtórego / roku wtóreg po wyszciu ich
z Egiptu / rzekac: ¹ Zbierzcie sum-
me wszystkiego zgromadzenia synów
Izraelowych według rodziców / y do-
mów ich / y imioną każdego / cokol-
wiek jest płci meżkiej / ² od dwudzie-
stu lat / y wyszcy / wszyscy meżowie
mocnych w Izraelu / a policzyć je
według hufców ich / ty y Aaron. ³ A
zwami będą księżetá pokolenia / y do-
mów w rodzinach swych / ⁴ których té
sa imioná. ⁵ Z Ruben / Elisur syn
Sedeur. ⁶ Z Simeon / Salamiel syn
Suryśaddai. ⁷ Z Juda / Naasson /
syn Aminadab. ⁸ Z Issachar / Na-
thanael syn Suar. ⁹ Z Zabulon / El-
liab syn Helon. ¹⁰ A synów Jozeph-
owych z Ephraim: Elisama syn A-
mud. ¹¹ Z Manasse. Gamaliel syn Pha-
dassur. ¹² Z Beniamin / Abidan syn
Gedeonow. ¹³ Z Dan / Ahieser syn
Ammisadai. ¹⁴ Z Aser / Phegiel syn
Ochran. ¹⁵ Z Gad / Eliazaph syn Du-
el. ¹⁶ Z Nephtali / Ahira syn Enan. ¹⁷ Ci
nazacniemy księżetá ludu w pokole-
niach / y w rodzicach swoich / y głowy
woyska Izraelowego: ¹⁸ które wzięli
Mojżesz y Aaron ze wszystkim mno-
stwem pospólstwa: ¹⁹ y zgromadzili
pierwszego dnia miesiaca wtórego /
popisując je według rodu / y domów /
y rodziny / y głów / y imion każdego /
od dwudziestego roku / y wyszcy / iá-
ko był przykazał PAN Mojżesowi.
A policzeni sa na puszczy Synai. ²⁰ Z

Ruben pierworodnego Izraelowe-
go / według rodów / y rodziny / y do-
mów ich / y imion każdego / y głowy /
wszystkiej płci meżkiej / od dwudziestego
roku / y wyszcy / wychodzących na woj-
ne. ²¹ czterdzięci y sześć tysięcy y pięć
set. ²² Z synów Simeon według ro-
dziców / y rodziny / y domów rodzin-
ich / policzeni sa po imionach / y po
głowach każdego / wszystkie meżczy-
zny od dwudziestego roku / y wyszcy /
wychodzących na wojne. ²³ pięćdzie-
siąt y dziewięć tysięcy y trzy sta. ²⁴ Z sy-
nów Gad / według rodziców / y fami-
lii / y domów rodzin ich / naliczeni sa
po imionach każdego / od dwudziestu
lat / y wyszcy / wszyscy którzyby na woj-
ne wychodzili. ²⁵ czterdzięci y pięć ty-
sięcy / sześć set y pięćdziesiąt. ²⁶ Z sy-
nów Juda / według rodziców / y fa-
mili / y domów rodzin ich / po imio-
nach każdego / od dwudziestego roku
y wyszcy / wszyscy którzy mogli na
wojne wychodzić / naliczeni sa siedm
dziesiąt y czterzy tysiące / y sześć set.
²⁷ Z synów Issachar / według rodza-
ców / y rodziny / y domów rodzin ich /
po imionach każdego / od dwudzie-
stego roku / y wyszcy / wszyscy którzyby
na wojne wychodzili. ²⁸ naliczeni sa
pięćdziesiąt y czterzy tysiące / y czterzy
sta. ²⁹ Z synów Zabulon / według ro-
dziców / y rodziny / y domów rodzin
ich / naliczeni sa po imieniu każdego /
od dwudziestego roku / y wyszcy / wszy-
scy którzy mogli na wojne wycho-
dzić. ³⁰ pięćdziesiąt y siedm tysięcy / y
cztery sta. ³¹ Z synów Jozeph / z synów
Ephraim / według rodziców / y fa-
mili / y domów rodzin ich / naliczeni
sa po imieniu każdego / od dwudzie-
stego roku / y wyszcy / wszyscy którzy
mogli na wojne wychodzić. ³² czter-
dzięci tysięcy / pięć set. ³³ A z synów
Manasse / według rodziców / y fami-
lii / y domów rodzin ich / popisani sa
po imieniu każdego / od dwudziestego
roku / y wyszcy / wszyscy którzy mo-

35 gliną woynę wychodzić / trzydziści
36 dwa tysiąca / dwie ście. / Z synów
Beniáminowych / według rodzaíów /
y fámiliy / y domów rodzin ich / náli-
czeni są imionmi káždého / od dwu-
dziesiątego roku y wyszłéy / wszyscy któ-
rzy mogli wychodzić na woynę / trzy-
37 dziesiąci pieć tysięcy / cztery stá. / Z sy-
38 nów Dán / według rodzaíów / y fámili-
y / y domów rodzin ich / náliczeni są
káždého imieniem / od dwudziestego
roku y wyszłéy / wszyscy którzy mogli
39 na woynę wychodzić / pięćdziesiąt /
40 dwa tysiąca / siedm set. / Z synów
Aser / według rodzaíów / y fámiliy / y
F domów rodzin ich / náliczeni są po-
imionách káždého od dwudziestego
roku y wyszłéy / wszyscy którzy mogli
41 wynieść na woynę / czterdziści tysię-
42 cy y tysiąc / pieć set. / Z synów Ne-
phtháli / według rodzaíów / y fámiliy / y
domów rodzin ich / náliczeni są imie-
niem káždého / od dwudziestego roku y
wyszłéy / wszyscy którzy mogli wycho-
43 dzić na woynę / pięćdziesiąt trzy ty-
44 siące / cztery stá. / Ci są / którzy policzyli
Moyzész y Aaron / y dwánaście ká-
żat Izráelskich / káždého według do-
45 mów rodzaíów ich. / A była wszystká
summá synów Izráelowych według

domów / y fámiliy ich / od dwudzie-
stego roku y wyszłéy / którzy mogli w-
46 chodzić na woynę / po sześć tóć sto
47 tysięcy y trzy tysiące mężów / pieć set
48 y pięćdziesiąt. / Lecz Lewitów w
49 pokoleniu fámiliy swoich / nie liczo-
50 z nimi. / A mówił PAN do Moyzés-
sá / rzekąc: / Pokolenia Lewi nie
licz / y nie połóżyś summę ich z synmi
Izráelowými: / ale ie postánów nád
przybytkiem świadectwa / y wszystkim
naczyniem iego / y cokolwiek ku cze-
romiam należy. Ci nosić będą przy-
bytek / y wszystko naczynie iego: y be-
51 dą w posługowaniu / y w okóło przy-
bytku obozem sie połóży. / Gdy będzie
cie mieć ciągnąć / Lewitowie przyby-
tek stádać będą: / a gdy sie obozem
połóżyć postawia: / a ktoby / obcy przy-
52 stąpił / zabít będzie. / A synowie Iz-
zráelowi będą stáć obozem / káždy we-
dle hufców y pułków / y wóysk swo-
53 ich. / A Lewitowie wókoło przyby-
tku namioty rozbiáć będą / aby nie
przyszedł gniew ná zgromádzienie sy-
nów Izráelowych / y będą czuwać ná
54 stráž przybytku świadectwa. / W-
czynili tedy synowie Izráelowi we-
dle wszystkiego / co był przykazal PAN
Moyzészowi.

Lewitos
nie y ká-
ptani nie
ida w po-
pis woien-
ny bo nie
ná woynie
ale w ko-
ściele sta-
wić mieli.

*nie z pokole-
nia Lewi.

*pod chorąg-
wią. H.

Summá.
603550.

1 / Y mówił / Te kłógi Grékowie ἀριθμους,
Láćinnicy Numeros, to iest / Liczby / zowią / i
w piérwzych piáć Rozdziałách / liczbę y po-
pis synów Izráelowych ná woynę w sobie zá-
mykają. / Ydowie od piérwzych słów tychże
ksiąg 1271 Vaiedabber, to iest / A mówił / ná-
zywaia: / Mátá w sobie historyá trzydziści y
dziewięć lat / to iest / máto / nie wszystko co sie

pod Moyzészem działo / aż do / iedenástego
księżycá roku czterdziestego / od wyszcia z E-
gyptu / Stánowiská / Obozy ná puszczy / y ży-
wienie ludu / z te stróné Jordánu / sémranie
ludu / Proroctwo Bálámowé. Jedno tyl-
ko miejsce znáydzie sie v Janá 8. z tych ksiąg
przewiedzione: / Ale sententiy podobnych o-
smnásćie w Nowym Testámencie.

ROZDZIAŁ II.

Mówił PAN
do Moyzésá y
Aroná / rzekąc:
2 / Káždy wedle
hufców / znáków
3 y chorągwi / y do-
mów rodzin swo-
ich / obozem sie
połóży synowie Izráelowi w okóło
przybytku przymierza. / Ná wschód
słóncá Judás rozbié namioty / we-
4 dług hufców wóyská swojego: / a be-
dzie / Hetmánem synów iego / Náhás-
son syn Aminadáb. / a wszystká sum-
má ludu wojenného z pokolenia ie-

5 go / siedmdziesiąt y cztery tysiące / y
sześć set. / Podle niego połóżyli sie o-
bozem pokolenia / Issáchár / którego
6 Hetman był / Náhánáel syn Suár /
7 / a wszystek poczet żołnierców iego /
8 pięćdziesiąt cztery tysiące / cztery stá.
9 / W pokoleniu Zabulon / Hetmánem
był / Eliáb syn Helon. / Wsytko z po-
kolenia iego wóysko żołnierców / pięć-
dziesiąt siedm tysięcy / cztery stá.
10 / Wsytkich których w obozie Judy
náliczo no było / sto osmdziesiąt / sześć
tysięcy / cztery stá: / a wedle hufców
11 swoich piérwsi wynidą. / W obozie
synów Ruben / ku południowéy stro-
nie / Hetmánem będzie / Elisur syn Se-
deur / a wszystko wóysko żołnierców

We wszyst-
kim wóysku
były cztery
przednieysze
chorągwie, / a
pod káżdą
chorągwią
traie pokole-
nia, / przy tych
było inszych
mniejszych
chorągwi / bár-
zo wiele.

Obós Ru-
ben.

Porządek
stánowisk
w obozie y
imiona He-
tmánów.

Obós Judy.

*abo ksiąg-
ciem.

		iego którzy są policzeni / czterdzieści	24	cztery sta. ^o W wszystkich policzonych	
	12	śeść tysięcy / pięć set. ^o Podle niego		w obozie Ephraim / sto ośm tysięcy	
		obozem się położyli z pokolenia Si-	25	sto w hufiach swoich : ci pociągna-	
	13	meon : których Hetman był Salá-		trzeci. ^o Ku północnej stronie poło-	
		miel syn Surysadai : ^o a wszystko wo-		żyli się obozem synowie Dan / których	Obóz Dan.
		sko żołnierstwa ię / które policzono /	26	Hetman był Abiezer syn Ammiffad-	
	14	piecdziesiąt / dziewięć tysięcy / trzy		dai. ^o Wszystko woysko żołnierzo-	
		sta. ^o W pokoleniu Gad / Hetmanem	27	go którzy są policzeni / śeśćdziesiąt /	
^o Ragnelów.	15	był Eliazaph syn Ducl / ^o a wszystko wo-		dwie tysiące / siedm set. ^o Podle niego	
W.		sko żołnierzo- ię / którzy są policzeni /	28	rozbili namioty z pokolenia Azer :	
		czterdzieści pięć tysięcy / śeść set / pięć		których Hetman był Phegiel syn O-	
	16	dziesiąt. ^o Wszystkich popisanych w o-		chran. ^o a wszystko woysko żołnierzo-	
		bozie Ruben / sto piecdziesiąt tysięcy /	29	iego którzy policzeni są / czterdzieści	
		tysiąc / cztery sta / piecdziesiąt w hu-		tysięcy / tysiąc / pięć set. ^o Z pokolenia	
		fich swoich : we wtórym rzędzie po-	30	synów Nephtali Hetman był Abi-	
	17	ciągna. ^o A podniosą przybytek swia-		ra syn Enan. ^o a wszystko woysko żoł-	
^o Z obozem		dectwa według rzędów Lewitów	31	niérzo- ię / piecdziesiąt trzy tysiące	
Ruben :		y hufców ich / iako podniesion będzie		cztery sta. ^o Wszystkich policzonych w	
w porządku		tak też y złożon / każdy wedle miejsca y	32	obozie Dan było sto piecdziesiąt	
czterech prze-		porządków swoich ciągnąc będzie.		siedm tysięcy / śeść set : a ostatni po-	
dniejszych	18	^o Ku zachodniej stronie będzie obóz		ciągna. ^o Ta liczba synów Izraelo-	
chorągwi		C synów Ephraim / których Hetman		wych według domów rodzin ich / y	
przybytek	19	był Elisama / syn Ammud : Wszystko		welug hufów rozdzielonego woyska /	
Paiski był		woysko żołnierzo- ię / którzy są po-		po śeść kroć sto tysięcy / trzy tysiące /	
nieśiony.		liczeni / czterdzieści tysięcy pięć set.	33	pięć set / piecdziesiąt. ^o A Lewitów	
Obóz E-	20	^o A z mimi pokolenie synów Manasse /		nie liczono między syny Izraelowymi :	
phraim.		których Hetman był Gamaliel syn	34	tak bowiem był przykazał P A N	
	21	Phadassur. ^o a wszystko woysko żoł-		Mojżeszowi. ^o A uczynili synowie I-	
		niérzo- ię / którzy są policzeni / trzy		zraelowi wedle wszystkiego co był	
	22	dziesiąt y dwie tysiące / dwieście. ^o W		P A N rozkazał. Stánowili się obo-	
		pokoleniu synów Beniamin Hetman		zem według hufów swoich / y cią-	
	23	był Abidan syn Gedeonów : ^o a wsy-		gneli według rodziny y domów o-	
		tko woysko żołnierzo- ię / którzy po-		ców swoich.	^o Chorągwi. H.

ROZDZIAŁ III.

Exo: 6. dz3.
Synowie
Aarona,

A są rodzaie
Aarona y Mo-
żesza / w dzień któ-
reg mówił P A N
do Mojżesza na
górze Sinai. ^o A
te imiona synów
Aaronowych : pierworodny iego Na-
dab / potym Abiu y Eleazar y Jtha-
mar. ^o Te imiona synów Aaronowych
kapłanów których pomazano / y któ-
rych rece napelniono y poświęcono /
aby kapłanski urząd sprawowali.
^o Nadab bowiem y Abiu pomarli
gdy ofiarowali ogień obcy przed o-
blichem PANSKIM na puszczy Si-
nai / bez potomstwa : y odprawowali
kapłanski urząd Eleazar y Jthamar

^o Ofiarami.
Leu: 10. a 2.
I. Par: 24 a 2° nie z ołtarza
wzięty.

5 przed Aaronem oycem swoim. ^o A
mówił P A N do Mojżesza / rzekąc.
6 ^o Przywiedź pokolenie Lewi / y po-
staw przed oczyma Aarona kapłana
7 aby mu służyli. ^o y strzegli y pilnowa-
li cokolwiek należy do służby zgroma-
dzenia przed przybytkiem świadec-
8 twa / ^o y niech strzegą naczyń przy-
bytkowego / służyć na posłudze iego.
9 A dariesz Lewity / ^o Aaronowi y sy-
nóm iego / którym dani są od synów
Izraelowych. A Aarona y syny iego
10 postánowią nad służbą kapłanską.
B ^o Obcy którzyby ku posługowaniu
przystąpił / umrze. ^o A mówił P A N
12 do Mojżesza / rzekąc : Jam wziął Le-
wity od synów Izraelowych miasto
wselkiego pierworodnego otwórz-
13 ącego żywot między syny Izraelo-
wymi / y będą Lewitowie moi. ^o Bo

Lewitów
porucza w
13 a d służ-
nia w śnia-
tnicy.^o nie kapłan.Exo: 13. a 2.
24: 8. c 16.

mój iest

		móy jest każdy pierworodny: od tad iakóm pobit pierworodne w ziemi Egypcie / poświęcił sobie cokolwiek sie pierwszego rodzi w Izraelu od człowieka aż do bydła / moi		ich Suriel / syn Abihaiel : na północnej stronie / obozem sie położą. Pod ich strażą będą deszczki przybytkowe / y dżiki / y słupy / y podstawki ich / y wszystko co tu takowe służyć będzie nale	
	14	sa : JA PAN. ¹ A mówił PAN do	36	ży : ¹ y słupy siennie w około z podstawkami swemi / y kółki z powrozami.	
	15	Moyżesza na puszczy Synaj rzekąc :	37	¹ Stanowić sie obozem będą przed	
	16	Policz syny Lewi według domów	38	przybytkiem przymierza / to jest / na	
Poliszenie	C	ojców ich / y rodziny / każdego męża	F	wschód słońca / Moyżesz y Aaron z synami swemi / trzymając straż Świąt	
Lewitów.	17	czyżne od iednego miesiąca y wys		ni ¹ w posrodku synów Izraelo	
Exo: 6. c. 16	18	szych. ¹ Policzył Moyżesz iako PAN		wych. Ktokolwiek obcy przystąpi / w	
	19	przyłazł / ¹ y nalezieniu są synowie	39	mrze. ¹ Wszystkich Lewitów / które po	
	20	Lewi po imionach swych : Gerson y		liczyli Moyżesz y Aaron wedle przy	
	21	Kaath y Merary. ¹ Synowie Ger	40	kazania PANSKIEGO / według do	
Lewity 5	22	son: Lebni y Semel. ¹ Synowie Ka		mów ich / rodzaju męskiego / od mie	
dziesięć	23	ath: Amram y Jesaar / Hebron y O	41	siacą iednego y wyszłych / było dwa	
sta li	24	zyel. ¹ Synowie Merary: Moholi y		dziesiąt dwa tysięcy. ¹ A rzekł PAN	
no na po	25	Musy. ¹ Od Gersona były dwie fa		do Moyżesza : Policz pierworodne	
siugi ko	26	milie / Lebniesta y Semesta : ¹ Kto		plci męskiej z synów Izraelowych /	
ścielnienie	27	rych naliczono ludu plci męskiej / od		od iednego miesiąca y wyszłych / y be	
tak na	28	iednego miesiąca y wyszłych / siedm		dziesiąt miał summe ich. ¹ A wezmiesz	
woyng.	29	tysięcy y pięć set. ¹ Ciż przybytkiem		mi Lewity miasto wszystkich pierwo	
	30	klaszorze sie obozem będą / na zachód		rodnych synów Izraelowych / Jam	
	31	słońca ¹ pod Hetmanem Elisaph		jest PAN : y bydło ich miasto wsze	
	32	synem Lael. ¹ A będą mieć straż w		go pierworodnego bydła synów Izraelo	
	33	przybytku przymierza / ¹ sam przyby		wych. ¹ Policzył Moyżesz iako był	
	34	tek y przykrycie jego / zastłone która za		PAN przykazał / pierworodne synów	
	35	ciągająca przededzwiami przykrycia		Izraelowych. ¹ A było mężczyzn we	
		przymierza / y opony sienn / opone też		dle imion swych / od miesiąca iedne	
		która zarwieciała w weściu sienn przy		go y wyszłych / dwadzieścia dwa ty	
		bytku / y cokolwiek do służby ołtarza		siacą / dwadzieście / siedemdziesiąt trzy.	
		należy / powrozy przybytkowe y wszy		¹ A mówił PAN do Moyżesza rze	
		tkie stątki jego. ¹ Rod Kaath / będzie		kąc : ¹ Weźmi Lewity miasto pier	
		miał lud Amramowy / y Jesaarowy / y		worodnych synów Izraelowych : y	
		Hebronowy / y Ozielowy. Tę są domy		bydło Lewitów miasto bydła ich / y	
		Kaathitów / policzone po imionach		będą moimi Lewitowie. Ja ie	
		swoich / ¹ wszystkich rodzaju męskie		stem PAN. ¹ A w okupie dwu set	
		go / od iednego miesiąca y wyszłych /		siedemdziesiąt trzech / którzy przecho	
		osm tysięcy / sześć set : będą mieć		dzą liczbę Lewitów z pierworod	
		straż Świątnice / ¹ y położą sie obo		nych synów Izraelowych / ¹ wezmiesz	
		zem na południową stronę. ¹ A He		po pięci syklów na każdą głowę we	
		tman ich będzie Elisaphan syn Ozi		dle wagi Świątnice. Sykiel ma	
		el. ¹ y będą strzedz strzynie / y stołu / y		dwadzieścia pieniedzy. ¹ y daś pie	
		lichtarza / ołtarzów y naczyń Świą		niądze Aaronowi y synom jego / oku	
		tnice / którym służba sprawna y za		tych którzy są nędznych. ¹ Wziął tedy	
		stony / y wszelki takowy sprzęt. ¹ A He		Moyżesz pieniądze tych / którzy byli	
		tman Hetmanów Lewitkich Ele		nędznych / y które odkupili od Lewi	
		azar syn Aaroná kapłana będzie nad		tów / ¹ za pierworodne synów Izraelo	
		straznikami straży Świątnice. ¹ A		owych / tysiąc / trzy sta / sześćdziesiąt	
		od Merary będą ludowie Moholi		pięć syklów / wedle wagi Świątnice.	
		towie y Musytowie / policzeni imion		¹ A dał ie Aaronowi y synom jego /	
		mi swymi : ¹ Wszystkich rodzaju mę		według słowa które mu był PAN	
		skiego / od iednego miesiąca y wys		przykazał.	
		szych / sześć tysięcy / dwadzieście. ¹ Hetman			

y straż H.

Summa
22000.Poliszenie
wbytkich
pierworo
dnych.

22273.

ger H.
Exo: 30.
b. 14.
Leu: 27. c. 25
Eze: 43.
d. 12.

Których

Nápełnić re-
ce káplanów
co znaczy.

3 Których ręce nápełnione. J Test to
Hebraismu: częsty w piśmie S. Który żąd w
róst / iż gdy káplany świecono / ofiary kła-
dżiono ná ręce káplanów / iáko rozkazał
Exod: 29. ver: 24. y tak ręce ich nápełniano o-
fiarami y darami / co też wspomina Leuit: 8.
ver: 26. żąd jest obyczaj mowy żydowskiej /

6 nápełnić ręce / to jest / poświęcić.
Pokalenie Lewi. J Ależ niemógł być
żaden káplanem / tylko z pokolenia Lewi /
wszákże nie wszyscy Lewitowie byli káplany /
tylko Aaron y synowie jego: á inni byli ná
posługach w kościele.

ROZDZ. III.

MÓWIŁ PAN

do MOJŻESZA y
AARONA / rzekł:

Wzemi sum-
me synów Káath

z posrzedku Le-
witów według

domów y fámiliy ich / od trzydzie-
stego roku y wyszły aż do pięćdzie-
siatego roku / wszystkich którzy wcho-
dzą aby stáli y służyli w przybytku

przymiérza. Tę jest służbá synów
Káath: do przybytku przymiérza y

do Świętego Świętych / wnidzie
Aaron y synowie jego / gdy się będzie

miał ruszyć obóz / y zęyma zastłone kto-
ra wisi przededzwiami / y wwiną w

nie strzynie świadectwa / y okryją
zás przykryciem z skór siótkowey fár-
by / y rozciągną ná wierzchu przykry-
cie wszystko z hiacyntu / y założą dżi-
żki. Stół też pokładania obwina

przykryciem z hiacyntu / y pokładą z
nim kádźidłnicę y móżdżerżki / kubi y

czásé do lania ofiar mokrych: chléb
zawse ná nim będzie: y rozciągną z

wierzchu nákręcie karmázynowe / kto-
ré zaś nákręją przykryciem z skór sió-
tkowey másci / y zawiodą dżiżki. We-
zmą też przykrycie z hiacyntu / którym

nákręją lichtarz z lámpami y kłeszczy-
kami / y z wciéradły jego / y ze wpy-
tkim naczyniem oliwnym / które do

przypráwienia lámp są potrzebne: á
ná wszystko włożą przykrycie z skór si-
ótkowey fárby / y założą dżiżki. Ol-
tarz zaśie złoty obwiną odzieniem z

hiacyntu / y rozciągną z wierzchu de-
kę z skór siótkowey másci / y założą
dżiżki. Wszystko naczynie / którym

służą w Świątnicy / obwiną w przy-
krycie z hiacyntu / y rozciągną z wierz-
chu dekę z skór siótkowey másci / y za-
łożą dżiżki. Ale y oltarz oczyszcza z

popiołu y obwiną je odzieniem fár-
latnym / y włożą z nim wszystko ná

czynię / którego używają do służby ie-
go / to jest naczynia do brania w się
ognia / widelki / trzyzebáté widły / ha-
ki / y łopaty. Wszystko naczynie oltar-
za nákręją dekę z skór siótkowey má-
sci / y założą dżiżki. A gdy wwiną

Aaron y synowie jego Świątnice / y
wszystko naczynie iey / gdy się będzie ru-
szał obóz / tedy wnidą synowie Káath /

aby niesli wwinione: y nie dotkną się
naczynia Świątnice / aby nie pomar-
li. Tę są brzemiona synów Káath w

przybytku przymiérza: nád ktorými
będzie Eleázár syn Aarona káplanem:

do którego stárania należy oliwá do
przypráwienia lámp y zapal złożony /

y ofiará ktorą zawse ofiarują / y ole-
ieć namázywania / y cokolwiek do słu-
żby przybytku należy / y wśęgo naczy-
nia / które są w Świątnicy. A rzekł

PAN do MOJŻESZA y AARONA / mó-
wiąc: Nie wytrácajcie ludu Káath

z posrzedku Lewitów: ále to im v-
czynicie aby żyli / á nie pomarli / ieli się
dotkną Świętych nád Świętymi.

Aaron y synowie jego wnidą / y oni
rozłożą robote kádżęgo / y rozdzielą co

któ ma mieć. Insi žádná dwomó-
ścią niech nie widzą rzeczy które są w

Świątnicy / pierwey niżli ie obwiną /

ináczey pomrą. A mówił P A N do
MOJŻESZA / rzekł: Weźmi też sum-

me synów Gerson według domów y
fámiliy y rodzin ich / od trzydzieści

lat y wyszły aż do lat pięćdziesiąt.
Policz wszystkie którzy wchodzą y słu-
żą w przybytku przymiérza. Ten jest

wzrost domu Gersonitów / aby nosi-
li opony przybytku / y wierzch przymi-
érza / przykrycie długié / á nád wszystko

zastłone siótkowey másci / y zastłone
która wisi w wesciu przybytku przy-
miérza / opony siemné y zastłone w

wesciu które jest przed przybytkiem.
Wszystko co do oltarza należy / po-
wózki y naczynia posługowania / ná

rozkazanie Aarónowey y synów jego /
poniosą synowie Gerson / y będzie wie-
dział kádzy ktorému ciężarowi ma

Wrzędy Le-
witów wez-
dlug dżi-
mów ich.

Wzrost sy-
nów Káath.

Figura Eu-
charystiiéy
która tak
że zawždy
dawała w
kościół.

70 Tłuma-
cie zowię go
ΠΙΣΚΟΠΕΣ

W dżiżki
y pátrzyé
do świąt-
nice záká-
zuie.

Wzrost sy-
nów Gers-
son.

Która sieć
jest okolo ol-
tarza. H.

bydż

Wład sy-
nów Merá-
ry.do przyby-
tku.Káátitów
2750:przez Moy-
żesza.Którzy 30
bozu mieli
być wy-
szuceniw których
pośrodku iá
miejskam.Grzech prze-
stępstwa.H.
Spowieść
grzechu.
który wzy-
nił, H.

28 bydz podległy. Tá iest służba fámiliy
Gersonitów w przybytku przymierza/
29 á beda pod ręką Jthámara syná Ala-
rona káplana. Syny téż Meráry we-
dle fámiliy y domów oyców ich poli-
30 czys / od trzydziestu lat y wyszły aż
do pięćdziesiąt lat / wszystkich którzy
wchodzą na urząd posługi swęy / y
31 służbę przymierza świadectwá. Té
są bżemiona ich : beda nosić deszki
32 przybytku y dżęzi iego / słupy y pod-
stawki ich / słupy téż sieni w około z
podstawkami / y z kółkami / y z powo-
zami ich. Wszystkie naczynie y sprzęt
33 pod liczbą wezmy y tak pomiosą. Ten
D iest urząd fámiliy Merárczyków / y
służba w przybytku przymierza / á be-
da pod ręką Jthámara syná Alaroná
34 káplana. Policzyli tedy Moyżesz y
Alaron y przelożeni Synágoty syny
Kááth według rodów y domów oy-
35 ców ich / od trzydziestu lat y wyszły
aż do pięćdziesiątego roku / wszystkie
którzy wchodzą na posługę przybytku
36 przymierza : y náłázło sie ich dwa ty-
37 siąca / siedm set / pięćdziesiąt. Ten
iest poczet ludu Kááth / którzy wcho-
dzą do przybytku przymierza : té po-
liczył Moyżesz y Alaron / według sło-
wá PANSKIEGO przez rękę Moy-
38 zesza. Zliczeni téż są y synowie Ger-

son / według rodów y domów oyców
39 ich / od trzydziestu lat y wyszły / aż
do pięćdziesiątego roku / wszyscy kto-
rzy wchodzą aby służyli w przybytku
40 przymierza : y náłázło sie ich dwa ty-
41 siąca / šest set / trzydziesiąt. Ten iest
lud Gersonitów / którzy policzyli Moy-
żesz y Alaron wedle słowá P A N-
42 SKIEGO. Policzeni są y syno-
wie Meráry / według rodów y do-
43 mów oyców ich / od trzydziestu lat y
wyszły / aż do pięćdziesiątego roku /
wszyscy którzy wchodzą do wypelnie-
nia porządku przybytku przymierza :
44 y náłázło sie ich / trzy tysiące / dwie-
45 ście. Ten iest poczet synów Meráry /
które policzyli Moyżesz y Alaron / we-
46 dług rozkazania P A N S K I E G O
przez rękę Moyżesza. Wszyscy którzy
policzeni są z Lewitów / y którzy popi-
sac kazał miánowicie Moyżesz y Ala-
ron / y przelożeni Izráelscy / według
47 rodów y domów oyców ich. od trzy-
dziestu lat y wyszły / aż do pięćdzie-
siątego roku / wchodzący na służbę
przybytku / y ná nośenie bżemion /
48 było wobec ósm tysięcy / šest set ósm
49 dziesiąt. według słowá P A N S K I E G O
policzył ie Moyżesz / każdego we-
dług wżędu y bżemienia iego / iáko
mu byl P A N przykazał.

Gersoni-
tów 2630.Meráris
tów. 3200.Lewitów
Wszystkich
8580.

ROZDZIAŁ V.

I Mówił PAN
2 do Moyżesza / rze-
3 kąc : Przykáz sy-
4 nóm Izráelowy /
aby wyrzucili z o-
bozu wszelkiego
5 trędowatego / y
6 który nasieniem płynie / y splugawil
3 sie w mórłym : tak mezczyzne iáko y
niewiáste wyrzucicie z obozu / aby go
nie splugawili / gdyżem mieřkał zwa-
4 mi. A uczynili tak synowie Izráelo-
wi / y wyrzucili z obozu / iáko mówił
5 PAN Moyżesowi. A mówił PAN
6 do Moyżesza / rzekąc : Mów do
synów Izráelowych : Máz ábo nie-
wiásta gdy uczynią ze wszystkich grze-
chów które sie zwykły ludzióm przy-
gadzać / á przez niedbálosć przestá-
7 pią przykazanie PANSKIE / y zgrze-
sá / wyznáią grzech swóy / y oddá-

8 dzą sáme główną rzecz y piątą część
nádzwys onému przeciw któremu z-
grzeszyli. A iesliby nie byl ktoby ode-
brał / dáda PAN / y bedzie káplán-
9 stie / wyiawsy báráná / który bywa o-
fiárowan ná oczyszczenie / aby byla o-
fiára vblagálna. Wszystkie téż pier-
10 wociny / które ofiárnia synowie Izrá-
elowi / należą do káplana : y cokol-
B wiek do swiatnice ofiárnia od káždé-
go / y dáia w rece káplánstie / iego be-
11 dzie. A mówił PAN do Moyżesza /
12 rzekąc : Mów do synów Izráelo-
wych / y rzeczesz do nich : Máz które-
13 goby żóná wystapila / y wżgárdziwszy
máżonkiem / spálaby z inszym me-
żem / á tegoby máz doznáć niemógł /
ále táiemné iest cudzołóztwo / á swiád-
14 kámi niemoże bydz dowiedzioné / iż
iáy nie zástano w cudzołóztwie : iesli
duch podeyżżenia wzruszy meżá prze-
ciw żenie swęy / która ábo iest spluga-
wiona / ábo falszywe domniémánie

ofiáry pod-
nośeniaOfiárá o-
żenie po-
deyższa-
néy.

ná nie

Woda,
smięta.

15 na nie kładą: ^o przywiedzie ją do kła-
planą / y ofiarne obiatę za nie dzie-
siatą część korca mąki ieczmiennę:
nie wleie na nie oliwy / ani włoży kła-
dzidła: ponieważ ofiarą podęzrze-
nia iest / y obiatą dochodząca cudzo-
16 łożtwa. ^o Ofiarne ię tedy kapłan y
17 postawi przed PANEM. ^o y weźmie
C wody świętej w naczyniu glinianym /
y trochę ziemię ze tła przybytku w sy-
18 pie w nie. ^o A gdy stanie niewiasta
przed obliczem PANSKIM / odkryje
głowe ię / y włoży na rece ię ofiarę
wspominania / y obiatę podęzżenia:
asam będzie trzymał wody bärzo gor-
skie / na które ze złorzeczeniem kłatew
19 nakładł. ^o A poprzyścieje ię y rzecze:
Jeśli nie spał mąż obcy z toba / y jeśli
nie iest splugawiona opuściwszy łożę
małżonkowe / nie zaśkodzić te wody
bardzo gorzkie w którym kłatew na-
20 kładł. ^o Ale jeśliżes wstąpiła od meża
twego / y iestes splugawiona / a obco-
21 wałas z innym meżem: ^o tym przekle-
ctwam podleżesz: Niechay cie da
PAN na przeklectwo / y przykład w-
szystkich w ludzie swoim: niech uczyni
że wygnie łono twoie / a brzuch twój
22 opuchnawszy niech sie rozpućnie. ^o me-
chay woda wody przeklete do brzu-

chą twego / a gdy opuchnie żywot /
niech wygnie łono. ^o A odpowie ona
23 niewiasta: Amen / amen. ^o A napiše
D kapłan na książkach te przeklectwa /
y zmáže ie wodą bärzo gorzką na kto-
24 rą kłatew nakładł / y da ię pic. Kto-
25 rą gdy wypie / ^o weźmie kapłan z ręki
ię ofiarę podęzżenia / y podniesie ię
przed PANEM / y włoży ię na ołtarz:
26 wsąkże tak / że pierwey / ^o garść ofiary
weźmie z tego co ofiarują / y spali na
ołtarzu: y tak da pic niewieście wode
27 bärzo gorzką. ^o Ktorą gdy wypie / ie-
śli splugawiona iest / a wzgardziwszy
meżą cudzołożtwa winną / rozędyć
sie po niej woda przeklectwa / y gdy
sie brzuch weźmie / łono wygnie: y
28 będzie niewiasta na przeklectwo / y na
przykład wszystkim ludowi. ^o Ale ie-
śli nie iest splugawiona / będzie bez o-
29 brżenia / y dziatki mieć będzie. ^o Ten-
ci iest zakon podęzżenia. Jeśli wsta-
piżona od meża swego / y jeśli spluga-
30 wiona będzie: ^o a mąż duchem podę-
żenia wzruszony / przywiedzie ię przed
oblicze PANA / y uczyni ię kapłan
31 wedle wszystkiego co iest napisano: ^o
mąż bez winy będzie / a ona odniesie
nieprawość swoje.

Tak mi sta
niech stanieFigura spo-
wiedzi grze-
chów.

7 Wyznania grzech swoy. ^o Żydowskie
słowo וְהִתְחַוָּה Vehicualu własnie sie może prze-
tożyć tak: Mianowicie y iasnie wyznania
grzech swoy / to iest / który uczynili. bo tak ży-
dowskie słowa znaczą. Skład rozumieć może-
my / i tu rozkazano było Żydom aby grzechy
swoie wyznawając mianowali: bo kiedyby

byli tylko grzechy ogulem bez mianowania
wyznawali / nie mówiliby pisino 6. wyznania
iawnie grzech który uczynili. Ale by rzekło /
wyznania grzechy swoje. A tak tu masz spo-
wiedź w statym Zakonie żywym. Oczym
iż Leuit. 5. v. 5. Przypowieś. 24. v. 13. Ec-
cles. 4. v. 31.

ROZDZIAŁ VI.

1 mówił PAN do
2 Mojżesza rzekąc:
A ^o Mów do synów
Izraelowych / y
rzeczysz do nich:
Mąż albo Nie-
wiasta gdy uczy-
nia ślub ^o aby ie poświęcili: y chcą
3 sie PANV poświęcić: ^o od winy / y
od wszelkiego co vpoić może / wstrzy-
mawać sie mają. Octu z winy / y z kto-
regokolwiek innego napoju / y cokol-
4 wiek z iągody winnej wytłaczają / pic
nie będą: Jągody winnych świeżych
ani suchych iść nie będą / ^o po wśyt-

kie dni ^o przez które PANV ślubem są
poswieceni: cokolwiek z winnice
5 bydy może: od różynki aż do iągódki /
iść nie będą. ^o Przez wśytke czas od-
łączenia iego brzytwą nie przędyje
przez głowe iego / aż wypełni dni przez
które sie poświęcił PANV. Swie-
tym będzie zapuszczeniem włosów glo-
6 wy iego. ^o Przez wśytke czas poświę-
cenia swego do umarłego nie wni-
7 dzie: ^o ani sie y oycą / y matką / y bratą /
y siostry pogrzebem zmáže: bo po-
święcenie Boga iego iest na głowie
8 iego. ^o Po wśytkie dni odłączenia
9 swego / świętym będzie PANV. ^o A
jeśli by kto umarł nagle przed nim /
splugawi sie głową poświęcenia ie-

odłączenia
abo Názarey
swą swego,
H.Ustawa o
Názarey-
czykach.Názareusza
H.

przybytku,
ofiary.

pomazał się
mázem.

Nazáren-
sá, H.

Study ko-
ścielni roz-
máti.

Ofiary
książat Iz-
raelskich
na poświę-
caniu przy-
bytku.

10

11

12

13

14

15

16

17

18

go : która na tych miaś ogoli onego óz
dnia oczyszczenia swego / y zaśie siódme
go / a ósmego dnia ofiary pare syno-
gálic / ábo dwoie gołabiz / káplano-
wi w weściu przymierza swięctwa.
A uczyni káplan iedno zá grzech / á
drugie ná całopalenie / y będzie sie
modlił zá nim / bo zgrzeszył ná d-
márty : y poświęci głowę iego w on-
dzień : y poświęci PANV dni odla-
czenia iego / ofiary bántá roczné-
go zá grzech : wśátże ták aby dni pier-
wsé wniwecz posły / ponieważ splu-
gáwione poświęcenie iego. Ten iest
zákon poświęcenia. Gdy sie wypel-
nił dni / które był slubem postanowił :
przywiedzie go do dzwi przybytku
przymierza / y ofiary obiáte iego
PANV / bántá roczného bez mázu-
ty ná całopalenie / y owce roczné bez
zmázy zá grzech / y bántá bez mázu-
ty ofiary zapokojną / y kóś chlebow
prásnych oliwá záczynionych / y kre-
plów bez kwásu oliwá pomázanych / y
mokré ofiary káždého / które ofiary
káplan przed PANEM / y uczyni ták
zá grzech iáko y ná całopalenie. A
Bántá ofiary ofiary zapokojną
PANV / ofiary wespół kóś przá-
smkow y mokré ofiary wedle zwyczá-
ju powinné. Tóś ogolony będzie Ná-

19

20

21

22

23

24

25

26

27

záreus przededzwiami przybytku przy-
mierza z włosów poświęcenia swego :
y weźmie włosy iego y włoży ná ogień
który iest podłożony pod ofiary zapo-
koynych. A kópátke wwarzoną bá-
ráná / y chléb przez kwásu ieden z kó-
sá / y krepel przásny ieden / y da w rece
Názáreusa / po ogoleniu głowy iego.
A wzięwszy ie zaś od niego / podnie-
sie przed obliczem PAN SKIM. A
poświęcone káplánskie będą / iáko
mostek / który odłączyć kazano / y kó-
pátka. potym może pić Názáreus wi-
no. Teni iest zákon Názáreusa / kie-
dy slubi obiáte swá PANV czásu po-
święcenia swego / oprócz tego co nay-
dzie reká iego wedle tego iáko był ná
wmyśle slubił / ták uczyni ku wykona-
niu poświęcenia swego. A mówił
PAN do Moyżesá / rzekąc : Mów
Náronowi y synóm iego : Tá k błogo-
sláwić będziecie synóm Izráelowym /
y rzeczenie im : Niechayci PAN bło-
gosłáwi / y niechay cie strzeże. Niech
pokáże PAN oblicze swoje tobie / y
niech sie zmiłuje ná tobá. Niech o-
broci PAN twarz swoje ku tobie / y
niech ci da pokój. A będą wzywáć
imienia mego ná synmi Izráelowy-
mi / á ia im błogosłáwić bede.

Sposob blo-
gostawie-
nia kás-
plánskiego
ludowi.
rozświeci
nád robá,
H.

ábo, niech
cie postáwi
w pokoiu, H.

3

Slub aby sie poświęcili. W Żydow-
skim iest / Slub Názáry / ábo Názáreczyká.
Miedzy slugi kóścielne moga bydź y ci poli-
czeni : wśátże to pewná / że káplani nie byli /
ani z pokolenia Lewi / ale z káždého pokolenia
bydź mogli / iáko Sámson był z pokolenia
Dan / y był Názáreczyk / Sedz. 13. Rzecz-
ni sa Názárei / od słowa Názár / co znácy Odo-
czony / ábo Poswiecony / iáko by odlaczeni od
ludzi y Bogu oddáni : że sie dobrowolnie Bo-
gu oddawali / włosy golac á winá nie piac / y
inše obycczáie mieli iáko tu opisáne. Z tych nie
którzy mieli slub wieczny iáko Sámson / Sedz.
13. drudzy tylko do pewné czásu / o których téż

tu nawiecy mówi. Którzy wdawali sie ná ten
ostrzeższy wot / aby ták ciáto trapili. Z tych
y inšych slug kóścielnych stárego zákonu / by-
lá figura tego co teraz iest w nowym Testá-
mencie. Bo téż ták te teraz rozmáti sa study
w kóściele Bożym / sa Afolitowie iáko oni któ-
rzy Lámpy zászwiecáli. Exo. 27. Subdiákon
iáko Názáreczykowie / którzy potrzeb do-
dawali. 1. Paral. 9. 1. Efdra 8. Sa Diákon
iáko Lewitowie : Ná d to y káplani y Biskup-
pi / co sie wšytko przed tym przefigurowáło.
A do tego y zákonnicy iáko Názáreczykowie /
którzy sie Bogu oddáli y poświęcili / ná ży-
wot ostrzeższy.

ROZD. VII.

1

A

2

Stáło sie w
dzień któreg do-
kóńczył Moyżés
przybytku y po-
stáwił ji : y ná-
mázal y poświę-
cił ji ze wšytkim
sprzetem iego / oltarz tákże / y wšytko
naczynie iego : ofiárowáły ksiáżetá

3

4

5

6

Izráelskie / y głowy fámiliy / które by-
ły w káždym pokoleniu / y przelożeni
ná d temi / którzy policzeni byli / dary
przed PANEM : šest wozów przykry-
tych ze dwunáscią wolów. Jeden
wóz dárowáło dwoie ksiáżat / á káždy
po iednym wolu / y ofiárowáli ie przed
przybytkiem. A rzekł PAN do Moj-
żesá : Przyimi od nich / aby były ná
posługę przybytku / á dási ie Lewitóm
według porzádku posługi ich. A ták

N

przyiawšy

		przyjawszy Moyses wozy y woły/ od-	28	łopalenie. y kozła za grzech: a na	
	7	dał ie Lewitóm. Dwa wozy y cztę-	29	osiare zapokoynych/wołów dwu/ bā-	
	8	rech wołów dał synom Gerson/ we-		ránów piec/ kozłów piec/ bāránków	
		dlug tego iako potrzebowali. Cztę-	30	rocznych piec. taczest ofiara Eliab	Ofiara
		ry drugie wozy y osm wołów dał sy-		syna Zelon. Dnia czwartego książe	książęcia
		nóm Merary/według wrzędów y slu-	31	synów Ruben Elisur syn Sedeur/	Ruben.
		żby ich/ pod ręką Jthamara syna A-		osiarował miske srebrną ważącą	
	9	aroná kapłana. A synóm Kaath nie		sto y trzydzięści syłłów/ cząść srebrną	
		dał woźów y wołów: bo w swiatni-		maiącą siedmdziesiąt syłłów na wa-	
		cy służa/ a bżemiona na swych rā-	32	ge swiatnice/ obie pełne białey maki	
	10	mionách noszą. Ofiarowały tedy		oliwę zacyzioney na ofiara: moż-	
		Książetá na poświęcenie ołtarza w	33	dzierzył złoty wazacy dziesięć syłłów	
		dzien którego jest pomazany dar swóy		pełen kadzidla: wolu z stada/ y bā-	
	11	przed ołtarz. Rzekł PAN do Moy-	34	ráná/ y bāránka rocznego na całopa-	
	B	zesa: Każde Książę każdego dnia	35	lenie: y kozła za grzech: a na ofiara	
		niech ofiarunie dary na poświęcenie		zapokoynych wołów dwu/ bāránów	
		ołtarza. A ták pierwszego dnia ofia-	36	piec/ kozłów piec/ bāránków rocznych	
Ofiary	12	rował dar swóy Náhasson syn Ami-		piec. taczest ofiara Elisur syna Se-	Ofiara
Náhasson		nádáb z pokolenia Juda/ a były w	37	deur. Dnia piątego książe synów	książęcia
książęcia	13	nim miska srebrna/ która ważyla sto y		Simeon Salamiel syn Sursaddai/	synów Sy-
lucckiego.		trzydzięści syłłów/ cząść srebrna má-	38	osiarował miske srebrną ważącą sto	meon.
		iącą siedmdziesiąt syłłów wedle wa-		y trzydzięści syłłów/ cząść srebrną má-	
		gi swiatnice/ obie pełne białey maki	39	iącą siedmdziesiąt syłłów na wage	
	14	zacyzioney oliwę na ofiara: Moż-		swiatnice/ obie pełne białey maki o-	
*Aboprysta-		dzierzył z dziesięci syłłów złotych pe-	40	liwę zacyzioney na ofiara: moż-	
wka ziora.	15	len kadzidla: wolu z stada/ y bārā-		dzierzył złoty wazacy dziesięć syłłów	
Także, y ni-		ná/ y bāránka rocznego na całopa-	41	pełen kadzidla: wolu z stada/ y bā-	
żęcy wśedy.	16	lenie: y kozła za grzech: a na ofiara		ráná/ y bāránka rocznego na całop-	
	17	zapokoynych wołów dwu/ bāránów	42	palenie: y kozła za grzech: a na	
		piec/ kozłów piec/ bāránków rocznych	43	ofiary zapokoyne wołów dwu/ bā-	
*kozielków		piec. taczest ofiara Náhassona syna	44	ránów piec/ kozłów piec/ bāránków	
młodych.	18	Aminádáb. Wtorego dnia ofiaro-		rocznych piec/ taczest ofiara Salá-	
Ofiara		wał Nátánáel syn Suar Książę z	45	miel syna Sursaddai. Dnia szóste-	Ofiara
Nátánáel	19	pokolenia Issachar/ miske srebrną		go książe synów Gad Eliásaph syn	książęcia
książęcia		ważącą sto y trzydzięści syłłów/ czą-	46	Duel/ ofiarował miske srebrną wa-	Gad.
Issachar.		ść srebrną mającą siedmdziesiąt sy-	47	żącą sto y trzydzięści syłłów/ cząść	
		łłów wedle wagi swiatnice/ obie peł-		srebrną mającą siedmdziesiąt syłłów	
		ne białey maki oliwę zacyzioney na	48	na wage swiatnice/ obie pełne białey	
	20	ofiara: możdzierzył złoty mający dzie-		maki oliwę zacyzioney na ofiara: moż-	
	21	sięć syłłów pełen kadzidla: wolu z	49	możdzierzył złoty wazacy dziesięć sy-	
		stada/ y bāráná/ y bāránka rocznego	50	łłów/ pełen kadzidla: wolu z stada/	
	22	na całopalenie: y kozła za grzech:		y bāráná/ y bāránkarocznego na całop-	
	23	a na ofiara zapokoynych wołów		palenie: y kozła za grzech: a na ofi-	
		dwu/ bāránów piec/ kozłów piec/ bā-		ary zapokoynych wołów dwu/ bā-	
Ofiara	24	ránków rocznych piec. taczest ofiara		ránów piec/ kozłów piec/ bāránków	
Eliabá		Nátánáelá syna Suar. Trzeciego		rocznych piec. taczest ofiara Eliá-	
książęcia	25	dnia książe synów Zabulon Eliab		sáph syna Duel. Dnia siódmego	Ofiara
Zabulon.		syn Zelon/ ofiarował miske srebrną		książe synów Ephraim Elisama	książęcia
		ważącą sto y trzydzięści syłłów/ czą-		syn Ammiud/ ofiarował miske sre-	Ephraim.
		ść srebrną mającą siedmdziesiąt sył-		brną ważącą sto y trzydzięści sy-	
		łłów na wage swiatnice/ obie pełne białey		łłów/ cząść srebrną mającą siedm-	
	26	maki oliwę zacyzioney na ofiara:		dziesiąt syłłów na wage swiatnice o-	
	27	możdzierzył złoty wazacy dziesięć sy-		bie pełne białey maki oliwę zacyzio-	
		łłów pełen kadzidla: wolu z stada/		ney na ofiara: możdzierzył złoty	
		y bāráná/ y bāránka rocznego na cał-		wazacy dziesięć syłłów pełen kadzi-	

Ofiara
książęcia
Manáse.

51 dła: 7 wolu z stada y barana y baran-
52 ka rocznego na całopalenie: 7 y kozła
53 za grzech: 7 a na ofiary zapokojnych wo-
E łów dwu / baranów piec / kozłów piec /
baranków rocznych piec. tacy była ofi-
54 ałara Elisam syna Ammud. 7 Dnia
ósmego książe synów Manáse / Ga-
55 mael syn Phadassur / 7 ofiarował
miske srebrna / ważąca sto y trzydzie-
ści syklów / czasu srebrna / mają-
ca siedmdziesiąt syklów na wage
świątnice / obie pełne białej maki o-
56 liwa zacyzmony na ofiarę: 7 moźdz-
rzył złoty / ważący dziesięć syklów pe-
57 len kadzidła: 7 wolu z stada y barana
58 y baranką rocznego na całopalenie: 7
59 y kozła za grzech: 7 a na ofiary za-
pokojnych / wolów dwu / baranów
piec / kozłów piec / baranków rocznych
piec. tacy była ofiara Gamaliela syna
60 Phadassur. 7 Dnia dziewiątego ksią-
że synów Beniamin / Abidan syn Ge-
61 deonów / 7 ofiarował miske srebrna
ważąca sto y trzydzieści syklów / cz-
62 ę srebrna / mająca siedmdziesiąt sy-
63 klów na wage świątnice / obie pełne
białej maki oliwa zacyzmony na o-
fiare: 7 y moźdzrzył złoty ważący
64 dziesięć syklów pelen kadzenia: 7 wo-
65 lu z stada y barana y baranką roc-
F nego na całopalenie: 7 y kozła za
grzech: 7 a na ofiary zapokojnych /
wolów dwu / baranów piec / kozłów
piec / baranków rocznych piec. tacy by-
66 ła ofiara Abidan syna Gedeonowe-
67 go. 7 Dnia dziesiątego książe synów
Dan / Abiezer syn Ammisaddai / ofia-
rował miske srebrna / ważąca sto y
trzydzieści syklów / czasu srebrna / ma-
68 jąca siedmdziesiąt syklów na wage
świątnice / obie pełne maki oliwa za-
69 czynioney na ofiarę: 7 moźdzrzył zło-
ty / ważący dziesięć syklów pelen ka-
70 dzidła: 7 wolu z stada y barana y ba-
71 ranką rocznego na całopalenie: 7 y
kozła za grzech: 7 a na ofiary zapokoj-
nych wolów dwu / baranów piec / ko-
złów piec / baranków rocznych piec.
tacy była ofiara Abiezer syna Ammi-
72 saddai. 7 Dnia jedenaścigo / książe
73 synów Aser / Phegiel syn Ochran / o-
fiarował miske srebrna / ważąca sto y
trzydzieści syklów / czasu srebrna / ma-
jąca siedmdziesiąt syklów na wage

Ofiara
książęcia
BeniaminOfiara
książęcia
Dan.Ofiara
książęcia
Aser.

74 swiatnice / obie pełne białej maki o-
liwa zacyzmony na ofiarę: 7 mo-
dzrzył złoty mający dziesięć syklów
75 pelen kadzidła: 7 wolu z stada y ba-
76 rana y baranką rocznego na całopa-
77 lenie: 7 y kozła za grzech: 7 a na ofiary
zapokojnych wolów dwu / baranów
piec / kozłów piec / baranków rocznych
78 piec. tacy była ofiara Phegiel syna O-
chran. 7 Dnia dwunastego książe sy-
79 nów Nephtali / Abira syn Enan / o-
G fiarował miske srebrna / ważąca sto y
trzydzieści syklów / czasu srebrna / ma-
jąca siedmdziesiąt syklów na wage
świątnice / obie pełne maki oliwa za-
80 czynioney na ofiarę: 7 moźdzrzył zło-
ty / ważący dziesięć syklów pelen ka-
81 dzidła: 7 wolu z stada y barana y
82 baranką rocznego na całopalenie: 7 y
83 kozła za grzech: 7 a na ofiary zapo-
kojnych wolów dwu / baranów piec /
84 kozłów piec / baranków rocznych piec.
tacy była ofiara Abira syna Enan. Te
rzeczy na poświęcanie ołtarza są ofia-
rowane od książat Izraelowych / w
dzień którego poświęcon jest: miske
srebrnych dwanaście: czasu srebrnych
dwanaście: moźdzrzyłków złotych
85 dwanaście: 7 tak że sto y trzydzieści
syklów srebra miała miska jedna / a
siedmdziesiąt syklów czasu jedna: to
jest / wobec wszystkiego naczynia ze
srebra syklów dwa tysiąca / cztery sta-
86 wagi świątnice. 7 moźdzrzyłków zło-
tych dwanaście pełnych kadzidła / po-
dziesiąci syklach ważących waga
świątnice: to jest wespół złoty sy-
87 klów sto y dwadzieścia: 7 wolów z
stada na całopalenie dwanaście / ba-
ranów dwanaście / baranków roc-
nych dwanaście / y mokre ofiary ich /
88 kozłów dwanaście za grzech: 7 a
ofiary zapokojnych wolów dwadzie-
ściami y cztery / baranów sześćdziesiąt /
kozłów sześćdziesiąt / baranków ro-
cznych sześćdziesiąt. Te rzeczy są o-
fiarowane na poświęcaniu ołtarza /
89 gdy ji pomazano. 7 A gdy wchodził
Moyżesz do przybytku przynierza / a
by sie radził wyrocznice / słyszał głos
mówiącego do siebie z blaganiem /
która była nad strzynią świadectwa
miedzy dwiema Cherubim / zjad też
marwał do niego.

Ofiara
książęcia
Nephtali.

ROZDZ. VIII.

Postawienie
li-
chtarza.
H. G. C.

Trześć, sze-
dnie stupek li-
chtarzów.

Poswięce-
nie Lewi-
tów.
Woda o-
czyszczenia
H.
Num: 19.
b. 9.

Ofiarować.

Na oczyszcze-
nie Lewitów
H.

Pascha cy-
stych y nie-
cystych.

Mówił PAN

do Mojżesza rze-
kąc: ¹ Mów Al-
aronowi y rze-
czesz do niego: Gdy
postawisz siedm
lamp/ lichtarz na
stronie południowej niech postawion
bedzie. To tedy przykaz/ aby lampy ku
połnocy z przeciwia patrząły ku sto-
wi chlebow poładnych: ku tej stro-
nie ku której sie lichtarz obrócił/ świe-
cie mają. ² A uczynił Aron/ y wstawił
lampy na lichtarz/ iako rozkazał PAN
Mojżesowi. ³ A robotą lichtarza ta
była ze złota kowanego/ tak słupiec
śrzedni/ iako y wyszło co z obu stron
pior wychodziło: na kształt który w-
kazał PAN Mojżesowi/ tak wrobił
lichtarz. ⁴ A mówił PAN do Moy-
żesza rze-
kąc: ⁵ Weźmi Lewity z po-
szód synów Izraelowych/ a oczyszc ie.
⁶ wedle tego porządku: Niech będą
pokropieni wodą oczyszczenia/ a niech
ogolą wszystkie włosy ciała swego. A
gdy wymyją skóry swe/ y oczyszczeni
będą/ ⁷ wezmą wołu z stad/ y mokrą
ofiarę iego/ białą małą oliwą zaczy-
niają/ a wołu drugiego z stada ty we-
źmiesz za grzech: ⁸ y przywiedziesz Le-
wity przed przybytek przynierza/ z
woławszy wszystkiego mnożstwa synów
Izraelowych. ⁹ A gdy Lewitowie be-
dą przed PANEM: włożą synowie
Izraelowi ręce swe na nie. ¹⁰ A ofiaru-
je Aron Lewity/ dar przed oczyma
PANSKIMI od synów Izraelowych/
aby służyli na posłudze iego. ¹¹ Lewi-
towie też położą ręce swe na głowy
wołów/ z których iednego ¹² uczynisz za
grzech/ a drugiego na całopalenie
PANSKIE/ abyś sie modlił za ni-

mi. ¹³ A postawisz Lewit, przed oczys-
ma Aroná y synów iego/ y poświę-
cis ofiarowane PAN V/ ¹⁴ y odłączysz
z posrzedku synów Izraelowych/
¹⁵ aby byli moi. ¹⁶ a potym wiodą do
przybytku przynierza aby mi służy-
li. A tak oczyszcisz y poświęcisz ie na
ofiarę P A N V: bo darem dāro-
wani mi są od synów Izraelowych.
¹⁷ Miasto pierworodnych które otwo-
rzą wselki żywot w Izraelu/ wzię-
tem ie. ¹⁸ Moie bowiem są wszystkie
pierworodne synów Izraelowych/ tak
z ludzi iako y z bydła. Odednia któ-
regom pobit wselkie pierworodne w
ziemi Egypcie/ poświęciłem ie so-
bie: ¹⁹ y wzięłem Lewity miasto w-
szech pierworodnych synów Izraelo-
wych: ²⁰ y dārowałem ie Aronowi
y synom iego z posrzedku ludu/ aby
mi służyli miasto Izraela w przyby-
tku przynierza/ ²¹ a modlili sie za nie/
aby nie było plagi na lud/ ielsby śmie-
li przystąpić do swiatnicy. A uczynili
Mojżesz y Aron y wyszło mnożstwo
synów Izraelowych z Lewitami co
był rozkazał P A N Mojżesowi: ²² y
oczyszczeni są/ y wymyli skóry swoje. A
podniósł ie Aron przed PANEM/
y modlił sie za nimi/ ²³ aby oczyszczeni
wešli na wze-
dy swe do przybytku przy-
nierza przed Aroná y syny ię. Jako
rozkazał PAN Mojżesowi o Lewi-
tách/ tak sie stało. ²⁴ A mówił PAN
do Mojżesza/ rze-
kąc: ²⁵ To jest pra-
wo Lewitów/ od dwudziestu y pięci-
lat y wyśsey/ wchodzić będą/ aby słu-
żyli w przybytku przynierza. ²⁶ A gdy
przedziesiat lat wieku wypelnia/ słu-
żyć przestaną: ²⁷ y będą pomocnikami
braci swey w przybytku przynierza/
aby strzegli tego co im zleca/ ale ro-
bót samych niech nie czynią. Tak roz-
ządźisz Lewitom na strażę ich.

Abó, a czy-
ścił ie, H.

Ofiarował,
bo zwykli o-
fiary podno-
zić.

Lata Les-
nitów.

ROZDZIAŁ IX.

Mówił PAN do
Mojżesza na pu-
szy Sinai roku
wtórego po wy-
ściu ich z ziemi
Egypcie/ mie-
siącá pierwszego/
rzekąc: ¹ Niech uczynią synowie

Izraelowi Pháse czasu swego/ ² czter-
nastego dnia Miesiaca tego ku wie-
czoru/ według wszystkich obzędów y
vsprawiedliwienia ię. ³ A przykazał
Mojżesz synom Izraelowym aby w-
czynili Pháse/ ⁴ którzy uczynili czasu
swego/ czternastego dnia Miesiaca
ku wieczoru ⁵ na górze Sinai. Wedle
wszystkiego co był rozkazał PAN Moy-
żesowi/ tak uczynili synowie Izraelo-

Pascha,
święto wiel-
konocne.

Na puszy,
H. G.

ymarłym

6 wi. ¹ Ale oto niektórzy spługawieni
² duszą człowieka / nie mogli czynić
 7 Phasę dnia onego / przystąpiwszy do
 B Moysesá y Aaroná / y rzekli im : Nie
 czyszcimy dla dusze człowieka. Przecz
 nam odéymuż że nie możemy ofiaro-
 8 wać ofiary PANU czasu swego mie-
 dzy syny Izraelowymi : ⁹ Którym od-
 powiedział Moyses : Postóycie aż sie
 9 porządze co PAN o was kaze. ¹⁰ A mó-
 wił PAN do Moysesá rzekąc : ¹¹
 Mów synóm Izraelowym : Człowiek
 który będzie nieczystym dla dusze / ábo
 12 w drodze daleko / w ¹² narodzie waszym /
 niechay czyni Phasę PANU / ¹³ ^C ¹³ ¹³
 siącá wtórę / czternastego dnia mie-
 siącá tego wieczoru : z przasnitkami y z
 12 polną sálatą iedną ie bedą : ¹⁴ nie zostá-
 wiać nie z niego aż do zaránia / y kóści
 13 iego nie zlamiać : wszytek porządek
 Phasę zachowaj. ¹⁵ ¹⁵ ¹⁵ ¹⁵
 Ale iesli kto y czy-
 sty jest / y nie był w drodze / á przecie nie
 14 czynił Phasę / będzie wygładzona du-
 szá oná z ludu swego / bo ofiary PANU
 nie ofiarował czasu swego : ¹⁵ grzech
 swóy sam ponieść. ¹⁶ ¹⁶ ¹⁶ ¹⁶
 Góść też y przy-
 chodząc iesli bedą w was / uczynia
 15 Phasę PANU / według Ceremonii
 y w sprawiedliwieniu iey. ¹⁶ ¹⁶ ¹⁶ ¹⁶
 Wstawa ie-
 dnáś będzie w was tak przychodnio-
 16 wi iako y obywatelowi. ¹⁷ ¹⁷ ¹⁷ ¹⁷
 Dniá tedy
 którego postawion był przybytek / o-
 17 krył si obłok. A od wieczorá nad przy-

ábo w po-
somstwiech
waszych, H. G.

omieszká
czyni Phasę
H. G.
ábedzie kara-
ny, Hebr.

ábo namiot
kościelny.

Trąby sre-
brné y uży-
wanie ich.

ábo zupełnie

y dawać im
znáć, H.

wiedzą, H.

ROZDZ. X.

1 Mówił PAN
 2 do Moysesá rze-
 3 kąc : ⁴ ⁴ ⁴ ⁴
 Uczyni so-
 bie dwie trąby
 4 srebrné kowane /
 5 które mi byś mógł
 6 zwoływać lud /
 7 ⁸ ⁸ ⁸ ⁸
 gdy sie ma ruszyć obóz. ⁹ ⁹ ⁹ ⁹
 A gdy w
 8 trąby zątrąbisz / zgromądzi sie do cie-
 9 bie wszytek lud do drzwi przybytku
 10 przynierza. ¹¹ ¹¹ ¹¹ ¹¹
 Jesli ¹² ¹² ¹² ¹²
 raz zątrąbisz :
 11 przyjdą do ciebie kószetá / y głowy
 12 mnóstwá Izraelowego. ¹³ ¹³ ¹³ ¹³
 A iesli dłu-
 13 że y przerywane trąbienie ząbrzmi /
 14 ruszą obozy piérwszy którzy są ná w-
 15 schód słońca. ¹⁶ ¹⁶ ¹⁶ ¹⁶
 A ná wtóre trąbienie
 16 y takowes bzmienie trąby / złożą na-
 17 mioty którzy mieszkáją ná południe.
 A tymże sposobem y dwudzy uczynią /

16 bytkiem było iako widzenie ognia aż
 17 do zaránia. ¹⁸ ¹⁸ ¹⁸ ¹⁸
 Tak sie działo wstawi-
 18 czenie : we dnie okrywał si obłok / á w
 19 nocy iako widzenie ognia. ²⁰ ²⁰ ²⁰ ²⁰
 A gdy
 19 był odiety obłok który okrywał przy-
 20 bytek / tedy sie ruszáli synowie Izrae-
 21 lowi : á ná miejscu tedy stánął obłok /
 22 tam sie obozem položyli. ²³ ²³ ²³ ²³
 Ná rozka-
 23 zanie PANSKIE ciągneli y ná rozka-
 zanie iego stánowali przybytek : przez
 24 wszytkie dni / przez które stál obłok nád
 25 przybytkiem / mieszkáli ná tymże miej-
 26 scu : ²⁷ ²⁷ ²⁷ ²⁷
 A iesli sie trąfiło że przez długi
 27 czas trwał nád nim / byli synowie Iz-
 28 raelowi ná strażach PANSKICH / á
 29 nie ruszáli sie / ³⁰ ³⁰ ³⁰ ³⁰
 ile dni był obłok nád
 30 przybytkiem. ³¹ ³¹ ³¹ ³¹
 Ná rozkazanie PAN-
 31 SKIE rozbírali namioty / y ná rozka-
 32 zanie iego składáli. ³³ ³³ ³³ ³³
 Jesli był obłok od
 32 wieczorá aż do zaránia / á wnet ráno
 33 odszedł od namiotu / ciągneli : á iesli
 34 po dniu y nocj odstąpił / rozbieráli na-
 35 mioty. ³⁶ ³⁶ ³⁶ ³⁶
 A iesli przez dwa dni ábo przez
 36 ieden miesiąc ábo dłuższy czas stál
 37 nád namiotem / mieszkáli synowie Iz-
 38 raelowi ná tymże miejscu / y nie ruszá-
 39 li sie : ále wnet skoro odstąpił / ruszáli
 40 obóz. ⁴¹ ⁴¹ ⁴¹ ⁴¹
 Ná słowo PANSKIE rozbí-
 41 rali namioty y ná słowo iego ciągne-
 42 li : y byli ná straży PANSKIEY we-
 43 dług rozkazania iego przez rękę Mo-
 44 zesá.

Obłok pro-
wodził ich
z k.

7 gdy bedą trąbić ná ruszenie. ⁸ ⁸ ⁸ ⁸
 Lecz
 8 gdy sie będzie miał lud zgromądzić /
 9 bedzie proste bzmienie trąb / á nie
 10 przerywając bzmienie bedą. ¹¹ ¹¹ ¹¹ ¹¹
 A trąbić
 11 bedą synowie Aaronowi káplani w
 12 trąby : y bedzie tá wstawa wieczna w
 13 rodzajách waszych. ¹⁴ ¹⁴ ¹⁴ ¹⁴
 Jesli wyciągnie-
 14 cie ná wojnę z ziemié waszay ná nie-
 15 przyjaciela / którzy walczą przeciwko
 16 wam : bedziecie trąbić głośno bzmia-
 17 ceni trąbami / y bedzie wspomnienie
 18 ná was przed PANEM Bogiem was-
 19 sym : ábyscie byli wyrwani z rąk nie-
 20 przyjaciół waszych. ²¹ ²¹ ²¹ ²¹
 Jesli kiedy be-
 21 dziecie mieć wczę y dni święte / y now
 22 miesiąców / trąbić bedziecie trąby
 23 nád całopaleniem / y nád ofiarami za
 24 pokóynemi / ²⁵ ²⁵ ²⁵ ²⁵
 áby wam były ná wspo-
 25 mnienie Boga waszego. ²⁶ ²⁶ ²⁶ ²⁶
 Ja PAN
 26 Bóg wasz. ²⁷ ²⁷ ²⁷ ²⁷
 Roku wtórego / miesią-
 27 cá wtórego / dwudziestego dnia mie-

áby P. Bóg
ná was pó-
magał, Hebr.
po wyszciu z
Egypcy.

<sup>napřed ábo
napierwý
H.
Hetmány
vfców wy-
liaa.</sup>

<sup>A oni pod-
nieśli przyby-
tek pierwý
niż ci przy-
šli, H.</sup>

<sup>Lud Bema-
racy ska-
nany o-
gniem.</sup>

<sup>ThaberaH
zapalenie, á-
bo pożoga.</sup>

<sup>adwrócił się
H.</sup>

12 sięga podniósł się obłok od przyby-
tku przymierza: y ruszyli się synowie
Izraelowi vfcami swými z pustynie
13 Sinai / y położył się obłok na puszczy
Pháran / y ruszyli obóz pierwý we-
14 dług rozkazania PANSKIEGO
przez rękę Moysésa / synowie Judo-
15 wi z vfcy swými: ktorých Hetman był
Náhasson syn Aminádáb. W poko-
16 leniu synów Issachár Hetmanem był
Náthanaél syn Suár. W pokole-
17 niu Zabulon Hetmanem był Eliáb
syn Helon. y złożony jest przybytek /
18 który niosąc wysli synowie Gerson y
Merary. Y ruszyli się też synowie Ru-
19 ben vfcami y porządkami swými / któ-
rych Hetmanem był Zelisur syn Se-
20 deur. A w pokoleniu synów Simeon /
Hetmanem był Sálamiel syn Suri-
21 sáddái. A w pokoleniu Gád / Hetma-
nem był Eliásaph syn Duél. Y ru-
22 szyli się też Kaáthitowie niosący swią-
tynię. Ták długo przybytek miesiony
był / aż przysli na miejsce stánowi-
23 ská. Ruszyli obóz y synowie Ephrá-
im vfcami swými / w ktorých woysku
Hetmanem był Elisámá syn Ammi-
24 ná. A w pokoleniu synów Manásse /
Hetmanem był Gámátiel syn Phá-
25 dásur. A nád pokoleniem Benjá-
min / Hetman był Abidán syn Gede-
26 onów. Náostátku obozów wssytekich
ciągneli synowie Dan vfcy swými / w
ktorých woysku Hetmanem był Abie-
set syn Ammisáddái. A w pokoleniu

27 synów Aser / Hetmanem był Phegiel
syn Ochrán. A w pokoleniu synów
28 Nephtháli / Hetmanem był Abirá syn
Enán. Té są obozy y ciągnięcia sy-
29 nów Izraelowych według vfców
ich / gdy się ruszali. Y rzekł Moysés /
Dobrá synowi Rúguela Nádiánity
krewnému swému: Ciągniemy do
miejsca które nam PAN dáć ma:
pójdź z nami / żebyśmy wczynili do-
bry: bo PAN obiecał dobrá Izrae-
30 lowi. Któremu on odpowiedział:
Nie póyde z tobą / ale się wróce do zie-
31 mie swóego w ktorém się narodził. A
on: Nie opuszczaj przy nas: bo ty
wiesz ná ktorých miejscach po puszczy
obóz stánować mamy / y będziesz prze-
32 wodnikiem naszym. A gdy przyjdiesz
známi / cokolwiek nalepszego będzie z
bogactw / które nam PAN dá / tobie
33 damy. Ciągneli tedy od góry PAN-
SKIEY drogą trzech dni / á skrzyniá
przymierza PANSKIEGO stá przed
nimi przez trzy dni / wpátrując miej-
34 sce obozowi. Obłok też PANSKI
35 był nád nimi wednie gdy ciągneli. A
gdy podnosiła była skrzyniá / ma-
wiał Moysés: Powstań PANIE /
á niech się rozproszą nieprzyiaciele
twoi / á niech vciékáją / ktorzy cie nie-
36 nawidzą / od oblicza twóego. A gdy
się stádano mówil: Wróć się PA-
NIE do mnostwa woyská Izrael-
skiego.

<sup>Modli-
twá Moys-
ésowa.</sup>

ROZDZ. XI.

1 Tym czasie w-
szedło się szemrá-
nie ludu / iákoby
A styskuiącego dla
prace przeciw Pá-
nu. Co vssysar-
szy PAN rozgnie-
2 wał się. Y zapaliwszy się ná nie ogień
PANSKI pożarł ostatnią część obo-
zu. A gdy wołał lud do Moysésa /
modlił się Moysés do PANA y zá-
3 padł ogień. y nazwał imię onego
miejsca Zápalenie: iż się przeciwko
4 nim zápalil ogień PANSKI. Lud
bowiem pospolity / który był wyszedł
z nimi / chciwoscíá był zápalony / sie-
dząc y płacząc / przylaczynwszy k sobie

5 syny Izraelowe / y mówił: Któż nam
dá miésa do iedenia? Wspomina-
6 my ná ryby / ktoreśmy iádali w Aegy-
ptcie darmo: przychodzą ná pámieć
ogórki / y málony / y łuczki / y cebule y
7 czosnki. Dusá náša schmie / minacz
8 uszego nie pátrza oczy náše iedno ná
Mán. A bylo Mán iáko nasienie
koryándrowé / bário bdeliowé. Y
obchodzil lud y zbierájąc jé melli w
9 żárnách / ábo tłukł w mozdżerzu wá-
rzac w gárcu / y czyniac z niego plá-
10 cki smáku iákoby chlebá z oliwá. A
gdy pádala w nocy ná obóz rosa / spa-
dalo pospolu y Mán. Vssysal tedy
Moysés lud pláczący po domách
swych / káždého we drzwiách namió-
tu swóego. Y rozgniewála się zápal-
czywosc PANSKA bário: ale y

<sup>Mieśa
dla.
Manna
gárdka.</sup>

<sup>iáko perła
biała, H.</sup>

Moysés

Uskarżas
nie Moys
sębowe.

Siedmkie
siat me
zów na po
moc Moy
sębowi.

11 **C** MOYŻESZOWI zdala sie rzecz niezno
sna. ¹ A rzekl do PANA: Czemuś
12 wdręczył slugę twego: przecz nie náy
dnie łaski przed tobą: A czemuś wło
żył ciężar wszystkiego ludu tego na
13 mie: ² A zalam ia poczał to wszystko
mnóstwo / abom ie vrodził / żebyś mi
rzekl: Ties ie na łonie twoim / iako
zwykła nosić mamka dzieciatko / y za
14 nies do ziemie / ktoras przysięgl o
cóm ich: ³ Skądze ia mam wziąć mie
so abych dał tak wielkiemu mnóstwu:
15 płaczą na mie / mówiąc: Day nam
miesia abyśmy iedli. ⁴ Niemoge sam
zdzierzec wszystkiego ludu tego / bo mi
16 ciężki iest. ⁵ A iesli sie tobie inaczey
zda / prośe abyś mie zabił / a niechay
nayde łaskę w oczach twoich / abych
17 nie cierpiał tak wiele złego. ⁶ A rzekl
PAN do MOYŻESZA: Zbierz mi siedm
dziesiąt mężów z starszych Izraelo
18 wych / które ty znasz ze są starszymi lu
du y mistrzami: y przywiedziesz ie do
19 dzwi przybytku przymierza / y każesz
im tam stać z jobą / ⁷ żebym zstąpił y
mówił do ciebie: y odeymę z ducha
20 twego y dam im / aby dzwigali z tobą
brzemie tego ludu / a nie ty sam był
21 obciążon. ⁸ A do ludu rzeczesz: Po
świećcie sie: iutro bedziecie iesc mie
so. bom ia slyszal was mówiąc: Kto
22 nam da potrawę miesa: dobrze nam
było w Egypcie. Zeby wam dał
PAN miesa / y żebyście iedli: ⁹ nie
przez ieden dzień ani dwa / abo pieć a
23 bo dziesięć / ani też dwadzieścia / ¹⁰ ale
przez miesiąc dni / aż polezie przez no
24 dzdrze wassę y obroci sie w brzdliwość:
dla tego / żeście odpędzili PANA /
25 który iest w posrodku was / y plakał
liście przed nim / mówiąc: Przecz
26 smy wyszli z Egiptu: ¹¹ A rzekl Moys
zesz: Szesć set tysięcy pieśnych iest lu
27 du tego / a ty mówisz: Dam im iesc
28 miesa przez cały miesiąc: ¹² A zali o
wiece y wołów mnóstwa nabiją / żeby
im dostało ku iedzeniu: abo sie wsyt
29 kieryby morskie na kupe zbiorą / aby

16 Zbierz mi siedmkieśiat mężów.] Tak ro
zumieć niektorzy / iż stąd sie zaczął on Senat
Żydowski / który zwano Sanhedrin. był to sąd
królewski / do którego główniejsze sprawy by
ły odnoszone: tymże też był poruczony wykład
trudniejszych rzeczy w zakonie / iako wspomia
na 1. Paralip: 26. A nad nimi swego czasu był
MOYŻESZ / y pewna rzecz / że nad tym sądem

23 ie nasyćili: ¹³ Któremu odpowie
dział PAN. Ażaz reka PANSKA
iest niemocna: Już teraz wyżeysze
24 sli sie moia mowa skutkiem wypelni.
F ¹⁴ Przyszedł tedy MOYŻESZ / y powiedział
ludowi słowa PANSKIE / zebrawszy
siedmdziesiąt mężów z starców Iz
raelstich / które postawił około przy
25 bytku. ¹⁵ A zstąpił PAN przez obłok / y
mówił do niego odeymując z ducha
który był w MOYŻESZU / y dając siedmi
dziesiąt mężóm. A gdy duch odpo
26 czynął na nich / prorokowali ani po
tym przestali. ¹⁶ A w obozie zostali by
li dwa mężowie / z których iednego
zwano Eldad / a drugiego Medad /
na których duch odpoczywał. bo y oni
27 byli popisani y nie wyszli byli do przy
bytku. ¹⁷ A gdy prorokowali w obozie /
przysiężalo páchole y dało znać Moys
28 zębowi / rzekąc: Eldad y Medad
prorokują w obozie. ¹⁸ Wnet Jozue
syn Nun sluga MOYŻESZÓW / y wybra
29 ny z wielu rzekl: Panie mój MOYŻE
szu / zabrań im. ¹⁹ A on: Co im zayrżysz
dla mnie: ²⁰ Ktoby dał aby wszystek
lud prorokował / a żeby im dał PAN
30 ducha swego: ²¹ y wrócił sie MOYŻESZ
y starszy Izraelcy do obozu. ²² A wiatr
31 wyszedłszy od PANA / porwałszy z za
morza przepiości / przyniósł y spuścił
na obóz / drogą / ile iednego dnia wysć
może ze wszystkich stron obozu w koło:
32 y latały po powietrzu na dwa łokcia
wzwyż nad ziemią. ²³ Wstawłszy tedy
lud przez wszytek on dzień y noc / y dwu
33 giego dnia / nązbierali przepiórek / k
malo / dziesięć korcy: y suszili ie o
34 kolo obozu. ²⁴ Jesze mieso było w ze
biech ich / ani był wstał takowy po
35 karm: ²⁵ a oto zapalczywość PANA
SKA wzruszywszy sie na lud / wderzyła
ji plagę / zbytne wielką. ²⁶ A nazwano
ono mieysce / Groby pożądania: bo
36 tam pogrzebli lud który pożadał. ²⁷ A
ruszywszy sie z Grobów pożądania /
przyszli do Haseroth / y mieszkali tam.

17 był zawżdy przelożony nawyszy Kaptan. Bo
to iasnie mówi Deuter: 17. ver: 8. iż ten sąd był
Kaptanski.
Odeymę z ducha twego.] Nie żeby
miał odiać co MOYŻESZOWI / albo komu inje
mu: ale wziął z tegoż ducha S. którego był
dat MOYŻESZOWI / y dał też onym siedmdzie
siat / nie niemniejściac MOYŻESZOWI Augul.
lib: 5. de Trinit.

Duch Moy
sębowe.

Boże day to,
Hebr.

Przepiór
ki suszo
ne.

Corus albo
czwierćniast
iako wiele o
siel ieden y
miesć może.
Jesze nie ze
zwány, H.

Groby po
żądania.

ROZDZ. XII.

Mowila Má-
ria y Aaron prze-
ciw Moysesowi
dla żony ięg Mu-
rynstiék * y rze-
li: A zali tylko
przez Moysesá sá
mego mowil PAN: á za y nam tá-
kieś nie mowil: Co gdy vslyšai PAN
(^o Bo Moyses był mąj bázro cichy
nád wsytkie ludzie ktorzy mieszkali ná
ziemi) Wnet rzekł do niego / y do A-
aroná / y do Márii: Wynidźcie tyl-
ko was troie do przybytku przymierza.
A gdy wysli / ^o stąpił PAN w slupie
obłokowym / y stáał w wejściu przyby-
tku / wołájąc Aaroná y Márii. A to-
rzy gdy sli / ^o rzekł do nich: Sluchaycie
słów moich: Jesli kto będzie między
wami prorok PANSKI / w widzeniu
wkaże mu sie / ábo przez sen bede mo-
wił do niego. ^o Ale nie táki slugá moy-
Moyses / ktory we wsytkim domu
moim nawierneyšy iest: ^o ábowiem
wšty do wšt mowie iemu: y iáwnie / á

nie przez zasłony / y figury PANA
widzi. Czemużescie sie nie bali wola-
cząc słudze memu Moysesowi: ^o A
rozgniewawšy sie ná nie / odsiedł. ^o A
obłok też odsiedł ktory był nád przy-
bytkiem: áliec oto Mária wkażała sie
zbieláta tradem iáko śnieg. A gdy
ná nie wyrzał Aaron / y wyrzał tre-
dem osypánc / ^o rzekł do Moysesá:
Proše Pánie moy / nie kładź ná nas
grzechu tego / ktorégosmy sie głupie
dopusćili: ^o áby sie nie stála tá iáko
martwa / y iáko miedosły plód ktory
wypada z żywota mátki swey. oto iuż
polowicá ciáła iey požarta iest od
trádu. ^o A wołáł Moyses do PANA:
Boże / proše / zdrów iá: ^o A któr^o PAN
odpowiedziáł: Gdyby był oćiec iey
plunął ná iey oblicze: zážby nie miá-
lá bylá przynammiéy przez siedm dni
wštydem sie záplonąc: ^o Tíech będzie
wyláczona z obozu ná siedm dni / á
potym będzie záš przyzwána. ^o Wy-
láczona tedy iest Mária z obozu przez
siedm dni: á lud nie ruszył sie z miey-
scá onego / áž záš przyzwána bylá
Mária.

Mária
trędoná-
ta.

ROZDZ. XIII.

Mruszył sie lud
z háseroth / rozbi-
wšy namioty w
pustyni Pharan /
y tám mowil
PAN do Moyses-
á / rzekáć: ^o Po-
šli meze / ktorzyby ogládali ziemié
Chánáneyšk / ktorá mam dáć synóm
Izraélowym / po iednému z káždého
pokolenia / z przedneyšych. ^o Uczynił
Moyses co P A N kázal / z puszczy
Pharan / poslawšy meze przedney-
šé / ktorých té sá imioná. ^o Z pokole-
nia Ruben / Sámua syná Zechur. ^o Z
pokolenia Simeon / Sápát syná
Zuri. ^o Z pokolenia Juda / Káleb sy-
ná Jephone. ^o Z pokolenia Isáchar /
Igal syná Jozephá. ^o Z pokolenia
Ephráim / Ozee syná Nun. ^o Z poko-
lenia Benjámin / Phálty syná Rá-
phu. ^o Z pokolenia Zabulon / Geddi-
el syná Sodi. ^o Z pokolenia Jozeph
šceptru Mánáše / Gáddi syná
Sus. ^o Z pokolenia Dan / Ammiel

syná Gemáli. ^o Z pokolenia Aser /
Sthur syná Micháela. ^o Z pokolenia
Nephthali / Náhábi syná Vapšy. ^o Z
pokolenia Gad / Guel syná Máhie-
go. ^o Té sá imioná mežow / ktoré po-
šłáł Moyses ná ogládanie ziemié: y
názwáł Ozeasá syná Nun / Jozue.
^o Postáł ie tedy Moyses ná ogládá-
nie ziemié Chánáneyškiey / y rzekł do
nich: Idźcie południową stronę. A
gdy przydźiecie ná góry / ^o ogládacie
ziemié iáka iest: y lud ktory iest oby-
wátelem iey / iesli iest mocny ábo słá-
by: iesli ich mála liczbá czy wiecey:
^o Sámá ziemiá dobra czy zlá: iákie
miásta / muirowané czy bez muru: ^o zie-
miá tłusta / czy nieplodná / gáista ábo
bez drzew. Bierźcie serce / á przynie-
ście nam z owoców ziemié. A był
czás gdy iuż storożrzále iágody win-
né iesć moze. ^o A gdy posli / wyspie-
gowáli ziemié od puszczy Sin / áž do
Rohob wchodzącym do Emát. ^o A
posli ná południe / y przysli do Ze-
bron / gdzie byli Achiman / y Sisai / y
Tholmai synowie Enák. bo Zebron
siedm lat przed Thánim miástem

Egypt

* że iá był po-
iáł, H. G.

* przez nas, H
Aaron y
Mária se-
má pise-
liw Moys-
sesowi.

Strofuie
Pan Aaro-
ná y Má-
ria.

Posyláia
špiegi do
ziemié Chá-
náneyš-
kiey.

* z rodu.

Deu: 1. d 24
E schola, H
Grono wie
na na dra
gu niofa.

24 Aegypckim zbudowane jest. ² A se
E dſy aż do strumienia gron² / wrzneli
gął² winn² z iągoda ię / która nie
25 sli na dragu dwa meżowie. Z mało
granatów też y fig mieysca oneż na
26 brali / ³ które nazwane jest Nehel E
schol / to jest strumień gron² / dla te
go / że z tamtąd grono winne przynie
27 sli synowie Izraelowi. ⁴ A wrócili sie
spiegierze z ziemie po czterdzięci
dni / obſedſy wſytkę krainę / przysli
do Moyżesza y Arona y do wſytkie
go zgromadzenia synów Izraelo
wych na puſtyni Pharan / która jest
w Kades. A powiedziały im y w
ſytkiemu mnoſtwu wkaſali owoce
28 ziemie. ⁵ y powiadałi rzeke: Przy
F ſliſmy do ziemie / do której nas po
ſłał / która zaſte oſływa mlekiem y
miodem / iako z tych owoców poznac
29 ſie może: ⁶ ale obywatel ma bärzo
mocne y miäſta wielkie y murowane.

Szpiego
wie odſtra
ſäia lud
od ziemie
obietanéy

Szemsz
roſpääy
doſtapie
nia ziemie
obietanéy

Ioſue y
Kaleb do
wala ſie
mię.
Ecc: 46. b 9

ROZDZ. XIII.

1 Tak wrzeszczac
wſytek gmin / plä
2 kał nocy onę / ⁷ y
semrali przeciw
3 Moyżesowi y A
aronowi wſyſcy
synowie Izraelo
wi / mówiąc: ⁸ O bychmy byli pomär
3 li w Aegiptcie: ⁹ y na tę wielkiey pu
ſtyni day Boże byſmy pogineli / y nie
wprowadził nas PAN do tę ziemie /
abyſmy nie wpädli od miecz² / ¹⁰ a żony
y dżatki naſe nie były zaprowadzo
né w niewolę. A zali nie lepięy wrócić
4 ſie do Aegypcu: ¹¹ A rzekli ieden do
drugieğ: Poſtänöwmy ſobie wódzä /
5 a wröcmy ſie do Aegypcu. ¹² Co wſy
ſhawſy Moyżeſz y Aron / wpädli na
oblicze na ziemie przede wſytkim
6 gminem synów Izraelowych. ¹³ Alle
Joſue ſyn Nun y Kaleb ſyn Jepho
ne / którzy też ogladowali ziemie / roz
7 dälri ſäty ſwé / ¹⁴ y do wſęgo zgroma
dzienia synów Izraelowych mówili:
8 Zemia którąſy obeſli bärzo dobra
jest. ¹⁵ bedzieli nam PAN miłöſciw /
wprowadzi nas do nię y da nam zie
mie mlekiem y miodem płynącą. ¹⁶
9 Niechcieycie ſpönemi bydż przeciw
PANV / y nie böycie ſie ludzi ziemie

30 Widzieliſmy tam poſtolenie Enäť.
³¹ Amaleť mieſka na południe: ³² Ze
tęczył / y Jebuſęczył / y Amorhecy
czył po górach: Chananeyczył zaſ
mieſka nad morzem y przy rzece Jor
33 danie. ³⁴ W tym Kaleb hämując ſem
ranie ludu / które ſie wſczynäło prze
ciw Moyżesowi / rzekł: Pödzmy ä
poſiädzmy ziemie / bo iä odzierżec be
dzien mogli. ³⁵ Lecz dudy którzy z
nim byli / mówili: Zaduä miära nie
możemy ciägnäc do tego ludu / bo
mocniejszy jest niżli my. ³⁶ A wölekli
ziemi / którą byli oglädali / przed ſyn
mi Izraelowymi / mówiąc: Ziemia /
któräſy przeżyżeli / pożera obywa
tele ſwé: lud któryſy widzieli / wyſo
kiego wzroſtu jest. ³⁷ Tameſny wi
dzieli dżiwy ³⁸ z synów Enäť z rodu
Obrymſkiego: do których przyro
wnani zdaliſmy ſie iako ſaräncza.

to jest, O
brymſkie.

Kaleb do
däie ſercä
ludowi.

Obrymſy H.

onę: bo iako chleb tak ie poieſc mo
żemy. ³⁹ odſtäpiäc od nich wſelka o
bronä: ⁴⁰ PAN znämi jest / nie böycie
ſie. ⁴¹ A gdy wöläto wſytko zgroma
dzenie / y chciäło ie kämienmi pobie
wkaſala ſie chwaä PANſKA ⁴² nad
wierzchem przymiärza wſytkim ſy
nóm Izraelowym. ⁴³ A rzekł PAN do
Moyżesza: Doğädze badzie mi wöla
czäł ten lud: ⁴⁴ Pökiż mi wierzyć nie
beda / na wſytkie znämionä które
czynił przed nimi: ⁴⁵ Wderze ie tedy
morem / y wyträce: ⁴⁶ ä ciebie wczynie
Kſiäżeciem nad narodem wielkim / y
mocniejszy niż ten jest. ⁴⁷ y rzekł
Moyżeſz do PANA: aby wſyſeli
Aegypćanie / z ktorých poſiäzodu wy
wödles ten lud: ⁴⁸ y obywatel tę zie
mie / którzy ſlyſeli żeſty PANIE jest
miedzy tym ludem / y bywaſ widzian
twarzą w twarz / ⁴⁹ ä iż ie twöy obłöť
zäkrywa / ⁵⁰ ä iż w ſłupie obłöťowym
chodziſ przed nimi wednie / ⁵¹ ä w ſłu
pie ogniſtym w nocy: ⁵² żeſ pobit tä
kie mnoſtwo iako człowiekä iednego:
y rzekli by: ⁵³ Nie mögli wprowadzić
ludu do ziemie którą im bił przysiägi:
y przeto ie pobit na puſczy: ⁵⁴ Nie
chay tedy bedzie wwielbiona moc
PANſKA / iakoſ przysiägi / mo
wiąc: ⁵⁵ PAN ciäpiw y wielkiego
miłöſierdzia / odëmując nieprä

niemäia ä
dnę obrony

näd przyby
tkiem.

mię drażnił
H.

Pan roza
gniewaſ ſie
na lud.

ä z ciebie w
czynię naröđ
wielki y mo
cniejszy, H.

Modli
twä Moy
ſeſowä.

Exo: 13. d 22

Exo: 32. f 28

rekl, H.
Pf: 102. b 8.
Exo: 34. a 6.

19 D wość y grzechy / á żadného niewinné-
go nieopuszczający / który nawiędzasz
20 grzechy oyców na syniech do trzeciego
21 y czwartego pokolenia. ^{Deut. 1. f. 35.} Odpuść / pro-
22 sę / grzech ludu tego według wielko-
ści miłosierdzia twego / iákos był mi-
23 łościw wychodzącym z Egiptu áż
do tego miejsca. ^{miejsza} A rzekł PAN: Od-
24 puszcilem według słowa twego. ^{Kalebowi} Dy-
wie ia : y będzie nápełniona chwała
PANSKA wšytká ziemiá. ^{obiecucie} Wšakże
25 wšyscy ludzie którzy widzieli máiestat
mój / y cudá ktorém czynił w Egipte-
cie y ná puszczy / á kusili mie inż przez
26 dziesięć kroć / áni byli posłuszní glosu
mego / ^{śmierci} nie oglądáią ziemię o któ-
27 rąm przysięgl oycóm ich : áni żaden
z tych którzy mi wólótki / nie wyzry ię.
28 ^{na puszczy.} Sługe mego Kalebá / który pełen
29 ducha mégo siedl za mną / wprowadź
do téy ziemię ktorą obśedł : á ná-
30 sienie iego odziedziczy ją. ^{Pf. 105. d. 26} Jż Amále-
31 kitá y Chanáneczyt mieszkańcy po do-
linách : intro ruszcie obóz / y wróćcie
32 siená puszcza droga morza czerwone-
go. ^{Deut. 1. f. 41.} A mówił PAN do Mojsesá y
Aroná rzekąc: ^{Obiáty} Dotądżetá zla gro-
máda semręze przeciwko mnie: ^{przy ofia-} Ná-
rzekania synów Izraelowych słyša-
łem. ^{nach máie} Przeto powiedz im. Dywe ia
mówi PAN: Jákoscie mówili gdym
ia słyšał / tak wam uczynie. ^{być.} ná téy
puszczy będzie leżec trupy wásze. Wšy-
scy którzyście poliezem od dwudziestu
lat y wysęy / á semráliscie przeciwko
mnie / ^A nie wnidzicie do ziemi o któ-
rą podniosłem rękę moie / żebym wam
mieszkac dał / oprócz Kalebá syná Je-
pho ię / á Jozue syná Nun. ³ A dzia-
łki wásze / o którychście mówili że
miały bjdż korzyscia nieprzyiaciółóm /
wprowadze / áby widziály ziemię któ-
ra sie wam niepodobała. ³ Trupy wá-

33 se będą leżec ná puszczy. ³ Synowie
wászy będą tulaczami ná pustyni lat
czterdzięci / y poniosa cudzołozstwo
wásze / áż zniszcia trupy oycowskié ná
puszczy: ³⁴ według liczby czterdzięci
dni / przez któreście ogledowali zie-
mie / rok za dzień przecztań będzie. ³⁵ A
przez czterdzięci lat odniesiecie nie-
práwosci wásze / y poznacie pomstę
moie: ³⁶ bo iákom rzekł tak uczynie wšy
tkiý téy zléy gromadzie / która poro-
stála przeciwko mnie: ná téy pustyni
wstanie y pomrze. ³⁷ Wšyscy tedy me-
żowie / które był posłał Moyses ná
przepátrowanie ziemi / y którzy wró-
ciwszy sie ku semraniu przywiedli wšy-
tek gmin przeciwko niemu / wólóząc
ziemi / żeby zla była: ³⁸ pomarli y pobí-
ci są przed obliczem PANSKIM. ³⁹
Lecz Jozue syn Nun / y Kaleb syn
Jephone / żywi zostáli ze wšytkich któ-
rzy byli sli ogledować ziemię. ⁴⁰ A mó-
wił Moyses wšytkiém té słowá do w-
šech synów Izraelow / ch / y plákał lud
bárzo. ⁴¹ Alie oto bárzo ráno wstáro-
szy wstąpili ná wierzch góry / y rzekli:
Gotowisiny iść ná miejsce / o którym
PAN mówił: bosmy zgrzeszyli. ⁴² Któ-
rym rzekł Moyses: Cemu przestepu-
iecie słowo PANSKIE / co sie wam
nie poszczęci: ⁴³ Nie chodźcie: bo nie
ieść P A N z wami: ábyście nie pole-
gli przed nieprzyiacióły wászymi. ⁴⁴ A
málekita y Chanáneczyt przed wá-
mi są / których mieczem poleżecie / prze-
to żęście niechcieli słuhać PANA /
áni będzie P A N z wami. ⁴⁵ Lecz oni
záciemi wstąpili ná wierzch góry.
A sřzymiá Testamentu PANSKIE
GO y Moyses nie odesłi z obozu. ⁴⁶ A
zstąpił Amálekitá y Chanáneczyt /
który mieskał ná górze / y pobiwšy ie
y posiekšy gonili áż do hozomy.

³⁴ karanie zła
złości wá-
szo, Hebr.

³⁵ Eze: 4. b. 6.
³⁶ Pf: 94. b. 10

³⁷ Judich 8.
c. 24.
³⁸ 1. Cor: 10.
b. 10.
³⁹ Heb: 3. d. 17.
⁴⁰ Iudg 1. b. 5.

⁴¹ Grzechny-
znawia y
walcac
przeciw A-
málekany
ciężeni sa.
⁴² Deu: 1. g. 42.

ROZDZ. XV.

1 **M**ówił P A N do
2 Mojsesá / rzekąc:
3 Mów do synów
4 Izraelowych / á
rzecz do nich: ⁵ Gd
wnidzicie do zie-
mie / mieśkánia
wászego / ktorą ia wam dam: ⁶ á uczy-
nicie obiáte PANV ná całopalenie /

ábo ofiáre sluby oddájąc / ábo z do-
bręy woléy ofiarując dary / ábo ná w-
roczyště swietá wásze / palac won-
ność wdzięczności P A N V z wólów
ábo z owiec: ² Którykolwiekby ofiaro-
wał ofiáre / będzie ofiarował obiáte-
białéy máki dziesiątą część Ephy
záczynioną oliwą / która będzie miała
mirrhe czwartą część hin: ³ á winá
ná lanie mokrych ofiar pod rąż miá-
rą da do całopalenia / ábo do ofiáry.

z ciela, H.

ciela, H.

kończ z
ciał, H.

zpiętych
ciał, H.

Ofiara za
prze-
stęps-
two zako-
nu z nie-
wiadomo-
ści.
Leuit. 4.

Kore, Da-
than, y A-
biron, po-
wstali prze-
ciw Moy-
szowi.

6 Przy każdym bąrantu / y bąranie be-
dzie obiata białey mały ze dwu dzie-
siątch części / którąby zaczęcioną by-
ła oliwa trzecię części hin : a winą
7 na mokra ofiary trzecię części też
miary będzie ofiarował na wonność
8 wdzięczności P A N V. a kiedy z
B wolow uczyniś całopalenie / albo ofi-
re żebyś wypełnił ślub albo ofiary za-
9 pokojne / dasz do każdego wołu bia-
lę mały trzy dziesiąte części zaczy-
nionę oliwa / coby miało pół miary
10 hin : y winą na lanie mokre ofiary
tęże miary na obiata nawdzięczney-
11 sę wonności P A N V. Tak uczyniś /
12 przy każdym wole / y bąranie / y bą-
13 rantu / y kozielku. Tak obywatela i-
14 ko y cudzoziemcy / tymże sposobem
15 ofiary będą ofiarować. Jedno przy-
kazanie y sąd będzie tak wam / iako
16 przychodnióm ziemi. Mówił PAN
17 do Moyżesza / rzekąc : Mów synóm
18 Izraelowym / y rzecż do nich : Gdy
19 wnidziecie do ziemi / którą wam
dam / a będziecie iść chleb onę
20 trąny / oddzielicie pierwoćiny P A-
21 N V / z pokarmów waszych. Jako z
22 boiowist pierwoćiny oddzielacie : tak
y z pokarmów dacie pierwoćiny
23 P A N V. A iesli z niewiadomości
przestąpiacie cokolwiek z tych rzeczy /
24 które mówił P A N do Moyżesza / y
C rostkazal przezeń do was / odednia k-
tego pocztał rostkazować y daley / y
zapomni uczynić mnostwo : ofiarnie
25 ciela z stada całopalenie / na won-
ność przewodzieczną P A N V / y obia-
te tego y mokra ofiary / iako Ceremo-
nię chca / y kozła za grzech : y będzie
prosił káplan za wszystko zgromádze-
nie synów Izraelowych / a będzie im
26 odpuszczono / ponieważ nie wmyślnie
zgrzeszyli : przecie iedną ofiarując za-
pał P A N V za sie / y za grzech / a omy-
lenie swoje : y będzie odpuszczono w-
szystkie ludowi synów Izraelowych /

y przychodnióm którzy gosćmi sa
miedzy nimi : ponieważ winą iest w-
27 sytkie ludu z niewiadomości : A ie-
28 sli iedną duszą zgrzeszy niewiedząc / o-
fiarnie kaze roczną za grzech swóy : y
będzie sie káplan modlił za nią / że z
niewiadomości zgrzeszyła przed P A-
29 NEM : y wprosił ię odpuszczenie / a be-
dzie ię odpuszczono. Tak obywatel-
lóm iako y przychodnióm zakon ieden
będzie wsytkim / którzyby zgrzeszyli
30 niewiedząc. Ale duszą którą z hár-
dosci co uczyniła / choćby był obywatel /
choćby gosć (ponieważ przeciwko
P A N V sprzeciwny był) zginię z ludu
31 swego : słowo bowiem P A N S K I E
D rozgárdził / y przykazanie iego zgro-
wał : przetoż zgládzon będzie y ponie-
32 sie nieprawosć swoie. A stało sie /
gdy byli synowie Izraelowi na pu-
sczy / y náleżli człowiek zbierającego
33 dwa w dzień Sobotni / stawili go
Moyżesowi / y Aaronowi / y wszystkim
34 mu zgromádzenióm. którzy zamkneli
go w ciemnicy / niewiedząc coby z nim
35 czynić mieli. A rzekł P A N do Moy-
żesza : Smiercią niech umrze ten czło-
wiek : niech go kámiennymi zabije wsy-
36 tká rzęsa za obozem. y wywiódz go
37 piecz / zabili go kámiennymi / y umarli /
iako P A N przykazał. A rzekł P A N
38 do Moyżesza : Mów synóm Izrae-
lowym / y rzecż do nich : aby sobie
poczynili biamy na rogach pla-
sczów / przyprawiwszy do nich smutki
39 z hiacyntu : na które gdy weyrza /
niech wspominać na wszystkie przy-
kazania P A N S K I E / ani sie niech nie
wdawać za myślami swými / y za o-
czami po rozmaitych rzeczach cudzo-
40 lożąc : ale ráczey pámietać na przy-
kazanie P A N S K I E / niech ie pełnią
y niech będą swietymi Bogu swoie-
41 mu. Jam P A N Bóg was / którym
was wywiódł z ziemi Egypckiey /
abym był Bogiem waszym.

w rsec wyso-
kiey, Hebr.
z pychy.
Grzech vs
myślnie se-
stości.

traski, H.

Sábát
gwaltaty
ukłmiono
wany.

Deut. 22.
b. 12.
Mat. 23. a 5.
stat. H.

Dla tego y
teraz y chre-
ścian sa obra-
zy, aby lu-
dzie odwraca-
jąc oczy od
márności, rá-
czey na rá-
kie pámiarki
swięte pá-
trzyli, przypo-
minając so-
bie dobro-
dzieństwa y
przykazania
Boże.

Ec. 45. e 22.
Iud. 1. c 12.
1. Co. 10. b 10

ROZDZ. XVI.

Lic oto Kore
syn Isáar / syná
Káath / syná Le-
wi / y Dáthan / y
Abiron / synowie
Eliab / hon też
syn Pheleth / z sy-

2 nów Ruben / powstali przeciw Moy-
żesowi / y inni z synów Izraelowych
dwiescie pięcdziesiąt mężów / prze-
3 dnieszy z Synagogi / y których czasu
rády mianowicie przyzywano. A
gdy stáneli przeciw Moyżesowi y
Aaronowi / rzekli : Miecie dosyć / bo
wsytek lud swietych iest / a iest P A N
miedzy nami : Przecz sie wynasćcie

*Wiele to na
was, H.*

*Oczy tych
mężów H. Ro
zumiey, tych
króży spiego
wáli ziemie:
aby niepo-
wiedali tego
co widzieli.*

4 nąd ludem PANSKIM: Co gdy
5 wysłyszał Moyżesz / wpadł na oblicze
swoie: A mówił do Kore y do wszy-
tkiego mnostwa: Jutro rano okaze
PAN / którzy do niego należą y świe-
6 té przylączy do siebie: a które obierze/
B przylączy się do niego. To tedy wzy-
7 niecie: Weźmi każdy kądzielnice swo-
ie / ty Kore y wszystkie zbór twój: a na-
brawszy jutro ognia / nakładźcie nań
kądziela przed PANEM: a kogo kol-
wiek obierze / ten będzie swięty: bār-
8 zo się wynosicie synowie Lewi. A
rzekł zaś do Korého: Sluchajcie sy-
9 nowie Lewi: A zali wam mało że
was oddzielił Bóg Izraelów od wszy-
stkiego ludu / y przylączył sobie / aby-
ście mu służyli w służbie przybytku / y
10 stali przed mnostwem ludu y służyli
mu: Dłategoż kazał przystąpić do sie-
bie tobie / y wszystkie braciey twę sy-
11 now Lewi / abyście też sobie kaptan-
stwo przywłaszczali: a żeby wszystkie
12 zbory twóje powstały przeciw PANU:
bo cóż jest Aaron żebyście szemrali
przeciw niemu: Postać tedy Moyżesz
aby zawołał Dathan y Abiron syny
13 Eliab. którzy odpowiedzieli: Nie
pójdziemy. mało li na tym masz żeś
nas wyrzucił z ziemie która mlekiem
y miodem płynęła / abyś pobili na pu-
14 styni / iedno abyś pánował nad nami:
Poprowadźcie w wiódles nas do zie-
mie / która płynie strumieniami mleka y
miodu / y dajes nam osiadłość pól y
15 winnic. czyli y oczy nasze chcesz wylu-
pic: nie pójdziemy. A rozgniewany
C Moyżesz bārzo rzekł do PANA: Nie
patrz na ich ofiary: ty wieśżżem nigdy
ani osiekła nie wziął od nich / ani im w-
16 trapił żadnego z nich. A rzekł do Ko-
régo: Ty y wszystkie zbory twóje stańcie
osobno przed PANEM / a Aaron ut-
17 trzeyszego dnia osobno. Weźcieś ka-
żdy kądzielnice wasze / a nakładźcie na
nie kądziela / ofiarując PANU / dwie
ście piecdziesiąt kądzielnic: Aaron
też niechay trzyma kądzielnice swoje.
18 Co gdy uczynili / gdy stał Moyżesz y
19 Aaron / y zgromadzili przeciwko im
wszystek lud do drzwi przybytku: wka-
zała się wszystkim chwała PANSKA.
20 A mówiąc PAN do Moyżesza y A-
21 arona rzekł: Odlączęcie się z pośród
tego zboru / że ie zagną za trące /

22 którzy wpadli na twarz y rzekli: Na-
D mocniejszy Boże Duchów wseltiego
ciała / izali gdy ieden zgrzeszy / przeciw
wszystkim gniew twój stożyc się be-
23 dzie: A rzekł PAN do Moyżesza: A
24 Koszaj wszystkim ludu aby się od-
łączył od namiotów Koré y Dathan /
y Abiron. A wstał Moyżesz / y siedł
25 do Dathan y Abiron: a gdy sli za-
nim starszy Izraelowi / rzekł do ludu:
26 Odstąpcie od namiotów ludzi niezbo-
żnych / a nie dotykajcie się co do nich
należy / abyście nie byli zagarnięci w
27 grzechach ich. A gdy odstąpili od
namiotów ich w okolo: Dathan y A-
biron wyszedszy stali roweściu namio-
28 tów swoich z żonami y z dziećmi / y ze
wszystkim zbozem. A rzekł Moyżesz:
Po tym poznacie że mie PAN postać
abych czynił wszystko co widziacie / a nie
29 zwałniegom to serca wymyślił. Jes-
E sli zwyciężym ludziom śmiercią zgi-
ną / y nawiedzi ie plaga / która y inni
nawiedzeni bydą zwykli / nie postać
30 mie P A N: Ale ieslinowa rzecz w-
czyni PAN / że otworzywszy ziemią pa-
sczete swą pożre ie / y wszystko co do
nich należy / y zstąpią żywi do piekła /
31 poznacie że zbluźnili PANA. A ta-
tychmiał tedy skoro przestał mówić /
rozstąpiła się ziemia pod nogami ich:
32 y otworzywszy paszczę swą / pożarła
ie z namioty ich / y ze wszystkie mająt-
33 ności ich. A zstąpili żywo do pie-
kła / okryci ziemią / y zgineli z pośród
34 ku zgromadzenia. Ale y wszystkie Iz-
rael który stał okolo / wcieli na krzyk
35 ginących / mówiąc: By snadź y nas
ziemia nie pożarła. Lecz y ogień wy-
36 szedłszy od PANA zabił dwieście piec-
dziesiąt mężów / którzy ofiarowali ka-
37 dzenie. A mówił PAN do Moyżes-
za rzekając: Przykaj Eleazarowi sy-
nowi Aaronowemu kaptanowi / aby
pozbięrał kądzielnice które leżą na
pogorzeli / a ogień tam y sam niech
38 rozmięce: bo są poświęcone śmier-
F ciał grzeszników / a niech ie rozbię na
blachy / y przybię do ołtarza / przeto
że ofiarowano w nich kądzenie P A-
N V y poświęcone są: aby ie widzie-
li na znak y pamiątkę synowie Izrael-
39 lowi: A pozbięrał Eleazar kaptan
kądzielnice międzyane w których ofia-
rowali oni których ogień pożarł / y roz-

*Boże Du-
chów, H.*

*Wszystka cze-
ładź swoja,
H.*

*Psa: 105. b.
17. i8.
Deu: 11. a 6.*

*Żywo do
piekła prze-
pádli prze-
ciwnicyka
planów /
który so-
bie wśad
kaptanski
przywła-
szali.*

*aby byli na
znak synów
Izraelowym,
H.*

Nowy roz-
zuch pos-
półstwa
przeciw
Moyzeso-
wi, które
Pan os-
gniem ka-
że.
Pieńko pot-
pienych.

40 bił ie na blachy / przybiiąg do olta-
rza: aby mieli napotym synowie Iz-
raelowi / czymby sie vpomnieli / żeby
żaden nie przystępował obcy / y który
nie iest z nasienia Aaronowego do o-
fiarowania kądziela PANV / aby nie
cierpiał iako vcięrpiał Kozę y wsy-
tek zbór iego / iako mówił PAN przez
41 Moyzesa. Lecz wsytko mnostwo
synów Izraelowych semrało naza-
wutrz przeciw Moyzesowi y Aarono-
wi / rzekąc: Wycie pobili lud PAN
42 SKI. A gdy sie wsczynal rozruch / y
43 tumult rósł /
G Moyzész y Aaron vcie-
kli do przybytku przymierza. Kto-
ry / gdy weszli / okrył obłok / y wka-
44 zał sie chwała P A N S K A. A rzekł
45 P A N do Moyzesa: Wymidźcie z

33 *3stapili syno do piekła.] Tęslowa o*
mieyscu abo o piekle potępienych rozumie
Epiphanius in Ancorato. Hieronym s. także
in cap: 4. ad Ephes. y Beda in cap. 10. Num.
A to pewna / że ci w żydowstwie ięzyku nie da-
dza inšym naprzód / bo y słowo *hinn* Scheol,
właśnie znaczy przepaść / y pospolicie ie rozu-
mieją o podziemnych mieyscach dusz. Przetoż
LXX wśedzie przełożyli na Greckie *adyn*, *hie*
ronym s. infernum, to iest piekło. Rabbi Da-

pośrodku tego zgromądzenia / y te-
raz ie zglądze. A gdy leżeli na ziemi /
46 rzekł Moyzész do Aaroná: Weźmi
kądzielnice / a nabrawszy ognia z ol-
tarza / nakładz nań kądziela / siedszy
przedko do ludu / abys sie modlił za
nimi: bo iuz wyszedł gniew od P A-
47 NA / a plaga sie stroży. Co gdy wcz-
nił Aaron / y wbieżał w pośród lu-
du / który iuz ogień porażał / ofiarował
48 kądzenie: a stojąc między martw-
mi y żywymi prosił za ludem / y prze-
49 stała plaga. A było którzy są pobici /
oprócz tych którzy pogineli w rozru-
50 chu Koziego. A wrócił sie Aaron do
Moyzesa do dzwi przybytku przymie-
rza / gdy zgubienie przestało.

Madr. d. 21
Aaron przy-
szynia sie
za nimi.

wid in Psal. 9. y Rabbi Abenesdra in Psal. 138.
y Rabbi Lewi in Prou. 15. wykładają / mie-
sce dusz pod ziemią. A nigdy sie im nie śniło o
grobie abo iamie / iako to Hereticy / a zwłaszcza
Nowochrzęscy / y nowotni żydowie wykład-
dają: wśakże by nabarżcie nie chcieli / prze-
cie y tu y na inšych mieyscach musza znać pie-
kłem / o czym bedzieś miał niżej / czytaj Gen.
37. ver. 35. y 42. ver. 38.

ROZDZ. XVII.

1 Mówił PAN
2 do Moyzesa / rz-
3 kąc: Mów do
4 synów Izraelo-
5 wych / a weźmi od
6 nich po lasce we-
dle pokolenia ich /
od wśytkich kśi-
żat pokolenia / laset dwanaście / y k-
żdęgo imie napiszesz na lasce iego. A
imie Aaronowe bedzie w pokoleniu
Lewi / y iedną lastką wśytkie z osobną
fámilie mieć bedzie: y położysz ie w
przybytku przymierza przed świadc-
twem / gdzie bede mówił do ciebie.
7 Którego z tych obiorę / zakwitnie la-
8 ská iego: y záhámnie od siebie wśk-
żania synów Izraelowych / któremi
semrza przeciwko wam. A mówił
Moyzész do synów Izraelowych: y
dali mu wśytkie kśiżetá lastki z k-
żdęgo pokolenia: y było laset dwa-
naście oprócz lastki Aaronowej.

7 Które gdy położył Moyzész przed
C PANEM w przybytku świadectwa:
8 naza wutrz wróciwszy sie nálaźl iż za-
kwitnelá lastká Aaronowa w domu
Lewi: y gdy nápeczęniało pąkowie /
9 wyszły kwiátki / które / gdy sie list roz-
wił / w migdały sie obróciły. A wy-
niósł Moyzész wśytkie lastki od obli-
czności PANSKIEY do wśytkich
synów Izraelowych: y wyrzeli / y ode-
10 bráli káždy lastkę swoje. A rzekł PAN
D do Moyzesa: Odnies lastkę Aarono-
we do przybytku świadectwa / aby
tám była chowana na znak spreci-
wnych synów Izraelowych / a wśk-
ły semrania ich odemnie / aby nie po-
11 márli. A uczynił Moyzész iako mu
12 PAN przykazał. A rzekli synowie Iz-
raelowi do Moyzesa: Oto zniszcze-
13 lismy / wśyscysiny zgineli. Kto ie-
dno przystąpi do przybytku P A N-
S K I E G O / umiera. Izali aż do
sczatka wśyscy wytrácceni bydź ma-
my?

domowi, H.

Heb: 9. 24
spreciw-
nym synóm
Izraelowym.
H.

Lastká Aa-
ronowá
kwitnaca,
którym cu-
dem Bóg
potwier-
dził k-
płáństwo
Aaronowé

*A lastká Aa-
ronowá była
w pośrodku
ich. H.*

ROZDZ. XVIII.

O wizer
dziech Lee
witów.

"To jest, ba-
dziecie kara-
ni, jeśli się co
zgryźły w ce-
remoniach
świątyni,
Hebr.

I
A

Księgi PANDŌ

Alarona: Ty y sy-
nowietwój idom
oycá twego z to-
bą / pomiesiecie
nieprawość swia-
tnice. A ty y syno-

wie twój wespół dzierżać na sobie be-
dziecie grzechy kapłanstwa waszego.
2 "Lecz y bracia twoje z pokolenia Le-
wi y scepter oycá twego weźmi z sobą / a
niech pogotowiu będą / y niechci po-
slugują: a ty y synowie twój służyć be-
dziecie w przybytku świadectwa. 3 A
będą czuć Lewitowie na rozkazanie
twoje / y na wszystkie roboty przyby-
tku: wsłatże tak / aby do naczynia swia-
tnice ani do ołtarza nie przystępowa-
li / żeby y oni nie pomarli y wy pospołu
nie pogineli. 4 Ale niech ztoba będą /
a niechay czują na strażach przybytku
y na wszystkich obrzędach jego. Obcy
nie będzie się mieszał między was. 5
Czujcie na straży świątyni y na słu-
żbie ołtarza / aby nie powstał gniew
na syny Izraelowe. 6 Jam wam dał
bracia wasze Lewity z pośrodku sy-
nów Izraelowych / y dałem dar PA-
NV / aby służyli w posługach przyby-
tku jego. 7 A ty y synowie twój strzeżcie
kapłanstwa waszego: a wszystko co do
służby ołtarza należi y za zasłoną jest /
przez kapłany będzie sprawowano. ie-
śli kto obcy przystąpi / zabity będzie. 8
A mówił PAN do Alarona / Otomci
dał straż pierwoćin moich. Wszy-
tkie rzeczy które poświęćane bywają
od synów Izraelowych dałem tobie y
synóm twoim za wząd kapłanski pra-
wá wieczné. 9 A tak to będziesz brał
z tych rzeczy / które poświęćone bywa-
ją / y ofiarowane są PANV. Każda
obiata y ofiara / y cokolwiek za grzech
y za występki bywa mi oddano / y do-
stanie się świętym świętym / twoje be-
dzie y synów twoich. 10 W świątyni
to będziesz iadł: Nieczysta tylko to
będzie iść / bo poświęćone jest tobie.
11 A "pierwoćiny" któreby ślubowali y
ofiarywali synowie Izraelowi / dałem
tobie y synóm twoim y corkóm twym /
prawem wiecznym. Kto czysty jest w
domu twoim będzie ich pożywał. 12

12 Wszytko co najlepszego oliwy y wina
y zboża / cokolwiek pierwoćin ofiaru-
ją PANV / dałem tobie. 13 Wszelkie
go zboża początki które rodzi ziemia /
a bywają odniesione PANV / dosta-
ną się na twoje potrzeby: kto czysty
jest w domu twoim / pożywać ich be-
dzie. 14 Wszytko co z slubu oddawać
będą synowie Izraelowi / twoje be-
dzie. 15 Cokolwiek pierwszego wycho-
dzi z żywota całego ciała / które ofia-
rują PANV / bądź z ludzi / bądź z by-
dła będzie / do twego prawa należć
będzie: wsłatże tak / abyś za pierwo-
rodne człowiecze okup brał / a wszel-
kie zwierze nieczyste odkupić kazał. 16
Którego okup będzie / po miesiącu /
pięć syklów srebra na wagę świąt-
nicy. Sykiel ma dwadzieścia pienie-
dzy. 17 Lecz pierworodnego krowiego
y owczego y koziego nie daś odkupo-
wać / bo są poświęćone PANV. Krew
tylko ich wylejesz na ołtarz / a łoje spa-
lisz na przewodzieczną wonność PA-
NV. 18 Mieszo zaś na twoje się potrze-
by dostanie / iako mostek poświęćony
y łopatká prawa / twoje będą. 19 Wszy-
tkie pierwoćiny świątyni / które o-
fiarują synowie Izraelowi PANV /
dałem tobie y synóm y corkóm two-
im prawem wiecznym. Umowa "o-
koło soli" jest wieczna przed PANEM /
tobie y synóm twoim. 20 A rzekł PAN
do Alarona: W ziemi ich nie nie po-
siedziecie / ani części między nimi mieć
będziecie: iam część y dziedzictwo
twoje w pośrodku synów Izraelo-
wych. 21 A synóm Lewi / dałem wszy-
tkie dziesięćiny synów Izraelowych
w osiadłość za służbę / którą mi służą
w przybytku przynierza: 22 aby wiecý
nie przystępowali synowie Izraelowi
do przybytku / ani się dopuszczali grze-
chu "śmiertelnego" / 23 gdyż sami syno-
wie Lewi mnie w przybytku służą / y
grzechy ludu noszą. Wstawa wieczna
będzie w rodziach waszych. 24 Ucie in-
szego dzierżać nie będą / przedstawiać
na ofierze dziesięćin / którym na uży-
wanie ich y na potrzeby oddzielił. 25
A mówił PAN do Mojżesza / rzekąc:
26 Przykaj Lewitóm y opowiedz: Gdy
weźmiecie od synów Izraelowych
dziesięćiny / którym wam dał / pierwo-
ćiny ich ofiarujcie PANV / to jest dzie-

"gdymu mi-
siąc minie.
"wysłę 3.
g. 48.
Exo: 30. b. 13
Leu: 27. c. 25
Eze: 45. d. 12.

"około przy-
dawania soli
do każdej o-
fiary.
Dzieńcie
two Alaro-
nowe Bóg.
czytaj Deu:
10. ver: 9.
Dziesięćin
ny Lewi-
tóm.

"y niepomar-
li H.

"Deu: 18. a. 1

3 Dziesię-
ćin dziesię-
ćiny dawa-
li Lewito-
wie kapła-
nóm.

² dziesięcin
wáśzych kró-
ré bierzećie
od synów Iz-
raélowych, H

27 siatą część dziesięciny / aby wam po-
czytano za ofiarę pierwoćin / ták z bo-
28 iowist iáko y z pras: y wśytkich rze-
czy którých bierzećie pierwoćiny / o-
fiárućie PANV / y dáyćie Aaronowi
29 káptanowi. Wśytko co ofiárować
będziećie z dziesięcin / y oddzielicie ná
podárze PANV / nalepsze y wyborné
30 będzie. A rzecześ do nich: Jesli co
przedniéysze y lepsze rzeczy ofiárućie
z dziesięcin: będzie wam poczytano

31 iáko byście z boiowistá y z prásy pier-
woćiny dáli: a będziećie ie ieseć ná
kázdym mieyscu wáśzym / ták wy sá-
mi / iáko y czeladz wáśá: bo iest za-
32 plátá za służbę którą służycie w przy-
bytku świadectwá. A nie będziećie
grześzyć w tym / przednié sobie y tłusté
rzeczy zachowuic / abyście nie splu-
gáwili ofiar synów Izraélowych / y
nie pomarli.

² grześzyć, H.

19

Przymiérze soli iest. / to iest / Przymie-
rze nie odmiénne / co też znaczy słowem któré
przydát / wieczné. Przypowieś to żydowśka
stad wzięta: Jż Bóg rozkázal Leuit. 2. v. 13.
do kázdey ofiáry kłásć soli / y to wiecznym
prawem postanowił. Stadie też wzrost / iż w
śytkie winowy y stánowienia wieczné zwano
Przymierzem soli / ábo prawem soli. Ták mó-
wi 2. Paral. 13. Jż dał Dawidowi królestwo
przymierzem soli / to iest prawem wiecznym.
Takżec y tu obietnie Aaronowi / iż ták prawo
iego ná káptánstwo miało bydź wieczné / iáko
też prawo o kładzeniu soli do ofiáry iest wie-
czne. A owśem v inszych narodow był ten
zwyczaj / iż czyniac przymierze / wzywáli soli /
że sol długo rzeczy zachowuie od stázy.

wi 2. Paral. 13. Jż dał Dawidowi królestwo
przymierzem soli / to iest prawem wiecznym.
Takżec y tu obietnie Aaronowi / iż ták prawo
iego ná káptánstwo miało bydź wieczné / iáko
też prawo o kładzeniu soli do ofiáry iest wie-
czne. A owśem v inszych narodow był ten
zwyczaj / iż czyniac przymierze / wzywáli soli /
że sol długo rzeczy zachowuie od stázy.

ROZDZ. XIX.

O krowie
czerwónéy
spalonéy
zá grzech.

I
2
A

Mowil PAN do Mojżesá y A-
roná rzetac: Tái iest ystáwá o-
fiáry którą PAN ystáwił. Przykáz
synóm Izraélo-
wym / aby przywiedli do ciebie krowe
czerwóná lat zupełnych / w którýchby
nie było żadnéy zmaży / áni by nosila
iármá: y oddacie iá Eleázarowi ká-
3 płanowi. Który wywiodsý iá zá o-
bóz / ofiáruie przed oczymá wśytkich:
4 y omoczywsý pálec we krwi iey / po-
kropi siedm kroc przeciw dzwiám
przbytkowym / y spali iá przed oczy-
5 má wśytkich / ták stóre y mieso iey / iá-
6 ko krew y gnóy w ogień wrzuciwsý. D-
rewno też cedrowé / y hisop / y kár-
mázyń dwa kroc fárbowány / káptan
wrzuci w płomień który krowe żrze.
7 A ná ten czas dopiéro omoywsý sáty y
B ciáło swoje / wnidzie do obozu / y zma-
8 zány będzie aż do wieczorá. Ale y on
który iá spali / omoye sáty swé y ciáło /
9 y nieczysty będzie aż do wieczorá. A
máz czysty zbierze popiół krowy / y wy-
sypie ji zá obozem ná mieyscu przeczys-
10 tym / aby był zgromádeniu synów
Izraélowych ná stráž y ná wóde po-
krapiania: bo krowá zá grzech iest
spaloná. A wypłóka wsý który no-
sił popiół krowy / sáty swoje / nieczy-
stym będzie aż do wieczorá. Będá to

II
12
C
13
14
15
16
17
18
D
19

miec synowie Izraelowi y przychod-
niowie mieszkájący między nimi rzecz
świétá prawem wiecznym. Ktoby
sie dotknął trupá człowieczého / á dla
tego byłby nieczystý przez siedm dni:
12 będzie pokropion tą wodą trzeciého
dnia y siódmeého / y ták oczysćion be-
dzie. Jesli trzeciého dnia nie będzie
pokropion / siódmeého nie będzie mógł
13 bydź oczysćiony. Kázdy ktoby sie do-
tknął duśe ludzkiey martwizny / á nie
byłby pokropiony tym zmiészaniem /
splugáwi przybytek PANSKI / y zgi-
nie z Izraéla: iż wodą oczysćienia nie
14 iest pokropiony / nie czystý będzie / y
zostanie ná nim plugástwo iego. Ten
iest zakon o człowieku który v
miéru w namiécie: Wśyscy którzy
wchodzą do namiotu iego / y wśytko
naczynie któré tam iest / nieczysté be-
15 dzie przez siedm dni. Naczynie k-
reby nie miało wieká ábo przywizá-
nia zwierzchu / nieczysté będzie. Jesli
16 sie kto ná polu dotknie trupá człowie-
ká zabitégo / ábo też swá śmierć v
mártego ábo kóści iego / ábo gróbu /
nieczystý będzie przez siedm dni. A
17 wezmą popiółu spaleniá y grzechu / y
18 wleią wody żywey náń w naczynie. w
którých gdy máz czystý omoczy hisop /
D pokropi nim wśystek namiot y wśy-
stek naczynie / y ludzie tákowá zarázą
19 splugáwioné: y tym obyczáiem czy-
sty oczysći nieczystého trzeciého y sió-
dmeého dnia / á oczysćiony dnia siód-
meého / omoye y sam siebie y sáty swo-

² ábo, będzie
odczisty.

O wmiénis-
iacy w
namiécie.

O dotyká-
niu vmár-
tego.

Té dotyká-
nia nieczy-
sté znáczy-
ty dotyká-
nie grzechu

² Heb: 13.
b. 11.
Té ceremonie
nie sá méz sie
biemiály moc
zgládić grze-
chy, ále wia-
ry w CHRI-
stusá, którą
témi ceremo-
niámi wyzná-
li y figurowá-
li.

Wodá po
krapianiu
z popiółu
krowy spa-
lonéy.

20 ie / y nieczysty będzie aż do wieczora.
 21 Jesli kto ty sposobemnie będzie oczyszciony : zginie dusza jego z pośród ich z gromadzenia : bo światnice PANSKIE splugawil / a nie pokropion jest woda oczyszczenia. ² będzie to przykazanie wstawia wieczna. Ten też który kropi

22 woda / wymyje ślasy swoje. Każdy który się dotknie wody oczyszczenia / nieczysty będzie aż do wieczora. ³ Czego siękolwiek dotknie nieczysty / nieczystym uczyni : a dusza która się dotknie czego z tych rzeczy / nieczysta będzie aż do wieczora.

9 *Ná wodę pokrapiania.]* Też wode zowie wysię 8. v. 7. y niżej 31. v. 23. woda oczyszczenia. tak zwano wodę do której popiół kładziono / z której za grzechy spalony / y ta woda kropili się żydowie / aby od nieczystoty zwierzchniej byli wolni. O czym też mówi Apostoł do żydów 9. i. woda słuszyła na oczyszczenie ciała / to jest na zglądzenie nieczystości / którą nosi / a nie wieczności / którą Łacinnicy zowią Irregularitates, aby byli godnymi ofiary

odprawiać. Była to nieśmiała figura wody święconej / od Apostołów w kościele Bożym postanowionej y zawsze zachowanej / która bywa poświęcona modlitwa kapłanów / y słowami Bożymi 1. Tim. 4. v. 5. ná to / aby kropić się byliśmy wolni od wszelakich pokus / y stali się sposobniejsi do służby Bożej. O tej wodzie święconej maś lib. 8. Constit. A. post. cap. 35. Conc. Nannotense cap. 4. Alexander Papa 1. ad Episc. Epiph. lib. 1. sect. 2.

Figura wody święconej.

ROZDZ. XX.

1 **S**Przyšli synowie Izraelowi / y wszystkie mnostwo ná puszcza Sin / Miesiąca pięć / y mieszkał lud w Kades. ² A umarła tam Maria / y pogrzebiona jest ná tymże miejscu. ³ A gdy lud nie miał wody / zeszli się przeciw Mojżesowi y Aaronowi : ⁴ a uczyniwszy rozruch mówili : Obyśmy byli zgineli między bracia naszą przed PANEM. ⁵ Przeczście zawiedli z gromadzenie PANSKIE ná puszcza abyśmy y my pomarli y dobytki nasze : ⁶ Czemuscie nam kazali wyjść z Egiptu / y przywieść nas ná to miejsce bardzo złe / które zaśiewane bydź nie może / a nie fig rodzi / ani winnic / ani pomagać / a natorów / a konie nie ma y wody tu pić : ⁷ A wszedłszy Mojżesz y Aaron / rozpuszcili lud / do przybytku przynierza / wpadli twarz ná ziemię / y wołali do PANA / y rzekli : PANIE Boże wysłuchaj wołanie tego ludu / a otwórz im skarby twój źródło wody żywej / aby nasyciwszy się / przestalo szemranie ich : y ukazała się chwała PANSKA nad nimi : ⁸ A rzekł PANO do Mojżesza / mówiąc : Weźmi lasce / a zgromadź lud / ty y Aaron brat twój / y mówcie do ślasy przed nimi / a ona da wodę. ⁹ A gdy wywiedziesz wodę z ślasy / będzie pito wszyscy zgromadzenie / y było tego.

10 wziął Mojżesz lasce / która była przed obliczem PANSKIM / iáto mu rozkazał / zgromadziwszy lud przed ślaską / y rzekł im : Sluchajcie sprzeciwni y niewierni : ¹¹ Izali z tej ślasy będzie mi wam woda wywieść mogli : ¹² A gdy podniósł Mojżesz rękę / wderzwszy dwa kroc lasce w ślaskę / wyszły wody bardzo obfite / tak iż pil lud y bydło. ¹³ A mówił PANO do Mojżesza y Aaron : ¹⁴ Jescie mi nie wierzeli / a byście mi byli poświęcili przed synami Izraelowymi : nie wwieśćcie tych ludów do ziemi którą im dam. ¹⁵ ^C Tá jest woda sprzeciwieństwa / gdzie się swarzyli synowie Izraelowi przeciwko PANU / y poświęcony jest w nich. ¹⁶ Posłał tym czasem Mojżesz posły z Kades do króla Edom / którzyby powiedzieli : To wskazuje brat twój Izrael : Wiész wszystkie prace która nas potkała / iáto zstąpili oycowic nasi do Egiptu / y mieszkaliśmy tam przez długi czas / y trąpili nas Egypćanie y oycie nasz : ¹⁷ y iátośmy wołali do PANA / y wysłuchał nas / y posłał Anioła który nas wywiódł z Egiptu. Oto w miescie Kades / które jest ná ostatnich granicach twoich / położeni / prosimy aby nam wolno było przejść przez ziemię twoją. ¹⁸ Nie pójdziemy przez pola / ani przez winnice / nie będziemy pić wody z studzien twoich / ale pójdziem drogą pospolitą / ni ná prawo ni ná lewo nie zstępując / aż przejdziemy granice twoje. ¹⁹ Któremu Edom odpowiedział : Nie pójdiesz przez mnie / bo inaczej

Madr. 11. a. 1. ² albo przed PANEM, to jest, w świętym.

Ps. 77. b. 23. 1. Co. 10. a. 4.

Skatanie Mojżesza y Aaron o niedoświadczenie. ² Deu. 1. f. 37. Woda przeciwieństwa Mojżesz posły wysłania do króla Edom.

Królestwo H.

Król Edom zabrania przejścia.

Umięra Marya.

Exo. 17. b. 3.

Semraz temu ludowi dała wodę z opoki.

H. G.

Exo. 17. b. 5. 6.

zbroynność zaiáde. ²⁰ A rzekli synowie Izraelowi: Bitym gościncem póydzimy: á jeśli bedziemy pić wodę twoie my y bydło nasze/ damy co słusna iest: żadney nie będzie o zapłacie trudności/ tylko niech przedko przeydziemy. ²¹ A on odpowiedział: Tę przeydziesz. A natychmiast wyciągnął przeciwko/ z niesliczonym ludem y reka mo- ²² cna/ y niechciał przyzwolic prośacemu/ áby był dopuścić przesćia przez granice swoje. á przetoż odwrót uczynił od niego Izrael. ²³ A gdy ruszyli o bóz z Kades/ przyszli do góry Hor/ która iest na granicach ziemi Edom: ²⁴ Gdzie mówił P A N do Moyżesza/ rzekąc: Niechay Aaron idzie do ludu swego: bo nie wnidzie do ziemi

którgoś dal synóm Izraelowym/ przeto że niedowiártkiem był wstam mo- ²⁵ im w wody przeciwnieństwa. ²⁶ Weźmi Aaroná/ y syná iego z nim/ á zawię- dziejcie na górze Hor. ²⁷ A obnázysz y oycá z sáty iego/ obléczesz w nie Eleázará syná iego/ á Aaron zebrańy będzie y vmrze tam. ²⁸ Uczynił Moyżesz/ iáko był P A N przykazał: y wstąpili na górze Hor przed wśystkim množ- ²⁹ stwem. ³⁰ A zewlókłszy Aaroná z sáty iego/ obłókl w nie Eleázará syná iego. ³¹ A gdy on vmárł na wierzchu góry: zstąpił z Eleázarem. ³² A wśytek lud widząc iż Aaron vmárł/ plákał nad nim trzydzieści dni/ po wśytkich sá- miliách swoich.

²⁵ Żeście prze- ciwni byli. H ²⁶ Niz: 33. c. 38 ²⁷ Deu: 32. g. 50

Umięra Aaron, ná iego mieys- sce nstępu- ie Eleázár

³² Wśytek lud Izraelski, H.

ROZDZ. XXI.

O gdy wślyszal ¹ Chanaaneczyk ² król Arad/ który ³ mieřkał na polu- ⁴ dnie/ to iest/ że ⁵ przyciągnął Izra- ⁶ el drogá spiegow/ ⁷ walczył przeciw iemu/ á zostawşy ⁸ zwyciężcá/ pobráł z niego korzyści. ⁹ Lecz Izrael słubem się PANV obo- ¹⁰ wiezując/ rzekł: Jeśli podař ten lud ¹¹ w reke moie/ zgładze miářtá iego. ¹² y ¹³ wślychał P A N prośbe Izraelá/ y ¹⁴ podał Chanáneczyká/ którego on ¹⁵ wybił/ wywóciwşy miářtá iego: y ¹⁶ názwał imie mieysca onęgo Hormá/ ¹⁷ to iest/ przeklectwo. ¹⁸ A ruszyli się z gó- ¹⁹ ry Hor drogá/ która wiedzie do morza ²⁰ czerwoneg/ áby obeřli ziemię Edom. ²¹ A poczał sobie testnić lud w drodze y ²² w pracy. ²³ A mówiąc przeciw Bogu ²⁴ y Moyżesowi/ rzekł: Czemus nas ²⁵ wywódił z Egiptu/ ábyśmy pomáeli ²⁶ na pustyńi: ²⁷ Niemas chleba/ niemas ²⁸ wody: duřá nářá uż się bzydzi tym ²⁹ bázno lekkim pokármem. ³⁰ Przetoż ³¹ P A N przepuścił ná lud węże ogni- ³² sté/ zá których ranámi y śmierciámi ³³ bázno wielu. ³⁴ przyszli do Moyżesá/ y ³⁵ rzekli: Zgręřyliřmy/ zechmy mówili ³⁶ przeciw PANV y tobie: proř áby od- ³⁷ dał od nas węże. ³⁸ A modlił się Moy- ³⁹ żeř zá ludem: ⁴⁰ A rzekł P A N do nie- ⁴¹ go: Uczyn wężá miedziánęgo/ á wy-

staw go ná znák: który wkařony ¹ weyřzy nań/ żyw będzie. ² Uczynił te- ³ dy Moyżesz WĘZÁ MIEDZIÁ- ⁴ NEGÓ/ y wystáwił go ná znák: ⁵ ná którego gdy wkařeni pátrzyli/ byli ⁶ wzdrowieni. ⁷ A ruszywşy się synowie ⁸ Izraelowi obozem stáneli w Oboth. ⁹ Stád wyciągnąwşy rozbili namio- ¹⁰ ty w Jeabárim ná puszczy/ która pá- ¹¹ trzy ku Moáb przeciwko wśchodnię- ¹² stronie. ¹³ A ztamtád się ruszywşy przy- ¹⁴ šli do strumienia Zared. ¹⁵ który pu- ¹⁶ ściwşy obozem stáneli przeciw Ar- ¹⁷ non/ które iest ná puszczy/ á wysáda- ¹⁸ się ná granicach Amoreczech. ¹⁹ bo ²⁰ Arnon iest granicá Moábřá/ dzie- ²¹ lac Moábity od Amoreczech. ²² Z- ²³ tád mówią w księgách wojen P A N- ²⁴ SKICH: Jáko uczynił ná morzu ²⁵ czerwonym/ ták uczyni ná potocach ²⁶ Arnonřkich. ²⁷ Stáły potoków ná- ²⁸ chylity się áby odpoczynęły w Ar/ y w- ²⁹ siády ná granicach Moábřkich. ³⁰ A ³¹ z tego mieysca okazała się studniá/ ³² o której P A N mówił do Moyżesá: ³³ Zgromadz lud/ á dam im wody. ³⁴ Te- ³⁵ dy śpięwał Izrael tę pieřń: Wystáp ³⁶ studnio. ³⁷ Śpięwali: ³⁸ Studniá/ któ- ³⁹ rą wykopały řiężetá/ y zgotowali ⁴⁰ řetmánowie ludu w zakonodawcy y ⁴¹ w lářkách swoich. ⁴² Z pustynie do Má- ⁴³ thány. ⁴⁴ Z Máthány do Náháiel: ⁴⁵ Z ⁴⁶ Náháiel do Bámóth. ⁴⁷ Z Bámóth/ ⁴⁸ doliná iest w kráinie Moáb ná wierz- ⁴⁹ chu Phářgá/ która pátrzy przeciw pu- ⁵⁰ sczy. ⁵¹ A posláł Izrael pošly do Se-

guńá Chri- řtuřá wkrzy- řowánęgo

¹³ Sł: 11. c. 13.

³² (przysli) do Beerá, Ták iest studniá.

³⁷ śpięwały ię, H.

⁴² Deu: 2. c. 26 ⁴³ Iud: 11. d. 20

Pomázón król Anád.

Słub Izra- elów.

Anáthema.

Testnia so- bie w dró- dze, y Máń ná się im y przykřa.

Węże o- gniřte. ¹ Męd: 16. a. 5. ² 1. Cor: 10. b. 9. ³ Iudith 8. c. 21

Wąż mied- ziány, Fi

Porazili
Sehoná.
Amos 2.
c. 9.
Pl. 13. c. 10.

Miastá
Amorrey-
skie posie-
dli.

Zydowie ku-
sa Pána
Chrystusa.

Król Pa-
lak posyla
do Balá-
amá aby
przeklat
Ismelá.
Iof. 24. b. 9.

á bal se Mo

22 honá króla Amoreyskiego mówiąc:
Prose aby mi wolno było przeyść
przez ziemie twoje: nie zstapiemy na
polá y winnice / nie bedziemy pić wo-
dy z studzien: droga królestwa póy-
dziemy / áz przyjdziemy granice two-
23 ie. Który niechciał dozwolic aby
przeszedł Izrael przez granice iego /
y owsem zebrawszy woysto wyiachał
przeciwko ná puszcza / y przyiachał do
24 Jása / y walczył przeciwko niemu. Od
którego porażony jest pásczek mie-
cza / y otrzymana jest ziemia iego od
Arnon áz do Jebok y synów Ammon:
bo mocná obrona były opátrzone grá-
25 nice Ammonitów. Pobral tedy I-
F zrael wszystkie miastá iego / y mieszká-
w mieszcích Amoreyskich / to jest w
26 Hesebon y we wsiách iego. Miastó
Hesebon było Sehoná króla Amor-
reyskiego / który walczył przeciwko kró-
lowi Moáb: y wziął wszystkie ziemie
która pod iego władzą była áz po Ar-
27 non. Přetož mówią w przypowie-
ści: Pójdźcie do Hesebon / niech sie
zbuduje y wystáwi miastó Sehon:

3 Hormá, to jest przekleństwo. Słowo
zydowskie חרם Herem, Grecy przekładają /
Anathema, po nášem překleństwo / znaczy
wygubić / wyglądzić. Stąd jest sposób ślubie-
nia / kiedy kto sie iakiey rzeczy odrzeka / ze iey
niechce być pożytkowiswemu obrócić / ábo sie
nią brzydzi. A to tu zowie Anathema, które tak-
że znaczy coś odrzuconego y wgardzonego /
słowo v. s. Pawła zwyczajné.

6 Přerušil ná lud węze ognisté. S.
Páwel 1. Cor. 10. powieđa / iż ná ten čas ży-
dowie kusili Pána Chrystusa / tak mówiac:
Ain kusimy Chrystusa / iáko niektórzy kusili / y
od węzów pogineli. A tak według téy náuki
Apostolá S. Chrystus jest Bogiem Izrael-
skim / którego ná on čas kusili. ázwłaszeá iž
Apostol s. y kuszenie ich / y náše též / do iedné-
gož Chrystusa obraca: toć tedy Chrystus jest
oným Bogiem Izraelskim / którego žydowie
kusili ná puszczy. czytá 1. Cor 10.

9 Węzá międzianého wystávil ná znak.]

28 Ogién wyszedł z Hesebon / plomien z
miasteczka Sehon y požárł Ar Mo-
29 ábitów y obywatel wyžyn Arnon.
Biáda tobie Moáb / zgináš ludu
Chamos. Podal syny iego ná vciéká-
nie / á cókli w poimanie królowi A-
30 moreyczyków Sehon. Jázmo ich
zágineło od Hesebon áz do Dibon /
31 sprácowáni přysli do Moophe y áz do
Medábá. Mieszkáł tedy Izrael w
32 ziemi Amoreyské. A poslal Moay
G zéš którzyby wyspiegowáli Jazer:
którego wioști pobrali / y posiedli oby-
33 watele. A obrócili sie y šli drogá
Básán / y zastápit im Og król Bá-
34 sán / ze wszystkim ludem swym / chcąc
dáć bitwę w Edrái. A rzekł P A N
do Moysesá: Nie bój sie go / bom
go dáł w ruku twoje / y všechny lud y
ziemie iego: y uczyníš mu tak iákos
uczynil Sehonowi królowi Amor-
reycyków / obywatelowi Hesebon.
35 Porázili tedy y tego z synmi iego / y
všytek lud iego áz do szatku / y po-
siedli ziemie iego.

Sp. 21. c. 13
1. Kró. 11. b. 7

to jest, kró-
lestwo ich.

Deu. 3. 23
29. b. 7.

Słowo žydowskie przekładają druzdy / ná
dzewie ábo též ná dzewcu / Vulgata má / Ná
znak / bo oboie może znaczyć. Já rozkazaniem
tedy Božym / pátrzyli žyďi od węzów vka-
šeni ná oného węzá międzianého / y byli v
zdrowieni. Wšákžego nie chwálili zá Boga /
bo im byl Moysesá powieďžal že nie byl Bo-
giem / ale tylko znákiem ná vřdrowienie ich.
Dopiero porým 4. Król. 18. temuž wěšowi tá-
ko Bogu ofiarowali y csáli go dla sámey má-
terney / iáko insé Bálwány / tak rozumieác /
že zdrowie dáwał on máž międzianý: zápá-
mietawszy tego znáku dla któro byl od Moys-
esá záwieszony. Přetož go Ezechiasz skrú-
šyl. Takžec y w kóšcie Božym obrázy všy-
tkie sa iáko znáki dobroděystw Božych / á
zwlászeá Crucifix / jest znákiem mek P. Chry-
stusowey: á to nie došwiádežona / áby kóšciót
Božy miał kiedy takové znáki chwálit zá Bo-
gi: w czym nás niešlusnie žerectwowie po-
waržáig / nigdy nás w tym nepřekonašy.

á b ludis oné-
go bárze, bo
byl mnogi, H.

ábo do Pe-
thora. H.

ROZDZ. XXII.

1 A Kusiwszy sie
stáneli obozem ná
2 polách Moáb /
gdžie zá Jerda-
nem Jericho ležy.
3 A widžac Bá-
lák syn Sephoréw
všytko co uczynil Izrael Amorey-
czykowi / á iž sie go zlekli Moábito-

4 wie / á iž náizdu iego zdžieržec niemo-
gli / rzekł do stárszych Madian: Tak
wygládzi ten lud / všechny któzy w
granicách nášych mieszkáig / iáko
zwykl wól trawé áz do kóženia wyia-
5 dáć. Ten byl ná ten čas Królem w
Moáb. A tak poslal pošly do Bá-
6 láamá syná Beorowého wieszcžá /
który mieszkáł nád rzeká ziemie synów
Ammon / áby go přyzwáli / y rzekli:
Oto lud wysedł z Egyptu / który o-

Kryt

6 Który wierzył ziemię / zasądziwszy się
przeciwko mnie. ² A tak przyjdź / a
złorzecz temu ludowi / bo mocniejszy
jest nad nie: zabym go iako mógł
porazić / y wygnąć z ziemi mojej.
Wiem bowiem iż błogosławion be-
dzie tego ty błogosławiś / a przeklęty
na którego złorzeczeństwa zgroma-
dzą. ⁷ A posli starszy Moab y starszy
Madian mając w ręku zapłatę wró-
ży. A gdy przyszli do Balaáma / y po-
wiedzieli mu wszystkie słowa Bala-
amów: ⁸ on odpowiedział: Zostanie
tu przez noc / a odpowiem cokolwiek
mi PAN rzecze: A gdy zostali w Ba-
laámie / przyszedł Bóg / y rzekł do nie-
go: ⁹ Co to uczyni ci ludzie w ciebie? ¹⁰
Odpowiedział: Balaak syn Sepho-
rów król Moabitów posłał do mnie /
¹¹ mówiąc: Oto lud który wyszedł z E-
giptu okrył wierzch ziemi: przyjdź /
a przeklętni / a zabym iako mógł wal-
cząc odpędzić go. ¹² A rzekł Bóg do
Balaáma: nie chodź z nimi / y nie kłni
ludowi: bo jest błogosławiony. ¹³ Któ-
rą rano wstawy / rzekł do księży: Idź-
cie do ziemi waszej / bo mi Bóg za-
kazał iść z wami. ¹⁴ Wróciwszy się księ-
żęta rzekli do Balaaka: Nie chciał Ba-
laám przysiężnymi. ¹⁵ On znowu posłał
daleko więcej / y zacniejszych niżli przed-
tem był posłał. ¹⁶ Którzy przytłachawszy
do Balaáma / rzekli: Tak mówi Ba-
laak syn Sephor. ¹⁷ Nieociągaj się
przysć do mnie. ¹⁸ Jestem gotów ucz-
cić cie / y cokolwiek zachcesz / dam ci:
Przyjdź a złorzecz ludowi temu. ¹⁹ Od-
powiedział Balaám: ²⁰ By mi dał
Balaak pełen dom srebrowy y złoty:
nie bede mógł odmienić słów PA-
NA Boga mego / żebych albo więcej
albo mniej mówił. ²¹ Proszę żebyście tu
zostali jeszcze przez te noc / żebym mógł
wiedzieć co mi powtórze PAN odpo-
wie. ²² Przyszedł tedy Bóg do Balaá-
ma w nocy / y rzekł mu: ²³ Jeśli wezwą-
cie przysli ci ludzie / wstań a idź z nimi:
ale tak / abyś coś roztąże czynił. ²⁴ W-
stał Balaám rano / y osiodlawszy osli-
ce swoje iachał z nimi. ²⁵ A rozgniewał
się Bóg / y stanął Anyół PANSKI
na drodze przeciw Balaáamowi / który
siedział na oslicy / a dwu slug miał
z sobą. ²⁶ Wyżrawszy oslicę Anioła sto-
jącego na drodze / y dobytych mieczem /

odwrócił się z drogi / y stał po roli.
Która gdy był Balaám / y chciał na-
stąpić / a nawieść / stanął Anioł w cie-
śni dwu plotów / któremi winnice o-
grodzone były. ²⁷ Którego widząc osli-
ca przystąpiła do ściany / y stała nogę
siedzącego. ²⁸ A on ią powtóre bit: ²⁹ a
przecie iednąk Anyół przeszedł na
miejsce ciasne / gdzie ani w prawo ani
w lewo nie mogła wystąpić / a zastąpił
ię drogę. ³⁰ A gdy widziała oslicę An-
ioła stojącego / wpadła pod nogami
siedzącego. ³¹ Który rozgniewawszy się /
bardię kłnił bok ię obijał. ³² A otwo-
rzył PAN usta oslice / y przerzekł: Co-
żemci uczyniła? ³³ Przecz mie bież o-
tóż trzeci króć? ³⁴ Odpowiedział Ba-
laám / ³⁵ Rzes zasłużyła / y sydził z zem-
nie: ³⁶ Obych miał miecz / żebyś cie za-
bił. ³⁷ Rzekła oslica: ³⁸ Azam nie bydle
twoje / na którymś zawsze zwykł sie-
dzieć aż po dzisiejszy dzień: ³⁹ powiedz /
comci takowego kiedy uczyniła: ⁴⁰ A on
rzekł: Tędy. ⁴¹ Tłóychniał otwo-
rzył PAN oczy Balaáamowi / y wyżrzał
Anioła stojącego na drodze z gołym
mieczem / y pokłonił się twarz do zie-
mie. ⁴² Któremu Anioł: ⁴³ Czemu / przy-
trzeci króć bież oslice twoje? ⁴⁴ Jam
przyszedł abyś się tobie sprzeciwiał /
bo przewrotna jest droga twoja / a
mnie przeciwna: ⁴⁵ y by była oslica nie-
zstąpiła z drogi / dając miejsce sprze-
ciwiałemu się / a biłbyś cie był / a o-
naby żywa została. ⁴⁶ Rzekł Balaám:
Zgrzeszyłem / nie wiedząc że byś ty stał
przeciwko mnie: ⁴⁷ y teraz iść się nie po-
doba abyś iachał / wróć się. ⁴⁸ Rzekł
Anioł: ⁴⁹ Jedź z tymi: ⁵⁰ a strzeż się abyś
nie inie nie mówił iedno co rosta-
je. ⁵¹ Iachał z księżętami. ⁵² Co wysława-
szy Balaak wysiachał przeciwko niemu
do Miasteczka Moabitów / które leży
na ostatnich granicach Arnon. ⁵³ A
rzekł do Balaáma: ⁵⁴ Posłałem posły
abyś cie przyzwał: ⁵⁵ Czemuż nie za-
raz przytłachał do mnie? ⁵⁶ Czy dla tego
że zapłaty za przyjazd twój oddać nie
mogę? ⁵⁷ Któremu on odpowiedział:
Otoż mie masz: ⁵⁸ Aż co innego mó-
wić mogę / iedno co Bóg włoży w usta
moje: ⁵⁹ A iachali pospolu / y przytłacha-
li do miasta / ⁶⁰ które było na ostatnich
granicach królestwa jego. ⁶¹ A nabi-
wszy Balaak wołów y owiec / posłał do

Oslica Ba-
laáamowa
przemówi-
ła.

Jeżeli to przy-
kład tych lu-
dzi którzy ta-
komstwem
albo inym
tym affe-
ktem w wie-
dzeni, czynią
co przeciw su-
mieniu y
przykazaniu
Bożemu.

Albo wiecie-
by.

Bóg zabra-
nia przes-
klinat i-
raclá.

Nis: 24. c 13

Anyół za-
stąpił Ba-
laáamowi
na drodze.
2. Pet. 2.
c. 15.
Bo tym wymy-
stem iachał.

Hufsiha, H

ROZD. XXIII.

Balaam
prorokuie
oprzyśłym
królestwie
Izraela
wym.

otworzone,
H. C.

wesnie abo
w zachwyce-
niu.

drzewa woj-
ne które są-
dził, H.
Nieustanie
potomstwo
iego.

wyspły 23.
d. 22.

swoie.

y szwały ich
potrze, H.

1
A

2

3

4

5

6

7

B

8

9

10

11

7

Gdy obaczył Balaam że się po-
dobalo PAN V aby błogosławił
Izraela / żadną miarą nie wycho-
dził iako przed tym
chodził szukać wieszby: ale obróciw-
szy twarz swoje ku puszczy / y podniós-
wszy oczy / wyjrzał Izraela w namie-
ciech mieszkającego według potole-
nia iego: y gdy napadł nani duch
Boży / wziąwszy przypowieść mówił:
Rzekł Balaam syn Beor: rzekł czło-
wiek którego o to jest żątkane: rzekł
słuchacz powieści Bożych: który
widzenie wszechmogącego widział /
który wpada / y tak się otwierają oczy
iego: Jako piękne przybytki twoie
Jakobie / y namioty twoie Izraelu:
Jako niżyny gaiste / iako sady przy-
rzekach wilgotne / iako namioty któ-
re postawił PAN / iako cédry przy-
wodach. Popłynie wodą z wiadrá
iego / a nasienie iego będzie w wody
wielkie. Będzie wzięt dla Agagá król
iego / y odieté będzie królestwo iego.
Bóg wywiódł go z Egiptu / którego
moc podobna jest Ryncerotorowey:
Pozrzą narodj nieprzyiaciele iego / a to-
ści ich połamią y podziurawią strza-
łami. Położąwszy się spał iako lew /
y iako lwica / której żaden obudzić nie
będzie śmiał. Któryc będzie błogo-
sławił / będzie y sam błogosławiony:
Kto będzie zlorzeczył / w zlorzecze-
niewie poczytan będzie. Rozgnie-
wawszy się Balaam na Balaama / Flá-
singawszy rekomá mówił: Na zlorze-
czenie nieprzyiaciół moim przyz-
wołam cie: Którym przeciwnym o-
byczaiem błogosławiłeś po trzecie.
Wróć się na miejsce twoie. Posta-
nowilem wprowadzić wzięć cie zná-
mienicie / ale cie PAN zbawił nágo-

C
12
13
14
15
16
17
18
D
19
20
21
22
23
24
25

toranęj części. Odpowiedział Bala-
am do Balaá: Azam posłom two-
im któregoś do mnie posłał nie mówił:
By mi dał Balaam pełen dom swóy
srebrá y zlotá / nie moge przestąpić
słowa PANA Boga mego / abym co
dobrego abo złego miał mówić z ser-
ca swego: ale cokolwiek PAN rze-
cze to mówić bede: Wstałże wró-
cając się do ludu mego / dam radę co
twoj lud uczyni temu ludowi czasu
ostatecznego. Wziąwszy tedy przy-
powieść znowu mówił: Rzekł Ba-
laam syn Beor: Rzekł człowiek któ-
regó o to jest żątkane: Rzekł słu-
chacz powieści Bożych / który zna-
naukę Narzysłego / y widzenia Wse-
chmocnego widzi / który wpadając
ma oczy otworzone. Wyjrze go / ale
nie teraz: oglądam go / ale nie zbli-
żę. WZNIDZIE GWIAZDA z
Jakobá / y powstanie laská Izraela /
y pobije kszążetá Moáb / y spustoszy
wsytkie syny Seth. A będzie Jdu-
meá dzierżawá iego: dziedzictwo Se-
ir dostanie się nieprzyiaciółom iego:
lecz Izrael meżnie sobie będzie poczy-
nał. Z Jakobá będzie któryby pano-
wał / y wytrącił ostátki miastá. A
gdy wyjrzał Amáleka / wziąwszy przy-
powieść rzekł: Początek narodów
Amáleka / którego ostátki zagubione
beda. Wyjrzał też Cynecyżka: y w-
ziąwszy przypowieść rzekł: Mocneć
wprowadzić jest mieszkanié twoie / ale
choćbyś położył ná stále gniazdo twe
y bylbys wybrány z narodu Cyno-
wego / pókiż będziesz mógł wytrwać:
Assur cie bowiem poyma. A wzią-
wszy przypowieść zasiać mówił: Ach /
Kto będzie żyw / gdy to Bóg uczyni:
Przypłyną w gálerách ze Włóch /
zwyciężá Assyryczyki / y zburzą He-
breyczyki / a náostátek y sami zginą.
A wstał Balaam / y wrócił się ná
miejsce swoje: Balaam się też drogá
która był przyiachał wrócił.

wyspły 22.
d. 18.

napotym.

Przyście
Pána CH
Rlufowé
ná sniat
przepowia-
da.

Mat: 2. a 2.
Gwiazdáy
laská znás
cy CHRI-
stusa któ-
ry miał się
urodzić z
Izraelá.

świata.

Napięrowsy
z narodów
walczyli prze-
ciw Izraelo-
wi.

Dem: 11.
c. 13.

Będzie wzięt dla Agagá. Odmiennie /
né są te słowa v LXX. tłumaczyw / którzy ma-
ją Gog / miasto Agag: ale nászą Vulgátá y ży-
dowská ma Agag. Co Hieronym 6. in cap. 38.
Ezech. tak rozumie: y będzie wzięty Saul
pierwszy król Izraelski / to jest / iż grzeszy nie
zabawszy Agagá. Albo iako drudy wykładá-

ia: Będzie wywysson Saul nád Agag / to
jest / zwycięży y przemoży Agagá, obádwa wy-
kady dobre / y pewna jest / że te słowa roz-
mienia się o Królestwie Żydowskim / a nie o
Chryście / ani o Rzymskim Państwie. Bo
tak poczyná / iako piękne przybytki twoie Ja-
kobie. 26.

ROZDZ. XXV.

Lud z Mo
abitkami
nierzad
ptochi.

¹Ios:22.d 17

²Deu: 4. a 3
ábo niechay
przełożone
każá powie-
ścié té którzy
zgrzeszyli.

³Exo:32.f 27

⁴1. Mach: 2.
c. 26.
Fl. 105. c:30
1. Cor: 10.
b 8.
Phinees
zabit Zám
kriego gré
acého.
Jozef, H.
do namiotu
H.

⁵Po ony ka-
żniéy, H.
Liza 70
wtóré syny
Izraelskie
przed weś
ciem dozie
nie obicá
néy: bo któ
ry przed
tym lize
ni byli nie
wešli do
ziemie o-
biecáney,
tylko ich
potomko-
nie.

⁶Gen: 46.
a. 9.
Exo: 6. b. 14
1. Par. 5. a. 3.

A Izrael mieś-
kał ná ten czas w
Setim / y cudzo-
łóżył lud z córká-
mi Moáb / które
wezwały ich ná
osiary swoje. A
oni iedli y kłámáli sie Bogóm ich. ⁹A
poswiecony iest Izrael Beelphego-
rowi : á rozgniewawšy sie P A N /
¹⁰rzékl do Moyzesa: Wejmi wsyt-
kie książetá ludu / á powies ie prze-
ciw słóncu ná subienicách / áby sie
odwrócił gniew mój od Izraelá. ¹¹A
rzékl Moyseš do Sedziów Izrael-
skich: Zábij każdy bliźnié své / któ-
rzy są poswieceni do Beelphegorá.
¹²A oto ieden z synów Izraelowych
wšedł przed brácią swą do nierzadni-
cé Mádianitki / przed oczymá Moy-
zefowými y wsytkiey rzesey Izraelo-
wéy / którzy plákáli v dziwi przyby-
tku. ¹³Co gdy wšlyšal Phinees syn
Eleázará / syná Aráonowého kápła-
ná / wštał z posrzedku zgromádenia /
á porwawšy puginá / ¹⁴wšedł zá
onym mežem Izraelškim do nierza-
dného gmáchu / y przebił oboie záraz /
to iest mežá y niewiáste przez skryté

⁹mieyscá. ¹⁰A wštálá plágá od synów
Izraelowych: ¹¹á pobito ich dwádzie
ściá y cztery tysiące ludzi. A rzékl
P A N do Moyzesa: ¹²Phinees syn
Eleázará / syná Aráonowého kápła-
ná / odwrócił gniew mój od synów
Izraelowych: ¹³iż zapálczywością mo-
já wzruszył sie przeciwko im / ábych ja
sam nie wytrácił synów Izraelowych
w zapálczywość moję. ¹⁴Przetóž
mów do niego: ¹⁵Oto dáie mu pokóy
przymiérza mégo / ¹⁶á bedžie tak iemu
iáko y nasieniu iego przymiérze ká-
plánštwá wieczné / ¹⁷iż sie zápalil zá
Bogá swého / y oczyscił złość synów
Izraelowych. ¹⁸A byto imie mežá Iz-
raelškiego / który zabit iest z Mádian-
nitk / Zámby syn Salu / ksiąže z ro-
dzáin y z pokolenia Simeonowého.
¹⁹A niewiáste Mádianitke / która po-
spolu zabitá iest / zwano Kozbi / córká
Sur ksiąžeciá zacného Mádianštie-
go: ²⁰A mówił P A N do Moyzesa /
rzéka: ²¹Nieprzyiacielmi was
niech poczuią Mádianitowie / á po-
bićcie ie: ²²Ponieważ y oni nieprzyia-
cielškie przeciwko wám uczynili / y o-
sukáli zdiáda przez báłwáná Phogor /
y Kozbi córke ksiąžeciá Mádianštie-
go / ²³która zabitá iest wdzien
każni dla swietokráystwá Phogor.

²⁴Ec: 45. d 28
1. Mach: 2.
f. 54.
²⁵bedžie miał
y sam y poro-
mystwo iego
káplánštwá
przymiérzem
wiecznym,
Hebra.

²⁶ni: 31. a 2.

ROZD. XXVI.

A O tym iáko
krew winnych wy-
lana iest / rzékl
P A N do Moyze-
sa y Eleázará sy-
ná Aráonowého
kápłaná: Policz-
cie wsytke poczet synów Izraelowych
od dwudziestu lat / y wyspéy / według
domów y rodziów ich wsyttych /
któzy mogą wychodzić ná wojne. ²
Mówili tedy Moyseš y Eleázár ká-
pláná ná polu Moáb nád Jordanem
przeciw Jerychu / do tych / którzy by-
li ³od dwudziestu lat y wyspéy / iáko
P A N był roszkał. Których tá iest
liczbá: ⁴Ruben piérworodny Izrael-
ów / tego syn Zenoch / od którego
dóm Zenochitów: y Phállu / od któ-
régo dóm Phállutów: ⁵y Zefon /
od którego dóm Zefonitów: y Chár-

⁶mi / od którego dóm Chármitów. ⁷té
są domy z pokolenia Ruben: ⁸których
pocztu náležło sie czterdzięści trzy
tysiące / y siedm set trzydzięści. ⁹Syn
Phállu Eliáb. ¹⁰tego synowie Na-
muel / y Dáthán / y Abiron. Ci są Dá-
thán y Abiron przedniéyszy z ludu /
któzy powstáli przeciw Moyzefowi
y Aráonowi w rozruchu Korého / kie-
dy sie byli zbuntowali przeciw P A-
N: ¹¹á otworzywszy sie ziemiá požár-
lá Korého / y wiele ich pomárło / kiedy
spalił ogień dwie ścié piecdzięsiat me-
žów. ¹²A sštal sie wielki cud / ¹³žegdy
Kóre ginął / synowie iego nie pogi-
neli. ¹⁴Synowie Symeon według
rodziów swoich Namuel / od tego
dóm Namuelitów: Jamin od tego
dóm Jaminitów: Jachin od tego
dóm Jachinitów: ¹⁵Zare / od tego
dóm Zareitów: Saul / od tego
dóm Saulitów. ¹⁶té są domy z po-
kolenia Simeon / którzy wsytke po-

¹⁷wyspéy 16
a. 1.

¹⁸niepomárł,
H.

Gen 38. 23

Iz 17. 21.

Iz 27. 21.

Iz 27. 21.

15 czter był dwadzieścia/ dwa tysiąca/
 dwie ście: Synowie Gad/wedle ro-
 dzaiów swoich: Sefon/ od tego
 16 dom Sefonitów: Aggi/ od tego
 dom Aggitów: Sumi od tego dom
 17 Sunitów: Ozi/ od tego dom Ozi-
 18 nitów: Her/ od tego dom Heritów:
 19 Alrod/ od tego dom Alroditów: Ariel/
 20 od tego dom Arielitów: té są domy
 Gad/których wszytek poczet był czter
 21 dziesięci tysiecy/ pięć set. Synowie
 22 Juda/Her y Onan/którzy oba umar-
 23 li w ziemi Chananeyskiej. A byli sy-
 24 nowie Judowi według rodzaio-
 25 wych: Sela/od którego dom Sela-
 26 itów: Phares/od którego dom Pha-
 27 resytów: Zare/ od którego dom Za-
 28 reitów. Zás synowie Pharesowi:
 29 Zesron/ od którego dom Zesroni-
 30 tów: y Zámul/ od którego dom Zá-
 31 mulitów. Té są domy Judowe:
 32 którch wszytek poczet był siedmdzie-
 33 siat pięć tysiecy/ pięć set: Synowie
 34 Issachar według rodzaio-
 35 wych: Tholá/ od którego dom Tholaitów:
 36 Phua/ od którego dom Phuaítów:
 37 Jasub/ od którego dom Jasubitów:
 38 Semran/ od którego dom Semra-
 39 nitów. té są rodzaie Issachar/ któ-
 40 rzych poczet był pięćdziesiąt cztery ty-
 41 siące/ trzy stá. Synowie Zabulon
 42 wedle rodzaio-
 43 wych: Sared/ od któ-
 44 rego dom Sareditów: Elon od któ-
 45 rego dom Elonitów: Jalel/ od któ-
 46 rego dom Jalelitów. té są rodzaie
 47 Zabulon/którch poczet był pięćdzie-
 48 siat tysiecy pięć set. Synowie Jozef
 49 phowi według rodzaio-
 50 wych: Manasse y Ephraim. Z Manasse
 51 poszedł Machir/ od którego dom Má-
 52 chiritów. Machir zrodził Galaáda/
 53 od którego dom Galaáditów. Gala-
 54 láad miał syny: Jezer/ od którego
 55 dom Jezerytów: y Helek/ od której
 56 dom Helekitów: y Asriel/ od któ-
 57 rego dom Asrielitów: y Sechem/ od
 58 którego dom Sechemitów: y Semida/
 59 od którego dom Semidaitów:
 60 y Zepher/ od którego dom Zephe-
 61 ritów. A był Zepher oćiec Salphá-
 62 adów/który nie miał synów/ ale tylko
 63 córki/którch té są imiona: Máala
 64 y Noá/ y Heglá/ y Melchá/ y Thersá.
 65 té są familie Manasse: a poczet ich/
 66 pięćdziesiąt dwa tysiąca/ siedm set.

35 A synowie Ephraim według rodza-
 36 iów ich ci byli: Suthála/ od którego
 37 dom Suthálaitów: Becher/ od któ-
 38 rego dom Becheritów: Tehen/ od któ-
 39 rego dom Tehenitów: A syn Suthá-
 40 lá był Heran/ od którego dom Hera-
 41 nitów. té są rodzaie synów Ephra-
 42 imowych/którch poczet był trzydzie-
 43 ści dwa tysiąca/ pięć set. Ci są syno-
 44 wie Josephowi/ według domów ich.
 45 Synowie Beniaminowi w rodzaiach
 46 ich: Belá/ od którego dom Belai-
 47 tów: Asbel/ od którego dom Asbeli-
 48 tów: Achiram/ od którego dom A-
 49 chiramitów: Supham/ od którego
 50 dom Suphamitów: Zupham/ od
 51 którego dom Zuphamitów: Syno-
 52 wie Belá/ Heret y Noeman. Od
 53 Hereda dom Hereditów: od Noe-
 54 man/ dom Noemaitów. Ci są syno-
 55 wie Beniaminowi/ wedle rodzaio-
 56 wych: którch poczet był czterdzie-
 57 ści pięć tysiecy/ pięć set. Synowie
 58 Dan według rodzaio-
 59 wych: Sutham/ od którego dom Suthamitów:
 60 té są rodzaie Dan według domów
 61 ich. Wszyscy byli Suthamitowie:
 62 którch poczet był pięćdziesiąt/ czte-
 63 ry tysiące/ cztery stá. Synowie Aser
 64 według rodzaio-
 65 wych: Jemná/ od
 66 którego dom Jemnaitów: Jessui/ od
 67 którego dom Jessuitów: Brie/ od
 68 którego dom Bricitów. Synowie
 69 Brie: Heber/ od którego dom Hebe-
 70 ritów: y Melchiel/ od którego dom
 71 Melchielitów. A imie córki Aser by-
 72 ła Sara. Té są rodzaie synów Ase-
 73 rowych: a poczet ich pięćdziesiąt/
 74 trzy tysiące/ cztery stá. Synowie
 75 Nephtali według rodzaio-
 76 wych: Jessiel/ od którego dom Jessielitów: Gu-
 77 ni/ od którego dom Gunitów: Jeser/
 78 od którego dom Jeseritów: Selem/
 79 od którego dom Selemitów. té są
 80 rodzaie synów Nephtali według do-
 81 mów swoich: którch poczet czter-
 82 dziesięci pięć tysiecy/ cztery stá. Tá jest
 83 summa synów Izraelowych/ którzy
 84 policzeni są/ pięć set tysiecy/ tysiąc/
 85 siedm set/ trzydzieści. A mówił
 86 P A N do Moyzesa/ rzekac: Tym
 87 podzielona będzie ziemia według li-
 88 czby imion/ w osiadłościach ich.
 89 Którch będzie więcej/ wietśza część
 90 daś/ a którch mniej/ mniejsza: Ká-

601730.

Exod. 6.
c. 17.

55 ždemu iáko teraz policzeni sá / będzie
56 daná osiádlosć: wśátož tak áby lós
57 ziemie dzielił pokolenióm y famili-
óm: cokolwiek lósem przypádmie / to
niechay weźmie ábo wietśa liezbá á-
bo mnieysza. Ten též iest poczet sy-
nów Lewi / według domów swoich: Gerson / od którego dóm Gersonitów: Kááth / od którego dóm Kááthitów: Merári / od którego dóm Meráritów. Té sá domy Lewi: Dóm Lo-
G bni / dóm Zebioni / dóm Moholi /
dóm Musi / dóm Kore. Lecž Kááth
59 zrodził Amram: Który miał žone
Jochabed córke Lewi / która mu sie
wzrodziła w Egypcie. Tá wzrodziła
Amram mežowi swemu syny / Arona
ná / y Moysesá / y Mariá siostry ich.
60 Ž Arona posli Nadáb / y Abiú / y

61 Eleázár / y Jthámár: z których Ná-
dáb / y Abiú pomáli / gdy osiárowáli
62 ogień obcy przed PANEM. A było
wszystkich którzy sá policzeni dwádzie-
ścia trzy tysiące mežczyzny od iedné-
go miesiáca y wysšey: bo ich nieli-
czono miedzy syny Izraelowymi / ani
63 im z drugimi dano osiádlosći. Ten
iest poczet synów Izraelowych / któ-
rzy sá popisáni od Moysesá y Eleáz-
zárá káplana ná polách Moáb nád
64 Jordanem przeciw Jerichowi. mie-
dzy którymi nie był żaden z tych którzy
przed tym policzeni byli od Moysesá
65 y Arona ná pusczy Sinai. Abo-
wiem im był PAN przypowiedziá / że
wszystcy mieli pomrzeć ná pusczy. A
żadného z nich nie zostáło / iedno Ká-
leš syn Jephone / á Jozue syn Nun.

wysšey 3.
a 4.
Leu: 10. a 1.
1. 1'ar: 24.
a. 2.1. Cor: 10.
a. 5.wysšey 14.
d. 23. 24.

ROZD. XXVII.

Przyšly córki
Sálpháád syná
Zepher / syná Gá-
láád / syná Má-
chir / syná Máná-
se / który był sy-
nem Josepho-

wym: których sá imiona: Málá / y
Noá / y Zeglá / y Melchá / y Therśá.
2 A stáneli przed Moysesem y Eleáz-
zárem káplanem y przedewśemi kśiá-
żety ludu / v dziwi przybytku przymie-
3 rza / y rzékly: Oćiec náš umárl ná
pusczy / á nie był w rozruchu / który sie
wzburzył przeciw PANV zá Korého /
ále w swym grzechu umárl: ten nie
miał mežczyzny synów / przecz gnie-
mie iego z domu iego / przeto že nie
miał syná: Daycie nam imienie mie-
4 dzy krewnymi oycá nášego. A od-
niósł Moyses sprawę ich do sądu
PANSKIEGO. Który rzékł do nie-
5 go: slusnéy rzeczy żádáá córki Sál-
6 pháád: day im imienie miedzy krewnymi oycá ich / á niechay po nim ná
7 dziedzictwo nástąpiá. A do synów
8 Izraelowych to mówić będzieš: Cžto
9 wieš gdy umrze bez syná / ná córke
spádmie dziedzictwo: iesli córki nie
10 miał / będzie miał potomki bráciá
11 swá. A iesliby y bráciéy nie było / da-
C cie dziedzictwo bráciéy oycá iego. A
iesliby ani stryjów miał: dano będzie

dziedzictwo tym którzy mu sá nabliz-
sy. A będzie to synóm Izraelowym
świété wieczná wstáwa / iáko przyka-
zał PAN Moysesowi: Rzekł též
PAN do Moysesá: Wstáp ná te
góze Abárim / á ogláday ztámtd
ziemie / która dam synóm Izraelo-
wym: á gdy iá ogládaš / poy-
13 dzieš y ty do ludu twého / iáko brát
twóy Aron: žesćie mie obrázi-
14 li ná pusczy Syn w przeciwiénstwie
pospólstwá / ániście mie chćieli po-
świećić przed nim nád wodami. té sá
15 wody przeciwiénstwá w Kádes pu-
stynie Syn. Któremu odpowiedziá
16 Moyses: Niech opátrzy PAN
Bóg duchów wśého ciáá / cžowieká
któryby był nád tym zgromádeniem:
17 y móglby wychodzić y wchodzić
D przed nimi / á wywodzić ie ábo wpro-
wádzáć: áby lud PANSKI nie był iá-
18 ko owce bez pástérzá. A rzékł PAN
do niego: Weźmi Jozuego syná
Nun / mežá w którym iest Duch / y
19 włóž reke twoie náń. Który stánie
przed Eleázárem káplanem y przede-
20 wszystkim mnóstwem: y dáš mu
prizkázania przed oczymá wszystkich y
czesć chwały twoiéy / áby go słuchá-
ło wszystko zgromádenie synów Iz-
21 raelowych. Dá niego / iesli co przy-
dzie czynić / Eleázár káplan będzie sie
rádził PANA. Ná słowo iego będzie
wychodził y wchodził on / y wszy-
scy synowie Izraelowi z nim y inše
22 mnóstwo. Wczynił Moyses iáko był

Deut: 32.
g. 51.
niá: 20. b. 12
Moysesó
ni śmierci
opowiada.
przyłożon-
ábo zgromá-
den będiéš
H.
nie wzćili-
ście miš, H.Deut. d. 21
Jozue wó-
dém ludu
miásto
Moysesáiáności ábo
zwierzchno-
ści.

PAN

Wstáwa o
diedzic-
twie y spa-
dku.
wysšey 26.
d. 32.
Niž: 36. a 1.
Iof: 17. a 1.

wysšey 16. a 1

ábo dla grze-
chu swego, iż
z drugimi se
miał.

PAN rozkazał. I wziąwszy Jozuego / postawił go przed Eleázarem kapłanem / y przed wszystkim mnóstwem

ludu. I włożywszy ręce na głowę jego / wszystko powtórzył co był PAN rozkazał.

ROZD. XXVIII.

Niech też PAN do
Moyżesza: Roz
kaz synom Izrael
owym y rzecześ
do nich: Obiate
moje y chleby / y
zapach wonności
przewodźcież ofiary wasze wedle cza
sów swoich. I te są ofiary które ofia
rować macie: Baranki roczne niepo
kalane dwa na każdy dzień na całopa
lenie wieczne: I Jednego ofiarujecie
rano / a drugiego pod wieczór: I dzie
siątą część Ephy białej maki która
by rozczyniona była oliwą / przeczyszc
y miała czwartą część hin. I całopa
lenie wstawić będzie / któreście ofiaro
wali na górze Sinai na wonność
przewodźczą zapachu PANSKIE
GO. a ofiarujecie winą czwartą część
hin do każdego baranka w świątnicy
PANSKIEY. I drugiego baranka
tąże ofiarujecie ku wieczoru wedle
wszystkiego porządku ofiary raney / y
mokrych ofiar ięz obiate przewodźcz
ney wonności PANV. I Ale w dzień
sobotni ofiarujecie dwu baranków ro
cznych niepokalanych / y dwie dzie
siątą część białej maki oliwą rozczy
nioney na ofiarę y mokre ofiary. I któ
re porządnie wylewają na każdą sobo
te na całopalenie wieczne. I Al piér
wszego dnia ksieżycą ofiarujecie całopa
lenie PANV cielców z stadą dwu
baranów iednego / baranków rocznych
siedm niepokalanych / y trzy dziesią
tą część białej maki oliwą / zczynio
ney na ofiarę do cielca każdego: y
dwie dziesiątą część białej maki oli
wą / rozczynioney do każdego barana:
I a dziesiątą część dziesiątą część
białej maki z oliwy na ofiarę do każ
dego baranka. całopalenie przewodź
czney wonności y zapachu jest PA
NV. I a mokre ofiary winą / które
przy każdej ofierze mają być wyle
wane / te będą: Połowica hin do każ
dego cielca / trzecia część przy baran
ie / czwarta przy baranku. to be

dzie całopalenie przez wszystkie mie
siące / które w obrocie rocznym po so
bie następują. I Kozieł też ofiarowan
będzie PANV za grzechy na całopa
lenie wieczne z mokreymi ofiarami ie
go. I a miesiącą piérwszego / czterna
stego dnia miesiąca / Pháse P A N
SKIE będzie / I a piętnastego dnia w
roczyste święto: siedm dni przasni
cieś będzie. I Z których dzień piérwszy
chwalebny y święty będzie: wśelkiey
roboty służebniczey wem robić nie be
dziecie. I ofiarujecie zapach całopa
lenie P A N V / cielców z stadą dwu
baranów iednego / baranków rocznych
bez makuty siedm: y obiary każdego
z nich z białej maki / którą by była oli
wą / zaktropiona / trzy dziesiątą część
do każdego cielca / a dwie dziesiątą do
barana / I a dziesiątą część dziesiątą
do każdego baranka / to jest do sie
dmi baranków. I Kozła za grzech ie
dnego żeby było oczyszczenie za was
/ oprócz całopalenia zarannego / które
zawsze ofiarować będziecie. I Cał cży
nie będziecie na każdy dzień z siedmiu
dni na podniate ognia / y na wonność
przewodźczą P A N V / która poro
stanie z całopalenia / y z mokrych o
fiar każdego. I Dzień też siódmy prze
chwalebny y święty wam będzie: wś
elkiey roboty służebniczey wem nie
uczynicie. I Dzień też piérwocin / kie
dy ofiarujecie nowe zboża P A N V /
gdy się wypełnia tegodnie / chwale
bny y święty będzie: wśelkiego dzie
ła służebniczego wem czynić nie be
dziecie. I ofiarujecie całopalenie na
wonność przewodźczą P A N V /
cielców dwu / baranów iednego / y ba
ranków rocznych bez zmazy siedmi:
I a na obiate ich białej maki oliwą
rozczynioney trzy dziesiątą część do
cielca każdego / do baranów dwie / do
baranków dziesiątą część dziesiątą
części / których po spólnie jest siedm ba
ranków: Kozła też / I którego zabiją
na oczyszczenie: oprócz całopalenia
wiecznego / y mokrych ofiar jego / nie
pokalane ofiarujecie wszystkie y z ich
mokreymi ofiarami.

Co ofiaro
wać ktoś
tego czasu

Ofiary na
koszy
dnie.

W Soboty
Mat: 12. a 5.

Piérwsze
go dnia
miesiąca.

Ten dzień był
obchodzony
na pamiąt
kę, iż Bóg rze
dzi światem,
iako Sábat
na pamiątkę
stworzenia.

*Exo: 12. d. 18
Leu: 23. a. 5.
*Páscha,
Wielkanoc.

Ephi jest dzie
ś-ąta część
miary wiel
kiej nazwa
ny Corus, któ
ra miała trzy
dziesiąt miar
iako by korcy:
A Ephi ma
trzy miary, y
to zwanodzie
siątą część
oney wielkiej
miary, czy
tay wyszły
II. G 32.

Dzień piér
wocin, albo
Świątki.

ROZDZ. XXIX.

Co w piér-
wszy dzień
miesiąca
siódmego
mieli ofia-
rować.

Dziesią-
tego dnia
miesiąca
siódmego.
Leu. 16. g 30
y 23. c. 24.

Piętna-
stego dnia
tegoż mie-
siąca.

A 1 **J**esiąca też sió-
dmego piérwszy
dzień chwalebny
y święty będzie
wam. Wszelkiego
działa niewolnic-
czego czynić weń
nie będziecie / bo jest dzień trąbienia
y trąb. 2 ofiarujecie całopalenia na
wonność przewodzieczną P A N V /
cielca z stada iednego / barana iedne-
go / y baranków rocznych bez zmazy
siedmi : 3 a na obiáty ich białey ma-
ki oliwa zacyzioney trzy dziesiąte cze-
ści do każdego cielca : dwie dziesiąte
do barana / 4 a iedne dziesiąte do ba-
ranka / których pospolu jest baranków
siedm. 5 y kozła za grzech / którego ofi-
arują na oczyszczenie ludu / 6 oprócz
całopalenia na nowiu kściejczów y zo-
biatami iego / y całopalenia wiecznego
z zwykłemi ofiarami mokreimi. temiż
obrzedy ofiarować będziecie na won-
ność przewodzieczną zapal P A N V.
7 8 **D**ziesiąty też dzień miesiąca tego
siódmego / będzie wam święty chwa-
lebny / y będziecie trapić dusze wasze :
wszelkiego działa niewolniczego czy-
nić weń nie będziecie / 9 y ofiarujecie
całopalenie P A N V na wonność
przewodzieczną / cielca z stada iednego /
barana iednego / baranków rocznych
bez zmazy siedmi : 10 a na obiáte ich
białey ma-
B 11 **o**liwa rozczynioney trzy
dziesiąte części do cielca każdego :
dwie dziesiąte do barana / 12 a dziesią-
ta część dziesiątey części do każdego
baranka / których wespól jest baran-
ków siedm. 13 y kozła za grzech / oprócz
tego co jest obyczay ofiarować za wy-
stępek na oczyszczenie / y całopalenie
wieczne / z obiata y mokreimi ofiara-
mi ich. 14 15 **P**iętnastego dnia miesią-
ca siódmego / który wam święty y
chwalebny będzie / wszelkiego działa
niewolniczego weń czynić nie będzie-
cie / ale święcić będziecie święto vro-
zyste P A N V siedmi dni. 16 17 **O**fiaru-
jecie całopalenie na wonność przewo-
dzieczną P A N V / cielców z stada
trzynasć / baranów dwu / baranków
rocznych bez zmazy czternasć : 18 a
na mokre ofiary ich białey ma-
ki oli-

wa zacyzioney / trzy dziesiąte części
do cielca każdego / których pospolu
jest cielców trzynasć / a dwie dzie-
siąte części baranów iednemu / to
jest / pospolu baranom dwiem : 19 a
dziesiąta część dziesiątey części ka-
żdemu barankowi / których pospolu
jest baranków czternasć / 20 y kozła
za grzech / oprócz całopalenia wie-
cznego / y obiáty / y mokre ofiary ie-
go. 21 **D**rugiego dnia ofiarujecie ciel-
ców z stada dwanasć / baranów
dwi / baranków rocznych bez zmazy
czternasć : 22 y obiáty / y mokre ofia-
ry każdego / do cielców / y baranów / y
baranków / porządnie odprawować
będziecie : 23 y kozła za grzech / oprócz
całopalenia wiecznego / y obiáty / y
mokre ofiary iego. 24 **D**nia trzeciego
ofiarujecie cielców iednasć / baran-
ów dwu / baranków rocznych bez
zmazy czternasć : 25 y obiáty / y mo-
kre ofiary każdego / do cielców / y ba-
ranów / y baranków / porządnie od-
prawować będziecie : 26 y kozła za
grzech / oprócz całopalenia wieczne-
go / y obiáty / y mokre ofiary iego.
27 **D**nia czwartego ofiarujecie cielców
dziesięć / baranów dwu / baranków
rocznych bez zmazy czternasć : 28 y
obiáty / y mokre ofiary każdego / do
cielców / y baranów / y baranków / po-
rządnie odprawować będziecie : 29 y
kozła za grzech / oprócz całopalenia
wiecznego / y obiáty iego / y mokre ofi-
ary. 30 **D**nia piątego ofiarujecie ciel-
ców dziewięć / baranów dwu / baran-
ków rocznych bez zmazy czternasć :
31 y obiáty / y mokre ofiary każdego / do
cielców / y baranów / y baranków / po-
rządnie odprawować będziecie : 32 y
kozła za grzech / oprócz całopalenia
wiecznego / y obiáty iego / y mokre ofi-
ary. 33 **D**nia siódmego ofiarujecie
cielców siedm / y baranów dwu / ba-
ranków rocznych bez zmazy czterna-
sć / y obiáty / y mokre ofiary każde-

Przys taly
tydzień.

34 go / do cielców / y bąranów / y bąran-
 35 tów / porządnie odprawować będzie-
 36 cie : y kozła za grzech / oprócz całopalenia wiecznego / y obiarty iego / y mokrę ofiary. Dnia ósmego / który jest przechwalebny / wśelkiego dzieła służebniczego czynić nie będziecie ofiarując całopalenie na wonność przewodzieczną PAN / cielca iednego / bąraná iednego / bąranów rocznych

37 bez zmaży siedm : y obiarty y mokrę ofiary każdego / do cielców / y bąranów / y bąranów / porządnie odprawować będziecie / y kozła za grzech / oprócz całopalenia wiecznego / y obiarty iego / y mokrę ofiary. To ofiarować będziecie PAN na woczyscie światá wasze : oprócz slubów y dobrowolnych ofiar waszych w całopaleniu / wybrane w mokrę ofierze / y ofiarách zapokojnych.

Ofiary do browolné.

ROZD. XXX.

1 Powiedział
 2 MOYŻESZ synóm
 3 Izraelowym wśi-
 4 tko co mu P A N
 5 był rozkazał : A
 6 mówił do książąt
 7 pokolenia synów
 8 Izraelowych : Tá jest mowa którą
 9 P A N przykazał : Jeśli który mąż lu-
 10 bi co P A N / ábo sie obowiąże przy-
 11 siega : nie zlamie słowa swęgo / ále
 12 wszystko / co obiecał / wypełni. Bła-
 13 gąłowá iesliby co slubił á przysięga
 14 sie obowiązałá / która jest wódomu o-
 15 cá swęgo / y w leciach ieszcze dzie-
 16 wcz-
 17 cych / iesliby sie dowi-
 18 eć o-
 19 cieć o slubie którą
 20 obiecał / y o przysię-
 21 dzie którą obowią-
 22 załá dusze swą / á będzie milczał / slubu
 23 winná będzie : co-
 24 kolwiek obiecał y
 25 przysięgł / skutkiem
 26 wypełni. ále ies-
 27 liby zaraz skoro w-
 28 słyszał był przeciw
 29 temu o-
 30 cieć / y sluby y przy-
 31 sięgi iey wa-
 32 żné nie będą / ani winná będzie obie-
 33 tnice / przeto iż o-
 34 cieć był przeciw
 35 temu.
 36 Jeśli będzie miałá me-
 37 żá y slubiłaby
 38 co / á słowoby raz z w-
 39 st iey wyszed-
 40 sy dusze iey przy-
 41 sięga obowiązałó :
 42 którego dnia mążby
 43 w-
 44 słyszał / y nie

9 sprzeciwił sie / slubu winná będzie / y
 10 odda cokolwiek obiecał. ále iesliby
 11 w-
 12 słyszałby zaraz sie sprzeciwił / y w-
 13 n-
 14 i-
 15 w-
 16 e-
 17 c-
 18 z obrócił obietnice iey / y słowa
 19 które ni obowiązałá dusze swoie / mi-
 20 łóściv iey będzie P A N. Wdowa y
 21 odzrucona cokolwiek lubiá / oddadze.
 22 Żoná w domu me-
 23 żá / gdy sie slubem
 24 obowiąze y przysięga / iesliby w-
 25 słyszał
 26 mąż á milczał ani sie sprzeciwił obie-
 27 t-
 28 n-
 29 i-
 30 c-
 31 y / odda cokolwiek obiecał. ále
 32 iesliby sie wnet sprzeciwił : nie będzie
 33 winná obietnice / bo siemąż sprzeciwił :
 34 á P A N iey miłóściv będzie. Jeśli
 35 by lubiá y przysięga sie obowiązałá /
 36 żeby postem / ábo innymi rzeczy stry-
 37 mánienim trápiłá dusze swoie : ná wo-
 38 lę me-
 39 żá będzie / żeby czyniá ábo nie
 40 czyniá. iesliby w-
 41 słyszałby mąż zá-
 42 milczał / á do drugiego dnia odlož / zdá-
 43 nie : cokolwiek była lubiá y obieca-
 44 łá / odda : ponieważ skoro w-
 45 słyszał / zá-
 46 milczał. Lecz iesli był przeciw temu
 47 iáko sie dowiedział : on ponie-
 48 sie nie-
 49 práwość iey. Té są práwa / które w-
 50 stáwił P A N MOYŻESZOWI mie-
 51 dzy me-
 52 żem y żoná / miedzy o-
 53 ycem y
 54 córká / która jest ieszcze w leciach dzie-
 55 w-
 56 c-
 57 z-
 58 n-
 59 ych / ábo która mieska w o-
 60 y-
 61 c-
 62 o-
 63 w-
 64 ych / ábo która mieska w o-
 65 y-
 66 c-
 67 o-
 68 w-
 69 ych / ábo która mieska w o-
 70 y-
 71 c-
 72 o-
 73 w-
 74 ych / ábo która mieska w o-
 75 y-
 76 c-
 77 o-
 78 w-
 79 ych / ábo która mieska w o-
 80 y-
 81 c-
 82 o-
 83 w-
 84 ych / ábo która mieska w o-
 85 y-
 86 c-
 87 o-
 88 w-
 89 ych / ábo która mieska w o-
 90 y-
 91 c-
 92 o-
 93 w-
 94 ych / ábo która mieska w o-
 95 y-
 96 c-
 97 o-
 98 w-
 99 ych / ábo która mieska w o-
 100 y-
 101 c-
 102 o-
 103 w-
 104 ych / ábo która mieska w o-
 105 y-
 106 c-
 107 o-
 108 w-
 109 ych / ábo która mieska w o-
 110 y-
 111 c-
 112 o-
 113 w-
 114 ych / ábo która mieska w o-
 115 y-
 116 c-
 117 o-
 118 w-
 119 ych / ábo która mieska w o-
 120 y-
 121 c-
 122 o-
 123 w-
 124 ych / ábo która mieska w o-
 125 y-
 126 c-
 127 o-
 128 w-
 129 ych / ábo która mieska w o-
 130 y-
 131 c-
 132 o-
 133 w-
 134 ych / ábo która mieska w o-
 135 y-
 136 c-
 137 o-
 138 w-
 139 ych / ábo która mieska w o-
 140 y-
 141 c-
 142 o-
 143 w-
 144 ych / ábo która mieska w o-
 145 y-
 146 c-
 147 o-
 148 w-
 149 ych / ábo która mieska w o-
 150 y-
 151 c-
 152 o-
 153 w-
 154 ych / ábo która mieska w o-
 155 y-
 156 c-
 157 o-
 158 w-
 159 ych / ábo która mieska w o-
 160 y-
 161 c-
 162 o-
 163 w-
 164 ych / ábo która mieska w o-
 165 y-
 166 c-
 167 o-
 168 w-
 169 ych / ábo która mieska w o-
 170 y-
 171 c-
 172 o-
 173 w-
 174 ych / ábo która mieska w o-
 175 y-
 176 c-
 177 o-
 178 w-
 179 ych / ábo która mieska w o-
 180 y-
 181 c-
 182 o-
 183 w-
 184 ych / ábo która mieska w o-
 185 y-
 186 c-
 187 o-
 188 w-
 189 ych / ábo która mieska w o-
 190 y-
 191 c-
 192 o-
 193 w-
 194 ych / ábo która mieska w o-
 195 y-
 196 c-
 197 o-
 198 w-
 199 ych / ábo która mieska w o-
 200 y-
 201 c-
 202 o-
 203 w-
 204 ych / ábo która mieska w o-
 205 y-
 206 c-
 207 o-
 208 w-
 209 ych / ábo która mieska w o-
 210 y-
 211 c-
 212 o-
 213 w-
 214 ych / ábo która mieska w o-
 215 y-
 216 c-
 217 o-
 218 w-
 219 ych / ábo która mieska w o-
 220 y-
 221 c-
 222 o-
 223 w-
 224 ych / ábo która mieska w o-
 225 y-
 226 c-
 227 o-
 228 w-
 229 ych / ábo która mieska w o-
 230 y-
 231 c-
 232 o-
 233 w-
 234 ych / ábo która mieska w o-
 235 y-
 236 c-
 237 o-
 238 w-
 239 ych / ábo która mieska w o-
 240 y-
 241 c-
 242 o-
 243 w-
 244 ych / ábo która mieska w o-
 245 y-
 246 c-
 247 o-
 248 w-
 249 ych / ábo która mieska w o-
 250 y-
 251 c-
 252 o-
 253 w-
 254 ych / ábo która mieska w o-
 255 y-
 256 c-
 257 o-
 258 w-
 259 ych / ábo która mieska w o-
 260 y-
 261 c-
 262 o-
 263 w-
 264 ych / ábo która mieska w o-
 265 y-
 266 c-
 267 o-
 268 w-
 269 ych / ábo która mieska w o-
 270 y-
 271 c-
 272 o-
 273 w-
 274 ych / ábo która mieska w o-
 275 y-
 276 c-
 277 o-
 278 w-
 279 ych / ábo która mieska w o-
 280 y-
 281 c-
 282 o-
 283 w-
 284 ych / ábo która mieska w o-
 285 y-
 286 c-
 287 o-
 288 w-
 289 ych / ábo która mieska w o-
 290 y-
 291 c-
 292 o-
 293 w-
 294 ych / ábo która mieska w o-
 295 y-
 296 c-
 297 o-
 298 w-
 299 ych / ábo która mieska w o-
 300 y-
 301 c-
 302 o-
 303 w-
 304 ych / ábo która mieska w o-
 305 y-
 306 c-
 307 o-
 308 w-
 309 ych / ábo która mieska w o-
 310 y-
 311 c-
 312 o-
 313 w-
 314 ych / ábo która mieska w o-
 315 y-
 316 c-
 317 o-
 318 w-
 319 ych / ábo która mieska w o-
 320 y-
 321 c-
 322 o-
 323 w-
 324 ych / ábo która mieska w o-
 325 y-
 326 c-
 327 o-
 328 w-
 329 ych / ábo która mieska w o-
 330 y-
 331 c-
 332 o-
 333 w-
 334 ych / ábo która mieska w o-
 335 y-
 336 c-
 337 o-
 338 w-
 339 ych / ábo która mieska w o-
 340 y-
 341 c-
 342 o-
 343 w-
 344 ych / ábo która mieska w o-
 345 y-
 346 c-
 347 o-
 348 w-
 349 ych / ábo która mieska w o-
 350 y-
 351 c-
 352 o-
 353 w-
 354 ych / ábo która mieska w o-
 355 y-
 356 c-
 357 o-
 358 w-
 359 ych / ábo która mieska w o-
 360 y-
 361 c-
 362 o-
 363 w-
 364 ych / ábo która mieska w o-
 365 y-
 366 c-
 367 o-
 368 w-
 369 ych / ábo która mieska w o-
 370 y-
 371 c-
 372 o-
 373 w-
 374 ych / ábo która mieska w o-
 375 y-
 376 c-
 377 o-
 378 w-
 379 ych / ábo która mieska w o-
 380 y-
 381 c-
 382 o-
 383 w-
 384 ych / ábo która mieska w o-
 385 y-
 386 c-
 387 o-
 388 w-
 389 ych / ábo która mieska w o-
 390 y-
 391 c-
 392 o-
 393 w-
 394 ych / ábo która mieska w o-
 395 y-
 396 c-
 397 o-
 398 w-
 399 ych / ábo która mieska w o-
 400 y-
 401 c-
 402 o-
 403 w-
 404 ych / ábo która mieska w o-
 405 y-
 406 c-
 407 o-
 408 w-
 409 ych / ábo która mieska w o-
 410 y-
 411 c-
 412 o-
 413 w-
 414 ych / ábo która mieska w o-
 415 y-
 416 c-
 417 o-
 418 w-
 419 ych / ábo która mieska w o-
 420 y-
 421 c-
 422 o-
 423 w-
 424 ych / ábo która mieska w o-
 425 y-
 426 c-
 427 o-
 428 w-
 429 ych / ábo która mieska w o-
 430 y-
 431 c-
 432 o-
 433 w-
 434 ych / ábo która mieska w o-
 435 y-
 436 c-
 437 o-
 438 w-
 439 ych / ábo która mieska w o-
 440 y-
 441 c-
 442 o-
 443 w-
 444 ych / ábo która mieska w o-
 445 y-
 446 c-
 447 o-
 448 w-
 449 ych / ábo która mieska w o-
 450 y-
 451 c-
 452 o-
 453 w-
 454 ych / ábo która mieska w o-
 455 y-
 456 c-
 457 o-
 458 w-
 459 ych / ábo która mieska w o-
 460 y-
 461 c-
 462 o-
 463 w-
 464 ych / ábo która mieska w o-
 465 y-
 466 c-
 467 o-
 468 w-
 469 ych / ábo która mieska w o-
 470 y-
 471 c-
 472 o-
 473 w-
 474 ych / ábo która mieska w o-
 475 y-
 476 c-
 477 o-
 478 w-
 479 ych / ábo która mieska w o-
 480 y-
 481 c-
 482 o-
 483 w-
 484 ych / ábo która mieska w o-
 485 y-
 486 c-
 487 o-
 488 w-
 489 ych / ábo która mieska w o-
 490 y-
 491 c-
 492 o-
 493 w-
 494 ych / ábo która mieska w o-
 495 y-
 496 c-
 497 o-
 498 w-
 499 ych / ábo która mieska w o-
 500 y-
 501 c-
 502 o-
 503 w-
 504 ych / ábo która mieska w o-
 505 y-
 506 c-
 507 o-
 508 w-
 509 ych / ábo która mieska w o-
 510 y-
 511 c-
 512 o-
 513 w-
 514 ych / ábo która mieska w o-
 515 y-
 516 c-
 517 o-
 518 w-
 519 ych / ábo która mieska w o-
 520 y-
 521 c-
 522 o-
 523 w-
 524 ych / ábo która mieska w o-
 525 y-
 526 c-
 527 o-
 528 w-
 529 ych / ábo która mieska w o-
 530 y-
 531 c-
 532 o-
 533 w-
 534 ych / ábo która mieska w o-
 535 y-
 536 c-
 537 o-
 538 w-
 539 ych / ábo która mieska w o-
 540 y-
 541 c-
 542 o-
 543 w-
 544 ych / ábo która mieska w o-
 545 y-
 546 c-
 547 o-
 548 w-
 549 ych / ábo która mieska w o-
 550 y-
 551 c-
 552 o-
 553 w-
 554 ych / ábo która mieska w o-
 555 y-
 556 c-
 557 o-
 558 w-
 559 ych / ábo która mieska w o-
 560 y-
 561 c-
 562 o-
 563 w-
 564 ych / ábo która mieska w o-
 565 y-
 566 c-
 567 o-
 568 w-
 569 ych / ábo która mieska w o-
 570 y-
 571 c-
 572 o-
 573 w-
 574 ych / ábo która mieska w o-
 575 y-
 576 c-
 577 o-
 578 w-
 579 ych / ábo która mieska w o-
 580 y-
 581 c-
 582 o-
 583 w-
 584 ych / ábo która mieska w o-
 585 y-
 586 c-
 587 o-
 588 w-
 589 ych / ábo która mieska w o-
 590 y-
 591 c-
 592 o-
 593 w-
 594 ych / ábo która mieska w o-
 595 y-
 596 c-
 597 o-
 598 w-
 599 ych / ábo która mieska w o-
 600 y-
 601 c-
 602 o-
 603 w-
 604 ych / ábo która mieska w o-
 605 y-
 606 c-
 607 o-
 608 w-
 609 ych / ábo która mieska w o-
 610 y-
 611 c-
 612 o-
 613 w-
 614 ych / ábo która mieska w o-
 615 y-
 616 c-
 617 o-
 618 w-
 619 ych / ábo która mieska w o-
 620 y-
 621 c-
 622 o-
 623 w-
 624 ych / ábo która mieska w o-
 625 y-
 626 c-
 627 o-
 628 w-
 629 ych / ábo która mieska w o-
 630 y-
 631 c-
 632 o-
 633 w-
 634 ych / ábo która mieska w o-
 635 y-
 636 c-
 637 o-
 638 w-
 639 ych / ábo która mieska w o-
 640 y-
 641 c-
 642 o-
 643 w-
 644 ych / ábo która mieska w o-
 645 y-
 646 c-
 647 o-
 648 w-
 649 ych / ábo która mieska w o-
 650 y-
 651 c-
 652 o-
 653 w-
 654 ych / ábo która mieska w o-
 655 y-
 656 c-
 657 o-
 658 w-
 659 ych / ábo która mieska w o-
 660 y-
 661 c-
 662 o-
 663 w-
 664 ych / ábo która mieska w o-
 665 y-
 666 c-
 667 o-
 668 w-
 669 ych / ábo która mieska w o-
 670 y-
 671 c-
 672 o-
 673 w-
 674 ych / ábo która mieska w o-
 675 y-
 676 c-
 677 o-
 678 w-
 679 ych / ábo która mieska w o-
 680 y-
 681 c-
 682 o-
 683 w-
 684 ych / ábo która mieska w o-
 685 y-
 686 c-
 687 o-
 688 w-
 689 ych / ábo która mieska w o-
 690 y-
 691 c-
 692 o-
 693 w-
 694 ych / ábo która mieska w o-
 695 y-
 696 c-
 697 o-
 698 w-
 699 ych / ábo która mieska w o-
 700 y-
 701 c-
 702 o-
 703 w-
 704 ych / ábo która mieska w o-
 705 y-
 706 c-
 707 o-
 708 w-
 709 ych / ábo która mieska w o-
 710 y-
 711 c-
 712 o-
 713 w-
 714 ych / ábo która mieska w o-
 715 y-
 716 c-
 717 o-
 718 w-
 719 ych / ábo która mieska w o-
 720 y-
 721 c-
 722 o-
 723 w-
 724 ych / ábo która mieska w o-
 725 y-
 726 c-
 727 o-
 728 w-
 729 ych / ábo która mieska w o-
 730 y-
 731 c-
 732 o-
 733 w-
 734 ych / ábo która mieska w o-
 735 y-
 736 c-
 737 o-
 738 w-
 739 ych / ábo która mieska w o-
 740 y-
 741 c-
 742 o-
 743 w-
 744 ych / ábo która mieska w o-
 745 y-
 746 c-
 747 o-
 748 w-
 749 ych / ábo która mieska w o-
 750 y-
 751 c-
 752 o-
 753 w-
 754 ych / ábo która mieska w o-
 755 y-
 756 c-
 757 o-
 758 w-
 759 ych / ábo która mieska w o-
 760 y-
 761 c-
 762 o-
 763 w-
 764 ych / ábo która mieska w o-
 765 y-
 766 c-
 767 o-
 768 w-
 769 ych / ábo która mieska w o-
 770 y-
 771 c-
 772 o-
 773 w-
 774 ych / ábo która mieska w o-
 775 y-
 776 c-
 777 o-
 778 w-
 779 ych / ábo która mieska w o-
 780 y-
 781 c-
 782 o-
 783 w-
 784 ych / ábo która mieska w o-
 785 y-
 786 c-
 787 o-
 788 w-
 789 ych / ábo która mieska w o-
 790 y-
 791 c-
 792 o-
 793 w-
 794 ych / ábo która mieska w o-
 795 y-
 796 c-
 797 o-
 798 w-
 799 ych / ábo która mieska w o-
 800 y-
 801 c-
 802 o-
 803 w-
 804 ych / ábo która mieska w o-
 805 y-
 806 c-
 807 o-
 808 w-
 809 ych / ábo która mieska w o-
 810 y-
 811 c-
 812 o-
 813 w-
 814 ych / ábo która mieska w o-
 815 y-
 816 c-
 817 o-
 818 w-
 819 ych / ábo która mieska w o-
 820 y-
 821 c-
 822 o-
 823 w-
 824 ych / ábo która mieska w o-
 825 y-
 826 c-
 827 o-
 828 w-
 829 ych / ábo która mieska w o-
 830 y-
 831 c-
 832 o-
 833 w-
 834 ych / ábo która mieska w o-
 835 y-
 836 c-
 837 o-
 838 w-
 839 ych / ábo która mieska w o-
 840 y-
 841 c-
 842 o-
 843 w-
 844 ych / ábo która mieska w o-
 845 y-
 846 c-
 847 o-
 848 w-
 849 ych / ábo która mieska w o-
 850 y-
 851 c-
 852 o-
 853 w-
 854 ych / ábo która mieska w o-
 855 y-
 856 c-
 857 o-
 858 w-
 859 ych / ábo która mieska w o-<

Balaám
zabít.

9

10

11

12

13

C

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

rodu: Balaámá też syna Beorowé-
go mieczem zabili. ⁹ A pobrali nie-
wiałsty y dziatki ich / y wszystko było /
y wszystkie spżet cokolwiek mogli mieć
splądrowali: ¹⁰ tak miasta iako wsi y
miasteczka ogień pożarł. ¹¹ A pobrali
plóny y wszystko co poimáli ták z ludźi
iako z bydła: ¹² y przywiedli do Moy-
zesa / y Eleázara kápłana / y do wszy-
stkiego zgromádzienia synów Izraelo-
wych. inni lepak státek znieśli do o-
bozu ná polách Moáb nád Jordá-
nem przeciwko Jerychu. ¹³ A wysłi
Moyzész y Eleázar káplan / y wszyscy
przełożeni Synágoti przeciwko im
z obozu. ¹⁴ A rozgniewány Moyzész ná
Hetmany woysła / ná tysiączniki y ná
setniki / którzy byli przysłi z woyny /
¹⁵ rzekł: Czemuście niewiałsty zachowa-
li: ¹⁶ Daj nie té są które zwiodły syny
Izraelowé za poduszczeniem Balaá-
mowym / y przywiodły was tu zgrze-
szeniu przeciw PANV grzechem Pho-
gor / prze co y lud ¹⁷ iest pokaran: ¹⁸
A ták wszystkie zabijcie cokolwiek iest
mężczyzny y między dziećmi: y niewiá-
sty które już poznały mężé w złcze-
niu pozabijaycie: ¹⁹ a dzieweczki y wszy-
stkie białégłowy panny zachowaycie
sobie: ²⁰ a mieszkaycie siedm dni za o-
bozem. Ktoby zabił człowieka ábo sie
dotknął zabitégo / oczyszcion będzie
dnia trzeciego y siódmego. ²¹ y wszystkie
lup bądźby pátá była bądź naczynie /
y coby tu używaniu zgotowano było /
ze skór kozich y sierci y dzewá / będzie
oczyszciono. ²² Eleázar też káplan do
mężów woysła którzy sie porýkali / ták
mówił: To iest przykazanie zakonu /
które rozkazał PAN Moyzészowi: ²³
Złoto y srebro y miedź / y złázo / y ołów /
y cená / ²⁴ y wszystko co może przýsć
przez płomień / ogniem sie oczyści: a
cokolwiek ognia strzymać nie może /
wodą oczyszczenia będzie poświęco-
no: ²⁵ y wymyćcie pátá wásze dnia sió-
dmego / a oczyszcieni potym do obozu
wnidzicie. ²⁶ Rzekł też PAN do Moy-
zesa: ²⁷ Weźmiecie summe tego co po-
imano od człowieka aż do bydłecia / ty
y Eleázar káplan y przełożeni pospól-
stwa: ²⁸ y w równy díal rozdzielisz ko-
żysć między té którzy sie porýkali y
wysłi ná woyny y między wszystkie inni
lud pospolity. ²⁹ A oddzielisz część PA-

E

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

46

47

48

49

50

G

48

49

50

51

NV od tych którzy walczyli y byli ná
woynie / iedne dusze z piaciú set / ták z
ludźi iako y z wołów y osłów y owiec /
²⁹ y daj iz Eleázarowi káplanowi / bo
piérwociny PANSKIE są. ³⁰ Z połowi-
ce też synów Izraelowych / weźmiesz
piecdziesiątą głowę ludźi y z wołów
y osłów y owiec / wszystkie zwierząt / y
daj ie Lewitóm / którzy czuż ná stra-
ży przybytku PANSKIEGO. ³¹ A w-
czynili Moyzész y Eleázar iako PAN
przykazał. ³² A było plónu który woysko
poimáło / owiec po sześć kroć sto tysie-
cy / siedmdziesiąt y pięć tysięcy / wo-
łów siedmdziesiąt y dwa tysiąca. ³³ o-
słów sześćdziesiąt tysięcy y tysiąc:
³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹
duszy ludzkich płci żeńskiej które nie
wznály mężów / trzydziesiąt y dwa tysią-
ca. ³⁵ y dana iest połowicá tym którzy
w bitwie byli / owiec po trzy kroć sto
tysięcy / trzydziesiąt y siedm tysięcy /
pięć set: ³⁶ z których ná stronie P A N-
SKA náliczono owiec sześć set / siedm
dziesiąt pięć. ³⁷ A z wołów trzydziesiąt
sześć tysięcy / wołów siedmdziesiąt
dwa: ³⁸ z osłów trzydziesiąt tysięcy / pięć
set / osłów sześćdziesiąt ieden: ³⁹ z duszy
ludzkich szesnastu tysięcy / dostało sie
ná P A N S K A stronę / trzydziesiąt
dwie duszy. ⁴⁰ A oddał Moyzész liczbę
piérwocin PANSKICH Eleázaro-
wi káplanowi / iako mu było rozka-
zano z połowice synów Izraelowych /
która był oddzielił tym co w bitwie
byli. ⁴¹ A z połowice / która sie dostała
innému pospólstwu / to iest z owiec
po trzy kroć sto tysięcy / trzydziesiąt
siedm tysięcy y z piaciú set / y z wo-
łów trzydziesiąt sześć tysięcy / y z o-
słów trzydziesiąt tysięcy / y piaciú set: ⁴² y
z ludźi szesnastu tysięcy / wziął Moy-
zész piecdziesiątą głowę / y dał Lewi-
tóm / którzy straż trzymáli w przybytku
PANSKIM / iako PAN był przyka-
zał. ⁴³ A gdy przystąpili do Moyzesa
przełożeni woysła tysiącznicy y setni-
cy / rzekli: ⁴⁴ My słudzy twoi / obliczyli-
śmy pocztę ludźi wojennych / którzy
śmy mieli pod ręká naszą: ⁴⁵ a nie zgi-
nął y ieden. ⁴⁶ A dla tego ofiaruemy
w dary PANSKIE każdy cosmy mo-
gli náleść w korzyści złotá. ⁴⁷ Nagole-
nice złoté y mánelle / piérścienie / y prá-
wnice / y láncustki: ⁴⁸ abyś sie modlił za
námi do PANA. ⁴⁹ A przyieli Moyzész

za ofiarę
PANV, H.Dary złota
niezobó do
świątnice
za sąsiedla
wa woynę

Abo woyski

Wysłi 25.
d. 17.PANSKI,
H.
Sędzi 21. d. 11Leu. 6. d. 28
y 11. c. 33. y
15. b. 11.Plóny po-
ścielone.

y Ele

72 y Eleazar kapłan wszystko złoto w róz-
nych rzeczach / pod wagą szesnastu
tysięcy / siedmi set / pięćdziesiąt sy-
klow / od tysięcy / i od setników.

ROZD. XXXII.

1 **A** Sinowie Ru-
ben y Gad mieli
wiele bydła / y mie-
li w bydłach mają-
ność niezliczoną.
2 A gdy obaczyli
3 Jazer y Galaad
4 ziemię sposobną do chowania bydła /
5 przysli do Moyżesza y Eleazara ká-
6 planą y do położonych pospółstwa /
7 y rzekli : ¹ A Taroth / y Dibon / y Jazer /
8 y Temra / Hezebon / y Eleale / y Sa-
9 bam / y Beon / ² ziemią którą
10 zwołował P A N przed obliczem sy-
11 nów Izraelowych / ziemią jest bardzo
12 obfita na chowanie bydła : a my stu-
13 dzy twoi mamy wiele bydła : y pro-
14 śimy / ³ jeśliśmy znaleźli łaskę przed to-
bą / abyś iś nam sługom twoim dał
za osiadłość / a nie kazał nam prze-
prawić się przez Jordan. ⁴ Którym
B odpowiedział Moyżesz : A więc brá-
cia waszy pójdą na wojnę / a wy tu
7 siedzieć będziecie. ⁵ Cemu káżecie ser-
ce synów Izraelowych / żeby nie śmie-
li przeyść na miejsce które im P A N
8 dał : ⁶ Kiali nie tak czynili oycowie
waszy / gdy posłał z Kadesbarné na
9 szpiegowanie ziemi : ⁷ A gdy przysli
10 aż do Doliny gron / oglądawszy wszy-
11 tke ziemię / skáżili serce synom Izrae-
12 lowym / że nie weszli na gránice które
13 im P A N dał. ⁸ Który rozgniewawszy
14 się przysięgł mówiąc : Jeśli ogląda-
cie ludzkie ci / którzy wysli z Egiptu
15 odedrudziestu lat / y wyszły / ziemię
16 którą pod przysięgą obiecał Abra-
17 hamowi / Izáakowi / y Jakobowi : y
18 niechcieli iść za mną / ⁹ oprócz Kále-
19 bá syná Jephone Cenezeyczyka / a Jo-
20 zuego syná Dum / ci wypełnili wolę
21 moję. ¹⁰ y rozgniewawszy się P A N na
22 Izraela / obwodził go po puszczy czter-
23 dześci lat / aż wyginął wszytek naród /
24 który był złe uczynił przed oczyma ię-
25 go. ¹¹ A oto wy / prawi / porośláście
26 miasto oyców waszych / rozmnożenie
27 y wychowanie ludzi grzesznych / aby-

53 ¹² Bo każdy co na wojnie wchwycił / ie-
54 go było. ¹³ A wzięwszy / wnieśli do przy-
bytku świadectwa / na pamiątkę sy-
nów Izraelowych przed P A N E M.

15 ¹⁴ ście przyczynili zapalczywości P A N-
SKIEY przeciw Izraelowi. ¹⁵ Jeśli nie
będziecie chcieli iść z nim / na pu-
styni lud opuści / a wy przyczyną be-
16 dziecie śmierci wszytkich. ¹⁶ A oni bli-
sko przystapiowszy / rzekli : Owczarnie
owcom zbudujemy / y chlewy dla by-
17 dła / działkom też naszym miastá o-
bronne : ¹⁷ a my sami zbrojni y przepá-
D sami pójdziemy na wojnę przed syn-
mi Izraelowymi / aż ie na miejsca ich
wprowadzimy. ¹⁸ Działki nasze / y co-
kolwiek mieć możemy / będą w mie-
19 ściach murowanych / dla zdrády oby-
watelów. ¹⁹ nie wróciemy się do do-
mów naszych / aż odziedzą synowie Iz-
raelowi dziedzictwo swoje : ²⁰ y nie
będziemy nic domagać się za Jorda-
nem / bo już mamy dziedziczyć nasze na
21 wschodniéy iego stronie. ²¹ Którym
rzekł Moyżesz : Jeśli chcecie uczynić
co obiecanie / idźcieś przed P A-
22 N E M gotowi na wojnę : ²² a każdy
23 mąż waleczny niech przeydzie Jordan
zbrojno / aż P A N wyróci swe nie-
24 przyjaciół / ²³ a będzie mu poddana
wszytka ziemia : tedy będziecie bez wi-
ny y P A N A y y Izraela / y otrzyma-
cie kraj / których chcecie przed P A-
25 N E M. ²⁴ Ale jeśli tego co powiádacie
nie uczynicie : nikt nie wątpi że grze-
szyć będziecie przeciw Bogu : a wieście iż
26 grzech wasz zachwyci was. ²⁵ A tak bu-
27 dycie miastá działkom waszym / y
owczarnie y chlewy owcom y doby-
28 tkom waszym : a to coście obiecali
wypełnicie. ²⁶ A rzekli synowie Gad y
29 Ruben do Moyżesza : Jesteśmy stu-
dzy twoi / uczynimy co nasz pan ka-
że. ²⁷ Działki nasze y niewiasty y bydła
y dobytki zostawimy w miastách
30 Galaad : ²⁸ a my słudzy twoi wszyscy
gotowi pójdziemy na wojnę / iáko ty
pámie mówisz. ²⁹ Przykazał tedy Moy-
żesz Eleazarowi kapłanowi / y Joze-
31 mu synowi Dum / y książetóm do-
mów wedle pokolenia Izraelowego /
y rzekł do nich : ³⁰ Jeśli przeydą syno-
wie Gad y synowie Ruben z wami
Jordan wszyscy zbrojno ku bitwie

Dział dział
osiadłości
pokolenia
Ruben y
Gad y po-
łanicy po-
kolenia
Manasse.

Jeśliś ta-
kaw na nas
Hebr.

Moyżesz 13.
d. 24.

Iosf. 1. c. 11.
to jest przed
skrzynią przy-
mierza kasy
sie Pan Bóg
obecnym po-
kázował.

Iosf. 4. c. 12

Iosf. 13. b. 8.
y 22. a 4.
Deu. 3. b. 12.

30 przed P A N E M / y wam ziemiá bez
dzie poddána : dajcie im Gáláád w
osiádłość. ¹ Ale ieliby przejšdź niech
cieli zbrojno zwámi do ziemié Chá-
náán / między wámi mieyscá ku mie-
31 skániu niech wezmą. ² Odpowiedzie-
li synowie Gád y synowie Ruben :
Jáko mówił P A N slugóm swoim
32 ták wezmymy : ³ Sami zbrojno póy-
dziemy przed P A N E M do ziemié
Chánáán / y wyznawamy jeśmy osiá-
33 dłość iúz wzięli zá Jordanem. ⁴ A
ták dał Moyses synom Gád / y Ru-
ben / y polowicy pokolenia Mánáffe
syná Jozephowego / królestwo Se-
hon króla Amoreczytá / y królestwo
Og króla Bázán / y ziemié ich z miá-
34 sty swémi w okolo. ⁵ Zbudowali tedy
synowie Gád / Dibon / y Arároth / y A-

35 roer / ⁶ y Ethroth / y Sophan / y Já-
36 zer / y Jekbáá / y Bethnemrá / y Be-
thárán / miásta obronné / y stania by-
37 dlu swému. ⁷ A synowie Ruben zbu-
dowali Bezebon / y Eleále / y Káriá-
38 tháim / ⁸ y Tabo / y Bálmeon / od-
mieniwšy im imioná / Sábámá též :
dając nazwiśtá miástom które zbu-
39 dowáli. ⁹ Lec synowie Máchir / sy-
ná Mánáffe šli do Gáláád / y spusto-
40 syli iá zábiwšy Amoreczytá obyvá-
telá iéy. ¹⁰ Dał tedy Moyses ziemié
Gáláád Máchir synowi Mánáffe /
41 który mieszká w niéy. ¹¹ A Jáir syn
Mánáffe posédl y wzięł wiośti iéy /
które nazwał Záwoth Jáir / to iest
42 wśi Jáir. ¹² Tobe též posédl y wzięł
Chánáth z wiośtámi iéy : y nazwał iá
imieniem swoim Tobe.

¹ Gen: 50.
d. 22.

ROZD. XXXIII.

I A Ssa Stánowi-
ská synów Izrae-
lowych którzy wy-
šli z Egiptu hu-
fcami swymi pod
reka Moysesá / y
Aroná. ¹ Które
špiśal Moyses według mieysc obo-
zów / które ná rośkazánié PANSKIE
odmieniali. ² A ták wyciągnawšy z
Kámese / miesiáca piérwšé / piérna-
stégo dnia miesiáca piérwšégo / dru-
giego dnia Pháse / synowie Izraelo-
wi reka wyniosła / gdy ná to pátrzyli
4 wšyscj Egiptianie / y grzébli piérwo-
rodné / które był PAN pobit (bo y w
5 bogách ich pokazał był pomste) polo-
6 żyli sie obozem w Sokot. ⁷ A z Sokot
B przysli do Ethám / które iest ná osta-
7 tnych gránicách pusczy. ⁸ Zámtd
sie ruszywšy / przysli przeciw Phiháhi-
roth / które pátrzy ku Beelsophon / y po-
łożyli sie obozem przed Mágdalem.
8 ⁹ A odciagnawšy od Phiháhiroth /
przesli przez poszód morzá ná puscza /
a idąc przez trzj dni po pusczy Ethám /
9 položyli sie w Mára. ¹⁰ A ruszywšy sie
z Mára / przysli do Elim / gdzie było
10 dwánásćie źródel wodnych / y siedm-
dziesiąt palm : y stánowali sie tam. ¹¹
Alley zámtd wyszedšy / rozbili na-
mioty nád morzem czerwonym. A od-
11 ciagnawšy od morzá czerwónégo /
póložyli sie obozem ná pusczy Sin.

12 ¹² Zkąd wyszedšy / przysli do Dáphká.
13 ¹³ A wyszedšy z Dáphká stáneli obozem
14 w Allus. ¹⁴ A wyciągnawšy z Allus / w
C Ráphidim rozbili namioty / ¹⁵ gdzie
lud nie miał wody ku pićiu. ¹⁶ A wycią-
gnawšy z Ráphidim / stáneli obozem
16 ná pusczy Sinái. ¹⁷ Alley z pusczy Si-
nái wyszedšy / przysli do Grobów po-
17 żądania. ¹⁸ A odciagnawšy od Gro-
bów požądania / položyli sie obozem
18 w Záseroth. ¹⁹ A z Záseroth przysli do
19 Kethmá. ²⁰ A wyciągnawšy z Keth-
má / stáneli obozem w Remmómpha-
res. ²¹ Zkąd wyszedšy / przysli do Le-
21 bna. ²² Z Lebna položyli sie obozem w
22 Késie. ²³ A wyszedšy z Késá przysli do
23 Ccelathá. ²⁴ Zkąd wyciągnawšy / po-
łożyli sie obozem ná górze Sepher.
24 ²⁵ A odšedšy od góry Sepher / przysli
do Arádá. ²⁶ Zámtd wyciągnawšy /
26 stáneli obozem w Mácéloth. ²⁷ A wy-
ciagnawšy z Mácéloth / przysli do
27 Thááth. ²⁸ Z Thááth položyli sie obo-
28 zem w Tháre. ²⁹ Zkąd wyszedšy / rozbi-
29 li namioty w Metchá. ³⁰ A z Metchá
póložyli sie obozem w Hesmoná. ³¹ A
31 wyciągnawšy z Hesmoná / przysli do
32 Moseroth. ³³ A z Moseroth položyli
32 sie obozem w Benciaákán. ³⁴ A wyia-
33 chwšy z Benciaákán / przysli do góry
34 Gadgad. ³⁵ Zkąd ruszywšy sie / obozem
35 stáneli w Jecbathá. ³⁶ A z Jecbathá
przysli do Hebroná. ³⁷ A z Hebroná
wyszedšy / stáneli obozem w Afyonga-
ber. ³⁸ Zámtd wyiáchwšy / przy-

¹ Exo: 17. 18.

² Exo: 19. 21
³ wysłły II.
g. 35.
⁴ wysłły 13.
2. 1.

⁵ Deut: 10.
b. 6.

⁶ wysłły 20.
2. 1.

¹ Ios: 22. 24.

Wylisze
nie iśter-
dźscia y
dnu stáno-
wisk ná
dróce do
ziemié os-
biecánéy.

¹ po Páse G.

¹ Powiáddi
Zydowie, iż
tego dnia wy-
chodząc z E-
giptu, spá-
dły wšyskie
złoty bogów
Hier: ep: 127
Exo: 14. 22.

¹ Exo: 15.
g. 27.

wyśley 20.
b. 8. d. 25.
Deut. 32.
g. 50.

37 **E** bli na puszcza Sin / tá iest Kádes. ° A
wyciągnąwszy z Kádes / položyli sie
38 obozem ná górze Hor / ná ostatnich
granicách ziemi Edom. ° A wstąpił
Aaron kapłan ná górze Hor / ná ro-
stawianie PANSKIE : y tá m umarł
roku czterdziestego wyscía synów Iz-
39 raelowych z Egiptu / miesiącá pią-
tego / pierwszego dnia Miesiącá : °
40 gdy mu było lat sto dwádziejścia trzy /
y wysłyszał Chanánecyzk król Arad /
który mieřkal ná południé / z synowie
Izraelowi przysli do ziemi Chaná-
41 necystię. ° A ruszywszy sie od góry Hor /
42 položyli sie obozem w Sálmon. ° Z-
43 kąd wyszedł / przysli do Phunon. ° A
wyciągnąwszy z Phunon obozem stá-
44 neli w Oboth. ° A z Oboth przysli do
F Jeábárim / które iest ná granicách
45 Moábitów. ° A ruszywszy sie z Jeábá-
46 rim / rozbili namioty w Dysbongad. °
Zkąd wyszedł stáneli obozem w Zel-
47 mondeblátháim. ° A ruszywszy sie z
Zelmondeblátháim / przysli do gór
48 Abárim przeciwko Tabo. ° A od gór
Abárim odciągnąwszy przysli ná pola

49 Moábkie ná Jordanem przeciw Je-
rychowi. ° y tá m sie položyli obozem
50 od Bethsimoth aż do Abelsarym ná
rownieyszych miejscách Moábitów.
51 ° Gdzie mówił PAN do Moyżesá :
° Przykáz synóm Izraelowym / a mów
do nich : Gdy sie przeprawicie przez
52 Jordan / wśedłszy do ziemi Chaná-
necystię / ° wytráćcieś wśyskie oby-
G wátelé onęj ziemi : polamiecie znáki / y
bátwany pokruszcie / y wśyskie ich
53 wyżyny spustoszcie / ° oczyszczając zie-
mie / y mieřkając w nię. bom ia ja
54 dał wam w osiádlóść / ° którą mie-
dzy sie lósem podzielić. Tym których
wiecey będzie / sęrszą dacie / a których
mniey wężsą. Káżdemu iáko lós pá-
dnie / ták będzie dáne dziedzićtwo.
Według pokolenia y domów osiád-
55 lóść będzie podzielená. ° Lecz iesli nie
będziecie chcieć wytráćić obywatelów
ziemi którzy zostánz / będą wam iáko
goździe w oczách / y oścępy w bółách /
y będą sié wam przeciw wzięmi mie-
56 řkánta wászego : ° a cokolwiekm im
był wymyřlił uczynić / wam uczynie.

Roskazuie
wytráćić
pogánřtwa
wśytka z
bátwaná-
mi y z sbo-
rimí.

ROZD. XXXIII.

Mowil PAN do Moyżesá / rze-
kąc : ° Przykáz synóm Izraelowym
y rzeczesz do nich :
Gdy wmdziecie
do ziemi Chaná-
necystię / a w osiádlóść wam lósem
pádnie / témi granicámi ográniczóna
3 będzie. ° Stroná od południá pocze-
nie sie od puszczy Sin / która iest wedle
Edóm : y będzie miáła granice ná
4 wschód słońcá morze słońe. ° Które
okráża strone południowá / przez w-
stepowanie Scorpioná / ták żeby
przesłly do Senná / y przysłly od po-
łudniá aż do Kádesbárne / zkąd wy-
5 mda granice od wsi imieniem Adár /
y pociągná do Asemoná. ° A póydzie
B kole m granicá od Asemony aż do po-
roćá Egiptského / y morzá wielkié-
6 go bziegiem sie stonczy. A stroná za-
chodniá pocnie sie od morzá wielkié-
7 go / y tymże sie kóncem zámknie. ° A
ná północną strone / od morzá wiel-
kiego granice sie záczná / przychodząc

8 cé aż do góry nawysšej / ° od której
póyda do Emath aż do granic Se-
9 dáda : y póyda granice aż do Zepheo-
ná y do wsi Enan. té będą granice
10 ná stronie północnej. ° Stámtąd wy-
mierzone będą granice przeciw w-
schodnięj stronie ode wsi Enan aż do
11 Sepháma / ° a od Sepháma zstąpią
granice do Reblá przeciw studni Dá-
phnim : Stámtąd przydą przeciw w-
schodu słońcá do morzá Cenereth /
12 ° y pociągną aż do Jordanu / a ná o-
C státek morzem słońym sie zámkną.
Te ziemié będziecie mieć wedle gra-
13 nic ię w okól. ° A przykázal Moyżes
synóm Izraelowym / mówiąc : Tá be-
dzie ziemiá / którą posiedziecie lósem /
y którą kázal P A N dáć dziewięciom
14 gu pokoleniu / y połowicy pokolenia.
° Abowiém pokolenie synów Ruben
według domów swoich / y pokolenie
15 synów Gád według liczby rodów /
połowicá téż pokolenia Manásse / to
iest / póltrzeciá pokolenia wzięly część
16 swoje zá Jordanem przeciw Jericho-
wi ná wschodniá strone. ° A rzékt
17 P A N do Moyżesá : ° Té są imioná
meźów / którzy wam ziemié podziela.

° Genesársk
řkiego.

Miánuie
który źie
mie podie-
lić mieli.
Iof. 14. 2. 2.

Opisánie
granic źie-
mie obiec-
tánęj.

° Iof. 15. 2. 1.

° ná Múáte
Akrabim, H.

Nie posiedli
Zydowie iák
wiele, bo nie
záchowáli B-
żego przyka-
zánia, Hier:
epil. 129.

18 Eleazar kapłan / y Jozue syn Nun /
19 y jedno książe z każdego pokolenia /
D 20 Judy / Kaleb syn Jephone. 2 pokolenia
21 Simeon / Samuël syn Am-
22 miud. 3 pokolenia Beniamin / Eli-
23 dad syn Chafelon. 4 pokolenia sy-
24 now Dan / Boki syn Jogli. 5 sy-
now Jozefowych / z pokolenia Na-
nasse / Ganniel syn Ephod. 6 pokole-

lenia Ephraim / Kammuel syn Se-
phthan. 7 pokolenia Zabulon / Eli-
saphan syn Pharnach. 8 pokolenia
Issachar / Książe Phaltiel syn Ozan.
9 pokolenia Aser / Abiud syn Salo-
mi. 10 pokolenia Nephtali / Pheda-
el syn Ammiud. 11 Ci są którzy przy-
kazal P A N aby podzielili synom Iz-
raelowym ziemie Chananeyską.

4 Scorpioná. Niewiedzieć jeśli słowo ży-
dowskie Acharabim, jest własnie mieysca któ-
rego / czyli znaczy niedźwiadki / czyli ciernie:
bo słowo żydowskie jest wątpliwe. Może

bydź że to tam mieysce niedźwiadków pełne
było / albo ciernia / które też zowa Scorpiones.
1 król. 12. Mysimy przelożyli z Vulgata Scor-
pioná.

ROZD. XXXV.

O też mówił
PAN do Moysze-
śa na polach Mo-
ab nad Jorda-
nem / przeciw Je-
richowi: 1 Przy-
kaz synom Izrae-

lowym aby dali Lewitóm z osiadło-
ści swych / miasta ku mieszkaniu / y
przedmiescia ich w okolo: aby sami
mieszkali w miesciach / a przedmiescia
4 żeby były dla bydła y dobytku: 5 któ-
re od murów mieyskich zamurowa w
okolo rościagną sie na tysiąc kro-
ków / ku wschodowi będą dwa tysiąca
5 łokci / ku południu także będą dwa
tysiąca: ku morzu też które patrzą na
zachód słońca / rąz miara będzie / a
stroná pulnocna takimże kresem sie
6 słońcy: a miasta będą w posrodku /
a za miasta przedmiescia. 7 A z sa-
mych miasteczek które Lewitóm da-
cie / sześć będą na ratunek zbiegóm
odłączoné / aby wcieli do nich ktoby
7 krew rozlał: a oprócz tych innych
czterdzięści y dwie miasteczek / to
8 jest wobec czterdzięści ośm z przed-
miesciami swemi. 9 A tych miast któ-
B re będą dane z dzierzaw synów Izra-
elowych / od tych którzy wiecý ma-
ją / wiecý odieto będzie / a którzy
mniéy mają / mniéy każdy według
miary dziedzictwa swego / da miasta
9 Lewitóm. 10 Rzekł PAN do Moysze-
śa: 11 Mów synom Izraelowym / y
rzecz im: 12 Kiedy przyjdziecie przez
Jordan do ziemie Chananeyskiej /
11 postanowicie które miasta mają

12 bydź na pomoc zbiegów / którzy nie-
chcąc krew rozlać: 13 w których kiedy
będzie zbieg / krewny zabitego nie be-
dzie mógł go zabić / aż stanie przed o-
blicznością gromady / a sprawa tego
14 sadzona będzie. 15 A z tych miast które
sie na pomoc zbiegów oddzielają /
16 trzy będą za Jordanem / a trzy w zie-
mi Chananeyskiej / tak synom Izra-
elowym / iako y przychodnióm y go-
ścióm / aby wcieli do nich ktoby nie-
chcąc krew rozlać. 17 Jesli by kto vde-
rzał żelazem / a wmarł by który vderzo-
ny jest: winien będzie meżoboystwa /
18 y sam umrze. 19 Jesli by kamieniem ci-
snął / a vderzony wmarł / także karan
20 będzie. 21 Jesli drzewem vderzony
umrze: meżoboyce krewią zemszony
22 będzie. 23 Bliżsi zabitego / meżoboy-
ce zabije zaraz skoro go poima. 24 Je-
sli kto z mienaróści człowieka po-
pchnie / albo nań co rzuci z zaskady:
25 albo będąc mu nieprzyjacielem ręką
vderzy / a on umrze: ten który vde-
rzał / winien będzie meżoboystwa: kre-
wny zabitego / zaraz skoro go nayedzie
26 zabije. 27 A iesli by z przygody / y bez
28 wasni / y bez nieprzyjaźni co takowe
go uczynił / a toby sie przed ludem
pokazało / y między tym który vderzył
y bliżsim / sprawa o krewby sie roztrzą-
29 szał: 30 wybawion będzie niewinny
D z ręki mścącego sie / y będzie przez wy-
rok przywrócon do miasta do którego
31 go był wcieli / y będzie tam mieszkał
aż wielki kapłan / który oleiem świę-
tym jest pomazany / umrze. 32 Jesli
meżoboyca za granicami miast które
33 wygnancóm są naznaczone / będzie
należony / y zabity od tego który sie

Miasta Le-
witów na-
znaczone.
Iof. 21. 2. 2.

Miasta Le-
witów dla
wciekających
z bieżą.
Iof. 20. c. 8.
Deu. 4. 5. 41

Deu. 19. 2. 2.
Iof. 20. 2. 2.

Prawo na
meżoboy-
stę.

Deu. 19. c. 11
Iof. 20. 2. 3.

Po śmierci
Bliżni upa-
dającego
nie wys-
gnancóm.

Po śmierci
ci kaptana
na narzys
tego zbieg
gowie nmi
cali sie do
ziemie
swęj.
Sniad
tne iedne
go nie wa
żne.

28

29

30

31

32

msci krowie / bez winy bedzie ktory go
zabil. ¹ Mial bowiem zbieg az do
smierci kaplana nawyszego siedziec
w miescie. a gdy on umrze mezbocy
ca / wroci sie do ziemie swojej. ² To
wieczno bedzie / y za prawo we wsyst
kich miesztaniach waszych. ³ Mezo
bocy za swiadkami karan bedzie: na
swiadectwo iednego zaden zdany nie
bedzie. ⁴ Nie wezmiecie okupu od te
go ktory winien krowie / narzchniast
y sam umrze. ⁵ Wywolani y zbiego

33

34

wie przed smiercia kaplana wielkiego
zadna miara do miast swoich wrociec
sie nie beda mogli: ¹ abyście nie splu
gawili ziemie miesztania waszego /
ktora sie krowia niewinnych splugawil:
a inaczej oczyszciona bydz nie moze / ie
dno krowia tego ktory przelal krow
drugiego. ² A tak bedzie oczyszciona
osiadlosc wasza / gdyz ia zwami mie
stam. Jam bowiem iest PAN / ktory
miesztam miedzy synimi Izraelo
wymy.

ROZD. XXXVI.

Mzyskapiły y
Kizeta domow
Galaad syna Ma
chir / syna Manasse
z pokolenia sy
now Jozeph
wych: A mowili

Moyzesowi przed Kizety Izraelst
mi y rzekli: ¹ Tobie Panu nasemu
przykazal PAN / abys ziemie losem po
dzielil synom Izraelowym / a zebyś
corkom Salphad brata naszego dal
osiadlosc oycu nalezaca: ² ktore iesli
ludzie inzego pokolenia za zony wez
ma / poydzie za nimi osiadlosc ich: y
gdy przeniesiona do inzego pokole
nia bedzie / wmiety sie naszego dzie
dzictwa. ³ a zatym sie stanie / ze gdy
Jubileusz / to iest przedziesiaty rok
odpuszczenia przydziej / pomiesza sie
losow podzielenie / y osiadlosc iednych
przydziej do drugich. ⁴ Odpowiedzial
Moyzes synom Izraelowym y za ro
skazaniem P A N S K I M mowiac:

2

3

B

4

5

Madr: 27. 21
Nie mala
sie malzen
stwy mie
scac poka
lenia, ani
malzenno
sci przeno
sic

Abu wolus
ici.

6

C

7

8

9

10

11

D

12

13

Dobrze pokolenie synow Jozeph
wych rzeklo. ¹ A to prawo o corkach
Salphad od PANA iest wydane:
² Niechay ida za tego chca / tylko ze
by za swego pokolenia ludzie: ³ aby sie
nie miescala osiadlosc synow Izrael
owych z pokolenia w pokolenie. Bo
wszystcy mezwie poymowac beda zo
ny z pokolenia y rodu swego: y wsytkie
biateglowy ⁴ z tegoz pokolenia meze
wezmą: aby dziedzictwo zostawalo
w domiach / ⁵ a zeby sie nie miesaly
pokolenia / ale tak zostaly ⁶ iako od
PANA sa oddzielone. A wezynily
corki Salphad iako bylo rozkazano:
⁷ y sly Maala / Thersa / Hegla / Mel
cha / Toa za syny steyia swego. ⁸ zfa
miliety Manasse / ktory byl syn Jozeph
ow: y osiadlosc ktora im bylo da
na zostala sie w pokoleniu y w domu
oyca ich. ⁹ Te sa przykazania y sady
ktore rozkazal PAN przez ruke Moy
zesa do synow Izraelowych / na po
lach Moab nad Jordanem przeciw
Jerychowi.

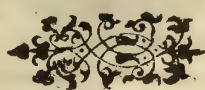
Tob: 7. 14

Kobra 1777
ma dziedzic
twa w kso
wym pokole
niu Izrael
skim. H. G.

7

Wszystcy mezwie poymowac beda
Aleslowa yzdomskie / inakse sa na tym miey
scu niz w tacinstun / iednak obudwu iedno
iest rozumienie. To iest kiedy siostra nie ma
braciey / a na nie same spada dziedzictwo / n e
mogla wzjac inzego meza iedno z swego po
kolenia / y ma zaden nie mogl iey potac tylko
z tegoz pokolenia. A tak dane iest prawo y me
zom y biatym glowam / ale tylko dla maiet
nosci niewiesciey. Co i tak iest / pokazua to
one slowa ktore przydaje. Aby sie nie miesaly
dziedzictwa / to iest / aby nie byly z pokolenia do
inzego pokolenia przeniesione. A tak nie zgo

ta zakazuje / aby malzenstwa nie byly z inzym
pokoleniem / ale tylko na ten czastiedy biata
glowa dziedziczyta. Do czego y przyklady
mamy z pisma S. Bo Panna Maria z po
kolenia Juda / byla krowna / Elzbiety swietey z
pokolenia Lewi Lucz 1. Skad znacie sie pod
czas miesaly pokolenia w malzenstwie / ale
nie w dziedzictwie.

KSIĘGI DEUTERONOMIUM,

Po Zydowsku Elle Haddebarim.

אלה הדברים

ROZDZIAŁ I.

A ssa sto-
wa / kto-
re mó-
wiał Mojżesz
współ Izra-
elom do Jor-
danem na
pustyni pol-
nej / prze-

ciw morzu czerwone / między Pharan /
y Thophel / y Laban / y Haseereth / gdzie
jest bardzo wiele złota / i edennasiedni
od Horeb przez drogę góry Seir aż do
Kadesbárne. / Czterdziestego roku / iede-
nastego miesiąca / pierwszego dnia mie-
sica mówił Mojżesz do synów Izra-
elowych wszystko co mu był przykazał
PAN aby im powiedział: / Porajm iako
zabił Sehon król Amorrhéyski / który
mieszkiał w Hesebon / y Og król
Basan który mieszkiał w Astaroth y w
Edrai / za Jordanem w ziemi Moab.
A począł Mojżesz wykladać zakon / y
mówić: / PAN Bóg nasz mówił do
nas na Horeb rzekąc: / Dosyć wam
żeszcie na tej górze mieszkali. / Wro-
ćcie się a ciągniecie ku górze Amoney-
czyków / y do inich / które ię są nabliz-
sę polne y gorzyste y niższe miejsca
ku południu y nad brzegiem morza
ziemie Chananéysczyków y Libanu / aż
do wielkiej rzeki Euphratesa. / Oto /
prawi / dalem wam: / wnidzcie a po-
siadzcie ją / o którą przysięgał PAN
oycóm waszym / Abrahánowi / Izá-
kowi / y Jakobowi / żeby ją dał im y na-
sieniu ich po nich. / y rzekłem wam
na on czas: / Nie móge was sam
zmieść: / Bo PAN Bóg wasz rozmno-
żył was / a iest was dziś iako gwiazd
niebieskich bardzo wiele. / (PAN Bóg
oyców waszych niechay przyczyni do
tej liczby wiele tysięcy / a niech wam

12 błogosławi iako rzekł.) / Nie móge
13 ia sam waszych spraw zność / y bze-
miony swarów. / Podaycie z was me-
żę mądre y umiętne / y których obco-
14 wanie byłoby doświadczoné w poło-
leniach waszych / że ie postawie prze-
łożonymi nad wami. / Tedyście mi
15 odpowiedzieli: / Dobra rzecz iest kto-
ra chceś uczynić. / y wziąłem z poło-
len waszych między mądre y słacherné /
uczynilem ie księżer / tysięcy / y setnikami /
y setnikami / y pięćdziesiątniki / y dzie-
16 szątniki / Któryby was wezli każdéy
rzeczy / y przykazałem im mówiąc:
17 Sluchaycie ich / a co sprawiedliwa
D iest sądzicie: / choćby obywatel był on /
choćby gość. / Rozność żadna oseb
nie będzie / / rakt málęgo wysłuchacie
iako y wielkiego / y nie będziecie nic
wzglądu na osobę żadnego / ponieważ
sąd Boży iest. / Jeżby się wam zdáło
co trudnego / odnieście do mnie / a ia
18 wysłucham. / A przykazałem wszystko
19 rzeczy którebyście czynić mieli. / A ru-
szyszy się od Horeb / przeszliśmy przez
puszczę strąśliwą y wielką / którąście
widzieli / drogą góry Amorrhéyskiej /
iako nam był przykazał PAN Bóg
nasz. / A gdyśmy przysli do Kadesbár-
20 ne / / rzekłem wam: / Przysłiscie do
góry Amorrhéyskiej / którego PAN
21 Bóg nasz da nam. / Ogladay ziemię
którą PAN Bóg twój dał tobie: / ro-
stepuy a posiaday ją / iako mówił
PAN Bóg nasz oycóm twoim: / nie-
22 bój się y namnię się nie lekay. / A
przystapiliscie do mnie wszystko / y rze-
kliscie: / Poslunmy meze któryby oglá-
dali ziemię / y oznaymili którąbyśmy
się drogą puscic mieli / y do których
23 miast się wdac. / A gdy mi się mowa
podobala / poslałem z was dwana-
ście mężów / po iednému z pokolen
24 swych. / Którzy poszedly y wstapi-
wszy na miejsca gorzyste / przysli aż do

Exo: 18. c. 18.

Mojżesz
wziął so-
bie młodych
na pomoc
sędziów.y za star-
pokołenióm
waszym. H.
Skarg brá-
ci waszych.
H.Urząd są-
dów.
* Násładowie H.
m. 16. d. 19.
Leu 19. c. 15.Słupki po-
stali.
Num: 13. a 4

Doli-

Wtóry za-
kon ábo po-
wierzony.

Tę sę słowa.

Pon-
tás
kání te-
co się pier-
wey dia-
lo, od stá-
nowiśká
ná górze O-
reb aż do
Kadesbár-
ne.Di-zaha-
bom. H.Num: 21.
c. 24.Mojżesz
wykláda-
ł zakon.
wstąpił.

*H. Lud nies wierny niechciał do ziemi obietanej	25 E	Doliny groná: á wypátrzywszy zie- mie/ nábrawšy owoców ię/ aby o- kazali żjność/ przyniesli do nas/ y rzé- kli: Dobra iest ziemia która P A N	prócz Kaleb syná Jephone / ten bo- wiem iá ogláda / y iemu dam ziemię która depta / y synóm iego/ ponie- waż náśladował PANA. * A nie ma- iść w podziwienie rozgniewanie ná- lud/ gdyż y ná mie rozgniewány	*H. *lecz y. H. Ani Moy- żesz wśedł do ziemi obietanej
	26	Bóg náš da nam. * A niechcieli- ście wstąpić: ále niewierni ná mo- we P A N A Boga nášego * Fe-	37 38 39 G	
	27	mráliscie w namiociech waszych / y rzékliscie: Tienarwidzi nas P A N / y przeto wyrzódł nas z ziemi Aegypt- skiej / aby nas wydał w ręce Amor-	40 41	Nu: 14. f 40
*Obzymów od Enáká przodká tak názwaných.	28	reyczáká y wytrácił. * Dokąd póydzie- my: postowię przestrášyli serce nášé mówiąc: Káde: wielkiémmnoſtwo iest/ y nád nas wzroſtem wyſſé: miáſtá	42 43	Nád wola Boża ná- zac przes- cin Amora- rhcycy kóm, swy- cięci ni. Nu: 14 g 42
Exo: 13. d 21. Nu. 14. c 14.	29	liſmy tam ſyny *Enácim. * A iá rzé- kłem wam / Tíe lekaycie ſie / áni ſie ich bóycie: * P A N Bóg który iest	44 45	
	30	wódzem waszym/ ſam będzie walczył zá was/ iáko uczynił w Aegyptcie/ ná co wſyſcy pátrzyli. * A ná puſczy (ſa- meſ widział) noſił cie P A N Bóg	46	*rák iákoſcie indzie mie- ſkali. H.
Lud nies wierny nie ogłádał ziemię o- bietanej.	31	twój / iáko zwyſł noſić człowiek má- luczkiego ſyná ſwego / po wſyſtki- dródze którąſcie chodźli/ á jeſcie przy- ſli ná to mieſce. * Lecz áni ták wwie-		
	32	rzyliſcie P A N V Boga wáſe. * Któ- ry ſedł przed wámi w dródze / y wy- mierzał mieſce / gđziebyſcie namio- ty rozbiąć mieli / w nocy wkázu- jąc wám drogę przez ogień / á w ednie		
Pawtorze- nie dzie- iów od Ká- desbárny, áſ do woy- ny z król- mi Sehon y Og.	33	przez ſłup obłokowy. * A gdy wſlyſzał P A N głoſ wáſzych / rozgnie- wany przyſiągł y rzékl: * Tíe ogłáda żaden z ludzi tego narodu niecnol- wego ziemię dobrę / którąmem pod- przyſięgá obiecał oycóm waszym * o-		

Te Księgi Grekowie Deutoromium, to
i jest, wtóry ábo powtorzony zakon/ przeto ná-
zywáia / iſ w nich niemal to wſyſtko / co iest
w przeſtłych Kſięgách / od Moyzefá iest po-
wtorzono: dla tych / którzy piérwſzego zaka-
nu ná górze Synai (oycom ich iuż zmarłym
podánego) nieſłycháli. Máia w ſobie 31ſto-

riá dwu Mieſiecy roku czterdziſtego po wy-
ſciu z Aegyptu/ y czáſ oſtátniego mieſtánia/
ábo ſtanowiſká ná polách Moábſkich/ gđſie
Moyzeſz umarł y pogrzebion/ á ná tego mie-
ſcé Jozue był obran. Z tych Kſiąg przez pięć
dzieſiat ſwiádectw w nowym Teſtámencie
náydzieſz przywiedzionych.

ROZDZ. II.

Wyciągnaw-
ſzy stamtąd przy-
ſliſmy w puſzczá
która wiedzie do
morzá czerwone-
go/ iáko mi P A N
mówił: y krążyli-
ſmy okolo góry Seir przez czáſ długi.

2 * A rzékl P A N do mnie: * Doſyć-
ſcie krążyli okolo téy góry: idźcie ku
3 północy. * A ludowi przykaż / mó-
4 wiać: Przeydźcie przez gránice ba-
ciey wáſey ſynów Ezaw/ którzy mie-
ſkają w Seir / y będą ſie was bać.
5 * Pátrzyćcieſ tedy pilnie/ ábyſcie ſie nie
ruſzyli przeciwko im. bo nie dam wám
ziemię ich coby moglá ſtopá iednéy
nogi záſtąpić / bom zá oſiádłoſć

Ziemiá Ez-
aw.

Ezaw

¹ Iest to miasto na granicach Arabickich.

Ziemia Lotowa.
² Obrzymowia.

³ Okrętni.

⁴ Zosliwł albo nieposłowny.

6 **E**zaw górze Seir dał. Żywność kupi-
cie w nich za pieniądze / y iść będzie
7 **B**dziecie. **PAN** Bóg twój błogosła-
wił ci w wielkiej sprawie rąk two-
ich: Wie drogie twoje / iakoś przeszedł
8 te puszczę wielką / przez czterdzieści lat
mieszkający z tobą **PAN** Bóg twój /
a ni naczym ci nie schodziło. ¹ A gdy-
śmy mineli bracia nasze syny Ezaw /
którzy mieszkali na Seir / drogą pol-
ną z Elath / y z Asyongaber / przysli-
9 śmy do drogi / która wiedzie na pu-
sczę Moab: ² rzekł **PAN** do mnie:
Nie walczyć przeciw Moabitom / ani
10 sie z nimi potykać: boć nie dam nic z
ziemi ich / iżem synom Lothorowym
dał Ar w osiadłość. ³ **E**min pier-
wsi byli obywatele ich / lud wielki y
11 potężny / y tak wysoł / że ie z potole-
nia Enacim iako obrzymi bydź rozu-
miano / ⁴ y byli podobni synom Ena-
12 cim / nawet Moabitowie zowią ie
Emin. ⁵ A w Seir pierwszy mieszkań-
Cli Horreyczykowie: które wypędziwszy
y wygładziwszy / mieszkali synowie E-
zaw / iako uczynił Izrael w ziemi o-
13 siadłości swej / którą mu **PAN** dał.
⁶ Ruszywszy sie tedy abyśmy sie prze-
14 prawili przez potok Zared / przyslijmy
do niego. ⁷ A czasu wszytkiego które-
gosmy chodzili od Kadesbarni / aż do
prześcicia potoku Zared / było trzydzie-
15 ści y ośm lat: aż wyginął wszytek rod
ludzi walecznych z obozu / iako był
16 przysięgił **PAN**: ⁸ którego reka była
przeciwko im / aby wygineli z poszo-
17 dku obozu. ⁹ A gdy wygineli wszy-
Dscy walecznicy / ¹⁰ mówił **PAN** do
17 mnie / rzekł: ¹¹ Ty dziś przędziesz
18 granice Moab / miasto imieniem Ar:
19 ¹² a przystąpiwszy do bliskich miejsc sy-
nów Ammon / strzeż sie abyś nie wal-
czył przeciwko im / ani sie ruszać na bi-
twe: boć nie dam z ziemi synów Am-
20 mon: gdyżem ja dał w osiadłość sy-
nom Lothorowym. ¹³ Za ziemię obrzy-
mów miano ja / y w niej dawno przed-
tym mieszkali obrzymowie / które Am-
21 monitowie zowią **Zomzommim**.
¹⁴ ¹⁵ lud wielki y mnogi / y wzrostu wyso-
22 kiego / iako Enacim / które wygładził
PAN przed nimi: ¹⁶ y dał im mieszkań-
cie miasto nich / iako uczynił synom E-
zaw / którzy mieszkali na Seir / wygła-

dziwszy Horreyczyki / a dawszy im zie-
mie ich / którą trzymali aż do tego
23 czasu. ¹⁷ Horreyczyki też / którzy mie-
Eskali w Haserym aż do Gassan ¹⁸ **K**ap-
padozanie wygnali: którzy wysze-
24 dli z Kappadocii / wygładzili ie /
y mieszkali miasto nich. ¹⁹ Wstaniecie a
przejdziecie strumień Arnon: otom
dał w reke twoje Sehon król Hese-
bon Amorreyczyk / y ziemię jego po-
czni posiadać / a stocz przeciw niemu
25 bitwę. ²⁰ Dzisiaj poczne puszcząć strach
y boiaźń twoje na ludy / którzy mieska-
ją podewsytkim niebem: aby wsty-
śawszy imię twoje lekali sie / y iako zwy-
kli rodzice dzieli y boleścią zięci byli.
26 ²¹ Posłałem tedy posły z puszczę Ka-
demoth do Sehon Króla Hesebon
27 słowy spokojnymi / mówiąc: ²² Prze-
jdziem przez ziemię twoją / drogą po-
spolitą pójdziem: nie zstapiemy ani
28 w prawo ani w lewo. ²³ Żywności prze-
Fday nam za pieniądze / żebyśmy iedli:
wody za pieniądze użyj / y tak pic be-
dziemy. Co tyłko / abyś nam pozwo-
29 lił przejscia / iako uczynili synowie
Ezaw / którzy mieszkali na Seir / y
Moabitowie którzy mieszkali w Ar:
aż przędziem do Jordanu y prze-
dziemy do ziemi / którą **PAN** Bóg
30 nasz da nam. ²⁴ A niechciał Sehon
Król Hesebon pozwolić nam prze-
jscia: iż był zadržiał **PAN** Bóg
twoj ducha jego / y zadržiał był ser-
ce jego / aby był podany w rece twoje /
31 iako teraz widzisz. ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰

¹ Kaphthore-
rowie. H.

Num. 21.
c. 21.

Amos 2. c. 9

Sehon As-
morheys
ayk inyo
igsony.

wszystkich które przyległy strumienio-
wi Jebok / y miast na górach / y w sy-

tych miejsc / do których nam niedo-
puscił PAN Bóg nasz.

ROZDZ. III.

Tak obrociw-

sy sie ślismy dło-

ga Bázán : y wy-

śledł Og Król

Bázán przeciw-

ko nam z ludem

swym ku bitwie

w Ederai. ° A rzekł PAN do mnie :

Nie bój się go : bo w ręce twoje dany

jest ze wszystkim ludem y ziemią jego :

y uczyniś mu iakoś uczynił Schon

Królowi Amorrhéczyków / który mie-

jszał w Hesebon. ° Dał tedy P A N

Bóg nasz w ręce nasze / y Ogá Króla

Bázán / y wszystkie lud jego : y porazi-

liśmy je aż do szatku. ° burząc wszyst-

kie miasta jego iednę część : nie było

miasteczka / któreby nas wstlo / ścisz-

dziesiąt miast / wszystkie kraine Argob /

królestwa Og w Bázán. ° Wszystkie

miasta były obzbrojone mury wysoki-

mi y bramami y zaworami / oprócz

miasteczek niezliczonych / które nie

miały murów. ° A zglądaliśmy je iá-

kosmy byli uczynili Schon Królowi

Hesebon / wytrąciwszy wszelkie mia-

sto / meze y niewiasty y działy : ° lecz

bydło y korzysci miast rozebraliśmy.

° A wzięliśmy w on czas ziemię z reki

dwu Królów Amorrhéczyków / któ-

rzy byli za Jordanem : od potoku

Arnon / aż do góry Hermon / ° którą

Sydończycy Sárión zowią / a Amor-

rhéczycy Sánír : ° wszystkie miasta

które leżą w równi y wszystkie ziemię

Gálaád y Bázán aż do Selchá y E-

dra miast królestwa Og w Bázán.

° Bo tylko sam Og Król Bázán zo-

stał się był z narodu Obryzmów. V-

czątką łozę jego żelazną / które jest

w Kábath synów Ammon / dziewięć

lokiet mające rozdłuż / a cztery w szer-

niá miare łokcia reki męskiej. ° A

posiedliśmy na on czas ziemię / od

Arcoer które jest nad brzegiem potoku

Arnon / aż do połowicy góry Gálaád :

A miasta jego dalem Ruben y Gad.

° A ostatki Gálaád y wszystkie Bázán

królestwa Og / dalem połowicy po-

tolema Manasse / wszystkie kraine Ar-

gob : y wszystkie Bázán zowią ziemią o-

brzymów. ° Jáir syn Manasse po-

siadł wszystkie kraine Argob / aż do

granic Gessury y Machaty. A nazywał

od imienia swego Bázán / Jávóth Já-

ir : to jest wsi Jáir / aż dodnia dzisiey-

śię. ° Machirówi też dalem Gálaád.

A pokoleniu Ruben y Gad / dalem od

ziemię Gálaád aż do potoku Arnon /

puł potoku y w kraine aż do potoku

Jebok / która jest granicą synów Am-

mon : ° y równinę pustynię y Jordan /

y granicę Cenereth aż do morza pu-

sczey które jest nasłonię / pod górą

Phásga ku wschodu słońca. ° A rozka-

załem wam na on czas / mówiąc :

PAN Bóg wasz daie wam tę ziemię

w dziedzictwo / gotowi idźcie przed

braćią waszą synmi Izraelowymi / w-

szystcy meżowie duzy : ° bez żon y dzieci

y bydła : wiem bowiem że wieciey do-

bytku macie y w mieściech zostać mu-

śa którym wam dał / ° aż odpoczynie-

nie da P A N braciey waszej / iako

wam dał : y posiedzą oni też ziemię /

którą im dał za Jordanem : tedy się

każdy wróci do ośiadłości swej / któ-

razem wam dał. ° Jozuemu też na

on czas przykazałem rzekąc : Oczy

twoje widziały co uczynił P A N Bóg

wasz tym dwiema Królom : takżec

uczyni wszystkim królestwom / do któ-

rych przędziesz. ° Nie bój się ich : bo

P A N Bóg wasz będzie walczył za

was. ° A prosiłem P A N A w on

czas / mówiąc : ° PANIE Boże / tys

począł pokazywać słudze twemu

wielkość twoją / y ręce bardzo mocną.

bo niemasz innego Boga ani na nie-

bie ani na ziemi / któryby mógł czynić

działa twoje / y przyrównać mocy two-

ię. ° Przyjdy tedy y oglądam ziemię

te niepospolitą za Jordanem / y go-

re te wyborną y Liban. ° A rozgnie-

wał się P A N na mnie dla was / ani

mnie wysłuchał / ale mi powiedział :

Dofyć masz : żadną miarą nie mów

wieciey do mnie o tej rzeczy. ° Wstąp

na wierzch Phásgi / a obróć w koło o-

czy twoją / na zachód y na północ / y

na południe y na wschód / a patrz / bo

nie przędziesz przez ten Jordan.

Wspomie-
nanié dzie-
iów od po-
rążenia
królów aż
do abnania
Iozue.

Nu: 29. b 7.
Nu: 21. g 33.
Og król Bázán porażony.

Nu: 21. e 21.
Nu: 21. g 33.

Hermon, Sa-
rion, Sanir.

Łozę kró-
lów Og.

Nu: 32. e 29

Genesareth
morze mar-
twé.

Nu: 21. d 18.
Iozue wo-
dząc ludu
po Moy-
sésu.

Modli-
twą Moy-
sésową.

Na której
kościół miał
być zbudowa-
wany.
Liban jest gó-
rą, na której
się rodzi ká-
dźdło, które
po Zydowskiu
Lebanon zo-
wają. Insy
wykładają Li-
ban, to jest,
biały, dla w-
stążczanych
śniegów na
tej górze.

28 ¹ Przykaż Jozuemu / wzmocni go y po-
twierdź : on bowiem pójdzie przed
tym ludem / y podzieli im ziemie / któ-

29 ra oglądaś. ² A mieszkaliśmy w dolin-
nie przeciw białwaniicy Phogor.

ROZDZ. III.

Teraz Izraelu

sluchay przykaza-

nia y sądów / któ-

rych ia ciebie w-

cze : abyś ie czy-

niac żył / a wsęd-

sy posiadał zie-

mie / którą P A N Bóg oyców waszych

da wam. ³ Nie przydacie do słowa

które wam mówię / ani wymiecie z nie-

go : strzeżcie mandatów P A N A Bó-

ga waszego / które ia wam rostkazuję.

⁴ Czy wasie widziały wszystkie co w-

czynił P A N przeciw Beelphegor / i a-

ko pokruszył wszystkie chwalce jego z po-

środku was. ⁵ A wy którzy stoicie przy

P A N U Bogu waszym / żywicie wszystkie

aż do dnia dzisiejszego. ⁶ Wiecieżem

was nauczał przykazania y sprawie-

dlowości / i ako mi rostkazał P A N Bóg

mój / tak ie czynić będziecie w ziemi

którą posiedziecie : ⁷ y zachowacie

ie / a wypełnicie skutkiem. To bo-

wiem iest wasza mądrość / y rozum

przed ludźmi / żeby wysłyszawszy te w-

szystkie przykazania / rzekli : Oto lud

mądry y rozumny / naród wielki. ⁸ A

nie masz innego narodu tak wielkie-

go / któryby miał Boga tak przybliża-

jące sie do niego / i ako P A N Bóg

nasz przytomny iest na wszystkie pros-

by nasze. ⁹ Bo któryż inny naród iest

tak zacny / żeby miał Ceremonie y sa-

dy sprawiedliwe / y wszystkie zakon / któ-

ry ia dziś przeloże przed oczy wasze :

¹⁰ Strzeż tedy sam siebie / y dusze swej

pilnie. Nie zapominać słów / które

widziały oczy twoje / a niechay nie wy-

padają z serca twego po wszystkie dni

żywota twego. Będzieś ich nauczał

syny y wnuki twoje / ¹¹ ode dnia które-

gos stanął przed P A N E M Bogiem

twoim na Horeb / gdy mi P A N mó-

wił / rzekąc : Zgromadz do mnie

lud / aby słuchali mów moich / a nau-

czyli sie bać mnie przez wszystkie czasy

którego żyją na ziemi / a uczali syny

swoie. ¹² A przystapiliście pod górę /

która górzala aż do nieba : y była na

12 niey ciemność / y obłok / y mgła. ¹³ A

mówił P A N do was z pośrodku o-

gnia : słyszeście głos słów iego / ale

ście kstatu zgoła nie widzieli. ¹⁴ y oka-

zał wam przymiérze swoje / które ro-

stkazał żebyście czynili / y dziesięć słów

które napisał na dwu tablicach ka-

miennych. ¹⁵ Mnie też rostkazał na on

czas / abych was nauczył obrzędów y

sądów którebyście zachować mieli w

ziemi którą posiedziecie. ¹⁶ A przeto

strzeżcie pilnie dusz waszych. Nie wi-

dzieliście żadnego podobieństwa w

dzień / którego P A N mówił do was

na Horeb z pośrodku ognia : ¹⁷ aby-

ście śnać osużkami nie uczynili sobie

podobieństwa rytęgo / albo obrazu

mezczyzny / albo niewiaśty / ¹⁸ wyobra-

żenia wszelkich zwierząt / które są na

ziemi / albo z ptactwa pod niebem la-

tającego / ¹⁹ y płazu / który płaza po zie-

mi / albo ryb które są w wodach pod

ziemią : ²⁰ aby śnać podniósłszy oczy w

niebo / nie wyjrzał słońca / y księżycy / y

wszystkich gwiazd niebieskich / y wwie-

dziony błędem / nie kłaniał sie im / y

nie służył / które stworzył P A N Bóg

twój na posługę wszystkim narodóm

które są pod niebem. ²¹ Lecz was

wziął P A N / y wyrzodził z pieca żela-

znego Egypcijskiego / aby miał lud

dziedziczny / i ako iest dzisiejszego dnia.

²² A rozgniewał sie P A N na mnie dla

mów waszych / y przysięgł że nie prze-

de za Jordan / y nie wnde do ziemi

nalepszej / którą wam da. ²³ Oto vmię-

ram w tej ziemi / nie przyde Jorda-

ni : wy przejdziecie / y posiedziecie zie-

mie wybraną. ²⁴ Ostrzegayże sie / abyś

tedy niezapomniał przymiérza P A-

N A Boga twego / które uczynił zto-

ba : y uczynił sobie rytęgo podobień-

stwa tych rzeczy / których P A N czynić

zakażal : ²⁵ bo P A N Bóg twój iest o-

gień trawiący / Bóg zawisły. ²⁶ Jesli

zrodzicie syny y wnuki / a będziecie mie-

skac w ziemi / a zwiedziemi uczynicie

sobie iakie podobieństwo / broiąc

złość przed P A N E M Bogiem wa-

szym / żebyście go ku gniewu przywie-

dli. ²⁷ Za świadki biorę dziś niebo y

Napomis-
na aby sa-
kon pilnie
zachowali.

Nu. 25. a 4.
"Był to bál-
wan którego
chwalili na
górze Phe-
gor.

Mądrość
y rozum
człowieczy
w zakonie
pánškim.

Dobroś-
cięstw
Bożych nie
zapomisz
nác.
Synów vs-
cyt.
Exo 19. c 18.

Bálwan
chwałstwa
zakazuje.

27 ciężkiy
niewoli.

"to iest, dla
was, Hebr.
wysł: 1. f 37.
Moyzész
nie wśedł
do ziemi
obietanej

Do Zyd. 12.
g 29.

Oświada-
ca sie
Moyzész.

Pana Bo-
ga szukać
wsytkim
sercem.

Dobro-
dzieństw
Bożych
przypomi-
nać.
od wschodu
do zachodu.

Exo: 13. d 21.

Iakięgo przy-
dawania do
pisma zakła-
nia.

ziemie / że rychło zginiecie z ziemię któ-
rą prześedysz Jordan posiedziećcie. nie
27 będziecie w niej przez długi czas mie-
ścić / ale wygładzi was PAN / y roz-
28 prószy po wsytkich narodziech / y ma-
ło was zostanie między narody / do
których was PAN zawiedzie. a tam
będziecie służyć bogóm / którzy reka
człowiecza są wdziałani / drewnu a ká-
mieniu / którzy nie widzą / ani słyszą /
29 ani iedzą / ani wachają. a gdy su-
E kć będzieś tam PANA Boga twe-
go / nadydziesz go : jeśli go iedno całym
30 sercem szukać będziesz / y wsytkim w-
trapieniem dusze twojej. a gdy cie
nadyda / wsytkie te rzeczy które są prze-
powiedziane / ostatniego czasu na-
31 wiódz się do PANA Boga twego /
y będziesz słuchał głosu iego. a bo-
wiem Bóg miłosierny PAN Bóg
twój jest / nie opuści cie / ani do kon-
32 cą zglądzi / ani zapamięta przymierza-
na które przysięgał oycóm twoim. Py-
taj się o dawnych czasiech / które by-
ły przed tobą / ode dnia którego stwo-
rzył Bóg człowieka na ziemi / od kraw-
33 iu nieba aż do kraju iego : jeśli sie kie-
dy taka rzecz stała / albo kiedy dozna-
34 ty słyszał / a żywes zostal : jeśli wcz-
F nit Bóg / że wszedł y wziął sobie lud
z posrzedku narodów / przez doświad-
czanie / znaki / y cuda / przez wojne / y
mocną reke / y wyścagnioné ramię / y
straśne widzenia : wedle wsytkiego
co czynił dla was PAN Bóg wasz w
35 Egypcie / na co patrzący oczy twoje :
abyś wiedział iż PAN sam jest Bo-
36 giem / a niemasz innego oprócz niego.
Dajci słyszeć swój głos z nieba / aby
cie nauczył / y na ziemi wkazałci ogień
37 swój bardzo wielki / y słyszales słowa
iego z posrzedku ognia / a bowiem
wmiłował oycie twoje / y obrał nasie-

2 Nie przydadcie do słów.] Prawdziwe
tego miejsca rozumienie jest to : Że tu chce
Bóg / aby zupełne y doskonałe przykazania
iego były zachowane / iako sam przykazał / a
żeby ich nie pslowano fałszywemi wykładami. A
tak nie mówi tu : Nie będziecie chować co in-
go tylko co teraz rozkazuje : Ale to mówi / W-
tym co przykazuje nie nie wmiłujecie / ani
przydadcie / ale zupełnie uczynicie / iako káże a
nie inaczej. Toż y niżej 12. y 32. powtarza.
Otoż ile y nieprawdźwie Hererykowie tę sto-
wá przeciw nauce y ustawóm Kościoła Boż-
ego

nie ich po nich / y wywiódł cie idąc
przed tobą w mocy swojej wielkiej z
38 Egypcu : a aby wygładził narody
bardzo wielkie / y mocniejszy nad cie na-
weścić twoje : y wprowadził cie / y
dajci ziemię ich w osiadłość / iako to
widzisz dnia dzisiejszego. a tak po-
39 znay dzisiaj / a myśl w sercu swoim / że
PAN sam jest Bogiem na niebie wy-
soko / y na ziemi nisko / a niemasz inn-
40 go. a Strzeż przykazania y manda-
tów iego / które ja przykazuje tobie :
abyć dobrze było y synóm twoim po to-
bie / a żebyś przez długi czas trwał na
ziemi / którą PAN Bóg twój da to-
bie. a Tedy oddzielił Moyżesz trzy mia-
41 stą za Jordanem na wschodnią stro-
42 ne / aby do nich wciął / aby zabł
nie chcąc bliźniego swego / ani mu był
nieprzyjacielem przed iednym y dru-
gim dniem / y do którego z tych miast
43 ubieć mógł. a Wozor na puszczy / które
leży na równey ziemi / z pokolenia Ru-
ben : y Ramot w Galaad / które jest
w pokoleniu Gad : y Golan w Ba-
zan / które jest w pokoleniu Manasse.
44 a Tenci jest zakon / który położył Moy-
45 żeś przed syny Izraelowymi / y te swia-
dectwa / y obzedy / y sądy / które mó-
wił do synów Izraelowych / kiedy wy-
46 szli z Egypcu / a za Jordanem w do-
linie przeciw bálwaniacy Phogor w
ziemi Sehoná króla Amorrhyskich /
który mieścił w Hesebon / którego za-
47 bił Moyżesz / synowie też Izraelowi
wyszli z Egypcu / a posiedli ziemię
iego / y ziemię Og króla Bazan / dru-
48 królów Amorrhyskich / którzy byli za
Jordanem na wschód słońca : a Od
Aroer / które leży na brzegu potoku
Arnon / aż do góry Sion / która jest też
49 Hermon / a wsytkie równine za Jor-
danem na wschodnią stronę aż do
morza pustini / y aż pod górę Phasga.

Naznacza
miasta do
wcięcia.
Nu: 35. a 6.

Ios: 20. c. 8.

przywodzi : Który ich fałszywy wykład / tym
się samymi zbija / iż po tych księgach Moyżeso-
wych / siła ksiąg świętych przydano. Naprzód
po tych księgach Deutoronomium / w których
te przydawania do słów Pánkich zakazano /
przydane są wsytkie księgi święte / historyków /
Proroków / y wsytek Nowy Testament. A
to siła jest przykazania o kóło obyczajów v
Proroków / y w księgach Salomonowych /
które są przydane. Przydali też y poslední-
sy żydowie Ceremonie nowe / y święta / iako
masz Esther: 9. Iudith. 16. 1. Mach. 4. w czym

przećie nie grzeszyli i co to pisali y stanowili/ co znakiem jest/ i tu zakazuje tylko takiego przydawania/ któreby to co Bóg rozkazuje/ pshawo z tym y fałszywym wykładem/ inaczey ie czyniac albo rozumieiac niż Bóg rozkazał. Jako to Heretycy czynia/ zawsze swoje przykłady do słowa Bożego przyssywaiać/ albo słow Bożych umniejszaiać. O czym też czytaj w Przypowieściach 30. v. 6. A tak tu

Mojżesz tylko mówi o wypełnieniu przykazania danego od Boga/ nie o czynieniu nowych ustaw y Ceremoniy/ bo to Bóg sobie za chowanie/ że może zawsze przez przełożone w Kościele Bożym/ co mu się podoba y ludowi pożytecznie jest postanowić. A nasza rzecz to/ co rozkazuje/ pilnie zachować. Czytaj niżej 12. v. 32.

ROZDZIAŁ V.

wezwał Moy

żesz wśęgo Izrae

lę/ y rzekł do nie

go: Sluchay J

zraelu Ceremoniy

y sądów/ które ia

dzis mówię w v

sły wasze: nauczyć sie ich/ y skutkiem

wypełniać. PAN Bóg nasz uczy

nił z nami przymierze na Horeb. Nie

z oycy naszymi uczynił przymierze/ ale

z nami/ którzy tu na ten czas jesteśmy

y żywiemy. Twarzę w twarz mó

wił do nas na górze z pośrodku o

gnia. Jam zmówca y szrodkiem był

miedzy PANEM a miedzy wami czą

stą onęgo/ abych wam opowiadał slo

wa tego. boście sie bali ognia/ y nie

wstapiliście na górę/ y mówił: Ja

PAN Bóg twój/ którym cie wywiódł

z ziemi Egypciejskiej/ z domu niewo

lę. Nie będziesz miał bogów cu

dzych przed oczyma meimi. Nie v

czynisz sobie rzeźby/ ani podobieństwa

wszystkich rzeczy/ które są na niebie w

górze/ y które na ziemi misło/ y które są

w wodach pod ziemią. Nie będziesz

siem klaniał/ ani służył. Bom ia jest

PAN Bóg twój/ Bóg zawistny/ od

dajacy nieprawosć oyców na synich

do trzeciego y czwartego pokolenia/

tym którzy mię nienawidzą: a czy

nigacy miłosierdzie na wiele tysięcy/

miłującym mię y strzegącym przyka

zań moich. Nie będziesz używał imię

nia PANA Boga twego na darcem

no: bo nie wyjdzie karania któryby na

próżną rzecz wziął imię tego. Zachowaj

dzień Sobotny abys ję świecił/

iakoć przykazał P A N Bóg twój.

Sześć dni robić będziesz/ y uczynisz

wszystkie roboty twoie. Siódmy

dzień jest Sabbáth/ to jest/ odpoczy

nienie PANA Boga twego. Nie be

dziesz wem czynił żadney roboty/ ty/ y

15

16

C

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

D

27

syn twój/ y córka/ słubnik y służebnica/ y wół/ y osioł/ y każde bydło twoje/ y gość/ który jest miedzy braćmami twoimi: aby odpocznął słubnik y służebnica twoja/ iako y ty.

Pamiętaj żeś y sam służył w Egypcie/ y wywiódł cie stamtąd P A N Bóg twój ręką mocną y ramięm wyciągnionym. A przetożci przykazał abys zachował dzień Sobotni.

Czcij oycę twego/ y matkę/ iakoć przykazał P A N Bóg twój/ abys żył przez długi czas/ a żebyś sie dobrze wiodło na ziemi/ która P A N Bóg twój da tobie. Nie będziesz zabijał: ani be

dziesz cudzołożyl: y krądziczy nie będziesz czynił. Ani będziesz mówił przeciw bliźniemu twojemu fałszywego świadectwa. Nie będziesz pożądał żony

bliźniego twego/ nie domu/ nie roley/ nie slugi/ nie służebnice/ nie wołu/ nie osła/ y wszystkich rzeczy które tego są. Tę słowá mówił P A N do wszystkich

go zgrómadzenia waszego na górze z pośrodku ognia/ y obłoku y mroku/ głosem wielkim/ nie wiecący nie przy

dajac: y napisał ie na dwu tablicach kamiennych/ które mi dał. A wy gdyście wstępli glos z pośrodku ciemności/ a widzieli górę gorącą/ przy

stapiliście do mnie wszystkie kszężetá pokolenia/ y starzy/ y rzekliście: Oto nam ukazał P A N Bóg nasz maie

stat y wielkość swoje. Glos iego słyseliśmy z pośrodku ognia/ y doznaliśmy dziś że gdy Bóg mówił z czo

wiekim/ został żyw człowiek. Przeczże tedy pomrzemy/ y pojrze nas ten ogień bázro wielki: bo iesli wiecący w

stępli glos P A N A Boga nasze go/ pomrzemy. Coż jest wśelkie ciało/ aby słuchać miało glosu Boga żyjącego/ który z pośrodku ognia mówi/ iakośmy my stępli/ a mogło

bydź żywo: Ty raczy idź: a słuchaj wszystkich coć rzecze P A N Bóg nasz: a mówić będziesz do nas/ a my wstę

Powtórze nie śięsę ciorgá przykazania.

Oczywicie.

Pośredni kiem Moy żeś.

Exo:20. a 2.
Leu: 26. a 1.
Psa: 80. b 8.

Exo:34. c 14

Exo:20. b 7.
Leu:19. c 12.
Mat. 5. c 33.

Exo:20. b 10
Gen: 2. a 2.
Do Zyde: 4.
b 4:

Exo:20. c 12
Eccl:3. b 9.
Mat. 15. a 4.
Mat: 7. b 10.
Ephc:6. a 1.

Mat:5. d 28.
Rzym:7. b 7.

Boia sie z Panem Bogiem mówić.

*kázdy ciałowiek. Hebr.
*Bo króreś kiedy ciało stępało glos.
H.
*a zostáło.
H.

28 sławę czynić ie będziemy. ° Co wsty-
 sławę PAN/rzekł do mnie: Słyś-
 tem głos słów ludu tego / Które mó-
 wił do ciebie: dobrze wszystko mówili.
 29 ° Ktoby to dał aby tákíe serce mieli /
 żeby sie mnie bali / y strzegli wszystkich
 rozkazáń moich po wszystkim czás / aby
 im dobrze było / y synóm ich ná wie-
 ki: ° Idź á powiedz im: Wróćcie sie
 30 do namiotów waszych. ° A ty stóy tu
 31 zemna / á opowiem tobie wszystkie przy-

Kazania moje / y Ceremonie / y szdy :
których ich wczyc będzieś / aby ie czy-
nili w ziemi / którą im dam w osiad-
łość. ¹ Strzeżcież tedy y czyncie co
wam P A N Bóg przykazał : nie w-
stapicie ani na prawo ani na lewo :
² ale drogą którą przykazał P A N
Bóg wasz chodzić będziecie / abyście
żyli / y dobrze sie wam działo / a prze-
dłużyły sie dni w ziemi osiadłości
waszej.

Posrzedni
kami mogą
być luki.

5 Iam smóncay y środkiem był. I Oto
 sie tu Młoyżesz zowie Pośrednikiem. Aleć y
 Apostoł S. także go zowie Gal. 3. 7. 19. A tak
 nie iest to przeciwko piśmu / kiedy Anioły y
 ludźie zowiemy Pośrednikami. Bo chociaż
 to imie Pośrednika własnie służy P. Chrysto-
 wu / iako tenże Paweł S. 1. Tim. 2. wcy-
 wś także inšym względem przez niełatkie poru-
 czenie / może też bydź y sługom Pańs Chrystu-
 sowym dane. Jako sam P. Chrystus iest Paster-
 rzem dobrym / Mistrzem prawodziwym / sam
 iest światłością światła: a wzydy też inše posta-
 nowił Pasterze / Dokłozy / y zowie ie światło-
 ćcią światła. takżeć chocia on iest Pośrednik /
 przecie chce też inše po sobie mieć Pośredniki /

którym on to porucza. A tak był Mojżesz/śa
y tecz Aniołowie/ y świeci ludzie y Kapłani.
Wszakże w tym różność jest/ iż ci wszyscy to
czynią w imię Pańa Chrystusa/ y przez zasłu-
gi tego/ którego oni są sługami/ inaczej sami
przez się nie mogą. A Pan Chrystus sam
nas krwią swoją odkupił/ y Pańa Boga nam
przedstał/ y sam przez się ma do Boga przy-
stęp: i takiego drugiego Pośrednika niemamy/
tylko on sam jeden/ a inzy są sługami tego/ za
których przyczyna y posługa czyni nas uczest-
nikami zasług swoich: dla których posługi stu-
sniemy też piśmo zowie Pośrednikami. Czy-
taj 1. Tim. 2.

ROZDZ. VI.

Wizy za-
kon zacho-
wać, y
piernusze
przykaza-
nie wykła-
da.

E sa przyka-
zania y Ceremo-
nie y sadzy/którch
rozkazał P AN
Bóg nasz/ aby ch-
was nauczył/ y a-
byście ie czynili w
ziemi/ do którey przychodzicie posieść
ia: ° abyś sie bał PANA Boga twe-
go / y strzegł wszystkich mandatów y
przykazań iego / które ia przykazuje
tobie/ y synóm y wnukóm twoim/ po
wszystkie dni żywota twego / aby sie
przedłużyły dni twoie. ° Sluchay Iz-
raelu/ á pilnuy abyś czynił coć P AN
przykazał/ y miał sie dobrze/ y rozmno-
żył sie bierzies/ iákoć obiecał PAN
Bóg oyców twoich/ Ziemię mlekiem
y miodem płynącą. ° Sluchay Izra-
elu/ P AN Bóg nasz / P AN ie-
den iest. ° Bedzies miłował PANA
Boga twego ze wszystkiego serca twe-
go y ze wszystkiéy dusze twoiéy / y ze
wszystkiéy siły twoiéy. ° A beda té slo-
wa/ które ia dziś przykazuje tobie/ w
sercu twoim: ° A bedzies ie powiedał
synóm twoim/ y bedzies w nich roz-
myślał/ siedząc w domu twoim / y

8 idąc w drodze / spiac y wstaiać. ¹ A
przywiążesz ie iako znak do ręki two-
9 iey / y beda y ruszac sie beda miedzy
10 oczyma twemi / y napiśiesz ie na pod-
woiu y na drzwiach domu twego. ² A
gdy cie wprowadzi PAN Bóg twój
do ziemie / o którą przysięgl oycóm
tvojm / Abrahámowi / Izákowi / y Ja-
kobowi : y dać miastá wielkie y bázro
11 dobre którymches nie budował / ³ y do-
my pełne wszystkich bogactw którym-
ches nie zbudował / studnie którymches
nie kopał / winnice y oliwnice którym-
ches nie sádził / á będziesz iadł y náieś
12 sie : ⁴ strzeż pilnie ábys nie zapom-
niał PANA którym cie wywiódł z Zie-
mie Egypytstkiey / z domu niewoli.
13 ⁵ PANA Boga twego bać sie be-
dziesz / y temu samemu służyć / y przez
14 imie iego przysięgac będziesz. ⁶ Nie
C póydziecie za bogi cudzemi wszystkich
15 národów które są okolo was : ⁷ Abo-
wiem Bóg zawisny / PAN Bóg twój
w posrzedku ciebie : by sie kiedy nie
rozgniewała zápalczywość PANA
Boga twego przeciw tobie / á nie
16 zmiósł cie z miérzchu ziemie. ⁸ Nie be-
dziesz kusil PANABoga twego / iakós
17 kusil ná miejscu kusenía. ⁹ Strzeż
przykazania PANA Boga twego / y

"iáko naczot
kámz. H.

Mat: 4. b 7
Luc: 4. d 12
Niz: 10. d 20
Cučy ch
bogón fie
střed.

Sw Masie, H.

**Pána Bo-
ga miło-
ści.**
Mat: 22. 3d6
Mat: 12. c 30
Luc: 10. c 27
Niz: 11. b 13
**Zakon pa-
miętać.**
Śabo o nich
mówił, H.

Synów sąs-
konu vs-
czył.

Iednego Boga
chwalić.

Nowokre-
czenicy dwu
Bogów chw-
la.

3 Pogány
się nie mie-
sają.

I
A

18 świadectwo y Ceremoniey któreć przy-
kazal: a czyn to co się podobą y co
dobrze jest przed oczyma PANSKI-
MI / abyś się miał dobrze: a wśedysz
posiadł ziemie bårzo dobrą / o którą
19 przysięgał PAN oycóm twoim / a że
miał wygładzić wśystkie nieprzyja-
ciół twę przed tobą / iako powie-
20 dzał. A gdy cie zopyta syn twój in-
tro mówiąc: Co znaczą te świadec-
two y Ceremonie / y sądy / które nam
21 przykazał PAN Bóg náš? Rzecze-
mu: Byliśmy niewolnikami Phara-
onowymi w Egypcie / y wywiódł
nas PAN z Egiptu mocną ręką:

4 Studay Izraelu, Pan Bóg náš, Pan
ieden jest.] Pismo tak staroego iako y nowe-
go testamentu nie dopuszcza nam mieć y chwa-
lić wiele Bogów / ale tylko iednego prawdzi-
wego Boga. A przetoż na wielu miejscach vi-
czy / iż ieden jest Bóg / a oprócz niego niemają
inśzego / iako tu mówi y wyszły 4. v. 35. y ni-
żey 32. v. 39. Psal. 17. v. 32. Il. 43. v. 10. Mar. 12.
v. 29. 1. Cor. 8. v. 6. Tego iednego y samého k-
tóry z istności y natury swęj jest Bogiem / także
chwalić y iemu samemu służyć / zakazując wy-
różnie oprócz tego / którego inśzego Boga
chwalić. tak maś w tym Rozd. v. 13. y niżej
10. v. 20. Matt. 4. v. 7. Lucz 4. v. 12. Czemuż
my tedy chwalimy Pana Chrystusa iako Bo-
ga? toć nam zādāta Żydowie y Turcy / toż
mnieć iż my wiele Bogów nād zakazanie ma-
my. Aleć my się tawie z tego sprawieny / bo-
simy się tak z Pismā S. nauczyli wierzyć: Iż
Ociec / Syn y Duch S. jest ieden Bóg / bo ie-
dnā jest ich istność y natura Boska / ale trzy
persony. A tak chwalimy Boga w Trójcy ie-
dynego. A tak iż Pan Chrystus ma naturę nie-
tylko człowieczą ale y Boską / słuźnie go iako
iednego samého Boga chwalimy. O czym
maś Gen. 1. v. 26. y Gen. 18. v. 2. Słuźniemy
my to możemy zādāć dżisiejszym Nowo-
kreścienicóm / iż oni przeciw pierwszemu przyka-
zaniu Bożemu nie iednego Boga chwala.
Bo jeśli to prawda co oni piśa / iż p. Chry-
stus chwala Boska chwala / choć nie wierzą
żeby był onym iednym z przyrodzenia Bo-
giem: tedyć oni przeciw iasnému słowu Bo-
żemu dwu Bogów chwala: iednego który jest
z istności swęj Bogiem: a drugiego który jest
wciśnionym Bogiem. Ażā to nie jest przeciw
iasnému słowu Bożemu? Cieżki to na Żere-
tyki argument / y przetoż chcąc się w tym ob-

22 y czynił znaki y cuda wielkie a bårzo
złe w Egypcie przeciw Pharaon-
owi y wśystkiemu domowi iego / przed
23 oczyma naszymi / y wywiódł nas z o-
nād / aby w prowadzonym dał ziemie /
24 o którą przysięgał oycóm naszym. A
przykazał nam PAN / żebyśmy czyni-
li wśystkie te prawa / y bali się PANA
Boga nášego / żeby nam było dobrze
po wśystkie dni żywota nášego / iā-
25 ko jest dżis. A będzie nam miło-
ściw / jeśli będziemy strzedz y czynić
wśystkie przykazania iego przed PA-
NEM Bogiem naszym / iako nam ro-
zkazał.

Abó, y ba-
dzie to nášā
sprawiedli-
wość, H.

mówić / powiadać: że się tak Bogu podobā-
ło y tak postanowił / aby człowiekowi Chry-
stusowi chwale Boska oddawano. Aleć im
nie pōjdzie tā wymówka / bo iūż się pokazało
z pismā świętego / iż to jest wola y dekret Bo-
ży / aby nikt nie był chwalony chwałā Bo-
ską / oprócz iednego samého Boga: y ieszcze o-
bićcał nigdy tego dekretu swego nie odmie-
niać. Il. 42. v. 8. Chwały moiey inśemu nie
dam. Czemuż Nowokreścienicy dāją czego Bóg
żadnému stworzeniu dāć nie chce? Ażā iā-
szcze nā to: Iż od samého początku Bóg obie-
cował nam dāć takiego Chrystusa / którego w-
śystkie narody czcić y chwalić miały. To
prawda: Ale też tego dośładał / iż dla tego mie-
li go chwalić / że Chrystusem nie kto inśy miał
być / iedno sam ieden Bóg prawdziwy / który
się często obiecował przysć przez Proro-
kuch. 3. v. 36. Ten jest Bóg náš zc. Porym nā
żemi widziāny jest / y słudźni przemieszkawał /
czytaj tamże. A tak słuźnie go kazał chwa-
lić / ponieważ sam Bóg iedyny przysedł y stat
się Chrystusem naszym. Co się ieszcze zād do-
wodzi / iż Prorocy którzy o Chrystusie przy-
ślym prorokowali / nie chcieli znāć ani chwa-
lić inśego okрім iednego samého Boga / y tak
mówił Jeremiaś S. w Rozd. 10. v. 11 Bo-
gowie którzy niebā y ziemię nie stworzyli nie
chay zginā z ziemi. A tak dāmo się Nowo-
kreścienicy wymawiać / musza w tym zostać /
iż dwu Bogów przeciw iasnému pismu świe-
temu chwala. Przetoż inśy z ichże Sekty / wi-
dząc że się trudno z tego wymówić moga / wo-
la zszepić że znāwāć / że Chrystusa nie chwa-
la Boska chwala: A ten sam ich nieśłatek
dosyć nam jest nā pokazanie ich fałsu / ponie-
wāż sami niewiedzą czego się trzymać mājā.

Bóg sam jest
Chrystusem
przeto go
chwalimy.

ROZDZ. VII.

Dy cie w wie-
dzie PAN Bóg
twój do ziemie /
do której wcho-
dżis / abyś iā po-
siadł / a wygładzi
wiele narodów
przed tobą / Żeteyczytā / y Gergezey-

2 czytā / y Amorrheczytā / Chanāney-
czytā / y Pherzeyczytā / y Herwey-
czytā / y Jebuzeczytā / siedm narodów
daleko wietśey liczby niż ty iestes / y
mocniejszy nad cie. A gdy ie PAN
Bóg twój podda tobie / wybūiesz ie do
seztu. Nie wezmiesz z nimi przymie-
rza / ani się zlituiesz nād nimi / ani się
małżeństwy z nimi złączać będziesz.
3 Cōtki twęj nie dās synowi iego / ani

Exo: 23. e 23.
y 33. a 2.

Exo: 23. g 32
y 34. b 15. 16

Cōrek im

cōtki

nie dawać
ani od nich
brać.

Bálwany
wyglądać
każe.
Niz: 12. a 2.
y 14. a 1. y 16
d 21.
Exo: 23. c 24

Weswás
nie Boże
s miłości.

Błogosłás
wienie
Boże pól
sny.

Płodność.
Exo: 23. f 26

Wspomiz
nianie w
trapienia
y dobro
kieystw
przez czter
dzieści lat

4 córki iego weźmiesz synowi twému:
5 Bo zwiędzie syna twego / że nie póy-
dzie za mna / ale rączy aby służył cu-
dzym bogóm. y rozgniewa sie zapál-
czywość PANSKA / y wyglądzi cie
6 przedko. Ale owšem to im uczynicie:
Ołtarze ich wyrwóćcie / y bálwany po-
kruscie / y gáie wyrąbajcie / y ryciny
popalcie. Boś jest lud święty P A-
N V Bogu twému. Ciebie obrat
PAN Bóg twój / abyś mu był ludem
osobliwym / ze wszystkich ludów którzy
7 są na ziemi. Nieprzetocżesćie wszy-
8 skie narody liczba przechodzili / do
was sie przylaczyl P A N / y obrat
was / gdyż was inniey jest / niżli wszy-
9 tkich ludów: ale iż was PAN vmi-
łował / y strzegł przysięgi którą przy-
siągl oycóm waszym. A wyrwódl was
mocną ręką / y wykupil z domu nie-
woléy / z ręki Pharaóna króla Egipt-
10 skiego. A będzieś wiedział / że PAN
Bóg twój sam jest Bóg mocny y
wieczny / strzegąc przymierza y miło-
11 sierdzia tym / którzy go miłuią / y tym
którzy strzegą przykazania iego / do ty-
siącá rodziów: a oddając niena-
widzącym go zaráz / tak że ie wytrá-
ci / y dálej nie odtoży / tudzież im od-
12 dawając co zasłużyli. Przetoż strzeż
przykazań / y ceremonij / y sądów / któ-
ré ia tobie dziś roztánuie / abyś czynil.
13 Jeśli uslyśawszy te sądy będzieś ich
zachował / y czynil / będzie strzegł y
PAN Bóg twój przymierza tobie y
miłosierdzia / które przysięgl oycóm
14 twoim: y vmiłuić cie / y rozmnoży / y
będzie błogosławił owocowi żywota
twego / y owocowi ziemi twoięy / zbo-
żu twému / y zbieraniu winá / oliwie / y
stádóm / trzódóm owiec twoich na
ziemi / za którą przysięgl oycóm twój
15 żeby ia dał tobie. Błogosławiony
będzieś między wszystkimi narody.
Nie będzie v ciebie nieplodného obo-
i 16 iey płci / tak w ludziach iako y w trzo-

15 dach twoich. Odéymie PAN od cie-
bie wszelką niemoc / y chorob Egipt-
skich bázro zlych / które znaś / nieprze-
pusci ná cie / ale ná wszystkie nieprzy-
16 iacioly twoie. Pożreś wszystkie na-
rody / które PAN Bóg twój da tobie.
Nie zfolguie im oko twoie / ani bez-
dzies służył bogóm ich / abyć nie byłt
17 ku wpadku twému. Jeslibys rzekł w
sercu twoim: Wiecey jest narodów
18 tych niżeli mnie / iakóż ie bede mógł
wyglądzić? Niebóy sie / ale pómni co
19 uczynil PAN twój Pharaónowi / y
wszystkim Egypciánóm / plagi báz-
dzo wielkie / które widziały oczy two-
ie / y znaki y cudá / y reke mocną y rá-
mie wyciągnioné / aby cie wyrwódl
PAN Bóg twój. także uczyni wszy-
20 tim ludóm / których sie boiś. Ná-
D to y sierpienie posle PAN Bóg twój
ná nie / aż wyglądzi wszystkie y wytrá-
ci którzyby sie przed tobą wybiegali / y
21 zataić sie mogli. Nie będzieś sie ich
bał / bo P A N Bóg twój jest w po-
środku ciebie / Bóg wielki y stráśny:
22 on wyniszczy te narody przed oczymá
twoimi poletku y potrośe. Nie be-
dzies ich mógł rázem wyglądzić: by
23 sie śnać nie námmóżyło przeciwko to-
bie bestij ziemie. A da ie PAN Bóg
twój przed oczymá twoimi / y pobije
24 ie aż wygina do szcetu. A poda kró-
le ich w rece twoie / y wytráciś imio-
ná ich pod niebem: żadenći sie nie
25 będzie mógł sprzeciwić / aż ie zetrześ.
Yciny ich ogniem popaliś: nie be-
dzies požadał srebrá y zlotá z którego
są uczynioné / ani weźmiesz nic sobie
z nich / abyś sie nie potknął dla tego /
26 że obrzydłość jest PANA Boga twe-
go. Ani w niesiesz z bálwaná do do-
mu twego / byś sie nie zstał przeklec-
twem / iako y on jest. Jáko sprośno-
ścią brzydzic sie będzieś / y iako splu-
gawienie y smród omierzis sobie / bo
przeklectwem jest.

Zdrowie.

Pogan wy
korzenie-
nie.

Exo: 13. c 23.
y 33. a 2.
Iof: 24. c 12.

W moc swo-
ją Hebr.

W ziemie.
Hebr.

2. mach: 12.
g 40.

ROZDZ. VIII.

Szcelkie rosta-
nianie które ia dziś
przykazuje tobie /
strzeż pilnie abyś
czynil: abyście mo-
gli żyć y rozmno-
żeni byli / y wse-

2 dasy posiedlić ziemie / o którą przysięgl
P A N oycóm waszym. A pómnieć
będzieś ná wszystkie droge / przez którą
cie przyprowadził P A N Bóg twój
przez czterdzieści lat po puszczy / aby
cie trapił y doświadczył / a żeby wiá-
domo było co w sercu twoim tkwiá-
ło / ieslibys strzegł przykazania iego /
czyli nie. Trapił cie niedostátkiem /

Pan Bóg
doświadc-
za.

Współka
nieca kto
ra Pan
dnie żywie
człowiek.
Mat. 4. 24.
Luc. 4. 24.
"Abó nie by-
ła bosta. H. to
jest, y bory
nóg twoich
nie podarły
się.
Bóg więc
czy jako o-
ciec syna.

Ziemia o-
bieciana ja-
ka.

W dostá-
tku pami-
tać na Pa-
na Boga.

Nie każe
dusić się
tę swoim
ale mocy
Bożej.

obrymów.

y dał ci pokarm mianne / któreś nie
znał ty y oycowie twoi: abyć okazał /
iż nie samym chlebem żyje człowiek /
ale wszelkim słowem które wychodzi
z ust PANSKICH. ¹ Odzienie twoje
któryś się odziewał namnię nie
zwiotowało / y nogą twoją nie stęka-
ła się. Oto czterdziesty rok iest. ² Abyś
rozmyślił w sercu twoim / iż jako czło-
wiek ćwiczy syna swego / tak P A N
twój ćwiczył ciębie / abyś strzegł przy-
kazania PANA Boga twego / y cho-
dził drogami jego / y bał się go. ³ Abó-
wiem P A N Bóg twój wprowadzi
cię do ziemi dobrej / ziemi strumie-
ni y wód y źródeł: na której polach y
górach wynikają rzeki głębokości: zie-
mie pszenice / ieczmiennia / y winnic / w
której figi y pomagranaty / y oliwni-
ce się rodzą: ziemię oliwy y miodu.
⁴ Gdzie bez wśęgo niedostátku be-
dziesz jadł chleb twój / y wszystkich rze-
czy dostátku zażywać będziesz: której
kamenie są żelazo / a z gór ię krusze-
nie miedzi kopają: ⁵ abyś / gdy będziesz
pożywał y nasycał się / błogosławił
P A N A Boga twego za ziemię nie-
pospolitą / którą dał. ⁶ Pilnujże a
strzeż się abyś kiedy nie zapomniat
P A N A Boga twego / a nie zanie-
dował przykazania jego / y sądów / y ce-
remony / które ja dziś przykazuję to-
bie: ⁷ by zaś gdy się naciesz y nasycaś / do-

mów pięknych nabudujesz / y namię-
stasz się w nich / y będziesz miał stada
krów / y trzody owiec / srebrego y złota /
y wszystkich rzeczy dostatek: ⁸ nie pod-
niosło się serce twoje / y nie wspom-
niałbys PANA Boga twego / który
cię wywiódł z ziemi Egiptskiej / z
domu niewolę: ⁹ y był przewodni-
kiem twoim na puszczy wielkiej y strá-
snej / na której był wąż dchem palą-
cy / y niedźwiadek / y żmija / a żadney
zgoła nie było wody: ¹⁰ który wywiódł
strumienie z twardej skały. ¹¹ y karmił
cię mianem na puszczy / który nie znali
oycowie twoi / a utrapiwszy cię y do-
świadczywszy / náostatek zmiłował
się nad tobą. ¹² Abyś nie rzekł w sercu
twoim: Siła moja a moc reki moiej
to mi wszystko sprawiły. ¹³ Ale żebyś
pomniat na PANA Boga twego /
że on tobie siłę dodał ¹⁴ aby wypełnił
swę przyniężę / o której przysięgał o-
com twoim / jako dzień dzisiejszy po-
kazanie. ¹⁵ Ale jeśli zapomniawszy P A-
N A Boga twego / pójdiesz za Bo-
gami cudzymi / a będziesz im służył y
kłaniał się im: oto teraz przepowia-
dam tobie / że koniecznie zginiesz. ¹⁶ Ja-
ko narodowie które wygubił P A N
na wescie twoje / tak y wy zaginiecie /
jeżeli nie będziecie posłuszni głosowi PA-
N A Boga waszego.

Serce wy-
niosło.

Nu: 20. b 9.
21. b. 6.
Exo: 16. c 30.
17. b 6.

Bogactwa
Bogu przy-
pisać
nie ślę
swoim.
*na zebranie
bogactw, H.

ROZDZ. IX.

Luchay Izra-
elu: Ty dziś prze-
dziesz Jordan / a
bys posiadał na-
rody bardzo wiel-
kie / y mocniejszy
nad cie / miasta o-

krutne / y wymurowane aż do nieba /
¹ lud wielki y wysoki / syny Enacim /
któreś sam widział y słyszał / przecie-
wko którym niest się przeciwieć nie mo-
żesz. ² Będziesz tedy wiedział dzisiaj / że
P A N Bóg twój sam przejdzie przed
tobą / ogień pożerający y niszczący /
który ie skruszy y wygładzi / y wytrąci
przed obliczem twoim przed / jakoć
powiedział. ³ Nie mówże w sercu two-
im / gdy ie wygładzi P A N Bóg twój
przed tobą: Dla sprawiedliwości mo-

iej wprowadził mnie P A N / abych te
ziemię posiadał / ponieważ dla niezbo-
żności ich wytrącone są te narody.
⁴ Abowiem nie dla sprawiedliwości
twoich / y prawości serca twego wni-
dziesz abyś posiadał ziemię ich: ale iż
oni niezbożnie czynili / na wescie two-
je wygładzeni: a żeby P A N wypeł-
nił słowo swę / które pod przysięgą o-
biecał ocom twoim Abrahámowi /
⁵ Izáakowi / y Jákobowi. ⁶ Przeto wiedz
że nie dla sprawiedliwości twoich P A N
Bóg twój dał tobie w osiadłość te
niepospolitą ziemię: gdyż ty iest
lud twardego karku. ⁷ Pamiętaj a nie
zapominaj jakoś tu gniewu przywo-
dził PANA Boga twego na puszczy.
Od onego dnia któregoś wyszedł z E-
giptu aż do tego miejsca / zawżdyś
przeciwko P A N V spór trzymał. ⁸ Wo-
y na Choreb obruszył go / y rozgnie-

Dla grze-
chów Bóg
narodowy
gubia
Choć nie dla
sprawiedli-
wości synów,
wskazuje dla
sprawiedli-
wości ojców A-
bráhama o-
biecał imy
dać ziemię.
Przypomi-
nał cię
przedzie-
które się
działy na
puszczy.
Mojżesz
na górze
Horeb.

Exo:17. b 6.
19. a 3. 31. d
18. 32. d 15.

Dwie ta-
blice.

Exo:32. b 4.
Cielec sto-
ty.

"rozmnoż-
w lud wi-
szy y mocney
sz. H.

Tablice
plukt.
Modlis-
tna Moy-
sejowa s
postem.

Tablice no-
nekamien-
ne.
Exo:34. a1.

Skrynie
i cynil.

9 wany chciał cie wyglądzic? gdym w-
stąpił na górę abych wziął tablice ká-
mienné / tablice przymierza które v-
czynił zwami P A N: y trwałem na
górze czterdzięści dni y nocy / chlebá
nie iedząc y wody nie piąc. ° A dat
mi PAN dwie tablice napisané pál-
cem Bożym / y zamyskające w sobie
wszystkie słowa które wam mówił na
górze z pośrodku ognia / gdy sie ze-
brał lud z gromadził. ° A gdy mi-
nęło czterdzięści dni y czterdzięści no-
cy / dat mi PAN dwie tablice kámienné /
tablice przymierza / ° y rzekł mi:
Wstań / áz niódz z tąd rychło: bo lud
twój któryś wywiódł z Egiptu / opu-
ścili przedto drogę / którąś im wka-
zał / y czynili sobie zlicinę: ° y zaśie rzekł
PAN do mnie: Widzcie iż ten lud iest
twardego karku: ° pusc mie że jz zetre-
y wyglądzie imie iego z podniebia: °
á postanowie ciebie nad ludem któ-
ryby był wietszy y mocniejszy niżli
ten. ° A gdym zstepował z gorącej
góry / á dwie tablice przymierza trzy-
małem obiema rekoma: ° á wyry-
łem jeszcze zgrzeszyli PAN V Bogu
waszemu / y czyniliście sobie cielca li-
tego / á opuściliście rychło drogę iego
którą wam okazał: ° porzuciłem ta-
blice z reku moich / y ztłukłem je przed
oczymá waszemi. ° A padłem przed
PANEM iáko piérwéy / przez czter-
dzięści dni y nocy chlebá nie iedząc y
wody nie piąc dla wszystkich grze-
chów waszych / którychescie nábroili
przeciw P A N V / y iego do gnie-
wu przywiedli: ° bom sie bał zápal-
czywości y gniewu iego / którym wyru-

sony ná was / chciał was wyglądzic.
° A wysluchał mie PAN y tym razem.
° Na Alaroná téz bárzo rozgniewany /
chciał go zetrzeć: ° y za niego także
modliłem sie. ° A grzech wasi którzyście
byli czynili / to iest cielca / pochwy-
wszy spalilem ogniem: ° y skruszywszy
go w kupy / á prawié w proch obróci-
ciwszy / wyrzuciłem w potok który cie-
cze z góry. ° Wpożarze téz / y w kuse-
niu / y w Grobów požądania / drażni-
liście PANA: ° y kiedy was posłał z
Radesbárne mówiąc: wstąpcie á po-
siądzcie ziemię którą wam dał: ° y
wzgardziliście rozkazaniem PANA
Boga waszego / y nie wierzyliście mu /
y aniście głosu iego słuchać chcieli /
° áleście záwsze byli sprzeciwionymi od
tego dnia którego wam poznawać
począł. ° A leżałem przed PANEM
czterdzięści dni y nocy / przez którym
go wniżenie prosił / áby was nie wy-
glądził iáko był zagroził: ° y modla-
cie mówiłem: PANIE Boże nie zá-
tracay ludu twego y dziedzictwa twe-
go / któregoś odkupił w wielkości two-
iej / któregoś wywiódł z Egiptu moc-
ną reką. ° Pomni ná slugi twoie A-
braámá / Izááká y Jáková: nie pátraj
ná twarłosć ludu tego / y ná niezbo-
żność y ná grzech: ° ábyś nie zré-
kli obywatela ziemi / z którejś nas
wywiódł: ° Nie mógl ich PAN w pro-
wádzic do ziemi którą im obiecał / y
nienawidział ich: przeto ie wywiódł
áby ie pobit ná puszczy. ° Którzy są lud
twój y dziedzictwo twoie / któregoś wy-
wiódł w mocy twej wielkiej / y w rá-
mieniu twoim wyciągnionym.

Num. 21.
16. a 1. 21.
a 5.
° w Tabberze
y w Mafie / y
w Kibroth Há-
táawiz. H.
Groby po-
žadania.

Niedo-
miarstwo
y niepostu-
szeństwo.

Modlis-
tná Moy-
sejowa.

ROZDZ. X.

N A on czas rzekł
PAN do mnie:
Wglądz sobie
dwie tablice ká-
mienné / iáko były
piérwsze / á wsta-
p do mnie ná górę:
y czyniś skrynie dzéwiáną / nápi-
śe ná tablicách słowa które były ná
tych cos ie przed tym potłukł / y wlo-
żyś ie do skrynie. ° Czynilem te-
dy skrynie z dzéwá Setim. A wy-
glądziwszy dwie tablice kámienné /

na kstalc piérwzych / wstąpiłem
ná górę / májac ie w reku. ° A ná-
pisał ná tablicách wedle tego co
piérwéy był napisał słow dziesięć /
które mówił PAN do was ná górze z
pośrodku ognia / gdy sie był lud zgro-
mádził: ° y dat mi ie. ° A wróciwszy sie
z góry zstąpiłem / y włożyłem tablice
do skrynie / którą był wdział / któ-
ré do tego czasu tam są / iáko mi PAN
przykazał. ° A synowie Izráelowi ru-
szyli obóz z Beroth synów Jákan do
Mojerá / gdzie Alaron umarł / y po-
grzebion iest / miásto którego kápłá-
ński urząd odprawował Eleázár syn

Wstąpił
ná górę z
tablicami.

Num. 33. b 31.

Num. 20.
d 28.

Pokolenie
Lewi do
służby w
przybytku
Pániskim.

Moyżesz
na górze
dni czterech
dziesięci.

Summa
Pórego
przykazá-
nia.

Lewitów y
kapłanów
májetność.

Wpominá-
nie do mi-
łości Bo-
żej.

7 iego. ⁹ Stamtąd przysli do Gád-gád :
z którego mieysca wyciągnąwszy / po-
łożyli sie obozem w Jethabáthá w
8 ziemi wód y potoków. ⁹ Tā ten czas
odłączył pokolenie Lewi / aby nosiło
strzynię przymierza PANSKIEGO /
y stało przed nim w służbie / y błogo-
sławiło w imie iego aż do dnia dzisie-
9 śego. ⁹ Przeco nie miał Lewi części
ani osiadłości z braciá swą : bo sam
PAN jest dziedzictwem iego / iako mu
10 obiecał PAN Bóg twój. ⁹ A iam stał
C na górze / iako y pierwéy / czterdziési-
dni y nocy : y wysłuchał mie PAN y
oneg rázu / y ciebie zátrać niechciał.
11 ⁹ A rzekł mi : Idź / á wprzędzay lud /
że wnidzie y posiedzie ziemi / którąm
przysięgl oycóm ich żebym im dał.
12 ⁹ A teraz Izráelu / czegoż PAN Bóg
twój żada od ciebie / iedno abyś sie
bał PANA Boga twego / á chodził
w drogách iego / á miłował go / y slu-
żył PAN V Bogu twemu ze wsyt-
kiego sercá twego / y ze wsytkei du-
13 še twoiei : ⁹ á żebyś strzegł przyka-
zania PANSKIEGO y ceremoni y ie-
go / które ia dziś tobie przykazuję / abyś
14 sie dobrze dźiało : ⁹ Oto PANA Bo-

15 gá twego iest niebo / y niebo niebá /
D ziemiá y wsytto co iest ná niéy : ⁹ á
wždy z oycámi twémi spoit sie PAN /
y umiłowal ie / y obrał nasienie ich po-
16 nich / to iest was / ze wsytkei naro-
dów / iako sie dziś pokazuję. ⁹ A ták
obrzędzie ⁹ odizjeżet sercá wászego / á
kárku wászego dálej nie zátwardzay-
17 cie : ⁹ Abowiem PAN Bóg wáś sam
iest Bogiem bogów y Pánem pánu-
igcych / Bóg wielki y możny y stráś-
ny / który nie przymnie osoby / ani dá-
18 rów. ⁹ Czyni sąd sierocie y wdowic /
miłnie przychodniá / y dáie żywność y
19 odzienie. ⁹ A wy tedy miłuycie przy-
chodnie / boscie y sami byli przycho-
20 niámi w ziemi Aegyptskéi. ⁹ PANA
Boga twego bedzieś sie bał / y iemu
samemu służyl : bedzieś stał przy nim /
21 y w imie iego przysięgac bedzieś. ⁹ On
iest chwala twoia / y Bóg twój któ-
ry uczynił z tobą te wielmożné y strá-
22 śliwe rzeczy / które widziáły oczy two-
ie. ⁹ Wsiedmidsięciat dusz zstąpili
oycowie twoi do Aegyptu : á teraz
oto rozmnożył cie PAN Bóg twój
iako gwiazdy niebieskie.

Obrzędnie
duchów t. e.
⁹ nieobrzę-
dnie serce wá-
śe, zátwardoś
sercá wásze-
go.

⁹ A. 10. b 14
2. paral: 19.
c. 7.
Iob: 4. b 19.
Sap: 6. b 9.
Ecc: 35. c 15

⁹ wysłedy 6.
c. 13.
Mat: 4. b 10
Luc: 4. b 8.

⁹ Gen: 46.
c. 27.
Exo: 1. a 3.

Do body
czworakié.

9 ⁹ Niemial Lewi części. ⁹ Często pismo
S. mówi / y tu y Num: 18. y Deut: 18. y Ios: 13.
y indziéy : ⁹ Izráelani Lewitowie niemiel
mieć żadney májetności / ale Pan Bóg miał
bydź dziedzictwem ich / Co ták sie rozumie : ⁹ Iz-
ráelani niemiel mieć osiadłości tym obyczá-
iem / iako inszy synowie Jakóbowi / z dziedzic-
twa oycowskiégo / bo ich był ná testamentie
wydziedziczył. Gen. 49. A wśákie nagrodzi-
to sie im to z wielká cścia / bo im dał Bóg swo-
ie dziedzictwo / które iemu ludzie dawali. A ták
stało sie / gdy ziemi obiecána podzielona ná
dwanaście części (bo wydziedziczywszy Lea-
wi / Jozephowi synowie uczynili dwóie póko-
lenia Ephraim y Manáse) Pan Bóg dźiał
Leu: 21. ver: 30. Exo: 32. ver: 29. aby samemu
Pánu Bogu iako własnemu kłólowi żydow-
skiemu / dał dziesięciatą część wsytkei poży-
tków y májetności : co od nich wziawşy / dał
Bóg kapłánóm y Lewitóm. Zaczym przysli
do tego / i ták część Lewitów była wietřa / ni-
z którego inszego pokolenia / bo mieli dziesięciatą
część / chocia oni ledwo byli śesćdziesiątą cze-

ścią wsytkei ludu. A to znacza óné słowá
Boże : ⁹ Ja Pan dziedzictwem Lewitów iestem.
A ták májetność Lewitów czworáká była :
Naprzód / káždého pokolenia oddzielono im
po cztery miasta / co uczyniło / czterdziési y
ośm miast. A przy káždym mieście ziemi ná
wsytkei strony / ná dwa tysiacá kórków / y ták
otrzymali iákoby czwarta część ziemi. Po-
wtóre / Bóg ustáwił aby wsytkei rzeczy dzie-
śięciny były Lewitóm oddawáne / Leu: 27. Nu:
18. Potrzebie / piérwiastk wsytkei rzeczy y w
rodzajów ziemi y z bydla / y z ludzi Lewitóm
należały / tákże téż y piérworodne syny okupo-
wano. Exo: 30. Leu: 27. Num. 3. y 28. Poczwar-
te / ofiary rożnáté / których sie część dostawá-
lá Lewitóm / Leu: 27. Co wsytto porachowa-
wszy nárdziemy to / i sami Lewitowie mieli
czworákó wiecey / niź które insze pokolenie. A
wśákie Lewitowie powinni byli dziesięciatą
część dáć nawysšému kapłánowi / z insšimi
kapłány / ták i ci sami mieli ták wiele / iako
które pokolenie / abo téż y wiecey. Num: 18. ver.
8. y 28. Ioseph: lib: 4. Antiq. c. 4.

ROZDZ. XI.

1 ⁹ Iluy tedy PA-
NA Boga twe-
go / y choway przy-
kazania ieg y ce-
remonie / sądy y
Mándaty przez
wsytkei czas. ⁹ Po

3 znaycie dziś czego nie znáią synowie
wáśy / którzy nie widzieli káry PANA
Boga wászego / wielkości iego / y mo-
4 cney reki y rámienia wyciągnionego /
⁹ znáków y spraw które uczynił w po-
srzód Aegyptu Pháraónowi Królo-
wi / y wsytkei ziemi iego / y wsytkei
mu woysku Aegyptiánów / y kóniom y
wozóm : iako ie okryły wody morzá

Sprány Bo-
że ná d 13.
nálem.

czérwo-

elowi/ tym sposobem/ iesliby przykazania Bo-
że zachowali: ale iś ciężko grzeszyli/ dla tego

im obietnice do końca nie zisć. Tak im gro-
ził Leu. 26. Deut. 19. y 30. y 32.

ROZDZ. XII.

Esa przykaza-
nia y sądy/ które
czynieć macie w
ziemi/ którą PAN
Bóg oyców two-
ich da tobie/ abyś
ją posiadał po w-

szystkie dni których chodzić będziesz po
ziemi. Wyrwóćcie wszystkie miysca/
na których chwalili Poganie/ które
posiedziecie/ bogi swoje/ na górach
wysokich y pagórkach/ y pod każdym
dzwem galejstym. Porozwalay-
cie oltarze ich/ y połamcie słupy/
Gáie ogniem spalcie/ bálwány po-
krusćcie: wygładźcie imioná ich z o-
nych miysc. Nie czynicie tak PA-
NV Bogu waszemu: ale na miys-
sce które obierze PAN Bóg wasz ze
wszech pokoleni waszych/ aby tam po-
łożył imię swoje/ y mieřkał na nim/
przydziecie: y osiárować będziecie
na miyscu onym całopalenia y osiá-
ry wasze/ dziesięciny y pierwoćiny rąk
waszych/ y śluby/ y dary/ y pierwo-
dne krów y owiec. A tam będziecie
ieść przed oczymá PANA Boga wa-
śego: y weselić się będziecie we wssem
do czego ściągniecie rękę wy y domy
wasze/ w których będzie wam błogo-
ślawił PAN Bóg wasz. Nie będzie-
cie tam czynić co my tu dziś czynimy/
každy co się mu dobrze zda. Bosćie
aż do tego czasu nie przyszli do odpo-
czynienia y osiádłości którą wam da
PAN Bóg wasz. Przydziecie Jor-
dan/ y mieřkać będziecie w ziemi któ-
rą wam da PAN Bóg wasz: żeby-
ście odpoczyneli od wszystkich nieprzy-
jaćiół w okolo/ y bez wszelkiej boiaźni
mieřkali na miyscu/ które obierze
PAN Bóg wasz/ aby imię jego było
na nim/ tam wszystko co przykazuje
znosić będziecie/ całopalenia y osiáry
y dziesięciny/ y pierwoćiny rąk wa-
śych: y cokolwiek przedniego iest w
dárzéch które ślubicie PANV. Tam
wzywać będziecie przed PANEM
Bogiem waszym/ wy y synowie y cór-
ki wasze/ słudzy y służebnice/ y Lewi-

13 tá której w mieřciéch waszych mieřka/
bo nie ma inřego działu y osiádłości
miedzy wami. Strzeż abyś nie osiá-
rował całopalenia twoich na każdym
14 miyscu które wyzryś: ale na tym któ-
ré obierze PAN w iednym z pokole-
nia twoim/ będziesz osiárował osiáry/
y uczyniś cokolwiek przykazuje tobie.
15 Aleślibyś chciał ieść/ y iedzenie mie-
śa podobáło by się/ zabi y iedz we-
dług błogosławieństwa PANA Bo-
gá twęg/ które tobie dał w mieřciéch
twoich: choć nieczyste będzie/ to iest
májące zmaze y wloinné: chocia czy-
ste/ to iest całé y bez zmazy/ które się
osiárować godzi/ iáko sárne y ieleniá
16 ieść będziesz: bez iedzenia tylko
krwie/ którą na ziemi iáko wodę wy-
leieś. Nie będziesz mógł ieść w miá-
17 steczách twoich dziesięciny zboża/ y
winá/ y oliwy twoiey/ pierworodztwá
bydlá y drobu/ y wszystkich rzeczy któ-
18 rébys ślubował/ y dobrowolnie osiá-
rować chciał/ y pierwoćin rąk two-
ich: ale przed PANEM Bogiem
twoim ieść ie będziesz/ na miyscu któ-
ré obierze PAN Bóg twóy/ ty y syn
twóy/ y córka twoia/ y slugá/ y służ-
20 bnicá/ y Lewit/ który mieřka w mie-
ściéch twoich: y będziesz się weselił y
posilał przed PANEM Bogiem
twoim/ we wszystkich do czego ścią-
19 gnieś rękę twoię. Strzeż abyś nie
opuszczał Lewity/ przez wszystkie czasy
20 którego mieřkaś na ziemi. Gdy roz-
przeřzeni PAN Bóg twóy granice
twoie/ iákoć powiedział/ a będziesz
chciał ieść mieřa którego prágne du-
21 śá twoia: a miysce któreby obrał
PAN Bóg twóy aby tam było imię
iego/ iesi daleko będzie: zabieś z by-
22 dlá y z drobu/ które mieć będziesz/ iá-
koćci przykazał/ y będziesz iadł w
miásteczách twoich iákoć się podo-
22 ba. Jáko iedza sárne y ieleniá/ tak
ono ieść będziesz: y czyste iáko y nie-
23 czyste pospolu ieść beda. Tylko się
tego strzeż/ abyś krwi nie iadł/ bo
24 krew ich iest miásto dusze: y przetoż
nie masz ieść dusze z miesem: ale na
25 ziemi wyleieś iáko wodę/ aby się
dobrze działo tobie y synóm twoim

Bálwos-
chwálstwo
psowát.
wyř: 7. d 25.
2. Mach: 12.
g 40.

Ná miys-
scu od Bo-
gá obná-
nym osiá-
ry Pánu
Bogu od-
dawát.
Iof: 18.

Ná miys-
scu názná-
conym w-
zywát os-
fiar.

*nieczyste y
czyste ieść ba-
da iáko sár-
ne y ieleniá,
H. G.

Nie: 14. d 26

Lewity ży-
wił.
Gen: 28. c 14
Nie: 19. b 8.
Exo: 34. c 24

*kórć PAN
da, H.

*krew iest du-
śá, H.
Krew zowie
duszą, iż w so-
bie ma duszę,
to iest, żywor-
cielsiny.
Párrz Anno-
tacye.
Exo: 14. v. 14

Podle ośca-
rza PANA
Boga twego,
H.

Niz: 19. a 1.

Przydawać
do przykaza-
nia zakazu-
ie.

Proroka
fałszywe-
go zabijać
każe.

Bóg kuśi y
doświadcza
niary
należy
przez fał-
szywe pro-
roki.

*abyś w nię
chodził, H.

26 po tobie / gdy uczyniś co sie podoba
przed oczyma PANSKIMI. ° A co
27 poświęciś y posłubiś P A N V / we-
źmiesz y przydziesz na miejsce które o-
bierze P A N : ° y ofiarujesz ofiary two-
ie / mieso y krew / na oltarzu P A N A
28 Boga twego: krew ofiar wyleciś / na
oltarzu / a mieso sam iść będziesz.
° Strzeżże a słuchay wszystkiego co ia
29 przykazuje tobie / aby dobrze było to-
bie y synóm twoim po tobie na wieki /
gdy będziesz czynił co iest dobrego y
przyjemnego przed oczyma P A N A
Boga twego. ° Gdy wytraci P A N
Bóg twój przed obliczem twoim na

32 Co przykazuje tobie , to tylko czyn.]
To iest / nie czyni inaczej niż ia tobie rozka-
zuie / przydając albo umniejszając w tym co ia
rozkazuje. Jako na przykład: Kiedyby kto
dwu baranków na Wielkanoc ofiarował /

30 rody / do których wnidziesz posieć ie /
a posiedziś ie / y mieszkac będziesz w
ziemi ich / ° strzeż abyś ich nie nęśla-
dował / gdy na twoie wescie będą
wyglądzeni / y nie pytał sie ° o Cere-
moniach ich / mówiąc : Jako chwa-
31 lili ci narodowie bogi swoje / tak y ia
chwalić bede. ° Nie uczyniś tak P A
N V Bogu twemu. Wszystkie bo-
wiem bzydlowości / których mienawi-
dzi P A N czynili Bogóm swoim / o-
fiarując syny y córki y paląc ogniem.
32 ° Co przykazuje tobie / to tylko czyn
P A N V : a nie nie przydaway ani
umniejszay.

aby tylko potowice / tenby nie czynił takó mu
rozkazano. Albo kiedyby kto ofiarował in-
se bydla niż opisano w zakonie / ten odmienna y
psuje przykazania. Czytaj też wyszły 4. ver.
2. y w Madości 30. ver. 6.

° o bogach
ich, H.

To iest, nie
czyni inaczej
przydając a-
bo umnie-
szając. czytaj
wyszły 4.
ver: 2.

ROZDZ. XIII.

1 **E**śli powstanie
A w posrzedku ciebie
2 Prorok / albo któryby
mówił że sen widział
y opowiedział by znaf
y cudo / a stałoby sie
tak iako powiedział
y rzekłaby : Póđmy a naśladowmy
3 bogów obcych których nieznaf / a
służymy im. ° Nie wsluchaf słow onę-
go proroka albo widosińa: bo kuśi was
P A N Bóg waf aby iawno było ielli
4 go miłowie czy nie / ze wszystkiego ser-
ca / y ze wszystkiego dusze wafey. ° P A
N A Boga wafego naśladowcie / a
iego sie bójcie / y strzeżcie przykazania
iego / y słuchaycie głosu iego : iemu
służyć będziecie / y iego sie będziecie
5 trzymać: ° A on prorok albo snów wy-
myślacz zabít będzie : bo mówił aby
B was odwiódł od P A N A Boga wa-
fego / który was wywiódł z ziemi
Egypckiej / y odkupił was z domu
niemolej : aby cie wwiódł w bład z
długi / która tobie przykazał P A N
6 Bóg twój: ° a znieśiesz złe z posrzed-
siebie. ° Jesliby cie chciał namówić
brat twój syn matki twoiej / albo syn
twój / albo córka / albo żona która iest
na łonie twoim / albo przyaciół którzy
go miłuię iako dusze swoje / potaie-
mnie mówiąc: Póđmy a służmy bo-

7 góm cudzym / których nie znaf ty / y
oycowie twoi / ° wszystkich w okół na-
8 rodów którzy blisko albo daleko są od
początku aż do końca ziemi: ° nieprzy-
9 zwalay mu / ani słuchay / ani mu niech
nie przepuszcza oko twoie / żebyś sie
nád nim smiłował / y zacił go : ° ale
nátychmiast zabíeś / niechay na-
10 przód będzie na nim reka twoia / a po
tym wszystek lud niech puści reke. ° Ka-
C mienmi wtłoczon zabít będzie : bo cie
chciał oderwać od P A N A Boga
11 twego / który cie wywiódł z ziemi E-
gypckiej / z domu niemolej : ° aby
12 wszystek Izrael wsluchawszy bał sie / a
żadną miarą więcej nie czynił nic tęg
rzeczy podobnego. ° Jesli wsluchysz w
13 iednym miast twoich / które P A N
Bóg twój da tobie tu mieszkaniu /
niektóre mówiące : ° Wysłi synowie
14 Belial z posrzedku ciebie / y odwró-
cili obywatelę miastá swego y rzekli :
Póđmy a służmy cudzym bogóm
15 których nieznacie : ° Pytay sie vsilnie
y z pilnością : dowiedziawszy sie praw-
16 dy / iesli nadydziesz że pewna co powia-
dają y że ta obzydłość skutkiem sie
wypełniła : ° wnet wybięś obywa-
tele miastá onęgo w pascęce mieczá /
y zglądziś ie / y wszystko co w nim iest
aż do bydłecia. ° Cokolwiekby też by-
ło spzetu / zgromądziś w posrzed v-
lic iego / y z samym miastem zapaliś /
tak żebyś wszystko zniszczył P A N V

° To iest, przez
dekrety Sa-
dżiego, ska-
nego na
śmierć.
Niz: 17. b 7.

° nie-
bożni,
dyabelscy.
Miastá od
fałszywych
proraków
zniedzio-
né kaze
wynrócić.

17 Bogu twemu / y było grobem wiekni-
stym / nie będzie wiecety budowane /
ani przylnie nie do reki twej z onego
przeklectwa : aby sie odwrócił PAN
od gniewu zapalczywości swojej / y
smilował sie nad toba / y rozmnożył

18 cie iako przysięgl oycóm twoim : gdy
będziesz słuchał głosu PANA Boga
twego / strzegąc wszystkich przyka-
zań jego / które ja dziś przykazuję to-
bie / abys czynił co sie podoba przed
oczyma PANA Boga twego.

ROZDZ. XIII.

¹ Iescecie H.
Obyczajów
pogańskich
nie kaze
naśladowa-
nác.

¹ Leu. II. 24.
Znierzgta
czyste.

Nieczyste.

Ryby.

Ptastwo.

² każdego pra

Dziesiętyny
trojakié.

1 A **S** Mami bądźcie
PANA Boga wasze-
go : Nie będziecie sie
rzązać / ani czynić be-
2 dziecie ksyny nad v-
márlym. bos lud swie-
ty jest PAN Bogu
twemu / á ciebie obrał / abys mu był
3 zálad osobliwy / ze wszystkich naro-
dów którzy są na ziemi. ⁴ Nie iaday-
cie rzeczy które nie czyste są. ⁵ Ten jest
zwierz / który iesć będziecie / Wolu y
owce y kozę / ⁶ ielenią y sárne / bawolá /
dzika kozę / kánia / oryxá / y wielbládo-
párdá. ⁷ Wszelkie zwierze które dzieli
ná dwoie kopyto / á przejuwa / iesć be-
dziecie. ⁸ A z tych zaś które przejuwa-
ia ále kopyta nie dziela / iesć nie ma-
cie : iako wielbláda / záigca / iézá :
9 ¹⁰ té iz przejuwáia á kopyta nie dziela /
nieczyste wam będą. ¹¹ Swiniá téz /
B ¹² że dzieli kopyto á nie przejuwa / nie-
czysta będzie / miesá ich iesć nie be-
dziecie / á ściernu sie nie dotkniecie.
9 ¹⁰ To iesć będziecie ze wszystkich mies-
kaiacych w wodzie : które máia strzel-
le y łuski / iedziecie : ¹¹ które bez strzel y
łuski są / nie iedziecie / bo są nieczyste.
11 ¹² Wszelkie ptaki czyste iedziecie : nie-
czystych nie iedziecie : to jest / Orlá y
13 Gryphá / y Orlá morskiego / ¹⁴ Jrio-
ná y Sempá y Kanie według rodza-
in swego : ¹⁵ y wšego rodzaju kruzecy.
15 ¹⁶ y strusa y sówy y łyski / y iástrzaba /
według rodzaju swego : ¹⁷ herodioná
y kábeciá / y ibe / y nórká / porphyrio-
ná / y nocného kruká / baká / y Chára-
drioná / każde według rodzaju swego :
18 dudká téz y nietopérzá. ¹⁹ A wszelkie
które plaza á strzydalká ma / nieczyste
będzie / y nie będzie iedziono. ²⁰ Wszel-

C ²⁰ kie co czyste iest / iedziecie. ²¹ A cokol-
wiek zdechliná iest / nie iedziecie z niego :
Przychodniowi / który iest między bra-
mami twoimi / day żeby iadł / ábo mu
przeday : bos ty iest lud święty PA-
NA Boga twego. ²² ²³ Niemarz kózle-
cia w mleku mátki jego. ²⁴ Dziesięta
część oddzieliš ze wszystkich użyt-
ków twoich które sie rodzą ná ziemi
ná każdy rok / ²⁵ y będziesz iadł przed o-
czyma PANA Boga twego ná miej-
scu / które obierze / aby ná nim wyzwa-
no imeniá ię / dziesięć z bóza twę /
y winá y oliwy / y pierworodne z by-
dła y z owiec twoich : abys sie náu-
czył bac PANA Boga twego ná ka-
24 ²⁵ żdy czas. ²⁶ A gdy dalsza będzie droga /
D y miejsce któreby obrał PAN Bóg
twój / y błogosławił ci / á nie będziesz
mógł do niego tych wszystkich rzeczy
donieść : ²⁷ przedas wszystko / y w pie-
niądze obrócisz / y pomiesisz rektá /
ia / y póydziesz ná miejsce któreby o-
26 brał PAN Bóg twój : ²⁷ y kupisz z
tychże pieniedzy cokolwiek ci sie be-
dzie podobáło / bądź z wołów / bądź z
owiec / winá téz y sicery / y wšego cze-
go požada duszá twojá : á będziesz
iadł przed PANEM Bogiem twoim /
y będziesz używał ty y dom twój / ²⁸ y
Lewit który iest między bramami twé-
mi : strzeż abys go nie opuszczał / bo
niéma innéy części w osiadłości two-
28 iey. ²⁹ Roku trzeciego odlaczysz du-
ga dziesięć z wšego co sie rodzi
ná on czas / y odłożysz w domu swoim.
29 ³⁰ A przydzie Lewit / który niéma in-
šey części ani osiadłości z toba / y przy-
chodziń y sirotá y wdowá / którzy są
między bramami twémi / y będą iesć /
y násyca sie : abyć błogosławił PAN
Bóg twój we wszystkich sprawách
rak twoich / które czynić będziesz.

ká czystego
iedziecie, H.

Przychod-
niów.

¹ Exo. 23. d
19. 34. c 26.
Dziesięć
ná druga.

Dziesięć
ná dla w-
bogich.

dawali co rok. Trzecia dawali tylko trzeciego
roku w bogim y Lewitom w swoim miescie
ver. 8. Bo dziesięć do rocznie dawano Les-
witom / którzy służyli w kosciele. A inszym
któzy nie służyli dawano roku trzeciego / iako

masz niśey / 18. ver. 7.

Sicery] Sitera / w żydowskim zowa
wsfelki napóy / który wpoić może / chociażby ze

zboża była / albo ziąblek / albo z miodu / albo
iakożkolwiekby woda wfarbowana była / to
wszytko jest sicera.

ROZDZ. XV.

Iodmęgo Ro-
ku będziesz czynił
odpuśc / który ty
porządkiem ob-
chodzony będzie.
Któremu co wi-
nien przysięgał al-

bo bliźni y brat ięgo / nie będzie sie
mógł wpmiwać : bo iest Rok odpu-
szenia PANSKIEGO. ° Od gości
y przychodni wyciągać będziesz : w
sędziad y bliźniego nie będziesz miał
mocy wpmiwać sie : ° Azgoła vbogi
y żebrać nie będzie między wami :
° aby tobie błogosławił PAN Bóg
twój w ziemi którą da wosiadłość.
° Jeśli iednak będziesz słuchał głosu
PANA Boga twego / a strzeżł wszy-
stkiego co rozkazał / y co ia dziś przy-
kazuje tobie : błogosławićci będzie /
iako obiecał. ° Będziesz pożyczal wie-
lóm narodóm : a sam w żadnego po-
życzać nie będziesz. Będziesz pánował
nad wielą narodóm / a nad tobą nikt
pánować nie będzie. ° Jeśli ieden z
bracię twoię / którzy mieszkają mie-
dzy bramami miast twego / w ziemi
którą da PAN Bóg twój / do vbo-
stwa przyjdzie : nie zatwardziś serca
twego / ani ścisniś ręki / ° ale ię
tworzyś vbogiemu / y pożyczysz czego
baczysz że potrzebuie. ° Strzeż abyś
śnić nie wtrądził sie myśli nieczysta / y
żebys nie rzęł w sercu swym : ° Nie-
chodź siódmy rok odpuszczenia : a od-
wróćlibys oczy twé od vbogiego brá-
ta twego / niechając mu czego żada
pożyczyć : by nie wołał przeciwko to-
bie do PANA / a obróciłoby sie w
grzech. ° Ale mu dasz : a nie uczyniś
nie chytrze w założeniu potrzeb ięgo :
aby tobie błogosławił PAN Bóg
twój na wsfelki czas / y na wssem do
czego ściagniesz rękę. ° Nie żęydzie na

vbogich w ziemi mieszkania twego :
przyto ia rozkazuje tobie / abyś otwa-
rzał rękę bratu twemu potrzebującemu
mu y vbogiemu / który z tobą mieszka
w ziemi. ° Gdye będzie przedany brat
twój / zchwyćz / albo zchwyćz /
a służyćci będzie sześć lat / siódmęgo
roku wolnym go wypuścisz : ° a któ-
regó wolnością darujesz / żadnym spo-
sobem próżnym mu odejść nie dopu-
ścisz : ° ale mu dasz na drogę z owiec /
y z białowisk / y z prasy twoię / które-
mi PAN Bóg twój błogosławił to-
bie. ° Pamiętaj żeś y sam służył w zie-
mi Egypcie / a wybawił cie PAN
Bóg twój / y przeto ia teraz przyka-
żuję tobie. ° Ależ rzecze / ° Niechce
wymść : przyto ię cie miluje y dom
twój : a baczy że sie ma dobrze w cie-
bie : ° weźmiesz sydło / a przekołiesz v-
cho ięgo we drzwiach domu twego / y
będzie tobie służył na wieki. Służe-
bnicy też także uczyniś. ° Nie od-
wracay od nich oczu / twoich / gdy ie
wolno puscisz : bo wedle myśla naie-
mniká przez sześć lat służył tobie : a
być błogosławił PAN Bóg twój we
wszystkich sprawach które czyniś. ° Z
pierworodnych które sie rodzą w bydło
y w owcach twoich : cokolwiek iest
plci samczey poświęcisz PAN V Bo-
gu twemu. ° Nie będziesz robił pierwo-
rodnym krówy / ani będziesz strzeżł
pierworodnych owiec. ° Przed oczymá
PANA Boga twego będziesz ię iadł
na każdy rok na miejscu które obierze
PAN / ty y dom twój. ° Ależliby mia-
ło wade / albo chromé było / albo ślepé /
albo na który członku szpetné / albo vło-
mné : nie będzie ofiarowane PAN V
Bogu twemu : ° ale między bramá-
mi miast twego zięs ię / tak czysty iá-
ko y nieczysty iednak ię ię będzie / iá-
ko y sárne albo ieleniá. ° To tylko zacho-
wasz / abyś krwie ich nie iadł / ale ię
wylersz na ziemi iako wodę.

4 Vbogi y żebrać] Jakoby rzęł : Nie
dopuszczay vbogim żebrać ale ie ratuy. gdzie
bogate wpmiwa / aby iatmużny vbogim da-
wali hoynie / gdyż pan Bóg miał im dać wszy-
stkiego dostatku / aby y drugich ratowali.

Wszakże nie zakażuje vbogiemu w niedostatku
ię żebrać / dla tego przydaie niśey v. 11. Nie żę-
dzie na vbogich w ziemi / y w Ewangelii czy-
tamy o wielu żebrałach Jan 9. Łuk. 16. y 18.
w Dziejach. 3.

° Żydowi á-
bo Żydowka
O niewol-
nikach.

° Niech to nie
będzie przy-
kro w oczach
H. G.

Pierworo-
dne.

Odpuszcze-
nie dłu-
gów Roku
siódmęgo.

° Tobie be-
dzie H.
Vbogi cho-
pátrzenie
aby nie że-
brali.

Vbogi y
wždy be-
da.
Vbogi opá-
trzenie.

ROZDZ. XVI.

I
A

H. G.

Pascha święta
to wielkono-
cne.Troje prze-
dnieysze
święta zy-
dowskie.
WIELKA-
NOC.

Achowaj mie-
siąc nowego zbo-
ża / y pierwsz-
y czas wiosny / abyś
czynił Phasę PA-
NV Bogu twe-
mu. bo w tym mie-

2

3

4

5

B

6

7

8

9

10

II

C

siącu wywiódł cie PAN Bóg twój
z Egiptu w nocy. A będziesz ofiaro-
wał Phasę PANV Bogu twemu z
owiec y z wolów na miejscu które o-
bierze PAN Bóg twój / aby tam mie-
stkało imie jego. Nie będziesz w nie-
iadł chleba kwasonego: Siedm dni
będziesz iadł bez kwasu / chleb wtra-
pienia / boś w strachu wyszedł z Egi-
ptu: abyś pamiętał na dzień wyszcia
twego z Egiptu / po wszystkie dni ży-
wota twego. Nie wkładaj się kwas we
wszech granicach twoich przez siedm
dni / y nie zostanie z miasa tego / co o-
fiarowano jest wieczór dnia pierwsze-
go / aż do zarania. Nie będziesz mógł
ofiarować Phasę w którymkolwiek
miejscie twoim / które PAN Bóg
twój da tobie: ale na miejscu które
obierze PAN Bóg twój / aby tam
przebywało imie jego / ofiarujesz Pha-
sę w wieczór na zachodzie słońca / kie-
dys wyszedł z Egiptu. A wpieczesz / y
zjesz na miejscu które obierze PAN
Bóg twój / a rano wstawisz / poy-
dziesz do przybytków twoich. Sześć
dni będziesz iadł przasniłki: a w dzień
siódmy / iż jest zebranie PANA Bo-
ga twego / roboty czynić nie będziesz.
Siedm tygodniów naliczysz sobie
od onego dnia / którego sierp we zbo-
że zapuszcisz. A będziesz obchodził
święto Tegodniów PANV Bogu
twemu / ofiarę dobrowolną ręki two-
jej / którą ofiarujesz według błogosła-
wienia PANA Boga twego. A be-
dziesz używał przed PANEM Bo-
giem twoim / ty / y syn twój / y córka

12

13

14

15

16

D

17

18

19

20

21

22

twoją / sługą twój y służebnicą twoją /
y Lewit który jest między brami
twoimi / y przychodzień / y sierota / y wo-
dowa / którzy mieszkać zwami / na miej-
scu które obierze PAN Bóg twój / aby
tam mieszkało imie jego: y będziesz
wspominał iżś niewolnikiem był w
Egiptcie: y będziesz strzegł / y czynił
co przykazano. Święto też Kuczek
obchodzić będziesz przez siedm dni /
gdy zbierzesz z boiowiska / y zprąsy po-
żytki twoie: y będziesz używał w
święto twoje / ty / y syn twój / y córka /
sługa twój y służebnica / Lewit też y
przychodzień / y sierota / y wdowa / któ-
rzy są między brami twoimi. Siedm
dni PANV Bogu twemu święta ob-
chodzić będziesz na miejscu / które o-
bierze PAN / y błogosławićci będzie
PAN Bóg twój we wszech wrodza-
iach twoich / y we wszelkiy sprawie rąk
twoich / y będziesz w radości. Trzy
kroć do roku wkładaj się każdy mężczy-
zna twój przed oblicznością PANA
Boga twego / na miejscu które obie-
rzem święto Przasnisków / na święto
Tegodniów / y na święto Kuczek. Nie
wkładaj się przed PANEM próżny. Ale
ofiarnuj każdy wedle tego co będzie
miał / według błogosławieństwa PA-
NA Boga swego które mu da. Se-
dzie y wzednił postanowił we wszyst-
kich bramach twoich / któreć da
PAN Bóg twój w każdy pokoleniu
twoim: aby sędzili lud sądem sprawie-
dliwym / ani sie na drugą stronę nie
nachylali. Nie będziesz przymował
osob / ani brał darów: bo dary zasle-
piąć oczj mądrych / a odmienniają sto-
wą sprawiedliwych. Sprawiedliwie
co jest sprawiedliwego konać będziesz:
abyś żył y posiadał ziemię / którąć da
PAN Bóg twój. Nie będziesz sędził
gatu / y wszelkiego dziewa przy oltarzu
PANA Boga twego. Ani sobie v-
dzić / ani postanowisz słup: któ-
rych nienawidzi PAN Bóg twój.

Święta Ki-
sek, albo
Nami-
tów.Ofiara o-
chodzenia
do kościo-
ła ludu po-
spolitego,
trzy kroć
do roku.
Exo: 23. c. 15.
34. c. 40.miastach
Sędziowie
jakowi ma-
ja być.nie będzie
miał wzglę-
du.
Dary są
ślepiąca o-
czy mas-
drych.który sobie
uczyni, H-
bátwáná.miast.
Kamień
bátwos-
dwálce.

ROZDZ. XVII.

I
AOfiara ma-
ła nie
zmazana.

AJe będziesz ofiarował
PANV Bogu twemu o-
wce y wolną / którym jest
zmazana / albo iaka skaza: bo
bzydlliwość jest PANV Bogu twe-

2

3

mu. Gdyby sie znaleźli w ciebie w ied-
nej z bram twoich któreć da PAN
Bóg twój / mąż albo niewiasta / którzy
by uczynili złość przed oczyma PA-
NA Boga twego / y przestapili przy-
kazanie jego / żeby sli / y służyli cudzym
bogom / y kląli sie im / słońcu y księ-

*wſelkim
gwiazdóm.
Hebr.

*aż do śmier
ci. H.

Niz. 19. d 15.
Mat. 18. b 16.
2 Cor. 13.
c 9.

Świadek
wie.

*rąg a rą-
ng. H.

Trudniej
ſe ſpławy
maie być
do nawyſe
ſzego ká-
planá od-
noſone.
2. Paral. 19.
c 10.

Niepoſtus-
ſny kápla-
nowi ma
być zabít.

Sędziowie w
rzeczach wat-
pliwych oko-
to zakonu.

4 żyćcowi / y wſelkiemu woysku niebie-
ſkiemu / czego nie przykazał : a o-
znaymionoby to / y wſyſhawſzy wy-
wiedzialbyś ſie pilnie / y znalazłbyś że
5 prawdą ieſt : y obrzydłość uczyniona
ieſt w Izraelu : y wywiedzieſz meżá y
niewiaſte / którzy rzecz bárzo złosliwą
uczynili do bram miasta twoego / y beda
6 wſamionowani. * W wſciech dwu
ábo trzech ſwiadeków zginić który bez-
dzie zabít. A żadnego niech nie zabi-
iaia / gdy ieden przeciw iemu daie
7 ſwiadectwo. * Reka ſwiadeków pier-
wsza zabúie go / a reka inſzego ludu o-
ſtátnia rzuci ſie nań : abyś odiał złé z
8 poſród ſiebie : * Jeſli trudny á wat-
pliwy w ciebie ſąd obaczysz między
krwią á krwią / między ſprawą á ſpra-
wą / * * * * * * * * * * * * * * * *
9 * * * * * * * * * * * * * * * *
10 * * * * * * * * * * * * * * * *
11 * * * * * * * * * * * * * * * *

13 a wſytek lud wſyſhawſzy y będzie ſie
bał / aby ſie potym żaden pycha nie
14 nądywał. * Gdy wnidzieſz do ziemie /
którac da P A N Bóg twój / a poſie-
dzieſz iá y będzieſz mieſkał w niéy / y
rzeczysz : Poſtánowie nád ſobą królá /
15 iáko máia wſytkie narody okoliczne :
* poſtánowiſz tego / którego P A N
Bóg twój obierze z liezby bráciéy
twoiey. Nie będzieſz mógł imiego
16 narodu człowieka królem uczynić /
któryby nie był brát twój. * A gdy be-
dzie poſtánowiony / nie będzie cho-
wał wiele łoni / ani záſie wprowádzi
ludu do Egiptu / * * * * * * * * * *
17 * * * * * * * * * * * * * * * *
18 * * * * * * * * * * * * * * * *
19 * * * * * * * * * * * * * * * *

Obiędanie
królá.

*aby przy-
mnożył koni.
H.

*aby ſe nie
odwróciło ſer-
ce iego, H.

*Deutero-
nomium.
Król má
czytać zá-
kon, od Le-
witów w-
ſianſzy.

3 Wſelkiemu woysku niebieſkiemu. J
Woyskiem niebieſkim piſmo ſ. czeſto názy-
wa gwiazdy / y ták ſie rozumie kiedy o bátwo-
chwálſtwie mówi / 4. Król. 16. y 21. 2. Par. 33.
Ier. 9. y indzie. ſowie woyskiem / iſ wiele ieſt
gwiazd ná niebie / y ſa roſſadzone iáko woys-
ko. * * * * * * * * * * * * * * * *
8 * * * * * * * * * * * * * * * *

wdziwy káplan y Biſkup. Który téż Aaroná
ná káplánſtwo y Biſkupſtwo namázal y po-
ſwiecił / y tákimſze go ſedzia uczynił / Exo. 24.
mówiac : Mácie Aaroná y Hur / ieſli ſie iákie
weſcie / nie pytanie / 2c. Przy tychſe káplani y Le-
witowie / byli wiekſtſtwa ſedziami. Przy-
dzieſz / mówi tu / do káplanów Lewitſkiego ro-
du / y do ſedziego który ná on czas będzie / y
pytać ſie od nich będzie / 2c. W tychſe mówi
2. Paral. 19. Amariás káplan y Biſkup / w
tych rzeczach które do Boga należa / 2c.
Táſſe Aggai 2. Pytał ſie káplanów o záko-
nie. Malach. 2. Oſta káplánſkie ſtręga náuſi.
W nowym téż zakonie poſtánowił nawyſſe-
go páſterzá / ktorému polecił wſytkie ſwoie o-
wieczki y báráńki. Ioan. 1. C 21. ver. 15. y in-
ſe Páſterze y Doktory. Ephe. 4. Których tamſe
wzad opiliſz / aby potwierdzáli ſwiete w wie-
rze / y koſciół Boży budowali / á nas od wſy-
ſkich wiátrow heretyckich bronili. * * * * *
to áſ ſie wypelni czas koſciółowi zamierzony / to
ieſt / do ſkończenia ſwiátá. * * * * *
Pan / March. 23. Cokolwiek wam rzeka / cho-
waycie / y czyncie. y March. 18. Jeſli koſciółá
nie wſłucha / niechay będzie iáko Poganin. A

tak wielka y przeklęta hardość y pycha jest dżi
siejczych Heretyków / którzy wgardziwszy ta-
ką zwierzchnośćią y sądem Bożym / sami sie

czynią sędziami Kościoła wszytkiego. Że co
też nie wyda karania wiecznego / iak y ci ży-
dowie.

ROZD. XVIII.

Je beda miec
kapłani y Lewi-
towie / y wszyscy
którzy z tegoż po-
kolenia są / cześci
y dziedzictwa z
innym Izraelem /

bo ofiary PANSKIE y obiary iego
ieść beda / y nie iniego nie wezmą z
osiadłości bractey swoiey : bo P A N
jest ich dziedzictwo / iako im powie-
dział. Ten bedzie sąd kapłanów od
ludu y od tych którzy przynosią ofia-
ry : chocia wolu / chocia owce ofia-
rują / dając kapłanowi łopátke y kál
dum : Pierwociny zboża / winy y o-
liwy / y część wełny z strzyżenia owiec.
Jego bowiem obrat P A N Bóg
twój ze wszech pokoleni twoich / aby
stał y służył imieniu PANSKIE-
MU sam y synowie ież na wieki. Je-
śli wyndzie Lewit z iednego miast
twoich / ze wszytkiego Izraela w któ-
rym mieszka / a bedzie chciał isdż pra-
gnąc mieysca które P A N obrat : be-
dzie służył w imie PANA Boga swo-
go / iako y wszyscy bracia iego Lewi-
towie / którzy stać beda na on czas
przed P A N E M. Część pokarmów
weźmie też który y imi : oprócz tego
co w mieście iego z oycowskiego spa-
dku temu należy. Gdy wyndziesz do
ziemi / którą da P A N Bóg twój /
strzeż sie abyś niechciał naśladować
bzydlowości onych narodów. Ani
sie niech nie nadywie w tobie / któryby
oczyszczał syna swego / albo córke / prze-
wodząc przez ogień : albo któryby sie
radził praktykarzów / y wierzył snóm

y wróżkom / y ani niech nie będzie gu-
slarz / ani czarownik / ani ktoby sie
duchów złych radził / ani wieczków /
abo sie od umartych prawdy dowia-
dował. Tym bowiem wszytkim bzy-
dź sie P A N / y dla takich złości wy-
gubi ie P A N na wescie twoie. Do-
skonałym bedziesz y bez zmagy z P A-
N E M Bogiem twoim. Narody te
których ziemię posiedziesz wieszaków
y praktykarzów słuchały : ty zaś in-
czey iestes od P A N A Boga twego
nauczony. P R O R O K A z naro-
du twego y z bractey twoiey iako mnie /
wzbudzi tobie P A N Bóg twój / tego
słuchać bedziesz / iakoś żadał v P A-
N A Boga twego na Horeb / gdy sie
z gromadzeniem zebrato / y rzekłes : Wie-
cety nie bede słuchał głosu P A N A
Boga mego / a ognia tego bázno wielkie
wiecety nie wyjrze / abych nie umarł. R-
zekł mi P A N : Dobrze wszytko mó-
wili. Proroka im wzbudze z pośród
bractey ich / podobnego tobie : y wloze
słowa moje w usta iego / y bedzie mó-
wił do nich wszytko co mu przykaze.
A ktoby słów iego / które bedzie mó-
wił w imie moje / słuchać niechciał /
ia zemścicielem bede. A prorok któ-
ryby hardością zepsowany chciał mó-
wić w imie moje / czego mu ia nie
przykazał / żeby mówił / abo imieniem
cudzych bogów / zabít bedzie. A jeśli
taimną myślą odpowieś : Jako mo-
ge rozumieć słowo / którego P A N nie
mówił : ten znát bedziesz miał. Co
w imie PANSKIE prorok on prze-
powie / a nie stanie sie : tego P A N
nie mówił / ale z dumy umysłu swego
prorok wymyślił : y przetoż bacz sie go
nie bedziesz.

Prorok z narodu twego. Ten Pro-
rok jest nasz Pan Chrystus / tak wzy Piotr s.
w Dżie. 4. y Stephan s w Dżie. 7. A i tu P a-
na Chrystusa zowie Prorokiem / mogąc go im-
szym zacniejszym imieniem nazwać / przyczy-
nając ta jest : że pismo s. pospolicie używa takich
słów y imion które służą rzeczy / o której sie
mówi : i tedy na tym miescu zakazywał wie-
szaków y innych fałszywych proroków / zaraz
potym obiecanie Chrystusa proroka : iakoby
rzekł / chceś wiedzieć przyszłe rzeczy / dać Bóg
proroka / który cie nauczy co tobie trzeba be-
dzie o przyszłych rzeczach wiedzieć. Obraca

ia sie przecie tym żydzi y Nowochrześceny / iż
go tu Mójżesz nie zowie Bogiem / ale proro-
kiem sobie podobnym / y przetoż niedługo go
znac za Boga Izraelskiego. Na te ich watpli-
wość odpowiedzieli dawno / Tertul. lib. 4.
con. Macio. C. 22. Irenaeus lib. 3. C. 12. Iu-
stinus q. 101. ad gentes. August. 16. con. Fau-
stum cap. 15. & 18. tak pisac : Jż Pan Chry-
stus bedac prawdziwym człowiekiem / Proro-
kiem / Zakonodawcą / y Pośrednikiem / był
podobny Mójżesowi w naturze y w wie-
dzie : Alec za tym nie idzie / aby tak Mójżes-
sowi miał byd podobny / żeby nad niego

Praktyka-
rów y ca-
rownic.
1. Reg. 28.
27.

H.

Obietnica
Proroku
M. sya-
su.
Ioan. 1. g 45.
w Dżie. 3.
d 22.
Exo. 20. d 21

Ioan. 2. d 45.

Prorok
fałszywy
ma byd
zabít.

H.
Znak pro-
roka fał-
szywego.

Lewitów
dobrodę,
ofiary.
Wys. 10. b 9
Nu. 18. c 20
1. Cor. 9. b 13

*y cześci H
Nu. 18. c 20

*pierwociny,
H.

Strzeż sie
bátwo-
stwa

Le. 20. d 27
któryby prze-
wodził, H.
to iest, palit
w ogniu ku-
czet bátwa-
nowi.

Prorokiem
czemu zowie
Pana Chri-
stusa.

Pan Chrystus co nie miał: boćby tym sposobem nie był ani odkupicielem / ani by sie z panny wrodził / ani okrutnie umarł / ani zmarł / twychwał / 2c. A tak wiedzieć trzeba / iż mogą rzeczy być sobie podobne / a przedsię nie we wszystkich równe / y przeto tak łacinnicy mówią: Sicut & similes particulae, semper quidem significant similitudinem, sed non semper aequalitatem. Choćby tedy Moyses tu nie mówił / że ten Prorok miał być Bogiem / bo lud on będąc iście grubym / nie mógł pojąć takiego tajemnice: widać że tu nie przy tego

co pismo s. na innych miejscach iście mówi / zowiąc go Bogiem / y to mu dając co właściwie samemu jednemu Bogu Izraelskiemu należy / o czym będzie niżej. A co potym przydać / że nie mieli więcej napotym słyszeć głosu Bożego / ani ognia takiego widzieć: to się rozumie / iż nie miał w takim strachu Bóg z nami mówić / ale głosem człowieczym w nas nurze człowieczy / która miał wziąć ich na rod. A toć nie jest przeciw temu / aby ten Prorok nie miał być Bogiem y człowiekiem.

ROZDZ. XIX.

DY wytrąci

PAN Bog twój

narody / których

ziemię da tobie y

posiedziś i / y

bedziś mieśkal

w iey mieściech y

w domiéch. 1 trzy miasta odłaczysz

sobie w pośrodku ziemi / którą

PAN Bóg twój da tobie w osi-

dlność / 2 wstawisz pilnie drogi: a na

trzy równo części wszystkie ziemi twej

krainę rozdzielisz: aby miał błiska /

który dla meżobóystwa zbiegiem iest /

gdzieby mógł wyjść. 3 To będzie pra-

wo meżobóyce wcięciacego / którego

żywoł ma być zachowan: ktoby za-

bił bliźniego swego niewiedząc / y o

którym się pokazuje / że wczoraj y dziś

trzeci dzień żadney przeciw niemu nie

nawiści nie miał / ale że pośedł z nim

po prostu do lasa rąbać drzew / a rą-

bując drzewo wypadłaby siekiera z re-

ki / y żelazo spadłoby z toporzyst / vde-

rzyłoby przysięciela tego y zabiło: ten

do jednego z przereczonych miast w-

cięcie / a będzie żyw: 4 by stać błiski

tego / którego krw jest wysłana / bole-

ścią wzruszony nie gonil y nie vchwy-

cił go / gdyby dłuższa droga była / y za-

biłby onę / który nie iest winien śmier-

ci: ponieważ przeciwko onemu / który

zabit iest / pokazuje się / że żadney przed

tym nienawiści nie miał. 5 A przeto

przykazuje tobie abyś trzy miasta / ie-

dno od drugiego równie daleko / od-

dzielił. 6 A gdy PAN Bóg twój roz-

stetzy granice twoie / iako przysięgl

oycóm twoim / a dać wszystkie ziemi

której im obiecał / 7 iestliedną strzedz

bedziś rozkazania iego / a uczyniś co

dzis przykazuje tobie / abyś miłował

PANA Boga twego / y chodźł dro-

gami iego przez wszystkie czasy / przy-

daś sobie trzy drugie miasta y prze-

rzeczonych trzech miast liczba dwo-

iatą uczyniś: 8 aby nie wylowano

krwie niewinney w pośrodku ziemi /

którą PAN Bóg twój da tobie w

osiadłość / abyś nie był krwie winien.

9 Lecz iestli kto mając w nienawiści

bliźniego swego / zasiał się na gar-

dło iego / a powstawszy vderzył go y

umarłby a wciął do jednego z miast

wyspę namienionych: 10 posła sta-

ły miasta onę / y porwał go z miej-

scą wcięcia / y wydał go w ręce bli-

źniemu którego krw iest wysłana / y

umarze. 11 Nie zmiłuięś się nad nim / y

odęmięś krw niewinną z Izrae-

la / abyć się dobrze działo. 12 Nie we-

mięś ani przemiesię granice sąsied-

za twego / które założyli przodkowie

w majątności twojej / którą da

PAN Bóg twój w ziemi którą we-

mięś w osiadłości. 13 Nie stanie ieden

świadek przeciw żadnemu iakibykol-

wiek on grzech y złość była: ale w

ściach dwu albo trzech świadków sta-

nie każde słowo. 14 Iestliby stął świ-

adek kłamliwy przeciw człowiekowi /

winuiąc go o przestępstwo: 15 stą

obá którzy mają sprawę przed PA-

NEM / przed oblicznością kapłanów

y sędziów którzy na ten czas będą. 16 A

gdy bázro pilnie się wywiadać dą-

gą tego / że fałszywy świadek mówił

kłamstwo na brata swego: 17 oddadzą

mu / iako bratu swemu uczynić myślił /

18 y zmiesi się z pośrodku ciebie / aby

duch wstąpił w bali się / a żadną

miarą nie smieli nic takowę czynić.

19 Nie zmiłuięś się nad nim / ale du-

ch za ducho / oko za oko / zab za zab /

reke za reke / nogę za nogę wyciągąć

bedziś.

Miastá vs
ci: aki dla
meżobóys
stwa.

*Nu35.b 10
Iof. 20. a 2.

Meżobóys
stwa przy
godnego
przykład.

*Geni 28.
c 14.
wy35.12.c 20
Exo 34.c 24

*Nu35.c 20
Kanie
meżobóys
stwa vmy
slnego.

Granie
zachowac.

Jeden 50
wiadek
nienazy.
wy35.17.a 6.
Mat. 18. b 16
2 Cor. 13. a 1
wy35.17.c 9.
Świadek
fałszywy.

Dan. 3. g 62

Kanie
fałszywe
go świada
ka.

ROZDZD. XX.

Esi sie ruszysz
na wojne przeciw
nieprzyjaciolom
twoim / a wyzrzesz
iedzne y wozy / y
wietrze nizbys ty
mial nieprzyjaciela

skiego woyska mnostwo / nie bedziesz
sie ich bali: bo PAN Bóg twój jest z
tobą / który cie wyrzodził z ziemi E-
gypckiej. **A** gdy sie już przybliżać
będzie podkani / stanie kapłan przed
woyskiem wzywającym / y będzie tak
mówił do ludu: **S**łuchaj Izraelu /
wy dziś przeciwko nieprzyjaciolom
waszym bitwie z taczacie: niechże sie
nie leką serce wasze / nie bójcie sie / nie
wstępujcie / ani sie ich strachajcie:
bo PAN Bóg wasz jest w posrzed-
ku was / y za wami przeciw nieprzyja-
ciolom będzie walczył / aby was wy-
wiał z niebezpieczeństwa. **K**apitano
wie także w każdym husie w vsiach
woyska obwołają: który jest człowiek
który zbudował dom nowy a ieszcze
go nie odnowił: niech idzie y wróci
sie do domu swego / by snac nie umarł
na wojnie / y innyby ję odnawiać mu-
siat. **K**tóry jest człowiek który nasa-
dził winnice / a ieszcze ją nie uczynił po-
spolita / z którejby sie godziło wszy-
stkim pożywać: niech idzie y wróci
sie do domu swego: by snac nie u-
marł na wojnie / a innyby powinność
tego odpierał. **K**tóry jest czło-
wiek / który zrekował żonę / a niepojal
ię: niech idzie y wróci sie do domu
swego: by snac nie umarł na wojnie / a
innyby ją pojal człowiek. **T**o powie-
działy / przydadzą ostatek y rzeką
do ludu: który jest człowiek bojaźliwy
y sercem lekkim / niech idzie y wróci
sie do domu swego: by nie kaził sercem
braci swej / iako on sam strachem

jest przerażony. **A** gdy umiłek wo-
dowie woyska / y koniec wojny wczy-
nia / każdy swój husieć ku podkaniu
będzie gotował. **J**esli kiedy przycią-
gniesz abyś dobywał miasta / pierw-
emu pokój ofiarujesz. **J**esliż przymie-
ś a otworzyć bramy / wszystkim lud który
w nim jest zachowan będzie / y będzie
tobie służył pod podatkiem. **L**ecz
jesli przymierza nie będzie chciał wczy-
nić / y zacznie przeciw tobie wojnę /
będziesz go dobywał. **A** gdy ie PAN
Bóg twój poda w rękę twoją / pobie-
dziesz wszystko co jest w nim płci me-
kiej w paszczę mieczy: **o**procz nie-
wiasz / a niemówią / bydlą / y inszych
rzeczy które są w mieście: wszystkie ko-
rzyść woysku podzieliś / y pożywać be-
dziesz z łupu nieprzyjaciół twoich / któ-
ry PAN Bóg twój da. **T**ak wczy-
niś wszystkim miastom / które są bar-
zo daleko od ciebie / a nie są z tych
miast które wezmiesz w osiadłość.
A z tych miast które dane będą to-
bie / niktogo z goła żywo nie zostawisz:
ale pobiedziesz w paszczę mieczy / to
jest Hethczyka / y Amorhczyka /
y Chananczyka / y Pherezczyka / y
Hewczyka / y Jebuzczyka / iakoć
PAN Bóg twój przykazał: **aby**
snac was nie nauczyli czynić wszyst-
kich obrzydliwości / które sami czynili
bogom swoim: a zgrzeszylibyście
przeciw P A N V Bogu waszemu.
Gdy obleżesz miasto przez czas dłu-
gi / a obtoczyś je ścianami abyś go
dobył: nie będziesz wycinał drzew z
których iść sie może / ani sietierami
w około pustoszyć mas kraine: bo
drewno jest / a nie człowiek / ani może
walczących przeciw tobie przyczynić
liczby. **L**ecz iesli które drzewa nie są
rodzące owocu / ale lesne / y na insze
potrzeby służące: wytni a sporządź
machiny / aż dobedziesz miasta / które
przeciwko tobie walczy.

ROZDZ. XXI.

Dyby należiono w zie-
mi która P A N Bóg twój
da tobie / trupą człowieka
zabitego / a niewiedzianno-
by o winnym meżobójstwa: **wy**ni-
dź stary / y siedziowie twoi / y roznie-
sz

sz od miejsca trupu odległość ka-
żdego miasta okolicznego: **a** które
obacza bliższe nad insze: stary onego
miasta wezmą iłowice z stad / któ-
ra nie ciągnie iarmy / ani ziemi le-
mielem proła: **y** zawiodą do doli-
ny ostrej y kamienistej / która nigdy
nie jest orana / ani siemu przytła: y

Wspomo-
żenie Bo-
że czasu
woyny.

Napomi-
nienie ka-
plńskie
do woyska

ieszcze wnim
nie mieszkał.

Brak ludzi
na wojnę.
H

H.

leżące na
polu, H.
Co czynić z
zabitym
potajem
mnie.

Prawa do
bywania
miast.

Drzewa
które wy-
cinąć są
su wojny.

5 vtna ná niéy syie iáłowicy : ° y przy-
stapią káplani synowie Lewi / którzy
by obrał P A N Bóg twóy áby mu
służyli / y błogostawili w imie iego / á
według słowa ich káżdą sprawá / y co
6 jest czyste ábo nieczyste / było osądzo-
no. ° A przyjdą stárszy miásta onégo
B do zabitégo / y omyją rece své nád iá-
łowicą / która w dolinie zabita iest / ° y
7 rzeką : Rece náše téy krowie nie wyla-
ły / áni oczy nie widziały. ° Wadz mi-
8 łóściv ludowi twemu Izráel / którzys
odkupił PANIE / á nie poczytay krowie
nieminnéy w pośrzedku ludu Izráel-
skiego. A będzie odietá od nich wi-
9 ná krowie : ° á ty dáleko będziesz ode
krowie nieminnégo / która wylaná iest /
10 gdy uczyniś co PAN przykazał. ° Je-
śli wynidzieś ná wojne przeciw nie-
przyjaciólóm twoim / á poda ie PAN
Bóg twóy w rece twoie / y poimaś
11 więźnie / ° á wyżrzyś w liczbie poimá-
nych niewiáste nadobną / á rozmiłu-
iesz sie iéy / y będziesz iá chciał mieć zá-
12 žone / ° wwiedziesz iá w dóm twóy :
która ogoli włosy / y obrzeże pázno-
13 gcie / ° y złoży odzienie w którym iest
poimána : á siedząc w domu twoim
C będzie plákać oycá y mátki svéy mie-
siąc ieden / á potym wnidzieś do niéy /
y będziesz spał z nią / á będzie żoná
14 twojá. ° A jeśli potym nie będziec sie
podobá / puścisz iá wolno / áni be-
dzies mógł przedáć zá piemiądze / áni
mocą wciśnić : ponierażes iá poni-

3 białogła
wa ná
woynie po
imána.

15 żył. ° Jeśli będzie miał człowiek dwie
żenie / iedne miłą á drugá omierzlá / á
16 miályby z niego dziatki / á byłby syn
omierzléy pierworodny : ° á chciałby
máietność między svéj synj rozdzielić :
nie będzie mógł syná miłéy uczynić
pierworodnym / y przełożyć nád syná
17 omierzléy : ° ále syná omierzléy przy-
zna zá pierworodnégo / y dá mu z te-
go co má / wszystko dwoiáto : ten bo-
wiém początkiem iest synów iego / y
18 iemu przynależy pierworodztwo. ° Je-
D śli zrodzi człowiek syná ocietnégo y
wpornégo / któryby nie słuchał oycó-
wstiego ábo mácieryństiego rosta-
zánia / á skarány / wzgárdziłby posłu-
19 śnym bydz : ° poimáią go y powiodą
do stárszych miásta onégo / y do bra-
20 my sądowéy / ° y rzeką do nich : Ten
náš syn / wporny y ocietny iest : nášé-
go vpominánia słuchać nie chce / bie-
21 siádami sie bawi / y nierządem / y v-
czstami : ° Kámiénmi go vtłoczý lud
miásta / y vmrze : ábyscie odieli złé z
pośrzedku was / á wszystko Izráel sły-
22 śąc áby sie bał. ° Gdy popelni czło-
wiek co śmierciá karano bydz má / á
23 skazány ná śmierć / zawieszony be-
dzie ná subienicy : ° nie zostanie ná
dziewie trup iego : ále tegóž dnia be-
dzie pogrzebiony : ° bo przekleť od Bo-
gá iest / który wiśi ná dziewie : y za-
dná miáta nie splugáwiś ziemié two-
iéy / któžc P A N Bóg dá w osiá-
dłość.

Syn piérs
worodny.
1. Par. 5. a f.

3 Synem v
pornym y
zuchwał
ym co sy
nić.

Śmierć ná
dziewie,
która blu-
żnierce y
bátwo-
dmálce v
Zydówka-
rano.
Gal. 3. b. 13.

ROZDZ. XXII.

I A JE wyżrzyś
wolu brátá twég
ábo owce błádzá-
cá / y minies / ále
przywiedzieś brá-
2 tu twemu : ° cho-
ciaż nie iest bliski
brát twóy / áni go znáś : przywiedzieś
do domu twego / y bedą v ciebie póki
ich sukáć będzie twóy brát / y odbie-
3 rze. ° Tájze uczyniś z oslem / y z sáta /
y z káždą rzeczą brátá twego któraby
zginełá : jeśli iá naydzieś / ° nie zámie-
4 dbay iákoby cudzéy. ° Jeśli wyżrzyś
osłá brátá twego / ábo wolu / á on
5 padł ná dródze / nie przeniesies okiem /
ále z nim podniesies. ° Nie oblecze sie

3. cy od
bliźniégo
zgubionéy
strádk.

° bo iéy skryć
niemożesz H.

3. atinśey
rli nie os
blácyć.

niewiásta w mezkie odzienie / áni máž
vzywáć będzie sáty niewieściéy : bo
6 bzydki iest v P A N A któžy to czyni.
° Jeśli idąc w dródze ná dziewie ábo
ná ziemi gniazdo ptáśe naydzieś / á
mátkę ná ptásetách / ábo ná iáycách
7 siedzącá : nie poimaś iéy z dziećmi :
° ále odlecić dopuścisz máiac poimá-
né dziećci : ábyc sie dobrze dziáto / á dłu-
8 gi czas żył. ° Gdy zbudujesz dóm no-
wy / uczyniś mur dáchu w okóło : ° á-
B by nie byłá wylaná krew w domu
twoim / á byłbys winien / gdyby sie
9 kto zemtnął / y spadł ná dół. ° Nie be-
dzies posiéwał winnice twéy różnym
nasieniem : by sie y siéw którys siál /
y co sie rodzi z winnice / żaraz nie po-
10 świecilo. ° Nie będzieś orał wolem
pospołu y oslem. ° Nie obleczes sie w

Gniazdo
ptáśe.

Vay miło-
sierdia.

° ábys nie po-
mázał krwi
domu twego.
Leu. 19. 19.
° to iest, nie
splugáwiło.
Hebr.
Rzeczy ró-
żnych z áká-
zwie miśláć.
ná przestro-
gę confuzi-
e y
nieczystości.

3. áte /

czyży.		pośródku obozu aby cie wyrwał / y podałci nieprzyjaciela twoiego : y niech będzie obóz twój święty / a niech nie będzie w nim widać żadnego pluga	tego czego mu trzeba bez lichwy pożyczysz : abyć błogosławił PAN Bóg twój w każdej sprawie twojej w ziemi	
Zbiegłego niewolnika nie wydaj.	15	16	21	Sluby wy
Niezasniednice zaszkadzi.	17	18	22	pełniać.
Nie li	19	20	23	
dni.	D		24	
			25	

19 Nie pożyczysz bratu twemu na lichwę. [Lichwy] Lichwy / wśladkie prawo zakazuje: Prawo naprzód przyrodzone królego sie y Philo sophowie Poganscy trzymali / Cicero lib. 2. de officijs. Plato w Dialogu który Hipparchum nazwał. Aristoteles 1. Polit. cap. 4: Prawo Boskie / Plal. 14. Plal. 54. Ezech. 18 v. 8. Prawo Kościelne duchowne / Concilium Nis ceńskie pierwsze y Laterańskie za czasu Alexan dra trzeciego. Lugduńskie y Wiedenskie. Prawo świeckie Cod. Tit. de vfuris lege Eos. lege Nullo. Jakoż sie tedy rozumieć tu mówi / Nie pożyczysz bratu twemu na lichwę ale ob cemu : bo tu dopuszczał Żydom brać lichwę od cudzych. Wśladkie tych słów ten jest pospolity wykład : To jest / jeśli sie masz lichwie / raczej

cudzeniu a nie swemu daway na lichwę / bo acz oboie zle / wśladkie owo gorzej. A tak nie do puszczał tu lichwy iakoby rzeczy dobrej / ale gdzieby nie mogło bydź dla ich zatwardzenia inaczey / tedy wśdy mnię złego dać obcemu niż swemu / acz oboygą nie chwali. Jako też zacny przykład o rozwodach. Mżey 24. Kto rych w prawdzie nie godziło sie czynić / wślad kie dla ich zatwardzenia / y te im przeżywał że nie karat. Matt. 19. v. 8. Moze sie y to powie dzieć / że dla tego mogli żydzi od Pogan brać lichwy / iż Poganie ich majątności gwałtem trzymali / przeto im Bóg pozwolił przez lichwę odbierać od Pogan majątności nie słusz nie zatrzymane. Jako też przed tym pozwo lił złupić Egipt. Ex od. 12. v. 36.

Sluby wy

pełniać.

ROZD. XXIII.

1 A Jeśli pójmie 2 człowiek żonę / y 3 będzie ią miał / y 4 nie nabydzie kasty 5 przed oczyma ię 6 go dla iakiey plu 7 gawstwa : napisze 8 list rozwodny / y da 9 w ręce ię y pusci 10 ią z domu swego. 11 A gdy odśedysz pój 12 dzie za inšego me 13 ża / y onby ią też 14 miał w nienawiści / y 15 dalby ię list ro 16 zwodny / y puszcłby 17 ią z domu swego / 18 aboby więc umarł : 19 nie będzie mógł 20 pierwsy mąż znovu 21 wziąć za żonę : 22 bo jest spługawiona / 23 y zstała sie bzy 24 dka przed PANEM : 25 byś nie przypa 26 wił o grzech ziemie 27 twojej / którą by 28 PAN Bóg twój dał 29 abyś posiadał. 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

11 list rozwodny / y da w ręce ię y pusci ią z domu swego. 12 A gdy odśedysz pój dzie za inšego me 13 ża / y onby ią też 14 miał w nienawiści / y 15 dalby ię list ro 16 zwodny / y puszcłby 17 ią z domu swego / 18 aboby więc umarł : 19 nie będzie mógł 20 pierwsy mąż znovu 21 wziąć za żonę : 22 bo jest spługawiona / 23 y zstała sie bzy 24 dka przed PANEM : 25 byś nie przypa 26 wił o grzech ziemie 27 twojej / którą by 28 PAN Bóg twój dał 29 abyś posiadał. 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

Rozvodu

doznoles

nie.

Mar. 5. c 32.

19. a 7.

Mar. 10. a 4.

Posolgos

6 B nie wjmiesz na wojnę / ani nań żadna 7 potrzeba pospolita włożona nie bed 8 zie / ale wolen będzie bez winy w domu 9 swym / aby sie przez ieden rok weseł z 10 nią swą. 11 Nie będziesz brał w zastawie 12 spodniego y zwierchniego kamienia 13 młyńskiego / abowiem dusze swą za 14 stawił w ciebie. 15 Jeśli sie nalażł 16 człowiek / namawiający brata swego 17 z synów Izraelowych / a przedawşy 18 go wziąłby pienizdze : będzie zabít / a 19 odęymiesz zle z poszód siebie. 20 Strzeż 21 pilnie abyś nie wpadł w zaraze trudu / 22 ale uczyniś wszystko czegokolwiek cie 23 naucza kaptani rodu Lewitckieg / we 24 dług tego iakom im przykazał / y wy 25 pełniś z pilnością. 26 Pamiętajcie co 27 uczynił PAN Bóg wasz Maruiey na 28 drodze / gdyście wychodzili z Egiptu. 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

wanié no 2

wym mał 3

żonóm.

Zastawy

iakié ma 4

ia być.

To iest, na 5

czynie żyw 6

ności swojej.

nie wni

*króć był
zastawil.
*miłosierdzie
G.
*naiemniká,
H.

Zapłaty
nie zátrzy
má.
Leu. 19. c 15.
Tob. 4. c 15.

Dobry zá
stęgo nie
cierpi.
4. Reg. 14.
b 6.
2. Para. 25.
a 4.

Wstawa o
biczować
niu.

*Ile kto zá-
stżył, tyle
rázów odnie-
sie.
*2. Cor. 11.
f. 24.
Zynność
robiacému
1. Cor. 9.
b 9.
1. Tim. 1.
c 18.
*Mat. 22.
c. 24.
Mar. 12. b 19
Luc. 8. d 28

Ruth: 4. b 5

II nie wmidzies do domu tego / ábys w-
12 ział zastawę: * ále bedzies stal przed
13 domem / á onci wyniesie co bedzie
miał. * Lecz iesli vbogi ies / nie prze-
nocnie v ciebie zastawá: * ále mu iá
zaráz wrócisz przed zachodem slonca:
aby spiac wodziemiu swoim / blogo-
slawil tobie / á zebys miał *sprawie-
dlivosc przed PANEM Bogiem
twoim. * Tie odmowis mytá * po-
14 trzebnęgo y vbogiego brátá twego /
choć przychodnia ktory ztoba mieska
w ziemi / y miedzy bramami twemi:
15 * ále tegoż dnia oddasz mu zaplate
prace tego przed zachodem slonca:
bo vbogi ies / á z tego żywi dusze swo-
ie: aby nie wołal do PANA przeciw
tobie / y byłoby poczytano zá grzech.
16 * Tie beda zabici oycowie zá syny / áni
synowie zá oyce: ále każdy zá grzech
17 swój vmrze. * Tie wyrócisz sadu

D przychodnia áni sieroty / áni wezmies
18 w zastawie sáty wdowoy. * Pámietay
zes sluzyl w Aegyptcie y wybawil cie
ztamtąd PAN Bóg twoy. Przeto
przylaznie tobie ábys te rzecz czynil.
19 * Ggy bedzies zá zboze ná swym po-
lu / á zapomniawszy snop zostawis:
nie wrócisz sie ábys go wzial: ále przy-
chodniowi y sierocie y wdowie wziac
dopuszczis. abyć bloslowlawil P A N
Bóg twoy we wselkiej robocie rąk
20 twoich. * Jesli zbierzes owoce oliwne /
cokolwiek ná dzewiech zostanie / nie
wrócisz sie zebys zebrał: ále zostawis
21 przychodniowi / sierocie y wdowie. *
Jesli obierzies winnice twoie: nie zbie-
rzes gron pozostalych: ále sie dostá-
na ná potrzebe przychodniowi / siero-
cie y wdowie. * Pomni zes y ty sluzyl
22 w Aegyptcie / y przetoc przylaznie / á-
bys czynil te rzecz.

Wdowa
sierotá,
przychod-
zien.

Znimo iá
kie ma
być.

ROZD. XXV.

ESli bedzie
sprawa miedzy
któremi / á vcieka
sie do Sedziów:
tego vznáa bódz
sprawiedliwym /
temu sprawiedli-

wości zwyciestwo przysadza: tego
niezboznym / osadza zá niezboznego.
2 * A iesli tego ktory zgrzesyl obacza
godného bicia: poloza go / y przed so-
ba bic kaza. Według miary grzechu /
3 bedzie y rázów miara. * Wsátze tat /
zeby liczby czterdziestey nieprzesly: á
by skárádzie posieczon przed oczymá
4 twemi nie odsedl brát twoy. * Tie
záwiazesh geby wolowi tracemu ná
5 boiowistku zboze twoie. * Gdyby mie-
skáli brácia pospolu / á ieden z nich
zcedlby bez potomstwa / zóná zmár-
6 tego nie póydzie zá innego: ále iá póy-
mie brát iego / y wzbudzi nasienie brá-
7 tá swego: * y pierworodného z miew-
syná imieniem iego nazowie / aby nie
było zgládzoné imie iego z Izraelá.
8 * A iesli by nie chcial poizc zony brátá
swego / która mu právem nalezy: póy-
dzie niewiasta do bramy miewstkiej / y
9 vciecze sie do stárszych / y rzecze: Tie-
choce brát mezá meż wzbudzić imienia
brátá swego w Izraelu: áni mnie poizc

8 zá zónę. * A wnet kaza go przyzwac / y
zopytaia. Jesli odpowie: Tie chce iey
9 wziac zá zónę: * przystapi niewiasta
do niego przed stárszymi / á sciagnie bót
3mogi iey / y plunie mu w twarz iey / y
rzecze: Tak sie stámie czlowiekowi / któ-
10 ry niebudnie domu brátá swego. * A
nazowa imie iego w Izraelu: Dóm
rozutej. * Jesli by mieli miedzy soba
poswar dwa meżowie / y ieden z dru-
11 gim wádzicby sie poczał: á chcąc zo-
ná iedného wyrwac mezá swego z re-
ki moeniejszego / y scágnelaby reke y
vchwycilaby zá meżki czlonek iego:
12 * vtmies iey reke / áni sie zmiekczyš nád
13 nią żadnym miłosierdziem. * Tie be-
dzies miał w worzu różnych gwich-
14 tów: wietsego y mniejszego: * áni
bedzie w domu twoim forzec wietshy
15 y mnieyszy. * wage bedzies miał sprá-
wiedliwa y prawdziwa / y forzec rów-
ny y prawdziwy bedzies miał / ábys
16 dlugi czas żył ná ziemi / którac P A N
Bóg twoy dá. * Brzydzi sie bowiem
P A N twoy tym ktory to czyni / y mier-
17 zi go wselka niesprawiedliwosc. * Po-
mni coć vczynil Amálek w dródze / kie-
18 dys wychodzil z Aegyptu: * iákc zá-
biezał: y ostáteczné woystká twego /
któzy vstáwshy odpoczywali / pobit /
19 kiedyś ty był głodem y pracá strapio-
ny / á nie bał sie Boga. * Gdyć tedy
P A N Bóg twoy dá odpocznienie / á

*iátrew iego

Wagi y
miary sprá-
wiedliwe.

Amálekia
ty wygus-
bić dla o-
krucenia
swá.

podobnie wszystkie wokół narody w ziemie którą obiecał: wyglądaj się imie

iego z podniebia: Strzeż abyś nie zapomniat.

Y wabuki nasienie brata swego. Jż nie masz żadnego przykazania w zakonie któreby zakazywało czystości chować albo słubić. Przetoż wiedz / iż onych słów / które wiec niektórzy przywodzą: Przeklęty nieplodny: niemasz w

piśmie ś. X tu w tym rozdziale mówi tylko o tym / który brata zmarłego żony pojąć nie chciał / aby mu syny zrodził / bo ten w nieciastki nie stawiał. Hieron. in II. 56. Aug. 14. contra Faustum C. ultimo.

ROZD. XXVI.

A gdy wnidziesz do ziemie / którą PAN Bóg twój da abyś osiadł y posiedziesz iż / y mieszkac w niej bedziesz: ¹ weźmiesz ze wszystkiego zboża twego pierwsziny / y wlozysz je w kos / y poydziesz do miejsc / które PAN Bóg twój obiecał / aby tam wyzywano imienia jego: ² y przystapiwszy do kapłana / który na on czas bedzie / y rzeczesz do niego: Wyznamam dziś przed P A N E M Bogiem twoim / że wsiadłem do ziemie o którą przysiągł ojcóm naszym żeby ją nam dał. ³ Y przysięgł kapłan kos z reki twojej / postawi przed oltarzem P A N A Boga twego: ⁴ y bedziesz mówił przed oczyma P A N A Boga twego: Sytyczyłeś przesładował oycá mego / który siedł do Aegyptu / y gościem był tam w liczbie barzo małych: y rozmnożył się w naród wielki / y mocny / y nieprzeliczonego mnostwa. ⁵ Y trapił nas Aegyptianie y przesładowali / kładąc bieżmioną barzo ciężką: ⁶ y wołaliśmy do P A N A Boga ojców naszych: który nas wysłuchał / y wyrzucił nas z Aegyptu / y wywiódł nas z Aegyptu reka mocna y ramię wyciągnięte / w strachu wielkim / w znakach y cudach: ⁷ y wprowadził nas do to miejsce / y podał nam ziemie mlekiem y miodem płynącą. ⁸ Y przetoż teraz ofiaruję pierwsze wrodzaje zboża ziemie którą mi dał P A N. y zostawisz je przed oczyma P A N A Boga twego / y pokłoniwszy się PAN V Bogu twemu. ⁹ Y używać bedziesz we wszystkich

dobrach / które P A N Bóg twój da tobie / y domowi twemu / ty y Lewit / y przychodzien który z tobą jest: ¹⁰ Gdy wypelnisz dziesięcine wsech wrodzajów twoich / roku dziesięcin trzeciego dasz Lewitowi / y przychodniowi / y sierocie / y wdowie / aby jedli między bramami twemi / y naledli się: ¹¹ y rzeczesz przed oczyma P A N A Boga twego: Wyniosłem co jest poświęcone z domu mego / y dałem to Lewitowi / y przychodniowi / y sierocie / y wdowie / iakoś mi rozkazał: nie przestąpiłem przykazania twego / ani zapomniat rozkazania twego. ¹² Tiedziadłem z nich w żalobie mojej / ani ich oddzielił w iakieśkolwiek nieczystości / ani wydał z tych rzeczy nic na rzecz pogrzebną. Bytem posłuszen głosu P A N A Boga mego / y uczynilem wszystko iakoś mi przykazał. ¹³ Weyrzysz z świątnice twojej / y z wysokości niebios mieszkania / a błogosław ludowi twemu Izraeliściemu / y ziemi którąś nam dał / iakoś przysiągł ojcóm naszym / ziemi mlekiem y miodem płynącej. ¹⁴ Dziś P A N Bóg twój przykazał tobie / abyś czynił te przykazania y sądy: y strzegł / y pełnił ze wszystkiego sercá twego / y ze wszystkich dusze twojej. ¹⁵ P A N A dziś obrat / abyć był Bogiem / a żebyś chodził drogami jego / y strzegł Czeremonii jego / y przykazania y sądów / a był posłuszen rozkazaniu jego. ¹⁶ Y P A N obrat cie dziś / abyś mu był ludem osobliwym / tak iakoć powiedział / a żebyś strzegł wszystkich przykazania jego: ¹⁷ y żeby cie uczynił wyszym náde wszystkie narody które stworzył tu chwałę y imieniu y sławie swojej: abyś był ludem świętym P A N A Boga twego / iako mówił.

Trzeciego roku dziesięciny Lewitóm, sierotóm, wdowóm, y przychodnióm.

*wys. 14 v. 22
To jest, dziesięciny Bogu poświęconę.
wys. 14 d 20*

Abó w żalobie.

*Iza: 63. d 15.
Bar: 2. d 16.*

wys. 7 a 6.

który ty stworzył. H.

Pierwotiny ziemie obietancy kapłanom na znak wdzięczności.

Pierwszą rocznicę.

Modlitwa przy ofiarowaniu pierwszoty.

ROZD. XXVII.

PRZKAZAŁ

Moyżesz y starszy
Izraela ludowi /
mówiąc: Strzeż
cie wszystkiego roz-
kazania / które
wam dziś przy-

1 **P**rzekazał
2 **P**rzekazał
3 **P**rzekazał
4 **P**rzekazał
5 **P**rzekazał
6 **P**rzekazał
7 **P**rzekazał
8 **P**rzekazał
9 **P**rzekazał
10 **P**rzekazał
11 **P**rzekazał
12 **P**rzekazał

na na błogosławienie ludowi na gó-
rze Garizim / przeprawiwszy się przez
Jordan: Simeon / Lewi / Judas /
Issachar / Jozeph / y Beniamin. A
przeciwko ci stana na przeklinanie na
górze Hebál: Ruben / Gad / y Aser / y
Zabulon / Dan / y Nephthali. A be-
da mówić Lewitowie / y rzeką do w-
szech mężów Izraelskich głosem wy-
niosłym: Przeklęty człowiek który
działa rycinę y zlicinę / bzydlliwość
P A N S K A / robota rąk ziemieśni-
czych y stawi ją w skrytości. a odpo-
wie wszystkim lud / y rzecze / Amen. Prze-
kłety który nie czci oycá swego y má-
tki. A rzecze wszystkim lud / Amen.
Przeklęty który przenosi granice bli-
źniego swego. A rzecze wszystkim lud /
Amen. Przeklęty który czyni że ślepy
błądzi w drodze. A rzecze wszystkim lud /
Amen. Przeklęty który wyraca
ślad przychodni / sieroty / y wdowy.
A rzecze wszystkim lud / Amen. Prze-
kłety który spi z żoną oycá swego / y
odkrywa przykrycie łóżka iego. A rzé-
cze wszystkim lud / Amen. Przeklęty któ-
ry nierząd płodzi z wśelakim bydla-
ciem. A rzecze wszystkim lud / Amen.
Przeklęty który spi z siostrą swoją / z
córką oycá swego / albo matką swą. A
rzecze wszystkim lud / Amen. Przeklęty
który spi z siostrą swoją. A rzecze
wszystkim lud / Amen. Przeklęty który
taimnie zabije bliźniego swego. A
rzecze wszystkim lud / Amen. Przeklęty
który bierze dary / aby zabił duszę krwie
nierwinnej. A rzecze wszystkim lud / A-
men. Przeklęty kto nie trwa w slo-
wiech zakonu tego / ani ich skutkiem
pełni. A rzecze wszystkim lud / Amen.

Błogosła-
wienie
ludu na
górze Gari-
zim.
Przekle-
ństwo na gó-
rze Hebál.
Dan: 9. c. 11

ROZD. XXVIII.

Jeśli będzieś
słuchał głosu P A
N A Boga twe-
go / abyś czynił y
zachował wszyst-
kie przykazania ie-
go / które ia dziś

przekazuję ci / uczyni cię P A N
Bóg twój wyśszym nad wszystkie na-
rody które są na ziemi. A przyjdą na
cie te wszystkie błogosławieństwa / y
imają się ciębie: jeśli iednak słuchać be-

3 **P**rzekazał
4 **P**rzekazał
5 **P**rzekazał
6 **P**rzekazał
7 **P**rzekazał

Maie-
tność w se-
laku.
Kosze chle-
bowe.
Zwyty-
stwo nad
nieprzyja-
cielem.

błiczem

Oltarz ka-
że z budo-
wát y ná-
nim nápi-
sát przyka-
zanie Bo-
że.

Abó iżeś
wśedł. H.

Exo: 20: 25
Iof. 8: 31.

Błogosła-
wienie
chowają-
cych przy-
kazanie.

Robotá rak.	8	blichem twoim. ° Spuści PAN bło- gostawieństwo na spizarnię twoie/ y	24	które nąd tobą jest miedziáne : á zię- miá którą depcesz / żelázna. ° Tłech	
Poświęce- nie.	9	yná wszystkie dzieła rąk twoich / y be- dziec błogostawił w ziemi którą wez-	25	da PAN zá deszcz ziemi twoiey proch/ á z niebá niech ná cie zstąpi popiół / áz	Uciekanie przed nie- przyiacie- lem.
Płodność.	10 B	strzeżł przykazania P A N A Boga twego / y chodził drogami iego. ° A		bedziesz wniwecz obrócon. ° Tłechay cie poda PAN wpadającę przed nie	
	11	wyższą wszystkie narody ziem / że imie PANSKIE wywołáne jest nąd tobą /	26	chodzi przeciwko im / á siedmiz wcie- kay / á bądź rozproszon po wszystkich	
Desz y po godá	12	y bać sie będą ciebie. ° Dać PAN ob- fitosć wsego dobra / owocu żywota	27	królestwach ziemi. ° A niech będzie trup twóy pokarmem wszystkim pra-	Wrody.
Pożyżá- nie.		twego / y owocu bydła twego / y o- wocu ziemi twéy / którą przysięgł	28	° Tłechay cie zarázi P A N wródem Egypckim / y część ciała przez którą	
° czyni cie przedniey- szym á nie po ślednieyszym.	13	PAN oycóm twoim abyć iá dał. ° Otworzy skarby swóy bázro dobry	29	plugaństwa wychodzą krostami y s- wierzchem: tak że byś nie mógł być z	Szaleń- stwo.
	14	niebo / aby dało deszcz ziemi twéy czasu swego / y będzie błogostawił	30	léczon. ° Tłechay cie skarże PAN ode- ściem od rozumu y ślepotę / y ślepi-	Potwary
° Leu: 26. b 14. Tren: 2. f 17. Mal: 2. a 2. Baru: 1. d 20	15	wszystkim robotóm rąk twoich : A bedziesz pożyczal wielóm narodóm / á	31	macać ślepy w ciemnościach / á nie pro- stuy drog twoich. A przez wszystkie czas	Zony y ma- iętności odcięcie.
Przekle- stwa prze- stepni- cy przy- kazania. ° kół twóy chlebowy.	16	sam w niego pożyczac nie bedziesz. ° Postawi cie PAN głowę á nie o- gonem : y bedziesz zawse ná wierze-	32	ch / á nie ná spodku : iestliedną sł- uchać bedziesz przykazania P A N A	Dzieci są- bráné.
° złości spraw twoich. Powietrze	17	Boga twego / które iá dziś przykazuje tobie / á bedziesz strzeżł y czynił / á nie	33	Poymi żonę / á drugi niechay z nią spi : dom zbuduy / á w nim nie miesz-	
° ábo puchli- u. H. Gorązká	18	vstąpisz od niego / ni ná prawo ni ná lewo / áni póydziesz zá bogami cudzy-	34	kay : násadz winnice / á nie zbieray z nięć winá. ° Woli twego niech zabi-	° ná ich wy- bawienie. Owoc zię- mie.
Suchosć.	19	mi / áni im służyć bedziesz. ° Ale iessi nie bedziesz chciał słuchać głosu	35	ig przed tobą / á nie iedz z niego : oflá twę niech porwą przed oczymá twy-	Zię wro- dy.
	20	PANA Boga twego / ábys strzeżł y czynił wszystko rozkazanie iego y Ce-	36	tym niech będą dané nieprzyiaciółóm twoim / á niech nie będzie ktobyć do-	Poimanie
	21	remonie które iá dziś przykazuje to- bie : przyjdá ná cie té wszystkie przekle-	37	pomógl. ° Synowie twoi y córki twé niech będą dané infemu narodowi /	
	22	stwa / y chwyć sie ciebie. ° Przeklety bedziesz w mieście / przeklety ná polu.	38	ná co będą pátrząc oczj twoie / y wstá- wac pátrząc ná nie przez cały dzień :	
	23	° Przekleté gumno twoie / y przekleté ostátki twoie. ° Przeklety owoc żywo-		á niech nie będzie śily w ręce twoiey. ° Owocé ziemi twéy / y wszystkie pra-	
	24	tá twę / y owoc ziemi twoiey / stádá wołów twoich / y trzody owiec two-		ce twoie / niechay poie lud którego nie znasz : á bądź zawse potwarz cię pi- cy y wciśmion po wszystkie dni / y zdu-	
	25	ich. ° Przeklety bedziesz wchodząc y przeklety wychodząc. ° Przepuści PAN		miały od strachu tych rzeczy / które be- dą widziały oczy twoie. ° Tłech cie	
	26	ná cie głód y łaknienie / y przekleństwo ná wszystkie sprawy / które bedziesz czy-		zarázi PAN złym wródem ná kole- niech y ná łystách / y niech cie nie mo- gą wleczyć / od stopy nogi áz do wierz-	
	27	nił : áz cie zetrze y zátaci przedko / dla ° wynalazków twoich bázro złych w		chu twego. ° Zawiedzie cie PAN / y Króla twego / którego wstawił nąd	
	28	którychś nie opuścił. ° Tłechci przy- da PAN morowé powietrze / áz cie		sobą / do narodu którego nie znasz ty y oycowie twoi / y bedziesz tam słu- żył bogóm cudzym / drzewu y kamie-	
	29	wymiesz z ziemi do której wmidzies posiść iá. ° Tłechay cie PAN skarże		nui. ° A bedziesz stracony / przypowie- ścią y basnią wszystkim narodóm do	
	30	° niedostátkiem / gorączką y zimnicą / wpaleniem y gorącem / y skażonym po-		wietrzem y rdzą / á niech cie dogania / áz wyginiesz. ° Tłechay będzie niebo	
	31	áz wyginiesz. ° Tłechay będzie niebo	38	których cie P A N w prowadzi. °	

Mich. 6.
d 15.
Aggei 1.
b 6.

Śs. Ananiasa.

Przychodzi
dzień.

Niewola.

Naród ci
dy.

Baru. 2 a 2.
Thren. 4.
b 10.
Oblężenie.

39 Sięro wielki wyrzuciś w ziemię / a ma-
40 ło zbierzesz : bo wszystko pojrze śaranie-
41 cza. Winnice nasadziś y okopasz : a
42 winą pić nie będziesz / y nie z męy nie
43 zbierzesz : bo ią robacy spustoszą. Oli-
44 wy młóc będziesz we wszech granicach
45 twoich / a oliwz sie mazać nie będziesz :
46 bo opadają y zginą. Synów y córek
47 narodziś / a nieżdziś ich : bo ie zawi-
48 da w niewolę. Wszystkie drzewa two-
49 ie / y owoce ziemi twoięy rdzają nisezy.
50 Przychodzić który mieśka z toba
51 wystąpi na cie / y będzie wyspy : a ty
52 zstępiś / y będziesz niżsy. On tobie
53 pożyczac będzie / a ty mu nie będziesz
54 pożyczac. On będzie głowz / a ty ogo-
55 nem. A przyda na cie wszystkie te
56 przeklectwa / y goniąc poimają cie aż
57 zginiesz : żeś nie słuchał głosu P A-
58 NA Boga twego / aniś chował przy-
59 kazania iego / y Ceremoniy które ro-
60 skazał. A beda na tobie znaki y cu-
61 da / y na plemieniu twoim aż na wie-
62 ki : przeto żeś nie służył PANU Bo-
63 gu twemu w weselu y w radości ser-
64 cą / dla wszystkich rzeczy dostatku :
65 będziesz służył nieprzyjacielowi twe-
66 mu / którego P A N na cie przepuści / w
67 głodzie y w pragnieniu / y w nagości /
y we wszelkim niedostatku : y włoży
iżmo żelazne na syie twoie / aż cie
zetrze. Przywiedzie na cie PAN na-
ród z daleka / y zostanich granic zie-
mie / na podobieństwo orla z pedem
lecaącego : którego języka nie będziesz
mógł rozumieć. Narod bardzo wse-
teczny / który nie wżci starego / ani sie
wliwie nad małym / y pojrze owoc
bydła twego / y pożytki ziemi twęy :
aż zginiesz / y nie zostawie psenice /
winą y oliwy / stad krów / y trzód o-
wiec : aż cie wygubi / y zetrze we wsy-
stkich miastach twoich / y obala sie
mury twoie mocne y wysokie / który-
mes dufał we wszystkiey ziemi twoięy.
Będziesz obleżon w mieściech two-
ich we wszystkiey ziemi twęy / które
da PAN Bóg twóy : y będziesz iadł
owoc żywota twego / y mieso synów
twoich y córek twoich / które P A N
Bóg twóy da w wciśnieniu / y spusto-
szeniu / którym cie ściśnie twóy nie-
przyjaciół. Człowiek rostkosny y zby-
teczny bardzo / będzie żąrzzał bratu
swemu / y żenie która leży na łonie ie-

55 go / aby im nie dał miesa synów swo-
ich / które będzie iadł : przeto że nicin-
sęgo nie ma w obleżeniu y niedostá-
tku / którym cie spustoszą nieprzyjacie-
le twoi / we wszystkich mieściech two-
56 ich. Tłocwiastá piesczona a rostkos-
nica / która po ziemi chodzić nie mo-
gła / ani stopy nóg postawić / od ro-
stkosy y piesczoty wielkiey / będzie ża-
żrała mężowi swemu / który leży na
łonie iey dla miesa syna y córk / y cze-
57 pka / który wychodzi z posród łona
iey / y dla dziatki / które sie też go-
dziny wrodziły. bo ie beda iesc pota-
iemnie / dla niedostatku wszech rze-
czy w obleżeniu y spustoszeniu / którym
cie ściśnie twóy nieprzyjaciół w mie-
58 ściach twoich. Jesli nie będziesz
strzeżł y czynił wszystki słowazako-
nu tego / które w tych księgach są na-
pisane / a nie będziesz sie bał imienia
iego chwalebnego y strasnego / to iest
59 PANA Boga twego : rozmnoży
PAN plagi twoie / y plagi nasienia
twego / plagi wielkie y trwałe / choro-
60 by złe y wstawiczne. A obróci na cie
wszystkie vtrapienia Egiptyskie / któ-
ryches sie lekał / y chwycą sie ciebie :
61 nad to wszystkie niemocy y plagi /
62 które nie są napisane w księgach za-
konu tego / przywiedzie PAN na cie /
aż cie zetrze : y zostaniecie w małych
liczbach / którzyście przed tym byli iako
gwiazdy niebieskie prze mnostwo :
63 przeto żeś nie słuchał głosu PANA
Boga twego. A iako sie przed tym
radował PAN nad wami / czyniąc
wam dobrze y rozmnażając was : tak
sie będzie radował tracąc was y wy-
wracając / żebyście znieśieni byli z zie-
mie do której wnidziesz posieść ią.
64 Rozpróśy cie PAN między wszyst-
kie narody od końca ziemi / aż do
granic iey : y tam będziesz służył bo-
gom cudzym / których y ty nie znasz y
oycowie twoi / drzewóm y kamie-
65 nióm. Między narody też onemi
nie vspokoisz sie / ani będzie miała od-
pocynku stopa nogi twoięy. Dac
tam bowiem PAN serce lekliwe / y o-
czy wstające / y dusze żaloscią vtra-
66 pionz / y będzie żywot twóy iakoby
wiszący przed toba. Będziesz sie bał w
nocy y we dnie / a nie będziesz wierzył
67 żywotowi twemu. Poranu będziesz

Wł. słow
Hebr.

Plagi Aeg-
gyptskie.

Rozpróśe-
nie.

Nie będziesz
pewien ży-
wota twego.

68 mówił: Kto mi da wieczór: a w wieczór: Kto mi da zaranie: dla strwożenia serca twego/którym sie strachac będzieš y dla tego co widzieć będzieš oczyma twymi. Odwiedzie cie PAN w okreciach do Egiptu tą drogą/ o

którzy ci mówił / żebyś ię wiecej nie widział. Tam będzieš zaprzędan nie przyiaciom twoim za niewolniki / y za niewolnice / a nie będzie krobę ku pował.

ROZD. XXIX.

sa słowa przymierza/które PAN przykazał Moyżesowi po stanowić z synmi Izraelowymi w ziemi Moab: o

1 prócz onego przymierza które z nim 2 stanowiął na Horeb. A zwołał Moyżesz wszystkiego Izraela/ y rzekł do niego: Wyście widzieli wszystko co czynił PAN przed wami w ziemi Egiptu/ pustyń Pharaonowi/ y wszystkim sługom jego/ y wszystkim ziemi jego: pokusy wielkie/ które widziały oczy twoje/ znał ci one y cuda wielkie/ y nie dał wam PAN sercá rozumnego/ y oczu widzących/ y uszu które mogą słyszeć/ aż do dnia dzisiejszego. Wiodł was przez czterdzięci lat po puszczy: a nie wytarli się ślady wasze/ ani bity nogi waszych nie popsuwały się od ślaości. Chlebście nie iedli/ winą y sicerą nie piliście: abyście widzieli że ja jest PAN Bóg wasz. A przysłisście na to miejsce: y wiechał Sehon król Hesebon/ y Og król Bazan/ zając nam tu bitwie. A porąziliśmy je: y wzięliśmy ziemię ich/ y daliśmy ją w ośiadłość Rubenowi/ y Gadowi/ y połowicy pokolenia Manasse. A tak strzeżcie słów przymierza tego/ y pełńcie je: abyście rozumieli wszystko co czynicie. Wy dzisiaj stoicie wszyscy przed PANEM Bogiem waszym/ Egiptem waszym/ pokolenia y starcy y nauczyciele/ y wszyscy lud Izraelski/ dziatki y żony wasze/ y przychodzą który z tobą mieszkają w obozie/ prócz tych którzy drwają/ y tych którzy wodę noszą: abyś przeszedł w przymierz PANA Boga twego/ y wprzysiedze/ którą dzisiaj PAN Bóg twój stanowi z tobą: a by cię wystawił sobie za lud/ a sam był Bogiem twoim/ iakoć powiedział/

14 y iako przysiągł oycóm twoim/ Abrahámowi/ Izákowi/ y Jakobowi: 15 Ani wam samym iá to przymierze 16 czynię/ y te przysięgi utwierdzam: 17 ale wszystkim którzy tu są/ y których 18 niemaš. Wy bowiem wiecie iako syny mieszkali w ziemi Egiptu/ y iako syny przeszli przez poszodek narodów/ przez które idąc/ widzieliście obrazy i smrody/ to jest białwa/ 19 ny ich/ drewno y kamień/ srebro y złoto które chwalili. By śnać nie był między wami mąż/ albo niewiasta/ 20 dom albo pokolenie/ którego serce odwróciło się dziś od PANA Boga naszego/ żeby siedł y służył bogóm onych narodów: y byłby między wami kórzeń rodzący/ żółć y gorzkość. A gdyby usłyszał słowa tej przysięgi/ błogosławiłby sobie w sercu swoim mówiąc: Pokój mi będzie/ y bede chodząc w nieprawości sercá mego: a niech strawi piąną pragnącą/ a PAN niech mu nieodpuści: ale na ten czas nawiecy niech się zapali gniew jego/ y zapalczywość przeciw onemu człowiekowi/ y niech wsiedzą na nim wszystkie przeklestwa/ które w tych księgach są napisane: y niech wymażę P A N imię jego z podniebios/ y wymiśze go na zatracenie ze wszystkich pokoleń Izraelowych według przeklestwo które się w księgach zakonu y tego przymierza zamysła. 22 A rzecze naród potomny/ y synowie którzy się potym wrodzą/ y obcy którzy z daleka przyjadą/ widząc starania tej ziemi/ y niemocy ktorými ją PAN utrapił/ siarką/ y solną gorącością spaliwszy/ tak żeby ię potym nie ślano/ ani nie zielonego nie rodziła/ na kształt wyrócenia Sodomy y Gomorhy/ Adamy y Seboim/ które wyrócił PAN w gniwie/ y w zapalczywości swojej. 24 A rzeką wszyscy narodowie: Cemu tak P A N uczynił tej ziemi: Coż to za gniew zapalczywości jego gwałtowny: 25 A odpo-

Wspomina-
naniem
Boskich
dobro-
dzieństw
ku zacho-
waniu przy-
kazania
napomina
Exo: 19, 2 4.

to jest, roz-
umieć y stu-
chac, a to dla
ich grzechów.
Wiodłem H
wys: 3, 2 2.

wys: 3, 2 1.

abyście ro-
zumieli czy-
nili, aby się
wam darczy-
ło, H.

przełożeni.
H.

od tego kło-
ty drwają ra-
bie, aż do o-
nego który
woda czepa.
H.

grzechy ci-
żkie.
tego prze-
klestwa, H.

nie będzie
mi nic, Hebr.
aby iakoby
chciał pić
swem wagać
pragnienie.

ziemi,
Hebr.

Gen: 19, c 24

3. Reg: 9.
b 8.
Ier: 22. b 5.

Przyayna
gniewu
Bożego.

° albo którzy
im nic nie da
wali. H.

Pakutuiá
cym obietcy
ie miłos
sierdzie.

* swiata.

Obrezaś
nie dudo
wne.

wiedza: Jż opuścili przymierze PAN
SKIE / które uczynił z oycych / kiedy
ie wyrwiódł z ziemi Egypckiej: ° y
służyli cudzym bogóm / y klaniáli sie
tym którym nieználi / y którym nie by
li dani: ° y dla tego sie zapalił gniew
PANSKI na te ziemi / że przywiódł
na nie wszystkie przeklectwa / które w

28 tych księgach są napisane: ° y wyrzu
cił ie z ziemi swej w gniewie / y w za
palczwości / rozgniewaniu wielkim
y porzucił ie w cudzą ziemi / iako sie
29 dziś pokazuje. ° Tatemnice P A N V
Bogu naszemu: które są iawne / nam
y synóm naszym aż na wieki / abyśmy
czynili wszystkie słowa zakonu tego.

ROZDZ. XXX.

Dy tedy na cie
przyda te wszystkie
mowy / błogosła
wienie albo
przeklectwo / któ
rém przelożył
przed oczy twoie:

1 a ruszony żalem sercá twego między
wszystkimi narody / do których cie roz
2 prósył PAN Bóg twój / ° y nawrócił
sie do niego / y wsluchał rozkazania ie
go / iako ia dziś przykazuje tobie / z sy
nami twemi / ze wszystkiego sercá twe
3 go / y ze wszystkiej dusze twojej: ° przy
wióci P A N Bóg twój poimanie
twoje / y smutuje się nad tobą / y zbierze
cie znowu ze wszystkich narodów / mie
4 dzy które cie był pierwý rozprószył.
° Wys był y na kraie niebá rozprószo
ny / zamtad cie wyciągnie P A N
5 Bóg twój / ° y weźmie y wprowadzi
do ziemi / którą posiadli oycowie
6 twoi / y otrzymasz ją: a błogosławie
cie rozmnoży cie w wielką liczbę niż
7 byli oycowie twoi. ° Obreże P A N
Bóg twój serce twe y serce nasienia
8 twego: żebyś miłował PANA Bo
gá tweż ze wszystkiego sercá tweż / y ze
9 wszystkich dusze twojej / abyś mógł żyć.
° A te wszystkie przeklectwa obróci na
nieprzyjaćioły twoie / y na te którzy cie
10 nienawidzą y prześladowią. ° A ty się
nawróciś / y wsluchaś głosu PANA
Bogá twego: y będziesz czynił wszy
tkie przykazania jego / które ia dziś ro
kazuję tobie: ° y uczyni P A N Bóg
twój / że będziesz obfitował we wszy
tkich sprawach rąk twoich / w płodzie
żywota twego / y w owocu bydła twe
go / y w wrodzaju ziemi twojej / y w
żywności wsech rzeczy. Abowiem na
wróci się P A N / aby się weselił nad
tobą we wszystkich dobrach / iako się
weselił nad oycy twemi: ° iesli iednak

C
II
12
13
14
15
16
D
17
18
19
20
będziesz słuchał głosu P A N A Bo
gá twego / y strzegł przykazania jego /
y Ceremonij / które w tym zakonie są
napisane: y nawróciś się do PANA
Bogá twego / ze wszystkiego sercá twe
go / y ze wszystkiej dusze twojej. ° Ro
zkazanie to które ia dziś przykazuje
tobie / nie iesci nad tobą / ani daleko
odległe / ° ani położone na niebie / że
bys mógł mówić: Któż z nas może
wstąpić do niebá / aby ie zniósł do
nas / y żebyśmy słyseli y skutkiem peł
nili: ° Ani za morzem leżące / abyś
przyczyny wynajdował / y rzekł: Kto
z nas będzie mógł przepłynąć morze /
a przynieść ie aż do nas: abyśmy słyseli
y czynili / co iesť przykazano: ° Ale
bardzo blisko ciebie iesť morzá w
ściach twoich / y w sercu twoim / abyś
ji czynił. ° Wraż żeciem dziś położył
przed oczy twoie / żywot y dobre / a z
drugiej strony / śmierć y złe: ° abyś
miłował P A N A Bogá twego / a
chodził w drogach jego / y strzegł ro
zkazania jego / y Ceremonij / y sądów:
y abyś żył / a żeby cie rozmnożył y bło
gosławił ci w ziemi do której wcho
dzisz posieść ją. ° Lecz iesli się odwró
ci serce twoje / y nie będziesz chciał słu
chac / a bledem zwiedziony pokłoniś
sie cudzym bogóm / y będziesz im służył:
° przepowiadam ci dzisiaj / że zginięś / a
máły czas będziesz mieszkał w ziemi /
do której wnidziesz przeprawiwszy się
przez Jordan posieść ją. ° Wzywam
świadców dziś Niebá y Ziemi / żem
położył przed was żywot y śmierć / bło
gosławieństwo y przeklectwo. Obie
raży tedy żywot / abyś y ty żył y nasie
nie twoie: ° y miłował PANA Bogá
twego / y był posłuszny głosu jego / y stał
przynim (booniesť żywotem twoim / y
przedłużeniem dni twoich) abyś mie
szkał w ziemi / o którą przysięgł P A N
oycóm twoim / Abrahámowi / Izáá
kowi / y Jakobowi / żeby ją dał im.

Przykazá
nie Boże
nie trudné
ku wyrozu
mieniu y
wypełnie
niu.
Rzym: 10. b 6

* tá rzecz / to
przykazanie.

* Ponieważ
ia robie dziś
rozkazuję. H.

26 mówiąc: ¹ Weźmiecie té księgi á po-
G łóście ie przy boku strzynie przymierza
PANABogá wászég: żeby tam były
27 przeciw tobie ná świadectwo. ² Znam
ia bowiem w pól: twój / y kark twój
bárzo twárdy. Jeszcze gdym był żyw
y chodził z wami / záwdyscie spóźnie
czynili przeciw PANV: iáťóž dáleko
28 wiecéy gdy umre: ³ Zgromadzcieś
do mnie wšyśkie stársze wedle poko-
leni wászych / y náuczyciele / y bede mó-
wił słowá té w wšy ich / y bede wzywáł

29 ná nie niebá y ziemi. ⁴ Wiém bowiem
że po śmierci moiej złe czynić będzie-
cie / y wstąpicie předko z dógi któřm
wam przykazał: y zabieją wam złe o-
státniego času / kiedy czynić będziecie
złość przed oblicznością PANSKÁ /
abyście go rozdrażnili robotami rąk
30 wászych. ⁵ A mówił Moyżesz / gdy sły-
száło wšyśtko zgromádenie Izrael-
skie słowá piesni téy / y áž do końca
wyprawił.

Pieśń, któ-
rą zwołał
wšy lud,
czyta.
Dla pilnie-
stego słucha-
nia wzywá-
ná świadec-
twa niebá y
ziemi.

ROZD. XXXII.

Luchajcie niebio-
śa co mówie / niech
słucha ziemiá
słówa wšt moich.

¹ Niechay sie
zroście iáťo deszcz
náuká mojá / nie-
chay płynie iáťo rosa wymowá mojá /
iáťo deszcz ná ziele / á iáťo krople ná
trawie.

3 ² Bo bede wzywał imienia PAN-
SKIEGO: daycie wielmożność Bo-
gu nášemu.

4 ³ Boże sprawy są doskonałe / á wšy
kté dógi iego sądy: Bóg wierny á
bez wšelkiej nieprawości / sprawiedli-
wy y prawý.

⁴ Nie czynią
iáťo synóm
przyśtało.

5 ⁴ Zgrzeszyli mu / á nie synowie iego
w smródach / naród zły y przewrotný.

6 ⁵ Izali to oddawaś PANV ludu
głupi á śalony: á zaż nie on iest oy-
cem twoim / któřy cie posiádl y wczý-
nił / y stworzył cie?

Iob. 8. b 8.

7 ⁶ Wspomni ná dawné dni / rozmy-
ślay káždy rodzaj: spytay oycá twe-
go / y oznaymi tobie: stárszych twoich
y powiedząc.

Wpmina
ku rozpá-
miętyńś
niu dobro-
ści yśtń
Bożych.
⁷ Bo śnurámi
dzieleno dńie
dziśńwá.

8 ⁷ Gdy dzielił Narowyśy narody:
gdy oddzielał syny Adámowé / záło-
żył gránice narodów: według liczby
synów Izraelstich.

9 ⁸ A część PANSKA lud iego: Já-
kob śnur dziedzictwá iego.

10 ⁹ Nálażł go w ziemi pustey / ná
mieyscu stráchu y głębokiej pusty-
niéy: Obwiódł go y wczýł: y strzégł
iáťo żrzenicé oká swego.

11 ¹⁰ Jáťo Orzeł wywabiający ku la-
taniu orleťá swe / y nádmimulatający /
rozśyryzył strzydła swoie / y wziął go /

y nosił ná rámionách swoich.

12 ¹¹ PAN sam wódzem iego był: á
nie był z nim Bóg obcy.

13 ¹² Postáwił go ná wysokiéy ziemi:
aby iadł owoce polné / żeby ssał miód
z opoki / á oliwe z natwárdśey stáły.

14 ¹³ Mléko z krów / á mleko z owiec z
tłustością iágniat / y báránów synów
Bázan: y kózły z najlepśy pśenicą / y
krów iągody pil iáťo naszczerśy.

15 ¹⁴ Rozrył miły / y odwierzgnął: roz-
tyrśy / ztłusćiarśy / nápeczniawśy /
opuścił Bogá Stworzyciela swego /
y odstąpił od Bogá zbáwiciela swég.

16 ¹⁵ Rozdrażnili go w bogách cu-
dzych / y w obzýdłościách ku gniewu
wzruszyli.

17 ¹⁶ Ośiárowáli czártóm á nie Bogu:
bogóm / któřych nie ználi: nowotni y
świeży przysli / któřych nie chwáliłi
oycowie ich.

18 ¹⁷ Bógá któřy cie wrodził / opuściłś
y zapomniáłś PANA stworzyciela
twego.

19 ¹⁸ Wyżrzał PAN / y do gniewu w-
zruszony iest: iž go rozdrażnili syno-
wie iego y cóřci.

20 ¹⁹ A rzékl: Skryje oblicze moie od
nich / á bede sie przypátrował końco-
wi ich: Naród bowiem przewrotný
iest / y niewierni synowie.

21 ²⁰ Oni mie rozdrażnili w tym któřy
nie był Bogiem: y rozgniewáli w
próznosciách swoich: á ia draźnić ie
bede w tym któřy nie iest ludem / y w
głupim narodzie gniewać ich bede.

22 ²¹ Ogień zapalił sie w zapálczywo-
ści moiej / y będzie gorzał áž do spo-
dku piekła: y poźrze ziemié z téy w-
rodzáiem / y grunty gór wypali.

23 ²² Zgromádze ná nie złé / y strzály
moie wystrzelam w nie.

Strofuie
niewdzię-
ność y bál
wódmá-
stwa

Groźi pom-
śta Boża
zá grědy.

Rzym. 10.
d 19.
Ier. 15. c 14.

Ogień pie-
kielny pos-
tępiónych.

24 ^o Wyzdychają głodem y pożrzą ie
ptacy kłwaniem barzo przykrym : ze-
by bestyi zapuszcze w nie / i adem wle-
żących sie po ziemi / y płaziących.

25 ^o I nadworza pustoszyć ie będzie
miecz / a wewnątrz strach / młodzień-
ca / wespół y pannie / sśacęgo z cżłowie-
kiem starym.

26 ^o Rzékłem : ^o Kiedyż są ^o wezmie
że wstanie z ludzi pamiętka ich.

27 ^o Ale dla gniewu nieprzyjaciół od-
łożyłem : by śnać nie pysłili sie nie-
przyjaciśle ich / y nie rzekli : Reka na-
śa wysoka / a nie PAN / sprawiła to
wszystko.

28 ^o Naród bez rady jest / y bez rostro-
pności.

29 ^o Day Boże aby mądrzy byli / y ro-
zumieli / y ostateczne rzeczy opatro-
wali.

30 ^o Jako ieden w gania tysiąc / a dwa
w tyl obiacią dziesięć tysięcy : izali
nie przeto / iż Bóg ich zaprzedał ie / a
PAN zawarł ie :

31 ^o Nie jest bowiem Bóg nasz iako
bogowie ich : y nieprzyjaciśle nasze są
sędziowie.

32 ^o I winnice Sodomskie / winnicą
ich / y z przedmieścia Gomorhy win-
na iągoda ich / iągoda żołci / a grona
barzo gorzkie.

33 ^o Żółć smoków wino ich / a iad zmi-
towy nie włęczony.

34 ^o Izali te rzeczy nie są skryte w
mnie / y zapieczetowane w skarbich
moich :

35 ^o Miał jest pomsta / a ia oddam
na czas / aby sie powinęła noga ich :
blisko jest dzień zginienia / y czasy sie
kuprzybyciu kwąpia.

36 Będzie sędził PAN lud swój / a
nád sługami swymi smutnie sie : Wy-
żrzy iż zemdlą reka / y zamknieni też
wstali / a którzy zostali zniszczeni.

37 ^o A rzecze : Gdzież są bogowie ich
w których nadzieie mieli :

38 ^o I których ofiar iadali tłustość / a
pili wino mokrych ofiar : niechay w
stana a ratują was / a niech was w
potrzebie obronia.

39 ^o Obaczcież zem ia jest sam / a nie
máš inšęgo Boga opócz mnie : ia
zabije y ia ożywie : zranie y ia zlecze :

40 ^o Podniosę tu niebu reke moie / y
rzekę : Żywie ia na wieki.

41 ^o Jesli zaostrze iako błyskawice
miecz mój / y pochwyję sąd reka moia :
oddam pomste nieprzyjaciółom mo-
im / y tym którzy nie nienawidzili
odwetnie.

42 ^o Upoie strzały moie krwią ich / a
miecz mój pożrze mięso / ze krwi po-
bitych / y z poimania odkrytych nieprzy-
jaciół skłóty głowy.

43 ^o Chwalcie narodowie lud iego / bo
sie krwie slug swoich mścić będzie : y
pomste odda nád nieprzyjaciół ich /
a będzie miłosć w ziemi ludu swego.

44 ^o Przyszedł tedy Moyżesz y mówił
wszystkie słowa tej pieśni do wślu-
du / on y Jozue syn Nun. A dokonał
tych wszystkich powieści / mówiąc do
wszystkiego Izraela. A rzekł do nich :

45 Przylóście serca wasze do wszystkich
słów / które ia dziś wam oświad-
czam : abyście rozkazali synom wa-
szym chować ie y czynić / y wypełnić
wszystko co napisano jest tego za-
ko-
nu : ^o Bo nie darmo ie wam przyka-
zano / ale aby każdy z was żył w nich :
które czyniąc trwałibyscie przez dlugi
czas na ziemi / do której przeprowi-
dzy sie przez Jordan wchodzicie po-
sięść ia. ^o A mówił PAN do Moyżesza
tegoż dnia / rzekąc : ^o Wstap na te
góre Abárim / (to jest / przesćcia) na
góre Nebo / która jest w ziemi Mo-
abstkiej przeciw Jerychu : a oglądaj
ziemię Chananeyską / którą ia dam
synom Izraelowym odziedzic ia / a
umrzy na gorze. ^o Na którą wstapi-
wszy będziesz przyłączon do ludów
twoich / iako umarł Aaron brat
twój na gorze Hor / y przyłożon jest
do ludów swoich : ^o boście wystapili
przeciwko mnie w posrzedku synów
Izraelowych w wody w Kades pu-
styni Syn : a nieposwieciliście mie
miedzy synmi Izraelowymi. ^o I prze-
ciwia ogladaś ziemię / a niewidzies
do mę / którą ia dam synom Iz-
raelowym.

2. Mach: 7.
b 6.Serce do
słowa Bo-
żęgo.Skaranie
Moyżesza
śmiercia
za grzech
niedowiar-
stwa.Num: 27. c
3. y 20. d 26.Num. 20. a
4. 27: 6 14.z przeciwi-
nia.

ROZD. XXXIII.

O iest błogo-
sławieństwo / któ-
rym błogosławił
Mozesz / czo-
wiek Boży / sy-
nom Izraelo-
wym przed śmier-
cią swą.

1 ² A rzekł: PAN z Sinai przyszedł /
y z Seir wszedł nam / wskazał się z
góry Pharan / a z nim świętych tysią-
ce. W prawicy jego ognisty zakon.

3 ³ Umiłował narody / wszyscy świe-
ci są w retu jego / a którzy przybliżają
się do nóg jego / wezmą z nauki jego.

4 ⁴ Zakon nam przykazał Mozesz za-
dziedzictwo mnóstwa Jakobowego.

5 ⁵ Bedzie w naprąwszego królem
zgronadziwszy książetá ludu z poko-
leni Izraelowemi.

6 ⁶ Niech żywie Ruben / a niech nie
umiera / a niechay będzie miał w li-
czbie.

7 ⁷ To iest błogosławieństwo Judo-
wé: Oślyś PANIE głos Judów / a
do ludu jego wprowadz go: rece jego
będą się zań biły / y pomocnikiem jego
przeciwko nieprzyjaciółom jego be-
dzie.

8 ⁸ Lewiemu też rzekł: Doskona-
łość twoją y nauką twoją / meżowi
świète / twemu / któregoś doświadał
czył w pokuszeniu / y osadziłeś w
wod sprzeciwieństwa.

9 ⁹ Który rzekł ocy swemu y matce
swéy: Nie znam was / a braciéy swéy:
Nie wiem o was: y nie znali synów
swoich. Ci strzegli mów twoich / y
przymierze twe zachowali.

10 ¹⁰ Sady twoie o Jakobie / y zakon
twój o Izraelu: będą klasdż kádze-
nie w zapalczywości twoiéy / y całó-
palenie na oltarzu twoim.

11 ¹¹ Błogosław PANIE "mocy" ie-
go / a sprawy rąk jego przymi: Po-
tłucz grzbiety nieprzyjaciół jego: a
którzy go nienawidzą / niechay nie po-
wstają.

12 ¹² Beniaminowi też rzekł: Namil-
szy PANSKI będzie miéskat w niego
bespiecznie: iáko w łóznicy cały dzień
miéskac będzie / a między ramiony ie-
go będzie odpoczywał.

13 ¹³ Jozephowi też rzekł: Błogosła-
wienia PANSKIEGO ziemiá tego z
owoców niebieskich y rosy / y gledo-
kości podległéy. ¹⁴ ¹⁵ Z iáblek owoców
słońca y księżycá / z wierzchu starych
górz / owoców pagórków wiecznych:
¹⁶ y z wódzátów ziemi / y z obfitości
iéy. Błogosławieństwo onégo / który
się we krzy wskazał / niechay przydzie
na głowę Jozephowe / y na wierzch
głowy Nazareusá między braciá ie-
go. ¹⁷ Jáko pierworodnégo była pie-
kność jego / rogi Rhinocerotá / rogi
iego / temi rozmięce narody aż na kra-
ie ziemi: tée są mnóstwa Ephraim / y
te tysiące Manasse.

18 ¹⁸ A Zabulonowi rzekł: Wesel się
Zabulon w wyszciu twoim / a Issa-
char w namiotach twoich. ¹⁹ Ludzi
przysowa na górze: tam osiárować be-
dą osiáry sprawiedliwości: którzy
powodzą morstá będą sáć iáko mle-
ko / y skárby zakryté piastu.

20 ²⁰ A Gadowi rzekł: Błogosławio-
ny w szerokości Gád: iáko lew odpo-
czynął / y wziął ramię y głowę. ²¹ A o-
glądał pánstwo swoje: że w części ie-
go nauczyciel iest odłożony: który był
z książetá ludu / y czynił sprawiedli-
wości PANSKIE / y sąd jego z Izra-
elem.

22 ²² Danowi też rzekł: Dan sczenie
lwie / popłynie hoynie z Bazán.

23 ²³ A Nephtalemu rzekł: Nepht-
thali będzie wzywiał obfitości / y pe-
len będzie błogosławieństwá PAN-
SKIEGO / morze y południe poście-
dzie.

24 ²⁴ Aserowi też rzekł: Błogosławio-
ny w syniech Aser / niech będzie przy-
iemny braciéy swéy / a niech omacza
w oliwie noge swoje. ²⁵ Zelazo y miédz
oburwie jego. Jáko dni młodości two-
iéy / ták y stárość twojá. ²⁶ Niemáš in-
négo Boga / iáko Bóg naprąwsze-
go: wsiádac niebiesi pomocnikiem
twoim. ²⁷ Wielmożnością jego obło-
ki przebiegają. ²⁸ Mieszkánie jego wz-
górze / a ze spodku ramioná / wieczné:
wyrzuci przed obliczem twoim nie-
przyjaciela / y rzecze: Skrusz się.

28 ²⁸ Bedzie miéskat Izrael bezpie-
cznie / y sam. ²⁹ Oko Jakobowe w zie-
mi zboża y winá / a niebiosá zachmu-
rza się rosa.

Joseph.

*odpoczątku
świata.

Exo: 3. a 2.

*oddzielenego
poswiconie-
go.

Zabulon.

*w wypra-
wie na woj-
nę.

Issachar.

*skarby przez
morze przy-
wiezioné.

Gad.

Dan.

*jakáć bę-
dzie. H.Nephtas-
lim.

Aser.

*Będzie cho-
dził po ziemi
gdzie są kru-
sce.*iáko Bóg o
Izraelu. H.*Wielmo-
żność jego na
niebiesiech.
H.*niepráco-
wane.*ábo żródło
H.*kápáć bę-
dą. H.

*Bło-

Mozesz
przed ś-
miercią
błogosła-
wi kádze-
mu pokó-
leniu Izra-
elowému

*Mód: 3. a i.

*Y był w I-
zraelu ábo w
prawości Kró-
lem. H.
Ruben.

Iudá.

Lewi.
*Thumim y
Prim twoie.
H.
*ábo kuśił w
Máśie. H.*Będą náu-
czáć Iákobá
sądów two-
ich / a zaku-
nu twego I-
zraelá. H. G.*Pierwoci-
nom.

Beniámin

29

Włogosławionyś ty Izraelu: kto podobny tobie ludu który zbawion by wasz w PANU: tarcz pomocy two-

ięy / y miecz chwały twoi: zaprzę sie ciebie nieprzyjaciele twoi / a ty po sy- iach ich deptać będziesz.

ROZD. XXXIII.

Stąpił tedy

Moyzész z pól Moab na górę Nebo / náwierzech Phasga / przeciwko Jerichu: y w-

kazał mu PAN wszystkie ziemie Galaad aż do Dan / y wszystkiego Nephthali / y ziemie Ephraim y Manasse / y wszystkie ziemie Judy aż do morza ostatniego / y skro- ne południową / y szerokość polá Jerichá miastá palm aż do Segor. A rzekł PAN do niego: Tę jest ziemiá / o którą przysięgał Abrahámowi / Izáákowi / y Jakobowi / mówiąc: na sieniu twemu dam ją. Widziałeś iż oczyniá swými / ale nie przędziesz do niej. A umarł tam Moyzész sługá PANSKI w ziemi Moabstiej ná rozkazanie PANSKIE: y pogrzebł go w dolinie ziemie Moabstiej przeci-

wo Phogor: a nie dowiedział się człowiek o grobie jego aż do teraz- nieyszego dnia. Moyzészowi sto y dwadzieścia lat było gdy umarł: a nie zámilo się oko jego / ani się poz- syły zęby jego. A płakali go synowie Izraelowi ná polách Moab trzydzie- ści dni: y spełnily się dni płaczu płá- czących Moyzészá. A Jozue syn Nun nápełnion jest Duchá mądro- ści / bo Moyzész náń włożył rece swo- ie. A byli mu posłuszni synowie Izraelowi / y uczynili iáko PAN rozka- zał Moyzészowi. A nie powstał ná- potym prorok w Izraelu iáko Moy- zész / którego by znał PAN twarzą w twarz: we wszystkich znákách y cu- dách / które posłał przezeń żeby czynił w ziemi Egypstskiej Pharáonowi y wszystkim sługóm jego / y wszystkim zie- mi jego / y wśeláka reke mocną / y dziwy wielkie / które czynił Moyzész przed wszystkim Izraelem.

nie naruszy
la czystwośc
H.

Iozue ná
mieysce
Moyzésza
wé násta-
pił.

Wszystkie pieczęcie Księgi Moyzeszowej / w których nawiecy opisał zakon / od Boga ludowi Izraelstiemu przez niego dany / y jest w nich iáko Żydowie powiádaia rozmáitego przykazania 613. które ácz wlasnie samym Ży- dom służyły / wśakże ná to pámemtać trzeba co Apostól S. 1. Cor. 10. ver. 11. piše. To wszystko przydało się im w figurze: przetoż chociaż od figur iestesny wolni / przećie od rzeczy samych które przefigurowały nie ieste- sny wyswoleni: co abyś umiał rozeznáć / Eró- kto przypominie. Wszystkie wstawy Zakonu Moyzeszowego ná troie się dzielą: iedné nale- żáły do ceremonij / drugie do práwa y sądów / trzecie do obyczájów: aby ták wiedzieli co P. Bogu / co bliźniemu / co téż samym sobie po- winni byli.

Pierwsze wstawy Ceremonialné / są wśy- stkie obrzedy zwierżchnie ku chwale Bożey w- stawione: iáko o tym mówi. Exod. 18. ver. 20. Bo chciał Pan Bóg / aby chwala jego z na- wietśa wieczności y nabożeństwem była od prawowana / do czego iś ludzióm siła té Ce- remonie zwierżchnie pomagá / dla tego ich sam Pan Bóg onemu ludowi / y ták wiele y tákich opisał / iáki ták lud wieśu onego po- trzebował. Té Ceremonie czworáké były / iedné były Sakraméntá / drugie ofiary / trze- cie naczynia do ofiar y sakraméntów / iáko są stół / ołtarze / koscioły / święta. 2c. Czwarté / nieraćie przygotowania ludzi do służby Bo- żey / to iest / posty / klámánia / modlitwy / cho- dzienia do koscioła 2c. iáko ie Moyzész w tych Księgách opisiue. Aleć ińż té Ceremonie wśy-

stkie Pan. Chrystus zniósł nowym zakone- m swoim / ániśny ich powinni przestrzegáć: wśakże to máś wiedzieć / iż chocia Ceremonie Żydowskie wstáły / są ińśe w nowym zakonie / które sam Pan Chrystus postánowił / lepsié / láné / troćie y bárzo wáżné. Bo ácz bez Ce- remonij Żydowskich bydy móżany / ale prze- cie y nowy zakon bez Ceremonij swych bydy nie móże: gdyż y przed zakone- m Moyzeso- wym w pierwśym zakonie przyrodzoným po- czawszy od Adámá aż do Abrahámy y Moy- zészá / były zwierżchnie Ceremonie / które- mi ludzie wierne P. Bogá czcili. A co wietśa iś tén Ceremoniámi Moyzeshowymi / Pan Bóg przefigurował / iákie Ceremonie chciał mieć w nowym zakonie / co się łatwie pokázáć móże.

Náprzód Sakraméntá stárego zako- nu / były figura náśzych nieściórých Sakra- méntów. Bo obżezanie figurowáło náś Chrzest: Baránek wielkonocny / którego pier- wéy ofiarowano potym pożywano / znaczył Sakramént ciála y krwi Páná Chrystusa: wéy: Káplánstwo zakonné / Káplánstwa ná- sęgo figura było: Oczyścienie od grzechów y nieczystoty zakonney / znaczyło Połute. A tu pámemtáć iś żaden Sakramént wstárym za- konie áni ofiárá / áni Ceremonia żadná / nie- miała mocy zgładzić grzechów: Ale tylko znaczyły y wyznawały wiárę w Páná Chry- stusa / za ktora wiárę y grzechy były odpuszczá- ne: a ták piśmo onym Ceremoniom oczy- ścienie grzechów przypisiue / nie dla nich / ale dla Páná Chrystusa którego figurowały / Eró-

Sakraméntá
zakonné by-
ły figura ná-
śzych Sakra-
méntów.

Różnośc Sá-
kramentów
stárego y no-
wego zakonu

Moyzész
ogładano
sy ziemie
obietána
umarł.
2. Mach: 2.
24.
wysz: 3. d. 26.

Gen: 12. b 7
y 15. d 18.

Przykazania
Moyzeszowe.
613.

Wstawy Moy-
zeszowe 170
iákie.

I.
Wstawy Cere-
monialné.

Ceremonie
czworáké.

Ofiary figure
wały ofiarę
krwawą y
nie krwawą.

Ceremonie w
naczyniach.

Szary kapłan
skit.

Ceremonie
ku czci y o-
zdobie Sakra-
mentów.

Ceremonie
nasych cze-
mu w Biblii
nie wypisuje.

Moc stano-
wienia Cere-
monii w ko-
ściele.

też mocą y zaśluga bywa grzechów odpuszcze-
nie. O sakramentach nowego zakonu inaczej
masz rozumieć: bo miała moc same w sobie od
Pana Chrystusa dana na odpuszczenie grze-
chów / co znacza y słowá Pana Chrystusowe
które przy naszym sakramentach bywaia od
kapłanów mówione / i takich w starym zako-
nie nie przydawano / iako się to na swych mie-
scach pokaze. Drugie Ceremonie starozakon-
ne / były ofiary / które iako dwoiakie były
krwawé y nie krwawé / tak też dwoiaka figura
wały ofiary P. Chrystusowa / naprzód krwa-
wa która wypelnit na krzyżu / porym y nie
krwawą pod osoba chleba y winą według po-
rządki Melchisedechowe / która zamyta w so-
bie wszystkie ofiary stare. Bo iest Holocaustum
abo całopalenie / iż ta ofiarujemy na wyzna-
nie Bożkiej wierności: Jest też dziekczyn-
nieniem / bo przez nie dziekujemy za miłość Pa-
na Chrystusowa / która iest najwzrostem dobro-
dzieństwem Bożym. Jest y wblaganiem Pa-
na Boga za grzechy nasze / y co trzeba wpra-
szamy / bo w miły Pana Chrystusa ofiarujemy
przez którego wszystko wpraszać mamy: czytaj
Daniel 8. Malach. 1. Trzeci też one Ceremo-
nie w naczyniach / iako są szaty / ołtarze / ko-
ścioly zc. y te chociaż wstały wśakże niektóre
rzeczy przefigurowały. Iako na przykład / iż
Pan Bóg był postanowił osobne szaty ka-
pląskie / których używali w kościele y przy ofi-
sach. Exod. 28. była figura / iż daleko wie-
cej w nowym zakonie przystoi / aby kapłani
mieli szaty poświęcone / w których w kościele
służyć y ofiary odprawować mają. A dacie
tego przyczynę Exod. 28. Uczyniś powieda-
ł / szaty / Aaronowi ku czci y ozdobie. Gdzie da-
je znać / iż to należy ku wietrzey czci y ozdobie
tak wrzemu kapłanśkiego / iako y sakramen-
tów y ofiar / kiedy w szatach nie w powszednich
y pospolitych / ale w poświęconych y ozdob-
nych bywaia odprawione: aby się tym pokaza-
ło / iż te sprawy kapłanśkie nie są świeckie y
pospolite / ale święte y Bożkie. Toż rozumiey
o innych Ceremoniach / strony kościołów / oł-
tarzów / świat. zc.

Wśakże o to idzie żeretykom iako nam
żądawia / iż tych Ceremonii nie sam Pan
Bóg postanowił / ani ich w Biblii wypisa-
no. Ale ci pamiętać mają / iż nasz zakon / nie
iż zakon niewoli y bojaźni. Ale iż zakon
wolności y ducha miłości / przetoż nie mamy
Pana Boga tylko z rejestru służyć. Otoli
Pan Chrystus postanowił głośniejsze Cere-
monie w których należy iść ofiary y sakra-
mentów do zbawienia y nabycia łaski Bożej
potrzebnych: moc stanowienia innych okoli-
cznych Ceremonii / ku czci y ozdobie Sakra-
mentów zostawił kościołowi swemu: abyśmy
dobrowolnie z miłości swę ku Panu Bogu /
czci y ozdoby wśafowaniu sakramentów
przystrzegli / do czego się znać y Paweł S.
1. Cor. 4. v. 1. mówi: Tak o nas niechay czo-
wiek rozumie / iako o sługach Chrystusowych
y sáfarzach tajemnie Bożych. y 1. Cor. 11. v. 24
te moc sobie przywłaszczając / sita stanowi y
przydaje mówiąc: Inśe rzeczy gdy przyde po-
stanowie. Czegoby był stanowić nie mógł
gdyby tej mocy nie miał. Nád to / iestliż w

zakonie przyrodzonym przed Mójżesem /
npat kościół Boży te moc / że zwierchni
Ceremoniami Pana Boga dobrowolnie chwa-
li / nie mając o tym żadnego przykazania od
Pana Boga / tak Abel ofiarował. Gen. 4. Noe
postawił ołtarz Gen. 8. Jakób sľubował sľu-
by Gen. 28. Mójżes w starym zakonie opł-
sawży ofiary pewne / iestliż dat wolności / k-
by co chciał z dobrej woli ofiarować / aby mu
nie bromono. Leuit. 23. Alec y Esther. 9. Ju-
dith. 16. Mach 4. wprowadzone są niektóre
świeta z ludzkiego postanowienia. Daleko
więcej przystało w zakonie nowym mieć ta-
kawa moc y wolność / ponieważ Pan Chry-
stus sam przez się tych obrzędów niepostano-
wił / aby to nie kto inny jedno pasterze / którym
się powierzył sakramentów y owieczek swo-
ich / postanowili. Od tychże mamy te Cere-
monie terażniejszy / które nie dopro teraż / ale
od czasów Apostołów trwają / o czym świad-
czy Clemens Papa wżen Piotra s. in Epist. de-
cret. y lib. 7. const. Apost. cap. 23. y w innych.
Dionysius wżen Pawła S. lib. de Eccl. Hie-
rar. gdzie także Ceremonie opisuje y wyklada /
y cap. 1. powiada iż są wżete z Apostołów
Tradycii. Innocentius primus Epist. 1. twier-
dzi / iż te Ceremonie w kościele łacińskim ma-
ją swy początek od Piotra S. Leo Pap. Epist.
81. Tertul. de corona militis cap. 3. Orig. Hom.
5. in Num. August. Epist. 118. y 119. Kłósta-
tek y onych Ceremonii ostatnich mamy przy-
kłady w Ewangelii y P. Chrystus używał
tych Ceremonii modlac się / kłęcząc / na zie-
mi upadając / oczy wznosząc / pościzac / tchnąc
ducha S. na wiecznie / rece aby wiecznym błogo-
stawił wznosząc y innych / które Ewangelii
stowie opisują.

Co się tćnie wstaw sądowych okolo rzadu
Rzeczypospolitej y sprawiedliwości / y te też
tylko samymi żydom dane były. Wśakże na-
tenże przykład wszystkie królestwa y Rzeczy-
pospolite / mają też mieć swoje prawa y sądy
do czynienia sprawiedliwości / którzy także
siny powinni słuchać iako y żydzi swoich / chę-
myli mieć sumienie wolne / tak o tym wcy
Paweł S. Rom. 13.

O wstawach do obyczai w y cnory sľuż-
cych / które moralia zowią / nie trzeba wato-
pić / zesmy ie powinni zachować / bo tych
Chrystus nie zepsował / y owsem doskonalsze
uczynił y wszystkie pelnić rozkazal. Takie są
wszystkie które nie są w dzieście orgu przyka-
zaniu wyraźnie mianowane / ale się w nich za-
mykają. iako są / o fałszywych prorokach / o
praktykaczach / szarownicach / bluźniercach /
o gniewie y zadrósć / o wśalactey nieczysto-
ści / o lichwie y pożyczaniu / o piciu / o
krywadach y niesprawiedliwościach / y tym
podobne. To się krótko przypominaj / abyś
wiedział iaki pożytek z czytania ksiąg Mój-
żesowych masz odnosić.

Ceremonie od
Apostolów
wzięte.

2.
Wstawy sądo-
we.

3.
O wstawach
do obyczaiów

K S I E G I I O S V E ,

Po Zydowsku Iehosua ,

יהושע

ROZDZIAŁ I.

Sstało sie
po śmier-
ci Moyses-
sa slugi
P A N-
S K I E-
GO iż mó-
wił PAN
do Jozue-
go syna

1 A Tym / słuzebniká Moysesowego / y
2 rzekł mu : ¹ Moyses slugá moy v-
márl : Wstań / á przepław sie przez
ten Jordan / ty y wszytek lud z tobą do
3 4 5 6 7 8
ziemie / którą ja dam synóm Izraelo-
wym. ² Wszelkie mieysce / po którym
deptać będzie stopá nogi waszey / dam
wam / iákom rzekł Moysesowi. ³ Od-
puszczę y od Libanu / aż do rzeki wiel-
kiej Euphratesá / wszytká ziemiá He-
tey / aż do morzá wielkiego ná
zachód słońcá / będzie granicá waszá.
5 ⁴ Żaden sie wam sprzeciwić nie będzie
mógł / po wszytkim dni żywota twego :
iákom był z Moysesem / tak bede z
tobą : nie opuścze cie / ani cie odstą-
pie. ⁵ Zmacniaj sie / á bądź dużym :
6 7 8
abowiem ty łosem / podzielił ludowi
temu ziemie / o którąm oycóm ich przy-
siągl / że bym ją dał im. ⁶ Zmac-
niaj sie tedy / á bądź mocnym bázno :
abyś strzegł y czynił wszytek zakon /
któryc rozkazał Moyses slugá moy :
nie wstepuy od niego w prawo ani w
lewo / abyś rozumiał wszytko co czy-
nił. ⁷ Niechay nie odstepuie księga
zakonu tego od wst twoich : ále w niej
będziesz rozmyślał we dnie y w nocy /
abyś strzegł y czynił wszytko co w niej
nápisanó : ná ten czas wyprostnieś

9 10 11 12 13 14 15 16 17 18
droge twoie / y wyrozumiész ją. ⁸ Otoć
przykazuje / zmacniaj sie / á bądź du-
ży. ⁹ Nie bój sie / ani sie lekaj / bo zto-
bą jest PAN Bóg twój we wszytkim
do czegokolwiek sie obrócisz. ¹⁰ A przy-
kazał Jozue przelożonym nád ludem /
mówiąc : Przyjdźcie przez posrzodek
obozu / y rozkazać ludowi / y mówcie :
11 ¹¹ Nagotujcie sobie strawy / po trzech
dniach bowiém pójdziecie zá Jor-
dan / y wnidźciecie posiedź ziemie / któ-
12 13 14 15 16 17 18
rą PAN Bóg wasz dá wam. ¹² Rube-
nitóm téż y Gaditóm / y połowicy po-
kolenia Manasse rzekł : ¹³ Pamiętay-
cie ná morze którą wam rozkazał
Moyses slugá PANSKI / mówiąc :
P A N Bóg wasz dáł wam odpoczy-
14 15 16 17 18
nienie / y wszytkę ziemie. ¹⁴ Żony wasze /
y synowie / y dobytki zostaną w ziemi /
którą wam dáł Moyses zá Jorda-
nem : á wy przyjdźcie zbrojni przed
bracią waszą / wszyscy reka mocni / á
walczyć za nimi. ¹⁵ áż da PAN odpo-
czynienie braciéy waszey / iáko y wam
dał / że téż y oni osiągną ziemie / którą
D PAN Bóg wasz dá im : á tak wróci-
cie sie do ziemie osiadłości waszey / y
będziecie w niej mieszkac / którą wam
dał Moyses slugá P A N S K I zá
16 17 18
Jordanem ná wschód słońcá. ¹⁶ A od-
powiedzieli Jozuemu / y rzekli : Wszy-
tko coś nam rozkazał / uczyniemy : y
gdziekolwiek posłesz / pójdziemy. ¹⁷ Já-
kośmy we wszystkim byli posłuszni Moy-
sesowi / tak będziemy posłuszni y tobie :
tylko niech P A N Bóg twój będzie
z tobą / iáko był z Moysesem. ¹⁸ Ktoby
sie sprzeciwił wstom twoim / á nie był-
by posłusny wszytkim mowám / które
mu przykazesz / niechay vmrze : tylko
ty zmacniaj sie / á meżnie sobie po-
czynaj.

rozumnie
postąpił. H.Jozue roz-
kazuje
Przełożo-
nym lud
gotować
w drodze.

Nu: 32. d 7.

Postępu-
jąc ludu
wszystkie-
go ná roz-
kazanie
Jozuego.Jozue od
Bogá po-
lony gotu-
je lud ná
weścić
do ziemi
obiecanej.

Deu: 11:24

Do Zyd: 13.
a 6.
Niz: 3. b 7.
Deu: 31 b 6.
f 22.
3. Król: a 2.Zdąrzył,
szczęśliwa v-
czynił. H.Summáksiąg
Jozue.

Te księgi Zydowie 111 12 11771 / Jeho-
suah ben Nun / to jest / Jozue syn Nunów. A
Lxx. tłumacze *iosueus vauy* / Iesus Naue 304
wia. W których weścić synów Izraelowych
do ziemi obiecanej / zwycięstwa z Krolow

pogańskich / y podzielenie ziemie świętey mie-
dzy dworenasćie pokolenia opisują. A máia
w sobie Historia od śmierci Moysesowej /
aż do śmierci Jozuego / lat ósm y dwadzie-
ścia iáko niektórzy mniemają.

ROZDZIAŁ II.

Ostat tedy Jo-
zue syn Nun z Se-
tim dwu mężów
szpiegów pota-
mnie / y rzekli im :
Idźcie á wypa-
trawcie ziemię / y
miasto Jericho. Którzy wyszedszy
weszli w dom niewiasty wsieteczney /
imieniem Raháb / y staneli w niej. ¹ A
dano znać królowi Jericho / y powie-
dziano : Oto mężowie z synów Izra-
elowych weszli tu w noc / żeby wypa-
trawiali ziemię. ² A posłał król Jeri-
cho do Raháb / mówiąc : Wywiędź
meze / którzy przyszli do ciebie / y weszli
do domu twego : bo szpiegowie są / y
wszystkie ziemię wypatrować przyszli.
³ A wziąwszy niewiastę meze skryła /
y rzekła : Znam sie do tego / przyszli do
mnie / álem nie wiedziała skąd byli : á
gdy brame zamknięto / gdy już było
ciemno / y oni zaraz wysli / niewiem
gdzie posli : goncie je przedko / á po-
imacie je. ⁴ A ona je wiodła na álta-
ne domu swego / y nakryła je paździe-
rzem lnu / które tam było. ⁵ A ci którzy
byli posłani / ścigali je drogą która
wiedzie do brodu Jordani : á gdy
oni wysli / wnet zamkniono brame.
⁶ I jeszcze byli nie zaśneli którzy sie kryli /
á oto niewiasta wstąpiła do nich / y
rzekła : ⁷ Wiem że PAN dał wam zie-
mie : áberwiem przypadł strach wasz
na nas / że zemdleli wszyscy obywá-
tele ziemi. ⁸ Styszelisiny że PAN wy-
suszyl wody morza czerwonego na
wescie wasze / kiedyście wysli z Egyp-
tu / y coscie uczynili dwiema kró-
lóm Amorrhczyków / którzy byli za
Jordanem : Schon y Og / któreście
pobili. ⁹ A to słysząc polekałisiny sie / y
zemdlało serce nasze / y nie ostal sie w
nas duch na przyscie wasze : Bo
PAN Bóg wasz sam iest Bóg na
niebie wzgórze / y na ziemi nisko. ¹⁰ Prze-
tóż teraz przysiężcie mi przez PANÁ /

że iákom iá nad wami wysła miłosier-
dzia / tak y wy ábyscie uczynili z do-
mem oycá moieg : y dáycie mi znać pe-
wny / że zachowacie żywo oycá mego
y matkę / bracia y siostry moje / y wsyt
to co ich iest / á wyzwolicie dusze nasze
od śmierci. ¹¹ Którzy odpowiedzieli ię :
Dusza naša niechay bedzie za was na
śmierć : wśátże iesli nas nie wydasz.
á gdy nam P A N da ziemię / okaże-
my nad tobą miłosierdzie y prawde.
¹² Spuszcila ie tedy na powrozie z o-
téná / bo dom ię byl przy murze. ¹³ A
rzekła im : Wstapcie na góry / áby
śnać was nie potkali wiaćący sie :
á tam sie krycie przez trzy dni / áz sie
wróca / á tak podyście drogą waszą.
¹⁴ Którzy rzekli do nię : Bedziem wo-
lni od téy przysięgi / którą nas po-
przysięgła : ¹⁵ iesli gdy wnidziemy do
téy ziemi / znakiem bedzie ten powró-
zek czerwony / á wwiążesz go w oknie z
któregós nas spuszcila : á oycá twego
y matkę / y bracia / y wszystkie twą ro-
dzinę zgromadzisz do domu swego.
¹⁶ Kto ze dziwi domu twego wynidzie /
krw iego bedzie na głowe iego / á
my bedziem niewinni. ¹⁷ Ale krw wsy-
tkich / którzy ztoba w domu beda / o-
broci sie na głowe nasze / iesli sie ich
kto dotknie. ¹⁸ Alle iesli nas bedziesz
chciała wydać / y te mowe obiawić /
bedziem wolni od téy przysięgi którą
nas poprzysięgła. ¹⁹ A ona odpowie-
działa : Jákoscie rzekli / tak niechay
bedzie. ²⁰ A puscawszy ie áby posli / w-
wiazala powrozek czerwony w oknie.
²¹ A oni idąc przyszli do gór / y mieszká-
li tam przez trzy dni / áz sie wrócili ci
którzy gonili : bo nasukawszy sie po
wszystkich drogách / nie náleżli ich.
²² Którzy gdy weszli w miasto / wrócili
sie / y zstapili szpiegowie z góry : á prze-
prawwszy sie przez Jordan przyszli do
Jozuego syná Nun / y powiedzieli mu
wsytco co sie im bylo przydalo : ²³ y
rzekli : Dał PAN wszystkie te ziemię w
rece nasze / y wpádli od strachu wsy-
scy obywátele ię.

Niewiasty wsieteczney. J. Żydowskié
słowo niri zona, nowotni Żydowie przekła-
dają gospodynią / która gości stawia / po ná-
śmnu kaczmarka / świadcząc Chaldeyskim
tłumaczem. Ale sie myla na tym / bo ten Chá-
deyski tłumacz chroniąc sie słów nieczystych /

pod czas inśe słowa podkłada. Wśátże sto-
wo Żydowskié zona, od drugiego słowa zana
wzięte / znaczy wsieteczna. A tak pisino o
tym świadcz / 15 Raháb była niewiastą wsie-
teczną.

Nia 6. d 22.

Gardła ná-
se za was po-
łożymy Heb.Powróżek
czernony
znakiem
domu Ra-
háb.Sam sobie
winien be-
dzie Hebr.

rzecz. H.

Wniedzia
sie szpiego-
wie.

ROZDZ. III.

Stawšj tedy

Jozue w nocy/ru
syt sie z obozem:
á wyciągnąwsz
Setim / przysli
do Jordanu on y
wszyscy synowie

Izraelowi / y mieszkali tam trzy dni.

° Które gdy minely / przeszli woźnio-

wie przez pośrzód obozu / ° wołając

y° mówiąc : Gdy wyjrzyście strzynie

przymierza PANA Boga waszego / y

káplany rodu Lewitkiego niosące iá /

wy sie też ruszcie / á idźcie za idzącemi

wprzód : ° á niechay będzie płac mie-

dzzy wami á między strzynią ná dwa

tysiącá łokiet : ábyscie zdaleká mogli

widzieć / y wiedzieć / którą drogá idź

macie : boście przed tym nią nie cho-

dzili : á strzeżcie sie / ábyscie sie nie

przybliżali do strzynie. ° A rzekł Jozue

do ludu : Poświęćcie sie : bo jutro

PAN uczyni między wami cudá. ° A

rzekł do káplanów : Weźmiecie strzy-

nie przymierza / á idźcie przed ludem :

Którzy czyniąc dosyć roztazani /

wzięli / y sli przed nimi. ° A rzekł PAN

do Jozuego : Dzis cie poczne wywyż-

szac przede wszystkim Izraelem : áby

wiedzieli / iż iákom był z Mojżesem /

tákem iest y z tobá. ° A ty roztáz ká-

planóm / którzy niosą strzynie przy-

mierza / á rzecz im : Gdy wnidziecie

w część wody Jordanu / stanćie w

niéy. ° A rzekł Jozue do synów Izra-

elowych : Przystapćie sám / á słuchay-

ROZDZ. III.

Tórzy gdy prze-

šli / rzekł PAN do

Jozuego : ° O-

bierz dwunásćie

meżów / po iedné-

mu z każdego po-

kolenia : ° á ro-

stáz im / áby wzięli z pośrzódku łóżá

Jordanu / gózie stały nogi kápla-

nów / dwunásćie natwardszych ká-

mieni / które położycie ná miejscu o-

bozu / gózie rozbiciecie namioty téy no-

cy. ° A wezwał Jozue dwunásćie me-

żów / które wybrał z synów Izraelo-

cie słowa PANA Boga waszego /

° A zaś : Po tym / przy / poznacie że PAN

Bóg żywiący iest w pośrzódku was /

y wytráci przed oczymá waszemi Chá-

náneczyká / y Hetheyczyká / Herwey-

czyká / y Pherzeyczyká / Sergezeczy-

ká téż y Jebuzeczyká / y Amorrhcy-

czyká. ° Oto strzynią przymierza PA-

NA wshey ziemie póydzie przed wami

przez Jordan. ° A ágoutyciesz dwa-

nasćie meżów z pokolenia Izraelo-

wého : po iednému z każdego pokole-

nia. ° A gdy položą stopy nóg swo-

ich káplani / którzy niosą strzynie PA-

NA Boga wshey ziemie w wodzie

Jordanowej : wody które są po niżej /

zbieżá y opádá : á które porwysz idá /

w iednéy kupie sie zástánowią. ° Wy-

śedł tedy lud z namiotów swych / áby

prześedł Jordan : á káplani którzy

nieśli strzynie przymierza / sli przed

nim. ° A gdy oni wesli w Jordan / á

nogi ich w części wody omoczone by-

ły (á Jordan brzegi łóżá swego czasu

żnáwá był nápełnił) ° stánely wody

zćiekájące / ná iednym mieyscu / y iáko

górá podnosząc sie widziáne były dá-

leko / od miastá które zowá Adom / áz

do mieyscá Sárthán : á które były

nížsze / do morzá pustynie (które teraz

martwym zowá) spłynely / áz do scze-

tu wstály. ° A lud śedł ná przeciwko

Jerichowi : á káplani którzy nieśli

strzynie przymierza PANSKIEGO /

stáli ná suchej ziemi w pośrzód Jor-

danu / przepásani / áz wszytek lud przez

suché tożę przechodził.

wych po iednému z każdego pokole-

nia / ° y rzekł do nich : Idźcie przed

strzynie PANA Boga waszego do

pośrzódku Jordaná / á wyniesćie z

tamtąd każdy po iednym kámienu

ná ramięonách waszych / według liczy-

by synów Izraelowych : ° áby był

znák w pośrzód was : á gdy was be-

da / pytác synowie waszy jutro / mó-

wiąc : Co znaczy kámienie : ° Odpo-

wiećie im : ° Wstály wody Jordano-

wé przed strzynią przymierza PA-

NSKIEGO / gdy stá przezeń : y dla

tego položono té kámienie ná pámia-

tkę synów Izraelowych / áz ná wieki.

° Uczynili tedy synowie Izraelowi tak

Przyśedł
Jozue z ludo-
dem do
Jordanu.

Przełożeni.
H.
y roztazali
ludowi. H.

Pan Bóg.
rozkazuje
strzynię
świętą z
wasiwoś-
cią wiel-
ką prowad-
zić.

Dwunás-
ćie kámię
ni w Ior-
danie y ty-
le drugie
ná sušy
ná pámia-
tkę cudu.
H.

20 Dá. 7 f45
Ec. 24. e36.

Woda
stánęła w
Iordanie.

° Wymyślnie.

° Abo przecie-
ły są. H.

iako im rozkazal Jozue / miosac z po-
 sredku Jordanowego loza dwana-
 scie kamieni / iako mu byl P A N ro-
 skazal / według liczby synów Izrae-
 lowych / aż na miejsce / na którym sie
 obozem položyli / y tam ie pokładli.
 9 Drugie też dwanaście kamieni po-
 łozyl Jozue na sred loza Jordanu /
 tedy stali kapłani którzy niesli strzy-
 nie przymierza : y są tam aż do teraz
 10 nieszczęśliwego dnia. A kapłani którzy niesli
 strzynię / stali w posród Jordanu / aż
 sie wypelnilo wysych / co Jozuemu
 żeby mówil do ludu / przykazal byl
 P A N / y powiedział mu Moyses. A
 11 spieszył sie lud / y przeszedł. A gdy wysy-
 scy przeszli / przeszła y strzynia P A N
 S K O / y kapłani sli przed ludem.
 12 Synowie też Ruben / y Gad / y pol
 pokolenia Manasse / sli zbrojno przed
 synami Izraelowymi / iako im byl
 13 Moyses przykazal : y czterdziści
 tysięcy ludzi walecznych / wscami / y
 klinami sli po równinach y polach
 14 miast Jerichá. Onego dnia wiel-
 bil P A N Jozuego przedwysychim
 Izraelem / aby sie go bali / iako sie ba-
 15 li Moysesá póki żył. A rzekł do nie-
 16 go. Przykaz kapłanom / którzy mios-

sa strzynię przymierza / aby wystapili
 z Jordanu. Który przykazal im / mó-
 17 wiąc : Wystapcie z Jordanu. A gdy
 18 wystapili miosac strzynię przymierza
 D PANSKIEGO / y sucha ziemię dep-
 tając poczeli / wzięty sie wody Jorda-
 nu do loza swęgo / y plynely iako przed-
 19 tym zwykly byly. A lud wyszedł z Jor-
 danu dziesiątego dnia miesiąca pier-
 wśego / y položyli sie obozem w Gál-
 20 gálach na wschodnią stronę miastá
 Jerichá. Dwanaście też kamieni /
 21 które z Jordanowego loza wzięli by-
 li / postawil Jozue w Gálgálach / y
 22 rzekł do synów Izraelowych : Kiedy
 spytają synowie waszy iutro oyców
 swych / y rzeką im : Co znaczy to ka-
 23 mienie ? naucezcie ich / y rzeciecie :
 24 Przez suche łozie przeszedł Izrael Jor-
 dan ten : gdy osuszył P A N Bóg
 25 wás wodyiego przed oczyma wásze-
 mi ażeście przeszli : iako byl pierwszy
 uczynil na czerwonym morzu / które
 osuszył ażeśmy przeszli : aby poznaly
 wysychie narody ziemskie / przemochną
 reke P A N S K A / ażebyście sie y wy
 bali P A N A Boga wászego po wysy-
 tek czas.

Ten sie zga-
 dza z naszym
 Marcem pod
 czas y z kwie-
 tniem.

ROZDZ. V.

Dy tedy wsty-
 1 sili wysocy kró-
 lowie Amorrh-
 czyków / którzy
 mieszkali za Jor-
 danem ku zachó-
 du słońca / y wysy-
 scy królowie Chanáan / którzy dżier-
 żeli bliskie wielkiego morza miejsca /
 że wysuszył P A N wody Jordanowe
 przed synami Izraelowymi / aż przeszli :
 2 wpadło serce ich / y nie zostal w nich
 3 duch / bojących sie wescia synów Iz-
 4 raelowych. Tego czasu rzekł P A N
 do Jozuego : Uczyn sobie noze ka-
 mienne / a obrezę powtóre syny Izra-
 5 elowe. Uczynil co P A N kazal / y ob-
 6 rzezał syny Izraelowe na pagórku
 7 odzieszków. A ta jest przyczyna wro-
 8 tego obrezania : Wysych lud który
 9 wyszedł z Egiptu plamiestkiew / wysy-
 10 scy woienni meżowie pomarli na pu-
 11 scy / przez barzo wielkie trążenie dró-
 12 gi / którzy wysocy byli obrezani. A

6 lud który sie wrodził na puszczy / przez
 czterdziści lat drogi barzo szerokiey
 pustynie / byl nieobrzezany : aż wy-
 marli ci / którzy nie słuchali głosu
 PANSKIEGO / y którym przedtym
 przysięgl byl / żeby im nie wřazal zie-
 mie mlekiem y miodem płynącą.
 7 Tych synowie nastapili na miejsce
 oyców / y od Jozuego obrezani są :
 8 ponieważ iako sie wrodzili / w nieo-
 drzeżku byli / ani ich żaden na dró-
 9 dze byl obrezal. A gdy byli wysy-
 scy obrezani / mieszkali na tymże mie-
 scu obozu / aż sie wygoili. A rzekł
 P A N do Jozuego : Dzisiaj zdiątem
 10 z was zelżywość Egiptską. A na-
 zwano imie onego miejsca Gálgá-
 11 lá / aż do dnia terażniejszego. A mie-
 12 skali synowie Izraelowi w Gálgá-
 13 lach / y czynili Pháse czterdnastego dnia
 miesiąca ku wieczoru na polach Je-
 14 richo : y iedli zboże ziemie drugiego
 15 dnia / przasny chleb y prażmo tegoż ro-
 16 ku. A przestala Manna / skoro po-
 czeli iesc zboże ziemie / ani używali
 17 więcej synowie Izraelowi onego po-

albo zwali-
 tem.

7272 Gál-
 gál. zdiścié /
 bo zwalgnie.
 Páshę wiel
 ká noc obcho-
 dźili.

Manna
 przestala.
 Manny.

Królowie
 Amorrh-
 czyków y
 Chanáney
 czyków sty-
 sac o cus-
 dach Pó-
 zych strá-
 chá sie
 Izraelá.

Ofst. H.

Przyczyna
 wtórego
 obrezá-
 nia.

Anyot He-
tman woj-
ská páns-
kiego.

Poklon po-
winny Anyo-
tom.

Okolo Ie-
rychá ob-
chodzić z
skrzynią
każę przez
siedm dni

13 kármu / ále iedli ze zboża z iemie Chá-
náneyfkiey roku tego. ¹ A gdy Jozue
był na polu Míastá Jerychá / pod-
niósł oczy / y wyztał meżá stojącego
14 przeciwko iemu / dżierżącého dobyty
miecz / y siedł do niego / y rzéłt: Ná-
ses / czyli nieprzyiacielski? ² A on od-
powiedział: Nie: álem iest Hetman

15 *Upadł Jozue twarzą na ziemię.* J
Tu obaczis oprócz poklonu własnégó Bogu /
iest też poklon mniejszy ktorým powinniśmy
czcić / tedy świętę / y Anioły y ludzic świętę.
Ale przecie wietrzy iest niż ten poklon ktorým
czciemy osoby święte. Boć tu Jozue wie-
dział / iż ten kómu sie klániał / nie był Bogiem /
ponieważ Aniół nazywał sie sluga. Bożym / y
uczynił to Jozue nie dla świętekiego obyczá-
tu ále z nabożeństwa / bo nie pierwéy mu sie
poklonił / aż go poznał byci Aniołem posłan

woyská PANSKIEGO / y terazem
przysiedł. ³ Upadł Jozue twarzą na
ziemię / y pokloniwszy sie rzéłt: Co
16 PAN mój mówi do slugi swego? ⁴ A
ón: Jzuy / przy / obuwie twoie z nóg
twoich: bo miejsce / na którym stoisz /
świętę iest. A uczynił Jozue iáko mu
było rozkazano.

Miejsce
świętę.
Exo: 3. b 5.
w Dáie: 7 d 33

Bożym. A iż nie zle to uczynił Jozue / ani w
tym pobłądził / po tym znáć / że mu Aniół nie
tylko nie zakażal siebie czcić / ále iestże kazał
wietrza wieczność sobie wyrządzać / mówiąc.
Jzuy obuwie twoie z nóg twoich / bo miejsce
na którym stoisz świętę iest. A ono miejsce
nie dla czego inšégó świętym było / tylko dla
obecności Anielkfiey: boć na ten czas Jozue
nie był na miejscu poświęconym / ále na po-
lách Jerychowych.

Miejsce dla
obecności
Anyelkfiey
świętę.

ROZDZ. VI.

A Jerycho zám-
ienioné bylo / y o-
pátzoné dla bo-
iáźni synów Izrá-
elowych / y żaden
wyniszdżenie miał
2 ábo wnisdż. ¹ A
rzéłt P A N do Jozuego: Otom dał
w rece twé Jericho / y królá iego / y
3 wszytkié meże mocné. ² Obchodźcie
miásto wszyscy meżowie waleczni raz
ná dzień: á tak czynić będziecie przez
4 šest dni. ³ A siódmiégó dnia káplani
niechay wezmą siedm tręb / ktorých
vzywáią w Jubileusz / á niech idą
przed skrzynią przymierza / y siedm
5 króc obéydźcie miásto / á káplani be-
dą trąbić w trąby. ⁴ A gdy zabżmi
głos trąby dłuższy y drobniejszy / y w
6 vsách sie wászych rozlegáć będzie /
krzyknie wszytek lud okrzykiem wiel-
kim / á wpádną z gruntu mury micy-
fkie / y wnisdżie każdy w miásto tym
7 miejscem / przeciw ktorému stál.
8 ⁵ Wezwał tedy Jozue syn Nun kápla-
nów / y rzéłt do nich: Weźmicie skrzy-
nie przymierza / á siedm innych ká-
planów niechay wezmą siedm tręb
9 Jubileuszów / á niech idą przed skrzy-
nią PANSKĄ. ⁶ Do ludu też rzéłt:
Jóźcie / á obéydźcie miásto / idąc zbroj-
ni przed skrzynią PANSKĄ. ⁷ A gdy
słowa skończył Jozue / y siedm kápla-
nów siedmią tręb trąbili przed skrzy-
nią przymierza PANSKIEGO / ⁸ á

wszytko woysko zbroyné šło wpzód /
ostátek ludu pospolitégo šło zá skrzy-
nią / á trąbienie sie po wszech micy-
10 scách rozlegáło. ⁹ A przykazał był Jo-
zue ludowi / mówiąc: Niebédźcie
wóláć / ani vstýsan będzie głos wás /
ani żadna mowa z vst wászych nie
wymódie / áż przydźcie dzień ktorého
wam rzéke: Wóláycie / á krzyczcie.
11 ¹⁰ Obchodźlá tedy skrzynią P A N-
S K A miásto raz ná dzień / á wróci-
12 wszy sie do obozu / zostálá tam. ¹¹ Goy
tedy Jozue wstał w noc / wzięł ká-
13 plani skrzynie PANSKĄ / ¹² A siedm
z nich siedm tręb / ktorých w Jubile-
uszu vzywáią: y šli przed skrzynią
PANSKĄ chodząc y trąbiąc / á lud
zbroyny siedł przed nimi / á ostátek lu-
14 du pospolitégo šło zá skrzynią / á trą-
by sie rozlegály. ¹³ A obešli wtórégo
15 dnia miásto ieden raz / y wrócili sie do
16 obozu. Tak czynili przez šest dni. ¹⁴ A
dnia siódmiégó wstawszy ráno / obe-
17 šli miásto iáko sporządzono bylo /
siedm króc. ¹⁵ A gdy zá siódnym obe-
šciem trąbili káplani w trąby / rzéłt
Jozue do wszytkiég Izráela / Krzycz-
cie: bo wam P A N dał miásto: ¹⁶ A
niech to miásto będzie Anathemá y
wszytko co w nim iest P A N V: sámá
Ráháb nierządnicá / niech zostanie
żywa / ze wszytkimi ktorzy są z nią w
domu: ábowiem zátáilá pošty ktoré-
šmy byli pošáli. ¹⁷ A wy sie ostrzegay-
cie ábyscie z tych rzeczy / o ktorých
rozkazano niczego nie tykali / y byliby-
ście winni przestępstwa / á wszytek o-

⁸ Ábo prze-
kleństwem, to
iest, niech bę-
dzie do grun-
tu miásto ro-
pšováné y
wyniszczone.

⁹ Ábo przekłó-
tych.

Korzyść
żołnierska
Pánu Bo-
gu.

Do Zyd. 11.
f 30.

Mury Ie-
rychá upa-
dąia.
2. Mach. 12.
c 15.

wys: 2. b 7.

Ráháb wy-
bawiona.

Do Zy: II f 31.

19 bóg Izraelski byłby pod grzechem y
zamięśnany. ° A cokolwiek będzie zło-
tá y srebrá / y naczynia miedzianego y
20 żelazá: to PAN y niechay będzie po-
święcono do skarbów iego odłożone.
° Gdy tedy wszytek lud krzyczał / á w
tragby trąbiono / skoro w vsách mno-
stwá glos y trąbienie zabiżmiáło / ná-
21 tychmiast mury wpadły: y wszedł ká-
żdy przez miejsce które przeciw niemu
było / y wzięli miásto / y pobili wszy-
tko co w nim było / od meżá áż do nie-
wiásty / od dziecięcia áż do stárego.
Wóły też y owce y osły wszystkie pá-
22 szczęła mieczá pobili. ° A dwiemá me-
żóm / którzy spieganiami byli posłani /
rzekł Jozue: Wnidźcie do domu nie-
wiásty nierządnic / á wywiedźcie iá /
y wszytko co iey iest / iákoście iey przy-
23 siegá potwierdzili. ° A wszedşy mło-
dziency / wywiedli Ráháb y rodzice

19 iey / y brácia też / y wszytek spizet y ná-
ród iey / y zá obozem Izraelowym ka-
24 záli mieścić. ° A miásto y wszytko co
w nim było zápalili / oprócz złotá y
srebrá / y naczynia miedzianego y że-
25 lazá / które do skarbu PANSKIEGO
oddáli. ° Lecz Ráháb nierządnic y
dom oycá iey / y wszytko co miáło / zo-
stawił żywo Jozue / y mieściłi w po-
środku Izraelá / áż do terásnięsłego
dnia: dla tego że zátála posty które
był posłał / áby wyspiegowáli Ieri-
26 cho. ° Onęgo czasu wydał klatwé Jo-
zue / mówiąc: ° Przeklety mąż przed
PANEM / któryby wzbudził / á zbu-
dował miásto Jericho. ° Na piérwo-
rodnym swym niech záłoży giuntę ie-
27 go / á ná ostátecznym z dżięci niech
postawi bramy iego. ° A był PAN z
Jozuem / á imie iego rozstawiło się
po wszytkiej ziemi.

Niá. 8. a 2.

Klatwa
ná budo-
wniká Ie-
rychá.
3. Król. 16 g 34
° To iest, po-
mra wszyscy
synowie iego,
póki będzie
to miásto bu-
dował od ná-
stárstego áż
do namio d-
słego.

Jozue mo-
dli się

Gnięw Bo-
ży dla
grzechu ie-
dnęgo áż
do wieká.

° Zgotuy.
° wys: 3. b 5.
Leu: 20. b 8.
Nu: 11. b 18.
Reg: 16 b 5.

ROZDZ. VII.

1 **A** Synowie Iz-
raelowi przestę-
pili przykazania /
y przywołaszcyli z
przeklectwá. Bo
Achan syn Chár-
mi / syná Zabdi-
syná Záre z pokolenia Judá / wziął
nieco z rzeczy przeklętych: y rozgnie-
2 wał się PAN ná syny Izraelowé. ° A
gdy posłał Jozue z Jerychá meze prze-
ciwko háy / które iest podle Bethá-
wen / ná wschód ná stronę miástecká
Bethel / rzekł im: Idźcie / á wypá-
trujcie ziemię. Którzy czyniąc dosyć
3 rozkazánur wypátrzyli háy. ° A widó-
ciwszy się rzekli mu: Tłuchay nie cią-
gnie wszytek lud / ále dwa ábo trzy ty-
siące meżów niech idą / á zglądzą
miásto: czemu wszytek lud próżno
4 trudzić się ma przeciw trose nieprzy-
iaciół? ° Ciągnęło tedy trzy tysiące
waleczników. Którzy wnet tyl poda-
5 wszy / ° porażeni są od meżów miásta
háy / y poległo z nich trzydzięści y sześć
meżów: y gonili je nieprzyiaciele od
bramy áż do Sabárim / y bili je wciéka-
6 jące z góry: y wleło się serce ludu / y
rozplynęło się iáko woda. ° A Jozue
rozdarł odzienię swoje / y padł ná
twarz ná ziemię przed strzemią PAN

7 SKA áż do wieczorá / ták sam iáko y
wszyscy stárşy Izraelowi: y posypáli
prochem głowy swoje / ° y rzekł Jozue:
Ach PANIE Boże / ná cóś chciał ten
8 lud przewiesdz przez rzekę Jordan /
żebyś nas wydał w rece Amorrhé-
czytá / y wyglądził: ° O bychżeśmy byli /
iákośmy poczełi mieściłi zá Jorda-
nem. ° Mów PANIE Boże / co rzekę /
9 widząc Izraelá nieprzyaciółóm swý
tyl podájacęgo? ° Wsłysz Chánánecy-
czycowie / y wszyscy obywatele ziemi /
á społecznie się skupiwszy / obtoczą
nas / y wyglądzą imie náśe z ziemi / á
10 cóż uczyniś wielkiemu imieniowi twe-
mu? ° A rzekł PAN do Jozuego:
11 Wstań / przecz leżysz twarzá ná ziemi:
° Zgrzeszył Izrael / y przestąpił przy-
mierze moie: y wzięli z przeklectwá /
y pokradli y skłamáli / y skryli między
12 naczyniem swoim. ° Ani będzie mógł
ostáć Izrael przed nieprzyaciółmi
swoimi / y będzie wciékał przed nimi:
bo splugawiony iest przeklectwem:
nie będzie dáleż z wami / áż wyniszczycie
13 tego który grzechu tego winien iest.
° Wstań ° poświęć lud / á rzecz im:
° Poswiećcie się ná jutro / To bowiem
mowi PAN Bóg Izraelów: Prze-
klectwo w posród ciebie iest Izrae-
lu: ° Nie będzieś mógł stać przed nie-
przyaciółmi twymi / áż będzie wygła-
dzon z ciebie / który się tym grzechem

splugawit

Kradzież
Achána.

Anáthemá
zowią co ma
być ku czci
Bożey zepsu-
wane, ábo
Bogu poświę-
cone z rądzę
y nas wykłé-
tego zowią
Anáthemá,
iáko by od-
cięty.

Izraelito-
wie v Háy
porażeni.

14 splugawil. ¹ A przystępować będzie
C cie rano każdy według pokoleni wa-
sych: a którekolwiek pokolenie los
naydzie/ przystąpi według plemion
swoich/ a plemie według domów/ a
15 dom według meżów. ² A którekolwiek
się w tym grzechu naydzie/ spalony be-
dzie ogniem ze wszytką majątnością
swoją: iż przestąpił przymierze P A N
S K I E / y uczynił niegodną rzecz w
16 Izraelu. ³ A tak Jozue wstawi rano/
przywiodł Izraela według poko-
lenia ich / y nalażło się pokolenie Ju-
17 da. ⁴ Które gdy wedle familii swej
przywodził / nalażła się familią Za-
re. Te też po domiach przywodził /
nalażł Zabdi. ⁵ Którego dom podzie-
lił się na każdą meżę / nalażł Achán
18 syna Charmi/ syna Zabdi/ syna Zare/
z pokolenia Juda. ⁶ A rzekł Jozue do
Achána: Synu mój / daj chwałę
P A N U Bogu Izraelowemu / a wy-
znaj / y powiedz mi co uczynił / nie-
19 tay. ⁷ A odpowiedział Achán Jozu-
emu / y rzekł mu: Prawdziwie ja
zgrzeszył P A N U Bogu Izraelowe-
mu / y tak a takem uczynił. ⁸ Wyżsa-
20 tem bowiem między korzyścią płaszczy-
21

Achán wy-
znał
grzech
swoy.

Zburzenie
miasta
Hay.

ROZDZ. VIII.

1 Rzekł P A N do
I Jozuego: Nie
A bój się / ani się le-
kaj: weźmi z sobą
wszystek lud wo-
jenny / a wstaw się
ciągni do miasta
Hay. ² Otóm dał w ręce twoje Król
iego / y lud / y miasto / y ziemię. ³ A
uczyniś miastu Hay y Królowi iego/
iakoś uczynił Jerychowi y Królowi
iego: a korzyść y wszystko bydło roz-
3 bierzcie sobie: Zasadź zasadzke mia-
stu za nim. ⁴ A wstał Jozue y wszystko
wojsko waleczników z nim / aby cią-
guli do Hay: a wybrali trzydziści
4 tysięcy mocnych meżów posłał nocą/
y rozkazał im mówić: Uczynicie
zasadzkę za miastem: ani odchodźcie
5 daley: y będziecie wszyscy gotowi. ⁶ A
B ia y ostatek ludu / który zemną jest /
przystąpimy z czołą przeciw miastu.
A gdy wynidą przeciw nam: iakoś
smy przed tym uczynili / wcioczemy / y

6 karmezynowy bardzo dobry / y dwieście
syków srebra / y przet złoty / pięćdzie-
7 siat syków wazacy / y włakomirsky
się wziąłem / y skryłem w ziemi prze-
ciw poszkodku namiotu mego / y sre-
22 brom wykopawszy ziemię zakrył. Po-
stał tedy Jozue sługi / którzy biegawszy
do namiotu iego / należli wszystkie rze-
czy skryte na onymże miejscu / y srebro
23 pospołu. ⁴ A wziawszy z namiotu przy-
nieśli je do Jozuego y do wszystkich sy-
now Izraelowych / y porzucili przed
P A N E M. ⁵ Wziawszy tedy Jozue
24 Achána syna Zare y srebro y płaszczy-
y przet złoty / syny też y cótki iego / woły /
y osły / y owce / y sam namiot / y wszy-
tek sprzęt: (y wszystkie Izrael z nim)
25 wiedli ich do doliny Achor: ⁶ Kedy
rzekł Jozue: Iżes nas potrożył /
niechże cie wytrąci P A N tego dnia.
A ukamionował go wszystkie Izrael:
y wszystko co było iego ogniem spalo-
26 no. ⁷ A zgromadzili na nim wielką ku-
pe kamienia / która trwa aż do dnia
dzisiejszego / y odwróciła się zapalczy-
wość P A N S K A od nich: ⁸ A nazwa-
no imię miejsca onego / Dolina A-
chor aż po dziś dzień.

² Król 18.
d 17.

Achán vs
kamionos-
wany y
majątność
spalona.

Achor, zna-
czy strwoż-
nie.

6 tyl podamy: ¹ aż gonący opodal od
miasta zaciągną się: bo będą rozu-
7 mieć / że wciękamy iako pierwcy. ² A
tak gdy mybedziem wciekać a oni go-
nie: wstaniecie z zasadzki / y burzyć be-
dziecie miasto / y da je P A N Bóg
8 wasz w ręce wasze. ³ A wziawszy za-
palcie je / y tak wszystko uczynicie iako
9 kom rozkazał. ⁴ A odprawił je / y posłał
na miejsce zasadzki / y wsiedli między
Bethel y Hay / na zachodnią stronę
miasta Hay: ⁵ A Jozue nocy onej zo-
stał w poszkodku ludu. ⁶ A wstawił
10 rano wszystko towarzysze / y siedł z
starszymi na czole wojska / obtoczony
posiłkiem waleczników. ⁷ A gdy przy-
11 szli y przystąpili przeciw miastu / sta-
neli na północnej stronie miasta /
między krórem a nimi była dolina w
poszkodku. ⁸ A obrat był pięć tysięcy
12 meżów / y położył je na zasadzce mie-
dzy Bethel y Hay / z zachodniej strony
tegoż miasta: ⁹ a inne wszystko wojs-
13 kę tu północy się skrywało / tak iż o-
stępczy onęgo ludu / zachodniej stro-
ny miasta dosięgali. Szedł tedy Jo-

Iozue zmy-
śla bojażń
y ucieka.

Abó chora-
giew lub ko-
puz. H.

Miasto
Haj sąpa-
loné.

O chytró-
ści Gábá-
onitów.

14 zue noczy onę / y stanął w pośrodku
doliny. ° Co gdy wyrzał Król Haj/
pospieszył się rano / y wyszedł ze wszy-
skim wojskiem miasta / y obrodził był
tu puszczy / nie wiedząc że wysłzał się
15 sie zasadzka. ° A Iozue y wszystkie Iz-
rael wstąpił z miejsc / zmyślając bo-
16 iazń / y uciekając długią pustynię. ° A
oni okrzyk czyniwszy spólem / y ieden
drugiemu sercá dodając / pogonią w-
17 czynili za nimi. ° A gdy odesli od mi-
sta á nie został y ieden w mieście Haj
y Bethel / którzyby nie gonili Izraelá
(iáko byli wybiegli zostawivszy mi-
18 sta otworzoné) / ° Rzekł PAN do
Iozuego: Podnieś pułkierz / który w
19 rece twej jest przeciw miastu Haj / bo
ie tobie dam. ° A gdy podniósł pu-
kierz przeciwko miastu / zasadzka któ-
ra się była zataila / powstała zaraz: y
20 uciekawszy miasto wzięli y zapalili je.
° A mężowie miasta / którzy gonili Ioz-
uego / obejrzaawszy się / á wyrzaawszy
21 dym miasta że aż do nieba wstępując /
nie mogli daleć tam y sám się rozbie-
żec: zwoławszy że ci którzy wrzómo w-
ciekali y mieli się tu puszczy / przeciwko
22 gonącym meźnie się zastawili. ° A
widząc Iozue y wszystkie Izrael / że mi-
sto wzięto / á że dym z miasta wycho-
dził / wróciwszy się poraził meze Haj.
23 ° Bo też y oni / którzy byli wzięli y za-
palili miasto / wybieżawszy z miasta
24 przeciw swoim / ieli biec nieprzyjaciele
w pośrodku zamkniętém. Gdy tedy z
obu stron nieprzyjaciele bito / tak iż
25 żaden z tak wielkiego ludu nie wszedł:
° Króla też miasta Haj poimáli żywo /
y przywiedli do Iozuego. ° A tak gdy
byli pobici wszyscy / którzy Izraelá
ciągnącego tu puszczy gónili / y na-
tymże miejscu od miecza polegli /
wróciwszy się synowie Izraelowi / zbu-
rzyli miasto. ° A było tych którzy tego
dnia polegli / od meza aż do niewia-
sty / dwanaście tysięcy człowiek w-

26 sztych miasta Haj. ° A Iozue nie
spuścił reti swej / która był w górze
27 podniósł / trzymając pułkierz / aż po-
bito wszystkie obywatel Haj. A by-
F dło y korzystać miasta podzielił między
sie synowie Izraelowi / iáko był PAN
28 przykazał Iozuemu. ° Który zapalił
miasto / y uczynił z niego mogiłę wie-
29 czną: ° Króla też tego obciął na su-
bienicy aż do wieczora y do zachodu
słońca. A przykazał Iozue y zięto tru-
pá tego z krzyża / y porzucili w samym
weściu miasta / nakładszy nań wielką
kupa kamienia / która trwa aż do dnia
30 dzisiejszego. ° Tedy Iozue zbudował
oltarz PANU Bogu Izraelowému
31 na górze Hebal: ° iáko był przykazał
Mojżesz sługa PANSKI synom Iz-
raelowym / y napisano test w księ-
gách zakonu Mojżesowego: á ol-
tarz z kamienia nieciosanego / które-
go się żelazo nie tknęło: y ofiarował
na nim całopalenia PANU / y ofia-
32 rował ofiary zapokojne. ° A napisał
na kamieniách powtórzenie prawá
zakonu Mojżesowego / który on był
33 sporządził przed synmi Izraelowymi.
° A wszystkie lud / y starszy / y książęta / y
sedziowie stáli po obu stron strzynie
przed oczymá kapłanów / którzy nosi-
li strzynie przymierza PANSKIE-
GO / iáko przychodził / tak y obywa-
tel. Połowicá ich podle góry Gari-
zim / á połowicá podle góry Hebal / iá-
ko był przykazał Mojżesz sługa PAN-
SKI. A naprzód błogosławił ludowi
34 Izraelowému. ° Potym czytał wszy-
stkie słowa błogosławieństwa y prze-
klectwa / y wszystko co napisano w księ-
gách zakonu. ° Tę z tych rzeczy które
35 Mojżesz był kazał / nie opuścił niedo-
tkniętego: ále wszystko powtórzył
przed wszystkimi zgromádeniem Iz-
raelowym / przed niewiastami y dzie-
tkami / y przychodniami / którzy mie-
skáli między nimi.

Abó chora-
giew. H.

Zbudowa-
nie oltarza
na którym
napisano
Páński za-
kon.
Exo: 20 d 25
Deu: 27 a 4

Deutero-
nomium.

ROZDZ. IX.

D gdy uslyše-
li / wszyscy kró-
wie z Jordanem /
którzy mieszkali po
górach y po po-
lách na pomorzu
y brzegu wielkie-

go morza / ci też którzy mieszkáli przy
Libanie / Heteyczy / y Amoreyczy /
Chananeyczy / Pherzeyczy / y He-
2 weyczy / y Jebuzeyczy / zebrałi się
po spólu / aby walczyli przeciw Iozu-
emu y Izraelowi iednym sercem y ied-
3 ną wolą. ° Ale ci którzy mieszkáli w
Gábáonie / słysząc wszystko co uczynił
Iozue / Jericho / y Haj: ° y chytrze
4

mysząc

*Posli, y vda
w sy sie za
posly. H.
Zmysláia
stárość.

*Plesniały.
H.

Figurá He
retyków
któzy tak
że zmyslá
ie stárość.

*Plesniał.
H.

*ná znak
przymierza
iedząc.
Nie poradzi
wsy sie Pá-
ná.
2. Król. 21.
22.

Wojná w
Gábáon
przeciw
fiaci kró-
lom.

5 myslac * nábráli sobie żywności / stá-
ré wozy ná osly wlozywszy / y łagwice
stórzane winné podarté y pozysywa-
né / y bóty bázno wiotché / które ná
znát stárości látami zsyte byly / oble-
czeni w odzienié staré : chléb téz któ-
ry ná podrožną stráwe miesli / byl
6 twárdy / y w kesy podrobiony : y
przysli do Jozuego / który ná ten czas
mieskał w obozie w Gálgali / y rze-
kli mu y spółem wszytkiemu Izráelo-
wi : Z dalekiey ziemi przysliszmy / po-
tóry z wami uczynić pragnąc. A odpo-
wiedzieli meżowie Izráelscy do nich
y rzekli : Byscie snadź w ziemi któ-
7 ra nam łosem należy nie mieskali / y
niemogli bysmy z wami przymierza v-
8 czynić. A oni do Jozuego : Sludzy
pry / twoi iesteszmy. Którym rzékł Jo-
9 zue : Coście wy wždy zacz : y z kade-
ście przysli : Odpowiedzieli : Z zie-
mie bázno dalekiey przysli sludzy twoi
do ciebie w imie PANA Boga twe-
go : Bosmy slyszeli sławę mocy iego /
10 wszytko co uczynił w Egypcie / y
dwimá królom Amorrhyczyków /
któzy byli zá Jordanem / Sehonowi
11 królowi Hesebon / y Og królowi Bá-
zán / który byl w Astaroth : y rzekli
nam stárzy y wszyscy obywatele zie-
mie nászey : Wezmiecie w rece żywno-
ści dla bázno dalekiey drogi / á zabie-
cie im y mówcie : Sludzy wázy ieste-
12 smy / uczynicie známi przymierze. O-
to chléb / gdy smy wysli z domów ná-
szych żeby smy sli do was / ciepłyszmy
wzieli / teraz sie zsechl y potrusyl sie
13 od wielkiey stárości. Lagwice win-
né nowe smy nápełnili / teraz sie pope-
kály / y popróły śáty / y bóty które smy
oblekli / y które ná nogach mamy / dla
dalekości dłuższey drogi wytarty sie /
á ledwie nie obleciály. Przysli tedy
14 z żywności ich / á vst sie PAN
15 S K I C H nie pytáli. A uczynił Jo-
zue z nimi pokóy / y postanowił
przymierze obiecał / że nie mieli bydź
pobici : Ksiazetá téz ludu przysiegli

16 im. A po trzech dniách po uczynie-
niu przymierza / wyslyli ze blisko mie-
17 skáli / á między nimi bydź mieli. A
rusyli obóz synowie Izráelscy / y przy-
ciągneli do ich miast trzeciego dnia /
których té są imiona : Gábáon / y Ká-
phirá / y Beroth / y Káriathiárim.
18 A niepobili ich / przeto że im byli
przysiegli Ksiazetá ludu w imie PA-
NA Boga Izráelskiego. Szemrat
tedy wszytek gmin przeciw Ksiaz-
19 tom. Który im odpowiedzieli :
Przysiegłyszmy im w imie PANA
Boga Izráelowego / á przeto sie ich
20 tknąć niemożemy. Ale to im uczy-
nimy : Niech zachowani będą aby ży-
li / by sie ná nas gniew PAN S K I
nie wzrusyl / ieslibysmy krzywopry-
21 siegli : ále ták / niech żywo zostán /
aby ná potrzeby wszytkiego pospol-
22 stwa dwá rabáli y wodę nosili. A
gdy to mówili / zawołał Jozue Gá-
báonczyków / y rzékł im : Cemuście
nas zdráda osukác chcieli / żeście po-
wiedzieli : bázno daleko od was mie-
23 skamy / gdyż w posrzedku nas ieste-
ście : A przetoż pod przeklectwem
bedziecie / á nie vstanie z narodu wá-
24 siego dwá rabiacy / y wodę noszący
do domu Boga mego. Który od-
powiedzieli : Oznaymiono nam słu-
góm twoim / że obiecał PAN Bóg
twoy Moysesowi sludze swému / że
by podał wam wszytkę ziemię / y wy-
trácił wszytkie obywatele iey. Zlekli-
siny sie tedy bázno / y opátrzyli smy du-
se násze / wázym stráchem przype-
25 dzeni / y tyesmy rády vzyli. A teraz
w rece twoiey iesteszmy / cóc sie zda
26 dobrego y slusznego / czyn známi. U-
czynił tedy Jozue iáko byl rzékł / y wy-
báwil ie z retu synów Izráelowych /
27 żeby ich nie pobito. A postanowił
oného dnia / aby oni byli ná poslu-
dze wszytkiego ludu y oltarzá PAN-
S K I E G O / rabiac dwá y wodę no-
sząc / áż do terázniejszego czasu / ná
miejscu któreby byl PAN obiał.

Przymie-
rę Iozue
go z Gábá-
onitami.

Gábáon-
tów ponin-
ność drwá
rabáci y
wodę nos-
sic.

*To iest, zá-
wsze będzie-
cie niewolni-
kami.

ROZDZIAŁ. X.

1 **E** gdy vstyszał Abdonise-
dek król Jerolimski / to iest
że wziął Jozue háy / y zbu-
rzył ie / bo iáko byl uczynił Je-

A rychowi y królowi iey / ták téz uczynił
háy y królowi iego / á iz Gábáonczy-
cy zbiezeli do Izráela / y byli z nim w
2. przymierzu / zlekł sie bázno. Bo wiel-
kie miásto bylo Gábáon / á iedno z
miast królewskich / y wietse niżli

*iáko. H.

3 miasteczko Háy / a wszyscy waleczni-
cy tego bázro moi. ¹ Posłał tedy
Abonisedek król Jeruzalem do Ohá-
má króla Hébron / y do Pharámá kró-
lá Jerimoth / do Jáchia téż króla
Láchis / y do Dábir króla Eglon /
4 mówiąc: ² Do mnie przyjdźcie a day-
cie pomoc / że dobedziemy Gábaon /
czemu zbiegł do Jozuego y do synów
5 Izraelowych. ³ Zebrani tedy iechali
pieć królów Amoreyskich: król Je-
ruzalem / król Hébron / król Jeri-
moth / król Láchis / król Eglon po-
spółu z wojski swémi / y položyli sie
6 obozem okół Gábaon / dobywający
go. ⁴ Lecz obywatele Gábaon mia-
stá obleżonego / posłali do Jozuego /
który na ten czas mieszkiał w obozie w
Gálgáli / y rzekli mu: ⁵ Nieżarwścią-
gay rąk swych od pomocy slug two-
ich: ⁶ Przyciągni rychło / a wyzwól
B nas / y day pomoc: bo sie ziąchali
przeciwko nam wszyscy królowie A-
moreyczyków / którzy mieszkają po
7 górach. ⁷ A ruszył sie Jozue z Gálgáli /
y wszystko wojsko waleczników z nim
8 meżowie co mocniejszy. ⁸ A rzekł
P A N do Jozuego: ⁹ Nie bój sie ich:
bom ie podał w rece twoie: żaden ci
9 sie z nich oprzec nie będzie mógł. ¹⁰ Przy-
padł tedy na nie Jozue z przedką / całą
10 noc ciągnąc z Gálgáli. ¹¹ A potro-
żył ie P A N przed obliczem Izraela: y
stał porażka wielką w Gábaonie / y
gonił ie drogą wstepu do Bethoron /
11 y bił aż do Azeki / y do Mácedy. ¹² A
gdy wciekali przed synni Izraelowe-
mi / a byli na zstępowaniu z Betho-
ron / P A N spuścił na nie kámienie
12 wielkie z niebá / aż do Azeki: y pomá-
rło ich daleko więcej od kámienia
gradowego / niż co ie mieczem pobili
synowie Izraelowi. ¹³ Mówił tedy Jo-
zue P A N V dnia / którego podał A-
moreycyká przed oczymá synów I-
zraelowych / y rzekł przed nimi: ¹⁴ Stój-
cie przeciw Gábaon / nie ruszaj sie / a
Ksieżycu przeciw dolinie Aiálon. ¹⁵ A
stańło Stójce y Ksieżyc / aż sie po-
mścił lud nád nieprzyjaciół swémi.
Ażáż tego nie nápisano w księgách
sprawiedliwych: ¹⁶ Stańło tedy słoń-
ce w pół niebá / y nie pospieszyło sie
14 zápaść przez ieden dzień. ¹⁷ Nie był
przedtym ani potym / tak długi dzień /

15 gdy wsluchał P A N głos człowieka /
y walczył za Izraelem. ¹⁸ A wrócił sie
Jozue ze wszystkim Izraelem do obo-
zu Gálgál. ¹⁹ Wciekli bowiem byli pieć
królów / y skryli sie w iástinie miastá
Máceda. ²⁰ A dano znać Jozuemu /
że náleżono piąci królów krywacych
D sie w iástinie miastá Mácedy. ²¹ Który
18 przykazał towarzysóm / y rzekł: ²² Przy-
walcie okrutné kámienie do dziury
iástiniey / a postawcie meże domówné
19 którzyby zámknionych strzegli: ²³ a wy
nie stójcie / ale goncie nieprzyjaciół /
y ostatniego każdego wciekającego
20 siećcie / a nie dopuszczajcie im wnieść
do obrony miast ich / które podał
P A N Bóg w rece wasze. ²⁴ Pobito
tedy nieprzyjaciół porażką bázro wiel-
ką / a niemał do szetu wytrącono /
21 ci którzy mogli wysć Izraela / wešli
do miast obronnych. ²⁵ A wróciło sie
wszystko wojsko do Jozuego / do Mác-
cedy / gdzie na ten czas obóz leżał /
zdrowo y w zupełnéj liczbie: ²⁶ a żaden
przeciw synóm Izraelowym / y ge-
22 by otworzyć nieśmiał. ²⁷ A przyka-
zał Jozue / mówiąc: ²⁸ Otwórzcie dziu-
re iástiniey / y wywiedźcie do mnie pią-
ci królów / którzy sie w niej kryją. ²⁹ A
23 uczynili słudzy iásto im było roztaza-
no: y wywiedli do niego piąci królów
z iástinie: króla Jeruzalem / króla Hé-
bion / króla Jerimoth / króla Láchis /
24 króla Eglon. ³⁰ A gdy byli wywiedzie-
ni przeden / przyzwał wszystkich meżów
Izraelskich / y rzekł do Hetmánów
E wojská którzy z nim byli: ³¹ Idźcie y kła-
dźcie nogi na kárki tych królów. ³² Któ-
rzy gdy posli / y leżących kárki nogá-
25 mi deptáli. ³³ Zásie rzekł do nich: ³⁴ Nie
bójcie sie / ani sie lekajcie / y macniay-
cie sie / a bądjcie meżni: bo tak uczy-
ni P A N wszystkim nieprzyjaciółóm wa-
26 sym przeciw którym walczyście. ³⁵ A
pobił Jozue y pozabijał ie y zawiesił
na piąci palách: y wisieli aż do wiecz-
27 rá. ³⁶ A gdy zachodziło słońce / rosta-
zał towarzysóm aby ie složyli z subie-
nic: ³⁷ którzy złożone wrzucili do iásti-
nie do której sie byli pokryli / y položy-
li na dziure iéy kámienie okrutné / któ-
28 ré trwają aż po dziś dzień. ³⁸ Tegóż téż
dnia Mácedo wziął Jozue / y poraził
F iz w pasczęć mieczá / y króla iéy za-
bił / y wszystkie obywatele iéy: nie zo-

Tripho pise-
iz ten dzień
był godzin 36

Krółów
pięć w iás-
tini.

Kámienie
z niebá pa-
da.

¹ nie posta-
pu.
Ila. 28. f. 21.
Ecc. 46. 25.
Co to zá księ-
gi były nie-
wiedzieć.
² Izraelowych.
H.
Stańło
słońce y
dzeń sie
przedtym
³ Infinitus in

Pięć kró-
łów obie-
sono.

Máceda
miasto
wzięte.

29 *Lebna.* Stawił w niej choć małego szatku. A uczynił królowi Mácédá / iáko był uczynił królowi Jericho. A przeszedł ze wszytkim Izráelem z Mácedy do Lebny / y walczył przeciwko niéy: 30 *Lachis.* Która podał P A N z królem iéy w rece Izráela: y porázili miásto pásczek mieczá / y wszytkié obywatelé iego: nie zostáwili w nim żadného szatka. A uczynili królowi Lebney / iáko byli uczynili królowi Jericho. 31 *Horám* Z Lebny przeszedł do Láchis ze wszytkim Izráelem / a woysko wkoło vsy- 32 *Horám* kowawszy / dobywał go. A dał P A N Láchis w rece Izráela / y wziął ie dnia wtórego / y porázil pásczek mie- 33 *Horám* czá y wsełká dusze która była w nim / iáko był uczynił Lebnie. Tego czasu przyciągnął Horám król Gázer / aby 34 *Eglon.* ráutował Láchis: którego Iozue po- 35 *Eglon.* ráził ze wszytkim ludem iéy aż do sze- 36 *Hebron.* tu. A przeszedł z Láchis do Eglon / y obległ / y dobył go tegoż dnia: y pobit pásczek mieczá wszytkié dusze które były w nim / wedle wszytkiego co był uczynił Láchis. Pociągnął téż ze wszytkim Izráelem z Eglon do Hebron / y walczył przeciw niemu:

37 *G* wziął ji / y pobit pásczek mieczá / Króla téż iego / y wszytkié miástecká kráiny onéy / y wszytkié dusze które w 38 *Dabir.* niéy mieściły: nie zostáwił w niéy żadného szatku: iáko był uczynił E- 39 *Dabir.* glon / tak uczynił y Hebron / wszytko co w nim nálażł mieczem wytráci- 40 *Dabir.* wszy. A támtąd wróciwszy sie do Da- 41 *Dabir.* bir / wziął ji y zburzył / króla téż iego y wszytkié okoliczné miástecká pobit pásczek mieczá: nie zostáwił w nim 42 *Dabir.* żadného szatku: iáko był uczynił Hebron / y Lebnie / y królóm ich / tak 43 *Dabir.* uczynił Dabir y królowi iego. Porá- 44 *Dabir.* żił tedy Iozue wszytké ziemie góná y południowá / y polná / y "Asedoth" z 45 *Dabir.* królmi ich: nie zostáwił w niéy szat- 46 *Dabir.* ku żadného / ale wszytko co tchnąc mogło / pobit / iáko mu był przykazał 47 *Dabir.* P A N Bóg Izráelski / od Kádes- 48 *Dabir.* bárne aż do Gázy / wszytké ziemie Go- 49 *Dabir.* zen aż do Gábáon / y wszytkié króle y 50 *Dabir.* kráiny ich za iednym náarciém wziął y zburzył: a bowiém P A N Bóg Iz- 51 *Dabir.* ráelski walczył za nim. y wrócił sie ze wszytkim Izráelem ná miejsce o- 52 *Dabir.* bozu do Gálgála.

Dabir.

podgórná. H.

H.

ROZDZ. XI.

1 *A* **G**dy wsty- 2 *A* śiał Jabin Król 3 *A* Asor / posłał do 4 *A* Obábá Króla 5 *A* Mádón / y do 6 *A* Króla Semeron / 7 *A* y do Króla Ach- 8 *A* saph: do Królów téż północnych / 9 *A* którzy mieściłi ná górách / y ná rów- 10 *A* ninie ku południu Ceneroth / ná po- 11 *A* lách y w kráinách Dor / wedle morzá / 12 *A* Chánaneyczyká téż od wschodu y za- 13 *A* chodu stónca / y Amorehyczyká / y 14 *A* Heteyczyká / y Pherzeyczyká / y Jebu- 15 *A* zeyczyká ná górách: Heweyczyká téż 16 *A* który mieścił pod górą Hermon w 17 *A* ziemi Máfphá. A wyciągneli wszy- 18 *A*scy z woyski swémi / lud bázno wielki / 19 *A* iáko piasék który iest ná brzegu mor- 20 *A* skim / konie téż y wozy niezmiernéy li- 21 *A* czby. A ziącháli sie ci wszyscy kró- 22 *A* wie w kupe w wód Merom / aby wal- 23 *A* czyli przeciw Izráelowi. A rzéł 24 *A* P A N do Iozueg: Niebóy sie ich: bo

25 *A* iútro o téjże godzinie ia té wszytkié 26 *A* podam ná zranienie przed oczymá Iz- 27 *A* zráela: Koniom ich żyły poderznieś / 28 *A* a wozy ogniem popalisz. A przycią- 29 *A* gnął Iozue y wszytko woysko z nim 30 *A* przeciwko im w wód Merom z náglá / 31 *A* y przypádliná im / y dał ie P A N w 32 *A* rece Izráelowi / którzy porázili ie y go- 33 *A* nili ie aż do Sydonu wielkieg / y wód 34 *A* Mázerephoth / y polá Máfphe / któ- 35 *A* ré iest ná wschodnią stronę iego. Tak 36 *A* pobit wszytkié / ze żadného nie zostá- 37 *A* wił z nich szatka: y uczynił iáko mu 38 *A* był P A N przykazał / koniom ich żyły 39 *A* poderznął / a wozy ogniem spalił. A 40 *A* wróciwszy sie záraz wziął Asor / a kró- 41 *A* lá iego mieczem zabił: bo Asor z stá- 42 *A* rodawná między wszytkimi królestwy 43 *A* temi przodek trzymał. A wybił wszy- 44 *A*tkié dusze które tam mieściły / niezo- 45 *A* stáwił w nim szatku żadného / ale aż 46 *A* do wytrácenia wszytko spustószył / y 47 *A* miásto sámo ogniem zgładził. A 48 *A* wszytkié okoliczné miásta y króle ich 49 *A* poimał / pobit y wyniszczył / iáko mu 50 *A* był przykazał Moysész slugá P A N:

Niechiał á by w koniách duszili ná wojnie ale w Bogu, dla tego kazał poderznąć ko- niom żyły.

Asor miá- sto wzięte.

Zwycięz- two Iozue- go z wielá inšych kró- lów.

Morzá Ge- nezareth. ku zachódo- wi. H.

*Wszakże za
dnych nie pa
lił miast a-
bronyh o-
prócz Asor
sámego któ-
ry spalił lo-
zue. H.*

13 SKI. ⁹ Oprócz miast które były na
pagońkach y na kopcach położone/
inne zapalił lud Izraelski: iedno tyl-
ko Asor bázro obionné ogniem spa-
lił. ¹⁰ A wszystkie korzyść tych miast y
bydło rozdzielili między sie synowie
Izraelowi / wszystkie ludzkie wybiwisy.
15 ¹¹ Jako był przykazał P A N Moyses
sowi słudze swému / tak Moyses przy-
kazał Jozuem / a on wszystko wypeł-
nił: nie opuścił ze wszystkiego przyka-
zania y iednego słowa / które był P A N
rozkazał Moysesowi. ¹² Wziął tedy
16 Jozue wszystkie ziemie górna / y polu-
dnową / y ziemie Gosen / y równinę /
y zachodnią stronę / y góry Izrael y
17 polá iey: ¹³ y część góry która idzie ku
Seir / aż do Baałgád / po równinie
Libanu / pod górze Hermon: wszyst-
kie króle ich poimał / poraził y pozab-
iiał. ¹⁴ Przez długi czas walczył Jo-
zue przeciwko tym królóm. ¹⁵ Nie było

miastá któreby sie poddało synóm I-
zraelowym / oprócz Hemezechyá któ-
ry mieřkał w Gábáon: bo wszystkie
walcząc dostał. ¹⁶ Abowiém była wo-
la P A N S K A / aby sie zátwardziły
sercá ich / a walczyli przeciw Izraelo-
wi / y legli / a niegodni byli żadnego
miłosierdzia / y wygineli iáko był przy-
kazał P A N Moysesowi. ¹⁷ Onégo
czasu przyszedł Jozue / y wybił Ená-
cim z gózi / Hebron y Dabir y z Anáb /
y ze wszelkiéy góry Judy y Izraelá / y
miastá ich zglądził. ¹⁸ Nie zostawił za-
dnégo z pokolenia Enácim w ziemi
synów Izraelowych: oprócz miast
Gázy y Geth y Azot / w których sa-
mich zostawieni są. ¹⁹ Wziął tedy Jo-
zue wszystkie ziemie / iáko mówił P A N
do Moysesá / y dał iá w ośiadłość
synóm Izraelowym / według dzia-
łów y pokolenia ich / y w spokoila sie
ziemiá od wojen.

²⁰ Obrzymy.

²¹ Obrzymów.

*Zatwardze-
nie sercá y od
Boga y od lu-
dzi.*

Była nola Pánka aby sie zátwar-
dziły sercá ich.] X to tákże rozumie iáko sie
wysřey powiedziáło o Pháraonie Exo: 10. v.
20.] Zátwardzenie sercá piřmo S. przypis-
anie y Pánu Bogu y człowiekowi. Bo czło-

wiek grzechámi swými lástke Boża wtrácaiac/
sam sobie przyczyná iest zátwardzenia. Pan
Bóg téř człowieka sprawiedliwie dla grze-
chów opuřciwřy / y lástki mu którazy go zmie-
rzyła nie dáiac / zátwardza serce iego. Czyta y
Annotacya. Exod. 10. v. 20.

ROZDZ. XII.

*Imiona
królów
trzydzieřci
y iednego,
pobitych
od Synów
Izmiełoz
nych.*

1 **A** **I**sa królowie /
które pobili syno-
wie Izraelowi / y
posiedli ziemie
ich zá Jordanem
ná wschód stón-
cá / od potoku Ar-
non aż do góry Hermon / y wszystkie
stronie wschodnią / która pátrzy do
pustyniéy. ² Sehon król Amorrh-
eyski / który mieřkał w Hesebon / páno-
wał od Aroer / które leży nád brzegiem
potoku Arnon / y polowicy ná dolinie /
y polowicy Gálaád / aż do potoku Já-
bok / który iest gránicá synów Ammo-
nowych. ³ A od pustynie / aż do morzá
Cenerot ku wschodu stónca / y aż do
3 morzá pustynie / które iest morze ná-
stónsę / ku wschodniéy stronie dróga
która wiedzie do Bethsimoth: y od
południowéy strony która leży pod
Asedoth Phászá. ⁴ Gránicá Wgá kró-
lá Bázán z szatku Rápháim / który
mieřkał w Asároth / y w Edrái / y
pánował ná górze Hermon / y w Sá-

5 lechá / y we wszystkim Bázán / aż do
gránic Gesury / y Mácháry / y polo-
wicy Gálaád gránic Sehoná króla
Hesebon. ⁶ Moyses sluga P A N S K I /
y synowie Izraelowi pobili ie / y dał
ziemie ich Moyses w ośiadłość Ru-
benitóm / y Gaditóm / y polowicy po-
kolenia Manásse. ⁷ Ci są królowie zie-
mie / które pobit Jozue y synowie I-
zraelowi zá Jordanem ku zachodniéy
stronie od Baałgád / ná polu Liba-
nu / aż do góry / którey część idzie do
Seir: y dał iá Jozue w ośiadłość po-
koleniam Izraelowym / káždé swóy
dział. ⁸ ták po górách / iáko y ná rów-
ninách / y w polách. W Asedoth / y
ná pustyni / y ná południu był Hete-
czyk / y Amorrhczyk / Chanánczyk /
y Pherezczyk / Hemezych / y Jebu-
zych. ⁹ Król Jerychá ieden / król
Háy / który iest po boku Bethel / ieden.
10 ¹⁰ Król Jeruzalem ieden / król Hebron
11 ieden / ¹¹ król Jerimoth ieden / król Lá-
chis ieden / ¹² król Eglon ieden / król
12 Gázer ieden. ¹³ Król Dabir ieden / król
13 Gáder ieden. ¹⁴ Król Hermá ieden / król
14 Hered ieden. ¹⁵ Król Lebni ieden / król

²⁰ z Obrzy-
mów.
²¹ w tym iáko
powiáda
mieřkał Iop:

16 Odułlám ieden / Król Mácedy ieden /
17 Król Bethel ieden / Król Taphuá ieden /
18 Król Opher ieden / Król Alphet ieden /
19 Król Saron ieden / Król Mádón ieden /
20 Król Alfor ieden / Król Smeron ieden / Król Achsaph ieden /

21 Król Thenát ieden / Król Mágeddá ieden /
22 Król Kádes ieden / Król Jáchánán Carmelu ieden /
23 Król Dor / y Kráinny Dor ieden / Król narodów Gálgál ieden /
24 Król Thersy ieden : wszytkich Królów trzydziści y ieden.

ROZDZ. XIII.

Ożue stary y

zestęg wieku był / y rzekł P A N do niego: Stárzałeś sie y długiegoś wieku / ziemia bár 30 sęroka zostá

1 A 1 / tá / która ieszcze nie iest łosem podzielona : to iest wszytká Gálileá / Philisthyim / y wszytká Gessury. Od mętnéy rzeki / która obléwa Aegypt / aż do gránic Ałkaron ku północy : ziemia Chánaán / która sie ná piec królów Philisthyńskich dzieli ná Gázecyzy / y Azorcyzy / ná Ałkaronity / Gethencyzy / y Ałkaronity. A ku południu zá sie / są Hecencyzy / y wszytká ziemia Chánaán / y Mára Sydończyków aż do Alphet / y gránic Amorencyzy / y wkráiny iego. Kráiná téż Libanu ná wschód słońca / od Báalgád pod górą Hermon / aż wnidzieś do Emáth. Wszytkich krózy męská ná górze od Libanu aż do wód Maserephót / y wszyscy Sydończycy. Jam iest który ie wglądze od oblicza synów Izraelowych. Niechayże to wnidzie w dział dziedziectwa Izrael / iákomci przykazal. A teraz rozdziel ziemie w ośiádłość dziewięciorgu pokoleniu / y połowicy pokolenia Mánasse / z którym Ruben y Gád posiedli ziemie / która im dał Mózsef sługa P A N S K I zá rzeką Jordanu ku wschodniéy stronie. Od Aroer / która leży ná brzegu potoku Arnon / y ná srodku doliny / y wszytkie polá Medábá aż do Dibon : y wszytkie miásta Schon Króla Amorencyjskiego / który Królował w Hesebon / aż do gránic synów Ammon / y Gálád / y gránice Gessury y Máchaty / y wszytkę górę Hermon / y wszytek Bázán aż do Sálechá / y wszytko Królestwo Og w Bázán / który Królował w Ałkarothy / Edrái / on był z szatku Rápháim / y

13 pobili ie Mózsef y wyglądził. A męchcieli synowie Izraelowi wytrącić Gessury y Máchaty : y męskáli mędzy Izraelem aż do dnia dzisiejszego. Lecz pokoleniu Lewi nie dał ośiádłości : ále obiáty y ofiáry P A N A Boga Izraelskiego / to iest dziedziectwo iego / iáko mu powiedział. Dat tedy Mózsef ośiádłość pokoleniu synów Ruben według rodziów ich. A była ich gránicá od Aroer / która leży ná brzegu potoku Arnon / y w posród doliny tegoż potoku : wszytkę równinę która wiedzie do Medábá / y Hesebon / y wszytkie miástecká ich / które są w polách : Dibon téż y Bámothbáál / y miástecko Bálmeon / y Jásá / y Cedimoth / y Mephááth / y Káriátháim / y Sábámá / y Sáráthásár ná górze doliny. Bethphogor / y Almedoth / Phásgá / y Bethiesimoth / y wszytkie miásta polné / y wszytkie Królestwa / Schon Króla Amorencyjskiego / który Królował w Hesebon / który zabił Mózsef z Ksiazetą Mánasián : Hecá / y Recem / y Sur / y Hur / y Rebe Ksiazetá Schon obywatelé ziemie. A Báláámá syná Beor wieszcá zabili synowie Izraelowi męczem z innymi pobitymi. A gránicá synów Ruben była / Jordan rzeká. Tá iest ośiádłość Rubenitów / według rodów ich / miásto y wiosek. A dał Mózsef pokoleniu Gád y synóm iego / wedle rodów ich ośiádłość / która ten iest dział. Gránicá Jáser y wszytkie miásta Gálád / y połowicá ziemie synów Ammon aż do Aroer / który iest przeciwko Rábbá. A od Hesebon aż do Rámoth / Máfphé / y Bethonim / y od Mánáim / aż do gránic Dábir. W dolinie téż Betharán / y Bethnemrá / y Sokoth / y Sáphon / ostatnią część Królestwa Schon Króla Hesebon : tego téż gránicá iest Jordan / aż do ostatniéy części morzá Cenereth zá Jordanem ku wschodniéy stronie. Tá iest ośiádłość synów

Pokoleniu Lewi nie dał ośiádłości Nu: 18. a 1. Ośiádłość Ruben.

Nu: 31. e 8.

Ośiádłość Gad.

Genezaretskiego.

Iosuemu kaže Bóg rozdzielić ziemie ośiádłość kolenia.

wszytkie połowicy Philistynskie / y wszyscy Gessurowie. H.

Ksiazetá ábo królestw.

Nu: 32 f 31.

z Obrymów.

Osiadłość
Manasse.

29 nów Gad / według domów ich / mia-
sta y wioski ich. ³⁰ Dal też połowicy
pokolenia Manasse y synóm iego /
według rodziców ich osiadłość / któ-
rę ten jest początek : Od Manaim
wszystek Bazán / y wszystkie królestwo
Og króla Bazánstiego / y wszystkie
31 wsi Jair / które są w Bazán / sześć
dziesiąt miasteczek. ³² A połowice Ga-
laad y Astaroth y Edray miasta kró-

lestwa Og w Bazán / synóm Machir
syna Manasse / połowicy synóm Ma-
chir według rodów ich. ³³ Te osiadłość
podzielił Mojżesz na polach Moab
za Jordanem / przeciw Jerychu ku
wschodniemu stronie. A pokoleniu Le-
wi nie dał osiadłości : bo PAN Bóg
Izraelów sam jest osiadłością ich /
iako mu powiedział.

ROZDZ. XIII.

O jest / co po-
siedli synowie I-
zraelowi w ziemi
Chanaan / którą
im dał Eleazar
kapłan / y Jozue
syn Nun / y Esig-

34 żetá domów wedle pokoleni Izrae-
lowych : ³⁵ Iosefem wszystko dzieląc / iá-
ko był przykazał PAN w rece Moy-
żeshowey dziewięciogmu pokoleniu / y
36 połowicy pokolenia. ³⁷ Bo dwogmu
pokoleniu y połowicy / dał był Moy-
żesz osiadłość za Jordanem : oprócz
Lewitów / którzy nie ziemi nie wzięli
4 między bracią swoią : ³⁸ ale na ich miej-
sce nastąpili synowie Jozeph rozdzie-
leni na dwoie pokolenia / Manasse y
B Ephraim : ani wzięli Lewitowie in-
nego działu w ziemi / iedno miastá na
mieścianie / a przedmieścia ich na cho-
wáníe dobytów y bydła swego. ³⁹ Já-
ko był przykazał PAN Mojżeshowi /
5 tak uczynili synowie Izraelowi / y po-
dzielili ziemię. ⁶ Przysąpili tedy syno-
wie Judá do Jozuego w Gálgalu / y
rzekli do niego Kaleb syn Jephone
Cenezeyczyk : ⁷ Wiész co mówił PAN
do Mojżesá człowieka Bożego / o
mnie y o tobie w Kadesbarnie. ⁸ Cztér
dziesiąt mi lat było kiedy mie stał
7 Mojżesz slugá PANSKI z Kades-
barny żebyśmy wypátrował ziemię : y

8 powiedziałem mu co mi się zdáło pra-
wdá. ⁹ Lecz bracia moi / którzy cho-
dzili zemną / skázili serce ludu : a iám
przecie náśladował PAN A Bogá
mego. ¹⁰ A przysięgił Mojżesz dnia o-
nego / mówiąc : Ziemiá po której de-
ptála noga twoja / będzie osiadłością
twoją / y synów twoich na wieki / iżes
náśladował PAN A Bogá mego.
11 ¹² Użytył mi tedy PAN żywota / iako
obiecá / aż do dnia dzisiejszego. Cztér
dziesiąt y pięć lat temu / iako mówił
PAN to słowo do Mojżesá / gdy
Izrael chodził po puszczy : ¹³ dzisia
mam osmdziesiąt y pięć lat / ¹⁴ tak du-
ży / iakom był duży na on czas gdy
był posłan na spięgowanie / onego
czasu siła we mnie aż do dnia dzisiey-
15 szego trwa / tak ku boiowaniu / iako ku
chodzeniu. ¹⁶ Dajże mi tedy tę górę /
którą PAN obiecał co y sam słyszał /
na której są Enacim / y miasta wiel-
kie y obrotne : ięśli śnác PAN będzie
zemną / y bede mógł wygładzić ie / iá-
ko mi obiecał. ¹⁷ A błogosławił mu
Jozue / y dał mu Hebron w osiadłość /
y od tego czasu dostal się Hebron
Kaleb synowi Jephone Cenezeyczy-
18 kowi aż do dnia dzisiejszego : iż ná-
śladował PAN A Bogá Izraelstie-
go. ¹⁹ Imię Hebroná zwané przed tym
Kariath Arbe : ²⁰ Adam nawiętszy
między Enacim tam leży : y przestá-
ła ziemiá od wojny.

Ecc: 46 b 11.

* Obzymo-
wie.* (Który Ar-
bá) był czło-
wiekiem wielki
miedzy Ena-
kim. H.* Przez Moy-
żesá.
Nu: 34. c 13.Pokolenie
Iosepha
rozdzieló-
né na dwie
na mieys-
ce Lewi-
tów.Kaleb się
upomina
dzieć
twą obie-
canego.
Nu: 14 d 22.

15 Adam nawiętszy miedzy Enacym
tam leży. Ten krórego tu zowie Ada-
mem nawiętszym / nie byłá ón piérwszy oćciec
nás / ale krórys inšy wielki człowiek. Bo imię
Adam nie zawsze jest własné / ale też bywa po-
spolité y róż znaczy co y człowieka. A kiedy by-
wa na początku przydane w żydowskiu lite-
rá (n) iako tu na tym mieyscu / tedy nie jest
własné imię / ale znaczy człowieka krórego kol-
wiek / iakoby rzekli / człowiek wielki. Ten czło-

wiek wielki / iedni powiádają iż był Kaleb iáko
piše Hier: Epist: 27. Drugiż mniemáa iż był
Enak syn Arbe / o którym niżej 15. v. 13. bo ten
podobno był Obzymem y zrodzicielem Gi-
gantów ábo obzymów. Dla tego w piśmie S.
obzymy zowią synmi Enacym. Num. 13.
Deut. 1. y 2. Ios. 11. Iosephus lib. 3. Antiq. C. 2.
piše / iż tam náydowno kości obzymów tam
pogrzebionych. Inšy zaś powiádają iż ten
człowiek wielki był tenże Arbe / krórego tu

dziesięć przed

dzieś przed tym miannuie / y tegoż to tam było miasto / y od niego imie miało Kariath Arbe. Tenże był wielkim słowikiem y owsem głowa przedniysa między Enacytami / a podobno y wzrostu był wielkiego / gdyż Enacytowie obrzymami byli / iako piśe Num: 13. v. 34. Sa którzy też powiadaia iż Adam pierwszy bedac pierwszy pogrzebiony w Jeruzalem na gorze Kalkwaty / po tym był przeniesiony tam do tego Hebron: aleć tego niedowodzą. Bo Tra-

ditio test v Doktorów świętych / iż Adam jest pogrzebiony w Jeruzalem na tej że gorze na której P. Chrystus wstąpił / y stąd nazwano Gore Kalkwaty / iż tam głowa człowieka pierwszego jest pogrzebiona: ale o przeniesieniu tego do Hebron nie wspominają. Tak Origenes Tract: 53. in Math. Athanasius serm. de Passione Domini. Epiph. Herel. 46. Bas. in cap 5. Isa. Aug. serm: 71. de Tempore. Hieron. Epist. ad Marcell.

Adam na górze Calvarie pogrzebion.

ROZDZ. XV.

Sdział tedy synowie Judy / według rodziów ich ten był. Od granice Edom / puszcza Sin na południe / y aż do o-

statnięczy części południowej strony. ¹ Początek ię od końca morza nastoi sięgo / y od iezyká ięgo / który patrza na południe. ² A wychodzi przeciw wstempu Scorpioná / y przechodzi do Siná / wstepnie do Kadesbárne / y zachodzi do Efron / wstepniac do Adár / y okrażając Karká / a ztąd przechodząc do Afemoná / y przychodząc do potoku Aegyptu: y będą granice ięgo morze wielkie. ten będzie koniec strony południowej. ³ A od wschodu słońca będzie początek / morze nastoi się aż do końca Jordanu: y to co patrza tu północy / od iezyká morzkiego / aż do tejże rzeki Jordanu. ⁴ y wstepnie granicą do Beth Hagle / a przechodzi od północy do Beth Araby: wstepniac do kamienia Boén syná Ruben. ⁵ A ciągnąc aż do granic Debeiry z Doliny Achor / przeciw północy patrząc tu Gálgalu / które jest przeciw wstepowi Adommin / od południowej strony potoka: y przechodzi wody które zową Źródło słońca: a koniec ięgo będą do Źródła Rogel. ⁶ A wstepnie przez dolinę syná Ennom / z boku Jebuzeyczyká na południe / to jest Jeruzalem: a zognad sie wynosząc na wierzech góry / która jest przeciw Gennom na zachód słońca na wierzechu Doliny Kapháim tu północy. ⁷ A przechodzi od wierzechu góry aż do Źródła wody Nephthoá / y przychodzi aż do wsi góry Ephron: y chyli sie do Baála / który jest Kariathiarim / to jest / miasto lasów. ⁸ y kołem idzie od

Baála na zachód aż do góry Seir: y przechodzi podle boku góry Jarym na północy do Cheslon: y wstepnie do Bethsames / a przechodzi do Thámná. ⁹ A przychodzi tu północy części Akaron: y chyli sie do Sechroná / y bieży przez górę Baála / y przechodzi do Jebneel / y wielkiego morza tu zachodowi końcem sie zamyska. ¹⁰ te są granice synów Judy w okolo / według rodów ich. ¹¹ A Kaleb synowi Jephone dać część w posrzedku synów Judy / iako mu był P A N przykazał: Kariath Arbe oycá Enát / to jest Hebron. ¹² A wyglądził z niego Kaleb trzech synów Enát / Sesai / y Achimán / y Tholmái / z rodzi Enát. ¹³ A zognad postapiwszy przyszedł do obydwatelow Dabir / które pierwszy zwano Kariath Sepher / to jest / miasto nauk. ¹⁴ A rzekł Kaleb: Kto porazi Kariath Sepher / a weźmie ji / temu dam Akse córkę moie za żonę. ¹⁵ A wziął ji Othoniel syn Kenes brat Kalebów młodszy: y dał mu Akse córkę swą za żonę. ¹⁶ Która / gdy iacháli pospolu / namówiona była od meża swego / aby prosiła u oycá swego poła / y wzdychála iako siedziála na osle. ¹⁷ Który Kaleb: Cości przy? ¹⁸ A ona odpowiedziála: Day mi błogosławieństwo: Ziemie tu południu y suchą dales mi / przyday y mokrą. ¹⁹ A dał ię Kaleb mokrą ziemie wyszą y niższą. ²⁰ Ta jest osiadłość pokolenia synów Judy według rodziów ich. ²¹ A były miasta od ostatnich granic synów Judy / podle granic Edom od południa: Kabsael / y Eder / y Jágur / y Ciná / y Dimoná / y Adadá / y Kades / y Alfor / y Jethnám / y Ziph / y Thelem / y Baloth / y Alfor nowe / y Karioth / y Hesron to jest Alfor. ²² Amám / Samá / y Moládá / y Afergaddá / y Hassemon / y Betphelet / y Haserfual / y Bersabee / y Baziothiá / y Baála / y Jim / y Esem / y Eleholád / y

Część Kalebá.

Sedz. i c 10

Podobno tam byli nanki.

Brat Kalebów. H. to jest, wnuk Kalebów.

Namawiała meża swego, aby prosił u oycá ięgo poła, y spłaciła z osia. H. Akse córka Kaleb prosi o sie mie mokra.

Miasta synów ludá.

Dział pokolenia Iudá.

Num: 34. 22.

Od skały ábo wyspu na křstale iszyká.

Była to w pokoleniu Beniaminá.

31 Kesil / y Harná / y Siceleg / y Me-
 32 demená / y Sensenná / y Lebáoth / y
 Selim / y Alet / y Remon / wśystkich
 miast dwadzieścia y dziewięć / y wsi
 33 ich. A ná polách / Estáol / y Sáreá /
 F y Asená / y Zánoc / y Aengánim / y
 34 Tháphua / y Enáim / y Jerimoth / y
 35 Adullám / Socho / y Aseká / y Sára-
 36 im / y Abitháim / y Gederá / y Gedero-
 tháim : miast czternaście / y wsi ich.
 37 Sánán / y Hádassá / y Mágdalgád /
 38 Deleán / y Máfephá / y Jekthel / Lá-
 39 chis / y Báfáth / y Eglon / y Chebbon /
 40 y Lehemám / y Cethlis / y Gideroth /
 41 y Bethdagon / y Náámá / y Mácédá :
 42 miast piętnaście / y wsi ich. Labaná /
 43 y Echer / y Asán / y Jephthá / y Ená /
 44 y Nesib / y Ceilá / y Achzib / y Márez-
 45 sá : miast dziewięć / y wsi ich. Ałkáz-
 46 ron ze wsiámi / y wioskami swými. Od
 47 Ałkaroná aż do morza wśystkie które
 sie chyla ku Azotowi / y wsi ich. Azot
 z miasteczkámi / y ze wsiámi swými.
 Gázá z miasteczkámi / y ze wsiámi
 swými / aż do potoku Aegyptu / y mo-

48 rze wielkie gránicá iey. A ná górze /
 49 Samir / y Jether / y Sokoth / y Dán-
 50 ná / y Kariáth Senná / to iest Dábir.
 51 Anáb / y Jstemo / y Anim / y Gosen / y
 G Olon / y Gilo : miast iedennaście / y
 52 wsi ich. Arab / y Rumá / y Esáán / y
 53 Janum / y Beththáphua / y Aphetá /
 54 Athmáthá / y Kariátharbe / to iest
 Hebron / y Sior : miast dziewięć / y
 55 wsi ich. Mlaon / y Kármel / y Ziph / y
 56 Jorhá / y Jetráel / y Jukádám / y Zá-
 57 noe. Ałkám / y Gábáá / y Thámná :
 58 miast dziesięć / y wsi ich. Hálbul / y
 59 Besur / y Gedor / y Mareth / y Beth-
 60 ánot / y Eltekon : miast sześć / y wsi
 61 ich. Kariáthbaál / to iest Kariáth-
 iárim miasto lasów / y Arebbá : dwie
 62 miescie / y wsi ich. Ná puszczy Beth-
 63 árábá / Meddin / y Sáháchá : y Nes-
 bsán / y miasto soli / y Engaddy : sześć
 miast / y wsi ich. Lecz Jebuzecyzká
 obywatela Jeruzalem nie mogli syno-
 wie Judá wygłodzić : y mieszkali Je-
 buzecyzk z syny Judá w Jeruzalem
 aż do dnia dzisiejszego.

wypadek.
H.

ROZDZ. XVI.

Dział Sy-
nów Iose-
phowych.

I A **N**ad też los sy-
 nów Jozeph-
 wych od Jorda-
 nu ku Jerychu y
 wodam tego od
 wschodu słońca :
 pustynia która ie-
 2 dzie od Jerychá do góry Bethel : a
 wychodzi od Bethel do Luzy : y idzie
 3 przez gránice Archi / Athároth. A
 B jchodzi ku zachodu wedle gránice Je-
 phlet / aż do gránic Bethhoron mi-
 4 sęgo y Gázera : y kończą sie kráiny ie-
 go morzem wielkim : y osiedli syno-
 wie Jozephowi Mánásses y Ephrá-
 5 im. A sstała sie gránicá synów E-
 phráim wedlug rodzajów ich : y os-
 iadłość ich ku wschodu słońca Atá-

6 roth Addár / aż do Bethhoroná wys-
 sęgo. A wychodzą gránice aż do mo-
 7 rza : Máchmetháth lepát pátrzy ku
 północy / y okryją gránice ku wscho-
 du słońca do Thánáth Selu : y prze-
 chodzi od wschodu do Janóe. a idzie
 od Janóe do Atároth y Máaráthá : y
 przychodzi do Jerychá / y wychodzi do
 8 Jordanu. Tháphua zaśie przecho-
 dzi ku morzu ná doline trzciny / y sa
 9 wyscía iey do morza nastónsęgo. Tá
 iest osiadłość pokolenia synów E-
 9 phráim / wedlug domów ich. Wy-
 dzielono też miastá synóm Ephráim
 10 w posęzodku osiadłości synów Mán-
 násse / y wsi ich. A nie wybili syno-
 wie Ephráimowi Chánáneycyzká /
 który mieszkali w Gázec / y mieszkali
 Chánáneycyzk w posęzod Ephrái-
 má / aż do tego dnia dan płacze.

wyznaki. H.

ROZDZ. XVII.

Dział pół-
pokolenia
Mánásse.

I A **K**os padł pokoleniu
 Mánásse (bo ten iest pier-
 worodny Jozephów) Máchir
 pierworodnému Mán-
 2 nasse Oycu Gáláád / który był mąż
 3 waleczny / y miał osiadłość Gáláád y

2 Bázán : y innym synóm Mánásse
 wedlug domów ich / synóm Abiezer /
 y synóm Zelek / y synóm Eryel / y sy-
 nom Sechem / y synóm Jephher / y sy-
 nom Semidách. ci są synowie Mán-
 násse syná Jozephowego / międzyzyny
 3 wedlug rodzajów ich. Lecz Salphá-
 ad synowi Jephher syná Gáláád / syná

Nu: 26. d. 30

Nu: 21. ar.
y 36. d. 11.

Máchir

4 Máchir/ syná Mánasse nie vrodzili
B sie synowie/ ale tylko córki: których té
sz imiona: Málá y Noá y Heglá y
Melchá y Thersá. ¹² A przysły przed
ocz y Eleázará kapłaná/ y Jozueg sy
ná Dun/ kłazat mówiąc: PAN przy
kazał przez rękę Moysésá/ aby nam
dano osiadłość w pośrodku bráćiey
naszej. A dał im według PANSKIE^o
rozkazania osiadłość w pośrodku brá
ciey oycá ich. ¹³ A pado smurów Mánasse/ dziesięć oprócz ziemi Gáláád
y Bázan zá Jordanem. ¹⁴ Bo córki Mánasse otrzymały dziedzictwo w po
środku synów ieg. A ziemiá Gáláád pá
dła ná dział synóm Mánasse którzy
7 byli zostáli. ¹⁵ A gránicá Mánasse była
od Aser/ do Máchmetháth który pá
rzy ku Sichem: á wychodzi po piáwey
stronie podle obywatélów żródła
8 Táphue. ¹⁶ W dziale bowiem Mánasse
przypádła była ziemiá Táphue* któ
ra jest podle gránic Mánasse synów
9 Ephráim. ¹⁷ A gránicá Doliny trzcin
néy idzie ku południu potoka miast
Ephráim/ które są w pośrodku
miast Mánasse: gránicá Mánasse
10 od północy potoka/ á koniec iéy cią
gnie do morzá: ¹¹ ^C ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰ ¹⁰⁰¹ ¹⁰⁰² ¹⁰⁰³ ¹⁰⁰⁴ ¹⁰⁰⁵ ¹⁰⁰⁶ ¹⁰⁰⁷ ¹⁰⁰⁸ ¹⁰⁰⁹ ¹⁰¹⁰ ¹⁰¹¹ ¹⁰¹² ¹⁰¹³ ¹⁰¹⁴ ¹⁰¹⁵ ¹⁰¹⁶ ¹⁰¹⁷ ¹⁰¹⁸ ¹⁰¹⁹ ¹⁰²⁰ ¹⁰²¹ ¹⁰²² ¹⁰²³ ¹⁰²⁴ ¹⁰²⁵ ¹⁰²⁶ ¹⁰²⁷ ¹⁰²⁸ ¹⁰²⁹ ¹⁰³⁰ ¹⁰³¹ ¹⁰³² ¹⁰³³ ¹⁰³⁴ ¹⁰³⁵ ¹⁰³⁶ ¹⁰³⁷ ¹⁰³⁸ ¹⁰³⁹ ¹⁰⁴⁰ ¹⁰⁴¹ ¹⁰⁴² ¹⁰⁴³ ¹⁰⁴⁴ ¹⁰⁴⁵ ¹⁰⁴⁶ ¹⁰⁴⁷ ¹⁰⁴⁸ ¹⁰⁴⁹ ¹⁰⁵⁰ ¹⁰⁵¹ ¹⁰⁵² ¹⁰⁵³ ¹⁰⁵⁴ ¹⁰⁵⁵ ¹⁰⁵⁶ ¹⁰⁵⁷ ¹⁰⁵⁸ ¹⁰⁵⁹ ¹⁰⁶⁰ ¹⁰⁶¹ ¹⁰⁶² ¹⁰⁶³ ¹⁰⁶⁴ ¹⁰⁶⁵ ¹⁰⁶⁶ ¹⁰⁶⁷ ¹⁰⁶⁸ ¹⁰⁶⁹ ¹⁰⁷⁰ ¹⁰⁷¹ ¹⁰⁷² ¹⁰⁷³ ¹⁰⁷⁴ ¹⁰⁷⁵ ¹⁰⁷⁶ ¹⁰⁷⁷ ¹⁰⁷⁸ ¹⁰⁷⁹ ¹⁰⁸⁰ ¹⁰⁸¹ ¹⁰⁸² ¹⁰⁸³ ¹⁰⁸⁴ ¹⁰⁸⁵ ¹⁰⁸⁶ ¹⁰⁸⁷ ¹⁰⁸⁸ ¹⁰⁸⁹ ¹⁰⁹⁰ ¹⁰⁹¹ ¹⁰⁹² ¹⁰⁹³ ¹⁰⁹⁴ ¹⁰⁹⁵ ¹⁰⁹⁶ ¹⁰⁹⁷ ¹⁰⁹⁸ ¹⁰⁹⁹ ¹¹⁰⁰ ¹¹⁰¹ ¹¹⁰² ¹¹⁰³ ¹¹⁰⁴ ¹¹⁰⁵ ¹¹⁰⁶ ¹¹⁰⁷ ¹¹⁰⁸ ¹¹⁰⁹ ¹¹¹⁰ ¹¹¹¹ ¹¹¹² ¹¹¹³ ¹¹¹⁴ ¹¹¹⁵ ¹¹¹⁶ ¹¹¹⁷ ¹¹¹⁸ ¹¹¹⁹ ¹¹²⁰ ¹¹²¹ ¹¹²² ¹¹²³ ¹¹²⁴ ¹¹²⁵ ¹¹²⁶ ¹¹²⁷ ¹¹²⁸ ¹¹²⁹ ¹¹³⁰ ¹¹³¹ ¹¹³² ¹¹³³ ¹¹³⁴ ¹¹³⁵ ¹¹³⁶ ¹¹³⁷ ¹¹³⁸ ¹¹³⁹ ¹¹⁴⁰ ¹¹⁴¹ ¹¹⁴² ¹¹⁴³ ¹¹⁴⁴ ¹¹⁴⁵ ¹¹⁴⁶ ¹¹⁴⁷ ¹¹⁴⁸ ¹¹⁴⁹ ¹¹⁵⁰ ¹¹⁵¹ ¹¹⁵² ¹¹⁵³ ¹¹⁵⁴ ¹¹⁵⁵ ¹¹⁵⁶ ¹¹⁵⁷ ¹¹⁵⁸ ¹¹⁵⁹ ¹¹⁶⁰ ¹¹⁶¹ ¹¹⁶² ¹¹⁶³ ¹¹⁶⁴ ¹¹⁶⁵ ¹¹⁶⁶ ¹¹⁶⁷ ¹¹⁶⁸ ¹¹⁶⁹ ¹¹⁷⁰ ¹¹⁷¹ ¹¹⁷² ¹¹⁷³ ¹¹⁷⁴ ¹¹⁷⁵ ¹¹⁷⁶ ¹¹⁷⁷ ¹¹⁷⁸ ¹¹⁷⁹ ¹¹⁸⁰ ¹¹⁸¹ ¹¹⁸² ¹¹⁸³ ¹¹⁸⁴ ¹¹⁸⁵ ¹¹⁸⁶ ¹¹⁸⁷ ¹¹⁸⁸ ¹¹⁸⁹ ¹¹⁹⁰ ¹¹⁹¹ ¹¹⁹² ¹¹⁹³ ¹¹⁹⁴ ¹¹⁹⁵ ¹¹⁹⁶ ¹¹⁹⁷ ¹¹⁹⁸ ¹¹⁹⁹ ¹²⁰⁰ ¹²⁰¹ ¹²⁰² ¹²⁰³ ¹²⁰⁴ ¹²⁰⁵ ¹²⁰⁶ ¹²⁰⁷ ¹²⁰⁸ ¹²⁰⁹ ¹²¹⁰ ¹²¹¹ ¹²¹² ¹²¹³ ¹²¹⁴ ¹²¹⁵ ¹²¹⁶ ¹²¹⁷ ¹²¹⁸ ¹²¹⁹ ¹²²⁰ ¹²²¹ ¹²²² ¹²²³ ¹²²⁴ ¹²²⁵ ¹²²⁶ ¹²²⁷ ¹²²⁸ ¹²²⁹ ¹²³⁰ ¹²³¹ ¹²³² ¹²³³ ¹²³⁴ ¹²³⁵ ¹²³⁶ ¹²³⁷ ¹²³⁸ ¹²³⁹ ¹²⁴⁰ ¹²⁴¹ ¹²⁴² ¹²⁴³ ¹²⁴⁴ ¹²⁴⁵ ¹²⁴⁶ ¹²⁴⁷ ¹²⁴⁸ ¹²⁴⁹ ¹²⁵⁰ ¹²⁵¹ ¹²⁵² ¹²⁵³ ¹²⁵⁴ ¹²⁵⁵ ¹²⁵⁶ ¹²⁵⁷ ¹²⁵⁸ ¹²⁵⁹ ¹²⁶⁰ ¹²⁶¹ ¹²⁶² ¹²⁶³ ¹²⁶⁴ ¹²⁶⁵ ¹²⁶⁶ ¹²⁶⁷ ¹²⁶⁸ ¹²⁶⁹ ¹²⁷⁰ ¹²⁷¹ ¹²⁷² ¹²⁷³ ¹²⁷⁴ ¹²⁷⁵ ¹²⁷⁶ ¹²⁷⁷ ¹²⁷⁸ ¹²⁷⁹ ¹²⁸⁰ ¹²⁸¹ ¹²⁸² ¹²⁸³ ¹²⁸⁴ ¹²⁸⁵ ¹²⁸⁶ ¹²⁸⁷ ¹²⁸⁸ ¹²⁸⁹ ¹²⁹⁰ ¹²⁹¹ ¹²⁹² ¹²⁹³ ¹²⁹⁴

To jest, co dał
iż kapłanom
brzącym
Pánu Bogu.

Dział Ben
iaminów.

Gen. 23.
d 19.

Dział Si
meon.

phów od północy: a średnia mie-
dzy temi ziemie rozpiszcie na siedm
części: a przyjdziecie tu do mnie / że
przed PANEM Bogiem waszym pu-
szcze wam tu łos: a bo niemasz między
wami działu Lewitów / ale kapłan-
stwo PANSKIE jest ich dziedzic-
two. Lecz Gad y Ruben y pół poko-
lenia Manasse już byli wzięli ośia-
dłości swe za Jordanem na wscho-
dnia stronę / które im dał Moyses słu-
gą PANSKI. A gdy wstali mezo-
wie aby sili na rozpijanie ziemie / przy-
kazał im Jozue mówiąc: Obydźcie
ziemie / a spiszcie ją / a wróćcie się do
mnie: żebyśmy tu przed PANEM w
Silo puszcili wam łos. A tak posli:
y obejrzawszy ją / na siedm części roz-
dzielili / spisawszy na księgach. A wró-
cili się do Jozuego do obozu Silo.
Który puszczał łosy przed PANEM
w Silo / y rozdzielił ziemie synom Iz-
raelowym na siedm działów. A
padł łos pierwszy synom Beniamino-
wych według familiy ich / żeby po-
siedli ziemie między syny Judowymi
a syny Jozefhowymi. A była grani-
ca ich tu północy od Jordani: idąc
wedle боку Jericha północney stro-
ny / a ztamtąd tu zachodu na góry
wstępując / y przychodząc do puszczy
Bethaven: a przechodząc wedle
Luzy na południe / to jest Bethel: y
zstępując do Atarothaddar na górę /
która jest na południe Bethhoron
niższego. A chyli się krążąc tu mo-
rzy na południe góry która patrzy tu
Bethhoron przeciw wiatru połu-
dniowemu: y kończyny jego są Kariath-
baal / które zowią y Kariathiarim /

miasto synów Juda / ta jest strona tu
morzu na zachod. A od południa / od
strony Kariathiarim wychodzi gra-
nica tu morzu / a przychodzi aż do źró-
dła wod Nephtoi. A zstępuje na
część góry / która patrzy na Doline sy-
nów Emon: a jest przeciw półno-
cney stronie / na ostatniej części Do-
liny Raphaim. A schodzi w Een-
non (to jest w Doline Emon) we-
dług боку Jebuseycką na połu-
dnie: y przychodzi do źródła Rogel /
przechodząc tu północy y wycho-
dząc do Enseimes / to jest / do źródła
słonecznego: a przechodzi aż do ko-
pców które są przeciwko wstępowá-
niu Abdommim: y schodzi do Aben-
bóen / to jest / Kamenia Bóena syna
Ruben: y przechodzi z боку północy
na pola: y zstępuje na równinę / y
mija tu północy Bethhagla: y są
kończyny jego tu / iezykowi morza na
skrajnego od północy na końcu Jor-
danu na południową stronę: który
jest granicą jego od wschodu / ta jest
osiadłość synów Beniaminowych
według granic ich wokół / y według
domów ich. A były miasta jego / Je-
richo y Bethhagla / y Dolina Rafis.
Betharaba y Samaraim y Bethel /
y Alvim y Aphara y Ophera: wies
Emona y Ophni y Gabee / miast
dwanaście y wsi ich. Gaboon y Ra-
ma y Beroth / y Mesphe / y Raphaa-
ra / y Amosa / y Recem / Jarephel y
Tarela / y Selá / Eleph y Jebus / to
jest Jeruzalem / Gabaa y Kariath /
miast czternaście / y wsi ich. Ta jest
osiadłość synów Beniaminowych
według domów ich.

*Obrzymów.

*Skale albo
wyspie na
kstał: izy-
ka.

ROZDZ. XIX.

Wyszedł łos
wtedy synów Si-
meon według do-
mów ich: a było
dziedzictwo ich
w posrodku o-
siadłości synów
Juda: Bersabee
y Sabee y Molada / y Hasersul /
Bala y Alsem / y Eltholad / Bethul
y Harna / y Siceleg y Bethmarcha-
both y Hasersusa / y Bethlebaoth y

Sárohen: miast trzynastie y wsi ich.
Alin y Remmon y Athar y Alsan:
miast cztery y wsi ich: wszystkie wsi
wokół tych miast aż do Baalath /
Beerá Ramathy tu południowey
stronie: To jest dziedzictwo synów
Symeon według rodziów ich / w
osiadłości y finurze synów Juda: iż
był wietrzy. y dla tego synowie Syme-
onowi wzięli osiadłość w posrodku
tu dziedzictwa ich. A padł łos trze-
ci synów Zabulon według rodziów
ich: a była granica dziedzictwa ich
aż do Sarid. A wstępuje od morza

Dział Za-
bulon.

y Merale

Drugie Be-
shlehem było
w pokoleniu
Iudá.
Dział Issá-
char.

Dział A-
ser.

Dział Ne-
phthali.

12 y Merale / á przychodzi do Debbá-
seth / áz do potoka który jest przeciw
13 Jekonom. ¹ A wraca sie od Saredá
ku wschodowi do granic Ceseleth-
thabor : y wychodzi do Dábereth / y
14 wstepnie ku Jáphie. ² A ztamtąd
przechodzi áz do wschodniéy strony
Gethhepher y Thákásyn / y wychodzi
15 do Kemmon y Anthár y Noá. ³ A
krázy ku północy Hánáthon : á wy-
scia ię sa Doliną Jephthael / y Ka-
teth y Náálol y Semeron y Jeralá
y ⁴ Bethlehem : miast dwánascie y
16 wsi ich. ⁵ To jest dziedzictwo po kole-
nia synów Zabulon / według rodza-
17 iów ich / miastá y wsi ich. ⁶ Issáchá-
rowi wyszedł los czwarty według ro-
18 dzaiów iego. ⁷ á bylo dziedzictwo ie-
19 go Jezrael y Kásáloth y Sunem / y
20 Hápáráim y Seon y Anáháráth.
21 y Kábboth y Cesion / Abes / y Ká-
meth y Engánnim y Enháddá / y
22 Bethpheses. ⁸ A przychodzi granicá
iego áz do Thabor y Sehesim y Beth-
23 sames : á beda kończyńy ich Jordan :
miast fiesnascie y wsi ich. ⁹ Tá jest o-
siádłosc synów Issáchár według ro-
24 dzaiów ich / miastá y wsi ich. ¹⁰ A padł
los piąty pokoleniu synów Aser we-
25 dług rodziów ich : ¹¹ á była granicá
ich Hálkáth / y Tháli / y Beren / y A-
26 ráph / y Elmelech / y Amáád / y Mes-
sal : y przychodzi áz do Kármelá mo-
27 rzá / y Sihor y Lábánáth : ¹² y wraca
sie ku wschodowi Bethdagón : á przy-
chodzi áz do Zabulon y Doliny Je-
C phtháel ku północy do Bethemek y
Nehiel. A wychodzi po lewéy stronie
28 Kábul / y Abrian y Rohob / y Hámón /
29 y Kaná / áz do Sidonu wielkiego. ¹³ A
wraca sie do Homá áz do miastá
bárzo obromego Tyru / y áz do Ho-
30 zá : á końce ięy beda do morzá z snu-
rá Achzybá : ¹⁴ A Amná / y Aphet / y
Rohob : miast dwádziescia y dwie y
31 wsi ich. ¹⁵ Tá jest osiádłosc synów A-
ser / według rodziów ich / y miastá y
32 wsi ich. ¹⁶ Synów Nephthali fósťy
33 los padł według domów ich : ¹⁷ y po-
czelá sie granicá od Helephá / y Elon

51 W Silo przed Pánem v dzwi przyby-
tku] Przybytek páński byl położony w Silo /
á to miejsce zdáło sie cudnięysze / y táńże mie-
dálko mieszkał Jozue / który miejscá tego
przełł / aby sie wespół zachowało co swia-

34 y Sáánánnim / y Adámi / która jest
Neeb / y Jebnael áz do Lekum : á
35 końce ich áz do Jordanu : ¹⁸ y wraca sie
granicá ku zachodowi do Azánóthá-
bor / á ztamtąd wychodzi od Zukuti /
y przechodzi do Zabulon ku polu-
dniu / y do Aser ku zachodu / á do Ju-
dá do Jordanu ku wschodowi słoń-
36 cá. ¹⁹ Miasťá bárzo obionné / Ase-
dim / Ser y Emáth / y Kekkáth y Ce-
37 nereth / y Edemá / y Arámá / Aser / y
38 Cedés / y Edrái / Enhásoi / y Jeron
y Mágdálel / Horem y Bethánáth /
y Bethsames : miast dziewiętnascie
39 y wsi ich. ²⁰ Tá jest osiádłosc po kole-
nia synów Nephthali / według rodza-
40 iów ich / miastá y wsi ich. ²¹ Pokoleniu
synów Dán według domów ich wy-
41 szedł los siódmy : ²² á była granicá o-
siádłosci iego Sará / y Estháol / y
Hirsemes / to jest / miastó stonieczné.
42 ²³ Selebin y Aialon / y Jethelá / y
43 lon / y Themná y Akron / y Elthece /
44 Gebbethon / y Bálááth / y Jud / y
45 Bane / y Barách / y Gethremmon
46 y MeiarKon / y Areekon / z granicá /
47 która ku Joppen pátrzy / y tym koń-
cem sie zamyka. A wysli synowie
Dánowi / y walczyli przeciw Lesem / y
wzięli ie / y porázili ie pászczeká mie-
czá / y posiedli / y mieszkali w nim / ná-
zywáiscimie iego Lesem Dán / od ie-
48 mienia Dán oycá swego. ²⁴ Tá jest o-
siádłosc pokolenia synów Dán / we-
49 dług rodów ich / miastá y wsi ich. ²⁵ A
gdy dokończył lossem dzielić ziemie /
kázdemu według pokolenia ich : dáli
synowie Izraelowi osiádłosc Jozu-
emu synowi Nun w posród siebie /
50 ²⁶ według przykazania PÁNSKIE-
GO / miastó którego żadał Thám-
náth Sáráe ná górze Ephraim / y z-
budował miastó / y mieszkał w nim.
51 ²⁷ Tę sa osiádłosci które lossem podzie-
lili Eleázár kapłan / y Jozue syn Nun /
y ksiązeta domów y pokolenia synów
Izraelowych w Silo przed PÁ-
NEM v dzwi przybytku świadec-
twá / y podzieliłi ziemie.

Dział Dan

Jozue osiá-
dłosc w po-
śród Isrá-
elá.

tobliwość przybytku należało. A był tam
przybytek páński do ostatniego roku Zeli Eá-
planá / za którego czasu Phylistinowie poma-
li strzynie / y potym była przeniesiona do
Bethámet. 1. Król : 6.

Sześć
miast do v
cieaski na
znaczone
dla tych
którzyby
słowieką
niechcą
zabili.
Náznaczyć
Nu: 35. a 9.
Deu: 19 a 2

ROZDZ. XX.

MÓWIŁ PAN

do Jozuegrzecząc.

Mów synóm Iz

raelowym á po

wiedz im: "Od

dzielcie miasta z

biegów / o który

chem mówił do was przez rękę Moy-
żeszą: aby wciekał do nich ktobykol-
wiek duszę zabił niewiedząc: y mógł-
by wyszć gniewu bliźniego / który sie
mści krwie: gdy sie do iednego z
tych miast wciecze: stanie przed bra-
mą mieyską / y będzie mówił star-
szym miastá onego to / co go pokaze
niewinnym: y tak go przyma / y dá-
dzą mu mieysce tu mieszkaniu. "A
gdy pomściciel krwie gonić go be-
dzie / nie wydadzą w ręce iego: bo nie-
wiedząc zabił bliźniego iego / ani sie
pokazuje że przed dwiema ábo przed
trzema dni był iego nieprzyjacielem.

5 "A będzie mieszał w mieście onym /
aż stanie przed sądem sprawując sie
C 6 rezultu swego / y aż umrze kapłan
wielki / który na ten czas będzie: tedy
7 sie wróci mejoboyca / y windzie do
miastá y domu swego z którego był
wciekł. "A naznaczyli Cedez w Gali-
8 leicy góry Nephtali / y Sichem na
górze Ephraim / y Kariatharbe / to
D 9 jest Hebion na górze Judá. "A za
Jordanem tu wschodniéj stronie Je-
richá / naznaczyli Bosor / które leży
w polnéj puszczy z pokolenia Ruben /
y Kámoth w Galaád z pokolenia
Gad / y Saulon w Bázán z pokole-
9 nia Manasse. "Te miasta naznazo-
né są wszystkim synóm Izraelowym / y
przychodnióm którzy mieszkali mie-
dzy nimi: aby wciekł do nich ten kto-
ryby duszę niewiedząc zabił / aby nie
umarł w ręce bliskiiego / który sie chce
pomścić krwie wyłanę / ázby stanął
przed ludem / mając dąć sprawę o so-
bie.

Deu: 42 a 3.

ROZDZ. XXI.

PRZYSTĄPIŁY

Książęta domów

Lewi do Eleázá-
ra Kapłana / y do

Jozuego Syná

Tun / y do Książ-
ęat rodów wedle

każdego pokolenia synów Izraelo-
wych: y mówili do nich w Silo zie-
mie Chánaán / y rzekli: "PAN przy-
kazal przez rękę Moyżeszą / aby nam
dano miasta dla mieszkania / y przed-
mieścia ich dla chowania bydła. "A
dali synowie Izraelowi z osiadłości
swych / według rozkazania P A N-
SKIEGO miasta y przedmieścia ich.
4 "A wyszedł los na dom Kaád synów
Aroná Kapłana / z pokolenia Ju-
dá / y Symeon y Beniamin / miast
trzynastie: á drugim synóm Kaáth /
5 to jest Lewitom którzy zbywali z po-
kolenia Ephraim y Dan / y od poło-
wice pokolenia Manasse / miast dzie-
6 ście. "Potym synóm Gerson wyszedł
los / aby wzięli od pokolenia Issa-
chár y Aser y Nephtali / y pół po-
kolenia Manasse w Bázán miast
7 liczbą trzynastie. "A synóm Merá-

8 ri według domów ich z pokolenia
Ruben y Gad y Zabulon miast dwa-
nastie. "A dali synowie Izraelowi
Lewitom miasta y przedmieścia ich /
9 iako PAN przykazał przez rękę Moy-
żeszą / każdemu losem oddzielając. "A
z pokolenia synów Judá y Symeon
B 10 dał Jozue miasta: których té są i-
miona: "synóm Aaronowym wedle
11 fámiliy Kaáth Lewitckiego rodu
(bo im pierwszy los wyszedł) "Kari-
atharbe oycá Enáth / które zowią He-
bion / na górze Judá / y przedmieścia
12 iego w okolo. "Ale polá y wsi iego /
13 dał był Kalebowi synowi Jephone
w osiadłość. "Dał tedy synóm Aa-
roná Kapłaná Hebion miasto wciecz-
14 ki / y przedmieścia iego: y Lobne z
przedmieściami swymi: y Jether / y
15 Estemo / y Holon / y Dabir / y Ain / y
16 Jeta / y Bethsames / z ich przedmie-
ściami: miast dziewięć od pokolenia
17 iako / sie powiedziało / dwóygá. "A
od pokolenia synów Beniamin / Ga-
18 baon / y Gabae / y Anáthoth / y Almon /
z przedmieściami swymi: miasta czte-
19 ry. "Wszystkich spólem miast synów
20 Aroná Kapłaná / trzynastie z przed-
mieściami swymi. "A innym wedle
domów synów Kaáth rodu Lewit-

Par: 6 a 2.

Wys: 14 d 14

Oczyzná
S. Ieremiaśá

21 ckiego dānā iest tā ośiādłōść. 3 po-
 22 łożenia Ephraim miastā vćieczki /
 33 Sichem z przedmiesćiami swymi nā
 C gōrze Ephraim / y Gazer / y Cīfā-
 24 im y Bethhoron / z przedmiesćiami
 miast cztery. 4 Od pokolenia tēż Dān /
 25 Eltheko y Gābāthōn / y Alālon y
 Gethremmon / z przedmiesćiami ich /
 26 miast cztery. 5 A od połowice po-
 27 lenia Manasse Thānāch y Gethrem-
 mon z przedmiesćiami swymi dwie
 miescie. 6 Wsystkie dziesięć miast y
 przedmiescia ich dānē sā synōm Kā-
 28 āth nīższego stanu. 7 Synōm tēż
 Gerson rodu Lewitckiego dāł od po-
 29 łowice pokolenia Manasse / miastā
 vćieczki Gaulon w Bāzān / y Bosre
 z przedmiesćiami ich / dwie miescie.
 30 8 A od pokolenia Issachar Cesion y
 29 Dābereth / y Jāramoth / y Engā-
 nim / z przedmiesćiami ich / cztery miā-
 30 stā. 9 A z pokolenia Aser Māsāl y Ab-
 31 don / y Helkāth / y Rohob / z przedmie-
 32 ściami ich / miastā cztery. 10 Z po-
 33 łożenia tēż Nephthalī miastā vćieczki
 Cedēs w Galilei y Hammōth Dor /
 y Kārthān / z przedmiesćiami ich /
 34 trzy miastā. 11 Wsystkich miast do-
 mōw Gerson / trzynāsćie / z przedmie-
 ściami swymi. 12 Synōm lepāt Me-

Ktōrzy nie
byli kaptany

Półtrzećia
pokolenia
nāciāsie
do domu.

Nu. 32 f 31.
wyzn. 13. b 8.

ROZDZ. XXII.

1 EGOż czasu
 2 przyzwał Jozue
 Rubenitōw y Gā-
 3 dytōw y połowi-
 ce pokolenia Mā-
 4 nasse / y rzēł do
 nich: Uczyniście
 wszystko co wam przykazał Moyses
 5 sługā PANSKI: mniēsćie tēż we wsy-
 6 stkim byli posłusni / ā nie opuścili-
 7 ście brāciēy wāsēj przez długi czas / āż
 8 do dnia dzisiejszeg / przestrzegāiac ro-
 9 skazania PANA Boga wāsēg. 10 Po-
 niēwāż tedy dāł PAN Bóg wās / brā-
 ciēy wāsēy odpoczynek y pokōy / iāko
 był obiecał: wrōćcieś sie / ā idźcie do
 przybytkōw wāszych / y do ziemi ośiā-
 dłości ktōrā wam dāł Moyses sługā
 PANSKI zā Jordanem. 11 Wsātżē
 tāk żebyscie strzegli pilnie y skutkiem
 wypełnili przykazania y zakon ktōry
 wam przykazał Moyses sługā PAN-

35 rary Lewitōm nīższg stanu / według
 domōw ich dano iest od pokolenia
 36 Zabulon Jeknām / y Kārthā / y Dā-
 37 mnā / y Alālol / miast cztery z ich
 przedmiesćiami. 12 A z pokolenia Ru-
 ben zā Jordanem przeciūkō Jerychu
 D miastā vćieczki / Bosor w pustyni /
 Misor / y Jāser / y Jethson / y Me-
 38 phāāt / miastā cztery z przedmiesćia-
 mi swymi. 13 A od pokolenia Gād miā-
 39 stā vćieczki / Rāmōth w Galāād / y
 Mānāim / y Hesebon / y Jāser / miast
 40 cztery z ich przedmiesćiami. 14 Wsyt-
 41 kich miast synōw Merary według
 domōw y rodōw ich / dwānāsćie. 15 A
 tāk wsytlich miast Lewitkich w po-
 42 śródku ośiādłości synōw Izraelo-
 wych bytō czterdziēsć y ośm / 16 z ich
 przedmiesćiami / kāždē według do-
 41 mōw rozdānē. 17 A dāł PAN Bóg
 Izraelowi wsytke ziemiē / ktōrā byt
 42 przysięgi dāc oycōm ich: y posiedli-
 43 ła / y mieszkali w niēy. 18 A dān iest od
 niego pokōy nā wsytkie wokōł nā-
 rody / y żaden z nieprzyiaciōl niēmiał
 43 siē im sprzeciwić / ale wsytcy pod ich
 moc podbili sā. 19 Ani iedno słowo
 ktōrē im byt obiecał spelnic nie chy-
 biłō: ale siē rzeczā wypelnilo wsytko.

Miast Le-
witōw. 48.

Obietnice
Pāńskie Iz-
raelowi z
israēl.

SKI / żebyscie miłowali PANA Bo-
 gā wāsēgo / ā chodzili wsytкими dō-
 6 gami iego / y zachowali przykazania
 iego / y dźierzeli siē go / y służyli ze wsyt-
 7 kiego sercā y ze wsytkiey duse wā-
 8 sēy. 10 A błogosławił im Jozue / y pu-
 9 ścił iē / ktōrzy siē wrōcili do przybyt-
 kōw swoich. 11 A połowicy pokolenia
 Manasse dāł byt Moyses ośiādłōść
 w Bāzān: y przetōż połowicy / ktōrā
 12 ośtālā dāł Jozue dział miedzy innā
 brāciā ich zā Jordanem ku zachod-
 13 nēy stronie. 14 A gdy iē puszczał Jozue
 do przybytkōw ich / y błogosławił im /
 15 rzēł do nich: Z wielkā māietnościā y
 bogactwy wracacie siē do siedlist
 16 wāszych / ze srebrem y złotem / z mie-
 17 dzia y z żelazem / y z odzieniem rozma-
 18 itym: podzielićsiē korzysć nieprzyia-
 19 cielskā z brāciā wāsā. 19 A wrōcili siē
 y posli synowie Ruben / y synowie
 Gād / y półpokolenia Manasse od sy-
 nōw Izraelowych z Silo / ktōrē leży
 w Thānāān: āby wesli do Galāād /

ziemie

Ná miejsce
Geliloth po-
dle Iordaná.
H.

Oltarz zbu-
dowany
bez wiado-
mości ká-
plánskiej.
w Gelilothie
podle Iorda-
nu. H.

Wyprawa
posłów do
zbudowa-
nia oltar-
za z Ior-
danem.

Nu: 25 a 4.
Deu: 4. 23.
Oltarz
świątobli-
wy, który prze-
ciw oltar-
zowi by-
wa wystá-
wiony ná-
wola ká-
plánska.

Wyr: 7. a 1.

A wády nie
sam. H.

Bóg Bogów
PAN. H.
Sprawia-
nie że nie-
postrawili
oltarza ná-
wzgardę
oltarza I-
zraelskiego.

10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23

ziemie osiadłości swojej / który otrzyma-
mali według rozkazania PANSKIEGO przez reke Mojżesza. A gdy przy-
szli do págorów Jordáńskich do
ziemie Chanáneyjskiej / zbudowali przy
Jordanie oltarz niezmiernie wielki.
To gdy wysłuchali synowie Izraelowi /
y do nich odnieśli pierwsi powiadacze /
że synowie Ruben y Gad y pół po-
lenia Manasse zbudowali oltarz w
ziemi Chanáneyjskiej / ná págorach
Jordanowych / przeciwko synom Iz-
raelowym: żeśli się wszyscy do Sulo-
aby ciągnęli y walczyli przeciwko im.
A w tym czasie posłali do nich do
ziemie Galaad Phinees syn Eleáz-
zara kapłana / y dziesięć Książąt z
nim / po iednému z káżdého pokole-
nia. Którzy przyszli do synów Ru-
ben y Gad y połowice pokolenia
Manasse do ziemi Galaad / y rzekli
do nich: To rozkazuje wszytek lud
PANSKI: Cóż to jest za przestęp-
stwo? Czemuście opuścili PANA
Boga Izraelskiego zbudowawszy
oltarz światokradzki / a od służby ie-
go odstąpiwszy? Czy mało ná tym
macie żeście zgrzeszyli w Beelphe-
gor / y aż do dzisiejszego dnia zmaza-
tego grzechu ná nas trwa / y siła z lu-
du wpadło. A wyście dziś opuścili
PANA / a intro ná wszytkiego Izra-
ela gniew jego stożyc się będzie. Je-
śli rozumiecie że nieczysta jest ziemia
osiadłości waszej / przeprowadzcieś
się do ziemi w której jest przybytek
PANSKI / a mieszkaćcie między ná-
mi: tylko żebyście od PANA / y od
naszej społeczności nieodstąpili zbu-
dowawszy oltarz mimo oltarz PA-
NA Boga naszego. Izali Achan
syn Zare nie przestąpił przykazanie
PANSKIE / y ná wszytek lud Izra-
elski gniew jego przypadł: A on był
ieden człowiek / a boday był sam zgi-
nął w grzechu swoim. A odpowie-
dzieli synowie Ruben y Gad / y pół
pokolenia Manasse książetóm po-
selstwa Izraelskiego: Namocnie-
szy Bóg PAN / Namocniewszy Bóg
PAN / sam wie / y Izrael pospołu zro-
zumie: iesli przestępstwa wmyślem
ten oltarz / my zbudowali / niechay
nas nie strzeże / ale nas niechay skarze
teraz: y ieslisz ję tym sercem wzy-
wali / abyśmy całopalenia y obłaty y

24 25 26 27 28 29 30 31 32 23 24

ofiary zapokojne náń kładli / on nie-
chay szuka y sadzi: a nie raczy z téj
myśli y namowy / żeśmy mówili: In-
tro rzeka synowie waszy synóm ná-
szym: Cóż wam y PAN Bóg Iz-
raelskiemu? Gránice położył PAN
między námi y wami / o synowie Ru-
ben y synowie Gad / Jordan rzeka:
a przetoż niemacie części w PANIE.
A za to przyczyna synowie waszy od-
wrócić syny nasze od boiaźni PAN-
SKIEY. Zdało się nam tedy lepiéj.
A rzekliszmy: Zbudujemy sobie ol-
tarz nie ná całopalenia / ani ná ofiá-
rowanie ofiar / ale ná świadectwo
między námi y wami / y dziećmi nasze-
mi a potomstwem waszym / abyśmy
służyli PANU / a mieli prawo ofiaro-
wać y całopalenia y obłaty y zapo-
kójne ofiary: a żadną miarą niemó-
wili intro synowie waszy synóm ná-
szym: Niemacie wy części w PA-
NIE. A iesliby chcieli mówić / od-
powiedz im: Oto oltarz PANSKI /
który uczynili oycowie waszy / nie ná cał-
topalenia / ani ná ofiary / ale ná swiá-
dectwo nasze y wasze. Boże nas v-
choway tego grzechu / żebyśmy odstá-
pili od PANA / y opuścili ślady iego /
zbudowawszy oltarz ná całopalenia
y obłaty / y ná ofiarowanie ofiar / o-
prócz oltarza PANA Boga naszego /
który zbudowano przed przybytkiem
iego. Co wysłuchawszy Phinees kapłan
y książetá poselstwa Izraelowego /
którzy z nim byli / oblagáli się: a sko-
wá synów Ruben y Gad y półpo-
lenia Manasse bázro wdzięcznie przy-
ieli. A rzekł Phinees syn Eleázara /
kapłan do nich: Terazemy dozna-
li / że jest PAN známi / ponieważście
wolni od tego przestępstwa / y wybá-
wiliscie syny Izraelowe z reki PAN-
SKIEY. A wrócił się z książetą od
synów Ruben y Gad z ziemi Gala-
ad z gránic Chanáneyjskich do synów
Izraelowych / y dał im sprawę. A
podobátá się mowa wszytkim którzy
słyszeli. A chwalili Boga synowie Iz-
raelowi / a nie mówili dálej / żeby mie-
li iśdź przeciwko im / y walczyć a zgła-
dzić ziemię ich osiadłości. A nazwa-
li synowie Ruben / y synowie Gad ol-
tarz / który byli zbudowali: świádec-
two nasze / że PAN sam jest Bóg.

Ná potym
za czajem.
Hebra:

Ná potym.
Hebr:
Nie macie
nic do PANÁ.
Hebr:

Oltarz ná
świádec-
two

Iozue iuz
stary nápo
mina lud
aby sie nie
mieszal z
pogány á
wiary swo
jey y nabo
ženstvá
od nich nie
psował.

2 Sgdiw. H.

2 zofali. H.

ROZDZ. XXIII.

A Gdy przeszedł
długi czas / poty
iako był PAN dał
pokoy Izraelowi /
poddawşy wszy
tkie okoliczne na
rody / á Jozue iuz
był długiego wieku y bázro zesły w
leciech : 1 przyzwał Jozue wszytkiego
Izraelá y starşych / y Książat y wo
dzów / mistrzów / y rzekł do nich :
2 Jam sie starzał / y iużem szedł w le
ciech : 3 á wy widżicie wszytko co v
czynił PAN Bóg wáş wszytkim na
rodóm okolicznym / iako sam walczył
4 zá wami. 5 á że wam iuz teraz lósem
rozdzielił wszytkę ziemię od wschod
nięý strony Jordanu áż do morzá
wielkiego / y wiele ieszcze zostawa na
rodów : 6 PAN Bóg wáş wytráćie
y znieśie od oblicza wáşęgo / y posie
dziecie ziemię / iako wam obiecał. 7 tyl
ko sie vmacniaycie / á starajcie sie pil
nie abyście strzegli wszytkiego co iest
nápísano w księgách zakonu Moy
żeshowęgo : 8 á nie vstepowali od tego
9 áni ná prawo áni ná lewo : 10 abyście
wşedşy do Pogánów / którzy między
wami 'beda' nie przysięgáli w imie
bogów ich / y nie służyli im / y nie kła
niáli sie im : 11 ále stóycie przy PAN
V Bogu wáşym : coście czynili áż do
dnia tego. 12 A tedy znieśie PAN Bóg

przed oczymá wáşemi narody wielkie
y bázro mocné / á żaden sie wam sprze
ciwic nie będzie mógl. 13 Jeden z was
będzie wganiał tysiąc meşów nieprzy
iacielskich : 14 iz PAN Bóg wáş sam
zá wami będzie walczył / iako obiecał.
15 Tylko tego co napilnięý przestrze
gaycie / abyście miłowáli PAN A Bó
gá wáşęgo. 16 A iesli będziecie chcieć
do błędów narodów tych którzy mie
dzy wami mieszkali przystać / y z nimi
sie mieszać małżeństwy y złączac przy
iacielskwa : 17 iuz teraz więdżcie / że ich
nierwyglądzi PAN przed obliczem
wáşym / ále wam beda dolem y siđ
lem / y wázem z boku wáşęgo / y kól
mi w oczách wáşych / áż was znieśie
y wytráci z ziemię téý nalepsęý / którą
wam dał. 18 Oto iuz ia dzis idę w dno
ge wszytkieý ziemię / á wszytkim ser
cem vznacie / iz ze wszytkich słów / które
PAN zysćie obiecał y iedno nie
chybiło. 19 Przeto iako skutkiem wy
pełnił co obiecał / y szczesliwé rzeczy
wszytkie przysły : 20 tak przymieđzie ná
was czymkolwiek złym groził / áż was
znieśie y wytráci z ziemię téý nalep
sęý / którą wam dał. 21 dla tego żeście
przestąpili przymieřze PAN A Boga
wáşęgo / które z wami postanowił / y
służyliście bogóm cudzym / y kłaniáli
sie im / przedko á z pospiechem poro
stanie ná was zápalczywość PAN
SKA / y znieśieni będziecie z téý ziemię
bázro dobreý / którą wam dał.

3. 2 Król 2 a 2

2 wszytkich
ludzi.

ROZDZ. XXIII.

A Zebrał Jozue
wszytkie pokole
nia Izraelowe do
Sichem / y ze
zwał starşych / y
Książat / y Se
dziów / y mistrze :
2 y stáneli przed oczymá PANSKI
MI : y do ludu tak mówił : To mówi
PAN Bóg Izraelów : 3 Já rzekł mie
şkali oycowie wáşy od poczatku /
Tháre óciec Abrahámów y Nácho
rów : y służyli bogóm cudzym. 4 Wia
tem tedy oycá wáşęgo Abraháma z
granic Mezopotamięý : y przywió
dłem do ziemię Chánaán : y rozmno
żyłem nasienie ięgo / 5 y dałem mu

Izaaká : 6 á iemużás dałem Jákobá
y Ezawá. 7 Których Ezawowi da
łem góre Seir w osiadłość : 8 á Já
kob y synowie ięgo záşli do Aegyptu.
9 A posłałem Moyżesá y Aaróná / y
poraziłem Aegypt mnogimi znáti y
cudámi. 10 A wywióđłem was y oycę
wáşęz Aegyptu / y przysłisćie do mo
rzá : y gonili Aegyptianie oycę wáşę
z wozmi y ziezda áż do morzá czerwó
nego. 11 A synowie Izraelowi woláli
do PAN A : 12 który położył ciemności
między wami y Aegyptciany / y przy
wióđł ná nie morze y okryło ie : 13 Wi
dżiały oczy wáşé wszytko com w Ae
gyptcie vczynił / y mieszkaliście ná pu
sczy przez czas długi : 14 y wywióđłem
was w ziemię Amorreycyká / 15 który
mieszkál zá Jordanem. 16 A gdy wal

2 Gen: 25 d 26

2 Gen: 36 a 8

2 Gen: 46 a 6

2 Exo: 3 c 10.
y 12. f 34

2 Exo: 14 b 9.

2 Nu: 21 c 2

Iozue ná
pominaku
záchowa
niu zaka
nu.

2 Bogiem. H.

2 Gen: 11 d 26
2 z Zaréca.
H.

2 Gen: 21 a 2

czyli

9 czyli przeciwko wam / dałem ie w rece
 10 was / y posiedliście ziemię ich / y po-
 11 biliscie ie. ¹ A powstał Balaak syn
 12 Sefhor król Moab / y walczył prze-
 13 ciw Izraelowi. A posłał y przyzwał
 14 Balaam syna Beor / aby was prze-
 15 klnął: ² a iam go słuchać niechciał /
 16 ale przeciwnym obyczajem przezeń
 17 błogosławiłem wam / y wybawiłem
 18 was z ręki jego. ³ A przesłisście Jor-
 19 dan / y przysłisście do Jerych. A wal-
 20 czyli na was meżowie miastá onęgo
 Amoreyecz / y Pherezeyecz / y Chá-
 naneyecz / y Hetheyecz / y Gergezey-
 czy / y Hewezech / y Jebuzeyecz: y
 dałem ie w rece was. ⁴ A posłałem
 przed wami sierpienie: y wyrzuciłem
 ie z mieysc ich / dwu królów Amor-
 cheyskich / nie przez miecz / ani przez
 łuk twóy. ⁵ A dałem wam ziemię / w
 którejescie nie robili / y miasta któ-
 rychescie nie budowali / żebyście mie-
 skali w nich: winnice y oliwnice któ-
 rychescie nie sádzili. ⁶ Teraz tedy bój-
 cie sie PANA / a służcie mu do skoná-
 tym sercem y náprawdzywým: a znie-
 scie bogi którym służyli oycowie was-
 sy w Mezopotamii / y w Aegy-
 ptie: a służcie PAN V. ⁷ A ież nie
 15 wam zda że żebyście służyli PAN V /
 16 daia wam obierać: obierzcie dziś / co
 17 sie podoba / komu ráczey służyć ma-
 18 cie / iesli bogóm którym służyli oycow-
 19 wie wasy w Mezopotamii: czyli
 20 bogóm Amorrheczyków / w których
 16 ziemi mieszkacie: a ia y dom mój słu-
 17 życ PAN V bedziemy. ⁸ A odpowie-
 18 dział lud / y rzekł: Nie day tego Bo-
 19 że / abyśmy opuścić mieli PAN A / a
 20 służyć Bogóm cudzym. ⁹ PAN Bóg
 nasz ten nas wywiódł sam y oyc na-
 sę z ziemi Aegyptskiej / z domu nie-
 wolę: y uczynił przed oczyma nasze-
 mi cudá bardzo wielkie / y strzegł nas
 po wszystkiey drodze którąśmy chodzi-
 li / y między wszystkimi narody przez
 18 któreśmy przeszli. ¹⁰ A wyrzucił wszy-
 19 tkie narody / Amorrheczyká obywá-
 20 tela ziemi / do którejescmy weszli. Prze-
 19 tóż bedziem służyć PAN V / bo on iest
 20 Bogiem naszym. ¹¹ A rzekł Jozue do
 ludu: Nie bedziecie mogli służyć PA-
 NV: abowiem Bóg swiety / y mo-
 cny zawisnąć iest / ani przepuści zło-
 20 ściám y grzechóm waszym. ¹² Iesli o-

¹Nu: 22. 25²wys: 3. d 14
y 6. a 1. y 11.
a 1.³wys: 11 d 20
Exo: 23 f 28
Deu: 7 c 20.⁴1. Reg: 733
Tob: 14 c 10.⁵Za ręką.
H.⁶Za ręką.
H.⁷Oni Bogo-
wie swięci.
H.⁸Abó Bóg gnie-
wliwy. H.

21 puścić PAN A / a bedziecie służyć
 22 bogóm cudzym / obróci sie y vtrapi
 23 was / y wyrzuci zátym iáko wam v-
 24 czynił dobrze. ¹³ A rzekł lud do Jozue-
 25 go: Żadná miarę nie będzie tak iáko
 26 mówisz / ale PAN V służyć bedziemy.
 27 ¹⁴ A Jozue do ludu: Swiádkami / pry-
 28 wy iestescie / zescie sami sobie obráli
 29 PANA / abyście mu służyli. A odpo-
 30 wiedzieli: Swiádkami. ¹⁵ Teraz tedy /
 31 rzekł / znieście bogi cudze z poszedku
 32 was / a nákloncie serca wasze ku PA-
 33 NV Bogu Izraelowému. ¹⁶ A rzekł
 lud do Jozuego: PAN V Bogu ná-
 21 szemu służyć bedziemy / y bedziemy
 22 posłuszni przykazaniu jego. ¹⁷ A posta-
 23 nowił Jozue przymierze dnia onęgo /
 24 y położył przed ludem przykazania y
 25 sądy w Sichem. ¹⁸ Nápiśat też wszyt-
 26 kie té słowa w księgách zakonu ¹⁹ Pán-
 27 skiego: y wziął kamień bárzo wielki /
 28 y położył ji pod debem / który był w
 29 swiatnicy Pánstey: ²⁰ y rzekł do wsze-
 30 go ludu: Oto ten kamień będzie wam
 31 ná swiádectwo: że słyszał wszytkie
 32 słowa PANSKIE / które wam mó-
 33 wił: byście siac potym niechcieli za-
 21 przec y skłamać PAN V Bogu wasze-
 22 mu. ²¹ A rozpuscił lud / każdego do o-
 23 siádkości jego. ²² A potym umarł Jo-
 24 zue syn Nun slugá PANSKI / mając
 25 sto y dziesięć lat: ²³ y pogrzebli go ná
 26 granicy osiádkości ieg w Chánnáth-
 27 sáre / które leży ná górze Ephraim / ná
 28 pułnocnéy stronie góry Gaás. ²⁴ A słu-
 29 żył Izrael PAN V po wszystkiey dni
 30 Jozuego / y stárszych / którzy przez dłu-
 31 gi czas żyli po Jozuem / y którzy wie-
 32 dzieli wszytkie sprawy PANSKIE /
 33 które był uczynił w Izraelu. ²⁵ Kostí
 też Jozephowé / które byli wzięli sy-
 21 nowie Izraelowi z Aegyptu / pogrze-
 22 bli w Sichem / ná czesci polá które
 23 był kupił ²⁶ Jákob v synów Hemorá
 24 oycá Sichem zá sto młodych owiec /
 25 y było w osiádkości synów Jozef-
 26 phowych. ²⁷ Eleázár też syn Aaronów
 27 umarł: y pogrzebli go w Gabaáth
 28 Phineesá syná iego / które mu dano
 29 ná górze Ephraim.

¹⁹Bożęgo. H.Smierć Ioz-
uego y po-
grzeb.Kostí Iozef-
phowych
pogrzeb.
Gen: 50 d 25
Ex: 13. d 19.
Gen: 35 d 9²⁷były. H.
Eleázár
kaptan
pogrzeb.

KSIĘGI SĘDZIOW,

Po Zydowsku Sophetim,

שופטים

ROZDZIAŁ I.

Ośmierz
ci Jozue-
go radzili
sie Syno-
wie Izra-
elowi PA
NA mo-
wiąc: Kto
pójdzie

1 przed nami przeciw Chananejczyko-
2 wi / a będzie Hetmanem wojny: ^A ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵
rzekł PAN: Judas pójdzie: otom
dał ziemie w rece jego. ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵
dás Simeonowi bratu swemu: Pójdź
z nim Simeon. ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵
dás / y dał PAN Chananejczyka y
Pherzejczyka w rece ich: y pobili w
Bezek dziesięć tysięcy mężów. ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵
nalezli Adonibezek² w Bezek y wal-
czyli przeciw niemu / y porażili Chan-
neajczyka y Pherzejczyka. ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵
Adoni-
bezek uciekł: którego dogoniwszy poi-
mali / obciawszy końce rąk y nóg jego.
Rzekł Adonibezek: Siedmdziesiąt
Królów z obciętemi końcami rąk y
nóg zbierałi pod stołem moim odro-
biny pokarmów: iakom czynił / tak
mi Bóg oddał / y przywiedli go do
Jeruzalem / y tam umarł. Dobywa-
jąc tedy synowie Judá Jeruzalem /
wzieli ię y porażili ię pászeczką mieczá /
dawszy ná spalenię wszystko miasto.
A potym wyszedszy walczyli przeciw
Chananejczykowi / który mieszkał ná
górách / y ná południę / y ná polách.
A wyciągnawszy Judás przeciw
Chananejczykowi który mieszkał w
Hebron / (którego imię z staradawná
było Kariath Arbe) zabił Sesai y A-
himan y Tholmai: ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵
a z onąd poszed-
szy ruszył sie ku obywatelóm Dabir /

którego imię staré było Kariath Se-
pher / to iest miasto nauk. ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵
Rzekł Kaleb: Ktoby dobył Kariath Se-
pher / y spustoszył / Dam mu Alse
córkę moję za żonę. ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵
A gdy go dobył O-
thoniel syn Cenez brat Kalebów mnie-
szy dał mu Alse córkę swą za żonę.
Która iádąca w drodze wpominał
mąż ię / aby prosiła w oycá swego po-
lá. Która gdy wzdychála siedząc ná
osle / rzekł ię Kaleb: Cóż ci? ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵
A ona
odpowiedziála: Day mi błogosła-
wienie / ponieważesmi dał suchą
ziemię: day y oblaną wodami. A dał
ię Kaleb mokrą ziemię wyszą y niż-
szą. ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵
A synowie Cinesá powinnego
Moyzészowegó wysli z miastá Palm
z synmi Judá w puszczę działu ięgo /
która iest ná południę Arad / y miesi-
kali z nim. ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵
A poszedł Judás z Si-
meonem bratem swym / y porażili
Chananejczyka który mieszkał w Se-
phad y zabił ięgo: y nazwano imię
miastá onęgo / Horma / to iest / prze-
klectwo. ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵
Wziął też Judás Gaze z
granicami ię / y Askalon y Askaron /
z ich granicami. ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵
A był PAN z Judą
y posiadł podgórze: y nie mógł wy-
glądzić mieszkających w dolinie / iż
mieli dosyć wozów kosiących. ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵
A da-
li Kalebowi Hebron / iako mówił
Moyzész / który wyglądził z niego
trzech synów Enak. ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵
Lecz Jebuzey-
czyka obywatela Jeruzalem niewy-
glądził synowie Beniamin: y mie-
skał Jebuzeyczyk z synmi Beniamin
w Jeruzalem aż do dnia dzisiejszego.
Dóm też Jozephów wdał sie do Be-
thel / y był PAN z nimi. Bo gdy oble-
gli miasto / które pierwéy zwano Lu-
zá / wyrzeli człowieka wychodzące-
go z miastá / y rzekli do niego: Ukaz-
nam wescię do miastá a uczynimy z
tobą miłosierdzie. ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵
Który gdy im w-
kazał porażili miasto pászeczką mie-
czá / a onęgo człowieka y wszystkie ród.

Po śmierci
10 zuego
Iudas He-
tmánem.

To iest, Pa-
ná Bezeckie-
go. H.
Adonibez-
sek król
poimany.

Jeruzalem
dobyli.

Iof 15. c. 13.

12ro.

z Ierychá
gdzie miejská
H.

zburzyli
g. H.

z kosiáni.

Abó wygnał
H.
Nu: 14 d 24.
Iofu: 15. c. 14.
nie wygnali
H.

Po Ierozo-
limski sas-
mek był w
mocy pos-
gan aż do
Dawida.

26	F	iego puscili. Który puszczony siedl do ziemie Beththym / y zbudował tam miasto / y nazwał ie Luza / które tāt	32	Aphef y Rohob : y mieszkali w po- środku Chananeyszytā obywatela	wygnat. H.
27		zowa aż do dnia dżisieyszego. Nā- nasses też nie wyglādził Bethsan y Chanān ze wsiāmi ich / y obywatelōw	33	onēy ziemie / ani go zabił. Neph- thālī też nie wyglādził obywatelōw	wygnat. H.
28		Dor y Jebłāām y Māgeddo / ze wsiā- mi ich / y poczał Chananeyszyt nie- stac z nimi. Ale potym gdy sie zmo-		Bethsames y Bethānāth : y mies- kał między Chananeyszykiem obywa-	
29		cił Izrael / wezmił ie holdownikāmi / ā wyglādzić niechciał. Ephraim też	34	telem ziemie / y byli mu Bethsāmito- wie y Bethāmītowie holdownicy.	
30		nie wybił Chananeyszytā który mie- skał w Gāzer / ale mieskał z nim. Zā-	35	Al scisnął Amorrhēyszyt syny Dā- nowe nā gōrze / ani im dał miejsca	
31	G	bulon nie wytracił obywatelōw Ce- thron y Māalol : ale mieskał Chā- naneyszyt w pośrodku iego / y stał		aby zeszli nā równinę : y mieskał nā gōrze Hares / co sie wyklāda storu-	przemogł.
		mu sie holdownikiem. Aser też nie	36	piany / w Māalon y w Salebin. A stała sie ciężka reka domu Jozepho-	
		wyglādził obywatelōw Acheo y Si-		wego / y stał mu sie holdownikiem.	
		donu / Ahālāb / y Achāsib / y Helbā / y		Al była granicā Amorrhēyszytā od	
				wstępu Scorpionā / stała y wysze	
				miejsca.	

Summāksiąg
Sędziōw.

Te księgi po żydowsku nazywają Schophe-
tim albo Schophitim, a po grecku Kpitar / to jest
Sędzie albo Sędziów / zowią. Bo tak zwano
przetożone / przez które Pan Bóg lud Izrael
ftrządził po Mojżesowej y Jozuego śmier-
ci. A tak opisując karanie ludu dla przestę-
p-

stwa iego / y wybawienie iego przez Sędzie /
które Pan Bóg wybudzał nā obronę iego / y
zwycięstwa z nieprzyjaciół otrzymāne. A mā-
ła w sobie historia od śmierci Jozuego aż do
Samuela / trzech set y siedmnaście lat.

Anyt ka-
rze lud iż z
pogāny
przymierze
wczynili.

ROZDZIAŁ II.

Wstąpił An-
yōl PANSKI zGalgāl nā mie-
sce płaczących / yrzekł : Wywiō-
dłem was z Ege-
ptu / y wprowā-dziłem do ziemie / o którą przysięgł
oycóm wāszym : y obiecałem żebychnie zgwałcił przymierza mēgo z wā-
mi nā wieki / ale tāt / żebyście nie czy-

nili przymierza z obywatelimi tēy zie-

mie / ale żebyście oltarze ich porwy-
wiali : ā niechciełiscie słuchać gło-su mēgo : czemużście to wczynie-
li : Al przetoż niechciałem ich wytracićod oblicza wāšego : żebyście mieli
nieprzyjaciela / ā bogowie ich byliwam nā wpadek. A gdy mówił An-
yōl PANSKI tē słowa do wszech sy-nōw Izraelowych / podnieśli oni gło-
swoy y płakali. A nazwano imiemieyscu onēmu : Mieysce płaczą-
cych / abo też : y osiātowali tam osiā-ry PANV. Rozpuscił tedy Jozue
lud / y posłali synowie Izraelowi każdy
do osiādłości swēy / aby iā otrzymā-li : y służyli PANV przez wszystkie
dni iego / y starszych / którzy po nim
przez długi czas żyli / y wiedzieli wszy-tkie sprawy PANSKIE które czynił
z Izraelem. A umarł Jozue synNun slugā PANSKI / mając sto y
dziesięć lat / y pogrzebł go nā grā-nicy osiādłości iego w Chanānāth-
sare nā gōrze Ephraim od półno-cney strony gōry Gāáz / y wyszedł on
rodzay zgromādzon jest do oycōwswoich. A powstałi inni którzy nie
znali PANA / y czynkōw które czy-nili z Izraelem. A czynili synowie Iz-
raelowi złe przed oczymā PANSKI-MI / y służyli Bāalim. A opuścili
PANA Boga oycōw swoich / któryie był wywiōdł z ziemie Egypcytscy :
y posłali za bogi cudzemi / y za bogi o-nych narodōw które mieskały okolo
nich / y klāniāli sie im / y ku gniewupobudziłi PANA / opuszczając go / ā
służąc Bāal y Aštāroth. A roz-gniewawszy sie PAN nā Izraelā po-
dał ie w rece łupieżcōw / którzy ie poi-mali / y przedali nieprzyjaciolōm / któ-
rzy mieskałi wkoło : ani sie mogli
sprzeciwic nieprzyjaciolom swoim :
ale gdzie sie kolwiek chcieli obrócić /

wygnat. H.

wygnat. H.

przemogł.

Pomart.
Hebr.Baal Babilon
ski baltan,
tak rzeczony
od Belā krōla
Babilonskiego
ktōry też za
Boga był
chwalony. A
Aštāroth była
Iuno. August.
q. 16. in Iud.
Rozumiēy
nā woynę.Bochim. H.
Iosf. 14. g. 28.

tam

Sędzie Bóg
postano-
wił aby ich
brónili.

Tedy Pan
bywał z Se-
dżią po wszy-
stkie dni one-
go Sędzięgo,
y H.

Pogani
dla ćwicze-
nia Izraela
csykóm 30
stawnieni.
kusił. H.

Czego przed-
tym nie ymie-
li. H.

Malżeń-
stwa z po-
gany.

Othoniel
Sędzia wy-
bawił lud.

16

17

18

D

19

tám reka PANSKA była nád nimi /
iáko powiedział y przysięgł im : y by-
li bázro wdreczeni. Y wzbudził PAN
Sedzie / którzy ich wyzwaláli z rąk
pustofacych : ále y tych słuchac nie-
chcieli / cudzołożac z bogami cudze-
mi / y klaniając sie im. Předko opu-
ścili droge która chodžili oycowie
ich : á slyšac przykazania PAN-
SKIE / wšytkie rzeczy przeciwné czy-
nili. A gdy PAN wzbudzał sedzie
za času ich / wzruszał sie miłosier-
dziem y słuchał vzdychania vtrapio-
nych y wybáwiał ie z mordérstvá pu-
stofacych. A potym gdy umárl se-
džia / wracáli sie / y dáleko goršie rze-
czy czynili oycowie ich / idac za cudze-

20

21

22

23

mi bogami / služac im y klaniając sie
im. Nie opusćili wynalazków swo-
ich / y drogi bázro twárdy / która sie
chodžić byli náložyli. A rozgniewá-
lá sie zapalczywość PANSKA ná
Izraela / y rzekl : Ponieważ ten lud
zgwałcił przymierze moje / ktorém byl
uczynił z oycy ich / á glosu mégo slu-
chac wzgárdził : y ia nie wygládze
narodów / które zostávil Jozue y w-
márl : že przez nie došwiadcze Izra-
elá iesli strzege drogi PANSKIE /
y chodze w niey / iáko strzegli oycowie
ich / czyli nie. A tak zostávil PAN
wšytkie narody té / y niechćiał rychlo
wyrócić / ani ich dáł w rece Jozue-
mu.

ROZDZ. III.

Esa narody /
które PAN zostá-
vil / aby przez nie
ćwiczył Izraela /
y wšytkich którzy
nie wiedželi o
walkách Chaná-
neczyków : aby sie potym náuczyli
synowie ich potykac z nieprzyacioly /
á miec zwyczay walczenia : Pie-
ćioro kšiążat Philisthynstich / y wšy-
tkie Chanáneczyká / y Sydoneczyká /
y Zerweyčyčká / który mieškal ná górze
Libanie / od góry Báal Hermon / áž
do wešćia Emáth. A zostávil ie /
aby przez nie došwiadczał Izraela /
iesliby słuchał rozkazania PAN-
SKIEGO / które byl przykazal oy-
cóm ich przez reke Moysesá / czyli
nie. A tak synowie Izraelowi mie-
škali w pošrzedku Chanáneczyčká / y
Zetheyčyčká / y Amorrhocyčká / y
Phereyeyčyčká / y Zerweyčyčká / y Je-
buzeyčyčká : y poymováli córkich
zá žony / y sámi córki své synóm ich
dawáli / y služili bogóm ich. A czy-
nili złe przed oczymá PANSKIMI /
y zapámietáli Boga swego / služac
Báalim y Aštároth. A rozgniewá-
wšy sie PAN ná Izraela dáł ie w re-
ce Chusan Rásatháim króla Mezo-
potámstiego / y služili mu ošm lat.
A wołáli do PANA : który im wz-
budził zbáwiciela / y wybávil ie / to
iešť / Othoniela Syná Cenez brá-

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

tá Kálebowégo młodšiego : y byl w
nim duch PANSKI / y sadził Izrae-
la. A wyiáchal ná wojne / y dáł PAN
w rece iego Chusan Rásatháim króla
Syriystiego / y skłumil go. A vci-
chnełá ziemia czterdziesti lat / y w-
márl Othoniel syn Cenez. A przydá-
li synowie Izraelowi złe czynić przed
oczymá PANSKIMI : którzy zmocnił
przeciwno im Egloná króla Moáb-
stiego : przeto iż złe czynili przed obli-
cznošćią iego. A przylączył mu syny
Ammon / y Amálek : y wyiáchal y po-
rážil Izraela / y pošlił Míasto palm.
A služili synowie Izraelscy Eglon-
nowi królowi Moáb ošmnašćie lat :
á potym wołáli do PANA : który im
wzbudził zbáwiciela imieniem Aod /
syná Gery / syná Jemini / który obu-
dru rąk miásto práwéy używał. A
pošlił synowie Izraelowi prazeń dá-
ry Eglonowi królowi Moábstiemu.
A który uczynił sobie miecz obudru
ostrzy / mážacy w pošrzedku rekoiešć
w zoluf ná dloni / y przypasał go pod
plaszczem ná práwym boku. A przy-
niósł dáry Eglon królowi Moáb.
A byl Eglon człowiek bázro tłusty.
A gdy mu oddał dáry / sedł zá towa-
ryšmi / którzy z nim byli przyšli. A
wróćwšy sie záš z Gálgal / góšcie by-
ły báłwany / rzekl do króla : Stowo tá-
iemné mam do ciebie o królu. A on
rozkazał pomilczec : á gdy wšyscy
wšyli / którzy przy nim byli / wšedł
Aod do niego : á siedział ná letniéy
sali sam / y rzekl : Stowo Bože mam

Izraelito-
nie wróć-
li sie do
báłwánów
y w niewo-
lę dáni.

Aod wyhá-
vil lud od
nieprzyja-
ciela.
kóry lewéy
reki miásto
práwéy. H.
ná lokiec w
zdluž. H.

21 do ciebie. Który wnet powstał z sto-
lice. ² A ściągnął Ałod lewą rękę / y
22 dobył miecz z prawej biodry swej / y
wraził ję w brzuch jego / ³ tak mocno
że rekonesc wešla za żelazem w ramię /
y przelustem sędlem ściśnięta się. A
nie wyrwał miecz / ale tak iako wderzył /
został w ciele : y wnet przez ramię
23 nie miejsca natury rzucił się gnój z
brzucha. ⁴ Ałod lepał zawarłszy bardo
pilnie drzwi sale / y zamknarłszy zam-
24 kiem / wyszedł tyłem. A słudzy króle-
wscy wśedłszy / wyźrzel zawarte drzwi
sale / y rzekli : Podobno sobie wczas
25 czyni w gmachu letnim. ⁵ A naczeka-
wszy się długo aż się wstydził / a wi-
dząc że nikt nie otwierał / wzieni kluczy
y otworzywszy znaleźli pana swego na
26 ziemi leżącego umartym. ⁶ Ałod gdy
się oni trwożyli / wcielił / y minal micy-

27 sce bálwánów / z kąd się był wócił.
A przyszedł do Seirath : ⁷ a natych-
miast zątrąbił w trąbeną górę E-
phraim : y posłiz nim synowie Izra-
28 elowi / a on na czele siedł. Który rzekł
do nich : Pójdźcie za mną : abowiem
dał PAN nieprzyjaciela nasze Moa-
bity w ręce nasze. A sli za nim / y obie-
gli brody Jordana / przez które się prze-
prawnia do Moab : y niedopuszcili
29 nikomu przechodzić : ⁸ ale porażili na
on czas Moabitów około dziesięć ty-
sięcy wśytkich dużych y mocnych
meżów / żaden z nich wysc nie mógł.
30 ⁹ A umizon był Moab dnia onego
pod reką Izraela : y wcielił ziemią
31 osmdziesiąt lat. ¹⁰ Potym był Sam-
gár syn Anath / który zabił sześć set
meżów Phylisfhyńskich / lemiešem :
y ten też bronił Izraela.

H.

Sámgar po-
bił Phylisfi-
ny lemie-
šem.
¹¹ Słykiem wo-
towym. H.

ROZDZ. III.

Izraelito-
nie dla
grzechów
swoich w
niewola w
pádli.
¹² Reg. 12 b9

1 **P**rzydali syno-
wie Izraelowi zle-
czynie przed oczy-
2 ma PAN SKI-
MI / po śmierci
Ałodowej / y dał
ie PAN w ręce
Jabin króla Chananeyskiego / który
królował w Asor : a miał hetmána
wojska swego / imieniem Sisare / a
sam mieszkał w Haroseth pogánstkim.
3 ¹ A wołali synowie Izraelowi do PA-
NA : bo miał dziewięć set wozów
² kosisztych / a przez dwadzieścia lat
bardo te był ścisnął. ³ A była Debbo-
4 rá prorokini żóna Lapidoth / która
5 sędziła lud czasu onego. ⁴ A siedziała
pod palmą / którą imieniem téż zwa-
no / między Rámą a Bethel na gór-
6 rze Ephraim : y chodzili do nię syno-
wie Izraelowi na każdy sąd. ⁵ Któ-
ra posłatała y przyzwalała Baraká syná
7 Abinóem z Kedes Nephthali : y rze-
8 kła do niego : Przykazałci PAN Bóg
Izraelów : Idź / a wiedz wojsko na
górze Thabor / a weźmiesz z sobą dzie-
śiec tysięcy rycerzów z synów Neph-
9 thali y z synów Zabulon : ⁶ a ia przy-
wiode do ciebie / na miejsce potoka
Cison / Sisare hetmána wojska Ja-
10 bin / y wozy jego / y wśytek lud : a dam
ie w ręce twoje. ⁷ A rzekł do nię Bá-

9 rák : Jeśli pójdzieś zemną / pójde : ie-
sli nie bedziesz chciała isdź zemną / nie
pójde. ⁸ Która rzekła do niego : Póy-
decz toba / ale teg razu zwycięstwa nie
przyypiszę tobie : bo w niewieściey ręce
bedzie dan Sisará. A tak powsta-
ła Debborá / y posłała z Barakiem do
10 Kedes. ⁹ Który przyzwawłszy Zabulon
y Nephthali wyruchał z dziesięć
tysięcy waleczników / mając Debbore
w towarzyśtwie swym. ¹⁰ A Haber Cy-
necyzk oddzielił się był niekiedy od
inśnych Cynecyzków bracię swych /
synów Hobáb / poroimnego Moysze-
swego : y rozbił był namioty aż do
11 doliny / którą zowa Semim / a był
podle Kedes. ¹¹ A oznaymiono Sisa-
rze że wstąpił Barak syn Abinóem na
górze Thabor : ¹² y zebrał dziewięć set
¹² kosisztych wozów / y wśytko wojsko
z Haroseth pogánstkiego do potoka
13 Cison. ¹³ A rzekła Debborá do Baraká :
Wstań / boć ten iest dzień / którego
14 dał PAN Sisare w ręce twoje : oto
on iest sam wódcem twoim. Tedy
zstąpił Barak z góry Thabor / y dzie-
15 śiec tysięcy waleczników z nim. ¹⁴ A
przestraszył PAN Sisare y wśytkie
wozy jego / y wśytek lud pászeka mie-
16 cza przed Barakiem : tak bardo / że
Sisará skoczyłszy z wozá / pieśo w-
ciekał / ¹⁵ a Barak gónił wciekające
wozy y wojsko / aż do Haroseth po-
gánstkiego / y wśytko mrośtwo nie-

¹⁶ posiać by
ścim.

¹⁷ żelaznych.
H.

¹⁸ Psalm: 82.
cio.

przyjacielskie

¹⁹ ábo z kosa-
mi żelaznych
H.
Deborá sa-
di Izraelá

Posyła Ba-
raká ná
Sisare.

17 przyiacielstwie aż do szetu poległo. ² A
Sisara wiekając przyszedł do namiotu
Jahel żony Haber Cynecyżka.
Bo był pokój między Jabin królem
18 Azor / a domem Haber Cynecyżka.
³ Wybieżawszy tedy Jahel przeciwko
Sisarze / rzekła do niego: Wnidź do
mnie panie mój: Wnidź / niebój się.
Który gdy wszedł do ięz namiotu / y
19 przytryty od nięz / płaszcem / y rzekł
do nięz: Daj mi proszę cie trochę wo-
dy / boć pragne bardo. Która otwo-
rzyła łagwicę / mleka / y dała mu pić /
20 y nakryła go. ⁴ A rzekł Sisara do
nięz: Stój v dziwi namiotu / a gdy
kto przyjdzie pytając cie y rzekac: Jest
21 tu kto? odpowiesz: Niemasz nikogo.
Wziela tedy Jahel żona Haber

gwóźdź namiotowy / biorąc spótem y
młot: y wszedłszy potajemnie y młotem
wbiła w mózg aż do ziemi: Który
spanie z śmiercią złączyszy wstał y
22 umarł. ⁵ Alie oto Barak goniąc Si-
sara przybiegał: a Jahel wyszedłszy
przeciw niemu / rzekła mu: Pódź / a w-
każec meza / którego szukaś. Który
wszedłszy do nięz / wyzwał Sisara leżą-
23 cego martwym / a gwóźdź wbił w
skroni jego. ⁶ Umżył tedy Bóg dnia
onęgo Jabin króla Chanana przed
synmi Izrael: ⁷ Który codziennie
24 wznagali / a mocną ręką tłumili Ja-
bin króla Chananeyskiego / aż go
zglądzi.

² bo był za-
śnat y spraco-
wan. H.

² Szara albo
kocem.

⁴ Otworzy-
wszy sunke-
bo skorzanę
łagwicę. H.

Jahel nie-
wiałaś z sa-
bita Sisara

Pieśń De-
bory y Ba-
raka po-
zwycięż-
twie.

⁷ Aaden sie
nie śmiał po-
ścić w drogę.
H.

ROZDZ. V.

Spięwali De-
bora y Barak syn
Abinóm dnia o-
nego / mówiąc:

¹ Którzyście do-
browolnie ofia-
rowali z Izraela
duże wásie na niebezpieczeństwo /
błogosławcie P A N V.

² ³ Stuchajcie królowie / bierzcie w
wsy księżetá: Jam iest / iam iest / Któ-
ra P A N V zaśpiewam / śpiewać be-
de P A N V Bogu Izraelowemu.

⁴ P A N I E / gdyś wychodził z Se-
ir / a przechodziłś przez kráiny Edom
ziemiá siewrusylá / a niebiosá y oblo-
ki kropił wodą.

⁵ Góry spłynęły od obliczá P A N-
S K I E G O / y Siná od obliczá PA-
NA Boga Izraelowého.

⁶ Za času Samgar syná Anáth / za
czasu Jahel / odpoczyły ścięstia / Któ-
rzy chodzili przez nie sli dółkami
zdróżniami.

⁷ Wstali mocni w Izraelu / y wci-
chneli: aż powstała Debora / powsta-
ła matka w Izraelu.

⁸ Nowe wojny obrał PAN / a bra-
my nieprzyiacielstie sam wyrócił:
tarcza y dziewce iesliby sie wkażały we
ctzędziesci tysiecy Izraela.

⁹ Serce moje milnie księżetá Izra-
elstie: Którzyście sie dobrowolnie wy-
dali na niebezpieczeństwa / błogosła-

wcie P A N V.

¹⁰ Którzy wsiaćacie na osły świe-
tne / y zasiadacie na sędziach / a cho-
dzicie drogá / mówcie.

¹¹ Gdzie sie potłukły wozy / y woysto
nieprzyiacielstie zatłumione iest / tam
niechay powiadaia sprawiedliwosci
P A N S K I E / y łaskę przeciwko mo-
cny m Izraela: tedy zstąpił lud P A N-
S K I do biam / y otrzymał zwier-
chnosc.

¹² Powstań / powstań Debora / po-
wstań / powstań / a zacynay pieśń:
wstań Baraku / a potmay wieżnie
twoie synu Abinóm.

¹³ Zachowane są ostatki ludu / P A N
w mocnych sie potykał.

¹⁴ ¹ Ephraima wyglądził ie w A-
maleku / a po nim ² Beniamina prze-
ciwko ludu twemu o Amaleku: z Ma-
chira księżetá wysli / a z Zabuloná
którzy wywiedli woysto tu wojowa-
niu.

¹⁵ Księżetá Issachar byli z Debo-
ra y w Barakowe tropy sli / Który iá-
koby z góry y w przepasce w niebespie-
czeństwo sie wdał: rozzerwany będąc
Ruben przeciw sobie / ludzi wielkiey
mysli nálażło sie sprzeczenie.

¹⁶ Czemu mieśkaś między dwiema
granicami / abys sluchał ksyktanie
tród: rozzerwany będąc Ruben prze-
ciw sobie / ludzi wielkiey mysli nálażło
sie sprzeczenie.

¹⁷ Galaad za Jordanem odpoczy-
wał / a Dan bawił sie okretami: A ser

H.

¹ Izma.
² Saul.

Bóg posła
Gedeoná
aby wybá-
wił Izraelá
Tysiąc mój.
H.
Ták zwano
fámilię dla
wielkości.

Y poloże
przed tobą.
H.
Gedeon o-
fiaruię
ofiarg.

Boży. H.

Oltarz któ-
ry názwał
pokój
Pański.

Każę mu
rozwałić
oltarz Bá-
alów.

15 mocy twoięy / á wybáwiš Izraelá z
ręki Mádianstięy: wiédz jem cie po-
stał. Który odpowiedziąc rzekł: Pro-
se mój Panie / w czym wybáwie Izra-
elá / oto dom mój napodleyšy iest
w Mánasse / á ia namnięšy w domu
oycá mego. Który rzekł mu PAN: Ja
bøde z tobą: y poráziš Mádianity
iako iednego męžá. A on: Jeslim-
pry / nálažł łáškę przed tobą / day mi
znát żeš ty iest który mówiš do mnie.
Ani odchodzi z tad / áž sie wróce do
ciebie / niósac ofiárę y ofiáruiacę.
Który odpowiedział: Ja bøde czekał
przyscia twęgo. Wšedł tedy Gede-
on / y wpięł koźlatko / y z miary mąci
przášnego chleba / y wložywšy mięso
w koš / á polewke miešną wlawšy w
gárnice / przynióšł wšystko pod dąb y
ofiárováwł mu. Któremu rzekł Aniół
PANSKI: Weźmi mięso y przášné
chleby / y polož ná stále onęy á polęy
poléwkę. A gdy ták vczynił / sęiz-
gnął Aniół PANSKI / koniec lasti
którz trzymał w ręce / y dotknął mie-
sá y przášnych chlebów / y wystąpił o-
gięć z stáły / y strawił mięso y przášni-
ti: á Aniół PANSKI zniknął z oczu
iego. A wyžzawšy Gedeon / że był
Aniół PANSKI / rzekł: Ah mój
PANIE Boże / izem widział Anióła
PANSKIEGO twarz w twarz. Który
rzekł mu PAN: Pokój z tobą: nie
bój sie / nie vmrzesz. Zbudował te-
dy tám Gedeon oltarz PANV / y ná-
zwał ję PANSKI pokój / áž do dnia
dzišieyšęgo. A gdy był ięscze w E-
phrá która iest domu Ezri / nocy
onęy rzekł PAN do niego: Weźmi
byłá oycá twęgo / á długięgo byłá /
siedmiletného / y rozwalíš oltarz Bá-
alów / który iest oycá twęgo: á gay
który iest okolo oltarzá wyrábáy: y
zbudnięš oltarz PANV Bogu twę-
mu ná wierzchu téy stáły / ná któręies
pięrwęy ofiárę položyl: y weźmięš
byłá wtórégo / y ofiárnięš cálopale-
nię / ná stósie drów których z gáru wy-
sieczeš. Wziáwšy tedy Gedeon dzie-
sieć męžów słužebników swoich / vczy-
nił iako mu był PAN przykazáł. Lecz
bojąc sie domu oycá swęgo y ludzi

18 Niosąc ofiargę y ofiáruiacę. / w ży-
dowstwu miasto ofiáruiacę / iest / y polože

miastá onęgo / niechciał tego we dnie
czynić / ále wšystko w nocy odpráwił.
28 Który rzekł: A gdy wstáli ráno ludzie miastá o-
nego / wyžzeli rozwalony oltarz Bá-
alów / y gay wyrábány / y byłá długię-
go wložonęgo ná oltarz / który ná ten
29 czas był zbudowany. Który rzekł ieden
do długięš: Kto to vczynił: A gdy sie
dowiádowali / ktoby to vczynił / po-
wiedziano: Gedeon syn Joás to wšy-
30 stko vczynił. Który rzekł do Joás: Wy-
wiédz tu syná twęgo / żeby vmárt:
Bo rozwalil oltarz Báalów / y gay
wyrábáł. Którym on odpowiedział:
31 Jzascie wy mścicięle Báalowi / żeby-
ście sie zástáwiali zań: Kto ięgo prze-
ciwnikiem iest niech vmrze / niž dzień
utrzyęšy przyjdzie: Jesli Bóg iest /
niech sie pomści ná tym / który pod-
32 kopá oltarz ięgo. Od onęgo dnia
názwan iest Gedeon Jerobaál / prze-
to / iz rzekł Joás / niech sie pomści
nád tym Báal / który podkopał oltarz
33 ięgo. Wšytek tedy Mádyan y Amá-
lek / y wšchódni narodowie zebrałi sie
pospolu: y przepráwivšy sie przez
Jordan položili sie obozem w dolinie
34 Izrael. A Duch PANSKI oblókt
Gedeoná / który zátábiwšy w trąbe /
zwołáł dom Abiezer / aby siedł z nim.
35 A posláł posly do wšystkiego Má-
nasse / który y sam siedł z nim / y dru-
gie posly do Ašer / y do Zabulon / y do
36 Nephthali / któzy mu záiácháli. Który
rzekł Gedeon do Boga: Jesli zbá-
wiš przez rękę moię Izraelá / iákoš
37 powiedział / položę to runo welny
ná boiowistku: iesli rosá bedzie ná sá-
męy welnie / á ná wšytkięy ziemi su-
chošć / bøde więdziáł że przez rękę mo-
38 ie / iákoš rzekł / wyzwoliš Izraelá. A
stáło sie ták. A wstáwšy w nocy wy-
cišnąwšy runo / nápełnił miednice
39 rosy. Który rzekł zás do Boga: Niech
sie nie gnięwa zapálczywošć twá ná
mie / iesli sie ięscze z raz potuše / su-
káięc znáku ná runie. Proše niecháy
sámo runo sucho bedzie / á wšytká
40 ziemiá zmoklá od rosy. A vczynił
Bóg onęy nocy iako žadał: y byłá su-
chošć ná sámych runie / á rosá po w-
šytkięy ziemi.

Gedeon
názwany
Jerobaál.
Niech sie
pomści Báal
ábo walząc
z Báal.

Duch Pán-
ski Gedeo-
ná oblókt.

Znák Ge-
deonów ná
runie wel-
ny.

Co y sam Anioł pokazał / bo nie sobie kazał
ofiarować / ale rzekł: weźmi mięso y chleby
prasne / y postój na skałce oney. Co gdy wzy-
nił / skłonił Anioł koniec łaski y doznał y wy-

stąpił ogień z skały. A tak Anioł iako sluga /
tylko ogień do ofiary podniecił / y potym go
poznał Gedeon bydy Aniołem. Auguſt: q. 25.
in Iudic.

ROZDZ. VII.

Sprobał tedy /
który y Gedeon / w
nocy wstawſzy y w-
ſzytek lud z nim / przy-
ciągnął do źródła /
które zową Harad /
a woysko Madián-

ſkie było w dolinie ku północney stro-
nie pągoru wyſokiego. ¹ A rzekł PAN
do Gedeoná: Wielki ieſt lud z tobą /
ani będzie dan Madián w rece iego /
aby ſie nie chwalił przeciw mnie Iz-
rael / y rzekł: Mowa moja ieſtem wy-
bawiony. ² Mów do ludu / a opo-
wiedź gdzie wſyſcy wſtyſzą: Kto ieſt
boiaźliwy a lekliwy / niech ſie wróci.
Odiacháło z góry Galaád / y wróci-
ło ſie z ludu dwadzieſcia y dwa tyſią-
ca meżow / a tylko dzieſieć tyſiecy zo-
ſtało. ³ A rzekł PAN do Gedeoná:
Jeſzcze wielki lud ieſt / więdz ie do wo-
dy / a tam ich doſwiadcze / a o którym-
ci powiem aby z tobą ſiedł / ten niech
idzie: któremu iſdź za kaze / niech ſie
wróci. ⁴ A gdy przyſzedł lud do wody /
rzekł PAN do Gedeoná: Którzy ie-
zykiem leptać będą wodę / iako psi
zwykli leptać / oddzieliliſcie oſobno: a
którzy wkleknąwſzy na kolana pic be-
dą / będą na drugiey ſtronie. ⁵ Była te-
dy liczbá tych którzy reką do wſt mie-
cąc / leptáli wodę / trzy ſtá meżow:
a inni wſzytek lud pił pokleknawſzy.
⁶ A rzekł PAN do Gedeoná: We
trzech ſet meżow którzy leptáli wo-
dę / wybawie was / y dam w reke two-
ją Madián: a inni wſzytek lud niech ſie
wróci na miejsce ſwoie. ⁷ Wábrawſzy
tedy wedle pocztu ſtráwy y trąb / ro-
zkaſzał wſytkiemu innemu mnoſtwu
odysć do przybytków ſwoich: a ſami
ze trzema ſty meżow puſcił ſiená moy-
ne. ⁸ A obóz Madiánſki był na ſpod-
ku w dolinie. ⁹ Tęſze nocy rzekł PAN
do niego: Wſtań / a zmiđ do obozu:
bom ci ie dał w reke twoie. ¹⁰ A ieſli ſie
ſam iſdź boiſ / niechay zmiđzie z tobą
Phará sluga twój. ¹¹ A gdy wſtyſyſz
co mówią / tedy ſie poſiła rece twoie /

y beſpiecznię do obozu nieprzyiaciel-
ſkiego zmiđzieſ. ¹² Szedł tedy ſam y
Phará sluga iego ná część obozu /
gdzie była ſtraż zbroynych. ¹³ A Madi-
án y Amálek / y wſyſcy wſchodni
narodowie pokładſzy ſie leżeli w do-
linie iako mnoſtwo ſaránczy: wiel-
błądowie też niezliczeni byli iako pia-
ſek który leży ná brzegu morſkim. ¹⁴ A
gdy przyſzedł Gedeon / powiádał ktoś
towarzyszowi ſwemu ſen: y tym ſpo-
sobem powieáał co widział: A idzia-
łem ſen / y zdáło mi ſie iakoby popło-
myk ieczmienny toczył ſie / y do obozu
Madián ſtepował: a przyſedſzy do
namiotu / wderzył weń y wyrzucił / y
z ziemią do gruntu porównał. ¹⁵ A
powieáał ten któremu powiádał:
Tę ieſt to nie inſzego / iedno miecz
Gedeoná ſyná Joáſá meżá Izrael-
ſkiego: bo dał PAN w rece iego Madi-
ána y wſzytek obóz iego. ¹⁶ A wſtyſza-
wſzy Gedeon ſen / y wykład iego / po-
tknił ſie: y wrócił ſie do obozu Izra-
elſkiego / y rzekł: Wſtańcie / bo dał
PAN w rece náſze obóz Madiánſki.
¹⁷ A rozdzielił trzy ſtá meżow ná trzy
części: y dał im w rece trąby / y ſłaſe
ccze / a pochodnie w poſrzedku ſłaſi /
y rzekł do nich: Co wyſzycie że ia
czynić będę / to czyncie: wnde w część
obozu / a co wczynie / naſłáduyćie.
¹⁸ ¹⁹ Kiedy zábrymi trąbá w rece moiey /
tedy wy też okolo obozu trąbćie / a o-
krzyk czynćie / PAN y Gedeonowi.
²⁰ A wſzedł Gedeon y trzy ſtá meżow
którzy byli z nim w część obozu / gdy
ſie zaczęła ſtraż północna / a pobu-
dziwſzy ſtróże ieli trąbćie w trąby / y
tluc iedne o drugą ſłaſe. ²¹ A gdy w-
koło obozu ná trzech mieyſcach trą-
bili y potłukli ſłaſe / trzymáli w le-
wych rekách pochodnie / a wpráw-
nych trąbách bzymizce / y wołáli: Miecz
PANSKI y Gedeonów. ²² ²³ ſtoiąc ká-
żdy ná ſwym mieyſcu wkoło obozu
nieprzyiacielſkiego. A tak ſtrwożył ſie
wſzytek obóz / a wrzeſzcząc y wyiac w-
ciekli: a przedſie náciéráli trzy ſtá
meżow trąbiąc w trąby. A wpuſcił
PAN miecz ná wſzytek obóz / y ſami

Gedeon
brakuie 301
nięz 3.

Ręka moja
wybawila
mnie. H.
Boiaźliwi
Deu: 20. b. 1
1. Mac h: 1.
g 16.

Wodę ię-
zykiem le-
ptający.

Trzy ſtá
meżow ná
madián-
ty.

Sen w o-
ba-
zie Madi-
ánów wy-
ſtąpił
od Gede-
oná.

Bóg. H.

Sen. H.

Pſa: 82 c 10.

23 sie między sobą zabili: wciękając aż
do Bethseth / y brzegu Abelmehulá
G w Tebbáth. A okrzyk czyniwszy me-
żowie Izrael z Nephtali y Aser y
wszystkiego Manásse / gonili Madi-
24 an. A posłał Gedeon posły na wsy-
tke górę Ephraim / mówiąc: Idźcie
na zabicie Madián / a wbieżcie wo-

dy / aż do Bethberá y Jordanu. A
wołał wszystek Ephraim / y wbiegł
25 wody y Jordan aż do Bethberá. A
poimawszy dwu mężów Madián-
skich / Oreb y Zeb / zabił Oreb na
skale Oreb / a Zebá na prásie Zeb. A
gonili Madián niosąc głowy Oreb y
Zeb do Gedeoná za rzekę Jordan.

"Dwoie księ-
żet. H.
Psa: 82. c. 12.
Ista: 10. c. 26.

ROZDZ. VIII.

Rzekli do nie-
go mężowie E-
phraim: Co to
jest coś chciał v-
czynić / żeś nas
nie wezwał / gdyś
wyiachał na woj-
ne przeciw Madi-
2

2 diánitom / swórzac się mocno / a
máło nie gwałt czynić. A któ-
rym on odpowiedział: Cóżem ja
mógł takiego czynić / iákosćie wy v-
czynili: áza nie lepsze jest grono wi-
ná Ephraimowé / niżli zbieranie wi-
3 ná Abiezerowé. W rece wasze Pan
dał księżetá Madián / Oreb y Zeb:
Cóżem ja takiego mógł czynić / iá-
kosćie wy czynili: Co gdy wyrzekł
vciékł duch ich / którym się nádymá-
4 li przeciw iemu. A gdy przyszedł Ge-
deon do Jordanu / przeprawił się prze-
zeń ze trzema sty mężów / którzy z nim
byli: a od spracowania / wcięká-
5 cych góńić nie mogli. A rzekł do me-
żów Sockoth: Dajcie proszę chlebá
ludowi który jest zemný: bo bázno v-
6 stáli: abyśmy mogli ścigać Zebee y
Sálmáná króle Madián. Odpo-
wiedzieli przetożeni Sockoth. Po-
dobno dłoni reku Zebee y Sálmáná
sa w rece twojey / y dla tego chceś á-
7 byśmy dali woysku twému chlebá:
Którym on rzekł: Wiec kiedy da-
P A N Zebee y Sálmáná w rece mo-
8 ie / struśe ciáło wasze z ciérniem y o-
stem pustynie. A wyiachawszy z o-
9 gąd przyszedł do Phánuel: y mówił
takież do mężów mieszcá onégo. Któ-
10 rému y ci odpowiedzieli / iáko odpó-
wiedzieli byli mężowie Sockoth.
A rzekł tedy y im: Gdy się wróce zwo-
y ciężca w pokóiu / rozwałę te wieże. A
Zebee y Sálmáná odpoczywáli ze
wszystkim woyskiem swoim. Abowiém

11 pietnaście tysięcy mężów zostało by-
ło ze wszystkich hufów ludzi wscho-
dnich / a pobito sto y dwadzieścia ty-
sięcy waleczników dobywających
mieczá. A iachawszy Gedeon drogá
12 tych którzy mieszkali w namiotach /
na wschodnią stronę Tobe y Jesbá /
poraził obóz nieprzyacielski / którzy
się byli wbespieczyli / a nie się nie oba-
13 wiali przeciwného. A wciękli Zebee
y Sálmáná / których góńiac Gedeon
poimał / wszystko ich woysko rozgło-
14 miwszy. A wracając się z wojny
przed wejściem słońca / poimał pá-
chole z mężów Sockoth: y wypytał
się na nim imion księżat y starszych
Sockoth / y napisał siedmdziesiąt y
15 siedm mężów. A przyszedł do Sok-
koth y rzekł im: Owoż Zebee y Sá-
D máná / o któreście mi przymarowali
rzekac: Podobno rece Zebee y Sá-
mány sa w rekách twoich / y przeto
żadaś / abyśmy dali mężóm którzy się
16 spracowali y wstali chlebá: Wziął
tedy starsze miásta y ciérnie z puszczey
y ofet / y zstąpił z nimi y pogruchotał
17 meze Sockoth. Wieże też Phánuel
wywrócił / wybiwszy obywatelé miá-
18 stá. A rzekł do Zebee y do Sálmá-
ná: Jacy byli mężowie / któreście po-
mordowali ná Thabor: Który od-
powiedzieli: Tobie podobni / a ieden
19 z nich iáko syn królewski. Którym
on odpowiedział: Bráćia moi byli /
synowie mátki mojey. żywie P A N /
byscie ie byli żywo zachowali / żebych
20 was nie zabił. A rzekł Getherowi
pięćworočnému swému: Wstań / a
21 zabić ie. Który niedobyl mieczá: bo
się bał / iż iesze był pácholeciem. A
rzekli Zebee y Sálmáná: Ty wstań a
rzuc się ná nas: bo wedle lat jest siła
człowiecza. Wstał Gedeon / y zabił
22 Zebee y Sálmáná / y wziął stroie y pu-
tle / które mi syie wielbłądów królów-
skich zwozły bydz ozdobioné. A rze-

Ofer 10 d. 14.

H.

Sockoth y
Phánuel
skarani dla
niemilos-
sierdia.

Psa: 82. c. 12.

Elisfysy

"Do Gedeoná
Ephraim
posłał áže
ná Gedeoná
ná.

H.

Bóg. H.

w Sockoth
niechca
dać Gede-
onowi chle-
bá.

"Abo ie już
mał w mocy
swojey. Heb.

"Byli w Káz-
korze. H.

Pánová
nie Bogu
zostánia,

Bákwon-
chwálstwo
płodzili.

Abimelech
brátia po-
bił.

mieścian,

Bákwánice.
Cánáneczy-
cy zwáli Bogi
Báál, to jest,
Pan, a do te-
go przydawa-
li co dla ró-
zności, ná
przykład Ze-
bub, od much
kóre laráły
koło ofiar Phe-
gor od mié-
scá ná káb-
wym chwalo-
no Báálá, etc.

23 Eli wszyscy meżowie Izraelscy do Gede-
oná : Pánuy ty nád námi / y syn twóy /
y syn syná twej : gdyżes nas wybáwił
z ręki Mádian. ° Którym on odpo-
wiedział : Nie bede ani bedzie páno-
wał nád wámi syn móy : ále P A N
24 nád wámi pánować będzie. ° Rzekł
do nich : Jednéy prosby żądam od
was : Dajcie mi nausznice z korzyści
wászey. ° Do nausznice złoté Izmaeli-
25 towie zwykli byli miéwać : ° Który
F odpowiedzieli : Bázó rádzy damy.
° Róściągnawszy płaszcz ná ziemi /
miotáli náń nausznice z korzyści : ° y
26 była wagá prośonych nausznic / ty-
siąc y siedm set syklów złotá / oprócz
strojów y klenotów / y szat sárłato-
wych których królowie Mádian zwy-
kli byli używać / y oprócz háłzbántów
27 złotych wielbłądów. ° Róczył z nie-
go Gedeon Ephod / y położył jé w
mieście swoim Ephrá. ° Cudzoło-
żył w sytek Izraél w nim / y sstało sie
28 Gedeonowi y w sytkiemu domowi ie-
go ná vpad. ° Róznón był Mádian

29 przed synmi Izraelowymi / y niemo-
gli wiecey syie podnieść : ále była w
30 pokoju ziemiá przez czterdziési lat /
przez które Gedeon rządzil. ° Szedł
tedy Jerobaál syn Joás / y mieszkał
w domu swym : ° á miał siedmdzie-
31 siat synów / którzy posli z biód : iego :
dla tego że miał wiele żón. ° A nato-
32 żnica iego która miała w Sichem / v-
rodziła mu syná imieniem Abimelech.
° Róczył Gedeon syn Joás w
stárości dobrej / y pogrzebion jest w
grobie Joás oycá swego w Ephrá
33 z domu Ezy. ° A potym iáko róczył
Gedeon / odwrócili sie synowie Izra-
elowi / y cudzołożyli z Báálim. ° Ró-
czynili przymierze z Báál / aby im był
34 zá Bogá : ° ani wspomnieli ná P A
N A Bogá swego / który ie wyrwał z
rąk w sytkich nieprzyaciół ich okoli-
35 cznych : ° ani róczyli miłosierdzia
nád domem Jerobaál Gedeoná / we-
dlug wšego dobra które był róczył
Izraelowi.

Gedeon v-
márt.

nieoddawali
dobrodziey-
stwá domowi
Gedeonowe-
mu. Hebr.

w sytek
dom. H.

Przypo-
nieść iós-
thy która
przepowia-
da sátńce
nie Sichem-
itów y A
bimelechá
króla ich.

Róczył ciér-
nia.

ROZDZ. IX.

POszedł Abi-
melech syn Jero-
báál do Sichem
do bráciey mátki
swéy / y mówil do
nich / y do wšyt-
kich ierodzin domu
oycá mátki swéy / mówiąc : ° Mów-
cie do wšytkich meżów Sichem :
Co wam lepszego : żeby pánowali nád
wámi siedmdziesiat meżów / wšyscy
synowie Izraelowi / czyli aby páno-
wał ieden máż : ° á przytym obaczcie /
żem kósć wásá / y ciáło wásé. ° Ró-
wili brátia mátki iego o nim do wš-
zech meżów Sichem wšytkie té mó-
wy. y náklónilo sie serce ich zá Abi-
melechem / mówiąc : Brát náš jest.
° Ró dali mu siedmdziesiat funtów
srebrá ze ° Zbon Báálberyt. Który
náprzytnował sobie zá nie meżów ne-
dzimków / y túłaczów / y chodźili zá
nim. ° Ró przyszedł do domu oycá swéj
do Ephrá / y zábił brácia swá syny Je-
robaálowe siedmdziesiat meżów ná
iednym kámiennu : y zostál Joáthán
syn Jerobaálow namnieyszy / y skryto

6 go. ° Ró zebráli sie wšyscy meżowie
Sichem / y wšytkie domy miásta
Mello : y posli y róczyli królem A-
bimelechá podle debu / który stał w
7 Sichem. ° Co gdy powiedziano Jo-
áthám / sedł y stágnął ná wierzchu gó-
ry Gárizim : y podniósł głos / wo-
łał / y rzekł : Posłuchaycie mnie meżo-
wie Sichem / táł was Bóg niech słu-
8 cha. ° Posli dzewá / aby pomázáły
nád sobá króla : y rzekly oliwie : Ró-
9 skázuy nam : ° która odpowiedziáła :
Aza moge opuścić tłustość moie / któ-
réy używáią y bogowie y ludzic / á isć /
żebych między dzewy wyniesiona by-
10 lá : ° Ró rzekly dzewá do Sigowégo
dzewá : Póydz / á przytni królestwo
11 nád námi. ° która im odpowiedziáło :
Aza moge opuścić słodkość moie / y
owoce przerodzieczné / á isdz aby ch
między infemi dzewy było wyniesio-
12 né : ° Ró rzekly dzewá do máciice win-
13 néy : Póydz / á róskázuy nam : ° która
im odpowiedziáła : Izali moge opu-
ścić wino moie / które wšesela Bogá
y ludzic / y między infemi dzewy bydz
14 wyniesiona : ° Ró rzekly wšytkie dze-
wá do rhámmu : Póydz / á królu nád
15 námi. ° który im odpowiedziáł : Jesli

mie

16 mie prawdziwie królem nad sobą sta-
 nowicie / przyjdziecieś a odpoczywajcie
 pod cieniem moim : a jeśli niechacie /
 17 niechay wynidzie ogień z rhammu / a
 C tedy / iesliście prawię y króm grzechu
 postanowili Abimelech królem nad
 wami / y iesliście sie dobrze obešli z
 18 Jerobaálem y z domem iego / y odda-
 17 liscie mu dobrodzieystwa iego / kto-
 ry walczył za was / y dusze swoje dal
 w niebezpieczeństwo / abj was wyrwał
 18 z ręki Madian : ktożyscie teraz po-
 wstali na dom oycá mego / y pozabi-
 iáliście syny iego / siedm dziesiąt me-
 żów na jednym kamieniu : a uczyni-
 liscie królem Abimelech syná słu-
 19 bnice iego nad obywatelmi Sichem /
 przeto że bratem waszym iest. Jesli
 tedy dobrze a króm grzechu obešli-
 20 scie sie z Jerobaálem y z domem ie-
 go / weselcie sie dziś z Abimelech / y
 on sie z was niechay weseli. Ale iesli
 przewrotnie / niech ogień wynidzie z
 niego / a niech zniszczy obywatel Si-
 chem / y miasteczko Mello : y niech
 21 wynidzie ogień z meżów Sichem / y
 z miasteczka Mello / a niech pojrze
 Abimelech. Co gdy wyrzekł / wciękł
 y poszedł do Bera : y mieszkál tam
 dla boiaźni Abimelechá brátá swe-
 22 go. Królowál tedy Abimelech nad
 23 Izraelem trzy lata. A posłał PAN
 ducha złego między Abimelechá a
 24 między obywatel Sichem / którzy ie-
 li sie nim bzydzic / y niecnota mor-
 du siedm dziesiąt synów Jerobaál /
 y wylanie krwi ich / ieli wkładac na
 25 Abimelechá brátá ich / y na inne ksia-
 żetá Sichimów / którzy mu byli po-
 mogli. A zásadzili sie nań na wierz-
 26 chu gór : a gdy czekáli przyjazdu ie-
 go / rozboiem sie bawili / biorąc lup z
 27 muiących / y porwiedziano Abimele-
 chowi. A przyszedł Gaál syn Obed
 z braciá swá / y przyszedł do Sichem.
 28 Na którego przyscie wzięwszy serce
 obywatel Sichem / wysli na polá
 pustosząc winnice / y deptąc winá / y
 uczyniwszy spiewających tańce we-
 szli do Zbon Bogá swego / a przybie-
 siedzie y kuflách zlorzeczyli Abimele-
 chowi. A Gaál syn Obed wołał :
 Cóż iest Abimelech / y co iest Sichem /
 żebyśmy mu służyli : Iż nie iest syn

Jerobaálow / y postanowił Zetmá-
 nem Zebulá słuze swego nad meżá-
 29 mi Emor oycá Sichem : Czemuż
 mu tedy służyć bedziem : Oby kto
 dał ten lud pod rękę moie / żebych
 sprzątnął Abimelechá. A rzeczono
 30 Abimelechowi : Zbierz mnostwo wo-
 ská / a przyedź. Wo Zebul przeto-
 żony nad miastem wstąpiwszy słowa
 31 Gaál syná Obed / rozgniewał sie bár-
 30 / y posłał potáemnie do Abime-
 lechá posły / mówiąc : Oto Gaál syn
 Obed przyszedł do Sichem z braciá
 32 swá / y biie na miasto przeciw tobie.
 A tak rusz sie nocą z ludem który zto-
 33 ba iest / a zátay sie w polu : a ráno
 gdy wschodzi słońce przypadni na
 miasto. a gdy on wyiedzie na cie z lu-
 34 dem swoim / uczyn mu co bedziesz
 mógł. Wstał tedy Abimelech ze wo-
 sytkim woyskiem swym w nocy / y za-
 35 sadzke uczynił podle Sichem na
 czterech mieyscach. A wyszedł Ga-
 36 ál syn Obed / y stágnął w wesciu bra-
 my mieyskiej. A wstał Abimelech y
 wsytko woysko z nim z mieysca zasa-
 37 dy. A gdy wyrzał lud Gaál / rzekł do
 Zebulá : Ono lud z gór zstepuie. Kto-
 rému on odpowiedział : Cienie gór
 38 widzisz iakoby głowy ludzkie / a ty o-
 myślasz sie mylisz. A rzekł zásie Ga-
 ál : Ono lud wystepuie z poszczódka
 39 ziemie / a ieden huf idzie drogá / która
 pátrzy ku debu. Rzekł mu Zebul :
 40 Gdzież teraz gembá twoia / którgś
 mówił : Cóż iest Abimelech abyśmy
 mu służyli : Iżali nie to iest lud / kto-
 39 rys lekce wázył : Wynidzże a walcz
 przeciw iemu. Tedy wyszedł Gaál /
 40 na co pátrzył lud Sichem / y potkał
 sie z Abimelechem : którzy go gonili
 41 wciękającego / y wpędził do miastá /
 y poległo z strony iego bárzo wiele / aż
 42 do bramy mieyskiej. A Abimelech
 mieszkál w Rumie : a Zebul / Gaálá
 y towarzyse iego wygnal z miastá / a
 43 ni dopuścił w nim mieszkac. Wtázá
 intrz tedy wyszedł lud w pole. Co gdy
 powiedziano Abimelechowi / wy-
 wiódł woysko swoje / y rozdzielił na
 trzy hufy / uczyniwszy zásadzki w po-
 lu. A widząc iż lud wychodził z mi-
 43 ská / powstał y rzucił sie na nie / z hu-
 fem swoim / dobywając y leżąc okolo
 miastá : a dwa hufy błakające sie po

Służcieś rá-
 chy meżom.
 H.

mówił prze-
 ciw. H.
 Tedy. H.

cztermi v-
 fami. H.

H.

Dóm Mel-
lów. H.

z domu Mel-
lowego. H.

Pan po-
 stał ducha
 nienawis-
 ści do Si-
 chem dopu-
 szając mu
 czynić nie-
 zgodę.

aby przy-
 sedł on i
 grzech zabi-
 ci. H.

H.
 Który ie był
 pobit. H.
 H.

Gaál wals-
 cy przeciw
 Abimele-
 chowi.

Abimelech
Sichem sp
stał.

45 polu nieprzyjacielem gonili. Ale Abi-
melech przez cały on dzień dobywał
miasta: które wziął pozabijałszy o-
bywatele jego / y samo rozwaliłszy /
46 tak iż sol na nim posiał. Co gdy v-
styseli / którzy mieszkali na wieży Si-
chimów / weszli do domu boga swego
Berych / gdzie byli z nim przysięż-
czynili / y ztąd miejsce imie było
wzięto które było bardzo obrome.
47 Abimelech też wysławszy że mezo-
wie wieże Sichimów wspól sie skupi-
li / wstąpił na górę Selmon / ze wsy-
tkim ludem swoim: a pochwycałszy
48 siekiere wciął gałęz z drzewa / y wło-
żoną miosąc na ramieniu / rzekł do to-
warysów: Co widzicie żeia czynię /
49 wnet uczynicie. A tak wbiegając sie
nagabawszy gałęzi z drzew / silił za wó-
dzem. Który obłożony wieże za-
palili: y tak sie stało / że dymem y
ogniem tysiąc człowieka zginęło /
50 meżów pospolu y niewiast / oby-
watelów wieże Sichim. A Abime-
lech ruszwszy sie ztamtąd / przycią-
gnął do miasteczka Thebes / które ob-
51 toczyłszy obległ wojskiem. A w po-

H.

Wieżę Si-
chem sp
lit.

Abimelech
dobywał
iat The-
bes od nie-
wiasty za-
bit.

Tholay
ląd sędzio
nie

Syná Dodo-
wego. H.

Abomulach

H.

Izraelczy-
cy dla grze-
chów pod-
ni Philisti-
nom.

52 śród miasta była wieża wysoka / do-
którzy byli wciąli pospolu meżowie y
niewiasty / y wszyscy przedmieszy mi-
sta / zawarłszy dziwni bardzo mocno / a
stoiąc na dachu wieże po miejscach
obronnych. A przyszedłszy Abimelech
pod wieże meżnie walczył: a przysta-
piwszy ku dziwiom / chciał ogień za-
53łożyć: alic oto iedną niewiastą / wło-
mek kamienia żarnowego z wierzchu
zruciłszy / wderzyła w głowę Abime-
54lechowe / y rozbiła mózg jego. Któ-
ry wnet zawołał giermką swego / y
rzekł do niego: Dobądź mieczą swe-
go / a zabij mie: aby śnić niemówio-
no / zem od niewiasty zabij. Który
czyniąc dosyć rozkazaniu / zabił go.
55 A gdy on umarł / wszyscy którzy z nim
byli z Izraela / wrócili sie do domów
swoich. A oddał Bóg Abimelecho-
56wi złe / które był uczynił przeciw ocy-
swemu / zabijłszy siedmdziesiąt br-
57ciów swoich. Sichimitóm też co by-
li uczynili oddało sie / y przyszło na nie
przekleństwo Joathama syna Jero-
báalowego.

2. Król: 11 d 21

1. Król: 31 b 4.
1. Par: 10 a 4.

ROZDZ. X.

Abimelechu
powstał wódz w
Izraelu Tholá
syn Phua stryja
Abimelechowego
mąż z Issachar /
który mieszkał w
2 Samir góry Ephraim: y sadził Iz-
raela trzy y dwadzieścia lat / y umarł
3 y pogrzebion w Samir. Po tym
nastąpił Jair Gálaadczyk / który sa-
dził Izraela dwadzieścia y dwie lecie /
4 mając trzydzieści synów siedzących
na trzydzieści żrzebcach oslic / y prze-
łożonych nad trzydzieścia miast / które
5 re od imienia jego są nazwane Ja-
roth Jair / to jest miasteczka Jai-
rowe aż do dnia dzisiejszego / w zie-
mi Gálaad. A umarł Jair / y pogrze-
6 bion jest na miejscu które zowz Ka-
mon. A synowie Izraelowi do sta-
rych grzechów przyczyniając nowe /
czynili złe przed oczyma PAN S KI-
MI / y służyli bałwanóm / Báálim y
Astaroth / y bogóm Syryjskim y Si-

7 donskim y Moábskim / y synów Am-
mon y Philistinim: a opuścili PA-
NA / y nie służyli mu. Na które sie
8 PAN rozgniewawszy / dał ie w rece
Philistynów / y synów Ammon. A
byli utrapieni y bardzo wciśnieni przez
lat osmnaście / wszyscy którzy mie-
9 skali za Jordanem w ziemi Amor-
rheyczyka / który jest w Gálaad: tak
dalece / że synowie Ammonowi prze-
prawili sie przez Jordan / pustoszy-
li Judá y Beniamin y Ephraim: y
10 był Izrael zbyt utrapiony. A wo-
łał do PANA / rzekł: Zgrzeszyli-
śmy tobie / zesmy opuścili PANA
Boga naszego / a służyliśmy Báálim.
11 Którym rzekł PAN: Aza nie Egi-
ptanie y Amorrhycy / y synowie
12 Ammon y Philistinowie / Sidor-
czycy też y Amalekitowie y Chananey-
czycy trapił was / y wołałście do mnie
13 y wyrwałem was z ręki ich: A wzd-
ście mnie opuścili / y służyliście bogóm
14 cudzym: przeto nie przydam żebych
was więcej wybawił: idźcie a wzy-
wajcie bogów któreście obrali sobie:
oni was niech wybawią czasu wciśku.

Wyzna-
wają
grzech swój

A rzekli

Bóg się smi-
łował nad
nimi.

Iephthe wy-
bania Izra-
ela od Am-
monitów.

Abokacz-
marki, H.

Zbóycy.

Ge: 26 f 27.

15 ^C ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰ ¹⁰⁰¹ ¹⁰⁰² ¹⁰⁰³ ¹⁰⁰⁴ ¹⁰⁰⁵ ¹⁰⁰⁶ ¹⁰⁰⁷ ¹⁰⁰⁸ ¹⁰⁰⁹ ¹⁰¹⁰ ¹⁰¹¹ ¹⁰¹² ¹⁰¹³ ¹⁰¹⁴ ¹⁰¹⁵ ¹⁰¹⁶ ¹⁰¹⁷ ¹⁰¹⁸ ¹⁰¹⁹ ¹⁰²⁰ ¹⁰²¹ ¹⁰²² ¹⁰²³ ¹⁰²⁴ ¹⁰²⁵ ¹⁰²⁶ ¹⁰²⁷ ¹⁰²⁸ ¹⁰²⁹ ¹⁰³⁰ ¹⁰³¹ ¹⁰³² ¹⁰³³ ¹⁰³⁴ ¹⁰³⁵ ¹⁰³⁶ ¹⁰³⁷ ¹⁰³⁸ ¹⁰³⁹ ¹⁰⁴⁰ ¹⁰⁴¹ ¹⁰⁴² ¹⁰⁴³ ¹⁰⁴⁴ ¹⁰⁴⁵ ¹⁰⁴⁶ ¹⁰⁴⁷ ¹⁰⁴⁸ ¹⁰⁴⁹ ¹⁰⁵⁰ ¹⁰⁵¹ ¹⁰⁵² ¹⁰⁵³ ¹⁰⁵⁴ ¹⁰⁵⁵ ¹⁰⁵⁶ ¹⁰⁵⁷ ¹⁰⁵⁸ ¹⁰⁵⁹ ¹⁰⁶⁰ ¹⁰⁶¹ ¹⁰⁶² ¹⁰⁶³ ¹⁰⁶⁴ ¹⁰⁶⁵ ¹⁰⁶⁶ ¹⁰⁶⁷ ¹⁰⁶⁸ ¹⁰⁶⁹ ¹⁰⁷⁰ ¹⁰⁷¹ ¹⁰⁷² ¹⁰⁷³ ¹⁰⁷⁴ ¹⁰⁷⁵ ¹⁰⁷⁶ ¹⁰⁷⁷ ¹⁰⁷⁸ ¹⁰⁷⁹ ¹⁰⁸⁰ ¹⁰⁸¹ ¹⁰⁸² ¹⁰⁸³ ¹⁰⁸⁴ ¹⁰⁸⁵ ¹⁰⁸⁶ ¹⁰⁸⁷ ¹⁰⁸⁸ ¹⁰⁸⁹ ¹⁰⁹⁰ ¹⁰⁹¹ ¹⁰⁹² ¹⁰⁹³ ¹⁰⁹⁴ ¹⁰⁹⁵ ¹⁰⁹⁶ ¹⁰⁹⁷ ¹⁰⁹⁸ ¹⁰⁹⁹ ¹¹⁰⁰ ¹¹⁰¹ ¹¹⁰² ¹¹⁰³ ¹¹⁰⁴ ¹¹⁰⁵ ¹¹⁰⁶ ¹¹⁰⁷ ¹¹⁰⁸ ¹¹⁰⁹ ¹¹¹⁰ ¹¹¹¹ ¹¹¹² ¹¹¹³ ¹¹¹⁴ ¹¹¹⁵ ¹¹¹⁶ ¹¹¹⁷ ¹¹¹⁸ ¹¹¹⁹ ¹¹²⁰ ¹¹²¹ ¹¹²² ¹¹²³ ¹¹²⁴ ¹¹²⁵ ¹¹²⁶ ¹¹²⁷ ¹¹²⁸ ¹¹²⁹ ¹¹³⁰ ¹¹³¹ ¹¹³² ¹¹³³ ¹¹³⁴ ¹¹³⁵ ¹¹³⁶ ¹¹³⁷ ¹¹³⁸ ¹¹³⁹ ¹¹⁴⁰ ¹¹⁴¹ ¹¹⁴² ¹¹⁴³ ¹¹⁴⁴ ¹¹⁴⁵ ¹¹⁴⁶ ¹¹⁴⁷ ¹¹⁴⁸ ¹¹⁴⁹ ¹¹⁵⁰ ¹¹⁵¹ ¹¹⁵² ¹¹⁵³ ¹¹⁵⁴ ¹¹⁵⁵ ¹¹⁵⁶ ¹¹⁵⁷ ¹¹⁵⁸ ¹¹⁵⁹ ¹¹⁶⁰ ¹¹⁶¹ ¹¹⁶² ¹¹⁶³ ¹¹⁶⁴ ¹¹⁶⁵ ¹¹⁶⁶ ¹¹⁶⁷ ¹¹⁶⁸ ¹¹⁶⁹ ¹¹⁷⁰ ¹¹⁷¹ ¹¹⁷² ¹¹⁷³ ¹¹⁷⁴ ¹¹⁷⁵ ¹¹⁷⁶ ¹¹⁷⁷ ¹¹⁷⁸ ¹¹⁷⁹ ¹¹⁸⁰ ¹¹⁸¹ ¹¹⁸² ¹¹⁸³ ¹¹⁸⁴ ¹¹⁸⁵ ¹¹⁸⁶ ¹¹⁸⁷ ¹¹⁸⁸ ¹¹⁸⁹ ¹¹⁹⁰ ¹¹⁹¹ ¹¹⁹² ¹¹⁹³ ¹¹⁹⁴ ¹¹⁹⁵ ¹¹⁹⁶ ¹¹⁹⁷ ¹¹⁹⁸ ¹¹⁹⁹ ¹²⁰⁰ ¹²⁰¹ ¹²⁰² ¹²⁰³ ¹²⁰⁴ ¹²⁰⁵ ¹²⁰⁶ ¹²⁰⁷ ¹²⁰⁸ ¹²⁰⁹ ¹²¹⁰ ¹²¹¹ ¹²¹² ¹²¹³ ¹²¹⁴ ¹²¹⁵ ¹²¹⁶ ¹²¹⁷ ¹²¹⁸ ¹²¹⁹ ¹²²⁰ ¹²²¹ ¹²²² ¹²²³ ¹²²⁴ ¹²²⁵ ¹²²⁶ ¹²²⁷ ¹²²⁸ ¹²²⁹ ¹²³⁰ ¹²³¹ ¹²³² ¹²³³ ¹²³⁴ ¹²³⁵ ¹²³⁶ ¹²³⁷ ¹²³⁸ ¹²³⁹ ¹²⁴⁰ ¹²⁴¹ ¹²⁴² ¹²⁴³ ¹²⁴⁴ ¹²⁴⁵ ¹²⁴⁶ ¹²⁴⁷ ¹²⁴⁸ ¹²⁴⁹ ¹²⁵⁰ ¹²⁵¹ ¹²⁵² ¹²⁵³ ¹²⁵⁴ ¹²⁵⁵ ¹²⁵⁶ ¹²⁵⁷ ¹²⁵⁸ ¹²⁵⁹ ¹²⁶⁰ ¹²⁶¹ ¹²⁶² ¹²⁶³ ¹²⁶⁴ ¹²⁶⁵ ¹²⁶⁶ ¹²⁶⁷ ¹²⁶⁸ ¹²⁶⁹ ¹²⁷⁰ ¹²⁷¹ ¹²⁷² ¹²⁷³ ¹²⁷⁴ ¹²⁷⁵ ¹²⁷⁶ ¹²⁷⁷ ¹²⁷⁸ ¹²⁷⁹ ¹²⁸⁰ ¹²⁸¹ ¹²⁸² ¹²⁸³ ¹²⁸⁴ ¹²⁸⁵ ¹²⁸⁶ ¹²⁸⁷ ¹²⁸⁸ ¹²⁸⁹ ¹²⁹⁰ ¹²⁹¹ ¹²⁹² ¹²⁹³ ¹²⁹⁴ ¹²⁹⁵ ¹²⁹⁶ ¹²⁹⁷ ¹²⁹⁸ ¹²⁹⁹ ¹³⁰⁰ ¹³⁰¹ ¹³⁰² ¹³⁰³ ¹³⁰⁴ ¹³⁰⁵ ¹³⁰⁶ ¹³⁰⁷ ¹³⁰⁸ ¹³⁰⁹ ¹³¹⁰

Nu: 22. a 2.

Aza sie on
nie spierał.
H.Ślub Ie-
phthe.Panżił
Ammonis-
ty.Tumult E-
phraimá
przeciw
Iephthe.
Meżowie E-
phraimscy
zgromadzili
się, y H.

y z roba. H.

ważyłem
gwałto moje.
Hebr.

24 rheyczył / gdy walczył nań lud iego
Izraelsti: a ty teraz chcesz pościć
ziemię iego: Aza to co posiadał Chá-
mos bóg twój / tobie prawem nie
przynależy: A co P A N Bóg nasz
25 zwycięzca otrzymał / na nasze też osią-
dłość się dostań: Chyba byś ty był
lepsz niżli Bálák syn Sephor Król
Moábsti: abo pokazać możesz / że
26 się wadził z Izraelem / y walczył prze-
ciw iemu / gdy mieścił w Hesebon y
w wioskach iego / y w Aroer / y wsiach
iego / abo we wszystkich miastach nad
Jordanem przez trzy stá lat. Czemuże
27 się przez tak długi czas o to wpomi-
nanié się nie czynili: A tak nie
iá grzesze przeciwko tobie / ále ty prze-
ciwko mnie źle czyniś / nakazując mi
wojny niesprawiedliwe. Niechaj są-
28 dzi P A N Sędzia tego dnia między
Izraelem a między syny Ammon. A
niechciał Król synów Ammono-
wych przestąć na słowach Jephtego:
29 które przez posły wskazał. A tak stał
się nad Jephthem Duch PANSKI / a
obchodząc Gáláád y Mánasse / Mán-
spha też Gáláád / a stamtąd ciągnąc
30 do synów Ammon / ślubił ślub PA-
NV / mówiąc: Jeśli daś syny Am-
31 mon w rece moje: Ktokolwiek pier-
wszy wynidzie ze drzwi domu mego / a
zabieży mi wracającemu się w pokój
od synów Ammon / tego osiárnie cá-
32 lopalenie PANV. A przeszedł Je-
phthe do synów Ammon / aby walczył
przeciw nim: które P A N dał w rece

33 iego. A pobili go Aroer / aż gdy przy-
dzies do Mennith / dwadzieścia
miast / y aż do Abel / które iest osadzo-
né winnicami / porażą bázro wielką.
A vmieni są synowie Ammon od sy-
34 nów Izraelowych. A gdy się wró-
cił Jephthe do Mánsspha domu swe-
go / wybiegła przeciw iemu iedyna
córká iego z bebnami y z tańcy: bo
35 nie miał innych dzieci. Która wy-
zawşy / rozdarł sárty swe / y rzekł: Ah
mnie córko moja / osukałas mnie / y są-
mas osukana iest / bom otworzył w-
36 stá moje do PANA / a inaczej wcz-
nić nie bede mógł. Któremu ona od-
powiedziała: Oycze mój / iestliś otwo-
37 rzył wstá twoje do PANA / wczyn mi
cośkolwiek obiecał / gdyż ci dał P A N
pomstę y zwycięstwo nad nieprzyja-
ciół twymi. A rzekła do oycá: To
mi tylko wczyn o co proszę: Pusc mnie /
abych przez dwa miesiąca obchodzi-
38 ła góry a oplátála dziewictwo moje z
towarzyskami moimi. Którey on od-
powiedział: Idź / y puscil ją na dwa
miesiąca. A gdy odeszła z rowieńnic-
kami y towarzyskami swymi / plátála
39 dziewictwa swego na górach. A wy-
pełniwszy dwa miesiąca / wróciła się
do oycá swego / y wczynil iey iáko był o-
biecał / która nie vznála meżá. Stądże
40 weszło w zwyczaj w Izraelu / y oby-
czay zachowany iest: że po roku
schodzą się cótki Izraelstie na iedno
miejsce / y plączą cótki Jephtego
Gáláádczyká przez cztery dni.

Iephthe cór-
ká zabie-
żała pier-
wsá.Bom obiecał
PANV. Hebr.Niepodobá-
ła się osiár-
ná Pánu Bogu,
ále vmysł y
wola osiár-
niącego.
Hier: in T.
Tren: 6.

ROZDZ: XII.

1 Lic'oto w E-
phraimie wszął
2 sie tumult: bo
przeszedłszy pół-
nocy rzekli do Je-
phtego: Czemuś
iádąc na wojne
przeciwko synóm Ammon niechcia-
3 les nas zawołać / abyśmy iácháli zro-
bać. Przetoż zápalený dom twój.
4 Którym on odpowiedział: Miał-
5 łem iá / y lud mój / spór wielki z synmi
Ammon: y wyzwalem was abyście
mi pomoc dali / y niechcieliście wcz-
nić. Co widząc / położyłem duszę

moje w rekách moich / y przeszedłem
do synów Ammon / y dałcie P A N w
rece moje. A cóżem záwinil / abyście
przeciwko mnie powstałi na wojne:
4 Zwoławşy tedy do siebie wszystkie
meze Gáláád / walczył przeciwko E-
phraimowicy porażili meżowie Gálá-
ád Ephraimá / że był rzekł: Zbie-
giem iest Gáláád od Ephraimá / y
mieszka w poszrodku Ephraim y
5 Mánasse. A osiedli Gáláádcyko-
wie brody Jordaniłstie / przez które se
Ephraim wracać miał. A gdy przy-
szedł do nich z liczbą Ephraim / wcie-
kaiąc / y mówił: Proszę dopuścić mi
się przeprawić: mówili mu Gáláád-
czykowie: Czy Ephrateczykes ty:

Ephraimá-
nin.

który

Abon pze-
wzhu.

Iephte vs
márt.

Abesan sa-
di Izraelá.

Izraelcy
cy dla gré-
chów znie-
woleni od
Philisty-
nów.

Národek
nie Sámso-
na przepo-
wieściáne
od Anyoła
nie piánego

Odlaczony
abo poświę-
cony.

Alem go nie
pytał z kąd
jest, y imie-
nia swého nie
oznaymił mi.
H.

6 Który gdy mówił: Nie jestem. Pys-
tali go: Mówże Schibboleth. Co
C sie wyklada klos. A on odpowiadał/
Sibboleth: tąż litera klosu wyrazić
niemogąc. A wnet poimawszy go za-
biłali y samého przeprawiania sie
przez Jordan. A poległo w on czas 3
Ephraim czterdzięści y dwa tysią-
7 cá. Sądził tedy Jephthe Galaad-
czyk Izraelá sześć lat y umarł y po-
grzebióń w mieście swym Galaad.
8 Potym sądžil Izraelá Abesan z Be-
9 thlehem: Który miał trzydzięści sy-
nów y trzydzięści córek / które wyda-
jąc z domu dał za mąż y téżje liczby

synóm swym wziął żony / wprowa-
dzając do domu swego. Który siedm
10 lat sądžil Izraelá: y umarł y po-
11 grzebióń w Bethlehem. Potym
12 następil Abialon Zábulończyk: y sa-
13 džil Izraelá dziesięć lat: y umarł y
pogrzebióń iest w Zábulon. Potym
sądžil Izraelá Abdon syn Illel Phá-
rathonczyk: Który miał czterdzięści
synów / a trzydzięści wnuków z nich /
wsiadających na siedmdziesiąt żrzeb-
ców oslic / a sądžil Izraelá ósm lat:
14 y umarł y pogrzebióń iest w Phá-
rathon ziemie Ephraim / na górze A-
malet.

Abidlon
sędzia.

Abdon.

Abomulow.

ROZDZ. XIII.

1 **S**nowu syno-
wie Izraelowi v-
czyniliżle przed o-
blicznością PAN
SKA: Który ie dał
w rece Philisty-
nów przez czter-
2 dziesięć lat. A był jeden mąż z Sa-
raa / y z pokolenia Dan / imieniem
Mánue / mający nieplodną żonę.
3 Którey sie wkazał anyól PANSKI /
y rzekł do niéy: Nieplodnas iest / y
bez dżiatek: ale poczniesz y porodziš
4 syná: Strzeżże abyś nie piła winá
y sycery / ani iadła nic nieczystého:
5 abowiem poczniesz y porodziš syná /
któreg głowy bzytwá sie niedotknie:
bo będzie nazareyczek Boży z dzie-
cinstwa swého / y z żywota mátki / a
on pocznie wybawiać Izraelá z ręki
6 Philistynów. Która gdy przysła do
meżá swego / rzekła mu: Mąż Boży
B przyszedł do mnie / mając twarz an-
yelską / stráśny bárzo. Któreg gdy
pytála ktoby był / y żądby przyszedł /
y iakimby go imieniem zwano / nie-
chciał mi powiedzieć: ale to odpo-
7 wiedział: Oto poczniesz y porodziš
syná: Strzeż abyś nie piła winá / ani
sycery / y nie iadła czego nieczystého:
bo dżiecie będzie nazareyczek Boży z
8 dziecinstwa swého / z żywota mátki
swéy / aż do dnia śmierci swéy. Mo-
dlil sie tedy Mánue do PANA / y
rzekł: Proše / Pánie / aby mąż Boży
któregos posłał / powtóre przyszedł /
y naucezył nas cobysmy czynić mieli z

9 dżicieciem Które sie narodzi. A wy-
słuchał PAN modlącę sie Mánue /
y wkazał sie znorwu Anyól Boży żenie
iego siedzącéy na polu. A Mánue
mąż iéy nie był zmiá. Która wyżera-
10 sy anyoła / spieszyła sie y biegła do
meżá swego: y powiedziała mu mó-
wić: Oto mi sie wkazał mąż / Które-
11 góm piérwey widziała. Który wstał
y siedł za żoną swoią / y przyszedł do
meżá / rzekł mu: Tyżes iest Którys mó-
wił do niewiaštj: A on odpowiedział:
12 Jam iest. Któremu Mánue: Kie-
dy / przy / zisći sie mowá twoią / co
C chcesz aby czyniło dżiecie: abo czego
13 sie strzedz będzie miało. A rzekł an-
yól PANSKI do Mánuego: od wše-
go com powiedział żenie twoiéy /
14 niech sie wstrzyma: a cokolwiek sie
z winnice rodzi / niechay nie iada: wi-
ná y sycery niech nie pié / niczego
nieczystého niech niepożywa: a com
iéy rostkazal / to niechay wypelni y
15 przestrzega. A rzekł Mánue do An-
yola PANSKIEGO. Proše cie / abyś
16 zezwolił na prosbe moie / y żebyś
smyc uczynili kózlatko z kóz. Któ-
remu odpowiedział Anyól: Jesli nie
przymusiáš / nie bede iadł chleba
twoego: ale iesli chcesz uczynić całó-
paleńie / ofiaruyże ie PANV. A nie-
wiedział Mánue że to był Anyól
17 PANSKI. A rzekł do niego: Jákoc
imie / aby iesli sie spełni słowo twoie /
18 uczciłismy cie. Któremu on odpo-
wiedział: Przecz sie pytasz o imie
moie / Które iest dżiwne. A tak
19 wziął Mánue kózle z kóz y mokré o-
fiary / y położył na stále / ofiaruąc

Anyól zno-
wu sie wka-
zał y po-
wiada o
Sámsonie

Zatrzyma-
my się trochę
H.

Zatrzymał
H.

Ge: 32 g 29

Tajemná.
H.

*Y uczynił
dziwy (An-
yól) gdy Má-
nue. H.
Mánue o
fiarwie
Bogu.*

20 PANV / Który czyni dziwy : á sam' y
żoná tego pátrzyli. ° A gdy wystepo-
wał płomień ołtarzá ku niebu / Anyól
PANSKI wystąpił pospólu w pło-
mieniu. Co gdy wyższeli Mánue y żo-
ná tego / wpadli ná twarzý své ná zie-
mie / ° y wiecéy sie im nie wkażal An-
yól PANSKI. A záraz poznal Má-
nue że był Anyól PANSKI. ° A rzékl
do żony svéy : Smiercią pomrzemy /
bośmy widzieli Boga. Któremu żo-

23 ná odpowiedziałá : ° By nas P A N
chciał pobić / nie przysiałby był cálo-
palenia y moctrych ofiar z reku ná-
szych / á niby nam był wkażal tego w-
sytkiego / á niby tego co ma przysd-
24 obiać. ° Porodziła tedy syná / y ná-
zwála imie tego Sámson. A wrosto
25 dziecié / y błogosławił mu PAN. ° A
począł Duch PANSKI bydź z nim
w obozie Dán między Sárą / á mie-
dzy Esthaol.

*Urodził się
Sámson.*

ROZDZ. XIII.

*Sámson
póymuie
żonę.*

1 **S**zedł tedy Sám-
son do Thám-
nath. A wyższa-
2 wszy tam niewia-
ste z córek Philis-
stynskich / ° siedł y
powiedział oycu
swému y matce svéy / mówiąc : Wi-
działem niewiaścę w Thámnathá z
córek Philistynskich : Która prośe / że-
3 byście mi wzięli zá żonę. ° Któremu
rzekli oćiec y mátká tego : Alaż nie-
máš niewiaścę między córkami brá-
ćciéy twoiéy / y między wsytkim ludem
moim / że chcesz wzięć żonę y Philis-
stynów / którzy są nieobrzeżani : A
rzékl Sámson do oycá swego : Te mi
weźmi : bo sie podobála oczóm mo-
4 im. ° A rodzicy tego niewiedzieli / że
B rzecz działa sie od PANA / y szukał
przyczyny ná Philistyny : bo ná on-
czás Philistynowie pánowáli ná Iz-
raelem. ° Poszedł tedy Sámson z o-
5 cem swym y z mátką do Thámma-
thá. A gdy przysli do winnic mies-
skich / wkażal sie młody lew srogý á ry-
czący / y zabíeżal mu. ° Lecz przypadł
6 Duch PANSKI ná Sámsoná / y ro-
zdął lwá / iáko by koźle ná stutę roz-
targał / nie mając zgola nic w reku /
á tego oycu y matce niechciał ozná-
7 mic. ° A siedł y mówił z niewiaścą /
która sie była podobála oczóm tego.
8 A po kilku dni wracając sie / aby ia-
pocił / zstąpił aby oglądał ściérw
lwi / á oto rós psczól był w páscece
9 lwiéy / y plastr miodu. ° Który wzią-
wszy w rece / iadł ná dródcze : y przy-
siedłszy do oycá swego y mátki / dał im
część / którzy też sami iedli : á przecie
im niechciał powiedzieć / że był miod

10 z ściérwu lwiego wybrał. ° Przyszedł
tedy oćiec tego do niewiaścý / y sprá-
wił ° Synowi swému Sámsonowi
wczte. bo tak młodzienci zwoyli byli
11 czynić. ° Gdy tedy go wyższeli mieścza-
C nie onęgo mieyscá / dáli mu torowry-
12 sów trzydziésce / żeby z nim byli. ° Któ-
rym rzékl Sámson : Zadam wam
gadkę : Która iesli mi zgádniecie przez
siedm dni wesela / dam wam trzy-
dziésce przescieradł / y trzydziésce su-
13 kien : ° á iesli nie bedziecie mogli zgá-
dnąć : tedy wy mnie dacie trzydziésce
czechłów y trzydziésce sukien. Któ-
rzy mu odpowiedzieli : Zaday gadkę /
14 że wslýszymy. ° A rzékl im : Ziedzając
go wyszedł pokarm : á z mocného wy-
sła słodkosć. A niemogli przez trzy
15 dni zgádnąć gadki. ° A gdy przycho-
dził siódmy dzień / rzekli do żony
Sámsonowéy : Pochlebuy mezo-
wi twému / á námów go / żeć powie / co
znaczy gadká / á iesli nie bedziesz chcia-
ła wczynieć / zápalimy cie y z domem
oycá twego. Czuliscie nas przeto pro-
16 síli ná weselę / żebyście nas złupili :
° Która lzy y Sámsoná wysléwála y v-
skarżála sie / mówiąc : Máš mie w
nienawisć / á nie miłuię : Dla tegoż
D gadki któráś zadal synóm ludu me-
go / niechceś mi wyłożyć. A on odpo-
wiedział : Oycu mému y matce nie-
chciałem powiedzieć / á tobie bede
17 mógł powiedzieć : ° Przez siedm tedy
dni wesela plakała przed nim / á z dnia
siódmęg gdy mu sie vprzykryła wy-
18 lożył / Która wnet powiedziála sasiá-
dom swóim. ° A oni mu rzekli dnia
siódmego przed zachodem slonca :
Co słodšiego náđ miod : á co mo-
cnięššiego náđ lwá : Który rzékl do
nich : Byście byli nie oráli iáłowica
moją / nie náležlibyście byli gadki mo-

*Sámson. H.
° żony póymu-
iecy.*

*Gadká
Sámsona
wá.
° Abo cze-
chłów.*

*Sámson
Lwá roz-
dął.*

*Pszóły y
miod w pá-
sące
Lwiéy.*

*Żenie nty
iáwól gado-
kę.*

19 iey. Przypadł tedy nań Duch PAN-
SKI / y siedł do Aftaloná / y zabił tam
trzydzieści meżów : których śaty
wziąwszy dał tym którzy byli gadke

20 zgádli. A rozgniewány bázro siedł do
domu oycá swego : a żóná iego ślá
zá meżá / iednego z przyiaciół iego y z
śwátów.

ROZDZ. XV.

1 **A** Po niewiel-
kim czasie / gdy
nádchodżyły dni
přemiecznego żni-
wá / przyszedł
Samson / chcąc
nawiedzić żone
swoie / y przynióśł iey kózle z kóz. A
gdy według zwyczajn chciál wniśdż
do iey komory / zbrónił mu oćiec iey /
2 mówiąc : ² Mnié miałem że iey niena-
widziś / a przetóm iá wydał zá przyia-
ciela twego : ále má siostrę / która
młodszą y cudniejszą iest niż oná /
3 niechci będzie miásto niéy żoną. ³ Któ-
rému Samson odpowiedział : Od
tego dnia nie będzie ná mnie winá
przeciw Philisthynóm : Bo wam be-
4 deżłość wyrządzał. ⁴ A posiedł y poi-
mał trzystá liśek / y ogony ich do ogo-
nów przywiązał / a w poszrodku przy-
5 wiązał pochodnic : ⁵ Które ogniem zá-
palirósy / rospuścił áby y tam y sám
biegály. Które wnet wbiegły w zbo-
6 że Philisthynstie : Które zápalirósy / y
zgrómdzone iúz zboże / y co iesze
w kłósie śláło pogorzáło / ták dálece
7 że téż y winnice y oliwnice ogień po-
palil. ⁷ A rzekli Philisthynowie : Kto
to uczynil ? Którym powiedziano :
Samson žiec Thámnátczyká / że w-
8 ział žone iego / y dał drugiemu / to v-
czynil. A śli Philisthynowie / y spalili
táki niewiáste / iáko oycá iey. ⁸ Któ-
rym rzekł Samson : Aczeście to v-
9 czynili / wśákże iesze z was weźme
pomstę á tedy přestáne. ⁹ A poráził
ie porážką wielką / táki ždumirósy
sie łysse ná biodre zákládáli. A poše-
10 dšy mieśkał w iástini śláły Etám.
¹⁰ Przyciągnirósy tedy Philisthyno-
wie do žemie Judá / položyli sie obo-
zem ná mieyscu / Które potym názwá-
no Lechi / ¹¹ to iest czelusc : gdje sie
ich woysko było rozložýło / y rzekli do

C nich z pokoleniá Judá : Czemuscie
przyciągneli ná nas : oni odpowie-
dzieli : Abyśmy zwiázáli Samsoná /
11 przysliśmy / y žebyśmy mu oddáli / co
nam wyrządžil. ¹² A táki śło trzy tysią-
ce meżów z Judá do iástini śláły Etám /
y rzekli do Samsoná : Nie-
wiéś iż Philisthynowie pánuią nád
námi : Czemus to chciál uczynić :
Którym oni rzekli : Jáko mi uczynili /
12 tákim im uczynil. ¹³ Przysliśmy cie /
pry / zwiézác / y wydać w rece Phil-
isthynów. Którym Samson : Przy-
13 sieżcie / pry / ¹⁴ a przyrzeczcie mi że mie
nie zabićcie. ¹⁵ Rzekli : Nie zabiemy
cie / ále zwiázanego wydamy. A zwi-
14 záli go dwiemá nowými powrozami /
y wzięli go z śláły Etám. ¹⁶ Który
gdy przysedł do mieysca Czelusci / á
Philisthynowie krzyczác / wybiegli
przeciw iemu / przypadł nań Duch
PANSKI : á iáko zwykły ná zápách
ogniá lny sie pálic / táki powroz y któ-
15 rémi był zwiázan rozleciály sie y roz-
wiázály. ¹⁶ A náleżóná czelusc / to iest
sczeka osła która leżála / porwirósy /
16 zabił nią tysiąc meżów / y rzekli : Cze-
luscia osła / sczeka żrebecá oslie zglá-
17 dziłem ie / y zabiłem tysiąc meżów. ¹⁸ A
gdy tych słów spiéwájąc dokończył /
18 porzucił czelusc z reki / y názwál imie
mieysca onégo Rámáth Lechi / ¹⁹ co
sie wykláda / podniesienie czelusci.
19 ²⁰ A gdy prágnał bázro / wołál do PA-
NA / y rzekli : Tys dał przez reke služby
twego / to wybáwienie bázro wielkie
y zwycięstwo : á oto od prágniénia v-
mierám / y wpádne w rece nieobrze-
20 zanych. ²¹ A otworzył PAN trzonowý
záb w czelusci osley / y wysły z niego
wody. Których sie nápirósy / ochłod žil
duchá / y posilił sie. A przetóž názwá-
no ono mieysce : Źródło wzywájące
go z czelusci / áž do dnia dżisiejszego.
21 ²² A sádził Izráelá zá dni Philisthy-
nów dwádżiesiąt lat.

² H.
Samson
związany
wydan
iust Philis-
tinóm.

Śazka os-
ła zabił
tysiąc m-
żów.

² H.

Woda z
czelusci
prágniem
ugásił.

² H.

ROZDZ. XVI.

*Samson
wrotá Gá-
zy zaniósł
ná górę.
Abo kác-
marka. H.
Gázeyczy
H.*

*Dálilá
Samsona
ná.*

*Dálilá py-
ta sie w
czym moc
Samsona
w á była.*

Szedł też do Gázy /
y wyrzał tam niewia-
ste mierzadnice y w-
sedł do niéy. Co gdy
vstysli Philisthyno-
wie / y gruchnelo v
nich / że Samson w-
sedł do miásta / obtoczyli go / postá-
wivšy stráž w bramie mieyscei / y
tám całą noc milczkiem czekał / á
by skoro dzień wychodzącego zábili.
Ale Samson spał až do północy : á
ztamtąd powstávšy wziął oboie
wrotá v bramy z podwoiámich y z
zamkiem / y włożyvšy ie ná rámioná
své zaniósł ná wierzch góry / która pá-
rzy tu zebion. Potym rozmyšlował
sie niewiásty która mieškála w Doli-
nie Sorek / á zвано ía Dálilá. A
pryziácháli do niéy kšizžetá Philis-
thynškie / y rzekli : osuka y go / á wy-
wiédz sie od niego / w czym ták wielká
moc má / á íakobyšny go zvyčiežyc
mogli / y zwiázáného vtrapić. To ie-
šli včyniš / danič každý tysiac y sto
šrebníků. Rzekłá tedy Dálilá do
Samsoná : Powiédz mi / proše / w
czym íest nawiéřša moc tvojá / á co
íest czymbyš zwiázány wyrwáć sie nie
mógl : Którey odpowíedziál Sam-
son : Gdyby mie siedmizá powrozów
žylštych íesze nie vřchlych y íesze
wilgotnych zwiázano / bede slábym
íáko inni ludžie / y przyniořšy do niéy
kšizžetá Philisthynškie siedm powro-
zów íáko bylá rzekłá / któremi go zwiá-
záłá / gdy sie v niéy zásadzká zátáílá /
y w komorze kónčá rzeczy czekałá : A
zámólá náň : Philisthynowie náđ
tobá Samson : Który rozerváť po-
wroz / íáko gdyby kto przerváť nie
vřreconá z páždžerzy zgržebnych /
gdy zápách ognia poczuie / y nie po-
znano w czymby bylá moc íego. A
rzekłá do niego Dálilá : Otós mie o-
řukáť y nieprawdeř powiédziál :
wždy teraz powiédz mi / czymby cie
zwiézác. Którey on odpowíedziál :
Gdyby mie zwiázano novými po-
wrozámi / których nigdy nie vžywano /
sláby bede y innym ludžiom podo-
bny. Któremi znovu Dálilá zwiá-
záłá go / y zámólá : Philisthynowie

náđ tobá Samsonie / w komorze za-
řadzké nágotowávšy / Który ták po-
rváť powroz / íáko nići plótná. A
rzekłá zás Dálilá do niego : Póřiz
mie zdradzáš / y kłámřtvo powiá-
dáš : Okáž czymbyš miał byđz zwiá-
zány. Którey Samson odpowíe-
dziál : Jesli siedm wlořów z głowy
moíey z nićizá ořnowána spleciěř / á
gwózđz w nie obwiniony wbiěř w
ziemie / slábym bede. Co gdy včy-
niłá Dálilá / rzekłá do niego : Philis-
thynowie náđ tobá Samsonie. Lec-
on wřstawřšy ze řnu / wyrwáť gwózđz
z wlořami y z ořnowániem. A rzekłá
do niego Dálilá : Jákož powiádáš
žebyš mie miłováť : pomierwáť serce
twoie nie íest zemná. Trzykroćes
nná řklámáť / á niechciátes powie-
dzieć / w czym íest bárzo wielká moc
twojá. A gdy mu dokuczálá / y przez
wiele dni vřřáviežnie przy nim řkwiá-
łá / časú do odpoczynienia nie dáł /
vřřálá duřá íego / y až do řmierci sie
řpiácováłá. Tedy otwieráć prá-
wde / rzekł do niéy : Żelázo nigdy nie
pořtáť ná głowie moíey / bom íest
nážareuř / to íest / pořwiěcony. Wo-
gu z žywotá mátki moíey : iesliby mi
głowe ogolono / oděyđžie odemnie
moc mojá y vřřáne / y bede íáko inni
ludžie. A oná wíđžac / že íey wřznáť
wřřet vmyřł řwój / pořtáť do kšiz-
žat Philisthynštych / y rořřázálá : Przy-
iedžcie íesze raz / boć mi teraz otwo-
řyl serce řwoie. Któzy przyziácháli
wziávšy pienáđze / które byli obiecá-
li. A oná vřřilá go ná koleniěch
řwoich / y položylá głowe íego ná
řwym łonie. A przywáť bárwiěřzá /
y ogolilá siedm wlořów íego / y po-
řelá go odpycháć y wygániáć od sie-
bie : bo nátychmiář moc odesłá od
niego. y rzekłá : Philisthynowie náđ
tobá Samsonie. Któzy ze řnu wřřa-
wřšy / rzekł w sercu řwoim : Wynide /
íákom przed tym czynil / á otrzášne sie :
niewiědžac že P A N odstápił od nie-
go. Którego poimávšy Philisthy-
nowie / nátychmiář mu oczy wřřupí-
li / y wíedli go do Gázy zwiázávřšy
láncuchámi / á záměgávřšy go w cie-
mnicy / zárná obráćac przymušili. A
iúž wlořy íego podrařřác poczynáły /
á kšizžetá Philisthynškie řesly sie

Kędzierzy.

*Samson
zwiěřřyl sie
Dálile mo-
cy řwéy.
H.*

*Samson po-
imány íest
y ořlepion*

były

F były pospoły żeby ofiarowały ofiary
 wielkie Dagonowi bogu swemu / y
 wesełili się mówiąc: Dał bóg nasz nie-
 24 przyiaciela, naszego Sámsona w rece
 nasze. Co też lud widząc chwalił bo-
 25 gą swego / y tóż mówił: Dał bóg nasz
 nieprzyiaciela naszego w rece nasze /
 26 który spustoszył ziemię naszą y wielu
 pobił. A gdy byli dobrze myśli / we-
 seląc się po biesiadach / namiętnie się inż
 przykazali aby zawołano Sámsona /
 y aby grał przed nimi. Który przy-
 wiedziony z ciemnicy grał przed ni-
 27 mi / y postawili go między dwiema stu-
 26 py. Który rzekł pachołeciu / który go
 prowadził: Pusc' mie że się dotkne
 słupów / na których stoi wszytek dóm /
 a podeprze się na nich / y trochę odpo-
 27 czynie. A dóm pełen był mężów y
 niewiast / y były tam wszystkie kszęż-
 ta Philisthynskie / a z dachu y z sale

G około trzech tysięcy obojczy płci pa-
 28 trzających na grającego Sámsona.
 A on wywołując PANA / rzekł: PA-
 NIE Boże / wspomni na mnie / a przy-
 wróć mi teraz pierwszą moc / Boże
 mój / abyś się pomścił nad nieprzy-
 29 iacioty memi / a za wtrącenie obu oku
 iedne pomstę odniosę. A wzięwszy
 obadwa słupy / na których stał dóm /
 ieden z nich prawą ręką / a drugi lewą
 30 trzymając / rzekł: Niech umrze du-
 ść moją z Philisthynami. A zacię-
 siąwszy mocno słupami / wpadł dóm
 na wszystkie kszężetá / y na inny lud
 który tam był: y daleko ich wiecey w-
 31 mierając / niżli przed tym żywy będąc
 zabił. A przyszedłszy bracia jego / y w-
 sztyk ród / wzięli ciało jego / y pogrze-
 bli między Sáráá y Estháol w gro-
 bie oycá jego Mánue / a sędził Izrá-
 elá dwadzieścia lat.

Sámson vs-
 mięra z
 Philistina-
 mi.

ROZDZ. XVII.

1 A na on czas
 ieden mąż z góry
 2 Ephraim imie-
 niem Michás /
 3 Który rzekł mat-
 ce swej: Tysiąc
 y sto srebrników
 4 Któres sobie była oddzielił / y na któ-
 res gdy ja słykał / przysięgł / oto ja
 mam / y są przy mnie. Które ona od-
 powiedziała: błogosławiony syn mój
 PANV. Wrocił ie tedy matce swej
 5 która mu była rzekła: Poświęciłam
 y służyłam to srebrzo PANV / aby z re-
 6 ki męj przysłał syn mój y uczynił ryci-
 ne y licinę: a teraz oddawam ie tobie.
 7 Wrocił ie tedy matce swej: która
 8 wzięła dwie ście srebrnych / y dała ie
 9 złotnikowi / żeby z nich uczynił rycinę
 y licinę / która była w domu Michy /
 10 Który zborek też w nim Bogu odła-
 11 czył / y uczynił Ephod y Theráphim /
 12 to iest ścáte kapłanśką / y bálwány /
 y nápełnił reke iednego z synów

6 swych / y był mu kapłanem. W oné
 C dni nie było Króla w Izráelu / ale ká-
 7 żdy co sie mu zdało prawnego / to czy-
 8 nił. Był też drugi młodzieniec z Be-
 thlehem Judy z pokolenia jego: a
 9 ten był Lewit / y mieszkiał tam. A
 wyszedłszy z miasta Bethlehem / chciał
 gościem bytć gdzieby sobie w czas
 10 nalażł. A gdy przyszedł na górę Eph-
 11 raím będąc w drodze / y stał trochę
 12 do domu Michá / spytan iest od
 D niego skądby przyszedł. Który odpo-
 wiedział: Jestem Lewit z Bethle-
 hem Judy / a ide / żebych mieszkiał te-
 dy bede mógł / y gdzieby mi sie zdało
 10 z moim pożytkiem. A rzekł Michás:
 11 Mieszkaj w mnie / a bądź mi oycem y
 kapłanem: a dam ci na każdy rok
 12 dziesięć srebrników / y dwie ścácie / y cze-
 go do żywności potrzeba. Przyzwolił
 y mieszkiał w człowiekú / y był mu iako
 ieden z synów. A nápełnił Michás
 reke jego / y miał młodzieńcá kapła-
 nem w sobie / mówiąc: Teraz wiem
 że mi Bóg uczyni dobrze / mającemu
 kapłaná z rodu Lewitckiego.

Młodzi-
 cá Lewite
 wsiatł sobie
 zá kapła-
 ná.

Srebrnych
 skłów.

Dał w reke
 ofiary.

1 Był na on czas / Historia tego Michy /
 y które za nim idą o żenie vmorzony / y o woj-
 nie przeciw Beniaminowi / działy się przed
 tym niż Sędziowie byli. Bo ona wóyna z
 Beniaminem była iestże za żywota Phinees
 synowcá Aaronowego / iako iest w Rozd. 20.
 a Historia Michy stała się abo zaraz po
 śmierci Jo zue / iestże przed Sędziami / iako

rozumiecia naszą Tłumacze / abo za czasú W-
 thontelá który nastąpił po Jo zue.

3 Poświęciłam y służyłam to srebrzo Pa-
 nu / Panem tu zowie Bálwan swój Pogani-
 4 ski / którego za Boga chwalił / bo rozumiecia
 w nim bytć iaka moc Boga / mniemala że
 w nim prawdziwego Boga chwalił. W ży-
 dowstwie iest ono własne imię Boże / mni / któ-

Bálwáná zo-
 wie Pánem.

Błaznował,
 śmieszył.

O Michás-
 sie y o jego
 Bálwaniu.

Które było
 wkrádzioné / y
 które prze-
 klináło gdy-
 ja słykał. H.
 Iam ie
 wzięł. H.

Imieniem Bo-
 żym zowie
 Bálwáná iá
 rozumieł bál-
 wany bytć
 prawdziwé
 Boga.

H.
 Dał w reke
 ofiary.

ré zowią Jehowá. Które téż Żydowie dawali pod czas Bálwanóm/ná co sie stárzy w Mázdrości 14. A temuż to Bálwanowi swému

iáko by Bogu prawdziwemu/ dáła tá niewiásta zrobić té Boski ryté y odlewáné/ Które tu pisano zowie Bálwany. v. 5.

ROZDZ. XVIII.

Pokolenie
Dan szuka
osiadłości

One dni nie było króla w Izraelu / a pokolenie Dan szukało sobie osiadłości / w którejby mieszkało : bo aż do

onęgo dnia między imięmi pokoleńmi nie wzięło było działu. ¹ A tak posłali synowie Dan / z pokolenia y domu swego pięciú meżów bázro mocnych z Sáráá y z Estháol / aby wyspiegowáli ziemię y pilnie wypatrzylí : y rzekli im : Idźcie á wyspiegujcie ziemię. Którzy gdy posiedszy / przysli ná górę Ephraim / y weszli do domu Michy / odpoczyneli tam : ² A poznawszy głos młodzieńcá Lewity / y stojąc w iego gospodzie / rzekli do niego : Kto cie tu przywiódł : co tu czynisz : dla czegoś tu chciał przysdź : ³ Który im odpowiedział : To á to mi uczynił Michás / y náigł mię zá myśto / ábych mu był káplanem. ⁴ A prosili go aby sie rádził PANA / żeby mogli wiedzieć / iesli sczesliwá drógą sli / y iesli rzecz miała mieć skutek. ⁵ Który im odpowiedział : Idźcie w pokoju : PAN pátrzy ná droge wasze y ná scie którym idziecie. ⁶ Posiedszy tedy pięć meżów / przysli do Láis : y wyzreli lud mieszkający w nim bez żadney boiaźni / według zwyczajú Sydonczyków / bezpiecznie y spokojnie / bo sie im żaden nie sprzeciwił / y wielkich bogactw / á daleko od Sydonu / y od wszytkich ludzi oddzieleni. ⁷ A wróciwszy sie do bráciéy swéy do Sáráá y Estháol / á coby spráwili / pytájącym odpowiedzieli : ⁸ Wstáńcie / pódźmy do nich / bosmy widzieli ziemię bázro bogatą y obfitą : nie zaniebzywajcie / nie przesťajcie / pódźmy á posiádzmy iá / nie będzie żadney práce. ⁹ Wnidziemy do przepiecznych / do kráiny bázro siérotiéy / á da nam Pan miejsce / ná którym niemáś mieszkanie / żadney rzeczy z tych które sie ná ziemi rodzą. ¹⁰ Wyiácháli tedy z pokolenia Dan / to iest / z Sáráá y z Estháol

12 táol šest set meżów przepasanych bronią wojenną / á sedszy položyli sie w Káriáthiárim Judzkim : Które miejsce od onęgo czasu / Obóz Dan imię wzięło : á iest zá Káriáthiárim. ¹³ ^D Stamtąd przesli ná górę Ephraim. ¹⁴ A gdy przysli do domu Michy / ¹⁵ rzecli pięć meżów / którzy piérwéy posłani byli ná wyspiegowanie ziemi Láis / do drugiéy bráciéy swoiéy. Wiécie że w tych domiéch iest Ephod y theráphim / y ryciná y liciná : pátrzeć się co sie wam podoba. ¹⁶ ^E A troche ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰

Co czynił
małcie. H.

Wzięli od
Michy ká-
planá z
Bálwany.

Bóg. H.

Ida do
másta Lá-
is.

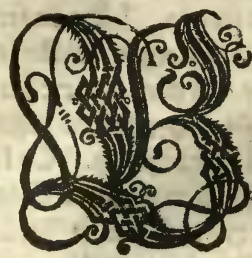
A šest

27 ² A sześć set mężów wzięli kapłana / y
cosmy wyszły powiedzieli : y przyszli
do Laís / do ludu spokojnego y bezpie-
28 cnego / y porażili je pasczka miecza : y
miasto spalili / ³ a żaden ich zgotą nie
G ratował / że daleko mieszkali od Sy-
domu / a z żadnemi ludźmi niemieli
towarzystwa ani sprawy żadney. A
było miasto położone w krainie Ro-
hob / które znowu zbudowawszy mie-
29 skali w nim / ⁴ dawszy miastu imię

Dán / wedle imienia oycá swego / któ-
regó zrodził Izrael / które przed tym
30 Laís zwano. ⁵ A postawili sobie ry-
ćinę / y Jonáthán syná Gersam syná
Moyżeszowego / y syny iego kapłany
w pokoleniu Dán / aż do dnia poimá-
31 nia swęgo. ⁶ A został y nich baktwan
Michów przez wszytek czas / póki był
dom Boży w Silo. Na on czas nie
było króla w Izraelu.

To potym
zwano Pa-
treas y Cesa-
rea Philippis
ieft pod górą
Libanu, gdzie
Ior y Dan
źródła są-
czoné czyni
ły Iordan.

ROZDZ. XIX.

¹ A nieiafi mąż
Lewit mieszkają-
cy w boku góry
Ephraim / który
poiązłone ² z Be-
thlehem Judy :

³ która go opuści-
ła / y wiodła sie do domu oycá swe-
go do Bethlehem / y mieszkala y nie-
go cztery miesiące. ⁴ A siedł za nią
mąż iey / chcąc sie z nią poiednać / y
łagodnie vzyć / y z sobą przywieźdź /
mając w towarzystwie chłopcá y dwá
osły : która przyleła go y wiodła do
domu oycá swęgo. Co gdy usłyszał
Swietier iego / wyrzawszy go / zabie-
żał mu z radością / ⁵ y obłapił go. A
mieszkal więc w domu Swietcá trzy
dni iedząc y piąc z nim przyjacielskie.
⁶ A czwartęgo dnia wstawy w no-
cy / chciał odiać. Któregó zatrzy-
mał Swietier / y rzekł do niego :
Ziędz piérwéy troche chleba / a po-
krzep żołądká / y tak poiedzies. ⁷ A
siedzieli z sobą / y iedli y pili. A rzekł
ociec dziewki do zięciá swęgo : Prose
cie zostan tu ieszcze przez dziś / a bądź-
my wespót dobrej myśli. ⁸ Ale on w-
stawy poczał chcieć odieć. A
Swietier przedsie vsilniego wścig-
gał / y zatrzymał przy sobie. ⁹ A gdy
było ráno / gotował sie Lewit w dró-
ge. Któremu zaś rzekł Swietier :
Prose cie / ziędz co troche ¹⁰ a posili-
wszy sie / aż dnia przybedzie / potym
poiedzies. A tak iedli z sobą. ¹¹ A w-
stał młodzieniec aby iachał z żoną
iwa y z chłopcem. Któremu zaś rzekł
C Swietier : Obacz jec sie iuz dzień chy-
li ku zachodu / a wieczór nądchodź :
zostan y mnie ieszcze dziś / a straw

10 dzień wesóło / a iutro póydzies / abyś
siedł do domu twęgo. ¹² Niechciał
jiec przyzwolic ná mowę iego : ale
wnet poiachał / y przyszedł przeciw
Jebuz / które inszym imieniem zowa
Jeruzalem / wiódąc z sobą dwá osły z
11 brzemion y nalożnice. ¹³ A iuz byli y
Jebuz / a dzień sie odmieniał w noc / y
rzekł slugá do Pána swęgo : Podź
prose / wstawá do miastá Jebuzey-
12 czyków a zostanmy w nim. ¹⁴ Które-
mu odpowiedział Pan : Nie wsta-
pie do miastá obcégó narodu / który
nie iest z synów Izraelowych / ale
13 przyjde aż do Gábáa : ¹⁵ a tam przysed-
sy / staniemy w nim : ¹⁶ ábo wiec w
miescie Ramá. ¹⁷ A tak mineli Jebuz
y sli zacząć drogá / y zaśło im słoń-
ce y Gábáa / które iest w pokoleniu
14 Beniamin : ¹⁵ y wesli do niego / aby
tam zostali. ¹⁶ Gdzie gdy wśedłszy / sie-
dzieli ná vlicy mieyskiej / a żaden ich
nie chciał przyiać do gospody. ¹⁷ ¹⁸ Ale
oto przyszedł człowiek stary / wracają-
cy sie z polá y od roboty swęj wieczór
który też był z góry Ephraim / a go-
ściem mteškał w Gábáa / a ludzie o-
17 ney krainy byli synowie Jemini. ¹⁸ A
podniósłszy oczy wyrzał stárzec czło-
wieka siedzącego z tłomoczki swémi-
ná vlicy miastá : y rzekł do niego :
18 ¹⁹ Skąd idzies : a do kąd idzies : ²⁰ Któ-
ry mu odpowiedział : Wyiachałimsy
z Bethlehem Judy / a idziem do miey-
scá nášęgo które iest w boku góry E-
phraim / z kadesmy byli wysli do Be-
thlehem : a teraz idziemy do domu
Bożęgo / a żaden nas niechce przyiać
19 pod dach swóy : ²⁰ mających plęwy y
siáno ná obroć osłóm / a chleb y wi-
no ná moie / y sluzebnice twoiey po-
trzebe / y chłopcá który iest zemná :
E niczego nie potrzebujemy iedno go-

* Beniamino-
wie.

* Był w Silo
na górze E-
phraim.

o Lewicie
któregó żo-
ná gwał-
tem wśe-
teżnikóm
sámordo-
wana.
* Zalóżnic.
H.

* Zábawili
go aż dobrze
z południa. H.

20 spody. Któremu stárec odpowie-
dział: Pokój z tobą niech będzie: iá
dam czego potrzebá: tylko proszę że-
21 byś nie stał ná vlicy. A w wiódł go
do domu swego / y dał osłóm obroć: á
storo vmyli nogi swoje / wziętie ná
22 vczte. A gdy oni vzywáli: á po v-
trudzeniu z drogi / iedząc y piąc ciá-
ła posiláli: przysli meżowie miásta o-
nego synowie Belial (to iest bez iá-
23 má) á obstarpiwšy dom stárców / we-
dźwi bić poczełi / wołájąc ná Páná
domu y mówiąc: Wywiedz meżá k-
24 ry wšedł do domu twego / że bedziem
z nim czynić co chcemy. A wysedł
E do nich stárec / y rzekł: Niechcieście
brácia niechcieście czynić tego złego:
bo wšedł człowiek do gospody mo-
i- / á przestáncie od tego sálenstwa:
24 mam córkę dziewicę / á ten człowiek
ma náłożnice / wywiode ie do was że
ie poniżycie / á wáše pšote wypelni-
cie / tylko proszę téy niecnoty przeciw
25 przyrodeniu z meżem nie czynicie.
Niechciełi słucháć mowy iego. Co
wiedzác on człowiek / wywiodł do nich

26 náłożnice swoje / y dał iá ná swą wolá-
ich: z która gdy cáła noc pšote plo-
dzili / puścili iá ráno. A niewiásta
27 gdy ciemności miáły / przysła do
dźwi domu / w którym iey Pán mie-
stał y táń vpádlá. A gdy było ráno /
wstał człowiek y otworzył dźwi / áby
záczeć drogę skoncezył: á oto nálož-
28 nica iego leżała przeddźwiámi roz-
ściágnawšy ręce ná prog. Do k-
G réy on mniemájąc żeby spála / mówił:
Wstań / á idźmy. Która gdy nic nie
odpowiedziála / obaczysz że vmár-
29 lá: wzięt iá y włożył ná osł / y wio-
cił sie do domu swego. Do którego
wšedł / porwał miecz / á ciáło żony
y z kóściami iey / ná dwáńásć czesć
y stół zgrabawšy / rozestál po wšy-
30 tich gránicách Izráelskich. Co ká-
dy vyzrawšy spólem wołáli: Nigdy
sie tákowa rzecz nie stála w Izráelu
od tego dnia którego wysli oycowie
nášy z Egiptu áž do tego času: Wy-
dajcie wyrok / á spóleczenie poştánów-
cie co trzeba czynić.

Ciáło żony
po stus-
kách roze-
stał.

Belial to zná-
czy.

Wojná
wšytki-
go Izráelá
z Beniámi-
ty o żonę
Lewity vs
móřsona.

stárcy prze-
dniejšy.

22 Synowie Belial. I Słowo to Belial
czesto sie tráfia w pišinie S. Hieronym po-
wiáda iž tóž znáczy co y przestępcá abo Apó-
státa. Żydowie teraz ináczey pišá / Belitáh /
ále to nie krzeczy / bo Prorocy ták pišáli h-
Belial / co znáczy / bez iármá / iáko Hosea. I.
mówi: co sie potwierdza 2. Cor. 6. gdzie ták
Apóstol S. mówi: Belial / y nigdy ináczey
nie czytamy / dopiřo či nowi Żydzi sobie iná-
czey wymyśláją: To słowo náš Tłumácz tá-
ciáski wykłáda / Belial / sine iugo, to iest bez
iármá. Lxx. παρὰ νόμου / to iest / synowie

przestępców / á podczas též ἡ ἀνομία / to iest /
synowie zárazliwi. Albo též Apóstárowie / iáko
máš w przypowieściách 6. A znáczy to słowo
Belial / náprzód Dyabla / który nápiérwey
zrucáł iármá / y sstał sie Apóstáta. y ták sie
rozumie co Apóstol mówi 2. Cor. 6. Co zá po-
rownánie Chrystusa do Belial / to iest / do Dy-
abla. Potym též wšyscy inšy grzeshni ktorzy
w iármie przykázania Bóžego niechca cho-
dzić / iáko sá Heretycy y inšy / názwáni sá sy-
nowie Belial.

ROZDZ. XX.

1 Wšy tedy wšy
A sy synowie Izrá-
elowi / y zgromá-
dzivšy sie wšpół
iáko máž ieden /
od Dán áž do Ber-
sabee y ziemie Gá-
2 ládo do PANA do Mářphá: y w-
šyscy węgłowie ludu / y wšytkie po-
kolenia Izráelowe zeszly sie do zgro-
máđzenia ludu Bóžego / cztery stá ty-
3 siecey pieszych waleczników. (Ami to
tážno było synóm Beniámin / że sie ze-
šli synowie Izráelowi w Mářphá.)
A spytány Lewitá máž niewiásty zá-
mordowánéy / iáko sie ták wielká złość

4 sstała / odpowiedziál: Przysedłem
do Gábáá Beniámin z żoną swą y
5 támem stánął: álic oto ludzie one-
go miásta obstarpiłi w nocy dóm w
którym stał / chcąc mie zabić / á žo-
ne moje niesłycháną zapáleczywością
wšeteczeństwa gwałcąc / náwet v-
6 márlá. Która porwawšy rozsiéka-
łem w stuki / y rozestálem czesć po
wšytkich gránicách osiáđłósci wá-
šey: bo nigdy táka niecnotá / y ták há-
niebny grzech nie sstał sie w Izráelu.
7 Jestescie tu wšyscy synowie Izrá-
elowi / poştánowieš co czynić macie.
8 A stójąc wšytek lud / iáko iednego
B człowieka mowá odpowiedziál. Nie
wrócimy sie do przybytków nášych /
ani żaden nie wnidzie do domu swe-

wšawšy H.

Chciał aby
im słasyn
ce wydano

27 psł. H.

Iskrylasy
raka sie
Pana Bo
ga o Het
maná.

Porażeni
od Beniá
miná.

Znowu sie
raka Bogá
y zwycię
żeni.

9 go: ¹ ale to przeciw Gábáá spółnie
10 uczynimy. ² Niech będą obrani dzie
śnię meżów ze stá / ze wszystkich poło
leni Izráelskich / á sto z tysiąca / á ty
siąc z dziesiąci tysięcy / żeby znosili
żywność woysku / y abyśmy mogli
walczyć przeciw Gábáá Beniámin /
á oddać mu za niecnotę co zasłużył.
11 ³ Zebrał się wszytek Izráel do miá
stá / iáko ieden człowiek / iedną my
ślą / y iedną radą. ⁴ A posłali posły do
12 wszystkich pokoleń Beniámin / co
by im mówili: Czemu się tak hanie
bna złość náłázła między wami?
13 ⁵ Wydaycie ludzic z Gábáá / którzy te
złość popełnili / aby pomarli / á było
zniesione złé z posrzedku Izráela.
Którzy niechcieli wsluchac rostká
nia bráćcy swéy synów Izráelowych:
14 ⁶ ale ze wszystkich miast / które w ich
dziale były / zeszli się do Gábáá / aby
15 im dali pomoc / y walczyli ze wszystkim
ludem Izráelskim. ⁷ A náłázło się
dwadziestá / y pięć tysięcy z Beniá
miná dobywających mieczá / oprócz
16 obywatelów Gábáá / ⁸ których było
siedm set meżów dużych / tak lewą iá
ko prawá ręká walczących: y tak pro
cami kámienniá na pewną cišťających /
że y ktos mogli ubić / y żadną miarą
ná inną stronę raz kámienny się nie
17 wnosil. ⁹ Meżów téż Izráelskich / o
prócz Beniáminá / náłázło się cztery
stá tysięcy dobywających mieczów / y
18 gotowych ku bitwie. ¹⁰ Którzy wsta
wszy przysli do domu Bożego / to iest
do Silo: y rádzili się Bogá / y mówi
li: Kto będzie w woysku naszym het
mánem walki przeciw synóm Beniá
min: Którym odpowiedział PAN:
19 Judás niech będzie hetmánem wá
szym. ¹¹ A wnet synowie Izráelowi wsta
wszy ráno / položyli się obozem v Gá
20 báá: ¹² á zámítád wyszedł ku bitwie
przeciw Beniáminowi / miásta doby
21 wac poczel. ¹³ A wypadł synowie
Beniámin z Gábáá / zabili dnia oné
go z synów Izráelowych dwadziestá
22 y dwa tysiąca meżów. ¹⁴ Znowu syno
wie Izráelowi / y mocy y liczbie wśá
igac / ná tymże miejscu ná którym się
pierwéy potykali / wstępowali woysko:
23 ¹⁵ wśáťże tak / że pierwéy śli y płakali
przed PANEM áż do nocy: y rádzili
24 się go / y mówili: Mami ieszcze isdż

ku bitwie przeciw synów Beniámin
bráćcy moiey / czyli nie? Którym on
odpowiedział: Idźcie do nich / á po
24 tykajcie się. ¹⁶ A gdy synowie Izráelo
wi drugiego dnia wysli ku potkaniu
25 z syny Beniáminowymi: ¹⁷ wypadli
synowie Beniámin z bram Gábáá: y
potkawłszy się z nimi tak śalenie ie
mordowali / że osmnáście tysięcy me
żów dobywających mieczá položyli.
26 ¹⁸ Przetoż wszyscy synowie Izráelowi
przysli do domu Bożego / á siedząc
płakali przed PANEM: y posłali
dnia onégo áż do wieczora / y osiáro
27 wali mu całopalenia y zapokojné o
siáry / ¹⁹ y pytali się o swym porowódze
niu. ²⁰ Ná ten czas była tam strzyna
28 przymierza Bożego / ²¹ á Phinees syn
Eleázará syná Aronowego był prze
łożonym domu. Rádzili się tedy Pá
ná / y rzekli: Mami ieszcze wjnsdż ná
woyne przeciw synóm Beniámino
wym bráćcy nášey / czyli zámiechac?
Którym PAN rzekł: Idźcie / bo in
29 tro dam ié w rece waszé. ²² A zásádzili
synowie Izráelowi zásádzkę okolo
30 miásta Gábáá: ²³ y trzeci kroc / iáko
raz y dwa razy przeciw Beniáminowi
31 woysko wyrwedli. ²⁴ Lecy y synowie
Beniáminowi śmielez miásta wyćie
E kli / y wćiekáigac przeciwniki opodal
gomili / tak iż raniłi z nich iáko pier
wszego y wtórego dnia / y siekli tyl
dwieiná drogámi podáigac / z których
iedná bieżála do Bethel / á druga do
32 Gábáá / y poráżili okolo trzydziestá
meżów: ²⁵ bo mniémáli żeby zwykłym
obyczáiem wstępowali. Którzy wćie
kání śtucznie zmysláigac / námówili
33 się aby ich od miásta odwiedli / á iá
koby wćiekáigac ná drogá przereczoné
náwiedli. ²⁶ A tak wszyscy synowie Iz
ráelowi wstawłszy z miejsc swoich /
wstępowali się ná miejscu które zowa
Báálthámár. Zásádzká téż / która o
34 kolo miásta była / poletku się ielá w
kázowac / ²⁷ y od zachodniéy strony
miásta wychodzić. Ale y druga dzie
śnię tysięcy meżów ze wśégo Izráe
lá / obywatele miásta ku bitwie wysy
wáli. A zmocniła się bitwa przeciw
synóm Beniáminowym: á nie wie
dzieli że ze wszystkich stron nádchodzil
35 ich vpadek. ²⁸ A poráżil ié PAN przed
oczymá synów Izráelowych / y zabili

Potrzenie
raka sie pá
ná, y porá
żili Beniá
miná.

Ich bils. H.

z nich onęgo dnia dwadzieścia y pięć
tysięcy y sto meżów / wszystkie walecz-
nych y dobywających mieczą. ³⁶ A syno-
wie Beniaminowi obaczywszy że im
inż nie równo / ieli wciekąc. Co wyrza-
wszy synowie Izraelowi / dali im mie-
sce do wciekania / aby na gotową za-
sadkę wpadli / którzy w miastach byli za-
sadzili. ³⁷ Którzy gdy zmagali z mieysc-
skrytych porwali / a Beniamin tył
siekającym podawał / weszli do miasta /
y porażili ie pászeczą mieczą. ³⁸ A sy-
nowie Izraelscy dali byli znać tym /
które na zasadzkach posadzili / aby
wziawszy miasto ogień zapalili : żeby
dym ku górze wstępujący znaczył że
miasto wzięte. ³⁹ Co gdy wyrzeli syno-
wie Izraelowi w samym potykaniu
bedący (bo mniemali synowie Ben-
iaminowi / żeby wciekali y potężniey
gónili / zabivszy z woyska ich meżów
trzydzieści) / y widzieli iako słup dy-
mu z miasta wychodzący : Benia-
min też obaczywszy sie / gdy obaczył
że inż miasto wzięte a płomień wyso-
ko idzie : ⁴¹ ci którzy pierwey wrzomo-
wciekali / obróciwszy twarz / mocniey
odpierali. Co obaczywszy synowie
Beniaminowi tył podali / ⁴² y ku dwo-
dze pustynie idź poczele / gdzie ich też

nieprzyiaciele gónili. Ale y ci / którzy
byli miasto zapalili / zastoczyli im.
⁴³ A tak sie stało że ie z obu stron nie-
przyiaciele siekli / y nie było żadnego
odpoczynku wmiatającym. Legli y
porażeni są na wschodnią stronę mia-
sta Gabaá. ⁴⁴ A było tych którzy na
tymże mieyscu pobici są osnnaście
tysięcy meżów wszystkie duży walecz-
nicy. ⁴⁵ Co gdy wyrzeli którzy byli zo-
stali z Beniamin / wciekli na pusty-
nię / y sili do skały / której imie iest
Remmon. A w onym wciekaniu tu-
lących sie y tam y sam biegających /
zabili pięć tysięcy meżów. A gdy ie-
szcze daley wciekali / gónili ich y zabili
ieszcze drugie dwa tysiąca. ⁴⁶ A tak sie
stało / że wszystkich którzy polegli z
Beniamina na różnych mieyscach
było dwadzieścia y pięć tysięcy wa-
leczników do wojny prawie goto-
wych. ⁴⁷ A tak zostało ze wszystkich po-
cztu Beniaminowego / którzy wysz-
y wciec na puszcza mogli / sześć set me-
żów / y wsiadli na skałę Remmon przez
cztery miesiące. ⁴⁸ A wróciwszy sie syno-
wie Izraelowi / wszystkie ostátki mia-
sta od ludzi aż do bydlat / mieczem
pobili / y wszystkie miasta y wsi Ben-
iaminowe żrący płomień pożarli.

Węglowie
lin. u. w r. 4 d
miej. jku.

² Wszyscy węglowie ludu] Po łacinie Angu-
li. a po żydowsku nira penuch ; zowia bąsły
które przy węglach muru bywają budowane /
na obronę muru y miasta. Stad też przez po-
dobieństwo zowia / ludzie przednieysie w mie-
ście / na których Rzeczpospolita polega. iako
to tu masz / także i. Rzól 14. y Sophon. 3. pod
czas też y królestwo pisano S. zowie węglow-
wym / dla tego iż mocne iest y lud zatrzymawa.
Hieron. lib. 5. in Ili. c. 19. Stad też y Pan Chri-
stus na którym sie ściany dwoiakiego ludu w-
spierają / iest nazwany kamieniem węglowym.

Mamli iesze idź ku bitwie] Izrael

za rozkazaniem Bożym walczył na Beniami-
nów / a przed sie po dwakroć porażony iest y z-
ginęło do czterdziestu tysięcy Izraelitów. po-
wiada Hieronim S. i Pan Bog to przepu-
ścił na pomste Białowchwałstwa : bo Dán w
prowadził był do miasta swoięgo Białwany
wziawszy ie z domu onęgo Michy / wyszły 18
ver. 18. A tak chociaż sie mścił onęgo grze-
chu / o niewiastę od wstępcników wmozona :
a wśakże onęgo białowchwałstwa nie skarali /
y owsem iakoby zezwalali / dla tego dał moc
Pan Bog nieprzyjaciółom nad nimi. Hieron.
in Hoseę 10.

woyno sprá-
wiedliwa
strácił dwa
kroć dla biał-
wochwál-
stwa.

ROZDZ. XXI.

Sprząsę-
gli sie nie
dawać co-
rek Ben-
ia mitóm
rozstá-
łym.

¹ **A** Rzyściegli też
synowie Izraelo-
wi w Masphá / y
rzekli : Zaden z
nas nie da synóm
Beniaminowym
z córek swych żo-
ny. ² A przysli wszyscy do domu Bo-
żęgo do Silo / a siedząc przed ocyminá-
iego aż do wieczora / podniesli głos / y

wielkim krzykiem ieli plakać mówiąc :
³ Przecz P A N I E Boże Izraelow
stało sie to złe w ludu twoim / że dziś
iedno pokolenie z nas zmiesione iest :
⁴ A drugiego dnia rano wstawszy zbu-
dowali oltarz : y ofiarowali tam cał-
topalenia y zapokojné ofiary / y rze-
kli : ⁵ Kto nie siedl w woysku P A N-
S K I M ze všech pokolemi Izraelo-
wych : Bo sie byli wielką przysięgą
zawiazali / będąc w Masphá / że mie-
li bydź zabici którychby niedostawia-
to ⁶ A zalem sieci synowie Izraelowi.

Obywatele
le Iabes
Galaad
wytraceni.

Nu: 31. 27.

Cztery sta
panien da
ia Beniá-
minom.

B nad bratem swym Beniáminem / ieli
mówić: Zniesione jest iedno pokole-
7 nie z Izraela: ¹ z kadze wezmą żony: ¹⁸
bosimy wszyscy społecznie przysięgli /
że my nie damy tym córek naszych.
8 ¹ Przetoż rzekli: Kto jest ze wszystkich
pokolemi Izraelowych / który nie przy-
siedł do PANA do Máfphá: ¹⁹ alic o-
to náleżli sie obywatele Jabes Gala-
9 ad / że nie byli w onym woysku. ¹ Cná-
on czas też gdy byli w Silo / żaden
10 tam z nich nie był náleżiomy. ¹ Posła-
li tedy dziesięć tysięcy mężów namo-
cnięszych / y przykazali im: Idźcie á
pobijcie obywatele Jabes Galaad
pászczą mieczá / tak żony iako y dzie-
11 tki ich. ¹ A to jest co zachować ma-
cie: Káždęgo mężczyzne / y niewiasty
które vznąły meze / pobijcie / á pán-
12 ny zachowaycie. ¹ A náležło sie z Já-
bes Galaad cztery sta pánien / które
nie vznąły tożá meztiego: y przywie-
dli je do obozu do Silo w ziemi Chá-
13 náneystkiej. ¹ A posłali posły do sy-
nów Beniáminowych którzy byli ná-
stále Kemmon / y rozkazali im / aby ie
14 przywiedli w pokóin. ¹ A przysli syno-
wie Beniáminowi onęgo czasu / y da-
C no im żony z córek Jabes Galaad:
ale innych nie náydowali któreby ty-
15 że sposobem wydali. ¹ A lud wszytek
Izraelski bázro żałował / y pokute czy-
nił / zá wygubienie iednego pokolenia
16 z Izraela. ¹ A rzekli stárszy: Cóż v-
czynimy drugim którzy żón nie wzięli:
wszytkie niewiasty Beniáminowe po-
17 legły / á wielkim stárániem / y nie-

zmierną pilnością trzeba nam opá-
żyć / aby nie zginęło iedno pokolenie
z Izraela. ¹ Bo córek naszych dáć im
niemożemy / będąc przysięgá y ká-
two obowiązaní / którzyśmy rzekli:
Przeklety ktoby dáł z córek swych żó-
19 ne Beniáminowi / ¹ y nárádžili sie y
rzekli: Oto jest święto PANSKIE
w Silo woczyste / które leży tu pół-
nocy miásta Bethel / y ná wschodnią
stronę drogi / która z Bethela idzie ku
Sichymie / á ná południe miástecká
20 Leboná. ¹ A przykazali synóm Ben-
iáminowym / y rzekli: Idźcie á skry-
cie sie w winnicách. ¹ A gdy wyžrzyćcie
że córki Silo do tancá według zwy-
czáin wynidą: wystoczyćte z naglá z
winnic / y chwycićte z nich káždý po
iednéy ženie / á bieźcie do ziemi Ben-
22 iámin. ¹ A gdy przydą oycowie ich y
bráćia y przeciw wam żáłować sie po-
czną y práwować / rzeczymy im:
Smiluyćcie sie nád nimi: boć ich nie
pobrali práwem wojujących y zwy-
cięzców: ale gdy prosili aby wzięli /
nie dáliście / y z wáśhey strony zgrzešy-
23 łó sie. ¹ A wezmili synowie Beniámin /
iako im kázano: y wedle liczby swo-
iey poiwáli sobie z tych które táncó-
wały / po ženie: y sli do osiádłości
swych / buduiąc miásta y miéstkánc
w nich. ¹ Synowie też Izraelscy / wó-
24 ćili sie według pokoleni y fámiliy / do
przybytków swoich. Wedni oné nie
było króla w Izraelu: ale káždý co sie
mu zdáło dobręgo / to czynił.

Pánny w
Silo po-
dnycone.

K S I Ę G I R V T H,

Po Zydowsku נח

ROZDZIAŁ I.

A Czasu
iednego se-
dzięgo / gdy
Sedziowie
byli przelo-
żonemi / s-
stał sie głód
w ziemi. A
siedł czo-
wież z Be-

thlehem Judá / aby gościem był w
kráinie Moab z żoną swą / y ze dwi-
2 má synomá. ¹ Samęgo zwano Eli-
melech / á żonę ięgo Noemi: á dwu
synów / iednego Máchalon / á drugie-
go Chelion / Ephratczykwie z Be-
3 thlehem Judá. A wśedłszy w kráinę
Moabitcká / miéskáli tam. ¹ A w-
márl Eliamelech mąż Noemi: y zo-
4 stała samá z synámi. ¹ Którzy poieli
żony Moabitki / z których iedne zwa-
no Ophá / á drugá Ruth. A mie-

Te historyje
dla tego na-
wiecéy przy-
pisano, aby-
śmy wiedzieli
nárad Páná
Chrystusów,
który wedle
ciála miał
być z rodu
Dawidowęgo
który pośedł
z Ruth.

Noemi po
śmierci
mężá y sy-
nów swych
z Moabit-
skiej zie-
mie wróci-
ła do Beth-
lehem z
Rutha.

5 skali tam dziesięć lat / y oba umar-
li / to jest / Mahalon y Chelion : y zo-
stała niewiasta osierociła bez dwu
6 synów / y bez meża. A wezbrała sie
aby sła do oyczyny z obiema niewia-
stkoma swemi z krain Moabitstiegi :
bo slyśiała że wezbrał P A N na lud
7 swój / y dał im żywność. Wysła te-
dy z miejsca gościny swojej / z obiema
B niewiastkoma : a będąc już w drodze
8 nawrócenia sie do ziemie Judy / rze-
kla do nich : Idźcie do domu matki
waszej / niechay uczyniż wami P A N
miłosierdzie / iakoście czynily z niebo-
9 szczytami y zemną. Niechay wam
da należę odpoczynienie w domiech
meżów których dostaniecie. A pocą-
lowała je. Które wyniosły głos ięły
10 płakać / y mówić : Pójdziem z tobą
II do ludu twoięgo. Którym ona od-
powiedziała : Wróćcie sie córki moie /
przecz idziecie zemną ? Alaz iesze
mam syny w żywocie moim / zebyscie
12 sie meżów ze mnie spodziewać mo-
gły. Wróćcie sie córki moie a idźcie :
bom sie już szła / ani sie godze do
zwiazku małżeństiego / choćbych mo-
gła tę noc począć y porodzić syny /
13 i eslibyscie ich czekać chciły ażby
podrosli / y lat młodzieństwa dosli /
C piérwey będziecie babami niżli za-
męż pójdziecie. Niechcieyćie proste /
córki moie : bo wasę vtrapienie bar-
żięy mie cisnie : y wysła reka P A N
14 SKA przeciwko mnie. Podniosły
tedy głoszące ięły płakać : Ophá

Ten byłoby
raz iż wdo-
wa bez dzie-
ci pómował
ieden powi-
nowaty
zmárłego
męża

pocátowała Swietre y wróciła sie :
Ruth zostála przy Swietrze swej.
15 Którey rzekła Noemi : Oto sie wró-
ciła iatrew twoia do ludu swęgo / y
16 do bogów swoich / idź z nią. Która
odpowiedziała : Nieprzeciw mi sie a-
bych cie opuściła y odesła : bo gdzie
sie kolwiek obrócę / pójde : a gdzie
będzieś mieszkac / y ja pospolu mie-
skac bede : Lud twój / lud mój : a
17 Bóg twój / Bóg mój. Która cie
ziemia umarła przymie / na tę umre
y tamże miejsce wezme. To mi niech
uczyni P A N / y to niech przyczyni / ie-
śli nie sama śmierć mnie y ciebie ro-
złączy. Widząc tedy Noemi że v-
18 ponym sercem wymyśliła Ruth z nią
D idź / niechciała sie przeciw / ani wie-
céy radzić / żeby sie do swych wróciła :
19 y posły pospolu / y przysły do Be-
thlehem. Które gdy do miasta weszły /
przedka sie v wszystkich sława rozgło-
siła : y mówiły niewiasty : Tę to jest
20 Noemi. Którym rzekła : Nie zow-
cie mie Noemi / (to jest / piekna) ale
mie zowiec Mara (to jest / gorzka)
21 boć mie gorzkością barzo nápełnił
wszechmogący. Wysła była peł-
na / a próżna mie przywrócił P A N.
Czemuz mie tedy zowiecie Noemi /
która P A N poniżył / a wszechmogący
22 vtrapił ? Przysła tedy Noemi z
Ruth Moabitką niewiastką swą z
ziemie gościny swojej / y wróciła sie
do Bethlehem kiedy naprzód iecz-
mien żeto.

Ruth 301
stała przy
Noemi
swietrze
swey.

ROZDZ. II.

1 **A** Imelech
mąż miał kre-
wnego człowieka
możnego y wiel-
kich bogactw / i
mieniem Booz.
2 A rzekła Ruth
Moabitka do swietry swej : Jesli
kajęś / pójde na pole / a bede zbierac
kłosy / któreby wšly reku ženców gdzie
kolwiek gospodarza na sie łaskawęgo
3 nayde łaske. Którey ona odpowie-
działa : Idź córko moja. Szła te-
dy y zbierała kłosy za žencami. A tra-
fiło sie że ono pole miało Pana imie-
niem Booz / który był z rodu Elime-

Ruth na
polu Booz
za powin-
nego swę-
go kłosy
zbiera.

4 lech. A oto sam przychodził z Beth-
lehem / y rzekł do ženców P A N z wa-
mi. Którzy mu odpowiedzieli : Niech
5 ci błogosławi P A N. A rzekł Booz
młodzieńcowi który stał nad žencá-
6 mi : Czyja to dziewczka ? A on odpo-
wiedział : Tę jest Moabitką / która
7 przysła z Noemi / z krain Moabit-
stiego / y prosiła aby zbierała kłosy
pozostale idąc w tropy ženców : a
od poranku aż do tąd stoi na polu / y
ani na małą chwile wróciła sie do do-
8 mu. A rzekł Booz do Ruth : Słu-
chay córko / niechodź na inšę pole na
zbieranie / ani odchodź z tego miej-
9 sca : ale sie przylacz do dziewczek mo-
ich / a gdzieżac beda / idź posad. bom
ia przykazał párobkom moim / abyć

Łaska
ność Booz
za prze-
cin Ruth.

B żaden przykry nie był / y owsem iesli
 10 wpragniesz / idź do lagwie / a przywo-
 dy / z których pią y parobcy. [?] Która
 wpadłszy na oblicze swie / y pokłoniw-
 11 sy sie do ziemi rzekła do niego : Że-
 kadze to mnie żem znalazła łaskę w o-
 12 czu twoich / y raczyś mie znać niewia-
 ste cudzoziemke : [?] Który on odpo-
 wiedział : Powiedziano mi wszystko /
 C coś uczyniła swiętrze twej po śmier-
 ci syna twego / a żes opuściła rodzice
 13 twoje / y ziemię w którejś sie rodziła / y
 przysłaś do ludu któregoś przedtę nie
 12 znała. [?] Niechżeć PAN odda za wczy-
 nek twój / y zupełną zapłatę weźmi
 od PANA Boga Izraelowego / do
 13 któregoś przysłaś / y pod któregoś
 skrzydła sie wcieliła. [?] Która zaś rzę-
 14 kła : Znalazłam łaskę w oczu twych
 panie mój / któryś mie pocieszył / a
 mówiłś do serca służebnice twej /
 14 która nie iesłem podobną iednę z słu-
 żebnic twoich. [?] A rzekł do niej Bo-
 15 oż : Gdy godzina iedzenia będzie /
 przydź tu / a iedź chleb y omaczay skib-
 16 ke twoje w occie. A tak siadła przy
 boku żenców / y nagromadziła sobie
 15 prąmną / y iadła y naitadła sie / a osta-
 tek wzięła. [?] A ztamtąd wstała żeby
 16 kłosa wedle obyczaju zbierała. A przy-
 kazał Booz parobkom swoim / mó-
 wiąc : By też yżać z wami chciała /
 nie broncie iey : [?] y z wáśzych też sio-

D rów wymyślnie rzucaycie / y zostac do-
 17 puszczaycie / aby bez wstydu zbierała /
 a zbierająca żaden nie lay. [?] A tak
 zbierała na polu aż do wieczora : a co
 18 nazbierała laszka wybirwszy y wymło-
 ciwszy / znalazła ieczmienia takoby
 miare Ephy / to iest trzy wiertle. [?] Któ-
 19 re niosąc wróciła sie do miasta y oka-
 zała swiętrze swojej : y nąd to wzięła
 y dała iey zostatków pokarmu swego /
 20 którego sie była naitadła. [?] A rzekła iey
 swiętra : Gdzieś dzisiaj zbierała / a
 gdzieś robiła : niech będzie błogosła-
 wion / który sie nąd toba smilował. A
 powiedziała iey y tego robiła : y imie
 21 powiedziała meżá / że go zwano Bo-
 oż. [?] Który odpowiedziałá Tóemi :
 Niech będzie błogosławiony od PA-
 NA / ponieważ też łaskę która potá-
 22 zował żywym zachował y umarłym.
 A zaśie rzekła : Krwiny nasz iest czo-
 21 wiek. [?] A Ruth : To mi też / przy ro-
 skazał / żebyś sie tak długo przylaczy-
 22 la do żenców iego / aż wszystko zboże
 pozna. [?] Który rzekła swiętra : Le-
 pięci / mila córko / żebyś z dziewczętami
 23 iego wychodziła na żniwo / abyć sie
 kto na cudzym polu nie sprzeciwił.
[?] A tak przylaczyła sie do dziewczek Bo-
 23 oż / y tak długo z nimi żela / aż iecz-
 mien y psenice do gumien schowa-
 no.

Podalię.
H.

Przykład
miłosier-
dza wbo-
gin.

Ruth idzie
do Boozá.

ROZDZ. III.

1 **S** Potym gdy sie
 A wróciła do swie-
 2 try swojej / wstę-
 3 ła od niej : Cór-
 4 ko moja posu-
 5 kamci odpoczy-
 6 mienia / y opatrze-
 7 abyś sie miała dobrze. [?] Booz ten / do
 8 któregoś sie dziewczek na polu przyla-
 9 czyła / iest bliski nasz / a tęg nocy bozo-
 10 wisko ieczmienu wieie. [?] Umiy sie te-
 11 dy / namaż sie / y oblecz sie w ochedo-
 12 żnieyśe szaty / idźże do boiowiska / nie-
 13 chay cie nie widzi człowiek / aż sie naité
 14 y napiu. [?] A gdy poydzie spać / wpa-
 15 trze miejsce / na którym będzie spał :
 16 a przydziesz y odkryeś płasz / którym
 sie odzieie od nóg y porzuciś sie / y tam
 leżec będziesz : a on tobie powie cobys

5 miała czynić. [?] Która odpowiedzia-
 6 ła : Cokolwiek rozkazesz uczynie. [?] A
 B śla do boiowiska / y uczyniła wszystko
 7 co iey była swiętra rozkazała. [?] A gdy
 sie naitadł Booz y napił / y podwese-
 8 lil sobie / y siedł spać przy stogu sio-
 9 rów / przysła potajemnie / y odkrywszy
 10 płasz od nóg iego / porzuciła sie.
 11 [?] Alie oto już o północy zlekl sie czo-
 12 wiek / y strwożył sie : y wyrzał niewia-
 13 ste leżącą y nóg swoich / y rzekł iey :
 14 Ktos iest : A ona odpowiedziała :
 15 Jam iest Ruth służebnica twoia :
 16 rozciągnij płasz twój na słuę two-
 17 ie / boś iest powinowaty. [?] A on : Bło-
 18 góslawiona / przy iestes córko od PA-
 19 NA / y pierwsze miłosierdzie posle-
 20 dnicyszymes przewyszyła : gdyżes nie
 21 posła za młodzieney w bogimi / a bo
 22 bogatemi. [?] A tak nie bój sie / ale co-
 23 kolwiek mi rzekniesz / uczynie tobie.

To jest, we-
źmi mię wo-
brong twoje
abo za żonę.
Pierwsza
miłość, do-
broć.

12 Bo wie wszytek lud / który mieszka
miedzy bramami miasta mego / jes ty
13 jest cnotliwa niewiasta. ¹ A nie od-
mawiam zem jest bliskim / ale jest in-
14 sy blizszy nad nie. ² Odpoczyn tej no-
cy : a gdy bedzie rano / iesli cie bedzie
D chcial zatrzymac prawem bliskości /
dobrze sie rzecz sstala / a iesli on nie
zechce / ia ciebie bez żadney watpliw-
ości przymie / żywie P A N. Spi aż do
14 zarania. ³ A tak spala v nog iego aż
do odescia nocy. Wstala tedy pier-
wéy niż ludzie ieden drugiego poznac
15 mogli / y rzekl Booz : Strzeż aby kto
nie wiedzial jes tu przysla. ⁴ A zna-

wu: Rozciągni / przy / płasz twój / któ-
rym sie odziewaś / trzymajże obie-
rękoma. Która gdj rozciągnela y trzy-
mala / namierzyl sesc korcy iecznie-
nia / y wlozyl na nie. Które nosze we-
16 sła do miasta / y przysla do swietry
swoiey. Która iey rzekla: Cóżes spra-
wila córko? A powiedziala iey wszy-
17 tko co iey uczynil czlowiek. A rzekla:
Oto sesc korcy ieczniemia dal mi / y
rzekl: Wiechce abys sie prózno wroci-
18 la do swietry swoiey. A rzekla: Wó-
mi : Poczekay córko / aż wyrzemy co
za koniec rzecz bedzie miała / boć nie
przeftanie czlowiek aż spelni co mó-
wil.

ROZDZ. III.

1 Sedl tedy Bo-
oz do bramy / y
siadl tam. A gdy
wyrzal powino-
wátého / o którym
pierwéy mowa by-
la / mimo idącego /
rzekl do niego : Zstap troche a siadz
tu : pomieniwşy go imieniem iego.
2 Który zstapil y vsiadl. ¹ A Booz wŝi-
g wşy dziesiaci meşów z stárszych mi-
sta / rzekl do nich : Siadziecie tu. ² A
3 gdy oni siedli / rzekl do powinowáté-
go : Czesć polá brátá nášého Elime-
lechá przed : Noemi / która sie wroci-
4 la z kraju Moabitstieę : ³ com chcial
abys slyşal / y zebymci powiedzial
przed wszytkimi siedzącými y stársze-
5 mi z ludu mego. Jesli chceş otrzy-
mac prawem bliskości : kup / a otrzy-
máy : a ieslić sie niepodoba / y to samo
mi powiedz / abyñi wiedzial cobym
miał czynić : bo niemáş żadného bli-
stkiego / wygawşy ciebie / którymś pier-
wşym / a mnie / którym jest wtóry. A
6 on powiedzial : Ja pole kupie. ⁴ Któ-
rému rzekl Booz : Kiedy kupiş pole
z reki niewiasty : Ruth téz Moabit-
ke / która byla żona zmarłego maş
poigac : abys wzбудzil imie bliskiého
7 twego / w dziedzictwie iego. ⁵ Który
odpowiedzial : Odstepuie prawa bli-
kości : bo potomstwa domu mego
gładzić niemam. Ty używay przywi-
leciu mego / którego ia rad zeznawam
ze niemam. ⁶ A ten byl obyczaj zda-
wná w Izraelu miedzy powinnyimi:

ze iesli kiedy ieden drugiemu sweg
prawa vstepował / aby vstepowa-
nie bylo ważne / zruwał czlowiek trze-
wit swóy y dawal ji bliskiému swé-
mu : to bylo świadectwo vstepowa-
8 nia w Izraelu. ⁷ Rzekl tedy Booz
bliskiému swému : Zdeymize trzewit
twój. Który wnet zdial z nogi swo-
9 iey. ⁸ A on stárszym y wşémmu ludowi:
Wy dzis / przy / iestescie świadkami /
C zem otrzymał wszytko co bylo Elime-
lechowo y Chelionowo y Nábálo-
10 nowo / za powzdaniem Noemi : ⁹ y
Ruth Moabitke žone Nábálon /
wzŝalem w małzeństwo / abych wzbu-
dzil imie zmarłego w dziedzictwie ie-
go / aby imie iego z domu iego y zbra-
ciéy y z ludu nie zginelo. Wy mówie
11 iestescie tej rzeczy świadkami. ¹⁰ Od-
powiedzial wszytek lud który byl w
bramie / y stárszy : My iestescmy świad-
kami : Wiech uczyni P A N te niewi-
ste / która wstepuie do domu twego /
iáko Rachel y Lia / które zbudowa-
ly dom Izraelów : ¹¹ aby byla przy-
kładem cnoty w Ephrata / ¹² a miała
12 sławne imie w Bethlehem : ¹³ a niech
bedzie dom twój / iáko dom Phares /
którego Chámár porodila Judo-
wi / z nasienia któreć P A N da z téy
13 bialeşgłowy. ¹⁴ Wŝiál tedy Booz
Ruth y poigal za žone / y wşedl do
niéy : y dal iey P A N ze poczetá y po-
14 rodila syná. ¹⁵ A rzekly niewiasty do
Noemi : Błogosławiony P A N / któ-
ry nie dopuścił żeby wstał potomek
domu twego / y żeby imie iego bylo
15 miánowane w Izraelu. ¹⁶ A miała byş
ktoby cieşyl duşe twoie / a żywil stá-

Booz bies-
ze Ruth
za żonę.

Booz
wŝiál
Ruth za
żonę.

¹ abyś był.
H.
² a miał. H.

Gen: 38 g: 9

Ruth poro-
dila syná
Obed

16 rość: bo zniwiaszki twoiocy wrodził
sie która cie miłnie: y iestci daleko le-
17 pša/ niż gdybys miała siedmi synów.
Wziąwszy tedy Noemi dziecię / po-
łożyła ie na łonie swoim / y mamiy
18 piastunki wżad odprawowała. A
sasiadki radując sie z nią y mówiąc:
Wrodził sie syn Noemi: nazywały imie
iego Obed: ten ci iest oćiec Izai oycá
Dawidowého. A té są rodzące Phá-

19 res: Pháres zrodził Ezron/ Ezron
zrodził Aram/ Aram zrodził Aminá-
20 dáb/ Aminadáb zrodził Náhasson/
21 Náhasson zrodził Sálmon/ Sál-
22 mon zrodził Booz/ Booz zrodził O-
23 bed/ Obed zrodził Izai/ a Izai zro-
dził Dawida.

1. Par: 2. a
4. y 4. a 1.
Mat: 1. a 1.

Rodzący
Dawidów.

PIERWSZE KSIĘGI
S A M V E L O W E,
Któré my
PIERWSZE KROLEWSKIE
zowiemy:
Po Zydowsku א ו מ ו ש

ROZDZIAŁ I.

A 1 **M**ąż
2 ieden z Rá
mátháim
Sophim/
3 z góry E-
phráim/ a
imie iego
Ełkáná/
syn Jero-
hám/ syná Zau/ syná Chobu/ syná
Suph/ Ephráteyczk: y miał dwie
2 żenie / imie iedney Anná / a imie dru-
giey Phenenná. A miała Phenenná
syny: ale Anná nie miała dzieci.
3 A chadzał on mąż z miastá swego
ná dni wstáwioné / aby sie kłaniał y
osiárował PANV zastępów/ do Si-
lo. A tam byli dwá synowie Heli/ O-
phni y Phinees káplani P A N S C I.
4 Przyszedł tedy dzień y osiárował Eł-
káná / y dał Phenennie żenie swéy y
wszystkim synóm iéy y córkóm częsci:
5 a Annie dał część iedne smutny/
bo Anne miłował. Ale PAN zám-
6 kował był żywot iéy. A trapiła iá też
przeciermicá iéy y bázro frásowała tak
bázro że wagała/ iż P A N zámknął

7 żywot iéy: y tak czynił ná każdy rok/
B kiedy gdj czas nádśedł chodzili do ko-
ściółá PANSKIEGO: y tak iá dra-
żniła / a oná płakała / y nie iadła.
8 A rzekł tedy iéy Ełkáná mąż iéy: An-
no czemu płaczesz? a przecz nie iész?
a prze co sie frásuje serce twoie? a
zam iá nie lepszy tobie niżli dziesięć
9 synów? A wstála Anná náiadşy sie
y nápiwşy w Silo. A gdy Heli ká-
plan siedział ná stołku przededzwia-
10 mi kóściółá PANSKIEGO/ bedze
Anná gorzkiego serca/ modliła sie do
11 PANA/ płacząc hoynie: y y flubila
ślub mówiąc: PANIE zastępów/ iesli
wexyżawşy wexyżysz ná vtrapienie
służebnice twoiocy / a wspomniş ná
mie / a nie zapámietasz służebnice
twoiocy / a daş śludze twoiocy płec me-
12 ská/ dam go PANV przez wszystkie
dni żywotá iego / a bytwa nie po-
stoi ná głowie iego. A stało sie gdy
oná przedłużála modlitwy przed PA-
NEM/ że Heli przypátrował sie w-
13 stam iéy. Ale Anná mówiła w sercu
swoim/ a tylko sie vstá iéy ruszáł / ale
głosu iéy z góla slychác nie bylo.
C Mniémał tedy Heli żeby puiána by-
14 ła. A rzekł iéy: Dóładze puiána be-

Ełkáná.

Ślub An-
ny y roś-
tocy o syná

Aby mu şta-
zył póki ży-
wóć.
Będzie żył
iáko názárey-
czyk.

Anná El-
kanová
żoná dłu-
go niepłó-
dna.

Ephrátey-
czyká, H.
to iest, z Be-
shléhem.

Trzy kroć
do roku.
Deut: 16.

Wczciwşá.
H. wyborná.

15 dzieś? wytrzeźw się trochę od winą
którymś się upił. ^o Odpowiedziała
Anna: Nie, przy, Panie mój: bom
ja niewiasta jest bardzo nieszczęsna / a
winą / y wśhelatę rzeczy która upoić
może nie piłam / ale wylałam duszę
moję przed oczyma P A N S K I M I.
16 ^o Nie rozumiey o słudze twojej / iako
o iednej z córek Boliál / bo z wielko-
ści boleści y z strasunku mego mówi-
łam aż dotąd. ^o Rzekł tedy Heli: Jdź
pokoiu: a Bóg Izrael niech ci da pro-
sbe twoje o którąś go prosiła. ^o A ona
rzekła: O by znalazła służebnicę two-
ją łaskę w oczach twoich. A posłał nie-
wiastę w drogę swoją / i iadła / a twarz
jej już się więcej różno nie odmienia-
ła. ^o A wstali rano y poklonili się
przed PANEM / y wrócili się y przysli
do domu swego do Ramathá. y poznał
Elkaná żonę swoją / y wspo-
mniał na nie PAN. ^o A stało się po
obrocie dni / poczęła Anna / y poro-
dziła syna / y nazwała imię jego Sa-
muel: przeto iż go w PANA żądała.
21 ^o A siedł mąż jej Elkaná y wszytek
dom jego / aby ofiarował PANU o-
fiarę wroczyśc / y ślub swój. ^o Lecz

^o Niech nay-
dzie. H.

Anna po-
rodiła Sa-
muela.

^o Bo Heli Sa-
muela znał
z żądac.

^o Który był
Bogu obcał.

Summa tych
ksiąg.

Pieśń An-
ny są pło-
dności
długuiat.

^o Głowa mo-
ja. Heb.
^o w PANU.
H.

^o Co wymyślił
to uczyni.

23 Anna nie śla: bo mówiła mężowi
swemu: Nie pójde aż się ostawi dzie-
cie y zawiode je że się wkaże przed o-
bliczem P A N S K I M / y zostanie tam
wstawicznie. ^o A rzekł jej Elkaná
mąż jej: Czynn co się zda dobrego / a
zostan aż się ostawisz: a proszę aby
PAN wypełnił słowo swoje. A tak
została niewiastą y karmiła piersią
mi syna swego / aż go odsadziła od
mleka. ^o A przywiodła go z sobą gdy
go ostawiła ze trzema cielcami / y ze
trzema karcami^o maki / y z garncem
winą / y przywiodła go do domu Pań-
skiego do Silo. A było dziecięcie ieszcze
málutkie: ^o y ofiarowali cielca / y przy-
wiedli dziecię do Heli. ^o A rzekła An-
ná: Proszę mój Panie / żywie duszą
twoją panie: iamci to ona niewi-
sta / którąm stała przed tobą tu mo-
dląc się PANU. ^o Otóm dziecię pro-
siła / y dał mi PAN prośbę moją / któ-
rąm w niego prosiła. ^o Przetóż y ja
pożyczyłam go PANU na wszystkie
dni / których będzie pożyczony PA-
NU. A poklonili się tam PANU. A
Anna modliła się y rzekła:

^o z Ephra-
im. H.

Anna
ślub pe-
niac Sa-
muela o-
fiaruje.

Tę księgę pierwszą y drugą / żydzi Samuelo-
wemi zowią / w nich poczęcie / narodzenie /
y sprawy Samuelowe / y obranie Saula na
królestwo / y sprawy jego aż do śmierci sa opi-

sane. A Grecowie y Latinnicy wszystkie czwo-
ro ksiąg / zowią księgami królewskimi / i iad-
ko w pierwszych tak / y w ostatnich / dzieje
królów opisują.

ROZDZIAŁ II.

N Odradowało
się serce moje w
P A N U / y pod-
niósł się róg mój
w Bogu moim:
rozszerzyły się w-
sta moje nad nie-
przyjaciół memi: bom się wreszelił
w zbawieniu twoim.

2 ^o Nie masz świętego iako jest PAN:
bo nie masz innego oprócz ciebie: y
nie masz mocnego iako Bóg nasz.

3 ^o Nie przyczynajcie mówić wy-
móstył rzeczy / chlubiąc się: niech
odstąpią od wst waszych stary: abo-
wiem Bóg wniętności P A N iest /
a iemu się gotują myśli.

4 ^o Lęk mocarzów zwyciężon iest / a
nie mocni są mocą przepasani.

5 ^o Nasyćeni pierwsi / za chleb się
naimowali: a głodni są nasyćeni / aż
niepłodna porodziła wielu / a która
miała wiele synów / zemdlą.

6 ^o PAN wmarza y ożywia / dowodzi
do piekła y odwodzi.

7 ^o P A N w bogiego czyni y z boga-
czą / poniża y podwyższa.

8 ^o Wzbudza z prochu nędznego: a
z gnoiu podnosi w bogiego: aby się
dział z książet / a stolice chwały trzy-
mał. Abowiem P A N S K I E są za-
wiasy^o ziemi / y na nich świat zają-
zył.

9 ^o Wagi świętych swoich zachowa:
a niebożnicy umylni w ciemno-
ściach: bo nie w sile swojej będzie
się zmocniał mąż.

10 ^o PANA bac się będą przeciwni-
cy jego: a nad nimi będzie grzmiał
w niebie: PAN będzie sadził granice
ziemi / y da panowanie królom swo-
im.

^o abo ślupy.
H.

^o Od PANA
sławi będą.
H.

^o Chwałę abo
królestwo
Mesiasa.

Grzech synów Heli.

Sámuel służy przed Pánem.
na każdy rok H.

Anná zrodziła trzech synów y trzy córki.

* koberé sie schadzaly do H. modląc sie.
Heli kazal syny i córki wie.

11 y wywyszy róg Chrystusa swiego.
12 * A obśedł Elkáná do Rámáthá
13 do domu swego: á dziecié bylo sluga
przed oczymá PANV przed obliczem
Heli káplaná.
14 * Lecz synowie Heli / synowie Be-
15 liál / nieznáacy PANA / áni wrzedu
D káplánstkiego do ludu: ále ktokolwiek
osiárował osiáre / przychodził slugá
káplánstki / gdy wrzáło mieso / y mága-
16 cy widetki o trzech zebách w rece swo-
17 iej / y wpuszcza jé w kóciec / ábo w ko-
18 cielet / ábo w gárniec / ábo w pane-
19 wtery wszytko co widetkami podniósł
brazł sobie káplan. tak czynili wszyt-
20 kiemu Izráelowi przychodzącym do
Silo. * Jesze niżli tóy palono / przy-
chodził slugá káplánstki y mawiał o-
siáruiącemu: Day mi miesá / że wwa-
rze káplanowi: bo nie weźme od cie-
bie miesá wárzonego / ále surowé.
16 * A mówił mu osiáruiący: Niechay
piérwéy spala tóy wedlug obyczaju
dzisia / á weź sobie cokolwiek prágnie
dusá twojá. Który odpowádáiąc
mówił mu. Żadná miárg / teraz bo-
wiém daś / inaczéy gwałtem weźme.
17 * A był grzech bázro wielki onych slug
przed PANEM: iż odrzécáli ludzic
18 od osiáry PANSKIEY. * A Sámuel
posługował przed obliczem PANA /
19 chłopiatko przepasáné Ephod lniá-
nym. * A mátká iego czyniá mu mála
sukienke / która przynosiá pewnych
dni / gdy przychodziła z mężem swo-
im / áby osiárowała osiáre wroczytá.
20 * A blogosławił Heli Elkánie y zenie
iego / y rzékl mu: Niechci odda PAN
nasienie z téy niewiásty / zá pożyczek /
któregos wżyczył P A N V. A posli-
21 ná miejsce swoje. * Potym náwiedził
E P A N Anne / y poczelá y porodziá
trzech synów y dwie córce: á Sámuel
chłopiátko wstawilo sie v PANA.
22 * Ale Heli był bázro stáry / y slyszal w-
szytko co czynili synowie iego wszy-
tkiemu Izráelowi: y iáko sypiali z nie-
wiástami / które strzegly v' dzwi przy-
23 bytku: * A rzékl im: Cemu czynicie
rzeczy takowé / które ia slyszé / rzeczy
24 bázro złé / od wszytkiego ludu? * Nie
czynicie synowie moi: bo to nie dobra
stawá / która ia slyszé / że przywodzić
25 lud PANSKI ku przestępstwu. * Je-
śli zgrzészysz máz przeciw meżowi / może

mu sie Bóg dáć vblágac: ále iesli
máz zgrzészysz przeciw PANV / kto sie
zán bedzie modlit: A nie slychali gło-
su oycá swego: bo ie PAN chciál po-
26 bić. * Lecz młodziéniaszek Sámuel
F postepował / y rósł / y podobal sie tak
27 * Pánu iáko y ludzióm. * A przyszedł
máz Boży do Heli / y rzékl do niego:
To mówi P A N: Zajem sie nie iá-
wnie obiáwił domowi oycá twego /
28 gdy byli w Egypcie w domu Phára-
onowym: * A obrałem go ze wszech
pokoleni Izráelowych sobie zá kápla-
ná / żeby wstepował do oltarzá me-
go / y áby mi zápalal kádźidlo / á no-
síl Ephod przedemná: y dalem do-
mowi oycá twego wszytkie osiáry sy-
29 nów Izráelowych. * Przeczescie no-
ga * odepchneli osiáry moje / y dáry
moie / którem rozkazal áby osiárowa-
né byly w kosciele: á wiecyes wczít
syny swoje niżli mnie / ábyscie iedli
piérwoctiny wszytkich osiár ludu mo-
30 iego Izráelskiego? * Przetoż mówi
PAN Bóg Izráelów: * Mówiąc rzé-
klem / żeby dóm twój / y dóm oycá
twego służył przed oczymá moimi
áz ná wieki. Ale teraz mówi P A N:
Niech to dáleko bedzie odemnie / ále
ktokolwiek mie wielbic bedzie / wiel-
31 bic go bede: á któzy mna gárdzą / be-
zecnibeda. * Oto dni przychodzą: y o-
detne ramię twoie / y ramię domu
32 oycá twego / iż nie bedzie stárcá w do-
mu twoim. * A bedziesz pátrzyć ná
przeciwniká twego w kosciele / we w-
33 szem szesciu Izráelowym: y nie be-
dzie stárcá w domu twoim po wszy-
tkié dni. * Wszakże nie wytorzenie do
koncá meżá z ciebie od oltarzá mego:
ále áby wstály oczy twoie / y schlá du-
sá twojá: á wielka czesc domu twe-
go zemrze / gdy do lat mezkich przy-
34 dzie. * A toć bedzie ná znát / co przy-
dzie ná dwu synów twoich / Ephai y
Phinees: Dniá iednego obádwa v-
35 mra. * A wzbudze sobie káplaná wic-
nego / który wedlug sercá mego y we-
dle dusze moiéy czynic bedzie: y zbu-
dnie mu dóm * wierny / y bedzie cho-
dził przed pomázáncem moim po w-
36 szytkié dni. * A przydzie do tego /
że ktokolwiek pozostanie w domu
twym / przydzie áby sie zán modlo-
no / á żeby osiárował piemiádz srebny /

* Regn. H.
Heli skas-
nany dla
folgowa-
nia synóm

* podepsáli.

* * myslilem
był.

* Godność ká-
plánstwą na
wyszego.
* Kápláná
nazwyszego.
To se wypel-
niło 3. Króli:
2. z rzuciwszy
Abiatará z
káplánstwa /
który był zro-
dilem y Ithá-
már syná
Aaronowégo-
á wstáwiony
ná to miejsce
Sádochá któ-
ry był z rodu
Eleázará brá-
tá Ithámár.
Sádoch ká-
plan wier-
ny z ásu
Sálomoná
* mocny / stá-
teczny. H.
* Kłócić se
mu dla pie-
niádz sre-
brnego y dla
bochenká
chlebá. H.

y bochenek chleba / y rzekł : Przy-
puść mnie proszę do iedney części kła-

ptanściej / aby chleba / aby chleba.

abych mógł żyć.

ROZDZ. III.

Leż młodzi-
niasek Samuel
służył P A N U
przed Heli / a sto-
wo P A N S K I E
było drogie w one
dni / nie było wi-

1 dzenia iawnego. Sstało sie tedy dnia
niektóre / Heli leżał na miejscu swo-
im / a oczy jego zaciemily sie były / y nie
mógł widzieć. Tęż lampa Boża
3 była zagaśniona / Samuel spał w ko-
ściele P A N S K I M / gdzie była strzy-
4 nią Boża. A zawołał P A N S a-
muel. Który odpowiadając rzekł :
5 Owom ia. A bieżał do Heli / y rzekł :
Owom ia : bos mnie wołał. Który
rzekł : Nie wołałem : wróć sie / a spi.
6 A pośedł / a spał. A przydał P A N
znorowu zawołać Samuela. A Sa-
muel wstałszy siedł do Heli / y rzekł :
7 Owom ia : bos mnie wołał. Który od-
powiedział : Nie wołałem cie synu
mój : wróć sie / a spi. A Samuel iez-
8 seze nie znał P A N A / ani mu była ob-
iawiona mowa P A N S K A. A przy-
9 dał P A N / y zawołał iezsze Samue-
la trzeci krot. Który wstałszy siedł do
Heli / y rzekł : Owom ia / bos mnie wo-
10 łał. Dorozumiał sie tedy Heli iż P A N
wołał młodziencę : y rzekł do Samu-
ela : Idź a spi : a iesli cie potem za-
woła / rzeczesz : Mów P A N I E / bo
słucha sługą twój. A siedł Samuel /
a spał na miejscu swoim. A przyszedł
P A N / y stągnął : y zawołał / iako był
zawołał powtóre : Samuel / Samu-
el. A rzekł Samuel : Mów P a n i e /

11 bo słucha sługą twój. A rzekł P A N
do Samuela : Oto ia czynię słowo w
12 Izraelu / które ktokolwiek wsłysz / za-
buzmiz obie vsy iego. Dnia onego
wzbudze przeciw Heli wszystko com
mówił na dom iego : poczne y wyko-
13 nam : Bom mu opowiedział jem
miał sędzić dom iego na wieki / dla
nieprawości / przeto iż wiedział że nie-
przystojnie czynili synowie iego / a
14 nie karał ich. A dla tego przysię-
głem domowi Heli / że sie nie oczyści
nieprawość domu iego ofiarami y da-
15 rami aż na wieki. A spał Samuel
aż do zaránia / y otworzył drzwi domu
P A N S K I E G O. A Samuel bał sie
16 oznaymić widzenia Heli. Wezwał
tedy Heli Samuela / y rzekł : Samu-
17 elu synu mój : Który odpowiadając
rzekł : Owom ia. A zopytał go : Co
18 jest za mowa którą mówił Pan do
ciebie : Proszę cie nie taj przedemną.
Toć niechay Bóg weczyni / y toć niech
przyczyni / iesli zataiś przedemną mo-
we ze wszystkich słów któreś są rzeczo-
19 ne. Oznaymił mu tedy Samuel wsy-
tkie mowy / y nie zataił przed nim. A
on odpowiedział : P A N ci jest : co
dobrze jest w oczach iego / niechay czy-
20 ni. Ale Samuel rośł / a P A N był z
nim / y nie wpadło ze wszystkich słów
iego na ziemie. A poznał wsytek I-
21 zrael od Dan aż do Bersabee / że Sa-
muel był wierny prorok P A N S K I.
A przydał P A N że sie okazał w Si-
lo / bo sie był obigwił P A N Samue-
lowi w Silo według słowa P A N S K I E G O.
A ziszcila sie mowa Sa-
muelowa wspanu Izraelowi.

Bóg przez
powiada
karać
Heli są
grzech sy-
nów.
pokarac.

H.

Jeżeli to spo-
sob przysięgi
w piśmie zwy-
czajny, to
niewyma-
wianie prze-
kładać tak
mówili, iako-
by rzekł nie-
chay cie Bóg
skarze albo
niech mie
nieśczęście
potka.
Iego przepo-
wiedzenie
nie było pró-
zne.

przez słowo
Pańskie. H.

Było. H.

ROZDZ. III.

Sstało sie w
one dni zebrałi sie
Philistynowie
na wojnę : y wy-
siedł Izrael prze-
ciwko Philisthy-
nóm ku bitwie / y
położył sie obozem w Ramienia po-
mocy. A Philistynowie przyciągne-

2 li do Aphet. y zyskowali wojsko prze-
ciw Izraelowi. A potkawszy sie tył po-
3 dał Izrael Philistynowi / y pobito w
onym potkaniu wśedzie po polach /
iako cztery tysiące mężów. A wró-
cił sie lud do obozu : y rzekli skarży z
Izrael : Przecz nas dziś P A N pora-
ził przed Philisthyną : Przynieśmy
do siebie z Silo strzynie przymierza
P A N S K I E G O / a niech przyjdzie
miedzy nas / że nas wybawi z ręki nie-

przyciącił

Bóg po-
tężył krot
wola Sa-
muela.
rzadko z
kim Pan ma-
wiał.

To jest, ra-
no bo zawa-
żył przez ca-
łą noc gorza-
ła lampa aż
do zaránku.

Heli vsy
Samuela
co miał od
powiedzieć
Panu wo-
lającemu
H.

H.
Wojna z
Philistyn

Przynies
sionafskrzy
nie do o-
bozu.

4 przyniesiemy naszych. Postal tedy lud
do Silo / y wzieni z tamtąd strzynie
przymierza P A N A zastępów sie-
dzącego na Cherubiniach: a byli dwa
synowie Heli z strzynią przymierza
5 Bożego / Ophni y Phinees. A gdy
przyszła strzynia przymierza P A N
SKIEGO do obozu / krzyczał wszytek
Izrael głosem wielkim / y rozlegało
6 sie po ziemi. A wysłuchali Philisthyno-
wie głos wołania / y rzekli: Co to za
głos krzyku wielkiego w obozie He-
bryjskim: y dowiedzieli sie że strzy-
7 nią P A N S K A przyszła do obozu.
A zlekli sie Philisthynowie / rzę-
8 cąc: Przyszedł Bóg do obozu. A wzdycha-
li / mówiąc: Biadaś nam: bo
nie była taka radość wczoraj y dziś
trzeci dzień. Biada nam. Kto nas
wybawi z ręki tych bogów wysokich:
9 Ci są bogowie / którzy porażili Egipt
wielką plagą / na puszczy. Umac-
niajcie sie / a bądźcie meżami Philis-
thynowie: abyście nie służyli He-
bryczykom / iako y oni wam służyli:
10 Umacniajcie sie / a brycie sie. Zwie-
dli tedy bitwę Philisthynowie / y po-
rażon Izrael / y wciekł każdy do na-
miotu swego: y była porażka bardo
wielka: y poległo z Izraela trzydzie-
11 ści tysięcy pieśnych. A strzynie Bo-
żę wzięto: y dwa synowie Heli umar-
12 li / Ophni y Phinees. A biejąc mąż
z Beniamin z wojską / przyszedł do
C Silo w on dzień / rozdawszy fátę / a
13 prochem głowę posypawszy. A gdy
on przyszedł / Heli siedział na stołku
patrząc ku drodze. Bo sie serce iego

moenych.
H.

Poniżono
Izraela.

Skrynie
Bożę wzię-
to.

Dagon
Philistyn-
ski Bóg
wau przed
skrynią
Bożę upa-
da.

ROZDZ. V.

1 **D**ecz Philisty-
norwie wzieni strzy-
nie Bożę / y zanie-
2 sli ię od kamienia
pomocy do Azot-
tu. A Philistyno-
wie wzieni strzynie
Bożę / y w niesli ię do Zboru Da-
gon / y postawili ię podle Dagona.
3 A gdy na switanii wstali Azotczę-
nie naziętrz / oto Dagon leżał twa-
rza na ziemi przed strzynią P A N
SKA / y podniesli Dagona y posta-
4 wili go zaś na miejsce iego. A zaśie

14 leżało o strzynie Bożę. A on mąż
skoro wszedł powiedział miastu: y pła-
kało wszytko miasto. A wysłuchal He-
li głos wołania / y rzekl: Co to za głos
tey trwogi: A on pospieszył sie y przy-
15 szedł / y oznaymił Heli. Lecz Heli już
miał dziewięćdziesiąt y osm lat / y o-
czy iego zacięły sie były / y nie mógł
16 dożyć. A rzekl do Heli: Jam iest
którym przyszedł z bitwy / y jam któ-
rym dziś wciekł z wojską. Któremu
on rzekl: Cóż sie stało synu mój:
17 Odpowiadając on który oznaymił:
D Wciekł / przy Izrael przed Philisthyn-
mi / y stał sie wielki wypadek w ludu /
nád to y dwa synowie twoi umarli /
18 Ophni y Phinees / y strzynia Bożę
wzięta iest. A gdy on pomienil strzy-
nie Bożę / spadł z stołka nązad w
dziwi / y zlamawszy syie umarł. Bo
19 był człowiek stary y letni: a on sadził
Izraela czterdzięci lat. A niewia-
stka iego / żoná Phineesa była brze-
mienną y bliska porodzenia: y wysy-
20 fawszy nowine / że wzięta strzynia
Bożę / a ię umarł swiętier ię / y mąż
ię / náchylił sie y porodził: bo przy-
pádły ná nie bóle nagłe. A w samym
momencie śmierci ię / rzekły które
stały okolo nię: Nie bój sie / boś v-
rodziła syna. Która nieodpowiedzia-
21 ła im / ani obaczyła. A nazwała
dziecie Ichabod / mówiąc: Odieta
iest chwala od Izraela / bo wzięta
iest strzynia Bożę / y dla swiętra swe-
22 go / y dla meża swego: y rzekła: O-
ieta iest chwala od Izraela / dla tego
że wzięta iest strzynia Bożę.

Heli stał
mam / sy by
ię umarł.

Ichabod,
to iest, nie-
mąś chwały
a bo gdi ię
iest chwala

Dla skry-
nie Bożę
Philistino-
wie plaga
ná sądnis-
cáh pokas-
tani.
H.

to sie

ROZDZ. VIII.

*Dla stęgo
zadu sy-
nów Sámu-
elowych
lud chce
mieć kró-
lá.*

*Ofs: 13 e 10
w Ds: 3 c 21*

*Bóg po-
zwala kró-
lá Żydóm.*

Sstało sie / gdy sie zstárzał Sámuel / postáno-
wił syny své se-
dziami nad Izra-
elem. ¹ A imie sy-
na iego pierwo-
rodnego było Joel: a imie wtórego
Abia / sedziów w Bersabee. ² A nie
chodzili synowie iego drogami iego:
ale sie wdali za łakomstwem / y bráli
dary / y sąd wyrządzali. ³ Przeto zebra
wszy sie wszyscy stárzy Izraelowi /
przyszli do Sámuela do Ramáthá.
⁴ A rzekli mu: Otrós sie ty zstárzał / a
synowie twoi nie chodzą drogami
twoimi: postánów nam króla / aby
nas sádził / iáko y wszystkie narody má-
ją. ⁵ Nie podobala sie mowa w o-
czách Sámuela / przeto ze mówili:
"Daj nam króla / aby nas sádził. A
modlit sie Sámuel do PANA. ⁶ A
rzekl PAN do Sámuela: Sluchay
głosu ludu we wszystkim o coć mówią:
boć nie ciebie odrzucili / ale mnie / że-
bych nie królował nad nimi. ⁷ We-
dlug wszystkich czynków swych / kró-
re czynili odednia króregóm ie wy-
wiódł z Egiptu / aż do dnia tego: iá-
ko mnie opuszczali / y służyli bogóm
cudzym / tákżec y tobie czynią. ⁸ Teraz
tedy sluchay głosu ich: a wsłáńże o-
świadez sie przed nimi / a opowiedz
im práwo króla który ma królować
nad nimi. ⁹ A rzekl tedy Sámuel wszy-
tkie słowá PANSKIE do ludu / kró-
ry był prosil króla v niego / y rzekl:

⁷ Boć nie ciebie odrzucili, ale mnie, a
hym nie królował nad nimi. Nie żeby zła
rzecz była mieć króla / ale dla tego to gani / iż
Żydowie chcieli koniecznie mieć człowieka kró-
la / gdyż na on czas / sam Bóg był ich królem.
Máś o tym Exod: 19. gdzie on lud zowie swo-
im królestwem káplánskim / nie dla czego in-
szego / iedno iż sam Bóg nad nimi królował / y
miał swoje káplany / którzy ie według zákónu
iego rzadzili: Bo káplani naprzód meżobó-
stwo sádzili / Deut: 17. y wojny nie zaczęli /
aż piérwcy spytáli sie Pána Boga przez ká-
plany. A ni wódza sobie ábo hetmana nieo-
bięra / iedno krórego sam Bóg przez kápta-
ny náznać był. Ios: 1. Wáoskatek y tupy wojen-

To będzie práwo króla który ma pá-
nować nad wami: Syny wásze brác
będzie / y postawi ie na wóziách swych /
y uczyni sobie iézdné / y którzy máją
biegac przed poczwornémi iego / y
poczyni sobietysiaczniki / y setniki / y o-
racze ról swoich / y żénice zboża / y rze-
mieślniki zbroj y wozów swoich. ¹² Cór-
ki téż wásze uczyni sobie áptekárki / y
w kuchárki / y piekárki. ¹³ Polá téż wá-
sze y winnice y oliwnice co nalepsze
weźmie / y rozda slugóm swoim. ¹⁴ Ale
y ze zboża wászego / y z dochodów win-
nic dziesięcine brác będzie / aby dáł
rzesáncóm y sluzebnikóm swoim:
slugi tákżec wásze y sluzebnice / y młó-
dzieńce co lepsze / y osły brác będzie / y
obróci ná robote swoie. ¹⁵ Z trzód téż
wászych będzie brát dziesięcine / a wy
będziecie mu niewolníkami. ¹⁶ A bez-
dziecie wolac w on dzień przed obli-
czem króla wászego / króregóście so-
bie obráli: a nie wyslucha was PAN
dnia onego / ¹⁷ ^Dżecie sobie prosili kró-
lá. ¹⁸ A niechciał lud wsluchac głosu
Sámuelowego / ale rzekli: Inaczey
nie: Król bowiém będzie nad nami.
¹⁹ A my téż będziemy iáko wszystkie na-
rody: a będzie nas król náš sádził / y
będzie wychodził przed nami / y będzie
wiódł wojny náśe "za nas". ²⁰ A slu-
chal Sámuel wszystkich słów ludu / y
mówil ie w vsách PANSKICH.
²¹ A rzekl PAN do Sámuela: Slu-
chay głosu ich / a postánów nad nimi
króla. A rzekl Sámuel do meżów I-
zraelskich: Niech idzie káždy do miá-
sta swego.

ne według rady káplánskiej dzielili / y dziesię-
ciny z nich oddawali. A iż sie z tákiego rzadu
zdzierali Żydowie / dla tego wielce zgrzeszyli /
iáko im to pokázuie Sámuel nizey 12. ver. 19.
A choćiać Bóg zezwolit ná ich wpórné żádá-
nie dájac im króla / wsłáńże przedsie chce /
aby y królowie káptanóm poddani byli / po-
stanowił aby król był pomázany od káptaná
ná królestwo / ani był żaden królem / aż piér-
wcy był pomázany od káptaná. Wádto tedy
Saul król piérwcy / uczynil przeciw rozkazá-
niu Sámuela káptaná nawyszego / opowie-
dzial mu że miało bydż odieté królestwo od
domu iego: ták chcial Bóg aby król káptaná
sluchal.

*Práwo kró-
lom swy-
czáyné.*

H.

H.

ROZDZ. IX.

Był mąż z po-
kolenia Beniami-
nowego imieniem
Cis syn Abiel / sy-
nà Seror / synà
Bechorath / synà
Aphia / synà me-

1 **A** ża Jemini / siła duży. ² A miał syna i-
mieniem Saula / wybornego y dobre-
go : y nie było meża z synów Izraelo-
wych lepszego nadeń / od ramięnia y
3 wyszły był wyszły niż wszytek lud. ⁴ A
zginęły były oslice Cis oycà Saul : y
rzekł Cis do Saula syna swego : We-
źmi z sobą iednego z służebników / a
wstawy idź y szukaj oslic. Którzy
4 gdy przeszli przez górę Ephraim / y
przez ziemię Sálisà / a nie náleżli / prze-
šli też przez ziemię Sálím / a nie było
ich : álic y przez ziemię Jeminego / y
5 nie náleżli. ⁶ A gdy przyszli do ziemię
Suph / rzekł Saul do slugi który był
z nim : Póđź á wróćmy sie / by snadź
oćiec mój nie zaniechał oslic / á o nas
6 sie nie frásował. ⁷ Który mu rzekł :
Oto jest mąż Boży / w tym miescie /
człowiek zacny : wszytko co on mówi /
bez wátpliwosci sie sstawa. teraz te-
dy póđźmy tám / owa nam powie o
drodze násey dla któregośmy przysli.
7 ⁸ A rzekł Saul do slugi swego : Oto
póđźmy : Cóż poniesiemy do me-
ża Bożego : chleba nie sstało w tá-
strach nászych : á podárku niemamy /
8 którybyśmy dali człowiekowi Boże-
mu / áni czego innego. ⁹ Sluga zaś
odpowiedział Saulowi y rzekł : Oto
sie nálaźlá w rece moiej czwarta
część sstlá srebinego / daymy człowie-
kowi Bożemu / aby nam oznaymił
9 drogę náse. ¹⁰ (Przed tym w Izraelu
tákw mawiał każdy który siedł rádźie sie
Boga : Przydźcie / á póđźcie do
Widzacego. Którego bowiem dziś
proroziem zowia / przed tym zwano
10 Widzacym.) ¹¹ A rzekł Saul do slugi
swego : Bierz dobra mowá twojá /
póđź idźwá. A posli do miásta / w
11 którym był mąż Boży. ¹² A gdy wste-
powáli ná górę miásta / náleżli dziew-
ki wychodzące ná czerpání wody / y
12 rzekli im : A jest tu Widzacy ? ¹³ Któ-
re odpowiadając rzekły im : Tu jest :

oto przed tobą / spiesz sie teraz : bo
dzis przyszedł do miásta / dzis bowiem
13 jest ofiará ludu ná wyżynie. ¹⁴ Wsed-
szy do miásta / wnet go zástaniecie
piérwey niż póđdzie iesc ná wyżynie :
lud bowiem iesc nie będzie áż on przy-
dzie : poniewaz on blogosláwi ofie-
rze / á zátym iedzą ci którzy są wezwá-
ni. A ták teraz wstapcie / bo go dzis
14 naydziecie. ¹⁵ A wstapili do miásta. A
C gdy oni chodzili w posrzedku miá-
sta / wkazal sie Sámuel wychodząc
przeciwko im / aby wstąpił ná wyży-
15 ne. ¹⁶ A P A N obiáwił był vcho Sá-
muelowe dzień przed tym / niżli Saul
przyszedł / rzekąc : ¹⁷ O téżę godzinie / o
której teraz jest / jutro posle do ciebie
meża z ziemię Beniamin / y pomáżesz
18 go zá wódzà nád ludem moim Izra-
elstimi : y wybawi lud mój z ręki Phi-
listynów / bom weyjrzał ná lud mój :
przyslo bowiem wolání ich do mnie.
19 ²⁰ A gdy Sámuel weyjrzał ná Saula /
rzekł mu P A N : Oto mąż o któ-
rym emci powiedział / ten będzie páno-
wał nád ludem moim. ²¹ A przystąpił
Saul do Sámuela w posrzedku bra-
my / y rzekł : Wkáz mi / prosze / gdzie
22 jest dom Widzacego. ²³ A odpowie-
dział Sámuel Saulowi / mówiąc :
Jam jest widzacy / idź przedemną ná
wyżynie / abyście iedli zemną dzisia / á
ráno cie odprawie : y wszytko co jest
24 w sercu twoim / oznaymie tobie. ²⁵ A
o oslice któres dzis trzeci dzień strá-
cił / nie frásuy sie / bo sie nálaźły. A czy-
26 iest beda co najlepszé rzeczy Izraelo-
we : Izali nie twoie y wszytkiego do-
mu oycà twego ? ²⁷ A odpowiadając
Saul rzekł : Azam ja nie iest syn Je-
mini / z najmniejszego pokolenia Iz-
raelowego : á ród mój napodleyży
miedzy wszytkimi domy pokolenia
Beniamin : Przeczże tedy rzekles mi
28 te mowe ? ²⁹ Wziąwszy tedy Sámuel
Saula y slugę iego / wwiódł ie ná sa-
30 le / y dał im miejsce ná przodku tych
którzy byli wezwáni : bo ich było o-
31 trzydziści meżów. ³² A rzekł Sámuel
kucharzowi : Day stuka którąmá
dał y roslazał / żebyś odłożył osobno
33 v siebie. ³⁴ A podniósł kucharz łopá-
tkę y položyl przed Saulem. A rzekł
Sámuel : Oto co zostáło / weźmi
przed sie / á iedź : bo vmyślnie dla cie-

Saul bu-
ka oslic
oycà swé-
go.

ábo drogę
násey która
iść mamy. H.

ábo wsta.

Bóg obiá-
wił Sámu-
elowi, aby
pomázał
Saula ná
królestwo.
w Dzie: 13.
c 21.

Sámuel
duchem Bo-
żym pas-
znał Saula.
lá.

Beniamin-
czyk.

Sámuel
czestuię
Saula.

ábo mofiek.
y co było ná-
nię. H.

H.

25

26

bie schowano / kiedy wzywiał ludu. Iadał Saul z Samuelem dnia onego. I zeszli z wyżyny do miasta / y mówił z Saulem na sali: y posłał Saulowi na sali / y spał. I gdy rano wstali / y już dniało / wzywał Samuel Saula na sali / mówiąc: W-

27

stań / y odprawie cie / y wstał Saul: y wyszli oba / to jest / on y Samuel. I gdy schodzili na końcu miasta / Samuel rzekł do Saula: Któż słudze że pójdziesz przed nami / y minie: a ty pozostan trochę / żeć opowiem słowo Pańskie.

ROZDZ. X.

1

A

Wziął Samuel el bątkę oliwy / y wylał na głowę jego / y pocatował go / y rzekł: Oto cie P A N pomazał za książe nad dziedzictwem ie-

go / y wyzwolił lud jego z rąk nieprzyjaciół jego / którzy są około niego. A ten ci znał / że cie Bóg za książe pomazał. I gdy odejdziesz dzisiaj odemnie / naydziesz dwu mężów w grobu Raachel / na granicy Beniamin / w Poludnie / y rzeka tobie: Tłazły się oslice którychś chodził szukać: a oćciec twój zaniechawszy oslic / troszcze się o was / y mówi: Coż uczynię z strony syna mego? I gdy z tamtąd odejdiesz / y dalej zaydziesz / y przyjdiesz do domu Thabor / potkać cie tam trzej mężowie idący do Boga do Bethel / ieden niosąc troje koźlat / a drugi trzy bochny chleba / a inny niosąc flaszę winą. I gdy cie pozdrowią / dając dwoje chleba / y wezmiesz z reki ich. Potym przyjdiesz na pagórek Boży / kiedy jest stanowisko Philistynskie: a gdy tam wnidziesz do miasta / potkasz gromadę proroków zstępujących z wyżyny / a przed nimi arfa / y beben / y piszczałka / y lutnia / a oni prorokują. I przypadnie na cie Duch P A N S K I / y będziesz prorokował z nimi / y odmienisz się w męża innego. I tak gdyś się ziszczał w wszystkie znaki: czyni cokolwiek znaydziesz reka twoja: bo P A N iest z tobą. I znidziesz przedemną do Gulgulu / (bo ja znidę do ciebie) abyś ofiarował obiatę / y ofiary zapokojne: siedm dni poczekasz aż przyjde do ciebie / y wskazać ci masz czynić. I tak gdy odwrócił ramię swe aby odjechał od Samuela / odmienił mu Bóg serce inne /

10

11

C

12

13

14

15

16

17

18

19

D

20

21

22

y spełniły się wszystkie znaki dnia onego. I przyszli na pagórek przeczczony / alic oto gromada proroków przeciwko niemu: y przypadł nań Duch Pański / y prorokował między nimi. I widząc wszyscy którzy go znali / wieczorą y dziś trzeci dzień / że był między prorokami / y prorokował / rzekli ieden do drugiego: Coż się to stało synowi Cis? Aż y Saul między prorokami? I odpowiedział ieden drugiemu / rzekąc: A kto jest oćciec ich? I ztądże weszło w przypowieść: Aż y Saul między proroki? I przestał prorokować / y przyszedł na wyżynę. I rzekł stry Saulów do niego / y do slugi jego: Gdzieście chodzili? Oni odpowiedzieli: Szukać oslic: których gdyśmy nie znaleźli / przyszliśmy do Samuela. I rzekł mu stry jego: Powiedz mi coć mówił Samuel. I Saul rzekł do stry swego: Powiedział nam że się tłazły oslice. Lecz o mówie królestwa nie powiedział mi / którą mu Samuel mówił. Potym zezwał Samuel lud do P A N A w Mafphá: I rzekł do synów Izraelowych: To mówi P A N Bóg Izraelów: Jam wywiódł Izraela z Egiptu / y wyrwałem was z reki Egypcjanów / y z reki wszystkich królów / którzy was trapiłi. I wyszcie dziś porzucili Boga waszego / który sam wybawił was ze waszego zlego / y z wciśców waszych: y rzekłiscie: Inaczey nie / ale królą po stanów nad nami. Teraz tedy stanćcie przed P A N E M według pokoleni waszych / y wedle domów. I przywiódł Samuel wszystkie pokolenia Izrael / y padł los pokolenia Beniamin. I przywiódł pokolenie Beniamin / y rody jego / y padł ród Metrie go / y przyszedł aż do Saula syna Cis: szukali go tedy / y nie naleziono go. I radzili się potym P A N A jeśli miał tam przyszedz. A P A N odpowiedział:

królestwo
od proro-
kó pomaza-
ny.

Boży. H.

Saul pro-
rokuje.

A kto rodzi
Proroki, a za-
nie Bóg.
Przypowie-
ście.
Niz: 19 d24

Samuel
strofuie
lud prosta-
cy o króla

wys: 8. d19.

Królestwo
Sauloné
losiem po-
twierdzo-
né.

Saul na
królestwo
pomaza-
ny.

H.

w Zeláie: H

na pole. H.

Coć do ręk
przydnie. Heb

abych. H.

Serce Sau-
loné Bóg
odmienił
gdy iest na

Oto się

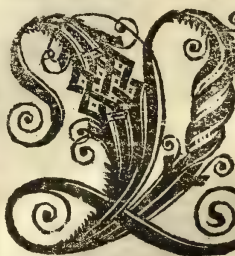
miszdy na-
czynia. H.

23 Oto sie stryl domá. Bieżeli tedy y
wzięli go z támtąd: y stánal w posrezo-
24 dku ludu / y byl wyspy nád wysytek
lud od rámion y wyssey. Rzekł Sá-
muel do wysytkiego ludu: Zaiszte wi-
dzicie kogo P A N obrał / że mu nie
máš podobného miedzy wysytkim
25 ludem. A zázwołał wysytek lud / y
rzekł / Tich żywie król. A opowie-
dzał Sámuel przed ludem práwo

królewstie / y spisał ná księgách y po-
łożył przed P A N E M. A rozpúścił
Sámuel wysytek lud / kázdego do do-
26 mu iego. Lecz y Saul odsedł do do-
mu swego do Gábáa: y sła z nim
część woyska / ktorých Bóg ruszył ser-
27 cá. Ale synowie Belial mówili: Jsa-
li nas ten wybáwić może: y wzgár-
dzili im / á nie przyniesli mu dárow:
ale on czynil iakoby nie slyšal.

Bóg rusza
sercá.

ROZDZ. XI

Stáło sie iá-
koby po Miesig-
cu / przyciągnął
2 Náás Amont-
czyk / y poczał wal-
czyć przeciw Já-
bes Gáláád. A
rzekli wysyscy meżowie Jábes do Ná-
ás: Mień nas z soba w przymierzu / á
2 bedziemyć służyć. Odpowiedział im
Náás Amontczyk: W tym zwámi w-
czynie przymierze / że wystupie wysytkim
wam práwé oká / á dam was ná po-
3 smierwisko we wysytkim Izráelu. A
rzekli do niego stáršy Jábes: Pozwól
nam siedm dni / że wypráwiemy posły
po wysytkich gránicách Izráelowych:
á iesli nie bedzie ktoby nas bronil /
4 wynidziemy do ciebie. Przysli tedy
poslowie do Gábáa Saulowého: y
5 mówili té słowá gđzie lud slyšal / y
podniósł wysytek lud swóy głos / y
plákał. A oto Saul wrácał sie idąc
zá woły z polá / y rzekł: Co ma lud že
6 pláče? A powiedzieli mu słowá me-
żow Jábes. A przypadł Duch Pán-
ski ná Saulá / gdy wlyšal té słowá /
y rozgniewála sie zápalczywość iego
7 bárzo. A wzięwšy obudwu wołów
zrąbał w stuki / y rozestál po wysytkich
C gránicách Izráelskich przez rece po-
słów mówiac: Ktokolwiek niewy-
nidzie y nie póydzie zá Saulem y zá

Sámuelem / ták sie stánie wolóm ie-
go. A padł strách PANSKI ná lud /
y wysli iáko máž jeden. A policzył ie-
8 w Bzet: y bylo synów Izráelowych
trzy stá tysiecy: á meżow Judá trzy
9 dziesci tysiecy. A rzekli posłóm kto-
rzy byli przysli: Ták powiecie me-
żóm ktorzy są w Jábes Gáláád:
Jutro bedzie wam wybáwienie / gdy
sie zágrzeie slónce. A przysli poslo-
wie y oznaymili meżóm Jábes: kto-
10 rzy sie wrádowali. A rzekli: Jutro
wynidziemy do was / á wezynicie nam
wysytko co sie wam podoba. A stá-
11 lo sie gdy dzień utrzesy przysedł / roz-
sytkował Saul lud ná trzy części: y
wtárgnął wposerząd obozu wstraz
rána / y poráził Amorrhyczyki áž sie
dzien zágrzał: á ostaték sie rozpiér-
12 chnął / ták že sie nie zostáło z nich dwá
pospolu. A rzekł lud do Sámuela:
Kto to co mówił: Jzali Saul bedzie
13 królowal nád námi? Wydaycie meże
y pozábiiamy ie. A rzekł Saul: Nie
bedzie nikt zábit dná tego: bo dzis
PAN wezynil zbáwienie w Izráelu.
14 A rzekł Sámuel do ludu / Pódzcie
á idźmy do Gálgálá / y odnowmy
15 tám królestwo. A posedł wysytek
lud do Gálgálá / y wezynili tám Sau-
lá Królem przed PANEM w Gál-
gálá / y ofiárowáli tám ofiáry zapo-
koyné przed PANEM. A weselił sie
tám Saul y wysyscy meżowie Izrá-
elscy bárzo.

Woysko
Saulowé.

ná iwirá-
niu.
Poráził A
monczyki.

Wys. 10 d 27.

Odnowie-
nie króles-
twá Sau-
lowého.

H.

Náhás A-
monayk
obléł Já-
bes Gálá-
ád.

Saul Du-
ch m Pán-
skim zápa-
lony lud
zbiéra na
woynę.
Boży. H.

Sámuel se-
dla sras
wiedliny.

ROZDZ. XII.

Rzekł Sámuel do
wysytkiego Izráela: Otóm
wlyšal glosu wászego we
dlug wysytkiego coście mó-
wili do mnie / y postanowilem nád

2 wámi Królá. A teraz Król chodzi
przed wámi: á iam sie zstárzał y osi-
wiałem: lecz synowie moi są z wámi: á
ták ktorým obcowal przed wámi od
młodzienstwa mego áž do dná tego /
3 otóm tu iest. Mówcie o mnie przed
PANEM y przed pomázáncem iego /

sprawnie
was. Heb.

którym was
sprawował:

Ec. 46 d 22

Przykład
dobrego
dzieła
y
przełożo-
nego.

*Y posłał ię
na tym miej-
scu. H.

Samuel
strofuie
lud że miał
śro króla
Boga, pro-
sił króla
człowieka.
*Gc: 46 a 8.

*Sędz: 4. a 1.

*Sędz: 6 c 14

*Bendana, to
jest syna Da-
nowego Sam-
sona.

*Wys: 8 d 19
y 10. c 19.

Philistino-
wie porażę
nie od Saula
y od Ios-
naty.

4 iestli wziął czyiego wolu ábo ośła:
5 iestli spotwarzył kogo / iestli wci-
6 szał kogo / iestli z reki czyiey wziął
7 dar: á wygárdze ję dziś y wroce wam.
8 *A rzekli: Nie potwarzales nas / á-
9 nis wciśnał / ánis wziął z reki czyiey
10 żadney rzeczy. *A rzekl do nich:
11 Świadek iest PAN ná was / y swia-
12 dek pomóżaniec iego dnia tego / że-
13 ście nie nie náleżli w rece moiey. A
14 rzekli: Świadek. *A rzekl Samuel
do ludu: PAN który uczynił Moy-
żesza y Aarona / y wywiódł oycę nášę
z ziemi Egypckiey. *Teraż tedy
stoycie / że sie rozpieracie bede sadem
przeciw wam przed PANEM / o wszy-
tkie miłosierdzia PANSKIE / które
uczynił z wami y z oycy waszemi: *iá-
ko Jákob wszedł do Egiptu / y wo-
łał oycowie waszy do PANA: y po-
stał PAN Moyżesza y Aarona / y wy-
wiódł oycę wasz z Egiptu: y posła-
ł ię na tym miejscu. *Którzy zápo-
mnieli PANA Boga swego / y dał ię
w reke Sifary hetmána woyska Há-
sor / y w reke Philistynów / y w reke
króla Moáb / y walczyli przeciw nim.
*Potym wołali do PANA / y mówi-
li: Zgrzeszyliśmy / żeśmy opuścili PA-
NA / á służyliśmy Baálím y Aštá-
roth: teraż tedy wyrwi nas z reki nie-
przyaciół nášych / á bedziemy słu-
żyć. *A posłał PAN Jerobaála y
Bádána / y Jephtego / y Samuela /
y wyrwał was z reki nieprzyaciół wa-
szych po okoliczy / y mieszkaliście prze-
spiecznie. *A wyżerawszy że Náas
król synów Ammonowych przyszedł
ná was / rzekliście mi: *Zadnym spo-
sobem: ále król bedzienam roślazo-
wał: gdyż PAN Bóg wasz królował
ná wami. *Teraż tedy oto iest król
wasz / któregoście obrali y žádali: oto
wam dał PAN Królá. *Jesli sie be-
dziecie bac PANA / á służyć mu / y

15 słuchac glosu iego / á nie rozdrażnicie
16 vst PANSKICH: bedzicie y wy
y Król który wam roślazuje chodzą-
cy za PANEM Bogiem waszym. *
17 Ale iesli nie bedzicie słuchac glosu
PANSKIEGO / ále rozdrażnicie mó-
18 wy iego: bedzie reka PANSKA ná
was / y ná oycę wasz. *Ale y teraż
19 stoycie: á obaczcie te rzecz wielka /
która uczyni PAN przed oczyma wa-
szemi. *Ażáż dziś nie pszeniczne żni-
wa: bede wyrywał PANA / á da gró-
my y descze: á poznacie y wyżrzycie
żesćie bárzo źle sobie uczynili przed o-
czyma PANSKIMI / prosząc náś so-
bą Króla. *A wołał Samuel do PA-
NA / y dał PAN gromy y descze dnia
oniego. *A zlekl sie bárzo wszytek lud
PANA y Samuela. A rzekl wszytek
lud do Samuela: Módl sie za słu-
gami twemi do PANA Boga twe-
go / żebyśmy nie pomarli / bośmy przy-
dali do wszytkich grzechów nášych
20 złość / żeśmy sobie prosili Króla. *A
21 rzekl Samuel do ludu: Nie bójcie sie:
Wyscie uczynili to wszytko źle: wsát
że nie odstepujcie od tyłu PANA / ále
służcie PAN V ze wszytkiego serca
waszego. *A nie wdawajcie sie za ni-
kczemnościami / które wam nie pomo-
ga / ani was wyrwa / bo nikczemne są.
22 *A nie opuści PAN ludu swego dla
imienia swego wielkiego: bo przy-
siągl PAN uczynić was sobie ludem.
23 *A mnie nie day Boże tego sie grze-
chu dopuścić przeciw PAN V / ábych
miał przestac modlić sie za wami / y
naucze was drogi dobrej á prostej.
24 *A tak bójcie sie PANA / á słuźcie
mu w prawdzie y ze wszytkiego serca
waszego / boście widzieli wielkie rze-
25 czy które czynił między wami. *Lecz
iesli we złości trwać bedzicie: y wy y
Król wasz pospołu zginiacie.

*Każ:

Bóg cu-
dem przy-
wołał lu-
dzie da wy-
znania
grzechów.

*Zá bálwá-
nami.

Samuel
modlił sie
obiecnie
za lud.

*Do domu ię-
go.

ROZDZ. XIII.

1 **S**yn iednego roku był
2 Saul gdy poczał królo-
wać / á dwie lecie królował
ná Izráelem. *A wybrał
sobie Saul trzy tysiące z Izráelá y by-
ły przy Saulu dwa tysiące w Mach-
más / y ná górze Bethel / á tysiąc był

3 z Jonáthą w Gábáá Beniamin / lecz
inzy lud odesłał káždego do przyby-
tku iego. *A pobit Jonáthas straż
Philisthynska która była w Gábáá.
Co gdy wstyskli Philisthynowie
Saul zátębił w trzebe po wszytkiej
4 ziemi / rzekac: Niech wstysza Hebre-
owie. *A wszytek Izráel wstyszał te
wieść / pobit Saul straż Philisthyn-

5 sta: y podniósł sie Izrael przeciwko Philistynóm. Wolał tedy lud za Saulem w Gálgala. Philistynowie też zgromadzili sie aby walczyli na Izraela / trzydzieści tysięcy wojów / y sześć tysięcy iezdnych / a ostatek ludu pospolitego tak wiele iako piastu który jest na brzegu morstem bázro wielki. A wyciągnawszy położyli sie obozem w Máchmás na wschód Betháwen. Co wyrzawszy meżowie Izraelscy ze w ciemnicy byli / (bo był lud utrapiony) pokryli sie w iastniniach / y w strztych miejscach / y w skalach też y w iámach y w studniach.

7 A Hebreowie przeszli za Jordan do ziemie Gad y Gálád. A gdy iesze Saul był w Gálgala / przelektł sie wszytek lud / który siedł za nim. A czekał siedm dni według wolę Samuela: lecz Samuel nie przyszedł do Gálgalu / y rozbieżał sie lud od niego.

9 Rzekł tedy Saul: Przynieście mi całopalenie y zapokojné. A ofiarował całopalenie. A gdy skończył ofiarować całopalenie / oto Samuel przychodził: y wyszedł Saul przeciwko niemu / aby go przywitał. A rzekł do niego Samuel: Coś uczynił? Odpowiedział Saul: Dom widział iż sie lud rozchodził odemnie / a tyś nie przyszedł wedle dni namówionych. A Philistynowie zgromadzili sie byli w Máchmás: rzekłem: Teraz żądam Philistynowie do mnie do Gálgala / a nie w błagatem oblicza PANSKIEGO. Potrzeba przycisniony / ofiarowałem całopalenie. A rzekł Samuel do Saula: Głupieś uczynił / anis strzegł przykazania PANA Boga twego / którego przykazał. Czego / byś

14 był nie uczynił / teraz by już był PAN nągotował królestwo twoie nad Izraelem na wieki. Ale żadna miara królestwo twoie więcej nie powstanie. Szukał sobie PAN meża według serca swęgo: y rostkazał mu PAN aby był księżciem nad ludem iego / przeto żeś nie zachował coć PAN rostkazał.

15 A wstał Samuel / poszedł z Gálgalów do Gábáa Beniamin. A inny lud poszedł za Saulem przeciwko ludu który walczył na nie idące z Gálgala do Gábáa / na págorku Beniaminowym. A policzył Saul lud który sie nalażł przy nim / około sześci set meżów. A Saul y Jonáthás syn iego / y lud który sie nalażł z nimi / byli w Gábáa Beniamin: a Philistynowie położyli sie byli w Máchmás. A wyszli na lupienie z obozu Philistynskiego / trzy wśce. Jeden wśec wdał sie przeciw drodze Ephrá do ziemie Sual: a drugi ciągnął drogą Bethoron: a trzeci obrocił sie ku drodze granice przyległej dolinie Seboim ku puszczy. Ale kował nie nąydował sie we wszytkiej ziemi Izraelskiej. bo opatrzyli byli Philistynowie / aby śnać Hebreyczycy nie uczynili mieczá ábo oszczepu. Przeto chodził wszytek Izrael do Philistynów aby záostrzał káżdy lemieś swóy / y motykę / y siekiere / y rydel. A tak zátepiály były ostrzá lemiesów / y motyk / y widel / y siekier / aż do ościenia / popiáwy potrzebuje tego. A gdy przyszedł dzień bitwy / nie nalażł sie miecz y oszczep w rękę wszytkiego ludu / który był z Saulem y z Jonáthą / oprócz Saula y Jonáthy syna iego. Wyšla tedy straż Philistynska / aby przeszła do Máchmás.

Sámuel Dawidos wé królestwo przepowiada.

H.

Kowalá nie było w Izrael.

którym woły będąc poganią.

Saul nie czekał Samuela ofiarować, za co od Boga odsutony. Wł. aby mu błogosławił. H.

nie modlił się PAN. H.

Miał naćbieg w pomocy Bożey Jonáthás idzie na Philistyny

Syn jednego roku był Saul / To jest iako Chaldeyski tłumacz y Hieronym y insy wykładają: Był niewinny iako dziecko jednego roku / y w takiej niewinności został wszy królem / dwie lecie królował. Drugi rozumieć tak / iż Saul był już rok na królestwie / kiedy sie to działo / to jest / gdy królestwo tego było w Gálgala potwierdzone / a

dwie lecie królował nad Izraelem / pierwszy niśli był porzucony od Boga / y już był Dawid obrany na iego miejsce. Należy iś. Aleć nowomi tłumacze Heretycy / nie chcą wierzyć obiemą wykładom / dla tego powiadać / iako by téstowa były z fałszowane / chocia tego żadna rzecz dowieść nie mogą / taká oni zadają fałsz pismu ś. kiedy sie im co nie podoba.

ROZDZ. XIII.

PRzydało sie dnia jednego / że Jonáthás syn Saulów rzekł do páchół ká giermká swęgo: Pójdź / a

przejdźmy do straży Philistynskiej / która jest za onym miejscem. A oyc swę tego niepowiedział. Lecz Saul mieścił na końcu Gábáa pod Málógranatem / który był w Mágron: a było z nim ludu około sześci set me-

21a iij

zów.

wys: 4 d 21

Pbiór ká-
plánski ná-
zwány Ráci-
onal, Ex: 28.Zwycięz-
two od
Bogá.Znak Ios-
náthy od
Bogá o
zwycięz-
two.1. Mach: 4.
d 30.Jonáthás
gromi Phi-
listyny.Był strach.
H.y była w
strachu Bo-
żym. H.

3 żów. ¹ A Achias syn Achitoba brata
Ichaboda syna Phineesa / który po-
siedl był z Heli kaptana PANSKIE-
GO w Silo / nosił Ephod. Ale y
lud niewiedział gdzie był posiedl Jo-
4 náthás. ² A byli między górami / przez
które wsiłował Jonáthás przebydż
do strażey Philistynskięy / wysokié ská-
ły z obu stron / a ná sposób zębów ská-
5 ly / ztąd y zowád zawiesiste / imie ied-
néy Boses / a drugięy imie Sene. ³ Ská-
ła iedná wyniosła sie ku północy prze-
ciw Máchmás / a druga ku południu
6 przeciw Gábáá. ⁴ A rzekł Jonáthás
do młodzieńca giermká sweg: Podź /
B przeydź iedną do strażey tych nieobze-
zánców: iesli snadź PAN będzie z w-
nił za námi: boć nie trudno P A N V
wybawić ábo w wielu ábo w trose.
7 ⁵ A rzekł mu giermek iego: Czyń wsy-
tko co sie podoba sercu twému / idź
kedy chcesz / a ztobą bede gdziekol-
8 wiek zachcesz. ⁶ A rzekł Jonáthás:
Oto my idziemy do tych meżów. A
9 gdy sie im wkážemy / iesli tak rzeką do
nas: poczekajcie aż przyjdziem do
was: stóymy ná swym miejscu / a nie
10 chodzimy do nich. ⁷ A iesli rzeką: W-
stapćie donas: wstapmy: bo ie PAN
11 dał w rece náśe / to nam będzie zá-
znák. ⁸ A wkázali sie obá strážey Phi-
listynskięy: y rzekli Philistynowie:
Ono Hebreowie wychodzą z iaslin / w
12 których sie byli pokryli. ⁹ A mówili
meżowie z oney strážey do Jonáthy / y
do giermká iego / y rzekli: Wstapćie
do nas / a wkážemy wam cos. A rzekł
Jonáthás do giermká swego: Wsta-
pmy / pódź za mną: bo ie P A N dał
13 w rece Izraelowi. ¹⁰ A tak wstapo-
wał Jonáthás pnać sie ná rekách y
ná nogách / y giermek iego za nim.
C Tedy iedni padáli przed Jonáthą / a
drugich giermek iego zabíwał idąc za
14 nim. ¹¹ A była piérsza porażka / którą
porážil Jonáthás y giermek iego / o-
toko dwudziestu meżów ná połowicy
skáły / które zwykło pará wołów ná
15 dzień zorać. ¹² A stał sie dzień w obo-
zie / po polách: ale y wsytek lud stra-
żey ich którzy byli wyiácháli dla lupu /
zdumiał sie / y strwożyła sie ziemia / y
16 stał sie iáko dzień od Bogá: ¹³ A
wyiższeli stróźowie Saulowi którzy
byli w Gábáá Beniamin / a ono moc

17 poráżonych / y tám y sám wciékáig-
cych. ¹⁴ A rzekł Saul do ludu który
był z nim: Poszukajcie á obaczcie kto-
li z nas odśedł. A gdy sie dowiádo-
wáli / náleżiono że niemáß Jonáthy
18 y giermká iego. ¹⁵ A rzekł Saul do A-
chiam: Przysław strzynie Boga (bo
tám była strzyna Boga w on dzień z
19 synmi Izraelowymi.) ¹⁶ A gdy Saul
mówił do kaptana / trwogá wielka
wsczelá sie w obozie Philistynskim:
y pomálu sie wzmagála / y głosniéy
sie rozlegála. A rzekł Saul do kaptá-
20 ná: Wściagnij reki twoiey. ¹⁷ Zawo-
tał tedy Saul y wsytek lud który był
z nim / y przysli aż ná miejsce bitwy:
áno káždého miecz był obrocon ná to-
wárzyszá iego / a porážka bárzo wiel-
21 ká. ¹⁸ Lecy y Hebreowie / którzy z Phi-
listynámi byli wczorá / y dziś trzeci
dzień / y przyiácháli byli z nimi w obo-
zie / wrócili sie aby byli z Izraelem /
któzy byli z Saulem y z Jonáthą.
22 ¹⁹ Wsystcy téż Izraelczycy / którzy sie
D byli pokryli ná górze Ephraim / wsty-
sawszy / że wciékáli Philistynowie /
złączyli sie z swymi w bitwie. ²⁰ A by-
ło z Saulem okolo dziesiáci tysięcy
23 meżów. A wybawił PAN dnia onég-
24 go Izraelá / a bitwá ona zaslá aż do
Betháwen. A meżowie Izraelscy
złączyli sie z sobą / dnia onego: ²¹ A
Saul poprzysiągl lud / mówiąc:
Przeklęty máż któryby iadł chléb aż
do wieczorá / aż sie pomscze nád nie-
25 przyiácioly mémi. A nie iadł wsytek
lud chleba: ²² A wsytko pospolstwo
ziemie przysło do lasá w którym był
26 miód ná polu. ²³ A wśedł lud do lasá /
y wyiżzał miód płynący / ale żaden nie
przytknął reki do wst swoich / bo sie
27 bał lud przysięgi. ²⁴ Ale Jonáthás nie
słyszał gdy ociec iego lud poprzysię-
gał: y ściagnął koniec lastki którą
miał w rece / y omoczył ji w plastrze
miodu: y obrócił reką swą do wst swo-
28 ich / y oświeciły sie oczy iego. ²⁵ A od-
powiedáiąc ieden z ludu / rzekł: Przy-
sięga zawiązał lud ociec twój / mó-
wiąc: Przeklęty máż któryby iadł
29 chléb dzisia. (a lud był wstał.) ²⁶ A
E rzekł Jonáthás: Stworzył ociec
mój ziemię: widzieliście sami że sie
oświeciły oczy moje: dla tego jem
30 wkusil troche miodu tego. ²⁷ Jáko dá,

To iest, po-
radz sie Bogá
ábo weźmi
Ephod, ábyś
sie porádzil
Bogá, o tym
máß Exo: 28
y. 15. y ni-
żey. 23.
Zaniechay
teraz.

H.

Byli wra-
pieni głodem.
H.
ábo.Saul sámo
wiedział
posly po-
przysiągl
lud aby
nie nie ie-
dli przed
zwycięz-
two.
Jonáthás
niewie-
dząc o zá-
kazaniu
skostował
miodu.
Bo od prace
y głodu był
bárzo zem-
dlony, y oczy
mu były oślá-
biły.

Izraeliadt
ze krwi
przeciw są
kazaniu.

Saul sku-
dował oł-
tarz.

*Bogá, H.
Radzi sie
Páná prze-
cim Philis-
tinom ále
mu Bóg
nie odpo-
wieďiał.
*Przełożóné
Heb. czytáy
Sędz. 20. a 2.
Saul pyta
sie dla cze-
ści Boga
nieďiał
odpowie-
ďiał.

*H.
*H.

leko wiecéy / gdyby sie lud był náiaďł
korzyści nieprzyaciół swych która ná
31 lażł : ázaby nie wietřa była porażka
w Philistynách : ? Bili tedy dnia o-
nego Philistyny od Máchmás aż do
32 Aiálon. A sprácowal sie lud bázno :
á obróćiwřy sie do lupów/pobral ow-
ce y woły y cielce / y rzezali ná ziemi y
33 iadł lud ze krwi. A powiedzieli
Saulowi mówiąc : że lud zgrzeszył
PANV / iedzac ze krwi. Który rzekł :
Zgrzeszyliscie : przytoczcie do mnie
34 inż teraz kámién wielki. A rzekł
Saul : Rozbijećcie sie między lud / á
rzeczcie im / áby przywiódł do mnie
każdy wólu swego y bázaná zabijcie
ná nim / á iedzcie / á nie zgrzeszycie PA-
NV / iedzac ze krwi. A tak przywiódł
wsytek lud każdy wólu w rece swojey
35 aż do nocy : y zabili tam. A zbudo-
wał Saul oltarz PANV : á tedy na-
36 przód poczał budować oltarz PA.
F A rzekł Saul : Przypádnimy ná Phi-
listyny w nocy / á burzmy ie áz obia-
śnienie zaráné / y nie zostawmy z nich
meżá. A lud odpowiedział : Czyn wsy-
tko co sie zda byď dobre w oczách
twoich. A rzekł káptan : Przysťap-
37 my sám do Boga. A rádžil sie Saul
PANA / Mámli gonić Philistyny :
38 Dařli ie w rece Izraelowi : A nie
odpowiedział mu dnia onég. A rzekł
Saul : Przywiedźcie tu wsytkie we-
gły ludu : á dowiáduycie sie / y pátr-
cie przez kogo stał sie grzech ten dńs.
39 Żywie PAN zbáwiciel Izraelřti iż
ieřli przez Jonáthe syná mego sie stał
bezzadného odmienienia vmrze. Ná-
co mu sie żaden ze wsytkieř ludu nie
40 sprzeciwil. A rzekł do wsęgo Izrae-
lá : Odstápcie wy ná iedne řtrone / á
ia z Jonáthą synem moim bede ná
drugieř řtronie. A odpowiedział lud
Saulowi : Co ieř dobrego w oczách
41 twoich czyn ? A rzekł Saul do PA-
NA Boga Izraelowégo : Pánie
Boże Izraelów day znák : Co ieř
żes nie odpowiedział řludze twému

dżisia : Jesli ná mnie ábo ná Joná-
cie řynu moim ieř tá niepiáwoř / day
pokázanie : ábo ieřli tá niepiáwoř
ieř ná ludu twoim / day pořwiácz-
nie. A nálezion ieř Jonáthás y
42 Saul / á lud wysędł. A rzekł Saul :
Rzucicie łós między mną á między Jo-
náthą synem moim. A padł łós ná
43 Jonáthe. A rzekł Saul do Jonáthy :
Powiedz mi coř uczynil. A powie-
dzał mu Jonáthás : y rzekł : Kóřtu-
ięc řkostrowalem kóncem lařti która
była w rece moiey / troche miodu / á
44 oto ia vmieram. A rzekł Saul : To
mi niech uczyni Bóg / y to niech przy-
czyni / że řmierciá vmrzeř Jonáthá.
45 A rzekł lud do Saulá : A wiec Jo-
náthás vmrze / któř uczynil zbáwie-
nie to wielkie w Izraelu : To nieřlu-
řna : żywie PAN ieřli řpádnie w łós
z głowy iego ná ziemié / bo z Bo-
giem czynil dżisia. Wybáwił tedy lud
46 Jonáthe / że nie vmárt. A odiáchał
Saul / á nie gonil Philistynów : á
Philistynowie teř pořli ná mieřcá
47 swoje. A Saul potwierdziwřy kóř-
leřtwo náď Izraelem / walczył w oko-
ło przeciw wsytkim nieprzyaciółóm
iego przeciw Moáb / y řynóm Am-
mon / y Edom / y kóřlem Sobá / y Phi-
listynem / á gđżiesiećkolwiek obrócił /
48 wygrawał. A zebrawřy wořřko po-
rářil Amáleká / y wyrwał Izraelá
49 z řekł pustořacych go. A řynowie
Saulowi byli Jonáthás y Jessui / y
Melchisua : á imióná dwu córek iego /
imie pierworodnéy Merob / á imie
50 młodřey Michol. A imie żony Sau-
lowéy Achinoám córká Achimáás : á
imie hermáná wořřká iego Abner /
51 řyn řter / brát řtryieczny Saulów. A
Cis był oćiec Saulów / á řter oćiec
Abnerów řyn Abielów. A walká
52 przeciw Philistynóm była tega po
wsytkie dni Saulowé. Bo kóřkoľ-
wiek wyřzał Saul meżá řilnégo y
řposóbuégo ná wořne / przyjmował
go do siebie.

*To ieř, v-
każ nář byď
niewinnymi.
*Był wolny
od łóřu.

Jonáthás
zgrzeszył
kóřtuiać
miodu
dnia záka-
zanégo od
króla.
Saul dce-
lonáthę
zabieć iř
řynatciť
poř pořlu-
biony od
oycá.
*zá pomoca
Bożę.

Wořny
Saulowé.

Synowie
Saulowi.

9 Ieřli tak mówieć będa do nář, pořkay-
cie ář przyďciemy do nář. Táké znáti o
przyřřłym powodzeniu ř řeřęćm / były z oso-
bliwego náđchnienia Bożégo / y były iáko by
mierákie řzepowiedzenie o przyřřlych řze-
ciách / iákie żyřli Prorocy czynie. Iákoř to
znák po řámyim řkutku / że to iego táké duřa-
nie od řámégo Páná Boga náđchnione było.

Tego teř mář przyřklad o onym řludze Abraz-
hámowym. Gen. 24. v. 14. tákę y o Gedeonie
Sed. Podczás teř řludzie / po řatichř / nářách
prorokińa sobie o przyřřłym řeřęćm řwym /
zá poduřęćm řátáńřřim / któř zayřł do řá
bóhów / przywóďcie y ořuřiwáć / o czym pi-
ře Auguřřyn řwiety lib. 12. de Genesi ad lite-
ram. Cap. 22.

ROZDZ. XV.

Rzekł Samu-
el do Saula :
Mnie posłał PAN
aby cię pomaz-
zał na królestwo /
nad ludem iego
Izraelskim : a tak
teraz słuchaj głosu PANSKIEGO :
To mówi PAN zastępów : Obliczy-
łem cokolwiek uczynił Amalek Izra-
lowi / iako się mu zastawił na drodze
gdy wychodził z Egiptu. Przetoż
teraz idź / a pobij Amaleka / a zburz
wszystko iego : nie przepuszczaj mu / ani
pożadaj niczego z rzeczy iego : ale wy-
bij od meża aż do niewiasty / y dziecię
y szcęgę / wolu y owce / wielbłądą y
osłą. Rozkazał tedy Saul ludowi / y
policzył je iako baranki : dwieście
tysięcy pieszych / y dziesięć tysięcy me-
żów Judzkich. A gdy przyciągnął
Saul aż do miasta Amalek / uczynił
zasadzkę przy poroku. Rzekł Saul
Cynnowi : Idźcie / odstępście y wy-
nijdźcie od Amalek : abyście snadź nie
zagrabił cię z nim. boś ty uczynił mi-
łosierdzie ze wszystkimi syny Izraelo-
wymi / gdy wychodzili z Egiptu. A
odstąpił Cinyecz z posrzedku Ama-
lek. A poraził Saul Amalek od He-
wila / aż przyjdzie do Sur / który jest
na przeciw Egiptowi. A poimał
Agagą króla Amalek żywego : a wy-
teł lud pobit pasczeką miecza. A
przepuścił Saul y lud Agagowi y co-
lepszemu trzodom owiec y bydła / y śa-
tóm / y baranom / y wszystkim rzeczom
co piękniejszym / ani chcieli ich wyni-
szyć : a cokolwiek było podłego y
nieczemnego / to pokázali. A stało
się słowo PANSKIE do Samuela
rzekąc : Żal mi żem uczynił Saula
królem : bo mnie opuścił / a słowa me-
go skutkiem nie wypełnił. A zasmu-
dował się Samuel / y wołał do PANA
całanoc. A gdy wstał w nocy Sa-
muel / aby siedł do Saula rano : da-
no znać Samuelowi / że Saul przy-
szedł do Carmela / y postawił sobie
framboge triumfálną / a wróci-
wszy się poiachał y wstąpił do Gulgá-
la. Przyszedł tedy Samuel do Sau-
la / a Saul ofiarował całopalenie

PAN V z pierwoćin korzyści / które
był przysgnął od Amaleka. A gdy
przyszedł Samuel do Saula / rzekł do
niego Saul : Błogosławionyś ty
PAN / wypełniłem słowo PAN-
SKIE. Rzekł Samuel : A cóż to za
wzrost trzody / który bżmi w vsách
moich / y rogatego bydła / który ia sły-
se ? Rzekł Saul : Z Amalek przy-
gnano ie : bo lud przepuścił co lepszy
owcam y bydłu / aby ie ofiarowano
PAN V Bogu twemu / a ostatek
smy pobili. Rzekł Samuel do Sau-
la : Dopuszcz mi / a powiem ci co mó-
wił PAN do mnie w nocy. Rzekł
mu : Powiedz. Rzekł Samuel :
Żali gdyś był mały w oczach two-
ich nie stałeś się głową nad poto-
leniemi Izraelowemi ? A pomazał cię
PAN za króla nad Izraelem / y po-
stał cię PAN w drodze / y rzekł : Idź /
a wybij grzesznika Amalek / a będziesz
walczył na mie / aż ie do ścietu wytrá-
ciś. Czemuzes nie słuchał głosu
PANSKIEGO : ales się rzucił do
korzyści / y uczyniłeś złe przed oczyma
PANSKIMI. Rzekł Saul do
Samuela : A owsem w słuchałem
głosu PANSKIEGO / y siedłem w
drogę w którą mnie PAN posłał / y
przywiodłem Agagą króla Amalek / y
pobitem Amalek. A lud pobrał z ko-
rzyści owce y woły / pierwoćiny tych /
które są pobite / aby ie ofiarował PA-
NV Bogu swemu w Gulgálach. R-
zekł Samuel : Aż PAN chce cał-
łopalenie y ofiar / a nieraczej aby słu-
chano głosu PANSKIEGO. LE P-
ZSE bowiem jest posłuszeństwo niżli
ofiary : a w słuchac lepij niżli ofiaro-
wac tłustość baranów. Bo iakoby
grzech wieścziabstwa jest / przeciwie-
nie : a iako złość bawochwałstwa /
nie chceć słuchać. Ża to tedy żes od-
rzucił mowę PANSKĄ / odrzucił cię
PAN / abys nie był Królem. Rzekł
Saul do Samuela : Zgrzeszyłem /
żem przestąpił mowę PANSKĄ
y słowa twoie / bojąc się ludu / y słu-
chając głosu ich. Ale teraz proś
żnos grzech mój / a wróć się zemną że
się poklonie PAN V. Rzekł Samu-
el do Saula : Nie wróć się z tobą /
boś odrzucił słowo PANSKIE / y od-
rzucił cię PAN abys nie był Królem

Samuel
kaze Saul
iż nad
zakazanie
pobrał lu-
py z Amá-
leká.

nymónki
Saulové
w grzechu.

Co lepsze.

Ec: 4. d 17.
Ofc: 6. b 6.
Mat: 9. b 13.
y 12: a 3.

POSŁY-
SZENSTWO.

Saul dla
nieposluš-
senstwa
od Boga
porzucony

wyznana
grzech
swój.

Bóg roská-
nie Saulo-
ni aby wy-
glądał A-
maleká.

Exo: 17 c 3.

Bóg przys-
pomina
grzechy A-
maleká po-
tężył lat
y kaze ie
kanić.

Abow Telá-
imie. H.
Abow barán-
ki, które ká-
żdy z nich
przynosił, á-
by z nich
liczbe wie-
dziano, bo se-
jamy ludzi
liczyć nie go-
dziło.

Byli to po-
tomkowie Ie-
thro swagrá
Moysesowé.

Zgrzeszył
Saul biao-
rac łupy
Amaleká.

Bóg ská-
ży się ná
Saula o
przeštěp-
stwo.

Samuel
modli się
za Saulem

miejsce. H.
Triumph
Saulów.
H.

27 nąd Izraelem. A obrócił się Sámuel
aby poszedł: a on wchwył wierzch
28 płaszcza jego / który się też oderwał.
A rzekł do niego Sámuel: Oder-
wał PAN królestwo Izraelskie dziś
od ciebie / y dał je bliźniemu twému
29 lepszemu niżlis ty. A zwycięzca w
Izraelu nie przepuści / ani żalem się
nie zmieczy / bo nie jest człowiekiem /
30 żeby miał żałować. A on rzekł:
Zgrzeszyłem: wsłatkę teraz wci mi
przed starszymi ludu mego / y przed
Izraelem / a wróć się zemną / abys się
31 pokłonił PANU Bogu twemu. Wró-
ciwszy się tedy Sámuel siedział Saul
32 leżem: y pokłonił się Saul PANU / A

rzekł Sámuel: Przywiedźcie do mnie
Agag króla Amalek. A przywiedzio-
no przed niego Agagą bardzo tłustego y
33 dzącego. A rzekł Agag: A takli
rozłącza gorzka śmierć? A rzekł
Sámuel: Jako niecz twój uczynił
że bez dzieci były niewiasty / tak bez
dzieci będzie między niewiastami
matką twoją. A rozsiekł go w skutki
34 przed PANEM w Gulgálach. A po-
szedł Sámuel do Ramáthá: a Saul
35 wstąpił do domu swego do Gabáa. A
niewidział więcej Sámuel Saula aż
do dnia śmierci swej: wsłatkę płakał
Sámuel Saula / że PAN żałował iż
go uczynił Królem nąd Izraelem.

przyszedł
Agag powa-
żnie. H.

Sámuel
rozsiekał
Agagą.

Sámuelá
Bóg po-
sta aby po-
mazał Da-
wida.

Oleju po-
mazańia.

Abó zlekli-
wi. H.

Bóg pa-
trzy na ser-
ce a ludzie
na twarz.

Pla: 7 c 10.

ROZDZ. XVI.

Rzekł PAN do
Sámuelá: Po-
tęż płaczysz Saula /
gdyżem go ta
odrzuć aby nie
królował nąd Iz-
raelem: napel-
ni róg twój oliwą / a podź / że cie po-
śle do Izai Bethlehemczyka: bom
sobie opatrzył Króla między synmi
iego. A rzekł Sámuel: Jakiż mam
iść: bo się dowięd Saul / y zabije mnie.
A rzekł PAN: Weźmiesz cielca z stá-
dą w rece twojej / y rzeczesz: Przysze-
dłem ofiarować PANU. A wzowieś
Izai na ofiarę / a iá tobie kaze co masz
czynieć / y pomaziesz któregośkolwiek
pokaże. Uczynił tedy Sámuel / iáko
mu PAN mówił. A przyszedł do Be-
thlehem / y zdoiwili się starszy miá-
stá / zabiegawszy mu / y rzekli: Spoko-
ny neli jest przysćcie twoje? A rzekł:
Spokojné. Przyszedłem ofiarować
PANU / poświęćcie się / a podźcie ze-
mną / abym ofiarował. A tak poświę-
cił Izai y syny jego / y wezwał ich na
ofiarę. A gdy wesli / wyjrzał Eliá-
bá / y rzekł: Izai przed PANEM
jest pomazaniec iego: A rzekł PAN
do Sámuelá: nie patrzą na twarz iego /
ani na wysokość wzrostu jego: bom
go odrzuć: ani według poyrzemienia
człowieczego iá sądzi: bo człowiek wi-
dzi co się pokazuje / a PAN patrzy na
serce. A zawołał Izai Abinádáb / y

przywiodł go przed Sámuelá: Któ-
ry rzekł: ani tego PAN obrał. A
Izai przywiódł Sámuelá / o którym
rzekł: A tego PAN nie obrał. A tak
przywiodł Izai siedmi synów swoich
przed Sámuelá: A rzekł Sámuel do
Izai. Nie obrał PAN z tych. A rzekł
Sámuel do Izai: A już to wysocy sy-
nowie: który odpowiedział: Jeszcze zo-
stał mój / y pász owce. A rzekł Sá-
muel do Izai: Posli / a przywiedź go:
bo nie siedziem do stołu aż on tu przy-
idzie. A tak posłał y przywiódł go. A
był lisowaty / y wdzięczny na wężrze-
niu / y piękny twarzy. A rzekł PAN:
wstań / pomaz go / boć ten jest. Wziął
tedy Sámuel róg oliwy / y pomazał go
wpośrodku bráćiej jego: y obrócony
jest Duch PANSKI na Dawida / od
oného dnia / y napotym: A Sámuel
wstawszy poszedł do Ramáthá. A
Duch PANSKI odstąpił od Saula /
a miotał go duch zły od PANA. A
rzekli słudzy Saulowi do niego: Oto
duch Boży zły mieccie cie. Niech roz-
staje PAN nasz / a słudzy twoi którzy
są przed tobą / poszukają człowieka co
by umiał gráć na ársie / że gdy cie ná-
pádmie duch páński / zły / zagra reka
swa / y żyćci będzie. A rzekł Saul do
sług swoich: Opatrzyć mi tedy ko-
go dóbrze grájącego / a przywiedźcie
go do mnie. A odpowiadając jeden
z sług rzekł: Otóm widział syná Izai
Bethlehemczyka / umiającego gráć
na ársie / y dużego siła / y meżá wá-
cznego / y rostopnego w mowie / y
meżá gładkiego: a PAN jest z nim.

David po-
mazań
na króla
stworzył
Ducha Bo-
żego.

Duch zły
trapił
Saula.

przepu-
szo-
ny od Boga.
Arfisty bu-
kara dla
Saula.

Boży. H.
To jest od Bo-
ga stworzony
abó przepu-
szony.

David za-
lecony
Saulowi.

w sprawach
H.

Postat

19 ^o Postat tedy Saul posły do Izai / mówiąc: Pošli do mnie Dawidá sy-
 20 ^o ná twego który jest ná pástrwiskách.
 21 ^o Wziął tedy Izai osła / náłożonego chlebem / y tagwice winá y kózle z kóz-
 22 ^o iedno / y postat przez rekę Dawidá sy-
 23 ^o ná swego Saulowi. ^o A przyszedł Da-
 wid do Saulá / y stanął przed nim : á
 on sie go bázro rozmiłował / y był v

22 niego ^o giermkiem / y postat Saul do
 Izai mówiąc: Niech stoi Dawid
 przed oczymá moimi: bo nálaży łáste
 23 w oczách moich. ^o A ták kiedykolwiek
 duch páński zły porwał Saulá: brat
 Dawid árse / y grał reką swą y ochla-
 dzał sie Saul / y lżej mu bywało: bo
 duch zły odchodził od niego.

^o páchołkiem
 co bróń zá
 niem nošíł.

Dawid grá-
 iac ná ár-
 sie o drę-
 dzał ducha
 złego od
 Saulá.

23 Kiedykolwiek duch Páński zły porwał
 Saulá, brat Dawid Árse. J Nie miáć tęg
 mocy óná muzyká áby Szátaná wypedzić
 miáć / bo tákie rzeczy niemoga nie przeciw
 Szátánowi. Ale tylko Dawid óną swojá Ár-
 se wódszcznie grájąc cieszył Saulá / że mu lżej
 bywało w ónych boleściách / kiedy go Szátan

trapił. Albo wiec iestli Szátaná odpędzał
 od niego / ponieważ p-sino powiáda iż duch
 zły odchodził od niego: mogła co do tego po-
 magać niewinność y światobliwość Dawi-
 dowá: Albo ráczey to sie działo mocą krzyżá
 S. którego figura była Ársa / która też ma
 kształt krzyżá S.

ROZDZ. XVII.

Dzebrawsi Phi-
 listynowie woj-
 ská swé ná walke /
 zeszli sie do So-
 cho Judá / y po-
 tożyli sie obozem
 między Socho y
 2 ^o Azeká / ná gránicách Dommin. ^o A
 Saul y synowie Izrael zebrałszy sie
 przyciągneli do doliny Therebinthu / y
 3 ^o vřkyowali woysto ku bitwie przeciw
 Philistynom. ^o A Philistynowie stali
 ná górze z téy strony / á Izraelczycy
 4 stali ná górze z drugiéy strony / á Do-
 liná byla między nimi. ^o A wyszedł
 5 mąż ^o be'art' z obozu Philistynskiego
 imieniem Goliath / z Geth wozwysł ná
 6 ^o šestu łokiet y pędzi: ^o á przyłbicá
 miedziána ná głowie iego / á w kárá-
 7 ^o cene łuszcásta sie vbiérá / á waga ká-
 8 ^o rácény iego pieć tysiecy sřłów mie-
 9 ^o dži byla. ^o A nákolánki miedziáne
 miał ná golemách: á puflérz miedziá-
 ny zákrýwał rámioná iego. ^o A osze-
 10 ^o pisto oszepu iego bylo iáko nawóy
 11 ^o tkácti: á grot oszepu iego miał šest
 12 ^o set sřłów zelázá: á giermek iego sedł
 13 ^o przed nim. ^o A stánawszy wótał ná
 14 ^o vřce Izraelstie / y mówił im: Cemu-
 15 ^o scie wyciągneli gotowi ku bitwie?
 16 ^o Azam iá nie iest Philistyn / á wyćie
 17 ^o słudzy Saulowi? Obierzcie z siebie
 18 ^o mežá / á niechay wynidzie ná poiedy-
 19 ^o nek. ^o bedzieli sie mógl potkáć zemná
 20 ^o á zabíť me: bedziem y wářsy niewol-
 21 ^o nicy: lecz iestli iá przemoge y zabíť
 go: wy bedziécie niewolniki y bedzie-

10 ^o cie nam sluzyc. ^o A mawiał Philis-
 tyn: Jam dżis vřagal vřcom Izra-
 11 ^o elskim: Daycie mi mežá y niech czyni
 zemná poiedynkiem. ^o A wysłysawszy
 Saul y wřyscy Izraelczycy tákowé
 12 ^o mowy Philistynczyká / zdumiewáli sie
 y lekáli bázro. ^o A Dawid byl syn me-
 13 ^o žá Ephratheczyská ^o o którym ^o wysł-
 sę powiedziáno / z Bethlehem Ju-
 14 ^o dá / któremu imie bylo Izai / który
 miał osmi synów / á byl mąż zá dni
 15 ^o Saulowych stáry y zesłý w leciách
 16 ^o między mežami. ^o A posłi trzey syno-
 17 ^o wie iego stárszy zá Saulem ná woj-
 18 ^o ne: á imioná trzech synów iego kó-
 19 ^o rzy posłi ná wojne: Eliab piérwo-
 20 ^o rodny / á wtóry Abinádáb / á trzeci
 21 ^o Sámmá. ^o Lecz Dawid byl námmiey
 22 ^o sy. Gdy tedy trzey stárszy sli zá Sau-
 23 ^o lem / ^o odszedł Dawid / y wrócił sie od
 Saulá / áby pást trzode oycá swego
 w Bethlehem. ^o A Philistynczyk
 wychadzał ráno y wieczór / y stawał
 przez czterdziesti dni. ^o Rzekł tedy
 Izai do Dawidá syná swego: We-
 2 ^o źmi bráćiey swéy ephi práźná y dżie-
 3 ^o siećioro chlebá tego: á bieź do obozu
 4 ^o do bráćiey swéy / ^o á dżiesięć sřerów
 5 ^o tych zániesieř do rothmistrzá: á ná-
 6 ^o wiedziř bráćia swá iesli sie im dobrze
 7 ^o wiedzie: y z któremi sřa vřkyowani /
 8 ^o dowiedz sie. ^o A Saul y oni / y wřys-
 9 ^o cy synowie Izraelowi / w Dolinie
 10 ^o Therebinthu walke wiedli z Philis-
 11 ^o tynámi. ^o Wstał tedy Dawid ráno y
 12 ^o pouczył trzode stróžowi: á nábráw-
 13 ^o sę ná sie poszedł iáko mu byl przyka-
 14 ^o zál Izai. ^o A przyszedł ná miejsce
 15 ^o Nágálá / y do woystá które wyszed-

^o H.
^o wys: 16 41.

Dawid s
 roszaká
 nia oycow
 (kie) iákie
 do woyská

^o á zářkawa
 ich wykup.
 H.

^o do obozu
^o woysko, H.

řy ku

Wojná
 Philistyn-
 ów z Sau-
 lem.

^o między obie
 woyská. H.
 mocarz. G.
 Goliath
 wřyzwa
 ná rekę.

22 Był tu bitwie okrzyk było uczyniło w
 potykaniu. Bo się był zsykował lud
 Izraelski / ale y Philistynowie przeci-
 23 wko byli pogotowi. Zostawiały
 tedy Dawid rzeczy / które był przyniósł
 pod ręką stróża w tłomoków / biegał
 na miejsce bitwy / y pytał się iesli się
 na wsem dobrze powodziło bracię
 24 iego. A gdy on iesze rozmawiał z
 nimi / okazał się mąż on 'be'art' w-
 stepujący imieniem Goliath / Philis-
 25 tyn / z Geth / z obozu Philistynów : y
 gdy mówił teś słowa / słyszał Dawid.
 26 A wszyscy Izraelczycy / gdy wyrzeli
 meż / wiekli od oblicza iego / bojąc
 się go bázno. A rzekł ktoś ieden z I-
 27 zraelczyków : A widzicieżście tego
 meż / który wychodzi? Wychodzi a-
 28 by wagał Izraelowi. Meż tedy któ-
 ryby go zabił w bogaci król bogactw
 wielkimi / y da mu córke swoje / a dóm
 29 oycy iego uczyni wolnym od podat-
 ków w Izraelu. A rzekł Dawid do
 30 meżów którzy z nim stali / mówiąc :
 Co dadzą meżowi który zabije Philis-
 tyną tego / a odęmie hanbe od Izra-
 31 ela? Bo cóż to za Philistynczyk nieo-
 bieżaniec / który wagał wscóm? Bo-
 32 gą żywogęgo? A powiadał mu lud
 33 też mowę / mówiąc : Co dadzą meżo-
 wi / który go zabije. Co gdy wysłyszał
 34 Eliab brat iego starszy / gdy on mó-
 wił z drugimi / rozgniewał się na Da-
 35 wida / y rzekł : Po cóś przyszedł / a cze-
 mus opuścić troche owiec onych na
 36 puszczy? Znamci ja pyche twoie / y
 37 niecnote serca twego : bos przyszedł
 38 żebyś widział bitwę. A rzekł Da-
 39 wid : Cóżem uczynił? a zaż to nie jest
 40 słowo? A wstał troche od niego
 41 tu drugiemu / y rzekł też mowę. A od-
 42 powiedział mu lud słowo iako y pier-
 43 wcy. A wysłyszano słowa które mó-
 44 wił Dawid / y powiedziano ie przed
 45 oczyma Saul. Do którego gdy był
 46 przywiedziony / rzekł mu : Niech nie
 47 wpada serce niczyie dla tego : Ja słu-
 gą twój póyde / a potkam się z Philis-
 tynem. A rzekł Saul do Dawida :
 Nie możesz się oprzeć Philistynowi te-
 48 mu / ani się z nim potkać : bos ty mło-
 49 dzieńczyk / a ten mąż waleczny od mło-
 50 dości swojej. A rzekł Dawid do
 51 Saula : Pasal slugą twój trzode o-
 52 cą swego / a przychodził lew abo nie-
 53 dzwiedź y porwał barana z poszrod-
 54 ce naffe

35 ká trzody : y gónilem ie y biłem ie / y
 wydzierałem z pasczek ich : a oni rzu-
 36 cali się na mnie / y wymowałem gardła
 ich / y wdufałem / y zabiłem ie. Bo
 y lwą / y niedzwiedzia zabiłem ia slugą
 twój : a tak będzie y ten Philistyn-
 37 czyk nieobieżaniec / iako ieden z nich.
 Teraz póyde a odęmie hanbe ludu :
 bo cóż to jest za Philistyn nieobieża-
 38 ny? Który śmiał złozeczyć woysku
 Boga żywego? A rzekł Dawid :
 39 PAN który mnie wyrwał z ręki lwą / y
 z ręki niedzwiedzia / ten mnie wybawi z
 ręki Philistyną tego. A rzekł Saul
 do Dawida : Idź / a PAN niech zto-
 40 ba będzie. A obłócił Saul Dawida
 w szaty swoje / y włożył helm miedzi-
 41 ny na głowę iego / y wbrał go w kará-
 42 cene. Przypasałszy tedy Dawid
 miecz iego na szaty swoje / iak kosto-
 43 wac iesliby zbrojno mógł chodzie : bo
 nie miał zwyczaj. A rzekł Dawid do
 44 Saula : Niemoge tak chodzie / bo
 45 niemam zwyczaj. A złożył ie / y wziął
 kiy swój / który zawsze miał w ręku : y
 obiał sobie piec iasniusiemiectich ká-
 46 mieni z potoka / y włożył ie w torbę pá-
 47 sterką którą miał przy sobie / a proce-
 48 niósł w ręku : y wyszedł przeciw Phi-
 49 listynowi. Lecz Philistyn siedł kro-
 50 cząc / y przybliżając się przeciw Dawi-
 41 dowi / a giermek iego przed nim. A
 42 gdy Philistynczyk weyżzał / y obaczył
 Dawida / wzgardził im. Bo był mło-
 43 dzieńczyk lisowaty / y piękny na wey-
 44 żzeniu. A rzekł Philistyn do Dawi-
 45 da : Abom ja pies / że ty idziesz do
 46 mnie z kłiem? y przeklinał Philistyn-
 47 czyk Dawida przez bogi swoje. A
 48 rzekł do Dawida : Chodź sam a dam
 49 ciáło twoie ptástrwu powietrznemu /
 50 y zwierzowi ziemnemu. A rzekł Da-
 51 wid do Philistyny : Ty idziesz do mnie
 z mieczem / y z oszczepem / y z pułé-
 52 rzem / lecz ja ide do ciebie w imie PA-
 53 NA zastępów / Boga wscóm Izrae-
 46 lowych / którymś r zgał dzisiaj / y
 47 da cie PAN w rękę moję / y zabije cie /
 y zdęmie głowę twoję z ciebie : a dam
 48 dziś ściérwy woyská Philistynskiego
 49 ptástrwu powietrznemu / y zwierzowi zie-
 50 mnemu : aby wiedziała wszytká ziemia /
 51 iż jest Bóg w Izraelu. A żeby dozna-
 52 ło wszytko to zgromádzienie / że nie mie-
 53 czem / ani oszczepem wybawia PAN :
 bo iego jest woyná / y poda was w re-
 54 ce naffe

Wnádkie
 ie pomocy
 Bożey Da-
 wid obie-
 cuie sobie
 zwycięz-
 two.

H.

z mocy. He.

Dawid ze-
 wlokłszy
 zbroję iz-
 dzie na Go-
 liathá z ki-
 em y ká-
 mieniem.

Goliath
 złozeczy
 Dawidowi

Brón Da-
 widowá
 moc Boża.

y przywitał
 się z bracią.
 H. a
 między obie
 woyská. H.

Zapłata
 temu kto-
 by zabił
 Goliathá.

Bogów ży-
wych. H.

Jakoby rzekł
 wsák nie nie-
 czynię iedno
 mówię.

Dawid bie-
 rze się na
 Goliathá.

Ec. 47. a. b.

Poraził
Goliathá.

¹Ecc: 4. a 4.
¹Mat: 4d30

Philistino
nie wcieś
kają.

48 ce nąsę. ¹ A tak gdy powstał Philis-
styn / y przychodził y przybliżał się prze-
ciw Dawidowi / pospieszył się Dawid
y biegał na podkanię przeciw Philisty-
nowi. ² A sięgnął ręką swą do torby /
49 y wziął ieden kámién / y rzucił z proce-
G y wokół zawiódłszy wderzył Philistyná
w czoło / że wtknął kámién w czele ie-
50 go / y padł twarzą swą na ziemię. ³ A
wziął Dawid górę nad Philistynem
procz y kámieniem / y poraziłszy Phi-
listyná / zabił go. A gdy Dawid mie-
51 czą w rękę niemiął / przybieżał y sta-
nął nad Philistynem / y wziął miecz
iego / y dobył go z pośew iego / y za-
bił go / y wciął głowę iego. A widząc
Philistynowie / że umarł z nich na-
52 mocniejszy / wściekli. ⁴ A powstałszy
meżowie Izraelscy y Judá / okrzyk w-
czynili y gonili Philistyn / aż przysli
do doliny / y aż do bram Ałkaron / y
pádali ranni z Philistynów po dró-

53 dze Sáráim aż do Geth / y aż do Ał-
karon. ⁵ A wracając się synowie Izra-
elowi z pogonię za Philistyn / rzuci-
54 li się na obóz ich. ⁶ A Dawid wziął
szy głowę Philistyná / przyniósł ją do
Jeruzálem : a zbroie iego położył w
55 namiocie swoim. ⁷ A onęgo czasu któ-
regó widział Saul Dawidá idącego
przeciw Philistynowi / rzekł do Abne-
rá hetmána woyska : Z którego rodu
idzie ten młodzieniec Abnerze :
56 rzekł Abner : Żywie duszą twoją kró-
lu jeśli wiem. ⁸ A rzekł król : Spytaj
57 ty / czy to syn ten młodzieneczy. ⁹ A
gdy się wracał Dawid / zabiłszy Phi-
listyná / wziął go Abner / y przywiódł
58 ję przed Saulá / dzierżącęgo w rękę
głowe Philistynowe. A rzekł do nie-
go Saul : Z któregoś rodu jest mło-
dzieńcze : A rzekł Dawid : Syn slugi
twego Izai Bethlehemezka iá ie-
stem.

Dawid nie
się głowę
Goliathá.

ROZDZ. XVIII.

1 **S**stało się gdy
skonczył mówić
do Saulá : duszą
Jonáthy społá
2 się z duszą Dawi-
dą / y miłował go
Jonáthán iáko
dusze swoje. ³ A wziął go Saul dnia
onęgo / y niedopuszcł mu żeby się wró-
cił do domu oycá swego. ⁴ A uczynił
3 Jonáthán z Dawidem przynięrze :
bo go miłował iáko dusze swoje. ⁵ Bo
4 zdiął z siebie Jonáthás pásę w któ-
réy chodził / y dał ją Dawidowi / y in-
né pásy své aż do mieczá / y lúká swe-
go / y aż do pásá rycérskiego. ⁶ Wy-
5 chodził téż Dawid do wszytkiego do
czegokolwiek posyłał go Saul / y ro-
stropnie się sprawował : y postáno-
6 wił go Saul nad meżmi wojennymi /
y był wdzięczny w oczu wszytkiego lu-
du / a nawiecéy w oczu slug Saulo-
wych : ⁷ Lecz gdy się wracał Dawid
zabiłszy Philistyná / wysły białęgło-
wy ze wszytkich miast Izraelskich
przeciw Saulowi królowi / spiéwá-
8 iąc y táncuąc / z bebnámi wesela y z
geslámi. ⁹ A zaczęły białęgłowy
gráć y mówić : Poraził Saul ty-
siąc / a Dawid dziesięć tysięcy. ¹⁰ A

rozgniewał się Saul bázno / y niepo-
dobáta się w oczách iego tá mowá :
y rzekł : Dáli Dawidowi dziesięć ty-
sięcy / a mnie dali tysiąc : czegoż mu
nie dostacie / iedno tylko królestwá :
9 ¹ Krzywými tedy oczymá Saul pá-
trzył na Dawidá od onęgo dnia / y ná-
potym. ² A po drugim dniu popadł
10 duch Boży zły Saulá / y ³ prorokował
w posęrodku domu swego : a Dawid
grał ná ársie ręką swą / iáko ná każdy
11 dzień : y dzierżał Saul ośzep / y ci-
snął im / rozumiejąc że mógł przebić
Dawidá ku ściemie : y wchylił się Da-
12 wid od oblicza iego drugá raz. ⁴ A bał
się Saul Dawidá / przeto że P A N
13 był z nim / a od niego odstąpił. ⁵ A od-
prawił go Saul od siebie / y uczynił
14 go hetmánem nad tysiącem meżów :
y wychadzał y wchadzał przed oczy
15 má ludu. ⁶ We wszech téż drogách
swoich Dawid rostropnie się sprawo-
16 wał / a P A N był z nim. ⁷ Widział te-
dy Saul że był bázno rostropny / y iął
17 się go strzedz. ⁸ Lecz wszytek lud I-
zraelski y Judá miłował Dawidá :
bo on wchodził y wychodził przed ni-
mi. ⁹ A rzekł Saul do Dawidá : Oto
córká mojá stársza Merob / tecz dam
zá żónę : tylko bądź meżem mocnym /
a sprawuy wojny PANSKIE. Lecz
Saul tak sobie myślił / mówiąc :

Jonáthás
rozmiłó-
wał się Da-
widá.

Dawid
wszystkim
wdzięczny.

Niewiá-
sty zabię-
żóły Saul-
owi y Da-
widowi z
triums-
phem

¹Ecc: 47. a 1.

Saul nie
nawidzi
Dawidá y
chce go zabić.
¹Prorokowa-
niem téż to
pismo S. zo-
wie, kiedy
kto odśedży
rozumu ledá-
co mówi. czy
tay Gen: 20
ver: 7.
²y wywodził
ie ná wojnę
y zás przywo-
dził. Hebr.

Dawid ro-
stropny od
wszystkich
umilóná-
ny.
³Był ich spra-
wca w rze-
czách boio-
wych. Hebr.
Saul obie-
cując córkę
Dawidá
ni ná zdá-
wie.

<sup>niech od r-
ki moicy nie
ginie, ale od
r-ki Phil-
istynsky.</sup>

18 E <sup>niechay reká moia nie bedzie ná
nim/ale niech bedzie ná nim reká Phi-
listynska. ² A rzekł Dawid do Saul-
lá: Krózem ia/ábo co za żywot mój/
ábo co za ród oycá mégo w Izraelu/
19 żebym był zięciem królewskim? ³ Przy-
siedł tedy czas kiedy miała być dána
Merob córká Saulowá Dawidowi/
20 dána iest Hádrielowi Moláthezyko-
wi zázone. ⁴ A Michol córká druga
Saulowá miłowała Dawidá. Co
powiedziano Saulowi/ y miło mu
21 to było. ⁵ A rzekł Saul: Dam i z zań/
że mu będzie ná vpad/á niech będzie
nád nim reká Philistynów. ⁶ A rzekł
Saul do Dawidá: ⁷ We dwu rze-
czách/ będziesz zięciem moim dzisiaj.
22 ⁸ A rostkazł Saul slugóm swoim:
Mówcie Dawidowi iakobych ia o
tym niewiedział/ mówiąc: Oto sie
podobaś królowi/ y wszyscy sludzy ie-
23 go miłują cie: A tak teraz bądź zię-
ciem królewskim. ⁹ A mówili sludzy
Saulowi w vsy Dawidowé wszytkie
F ¹⁰ te słowa. A rzekł Dawid: Czy sie wam
mála rzecz widzi być zięciem króle-
wskim? A iam iest mąz vbogi y chu-
24 dy. ¹¹ A odniesli sludzy Saulowi mó-</sup>

wię: Takie słowa mówił Dawid.
25 ¹² A rzekł Saul: Tak rzećcie do Da-
widá: Nie potrzebuie król slubin/ie-
dno tylko sto odzjętów Philistyn-
skich/ aby sie sstała pomsta nád nie-
przyiacioły królewskimi. Lecz Saul
mysłil podać Dawidá w rece Philis-
26 tynóm. ¹³ A gdy odniesli sludzy iego
Dawidowi słowa/ które był rzekł
Saul/ spodobała sie mowá w oczách
Dawidowych/ aby został zięciem kró-
27 lewskim. ¹⁴ A po kilku dni wstawszy
Dawid/ siedł z meźmi którzy pod nim
byli/ y pobit z Philistynów dwie ście-
G ¹⁵ meżów/ y przyniósł odzjętki ich/ y odli-
czył ie królowi/ aby był zięciem iego.
Dał mu tedy Saul Michol córkę
28 swą zázone. ¹⁶ A baczył Saul/ y zro-
zumiał że PAN był z Dawidem. Mi-
chol téż córká Saulowá miłowała
29 go. ¹⁷ A Saul tym wiecý iął sie bac
Dawidá: A sstał sie Saul nieprzy-
iacielem Dawidowi po wszytkie dni.
30 ¹⁸ A wyciągnęły Księżetá Philistyn-
skie/ á od poczatku wyciągnięcia ich/
rostopnięły sobie poczynal Dawid/
niżli wszyscy sludzy Saulowi/ y ssta-
ło sie imie iego bárzo sławne.

Saul chce
od Dawi-
dá sto os-
brzjętów
Philistyn-
skich.

Michol żo-
ná Dawi-
dowá.

Bóg był z
Dawidem
á Saul był
mnieprzy-
iacielem.

ROZDZ. XIX.

1 A ¹ Mówił Saul
do Jonáthy syná
swego/ y do wszy-
2 skich slug swo-
ich/ aby zabili Da-
widá. Ale Joná-
thás syn Saulów
miłował Dawidá bárzo. ² A oznay-
mił Jonáthás Dawidowi/ mówiąc:
Szuka Saul óciec mój zabić cie: A
3 przetoż strzeż sie proseráno/ á zatań-
sie y skryjesz. ³ A ia wyszedłszy stáne po-
dle oycá mégo ná polu/ gdziekolwiek
4 będziesz: y ia bede mówił o tobie do
oycá mégo: á cokolwiek pobacze/ to
oznaymie tobie. ⁴ A tak mówił Joná-
thás o Dawidzie dobrze do oycá swegó
Saulá/ y rzekł do niego: Nie grze-
5 sz Królu przeciwko sludze twemu Da-
widowi/ boć nie nie winien/ á sprawy
iego sąc bárzo pożyteczne. ⁵ A polo-
żył duszę swą w rece swej/ y zabił Phi-
listyná/ y uczynił PAN zbawienie wiel-
kie wfému Izraelowi: widziałes y

6 bytes rad. Czemuz tedy grzeszys prze-
ciw krówi niewinnéj/ zabiciąc Dawi-
dá/ który iest bez winy? ⁶ Co gdy v-
B ⁷ słyszał Saul/ vblágany słowy Joná-
thy przysięgl: Żywie Pan/ że nie
7 będzie zabit. ⁸ Wezwał tedy Joná-
thás Dawidá/ y oznaymił mu wszyt-
kie te słowa: y przywiódł Jonáthás
Dawidá do Saulá/ y był przed nim
iako był wczorá y dziś trzeci dzień.
8 ⁹ Ale woyná ząs sie wsczelá: y wy-
ciągnawszy Dawid/ walczył przeciw
Philistynóm: y porąził ie porażką
9 wielką/ y wciekli przed obliczym iego.
A popadł duch zły PANSKI Saul-
lá/ á siedział w domu swym/ y dzie-
10 ¹⁰ żał oścżep: á Dawid grał ná ársie re-
ką swą. ¹¹ A chciał Saul przebić Da-
widá oścżepem ku ścienie/ ale sie Da-
wid vntknął przed obliczem Saulá:
á oścżep bez vrázu vntknął w ścienie/ á
Dawid vciekł/ y zachował sie nocý o-
11 ¹¹ néj. ¹² Posłał tedy Saul drábány
swé do domu Dawidowégó/ aby go
strzegli y był zabit ráno. Co gdy Da-
widowi powiedziála Michol żoná ie-

¹ábo bez
przyczyny.
H.
Saul przy-
sięga nie
zabici
Dawidá.

Dawid po-
nósł Phi-
listyny.

Saul
chciał prze-
bić Dawi-
dá.

Joná Mi-
chol Dawi-
dá zacho-

Saul ka-
zał zabić
Dawidá
Jonáthás
go prze-
stręga.

¹²To iest/ od-
wazył gár-
dło swé.

wala od
śmierci,
spuściwszy
go oknem.

12 go/ mówiąc: Jesli sie téy nocy nie
schronię/Intro vmrześ: ¹ spusiła go
oknem: a on vśedł y vcięł/ y zacho-
13 wan iest. ² A wzięła Michol podo-
bięstwo człowieka/ y położyła ji na
C łozu/ a store sierscistą kózia położyła
v głowę jego/ y przykryła ji śatami.
14 ³ A Saul posłał slugi/ aby porwali
Dawidá: y odpowiedziano że chowie.
15 ⁴ A ząsie posłał Saul posły aby ogła-
dali Dawidá mówiąc: Przynieście
16 go do mnie na łozu/ aby był zabít. ⁵ A
gdy postowie przysli/ náleżiono podo-
bięstwo na łozu/ a store kózia v gło-
17 wy jego. ⁶ A rzekł Saul do Michol:
Czemus mie tak osukała/ y wypuści-
łaś nieprzyiaciela mego aby vcięł: A
odpowiedziała Michol Saulowi:
18 Jż on mówił mi: Pusc mie/ inaczey
zabie cie. ⁷ A Dawid vcięłszy zacho-
wan iest/ y przyszedł do Samuela do
Rámáthá/ y oznaymł mu wszystko
19 co mu uczynił Saul: y posli on y
Samuel/ y mieszkali w Nátioth. ⁸ A
powiedziano Saulowi od mówią-
cych: Oto Dawid w Nátioth w Rá-

Dawid
przyszedł
do Samu-
ela.

Dawid v
skarża sie
przed Io-
náthą na
Saulá.

ROZDZ. XX.

1 **A** Le Dawid v-
cięł z Nátioth /
która iest w Rá-
máthá/ y przyszedł
2 **B** mówić przed
Jonáthą: Cóżem
uczynił: co za
nieprawość moja/ a co za grzech mój
przeciw ocy twemu/ że szuka dusze
mojej: ¹ Który mu rzekł: Ochoway
2 **B** Boże/ nie vmrześ: bo nie uczyni oćiec
mój nic wielkiego abo máłego/ aż mi
piérwéy oznaymi: téy tedy tylko mo-
wy oćiec mój zataił przedemną: za-
3 **B** dną miara to nie będzie. ² A ząsie
przysiągł Dawidowi. A on rzekł: Wie-
zaiste oćiec twój/ zem nálażł tá sę w
oczu twoich/ y rzecze: Tłuch o tym
niemwé Jonáthás/ by sie śnać nie frá-
sował. A owšem żywie PAN/ y żywie
duszą twoią/ że jednym tylko/ że tak
4 **C** rzekę/ stopniem ia y śmierć dzielimy
sie. ³ A rzekł Jonáthás do Dawidá:
Cokolwiek mi rzecze duszą twoią/ v-
5 **C** czynie tobie. ⁴ A rzekł Dawid do Jo-
náthy: Oto Intro iest nów Miesiącá/

20 máthá. ⁵ A posłał Saul slugi/ aby
porwali Dawidá: Którzy gdy wyje-
D li gromáde proroków prorokujących/
y Samuela stojącego nád nimi/ przys-
21 **D**zedł téż ná nie Duch Pánstí/ y ieli téż
sámi prorokować. ⁶ Co gdy powie-
dziano Saulowi/ posłał y drugie po-
stánce: y oni téż prorokowali. A zno-
22 **D**wu posłał Saul trzecie postánce/ Któ-
rzy téż sámi prorokowali. A ⁷ rozgnie-
wany gniewem Saul/ ⁸ posedł téż
sám do Rámáthá/ y przyszedł aż do
studnie wielkiej która iest w Socho/
y spytał sie y rzekł: Ná którym miey-
scu są Samuel y Dawid: A powie-
23 **D**dziano mu: Oto są w Nátioth w Rá-
máthá. A siedł do Nátioth w Rámá-
thá/ y przyszedł téż náń Duch Pánstí/
a siedł idąc y prorokował/ aż przyszedł
24 **D** do Nátioth w Rámáthá. ⁹ A zewólł
téż y sámi śáty swé/ y prorokował z
drugimi przed Samuelem/ y padał
nógami przez cały on dzień y noc/ stąd y
wyšla przypowieść: Ażá y Saul
miedzy Proroki:

Saulowi
slugy pro-
rokuia
miedzy pro-
raki.

⁵ Chwalić Ba-
gá.

⁷ H.

Saul miedzy
proroki
prorokuia.

⁹ To iest, ze-
wólł śáty
królewské.
wys: 10 c 12

Dawid do
śniadza
serca Saul-
owego
przez Joná-
thę.

á ia wedle obyczaju zwykłym siedzieć
podle króla abym iadł/ pusc mie te-
dy że sie skryje ná polu aż do wieczora
dnia trzeciego. ¹ Jesli patrząc oćiec
6 **B** twój będzie sie pytał o mnie/ odpo-
wieś mu: Prosił mie Dawid aby siedł
przedko do Bethlehem miásta swé-
7 **B** go: bo tam są ofiary woczyské wszy-
tkim z pokolenia jego. ² Jesli rzecze/
Dobrze: pokój będzie stódze twemu.
ale iesli sie rozgniewa/ wiedz iż sie do-
8 **B** pełniła złość jego. ³ A tak uczyni mi-
łosierdzie nád slugą twym: gdyżes
chciał abych przymierze PAN SKIE/
ia slugá twój/ ztoba uczynił: ale iesli
iáka nieprawość iest we mnie/ ty mie
zabij/ a do oycá twego nie wódz mie.
9 **B** A rzekł Jonáthás: Boże cie tego v-
choway: ani boriem bydz może/ że-
bychci/ iesli pewnie poznam że sie do-
10 **B** pełniła złość oycá mego przeciw tobie/
nie oznajmił. A odpowiedział Dawid
do Jonáty: Któż mi odniesie ieslibyc
śnać odpowiedział oćiec twój o mnie
11 **C** co przytro: A rzekł Jonáthás do Da-
wida: Pódz á wynidźmy piecz w po-
12 **C** le. A gdy wysli obá w pole/ rzekł Jo-
náthás do Dawidá: PANIE Boże

Przymie-
rze Ioná-
thy z do-
mem Da-
widowym.

H.
Niech mie-
Bóg zgląda
iako nie-
przyjaciela
Dawidowego
jesli zgwale-
przymierze.
(mówiąc)
niechże su-
ka H.
Ionáthás
poprząsięgał
Dawida
przez miłość
króla go. H.

Gdzieś sie
krył onego
dnia gdy
twoje rzecz
sprawował.
H.

Aboprzydro-
żnego. H.
Znakiem
trzech
strzał prze-
strzelił ma-
Dawida.

13 Izraelów/ jeśli sie wywiem wolę o-
ca mego jutro albo po jutrze: a będzie
co dobrego o Dawidzie/ a nie posle
żarazem do ciebie/ a nie oznajmieć/
14 to niech uczyni PAN Jonacie/ y to
niech przyczyni. Ale jeśli by złość o-
ca mego przecie trwała przeciw tobie
odkryje vcho twoie/ y puszcie cie że
pójdzieś z pokojem/ a PAN będzie z
15 tobą/ iako był z oycem moim. A bez-
deli żyw/ uczyniś nade mną miłosier-
dzie P A N S K I E: a jeśli umre/ nie
oddaliś miłosierdzia twego od do-
mu mego aż na wieki/ kiedy wykorzeni
P A N nieprzyjaciół Dawidowe/ ka-
16 żdego z ziemi/ niech zgląda Joná-
thás z domu jego/ a niech P A N
suka z reki nieprzyjaciół Dawi-
17 dowych. A uczyni Jonáthás
przymierze z domem Dawidowym:
A szukał P A N z reki nieprzyjaciół
18 Dawida. A przydał Jonáthás przy-
siadł Dawidowi/ przeto że go miło-
19 wał: bo iako dusze swoje tak go miło-
20 wał. A rzekł mu Jonáthás: Jutro
jest now kścieżyc/ a będą sie o tobie
21 pytać: bo o miejscu twoim będą sie
pytać aż do dnia trzeciego. A tak pó-
22 dzieś przedko/ y przyjdzieś na miejsce
gdzie sie kryć masz w dzień którego
23 sie godzi robic/ a będziesz siedział v
kamieniu którego imie Ezel. A ia
24 wystrele trzy strzały podle niego/ a
25 strzele iakoby ćwicząc sie do celu.
26 Posle też y chłopca/ mówiąc mu:
Idź a przynies mi strzały. Jeśli rze-
27 że chłopcu: Oto strzały przed tobą
28 są/ weźmi je: ty przyjdź do mnie/ bo
jest pokój tobie/ a nie niemasz zlego/
29 żywie PAN. Lecz jeśli tak rzekł chło-
pcu: Oto strzały za tobą są: idź w
30 pokój/ bo cie PAN wypuścił. A o
31 słowie któregośmy mówili ia y ty/ nie-
chay będzie P A N między mną a to-
32 bą aż na wieki. Skrył sie tedy Da-
wid na polu/ y przyszedł now kścieżyc/
33 y siadł król do stołu aby iadł chleb.
34 A gdy wsiadł król na stolicę swę/
(według obyczaju) która była przy-
35 ściennie/ powstał Jonáthás/ y siadł
Abner z boku Saulowi/ y zostało pró-
36 żné miejsce Dawidowe. A nie rzekł
Saul nic onego dnia: bo myślił że
mu sie podobno przydało nie być
37 czystym/ ani oczyszcionym. A gdy

27 przyszedł wtóry dzień po nowiu/ zaś zo-
stało próżné miejsce Dawidowe. A
28 rzekł Saul do Jonáthy syna swego:
Czemu nie przyszedł syn Izai ani w-
29 czorą ani dziś iść? Odpowiedział
Jonáthás Saulowi: Prosił mie v-
30 silnie/ aby siedł do Bethlehem. A
F rzekł: Pusc mie/ bo ofiarą wiozystą
jest w miescie/ ieden z braci moich
wezwał mie: a tak teraz jeśliś znalazł
31 łaskę w oczu twoich/ pójde przedko a
ogladam bracia moje. Dla tego przy-
czyni nie przyszedł do stołu królewskie-
32 go. A rozgniewawszy sie Saul na
Jonáthę/ rzekł mu: Synu/ niewia-
33 sty chłopca do siebie ciągnacę/ a za
niewiem/ że milnieś syna Izai na han-
34 be twoie/ y na hanbe stomotney ma-
tki twoich: Bo przez wszytek czas/
35 póki syn Izai będzie żył na ziemi/ nie
zmocniś sie ty/ ani królestwo twoie.
36 A tak już teraz posli/ a przymie-
37 dź go do mnie: bo jest synem śmierci. A
odpowiadaiąc Jonáthás Saulowi
38 oycu swemu/ rzekł: Przecz ma umrzeć/
39 co uczyni? A porwał Saul ośczerp
aby go przebił. A zrozumiał Joná-
40 thás że postanowiono było od oycy
41 iego aby zabił Dawida. Wstał tedy
Jonáthás od stołu w gniewie zapal-
czywości/ y nie iadł chleba wtórego
dnia nowego kścieżyc. Bo sie fraso-
wał o Dawida/ dla tego że go był za-
42 wstydził otec iego. A gdy było ra-
43 no/ przyszedł Jonáthás na pole we-
44 dług wolę Dawidowę/ y chłopiec
miał z nim. A rzekł do chłopca swe-
45 go: Idź a przynies mi strzały/ które
46 wystrelelam. A gdy chłopiec biegał/
47 wystrelił druga strzałę za chłopca.
48 Przyszedł tedy chłopiec na miejsce
strzały która był wystrelił Joná-
49 thás: y zawołał Jonáthás za chło-
pcem/ y rzekł: Oto tam dalej za tobą
50 jest strzala. A zaś zawołał Joná-
51 thás za chłopcem/ mówiąc: Spieś
sie rychło/ nie stój. Tedy pozbierał
chłopiec Jonáthy strzały/ y przyniosł
52 do pana swego: a co sie działo zgo-
53 łą niewiedział. bo tylko Jonáthás a
54 Dawid rzecz wiedzieli. Dał tedy Jo-
55 náthás oręż chłopcu/ y rzekł mu:
Idź a zamiesz do miasta. A gdy od-
56 szedł chłopiec/ wstał Dawid z miej-
57 sca które patrzyło na południe: y pad

Saul pyta
sie o Davi-
die.

Abozłośli-
wy, a vpor-
ný mánki.
H.
y stomot-
ny.

Smierć za-
strzył, albo
jest godzien
śmierci. Heb.
Jonáthę
wymawia
iatego Da-
wida chce
Saul prze-
bić.

Jonáthás
po trzy
kroć strze-
lał iac sius-
ku prze-
strzega Da-
wida.

Tak y strza-
ły.

Jonathas
z Dawid
dem roz
staia sie.

Dawid
przyse
do Ach
melech.

Pokładny
chleb który
co ryżień le
zał w przyby
tku Pańskim
ani sie godzi
to go używać
tylko kaptan
nowi synom
iego. Leu: 24

Czyste.
nie święta,
nie dla iaki
sprawy świę
ty przysta.
Dawid ie
chleb po
kładny.
Mat: 12. 23.

Czystość ká
plńska prze
figurowana.

sy twarz na ziemi / poklonił sie
trzeciokroć / y pocałowałszy ieden dru
giego / płakali pospół / a wiecý Da
wid. ²² A rzekł Jonathas do Dawida:
Jdź w pokoiu : cosmy przysięgli oba
ná imie PANSKIE / mówiąc : PAN

ROZDZ. XXI.

Dawid przy
sedł do Nobe do
Achimelech ká
planá : y zdumiał
sie Achimelech /
dla tego / że przy
sedł Dawid. ¹ A

rzekł mu : Czemus ty sam a nikogo
nie masz z sobą. A rzekł Dawid do A
chimelech káplaná : Król mi przyka
zał mówę / y rzekł : Żaden niech niewie
rzeczy dla którys postány odemnie y
iakiemci dat przykazanieb / o y z slu
gami zmówilem sie ná ono y ná ono
mieysce. ² A tak teraz masz co do reku
aby z piecioro chlebá day mi / ábo co
kolwiek narydzięś. ³ A odpowiadając
káplan Dawidowi / rzekł mu : Nie
mam chlebá pospolitég do reki iedno
tylko chleb święty / iesli czysci są sluz
bnicy a zwłasczá od niewiast. ⁴ A od
powiedział Dawid káplanowi / y rzekł
mu : Zaisze / iesli idźcie niewiasty : strzy
maliśmy sie od wczoráyszeg y dziś trze
cieg dnia / kiedyśmy wychodzili y byli
naczenia sluzebnikow święte / álec tá
drogá zmaszana iest / wśatże y tá dzi
sia poświęcona bedzie w naczeniách.
⁵ A tak dat mu káplan chleb poświęco
ny : bo nie było tam chlebá / iedno tyl
ko chleby pokładné / które były wzięte
od obliczności PANSKIEY aby poło
żono chleby ciepłé. ⁶ A był tam ieden

⁴ Nie mam chlebá pospolitégo.] Niech
ćiał Achimelech káplan dáć Dawidowi chlebá
pokładnégo / ku pożywaniu / áz piérwý zro
zumiał / iesli sie onég dnia strzymali od żony.
iż tak pisino S. Leuit. 24. rośkazuje / y niego
dżilo sie tego chlebá pożywać / tylko ná świe
tym mieyscu / wśatże w takiéy potrzebie go
dżilo sie go dáć Dawidowi / by tylko czystymi
byli. Tak to wyłożył Pan Chrystus Mat. 12. Skąd dowodzi Hieronim S. iż w kápla
niech nasych ma bydź ośtawic na powśia
glność / ponieważ ćiało Pána Chrystusowé
przez one chleby figurowané / ośtawia / y po
żywia go / y insym ośtawicznie podawia.
Hieron. in C. 1. ad Titum. A tak wielka iest

niech będzie między mną y toba / y
miedzy nasieniem moim y nasieniem
twoim áz ná wieki. ²³ A wśat Dawid
y odszedł : ále y Jonathas wśedł do
miastá.

maż z slug Saulowych onég dnia
we wngtrz przybytku PANSKIM : á
imie iego Doeg ⁸ Jomeyczyk / namo
żnięyszy z pásterzow Saulowych. ⁹ A
rzekł Dawid do Achimelechá : Masz
li tu ná dorędziu ośczep ábo miecz :
bo mieczá mego y ořezá mego nie w
ziąłem z sobą. bo mowá Królewśta
przynaglala. ¹⁰ A rzekł káplan : Oto
tu miecz Goliathá Philistyna / które
goś zabił w Dolinie Therebinthu / v
winiony w płaszc zá Ephod / chceśli
ten wziąć weźmi : bo prócz tego nie
masz tu innég. A rzekł Dawid : Nie
masz drugiego podobnégo tennu / day
mi go. ¹¹ Wśat tedy Dawid / y wćiekl
onég dnia przed Saulem : y przy
sedł do Achis Króla Geth. ¹² y rzekli
sludzy Achis do niego / gdy wyřzeli
Dawidá : ¹³ Ażá nie ten iest Dawid
Król ziemie : ¹⁴ Ażá nie tennu spięwa
no w tańcach / mówiąc : ¹⁵ Poraził
Saul tysiąc / á Dawid dziesięć tysie
cy : ¹⁶ A wziął Dawid mowy one w
serce swé / y zlekl sie bázno od oblicza
Achis Króla Geth. ¹⁷ A odmienił v
śtá swoje przed nimi / y ¹⁸ wpađał mie
dzy rekoma ich : y ¹⁹ tłukł sie o dziwi v
forty / y z ściekały sliny iego ná brode.
²⁰ A rzekł Achis do slug swoich : Wi
dzieliście człowieka śalónég : cze
mużescie go do mnie przywiedli : ²¹
Czyli nam schodzi ná śalonych żeście
przywiedli aby śalał przedemną : á
wiec ten ma wnieś do domu mego :

śmiatość nowotnych tłumáčzow heretyckich /
któzy to wykładáia ábo o czystości śat / ábo
o worách y inszych naczyniách / w które chleb
świety brác mieli. Bo to iest przećiw táśnemu
pisinu / które tu powiáda / iż káplan nie py
tał Dawidá o śatách ani worách / ále o czysto
ści slug a zwłasczá od niewiast : ná co też od
powieda Dawid to o co go pytano / że sie strzy
mali od niewiast / y naczynie ich ábo ćiało by
ło czyste / y náđ to obiećował że sie onég
dnia y przez wszystkie dróge / czysto od żon za
chowác mieli. Tak rozumie Hieron. in Tradit.
Hebr. in lib. Regum.

* świadkiem.

* Edomski. H.

Wśiał
miec Go
áthow.

* H.

* wys: 18 b 7.
Ecc. 47. a 7.

Dawid v
króla A
chis zmy
śla śalón
stwo.
czynił sie śa
lonym. H.
kręślał ná
drzwiách. H.

Falsze Hero
tyckie.

ROZDZ. XXII.

Ušedł tedy

Dawid zongd / y
všedł do iástinie
Odollam. Co v
slyšawšy bráčia
iego / y wšytek
dóm oycá iego /

pryšli tam do niego. ¹ A zefli sie do
niego wšyscy / ktrzy byli vtrapieni / y
ktrzy sie byli zádlužyli / y w gorzkósti
serca : y zostal ich kšizžeciem / á bylo
ich przy nim okolo czterzech set me-
žów. ² A pošedł Dawid zongd do
Mášphá / ktrá iest Moáb : y rzéł do
króla Moáb : Niechaj pomieška / pro-
še / otec mój y mátká moia zwámi /
áz sie dowiem co zemná Bóg uczyni.

³ A zostávil ie przed obliczem króla
Moáb / y mieškáli v niego po wšy-
tch dni ktrých Dawid byl ná zamku.

⁴ A rzéł Gad prorok do Dawida :

Nie mieškaj ná zamku / iedž á ciagní
do ziemie Judá. A iáchal Dawid y

pryšedł do lása Hareth. ⁵ A wšly-
šal Saul / že sie vřazal Dawid y me-
žowie ktrzy z nim byli. A Saul gdy

mieškał w Gábá / y byl w gáiu ktr-
y iest w Rámá / trzymáze ošcep w
rece / á wšyscy sludzy iego stali okolo

niego : ⁶ rzéł do slug swych / ktrzy
przy nim stali : Sluchaycie teraz / sy-
nowie Jemini : izali wšytkim wam

da syn Izai polá y winnice / y wšy-
stich was poczyni tysiączniki y setni-
ki : ⁷ žeście sie wšyscy spřysięgli pře-

ciwko mnie / á niemáš tego ktrby mi
oznaymil / zwlásežá gdyž y syn mój

przymiérze uczynil z synem Izai :
Niemáš ktrby sie mniez was vřalil /
áni ktrby mi oznaymil : přeto že pod-

buržyl syn mój sluge mégo přeciwo-
ko mnie / ktrý czyha ná mie áž po

džis džiert. ⁸ A odpowádáze Doég
Jdumeczyk / ktrý stal / á byl pier-

wšy miedzy slugámi Saulowymi :
Widžiatem / pry / syná Izai w Nobe
v Achimelechá syná Achitob kápla-

ná : ⁹ ktrý sie rádzil zá nim PANA /
y dal mu stráwy : ále y miecz Golias-
thá Philistýneczká dal mu. ¹⁰ Poštal

tedy król aby przyzwano Achimele-

chá káplaná syná Achitob / y wšytek

dóm oycá iego / káplánów ktrzy byli

w Nobe / ktrzy wšyscy pryšli do kró-
lá. ¹¹ A rzéł Saul do Achimelechá :

Sluchaj synu Achitob. A on odpo-

wiedžiał : Owóm ja pánie. ¹² A rzéł
do niego Saul : Czemuście sie spřy-
siegli ná mie / ty y syn Izai / y daleš

mu chlebá y miecz / y rádziles sie zá
nim Bogá / aby powstał ná mie zdra-
ca / bedže áž do dnia džisiejšého : ¹³ A

odpowádáze Achimelech królowi /
rzéł : A ktrž ze wšech slug twoich
wierny iáko Dawid / y žiec królewski /
y idžcy ná rořkazanie twoie / y zacny

w domu twoim : ¹⁴ Azam džis pocžł
rádžic sie on Bogá : Vchowaj mie
Bože : Niech sie nie domniemawa
król ná sluge swego tákowěy rzeczy /
we wšytkim domu oycá mégo : bo

niewiedžiał slugá twój o téy spřawie
nie ábo málégo ábo wielkého. ¹⁵ A
rzéł król : Smiercá vmřeš Achí-
melechu ty y wšytek dóm oycá twe-
go. ¹⁶ A rzéł król slugóm ktrzy stali
okolo niego : Obróćcie sie / á pobij-
cie káplany PANSKIE : bo ¹⁷ reká ich
iest z Dawidem : wiedzže že vćiekal
á nie oznaymili mi. Lecz niechcieli slu-
dzy królewscy řáť swoich podniésc
ná káplany PANSKIE. ¹⁸ A rzéł
król Doegowi : Obróć sie ty / á řzuc
sie ná káplany. A obróćwšy sie Do-
ég Jdumeczyk / tárgnal sie ná ká-
plany / y zámordował dná oněg ošm-
džiesiat y pieć mežów vbránych w e-
phod lniány. ¹⁹ A Nobe miásto ká-
plánskie porážil páščetá mieczá / me-
ž / y niewiásty / y džiatki / y šřace / y
wołu / y ošlá / y owce páščetá mieczá.
²⁰ A Lecz všedšy ieden syn Achimelechá
syná Achitob / ktrému imie bylo
Abiáthar / vćiekł do Dawida / ²¹ y o-
znaymil mu že Saul pobil káplany
PANSKIE. ²² A rzéł Dawid Abiá-
tharowi : Wiedžiatem oněgo dná
gdy tam byl Doég Jdumeczyk / že
perwie miał powiedžiec Saulowi :
Jam iest winien smierci wšytkich
duř oycá twego. ²³ Mieškaj ze mná /
niebój sie : Jesli kto bedžie šřukal du-
ře moiěy / bedžie šřukal y duře two-
iey / y bedžieš przy mnie záchowan.

Do Dawis-
dá wšyscy
vtrapieni
pryšli áia.

Ušedł do
króla Mo-
áb.

Opomnio-
ny od pro-
roká Gád
i šie do
šiemie
Iudžiey.

ábo přeš-
H.
Beniámini-
rowie.

Saul škár-
žy šia ná
slugi že sie
z Dawis-
dem z přy-
siegli.

Edomski. H.
Doég nys-
dal Dawis-
dá.

Achime-
lech ká-
plan oškár-
žony o
přechová-
nie Dawis-
dá.

Saul ká-
plany dla
Dawida
pozabíil.
máš pře-
rozumienie z
Dawidem.
Hebr.

Edomski. H.

Nobe miá-
sto šřukos
šyl.

ROZDZ. XXIII.

*David oz
bronit Ce-
ile od Phi-
listynow.*

I
A

Powiedziano
Dawidowi / mó-
wić : Oto Phi-
listynowie doby-
wają Ceile / y plón-
dnią gumną.

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

Rádził sie tedy
Dawid PANA / mówiąc : Mamli-
sódz / a porazić té Philistyny : A rzekł
PAN do Dawida : Idź / a porażysz
Philistyny / y Ceile wybawisz. A rze-
kli meżowie którzy byli z Dawidem /
do niego : Oto my tu w Judzkim ży-
mi będąc / boimy sie : a cóż wiecety ie-
śli porydziem do Ceile / tu woyskom
Philistynskim : Znowu tedy Da-
wid rádził sie PANA. A który odpo-
wiadał / rzekł mu : Wstań / a idź do
Ceile / bo ja dam Philistyny w ręce
twoje. Poszedł tedy Dawid / y me-
żowie jego do Ceili / y walczył z Philis-
tyny / y zápedził bydła ich / y poraził
ie porażką wielką : y wybawił Dawid
mieszczany Ceile. Lecz na on czas gdy
wciął Abiathár syn Achimelechów
do Dawida do Ceile / przyszedł był má-
jąc z sobą ephod. A powiedziano
Saulowi że Dawid wszedł do Ceile :
y rzekł Saul : Dał go Bóg w ręce mo-
je / y zawarłty jest w śędzys do miasta /
w którym są bramy y zamki. A przy-
kazał Saul wszytkiemu ludu / aby sli-
nali woynie do Ceile : y oblegli Dawi-
da y lud jego. Czego gdy sie Dawid
dowiedział / iż mu Saul potajemnie
złe gotował / rzekł do Abiathára ká-
plana : Przyłóż ephod. A rzekł Da-
wid : PANIE Boże Izraelów / sły-
szal te wieści sługa twój / że Saul go-
tuje sie przysódz do Ceile / aby zburzył
miasto dla mnie. Wydadzali mnie
meżowie Ceili w ręce jego : a przye-
dzili Saul iako słyshal sługa twój :
PANIE Boże Izraelów oznámi
słudze twému. A rzekł PAN : Przye-
dzie. A rzekł Dawid : Wydadzali
mnie meżowie Ceili y meze którzy ze-
mna są w ręce Saulowe : A rzekł
PAN : Wydadzą. Wstał tedy Da-
wid y meżowie jego okolo śeści set / y
wyszli z Ceile / y tu y orodzie sie tu-
lali niepereni / y powiedziano Saulo-
wi / że wciął Dawid z Ceile / y wszedł :

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

przetóż zaniechał wyiáchać. A Da-
wid mieścił na puszczy po mieyscach
mocnych / y mieścił na górze puszczy
Ziph na górze ciemnej / wysłał go
Saul szukać po wszytkim dni : y nie
dał go Bóg w ręce jego. A wyrzał
Dawid że wyszedł Saul szukać dusze
jego. A Dawid był na puszczy Ziph w
lesie. A wstał Jonathás syn Sau-
lów y szedł do Dawida do lasa / y po-
słał ręce jego w Bóg / y rzekł mu.
Tęchóy sie : bo cie nie nadydzie reká
Saula oycá mégo / a ty królować bę-
dziesz nad Izraelem / a ja bede wtóry
po tobie : lecz y Saul oćiec mój o ty
wie. A tak postanowili oba przymie-
rze przed PANEM : y mieścił Da-
wid w lesie / a Jonathás wrócił sie
do domu swego. A wstąpili Zyp-
hycy do Saula w Gaba / mów-
jąc : Alza oto Dawid nie kryje sie w
nas po mieyscach bezpiecnych lasu
na págoru Zachilá / która jest po
prawéj stronie puszczy : A tak teraz
iako pragnela dusza twoja żebys zia-
chał / zjedź / a nasza będzie podać go
w ręce królewskie. A rzekł Saul :
Błogosławienieście wy od PANA /
iżście sie mnie vžalili. A tak idźcie /
prose / a gotuyćie pilniéy / y czynćie
dworniey / y wyspieguyćie mieysce
gdzie jest noga jego / abo kto go tam
widział : bo myśli o mnie że nań chy-
trze sie zasadzam. Wypatrzyććieś a
obaczćie wszytkie iamy jego / w których
sie táł : a wróćcie sie do mnie na pe-
wną rzecz / że poryde zwami : a choćby
sie też skrył w ziemie / bede go szukać
we wszytkich tysiáczach Judzkich.
A oni wstawszy / posli do Ziph przed
Saula : a Dawid y meżowie jego
byli na puszczy Maon na polách po
prawéj Jesimon. Jáchal tedy Saul
y towarzyse jego szukać go : lecz
dano znáć Dawidowi / y nátychmiast
skapil na skále / y mieścił w puszczy
Maon : Co gdy wstýshal Saul / gónił
Dawida na puszczy Maon. A iáchal
Saul po boku góry z iednéj strony : a
Dawid y meżowie jego byli z boku gó-
ry po drugiey stronie : y już był Da-
wid zwątpił żeby mógł wysódz przed
obliczem Saula : A tak Saul y me-
żowie jego ná kstałt wienca obtoczyli
Dawida y meze jego / aby ie poimáli.

*David
miejska
na puscy.*

*Jonathás
cieśy Da-
wida.*

nie dosięże.

*niż: 26 a 1.
Zyphycy
cy wydali
Dawida.*

twoje, Heb.

*bo mi powie
dano iż jest
bárzo chytry.
H.*

*powręciłch.
Bó káždé po-
kolenie ná ry-
siące było
rozdzielone.*

*Saul obto-
czył Dawi-
da.*

A przy-

*Abiathár
káptan v
ciekáciac
do Dawi-
da wziął
z sobą E-
phod.
Sauliećie
do Ceile
przećiw
Dawidowi*

*Dawid ná-
dzi sie Bo-
gá.
To jest, w-
dziły ná-
miennik, a-
bys sie rádził
Páná.*

Przepuści
w sy Phil
styny na
Saula Bóg
wybawił
Dawida z
obleżenia.

Dawid
miejska w
Engaddi.

Saul szuka
Dawida

Dawid tui
sie w iaki
ni.

Dawid w
iaskini wr
znał kray
plaszcz
Saulow^o
^oTo jest, su-
mnienie ru-
syto.
Dawid ma
iac w ręku
nieprzyja-
ciela nie
dce go za-
bić bo iac
sie Bogá.

Opowiada
miłośier
dzie swoje
nád Saul
lem.

27 ¹ A przybieżał posel do Saula mó-
wić: Pospieś sie/á przyjedź/bo Phi-
28 listynowie wtargnęli w ziemię. ² A ták
wrócił sie Saul przestawsy góńić

ROZDZ. XXIII.

Wyciągnął
Dawid z onad: y
miejskał na miey-
scach besciecz-
nych Engaddi.

2 ¹ A gdy sie wrócił
Saul od pogoni
za Philisthyny/powiedziano mu/rze-
3 łac: Oto Dawid jest na puszczy En-
gaddi. ² A ták wzięw sy Saul trzy ty-
siące meżów przebranych ze wszytkie-
go Izraela/ poszedł szukać Dawida y
meżów iego/ y po naprzykrzyszych ská-
4 lach/ po których iedno dżitkie kozy mo-
ga chodzić. ³ A przyciągnął ku chlé-
wóm owczym/ które sie nátrąsily idą-
cemu/ á była tam iáskiniá/ do której
wśedł Saul ná potrzeby przyrodzo-
né: á Dawid y meżowie iego táli sie
5 we wnętrznéy części iáskini. ⁴ A rzé-
kli słudzy Dawidowi do niego: Oto
dzień/ o którym P A N mówił do cie-
6 bie: Ja dam w rece twé nieprzyjaciela
twoę/ żebys mu uczynił iáko sie będzie
podobáło w oczách twych. Wstał te-
dy Dawid/ y wrznął po cichu kray pla-
7 szczá Saulowého. ⁵ Potym vderżyło
Dawida serce iego/ przeto że wrznął
kray plaszczá Saulowého. ⁶ A rzékł do
meżów swoich: Niech mi będzie mi-
8 łościw P A N/ żebym nie uczynił téy
rzeczy pánu memu pomázáncowi
PANSKIEMV/ żebym miał ścią-
gnąć náń reke moie/ ponieważ jest po-
9 mázániec P A N S K I. ⁷ A przelomil
Dawid meze své morámi/ y nie do-
puscił im powstać ná Saula: á Saul
wstaw sy z iáskinié/ sedł záczetá dń-
10 ga. ⁸ Potym wstał y Dawid zá nim:
á wyszed sy z iáskinié z áwolał zá Saul-
lem/ mówiąc: Pánie mój królu. A
obeyrzał sie Saul ná zad: á Dawid
schyliw sy sie twarzá ku ziemi/ pokło-
11 nił sie/ y rzékł do Saula: Cemu slu-
chasz słów ludzi mówiących/ Dawid
szuka złego przeciw tobie? ⁹ Oto dżis
widziáły oczy twoie/ że mi cie P A N
dał w reke moie w iáskini: y myśliłem

Dawida/ y ciągnął przeciw Philisty-
nóm/ y dla tego názwali ono mieysce
Skálą rozłączającą.

² ábo rozła-
czenia.

C ¹⁰ cie zabić/ álec przepuściło oko moie/
bom rzékł: Nie ściagnie reki ná pána
mego/bo jest pomázániec PANSKI.
12 ¹¹ A owsem oyczemóy/obacz y poznay
kray plaszczá twego w rece moiey: żec
gdym wrzynał koniec plaszczá twego/
niechciałem ściagnąć reki moiey ná
cie/ Poznay á obacz żec niemáš w re-
ce moiey złości/ áni niepráwosci/ ánim
zgrzeszył przeciw tobie: á ty godziś
13 ná dusze moie/ ábys iá odiał. ¹² Niech
rozsadzi P A N między mná á tobá/ á
niech sie krzymdy moiey P A N po-
mści ná tobá: á reka moia niech nie
14 będzie ná tobie. ¹³ Jáko y w stárey przy-
powiesci mówią: O D N I E Z B O-
Z N Y C H wynidzie niezbożność: á
ták reka moia niech nie będzie ná to-
15 bie. ¹⁴ Kogóż przesláduięś/ królu Izrá-
elski/ kog przesláduięś? P s á zdechłéś
16 przesláduięś/ á pchle iedne. ¹⁵ Niech
P A N będzie sedzim/ á niech rozsądzi
między mná á tobá: á niech obaczy
y osądzi sprawe moie/ á niech mie wy-
17 rwie z reki twoiey. ¹⁶ A gdy skończył
Dawid mówiac mowy táké do Sau-
D ¹⁷ la/ rzékł Saul: A twóżyze to głos Da-
widzie synu mój? y podniósł Saul
18 swój głos y plákał: ¹⁷ y rzékł do Da-
wida: Spráwiedliwys ty jest niżli
19 iá: bos ty mnie oddał dobre/ á iám
tobie złym oddał. ¹⁸ Tys téż dżis oka-
zał cos mi dobrego uczynił: iáko mie
dał P A N w reke twoie/ á nie zabiłes
20 mie. ¹⁹ Bo któż gdy naydzie nieprzyja-
ciela swego wypusci go ná drogę do
braz? Ale P A N niechayci odda ná-
21 grode te zá to cos mi dżis uczynił. ²⁰ A
teraz iż wiem/ że peronie masz królo-
wac/ y będziesz miał w rece svéy kró-
22 lestwo Izraelskie: ²¹ przysięż mi przez
P A N A/ że nie wyglądzisz potom-
stwa mego po mnie/ á nie wytráciś
23 imienia mego z domu oycá mego. ²² A
przysięgł Dawid Saulowi. Ośedł
tedy Saul do domu swego: á Dawid
y meżowie iego wstąpili ná mieyscá
przespiecznięsye.

Dawid w
ktádapom
się ná Pá-
ná Bogá.

Saul zna-
łość swo-
ię á dos-
broć Da-
wida.

⁹ w: posle go
ná drogę do-
brą. Hebr.

Przysięgł
Dawid
Saulowi.

ROZDZ. XXV.

Smierć Sámuelowa.
Ec: 46. d 23.
Niz: 28. a 3.

Bogaty y mój.
Hebr.

Abigail
mądra y
piękna.

Nabál nie
miłośnier
ny.

Tak się
mówi dobrze,
żebyś y ty y
dóm twój y
wszystkie rze-
czy twoje były
w pokoju. H.
Szerokie.
Heb.

Dawid po-
szła do Na-
bála pa-
strawę.

Dziś weso-
ły którego lu-
dzie hojnie by-
wają.
co może być.
Hebr.

Pyszna od-
powiedź
Nabála.

Wł. wody.

A Samuel v-
márt / y zebrał sie
wszystek Izrael / y
plakali go / y po-
grzebali go w do-
mu iego w Ká-
máthá. ¹ A powo-

staroży Dawid poszedł na puszcza
Pharán. Lecz mąż niektóry był na
puszczy Maón / á mądrość iego w
Kármelu / á człowiek on bardo wiel-
ki: y miał owiec trzy tysiące / y tysiąc
kóz: y trąfiło sie że strzyżono trzode
iego w Kármelu. ² A imie meża one-
go było Nabál: á imie żony iego A-
bigail. á była to niewiasta bardo mą-
dra y piękna: ále mąż iey był nie uży-
ty bardo / zły y złośliwy: á był z naro-
du Káleb. ³ A gdy wysłuchał Dawid na
puszczy że strzyżł Nabál trzode swoje /
⁴ posłał dziesięciú młodzieńców / y
rzekł im: Idźcie do Kármelu / á przy-
dzicie do Nabála y pozdrówicie go
imieniem moim spokojnie. ⁵ A rzecze-
cie: ⁶ Niechay będzie braciey mojej y
tobie pokój / y domowi twemu po-
kój / y wszystkim rzeczam które masz /
niech będzie pokój. ⁷ Słyszałem że
strzyga pastę twoją / którzy byli z na-
mi na puszczy: nigdyśmy im przykry-
mi nie byli / y nigdy nie było im nic z
trzody / przez wszystkie czasy którego by-
li z nami w Kármelu. ⁸ Zopytaj slug
twoich / á powiedząc: Przetoż teraz
niech nayda służebnicy twoi łaskę w
oczu twoich / bosmy w dobry dzień
przyšli / cokolwiek naydzie reka two-
ia / day służebnikom twoim / y synowi
twemu Dawidowi. ⁹ A gdy przyšli
slugy Dawidowi / mówili do Nabála
wszystkie te słowa imieniem Dawi-
dowym: y wmilkneli. ¹⁰ A odpowie-
dając Nabál slugom Dawidowym
rzekł: Co jest Dawid: y co jest Izai-
dzis sie namnożyło slug którzy w cie-
bie od panów swoich. ¹¹ Wiec ia we-
źmie chleb mój y wódę moją / y mie-
so bydlę któreś pobit dla postęży-
ków moich / á dam meżom / których
niewiem żad są: ¹² A tak odesli slug
Dawidowi drogą swą / y wróci-
wszy sie przyšli y powiedzieli mu wszyst-
kie słowa które był rzekł. ¹³ Rzekł tedy

C

14

15

16

17

D

19

20

21

22

23

24

25

Dawid slugom swoim: Przypas ká-
zdy miecz swój. A przypasali wszyscy
miecze swoje / przypasał też y Dawid
miecz swój: y sli za Dawidem iak-
miarz czterę stá meżów: á dwieście
zostało przy rzeczach. ¹ A powiedział
Abigail żenie Nabálowey ieden stu-
gá iey / rzekąc: Oto Dawid przysłał
posłańce z puszczy / aby błogosławili
Pánu naszemu / á niechec im pokazał.
² Ludzie ci dośyć nam dobrzy byli /
y nie przykryli sie nam: y nigdy nam
nic nie zginęło przez wszystkie czasy pó-
kiesmy z nimi byli na puszczy: byli nam
miasto muru tak w nocy iako y w dzień
nie / po wszystkie dni pokiesmy pásii
przy nich trzody. ³ Przeto obacz á ro-
zmysł sie co masz uczynić: boć sie do-
pełniła złość na meżá twego / y na
dóm twój / á on jest syn Belial / tak
iz żaden nie może z nim mówić. ⁴ Po-
spieszyła sie tedy Abigail / y wzięła
dwie ście chleba / y dwa butlaki winá
y pięciú baránów wárzonych / y piec
miat prażniá / y sto wiązanek rozyn-
ków / y dwie ście wiązek fig / y włoży-
ła na osły. ⁵ A rzekła slugom swoim:
Idźcie przedemną: oto ia poiade za
wami: á meżowi swemu Nabálowi
nie oznaymiłá. ⁶ A gdy wsiadła na o-
słá / y zjeżdżała z góry: Dawid y meżo-
wie iego zjeżdżali przeciwko nię: któ-
rym ona zaiachála. ⁷ A rzekł Dawid:
Zaprawdę dárzom strzeżł wśęgo
co ten miał na puszczy / y nie nie zginę-
ło ze wśęgo co do niego należało / á
oddal mi złé za dobre. ⁸ To niech w-
czyni Bóg nieprzyiaciółom Dawido-
wym / y to niech przyczyni / iesli zosta-
wie do zaránia ze wśęgo co do niego
należy / mókrzającego na ściáne. ⁹ A
gdy Abigail wyrzála Dawidá / po-
spieszyła sie y zsiadła z osłá y pádła
przed Dawidem na oblicze swoje / y
pokłoniła sie mu do ziemi / ¹⁰ y pádła
w nóg iego / y rzekła: Niech będzie na
mnie rá nieprawość / móy pánie: pro-
sie niech służebnicá twojá mówi w o-
słú twoich: á posłuchay słów slugi
twojej. ¹¹ Niech nie kładzie prośe
Pan mój Król serca swęgo na meżá
tego niebóznego Nabála: boć we-
dle imienia swęgo głupi jest / y głup-
stwo jest z nim: á ia slugá twojá nie
widziálaś służebników twoich / Pá-

Dawid te-
dnie mścił
sie ná
Nabálem.

Dawid be-
dąc potrze-
bny prze-
cie cudzo-
niebrat
gwałtem.

człek nie-
bożny.

ábo funtów

Abigail
zaiężdża
Dawido-
wi.

Dawid af-
fektem w-
nieśiony.

do namniej-
szego sżeni-
cia. Hebr.

Abigail
mówi do
Dawida.

Nabál,
wykłada
sie głupi.

nie mój

Bóg zacho-
wał Dani-
el i z nie-
roślat
krwie.
"A żebyś
nie miał ra-
ka twoje. H.
"so podarze.

"A złość się
wrobie. H.
"Ażkolwiek
ci powstał. H.

"Ale. H.

Sumnie-
nie wolne
od grzechu
"Próżno. H.

Dawid
dziękuję
Pánu Bo-
gu że go
ochował ro-
złania
krwie.

Zypheycy
cy wydała
Dawid.

26 nie mój / któregoś postat. ^o Przeto teraz
Panie mój / żywie PAN y żywie duszą
E twoją / który cie zahamował / abyś
nie przyszedł na króć / y zachował res-
tkę twoją tobie : a teraz niech będą
27 iako Nábál nieprzyjaciela twojego / y któ-
rzy szukał Pánu memu złę. ^o Przeto
przysięgam to błogosławieństwo / które
przyniosła służba twoja tobie PA-
28 NV memu / a day sługom którzy cho-
dzą za tobą Panem moim. ^o Zniś
wyściepek służebnice twojej : czyniac
bowiem uczyni PAN tobie Panu
memu dom wierny / ponieważ walczy
PANSKIE ty walczysz / Panie mój :
"przetoż niechaj się w tobie złość nie
nawduie po wszystkich dni żywota two-
29 go : ^o Bo jeśli kiedy porostanie / czo-
wiec przesładowający cie / y szukający du-
chę twoją / będzie duszą Pána mego
strzeżona iakoby w wiązce żyjących
w PANA Boga twego : lecz duszą
nieprzyjaciół twoich będzie obracana
30 iako w pedzie y obrócić proce. ^o Gdy
tedy uczyni PAN tobie Pánu memu
wszystko co dobrego o tobie mówił / y
postanowi cie Książęciem nad Izra-
31 elem : nie będzie to tobie ku żalosci /
ani ku obrażeniu summienia Pána me-
go / żeś wylał krew "nierwinną" / a bo
żeś się sam pomścił : a gdy PAN do-
brze uczyni Pánu memu / wspomni
na sługe swoje. ^o A rzekł Dawid do
E Abigail : Błogosławiony PAN
Bóg Izraelów / który cie dziś posłał
przeciwko mnie y błogosławioną wy-
33 mową twoją / y błogosławioną ty /
któras mnie zawściągnęła dzisiaj / zem-
nie siedł na króć / y żebyś się pomścił
34 rektą swą. ^o Bo inaczej / żywie PAN
Bóg Izraelów / który mnie zawścią-
gnął abym ci źle nie uczynił : byś mi
była przedko nie żałowała drogi / nie

35 został by był Nábálowi aż do swia-
tła ranego "możący na ścianę" ^o A
tak przysięgł Dawid z rektą ię wszystko
co mu była przywiozła / y rzekł ię :
Jedź z pokojem do domu twego / o-
36 tom w słuchal głosu twego / y "uczci-
łem osobę twoją". ^o Przysięgła Abigail
do Nábála : a oto miał wczte w do-
mu swoim / iako wczte Królową / a
serce Nábálowe wesole : bo był bardo
piłan : y nie powiedział mu słowa
37 mądrę / a bo wielkiego aż do zaránia. ^o
A na switaniu gdy strawił wino Nábál /
powiedziała mu żona jego te slo-
38 wá / y obumarto serce jego wewnątrz /
y stał się iako kamień. ^o A gdy minęło
dziesięć dni / zabił PAN Nábála / y
39 umarł. ^o Co gdy wysłyszał Dawid że u-
marł Nábál / rzekł : Błogosławiony
PAN / który osadził sprawę zeliwo-
ści mojej z rektą Nábálową / a sluge
swoje wchowal odesłego / a złość Nábá-
łowe oddał PAN na głowę jego.
Posłał tedy Dawid y mówił do Abi-
40 gail / żeby ją wzięła sobie za żonę. ^o
A przysięgła Dawidowi do Abigai-
l do Karmela / y mówili do niej rzę-
41 tając : Dawid posłał nas do ciebie /
aby cie wzięła sobie za żonę. ^o Która
powstawszy pokłoniła się obliczem
do ziemi y rzekła : Oto służebnica
twoja niechaj będzie sługa / aby w-
42 mywała nogi slug Pána mego. ^o
A pospieszyła się Abigail y wsiadła na
osła / y pięć panien ię służebnych po-
43 słyżni / y iachala za posłańcy Da-
widowymi / y była żona jego. ^o Ale y
Achinoam wzięła Dawid z Jezraela :
44 y były obie żonami jego. ^o A Saul dał
Michol córkę swą żonę Dawidową
Phaltému synowi Laís / który był z
Gallim.

^o do namniey
sęgo szeni-
cia. Hebr.

^o przysięgam o
błicie twoje.
Hebr.

Nábál pi-
iány.

Nábála
Bóg zabił.

^o który się
pomścił zel-
ywości mo-
jej nad Nábá-
łem. Hebr.

Dawid bie-
rze Abigai-
l za żonę.

29 Iakoby w wiązce żyjących] To
jest / Duszą twoją będzie zachowana iako Bóg
strzeże dusz wybranych swoich. Zowie wiazan-
ka i z wybrani wszyscy są policzani / a żaden

z nich nie zgini / iako rzeczy związane niewy-
padają : a właszą i z tą wiazanką jest ży-
wych / także też mówi Hamos 2. v. 6.

ROZDZ. XXVI.

1 Przysięgli Zypheycy
A do Saula w Gábá / mó-
wując : Oto się Dawid kryje
na págórku Háchil / który
2 jest przeciw pustyni. ^o A powstał

Saul / y iachal na puszcza Ziph / a
z nim trzy tysiące mężów z wybra-
nych Izrael / aby szukał Dawida na
3 puszczy Ziph. ^o A położył się obozem
Saul w Gábá Háchil / która by-
ła przeciwko pustyni na drodze : a
Dawid mieszkał na puszczy. A wi-

Saul sus-
ka Dawi-
d.

David na
sedł na
Saula spia-
cącego.

David
wziął Sau-
loni spia-
cącego
szep y ku-
bek nie-
dłac go
zabił iuż
to panto-
rę.
wielki wór
dy albo od Bo-
gá. Hebr.

David
skarży się
na ośpa-
łość Hez-
tmańska.

4 dząc że przyiachał Saul za nim na
puszcza / i posłał spiegi / y dowiedział
5 się że tam przyiachał záperwne. i wstał Daud potáiemnie / y przy-
6 siedł na miejsce gdzie był Saul : á
gdy wyjrzał miejsce na którym spał
Saul / y Abner syn Ner / hetman wo-
7 y ská iego / y Saula spiacącego w namie-
8 cie / á inny lud okolo niego : i rzekł
Daud do Achimelechá Hethyeczycá
y do Abisái syná Sárwiéy brátá Jo-
9 ábowégo / mówiąc : Kto póydzie ze-
mna do Saula do obozu ? i rzekł
10 Abisái : Ja póyde ztobą. i przyszedł
tedy Daud y Abisái do ludu w nocy /
y náleżli Saula leżącego y spiacącego
w namieście / á ošzep wkrémiony w zie-
11 mi y głowy iego : á Abnerá y lud spia-
cé okolo niego. i rzekł Abisái do Da-
12 wida : Zámknął Bóg nieprzyiáciela
twégo dziś w rece twoie : á ták prze-
búie go teraz ošzepem do ziemi raz /
á drugi raz nie będzie potrzebá.
13 i rzekł Daud do Abisái : Nie zá-
búay go : bo któż wyciągnie reke swo-
ną pomázáncá PANSKIEGO / á
14 nie winien będzie ? i rzekł Daud :
Żywie PAN / iż iesli go PAN nie zá-
búie / ábo dzień iego nie przydzie że
vmrze / ábo ná wojne wyiácharzysy
nie zginié : niech mi będzie miłosier-
15 cie PANA / ábych nie ściagnął reki moiey
ná pomázáncá PANSKIEGO. á
ták teraz weźmi ošzep / który jest y
16 głowy iego / y kubek wody / á odydz-
my. i wziął tedy Daud ošzep / y ku-
17 bek wody / który był w głowách Saul-
18 lowych y posli : á nie było nikogo co-
by widział / y zrozumiał / y ocucił się /
á lewšy się spáli / bo sen PANSKI
19 przypadł był ná nie. i á gdy przyszedł
Daud ná drugá strónę y stánuł ná
20 wierzchu góry z dáleká / á był wielki
plác między nimi / y zázwołał Daud
21 ná lud y ná Abnerá syná Ner / mó-
wiąc : A nie ozowieš się Abnerze : i
22 odpowiadájac Abner / rzekł : Ktos ty
co wołaš / á niepokóy czyniš królowi ?
23 i rzekł Daud do Abnerá : Ažás ty
nie máž : á kto drugi podobny tobie
24 w Izraelu : přecz žes tedy nie strzegł
paná twégo króla : bo przyszedł ie-

15 denz ludu żeby zabił króla paná twe-
go. i Nie dobrac to rzecz którys wcz-
nił : żywie PAN / žesćie wy synowie
śmierci / którysćie nie strzegli paná
swégo pomázáncá PANSKIEGO /
á teraz pátrž gdzie iest ošzep kró-
20 wški / y gdzie iest kubek wody / który
był w głowách iego. i poznal Saul
głos Daudów / y rzekł : A twóyž to
głos synu móy Daudžie ? i rzekł Da-
17 wid : móy głos / pánie móy królu. i
18 rzekł : Dla czego pan móy przešládu-
ie sluge swégo : Com uczynił : ábo
19 co zá zlošć iest w rece moiey ? i ták
teraz proše królu Pánie móy / poslu-
chay słówo slugi twéž : Jesli cie PAN
20 pobudza przeciwko mnie / niechay
D powonia ošaryžále iesli synowie cžlo-
wieczy / překleć sá przed oczymá
PANSKIMI / którys mie dzisiaj wy-
21 rzucili / žebym nie mieškal w přiedzie-
twie PANSKIM / mówiąc : Idž /
22 sluz cudzym bogóm. i Teraz niechay
nie będzie wyłaná krew moia ná zie-
mie przed PANEM : bo wyiáchał
23 król Izraelšti áby šukał pchly iednéy
iáko goniz kuropátwe po górách. i
24 rzekł Saul : Zgrzešyłem / wróć się sy-
nu móy Daud : boć iuž wiecéy žle
czynie nie bede / ponieważ droga bylá
dušá moia dzisiaj w oczách twoich :
25 bo iáwna to žem głupie uczynił / y nie
wiedzialem bázro síla. i Odpowia-
26 dájac Daud / rzekł : Owo ošzep kró-
lewški : niech przydzie ieden z slug
królewškich á weźmie jé. i PAN od-
27 da každému wedlug špráwiedliwošći
swéy / y wiáry bo cie dziś dał PAN
w reke moie / y niechciałem ściagnáć
28 reki moiey ná pomázáncá PANA-
SKIEGO. i iáko dziś wielce wra-
29 žona iest dušá twoia w oczách mo-
ich : ták niechay będzie wielce wra-
žona dušá moia w oczách PANA-
SKICH / á niech mie wybáwi ze wše-
go wšstku. i Rzekł tedy Saul do Da-
30 wida : Błogóšlawionys ty synu móy
Daudžie / á iście czyniac czynić be-
31 dzieš / y mogac přemožes. i odszedł
Daud w drogę swoie / á Saul sie
wrócił ná miejsce swoie.

godni śmier-
ci. Hebr.

David
špráwue
sie Saulo-
wi z dále-
ká.
niech mu to
będzie przy-
jemno co czy-
niš.

nie w pádnie
H.

Saul zna
gžedšnóy
á miłosier-
džie Dauda
dowé.

wiernošći.
Miłosier-
džie Dauda
dowé.

wykonaš
co chceš.

ROZD. XXVII.

David vs
cieka do
Achis kró-
lá.

Drzęł David
w sercu swoim :
Wpádne ia kie-
dyżkolwiek tędne-
go dnia w rece
Saulowe : áżaz
nie lepiej je wy-
de y zachowam sie w ziemi Philis-
tyńskiéy / áby zwatpít Saul á
przeszał mie szukać po wszystkich gra-
nicách Izráelskich : schronie sie tedy
od rąk ięć. ² A rzęł David ypośedł
sam y sześ set meżów z nim do Achis
syná Máoeh króla Geth. ³ A mieřkal
David z Achis w Geth sam y meżo-
wie iego / mąż y dóm iego / y David y
dwie żenie iego / Achinoám Izráeli-
tká / y Abigail żóná Nábál Cárnelá.
⁴ A powiedziano Saulowi że wcięł
David do Geth / y nieprzydał szukać
go wiecéy. ⁵ A rzęł David do Achis :
Jeslim nálaźł łáskę w oczu twoich /
niech mi dádsz miejsce w iednym
míast tego kráiu / że tam mieřkáć be-
de : bo czemu mieřka slugá twóy w
mieście królewskim ztoba : ⁶ A dáł
mu Achis dnia onęgo Siceleg : dla

Miásto Si-
celeg dáne
Davidowi

ROZD: XXVIII.

David ie-
dzie ná
woynę z
królem A-
chis.

Sstało sie w
oné dni / zebra-
li Philistynowie
woystá swoje / áby
sie zgotowali ná
woynę przeciw Iz-
ráelowi : y rzęł
Achis do Dawida : Wiedz wiedzac /
iż zemną wyiedziesz w woystu ty y me-
żowie twoi. ² A rzęł David do A-
chis : Teraz sie dowieř co uczyni slu-
gá twóy. A rzęł Achis do Dawida :
A ia cie postanowie stróžem głowy
moiey po wszystkich czásy. ³ A Sámu-
él umárl / y plákał go wszytek Izráel
y pogrzebł go w Kámáthá mieście
iego. A Saul wytrácił czárnośsieźni-
ki y wieszczi z ziemi. ⁴ A tak zebrał sie
Philistynowie y przyćiągnęli / y poło-
żyli sie obožem w Sunam : zebrał też
y Saul wszytkiego Izráela y przyćią-
gnął ná Gelboe. ⁵ A wyźzał Saul
obozy Philistynskie / y bał sie / y prze-

Wyr. 25 a 1.
Es: 46 d 23.

które y przyczyny dostał sie Siceleg
królóm Judzkim / áż do dnia dżisiey-
szego. ⁷ A była liczba dni których mie-
řkal David w kráinie Philistynskiey /
cztery miesiące. ⁸ A wyieźdzał Da-
wid y meżowie iego / y bráli plóny z
Gessury y Gerzy / y z Amálekítów : bo
w tych wsiách mieřkano z staráda-
wná w ziemi idącym do Sur áż do
ziemi Egypťskiey. ⁹ A pustoszył Da-
wid wszytkę ziemię / áni zostáwiał ży-
wého meżá áni niewiásty : á zabraw-
szy owce y woły / y osły / y wielblády / y
śáty / wrócał sie y przychodził do A-
chis. ¹⁰ A mówił mu Achis : Ná ko-
goś vderzył dżisia : Odpowíadał
David : Ku południu Judy / y ku
południu Jerámeel / y ku południu
Ceni. ¹¹ Nie żywił David meżá áni
niewiásty / áni ich przywoził do
Geth / mówiąc : By śnadź nie mó-
wili przeciwko nam : To uczynił Da-
wid : y to miał postanowienie po w-
sych dni których mieřkal w kráinie
Philistynskiey. Wierzył tedy Achis
Davidowi / mówiąc : Wiele złęgo
nábroił przeciw ludowi swému Izrá-
elskiemu : á tak będzie mi sluga wie-
cznym.

David pu-
stałszy zie-
mię Philis-
tyńską.

⁶ lećło sie serce iego bázno. ⁷ A rádził
sie PANA / y nie odpowiedział mu á-
ni przez sny / áni przez kápłany / áni
przez proroki. ⁸ A rzęł Saul slugóm
swym : Szukajcie mi niewiásty má-
iącéy pythoná / y póyde do nię / á
wywiém sie przez nie. A rzęli studzy
iego do niego : Jest niewiásta máią-
ca pythoná w Endor. ⁹ A tak odmie-
nił vbiór swóy y oblókl sie w inné śá-
ty / y pośedł sam á dwá meżowie z
nim / y przysłi do niewiásty w noey / y
rzęł ię : Wiedz mi przez pythoná / á
wstrzész mi kogoć powiem. ¹⁰ A rzęła
niewiásta do niego : Owo ty wieř iá-
ko wiele uczynił Saul / y iáko wygo-
lił czárnośsieźniki y wieszczi z ziemi :
czemuż tedy kładziesz sídło ná duřę
moie / áby mie zabito : ¹¹ A przysięgl
ię Saul ná PANA / mówiąc : Dy-
wie PAN żeć sie nic złęgo nie sřtanie
dla téy rzeczy. ¹² A rzęła mu niewiá-
sta : Kogóćci mam wstrzésieć : Kto-
ry rzęł : Wstrzész mi Sámuelá. ¹³ A
gdy wyźzálá niewiásta Sámuelá /

*Duch á wie-
szęgo.
Leu: 20 d 27
Deu: 18. b 11
w Dżie: 16.
c 16.
Saul nádi-
sie Bogá,
niemáiąc
o dpo-
wies-
dzi, rádzi-
sie czáro-
wnice.

Sámuel
wřkáł do Sa-
ul y opowí-
dał Saulo-
wi śmierć
y przęgná-
na bitwę.

Krzyknęła

⁹ Z tad znąc, iż oycowie święci byli pod ziemią w ciebłani.

⁹ Ec. 46. dz3

⁹ nie odpowie da mi wiacey H.

Saul dla nieposłuszeństwa odrzucony od Boga.

13 krzyknęła wielkim głosem / y rzekła do Saula : Czemus mie zdradził :
 14 Bos ty iest Saul. ⁹ Rzekł iey król :
 15 Niebóy sie : Cos widziała : y rzekła niewiasta do Saula : Widziałam bogi wychodzące z ⁹ ziemie. ⁹ Rzekł iey : Co za osobą iego : Która rzekła :
 16 Maj stary wystepnie / a ten w płaszczybrany. ⁹ Porozumiał Saul że to był Samuel / y nąchylił sie obliczem do
 17 ziemie / y pokłonił sie. ⁹ Rzekł Samuel do Saula : Przeczes mi nie dał pokoiu żebych był wstrzęsiony :
 18 Rzekł Saul : Jestem wciśnion bázro / bo Philistynowie walczą na mie / a Bóg odstąpił odemnie / y niechciał mie wysłuchać ani w reku proroków ani przez sny : a przeto przyzwałem cie / abyś mi pokazał co mam czynić.
 19 Rzekł Samuel : Cóż mie pytasz / gdyż PAN odstąpił od ciebie / a przemiósł sie do sprzeciwnika twego :
 20 Abowiem uczyni tobie PAN iako mówił w rece moiey / y wtnie królestwo twoie z reki twoiey / a da ie bliżniemu twemu Dawidowi : ⁹ bos nie był posłusny głosu PANSKIEGO / a mis
 21 uczynił gniewu zapalczywości iego na Amaleku. przeto co cierpiś uczy-

19 nił a PAN dżis. ⁹ A da też PAN Jzraela ztoba w rece Philistynskie / a
 20 intro ty y synowie twoi zemną będzie cie : Leczy obóz Izraelski da PAN w rece Philistynskie. ⁹ A wnet Saul
 21 wpadł iako długi na ziemie : bo sie był vlekl słow Samuelowych / y nie było w nim siły / bo nie iadł chleba /
 22 przez on wsfytek dzień. ⁹ Wefła tedy ona niewiasta do Saula (bo sie był zlał bázro) y rzekła do niego : Oto
 23 wsfuchala niewolnica twoia głosu twego / y položyla dusze moie w rece moiey / y wsfuchalam mow twoich /
 24 ktoreś mowil do mnie. ⁹ Teraz tedy y ty posłuchay głosu niewolnice twoiey / y položę przed cie skute chleba /
 25 żebyś ziadłsy posilił sie / y mógł isdż w dróge. ⁹ Który niechciał / y rzekł :
 26 Nie bede iadł. Leczy go przymusili sfudzy iego y niewiasta / y nawet wsfuchawsfy głosu ich / wstał z ziemie y wsiadł na lozu. ⁹ A ona niewiasta miała
 27 ciełe karmine w domu / a pospiesyla sie y zabila ie : y wsfawsfy maki zacynila ia / y napiekla przasnitów / y
 28 položyla przed Saula y przed slugi iego. Którzy naidłsy sie wstali y chodžili one całą noc.

⁹ To iest, wmrzećie albo bzdziećie pod ziemią iako y ia, chocia po downo nie wsfyły na ie dnym mieyscu.

Saul przez lekcy sie słow Samuelá om dlat

⁹ posłłonye noc. H.

14 Porozumiał Saul że to był Samuel.]
 Tak pospolicie Doktorowie S. rozumieja / iż to była prawdziwie dusza Samuela / Iustinus in Dialogo cum Triphone, Basilus Epist: 80. ad Eustach. Ambrosius in c. 1. Luc. Hier: in 7. Isa. August: de cura pro mortuis C. 15. y Ioseph: lib: 6. Antiq: C: 15. Ale y pisino iasnie świadczy tu mówiac : Gdy wyzręta niewiasta Samuel. ⁹ Po tym: Rzekł Samuel do Saula. A ięse: Porozumiał Saul iż był Samuel. nie mówitby / porozumiał / ale mniemał albo myślał / kiedyby nie było prawdziwie. Nád to Eccl. 46. chwalać Samuelá powiada iż po śmierci prorokował / y przepowiedział królowi co go potkać miało. A wsfakie chocia prawdziwie sie Samuel święty wsfazał tē czarownicy / nie stało sie to mocą czarów / które

żadney mocy na dusze proroka świętego nie miały : co z tad znąc iż Samuel wprzędził czaroy / których ięse była ona niewiasta nie do konala / bo y dla tego sie przelela / że sie pierewy wsfazał / niż go wołać poczeła. A tak nie w tym ani czary ani diabelskie sprawy nie mogły / ale iako kiedy Balaamowi Num: 22. radzaczemu sie czarta / nie czart ale Bóg odpowiadał / tak też nie na głos tē czarownicy Samuel sie wsfazał / ale Bóg to sam uczynił y proroka wsfal / aby król niezbożny o swoięj śmierci pewnie wiedział. I trafia sie to / że Bóg dla potrzeby iatęy / wola swoje takim ludzióm którzy takim czaróm y wrótkóm bázro wierzą / objawia / bo Pan Bóg często ludzkiey złości na dobre używa.

ROZDZ. XXIX.

1 Wbrały sie tedy wsfykie woj-
 2 ská Philistynskie do Alpheta : ale y
 3 Izrael položyl sie obozem nád jzrodlem które było
 4 w Jezrahel. ⁹ Leczy Książetá Philistynskie ciagnely stami y tysiącami :

3 a Dawid y meżowie iego byli w ofstecznym v sie z Achis. ⁹ Rzekły Książetá Philistynskie do Achis : Co to za Hebreyczcy : Rzekł Achis do Książet Philistynskich : Aza nie znacie Dawida / który był slugą Saula króla Izraelskiego / a iest v mnie przez wiele dni albo y lat / a nie náyduie w nim nic odednia którego zbiegl do
 4 mnie / aż do tego dnia : ⁹ A rozniewaly sie nań Książetá Philistynskie y

Dawid nie walaył przeciw Izraelowi ale odestá ny zwoyská za os pátrnosćia Boża

⁹ 1. Par: 12. d 19.

rzekły

rzekł mu. Niech się ten mąż wróci /
 a niech siedzi na swym miejscu / na
 którymś go postawił / a niech z nami
 nie chodzi na wojnę / aby nam nie był
 przeciwnikiem gdy się porzucić po-
 niemy : bo i takóż inaczej będzie mógł
 przednąć Pana swego / i jedno gło-
 wami naszeni : ⁵ A za to nie on Da-
 wid / któremu śpiewano w tańcach /
 mówiąc : Zabił Saul w tysiącach
 swych / a Dawid w dziesięci tysięcy
 swoich : ⁶ A tak wezwał Achis Da-
 wida / y rzekł mu : Żywie PAN żeś ty
 prawy / y dobry w oczach moich / y
 wysłanie twoje y weście twoje zemna jest
 w obozie : y nie znalazłem nic złego w
 tobie odednia któregoś przyszedł do
 mnie / aż do dnia tego : Ale Książ-
 cę tom się nie podobasz. ⁷ A tak wróć
 się / a idź w pokój / a nie obrażaj oczu

⁵ A podobają
 się towarzy-
 stwo twoje w
 obozie. Hel.

Dawid
 wróciłszy
 się znalazł
 Siceleg spa-
 łone.

ROZDZ. XXX.

¹ **A** GDY przysli
 Dawid y mezo-
 wie jego do Sice-
 leg dnia trzeci-
 go / Amalechito-
 wie wderzyli byli z
 południowéj stro-
 ny na Siceleg / y porażili byli Sice-
 leg / y zapalili go byli ogniem. ² A za-
 brali w niewolę niewiasty z niego od
 najmniejszego aż do wiekiego : a nie
 zabili nikogo / ale zawiedli z sobą y sli
 drogą swoją. ³ Gdy tedy przysli Da-
 wid y meżowie jego do miasta / y na-
 leżlić spalone / y żony swe y syny swe
 y córki w niewolę zabrane. ⁴ Tedy pod-
 niesli Dawid y lud który był z nim
 głosy swoje y płakali / aż były w nich w-
 stąty. ⁵ Bo y dwie żenie Dawidowe
 były w niewolę wzięte / Achinoam Je-
 zrahelitka y Abigail żona Nabal Car-
 melita. ⁶ A zastrasował się Dawid bier-
 zo : bo go lud chciał wtamionować /
 ponieważ żałostna była dusza każdego
 meża dla synów swoich y córek : A
 zmocnił się Dawid w PANU Bogu
 swoim. ⁷ A rzekł do Abiathar kapła-
 na syna Achimelechowego : Przybliż
 do mnie Ephod. A przybliżył Abia-
 thar Ephod do Dawida / y radził się
 Dawid PANA / mówiąc : Mamli
 gonić tych lotrzyków / a poimamli ie

Dawid po-
 rażony
 się Paną
 gonił Ama-
 lechity.

⁸ Książat Philistynskich. ⁹ A rzekł Da-
 wid do Achisa : Cożem uczynił : y
 coś znalazł we mnie słudze twym ode-
 dnia któregoś był przed oczyma two-
 mi aż do dnia tego : aby nie siedł
 a walczył przeciw nieprzyjaciółom
 Króla Pana mego : ¹⁰ A odpowiadając
 Achis rzekł do Dawida : Wiem
 żeś ty dobry w oczach moich / i tak
 Anioł Boży : ale książęta Philistyn-
 skie rzekły : Nie pójdziesz z nami na
 wojnę. ¹¹ A przeto wstań rano ty y słu-
 dzy pana twego którzy przysli z tobą :
 a gdy w nocy wstaniecie y pocznie
 świtać / idźcie. ¹² Wstał tedy Dawid
 w nocy sam y meżowie jego / aby ra-
 no wyiachali / y wrócili się do ziemi
 Philistynskiej : a Philistynowie cią-
 gnęli do Jezrahel.

¹³ czyli nie : A rzekł mu Pan : Goń / bo
 bez wątpienia poimaś je y odbieś
 plon. ¹⁴ A tak poszedł Dawid sam y
 sześć set meżów którzy z nim byli / y
 przysli aż do potoku Bezor : y sprá-
 cowani niektórzy pozostali. ¹⁵ Ale Da-
 wid gonił sam y cztery set meżów : bo
 ich dwieście było pozostalo / którzy
 sprácowani nie mogli się przeprawić
 przez potok Bezor. ¹⁶ A należli meża
 Egypczyka na polu y przywiedli go
 do Dawida : y dali mu chleba aby
 jadł y pił wodę. ¹⁷ Ale y włomek wią-
 zanki fig y dwie wiązce rozynków.
 Które gdy jadł / wrócił się duch jego /
 y potrzepił się : bo był nie jadł chleba
 ani pił wody trzy dni y trzy noce. ¹⁸
 Rzekł mu tedy Dawid : Czyś ty : a
 bo stał : a dokąd idziesz : Który rzekł :
 Chłopiec Egypcjanin ja jestem słu-
 żebnik meża Amalechity : a zostawił
 mnie Pan mój / żem się roznie mógł
 dziś trzeci dzień. ¹⁹ Bosmy my byli wy-
 targnęli na południe do Cerethu / y
 przeciw Judą / y na południe Kaleb /
 y Siceleg spaliliśmy ogniem. ²⁰ A rzekł
 mu Dawid : A możesz mnie dowieźć
 do tego tam wojska : A on rzekł :
 Przysięż mi przez Boga / że mnie nie
 zabieś / y nie wydaś mnie w ręce Pana
 mego / a ja cie dowiodę do tego wo-
 jska. ²¹ A przysięgł mu Dawid. ²² Który
 gdy go przywiodł / alic oni siedzieli po
 wszytkiej ziemi / iedząc y piąc / y iako

Sluga sfo-
 rzal y pozo-
 stat, tenże
 Dawida
 naprowa-
 dził na nie-
 przyja-
 ciela.

Pogonia
 wśy nie-
 przyja-
 cieli plon os-
 deymuie.

by święty dzień święcić za wszystek
 plon / y korzysć którą byli wzięli z zie-
 mie Philistynskiej y z ziemi Judskiej.
 17 E A był ię Dawid od wieczora aż do wie-
 czo- rądnia drugiego / y nie wszedł żaden z
 nich / okrom czterech set meżow mło-
 18 dych / którzy wsiadli byli na wielbłądy
 y wciekli. A tak odiał Dawid wszystko
 19 co byli zabrali Amalekitowic / y dwie że-
 nie swe odiał. A nie zginęło nic od ma-
 20 ła do wiela tak z synów iako z córek y z
 korzysci / y cokolwiek byli zabrali wszyst-
 21 ko przywiódł Dawid. A zabrali wszyst-
 kie trzody y stada y gnał przed sobą / y
 22 rzekli: To iest korzysć Dawidowa. A
 przyszedł Dawid do domu set meżow /
 23 którzy spracowani pozostali byli y nie
 mogli iść za Dawidem / y kazal im być
 24 zostac w potoku Bezor: którzy wysli
 przeciw Dawidowi y przeciw ludowi
 25 którzy z nim był. A przysłupawszy Da-
 wid do ludu / pozdrowil ie spokojnie.
 26 A odpowiadając każdy mąż zły y nie-
 27 zbożny z meżow którzy z Dawidem
 28 chodzili / rzekl: Ponieważ nie chodzi-
 li z nami / nie damy im nic z korzysci
 29 którą syny odieli: ale niech każdy z nich
 30 przestanie na żenie swey y na dzie-
 31

ciach: które wziawszy niechay odę-
 23 da. A rzekl Dawid: Nie tak uczynicie
 bracia moi z tym co nam P A N dał /
 y strzeżł nas / y którzy którzy byli wy-
 24 targneli przeciwko nam podał w rece
 nasze. Ani was będzie żaden słuchał
 w tej mowie / równy bowiem dział
 25 będzie idącego ku bitwie y zostającego
 go przy tłomokach / y jednako sie po-
 26 dziela. A stało sie to od onęg dnia /
 y napotym postanowiono y uchwa-
 27 lono / y iako prawo w Izraelu aż do
 28 dnia dzisiejszego. Przyszedł tedy Da-
 wid do Siceleg / y posłał dary z korzy-
 29 ści starszym Judskim bliskim swoim /
 mówiąc: Przyimicie błogosławień-
 30 stwo z korzysci nieprzyjaciół P A N-
 31 SKICH. Tym którzy byli w Bethel /
 y którzy w Ramoth na południe / y któ-
 28 rzy w Jether / y którzy w Aroer / y któ-
 29 rzy w Sephaimor / y którzy w Estaimo-
 30 rzy w Rachal / y którzy w mies-
 31 cich Jerameel / y którzy w mieszcach
 32 Ceni / y którzy w Harama / y którzy
 33 przyiezierze Asan / y którzy w Atach /
 y którzy w Hebron / y innymi którzy byli
 na tych miejscach / gdzie przemieszka-
 wał Dawid sam y meżowie iego.

Podarze.
 Dawid ob-
 sła przysia-
 cioty swo-
 miakami
 zdobyty

Lupy za-
 rowno
 wszystkim
 dzieli.

ROZDZ. XXXI.

A Philistynowie
 walczyli przeciw
 Izraelowi: y w-
 2 ciekli meżowie Iz-
 3 raelscy przed Phi-
 listyn / y polegli
 4 pobici na górze

2 Gelboe. A natarli Philistynowie
 na Saula y na syny iego / y zabili Jo-
 3 nathę y Abinadab / y Melchisue syny
 4 Saulowe / y wszystek ciężar bitwy z-
 5 walcil sie na Saula: y pogonili go me-
 6 żowie strzelcy / y zraniony iest barzo od
 7 strzelców. A rzekl Saul do gierm-
 8 ká swęgi: Dobądź mieczá swego á za-
 9 bój mnie: aby snac nie przyszli ci nieob-
 10 rzesancy / á nie zabili mnie wagaiać mi.
 11 A niechciał giermek ię: bo był wiel-
 12 ka boiaźnia przestraszony. á tak por-
 13 wał Saul miecz / y wpadł nań. Co wy-
 14 żrąwszy giermek ię / to iest / że umarł
 15 Saul / nálegl też y sam na swoy miecz
 16 y umarł z nim. Umarł tedy Saul y
 17 trzey synowie iego / y giermek iego / y

7 wszyscy meżowie iego w on dzień po-
 8 spolu. A widząc meżowie Izraelscy /
 9 którzy mieszkali za doliną y za Jorda-
 10 nem / że wciekli meżowie Izraelscy á
 11 iż umarł Saul / y synowie iego / odbie-
 12 gli miasta swoich y wciekli: y przyszli
 13 Philistynowie / y mieszkali tam. A gdy
 14 było nazajutrz / przyszli Philistynowie
 15 aby odzierali pobite / y náleżli Saula
 16 y trzech synów iego / leżących na gó-
 17 rze Gelboe. A wcieli głowę Saulo-
 18 we / y zdarli z niego zbroie: y posłali
 19 do ziemi Philistynskiej wokoło / aby
 20 opowiadano we zborze baktanów y
 21 między ludźmi. A položyli zbroie iego
 22 we zborze Asaroth / á ciało iego
 23 zawiesili na murze Bethsan. Co
 24 gdy wysłiseli obywatele Jabes Gala-
 25 ad / cokolwiek byli uczynili Philistyno-
 26 wie Saulowi / wstali wszyscy meżo-
 27 wie co mocniejszy / y sli całą noc / y
 28 wzięli ciało Saulowe y ciała synów
 29 iego z muru Bethsan: y przyszli do Ja-
 30 bes Galaad / y spalili ie tam: y wzięli
 31 kości ich / y pogrzebli w gaju Jabes y
 32 poscili siedm dni.

Philistyno-
 wie odar-
 sy Saula
 s bat nzię-
 li głowę ie-
 go.

2. Król 224
 Jabes Ga-
 laad cia-
 ło Saulo-
 we y sy-
 now iego
 odiełi / y
 Pogrzebli
 Saula y
 poscili sie
 za umarł

Saul po-
 legł y sy-
 ny snemi
 od Philis-
 tynów.

1. Par 106 23

1. Par 106 4
 dostugi kró-
 ry za nim no-
 sili brón iego.

Saul sam
 sie mie-
 cem dobił
 Giermek
 iego także
 się zabił.

A posci-

13 Y posćili siedm dni] Jákó tu ci posćili sie
zá vmárte po smierci Saulá / tákŝe y David
2. Król. 1. plákal y posćil sie zá Saulá / y Jo
náthe / y zá inŝy dy pobitych / y též zá Abnerá

2. Król. 3. Co choćia sie též zdáti czynić ná zná
žalostí / wŝákŝe osobliwie též czynili dla po
rátowania duŝ vmártych ludŝi / iákó wytká
da Bedá Comment in 1. Regum:

KSIEGI WTORE SAMVELOWE,

Któré my
WTORE KROLEWSKIE
zowiemy.

Po Zydowsku מלכים ב

ROZDZIAŁ I.

Sstało
sie póty iá
ko vmárł
Saul / że
ie David
wrócił od
porážki / i
máleká / y
miesćkałw

2 Sycleg dwa dni. A dnia trzeciego
wkażal sie człowiek idący z obozu
Saulowego / rozdárŝy odzieni / á
głowe prochem posypawŝy. á gdy
przyszedł do Dawida / padł ná oblicze
swoie / y pokłonił sie. A rzekł do nie
go David: Skąd idziesz? Który rzekł
do niego: Wciékłem z obozu Izrael
skiego. A rzekł do niego David: Co
zá słowo które sie stało? powiedz mi.
Który rzekł: Wciékł lud z bitwy y wie
le z ludu polegáiąc pomárło: lecz y
Saul y Jonáthás syn iego zgineli.
A rzekł David do młodźienca / któ
ry mu powiádał: Skąd wiéŝ że v
márł Saul y Jonáthás syn iego? A
rzekł młodźieniec / który mu powiá
dał: Z tráfunku przyszedłem ná gó
re Gelboe / á Saul tkwiáł ná oŝczepie
swoim: á wozy y iezdni przybližáli sie
kniemu. A obezrzawŝy sie ná zad / á
wyzrzawŝy mie záwołał. Któremum
gdy odpowiadziá: Owóm iá: A
rzekł mi: Któs ty? A rzekłem do nie
go: Jestem Amálekita. A rzekł mi:

10 Stan nádemná / á zábiy mie: bo mie
ziely ciężkoŝci / iž ieŝce wŝytká duŝá
moia we mnie iest. A stojąc ná
nim / zábiłem go: bom wiedział że iuž
žyw bydy nie mógt po vpadku: y w
ziálem koronę która byla ná gło
wie iego / y mánelle z rámienia ie
go / y przynioŝłem tu do ciebie Pána
meo. Vchwyciwŝy tedy David
ŝaty swoje rozdárł / y wŝyŝcy mezo
wie którzy z nim byli. A zátowali y
plákali / y posćili sie áž do wieczora /
dla Saulá y dla Jonáthy syná iego /
y dla ludu PANSKIEGO / y dla do
mu Izraelowego / że polegli mieczem.
A rzekł David do młodźienca który
mu byl powiedziáł: Stádes ty? Któ
ry odpowiadziáł: Syn człowieka przy
chodniá Amálechity iám iest. A
rzekł do niego David: Czemus sie
nie báł podnieŝć reki twéy ábyŝ zábił
pomázánca PANSKIEGO? A zá
woławŝy David iednego z ŝlug swo
ich / rzekł: Przysťapiwŝy rzuc sie náń:
Który zábił go y vmárł. A rzekł do
niego David: Krew twoia ná gło
we twoie: bo vŝtá twoie wyrzékły
przeciw tobie / mówiąc: Jámi zábił
pomázánca PANSKIEGO. A lá
mentowál tedy David lámentem tá
kowym ná Saula y ná Jonáthá
synem iego / (A przykázał áby wczor
no syny Judŝkie lútu / iákó nápiŝano
w księgách ŝpráwiedliwych.) A
rzekł: Wwaž Izraelu zá té / którzy
pomárli ná górách twoich zrámeni.
A rzekł: Zacni twoi o Izraelu ná górách ŝá

O smierci
Saulá y Jo
náthy roz
ŝet Davis
doni po
wiáda.

David zá
lwiac
smierci
Saulá y
Jonáthy
roŝci sie
zá vmárte
czytay wys
ŝeý 1. Król.
31. v. 13.

Pf. 10. 4. b. 15

Sameŝ ŝobie
winien. Heb.

Lázára. H.
to iest, rze
mieŝtá wojen
nego.
H.

Láment
Dan idem

nád Saul
lem y los
nátha.

*Zrąnionych
H.

Summá tych
księg.

David po
wziął sy
sie Pána
iekie do
Hebron.

*1. Mach: 2.
f 57.
Pomaza
ny ná kró
lestwo nád
luda.

Milosier
dzie Iábeni
tów nád
Saulem.

20 pobić: iákoć polegli mocarze: * Nie
D powiádaycie w Gerh/áni oznaymíay
cie po vlicách Aškalonu: áby sie snac
nie rádowny córki Philistynské / á
by sie nie weseliły córki nieobrzezáń
ców. * Góry Gelboe/áni rosa/áni desz
21 niech nie pádaja ná was / áni role
niech nie beda pierwoćin: bo táni
porzucona iest tarcz mocarzów/tarcz
Saulowá / iáko by nie był pomázany
22 oliwá. * Odekrwie 'zábitych' / od sá
dla mocarzów / strzala Jonáthy ni
gdy sie ná zad nie wróciła / y miecz
23 Saulów nie wracał sie próżno. *
Saul y Jonáthas miłosni / y przyie

Te księgi żydzi wtóremi Samuelowemi
nieustannie zowią / ponieważ sprawy Dawi
dowe ná królestwie tego / które sie ni dobrze
po śmierci Samuelowey dżaly / opisuie. G

24 mni w żywocie swoim / w śmierci téż
nie są rozłączeni: przedsy niż orłowie/
mocniejszy niżli lwi. * Córki Izrael
skie nád Saulem płacze / który was
przyodziewał w karmázyń w rosko
sách / który dodawał ochodostwa zło
25 tego ubioróm waszym. * Jákoż pole
gli mocarze w bitwie: Jonáthas ná
wzrynąch twoich zabit: * Żal mi cie
26 brácie mój Jonáthá / śliczny bázno
á przyiemniejszy nád miłość niewie
ścia. Jáko mátká milnie iedynego sy
ná swégo / takim ia ciebie miłował.
27 * Jáko polegli mocarze / á pogineta
brón woienna:

bo te księgi od Samuela / aż do śmierci Da
widowey / tylko osmdziesiąt lat w sobie są
myśla. Bo Samuel z Saulem 40. lat / Da
wid táż 40. lat pánował i.

ROZDZIAŁ. II.

1 Tak potym rá
dżił sie Dawid
A PANA mówiąc:
Mamli iáchac
do iednéj z miast
Judy: * A rzekł
P A N do niego:
Jedź: * A rzekł Dawid: Gdzież poiáde:
y odpowiedział mu: Do Hebron. * Já
2 chał tedy Dawid y dwie żenie tego A
chimoám Jezebelitka / y Abigail żo
ná Nábála Kármelá: * lecz y meże
3 którzy z nim byli wzięli Dawid / każdé
go z domem iego: y mieszkali w miá
steczách Hebron. * A przysli mezo
4 wie Judá / y pomázali tam Dawidá /
aby królował nád domem Judskim.
A powiedziano Dawidowi / że mezo
wie Jabes Gálaád pogrzebli Saulá.
5 Posłał tedy Dawid posły do meżów
Jabes Gálaád / y rzekł do nich: Bło
gostawieniscie wy PANV / którzyście
uczynili to miłosierdzie nád Pánem
waszym Saulem / y pogrzebliscie go.
6 * A teraz áczci wam PAN odda mi
łosierdzie y prawdę: wśátże y ia od
dam lástke / dla tego / żeście uczynili to
7 słowo. * Niech sie zmacniáta rece wá
śe / á bádźcie synmi meśtwá: bo áczci
vmárt Pan wáś Saul / wśátże mnie
pomázal dóm Judá zá Króla nád so
8 bę. * A Abner syn Ner hetman wo

9 ská Saulowégo / wzięł Isbosethá sy
ná Saulowégo / y obwodził go po o
bozie: * y postanowił go królem nád
Gálaád / y nád Gessur / y nád Jezrá
helem / y nád Ephraim / y nád Ben
iámin / y náde wszytkim Izraelem.
10 * Cztédziesięć lat miał Isboseth syn
C Saulów gdy poczał królować nád
Izraelem / á dwie lecie królował: á
sam tylko dóm Judá stał przy Da
widzie. * A była liczba dni / których
11 mieszkiał Dawid królując w Hebron
nád domem Judá / siedm lat y šest
12 mieściecy. * A wyszedł Abner syn Ner /
y słudzy Isbosethá syná Saulowé
13 go z obozu do Gábaon. * Joáb téż
syn Sárwiiéy y słudzy Dawidowi wy
sli y zabicżeli im v stáwu Gábaon. A
gdy sie spółem zesli / vsiedli przeciw
sobie: ci z iednéj strony stáwu / á oni z
14 drugiéj. * A rzekł Abner do Joába:
Niech wstána młódzieney á poigra
iz przed námi. A odpowiedział Jo
15 áb: Niech wstána. * Wstáli tedy / y
przeszło ich w liczbie dwánáście z
Beniámin / z strony Isbosethá syná
16 Saulowégo: á dwánáście z slug Da
widowych. * A wchwyćwşy każdy zá
głowe rowienniká swégo / vtopił
miecz w boku przeciwnégo / y wpádli
pospolu: y nazwano imie mieyscá o
17 négo: Pole duzych w Gábaon. * A zá
czela sie bitwa dosyć ciężka dnia oné
go: y podał tyl Abner y meżowie J

Syn Saul
lów Isbo
set królem
nád Izrae
lem.

David 7.
lat w He
bronie
nád luda
królował.

Bitwa mi
ędzy wojski
Dawidá y
Isbosethá.

* á niech sie
poiedynkiem
porykają.

Abner
zmyć 30
ny vćicka.

18 zraelscy przed slugami Dawidowymi. ^E A byli tam trzej synowie Saroni: Joab y Abisai y Asael: a Asael 26 byl zawodnik barzo przedi iako ieden 19 z Sarn/ktore mieszkaja w lesiech. ^E A gonit Asael Abnera / y nie wstapil na prawo ani na lewo scigajac Abnera. 20 ^E A obezrzal sie Abner nazad / y rzekl: A tys to Asaelu? Ktory odpowie 21 dzial: Jam jest. ^E A rzekl mu Abner: Idz na prawo albo na lewo strone / a 22 vchwyć iednego z mlodziencow y pobierz sobie lupy z niego. Lecz niech 23 cial Asael opuscic zeby nan nie nacie- 24 r. l. ^E A powtorze rzekl Abner do Asaela: Idz piecz / a nie gon mie / aby 25 cie nie musial przebic ku ziemi / a nie bede mogl podniesc twarzy mey na 23 Joaba brata tweego. Ktory niechcial 24 sluchac / y niechcial zstapic: a tak vde 25 rzyl go Abner obracajacy o szep w lo- 26 no / y przebil / y vmarl na tymze mies- 27 scu: a wшыscy ktoryz miaili ono mies- 28 sce gdzie vpadl Asael y vmarl / zastanawiali sie. ^F A gdy gonili Joab y Abisai vciekajacego Abnera / slonce 29 zasllo: y przyšli az do pagorka Kurwodnych / ktory jest przeciw dolinie 30 drogi pustynie do Gabaaon. ^F A zebra-

Asael go-
niacy Ab-
nera zas-
bit.

Wojna
domu Da-
widowego
y Saulowe-
go.

1. Par: 3 al.

Abno mo-
cno
bronit domu
Saulowego.
H.

ROZDZIAŁ. III.

1 Tata sie tedy 2 dluga wojna mie- 3 dzy domem Sau- 4 lowym / a miedzy 5 domem Dawido- 6 wym: Dawid po- 7 stepujac y zawse 8 nad siebie samego mocniejszy: a dom 9 Saulow co dzien vbywajacy. ^A A na 10 rodzilo sie synow Dawidowi w Hebron: a pierworodny tego byl Amnon 11 z Achinoam Jezrahelicki. ^A A po nim 12 Cheleab z Abigail zony Nabalá Karmeli: a trzeci Absalon syn Maachy 13 córki Tholmai króla Gessur. ^A A czwar- 14 ty Adonias syn Aggith: y piaty Saphathia syn Abitab. Szosty tez Jethraam z Egle zony Dawidowej. Ci sie 15 wrodzili Dawidowi w Hebron. ^A A gdy 16 byla wojna miedzy domem Saulo- 17 wym a domem Dawidowym / Abner 18 syn Ner rzadzil dom Saulow. ^B A Saul mial nalożnice imieniem Re-

26 li sie synowie Beniaminowi do Ab- 27 nera: y stupieni w ieden huf / staneli 28 na wierzchu iednego pagorka. ^E A za- 29 wolal Abner na Joaba y rzekl: Jsa- 30 li az do wygubienia bedzie sie twoy 31 miecz srozył: aza niewiesz ze barzo 32 niebezpieczna jest rozpacz: dokadze 33 nie rzeczech ludowi / aby przestal go- 34 nic braciey swey? ^E A rzekl Joab: Ty- 35 wie Pan? ^E bys byl rzekl rano / prze- 36 stalby byl lud gonit brata swego. ^E A 37 tak zatrabil Joab w trabe / y stanelo 38 wшыtko wojsko / y nie gonili dalej Iz- 39 raela / ani sie potykali. ^E A Abner y me- 40 zowie iego sli polem wшыtkienocone: 41 y przeprawili sie przez Jordan / a obe- 42 szawшы wшыtek Bethhoron / przy- 43 sli do obozu. ^E A Joab wrocivшы 44 sie Abnera opuscivшы / zebrał wшы- 45 tek lud: y niedostawalo z slug Dawi- 46 dowych dziewięćcinascie meżow o- 47 prócz Asaela. ^E A sludzy Dawidowi 48 zabili z Beniaminczykow y z meżow 49 ktoryz byli z Abnerem trzy sta y szesc 50 dziesiat ktoryz y pomarli. ^E A wzeli 51 Asaela / y pogrzebli go w grobie oycy ie- 52 go w Bethlehem: y sli cala noc Jo- 53 ab y meżowie ktoryz byli z nim / a na 54 switanu samym przyšli do Hebron.

Bóg. H.
bys byl nie-
mowit. H.

do Manahé
im. H.

Isbofet os-
brazil sie
na Abnera
To jest, star-
sym nad psy,
abo psiarzem

Abner
sbiega do
Dawida
od Isbofes-
tha.

*David vs
pomina sie
żony swo-
ięy Michol
1 Król. 18 g 27*

*"Dawnościu
regoprężności
Abner nazi-
mania Iz-
raelithy
aby Dawi-
dą przyię-
li za króla"*

*David ise
fluie Abne-
ra.*

3. Król. 2 a 5

*"wł. wysłcia
zwęgo y przy-
słcia twęgo.
Heb. to jest,
spraw two-
ich"*

nie przyiacielstwo: ale iedney rzeczy
prosze od ciebie / mówiac: Nie oglą-
daj oblicza mego / aż mi przywiedziesz
Michol córke Saulowe: tak przy-
dziesz a oglądasz mie. ¹⁴ A posłał Da-
wid posły do Isbosetha syna Sau-
lowego / mówiac: Wróć żone moie
Michol / którą sobie poslubil stem
odrzeków Philistynskich. ¹⁵ A posłał
Isboset y wziął ją od meżai ię Phal-
tyelá syná Láis. ¹⁶ A siedł za nią mąż
ię / płacząc aż do Bahurim: y rzekł
do niego Abner: Idź a wróć sie. Ktoś
ry sie wrócił. ¹⁷ Wniósł też mowę Ab-
ner do starszych Izraelskich / mówiac:
Tak wczorá iáko y dziś trzeci dzień
szukaliście Dawida / aby królował
nád wami. ¹⁸ Przetoż teraz uczynicie:
ponieważ PAN mówił do Dawida /
rzekac: Przez reke slugi mego Dawi-
dą wybawie lud mój Izrael z reki Phi-
listynów / y wszystkich nieprzyiaciół ie-
go. ¹⁹ Mówił też Abner y do Benia-
miná. A poszedł aby mówił do Da-
wida w Hebron wszystko co sie podo-
bało Izraelowi y wszystkimu Benia-
minowi. ²⁰ A przyszedł do Dawida do
Hebron ze dwudziestą meżów: y w-
czynił Dawid Abnerowi y meżóm ie-
go którzy z nim byli przysli / wczte.
²¹ A rzekł Abner do Dawida: Wstań
ne / że zgromadze do ciebie Pána me-
go Króla / wszystkich Izraelá / a po-
stanowie z tobą przymierze / abyś kró-
lował nád wszystkim / iáko żada duszá
twojá. A gdy Dawid odprowadził
Abnerá / a on odseł w pokoiu. ²² A w-
net słudzy Dawidowi y Joáb przysli /
pobieray zbóyce / z korzyściami bárzo
wielkimi: lecz Abner nie był z Dawi-
dem w Hebron / bo go już był odpra-
wił / y odiachał był w pokoiu. ²³ A Jo-
áb y wszystko woystko które z nim było /
potym przysli: dano tedy znać Joá-
bowi od powiadaących: Przyszedł
Abner syn Ner do Króla y puscił go /
y odseł w pokoiu. ²⁴ A wszedł Joáb
do Króla y rzekł: Coś uczynił: Oto
przyszedł Abner do ciebie: czemużes
go puscił / y poszedł y odseł. ²⁵ Nie-
wiesz że Abner syn Ner ná to przyszedł
do ciebie aby cie zdradził / a żeby wie-
dział wysłcie twoie y wesłcie twoie y
dowiedział sie wszystkiego co czy-
nisz: ²⁶ A tak wyszedł Joáb od

Dawida posłał posły za Abnerem / y
wrócił go od studnie Sirá / o czym
Dawid nie wiedział. ²⁷ A gdy sie wró-
cił Abner do Hebron / odwiódł go
Joáb osobno ná szód brony / aby z
nim mówił ná zdradzie: y wderzył go
tám w łono y umarł / za pomste krwie
Asaelá brátá swęgo. ²⁸ Co gdy wstyszał
Dawid że sie już stało / rzekł: Czysty-
iem ia y królestwo moie v PANA aż
ná wieki odekrwie Abnerá syná Ner:
²⁹ A niech przyjdzie ná głowe Joáb / y
ná wysytek dóm oycá ięgo: y niech nie
wstanie z domu Joábowęgo plynienie
nasienia cierpiący / y tredowaty / y
trzymający wzećciono / y od mieczá
wpadający / y potrzebujący chlebá. ³⁰
A tak Joáb y Abizai brát ięgo zabili
Abnerá / dla tego że był zabił Asaelá
brátá ich w Gabaon ná wojnie. ³¹ A
rzekł Dawid do Joába y do wsięgo
ludu który był z nim: Porozdzięta-
cie szaty wasze / a obleczcie sie w wory /
a płacźcie przy pogrzebie Abner. sam
też Król Dawid siedł za ciałem. ³² A
gdy pogrzebli Abnerá w Hebron / po-
dniósł Król Dawid głos swój / y płá-
kał nád grobem Abnerowym: płá-
kał też y wysytek lud. ³³ A nárzekáiąc
Król y płacząc Abnerá / mówił: Nie
tak iáko zwykli umierać ludzie młodzi-
ni / umarł Abner. ³⁴ Rece twoie nie
były związane / y nogi twoie nie były
petami obciążone: ale iáko wpadł
przed synmi niebożnymi / takies w-
padł. A powtarzájąc wysytek lud płá-
kał nád nim. ³⁵ A gdy przyszedł wsy-
tek lud aby iadł z Dawidem / gdy ie-
seze był iásiy dzień / przysięgl Dawid
mówiac: To mi niech Bóg uczyni /
y to niech przyczyni / iesli przed zacho-
dem słońcá wstusze chlebá / ábo czego
innęgo. ³⁶ A wysytek lud słyszał / y po-
dobáło sie im wszystko co czynił Król
przed oczymá wszystkiego ludu. ³⁷ A
poznało wszystko pospólstwo y wysy-
tek Izrael dnia onęgo / że nie z napiá-
wy królewskięy zabit był Abner syn
Nerów. ³⁸ Rzekł też Król do slug swo-
ich: A za niewiećcie / że hetman a bár-
zo wielki poległ dziś w Izraelu: ³⁹ A
iam iesze pieszczone y pomázány
Król: ale ci meżowie synowie Sárwi-
ięy ciężcy mi są: niech odda PAN
czyniacemu złe według złości ięgo.

*Joáb zabił
Abnerá
zadużá.*

*Dawid a
świadcá-
iac sie prze-
klina Joá-
bá za me-
szoboystwo.
przede-
ala wbośwa.*

*Dawid
pláse Ab-
nerá y po-
ści sie za
umarłé.*

*"Słaby abym
mógł tych ká-
rác.
Sroży się
ná mnie H.*

ROZDZ. III.

Słyszal Jsboseth syn Saulów / że Abner legł w Hebronie: y zemdlący rece ie go / y wszytek Izrael był przestraszony. A byli dwá meżowie hetmani nad zbóycami w syná Saulowého / iednému imie Báaná / á imie drugiemu Rechab / synowie Kemmon Berotczyká z synów Beniaminowych: bo y Beroth policzono w Beniaminie. A wcieli Berothczycy do Gethaim / y byli tam przychodniami aż do oného czasu. A Jonathas syn Saulów miał syná słabého na nogi: bo mu piec lat było kiedy przysła wieść o Saulu y o Jonacie z Jezrahela: y wziąwszy go mámtá iego / wcieliá: á gdy sie kwápiá żeby wcieliá / wpadł y sstał sie chorym: á miał imie Niphiboseth. Przyszedłszy tedy synowie Kemmon Berotczyká Rechab y Báaná / weszli gdy nagoretłszy dzień do domu Jsbosethá: który spał na łózkú swym w południe. A odźwiernia domu wyczyszciając pszenice / zasnęli. A weszli do domu potáiemnie wziąwszy kłósy pszeniczne / y raniłi go w łonie Rechab y

7 Báaná brát iego / y wcieli. A gdy weszli w dom / on spał na łózkú swym w pokoju / á raniwszy zabiłi go: y wziąwszy głowe iego / posłi drogá puszczą przez wszytkę noc / y przyniesli głowe Jsbosethá do Dawida do Hebron: y rzekli do Króla: Oto głowá Jsbosethá syná Saulowého / nieprzyaciela twego / który szukał dusze twoiey: á dał PAN pánu mému Królowi pomste dzisiaj nad Saulem y nad nasieniem iego. A odpowiediając Dawid Rechabowi y Báánowi brátu iego / synom Kemmoná Berotczyká rzékl do nich: Żywie PAN który wyrwał dusze moje ze wsęgo wciśtu / iz onęgo / który mi był powiedział / y rzékl był: Umiał Saul: który mniémiat że mi dobra nowina przyniosł / poimałem y zabiłem go w Siceleg / który mu było potrzebá dáć za plátę za poselsstwo: Jakóż daleko wiecéy teraz gdy ludzie niebożni zabili meżá niewinného w domu iego / na łózkú iego / niemiálbych szukać krwi iego z reki waszey / á zglądzić was z ziemi: A przykazał Dawid slugóm swoim y pozabíali ié / á obciąwszy rece y nogi ich zawiesili ié nad stáwem w Hebron: á głowe Jsbosethá wzięli y pogrzebli w grobie Abnerowym w Hebronie.

Báaná y Rechab zabiłi Isbosaethá syná Saulowého.
H.

*wyz. 1. b14.

*Który sie spożywał ze mu miał dáć.
H.

Dawid mścił sie krwi Isbosaethowey nad meżá zbóycami.

ROZDZIAŁ V.

Sprysły wszytkie pokolenia Izraelstie do Dawida do Hebron / mówiąc: Oto my iestessmy kóść twojá y ciało twoie. Ale y wieczór y ongi gdy Saul był Królem nad nami / tys wywodził y przywodził lud Izraelstí: y rzékl PAN do ciebie: Ty pász bedziesz lud mój Izraelstí / y ty bedziesz wodzem nad Izraelem. Przysli téż y stárzy Izraelscy do Króla do Hebron / y uczynił z nimi Król Dawid przymierze w Hebron przed PANEM: y pomázali Dawidá za Króla nad Izraelem. Syn trzydziestu lat był Da-

5 wid gdy poczał Królować / á czterdziestci lat Królował / w Hebronie Królował nad Judá siedm lat y siedm miesiecy / á w Jeruzalem Królował trzydziestci y trzy lata nad wszytkim Izraelem y Judá. A posiedł Król y wszyscy meżowie którzy byli z nim do Jeruzalem / do Jebuzeyczyká miéstką iącego w ziemi: A rzeczono iest Dawidowi od nich: Nie wnidziesz sám aż znieśiesz ślepé y chromé / mówiacé: Nie wnidzie tu Dawid. A Dawid wziął zamek Sion / to iest miásto Dawidowé. Bo był obiecał Dawid oného dnia zapláte temu któryby zabił Jebuzeyczyká á dosięgł rjnień domów / á zniósł ślepé y chromé nienawidzące dusze Dawidowey. Dla tego mówią w przypowieści: Ślepy y chromy nie wnidą do Kóściółá. A

*3. Król. 2b 1

Dawid 40 lat królował.

*Szyję mówa, wady snac chromi y ślepi będą zamku broni.

Dawid wziął zamek Sion.

*do (tego) domu. H.

* Rádniee-
mu się dla
królestwa
1. Par: 1421.

* 1. Par: 3 a 1
dla ludu
św. Izrael
świego. H.

Dawid po-
názil Phil-
istyny dwa
kroć po-
dwinęły się
Pog. 1.
1. Par: 14.
b 10.

Skrzynię
Boża Da-
wid od Abi-
nádábá
odprona-
da.

* 1. Król 7 a 1.

Grada-
wid na in-
strumens-
tach przed
skrzynię
Boża.

10 Daud miał w zamku / y nazywał
11 si miastem Dawidowym : y zbudow-
wał wokóło od Mello y wewnątrz.
12 * A chodźił postępując y roścąc / a
PAN Bóg zastępów był z nim. * Po-
13 stał też Izrael król Tyru posły do
Dawida y dzierwá Cedromé / y rzemie-
ślniki kóło dzierwá / y rzemieślniki oko-
14 ło kamienia do ścian : y zbudowali
15 dom Dawidowi. * A poznał Dawid
16 że go PAN potwierdził królem nad
17 Izraelem / a iż wywyższył królestwo
18 iego nad ludem swym Izraelitów.
19 * A napóymował tedy sobie Dawid
ieszcze nałożnie y żon z Jeruzalem /
przyszedłszy z Hebroná : y narodziło się
Dawidowi y innych synów y córek :
14 * a te są imiona tych / którzy mu się w-
15 rodziło w Jeruzalem : Samua y So-
16 báb / y Nathán y Salomon / y Je-
17 bábár / y Elisua y Nepheg / y Ja-
18 phia / y Elisamá y Eliodá / y Eliphá-
19 let. * Wstąpił tedy Philistynowie że
pomazano Dawida za króla nad I-
zraelem : y przyiacháli wszyscy szukać
Dawida : co gdy wstąpił Dawid
wspędł na zamek. * A Philistynowie
przyciągnąwszy rozpostarli się w do-

19 linie Rápháim. * A tądżił się Dawid
PANA mówiąc : Mamli isdż ná
Philistyny : a dasli ie w rece moie.
A rzekł PAN do Dawida : Idż / bo
dając dam Philistyny w rece twoie.
20 * Przyszedł tedy Dawid do Bál
Pharázim : y poraził ie tam y rzekł :
D Rozdzielił PAN nieprzyjaciela moie
przedemną / iako się dziela wody. Dla
tego nazwano imie miejsca onego
21 Bál Pharázim. * A zostawili tam
ryciny swoje : które pobiał Dawid y
22 meżowie iego. * A przydali ieszcze Phi-
23 listynowie aby wyciągneli y rozpo-
starli się w dolinie Rápháim. * A Da-
wid pytał się PANA : * Jesli mam
isdż przeciw Philistynom / a dasli ie w
rece moie. * Który odpowiedział :
Niechodź przeciwko im / ale krąż z ry-
tu / a przyjdiesz do nich z przeciwia
24 gruszek. * A gdy wstąpisz sum idące-
go na wierzchu gruszek / tedy dasz bi-
twe : bo tedy wynidzie PAN przed o-
bliczem twoim / aby poraził woyská
25 Philistynskie. * Uczynił tedy Dawid
tak iako mu PAN rozkazał / y poraził
Philistyny od Gábáá aż gdy idziesz
do Gezer.

1. Par: 28 b 21.

* Abo rozpró-
szyć.
* iako rozpró-
szenie wód.
* Równiną
rozdzielenia
a bo rozpró-
szenia.

* H.

ROZDZ. VI.

1 Daud zebrał
2 zaś porzym wszy-
3 stkie przebrane z
4 Izraelá trzydzie-
5 ści tysięcy. * A w-
6 stał Dawid y po-
szedł y wszystkie lud
który był z nim z meżów Judá / aby
przywiedli skrzynię Bożá nad którą
wzywano imienia PANA zastępów /
siedzącego na Cherubinách na niey.
3 * A wstawili skrzynię Bożá na wóz
nowy / y wzięli ją z domu Abinádáb
który był w Gábáá : a Oza y Ahio sy-
nowie Abinádábowi / prowadzili
4 wóz nowy. * A gdy ją wzięli z domu
Abinádábá / który był w Gábáá / strze-
gący skrzynię Bożę / Ahio siedł przed
5 skrzynią. * A Dawid y wszystkie Izrael
gráli przed PANEM na wśelákich
6 dzierwách misternie uczynionych / y
árfách y strzypicách / y bebních / y ge-
slách / y cymbaléch. * A gdy przyszli do
Gumná Náchon / wyciągnął Oza

7 reke ku skrzyni Bożey / y zadržzał ją :
8 bo wierzgali y woły y náchylili ją byty.
9 * A rozgniewał się poruśnieniem PAN
na Oze / y zabił go prze śmiáłość :
który tam umarł przy skrzyni Bożey.
10 * A zadržował się Dawid przeto że
PAN zabił Oze / y nazwano imie
oného miejsca : Zábicie Ozy / aż do
dnia téż. * A zlał się Dawid PANA
dnia onego mówiąc : Jákóž wnidzie
do mnie skrzyniá PANSKÁ : * A nie
chciał prowadzić do siebie skrzynię
PANSKIEY do miásta Dawido-
wego : ale ją wprowadził do domu
11 Obededomá Gethereczytá. * A mie-
stał skrzyniá PANSKÁ w domu
Obededomá Gethereczytá trzy mie-
siące : y błogostawił PAN Obede-
12 domá / y wszystkie dom iego. * A po-
wiedziáno królowi Dawidowi że bło-
gostawił PAN Obededomá / y wszy-
stkie rzeczy iego dla skrzynię Bożey.
Posedł tedy Dawid / y przyprowadził
skrzynię Bożá z domu Obededomá
do miásta Dawidowego z weselem :
* a było z Dawidem siedm chorów / y
13 ofiárá cielcá. * A gdy postąpili któ-

Zábity O-
za od Bo-
gá.

* Bofie y Le-
wítóm nie go
żito dorykái
skrzynie ie-
dno ją nošić
ná drázkách
Num: 4.
1. Par: 13. b 11

Skrzyniá
Boża zostá-
wioná u O-
bededomá
Eto go stá-
wienie
domu Obede-
domá.

* 1. Par: 15 d 25
Dawid pro-
wádził
skrzynię
ná zamek
Sion.
* H.

rzy niesli

Dauid
skazę gnas
iż przed
skrzynią.

Michol po
śmierci
z Dawidą

Dauid bło
gościł lu
dowi.

Ozā czemu
ymārł.

Dauid zā
myśla ko
ściół budo
wāt Bogu.
1. Par. 17. 21

Skórzany
oponami.

Bóg broni
Dawidowi
budowāt
kościół.

Czy niesli skrzynie PANSKĄ sześć
kroków: ofiarował wolu y baranā.
14 A Dawid skakał ze wszytkiej mocy
przed PANEM. a był Dawid prze-
15 pāsany Ephod lniānym. A Dawid
y wszytek dóm Izraelów prowadzili
16 skrzynie Testamentu PANSKIEGO
z weselem y z trąbieniem trąby. A
gdy skrzynia PANSKA wešla do
miasta Dawidowego / Michol córka
Saulowa wyglądając oknem / wy-
żezala Króla Dawidā wystąpiącę
y tancującę przed PANEM y w-
17 zgąrdziła go w sercu swoim. A w
prowadzili skrzynie PANSKĄ y wło-
żyli ją na miejscu swym w posrōdku
namiotu / który był iey rozbił Dawid:
y ofiarował Dawid całopaleniā y za-
18 pokōyne ofiary przed PANEM. A
gdy dokonał ofiarując całopalonę y
zapokōyne / błogosławił ludowi w
imie PANA zastępów. A rozdał
19 D wśemu mnóstwu Izraelstiemu / tak

7 Rozgniewał się Pan na Ozę y zabił go /
Ozā był synem Aminadab Lewity iako piše
Iosephus 6. Antiq. C. 2. a nie będąc kaptanem
nie miał się skrzynie Bożej dotykać. Bo się
ani Lewitom nie godziło iey dotykać / tylko ja
na drążkach nosić / był ich wżad / iako jest
Num. 4. y 18. A że się przeciw zakazaniu Bożemu /

meżowi iako niewieście / każdemu
bochen chleba / y pieczenia wolowę-
go mięsa iedne / y kolacz w oliwie smā
żony: y posędził wszytek lud każdy do
20 domu swęgo. A wrócił się Dawid
aby błogosławił domowi swęmu / a
wyszedłszy Michol córka Saulowa
przeciw Dawidowi / rzekła: Jako
chwalebny dziś był Król Izraelsti /
odkrywając się przed służebnicami
sług swoich / y odkrył się / iako gdyby
21 się odkrywał ieden z blaznów. A
rzekł Dawid do Michol: Przed PA-
NEM / który mnie obrat rāczę niż o-
cā twęgo y niżli wszytek dóm iego / y
przykazał mi abych był wodzem nād
ludem PANSKIM w Izraelu y Ju-
22 da / y bede podległym niżli mi się stał:
y bede poniżonym w oczach moich:
a z służebnicami / o którychś mówi-
23 ła / chwalebniejszym się pokaze. Prze-
tōż Michol córce Saulowej nie wro-
dził się syn aż do dnia śmierci iey.

Y szuka mia
sā. H.
Y flāpke
(winā) H.

Michol
sydzi z
Dawidā.

Dauid nie
dabā nā
wzgārdę
Michol.

Michol
niepłodnā
została.

Ozā ważył dotknąć skrzynie / chocia to w po-
rzebie iako mu się zdāło uczynić / dla tego sta-
rany jest naglā śmiercią. Nā przykład wszy-
skim / aby się w wrzedy kaptānstwa nie wtra-
cili / a kaptani aby swōy wżad iako znawier-
sā wśetności odpzwiali. Iosephus lib. 7.
Antiq. C. 4.

ROZDZ. VII.

1 **N**astąpiło się
A gdy wsiadł król
w domu swym / a
PANDAł mu po-
2 kōy zerząd od w-
szytkich nieprzyja-
ciōł iego / rzekł do
Nathana proroka: A widzisz że ja
mieszkam w domu Cedrowym / a
skrzynia Boża położona jest między
3 skórami? A rzekł Nathan do krō-
la: Wszytko co jest w sercu twoim /
4 idź czyn: bo PAN jest z tobā. A sta-
ło się onęj nocy / a oto mowa PAN-
5 SKA do Nathana / rzekąc: Idź / a
rzecz słudze memu Dawidowi: To
mówi PAN: Izali ty mnie zbudujesz
6 dóm ku mieszkaniu? Anim bowiem
mieszkał w domu od onęgo dnia któ-
regom wywiódł syny Izraelowe z zie-
mie Egypckiej / aż do dnia tego: a
7 leż chodź w przybytku y w nami-
ocie. Po wszytkich miejscach / któ-

rém przeszedł ze wszytkimi synmi Iz-
raelowymi / a zam mówiąc mówił do
iednego z pokolenia Izraelowę / któ-
remu przykazał żeby pāsł lud mōy
Izraelsti / mówiąc: Czemuście mi
nie zbudowali domu Cedrowęgo? A
8 teraz to powieś słudze memu Dawi-
dowi: To mówi PAN zastępów:
"Jam ciebie wziął z paszēy chodzą-
cęgo za trzōdami / abys był wodzem
9 nād ludem moim Izraelstim: y by-
łem z tobā we wszytkim gdiestkolwiek
chodził / y pobitem wszytkie nieprzyja-
ciōły twē od oblicza twęgo: y uczyni-
łem ci imię wielkie / wedle imienia wiel-
10 kich którzy są nā ziemi. A postanō-
wie miejsce ludowi memu Izrael / y
wsczepie ję / y będzie mieszkał pod
nim / a nie poufysy się wiecēy: y nie
przydādza synowie nieprawości trā-
11 pic go iako pierwēy / ode dnia które-
gom postanowił siedzieć nād ludem
moim Izraelstim: y dam ci pokōy
od wśech nieprzyjaciōł twoich A o-
powiādāc PAN / że dóm uczyni to-

Sędziogo. H.
rzędzić.

z chlwa ā-
bo z owczar-
nie. H.
wys. 1. Król.
16. b 11.
Pf. 77. g 76.

wł. y siebia
Hebr.
Bóg obie-
cuię dóm
Dawidowi
zbudowāt.
to jest że
da potomstwo
które krōl-
wāt będzie.
Hebr.

bie PAN

synoni 30
stawię bu-
dowanie
kościół.
3. Król: 8 b 19
3. Król: 5 a 3.

1. Par: 22.
c 10.

1 Iako ludzie
karzą syny
swoje.
Psa: 85 a 3.

2 twego. Ho-
dys ty kró-
lował.
3 trwały. H.
4 Iako teraz
jest.

* Do Zyd: 1 b 3

5 Abo stągał.
H. na mo-
dliwie.

6 Iżes mie
tak wywys-
syt.

7 Dziękuję
Dawid

8 Pánu zá
obietnicę.

9 Ten jest oby-
czaj człowieka
czy: tak się
zwykli ludzie

10 sławiać o swé
potomstwo,
albo to sze-
ścié jest tyl-
ko zacnych

11 ludzi nie
mnie chude°.

12 David
13 podbił so-
bie Philis-
tyny Mo-
abityki y
Edomity-
ki.

14 * Methegám-
H.
1. Par: 18 a 1

15 1 aby opáno-
wał rękę Eu-
phrates.

12 bie P A N. 1 A gdy się wypełnią dni
twoje / a zaśniesz z ojcami twymi / wzbu-
dze nasienie twoje po tobie / które wy-
nidzie z żywota twego / y vmocnie kró-
13 lestwo iego. 2 On zbuduje dom imie-
niowi memu / y utwierdzy stolice kró-
14 lestwa iego aż na wieki. 3 Ja mu be-
de za oycę / a on mnie będzie za syna:
który iesli co złe uczyni / starze go róż-
15 ga meżów / y plagami synów człowie-
czych. 4 Lecz miłosierdzia mego nie
odéymie od niego / iákom odiał od
Saula / któregoś oddalił od oblicza
16 mego. 5 A będzie wierny dom twój /
y królestwo twoje aż na wieki 6 przed o-
bliczem twoim / y stolicą twoją będzie
trwała záwsze. 7 Według tych wszy-
17 tkich słów / y według wszystkiego wi-
dzenia tego / tak mówił Nathan do
18 Dawida. 9 A wsiedł król Dawid y sie-
dział przed PANEM / y rzekł: Cożem
ia jest P A N I E Boże / y co za dom
mój / 10 iżes mnie przywiódł aż dotąd:
11 Lecz y to iesze mało się bydz zdáło
przed oblicznością twoją P A N I E
Boże / 12 aż też mówię o domie slugi
twojego na czas daleki: bo to jest pra-
13 wo Abomowe / P A N I E Boże. 14 Coż
tedy będzie mógł Dawid przydać ie-
15 szcze / aby mówił do ciebie: ty bowiem
znaś slugę twego P A N I E Boże.
16 Dla słowa twego y według serca
twojego uczyniłeś wszystkie te wielkie
17 rzeczy / tak żeś oznaymił sludze twee-
18 mu. 19 Dla tego w wielmożonym ieszes

P A N I E Boże / 10 iż niemam podobne-
go tobie / y niemam Boga oprócz cie-
bie / we wszystkim cośmy słyseli w v-
23 sy nasze. 11 A któryż jest naród ná zie-
mi / iáko lud twój Izraelski / dla któ-
regó siedl Bóg / aby ji sobie odkupił
D za lud / y uczynił sobie imię / a iżby im
czynił wielkie rzeczy / y straszne ná zie-
mi / od oblicza ludu twego / 12 któregoś so-
bie wykupił z Egiptu / naród y Bo-
24 gá iego. 13 Abowiem vmocniłeś sobie
twój lud Izraelski za lud wieczny: a
ty P A N I E Boże sstałeś się im za
25 Boga. 16 Teraz tedy P A N I E Boże
słowo któreś rzekł ná slugę twego y
ná dom iego / 17 wzbudź ná wieki: a v-
26 czyn iákos powiedział. 18 Aby wielbio-
né było imię twoje aż ná wieki / a żeby
mówiono: P A N zastępów Bóg nád
Izraelem. 19 A dom slugi twego Da-
wida będzie vmocniony przed P A-
27 N E M. 20 ponieważ ty P A N I E zastę-
pów Boże Izraelski obiawiłeś vcho-
slugi twego mówiąc: Dom zbuduje
tobie: dla tego nálażł slugá twój ser-
ce swoje / aby się modlił tobie tą mo-
28 dlitwą do ciebie. 29 Teraz tedy P A N I E
Boże tyś iesł Bóg / a słowa twoje be-
da prawdziwe: bos mówił do slugi
29 twego te rzeczy dobrze. 30 Pocznij tedy
a błogosław domowi slugi twego /
aby był ná wieki przed tobą: bos ty
P A N I E Boże rzekł / y błogosławien-
stwem twoim będzie vbłogosławion
dom slugi twego ná wieki.

1 Abo od na-
rodu onego y
od Bogów ie-
go, 2 Abo naród
Izraelski, y
Bogi, to iesł,
3 siedzie y kśia-
żatá iego.
4 Aby obie-
tanicę swo-
ię Bóg wys-
pełnił pra-
si Dawid.

ROZDZ. VIII.

1 Sstało się po-
A tym / poraził Da-
wid Philisthyny /
y wniżył je y wziął
Dawid vзде dá-
nię y z rąk Philis-
sthyńskich. 2 A po-
2 raził Moáb / y pomierzył je siurem /
równając z ziemią: ale wymierzył
dwa siury / 3 ieden ná zabicie / a drugi
ná żywo zachowanie: y został Moáb
Dawidowi sluzac pod holdem. 4 A
poraził Dawid Adarezerá syná Ro-
3 hob króla Sobá / gdy wyiechał aby
pánował nad rzeką Euphrátem. 5 A
4 poimawszy Dawid z iego strony ty-
gąc y siedm set iesznych / a dwadzie-

5 ścia tysięcy pieszych poderzwał żyły
wszystkich woźników / a zostawił z nich
sto wozów. 6 Przyciągnął też Syria
Damasku aby pomoc dała Adarezer
B królowi Sobá. 7 A poraził Dawid z
Syrii dwadzieścia y dwa tysięcy
6 meżów. 8 A postawił Dawid żołnie-
rze dla obrony w Syrii w Dama-
sku: y została Syria Dawidowi slu-
żac pod holdem: y zachował P A N
Dawida we wszystkim do czego kol-
7 wiek się wdał. 8 A pobrał Dawid zbro-
ie złote / które mieli sludzy Adareze-
8 ro / y przyniósł je do Jeruzalem. 9 A z
Bete / y z Beroth miast Adarezer /
wziął król Dawid między bázro wiele.
9 A wysłał Thou król Emáth / że po-
ráził Dawid wszystkie moc Adareze-
10 rowe / y posłał Thou Joramá syná

1 Abo stągał.
H.

2 wszystkie
wojsko. H.

swęgo

swego do króla Dawida / aby go pozdrowił / radując się y dzieki czynił przeto że zwyciężył Adarezerá y poraził go. Bo Thou był nieprzyjacielem Adarezerowi / a w rece iego były naczynia złote / y naczynia srebrne / y naczynia miedziane : które też poświęcił król Dawid P A N V ze srebrem y złotem / które był poświęcił ode wśech narodów które podbił / y Syrii / y Moáb / y synów Ammonowych / y Philistynów / y Amaleków / y Korzysci Adarezerá syná Rohobá króla Sobá. Uczył też sobie Dawid sławę gdy się wracał wzgięwszy Syriá w Dolinie Żup solnych /

14 porażiwszy ośmnaście tysięcy : y położył w Jumei straż / y postawił obronę / y stała się wśytká Jumeá służąca Dawidowi. A zachował PAN Dawidá we wśytkim do czegokolwiek się obrócił. A królował Dawid nad wśytkim Izraelem : czynił też Dawid sąd y sprawiedliwość wśemu ludowi swojemu. A Joáb syn Sarwii był nad wojskiem / Josaphát lepił syn Abihud był kancłeryzem. A Sadok syn Achitob / y Achimelech syn Abiathár byli kapłani / a Saraias pisałcem. A Banaias syn Joády nad Ceretym y Pheletym : a synowie Dawidowi byli kapłani.

W Edom-
skiej ziemi.
Starych H.
Edomska
ziemia.

Hermanem
wielkim.

O tych czy-
taj niż: 15. 18
Abok książę-
ty. H.

17 Synowie Dawidowi byli kapłani / Żydowskie słowo jest miz Cohen / którym i mienim zwano y księżetá ábo przednięysze pány y kapłani. Bo te dwa rzędy bywały przed tym w Żydów / y w Pogan złączone. Przeto tłumacze podczas kapłany zowią księżetami / iáko Chaldeyski tłumacz Exod. 2. v. 16. podczas też y księżetá zowią kapłany / iáko

tu Łaciński tłumacz / syny Dawidowe zowie Sacerdotes to jest kapłany / chociaż nie byli kapłani tylko księżety przednięyszymi ná dworzę Dawidowym / iáko ie zowie i. Paral. 18. W nas też w Polskim języku jest coś podobnego / bo ono imie księdz / dáne jest y księżetom y kapłanom.

ROZDZ. IX.

Rzekł Dawid:

Co mnie masz / iest kto coby został z domu Saulowego / że uczynię nad nim miłosierdzie dla Jonáthy : A był z domu Saulowego sluga imieniem Sibá : którego zawoławszy król do siebie / rzekł mu : A tyś iest Sibá : On odpowiedział : Jam iest sluga twój. A rzekł król : Jestże kto ieszcze żyw z domu Saulowego / że uczynię nad nim miłosierdzie Boże : A rzekł Sibá królowi : Jest ieszcze syn Jonáthy chromy ná nogi. A gdzież / prawi / iest : A Sibá do króla : Oto / prawi / iest w domu Machir syná Ammiel w Lodabár. A tak posłał król Dawid / y wziął go z domu Machir syná Ammielowego z Lodabár. A gdy przyszedł Miphiboseth syn Jonáthy / syná Saulowego / do Dawida / padł ná oblicze swe y pokłonił się. A rzekł Dawid : Miphiboseth : Który odpowiedział : Owom ja sluga twój. A rzekł mu Dawid : Nie bój się / bo uczynię nad tobą miłosier-

dzie dla Jonáthy oycá twego / y wróćce tobie wśytkie pola Saulá oycá twego / a ty będziesz iadł chleb w stole mego zawżdy. Który pokłoniwszy się mu / rzekł : Cożem ja iest sluga twój / żeś weyżrzał ná psa zdechłego mnie podobnego : A zawołał król Siby slugi Saulowego / y rzekł mu : Wśytko co było Saulowo / y wśytek dom iego dalem synowi pána twego. A tak sprawu mu ziemie ięty y synowie twoi y służebnicy twoi : a będziesz wnosil synowi pána twego żywność / aby się żywił : a Miphiboseth syn pána twego zawżdy będzie iadł chleb w stole mego. A Sibá miał piętnaście synów / y dwadzieścia służebników. A rzekł Sibá do króla : Jákos roztazał pánie mój królu słudze twemu / tak uczyni sluga twój / a Miphiboseth będzie iadł w stole mego iáko ieden z synów królewskich. A Miphiboseth miał syná málęgo imieniem Michá : A wśytek ród domu Siby służył Miphibosethowi. A Miphiboseth mieszkał w Jeruzalem : bo z stole królewskiego zawżse iadał / a był chrom ná obie nodze.

W wśytkim-
go domu. H.

Miphibo-
seth.

Abok ácciby
Miphiboseth
mógł iedł.

ROZDZ. X.

Postowie
Dawidowi
złżeni.

¹ Pokaż ł-
skę nād Hā-
nonem. Heb:

² Okazał ł-
skę oīec iego
nādemna.
1. par: 19 a 2.

1 **S**zło sie zaś po-
2 tym / iż umarł Król
3 synów Ammon / y kró-
4 lował Hānon syn iego
5 miasto niego. ¹ A rzekł
6 Dawid: ² Uczynie mi-
7 losierdzie z Hānon sy-
8 nem Nāās / iako ³ czynił miłosierdzie
9 oīeciego zemna. A tāt posłał Da-
wid cieśac go przez slugi swē dla
śmierci oycā. A gdy przysli słudzy
Dawidowi do ziemi synów Ammon:
3 ¹ rzekły Asigzeta synów Ammon do
Hānonā pānā swēgo: ² Nimiass je-
by Dawid dla czi oycā twēgo posłał
do ciebie cieśyciele / a nie dla tego a-
by wyspiegowal y wypātrowal miā-
sto / aby ie zburzył / posłał Dawid slu-
gi swē do ciebie: ³ A tāt wziął Hā-
non slugi Dawidowē / y ogolił poto-
4 rice brody ich / y pourzynal śat ich
5 pelowice aż do zādōw / y puścił ie.
6 ¹ Co gdy powiedziano Dawidowi / po-
7 ślał przeciwko im: bo oni meżowie by-
li zelżeni sromotnie bārzo / y rostazał
im Dawid / ² Nieśkaycie w Jerycho /
aż wioscie brodā wāśā / a tedy sie wró-
cie. A widząc synowie Ammon że krzy-
wde uczynili Dawidowi / posłali / y nā-
ieli zā pieniadze Syriyczkā Kohob / y
Syriyczkā Sobā / dwādźiesięć tysi-
cy pieśych / a od krōlā Nāāch tysi-
cy meżōw / y od Jstō bā dwānāsć ty-
7 siecy meżōw. ³ Co gdy uslyśal Da-
wid / posłał Joabā y wysytko woysko
8 rycerzōw. ⁴ A tāt wyrzagneli synowie
Ammon / y wysytkowali sie przed sa-
mym wesciem bramy: a Syriyczk
Sobā / y Kohob / y Jstob / y Nāāchā
9 osobno byli w polu. ¹ Widząc tedy
Joab że sie nāgotowālā przeciw ie-

C
ze wśech przebranych Izraelskich y
rozsytkował woysko przeciw Syriy-
10 czytōm: ² a ośtatek ludu dał Abisai
brātu swēmu / który wysytkował woys-
11 sko przeciw synōm Ammon. ³ A rzekł
Joab: Jesli mie przemoga Syriy-
czycy: bedźiesz mi nā pomoc: a iesli
ciebie przemoga synowie Ammon po-
12 moge tobie. ⁴ Bādź meżem mocnym /
a biymy sie zā lud nās / y zā miasto
Bogā nāsēgo: a P A N ⁵ uczyni co
13 dobrēgo iest w oczach iego. ⁶ Potkał
sie tedy Joab y lud który z nim był z
Syriyczk: którzy wnet przed nim v-
14 ciekli. ¹ A synowie Ammon wyrza-
wsy że vciekli Syriyczcy: vciekli też
y oni przed Abisai / y wesci do miastā:
y wrócił sie Joab od synów Ammon /
y przyszedł do Jeruzalem. ² Widząc
15 tedy Syriyczcy że wpadli przed Iz-
16 raelem / zebrali sie spōlem. ³ A posłał
Adarezer / y wyrzódł Syriyczki któ-
rzy byli zā rzekā y przywódl ich woys-
17 sko: a Sobach hetman woyskā Adar-
ezer był przelożony nād nimi. ⁴ Co
gdy oznaymiono Dawidowi zebrał
wysytkiego Izraelā / y przeprowił sie
przez Jordan / y przyszedł do Helām:
y zsytkowali woysko Syriyczkowie
przeciw Dawidowi / y ztoczyli z nim
18 bitwe. ¹ A vciekli Syriyczcy przed
Izraelem / y pobit Dawid z Syriycz-
19 kōw siedm set wozōw / y czterdźiesięć
tysiecy iezdnych: y Sobach hetmanā
woyskā zabil / który tudzież umarł. ² A
widząc wysyscy Krōlowie którzy byli
nā pomocy Adarezerowi / że byli zwo-
cieżeni od Izraelā / zlekli sie y vciekli
przedziesięć y ośm tysi-
cy przed Izraelem. ³ A uczynili potōy z Izraelem / y
służyli im y bali sie wiecey Syriyczcy
dawac pomocy synōm Ammon.

¹ niech uczy-
ni. H.

² H.

ROZDZ. XI.

¹ Par: 20 a 1

Cudkołoz-
two Dawi-
dowē z 30-
na Urya-
sona.

1 **S**talo sie po-
roku / tego czasu
ktōrēg zwoytki krō-
lowie wyrzōdzac
nā woynie: posłał
Dawid Joabā / y
slugi swē z nim / y
wysytkiego Izraelā / y pustosyli syny
Ammon y oblegli Rābbā: a Dawid

2 zostal w Jeruzalem. ¹ To gdy sie dzia-
ło / przydāto sie że Dawid wstał z łōzā
swēgo / po południu / y przechodził sie
po sali domu krōlewskiego: y wy-
3 żzał niewiāste mylācā sie nā przeci-
wko nā sali swēy / a byłā niewiāstā bār-
zo piekna. ² Posłał tedy krōl / y pytał
co zā niewiāstā byłā. A dano mu sprā-
4 we / że to byłā Bethsabee cōrtā Eli-
ām / żonā Uryasā Hethereczykā. ³ Po-
sławszy tedy Dawid posły / wziął iā.

¹ czasu wie-
czornego. H.
² a bo po dā-
chu. H.

Ktōra

Leu: 15 di 8
To jest prze-
stały iey mie-
si: s: czne iaku
bywa tym
które płodem
zichodzą.

Vriasa 3
noyska n y
swal d) 30
u y aby si
całkowite
two sata
alo.

Vriafnie
dne wnie
do żony
paki skry
nia Boza
była w po-
lu.

Vriafnie
sie list
smierci
swy.

Dawid
profowa-
ny od Na-
thana o ca-
łkowito-
sam sie o-
sadzil.

6 Która gdy wešla do niego spał z nią:
y wnet sie oczyściła od nieczystości
swy: y wróciła sie do domu swego/
plod poczyniwszy. A postawiwszy oznay-
miła Dawidowi y rzekła: Poczetam.
7 A posłał Dawid do Joába / mó-
wić: Posłi do mnie Vriasza / He-
theczytka. A posłał Joab Vriasza do
8 Dawida. A przyszedł Vriasz do Da-
wida / y pytał sie Dawid iakoby sie
dobrze powodziło Joab y ludowi / y
9 iakoby była sprawowana wojna. A
rzekł Dawid do Vriasza: Józ do do-
mu twego / a wmy nogi twoie. A wy-
10 szedł Vriasz z domu królewskiego / y
nieśiono za nim potrawy królewskie.
11 A Vriasz spał przededzwiami domu
królewskiego z innymi sługami pana
12 swego / a nie siedł do domu swego. A
dano znać Dawidowi od powiadają-
cych / nie siedł Vriasz do domu swego.
13 A rzekł Dawid do Vriasza: Ażas nie
z drogi przyszedł: czemużes nie siedł
do domu twego: A rzekł Vriasz do
14 Dawida: Strzemią Boża y Izrael y
Juda mieszkają w namiotach / y pan
moy Joab y słudzy pana mego na zie-
mi leżą: a iabych miał wnieść do do-
mu mego / abych iadł y pił / y spał z
15 żoną moją: przez zdrowie twoie / y
przez zdrowie dusze twoiej nie wczy-
nie tę rzecz. A rzekł tedy Dawid do
16 Vriasza: Zostań tu jeszcze przez dziś /
a jutro cie odprowadzę. Został Vriasz
w Jeruzalem dnia onego y drugiego.
17 A wezwał go Dawid aby iadł y pił
przed nim / y wpoił go: który wyszedłszy
wieczór / spał na poscieli swy z sługami
18 pana swego / a do domu swego nie
szedł. Stało sie tedy rano / y napisał
Dawid list do Joába: y posłał przez
19 rece Vriasza / napisałszy w liście:
Postawcie Vriasza na czele wojny /
gdzie nateśa bitwa: a opuście go a-
20 by zabity zginął. A tak gdy Joab ob-
21 legł miasto / postawił Vriasza na
mieyscu gdzie wiedział że byli mezo-
22 wie namocniejszy. A wyszedłszy me-
23 zowie z miasta / walczyli przeciw Jo-
24 abowi / y poległo z ludu sług Dawi-
25 dowych / y umarł też Vriasz Hethe-
26 czyt. A tak posłał Joab / y oznaymił
Dawidowi wszystkie słowa bitwy. A
27 przykazał posłańcowi / mówiąc: Gdy
dokonasz wszystkiey mowy o bitwie
do króla / jeśli obaczysz że sie gniewa /
y rzecze: Czemuście przystepowali
pod mur abyście sie bili: ażasście nie
wiedzieli że z muru wiele broni spu-
28 szają z wierzchu: Ato zabił Abime-
29 lech syna Jerobaal: ażas nie niewia-
30 sta zrucila nań skute młyńskiego ka-
31 mienia z muru y zabiła go w Thebes:
32 przeczesćcie do muru przystąpili: rze-
33 cześ: Tę y sługą twój Vriasz Hethe-
34 czyt polegl. Pośled tedy posłaniec /
35 y przyszedł y oznaymił Dawidowi / w-
36 szedł co mu Joab rozkazał. A rzekł
posłaniec do Dawida: Przemogli na-
37 nas meżowie / y wysli do nas w pole:
a my wderzwszy na nie goniliśmy je
40 aż do bramy mieyskiej. A obrócili
41 strzały strzelcy na slugi twoie z muru
z wierzchu: y pomarto sług królew-
42 stich. Lecy y sługą twój Vriasz He-
43 theczyt umarł. A rzekł Dawid do
44 posłańca: Tak powieś Joabowi:
Niechci to serca nie kazi: bo rozma-
45 te są przypadki na wojnie / a teraz te-
46 go / teraz owego miecz zabija: dodaj
47 serca ryceřstwu twemu przeciw mia-
48 stu / abyś ie zburezył / y napominay ie.
49 A wysłysiała żona Vriaszowa że u-
50 marł mąż iey Vriasz / y płakała go. A
51 gdy było po żalobie / posłał Dawid / y
wprowadził ią do domu swego / y by-
52 ła mu żona / y wrodziła mu syna: y nie
53 podobalo sie to słowo które był wczy-
54 nił Dawid / przed P A N E M.

Vriasz za-
bit.
Joab dla
takich kró-
lewskiej
grzeby.

Sed: 9. gii.

Vriaf-
na Dawid
wziat za
żonę

ROZDZ. XII.

1 Ostał tedy PAN
2 Nathana do Da-
3 wida: który gdy
4 przyszedł do niego
rzekł mu: Dwa
meżowie byli w ie-
dnym miescie / ie-

2 den bogaty / a drugi vbogi. Bogá-
3 ty miał owiec y wołów bázro wiele:
4 lecz vbogi zgola nie niemiał oprócz
owce iedney małuczkiej / która był ku-
pił y wychował / y która zrosła w nie-
go pospolu z synmi iego / chléb iego
iedząc / y z kubka iego piąc / y na lo-
nie iego sypiając: y była mu iako cór-
ka. A gdy iakis podróżny przyszedł

To iest, go-
dzien śmierci
Exo: 22:22.

Karanie
za cudzo-
stwo.

niż: 6 d. 21.
Tawnie.

Zakaz
grzech.
Ec: 47. b 13

Pa grzechu
od uszo-
nym kara-
nie doze-
sne zostalo

nocował le-
żąc. H.

do bogatego / on niechcąc wziąć z o-
wiec y z wołów swoich / aby uczynił
wzrost gościowi onemu / który był przy-
szedł do niego / wziął owce meża w o-
giego / y nagotował iść człowiekowi
5 który był przyszedł do niego. ^A roz-
gniewany gniewem Dawid na one-
go człowieka bardzo / rzekł do Nátthá-
n: Żywie P A N że synem śmierci
6 iest mąż / który to uczynił. ^O Owce
czworako nagrodzi / przeto że to sło-
wo uczynił / a nie zfolgował. ^A rzekł
7 Nátthán do Dawida: Tys iest ten
człowiek: Tak mówi P A N Bóg I-
zraelów: Jam cie pomazał za króla
nad Izraelem / y iam cie wyrwał z re-
8 ki Saulowej / y dalem tobie dom
páná twego / y żony páná twego do
loná twego / y dalem ci dom Izrael-
ski y Judycki: a małoli na tym / przy-
9 dam ci daleko większe rzeczy. ^C Czemu-
żes tedy wzgardził słowo P A N S K I E
abyś czynił złość przed oczyma me-
nemi: Vriaszá Bethhecyzka zabiles mie-
czem / a żonę jego wziął sobie za żo-
ne / y zamordowales go mieczem sy-
10 nów Ammon. ^P Przetoż nie odeydzie
miecza z domu twego aż na wieki / tym-
żes nina wzgardził / y wziąles żonę
Vriaszá Bethhecyzka aby twoja żona
11 była. ^A tak to mówi P A N: Oto ia
wzbudze na cie złe z domu twego / a
pobiore żony twe przed oczyma twe-
mi / y dam je bliźniemu twemu / a be-
dnie spał z żonami twemi przed oczy-
12 mi słonca tego. ^B Boś ty uczynił po-
táiemnie: ale ia uczynie to słowo
przed oczyma wszytkiego Izraela / y
13 przed oczyma słonca. ^A rzekł Dawid
do Nátthána: Zgrzeszyłem P A N V.
A rzekł Nátthán do Dawida: P A N
tęż przemiósł grzech twój: Nie v-
14 mierz. ^W Wszakóż / iżes dał przyczynę
bluźnienia nieprzyjaciółom P A N-
S K I M dla słowa tego: syn który
15 się wrodził / śmiercią umrze. ^A wio-
cił się Nátthán do domu swego. P A N
tęż zaraził niemocą dziecię / które v-
rodziła żona Vriaszowa Dawidowi / y
16 zwatpiono o nim. ^A prosił Dawid
P A N A za dziecięciem: y posłał sie
Dawid postem / a wszedłszy osobno /
17 leżał na ziemi. ^A przysli starszy domu
jego / przymuszając go aby wstał z żie-
mie: który niechciał / ani iadł z nimi

18 pokarmu. ^A stało się dnia siódmego
że umarło dziecię: y bali się słudzy
Dawidowi powiedzieć mu / że umar-
ło dziecię. bo mówili: O to gdy ie-
scze dziecię było żywo / mówiliśmy ku
niemu / a nie słuchał głosu naszego:
19 iakóż wiec / jeśli powiemy / że umar-
ło dziecię / bedzie się trapił. ^G Gdy
tedy obaczył Dawid / że słudzy jego
E śpęca / porozumiał że dziecię umarło:
y rzekł do slug swoich: Albo umarło
dziecię? Ktoży mu odpowiedzieli:
20 Umarło. ^W Wstał tedy Dawid z żie-
mie / y wmył się / y namażał się: y ślasy
odmieniwszy / wszedł do domu P A N-
S K I E G O y pokłonił się: y przyszedł
do domu swego / y żądał żeby przed
21 nim położono chleb y iadł. ^A rzekli
mu słudzy jego: Cóż to za mowa / któ-
regas uczynił: dla dziecięcia póki iesze
żyło posciles y płakałes: a gdy umar-
ło dziecię / wstałes y iadłes chleb?
22 ^K który rzekł: Dla dziecięcia póki ie-
scze żyło poscilem y płakałem: bom
mówił: Kto wie / jeśli snadź nie dárnie
mi go P A N / y bedzie żywo dziecię?
23 ^Lecz teraz gdy umarło / przecz mam
poscić? ^Izali ie moge iesze náзад
wrócić: ia ráczey póyde do niego: a
24 ono nie wróci się do mnie. ^A cieśzył
Dawid Bethsabee żonę swoję / y w-
szedłszy do niej spał z nią: która v-
rodziła syna / y nazwał imię jego Sáló-
25 mon: a P A N go miłował. ^A posłał
w rece Nátthána proroka / y nazwał
imię jego / Umilowany Pánu / tym /
26 że go P A N miłował. ^Joáb tedy
walczył przeciw Rábbáth synów Am-
mon / y dobywał miastá królewskiego.
27 ^A posłał Joáb posły do Dawida /
mówiąc: Dobywałem Rábbáth: y
28 trzeba wziąć miastó wód. ^Przetoż
teraz zbierz ofiátek ludu / a obleż mi-
asto y weźmi je: by zaś / gdybym ia zbu-
29 rzył miastó / nie przypisano zwycięstwa
imieniowi memu. ^A tak zebrał Da-
wid wszytek lud / y ciągnął ku Ráb-
30 báth / a walczywszy wziął ją. ^A zdiął
koronę króla ich z głowy jego / która
wazyła talent złota / mając kamienie
drogie / y włożona iest na głowę Da-
widowe. ^Lecz y korzysć miastá wy-
31 miosł bardzo wielką: lud też jego przy-
wodząc pilami przecierał / y iedził
po nich wózmi korwanemi: y kordy

Dziecię za
które się
modlił v-
marło.

Salomon
się wrodził.

Teodid iach.
H.
1. Par: 20:21.

Wierność
Hetmáns-
ka.

Dawid
wziął mi-
astó Rábbát

przecinał / y przez piec cegielny prze-
wodził : tak czynił wszystkim mia-
stom synów Ammon : y wrócił się

David y wszystko wojsko do Jeru-
zalem.

Bóg dopuszcza
grzechów ale
nie rozkazuje

11 *O to ja wzbudzę na cie złe z domu twógo*
Jest ten obyczaj pisma S. iż to co Bóg na to
go sprawiedliwie przepuszcza / chociaż tego sam
nie czyni / ani rozkazuje / przecie to zowie w
czynkiem y sprawą Bożą / iako to w history-
icy Joba S. czytamy w Roz. 1. Także y tu po-
wiada o grzechu Absalomowym / iż go Bóg
wzbudził / nie żeby Bóg chciał aby Absalom
grzeszył : ależ tego na skarcenie Dawida nie
zabronił / y owsem przepuścił / co przecie za-
bromić mógł kiedyby był chciał : dla tego tu
mówi / Oto ja wzbudzę y niżej. Ja wezmię
słowo przed oczyma Izraela to iść / przepu-
ścić. czytaj o tym Job : 1.

14. Syn który się urodził umrze] Już był
David za grzech swój żałował / y już mu go
był Bóg odpuszczał / iako mu tu przez proroka
Nathaną oznaymili : A przecie mu karania
doczesnego nie odpuszczał / bo skarany jest na-
przód śmiercią syna : y chociaż David posłał
y leżąc na ziemi modlił się / wśakże syna od
śmierci wyprosić nie mógł. Takież karanie
było Dawida o liczenie ludu. 2. Król. 24. v.
12. y karanie Sydonów po odpuszczeniu grzechu
za cielca Exod. 32. v. 37. y Num. 14. v. 28. E-
ranie też Mojżesza y Aaroną za niedowiar-
stwo. Num. 20. v. 12. Skąd się dowodzi / że P.
Bóg odpuszczający grzech y wieczne karanie /
doczesnym przecie grzesznika karze.

Karanie do-
czesne po od-
puszczeniu
grzechu.

ROZDZ. XIII.

1 Stało się po-
2 tym że Absalomá
3 syná Dawidowé-
4 go siostry / bárzo
5 piękney imieniem
6 Thámár / rozmie-
7 lował się Am-
8 non syn Dawidow / y bárzo śalenie
iá milował / ⁹ tak / że dla miłości iéy
záchorzał : bo iż była panna / trudno
sie mu zdáło żeby miał co nie wezci-
wego z nią wezynie. ¹⁰ A miał Am-
non przyiaciela imieniem Jonádábá
syná Semmáá / bratá Dawidowého /
mezá bárzo mądrego. ¹¹ Który rzekł
do niego : Czemu tak bárzo schnieś
synu królewski na każdy dzień : czemu
mi nie oznaymiś : y rzekł mu Am-
non : Thámáre siostrze bratá mego
Absalomá miłuje. ¹² Któremu odpo-
wiedział Jonádáb : Wkładz się na
łózu twoim / a wezynie się chorým : a gdy
przyjdzie oćiec twój nawiędzác cie /
rzecz mu : Niech przyjdzie / prośe /
Thámár siostrá mojá / żeby mi dáła
iść y wezynie potrawę żebyś iadł
z reki iéy. ¹³ Wkładł się tedy Amnon / y
wezstomo chorowác począł : a gdy
przyśedł Król nawiędzác go / rzekł
Amnon do Króla : Prośe niech przy-
jdzie Thámár siostrá mojá / aby wezy-
niła przed oczyma mémi ¹⁴ dwie tysíce
polówki y iadłbym z reki iéy. ¹⁵ A tak
posłał Dawid do Thámár do domu /
mówiąc : Idź do domu Amnon brá-
tá twógo / a wezynie mu potrawę. ¹⁶ A

przyślá Thámár do domu Amnoná
bratá swego : a on leżał : która wzię-
wszy młki zámieślá : a rozpuscivszy
wwarzyła polówki przed oczyma iégo.
¹⁷ A wzięwszy co wwarzyła / wysláła y
postawiła przed nim / y niechciał iść :
y rzekł Amnon : Razcie przez wszyst-
kim odenniem. A gdy kazano przez
wszystkim ¹⁸ rzekł Amnon do Thámár :
Wnieś potrawę do pokoju abyś
iadł z reki twoiéy. Wziéła tedy Thá-
már polówki które nágotowála y w-
niosła do Amnoná bratá swego do
pokoju. ¹⁹ A gdy mu iść podawála /
chwycił ją / y rzekł : Chódz / a leż ze
mną siostrze mojá. ²⁰ Oná mu odpo-
wiedziála : Nie czyn brácie mój / nie
czyn mi gwałtu / bo sie to nie godzi w
Izraelu : nie czyn też śaleniestwa. Bo
ia nie bede moglá znieść zelżywości
moiéy / a ty będziesz iako ieden z śalo-
nych w Izraelu : ale ráczey mów do
Króla / a nie odmówi mié tobie. ²¹
Lecz niechciał vsłuchác prosby iéy /
ale przemógłszy siłą / zgwałcił ją / y
leżał z nią. ²² A omierzył ją sobie Am-
non omierzeniem bárzo wielkim : tak
iż wiełşe omierzenie było którym ją
był omierzył / niżli miłość którą ją
piérwey miłował. A rzekł iéy Amnon :
Wstań a idź. ²³ Która mu odpowie-
dziála : Wietśa to iest złość którą te-
raz czyniś przeciwko mnie / wygania-
jąc mié / niżli tá którąś piérwey wezy-
nił. A niechciał iéy słuchác : ²⁴ ale záwo-
ławszy chłopcá który mu posługo-
wał / rzekł : Wyrzuc ją przez odenniem
a zámknij drzwi za nią. ²⁵ Która miała

Amnon s
niełkiéy
miłości o-
mierzył so-
bie siostrę

Kásirobs-
two Amno-
nowe s
siostrą.

⁹ Dla tego iż
pánni pod
wielką stra-
żą bywały.

¹⁴ Ze dwá klá-
ski ábo kre-
ple. H.

*pstrz. farb
rozmaitych.

19 Iá ná sobie fáte 'długa : bo w takich
fátach cóni Królewstie pánný cho-
dziły. A ták wyrzuciłá przez chłopiec
tego / y zawiął drzewiá nia. ' Króla
posypałszy głowe swą popiołem / ro-
zdárłszy fáte długą / y włożyłszy rece
ná głowe swoje / sła idąc á krzyczac.
20 ' Rzekł iey Absalom brát iey : Albo
Amnon brát twóy spał z tobą : ále
teraz sioestro milez / brát twóy iest : y
nie frásny sercá swego o te rzecz. A
ták miestkálá Thámár schnąc w do-
mu Absalomá brátá swego. ' A gdy
té słowá wstýpiat Król Dawid / frá-
sował sie bázro / ' y niechiał zasmu-
cić ducha Amnoná syná swego / bo
go miłował / iž był pierworodnyiego.
22 ' Lecz Absalom nie mówił do Am-
noná ani złego ani dobrego : bo nie
nawidział Absalom Amnoná / tym-
23 że zgwałcił Thámár siostrę iego. ' A
stáło sie po dwu lat / że strzyżono ow-
ce Absalomowé w Báalbáfor / które
iest podle Ephraim : y záprosił Ab-
salom wsýtkich synów Królewstich /
24 ' y przýsiedł do Króla / y rzekł do nie-
go : Oto strzyga owce slugi twégo :
niech próse przýdzie Król z služeb-
25 niki swymi do slugi swego. ' Rzekł
Król do Absalomá : ' Nie / synu mój /
nie próś aby syny wsýscy iácháli / y ob-
ciążyli cie. A gdy mu przýnaglał / á
26 niechiał isdż / błogostawił mu. ' R-
zekł Absalom : ' Jesli niechcesz iá-
chác : próse niech przýnamniéy ie-
dziez námi Amnon brát mój. Rzekł
Król do niego : ' Nie potrzeba żeby
27 iáchat z tobą. ' Przýmusił go tedy
Absalom / y posłał z nim Amnoná y
wsýtkie syny Królewstie. ' A Absa-
lom sprawił był wezte / iáko wezte Kró-
28 lewstá. ' Lecz przykazał był Absa-
lom služebnikóm swoim / mówiac :
F Pilnujcie ' kiedy pián będzie Am-
non / á rzeké wam : ' Býcie go / y zá-
býcie / nie bójcie sie : bom iá iest Kró-

29 ry wani przykazuje : Vmacniajcie
sie / á bądzcie meżami młodymi. ' W-
czynili tedy słudzy Absalomowi ná-
Amnonem / iáko im był przykazał Ab-
salom. Wstawszy wsýscy synowie Kró-
lewscy / wsiedli káždy ná mulice swa /
30 y wcieli. ' A gdy iesze byli w dródze /
prýstá wiesć do Dawidá mówiac :
Pobił Absalom wsýtkie syny Królew-
31 stie / y nie został z nich ani jeden. ' A
ták wstał Król / y rozdarł fátý swoje :
y leżał ná ziemi / y wsýscy słudzy iego /
32 którzy przy nim stali / rozdarli fátý
swoie. ' A odpowiedájąc Jonádáb
syn Semmáá brátá Dawidowého /
rzekł. ' Niech nie mniéma pan mój
Król żeby wsýtkie młodzińce syny
Królewstie pobito : Amnon tylko sam
vmárl / bo był położony w vsćiech
33 Absalomowych / odedniá którego
zgwałcił Thámárę siostrę ieg. ' Prze-
tóż teraz niech nie przypuszcza Król
34 pan mój do sercá swého słowá tego /
mówiac : ' Wsýtkie syny Królewstie
pobito : ponieważ Amnon tylko v-
márl. ' Rzekł Absalom : ' A pod-
niósł oczy své młodzińce strzegacy
ná wieży / y wyjezał á oto lud wielki
35 przýchodzil drógą z drózná z boku go-
ry : ' Rzekł Jonádáb do Króla :
Owo synowie Królewscy idą : wedle
36 słowá slugi twégo ták sie stáło. ' A
gdy przestál mówić / wkazáli sie y sy-
nowie Królewscy : á wśedłszy podnie-
śli głosy své y plákáli : lecz y Król y
wsýscy słudzy iego plákáli płaczem
37 bázro wielkim. ' A Absalom wćiełszy
posedł do Tholomái syná Amúd
Króla Gessur. Zálował tedy Dawid
syná swego po wsýtkie dni. A Absa-
lom gdy wćieł / y przýsiedł do Gessur /
38 był tam trzy látá. ' Rzekł przestál Król
Dawid przesładowác ' Absalomá /
prýeto že iž sie był pocieszył z śmierci
Amnonowey.

Absalom
zestwiat
micia zá-
bit Amno-
ná.Dawid zá-
lósćiw po
smierci
Amnoná.*wł: bo to by-
to posłani-
wiono w v-
sćiech Absa-
lomowych.
Hebr.*prágnął
król Dawid
widzieć. H.

ROZDZ. XIII.

1 **A** Porozumiawszy Joab
syn Sárwiiéy že serce Kró-
lewstie obrocilo sie ku Ab-
2 salomowi / posłał do The-
kui / y wziął z tamtąd niewiáste ma-
3 dia / y rzekł do niéy : Zmýsl iáko byś w

4 žalobie była / y oblecz sie w fátý żáło-
bne / á nie pomázyj sie olejkiem / zebys
była iáko niewiásta iž od dawného
3 czasu żálujaca po vmárlým : ' y wni-
dzies do Króla / á będziesz mówiła do
niego táké słowá. Rzekł Joab
4 słowá w vsćiech iey. ' A ták wśedłszy
niewiásta Thekuiá do Króla / pádlá

przed

Námowa
niewiásty
Thekuithy
Absalom
prýnróca
ny do tá-
ski oycow-
skiéy.

5 przed nim na ziemi / y pokłoniła się /
y rzekła : Któryś mi król. ¹ A rzekł
król do niej : Co masz za sprawę : Któ-
ra odpowiedziała : Alh jestem ja nie-
6 wiastka wdowa : bo mąż mój umarł.
B ² A służebnica twoja miałam dwu sy-
nów : którzy zwadziłi się z sobą na po-
lu / y nie było króby ie mógł hamo-
wac / y ranił ieden drugiego / y zabił
7 go. ³ A oto powstawszy wszyscy ro-
dzina przeciw służebnicy twojej / mó-
wi : Wyday tego / który zabił brata
swego / że go zabiliśmy za duszę brata
iego / którego zabił / y zglądzimy dzie-
8 dzica : y chcą zagasić iskrę moie
która została / aby nie zostało mejowi
9 memu imię / ani seżarek na ziemi. ⁴ A
rzekł król do niewiasty : Idź do do-
mu twego / a iaskaże za tobą. ⁵ A rze-
klą niewiastka Thetutka do króla :
Nia mié panie mój królu / niech nie-
prawaść będzie / y na dom oycá me-
10 go : a król y stolica iego niech będą
niewinni. ⁶ A rzekł król : Króby mówił
przeciw tobie / przywiedz go do mnie /
a wiecéy nie przyda / aby cie dotknął.
11 Która rzekła : Niech wspomni król
na PANA Boga swego / aby się nie
12 mnożyli bliscy krówie na pomste / aby
nie zabili syná mego. Który rzekł : Zy-
wie PAN / że nie spadnie z włosów sy-
13 ná twego na ziemię. ⁷ Rzekła tedy nie-
wiastka : Niechay mówi służebnica
twoja do króla pána mego słowo. A
14 rzekł : Mów. ⁸ A rzekła niewiastka :
Czemuzes wymyślił taką rzecz prze-
ciw ludowi Bożemu / y mówił król to
15 słowo / aby zgrzeszył / a nie przywrócił
wygnáncá swego : ⁹ Wszyscyć wmię-
ramy / a iako wody rozciékamy się w
16 ziemi / które się nie wróca : y niechce
Bóg by miała dusza zginąć / ale roz-
17 myśla się myślarz aby zgolił nie zgi-
nął / który jest odrzucony. ¹⁰ Teraz te-
dy przyślam abyś mówiła do pána
meo króla to słowo przy ludu. A rze-
klą sługá twojā : Będzie mówiła do
króla / owa uczyni król słowo slugi
swojej. ¹¹ A wsluchał król żeby wyba-
wił służebnicę swą z ręki wszystkich /
którzy chcieli z dziedzictwa Bożego
wyglądzić mnie y syná mego pospo-
lité. ¹² A tak niech mówi służebnica
twoja / aby się stało słowo pána me-
go króla iako osława. Bo iako Anzól

Boży / tak jest pan mój król / że ani
błogosławieniem ani zlorzeceniem nie
18 zrujsz się : stądże y PAN Bóg twój
jest z tobą. ¹³ A odpowiadając król /
rzekł do niewiasty : Nie tąd przede-
mna słowa o które cie pytam. A rze-
19 kła mu niewiastka : Mów panie mój
królu. ¹⁴ A rzekł król : Jzali ręká Jo-
abowa z tobą jest w tym wszystkim :
E Odpowiedziała niewiastka / y rzekła :
Przez zdrowie dusze twojej / panie
mój królu / że ani w lewo ani w prawo
jest z tego wszystkiego co mówił pan
mój król : sługá bowiem twój Joab /
ten mi przykazał / y ten włożył w
20 stá służebnicę twoję te wszystkie sło-
wa. ¹⁵ abyś odmienił sposób mowy
tey / sługá bowiem twój Joab to przy-
kazał : ale ty panie mój królu jesteś
21 mądry / iako ma mądrość Anzól Bo-
ży / że rozumiesz wszystko na ziemi. ¹⁶ A
rzekł król do Joabá : Otoż wblaga-
ny uczyniłem słowo twoje : a tak idź /
22 a przywódc młodzińców Absalomá. ¹⁷ A
padłszy Joab twarzą swoją na ziemi /
pokłonił się / a błogosławił królowi :
y rzekł Joab : Dzisiaj poznał sługá
twoy / że znalazł łaskę w oczach two-
23 ich / panie mój królu / boś uczynił mo-
we slugi twego. ¹⁸ Wstał tedy Joab /
y siedł do Gessur / y przywiodł Absa-
24 lomá do Jeruzalem. ¹⁹ A rzekł król :
Niech się wróci do domu swego / a
obliczá mego niechay nie widzi. A
wrócił się Absalom do domu swego /
a obliczá królewskiego nie widział.
25 ²⁰ A iako Absalom meżá nie była pie-
knego we wszystkim Izraelu / y ślicznę-
go bardo : od stopy nogi aż do wierz-
chu głowy nie było na nim żadney
26 zmaży. ²¹ A gdy strzygl włosy (a raz go
w rok strzyżono / bo mu włosy ciężły)
włożył włosy głowy swej dwiema sty-
27 kłówo wagi pospolitey. ²² A Absalo-
mowi urodzili się trzej synowie : y cór-
28 ká iedná imieniem Thámár piękney
wrody. ²³ A mieszkál Absalom w Je-
ruzalem dwieście / a obliczá królew-
29 skiego nie widział. ²⁴ Posłał tedy do
Joabá / żeby go posłał do króla : któ-
ry nie chciał przyść do niego. A gdy
30 drugi raz posłał / a on nie chciał przyść
do niego / rzekł sługóm swoim : Wie-
cie rolę Joabowę podle roley mojej /
która ma zniwoiecznienie : Idźcież

¹ To jest, ra-
dą abo na-
prawą.

² nauczył mi
tego wst-
kiego. Hebr.
³ abyś tak
pod pokryw-
ką mówiła.

⁴ Teraz, H.

⁵ rade, pros-
ba.

David Ab-
salomowi
przerucił
n synów,
nie da mu
się widzieć

Włosy Ab-
salomowe.

⁶ Którzy są
nieprawości.

⁷ To jest niech
mi przyśiąże
Hebr.

⁸ Ezech. 18.
33. y 33. c 11

*Absalom
zapalił żni
wo Joabow
wé.
H.*

G tedy spalicie ji ogniem. Spalili tedy
31 słudzy Absalomowi ono zboże o-
gniem. ³² A przyszedłszy słudzy Joabow-
wi rozdawszy siaty swe / rzekli: Spali-
li słudzy Absalomowi strąte roli o-
gniem. ³³ A wstawszy Joab przyszedł
do Absaloma w dom jego / y rzekł:
Czemu spalili słudzy twoi zboże moje
ogniem? ³⁴ Odpowiedział Absalom
Joabowi: Stałem do ciebie prosząc
abyś przyszedł do mnie / żebym cie po-

stał do króla / abyś mu mówił: Na-
cóżem przyszedł z Gessur: lepiejci ni-
było tam bydź: a tak proszę niech wy-
żrze oblicze królewskie: a jeśliż pomni-
na nieprawość moje / niechay mie za-
bić. ³⁵ A tak wśedłszy Joab do króla /
powiedział mu wszystko: y wezwano
Absaloma / y wśedł do króla / y pokło-
nił sie do ziemi przed nim: y pocało-
wał król Absaloma.

ROZDZ. X V.

*Absalom
chciał być
królem po
chlebuie
ludziom.*

A **W** Tym tedy
nasprowował so-
bie Absalom wo-
zów y iędnych / y
piecdziesiąt me-
zów którzy przed
nim chodzili. ² A
rano wstawszy Absalom / stawiał przy
weściu bramy y każdego meża / któ-
ry miał sprawę aby siedł do sądu kró-
lewskiego / przyzywał Absalom do
siebie / y mówił: Z któregoś ty mi-
asta? Który odpowiadając mówił:
Ziednego pokolenia Izraelskiego ie-
stem i a sługą twój. ³ A odpowiadał
mu Absalom: Zdądzą mi sie mów-
two dobre y sprawiedliwe. Ale nie
máš ktoby cie wysłuchał od Króla
wysądzony. ⁴ A mawiał Absalom: ⁵
Ktoby mie postanowił siedziem na
ziemi / aby do mnie chodzili wszyscy
którzy mają sprawę / y abym sprawie-
dliwie sądził. ⁶ Ale y gdy ku niemu
przystępował człowiek / aby go po-
zdrowił: ściągał rękę swoje / a wia-
rzy całował go. ⁷ A czynił to wszystkim
mu Izraelowi przychodzącemu na
sąd aby był słuchan od króla / y pod-
burzał serca mężów Izraelskich. ⁸ A
po czterdziestu lat / rzekł Absalom
do Króla Dawida: Pójdę a oddam
służby moje królem / lubił PAN w
Hebron. ⁹ Abo wiem / słubując / lubił
sługą twój gdy był w Gessur Syrii /
rzekając: Jeśli mnie przywróci PAN
do Jeruzalem / bede ofiarował PA-
NU. ¹⁰ A rzekł mu Król Dawid: Idź
w pokój. A wstał y poszedł do He-
bron. ¹¹ A postął Absalom / spiegi mie-
dzy wszystkimi pokolenia Izraelskie /
mówiąc: Skoro wysłyszycie trąbienie w

C trąby / mówcie: Królował Absalom
w Hebron. ¹² A z Absalomem posła-
dwie ście mężów z Jeruzalem / proso-
nych / idąc prostym sercem / a przyczy-
ny zgola nie wiedząc. ¹³ Przyzywał też
Absalom Achitophel Giloneczytę / ra-
dnego pana Dawidowego z miasta
jego Gilon. A gdy ofiarował ofiary /
stało sie przysiężenie silne / a ludu
zbiegającego sie przybywało z Absa-
lomem. ¹⁴ Przybiegl tedy posel do Da-
wida / mówiąc: Wszystkie sercem
wszystek Izrael idzie za Absalomem.
¹⁵ A rzekł Dawid sługom swoim / któ-
rzy byli z nim w Jeruzalem: Wstań-
cie / wciekajmy: bo niewybiegamy sie
przed Absalomem: Kwąpćie sie wy-
nidy / by śnać przyszedłszy nie poimał
nas / y nie obalił na nas wpadku / y
nie pobit miasta pasczek mieczą. ¹⁶ A
rzekli słudzy królewscy do niego:
Wszystko cokolwiek przykaze Król /
pan nasz / radzi uczynimy słudzy twot.
¹⁷ A tak wyszedł król / y wszystkie dom ie-
go pieśo: y zostawił król dziesięć
niewiast nałożnic dla strażey domu.
¹⁸ A wyszedłszy król / y wszystkie Izrael
pieśo / stanął daleko od domu: ¹⁹ a
wszystcy słudzy jego sli przy nim / y ró-
ty Cerety y Phelethy y wszyscy Ge-
theyczykowie duży walecznicy / sześć
set mężów / którzy byli za nim przysli
z Gethu pieśo sli przed królem. ²⁰ A
rzekł Król do Ethai Getheczytę:
Przecz idziesz z nami: wróć sie a mie-
skay z Królem / boś ty gość / a wyse-
dles z mieysca twego. ²¹ Wczorás przy-
szedł / a dziś bedziesz musiał wynisć
z nami: a ia pójdę / gdzie idź mam:
wróć sie a odprowadź z sobą brat-
cia twoiego / a PAN uczyni z tobą miło-
ścierdzieję y prawdę / żeś okazał łaskę y
wiarę. ²² A odpowiedział Ethai kró-

*Absalom
królem sie
wczynił.*

*Dawid
w-
cieka
przed Absalomem.*

*Od tego czasu
su Dawid był
pomazany na
królestwa.*

*z nowym
królem.
Ethai na-
wrócony
na wiarę
Zydowską
wcieka z
Dawidem.
Sam nie-
wiem kiedy.
H.*

Wszystkie
dzieci jego.
H.

Cedron, zná-
czy ciemny
ábo czarny.

Skrynię
Rozą od-
syła skła-
pany do
miasta.

To jest, o
proroku kró-
wysie zwykły
Boga radzić.

Oto ja zmie-
skam, H.

Sybafas
synie o-
sharšin'sy
Miphibo-
seth'a otrzy-
mal maie-
stwo jego

22 lowi mówiąc: Żywie PAN / y żywie
E Król pan mój: iż na którymkolwiek
mieyscu będziesz Królu panie mój /
choć w śmierci choć w żywocie / tam
będzie sługa twój. A rzekł Dawid
23 E Ethai: Pójdź / a przyjdź. A prze-
szedł Ethai Gethycy / y wszyscy me-
żowie którzy z nim byli / y inni mno-
24stwo. A wszyscy płakali głosem wiel-
kim / y wyszedł lud przechodził spo-
25łem / Król też przechodził przez po-
tok Cedron / y wyszedł lud siedl ku
diobze / która wiedzie ku puszczy. A
szedł też y Sadoł kapłan / y wszyscy
Lewitowie z nim niosący skrynię
przymierza Bożego / y z stawili skry-
nie Bożę: y wystąpił Abiathar / aż sie
zebrał spelną wyszedł lud / który był
wyszedł z miasta. A rzekł król do Sa-
26doká: Odnies skrynię Bożę do miá-
sta: ieslinayde łaskę w oczach PAN-
27SKICH / wróci mi zaś / y wkaże mi
iz / y przybytek swój. A iesli mi rzecze:
Niepodobasz sie: gotówem / niech
czyni co dobrego iesť przed nim. A
rzekł król do Sadołá kapłana: O
28widzacy / wróćcie sie do miasta w poko-
ju: y Achimaás syn twój / y Jonathás
syn Abiatharów dwá synowie waszy /
niechay beda z wami. Oto sie ia-
29skryie w polach puszczy / aż przyjdzie
wieść od was dając mi znać. A tak

18 Y róty Cerethy y Phelethy 3 Tę dwie
rócie były przebranych żołnierzy / iakoby
drabantów / a stróżów ciała królewskiego / iá-
ko ie zowie Iosephus lib: 7. Antiq: C. 11. Cere-
thy znać za zabijacze / a Phelethy wyrwacze /
ábo wybawiacze / iá Król ze wszech niebezpie-

30 odnieśli Sadoł y Abiathar skrynię
Bożę do Jeruzalem: y mieszkali tam.
A Dawid wstepował na górę Oli-
wną / wstepując y płacząc / boś idąc /
y nakrywłszy głowę / lecz y wyszedł lud
31 który był z nim / nakrywłszy głowę w-
stepował płacząc. A powiedziano
Dawidowi że też Achitophel był w
32 sprzysiężeniu z Absalomem: y rzekł
Dawid: Obróć w głupstwo / prosie
PANIE. ráde Achitophel. A gdy w-
stepował Dawid na wierzch góry / na
której sie miał poklonić panu / oto
33 potkał sie z nim Chuzai Arachitczyt
rozdarłszy szatę / a mając pełno ziemi
na głowie. A rzekł mu Dawid: Je-
34śli pójdziesz zemną / będziesz mi ciężek:
lecz iesli sie do miasta wrócisz / a rzę-
czesz Absalomowi: Jestem królu słu-
ga twoim: iakom był sługa oycá twe-
35go / tak bede sługa twoim: rozpróśysz
ráde Achitophel. A masz sobę Sa-
doká y Abiathará kapłany: a każde
słowo które wstysysz z domu królew-
36skiego / oznaymisz Sadołowi y Abia-
tharowi kapłanom: A z nimi są dwá
synowie ich Achimaás syn Sadołowy /
y Jonathás syn Abiatharów: y posle-
37cie przez nie do mnie każde słowo któ-
re wstysycie. Gdy tedy przyszedł Chu-
zai Dawidów przyjaciel do miasta /
Absalom też wiachał do Jeruzalem.

Iako zwykli
w żałości czy-
ni.

Modlis-
twá Dawi-
dowá prze-
ciw Achito-
phelowi.
Bogu, H.
Chuzai o-
deśtany
do miasta

Wniwec-
bróci.

czności wyrwać mogli. A Gethycy / byli
oni sześć set żołnierzy / którzy iesze z przodku
byli z Dawidem do Gethy do Achis Króla
posli / y zawiody z nim mieszkali y z nim sie
wrócił: 1. Król. 27.

ROZDZ. XVI.

1 Gdý Dawid
A przyszedł troche
na wierzch góry / v-
kazał sie Sibá słu-
żebnik Miphibo-
seth'ów przeciwko
2 ie z parą osłów /
którzy náłożeni byli dwiema sły chle-
bów / y stem wiązaneł różynków / y
stem wiązaneł fig / y lagwicę winá.
A rzekł król do Siby: Ná co to?
Odpowiedział Sibá: Oslowie dla
czeladzi królewskiej aby ná nie w sie-
dli: a chleb y figi aby iedli słudzy

3 twoi: a wino aby pił iesliby kto wstał
w puszczy. A król: A gdzie iesť syn
paná twego? A odpowiedział Si-
bá królowi: Został w Jeruzalem /
4 mówiąc: Dzisiaj mi przywróci dom
Izraelów królestwo oycá mego. A
rzekł król Sibie: Twoie niech będzie
wszystko co było Miphibozethá. A
rzekł Sibá: Prosie abych nálażył łá-
5ske przed tobą / panie mój Królu. A
przyszedł Król Dawid aż do Bahu-
rim: a oto wychodził zamtąd mąż z
rodu domu Saulowego / imieniem
Semei syn Ger / y postępował wy-
6chodząc / y złorzeczył / y cięł kamień
mi ná Dawidá / y ná wszystkie sługi kró-

nię. 19 c 17.

Abodzik
igami nálaż-
H.
Semei sło-
wca Da-
widowi v-
ciekające
mu.
3 Król: 2 b8.

² Pomsta
krwie.³ mgzobić.Cierpliwie
snośi slo-
wcaenia.⁴ Siemi a-
gawo. Heb.
Beniamin-
czyk.Przepusze-
nie Boże cze-
mu zowie ro-
kazaniem.Rada A-
chitophela

17 ¹ lá Dawidá: á wszytek lud / y wszytko ry-
cerstwo sli po prawéy po lewéy stro-
nie Króla. ² A Semei tak mowił gdy
8 zlorzeczył Królowi: Wynidź wynidź
mezu krwie á mezu Belial. ³ Oddat
ci PAN wszytkę kreć domu Saulo-
wého: bos sie wdął ná królestwo
zań / y dał P A N królestwo w rękę
Absalomá syná twého / á oto cie ści-
skáią złości twé / bos iest "człowiek
9 krwi. ⁴ A rzéł Abisai syn Sárwiiéy
Królowi: Czemu zlorzeczy ten zde-
chły pies pánu mému Królowi: póy-
de á wtne głowę iego. ⁵ A rzéł Król:
10 Co mnie y wam synowie Sárwiiéy:
dacie mu pokóy aby zlorzeczył: ábo
wiem PAN kazał mu zlorzeczyc Da-
widowi: á któz iest ktoby sniał rzec:
11 Czemu tak uczynił: ⁶ A rzéł Król
Abisai / y wszytkim slugóm swoim:
Oto syn mój który wyszedł z żywota
mego szuka dusze moiey: iáko dáleko
wiecéy teraz "syn Jemini: dopusc-
cie mu że zlorzeczy według rostkazania
12 PANSKIEGO. ⁷ Jesli jnac uczyzy
PAN ná wtrapienie moie / á odda mi
PAN dobrym zá zlorzeczienie to dzi-
ścieysze. ⁸ A tak Dawid siedł y z nim to-
wáryysze iego dróga. A Semei po-
wierzchu góry zbotu siedł przeciw ie-
mu zlorzeczac y ciskaac nań kamien-
14 mi / y sypiac ziemiá. ⁹ Przyszedł tedy

10 Pan kazał mu aby zlorzeczył Dawi-
dowi. J Przepuszczenie Boże pisino S. zowie
rostkazaniem Bożym: iż pospolicie kto mogac
nie zabroni czego / rozumiey iż rostkazat / ho-
cia nie kazał ale tylko dopuszcł. Tak y tu
mowi o Semei / Pan mu kazał aby zlorzeczył
y niżej v. n. Aby zlorzeczył według rostkaza-

15 Król y wszytek lud z nim sprácowány /
y ochłodzili sie tam. ¹⁰ A Absalom y
wszytek lud iego weszli do Jeruzalem /
16 ále y Achitophel z nim. ¹¹ A gdy przy-
szedł Chuzai Aráchitczyt przyiaciel
Dawidow do Absalomá / rzéł do nie-
go: ¹² Witay Królu / witay Królu.
17 ¹³ Któremu rzéł Absalom: Taká to
D iest kásta twojá ku przyiacielowi twé-
mu: przeczes nie siedł z przyiacielem
18 twoim: ¹⁴ Odpowiedział Chuzai Ab-
salomowi: ¹⁵ Nie / bo tego bede które-
go obiał PAN / y wszytek ten lud / y
wszytek Izrael: y z tym mieszkac bede.
19 ¹⁶ A iż to ieszcze przydam: Komuż ia slu-
życ bede: áza nie synowi Królewstie-
mu: iákom słuchał oycá twého / tak
20 bede słuchał y ciebie. ¹⁷ A rzéł Absa-
lom do Achitophela: Rádzcieś co czy-
21 nie mamy. ¹⁸ A rzéł Achitophel do
Absalomá: Wnidź do nalożnic oycá
twého / które zostawił dla strázy do-
mu: aby gdy wyslyšy wszytek Izrael /
22 "żes zelzył oycá twého / zmocniły sie
rece ich z tobą. ¹⁹ A tak "rozbili Absa-
lomowi namiót ná Sali / y wśedł do
23 nalożnic oycá swého przed wszytkim
Izraelem. ²⁰ A rada Achitophela k-
rą dawał w oné dni / iáko gdyby sie
kto rádził Bogá: tak była wśelka
rada Achitophelowa / y gdy był z Da-
widem y gdy był z Absalomem.

nia Pánstiego / to iest / według zradzenia Bo-
stiego. Który chce abym ia cierpał y dla tego
temu Semei aby mi zlorzeczył dopuszcza. Tak
że mamy y Ewangelistów / gdzie dopuszczenie
zowie rostkazaniem. Matt. 16. Dopuszcz wam
opuszczac zony. A v. Marka tak mowi: Napisał
wam to przykazanie. Także II. 13. v. 3. y 4.

ROZDZ. XVII.

1 ¹ Széł tedy Achi-
tophel do Absa-
lomá: Wybióre
sobie dwánasć
2 tysięcy meżów / á
wstawšy ścigac
bude Dawidá téy
nocy. ² A przypadšy nań (ponieważ
sprácowány iest y wpadłych rák) po-
ráże go: á gdy wćieczy wszytek lud /
który iest z nim / zabije Króla opuszczo-
3 négo. ³ A przywódcę wszytek lud / iáko
sie zwył ieden człowiek wrácać: bo

4 iednégo meżá ty sukasz: tedy wszytek
lud będzie w pokóiu. ⁴ A spodobała
sie rada iego Absalomowi / y wszytkim
5 stárszym Izraelowym. ⁵ A rzéł Ab-
salom: Przyzówcie Chuzai Aráchit-
czytá / á słuchaymy co on téż powie.
6 ⁶ A gdy przyszedł Chuzai do Absalo-
má / rzéł Absalom do niego: Taká
7 mowé mowił Achitophel: mamli v-
czynić czyli nie: co zá ráde dáiesz: ⁷ A
rzéł Chuzai do Absalomá: ⁸ Nie do-
bra to rada / która teraz dał Achito-
8 phel. ⁹ A przydał ieszcze Chuzai: Ty
znasz oycá twého y meze którzy z nim
są / ze są bárzo mocni / á gorzkiego ser-

Chuzai do
Absalomá
przystal.Rada A-
chitophela¹⁰ "żes słu-
gą-
wił twé-
oycá. H.
wys. 12 c 1Zony Da-
widowé z
gnatconé,Rada Achi-
tophela ro-
zróšył
Chuzai.
Bárzo roz-
gniewáni.

2

9

11

I.

19

20

21

F

22

23

24

25

26

27

20

29

Prześli
przez rzekę
a bo za wodę.
H.

*Aditophel
obiesit siq.*

do Máchá-
náimá. H.
Absalom
goni Das
widá.

"do Máhá-
náimá. H.

3 opatrzo-
ności Bos-
żej przys-
niesiono.
stronę Da-
widowi
Jerocz koro-
wicz. H.

Abisalom tego nie dokazał czego żadał. A w
rymci sie sam Abisalom chce osużać / słucha-
jąc téy rady króla mu srodzila. Wszakże to
na woli Abisalomowéy było / téy rady słuchać /
ało nie słuchać / niź go do te^o nie przynusił.

ROZD. XVIII.

David wy-
prawnia
lud przez
ćiw Abfal-
lomowi.

Zakazuie
zabijać
Abfalomá

Wojsko
Abfalomo-
wé porażo-
né.

Abfalom
na debie
ntosami
zawisnął
y zabít.

A David tedy o-
bezwzględny lud
swoy / postano-
wił nad nimi he-
tmány y setniki.
2 y dał trzecią część
ludu pod reke Jo-
áb / á trzecią część pod reke Abisái sy-
ná Sárwiiéy / bratá Joábowego / á
trzecią część pod reke Ethái / który
był z Geth y rzekł król do ludu : Wy-
3 nide y ia zwańmi. **A** lud odpowie-
dział : Nie wynidzieś : bo chocia v-
cieczemy / nie wiele im ná nas należec
bedzie : choćby też połowicá z nas po-
legła / nie bázno dbać bedá : bo ty ie-
den iestes zá dziesięć tysięcy policzo-
ny / á tak lepiéy je nam bedzieś w mie-
4 ście ná pomocy : **D**o których król
rzekł : Co sie wam zda dobiego / to v-
czynie. **A** tak stánuł król v bramy : á
lud wychadzał w vfiach swoich po-
5 stu y po tysiącu. **A** przykazał król
Joábowi y Abisái y Ethái mówiąc :
B **Z**achowaycie mi dziecié Abfalomá.
A wszytek lud słyszał gdy król rozka-
zował wszytkim hermánóm o Abfal-
6 lomie. **A** tak wyszedł lud w pole przez
ćiw Izráelowi / y stoczyła sie bitwá w
7 lesie Ephráim. **A** porażon tam iest
lud Izráelski od woyská Dawidowé-
go / y sstáła sie porażká wielká dnia
8 onégo / dwudziestu tysięcy. **A** była
tam bitwá rozprósóna po wszytkiéy
ziemi / y dáleko ich wiecey bylo / któ-
rych był lás pogubił z ludu / niż tych
których miecz pozárł był dnia onégo.
9 **A** trąfiło sie że nápadł Abfalom ná
slugi Dawidowé / siedząc ná mule : á
gdy wbieżał mul pod gesty á wielki
dąb / wwiezła głowá iego ná debie :
á gdy on záwiśł miedzy niebem á mie-
dzy ziemiá / mul ná którym siedział
10 przebieżał. **O**baczył to kros / y o-
znaymł Joábowi / rzekąc : Widzia-
łem Abfalomá wiszącego ná debie.
11 **A** rzekł Joáb meżowi / który mu był
powiedział : Jestsli widział / czemu-
żes go nie przebił do ziemié / á tabym-
ci był dał dziesięć sstłów srebrnych / y
12 ieden pás rycérski : **A** który rzekł do
Joábá : Bys mi odważył w reku mo-
ich tysiąc srebrnych / żadnym obyczá-

iem nie podniósłbych reki moiéy ná
syná królewskiego : bo gdyśmy my
słyszeli król rozkazał tobie / y Abisái / y
13 Ethái / mówiąc : Strzeżcie mi dzie-
cieciá Abfalomá. **A** Ale bym też był
śmiele uczynił przeciw duszy moiéy /
żadná miarą by to królowi tájno
bydż nie mogło / y ty byłbys przeciwko
14 mnie. **A** rzekł Joáb : Nie tak iáko
ty chcesz / ále rzuce sie náń przed tobą.
Wziął tedy trzy oszepy w reke swo-
ie / y wtopił ie w sercu Abfalomo-
wym : á gdy iesze degał wisząc ná
debie / przypádko dziesięć młodzién-
15 cow giermków Joábowych / y vsie-
łszy zabili go. **A** zátrąbił Joáb w
trąbę / y zátrzymał lud / żeby nie gónił
wciekającego ludu Izráelskiego / chcąc
17 zfolgować mnośtwu. **A** wzięli Ab-
falomá y wrzucili go w lesie w dół
wielki / y nánosili náń kámiénia kúpe
bárzo wielką / á wszytek Izráel wciekł
18 do przybytków swoich. **L**ecz Abfal-
lom wystáwił był sobie iesze zá ży-
wotá swego słup / który iest ná Doli-
nie królewskiej : bo mówił : **T**ięmam
syná / á to będzie pámiątká imiémá
meż. **A** názwał słup imieniem srym /
y zowá ji **R**eká Abfalomá / áż do
19 dnia dzisiejszego. **A** Achimáás syn
Sádoł / rzekł : Pobieże á opowiem
królowi / iż mu PAN uczynił sąd z re-
20 ki nieprzyjaciół iego. **D**o którego
rzekł Joáb : Nie będziesz posłem te-
E go dnia / ále daś znác inśzego : dziś
niechce ábys te nowine nosił / bo syn
królewski umárł. **A** rzekł Joáb **C**hu-
sy : **J**dz / á oznaymi królowi cóś wi-
dział. **P**okłónił sie Chusy Joábowi /
22 y biegał. **A** Achimáás syn Sádoł
kózwnowu rzekł do Joábá : **A** co wá-
dzi iesli ia też zá Chusim pobieże :
rzekł mu Joáb : **N**á co chcesz biec
synu mój : nie dobrá nowine przynie-
23 sieś. **K**tóry odpowiedział : **A** cóż /
iesli pobieże : **A** rzekł mu : Bieźże.
Biejąc tedy Achimáás krótszą dro-
24 gą wybiegl Chuségo. **A** Dawid sie-
dział miedzy dwiema bramami : á
stróż który był ná wierzchu bramy ná-
murze / podniósłszy oczy wyjrzał zło-
25 wiek á on sam bieży. **A** záwołałszy
powiedział królowi / á król rzekł : Je-
śli sam ieden iest / dobré iest poselstwo
w vsięch iego. **A** gdy sie on pospie-

* znie bępie
cznościá zdro-
wia mego.

* to iest, wpoś-
ródku Abfa-
lomá, ábo, w
Abfalomie.

Grób Ab-
falomá.

* Miejsce Ab-
falomowe. H.

* to iest. Mu-
rynówi.

Chusy y Achimáás
wybiegáia
się do Da-
wida zno-
wina o s-
wycięstwie

26 **F** **śał** / y przybliżył sie / ^o wyjrzał stróż
drugiego człowieka bieżącego / y wo-
łając na wierzchu / rzekł : Właśnie mi
27 sie drugi człowiek / á on sam bieży. **A**
rzekł król : y to dobry poset. ^o **A** stróż :
38 **Ida** mi sie (pry) biegn pierwszego / iá-
ko biegn Achimáásá syná Sádokowé-
go. **A** rzekł król : Dobry człowiek iest /
y dobra nowina niosąc idzie. ^o **A** wo-
łając Achimáás / rzekł do króla :
Bądź pozdrowion królu. **A** pokłoni-
wszy sie królowi przed nim twarzą do
ziemi / rzekł : Błogosławiony PAN
Bóg twój / który zawarł ludzic kó-
29 rzy podnieśli ręce swe przeciw panu
memu królowi. ^o **A** rzekł król : Jestli
pokój dziecięciu Absalomowi : **A**
rzekł Achimáás : Widziałem trwo-
ge wielką / gdy posyłał Joáb sługá

30 twóy o królu/mnie sługe twej: inśięg
nie niemiem. ° Do którego król: Od-
31 stęp pry/á stóy tu. A gdj on odstąpił y
stąnął/ ° wskázal sie Chusy y przyszedłszy
rzekł: ° Dobrá' nowina nióse pámie
móy królu: bo osadził zá tobą PAN
32 dzisia z ręki rosyjskich którzy powsta-
li przeciw tobie. ° Rzekł król do Chu-
sego: Jesteśli pokóy dziećciem Absá-
lomowi: Odpowiedział Chusy: Day
ták byli iáko dziećcie nieprzyjaciele pá-
33 ná mego króla / y rosyjscy którzy po-
wstáli przeciw iemu ná złé. ° Król te-
dy zasmuciłszy sie wstąpił ná sale
bramy y płakał. A idąc ták mówił:
° Synu móy Absáalom/ Absáalom synu
móy: Ktoby mi dał ábych ia wmarł
miásto ciebie / Absáalom synu móy /
synu móy Absáalom.

2 H.

⁂ *zdrowli.*
Hebr.

David plá
ce Absálo
má.
Nizey 19. 4. 4

ROZDZ. XIX.

I
A

Oznaymiono
 Joabowi że Król
 płacze y żałuje sy-
 ną swego. ¹ A o-
 bróciło sie zwy-
 ciejstwo w płacz
 dnia onęgo w sy-
 nyszał lud dnia o-
 Zakośny Król o-
 chraniał sie lud o-
 o miastá / iáko sie
 porażony y wcie-
 Król nákręł głowe
 tím głosem : Sy-
 bsalom symu móy.
 bsy tedy Joáb do-
 t mur : Zárostydzí-
 ystkich slug two-
 dusze twoie / y du-
 y córek twoich / y
 y dusze náložnic
 té którzy cie nie-
 ridzisz tych którzy
 ales dzis / ze nied-
 ie y o slugi twoie :
 az doznał / iż gdy-
 w / á my wšyscy
 podobáło. ² A tá-
 z 'á vczyn došć
 wiać do nich' : bo
 PANA / żeiesli nie
 ánie z tobá ni ie-

Żábo skradat
vkradkiem
wchodził do-
miášta.

Ioab stros
fuie Das
widá, iz
ptáce Ab
sáломá.

• a mow do ser
cá (to iest tá-
godnie (stu-
góm twoim.
Hebr.

den tey nocy: á bedzieć to gorzék/ ni-
zli wszytko złé / którekolwiek przycha-
dzáło ná cie od mlodosći twoięy aż
8 do tąd. ¹ Wstał tedy Król y siadł w
biamie: y powiedziano wsemu ludo-
wi że król siedzi w biamie: y przyszedł
wszytek lud przed króla: lecz Izraél v-
9 ciękl do przybytków swoich. ² Wszytek
téż lud vbiegał sie we wszytkich po-
leniách Izraelskich mówiąc: król wy-
báwił nas z ręki nieprzyjaciół nášych:
on nas wybáwił z ręki Philistynów: á
teraz vciękl z ziemi przed Absálo-
10 mem. ³ Lecz Absálo-
m któregośmy pomázali
nád sobą / vmárl ná wojnie: pokis-
mierzycie á nie odprowadzacie króla?
11 ⁴ A król Dawid posłał do Sádoká y
do Abiáthará kápłanów rzékac:
Mówcie do stárszych Judskich / rzé-
kac: Przecz náóstátku przychodzicie
C tu odprowadzeniu króla do domu ie-
go? (A słowo wszytkiego Izraéla
przyszło było do króla w dom iego.)
12 ⁵ Wyciebrácia moi/ kóśc moia y ciá-
ło moie/ czemuż posledni odprowa-
dzacie króla? ⁶ Amázie téż powiédz-
13 cie: Ażás ty nie kóśc moia y ciáło mo-
ie? To mi niech Bóg uczyni y to
niech przyczyni / iesli nie hermánem
bedziesz v mnie przez wszytek czas
14 miásto Joábá. ⁷ A tak náklonił serce
wszytkich mężów Judskich / iáko ied-
ného człowięká: y posłáli do Króla
mówiąc: Wróc sie ty y wszyscy slu-
dzy twoi. ⁸ A wrócił sie król y przyszedł

Lud Izra-
elski żąda-
je głupst-
wá swego,
iz Absálo-
má wczyni-
li krolew-
stwó.

ludá od
prowadka
krolá

3. krol. 2. b. 8.
Semei prze-
praża Da-
wida

przeprawił
prum. H.

David od-
puścił sto-
żenie
Semei.

Miphibos-
seth zabie-
kał króla-
ni.

odrąbał
miz. H.

wysze 16.
a. 3.

16 aż do Jordanu / a wszytek Juda wy-
szedł aż do Gálgalá aby zaszedł Kró-
lowi / y przeprowadził go przez Jor-
dan. ²⁹ Pospiechł się też Semei syn
Gera syna Jemini z Báhurim / y wy-
szedł z meźmi Judskimi przeciwko
17 królowi Dawidowi / z tysiącem me-
żów z Beniamin / y Sibá sluga do-
mu Saulowego / y piętnaście synów
D iego y dwadzieścia slug było z nim / y
wstoczywszy w Jordan / przed królem
18 ^F przebyli brody / aby przewieźli dóm
królewski / a czynili wedle rozkaza-
nia iego : a Semei syn Gery wpadłszy
przed królem / gdy się już przeprawił
19 przez Jordan / rzekł do niego : Nie
poczytaj mi panie mój nieprawości /
ani pamiętaj na krzywdy slugi twé-
go onęgo dnia królego wyszedł Pa-
nie mój królu z Jeruzalem / ani przy-
puszczaj królu do serca swego. ²⁰ Znam
bowiem sluga twój grzech mój : y
przetóm dziś pierwszy przyszedł ze w-
szytkiego domu Jozephowego / y wy-
szedłem przeciwko panu memu kró-
lowi. ²¹ A odpowiadając Abizai syn
Sárwii / rzekł : A więc za te słowa
nie będzie zabito Semei że stworzył
pomazaniecowi PANSKIEMU ? ²² A
rzekł Dawid : Co mnie y wam syno-
wie Sárwii / czemu się mi dziś sta-
iecie przeciwnikiem : a więc dziś za-
bito będzie mąż z Izraela : aza nie-
wiem że mnie dziś uczyniono królem
nad Izraelem ? ²³ A rzekł król do Se-
mei : Nie vmrześ. A przysiągł mu.
24 ^E Miphibozeth też syn Saulów wy-
iachał przeciw królowi / nie vmryw-
sich ani ostrzygłszy brody : ani śat-
swoych miał odednia królego był wy-
szedł król / aż do dnia królego się za-
wiodł w pokoiu. ²⁵ A gdy w Jeruza-
lem zabijał królowi / rzekł mu król :
Czemuś nie siedł z zemną Miphibo-
26 zeth ? ²⁶ A odpowiadając rzekł : Pa-
nie mój królu / sluga mój ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰ ¹⁰⁰¹ ¹⁰⁰² ¹⁰⁰³ ¹⁰⁰⁴ ¹⁰⁰⁵ ¹⁰⁰⁶ ¹⁰⁰⁷ ¹⁰⁰⁸ ¹⁰⁰⁹ ¹⁰¹⁰ ¹⁰¹¹ ¹⁰¹² ¹⁰¹³ ¹⁰¹⁴ ¹⁰¹⁵ ¹⁰¹⁶ ¹⁰¹⁷ ¹⁰¹⁸ ¹⁰¹⁹ ¹⁰²⁰ ¹⁰²¹ ¹⁰²² ¹⁰²³ ¹⁰²⁴ ¹⁰²⁵ ¹⁰²⁶ ¹⁰²⁷ ¹⁰²⁸ ¹⁰²⁹ ¹⁰³⁰ ¹⁰³¹ ¹⁰³² ¹⁰³³ ¹⁰³⁴ ¹⁰³⁵ ¹⁰³⁶ ¹⁰³⁷ ¹⁰³⁸ ¹⁰³⁹ ¹⁰⁴⁰ ¹⁰⁴¹ ¹⁰⁴² ¹⁰⁴³ ¹⁰⁴⁴ ¹⁰⁴⁵ ¹⁰⁴⁶ ¹⁰⁴⁷ ¹⁰⁴⁸ ¹⁰⁴⁹ ¹⁰⁵⁰ ¹⁰⁵¹ ¹⁰⁵² ¹⁰⁵³ ¹⁰⁵⁴ ¹⁰⁵⁵ ¹⁰⁵⁶ ¹⁰⁵⁷ ¹⁰⁵⁸ ¹⁰⁵⁹ ¹⁰⁶⁰ ¹⁰⁶¹ ¹⁰⁶² ¹⁰⁶³ ¹⁰⁶⁴ ¹⁰⁶⁵ ¹⁰⁶⁶ ¹⁰⁶⁷ ¹⁰⁶⁸ ¹⁰⁶⁹ ¹⁰⁷⁰ ¹⁰⁷¹ ¹⁰⁷² ¹⁰⁷³ ¹⁰⁷⁴ ¹⁰⁷⁵ ¹⁰⁷⁶ ¹⁰⁷⁷ ¹⁰⁷⁸ ¹⁰⁷⁹ ¹⁰⁸⁰ ¹⁰⁸¹ ¹⁰⁸² ¹⁰⁸³ ¹⁰⁸⁴ ¹⁰⁸⁵ ¹⁰⁸⁶ ¹⁰⁸⁷ ¹⁰⁸⁸ ¹⁰⁸⁹ ¹⁰⁹⁰ ¹⁰⁹¹ ¹⁰⁹² ¹⁰⁹³ ¹⁰⁹⁴ ¹⁰⁹⁵ ¹⁰⁹⁶ ¹⁰⁹⁷ ¹⁰⁹⁸ ¹⁰⁹⁹ ¹¹⁰⁰ ¹¹⁰¹ ¹¹⁰² ¹¹⁰³ ¹¹⁰⁴ ¹¹⁰⁵ ¹¹⁰⁶ ¹¹⁰⁷ ¹¹⁰⁸ ¹¹⁰⁹ ¹¹¹⁰ ¹¹¹¹ ¹¹¹² ¹¹¹³ ¹¹¹⁴ ¹¹¹⁵ ¹¹¹⁶ ¹¹¹⁷ ¹¹¹⁸ ¹¹¹⁹ ¹¹²⁰ ¹¹²¹ ¹¹²² ¹¹²³ ¹¹²⁴ ¹¹²⁵ ¹¹²⁶ ¹¹²⁷ ¹¹²⁸ ¹¹²⁹ ¹¹³⁰ ¹¹³¹ ¹¹³² ¹¹³³ ¹¹³⁴ ¹¹³⁵ ¹¹³⁶ ¹¹³⁷ ¹¹³⁸ ¹¹³⁹ ¹¹⁴⁰ ¹¹⁴¹ ¹¹⁴² ¹¹⁴³ ¹¹⁴⁴ ¹¹⁴⁵ ¹¹⁴⁶ ¹¹⁴⁷ ¹¹⁴⁸ ¹¹⁴⁹ ¹¹⁵⁰ ¹¹⁵¹ ¹¹⁵² ¹¹⁵³ ¹¹⁵⁴ ¹¹⁵⁵ ¹¹⁵⁶ ¹¹⁵⁷ ¹¹⁵⁸ ¹¹⁵⁹ ¹¹⁶⁰ ¹¹⁶¹ ¹¹⁶² ¹¹⁶³ ¹¹⁶⁴ ¹¹⁶⁵ ¹¹⁶⁶ ¹¹⁶⁷ ¹¹⁶⁸ ¹¹⁶⁹ ¹¹⁷⁰ ¹¹⁷¹ ¹¹⁷² ¹¹⁷³ ¹¹⁷⁴ ¹¹⁷⁵ ¹¹⁷⁶ ¹¹⁷⁷ ¹¹⁷⁸ ¹¹⁷⁹ ¹¹⁸⁰ ¹¹⁸¹ ¹¹⁸² ¹¹⁸³ ¹¹⁸⁴ ¹¹⁸⁵ ¹¹⁸⁶ ¹¹⁸⁷ ¹¹⁸⁸ ¹¹⁸⁹ ¹¹⁹⁰ ¹¹⁹¹ ¹¹⁹² ¹¹⁹³ ¹¹⁹⁴ ¹¹⁹⁵ ¹¹⁹⁶ ¹¹⁹⁷ ¹¹⁹⁸ ¹¹⁹⁹ ¹²⁰⁰ ¹²⁰¹ ¹²⁰² ¹²⁰³ ¹²⁰⁴ ¹²⁰⁵ ¹²⁰⁶ ¹²⁰⁷ ¹²⁰⁸ ¹²⁰⁹ ¹²¹⁰ ¹²¹¹ ¹²¹² ¹²¹³ ¹²¹⁴ ¹²¹⁵ ¹²¹⁶ ¹²¹⁷ ¹²¹⁸ ¹²¹⁹ ¹²²⁰ ¹²²¹ ¹²²² ¹²²³ ¹²²⁴ ¹²²⁵ ¹²²⁶ ¹²²⁷ ¹²²⁸ ¹²²⁹ ¹²³⁰ ¹²³¹ ¹²³² ¹²³³ ¹²³⁴ ¹²³⁵ ¹²³⁶ ¹²³⁷ ¹²³⁸ ¹²³⁹ ¹²⁴⁰ ¹²⁴¹ ¹²⁴² ¹

42 przeprowadzili Króla y dom przez
Jordan / y wszystkie meze Dawido-
wé z nim. ¹ A odpowiedział wszelki
mąż Judski do meżów Izrael: Iz-
43 minie jest król bliższy: czemu sie oto
gniewasz? ² Ażasmy co zjedli z kró-
lą / abo nam dary dano? ³ A odpo-
wiedział mąż Izrael do meżów Ju-

da / rzekł: Dziesięć części wietszym
ia jest y króla / y więcej do mnie Da-
wid należy niż do ciebie: czemuś mi
krzywdę uczynił / y nie dano mi znać
pięćśmiu / abym odprowadził króla
mego: ale ostrzeży odpowiadali me-
żowie Judá meżom Izrael.

² abo há-
dziego.

ROZDZ. XX.

B Kąsilo sie też
że tam był mąż
Belial imieniem
Sebá / syn Bo-
chry ¹ mąż Je-
minczyk / y zątrę-
bił w trąbę / y

rzekł: Niemamy my działu w Dawi-
dzie / ani dziedzictwa w synu Izai:
Wróć sie Izraelu do przybytków two-
2 ich. ³ A odstąpił wszytek Izrael od
Dawida / a przyszedł do Sebá syná
Bochry: Lecz meżowie Judá zostá-
li przy królu swoim od Jordanu aż
3 do Jeruzalem. ⁴ A gdy przyszedł król
do domu swego w Jeruzalem / wziął
dziesięć niemiast nałożnic / które był
4 zostawił dla strażey domu / y dał ie
do zamknięcia / dodając im żywno-
ści: y nie wchodził do nich / ale były
zamknięte aż do dnia śmierci ich / ży-
5 iąc w wdowim stanie. ⁶ A rzekł król
do Amázy: Zwołay mi wszystkie me-
że Judá na trzeci dzień / y ty bądź obe-
6 cny. ⁷ A poszedł Amáza aby zwołał
Jude / y bawił sie nad postanowienie
które mu był król postanowił. ⁸ A
rzekł Dawid do Abisái: Teraz nas
bądźciey utrapí Sebá syn Bochry niż
Abisáalom: a tak weźmi slugi páná
7 twego / a ścigay go / by snadź nie ná-
lazł miast obionnych / a wszedł nam.
8 ⁹ Wysli tedy z nim meżowie Joáb /
Cerety też y Phelety: y wszyscy du-
9 ży wysli z Jeruzalem aby gonili Se-
be syná Bochry. ¹⁰ A gdy oni byli w
kaniemiá wielkiego który jest w Gá-
báon / Amáza idąc zabiegał im. A
Joáb miał ná sobie ciásną sáte we-
dług miáry kształtu swego / a ná nie
przypasał miecz / który wisiał aż do
ledźwi w pośwach / który sprawiony
máłym ruszeniem mógł bydz dobyty
y wderzyć. Rzekł tedy Joáb do Amá-

3y: Witay brácie mój. ¹¹ Wiął prawa-
ręka podgardlek Amázy / iakoby go
cálując. ¹² Lecz Amáza nie obaczył
mieczá który miał Joáb / który go w
bok wderzył y wylat trzewá iego ná
ziemie / ani wtóręý rany przydał / y w-
márt. A Joáb y Abisái bráć iego go-
11 nili Sebe syná Bochry. ¹² W tym mie-
któzy meżowie z towarzysów Joá-
bowych stánawszy nád ciálem Amá-
zy / rzekli: Oto który chciał bydz miá-
sto Joábá towarzyszem Dawidowým.
12 ¹³ Lecz Amáza pokrwáwiony leżał ná
śródo drogi. Wyżzał to któryś mąż
że sie zástánawiał wszytek lud aby go
ogładał / y zniósł Amáze z drogi ná
pole: y nákręł go odzienim / aby sie
nie zástánawiali miáigacy dla niego.
13 ¹⁴ A skoro go zieto z drogi / miał każdy
mąż idąc z Joábem ná pogoniá Se-
by syná Bochry. ¹⁵ Lecz on przeszedł
był przez wszystkie pokolenia Izrael
do Abelá y Bethmááchá: y wszyscy
14 meżowie przebráni / zbiegli / sie do nie-
go. ¹⁵ Przysli tedy y dobywali go w
Abelu y w Bethmááchá / y obroczyli
ścianami miásto / y obleżone jest miá-
sto: a wszytek lud który był z Joábem
15 vsiłował obálić mury. ¹⁶ A zámólała
niewiásta mądra z miásta: Sluchay-
cie / sluchaycie / rzeczcie Joábowi:
16 Przyspá sie sám / a rozmówie sie zto-
bą. ¹⁷ Któzy gdy przystąpił do niéy / rze-
kla mu: Tys jest Joáb: A on odpo-
wiedział: Ja. Do którego tak rzekła:
17 Posluchay słów sluzebnice twoiéy.
E Odpowiedział: Slucham. ¹⁸ A zás-
ona: Mawiano wiec pry w stárey
przypowieści: Któzy sie pytaig niech
18 sie pytaig w Abelá: y tak dokonywá-
li. ¹⁹ Ażam ia nie jest która opowia-
dam prawdę w Izraelu / a ty vsilu-
iesz wywrócić miásto / y zburzyć mát-
kę w Izraelu: Czemu obalaś dzie-
19 dzictwo PANSKIE? ²⁰ Odpowie-
dział Joáb: Nie day / nie day mi te-

³ krol. 2. 25

Joáb zdra-
dliwie z-
bił Amá-
zę.
Obległ Io-
ab Abelá.

¹ Beniamin-
czyk.

Sebá od-
wołał lud
od Dawi-
da.

Dawid ná
łożnicé
sámknął.

Abisái go-
ni Sebe.

¹⁰ (miásto)
spokoyne y
wierné. H.

21 go Boże/ nie obalam ani burze. Nie
tāt sie rzecz ma: ale człowiek z góry
Ephraim Seba syn Bochry prze-
zwiſciem/ podniósł rękę swoję na kró-
lá Dawidá: wydaycie onęgo samę-
go/ á odciągniem od miastá. A rze-
22 kłá niemiastá do Joábá: Oto głowe
iego zrzucą do ciebie z muru. A tāt
przysła do wszytkiego ludu/ y mądrze
do nich mówila: Którzy wcieta gło-
we Seby syná Bochry zrzucili do Jo-
ábá. á on zątrąbil w trąbę/ y odcią-

Głowę Se-
by zruczo-
no Joábó-
wi.

Głód trze-
letni iz
Saul zla-
mał prys-
mierze Gá-
báonitom
od Izráelá
wczynione.

1. 9. c. 16:

chcąc ich
dziedzictwo
przydać Izrá-
elczykom.

z Saulem y
domem. H.

Głód
śmiercia
siedmi sy-
now Saulo-
wych uś-
mierzony.
ná wblaga-
nie P A-
N A.
1. 18. a.

ROZDZ. XXI.

TAŁ sie też
glód za dni Da-
widowych trzylá-
tá wstáwicznie: y
rádził sie Dawid
wyroku P A N-
SKIE^o. A rzekł

PAN: Dla Saulá y dla domu iego
trwawęgo/ iz pobil Gábáonczyki.
2 Tedy zawoławszy król Gábáonczy-
ków/ rzekł do nich: (A Gábáonczy-
cy nie byli z synów Izráelowych/ ale
byli ostawki Amorihczyków: bo
im przysięgli byli synowie Izráelo-
wi/ á Saul chciał ie wybić z zapalczy-
wości/ iakoby dla ludu Izráelskiego
y Judskiego.) A rzekł tedy Dawid
do Gábáonczyków: Co wam wczy-
nie? á które będzie wásze oczyszczenie/
żebyście błogosławili dziedzictwu
PANSKIEMV? A rzekł mu Gá-
báonczykowie: Nie mamy sporu o
srebró y złoto/ ale przeciw Saulowi
y przeciw domowi iego: ani chcemy
żeby był zabít człowiek z Izráelá. Do
których król rzekł: Cóż tedy chcecie
żebych wam wczynił? Którzy odpo-
wiedzieli królowi: Meżá który nas
stárt y stłumił niesprawiedliwie/ tāt
wyglądzić mamy/ żeby ani ieden nie
został z rodu iego we wszech grani-
cách Izráelskich. Dwiech nam dádza
6 siedmi meżów z synów iego/ że ie v-
krzyżujemy P A N V w Gábáá Saulá
niegdy wybranęgo P A N S K I E-
GO. A rzekł król: Ja wydam. A
7 zfolgował Król Miphibozethowi
synowi Jonáthy syná Saulowęgo/
dla przysięgi PANSKIEY/ która by-
ła między Dawidem á między Joná-

gneli od miastá każdy do namiotu
swęgo: á Joáb wrócił sie do Jeruzá-
23 lem do króla. Był tedy Joáb ná-
derosytkim woyskiem Izráelskim: á
Bánaiás syn Joiády náderethczy-
24 ki y Phelethczyki: Adurám lepał
náder pobory/ á Jozaphát syn Abiú-
25 tánclerzem. A Sává pisárzem: Sá-
26 dok zásie y Abiáthár/ káplani. A
Jrá Jáiriteczyk był káplaniem Dawi-
dowym.

8 thá synem Saulowym. A tāt wziął
król dwu synów Kespby córki Aie/
które wrodziła Saulowi/ Armoni y
Miphibozethá: y pięci synów Mi-
chol córki Saulowę/ które była vro-
9 dziła Gábáonowi synowi Berzellai
który był z Molátá/ y dáł ie w rece
Gábáonczyków: ktorzy ie wkrzyżowa-
li ná górze przed PANEM: y legli ci
siedm pospolu zamordowani w pier-
10 wse dni zniwá/ gdy sie poczynalo zni-
wo ieczmienia. Lecż Kesphá córká
Aia wzięwšy włosiennice rospo-
stártá iz pod sie ná stále od począt-
ku zniwá/ ázby ná nie kropila wódá
z niebá/ y nie dopuszcila ich ptakóm
drápáć we dnie ani zwierzóm w no-
11 cy. A powiedziano Dawidowi co
czynila Kesphá córká Aia náłożnicá
12 Saulowá. A sedł Dawid y wziął
kości Saulowé y kości Jonáthy sy-
ná iego od meżów Jabes Gáláád/
którzy ie byli wkrádlizwlice Bethsán/
gdzie ie byli zawiesili Philistynowie
13 gdy zabili Saulá ná Gelboe: y w-
ziął z tamtąd kości Saulowé y kości
Jonáthy syná iego: á zebrawšy kości
14 onych ktorzy byli wkrzyżowani/ po-
grzebli ie z kościami Saulá y Joná-
thy syná iego w ziemi Beniamin w
boku/ w gróbie Cis oycá iego: y wcy-
mili wszytko co król rostkazal/ y zluto-
wał sie znówu potym Bóg nádzie-
15 miz. A była zásie woyná Philisty-
nów przeciw Izráelowi/ y iáchal Da-
wid y studzy iego z nimi y bili sie z Phi-
16 listyny. A gdy wstawał Dawid/ Jez-
zbibenob/ który był z rodu Aráphá/
którego ośczipu zelázo trzy stá lotów
wáżyło/ á był nowym mieczem prze-
17 pásany/ vsilował zabít Dawidá. A
le go ratował Abisái syn Sárwiięy/ y

wysey 3. d.
20.

Porządek
dnia Da-
widowęgo.

Byli to sie-
brzonkowie
Michole od
siostry Me-
roby.
1. 18. 13. 19.
Bo Michol
działa nie mia-
ła. 2. 18. 6.

23.
Synowie
Saulowi
wkrzyżo-
wani.
abo rości-
gnęta. H.
miasto namio-
tu dla stołá.
Bo dla such-
ści głód był
aż śmiercia
tych siedmi
bog w blaga-
ny dáł deszcz

Dawid po-
grzebił ko-
ści Saulá y
Jonáthy.
1. 18. 31. c.
19.

Cztery
sná sné
woyn y
Dawidos
we z Phil-
istyny.
Imię to jest
iednego Ob-
rymá. 1. 18. 17. 2. 7.

1. Par. 20
c. 4.

Elhanan
syn Joazrego
Oregym. H.

Pieśń Da-
wida za
wybawie-
nia od wa-
szech nie-
przyaciół
jego

Ps. 17. 23.

odkrzywy
H.

nieszbożne.

baluści.

miasto przy-
bytku.

18 raniwszy Philistyną zabił. Przysięgli
tedy meżowie Dawidowi / mówiąc:
Już z nami nie wyedziesz na woj-
nę / abyś nie zgasił świece Izra-
el. ¹ Wtóra też wojna była w Go-
bie z Philistyną: tedy zabił So-
bochaj z Jusathy / Sapha z rodu A-
19 rapha z rodziem Obrymów. ² Trze-
cia też wojna była w Gobie z Phil-
istyną / na której zabił Bogdan syn
Lasu haftarczy: Bethlehemitczy

20 Goliath Gethczyt / którego osze-
pu dzewo było taku nawoły tkacki.
³ Czwarta wojna była w Geth: na któ-
rą był maj wysokości / który miał po se-
ści palców w rękę y w nogę / to jest dwa
21 dziesięć y cztery / a był z rodu Ara-
pha. ⁴ A bluznił Izrael: a zabił go
Jonathán syn Samaa brata Dawi-
22 dowego. Ci czterey wrodzili się z Ara-
pha w Geth / y wpadli od ręki Dawi-
dowej y slug jego.

ROZDZ. XXII.

1 **D**awid zaś mój
wiał PAN V sto-
2 wia tę pieśń / w
3 ón dzień / gdy go
wybawił PAN z
ręki wszystkich nie-
przyaciół jego / y
2 z ręki Saulowej / y rzekł:
PAN skłócił moją / y siła moją / y
zbawił mój.
3 ¹ Bóg mocny mój / będzie w nim
wśtał: tarcz moją y róg zbawienia
mego: wywyższąc mój y wcieczka
moją: zbawił mój / ² od nieprawo-
ści wybawił mnie.
4 ³ Chwałębnego będzie wzywał PA-
NA / a od nieprzyaciół moich wyba-
wion będę.
5 ⁴ Bo ogarnęły mnie skruszenia
śmierci: potoki Belsal przestraszyły
mnie.
6 ⁵ Powrózy piekielne obtoczyły
mnie: wprzedały mnie siódla śmierci.
7 ⁶ W utrapieniu moim będę wzy-
wał PANA / y zawołam do Boga
mego: a wysłucha z kościoła swego
głos mój / a wołanie moje przyjdzie
do uszu jego.
8 ⁷ Wzruszyła się y zdrząła ziemia:
fundamenty gór zatrzęsły się / y roz-
biły / iż się rozgniewał na nie.
9 ⁸ Wystąpił dym z nozdrzy jego / a
ogień z ust jego pożrze: węgla się ro-
spaliło od niego.
10 ⁹ Nałkonił niebós y ostepił: a
męgła pod nogami jego.
11 ¹⁰ A wsiadł na Cherubim y latał: y
puszczał się na skrzydłach wiatrowych.
12 ¹¹ Położył ciemność około siebie
tąmnikiem: cédząc wody z obłoków
niebieskich.

13 ¹² Od blasku przed oczyma jego ro-
spaliło się węgle ogniste.
14 ¹³ Zagrzmił PAN z niebów / a Da-
wid wyspy swój głos wypuścił.
15 ¹⁴ Wypuścił strzały y rozprószył je:
błyskawice / y poraził je.
16 ¹⁵ A okazały się wylania morstwie / y
odkryły się fundamenty świata od
fukania PANSKIEGO / od tchnie-
nia ducha zapalczywości jego.
17 ¹⁶ Spuścił z wysokości / a chwycił
mnie: y wyrwał mnie z wód wielkich.
18 ¹⁷ Wybawił mnie od nieprzyjaciela
mego bardo potężnego / y od tych któ-
rzy mnie w nienawiści mieli: bo byli
mocniejszy nad mnie.
19 ¹⁸ Wprzedał mnie w dzień utrapienia
mego y stał się PANA twierdzą moją.
20 ¹⁹ A wywiódł mnie na przestrze-
stwo: wybawił mnie / żem się mu w-
podobiał.
21 ²⁰ Odda mi PAN według sprawie-
dliwości mojej: y według czystości
rąk moich odda mi.
22 ²¹ Bom strzegł dróg PANSKICH:
y nie czyniłem niebezpiecznie od Boga
mego.
23 ²² Wszystkie bowiem sądy jego przed
oblicznością moją: a przykazania
jego nie odrzuciłem od siebie.
24 ²³ A będę doskonałym z nim: y be-
de się strzegł nieprawości mojej.
25 ²⁴ A odda mi PANA według spra-
wiedliwości mojej: y według czysto-
ści rąk moich przed oblicznością oczu
swych.
26 ²⁵ Z świętym święty będiesz / a z
mocnym doskonały.
27 ²⁶ Z wybranym wybrany będiesz:
a z przewrotnym przewrotny się sta-
nieś.
28 ²⁷ A lud ubogi zbawiś: a oczyma
tweymi wysokości ponizysz.

²⁸ z czystym
czysty. H.
²⁹ Tak z nim
czyniś jako
przewrotno-
ści jego zasłu-
gi.

*przełomie
wojsko. H.*

*Niezmazá-
na jest drógá
Bogá mego.
Hebr.*

*Psal. 142 a 1
"ze też zla-
mie łuk mie-
dziany rá-
miony memi.
H.*

*uczyniłeś że
przedemną
ciekali.*

*Ostatnie
słowa Da-
widowe po
wszystkich
Psalmach.*

Abd. Arysta.

*Psalmy pi-
sał Dawid
Duchem S.
natchnio-
ny.*

*o mnie. H.
To jest kto
ludjom ro-
skazuje niech
z bojaźnią*

29 [?] Boś ty świećć moia P A N I E :
y ty P A N I E oświećciś ciemności
moie.

30 [?] Bo przez cie [?] pobieże przepása-
ny : w Bogu moim przestoczę mur.

31 [?] Bóg / niezmazana drogá iego /
słowa PANSKIE ogniem doświad-
czone : tarcza jest wszystkich w nim
wsiadających.

32 [?] Któż jest Bogiem oprócz P A-
N A : á kto mocnym oprócz Boga
naszego :

33 [?] Bóg który mie opasał mocą : y
wyrównał doskonałą drogę moie.

34 [?] Zrównywaźc nogi moie zieleń-
mi / á na wyżynach moich stánowiąc
mie.

35 [?] Wzając ręce moie do boju / y skła-
dając iako łuk między ramióńa
moie.

36 [?] Dales mi tarczę zbawienia twego :
á cichość twoia rozmnożyła mie.

37 Rozszerzysz kroki moie podemną :
y nie osłabiecia kostki moie.

38 [?] Bede gonił nieprzyjacióły moie y
struśe : á nie wróce się aż ie wytrące.

39 [?] Wynisze ie y połamie / że nie po-
wstanie : wpadną pod nogami moi-
mi.

40 [?] Przepasałes mie mocą ku bitwie :
nachyliłes sprzeciwiające mi się / pod
mie.

41 [?] Nieprzyjacióły moie [?] obróciłes

mi tyłem : nienawidzących mie y wy-
gubie ie.

42 [?] Beda wołali / á nie będzie ktoby
wybawił do P A N A / á nie wysłucha-
ich.

43 [?] Wyglądze ie iako proch ziemię :
iako błoto na vlicach zetrze ie y po-
struśe.

44 [?] Wybawiś mie od sprzeciwności
ludu mego : strzedz mie będzieś ná
głowe narodów : lud którego nie
znam / służyć mi będzie.

45 [?] Synowie obcy sprzeciwia mi się /
słuchaniem vchą beda uupoślusni.

46 [?] Synowie obcy spłyneli / y stru-
czą się w vciśkach swoich.

47 [?] Żywie P A N / y błogosławiony
Bóg mój : y będzie podwyższon Bóg
mocny zbawienia mego.

48 [?] Boże który mi dałes pomsty y o-
balas narody pod mie.

49 [?] Który mie wywodziś od nieprzy-
jaciół moich / y od sprzeciwiających
mi się podwyższasz mie : [?] od meżá
nieprawiedliwego wybawiś mie.

50 [?] Przetoż bede P A N I E wyzna-
wał między narody : á imieniowi
twemu bede śpiewał.

51 [?] Wielmożacy zbawienia króla
swego / y czyniący miłosierdzie po-
mazáńcowi swemu Dawidowi / y na-
siemu iego ná wieki.

*Składanie
mi. H. to jest
Poddanie
się. Hebr.
iako skoro-
ściwie
Beda się
bać w zmi-
knieniach
swoich. H.*

*Psal. 17. d.
52.*

Rzym. 15b. 9

ROZD. XXIII.

Tę są słowa

Dawidowe osta-

teczne. Kżekł Da-

wid syn Izai :

Kżekł mąż któré-

mu postanowio-

no o pomazáńcu

Bogá / Jakób osobliwy [?] śpiewał Iz-

raelski. [?] Duch P A N S K I mówił

przez mie / á mowa iego przez ięzyk

mój. [?] Kżekł B O G Izraelski [?] Ku

mnie / mówił Mocny Izraelski / Pá-

nuiący nád ludźmi / sprawiedliwy pá-

nuiący w boiaźni Bożej. [?] Jako

światłość zorze / gdy słońce wscho-

dzi / ráno bez obłoków świeci / á iako

dżdżem wypuszcza się trawá z ziemi.

[?] Ani tak wielki jest dóm mój v Bo-

gá / żeby przymierze wieczné zemną

uczynił / vtwierdzone we wśem y ob-
warowane. Wśytko bowiem zbá-

wienie moie y wśytká wola : y nie-

masz niczego z niéy coby nie rosło. [?] A

przestępcy iako ciernie wyrwani be-

da wśyscy : którego nie biorą reko-

má. [?] A jeśli się go kto będzie chciał

dotknąć / przyzbroi się żelazem y

drzewnem ośczipistym / y ogniem zá-

palone zgórą aż do szczetu. [?] Tę imio-

ná mocarzów Dawidowych. Sie-

dzacy ná stolicy namedrśy przednie-

śy między trzema / on [?] jest iako ná sub-

telnieszy robaczek w drzewie / który

ośm set porąził iednym nátarciem.

[?] Po nim Eleázár syn [?] stryja iego [?] A-

hobiteczył między trzema mocarzami /

któzy byli z Dawidem gdy wragáli

Philistynom / y zebráli się tam byli ku

bitwie. [?] A gdy wyciągneli meżowie

Izraelscy / ten stał y bił Philistyny aż

*Mocarze
przednie-*

śy Da-

wid

1. Par. 10.

*Hab. 1. Na
hej. H.*

Do dego. H.

vstała

Dauid
pragnac
niechce pic
wody, za
ktora z
drowie
swoie stu-
dy wazyli

vstala reká iego / y zdetwiala z mie-
czem: y uczynil PAN zbawienie wiel-
kie dnia onego: y lud ktory byl vciekl/
wrocil sie zbierac korzysci pobitych.
11 A po tym Semma syn Age z Arary:
y zebrali sie Philistynowie na stano-
wisku: bylo bowiem tam pole pelne
socewice. A gdy lud vciekal przed
12 Philistyny / stanal on na srzod pola/
y obronil go / y pobil Philistyny / y uc-
13 czynil PAN zbawienie wielkie. A
przedtym tez wysli byli trzey / ktorzy
byli przedniyszy miedzy trzydziestci /
y przyszli czasu zniwa do Dawida / do
14 iastynie Odollam: a obóz Philistyn-
ski lezal w Dolinie Obzrymow. A
Dawid byl w zamku: lecz stanowis-
15 sko Philistynow na ten czas bylo w
Bethlehem. Pragnal tedy Dawid
y rzekl: O by mi sie kto dal napić wo-
16 dy z studnie ktora jest w Bethlehem
w bramy: A tak w darli sie trzey
mocarze w obóz Philistynski / y na-
czerpali wody z studnie Bethlehem
ktora byla w bramy / y przyniesli do
Dawida: lecz on niechcial pic / ale ia-
17 ofiarowal PANU / mowiac: Niech
mi bedzie PAN miloscia / zebych
też nie uczynil: a wiec krewo tych ludzi
18 ktorzy chodzili / y dusz niebespiecze-
stwo mam pic: niechcial tedy pic. to
uczynili trzey namocneyzy. Abisai
też brat Joabow syn Sarwii / byl
przedniyszym ze trzech: ten jest
19 ktory podniost osep swoy na trzy-
sta / ktore pobil / zawolany miedzy trze-
20 ma / y zacniyszy miedzy trzema / y
byl ich Kiziejcem: lecz trzech pier-
wszych nie dosedl. A Banaias syn
Joiady meza barzo mocnego wiel-

kich spraw z Kabseel: ten zabil dwu
lwow Moabskich / y ten sedl y zabil
21 lwa w posrzodku studnie we dni
śnieżné. Ten też zabil meza Aegypti-
anina / meza godnego podziwienia /
osep w rece maizcego: a tak sed-
22 sy do niego z lastka / moca wydarł o-
sep z reki Aegyptianina / y zabil ji
23 osepem iego. to uczynil Banai-
as syn Joiadow. A ten zawolany
D miedzy trzema duzymi / ktorzy byli
miedzy trzydziestci slawniyszymi:
wsatze do trzech nie dosedl: y uczy-
nil go sobie Dawid od vcha sekre-
24 tarzem. Azael brat Joabow mie-
dzy trzydziestci / Elehanan syn stry-
25 ia iego z Bethlehem / Semma z
26 Harody / Elia z Harody / Heles z
Phalty / Hira syn Akkes z Chetua /
27 Abiezer z Anathoth / Mobonnai z
28 Husat / Selmon Abihitezyt / Nila-
29 harai Nethophatezyt / Heleth syn
Baanow y sam Nethophatezyt / J-
30 thai syn Ribai z Gabaaht synow
Beniamin / Banai Pharathon-
31 czyt / Heddai z Potoku Gaa / Abi-
32 albon Arbatezyt / Azmaueht z Be-
33 romi / Eliab z Salaboni syno-
wie Jassen / Jonathan / Semma z
Otory / Liam syn Sararow Arorit-
34 czyt / Elipheleth syn Aasbai syna
Machati / Liam syn Achitophelow
35 Gelonitezyt / Hestai z Karmelu /
36 Pharai z Arbi / Igai syn Natha-
37 now z Sobá Bonni z Gadi / Selek
z Ammoni / Naharai Berothczyt
38 giermek Joaba syna Sarwii / Ira-
39 Jetriczyt / Garebi on Jetriczyt / V-
rias Hetheczyt / wssytkich trzydzie-
sci y siedm.

dwu mo-
cnych iako
lwow. H.

Dodow. H.

ROZD. XXIII.

Przydala za-
palczywosc PAN-
SKA gniewac sie
na Izraela / y po-
budzil Dawida
na nie / mowiac
go: Idz / policz
Izraela y Jude. A rzekl król do Jo-
2 abá hetmana woyska swego: Prze-
biez wssytkie pokolenia Izraelskie od
Dán az do Bersabei / a policzcie lud /
abych wiedzial poczet iego. A rzekl

Joab królowi: Niech przymnozy
PAN Bóg twój do ludu twego ia-
ko wielki teraz jest / y zas tyle sto kroć
niech przyda przed oblicznoscia pa-
na mego króla: ale czego chce pan
mój król w takowey rzeczy? Lecz
przemogla mowa królewsta / y slowa
Joabowe / y hetmanow woyska: y
wysedl Joab y hetmani żołnierzow
od oblicza królewskiego / aby policzy-
li lud Izraelski. A przeprawiwszy sie
przez Jordan przyszli do Aroer po pra-
wey stronie miasta / ktore jest w doli-
nie Gad: y przez Jazer przeszli do

1. Par 21. a. 1.
Dauid ka-
zał lud Iz-
raelski
policzyć,
z dopusze-
nia Boże-
go, który
się na Iz-
raela
gniewał.

*Nie powie-
dział Ioáb
Dawidowi
na ten czas
wszystkiey li-
czby, aby się
tym zwycię-
stwem nie
pocieszył:
ale wieść
kładzie 1.
Par. 21.
zafrąsował
się Dawid.
Załuie
Dawid iż
liczył lud.*

*Po odpus-
zczeniu
grzechu do-
stępne ka-
ranie,
Trzy plągi*

*1. Par 21. b.
13. Dan. 13 c
28.
Mór sobie
obrał Da-
wid.*

*Siedmkie
siat tysię-
cy morem
zginęło.*

7 Gálaád y do ziemie niższej Chodsy / y
przyszli do lasów Dán. A krzając po-
dle Sydonu / ¹ przeszli blisko murów
Tyru / y wszystkie ziemie Herceycy / y
Chánanecy / y przyszli ku potu-
8 dnu Judy do Bersabee: ² a przysię-
B wszy wszystkie ziemie przybyli po dzie-
wici miesiącach y dwudziestu dni
9 do Jeruzalem. ³ A dał Ioáb liczbę
spisku ludu królowi / y znalazło się z
Izraela ⁴ osiem set tysięcy mężów mo-
10 cnych mieczu dobywających / a z Ju-
dy pięć set tysięcy waleczników. ⁵ A
wderzyło serce Dawidowe jego / po-
zliżeniu ludu / y rzekł Dawid do PA-
NA: ⁶ Zgrzeszyłem bardzo w tym v-
czynku: ⁷ ale proszę PANIE / abyś
przeniósł nieprawość slugi twego /
11 bómci nazbyt głupie uczynił. ⁸ W-
stał tedy Dawid rano / a mowa
PANSKA ⁹ stała się do Gád pro-
roka / y widzącego Dawidowego
mówiąc: ¹⁰ Idź a mów do Dawida:
12 To mówi PAN: Ze trzechci dąga o-
bierać / obierz iedno z tych które be-
dziesz chciał abyśmi uczynił. ¹¹ A przy-
szedłszy Gád do Dawida / powiedział
13 mu / rzekł: Albo przez siedm lat przy-
dzie na cie głód w ziemi twojej: ¹² albo
przez trzy miesiące będziesz wciekał
C przed nieprzyjaciół twymi: ¹³ a oni cie
gonić będą: ¹⁴ albo wiece przez trzy dni
będzie morowe powietrze w ziemi
twojej. ¹⁵ A tak rozmyśl się teraz / a o-
bierz co za mowę mam odpowiedzieć
14 temu który mi postać. ¹⁶ A rzekł Da-
wid do Gáda: Jestem scisimón bar-
zo: ¹⁷ aleć lepiej że wpadnę w ręce
PANSKIE (wielkie bowiem są mi-
15 łościędzia jego) niżli w ręce ludzi. ¹⁸ A
przepuścił PAN mór na Izraela / od
zarania aż do czasu naznaczonego / y
16 umarło z ludu od Dán aż do Bersa-
bee siedm dziesiąt tysięcy mężów. ¹⁹ A
gdy wyciągnął rękę swą Anioł PAN

SKI nad Jeruzalem aby je wytrącił:
zlitował się PAN nad utrapieniem /
y rzekł Aniołowi lud błądzącemu / Do-
syć / teraz zawściągnij rękę twoją. ²⁰ A
Anioł PANSKI był podle gumna
Aremna Jebuceycy. ²¹ A rzekł Da-
wid do PANA / gdy wyrzał Anioła
błądzącego lud: ²² Jamci jest którym
zgrzeszył / jamci źle uczynił: ²³ ci którzy
są owce co uczynili: ²⁴ Niech się obróci
prośbę ręką twoją na mnie y na dom
18 ojców mego. ²⁵ A przyszedł Gád dnia o-
nego do Dawida / y rzekł mu: ²⁶ Idź a
zbuduj oltarz PANU ²⁷ na boiowisku
Aremna Jebuceycy. ²⁸ A szedł Da-
wid według mowy Gád / który mu
20 był PAN przykazal. ²⁹ A patrząc Arem-
na obaczył że króły słudzy jego idą
21 do niego: ³⁰ y wyszedłszy pokłonił się
królowi twarzą do ziemi / y rzekł:
Co za przyczyna jest że przyszedł król
pan mój do slugi swego: ³¹ Któremu
rzekł Dawid: ³² abych kupił w ciebie
boiowisko / y zbudował oltarz PA-
NV / y przestalo zabijanie które się sę-
22 rzy między ludem. ³³ A rzekł Aremna
do Dawida: ³⁴ Niech weźmie y ofiaruje
król pan mój / iako się mu podoba:
masz woły na całopalenie / y wóz y i-
23 zma wołów na drwa. ³⁵ Wszystko dał
Aremna ³⁶ król królowi: y rzekł Arem-
na do króla: ³⁷ PAN Bóg twój nie-
chay przysięgnie słub twój. ³⁸ Któremu
24 odpowiedział król / rzekł: ³⁹ Nie iako
ty chcesz / ale kupie w ciebie za pienią-
dze / a nie ofiaruje PANU Bogu
memu całopalenia dármodanego. ⁴⁰ A
tak kupił Dawid boiowisko y woły za
25 ⁴¹ pięćdziesiąt syklów srebra. ⁴² A zbu-
dował tam Dawid oltarz PANU / y
ofiarował całopalenie y zapokojne
PANU. ⁴³ A zlitował się PAN nad
ziemią y zahanowana jest plaga od
Izraela.

*Modli-
twą Dawi-
da w po-
wietrzu.*

*"Abó náplá-
cu.*

*3 a ofiara
Dawida.
Mór prze-
stał.*

ten plac.

*"Bo Aremna
był królem
Jebuceyskim
niżli Dawid
dobył zamku
Ierolim-
skiego.*

*H.
Dawid
niebierze
dármo co
miał Bo-
gu ofiáro-
wał.*

*"Za woły dał
50. a za wo-
wisko 600. 1
Par. 23.*

¹ Pobudził Dawida na nie] Co tu po-
wiada iakoby Bóg pobudził Dawida aby lud
liczył / to wykłada 1. Paral. 21. pisząc tak: Po-
wstał Szatan przeciw Izraelowi / y pobu-
dził Dawida / aby liczył lud. A tak ten który
właśnie pobudził Dawida do grzechu / nie

Bóg ale Diabeł był. wszakże też to pobudze-
nie przypisuje Bogu: bo kiedyby był nie do-
puszcz / niemógłby tego Szatan uczynić. Ale
przepuścił Bóg / aby do téj pychy wzbudził
Szatan Dawida / iż to grzechy onego ludu
Izraelskiego zaśluszyły.

KSIĘGI KROLEWSKIE TRZECIE,

Według Żydów

Piérwśzé Malachim, מלכים א

ROZDZIAŁ I.

KROU

Dawid s-
starczył sie
był y miał
wiele dni
wieku: á
gdy go o-
dziewano
sátami /

1 nie zágrzewał sie. ² Rzekli mu tedy
sludzy iego: Poszukajmy królowi pá-
nu nášemu mlodéy pánienty y niech
stoi przed królem y okrywa go y spi-
ná łonie iego / á zágrzewa króla pána
3 nášego. ⁴ A tak szukali pánienty pie-
kney we wszystkich gránicách Izrael-
skich y náleźli Abiság Sunámitek y
4 przywiedli ją do króla. ⁵ A była pá-
nientá bárzo piękna / y sypiała z kró-
lem y służyła mu / ále iey król nie v-
5 znał. ⁶ Lecz Adonias syn Haggith
podnosił sie mówiąc: Ja bede kró-
lował. A násprowował sobie wozów
y iezdnych y piecdziesiąt meźów kró-
6 rzyby biegali przed nim. ⁷ A nie karał
go nigdy oćiec iego mówiąc: Przecz-
eś to uczynił? ⁸ A był y ten bárzo pie-
kny / wtorý syn po Absalomie. ⁹ A
miał żmowę z Joábem synem Sár-
witey y z Abiathárem káplanem / kró-
rzy pomagáli stromie Adoniasowey.
10 ¹ Lecz Sádok káplan y Banaías syn
Joíadi / y Nathán prorok y Seméi
y Réy / y moc woyská Dawidowégo
nie przestawála z Adoniasem. ² A tak
nárzeczawszy Adonias baránów y ciel-
ców y wśégo bydła tłustégo v kánie
nia Zoheloth / który był blisko źródła
Rogel / wezwał wszystkich bráciéy
swych synów królewskich y wszystkich
meźów Judskich slug królewskich.

11

y wśelkich mocarzów / y Salomoná
brátá swego nie wezwał. ¹² A rzekł
Nathán do Bethsabee mátki Sáló-
monowey: A slyśálás że króluie Ado-
nias syn Haggith / á pan náš Dawid
o tym nie wie? ¹³ Přetóž teraz pódz-
weźmi ráde odemnie / á zachoway
duše swoie y syná twež Salomoná.
14 ¹ Idź á wnidź do króla Dawidá y
rzec mu: Ażazés nie ty pánie mój
królu przysięgl mi nie sludze twoiey
rzekąc: Salomon syn twój będzie
królował po mnie / y on będzie sie-
dział ná stolicy moiey? Přeczże tedy
króluie Adonias? ¹⁵ A gdy iesze tam
będziesz mówić z królem / já przyjde zá
tobá y dopełnie słów twoich. ¹⁶ A tak
wešla Bethsabee do króla ná pokóy:
á król sie był bárzo starchy / á Abiság
Sunámiteká posługowála mu. ¹⁷ Ná-
chylita sie Bethsabee y pokłónita sie
królowi. Do któréy król: Czego / pry-
chcesz? ¹⁸ Którá odpowídaíc rze-
kla: Pánie mój tys przysięgl przez
PANA Boga twego sludze twoiey /
Salomon syn twój będzie królował
po mnie / y on siedzieć będzie ná stoli-
cy moiey. ¹⁹ A teraz oto Adonias kró-
luie / o czym ty królu pánie mój nie
wiesz. ²⁰ Nábil wołów y bydła tłusté-
go / y baránów bárzo wiele y wezwał
wszystkich synów królewskich / y Abiá-
thará káplana y Joábá hetmána ry-
cérstwa: Lecz Salomoná slugi twe-
go nie wezwał. ²¹ Ale iednáť pánie
mój królu ná cie sie ogladáć oczy w-
szystkiego Izraelá / žebyś im oznaymł
eto ma siedzieć ná stolicy twoiey kró-
lu pánie mój po tobie. ²² A sstanie sie
gdy zásnie pan mój król z oycy swy-
mi / bedziemy já y Salomon syn mój
grzešnymi. ²³ A gdy oná iesze mówi-
lá z królem / Nathán prorok přyszedł.
A oznaymili królowi rząc: Idźcie

Záráda Ná-
thána, Beth-
sabee odnosi
królowi iż
Adonias chce
królować.

Dawidá
stárego
Abiság zá-
grzewa.

*Służyła kró-
lowi. Hebr.

Adonias
chce kró-
lować.

*Przeto ie-
mu náležálo
królestwo: w-
śákée wola
Boža byla á-
by Salomon
był królem.

*Zginiemy
omylem y w-
zgárdzeni
bádziemy iá-
ko winni
grzechu.

Nathán
pyta się
Dawida,
kto po-
nim ma
być kró-
lem.

24

D

25

26

27

28

29

30

31

E

32

33

34

35

36

37

38

Nathán prorok. A gdy wszedł przed
oczy królewskie y pokłonił się mu twa-
rza ku ziemi / rzekł Nathán : Panie
mój królu tys rzekł : Adonias niech
króluie po mnie / a ten niechay siedzi
na stolicy moiej : Dżis bowiem siedl
y nabil wolów y tłustego bydła y bą-
ranów wiele / y wezwał wszystkich sy-
nów królewskich y hetmanów y Abi-
atharą kapłaną : a gdy oniiedza y pi-
iz przed nim y mówiz : Niech żywie
król Adonias / mnie slugi twego y
Sádot kapłan / y Banaié syná
Joiády / y Salomoná slugi twego
nie wezwał. Izali od paná mego
króla wysło to słowo / a nie oznaymi-
les mnie słudze twemu kto ma sie-
dzieć na stolicy paná mego króla po
nim : A odpowiedział król Dawid
rzekac : Wzówcie do mnie Bethsá-
bee. Która gdy weszła przed króla / y
stánelá przed nim / przysięgl król y
rzekł : Żywie PAN / który wyrwał du-
szę moię ze wszystkich wciśku / iz iá-
komci przysięgl przez PANÁ Boga
Izraelowego / rzekac : Salomon syn
twój królować będzie po mnie / y ten
będzie siedział na stolicy moiej miá-
sto mnie : tak uczynie dżisia. A spu-
ściwszy Bethsábee twarz ku ziemi /
pokłoniła się królowi / rzekac : Niech
żywie PAN mój Dawid na wieki.
Rzekł też król Dawid : Wzówcie mi
Sádot kapłan / y Natháná proro-
k / y Banaié syná Joiáadowego. Któ-
rzy gdy weszli przed króla / rzekł do
nich : Weźmicie z sobą slugi paná wa-
śiego / a wsadzcie Salomoná syná
mego na mulice moie / y prowadźcie
go do Gihon. tamże go niech po-
máže kapłan Sádot y Nathán pro-
rok za króla nad Izraelem : y będzie-
cie trąbić w trąbę / a rzeczenie : Niech
żyje król Salomon. A porydźcie za
nim / y przysiedźcie á siedźcie na stolicy
moiej / a on będzie królował miásto
mnie : y iemu rostkaje aby był wó-
dzem nad Izraelem y nad Judą. A
odpowiedział Banaiás syn Joiády
królowi / mówiac : Amen. Tak niech
mówi PAN Bóg paná mego króla.
Jako był PAN z panem moim kró-
lem / tak niech będzie z Salomonem /
a niech wywyższy stolicę ię nad sto-
licę króla paná mego Dawidá. Po-

siedl tedy Nathán prorok y Sádot
kapłan / y Banaiás syn Joiády y Ce-
rethy y Phelethy / y wsadzili Salomo-
ná na mulice króla Dawidá / y dopro-
wadzili go do Gihon. A wziąwszy
Sádot kapłan róg oliwy / przybytku
pomazał Salomoná : y trąbili w trą-
bę / y mówil wszytek lud : Niech żyje
król Salomon. A siedl za nim wszy-
tek gmin / y lud grzących ná pisać-
kach / y weselących się weselem wiel-
kim / y bzymiáta ziemá od trzysku ich.
A wysłyszał Adonias y wszyscy zápio-
sieni od niego / a biesiáda iuz sie była
skotczyła : lecz y Joáb wysłysawszy
głos trąby / rzekł : Co to za trzysk miá-
sta huczącego : A gdy on iesze mó-
wil / Jonáthás syn Abiathará kapła-
ná przysiedl : królemu rzekł Adoni-
ás : Wnidz / bos mąż mocny / y do-
bry nowine niosąc. Odpowiedział
Jonáthás Adoniasowi : Nie : bo
pan nasz król Dawid postanowił kró-
lem Salomoná : y posłał z nim ka-
pláná Sádot / y Natháná proro-
k / y Banaié syná Joiády / y Cere-
thy y Phelethy / y wsadzili go na mulice
królewską : y pomazali go kapłan
Sádot y Nathán prorok za króla w
Gihon : y poiáchálistamąd weselac
się / y zabzymiáło miásto : ten iest głos
króyscie słyseli. Lecz y Salomon
siedsi na stolicy królestwa : A wse-
dzy słudzy królewscy błogosławili pá-
nu naszemu królowi Dawidowi mó-
wiz : Niech rozszerzy Bóg imię Sa-
lomonowe nad imię twoie / a niech
wielmożna uczyni stolicę iego nad
stolicę twoie. A pokłonił się król ná-
tożu swoim : y mówil : Błogosła-
wiony PAN Bóg Izraelów / który
dał dżisia siedzącego na stolicy mo-
iej / ná co pátrza oczy moie. Zlekli
się tedy / y wstáli wszyscy którzy był
náprosił Adonias / y posiadli każdy w
drogę swoje. A Adonias bojąc się
Salomoná / wstał y posiadl / y wchwy-
cił się rogu oltarz. A powiedzieli
Salomonowi / rzekac : Oto Adoni-
ás / bojąc się króla Salomoná / w-
chwycił się rogu oltarz / mówiac :
Niech mi dżis przysięże król Sáló-
mon / że nie zabije slugi swego mie-
czem. y rzekł Salomon : Będzieli
dobrym mężem / nie spádnie y ieden

Salomon
królem zo-
stał.

byli prześlá-
wień. H,

Jonáthás
daie znáć
Adonias
bowi okró-
lowaniu.
Salomo-
now ym

Dawid ka-
że Sálom-
oná pos-
mázac ná
królestwo

Gihon, ázro-
to było ná-
zwané Siló,
gdzie była
woda wstáwi-
cena : takie-
góz króle-
stwa Dawid
kroczył Sáló-
m nowi w-
stáw : anego.

Adonias
uśiekt do
oltarz á to-
jąc się kró-
lá Sáló-
moná.

53

włos głowy iego ná ziemię: ále iesli
sie w nim náydzie co zlego / wmrze.
Postał tedy król Sálomon / y wy-
wiódł go od oltarzã: á wšedłszy po-

klónił sie królowi Sálomonowi: y
rzekł mu Sálomon: Idź do domu
swego.

Summa
ksiąg trze-
cich.

Tę księgę żydzi Piérwšiem królewškiem /
ále włašniey Grekowię z Látinnik / Trzeci-
mi królewškiem zowia: Które śmierć Dawi-
da króla / Królowanie Sálomona syna iego / y
rozdwóienie królestwa żydowskiego po Sál-

lomonowey śmierci / ná Judskię y Izráelskię /
y sprawy oboich królów / aż do Joramá Ju-
dského / y Ochozafáš Izráelskiego króla
opisują.

ROZDZ. II.

1

A

Przybliżył siedmi
Dawida áby v-
márł / y rozkazał
Sálomonowi sy-
nowi swemu / mo-
wić: Ja ide w
drogę wšytki-
ch ziemie: zmacniaj

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

się / á bądź meżem. Zachowaj stra-
żę PANA Boga twego / ábys cho-
dził drogami iego / żebys strzegł Ce-
remony iego y przykazania iego / y sa-
dow / y świádectw / iáko nápijano w
zákonie Moysesowym: ábys rozu-
miał wšytko co czynisz / y do czego się
jedno obróciš. Aby wtwierdził PAN
mowy swoje / Które mówił o mnie /
rzekąc: Jesli będą strzedz synowie
twoi drogę swych / y będą chodzić prze-
demną / w prawdzie ze wšytkiego ser-
ca swego / y ze wšytki-
ch dusz swoich /
nie będzie odiety mój z stolice Izrá-
elskiej. Ty też wieš / co mi uczynił
Joáb syn Sárwii / co uczynił dwie-
ma hetmanóm wojska Izráelskiego /
Abnerowi synowi Ner / y Amázie sy-
nowi Jether: Które pozabijał / y wy-
lał krwó woyny w pokóju / y położył
krwó bitwy ná pásie rycerskim swo-
im / Który był około bioder iego / y ná
bócie swym / Który był ná nogách iego.
Uczynisz tedy według mądrości
twój / á nie doprowadziš sędziwości
iego w pokóju do piekła. Ale y sy-
nóm Berzellai Gáláadczyká láskę
oddasz / y będą iadać v stole twego:
bo mi záślił gdym wciekał przed Ab-
sálomonem brátem twoim. Masz też
przy sobie Semai / syná Gerá / syná
Jemini z Báhurim / Który mi zlorze-
czył zlorzeczeństwem nagošym / gdym
siedł do Obozu: ále iž mi záśedł
gdym się przeprawiał przez Jordan /

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

á przysięgłem mu przez PANA / rze-
kąc: Nie zabije cie mieczem: ty go
nie cierp żebys był bez karania. Ale ie-
stes meżem mądrym / że będziesz wie-
dział co mu masz uczynić / y dopro-
wadziš sędziwość iego ze krwó do
piekła. Zásnął tedy Dawid z oycy
swemi / y pogrzebion jest w mieście
Dawidowym. A dni których królo-
wał Dawid ná Izráelem czterdzię-
ści lat jest: w Hebronie królował
siedm lat / á w Jeruzálem trzydzięci
lat y trzy. A Sálomon siadł ná sto-
licy Dawida oycá swego / y zmocniło
się królestwo iego bázno. A wšedł
Adonias syn Haggitih do Bethsabee
mátki Sálomonowey. Którá mu rze-
kla: Spokoyne! jest wšciebie twoie?
Który odpowiedział: Spokoyne. A
przydał: Mam nieco mówić z tobą.
Któremu rzekła: Mów. A on rzekł:
Ty wieš / iż moje było królestwo / y
mnie był przelożył wšytek Izráel ná
sobę zá króla: lecz przeniesione jest
królestwo / y dostało się brátru mému /
bo mu ie PAN náznaczył. Teraz te-
dy jednéj prosby proše od ciebie: nie
záwštydzaj oblicza mégo. Którá rze-
kla do niego: Powiedz. A on rzekł:
Proše ábys mówiłá Królowi Sáló-
monowi (bo tobie nie odmówić nie
móże) áby mi dał Abisag Sunami-
tkę zá żonę. A rzekła Bethsabee:
Dobrze / iá bede o cie z królem mówić
lá. Przysła tedy Bethsabee do kró-
lá Sálomona / áby z nim mówiłá zá
Adoniasem: y wstał król / przeciełko-
nił / y wklónił się iey / y siadł ná sto-
licy swojej: y postanowiono stolicę
mátkie królewskiej / Którá siadła po-
práwiey iego. A rzekła mu: O jedné
prosbe málużek / iá cie proše / nie zá-
wštydzaj oblicza mégo. A rzekł iey
król: Proš mátko mojá: bo mi się

Dawid v.
mórl.
w Džie. 2. c.
29 i. Par. 29.
f. 23-

Adonias
prosi o Ab-
bisag zá
żonę.

nie odma-
wiaj mi tego.
Hebr. Tákáe
y niáey v. 20.

Bethsabee
mátká
przysła
niá się do
Sálomona
ná zá Ado-
niasem.

Testas-
ment Da-
widów Sá-
lomonowi
zostánio-
ny.

Zakon Bo-
ży chowát
mu każę.
Deut. 17.
d. 16.

abyć się po-
wodziło, H.

Joáb He-
tmaná ka-
że zabije
dla mego
bojstwa.
2. król. 3. c.
27. 2. król. 20.
c. 10.

Synom Ber-
zellai w
dłganošć
pokazáć
postuge.
2. król. 19. f.
13.
2. król. 16.
b. 5. y 19. d.
19.
Semai z lo-
zeczatego
chce zabije.
do Mábáná-
imá, H.

Adonias
prosił o
Abisag za
bit.

dał mi po-
tomstwo.
Hebr.

Abiathar
snucony
z kapłan-
stwa.
godzienną
śmiercią.

* 1 król 2 f. 31
Chocia nie
przeſtawał z
Abisagiem.
H.

Joab zabił

* pomyś
krewie. także
y niżej v 33.

21 niegodzi / abym odwrócił oblicze two-
ie. ¹ Która rzekła: Niech będzie da-
na Abisag Sunamitka Adoniasowi
22 bratu twemu za żonę. ¹ Odpowie-
dział król Salomon / y rzekł matce
swojej: Czemu prosisz o Abisag Su-
namitkę Adoniasowi: Proś mi y
królestwa: bo on jest brat mój starszy
niżeli ja / a ma po sobie Abiathar
23 kapłana / y Joabá syná Sarwiię. ¹ A
tak przysięgł król Salomon na PA-
NA mówiąc: To mi niech Bóg w-
czyni / y to niech przyczyni / że przeciw
duſzy swej mówił Adonias słowo to.
24 ¹ A teraz żywie PAN / który mnie zmo-
cnił / y posadził mnie na stolicy Dawi-
da oycá mego / y który mi uczynił dom
iako rzekł: że dziś będzie zabit Ado-
25 nias. ¹ A posłał król Salomon przez
rete Banaię syná Joiady / który go
26 zabił / y umarł. ¹ Abiatharowi też ka-
planowi rzekł król: Idź do Anathoth
do roli twej / zaiste możemy śmier-
ci: ale cie dziś nie zabije / boś nosił
strzynie PANA Boga przed Dawi-
dem oycem moim / a wytrwales pra-
ce we wszystkim / w czym pracował o-
27 cieć mój. ¹ Wyrzucił tedy Salomon
Abiatharą / żeby nie był kapłanem
PANSKIM: aby się spełniło słowo
PANSKIE / które mówił na dom He-
28 li w Silo. ¹ A przysła wieść do Joa-
bá / że Joab przeſtawał z Adonia-
sem / a nieprzeſtawał z Salomo-
nem: a tak wcielił Joab do przybytku
PANSKIEGO / y chwycił się rogu
29 ołtarza. ¹ A oznajmiono królowi Sa-
lomonowi / że wcielił Joab do przyby-
tku PANSKIEGO / a jest w ołtarza:
y posłał Salomon Banaię syná Jo-
30 iady / rzekąc: Idź / zabij go. ¹ A przy-
szedł Banaias do przybytku PAN-
SKIEGO / y rzekł mu: To mówi król:
Wynidź. Który rzekł: Nie wynidę /
ale tu umrę. A odniósł Banaias kró-
lowi mowę / mówiąc: Tak mówił
31 Joab / y to mi odpowiedział: ¹ A rzekł
mu król: Uczyni iako mówił: a za-
bił go / y pogrzeb / a odéymieś krew
niewinną / którą wylał Joab / odem-
32 nie / y od domu oycá mego. ¹ A odda
PAN krew jego na głowę jego: po-
niemże zabił dwu mężów sprawiedli-
wych y lepszych niżeli sam: a zabił ie
F mieczem / o czym niewiedział ociec

mój Dawid / Abnerá syná Ner he-
tmána woyská Izraelſkiego / y Ama-
ze syná Jether / hermana woyská
33 Judſkiego: y wróci się krew ich na
głowe Joab / y na głowe nasienia ie-
go na wieki. A Dawidowi y potom-
stwu tego / y domowi y stolicy jego
niech będzie pokój aż na wieki od
34 PANA. ¹ A tak siedł Banaias syn
Joiady / y rzuciwszy się nań / zabił: y
pogrzebion jest w domu swym na
35 pustyni. ¹ A postanowił król Banai-
ę syná Joiady nad woyskiem mia-
sto niego / a Sadoká postawił kapła-
nem miasto Abiatharą. ¹ Posłał też
36 król y wezwał Semei / y rzekł mu:
Zbuduj sobie dom w Jeruzalem / a
mieszkać tam: a nie wynidziesz z tam-
37 tad tam y sam ¹ Ale ktoregokolwiek
dnia wynidziesz / a przydziesz przez
potok Cedron / więdz / że zabit be-
dziesz: krew twoją będzie na głowie
38 twojej. ¹ A rzekł Semei królowi:
G Dobra mowa / iako rzekł pan mój
król / tak uczyni sługa twój. A mie-
skał Semei w Jeruzalem przez nie-
39 mały czas. ¹ A przydało się po trzech
léciech że wcielił ¹ słudzy Semei do
Achis syná Maachá króla Geth: y
40 powiedziano Semei że słudzy jego
šli do Geth. ¹ A wstał Semei y o-
siodłał osła swego / y iachał do Achis
do Geth szukać slug swoich / y przy-
41 wiódł ie z Geth: ¹ A powiedziano
Salomonowi że ieździł Semei do
42 Geth z Jeruzalem / y wrócił się. ¹ A
poslawszy wezwał go / y rzekł mu: A-
zamci się nie oświadczył przez PA-
NA / y opowiadał mi: Ktorego-
kolwiek dnia wyszedłszy pójdziesz tam
y sam / więdz że umrzesz: A odpowie-
43 dziales mi: Dobra mowa / ktorą
słyszał. ¹ Przecz się tedy nie strzeż
przysięgi PANSKIEY / y przyka-
44 zania ktorémci był przykazał: ¹ A
rzekł król do Semei: Ty więdz wszy-
tko złe / ktorého jest świadome serce
twoje / ktorés uczynił Dawidowi o-
45 cu memu: oddał PAN złość twoją
na głowę twoją. ¹ A Król Salomon
błogosławiony y stolicą Dawidową
46 będzie utwierdzona przed PANEM
aż na wieki. ¹ A rozkazał król Banai-
ci synowi Joiady: który wyszedłszy
zabił go y umarł.

Salomon
Oczyścił
dom swój
od niewin-
nej kwe-
rańcay.
2 król 3. e.
27. 2 król 20
c. 9.

hermanem.

Zakazuje
Semei
zamieszkać
wychodzić

Barzo do-
brze.

* dwa. H.

Semei za-
bit.

Wyrzucił

27 Wyrzucił Salomon Abiatharą żeby nie był kapłanem. I w starym zakonie najwyższy Biskup był nad Króla / iako się to pokazuje Num: 27. y Levit. 4. Przetoż tu Salomon / że złożył Abiatharą / uczynił to nie iako Król / ale iako by: Prorokiem / który miał wy-

konać sprawiedliwość y dekret Boży. Przeto też tu przydać mówiąc: Aby się wypełniło słowo Pańskie / które wyrzekł na dom Zeli. iako maś i. Król. 2. czytaj o tym Annotacja 1. Paral. 24.

ROZDZ. III.

A TW Jerdzilo się tedy Królestwo w ręce Salomonowy / y spowinowacił się z Pharaonem Królem Egypckim: bo

pojął córkę jego / y przyniósł do miasta Dawidowego / ażby był skończył budując dom swój / y dom P A N S K I / y mur Jeruzolimski w około.

2 Wszakóż lud ofiarował na wyżynach: bo nie był zbudowany Kościół imieniowi P A N S K I E M V aż do dnia onego. I miłował Salomon

3 P A N A / chodząc w przykazaniach Dawida oycy swego / wyzawszy iż na wyżynach ofiarował / y zapalał kadzidło. Szedł tedy do Gabaon / aby

4 tam ofiarował: bo ta była wyżyna nawietrza: tysiąc ofiar na całopalenie ofiarował Salomon na onym ołtarzu w Gabaon. I ukazał się

5 P A N * Salomonowi przez sen w nocy / mówiąc: Proś czego chcesz / iędam. I rzekł Salomon. Tys uczynił

6 z sługą twoim Dawidem oycem moim miłosierdzie wielkie / iako cho- dził przed oczyma twóimi / w praw- dzie y w sprawiedliwości / y prostym

7 sercem z tobą: zachowałeś mi miłosierdzie twoie wielkie / y dałeś mi syna siedzącego na stolicy jego / iako jest dzisiaj. A teraz P A N I E Boże /

8 tys uczynił Królem sługę twego miasto Dawida oycy mego / a iam jest pachoł mój / a nieznające wyszcia y weszcia mego. I sługą twój jest

9 w posrzedku ludu któryś obrał / ludu niezliczonego / który prze mnostwo nie może być policzony / ani pora- chowany. I przeto day słudze twe-

10 mu serce rozumne / aby mógł twój lud sądzić / y rozemnać między złym a dobrym / bo któż może sądzić lud ten / lud ten twój wielki: Podobala się

tedy mowa przed PANEM / że Salo-

mon prosił takię rzeczy. I rzekł P A N Salomonowi: Żeś słowami tego prosił / a nie żadałeś sobie dni wie- la / ani bogactw / albo dusz nie-

12 przyiaciół twoich: aleś prosił sobie o mądrość dla rozeznania sądu: otóż zemci uczynił według mowy twoię / y dałem ci serce mądre y rozumne / tak

13 iż żaden przed tobą nie był podobny tobie / ani po tobie powstanie. Lecz y to czegoś nie żadał / dałem tobie / to

14 jest bogactwa y sławy / że żaden z Królów nie był podobny tobie / w wszystkich przeszłych czasów. I będzieśli cho-

15 dził drogami moimi / y strzegł przykazani moich / y wstaw moich / iako twój oyciec chodził / przedłużę dni

16 twoie. Uczył się tedy Salomon / y porozumiał że był sen: y przyiącha- wszy do Jeruzalem / stanął przed strzy-

17 nią przynieża Pańskiego / y ofiaro- wał całopalenia / y uczynił ofiary za-

18 pokojne / y wielką wstę na wszystkie usługi swoje. I przysły dwie niewie-

19 ście wsłeczniczki do Króla / y stały przed nim / z których jedna rzekła: Proszę mój panie: ia y ta niewiasta

20 mieszkałszy w jednym domu / y zle- głam w niej w komorze. I trzeciego

21 dnia po tym iakom porodziła / zleгла też y ta: y byłyśmy pospół / a żaden inny nie był z nami w domu / oprócz

22 nas dwoygá. I umarł syn ten niewiasty w nocy: bo go spiąc przyległa. I wstawszy o północy / wzięła syna mego od boku mnie służebnicy two-

ięy spiącej / y położyła go na łonie swoim: a syna swego który był umarł położyła na łonie moim. I gdy w rósł rano chcąc dać mleka synowi memu / znalazłam umarłego: któregoś

mu przypatruiąc się pilnie w iasny dzień / poznałam że nie był mój / któryś z regóm porodziła. I odpowiedziała druga niewiasta: Nie jest tak iako powiadaś / ale syn twój umarł / a mój żyje. Przeciwnym zaś obyczajem ona mówiła: Nieprawde mówisz: bo syn mój żyje / a syn twój umarł. I

tak się

Salomon
corkę Phá
raonową
pojął za
żonę.

2. Par. 1. a 1

* Po garach
bo to czynieli
aż do zbudo-
wania kościo-
ła. Wszakże
Dawid tego
nie czynił.

* nazacnie-
sa: bo to był
ołtarz który
Mojżesz zbu-
dował.
* w Gabaon-
ie. H.

Bóg się u-
kazał Sa-
lomonowi

* Tak roz-
mieszkał Sa-
lomon miał lat
dwanaście
kiedy krol-
ował po-
czął Hier. Ep.

131. Wszakże
krolował lat
40. co by mu
stało zmie-
ścić 52. y zosta-
ł syna lat

41. iako pisał
1. Par. 13.
co by go wro-
dził w roku
co nie jest po-
dobno.

* radzić lud
y samego sie-
bie. Hebr.
Modli-
twą Salo-
monową.

o mądrości
2. Par. 1. c.
10.

* Gard.

Wysłucha-
na modli-
twą od
Boga.

* Mędr. 7. b.
11. Math. 6
d. 29.

* po wszystkich
dni twoie. H

Sad Salo-
monów
nád dwie
má niere-
dnitami.

23 tak sie spierały przed królem. ° Tedy
król rzekł: Ta mówi/ syn mój żywy/ a
syn twój umarł. A ta odpowiada:
Nie/ ale syn twój umarł/ a mój żywy.
24 ° Rzekł król: Przynieście mi miecz.
A gdy przyniesiono miecz przed kró-
25 lą/ ° Rozdzielcie/ przy/ dziecię żywe na
dwie części/ a dajcie połowice iedney
26 a połowice drugiey. ° Rzekła nie-
wiasta/ Którey syn był żywy/ do króla:
(bo sie poufity wnetrności iey nad

synem swoim) Proszę panie/ dajcie
iay dziecię żywe/ a nie zabijajcie go.
Przeciwym obyczajem ową mówi-
ła: Niech nie będzie ani mnie ani to-
bie/ ale niech ie rozdziela. ° Odpo-
wiedział król/ y rzekł: Dajcie też dzie-
cie żywe/ a nie zabijajcie go: bo ta
28 jest matka iego. ° I wysłuchał wysłetek
lud Izraelski sąd który król osadził/
y bali sie króla/ widząc że mądrość
Boża była w nim ku czynieniu sądu.

Mácie-
synskie
serce.

ROZDZ. III.

Salomon był

królem królując

nad wsytkim Iz-

raelem: ° a te

Kizseta które

miał: Azariás syn

Sadoła kápła-

3 ná: ° Elihoreph y Abia synowie Si-

4 sa pisarze: Jozaphát syn Abilud

5 Kancelerz: ° Banaiás syn Joiády

6 nad woyskiem: a Sadoł y Abiathár

7 kápłani. ° Azariás syn Nathán nad

8 temi którzy stáli przy królu: Zabud

9 syn Nathán káplan/ przyaciół kró-

10 lewski: ° I Abizár przelozony nad

11 domem: a Adoniram syn Abdi nad

12 pobory. ° Lecz Salomon miał dwa-

13 nasście przelozonych nad wsytkim Iz-

14 zraelem/ ktorzy dodawali żywności

królowi y domowi iego: bo na każdy

Miesiąc przez rok ieden z nich po-

15 trezb dodawał. ° A te są imiona ich:

16 Benhur na gorze Ephraim. ° Ben-

17 dekár w Mattes y w Salebim y w

18 Bethsames y w Elon y w Bethá-

19 nán. ° Benhesed w Aruboth: iego

20 był Socho/ y wsytká ziemia Ephraim.

21 ° Benabínadáb/ którego wsytek

22 Nepháthdor/ Tháphete corke Sá-

23 lomonowe miał za żone. ° Bana syn

24 Abilud rzadził Thánát y Mageddo y

25 wsytek Bethsán/ który jest podle

26 Sárthána pod Jezrahelem: od

27 Bethsán aż do Abelmehulá przeciw

28 Jezmaán. ° Bengaber w Rámot

29 Gálaád: miał Auothiair syná Máz-

30 nássęgo w Gálaád/ on był nad wsy-

31 tką krainą Argob/ która jest w Ba-

32 sán/ nad pięćdziesiąt miast wiel-

15 Abdo rzadził w Manaim. ° Achiz-

16 maás w Nephtálim/ ale y on miał

17 Bázemáthe corke Salomonowe za

18 żone. ° Banaá syn Husi w Aser y w

19 Bálóth. ° Jozaphát syn Phárué w

20 Issáchár. ° Semei syn Elá w Ben-

21 iámin. ° Gáber syn Uri w ziemi Gá-

22 láád/ w ziemi Schon króla Amor-

23 rheyckiego/ y Og króla Bázán/ nad

24 wszem co było w oney ziemi. ° Judá y

25 Izrael niezliczony/ iáko piasek mor-

26 ski w mnoŝtwie iedząc y piąc a we-

27 seląc sie. ° A Salomon mieszkał w

28 páńŝtwie swoim/ mając wsytkie kró-

29 leŝtwa/ od rzeki ° ziemi Philistyn-

30 skiay aż do granice Aegyptŝkiej kro-

31 rzy mu nosili dary/ y służyli mu po w-

32 sytkie dni żywota iego. ° A był obiół

33 Salomonów/ na każdy dzień trzy-

34 dziesci korcy czystey maki y ŝeśćdzie-

35 siat korcy maki. ° Dŝesieć wołów

36 tłustych/ a dwadzieŝcia wołów pá-

37 ŝterwnych/ y ŝto bárańów/ oprócz lo-

38 wu/ ieleni/ ŝarn y bawołów/ y ptáŝtwa

39 karmnégo. ° Bo on dzierżał wsytkie

40 kráine ktora była za rzeką/ od Táph-

41 sá aż do Gázán/ y wsytkie króle o-

42 nych kráiów: a miał pokóy ze wszech

43 ŝtron woło: ° I mieszkał Judá y

44 Izrael bez wselkíey boiáŝni/ każdy

45 pod winną máciay swoią/ y pod figą

46 swoią/ od Dán aż do Bersábee po

47 wsytkie dni Salomonowe. ° I miał

48 Salomon czterdziesci tysiecy zło-

49 bów koni do wozów/ a dwanaŝcie ty-

50 siecy do iáŝdy. ° I opátrowáli ie wys-

51 ŝeý pomienieni ŝároŝtowie królew-

52 ŝcy: lecz y potrzeby do ŝtolu króla

53 Salomóna z wielką pilnoŝcią doda-

54 wáli czasu ŝwego. ° Jeczmién téŝ y

55 ŝlome dla koni y mułow/ woŝili ná

56 mieysce gđŝie był król/ według tego

57 iáko im uŝtáwiono. ° Dał téŝ Bóg

° Eccl. 47. c
16.

° Euphraty
° aż do. H.

Obrok Sá-
lomonów
ná wŝys-
tek dwór.

Pokóy za
króla Sá-
lomoná.

° 2. Par. 9. f.
25.

Lisba ko-
ni.

Salomo

Wzędnicy
y Dwór
Salomona
ów.

° nad ŝároŝtá
mi H. O kro-
rych niŝey
° 7.

° ábo ŝároŝt.

Imiona
ŝároŝtów.

° Powiat
Dóŝki.

° To jest, wŝi
láirówé.

• dowcip tak
szeroki.

Madrość
y Przepo-
wieści Sa-
lomoná.

Ecc. 47.
c. 16. Byli to
namydrzy
ony chcaśow

Hirám
król ple-
minbowát
Sálomona
nowi król
leśwá.

• iáko Dawid
cierpiał moy H.

• nieprzyjacio-
ły jego.

• wł. Sárana
H.

• 2. król. 7. b
3. l. Par. 22.
c. 10.

Salomon
prosił Hi-
ráma o
dzwę na
kościół.

30 Salomonowi mądrość y roztro-
pność bázro wielką y przestroność
serca iáko piasek który jest na brzegu
morskim. Y przechodziła mądrość
31 Salomonowa mądrość wszytkich
ludzi Wschodnich y Egypciánów.
Y był między nich wszytkie ludz-
kie: między nich Erahán Erahita y He-
mán y Chalkol y Dorda synowie
32 Mahol: y był sławny w wszech naro-
dów okolicznych. Mówił też Sa-

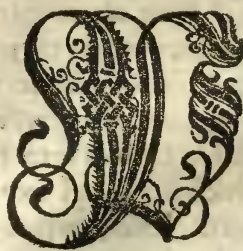
33 lomon trzy tysiące przypowieści: á
piesni jego było tysiąc y pięć. Roz-
prawiał też o dzewach od Cedru któ-
ry jest na Libanie aż do byssopu któ-
ry wyrasta z ściány: y mówił o zwie-
34 rzetach y ptakach y plázie y o ry-
bách. Y przychodzili ze wszytkich
narodów słuchać mądrości Sáló-
monowej y od wszytkich królów
ziemskich którzy słyseli mądrość
jego.

• podobienstw

• o przywra-
żeniu drzew.

• ábo pisał.

ROZDZ. V.

1 Wstał też Hi-
ráma król Tyruslu-
gi swe do Sáló-
moná: bo słyszał
2 że go pomázano
3 na królestwo miá-
sto oycá tego: á
bowiem Hirám był przyjacielem Da-
widowi przez wszytek czas. Y posłał
4 Salomon do Hirám mówiąc: Ty
wiesz wolá Dawida oycá mego: á iż
nie mógł budować domu imieniowi
PANA Boga swego przed walká-
mi nálegájącemi w okóło: á iż dał
5 PAN pod stopy nóg jego. Lecz te-
raz dał mi PAN Bóg mój odpoczy-
nienie zerwać: y niemáś przeciwni-
6 ká ani zábiegu złego. Přetoż my-
śle zbudować kościół imieniowi PA-
NA Boga mego iáko mówił PAN
Dawidowi oycu memu: rzekąc: Syn
twój którego dam miásto ciebie ná
7 stolicę twoję: ten zbuduje dóm imie-
niowi memu. Y ták przykáz je mi ná-
8 wycináć stłudy twoje Cedru z Liba-
nu: á stłudy moje niechay będą z stu-
gámi twymi: á zapláte slug twoich
dam tobie którakolwiek żádác be-
dziesz: bo wiesz iáko niemáś między
ludem moim mezá któryby vniát
dzewo wyrebowác iáko Sydończy-
cy. Gdy tedy wysłyszał Hirám słowa
Salomonowe: wrádował sie bázro
y rzekł: Błogosławiony PAN Bóg
dzisiaj który dał Dawidowi syná báz-
30 ro mądrego nád ludem tym wielkim.
Y posłał Hirám do Salomoná mó-
wiąc: Słyszałem o cośkolwiek rozka-
zał do mnie: iá uczynię wszytkę wolá

9 twoje okóło dzewá Cedrowego y Jo-
dlowego. Stłudy moje złożę ié z Li-
banu do morzá: á iá złożę ié w trástry
10 ná morzu: á iá na miéysce o którym mi
daś znáć y przypławie ié tam: á ty ié
pobierzesz: y dodaś mi potrzeb: á by-
była dána żywność domowi memu.
11 Y ták Hirám dodawał Salomono-
wi dzewá Cedrowego y dzewá Jo-
dlowego: według wszytkiey woli ié-
go. Y Salomon dawał Hirám dwá
dziesiąt tysięcy korcy psenice ná ży-
wność domowi jego y dwádziestá
12 korcy oliwyna czystéy: to dawał Sa-
lomon Hirám ná każdy rok. Y dal
też PAN mądrość Salomonowi iá-
ko mu rzekł: y był pokój między Hi-
ráma y Salomonem y uczynili obá
13 dwá przymierze. Y obrał król Sáló-
mon robotniki ze wszege Izráela: y
14 było ná trzydziesté tysięcy meżów: y
posyłał ié ná Liban: dziesięć tysięcy
ná każdy miesiąc ná przemiány: ták
15 że przez dwá miesiące byli w do-
miách swoich: á nád tym nákazá-
niem přezłożonym był Adonirám.
16 Y miał też Salomon siedmdziesiąt
tysięcy tych co nosili brzemioná: á
osmdziesiąt tysięcy tych którzy w go-
rze łamáli kámiennie: oprócz přelo-
żonych którzy byli nád każdá robotá
17 liczbá trzech tysięcy y trzech set: któ-
rzy rostkázowali ludzióm y tym co ro-
bili. Y przykázal król żeby bráli ká-
mienię wielkie: kámiennie kóstowné
18 ná fundáment kościelny y quádros-
wali ié: które ciosáli muráze Sáló-
monowi y muráze Hirám: á Gi-
bliowie nágotowali dzewá y kámie-
nie ná budování domu.

• wysłay
3. b. 12.

• Miesiąc by-
wali ná Li-
banie á. H.

Lisbá ro-
botników.

• y kámiennie
ciosáno. H.

ROZDZ. VI.

Stało się te
dy roku czterzy
setnego y ośm
dziesiątego wy
ścia synów Izra
elowych z ziemie
Egypciey roku

czwartego miesiąca Dzia (ten jest
miesiąc wtóry) królowania Sáló
monowego nad Izraelem / poczęto
budować dom P A N V. A dom
który budował król Salomon P A
N V miał sześćdziesiąt łokci wzdłuż
a dwadzieścia łokci w szerz / a trzydzie
ści łokci na zwys. A przysioneł był
przed kościołem dwadzieścia łokci
wzdłuż / według miary szerokości ko
ścioła: a miał dziesięć łokci w szerz
przed kościołem. A poczynił w ko
ściele okną pochodziste. A zbudo
wał na ścianie kościelnej gmachy w
około / na ścianach domu koło ko
ścioła y koło wyrocznice / y uczynił
pobocznicę wokół. Gmach który
wyższy był / miał pięć łokci w szerz / a
średni gmach / pięć łokci w szerz / a
trzeci gmach miał siedm łokci w
szerz. Tramy lepał położył w domu
około znadworza / aby nie przylegały
do murów kościelnych. A gdy dom
budowano / budowano go z kamienia
iojannego y wyrobionego: a młota y
siekiery y wszelkiego naczynia żelaz
nego nie słychać było w domu gdy
go budowano. Drzwi średniego
dołu na stronie były domu prawey
reki: a po okragłym wschodzie wste
powano na gmach średni / a z sze
dniego na trzeci. A budował dom
y dokończył go: y przykrył dom po
łapem Cedrowym. A zbudował
piętro na wszystkim domie / pięć łokci
wzwyż / y pokrył dom drzewem Ce
drowym. A stało się słowo P A N
SKIE do Salomona / rzekąc. Dom
ten który budujesz / jeśli będziesz cho
dził w przykazaniach moich y śady
moje czynić będziesz / y zachowaś w
szystkie rozkazania moje chodząc w
nich: y utwierdzą moje imię tobie /
którgo mówił do Dawida oycá twe
go. A będę mieszkał w pośrodku
synów Izraelowych / y nie opuścę lu

14 du mego Izraelstiego. A tak budo
wał Salomon dom y dokonał go.
15 A zbudował ściany domu we w
natz deskami Cedrowymi / ode tła
domu aż do wierzchu ścian / y aż do
stropu okrył ściany drzewem Cedro
wym we wnatrz: a tło domu poło
żył tarcicami Jodłowymi. A zbu
dował na dwudziestu łokci w tył
kościół gmachy Cedrowe / ode tła aż
ku wierzchu: y uczynił wnetrznę
dom wyrocznicę na święte świętych.
17 Ale sam kościół był na czterdzi
ści łokci przede drzwiami wyroczni
ce. A resztek dom we wnatrz był
18 Cedrem oprawiony / mając tocznia y
C fugowania iwe bardzo foremne / y rze
zania wysadzające się: wszystko Ce
drowymi deskami było okryte: y zgo
ła żaden kamień nie mógł być wi
19 dziany w ścianie. Lecz wyrocznicę
w pośrodku domu we wnetrznę
stronie był nagotował / aby tam po
stał skrzynie przymierza P A N
20 S K I E G O. a wyrocznica miała
dwadzieścia łokci wzdłuż / y dwa
dziesiąt łokci w szerz / y dwadzieścia
łokci w zwys: y okrył ją / y odział szę
rym złotem: ale y ołtarz osadził Ce
21 drem. Dom też przed wyrocznicą
okrył szęrym złotem / y przybił blachy
22 gwoździami złotymi. A nie było ni
czego w kościele / czego by złotem nie
okryto: ale y resztek ołtarz wyro
23 cznicę powołał złotem. A uczynił w
wyrocznicy dwa Cheruby z drzewa
24 oliwnego / dziesięć łokci na zwys.
Pieć łokci jedno skrzydło Cherubá /
a pięć łokci drugie skrzydło Cherubá:
to jest / dziesięć łokci mające od koń
25 cą skrzydła jednego aż do końca skrzy
dła drugiego. Dwieście też łokci był
Cherub drugi / w równy mierze / y
26 robotą jedną była we dwu Cheru
bách / to jest w wysokości Cherubá ie
dnego / była na dziesięć łokci / y także
27 Cherubá drugiego. A postawił
D Cherubiny w pośrodku kościoła w
netrznę: ale rościągali skrzydła swe
Cherubowie / y dosięgało skrzydło
jedno ściany / a skrzydło Cherubá
drugiego dosięgało ściany drugiey: a
28 drugie skrzydła w pośrodku kościo
ła dotykały się jedno drugiego. Po
29 wołał też Cheruby złotem. A resz

furował.

na zachod
stenc.Abo światni
ca na światni
ca gdzie
Pan Bog wy
roki: abo odpa
wiedzi da
wał.Okrążył
rubinow
n kościele
Salomona
nym.2. Par. 3. 1.
Pudowa
nie y nysc
runk ko
ściolá.kwiernia.
H.
Od 1030
t u snia
ta Roku
2963.Abo krucza
nek.wewnątrz
przebrane, a
zaworn wsi
ste.na kámie
niach z muru
wypuszczo
nych y wyśa
dkonych.w ścianie na
południe.2. król. 7. c
17. 1. Par.
22. b. 2.Spelnig obie
cnice.

*W wyro-
cenicy H.

30

31

32

33

34

tkie ściany kościelne wokoło wyrze-
zał rozmaitym rzeźbieniem y toczes-
niem: y poczynił na nich Cheruby / y
pálmy / y kwiaty rozmaite / iakoby sie
wydające z ściany y wychodzące.
Lecz y tło domu położył złotem we
wnętrz y zewnątrz. A na wejściu
wrocznice uczynił drzewce z drze-
wá oliwnego / á podwoie były na piec
grani. A dwoie drzwi z drzewá oli-
wnego: y wyrzył na nich malowanie
Cherubim / y figury palm / y rzeźbienia
bárzo wydátne: y powłókt je złotem:
y oprawił złotem ták Cheruby iako y
pálmy / y inne rzeczy. A uczynił w
wejściu kościoła podwoie z drzewá oli-
wnego na cztery granié: á dwoie

35

36

37

38

drzwi z drzewá Jodłowego we w-
nętrz ku sobie: á oboie drzwi dwoisté
były / y spolu sie dźierzac otwierały
sie. A wyrzezał Cheruby y pálmy / y
rzeźbienia bárzo wydátne / y powłókt
wszystko blachami złotemi robotą
gránowitą pod prąwidło. A zbu-
dował sien wnetrzną trzema rzedo-
má kámenia ciosanego / á iednym
rzędem drzewá Cedrowego. Roku
czwartego iest założon dom P A N-
S K I / miesiącá Dzia. A roku ieden
nastego miesiącá Bul (ten iest o-
smy miesiąc) dokonán iest dom ze
wszystką robotą swą / y ze wszystkim
naczyniem iego: á budował jį siedm
lat.

*złotem, któ-
ré wyłenczy
wsy kładzio
no na rzeźbie
H.

*kwiercia H
*October ábo
Páździernik

Budowán-
nie domu
Króla
wskiego.
Rozdz. 7 b 10

*Iz był na
miejscu we-
słym iako
lś Libano-
wy ábo z
cedrow Li-
banowych
zbudowany.
na czterech
mędach stu-
pów Cedro-
wych: Ciesi
też Cedrowe
na słupach
H.

*wysej 3 2 3
Dom cor-
ki Pháráo
nowey.

ROZDZ. VII.

1

A

2

3

4

5

6

7

8

9

B dom swój bu-
dował Salomon
trzyńście lat / y
zupełnie go doko-
nał. Zbudował
też dom lśu li-
banu na sto łokci
wzdłuż / á na pięćdziesiąt łokci w
szerz / á na trzydzieści łokci w zwyż: y
cztery chodniki między słupami Ce-
drowemi: bo był wyciął drzewá Ce-
drowé na słupy. A tarcicami Ce-
drowemi pokrył wszystkie sklep / który
stał na czterdziestu y pięci słupach.
A ieden rząd miał słupów piętna-
ście / ieden przeciw drugiemu postá-
wionych / y przeciw sobie stojących /
á był równy plac między słupami / á
na słupach drzewá na cztery granié
we wszystkim równe. A przysionek stu-
pów uczynił pięćdziesiąt łokci w
zdłuż / á trzydzieści łokci w szerz: y
drugi przysionek przed wietszym przy-
sionkiem / y słupy y kápítelle na stu-
pach. Uczynił też przysionek sto-
czny / w którym iest stolica sądowa: y
przykrył drzewem Cedrowym ode tła
aż do wierzchu. A domek w którym
siadał na sąd / był w poszerzód przy-
sionka / tákąż robotą. Zbudował też
dom córce Pháráonowej / (którą
był wziął za żonę Salomon) tákąż
robotą iako y ten przysionek. Wszy-
tko kámeniem drogim które pod
słup iakis y miare ták wewnątrz iá-

B

10

11

12

13

14

15

C

16

17

18

to y zewnątrz przepiłowane było: od
fundamentu / aż do wierzchu ścian / y
ze wnątrz aż do sieni wietśey. A
fundamenty z kámenia kóstowne-
go / z kámenia wielkiego na dziesięci
ábo na osmi łokci. A na wierzchu
kámeniekóstowne w równy mierze
ciosane było / y tákież też z Cedru. A
sien wietśa okrągła ze trzech rzędów
z kámenia ciosanego / á z iednego rze-
du zheblowanego Cedru: tákże y w
sieni domu PANSKIEGO wnetrz-
ney y w przysionku domu. Postá-
też król Salomon y wziął Hirámá z
Tyru. Syná niewiasty wodowy z po-
kolenia Nephtháli / z oycá Tyryczy-
ká / rzemieśnika około miedzi / pełné-
go mądrości / y rozumu / y náuki na
wszelką robotę z miedzi. Który gdy
przyšedł do króla Salomóná / sprá-
wił wszystkie roboty iego. A wrobił
dwá słupy miedziane / ieden słup na
osmnaście łokci w zwyż: á słu-
r na dwanaście łokci opásował obádwa
słupy. Uczynił też dwie kápítelle
które miano postáwić na wierzchu
słupów / wlane z miedzi: pięć łokci w
zwyż kápítellum iedno / y pięć łokci
w zwyż kápítellum drugie: á iako-
by na kstalt sieci y lánuszków spo-
lem między sobą dźiwną robotą po-
plecionych. Obiedwie kápítellá stu-
pów lane były: siedm rzędów siatek
na kápítellum iednym / á siedm sia-
tek na kápítellum drugim. A doko-
nał słupów y dwu rzędów w około
káždey siatki / áby okryły kápítellá

Sien dwo-
iaka przy
kościelie.

Hirám rze-
mieśnik
Salomón-
now.

Kstalt stu-
pów.
á wzmie-
ś na dwana-
ście
Ier. 52. 1 e 21.

19 które były na wieżchu málogrąn-
tów: tymże sposobem uczynił na Cá-
pitellum drugim. ²⁰ A Capitellá które
były na wieżchu słupów / iakoby ro-
bota liliiy zrobione były w przysion-
ku na cztery łokcie. ²¹ A zaśie inné Cá-
pitellá na wieżchu słupów / zwierz-
chu podług miary słupa przeciw sia-
tkom: a iáblek gránatowych było
dwieście rzędów okolo Capitellum
drugiego: ²² A postawił dwa słupy w
przysionku kościelnym: a postawił
wsy słup prawy / nazwał go imie-
nim "Jachin": także postawił słup
drugi / y nazwał imię jego "Booz". ²³ A
na wieżchu słupów robota na kształt
liliiy postawił: y dokonała sie robo-
ta słupów. ²⁴ Uczynił też morzelane
na dziesięci łokiet od brzegu aż do
brzegu / okragłé w okolo: na pięci ł-
kiet wysokości jego / a snurek na trzy-
dziesięci łokiet opasał ie w okolo.
²⁵ A rzezanie pod kráiem obchodziło
ie dziesięcią łokci obtaczając mo-
rze: dwa rzedy rzezania złobkowá-
tego lané były. ²⁶ A stał on na dwuna-
ście woléch / z których trzedy patrzał
na północy / a trzedy na zachod Słoń-
ca / a trzedy na południe / a trzedy na
wschód Słońca / a morze na nich z
wieżchu było: których posładki w-
szystkie sie we wnątrz kryły. ²⁷ A mieś
wmywálnie była na trzy wielkie pál-
ce / a kray iey / iakoby kray w kubka / a
iako list rozwitý liliiy: brało w sie
dwa tysiąca wiáder: ²⁸ A uczynił dzie-
sieć podstáwków miedziáných / ká-
żdy podstáwek wzdluż na cztery ł-
kcie / a na cztery łokcie wšérz / a na
trzy łokcie wzwyż. ²⁹ A sáma robota
podstáwków mieyscy gládka była: a
rzezanie miedzy spoieniem. ³⁰ A miedzy
koronkami y pleciencami lwi y woły
y Cheruby: y także przy spoieniu zwierz-
chu: a pod lwy y woły / iakoby rze-
mienie z miedzi wiszące. ³¹ A cztery ko-
lá do káżdego podstáwku / y osi mie-
dżiane: y na czterech stronách iako-
by ramięntá pod wmywálnią vlane
ku sobie wespół patrzące. ³² Brzeg też
wmywálnie był wewnątrz na wież-
chu głowy / a co sie ze wnątrz okázo-
wało / było na ieden łokieć wszystko o-
krągłé / a miało także pultora łokcia:
a na weglách słupów były rozliczne

32 rzezania: a srozodki miedzy słupami
na cztery granié / a nie okragłé. ³³ Czte-
ry też kóla / które v czterech rogách
podstáwku były / dzierżały sie siebie
pod podstáwkami: iedno kolo było
na pultora łokcia wysokości. ³⁴ A kóla
takie były iakie bywały v wożu: y osi
ich / y spice / y dzwóna / y piasty wšytko
lité. ³⁵ Bo y oné cztery ramięntá na
káżdym wegle podstáwki iednego z
tegoż podstáwki vlane y spoione by-
ły. ³⁶ A na wieżchu podstáwki była
okrągłość nieiáka na pult łokcia / tak
wrobiona / żeby na nie wmywálnia
mogła byđz włożona / máiac rzeza-
nia swé y różne rycia sáma z siebie.
³⁷ Wyrzezał też na deszczách oných /
które były z miedzi y na weglách / Che-
rubimy y lwy y pálmy / iakoby na po-
dobienstwo człowieka stojącego / że
sie nie wyrzeł ale przystáwione woko-
ło widziały. ³⁸ Tymże sposobem uczy-
nił dziesięć podstáwków iednego la-
nia / y miary / y iednátiego rzezania.
³⁹ A ktemu uczynił dziesięć wmywá-
dlni miedziáných: czterdzięci ba-
tów brała iedna wmywálnia / a była
na cztery łokcie: a káżda wmywá-
dlnia na káżdym to iest na dziesięciu
podstáwkách postawił. ⁴⁰ A postawił
dziesięć podstáwków / pięć po pra-
wéy stronie kościola / a pięć po lewéy:
a morze postawił na prawéy stronie
kościola na wschód ku południu.
⁴¹ Władziálat tedy Hiram kocielków y
mis y ktopidlnic / y dokonał wšy-
tkiey roboty króla Salomóná w ko-
ściele P A N S K I M. ⁴² Dwa słupy y
snury Capitellów nád Capitellami
słupów dwu / y dwie siatce / żeby okry-
wały dwa snury / które były na wież-
chu słupów. ⁴³ A iáblek gránatowych
cztery stá na dwu siatkách: dwa rze-
dy iáblek gránatowych na káżdey sia-
tce / ku okryciu snurów Capitellów /
które były na wieżchu słupów. ⁴⁴ A
podstáwków dziesięć / y wmywálnie
dziesięć na podstáwkách. ⁴⁵ A morze
iedno / y wołów dwanaście pod mo-
rzem. ⁴⁶ A kocielki / misy y ktopidlni-
ce / wšytkie naczynia które poczynił
Hiram królowi Salomonowi w do-
mu P A N S K I M / z mosiądzu były.
W równinie Jordanu odléwał ie
król na gliniástej ziemi / miedzy So-

To iest, w-
zwierzenie.
To iest, w
nim moc.

Kociel wiel-
ki lwy.
2 par. 4 a 2.
Ksałt mo-
ża lanie-
go.

A puki ze
spodku brze-
gów opasowa-
ło ie wokoło
dziesięć ich
na iednym to-
kém, H.

Słupki, pod-
por. To ni-
żey iásniy
opisuje, v. 33

podpory.

Abowálnia.

Wmywá-
nie dzie-
sieć.
wánien.
wiáder.

Abomiednie
do mokrych
ofiar.

Abokotey.
bary.

47 choth á Sárthán. ² A postawił Sálomon wszystkie naczyńia : á dla wielkości zbytniej nie było wagi miedzi.
48 ³ A sprawił Salomon wszystko naczyńie w domu PANSKIM : ołtarz złoty / y stół na którymby pokładziano chleby pokładne / złoty : ⁴ y lichtarze złote / piec na prawey / á piec na lewey stronie / przeciwko wyrocznicy z szczerého złota : y kwiáty iáko lilijowe / y lampy na wierzch złote / y nożyczki

50 złote / ⁵ y dzbany / y haczki / y kubki / y moździerzyki / y kádźilnice z szczerého złota : y zawiały w drzwi domu wnetrznego świętego świętych / y drzwi domu kościelného ze złota były. ⁶ A dokonał wszystkie roboty które czynił Salomon w domu PANSKIM / y wniósł co był poświęcił Dawid ołtce tego / srebro y złoto y naczyńia / y włożył do skarbni domu P A N S K I E G O.

² árty. H.
³ y tyński H.

26 ¹ Brało w się dwa tysiąca wiader ² Batus y mereta znaczy po naszymu wiadro. Wszakże czytamy 2. Par. 5. v. 10. iż to morze brało w się trzy tysiące wiader. Ale to łatwieżgo dźić / bo co tu mówi / iż brało dwa tysiąca

wiader / rozumie iáko pospolicie wody nálezano chocia nie pełno. Al co tam piše iż trzy tysiące brało / daie znać iżby tak wiele mogło się wlać kiedyby pełno nálezano.

ROZDZ. VIII.

1 ¹ **E**brali się tedy wszyscy Starysy Izraelscy z Kieżety pokoleni y przelozemi domów synów Izraelskich do króla Salomona w Jeruzalem : aby przemiesli skrzynie przymierza PANSKIEGO z miasta Dawidowego / to jest z Syonu. ² A szedł się do króla Salomona wszystek Izrael w miesiacu ³ Ethanim w wroczysty dzień / ten jest miesiac siódmy. ⁴ A przysli wszyscy starzy z Izraela / y wzięli skrzynie kapłani / ⁵ y niesli skrzynie PANSKĄ / y przyszyte przymierza / y wszystkie naczyńia ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰

inszego / iedno dwie tablicy kamienne / które był do niego włożył Moyses na horch / gdy P A N uczynił przymierze z synmi Izraelowymi / gdy wychodzili z ziemie Egypckiej. ² A stało się / gdy wysli kapłani z świątnice / obłok napełnił dom PANSKI / ³ y nie mogli kapłani stać y służyć dla obłoku : bo była chwala PANSKA napełniła dom P A N S K I. ⁴ Tedy rzekł Salomon : ⁵ P A N rzekł że miał mieszkać wemgle. ⁶ Budując zbudowałem dom na mieszkanię tobie / moją stolicę twoją na wieki. ⁷ A obrócił król oblicze swe / y błogosławił wszystkiemu zgromadzeniu Izraelskiemu : bo wszystko zgromadzenie Izraelskie stało. ⁸ A rzekł Salomon : ⁹ Błogosławiony P A N Bóg Izraelów / który mówił wsty swemi do Dawida oycá mego / y w rekách tego wypełnił / rzekąc : ¹⁰ Ode dnia którego m wywiódł lud mój Izraelski z Egiptu / nie obrałem miasta ze wszech pokoleni Izraelskich żeby był zbudowany dom y było tam imię moje : ¹¹ ale obrat Dawida aby był nad ludem moim Izraelskim. ¹² A chciał Dawid ołtce mój budować dom imieniowi P A N A Boga Izraelowego. ¹³ A rzekł P A N do Dawida oycá mego : ¹⁴ Jes myślił w sercu swoim budować dom imieniowi memu / dobrześ uczynił / to samo w sercu rozbierając. ¹⁵ Wszakże iednak / ty mi domu nie zbudujesz / ale syn twój / który wynidzie z nerek twoich / ten zbuduje dom imieniowi memu. ¹⁶ A potwier-

² Czytaj. 2. Par. 5. v. 10. Exo. 34. d. 27. Hebr. 9. a. 4

Obłok napełnił kościół.

² 2. Par. 6. a. 1.

Modlitwa Salomona. ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹²

Poswiateł
nie ko-
ściotła za
długą mo-
dlitwą y
ofiarami.

z pokolenia
twego po-
mek.
2. król. 7.
b. 12.

Deut. 12.
b. 11.

kiedykol-
wiek, H.

21 Dził PAN mowę swoie którą mówił:
y stągnąłem miasto Dawida oycą me-
go y wsiadłem na stolicy Izraelskiej/
iako PAN powiedział: y zbudowa-
łem dom imieniowi PANA Boga
22 Izraelowego. A postanowiłem
tam miejsce strzemi / w którey iest
przymierze PANSKIE / które posta-
nowił z oycy naszymi / gdy wysli z zie-
mie Egypckiej. A stągnął Salo-
23 mon przed oltarzem PANSKIM
przed oczyma zgromadzenia Izrael-
skiego y wyciągnął ręce swe ku niebu.
A rzekł: PANIE Boże Izraelów/
nie masz podobnego tobie Boga na
niebie wzgórze y na ziemi nisko: który
chowaś w mowę y miłosierdzie stu-
góm swym / którzy chodzą przed to-
24 bą we wszystkich sercu swoim. Kto-
ry strzeżł słudze twemu Dawido-
wi oycu memu coś mu powiedział:
wstys mówił / a rekołasz wykonał/
iako ten dzień świadczy. Teraz tedy
25 PANIE Boże Izraelów / zachowaj
słudze twemu Dawidowi oycu me-
mu / coś mu powiedział mówiąc:
Nie będzie odiety z ciebie mąż
przedemną któryby siedział na stoli-
cy Izraelskiej: wstąże tak iesli będą
strzedz synowie twoi drogi swej / żeby
chodzili przedemną iakoś ty chodź
26 przed oblicznością moją. A teraz
PANIE Boże Izraelów niech się
wtrwiera słowa twoie któreś mó-
wił słudze twemu Dawidowi oycu
27 me. A więc minąć mamy że praw-
dziwie Bóg mieszka na ziemi: bo iesli
niebo y niebá niebów ciebie ogarnąć
nie mogą / iakoż daleko wiecety ten
28 dom którym zbudował: Ale weszry
na modlitwie slugi twego y na proś-
by iego PANIE Boże mój: wstys
chwałę y modlitwę / którą sluga twój
29 modli się dziś przed tobą: aby były
oczy twe otworzone nad tym domem
wednie y w mocy: nad domem o któ-
rymś mówił: Będzie tam imię mo-
ie: abys wysłuchał modlitwy / którą
30 się modli do ciebie sluga twój na
tym miejscu. Abys wysłuchał proś-
be slugi twego y ludu twego Izrael-
skiego / o czokolwiek prosić będą na
tym miejscu / a wysłuchasz na miej-
31 scu mieszkania twego na niebie / a
wysłuchawszy będziesz miłosciw. Je-

D
32 si człowiek zgrzeszy przeciw bliźnie-
mu swemu / a będzie miał iaką przy-
sięgę którąby był obwiązany: a przy-
dzie dla przysięgi przed oltarz twój
do domu twego: ty wysłuchasz na
niebie a uczynisz y rozsądzisz slugi
twoie / potępiając niepobożnego / y
oddając drogę iego na głowę ie-
go: a w sprawiedliwiąc sprawiedli-
wego y oddając mu według sprawie-
33 dliwości iego. Jesliby wcielił lud
twój Izraelski przed nieprzyjacieli
swymi (boć będzie grzeszył przeciw
tobie) a czyniąc pokutę y wyznawa-
jąc imieniowi twemu / przyjdą y mo-
dlieć się będą y odpraszając cię w tym
34 domu: wysłuchaj na niebie / a od-
puść grzech ludu twego Izraelskie-
go / a przywróć ie do ziemi / którąś
35 dał oycóm ich. Jesli będzie zamknię-
tą niebo / a nie będzie dżdżu dla grze-
chów ich: a modląc się na tym miejscu
pokutę czynić będą imieniowi twe-
mu / a
36 nawrócą się od grzechów swoich dla
wtrapienia swego: wysłuchaj ich
na niebie / a odpuść grzechy slug two-
ich y ludu twego Izraelskiego: a w-
każ im drogę do brzy / którąby chodzili /
a daj deszcz na ziemi twojej / którąś
37 dał ludowi twemu w osiadłość. Je-
śli się zawezmie głód w ziemi / albo
mór / albo skażoné powietrze / albo su-
sa / albo śaráncza / albo rdza y wtrapi-
go nieprzyjacieli iego obległszy bramy
iego / wśelą plagę / wśelą cho-
38 bę / wśelkie przeklectwo y zlorze-
czeństwo któreby przypało na wśel-
kiego człowieka z ludu twego Izrael-
skiego: iesliby kto poznał rane serca
swego / a rozciągnął ręce swe w tym
39 domu / ty wysłuchasz w niebie na
miejscu mieszkania twego / a zlitujesz
E się y uczynisz że daś każdemu według
wszystkich dróg iego / iako wyzrysz ser-
ce iego. (bo ty sam znasz serce wszy-
40 stkich synów człowieczych) aby się
ciebie bali po wszystkie dni których ży-
wiz na ziemi / którąś dał oycóm na-
41 szym. Nad to y cudzoziemiec / który
nie iest z ludu twego Izraelskiego /
gdy przyjdzie z dalekiej ziemi dla
imienia twego (bo wstysza imię twoje
wielkie y ręce twoje mocne y ramię
42 twoje wyciągnięte wśedy) gdy te-
dy przyjdzie / a będzie się modlił na

Przysięgą

Wojną.

Desza.

Głód.
Powietrze
Plagi wś-
śelakieCudzożiec
miec.

tym

43 tym miejscu / ty wysłuchasz na niebie /
 na wtwierdzeniu mieszkań twego /
 go / y uczynisz wszystko o co cie cudzo-
 ziemiec będzie wzywał : aby sie náu-
 czyli wszyscy narodowie ziemscy bac
 sie imienia twego / iáko twój lud Iz-
 44 raelski / á żeby doznali że wzywane
 jest imie twoie nad tym domem któ-
 rym zbudował. ¹ Jeśli wynidzie lud
 twój na wojnę przeciw nieprzyjaciół-
 łóm swym / droga dośkołwiek ie-
 posłesz : á będą sie modlić przeciw
 45 diódze miastá któregoś obrał / y tu do-
 mowi którym zbudował imieniomu
 twemu : ² y wysłuchasz na niebie mo-
 dliwy ich y prosby ich / á uczynisz sąd
 46 ich. ³ A jeśli zgrzeszą przeciw tobie /
 (bo niemają człowieka / któryby nie
 grzeszył) y rozgniewawszy sie podaś
 ie nieprzyjaciółóm ich / y będą zabrani
 w niewolę do ziemie nieprzyjaciel-
 47 skiej / daleko ábo blisko : á będą czy-
 nić pokutę w sercu swym na miejscu
 niewoli / á nawrócivszy sie prosiliby
 cie w niewolę swę / mówiąc : Zgrze-
 48 szliśmy / zleśliśmy uczynili / niebożnie-
 śmy sie sprawowali : ⁴ á nawróciliby
 sie do ciebie ze wszystkiego serca swe-
 go / y ze wszystkiego dusze swej / w ziemi
 F nieprzyjaciół swoich / do której wie-
 zniami zabrani są : á modliliby sie to-
 bie tu diódze ziemi swojej / którąś dał
 49 oycóm ich / y miastá któregoś obrał /
 y kościółá którym zbudował imie-
 niowi twemu : ⁵ wysłuchasz na niebie
 na wtwierdzeniu stolicy twej modli-
 50 twy ich / y prosby ich / á uczynisz sąd
 ich : y miłosćiw będziesz ludowi twe-
 mu / który zgrzeszył przeciw tobie y
 wszystkim nieprawościóm ich / którzy-
 mi wystąpili przeciw tobie : y daś
 miłosierdzie przed tymi którzy ie w
 51 niewoli trzymają / że sie zmiłują nad
 nimi. ⁶ Bo lud twój jest y dziedzic-
 two twoie / którychś wywiódł z zie-
 mie Egypckiej / z pośrodku piecá
 52 żelaznego. ⁷ Aby były oczy twoie o-
 twarte na prosbę sługi twego / y ludu
 twego Izraelckiego / y abyś ie wysłu-
 chał we wszystkim oco cie wzywać be-
 53 da. ⁸ Bos ie ty odłączył sobie za dzie-
 dzictwo ze wszech narodów ziem-
 skich iákoś mówił przez Mojze-
 54 szá sługę twego / kiedyś wywiódł oycę
 naszé z Egiptu / PANIE Boże. ⁹ A

stało sie / gdy dokonał Sálonon /
 modląc sie PAN V / wszystkiey modli-
 55 twy y prosby téj / wstał od ołtarzá
 PANSKIEGO : bo był na obieto-
 lenie pokleknął / á rece rościagnął ku
 niebu. ¹⁰ Stął tedy y błogosławił
 56 wszystkiemu zgromádzieniu Izrael-
 skiemu głosem wielkim / mówiąc :
 Błogosławiony PAN / który dał
 odpocynienie ludowi swemu Izra-
 57 elskiemu / według wszystkiego co po-
 wiedział : nie wpádo ani jedno sto-
 wo ze wszystkiego dobrego które mówił
 58 przez Mojzészá sługę swego. Niech
 że PAN Bóg nasz będzie známi / iáko
 był z oycy naszymi / nie opuszczając
 nas ani odrzucając. ¹¹ Ale niech ná-
 kloni sercá nasze ku sobie / żebyśmy
 chodzili we wszystkich drogách jego /
 á strzegli przykázaniego / y Ceremo-
 59 nii tego y sądów którekolwiek przy-
 kazał oycóm naszym. ¹² A té mowy
 moje / któreśm sie modlił przed
 G PANEM ¹³ przybliża sie do PANA
 Boga naszego we dnie y wnoce / żeby
 czynił sąd / słudze swemu / y ludowi
 swemu Izraelskiemu na każdóy dzień.
 60 Aby wiedzieli wszyscy narodowie
 ziemscy / że PAN sam jest Bóg / á
 61 niemają dálej oprócz niego. ¹⁴ Serce
 też nasze niech będzie doskonałe z
 PANEM Bogiem naszym / abyśmy
 chodzili w wyrokách jego / á strzegli
 62 przykázaniego / iáko y dnia dziesią-
 63 tego. ¹⁵ Król tedy y wszystek Izrael z
 nim / ofiarowali ofiary przed PA-
 NEM. ¹⁶ A nábił Sálonon ofiar
 zapokojnych / które ofiarował PA-
 64 NV / wołów dwádzesć iá y dwa ty-
 siące / á owiec sto y dwádzesć iá ty-
 siący / y poświęcił kościół PANSKI
 65 król y synowie Izraelowi. ¹⁷ Onegoż
 dnia poświęcił król szrodek śieni /
 która była przed domem PAN-
 SKIM : bo tam ofiarował całopa-
 lenie y ofiarę / y tłustosc zapokoj-
 nych : bo ołtarz miedziany / który był
 przed PANEM / był mniejszy / y nie
 mogły sie na nim zmieścić całopa-
 lenia y ofiary y tłustosc zapokojnych.
 65 ¹⁸ Uczynił tedy Sálonon na on czas
 święto známiennie / y wszystek Izrael
 z nim / zgromádzienie wielkie od we-
 ścia Emát aż do Rzeki Egypckiej /
 przed PANEM Bogiem naszym /

*Błogosła-
wi ludowi
życac im
błázni bo-
żey.*

ábo praw.

*á będą przed
PANEM
H. aby, pá-
mistał ná
mie.
czynił do-
brze. Hebr.*

*Offiary
przy po-
święcá-
niu.*

*Rozkazábi-
skupowi po-
święcić.*

ábo toie.

*Święto po-
święcá-
nia*

*Bo przez
śiedm dni by-
ło poświęcá-
nie, á przez
śiedm święto
kuczek.*

pożegna-
wszy króla.
wrocili się
do domów
swoich.

Bóg się po-
wtorzył
słowo Salo-
monowi.

2. Par. 7. c.
12. wysłaj
3. a 5.

aby zwano
ten kościół
w imieniu mo-
jego, Domem
Bożym. albo
żeby tam
imienia moie-
go wozywano

2. krol. 7. b.
12. c. 16.

Deut. 29.
d. 24.
Ier. 22 c. 8.

2. Par. 8 a 1.

przez siedm dni / y przez siedm dni to
jest / przez czternaście dni. ¹ A o-
smego dnia rozpuścił lud: którzy
błogosławiąc królowi / posli do
przybytków swoich weselać się / y z

ROZDZ. IX.

¹ Stało się gdy
dokonał Salo-
mon budowania
domu PAN-
SKIEGO / y
domu królewskie-
go / y wszystkich
co żądał y chciał uczynić. ² Ukazał
mu się PAN powtórnie / iako mu sie był
ukazał w Gabaon. ³ A rzekł PAN do
niego: Wyслуchałem modlitwy two-
je y prośby twoje / któregoś się modlił
prze demną: poświęciłem dom ten
któregoś zbudował / abym tam poło-
żył imię moje na wieki / y będą tam o-
czy moje y serce moje po wszystkie dni.
⁴ Ty też / iezli będziesz chodził przede-
mną / iako twój oćiec chodził / w pro-
stosci serca y w prawości: y uczynisz
wszystko com ci przykazał / y zachowaś
prawa moje y sady moje. ⁵ postawie
stolice królestwa twego nad Izrae-
lem na wieki / iakom mówił Dawido-
wi oycu twemu / mówiąc: Nie będzie
odierzy masz z rodu twojego z stolice
Izraelskiej. ⁶ Ale iesli odwróceniem
odwrócicie się wy y synowie waszy /
nie naśladować mnie / ani strzegąc
przykazań moich y Ceremonij mo-
ich / którym wam podał. ale poro-
dziecie y służyć będziecie bogom cu-
dzym / y klaniać się im: zniosę Izrae-
la z ziemi którą im dał: y kościół /
którym poświęcił imieniu memu /
odrywe od oblicza mego / y będzie Iz-
rael na przypowieść y baśń wszyst-
kim narodom. ⁷ A ten dom będzie na
przykład: każdy który pójdzie prze-
zeń / zdumie się / y zaświadczy / y rzecze:
Przecież tak uczynił PAN ziemi tej y
domowi temu: ⁸ A odpowiedzą: iż o-
puszcili PANA Boga swego / który
wyrzodził oycie ich z ziemi Egipt-
skiej / y posłali Boga cudzymi / y kła-
niali się im / y służyli im: przeto PAN
na nie przywołał to wszystko złe. ⁹ A
gdy się skończyło dwadzieścia lat po

ochotnym sercem dla wszystkiego do-
bra / które uczynił PAN Dawidowi
słudze swemu y Izraelowi ludowi
swemu.

tym iako był Salomon zbudował
dwa domy / to jest / dom PANSKI y
dom królewski. ¹¹ A Hiram król Tyr-
ski dodawał Salomonowi drzewa
cedrowego y jodłowego y złota we-
dle wszystkiego co potrzebował / tedy
dał Salomon Hiramowi dwadzieścia
miast w ziemi Galilejskiej. ¹² A wyia-
chał Hiram z Tyru / aby oglądał mi-
asta które mu dał Salomon y nie po-
dobaly mu się / y rzekł: A wiec to są
miasta / któreś mi dał bracie: y prze-
zwał je ziemią Chabub / aż do dnia
tego. ¹³ Posłał też Hiram do króla
Salomona sto y dwadzieścia talen-
tów złota. ¹⁴ Tacy jest summa nakła-
dów / którą dał król Salomon na
budowanie domu PANSKIEGO y
domu swego / y Mellá / y muru Jeru-
zolimskiego / y Hazer y Mageddo y
Gazer. ¹⁵ Pharaon król Egiptski wy-
ciągnął y wziął Gazer y spalił go o-
gniem: y Chananejszcy którzy mie-
skali w mieście wymordował / y dał
za posag córce swej ziemi Salomo-
nowej. ¹⁶ A tak zbudował Salomon
Gazer y Bethoron niższy / y Baa-
lah / y Palmire w ziemi pustyni.
¹⁷ A wszystkie miasta / które do nie-
go należały / a nie miały murów /
obmurował y miasta wozów / y mi-
asta ieżdnych / y comusiektowiek po-
dobalo żeby budował w Jeruzalem
y na Libanie / y we wszystkich ziemi
władzy swej. ¹⁸ Wszytek lud który
był pozostał z Amorhejszcyków y
Hethhejszcyków y Pherezejszcyków y
Herwejszcyków y z Jebuzejszcyków /
którzy nie są z synów Izraelowych.
¹⁹ tych syny / którzy byli pozostali w zie-
mi / to jest / których synowie Izraelowi
nie mogli wymieścić / uczynił Salo-
mon holdownikami aż po dzisiejszy
dzień. ²⁰ Lecz z synów Izraelowych
nie postanowił Salomon żadnego
niewolnikiem / ale byli meżami wale-
cznymi y slugami jego / y Kizary / y
hermany / y przelożonymi nad wozá-
mi y nad konmi. ²¹ A było przelożo-

Salomon
dał mi-
asta za
nagrodę
królowi
Hiram.

Coż to są
miasta H.
które prze-
zawisko trwa
aż do tego
czasu.
poboru kro-
ny stawił H

Chananej-
czyki zho-
dował.

aby iezna-
mi. H.

gły z tyłu: a dwie ręce z téj strony y
 20 z owéy dźcierżące siedzenie/ y dwa lwo-
 wie stali przy każdéy ręce. A dwa-
 nąście lewów stojących na sześciu
 stopniach z tad y z owad nie wczyna-
 21 mono takiéy roboty we wszystkich kró-
 lestwach. A lecy y wszystkie naczynia
 z których piał król Salomon były
 złote/ y wszystek sprzęt domu lasu Li-
 22 banu ze złota szerego: nie było srebro/
 y nie miano go w takiéy cenie za
 dni Salomonowych/ bo okrety kró-
 23 lewskie przez morze z okretami zhiram
 raz we trzy lata chodźły do Tharsis/
 przynosząc z tamtąd złoto y srebro/ y
 24 zeby sloniowé/ y koczodany/ y parwy
 A tak w wielmożony jest król Salo-
 mon/ naderowskie króle ziemskie bo-
 gactwo y mądrością. A wszystkie zie-
 mia przagnęła tworzyć Salomonowé/
 aby słyszała mądrość tego/ która był

Naczynia
złote.rozumiey,
mądry na-
czyniem zło-
tym.

abo mądry.

Salomon
od nie-
wiasz ofa-
lony Ba-
nany
thn ali.Deut. 17 d
17. Ecc. 47.
E. 21. Ex. 14
B. 16.

od Bogá

Asthárotá
Bogá Sida-
skiego. H.
Także y wy-
sley V. 33.

ROZDZ: XI.

Krół Salo-
 mon rozmyślał
 1 sie niewiastę cu-
 dzego rodu mno-
 gich/ y cótki Phá-
 raonowéy/ y Mo-
 ábiték/ y Ammo-
 2 niték/ y Idumeiték/ y Sydoniték/ y
 Hethéiánek/ z narodów/ o których
 rzekł PAN synóm Izraélowym:
 Nie wnidziecie do nich/ ani z nich
 nie wnidz do waszych: bo pewnie od
 3 wroga serce wasze/ że poydziecie za
 ich bogami. Z temi tedy złączył sie
 Salomon bázro gorzącą miłością.
 4 A miał żon iáko królowych siedm
 set/ a nalożnic trzy stá: y odwróciły
 niewiasty serce tego. A gdy już był
 5 stary/ stáżoné jest serce tego przez nie-
 wiasty/ że sie pusił za Bogi cudze-
 6 mi: y nie było serce ięg zupełné z PA-
 NEM Bogiem tego/ iáko serce Da-
 widá oycá tego. Ale chwalił Salo-
 mon Asthárche boginiá Sydonstá/
 y Molochá bálwaná Ammonstiegh.
 A uczynił Salomon/ co sie niepo-
 5 dobáło przed PANEM/ y niewyko-
 nał żeby chodźił za PANEM iáko
 6 Dawid oćiec tego. Zbudował tedy
 Salomon Zbór Chamos bálwano-
 wi Moáb na górze która jest przeciw

25 Bog dáł w serce ięg. A przynosił mu
 każddy dáry/ naczynia srebne y złote/ sá-
 26 ty y oreża wojennie/ rzeczy też wonné/ y
 konie y muły na każddy rok. A zebrał
 Salomon wozy y iezdne/ y miał tysiá-
 y cztery stá wozów/ a dwánąście ty-
 27 siecy iezdnych: y rozśadził ie po miá-
 stách obronnych/ y z królem w Jeru-
 28 zalem. A sprawił to/ że taki dostátek
 srebrá był w Jeruzalem/ iáki y kámié-
 28 nia: a cedrów dodał mnostwá iáko
 sykomorów/ które po polu rośq. A
 29 wjwodził konie Salymonowi z Ae-
 gyptu y z Koi: Albowiem kupcy kró-
 lewscy kupowali z Koi/ y za pewné
 pieniądze przynodzili. A wychodził
 cug wozniów z Egiptu za sześć set
 syków srebrá/ a kon zá sto y pięćdzie-
 29 siat. A tym sposobem wszyscy kró-
 lowie Hethéyscy y Syryjscy konie
 przedawali.

Lisba wo-
zów y ko-
ni1. Par. 1. 2
14.
plonnych
fig proste-
go
drzewa.abo koni
dostawali.

Jeruzalem y Molochowi bálwano-
 7 wi synów Ammon. A tymże spo-
 8 sem uczynił wszystkim żonom swym
 cudzoziemkam/ które zapalały kadzi-
 8 dło y ofiarowały bogóm swoim.
 9 Przetoż sie PAN rozgniewał na Sa-
 lomona że sie odwróciło serce tego
 od PANA Boga Izraélowégo/ kró-
 10 ry mu sie powtóre wkazał/ y przy-
 kazał mu był o tym słowie/ aby nie
 chodźił za bogi cudzymi: a nie strzegł
 co mu PAN rozkazał. Rzekł tedy
 11 PAN Salomonowi: Ponieważes
 to miał w sobie/ a nie strzegles przy-
 12 mierza mego y przykazań moich/ kró-
 13 remci rozkazał/ rozrywając rozewne
 14 królestwo twoje/ a dam ie sludze two-
 15 mu: Wszakże za dni twoich nie u-
 czynie dla Dawidá oycá twego: z
 12 reki syná twego rozewne ie/ ani wsy-
 C tkiego królestwa oderwe/ ale pokole-
 nie iedno dam synowi twemu/ dla
 13 Dawidá slugi mégo/ y Jeruzalem kró-
 14 rem obrat. A wzbudził PAN prze-
 14 ciwniká Salomonowi/ Adád Idu-
 méczytá z narodu królewstiegh który
 14 był w Edom. Bo gdy był Dawid
 w Idumeiý/ a Joáb herman wó-
 15 stá iáchal był sprawować pogrzeb
 tym którzy byli zabici y pobit wszystkie
 15 mężczyzne w Idumeiý. (Sześć bo-
 wiem miesięcy mieskał tam Joáb y
 wszystek Izraél/ aż wytracił wszystkie

wysey
9. 26.Ais tego gne-
chu dopuściłRozewná-
niem Kró-
lestwa zka-
rany
Nęzy 12 d 15Przeci-
wnik Sála-
monów
Adád.
2. Krol 8. d
14.

mężczyzne

17 mężczyźni w Jumeiey.) ? Wciężł
Adad sam y meżowie Jumeczyko-
wie z służebników oycá iego z nim/
18 aby wśedł do Aegyptu : á Adad był
chłopiec máty. ? A wybrałszy sie z
Madian przysli do Pharán y wzięli
z sobą meżów z Pharán y wśfli do
Aegyptu do Pharáóna króla Ae-
gyptskiego / który dał mu dóm y ży-
wność naznaczył / y ziemię poruczył.
19 ? A nálażł Adad łáste przed Phárá-
nem bázno / ták iż mu dał zá žone sio-
stre żony swey rodzoney Táphnes kró-
lowéy. ? A wrodziła mu siostra Tá-
phnes Genubáth syná / y wychowała
go Táphnes w domu Pharáóno-
wym : y mieřkał Genubáth y Phárá-
óná z synmi ieg. ? A gdy wślyřał Adad
21 w Aegyptcie / iż zájnal Dawid z oycy
řwymi / á iż wmarł Joáb hetman ry-
céřstwá / rzéłł Pharáónowi : Puř-
mie je póyde do ziemi moiey. ? A
22 rzéłł mu Pháráó : Czegóźci niedo-
řtawa w mnie je chceř iřć do ziemi
twoiey : A on odpowiedział : Nieze-
23 ále prořę cie ábyř mie puřcił. ? Pobu-
dził teř nań Bóg przeciwniká Rázo-
ná syná Eliáda / który był wciężł od
Adereszera króla Sobá pána řwego :
24 ? y zebrał przeciwnemu meze y řtat
sie ? řiężęciem náđ zbóycámi / goy
ie mordował Dawid : y pořli do Dá-
mářku / y mieřkali tam / y uczynili go
25 królem w Dámářku / ? y był przeciwni-
kiem Izraelowi po wřytkie dni
Sálononowé : y to ieř zle Adad / y
nienawiřć przeciwn Izraelowi / á
26 królował w Siriey. ? Jeroboám teř
syn Nábáth Ephráteyeyř z Sáre-
dá / řugá Sálononów / którego má-
tká była imieniem Sárwá / niemiářká
wdowá / podniósł reke przeciwn królo-
wi. ? A tá ieř przyczyná powřtánia
27 przeciwnemu řz Sálonon zbudował
Mello / y wyrównał przepář miářká
28 Dawidá oycá řwego. ? A Jeroboám
był mąž mocny y mořny : á widząc
Sálonon že młodzieniec był dow-
cipny y řpráwny / uczynił go był prze-
łożonym náđ pobory wřytkiego do-
29 mu Jozeph. ? řřtáło sie tedy oné
go czářu / že Jeroboám wředł z Je-
ruzálem / y nálařł go Abiás řilonit-
eyř prorok ná dźódze odžiány pla-

30 szem nowym : á było ich tylko dwá
ná polu. ? A wřizářřy Abiás plář-
31 řwoy nowy / którym był odžiány / ro-
zdáł ná dwánařcie řtuk. ? A rzéłł
F do Jeroboámá : Weźmi sobie dzie-
řie řtuk : bo to mowi PAN Bóg Iz-
raelów : Oto iá rozedre króleřtwo z
32 reki Sálononowéy / á dam tobie
dziřiecioro pokolenia. ? Lecř iedno
pokolenie zořtánie mu dla řlugi mego
Dawidá / y dla Jeruzálem miářká /
któřem obrał ze wřech pokoleni Iz-
33 raelřich : Przeto / że mie ? opuřcił y
chwałił ? řřřhárte boginiá řydon-
řká / y Chámos bogá Moáb / y Mo-
lochá bogá řynów Ammon : á ? nie
chodřil ? drogámi moimi / žeby ? czy-
nił řpráwiedliwořć przedemná / y
34 przykazánia moie / y řády iáko Dawid
oćiec iego. ? Ani odęyme wřytkiego
króleřtwá z reki iego / ále go zořtáwie
Řiężęciem po wřytkie dni żyworá-
iego / dla Dawidá řlugi mego / któř-
gom obrał / który řtręgl mándátów
35 moich / y przykazán moich. ? A weźme
króleřtwo z reki řyná iego / á dam to-
36 bie dziřieć pokolenia : ? á řynowi ie-
go dam iedno pokolenie / áby zořtálá
G řwięćá Dawidowi řludze memu po
wřytkie dni przedemná w mieřcie
Jeruzálem / któřem obrał / áby tam
37 było imie moie. ? A ciebie weźme / y
bedzieř królował náđ wřytkim cze-
go řáda duřá twoiá / y bedzieř kró-
38 lem náđ Izraelem. ? Jeřli tedy be-
dzieř řluchał wřytkiego coc przyka-
że / á bedzieř chodřil drogámi moi-
mi / á bedzieř czynił co práwo ieř prze-
demná / řtręgáć mándátów moich
y przykazán moich / iáko czynił Da-
wid řlugá móy : bede z tobá / y zbudu-
ie tobie dóm wierny / iákom zbudó-
wał dóm Dawidowi / y dam tobie Iz-
39 raelá : ? á wtrápie nářienie Dawido-
wé dla tego / wřářże nie po wřytkie
40 dni. ? Chciál tedy Sálonon zabić
Jeroboámá : któřy wřtáł y wciężł do
Aegyptu do řeřák króla Aegypt-
řkiego / y był w Aegyptcie ář do řmier-
ci Sálononowéy. ? A ořtátek řłów
41 Sálononowych / y wřytke co czynił
y mądrořć iego / oto wřytke ieř opi-
řano w řięgách řłów dni Sálonon-
42 nowych. ? A dni któřych królował

Prorok os-
poniáda
Jeroboám
mowi že
ma być kró-
lem dzie-
řiaci poka-
lenia któř-
re názwa-
no Izrae-
lem.

* opuřćili á
chwalili. H.

* nie chodřili.
H.
* czynili. H.

* to ieř, Kró-
lewskie poka-
lenie w domu
Dawido-
wym, áby
nie zginęło.

Salomon
vmářł kró-
lowářřy
ářterdzieř-
řć lat.

Rázon
pręciw
nik Sálo-
monów.

* do řiebie H.
* hetmánem
woyřká H.

2 Par. 13 a 6
Jeroboám
řlugá po-
wřtáł prze-
ciwn Sálo-
monowi.

* 2 Par. 10.
d. 15.

Salomona
niewiaſty o-
mamiły.

Confeder-
tia to Sála-
monowi na-
kroila.

Roboam
Królem
po Salos-
monie.

Lud proſi
Króla o po-
folgowa-
nie w dani

Rada Star-
ſych.

*bywali w
radzie Salo-
mona.

Salomon w Jeruzalem nad wſy-
tkim Izraelem / czterdzięci lat ieſt.

43 * A zaſnął Salomon z oycy ſwoimi / y

2 Pewnie że odwróca ſercá wáſzê że pój-
dziecie zá ich Bogami.] Salomon nad przy-
kazanie Boże pómniac żony pogańskie przy-
ſzedł do tego / co Bóg takowym przypowie-
dzał / bo zwiędziony od tych żon / chwalił ich
Báhwany. Nieſz król tak mądry / mając do
tego y inſze żony z rodu Izraelskiego / prze-
cie przez one żony p- ańskie mógł być tak oſa-
lony / że też zfa. a Boga iey chwalił / iakoż
daleko rychley Kátholicy pobládza / którzy
abo heretické abo pogańskie żony pómnia /
gdyż nigdy / mądroſcia Salomonowa nie
zównia.

9 Rozgniewał ſie PAN ná Salomona.]
Tu máſz wieczny przykład / iako ſie Bóg gnie-
wa o takie Confederacie / które różnych wiar
dopuszają w Królestwach Chreſciáńſkich.
Oto Salomon kwoli żonom ſwoim pogań-
ſkim / dopuſcił przy Koſciele Bożym / inſze
zbory pogańskie ſtawiać do których żony do-
dżity / y ſam Boga opuſciwszy Báhwany
chwalił / y wſytko Królestwo ſwoie zgorſzył.
Zaczym Pan Bóg rozgniewany rozzerwał

pogrzebion ieſt w mieſcie Dawida
oyca ſwego / y królował Roboam ſyn
iego miáſto niego.

31 Oto iá rozedrę Królestwo z ręki Sá-
lomonowey] Rozdwoienie Królestwa Sáló-
monowého y Królowanie Jeroboama nad
dziesięciá poſolenia / od Boga ſie ſtáło / y
ſam ſobie to Bóg przypisuje niſzey iz. v. 24. A
wſáſze przyczyna tego rozzerwania nie z Bo-
ga była / bo nie chciał Bóg aby Salomon
grzeſzył / y aby grzechami ſwoimi takie roz-
wanie zaſtugował / ani tá wola iego była aby
ſie Królestwo rozrywało. Aſ kiedy Salomon
dobrowolnie nad rozkazanie Boże grzeſzył /
chciał Bóg ná ſkaranie grzechu iego / aby Kró-
lestwo rozzerwane było / y aby Jeroboam
nad dziesięciá poſolenia królował / zaſtawi-
wſzy oſtatek potomkóm Dawidowym Królem
Judſkim.

Rozdwoienie
Królestwa
Salomonowe
go od Boga
dla grzechów
Salomona-
wych.

ROZDZ. XII.

przyiáchał Ro-
boam do. Si-
chem: bo ſie tam
był zebrał wſytek
Izrael aby go Kró-
lem uczynili.

1 A 2 Lecz Jeroboam
ſyn Nabát gdy ieſzcze był w Egyp-
cie zbiegiem od oblicza Króla Sáló-
mona / wſtyſiawſzy o ſmierci iego /
wrócił ſie z Egiptu. * A poſtáli / á
3 wezwáli go: Przyſeđł tedy Jerobo-
am y wſytko zgromádzienie Izrael-
ſkie / y mówili do Roboam / rzekąc:
4 * Ociec twóy włożył ná nas bárzo
ciężkie iármio: á tak ty teraz wſzy tro-
che z roſtázowania oycá twego bár-
zo twárdęgo / y z iármia bárzo ciężkie-
go które włożył ná nas / á będziemy
ſłużyć. * Który im rzekł: Józcie áż do
5 trzeciego dnia / á wróćcie ſie do mnie.
6 A gdy oſeđł lud / * wſeđł Król Ro-
boam w radę z ſtárſzymi / którzy ſta-
wáli przed Salomonem oycem iego /
pótkieſzcze był żyw / y rzekł: Co mi zá
7 radę dáćcie żebych odpowiedział lu-
dowi temu: * Którzy mu rzekli: Je-
śli dziś poſlušny będziesz ludowi te-
mu / y poſłużyſz / y daſz mieyſce próſbie
ich / á będziesz do nich mówił iágo-

8 dné ſłowá: będąc ſługami po wſytki-
kie dni. * Który opuſcił radę ſtárſzych /
którz mu byli dáli / y rádził ſie mło-
9 dziencóm którzy z nim wychowani
byli / y ſtawáli przed nim / * y rzekł do
nich: Co mi zá radę dáćcie abych od-
powiedział ludowi temu / którzy mi
mówili: Wſzy iármia / które ociec
10 twóy włożył ná nas: * A rzekli mu
młodzińcy którzy z nim wychowani
byli. Tak powieſz ludowi temu / Kró-
11 rzy mówili do ciebie / rzekąc: Ociec
twóy obciążył iármio náſe / á ty po-
folguj nam. Tak rzeczeſz do nich:
Namniemy palec mój mieſzſy ieſt
12 niſzi * grzebień oycá mego. * A teraz o-
ciec mój włożył ná was iármio cięż-
kie / á ia przyłożę ná iármio wáſe:
ociec mój chluſtał was biczmi / á ia
was bede chluſtał báſáłykami. * Przy-
ſeđł tedy Jeroboam y wſytek lud do
Roboama dnia trzeciego / iáto im
był Król powiedział / mówiąc: Wró-
13 cie ſie do mnie dnia trzeciego. * A od-
powiedział Król ludowi ſwego / opu-
ſciwſzy radę ſtárſzych / którzy mu byli
14 dáli / y mówił do nich według rady
młodzienców / rzekąc: Ociec mój ob-
D ciężył iármio wáſe / á ia przyłożę do
iármia wáſęgo: ociec mój chluſtał
was biczmi / á ia was chluſtać bede
15 báſáłykami. * A niepozwolił Król lu-

Rada mło-
dych.

* biódrá.

* niedziado-
rkami. H.
to ieſt / zela-
zem oſtrym
ná końcach
opráwionémi
ná kſtátr o-
gonów nie-
dziadko-
wych.

Król iſtu-
dianſy rá-
dy młódey
ſrogo ſię
ſtáwi ludo-
wi.

dowi

wyśly 11. f
31.

Rozdwoie
nie Królestwa

Roboam
Królem
nad pokoleniem
Judą.

Aduram
poborca u
kamenos
wany.

Ieroboam
Królem
nad Izrae-
lem

2 Par. 11 a 2.
Rozdz. H.

Bog są-
dzi Robo-
amowi
walczyć
przeciw Iz-
raelitom

Politikos
nie chce
przez kae-
cerstwa,
swoje Kró-
lestwa za-
dawać, gi-
na y z kró-
lestwy.

16

17

18

19

20

21

22

23

24

27

dowi: bo sie był P A N odwrócił od
niego/ aby wzbudził słowo swe/ Któ-
re był rzekł w rece Achiasa Silonit-
czyka do Jeroboama syna Nabat.
Widząc tedy lud zeich król nie chciał
wysłuchać/ odpowiedział mu/ rzekąc:
Cóż my za dzieła mamy w Dawidzie:
abo/ co za dzieństwo w synie Izai:
idź do przybytków twoich Izraelu/
teraz paterz domu swego Dawidzie.
A odsełd Izrael do przybytków swo-
ich. A nad synmi Izraelowymi/ Któ-
rzykolwiek mieszkali w mieściech Ju-
dą/ królował Roboam. Postat tedy
król Roboam Aduram/ Który był
nad pobory/ y w kamionował go wszy-
tek lud Izraelski/ y umarł. A Król
Roboam corychleý wsiadł na wóz y
wciął do Jeruzalem: y odstąpił Iz-
rael od domu Dawidowego aż do
dnia dzisiejszego. A stało sie gdy
wstąpił wszytek Izrael ze sie wrócił
Jeroboam/ postali y przywali go z
gromadziwszy sie/ y uczynili go kró-
lem nad wsytkim Izraelem: ani siedł
żaden za domem Dawidowym/ os-
prócz samego pokolenia Judą. A
przysiąchali Roboam do Jeruzalem/
y zgromadził wszytek dom Judski/ y
pokolenie Beniaminowe: sto y ośm
dziesiąt tysięcy przebranych meżów
rycerskich/ aby walczyli przeciw do-
mowi Izraelskiemu/ a przywrócili
królestwo Roboamowi synowi Sa-
lomonowemu. A stało sie słowo
Pánskie do Semeia meża Bożego/
rzekąc: Mów do Roboama syna
Salomonowego króla Judskiego/ y
do wsego domu Judskiego/ y Ben-
iaminowego/ y do innego ludu/ rze-
kąc: To mówi P A N: Nie chodźcie/
ani walczyć z bracia swa z synmi Iz-

Jeśli będzie chodził lud aby czynił ofia-
ry w domu Pánkim J Tak pospolicie czy-
nili ludzie tego swiata/ is dla zatrzymania
królestwa y pospolitego pokoju/ odwozili lu-
dzie od prawdziwej wiary/ y kościoła Boże-
go/ abo innym dopuszczali odwozić y ka-
cerstwa rozmaite wprowadzić/ mając też ta-
ka wymowkę iako y ten Jeroboam: Aby kró-
lestwo nie traciło: wśakże takowa polityka-
wie przez co grzeszą/ przez to też bywają od
Boga karani. Bo chce przez kacerstwo y
odszeptanie królestwa swoje zatrzymać:
przez też same kacerstwa/ y królestwa wtraca-
ją/ domy ich królewskie sprawiedliwym sa-
dem Bożym bywają wyforżemoné. Co sie tu
stało z tym Jeroboamem na przykład wszy-

25

26

27

28

G

29

30

31

32

33

izraelowymi: niech sie wróci mąż do
domu swego: bo to słowo odemnie
sie stało. Osluchali mowy P A N-
SKIEY/ y wrócili sie z drogi iako im
P A N był przykazał. A Jeroboam
zbudował Sichem na górze Ephra-
im/ y mieszkał tam: a wyszedłszy zongd
zbudował Phamuel. A rzekł Jero-
boam w sercu swoim: Teraz sie wró-
ci królestwo do domu Dawidowego/
iesli będzie chodził ten lud aby czy-
nił ofiary w domu P A N S K I M w
Jeruzalem: y obróci sie serce ludu te-
go do pana swego Roboama króla
Judskiego/ y zabiją mie/ y wrócą sie
do niego. A wymyśliwszy radę v-
czynił dwa cielca złote/ y rzekł im:
Nie chodźcie już więcej do Jeruza-
lem: Oto bogowie twoi Izraelu/
którzy cie wywiedli z ziemie Egypt-
skiej. A postawił iednę w Bethel/
a drugiego w Dan. A stało sie to
słowo grzechem: bo chodził lud kła-
niąc sie cielcowi/ aż do Dan. A po-
czynił zbory na wyżynach/ y ofiarow-
niki z posłednich ludu/ Którzy nie byli
z synów Lewi. A wstawił dzień w-
roczysty miesiącá ósmego/ piętnasté-
go dnia miesiącá/ na kstat swięta
które obchodzono w pokoleniu Judy.
A wstępując do oltarza/ także uczy-
nił w Bethel/ żeby ofiarował ciel-
com/ które był poczynił: y postano-
wił w Bethel ofiarowniki wżyn/ Któ-
re był poczynił. A wstąpił do oltar-
za który był zbudował w Bethel/
piętnastego dnia miesiącá ósmego/
który był wymyślił z sercá swego: y v-
czynił swięto wroczyste synóm Izra-
elowym/ y wstąpił do oltarza aby za-
palil kadzidło.

tfim/ tóż y teraz z wielkim żalem na wielu
królach widzimy. Przetoż lepięý zawse ko-
ściołowi Bożemu prawdziwemu y wierze
dobreý folgować/ niż polityce: za kościołem
bowiem prawdziwym y za wiarą dobra poli-
tia trwać dłużey może/ ale za odstąpieniem od
kościoła Bożego/ y Politia zginąć musi. Dla
tego powiedział Pan Christus: Pierweý su-
kaycie królestwa niebieskiego y sprawiedli-
wości tego/ a wszytko wam będzie przydano.
Co gdyby był Jeroboam chował/ dalekoby
był szesławieý królowat/ y potwierdziłby
Bóg stolice tego królestwa nad Izraelem tak
to uczynił Dawidowi nad Judą/ is kościół y
chwałę Bożą rozniżał/ ale tego Jeroboam
dla kacerstwa swego nie był godzien.

Pirnsy
król Izra-
elski he-
retik Ie-
roboam
pocynił
słote ciel-
ce y abory
bátwano-
skie aby
zatrzymat
Królestwo

Tob. 1. a 5.
Exo. 32. b 8

Tu się po-
stało kae-
cerstwo
Izraela
kiedy Ie-
roboam
odstąpił
z kościo-
ła, Oltarze
y ofiarow-
niki, y
święta
falszymych
Bogów,
na kstat
Kościółá
prawdzi-
wego Iero-
solimskie-
go wymy-
ślił.

ROZDZ. XIII.

Heretik
Ieroboam
osiągnął
cy ciełcom
sfukan od
Proroka.

4. król. 13.
d. 17.
Ioziaś
król przes
powiedzi
ny.
Znak.

Reka wy-
ciągnięta
na Proro-
ka. Uchła
y oltarz sie
rospadł.

Za modli-
twą Pro-
roka reka
Ieroboam
mowi vs-
schronio-
na.

Prorok
nie bierze
nic od od-
świeżenia
y białos-
dnalce.
Falszywy
Prorok kto-
ry prawdzi-
wego Proro-
ka zdradził.

1 **A** Licz oto mąż
Boży przyszedł z
Juda w mowie
PANSKIEY do
Bethel / gdy Je-
roboam stał przy
oltarzu y rzucał
2 kądzię. ² A zawołał przeciw oltar-
zowi w mowie PANSKIEY / y
rzekł : Oltarzu / oltarzu / to mówi
PAN : Oto sie syn narodzi domowi
Dawidowemu / imieniem Joziaś / a
będzie na tobie osiadował osiadowni-
ki wyżyn / którzy teraz na tobie kądzi-
3 dło zapalają / y kości człowiecze be-
dzą na tobie palit. ³ A dał dnia onęg
znak / mówiąc : Ten będzie znak / któ-
ry PAN powiedział : Oto sie oltarz
rospadnie / y wysypie sie popiół który
4 jest w nim. ⁴ A gdy usłyszał król mo-
we meżá Bożego / który był zawołał
B przeciw oltarzowi w Bethel / ścia-
gnął reke swą z oltarza / mówiąc :
Poimaycie go. A uchła reka jego /
5 który był nań wyciągnął : y niemógł
ię przyciągnąć do siebie. ⁵ Oltarz sie
też rozpadł / y wysypał sie popiół z ol-
tarza według znaku który był prze-
6 powiedział mąż Boży słowem PAN-
SKIM. ⁶ A rzekł król do meżá Boże-
go : Proś oblicza PANA Boga twę-
go / y módl sie za mną / aby mi sie wró-
ciła reka moia. A modlił sie mąż Bo-
7 ży obliczu PANSKIEM / y wróciła
sie reka królewsta do niego / y stała
8 sie iako pierwéy była. ⁸ A rzekł król
do meżá Bożego : Pójdź zemną do
domu na obiad / y dam ci wspominki.
9 ⁹ A Odpowiedział mąż Boży królo-
wi : Bys mi dał połowice domu twe-
go / nie pójde z tobą / ani bede iadł
10 chleba / ani pił wody na tym miejscu :
11 ¹¹ bo mi tak rozkazano słowem PA-
NA roztążającego : Nie będziesz iadł
ani będziesz pił wody / ani sie wrócisz
12 tą drogą którą przyszedł. ¹² Poszedł
tedy inśa droga / a nie wrócił sie dro-
13 gą którą był przyszedł do Bethel. ¹³ A
14 ¹⁴ prorok nieiały stary mieskał w Be-
thel / do którego przysli synowiciego /
15 y powiedzieli mu wszystkie sprawy któ-
16 ré był uczynił mąż Boży onęgo dnia
17 w Bethel : y słowa które mówił do

12 króla / opowiedzieli oycu swemu. ¹² A
rzekł im oćiec ich : Która droga po-
13 sedł : wskazał mu synowie iego dro-
14 ge którą był poszedł mąż Boży / który
15 był przyszedł z Juda. ¹⁵ A rzekł synóm
16 swoim : Osiedlaycie mi osła. Który
17 gdy osiedlali / wsiadł / y iachał za
D meżem Bożym / y znalazł go siedzą-
cącego pod therebinthem / y rzekł mu :
Tyżes iest mąż Boży któryś przyszedł
18 z Juda : Odpowiedział on : Jam
19 iest. ¹⁹ A rzekł do niego : Pójdź zemną
do domu / żebyś iadł chleb. ²⁰ Który
21 rzekł : Nie moge sie wrócić ani iść z
tobą / ani bede iadł chleba / ani pił
22 wody na tym miejscu : ²² bo mówił
do mnie PAN słowem PANSKIM
23 rzekąc : Nie będziesz iadł tam chleba
ani pił wody / ani sie wrócisz drogą
24 którą pójdziesz. ²⁴ Który mu rzekł : A
iam iest prorok podobny tobie : y An-
25 yól mi mówił słowem PANSKIM /
mówiąc : Wróć go z sobą do domu
26 twego / że nie chleba y napię sie wody.
27 ²⁷ Zdradził go / y wrócił z sobą : a tak
iadł chleb w domu iego / y pił wodę.
A gdy siedzieli w stole / stało sie
słowo PANSKIE do proroka / który
go był wrócił. ²⁸ A zawołał na meżá
Bożego który był przyszedł z Judy /
rzekąc : To mówi PAN : Jes nie był
posłuszen vsł PANSKICH / a nie
strzegles przykazania / które przyka-
zał PAN Bóg twój : y wróciłeś sie
y iadles chleb y piles wodę na miej-
scu na którym ci rozkazał / abyś nie
iadł chleba ani pił wody / nie będzie
wniesione ciało twoie do grobu oy-
ców twoich. ²⁹ A gdy sie naiał y na-
pił / osiedlał osła swego prorokowi /
30 którego był wrócił. ³⁰ Który gdy odie-
chał / potkał go lew na drodze / y za-
31 bił / y było ciało iego porzucone na
32 drodze : a osiel stał wedle niego / a
33 lew stał przy ciele. ³⁴ A oto meżowie
34 mimo idąc wyjrzeni ciało porzucone
na drodze / y lwę stojącego przy ciele :
35 y przysli y roztęlosili w miescie w któ-
36 rym on stary prorok mieskał. ³⁶ To gdy
37 usłyszał on prorok / który go był wró-
cił z drogi / rzekł : Mąż Boży iest któ-
ry nie był posłusny vsłam PAN-
SKIM / y dał go PAN lwowi / y zla-
mał go y zabił według słowa PAN-
SKIEGO które mu mówił. ³⁸ A rzekł

pod debem.
H.

skłamał
nim. H.
Prorok iż
umierzył
fałszywy
mu Proro-
kowi zabił.

Ciała zabi-
tego pro-
roka lew
strzeże.

Ciała pro
roka snię
tego lew
strzeże.

28 do synów swoich: Osiódłajcie mi osłá: Którzy gdy osiódłali / y on od-
iachał / nalażł ciało tego porzucone
29 na drodze / á osłá y lwa stojące przy
ciele: nie iadł lew ciała / ani obraził
osłá. Wziął tedy prorok ciało meżá
30 Bożego / y włożył na osłá / y wró-
ciwszy się wniósł do miastá proroka
starego aby go oplakał. Y pocho-
31 wał ciało tego w grobie swym / y płá-
kali go: Ach Ach bracie mój. Y gdy
go oplakali rzékł do synów swoich:
Gdy umrę / pogrzebcie mnie w grobie
G w którym maż Boży pogrzebion jest:
podle kości tego połóżcie kości moje.

ROZDZ. XIII.

Wnym czasie
rozniemógł sie
Abiá syn Jerobo-
ámów. Y rzékł
Jeroboám żenie
swéy: Wstań / á
odmien śiaty / aby

cie nie poznano żeś żoná Jeroboá-
mowá: á idź do Silo / gdzie jest Abi-
ás prorok / który mi powiedział że
miał królować nad tym ludem. We-
3 żmi też w reke twą dziesięcioro chle-
bá y plácek / y fáske miodu / á idź do
4 niego: on tobie bowiem oznámi co
sie stanie dziećciéu temu. Uczyńiá
żoná Jeroboámowá iáko był rzékł:
y wstawşy posłá do Silo / y przysłá
do domu Achásowego: lecz on nie-
mógł widzieć / bo mu oczy były záśły
5 od starości. Y rzékł PAN do Ach-
6 ásá: Oto żoná Jeroboámowá wcho-
dzi / aby sie ciebie rádziła o synie swym
który choruje. to á to będzieš iéy mó-
wił. Gdy tedy oná wchodziła / y nie-
pokázowała sie bydz tá która była /
7 y słyszał Achás ślápanie nóg iéy w-
chodzącéy we drzwi / y rzékł: Wnidź
żono Jeroboámowá: przécź sie inşá
czyniř: á iám posłan do ciebie srogi
8 posel. Idź á rzecz Jeroboámowi:
C To mówi PAN Bóg Izráelów: I-
żem cie wyrwyszył z posrzedku ludu /
y dalem cie wódzem nad ludem mo-
im Izráelskim: y rozserwałem kró-
lestwo domu Dawidowego / y dalem
ie tobie: á nie byles iáko slugá mój
Dawid / który strzegł przykazania me-

32 Bo záperwne przydzie mowá która
opowiedział słowem Pánstkim prze-
ciw oltarzowi który jest w Bethel / y
33 przeciw wszytkim zbioróm wyżyn / któ-
ré są w miesciách Samárii. Po
tych słowách nie náwrócił sie Jero-
boám od drogi swéy złościwey / ále
przeciwnym obyczáiem náczynił z na-
podleyşych ludzi ofiárownikóm wy-
żyn: Ktokolwiek chciał / nápełniał re-
34 ke swá y stawáł sie ofiárownikiem
wyżyn. Y dla téy przyczyny zgrzeşył
dom Jeroboámów y wyrócon jest /
y wygládzon z ziemié.

Ieroboám
po upom-
naniu nie
polepşył
się / y ofiá-
rowniki
sobie wy-
nił iáko y
dóś Mini-
stry.

go / y chodził zá mną ze wszytkiego ser-
cá swego / czyniáć co sie przed oczy-
9 má mémi podobáło: áles czynił złé
náde wszytkié / którzy przed tobá byli /
y náczyniles sobie bogów cudzych y
lirych / abyś mie ku gniewu pobudził /
10 á mnieś zázucil w tyl sobie: przetoż
oto iá przywiode złé ná dom Jerobo-
ámów / y wytráć z Jeroboámá mo-
krzácého ná ściánę y zámienioného / y
ostáteczného w Izraelu: y wymiote
ostátki domu Jeroboámowego / iáko
11 wymiátaia gnoy áż do czystá. Któ-
rzy z Jeroboám umrą w miescie / psi
ich ziedzą: á którzy umrą ná polu / z-
iedzą ie ptacy powietrzni: bo PAN
12 powiedział. Y ták ty wstań / á idź do
domu tweg: á w samym weşciu nóg
13 twoich w miásto / umrze dziećcie / á
D będzie go plákał wszytek Izráel / y po-
grzebie / ten sam bowiem wnieşon
będzie z Jeroboám do grobu / iż sie
nád nim nálażlá mowá dobra od PA-
NA Boga Izráelowego / w domu
14 Jeroboám. Lecz postanowi sobie
PAN króla nad Izráelem / który wy-
tráci dom Jeroboámów tego dnia / y
15 tego czásu: y porázi PAN Bóg Iz-
ráelá / iáko sie zwykła chwiać trzcina
ná wodzie: á wyewie Izráelá z ziemié
téy dobrej / która dáł oycóm ich / y
wywiecie ie zá Rzekę: bo sobie náczy-
nił gáiów / aby rozdziánil PAN A.
16 Y wyda PAN Izráelá dla grze-
chów Jeroboámowych / który zgrze-
şył / y ku zgrzeşeniu przywiódł Izrá-
elá. Wstáá tedy żoná Jeroboám-
17 wá y posłá / y przysłá do Thersá: á
gdy wstepowála ná próg domu / dzie-

Niżey 15. f.
29.
Wst. áż do
mokrzcého
ná ściánę
Hebr.

Enphraz.
H.

Żoná Iero-
boámá py-
ta się Adi-
ásá co się
stanie
z dziećci-
ciem cho-
rym.

Wyşey 11. f.
33.

Ábo miodo-
wników. H.

Ieroboás
má z po-
tomstwem
Bóg grozi
się wygu-
bić dla
báłwo-
chwálńńá

Syn Iero-
boámon
Abia u-
marł.

Ieroboám
umart, po-
nim Kró-
luie Na-
dáb.
2 Par. 21c 13

aby byłowy
wano imię
Bóże y aby
tam był
chwalony.
Gizechy
Królestwa
ludskiego
asáfu Ro-
boáma.

Sodomczycy

Abia król
ludski, y o
Roboámie

2. Par. 13.
2. 2.

to jest syná,
któryby kró-
lował w po-
koleniu lud-
skim.

2 król 11 a 4

18 cie umarł / y pogrzebł ię. A płakał
go wszytek Izrael według mowy
PANSKIEY / którą mówił w reku
19 slugi swego Abiasa Proroka. A osta-
tek słów Ieroboám / iako walczył / y
F iako królował / oto napisano iest w
księgach słów dni królów Izrael-
skich. A dni których królował Iero-
20 boám / dwadzieścia y dwie lecie są : y
zasiął z oycy swemi : y królował Na-
21 dáb syn iego miasto niego. A Lecz
Roboám syn Salomonów królował
w Judzie. Cztęrdziesiąt lat y iedno
miał Roboám / gdy począł królować :
siedemnaście lat królował w Jeruza-
lem mieście / które obrał PAN / aby
tam położył imię swoje / ze wszech po-
koleni Izraelskich. A imię matki ie-
22 go Naámá Ammánitká. A uczyni-
ł Judás złość przed PANEM / y
rozgniewał go / nad wszytko co byli
uczynili oycowie ich w grzechach
23 swych / które imi grzeszyli. Bo y ci na-
budowali sobie oltarzów y białwa-
nów / y gaiów na każdym pagórku
wysokim / y pod każdym dżerzem ga-
24 leżystym : ale y niewiesticuchowie

byli w ziemi / y czynili wszytkie obczy-
dłości poganów / które stał PAN
przed obliczem synów Izraelowych.
25 Piątego roku królestwa Robo-
ám przyciągnął Sefak król Aegy-
ptski do Jeruzalem / y y pobiał stár-
26 by domu PANSKIEGO / y stárby
królewskie / y wszytko rozszarpał : y
tarcze złote / które był spisał Salo-
27 mon : i miasto których poczynił król
Roboám tarcze miedziane / y dał ię
w ręce przelożonym tarczownikom / y
ty którzy na strazy byli przededzwia-
28 mi domu królewskiego. A gdy wcho-
dził król do domu PANSKIEGO /
nosili ię ci którzy mieli w rządy wprzód
chodzenia / a potom odnosili do zbro-
29 iornie tarczowników. A ostatek mowy
Roboámowych / y wszytko co czynił /
oto napisano w księgach mowy dni
30 królów Judá. A była wojná mie-
dzy Roboám a Ieroboámem po w-
31 sztych dni. A zasiął Roboám z oycy
swemi / y pogrzebion iest z nimi w mie-
ście Dawidowym : a imię matki iego
Naámá Ammánitká : y królował A-
biám syn iego miasto niego.

Sefak król
Egypcki
stąpił kós-
ciot Pan-
ski
wyśey 10. c
16.

Roboám
umart.

2 Par. 13.
2. 1.
Abia król
umart.

2 Par. 14 a 1.

Asá król
ludski bo-
goboyny.

Sodomczyki

Flarks.
2 kólestwa
złożył prze-
to nie była v-
czyniła biał-
wana w gá-
in. H.

ROZDZ. XV.

Sina tego
redy roku króle-
stwa Ieroboáma
syna Naáb / kró-
lował Abiám
nad Judą. Trzy
lata królował w

Jeruzalem : imię matki iego Naá-
3 chá córká Abessalom. A chodził we
wszytkich grzechach oycá swego / któ-
ré był uczynił przed nim / ani serce ie-
go było doskonałe z PANEM Bo-
giem swoim / iako serce Dawidá oycá
4 iego. Ale dla Dawidá dał mu PAN
Bóg iego świecę w Jeruzalem / aby
wzbudził syná iego po nim / y utwier-
dził Jeruzalem : przeto że czynił
5 Dawid prawosć przed oczymá
PANSKIMI / a nie wstepował od
wszytkiego co mu był rozkazał po w-
6 sztych dni żywota swego / wygłosy
mowę Driasa Zethécyfá. Wszak-
że iednak była wojná między Robo-
ámem / a Ieroboámem przez wszytek
7 czas żywota iego. Ale ostatek mowy

Abiám / y wszytko co czynił / zał to nie
jest opisano w księgach słów dni
królów Judá : A była wojná między
8 Abiám a między Ieroboámem. A
zasiął Abiám z oycy swymi / y pogrze-
bł ię w mieście Dawidowym : y kró-
9 lował Asá syn iego miasto niego.
Roku tedy dwudziestego Ieroboá-
má króla Izraelskiego królował Asá
10 król Judá : a cztęrdziesiąt y ieden rok
królował w Jeruzalem. Imię matki
11 iego Naáchá / córká Abessalom. A
czynił Asá prawosć przed oczymá
PANSKIMI iako Dawid ociec iego :
12 y zniósł niewiesticuchy z ziemi / y
wyczyscił wszytkie plugaństwa biał-
wánstkie / których byli naczynili oycó-
13 wie iego. Nad to y Naáchá má-
tkę swą złożył / aby nie była księżną
w ofiarach Puapá y w gáiu iego któ-
ry była poświęcił : y zburzył iastiną
14 iego / y potłukł białwan nasprośnien-
szy / y spalił w potoká Cedron : Ale
15 wyżyn nie zrzucił. Wszakże serce Asá
doskonałe było z PANEM po w-
sztych dni iego : y wniósł to co był o-
ciec iego poświęcił y ślubował do

domu

2 Par. 16. 21

Abodo Asy.
H.Woyná z
Báásá
Królem Iz-
raelskim.Asá Król
Iudzki w
márt.

2 Par. 17. 21

Prorokus
ie Iehu
przeciw
Báásie.

16 domu PANSKIEGO / srebro y zło-
to y naczynia. ¹ A woyná była między
Asá y Báásá królem Izraelskim po
17 wšytkié dni ich. ² Przyciągnął też
Báásá król Izraelski ná Jude / y bu-
dował Rámá / aby żaden niemógł
wynisć ábo wnisć z strony Asy / kró-
18 lá Judskiego. ³ Wziawszy tedy Asá
wšytko srebro y złoto / które było zo-
stało w skárbiéch domu PAN-
D SKIEGO y w skárbiéch domu kró-
lewskiego / y dał ie w rece slug swoich:
y posłał do Benádáb syná Tabrez-
mon syná Jezion / króla Siryjskiego /
który mieszká w Dámásku / mówiąc:
19 ⁴ Przymierze jest między mną á tobą /
y między oycem moim á oycem two-
im : przeto mci posłał dary / srebro y
złoto : á prośe ábys przyszedł y rzucił
przymierze / które maś z Báásá kró-
lem Izraelskim / y żeby odciągnął ode-
20 mnie. ⁵ Przystawiliwsy Benádáb
królowi Asá / posłał hermány wojská
swego ná miásta Izraelskie / y porázi-
li Abion / y Dán y Abel dóm Mú-
chá y wšytkę Cenneroth / to jest wšy-
21 tke ziemie Nephtali. ⁶ Co gdy wšly-
szál Báásá / przestał budować Rá-
má y wrócił sie do Thersá. ⁷ A król
Asá posłał poselstwo po wšytkiéy zie-
mi Judskiej / mówiąc : Żaden niech
nie będzie wymówiony. A pobrali
kamienie z Rámá y drzewo iego / któ-
rym budował Báásá / y zbudował z
nich król Asá Gábáá Beniamin y
23 Músphá. ⁸ A ostátek wšytkich mów
Asá y wšytkié městwa iego / y wšy-
tko co czynił / y miásta które zbudó-
wał / izaliż té nie są napisané w księ-
gách słów dni królów Judá : Wšak-
że czasu stárości swey chorował ná
24 nogi. ⁹ A zasnął z oycy swymi / y po-

grzebion jest z nimi w mieście Da-
widá oycá swego. A królował Jo-
25 sáphát syn iego miásto niego. ¹⁰ A
Nádáb syn Ieroboám królował nád
F Izraelem roku wtórego Asá króla
Judskiego : y królował nád Izrae-
lem dwie lecie. ¹¹ A czynił złość przed
26 oczymá PANSKIMI / y chodził dro-
gami oycá swego / y w grzechách ie-
go / któremi do grzechu przywiódł Iz-
27 zraélá. ¹² Ale Báásá syn Achiasá z
domu Issáchár był mu ná zdrađcie / y
zábil go w Gebbethon / które jest
miásto Philistynskie : bo Nádáb y
wšytek Izraél oblegli byli Gebbe-
28 thon. ¹³ Zábil go tedy Báásá roku
trzeciego Asá króla Judskiego / y kró-
29 lował miásto niego. ¹⁴ A gdy królo-
wał / wymordował wšytek dóm Je-
roboámów : nie zostáwił y iednéy
duše z nasienia iego / áż go wygládził
według słowa PANSKIEGO ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰ ¹⁰⁰¹ ¹⁰⁰² ¹⁰⁰³ ¹⁰⁰⁴ ¹⁰⁰⁵ ¹⁰⁰⁶ ¹⁰⁰⁷ ¹⁰⁰⁸ ¹⁰⁰⁹ ¹⁰¹⁰ ¹⁰¹¹ ¹⁰¹² ¹⁰¹³ ¹⁰¹⁴ ¹⁰¹⁵ ¹⁰¹⁶ ¹⁰¹⁷ ¹⁰¹⁸ ¹⁰¹⁹ ¹⁰²⁰ ¹⁰²¹ ¹⁰²² ¹⁰²³ ¹⁰²⁴ ¹⁰²⁵ ¹⁰²⁶ ¹⁰²⁷ ¹⁰²⁸ ¹⁰²⁹ ¹⁰³⁰ ¹⁰³¹ ¹⁰³² ¹⁰³³ ¹⁰³⁴ ¹⁰³⁵ ¹⁰³⁶ ¹⁰³⁷ ¹⁰³⁸ ¹⁰³⁹ ¹⁰⁴⁰ ¹⁰⁴¹ ¹⁰⁴² ¹⁰⁴³ ¹⁰⁴⁴ ¹⁰⁴⁵ ¹⁰⁴⁶ ¹⁰⁴⁷ ¹⁰⁴⁸ ¹⁰⁴⁹ ¹⁰⁵⁰ ¹⁰⁵¹ ¹⁰⁵² ¹⁰⁵³ ¹⁰⁵⁴ ¹⁰⁵⁵ ¹⁰⁵⁶ ¹⁰⁵⁷ ¹⁰⁵⁸ ¹⁰⁵⁹ ¹⁰⁶⁰ ¹⁰⁶¹ ¹⁰⁶² ¹⁰⁶³ ¹⁰⁶⁴ ¹⁰⁶⁵ ¹⁰⁶⁶ ¹⁰⁶⁷ ¹⁰⁶⁸ ¹⁰⁶⁹ ¹⁰⁷⁰ ¹⁰⁷¹ ¹⁰⁷² ¹⁰⁷³ ¹⁰⁷⁴ ¹⁰⁷⁵ ¹⁰⁷⁶ ¹⁰⁷⁷ ¹⁰⁷⁸ ¹⁰⁷⁹ ¹⁰⁸⁰ ¹⁰⁸¹ ¹⁰⁸² ¹⁰⁸³ ¹⁰⁸⁴ ¹⁰⁸⁵ ¹⁰⁸⁶ ¹⁰⁸⁷ ¹⁰⁸⁸ ¹⁰⁸⁹ ¹⁰⁹⁰ ¹⁰⁹¹ ¹⁰⁹² ¹⁰⁹³ ¹⁰⁹⁴ ¹⁰⁹⁵ ¹⁰⁹⁶ ¹⁰⁹⁷ ¹⁰⁹⁸ ¹⁰⁹⁹ ¹¹⁰⁰ ¹¹⁰¹ ¹¹⁰² ¹¹⁰³ ¹¹⁰⁴ ¹¹⁰⁵ ¹¹⁰⁶ ¹¹⁰⁷ ¹¹⁰⁸ ¹¹⁰⁹ ¹¹¹⁰ ¹¹¹¹ ¹¹¹² ¹¹¹³ ¹¹¹⁴ ¹¹¹⁵ ¹¹¹⁶ ¹¹¹⁷ ¹¹¹⁸ ¹¹¹⁹ ¹¹²⁰ ¹¹²¹ ¹¹²² ¹¹²³ ¹¹²⁴ ¹¹²⁵ ¹¹²⁶ ¹¹²⁷ ¹¹²⁸ ¹¹²⁹ ¹¹³⁰ ¹¹³¹ ¹¹³² ¹¹³³ ¹¹³⁴ ¹¹³⁵ ¹¹³⁶ ¹¹³⁷ ¹¹³⁸ ¹¹³⁹ ¹¹⁴⁰ ¹¹⁴¹ ¹¹⁴² ¹¹⁴³ ¹¹⁴⁴ ¹¹⁴⁵ ¹¹⁴⁶ ¹¹⁴⁷ ¹¹⁴⁸ ¹¹⁴⁹ ¹¹⁵⁰ ¹¹⁵¹ ¹¹⁵² ¹¹⁵³ ¹¹⁵⁴ ¹¹⁵⁵ ¹¹⁵⁶ ¹¹⁵⁷ ¹¹⁵⁸ ¹¹⁵⁹ ¹¹⁶⁰ ¹¹⁶¹ ¹¹⁶² ¹¹⁶³ ¹¹⁶⁴ ¹¹⁶⁵ ¹¹⁶⁶ ¹¹⁶⁷ ¹¹⁶⁸ ¹¹⁶⁹ ¹¹⁷⁰ ¹¹⁷¹ ¹¹⁷² ¹¹⁷³ ¹¹⁷⁴ ¹¹⁷⁵ ¹¹⁷⁶ ¹¹⁷⁷ ¹¹⁷⁸ ¹¹⁷⁹ ¹¹⁸⁰ ¹¹⁸¹ ¹¹⁸² ¹¹⁸³ ¹¹⁸⁴ ¹¹⁸⁵ ¹¹⁸⁶ ¹¹⁸⁷ ¹¹⁸⁸ ¹¹⁸⁹ ¹¹⁹⁰ ¹¹⁹¹ ¹¹⁹² ¹¹⁹³ ¹¹⁹⁴ ¹¹⁹⁵ ¹¹⁹⁶ ¹¹⁹⁷ ¹¹⁹⁸ ¹¹⁹⁹ ¹²⁰⁰

Baásá
Król Izra-
el, i umarł.

to jest, bał-
wanami.
H.

Elá. Król
Izraelski.

Zabin-
sy
Elá Zam-
bry królu-
je po nim
nad Izra-
elem.

4. król. 9. f.
31.
ani szenie-
cia. H.
Zambry
wybił dom
Baasy.

bałwanami

Wsgar-
do
ny Zam-
bry obra-
ny jest
Amry Kró-
lem Izra-
elskim

ze wzięto
miasto. H.
Zambry
spalił się
z domem

Baásá z oycy swými y pogrzebion jest
w Chersá: y królował Elá syn iego
miasto niego. A gdy w rece Jehu
syná Szanani proroka sstało sie sio-
wo PANSKIE przeciw Baásá / y
przeciw domowi iego / y przeciw wse-
mu zlemu / które był uczynił przed
PANEM / żeby go rozdzielił / i spra-
wami ręk swoich / aby sie sstała iako
dom Jerobeamów: dla tego przyczyni-
ł się zabić go / to jest Jehu syná Szanani
proroka. Roku dwudziestego sio-
stego Asá króla Judyckiego / królował
Elá syn Baásá nad Izraelem w
Chersá dwie lecie. A podniósł woj-
ne przeciw niemu sluga iego Zambry /
hetman nad połowicą iędnych: a
Elá był w Chersá piąty y piąty w do-
mu Asá starosty Chersá. Wpadłszy
tedy Zambry / wderzył y zamordował
go / roku dwudziestego siódmego
Asá króla Judyckiego / y królował mia-
sto niego. A gdy królestwo otrzy-
mał / y wsiadł na stolicy iego / wybił
wszystek dom Baásá / (y nie zostawił
z niego moźżącego na ścianie) y po-
winne y przytacioli iego. A wygła-
dził Zambry wszystkie dom Baásá we-
dlug słowa PANSKIEGO / które
był mówił do Baásá w rece Jehu
proroka. Dla wszystkich grzechów
Baásá y grzechów Elá syná iego /
któży grzeszyli y o grzech przyprawili
Izraela / pobudzając PANA Boga
Izraelowego nieczemnościami swo-
ymi. A ostatek mow Elá / y wszystko
co czynił / izali to nie jest napisano w
księgach słów dni królów Izrael-
skich: Roku dwudziestego siódmego
Asá króla Judyckiego: królował
Zambry siedm dni w Chersá: a woj-
sko było obległo Gebbethon miasto
Philistynskie. A gdy sie dowiedziało
że Zambry wojne podniósł y zabił
króla / uczynił sobie wszystkie Izrael
królem Amry / który był hetmanem
wojska nad Izraelem onego dnia w
obożu. Wodciągnął tedy Amry / y w-
szystek Izrael z nim od Gebbethon / y
oblegli Chersá. A widząc Zambry
że miało być dobyte miasto / wszedł
do palacu / y spalił się z domem kró-
lewskim: y umarł w grzechach swo-
ich / które grzeszył czyniąc złość
przed PANEM / y chodząc w dróźnie

20

E

21

22

23

24

25

F

26

27

28

29

30

31

32

33

34

Jeroboám / y w grzechu iego / którym
o grzech przyprawił Izraela. A ostatek
mow Zambrego / y zdrai iego / y
okrucieństwa / izali to nie jest opisa-
no w księgach słów dni królów Izra-
elskich: Rozemwał sie tedy lud Izra-
elski na dwie części: połowica ludu
stała za Chebni synem Ginech żeby go
postanowiła królem: a połowica za
Amry. A przemógł lud / który był za
Amry / nad ludem który siedł za
Chebni synem Ginech: y umarł Che-
bni / a królował Amry. Roku trzy-
dziestego pierwszego Asá króla Ju-
dyckiego królował Amry nad Izrae-
lem dwanaście lat: w Chersá królo-
wał sześć lat. A kupił górę Samá-
rię y Semerá za dwa talenty sre-
bra: y zbudował iz / y nazwał imie
miasta które zbudował / po imieniu
Semerá páná góry / Samáriá. A
Amry złość czynił przed oczyma
PANSKIMI / y sprawował sie nie-
czotliwie nad wszystkie którzy przed
nim byli. A chodził we wszystkich
drógach Jeroboáma syná Nabát / y
w grzechach iego / które w grzech
przyprawił Izraela: aby drażnił PA-
NA Boga Izraelowego w nieczem-
nościach swych. A ostatek mow Am-
rego / y wojny iego które czynił / izali
to nie jest opisano w księgach słów
dni królów Izraelskich: A zajął
Amry z oycy swymi / y pogrzebion jest
w Samárii: y królował Acháb syn
iego miasto niego. A Acháb syn Am-
ry królował nad Izraelem roku trzy-
dziestego ósmego Asá króla Judyckie-
go. A królował Acháb syn Amry
nad Izraelem w Samárii dwa-
dzieścia y dwie lecie. A czynił Acháb
syn Amry złość przed oczyma PAN-
SKIMI nadewszystkie / którzy przed
nim byli. A nie dosć mu było że cho-
dził w grzechach Jeroboám syná
Nabát: nad to pojął żonę Jezabel
córkę Ethbaál króla Sydonskiego.
A siedł y służył Baálowi / y kłaniał
sie mu. A postawił oltarz Baálo-
wi we zborze Baálowym który był
zbudował w Samárii: y nasadził
gay: y przyczynił Acháb w uczynku
swym drażnić PANA Boga Izra-
elowego nadewszystkie króle Izrael-
skie którzy przed nim byli. Za czasów

H.

Samária
Góra

bałwanami

Acháb
Król Izra-
elski po
Amry.

iego

Ios. 6. d 26
Iericho bu
duia.

to jest, po-
marli wsty-
scy synowie
iego od na-
starego, do
namłodszego
poko ono mi-
sto budował.

Eliasz
przepowie-
dial głód
Achabowi
Eccl. 48. a 1
Iac. 5 d. 17.
aż kiedy ia
powiem.

Eliasz
krucy kar-
nia.

Luc. 4 d 26
Doubogię
n dany w
Sarephat
Eliasz ode-
stany aby
go żywił.

rzekł Pan.
Heb.

iego Ziel z Berbelá budował Jeri-
cho : na Abiram pierworodnym
swoym założył ie / a na Segubie ostał

tnim swym postawił bramę iego: we-
dług słowa PANSKIEGO / które po-
wiedział w rece Jozue syna Nun.

ROZD. XVII.

Rzekł Eliasz

lesbytczy z oby-
wateľow Galaad
do Achabá: Żywie
PAN Bóg Izra-
lewo / przed tróje-
go oblicznością

stoię / jeśli beożie przez te lata rosá y
deszcz / iedno według słow vst moich.

2 A stało się słowo PANSKIE do

3 niego / mówiąc: Odedy zjad / a idź

na wschód słonca / y skryj się w Poto-

4 ku Karith / który jest przeciw Jordaz-

5 nowi / y tam z Potoká pić będziesz /

6 a krakom rozkazalem aby cie tam ży-

7 wili. Pośedł tedy y uczynił według

8 słowá PANSKIEGO: a siedłszy v-

9 siadł w Potoku Karith / który jest

10 przeciw Jordanowi. Krucy też przy-

11 nosili mu chleb y mięso poranu / także

12 chleb y mięso w wieczór / a pił z Po-

13 toká / a po dniach wyjechał potok: bo

14 nie spadł był deszcz na ziemię. Sta-

15 ła się tedy mowa PANSKA do nie-

16 go / mówiąc: Wstań a idź do Sa-

17 rephtá Sydończyków / y będziesz tam

18 mieszkał: bom tam rozkazał niewie-

19 ście wdowie aby cie żywił. Wstał

20 y pośedł do Sarephat. A gdy przy-

21 szedł do bramy mieyskiej / okazała mu

22 się niewiasta wdowa zbierająca dre-

23 wną / y zawołał ię / y rzekł do nię:

24 Day mi troche wody w naczyniu / że

25 się napię. A gdy ona stała aby przy-

26 nosiła / zawołał za nią / mówiąc: Przy-

27 nies mi proszę y skibke chleba w rece

28 twoię. Która odpowiedziała: Ży-

29 wie PAN Bóg twój / żeć niemam

30 chleba / iedno iako garść wziąć w sie-

31 może maki w garncu / a trofke oliwy

32 w bance: oto zbieram dwie drzewie /

33 żebym wesiła y uczyniła go sobie y sy-

34 nym swemu / żeby swa iadła y pomá-

35 rła. Do której rzekł Eliasz: Nie bój

36 się / ale idź / a uczyniákos rzekła: w-

37 sząże mnie pierny uczyni z tęg tro-

38 chy maki podplonny chleb máły / y

39 przynies do mnie: a sobie y synowi

40 swemu potym uczyni. A to mówi

41 PAN Bóg Izraelów: Gárnec ma-

42 ki nie wstanie / ani bánti oliwy nie v-

43 bedzie / aż do dnia którego P A N da-

44 deszcz na ziemię. Która posła y uczy-

45 niła według słowá Eliaszowego: y

46 iadł on y ona y dom ię: y od onę-

47 go dnia gárnec maki nie wstał / y

48 bánti oliwy nie vbyło według słowá

49 PANSKIEGO / które był rzekł w rece

50 Eliasá. A stało się potym / roznie-

51 mógł się syn niewiasty go / podymie /

52 a była niemoc bázko ciężka / tak że w-

53 nim tchu nie zostało. Rzekła tedy

54 do Eliasá: Co mnie y robie mezu

55 Boży: wszedłes do mnie aby w po-

56 mianie były nieprawości moje / a że-

57 byś zabił syná mego: A rzekł do nię

58 Eliasz: Day mi syná twego. A wziął

59 go z ię łoná / y niośł go na sale gdzie

60 jam mieszkał / y położył na łóżku swo-

61 im. A wołał do PANA / y rzekł: PA-

62 NIE Boże mój / ięjeszes y wdowe v-

63 której się ia iako kolwiek żywie vtra-

64 pił / abyś zabił syná ię: y rozcią-

65 gnał się / y mierzył się na dziecięciu

66 trzykroć / a wołał do PANA / y rzekł:

67 P A N I E Boże mój / niech się proszę

68 wróci duszá dziecięcia tego do wne-

69 trzności iego. A wysłuchał P A N

70 głos Eliaszów / y wróciła się duszá

71 dziecięcia wch y ożyło. A wziął Eli-

72 asz dziecię / y zniósł ie z sale na dół / y

73 dał matce iego / y rzekł ię: Orodź ży-

74 wie syn twój. A rzekła niewiasta do

75 Eliasá: Terazem w tym doznála / żeś

76 ty jest mój Boży / a słowo PANSKIE

77 w wściech twoich jest prawdziwe.

78 Achabowi / że dam deszcz na ziemię.

79 Szedł tedy Eliasz aby się ukazał

80 Achabowi / a był głód gwałto-

81 wny w Samarię. A zawołał A-

82 chab Achiasá sprawce domu swę-

83 go: a Achiasz bał się PANA báz-

84 ko.

85

86

87

88

89

90

91

92

93

94

95

96

97

98

99

100

101

102

103

104

105

106

107

108

109

110

111

112

113

114

115

116

117

118

119

120

121

122

123

124

125

126

127

128

129

130

131

132

133

134

135

136

137

138

139

140

141

142

143

144

145

146

147

148

149

150

151

152

153

154

155

156

157

158

159

160

161

162

163

164

165

166

167

168

169

170

171

172

173

174

175

176

177

178

179

180

181

182

183

184

185

186

187

188

189

190

191

192

193

194

195

196

197

198

199

200

201

202

203

204

205

206

207

208

209

210

211

212

213

214

215

216

217

218

219

220

221

222

223

224

225

226

227

228

229

230

231

232

233

234

235

236

237

238

239

240

241

242

243

244

245

246

247

248

249

250

251

252

253

254

255

256

Eliáš oł-
tarsz bud-
ie y offi-
ruie ná-
nim.
Gen. 32. f. 23
Row w kó-
rymby mgl
dwá sady, to
jest, sęd-
kwar nasie
ma zéiá-
H.

Modlis-
twá Eliáš
Bawá

W Izraelu.
H.
Zyá dopu-
ścił do kó-
stepi.
Ogień snie-
bá spuso-
ny ná
ofiárę, pos-
kazuie Bo-
gá Izraela
skiego by-
prawdzi-
wym Bo-
giem

Iezabel
prześládu-
ie Eliášá.

nie wezmę
gárdá twego

Eliáš wíe-
ka przed
Iezabel.

Zada-
śmierci
Eliáš.

31 prawił ołtarz PANSKI który był
zepsowany. A wziął dwanaście ká-
mieniedług liczby pokoleni synów
32 Jákob / do którego sstało sie słowo
PANSKIE / mówiąc: Izrael be-
dziej imie twoie. A zbudował z ká-
F mienia ołtarz w imie PANSKIE: y
wczynił rów iákoby ná / dwie bródzje
33 około ołtarzá / y włożył drwá: y po-
człontu zgrabal wołu / y włożył ná
34 drwá / y rzékł: Napelnicie cztery
wiadrá wodą / á wylécie ná cálo-
palenie / y ná drwá. A zásie rzékł:
Powtóie téz to wczynicie. Któryy gdy
powtóie wczynili / rzékł: Jeszcze po-
trzećie tóž wczynicie. A wczynili po-
35 trzećie. A plynęły wody około ołta-
36 rzá / áž przetop rowu był pelen. A
gdy iuž był czas żeby było ofiarowa-
né cálopalenie / przystapimw Eliáš
prorok rzékł: PANIE Boże Abirá-
mów y Izááków y Izraelów / po-
dziej jes ty jest Bóg Izraelów / á ia
37 slugá twój / á wedle rozkazania twé-
go wczynilem té wszystkie słowa. Wy-
sluchay mie PANIE / wysluchay
mie: żeby poznał ten lud jes ty ie-
38 PAN Bóg / y tys zás náwrócił serce
ich. A spadł ogień PANSKI / y
pożarł cálopalenie / y drwá y kámie-
nie / próch též / y wode która była wro-

39 wielizac. Co gdy wyjrzał wszytek lud /
padł ná oblicze swoje / y rzékł: PAN
on iest Bogiem / PAN on iest Bo-
40 giem. A rzékł do nich Eliáš: Poy-
G maycie proroki Bálówé / á y ieden z
nich niech nie wydzie. Któie gdy poy-
máli / zaprowádzili Eliáš do potoka
41 Cison / y pobili tam. A rzékł Eliáš
do Achába: Idź / iedź y piy: bo głos
42 wielkiego deszczu iest. Posedł Acháb
iesć y pic / á Eliáš wszedł ná wierzch
Kármelá / y náchyliwszy sie ku ziemi
43 włożył twarz swoje między kolána
swoie / y rzékł do slugi swego: W-
stap á poyrzyj ku morzu. Któryy gdy
wstąpił / y obejrzał / rzékł: Niemas
44 nic. A zásie rzékł mu: Wracay sie
po siedm kroć. A zá siódmym rá-
zem: Alie obłoczek máły / iáko stopá
człowiecza / wystepowála z morzá.
Któryy rzékł: Idź / á mów Achábo-
wi: Zaprzagay wóz twój / á wie-
45 dzay aby cie deszcz nie zástal. A gdy
sie obrácał y tam y sám / alie sie nie-
bo zámilo / y obłoki y wiátr / y sstał
sie deszcz wielki. A ták wsiadł Acháb
46 iáchal do Jezráhel. A re-
PANSKA sstała sie ná Eliášem /
y biodrá przepasawszy biegał przed
Achábem / áž przyszedł do Jezráhel.

Disputale
się Eliáš
z Mini-
strami He-
retickimi.

Desz V
prasił.

Bóg dodał
mocy Eliášu-
wi.

Aniol kar-
mi Eliášá
bohenak
chleba.

Post Eliáš
Baw dni
40.
Gdzie za-
kon iest dany
jest to czasu
gory Synai.

Abó rzewni-
wość roz-
zewniłem
się.
Eliáš uka-
rzał się, że
sam zstał
z proro-
kow.
Znaki prze-
dostatego
Boga.

ROZDZ. XIX.

1 **A** Acháb oznay-
mił Jezabeli w-
szytko co był wcy-
nił Eliáš / y iáko
2 pozabíiał wszystkie
proroki mieczem.
A posłała Jezu-
bel posláncá do Eliášá mówiąc: Co
mi niech wczynią bogowie / y to mi
niech przyczynią / iesli iutro o téy go-
dzinie nie poloże dusze twéy / iáko du-
3 sze iednego z nich. Vlekt sie tedy E-
liáš / á wstawy posedł gdziej gotol-
wiek wola nioślá / y przyszedł do Ber-
sabee Judá / y zostawił tam slu-
4 ge swégo. A sedł w puszczy ieden
dzien drogi. A gdy przyszedł / y sie-
dział pod iednym iáłowcem / žádał
duszy swéy aby umarł / y rzékł: Dosyć
mam PANIE weźmi dusze moie:
5 bom nie iest lepszy niż oycowie moi.
A porzucił sie y zasnął w cieniu iá-

6 łowcá / á oto Aniół PANSKI tknął
go / y rzékł mu: Wstań / á iedź. Obe-
7 rzał sie / á oto v głowy iego podpło-
mny chléb y naczynie wody: iadł tedy
y pił y zásie zasnął. A wrócił sie An-
8 iół PANSKI powtóie / y tknął go y
rzékł mu: Wstań / iedź / bo ieszcze dále-
9 ká droge masz. Któryy wstawy iadł
y pił / y chodzil mocą onégo iedlá
czterdzięści dni y czterdzięści nocy /
10 áž do góry Božey Horeb. A gdy
tam przyszedł / mieškał w iástinie: á
oto mowa PANSKA do niego / y
rzékł mu: Co tu czynisz Eliášu? A on
odpowiedział: Zalem rozżalilem sie
o PANA Boga zastępów / iz opuścili
przymiérze twoie synowie Izrael: oł-
tarze twoie zepsowali: proroki twoie
mieczem pozabíiali / zostalem ia sam /
y szukaiz dusze moiey aby iz odielei.
11 A rzékł mu: Wymidź / á stań ná górze
przed PANEM: á oto PAN muiá / y
C wiátr wielki y mocny wyrwacáizcy
góry y trusácy stáły przed PANEM:

**głos ichy &
słodylny. H.*

Rzym II. a 3.

*Bóg każe
pomazać
Iehu na
Królestwo
y Helizeu-
sá na pro-
roka.
4. król 9. a 1*

*Kościół za-
reżu Eliasa
był znaczy.*

12 nie w wietrze PAN / á po wietrze
wzruszenie: nie wzruszeniu PAN / á
13 po wzruszeniu ogień: nie w ogniu
PAN / á po ogniu sum wiątku ci-
chého. Co gdy wysłyszał Eliasz / zákrę-
14 oblicze své płaszczem / á wyszedł sta-
nął we drzewiach iásklinie / á oto głos
do niego mówiący: Co tu czynisz E-
15 liasz? A on odpowiedział: Zalem
rozżaliłem sie o PANA Boga za ste-
pów: iż opuścili przymierze twoie sy-
nowie Izrael: óltarze twoie zepso-
wali / proroki twoie nie czem pozabi-
16 tiali: zostalem ja sam / y szukám dusze
mojej / áby ja odielei. A rzekł PAN
do niego: Idź / á wróć sie na drogę
twoje przez puszcza do Damásku: á
17 gdy tam przydziesz / pomążeš Házáe-
lá królem nad Syrią / á Jehu syná
Námsi pomążeš królem nad Izrae-
lem / á Elizeusá syná Saphát który
18 jest z Abelmeule / pomążeš prorokiem
miasto ciebie. A będzie ktokolwiek

18 *[Zostawię sobie w Izraelu siedm tysięcy]
Heretykowie szukając wymówki swęgo od-
szepienstwa / przywodzą pospolicie ten przy-
kład Eliaszów / dowodząc z niego / niewiem
iakięgo swęgo skrytego y tajemnego kościo-
ła / o którym świat nie wiedział: áleć sie w
tym wielka ich nieumiejętność pokazuje. Po-
teważ nie mówi tu Bóg o wszytkim ludzie
żydowski / ále tylko o tej części ludu która
podległa królowi Samárii. Bo za czasu E-
liasa królował w Jerozaleń Asa / á po nim
Josaphat / królowie barzo dobrzy y z nimi lud
y kapłani trwali w prawdziwym kościele. A
przeto gdy mówi: Zostawię sobie siedm tysie-
cy mężów / przydaje w Izraelu. Izraelem na
ten czas zwano tych którzy mieszkałi pod kró-
lem Samárii / iáko owych pod królem Je-*

18 wydzie mieczá Házáel / zábiie go Je-
hu: á ktokolwiek wydzie mieczá Je-
hu / zábiie go Elizeus. A zostawie
sobie w Izraelu siedm tysięcy me-
19 żów / których kolana nie klaniały sie
przed Baál / y wszytkie wsta które nie
chwalily go / cáluąc rece. A Posed-
szy tedy żoná Eliasz / nálaży Elizeu-
sá syná Saphát orzającego dwiemá-
naście iarzm wółów / á on między
dwanaście iarzm wółów orzających
20 ieden był: á gdy przyszedł Eliasz do
niego / wzięł nań swój płaszcz. A któ-
ry wnet opuściwszy woły / biegał za
Eliaszem / y rzekł: Prośe cie niech
pocáluie oycá mego y mátkę moie /
á tak póyde za tobą. A rzekł mu:
21 Idź / á wróć sie: bo co było zemnie
uczynilem? A wróciwszy sie od nie-
go / wziął pare wółów / y zábiie / á
plugiem wółów / wórzył mieso / y
dał ludowi y iedli / á wstawił odpędł
y sędł za Eliaszem y służył mu.

**Rzym II. a 4
To jest, wie-
le tysięcy.
*wsytkie. H.
*nie całowa-
li go. H.
Był ten zwy-
czaj iż chwa-
ląc całowali
rece.
Par. H.

*Elizeus
proro-
kiem.*

**bo cozem
uczynił. H.*

**ábo drwy
zplugu.*

Jeruzolimskim / zwano Juda. W tymże to Iz-
raelu było ich sila którzy z kościołem Jero-
zolimskim trzymali / o których mógł Eliasz
nie wiedzieć / ále Bóg o nich wiedział / y oni
tę o kościele Jeruzolimskim wiedzieli. Stąd
iáwna rzecz jest / że sproszenie Heretycy bładza /
powiadać / iáko by za czasu Eliasa kościół
był w samym Eliasz / y Helizeus / á w trose
kapłanów: gdyż lud Jeruzolimski y z królem
y z kapłanami w iednym załonie y kościele prze-
stawali. Przetoż tu swęgo odszepienstwa He-
retycy wymówki nie znayda: bo y za czasu E-
liasa kościół był widziany y znaczy o kó-
rym wszyscy wiedzieli: ále kościółá teraznię-
szych Heretyków przedrym nigdy ani widano
ani słychano / dopiero sie nie dawno zjawił.

ROZDZ. XX.

*Benádád
Król Syrii
iá obległ
Samária.
iezdne. H.

*Acháb
zwatpis-
ny pod-
dał się.*

1 *A* Benádád król
Syrijski zebrał
wszytko woysko
swe / y trzydzieści
y dwa króle zfo-
ba / y konie y wo-
zy: á przyciągną-
wszy walczył przeciw Samárii / y
2 obległ ją. A wyprowadzwszy posły do
Achába króla Izraelskiego do miá-
3 stá / rzekł: Tak mówi Benádád:
Srebró twoie y złoto twoie jest mo-
4 je: á żony twoie y synowie twoi co
nalepszy / moi są. A odpowiedział
król Izraelski: Według słowa twe-

5 go pámie mój królu / twoyem jest iá /
y wszytko moie. A wróciwszy sie po-
stowie / rzekli: To mówi Benádád /
który nas posłał do ciebie: Srebró
twoie y złoto twoie / y żony twoie / y sy-
6 ny twoie daś mi. A jutro tedy téżże
godziny posle slugi moie do ciebie / y
wyspéráią dom twój / y domy slug
twoich: y wszytko co sie im podoba
7 wezmą w rece swoje / y pobiorą. A
zezwał król Izraelski wszytkich stár-
8 szych ziemie / y rzekł: Przypátrzącie sie
á obaczcie / żeć sie ná nas záśadza / bo
posłał do mnie po żony moie y syny /
y po srebró y złoto: y nie odmówilem.
A rzekli wszyscy stárszy y wszytek lud
do niego: Nie słuchaj / ani mu ze-

**Iżem po-
stał do ciebie
mówiąc. H.*

**twoie ko-
chámie. H.*

**żec ten su-
ka złego. H.
to jest, przy-
czynny wojny*

zwalał

Niech nie
wykrzyka,
gdy jeszcze nie
wygrał.

Bóg przez
Proroká
obietuje
zwycięz-
stwo Achá-
bowi.

Benadad
porażony

9 zwałay. ^o Odpowiedział tedy posłom
Benadadowym: Powiedźcie panu
memu królowi: Wszęko o co po-
stał do mnie slugi twego z piérwu / w-
czynię: ale tey rzeczy uczynić nie mo-
10 ge. ^o A wróciwszy się posłowie odnie-
śli mu. Który odeśłał y rzekł: To mi
niech uczynią bogowie / y to niech
przyczynią / jeśli zstanie prochu Sa-
marićy górszćiam wśęgo ludu który
11 za mną idzie. ^o A odpowiadając król
Izraelski / rzekł: Powiedźcie mu /
Niech się nie chlubi przepasany ró-
wnie iako odpasany. ^o A stało się
12 gdy wysłzał Benadad to słowo / ná-
puł się on y królowie w chłodniach
y rzekł slugóm swoim: Obtoćcie
13 miasto. A obtoczyli je. ^o A oto ieden
C prorok przystąpiwszy do Achabá kró-
lá Izraelskiego / rzekł mu: To mówi
P A N: Zaisze widziałes wszystkie te
zgráie zbytnią / oto ja dam ją w ręce
twoje dzisiaj: abyś wiedział że ja
14 iest PAN. ^o A rzekł Achab: Przez ko-
go? ^o A rzekł mu: To mówi P A N:
Przez pácholetá Książát powiátó-
wych. ^o A rzekł: A któż zacznie bitwę?
15 A on rzekł: Ty. ^o Przeliczył tedy pá-
choletá Książát powiátowych: y
nálażł poczet dwiesćie trzydzićsieć y
dwu: a po nich zliczył lud / wszystkich
16 synów Izraelowych siedm tysięcy.
^o A wysłi w południe. A Benadad
pił / piány w chłodni swym y kró-
lów trzydzićsieć y dwa z nim / którzy
17 mu byli ná pomoc przyiácháli. ^o A
wysłi pácholetá Książát powiátó-
wych ná piérwysym czele. Posłał te-
dy Benadad / którzy mu powiedzieli /
18 rzekąc: Meżowie wysłi z Samari-
içy. ^o A on rzekł: Chociaż o pokóy
idą / poimaycie je żywo: chociaż aby się
19 bili żywo ie poimaycie. ^o Wysłi tedy
D pácholetá Książát powiátowych / a
20 inné woysko ciągnęło za nimi: y po-
ráził każdy meżá / który siedł przeciw
iemu: y wciekli Syryczykowie a Iz-
rael ie gonit. Wciekł téż Benadad
król Syryjski ná koniu / z iezdnymi
21 swymi. ^o A król Izraelski wyszedłszy
pobił konie y wozy / y poráził Syry-
22 czyki poráżką wielką. ^o A przyszedłszy
prorok do króla Izraelskiego / rzekł
mu: Idź / a zmocni się / a wiedz / y o-
bacz co masz czynić: bo ná drugi rok

23 król Syryjski przyciągnie przeciwko
tobie. ^o A słudzy króla Syryjskiego /
mówili mu: Bogowie górni / są bo-
gowie ich / dla tego nas zwyciężyli:
24 ale lepiéy że z nimi walczyć będziemy w
polu / y pozycimy ich. ^o Ty tedy uczyn
to słowo: Odpraw każdego króla z
25 woyská twego / a postánów hetmány
miasto nich: ^o a nápraw poczet żoł-
nierzów / którzy poległi z twoich / y ko-
nie według koni piérwyszych / y wozy
według wozów któreś przed tym
miał: y stoczymy bitwę z nimi w po-
26 lach / y wygrasz że ich pozycimy. ^o
E wierzyl radzie ich / y uczynił tak. ^o Gdy
tedy rok wyszedł / popisał Benadad
27 Syryczyki / y przyciągnął do Aphek /
żeby walczył przeciw Izraelowi. ^o A
synowie Izraelscy popisani są / y ná-
brawszy żywności ciągnęli náprze-
ciw / y położyli się obozem przeciwko
28 im / iako dwie malé stádká kóz: a Sy-
ryczykowie nápełnili ziemię. ^o A przy-
szedłszy ieden meż Boży rzekł do króla
Izraelskiego: To mówi P A N: Jś
mówili Syryczykowie / Bogiem gór
iest PAN / a nie iest Bogiem dolin:
dam te wszystkie zgráie wielką w ręce
twoje / a poznaycie że ja iest PAN.
29 ^o A sykowáli przez siedm dni ci y owi
woyská przeciw sobie / a siódmego
dnia stoczyli bytwe: y poráżili syno-
wie Izraelowi z Syryczyków sto ty-
30 siecy pieśjch iednę dniá. ^o A którzy po-
zostáli wciekli do Apheká w miasto: y
wpadł mur ná dwadzieśćia siedm ty-
siecy ludzi / którzy byli zostáli. A Be-
31 nadad wciekłszy wszedł do miasta / do
komory która była w komorze. ^o A rze-
kli mu słudzy jego: Otrósmy sycháli
F że królowie domu Izraelskiego są
miłosiereni: a tak włóźmy wozy ná
biodrá náśe / y powrózki ná głowy
náśe / a wynidźmy do króla Izrael-
skiego: Owa żywo zostawi dusze ná-
32 śe. ^o Opasáli worami biodrá swé / a
powrózki włożyli ná głowy swé / y przy-
šli do króla Izraelskiego / y rzekli mu:
slugá twóy Benadad / mówi: Niech
żywie prośe cie duszá moią. A on
33 rzekł: Jeśli ieszcze żyw / brát mój iest.
^o Co wzięli meżowie za dobry znák:
y przedko wchycili słowo z wśtiego /
rzekli: Brát twóy Benadad. ^o A rzekł
im: Idźcie / a przywiedźcie go do

Benadad
znów wal-
czy prze-
ciw Achá-
bowi.

Benadad
drugi raz
porażony
dla bluz-
nierstwa
przeciw
Bogu.

^o to iest, do
komory skry-
tey.
Słudzy
Benadada
włóżywszy
powroza ná
bóg proś-
ba o miło-
sierdzie.

mnie.

Achab vs
czynił z Be-
nádadem
młodszy
dzie przes-
taw prajs-
kazania
Pożemiu.
Rozumiey
na iarmar-
ki, na targi
y na wybie-
ranie cię, w
stoleczym
mieście moim
z rozkaza-
nia Pan-
skiego.

Prorok
profuie
Achab i z
wypuścił
męża go-
dnego
śmierci.

34 innie. Wyśedł tedy do niego Bená-
dád / y wziął go na swój wóz. Któ-
ry rzekł mu: Niasła które wziął otec
mój od oycá twego / wróce: a poczyn
sobie rytki w Damásku / iáko poczy-
nił otec mój w Samárii / a ta w-
czyniwszy przynierze / odtáde od cie-
bie. Vczynił tedy przynierze y wypu-
ścił go. 35 Nász tedy ieden z synów pro-
rockich rzekł do towarzysza swego
w mowie P A N S K I E Y: Vdérz
mie. A on niechciał vdérzyć. 36 Kto-
remu rzekł: Zes niechciał słuchac glo-
su P A N S K I E G O / o to odepdyłeś
odemnie / y zabije cie lew. A gdy tro-
che odśedł od niego / nálasł go lew y
zabíł. 37 Ale y drugiego meża nálasł y
rzekł mu: Vdérz mie. Który go v-
dérzył / y ranił. 38 Posedł tedy prorok
y zabięzał królowi ná dródze / y od-
mienił oblicze y oczy své posypániem

39 prochu. A gdy król przemił / wo-
tał do króla y rzekł: Sluga twój wy-
sedł do bitwy w róz: a gdy vcięł
iedent maż / przywiódł go kros do
mnie / y rzekł: strzeż meża tego / któ-
regó iesli sie wyntnie / dusá twojá be-
dzie za dusze tego / ábo talent srebrá
odważyś. 40 A gdym sie ta strwożony
tám y sám obracał / zmaglá znikł.
41 Rzekł król Izráelski do niego: Ten
iest sad twój / któryś sam wydał. A
on wnet oráł proch z oblicza swego /
y poznał go król Izráelski że był z pro-
rocków. 42 Który rzekł do niego: To
mówi PAN: "Jes pusił meża go-
dnego śmierci z ręki twój / będzie du-
sá twojá za dusze tego / a lud twój za
lud tego. 43 Wrócił sie tedy król Izrá-
elski do domu swego / niechac słu-
chac / y z furij przyiachał do Samá-
rii.

Achab się
sam ośa-
dził.

nizy 23.
f. 8.
Dekret
Rozy ná
te którzy
stolizna-
róm fol-
guia.

ROZDZ. XXI.

1 Po tych slo-
2 wiach / czasu oné-
3 go miał winnice
4 Naboth Izráel-
5 czyt / który był w
6 Jezrahel / podle
pálcu Achab
króla Samárijskiego. 7 Mówił tedy
Achab do Naboth / rzekac. Day mi
winnice twoje że sobie vczynie ogród
ná iázyzny / bo przylegla iest y blisko
domu mégo / a damci za nie winnice
lepszá / ábo iesli rozumiesz że pożyte-
czny / srebrá zapláte za którą stoi.
8 Któremu Naboth odpowiedział:
9 "Niech mi będzie miłosć P A N /
10 żebychci mi dał" dziedzictwá oyców
moich. 11 Przysedł tedy Achab do do-
12 mu swego gniewając sie y zgrzytaiąc /
13 o słowo które był rzekł do niego Ná-
both Jezrahelczyt / rzekac: Nie dam
dziedzictwá oyców moich. 14 Porzu-
ciwszy sie ná łózkę swą / odwrócił
15 twarz swą do ściány / y nie jadł chle-
16 bá. 17 A wešla do niego Jezabel żoná
tego / y rzekła mu: Cóż to iest / żeś
nie zasnucłá dusá twojá? a czemu
chlebá nie iesz? 18 Który odpowiedział
19 iey: Mówilem Nabothowi Jezra-
helczykowi y rzekłem mu: Day mi
winnice twoje wżiawszy pieniądze:

20 ábo ieslić sie podoba damci winnice
21 lepszá za nie. A on rzekł: Nie damci
22 winnice moiej. 23 Rzekła do niego
24 Jezabel żoná iego: W wielkiej po-
25 wadze iestes / y czyście spráwujesz kró-
26 lestwo Izráelskie. Wstań / a iedz
27 chleb / a bądź dobrej myśli / ia dam
28 tobie winnice Nabothá Jezrahel-
29 czytá. 30 Napisála tedy list imieniem
Achabowym / y zápieczetowála ji sy-
31 gnetem iego / y posłála do stárszych /
32 y do przednich którzy byli w mieście
33 iego / y mieškáli z Nabothem. 34 A li-
35 stu tá byla summa: Zápowiédzcie
36 post / a posadzcie Nabothá między
37 przedniemy z ludu / a náprawcie
38 drwu meżów synów Belial przeciw-
39 iemu / y fálšywé świadectwo niech
40 mówią: "Błogosławił Bogá y kró-
41 lá: y wywiédzcie go y vkámiomuycie /
42 y tak niechay vmrze. 43 A vczynili
44 mieszczenie tego stárszy y przedni / któ-
45 rzy mieškáli z nim w mieście / iáko im
46 rozkazála byla Jezabel / y iáko bylo
47 napisano w liście / który byla posłála
48 do nich. 49 Zápowiédzili post y posá-
50 dzili Nabothá między przedniemy
51 mi z ludu. 52 A przywiódłszy drwu me-
53 żów synów "diabelskich" / posadzili ie
54 przeciw iemu: a oni práwie iáko me-
55 żowie dyabelscy / dali świadectwo
56 przeciw iemu przed ludem: Błogo-
57 sławił Naboth Bogá y króla: prze-

Jezabel ná-
práwio-
wy fálšy-
we świad-
ki káse vo-
kámiono-
wáci Ná-
bothá.

diabelskich
ábo niezbo-
żnych.
To iest, Bła-
żnił. Hebr.

Sad nies-
spráwio-
dliwy zna-
práwy Ie-
zabel
wł. Belialo-
wych. H.

Achab se
zwala na
vaynek
swaiy lez
zabel.

Eliasz ka
ze Achab
dla męsz
boystwa.
niały 22 f 33

nieprzyjacie
lu moy. H.

4 Krol. 9 b 8
to jest, wy-
tne potom-
stwo swoje.

Achab pro
si pomocy
od Iozas
phathá.

14 co wywiedli go z miasta / y kamienmi
zabili. ² A posłali do Jezabel / mó-
wąc: Ukamionowan jest Naboth y
15 umarł. ³ A stało sie gdy vstyskała
Jezabel ze ukamionowan Naboth / y
umarł / rzekła do Achabá: Wstań / á
posiadj winnice Nabothá Jezra-
16 helczyka / który niechciał tobie zezwo-
lic y dać iey za pieniądze: boć nie żyw
Naboth / ale umarł. ⁴ Co gdy vstyskał
Achab / to jest / że Naboth umarł:
17 wstał y ziedzał do winnice Naboth
Jezrahelczyka / aby ją posiadł. ⁵ Sta-
ła sie tedy mowa PANSKA do Eli-
18 asá Thesbyczyka / mówiąc: Wstań /
á idź przeciw Achabowi królowi Iz-
19 raelstkiemu / który jest w Samarietey:
oto ziedza do winnice Nabotho-
wéy / aby ją posiadł: ⁶ A bedziesz mó-
wił do niego / rzekąc: To mówi PAN:
Zabites / iescze y posiadles. A potym
przydasz: To mówi PAN: Na tym
mieyscu na którym lizali psi krów
20 Nabothowe / beda też lizac krów
twoie. ⁷ A rzekł Achab do Eliasá:
Azazes mie nalazł nieprzyjacielem
sobie: Który rzekł: Nalazłem / przeto
jesz zaprzędany jest / abyś zle czynił
21 przed oczyma PANSKIMI. ⁸ Oto ia
przywiode na cie zle. / á wyżne po-
slednie twoie / y wytrące z Achab

22 mokrzącego na ściane y zamknioneg /
y ostatniego w Izraelu. ⁹ A dom
F twóy dam iako dom Jeroboamá sy-
na Nabath / y iako dom Baasa syna
Achia: Bos czynił / abyś mie ku
23 gniewu pobudził / y przywiódles do
grzechu Izraela. ¹⁰ Lec y o Jezabel
mówił PAN / rzekąc: Psiziedza Je-
24 zabel na polu Jezrahelstkim. ¹¹ Jesli
vmrze Achab w miescie / psi go zies-
25 dza: á iesli vmrze na polu / ziedza go
ptacy powietrzni. ¹² A tak nie był tá-
ki drugi iako Achab / który był prze-
dany / aby czynił zlosć przed oczyma
26 PANSKIMI: bo go poduszczala Je-
zabel zóna iego / y sstał sie obrzy-
G dłym / tak dalece / że chodzil za bał-
wany / których byli naczynili Amor-
27 rhéyczycowie / które wyniszczył PAN
przed obliczem synów Izrael. ¹³ Gdy
tedy vstyskał Achab te mowy / rozdął
swoe / y okrył włosienicą ciało
28 swoe / y poscil / y spał w worze / y cho-
dził zwiesiw sy głowe. ¹⁴ A sstała sie
mowa PANSKA do Eliasá Thes-
29 bityczyka / mówiąc: ¹⁵ Azas nie wi-
dział vpokorzonego Achabá prze-
demna: Ponieważ tedy vkorzył sie
dla mnie / nie przywiode zlego za dni
iego / ále za dni syna iego przywiode
zle domowi iego.

przepowia
da śmierć
Achabá y
Jezabel.

Wysly 15. f.
29.

Wysly 16 a 3
4. Krol. 9 g
36.

Kto vmrze z
domu Achá-
bowego w
miescie, te-
go. H.

To jest, wysy-
tek się na to
wdał.

Achab pos-
kutuje.

4. Krol. 9.
f. 26.

13 Błogosławił Naboth Bogá y króla.]
Jest ten obyczaj Pisma S. że rzeczy nieucy-
ciwych y złorzeczenia y bluźnierstw / ábo nie
wymienia iako na przykład bylo wysly: To
mi niech Bóg uczyni y to przyda. Krol. 3. v. 17.
Abo wiec uczciwyszym słowem wyrzecz / iako
tu: Błogosławił / to jest / przeklinał / ábo zło-
rzeczył / także v Jobá.

25 Był zaprzędany aby czynił zlosć.]
Zaprzędac znaczy odiać komu wolność / á
poddac go w cudza moc: bo co bywa przeda-
no / jest w mocy tego kto kupi. Stad też to Pi-
simo S. zowie zaprzędaniem / gdy kogo Bóg
dla grzechów poda / w vmyst bezrozumny / á
by był niewolnikiem grzechu: iako sie to
czesto ludzjom złym y zapamiętáłym / spra-
wiedliwym sadem Bozym dziele.

Zaprzędać
w grzechy
co znaczy.

1. Tam jest ied-
no z reb.
Hebr.

Poradź sie
PANA.
Rádki sie
fałszywych
proroków
których by
to 400.

ROZDZ. XXII.

1 **A** Inely tedy trzi
lata bez wojny
2 między Syrią á
Izraelem. ¹ A
trzeciego roku /
3 przyiachał Jozá-
phát król Judski
do króla Izraelstkiego. ² (y rzekł król
Izraelstki do slug swoich: Niewiećie
4 że náš jest Ramoth Galaád á zanie-
dbywamy wziac jiz reki króla Syri-
stkiego.) ³ A rzekł do Jozáphátá: A
poiedziesz zemną na wojne do Ra-

5 moth Galaád: ⁴ A rzekł Jozáphát
do króla Izraelstkiego: ⁵ Jakom ia
jest / tak y ty: lud mój / á lud twóy / ie-
dno są / á też dni moi / iez dni twoi. A
rzekł Jozáphát do króla Izraelstkie-
6 go: Proście cie / spytaj sie dzisia mo-
wy PANSKIEY. ⁶ Zebrał tedy król
Izraelstki proroki / około czterech set
meżów / y rzekł do nich: Mamli isc
do Ramoth Galaád na wojne
czyli zaniechac: Który odpowie-
dzieli: Jedź / á da ji PAN w rece kró-
7 lewstkie. ⁷ A rzekł Jozáphát: Niemá-
tu którego proroka PANSKIEGO /
8 żebyśmy sie przezeń pytali: ⁸ A rzekł

Iosaphát
pyta się o
prawdę
wym pro-
roku.

Micheas
prawił
go proro-
ka nienas-
widzi Acháb.

Rogi pro-
ków sal-
banych.

Micheas
prawił
wym prorok

Poprzą-
szone mowi
prawdę iż
miał być
Acháb po-
rąbany y
zabity.

9 Król Izraelski do Josaphátá: Zostan
mój ieden / przez którego mojem się
pytać PANA: ale go ja nienawidzę /
iż mi nie prorokuje dobrze ale złe /
Micheas syn Jemlá. Któremu Jo-
saphát rzekł: Nie mów tak królu.
10 Zawołał tedy król Izraelski trze-
bieńca iednego / y rzekł mu: Rychło
przywiedź mi Micheasá syná Jem-
lá. A król Izraelski / y Josaphát
król Judski siedzieli każdy na stolicy
swojej / wbrány w świątyni królewskiej / na
placu podle bramy Samaryjskiej / a
wszyscy prorocy prorokowali przed o-
czyma ich. 11 Uczynił też sobie Sede-
ciasz syn Chanaána rogi żelazne / y
rzekł: To mówi PAN: Tęmi prze-
wiwać będziesz Syrię aż ja wyni-
szyć. 12 A wszyscy prorocy także pro-
kowali / mówiąc: Wyiedź do Ra-
moth Galaad / a iedź fortunnie / a da
PAN w rece królewskiej. 13 Posłaniec
zasił który był siedl aby wezwał Mi-
cheasá / rzekł do niego / rzekąc: Oto
mowy proroków iednemi wsty dobrze
królowi twojemu: niechże też mowa two-
ja będzie im podobna / a mów dobrze
rzeczy. 14 Któremu rzekł Micheas:
Żywie PAN / iż comkolwiek rzecze
PAN / to mówić będzie. 15 Przyszedł tedy
do króla / y rzekł mu król: Micheas /
mamyli iachac do Ramoth Galaad
na wojnę / czyli zaniechac: Któremu
on odpowiedział: Wyiedź / a iedź
fortunnie / a da ci PAN w rece kró-
lewskiej. 16 A rzekł król do niego: Po-
wtórz y potrzecie poprzysięgam cie /
abyś mi nie mówił iedno co jest pra-
wdą / w imię PANSKIE. 17 A on rzekł:
Widziałem wszystkiego Izraela roz-
sproszonego po górach iako owce nie
mające pasterza. 18 A rzekł PAN: Nie
mają ci PANA: niech się każdy wró-
ci do domu swego w pokój. 19 A rzekł
tedy król Izraelski do Josaphátá:
Zamci nie powiedział że mi nie pro-
rokuje dobrze / ale zawsze złe. 20 A on
przydając rzekł: Przetoż słu-
chaj mowy PANSKIEJ: Widzia-
łem PANA siedzącego na stolicy ie-
go / a wszystko wojsko niebieskie sto-
jące przy nim po prawej y po lewej
stronie: 21 y rzekł PAN: Kto zwiedzi
Achába króla Izraelskiego / że pój-
dzie wpadnie w Ramoth Galaad: 22 A
mówił ieden takié słowa a drugi

21 inaczey. 23 A Duch wystąpił / y stanął
przed PANEM y rzekł: Ja go zwio-
de. Któremu rzekł PAN: Przez co?
22 A on rzekł: Pójdę a bede duchem
klamliwym w wsciech wszystkich pro-
ków iego. 23 A rzekł PAN: Zwi-
dziej y przemożesz: Wynidź a wez-
niesz. 24 Przetoż teraz oto dał PAN du-
ch kłamstwa w usta wszystkich pro-
ków twoich / którzy tu są / a PAN
rzekł złe przeciwko tobie. 25 A przys-
zedł Sedeciasz syn Chanaána / y wde-
rzał Micheasá w policzek / y rzekł:
Nimieś to opuścił duch PANSKI a
tobie mówił: 26 A rzekł Micheas: Wy-
żrę ci onęgo dnia / kiedy wnidziesz do
komory w komorze abyś się skrył. 27 A
rzekł król Izraelski: Weźmiecie Mi-
cheasá / a niech mieszka w Amona
starosty mieyskiego y w Joasá syná
Amelech / a rzeczą im: To mówi
król: Wsadźcie tego meża do ciem-
nice / a żywcie go chlebem wtrapie-
nia / a woda w ciemności / aż się wróci w
pokój. 28 A rzekł Micheas: Jeśli się
wróci w pokój / nie mówił PAN
we mnie / y rzekł: Słuchajcie wszyscy
ludzie. 29 Jachat tedy król Izraelski
y Josaphát król Judski do Ramoth
Galaad. 30 A rzekł tedy król Izraelski
do Josaphátá: Weźmi zbroie a
pójdź w bitwę / y oblecz się w świątynię
swą. 31 Lecz król Izraelski odmienił
świątynię swą / y siedl w bitwę. 32 A król Sy-
rijski rozkazał był hetmanom nad wo-
zami trzydziestą y dwiema / mówiąc:
Nie będziecie walczyć przeciwko ni-
mu / mniejszemu y większemu / iedno
przeciwko samemu królowi Izraelskie-
mu. 33 Gdy tedy wyjechali przelożeni
wozów Josaphátá / mniemieli żeby
on był król Izraelski / y natączyli wde-
rżeli na niego / y krzyknął Josaphát.
34 A zrozumieć przelożeni wozów że nie
król Izraelski / y dali mu pokój. 35 Lecz
mąż niektóry wyciągnął łuk / a z trąsun-
tu postrzelił króla Izraelskiego między
płuca a między żołądek. 36 A on rzekł
woźnicy swemu: Obróć reke twoją a
wywież mnie z wojska / bo ciemność
zranion. 37 Stoczoną tedy jest bitwa
onęgo dnia / a król Izraelski stał na
wozie swym przeciwko Syryjczykom / y
umarł wieczór: a król rany ciętki

Duch Hę-
reticki.

Duch kła-
mstwa zwo-
dzi te kró-
lezy nienas-
widzi pra-
wdy.

Micheasá
polizkui-
a iż praw-
dę mowił.

To jest, kro-
lewskiego.
Kasem chle-
ba a troche
wody. H.

Micheas
nśabony
do ciemni-
ce.

Odmienię
się a tak poy-
dę ku bitwie
ty też. H.

Nie wymy-
slił.
Acháb po-
strzelony.

Umarł.

wysły 21. c
19.

y zbroie o-
myli. H.

Ochoziáš
król Izra-
elski.
Iozapháth
król Iud-
ski bogos-
boyny.

Choć wiele
było fałszy-
wych pro-
roków na-
pół nie-
le było pra-
wdeinych
w Ieruzá-
lem.

36 ná wóz. ¹ A woźny wołał po wsyt-
kim woystku / niżli słońce zaśło / mó-
wiąc: Każdy sie niech wróci do mia-
37 sta y do ziemie swej. ² A król umarł y
przywieszion jest do Samárii y po-
38 grzebli król w Samárii. ³ A o-
F myto wóz iego w sadzarce Samá-
riyskiej / a psilizali krów iego / y wó-
49 dze wymyli / według słowa PAN-
SKIEGO / które był rzekł. ⁴ A ostatek
mów Achabowych y wsytko co czy-
50 nił y dom z kóści sionowey której zbu-
dował y wsytkich miast które pobu-
dował / zali to nie opisano jest w księ-
gách mów dni królów Izraelskich:
40 ⁵ Zasnął tedy Acháb z oycy swymi / a
Ochozias syn iego królował miasto
41 niego. ⁶ Josaphát zaś syn Alsá poczał
był królować nad Iudą czwartego
42 roku Achába króla Izraelskiego. ⁷
Trzydziesiąt y pięć lat miał kiedy kró-
lować poczał / a dwadziestá y pięć
43 lat królował w Jeruzálem / imie má-
tki iego Azubá córká Salád. ⁸ A cho-
dził wsytka droga Alsá oycá swého / y
nie wstąpił z niéy: y czynił co było
44 prawo przed oczymá PANSKIMI.
⁹ Wszakże iedną wyżyn nie odział: bo
45 ieszcze lud ofiarował / y palił káżdido-
46 ná wyżynách. ¹⁰ A miał Josaphát po-
kóy z królem Izraelskim. ¹¹ A ostatek

słów Josaphát y sprawy iego które
czynił / y woyny / zali to nie jest napi-
sano w księgách słów dni królów
47 Judskich: ¹² Ale ostatek niewiściu-
chów którzy byli pozostáli za času
48 Alsá oycá iego / zniósł z ziemie. ¹³ Ani
byłná ten czas król postanowiony
49 w Edom. ¹⁴ A król Josaphát uczynił
był okrety ná morzu żeby chodziły do
Ophir po złoto: a iść nie mogły: bo
50 sie rozbiły w Asiongáber. ¹⁵ Tedy mo-
wił Ochoziáš syn Achábów do Jo-
saphátá: ¹⁶ Niech idą słudzy moi z slu-
gami twoimi w okreciech. ¹⁷ A nie-
chciał Josaphát. ¹⁸ A zasnął Josá-
phát z oycy swymi / y pogrzebion jest
z nimi w mieście Dawida oycá iego:
52 y królował Jorám syn iego miasto
niego. ¹⁹ A Ochoziáš syn Achab po-
czął był królować nad Izraelem w
Samárii roku siedmnastego Jo-
saphátá króla Judskiego / y królował
53 nad Izraelem dwie lecie. ²⁰ A czynił
złość przed oczymá PANSKIMI / y
chodził droga oycá swého y mátki
swéy / y drogá Jeroboamá syná Ná-
báth / który o grzech przyprawił Izra-
54 elá. ²¹ Służył też Baálowi y kłaniał
sie mu / y rozdrażnił PANA Boga
Izraelowého / według wsytkiego co
uczynił był oćiec iego.

Sodomczy-
ków.

Iozapháth
umarł, ná
stąpił Ioz-
ráám król
Iudski.

Ochoziáš
król złośli-
wy.

61 Zebrał proroki okolo ištérech set me-
zów. ¹ Ze oni czterzy stá proroków byli fał-
szywymi proroki / y sam Acháb to wiedział /
bo gdy go spytał Josaphát testli był iestse iakti
inšy prorok Pánstí / odpowiedział / zostal iest-
den ále go mienawidze. ² A ten był Micheáš.
A wsakże nie idzie zátym / aby wsytscy do kto-
rowie Żydowsky mieli bładzić / chocia oni czte-
rzy stá fałszywi w Samárii bedacy zbła-
dzili. ³ Bo nád to było w Iudá wiele inšych
proroków / ázwłasczá káptanów w Jeruzá-
lem / którym to z wrzedu należało / aby odpo-
wiadali ná wsytkie pytania okolo zákonu
Božého. Deut. 17.

20 Kto zwiedkie Achába króla Izraél-
skiego. ¹ W tym widzeniu opisuie napierwéy
ráde Boža która miał nie z Anyoty ále sam z
sobá: potym též poddaństwo y postuśen-
stwo Anyolów tak złych / iako y dobrych:
gdyž nie / áž zá wola y dopuszczeniem Božym /
nie mogą czynić. ² Nád to opisuie y zá wola
Szátana przemieniajacego sie w Anyolá
świátłostí / ná zwiedzenie ludzi / kiedy mu do-
puszcza. ³ Náostaték opisuie y dopuszczenie które
dał Bóg Szatanowi ná skárame Achába aby
go przez oné proroki zwiodł.

22 Będę duch kłamliny w wstęch wsyté

kich proroków iego. ¹ Tu mořesz obaczyć é-
iakti iest duch wsytkich proroków Herety-
ckich / żeć nie inšy tylko duch Szátanskí /
który nádyrna Ministry aby kłamliny prá-
wie Szátanskimi ludzkie od kóściolá Božého
odwodzili. ² Dla tegož ich též Apostol s. zowie
Ministrámi Szátana 2. Cor. 11. bo co przeciw
kóściolowi Božemu reza / to z nádmienienia
duchá złego máta. ³ Jáko sam o sobie piše
Luter. de missa angulari, táž y Zuinglius de
supplemento Eucharistiae.

22 Zwiedkie y przemořez. ¹ Hierostá-
zakci tu Bóg aby Szatan zwiodł Achába / bo
sam Szatan ofiarował sie ná to / y nie tak ro-
skázania iako dopuszczenia potrzebował / po-
niéwaž sam z siebie iest do złego przedi. ² A
wsakże Pisino S. tak mówi iakoby sieto z
roskázania Božého státo: á to dla tego / iż
Bóg nie tylko dopusćil / aby Szatan mówił
kłamlino przez wstá fałszywych proroków:
ále że Achábowi dla iego grzechów nie dáł
tyle świátłostí / aby mógł rozeznáć kłam-
stwo od prawdy. ³ Co y po dzis dzień w He-
retykách widziemy / iż iá négo kłamliną y
nieprawdy rozeznáć nie mogą / że im Bóg
dla ich grzechów świátłostí swéy nie dáie /
która niedowiarstwem swym wróćil.

Duch Mi-
nistron He-
retyckich.

Bóg dopu-
sca Szatá-
nowi zwo-
diti, ále
nie ro-
z-
zuie.

KSIEGI KROLEWSKIE CZWARTE,

Według Żydów,
Malachim wtóre, מלכים ב

ROZDZIAŁ I.

Ab wytróczył poty przez ciwo Izraelowi iako umarł Achab. I spadł Ochoziasz przez krata z sale swej ktora miał w Samarię / y rozniemógł sie : y wyprawił posły / mówiąc do nich : Idźcie / poradźcie sie Beelzebubá boga Aklaron / iesli żyć moge z tey niemocy moiej. A An yól PANSKI rzekł do Eliasa Thesbytczyka / mówiąc : Wstań / a idź przeciwko posłom króla Samarijskiego / y będziesz mówił do nich : Alżaz niemasz Boga w Izraelu / że sie idziecie radzić Beelzebubá boga Aklaron : Pzetoż tak mówi PAN : Złóżka na ktoreś wstąpił / nie zstąpisz / ale śmiercią vmrześ. A poszedł Elias. I wrócił sie posłowie do Ochoziasza. Który im rzekł : Czemuście sie wrócili : A oni mu odpowiedzeli : Zabiezał nam mąż / y rzekł do nas : Idźcie a wróćcie sie do króla który was posłał / a powiećcie mu : Co mówi PAN : Izaliż nie było Boga w Izraelu / posyłaś radzić sie Beelzebubá boga Aklaron : Pzeto złóżka na ktoreś wstąpił / nie zstąpisz / ale śmiercią vmrześ. Który im rzekł : Co za osoba y odzienie jest tego męża / który wam zabiezał / y mówił te słowa : A oni odpowiedzeli : Mąż kośmarty y pąsem skozanym na biodrach opasany. Który rzekł : Elias Thesbytczyk jest. I posłał do niego Rotmistrza pięćdziesiątnika y pięć-

dziesiąt którzy byli pod nim. Który poszedł do niego : y siedzącemu na wierzchu góry / rzekł : Człowiecze Boży / król rozkazał abyś zszedł. A odpowiadając Elias rzekł pięćdziesiątnikowi : Jeslim jest człowiek Boży / niech zstąpi ogień z nieba / a niech cie pożrze y pięćdziesiąt twoich. Zstąpił tedy ogień z nieba / y pożarł go / y pięćdziesiąt którzy z nim byli. A powtóre posłał do niego Rotmistrza pięćdziesiątnika drugiego / y pięćdziesiąt z nim. Który rzekł do niego : Człowiecze Boży / tak mówi król : Pospieś sie / zndź na dot. Odpowiadając Elias rzekł : Jeslim ja jest człowiek Boży / niech zstąpi ogień z nieba / a niech cie pożrze y pięćdziesiąt twoich. Zstąpił tedy ogień z nieba / y pożarł go / y pięćdziesiąt jego. I znoru posłał Rotmistrza pięćdziesiątnika trzeciego / y pięćdziesiąt którzy z nim byli. Który przyszedł y pokleknął na kolana przed Eliaszem / y prosił go / y rzekł : Człowiecze Boży / niechciey gárdzić duszą moją / y duszami slug twoich którzy są ze mną. Oto ogień zstąpił z nieba / y pożarł dwu Rotmistrzów pięćdziesiątników pierwszych / y pięćdziesiąt którzy z nimi byli : ale teraz proszę abyś sie zmiłował nad duszą moją. I rzekł An yól PANSKI do Eliasa / mówiąc : Idź z nim / nie bój sie. A tak wstał / y poszedł z nim do króla / y rzekł mu : Co mówi PAN : Iż wysłał posły radzić sie Beelzebubá boga Aklaron / iakoby nie było Boga w Izraelu / od którego byś sie mógł pytać : pzeto złóżka na ktoreś wstąpił / nie zstąpisz / ale śmiercią vmrześ. Umarł tedy według mówy PANSKIEY ktora mówił Elias / y królował Joram brat jego miaz-

Ochoziasz
w chorobie
swey radzi
sie Beelzebubá.

Elias go
strofuie.

To jest, pewnie
vmrześ.
Hebr.

Wybór Eli
asow.

Elias Ro
tmistrzów
dwu og
niem znie
bá. psalm.

prośba niech
droga będzie
duszą moją, y
duszą slug
twoich przed
oczyma twy
mi. H.

Ochoziasz
umarł, po
nim Joram
królem Is
raelskim

sto niego

18 sto niego / roku wtórego Joramá syna Jozaphátowego króla Judykiesgo / mieniał bowiem syna. A osta-

tek słów Ochoziafowych / które czytni / aza te nie są spisane w księgach mów dni królów Izraelskich :

Summa
tych i swar
tych ksiąg

Tę księgi / Żydzi wtóremi królestwami nazywają / które opisują wypadek y zniszczenie królestwa / piérwey Izraelskiego / a potym y Judykieskiego / dla przestępstwa y bawstwa / chwálstwa królów ich : poymanie y żegnanie

ludu w niewola / y spustoszenie miastá Jeruzalem / y kościoła iego. A te dwie księgi od królestwa Salomonowego aż do przeniesienia do Babilonu / zamknięta w sobie cztery sta dwadzieścia y pięć lat.

ROZDZIAŁ II.

Stało się /

gdy PAN chciał podnieść Eliasa z wichrem do nieba : sli Eliasz y Elizeus z Galgal. A rzekł E-

liasz do Elizeusa : Siedz tu / bo mnie PAN posłał aż do Bethel. Któremu rzekł Elizeus : Żywie PAN y żywie dusza twoja / że sie ciebie nie puszczę. A gdy przyszli do Bethel / y wysli synowie prorocy / którzy byli w Bethel do Elizeusa / y rzekli mu : A wiészże że dziś PAN weźmie pana twego od ciebie : Który odpowiedział : A iac wiem : Młeczcie. A rzekł Eliasz do Elizeusa : Siedz tu / bo mnie PAN posłał do Jericha : A on rzekł : Żywie PAN y żywie dusza twoja / że sie ciebie nie puszczę. A gdy przyszli do Jericha / y przystąpili synowie prorocy którzy byli w Jerichu do Elizeusa / y rzekli mu : A wiész / iż PAN dzisiaj weźmie pana twego od ciebie : rzekł im : A iac wiem : Młeczcie. A rzekł mu Eliasz : Siedz tu / bo mnie PAN posłał aż do Jordana. A on rzekł : Żywie PAN y żywie dusza twoja / że sie ciebie nie puszczę. A tak sli pospół obadwá / a pięćdziesiąt mężów z synów prorockich sli za nimi / którzy y stáneli przeciwko daleko : a oni obá stali nad Jordanem. A wziął Eliasz płaszcz swój / y zwinął ji / y wderzył wody / które sie rozstąpiły na obie strony / y przeszli obá po suchy. A gdy przeszli / Eliasz rzekł do Elizeusa : Żadaj czego chcesz aby chci uczynił / piérwey niż bede wzięt od ciebie. A rzekł Elizeus : Proszę aby sie stał we mnie dwoiaki duch twój. Który odpowiedział : Trudnéysze czy prosił : wszakże iesli mie wyżrżysz /

C gdy bede wzięt od ciebie / stániec sie o coś żadał : ale iesli nie wyżrżysz / nie stánie. A gdy sli / a idąc rozmawiali : alic wóz ognisty / y konie ogniste rozstąpiły obudwu : y wstąpił Eliasz przez wicher do nieba / a Elizeus widział y wołał : Oczę mój / oczę mój / wozie Izraelów y woznicą iego. A niewidział go więcej : a wiaższy sąty swé rozdarł ie na dwie części. A podniósł płaszcz Eliaszów który mu był wpadł / a wrociwszy sie stánął na brzegu Jordanu / a płaszczem Eliaszowym / który mu był wpadł / wderzył wody / a nie rozstąpiły sie : A rzekł : Gdzież jest Bóg Eliaszów y teraz : A wderzył wody / y rozstąpiły sie y tam y sam / y przeszedł Elizeus. A widząc synowie proroków / którzy byli w Jerichu na przeciw / rzekli : Odczynął duch Eliaszów na Elizeusa. A wyszedłszy przeciwko niemu / poklonili sie mu twarzą do ziemi / y rzekli mu : Oto przy sługach twoich jest pięćdziesiąt mężów mocnych / którzy mogą iść y szukać pana twego / by go znaleźć / Duch PANSKI nie pochwycił y nie porzucił na którejś górze / albo na którejś dolinie. A on rzekł : Nie posyłajcie. A przymusili go / aż zezwolił / y rzekł : Posłacieś. A posłali pięćdziesiąt mężów : którzy gdy szukali przez trzy dni / nie znaleźli. A wrócili sie do niego / a on mieścił w Jerichu / y rzekł im : A zam wam nie mówił : Nie posyłajcie. A rzekli też mężowie miastá do Elizeusa : Oto mieśkanie miastá tego jest bázro dobre / iako ty sam panie widziś : ale wody są bázro złe / y ziemia nieplodna. A on rzekł : Przynieście mi naczynie nowe / a włożcie w nie soli. Które gdy przynieśli / wyszedłszy do źródła wód wpuszcł w nie soli / y rzekł : To mówi PAN : Wzdrowilem te wody / y nie będziecie więcej w nich śmierci

Eliasz
wzięty.

1. Mach. 2
c. 58. Eccl.
48. b. 13.
y iezdo. H.
Któryś stał
Izraelowi za
wóz y za ie
zde broniąc
go modlitwą
swoją.

H
y on sam H
Elizeus
płaszczem
Eliaszów
wymywał
dy przes
dzielit.

Szukania
Eliasa
le go nie
znaleźli.

Elizeus
wody
drowit.
nie zdrowa
H
bąka no-
wa H.

Eliasa
pilnie El-
izeus po-
wsytkich
drogach.

zostan in.

Eliasz pla-
szczem lor-
dan roz-
dzielit.
Dwoiaki
go ducha
prosi El-
izeus od
Eliasa.

Sowity abo
tyle dwie a-
bo dwie cz-
ści ducha.

Dzieci sy
da z Eli-
zeusa.

Iorám syn
Achabow
zły.

Mesa król
Moabski
holdow-
nik króla
Izraelskie
go.

Abu Edom-
ski.
Trzej kró-
lowie ias-
dac przez
cin Moab
wody na-
ruszy nie-
miała.

Je poradził
H

22 ani niepłodności. ¹ A tak wzdrowio-
né są wody aż do dnia tego / według
słowa Elizeusowego które mówił.
23 ² A siedl zongd do Bethel: a gdy siedl
droga / dzieci malé wyszły z miasta / y
násmięwały się z niego / mówiąc: W-
24 ³ skępy tyśtu / wskępy tyśtu. ⁴ Który

gdy się obejrzał / wyjrzał ię / y zlorze-
czył im w imię PANSKIE: y wyszli
dwadźniedździe z lasa / y rozdrapali
25 ⁵ z nich czterdzieści y dwoie dzieci. ⁶ A
posiedl zongd na górze Karmeli / a z tam-
tąd wrócił się do Samarię.

Niech nie-
dnie iero-
sarpali.

Nie, bo zgro-
mącił H.

Sobie nie
wazył Hebr.
Tak spisał
ię y chw-
tę Bogu, my-
śli Prorockie
były w zach-
wyceniu.
ruszył go
moc PAN-
SKA.
gęste doły.
Elizeus o
bieczie wo-
dę y zmy-
ciłstwo.

ROZDZ. III.

Iorám syn A-
chabów królował
nad Izraelem w
Samarię roku
ósmnastego Jo-
saphátá Króla
Judzkiego. A

1 ¹ królował dwanaście lat. ² A uczynił
złość przed PANEM / wszakże nie ias-
to oćciec iego y matka: wyrzucił bo-
wiem słupy Baalowe / które był po-
3 ³ czynił oćciec iego. ⁴ Wszakóż tkwił w
grzechach Jeroboamá syná Aabá-
4 ⁴ towego / który przywiódł w grzech
Izraela / ani ich odstąpił. ⁵ A Mesa
król Moab chował wiele bydła / y
5 ⁵ płacił królowi Izraelskiemu sto ty-
sięcy iągmiat / y sto tysięcy baránów z
6 ⁶ wełną ich. ⁷ A gdy umarł Achab / zla-
mał przymierze które miał z królem
7 ⁷ Izraelskim. ⁸ Wyszedł tedy król Jo-
rám dnia onęgo z Samarię / y po-
8 ⁸ pisał wszystkim Izraela. ⁹ A posłał
do Jozaphátá króla Judzkiego / mó-
9 ⁹ wiąc: Król Moab odstąpił ode-
mnie / poiedź ze mną przeciw temu ná-
woyne. Który odpowiedział: Poiąde:
10 ¹⁰ Kto mój iest twój iest: lud mój lud
11 ¹¹ twój / y konie moje konie twoie. ¹² A
rzekł: Która droga pociągniemy: A
12 ¹² on odpowiedział: Prze: puszczą Idur
męyską. ¹³ Ciągneli tedy król Izrael-
13 ¹³ ski y król Judzki / y król Edomski / y
14 ¹⁴ krążyli drogą siedmiu dni: a nie było
15 ¹⁵ wody dla woyska y dla bydlat które
16 ¹⁶ są nimi sły. ¹⁷ A rzekł król Izraelski:
17 ¹⁷ Ach / Ach / Ach / zgromadził nas
18 ¹⁸ PAN trzech królów / aby wydał w
19 ¹⁹ rece Moab. ²⁰ A rzekł Jozaphát.
20 ²⁰ Jestli tu prorok PANSKI / żebyśmy
21 ²¹ prosili PANA przezeń: y odpo-
22 ²² wiedział ieden z slug króla Izrael-
23 ²³ skiego: Jest tu Elizeus syn Saphát:
24 ²⁴ którym nalewał wody ná rece Eliafo-
wé. ²⁵ A rzekł Jozaphát: Jest y niego

13 ¹³ słowo PANSKIE. A stał do nie-
go król Izraelski y Jozaphát król
Judzki y król Edom. ¹⁴ A rzekł Eli-
zeus do króla Izraelskiego: Co mnie
y tobie iest: Idź do proroków oycá
twego / y matki twoięy. A rzekł mu
król Izraelski: Czemu PAN zgro-
14 ¹⁴ mądził tych trzech królów / aby ie dał
w rece Moabskie: A rzekł do niego
Elizeus: Żywie PAN zastępów /
przed którego oczyma stoie / iż gdy-
15 ¹⁵ bym się oblicza Jozaphátá króla
Judzkiego nie wstydał / niedbał bych
o cie / ani bych się obejrzał. ¹⁶ Lecz te-
16 ¹⁶ raz przywiedźcie mi graczá. A gdy
grał gracz / stała się ná nim reka
PANSKA / y rzekł: To mówi PAN:
17 ¹⁷ Poczynicie łóże potoku tego doły y
18 ¹⁸ doły. ¹⁹ A bowiem to mówi PAN:
Nie wyjrzycie wiátru ani deszczu: a łó-
20 ²⁰ że to nápełni się wody / y bedźciecie pić
wy / y czeladź waszą / y bydletá waszą.
21 ²¹ A máło to iesze w oczách PAN-
SKICH: nád to da też Moab w
22 ²² rece waszą. A zburzycie wselkie miá-
sto obronné / y wselkie miásto wy-
23 ²³ borne / a wselkie dzewo pożyteczné
porabicie / y wszystkie źródlá wód za-
24 ²⁴ tkacie / y wselką rolę wyborną kánie-
niem odkryciecie. ²⁵ A stało się ráno /
gdy iest zwyczaj ofiare sprawować /
alíc oto wody przychodźły drogá
Edomską / y nápełniła się ziemiá
25 ²⁵ wodami. ²⁶ A wszyscy Moabitowie
wstyskawšy iż ciągneli królowie wal-
czyć przeciwko im / zwoláli wszystkie
pásen rycerstim przepasane po
26 ²⁶ wierzchu / y stáneli ná gránicách. ²⁷ A
wstawšy barzo ráno / y gdy iuz słońce
wstóło przeciwko wodóm / wyjrżeli
Moabitowie náprzeciwko wody czer-
27 ²⁷ woné iáko krów / y rzekli: Krów
28 ²⁸ mieczá iest: stoczyli bitwę przeciw so-
bie królowie y pobici są ieden od dru-
29 ²⁹ gięgo: teraz bież do korzyści Moab.
30 ³⁰ A przyšli do obozu Izraelskiego: a
wstawšy Izrael porąził Moab: a

Moabitów
nie pora-
żeni.

oni wciąż

25 oni wciekli przed nimi: Przysli tedy
którzy byli zwyciężyli / y porażili Mo-
26 ábiry / y miasta zburzyli: y wselek-
rola co lepsza / ciskaie każdy kamie-
nie napelnili: y wszystkie rzódla wód
zatkali: y wszystkie drzewa pożyteczne
wycieli: tak iż tylko mury gliniane
zostały: y obroczone jest miasto
od procników y po wielkiej części z-
burzone. Co gdy wyrzał król Moáb

27 fci / to jest / że nieprzyjaciele przemo-
gli / wziął z sobą siedm set meżów
mieczá dobywających: aby sie prze-
bili do króla Edom / ánie mogli: y
porwanosy syná swego pierworo-
dnego / który miał królować miasto
niego / osiárował całopalenie ná mu-
rze: y stało sie zagniewanie wielkie
w Izraelu / y zaraz odciągneli od nie-
go / y wrócili sie do ziemi swojej.

Król Mo-
ábski ofiá-
ruie syná
Bogóm.

ROZDZ. III.

Niewiasta ie-
dna zżón proro-
ckich wołata do
Elizeusa / mó-
wiac: Sluga
twój mąż mój
umarl / á ty wieś

1 iż slugá twój byl / boiaacy sie PANA:
á oto przysedł pożyczalnik aby wziął
2 dwu synów moich / zá niewolniki so-
bie. Którey rzekł Elizeus: Cóż chceś
żebychci czynił: Powiedz mi co
masz w domu swoim: A ona odpo-
3 wiedziała: Nie mam służebnicá two-
iá nie w domu moim / iedno troche
4 oliwy / którąbym sie mazała. Któ-
rý rzekł: Idź nápożyczay w wsech
5 sąsiad twoich naczynia próżnego nie
máto / á wnidz / y zamkni drzwi swo-
6 ie / gdy będziesz wewnątrz ty y syno-
wie twoi: náleży ztamtąd we wsy-
7 tkie té naczynia: á gdy pełne będą /
8 weźmiesz. A tak posła niewiastá / y
zamknelá drzwi zá sobą / y zá syny swe
9 mi: oni podawali naczynia / á ona
nálewała. A gdy już pełne byly na-
10 czynia / rzekla do syná swego: Przy-
miesz mi ieszcze naczynie. A on odpo-
wiedział: Nie mam. A stánelá oli-
11 wa: A przysla ona / y powiedziała
meżowi Bożemu. A on: Idź / przy-
12 przeday oliwe / á odday pożyczalniko-
wi twemu: á ty y synowie twoi żywcie
13 sie ostátkiem. A przysedł dzień ie-
den / y sedł Elizeus przez Sunám: á
14 byla tam niewiastá wielka / która go
zatrzymála aby iadł chléb: á gdy
15 támtedy często chadzał / wstepował
do niéy chleba iesć. Którá rzekla do
16 meżá swego: Widze że to jest mąż
Boży święty / który tedy często prze-
17 chodzi. Uczynmy mu tedy sale más-

18 ta / á postawmy mu w niéy łózko y
stół / y krzesło / y świecznik / że gdy przy-
dzie do nas / będzie tam mieszkał.
19 Przysedł tedy dzień ieden / y przysze-
dł y wstąpił do onéy sale / y odpoczy-
20 wał tam. A rzekł do Giezy służebni-
cá swego: Zawołay téy Sunámitki.
Gdy iéy zawolał / á ona stánelá przed
21 nim / rzekł do slugi swego: Nów-
do niéy: Otoś nam pilnie we wsy-
22 tkim służylá / cóż chcesz aby mci vczyni-
li: Masli iáká potrzebe / á chcesz
abych mówił do króla ábo do hetmá-
ná woyská. Którá odpowiedziała:
23 W posrzedku ludu meğ mieszkał.
A rzekł: Cóż tedy chce że iéy vczyni-
nie: A rzekł Giezy: Nie pytay: syná
14 bowiém nie ma / á mąż iéy stáry jest.
15 A zaszal tedy / aby iéy zawolał: Którá
16 gdy zawolána byla / stánelá v drzwi-
17 / rzekł do niéy: O tym czasie / y o téy
18 że godzinnie / iesli Bóg da zdrowie / be-
diesz miała w żywocie syná. A ona
odpowiedziała: Niechciey proste / pá-
nie mój / mezu Boży / niechciey kła-
19 mac służebnicy twoiey. A poczelá
niewiastá y porodziła syná tegoż czá-
20 su y godziny / którą powiedzial Elize-
21 us. A wrosło dziecie. A gdy byl ieden
22 dzień y wyszedłszy sło do oycá swego
19 do zenców / rzeklo oycu swemu: Gło-
wá mie boli / głowá mie boli. A on
20 rzekł sludze: Weź á dowiedz go do
mátki iego. Który gdy go wziął / y
21 przywiódł do mátki iego položyla go
ná łonie swym aż do południá / y v-
22 maryl. A weszla ná górę / y položyla
go ná łózku czelá Bożego / y zamkne-
23 la drzwi: á wyszedłszy / zawolała me-
żá swego / y rzekla: Posli proste cie
zemná iednego z slug y oslice / że po-
bieże aż do człowieká Bożego / y wio-
24 ce sie. Który iéy rzekł: Dla czegoż
idziesz do niego: Dzis nie jest now /

To jest / mam
dosyć powin-
nych / którzy
będą o mie
mówić będzie
li potrzebá.
Elizeus
gospody-
niéy nies-
plodnéy
obietcie
syná.

nie śmiaysie
ze mnie / ábo
nie omylay
mie slugi
twoiey.

Syn gosh-
dyniey vs-
márl / któ-
rá bieży
do Elizeu-
sá.

Tylko zostá-
ly kámiennie
iego w murze
Hárezerh-
skim. H.

Elizeus v
bogiéy wo-
dowie o-
ley rosmá-
nożył / aby
długi ny-
pláciłá.

Uchwiata.

we dzbán-
ku. H.

Gospodá
Elizeusa
v niewiás-
ty bogá-
tý.

24 ani Sábbarh. Ona odpowiedziała :
 25 Pódyde. ² A osiódlała oslice / y przyta-
 zala słudze : Poganiay a śpiesz sie / zez-
 26 byś mi nie mieścić w drodze : a czyn-
 to coć kaze. ³ Jachala tedy y przyta-
 chala do meża Bożego na górze Bar-
 meli. ⁴ A gdy ia wyjechał mąż Boży
 spiecznia / rzekł do Giezego słu-
 26 swego : Oto Sunamitka ona : ⁵ Idź
 tedy przeciwko niemu / a rzecz iey : Do-
 27 brzecli sie powodzi / meżowi twemu /
 y synowi twemu : Która odpowie-
 działa : Dobrze. ⁶ A gdy przysła do
 E meża Bożego na górze / wchyciła sie
 nog iego : y przystąpił Giezy aby ia
 odwrócił od niego. ⁷ A rzekł człowiek
 Boży : Day iey pokóy : bo dusza iey
 28 w gorzkosci jest / a P A N zataił prze-
 demną / y nieoznaymił mi. ⁸ Która
 mu rzekła : Azam prosiła syna v pa-
 29 ną mego : azamci nie mówila : ⁹ Nie
 śmięć sie zemnie : ¹⁰ a on rzekł do Gie-
 zego : Przepaś biodra twoie / a we-
 zmi laske moie w reke twoie / a idź.
 Jesli cie człowiek potka / nie pozdra-
 wiaj go : y iesli cie kto pozdrowi / nie
 30 odpowiadaj mu : y połóżysz laske mo-
 ie na oblicze dziecięcia. ¹¹ A matka
 dziecięcia rzekła : Żywie P A N / y ży-
 wie dusza twoja niepuszcze sie ciobie.
 31 Wstał tedy y poszedł za nią. ¹² A Gie-
 zi vprzódził ie był / y połóżyl był laske
 na obliczu dziecięcia / y nie było gło-
 32 su ani czucia : y wrócił sie przeciwko
 niemu / y powieźdzał mu / rzekac : ¹³ Nie
 wstałoc dziecię. ¹⁴ Wszedł tedy Elize-
 33 usz do domu / a ono dziecię vmárlé le-
 żało na łóżku iego : ¹⁵ a wszedłszy zám-
 knął drzwi za sobą / y za dziećciem : y
 34 modlił sie do PANA. ¹⁶ A wstał y po-
 35 łóżył sie na dziećciu : y połóżył vsta-
 F swé na vsta iego / y oczy swé na oczy
 iego / y rece swé na rece iego : y náchy-

35 lił sie ná nie / y zágrzało sie ciáło dzie-
 ciecia. ¹⁷ A on wróciwszy sie przecho-
 dził sie po domu raz y tam y sám : y
 wstał y połóżył sie ná nim : y ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰ ¹⁰⁰¹ ¹⁰⁰² ¹⁰⁰³ ¹⁰⁰⁴ ¹⁰⁰⁵ ¹⁰⁰⁶ ¹⁰⁰⁷ ¹⁰⁰⁸ ¹⁰⁰⁹ ¹⁰¹⁰ ¹⁰¹¹ ¹⁰¹² ¹⁰¹³ ¹⁰¹⁴ ¹⁰¹⁵ ¹⁰¹⁶ ¹⁰¹⁷ ¹⁰¹⁸ ¹⁰¹⁹ ¹⁰²⁰ ¹⁰²¹ ¹⁰²² ¹⁰²³ ¹⁰²⁴ ¹⁰²⁵ ¹⁰²⁶ ¹⁰²⁷ ¹⁰²⁸ ¹⁰²⁹ ¹⁰³⁰ ¹⁰³¹ ¹⁰³² ¹⁰³³ ¹⁰³⁴ ¹⁰³⁵ ¹⁰³⁶ ¹⁰³⁷ ¹⁰³⁸ ¹⁰³⁹ ¹⁰⁴⁰ ¹⁰⁴¹ ¹⁰⁴² ¹⁰⁴³ ¹⁰⁴⁴ ¹⁰⁴⁵ ¹⁰⁴⁶ ¹⁰⁴⁷ ¹⁰⁴⁸ ¹⁰⁴⁹ ¹⁰⁵⁰ ¹⁰⁵¹ ¹⁰⁵² ¹⁰⁵³ ¹⁰⁵⁴ ¹⁰⁵⁵ ¹⁰⁵⁶ ¹⁰⁵⁷ ¹⁰⁵⁸ ¹⁰⁵⁹ ¹⁰⁶⁰ ¹⁰⁶¹ ¹⁰⁶² ¹⁰⁶³ ¹⁰⁶⁴ ¹⁰⁶⁵ ¹⁰⁶⁶ ¹⁰⁶⁷ ¹⁰⁶⁸ ¹⁰⁶⁹ ¹⁰⁷⁰ ¹⁰⁷¹ ¹⁰⁷² ¹⁰⁷³ ¹⁰⁷⁴ ¹⁰⁷⁵ ¹⁰⁷⁶ ¹⁰⁷⁷ ¹⁰⁷⁸ ¹⁰⁷⁹ ¹⁰⁸⁰ ¹⁰⁸¹ ¹⁰⁸² ¹⁰⁸³ ¹⁰⁸⁴ ¹⁰⁸⁵ ¹⁰⁸⁶ ¹⁰⁸⁷ ¹⁰⁸⁸ ¹⁰⁸⁹ ¹⁰⁹⁰ ¹⁰⁹¹ ¹⁰⁹² ¹⁰⁹³ ¹⁰⁹⁴ ¹⁰⁹⁵ ¹⁰⁹⁶ ¹⁰⁹⁷ ¹⁰⁹⁸ ¹⁰⁹⁹ ¹¹⁰⁰ ¹¹⁰¹ ¹¹⁰² ¹¹⁰³ ¹¹⁰⁴ ¹¹⁰⁵ ¹¹⁰⁶ ¹¹⁰⁷ ¹¹⁰⁸ ¹¹⁰⁹ ¹¹¹⁰ ¹¹¹¹ ¹¹¹² ¹¹¹³ ¹¹¹⁴ ¹¹¹⁵ ¹¹¹⁶ ¹¹¹⁷ ¹¹¹⁸ ¹¹¹⁹ ¹¹²⁰ ¹¹²¹ ¹¹²² ¹¹²³ ¹¹²⁴ ¹¹²⁵ ¹¹²⁶ ¹¹²⁷ ¹¹²⁸ ¹¹²⁹ ¹¹³⁰ ¹¹³¹ ¹¹³² ¹¹³³ ¹¹³⁴ ¹¹³⁵ ¹¹³⁶ ¹¹³⁷ ¹¹³⁸ ¹¹³⁹ ¹¹⁴⁰ ¹¹⁴¹ ¹¹⁴² ¹¹⁴³ ¹¹⁴⁴ ¹¹⁴⁵ ¹¹⁴⁶ ¹¹⁴⁷ ¹¹⁴⁸ ¹¹⁴⁹ ¹¹⁵⁰ ¹¹⁵¹ ¹¹⁵² ¹¹⁵³ ¹¹⁵⁴ ¹¹⁵⁵ ¹¹⁵⁶ ¹¹⁵⁷ ¹¹⁵⁸ ¹¹⁵⁹ ¹¹⁶⁰ ¹¹⁶¹ ¹¹⁶² ¹¹⁶³ ¹¹⁶⁴ ¹¹⁶⁵ ¹¹⁶⁶ ¹¹⁶⁷ ¹¹⁶⁸ ¹¹⁶⁹ ¹¹⁷⁰ ¹¹⁷¹ ¹¹⁷² ¹¹⁷³ ¹¹⁷⁴ ¹¹⁷⁵ ¹¹⁷⁶ ¹¹⁷⁷ ¹¹⁷⁸ ¹¹⁷⁹ ¹¹⁸⁰ ¹¹⁸¹ ¹¹⁸² ¹¹⁸³ ¹¹⁸⁴ ¹¹⁸⁵ ¹¹⁸⁶ ¹¹⁸⁷ ¹¹⁸⁸ ¹¹⁸⁹ ¹¹⁹⁰ ¹¹⁹¹ ¹¹⁹² ¹¹⁹³ ¹¹⁹⁴ ¹¹⁹⁵ ¹¹⁹⁶ ¹¹⁹⁷ ¹¹⁹⁸ ¹¹⁹⁹ ¹²⁰⁰ ¹²⁰¹ ¹²⁰² ¹²⁰³ ¹²⁰⁴ ¹²⁰⁵ ¹²⁰⁶ ¹²⁰⁷ ¹²⁰⁸ ¹²⁰⁹ ¹²¹⁰ ¹²¹¹ ¹²¹² ¹²¹³ ¹²¹⁴ ¹²¹⁵ ¹²¹⁶ ¹²¹⁷ ¹²¹⁸ ¹²¹⁹ ¹²²⁰ ¹²²¹ ¹²²² ¹²²³ ¹²²⁴ ¹²²⁵ ¹²²⁶ ¹²²⁷ ¹²²⁸ ¹²²⁹ ¹²³⁰ ¹²³¹ ¹²³² ¹²³³ ¹²³⁴ ¹²³⁵ ¹²³⁶ ¹²³⁷ ¹²³⁸ ¹²³⁹

to jest, dro-
gich odświe-
żonych.

Luk. 4. 27.
Naáman
omył się w
Jordanie
i od trę-
dów.

Wyzna-
wa Bogá
Izraelskie
go.
Pominek,
podarze, Heb

6 fti: Jédże á posle list do króla Iz-
raelskiego. Który gdy iachał y wziął
z sobą dziesięć talentów srebra / y
7 sześć tysięcy złotych / y dziesięcioro-
śat odmiennych / przyniósł list do
króla Izraelskiego / w té słowa: Gdy
weźmiesz ten list / wiedz iżem posłał
do ciebie Naámána slugę mego / á
8 byś go ozdrowił / od trądu iego. A
gdy król Izraelski list przeczytał / ro-
zdzielił sátry své / y rzekł: Azam ja iest
Bóg / żebych mógł zabić y ożywić / i
9 ten posłał do mnie ábych ozdrowił
człowieka od trądu iego: Przypatrz-
cie się á obaczcie / że ná mie przyczyni-
10 siła. Co gdy usłyszał Elizeusz mąż
Boży / to iest / że król Izraelski roz-
dzielił sátry swoje / posłał do niego mó-
wić: Przeczes rozdzielił sátry své:
niech przyjdzie do mnie / á niech wie że
11 iest prorok w Izraelu. Przijechał tedy
Naáman z konmi y z woźmi y stánuł
w dziwidomiu Elizeusowego: y wy-
12 stáł do niego Elizeusz posláncá mó-
wić: Idź á omyj się siedm kroc w
Jordanie / y wróci się zdrowie ciálu
13 twemu / y będziesz oczyszcion. Roz-
gniewawszy się Naáman odchodził /
mówiąc: Nimiátem że miał wy-
nisić do mnie / á stojać wyrwać imie-
nia PANA Boga swego / y dotknąć
14 reka swa miejsca trądu / á ozdrowić
mnie. Aza nie lepsze są Abáná y
Phárrphár rzeki Dámásku / niżli wsy-
tkie wody Izraelskie / żebych się w nich
15 omył / á był oczyszcion: Gdy tedy sieo-
biócił / y odiejdzał gniewając się / przy-
stąpili do niego słudzy iego / y rzekli
mu: Oycz / chociażby był wielka rzecz
16 prorok powiedział / zaiste miałbyś był
uczynić / iáto daleko więcej / że teraz
rzekł: Omyj się / á będziesz oczyszcion:
17 Szedł / y omył się w Jordanie
siedm kroc według mowy meżá Bo-
żego / y náprawiło się ciáło iego / iáto
ciáło dziecięcia máluczkiego / y był o-
18 czyszciony. A wróciwszy się do meżá
Bożego ze wszystkim swym poczem /
przyszli / y stánuł przed nim / y rzekł:
Pravdziwie doznał że niemáš in-
nego Boga ná wszytkiej ziemi / iedno
19 tylko w Izraelu. Proszę tedy ábyś
wziął błogosławieństwo od slugi
20 twego. Lecz on odpowiedział: Dy-

17 wie PAN przed którym stoje / że nie
weźmie. A gdy gwałt czynił / zgotá nie
zezwoił. A rzekł Naáman: Jáko
chcesz / ále proszę dozwól mi słudze
18 twemu / że z ziemi weźmie bieżenie
ná dwu mulów: bo slugá twój nie
będzie więcej czynił całopalenia ani
ofiary cudzym bogóm / iedno PAN V.
19 A to tylko iest o co masz prosić PA-
NA za slugá twoim / gdy wnidzie
pan mój do zboru Kemmon áby się
20 kłaniał / á gdy się on będzie wspierał
ná ręce moje: iesli się pokłonié we
zborze Kemmon / gdy się on pokłoni ná
21 onymże miejscu / áby to PAN mnie
słudze twemu odpuscił. Który mu
rzekł: Idź w pokoiu. A tak odjechał
22 od niego obrawszy czas ziemi. A
F rzekł Giezy slugá meżá Bożego:
Zfolgował pan mój Naámanowi
temu Syryczykowi że nie wziął od
niego co przyniósł: żywie PAN że po-
23 bieże za nim / y weźmie co od niego. A
siedl Giezy za Naámanem / Którego
gdy on obaczył bieżącého do siebie /
skoczył z woza / przeciwko niemu / y
24 rzekł: Dobrze! się wszystko wiedzie:
A on rzekł: Dobrze. Pan mój po-
stał mie do ciebie / rzekł: Teraz przy-
25 sli do mnie dwá mlodzińcy z góry
Ephraim z synów prorockich: daj
im talent srebra / y sátry odmienné
26 dwoiátie. A rzekł Naáman: Lepiej
że weźmiesz dwá talenty. A przymu-
sił go / y zawiązał dwá talenty srebra
we dwá wory / y dwoiátie sátry / y wlo-
27 żył ná dwá páchółki swoje / Który też
miesli przed nim. A gdy przyszedł iuż
w wieczor / wziął z reki ich / y schował
w domu / á meze odprawił / y pošli. A
28 jam wszedł stánuł przed pánem
swoim. A rzekł Elizeusz: Skąd idziesz
Giezy: A on odpowiedział: Nie cho-
29 dził nigdzie slugá twój. A on rzekł:
Aza serce moje nie było przytomné /
kiedy się wrócił człowiek z woza swe-
go / przeciwko tobie: Teraz tedy wzię-
30 les srebro / y wzięles sátry / ábyś kupił
oliwice / y winnice / y ówce / y woły / y
31 slugi / y służebnice. Ale y trąd Naá-
manów przylnie do ciebie / y do na-
sienia twego / aż ná wieki. A wyszedł
od niego trędowny iáto śnieg.

Elizeusz
nie bierze
wspomina-
kón / áby
się nie zdał
dárów Bo-
żych / prze-
dawał.
Ná weźmie
nie ożarza
áby ná re-
ziemi iáko
ná iwisłby
osiárował.
áby PAN
odpuscił słu-
dze twemu.
H.

Zydowskie
słowo Chi-
brás / to iest
czas / słu-
słó
go ziemi:
infty / przekłá-
dają / odia-
chał ná młó-
Czyray Gen.
35. C. 16.
Giezy bie-
rze od Naá-
maná dá-
ry / których
Elizeusz
nie chciał.

Giezy dla
takomst-
wá / trudem
sárázoný
y dieci ie-
go.

ROZDZ. VI.

A rzekł syno-
wie prorocy do
Elizeusa: Oto
miejsce / na któ-
rym mieszkamy
przed tobą / ciśnie
jest na nas. Idź-
my aż do Jordanu / a niechaj weźmie
każdy z lasu po jednym drzewie / że
tamtę sobie zbudujemy miejsce ku mie-
skaniu. Który rzekł: Idźcie. A
rzekł ieden z nich: Pójdźże y ty z sluga-
mi twymi. Odpowiedział: Ja poy-
de. A poszedł z nimi. A gdy przysli
do Jordanu / rąbali drzewo. A przysła-
ło sie / iż gdy ieden rąbał drzewo / spa-
dło żelazo z siekiery w wodę: a on za-
wołał / y rzekł: Ach / Ach / Ach / panie
mój / y tegom samęgo był pożyczyl.
A rzekł mąż Boży: Gdzie wpadło? A
on mu miejsce wskazał. Wziął tedy dre-
wno y wpuszcł tam: y wspłynęło że-
lazo. A rzekł: Weźmij. Który sięg-
nął rękę y wziął je. A król Syryjski
walczył przeciw Izraelowi / y nara-
dził sie z slugami swymi / rzekąc: Tę-
tym a na tym miejscu położymy za-
sadzki. A posłał tedy mąż Boży do
króla Izraelskiego / mówiąc: Strzeż
sie abyś nie przeszedł na ono miejsce:
bo tam Syryanie są na zasadzce.
A posłał tedy król Izraelski na miej-
sce / które mu powiedział mąż Boży /
y wbiegał ied / y ostrzegł sie tam nie raz
ani dwa. A zatrwożyło sie serce kró-
la Syryjskiego o te rzeczy: a zwoław-
szy slug swoich / rzekł im: Przecz mi
nie powiecie kto zdraycą moim jest w
króla Izraelskiego? A rzekł ieden z
służebników jego: Nie / panie mój
królu: ale Elizeus prorok / który jest
w Izraelu / oznajmnie królowi Izra-
elskiemu wszystkie słowa którekolwiek
mówi na pokoiu twoim. A rzekł
im: Idźcie / a dowiedźcie sie gdzieby
był: że posle a poimam go. A po-
wiedzieli mu / rzekąc: Oto jest w Do-
than. A tak posłał tam konie y wo-
zy y siłę wojska: którzy gdy przysła-
chali winocy / obroczyli miasto. A
wstawszy rano sluga meża Bożego /
wyszedłszy wyjechał wojsko około mia-
sta y konie y wozy: y powiedział mu /

rzekając: Ach / ach / ach / panie mój / co
wczyniemy? A on odpowiedział:
Nie bój sie: bo więcej ich jest z na-
mi / niżli z nimi. A gdy sie modlił E-
lizeus / mówił: PANIE otwórz oczy
tego że wyjechał. A otworzył PAN oczy
służebnika y wyjechał / a onogóra pełna
koni / y wozów ognistych około Eli-
zeusa. A nie przysiadł do niego / a
Elizeus modlił sie do PANA mó-
wiąc: Zaráż proszę ten lud ślepotą.
A zaraził ie PAN / aby nie widzieli
według słowa Elizeusowego. A
rzekł do nich Elizeus: Nie tacyście
drogą / ani to jest miasto: Pójdźcie za
mną / a wkaze wam meża którego si-
lacie. Wziął tedy do Samarii.
A gdy wszedł do Samarii / rzekł
Elizeus: PANIE otwórz oczy tych /
aby przejechali. A otworzył PAN o-
czy ich / y wyjechali że byli w posze-
dku Samarii. A rzekł król Izrael-
ski do Elizeusa / wyjeżdżajże ie:
Namże ie pobie / oycze mój? A on
rzekł: Nie pobie: boś ich nie po-
mał mieczem y lukiem twoim / abyś
miał pobie: ale połóż chleb y wodę
przed nie / aby jedli y pili / yśli do pa-
na swego. A położono przed nimi
potraw wielkie przygotowanie y ie-
dli y pili / y puszcł ie / y posli do pana
swego: y nie przysli więcej do Samarii
Syryjczy do ziemi Izraelskiej. A
ostało sie potym / zebrał Benadab
król Syryjski wszystkie wojsko swe / y
wyciągnął / a obległ Samarię. A
był głód wielki w Samarii: y tak
długo była w obleżeniu / aż przeda-
wano głowę osła po osmdziesiąt
srebrników / a czwarta część miary
gnoiu gołębiego po pięci srebni-
ków. A gdy król Izraelski siedł po-
murze / zawołała nań iedna niewiasta
mówiąc: Rátuj mnie panie mój kró-
lu. Który rzekł: Nie rátuję cie PAN /
skąd ciebie rátować moge? z gumną
abo z prasy? A rzekł do niej król:
Czegóż chcesz? Która odpowiedzia-
ła: Ta niewiasta mówiła mi: Day
syna twego / że go ziemy dzisiaj / a syna
mego ziemy jutro. A tak wwarzyl-
smy syna mego / y ziedliśmy. A rze-
klam iey nazajutrz: Day syna twego / że
go ziemy. Która skryła syna swego.
Co gdy król wysłyszał / rozdarł szaty

Elizeus
broni noy
jako Aniele
skie.

Syryjany
ślepił y w
prowadka
do miasta.

Król Izra-
elski cześu
ie nie przy-
jaciół swę-
są rozkaza-
niem Eli-
zeusa.

Król Syryi
ski obległ
Samarię.
Głód wiel-
ki w oble-
żeniu.

W oble-
żeniu matki
dzieci ię-
da.

swote

Elizeusze
lasu wy-
płynąć ka-
że s wody

Rade kró-
la Syryi-
skiego wy-
tawia.

Posłał
król Syryi
ski poimac
Elizeusa.

Elizeus
król każe
zabić.

Elizeus
głodnym
przeponie
dłak obfio-
tość.

Wskaz. H. z
pulsatark.

Niewie-
sacy spo-
nu Boże-
mu.

To jest, choć
by PAN nie
bo otworzył
spuścić pseni-
cę i iezamien-
iako ono mán-
ne, tedyby
nemogło być

Tredowás-
ci zmania-
ia sie zbie-
żać do Sy-
riayków

PAN Bóg
bez mocy
ludski wy-
bawił Isr-
elá od ob-
lężenia.

swoie / y siedł po murze: y widział wszy-
tek lud włosienice którą odziany był
31 na ciele od spodu. A rzekł król: To
mi niech Bóg uczyni y to niech przy-
czyni / iesli sie zostoi głowa Elizeusa
32 syna Saphat dzisiaj na nim. A El-
izeus siedział w domu swym / y stár-
cy siedzieli z nim. Przesłał tedy me-
ża: a pierwszy niż on posel przyszedł /
rzekł do stárców: A wiecieś / że ten

syn meżobóyce posłał / aby wciąto
głowe moie: A tak patrzącie gdy przy-
dzie posłaniec / zamkniecie drzwi / a
nie dajcie mu wnieść: bo oto tetna-
33 nie nog pana iego jest za nim. A gdy
iesze mówił do nich / wskazał sie po-
slaniec który siedł do niego. A rzekł:
Oto tak wielkie złe od PANA
jest: Czegoż mam więcej czekać od
PANA?

Achabá kro-
ry zabił Na-
borhá.

Rozumiey,
Krol który
wszedł przed
posłancem
swoim, odmie-
niwszy wmyśl
o zabicu pro-
roka.

ROZDZ. VII.

Rzekł Elize-
us: Słuchaycie
słowa PAN-
SKIEGO: To
mówi PAN: O-
tym czasie iutro
będzie korzec bia-
ły maki za ieden státer / a dwa kor-
ce ieczmiienia za ieden státer / w bra-
mie Samaryjskiej. Odpowiadając
ieden z książat / na którego rece król
sie wspierał / człowiekowi Bożemu
rzekł: By też PAN podzielał wy-
puszty w niebie zaż będzie mogło być
co powiadaś? Który rzekł: Wyżryś
oczyma twymi / ale z tego iesc nie be-
dzies. Byli tedy czterech meżowie
tredowáci w weściea bramy: którzy
rzekli ieden do drugiego: Cóż tu chce-
my być aż pomrzemy? choć że chce-
my wnieść do miast / głodem vmrze-
my: choć też tu zostaniemy / musim
vmrzeć: pódzicieś tedy / a zbieżmy do
obozu Syryjskiego / iesli nam zfolgu-
ia będzie żywi: a iesli będą chcieli
zabić przecie pomrzemy. Wstali te-
dy w wieczor / aby sli do woyska Sy-
ryjskiego. A przyszedłszy do przodu
obozu Syryjskiego / nikogo tamże nie
naleźli. Abo iem PAN dał był
słyść w obozich Syryjskich grzmo-
tów y koni / y woyska wielkiego: y
rzekli ieden do drugiego: Oto król
Izraelski nągał za piemiędzy przeciw-
ko nam króle Heteyskie y Aegyptskie /
y przysli na nas. Wstali tedy y w-
ciekli nocą / y zostawili namioty swe y
konie y osly w obozie / y wciekli chcąc
tylko dusze swe zachować. Gdy tedy
przysli oni tredowáci na przodek o-
bozu / weszli do namiotu iednego / y
iedli y pili: y nabrali z tamtąd srebra

y złoty sat / y sli y pokryli: y zaśie-
wrocili sie do drugiego namiotu / y z-
niego także nabrawszy pokryli. A
9 rzekli ieden ku drugiemu: Nie dobrze
czyniemy: ten dzień bowiem dobrze
nowiny jest. Jesli zamilczemy / a nie
C będziemy chcieć powiedzieć aż do za-
rania / będziemy winni grzechu: Pod-
10 cie idźmy a powiedźmy na dworze kró-
lewskim. A gdy przysli do bramy
miejskiej / powiedzieli im / mówiąc:
Szlismy do obozu Syryjskiego a za-
dnegośmy tam człowieka nie naleźli /
iedno konie a osly przywiązane / y na-
mioty rozbite. Szli tedy wrotni / y
11 opowiedzieli w palacu króla: we w-
nótrz. Który wstał w noc / y rzekł do
12 słuzebników swoich: Powiadam
wam co nam uczynili Syryczyko-
wie: Wiedza że głód cierpiemy / y prze-
tóż wysli z obozu / a pokryli sie w po-
lu / mówiąc: Gdy wynidą z miast /
póymamy ie żywo / a potem miasto
vbieżyć będziemy mogli. A odpowie-
13 dział ieden z słuzebników iego: We-
źmiemy piec koni / które w mieście
zostały (bo te tylko są we wszytkim
zgrómadzeniu Izrael / inne bo
wiem wszystkie strawione są) a po-
stawy będziemy sie mogli wywie-
dziec. Przywiedziono tedy dwa ko-
14 nia / y posłał król do obozu Syry-
jskiego / mówiąc: Idźcie a spatrzaście.
Którzy iachali za nimi aż do Jor-
15 danu: a oto wszytká drogá pełná by-
ła sat y naczynia / które porzucali
D Syryczykové gdy sie trwożyli: y
wróciwszy sie postawie powiedzieli
królowi. A wyszedłszy lud rozchwycił
16 obóz Syryjski: y stał sie korzec bia-
ły maki po iednym státerze / a dwa
korce ieczmiienia po státerze iednym /
według słowa PANSKIEGO. A
17 król ono także / którego sie reki wspie-

Tredowás-
ci wracá-
ia sie zno-
wina do
miastá.

kw i pigo se
it.

*Kiażę nie
wierné vs
tłozono.*

18

rat/postawił w bramy: którego gmin
podeptał w wesciu bramy y umarł /
wedle tego / iako był powiedział mąż
Boży / gdy był król stąpił do niego.
18 ¹ A sstało się według słowa meża
Bożego / które był rzekł królowi / kiedy
mówił: Dwa korca ieczmienia beda
za ieden stater / a korzec białey maki
za ieden stater / o tymże czasie iutro w

19

branie Samariiey / ¹ gdy ono Kiażę
odpowiedziało było meżowi Boże-
mu / y rzekło: By też PAN uczynił
wpusty w niebie / aże może się sstać
co powiadaś: A rzekł mu: Wyżrzyś
oczyma twemi / ale z tego iec nie be-
dzies. ² Podkłało go tedy iako było o-
powiedziano y podeptał go lud w
bramie y umarł.

20

ROZDZ. VIII.

1

A

Elizeus rzekł
do oney niewia-
sty / której był sy-
n a ożywił / mó-
wiąc: Wstan / a
idź ty y dom twóy
a bądź gościem

gdziekolwiek naydziesz: bo PAN
zawołał głodu / y przyjdzie na ziemie
przez siedm lat. ¹ Która wstała y w-
czyniła według słowa człowieka Bo-
żego / a posiedszy z domem swym by-
ła gościem w ziemi Philisthynskiey

2

3

4

B

6

7

8

C

9

przez wiele dni. ² A gdy wyszło siedm
lat / wróciła się niewiasta z ziemie
Philisthynskiey: y wysła aby prosiła
króla o dom swóy y o role swoje. ³ A
król rozmawiał z Giezym slugą me-
żą Bożego / mówiąc: Powiada mi
wszystkie zacne rzeczy które czynił E-
lizeus. ⁴ A gdy on powiedział królowi
iako wskrzęsił umarłego / wstała się
niewiasta / której był syn a ożywił / wo-
łać do króla o dom swóy y o role
swoie. A rzekł Giezy: Panie mój
królu / tć to jest niewiasta / y to jest
syn iey którego wskrzęsił Elizeus. ⁵ A
pytał król niewiasty: Która mu po-
wiedziała. A dał iey król rzezańca iez-
dnego / mówiąc: Przywróć iey wszy-
tko co iey jest / y wszystkie dochody z
ról / odednia którego opuściła ziemie
aż do tad. ⁶ Przyszedł też Elizeus do
Damasku / a Benadad król Syryjski
chorował: y powiedziano mu / mó-
wiąc: Przyszedł tu mąż Boży. ⁷ A
rzekł król do Hazaela: Weźmi z sobą
dary / a idź przeciwko meżowi Boże-
mu / a poradź sie PANA przezeń / mó-
wiąc: Bedeli mógł wybiegac sie z tćy
niemocy moiey. ⁸ A tak poszedł Ha-
zael przeciwko niemu / mając z sobą
dary / y woskłał dobrą Damasku bze-

10

11

12

13

14

15

16

17

18

D

19

20

mioną czterdziestu wielbłądów. A
stającwszy przed nim / rzekł: Syn
twóy Benadad król Syryjski posłał
mie do ciebie / mówiąc: Bedeli mógł
ozdrowieć z tćy niemocy moiey. ¹⁰ A
rzekł mu Elizeus: Idź / rzecz mu:
Bedzies zdrow: lecz mi P A N po-
kazał / że smiercią umrzesz. ¹¹ A stał z
nim / y strwożył sie / aż do zaptonie-
nia twarzy: y płakał mąż Boży.

¹² Któremu rzekł Hazael: Cemu pan
mój płacze: A on rzekł: Jż wiem co
za złości poczyniś synóm Izraelo-
wym. Miasta ich obornne ogniem
spaliś / y młodzieńce ich mieczem po-
morduieś / y dzieci ich poroztrącaś / a
bziemiennę porozcinaś. ¹³ A rzekł Ha-
zael: A cóżem ja slugą twóy / pies /
żebych miał uczynić rzecz tak wielką.

A rzekł Elizeus: Okazał mi PAN /
że ty bedzies królem Syryjskim. ¹⁴ Któ-
ry odszedłszy od Elizeusa przyszedł do
pana swego. Który rzekł do niego:
Cóżci powiedział Elizeus: A on od-
powiedział: Powiedział mi / przy-
dziesz do zdrowia. ¹⁵ A gdy przyszedł
dzień drugi / wziął koldre / y nalał wo-
dy / y rozciągnął na obliczu iego: Któ-
ry gdy umarł / królował Hazael mi-
asto niego. ¹⁶ Roku piątego Joramá
syná Achabá króla Izraelskiego / y
Jozaphatá króla Judzkiego królo-
wał Joram syn Jozaphatá króla Ju-
dzkiego. ¹⁷ Trzydzięci mu lat y dwie
było gdy począł królować / a ośm lat
królował w Jeruzalem. ¹⁸ A chodził
drogami królów Izraelskich / iako
chodził dom Achabów: cóżka bo-
wiem Achabowa była żoną iego: y
czynił złość przed oczyma PANSKI-
MI. ¹⁹ A PAN niechciał wytrącić Ju-
dy dla Dawida slugi swego iako mu
był przyrzekł / aby mu dał świece y
synóm iego po wszystkich dni. ²⁰ Za cza-
sów iego odstąpił Edom / aby nie był

*To jest, cho-
vobá nie jest
śmiertelna.
pewnie um-
rze. Hebr.
Elizeus
placze nad
Hazaelem*

*Elizeus
Hazaela
wi przepo-
wiada kró-
lestwo y os-
krucenie
wa iego.*

*Hazael vs-
dusił Be-
nadada y
królował
po nim.*

*Joram syn
Jozapha-
tów kró-
lem Iuda-
skim.*

2. Par. 21 55

2 Krol 7 c 16

*ścisłość kro-
lewską.*

*wysley 4.
f 35.
Elizeus opo-
wiada głod
na siedm lat,
przed którym
gospodni E-
lizeusowa
cieka do Ae-
gyptu.*

*przez siedm
lat. H.*

*czad.
Król spró-
wy Elises
ussoné ka-
że sobie po-
wiedzieć.*

*Gospodni E-
lizeusowa
wraca się do
domu dla E-
lizeusa krol
wszystko iey
przywraca.*

*Benadad
pyta się o
zdrowiu
synu Elise-
usa.*

2. Par. 21 b 8.
Edom ob-
ranę so-
bie króla
odstąpił
ludy.

Po śmier-
ci Ioráma
Ochoziasz
król lud-
ki.
2. Par. 22. a 1.

21 F pod Juda / y postanowił sobie króla.
22 F A przyciągnął Jorám do Seirá y
wszystkie wozy z nim: y wstał w nocy
y poraził Edomczyki / którzy go byli
23 obtoczyli y hetmány wozów / a lud w-
24 ciękł do przybytków swoich. Odsta-
pił tedy Edom żeby nie był pod Ju-
da aż do dnia dzisiejszego. Odsta-
25 piła tedy y Lobná onęgo czasu. A
ostatek mów Jorám y wszystko co
26 czynił / zali to nie napisano jest w księ-
gach słów dni królów Judyckich? A
zasiął Jorám z oycy swymi y pogrze-
27 bion jest z nimi w mieście Dawido-
wym / y królował Ochoziasz syn tego
28 miasto niego. Roku dwunastego
Joráma syná Achábowego króla Iz-
29 raelskiego królował Ochoziasz syn
Joráma króla Judyckiego. Dwa-
30 dziesiąt lat y dwie było Ochoziaszo-

wi gdy począł królować / a rok ieden
królował w Jeruzalem: imię matki
iego Ałhála córka Amry króla Izra-
27 elskiego. A chodził drogami domu
Achábowego / y czynił złość przed
PANEM / iako dom Achábow: bo
28 był zięciem domowi Achábowemu.
Wyciągnął też z Joramem synem
Achábowym na wojnę przeciw Há-
29 zaelowi królowi Syryjskiemu do Ra-
moth Gálaad / y zranili Syryczyko-
wie Joráma. Który sie wrócił żeby
go leczono do Jezrahel / bo go zranili
byli Syryczykowie w Ramoth
walczącego przeciw Házaelowi kró-
lowi Syryjskiemu. A Ochoziasz syn
Joráma król Judycki / stał na-
wiedząc syná Achábowego w Jezra-
helu / bo tam chorował.

Po śmierci
oyca swego
sam królował
rok ieden, a
z oycem lat
20. przetoż
mu na ten
czas było lat
42.

ROZDZ. IX.

Elizeus Pro-
rok zawołał ie-
dneż z synów pro-
rockich / y rzekł
mu: Przepasuj bio-
dzą twoją / a we-
źmi bątkę oliwy
te w reke twoją / a idź do Ramoth Gá-
2 láad. A gdy tam przyjdiesz. Wy-
3 żrzesz Jehu syná Jozáphátá / syná
Námsi: a wśedłszy każesz mu wstać z
póyszedku braciey jego y wwiedziesz
3 do wnetrzney komory. A dzierżąc
bątkę oliwy wleiesz na głowę jego / y
4 rzeczesz: To mówi PAN / Pomazałem
cie królem nad Izraelem. A otwo-
5 rzyś dziwi y wcieczesz / y nie zstano-
wiś sie tam. A tak poszedł młodzie-
niec páchole proroka do Ramoth
6 Gálaad / y wśedł tam: a oto hetmá-
nowie wojská siedzieli y rzekli: Mami
słowo do ciebie o hetmánie. A rzekł
7 Jehu: Do kogo z nas wszystkich? A
on rzekł: Do ciebie o hetmánie. A
wstał / y wśedł do komory / a on wy-
8 lat oliwę na głowę jego y rzekł: To
mówi PAN Bóg Izraelów: Po-
9 mazałem cie królem nad ludem
PANSKIM Izraelem / y wytrąciś
10 dom Achába pánta twego / y pomscze
11 sie krwie slug moich proroków / y
12 krwie wszystkich slug PANSKICH

8 z reki Jezabel. A wytrąciś wszystek
dom Achábow: y zabije z Acháb
9 mordercę na ściągę y zámknionę-
go y ostatecznego w Izraelu. A dam
10 domi Achábow iako dom Jeroboá-
má syná Nabát / y iako dom Báasý
syná Ahia. Jezabele też siedzą psi
11 na polu Jezrahelskim / a nie będzie
ktoby ją pogrzebł. A otworzył dziwi
y wciekł. A Jehu wyszedł do slug
pána swego: którzy mu rzekli: Do-
12 bżeli jest wszystko? Po cóż przyszedł
ten páloný do ciebie? Który im rzekł:
13 Znaćcie człowieka / y co mówił. A oni
odpowiedzieli: Słusci to / ale ráczey
14 nam powiedz. Który im rzekł: To á
to mi mówił / y rzekł: To mówi PAN:
Pomazałem cie królem nad Izrae-
15 lem. Pospiechali sie tedy / a wżiwszy
każdy płaszcz swój położyli pod nogi
iego / na podobienstwo máiestatu / y
zatrabili w trąbę / y mówili: Króluie
Jehu. Sprzysięgli sie tedy Jehu
syn Jozáphátá syná Námsi ná Jo-
ráma / a Jorám był oblégl Rá-
moth Gálaad / sam y wszystek Izrael
przeciw Házaelowi królowi Syry-
15 skiemu: a wrócił sie był aby sie leczył
w Jezrahelu ná rány / bo go byli zra-
nili Syryczykowie walczącego prze-
ciw Házaelowi królowi Syryjskie-
mu. A rzekł Jehu: Jesli sie wam po-
doba / niechay żaden zbieg nie wycho-
dzi z miastá / żeby nie śedł / a nie o-

3. Krol. 21.
c. 24.
nád Izábe-
lę. Hebr.
do namniey
tego sčazenia
eia. Hebr.
3. Krol. 15
f 29.
3. Krol. 16 a 3.

na nawys-
szym stopniu
H

trzymał
stráś w Rá-
moście. H.
wysię 8. g.
28.

Iehu pomá-
sany ná
królestwo
Izraelskie

3. Krol. 19.
d 16.

16 znaymit w Jezrahelu. ¹ A wsiadł y
iáchal do Jezrahela: bo tam choro-
wał Joram / a Ochoziasz król Judzki
przysiał był / nawiedząc Joramá.
17 ² Stróż tedy / który stał na wieży Je-
zrahelskiej / wyjrzał poczet Jechu przy-
jeżdżającego / y rzekł: Widze ia po-
czet. A rzekł Joram: Weźmi wóz a
posłi przeciwko nim / a niech spyta-
ten który iedzie: Dobrzeli iest wszyt-
18 kto? ³ A tak iáchal który był wsiadł
na wóz przeciw niemu y rzekł: To mó-
wi król: Spokoyneli iest wszytko?
A rzekł Jechu: Co tobie y pokoiowi?
miał / a iedź za mną. Powiedział też
stróż / rzekąc: Przysiał był do
19 nich / a nie wraca sie. ⁴ Posłał też
drugi wóz z końmi: y przysiał do
nich y rzekł: To mówi król: Pokóyli
iest? A rzekł Jechu: Co tobie y poko-
20 iowi? min a iedź za mną. ⁵ A powie-
dzał stróż rzekąc: Przysiał był aż do
nich / a nie wraca sie: a iązdá iest iako-
21 by iązdá Jechu syná Dámsi / bo fale-
nie iedzie. ⁶ A rzekł Joram: Záprza-
gay wóz. y záprzegli wóz iego / y wy-
iáchal Joram król Izráelski y Ocho-
ziasz król Judzki / káždy na swym wo-
zie y wysiáhlali náprzeciwko Jechu / y
náleżli go na polu Dábotá Jezra-
22 helitczyká. ⁷ A gdy wyjrzał Joram Je-
hu rzekł: A pokóy Jechu? A on odpo-
wiedział: Co zá pokóy? Jescze cu-
dzolostwa Jezabel mátki twotéy y
23 czary iéy mnogie trwáiz. ⁸ A náwró-
cił Joram rękę swą y wciékał rzekł
do Ochoziaszá: Zdráda Ochoziaszu.
24 ⁹ A Jechu wyciągnął luk ręką / y po-
strzelił Joramá między plecy: y wy-
sła strzałá przez serce iego / y wnet v-
25 padł na wóz iego. ¹⁰ A rzekł Jechu
do Bádácera hermána: Weźmi / a
F porzuc go na roli Dábotha Jezrahe-
litczyká: bo pámietał kiedy ia y ty
siedząc na wóz ié iáchálijmy zá Achá-
bem oycem tego / że PAN to bżemie

26 podmóścił nán / mówiąc: ¹¹ Jesli nie
zá krew Dábotha y zá krewnówo
iego / ktorým wczorá widział / mówi
Pan / oddam tobie / na téy roli / mó-
wi P A N. A tak teraz weźmi a po-
rzuc go na roli według słowa PAN-
27 SKIEGO. ¹² A Ochoziasz król Judzki
widząc to / wciékał drogą domu ogro-
dowego: y gonil go Jechu / y rzekł:
A tego też zábiycie na wóz iego. A
zranili go na wstępie Gáuer / który
iest v Jezblám: który wciékał do Máz-
28 geddá / y tam umarł. ¹³ A słudzy iego
włożyli go na wóz iego y wieźli do
Jeruzalem: y pogrzebli go w grobie
z oycy iego w mieście Dawidowym.
29 ¹⁴ Roku iedenastého Joramá syná
Achabowego / królował Ochoziasz
30 nád Judą / ¹⁵ y przysiał Jechu do
Jezrahela. A Jezabel wstyskawšy o
wieździe iego / posárbowála oczy své
bielidlem / y ochadożyła głowę swoie
31 y spoyrzála oknem ¹⁶ na Jechu wieź-
dzącego w brame y rzekła: ¹⁷ A mo-
żesz bydz pokóy? Zambremu / który zábil
32 pána swég: ¹⁸ A podmóścił Jechu twarz
swoie ku oknu y rzekł: ¹⁹ Która to iest?
G A wychylił sie do nieg dwa ábo trzy
33 rzezánéy. ²⁰ A on im rzekł: Zrzucicie ia
ná dol / y zrzucili ia / y pokropila sie
ściána kwiá / a kopytá końskie pode-
34 prály ia. ²¹ A gdy wšedł żeby iadł y
pił / rzekł: Idźcie á ogládaycie prze-
kleta one / a pogrzebicie ia: bo iest
35 córká królowsta. ²² A gdy sli áby ia
pogrzebli / nie náleżli iedno trupi teb
36 á nogi y końce ręk. ²³ A wódcówšy sie
powiedzieli mu. A rzekł Jechu: Mó-
wá P A N S K A iest króga mówił
przez sluge swego Eliáša Tesbytczy-
ká / rzekąc: Ná roli Jezrahelskiej zie-
37 dza psi ciáto Jezabel / ²⁴ á bedzie ciáto
Jezabel / iáko gnóy ná ziemi ná roli
Jezrahel / tak iž beda mówic mimo
idący: Cás to oná iest Jezabel?

3. Król. 21. f. 22.

Ochoziasz
król
Judzkiego
zabit.* Czy ná do-
bro wysło.
3. Król. 16 c. 10.* Kto tam iest
zemná. król
H.
Jezabel s
okná zru-
cona psi
siedli iá
kobył Eli-
asz prze-
wieźdzał.* 3. Król. 21.
f. 23Iehu królá
Izráelskie
go Joramá
zábil.Męzobóya
syná Achá-
bónego
pomstá
náá syny.Iehu zábil
siedmócie
siat sy-
nów Achá-
bónych.

ROZDZ. X.

Achab miał
siedm dziesięć sy-
nów w Samá-
rii: Napisał
tedy Jechu listy /
y posłał do Sá-
mariéy do prze-

2 tożonych miešskich / y do stárfých / y
do tých którzy wychowywáli syny A-
chabowe / w té słowá: ¹ Skoro té listy
weźmiecie / którzy macie syny pána
wášego y wozy y konie y miásta mo-
3 cne / y orezá / ² obierzcie lepszego / y te-
go który sie wam spodoba z synów
pána wášego / y tego posadźcie ná
stolicę oycá iego / á bijcie sie o dómi

pána

4 páná wászego. * Vlekli sie oni bázno/
y rzekli: Oto dwa królowie nie mogli
5 sie zostac przed nim / a iakoz sie my
sprzeciwic bedziem mogli: * Postali
tedy przelozeni domu y wrzednicy
miasta y starzy y wychowywaciele
do Jehu / mowiac: Jesteśmy służe-
bnicy twoi / cokolwiek rozkazesz uczy-
niemy / ani króla nad soba stanowie-
my / cokolwiekci sie podoba / uczyn.
6 * Odpisał im listy powtorze / rzekac:
B Jesliście moi / a mnieście posłusni /
weźcieś głowy synów páná wászego /
a przyedźcie do mnie intro téż go-
dziny do Jezrahela. A synów królew-
skich siedmdziesiąt meżów chorwano
7 v przednichyich miastá. A gdy przysł
listy do nich / wzięli syny królewskie y
zabili siedmdziesiąt meżów / y wlo-
żyli głowy ich w kosę y postali do nie-
8 go do Jezrahela. A przysedł posel y
oznamil mu / rzekac: Przyniesiono
głowy synów królewskich. Który od-
powiedział: Składźcie ie na dwie ku-
9 pie wedle weścia bramy aż do zara-
nia. * A gdy rozdmiato / wysedł y
stożac rzekl do wszystkich ludu: Spra-
wiedliwiscie: iezlim sie ia sprzysięgl
na páná mego / y zabiłem go / któz té
10 wszystkie pobit: * Obaczcieś tedy te-
raz iż nie wpádło z mów P A N-
S K I C H na ziemié / które mówił
P A N na dom Achábów / y uczynil
P A N co mówił w rece slugi swego
11 Eliáša. * Pobit tedy Jehu wszystkie /
któzy byli zostali z domu Achábowég
w Jezrahelu y wszystkie pány ieg / y znáto
12 mé y osiárowniki / aż y szatka po nim
nie zostało. * A wstawy przyiachał
13 do Samáriey: a gdy przysedł do
domu pásterzkiego na dródze / ná-
lazł brácia Ochoziasá króla Judzkie
go / y rzekl do nich: Coscie wy zacze-
Któzy odpowiedzieli: Jesteśmy brá-
cia Ochoziasowi / a przyslismy ná-
wiedzić zdrowie synów królewskich y
14 synów królowey. * Który rzekl: Po-
imaycie ie żywe: które gdy poimali
żywe / posćinali ie v studnie podle do-
15 mu / czterdzięci y dwu meżów / y nie
zostawil z nich żadnego. * A odiacha-
wszy zongad nálazł Jonádáb syná Re-
cháb idącego przeciw sobiey błogo-
slawil mu: y rzekl do niego: * Jesli
serce twoie proste iako serce moje z

sercem twoim: * A rzekl Jonádáb:
Jest. Jesli / prawi / iest / day reke
twoie. Który dal mu reke swoje. A
16 on go wzial na wóz do siebie. * A
D rzekl do niego: Jedź zemna / a oglá-
day zarzliwość moie o P A N A. A
17 wzięwşy go na swóy wóz / wiozł do
Samáriey. A pobit wszystkie któzy
byli zostali z Acháb w Samáriey aż
do iednego / według słowa P A N-
S K I E G O / które mówił przez Eli-
18 asá. * Zgromádził tedy Jehu wszy-
tek lud y rzekl do nich: Acháb chwa-
19 lil Bálá máto / ale go ia wiecey be-
de chwalił. * Teraz tedy wszystkich pro-
roków Bál / y wszystkich ministrów
iego / y wszystkich osiárowników iego
E wzówie do mnie: niech żadnego nie
bedzie któryby nie przysedł: bo osiá-
re mam wielką Bálowi: Kogokol-
wiek nie bedzie dostawáto / nie bedzie
20 żyw. A to Jehu czynil ná zdiádzie /
aby wytrácił chwalce Bálowe. * A
21 rzekl: Poswiećcie dzień wroczyşty Bál-
alowi. * A wezwał / y poslal ná wszy-
tkie gránice Izráelskie / y przysli w-
şyşcy ministrowie Bál / nie zostal
ani ieden któryby nie przysedł. A we-
şli do zboru Bálowego / y nápełnil
sie dom Bálów od końca aż do kon-
22 cá. * A rzekl tym któzy byli ná pá-
tami: Wyniescie šaty wszystkim mi-
nistróm Bálowym. A wyniesli im
23 šaty. * A wşedşy Jehu y Jonádáb
syn Recháb do zboru Bálowego /
rzekl chwalcóm Bálowym: Prze-
pátrzcie a obaczcie / by tu šnac nie był
kto zwámi z slug PANSKICH / ale
zeby tylko šami byli ministrowie Bál-
24 alowi. * A tak wşli aby czynili osiá-
ry y cálopalenia: a Jehu nágotowal
był sobie przed zborém osmdziesiąt
meżów / y rzekl im: Ktokolwiek wcie-
cze z tych ludzi / które ia przywióde w
rece wáşe / duşá iego bedzie zá duşe
25 oného. * A sstáto sie / gdy sie skonczy-
ło cálopalenie / rozkazal Jehu żołnie-
róm y hetmánóm swym: Wnidźcie
a pobiyćte ie / niech żaden nie wydzie.
A pobili ie pászczek mieczá / y wyrzu-
26 cili żołnierze y hetmánowie: A šli do
miastá zboru Bál / y wyniesli Bál-
27 wáná ze zboru Bál y spalili / y štru-
şyli go. Zbor téż Bálów šláził / y
poczynili z niego wychody až do dnia

* zapáleny-
wość.* 3. Krol. 16.
8. 31.Ministry
Bálowe
zgromá-
dza Iehu.* y zápowie-
šeli. H.* mišli w me-
y ich wbioryWszystkie
Ministry
Bálowe
potracil.* gárdło iego.
Hebr.Bálów
zbor obro-
cili w wys-
chody.* 3. Krol. 21. g.
29.
* nie chybił.Czterdzie-
ści y dwu
brátię O-
choziasó-
wych Iehu
zabil.* miłneš mis-
tak iako ia-
niebie.

z temu królo-
wi Jehu za po-
stęgi i z zle
ludzie poka-
rał, Bóg obie-
cał królestwo
do czwartego
pokolenia.
Tak Bóg cze-
sto, z tym lu-
dźmiom posługi
placi zapła-
tę doczesną.
Niezcy 15. c.
12.

28 dżisicysiego. Wyglądził tedy Jehu
29 Baała z Izraela: wśkazuje od grze-
chów Joroboama syna Nabat/ któ-
ry do grzechu przyprowadził Izraela/ nie
30 odstąpił/ ani opuścił cielców złotych/
którzy byli w Bethel y w Dan. A
rzekł PAN do Jehu: Pomierowajes
pilnie czynił co prawo było y podo-
bało się w oczach moich/ y wszystko co
było w sercu moim uczyniłeś przeciw
wko domowi Achab/ synowie twoi/
aż do czwartego pokolenia będą sie-
31 dżiec na stolicy Izraelskiej. Lecz
Jehu nie strzegł żeby chodził w za-
32 nie PANA Boga Izraelowego ze
wszystkiego serca swego: bo nie od-
33 stąpił od grzechów Joroboama/ któ-
ry ku grzechowi przyprowadził Izraela.

32 W one dni poezął PAN testnie
nád Izraelem: y poraził ie Hazael
we wszystkich granicach Izraelskich/
33 od Jordanu ku wschodniemu stromie
wszystkie ziemie Galaad/ y Gad/ y Ru-
ben/ y Manasse/ od Aroer który jest
rząd potokiem Arnon/ y Galaad/ y
34 Bazan. A ostatek słow Jehu y wszy-
tko co czynił/ y męstwo ię/ aza to nie
jest napisano w księgach słow dni
królów Izraelskich: A zasnął Jehu
35 z oycy swymi/ y pogrzebli go w Sa-
mariu: y królował Joachaz syn
iego miasto niego. A dni których
36 królował Jehu nád Izraelem/
dwadzieścia y osm lat jest w Sa-
mariu.

wykorenia
Izraela. H.
Israela
Hazael po-
nił.

Jehu vs
mariá lo-
achaz po-
nim kró-
luie.

ROZDZ. XI.

Thalia tedy
mátka Ochozias-
sowa/ wyzrawa-
szy że syn ię v
mari/ powstała y
pobiła wszystko
nasienie królew-
skie. A wziawszy Jozaba córká króla
Joramá/ siostrá Ochoziasową/ Jo-
asá syná Ochoziasową/ ukradła go
z posredku synów królewskich które
zabiano y mamkę ię z kóznice/ y skry-
ła go od oblicza Athaliiu żeby go nie
zabito. A był przy nię sześć lat potá-
3 iennie w domu PANSKIM: Lecz
Athalia królowála nád ziemią. A
4 siódmego roku posłał Joiadá y wziá-
wszy rotmistrze y żołnierze rowiódł do
siebie do kościoła PANSKIEGO/ y
uczynił z nimi przymierze: a poprzy-
siągłszy ie w domu PANSKIM/ v-
5 kazał im syná królewskiego/ y przyka-
zał im/ mówiąc: Tá jest mowa która
uczynić macie. Trzecia część was nie-
chay wnidzie w Sabáth/ a niech trzy-
6 ma straż domu królewskiego. A trze-
cia część niechay będzie v bramy
B Sur: a trzecia część v bramy/ która
jest zá mieściami/ tarczniców: y
będziecie strzedz strażi domu Messá.
7 A dwie części z was wszystkich* wy-
chodzących w Sabáth niechay strze-
ga strażi domu PANSKIEGO o-
8 kolo króla. A obścapić go/ májac

bronie w rękách wáśzych: a żeby
wśedł do zagroźzenia kościelnego/
niech zabít będzie: y będziecie przy-
królu wychodzącym y wychodzącym.
9 A uczynili rotmistrzowie wedle wszy-
stkiego co im rozkazał był káptan Joiá-
dą: y wziawszy każdy meze své/ któ-
rzy wchodzili w Sabáth z onymi kró-
rzy mieli odejść w Sabáth/ przysli-
10 do Joiády káptaná. A który im dał
oszczepy y oreze króla Dawida/ które
były w domu PANSKIM. A stá-
11 neli każdy májac broń w ręce své/
C po prawey stronie kościoła aż do le-
wey strony ołtarza/ y kościoła/ okolo
króla. A wywiódł syná królewskiego
12 go/ y włożył nań koronę y świadec-
two: y uczynili go królem y pomázá-
13 li: a kłáskájac rekomá/ mówili: Niech
żyje król. A Athalia wśyskała głos
14 ludu bieżącego/ y wśedłszy do gminu
do kościoła PANSKIEGO/ y wy-
żezála króla stojącego ná máiestacie
według obyczáiu/ y spiewała y trąby
blisko niego/ y wszystkie lud ziemie we-
selący się/ y trąbiący w trąby: y roz-
dárła odzienie své/ y zawolála:
15 Spzysiężenie/ spzysiężenie. A roz-
kazał Joiadá rotmistrzóm którzy
byli nád wojskiem y rzekł im: Wy-
wiedźcie iá z zagroźzenia kościoła/ a
ktokolwiek póydzie zá nią/ niech mie-
czem zabít będzie. Bo rzekł był ká-
plan: Niech nie będzie zabita w ko-
ściele PANSKIM. A włożyli ná
16 nie ręce/ y wypchneli droga gdzie ko-

ábo, do wá-
skiego rzędu. H.
gdzie się kol-
wiek ruszy.
Hebr.

Ioás kró-
lem ludu
skim.
zakon ábo
wbiór królew-
ski.

At halia
zabita.

nie cho-

2. Par. 22. d.
10.
Athalia
pobiła ws-
zystkie po-
tomki kró-
lewskie o-
proca Ioa-
sá.

2. Par. 23. a.
Ioiadá na-
wyszy ká-
plan ka-
zał zabít
Athalia
która nád
práwo kró-
lowála.

* żołnierów
którzy strze-
gli kościoła.
* odpráwiw-
szy swoy ty-
żenie w ko-
ściele.

Przymie-
rze króla
Ioasá y
ludu z Pá-
nem Bo-
giem.
Máthán
Minister
Ráálow
zábity.

Ioas pie-
niadze z
skárbnice
kościel-
ney ná po-
prawę ko-
ściolá od-
daie.

Boгу poświę-
cone.
Kto przecho-
dził lat 20.
dawał piąt-
kę albo sre-
bra Exod.
30.
Każdy od za-
naimie swe
z.

Iż kápłae-
ni zánied-
báli popra-
wić kościo-
lá, sam
król Ioas
stára sie

od zná-
mých wá-
sych. H.
X zezwolił
kápłani nie
brać. H.
Aby nieo-
prawowali.
H.

17 nie chodzą / podle páłacu / y tām iá-
zábity. ¹ Uczynił tedy Joiádá przy-
miérze między PANE M / á między
D królem / y między ludem : áby był lu-
dem PANSKIM / y między królem á
18 ludem. ² A wszedł wszytek lud ziemi
do zboru Baał / y zepsowali ołtarze ie-
go / y obrązy duże pokruszyli : Máthás
ná téż ofiarownika Baał zábili przed
ołtarzem. A postawił káptan straż
19 w domu PANSKIM. ³ A wziął rot-

mistrze ⁴ y pocztę Cerethy y Phelety
y wszytek lud ziemi / y prowadzili kró-
lá z domu PANSKIEGO : y przysli
drogą bramy tarczowników ná páłac / y
20 siadł ná stolicy królewstiey. ⁵ A wes-
selił sie wszytek lud ziemi / y miasto
sie uspokoiło : á Athalia zábity jest
21 mieczem w domu królewskim. ⁶ A
siedm lat było Joásowi / gdy począł
królować.

⁷ y Pány y
drábány. ti.

ROZDZ. XII.

¹ Roku siódmie-
go Jehu królo-
wał Joas / y czter-
dziesięci lat królo-
wał w Jeruzá-
lem / imie mátki
iego Sebia z Ber-
2 sábec. ² A czynił Joas prawość przed
PANEM po wszytkie dni / przez które
3 go uczynił Joiádá káptan. ³ Wszakże
wyzyn nie odiał : bo jeszcze lud ofiaro-
wał / y zápalal ná wjżynách kádźidło.
4 ⁴ A rzekł Joas do káptanów wszytkie
pieniądze ⁵ świętych które wniesione
będą do kościoła PANSKIEGO od
przechodzących / które ofiarują za o-
kup dusze / y które dobrowolnie y z dá-
niem serca swego wnoszą do kościo-
5 lá PANSKIEGO : ⁶ niechay ie bier-
zą káptani według porządku swe-
go / á niech oprowadzą budowanie
kościelne / iesli wyzrą że co poprawić
6 potrzeba. ⁷ Aż do dwudziestego tedy
trzeciego roku króla Joasá / niepo-
prawowali káptani budowania ko-
7 ścielnego. ⁸ A wezwał król Joas Jo-
iády wielkiego káptana y káptanów /
mówiąc im : Czemu nie oprowadzicie
B budowania kościelnego ? nie bierz-
cież tedy więcej pieniędzy według
porządku waszego / ále ie ná popra-
8 wę kościoła oddajcie. ⁹ A zakázano
káptanom więcej brąć pieniędzy od
ludu / y poprowadzić budowania
9 domowego. ¹⁰ A wziął Joiádá ná-
wyszy káptan skárbną skrzynię ie-
dne / y uczynił ná wierzchu dźwre / y
postawił iz przy ołtarzu po prawey
stronie wchodzących do domu PAN-
SKIEGO / y kładli w nie káptani / któ-
ry strzegli drzwi / wszytkie pieniądze

10 które przynosono do kościoła PAN-
SKIEGO. ¹¹ A gdy widzieli zbytnie
pieniądze w skrzyni / przychodził pi-
sarz królewski / y nawyszy káptan / y
wyspowowali y liczili pieniądze / które
sie nabydowały w domu PANSKIM.
11 ¹² A dawali ie pod liczbą / y pod wagą
w ręce tych którzy byli przetożeni ná
murarzmi domu PANSKIEGO : któ-
rzy ie wydawali ná cieśle y murarze
tym którzy robili w domu PANSkim /
12 ¹³ y którzy budowania oprowadzali / y
ná té którzy kámiennie kładli / y áby
kupowali dźwre / y kámiennie które ká-
mano / tak żeby sie wykonała popra-
wá domu PANSKIEGO we wszy-
tkim co ná kładu potrzebowało ná
13 obwarowanie domu. ¹⁴ Wszakże nie
sprawowano z tychże pieniędzy na-
czynia do wody do kościoła PAN-
SKIEGO / y widelek / y kádźidnic /
y trąb / y wszelkiego naczynia złotego
y srebrnego z pieniędzy / które wnoszo-
no do kościoła PANSKIEGO.
14 ¹⁵ Tym bowiem którzy robili / dawano
ie áby oprowadzani byli kościół PAN-
SKI : y nie słuchano liczby tych ludzi
15 którzy bráli pieniądze / áby ie rzemie-
lnikom rozdawali / ále ná wiare ni-
mi sáfowali. ¹⁶ Lecz pieniądze zá wy-
stęp / y pieniądze zá grzechy nie wno-
sili do kościoła PANSKIEGO / bo
16 były káptanśkie. ¹⁷ Przyciągnął tedy
Házáel król Syryjski / y dobywał
Geth / y wziął jii / y obrócił twarz swą
17 áby ciągnął do Jeruzalem. ¹⁸ Przetoż
wziął Joas król Judzki wszytkie rze-
czy poświęcone / które byli poświęcili
Jozáphát / y Jorám / y Ochoziasz o-
comie iego królowie Judscy / y które
18 był sam ofiarował : y wszytko srebro
które sie náleść mogło w skárbiach
kościół PANSKIEGO / y w páłac

¹⁹ wysłił ciąg-
nęć do Ieru-
zalem Hebr.
Házáel w
zianśy
pieniadze
od Ioasá
nie doby-
wał Ierus-
zalem.

Ioas zabity
od dnu
strug wale-
nych.

Wyżyny
iakié były

cu królewskim: y posłał Hazaélowi
królowi Syryjskiemu / y odciągnął
od Jeruzalem. * A ostátek mów Jo-
as y wszystko co czynił / izali to nie ná-
pisano iest w księgách słów dni kró-
lów Judyckich: * A powstałi słudzy
iego / y sprzyięgli sie między sobą y

Wszakże wyżyn nie odiał. / Wyżyny
były też ołtarze osobné ná krzyżach ofiarowa-
no Bogu prawdziwemu / zwłaszcza od onégo
czasu / królego przybytek Doży był w Siko /
aż do kościoła Salomonowego. Catey kró-
lowie w tym sie enylali / że ie też enieli:
bo które były bálwánóm czynioné té kázili /
ale ná krzyżach Bogu prawdziwemu ofiaro-
wano / tych niepsowali: gdyż y té wszystkie
mieli wywrócić / bo według rozkazania Bo-
żego Deut. 2. Leuit. 17. ná żadnym miejscu
inšym niegodziło sie ofiarować / iedno ná

zabili Joas w domu Mello ná zste-
powaniu do Sellá. * Aborwiem Jo-
sachar syn Semaath y Josabad syn
Somer słudzy iego / zabili go / y v-
márt: y pogrzebli go z oycy iego w
mieście Dawidowym: y królował
Amasias syn iego miásto niego.

miejsu od Boga naznaczonym / iaki ná ten
czas był kościół Salomonow.

Którę ofiaruia zá okup dusze. / Pie-
niadze zá okup dusze / były które ofiarowano /
ilekroć lúć był policzony: bo zá každého kró-
ry był ná wojne popisan od roku dwudzie-
stego pierwszego y dále / dawano put sytla /
to iest ort talera. Exo. 20. A tak té pieniadze /
y owé téż które dobrowolnie ofiarowano /
zwano skarbem świętym abo poświęconym /
i był chowany ná poprawę kościoła. 1. Par.
28. v. 12.

Nastąpił
Amasias
król Judy-
ki.

Skarb s-
nięty w
kościół.

ROZDZ. XIII.

Otu dwudzie-
stego trzeciego
Joasá syná O-
choziasá króla
Judyckiego / królo-
wał Joacház syn
Jehu ná Izrae-
lem w Samarię siedmnaście lat.

A czynił złość przed P A N E M / y
náśladował grzechów Jeroboamá
syná Nabát / który ku grzechowi
przymiódł Izraelá / y nie odstąpił od
nich. * A rozgniewała sie zápalczy-
wość PANSKA ná Izraelá / y dał
ie w rece Hazaéla króla Syryjskiego /
y w rece Benádád syná Hazaélowe-
go po wszystkie dni. * A Joacház mo-
dlił sie obliczu PANSKIEMV: y
wysłuchał go PAN: bo widział wci-
śnienie Izraelá / że ie był stárl król
Syryjski: * y dał PAN Izraelowi
zbawiciela / y wybawion iest z ręki
króla Syryjskiego: y mieszkáli syno-
wie Izraelscy w przybytkách swo-
ich iáko wczorá y dziś trzeci dzień.
* Wszakże nie odstąpili od grzechów
domu Jeroboámowego / którzy przy-
prawili ku grzechowi Izraelá / ale w
nich chodzili: bo y gáy został w Sá-
marię. * A nie zostało Joacházowi
z ludu iedno piecdziesiąt iednych / á
dziesięćwozów y dziesięć tysięcy pie-
sych: bo ie był wytrácił król Syry-
jski y obrócił był iáko proch we młó-
cie boiorwistá. * A ostátek mów Joas

cház y wszystko co czynił y mestwo ie-
go / izali to nie nápisano iest w ksie-
gách mów dni królów Izraelstich:

A zasnął Joacház z oycy swymi / y
pogrzebli go w Samarię: y królo-
wał Joas syn iego miásto niego.

Roku trzydziestego y siódmego Jo-
asá króla Judyckiego królował Joas
syn Joacházow ná Izraelem w Sá-
marię sesnaście lat / y czynił złość
przed oczymá PANSKIMI: nie od-
stąpił od wszystkich grzechów Jero-
boamá syná Nabát / który ku grze-
szeniu przymiódł Izraelá / ale chodził w
nich. * A ostátek meow Joasowych / y
wszystko co czynił y mestwo iego / iáko
walczył przeciw Amasiasowi królo-
wi Judyckiemu / ażáż tego nie náписа-
no w księgách mów dni królów I-
zraelstich: * A zasnął Joas z oycy
swymi: á Jeroboám siádl ná stolicy
iego. Lecz Joas pogrzebion iest w
Samarię z królmi Izraelstimi. * A
Elizeus chorował niemocą króla: téż
vmárt: y ziachał de niego Joas król
Izraelsti / y płakał przed nim / y mó-
wił: Oycze mój / oycze mój / * woźie
Izraelsti / y woźnico iego. * A rzéł
mu Elizeus: Przymies tuł y strza-
ły. A gdy przyniosł do niego tuł y strza-
ły / rzéł do króla Izraelstiego: Włóž
reke twoie ná tuł. A gdy on włożył
reke swoie / położył Elizeus rece své
ná rekách królewstich / y rzéł: O-
twórz okno wchodnie. A gdy otwo-
rzył / rzéł Elizeus: Wystrzel strza-
le. A wystrzelił. A rzéł Elizeus:

Ioacház v-
márt, ná-
stąpił Ioas
król Izrae-
lski.

Po śmierci
Joasá le-
roboám
król Izrae-
lski,
Elizeus
chorował prze-
róniada
nie le nasy-
król Ioas
miał porós-
nąć Syryjs-
cyki.
* To iest obroz-
co modlitwa-
mi swymi.

Ioacház
król Izrae-
lski sły,
podány
iust y z lue-
dem w moc
króla Sy-
ryjskiego.

* PANA.
Hebr.
Zámodzi-
tna Ioas
cházá kró-
la wybá-
nieni.
* w domiech.
* w l. iáko w.
czorá y ongi.
Hebr.

z wyświeca
nád Syrye.

18

19

20

21

Elizus v
márt.

Ezech. 28 b 14

Kości Eli-
zuszowe n
skrzęsiły v
mártęgo.

Strzałá zbáwienia PANSKIEGO/
y strzałá zbáwienia przeciw Syri-
iey: y poráził Syriá w Aphet/ áz iá
wyniszczył. ¹ A rzéł: Weźmi strzaly.
Który gdy wziął/ záśie mu rzéł: V-
derz strzaly zemie. A gdy vderzył
trzy kroc y stágl: ² rozgniewał sie
máž Boży náń/ y rzéł: Bys był v-
derzył piec ábo šesć ábo siedm' kroc/
poráził byś był Syriá áz do zniszcze-
nia: ále teraz trzy kroc tylko iá porá-
ził. ³ Vmárt tedy Elizeus/ y pogrze-
bion iest. A totrzyktowie z Moáb wie-
chali w zemie tegož roku. ⁴ A nie-
któzy pogrzebuiąc człowięká/ vyžre-
li totrzykt/ y wrzucili trupá do grobu
Elizeusowego. Który skoro sie do-
tknął kości Elizeusowych/ ożył czło-

22

23

24

25

wiek/ y stágl ná nogi swoje. ⁵ Házael
tedy król Syryjski vderzył Izráelá
po wšytkié dni Joácházowé. ⁶ A
šmitował sie P A N ná nimi/ y ná-
wrócił sie ku nim/ dla przymierza swe-
go/ które miał z Abrahámem/ y I-
záákem/ y Jákobem: y niechciał ich
wytrácić/ áni do kónca odzúcić áz
do tego času. ⁷ A Házael król Syrye-
ski vmárt/ y królował Benádád syn
iego miásto niego. ⁸ A Joás syn Jo-
ácházow wziął miásta z reki Bená-
dáda syná Házaelowého/ które był
pobráł z reki Joácházá oycá iego/
práwem wojennym: po trzy kroc
go poráził Joás/ y przywrócił miásta
Izráelowi.

przez woj.
nś. H.

ROZD Z. XIII.

1

A

2

3

4

5

6

7

8

9

Otu wtorego

Joásá syná Joá-
cházowého króla
Izráelskiego/ kró-
lował Amázias
syn Joásá króla
Judzkiego. Piec
á dwádziestá lat mu było gdy po-
czął królować/ á dwádziestá y dzie-
wieć lat królował w Jeruzálem: imię
mártkiego Joádán z Jeruzálem. ¹ A
czynił práwosc przed P A N E M/
wšákž nie iáko Dawid oćiec iego.
Wedle wšytkiego co czynił Joás o-
ćiec iego czynił: ² iedno to tylko že
wyžyn nie zniósł: bo iesze lud ofiaro-
wał y palil káždido ná wżynách. ³ A
gdy otrzymał królestwo/ potrácił
šlugi své/ którzy byli zámordowali
króla oycá iego: ⁴ Lecz synów onych
któzy byli zábili/ nie pobil/ według
onego co nápisano w księgách záko-
nu Moysesowego/ iáko przykázał
P A N mówiac: ⁵ Nie pomrzá oycó-
wiezá syny/ áni synowie pomrzá oyc-
ce: ále káždy w grzechu swym vmrze.
⁶ Ten poráził Edom w Dolinie žup-
solnych dziesięć tysięcy/ y wziął Stá-
te ná wojnie/ y názwál imię iey Jek-
tehel áz do dnia dzisiejszego. ⁷ Po-
stát tedy Amázias pošly do Joásá
syná Joácházá syná Jehu/ króla I-
zráelskiego mówiac: Przyeđz á o-
gládaymy sie. ⁸ A odestát Joás król

C

10

11

12

13

D

14

15

16

E

Izráelski do Amáziasá króla Judz-
kiego/ mówiac: Oset Liba-
nu pošlat do Cedru który iest ná Li-
banie/ mówiac: Dáý córke twoie šy-
nowi memu zážone. A przesly zwie-
rzetá leśné które są ná Libanie y po-
deptaly oset. ⁹ Poráził šy przemóg-
les Edom y podnioslo cie serce two-
ie: przestaway ná słowie/ á siedź w
domu twoim: czemu złé wyzywáš/
ábys vpadł ty y Judás z tobą? ¹⁰ A
nie vsluchal Amázias: A wyčiagnął
Joás król Izráelski/ y ogládał sie/
on y Amázias król Judski w Beth-
šames miástečku Judskim. ¹¹ A po-
rázon iest Judá przed Izráelem/ y
vćiekli káždy do przybytku swego.
¹² Lecz Amáziasá króla Judzkiego
syná Joásá syná Ochoziaszowého
poymał Joás król Izráelski w Beth-
šames/ y przywódl go do Jeru-
zálem: y przelamał mur Jero-
solimski od bramy Ephráim/ áz do
bramy narožnéy/ ná cztery stá łokier.
¹³ A pobráł wšytko złoto y srebro/ y w-
šytkie naczynia które sie nálažly w
domu P A N S K I M y w stárbiách
królewskich/ y ludžie w zaktádžie/ y
wrócił sie do Sámáryiey. ¹⁴ A oštátek
słów Joás które czynil y meštwo ie-
go/ którym walczył przeciw Amázias-
šowi królowi Judskiemu izali to nie
nápisano iest w księgách mów dni
królów Judzkich: ¹⁵ A zášgl Joás z
oycy swymi/ y pogrzebion iest w Sá-
máryiey z królmi Izráelskimi: y kro-

który iest ná
(górze) Liba-
nie. H.

stoczył bie-
ws.

Joás Amá-
ziasá poy-
mał.
przysłał H.

Joás zlu-
pil kościót-
Pánski.

Joás v-
márt po-
nim kró-
lem Izráel
š im pošlat
Ieroboám.

Amázias
król lud-
ki pobil té
któzy oy-
cá iego zá-
bili.

2 Par. 25. 1. 8

Deut. 24.
c. 16.
Ezech. 18.
c. 20.

Selp. H.
Amázias
nyżyn a
Joásá kró-
lá Izráel-
skiego.
škošnymy
se šoczmy
biwá.

Amáziasz
zabił, Azá-
riasz kró-
lem Judy-
kim.
2Par.26.21.

Jeroboám
król Izrael
ski.

17 lował Jeroboám syniego miasto nie-
go. 2 A żył Amáziasz syn Joásow
18 król Judycki / potym iako umarł Jo-
ás syn Joáchasá króla Izraelskiego
pietnaście lat. 3 A ostátek mów A-
máziaszowych / áza to nie napisano
19 jest w księgách mów dni królów
Judyckich: 4 A stáło się nań sprzysię-
żenie w Jeruzalem: ále on uciekł do
20 Láchis. A posłali za nim do Láchis /
y tam go zabili. A odwieziono go na
21 koniách y pogrzebion jest w Jeruza-
lem z oycy swymi w mieście Dawi-
dowym. 5 A lud Judycki wšytek
F wziął Azáriasz / który miał pięna-
ście lat / y uczynili go królem miasto
22 oycá iego Amáziasz. 6 Ten zbudo-
wał Aléth / y przywrócił ję do Ju-
dy / gdy zasnął król z oycy swymi.
23 Roku piętnastého Amáziasz syná
Joásowego króla Judyckiego / królo-
wał Jeroboám syn Joásá króla Iz-
24 zraelskiego w Samárii / czterdzie-
ści lat y ieden. 7 A czynił złe przed
PANEM. Nie odstąpił od wšytkich
grzechów Jeroboámá syná Nábát /

który o grzechy przyprawił Izraelá.
25 Ten przywrócił granice Izraelowé
od wejścia do Emáth / áz do morzá
pustynie / według mowy PANA
Boga Izraelowého / którz mowił
przez sluge swego Jonásá syná A-
máthy proroka / który był z Geth-
26 który jest w Opher. 7 Widział bo-
wiem PAN utrapienie Izraelowé
zbytne gozkie / á iż wyniszczeni byli áz
do zámknionych w ciemnicy y ostá-
27 tecznych / á nie było któryby dpo-
mógł Izraelowi. 8 Ani mowił PAN
żeby miał wygładzić imię Izraelowé
z podniebia / ále ie wybawił przez
28 reke Jeroboámá syná Joásowego.
9 A ostátek mów Jeroboámowych / y
wšytko co czynił / y mestwo iego któ-
rym walczył / y iako przywrócił Da-
máset y Emáth do Judy w Izrae-
lu / áza to nie jest napisano w kšie-
29 gách mów dni królów Izraelskich:
A zasnął Jeroboám z oycy swymi
królmi Izraelskimi / á miasto niego
królował Záchariasz syn iego.

Opherowe-
go. H
2Ion. 1.21.

7 tak któzy
byli zámknie-
ni, iáko y opu-
szczeni. Hebr.
y nie wmy-
ślił był Hebr.
z zemię.
Hebr.
przesz.

Záchariasz
królem Iz-
raelskim
go Jeroboá-
ámie.

ROZDZ. XV.

1 Roku dwudzie-
A stego y siódmého
Jeroboámá kró-
lá Izraelskiego
królował Azáriasz
syn Amáziasz
króla Judyckiego.
2 3 Szesnaście mu lat było gdy poczał
królować / á pięćdziesiąt y dwie lecie
3 królował w Jeruzalem: imię mátki
ieğ Jechelia z Jeruzalem. 4 A czynił co
się podobáło przed PANEM / wedle
wšytkieğ co czynił Amáziasz oćiec ieğ.
4 5 Wšakże wyžjn nie rozwalili: ieszelud
osiárówał y palił kádźidło na wyžy-
nách. 6 A PAN zaráził króla / y był
5 tredowátym áz do dnia śmierci
swéy / y mieszkáł w domu wolnym
osobno / á Joáthán syn królewski
rządził páłacem / y sádził lud ziemię.
6 7 A ostátek mów Azáriasz y wšytko
co czynił / áza to nie napisano jest w
B księgách słów dni królów Judyckich:
7 8 A zasnął Azáriasz z oycy swymi / y
pogrzebli go z przodki iego w mieście
Dawidowym / y królował Joáthán

2Par.26d21.
Azáriasz
król tres-
dowátý.
syniego.

Umarł Az-
záriasz álo
áthán kró

8 syn iego miasto niego. 9 Roku trzy-
dziesiątego y ósmého Azáriasz króla
Judyckiego królował Záchariasz syn
Jeroboámów náđ Izraelem w Sa-
9 márii / pięć miesięcy: 10 á czynił
złość przed PANEM / iako czyniali
oycowie iego / nie odstąpił od grze-
chów Jeroboámá syná Nábát / któ-
10 ry wprawił w grzechy Izraelá. 11 A
sprzysięgli się przeciw temu Sellum
syn Jábés: y ranił go iáwnie y zámor-
11 dował / y królował miasto niego. 12 A
ostátek słów Záchariasz / ázaż to nie
jest napisano w księgách mów dni
12 królów Izraelskich: 13 Tá jest mowa
C PANSKA / którz mowił do Jehu /
mówię: Synowie twoi áz do czwar-
tého pokolenia będą siedzieć na sto-
licy Izraelskiej: A stáło się tak.
13 14 Sellum syn Jábés królował roku
trzydziestého y dziewiątého Azária-
szá króla Judyckiego: á królował ie-
den miesiąc w Samárii. 15 A przy-
ciągnął Mánáhem syn Gády z Ther-
sá: y wiácháł do Samárii / y ranił
Sellum syná Jábés w Samárii / y
zámordował go / y królował miasto
niego. 16 A ostátek słów Sellum y

lem Judy-
kim.

Záchariasz
król Izrael
ski zabił.

7 wt. Toé iśf.
wyšły 10. f.
30.
Wypelnia-
tá sie obiec-
tńicá lehu

Sellum
król Izra-
elski zabił

sprzysię-

Mánáz
hem król
Izraelski.

H.

Pháceia
król Izra-
elski zabit

Abó. Xizze
trzedzie od kró-
la iako wy-
stę. 7. 2.
Abó ná pála-
cu. H.

Aház sy-
na swego
bátwanóm
poświęcił
przez o-
gień.

2 Par. 28 a 1

16

17

D

18

19

20

21

E

22

23

24

25

26

spzysiężenie jego przez które uczynił
zasadzkę: izali to nie napisano jest w
księgach mów dni królów Izrael-
skich: Tedy Mánáhem poraził Thá-
pse y wszytkie co w nię byli y granice
ięy od Thersá / niechcieli mu bowiem
otworzyć: y pobit wszytkie brzemienne
ięy y porozcinał ie. Roku trzydzie-
stego y dziewiątego Azariasz królá
Judzkiego królował Mánáhem syn
Gády nád Izraelem dziesięć lat w
Samárii. A czynił złość przed
PANEM / nie odstąpił od grzechów
Jeroboamá syná Nábát / który ku
grzeszeniu przywiódł Izraelá po w-
szytkie dni iego. Przyciódzał Phul
król Assyryjski w ziemi: a Mánáhem
dawał Phulowi tysiąc talentów sre-
bra aby mu był na pomocy a vmo-
cnił królestwo iego. A nakazał Máná-
hem srebro Izraelowi / na wszytkie
możné y bogaté aby dał królowi As-
syryjskiemu / pięćdziesiąt tysięcy sre-
bra na każdego y wrócił sie król Assy-
ryjski y nie mieszkał w ziemi. A osta-
tek mów Mánáhem y wszytko co czy-
nił / ażaz to nie jest napisano w ksie-
gach mów dni królów Izraelskich:
A zasnął Mánáhem z oycy swymi:
y królował Pháceia syn iego miasto
niego. Roku pięćdziesiątego Azá-
riasz królá Judzkiego / królował Phá-
ceia syn Mánáhem nád Izraelem w
Samárii dwie lecie: y czynił co
było złe przed PANEM: nie odsta-
pił od grzechów Jeroboamá syná Ná-
bát / który ku grzeszeniu przywiódł
Izraelá. A spzysięgił sie nań Phá-
cee syn Romeliasz / hetman iego / y
ranił go w Samárii / na wieży do-
mu królewskiego / przy Argob y przy
Arie / z nim pięćdziesiąt mężów z sy-
nów Gáláadczyków / y zamordował
go / y królował miasto niego. A osta-
tek mów Pháceia / y wszytko co czy-
nił / izali to nie napisano jest w ksie-

27

28

F

29

30

31

32

33

G

34

35

36

37

38

gach mów dni królów Izraelskich:
Roku pięćdziesiątego y wtórego Azá-
riasz królá Judzkiego królował
Phácee syn Romeliasz nád Izra-
elem w Samárii dwadzieścia lat.
A czynił co było złe przed PANEM /
nie odstąpił od grzechów Jeroboá-
má syná Nábát / który o grzech przy-
prawił Izraelá. A dni Pháceasza
królá Izraelskiego przyciagnął The-
glathphalázar król Assyryjski y wziął
Aion / y Abel Dóm / Mách / y Jance
y Kedes / y Asor y Gáláad / y Gálileę
y wszytkie ziemi Nephtali: y prze-
niósł ie do Assyrii. A Osee syn Ele
spzysięgił sie y zasadzkę uczynił ná
Phácee syná Romeliasza / y wsiął go
y zabił: y królował miasto nieg dwu-
dziesiątego roku Joáthamá syná Ozi-
aszwego. A ostaték mów Phácee /
y wszytko co czynił / ażaz to nie napi-
sano jest w księgach mów dni kró-
lów Izraelskich: Roku wtórego
Phácee syná Romeliasza królá Izra-
elskiego / królował Joáthám syn Ozi-
asza królá Judzkiego. Dwadzieścia
y pięć lat miał gdy poczał królować /
a sesnaście lat królował w Jeruza-
lem / imie mátki iego Jerusa córka
Sádoek. A czynił co sie podobáło
przed PANEM: wedle wszytkiego co
był uczynił Oziáš oćiec iego czynił.
Wszakże wyrzyn nie zniósł: iesze lud
osiárował y palił kádzenie ná wyży-
nach: ten zbudował brame domu
PANSKIEGO nawyszą. A ostaték
mów Joáthám / y wszytko co czy-
nił / ażaz to nie jest napisano w ksie-
gach słów dni królów Judzkich: W
one dni poczał PAN ná słać ná Ju-
de Rázin królá Syryjskiego / y Phá-
cee syná Romeliaszowego. A zasnął
Joáthám z oycy swymi / y pogrzebion
jest z nimi w mieście Dawida oycá
swego / y królował Acház syn iego
miasto niego.

Phácee
król Izrael
ski zabit.

Osee król
Izraelski.

2 Par. 27 a 1

Joáthán
król Iud-
ski.

Aház król
Iudski.

ROZDZ. XVI.

A Roku siedmna-
stego Phácee sy-
na Romeliasza
królował Acház
syn Joáthám kró-
lá Judzkiego.
Dwadzieścia lat

był Acházowi gdy poczał królować / a
sesnaście lat królował w Jeruzalem.
Nie czynił co sie podobáło przed oczy-
ma PANA Boga iego / iako Dawid
oćiec iego. Ale chodził droga królów
Izraelskich: nád to y syná swęg po-
święcił / przenosząc przez ogień / we-
dług bátwanów pogańskich: które
rozprószył P A N przed synmi Izrael

przewiódł.
H.
według ob-
rzydłości pa-
gánów. H.

stimi. Ofiá

16. 7. a1.
Ieruzalim obległ
król Sy-
rijski y Iz-
raelski.

Achaz Kró-
la Assyrijs-
kiego na
pomoc pro-
si.

Y dobył go.
H.

Co był posłał
H.

H.

Osee Król
Izraelski
ze wśys-
tkim lu-
dem w nie-
wola wzię-
ty.

4 skimi. ¹ Osiarował też osiary y kładził
na wyżynach / y na pagórkach / y pod
5 każdym drzewem galejszym. ² Tedy
przyciągnął Rázim król Syrijski y
Phácee syn Komeliasá król Izrael-
ski do Jeruzalem na wojnę : á gdy
6 oblegli Acház / niemożliwo go przemoc.
³ Czasu onęgo przywiódł Rázim król
Syrijski Aile ku Syrii / y wygnął
7 zdy z Aile : y przyszli Idumejczy do
Aile / y mieszkali tam aż podziś dzień.
⁴ A Acház wysłał posły do The-
glathphalásará króla Assyrijskiego /
mówiąc : Jam iest sluga twój y syn
8 twój : przyeđź á wybarw mie z reki
króla Syrijskiego / y z reki króla Izra-
elskiego / którzy powstali przeciwko
9 mnie. ⁵ Zebrałszy srebró y złoto / które
się mogło należeć w domu P A N-
S K I M y w skarbie królewskim / po-
10 stał królowi Assyrijskiemu dary. ⁶ Któ-
ry też zezwolił na wolę jego : bo przy-
ciągnął król Assyrijski do Dámásku /
y zburzył ję : y przeniósł obywateli ie-
11 go do Cyreny á Rásiną zabił. ⁷ A iá-
chał król Acház przeciw Theglath-
phalásarowi królowi Assyrijskiemu
do Dámásku. á gdy wyrzał oltarz w
Dámásku / posłał król Acház do V-
ryasá kapłana wizerunk iego / y wyo-
12 brażenie według wszelkiej roboty ięg.
⁸ A zbudował Vryas kapłan oltarz
wedle wszystkich co był rozkazał król
13 Acház z Dámásku / tak uczynił ka-
płan Vryas aż przysłał król Acház
z Dámásku. ⁹ A gdy przysłał król z
Dámásku / wyrzał oltarz / y uczynił

18 *Musach też Sabatna.* Zostawił sto-
wo żydowskie Musach / co się też rozumie co
y Masach / to iest / zastone ábo namiot / za
którym mieszkali studzy domu Bożego przez
Sabat / aż odprawili swój tydzień posługi.
Drudzy powiadaia że to był pulpit / ábo ka-
żałnica z której kapłani lud czytali / y zakon

13 mu pocztowość : y wstąpił y osiáro-
wał całopalenia y osiary swą / y osiá-
rował mokre osiary / y wysłał krewnosiar
zapokójnych / które był osiárował na
14 oltarzu. ¹⁰ A oltarz miedziány / który był
przed PANEM przeniósł z oblicza ko-
ściół / y z miejsca oltarza / y z miejsca
kościół PANSKIE^o : á postawił ję
15 przy boku oltarza na północy. ¹¹ Przyka-
zał też król Acház Vriasowi kapłano-
wi / mówiąc : Na wielkim oltarzu o-
siary całopalenie żaranne / y osiary
D wieczorną / y całopalenie królewskie y
osiary iego y całopalenie wśęgo ludu
ziemie / y osiary ich / y mokre osiary
ich : y wszelką krewnosiar całopalenia / y
wszelką krewnosiar na nim wyléwać
16 będzieś : lecz oltarz miedziány be-
dzie gotowy na wolę moje. ¹² Uczynił
teď Vrias kapłan wedle wszystkich co
17 król Acház był rozkazał. ¹³ A odtąd król
Acház podstawił rytę y wmywał
nią która na nich była / y morze zło-
żył z wołów miedzianych / na których
18 stało / á postawił na tle kamieniem
położonym. ¹⁴ Musach też Sabatna /
która był sprawił w kościele : y w-
chód królewski zewnątrz / obrócił w
kościół PANSKI dla króla Assyrijs-
19 kiego. ¹⁵ A ostatek słów Acház które
czynił / áza to nie napisano iest w księ-
gach mów dni królów Judzkich : ¹⁶ A
zasiął Acház z oycy swymi / y pogrze-
20 bion iest z nimi w mieście Dawido-
wym / á Ezechiasz syn iego królował
miasto niego.

Którym ia
zbudował.

Solomonów
Iako by rzekł
Niechay na
nim żadne
osiary nie
bywają.
wanny.

było sprá-
widno. H.

Achaz wo-
miał. Król
Izraelski
Eze-
chiasz.

czytali. Insy przez to słowo pospolicie rozu-
mieia Starbnice do której we dni Sobotnie
kładziono osiary królów na poprawę ko-
ściół. A Rabbi Salomon mniema że to
było miejsce w przysionku kościelnym che-
dogo nákręte / na którym król siadał w Sa-
baty y w święta.

ROZDZ. XVII.

1 **A** Osee dwuna-
stego Acházá
króla Judzkiego /
2 królował Osee
syn Elá w Sá-
marji nad I-
zraelem dziewięć
lat. ¹ Uczynił złę przed P A N E M :
ale nie iako królowie Izraelscy którzy

3 przed nim byli. ² Na tego przycią-
gnął Salmánázar / król Assyrijski / y
stał się Osee niewolnikiem iego / y
4 oddawał mu dan. ³ A gdy król Assy-
rijski doznał Osee że chce się wybić /
posłał posły do Suá króla Aegypt-
skiego / áby nie dawał dani królowi
Assyrijskiemu iako był zwykł na ká-
5 żdy rok / obległ go y związanego wsá-
dził do więzienia. ⁴ A ziędził wśytke
ziemie iego : y przysłaławszy do Sá-

niżej. 18 by
Tob: 1, a 2.

á nie posłał
H.

marji

Nabożeń-
stwo Sámá-
ritáńskie;
Bóg u y bál-
wanóm stu-
żąc.
kokoś z kur-
częty.
kurá.
koztá leśne-
go.
psá.
oflá.
mítá y kró-
we.
niektórzy
z nich. H.
ábo niekórt
z swych.
którzy im
czynili oflá-
ry w koście-
lech á wyzy-
nách. H.

Gen. 33 f 28

Ezechiasz
król Iud-
ki, poła-
mał háłwá-
ny y węzá
miedziáne
go.
2. Par. 28 d
27. y 29. a 1.

ábo, prá-
wość. H.
Zálecenie
Ezechiasza

Num. 21 c 9

Miedziisko,
trochę mie-
di.

30 w mieściach swych / w których mie-
skáli. ^o Meżowie bowiem Babiloń-
scy czynili Sochoth Benoth: á
meżowie Chutsey czynili Terge-
lá: á meżowie z Emáthu czynili
31 ^o Asimá. ^o Zás ^o Hecwécianie czynili
F ^o Nebáházá y Thártháká. A ci którzy
byli z Sephárwáimá palili syny swo-
ie w ogniu / ^o Adziámelechowi y Aná-
melechowi bogóm Sephárwáim-
skim / ^o á przecie chwalili PANA: A
32 ^o czynili z napodleyssych ^o káplány
wyszyn / y postanowili je we zbozzech
wysokich. ^o A gdy PANA chwalili /
33 bogóm téż swoim służyli według o-
byczáin narodów / z których ie przemie-
siono do Samáriey: ^o áż po dziś
34 dzień trzymáią sie obyczáin stárego:
nie bojá sie PANA / ani strzegá Ce-
remóniy tego / sądów y zákonu y ro-
stázania / które był przykázal PAN
synóm Jákobá / którego názwał J-
35 zráelem: ^o y postanowił był z nimi
G przymierze / y rostázal im / rzekąc: Nie

36 bójcie sie bogów cudzych / y nie kła-
niaycie sie im / ani ich chwalcie / y nie
ofiaruycie im / ^o ále PANA Boga
waszego / który was wyrzódł z ziemie
Egypstskéj w mocy wielkéj / y w rá-
mieniu wyciągnionym / tego sie bój-
cie / y iemu sie kłanáycie / y iemu ofia-
37 ruycie. ^o Ceremoniy téż y sądów y zá-
konu / y przykázania które wam nápi-
sał strzeżcie / ábyscie czynili po wszy-
tkié dni: á bogów sie cudzych nie bój-
38 cie. ^o A przymierza które uczynił z wa-
mi / nie zápomínaycie: ani chwalcie
cudzych bogów / ^o ále PANA Boga
39 waszego sie bójcie / á on was wyrzód-
zi z rékí wszytkich nieprzyaciół waszych.
40 ^o Lecz oni nie słucháli: ále według
obyczáin swego dawného dżiałáli.
41 ^o Byli tedy oni narodowie bojácy sie
w prawdzie PANA / wśátkze pícecie
y bálwanóm swym służący: bo y sy-
nowie ich y wnukowie / iáko czynili
oycowie ich / ták czynią y podjis
dzien.

ROZD. XVIII.

Oktu trzeciego
Osee syná Elá
króla Izráelskie-
go / królował E-
zechiasz syn. A-
cház króla Judz-
kiego. Dwádzie-
ścia y pięć lat mu było / gdy począł
królować / á dwádzieścia y dżemiec
lat królował w Jeruzálem: imie má-
tki iego Abi córtá Zacháriáswa. A
3 ^o czynił ^o dobrze przed PANEM / we-
dług wszytkiego co czynił Dawid oy-
ciec iego. ^o Ten rozrzucił wyżyny / y
4 ^o skruszył bálwany / y powycínał gáie / y
połamał węzá miedziánego / którego
był uczynił Mózese: bo áż do oného
czásu synowie Izráelowi palili mu
kádżidło y názwał imie iego ^o Tobe-
5 stan. ^o W PAN V Bogu Izráelo-
wym pokładał nádziecie / y ták po nim
nie było podobného iemu ze wszyt-
kich królów Judzkich / lecz ani z tych
6 którzy przed nim byli. ^o A stał przy
PAN V / y nie odstąpił od tropów
iego / y czynił przykázania iego / które
był przykázal PAN Mózesowi.
7 ^o Zád y PAN był z nim / y we wszytkim

do czego sie obrócił ^o mądze sie sprá-
wował. Wybił sie téż z mocy królo-
wi Assyryjskiemu / y nie służył mu.
8 ^o Ten poráził Philistyny áż do Gázy /
y wszytkie gránice ich / ^o od wieże stro-
9 zów áż do miásta obronného. Roku
czwartého króla Ezechiasza / który
był rok siódmy Osee syná Elá króla
Izráelskiego / przyciągnął Sálma-
násar król Assyryjski do Samáriey /
10 y dobywał ji / y wziął. ^o Bo po trzech
lécích / roku óstého Ezechiasza / to
11 jest / roku dżewiatého Osee króla Iz-
ráelskiego / wzięto Samáryá / y
przenióst król Assyryjski Izráelá do
Assyryczyków / y posádził ie w Hálá y
w Habor rzekách Gozán / w mie-
12 ściach Medskich: ^o bo nie słucháli
głosu PANA Boga swego / ále prze-
stąpili przymierze iego: wszytkiego co
13 rostázal Mózese sługá PANSKI /
nie słucháli ani czynili. ^o Roku czte-
nástého króla Ezechiasza przycią-
gnął Sennácherib król Assyryjski ná
wszytkie miásta Judy obronné: y
14 wziął ie. Tedy posłał Ezechiasz król
Judski posły do króla Assyryjskiego
do Láchis mówiąc: Zgrzeszyłem /
odstąp odemnie: á wszytko co ná
mie włożyś / poniosę. A ták włożył

ábo szczęśli-
wie. H.

to jest, tak
wsz jako y
zamki.
wysły 17 a 6
Tob. 12 a 2.
Salmánásar
wziął wśia-
wśy Sámá-
riá
przeniozł I-
zraelczyki
do Assyria-
iów.

2 Par. 32 a 1
If. 36. a 1.
Eccl. 48. c.
20.
Sennácherib
wziął Iudzká
ziemię.

król Assy-

Ab o blupit
H.

Grozi Eze-
chiasowi.

Mowisz tyl-
ko slowo wst-
ne, (ano) ra-
dy a msiwa-
ku walce (po-
szeba). H.

Ab o zarsca-
cie sie Panu
memu. H.

Prosta do-
by nie mo-
wil bluz-
nierstwa
pospolite

15 Król Assyryjski na Ezechiasza króla
Judzkiego trzy sta talentów srebra / y
trzydzieści talentów złota. ¹ A dał
16 Ezechiasz wszystko srebro które się na-
laziło w domu PANSKIM / y w skar-
biech królewskich. ² Na ten czas
złamał Ezechiasz dziwni kocioła
PANSKIEGO / y blachy złota które
17 był sam przybił / y dał je królowi Assy-
ryjskiemu. ³ A król Assyryjski posłał
D Tarchan y Rabšaris y Rabšacen z
Lachis do króla Ezechiasza z potęż-
nym wojskiem do Jeruzalem: którzy
przyciągnawszy przyciąhali do Jeru-
zalem / y staneliw rur stawu wysze-
go / który jest na drodze Koley fąrbie-
18 rzowej. ⁴ A zawołali króla: y wyszedł
do nich Eliakim syn Helciasza prze-
łożony nad domem / y Sobna pisarz /
19 y Joabe syn Asaphów Kancelarz. ⁵ A
rzekł do nich Rabšaces: Mówcie E-
zechiaszowi: Tak mówi król wielki
król Assyryjski: Co to za wspanie / na
20 którym się wspieraś? ⁶ Podobnoś
wradził / żebyś się tu bitwie gotował.
W kimże wfaś / że się śmieś wybitać
21 z mocy? ⁷ Czyli masz nadzieję w lasce
trzciny y złamanej w Egypcie /
która iesli się człowiek podeprze / zła-
mana wmidzie w ręce jego / y przekole-
22 ia: takci jest Pharaó król Egypcki
wsytkim którzy w nim wfaiz. ⁸ A iesli
mi rzeczenie: W PANU Bogu na-
E szym nadzieję mamy: aza nie ten jest
którego wyżyny y oltarze zniósł Eze-
chiasz: y przykazał Judzie y Jeruza-
lem: Przed tym oltarzem klaniać się
23 będziecie w Jeruzalem: ⁹ Teraz tedy
przystaniecie do pana mego króla
Assyryjskiego / y dam wam dwa ty-
sięca koni / a obaczcie możecie li mieć
24 wsiadące na nie. ¹⁰ A iako się możecie
oprzecieć jednemu panu z namniejszych
25 slug pana mego? Czyli masz nadzie-
ję w Egypcie dla wozów y jezdnych?
26 ¹¹ Azam bez woli PANSKIEY przy-
ciągnął na to miejsce / abym ie zbu-
rzył: PAN mi rzekł: Jędz do tej
ziemi / a spustosz ją. ¹² A rzekli Elia-
kim syn Helciaszów y Sobna y Joabe
do Rabšak: Prosiemy abys do nas
służebników twoich mówił po Sy-

riacku: bo rozumiemy ten ięzyk: a nie
mów do nas po Sydowsku / gdy stysy
27 lud który jest na murze. ¹³ A odpowie-
F dział im Rabšaces / mówiąc: Azaż
do pana twego / y do ciebie posłał mie
pan mój / abych te słowa mówił / a
nie raczej do mężów którzy siedzą na
murze / żeby iedli plugaństwa swie / y pi-
28 li moc z swoy z wami: ¹⁴ Stanał tedy
Rabšaces / y zawołał głosem wielkim
po Sydowsku / y rzekł: Sluchaycie
słów króla wielkiego króla Assyry-
29 jskiego. ¹⁵ To mówi król: Niech was
nie zwodzi Ezechiasz: Bo was nie
30 będzie mógł wydrzeć z ręki moiej: ¹⁶ a
ni wam niech nie dodaie wfnosci w
PANU / mówiąc: Wyrwajac wy-
bawi nas PAN / y nie będzie dano
31 miasto to w rękę króla Assyryjskiego.
¹⁷ Nie sluchaycie Ezechiasza. To bo-
wiem mówi król Assyryjski: Uczyn-
cie zemna co wam jest pożyteczno /
a wynidziecie do mnie: y będziecie iesc
kazy z winnice swey / y z figi swey: y
32 będziecie pic wode z studzien wa-
sych / ¹⁸ az przyde / y przeniose was do
ziemi / która jest podobna ziemi wa-
33 szej / do ziemi żyzney y obfituajacey
winem / ziemi chleba y winnic / zie-
mie oliw y oliwy y miodu / y będziecie
żyć a nie pomrzecie. Nie sluchaycież
Ezechiasza / który was zwodzi / mó-
34 wiając: PAN wybawi nas. ¹⁹ Azaż wy-
bawili bogowie narodów ziemi swa
z ręki króla Assyryjskiego? ²⁰ Gdzież jest
bóg Emath y Arphad / gdzie jest
bóg Sepharwaim / Ana y Awad? ²¹ I-
zali wybawili Samaria z ręki moiej?
35 ²² Ktorzyś to są ze wszech bogów ziem
któzy wyrwali ziemi swa z ręki mo-
iej: żeby mógł wyrwać PAN Jeru-
36 zalem z ręki moiej? ²³ Milczal tedy
lud a nie odpowiedział mu nic: bo
wzieli byli rozkazanie od króla / aby
37 mu nie odpowiadali. ²⁴ A przyszedł E-
liakim syn Helciaszów przełożony nad
domem y Sobna pisarz / y Joabe syn
Asaphów Kancelarz do Ezechiasza
podarży sary / y powiedzieli mu slo-
wa Rabšakowe.

tym ięzy-
kiem dla
zgorzenia

Rabšaces
bluźnit
Boga.

"pewnie nas
wybawił

"błogosła-
wienie H.
to jest przy-
mierzo.

"w której do-
syć chleba, wi-
na, oliwy.

Nie odpo-
wiadaia
na bluz-
nierstwa.

ROZDZ. XIX.

16. 37. 22.
Ezechiasz
posyła do
Izaiasz
śalując
się na bluz
żnierstwa

*niemasz ku
wzrocinu H.

Obietnica
Bóg Ezechi
aszowi 3
nycieństwo

*y wrócił się.
H.

Bluznier
stwo Senná
cheribá.

A

2

3

4

5

6

B

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

46

47

48

49

50

51

52

53

54

55

56

57

58

59

60

61

62

63

64

65

66

67

68

69

70

71

72

73

74

75

76

77

78

79

80

81

82

83

84

85

86

87

88

89

90

91

92

93

94

95

96

97

98

99

100

101

102

103

104

105

106

107

108

109

110

111

112

113

114

115

116

117

118

119

120

121

122

123

124

125

126

127

128

129

130

131

132

133

134

135

136

137

138

139

140

141

142

143

144

145

146

147

148

149

150

151

152

153

154

155

156

157

158

159

160

161

162

163

164

165

166

167

168

169

170

171

172

173

174

175

176

177

178

179

180

181

182

183

184

185

186

187

188

189

190

191

192

193

194

195

196

197

198

199

200

201

202

203

204

205

206

207

208

209

210

211

212

213

214

215

216

217

218

219

220

221

222

223

224

225

226

227

228

229

230

231

232

233

234

235

236

237

238

239

240

241

242

243

244

245

246

247

248

249

250

251

252

253

254

255

256

257

258

259

260

261

262

263

264

265

266

267

268

269

270

271

272

273

274

275

276

277

278

279

280

281

282

283

284

285

286

287

288

289

290

291

292

293

294

295

296

297

298

299

300

301

302

303

304

305

306

307

308

309

310

311

312

313

314

315

316

317

318

319

320

321

322

323

324

325

326

327

328

329

330

331

332

333

334

335

336

337

338

339

340

341

342

343

344

345

3

*Wędmowski
Znak zmy
ciężstwa.*

*Samorodne
(zboże) H.
lákoby rzekł:
przez te dwie
lacie nie śiać
nie będącie
a przeląg bę-
dzące mieć
wychowanie.*

28 ¹ Szalates przeciwko mnie / a pycha
twoja wstąpiła do wsiu moich. Za-
łożec tedy 'kolce' za nozdrze twoie / a
wedzido w gebe twoie / a wróce cie
29 na drogę którąś przyszedł. ² A tobie
Ezechiasu to będzie znak: Jedz te-
go roku "co naydzieś": a drugiego
roku co sie samo rodzi: ale trzeciego
30 roku siećcie y żniecie: sadzcie winnice
y iedzcie owoce ich. ³ A cokolwiek zo-
stanie z domu Juda / puscí kozeń na
31 dół / y uczyni owoc ku gorze. ⁴ Je-
ruzalem bowiem wynida ostátki / y to
co ma bydz zachowano / z góry Sy-
onstiey: zawistna miłosc P A N A
32 zastepow uczyni to. ⁵ Przetoz to mó-
wi P A N o królu Assyryjskim: Nie
wmidzie do tego miastá / ani wystrzeli
ná nie strzaly / ani go otrzyma tarcza /

33 ani obtoczy go ślance. ⁶ Droga którą
przyszedł / wróci sie: a do tego miastá
34 nie wmidzie / mówi P A N. ⁷ A obto-
czy to miastó / y zachowam ie / dla
mnie y dla Dawida slugi mego.
35 ⁸ Stáło sie tedy onéy nocy przyszedł
Anyól PANSKI / y pobit w obozích
Assyryjskich sto osmdziesiat y piec
tysiecy. A wstawsy poranu / wyzrał
wsytkie ciála vmártých: y odcia-
36 gnawsy odiáchal. ⁹ y wrócił sie Sen-
nacherib król Assyryjski / y mie-
37 skat w Niniwie. ¹⁰ A gdy sie kłaniał
w kościele Nezech bogu swemu /
Adrámelech y Sarásar synowie ie-
go / zabili j mieczem y wcielili do zie-
mie Armenstiey: y królował Asar-
haddon syn iego miastó niego.

*Tob. 1. d 21.
Eccl. 48 d 28
Is. 37. g 35.
1 Mach. 7 f 31.
2 Mach. 8 d 19
Aniól po-
bit sto osm
dziesiąt y
pięć tysię-
cy.*

Tob. 1. d 24

ROZDZ. XX.

I **A** **C** **B** **D**
1 **O**ne dni roz-
niemógł sie Eze-
chiasz aż ná sm-
ierc: y przyszedł
do niego Izaiasz
syn Amos prorok
y rzekł mu: To
mówi P A N Bóg: Przykáz domowi
twojemu / bo vmrzysz ty a nie bedziesz
2 żyw. ¹ Który obrócił twarz swoje ku
ściemiu / y modlił sie do P A N A / mó-
3 wiąc: Proše PANIE wspomni pro-
še iakom chodzil przed tobą w praw-
dzie / y w sercu doskonałym / a czyni-
łem co sie przed tobą podobáło. Plá-
kał tedy Ezechias płaczem wielkim.
4 ² Anizli wyszedł Izaias "ná pól sie-
ni" / stáło sie slowo PANSKIE do
5 niego / mówiąc: ³ Wróc sie a powiedz
Ezechiasowi wodzowi ludu mego:
6 To mówi P A N Bóg Dawida oycá
twoego: Slysálem modlitwe twoie /
y widziálem lzy twoie: a oto vzbó-
7 wilsem cie / dnia trzeciego póydziesi
do kościoła PANSKIEGO. ⁴ A przy-
dam do dni twoich piętnásćie lat: a
le y zrekł król Assyryjskiego wyba-
wie cie / y to miastó / y obronie to miá-
sto dla mnie / y dla Dawida slugi me-
8 go. ⁵ A rzekł Izaiasz: Przyniescie wi-
zánke fig. Która gdy przyniesli / y po-
łożyli ná wrzód iego / vztrowion był
A Ezechiasz rzekł był do Izaiasá:

*2 Par. 32 f 29
Isa. 38. a 1.
Ezechiasz
wi Izaiasz
śmierci
przepowia-
da.*

*Rospraw
domrwoy.
Hebr.
"ku kościoło-
wi.*

*Modlit-
wa Ezechi-
asá o prze-
dluszenie
żynotá.*

*"ábo nápuł-
miastá. H.*

*Bóg Eze-
chiaszowi
przedlusa
żynotá.*

*Dla Dawi-
da Bóg bra-
ná miastá.*

9 Co zá znak będzie / że mie P A N vzbro-
wi / a iż trzeciego dnia póyde do Ko-
ścioła PANSKIEGO: ¹ Któremu rzekł
Izaiasz: Ten będzie znak od P A N A /
że uczyni P A N mowę którą powie-
dział: Chcesz iż cién postąpi dziesiec
10 liniy / czyli że sie wróci ná dziesiec sto
pniów: ² Odpowiedział Ezechiasz:
Lácnoc ciénowi postąpić ná dzie-
sieć liniy: y nie tego ia chce żeby sie
11 stáło: ale żeby sie wrócił ná wstecz
dziesiec stopniów. ³ Wzywał tedy
Izaias prorok P A N A / y "wrócił
12 cién przez linie po których iuz był sta-
pił ná zegarze Acház ná wstecz dzie-
sieć stopniów. ⁴ Czasu onégo posłał
Berodach Báládán / syn Báládá-
nów król Babilonski listy y dary do
Ezechiasá / bo slysat iż był zanie-
13 mógł Ezechiasz. ⁵ A był rad Ezechi-
asz z ich przyscia / y wkázał im dom
wonných rzeczy / y złoto y srebro /
y przyprawy wonné rozmaíte /
oleyki téż / y dóm naczynia swego /
y wsytko co mógł mieć w skárbiách
14 swoich. ⁶ Nie było czego im nie poká-
zał Ezechiasz w domu swym / y we w-
sytkiey władzy swéy. ⁷ A przyszedł I-
zaiasz prorok do króla Ezechiasá / y
rzekł mu: Co mówili ci mezwowie: ábo
15 skąd przyiáchali do ciebie: Któremu
rzekł Ezechiasz: Z ziemie dalekiey
przyiáchali do mnie / z Babilonu. ⁸ A
on odpowiedział: Cóż widzieli w do-
mu twoim: Rzekł Ezechiasz: Wsy-

*Słońce sie
ná wstecz
wróciło.
Był ná ten
czas dzien go-
dzin 32.
Isa. 39 a 1.*

*Wsytkie stu-
pki swé.*

*Skárby po-
stóm Babi-
lonskim v
kázuie.*

*Nie podo-
báło sie Bo-
gu okázá-
wanie bo-
gactw.*

Isaiasz
przepo-
wiada nie
wola Báb-
ylonńska.

2 Par. 33 a 1.
Manasses
król ludzki
złotliwy.

1 Abo obrzyd-
łości. H.
Bálmoch-
wałstwo w
sznania
2 Par. 33. a 3
To jest wśry-
kim gwiaz-
dom.

2 Kro. 7 b 10

1 Ci w brzo-
chu czartá
mieli y z brzo-
chá odpowia-
dal

2 Kro. 7 d 10
3 Krol. 8. b 16

16 tko co jest w domu moim widzieli/
niemasz czego bych im nie okazał w
17 skarbiech moich. Tedy rzekł Izaiasz
Ezechiaszowi: Sluchaj słów PAN-
SKIEGO: Oto dni przydą y pobio-
ra wszystko co jest w domu twoim / y
co schowali oycowic twoi / aż do dnia
tego / do Babilonu: nie zostanie sie-
nie / mówi PAN. 18 Ale y z synów two-
ich którzy wyjdą z ciebie / które zo-
dziej wezmą / y będą rzeźnicami
19 na palacu króla Babilońskiego. 1 A

20 rzekł Ezechiasz do Izaiasza: Dobra
mowa PANSKA którąś powie-
dzał: niech będzie pokój y prawda
z dnia moich. 21 A ostatek mów Eze-
chiasza y wszystko mestwo jego y iako
uczynił staw y rury / y przywiódł wo-
de do miasta / aż tego nie napisano
w księgach mów dni królów Jud-
zkich: 22 A zasnął Ezechiasz z oycy swy-
mi / y królował Manasses syn jego
miasto niego.

1 Niechay czy-
ni P. Bog co
jest wola jego
był był po-
koy.

1 Joel, Nahum
y Malachiasz.
1 Ier. 15. a 4.

1 báłwanami

1 To jest, 1á-
kom w trá-
cił Samarię y
dom Achás-
bow, tak wy-
strácy Jeru-
zalem.
1 przetrwa-
ie ná swa-
iego. H.

1 od końca do
konca. H.

1 Abo czynią-
H.

1 Manasses
umarl.
1 Amon kró-
lem ludz-
kim oycá
w stóści
násláduie

ROZDZ. XXI.

1 **A** Manasie lat
miał Manasses
gdy poczał kró-
lować / a pięćdzie-
siąt y pięć lat
królował w Je-
ruzalem: imie
2 matki jego Zaphsibá. 1 A czynił złe
przed oczyma PANSKIMI / według
1 báłwanów narodów / które wytrá-
cił PAN przed synimi Izraelowymi.
3 1 A obrócił się y pobudował wyżyny
które był rozrucił Ezechiasz / oćiec ie-
go / y wystawił oltarze Baalowi / y
naczył gátów / iako był uczynił A-
chab król Izraelski / y klaniał się wśry-
tkiemu woysku niebieskiemu / y służył
4 mu. 1 A nabudował oltarzów w do-
mu PANSKIM / o którym mówił
PAN: 1 W Jeruzalem poloże imie
5 moje. 1 A nabudował oltarzów wśry-
tkiemu woysku niebieskiemu we dwu
sieniach kościoła PANSKIEGO.
6 1 A przewiódł syná swego przez ogień:
wieszczył też / y przysrzegał wroźby / y
naczył pythonów / y namnożył wie-
szków / aby czynił złość przed PA-
7 NEM / y drażnił go. 1 Postawił też
báłwana gátowego / którego był uczy-
nił / w kościele PANSKIM / 1 o któ-
rym mówił PAN do Dawida y do
Salomona syná jego: W tym ko-
ściele y w Jeruzalem którym wybrał
ze wszystkich pokoleń Izraelowych /
8 poloże imie moje ná wieki. 1 A wiecý
nie dopuszcze ruszyć się nodze Izraelá
z ziemi / którąm dał oycóm ich:
wszakże iesli będą skutkiem strzedz w-
szystkiego com im przykazał y wśry-
tkiego zakonu / którym rozkazał Moy-

9 zesz slugá moy. 1 Lecz oni nie słuchali:
ale zwiędzeni są od Manasse / aby
czynili złość nád narody / które stru-
sył PAN od oblicza synów Izraelo-
wych. 10 1 A mówił PAN w rece slug
swoich / proroków / rzekąc: 11 Ponie-
waż czynił Manasses król Judzki o-
brzydłości tenągorse / nád wszystkie
które czynił przed nim Amorrhcy-
czycowie / y przywiódł też lud Judzki
12 ku grzeszeniu w plugawstwach swo-
ich: 13 1 Przetoż to mówi PAN Bóg
Izraelów: Oto ja przywiode złé ná
Jeruzalem y ná Jude: że ktokolwiek
wślyszy / zázwonią obie wśyiego. 14 1 A
wyciągne ná Jeruzalem smur Sá-
marię / y wáge domu Achab y zma-
że Jeruzalem / iako wiec maza tabli-
ce: 15 1 a zmażarósy / wywióce y częścicy
powłóce gráste przez twarz jego. 16 1 A
ostaték dziedzictwa mego opuścze / y
dam jé w rece nieprzyiaciół jego / y be-
da ná spustoszenie y ná łupiestwo wśy-
tkim przeciwnikóm swoim. 17 1 Przeto
że czynił złé przedemną / y trwali dra-
żnić me / odedniá którego wysli o-
cowie ich z Egiptu / aż do dnia tego.
18 1 Ná to y krwie niewinnéy wylat
Manasses bárzo wiele / aż nápełnił
Jeruzalem / po wśtá: 19 1 oprócz grze-
chów swoich / ktorými ku grzeszeniu
przywiódł Jude / aby czynił złé przed
PANEM. 20 1 A ostaték mów Manas-
se / y wszystko co czynił / y grzech jego
którym grzeszył / aż tégo nie nápi-
sano w księgach mów dni królów Ju-
dzkich: 21 1 A zasnął Manasses z oycy
swymi / y pogrzebion jest w ogrodzie
domu swego / w ogrodzie Oza / y kró-
lował Amon syn jego miasto niego.
22 1 Dwadziestá y dwie lécie miał A-
mon / gdy poczał królować / dwie le-

cie też

D cie też królował w Jeruzalem: imię
mątki iego Messalemerth córka Ház-
20 ruz: Jerebá. A czynił złe przed oczy-
má PANSKIMI / iáko był uczynił
21 Mánásses ociec iego: A chodźil po
wšytkiéy dródze która chodźil ociec
iego: y służył plugaśtwóm / którym
22 służył ociec iego / y kłaniał sie im. A
opuścił PANA Boga oyców swo-
ich / á nie chodźil drogá PANSKÁ / y
uczynili nań zásadzkę słuźy iego / y

23 zábili króla w domu iego. A lud źie-
mie pobil wšytkié któzy sie byli spzy-
siegliná króla Amoná: y uczynili so-
bie królem Ioziasá syná iego miásto
24 niego. A ostátek mów Amoná któré
czynił / áza tego nie nápisano w księ-
25 gách mów dni królów Judá. A po-
grzebli go w grobie iego ná ogro-
dzie Wzá / á Iozias syn iego kró-
lował miásto niego.

Amon
król zabit
od slug.

ROZDZ. XXII.

Sm lat było

I Ioziasowi gdy
A poczał królować /
trzydzieści y
ieden rok królo-
wał w Jeruza-
lem: imię mątki
iego Jidá / córka Hádáia z Bese-
2 káth. A czynił co sie podobáło przed
PANEM / y chodźil wšytkimi drogá-
mi Dawidá oycá swego: nie wstąpił
3 ná práw / álbo ná lewo. A roku osm-
nástego króla Ioziasá / posłał król
Sáphán syná Ašia syná Messul-
4 lám / pisárzá kościoła PANSKIEGO /
mówiąc mu: Idź do Heltiasá ká-
pláná wielkiego / áby zebrał pienia-
dze / któré wniešiono do kościoła
PANSKIEGO / któré zebrałi odźwiér-
5 ni kościelni od ludu / y żeby dáné by-
ły rzemieślnikóm przez przelożoné do-
mu PANSKIEGO: któzy też niech
ie rozdádza tym co robią w kościele
PANSKIM / ná popráwe budowa-
6 nia kościelného / to iest cieślom y
muráczom / y tym któzy nápráwuią
co sie stáżilo: á żeby nákupiono drze-
wá y kámienia z miéysc gdzie kámi-
7 nie lámá / ná popráwe kościoła
PANSKIEGO. Wšákże niech im
nie dáią pod lidzbą srebrá / któré bio-
8 rzá / ále niech máią w mocy / y pod-
wiárą. A rzékt Heltias káptan
wielki do Sáphán pisárzá: Wálá-
ztem księgi zákonu w domu PAN-
9 SKIM: y dáł Heltias księgi Sá-
phánowi / który ie czytał. Przyszedł
też Sáphán pisarz do króla / y dáł mu
spráwe o tym co mu był kázal / y rzékt:
Zebrałi słuźy twoi pieniadze / któré
sie náležly w domu PANSKIM: y

10 dáli áby rozdáné były rzemieślnikóm
od przelożonych nád robotami ko-
ścioła PANSKIEGO. Powiedźiał
też Sáphán pisarz królowi / mówiąc:
Dá mi księgi Heltias káptan. Kró-
11 ré gdy czytał Sáphán przed królem /
á król wšlyśał słowá ksiąg zákonu
PANSKIEGO / rozdát sáry swoie.
12 A rozkázal Heltiasowi káptanowi
y Ahiám synowi Sáphán / y Achobor
synowi Ahiá / y Sáphán piša-
rzowi / y Ašaiowi słuźe królewskiemu
13 mówiąc: Idźcie / á poradzcie sie
PANA o mie / y o lud / y o wšytkiego
C Jude / dla słow ksiąg tych któré ná-
leżiono: bo wielki gniew PANSKI
zápalił sie ná nas / i nie słučáli oycó-
wie nášy słow tych ksiąg / żeby czyni-
14 li wšytko co nam nápisano. Pošli
tedy Heltias káptan / y Ahiám / y
Achobor / y Sáphán / y Ašaiá / do
Holdámý prótokiniéy żony Sellum
syná Thekui / syná Aśáśowého stro-
15 żá sá / która mieszkála w Jeruzalem
ná Wtóréy: y mówili do niéy. A
oná im odpowiedźiála: To mówi
PAN Bóg Izráelów: Powiedźcie
16 meźow / któzy was posłał do mnie:
To mówi PAN: Oto ia przywiode
D złé ná to miéysce / y ná obywátele ie-
go / wšytkié słowá zákonu któré czy-
17 tat król Judzki: bo mie opuścili / á
ofiárowáli bogóm cudzym / drážniąc
mie wšytkimi uczynkami rąk swo-
18 ich: y zápalił sie gniew mój ná tym
miéyscu y nie będzie zgáson. A kró-
lowi Judzkému / któzy was posłał /
ábyście sie rádzili PANA / ták po-
wiećcie: To mówi PAN Bóg Izrá-
19 elów: Zá to żeś wšlychál słow ksiąg /
á wlektó sie serce twoie / y wkořzyłes
sie przed PANEM / wšlyśawszy słowá
przeciw miéyscu temu y obywátelóm

Iozias
przelekt sie
słow Bo-
żych.

Rádi sie
PANA
przez pró-
rokinia o
księgách
náleżo-
nych.

Ná drugiey
stronie Mlá-
stá. C. w do-
mu náuki.

nieśczęście.

ábo wśelá-
ka robota.

dáwánóm.

Iozias król
lucski bo-
goboyny.
Par. 24. a 1

Każe poprá-
n iáé ludo
n ánia ko-
ścielného.

śiośánego H

ábo, niech
nie czynią li-
czby z pienu-
dzy. H.
ponieważ
wiernie imi
śáfnią. H.
Księgi za-
konu nále-
żione któ-
ré był Máná-
sses záz-
gubil.

Umarli
starego za-
konu nie-
wiedzieli
pospolicie
osprawać
żywych.

2 Par. 34 f 29
Ioziasz ay-
ta zakon
przed lu-
dem.

*przed wszy-
tkimi.
Przymierze
czyli s Pa-
nem Bo-
giem cho-
wał zakon
iego.
*na stolicy.

*pamięć.

Wyrzuci-
bałwany.
*Ecc. 49 43.

*y ganiw. H.
wszystkim
gwiazdom.

Wielbaki

*gwiazdom.

20 tego / to jest że się mają stać na zdumienie / y na przeklectwo : a rozdarcie świątyni / y płakanie przedemną / a
20 iam wysłyszał / mówi PAN : przetoż

20 Zbiore cię do ojców twoich, aby nie-
wiedzieli o ciy twoje złego. I Umarli sta-
rego zakonu pospolicie nie wiedzieli co się z
żywymy działo / bo iście nie bili w niebie / a
przypodzonym rozumem umarli nie mogą
wiedzieć co się z nami dzieje / tylko kiedy im
Bóg objawił. Ani też takiego mieli starania
o rzeczach naszych / ani byli przypodzonym ko-

biore cię do ojców twoich / y będziesz
zebrany do grobu twego w pokoju /
aby niewidziały oczy twoje wszystkiego
złego które przywiode na to miejsce.

ściota Bożego. Przetoż ten król Ioziasz nie
widział wszystkiego złego które przyszło na
Jeruzalem. Ale teraz świeci y w niebieśa y
wiedzą. Luc. 15. v. 10. y 16. v. 29. 1. Cor. 13. v. 9.
Apoc. 5. v. 8. A mają staranie o Kościele Bo-
żym. Matth. 24. v. 41. Apoc. 2. v. 26. 2. Pet. 1.
v. 5. A tak do nich należy wiedzieć też co się
znami dzieje.

Umarli
nowego za-
konu wie-
dzą.

*Sodomay-
kow.

*opony. H.

Wyżyny.

*Na dla gre-
chów odzwo-
im
moc ofiarowa-
nia.

*nie przewo-
dził.

*która była
na przedmio-
ściu. H.

Białe
skie altas-
y.

*to jest, góry
otwarte które
są tak zowie-
dla białych-
wółstwą.

*Kro. 11 67.
białanowi.

*Kro. 13 32

ROZD. XXIII.

Odniesli królowi co powie-
dział. Który po-
stał : y zebrali się
do niego wszyscy
starszy Judo-
scy y

Jeruzolimscy. A
wstąpił król do kościoła PANSKIE-
GO / y wszyscy mężowie Judo-
scy / y wszy-
scy którzy mieszkali w Jeruzalem z
nim / Kaptani y Prorocy / y wszystek
lud od małego aż do wielkiego / y czy-
tał gdy wszyscy słyszeli wszystkie słowa
książki przymierza / które należono w
domu PANSKIM. A stanął król
na stopniu y postanowił przymierze
przed PANEM / żeby chodzili za
PANEM / y strzegli przykazań jego
y świadectw / y Ceremonij / ze wszyst-
kiego serca / y ze wszystkiego ducha / a żeby
wznawiali słowa przymierza tego /
które były napisane w onych księ-
gach : A przyzwolił lud na przymie-
rze. A przykazał król Helkiaszowi
wielkiemu kapłanowi / y kapłanom
wtórego rzędu / y odświętnym / aby
wyrzucili z kościoła PANSKIEGO
wszystkie naczynia / które było sprawio-
no Baálowi / y w gaju / y wszystkie-
mu wojsku niebieskiemu / y spalił je
za Jeruzalem w Dolinie Cedron / a
popiół ich zaniósł do Bethel. A wy-
glądał wieści którzy byli postano-
wili królowie Judo-
scy na ofiarowa-
nie na wyżynach po mieściech Judo-
skich y około Jeruzalem : y te którzy
palili kadzenie Baálowi y słońcu y
księżycowi / y dwanaście znakom / y
wszystkiemu wojsku niebieskiemu.
A kazał wyrzucić gaj z domu PAN-
SKIEGO przez Jeruzalem w Do-

line Cedron / y spalił je tam y w proch
obrócić / y rozsypał na groby pospoli-
tego ludu. Depsował też domki nie-
wieszcuchów / które były w domu
PANSKIM dla których niewiasty
tkwały iakoby domki gaju. A zgro-
mądził wszystkie kapłany z miast Ju-
dzkich : y splugawił wyżyny gdzie ofi-
sławowali kapłani od Gabaá aż do
Bersabee : y pokąsił ołtarze broni w
wesciu dzwii Jozue księcia mia-
sta / które były po lewej stronie bramy
miejskiej. Wszakże nie wstępowali
ofiarownicy wyżyn do ołtarza PAN-
SKIEGO w Jeruzalem : ale tylko
ładali przasniki między bracia swoja.
Splugawił też Tophet / który jest
na Dolinie syna Ennom : aby żaden
nie poświęcał syna swego albo córki
przez ogień Molochowi. Zniósł też
konie / które biali królowie Judo-
scy / słońcowi / w wesciu kościoła PAN-
SKIEGO podle gmachu Nathán-
melech rzeźnicą / który był w Phá-
rurim : a wozy słońcowe spalił o-
gniem. Ołtarze też które były na da-
chu sale Acház / które byli uczynili kró-
lowie Judo-
scy y ołtarze / które był u-
czynił Manasses we dwu sieniach ko-
ścioła PANSKIEGO / pokąsił król :
y bieżał zongą / y rozproszył popiół ich
w potok Cedron. Wyżyny też które
były w Jeruzalem po prawej stronie
góry obrazenia / które był zbudował
Salomon król Izraeli Astarótowi
bálwanowi Sidonjskiemu / y
Chamosowi obrazieniu Moáb / y Mel-
chóm obzydłości synów Ammon
splugawił król. A pokruszył słupy / y
porwycinał gaie / y napełnił miejsca
ich kośćcami umarłych. Nad to y
ołtarz / który był w Bethel / y wyżynę
która był uczynił Jeroboám syn Ná-

bat / który

Groby y
kości w
martych
popalit.

Bo bywały
anaki na gro-
bach a napi-
sem.
2.Par.35.21.

Kości pro-
raká Boże
go sácho-
wał.

Ofiárowa-
niki báte
wóchwał-
skie pobit
3.Krol.13.21

Pascha, ob-
chodzenie świę-
to Wielkono-
cne.
Wielka-
noc każe
święcić.

Zálecenie kró-
lá Ioziasá od-
nosz wielkich
sákao masz o
Ezechiasza
wyssey 18.

D

16

17

18

19

20

21

E

22

23

24

25

F

26

bát / który w grzech wprawił Izrae-
lá : y on oltarz y wyżynę zeprował y
spalit / y stął ná proch / y gay téż spa-
lit. 'A obidciwssy sie Ioziasz / wyżzał
tám groby które były ná górze : y po-
stały wziął kości z grobów / y spalił ie
ná oltarzu / y splugawił ji według slo-
wá P A N S K I E G O / które mówił
mąż Boży / który był té rzeczy przepo-
wiedział. 'A rzekł : Co to zá znák któ-
ry widze : Odpowiedzieli mu mie-
szanie miásta onég : Grób iest czło-
wieka Bożego / który przyszedł z Ju-
dy y przepowiedział té słowa któreś
uczynił ná oltarzem Bethel. 'A
rzekł : Niechaycie go / żaden niech
nie ruszá kości iego. 'A kości iego zo-
stały nie poruszone z kościami proro-
ká / który był przyszedł z Samárii. 'A
nád to iesze wszystkie zbory wyżyn /
które były w miesciách Samáriy-
skich / których byli náczynili królowie
Izraelscy tu rozdrażnieniu Pána
zniósz Ioziasz : y uczynił im wedle
wszystkich uczynków które był uczynił
w Bethel. 'A pobit wszystkie ofiáro-
wniki wyżyn którzy tam byli ná ol-
tarzami : y palil ná nich kości czło-
wiecze : y wrócił sie do Jeruzalem.
'A przykazał wszystkim ludowi /
mówiąc : Czynieć Pháze P A N V
Bogu waszemu / wedle tego iako ná-
pisano w księgách przymierza tego.
'Bo nie było takie Pháze odedni Se-
dziów / którzy sadzili Izraelá / y po
wszystkie dni królów Izraelskich / y kró-
lów Judzkich / iako osmnástego ro-
ku króla Ioziasá sprawowano to
Pháze P A N V / w Jeruzalem. 'Ale
y pythony / y wieszczki / y wyobrażenia
bátwánów / y plugastwa / y bzydlwo-
ści które były w ziemi Judzkiej y w
Jeruzalem zniósz Ioziasz : aby utwier-
dził słowa zákonu / które są napisané
w księgách / które náleżá Helkiasz ká-
plan w kościele P A N S K I M. 'Nie
był iemu podobny król przed nim /
któryby sie náwrócił do P A N A wszy-
tkim sercem swoim / y wszystkú duszą
swoją / y ze wszystkiej mocy swéy według
wszystkiego zákonu Moysésowego :
ani po nim powstał iemu podobny.
'Wszakże iednak nie odwrócił sie
P A N od gniewu zapalczywości swo-

27

28

29

30

31

32

G

33

34

35

36

iey wielkiej / która sie rozgniewała za-
palczywość iego ná Jude : dla roz-
drażnienia / którymi go był rozdrażnił
Manásses. 'A rzekł tedy P A N : 'A
Jude téż odrzuce od obliczá mego /
iako odwrócił Izraelá : y porzuce to
miásto / którym obiał Jeruzalem / y
dóm o którym mówił : Bedzie tám
imie moje. 'A ostaték mów Ioziasz /
y wszystko co czynił / áza to nie napi-
sano w księgách słów dni królów Ju-
dzkich. 'Zátego czasów przyciągnął
Pháráo Necho król Egiptski / prze-
ciw królowi Assyryjskiemu ná rzekę
Euphrates : y wyiachał król Ioziasz
przeciw iemu : y zabít iest w Maged-
do / gdy go wyżzał. 'A przywiezli go
słudzy iego wmarłego z Mageddo y
przyniesli do Jeruzalem / y pogrzebli
go w grobie iego. 'A lud ziemi wziął
Joácházá syná Ioziaszowego / y po-
mázali go / y uczynili królem miásto
oycá iego. 'Dwádzieścia y trzy lata
miał Joácház gdy poczał królować /
á trzy miesiące królował w Jeruza-
lem : imie mátki iego Amital córká
Jeremiaszowa z Lobny. 'A czynił
złość przed P A N E M / według wszy-
tkiego co byli uczynili oycowie iego.
'A związał go Pháráo Necho w
Rebli / która iest w ziemi Emáth / aby
nie królował w Jeruzalem / y włożył
wine ná ziemi sto talentów srebra y
tálent zlotá. 'A królem postánowił
Pháráo Necho Eliákimá syná Jo-
ziaszowego / miásto Ioziasz á oycá ie-
go : y odmienił imie iego Joákim.
Lecz Joácházá wziął / y záwiódł do
Egiptu / y tám wmarł. 'A srebro y zło-
to dáł Joákim Pháráonowi nákazá
wszy w ziemi pogłówné / aby ie skła-
dano według rozkazania Pháráono-
wego : y od káżdego według przemo-
żenia iego wyciągał / tak srebro iako
złoto od ludu ziemi : aby dáwał Phá-
ráonowi Nechoowi. 'Dwádzieścia
y pięć lat miał Joákim gdy poczał
królować : á iedenáście lat królo-
wał w Jeruzalem : imie mátki iego
Zebidá córká Phádátiá z Rummy. 'A
czynił złość przed P A N E M / wedle
wszystkiego co uczynili byli oycowie
iego.

Nę.24.22.

2.Par.35.6.

gdy se znim
podkaf.
Ioziasz rá-
bity ná
woynie.

2.Par.35.21.
Joácház
król lud-
ki stósłie
ny.

Wzięty w
niewola
od Phárá-
ona.

Joákim
król lud-
ki áty.

ROZD. XXIII.

Ioakim
król nie-
wolnik
kro-
lów Babi-
lonskiego.

Wyszedł 23.
f. 27.

Umart Io-
akim.
Ioáchin
król lud-
ki sły.

Dan. 1. a. 1.

Nabuchod-
onozor
dobry
Jerusa-
lem Sede-
kiasz po-
imał y osie-
pił.

A Z tego czasow
przyciągnął Na-
buchodonozor
król Babilonski y
stał mu sie Joá-
chim niewolnikiem
przez trzy lata: a

2 potem wybił sie z mocy iego. A po-
stał nań PAN lotrzyki Chaldeyskie y
lotrzyki Syryjskie y lotrzyki Moab/
y lotrzyki synów Ammon: A puscil
iená Jude aby go wytrącił według
słowa PANSKIEGO które był rzekł
3 przez slugi swe proroki. A to stało
sie przez słowo PANSKIE przeciw
Judzii aby go zniósł przed sobą dla
grzechów Manasse wszystkich które
4 czynił: y dla krwi niewinnej która
wylał y napełnił Jeruzalem krwią
niewinnych: y dla tej rzeczy nie
5 chciał sie PAN dać vblagac. A o-
statki mów Joakimowych y wszystko
6 co czynił: aza to nie napisano iest w
księgach mów dni królów Judzkich:
y zajął Joakim z oycy swymi: a
7 Joáchin syn iego królował miasto
niego. A dalej nie przydał król Ae-
gyptski żeby wyszedł z ziemie swojej:
8 bo był wziął król Babilonski od rze-
ki Egypckiej aż do rzeki Euphrates
wszystko co było króla Egypckiego.
9 Osmnaście lat było Joáchinowi
gdy poczał królowac: a trzy miesiące
10 królował w Jeruzalem: imię matki
iego Nehesta córka Elnathan z Je-
ruzalem. A czynił złość przed PA-
NEM według wszystkiego co był v-
11 czynił ociec iego. W onym czasie
przyciągneli lud y Nabuchodonoz-
12 ora króla Babilonskiego do Jeru-
zalem y obroczone iest miasto pań-

11 cami. A przyiachał Nabuchodon-
nazor król Babilonski do miastá z
C słuzebnikami swymi aby go dobywali.
12 A wyszedł Joáchin król Judski
do króla Babilonskiego sam y ma-
tká iego y sludzyiego y Xizetá iego/
y rzesáncy iego: y przyiáł go król Ba-
13 bilonski roku ósmego królowania
swego. A wyniósl zónad wszystkie
skárby domu PANSKIEGO y skár-
by domu królewskiego: y potluł w
14 wszystkie naczynia złote które był spi-
wił król Salomon Izraelski w ko-
ściele PANSKIM według słowa
PANSKIEGO. A przeniósł wśpy-
tko z Jeruzalem y wszystkie Xizetá y
15 wszystkie mocarze wojská dziesięć ty-
sięcy w niewolę y wszelkiego rzemie-
lniká y oboznę y nie zostało nic o-
16 prócz vbogich z ludzi ziemie. Prze-
niósł też Joáchiná do Babilonu y
D matkę królewską y żony królewskie y
rzesáncie iego: y siedzie ziemie zabrał
w niewolę z Jeruzalem do Babilo-
17 nu. A wszystkich meżow meżnych
siedm tysięcy: a rzemieślników y o-
bożnych tysiąc: wszystkie meże mocné
y waleczne: y zaprowadził ie król
Babilonski w niewolę do Babilonu.
18 A królem uczynił Mathaniaśá
syná iego miasto niego: y dał mu i-
mię Sedekias. Dwadzieścia lat y
19 rok miał wieku Sedekias gdy kró-
wac poczał: a iedemnaście lat kró-
lował w Jeruzalem: imię matki iego
było Amital córka Jeremiaszowa z
Lobny. A czynił złe przed PANEM
według wśsego co czynił Joakim.
Bo sie gniewał PAN ná Jeruza-
lem y ná Jude: aż ie odrzucił od obl-
czy swego: y odstąpił Sedekias od
króla Babilonskiego.

podał mu
sie.
Jeruzalem
od Babilo-
nów obłożone y
zwojowane
n.

iało był p.
opowiedział
przez Isaiaszá
wyś. 10.
2. Par. 36 b
10.
Ezech. 2 a 6
Ioáchin
król w nie-
wolę wzię-
ty.
przedniejsza
ziemiány.

Jer. 37 a. 1 y
52. a. 1.
Sedekias
król lud-
ki sły.

ROZD. XXV.

A Stało sie ro-
ku dziewiątego
królestwa iego/
miesiąca dziesią-
tego dziesiątego
dnia miesiąca/
przyciągnął Na-
buchodonozor król Babilonski sam

2 y wszystko wojsko iego do Jeruzalem
y oblęgli ie: y pobudowali okolo nie-
go fance. A zamknięte iest miasto/
3 y obłożone aż do iedemnaśtego roku
króla Sedekiasza: dziewiątego dnia
miesiąca y zamógł sie głód w mie-
ście: y nie było chleba ludowi ziemie.
4 A przelomiono miasto: y wszyscy
meżowie waleczni wciekli w noc y dros-
ga bramy która iest między dwor-
stym

Jer. 39 a. 4.
y 52. a. 4.

mur mieyski

stym murem y ogrodem królewskim /
(a Chaldeycyżowie leżeli w toło
miastá) Wcieli tedy Sedechiasz dżo-
ga króla wiedzie na polá pustynie.

5 A woysko Chaldeyskie gonilo króla
y poimáli go na równinie Jericho :

B a woyscy żołnierze którzy przy nim by-
li / rozpiérzchneli się / y opuszcili go.

6 Poymanwszy tedy króla / przywiedli
do króla Babilońskięgo do Reblá-

7 thá / który mówił z nim sad. A sy-
ny Sedechiaszowe przed nim pobili / y

8 oczy ięgo wylupili / y związał go łań-
cuchami / y przywiodł do Babilonu.

9 Miesiącá piątego / siódmęgo dnia
miesiącá / ten iest rok dziewiętnasty

10 króla Babilońskięgo / przyiachał Ná-
buzárdan hetman woyská slugá kró-

11 lá Babilońskięgo do Jeruzalem. A
spalił dóm PANSKI / y dóm króle-

12 wski / y domy Jerozolimskie / y wśelki
dóm spalił ogniem. A mury Jeroz-

13 olimskie w okóło rozwałilo wśytko
woysko Chaldeyskie / które było z he-

14 tmanem żołnierzów. A ostatek ludu
który był w mieście został / y zbiegi

15 którzy byli zbiegli do króla Babilon-
skiego y inné pospólstwo przeniósł

16 Nabuzárdan hetman woyská. A z
wobogich ziemię zostawił winiarze y

17 oracze. A słupy miedziáne / które by-
ły w kościele PANSKIM / y podsta-

18 wki y morze miedziáne które było w
domu PANSKIM / połamáli Chál-

19 deycy / y przeniesli wśytke miedź
do Babilonu. Gance też miedziá-

20 né / y táce / y widły / y kubki / y możdź-
czyki / y wśytko naczynie miedziáne /

21 którym służono / pobrali. A temu ká-
dzidlnice / y czasie które złote / złote / a

22 które srebrne / srebrne / pobral hetman
woyská / to iest / słupy dwa / morze

23 iedno y podstawki które był sprawił
Salomon w kościele PANSKIM :

24 nie było wagi miedzi wśytkiego na-
czynia. Ośmnaście lokiet na wz-

25 wys miał słup ieden : a Capitellum
miedziáne na sobie trzy łokcie na wz-

26 wys y siadka y granatowe iablka
na Capitellum słupá / wśytko

27 miedziáne : podobné ochedostwo
miał także słup drugi. Wziął też

28 hetman woyská Sáraia káptaná
pięrośięgo y Sophoniasá káptaná

29 wtóřęgo / y trzech odźwiérnych. A

E z miastá rzezańcá iednego / który był
przełożon nad meżami wojennymi / y

pieć meżów z tych którzy starwali
przed królem / które nálażł wnieście /

y Sopherá hetmána woyská / który
ćwiczył nowe żołnierze z ludu ziemi :

y śesćdziesiąt meżów z pospolitégo
człeka / które náleżiono było w mie-

20 ście. Któřę wziąwszy Nabuzárdan
hetman żołnierzów wiódł do króla

21 Babilońskięgo do Rebláthá. A po-
bił ie król Babiloński / y zamordo-

wał ich w Reblácie w ziemi Emáth :
y przeniesion iest Juda z ziemi swęy.

22 Nad ludem lepał który został w zie-
mi Judzkiej / który był zostawił Ná-

23 buchodonozor król Babiloński / prze-
łożył Godoliasá syná Abitám syná

24 Saphánowę. Co gdy wstąpił wśy-
scy hetmanowie żołniercy / sami y

meżowie którzy z nim byli / to iest / że
król Babiloński postanowił Godo-

25 liasá : przysli do Godoliasá do Ná-
sphá : Isnáhel syn Náthániasá / y

26 Jehánán syn Káree / y Sáraia syn
Chánethumeth Metophátczy / y Je-

27 zonias syn Nááchary / sami y towa-
rzyśe ich. A przysięgli Godolias im

28 y towarzysóm ich / mówiąc : Nie bój-
cie się służyć Chaldeycy / mie-

29 skaycie w ziemi a słuźcie królowi Bá-
bilońskiemu / a będzie wam dobrze.

A stało się miesiącá siódmęgo /
przyszedł Isnáhel syn Náthánia-

30 sów syná Elisámá z nasienia króle-
wskiego / y dziesięć meżów z nim : y

zabili Godoliasá który też umarł :
ale y Jedy y Chaldeycy którzy z

31 nim byli w Násphá. A powstawszy
wśytak lud od máłego aż do wielkie-

32 go / y hetmanowie żołnierzów posli
do Egiptu boić się Chaldeycyżów.

33 A stało się roku trzydziśiętego sió-
dmęgo przeprowádzenia Joáchiná

34 króla Judzkiego miesiącá dwuná-
stęgo / dwudziśiętę y siódmęgo dnia

35 miesiącá / podniósł Ewilmerodách
król Babiloński / roku którego był po-

36 czął królować / głowę Joáchiná kró-
lá Judzkiego z wieszenia. A mówił

37 do niego łaskawie : y postawił stoli-
ce ięgo nad stolicą królów / którzy by-

38 li z nim w Babilonie. A odmienił
sąty ięgo który miał w ciemnicy / y

39 iadał chleb zámśię przed obliczem ie-

y pisarz
hetmański-
go który zbie-
rał lud z ie-
mie.

Godolias
przełożony
nad ostat-
kiem ludu
zabity.

Joáchin
wyprówa-
dzony z cie-
mnice.

30

go / po wszystkie dni żywota swego.
Obiół mu też naznaczyć bez przes-
tanku / który mu też dawano od kró-

la na każdy dzień po wszystkie dni ży-
wota jego.

3 ksiąg
królew-
skich tego
się wzięło.

Sądzą ie-
den był ko-
ściół Boży

Heretycy
a którzy
kościół
Bożego od-
stępują.

Początek
Heretycz-
stwa skąd.

Kacerstwo
ma coś po-
dobnego
kościół-
ni Boże-
mu.

Ministrów
nie w He-
retykow-
iały.

W tych księgach królewskich / Duch S. o-
pisując tak pilnie dzieje y postępowania kró-
lów żydowskich / chciał nas tego nauczyć / aby
każdyna oś obaczył / co jest kościół Boży pra-
wdziwy / a co jest synagoga / albo zbór herety-
cki / y co się działo z tymi królami którzy w ie-
dnym kościele Bożym twardli / y z tymi też
którzy się oddawali za zborem heretyckim / co
żebyś lepij potrafił / na te rzeczy osobliwie pa-
miewać.

Naprzód iż ta zawzdy wola Boża była /
aby jeden zakon był iedną wiarą / ieden ko-
ściół y oltarz y ieden najwyższy kapłan / a przy-
nim inisi kapłani którzy Bóg sobie na to
przez Mojżesza odłączył y porzucił przez Da-
wida przy kościele Jeruzolimskim osadził. A
którzykolwiek sobie inisi kościół y oltarz y
kapłany wymyślali / wszyscy takowi za here-
tyki odsepieni / y błądowalce byli osu-
dzeni / y Bóg się zawzdy na nie ciężko gniew-
wał. Czego tu masz przykład na Jerobo-
amie pierwszym królu Izraelitów 3. król. 12.
Także y teraz ponieważ ta wola Boża jest /
aby iako ieden Bóg jest tak też iedną wiarą
była / iedne sakramenta / ieden kościół od
Chrystusa na Piętnie S. zbudowany / y ieden
że najwyższy kapłan y pasterz tenże Piotr S.
Ioan. 21. który te katedrze swoje przy koście-
le Rzymkim postawił / którzykolwiek inisi
sobie wiary inisi kościół / inisi pasterze wy-
myślają / Jeroboamia w tym nasładowa y z
Jeroboamem heretykami zostają.

A iako na on czas przyczyna odsepienia
stwa y heretyczwa Jeroboamowego nie inisi
była / iedno iż poszytkom swym doczesnym fol-
gując / bał się królestwa wrócić / kiedyby lud
do kościoła Jeruzolimskiego dochodził / także y
podziś dzień początek wszystkich kacerstw jest
coś doczesnego y cielesnego / iż ludzi albo py-
chy / albo łakomstwa / albo swawola y rozko-
ściełna wiodzi. Choć iako to oni inaczej sa-
bują / ale rzecz sama we wszystkich heretykach he-
retyckich pokazuje. To przywiodło za naszymi
czasami Lutra y Kalwina y niektórych królów
którzy kościół Bożego odstąpili.

Nad to iako Jeroboam / kacerstwo swoje
pokrywać / wymyślił Ceremonie podobne
kościółowi Jeruzolimskiemu / y naczynił o-
ltarzów po wysynach / oltarz ministrów y
świąt / aby tym podobieństwem ludzie omia-
mieni / rozumeli się byż w kościele prawdzi-
wym / chociaż heretykami byli y nie prawdzi-
wego nie mieli. Takci y dzisia kacerstwa
wszystkie mają coś podobnego kościółowi ka-
tolicznemu / bo y Ewangelia przepowiadają /
sakramentów używają / Ministry czynią /
wszakże to wszystko fałszywe / bo ani Ewange-
lię / ani sakramentów / ani prorołów praw-
dziwych mają. Są iestże pamiętne Gory y
wysyny Tarnowskie y Pińczowskie / po któ-
rych dzisiejszy heretycy biegali / nie wiem ta-
kiey Ewangelii szukać / a nie znalazłszy
rozbić się musieli.

Iesze Jeroboam sam czynił ministry
zbiorowe nie z pokolenia Lewi / które sam Bóg
sobie obierał / ale z napodlęszych ludzi / y kto
iedno chciał każdemu dopuścić / iako pisze 3.
król. 12. v. 31. y 13. v. 33. Patrz y dzisia z łakomych
ludzi bywają ministrowie / żeć pospolicie sa-
krawcy / śewcy / nawet ludzie podli y grze-

chów pełni / z których samisi sobie panowie
Ministry czynią.

Do tego Duch onych proroków Jerobo-
amowych był Duch szataniski / który był w v-
ściech ich duchem kłamliwym / fałsze swoje v-
dając za słowo Boże / czego Achab z swoimi
słymi doznał 3. król. 22. Tenże też duch y przez
dzisiejsze ministry mówi / słowem Bożym zo-
wając kłamstwem y bluźnierstwem swoje / przez co-
ich Math. 7. fałszywymi prorokami / a Apostoł S.
ministrami szatanistami zowie. 2. Cor. 11. v. 15.

Przypatrz się iestże y temu / iako Bóg do
tych heretyków Izraelitów posłał proro-
ki wielkie / Eliasa / Elizeusa / Micheasza y in-
szych / a przecie takci ich zawładniałosc y kie-
potą była / że nie na słowa y cuda proroctwa
nie dbali / y owszem prawdziwe proroctwa prze-
śladowali / a ładą fałszerzowi wierzyli. Abyś
wiedział iż takowy jest wpor heretycki / iż wo-
la ładą ministrowi niż wszystkim doktorom y
prorokom kościoła Bożego wierzyć.

Ami się też dziwny że podczas ministrowi he-
retyckie prawo pospolite karać każę / oto tu
czytaj 3. król. 18. iż sam ieden Eliasz swa re-
zabit proroctw 450. kiedyby ie tak teraz ka-
rał iakoby na Eliasa wolał / Ale iestli się to
godziło Eliaszowi / czemużby y teraz niemiat
wzrost zakazać ministrów aby ludzi nie zwo-
dzili / a gdy przestają niech / czemużby ich nie-
miano karać / Tegoc nie może nie ganiecie
dno Jezabel / a którzy z nią przestają.

Nasłatek iest rzeczą godną podziwienia /
iż między tymi wszystkimi królami heretyckimi
począwszy od Jeroboama nie było żadnego
dobrego króla. Prawda żeć też siła było w
Jeruzalemie królów ztych którzy nad Juda
królowali / wszakże znajdowali się niektórzy
dobrzy y bogoboi / którzy się równali Da-
widowi / ale między Izraelitami królami y ie-
dnego dobrego nie wspomina. Przetoż też
pospolicie ci królowie heretycy są śmiercią
gineli / psł krów ich liali / y domy ich do szetu
Bóg wygubiał / że y potomstwa po nich nie
zostawało. A do tego przysto że królowie ludem
Izraelitów Bóg w niewola pogańska zaprze-
dał / ani ich od onego czasu z tej niewoli nigdy
nie wyrwał / y tak to królestwo Izraelitów
z onymi heretykami zginęło.

A tym czasem chociaż też y króle Jerozo-
limskie y lud ich rozmnażać Bóg karał / y mia-
sto y kościół dla grzechów ludzkich pustoszyć
dopuszczał / y owszem w niewola też Babilon-
ska podał / a wszakże zakon kościoła Jerozo-
limskiego nigdy nie zginął / ani kapłani z A-
aronem y pokolenia Lewi nie wstali / y Succes-
sia ich nigdy się nie przerywała / y owszem samo
pokolenie Juda wróciło się z niewoli Babi-
lonskiej z kapłanami swoimi / którzy y kościół
znowu budowali y królestwem Judzkim rza-
dzili / o czym masz Annotacja Gen. 51. Tak
Bóg y w poyśrodku ztych mógł y wniat ko-
ściół swój zachować. Abyś y teraz niewa-
pil iż tenże Bóg heretyckie królestwa iako wi-
dziemy w moc pogańską dać / ale kościół
swoy do zamierzonego czasu to iest do końca
świata zachować wnie y może / y widzimy
to na oś że onę królestwa heretyckie pogie-
nely / a kościół przecie katolicki trwa y trwać
będzie.

Duch He-
retycki.

Heretycki
wpor

Ministry
Herety-
ckie zaw-
dy karano

Między he-
retyckimi
królami
nie było
dobrego
króla.
Heretycy
y z królest-
wem zgi-
nęli.

Kościół
Boży y sa-
kon iego
nigdy nie
wstąpił.

KSIĘGI PIERWSZE

PARALIPOMENON,

Po Zydowsku, דברי הימים.

Dibre Haiamim.

Księgi te-
czy opusze-
nych.Słowa
Dniów, to
jest Kroniká.Gen. 2. b15.
4. d 23. b10.
Krótkie
wyliczenie
rodzaju A-
damowes-
go, aż do sy-
nów Esau
y Iakobá.
A to dla
pewności
rodzaju
Pána Chri-
stusowego.

Gen. 10 b 8

Synowie
Chánaán.Gen 10 d 22
11. b 10.

ROZDZIAŁ I.

DAM/

Seth/ E

nos/ Káis

nán/ Máz

láleel/ Jás

red/ He

noch/ Máz

thusále/

Lámech/

Noe/

1 Sem / Chám y Japhet. Synowie
2 Japhet: Gomer y Mágog / y Máz-
3 dái / y Jáwan / Thubál / Mosoch / Thi-
4 rás. A synowie Gomer: Ascenes / y
5 Riphát / y Thogormá. A synowie
6 Jáwan: Elíz / y Thársis / Cethim /
7 y Dodánim. Synowie Chám: Chus
8 y Mestáim / y Phut / y Chánaán. A
9 synowie Chus: Sábá / y Herwíl /
10 Sábbáthá / y Regmá / y Sábbáthá-
11 chá. A synowie Regmo: Sábá / y
12 Dádán. Chus lepak zrodził Tem-
13 rod: ten poczał bydź możny ná zie-
14 mi. A Mestáim zrodził Ludim / y
15 Anánim / y Láábim / y Nephtuim /
16 Phetrusim téż y Kásluim: z których
17 wysli Philisthymowie / y Káphtori-
18 mowie. Chánaán zaś zrodził Sido-
19 ná pierworodnego swego: Hetecy-
20 ká téż / y Jebuzecyká / y Amorrhe-
21 cyká / y Gergezecyká / y Herwecy-
22 ká / y Aráecyká / y Sinecyká. A
23 rádicyká téż / y Samáraycyká / y
24 Hamátheycyká. Synowie Sem:
25 Elám / y Assur / y Arphárad / y Lud /
26 y Arám / y Hus / y Hul / y Gether / y
27 Mosoch. A Arphárad zrodził Sá-
28 le / który téż zrodził Heber. A Hebe-
29 rowi wrodzili siedmá synowie / imie
30 jednému Pháleg / iż za czasów jego
rozdzielona jest ziemia / a imie brata
jego Jektan. A Jektan zrodził El-

modáb / y Sáleph / y Asármoth / y
21 Járe / A dorám téż / y Husal / y De-
22 Elá / Hebál téż y Abimáel / y Sábá /
23 y Ophir / y Herwíl / y Jobáb. Ci w-
24 sycy synowie Jektán. Sem / Ar-
25 phárad / Sále / Heber / Pháleg / Ká-
26 gau / Serug / Náchor / Tháre / A-
27 brám / ten jest Abrahám. A synowie
28 Abrahámowi: Izáák y Ismáhel. A
29 térodzaje ich. Pierworodny Ismá-
30 helów. Nábiath / y Cedar / y Abde-
31 el / y Mábán / y Mámá / y Dumá /
32 Mássá / Hádád / y Themá. Jetur /
33 Náphis / Cedmá. Ci są synowie Is-
34 smáhelowi. A synowie Cetury na-
35 tożnice Abrahámowey / które poro-
36 dzila: Samrán / Jekán / Mádán /
37 Mádian / Jesbot / y Sue. A synowie
38 Jekánowi: Sábá / y Dádán. A sy-
39 nowie Dádán: Assurim / y Lárusim /
40 y Láomim. Synowie lepak Máz-
41 dían: Ephá / y Ephér / y Henóch / y
42 Abidá / y Eldáá. Ci wszyscy synowie
43 Cetury. A zrodził Abrahám Izáák
44 ká: którego byli synowie: Ezaw / y
45 Izráel. Synowie Ezawowi: Elí-
46 pház / Káhuel / Jehus / Jhelom / y
47 Kore. Synowie Elipház: Themán /
48 Omár / Sephi / Gáthán / Cenéz / Thá-
49 mná / Amálek. Synowie Káhuelo-
50 wi: Nábáth / Zará / Sammá / Me-
51 záz. Synowie Seir: Lotán / Sobál /
52 Sebeon / Aná / Dison / Eser / Disan.
53 Synowie Lotán: Hory / Homam.
54 A siostra Lotán była Thámná. Sy-
55 nowie Sobál: Alián / y Mánáth / y
56 Ebal / Sephi / y Onám. Synowie
57 Sebeon: Alá / y Aná. Synowie Aná:
58 Dison. Synowie Dison: Samrán /
59 y Esebán / y Jethrán / y Cháran. Sy-
60 nowie Eser: Báláán / y Záván / y
61 Jakán. Synowie Disan: Hus / y A-
62 rán. Ci są królowie / którzy roszko-
63 wali w ziemi Edom / przedtym niżli

Abrahám.

Gen. 11. d 26

Gen. 25 b 12.

Należnicami
zwano żony
które pymo-
wały za ży-
wością pierw-
szeń żony, po-
ki się godziło
wielozęst-
wo, młody
Gen. 25. v. 6.
Gen. 25 a 8.

Izák.

Gen. 25 b 18

Gen. 36 b 11,
Ezau.Królowie
Edom.

był król

D był król nad synmi Izrael: Bále syn
Beor: a imie miasta tego Denába.
44 A umarł Bále / y królował miasto
45 niego Jobáb syn Zare z Bosra. A
gdy y Jobáb umarł / królował mi-
46 sto niego Jusám z ziemie Themá-
nów. Umarł też y Jusám / a kró-
lował miasto niego Adád syn Bádád /
który poraził Madián w ziemi Mo-
47 áb / a imie miasta tego Aunth. A gdy
48 y Adád umarł / królował po nim Se-
mlá z Masek. Ale y Semlá umarł /
49 y królował miasto niego Saul z Ro-
hoboth / który leży nad rzeką. A gdy

50 umarł Saul / królował miasto nie-
go Bálánán syn Achobor. Ale y ten
umarł / y królował miasto niego A-
dád / którego miasta imie było Phau-
51 a zone tego zwano Meetábel / córka
Mátreb / córki Mezááb. Lecz po
śmierci Adád / książetá miasto kró-
lów w Edom bydź poczełi: książe
Thámná / książe Aluá / książe Jethet /
52 książe Oolibámá / książe Elá / ksią-
że Phinon / książe Cenez / książe
53 Themán / książe Mábšar / książe
Mágdíel / książe Hirám. te książetá
Edom.

Tę księgi żydowie zowią παραλειπο-
μενων, to jest / księgi rzeczy opuszczonych: iż
w sobie mają wiele rzeczy które w księgach
królewskich opuszczone. Żydowie im tytuł da-
li דיברי הימים Dibre Ha'imim, to jest / słowa
dniów / albo rzeczy lat / to jest / księgi kronik:
iż są krótka summa wszystkich historii świe-

tę / poczynszy od Adámá / aż do zagnania
żydów do Babilonu. Bo y żydów tedné to są
księgi / które naszy na dwoie rozdzielili: w
pierwszych jest historia aż do Salomóná / a
w drugich od Salomóná aż do niewoli Báb-
ylonskiej.

ROZDZ. II.

Synowie Iz-

raélowi: Ru-
ben / Simeon /
Lewi / Judá / Is-
sachár / y Zabul-
lon. Dan / Jo-
seph / Beniámin /
Nephtháli / Gad y Aser. Synowie
Judowi: Zer / Onan / y Selá / ci trzej
wrodzili się mu z córki Sue Chaná-
nietki. A był Zer pierwszorođny Judy
4 zły przed PANEM. A zabił go. Lecz
Thámár niewiastka tego wrodziła
mu Pháres y Zará. A tak wszystkich
synów Judá pięć. A synowie Phá-
res Hestron y Hámul. Synowie też
Zary Zambri y Ethan y Emani / y
Chálchal też / y Dará pospolu pięć.
7 Synowie Charmi: Achár / który
strwożył Izraelá / y zgrzeszył kródzieżą
8 rzeczy przeklętych. Synowie E-
thán: Azáriáš. A Synowie Hestron
9 którzy się mu wrodzili: Jerámeel / y
Ram / y Kálubi. Ale Ram zrodził
10 Aminádáb. A Aminádáb zrodził Ná-
hasson książe synów Judá. A Ná-
hasson też zrodził Sálma / z którego
12 poszedł Booz. Booz lepak zrodził
13 Obed / który też zrodził Isai. A Is-
sai zrodził pierwszorođnego Eliába /
14 wtórego Aminádábá / trzeciego Si-
máá / czwartego Náthánaéla / pią-

15 tego Ráddáia / piątego Asomá / sió-
16 dmego Dawida. Którego siostry
C były Sárwia y Abigáil. Synowie
Sárwii: Abisai / Joáb / y Asael /
17 trzej. Abigáil zaś wrodziła Amá-
se / którego oćiec był Jether Ismaél-
czyk. A Kaleb syn Hestron wziął żo-
18 ne imieniem Azubá / z której zrodził
Jeriothe: a synowie ich byli / Jaser y
19 Sobáb y Ardón. A gdy umarłá Azu-
bá / pojął Kaleb żonę Ephráte: która
20 mu wrodziła Hur. Hur lepak zrodził
21 Uri: a Uri zrodził Bezeleelá. Potym
wspedł Hestron do córki Máchirá oy-
22 cá Gáláád y pojął ją gdy mu było
sześćdziesiąt lat: która mu wrodziła
23 Segubá. Ale y Segub zrodził Jái-
rá / a posiadł dwadzieścia y trzy miasta
w ziemi Gáláád. A wziął Gessur y
24 Arán miasteczka Jair / y Kanath / y
wsiego sześćdziesiąt miast / wszyscy
25scy ci synowie Máchirá oycá Gá-
láád. A gdy umarł Hestron / wspedł
D Kaleb do Ephráthy. Miał też He-
stron żonę Abigá / która mu wrodziła
26 Ashurá / oycá Thekui: A náro-
dzili się synowie Jerámeelá pierwszo-
27dnego Hestron: Ram pierwszorođny
iego / y Buniá y Arán / y Asom / y A-
28chia. Pojął też druga żonę Jerá-
máel / imieniem Atáre / która była
mátká Onám. Ale y synowie Ram
pierwszorođnego Jerámeel / byli Mo-
os / Jámin / y Achár. A Onám miał syny

Saruia sio-
strá Dawi-
dowa.

wszystko to
było synów.
Ale 70. zga-
dają się z tą
cínskim.

Xiąże mi-
stá Thekui.

Naród Iá-
kobá do 12
zái oycá
Dawida
wego.
Gen. 29 g 12
30 a 5 35 c d.

Gen. 38 a 3.
45 b 12.
Niszy 4 a i.

Synuludy
wylicza ho-
sę z niego
Pan Chri-
stus wro-
dził.

Iof. 7. a i.

Rut. 4 d 19

Krol. 18 b
10. 13 b 12.

ny / Semei y Jada. A synowie Se-
 29 mei: Nadab / y Abisur. A imie żony
 Abisur / Abihail / która mu wrodziła
 30 Ahobbaná / y Molida. A synowie
 Nadabowi byli / Saled / y Apphaim.
 31 Lecz Saled umarł bez dźiatek. A
 syn Apphaimów / Jesy: który Jesy
 zrodził Sesán. A Sesán zrodził O-
 32 holai. A synowie Jady brata Se-
 E mei: Jether / y Jonathán. Lecz y Je-
 33 ther umarł bez synów. A Jonathán
 zrodził Phaleth y Diza. Ci byli syno-
 34 wie Jerameel. A Sesán nie miał sy-
 nów ale córki / a służebniká Egypcia-
 35 niná imieniem Jeráa. A dał mu cór-
 36 kę swą za żonę / która mu wrodziła
 Etheia. A Ethey zrodził Nathána /
 37 a Nathán zrodził Zabada. Zabád
 też zrodził Ophlala / a Ophlal zro-
 38 dził Obedá / Obed zrodził Jehuá /
 39 Jehu zrodził Azariaśá / Azariaś zro-
 dził Hellesá / a Helles zrodził Elásá /
 40 Elásá zrodził Sisámoi / Sisámo y
 41 zrodził Sellum / Sellum zrodził
 Ikámia / Ikámia zrodził Elisámá /
 42 A synowie Kaleb brata Jerameela /
 Mesá pierworodny iego / ten jest o-
 43 cieć Ziph: y synowie Maresá oycá
 F Hebron. A synowie Hebron: Kore /
 44 y Tháphua / y Recem / y Sammá. A
 Sammá zrodził Rahámá oycá Jer-

45 kaám / a Recem zrodził Samái. Syn
 46 Samái / Maóniá / Maón oćiec Berth-
 sur. A Ephá nalożnicá Kaleb wro-
 dziła Harán / y Mosá / y Gezez. A
 47 Harán zrodził Gezez. A synowie Já-
 háddái / Regom / y Joáthán / y Ge-
 48 sán / y Phálet / y Ephá / y Sáaph.
 A nalożnicá Kalebowa Maáchá / w-
 49 rodziła Sáber / y Tháráná. A Sá-
 áph oćiec Mádmená / zrodził Sue-
 oycá Máchbená / y oycá Gábáá. A
 50 córka Kalebowa była Achsá. Ci byli
 G synowie Kaleb syná Hur pierworo-
 dnego Ephráta / Sobál oćiec Ka-
 51 riáthiárim. Salmá oćiec Bethle-
 52 hem / Háriph oćiec Bethgáder. A
 byli synowie Sobála oycá Káriáth-
 iárim / który doglądał połowice "od-
 53 poczynków". A z rodu Káriáthiá-
 rim / Jetreiowie / y Aphutheio-
 54 wie / y Máfereio-
 55 wie. Synowie Sálmy: Bethle-
 hem / y Metopháry / Korony do
 56 ábowego / a połowicá "odpoczynku"
 Sarái. Rodziny też pisarzów mie-
 steczacych w Jábés / Spiewáacy / y
 Brzmiaacy / y Wnamięciéich mie-
 steczacy. Ci są Cineowie / którzy posli od
 "Ciepla" oycá domu Recháb.

"Manuho: H
 odpoczynki
 zwano mies-
 sce kady były
 groby Pátry
 árchow.

"Książęta.
 "Menuho:cy
 H.
 "Tak názwa-
 ni, iż wstáwi-
 cznie zakon
 czytali y pisa-
 li.
 "Hámáthá.
 H.

Zrodzaiu Re-
 cháb, co winá
 niepiłá.
 Jer. 35. a 6.

y synom. H.
 "roieś Ká-
 ácia. Tak tu
 często niżej y
 wyszły, oćiec
 znaczy książ-
 ę a o funda-
 torá mieszcá
 onego.

Roday Da-
 widów w
 Hebronie,
 y w Ierusa-
 lém.
 2 Krol. 3 a 2.
 To namig-
 cę dla ro-
 dzaiu Chri-
 stusowego
 wylicza.

"Tá była Mi-
 chol córka
 Saulá.
 2 Krol. 5 a 14

ROZDZ. III.

Dawid miał
 té syny / którzy sie
 mu wrodzili w He-
 bron: pierworo-
 dnego Ammoná
 z Achinoám Je-
 zrahelicki / wtóré-
 go Daniéla z Abigáil Kármelicki.

Trzeciego Absalomá syná Maáchá
 córki Tholmáia króla Gessur: czwar-
 2 tego Adoniaśá syná Aggithy / pią-
 3 tego Saphariaśá z Abitále: szóstego
 4 Jethrahámá z Egle żony iego. A
 tak sześć mu sie wrodziło w Hebronie
 gdzie królował siedm lat y sześć mie-
 5 siecy. A trzydzięści y trzy lata królo-
 wał w Jeruzalem. A w Jeruzalem
 6 wrodzili mu sie synowie / Simmáá / y
 7 Sobáb / y Nathán / y Salomon /
 8 czterey z Bethsabee córki Amiel-
 9 wey. Jebáár też y Elisámá / y Eli-

8 phaleth / y Noge / y Nepheg / y Já-
 9 phiá / y Elisámá / y Eliádá / y Eli-
 10 pheleth / dziewięć: ci wszyscy syno-
 wie Dawidowi / oprócz synów nalo-
 10 żnic / a mieli siostry Thámár. A syn
 Salomonów / Roboám / którego syn
 11 Abiá zrodził Ase. Z tego też zrodził
 sie Josaphát / oćiec Jorám: który
 12 Jorám zrodził Ochoziasá / z którego
 13 poszedł Joás: a tego syn Amáziasz
 14 zrodził Azariaśá. A Joáthán syn Azá-
 15 riasów zrodził Acházá oycá Ezechi-
 16 asowego / z którego wrodził sie Ma-
 násses. Ale y Manásses zrodził A-
 17 moná oycá Joziaszowego. A syno-
 18 wie Joziaszowi byli pierworodny Jo-
 hánán / wtóry Joákim / trzeci Sede-
 16 ciasz / czwarty Sellum. Z Joákim
 17 wrodził sie Jechoniasz / y Sedeciasz.
 18 Synowie Jechoniaszowi byli Afir-
 19 Sáláthiel / Melchiráim / Phádáia /
 Senneser / y Jecemá / Samá / y Na-
 dábia. Z Phádáia posli Zorobábel /

Krolowie
 ludy od
 Salomoná
 aż do Se-
 deciasá.

"Mat. 1 b 18.

20 y Semei. Zorobabel zrodził Mosol-
lámá / Hanániasá / y Salomira sio-
stre ich: ²¹ Hásábáná též / y Oholá / y
Bárachianá / y Hásádianá / y Josáb-
hesedá / pigci. ²² A syn Hanániasów /
Pháltias oćiec Jesaiásów / którego
syn Ráphaiá. tego též syn / Anán /
D y którego posedi Obdiá / którego syn

22 był Sechenias. ²³ Syn Sechenia-
sów / Semeiá: którego synowie Hát-
tus / y Jegáál / y Báriá / y Nááriá / y
Sáphát / liczba ścś. ²⁴ Syn Náari-
asów / Elioenái / y Ezechias / y Ezi-
kám / trz. v. ²⁵ Synowie Elioenái / O-
dwia / y Eliás / y Phelciá / y Altub / y
Johánán / y Dalaiá / y Anáni siedm.

ROZDZ. III.

Synowie Ju-
dowi: Pháres/
Heston / y Chár-
mi / y Hur / y So-
bál. ² A Ráia syn
Sobalów zrodził
Johathá / y którego

go posli Ahumái / y Láad. Tęrodz-
ie Sárathi. ³ To též pokolenie E-
tám: Jetrábel / y Jecimá / y Jecbos.
A imie siostry ich Afálelphuni. ⁴ A
Phánuel oćiec Gedor / a Ezer oćiec
Hosá / ci są synowie Hur pierwor-
dnego Ephráta oycá Berthehem.
⁵ Ašur lepať oćiec Thekuiéy miał
dwie żenie / Háláá / y Náára. ⁶ A wro-
dziła mu Náára / Ozániá / y Heph-
erá / y Themáni / y Ahástári / ci są syno-
wie Náára. ⁷ A synowie Hálaiéy: Se-
reth / Jáár / y Echnán. ⁸ Kos lepať
zrodził Anobá / y Sobobá / y narod
Ahárehelá syná Arum. ⁹ Lecz Ja-
bes był zacnieyszy nad bráć swą / a
máćka iego dáła mu imie Jabes /
mówiąc: Jżem go w boleści poro-
dziła. ¹⁰ A wzywáł Jabes Bogá Is-
raélstiego / mówiąc: Jesli błogo-
ślawiąc błogosławić mi będziesz / y
rozszerzys granice moie / a reka twoia
będzie ze mną / a uczynis ze mnie złość
nie potłumi. A dał Bóg o co prosił.
¹¹ A Káleb brát Sue zrodził Ma-
chirá / który był oycem Esthon. ¹² E-
sthon lepať zrodził Betráphá / y
Pheffe / y Tehinná / oycá miastá Ná-
ás: ci są meżowie Rechá. ¹³ A synowie
Cenez: Othoniel / y Sáráia: synowie
Othonielowi: Háttháth / y Máonáthi.
¹⁴ Máonáthi zrodził Ophrá. A Sáráia
zrodził Joábá / oycá Doliny rzemie-
ślników: bo tam rzemieślnicy byli. ¹⁵ A
synowie Káleba syná Jephone: Hir
y Elá / y Náhám. Synowie též Ele:
Cenez. ¹⁶ A synowie Jáleleel: Ziph / y
Ziphá / Thiriá / y Aśráel. ¹⁷ A synowie

Ezrá: Jether / y Mered / y Ephér / y
Jalon: A zrodziła Mária / y Sám-
má / y Jesbá / oycá Esthámo. ¹⁸ Zo-
ná též iego Judaia / zrodziła Jared
oycá Gedor / y Heberá oycá Socho / y
Jtuthielá oycá Janoe. A to synowie
Berthiéy cōtki Pháráonowey / którzy
był poigł Mered. ¹⁹ A synowie żony
Odaie siostry Náhámá oycá Ceilá:
Garmi / y Esthám / którzy byli z Ná-
chary. ²⁰ Synowie též Symonowi:
Amnon / y Rinná syn Hanán / y Thi-
lon. A synowie Jesi: Zoheth / y Ben-
zoheth. ²¹ Synowie Sele / syná Ju-
dá / Her / oćiec Lechy / y Láadá oćiec
Máresy / y rodziáie domu robiaćcych
około bisiów w domu przysięgi. ²² A
który zástanowił słonce / y meżowie
Klamstrowá / y Bepiecny / y Kospalá-
iacy / którzy byli ksiązcy w Moab / y
którzy się wrócili do Láhem / a to sto-
wá stáre. ²³ Ci są gárcarze / mieśka-
iacy w sádjach / y między płoty / przy
trólu / około robót iego / y mieśkali
tám. ²⁴ Synowie Symeonowi: Ná-
muel / y Jamin / Jarib / Zárá / Saul.
²⁵ Sellum syn iego: Mábsán syn iego /
²⁶ Máimá syn iego. ²⁷ Synowie Ná-
sima: Hámuel syn iego: Dáchur syn ie-
go / Semei syn iego. ²⁸ Synów Se-
mei ścśnascie / a cōrek ścś: ále brá-
cia iego nie mieli synów wielie / a wśy-
tek rodzy nie mógł zrównać z liczbą
synów Judá. ²⁹ A mieśkali w Bersá-
bee / y Moládá / y Hásáršual / y w Ba-
lá / y w Alóm / y w Tholád / y w Bá-
thuel / y w Hormá / y w Siceleg / y w
Bethmarchaboth / y w Hásáršusim / y
w Bethberái / y w Sádárim. ³⁰ Té mi-
stá ich aż do tróla Dawidá. ³¹ Wsi
reż ich: Etám / y Aén / Remmon / y
Thochen / y Aśán / miast pieć. ³² y wśy-
tkie wioski ich około tych miast / aż
do Báál. To iest mieśkanie ich / y roz-
dział ośádłosci. ³³ Mosobáb též / y
Jemlech / y Josá syn Amásiásów / y

Rozdz. sy-
now ludy.
wysły 2 a 4
Gen. 38. a 2.
46. b. 12.

A

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

Księg.

Gen. 38. a 5

A sbehei H
y Iokim. H.
Chezoby, y
Ioás, y Sá-
ráph. H.
Iásubi. H.

obywáć ele
Netámcy y
Gederascy H.
Rozdz. sy-
now Syme-
onowych.
Gen. 46 b 12

Mieśka-
nie ich.

Modlit-
ná y ślub
lábés.

Księg.

bo ziego pa-
somstwa byli
zemie ślucy
któzy bud-
wali dom Bo-
ży.

36 Joel / y Jehu syn Josabici / syna Sá-
raie / syna Asiel. ⁹ y Elienai / y Jáko-
37 ba / y Isuhai / y Asai / y Adiel / y Je-
smiel / y Banaia. ¹⁰ Dżá też syn Se-
38 pheia / syna Allon / syna Jdaia / syna
Semri / syna Samai. ¹¹ Tęc są mi-
nowané / kśiążetá w rodzięch ich / y w
39 domu porównáctwo swoich wielce
sierozmnożyli. ¹² A rusyli się aby we-
šli do Gador / aż ná wschód ston-
40 doliny / y żeby szukali paszy trzodam
swoim. ¹³ A znaleźli paszę obfitę y báz-
30 dobie / y ziemie szeroką / y spokoj-
ną / y rodząną w której pierwey mie-

41 skłali z rodu Chám. ¹⁴ Ci tedy przysli /
któreśiny miánowicie wyszły opisać /
zá czásu Ezechiasa króla Judzie-
go : y porażili namioty ich / y obywó-
tele które tam náleżli / y wyglądźli je
aż do dnia dzisiejszego : y mieřkali
miasto nich / iż tamże bázro obfitę pa-
42 sę náleżli. ¹⁵ Z synów też Simeon sli
ná górę Seir meżów pięć set / máż-
kśiążetá Phaltiasa / y Maarias / y
43 Ráphaiasa / y Oziel syny Jesi : y wy-
bili ostátki / które były mogły wysć / z
Amalekitów / y mieřkali tam miasto
nich / aż po dziś dzień.

Chámá wy-
glądźli sy-
nowie Sime-
onowi.

Dóm przy-
sięgi ko-
ściół.

21 W domu przysięgi. J to iest / w przy-
bytku albo w Kościele Bożym / około którego
robili. Domem przysięgi nazwany iest iako
y przybytkiem przymierza / iż w nim chowa-
no napisané przymierze które Bóg uczynił y
przysięgá która przysięgł Abrahámowi /
Izaakowi y Jakóbowi. Hier in quazl. Hebr.
in Paralip.

22 Ale słowá staré. J Tak rozumieć
Rábbinowie / iż tá historia / która tu zowie się

ra / opisana iest w Księgach Ruth. Bo Eli-
melech był iazy Noemi / zá którego czásu ston-
ce stánelo / aby się tym cudem do Boga ná-
wrócić. Ná co iż niedbali / wielki głód ná nie
przyszedł / dla którego Elimelech uśedł do
Moáb / gdzie do śmierci mieřkal y synowie
iego / aż porym wróciłá się Noemi y Ruth do
Lehem / to iest / do chleba / które rzeżono iest
Bethlehem / Dóm chleba. Hier in quazl. Hebr.
in Paralip.

ROZDZIAŁ V.

I **N**OWIE też
A Ruben pierwo-
rodne go syna Iz-
raelowego (ten
bowiem był pier-
worodny iego : aż
le gdy zgwałcił
lóże oycá swego / dano pierworod-
two iego synóm Jozephá syná Iz-
raelowego / á onęgo nie poczytano
zá pierworodnégo. ¹ Lecz Judás który
był namocniejszy między bráćmi swą / z
plemienia iego kśiążetá się rodźili :
léc pierworodztwo było poczytánie
Jozephowi. ² Synowie tedy Ruben
pierworodnego Izraelowego : Le-
noch / y Phallu / Esron / y Karmi.
3 Synowie Joel : Samiá syn iego /
4 Gog syn iego / Semci syn iego. ⁵ Mi-
chá syn iego / Reia syn iego / Baál syn
iego. ⁶ Beerá syn iego / którego wziął
w niewolę Thelgáthphálnásar król
Assyrijski / á był kśiążciem w poko-
7 leniu Ruben. ⁸ A bráćia iego / y wysz-
tek ród iego / gdy ich policzano we-
dług fámilię ich / mieli kśiążetá Je-
hielá / y Záchariasá. ⁹ A Bálá syn A-
záz / syná Sammá / syná Joel / ten
B mieřkal w Aroer aż do Neba y Be-

9 elmeon. ¹⁰ Ná wschodnią też stronę
mieřkal aż do wejścia w puszcę / y do
rzeki Euphrates. Bo wielką liczbę
mieni dobytków w ziemi Galaád. ¹¹ A
zá czásów Saula walczyli z Agarey-
czykami y pobili je / y mieřkali miasto
nich w ich przybytkach / ná wszystkiey
stronie która pátrzy ná wschód ston-
12 cá Galaád. ¹³ A synowie Gád mie-
řkali przeciwko im w ziemi Bázán /
14 aż do Selchá. ¹⁵ Joel ná przodku / á
Sáphán wtóry : á Jánai y Sáphát
w Bázán. ¹⁶ A bráćia ich według do-
mów rodziatów ich / Michaél y Mo-
sollám / y Sebei / y Jorai / y Jáchán /
17 y Zie / y Heber / siedm. ¹⁸ Ci synowie
Abiháil / syná Huri / syná Jára / syná
Galaád / syná Michaél / syná Jesi /
15 syná Jeddo / syná Buz. ¹⁶ Bráćia też
syná Abdiel / syná Guni kśiąże do-
mu w fámiliach ich / y mieřkali w
16 Galaád / y w Bázán / y w miastecz-
kach ich / y we wszech przedmieřciach
17 Saron / aż do gránic. ¹⁸ Ci wyszcy byli
C policzeni zá dni Joathána króla Ju-
dzkiego / y zá dni Jeroboamá króla
Izraelskiego. ¹⁹ Synowie Ruben / y
Gád / y pól pokolenia Manasse me-
żowie waleczni / noszący tarcze y mie-
cze / y ciągnący łuk / y wyrębiezeni ku
boiowi / czterdzięci y czterę tysiące y

Synowie
Gad.

Áhi syn Ab-
dielowi. H.

Ruben,
Gad, Ma-
nasse was-
leżni.

Rockay sy-
now Ruben
nowych.
Gen. 35 d 24
49. a 4.

czasy o tym
pierworod-
wie.
Gen. 49 v 3.

Gen. 46 b 9
Exo. 6 c 14.
Num. 26 a 5

Modlitwa
zwycięstwa
otrzy-
mali.
nim. H.
Zdobycie
wielka.

Że nie zabrano
w niewolę.

Rodzący synów
Lewi.
Gen. 46 b 18
Niez 23 b 6

Aaronasynowie.

Bo ten się
sprzeciwiał
królowi Ozei
który chciał
osiągnąć w
kościelne Sáló-
monowym.

Exo. 6 c 17
Gerson.

19 siedm set y sześćdziesiąt wychodzą-
cych ku bitwie. Wiedli wojnę prze-
ciw Agareczytom: a Jureczy / y
20 Naphis / y Nodab dodali im pomo-
cy. A przysli w ręce ich Agareczy-
cy / y wszyscy którzy z nimi byli / bo wy-
21 wali Boga gdy się potykali: y wysłu-
chał ich przeto iż wierzyli wem. A
pobili wszystko co mieli / wielbłądów
piećdziesiąt tysięcy / a owiec dwa
troc sto tysięcy y piećdziesiąt tysięcy /
y osłów dwa tysiące / y dusz człowie-
22 czych sto tysięcy. Wiele też rannych
poległo: bo była Pańska wojna. A
23 mieścili miasto nich aż do przenie-
sienia. Synowie też pół pokolenia
Manasse posiadli ziemię od granic

24 Bazań aż do Baal / Hermon / y Sa-
nie / y góry Hermon / bo wielka li-
czba była. A te były księżetą domu
rodu ich: Ephraim / y Jesi / y Eliel / y
25 Eziel / y Jeremia / y Odoia / y Jediel
meżowie bardzo mocni y możni / y sta-
wni wódzowie w familiach ich. A
opuszcili Boga ojców swych / y cudzo-
26 lożyli z bogami ludzi ziemię / które
zniosł Bóg przed nimi. A pobudził
Bóg Izraelów ducha Phulá króla
Assyryjskiego / y ducha Thelgathphal-
násara króla Assur / y przemiósł Ru-
ben / y Gad / y pół pokolenia Manas-
se / y zaprowadził je do Lábela / y do
Habor / y do Ara / y rzeki Gozan / aż
do dnia tego.

W domach
ojców ich H.
Ruben,
Gad, y po-
łowic
Manasse
wzięci w
niewola
dla grze-
chów.

ROZDZ. VI.

1 **Synowie Lewi:**
A Gerson / Kaath / y
2 Merari. Synowie
Kaath: Amram / J-
3 saar / Hebron / y Oziel.
Synowie Amramo-
wi: Aaron / Mojżesz
y Maria. Synowie Aaronowi: Na-
dab y Abiu / Eleazar / y Jehamar.
4 Eleazar zrodził Phinees / a Phinees
5 zrodził Abisue / a Abisue zaś zrodził
6 Bokci / a Bokci zrodził Ozy. Ozy
7 zrodził Sarai / a Sarai zrodził Me-
raioth. Meraioth lepak zrodził A-
8 marias / Amarias zrodził Achito-
9 ba. Achitob zrodził Sadoka / a Sa-
dok zrodził Achimasa. Achimasa
10 zrodził Azarias / Azarias zrodził
Johanana / Johanana zrodził Az-
11 rias / ten ci jest który kapłanski w-
rząd odprawował w domu który zbu-
12 dował Salomon w Jeruzalem. A
Azarias zrodził Amarias / a Ama-
13 rias zrodził Achitoba / Achitob zro-
14 dził Sadoka / a Sadok zrodził Sel-
15 lumá. Sellum zrodził Helkias / a
16 Helkias zrodził Azarias. Azarias
17 zrodził Sarai / a Sarai zrodził
18 Josedek. Josedek lepak wyszedł
kiedy PAN przemiósł Jude y Jeru-
zalem przez ręce Nabuchodonozora.
A tak synowie Lewi: Gerson / Ka-
ath y Merari. A te imiona synów
Gersonowych: Lobni y Semei. Sy-
nowie Kaathowi: Amram / y Jsaar /

19 y Hebron / y Oziel. Synowie Me-
rari: Moholi y Musi. A te są
20 rodzące Lewi / według domów
ich. Gerson / Lobni syniego / Ja-
21 hath syniego / Samma syniego /
Joah syniego / Abdo syniego /
22 Sara syniego / Jetrat syniego.
Synowie Kaathowi: Aminadab
syniego / Kore syniego / Asir syniego /
23 Elkana syniego / Abiasach synie-
24 go / Asir syniego. Thahath syniego /
Oziel syniego / Oziab syniego / Saul
25 syniego. Synowie Elkani: A-
26 masai / y Achimoth / y Elkana: Sy-
nowie Elkani: Sophai syniego /
27 Thahath syniego / Eliab syniego /
Jeroham syniego / Elkana syniego.
28 Synowie Samuelowi / pierwor-
29 dni Vasseni / y Abia. A synowie Me-
30 rari: Moholi: Lobni syniego / Se-
mei syniego / Oza syniego / Sam-
31 mas syniego / Haggia syniego / Asa-
ia syniego. Ci są które postanowił
Dawid nad śpiewakami domu PAN-
32 SKIEGO / od tego czasu gdy tam
była strzyna postawiona: y y stu-
żyli przed przybytkiem świadectwa
śpiewając / aż Salomon zbudował
33 dom PANSKI w Jeruzalem: a stali
według rzędu swego na służbie. A
który stali z synami swoimi ci są / z
34 synów Kaatowych / Hemam śpie-
wał syn Johela / syna Samuelowe-
35 go / syna Elkana / syna Jeroha-
36 ma / syna Eliela / syna Thohu / syna
Suph / syna Elkana / syna Thaha-
tha / syna Amasai / syna Elkana /

Kaath.

Merari.

Kantorów
wie.

Obecnie H.

Stężyli.

syna

Lewitowie

Miejska
nia synów
Aarona
nych.
"po pała-
cach ich, w
granicach
ich. H.
"abo wygony
H. Także y
niżej wśady
Iof. 21. b 10."Ale y Hebron
y Dabir z
przedmiescia
mi ich.

37 syna Johela / syna Azariaśa / syna
Sophoniasa / " syna Thabata / syna
Asira / syna Abiasapha / syna Korego /
38 syna Isaara / syna Kaatha / syna Le-
wiego / syna Izraelowego. " A brat
iego Asaph / który stał po prawicy ie-
go / Asaph syn Barachiasa / syna Sa-
39 ma / " syna Michaełowego / syna
40 Basaiowego / syna Melchie / " syna
41 Athanai / syna Zare / syna Abai / " sy-
na Ethan / syna Samma / syna Se-
42 mei / " syna Jetho / syna Gersom / sy-
43 na Lewi. " A synowie Merari brá-
44 cia ich / po lewej stronie / " Ethan syn
45 Kusi / syna Abdi / syna Maloch / " syna
Dzasabie / syna Amasiego / syna Zel-
46 tiego / " syna Amasai / syna Boni / sy-
47 na Somer / " syna Moholi / syna
48 Musi / syna Merari / syna Lewi.
" Bracia też ich Lewitowie / którzy po-
49 stawieni są do wszelkiej służby przy-
bytku domu PANSKIEGO. " A Sa-
ron lepak y synowie iego zapalili ka-
dzidło na oltarzu całopalenia / y na
oltarzu kadzenia / ku wszystkiej posłu-
dze świętego świętych: á żeby sie mo-
50 dlili za Izraela / wedle wśego co
rozkazał Mojżesz sługa Boży. " A
synowie Aaronowi ci są: Eleazar syn
iego / Phineas syn iego / Abisue syn ie-
51 go / " Bokci syn iego / Ozy syn iego /
52 Barabia syn iego / " Merathoth syn ie-
go / Amariasz syn iego / Achitob syn
53 iego / " Sadok syn iego / Achimaas
syn iego. " A te miejsca ich " po-
54 wściach y granicach / to jest synów
Aaronowych / według rodów Ka-
athitów: bo sie im były łosem dostały.
55 " A tak dali im Hebron w ziemi Judy-
E skiy / y przedmiescia iego wokół: " á
56 pola mieyskie y wsi / dali Kalebowi
synowi Jephone. " A synom Aaro-
57 nowym dali miasta na wcieczke He-
bron y Lobna / y przedmiescia iey.
58 " Jether też / y Esthemo z przedmie-
59 sciami ich / " Asan też y Bethsemes
y przedmiescia ich. " A z pokolenia
Beniamin / Gabee y przedmiescia
60 iey / y Almathe z przedmiesciami iey /
" y Anathoth z przedmiesciami swo-
61 mi / wszystkich miast trzynastie / we-
dług rodzaiów ich. " A drugim synom
Kaathowym z rodzaiu swego / dali
62 od połowice pokolenia Manasse w
osiadłość miast dziesięć. " A synom

Gersomowym według rodzaiów ich
od pokolenia Issachar / y od pokole-
nia Aser / y od pokolenia Nephtali / y
od pokolenia Manasse w Bazan
63 miast trzynastie. " A synom zaś Me-
rari według rodzaiów ich od pokole-
nia Ruben / y od pokolenia Gad / y od
pokolenia Zabulon / dali łosem miast
64 dwanaście. " Dali też synowie Izraelowi
F Lewitom miasta y przedmiescia
65 ich: " á dali łosem z pokolenia synów
Juday z pokolenia synów Symeon /
y z pokolenia synów Beniamin te mia-
66 sta / które nazwali imiony swemi / " y
tym którzy byli z rodu synów Kaath
y były miasta w granicach ich od
67 pokolenia Ephraim. " A tak dali im
miasta do wciezki / Sichem z przed-
miesciami iego na górze Ephraim /
68 y Gazer z przedmiesciami iey / " Jek-
mae też z przedmiesciami iey / y Beth-
69 horon także / " Ktemu Helon z przed-
miesciami iego / y Gethremmon tym
70 że sposobem. " A od połowice po-
kolenia Manasse / Aner y przedmiescia
iego / Balaaam y przedmiescia iego: " to
71 jest tym którzy z rodu synów Ka-
ath zostawali. " A synom Gersom
od rodu pół pokolenia Manasse /
Gaulon w Bazan / y przedmiescia ie-
72 go / " Astharoth z przedmiesciami ie-
go. " Z pokolenia Issachar / Cedee y
G przedmiescia iego / " Dabereth z
73 przedmiesciami iego / " Ramoth też
y przedmiescia iego / y Anem z przed-
74 miesciami iego. " A od pokolenia A-
ser: Masal z przedmiesciami iego / y
75 Abdon także / " Hutak też z przedmie-
sciami iego / y Rohob z przedmiescia-
76 mi iego. " A od pokolenia Nephtali /
Cedes w Galilei y przedmiescia ie-
77 go / Hamon z przedmiesciami iego / y
Kariatthaim y przedmiescia iego. " A
ostatcowi synom Merari: z pokole-
nia Zabulon / Remmono y przedmie-
scia iego / y Thabor z przedmiesciami
78 iego: " za Jordanem też przeciw Je-
richo na wschód stoncá Jordana / od
pokolenia Ruben / Bozor w pustyni z
przedmiesciami iego / y Jassa z przed-
79 miesciami iey / " Kademoth też y przed-
miescia iego / y Mephath z przedmie-
sciami iego. " Ktemu y od pokolenia
80 Gad / Ramoth w Galaad y przedmie-
scia iey / y Manaim z przedmiesciami

"Iof. 21. b 10
Miasta
do wciezki
ki.

iego/aley Hesebon z przedmieściami

iego/ y Jezer z przedmieściami iego.

ROZDZ. VII.

Synowie Is-

sachar: Tholá/ y

Phua/ Jásub/ y

Simeron/ czte-

rzy. Synowie

Thole: Ozy y Ka-

pháia/ y Jeriel/ y

Jemái/ y Jebsem/ y

Sámuel/ przed-

nieyszy wedle domów rodzin swoich.

Z rodzián Thole meżów walecznych

naliczono za dni Dawidowych dwa-

dziesiąty y dwa tysiący y sześć set. Syn-

owie Ozy: Izrahia/ z którego posli-

Micháel/ y Obádia/ y Joel/ y Jesia/

pieć/ wszyscy księżetá. A z nimi we-

dlug domów y narodów ich/ przepasa-

ni ná wojne meżów bázro mocnych

trzydziesiąty y sześć tysięcy/ bo mieli wie-

le żon y synów. Bráćcy też ich we-

dlug wszech rodzin Isachar duży-

ch do bitwy/ osmdziesiąt y siedm tysię-

cy naliczono. Synowie Beniamin:

Belá/ y Bechor/ y Jádriel/ trzy. Syn-

owie Bele: Esbon/ y Ozy/ y Oziel/

y Jerimoth/ y Orá/ pięć księżetá do-

mów/ y do boju bázro mocnych: á

poczet ich dwadziestá dwa tysiący

y czterzy á trzydziesiąty. A synowie

Bechorowi: Zámira/ y Joás/ y Eli-

ezer/ y Elióenái/ y Amri/ y Jerimoth/ y

Abia/ y Anáthoth/ y Almáth: ci wszy-

scy synowie Bechor. A naliczono we-

dle domów ich z księżetá rodów ich ná

wojne bázro mocnych dwadziestá

tysięcy y dwieście. A synowie Jádri-

hel: Bálán: A synowie Bálán: Je-

hus/ y Beniamin/ y Aod/ y Chanána/

y Zethán/ y Thársis/ y Abisáhar. ci

wszyscy synowie Jádriel/ księżetá ro-

dów swych/ meże bázro mocni/ siedm

nasćcie tysięcy y dwieście ná wojne

wychodzących. Sephám też/ y Ka-

phám synowie Hir: y Hásim syno-

wie Abet. A synowie Nephtáli:

Jásiel/ y Guni/ y Jeser/ y Sellum/

synowie Bále. A syn Mánasse: E-

sriel: á nałożnica iego Syriántá v-

rodziła Máchirá oycá Gáláád. Má-

chir lepak wziął żony synóm swym

Hápphim/ y Saphán: á miał sio-

stre imieniem Mááche: imie zaś w-

16

D

17

18

19

20

21

E

22

23

24

25

26

27

28

F

29

30

31

32

33

34

35

36

torego/ Sálpháád/ y wrodziły sie cór-

ki Sálpháádowi. A porodziła Máz-

áchá żoná Máchir syná/ y nazwała

imie iego Pháres: á imie bratá iego

Záres: á synowie iego/ Vlám/ y Re-

cem. A syn Vlám: Bádán. Ci są

synowie Gáláád/ syná Máchir/ syná

Mánasse. A siostra iego/ Kólora

wrodziła/ meżá/ piękného/ y Abiezera/

y Moholá. A byli synowie Semidá:

Abin/ y Sechem/ y Lecy/ y Amám.

A synowie Ephráim: Suthála/

Báred syn iego/ Tháháth syn iego/

Eládá syniego/ Tháháth syn iego/

tego syn Zábád/ á tego syn Su-

thála/ á tego syn Ezer/ y Elád: pobi-

li ie meżowie Geth obywatelé/ iż byli

wtárgneli áby byli náiecháli máie-

tności ich. Przetoż Ephráim oćiec

ich płakał przez wiele dni/ y przy-

chodzili bráćia iego áby go cięsyli.

A wszedł do żony swéy: która pocze-

ła y porodziła syná/ y nazwał imie ie-

go Beria/ przeto że sie wrodził w v-

trapieniu domu iego: A córká iego

była Sára/ która zbudowała Beth-

haron niższy y wyszy/ y Ozenará. A

syn iego Káphá/ y Keseph/ y Thále/

z którego posiedł Tháán. Który zro-

dził Láádána: tego też syn Ammi-

ud/ który zrodził Elisám/ z którego

posiedł Nun/ który miał syná Jo-

zue. A osiadłość ich y mieszkanié Be-

thel z córkami iego/ á ná wschód/

Morán/ á ná zachód/ Gázer y córki

ie/ aż do Azy z córkami iego. A podle

synów Mánasse/ Bethsán y córki iego/

Thánách y córki iego/ Mágeddo y córki

iego: Dor y córki iego: w tych mieszkali

synowie Jozephá syná Izrael. Syno-

wie Aser: Jemná/ y Jesúa/ y Jesui/

y Báriá/ y Sára siostra ich. A syno-

wie Báriá: Heber/ y Melchiel: ten

jest oćiec Bársáith. A Heber zro-

dził Jephláth/ y Somer/ y Hothám/

y Suá siostry ich. Synowie Je-

phláth: Phosech/ y Chámáál/ y A-

sorth: ci synowie Jephlát. A syno-

wie Somer: Abi/ y Roága/ y Há-

bá/ y Arám. A synowie Helem brá-

tá iego: Suphá/ y Jemná/ y Selles/

y Amál. Synowie Suphá: Sue/

Hárnápher/ y Suál/ y Beri/ y Jám,

Ródzay
synów Is-
sachar.
Gen. 46 b 13

Ludzie zaci

Synowie
Beniamin
Gen. 46 c 21Synowie
Nephtáli.Moleches
IsbedasSynowie
Ephráim.dobrytki ábo
mody. H.77, 72, Beri-
hab, w ura-
pieniu.z miastec-
kami Hebr.
Tákas y ni-
żey wśedzie.Synowie
Aser.
Gen. 46 b 17

6 dny y synowie jego. ¹ A z synów Zare:
 7 Jehuel y bracia ich / sześć set y dzie-
 8 wiecdziesiąt. ² A z synów Beniamin:
 9 Saló syn Mosollám / syná Odwia/
 10 syná Asaná: ³ Jobántá syn Jerohám
 11 y Elá syn Ozy / syná Mochory: ⁴ y
 12 Mosollám syn Sáphtiasá syná
 13 Ráchuel syná Jebániasá / y bracia
 14 ich według domów ich / dziewięć set
 15 pięcdziesiąt y sześć. Ci wszyscy ksią-
 16 żetá rodów wedle domów oyców
 17 swych. ⁵ Z kápłanów lepak: Jedáia/
 18 Joiárib y Jáchin: ⁶ Azárias też syn
 19 Helciasá / syná Moholám / syná Sá-
 20 dok / syná Maráioth / syná Achitob/
 21 kápłan wielki domu Bożego. ⁷ A
 22 Adáias syn Jerohám syná Phássur/
 23 syná Melchiasá y Múasái syn Adi-
 24 el / syná Jezrá / syná Mosollám / syná
 25 Mosolámith / syná Emer⁸ bráćcię też
 26 ich książet wedle domów ich / tysiąc
 27 siedm set y sześćdziesiąt / bázno mo-
 28 cnych siłą ku odprawowaniu dzieła
 29 posługi w domu Bożym. ⁹ A z Le-
 30 witów Semeiá syn Hášsub syná E-
 31 sritám / syná Hášebia z synów Me-
 32 rari. ¹⁰ Bákbatár też ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰

dzwierni: to jest ná wschód / y ná za-
 chód / y ná północy / y ná południe.
²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ <

2 *Nátyney asykonie*] Byli to Gábáoni
towie / którzy nosili wodę y dwá do Kościo-
ła / iáto czytamy Ios. 9. wzięte jest to imię od
słowa *772. Nathan* / co znaczy / Dał / stad *Ná-*
tynai / iáko by / Dárowáni / bo dáni są Káptá-
nom ná postuge Kościelna / pierwcy od Jo-
zuego / potom tu od Dawida / y przeto ie 3
Káptany liżą. Hieron. in Tradit. Hebr. in Pa-
ralip.

26 *Nád gmáchami.*] Grecy y Látinnicy /
Exedras zowią / my gmáchami: były te gma-
chy przy Kościele / iedné ná chowanie stá-
bów Kościelny / á téż pisino zowie Gázos
philácia / Ier. 33. y 36. Ioan. 8. Drugie gmáchy
były / w których mieszkali Káplani służąc w
Kościele swóy rydzeń. niżey v. 33. y Rozdz.
28. v. 12. A téż wano téż Pástophoria i. Mach.
4. v. 38. y 57.

ROZDZ. X.

A Philisthymo-
wie walczyli prze-
ciw Izrael / A w-
ciekli meżowie
Izraelscy przed
Pálesthyny / y po-
legli zranieni ná

górze Gelbóe. ¹ A gdy sie przybliżali
Philistymowie gonąc Saulá y syny
iego / zabił Jonátháná y Abinádá-
bá / y Melchisua syny Saulowé. ² A
zmocniła sie bitwa przeciw Saul / y
náleżli go strzelcy / y zranili strzałami.
³ A rzekł Saul do giermeká swógo :
dobądź mieczá twego / á zabij mnie :
aby snadź nie przyszli ci nieobrzezań-
cy / á nie śmiali sie ze mnie. A giermek
iego uczynił tego niechciał / bo iáżniá
przestráfony : á tak porwał miecz
Saul / y padł náń. ⁴ Co wyższawšy
giermek iego / to iest / że umiart Saul /
padł téż sam ná swóy miecz / y umiart.
⁵ A tak zginął Saul y trzey synowie
iego / y wszytek dóm iego záraz vpadł.
⁶ Co gdy wyższeli meżowie Izraelscy /
któzy mieszkali ná polách zucieli :

á po śmierci Saulowéy y synów ie-
go / opuścili miastá swé / y rozpiérz-
chneli sie tam y sam : y przyszli Philis-
thymowie y mieszkali w nich. ⁷ A dru-
gieg dnia zwłóczęc Philisthymowie
lupy z pobitych / náleżli Saulá y syny
iego leżące ná górze Gelbóe. ⁸ A ze-
włóczy go / y głowę mu wciawšy / y
zbroie zdawšy / posłali do ziemié
swéy / aby go obnošono y okázowano
zboróm báłwánstkim / y ludziom. ⁹ á
zbroie iego poświęcili we zborze bo-
gá swego / á głowę zawiesili we zbo-
rze Dágon. ¹⁰ Co gdy wysłyseli meżo-
wie Jábes Gálád / to iest / wszytko
co byli Philisthymowie nád Saulem
uczynili / ¹¹ wstał każdy z meżów mo-
cnych / y wzięli ciáło Saulowé y sy-
nów iego : y przyniesli ie do Jábes / y
pogrzebli kości ich pod debem / który
był w Jábes / y poscili siedm dni. ¹² A
tak umiart Saul dla nieprawości swo-
ich / przeto iż przestąpił przykazanie
PANSKIE / które był przykazał / á nie
zachował go : ále nád to iesze rádził
sie Pythonti / ¹³ á nie miał nádziecie w
PANV. dla czego zabił go / y przemiósł
królestwo iego do Dawidá syná Izai.

ROZDZ. XI.

Debrał sie tedy
wszytek Izrael
do Dawidá w
Hebron / mówiąc :
Jesteśmy ¹ kóś-
twoiá y ciáło two-
ie. ² Wczorá téż
y dżis trzeci dzień / gdy iesze królował
Saul / tyś był któryś wywodził y w-
wodził Izraelá : bo tobie rzekł PAN
Bóg twóy : Ty będziesz pást lud mój
Izraelski / y ty będziesz książęciem ná-
nim. ³ Przysli tedy wszyscy stárszy Iz-
raelscy do króla do Hebron / y uczynił
z nimi Dawid przymierze przed PA-
NEM : y pomázali go zá króla ná-
d

Izraelem według słowa PANskiego
które powiedział w rece Samuella.
⁴ Jáchał téż Dawid y wszytek Izrael
do Jeruzalem / to iest Jebus / gdzie
byli Jebuzeyczycy obywatele ziemié.
⁵ A mówili którzy mieszkali w Jebus
do Dawidá : Nie wnidziesz sám. Ale
Dawid wziął zamek Sion / ⁶ który
iest Miastem Dawidowym / y rzekł :
každy ktoby napierwcy pobit Jebu-
zeyczyki / ten będzie książęciem y het-
mánem. Wstąpił tedy pierwcy Jo-
áb syn Sarwiiéy / y został hetmánem.
⁷ A Dawid mieszkáł ná zamku / y prze-
to nazwano jé Miastem Dawido-
wym. ⁸ A zbudował miasto wokóło
od Mella aż wokrag : á Joáb ostá-
tek miastá pobudował. ⁹ A Dawid

Philisty-
mowie os-
dáršy
Saulá glo-
wę mu od-
ciągli.

Post są wó-
marle.
Saul ces-
mu zginął
1 Krol. 15 a 3
Exod. 17 d 14
1 Krol. 28 b 8.
wiejszki.

Ieruzálem
przezwa-
ne Jebus.
Zamek Sy-
on wziął
Dawid.
który potym
nazwano.

Poczet ry-
terson Dawi-
dowych
2. Król. 23. a 8

Iesbaám.

Pragnął sie
z osczepem
swym.
Eleázár.
Dodow. H.

zwycięstwo.

2 Kró 23 b 14

H.
Dawid wo-
dy, za któ-
ra zdro-
wie swoje
wazyli ry-
cerze nie
dłce pić.

Abisai.

uderzył Ko-
pię.

Banaías.

10 pomnazał sie postępując y rościć / a
G PAN zastępów był z nim. Ci przed-
nieyszy meżow mocnych Dawid / któ-
rzy mu pomogli aby był królem nade
wsytkim Izraelem / według słowa
PANSKIEGO / które mówił do Iz-
raela. Ten poczet mocarzów
Dawidowych: Iesbaám syn Chachá-
moni przednieyszy między trzydzie-
stą: ten podniósł osczep swój na
trzy stą rannych jednym razem.
12 A po nim Eleázár syn stryia iego
13 Ahobitecz / który był między trzema
poteżnymi. Ten był z Dawidem w
Phesdomin / gdy sie Philistymow-
wie byli zgromadzili na ono miejsce
ku bitwie: a było pole onęj dziedzi-
ny pełne ieczmienia / a lud był wciąż
14 przed obliczem Philistimów. Ciska-
li wposród polá y obronili go: a gdy
porazili Philistymy / dał PAN zbá-
wienie wielkie ludowi swemu. A
D przyšli trzej ze trzydziestu przednie-
yszy / na stą / na której był Dawid /
do iastynie Odollám / gdy Philisty-
mowie obozem leżeli w Dolinie Ka-
16 pháim. A Dawid był na twierdzy /
a stanie Philistymów w Bethle-
hem. Pragnął tedy Dawid / y rzekł: O by
17 mi kto dał wody z studnie Bethle-
18 hem / która jest w bramy. A tak ci
trzej sli przez posród obozu Philis-
tymów y naczępneli wody z studnie
Bethlehem / która była w bramy / y
przyniesli do Dawida / żeby pić: któ-
ry nie chciał / ale rączy ofiarował ją
19 PANU / mówiąc: Dáchoway Boże
E żeby przed oblicznością Bogá me-
go to miał uczynić / y krów tych me-
żów pić: bo z niebezpieczeństwem
duś swoich przyniesli mi wody. A
dla tęg przyczyny pić nie chciał. To
20 uczynili trzej bázro mocni. Abisai
tęż brát Joábów ten był czelnieyszy
miedzy trzema: y ten podniósł osczep
swoy na trzy stą rannych: y ten był
21 miedzy trzema nasławienieyszy / y
miedzy trzema wtórymi znákomie-
sy / y książećiem ich: wśáktę onych
22 trzech pierwszych nie doszedł. Banaías
syn Joiády meżá bázro mocné

go który wiele rzeczy dotázował / z
Kabsel: ten zabił drwú Asiel Mo-
áb / y tenże zszedł y zabił lwá w po-
23 sródku studnie / czáju sniegu. Ten
że tęż zabił meżá Egypťaniná / któ-
régo wzrost był ná pięci łokiet / a
miał osczep iáko nawóy / a tak
skópił do niego z lastą / y wyrwał o-
sczep który trzymał w rece / y zabił go
24 osczepem iego. To uczynił Banaías
F as syn Joiády / który był miedzy trze-
25 ma mocnymi nasławienieyszy / Pier-
wszy miedzy trzydziestą / wśáktę aż
do onych trzech nie doszedł był: y
postawił go Dawid w vchá swego.
26 A w woysku co mocnieyszy meżowie
Izazael brát Joábów / y Elchanán
syn stryia iego z Bethlehem / Sam-
27 moth Aroritecz / Helles Pháloni-
tecz / Ira syn Akces Thetnitecz / A-
28 bieser Anáthothecz / Sobbocháy
29 husatecz / Iláy Achoitecz / Mára-
30 cháráy Methophátecz. Helet syn
31 Banná Methophátecz. Etháy syn
32 Ribái z Gabaáth synów Beniamin /
Banaía Pháratonitecz / Hurá z
potoku Gaás / Abiel Arbáthecz / Az-
33 moth Baurámitecz / Eliábá Salá-
34 bonitecz. Synowie Asám Gezo-
G nitecz / Jonáthán syn Sage Arát-
35 czech / Abiám syn Sáchár Arárit-
36 czech. Eliphál syn De / Zepher
37 Mecherátecz / Abia Phelonitecz /
38 Zesto Kármelitecz / Táráy syn A-
39 sbái / Joel brát Nathan / Mibá-
hár syn Agarái / Seleš Ammonit-
40 czech / Táraáy Berothecz / giermek
41 Joába syná Sárwie. Ira Jethre-
42 czech / Gáreb Jethreycz. Oriáš
43 Zethreycz / Zábád syn Oholi / Adi-
ná syn Sige Rubenitecz / Książe Ru-
benitów / a z nim trzydziści. Hanán
syn Máraá / y Josáphát Máthá-
44 nitecz. Ozia Asfhárotecz / Sam-
45 má / y Jehiel synowie Zothám Aro-
46 titecz / Jedihel syn Samri / y Jo-
há brát iego Thosáycz / Eliel Má-
humitecz / Jeribái / y Josáia syno-
wie Linám / y Jethmá Moábitecz /
Eliel y Obet / y Jásiel z Mafobuey.

z imie.
Obrzymi są
biti od Ba-
naisa.

oko Sekretar-
zem.

Dodow. H.

Praga orszek
noszący.

ROZDZ. XII.

Którzy do
Danidasa
biegli gdy
uciekali
przed Sau-
lem.

A **I** też przysli do Dawida do Siceleg / gdy ie-
szczęćkał przed Saulem synem
Cis / którzy byli meżni y wyborni
boiownicy / ciagnący łuk y obiemá
rekomá z proce kámiemie cistákcy / y
strzałami v gadákcy: z bráćiey Sau-
lowey z Beniaminá. ¹ Ksiáże Abie-
zer / y Joás synowie Samáa Gábá-
áthczytá y Jázriel / y Phállet syno-
wie Azmoth / y Baráchá / y Jechu A-
náthotheczyt. ² Samáias też Gábá-
onczyt namocniejszy między trzydzie-
sta / y nád trzydziestá. Jeremiaś y
Jeheziel / y Johánán / y Jezábád Gá-
derotheczyt. ³ Eluzái / y Jerimuth /
y Báalia / y Samária / y Sapharía
Háruphiteczyt. ⁴ Elkáná / y Jesiá / y
Azáreel / y Jeezer / y Jesbáám z Ká-
rehim: ⁵ Joélá też / y Zábádía syno-
wie Jerohánowi z Gedor. ⁶ Leczy z
Gáddi zblegli do Dawida / gdy sie
krył ná puszczy / y czerze bárzo mocni /
y żołnierze niepospolici noszący tarcz
y kopią: twarzą ich iáko łwie twarzą /
y przedcy iáko sárny po górách: ⁷ Ezer
przedniejszy / Obdiás wtóry / Eliáb
trzeci / Másiáná czwarty / Jeremi-
áš piąty / Ety szósty / Eliel siódmy /
Johánán ósmy / Elzebád dziewiąty /
Jeremiaś dziesiąty / Máchbánay
iedennasty. ⁸ ci z synów Gád hermani
woystá: ostatni nád stem żołnierzów
był przelożony / á nawierşy / nád ty-
siącem. ⁹ Ci są którzy przesli Jordan
miesiącá piérwszego / kiedy zwykt wy-
léwać z brzegów jwoich: y wygnáli
wsytkie którzy mieszkáli w dolínách /
ná wşchodnią strone / y ná zachodnią
A przysli z Beniamin / y z Judá / ná
twierdzá w której mieszkál Dawid.
A wyszedł Dawid przeciwko im / y
rzékl: Jesliście spokóymie do mnie
przysli ábyscie mie rátowáli / serce
moie niech sie złączy z wámi: ále ie-
sliście mi ná zdrádzie zá nieprzyació-
ły memi / gdyż iá niemam nieprawo-
ści w rekách moich / niech widzi Bóg
cycere náşych / á niech sádzi. A duch
odział Amásiá przedniejszego między

trzydziestá / y rzékl: Twóymy o Da-
widzie / y z tobá synu Izái: pokóy / po-
kóy tobie / y pokóy pomocnikóm two-
im. bo ciebie Bóg twóy wşpomaga.
A ták przysli ie Dawid / y poczynili ie
przelożonymi huscu. ¹⁰ A z Mánáşe
zbiegli do Dawida kiedy ciagnál z
Philisthymy przeciw Saulowi / áby
walczył: y nie potykał sie z nimi. ¹¹ bo
nárádżiwszy sie ksiáżetá Philisthym-
skie odesłáli go / mówiąc: Z niebe-
spieczestwem głów náşych wóci
sie do páná swego Saulá. ¹² Gdy te-
dy wócił sie do Siceleg / zbiegli do
niego z Mánáşe / Ednás / y Jozá-
bád / y Jedihel / y Micháel / y Ednás /
y Jozábád / y Eliu / y Sáláthi prze-
łożeni nád tysiącemi Mánáşe. Cipos-
magáli Dawidowi przeciw tórtzy-
kóm: bo wszyscy byli meżowie mocni
y zostáli hermány w woystu. ¹³ Leczy
ná każdy dzień ściągáli sie do Dawida
ná pomoc iemu / áż wielki poczet był /
iáko woysto Boże. ¹⁴ Tá też iest liczbá
przedniejszych woystá / którzy przysli
do Dawida gdy był w Hebron / áby
przeniesli królestwo Saulowe do nie-
go / według słowa PANSKIEGO.
¹⁵ Synów Judá noszących tarcze y ko-
piie šest tysięcy y ósm set / gotowych
ku potrzebie. ¹⁶ Z synów Simeon me-
żów mocnych ku bitwie / siedm tysie-
cy y sto. ¹⁷ Z synów Lewi / czterzy ty-
siące y šest set. ¹⁸ Joíadá też ksiáże z
pokolenia Aaron / á z nim trzy tysią-
ce y siedm set. ¹⁹ Sádok też młódzie-
niec osoblwy / y dóm oycá iego ksiá-
żat dwádziesiąt y dwóie. ²⁰ A z synów
Beniamin brátów Saulowych / trzy
tysiące: bo wielká część ich iesze na
śládownáá domu Saulowego. ²¹ A z
synów Ephráim / dwádziesiąt tysie-
cy y ósm set silá dużych / meżów sta-
wnych w rodziach ich. ²² A z połowi-
ce pokolenia Mánáşe / ósmnásćie ty-
siący / którzy każdy wedle imion swych
przysli áby Dawidá królem wczy-
nili. ²³ Z synów też Isáchár meżowie
vmieietni / którzy ználi káždé czásy ku
rofkázowaniu coby czynić miał Izrá-
el / ksiáżat dwiesćie: á wsytek óstátek
pokolenia / rády ich násládowná. ²⁴ A
z Zábulon którzy wychodzili ná wo-
ny / y stáwali w şty opátrzeni orężem
woiennym / pięćdziesiąt tysięcy przy

1 kro. 29 b 4

Liábá
tych kró-
w. byli z
Dawidem
gdy go w-
szynili kró-
lem w He-
bron.

* Xipáz ich.

2 Krol. 5 c d

Boga. H.
Dwoie s
wycięstwo
Dawidos
we nád
Philistys
my.Sámym
Lewitom
gości sie
skrzynie
Bożę nos
sili.

6 hár / y Elisúa / y Elipháleth / ¹ Bogá
7 téż / y Náphég / y Jáfia / ² Elisámá /
8 y Bááliádá / y Elipháleth. ³ A wstę-
śawszy Philisthymowie że pomazano
Dawidá królem nád wszytkim Izrá-
elem / wyciągneli wszyscy aby go su-
káli: co gdy wstąpił Dawid / wyszedł
przeciwko nim. ⁴ Lecz Philisthymo-
9 wie przyciągnawszy / rozpostarli sie
10 w Dolinie Rápháim / ⁵ y rádził sie
Dawid ⁶ P A N A / mówiąc: Na-
mliście ná Philisthymy / á podaśli ie
w ręce moje: ⁷ A odpowiedział mu
11 PAN: Idź / á dam ie w ręce twoie.
⁸ A gdy oni ciągneli do Báálphará-
sim / poraził ie tam Dawid / y rzéł:
Rozewal Bóg nieprzyjacioly moje
przez ręce moje / iáko sie rozrywają
wody: y dla tego nazwano imie mien-

12 scá onégo ⁹ Báálpharásim. ¹⁰ A zo-
stáwili tam bogi swé / które Dawid
13 kazał popalic. ¹¹ Drugi raz téż przy-
pádli Philisthymowie / y rozpostarli
14 sie w Dolinie. ¹² A rádził sie zás Da-
wid Boga / y rzéł mu Bóg: Nie
ciągni za nimi / odieđz od nich / y po-
ciągniesz przeciwko nim ná przeciw-
15 ko gruszkam. ¹³ A gdy wstępsy sum-
idácego po wierchu gruszek / tedy
wymydziesz ku bitwie. ¹⁴ Bo wyszedł
Bóg przed tobą / aby poraził woyská
16 Philisthymskie. ¹⁵ Uczynił tedy Da-
wid iáko mu był Bóg rozkazał / y po-
17 raził woyská Philisthymskie od Gá-
baon aż do Gázer. ¹⁶ A rozstawiło sie
imie Dawidowe po wszytkich krái-
nách / á P A N ¹⁷ dał strách iego ná
wsytkie narody.

¹ Doliną Ro-
zerwánia.¹⁸ Spráwił to
że był stráž-
ny wśyskim.¹⁹ wys. 13 d 20Lewitos
nie poświę-
ceni skrzy-
nię niośa
z muzyką.
²⁰ Num. 4 bisMuzyká
kościelna²¹ ábo Lewito-
wie, H.²² ná Hálamo-
cie. H.

ROZDZ. XV.

AOBVDOWAL
też sobie domy w
mieście Dawido-
wym: y zbudow-
wał miejsce skrzy-
ni Bożey y rozbił
iey namiot. Tedy

1 rzéł Dawid: Nie godzi sie żeby ládá
2 kto nosił skrzynie Bożę iedno Lewi-
3 towie które obiał PAN aby iá nosili/
4 y służyli mu aż ná wieki. ⁵ A zebrał w-
5 sytek lud Izráelski do Jeruzálem /
6 aby przyniesiono skrzynie Bożę ná
7 miejsce swé / które iey był nágotował.
8 ⁶ Syny téż Aaronowe y Lewity. ⁷ Z
9 synów Bááth Vriel był książciem /
10 á bráciéy iego sto dwádziestá. ⁸ Z sy-
11 nów Merári / Asáta książciem / á brá-
12 ciéy ieg sto dwádziestá. ⁹ Z synów Ser-
som: Joél książciem / á bráciéy iego
sto trzydziestci. ¹⁰ Z synów Elisáphán /
Semeiás książciem / á bráciéy iego
dwiesście. ¹¹ Z synów Hebron / Eliel
książciem / á bráciéy iego osmdzie-
12 siat. ¹² Z synów Oziel / Aminádáb
książciem / á bráciéy iego sto dwa-
násćie. ¹³ A wezwał Dawid Sádoká y
14 Abiáthará káptanów / y Lewitów /
15 Vriela / Asáie / Johelá / Semeiá / E-
16 lielá / Aminádábá: ¹⁴ y rzéł do nich:
Wy którzyście książetá domów Le-
witskich / poświęćcie sie z bráciá wá-
szá / y przyniesćie skrzynie P A N A

13 Bogá Izráelskiego ná miejsce które
iey zgotowane jest: ¹⁵ aby iáko z przód-
ku (że was nie było) skarał nas PAN /
14 ták sie y teraz nie sstało gdybysmy co
nieślusznego czynili. ¹⁶ Poswiecili sie
tedy káptani / y Lewitowie / aby niesli
15 skrzynie P A N A Bogá Izráelskie-
go. ¹⁷ A niesli synowie Lewi skrzynie
Bożę / iáko był rozkazał Moyses we-
16 dług słowá PANSKIEGO rámio-
nami swymi ná drązkách. ¹⁸ A rzéł
Dawid książetom Lewitskim / aby
17 postánowali z bráciéy swéy gracze ná
instrumentech muzycznych / to jest ná
árfach / y ná skrzypicách / y cymba-
18 lách / aby sie rozlégal ná wysoko-
ści glos wesela. ¹⁹ A postánowali ²⁰ Lewi-
ty: Hemám syná Joél / á z bráciéy ieg
Asáphá syná Baráchiaszowego: á z
19 synów Merári / bráciéy ich Ethán sy-
ná Kassátowego. ²¹ A z nimi bráciá ich:
we wtórym rzędzie / Záchariasá / y
20 Bená / y Jázielá / y Semirámothá /
y Jáhrielá / y Aniego / Eliábá / y Bá-
nátásá / y Mátásiasá / y Máttháthias-
21 sá / y Eliphálu / y Mátthemiaśá / y O-
bethedom / y Jehiel / odźwiérné. ²² A
gracze Hemán / Asáph / y Ethám /
ná cymbalech miedziáných bżáká-
20 igracy. ²³ A Zácharias y Oziel / y Semi-
rámoth / y Jáhriel / y Ani / y Eliáb / y
21 Mátásias / y Bánátás ná árfách ²⁴ tá-
iemnice gráli. ²⁵ A Máttháthias / y E-
liphálu / y Máttemiás / y Obededom /
y Jehiel / y Ozáziu / ná cytrách ná

¹ na haslemi-
nith lenátse-
áb. H.
² so jest, kiedy
zwytystwo
iákio strzy-
mano.

² Krol 6 c 12

² Krol 2, c 17
Postawin-
by skry-
nie bogo-
stawi lu-
dowi.

³ y flasz wi-
ná.
Stanowi
spiewaki
kościelne,
którsyby
Boga dawa-
lili.

Pierśń Dá-
widá.
Psal. 104.
Ila, 12: b 4.

22 "octawę grali" zwoyciestá. ¹ Choneni-
as lepak kšiąže Lewitów / był nád
proroctwem / ku zacyńianiu pieśni :
23 bo był bázro mądry. ² A Baráchiaš
y Elkáná byli odźwiérnymi skrzynie.
24 ³ A Sebeniaš / y Josáphát / y Mátthás-
náel / y Amásáy / y Záchariaš / y Bá-
náias / y Eliezer káplani / trąbili w
trąby przed skrzynią Boga : á Obed-
edom y Jehiás byli odźwiérnymi
25 skrzynie : ⁴ A tak ⁵ Dawid y wszytcy
skáršy Izráelscy y hetmáni sli aby
przyniesli skrzynie przymierza PAN-
SKIEGO z domu Obededom z rá-
26 došcia. ⁶ A gdy Bóg wspomógl
Lewitry / którsy niesli skrzynie przy-
mierza PANSKIEGO / ofiarowa-

no siedm byków / y siedm baránów.
27 ⁷ A Dawid był obleczon w sáte bi-
siorowá / y wszytcy Lewitowie którsy
niesli skrzynie / y spiewacy y Chone-
niaš przeložony nád proroctwem
miedzy spiewaki : á Dawid był oble-
28 czony w Ephod lniány. ⁸ A wszytek
Izrael prowadził skrzynie przymie-
rza PANSKIEGO z weselem / y z
dźwiekiem kornetu y z trąbami / y z
29 cymbaly / y z ársámi / y z cytrami grá-
iac. ⁹ A gdy przysła skrzyniá przymie-
rza PANSKIEGO áž do miásta
Dawidowého / Michol córká Sau-
lowá wygládájac oknem / wyžrálá
królá Dawidá skaczácego y gráci-
go / y wzgárdžila go w sercu swoim.

Wesele
wielkie
przy o-
prowadze-
niu skry-
nie.
FIGURA
Proceſſy
nášych z
náſwię-
šym Sá-
krámen-
tem.
Dawid ska-
czacy wá-
gáržony
od Michol

ROZDZ. XVI.

1 **A** Kzyniesli tedy
skrzynie Boga / y
postawili iá w
pošród namió-
tu kthóry iey był
Dawid rozbił : y
ofiarowali cálo-
palenia / y zapokoyné przed Bogiem.
2 ¹ A gdy dokończył Dawid ofiarować
cátopalenia y zapokoynych / błogo-
stawił ludowi w imie P A N S K I E.
3 ² A rozdał wszytkim od mežá áž do
niewiásty / káždemu bochen chleba / y
skutke pieczeni wołowey / y biatá ma-
4 łe w oliwie smážoná. ³ A postanó-
wił przed skrzynią PANSKÁ z Le-
witów którsyby słužyli / y wspominali
spráwy iego / y wielbili á chwalili
5 PANA Boga Izraelowého : ⁴ Asá-
phá przedmiesyžego / á wtórego po-
nim Záchariaš : á Jabiela y Se-
mirámorthá y Jehiela / y Máttháthi-
asá / y Eliábá / y Bánaia / y Obededo-
6 má : Jehiela nád instrumentámi árs-
fy / y nád skrzypicámi : Asáphá zaśie-
7 áby ná cymbaléch bžgáť. ⁵ Bána-
ias lepak y Jázziel káplani žeby wstá-
wicznie trąbili przed skrzynią przy-
mierza PANSKIEGO. ⁶ Oného
dnia uczynił Dawid kšiąžciem ná
wyznawanie PANV Asáphá y brá-
8 cia iego. ⁷ Wyznawaycie P A N V / y wzy-
waycie imienia iego : oznaymuycie
miedzy narody wynalazki iego.

9 ⁸ Spiewaycie mu y grajcie mu / á
opowiadaycie wszytkie dziwy iego.
10 ⁹ Chwalcie imie swięte ięž : niech
sie weseli serce słužacych PANA.
11 ¹⁰ Szukaycie P A N A / y mocy ię-
B go : słužaycie oblicza iego záwše.
12 ¹¹ Wspominaycie dziwy iego które
czynił : cudá iego y sády wst iego.
13 ¹² Tłáſienie Izráela słužy iego / sy-
nowie Jákobowi wybráni iego.
14 ¹³ On P A N Bóg náš : po wszy-
tkiéy ziemi sády iego.
15 ¹⁴ Wspominaycie wiecznie przymie-
rze iego : mowe która przykazał ná
tysięc pokolenia.
16 ¹⁵ Która uczynił z Abiáámem : y
przysięge iego z Izákiem.
17 ¹⁶ A postanowił iá Jákobowi zá
przykazanie : á Izraelowi zá przymie-
rze wieczné.
18 ¹⁷ Mówiac : Tobie dam ziemię
Chánaán / snur dziedzictwa wášego.
19 ¹⁸ Gdy ich była liczba máta / máli
y obywatelé iey.
20 ¹⁹ A przesli od narodu do narodu /
á z królestwa do inného ludu.
21 ²⁰ Nie dopuścił žádnému potwa-
rzać ich / ále karať dla nich króle.
22 ²¹ Nie rýkaycie pomázánców mo-
ich / á ná proroki moje nie bąđcie zło-
23 śliwymi. ²² Spiewaycie PANV wszytká zie-
mio / opowiadaycie ode dnia do dnia
zbawienie iego.
24 ²³ Opowiadaycie miedzy narody
chwałę iego / miedzy wszytkimi lu-
dźmi dziwy iego.

¹ Chlubie ſa
w imieniu á-
wistym iego.
H.

25 ¹ Bo wielki PAN y bázro chwale-
bny / y stráslivy náde wszytkié bogi.
26 ² Wszytey bowiem bogowie po-
gánscy bálwani : á PAN niebiosá v-
czynil.
27 ³ Wyznámie y wielmożność przed
nim : moc y wesele ná miéyscu tego.
28 ⁴ Przynoscie PANV / fámilię na-
rodów : przynoscie P A N V chwałę
y pánování.
29 ⁵ Dawaycie PANV chwałę / imie-
niowi tego / podnieście ofiárę / á przy-
dźcie przed oblicze iego / y kłaniay-
cie sie PANV w ozdobie swietéy.
30 ⁶ Niech sie wzruszy od obliczá iego
wszytká ziemiá : on bowiem vtwier-
dził okrag niepomysłony.
31 ⁷ Niech sie wesela niebiosá / á niech
sie radwie ziemiá / y niech mówią w
narodziech / PAN królował.
32 ⁸ Niech zágrzmi morze / y nápeł-
nienié iego : niech sie rozwesela polá
y wszytko co iest ná nich.
33 ⁹ Tedy beda chwalić drzewá lesné
przed P A N E M / iż przysiedl sádzić
ziemié.
34 ¹⁰ Wyznawaycie P A N V / bo do-
bry / bo ná wielki miłosierdzie iego.
35 ¹¹ A mówcie : Zbaw nas Boże zbá-
wicielu náš / y zgromadz nas / y wy-
baw od narodów / ábysmy wyzna-
wali swietému imieniuwi twemu y

radowali sie w pieśniách twoich².

36 ¹² Błogosławiony P A N Bóg I-
zraelów / od wieku áż do wieku : y
niech mówi wszytek lud / Amen / y
piesń P A N V³.
37 ¹³ Zostawił tedy tám przed skrzynią
przymiérza PANSKIEGO / Asaphá
y brácia tego / áby sluzyli przed obli-
czem skrzynie vstáwicznie ná káždy
38 dzień / y ná przemiány swé. ¹⁴ Lecż O-
bededomá y brácia ięć šesćdziesiąt y
osm / y Obedomá syná Idithun / y
39 Jose / uczynil odzwiercnyimi. ¹⁵ A Sá-
doká káptanem / y brácia iego kápta-
ny / przed przybytkiem PANSKIM
ná wyznienie która była w Gábáon /
40 áby ofiarowali całopalenia PANV
ná oltarzu / całopalenia vstáwicznie
poránu y w wieczór / według wszytkié-
go co nápisano iest w zákonie PAN-
SKIM / który przykázal Izraelowi.
41 ¹⁶ A po nim Zemaná / y Idithun / y in-
né wybráné / káždého imieniem iego /
áby wyznawali PANV : Iż ná wielki
42 miłosierdzie iego. ¹⁷ Zeman téż y Idi-
thun trąbiący ná trąbiách / y grájący
ná cymbalách / y ná wśelákich naczy-
niách muzycznych / ná spiewánié Bo-
gu : á syny Idithun poczynil odzwier-
43 cnyimi. ¹⁸ A wrócił sie wszytek lud do
domu swego : y Dawid áby téż bło-
gosławił domowi swemu.

² ábo chwałę
woleý. H.

³ ábo y chwa-
lá Pánu. H.

ROZDZ. XVII.

1 ¹ Gdy miéskat
A ² Dawid w domu
swym / rzekł do
Náthána proró-
ká : Oto ja mie-
skam w domu ce-
drowym / á skrzy-
niá przymiérza PANSKIEGO iest
2 pod skórami. ³ A rzekł Náthán do
Dawida : Uczyn wszytko co iest w
3 sercu twoim : ábowiém Bóg iest z
tobą. ⁴ Onéy tedy nocy sstála sie mo-
wá Boża do Náthána / mówiąc :
4 ⁵ Idź / á powiedz słudze memu Da-
widowi : To mówi P A N : Nie be-
dziej ty mnie budował domu ku mie-
5 skaniu. ⁶ Ábowiémem nie miéskat w
do² od onéż czásu / którego m wjwiódl
Izraelá / áż do dnia tego : álem zá-
wše odmieniál miéyscá przybytku / y
6 w namiećiem¹ miéskat ze wszytkim

Izraelem. Azam mówił áby iedné-
mu z sedziów Izraelskich (którymem
był rostkaz / áby pásli lud mój) y
7 rzekł : Czemuście mi nie zbudo-
wali domu cedrowého : ⁸ Teraz tedy
tak mówić bedziej do slugi meż Da-
wida : To mówi P A N zastępów :
Jam ciebie wziął / gdys po pástwi-
8 skách zá trzódę chodzil / ábys był wó-
dzem ludu mego Izraelskiego / y by-
łem z tobą gdziekolwiek chodzil : y
9 wytráciłem wszytkié nieprzyiacioly
przed tobą / y uczynilemci imie iáko
iednému z wielkich / którzy są sławni
ná ziemi. ¹⁰ A dálem miéysce ludowi
memu Izraelskiemu : ¹¹ bedzie wšczę-
pion² / y bedzie miéskat ná nim / á
wiecey nie bedzie porušen : áni ich
zetrá synowie niezbożni / iáko ná po-
czátku / ode dni którychem dáł sedzie
ludowi memu Izraelskiemu / y poni-
żyłem wszytkié nieprzyiacioly twoie.
A tákci oznáymuie / iż tobie P A N

² y wśáziłem
g. H.

³ áe rozmno-
zy dom twój.
Hebr.

Dawid ch-
ce kościot
budował :
ále to Bóg
Salámano-
wi zácho-
wał.
2 Krol. 7 a 1.

Kto Boga bu-
dował kościół,
temu Bóg zbu-
dował dom, a
kto kościoły
rozwał, y ie-
go dom Bóg ro-
zwał.
CHRISTUS
obietany
który miał
kościół bu-
dować.

Dziś ku Dawi-
dowi PAN
Bogu, iż mu
biedacóm z-
budować wie-
żany przez
Christusa.

Czemu nie
Dawid ale
Sálonon
budował
kościół.

W starym
Zakonie
nie są za-
wsze
go wsta-
wiono.

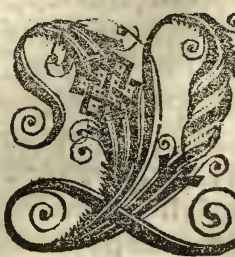
11 dom zbudować. ¹ A gdy wypełniś dni
twoje pójdzieś do ojców twoich/
wzbudzą nasienie twoje po tobie/
które będzie z synów twoich: y v-
12 twierdzą królestwo jego. ² Ten mi
zbuduje dom y utwierdzą stolicę jego
aż na wieki. ³ Ja mu będę ojcem / a
13 on mi będzie synem: a miłosierdzia
mego nie odjęmę od niego / iakom
14 odiał od tego który był przed tobą.
C ⁴ A postanowię go w domu moim / y
w królestwie moim aż na wieki: a
stolicą jego trwała będzie na wieki.
15 Według tych wszystkich słów / y we-
dług wszystkiego widzenia tego mó-
16 wił Nathan do Dawida. ⁵ A gdy
przyszedł król Dawid / y siadł przed
PANEM / rzekł: Któżem ja iest PA-
NIE Boże / y co za dom mój / żeś mi
17 dał takie rzeczy? ⁶ Ale y to zdało się
máło przed oczyma twómi / przetożes
mówił o domie slugi twego też na
przyszły czas: y uczyniłeś mi známe-
18 nitym nád wszystkie ludzkie / PANIE
Boże. ⁷ Cóż więcej może przysłać
Dawid / gdyżes tak w wielbił slugę
19 twego / y poznałeś go? ⁸ PANIE dla
slugi twego według serca twego v-
czyniłeś wszystkie te wielmożności / y
20 chciałeś aby známe były te wszystkie
wielkie rzeczy. ⁹ PANIE niemasz po-

5 Nie mieszkałem w domu od czasu którego m-
wymiódł Izrael. ¹⁰ Je wszystkie, którzy pa-
nowali nád Izraelem / pierwszy Dawid my-
ślał o budowaniu kościoła / co dacie znać. v. 1.
bo przybył Pánstwi tylko storami był od
Mojżesza nákręty / wszakże y tego Bóg nie
dopuszczał Dawidowi / dla tego iż siła krwie
rozlał / mój 28. v. 3. Przeto zostawił to Sá-
lomonowi który według imienia swego był
królem spokojnym: ten zbudował kościół
iż był figura Pana Christusa / który miał zbu-
dować kościół żywy z ludzi. A tak też słowa /
Nie mieszkałem w domu 2c. tak się rozumie /
iakoby rzekł: Niechcie ja kościół dla potrze-
by mojej bo kiedybym go potrzebował / zaraz
na początku każełbym go był zbudować: ale
dla tajemnicy aby się znać / iż Christus
miał zbudować kościół / dla tego niechciał
tem aby ani od tych którzy przed tym byli / ani
od ciebie był budowany kościół / Ale od Kró-
la spokojnego który iest figura Christusa. Bo
kiedyby nie to było / tedyby ani Salomon nie
miał budoować kościoła / którego przed tym
nie było. A tak iako przed tym kościół Sálo-
monów był figura kościoła / który Christus
miał z ludzi zbudować. Tak y teraz kościoły
budowane są náziemiu tego kościoła żywego
który iest od Christusa z ludzi zbudowany.

Godzie się też zaraz nauczyć / y w starym za-
konie Bóg nie zaraz wszystkiego postanowił
przez Mojżesza: oto widzisz iż kościół nie
budowano aż od dania zakonu Roku 480.

dobnego tobie / y niemasz innego Bo-
ga oprócz ciebie / ¹¹ ze wszystkich o któ-
rychśm / słyseli wszyscy nasłemi.
21 ¹² Bo któryż inny iest / iako lud twój
D Izraelski / naród ieden na ziemi / do
którego chodził Bóg / aby wybawił /
y uczynił sobie ludem / y wielkością
swoją y strachami wyrzucił narody
przed obliczem jego / który był z Egy-
22 ptu wyzwolił: ¹³ A położyłes lud twój
Izraelski sobie za lud aż na wieki. a
23 ty P A N I E zostales Bogiem jego.
¹⁴ Teraz tedy P A N I E mówią którzyś
powiedzieli ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷
powiedzieli ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰ ¹⁰⁰¹ ¹⁰⁰² ¹⁰⁰³ ¹⁰⁰⁴ ¹⁰⁰⁵ ¹⁰⁰⁶ ¹⁰⁰⁷ ¹⁰⁰⁸ ¹⁰⁰⁹ ¹⁰¹⁰ ¹⁰¹¹ ¹⁰¹² ¹⁰¹³ ¹⁰¹⁴ ¹⁰¹⁵ ¹⁰¹⁶ ¹⁰¹⁷ ¹⁰¹⁸ ¹⁰¹⁹ ¹⁰²⁰ ¹⁰²¹ ¹⁰²² ¹⁰²³ ¹⁰²⁴ ¹⁰²⁵ ¹⁰²⁶ ¹⁰²⁷ ¹⁰²⁸ ¹⁰²⁹ ¹⁰³⁰ ¹⁰³¹ ¹⁰³² ¹⁰³³ ¹⁰³⁴ ¹⁰³⁵ ¹⁰³⁶ ¹⁰³⁷ ¹⁰³⁸ ¹⁰³⁹ ¹⁰⁴⁰ ¹⁰⁴¹ ¹⁰⁴² ¹⁰⁴³ ¹⁰⁴⁴ ¹⁰⁴⁵ ¹⁰⁴⁶ ¹⁰⁴⁷ ¹⁰⁴⁸ ¹⁰⁴⁹ ¹⁰⁵⁰ ¹⁰⁵¹ ¹⁰⁵² ¹⁰⁵³ ¹⁰⁵⁴ ¹⁰⁵⁵ ¹⁰⁵⁶ ¹⁰⁵⁷ ¹⁰⁵⁸ ¹⁰⁵⁹ ¹⁰⁶⁰ ¹⁰⁶¹ ¹⁰⁶² ¹⁰⁶³ ¹⁰⁶⁴ ¹⁰⁶⁵ ¹⁰⁶⁶ ¹⁰⁶⁷ ¹⁰⁶⁸ ¹⁰⁶⁹ ¹⁰⁷⁰ ¹⁰⁷¹ ¹⁰⁷² ¹⁰⁷³ ¹⁰⁷⁴ ¹⁰⁷⁵ ¹⁰⁷⁶ ¹⁰⁷⁷ ¹⁰⁷⁸ ¹⁰⁷⁹ ¹⁰⁸⁰ ¹⁰⁸¹ ¹⁰⁸² ¹⁰⁸³ ¹⁰⁸⁴ ¹⁰⁸⁵ ¹⁰⁸⁶ ¹⁰⁸⁷ ¹⁰⁸⁸ ¹⁰⁸⁹ ¹⁰⁹⁰ ¹⁰⁹¹ ¹⁰⁹² ¹⁰⁹³ ¹⁰⁹⁴ ¹⁰⁹⁵ ¹⁰⁹⁶ ¹⁰⁹⁷ ¹⁰⁹⁸ ¹⁰⁹⁹ ¹¹⁰⁰ ¹¹⁰¹ ¹¹⁰² ¹¹⁰³ ¹¹⁰⁴ ¹¹⁰⁵ ¹¹⁰⁶ ¹¹⁰⁷ ¹¹⁰⁸ ¹¹⁰⁹ ¹¹¹⁰ ¹¹¹¹ ¹¹¹² ¹¹¹³ ¹¹¹⁴ ¹¹¹⁵ ¹¹¹⁶ ¹¹¹⁷ ¹¹¹⁸ ¹¹¹⁹ ¹¹²⁰ ¹¹²¹ ¹¹²² ¹¹²³ ¹¹²⁴ ¹¹²⁵ ¹¹²⁶ ¹¹²⁷ ¹¹²⁸ ¹¹²⁹ ¹¹³⁰ ¹¹³¹ ¹¹³² ¹¹³³ ¹¹³⁴ ¹¹³⁵ ¹¹³⁶ ¹¹³⁷ ¹¹³⁸ ¹¹³⁹ ¹¹⁴⁰ ¹¹⁴¹ ¹¹⁴² ¹¹⁴³ ¹¹⁴⁴ ¹¹⁴⁵ ¹¹⁴⁶ ¹¹⁴⁷ ¹¹⁴⁸ ¹¹⁴⁹ ¹¹⁵⁰ ¹¹⁵¹ ¹¹⁵² ¹¹⁵³ ¹¹⁵⁴ ¹¹⁵⁵ ¹¹⁵⁶ ¹¹⁵⁷ ¹¹⁵⁸ ¹¹⁵⁹ ¹¹⁶⁰ ¹¹⁶¹ ¹¹⁶² ¹¹⁶³ ¹¹⁶⁴ ¹¹⁶⁵ ¹¹⁶⁶ ¹¹⁶⁷ ¹¹⁶⁸ ¹¹⁶⁹ ¹¹⁷⁰ ¹¹⁷¹ ¹¹⁷² ¹¹⁷³ ¹¹⁷⁴ <

ROZD. XVIII.

Sstało sie po-
tym / że porażił
Dawid Philisthy
my / y pomysł / y
wziął Geth / y
córki iego / z reki
Philisthymów.

A porażił Moáb / y stali sie Moáb-
torie niewolniki Dawidowymi / da-
wając mu dary. Tego czasu pora-
ził Dawid też Adarezer króla Sobá
krainy Emáth / gdy wysiachał aby
rozszerzył państwo swoje aż do rzeki
Euphrates. Wziął tedy Dawid ty-
siąc poczwornych iego / y siedm ty-
sięć jeźdźnych / y dwadzieścia tysięcy
meżów pieszych / y poderzwał żyły w-
szystkich koni wozowych / wygawłszy sto
poczwornych / które sobie zachował.
Nadział też y Syryczy z Dámásktu /
aby ratował Adarezerá króla So-
bá : lecz y tego porażił Dawid dwa-
dzieścia y dwa tysięcy meżów. A o-
sądził żołnierze w Dámásktu / aby mu
też Syria służyła y dary dawala. A
wspomagał go P A N we wszystkich
do czego sie był obrócił. Pobral też
Dawid sadyki złote / które mieli slu-
dzy Adarezerowi / y przyniósł je do Je-
rusálema. Ale y z Thebáth / y z Chum
miast Adarezerowych między báz-
zo

wiele / z których uczynił Salomon mo-
rze miedziane / y słupy / y naczynie mie-
diane. Co gdy usłyszał Thou król
Hemáth / to jest że Dawid porażił w-
szystko wojsko Adarezerá króla So-
bá. Postal Adoramá syná swego
do króla Dawida / aby prosił od
niego pokoiu / y poradował sie z nim
że porażił y zwoiował Adarezerá :
Bo Thou był nieprzyjacielem Adare-
zerowym. Lecz y wszystkie naczynia
złote y srebrne / y miedziane poświę-
cił Dawid król P A N / ze srebrem y
złotem / które był pobral ze wszech na-
rodów / tak z Idumeiów / y z Moáb / y
synów Ammon / iako z Philisthy-
mów / y z Amalekitów. Abisá zás syn
Sárwuię porażił Edom w Dolinie
żup solnych osiemnaście tysięcy : y o-
sądził Edom żołnierzem / aby Idu-
mea służyła Dawidowi : y zachował
P A N Dawidá we wszystkim do czego
sie obrócił. Królował tedy Dawid
nade wszystkim Izraelem / y czynił sad-
y sprawiedliwość wszystkim ludowi
swemu. A Joáb syn Sárwuię był
nad wojskiem / a Josaphát syn Abi-
lud był Kancelerzem. A Sadok syn
Achitob y Ahimelech syn Abiathár
kapłani : a Susá pisarzem. Banaiás
też syn Joiády nad rękami Cerethy y
Phelety : a synowie Dawidowi / pier-
wszy przy rece królewskiej.

Tou Król
Hemáth
prosi od
Dawidá
pokoiu.
aby go poz-
drowił / pokoy
nie. H.

3 dobył w
sytkę Da-
wid po-
więcił Bo-
gu.

* z Edomá H.

Idumea
hołduie
Dawido-
wi.

ROZDZ. XIX.

Przydało sie że
umarl Naás król
synów Ammon / y
królował syn iego
miasto niego. A
rzekł Dawid : W-
czynię miłosier-
dzie nad Hanonem synem Naás : bo
mi oćciec iego łaskę pokazał / y postal
Dawid posły aby go cieśli z śmierci
oyca iego / którzy gdy przyiachali do zie-
mie synów Ammon / aby cieśli Han-
noná / rzekli Esigzeta synów Am-
mon do Hanoná : Mniemasz ty po-
dobno / żeby Dawid dla pocziwości
przeciw oycu twemu postal coby cie-
cieśli : nie baczysz / że dla tego / aby
wyspięgowali / y wypatrzyli / y wysle-
dzili ziemię twoją / przyiachali do cie-

bie sludzy iego. Przeto Hanon ob-
łysł y ogolił slugi Dawidowe / y po-
urzynal śluby ich od ządu aż do nóg / y
puscił je. A którzy gdy odiać chali / y z
tym wskazali do Dawidá / postal
przeciwko im (bo byli wielką zelży-
wość podieli) y roztazał aby mie-
skali w Jerychu / ażby wrosła broda
ich / a tedy żeby sie wrócili. A widząc
synowie Ammon / że krzywdę uczynili
Dawidowi / tak Hanon / iako y inni
lud / postali tysiąc talentów srebra /
aby sobie náieli z Mesopotamii / y z
Syrii Naáchá / y z Sobá / wozy y
jeźdźne. A náieli dwa y trzydzieści
tysięcy wozów / y króla Naáchá z lu-
dem iego. A którzy przyciągnawszy /
położyli sie obozem przeciwko Me-
dábá. Synowie też Ammon zebrali
sie z miast swoich / wyciągnęli ná
wojny. Co gdy usłyszał Dawid / po-

* H.
Hanon zel-
zył posły
Dawido-
we.

Ammonie
tonie z
gromadzi-
li sie z Sy-
riaykás
mi przeciw
Dawido-
wi.

^zsykował
sie. H.

^zsykował
sie. H.

^{Ab}o niech
czym. H.
Dawid po
niżł Syriy
cyki.

O tizech
stan niey:
syd n o y
nách Dani
dowych.
2 Kro. 10 b 7.
H. a t.

^{kr}óláich. H.
Koroná
Danidoz.
ná.
^y byłá ná
głowie Dawi
dowey. H.
Ammoniz
tów utra-
pienie.
^{ie} piłámi
przecierát H.

2 Kro. 24 a 1:
N. 27 e 24:

^{lud} Izrael-
ski.

9 stał Joábá / y wszystko woysko meżów
mocnych: ^z A wyszedł synowie Am-
mon / zsykowali sie w bramy mie-
10 stiey: ^z a królowie którzy mu ná po-
moc przytáchali / osobno w polu sta-
neli. ^z Joáb tedy bacząc / że miał ná
sie woynę y z przodku / y z tylu / wybrał
meże námoenieysze ze wszystkiego Iz-
11 zraela / y ^z wdał sie przeciw Syriy-
czycowi. ^z A ostaték ludu dał pod re-
12 kę Abisai brata swego / y ^z wdał sie
przeciw synóm Ammon. ^z y rzekł: Je-
sliby mie przemagał Syriyczek / daś
mi ratunek: ^z a iesli ciebie przemagać
13 beda synowie Ammon / bedeć ná po-
moc. ^z Zmacniay sie / ^z a meżnie sobie
poczynaymy o lud náš / y o miastá
Boga nášego: ^z a P A N ^z weczym co
14 w oczách iego dobrze iest. ^z Ruszył sie
tedy Joáb y lud który był z nim prze-
15 ciwko Syriyczycowi ku bitwie: y w-
tyl ie obrócił. ^z A synowie Ammono-

16 wi / wyzrawszy że tyl podał Syriy-
czyk / wciekli też sami przed Abisai brá-
tem iego / y wpadli do miastá: ^z a Jo-
áb sie też wrócił do Jeruzalem. ^z A
widząc Syriyczek / iż wpadł przed Iz-
17 zraelem / wyprawił posły / y przywiódł
Syriyczká który był zá rzeká: ^z a So-
phách hetman żołnierstwa Adárezer
był wódcem ich. ^z Co gdy dano znać
Dawidowi / zebrał wszystkiego Izra-
18 elá / y przeprawił sie przez Jordan / y
przypadł ná nie / y zsykował sie prze-
ciwko im / ^z a oni przeciw niemu wal-
czyli. ^z A wciekł Syriyczek przed Izra-
elem: y pobił Dawid Syriyczków
siedm tysięcy wozów / y czterdzieści
19 tysięcy piechoty / y Sopháchá het-
maná woyská. ^z A widząc słudzy A-
dárezer / iż byli od Izraelá zwyciężeni /
zbiegli do Dawida / y służyli mu: y
niechciała wiecéy Syria dáwać po-
mocy synóm Ammon.

ROZDZ. XX.

Stalo sie po
roku / o tym cza-
sie / gdy królowie
zwykli wyieżdżać
ná woynę / zebrał
Joáb woysko / y co

1 mociensze rycer-
stwo / y spustoszył ziemie z synów Am-
mon / y ciągnął daley / y obległ Ráb-
2 bá: lecz Dawid mieszał w Jeruza-
lem / gdy Joáb zburzył Rábbá y ská-
3 żł iá. ^z A wziął Dawid koronę Mel-
chóm z głowy iego / y nálażł w niéy
tálent złotá / y kámiemie bárzo drogie /
y weczynił sobie z niéy koronę: korzy-
4 ści też miastá wziął bárzo wiele: ^z a
lud który w nim był wywiódł / y kazał
5 ^z po nich wloczyć wózki młodziebné /
y sante / y wozy żelázne / tak że ie rozsie-
kano y potárto: tak weczynił Dawid

6 wszystkim miastóm synów Ammon:
y wrócił sie ze wszystkim ludem swym
do Jeruzalem. ^z Potym zacząłá sie
woyná w Gázer przeciw Philisthy-
7 nóm: ná którey porážł Sobochay
Zusáthezek / Sapháá z národu Rá-
pháim / y ponížł ie. ^z Byłá też druga
woyná przeciw Philisthyńóm / ná któ-
rę zabił Bógdan syn Lásu Beth-
lechemczyk / bratá Goliáthá Gethy-
8 czyká / którego dzewo oszepu było
iáto nawóy tkáćci. ^z Ale y druga woj-
ná przypádła w Geth / ná której był
człowiek bárzo dlugi máiący po sie-
9 ści pálców / to iest wespół dwádzie-
ścia y czterzy: który też był z pokole-
nia Ráphá zrodzony. ^z Ten bluznił
Izraelá: y zabił go Jonáthán syn
Sámmáá bratá Dawidowého. Ci są
synowie Ráphá w Geth / którzy v-
pádli od reki Dawidowey y slug ieg.

² Kro. 21 d 18
Philisty-
nowie zwy-
cięzeni.

^{El}chánán H
Láchemiego.
H.

Obrzym
brat Golia-
thá zabity

Obrzym
máiący
pálcy 24.

^{ie}st to imię
obrymá ied-
nego

ROZDZ. XXI.

1 Szatan pow-
stał ná Izraelá:
y podwiódł Da-
2 wida żeby poliz-
czył Izraelá. ^z A
rzekł Dawid do
Joábá / y do prze-

3 tożonych nád ludem: Idźcie á oblicz-
cie Izraelá od Bersábee áż do Dán:
á przyniescie mi liczbę żebych wie-
dział. ^z A odpowiedział Joáb: Niech
przysporzy P A N ludu swego sto kroc
wiecéy niżli go iest: áza nie wszyscy
pánie moy królu / są słudzy twoi:
przezje sie też dowiáduie pan moy /
coby zá grzech było poczytano Izra-

Dawid zá-
poduścał
niem Szá-
táńskim,
każe lud
polizáć.

Dawid śa
łwie iż ka-
zał liżyć
lud.

*Prorok.

Ze trzech
plag daie
obierać
Dawidos
wi.

Dawid os-
brał sobie
powietrze
morowe.

Siedmście
lat tysię-
cy powie-
trzem po-
márlo.
*kaźni.

Dawid śa-
łwie ludu
pomárle-
ge.

*Abow wery
H.

4 elowi: * Ale słowo królewskie wiecéy
przemogło / y wyszedł Joab / y obśedł
5 wśytkiego Izraél / y wrócił się do
Jeruzálem. * A dał Dawidowi lic-
be tych które był obśedł: y náłaził się
6 wśytká liczbá Izraéla tysiąc tysięcy
y sto tysięcy mężów / dobywájących
mieczá / á z Judá czterystá y siedm-
7 dziesiąt tysięcy waleczników. * Bo
Lewi y Benjáminá nie liczył: przeto
8 iż Joab przedszklił czynił rozkazanie
królewskie. * A nie podobáło się Bo-
gu co było rozkazano: y skarał Izra-
9 éla. * A rzekł Dawid do Boga: Zgrze-
sylem wielceżem to uczynił: prośe
10 oddal niepiáwość slugi twego bom
ci głupie uczynił. * A rzekł PAN do
Gádá * widzącego Dawidowego /
11 mówiąc: * Idź / á mów do Dawidá /
y rzecz mu: To mówi PAN: Ze trzech
rzeczy daieć obierać: obierz jedno
12 które będziesz chciał / y uczynić. * A
przyszedł Gád do Dawidá rzekł mu:
To mówi PAN: Obierz co chcesz:
13 * ábo głód przez trzy lata / ábo przez
trzy miesiące wciekac przed nieprzy-
14 iaciół twemi / á niemoc wysc mieczá
ich / ábo że przez trzy dni miecz PAN-
SKI / y mór będzie w ziemi / y Anioł
PANSKI zabić we wśytkich grá-
15 nicách Izraelskich: á tak teraz obacz
co mam odpowiedzieć temu który
mie posłał. * A rzekł Dawid do Gád:
Ze wśech stron wćist mie ciśnię / ále
16 mi lepiéy wpasc w rece PANSKIE /
bo mnogie są miłosierdzia jego / niżli
w rece człowieka. * Przepuścił tedy
PAN mór ná Izraéla / y poległo z Iz-
17 zraéla siedm dziesiąt tysięcy mężów.
* Posłał też Anioła do Jeruzálem /
aby ie wytrácił: á gdy ie wytrácił / wy-
18 zwał PAN y zlitował się ná wiel-
kość złego: y rozkazał Aniołowi
który wytracał: Dostć inż / niech prze-
19 stánieréká twojá. A Anioł PANSKI
stał podle boiowiska Orán Jebuzey-
20 czyká. * A podniósłszy Dawid oczy swé /
wyżwał Anioła PANSKIEGO sto-
21 iącego między niebiem á ziemiá / á do-
byty miecz w rece jego / y obrócony ná
Jeruzálem. A pádli tak sam iáko stá-
22 sy obleczeni we włosiennice / twarzá
ná ziemié. * A rzekł Dawid do Boga:

Powstał śatan ná Izraéla.] Czytaj
Annotácia 2. Król. 34. v.1.

Azam nie iá jest którym rozkazał aby
lud policzono: * Ja którym zgrzeszył:
iá którym źle uczynił: tá trzódá co
zawinełá: PANIE Boże mój niech
się obróci reká twojá ná mie / y ná
dóm oycá mego: á lud twój niech
18 trácon nie będzie. * A Anioł PANSKI
przysłał Gádowi aby rzekł Dawi-
dowi / żeby wstał / y zbudował ol-
19 tarz PAN V Bogu ná boiowisku
Orán Jebuzeyczyká. * Wstał te-
dy Dawid według mowy Gád któ-
20 ré mu mówił imieniem PANSKIM.
* Lecz Orán gdy wyżywał wzgóre /
y wyżwał Anioła / y czterey synowie
iego z nim / skryli się: bo ná ten czas
21 młócił ná boiowisku psenice. * A tak
gdy siedł Dawid do Orán / wyżwał
go Orán / y wyszedł przeciw iemu z
boiowiska / y pokłónił mu się twarzá
22 do ziemié. * A rzekł mu Dawid: Day-
mi plác boiowiska twego / ábych zbu-
dował ná nim oltarz PAN V: tak że-
23 byś wziął srebrá zá co stoi / y żeby w-
stála plaga od ludu. * A rzekł Orán
do Dawidá: Weźmi / á niech uczyni
D pan mój Król cokolwiek mu się po-
doba: ále y woły daie ná całopalenie /
y wózki ná dwa / y psenice ná ofiarę:
24 Wśytko z chęcią dam. * A rzekł mu
Król Dawid: Nie będzie tak / ále dam
srebró zá co stoi: bo tobie bráć nie
mam / y tak ofiarować PAN V całop-
25alenie dárowné. * Dał tedy Dawid
Orán zá miejsce sętków złotá sześć
26 set wagi sprawiedliwéy. * A zbudow-
wał tam oltarz PAN V y ofiarował
całopalenie y zapokojné / y wyzwał
27 PANA / y wysłuchał go w ogniu z
niebá ná oltarz całopalenia. * A roz-
28 kazał PAN Aniołowi: y obrócił
miecz swój w poswy. * Wátych miast
tedy widząc Dawid że go wysłuchał
PAN ná boiowisku Orán Jebuzey-
29 czyká ofiarował tam ofiary. * A przy-
bytek PANSKI / który był sprawił
* Moyses ná puszczy / y oltarz całopa-
lenia / ná on czas był ná wyżynie Gá-
30 baón. * A niemógl Dawid isć do ol-
tarzá / aby tam prosił Boga: zby-
tnim bowiem był stráchem przestrá-
siony / widząc miecz Anioła PANS-
KIEGO.

Anioł ka-
że ofiaro-
wać całop-
alenie á-
by wstało
powietrze.

B. C.
u do
kazi
v. 13
kani

Dawid nie
bierze dár-
mo ani
gwałtem
co Bogu o-
fiaruie.
* 2 Par. 3 a. 1.

* Spuściwszy o-
gień z niebá.

Po kuta y
ofiarami
Dawid Bo-
gá wsta-
gał.

* Exo. 36 a. 2

Abogłód przez trzy lata] 2. Król. 24.
piśe / ábo głód przez siedm lat. Któza roz-
3

ność tak się zgadza / iż inż były minęły trzy
lata głodu: czwarty był na ten czas / gdy się to
działo / a nad to jeszcze miały być trzy lata /

gdyby był sobie tak Dawid obiał: a tak że
brawszy to wszystko uczyni lat siedm.

ROZDZ. XXII.

Rzekł Dawid:

Tho jest dom

Boży / y to oltarz

na całopalenie Iz

raclowi. A przy

kazał aby zgroma

dzeni byli wszyscy

nowonawróceni z ziemi Izraelskiej /

y postanowił z nich Kamienniki na

łamanie kamieni / y ciosanie / aby był

budowany dom Boży. Żelaza też

bárzo wiele na gwoździe do drzwi / y

na spuszczenie y na spaianie / nagoto

wał Dawid / y między waga niezli

czona. Drzewa też cedrowe nie mo

gły być osiłowane / których Sy

dontczycy y Tyrjczycy nawiezli byli

do Dawida. A rzekł Dawid: Sa

lomon syn mój jest dziećcie máluczkie

y Kochané / a dom który chce aby

zbudowany był PAN V / taki ma

być żeby był po wszech ziemiach

slawny: a tak nagotuje mu potrzeby.

A dla tego przed śmiercią swą na

gotował wszystkie nakłady. A zawo

łał Salomona syna swego: y przyka

zał mu aby zbudował dom PAN V

Bogu Izraclowemu. A rzekł Da

wid do Salomona: Synu mój / by

ła wola moia zbudować dom imie

niowi PAN A Bogá mego / ale

sstała się mowa PANsta do mnie /

mówiąc: Rozlałeś wiele krwi / y

walczyłeś wiele walek / nie będzieś

mógł budować do imieniowi me /

tak wiele krwi rozlałś przedemną:

9 Syn który się tobie narodzi / będzie

maż bárzo spokojny / bo go w spokoie

ode wszech nieprzyjaciół jego woko

ło: y dla tego przyczyną będzie zwan

10 "spokojny": y dam pokój y odpoczy

nienie w Izraelu po wszystkie dni ie

go. On zbuduje dom imieniowi

ROZDZ. XXIII.

Dawid tedy stary y pe

len dni / postanowił kró

lem Salomona syna swe

menu / y on mi będzie za syna / a ja mu

bede za oycą: y utwierdze stolice kró

lestwa tego nad Izraelem na wieki.

11 Teraz tedy synu mój / niech PAN

bedzie z tobą / y niech się szczęści / y

12 zbuduy dom PAN V Bogu twemu /

iało mówił o tobie. Niech też

PAN da roztropność y smysł / abyś

13 mógł rzadzić Izraela / y strzedz za ko

nu PAN A Bogá twego. Abowiem

tedy będziesz mógł postąpić / iesli

będziesz strzegł przykazań y sądów

które przykazał PAN Moysesowi /

aby nauczył Izraela: Zmacnaye się /

14 a czyni meżnie / nie bój się / ani się le

śay. Oto ja w wboświe moim nago

towałem nakłady na dom PANsta /

złota talentów sto tysięcy / a srebra

15 tysiąc tysięcy talentów: a między y

żelaza wagi niemam / bo wielkość

przechodzi liczbę: drzewa y kamienia

przygotowałem / na wszystkie nakłady.

16 Masz też rzemieślników bárzo wiele

17 kamieników / y murarzów / y rzemie

ślników około drzewa y wszelkich rze

mióśl do czynienia dzieła bárzo ro

stropnych / ze złota / ze srebra / y z mie

18 dzy / y z żelaza / ktorému niemam liczby.

A tak wstan / a czyni / a będzie PAN

19 stoba. Przykazał też Dawid wszy

tkim książetom Izraelskim / aby po

magali Salomonowi synowi tego /

18 mówiąc: Widzicie iż PAN Bog

wasz jest z wami / y dał wam odpoczy

nek wokoło / y dał wszystkie nieprzyja

ciół wasze w ręce wasze / y poddana

19 jest ziemia przed PANEM y przed

ludem tego. Podajcieś tedy serca

18 wasze y dusze wasze / abyście szukali

PANA Bogá waszego: a wstaniecie

y budujcie Świątynię PAN V Bo

gu / aby wniesiona była strzynną przy

miérza PANSKIEGO / y naczynia

Panu poświęcone / do do / który się

18 buduje imieniowi PANSKIEM V.

2 go nad Izraelem. A zgromadził w

3 wszystkie książeta Izraelskie / y kápła

ny y Lewity. A policzono Lewity

od trzydziści lat y wyszły: y nala

zło się ich trzydziści y osm tysięcy

Upomina
nie do sy
na Salo
mona aby
się bał Pa
na Boga

aby krómu
przyniósł.
H.

w ręce moje
obywatels
ziemie. H.

Policzy
wszy Leni
ty wszędy
im nazna
ca.

Począwszy
od tych kró
wym było
trzydzięści
lat.

meżów.

Materia
gotuje na
kościół.
na tym pla
cu Ornament
buzyczyka.

czudoziem
ce albo przy
chodnie. H.

Na gwoź
dzie, na drz
wie do bram.
H.

Poleca Sa
lomonowi
budować
nie Kościo
ła.

Czemu Da
wid nie
mógł budo
wać Ko
ścioła.

Solomoh.

Salomon. H.
2. król. 7. b
18 Do 2. król. 1.
2. 5. 3. król.
5. 2. 3. 25.

Dawid sta
rzan syście
syni Kró
lem Salo
mona.

Trzydzieści y ośm tysięcy na służbie Kościelney.

4 meżów. Z tych wybrano y rozłożono na posługę domu PANSKIEGO dwadzieścia y czterzy tysiące. A przełożonych y siedziów sześć tysięcy. A odzwiernych czterzy tysiące: y także wiele muzyków grających PAN V na instrumentach które był nasprowadził ku graniu. A rozdzielił ie Dawid na odmiany synów Lewi: to iest Gerson / y Kaath / y Merari. Synowie Gerson: Leedan / y Semei. Synowie Leedan: przedniyszy Jachiel / y Zethan / y Joel / trzey. Synowie Semei: Salomith / y Hosiel / y Aran / trzey. ci przedniyszy familiy Leedan. A synowie Semeiowi: Lebeth / y Ziza / y Jaus / y Baria: ci synowie Semei czterzey. y był Lebeth pierwszy / Ziza wtóry: lecz Jaus y Baria nie mieli wiele synów / y przetoż w iedney familii y w iednym domu byli policzeni. Synowie Kaath: Amram / y Isahar / y Hebron / y Oziel / czterzey. Synowie Amram: Aaron y Moyses. y odłączony iest Aaron aby służył w świętym świętych / sam y synowie iego na wieki / a żeby palił kadzenie PAN V / według obyczaiu swego / a błogosławił imieniem iego go na wieki. Moyses także meż Bożego synowie policzeni są w pokoleniu Lewi. Synowie Moysesowi: Gerson / y Eliezer. Synowie Gerson: Subiel pierwszy. A synowie Eliezerowi byli: Rohobia pierwszy: y nie miał Eliezer innych synów. Ale synowie Rohobia rozmnożyli sie wielce. Synowie Isaar: Salomith pierwszy. Synowie Hebron: Jeriam pierwszy / Amarias wtóry / Jahaziel trzeci / Jekmaam czwarty. Synowie Oziel: Michá pierwszy / Jesia wtóry. Synowie Merari: Moholi /

22 y Musy. Synowie Moholi: Eleazar / y Cis. A umarł Eleazar / y nie miał synów / ale córki: y poieli ie synowie Cis bracia ich. Synowie Musi: Moholi / y Eder / y Jerimoth / trzey. Ci synowie Lewi w rodach y domach swych / sędzeli na przemiannym / y liczby głów każdego z osobna / którzy odprawowali roboty służby domu PANSKIEGO ode dwudziestu lat / y wyszły. Mówił bowiem Dawid: Dał PAN Bóg odpoczynienie Izraelowi ludu swemu / y mieszkanię w Jeruzalem aż na wieki. A nie będzie urząd Lewitów żeby wiecę nosili przybytek / y wszystko naczynie iego / ku posługowaniu. Według rozkazania też Dawidoweę poslednieę będzie brana liczba synów Lewi / ode dwudziestu lat / y wyszły. A będą pod ręką synów Aaronowych na posługę domu PANSKIEGO / w ścieżkach y w gmachach / y na miejscu oczyszczenia / y w świątnicy / y we wszystkich robotach służby kościoła PANSKIEGO. A kapłani nad chlebem pokładnym / y nad obiatą z białej maki / y około krepłor przasnych / y około panewek / y około pieczenia / y nad wszelką wagą y miarą. A Lewitowie żeby stali rano ku roznawianiu y śpiewaniu PAN V: także też ku wieczorowi: tak przy ofiarowaniu całopalenia PANSKIEGO / iako y w Soboty / y nowie księżyców / y w insey wroczyste święta / według liczby y Ceremoniay każdego rzeczy ustawicznie przed PANEM. A żeby strzegli zachowania przybytku ku przymierzaniu / y obyczaiu świątyni / y zachowania synów Aaronowych bracię swę / aby służyli w domu PANSKIM.

Liasy drugas Leewity od lat dwudziestu. od syna dwudziestu lat. H. to iest od tych którym było 20. lat.

od syna dwudziestu lat. H

Kapłani do ofiar. y. H.

H. Lewito wie spiewacy.

Abc rzeczy świętych. H.

w służbie do mu Panskiego. H.

ROZD. XXIII.

Synowie Aaronowi tym sposobem rozdzieleni byli. Synowie Aaronowi: Nadab y Abiu / y Eleazar / y Jthamar. A Nadab y Abiu umarli

3 przed oycem swym bez potomstwa: y odprawował kapłanski urząd Eleazar / y Jthamar. A podzielił ie Dawid / to iest Sadoka z synów Eleazarowych / y Ahimelecha z synów Jthamarowych / według przemiannych / y posługi. A znalazło sie daleko wiecę synów Eleazarowych w mieżach czelniejszych / niżli synów Jthamarowych. A rozdzielił im / to iest

Synom Aaronowym opisu ie którym porządek służyć mieli w kościele.

synom Eleázarowym / kszężat wedle domów sędziów: a synom Jthámárovym wedle familii y domów ich ośm. ⁵ A podzielił obie familię między soba łosami: bo były kszężetá swiatnice / y kszężetá Boży / tak z synów Eleázarowych / iako y z synów Jthámárovych. ⁶ A rozpisal ie Semeiás syn Nátthánáelów pisarz Lewit przed królem y kszężety / y Sádokiem kápłanem / y Ahimelechem synem Abiáthárovym / kszężety też domów kápłanów stich y Lewitkich: ieden dom który był nad innemi / Eleázarowi / a drugi dom który miał inne pod soba / Jthámárovowi. ⁷ A wyszedł los pierwszy Jothárib / wtóry Jedei / ⁸ trzeci Harim / ⁹ czwarty Seorim / ¹⁰ piąty Melchiá / ¹¹ szósty Maimán / ¹² siódmy Aftos / ¹³ ósmy Abiá / ¹⁴ dziewiąty Jesuá / ¹⁵ dziesiąty Secheniá / ¹⁶ iedenasty Eliásib / ¹⁷ dwanaasty Jácini / ¹⁸ trzynasty Zopphá / ¹⁹ czternasty Jsbááb / ²⁰ piętnasty Belgá / ²¹ szesnasty Emmér / ²² siedmnasty Hezir / ²³ ósmnasty Aphses / ²⁴ dziewiętnasty Pheteiá / ²⁵ dwudziesty Hezechiel / ²⁶ dwudziesty pierwszy Jáchin / ²⁷ dwudziesty wtóry Gámul / ²⁸ dwudziesty trzeci Dálaián / ²⁹ dwudziesty czwarty Mázaián. ³⁰ Tę przemiány ich /

według służby ich / aby wchodzili do domu PANSKIEGO / y według obyczáu swého / pod ręką Aaroná oycá ich / iako był rozkazał PAN Bóg Izraelów. ²⁰ A z synów Lewi którzy byli pozostali z synów Amráni był Subáel: a z synów Subáel Jechedeiá. ²¹ Z synów zaś Rohobáfsá przedniejszy Jesiá. ²² A Jsiárow syn Sálemoth / a syn Sálemothów Jáhath: ²³ a syn iego Jeriáu pierwszy / Amáriáś wtóry / Jáhásiel trzeci / Jekmáán czwarty. ²⁴ Syn Oziel / Michá syn Michá Sámir. ²⁵ Brat Michá: Jesiá: a syn Jesiáśów / Zácháriáś: ²⁶ Synowie Merári: Moholi y Musy. ²⁷ Syn Oziáu: Benno. ²⁸ Syn też Merári: Oziáu y Soám y Záchur y Hebri. ²⁹ A syn Moholi: Eleázár / który nie miał synów. ³⁰ A syn Cis / Jerámeel. ³¹ Synowie Musi: Moholi / Eder y Jerimoth. Ci synowie Lewi według domów familii ich. ³² A ci też puscili losy naprzeciw bratom swym synom Aaronowym przed Dawidem królem / y Sádokiem y Ahimelechem / y kszężety domów kápłanów stich y Lewitkich / tak wietśy iako y mniejszy / wszystkie losy równie dzielil.

Aboporzad.
kn. H.

Aboporzad.
H.

Czemu
drá Naz
nyśy ká
plani iá
su Dawi
dá.

2 Kápłanem był Eleázár y Ithámár] Według zakonu ieden tylko miał bydź najwyższy kápłan z pokolenia Aaronowego / wśakże na ten czas dway byli od dwu synów Aaronowych z Eleázára / był Sádoch / a z Jthámáry był Abiáthár / którzy też wspomina 2. Król: 15. Przyczyna tego ta była / iż gdy Saul rozgniewawszy się zabił najwyższego kápłana Ahimelecha z innymi kápłanami / sam tylko Abiáthár syn Ahimelechów uciekł do Dawida / y był na miejscu oycá Ahimelecha najwyższym kápłanem. / Saul lepać obrat Sádochá z pokolenia także Aaronowego / aby był najwyższym kápłanem. 1. Król: 22. Wśakże sie to działo za wola Boża / który tym pokarał onego Zeli / iż z iego domu nie miał bydź niż najwyższym kápłanem. 1. Król: 2. Co sie wypełniło na ten czas gdy Salomon Abiáthará syná Zeli złożył z rzedu / a Sádochá zostawił. 3. Król: 2. Dawid przecie swého czasu dopuścił obiemá służyć w kościele / iż będąc prorokiem wiedział iako był Bóg zagroził Zeli mówiąc: Bezdzies

patrzyć na przeciwniká swého w kościele. 2c. Co sie na ten czas stało kiedy Abiáthár potomek Zeli widział Sádochá najwyższego kápłana / szczęśliwego / a z tym y potym Salomon Abiáthará zrucił / a Sádochá na tym wrzędzie zostawił. Przetoż Dawid cierpiat o budwu / aby sie słowu pánstwu doszć stało.

19 Tę przemiány według służby ich] Ten zwyczaj był / iż kápłani na przemiány tylko służyli w kościele (bo byli rozdzieleni na dwa dziesiąty y cztery familię) a w tym czasie póki służyli / nie mieszkali doma przy żonach / ale byli pod rzadem Aaroná / abo najwyższego kápłana / przy kościele mieszkając a z czas służby ich wyszedł. wyszły 9. ver: 35. y niżej v. 28. y 13. Lnc: 1. pisac o Zácharyášu zowie to ePympia, ordo vicis, to iest / porzadek na przemiány / z kad sie też dowodzi / iż iest on iego czasu którego służyli w kościele wstrzy mawali sie od własnych żon / iakoż daleko więcej przystoi / aby kápłani nasy / którzy nie na przemiány ale zawsze w kościele służy / mają żyć w czystości.

Kápłani
ka wys
łość.

P
grali.

Rozsąd
nie sieni
ków na
przemiany

ROZD. XXV.

Dawid tedy y wrzędni cy woieni oddaczyli na posługowanie syny Asaph y

2 Hemán y Jdithun: którzyby prorokowali / na cytrach y na árfach y na cymbalach / według liczby swoich posługonemu sobie wrzędowi służyć. ³ Z synów Asaph Záchur y Joseph y

Nátthánia /

* Pod mocą,
aby pod sprą
w p.

3 Nátánia / y Asarelá synowie Asaph
pod ręką Asaph prorokuiącego przy
królu. * A Jothun: synowie Jothun
Godoliaf / Sori / Jesciaf / y Hásabi-
af / y Mátáthiaf / sześć pod ręką oyc-
ca ich Jothun / który na cytrze pro-
4 rokowal nád wyznawającymi y
chwalącymi P A N A. * Hemán też:
synowie Hemán / Bokciau / Mátá-
B niau / Oziel / Subuel / y Jerimoth /
Hánaniaf / Hánani / Eliathá / Ged-
5 delthi y Komemthiezer / y Jesbák-
śa / Mellothi / Othir / Mátázioth / ci
wszystcy synowie Hemán / Wódzącego
królewskiego w rzeczach Bożych / aby
wyrzyszał róg : y dał Bóg Hemá-
nowi synów czterech y trzy córki.
6 * Wszystkie pod ręką oycá ich rozdzie-
leni byli ku śpiewaniu w kościele
PANSKIM / ná cymbalech / y ná ár-
fách / y ná cytrach ku posługam do-
mu PANSKIEGO przy królu : to
7 jest Asaph / y Jothun / y Hemán. * A
było ich pocztu z bracią ich / którzy w-
czyli pieśni PANSKIEY / wszyscy
mistrzowie / dwieście osmdziesiąt y
8 osm. * A miotali łósy ná przemiány
swoie / zá równo tak wietrzyáko y
mnieyszy / wczony równo nie wczony.
9 * A wyszedł piérwysylós Jozeph / który
był od Asaphá. Wtóry Godoliaf-
C wi / y synóm iego / y braciéy iego dwu-
10 nasćie. * Trzeci Záchur: synóm y brá-
11 ciéy iego dwunascie. * Czwarty Jfari-

12 synóm y braciéy ieg dwunascie. * Piąty
Nátániafowi / synóm y braciéy iego
13 dwunascie. * Szósty Bokciau / sy-
14 nóm y braciéy iego dwunascie. * Siód-
15 my Jzeelá / synóm y braciéy ieg dwu-
16 nascie. * Ósmy Jesáiafowi / synóm y
braciéy iego dwunascie. * Dziewiąty
Mátániafowi / synóm y braciéy ieg
17 dwunascie. * Dziesiąty Semeiaf-
18 wi / synóm y braciéy iego dwunascie.
19 * Jedemnasty Azáreel / synóm y braciéy
D iego dwunascie. * Dwunasty Asábi-
19 afowi / synóm y braciéy iego dwuna-
20 scie. * Trzeciasty Subáel / synóm y
21 braciéy iego dwunascie. * Czternasty
Mátáthiafowi / synóm y braciéy ieg
22 dwunascie. * Piętnasty Jerimoth /
23 synóm y braciéy ieg dwunascie. * Sze-
24 snasty Hánaniafowi / synóm y braciéy
iego dwunascie. * Siedmnasty Jes-
bákafowi / synóm y braciéy iego dwu-
25 nascie. * Ósmnasty Hánania / synóm
y braciéy iego dwunascie. * Dziewięt-
26 nasty Mellothi / synóm y braciéy iego
27 dwunascie. * Dwudziesty Eliathá / sy-
28 nóm y braciéy iego dwunascie. * Dwu-
29 dziesty y piérwysy Othir / synóm y brá-
ciey iego dwunascie. * Dwudziesty y
wtóry Geddelthi / synóm y braciéy ie-
30 go dwunascie. * Dwudziesty y trzeci
Mátázioth / synóm y braciéy ieg dwu-
31 nascie. * Dwudziesty y czwarty Ko-
memthiezer / synóm y braciéy iego
dwunascie.

* co jest pro-
roká.

* Moc. Hebr.
rozumiey Da
widow.

* Bóg. H.

ROZD. XXVI.

Poradek
Odmie-
nych Ko-
ścielnych,
których
działu kto
miał stisze

1 **R**ÓZDZIAŁY
A wrótnych: Z kó-
2 rów Meselimia /
syn Kóre / y synów
Asaph. * Syno-
wie Meselimi-
3 asá: Záchariaf
piérworodny / Jadhel wtóry / Zábá-
4 diaf trzeci / Jathánael czwarty. * A-
lám piąty / Johánán szósty / Elienáy
5 siódmy. * A synowie Obededom: Se-
meias piérworodny / Jozábád wtóry /
Joáhá trzeci / Záchár czwarty / Nát-
6 thánael piąty / * Ammiel szósty / Jfá-
chár siódmy / Pholláthy ósmy: bo mu
* P A N * błogosławił. * A Semei sy-
nowi iego narodziłi sie synowie prze-
łożeni domów swych: bo byli mezo-

7 wie barzo mocni. * Synowie tedy
Semeiasá: Othni / y Rápháel / y O-
8 bed / Elzábád / bracia iego meżowie
barzo mocni: Eliu też y Samáchi-
9 af. * Ci wszyscy z synów Obededom:
sami / y synowie / y bracia ich barzo
mocni ku posługowaniu / sześćdzie-
10 siąt y dwa z Obededom. * A synowie
Meselimiasa y bracia ich barzo du-
11 zy / osmnascie. * A od Zosá / to jest z
synów Merári: Semri czelnieyszy
B (bo nie miał piérworódnego / a prze-
to* uczynił go oćiec iego przedniey-
szym.) * Zelkias wtóry / Tábelias
trzeci / Záchariaf czwarty. ci wszyscy
synowie y bracia Zosé / trzynascie.
12 * Ci są rozdzieleni ná odzwierne / aby
zawse przelożeni nád strażą / iáko y
bracia ich służyli w domu PANSkim.
13 * Puszczono tedy łósy zá równo / y má-

* bo choć nie
był piérworo-
dnym. H.

* Bóg. H.

lym y

14 tym y wielgim / według domów ich do każdej bramy. ° Padł tedy łos wschodni Selemiasowi. A Zachariaszowi synowi iego / mężowi bázro mądrému y wczonému / łosem sie dostała północna strona. ° Obededomowi lepak y synóm iego / na południe / na której stronie domu była rada starych. ° Sephim y Josafat na zachód / podle bramy która wiedzie ku drodze wstępowania : ° straż przeciw strażey. A na wschód Lewitów sześć : a na północy czterey na dzień : na południe także czterey na dzień : gdzie była rada / dwa a dwa. ° W komorach też ° odzwiernych na zachód słońca czterey na drodze / a po dwu w komorach. ° Tęć są rozdziały odzwiernych synów Kory y Merari. A Achias był nad starybami domu Bożego / y naczyniem świętych. ° Synowie Ledan syna Gersomni : Ledan y Gersomni / Jehieli. ° Synowie Jehieli : Zathan y Joel bracia iego nad starybami domu PANSKIEGO. ° Z Amramitów y z Isaaitów / y z Hebronitów y z Gzielitów. ° A Subael syn Gersom / syna Mojżesowego przelożonym nad starybami. ° Bracia też iego Eleazer / którego syn Rahabia / a tego syn Isaiasz / y tego syn Joram / tego też syn Zechri / y tego syn Sele-

26 mith. ° Ten Selmeith y bracia iego nad starybami świętych / które poświęcił król Dawid / y księżetą domów / y tysiącznicy / y setnicy / y hetmanami woj-
27 ska ° z wojen y z korzyści bitew / które
D byli poświęcili na poprawę / y spiset
28 kościolą PANSKIEGO. ° A to wszystko poświęcił Samuel Widzący / y Saul syn Cis / y Abner syn Nier / y Joab syn Sarwii : wszyscy którzy
29 ie byli poświęcili przez rękę Selemitha y bracię iego. ° A nad Isaaitami był przelożony Chonemiasz y synowie
30 iego ku sprawom znadwozsa nad Izraelem / aby ie nauczali y sądzili. ° Z Hebronitów lepak Asabias y bracia iego mężowie bázro mocni / tysiąc y siedm set przelożeni byli nad Izraelem za Jordanem na zachód słońca
31 we wszystkich sprawach PANSKICH / y ku posłudze królewskiej. ° A Hebronitów przednięszy był Jeria według
32 domów y rodzin ich. ° Czwadziestego roku królestwa Dawidowego policzono ie / y należiono mężów bázro
33 mocnych w Jazer Galaad / bracię też iego lat dłużyich / dwa tysiąca y siedm set przelożonych domów. A postawił ie Dawid król nad Rubenitczyki y Gadczyki / y nad połowicą pokolenia Manasse ku wszelkiej posłudze Bożej y królewskiej.

° y wszyscy co byli poświęcili. H.

° naczynia H

ROZD. XXVII.

1 Synowie Izraelowi według
2 liczby ich / przednięszy z domów
3 tysięcznicy y setnicy y przelożeni / którzy służyli kró-
4 łowi według hufów swoich / wcho-
dzący y wychodzący na każdy mie-
siąc przez rok / każdy z nich przelożon
był nad czterzy y dwadziestą tysię-
cy. ° Nad pierwszym husem pierwszego
miesiąca przelożony był Jesboam syn Zabdiel / a pod nim dwa-
dziesią y cztery tysiące. ° Z synów
Phares hetman wszystkich hetmanów
w wojsku miesiąca pierwszego. ° Wtorego
miesiąca trzymał huf Dudia Ahobitezyt / a po nim drugi

5 imieniem Macelloth / który rzadził
6 część wojska dwudziestu y czterech
7 tysięcy. ° Hetman też trzeciego hufu
miesiąca trzeciego / był Banaiasz syn
8 Joiady kapłan : a w dziale iego dwa
9 dziesią y cztery tysiące. ° Tenciej
10 Banaiasz namocnięszy między trzy-
dziesią y nad trzydziestą / a nad hu-
sem iego był przelożony Amisabab
syn iego. ° Czwarty miesiąc czwar-
tego / Azahel brat Joabów / y Zabab
syn iego po nim : a w hufie iego
dwadziestą y cztery tysiące. ° Piąty
miesiąca piątego / hetman Samas
oth Jezeritezyt : a w hufie iego dwa-
dziesią y cztery tysiące. ° Szósty mie-
siąc szóstego / Hirat syn Accis The-
nitczyt / a w hufie iego czterzy dwa-
dziesią tysięcy. ° Siódmy miesiąc
siódmego / Helles Phallonitezyt z sy-
now Ephraim : a w hufie iego czterzy

° Kapłan. H.

° Hetman-
niech y sta-
rościach
Królów
służących
nad dwu-
nastą
Hufów lu-
dów.
° albo odmi-
niał. H.

11 dwadzieścia tysięcy. Osmy miesiąc
osmego Sobochay husathczył z ro-
du Zaráhi: a w husie też czterzy dwa-
12 dziesiąt tysięcy. Dziewiąty miesiąc
ca dziewiątego Abiezer Anáthothczył
z synów Jemini: a w husie też czterzy
13 dwadzieścia tysięcy. Dziesiąty mie-
siąc dziesiątego Maray y ten Ne-
trophatczył z rodu Zarái: a w husie
14 iego czterzy dwadzieścia tysięcy. Je-
denasty miesiąc iedenastego Bana-
nias Pharatonczył z synów Ephra-
im: a w husie iego dwadzieścia czte-
15 rzy tysiące. Dwunasty miesiąc
dwunastego Holday Netophat-
czył z rodu Gothoniel: a w husie ie-
16 go czterzy dwadzieścia tysięcy. A
nád pokoleni Izraelowemi przelo-
C żeni byli: nád Rubenity / Kiszze Elie-
zer syn Zechri: nád Simeonity / Kisz-
ze Saphatias syn Maacha. Nád
17 Lewitami / Asabias syn Kamuel:
nád Aaronitami / Sado: Nád Ju-
18 da / Eliu brat Dawidow / nád Jis-
19 char / Amri syn Michaél: nád Za-
bulonitami / Jesmarias syn Abdia-
sów: nád Nephtalitami / Jerimoth
syn Oziel: nád syny Ephraim / Oze-
20 syn Ozaizur: nád połowica pokolenia
21 Manasse / Joel syn Phadaiasa: a
nád połowica pokolenia Manasse w
Galaad / Jiddo syn Zachariasów: a
nád Beniaminowym / Jasiel syn Ab-
22 nerów. A nád Dan / Erihel syn Je-
roham: ci Kiszeta synów Izraelo-
23 wych. A niechciał Dawid liczyć ich
"ode dwudziestu lat" niżey / i był rzekł

24 PAN że miał rozmnożyć Izraela i
to gwiazdy niebieskie. Joab syn
Sarmiey poczał był liczyć / y niedo-
konat: że dla tego przypadt był gniew
Boży na Izraela / a przetoż nie wwie-
dziono liczby tych które było popis-
25 no / w Kroniki Dawida króla. Nád
skarby zaś królewskimi był Asmoth
syn Adielów: a nád temi skarby / któ-
re były w miesciach y we wsiach / y w
zamkach / był Jonathán syn Ozirow.
26 A nád robotami wiejskimi / y nád
oraczmi którzy sprawowali ziemię /
był wzednikiem Ezi syn Chelub:
27 A nád sprawcami winnic / Semeias
Romathczył: a nád piwnicami wi-
28 na / Sabsias Aphonitczył. Bo nád
oliwnicami y nád figami / które po po-
lu były / Balanan Gederczył: a nád
29 komorami oliwy / Joas. A nád by-
dlem które pasiono w Saron / prze-
łożonym był Setray Saronczył / a
nád woły po dolinach / Saphath syn
30 Adli. nád wielbłądy lepak / Obil
Jsmahelczył: a nád osłami / Jadias
31 Moronathczył. Nád owcami też
Jaziz Agarczyl. Ci wszyscy byli wze-
dnicy nád majątnością króla Dawi-
32 da. A Jonathán lepak stry Dawi-
dow / radnym panem / mąż mądry y
33 wczony: ten y Jahiel syn Zachamo-
ni byli synmi królewskimi. Achito-
phel też radny pan królewski / y Chu-
34 sai Architeczył przysiaciel królewski.
Po Achitophelu był Joiada syn
Banaiów / y Abiathar. A hermanem
woyska królewskiego był Joab.

* wyszy 21.
2. 2.Wzgnity
nád mają-
tnością
Dawida
na.Senat Da-
widów.* od syna
dwudziestu
lat. H.Dawid
nie mogąc
sam kościo-
ła budo-
wać napo-
sławił Lud
y Salomo-
na aby ii
zbudowa-
li.
* albo y sy-
now jego. H.
* albo zkomor-
niki.

ROZD. XXVIII.

1 **W**olał tedy
Dawid wszytkie
Kiszeta Izra-
2 **W**elkie / przelo-
żone nád po kole-
ni / y przelożone
nád husami / któ-
rzy służyli królowi: tysiącniki też y
setniki / y przelożone nád majątno-
ścią y nád osiadłością królewską / y
syny swe / z rzeszami / y możne y co
meżnicysie wszytkie w woysku / do Je-
ruzalem. A wstawy król / y stą-
2 wsy rzekł: Posłuchajcie mnie bracia
moi / a ludu mój: Myśliłem abym

zbudował dom / w którymby odpo-
czywała skrzynia przymierza P A N-
SKIEGO / y podnożył Bogu nase-
go: y zgotowałem wszytko ná budo-
wanié. Ale mi Bóg rzekł: Nie be-
3 dzieś budował domu imieniowi me-
mu / przeto iżés mąż waleczny / y roz-
4 lówales krów. Ale mie obrał PAN
Bóg Izraelów ze wszytkiego domu
oyca mego / abych był królem nád
Izraelem ná wieki: bo z pokolenia
Judowego obrał Kiszeta: a z do-
mu Judowego / dom oycy mego: a
z synów oycy mego podobáło mu się
aby mie obrał królem náde wszytkim
Izraelem. Ale y z synów moich (bo
5 mi dał PAN wiele synów) obrał Sa-

* 2 Król 7. b.
13.

Mędr 9 b. 7.

* Paristui.

* Psal. 71. b10

* wyzerunk.
Oddanie
wizerunk
y materia
na kościół

* Biał. H.

Co Dawid
y książę
tę jego o
fiarowali
na budo-
wanie ko-
ścioła.

B
6 lomoná syná mego aby siedział na
stolicy królestwa P A N S K I E G O
nád Izráelem / y rzekł mi: Saló-
mon syn twój zbuduje dóm mój / y
7 sieni moje: bom tego sobie obrał za
syná a ia mu bede za oycá. * A wmo-
enie królestwo tego aż na wieki / iesli
8 będzie trwał w pełnieniu przykaza-
nia mego / y sądów moich / tak iako y
dzis. * Teraz tedy przede wszytkim
zgrómadzeniem Izráelskim / gdzie
9 styszy Bóg nasz / strzeżcie / a szukajcie
wszytkich przykazań PANA Boga
naszego / abyście posiedli ziemię do-
braz / y zostawili ją po sobie synóm wa-
szým aż na wieki. * A ty Salomonie
synu mój / zmay Boga oycá twego /
a służ mu sercem doskonałym / y w-
myślem dobrowolnym: bo * wśelá-
kie serca przegląda PAN / y wszytkie
10 myśli serc rozumie. Jesli go szukać
będziesz / narydziesz: ale iesli go opu-
ścisz / odzuci cie na wieki. * Teraz te-
dy / ponieważ cie obrał P A N abyś
11 zbudował dóm Świątnice / zmac-
niaj sie / a wykonay. * A Dawid dał
Salomonowi synowi swemu * opisanie
przysionka / y kościoła / y komór / y sa-
le / y pokojów wewnętrznych / y domu
21 obłagálnice. * A nád to / wszytkich
które był wymyślił / sieni / y gmachów
w okół / na stárby domu P A N-
S K I E G O / y na stárby świątych / y
1 na rozdziały kapłanów y Lewitów /
na wszytkie działy domu P A N S K I E-
GO / y na wszytkie naczynia służby
14 kościoła P A N S K I E G O. * Złotą pod

15 wagą na każde naczynie do służby.
Srebrą też wagę według rozmaito-
ści naczynia y robót. * Ale y na lich-
tarze złote y na lampy ich / złoto we-
dług miary każdej lichtarza y lamp.
Także y na lichtarze srebrné y na lám-
py ich / według rozmaitej miary wa-
16 ge srebra oddał. * Dał też złotą na
stoły wykładania chleba / według ró-
żności stołów: także też srebro na
17 długie stoły srebrné. * Na widelki też
y * czasę y kądzielnice ze złota sezeré-
go / y * na lewki złote według miary
wage podzielił * na lewká y lewká.
Także też y na lwy * srebrné różną
18 wagę srebra oddzielił. * A na oktarz
na którym palą kądzielo dał sezeré
złoto: aby z niego uczyniono podo-
bięstwo wozu Cherubów rościągá-
jących strzydła / y zaskłaniających
strzynie przymierza P A N S K I E G O.
19 Wszetko to prawi / przypisano
reka P A N S K A do mnie / abych wy-
rozumiał wszytkę robotę wizerunku.
20 * Rzekł też Dawid Salomonowi sy-
nowi swemu: Czyn meżnie / a zma-
cniay sie / y działay: nie bój sie / y nie
lekay sie: bo PAN Bóg mój z tobą
będzie / y nie opuści cie / ani ostawi-
21 aż dokonasz wszytkiej roboty służby
domu P A N S K I E G O. * Oto roz-
działy kapłanów y Lewitów do wśel-
kiej służby domu P A N S K I E G O
stoią przy tobie / y gotowi są / y umie-
ją tak książetá iako lud czynić wszyt-
kie przykazania twoie.

* na miedni-
ce. H.

* na czasę. H.

* na czasę y

* na czasę. H.

* na czasę H.

ROZD. XXIX.

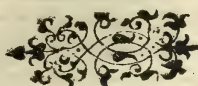
1 **N**owil król
Dawid do wszyt-
2 kiego zgrómadze-
nia: Salomoná
syná mego tedy-
nego Bog obrał /
ieszcze dziecięciem
y młodzieńcym: bo iest wielkie
działo: nie człowiekowi bowiem go-
towie sie mieszkanié / ale Bogu. * A iam
ze wszytkich sił moich nagotował na
2 klády na dóm Boga mego. Złoto na
naczynie złote / a srebro na srebrné /
miedź na miedziané / żelazo na żelá-
zne / dzewo na dzewiané / y kamienie

3 onichiny / y iakoby alábástrówé / y ro-
zmaitych masei / y wśelaki kamień
drogi / y białego marmuru dostatek
wielki: * a nád to / cóm ofiarował
do domu Boga mego zdobyczy
moiej / złoto y srebro dalem na ko-
4 ściół Boga mego / oprócz tego
com nagotował na dóm świąty. *
B Tysy tysiące talentów złotá / ze złotá
Ophir: a siedm tysięcy talentów
srebrá naczyszczonego na posłocenie
5 ścian kościelnych. * A gdziekolwiek
złotá iest potrzebá / ze złotá / a gdzie-
kolwiek srebro potrzebá / ze srebro /
niech sie roboty odprawiają przez rece
rzemieślników: a iesli kto dobrowol-
nie co ofiaruje / niechay dzis * napel-

* z chęci mo-
iej ku domo-
wi. H.* na opráwie-
nie. H.* dárámi.
Hebr.

ni reke swoje / y ofiarując co chce PA-
 6 NV. ° Obiecały tedy Książęta do-
 mów / y przedni pokoleni Izrael-
 7 stich / y tysiącznicy / y setnicy / y przelo-
 żeni majątności królewstich. ° A da-
 li na robote domu Bożego złota ta-
 lentów pięć tysięcy / y dziesięć tysię-
 cy czerwonych złotych: srebra talen-
 8 tów dziesięć tysięcy / a miedzi talen-
 tów osiemnaście tysięcy / y żelaza ta-
 lentów sto tysięcy. ° A w kogokol-
 wiek sie nalażło kamienie / dali do
 9 skarbu domu PANSKIEGO / przez
 rece Jahiela Gersonczyka. ° A wese-
 lił sie lud / gdy śluby dobrowolnie
 10 ślubowali: bo całym sercem ofiaro-
 wali P A N V: ale y król Dawid
 weselił sie weselem wielkim. ° A bło-
 11 gosławił PAN V przede wszystkim ze-
 braniem / y mówił: Błogosławiony
 jest PANIE Boże Izraela oycą na-
 szego od wieku do wieku. ° Twoia jest
 PANIE wielmożność / y moc / y sła-
 wa / y zwycięstwo: y tobie chwała: bo
 12 wszystko co jest na niebie y na ziemi /
 twoie jest: twoie PANIE królestwo /
 y tyś jest nade wszystkimi książęcy.
 13 ° Twoie są bogactwa / y twoia jest
 sława: ty pamięś nad wszystkimi /
 w rece twojej moc y możność: w re-
 14 ce twojej wielkość / y rozciąganie
 wszystkich. ° Teraz tedy Boże nasz wy-
 znawamy tobie / y chwalimy imię
 15 twoje sławne. ° Cóżem ja / y co jest
 lud mój / żebyśmy mogli to wszystko
 16 obiecować: twoie jest wszystko: a co-
 śmy z reki twojej wzięli / daliśmy tobie.
 17 ° Bosmy goście przed tobą y przy-
 chodniowie / iako y wszyscy oycowie
 18 nasi. ° Dni nasze iako cień na ziemi /
 a niemamy żadnego przedłużenia. ° PA-
 NIE Boże nasz / wszystek ten dostatek
 któryśmy zgotowali na budowanie
 19 domu imieniowi twemu świętemu /
 jest z reki twojej / y twoie jest wszystko.
 20 ° Wiem Boże mój / że serce doświad-
 czaś / y szérość miluieś: przetoż y ja
 21 w szérości serca mego ochotniem of-
 iarował to wszystko: y twój lud kró-
 22 ry sie tu nalażł / widziałem z wielkim
 weselem ofiarujący tobie dary. ° PA-
 23 NIE Boże Abrahama / y Izáka / y
 Izraela ojców naszych / zachowayże
 24 na wielką te wolę serca ich / a niech za-
 25 wždy ta ich myśl trwa ku czci two-

19 iey. ° Salomonowi też synowi me-
 mu daj serce doskonałe / aby strzegł
 przykazania twojego / świadectw twoich
 y Ceremonij twoich / y czynił wszyst-
 20 ko / y zbudował dom / na którym na-
 klady zgotował. ° A przykazał Da-
 wid wszystkim zgromadzeniu: Bło-
 gosławcie P A N V Bogu naszemu: y
 21 błogosławiło wszystko zgromadzenie
 P A N V Bogu ojców swych: y natchy-
 lili sie / y poklonili sie Bogu / a po-
 tym królowi. ° A ofiarowali ofiary
 P A N V: a całopalenia ofiarowali
 22 nazauntr / byków tysiąc / baránów
 tysiąc / iagniat tysiąc / z mokrými of-
 iarami ich / y ze wszystkim obrzędem
 hoynie na wszystkiego Izraela. ° A ie-
 23 dli y pili przed PANEM onęgo dnia
 z wielkim weselem. A pomazali po
 wtóre Salomona syna Dawidowe-
 24 go. A pomazali go P A N V aby był
 księżciem / a Sądoką najwyższym
 25 kapłanem. ° A siadł Salomon na
 stolicy PANSKIEY za króla miasto
 Dawida oycą swego / y podobal sie
 26 wszystkim: y był mu posłuszny wśy-
 tek Izrael. ° Lecz y wszystkie książki
 27 y moi / y wszyscy synowie króla Da-
 wida dali reke / y poddani byli Salo-
 28 monowi królowi. ° Wielmożył tedy
 P A N Salomona nadewszystkim Iz-
 29 raelem: y dał mu sławę królestwa
 iakiey żaden nie miał przed nim król
 30 Izraelski. ° A tak Dawid syn Izá-
 go królował nade wszystkim Izrae-
 lem. ° A dni których królował nad
 Izraelem było czterdzieści lat: w
 31 Żebionie królował siedm lat: a w
 Jeruzalem trzydzieści y trzy lata. ° A
 32 umarł w starości dobrej pełny dni / y
 bogactw / y sławy. ° A królował Sa-
 33 lomon syn jego miasto niego. ° A
 dzieie Dawida króla pierwszego y osta-
 34 teczne napisane są w księgach Sa-
 muli widzącego / y w księgach Na-
 35 thana proroka / y w księgach Gada
 widzącego: ° y wszystkiego królowa-
 nia jego y mestwa / y czasów które prze-
 szły za niego / tak w Izraelu / iako y
 we wszystkich królestwach ziemstich.

K S I E G I W T O R E

PARALIPOMENON,

Po Zydowsku, Dibre Haiamim,

דברי הימים ב.

ROZDZIAŁ I.

Ofiarą Sa-
lomonas
w a n wy-
żynie Gá-
báon.
3. król 33: 1.

Mówił. H.

to jest, do of-
tary, który
był w Gábá-
onie. Tak ży-
dowie oltarz
zowią, iż jest
powyższon od
ziemi.

Exo. 38.
a: 8.

Bóg każę
się prosić
Salomona
ni co by
chciał.
Istka wiel-
ka. Hebr.
Modlit-
wa Sáló-
monowa o
mądrość.

1 **M**ocnił
siedzi Sálomon syn
2 Dawidów
w królest-
wie swym:
3 **P**A N
Bóg iego
był z nim /
4 y w wielbił go wysoce. ^A **P**rzykazał
Sálomon wszytkiemu Izraelowi / ty-
5 siacnikóm y setnikóm / y wódzóm / y
6 sedzióm wszytkiego Izraela / y przelo-
7 żonym domów: ^B y siedł ze wszytkim
zgromádzieniem ná wyżynie Gábáon /
8 gdzie był przybytek przymierza Bo-
9 żego / który sprowadził Mojżesz slugá
Boży ná puszczy. ^C **A** skrzynie Bożę
przywiodł był Dawid z Káriáthiá-
rim ná miejsce / które iey był zgoto-
wał / y gdzie iey był rozbił namiót / to
jest w Jeruzálem. ^D **O**ltarz też mie-
dziany / który był vrobil Bezeleel syn
De-syná Hur / był tam przed przybyt-
kiem PANSKIM: któreż też szukał Sál-
6 mon y wszytko zgromádzienie. ^E **A**
przystąpił Sálomon do oltarzá mie-
dzianego przed przybytkiem przymie-
7 rza PANSKIEGO / y ofiarował ná
nim tysiąc ofiar. ^F **A** oto téż noc y
8 kazał sie mu Bóg / mówiąc: Szadaj
czego chcesz ábychci dał. ^G **A** rzekł
Sálomon do Boga: Tys okazał ná-
Dawidem oycem moim miłosierdzie
9 wielkie: y postanowiłeś mie królem
miasto niego. ^H **T**eraz tedy PANIE
Boże niech sie wypełni słowo twoie /

Gdzie był przybytek J Przybytek Páns-
ki który był zbudował Mojżesz / był naprzód
miasto Kościoła postawiony w Sylo. Jos. 18
y tamże z skrzynią Bożą stał aż do Zeli. Król.
4. Potym skrzynia przeniesiona do Azotu / á
tam zjad do Betsames. Król. 6. wiec do Ká-

10 **któreś** obiecał Dawidowi oycu me-
mu: boś ty mnie uczynił królem ná-
ludem twoim wielkim / który jest ták
nie przeliczony iáko próch ziemi.
11 **D**aj mi mądrość y vmiecieńność /
żebym wchodził y wychodził przed
ludem twoim: bo któż może ten
twór lud / który ták wielki jest / przy-
12 **stojnie** sádzic? **A** rzekł Bóg do Sál-
lomoná: że sie to wiecey sercu twemu
podobáło / á nie prosiłeś bogactw / y
máietności / y sławy / áni ^I **duś** tych
któży cie nienawidzieli / ále áni o wie-
le dni żywota: áles prosił mądrości
y vmiecieńności / ábys mógł sádzic lud
mój ná-
13 **królem**: **M**ądrość y vmiecieńność da-
há jest tobie: á bogactwá y máietność
y sławę dámi ci ták / ^J **iż** żaden z królów
áni przed tobą / áni po tobie będzie
podobien tobie. ^K **A** ták sie wrócił Sál-
lomon z wyżyny Gábáon do Jeruzá-
14 **lem** przed przybytek przymierza / y
królował ná Izraelém. ^L **A** zebrał
sobie wozy / y iędznie / y miał tysiąc y
cztery stá wozów / y dwánaście tysiacy
15 **ieżdnych**: y kazał im mieszkać w mia-
stách poczwórnych wozów / á z kró-
lem w Jeruzálem. ^M **A** dodawał król
stębra y złotá w Jeruzálem iáko ká-
mieni / á cedrów iáko ^N **Sikomorów** /
których bázro siła po polách roście.
16 **P**rzywodzono mu téż koni z Egy-
ptu / y z Kói / od kupców królew-
17 **skich** / którzy záieżdżáli y kupowali / zá-
pieniądzc / cztery woźniki zá šest set
stębników / á koniá zá sto pięćdzie-
siąt: tákże téż ^O **ze wszytkich** królestw
Zethéystich / y od królów Syriystich
kupowano.

riáthiárim. Król. 7. áż Dawid przeprowá-
dził go do domu Obededom / á od niego do
Jeruzálem. 1. Par. 15. ^P **A** przybytek przeniesio-
ny do miastá Tobé. Król. 21 á zjad do Gábá-
on. potym Sálomon y przybytek y skrzynię
przenióst do Kościoła 3. Król. 8.

Madr. 9.
b. 10.
abych lud
twój porzą-
dnie spráw-
wał.
H.

so jest, nie
prosiłeś pom-
stynád nie-
przyciąży
swami.

3. król. 10.
d. 26.

od przyby-
tku. H.

Liczbá wo-
zów y iez-
dnych Sál-
lomonas
wych.

Płonnych
fig.

wszystcy kró-
lowie Hetty-
scy y Syriy-
scy przez rze-
ki (konie)
wywódzili. H.

ROZDZ. II.

1
A

2

3

4

5

B

6

7

8

9

Domyślił Sálomon budować dom Imieniowi PANSKIEMU / a sobie pałac. ¹ **A** naliczył siedm-
dziesiąt tysięcy
meżów co ná ramięch nosili / a
osmdziesiąt tysięcy tych co kámiennie
w górach łamali / y przystáwów ich
trzy tysiące sześć set. ² **P**osłał też do
Hirámá króla Tyrstie / mówiąc: Já-
kós czynił z Dawidem oycem moim /
y posłałes mu drzewo cedrowé aby
zbudował sobie dom w którym y mie-
szał: ³ **t**ak też uczyni zemná / abym
zbudował dom imieniowi PANA
Boga mego / abych ji poświęcił ná
zapalenie przed nim y kádzenie won-
nych rzeczy / y ná wykładanie wstáwi-
czné chleba / y ná ofiary całopalone
ráno y w wieczór / w Soboty też y ná
nowie miesiéców / y w świętá vro-
czysté PANA Boga nášego ná
wieki / które są przykazané Izraelowi.
⁴ **B**o dom który chce budować /
wielki jest: abowiém wielki jest Bóg
náš náde wszytkié Bogi. ⁵ **K**tóž tedy
będzie mógł przemóc żeby mu dom
godny zbudował: ieśliž go niebo / y
niebiosá nád niebiosy ogárnienie mo-
ga: cóżem ja jest / żebych mu mógł
dom zbudować: ále tylko ná to / aby
przed nim było paloné kádzenie. ⁶ **A**
táť posli mi człowieka vmiecieńnego /
któryby vmiat robić złotem y ze stře-
brem / miedziá / y z żelázem / sárlatem /
karmázyńnem / y hjácynthem / y któryby
vmiat ryc rzezania / z temi rzemieślni-
ki / które mam przy sobie w Zydów-
stiey ziemi y w Jeruzálem / które Da-
wid oćiec mój nágotował. ⁷ **A**lle y
drzewá cedrowégo posli mi / y iáło-
wcowégo y sosnowégo z Libanu: bo
wiém iż słudzy twoi vmieia wyrebo-
wać drzewá z Libanu / a słudzy moi
będą z slugámi twemi / aby mi co

C

10

11

12

13

14

15

D

16

17

18

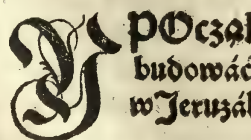
nawiecéy drzewá wygotowali. bo
dom który chce budować bázno wiel-
ki jest / y sławny. ⁸ **N**ád to robotni-
kom którzy będą drzewo wycinać / stu-
gom twoim / dam ná stráwe dwádzie-
ścia tysięcy korcy psenice / y korcy ie-
czmienia tyleż / y dwádzieścia tysięcy
wiáder winá / dwádzieścia też tysięcy
miar oliwy. ⁹ **R**zekł Hirám król Tyrsti
przez list który posłał do Sálomona:
Já PAN lud swój vmilował / przeto
uczynił abys ty nád nim królował. ¹⁰ **A**
przydał / mówiąc: Błogosławiony
PAN Bóg Izraelsti / który stworzył
niebo y ziemię / który dał Dawidowi
syná mądrego y vmiecieńnego / y zmy-
ślnégo / y rostopnégo / aby zbudował
dom PANU y sobie pałac. ¹¹ **P**osła-
lemci tedy mežá rostopnégo y do-
bze vmiecieńnego / Hirámá oycá me-
go / ¹² **s**yná niewiásty z córek Dán / któ-
régo oćiec był Tyrńczyt / który vmie-
robić złotem / srebrem / miedziá y želá-
zem / y uármurem / y drzewem / sárla-
tem też y hjácynthem y bisiórem / y
karmázyńnem: y który vmie rzezác w
śelákie rzezanie / y wynáleść mądze
cokolwiek w robocie jest potrzebné-
go / z rzemieślniki twemi / y z rzemies-
lniki páná mego Dawidá oycá twe-
go. ¹³ **P**senice tedy y ieczmién / y oli-
we / y wino / któreś obiecał pánie
mój / posli slugóm twoim. ¹⁴ **A** my
nácieśmy drzewá z Libanu ilec go
będzie potrzeba / y spuściemy ie trá-
stami po morzu do Joppe: a twoiá
będzie zwiéźć ie do Jeruzálem. ¹⁵ **O**b-
liczył tedy Sálomon wszytkié meže
nowonáwrocone / którzy byli w ziemi
Izraelstiey / po policzeniu które poli-
czył Dawid oćiec ież / y nálaźło sie ich
sto pięcdziesiąt tysięcy / y trzy tysiące
sześć set. ¹⁶ **A** uczynił z nich siedm-
dziesiąt tysięcy którzyby ná ramię-
ch bżemioná nosili / a osmdzie-
siąt tysięcy którzyby kámiennie w gó-
rach łamali: a trzy tysiące y sześć set
przystáwów robot ludu.

Hirám o-
biecał
drzewo Sá-
lomonowi

Który stu-
ił Hirám-
owi oycę me-
mu.

aby przycho-
dnie.
Libań rze-
mieślników

ROZDZ. III.

1
A

2

Począł Sálomon
budować dom PANSKI
w Jeruzálem ná górze Mo-

ria / która była wkazána Dawidowi
oycu iego / ná miejscu które zgotował
Dawid ná boiowisku Orán Jebu-
zeyczyka. ² **A** począł budować miesiá-
cá wtórégo roku czwartégo królestwa

3 król 6 a 1.
2 król. 24.
d. 25.
1. Par. 2 d 26

Robotnicy
Sálomona
nowi.
3 król 5 a 2.
Sálomon
śle do His-
ráma króla
po drzewo
y rzemie-
ślniki.

Kościół
ná pale-
nie kád-
dla y ná-
fiary Pá-
nu Bogu.

Lecz dom H

wieźniał Sál-
lomon iá ko-
ściół nieogár-
nie Boga, a
przedtá mu
budował ko-
ściół, y za-
wiego domém
Bożym. A-
sák godzi-
budować ko-
ściół Bogu
choć go nie
ogárnia.

aby cieśd.

Budowa-
nie kościo-
ła Pá-
skiego.
O gorze Mo-
ria onyay
Ge: 22. a. 2.

* Którę Moy-
ześ na pu-
szczy przyby-
tek mierzył.

* H.

* z Párudim
H. y G. to
ieś, z Peru,
iako niektr-
zy rozumie-
ją.

* na křaře
řiasák. H.

Oltář sto-
ty.

* to ieś, vmy
wálna abo
wálna wiel-
ko.
3. król 7 d 23
Moře li-
te.

3 swego. ² A té są fundamenty które za-
łożył Salomon aby zbudował dóm
Boży / wzduż na šesćdziesiąt łokiet
miary piérwšey / wšerz dwádźesćia
4 łokiet. ¹ A sien na przodku / która sie
rościągála wzduż według miary še-
rokości domu / na dwádźesćia ło-
5 kiet : a wysokość była što dwádźe-
sćia łokiet : y ozłocił ji we wnątrz
szcerym złotem. ² Dóm téż wietšy o-
krył tablicami dzewianými iodo-
wými / y bláchy złota šzeršego przybił
po wšytkim : a na nim wyrzył pálmy
y iakoby láncoſki ¹ ieden z drugim
6 poplecione. ² Położył téż tło kościel-
né kořtownym marmurem / ozdoba
7 wielką. ² A złoto było naprzédnięšé /
z którego bláchami pobił dóm / y tra-
my iego / y podwoie / y ściány / y dziwi-
y wyrzył Cherubimy na ściánach.
8 ¹ Spráwił téż dóm świętego świe-
tych : wzduż według šerokości do-
mu na dwádźesćia łokiet / y šerz tá-
9 że na dwádźesćia łokiet / y okrył ji
bláchami złotými / okolo šesći set tá-
lentów. ² Ale y gwoździe złote pocz-
nił / ták že každý gwoździe ważył po
10 pięćdziesiąt šyklów : Salé téż złotem
powłéł. ¹ Spráwił téż w domu świe-
tego świętych dwa Cherubim ² ro-

botz šnicarřš / y okrył je złotem.
11 ¹ Šrzydlá Cherubim na dwádźe-
sćia łokiet sie rościągály / ták iż iedno
šrzydło miało pięć łokiet / y dosięga-
ło ściány domu : y drugie máiac pięć
łokiet / dosięgało šrzydlá Cherub
12 drugiego. ² Táke šrzydło Cherub
drugiego pięć łokiet miało y dosię-
gało ściány : a šrzydło iego drugie
na pięć łokci dosięgało šrzydlá Che-
13 rub drugiego. ² A ták šrzydlá obu
D Cherubim rozšerzone były / y rości-
gály sie na dwádźesćia łokiet : a sa-
mi ſtali prořto na nogách / y twarży
ich ku zewnetrznému domowi były
14 obrócone. ² Spráwił téż zařlone z hy-
iácyntu / z řárlatu / řarmazynu y bi-
sioru / y wyřářrował na niey Cheru-
15 bim. ² Przede dziwiami téż kościelne-
mi dwa řlupy / które trzydziesć y pięć
łokiet miały wzwyż / a Capitéllá ich
16 na pięć łokiet. ² Řtému y iakoby lán-
coſki w Wyrocznicy / y włożył je na
Capitéllá řlupów : málogránatów
též što : które wpráwił między lán-
17 ců. ² Samé též řlupy pořáwił w
sieni kořciolá / ieden po práwey / a
drugi po lewey řtronie : ten który był
po práwey řtronie názwál ² Jáchin-
a który po lewey / ² Booz.

Math. 26.
f. 51.

Ier. 52 f. 20

* Wtwierdze-
nie.
* Moře.

ROZDZ. III.

1 **A** Czynił téż Ol-
tář miedziány
dwádźesćia ło-
kiet wzduż / y
dwádźesćia ło-
kiet wšerz / y dzie-
siec łokiet wz-
2 wyż. ¹ Moře též lané na dziesięci
łokiet od břegu aż do břegu / okraglé
w kóło : pięć łokiet miało wzwyż / a
řmur na trzydziesć łokiet obtaczał
okrag iego. ² Podobieřstwo též wo-
3 łów było pod nim / a na dziesięć łokiet
ze wnątrz nieiákie řzezánia / iakoby
dwieiná řzedý řřzodeř mořzá obta-
czály. ² Woły též były lité : a šamo
4 mořze na dwánáście wołów pořá-
wione było / z których trzey pářřzáli
B ku półnoey / a dwudzy trzey ku zachó-
dowi / a trzey inni ku południu / a trzey
ořátni ku wřchodowi / máiac na řo-
bie mořze : a pořládku wołów były we

5 wnątrz pod mořzem. ² A miářošć
iego była na dłoň / a břzeg iego / był
iako břzeg řubká / abo rozwitéy lili-
iěy / a biáło w sie trzey tyřiące wiáder.
6 ² Spráwił též dziesięć wánien / y po-
řáwił pięć po práwey / a pięć po le-
wey řtronie / iżby w nich omywáli w-
řyřko co na cálopalenie ořárowác
mieli : a w mořzu řáptani sie omy-
7 wali. ² Spráwił též y dziesięć lich-
řzów złotych na řřřtář iako ie było
rořřazanowczynić / y pořáwił ie w řo-
řciele / pięć po práwey / a pięć po le-
8 wey řtronie. ² Tád to y řtolów dzie-
siec : y pořáwił ie w řořciele / pięć po
práwey / a pięć po lewey řtronie : řto též
9 řřřřř złotych. ² Zbudował též sien řá-
C pláňřř / y pářac wielkú y dziwi / y pá-
řlacu / które opráwił miedzią. ² A mo-
10 řze pořáwił po práwey řtronie ku
wřřchodu řloncá na południe. ² Po-
czynił též řřřřř řorły / y widelři y
12 řřřřř : y dořořczył wřyřřřřř řoroty
domu Božego : to ieřř / dwa řlupy y

* Czyřay řř.
król 4 v. 26.
Wanny.

Lichtař
řřřřř řřřřř
řięć.

* ábo miednio
řien řář.
řlanká.

13 Cápitéllá y wierzchy / y iakoby nieia-
kie siatki / któreby okrywały wierzchy
nád Cápitéllami. * Málogránatów
tęz cztery stá / y siatki dwie / ták iż
14 dwa rzedy málogránatów / z káżdą
sie siatka złączaly / które okrywały
Cápitéllá y wierzchy słupów. * Po-
15 sprawował tęz podstawki y wanny
które włożył ná podstawkách : * mo-
16 rzeiedno / wołowo tęz dwanaście * pod
morzem : y kotły / y wydeltki y czásie.
Wszystkie naczynia porobił Salomo-
nowi * Hiram * otec tego w domu
PANSKIM z miedzi co naczysksey.
17 * W kráinie Jordanu odléwał ie król
w ziemi ilowátęy miedzy Sochet y
18 Saredáthá. * A było mnóstwo na-

19 czynia niezliczoné / ták iż wagi miedzi
nie wiedziáno. * A sprawił Salomon
wszystko naczynie domu Bożego / y ot-
20 tarz złoty / y stoły / a ná nich pokładné
chleby : * lichtarze tęz z lámpami ich /
21 aby świeciły * przed Wyrocznicą / we-
dlug obyczaju / z sczerého zlotá. * A
kwiáty nieiátie / y lámpy / y nożyczki
zloté : wszystko ze zlotá sczerého sa-
22 spráwioné. * Pustki tęz do kádżidlá /
y kádżidlnice / y czásie / y moźdzeryty
z sczerého zlotá. A dziwi * wyrzł ko-
ściolá wnetrznego / to iest do swieté-
go swietych / y dziwikoscielne ze w-
natrz zloté. A tym sposobem dokoń-
czyła sie wszystká robota / która sprawił
Salomon w domu PANSKIM.

* przed mie-
scem ná swie-
tym.

* H.
* ábo do swie-
tnice swie-
tych.

* Króla Sal-
omon cacił y
wzaył iako
oyca.

ROZDZIAŁ V.

1 **W**tedy tedy
Salomon wszyst-
ko co był * slubo-
wał Dawid otec
iego / srebro y zlo-
to / y wszystkie na-
czynia włożył do
2 stárby domu Bożego. * Potym ze-
brał stársze z Izraelá / y wszystkie ksiá-
żetá pokolenia / y głowy domów z sy-
nów Izraelstich do Jeruzalem / aby
przeprowadzili skrzynie przymierza
PANSKIEGO z miastá Dawido-
wého / które iest Sion. * Przysli tedy
3 do króla wszyscy meżowie Izraelscy
w swieto wrocyste miesiáca siódmé-
4 go. * A gdy przysli wszyscy stárszy Iz-
raelscy / niesli Lewitowie skrzynie /
5 y wniesli iá y wszystko zgotowanie
przybytku. A naczynie swiatnice / któ-
6 ré byly w przybytku / niesli káplani z
Lewitami. * A król Salomon / y wsy-
7 tko zgromádzienie Izraelstie / y wsy-
tscy którzy byli zgromádzieni przed
skrzynie / ofiarowali bátany / y woły /
8 bez wszelkiéy liczby : bo ták wielkie by-
ło mnóstwo ofiar. * A wniesli kápla-
ni skrzynie przymierza PANSKIE-
GO ná miejsce iéy / to iest do wyro-
cznice kóścielnéy / do swietého swie-
tych / pod skrzydlá Cherubim : * ták
iż Cherubim rościągáli skrzydlá své
nád miejscem ná którym była postá-
wiona skrzynia / y same skrzynie okry-

9 wáli z drázkami iéy. * A drázków ná
których nosono skrzynie / iż przydlu-
żym byly kónce / widáć było przed wy-
rocznicą : á iesli kto málujezko * był ze
wnatrz / widzieć ich nie mógl. Była
10 tedy tam skrzynia áż do dnia tego. * A
w skrzyni nie inšego nie było / iedno
* dwie tablice / które był włożył Mo-
zész ná horeb / gdy P A N dał zakon
synóm Izraelowym wychodzącym z
11 Egiptu. * A gdy wysli káplani z
swiatnice (bo wszyscy káplani / którzy
sie tam náleżć mogli poswieceni byli :
y iesze ná on czas / przemianý y po-
rządék posług miedzy nimi nie był po-
12 dzielony) * ták Lewitowie iáko y spie-
wacy / to iest y ci którzy pod Asaph by-
li / y którzy pod Emán / y którzy pod
13 Jothun / synowie y brácia ich / oble-
czeni w sátry białorowé / ná cymba-
lách / ná árfách / y ná cytrách gráli /
stojąc ná wschodnią stronę y olta-
rza / á przy nich káplanów sto y dwa-
dziescia trąbiących w trąby. * Gdy
tedy wszyscy pospolu y ná trąbach y
głosem / y ná cymbalách / y ná orgá-
nách / y rozmaici muzycy gráli / y głos
wysoko podnosili / dzwięk dáleko sly-
14 chác było / ták iż gdy poczeł P A N A
chwalić y mówić : Wyznawaycie P A
N V iż dobry / iż ná wielki miłosierdzie
iego : dóm Boży * nápełnion był o-
blokiem / y nie mogli káplani stać y
służyć przede mgłą. Abowiem * chwa-
lá P A N S K A nápełniła była dóm
Boży.

* Dálly od-
stęp.

3. król S.
* Bo inż iáko
Aronow.
y manie (o
których Pá-
wel s. do żyd-
piše) * zniéy
było wyisto-
gdy iá prano
sono.

* Bogu od-
dane.
Skárby po-
slubioné
do kóścio-
lá.

4. Król. 7. 9.
51. 8. 21.

Skrzynię
Bożę w
niešiono
do kóścio-
lá.

* ná miejsce
náswięścé.

Chwała
Pańska ná
pełniła ko-
ściół.
* PANSKI.
H.
* Iáśność.

W skrzyni Bo-
żey co chowa
no.

10

A w skrzyni inśego nie nie było ieda-
no dwie tablice. J Paweł S. do żydów 9.
v. 4. zda sie coś przeciwnego pisać iakoby w
skrzyni nie tylko tablice/ ale też wiadro man-
ny y lastka Aaronowa bydy miały. Przetoż to
zgadzając rozmaitcie rozumieją. Jedni sto-
wá Apostolskie tak wykładają: iż to Apo-
stol rozumie o przybytku Pańskim w którym
była skrzynia/ a w skrzyni tablice/ a przed
skrzynią była yroga/ iako pise Ex. 16. y Num
17. bo nigdzie nie mówi Moyses żeby te rze-
czy były w skrzyni tylko przed skrzynią albo
przy skrzyni. Przetoż słów Apostolskich to mo-

że bydy rozumienie/ w której skrzyni/ to jest/
z która skrzynia była też Manna y roga/ bo
przed skrzynią zawdy leżały. Tak Anselmus
S. in Epist. ad Heb. Druży tak rozumieją/
i lastke y manne uż było wyieto gdy te skrzy-
nie przenosono za czasu Salomona. Inni
też powiadaia chociaż za czasu Salomona nie
były w skrzyni/ wszakże kiedy to Paweł S.
pisał uż były w skrzyni/ co sie stało albo kie-
dy Jeremiasz przed niewola Babilońska za-
chowal skrzynie. i. Mach. 2. Albo gdy Kaptan
ni chcac lepiey Manne y lastke schować wto-
żyli je do skrzynie.

ROZDZ. VI.

Szedł tedy Sa-
lomon: P A N
obieczał że miał
mieszkac we mgle:
a i am zbudował
dóm imieniowi
iego/ aby tam mie-

skat na wieki. A obrócił król obli-
cze swe/ y błogosławił wszytkiemu
mnóstwu Izraelskiemu (bo wszytká
rzęsa stała pilnie patrząc) y rzekł:
Błogosławiony P A N Bóg Izra-
elski/ który co mówił Dawidowi oyc-
cu memu/ skutkiem wypełnił/ mó-
wić: Ode dnia któregoś wywiódł
lud mój z ziemi Egypciey/ nie o-
brałem miasta ze wszech pokoleni Iz-
raelskich/ aby w nim zbudowano
dóm imieniowi memu: a nim obrał
żadnego innego meża/ aby był wó-
dzem ludu mego Izraelskiego: a le-
m obrał Jeruzalem/ aby w nim było
imie moje: y obrałem Dawida abym
go postanowił nad ludem moim Iz-
raelskim. A gdy była wola Dawida
oycá mego żeby zbudował dóm imie-
niowi P A N A Boga Izraelskiego.
rzekł P A N do niego: Jż tá była
wola twoja/ żebyś zbudował dóm
imieniowi memu/ dobrześ wpraw-
dził uczynił żeś miał taką wolę. Ale
nie ty zbudujesz ten dóm/ ale syn twój
który wynidzie z biód twoich/ on zbu-
duje dóm imieniowi memu. Ziscił
tedy P A N mowę swoją/ która był po-
wiedział: a i am powstał na miejsce
Dawida oycá mego/ y vsiadłem na
stolicy Izraelskiej/ iako P A N po-
wiedział/ y zbudowałem dóm imie-
niowi P A N A Boga Izraelskiego.
A postawiłem w nim skrzynie w któ-
rej jest przymierze P A N S K I E które

12

13

C

14

15

16

17

18

19

20

D

uczynił z synmi Izraelskimi. Stął
tedy przed oltarzem P A N S K I M/
przeciwko wsęmu zgromadzeniu lu-
du Izraelskiego/ y rozciągnął rece
swe. Bo był Salomon sprawił pod-
stawek miedziany/ y postawił jw
pośród kościoła mający piec do-
kiet rozduż/ a piec lokiet wśerz/ a trzy
loktie wzwyż. A stął na nim: a po-
tym poklekniwszy na kolana ku wszy-
tkiemu mnóstwu Izraelskiemu/ y
podniósł rece ku niebu/ rzekł:
P A N I E Boże Izraelski/ niemáš to-
bie podobnego Boga na niebie y na
ziemi: który strzeżesz przymierza y mi-
łosierdzia z slugami twoimi/ którzy
chodzą przed tobą we wszytkim sercu
swoim: którzyż ziscił słudze twemu
Dawidowi oycu memu cokolwiekś
mówił do ciebie: y coś był vszy obiecwał
skutkiemś wypełnił/ iako y niniejszy
czas pokazuje. Teraz tedy P A N I E
Boże Izraelski/ spełni słudze twemu
Dawidowi oycu memu/ cokolwiekś
rzekł/ mówiąc: Nie wstanie z ciebie
mąż/ przedemną/ któryby siedział
na stolicy Izraelskiej: wszakże tak iesli
strzedz będą synowie twoi drog swo-
ich/ y będą chodząc w zakonie moim/
iakoś y ty chodził przedemną. A
teraz P A N I E Boże Izraelski/ niech
sie utwierdzi mowa twoja którąś po-
wiedział słudze twemu Dawidowi. A
wiec to podobna rzecz/ aby mieszkał
Bóg z ludźmi na ziemi: Jesli niebo y
niebiosá nad niebiosy ciebie nie ogar-
niają/ iako daleko wiecey ten dóm
którym zbudował: A na to tylko
jest uczyniony/ abys wyszedł na mo-
dlitwe slugi twego y na prosbę jego
P A N I E Boże mój/ a żebyś wysłu-
chał prosby którejś wysława sluga twój
przed tobą: abys otworzył oczy twe
nad domem tym we dnie y w nocy/

2 Mach.
2. b. 8.

Modlis-
twá Salo-
monowá
do Boga
aby mode-
lacy się w
kościół
byli wys-
tuchani.

Atrak wty-
ry H.

Kościół
dla modli-
twy w any-
niony.

Reca Sá-
lomonow-
ná do lu-
du.

3. król 8 b 12
Mieszkani-
sobie y mie-
scie mieszká-
nia swego H

H.

Modlis-
twá któ-
ra Salo-
mon dzie-
kuje Bogu
iż obie-
cnice wy-
pełnił Da-
widowi w
budowa-
niu kościo-
lá.

1

A

2

3

4

5

B

6

7

8

9

10

11

cza pomazaniec twoj : pamiętaj na miłosierdzia Dawida iuzi twego.

ROZDZ. VII.

Gdy dokończysz Salomon modlił się / ogień zstąpił z nieba / y pożarł całopalenia y ofiary : a chwala PANSKA napełniła dom. ¹ A nie mogli kazać wmidz do kościoła PANSkiego / przeto iż była chwala PANSKA napełniła kościół PANSKI. ² Ale y wysocy synowie Izraelscy widzieli zstępujący ogień / y chwale PANSkiej na dom : y wpadłszy twarzą swą na ziemię na tło kamieniem położone / pokłonili się y chwalili PANA : ³ Iż dobry iż na wieki miłosierdzie jego. ⁴ A król y wysytek lud ofiarowali ofiary przed PANEM. ⁵ Król tedy Salomon zabił na ofiarę / wołów dwadzieścia y dwa tysiące / baranów sto y dwadzieścia tysięcy : y poświęcił dom Boży / król y wysytek lud. ⁶ A kapłani stali w przedziech swoich : Lewitowie na instrumentach pieśni PANSkich / które sprawił Dawid król ku chwale niu PANA : ⁷ Iż na wieki miłosierdzie jego / psalmy Dawidowe grając rekami swymi : a kapłani trąbili przed nim / a wysytek lud Izraelski stał. ⁸ Poświęcił też Salomon posazodek sieni przed kościołem PANSKIM : bo tam był ofiarował całopalenia / y tłustości zapokojnych ofiar : a bawiem oltarz miedziany który był sprawił / nie mógł zdzierzyć całopalenia / y ofiar / y tłustości. ⁹ Wczył tedy Salomon onego czasu wszystkie święta przez siedm dni / y wysytek Izrael z nim / zgromadzenie bardzo wielkie / od wesścia Emath / aż do potoka Egypcijskiego. ¹⁰ A uczynił dnia ósmego święto zgromadzenia / dla tego że poświęcał oltarz przez siedm dni / y święto obchodził przez siedm dni. ¹¹ Dnia tedy dwudziestego y trzeciego miesiąca siódmego rozpustił lud do przybytków swoich / weselący się y radujący z dobrą którą PAN uczynił Dawidowi / y Salomonowi / y ludowi swemu Izraelskiemu. ¹² A do-

konał Salomon domu PANSKIEGO / y domu królewskiego / y wysytkiego co był wymyślił w sercu swoim / aby uczynił w domu PANSKIM / y w domu swym / y poszczęścił mu się. ¹³ A wkręcał mu się PAN w noc / y rzekł : Wyслушаłem modlitwy twoje / y obrałem to miejsce sobie za dom ofiary. ¹⁴ Jesli zamknę niebo y deszczby nie padał / y kazałbym y przysłał baranów aby pożarł ziemię / y przepuściłbym powietrze na lud mój : a nawróciłbyś się lud mój nad którym wywołano jest imię moje / prosiłby mnie y szukał oblizania mego / y pokutowałby za drogą swą złośliwą : y ja wysłucham z nieba / y bede miłosierdym grzechom ich / y y zdrowie ziemi ich. ¹⁵ Wczy też moje będą otworzone / y wsi moie gotowe ku modlitwie twojej / który się będzie na tym miejscu modlił. ¹⁶ Bom obrał y poświęcił to miejsce / aby tam imię moje było na wieki / a żeby tam trwały oczy moje / y serce moje po wszystkie dni. ¹⁷ Ty też jeśli będziesz chodził przede mną / iako chodził Dawid ociec twój / a będziesz czynił wedle wysytkiego go com ci przykazał / y będziesz strzegł sprawiedliwości y sądowno moich : ¹⁸ Wzbudze stolice królestwa twego / iakom obiecał Dawidowi oycu twojemu / mówiaci : Nie będzie odiety z pokolenia twego mąż / któryby był księżciem nad Izraelem. ¹⁹ Ale jeśli się odwrócicie / a opuścicie sprawiedliwość moją / y przykazania moje które wam podał / a odśledzycie będziecie służyć bogom cudzym / y klaniać się im : ²⁰ Wykorzenie was z ziemi mojej / którą wam dał : a ten dom który poświęcił imieniu mojemu / odruce od oblicza mego / y podam go w przypowieść / y na przykład wszystkim narodom. ²¹ A dom ten będzie za przypowieść wszystkim przechodzącym / y zdumiewający się będą mówić : Przeczą tak uczynił PAN ten ziemi / y domowi temu : ²² A odpowiedzą : Iż opuścili PANA Boga ojców swoich / który je wywiódł z ziemi Egypcijskiej / a chwyćli się bogów cudzych / y klaniali się im / y chwalili : przeto przyszło na nich to wszystko złe.

Ogień znieba pożyra ofiary.

Oblot który znaczył Bogą obecnego. 2. Mach: 2: c 10.

H.

Ofiary Salomonowe 3. Król: 8: 9. 65.

Gdy Dawid przez nie chwalał dawał. H.

Posnigce nie otrz 1. a. Siedm dni kuczki było poświęcanie a drugie siedm dni święto kuczek. 3. Król 9 a 1.

Pan wysłuchał Salomoną y obiecał mu o co prosił.

Który zowa od imienia mego. 2. a sprawy.

Wstaw H.

Wstawy H.

Abn wpo- dnu. H.

Przywied- H.

ROZDZ. VIII.

O miastách
od Sálomona
zbudowanych
3. król 9 b. 10

Thádmor H

Holdow-
nicy Sálomona.

A **G**dy wyszło dwadzieścia lat potym iáko zbudował Sálomon dom PANSKI y dom swój: i miastá które był dat Hiram Sálomonowi/ pobudował/ y dat tam mieszkánie synóm Izráelskim. Ciagnął též do Emáth Subá y wsiął iá. A zbudował Pálmirę ná puszczy y inné miastá bárzo obronné pobudował w Emáth. A zbudował Bethoron wyspé y Bethoron nízspé/ miastá murowane/ máizcé y biamy y zawory y zamki. Baáláth též y wsiytkie miastá moené/ które były Sálomonowe/ y wsiytkie miastá poczwórnych wozów/ y miastá iędnych. Wsiytko co chciál Sálomon/ y wymyslił/ zbudował w Jeruzálem y w Libanie/ y we wsiytkiej ziemi władzy swéy. Wsiytek lud który pozostál z Betheryczyków y z Amorheryczyków/ y z Pherezeryczyków/ y z Hereryczyków/ y z Jebuzeryczyków/ którzy nie byli z pokolenia Izráelskiego: z synów tych y z potomków/ których byli niewygubili synowie Izráelscy/ podbił Sálomon ná holdowniki aż do dnia tego. Ale z synów Izráelskich nie postawił aby służyli w robotách królewskich: bo oni byli meżowie waleczni/ y przedniyszy hetmani/ y przelozeni nád wozniiego/ y nád iędnyimiiego. A wsiytkich przelozonych nád wojściem króla Sálomona było dwieście y pięćdziesiąt/ którzy ćwiczyli lud. A córke Pharáonowe przeniósł z

ROZDZ. IX.

Królowa
Sábá przy-
iáchála do
Sálomona

Abó zwiel-
kim poratem
H.

3 król 10. a. 1.
Math. 12. d.
42.
Luc. 1. d. 31.

A **K**rólowa též Sábá wsiysaw-
szy sławę Sálomona/ przyiá-
chála/ aby go w
gadkách doświád-
czała/ do Jeruzá-
lem z wielkimi bogactwy/ y wielbłą-
dy którzy niesli rzeczy wonné/ y zlotá
bárzo wiele/ y kámiennie drogic. A gdy

miastá Dawidowégo do domu kró-
ry iey zbudował. Bo mówił król:
Nie będzie mieszkáta żoná mojá w
domu Dawida króla Izráelskiego/
przeto iž poświęcony iest: bo do
niego wesiła strzyniá PANSKA.
Tedy ofiarował Sálomon cálopa-
lenia PANV ná oltarzu PANskim/
który był zbudował przed przysion-
kiem/ aby ná każdy dzień ofiarowa-
no ná nim według przykazania Moy-
zeszowego w Sábáthy/ y w piérszépé
dni miesiáca/ y w dni swieté/ trzy
kroć przez rok/ to iest w swieto przá-
sniów/ w swieto tegodniów/ y w
swieto kuczek. A postánowił we-
dlug rozrządzenia Dawida oycá swe-
go wrzedy káptanów w posługowá-
niu ich: y Lewity w porządku ich/
aby chwalili y służyli przed káptany
według obzędu káždého dnia: y o-
dzwiérné w rozdziałách ich przy bra-
mie y branie: bo tak był przykazál
Dawid czlowiek Boży. A nie prze-
stąpił z rozkazania królewskiego/ tát
káptani iáko y Lewitowie/ ze wsiyt-
kiego co przykazál/ y w strážách stár-
bów. Wsiytkie náklady miał gotó-
we Sálomon/ od onégo dnia/ które-
go záložel fundámenty domu PAN-
SKIEGO aż do dnia którego doko-
náł. Jáchál tedy Sálomon do A-
siongáber/ y do Aláth/ nád brze-
giem morzá czerwóného który iest w
ziemi Edomskiej. A posłál mu Hi-
ram przez rece slug swych okrety/ y
jeglarzów swiádomych morzá/ y iá-
cháli z slugami Sálomonowymi do
Ophir/ y przywiezli z tam tąd czterzy-
stá y pięćdziesiąt tálentów zlotá/ y
przyniesli do króla Sálomona.

Złoto z O-
phir przes-
morze przy-
wózono.

przysła do Sálomona/ mówiła z nim
wsiytko cokolwiek było w sercu iey.
A wyłożył iey Sálomon wsiytko co
zadáta była: y nie było nic czego by
iey iásnie nie pokázál. Która gdy
wyjrzála/ to iest mądrość Sálomo-
nowe/ y dom który był zbudował/
tátže y potráwy stólu iego/ y mie-
skánie slug/ y wrzedy dworzánów ie-
go/ y sáty ich/ podczasie též y sáty
ich/ y ofiary które ofiarował w domu
PANSKIM/ nie zstawało w niéy

Bárdzo ié-
zdumiała.

*O rzeczach
dla o sprá-
wach two-
ich. H.*

*Króla ma-
drego da-
je Bóg lu-
dowi któ-
ry miluje.*

*Królowa
Sabá dała
dary Sáló-
monowi.*

*Algumim-
wego. H.
Insy to zo-
wiał koralem
Bryzeia, ál-
bo Hebanem*

*Salomon
dał dary
królowej
Sabie.*

*Waga zło-
ta przyno-
szonego na
każdy rok*

Taras. H.

*Abó pukle-
rów. H.*

*w domu któ-
ry był w lesie
Libaniskim.
H.*

5 duże od zdumienia. ⁹ A rzekł do
B Króla: Prawdziwe są słowa / które
6 słyszała w ziemi swej o cnotach / y o
mądrości twojej. ¹⁰ A nie wierzyłam
porządkującym / ażem sama przysia-
chała / y oglądały oczy moje / y dozna-
łam że mi ledwie połowice mądrości
7 twej porządkano: przesyłles sławę
cnotami twymi. ⁸ Szczęśliwi mężo-
wie twoi / y szczęśliwi słudzy twoi / któ-
rzy stoja przed tobą na każdym czasie / a
8 słuchają mądrości twojej. Niechaj
że będzie P A N Bóg twój błogo-
ślawiony który cie raczył postanowić
na stolicy swej królem PANA Bo-
ga twego. ⁹ Jż Bóg miluje Izrae-
la / y chce go zachować na wieki / prze-
to cie postanowił królem nad nim / a
bys czynił sądy y sprawiedliwość. ¹⁰ A
dała królowi sto y dwadzieścia ta-
lentów złota / y bardzo wiele rzeczy
C wonnych / y kamienia bardzo drogie-
go: nie było takowych rzeczy won-
nych / iako té / które królowa Sabá
10 dała królowi Salomonowi. ¹¹ Lecz
y słudzy Hiram z slugami Salomo-
nowymi przynieśli złota z Ophir y
dziewa Thymnowego y kamienia bar-
11 zo drogiego: ¹² Z którego uczynił król
to jest z dziewa Thymnowego wycho-
dy w domu PANSKIM / y w domu
królewskim / y cytry y arsy śpiewa-
kom. ¹³ Nigdy nie widano w ziemi
Judyjskiej dziewa takowego. ¹⁴ A król
Salomon dał królowej Sabie wszy-
tko czego chciała y czego żądała / a
daleko więcej niż co była do niego
przyniosła: która wzięwszy sie i-
13 chała do ziemi swej z sluzebnikami swo-
mi. ¹⁴ A waga była złota / które przy-
wożono Salomonowi na każdy rok /
sześć set sześćdziesiąt sześć talentów
14 złota: ¹⁵ oprócz tego summy / która po-
stawił z rozmaitych narodów / y ku-
pcy zwozili byli przynosić. ¹⁶ A wszyscy
królowie Arabscy y książęta ziem /
którzy znałali złoto y srebro Sáló-
monowi. ¹⁷ Uczynił tedy król Sáló-
mon dwieście kopiy złotych z sum-
my sześciu set czerwonych złotych / któ-
16 re na każdą kopiy wychodziły. ¹⁸ A té-
mu trzy sta puklerzów złotych / z
trzech set czerwonych złotych które-
mi powłaczano każdy puklerz / y scho-
wał je król w zbrojownię którą by

17 ła osadzona gajem. ¹⁹ Sprawił też
król stolice wielką z kości słoniowej /
18 y opierał ją szczerym złotem. ²⁰ Szczę-
też stopniów po których wstępowa-
no na stolice / y podnożył złoty / y dwo-
19 ie poręcza z obu stron / a dwa lwy sto-
jące y poręcza: ²¹ Ale y innych dwa-
nastu lewów stojących na sześciu sto-
pniach z obu stron: nie było takiej
stolice we wszystkich królestwach.
20 ²² Wszystkie też naczynia stołu kró-
lewskiego były złote / y naczynia w do-
mu Lasu Libanu ze złota szczerego.
21 ²³ Bo srebra na on czas za nic nie mia-
no. ²⁴ Abo wiem okrety królewskie cho-
dziły do Tharsis z slugami Hiram /
raz we trzy lata: y przynosili z tam-
tąd złoto y srebro / y kości słoniowe / y
22 koczodany y pawy. ²⁵ Wcielmożony
tedy jest Salomon nad wszystkie kró-
23 ziemskie przy bogactwo y sławę. ²⁶ A
wszyscy królowie ziemscy pragneli wi-
dzić twarz Salomonową / aby slu-
24 chali mądrości którą był dał Bóg w
sercu jego: y przynosili mu dary / na-
czynia srebrne y złote / y skóry y zbroie /
25 y rzeczy wonne / konie y muły na każdy
rok. ²⁶ Miał też Salomon czterdzie-
ści tysięcy koni w stajniach / a wo-
zów y jeźdźnych dwanaście tysięcy / y
postawił je w miastach wołów po-
czynionych / y gdzie król był w Jeruza-
26 lem. ²⁷ Używał też władzy nad wsyt-
kimi królami od rzeki Euphraty / aż do
ziemi Philistymskiej / y aż do grani-
27 ce Egiptyskiej. ²⁸ A dodawał tak wiel-
ką obfitość srebra w Jeruzalem iako
kamienia: a cedrów takie mnóstwo
iako płonnych fig / które rosta po po-
28 lach. ²⁹ A przywożono mu konie z Ae-
giptu / y ze wszystkich krajów. ³⁰ A osta-
tek spraw Salomonowych pierw-
szych y ostatnich spisane są w slo-
wiech Nathana proroka / y w księ-
gach Abiasa Siloneczyka / y w wi-
30 dzeniu Addo widzącego / przeciw
Jeroboamowi synowi Nabathowe-
mu. ³¹ A królował Salomon w Jeru-
zalem nad wszystkim Izraelem czter-
dzieści lat. ³² A zasnął z ojcami swymi / y
pogrzebł go w Mieście Dawido-
wym: y królował Roboam syn ie-
go miasto niego.

*Y w mądro-
ści. H.*

*Cztery tysią-
ce stajen ko-
ni. H.
Konie y je-
zdá Sáló-
monowá*

*W pro-
cie. H.
Ladda H.
Salomon
umart.*

ROZ-

Roboam pierwszy następca y król po Dawidzie, ojcu Salomona

ROZDZ. X.

Jachal Roboam do Sichem: bo sie tam byl zszedl wszytek Izrael aby go krolom postanowit. Co gdy wyslysat

Jeroboam syn Nabathow/ ktory byl w Egypcie (bo tam byl uciekl przed Salomonem/) wnet sie wrócił. I przyzwali go / y przyszedl ze wszytkim ludem Izraelskim: y mówili do Roboama/ mówiac: Ociec twój cisnął nas bā rzo twārdym iā rzmem/ ty lżej rosfāzuy niż ociec twój/ ktory nā nas wložyl ciężkā niewolā / y wlyz troche z ciężaru/ abyśmy slyszeli. Który rzekł: Po trzech dniach wróćcie się do mnie. A gdy lud odpēdł/ rādził sie krol stārzych/ktōrzy stawali przed oycem iego Salomonem po ki iesze byl żyw mówiac: Co zā rāde dāciecie żebych odpowiadzial ludowi? Ktōrzy mu rzekli: Jesli sie podobasz ludowi temu / ā zmiekczyysz ie slowy tās stārzemi/ bedac slyzac przez wszytek czas. Ale on opuścił rāde stārzych/ ā z młodymi zaczął rāde / ktōrzy z nim wychowani byli / y przy nim byli. I rzekł do nich: Co sie wam zda? ābo co mam odpowiedziec ludowi temu ktōry do mnie mówił: Wlyz iā rzmā/ktōrē nā nas twój ociec wložyl? A oni odpowiedzieli iāko młodzienci wespolek z nim w rosfōsach wychowani / y rzekli: Tāk powiesz ludowi/

ktōryc mówił: Ociec twój obciāzyl iā rzmō nāsę ty wlyz / y tāk mu odpowiesz: Namnięsy pālec mój mieszy iest niż biodrā oycā mego. Ociec mój kładł nā was ciężkiē iā rzmō / ā iā wiekšy ciężar przyłoze: Ociec mój siēkl was biczmi / ā iā was siēc bede bāsālytāmi. A tāk Jeroboam y wszytek lud przysli do Roboamā dnā trzeciēgo / iāko im byl rosfāzal. I odpowiedzial krol surowie / opuścił wszy rāde stārzych. I mówił do nich według wolej młodziencōw: Ociec mój wložyl nā was ciężkiē iā rzmō / ktōrē iā ciężšym wczynie: Ociec mój siēkl was biczmi / ā iā was bede siēkl bāsālytāmi. I nieprzyzwolit nā prośbe ludu: Bo była wola Bożā / aby sie spelnila mowā iego / ktōrā byl rzekł przez reke Abiasā Silōn: czytā do Jeroboamā synā Nabath. I lud wszytek gdy krol surowie mówił / tāk rzekli do niego: Nie mamy cześci w Dawidzie / ani dżiedzictwā w synu Izai. Wróć sie Izraelu do przybytkōw twoich / ā ty pās dōm swōy Dawidzie. I odpēdł Izrael do przybytkōw swoich. I nād syny Izraelskimi ktōrzy mieszkali w mieścich Judzkich/królowal Roboam. I posłał Roboam Adurāmā/ ktōry byl nād pobory / y w kāmionowali go synowie Izraelscy / y umārł: ā krol Roboam pokwāpil sie wsiēdż nā wōz / y uciekl do Jeruzalem. I odstapil Izrael od domu Dawidowēgo āż do dnā tego.

Opuścił by rāde stārzych od powies dīal surowie pōddānym.

Wicami, iākl nem ofrym, nā koncach o prāwionemi. 3. Król: 11. c 29.

Czā zā dīal mamy. H. Rozewās nie krōles stwā Do domōw.

Adurām poborcā w kāmionos wany.

ROZDZ. XI.

prziachal Roboam do Jeruzalem / y zwolał wszytek dōm Judā y Beniamin / sto y osmdziesiat tysięcy przebrānych y walecznych / aby walczył przeciw Izraelowi / ā obrócił krōlestwo swē do siebie. I sstālā sie mowā PANSKA do Samel / cżłowiekā Bożēgo / mówiac: Mōw do Roboamā synā Salomonowēgo krōlā Ju-

dā / y do wšēgo Izraelā ktōry iest w Judā y Beniamin: Co mówi PAN: Nie pōydziecie / ani walezyć bedzicie przeciw brāciēy wāsēy: niech sie wróci kāždy do domu swego / bo sie to zā moiz wola sstālo. Ktōrzy wyslyšawszy slowo PANSKIE / wrócili sie / ā nie ciāgneli przeciw Jeroboamowi. I mieszkal Roboam w Jeruzalem / y pobudował miāstā murowāné w Judā: I zbudował Bethselehem / y Etām / y Thekue / Bethsur tēż y Socho / y Odollām / ktemu y Geth / y Māresā / y Ziph / āle y Adurām / y Lāchis / y Azetā / Sārāā

Piki Ieroboam nie byl Heretykiem nie kazāl Bōg przeciw niemu walezyć, āle skoro Heretykiem zstāł, walezył przeciw niemu lud Boży, y zwoięzyl go. mō: 13. Miāstā sbudowāne od Roboamā.

Roboám
królue
nád luda
y Beniami
nem.
Káplani
nyprawá
čili sie od
Herety
kán Izrael
skich do Je
ruzaleu.
Ieroboám
odrzucił
nby ká
plany pra
wobne,
názynił
Minis
strów.

Podal Bóg
ludę nrę
ie króla
Agypt-
skiego iż
Boga opu
ścił.

Semeiaś
prorok
profaie
lud z grze
chów.

11 też y Aialon / y Hebron / które były w
Juda / y w Beniamin / miasta bardzo
12 obronne. ¹ A gdy ie zamknął murem /
postawił w nich przelożone / y spiklé
13 rze ná żywność / to iest / oliwy y wi
14 ná. ² Ale y w każdym mieście wezsyni
zbrojownie ná tarcze y ná kopie / y
zmocnił ie wielką pilnością / y pán
15 wał nád Juda y Beniaminem. ³ A
kápłani y Lewitowie / którzy byli we
wszem Izraelu / przyszli do niego ze
16 wszytkich miejsc swoich / opuściwszy
przedmiescia y osiadłości swoje / y
przeniósłszy sie do Judy y do Jerusa
17 lem : przeto że ie był odrzuć Jer
oboám / y potomkowie tego / aby nie
odpiewowali kápłanstwa P A N
S K I E G O. ⁴ Który postanowił so
bie ofiarowniki wyzryn / y czartów / y
18 cielców / które był wezsyni. ⁵ Ale y ze
wszytkich pokoleni Izraelskich / któ
19 rzykolwiek dáli byli serce své aby su
kali P A N A Boga Izraelowego /
przyszli do Jeruzalem ofiarować ofia
20 ry své przed P A N E M Bogiem oyc
21 ców swoich. ⁶ A vmocnili królestwo
Judzkie / y utwierdzili Roboámá y

D ná Salomonowego przez trzy lata :
bo chodzili drogami Dawidowymi y
Salomonowymi tylko przez trzy lá
18 tá. ⁷ A pojął Roboám żonę Maáhá
lath córke Jerimoth / syná Dawido
wego : Abihail też córke Eliah syná
19 Izai / która mu wrodziła syny / Je
20 hus y Somoriam y Zoom. ⁸ Po téy
też pojął Maáhá córke Absalom /
która mu wrodziła Abia / y Ethai / y
21 Ziza / y Salomith. ⁹ A milował Ro
boám Maáhá córke Absalom nád
wszytkie żony své / y zalóżnice / bo był
22 pojął osmnasć żon / a náložnie šest
dziesiąt : y spłodził osm a dwadzie
23 ściá synów / a šestdziesiąt córek. ¹⁰ A
postanowił ná pierszym miejscu
Abiasá syná Maáhá ksiązciem
nád wszytká bracia jego : bo tego my
24 ślił królem wezsyni : ¹¹ iż był między
y moźniejszy náde wszytkie syny jego /
y we wszytkich granicach Judzkich y
Beniaminowych / y we wszytkich mia
25 stach murowanych : y dawał im ży
wności dostaték / y starał sie o wiele
żón.

ROZDZ. XII.

1 **A** G D Y było w
mocione króle
stwo Roboám y
2 utwierdzone / opu
ścił zakon P A N
S K I y wszytek I
3 zrael z nim. ¹ A ro
tu piątego królestwa Roboám przy
4 ciągnął Sesať król Agyptski do Je
ruzalem (bo byli zgrzeszyli P A N U)
5 ² z tysiącem y dwiema sety wozów / y
šestciadziiesiąt tysięcy iędnych : a lu
dzi nie było liczby którzy byli przcią
6 gnię z nim z Agyptu / to iest / Liby
czyey / Trogloditowie / Ethiopowie.
7 ³ A pobral miasta obronne w Judzie
y przciągnął aż do Jeruzalem. ⁴ A
8 Semeiaś prorok wszedł do Roboa
9 má / y do ksiązat Judzkich / którzy sie
10 byli zebráli do Jeruzalem / wiekając
11 przed Sesať y rzekli do nich : To mó
wi P A N : Wście mie opuścili / a
12 iam was opuścił w ręce Sesať. ⁵ A
13 zlekrośszy sie książetá Izraelskie / y
król rzekli : Sprawiedliwy iest P A N.

7 ⁶ A gdy wyjechał P A N iż sie vpołoży
li / sstała sie mowa P A N S K A do
Semeiasá / mówiac : Ponieważ sie
vpołożyli / nie wytráce ich / y dam
im troche ráunku / a nie będzie kápá
lá zápalczywość moia ná Jeruzalem
8 przez rękę Sesať. ⁷ Wszakéż iednat
beda mu sluzyc / aby wiedzieli różnoś
9 c sluzby moiey / y sluzby królestwa ziem
skiego. ⁸ A tak odciągnął Sesať król
Agyptski od Jeruzalem / zabrawszy
10 skarby domu P A N S K I E G O / y do
mu królewskiego / y wszytko z sobą zá
niósł / y pukiérze złote / których był
11 Salomon náspiewował : ná których
miejscu król spíawil miedziáné / y po
12 ruczył ie przelożonym tarczownikóm któ
rzy strzegli sieni palacu. ⁹ A gdy w
13 chodzil król do domu P A N S K I E
GO / przychodzili tarczownicy y bráli ie /
a zá sie ie odnosili do zbrojowni svéy.
10 ¹⁰ Wszakéż iż sie vpołożyli / odwrócił
sie od nich gniew P A N S K I / y do
11 końca nie sz zglądzeni : ponieważ y
w Judzie nálaży sie dobrze wezsyni.
12 ¹¹ Zmocnił sie tedy król Roboám w
Jeruzalem / y królował : a było mu

Upokorze
nie ludu
vbtagało
Boga.
"abo, ale ie
wkrótce wy
bawie. H.
nie przydaje

Csemu
Bóg daie
lud swój
w moc nie
prywatnie
lom.
Król Aeg
gyptski
stąpił ko
ściół.

3. Król. 15.
f. 21.

D czterdzięci lat y rok gdy królować
począł / a siedemnaście lat królował
w Jeruzalem / w mieście które PAN
obrał / aby tam potwierdził imię swe /
ze wszystkich pokoleń Izraelskich / a
imie matki jego Naama Ammanit-
ka. ¹⁴ A czynił złość / y nie zgotował
¹⁵ serca swego aby szukał PANA. A
sprawy Roboám pierwsze y posle-

dnie wypisane są w księgach Seme-
iasza proroka / y Addo Widzącego / a
z pilnością wyłożone / y walczyli prze-
ciw sobie Roboám y Jeroboám po
wszystkie dni. A zasnął Roboám z
ojcami swymi / y pogrzebion jest w mie-
ście Dawid / y królował Abia syn ie-
go miasto niego.

Roboám u
miał, na-
zwał się
Abia.

ROZDZ. XIII.

A KU osmna-
stego króla Jero-
boám / królował
Abia nad Judą.
² Trzy lata królo-
wał w Jerusa-
lem / a imie matki

jego Michai / córka Uriel z Gabaa:
y była walka między Abią y Jerobo-
ámem. A gdy Abia stoczył bitwę y
miał bardzo waleczne męże y wybra-
nych czterech tysięcy: Jeroboám
zyskiwał naprzeciw wojsko osiem set
tysięcy mężów / którzy też wybrani by-
li y bardzo mocni w bitwie. Stągnął
tedy Abia na górę Semeron / która
była w Ephraim / y rzekł: Słuchaj
Jeroboámie y wszystkie Izraelu. A za-
niewieście / iż PAN Bóg Izraelski po-
dał królestwo Dawidowi nad Izra-
elem na wielkiemu y synowi jego przy-
mierzem soli. A powstał Jerobo-
ám syn Nabath / sluga Salomona
syna Dawidowego: y podniósł wojs-
ne przeciw Panu swemu. A skupili
się do niego meżowie nieczenni y sy-
nowie Belial / y przemogli prze-
ciw Roboám synowi Salomonowe-
mu: a Roboám był prostak y lekli-
wego serca / y nie mógł się im oprzeć.
⁸ A tak wy teraz mówicie że się mo-
żecie oprzeć królestwu PANSKIE-
mu / które trzyma przez syny Dawi-
dowe / a macie ludu moc wielką / y
cielce złote / które wam uczynił Jero-
boám za bogi. A wyrzuciliście kła-
piany PANSKIE / syny Aaronowe y
Lewity / a poczyniliście sobie ośro-
wniki jako wszyscy naródowie ziem-
scy: którokolwiek przyjdzie / a poświę-
ci reki swoje / w byku z wolów y w
siedmiu baránów / oświeca się ośro-

wnikiem tych którzy nie są bogowie.
¹⁰ A PAN Bóg nasz jest: którego
nie opuszczamy / y kapłani służą PA-
nu z synów Aaronowych / y Lewito-
wie są w porządku swoim. całopa-
lenia też oświeca PAN V na każdy
dzień rano y w wieczór / y wonne ka-
dzenie według rozkazania zakonu
sprawione / y bywaią wykładane chle-
by na stole przeczyszczone: y jest w nas
lichtarz złoty y lampy jego / aby się za-
palono zawsze na wieczór: my bo-
wiem strzeżemy przykazania PANA
Boga naszego / któregoście wy opu-
ścili. Otróż w wojsku naszym hetma-
nem jest Bóg / y kapłani jego / którzy
tragają w trąby / y bzmia przeciwko
wam: Synowie Izraelscy nie wal-
czcie przeciw PAN V Bogu ojców
waszych: bo nie z pożytkiem waszym.
¹³ To gdy on mówił Jeroboám z tylu
zasadytę czynił. A stojąc przeciw nie-
przyjacielowi / nie bacząc się Jude ob-
taczał swym wojskiem. A obczyrza-
wszy się Judas obaczył że nalegała
bitwa y z przodu y z tyłu / y zawołał
do PANA: a kapłani poczęli trąbić
w trąby. y wszyscy meżowie Judas
okrzyk uczynili. A oto gdy oni woła-
li / przestraszył Bóg Jeroboám / y
wszystkiego Izrael / który stał przeciw-
ko Abia y Judas. A wzięli syno-
wie Izrael przed Judą / y podał im
Bóg w ręce ich. Poraził ich tedy A-
bia / y lud jego porażką wielką / y po-
legło rannych z Izraela pięć tysięcy
tysięcy meżów mocnych. A poni-
żeni byli synowie Izraelscy na on
czas / a synowie Judscy zmocnili się
bardzo / przeto że wstali w PAN V Bo-
gu ojców swoich. A gonił Abia Je-
roboám / wcielał go / y pobierał mia-
sta jego / Bethel y cości jego / y Jesa-
ne z córkami jego / Ephron też y cór-

My jesteśmy
(lud) Pana
Boga naszego.
H.
Kościół
Pański
płani.

Hetma-
nem ko-
ściół pra-
wdeń
Bóg y kła-
piani.

Modli-
tna
szeli Izrael
kie Heres
tyki.
Poraził.
H.

Herety-
ków legło
500000.

3. Król 15 a 2

Wojna
króla Je-
rozolims
skiego prze-
ciw Heres-
tykom
Izraelim.

Król Abia
prosił
szeli Izrael
skiego
pieniędzy.

To jest, nie
skanym
wielkim.
czasy. Nu:
18. v. 19.

Opis Ra-
kim. Chaldé:
Opis Ra-
kim. Mash:
5. 22.
Dzięk. H.

Wysłiście
się przeciw

Króle jest w
synów
Dawido-
wych. H.
3. Król. 12.
g 31.
Ministro-
wie u He-
retyków
iacy.

20 Et tego: y niemógł wiecćy sie opzćć
Jeroboam za dni Abiasowych: kćć
21 tego zabił PAN y umarł. A tak Abi-
bias umocnił sy królestwo swe: po-
stał żon czternaście: y zrodził dwa

22 dziecić y dwu synów y szesnaście có-
rek. A ostatek mććw Abia y drog y
spraw tego opisané są bårzo pilnie w
księgach Abdo proroka.

olyzabw
Hebr.

ROZDZ. XIII.

Asa Król
ludá bogo-
hoyny y
szesliwy.
3. Król. 15. 8.

Asa syn 3

1 oycy swemu y po-
grzebli go w mie-
ście Dawidow y
y królował Asa
syn tego miasto
niego / za króććgo
dni w spokoju sie
2 ziemić przez dćććććć lat. A czynił
Asa co było dobrego y przyiemnego
przed oczyma Boga swego y rozwa-
ził oltarze cudzoziemskiego nabożeń-
3 stwa y wyrzucił / y polamał słupy y
4 gąćć wyrzucił. A rozkazał Judzie a-
by szukał PANA Boga oyców swo-
ich / a czynił zakon y wszystkie przyka-
5 zania: y zniósł ze wszystkich miast
Judá oltarze y zbory y królował w
6 pokoju. Pobudował też miastá o-
bronne w Judá / bo był w pokoju / a
7 żadne wojny za czasu tego nie poro-
stały / gdyż PAN pokój dawał. A
mówił Judzie: Pobudujmy te miá-
8 stá / a obtoczmy murem y utwier-
dzmy wieżami y bramami y zamka-
mi póki od wojen wszystko wolno dla
tego żeśmy szukali PANA Boga o-
ców naszych y dał nam pokój w oko-
10 lo. Budowali tedy / a żadne przyka-
11 zy w budowaniu nie było. A Asa
miał w wojsku swym nośący tarcz
y dzierżąc z Judy trzy kroćć sto tysię-

wojski y bál-
wany. H.

Pokój bo-
iatym sie
Pana Bo-
gá.

wojsko
króla Asa

9 cy / a z Beniamina tarczniców y strzel-
ców po dwa kroćć sto tysięcy / y osm-
dziesiąt tysięcy / wszyscy ci meżowie
bårzo mocni. A wyłuchał przeciwko
C nim Sará Etyopiánin z wojskiem
swym / po dćććććć kroćć sto tysięcy y
10 z trzema sety wozów y przyciągnął aż
do Maresá. A Asa ciągnął przeciw-
niemu y zyskował wojsko ku poty-
kaniu w Dolinie Sepháthá / która
11 jest w Maresá / y wyzwał PANA
Boga y rzekł: PANE niemaś w
ciebie żadney różności / iesli w trość
ratujesz albo w wielu: ratujże nas /
PANIE Boże nasz: abowiem w to-
bie / a w imieniu twoim maigćć vfa-
nie / wysłiśmy przeciwko mnożstwu
temu. PANIE / ty iesz Bóg nasz /
niechże nie przemaga człowiek prze-
12 ców robie. A tak przestraszył PAN
D Etyopiány przed Asa y Judá: y w-
13 cięćli Etyopianie. A gonili ie Asa /
y lud który z nim był / aż do Gerára:
y polegli Etyopianie aż do szetn /
bo starci są z PAN zabił / y wojsko
tego walczyło. Wzięli tedy wiele lu-
14 poró / y zburzyli miastá wszystkie oko-
ło Gerára: bo strach wielki był ná
15 wszystkie przypadł: y splundrowali
miastá y wielką korzyść wynieśli. A
le y obory owiec potężnysy / zagnali
owiemocnie zezon y wielbiądów:
y wrócili sie do Jeruzalem.

wojsko
Aetio-
pskie.

Modla-
twá Asa o
zwycięz-
two prze-
ciw Aetio-
som.
1. Król. 14. 26.
Poróżł. H.
Za Bożą
pomocą
zwycięzył

ROZD. XV.

Asariaś syn

1 Oded / gdy sie w
nim sstał duch
2 Bóży / wyszedł
przeciw Asa / y
rzekł mu: Słu-
chajże nie Asa y
3 wszystkie Judá y Beniamin: PAN z
wami / żeście z nim byli. Jesli go su-
kac będziecie / naydźcie: a iesli go
opuszczicie / opuści was. A przeminie

4 w Izraelu dni wiele bez Boga pra-
wodziwego y bez kapłana wczyciela y
5 bez zakonu. A gdy sie nawróca w o-
trapieniu swym do PANA Boga
Izraelstiego y szukać go będą / nay-
6 dą go. A on czas nie będzie poko-
ju wychodzącemu y wchodzącemu /
ale strachy zewsząd między wszystkimi
obywatelami ziem: Bo będzie wal-
7 czył naród przeciwko narodowi / y
miasto przeciw miastu / bo ie PAN
zatrwoży wszelkim uciskaniem. Wy
tedy wzmocnicie sie / a niechay nie mdle

Asariaś
prorok
przeponi-
da iż kró-
lestwo Iz-
raelskie He-
retickie
miało być
bez Boga,
kapłana,
y zakonu.

Bóg. H.

Aśa król
wyrzucił
Bálmány.

Náprawił
H.

ś Izraelá v
ciekália
od Herety
ków do Je
ruzálem.

Osiary z
koryści.

H.

Kościół Boży
nigdy nie-
stał, ani wsta-
nie do końca
świata.

8 iż rece wasze : bo będzie zaplata v-
czynkowi waszemu. ° Co gdy wysłyszał
Aśa / to iest / słowa y proroctwo Aśa-
riáša syná Odeš proroka / vmocnion
iest / y zniósł bálmány ze wszytkiey zie-
mie Judá y z Benjámin / y z miast
które był pobrat / góry Ephráim / y
° poświęcił ołtarz PANSKI / który
był przed przysięgią PANSKIM.
9 ° A zebrał wszytkiego Judá y Benjá-
miná / y przychodnie z nimi z Ephrá-
imá / y z Mánáşe / y z Simeon : bo
ich było wiele z Izraelá wcieli do
niego / widząc iż z nim był PAN Bóg
iego. ° A gdy przysli do Jeruzalem
miesiąca trzeciego roku piętnastego
10 królestwa Aśa / osiadowali P A N V
dnia onego z łupów y z korzyści które
byli przysnęli / wolów siedm set / á
11 bąranów siedm tysięcy. ° A wśedł
według obyczajów / ku potwierdzeniu
przymierza / aby szukałi PANA Boga
oyców swoich ze wszytkiego sercá /
12 y ze wszytkiey dusze swojej. ° A ieli by
13

3 *Aniele dni przeminie w Izraelu bez
Bogá* ° Temi słowy chca domowdzieć Herety-
cy / iż Kościół Boży wstać może / ponieważ y
na on czas wstał iáko tu dáre nác. Aleć by te-
go nie mówili / gdyby pismo rozumieć chcieli.
Bo naprzód mówi tu Prorofo onych Herety-
kách w królestwie Izraelskim / którzy Jeru-
boam Heretyk od Kościółá Jeruzolimskiego
odwiodł / bo ci Heretycy byli bez Bogá pra-
wodźwego / y bez káptaná / wezyćielá / y bez za-
konu. A takowe są y teraz zbory Heretyckie
które y błądzą y wstają. Ale sie to nie może ro-
zumieć o Kościele Jeruzolimskim / y króle-
wie Judzkim / w którym zawsze byli praw-

14 kto / prawi / nie szukał PANA Boga
Izraelskiego / niech vmrze / od na-
mniejszego aż do największego / od me-
15 żá aż do niewiaśty. ° A przysięgli PA-
NV głosiem wielkim w radości / y w
bzmieniu trąb / y w głosie kornetów /
° wszyscy którzy byli w Judá / z prze-
klinaniem : bo ze wszytkiey sercá swoe-
go przysięgli / á ze wszytká wola su-
16 káli go / y náleżli : y dali im PAN od-
poczymienie w okół. ° Ale y Máché
mátkę Aśy króla z wielkiey złożyl páno-
wania / przeto że była wezmia báłwan
° Pniaków w gáin : którego wszytkiey
17 struszył / y w skutki polamawşy spa-
lił v potoká Cedron. ° A wyżyny zostá-
wione są w Izraelu : A wśátkóz serce
Aśa było doskonałe po wszytkie dni
18 ieş. ° A to co był posłubił oćiec iego /
sam / wniósł do domu PANSKIE-
GO / srebro y złoto / y rozmaity sprzęt
19 naczynia. ° A nie było wojny aż do
trzydziestego y piętego roku króle-
stwa Aśa.

° wśá : aby
śmierć v-
márt. Heb:
Przysięga
iá iż Bogu
mieli słu-
żyć.

Mátkę z
páństvá
z skłáda
dla báłwa
dná ślśwá
° abo stráśny
H.
° Pátr wysz-
3. Król 1514

dziwi káptani którzy ználi pradowźwego Bo-
gá y zákon iego / y tey wiary nie traciłi w nie-
woli Babilonskiej / y potym wróćwşy sie
do ziemi tenże zákon y Kościół zatrzymáli.
A iest sie to ma o wszytkich żydach rozumieć /
tedy o tym czasie który miał być po przysię-
Mesiasá. Teraz bowiem już przeminelo wie-
le dni w Izraelu bez Bogá / bez káptaná / y
bez zakonu / iáko było przepowiedziano.
Ale inaczey o swym Kościele Pan Chry-
stus przepowiedział / obiecuiac iż bramy pie-
kielne nigdy go przemoc nie miáły. Máth. 16
y sam ma byđz zawsze z Kościołem swoim
do skonczenia świata. Máth. 28.

ROZDZ. XVI.

1 *Roku trzydzie-
stego y piątego*
królestwa iego /
2 przyciągnął Bą-
śa król Izraelski
przeciwko Ju-
dzie / y murem ob-
taczał Rámá / aby żaden niemógł
prześpiecznie wynisđz y wniśdż z kró-
lestwa Aśa. ° A tak Aśa wynisđł sre-
bro y złoto z skarbów domu P A N-
SKIEGO / y z skarbów królewskich /
y posłał do Benádád króla Syry-
3 skiego / który mieskał w Dámásku /
mówiąc : ° Mam ztoba przymierze :
Oćiec też mój z oycem twym wzgo-

4 dźcie mieśkáli : przetoćci posłał sre-
bro y złoto / abys złamawşy przymie-
rze które maś z Bąśá królem Izra-
elskim / wezynał aby odiachał ode-
mnie. ° Czego sie wywiedzawşy Be-
nádád / posłał hetmány wóysk swo-
ich do miast Izraelskich : którzy zbu-
rzyli Abion y Dán / y Abelmáim / y w-
szytkie miastá Tephthálim murowa-
5 né. ° Co gdy wysłyszał Bąśá / przestał
budować Rámá / y zámiechał robo-
6 ry swey. ° A król Aśa wziął wszytkiego
Jude / y pobrali kámiennie z Rámá / y
dźwero które był ná budowanie zgo-
tował Bąśá / y zbudował z nich Gá-
7 báá / y Máfphá. ° Onego czasu przy-
śedł Hánáni prorok do Aśa króla Ju-
dzkiego / y rzekł mu : Iżes miał wśá-

Aśa boiać
sie króla I-
zraelskiego
czyni przymie-
rze z
królem Sy-
ryjskim.

Prorok
strofując A
sę iż miał
wspanięcie
ley w czo
nieku nia
w ocy
wys: 14 c. 9.

na Proroka

Iozaphat
król Iuda
ski Bogos
boyny.

Bogactwa
y sława bo
iatym sie
Boga.
w drogach
H.

Rozsila na
uczyciele y
kapłany
po krolest
nie swym
do ludu.

nie w królu Syryjskim / a nie w P A
N V Bogu twoim / dla tego vsio
woysko króla Syryjskiego z ręki twej.
8 Aż nie daleko wiecéy było Aethy
opianow y Libijszym / w woziach y
C w iędznych / y w mnoſtwie bārzo wiel
kim : które / kiedyś wwierzył PAN V /
9 podał w rece twoie : A bowiém oczy
P A N S K I E patrzą na wszytkie zie
mie / y dodawają mocy tym / którzy
weń sercem doſkonalszym wierzą. A
tak głupieś uczynił / y dla tego od te
go czasu powstała przeciwko tobie
walki. A rozgniewany Aśa / na Wi
10 dzącego / kazał go wſadzić do więzie
nia / bo ſie był o to bārzo rozgniewał
y pobit nie mało ludu na on czas. A

ROZDZ. XVII.

Iozaphat syn
ieſz królował mia
sto niego / y zmo
cił ſie przeciw
1 Izaaklowi. A po
2 ſtawił poczty
żołnierzy po w
ſzytkich miſtaczach Iudā / które by y
obtoczone mury. A obrone rozłożył
w ziemi Iudā y w miſtaczach Ephra
im / które był pobrat Aśa oćiec iego.
3 A był PAN z Iozaphatem / iż cho
dził w drogach Dawida oycā ſwego
pięćſzych / a nie miał nadziei w Bā
4 alim / ale w Bogu oycā ſwego / y po
ſtepował w przykazaniach iego / a nie
wedle grzechów Izaakſkich. A w
5 twierdził P A N krolestwo w rece ię
go / y dał wszytek Iudā dary Iozā
phatowi / y przyſzedł ku niezmiernym
6 bogactwom / y ku wielkiej ſławie. A
gdy ſerce iego wzięło ſmiałość / dla
7 drog P A N S K I C H / wyſzyny też y gā
ie zniósł z Iudā. A roku trzeciego kró
leſtwa ſwego / poſłał z kſiążat ſwych
Benhail / Obdiaſā / y Zachariaſā / y
8 Nathanaela / y Micheaſā / aby nāu
czali w miſtaczach Iudzkich : a z ni
mi Lewity / Semciaſā / y Nathani
aſā / y Zabadiaſā / Aſaela też / y Se
miramoth / y Jonathana / y Aldonia
ſā / y Thobiaſā / y Thobadoniaſā Le
wity / y z nimi Elizama / y Joran ka
9 plany : y nāuczali lud w Iudzie / mās

ſprawy piérwſie y poſlednieyſie Aśa /
napijane ſz w kſiegach królów Ju
12 dā y Izaak. Rozniemógł ſie też Aśa
D roku trzydzieſtego y dziemiętego kró
leſtwa ſwego / na ból nóg bārzo cie
żki / a ani w chorobie ſwey nie ſukał
PANA / ale wiecéy wſał w nauce le
karſkiej. A zaſnął z oycy ſwymi : y
13 umarł roku czterdzieſtego y piérwſie
14 go kroleſtwa ſwego. A pogrzebli go
w grobie iego / który był sobie wyko
pał w mieſcie Dawidowym : y poło
żyli go na łożu iego pełnym rzeczy
wonnych / y maſci nierządniczych / któ
re były haptetarką robotą ſprawnio
ną / y ſpalili na nim zbytnią pompą.

izc kſiegi zaſonu P A N S K I E G O / y
obchodzili wszytkie miſtaczach Iudzkich y
10 nāuczali lud. Stał ſie tedy ſtrach
C P A N S K I na wszytkie kroleſtwa ziem
które były okolo Iudā / ani ſmieli
11 waleczyć przeciw Iozaphatowi. Ale y
Philistyńmowie przynoſili Iozapha
towi dary / y dan ſrebra : Arabczy
cy też przyganiali bydła / bāránów
ſiedm tysięcy y ſiedm ſet / y także wie
12 le koſzów. Wroſł tedy Iozaphat / y
w wielmożony ieſt aż ku górze : y po
budował w Iudzie domy iako wie
13 że / y miſtacz muiowane. A wiele
dział poczynił w mieſtaczach Iudzkich :
meżowie też waleczni y duży byli w
14 Jeruzalem / których ta liczba we
dlug domów y ſamiliy ich : W Ju
dzie hetmānowie woyska : Ednaſ
D kſiąże / a z nim bārzo duży meżow
15 trzy ſtā tysięcy. Po tym Iohanān
kſiąże / a z nim dwieſcie y oſmdzie
16 ſiat tysięcy. Po tym też Amāſiaſ
ſyn Zechry / poſwiecony PAN V / a z
nim dwieſcie tysięcy meżow mo
17 cnych. Za nim ſedł duży na potykā
nie Eliada / a z nim dzierżących łuk y
18 tarczę dwieſcie tysięcy. Po tym też
19 Iozabad / a z nim ſto y oſmdzieſiat
tysięcy gotowych żołnierzy. Ci w
ſzyſcy byli przy rece królewſkiej / o
prócz innych / które był poſtawił w
mieſtaczach muiowanych we wszytkim
Iudā.

W lękach
rządów
fał, nie ſu
kając Bo
ga.

*Zamki. H.

Woyska
Iozaphata
ne.

*Z synów
iáminowych
H.

ROZD. XVIII.

VI tedy Iozaphát bogaty y sławny bázno / y spowinowacil sie z Achabem. * A po leciech ziachal do niego do Saz

mariiéy : ná którego przyazd nábil Acháb baránów y wolow bázno wiez leiemu y ludowi który był z nim przyiachal : y namowil go aby z nim ciągnął do Rámoth Gáláád. * A rzékl Acháb król Izráelski do Iozaphátá króla Judzkiego : Poiedź zemną do Rámoth Gáláád. Któremu on odpowiedzial : Jáko ja / y ty : iáko lud twóy / ták y lud mój : y bedziem zotobą ná wojnie. * A rzékl Iozaphát do króla Izráelskiego : Prose ná ten czas poradź sie mowy PANSKIEY : * A ták król Izráelski zebrał czterzy stá meżów proroków y rzékl do nich : Mamyli iáchác do Rámoth Gáláád ná wojne / czyli dáć pokoy ? A oni : Jedź rzékl / y poda Bóg w reke królewską. * A rzékl Iozaphát : Aza tu niemasz proroka PANSKIEGO / abychmy go téż pytać ? * A rzékl król Izráelski do Iozaphátá : Jest maj ieden / od którego możemy sie pytać woli PANSKIEY : lecz ja go mam w nienawisci bo mi nie prorokuie nic dobrego / ále złe záwždy : á jest Micheas syn Jemlá. A rzékl Iozaphát : Nie mów ták królu. * Záwołał tedy król Izráelski iednego z rzezánców / y rzékl mu : Záwołay rychto Micheasá syná Jemlá. * A król Izráelski y Iozaphát król Judzki siedzieli obá ná stolicy swéy obleczeni w szaty królewskie. á siedzieli ná placu w bramy Samariiéy / á wszyscy prorocy prorokowali przed nimi. * A Sedekias syn Chánaána vczynil sobie rogi zelazné / y mówil : To mówi PAN : Cemi przerwieciš Syriá / áz ja zetrzeš. * A wszyscy prorocy tákze prorokowali y móvili : Jedź do Rámoth Gáláád / á poszczescie sie / y p. da. PAN w reke królewską. * A posel który był siedl áby záwołał Micheasá / rzékl mu : Oto słowá wszystkich proroków iednémi wsty dobrze opowiadają królowi : pro-

se cie tedy / aby y mowá twojá od nich nie była rozna / á mow szesliwé rzeczy. * Któremu Micheas odpowiedzial : Żywie PAN / że cokolwiek mi rzecze Bóg mój / to mowic bede. * Przyszedl tedy do króla / Któremu król rzékl : Micheas / mamyli iáchác ná wojne do Rámoth Gáláád / czyli niechác ? Któremu on odpowiedzial : Jedźcie : bo wysytko sie szesliwé powiedzie / y beda nieprzyiaciele podáni w reke waszé. * A rzékl król : Powtóré y potrzecie poprzystiegam cie / abys mi nie powiádal iedno co jest prawda w imie PANSKIE. * A on rzékl : Widzialem wysytki Izráela rozprosoného po górách / iáko owce bez pástérzá : y rzékl PAN : Nie máj ci pánow : niech sie każdy wróci do domu swého w pokóju. * A rzékl król Izráelski do Iozaphátá : Azamci me powiedzial / że mi ten niedobrego prorokowác nie mial / ále to co złe jest ? * A on rzékl : Przetoż sluchaycie słowá PANSKIEGO : Widzialem PANÁ siedzácého ná stolicy iego / y wysytko woysko niebieskie stojące przy nim / po prawey y po lewey stronie. * A rzékl PAN : Kto zwiędzie Achabá króla Izráelskiego / aby iáchal y vpadl do Rámoth Gáláád ? * A gdy móvil ieden tym sposobem / á drugi innym : wystapil duch y stágnal przed PANEM / y rzékl : Ja go zwiode. Któremu rzékl PAN : A przez co go zwiodziesz ? A on odpowiedzial : Wyinde / á bede kłamlwym duchem w vsciéch wszystkich proroków iego. * A rzékl PAN : Zwiodziesz / y przemożesz : wynidź / á vczyn ták. * Teraz tedy / otdal PAN ducha kłamstwa w vsta wszystkich proroków twoich : á PAN złe móvil o tobie. * A przystapil Sedekias / syn Chánaána / y vderzyl Micheasá w gebe / y rzékl : Którąz drogą przeszedl duch PANSKI odemnie / żeby tobie móvil ? * A rzékl Micheas : Ty sam ogladaš dniá oného / gdy wnidziesz do komory z komory / żebyś sie skryl. * A roszazal król Izráelski / mówiąc : Weimicie Micheasá / á wiedzcie go do Amoná starosty micy skiego / y do Joasá syná Amelech. * y rzeczenie : To mówi król : Wjadźcie tego do ciemnice / á dawaycie mu

Micheas
pran dżi
wy prorok

Tákli He
reticyd
aby im to
prorokowi
dano to sie
im podobá

Duch kłam
słiny
znadł He
retiki.

Poliszek
Micheas
sów.

Micheas
nśakony.

To jest król
leusk. ego.

Achab od-
mienia śa-
ty chce
uśmier-
ci która
mu prorok
zagraził.

27 troche chleba y troche wody aż sie
wróce w pokoiu. ¹ A rzekł Micheas:
Jeslis sie wrócisz w pokoiu / nie mó-
wil P A N we mnie. A rzekł: Stu-
28 chajcie wszyscy ludzie. ² Jachali tedy
król Izraelski y Jozáphát król Ju-
29 dski do Ramoth Galaad. ³ A rzekł
król Izraelski do Jozáphátá: Od-
mienie śaty / y tak pójde tu bitwie: á
ty sie wybierz w śaty twé. A odmieni-
30 wszy król Izraelski śaty / sedł tu bi-
twie. ⁴ A król Syryjski rostkzał był
G hetmánóm iedy srey / mówiąc: Nie
walczcie przeciwko namniemysemu á
bo przeciwko namiemysemu / iedno prze-
ciwko samemu królowi Izraelskiemu

31 mu. ⁵ A tak wyżrzawszy hetmáni iedy
32 zdy Jozáphátá / rzekli: Król to Izra-
elski. A obstkoczyli go bitac sie: ále on
zawołał do PANA / y ratował go / y
33 odwrócił ie od niego. ⁶ Bo gdy obaczy-
li hetmáni iedy / iż nie był król Izra-
elski / opuścili go. ⁷ A przydalo sie ze ie-
den z ludu strzale wystrzelil / ná niepe-
wną / y ranił króla Izraelskiego mie-
34 dzy szye á łopatką: á on rzekł woźni-
cy swemu: Nawróć reke swoą / á wy-
wiez mie z woyską / bom raniom. ⁸ A
skoczyła sie / bierwá dnia onego: á
król Izraelski stał ná wozie swym
przeciw Syriánóm aż do wieczora / y
umarl gdy zachodziło słońce.

⁸ Szczęść nie
wmyślnie, str-
funku postrze-
lony.

Achab po-
strzelany.

ROZDZ. XIX.

Jozáphát król
Judski wrócił sie
w pokoiu do do-
mu swego do Jeru-
zalem. ¹ Które-
mu zabiezał Jez-
hu syn Chanani

Widzacy / y rzekł do niego: Dodajesz
pomocy niezbożnému / á z temi którzy
mają w nienawiści PANA przyiaźń
wiedzieć: á przeto zasłużyłeś był w
3 prawdzie gniew PANSKI: ² ále v-
czynki dobre nálaży sie w tobie / prze-
to żeś zniósł góie z ziemie Judzkiej / á
zgotowałeś serce swe ábys szukał
PANA Boga oyców twoich.
4 ³ Mieszkali tedy Jozáphát w Jeruza-
lem: y zaś wyjechał do ludu z Bersa-
bee aż do góry Ephraim / y wrócił ie
do PANA Boga oyców ich. ⁴ A po-
5 stánowił siedzie w ziemi po wszystkich
miastach Judzkich obronnych / ná ka-
6 3dym miejscu / y przyskazywał siedziom:
Baczcie (pry) co macie czynić: bo nie
ludzki sąd odprawiecie / ále P A N
7 S K I: á cokolwiek osadzicie / ná was
sie obáli. ⁵ Niechay będzie boiaźń
PANSKA z wami / á wszystko z pilno-

ścią czynicie: bo niemasz v P A N A
Boga naszego nieprawości / áni wz-
gledu ná osoby / áni chciwości da-
tów. ⁶ W Jeruzalem też postanowił
Jozáphát Lewity y káplany / y prze-
łożone domów z Izraelá / áby sąd y
sprawę PANSKĄ sądzili obywatel-
lóm iego: ⁷ A przykazał im mówiąc:
Tak czynić będziecie w boiaźni P A N
SKIEY wiernie y dośkonáłym sercem
10 ⁸ W wszelką sprawę / która przijdzie przed
was / bráciey waszey którzy mieszkają
w mieściach swoich / między rodziną
á rodziną / gódiekolwiek spór iest o za-
konie / o przykazaniu / o Ceremoniach /
o v sprawiedliwieniach: vkażcie im /
aby nie grzeszyli przeciw P A N V / y
aby nie przyszedł gniew ná was y ná
brácia wasze: tak tedy czyniac nie
11 zgrzeszycie. ⁹ A Amariás káplany Bi-
skup was w tych rzeczach które Bo-
gu náleżą będzie przetożony: á Zabá-
diás syn Ismahelów / który iest księ-
żciem w domu Judzkim / będzie ná-
tęmi sprawami / które do vzedu kró-
lewskiego przynależą: y macie náu-
czyćcie Lewity przed sobą: Zma-
eniaćcie sie / y czynicie z pilnością / á
P A N będzie z wami w dobrych rze-
czach.

⁸ Deu: 10 d 17
Rzym: 2 b 12.
Gal: 2. b 6.
Eph: 6. b 9.
Col: 3. d 25.
Act: 10 d 34.
1. Pet: 1 e 17.
Madr: 6 b 8.
Ecc: 35 b 16.
⁹ Y wrócił sie
do Jeruzalem
H.

Do káptan-
ów.

Kapłan-
ski sąd o zaka-
nie.
⁹ O sądkach.
H.

przełożon-
H.

ábo z tymi
którzy dobrze
czynią. H.

¹ Prorok.

Przyiaźń,
towarzyst-
wo z He-
retikami,
nie podo-
ba się Bogu

H. H.

Upomina-
nie do sęd-
ziów.
⁵ Aby z wami
był w spra-
wie sądowej
H.

Powinowac-
two y przy-
iaźń z Her-
etykami. H.

Dodajesz pomocy niezbożnému, á
z tymi którzy mają w nienawiści Pa-
ná przyiaźń wiedzieć. [Kiedyby to nie był
grzech powinowactwa y przyiacielstwa
wiesz z Heretykami / á czemuby sie Bóg ná
Jozáphátá o to gniewał / tak że máto dla te-
samego grzechu Jozáphát nie zginał / by był
Pan Bóg ná tego zachowanie nie pamiętał:

2 Tędy przykład masz między 25. v. 7.
Zasłużyłeś był w prawdzie gniew Pá-
[ski, ále v czynki dobre nálaży sie w tobie]
O to ten król święty / swymi dobrymi vczyn-
kami to sobie v Pána Boga zjednał / áby go y
ná ten czas kiedy wystąpił / do końca nie opu-
sczał / áni go tak iako zasłużył karał. Sąd sie
pokazuje że przez dobre vczynki zło wiek mo-

czynki do-
bre wybawia
je od kara-
nia.

że wyść wiele karania które grzechami zasłużył.

10

Współka sprawę która przydzie przed nas.] Tu widzisz iako iasnie ten Król rozdziela urząd Kapłanski od urzędu Królewskiego: ponieważ samym Kapłanom przyznawał o waplnościach w zakonie: y przydaje

v. 11. Kapłany y Biskup w tych rzeczach które Bogu należą: a zbadając nad tymi które do urzędu Królewskiego. 2c. A przecie naszym Heretycy nie tylko świętymi urzędowi ale każdemu z pospółstwa dopuszczają sadzić o wierze y piśmie świętym.

ROZDZ. XX.

1

A

O tym zebrałi się synowie Moab y synowie Ammon: a z nimi z Ammonitów do Iozaphata aby walczyli przeciw

2

jemu. A przysli posłowie y oznaymili Iozaphatowi mówiąc: Przyciągnęło przeciwko tobie mnóstwo wielkie z tych miast które są za morzem y z Syrii: a oto leżą w Asasonthamar: które jest Engaddi. A

3

Iozaphat boiażnia przestraszony wdał się wysyłać aby prosił PANA: y zapowiedział post wszystkim Judą.

4

A zebrał się Judas aby się modlił PANU: ale y wszyscy z miast swoich przysli aby PANA wzywali. A gdy

5

stał Iozaphat wposród zgromadzenia Judy y Jeruzalem w domu PANSKIM przed nową sienią.

6

rzekł: PANIE Boże ojców naszych: tyś jest Bóg na niebie: a panujesz nad wszystkimi królestwami narodów: w ręce twoie jest moc y możność: a żaden nie może przeciwieć się tobie.

7

Izali nie ty Boże nasz pobilesz wszystkie obywatelę tej ziemi: przed ludem twoim Izraelskim: y dalesz im nasienie Abrahama przyjacielą twego na wieki: A mieszkali w niej y

8

zbudowali w niej świątynię imienia wi twemu mówiąc: Jesliby na nas przypadło złe: miecz sady: powierze y głód: staniemy przed domem tym

9

przed oczyma twymi: w którym wzywano jest imię twoie: a będziemy wołać do ciebie w uciskach naszych: y

10

wysłuchasz y wybawisz. Teraz tedy oto synowie Ammon y Moab y Górra Seir: przez które ty nie dopuścił przejsz Izraelowi: gdy wychodzili z

11

Egiptu: ale ie mineli y nie wytrącili ich: przeciwnym obyczajem czynią y vsilnia nas wyrzucić z ośiadłości

12

któreś nam dał. Boże nasz: a wiec ich nie osadziś: W nasci iscie nie masz takiey mocy: żebyśmy się mogli takiemu mnóstwu oprzeć: które przypadło na nas. Ale gdy niewiemy co

13

byśmy czynić mieli: tylko to nam zostawa: abyśmy oczy nasze podnieśli do ciebie. A wysyłał lud Judy stał

14

przed PANEM z dziatkami y z żonami y z synami swymi. A był Jachziel syn Zachariasza syna Baanazasa syna Jehiel syna Mathaniego

15

Lewit z synów Asaph: nad którym stał się Duch PANSKI w posrodku gromady: y rzekł: Sluchajcie wysyłał Judę y którzy mie

16

skacie w Jeruzalem y ty król Iozaphat: Co wam mówi PAN: Nie bójcie się ani się lekajcie tego mnóstwa: bo to nie wasza walka: ale Bo

17

ża. Jutro wynijdziecie przeciwko im: bo pożyda pagórką imieniem Sis: y narydziecie je na końcu potoku który

18

jest przeciw puszy Jernel. Tę rękę będziecie: co się będziecie potykać: ale tylko śmiecie stóycie: a wyzycie pomoc PANSKĄ nad wami: o Judę

19

y Jeruzalem: nie bójcie się ani się lekajcie: Jutro wynijdziecie przeciwko im: a PAN będzie z wami. Iozaphat tedy y lud Judy y wszyscy oby

20

watel Jeruzalem padli na oblicze swe na ziemię przed PANEM y poklonili się mu. A Lewitowie z synów

21

Baathorowych y z synów Bórrego chwalili PANA Boga Izraelskiego głosem wielkim wysoko. A gdy rano

22

wstali ciągnęli przez puszę Cheue: a gdy wyciągnęli: stojąc Iozaphat wposród ich: rzekł: Sluchajcie me

23

żezowie Judcy y wszyscy obywatele Jeruzalem: Wierzcie w PANA Boga waszego: a będziecie bezpie

24

czni: wierzcie prorokom jego: a wszyscy się cieszyć powiedzie. A dał radę ludowi: y postanowił spie

25

waki PANSKIE aby go chwalili w hufach swoich y żeby jli przed woj

Nie karne

Przez pro
roka Róg
obiecnie
zwycięza
two Iozaphat.

A poradzili
wsy się z li
dem. H.
w piekności
świętości (ie
go) H. to jest
w niebie, dru
dy wykłada
ją wielom
aność swię
tości.

Moab y
Ammon
walczą na
Iozaphata.

Post y mo
dlitwa
pospolita
o pomoc
przeciw
nieprzyja
cielowi.

Modlitwa
Iozaphata
króla.

Wypowiedz.
H.

Kośćci.

Deu: 2 a 1.

stiem/

Psal: 135 a 1.

Śpiewa-
i ac chwale
Bogu swy
ciężyli.Sami sie
nieprzyja-
ciele bii.Dostrani-
ce: na miej-
sce wysokie,
z którego wi-
dąc daleko.Korzyść y
łupy odbie-
nia.Doliną blo-
gowień-
stwa.

Beráchá.H.

Beráchá.H.

Iosáphát
umarl.Iorám kró-
lem ludo-
skim.2. Król. 22.
83°.T rzeony ko-
stownych H.Iorám bró-
cia zabil.

22

E

23

24

25

26

F

27

28

skiem / y zgodnym głosem mówili: Wyznawajcie PANV iż na wieki mi-
łosierdzię jego. A gdy zaczęli chwa-
ły śpiewać / obrócił PAN zasadzki ich
na nie same / to jest synów Ammon /
Moáb / y góry Seir / którzy byli wy-
ciągneli aby walczyli przeciw Judzie /
y porażeni są. Bo synowie Ammon /
y Moáb / powstali przeciw obywatel-
lóm góry Seir / aby ie pobili y wygła-
dzili / a gdy tego skutkiem dośzali /
sami sie też na sie obróciwszy od spół-
nych rózor legli. A Judá gdy przy-
szedł do wieże strażney która patrzy
ku puszczy / wyrzwał z daleka wszystkie
krótkie iako sęroka / pełne trupów / a
iż żaden nie został koby był mógł
wsć mordu. Przyszedł tedy Jozá-
phát / y wszystkie lud z nim / żeby zdie-
rali łupy pobitych: y znaleźli między
trupami sprzęt rozmaity / sęty też y
naczynia bário kosztowne / y rozebrá-
li / ták iż wszystkiego zanieść niemogli /
ani przez trzy dni łupów pozbiierać /
dla wielkości korzyści. A dnia czwar-
tego zebrałi sie w Dolinie błogostá-
wienieństvá: bo iż tam błogostáwili
PANA / nazwali ono miejsce Doliną
błogostáwienia / aż do tego czasu.
A wrócił sie wszystkie Judá y obywa-
tele Jeruzálem / y Jozáphát przed ni-
mi do Jeruzálem z radością wielką /
iż im PAN dał pocieche z nieprzyja-
ciół ich. A wiáchali do Jeruzálem z

29

30

31

G

32

33

34

35

36

37

árkami / y cytrami / y z trąbami / do do-
mu PANSKIEGO. A przypadł
strach PANski na wszystkie króle-
stwa ziemie / gdy wysłyszeli iż PAN
walczył przeciw nieprzyjaciółóm Izrá-
elowym. A uspokoiło sie królestwo
Jozáphát / y dał mu Bóg pokój wo-
kolo. Królował tedy Jozáphát nad
Judą: a miał trzydzięści y pięć lat
gdy królować poczał / a dwadziestá
y pięć królował w Jeruzálem: a imie
mátki iego Azubá córká Seláhi. A
chodźił drogá Asy oycá swego / y nie
wstąpił z niego / czyniąc co siepzed PA-
NEM podobáło. A wszákóż wyżyn
nie zniósł / y iesze był lud nie nápro-
stował sercá swego ku PANV Bogu
oyców swoich. A ostaték spraw Jo-
záphátowych / pierwszych y posle-
dnich nápisán iest w słowách Jes-
hu syná Zánáni / które porządnie w-
pisał w księgi królów Izráelskich.
Potym Jozáphát król Judzki w-
szedł w przyiaźń z Ochoziášem kró-
lem Izráelskim / którego sprawy były
bário niepobożné. A złożył sie z nim
aby zbudowali okrety / któreby cho-
dziły do Thársis / y naczynili okretów
w Asiongáber. A Eliezer syn Dodán
z Máresy prorokował do Jozáphátá /
mówiąc: Jhes miał przymierze z O-
choziášem / potłuł PAN dzieła two-
ie: y porozbiáły sie okrety / y niemo-
gły iść do Thársis.

Boży. H.

Abo nie go-
tował. H.w sło-
wách Hebr-
to iest, w dzie-
iách, ábo w
historyi. Iosáphát
Ochoziáš
sem wysia-
łáia okrę-
ty do Tára-
sis.Przyiaźń
Heretiki
nie podo-
ba sie Bogu
y ludzióm
škodliwa

ROZDZ. XXI.

Śasnal Jozá-
phát z oycy swé-
mi / y pogrzebion
iest z nimi w mie-
ście Dawidowym:
A Jorám syn iego
królował miásto
niego. Który miał brácia syny Jozá-
phátowé / Azáriáš / y Jáhíel / y Zák-
háriáš / y Azáriáš / y Micháelá /
y Sáphtíáš. wszyscy ci synowie Jo-
záphátá króla Judzkiego. A dał im
oćiec ich dárow wiele srebrá y złotá / y
dochody / z miásty bário obionnemi
w Judá / a królestwo oddał Jorámo-
wi / przeto iż był pierworodny. Pow-
stał tedy Jorám na królestwo oycá
swego / y gdy sie zmocnił / zabil wszy-

5

B

6

7

8

9

10

skie bráty swé mieczem / y niektóre z
księzat Izráelskich. Trzydzięści y
dwie lecie miał Jorám gdy poczał
królować: a ósm lat królował w Je-
ruzálem. A chodźił drogami królów
Izráelskich / iako czynił dóm Achá-
bów: bo córká Achábowá była żoná
iego / y czynił złość przed oczymá
PANSKIMI. A PAN niechciał
wytrácić domu Dawidowého / dla
przymierza które był z nim uczynił: a
iż był obiecał że mu miał dáć swięce /
y synóm iego / przez wszystkie czasy. W
oné dni odstąpił Edom / aby nie był
poddárym Judzie / y postanowił so-
bie króla. A gdy sie ruszył Jorám z
hermány swémi / y ze wszystká iezdą
która była z nim / powstał w nocy y
poráził Edom / który go był obtoczył /
y wszystkie hermány iezdy iego. Wsá-

Iorámá
króla 30
ná Hereti-
cká swia-
dła.
Iáśnoś kró-
lewsko.

Edom y
Lobná od
stapili od
lorámá
króla i z
on odstas
pil Bogá.
Po górách.
H.
w bawo-
chwástwo.
List Heliá
són z Ráz
is do lorá-
má przepo-
wiadałat
mu kaźń
i z Hereti-
kóm Izrael
skich ná-
śladowal

11 C

12

13

14

15

12

Kóž Edom odstapil go / aby nie był pod mocą Judy aż do dnia tego. Te- go czasu odstapila y Lobná / aby nie była pod ręką iego. bo był opuścił PANA Boga oyców swoich: a ná- do to náczynil wyżyn w miesciach Ju- dzkich / y przywiódł w cudzołostwo obywatelé Jeruzálem y Jude w prze- stepstwo. A przyniesiono mu list od Heliášá proroka / w którym nápišano było: To mówi PAN Bóg Dawidá oycá twego: Jjes nie chodzil drogá- mi Jozáfátá oycá twego / y drogá- mi Ašá króla Judzkiego / ales cho- dzil drogá królów Izraelstich / y przy- wiódles tu cudzołostwu Jude / y oby- wátelé Jeruzálem / násiádując cu- dzołostwá domu Acháborowego / ná- do to pomordowales y bráćia twá / dóm oycá tweg / lepsze ná- do cie. Oto PAN skarze cie káźnią wielką / z ludem two- im / y z syny / y z żonámi twémi / y ze w- sytká máietnoścjá twóją. a ty zá- chorzeies zlá niemocą wnetrzá tve- go / až wynidá trzewá twoie po málu

Y przyniesiono mu list od Heliášá. Obacz i z Heliáš siedmiat po swym przene- sieniu ten list postat z Ráim / iáko y Rabbino- wie żydowsy / n Seder olam 32: nawáta. Bo Heliáš przenesion był osimáseto roku kro- lowania Jozáfátowego / iáko sie 4. Erol. 3. v. 11. pokazuje. A Jozáfát królowal dwá- dziesięć y pięć lat. 3. Erol. 22. v. 42. Atemu Ho-

16

17

D

18

19

20

ná káždy dzień. Pobudził tedy PAN ná Jorámá ducha Philisthymow / y Arabczyków / którzy są o granice z Ethiopiány. y wtárgneli do zie- mie Judzkiej / y spustoszyli iá / y po- bráli w sytké máietnośc / króla sie ná- lazla w domu królewskim / ktemu sy- ny iego y żony: y nie zostal mu syn ie- dno Joáchas który był namłodsy. A ná- do to w sytké zarážil go P A N niemocą wnetrzá mienlczoná. A gdy dzień ná dzień nástepował / y to- czyły sie czasy / wysly dwie lecie: y ták dlugá choroba wyjšony / ták i z též z siebie wnetrzności své wyrzucal / zá- raz z choroba y żywota pozbył. A w- mál bázro zlá choroba / y nie vczynil mu lud wedle zwyczáiu spalenia po- grzebu / iáko był vczynil przodkóm ie- go. Trzydziesięć y dwie lecie miał gdy poczał królowáć / a osm lat królo- wał w Jeruzálem. A chodzil nie do- bze / y pogrzebli go w miescie Da- widowym / wšatže nie w grobie kró- lów.

Król Hery-
tyk choro-
ba nieswy-
czájna zá-
rážony.

* Sami królo-
wal 8. lat a z
synem 20 lat
* Y był bez-
czci y sławy.
H.
Iáim he-
retyk nie
pogrzebion
w gróbie
królów.

liasz w tym liście czyni wzmiankę zabicia bráćiey królewstich / które sie nie estáto až po śmierci Jozáfátá. Stąd iáwno iest i z swie- či choć známi nie mészáta / móga wiedzieć co sie známi dzieje y máta stáranie o nas. To- womi tłumáče: powiáda i z tu Heliášá sówie Heliášim / áleć to sa niepotrzebne do- mysly przećiw pišinu swietemu.

Swięci cho-
zámami nie
mieszka-
wiedzą co se
známi dzieje.

Po lorá-
mie Ocho-
siaš król
ludski ten
że był swá-
ny loáchás
y Ašáris
4. Król. 8 f. 24

* Bo z oycem
królowal 12
20. a rok po
śmierci oycá

Athália
heretyká
syná sne
Ochoziašá

1 A

2

3 B

4

ROZDZ. XXII.

OBYWÁTELE Jeruzálem postá- nowili królem O- choziašá syná ie- go namniejšego miásto niego: bo w sytkié stárpie / którzy przed nim byli / pobili byli zbó- cy Arabscy / którzy byli wtárgneli do obozu: y królowal Ochoziaš syn Jo- rám króla Judzkiego. Czerdziesięć y dwie lecie miał Ochoziaš gdy po- czął królowáć / a ieden rok królowal w Jeruzálem: a imie mátki iego A- thália cóřká Amri. Ale y ten cho- dzil drogámi domu Acháborowego: bo mátká iego przywiódla go žeby niebožnie czynil: Czynil tedy zlość / przed oczymá P A N S K I M I iáko

5

5

C

7

8

dóm Achábów: bo mu oni byli ráda po śmierci oycá iego / ná zginienie ie- go. A chodzil wedle rády ich / y iá- chal z Jorámem synem Acháborowym królem Izraelstkim ná wóyne przeciw Házáciowi królowi Syryjskiemu do Rámoth Galaád / y zránil Jorá- má Syriánie. A który sie wrócił žeby sie leczyl do Jezrahelá: bo wiele ran był odniósł w bitwie námientioney. Ochoziaš tedy syn Jorámá króla Ju- dá zláchal náwiédzác Jorámá syná Acháborowego chomácego w Jezrá- hel. Bo to byla wola Boža przeciw Ochoziašowi / aby iáchal do Jorá- má: a gdy przyiáchal y wyiáchal z nim przeciw Jehu synowi Námsi / którego był P A N pomázal aby wy- trácił dóm Achábów. Gdy tedy Je- hu wywíacal dóm Acháb / nálazł Ešážetá Judzké / y syny bráćiey O-

królá Iud-
ského
zwiedla.

* Abo porá-
di. H.

Ochoziáš
król z He-
retikami
Ismiel/kitz
mi sginął.

4^a Król. 11:4
Athalia
pobiła syny
króla
w świątyni.
Domu Judy.
H.

Ioás syn
Ochoziáš
sów wzy-
niony kró-
lem.

D chozajowey/ którzy mu służyli/ y za-
bił ie: ⁹ Sámego też Ochoziáša su-
kaięc/ poimał krzącącego się w Sa-
marię: a przywiedzionego przed się
zabił: y pogrzebli go przeto że był
synem Jozaphatá / który szukał
PANA ze wszytkiego serca swęgo/ a
ni było wiecey żadney nadziei by kto
miał królować z narodu Ochoziášo-
wego. ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰

ROZDZ. XXIII.

A Roku siód-
mego zmocni-
ł się Joiadá /
wziął rotmistrze-
to iest Azariáš
syná Jerohám y
Jsmáhela syná
Johanán / Azariáš też syná Obed y
Maášyáš syná Adaiáš / y Eliza-
phát syná Zechri: y uczynił z nimi
przymierze. ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²

*Zbór Báb-
lón sbarsy
li.*

17 ludem / y królem / aby był ludem PAN-
SKIM. ¹ A tak wšytek lud wšedł do
domu Báb / y zburzyli j / y ołtarze y
bákwány tego potámali : Mátaná
18 též ofiárowník Báb zábili przed oł-
tarzmi. ² A Joiádá postánovil pře-
ložoné w domu PANSKIM pod re-
komá káptanów y Lewitów / które
był Dawid rozrzdžil w domu PAN-
SKIM : aby ofiárowáli cálopalénia
PANV / iáko nápisano w zákonic
Moyšéšowym / z weselem y zpiesniá-
mi / według rozrzdzenia Dawidowé

19 go. ³ Postávil též odžwiérné w bra-
mách domu PANSKIEGO / aby
nie wchodzil do niego nieczyšty we
wšelkiéy rzeczy. ⁴ A wžil rotmistrze
y meže co mocniéšy / přeložoné lu-
du / y wšytko pošpólštro země / y v-
cynili že wyíchal król z domu PAN-
SKIEGO / y wiáchal přez pošržódek
bramy wyššéy do domu królewštie-
go / y pošádžili go ná stolicę królew-
štiey. ⁵ A wšelil sie wšytek lud země /
y vspokóilo sie miásto : leč Athália
niečem iest zábíta.

ROZDZ. XXIII.

Jedn lat było
Joásowi gdy kró-
lować počal : a
czterdzieści lat
królowal w Jeru-
zalem : imie mátki
iego Sebiáz Ber-

1 sábee. ¹ A czynil co iest dobré přez
PANEM po wšytek čas žywotá Jo-
iády káptaná. ² A Joiádá wžil mu
dwoie žen / z których šplodžil syny y
córki. ³ Potym podobáto sie Joásowi
4 žeby ⁴ oprávil dóm PANSKI. ⁵ A
5 zebrał káptany y Lewity / y rzékl im :
Wynidžcie do miášt Judžich / a zbie-
raycie ze wšytkiégo Izráelá pienia-
dze ná popráwe domu Boga wáše-
go / ná každý rok / a rychlo to czyncie.
6 Ale Lewitowie přymiedbášym czy-
nili. ⁷ A wezwál król Joiády přez
dniéyšéž / y rzékl mu : Přeczeš sie nie
stáral / žebyš přymusił Lewity žeby
wmišli pieniažez Judá y z Jeruzá-
lem / które są poštánowioné od Moy-
žéšá slugi PANSKIEGO / aby ie
wnosiło wšytko mnoštvo Izráelštie
do přizbytku šiwiádectwá : ⁸ Athália
bowiem niezbožná y synowie iéy po-
pšowáli dóm Bogy / y ze wšytkich rze-
czy które byly pošwieconé w kóšciele
PANSKIM / ozdobili zbór Bábálim.
8 ⁹ Kóštázal tedy król y vczyniono štrzy-
nie : y poštáwiono iá v bramy do-
mu PANSKIEGO přez kóšciólem.
9 ¹⁰ A obwołano Judá / y w Jeru-
zalem / aby každý přyniósł pieniažez
C PANV które vštávil Moyšéš slugá
Bogy ná wšytkiégo Izráelá ná pu-
šczy. ¹¹ A wwešelity sie wšytkié šizžez-

11 tá / y wšytek lud : a wšedšy zmišli do
štržynie PANSKIEY / y wložyli tak
že sie náplnili. ¹² A gdy był čas aby
přyniesli štržynie ¹³ přez królá / přez
rece Lewitów / (bo widžieli pieniažez
wielkie) wchodžil pišarz królewšti /
y którego káptan piérwšy był poštá-
nowil / y wyššpowáli pieniažez które
byly w štržyni : a štržynie odnošili ná
šwé mieysce : y tak czynili ná každý
džieň / y zebiano niezliczoné pieniažez.
12 ¹³ Które dáli król y Joiádá tym któ-
rzy byly přeložonymi nád robotami
domu PANSKIEGO : a oni náymo-
wáli zá nie té co kámenie lámáli / y
rzemieštniki káždey roboty / aby poprá-
wowáli domu PANSKIEGO : rze-
mieštniki též okolo želázá y miedži / a
by sie podpárlo co už vpádác po-
czynáto. ¹⁴ A czynili ci któzy robili pil-
nie / y wyrównávalá sie bližná mu-
rów přez rece ich / y wyštáwili dóm
PANSKI iáko był piérwéy / y vczyni-
li že štal mocno. ¹⁵ A gdy doškonáli w-
šytkiéy roboty / přyniesli oštátek pie-
niedzy přez królá y Joiáde / zá które
špráwiono náczynié kóšcielné ná po-
sluge y ná cálopalénia / časé též / y
inné náczynia zloté y šrebné : y ofiá-
rowané byly cálopalénia w domu
PANSKIM vštáwicznie po wšytkié
dni Joiády. ¹⁶ A štárzal sie Joiádá /
pelen dni / y vmárl gdy miał što y trzy
džiešći lat. ¹⁷ y pogrzebli go w miešcie
Dawidowym z królmi / přeto že do-
brze vczynil Izráelowi y domowi ie-
go. ¹⁸ A gdy vmárl Joiádá / wšly
šizžetá Judžie / y poklonily sie kró-
lowi : który zmiéžzony pošlugami
ich / všluchál ich. ¹⁹ A opuščili kóšciól
PANA Boga oyców šwých / y šluzžy-

**před vřad
królevški H.*

**Dóm PAN-
SKI. H.*

**Y Bogn. H.
Po šmier-
ci Joiády
káptaná
Ioásodšta
pil zákonu
Božého
šwiedšioš
ny odkšia-
žat.
H.*

*Ioás póki-
žyl Joiádá
káptan za
kon záho-
wat.
4. Kr. 11 d 21
y 12. a 1.*

**Abo vmyšlit
Ioás poprá-
wił. H.*

*Ioás kaže
poprávit
kóšcielné
go budov-
wánia.*

**Ex: 30 b 12*

Zacháriaś
śa proro-
ka syna Io-
iady Ioas
kazał za-
bić.

Mat. 23.
d. 35.

Wojsko
Syrijskie
konie nie
wielkie ru-
szoży lu-
de i z Bogą
opuszcili.

4 Kró. 14. 22.
Amasiaś
król
Judzki.

Amasiaś
skarł me-
żabów i o-
wów swego.
Ioas
Deut. 24.
c. 15.
4 Kró. 14. 66.
Za grzech
swój.
Eze. 18. c. 20.

Wojbranych
H.

li gaióm / y rycinóm: y ośtał sie gniew
przeciw Judá y Jeruzalem dla tego
19 grzechu. A posłał im proroki aby
sie nawrócili do PANA / których o-
świadczaących sie oni słuchac nie-
20 chcieli. Duch tedy Boży odział Za-
cháriaśa kapłana syna Joiady y sta-
nął przed oczyma ludu y rzekł im: To
mówi PAN Bóg: Cemu przeste-
puiecie przykazanie PANSKIE / co
nie będzie z waszym pożytkiem / a opu-
ściliście PANNA / aby was opuścił:
21 Ktożby zebrał wasy nań / ciśali ka-
mienię wedle rozkazania królewskie-
go / w śieni domu PANSKIEGO.
22 A nie pamiętał Joas król na miło-
sierdzie / które był uczynił Joiada
oćiec jego z nimi / ale zabił syna jego.
który gdy umierał / mówił: Tych
23 PAN widzi / a suka. A gdy rok mi-
nął / przyciągnęło przeciw niemu wo-
ysko Syryjskie / y przyszło do Judá y
Jeruzalem / y zabiło wszystkie książęta

z ludu / a łupy wszystkie posłali kró-
wi do Damásku. A zaprawdę cho-
24 bązo mały poczet Syryjski był
G przyiachał / podał PAN w ręce ich
niezliczone mnóstwo / przeto i opu-
ścili PANA Boga ojców swoich:
25 Tada Joas też królem stomornych
śadów użył. A odiachawszy zostá-
wił go w ciężkich niemocach: y po-
wstali przeciw niemu słudzy jego / ná-
pomście krwie syna Joiady kapłana /
y zabili go ná lożku jego / y umarli / y
pogrzebli go w mieście Dawido-
wym / ale nie w grobiech królewskich.
26 Lecz zasądził sie byli nań / Zebad
syn Semáath Ammánitki / a Jo-
27 zabad syn Semáith Moabitki. A
synowie jego / y summa pieniędzy kró-
ra była zebrana za niego / y nápiawa
domu Bożego / śa pilniey spisane w
księgach królewskich. y królował As-
maziáš syn jego miasto niego.

Okrutnie-
stwa.

Ioas sabis-
ty od fug.

Ioas nie-
pogrzebian
w grobie
królów.

ROZDZ. XXV.

A Wadzieścia y
pieć lat miał As-
maziáš gdy po-
czął królować / a
dwadzieścia y
dziewięć lat kró-
lował w Jeruza-
lem: imię matki jego Joaden z Je-
2 ruzalem. y uczynił dobrze przed oczy-
má PANSKIMI / a wszakóż nie do-
3 skonałym sercem. A gdy wyrzał ze
mu zmoconione było królestwo / po-
mordował słuzebníki / którzy byli za-
4 bili króla oycá jego. Ale synów ich
nie pobit / iako nápisano w księgach
zakonu Moysesowego / gdzie PAN
przykazał / mówiąc: Nie będą zabi-
ci oycowie za syny / ani synowie za o-
5 ce swie: ale każdy w grzechu swoim
umrze. Zgromadził tedy Amaziáš
Jude / y postanowił ie według do-
mów / y tysiączniki / y setniki po wszyt-
6 kim Judzie y Beniamin: y policzył
od dwudziestego roku wysłszy / y ná-
7 lażł trzy sta tysięcy młodzi / którzy
mogli wynieść ná wojnę y dzierżać
dziewce y tarczę. Za pieniądze też
náiał z Izraela sto tysięcy duzych / za
sto talentów srebra. A przyszedł do

niego człowiek Boży / y rzekł: O kró-
lu / niechay z tobą woysko Izraelskie
nie wychodzi: bo nie masz PANA z
Izraelem / ani ze wszystkimi synami Iz-
8 phraim. A jeśli nimiasz żeby wo-
ny ná mocy woyska należały: uczy-
ni Bóg że będziesz od nieprzyiaciół
zwyciężony. Woska bowiem jest y
9 pomoc / y w tyl obrócić. A rzekł As-
maziáš do człowieka Bożego: cóż
tedy będzie ze stem talentów / którym
C dał żołnierzóm Izraelskim: A odpo-
wiedział mu człowiek Boży. Na
PAN żądać może dać daleko więcej
10 niżli to. Odłaczyl tedy Amaziáš
woysko które do niego było przyszło z
Ephraim / aby sie wróciło ná mie-
scę swie: a oni sie haniebnie ná Ju-
de rozgniewawszy / wrócili sie do kra-
11 iny swojej. Lecz Amaziáš śmieie
wyrzucił lud swój / y ciągnął ná Do-
line Żup / y poraził synów Seir dzie-
12 sieć tysięcy. A synowie Judcy poi-
máli drugą dziesięć tysięcy mężów:
y przywiedli ná przyskrę miejsce ied-
ney stáły / y zrzucili ie zwierzechu ná
13 syie: którzy sie wysłszy porozpukáli.
D Ale ono woysko które był odesłał
Amaziáš / żeby z nim nie śło ná wo-
ne rozepło sie po miastach Judzkich /
od Samaryi aż do Bethoron / a

Prorok za-
kazuje
náymos-
wac Here-
tyki Izra-
elskie ná
wojnę i z
Bóg nie
był smut-
ny.

Amaziáš
odesłał he-
retyki z
wojska y
zwiększo-
two otrzy-
mał.

zabawę

Edomscy-
ków.Amáziasz
bátwany
pogańskie
dawali.Prorok od
wości A-
máziasza
od białow-
dwaństwa
ale słuchac
niechce.

H.

Amáziasz
wyzyna
na wojnę
króla Izra-
elskiego.

14 zabiwszy trzy tysiące/pobrało korzyść
wielką. ° Amáziasz leżał po porażce
° Idumejczyków: a po przemiesieniu
15 bogów synów Seir/postawił im sobie
żółtych bogów / ° i klaniał się im / ° i palił im
kadzienie. ° Przecież co rozgniewawszy się
PAN na Amáziasza / postawił do niego
E Prorok / ° któryby mu mówił:
Przecież się klaniał bogom/którzy nie
wybawili ludu swego z ręki twojej?
16 ° A gdy to on mówił / odpowiedział
mu: Alzajes ty jest rada królestwa/
daję ci pokój bych cię nie zabił. ° I odcho-
dząc prorok: Wiem (pry) że wymy-
ślił Bóg zabić cię jes to złe uczynił/
a nad to nie wsluchales rady mojej.
17 ° Amáziasz tedy król Judy wziawszy
przed się bardzo złą radę/postawił do
Joásza syna Joachaza syna Jehu kró-
la Izraelskiego/mówiąc: Przypie-
18 dźmy się z sobą. ° Ale on odesłał
posły/mówiąc: Oset który jest na Li-
banie / postawił do cednu Libanu mó-
wiąc: Daj cóżkę twoją synowi me-
mu za żonę: alie oto bestie które były w lesie
Libanu przeszły i podeptały oset.
19 ° Rzekłes: Poraziłem Edom: i dla te-
go się podnosi w pjehe serce twoje: siedź
F w domu twoim / czemu wyzynałeś złe
przecież sobie: abys wpadł i ty i Judy
20 z tobą? ° Niechciał słuchać Amáziasz/

przeto iż wola PANSKA była aby
był wydan w ręce nieprzyjacielskie /
21 dla bogów Edom. ° Wyjechał tedy
Joás król Izraelski / ° i oglądali się
spółem: a Amáziasz król Judy był
22 w Bethsames Judy. ° I wpadł Ju-
da przed Izraelem / ° i wcielił do przy-
bytków swoich. ° A Amáziasza króla
23 Judyckiego syna Joás syna Joachaza
poimał Joás król Izraelski w Beth
G sames / ° i przywiódł do Jeruzalem / °
i rozwałił mur jego od bramy Ephra-
im aż do bramy Ekmey na cztery sta-
24 łotki. ° Wszytko też złoto i srebro / °
i wszystkie naczynia które był nalał w
domu Bozym / ° i w Odededom / °
w skarbiech też domu królewskiego:
25 nad to i syny zakładne / zawiódł do
Samaryi. ° I żył Amáziasz syn
Joásza król Judycki / ° potym iako w-
miał Joás syn Joachaza król Izra-
26 elski piętnaście lat. ° I ostatek mów
Amáziaszowych / pierwszych i posle-
dnich / napisano w księgach królów
Judyckich i Izraelskich. ° Który gdy
odstąpił od PANA / zasadzke nań
uczyniono w Jeruzalem. ° A gdy w-
27 cieleł do Lachis / postali i zabili go
grzeblą go z ojców jego w miejscu Da-
widowym.

° albo do domu

Amáziasz
syn Joachaza
syn Joasza
młodszy.Amáziasz
zabity od
swoich.

ROZD. XXVI.

Lud wyszedł
Judycki syna jego
Oziasza / w sze-
1 snasciu lat / po-
stawił królem
miasto Amázia-
2 szu ojców jego. ° Ten
zbudował Alath / ° i przywrócił mu
państwo Judyckie / ° gdy zasnął król
3 z ojców swych. ° Szesnastu lat miał
Oziasz gdy zaczął królować / ° a pięć-
dziesiąt i dwieście lat królował w Je-
4 ruzalem: imię matki jego Jechelia
z Jeruzalem. ° I uczynił co było do-
brego w oczach PANSKICH / ° we-
dług wszystkiego co był uczynił Amá-
5 zasz ojców jego. ° I szukał PANA za
dni Zachariasza rozumiejącego i wi-
dującego Boga: ° a gdy szukał PANA
6 szczęścił go we wszystkim. ° I ostatek
ruszył się i walczył przeciw Philisty-

mon / ° i zburzył mur Geth / ° i mur Ja-
bniety / ° i mur Azotu: pobudował też
miasteczka w Azocie i w Philistym.
7 ° I pomógł mu Bóg przeciw Philis-
tymon / ° i przeciw Arabczykom / ° któ-
rzy mieszkali w Gurbal / ° i przeciw
8 Ammonitom. ° I odważali Ammo-
nitowie dary Ozaszowi / ° i rozstawi-
li się imię jego aż do wejścia Aegy-
9 ptu / ° przeciw zwycięstwom częstym. ° I po-
budował Ozasz wieże w Jeruzalem
nad bramą Ekmey / ° i nad bramą doli-
10 ny / ° i inne potymże boku muru / ° i w-
mocnił je. ° Pobudował też wieże na
puszczy / ° i powysypywał bardzo wiele
studzien: dla tego iż miał bardzo wie-
le bydła / ° tak po polach iako i po śe-
rokości pustynie: miał też winnice i
winiarze po górach / ° i na Karmelu:
bo był człowiekiem kochającym się w spra-
11 wowaniu roley. ° I było wojsko żoł-
nierzy jego / ° którzy wychodzili na
wojnę pod ręką Jehielą pisaną / ° i

Budował
sila i go-
podar-
stwa pilos-
rat.Wojsko
porządne.

4. Król 14.

c 21.

Oziasz król
ludzie nad
Juda.Oziasz król
ludzie lat
42.

Bog. H.

Nieprzyja-
ciele sobie
sładował

Wojenna
brón y
szelbá.

Oziasz król
świątym
pychę wy-
niesiony
wzrad ká-
plánki i so-
bie rzy-
wlasza.

Káplani
zastánia-
iá sie król.

Król niema
się wyrę-
k w wzrad ká-
plánki.

Król dla rzy-
wu złożony z
królstwa od
Biskupa na-
wyszego.

Joáthán
król bogo-
boyny po
Oziaszu
4. Król: 15.
g 32.

Nie náślado-
wał oycá w
wpórce który
się czynił ká-
plánem.

12 Młáasia Doktorá / y pod ręká Záná-
masá / który był z kšiazat królew-
13 skich. ° A wszytká liczbá kšiazat we-
dług domów meżów mocnych dwa
14 tysiąca šest set. ° A pod nimi wszytko
woystko trzykroć sto tysiecy y siedm
tysiecy y pieć set : którzy byli sposo-
bni ná woynę / y bili się zá królem z
nieprzyjaciółmi. ° Zgotował im též
Ozyas / to iest wszytkiemu woystku tar-
15 cze / y dzierwá / y przylbice / y páncérze /
y luki / y proce ná cistámie kámienia.
° A náczynt w Jeruzálem rozmáitéy
strzelby / którá rozłożył po wieżách / y
16 po weglách murów / áby wypuszcza-
no strzaty / y wielkie kámienie : y wy-
šlo imie iego dáleko / przeto że mu
PAN pomagał / y vmocnił go. ° Ale
17 gdy się zmocnił / podniosło się serce
iegó ku wpadku iego / y zámiedbał PA-
NA Boga swego : y wšedł do ko-
ściółá PANSKIEGO chciał palić
18 kádźidło ná oltarzu kádzenia. ° A tu-
dziej zá nim wšedł Azáriasz káplan /
y z nim káplanów PANSKICH
osmdziesiąt meżów bárzo mocnych /
19 ° zástánili się królowi / y rzekli : Nie
twóy to wzrad Ozyasu / ábyś palił ká-
dźidło PANU / ále káplanów / to iest

1 Nie tnóy to wzrad Oziaszu.] Jestliż w
starym zákonie nie mógt król odprawiać w
rzedu káplánstie : iákoż nie dáleko mniey / nie
godzi się w nowym testámenće / kedy wszedy
káplánstie są dáleko swietobliwše y powa-
żniysze ?
20 Káplani obamyli trad ná áele y nńet
go nygnáli.] Oto masz záraz pomstę Božá
nád tym królem któzy się w káplánstie wzrad
wdzierat / bo dla tego tředem do śmierci był
zatáżony. Przetóž zá rókázaniem káplán-

synów Aaronorowych / któzy są poświę-
ceni ku tákowéy posłudze : Wymidž z
świątnice / nie lekce považay : boć to
nie będzie poczytano ku sławie od
19 PANA Boga. ° A rozgniewawszy
się Ozyas / trzymájąc w rękú kádzi-
D dlnice áby palił kádzenie / groził ká-
plánóm. ° A wnet wystąpił trad ná
czóło iego przed káplany w domu
20 PANSKIM ná oltarzu kádzenia. ° A
weyżrawszy nań Azáriasz przedniey-
szy káplan / y inni wszyscy káplani o-
baczyli trad ná czele iego / y wnet go
wygnáli. Ale y sam vlekłszy się / co-
21 rychléy wyszedł / przeto że záraz po-
czuł plage PANSKÁ. ° Był tedy O-
zyas król tředowáry aż do dnia śmier-
ci swéy / y mieszał w domu osobnym
pelen tředu / dla którego był wype-
dzon z domu PANSKIEGO. A Jo-
22 áthám syn iego rzádził dom królew-
ski / y sadził lud ziemie. ° A ostátek
mów Ozyasá piérwšych y posle-
dnich / wypisał Izáiasz syn Amos
23 prorok. ° A zášnął Ozyas z oycy swé-
mi / y pogrzebli go ná polu grobów
królewskich / przeto iż był tředowáry :
y królował Joáthám syn iego miásto
niego.

stin któzych wzrad był tředowárych wylecáć
Leuit. 13. y ten król pysny musiał vstąpić / y
królestwo synowi oddać. A iestli dla tradu cie-
lesného / mógt káplan króla odsadzić króle-
stwa / czemu by y teraz nie mógt Biskup tegóž
uczynić / dla tradu duchowného / to iest kácer-
stwa które trad znaczyło : iáko Augustin vczy-
in quast. Euangel. lib. 2. g. 40. á zwłasczá 13 r.
Cor. 10. Páwel S. piše / że sieto wszytko w si-
gurách dšáto. Tegóž przykład iest wysšey
23 o Athalitý / która dla kácerstwa Biskup
Joáda / y królestwa y żywota odsadził.

lani o swó-
wzrad ká-
plánki.

Król ká-
plánem się
syniac
tradem á-
mżony do
śmierci.

4 Król: 15 a 5.

Tóž móže
być dla ká-
cerstwa.

wieża, kró-
wó tak zwa-
no dla wyso-
kości.
Zwycięzył
Ammonis-
ty.

Tegóž roku.
H.

ROZD: XXVII.

1 **J**est y dwadzie-
ścia lat miał Jo-
áthám gdy po-
2 czął królować / á
królował šestna-
ście lat w Jeru-
zalem : imie má-
3 ti iego Jerusá córká Sadoť. ° A czynił
co dobrze było przed PANEM / wedle
wszytkiego co był uczynił Ozyas oćiec
eg / wyiawszy że nie wšedł do kościółá
PANSKIEGO / á lud iescze grzeszył.
° On zbudował brame wysoká domu

B PANSKIEGO / y ná murze Ophel
4 wiele pobudował. ° Pobudował též
miásta ná górách Judzkich / á w le-
5 śiách zameczki y wieże. ° On walczył
przeciw królowi synów Ammon / y
zwycięzył ie / y dáł mu synowie Am-
mon ná on czas sto talentów srebrá /
C y dziesięć tysiecy korcy psenice / y táž
że wiele korcy ieczmienia : to mu da-
wáli synowie Ammon drugiego y trze-
6 cięgo roku. ° A zmocnił się Joáthám
przeto iż drogi své prostopował przed
PANEM Bogiem swoim. ° A ostá-
7 tek mów Joáthám / y wszytkie walki
iego y spráwy są nápisane w kšiegách

królów

8 Królów Izraelskich y Judzkich. Pieć
D y dwadzieścia lat miał gdy począł
9 Królować / a szesnaście lat królował w
Jeruzalem. A zaśnął Joathám z

oocy swoimi y pogrzebli go w mieście
Dawidowym : a Acház syn iego kró-
lował miasto niego.

ROZD. XXVIII.

W Dwudzie-
stu lat był Acház
gdy królować po-
czął / a szesnaście
lat królował w
Jeruzalem : nie
czynił dobrze w

oczach PANSKICH iako Dawid
oćiec iego : ale chodził drogami kró-
2 lów Izraelskich / ktemu y wiał słupy
3 Baalim. Teni jest który palił ka-
dzenie w Dolinie Benennom / y prze-
czyszczał syny swe w ogniu / według
zwyczajn pogánów / które pobit PAN
4 na przysście synów Izraelskich. Ośia-
rował też y wonne kadzenia palił na
wyznách y na pagórkách / y pod ka-
5 zdym dzierzem galeziistym. A podał
go PAN Bóg iego w ręce króla Sy-
rijskiego / który go poraził / y wziął
wielką korzyść z państwa iego / y za-
6 wiózł do Damásktu. W rece też kró-
la Izraelskiego wydany jest / y pora-
żony porażką wielką. A pobit Phá-
7 cee syn Romeliasów z Judá sto y
dwadzieścia tysięcy dnia iednego /
wszystkie meze wojenne : przeto iż opu-
8 scili byli PANA Boga oyców swo-
ich. Tegoż czasu Zechri mąż mocny
9 z Ephraim / zabił Moáziasá syná
królewskiego / y Ezrikám przełożone-
go domu iego / ktemu Elkáná wto-
10 régo po królu. A zabrali synowie
Izraelscy z bráćmi swými dwa kroć sto
tysięcy niewiaśc / dzieci y dzieweczki / y
korzyść niezliczoną / y zawiędli iż do
Sámariu. Na on czas był tam
prorok PANSKI imieniem Oded :
który zaśedłszy drogę woysku ciągną-
cemu do Sámariu / rzekł im : Oto
PAN Bóg oyców waszych rozgnie-
11 wawszy się na Jude / podał ie w ręce
wásze / y pomordowaliście ie okrut-
nie / tak iż okrucieństwo wasze dosię-
12 gło aż do niebá. Nád to syny Judá
y Jeruzalem chcecie sobie podbić za-
niewolniki y niewolnice : co sie za-
13 dno miarą dżiac niema : boscie w

11 tym zgrzeszyli PANU Bogu wasze-
mu. Ale słuchaycie rady moiey / a od-
wiedźcie więznie któreście pobrali z
12 bráćmi waszemi / bo wielki gniew PAN
SKI wiśi nád wami. Stáneli tedy
meżowie z księżat synów Ephraim /
Azáriáš syn Jóhanán / Baráchiáš
syn Mośollámorth / Ezechiáš syn Sel-
lum / y Amázá syn Adáli / przeciwko
13 onym którzy sie wacali z bitwy / y
rzekli im : Nie wowiedziecie tu wie-
źniów / abyśmy nie zgrzeszyli PANU.
Czemu chcecie przydawać do grze-
chów naszych / y do starych występ-
ków przyczyniac : bo wielki grzech
14 jest / y gniew zapalczywości PAN-
SKIEY wiśi nád Izraelem. A pu-
scili meżowie wojenni którzyś y wszy-
tko co byli pobrali / przed księżety y
15 wszytkim mnostwem. A stáneli me-
żowie którzyśmy wysłali mianowali / y
wzięwszy więźnie / y wszystkie którzy
nádzy byli / przyodziali z łupów : y o-
dziewszy ie / y obuwszy / y posilwszy
16 pokarmem y napoiem / y namázaw-
szy dla spracowania / y uczyniwszy oko-
ło nich staranie / którzykolwiek cho-
dzić nie mogli y starého ciała byli / w-
sadzili ie na bydletá / y przymiedli do
Jerichá miastá palm / do bráćmi ich /
17 a sami sie wrócili do Sámariu. O-
nego czasu posłał król Acház do kró-
la Assyrijskiego / żądając pomocy. A
18 przyciagneli Edomczycy / y porażili
wielu z Judá / y wzięli wielką korzyść.
Philistymowie też položyli się po
19 mieściach polnych / y na południe w
Judziery wzięli Bethsames / Alalon /
y Gederoth / Socho też / y Thánnán /
y Gámzo ze wsiámi ich / y mieścáli w
nich. Bo był PAN wniżył Jude /
20 dla Acházá króla Judzkiego / przeto
iż go obnáżył z pomocy / a iż był wz-
gardził PANA. A przymiódł nań
D Thelgáthphálnázará króla Assyri-
jskiego / który go też wtrapił / y spusto-
21 szyl / gdy mu sie niśt nie oparl. A tak
Acház złupiwszy dom PANSKI / y dom
królów / y księżat / dał królowi Assy-
rijskiemu dary / a przecie mu nic nie

Acházá
króla lud-
skiego nie-
słowności.
4. król. 16. 22

Podány w
ręce króla
Sirijskie

Izraelcy
konie pus-
kośe kró-
lestwo Is-
dy.

Prorok
strofuie o-
krucień-
stwo Izra-
la nád
więźniá-
mi ludsk-
mi.

IL

Więźnie
wolno pus-
kać Izra-
elczy.

Edomczycy-
y.

Judá wtra-
piony dla
słóści As-
daz króla.

H.

Osiarwie
Acházbała
wánóm po
gáńskim,
czekałac
od nich po
mory.
PANSkiego.
H.
H.

22 pomogło. ^o Nád to y czasu wciśtu
swego przyczynił wzgárdy przeciw
PANV sam ^o przez sie król Acház /
23 ^o osiarrował bogóm Damásktu zabój-
cóm swoím osiary / y rzéł : Bogowie
królów Syryjskich pomagáim kró-
réia vblagam osiarami / á beda ze-
mna : gdyż przeciwnym obyczáiem
oni byli mu ná vpadek y wśytkiemu
24 Izráclowi. ^o Pobrawśy tedy Acház
wśytkie naczynia domu ^o Bożégo / y
potamawśy / zamknął dzwi kóściółá
Bożégo / y naczynił sobie oltarzów
po wśytkich kaciech w Jeruzálem.

25 ^o We wśytkich téż miáściach Judz-
kich nábudował oltarzów dla pale-
nia kádjidła / y pobudził tu gniewu
26 PANA Boga oyców swoich. ^o A o-
státek mów iego / y wśytkich spraw
iego piérwśyich y posłednych / nápi-
sano iest w księgách królów Judz-
kich y Izráelskich. ^o A zasnął Acház
27 z oycy swymi / y pogrzebli go w mie-
ście Jeruzálem : áni go bówiém przy-
ieli do grobów królów Izráelskich. y
królował Ezechiasz syn iego miásto
niego.

Acház vs
márt y nie
iest pogrze-
biony w
grobiach
królew-
skich.

ROZDZ. XXIX.

Ezechiasz tedy
począł królować /
gdy mu było pieć
y dwádźiesiąt lat /
á królował dwa-
dziesiąt y dzie-
wieć lat w Jeru-
zalem : imię mátki iego Abiá córká
Záchariášowá. ^o A czynił co sie po-
dobáło przed oczymá PANSKIMI / we-
dle wśytkiego co był uczynił Dawid
ociec ieg. ^o Ten roku piérwśégo y mie-
siącá piérwśégo królestwa swego o-
tworzył wrótá domu PANSKIE ^o y
náprawił ie. ^o A przywiódł káplany
y Lewity y zgrómádził ie ná vlice w-
schódniá. ^o A rzéł do nich : Słu-
chajcie mnie Lewitowie / á poświęć-
cie sie / wyczysćcie dóm PANA Bo-
gá oyców wáśśy / á wyrzucćcie wśy-
tko plugáśtwo z świątnice. ^o Zgrze-
śli oycowie náśśy / y czynili złość przed
oczymá PANA Boga náśśégo / opu-
sczájac go : odwróćli oblicza swoje
od przybytku PANSKIEGO / y obro-
ćili sie tyłem. ^o Zamknęli dzwi / któ-
re były w przysionku / y pogásili lámp-
py / y nie palili kádjidła áni osiáro-
wáli cáłopalenia w świątnicy Bogu
Izráelskiemu. ^o Przetoż sie wzruszyła
zapálczywość PANSKA ná Jude y
ná Jeruzálem / y podał ie wzórch /
y w zgube / y ná kśyćanie / iáko sami
widzićcie oczymá wáśśemi. ^o Oto oy-
cowie náśśy polegli od mieczów / syno-
wie náśśy y córká náśśé y żony záwie-
dzione są w niewolę dla tego grze-

10 chu. ^o Teraz tedy ^o podobá mi sie ^o á-
byśmy uczynili przymierz z PANEM
Bogiem Izráelskim / y odwróci od
nas zapálczywość gniewu swego.
11 ^o Synowie moi nieczániedbwyajcie :
was obrał PAN ábyście stali przed
nim / y służyli mu / y chwálili go / y
12 palili mu kádjidło. ^o Powstáli tedy
Lewitowie : Mábáth syn Amázái /
y Joél syn Azáriášów z synów Báb-
13 áth : A z synów Merári / Cis syn Ab-
di y Azáriáš syn Jáláleel. A z synów
zás Gersóm / Joáh syn Zenná / y
14 Eden syn Joáh. ^o Z synów lepak E-
lisáphán / Sámri y Jáhíel. Z synów
téż Asáph / Záchariáš y Mábániáš.
15 A z synów Zennán / Jáhíel y Semei :
ále y z synów Jidithun / Semeiás y
Oziel. ^o A zebrałi bráćia swá / y po-
świeceni są / y wesli według rozkázá-
nia królewskiego / y rozkázania PAN-
SKIEGO / áby wyczysćli dóm Bo-
16 ży. ^o Káplani téż wśedśy do kóścio-
lá PANSKIEGO áby i poswiećli /
wyniesli wśytko plugáśtwo które we
wnátrz náleżli / w sionu domu PAN-
SKIEGO / które wzięli Lewitowie y
17 wyniesli precz do potoká Cedrón. ^o A
poczełi oczysćciac piérwśégo dnia
miesiácá piérwśégo : á ósmégo dnia
D tegoż miesiácá wśedśy do sieni kóścio-
lá PANSKIEGO / y wyczysćli kó-
ściół przez ósm dni / á šestnástégo
dnia tegoż miesiácá dokonáli co byli
18 poczełi. ^o Wśedśi téż do królá Ezechi-
ášá / y rzéłi mu : Poswiećłiśmy w-
śytek dóm PANSKI / y oltarz cáło-
palenia / y naczynia iego / y stół po-
kádny ze wśytkim naczyniem iego :

ábo wmyśli-
tem. H.

Lewitos
niewyaya-
ściáia ko-
ściół.

Ezechiasz
król judz-
ki kóściół
y dñ atę
Bożę ná-
práwił.
4. Kró 18. 21.

Ezechiasz
ukázuje iá
dla zánie-
dbaney
dñaty Bo-
żey byli w-
trapieni.

19 y wſytek ſprzet koſcielny / który był
ſplugawit król Acház w królestwie
ſwym / potym iáko wyſtąpił : á oto
20 wyłożone ſą wſytkie rzeczy przed ol-
tarzem PANSKIM. A wſtawſzy rá-
no król Ezechiaſ / ſtupił wſytkie
21 kſiążetá miáſtá / y ſedł do domu
PANSKIEGO: y oſiárowáli ſpołu
byków ſiedm / y báránów ſiedm / iá-
gniát ſiedm / y koźlów ſiedm zá
grzech / zá królestwo / zá ſwiątnice /
zá Jude: y rzekł káplánóm ſynóm
Aaronowym / áby oſiárowáli ná ol-
22 tarzu PANSKIM. Zábili tedy byki /
á káplani wzięli krew / y wylali iá ná
E oltarz: zábili též bárány / y krew ich
ná oltarz wylali: y oſiárowáli iá-
23 gniétá / y krew ná oltarz wylali. Przy-
wiedli koźly zá grzech / przed królem
y przed wſytkim mnoſtwem / y wło-
24 żyli rece ſwe ná nie. A oſiárowáli ie
káplani / á krew ich kropili przed ol-
tarzem ná oczyszczenie wſytkiego lu-
du Izráelſkiego: bo zá wſytkiego
Izráelá roſkazał był król áby cáto-
25 palenie było / y zá grzech. Poſtáno-
wił též Lewity w domu PANSKIM /
z cymbały / y árfámi / y cytrami / we-
F dług rozrządzenia Dawidá króla y
Gádá Widzącego / y Nátáná pro-
roka: bo było PANSKIE roſkazanie
26 przez rękę proroków tego. A ſtáne-
li Lewitowie dżierząc instrumentá
27 Dawidowé á káplani z trąby. A ro-
ſkazał Ezechiaſ áby oſiárowáli cá-
łopalenia ná oltarzu: á gdy oſiáro-
wano cáłopalenia / poczelł ſpiewác
chwaly PANV / y trąbić w trąby / y

grác ná rozmaitych instrumentach /
które był Dawid król Izráelſki ná-
28 gotował. A gdy ſie wſytko zgroma-
dzenie kłaniało / ſpiewacy y ci którzy
29 dżierzeli trąby czynili ſwóy wrząd / áž
ſie dokończyło cáłopalenie. A gdy ſie
ſkończyła oſiárá / ſchylit ſie król y wſy-
scy którzy z nim byli / y pokłon uczyni-
li. A roſkazał Ezechiaſ y kſiążetá
30 Lewitóm / áby chwalili PANA mo-
wy Dawidowémi / y Nátáná widzą-
cego: którzy go chwalili z wielkim re-
ſelem / y przykłonawſzy pokłonili ſie:
31 A Ezechiaſ to též przydał: Nápel-
niſcie rece ſwe PANV: przyſtá-
cie á oſiárujcie oſiary y chwaly w do-
mu PANSKIM. A ták oſiárowáło
32 wſytko mnoſtwo oſiary y chwaly / y
cáłopalenia ſercem nabożnym. A
liczbá cáłopalenia które oſiárowáło
mnoſtwo tá była: byków ſiedmdzie-
ſiát / báránów ſto / iágniát dwie ſcie.
33 A poſwiecili PANV wołów ſeſć
34 ſet / á owiec trzy tyſiące. Lecż ká-
planów máło było / y nie mogli ná-
żyć áby lupili ſkóry cáłopalenia: dla
tego Lewitowie brácia ich pomogli
im áž ſie ſpráwa dokończyła / y kápla-
ni ſie poſwiecili: bo Lewitowie tá-
nieyſzym obrzędem bywáiz poſwia-
cáni niżli káplani. Było tedy cáto-
35 palenia bázro wiele / tłuſtoſci zapo-
kónych / y oſiar mokrych do cáłopa-
lenia: y ſkończyła ſie ſłużbá domu
36 PANſkiego. A weſelił ſie Ezechiaſ
y wſytek lud dla tego że ſie wykonała
ſłużbá Pánſka. Podobáło ſie bo-
wiem żeby ſie to z predká ſtáto.

Pſalmami.

Peſwiecili-
ſcie.

Liczbá o-
ſiar.

ROZD. XXX.

Ozeſtał též E-
zechiaſ do wſytk-
kiego Izráelá y
Judy: y piſał li-
ſty do Ephraim /
y do Manáſſe / á-
by przyſli do do-
mu PANSKIEGO do Jeruzálem / y
czynili Pháſe PANV Bogu Izráel-
ſkiemu. A nárádźiwſzy ſie król y kſią-
2 żetá y wſytko zgromádenie w Jeru-
zálem / poſtánowali żeby czynili Phá-
ſe mieſiáca wtórego. niemogli bo-
3 wiem byli czynić czáſu ſwego / że ká-

plani ile ich było potrzebá / nie byli
poſwieceni / y lud ieſzcze nie był zgro-
4 mádzony do Jeruzálem. A podobá-
ła ſie mowá królowi y wſytkiemu
5 mnoſtwu. A poſtánowali áby poſlá-
li poſly do wſytkiego Izráelá / od
Berábée áž do Dán / áby przyſli y
czynili Pháſe PANV Bogu Izráel-
ſkiemu w Jeruzálem: bo ich wiele
nie czynilo było iáko zákonem roſka-
6 zano ieſt. A bieźeli poſtowie z liſty z
roſkazania królewſkiego y kſiążetá ie-
go / do wſytkiego Izráelá y Judy /
wedle tego iáko był król roſkazał o-
B powiádać: Synowie Izráelcy ná-
wróćcie ſie do PANA Boga Abiá-

Bo inſz da-
wano nie ob-
chodzili. Ho.

Ezechiaſ
królikiem
a kſiążę-
ty do ko-
ſciół y o-
ſiáruię zá
grzechy.

H.

Spiewá-
nia Bo-
gu.

Páſchę iá-
ko obcho-
dził Ezechi-
aſ.

Páſchę iá-
ko náſtáwi-
to wielkonoc-
ni.

Przez listy
yposty w
pominia Is
maelá aby
się nawróci
li do Bo
ga.

Hereticy
Izraelscy
násmięwa
ia się sup
minania
Ezechiáša
węgo.
wkorayw
se. H.

Lud wkró
leśnie.
Ludskim
przysię
stwo. Bo
że.

Zgromá
dza się
na święce
nie Páschi.

Zwyczaj
H.

Ezechiáš
ludowi z
Heretis
ków nás
wrócones
mu kápla
ny daie.

7 hámowého y Izáákowého y Izrae
lowého : y wróci się do ostátków któ
ré wšly reki króla Assyryjskiego. Nie
bądźcie iáko oycowie waszy y brácia /
którzy odstąpili od PANA Boga oycó
w swoich / którzyie podał ná zátřá
cenie / iáko sami widzicie. Nie zát
wardzajcie kárkóv waszych / iáko oyc
owie waszy : dajcie rece P A N V / á
pryjdźcie do swiętnice iego / która po
swiecił ná wieki : Służcie P A N V
Bogu oycóv waszych / á odwróci się
od was gniew zapálczywości iego.
9 Bo iesli się wy nawrócicie do P A
N A : brácia waszy y synowie będą
mieć miłosierdzie w pánóv swoich /
którzy ie wniemolá pobrali / y wróci
się do téy ziemi : bo dobrotliwy y mi
łosierny iest P A N Bóg was / y nie
odwróci oblicza swego od was / iesli
się do niego nawrócicie. A tak postó
wie bieżeli wstóć od miásta do miá
sta przez ziemię Ephraim y Mánás
se / áz do Zabulon : á oni się násmię
wali y sydzili z nich. Wšakże niektó
rzy meżowie z Aser / y z Mánásse / y z
Zabulon / przestawiając ná rádžie /
12 przyšli do Jeruzálem. A w Judžie
stála się reka páńska / żeby im dáta
serce iedno / aby czynili wedle rosta
zania królewskiego / y kšážat / słowo
PANSKIE. A zebrało się do Jeru
zálem ludži wiele / aby obchodzili swie
to przasnów miesiącá wtórego : A
14 powstałszy pokázili oltarze / które
były w Jeruzálem / y wšytkie ná któ
rych palono kádzienie bálwánóm wy
wóciwšy / wzięli do potoka Ce
dron. A ofiarowali Pháse czterna
stého dnia miesiącá wtórego / kápla
ni též y Lewitowie ná koniec poświe
ciwšy się ofiarowali cátopalenia w
domu P A N S K I M : y stáneli w
16 swym porządku według rozřadze
nia y zakonu Moysesá człowięká bo
žého : á káplani bráli křew ná wylé
wanie z reki Lewitów. Przeto że

wielka moc ludži nie była poświeco
na : y dla tego Lewitowie ofiarowali
Pháse tym / którzy nie mogli przyšdž
do tego / aby poświeceni byli P A N V.
18 Wielka též część z ludu z Ephraim
y z Mánásse / y z Issáchár / y z Zabul
on / która nie była poświecona / iadlá
Pháse / nie według tego iáko opisa
no iest : y modlił się zá nie Ezechiáš /
mówiąc : P A N dobry będzie miłó
ściw / wšytkim / którzy we wšytkim
sercu szukaia P A N A Boga oycóv
swoich : á nie poczyta im że nie dokoń
20 cá są poświeceni. Któřę wysłuchał
P A N / y wblagan iest ludowi. A o
21 bešli synowie Izraelscy którzy się ná
leží w Jeruzálem / swięto przasni
ków przez siedm dni / z weselem wiel
kim chwalać P A N A ná káždy dzień :
Lewitowie též y káplani ná instru
menciech / które ich vředowi naležá
22 ty. A mówił Ezechiáš do sercá w
šytkich Lewitów którzy mieli dobre
rozumienie o P A N V : y iedli przez
siedm dni swiętá / ofiaruąc ofiary
zapokojnych / y chwalać P A N A Bo
23 ga oycóv swoich. A wpodobáło się
wšytkiemu zgromádzieniu / aby swie
čili ieszcze drugie siedm dni : co též w
24 czynili z wielką radością. Bo Ezechi
áš król Judžki dał był zgromádzieniu
třsiąc byków / y siedm třsięcy owiec :
á kšážetá dáł był ludowi třsiąc by
ków / á owiec dziesięć třsięcy : poświe
ciło się tedy káplánów wielkie mno
25 stwo. A rozweseliło się wšytko zgro
mádzienie Judžkie / tak káplánów y Le
witów / iáko y wšytkie množná / któ
ré bylo przyšlo z Izraela : nowoná
26 wróconych / též z ziemi Izraelskiej / y
mieszkájących w Judžie. A stáło się
wielkie swięto w Jeruzálem / iákie ode
dni Salomoná syná Dawidowého / kró
27 lá Izraelskie / w ony miescie nie bylo.
A wstáli káplani y Lewitowie blos
gostawiać ludowi : y wysłuchan iest
głos ich : y przyšla modlitwa do mie
škánie swiętego niebieskiego.

2 Zák. H.

Ezechiáš
modlił się
zá té któ
rzy nie be
dali po
swięceni
iedli Phas
se.

wł. de sercá
Hebr.

ábo iedli
H.

ábo y przy
chodniw.
H.

Nowoná
wrócení z
Izmaelá do
kościółá
Ierolim
skiego.

ROZDZ. XXXI.

A Gdy się to porządnie
odprawiło / wyszedł wšy
stek Izrael / którzy się náydo
wali w miesciech Judž
kich / y połamali bálwany / y wygábi

gaie / y popsowali wyżyny / y oltarze po
kázili / nie tylko ze wšytkiež Judá / y
Beniámin / ále y z Ephraim též y Mánásse / áz do szetu wyrócili : y wrócili
się wšyscy synowie Izrael do ošia
2 błości y miast swoich. A Ezechiáš
postánowił hufy káplánów y Lewi

Blužniers
Ano Sens
nācheribā.

dów y królestw nie mógł wybawić
ludu swego z ręki moiey / y z ręki oy-
ców moich / pogotowiu am Bóg
wás będzie was mógł wyrwać z ręki
16 moiey. Ale y wiele innych rzeczy mó-
wili służebnicy iego przeciw PAN
Bogu / y przeciw Ezechiaszowi słu-
17 dzie iego. Napisal też listy pełné blu-
żnierstwa przeciw PAN Bogu
Izraelstiemu / y mówił przeciw-
ko niemu : Jako bogowie innych
narodów niemogli wybawić ludu
swego z ręki moiey : tak y Bóg Eze-
chiaszów nie będzie mógł wyrwać lu-
18 du swego z ręki téy. Nadtó ieszcze y
głosem wielkim ięzykiem Sydowskim
na lud który siedział na murzech Je-
rozolimskich wrzeszczał / aby ie prze-
19 strąsili y miasto wzięli. A mówił prze-
ciw Bogu Jeruzalem / iako przeciw
bogom narodów ziemskich / robocie
20 rąk ludzkich. Modlili sie tedy Eze-
chiasz król y Izaiasz syn Amos Pro-
rok / przeciw temu bluźnierstwu / y
21 krzyczeli aż do niebá. A posłał PAN
Anioła / który pobit wśelkiego meżá
mocnego y walecznika y hetmana
woyská króla Assyryjskiego : A wrócił
22 sie ze słomą do ziemi swojej. A
gdy wszedł do domu Boga swego /
synowie którzy wysli byli z żywota iego
/ zabili go mieczem. A wybawił
PAN Ezechiasza y obywatela Jero-
zolimskie z ręki Sennacherib króla
Assyryjskiego y z ręki wśelkich / y dał im
23 odpoczynek w około. Wiele też przy-
nosili obłaty y ofiary PAN do Je-
F ruzalem / y dary Ezechiaszowi królowi
Judzkiemu : który wjwyżsion był po-
tym przedewszystkimi narody. W one
24 dni rozniemógł sie Ezechiasz aż na
śmierć / y modlił sie PAN / y wysłu-
25 chał go / a dał mu znak. Ale nie we-
dle dobrodziejstw które był wziął od-
dał : bo sie wyniosło serce iego / y
26 sstał sie gniew przeciwko niemu / y prze-
ciw Judzie y Jeruzalem. A upoko-
rzył sie potym dla tego że sie było wy-
niosło serce iego / tak sam / iako y oby-
watele Jeruzolimscy : y przetóž nie
przyszli na nie gniew PAN SKI za
27 dni Ezechiaszowych. A Ezechiasz
był bogaty / y bázro zwołany / y zebrał
sobie bázro wiele skarbów / srebro y
złotá / y kamienia drogiego / rzeczy

Богáctвá
Еzechiaßo
нѣ.

28 wronych / y oreza wselatkiego / y na-
czynia kostownego. Komory też
29 zboża / winy / y oliwy / y zboży na wse-
latkie bydła / y obozy dla bydła. A
miasta sobie pobudował : bo miał
30 trzody owiec / y bydła niezliczone / dla
tego że mu był dal Pan maietność
G bardzo wielką. Tenci jest Ezechiasz /
który zaczął wysejrzódło wód Gi-
hon / a odwrócił je dołem na zachód
31 słonca miasta Dawidowego : we w-
szystkich sprawach swoich czynił sze-
śliwie co chciał. Wszakże w posel-
stwie książąt Babilońskich / którzy

byli posłani do niego / aby go pytali o
end który się był stał na ziemi / opu-
ścił go Bóg / aby był kusiön / a żeby
się okazało wszystko co było w sercu ie-
32 go. A ostatki mów Ezechiaszo-
wych / y miłosierdzia jego / napisane
są w Widzeniu Izaiasza syna Amos-
33 proroka / y w księgach królów Judy-
kich / y Izraelskich. A zaśnął Eze-
chiasz z ojcami swymi / y pogrzebł go
nad groby synów Dawidowych / y
czynił mu pogrzeb w syrek Judy / y
wszystcy obywatele Jeruzalem / a Ma-
nasses syn jego królował miasto niego.

* Rozumie o
stojen które
się było na-
nad wróciło.

Ezechiasz
umart.

ROZD. XXXIII.

WADZIESCIA lat miał Manas-
ses / gdy królować
począł / a pięćdzie-
siąt / y pięć lat kró-
lował w Jeruza-
lem. A czynił
2 złość przed PANEM według obczy-
nności pogánów / które był PAN wy-
3 woził przed syny Izraelskimi : y o-
biedzł się pobudował wyżyny / któ-
re był obalił Ezechiasz otec jego : y
zbudował oltarze Baalim / y naczynił
gaiów / y kłaniał się wszystkim wy-
4 stępom niebieskim / y służył mu. Zbu-
dował też oltarze w domu PAN-
SKIM / o którym powiedział PAN :
W Jeruzalem będzie imię moje na
wieki. A zbudowałie wszystkim
5 występom niebieskim we dwu ście-
niach domu PANSKIEGO. A prze-
6 wodził syny swe przez ogień w Dol-
nie Benennom : przyszyrzał / synów /
bawil się wieszczbą / czarnoświeckim
naukám służył / miał przy sobie czar-
notwieziki / y czarowniki : y wiele złe-
go pobroił przed PANEM / aby go
7 drażnił. Postanowił też białwaną
rytę / y litę w domu Bożym / o któ-
rym Bóg mówił do Dawida / y do
Salomona syna jego / mówiące : W
tym domu / y w Jeruzalem / królem o-
brał ze wszystkich pokoleń Izrael-
8 skich / poloże imię moje na wieki. A
nie dopuszcze ruszyć się nódze Izraela /
z ziemi którą dał ojcóm ich : wszak
że tak / jestli przestrzegac będą / y czy-
nić com im rozkazał / y wszystkie zakon

9 y ceremonie / y sady / przez rękę Moys-
zeszową. Manasses tedy zwiódł Ju-
de / y obywatele Jeruzalem / że czynili
złość nad wszystkie narody / które był
PAN wyrócił od oblicza synów Iz-
10 rael. A mówił PAN do niego / y do
ludu jego / ale dbać niechcieli. Prze-
11 też nawiódł na nie hetmany woyska
króla Asyryjskiego : y poymali Manasse
y związanego lancuchami / y petami /
12 zawiadli do Babilonu. Który gdy
C był weisniony / modlił się PANU
Bogu swemu / y czynił pokutę / bór-
13 zo przed Bogiem ojców swoich. A
prosił go / y modlił się pilnie : y wy-
słuchał modlitwy jego / y przywrócił
go do Jeruzalem na królestwo jego :
y poznał Manasses iż PAN sam jest
14 Bogiem. Potym zmurował mur
przed miastem Dawidowym na za-
chód słonca Gibon w dolinie / od we-
ścia rybnęj bramy w około aż do O-
phel / y podniósł go bardzo : y posta-
nowił hetmany woyska we wszystkich
15 miastach obronnych Judy : y zniósł
bogi cudze / y białwana z domu PAN-
SKIEGO / y w Jeruzalem / y wyrzucił
16 wszystkie przed miasto. Zatem napra-
wił oltarz PANSKI / ofiarował ofia-
ry / y zapokojne / y chwale : y rozkazał
Judzie aby służył PANU Bogu Iz-
17 raelstkiemu. A wszakże i jeszcze lud ofia-
rował na wyżynach PANU Bogu
swemu. A ostatki spraw Manasse / y
18 modlitwa jego do Boga swego / słowa
też widzących którzy mówili do niego
w imię PANA Boga Izraelstkiego /
zamykają się w mowach królów Iz-
19 raelstkich. Modlitwa też jego / y
wysłuchanie / y wszystkie grzechy / y w-

* Przez pra-
roki.

Manasses
poymany
do Babilo-
nu.
Pokutę
Manasse
śa króla.
y pokorzył
się. H.

Bóg. H.

Manasses
król po E-
zechiaszu
3 ty.
4 kró. 21 a 2.

2. Kró. 7 b 10

To jest, w sy-
skim gwi-
zdom. Hebr.

Syn Enno-
nowego w Ge-
hennon. Skąd
nazwana
Gehenná.
Całkow. H.

3. Kró. 8 b 17

Umart
Manasses
Amon
król po
nim.

D 20 zgárdá/mieyscá téz ná których zbudo-
wał wyżyny / y poczynił gáie y slupy
przed tym niżli pokute czynił nápiśá-
né sá w mowách hożá. ¹ Zásnáltedy
Manasses z oycy swémi / y pogrzebli-
go w domu swoim : y królował A-
21 mon syn iego miásto niego. ² Dwá-
dziesiąt y dwie lecie miał Amon gdy
począł królować / á dwielecie królo-
wał w Jeruzálem. ³ y czynił złé przed
22 oczymá PANSKIMI / iáko był wczy-

nił Manasses oćiec iego : y wszytkim
bálowánóm / których by: náczynił Mán-
23 asses / osiárował y służył. ⁴ A nie
wstydził sie oblicza PANSKIEGO /
iáko sie wstydáł Manasses oćiec ie-
24 go : y dáleko wiecey zgrzeszył. ⁵ A
spizysiągłszy sie przeciwie mu służył ie-
25 go / zábili go w iego domu. ⁶ A ostátek
mnóstwa ludu pobiówszy te któzy by-
li Amoná zábili / postánowił królem
Ioziafá syná iego miásto niego.

*Nie upoko-
rzył sie przed
PANEM,
iáko sie był
korzył. H.
Amon
król zabi-
ty w do-
mu.

ROZD. XXXIII.

4. Król: 321.
Iozias
król łagos
bayny
psuie Báł-
wany.

Sm lat miał
Iozias / gdy kró-
lować począł / á
trzydziętyjeden
rok królował w
Jeruzálem. ¹ A
czynił co było do

brégo przed oczymá PANSKIMI / y
chodзил drogámi Dawidá oycá swé-
go / nie wstepował áni ná práwo áni
ná lewo. ² A ósmého roku królestwa
3 swego / będąc ieszcze dziećciem / po-
czął szukać Bogá oycá swego Dawi-
dá : á we dwánástym roku iáko był
począł królować / oczyścił Jude y Je-
ruzálem od wyżyn / y gáiów / y báłwá-
4 nów y rycin. ⁵ A pokázili przed nim
oltarze Báálim : y potłukli báłwany
które ná nich postáwione były : gáie
5 téz y rycinę wyrabáł y pokruszył : á po
grobiách onych któzy im zwykli byli
osiárować stuki rozmiotáł. ⁶ Ná to
y kóści káplánów popálił ná oltá-
6 rzách Báłwánstich / y oczyścił Jude y
Jeruzálem. ⁷ Ale y w miesięciach Mán-
7 asses / y Ephraím / y Simeon / áz do
Nephtáli wszytko po wyrwácal. ⁸ A
rozwáliwszy oltarze / y gáie / y rycinę w
8 kasy pokruszywszy / y wszytkie zbory zbo-
rzywszy / ze wszytkiej ziemi Izráelskiej /
wrócił sie do Jeruzálem. ⁹ Ósmnásté-
go tedy roku królestwa swego / oczy-
ściwszy już ziemię / y kóściót P A N-
SKI / postál Sápán syná Eziásos-
wého / y Mánassá przelożonego miá-
stá / y Johá syná Joácház Kancelérzá
aby opráwili dóm P A N A Bogá
9 swego. ¹⁰ Któzy przysli do Helciasá
kápłaná wielkiego : ¹¹ á wzięwszy od
12 niego / pieniądze / które były wmię-
szone do domu PANSKIEGO / y które by-

li zebrałi Lewitowie y odźwierni z
Manasse / y z Ephraím / y wszytkich
ostátków Izráelá / od wszytkiego téz
10 Judy y Beniamin / y obywatelów Je-
ruzálem / ¹¹ podáli w rece tych któzy
byli nád robotniká w domu PAN-
SKIM / aby kóściót nápráwowáli / y
12 co było wátłego popráwowáli. ¹³ A
oni ie dáli rzemieślnikóm / y mura-
rzóm / aby nákupili kámienná z kámiennych
gó / y dzierwá ná spáiánie budo-
wánia / y ná pierrá domów / które by-
li popsowáli królowie Judzey. ¹⁴ Któ-
rzy wiernie wszytko spráwowáli. A
nád robotnikámi byli przelożonymi /
Jáhath y Abdías ¹⁵ z synów Merári /
Záchariás y Mosollám z synów Ká-
áth / któzy przynagláli robocie : ¹⁶ y
wszyscy Lewitowie umiejący gráć ná
instrumentách muzyckich. ¹⁷ A nád
témái któzy ná rozmáyté potrzeby
bżemioná nosili / byli pisarze y mistrzo-
wie z Lewitów odźwierni. ¹⁸ A gdy
wynosili pieniądze / które były wmię-
szone do kóściótá PANSKIEGO /
19 nálażł Helcias káplán księgi zakonu
PANSKIEGO przez rekę Moysesá.
20 ¹ A rzekł do Sápán pisarzá : Nála-
żem księgi zakonu w domu P A N-
SKIM : y dáł mu ie. ² A on wniósł
księge do króla / y powiedział mu mó-
wić : Wszytko coś pouczył w rekę
17 slug twoich / oto sie wykonywa. ³ Sre-
bro / które sie nálażło w domu P A N-
SKIM z lali : y dané jest przelożo-
nym nád rzemieślniká / y rozmáité ro-
18 boty czyniacymi. ⁴ Ná to dáł mi Hel-
cias káplán te księgi. Które gdy czy-
19 tał przy obecności królewskiej / á on
wstýśzał słowá zakonu / rozdáł sáty
20 swé. ⁵ A rozkázal Helciasowi / y Abi-
kám synowi Sápán / y Abdón syno-
wi Michá / Sápán téz pisarzowi / y

*Lewitowie.
H.
*y H.

Księgi za-
konu w
skarbnie ná-
leżané

Ioziasz był
złoty zakon
Boży prze-
glądł się.

Kościót
naprawie

*Y oddali mu
H.

*Bogiego. H.

*ś w radzie sie
Pana o mie
y o ten. H.*

*Radzi sie
prorokiz
niey.
na drugiey
stronie mia-
sta.*

*Pytać sie.
H.*

*Wniżył sie
przedemną.
H.*

*Ioziasz ob-
chodził Pasa-
chę iako u
nas Wielce
kanoc.
4. Król 23.
e 21.*

21 Aśaśowi słudze królewskiemu / mó-
wiał: "Jdźcie / a módlcie się PANU
za mnie / y za ośtatek Izrael / y Juda /
E dla wszystkich mów tych ksiąg które
należono: bo wielka zapalczywość
PANSKA tropi na nas / przeto iż
oycowic naszymi nie strzegli słów PAN-
SKICH / aby czynili wszystko co jest
22 napisano w tych księgach. " Szedł
tedy Helciasz / y ci którzy wespół od
króla byli posłani / do Eldy proroki-
nię / żony Sellum / syna Thekuath /
syna Asaf stróża świąt: która mies-
zkała w Jeruzalem "na Wtórey: y
mówili do nię słowa któreśmy wys-
23 sły powiedzieli. " A ona im odpo-
wiedziała: To mówi PAN Bóg Iz-
raelski: Powiedźcie meżowi który
was do mnie posłał: " To mówi
24 PAN: Oto ja przywiodę zleną to
miejsce / y na obywatela jego / y wsy-
tkie przekleństwa które są napisane w
księgach tych / które czytali przed kró-
25 lem Judykim. " Iż nie opuścili / y o-
śmirowali Bogom cudzym / aby mnie
F poruzyli ku gniewowi we wszystkich
uczynkach rąk swoich: przetoż będzie
26 tropiła zapalczywość moia na to
miejsce / y nie będzie wgaszona. " A
królowi Judykiemu / który was po-
27 słał / prosię PAN / tak powiedźcie:
To mówi PAN Bóg Izraelski: Po-
niważes słuchał słów ksiąg / y zmie-
czyło się serce twoje / y wpożoryles
się przed oczyma Boga / dla tego / co
rzeczono jest przeciw miejscu temu / y
obywateľom Jeruzolimskim / y "zawo-

28 tydzisz się obliczając mego / rozdaj-
tes świąty święte / y płakałes przedemną:
iam też wysłuchał ciebie / mówi PAN.
" Już cie bawiem zbiorę do oyców
twoich / a będziesz wniesion do gro-
bu twego w pokoju: y nie oglądają
oczy twoje wszystko złe / które ja przy-
wiodę na to miejsce / y na obywatela
iego. Odnieśli tedy królowi wszystko
29 co mówił. " A on zebrałszy wszystkie
30 skarby Judy y Jeruzalem / "szedł do
domu PANSKIEGO / y pospołu w-
szyscy meżowie Juda / y obywatele Je-
G rozolimscy / kapłani y Lewitowie / y
wszystek lud od najmniejszego aż do
największego. Którzy gdy słuchali w
domu PANSKIM / czytał król wsy-
31 tkie słowa ksiąg. " A stojąc na swę-
stolicy / uczynił przymierze przed PA-
NEM / żeby chodził za nim / y strzegł
przykazań / y świadectw / y "wspira-
woledziwienia jego / że wszystkiego ser-
ca swego / y że wszystkiego dusze swę-
y czynił co napisano w księgach onych
32 które czytał. " Poprzysiągł też o to /
wszystkie którzy się znaleźli w Jeruza-
lem / y w Beniamin: y uczynili oby-
watele Jeruzolimscy według przy-
mierza PANA Boga oyców swoich.
33 " Zniósł tedy Ioziasz wszystkie obczy-
nności ze wszystkich krain synów Izra-
elskich: y sprawił / że wszyscy którzy
byli zostali w Izrael / służyli PANU
Bogu swemu. Po wszystkie dni tego
nie odstąpili od PANA Boga oyców
swoich.

4. Król 23. 21

*Czyta sa-
kón Boży
przed wsy-
skim lud-
dem.*

*Y stał się
H.*

ROZD. XXXV.

1 **A** Uczynił Ioziasz w Jeruza-
lem Phasę PANU / które ofiaro-
wano czternaście-
go dnia księżycy
pierwszego. " A
2 postanowił kapłany na ich wrze-
dziejch / y nąpomiął im aby służyli w
domu PANSKIM. " Lewitowie też /
3 przez których naukę wszystek Izrael
poświęcał się PANU / mówił: Po-
stawcie strzynie w świątyni kościo-
ła / który zbudował Salomon syn

4 Dawidów / król Izraelski: bo iey już
wiecey nosić nie będziecie: ale teraz
służcie PANU Bogu waszemu / y lu-
dowi jego / Izraelskiemu. " A nągo-
tujcie się według domów y rodzajów
waszych w rozdziałach każdego / iako
5 rozkazał Dawid król Izraelski / y o-
pisał Salomon syn jego. " A służcie
w świątyni / według domów y w-
6 ców Lewitkich / " a poświęcajcie
się / ofiarujcie Phasę: przygotujcie
też bracia wasze / aby mogli czynić
według słów które mówił PAN
7 przez rękę Mojżesza. " Nąd to dał
Ioziasz wszystkiemu ludowi / który się
tam był znalazł na święto Phasę ba-

8 rąkó w y kózlaz z trzód / y inného
 B drobu trzydzięści tysięcy / wołów też
 trzy tysiące / to wszystko z majątno-
 9 ści królewskiej. ¹ Książetá też iego
 co dobrowolnie sflubili byli / ofia-
 rowáli tak ludowi / iáko káptanom
 y Lewitóm. ² A Helcias y Zácharias y
 Jáhiel przelożeni domu Bóžego / dá-
 li káptanom ná czynienie Pháse / dro-
 10 bu iedného z drugim dwa tysiącá y
 9 sześć set / y wołów trzy stá. ³ A Cho-
 neniás / y Semeias / Nátánáel też
 brácia iego / y Házábias y Jehiel y
 Jozábát / książetá Lewitów / dáli dru-
 11 gim Lewitóm ná swięcenie Pháse
 pięć tysięcy drobu / á wołów pięć set.
 10 ⁴ A zgotowála sie posługá / y stáneli
 káptani ná wzedzie swoim: Lewito-
 11 wie też w yscách / według rozkazania
 królewskiego. ⁵ A ofiarowano Phá-
 se : y kropili káptani kreró rekámi
 12 swymi / á Lewitowie dárli stóry cáto-
 palenia : ⁶ y oddzielili ie / aby dáli we-
 13 dług domów y fámiliy káždého / y aby
 były ofiarowane P A N u iáko náписа-
 14 no w kšiegách Moysesowych : y z wo-
 13 ty też takéż uczynili. ⁷ A piekli Pháse
 v ognia / wedle tego iáko w zákonie
 15 nápisano : ⁸ á ofiary zapokóyne wárzy-
 li w kotlách / y w panwiách / y w gár-
 16 cách / y rozdáli spieszno / wszystkimu
 pospólstwu : ⁹ á sobie y káptanom
 potym gotowáli : bo káptani okolo
 ofiar cátopalonych y okolo tlustosci
 byli zabáwieni áž do nocy : przetóž
 Lewitowie sobie y káptanom synóm
 15 Aaronomym ná ostátku gotowáli.
 16 ¹⁰ A spiewacy synowie Asáph stali w
 swoim rzędzie / według rozkazania Da-
 wida / y Asáph / y Hemán / y Jidhun
 proroków królewskich : á oddziwerni
 v káždych wrót pilnowáli / tak iż y
 namniéy nie odstąpili od posługi :
 przetóž brácia ich Lewitowie goto-
 wáli im pokármý. ¹¹ Wšytká tedy služ-
 16 bá P A N S K Á porządnie wy-
 konála sie dnia oného / aby czynili
 Pháse / y ofiarowali cátopalenia ná
 oltáry P A N S K I M / według rozka-

17 zania króla Ioziafá. ¹² A uczynili sy-
 nowie Izráelscy / którzy sie tam nále-
 18 žli Pháse czásu oného / y swięto przy-
 słužili / przez siedm dni. ¹³ Nie bylo
 Pháse temu podobné w Izráelu o-
 de dni Samuclá proroká : ále ani za-
 19 den ze wšech królów Izráelskich nie
 uczynil Pháse iáko Ioziaf / kápta-
 20 nom y Lewitóm / y wszystkimu Ju-
 dzie y Izráelowi / którzy sie byl náleží /
 19 y miestkázcym w Jeruzálem. ¹⁴ W
 20 mnastého roku królestwa Ioziaf-
 o wého obchodzono to Pháse. ¹⁵ Potym
 gdy nápráwił Ioziaf kóściół / przy-
 21 ciagnął Necho król Egypťski ná
 Charkámis nád Euphrate / sem / y wy-
 21 ciagnął przeciwko iemu Ioziaf. ¹⁶ Ale
 on poslawšy do niego posły swé /
 22 rzéł : Co mnie y tobie iest królu Ju-
 D dzki : nie przeciw tobie dziś ciagne /
 ále walcze przeciwko innému domo-
 23 wi / do krórego mi Bóg corychleý iá-
 22 chác kázal : przestań czynić przeciw
 Bogu / który zemná iest / by cie nie zá-
 23 bil. ¹⁷ Niechciat Ioziaf wrócić sie / ále
 nágotował przeciw iemu bitwę / ani
 24 przestał ná mowách Necho z vst
 Bóžych : ále ciagnął aby sie potkal
 23 ná polu Mageddo. ¹⁸ A tánje ráno-
 ny od strzelców / rzéł služebníkóm
 24 swoim : Wyprowadźcie mie zbitwy /
 bom iest bárzo ránon. ¹⁹ Który go
 przieniesli zwozu ná drugi wóz / który
 25 siedl zá nim po królewstwu / y przywie-
 žli go do Jeruzálem / y umarli / y po-
 grzebion w grobie oyców swoich : y
 26 plákal go wšytek lud Judžki y Jeru-
 25 zolimłsti. ²⁰ A nawieczý Jeremiaš /
 krórego wšyscy spiewacy y spiewacz-
 26 ki áž y po dšisieýšy dzień lámenty
 nád Ioziašem powtarzája : y iáko by
 právem wéřto w Izráelu : Oto ná-
 27 pířano w lámentáciách. ²¹ A ostátek
 mór Ioziafowych / y miłosierdzia
 iego / króre są przykázané zákonem
 27 P A N S K I M / ²² uczyni też iego y prze-
 dnié y ostáteczné nápisané są w kšie-
 gách królów Judžkich y Izráel-
 skich.

*Páscha.

*Abó, y kápta-
ni y Lewito-
wie, y wšy-
tek lud, y
Izráel. H.Potkas
wšy sie s
królem Ae-
gyptkim
zabit.

*Zacina du.

Pláče go
wšytek
lud.

ROZ. XXXVI.

I **S** Dział tedy lud ziemié
 A Joácházá syná Ioziafo-
 wého / y postanowił kró-
 lem miásto oycá iego w

2 Jeruzálem. ¹ Dwádziesiątá y trzy
 láta bylo Joácházowi gdy królowác
 3 poczał / á trzy miesiące królował w Je-
 ružálem. ² A zložyl go król Egypťski
 przyiáchwšj do Jeruzálem / y záložyl
 wine ná ziemié sto talentów srebrá / y

Isáhas
król wše-
ty do Ae-
gyptu.

talent

Abó wazá li
báránki ná
Pháse.*Odlieli cáto-
palenia. H.

*Báránki.

*A meczy po-
řwišconé. H.4. Król. 23.
f 20.

Mat. 1. b14

Ioákim
królem
Iudaškim.
Ioákim zá
wiedziony
do Bábilo
nu.Ioáchin
król do
Bábilonu
záprawa
wádkony.4. Król. 24.
d 15.
Ier. 37. a 1.Sedeciaš
król Iuda
ki.ani se ro-
pominánie.

4 talent zlotá. * A postanowił miasto
nieg królem Eliatim brata ięg nad
Juda y Jeruzalem: y odmienił imię ie-
go Joatim / a samęg Joách i sa wziął
5 z Joba / y zawiódł do Egiptu. * Piec
a dwadzieścia lat miał Joatim gdy
królować począł / a iedenaste lat kró-
lował w Jeruzalem: y czynił złość
przed PANE M Bogiem swoim.
6 Przeciwno temu wyciągnął Nabu-
chodonozor król Chaldejski / a zwi-
7 zawiósł go lánuchami / zawiódł do
Bábilonu. * Do którego przeniósł y
8 naczynia domu PANSKIEGO / y
postawił je we zborze swoim. * A osta-
tek słów Joákim / y obzydłości iego
które czynił / yco się w nim náležo-
9 myka się w księgach królów Jud-
skich y Izraelskich. A królował mi-
sto neg Joáchin syn iego. * W osmi-
10 leciach był Joáchin gdy począł kró-
lować / a trzy miesiące y dziesięć dni
królował w Jeruzalem / a czynił złé
przed oczyma PANSKIMI. * A gdy
11 rok wychodził / posłał król Nabucho-
donozor który go przywiedli do Báb-
ylonu / zabrawszy záraz co nadrośnię-
naczynia domu PANSKIEGO: * A
12 królem postanowił Sedeciaša stry-
já iego / nad Juda y nad Jeruzalem.
13 * Dwadzieścia lat y rok było Sede-
ciašowi gdy królować począł / a ie-
denaste lat królował w Jeruzalem.
14 * A czynił złość w oczach PANA Bo-
ga swego / ani się wstydił oblicza
Jeremiaša proroka mówiącego do
15 niego z wst PANSKICH. * Odsta-
pił też od króla Nabuchodonozora /
który go był poprzyssiął przez Bo-
gá: y zatwardził kark swój y serce / a-
by się nienawrócił do PANA Boga
Izraelskiego. * Lecz y wszyscy księ-
żęta káplánští / y lud wytróczyli nie-
zbożnie / według wszystkich obzydło-
ści narodów / y splugáwili dom PAN-
SKI / który był sobie poświęcił w Je-
ruzalem. * A PAN Bóg oyców ich
posyłał do nich przez rękę posłów

16 swych w nocy wstając / y codzién w-
pominając: dla tego że folgował lu-
dowi y miastaniu swemu. * Ale oni
sędzili z posłów Bożych / y lekce sobie
wzięli mowy iego / y nágrawali pro-
17 roki / aż przysła zapalczywość PANA
SKA ná lud iego / y żadnego wlecze-
nia nie było. * Albowiem przywiodł
ná nie królá Chaldejskiego / y pomor-
dował młodzieńce ich mieczem w do-
mu świątyni swojej: nie zlitował się
nad młodzieńcem / y pánienką / y stár-
18 cem / ani nad zgrzybiatym náwet:
ale wszystkie podał w ręce iego. * y w-
D bytko naczynie domu PANSKIEGO / ták
wiersze iako miniejsze / y stárby kóściel-
ne y królewskie / y księżęce przeniósł
19 do Bábilonu. * Spalili nieprzyjacie-
le dom Boży / y zburzyli mur Jerozo-
limski / wszystkie wieże popalili / y co-
20 tedno było kóstownego / obálili. * Je-
śli kto był mieczá wśedł / zágnány do
Báylonu / służył królowi y synom ie-
21 go / aż rośtázował król Perški. * A
je wypełniła mowa PANSKA z wst
Jeremiašowych / y ázby odświeciła
ziemiá śabbáthy swojej. Bo przez w-
22 bytkie dni spustoszenia / świeciła śáb-
báth / aż się dokonało siedmdziesiąt
lat. * A roku pierwszego Cirusá kró-
lá Perškego / aby się wypełniło słowo
PANSKIE / które był rzekł przez wstá
Jeremiašowé / wzbudził PANA du-
chá Cirusá króla Perškego: który ka-
zał woląc po wszystkich królestwie
23 swym / y przez piśmo / mówiąc: * Ták
mowi Cyrus król Perški: Wszystkie
królestwa ziemskie dał mi PAN Bóg
niebieski: a ten mi przykazał aby-
ch mu zbudował dom w Jeruzalem /
które jest w Żydowstwie: kto zwas-
iest we wszystkich ludu iego / niech
PAN Bóg iego z nim będzie / a niech
idzie.

wst. rano
wstając.
Hebr.Bóg się po-
sła do lu-
du, a któ-
rych oni
byli.
Jeruzalem
spustoszo-
né.

Bóg. H.

Ab. pálan.
H.Niewola
Bábilon-
ska.Ab. śabbá-
wáth, co i. f.
odpoczywá-
ła / a ziemiá będzie
pusta.
Ier. 25. ciz-
1. Efd. 1. a 1.Cyrus król
Perški wol-
no puścić
lud po 70
lat.

KSIĘGI PIERWSZE ESDRASZOWE.

ROZDZIAŁ I.

Cyrus s
nadszedł
nia Bożę
go odsła
lud do Je
ruzalem,
aby ko
ściół budo
wali.
Iere: 25 c 12
y 29. c 10.
1. Par: 36.
d 22.
"kazał ob
wolić.

A **R**OKU
pierwsie
go Cyrusa
króla Per
skiego / aby
się wypeł
niło slo
wo PAN
SKIE
wst Jeremiafowych / wzbudził PAN
duchą Cyrusa króla Perstiego / pu
ścił głos po wszystkich królestwie
swoim / y ná piśmie / rzekąc: "To
mówi Cyrus król Persti: wszystkie
królestwa ziemskie dał mi PAN Bóg
niebieski / y ten mi rozkazał / abych mu
zbudował dom w Jeruzalem / którego
jest w Żydowskowie. "Kto jest między
wami ze wszystkiego ludu tego / Nie
chay będzie z nimi P A N Bóg tego.
Niech idzie do Jeruzalem / którego jest
w Żydowskowie / a niech buduje dom
P A N A Boga Izraelskiego / (onci
jest Bóg) który jest w Jeruzalem. "A
wszystcy imi po wszystkich miejscach /
gdziekolwiek mieszkają / niech go pod
pomagają meżowie z miejscą swego /
srebrem y złotem / y maternościami y by

5 dlem / oprócz co dobrowolnie ofiaru
ją kościołowi Bożemu / który jest w
Jeruzalem. "A powstałi przedtęsy
z ojców / z Judy y z Beniamin / y ka
plani y Lewitowie / y wszelki którego
Bóg ducha wzbudził / aby sli budo
wać kościół P A N S K I / który był w
Jeruzalem. "A wszyscy którzy byli w
okolicy / wspomogli ręce ich naczyn
niem srebrnym y złotym / maternościami
y bydłem / sprzętem / oprócz tego co z
dobrych wolei ofiarowali byli. "Król
tęz Cyrus wenił naczynia kościoła
P A N S K I E G O / którego był pobrat
Nabuchodonozor z Jeruzalem / y po
łożył je był we zborze Boga swego.
8 "A Cyrus król Persti wenił je przez
rece Mithridata syna Szabbar / y
odliczył je Szabbar szajeciu Ju
dzkiemu. "A ta jest liczba ich: "Czas
złotych trzydzięści / czasu srebrnych ty
siąc / nożów dwadzieścia y dziewięć:
10 "Kubków złotych trzydzięści / kubków
srebrnych drugich czterzy sta y dzie
sięć: iniego naczynia tysiąc. "Wsz
kiego naczynia złotego y srebrnego
pieć tysięcy y czterzy sta: wszystko w
ziął Szabbar z temi którzy wysli z
przeprowadzenia Babilońskiego do
Jeruzalem.

Wnieśli
się do budo
wania ko
ścioła, któ
rych Bóg
serca na
zbudził.
"Zapomogli
się. Hebr.

Cyrus
nadał na
czynia ko
ścielnektó
re był za
brał Náb
uchodon
nazar.
"Podkárbit
go. H.
"Tak był ná
zwán. Zoro
babel.
"Abó, mia
anie. H.

Summa tych
ksiąg Ezdra
sowych.

Co to był za Ezdrasz / który té księgi pi
sał / sprawić się możesz z siódmego tych ksiąg
rozdziału. ver. 1. 6. y 11. Kedy on rozkazy swy
opisał / y pisarzem abo Doktorzem biegłym
w zakonie Mojżesowym sam się zowie. W
tych tedy księgach wrocenie synów Izrael
skich z Babilonu / y z Persii do Jeruzalem
wypisane. A odtąd się formá Rzeczypospoli
tej żydowskiej po trzech króci odmienná. Na
przygod bowiem Mojżesz takó zakonodawca

Rzeczypospolita żydowska postanowiła a cze
go sam dla śmierci do skutku niemógł przy
wieść / to Jozue dokończył. Po nich byli
Sedziowie / ci nie byli własnici królami ani
pany / tylko różnicę między ludźmi wynawali
y wspakali. Dopiero po tych nastali królo
wie / za których téż upadło królestwo żydow
skie. Po Sedziach y królach / y po onych me
zwoleń Babilońskiej / przyszedł rząd ná Bi
skupy y kapłany. czytaj Gen. 51.

ROZDZ. II.

Lisba s
niemolę
wypuszo
nych.
3. Esd: 7 b6.

A **S**YNOWIE
krainy ci są / któ
rzy wysli z poiz
miania / którego był
przeniół Nabu
chodonozor król
Babiloński do

2 Babilonu / y wrócili się do Jeruz
lem y Judy / każdy do miasta swego.
"Którzy przysli z Zorobabelem / Jo
zue / Nehemiá / Szaraiá / Nehelaiá /
Mardochoay / Belsán / Mesphár / Be
gway / Rehun / Baaná. Poczet me
3 żów ludu Izraelskiego: "Synów
Pharos / dwa tysiąca sto siedmdzie
4 siąt dwa. "Synów Sephátia / trzy

5 sta siedmdziesiąt dwa. ^o Synów Al-
 6 rea / siedm set siedmdziesiąt y pięć.
 7 ^o Synów Pháháth Moáb / synów Jo-
 8 zue: Joáb / dwa tysiąca ósm set dwa
 9 nąście. ^o Synów Alám / tysiąc dwie-
 10 ście pięćdziesiąt czterey. ^o Synów
 11 Zethuá / dziewięć set czterdzięści pięć.
 12 ^o Synów Záchái / siedm set pięćdzie-
 13 siąt. ^o Synów Báni / pięć set czter-
 14 dziesiąt dwa. ^o Synów Bebai / pięć
 15 set dwadzieścia trzy. ^o Synów Az-
 16 gád / tysiąc dwieście dwadzieścia
 17 dwa. ^o Synów Aldonikám / pięć set
 18 pięćdziesiąt pięć. ^o Synów Begwái /
 19 dwa tysiąca pięćdziesiąt pięć. ^o Sy-
 20 nów Aldin / czterzy sta pięćdziesiąt
 21 czterey. ^o Synów Alther / którzy byli
 22 z Ezechiasá / dziewięćdziesiąt ósm.
 23 ^o Synów Bezái / trzy sta dwadzieścia
 24 trzy. ^o Synów Jorá / sto dwanaście.
 25 ^o Synów Háfum / dwieście dwadzie-
 26 ścia trzy. ^o Synów Gebbár / dzie-
 27 wiećdziesiąt pięć. ^o Synów Behle-
 28 hem / sto dwadzieścia trzy. ^o Me-
 29 zów Netuphá / pięćdziesiąt y pięć. ^o Me-
 30 zów Anáthoth / sto dwadzieścia y
 31 ósm. ^o Synów Azmarveth / czterdzie-
 32 ści dwa. ^o Synów Kariáthiarim / Ce-
 33 phirá / y Beroth / siedm set czterdzie-
 34 ści trzy. ^o Synów Kámáth / y Gá-
 35 baa / pięć set dwadzieścia jeden. ^o Me-
 36 zów Máchmá / sto dwadzieścia dwa.
 37 ^o Me-
 38 zów Bethel / y Háy / dwieście
 39 dwadzieścia trzy. ^o Synów Nebo /
 40 pięćdziesiąt dwa. ^o Synów Megbis /
 41 sto pięćdziesiąt pięć. ^o Synów A-
 42 lám drugiego / tysiąc dwieście pięć-
 43 dziesiąt czterey. ^o Synów Hár / trzy
 44 sta dwadzieścia. ^o Synów Lod Há-
 45 did / y Ono / siedm set dwadzieścia
 46 pięć. ^o Synów Jericho / trzyśta czter-
 47 dziesiąt pięć. ^o Synów Senaa / trzy
 48 tysiące pięć set trzydzięści. ^o Kápła-
 49 nów: Synów Jádaiá w domu Jo-
 50 zue / dziewięć set siedmdziesiąt trzy.
 51 ^o Synów Emitter / tysiąc pięćdziesiąt
 52 dwa. ^o Synów Pheshur / tysiąc dwie-
 53 ście czterdzięści siedm. ^o Synów Há-
 54 rim / tysiąc siedmnaście. ^o Lewitów:
 55 Synów Jozue / y Cedmihel / synów
 56 Odowiasá / siedmdziesiąt czterey.
 57 ^o Śpiewaków: Synów Asáph / sto
 58 dwadzieścia ósm. ^o Synowie wró-
 59 tnych: Synowie Sellum / synowie
 60 Alter / synowie Telmon / synowie Al-

61 kub / synowie Hátitá / synowie Sobái
 62 wszystkich sto trzydzięści dziewięć.
 63 ^o Náhineiczycy: Synowie Sihá / sy-
 64 nowie Hásuphá / synowie Tábbáoth /
 65 ^o synowie Ceros / synowie Siáá / syno-
 66 wie Phádon / ^o synowie Lebána / sy-
 67 nowie Hágábá / synowie Alkub / ^o sy-
 68 nowie Hágáb / synowie Semlái / sy-
 69 nowie Hánán / ^o synowie Gáddel / sy-
 70 nowie Gáher / synowie Kááia / ^o syno-
 71 wie Kásin / synowie Netodá / ^o syno-
 72 wie Gázám / ^o synowie Azá / synowie
 73 Pháseá / synowie Beseé / ^o synowie A-
 74 sená / synowie Munim / synowie Ne-
 75 phusim / ^o synowie Bákbut / synowie
 76 Hákuphá / synowie Hárhur / ^o syno-
 77 wie Bessuth / synowie Mábida / sy-
 78 nowie Hárśá / ^o synowie Berkos / sy-
 79 nowie Sisará / synowie Themá / ^o sy-
 80 nowie Násiá / synowie Hátiphá / ^o sy-
 81 nowie slug Salomonowych / synowie
 82 Sorái / synowie Sophereth / synowie
 83 Phárudá / ^o synowie Jálá / synowie
 84 Derton / synowie Geddel / ^o synowie
 85 Sáphtá / synowie Hátíl / synowie
 86 Phochereth / którzy byli z Asébaim /
 87 synowie Ami / ^o wszystkich Náhinei-
 88 czyków / y synów slug Salomono-
 89 wych / trzyśta dziewięćdziesiąt dwa.
 90 ^o A ci którzy wysli z Thelmála / Thel-
 91 hárśá / Cherub / y Aldon / y Emer: y
 92 niemogli pokazać domów ojców
 93 swoich / y nasieria swego / iesli z Izrá-
 94 elá byli. ^o Synów Dálaiá / synów To-
 95 biá / synów Netodá / pięć set pięćdzie-
 96 siąt dwa. ^o A synów Káplánstkich:
 97 Synowie Hobia / synowie Alkos / sy-
 98 nowie Berzellái / którzy poiął z córek
 99 Berzellái Gáláadczyká żonę / y prze-
 100 zwano go ich imieniem: ^o Ci szukali
 101 pisma rodu swego / y nienależli / y wy-
 102 rzuceni są z Káplánstwá. ^o A rzékł
 103 im Altherśatá / aby nie iedli z święte-
 104 go świętych / ażby powstał Káplan
 105 wezony y doskonały. ^o Wszystkie mno-
 106 stwo iáko ieden czterdzięści dwa ty-
 107 siąca trzy sta pięćdziesiąt: ^o oprócz
 108 slug ich y służebnic / których było
 109 siedm tysięcy trzy sta trzydzięści
 110 siedm: a między nimi śpiewaków y
 111 śpiewaczek dwieście. ^o Konich siedm
 112 set trzydzięści pięć: ^o mułów ich / dwie
 113 ście czterdzięści pięć: ^o wielbłądów
 114 ich / czterzy sta trzydzięści pięć: ^o osłów
 115 ich / pięć tysięcy siedm set dwadzie-

Abó odzwier-
 nyh.

To jest, pod-
 cały, a roz-
 mié Nehemi-
 asá.
 z Vrim y z
 Tummim, H.

69 ścia. ° A z przednichsich oyców / gdy wchodzili do kościoła PANSKIE° który jest w Jeruzalem / dobirowolnie ofiarowali na dom Boży aby ji postawili na miejscu iego. ° Według przemożenia swego dali nakład na budowanie / złota czerwonych złotych

70 sześćdziesiąt tysięcy y tysiąc / srebrą grzywien pięć tysięcy / y sto sat kąpińskich. ° Mieszkałi tedy kapłani y Lewitowie / y z ludu / y śpiewacy / y wrótni / y Nathincicycy w miesciach swych / y resztek Izrael w miesciach swych.

ROZDZ. III.

1 Już był przy-
szedł miesiąc siód-
my / a synowie
2 Izraelowi byli w
miesciach swo-
ich : zgromadził
3 sie tedy resztek

lud ° iako mąż jeden do Jeruzalem.

4 ° A powstał Jozue syn Josedek / y bracia iego kapłani / y Zorobabel syn Salathiel / y bracia iego / y zbudowa-
5 li oltarz Bogu Izraelowemu / aby na nim ofiarowali całopalenia / iako napisano w zakonie Moysesza me-
6 ża Bożego. ° A oltarz Boży posta-
7 wili na podstawkach iego / gdy ich narodowie okolicznych ziem odstra-
8 śali / y ofiarowali na nim całopale-
9 nie PANV poranu y wieczór. ° A

10 uczynili święto kuczek / iako napisa-
11 no jest / y całopalenie na każdy dzień porządnie według przykazania / robo-
12 te dnia w dzień iey. ° A potem całopalenie ustawiczne / tak w pierwsze
13 dni miesiąca / iako y we wszystkie mo-
14 cysze święta PANSKIE / które by-
15 ły poświęcone / y we wszystkich w któ-
16 rych z chęci był ofiarowany dar PA-
17 NV. ° Od pierwszego dnia miesiąca
18 siódmego poczęli ofiarować całopa-
19 lenie PANV : a kościół Boży ieszcze
20 nie był założony. ° A dali pieniądze

21 kamieniom y murarzom : strawe
22 też y picie y oliwe Sydończykom y
23 Tyryczykom / aby prowadzili dzewo
24 Cedrowe z Libanu do morza Joppe

25 mu : ° y przystapimysy do Zorobabela
26 y do przednichsich oyców / rzekli im :
27 Wiech budujemy z wami / bo tak iako
28 y wy szukamy Boga waszego : otosmy
29 ofiarowali ofiary odedni Asor Had-
30 dan króla Asur / który nas tu zapro-
31 wadził. ° A rzekli im Zorobabel y Jo-
32 sue / y inszy przednichsich oycowie Izra-
33 elscy : Nie możecie wy znami budo-
34 wac

35 mu : ° y przystapimysy do Zorobabela
36 y do przednichsich oyców / rzekli im :
37 Wiech budujemy z wami / bo tak iako
38 y wy szukamy Boga waszego : otosmy
39 ofiarowali ofiary odedni Asor Had-
40 dan króla Asur / który nas tu zapro-
41 wadził. ° A rzekli im Zorobabel y Jo-
42 sue / y inszy przednichsich oycowie Izra-
43 elscy : Nie możecie wy znami budo-
44 wac

45 mu : ° y przystapimysy do Zorobabela
46 y do przednichsich oyców / rzekli im :
47 Wiech budujemy z wami / bo tak iako
48 y wy szukamy Boga waszego : otosmy
49 ofiarowali ofiary odedni Asor Had-
50 dan króla Asur / który nas tu zapro-
51 wadził. ° A rzekli im Zorobabel y Jo-
52 sue / y inszy przednichsich oycowie Izra-
53 elscy : Nie możecie wy znami budo-
54 wac

55 mu : ° y przystapimysy do Zorobabela
56 y do przednichsich oyców / rzekli im :
57 Wiech budujemy z wami / bo tak iako
58 y wy szukamy Boga waszego : otosmy
59 ofiarowali ofiary odedni Asor Had-
60 dan króla Asur / który nas tu zapro-
61 wadził. ° A rzekli im Zorobabel y Jo-
62 sue / y inszy przednichsich oycowie Izra-
63 elscy : Nie możecie wy znami budo-
64 wac

65 mu : ° y przystapimysy do Zorobabela
66 y do przednichsich oyców / rzekli im :
67 Wiech budujemy z wami / bo tak iako
68 y wy szukamy Boga waszego : otosmy
69 ofiarowali ofiary odedni Asor Had-
70 dan króla Asur / który nas tu zapro-
71 wadził. ° A rzekli im Zorobabel y Jo-
72 sue / y inszy przednichsich oycowie Izra-
73 elscy : Nie możecie wy znami budo-
74 wac

75 mu : ° y przystapimysy do Zorobabela
76 y do przednichsich oyców / rzekli im :
77 Wiech budujemy z wami / bo tak iako
78 y wy szukamy Boga waszego : otosmy
79 ofiarowali ofiary odedni Asor Had-
80 dan króla Asur / który nas tu zapro-
81 wadził. ° A rzekli im Zorobabel y Jo-
82 sue / y inszy przednichsich oycowie Izra-
83 elscy : Nie możecie wy znami budo-
84 wac

85 mu : ° y przystapimysy do Zorobabela
86 y do przednichsich oyców / rzekli im :
87 Wiech budujemy z wami / bo tak iako
88 y wy szukamy Boga waszego : otosmy
89 ofiarowali ofiary odedni Asor Had-
90 dan króla Asur / który nas tu zapro-
91 wadził. ° A rzekli im Zorobabel y Jo-
92 sue / y inszy przednichsich oycowie Izra-
93 elscy : Nie możecie wy znami budo-
94 wac

95 mu : ° y przystapimysy do Zorobabela
96 y do przednichsich oyców / rzekli im :
97 Wiech budujemy z wami / bo tak iako
98 y wy szukamy Boga waszego : otosmy
99 ofiarowali ofiary odedni Asor Had-
100 dan króla Asur / który nas tu zapro-
101 wadził. ° A rzekli im Zorobabel y Jo-
102 sue / y inszy przednichsich oycowie Izra-
103 elscy : Nie możecie wy znami budo-
104 wac

105 mu : ° y przystapimysy do Zorobabela
106 y do przednichsich oyców / rzekli im :
107 Wiech budujemy z wami / bo tak iako
108 y wy szukamy Boga waszego : otosmy
109 ofiarowali ofiary odedni Asor Had-
110 dan króla Asur / który nas tu zapro-
111 wadził. ° A rzekli im Zorobabel y Jo-
112 sue / y inszy przednichsich oycowie Izra-
113 elscy : Nie możecie wy znami budo-
114 wac

115 mu : ° y przystapimysy do Zorobabela
116 y do przednichsich oyców / rzekli im :
117 Wiech budujemy z wami / bo tak iako
118 y wy szukamy Boga waszego : otosmy
119 ofiarowali ofiary odedni Asor Had-
120 dan króla Asur / który nas tu zapro-
121 wadził. ° A rzekli im Zorobabel y Jo-
122 sue / y inszy przednichsich oycowie Izra-
123 elscy : Nie możecie wy znami budo-
124 wac

125 mu : ° y przystapimysy do Zorobabela
126 y do przednichsich oyców / rzekli im :
127 Wiech budujemy z wami / bo tak iako
128 y wy szukamy Boga waszego : otosmy
129 ofiarowali ofiary odedni Asor Had-
130 dan króla Asur / który nas tu zapro-
131 wadził. ° A rzekli im Zorobabel y Jo-
132 sue / y inszy przednichsich oycowie Izra-
133 elscy : Nie możecie wy znami budo-
134 wac

135 mu : ° y przystapimysy do Zorobabela
136 y do przednichsich oyców / rzekli im :
137 Wiech budujemy z wami / bo tak iako
138 y wy szukamy Boga waszego : otosmy
139 ofiarowali ofiary odedni Asor Had-
140 dan króla Asur / który nas tu zapro-
141 wadził. ° A rzekli im Zorobabel y Jo-
142 sue / y inszy przednichsich oycowie Izra-
143 elscy : Nie możecie wy znami budo-
144 wac

145 mu : ° y przystapimysy do Zorobabela
146 y do przednichsich oyców / rzekli im :
147 Wiech budujemy z wami / bo tak iako
148 y wy szukamy Boga waszego : otosmy
149 ofiarowali ofiary odedni Asor Had-
150 dan króla Asur / który nas tu zapro-
151 wadził. ° A rzekli im Zorobabel y Jo-
152 sue / y inszy przednichsich oycowie Izra-
153 elscy : Nie możecie wy znami budo-
154 wac

Iosue y Zorobabel bu-
dowali oltarz mies-
siacá se-
ptembra.

° reszty do
jedn° Heb.

° na których
był zbudowa-
ny oltarz.

Święto ku-
cek świę-
te.

° Którzy kła-
dli.

° Co przysli-
li niewolcy.

Kościół bu-
dował.

° Spółem, abo
aż do jedn-
go. Hebr.
° około kościo-
ła.

Dziękują
Pánu Bo-
gu za to
żeby fun-
dament
kościoła
był.

Budowa-
nie kościo-
ła prześko-
czyło.

*Prowasfer-
or. Hebr.

*który im ro-
zkażali aby
nie budowali

*Abo wpaśko-
im. H.

*Towarzysze
ich. H.

List oskar-
żający sy-
dy do Ar-
taxerxá.

*Kancelarz H.
*abo pier-
wszy.

*Kancelarz H.
*abo y inni
ich towarzy-
sze. H.

*T Cheenesh
czycy. H.

*y Cheenesh
czycy. H.

Za napo-
mniem
Aggeusá
y Zacháris-
asá budu-
ia kościół

4

5

6

7

B

8

9

10

11

12

13

C

wąć domu Bogu naszemu / ale my
tylko sami zbudujemy PANU Bogu
naszemu / iako nam rozkazał Cyrus
król Percki. * Stało się tedy / że lud
ziemię przeszkadzał rektam ludu Jud-
skiego / y przekazał im w budowaniu.
* A naniele przeciwko nim / rączy / aby
rosproszyli radę ich po wszystkich dni
Cyrusa króla Perckiego / y aż do kró-
lestwa Dariusza króla Perckiego. * A
za królestwa Asuerá / na początku
królestwa jego / napisali skargę na o-
bywatele Judzkie y Jeruzolimskie.
* A za dni Artaxerxa pisał Belsam
Mithridat / y Tabeel / y inni którzy
w radzie ich byli / do Artaxerxa kró-
la Perckiego / a list skargi napisany
był po Syryjsku / y czytano ję ięzy-
kiem Syryjskim. * Reum Beelteem /
y Samsai pisarz napisali list ieden
o Jeruzalem do Artaxerxa króla tá-
korwy. * Reum Beelteem / y Sam-
say pisarz / y inni rady ich / Dyne-
czycy / Apharsathachowie / Terphal-
czycy / Apharsencycy / Echencycy /
Babilonczycy / Susanechowic / Die-
wiowie / y Elamitowie / y inni zna-
rodów / które przeniósł Asenaphar
wielki y sławny / y kazał im mieszkac
w mieściech Samaryjskich / y w in-
nych zaręczonych krainach w poko-
ju. * (ten jest wypis listu który po-
stali do niego) Artaxerxowi królo-
wi / słudzy twoi / meżowie którzy za
Rzeką zdrowia zyczą. * Niech be-
dzie wiadomo królowi / iż Żydowie /
którzy wysli od ciebie do nas / przyšli
do Jeruzalem miasta odpornego / y
złego / które budują wywodząc mury
iego / y ściany oprawiając. * Teraz te-
dy niech będzie wiadomo królowi / iż
ieśli ono miasto będzie zbudowane / a
mury iego naprawione będą / podat-
ku / y cła / y dochodów rocznych nie
dadzą / y aż do królów tá škoda przy-

14

15

16

17

18

19

D

20

21

22

23

24

dzie. * A my pamiętając na sól którą
śmy na palacu królewskim iadali / a
iż patrząc na królewskie wrązy / za
rzecz niesłuszną mamy / przetośmy po-
stali / y oznaymili królowi / abyś po-
szukał w księgach historyi ojców two-
ich / a narydziesz napisano w krot-
kach / y dowiesz się / iż ono miasto / mia-
sto odpórne iest / a królom y ziemiom
škodliwe / y wojny powstają w nim
od dawnych dni / przeto y miasto sa-
me zburzone iest. * Opowiadamy my
królowi / iż iestli ono miasto będzie zbu-
dowane / a mury iego będą napra-
wione / dzierżawy za rzeką mieć nie
będzie. * Słowo posłał król do Re-
um Beelteem / y Samsai pisarza / y
do innych którzy w radzie ich byli o-
bywatelów Samaryty / y innym za
rzeką / życząc zdrowia y pokoju.
* Skargą którąście posłali do nas /
iawnie iest czytana przedemną. * A
rozkażalem y szukano / y należono że
to miasto zdawna królom się przeci-
wia / y rozruchy y walki w nim pow-
stawia. * Bo y królowie mocni byli
w Jeruzalem / którzy y panowali nad
wselką krainą / która iest za Rzeką :
dań też / cła y dochody bierali. * Prze-
tóż teraz słuchajcie wyroku : Bronicie
tamtym meżom / aby tamto miasto
nie było budowane / aż iestliby podo-
bno odemnie rozkazano było. * Patr-
cie abyście tego niedbale nie czynili / y
złe przeciw królom polekku nie rośło.
* A tak kopia wyroku Artaxerxa kró-
la czytana iest przed Reumem Beel-
teem / y Samsai pisarzem y radą ich :
y iachali wstok do Jeruzalem do Ży-
dów / y zabronili im ramięm y mo-
cą. * Zaniechana iest tedy robotą do-
mu Pańskiego w Jeruzalem / y nie
budowano aż do roku wtórego kró-
stwa Dariusza króla Perckiego.

*Kancelarzo-
wi. H.

*ich towarzy-
szom. H.

*w Szelamie
y w Cheecie.

H.
*abo list któ-
ryście. H.

*Bokęgo. H.

ROZDZ. V.

Aggeus Pro-
rok / y Zacharias
syn Addo proro-
kowali proroku-
jąc do Żydów /
którzy w Żydost-
wie y w Jeruzas-

2

3

lem / w imię Boga Izraelskiego. * Te-
dy powstałi Zorobabel syn Salathi-
el / y Jozue syn Josede / y poczeł bu-
dować kościół Boży w Jeruzalem / a
z nimi prorocy Boży pomagający im.
* W ten czas przyszedł do nich Thá-
thanay / który był księżęciem za Rze-
ką / y Stharbusanay / y radzcie ich :
y tak im mówili : Kto wam radził

Chciał sno-
wu przes-
zkodzić
budowa-
nie kościo-
ła.

*abo towa-
rzyści. H.
*rozkażal H.

*Towarzysze.
H.*

*List do
Dariusza
króla, py-
tając się o
budowa-
nie kościo-
ła.
Marmuro-
wego. H.*

4 żebyście ten dom budowali y mury
iego naprawowali: ¹ Na cosmy im
odpowiedzieli / co za imiona były lu-
dzi którzy byli przyczyną onego bu-
5 dowania. ² A oto Bogá ich było nad-
B stáršymi żydowskiemi / y záhámować
ich nie mogli. ³ Zdáło sie áby rzecz do
Dariusza była odniesiona / á na ten
6 czas áby dosyć uczynili / przeciw one-
mu oskarżeniu. ⁴ Kopia listu / który
posłał Tháthnay książę kráiny zá-
Rzeka / y Sthárbuzánay / y "radźce"
iego Alphásácheuczy / którzy byli zá-
7 Rzeka / do Dariusza króla. ⁵ Mowa
która mu byli posłali / tak była nápi-
sána : Dariuszowi królowi pokój w-
8 śeláki. Wiech będzie wiadomo kró-
lowi / żeśmy ieżdżili do żydowskiéy
kráiny / do domu Bogá wielkiego /
który z kámenia "nieciosanego" bu-
duia / y drzewo w ściány kładą : á te
9 robote pilno wywodzą / y roście w re-
tu ich. ⁶ A tak pytalismy stáršych o-
nych / y takéśmy im rzekli : Kto wam
dał moc ábyście ten dom budowali /
y mury té naprawowali: ⁷ Ale y imion
ich pytalismy od nich / ábyśmyc o-
10 znaymili : y wypisálismy imiona tych
mežów / którzy są między nimi przed-
11 nieszy. ⁸ A oni nam odpowiedzieli
tými słowy : My iesteśmy słudzy Bo-
gá niebá y ziemi / y buduiemy kościół /
który był zbudowany przed tą wielką

12 lat / y który był król Izráelski wielki
zbudował y wywiódł. ⁹ A gdy oycowie
nášy wzrúšyli ku gniewu Bogá nie-
bieskiego / dał ie w rece Nábuchodo-
13 nozora króla Bábilonstkiego Chál-
deyczka / dom též ten zburzył / y lud ie-
go przemiósł do Bábilonu. ¹⁰ A piérw-
šego roku Cyrusa króla Bábilonstkiego /
Cyrus król dał wyrok / áby ten dom
14 Boży zbudowano. ¹¹ Bo y naczynia
kościółá Božego zloté y srebne / któ-
ré był Nábuchodonozor wybrał z ko-
D ściółá który był w Jeruzálem / y zá-
miósł ie był do zboru Bábilonstkiego :
wymiósł król Cyrus ze zboru Báb-
lonstkiego / y dano ie miátiému Sáf-
básarowi / którego též książęciem po-
15 stánowił. ¹² Y rzekł mu : Weźmi té na-
czynia / á idź / á połóż ie w kościele któ-
ry iest w Jeruzálem / á dom Boży
niech będzie zbudowany ná miejscu
16 swoim. ¹³ Na ten czas tedy on "Sáf-
básár" przyszedł / y záložyl fundá-
menty kościółá Božego w Jeruzá-
lem / y od oného času áž do tąd bu-
duie sie / á iesze nie iest skończony.
17 ¹⁴ Teraz tedy iesli sie zda rzecz dobra
królowi / niech szukáią w Bibliothece
królewstkiey która iest w Bábilonie /
iesli król Cyrus rozkazał budować
dom Boży w Jeruzálem / á wola kró-
lewstka w téy rzeczy niechay do nas
posle.

Zerobabel.

ROZDZ. VI.

*Dariusz po-
twierdził
dekret Cy-
rusów o bu-
dowaniu
kościółá.*

1 **D**ariusz tedy
A król rozkazał / y su-
kali w Bibliothec-
ce ksiąg które by-
ły chorované w
2 Bábilonie / y ná-
leżiono w Ktab-
tanie / który iest zamek w Medenstkiey
kráinie księgi iedné / y taka pámiéc
była w nich nápisána. Roku piér-
wšego Cyrusa króla : Cyrus król dał
wyrok / áby dom Boży był zbudowan /
który iest w Jeruzálem / ná miejscu
gdzieby ofiáry ofiarowano / á żeby zá-
ložyli grunty któreby znosily wyś-
śesćdziesiąt lokiet / á sierz / sześdzie-
3 siąt lokiet / ¹ trzy rzedy z kámeniem
"nieciosanym" / y takéś rzedy z drze-
wá nowego. á naklády z domu kró-

*Marmuro-
wich, á jedná
ci. áná. H.*

4 lewstkiego dáné beda. ² Ale y naczy-
nia kościółá Božego zloté y srebne /
które był Nábuchodonozor wymiósł
z kościółá Jerolimstkiego / á zámiósł
ie był do Bábilonu / niech wrócone
beda / y odniesione do kościółá do
Jeruzalem ná miejsce swoje / które
též położone są w kościele Božym.
5 ³ Teraz tedy Tháthánai książę krá-
ny / które iest zá rzeką Sthárbuzá-
nai / y rayce wášy Alphásácheowie /
któzyście zá rzeką / odstápcie od nich
6 dáleko / á dopusćcie żeby był budowan
B kościół tam ten Boży od książęcia
Żydów y od stáršych ich / áby dom
Boży tam ten zbudowali ná swym
7 miejscu. ⁴ Ale y ia rozkazał coby
mieli czynić tam ci stáršy Żydowscy /
áby był zbudowan dom Boży to iest
áby z sierzynie królewstkiey to iest z po-
borów które dawáią z kráiny zá Rze-

ę pil-

Abó, ná slo-
wo. H.
bez wstęgu
omieszkania.
H.

Abó był w
wychód obró-
cony. H.
niech zają-
dą kądęgo
króla. H.

bowarzyste.
H.

9 **E**z / pilnie nakłady dawano tym me-
żom aby sie robocie nieprzeszkadzało.
10 **A** bedzieli potrzeba / y cielce y iąg-
nietá y kózletá ná cálopalenie Bogu
niebieskiemu / zboże / sól / wino / y oli-
we / według porządku káptanów
11 którzy sa w Jeruzálem / niech im da-
wają ná każdy dzień / aby w czym
stárgá nie była. **A** niechay ofiáruią
ofiary Bogu niebieskiemu / y niech
12 proszą zá zdrowie królewskie y synów
iego. **O**demnie tedy dekret jest wczy-
niony. Aby każdy człowiek / któryby
odmienił to rozkazanie / było wzięto
dziewo z domu iego / y było wystawio-
né / y był przybit ná nim / á dom iego
13 aby był pospolity. **A** Bóg który
chciał aby tam mieszkáło imie swoje /
niech rozprószy wszytkie królestwa y
14 lud / którzyby sčiągnął reke swoje aby
sie sprzeciwił / á rozwałił ten tam dom
Boży który jest w Jeruzálem. **J**a
Darius postánowiłem wyrok / który
chce aby sie z pilnością wypełnił.
15 **T**achánay tedy kšiąże kráiny zá
Rzeká / y Schárbuzánay / y rádá ies-
go / wedle tego iáko był rozkazał
Darius król / z pilnością tak wykona-
16 li. **A** stárszy żydowscy budowali y po-
wodziło sie im według proroctwa
Aggeusá proroka / y Zácháriášá syná
Addo: y budowali y wystawili zá ro-
17 kazaniem Boga Izraelowego / y zá
rozkazaniem Cyrusa / y Dariusá / y

15 Artáxerxá królów Perskich. **A** do-
konáli tego domu Bożego áž do trze-
ciego dnia miesiącá Adar / który jest
16 rok siósty królestwa Dariusá króla.
A uczynili synowie Izraelowi ká-
plani y Lewitowie / y inni z synów
17 przeprowadzenia poświęcanie domu
Bożego z radością. **A** ofiárowáli ná
D poświęcenie domu Bożego cielców
sto / bóránów dwiescie / bóránków
cztery stá / kózłów od kóz zá grzech
18 wszytkiego Izraelá dwánaście / we-
dlug liczby pokoleni Izraelskich. **A**
postánowali káplani w rzedziech ich /
y Lewity w przemianách swoich ná
19 służbę Bożą w Jeruzálem iáko nápi-
sano w kšięgách Moysesowych. **A**
uczynili synowie Izraelscy przeprowá-
20 dzenia Pásche czternaście dni kšie-
życá piérszego. **B**o sie byli oczysci-
li káplani y Lewitowie iáko ieden :
wszyscy czysci ná ofiárowanie Páschy
21 wszytkim synóm przeprowadzenia / y
bráćcy swej káptanóm / y sobie. **A** ies-
dli synowie Izraelscy / którzy sie byli
wrócili z przeprowadzenia / y wszyscy
22 którzy sie byli odłączyli od plugástw
narodów ziemskich ku nim / żeby su-
kali PANA Boga Izraelskiego. **A** v-
czynili świątę przásińków przez siedm
dni zwośelem / bo ie był wweśelił PAN
y obrócił był serce króla Assur ku nim /
aby pomagał rekóm ich w budowa-
niu domu PANA Boga Izraelowego.

Poswiac
nie kascio
la.

Num: 36.
y 8. b 9.

Wielka
noc świąt
ca.

ROZDZ. VII.

1 **P**O tych slo-
wích zá krole-
2 stwa Artáxerxá
3 króla Perskiego /
4 Ezdrasz syn Sá-
5 razi / syná Azá-
6 riasá / syná Sellum / syná Sádok / syná
A Achitob / syná Amáriášá / syná Azá-
3 riasá / syná Maráioth / syná Zará-
4 hiasá / syná Ozi / syná Bokci / syná
5 Abisue / syná Phinees / syná Eleázár /
syná Alaroná káptaná od początku.
6 **T**en Ezdrasz wyszedł z Babilonu / á
ten piárz przedki w zakonie Moyses-
owym / który dał PAN Bóg Izra-
elowi : y dał mu król / według reki
PANA Boga iego ná nim wszytkie

7 prosbe iego. **A** wyszło z synów Izra-
el / y z synów káptánskich / y z synów
Lewickich / y z śpiewaków / y z odźwier-
nych / y z Nátynyeczów do Jeru-
8 zalem / roku siódmego Artáxerxá kró-
la. **A** przysli do Jeruzálem miesiá-
cá piátého / ten jest siódmy rok kró-
9 lewskiego. **B**o piérszego dnia miesiá-
cá piérszego poczał wychodzić z
Babilonu / á piérszego dnia miesiá-
cá piátého przyszedł do Jeruzálem /
10 według reki Boga iego dobrej nád-
nim. **B**o Ezdrasz przygotował serce
swe aby szukał zakonu PANSKIE-
GO / y czynił y nauczał w Izraelu
B przykazania y szadu. **A** wypis listu
wyroku ten jest / który dał król Artá-
xerxes Ezdraszowi káptanowi / piá-
rzowi wczonému w mowích y w przy-
kazaniách PANSKICH y w Cere-

Zá pomoc
Boga iego kró-
ra przy nim
był. Hebr.
Ezdrasz
Doktor
w zakonie.

Abó Doktor
rowi.

Ezdrasz
wyrokiem
króla Ara-
taxerxá
stowárzy-
stwem cia-
gnie do Je-
ruzálem.

Abó, Doktor

Zá láskę y
pomocá Pá-
ni. Hebr.

Dekret Ar
taxerxa
króla.

12 moniach iego w Izraelu. ¹ Artaxerxes król królów Ezdrasowi kapłanowi pisařzowi prawa Boga niebieskiego wielce wczonemu zdrowia.
13 ² Odemnie dekret wyszedł aby komukolwiekby się podobalo w królestwie moim z ludu Izraelskiego / y z kapłanów iego / y z Lewitów iść do Jeruzalem / ścół ztobą. ³ Abowiemes posłan od króla y od siedmiu radnych panów iego / abys nawiedził Sydon / ską ziemię y Jeruzalem w zakonie Boga twego / który jest w reku twoim: ⁴ a żebys niósł srebrno / y złoto / które król y rada iego dobrowolnie ofiarowali Bogu Izraelowemu / którego przybytek jest w Jeruzalem. ⁵ A wszyscy srebrno y złoto którebyskolwiek nalaż we wszystkiej ziemi Babilońskiej / y ludby chciał ofiarować / y z kapłanów coby dobrowolnie ofiarowali domowi Boga swego / który jest w Jeruzalem / ⁶ przepiecznie weźmi / y z tych pieniedzy z pilnością nakup cielców / baránów / baranków / y obiat y mołtych ofiarich / a ofiary ię na ołtarzu kościoła Boga waszego / który jest w Jeruzalem. ⁷ Ale y jeśli co tobie y braciey twej będzie się podobalo z ostatką srebra y złota wczynie / we dług woli Boga waszego / czynicie.
18 ⁸ Naczynię też / które tobie daia dla służby domu Boga twego / odday przed oblicznością Boga w Jeruzalem. ⁹ Ale y inne rzeczy którychby było potrzeba w dom Boga twego / ilekolwiek będzie potrzeba abys nalożył / będzie dano z skarbu y pieniedzy królewskich / y odemnie: Ja król Artaxerxes postanowilem y dalem dekret wszystkim strożom strzyni pospoli

22 tęg / którzy są za rzeką / czegokolwiek od was żadać będzie Ezdrasz kapłan / pisařz zakonu Boga niebieskiego / abyście bez omieszkania dali / aż do sta talentów srebra / y aż do sta korcy psenice / y aż do sta batów winy / y do sta batów oliwy / a soli bez miary. ¹⁰ Wszystko co należy do obżedu Boga niebieskiego / niech będzie oddano z pilnością w domu Boga niebieskiego: by się śnadź nie rozgniewał na królestwo króla / y synów iego. ¹¹ Wam też oznajmujemy o wszystkich kapłaniach y Lewitach / y śpiewakach / y odźwiernych / i Izrahelczykach y slugach domu Boga tego / żebyscie nie mieli mocy cła / dani / y rocznego obiołku wlađać na nie. ¹² A ty Ezdrasze we dług mądrości Boga twego / która jest w rece twojej / postanów śedzie y wrzedni / żebys śadził wszystkim ludowi / który jest za rzeką / to jest / tym którzy znaią zakon Boga twego / ale y nieumieretne bezpiecznie nauczajcie.
26 ¹³ A wszelki któryby nie pełnił zakonu Boga twego / y zakonu królestwskiego pilnie / będzie o nim śad / abo na śmierć / abo na wygnanie / abo na skarcanie na majątności iego / abo wiec na więzienie. ¹⁴ Błogosławiony P A N Bóg oyców naszych / który to dał w serce królewskie / aby wstawił dom PANSKI / który jest w Jeruzalem. ¹⁵ A tu nunc skłonił miłosierdzie swe przed królem y radą iego / y wszystkim możnemi książetym królewskimi: a ia vmocniony reką PANA Boga mego / która była nademną / zgromadziłem z Izraela przedmiejśe którzyby byli zemną.

tu robie.

Dziękuję
Bogu Ez
sdrasz.

A mnie dał
łaskę. H.

ROZDZ. VIII.

1. Iśba
tydyktory
3. Ezdrasz
sem czas
gnyli do
Jeruzalem

A

2

3

I tedy są przedmiejśy domów / y ród onych którzy wysli zemną za królowania Artaxerxa króla z Babilonu. ¹ Z synów Phinees / Gersom. Z synów Ithamar / Daniel. Z synów Dawidowych / Hattus. Z synów Sechemiaszowych synów Pharos / Zachariasz:

4 a z nim naliczono meżów sto pięćdziesiąt. ² Z synów Phahath Moab Elioenay syn Zarehet / a z nim dwiesście meżów. ³ Z synów Sechemiaszowych syn Ezechiel / a z nim trzy sta meżów. ⁴ Z synów Adan / Abed syn Jonathan / a z nim pięćdziesiąt meżów. ⁵ Z synów Alam / Isaiasz syn Athaliaszów / a z nim siedmdziesiąt meżów. ⁶ Z synów Saphatiaszowych / Zebedia syn Michael / a z nim osmdziesiąt meżów. ⁷ Z synów Joab / Obedia syn Jachiel / a z nim dwie ście o-

śmnaście

10 smnasćie meżów. ¹ Z synów Selo-
 11 mith/ syn Josphior/ a z nim sto pięć
 12 dziesiąt meżów. ² Z synów Bebai/ Za-
 13 chariaf syn Bebai/ a z nim dwadzie-
 14 ścia osm meżów. ³ Z synów Azgad/
 15 Johanan syn Etectan/ a z nim sto y
 16 dziesięć meżów. ⁴ Z synów Adoni-
 17 tam którzy byli ofstareczni/ a te imio-
 18 na ich: Elipheleth/ y Jehiel/ y Sa-
 19 maías/ a z nimi pięćdziesiąt meżów.
 20 ⁵ Z synów Begui/ Othay/ y Zachur/
 21 a z nimi siedmdziesiąt meżów. ⁶ A
 22 zgromadziłem ie do rzeki która wcho-
 23 dzi do Ahawá/ y mieszkaliśmy tam
 24 trzy dni: y szukałem między ludem y
 25 kapłany/ synów Lewi/ y nienależem
 26 tam. ⁷ A tak posłałem Eliezer y A-
 27 riél/ y Semeiasa/ y Elnathan/ y Ja-
 28 rib/ y drugiego Elnathan/ y Nathán/
 29 y Zachariasza/ y Mosollam/ przelo-
 30 żone/ y Jotariab/ y Elnathan medice.
 31 ⁸ A posłałem ich do Eddo/ który jest
 32 pierwszym na miejscu Chasphuier/ y wo-
 33 żyłem w usta ich słowa któreby mo-
 34 wili do Eddo y do bracię iego Na-
 35 thyneczyczów/ na miejscu Chasphi-
 36 ier/ aby nam przywieśli sruzi domu
 37 Bogá naszego. ⁹ A przywieśli nam/
 38 przez rękę Bogá naszego dobra nad
 39 nami/ meżá nauczoneg/ z synów No-
 40 holi syná Lewi syná Izrael/ y Sara-
 41 biasza y syny iego/ y bracię iego osm-
 42 nasćie/ ¹⁰ y Hasabiasza/ a z nim Jai-
 43 asza synów Merari/ y bracię iego/ y sy-
 44 now iego dwadzieścia: ¹¹ y z Nathy-
 45 neyczyczów/ które był dat Dawid y
 46 książetá na posługi Lewitom/ Na-
 47 thyneczyczów dwieście dwadzieścia:
 48 wszyscy ci imiony swemi byli miano-
 49 wani. ¹² A zapowiedziałem tam post
 50 w rzeki Ahawá/ abyśmy sie drecyli
 51 przed Panem Bogiem naszym/ a pro-
 52 sili od niego drógi prostej sobie y sy-
 53 nom naszym/ y wszystkim majątności
 54 naszej. ¹³ Bom sie wstydał prosić y
 55 króla pomocy y iędnych/ którzyby
 56 nas brónili od nieprzyiaciela ná dro-
 57 dze: bosmy mówili królowi: Reka
 58 Bogá naszego jest nad wszystkimi/ któ-
 59 rzy go szuká w dobroci: a panowa-
 60 nie iego y moc iego y zapalczywość/
 61 nad wszystkimi którzy go opuszczá.
 62 ¹⁴ A posłaliśmy y prosiliśmy Bogá na-
 63 szego o to/ y powiodło sie nam szcze-

24 śliwie. ¹⁵ A odłączyłem z książetá ka-
 25 plañskich dwanasćie/ Sarabiasza y
 26 Hasabiasza/ a z nimi z bracię ich dzie-
 27 ścieć. ¹⁶ A odważyłem im srebro y zło-
 28 to/ y naczynie poświęcone domu Bo-
 29 gá naszego/ które był ofiarował król
 30 y rady iego/ y książetá iego/ y wszyscy
 31 Izrael z tych którzy sie byli náleżli:
 32 y odważyłem w ich ręku srebra ta-
 33 lentów pięć set pięćdziesiąt/ y sto na-
 34 czynia srebrnego/ zlotá sto talentów:
 35 a czas zlotych dwadzieścia/ które
 36 miały po tysiąc czerwonych zlotych/
 37 a naczynia miedzi iasney bárzo do-
 38 brę dwore/ piękne iako złoto. ¹⁷ A rzé-
 39 kłem im: Wyście świeci PANSCY/
 40 y naczynie święte/ y srebro y złoto któ-
 41 re dobrowolnie jest ofiarowane PA-
 42 NV Bogu oyców waszych. ¹⁸ Czu-
 43 cieś a strzeżcie/ aż odważycie przed
 44 książetą Kapłanów y Lewitów/ y
 45 przed książetą domów Izraelskich w
 46 Jeruzalem/ do skarbni domu PAN-
 47 SKIEGO. ¹⁹ A wzięli kapłani y Le-
 48 witowie wagę srebra y zlotá y naczy-
 49 nia/ żeby odnieśli do Jeruzalem do
 50 domu Bogá naszego. ²⁰ A tak rusyli-
 51 śmy sie od rzeki Ahawá dwunastego
 52 dnia księżca pierwszego/ abyśmy šli
 53 do Jeruzalem: a reka Bogá naszego
 54 była nad nami/ y wybawił nas z ręki
 55 nieprzyiaciela y czyhaćcego ná dro-
 56 dze. ²¹ A przyšliśmy do Jeruzalem/ y
 57 mieszkaliśmy tam trzy dni. ²² A czwar-
 58 tego dnia odważono srebro y złoto/ y
 59 naczynie w domu Bogá naszego przez
 60 rękę Meremoth syná Uryasa kapła-
 61 ná/ a z nim Eleazar syn Phineesor/
 62 a z nimi Jozabed syn Jozuego y No-
 63 adaiá syn Bennoi Lewitowie/ ²³ we-
 64 dług liczby y wagi wszystkich rzeczy: y
 65 spisano wszystkie wagi czasu onego.
 66 ²⁴ Ale y którzy byli przyšli z poimania/
 67 synowie przeprowadzenia/ ofiarowa-
 68 li całopalenia Bogu Izraelowemu/
 69 cielców dwanasćie/ a wszyscy lud
 70 Izraelski/ baránów dziewięćdzie-
 71 siat pięć/ baránków siedmdziesiąt
 72 siedm/ kozłów za grzech dwanasćie:
 73 wszystko ná całopalenie PANV/ ²⁵ A
 74 wyroki królewskie oddali Panom któ-
 75 rzy byli od oczu królewskich y książe-
 76 tam za rzekę/ y wywysyli lud y dom
 77 Boży.

¹ do Eliezerá
² do Ariela.
 III.

Zapowie-
 stian sy
 post rro-
 sa Bogá
 sacilin a
 dręg.

ROZDZ. IX.

*Ezdrasz
żałuje się
na lud i
małżeń-
stwa z po-
gany słas-
isali.*

A **G**dy sie to od-
prawiło/ przysta-
pili do mnie prze-
łożeni/ mówiąc:
Tute odłączył sie
lud Izraelski/ ká-
plani y Lewito-
wie od narodów ziemi y od obczydło-
ści ich/ to iest od Chananeyszytá y
Hetheyszytá/ y Pheresyszytá/ y Je-
buzyszytá/ y Ammonitów/ y Moá-
bitów/ y Egypciánów/ y Amorhey-
czytów: ¹ bo zpoymowali córki ich
sobie y synóm swym: y pomiesáli na-
siemnie świętę z ludźmi ziemi: reka też
książat/ y wzedu w tym przestep-
stwie pierwsza była. ² A gdym wysly-
szał te rzecz/ rozdarłem płaszcz mój y
suknia/ y rwałem włosy na głowie
mołey y brodzię y siedziałem smutny.
³ y zeszli sie do mnie wszyscy ktorzy sie
bali słowa Boga Izraelowego/ dla
przestępstwa tych ktorzy sie byli z
niemolęw wzięli: a iam siedział smu-
tny aż do ofiary wieczornę: a w ofia-
re wieczorną wstałem z utrapienia
mego/ a rozdarę płaszcz y suknia/ po-
kleknąłem na kolana moie/ y rozcią-
gnąłem ręce swe ku PANU Bogu
memu/ y rzekłem: Boże mój/ wstyd-
ci mié a stromam sie podnieść oblicze
moie do ciebie: bo nieprawości nasze
rozmniożyły sie nad głowę naszą/ y
grzechy nasze wrosły aż do nieba/ ode-
dni oyców naszych: lecz y my sami za-
grzeszyliśmy ciężko aż do dnia tego:
a prze nieprawości nasze wydamyśmy
sami/ y królowie nasi y kapłani na-
si y w ręce królów ziemskich/ y pod-
mieczy y w niewolę/ y na łup/ y na za-
wstydzenie twarzy/ iako y dnia tego.
⁴ A teraz iakoby troche y na mały
czas sstała sie prosba nasza y P A-

*Modlit-
wa Ezdra-
śa nyzna
walczące
dy swoje y
ludu.*

ROZDZ. X.

*Grzechy swe
y ludkie.
Lud poku-
tuacy zo-
ny obcego
narodu
odrusca.*

A **A**l tedy gdy sie
modlił Ezdrasz/ y
gdy wzywał pla-
cząc/ y leżał przed
kościołem B O-
żymizebrało sie do
niego z Izraelczy-

B **N**A Boga naszego/ żeby nam zostá-
wiono ostatek/ y dany był kołek na
mieyscu iego świętym/ y oświecił o-
czy nasze Bóg nasz/ a dał nam tro-
che żywota w niewolstwie naszym:
⁹ bosmy niewolnicy/ a w niewolę na-
sę nie opuścił nas Bóg nasz/ ale
nakłonił na nas miłosierdzie/ przed
królem Perskim/ aby nam dał żywot/
y wynyszył dom Boga naszego/ y
zbudował spustoszenia iego/ y dał
nam plot w Judzie y w Jeruzalem.
¹⁰ A teraz co rzeczemy Boże nasz po-
tym? bosmy opuścili przykazania
twoie/ ¹¹ ktorés rozkazał w ręce slug
twoich proroków mówiąc: Ziemia
do której wy wchodzicie abyście iá
posiedli/ ziemia plugawa iest wedle
plugastwa narodów y inšych ziem/ y
obczydłości onych ktorzy iá napelnili
od bżegu aż do bżegu w splugawie-
niu swym. ¹² Teraz tedy córki wa-
szych nie dajcie synóm ich/ y córki
ich nie bierzcie synóm waszym/ y nie
ślukajcie pokoiu ich/ y jesecia ich aż
do wieku: abyście byli wzmocnieni/ y
peżywali dóbr ziemi/ żebyście dzie-
dźcie mieli syny wasze aż na wieki. ¹³ A
po wszystkim co przyszło na nas dla v-
czynków naszych złych/ y dla grzechu
naszego wielkiego/ jes ty Boże nasz
wybawił nas z nieprawości naszej/ y
dales nam zbawienie iako iest dziś.
¹⁴ abyśmy sie nie wracali/ y nie gwał-
cili przykazania twego/ y nie wstem-
powali w małzeństwa/ z narody tych
obczydłości. Izalis sie rozgniewał
na nas aż do zginienia żebyś nam nie
zostawił ostateków na wybawienie:
¹⁵ P A N I E Boże Izraelów tyś iest
sprawiedliwy: jesmy zostali ktorzy-
byśmy byli wybawieni iako dnia teg.
Orosmy przed tobą w przewinienu
naszym. bo nie moze sie ostać przed
tobą dla tego.

** mieszkanié
staćczné.*

** dał nam ná-
leść łaskę.*

** mury, ogro-
dzenie.*

Deu: 7. a 3.

¹ ków zgromadzenie bázro wielkie
meżów y niewiast y dzieci/ y plakał
lud płaczem wielkim. ² A odpowie-
dział Secheniasz syn Jehiel/ z synów
Elám/ y rzekł Ezdrasowi: Myśmy
wystąpili przeciw Bogu naszemu/ y
spóymowaliśmy żony obce z ludu zie-
mie: a teraz iestli iest za to pokuta/ w
Izraelu/ ³ uczynmy przynięrze z P A-

** z prony se-
go nádziedia.
H.*

NEM Bogiem naszym / że porzuci-
 my wszystkie żony / y te którzy z tych sie
 wrodzili / według wolej Pańskiej y
 tych którzy sie boia przykazania PA-
 NA Boga naszego : niechay będzie
 4 według zakonu. Wstańże : na cie na-
 leży stanować / a my będziemy ztoba :
 5 zmocni sie / a czyt. Wstał tedy Es-
 draś / y poprzysiągł książetą kapłań-
 ską / y Lewitą / y wszystkich Izrae-
 6 lą / żeby uczynili wedle tego słowa / y
 przysięgli. Wstał Esdraś / przed
 domem Bożym / y siedl da komary
 Johánanę syną Eliásib y wśedł
 tam / chleba nie iadł / y wody nie pił :
 bo żałował przestępstwa tych którzy
 7 sie byli z niewoli wiodli. A puszczono
 głos w Judzie y w Jeruzalem do wszy-
 8 stkich synów przyprowadzenia / aby sie
 zgromadzili do Jeruzalem : a wśel-
 ki któryby nie przyszedł za trzy dni / we-
 dług wadzenia książki / y starszych /
 będzie wzięta wszystka majątność ie-
 9 go / y sam będzie wyrzucon z groma-
 dy przyprowadzenia. Zesli sie tedy
 wszyscy meżowie Judcy y Beniami-
 10 nowi do Jeruzalem za trzy dni / ten
 jest miesiąc dziewiąty / dwudziestego
 dnia miesiąca : y siedział wszystek lud
 na placu domu Bożego / dając dla
 11 grzechu y dla dżdżów. Wstał Es-
 draś kapłan / y rzekł do nich : Wście
 wystąpili / y spóymowaliście żony ob-
 12 cę / abyście przydali do grzechu Izrae-
 el. A teraz dajcie wyznanie PANU
 13 Bogu ojców waszych / a uczynicie w-
 podobanie tego / a odłączcie sie od na-
 12 rodów ziemie / y od zón obcych. A
 odpowiedziało wszystko zgromadze-
 nie / y rzekło głosem wielkim : We-
 13 dług słowa twego do nas / tak sie nie-
 chay stanie. Ale iednak iż lud wiel-
 ki jest / y czas dżdżysty / a niemożemy
 14 stać na dworze / a sprawa nie jest ie-
 dnego dnia albo dwu (bośmy bázro
 15 zgrzeszyli w téj mowie) : niechay be-
 da postanowieni przelożeni we wszy-
 tkim zgromadzeniu : a wszyscy w mie-
 16 ściach naszych / którzy poieli żony ob-
 cę / niech przychodzą na czas postano-
 wiony / a z nimi starszy po miescie y
 17 miescie / y sędziowie tego / aż sie odwró-
 ci gniew Boga naszego od nas dla
 18 tego grzechu. Jonáthán tedy syn A-
 19 záhel / y Jázia syn Thekue / byli na

16 to wysładzeni : a Mesollám y Sebe-
 thay Lewit pomagali im : y uczyni-
 li tak synowie przeniesienia. A posli
 Esdraś kapłan / y meżowie przelo-
 17 żeni familię do domów ojców swoich /
 y wszyscy po imionach swoich. A za-
 siedli pierwszego dnia miesiąca dzie-
 18 siątego / aby sie o rzeczy pytali. A
 odprawili sie wszyscy meżowie / którzy
 19 byli poieli żony obce / aż do pierwsze-
 go dnia miesiąca pierwszego. A na-
 leżli sie z synów kapłańskich / którzy
 byli poieli żony obce / z synów Jozue
 syna Josedek / y bracia jego / Maá-
 20 sia / y Eliezer / y Jarib / y Godolia. A
 dali rece swe że mieli odzucić żony
 21 swe / a za występ swój barana z o-
 wciec ofiarować. A z synów Emmet /
 22 Zánani / y Zebedia. A z synów Záz-
 rim / Maásia / y Elia / y Semeia / y
 23 Jehiel / y Ozias. A z synów Phes-
 hur / Eliénay / Maásia / Jsmáel /
 24 Nathánáel / Jozábed / y Elasa. A
 25 z synów Lewitów / Jozábed / y Se-
 mei / y Celáia (ten jest Kálito) Phá-
 26 táia / Juda / y Eliezer. A z spiewa-
 ków / Eliásib. A z odzwiernych / Sel-
 27 lum / y Telem / y Uri. A z Izraela / z
 synów Pháros / Remeia / y Jezia / y
 28 Melchia / y Miamin / y Eliezer / y
 29 Melchia / y Baneá. A z synów E-
 lám / Nathánia / Zachariáš / y Jebi-
 30 el / y Abdy / y Jerimoth / y Elia. A z
 synów Zethua / Eliénay / Eliásib /
 31 Nathánia / y Jerimuth / y Zábád /
 y Alizá. A z synów Bebai / Johá-
 32 nán / Zánania / Zábbay / Athálay. A
 z synów Bani / Mesollám / y Mel-
 33 luch / y Adáia / Jásub / y Sáal / y Rá-
 34 moth. A z synów Pháháth Moáb /
 Edná / y Chálál / Baniás / y Maá-
 35 siás / Nathánias / Beseleel / Benui /
 36 y Manásse. A z synów Herem / Eli-
 37 ezer / Jozue / Melchiás / Semeias / Si-
 38 meon. A z synów Beniamin / Málach / Sá-
 39 máriás. A z synów Zásom / Nathá-
 40 nay / Natháthá / Zábád / Eliphe-
 41 leth / Bermay / Manásse / Semei. A z
 synów Bani / Maáddi / Anxám / y
 35 Del / Baneás / y Bádaiás / Chelíau /
 36 Vania / Marimuth / y Eliásib / Ma-
 37 thánias / Nathánay / y Jási / y Bani /
 38 y Benuy / Semei / y Salmiás /
 39 y Nathán / y Adaiás / y Mechnede-
 40 bay / Sesay / Saray / Ezrel / y Sele-

Ci co przy-
 szli z niewo-
 lity.

Liabá
 tych któ-
 rzy żony
 pogańskie
 pójmowa-
 li.

43 mian / Semeria / Sellum / Amaria /
Joseph. / 3 synów Nebo / Jehiel /
Uthaththias / Zabab / Zabina / Jed-

44 du / y Joël / y Banaia. / Ci wszyscy w-
zieli byli żony obce / a były z nich nie-
wiaſty które były porodziły syny.

KSIĘGI NEHEMIASZOWE, Które téż zowią ESDRASZOWE WTORE.

ROZDZIAŁ I.

NOWA
Nehemi-
asza syna
szelchias-
zowego.
A stało
się księży-
ca Chas-
leu roku

dwudziestego / a iam był na zamku
Sufis. / A przyszedł Hanani jeden z
braci moich / on / y meżowie z Judy: y
pytałem ich o braci / którzy zostali
y żywi byli z więzienia / y o Jeruzalem.
A powiedzieli mi: którzy zostali / y
zostawieni są z więzienia / tam w kras-
inie są w wielkim utrapieniu / y w zel-
żywości: a mur Jeruzolimski / rozwa-
lon jest / y bramy jego ogniem są spa-
loné. / A gdybym wysłyszał takie słowa /
wsiadłem y płakałem / y żalowałem
przez wiele dni / pościłem y modliłem
się przed obliczem Boga niebieskie-
go. / A rzékłem: Proszę PANIE Bo-
że niebieski / mocny / wielki y strasli-
wy / który strzeżesz przymierza y mi-
łosierdzia z temi którzy cie miłują y
strzegą przykazania twego: / niechay

bedą wszyscy twoje słuchające / a oczy
twoje otworzone / abyś wysłyszał mo-
dlitwę słужebniká twego / która się ia-
dziś modle przed tobą / w noc y we
dnie / za synimi Izraelskimi / sługami
twemi: y rozpoznam grzechy synów
Izraelskich / którymi zgrzeszyli tobie:
ia y dom oycá mego zgrzeszyliśmy /
marnościami iesteśmy zwiedzeni / a nie
strzeżliśmy przykazania twego / y ce-
remony / y sądów któreś przykazał
Mojżeszowi słudze twoj. / Wspomni-
na słowo / któreś rozkazał Mojżeszo-
wi słudze twemu / mówiąc: Gdy wy-
stąpicie / ia rozprósze was między na-
rody: / a jeśli się nawrócicie do mnie / a
będziecie strzedz przykazania mego /
czynicie: / chociażbyście byli zagnani
na koniec nieba / z tamtąd zgroma-
dźcie was / y przywiodę na miejsce któ-
rem obrał aby tam przebywało imię
moje. / A oni słudzy twoi / y lud twój /
któreś odkupił mocą twą wielką / y
ręką twą mocną. / Proszę PANIE /
niech będzie wcho twé nakłonié na
modlitwę / usługi twę / y modlitwę sług
twoich / którzy się chcą bac imienia
twoj / a zdarz dziś słudze twemu / y da-
mu miłosierdzie pod meżem tym:
bom ia był podczaszym królewskim.

Chasleu jest
miesiąc dzie-
wisty, część
listopada, a
część gru-
dnia następ-
ującej.

Nehemia
asza podał
się króla
Artaxer-
xa prosi
Boga za
swoy lud
utrapiiony

A te księgi żydzi z Esdraśowymi pie-
rzymi wiedne księgi złączają. w których
jest historia o budowaniu znówu muru Je-
ruzolimskiego / przez Nehemiasza / który był
postan iako książe od króla królewskiego na
budowanie miasta Jeruzalem. Zowią y te

Księgi Esdraśowymi / i obote te księgi w ży-
dowskim są iedne są / które w Greckim y Latin-
skim na dwoie rozdzielono / i w pierwszych
dziesię Esdraśowe / a w drugich Nehemiaszo-
we są opisané.

ROZDZ. II.

A **S**talo siemie-
siąca Nisan/ro-
ku dwudziestego
Artaxerxa króla:
y wino było przed
nim / y wziąłem
wino y podałem
królowi: á byłem iáko mdły przed o-
bliczem iego. **2** **R**zekł mi król: Cze-
mu iest smetna twarz twoia/gdyż cie
chorym nie widze: niedármo to/ ále
niewiem co złego iest w sercu twoim.
3 **A** zlekłem sie bázno y nászbyt: **4** y rze-
kłem królowi: Królu/żyw ná wieki:
iáko niema bydz smetna twarz moia/
gdyż miásto/dóm grobów oycá me-
go/opuszczone iest: á bramy iego og-
niem są popalone: **5** **R**zekł mi król:
Czegóż żadaś: **6** **A** prosilem Boga
niebieskiego / **7** y rzekłem do króla:
Jesli sie zda rzecz dobra królowi/á ie-
śli sie podoba slugá twój przed obli-
czem twoim / ábys mie posłał do ży-
dowskiej ziemi do miásta grobu oyc-
cá mego/y bede ie budował. **8** **R**zekł
mi król / y królowa / która siedziała
podle niego. **9** **A**ż do którego czasu be-
dzie droga twoia/ á kiedy sie wrócisz:
10 **A** podobáło sie przed obliczem kró-
lewskim / y posłał mie: y náznaczy-
łem mu czas / **11** y rzekłem królowi:
Jesli sie zda rzecz dobra królowi /
niech mi da listy do ksiąząt kráiny zá
Rzeką / áby mie przeprowadzili áż-
bym przyszedł do żydowskiej ziemi:
12 **13** y list do Asaphá strozá lásw kró-
lewskich / áby mi dał dzierwá / żebych
mógł przytrzeć bramy wieże domu y
mury miejscie/y dóm do którego w-
nide. **14** **A** dał mi król wedle reki Boga
mego dobrej zemni. **15** **A** przyszedłem
do ksiąząt kráiny zá Rzeką / y odda-
łem im listy królewskie. **16** **A** król posłał
był zemniá rotnistrze nád żołnierzmi
y iędne. **17** **A** wysłyseli Sanábállát zo-
ronitezyt/y Tobiasz slugá Ammánit-

C czyt / y zasmucili sie trąsunkiem wiel-
kim / **18** **A** przyszedł czterech którzy szukali
szczęścia synów Izraelskich. **19** **A** przy-
iáchałem do Jeruzálem / y byłem
tam przez trzy dni / **20** y powstałem w no-
cy iá y trochá meżów ze mną / á nie
oznaymitem nikomu / co był podał
Bóg do serca mego / ábym wezwał
w Jeruzálem: y bydleć iá nie było ze
mną / iedno bydle ná którymem sie-
dział. **21** **A** wyszedłem przez brame do-
liny w nocy / przed żróđło smokowé/
y do bramy gnoiotwé / y ogladowa-
łem mur Jerozolimski rozwałony / y
bramy iego ogniem spalone. **22** **A** prze-
szedłem do bramy żróđlá / y do rur
królewskich / y nie było mieysca bydle-
ćiu ná którymem siedział żeby prze-
szło. **23** **A** szedłem przez potok w nocy/
y ogladowałem mur / á wróciwszy sie
przyszedłem do bramy doliny / y wró-
ciłem sie. **24** **A** wrzednicy nie wiedzieli
gdziem był odiáchał / ábo cobym iá
czynił: ále y żydóm y káptanom y
przednieyszym / y wrzednikóm / y in-
nym którzy robili/nicem nie oznaymit
áż do onego mieysca. **25** **A** rzekłem im:
Wy wiecie wciśnienie w którym ieste-
smy: iż Jeruzálem iest opuszczone / á
bramy iego ogniem są popalone:
26 **A** pódźcie á pobudujemy mury Jero-
zolimskie / á nie bádźmy iáz wiecéy
háńba. **27** **A** oznaymitem im reke Bo-
gá meż że była dobra zemniá / y słowa
królewskie które mimówiły rzekłem:
28 **D** Wstańmy / á budujemy. **29** **A** zmocniły
sie rece ich w dobrym. **30** **A** Sanábállát
Zoronitezyt / y Tobiasz slugá Am-
monitezyt / y Gosem Arabczyt / wstá-
sili y sydzili z nas / y wzgardzili y rze-
kli: **31** **C**óż to zá rzecz która czynicie: ábo
przeciw królowi sie buntujecie: **32** **A**
odpowiedzialem im y rzekłem do
nich: **33** **B**óg niebieski ten nam poma-
ga / á mysiny sludzy iego: wstańmy
á budujemy: á wy nie macie częsci y
prawa / y pámiatki w Jeruzálem.

Nehemiasz
aś oględu
ie mury ro-
zwalone.

Arak.

ROZDZ. III.

A **P**owstał Eliásib Ká-
plan wielki / y brácia ie-
go káplani / y zbudowali
brame trzódny: ci iá po-

1 **2** **3** **4** **5** **6** **7** **8** **9** **10** **11** **12** **13** **14** **15** **16** **17** **18** **19** **20** **21** **22** **23** **24** **25** **26** **27** **28** **29** **30** **31** **32** **33** **34** **35** **36** **37** **38** **39** **40** **41** **42** **43** **44** **45** **46** **47** **48** **49** **50** **51** **52** **53** **54** **55** **56** **57** **58** **59** **60** **61** **62** **63** **64** **65** **66** **67** **68** **69** **70** **71** **72** **73** **74** **75** **76** **77** **78** **79** **80** **81** **82** **83** **84** **85** **86** **87** **88** **89** **90** **91** **92** **93** **94** **95** **96** **97** **98** **99** **100** **101** **102** **103** **104** **105** **106** **107** **108** **109** **110** **111** **112** **113** **114** **115** **116** **117** **118** **119** **120** **121** **122** **123** **124** **125** **126** **127** **128** **129** **130** **131** **132** **133** **134** **135** **136** **137** **138** **139** **140** **141** **142** **143** **144** **145** **146** **147** **148** **149** **150** **151** **152** **153** **154** **155** **156** **157** **158** **159** **160** **161** **162** **163** **164** **165** **166** **167** **168** **169** **170** **171** **172** **173** **174** **175** **176** **177** **178** **179** **180** **181** **182** **183** **184** **185** **186** **187** **188** **189** **190** **191** **192** **193** **194** **195** **196** **197** **198** **199** **200** **201** **202** **203** **204** **205** **206** **207** **208** **209** **210** **211** **212** **213** **214** **215** **216** **217** **218** **219** **220** **221** **222** **223** **224** **225** **226** **227** **228** **229** **230** **231** **232** **233** **234** **235** **236** **237** **238** **239** **240** **241** **242** **243** **244** **245** **246** **247** **248** **249** **250** **251** **252** **253** **254** **255** **256** **257** **258** **259** **260** **261** **262** **263** **264** **265** **266** **267** **268** **269** **270** **271** **272** **273** **274** **275** **276** **277** **278** **279** **280** **281** **282** **283** **284** **285** **286** **287** **288** **289** **290** **291** **292** **293** **294** **295** **296** **297** **298** **299** **300** **301** **302** **303** **304** **305** **306** **307** **308** **309** **310** **311** **312** **313** **314** **315** **316** **317** **318** **319** **320** **321** **322** **323** **324** **325** **326** **327** **328** **329** **330** **331** **332** **333** **334** **335** **336** **337** **338** **339** **340** **341** **342** **343** **344** **345** **346** **347** **348** **349** **350** **351** **352** **353** **354** **355** **356** **357** **358** **359** **360** **361** **362** **363** **364** **365** **366** **367** **368** **369** **370** **371** **372** **373** **374** **375** **376** **377** **378** **379** **380** **381** **382** **383** **384** **385** **386** **387** **388** **389** **390** **391** **392** **393** **394** **395** **396** **397** **398** **399** **400** **401** **402** **403** **404** **405** **406** **407** **408** **409** **410** **411** **412** **413** **414** **415** **416** **417** **418** **419** **420** **421** **422** **423** **424** **425** **426** **427** **428** **429** **430** **431** **432** **433** **434** **435** **436** **437** **438** **439** **440** **441** **442** **443** **444** **445** **446** **447** **448** **449** **450** **451** **452** **453** **454** **455** **456** **457** **458** **459** **460** **461** **462** **463** **464** **465** **466** **467** **468** **469** **470** **471** **472** **473** **474** **475** **476** **477** **478** **479** **480** **481** **482** **483** **484** **485** **486** **487** **488** **489** **490** **491** **492** **493** **494** **495** **496** **497** **498** **499** **500** **501** **502** **503** **504** **505** **506** **507** **508** **509** **510** **511** **512** **513** **514** **515** **516** **517** **518** **519** **520** **521** **522** **523** **524** **525** **526** **527** **528** **529** **530** **531** **532** **533** **534** **535** **536** **537** **538** **539** **540** **541** **542** **543** **544** **545** **546** **547** **548** **549** **550** **551** **552** **553** **554** **555** **556** **557** **558** **559** **560** **561** **562** **563** **564** **565** **566** **567** **568** **569** **570** **571** **572** **573** **574** **575** **576** **577** **578** **579** **580** **581** **582** **583** **584** **585** **586** **587** **588** **589** **590** **591** **592** **593** **594** **595** **596** **597** **598** **599** **600** **601** **602** **603** **604** **605** **606** **607** **608** **609** **610** **611** **612** **613** **614** **615** **616** **617** **618** **619** **620** **621** **622** **623** **624** **625** **626** **627** **628** **629** **630** **631** **632** **633** **634** **635** **636** **637** **638** **639** **640** **641** **642** **643** **644** **645** **646** **647** **648** **649** **650** **651** **652** **653** **654** **655** **656** **657** **658** **659** **660** **661** **662** **663** **664** **665** **666** **667** **668** **669** **670** **671** **672** **673** **674** **675** **676** **677** **678** **679** **680** **681** **682** **683** **684** **685** **686** **687** **688** **689** **690** **691** **692** **693** **694** **695** **696** **697** **698** **699** **700** **701** **702** **703** **704** **705** **706** **707** **708** **709** **710** **711** **712** **713** **714** **715** **716** **717** **718** **719** **720** **721** **722** **723** **724** **725** **726** **727** **728** **729** **730** **731** **732** **733** **734** **735** **736** **737** **738** **739** **740** **741** **742** **743** **744** **745** **746** **747** **748** **749** **750** **751** **752** **753** **754** **755** **756** **757** **758** **759** **760** **761** **762** **763** **764** **765** **766** **767** **768** **769** **770** **771** **772** **773** **774** **775** **776** **777** **778** **779** **780** **781** **782** **783** **784** **785** **786** **787** **788** **789** **790** **791** **792** **793** **794** **795** **796** **797** **798** **799** **800** **801** **802** **803** **804** **805** **806** **807** **808** **809** **810** **811** **812** **813** **814** **815** **816** **817** **818** **819** **820** **821** **822** **823** **824** **825** **826** **827** **828** **829** **830** **831** **832** **833** **834** **835** **836** **837** **838** **839** **840** **841** **842** **843** **844** **845** **846** **847** **848** **849** **850** **851** **852** **853** **854** **855** **856** **857** **858** **859** **860** **861** **862** **863** **864** **865** **866** **867** **868** **869** **870** **871** **872** **873** **874** **875** **876** **877** **878** **879** **880** **881** **882** **883** **884** **885** **886** **887** **888** **889** **890** **891** **892** **893** **894** **895** **896** **897** **898** **899** **900** **901** **902** **903** **904** **905** **906** **907** **908** **909** **910** **911** **912** **913** **914** **915** **916** **917** **918** **919** **920** **921** **922** **923** **924** **925** **926** **927** **928** **929** **930** **931** **932** **933** **934** **935** **936** **937** **938** **939** **940** **941** **942** **943** **944** **945** **946** **947** **948** **949** **950** **951** **952** **953** **954** **955** **956** **957** **958** **959** **960** **961** **962** **963** **964** **965** **966** **967** **968** **969** **970** **971** **972** **973** **974** **975** **976** **977** **978** **979** **980** **981** **982** **983** **984** **985** **986** **987** **988** **989** **990** **991** **992** **993** **994** **995** **996** **997** **998** **999** **1000**

Nisan mie-
sieć pierwszy
część Marcá,
á część kwie-
tnia záfępu-
iocy.

Nehemiasz
aś otrąs
manusy li-
sty od Ar-
taxerxa
iędnie do
Jeruzá-
lem.

Wylicz
nie tych
którzy mu-
ry Jerozo-
limskie bu-
dowali.

synowie Asnaa : oni ią przykryli / y
postawili wrota iey / y zamki y za-
wory. A wedle tych budował Ma-
rimuth syn Dryasa syna Aftus. A
podle niego budował Mosollam syn
Barachiasa syna Meszebel : a po-
dle nich budował Sadoth syn Ba-
ana : podle tych budowali Thekuith-
czycy : ale zaczęli między nimi nie
podłożyli syy swoich pod robote pa-
na swego. A stary brame budował
Joiaa syn Phasa y Mosollam syn
Besodia : oni ią przykryli y postawi-
li wrota iey y zamki y zawory : a po-
dle nich budowali Melchias Gab-
onczy y Jadon Merouathczy / me-
żowie z Gaboon y Maspha / za k-
tóry było w krainie za rzeką. Po-
dle niego budował Eziel syn Araia
złotnik : a podle niego budował Ana-
nias syn Aptecharzów : y zostawili Je-
ruzalem aż do muru vlice fershey. A
podle tego budował Raphaia syn
Sur / przełożony vlice Jerolimskiey.
A podle niego pobudował Jedaia
syn Charomaph przeciw domowi swé-
mu : a podle niego budował Hattus
syn Haseboniasa. Potowice vlice
budował Melchias syn Herem / y
Hasub syn Phahat Moab / y wieże
pieców. A podle niego budował
Selim syn Alohes / przełożony nad
potowicą vlice Jerolimskiey / sam
y coki iego. A brame doliny zbudo-
wał Hanon / y obywatel Zano : ci
iż zbudowali / y stánowali wrota iey /
y zamki y zawory / y tysiąc lokiet mu-
ru aż do bramy gnoiowey. A brame
gnoiową budował Melchias syn Re-
chab / przełożony vlice Bethacharan :
on ią zbudował / y postanowił wrota
iey y zamki y zawory. A brame żró-
dła zbudował Sellum syn Cholhoza
przełożony wsi Maspha : on ią zbu-
dował / y przykrył / y postawił wrota
iey / y zamki / y zawory / y mury sa-
dzawki Siloe ku ogrodowi królewskie-
mu / y aż do wschodu / który zstepnie
do miasta Dawidowego. Po nim
budował Nehemias syn Asbok / prze-
łożony nad potowicą vlice Bethsur /
aż przeciwko grobowi Dawidowemu /
y aż do stawy który z wielką pracą
zbudowany jest / y aż do domu mo-
nych. Po nim budowali Levito-

wie / Rehun syn Benni : a po nim
budował Hasebias przełożony nad
potowicą vlice Ceile / na swej vlicy.
Po nim budowali bracia ich / Ba-
way syn Henadad / przełożony nad
potowicą Ceile. A podle niego bu-
dował Azet syn Josue / przełożony
nad Maspha / miare wtorą przeciw
wstępowaniu ku mocniejszemu ro-
gu. Po nim na górze budował
Baruch syn Zachaiow miare wtorą /
od k-
tą aż do wrot domu Eliasiba
kapłana wielkiego. Po nim budo-
wał Merimuth syn Dryasa syna
Hattus / miare wtorą ode drzwi do
mu Eliasib / póki sie rozściagał dom
Eliasib. A po nim budowali kapła-
ni meżowie z pól Jordanu. A po
nim budował Beniamin y Hasub
przeciw domowi swému : a po nim
budował Azarias syn Masphas / y
na Ananiasa naprzeciw domowi
swému. Po nim budował Benuy
syn Henadad / miare wtorą od domu
Azariasowego / aż do zatoczenia / y aż
do k-
tą. Phael syn Oziego budo-
wał przeciw zatoczeniu y wieży / która
wychodzi z wyszego domu królew-
skiego / to jest / w sieni ciemnicy : po
nim Phadai syn Phatos. A Ma-
thineczycy mieszkali w Ophel / aż
naprzeciw bramie wodney na wschód
słońca / y wieży która wychodziła.
Po nim budowali Thekuithczycy
miare wtorą naprzeciwko / od wieży
wielkiej y wychodzącej aż do muru
kościelnego. A w górze od bramy
kościelnej budowali kapłani każdy prze-
ciw domowi swému. Po nich bu-
dował Sadoth syn Immer przeciw
domowi swému. A po nim budował
Semai syn Sechemiasów / stróż
bramy wschodniej. Po nim budo-
wał Hanania syn Selemiasów / y
Hanun syn Seleph stróż / miare w-
torą : po nim budował Mosollam
syn Barachiasów / przeciwko st-
bniey swojej. Po nim budował
Melchias syn złotniczy / aż do domu
Mathineczyków / y wiotę przeda-
nych przeciw bramie sądowej / y aż do
sala naroznej. A między salą naro-
zną w bramie trzody budowali zło-
tnicy y kupcy.

Schowanie
przypraw wo-
jennych w
kapcie. H.
Zapalwisy
sic. H.

Abó wymiar
wózy. Tak-
że y niżey 70
24. 27. 30.
H.

H.

na zamku.
H.

mieszkaniu
swemu. H.

aż do bra-
my. H.

Grony. H.

ROZDZ. III.

stało sie gdy
wstyszał Sana-
ballat zesmy bu-
dowali mur / roz-
gmiwał sie bacz-
so : a wzruszywszy
sie nazbyt / nay-

2 grawał Zydzy / y mówił przed bracia-
swą y przed zgromadzeniem Samá-
ritanów: Co Zydowie niedoleżni džia-
lają? Izali im dopuszczą narodowie:
Izali będą osiadować / y za ieden
dzień dokonają? A za będą mogli na-
budować kamienia z gromad pro-
chu / które zgorzało? Ale y Tobiasz
3 Ammaniteczyk bliski ięg mówił: Nie-
chay budują: iejli przyjdzie listka /
4 "prześkoczy" mur ich kamienny. W-
stysł Boże nasz / zesmy sie stali wz-
gąrdzonymi / obróc wroganie na gło-
we ich / a day ie na wzgąrdę w ziemi
5 niewolę. Nie pokrywamy nieprawo-
ści ich / a grzech ich niechay przed to-
bą zglądson nie będzie: że sie nasmię-
9 wali z budujących. A tak budowali-
smy mur / y złączyliśmy wszytek aż do
7 połowice: y pobudziło sie serce ludu
ku robotni. A stało sie gdy wstys-
8 śał Sanaballat y Tobiasz / y Arab-
czycy y Ammanitezczy / y Azotczycy /
że była wyrównana bliżna muru Je-
9 ruzalem / a że sie poczynali rozwałiny
zawierac / rozgmiwali sie nazbyt. A
zgromadzili sie wszyscy pospolu / aby
10 iachali y walczyli na Jeruzalem / y za-
sądził sie na zdradzie. A modliliśmy
11 sie do Boga naszego / y postawiliśmy
straz na murze / we dnie y w nocy
przeciwko im. A rzekł Judas: Zwa-
12 tlatá sila noszącego / a ziemię iest bacz-
so wiele / y my nie będziemy mogli bu-
dować muru. A rzekli nieprzyiaciele
naszy: Niechay nie wiedzą / y niech im
12 tajno będzie / aż przyjdziemy w po-
środek ich / y pobuemy ie / y uczyniemy
je przestanie roboty. A stało sie / gdy

C Zydowie przychodzili / którzy mieszká-
li podle nich / y opowiedali nam dzie-
13 sieć kroc ze wszytkich miejsc z których
byli przyszli do nas: postawiłem
na miejscu za murem w okolo ludu w
14 sprawie z mieczmi swymi / z oścypy /
y z luki. A opatrzyłem / y wstałem / y
rzekłem do przednięszych y wrzedni-
ków / y do ostátka ludu pospolitego:
Niebóycie sie od oblicza ich. Pámie-
15 tacycie na Pana wielkiego y strásné-
go / a walczycie o bracia wasze / o syny
wasze / y córki / y o żony / y o domy wa-
16 sze. A stało sie gdy wstysłelinieprzy-
ciela naszy że nam dano znać / rozpro-
szył Bóg rade ich. A wróciliśmy sie
wszyscy do murów / każdy do roboty
17 swej. A stało sie od onęgo dnia /
D połowicą młodzienców robila / a po-
łowicą byla gotowa ku bitwie / y oścze-
18 py / y tarcze / y luki / y pancerze / a ksia-
żeta za nimi we wszytkim domu Ju-
dzim. A budujących na murze / y
19 noszących brzemiona / y nakładają-
cych: iedną ręką robila / a drugą miecz
20 trzymał: bo każdy z budujących
miał miecz przypasany na biodra swo-
ie. A budowali y trabili w trąbę po-
21 dle mnie. A rzekłem do przednię-
szych / y do wrzedników / y do ostátka
pospolstwa: Wielka robota y kiero-
22 ta / a myśmy sie rostrzelali po murze
daleko ieden od drugiego: na miejscu
na którymkolwiek wstysycie głos trą-
21 by / tam sie zbiegaycie do nas: Bóg
nasz będzie walczył za nas. A my sa-
mi robmy: a połowicą nas niech
22 trzyma oścypy od wstępu zorze / aż
gwiazdy wschodzie będą. Onęgo
23 też czasu / mówiłem do ludu: każdy z
sługa swym niech mieszka w po-
środek Jeruzalem / a miemy przemia-
ny przez noc y przez dzień na robotę:
23 A ja / y bracia moi / y słudzy moi / y
stróże którzy byli za mną / nie zwolę-
liśmy śat naszych / każdy tylko zwolę-
czył sie do omycia.

Zbrojni
budują
mury Ieru-
salem.

niech stoi
oścypy.

abo niech
nocnie. H.
abyśmy mie-
li w nocy
straz, a we
dnie abyśmy
robili. H.

ROZDZ. V.

Wszelo sie wielkie wo-
lanie ludzi y żon ich przeciw
Zydom bractey sroiey. A by-
li co tak mówili: Synów na-

3 szych y córek naszych iest baczso wiele:
nabierzmy za zaplate ich zboża / a
iedzmy y żyjemy. A byli co mówili:
3 Pola nasze y winnice y domy nasze po-
zastawiamy / a nabierzmy zboża / w
4 głodzie. A drudzy mówili: Pożycz-

napożyczá-
liemy. H.

Poganie
chcą prze-
brać
budowa-
nie Ieru-
salem

Obli. H.
Modli-
twą Nehe-
miasza
przeciw
nieprzyja-
cielom.

Sprzysięgli
są. H.

Nad swemi.
H.

Lud utra-
cił głos
dem pozna-
ł sławę
mądrości

To jest, cha-
dzmy ie-
dnego rodu
w Saksie bo-
gaci opatru-
ją syny swoje
na nasze.

Nehemiasz
aż lichwy
zakazuje.

H.

H.

Snoru
dca przez
Bkalkat
budonás
nie lerus
salem.

Aż zieleń
sie. H.

5 my pieniądze na podatki królewskie/
á damy polá nasze y winnice: á te-
raz iáko ciáta bráciey nasze / ták sa
ciáta nasze: á iáko synowie ich / ták y
synowie naszy. oto my dawamy w
niewolá syny nasze y cótki nasze / á z có-
tek naszych sa niewolnicami / á nie
mamy stádby mogły bydy wystupio-
né / y polá nasze y winnice nasze imi
trzymá. 6 A rogniewalem sie báz-
B gdm wstýszal wolánié ich wedle słó-
7 tych: y myslito serce moje zemna: y
zfuátem przednié y rzekł / y rzekłem
im: A wiec káždy z was lichwe wy-
ciágacie od bráciey swey: y zebrałem
przeciw nim zgromádzienie wielkie /
8 y rzekłem im: Mý / iáko wiecie / wy-
kupili smy brácia nasze żydy / którzy by-
li pogánóm záprzedáni / według prze-
możenia naszego: wiec wy téż prze-
dawac będziecie brácia wasze / y odku-
powac ie będziem: A wmlkneli / á
9 nie náleżli coby odpowiedzieli: A
rzekłem do nich: Nie dobra to rzecz
która czynicie: czemu nie w bojáźni
Boga naszego chodźcie: aby nam
nie wstáli pogáni nieprzyiaciele ná-
10 sy: A iá y brácia moi / y słudzy moi /
pożyczyli smy wielóm pieniędzy y zbo-
ża: Nie wpomina smy sie w obec
wstýscy tego / dług dársmy który
11 nam winno. Wróćcie im dziś polá
ich / y winnice ich / y oliwnice ich / y do-
my ich: y owšem y setna część pie-
niedzy / zboża y oliwy / któráście zwo-
kli od nich wyciágac / dáyćie zánie.
12 A rzekli: Wróć smy / á nie od nich
wyciágac nie będziemy: y ták wcz-
C niny / iáko mówiš. A przyzwalem
kapłanów / y poprzyśiągłem ie / aby

13 wczynili wedle tego cóm był rzekł.
A ták to wytrząsnalem zánádrze mo-
ie / y rzekłem: Ták niechay Bóg wy-
trząśnie wšelkiego mezá któryby do-
styc nie wczynił słowu temu / z domu
iego y z prace iego / ták niech wytrzą-
snion y wypróznion będzie. A rzekło
wšytko zgromádzienie: Amen. y ch-
waliu Boga. Wczynił tedy lud iáko
14 było rzeczone. A od onég dnia / któ-
rę mi król przykazał / abym był ksią-
żciem w ziemi Judzkiej / od roku
dwudziestego aż do roku trzydziest-
go wtórego Artakserxa króla / przez
dwanaście lat / iá y brácia moi nie ie-
dli smy rocznego obroku / któré książe-
15 tam dáwać powinno. A piérwsz-
książetá co przedemną był / obciázá-
li lud / y bráli od nich w chlebie y w wi-
nie y w pieniądzych ná káždy dzień / y-
tów czterdzięci: y słudzy ich tłumili
lud. Ale iá ták nieczynił dla bojáźni
16 Bóży: Ale owšem okolo murów bu-
dowałem / y rolim nie kupil / y wšyscy
D słubnicy moi ná robote zgromá-
dzeni byli. Zydowie téż y wrzędni-
17 tów sto y pięćdziesiąt meżów / y któ-
rzy do nas przychodzili od narodów
któré okolo nas sa / w stołu mego byli.
18 A gotowano mi ná káždy dzień wo-
tu iednego / béránów sześć wybor-
nych / oprócz prástwa / á wdzięsieć
dni winá rozmaite / y wiele innych
rzeczy dawałem: ná to y rocznego
obroku księstwa mego nie domaga-
łem sie: bo lud był bázro zubożony.
19 Pomniże ná mie Bóże mój / tu do-
biému / wedle wšytkiego cóm wcz-
nił ludowi temu.

Nehemiasz
aż nie bi-
rse obro-
ków nie
dca t-
pię ludu
sam iá-
gin dzie-

Abo czym do-
brym.

ROZDZ. VI.

1 Sstało sie /
gdym wstýszal Sá-
nábállát y Tobí-
as y Gossém A-
rábezyt / y inni
A nieprzyiaciele ná-
sy zem iá zbudó-
wał mur / á nie zostawáło w nim za-
dnéy rozwaliny / (á do onego czasu
wrót niepostáwiłem był w bramách)
2 Postáli Sánábállát y Gossém do
mnie / mówiac: Przyjdzi á wczynimy

3 między sobá przymierze / we wsiách
ná polu Ono. A oni myslili żeby mi
co złeg wczynili. A ták poslałem do
nich posły / mówiac: Czynie wielká ro-
bota y ziaćac nie moge / aby sie snadz
nie zaniechá / gdybym iáchał y przy-
4 był do was. A posyláli do mnie czte-
rzy kroc wedle teg słowá / odpowie-
działem im wedle mowy piérwszey.
5 A posłał do mnie Sánábállát we-
dle słowá piérwszego piąty kroc słu-
B ge swego / y miał list w rece swey ták
nápisaný: Jest ten posłuch między
6 ludźmi / co téż y Gossém powiedział /

List do Ne-
hemiasza.

7 że ty y Żydowie myślicie się z mocy
wybić / y dla tego murujesz mur / y
chcesz się podnieść królem nad nimi :
8 dla której przyczyny postanowiłeś y
proroki którzyby o tobie opowiadali
w Jeruzalem mówiąc : Jest król w
Żydowskiej ziemi. Usłyszysz król te
słowa : a przetoż teraz przysiedź / aby-
9 smy się społecznie naradzili. A po-
stałem do nich / mówiąc : Nie stało
się wedle słów tych które ty mówisz / z
10 serca bowiem twego ty to wymy-
ślaś. Bo ci wszyscy strąsili nas my-
śląc że mieliby przestać rece nasze od
roboty / y mieliśmy zaniechać : Dla
11 której przyczyny bardięj umacniałem
rece moje. A wszedłem w dom Se-
maia syna Dalaiaśa syna Metha-
beel tajemnie. Który mi rzekł : Ro-
zmówmy się między sobą w domu
Bogym w porządek kościoła / a zam-
knijmy drzwi kościelne : bo przyda-
12 by cię zabili / y w nocy przyda aby cię
zabili. A rzekłem : Jakiż to mnie po-
dobny wcieka : A któż iako ja wnidzie
do kościoła / a będzie żyw : Nie wni-
de : A rozumiałem że go Bóg nie
posłał / ale iakoby prorokując mówił

13 do mnie / y Tobiasz y Sanaballat na-
ieli go byli. Bo był wziął pieniądze /
abych się vleknąwszy czynił y grzeszył /
14 a żeby mieli co z tego czymby mi wrę-
gli. Pomni na mnie Panie dla Tobia-
śa y Sanaballata / według weznięć
ich takowych : ale y na Noadiasza pro-
15 roka y innych proroków / którzy mi
strąsili. A mur dokonany był dwu-
D dziesiętego y piętego dnia miesiąca
16 Elul / za pięćdziesiąt y za dwa dni.
Stało się tedy / gdy usłyszeli wszy-
scy nieprzyjaciele nasi / że się polekali
wszyscy narodowie którzy byli około
17 nas / y wpadli sami w sobie / y poznali
że od Boga stała się ta sprawa. Ale
y dni onych wiele listów od przednich
Żydów posyłane były do Tobiasza / y
18 od Tobiasza przychodziły do nich.
Bo ich wiele w Żydostwie było
mających przysięge jego / iż był zie-
ciem Sechemiasza syna Area / a Jo-
19 hanan syn jego pojął był córkę Mo-
sollam syna Barachiaszowego. Ale
y chwalił go przede mną / y słowa
moje odnosili mu : a Tobiasz posyłał
listy aby mi strąszył.

Pomni Pa-
nie mój To bi-
asza y Sa-
naballatowi.
H.

Noadiaz
Prorokimę.
H.

Sierpnia, y
czuść wra-
żenia.

w oczach
swoich kieb.

Nehemiasz
nie dał
się od robo-
ty odstrą-
cić / fałszy-
wym pro-
rokom.

ROZDZ. VII.

1 Gdy mur zbu-
dowany był y po-
A stawilem wrotą y
policzyłem wro-
2 tne / y spiewały y
Lewity : A roz-
stazałem Hanani
bratu memu / y Hananiaszowi księ-
żciu domu z Jeruzalem (bo on się
zdał iako mąż wierny / y bojący się
3 Boga więcej niż dudy). A rzekłem
im : Niechaj bram Jerozolimskich
nie otwarzają aż do ciepła słoneczne-
go. A gdy jeszcze stały zamknięte bra-
my y zatwarzowane : y postanowi-
łem straż z obywateli Jerozolim-
skich / każdego na odmianną swoją /
4 y każdego przeciw domowi jego.
A miasto było barzo szerokie y wiel-
kie / a lud w porządku jego mały / y do-
5 my nie były pobudowane. A Bóg
podał do serca mego / y zebrałem
B przednich y wrzadników y lud pospo-
lity / abych je policzył : y znalazłem

Zbudowa-
ny mur
straz przy-
stawił.

Abosłaro-
stie zamku
Jeruzolimskie
go. H.

6 księgi liczby onych którzy byli pier-
wcy przysli / y znalazło się w nich na-
pisano. Ci synowie krainy / którzy
wyšli z poymania przeprowadzo-
nych / które był przemiości Nabucho-
donozor / król Babiloński / y wrócili
7 się do Jeruzalem / y do Żydowskiej
ziemi / każdy do miasta swego. Kto-
rzy przysli y z Babilonem / Josue /
Nehemiasz / Azariasz / Raamiasz /
Nahamani / Mardocheusz / Belsam /
Mespharath / Begoay / Nabum /
Baana. Liczba mężów ludu Izra-
8 elskiego : Synów Pharos dwa ty-
9 siąca sto siedmdziesiąt dwa. Syn-
ów Saphatitów sta siedmdziesiąt
10 dwa : Synów Area pięć set pięć-
11 dziesiąt dwa : Synów Phahatmoab
z synów Jozuego y Joaba dwa ty-
12 siąca osm set osmnastu : Synów
C Alam / tysiąc dwieście pięćdziesiąt
13 czterech : Synów Zethua / osm set
14 czterdzięci pięć : Synów Zachai /
15 siedm set pięćdziesiąt : Synów
Bannui / pięć set czterdzięci osm :
16 Synów Bebai / pięć set dwadzie-

Liczba lu-
du który
się wrócił
z niewo-
lę.

17 ścía osm: Synów Azgád / dwa ty-
 18 siącá trzy stá dwádziestá dwa: Syn-
 19 ów Adonikám / šest set šestdzie-
 20 siat siedm: Synów Begwai / dwa
 21 tysiącá šestdzieciat siedm: Syn-
 22 ów Adin / šest set pięćdziesiąt pięć:
 23 Synów Ater syná Hezeiaszowego /
 24 dziewięćdziesiąt osm: Synów Há-
 25 sem / trzy stá dwádziestá osm: Syn-
 26 ów Besai / trzy stá dwádziestá czter-
 27 zey: Synów Háreph / sto dwána-
 28 ście: Synów Gábáon / dziewięć-
 29 dziesiąt pięć: Synów Berthelem /
 30 y Neruphá / sto osmdziesiąt osm:
 31 Synów Anáthoth / sto dwádziestá
 32 osm: Synów Betházmoth / czter-
 33 dziesiąt dwa: Synów Báriathíá-
 34 rym / Cephirá / y Beroth / siedm set
 35 czterdziestá trzy: Synów Rámá y
 36 Gábá / šest set dwádziestá ieden.
 37 Synów Máchmás / sto dwádzie-
 38 ścía dwa: Synów Bethel y Hay /
 39 sto dwádziestá trzy: Synów Ne-
 40 bo drugiego pięćdziesiąt dwa: Me-
 41 zów Aelam drugiego / tysiąc dwie
 42 ście pięćdziesiąt czterzey: Synów
 43 Hárem / trzy stá dwádziestá: Syn-
 44 ów Jericho / trzy stá czterdziestá
 45 pięć: Synów Lod / Hádíd / y Ono /
 46 siedm set dwádziestá ieden: Syn-
 47 ów Senáá / trzy tysiące dziewięć set
 48 trzydziestá: Kapłanów: Synów J-
 49 daía w domu Josue / dziewięć set
 50 siedmdziesiąt trzy: Synów Em-
 51 mer / tysiąc pięćdziesiąt dwa: Syn-
 52 ów Pháshur / tysiąc dwieście czter-
 53 dziesiąt siedm: Synów Arem / tysiąc
 54 siedmnastá: Lewitów: Synów
 55 Josuégo / y Cedmihel synów / Odwi-
 56 aszá / siedmdziesiąt czterzey: Spie-
 57 waków: Synów Asáph / sto czter-
 58 dziesiąt osm: Wrótnych / Synów
 59 Sellum / synów Ater / synów Telmon /
 60 synów Atkub / synów Hátirá / synów
 61 Sobái / sto trzydziestá osm: Nát-
 62 hy neyczycy / synowie Sobá / synowie Há-
 63 suphá / synowie Tebbáoth / synowie
 64 Ceros / synowie Siáá / synowie Phá-
 65 don / synowie Lebaná / synowie Há-
 66 gábá / synowie Selmái / synowie Há-
 67 nán / synowie Geddel / synowie Ga-
 68 ber / synowie Rááia / synowie Rásin /
 69 synowie Nekodá / synowie Gezem /
 70 synowie Azá / synowie Phásea / syno-
 71 wie Besai / synowie Munim / syno-

72 wie Nephusym / synowie Bábuk /
 synowie Hátuphá / synowie Háhur /
 54 synowie Besloth / synowie Mábida /
 55 synowie Háršá / synowie Berkos / sy-
 56 nowie Sisará / synowie Themát / sy-
 57 nowie Násia / synowie Hátiphá / sy-
 nowie slug Salomonowych / syno-
 wie Sothái / synowie Sophereth /
 58 synowie Pháridá / synowie Jáhálá /
 synowie Dákon / synowie Jeddel /
 59 synowie Sáphtia / synowie Háiil /
 synowie Phochereth / którzy posiedli z
 60 Sebáim syná Ammon. Wszystkich
 Nátyneczyców y synów slug Sa-
 lomonowych / trzy stá dziewięćdzie-
 61 siat dwa: A ci są / którzy wysli z Thel-
 melá / z Thel'háršá / Cherub / Addon /
 y Emmer: a niemogli pokazać do-
 mów oyców swych / y nasienia swe-
 62 go / ieżże z Izraelá byli: Synów
 63 Dáláia / synów Tobia / synów Nekodá /
 šest set czterdziestá dwa: A z Ká-
 64 planów / synowie Hábia / synowie Ak-
 kos / synowie Bersellái którzy poigł z
 65 corek Bersellái Gáláadczyká żonę y
 66 przezwany był ich imieniem: Ci su-
 káli piśmá swego / w liczbie / y nie ná-
 lézli: y wyrzuceni są z káplánstvá.
 67 A rzekł im Athersáthá / aby nie iedli
 z swiętego swiętych / ázby stáná ká-
 68 plan wczony y cwiezony: Wsytko
 69 mnóstwo iáko mąż ieden czterdzie-
 ści dwa tysiące trzy stá šestdzieciat /
 70 oprócz slug y służebnic ich / których
 było siedm tysięcy trzy stá trzydzie-
 71 ści siedm: a między nimi spiewaków
 y spiewaczek dwie ście czterdziestá
 72 pięć: Konich / siedm set trzydziestá
 šestá mulów ich / dwie ście czterdzie-
 ści pięć: wielbłądów ich / czterzy
 stá trzydziestá pięć: osłów / šest ty-
 sięcy siedm set dwádziestá.

Do tad powiáda sie co było w księ-
gách napisano: od tad prowadzi sie histo-
ria Nehemiaszová.

70 A niektórzy z Książat domów dáli
 ná robote: Athersáthá dal do stár-
 71 bu / zlotá tysiąc drachm / czász pięć-
 dziesiąt / sat káplánstich / pięć set
 72 trzydziestá: A z Książat domów dá-
 li do stárbu ná robote / zlotá drachm
 dwádziestá tysięcy / a srebrá grzy-
 wien dwa tysiącá dwie ście: A co
 dał ostárek ludu zlotá drachm dwa-
 dziesiąt tysięcy / a srebrá grzywien

z Prim y z
Tumim. H.

Nehemiaš.

73 dwa tysiąca / a siał kapłanów sześć
dziesiąt siedm. ¹ A kapłani y Lewi-
towie y wrótni / y śpiewacy y inni po-

spółstwo / y Mátthyneycy / y wszytek
Izrael mieszkali w mieściech swoich.

ROZDZ. VIII.

Przyšedł był
miesiąc siódmy :

a synowie Izrael-
lowi byli w mie-
ściech swoich. A

zbrał się wszytek
lud iako maj ie-

den / na plac / który jest przed wodną
bramą / y rzekli Esdrašowi pisarzy-
wi / aby przyniósł księgi zakonu Moys-

zefowego / który był przykazal PAN
Izraelowi. ² Przyniósł tedy Esdraš

kapłan zakon przed zgromadzeniem
mężów y niewiast / y wszytkich którzy

rozumieć mogli / pierwszego dnia mie-
siąca siódmego. ³ A czytał na nim

prawie na placu / który był przed wo-
dną bramą / od poranku aż do połu-

dnia / przed oczyma mężów y niewiast /
y mądrych : a vsy wszytkiego ludu

byli nastawione ku księgami. ⁴ A sta-
nął Esdraš pisarz na stopniach dze-
wiątym / który był uczynił na mówie-

nie / a podle niego stáli Mátthath-
aš y Semeia / y Ania / y Dya / y Zel-

cia / y Maašia / po prawej stronie ie-
go : a po lewej / Phadaia / Misael / y

Melchia / y Zašum / y Zašabadana /
Zacharia y Mosollam. ⁵ A otworzył

Esdraš księgi przed wszytkim lu-
dem : bo stał wyszy nad wszytkim lu-

dem : a gdy je otworzył / powstał wszy-
tek lud. ⁶ A błogosławił Esdraš PA-

N V Bogu wielkiemu : y odpowie-
dział wszytek lud / Amen / amen : pod-

nosząc rece swoje. A nachylił się y
klaniali się Bogu twarzami na zie-

mie. ⁷ A Josue / y Bani / y Serebia /
Jamin / Akub / Sephtay / Odia /

Maašia / Celita / Azariaš / Jozabel /
Zanan / Phalaia / Lewitowie czyni-

li pomilczenie między ludem ku słu-
chanu zakonu : a lud stał na swy-

miejscu. ⁸ A czytali w księgach zako-
nu bożego / wyrażliwie / y iasnie ku

wyrozumieniu : y rozumieli gdy czy-
tano. ⁹ A Nehemias (ten jest Ather-

sathá) y Esdraš kapłan y pisarz / y

C

Lewitowie / wykładający / wszytkie-
mu ludowi : Dzień poświęcony jest

PAN V Bogu naszemu / nieśmiecć
się ani płacząc. Bo płakał wszytek

lud / gdy słuchał słów zakonu. ¹⁰ A
rzekł im : Idźcie / iedźcie rzeczy tłu-

stę / y pićcie słodycz / a posyłajcie cze-
ści tym którzy sobie nie nągotowali :

bo święty PAN V dzień jest / a nie
bądźcie smutni / weselcie bowiem PAN

SKIE jest moc nasza. ¹¹ A Lewito-
wie czynili pomilczenie między wszy-

tkim ludem / mówiąc : Milczcie / bo
dzień święty jest / a nie żałujcie. ¹² Od-

szedł tedy wszytek lud aby iadł y pił /
y posyłał czesć / y czynił wielkie we-

sele : iż wyrozumieli słowa których na-
uczył ich był. ¹³ A drugiego dnia ze-

brali się przedniejszy domów wszytkie-
go ludu / Kapłani y Lewitowie do

Esdraša pisarza / aby im wykladał
słowa zakonu. ¹⁴ A należli napisano

w zakonie / że PAN rozkazał w rece
Moysza / aby synowie Izraelscy

mieszkali w kuczach w dzień wroczy-
sty miesiąca siódmego : ¹⁵ a iżby opo-

wiadali y rozgłaszali po wszytkich
mieściech ich / y w Jeruzalem / mó-

wiąc : Wyndźcie na górę / a przynie-
ście gąlezią oliwnego / y gąlezią dze-

wą na piekniczowego / gąlezią mirtu /
y gąlezią palmowego / y gąlezią dze-

wą gąlowego / aby się naczyniło ku-
czek / iako jest napisano. ¹⁶ A wyszedł

lud / y przynieśli. A poczynili sobie
kuczki każdy na domie swoim / y w sie-

niach swoich / y w sieniach domu
bożego / y na placu wodnej bramy / y

na placu bramy Ephraim. ¹⁷ Uczyni-
ło tedy wszytko zgromadzenie tych /

którzy się byli wrócili z poymania ku-
czki / y mieszkali w kuczach : bo nie-

czynili byli tak synowie Izraelscy ode
dni Jozuego syna Nun / aż do dnia

oniego. ¹⁸ A było weselie barzo wielkie.
A na księgach zakonu Bożego czy-

tał na każdy dzień od pierwszego dnia
aż do dnia ostatecznego : y czynili

święto przez siedm dni / a dnia ósmie-
go zgromadzenie według obyczaju.

¹ Którzy na-
pominali lud
ku pilnemu
słuchaniu.
H.

¹¹ w kuczach. H.

¹⁵ Obchodzą
święto ku-
czek.

Esdraš
zgradał i
wszy lud
czyta im
zakon.

⁴ z pilnością
słuchali sło-
wa księgi o-
nych.

⁶ PAN V. H.

⁹ Abo napomi-
nali lud aby
pilnie słucha-
li. H.

tele ziemie Chananeyscyt / y podales
ie w rece ich / y króle ich / y narody zie-
mie / aby im uczynili iako sie im po-
dobalo. Pobrąli tedy miasta obron-
ne / y ziemie tłusta / y pośledli domy
pełne wszytkich dóbr: studnie od in-
nych sprawione / winnice y oliwnice /
y dziew rodzących sítá: y iedli y byli
nasyćeni / y otzli / y mieli dostatek ro-
skoszy z dobroci twoey wielkiey. A cie-
bie wzruszyli ku gniewowi / y odstapili
od ciebie / y zarczuli w tył swoy zakon
twoy: y proroki twoie pobili / ktorzy
ie oświadczałi / aby sie ku tobie na-
wrócili: y dopuszczali sie bluźnier-
stwa wielkiego. A podales ie w reke
nieprzyiaciólom / y utrapili ie. A cza-
su utrapienia swego wołali do ciebie /
a ty wysluchales z nieba / a podlug
wielkich politowania twoich dales
im wybawienie / ktorzyby ie wybawili
z reki nieprzyiaciól ich. A gdy odpo-
czyneli / wrócili sie aby złość czynili
przed oczyma twemi: y opusciles ie
w rece nieprzyiaciól ich / y pośledli ie.
A nawrócili sie y wołali do ciebie / a
ty wysluchales z nieba / y wybawiles
ie w miłosierdziach twoich przez wie-
le czasow. A oświadczales ie aby sie
nawrócili do zakonu twego. Ale oni
hårdzie czynili / y nie sluchali rozkazá-
nia twego / y grzeszyli przeciw sądóm
twoim / które uczyni człowiek y będzie
w nich żył: y dali ramię odchodzące /
y zarczardzili kark swoy / a nie sluchá-
li. A przedłużyles nád nimi wiele
lat / y oświadczyles ie w duchu twym
przez reke proroków twoich: y nie sluchá-
li: y podales ie w reke narodóm

ziemskim. Ale w miłosierdziach two-
ich wielkich nie dales ich ná wytrá-
cenie / aniś ich opuścić: bo Bóg zli-
towania y łaskawy ty iestes. Teraz
tedy Bóg nasz wielki / mocny / y strá-
śliwy / strzegący przymierza y miło-
sierdzia / nie odwracay od oblicza
twoego / wszytkiego utrapienia które
názáło nas / króle nasze / y książetá
nasze / y kápłany nasze / y proroki nasze /
y oycy nasze / y wszytek lud twoy / ode-
dni króla Assur / aż do dnia tego. A
ty sprawiedliwy iestes we wszytkim
co przysło ná nas: boś prawda uczy-
nił / a myśmy niebożnie czynili. Kró-
lowie nasze / książetá nasze / kápłani
nasze / y oycowie nasze / nie pełnili za-
konu twego / ani sluchali rozkazania
twoego / y świadectwo twoich / któreś
oświadczał przeciwko im. A oni w
królestwach swoich / y w dobroci two-
iey wielkiey / którzyś im był dał / y w
ziemi bázro sieroćiey y tłustey / którzyś
był dał w oczach ich / nie sluzyli tobie /
ani sie odwrócili od zabaw swych zło-
śliwych. Oto my sami dziś niewol-
nikami iestesmy: y ziemiá którąś dał
oycom naszym / aby iedli chléb iey / y
któreś dał dobrá iey / y my sami iestesmy
w niej niewolnikami. A wrodzacie iey
mnożą sie królóm / którzyś postanowił
nád nami dla grzechów naszych / y pá-
nują nád ciáły naszą / y nád bydlety
naszą według woli swey / y iestesmy
w wielkim wciśnieniu. W tym tedy
wszytkim my sami czyniemy przymie-
rze / y pisemy / y pieczętujemy książetá
nasze / Lewitowie nasze / y kápłani
nasze.

* nie zanie-
daway. H.

Przymie-
rze z Pá-
nem Bo-
giem wy-
nia.

ROZDZ. X.

Pieczetarze
byli Nehemias A
bithersathá syn Há-
chelai y Sedeci-
as / Sáráias / A-
zárias / Jeremias
Pheshur / Amá-
rias / Melchias. Hattus / Sebenia /
Melluch. Harem / Merimuth / Obdi-
ás / Dániel / Genthon / Baruch / Mo-
sollám / Abia / Miamin / Mázia /
Belgay / Semeiát ci kápłani. A Le-
witowie / Jozue syn Azámiasów Ben

10 nui z synów Zenádád / Cedmiel / y brá-
ciaich / Sebenia / Odaiá / Celitá / Phá-
11 láia / Hánán / Michá / Rochob /
12 Hássebá / Zachur / Serebia / Sábá-
13 nia / Odaiá / Bani / Banimu / Prze-
14 dnicyfy ludu Pháros / Pháhámo-
15 ab / Alám / Zethu / Bani / Bonni
16 Azgád / Bebai / Adonia / Begoay /
17 Adin / Ater / Hecia / Azur / Odaiá /
18 Házum / Bafai / Hareph / Anáthoth /
19 Nebai / Megphias / Mosollám /
20 Házir / Mesizabel / Sádok / Jednú /
21 Pheltia / Hánán / Anaiá / Osee /
22 Hánania / Hásub / Alohes / Phále /
23 Sobek / Kehum / Hássebna / Máz-
24

Aboniam
przysłał.
Który sie
podpisał
ná prys-
mięze.

Abopry-
awalali zbra-
cia swa. H.
Co obiczas-
li y slubow-
wali w
przymie-
rze.
Swiego Heb.

To jest rok
siódmego nie-
bożiem siat-
ale ro zost-
wimy bogim
co ziemia ro-
go roku sama
wrodzi, a nad
to dlugow ka-
dnych wybie-
gac nie ma-
my.

Abodla-
blazania Bo-
ga. H.

26 sia / Echai / Hanan / Anan / Mel-
27 luch / Haran / Bahana : y ostatek z
28 ludu / kapłani Lewitowie / oddziwie-
ni / y śpiewacy / Nathyneczycowie y
C wszyscy ktorzyście sie odlaczyli z naro-
dow ziem / do zakonu Bożego / żony ich
29 y synowie ich / y córki ich. Wszyscy kto-
rzy mogli rozumiec / slubując bratry
swie / przedni ich / y ktorzy przychodzili
obiecować y przysiegac zeby chodzili
w zakonie Bozym / który byl dal wrece
Mojżesza slugi Bożego / zeby czyni-
li / y strzegli wszystkie przykazania PA-
NA Boga naszego / y sady tego y ce-
30 remonie tego : a zebyśmy nie dawali
córek naszych ludowi ziemie / y córek
ich zebyśmy nie brali synówi naszym.
31 Ludzie też ziemie ktorzy wnosa rze-
czy przedayne / y wszystko do potrzeby
w dzień Sobotni zeby przedawali /
nie bedziem brać od nich w Sabat
y w dzień poświęcony. A roku siód-
mego zaniechamy / y wyciągania wśel-
32 kiej reki. A postanowimy nad soba
ostaw / ze bedziem dawac trzecia
część skłana na rok na potrzebe domu
33 Boga naszego / na chleby pokładne /
y na ofiare wieczna / y na całopale-
nie wieczne w Sabat / w pierwsze
dni miesiaca w swieta wroczyse / y
w poświęcone / y za grzech : aby sie
modlono / za Izraela / y na wśelka po-
34 trebe domu Boga naszego. P-
uscilismy tedy losy miedzy kapłany y
Lewity / y po spólstwo / nošenje drzew /

aby ie w nosono w dom Boga naszego
go wedlug domow oycow naszych /
wedle czasow od czasow roku az do
roku / aby gorzaly na oltarzu PANA
Boga naszego / iako napisano w za-
35 konie Mojżesowym : y abyśmy
przynosili pierworocztwa ziemie na-
szej / y pierwociny wśelkiego owocu /
wśelkiego dziewa od roku do roku w
36 domu PANSKIM : y pierworoc-
twa synow naszych y byd naszych / i-
ako napisano jest w zakonie / y pierwo-
E roctwa stotu naszego / y owiec naszych /
aby byly ofiarowane w domu Boga
naszego / kapłanom ktorzy sluzą w do-
37 mu Boga naszego : y pierwociny
pokarmow naszych / y mokrych ofiar
naszych y owoc wśelkiego dziewa /
zbierania też win / y oliwy przynie-
siem kapłanom do skarbnice Boga
naszego / y dziesiatą część ziemie na-
38 szej Lewitom. Sami Lewitowie be-
da brać dziesięciny ze wszystkich
miast robót naszych. A kapłan syn
Aaronow / bedzie w dziesięcinach
Lewitow / a Lewitowie dziesiętą
część dziesięciny swojej beda ofiaro-
39 wac w domu Boga naszego / do skar-
bnice w dom skarbow. Bo do skar-
bnice beda nosic synowie Izraelcy / y
synowie Lewi pierwociny zboza / wi-
na y oliwy : y tam beda naczynia po-
święcone / y kapłani y śpiewacy / y
oddziwiezni / y sludzy / a nie opuszcieny
domu Boga naszego.

ROZDZ. XI.

Przedniejszy
ludu mieszkali w
Jeruzalem / a o-
skatek spólst-
wa puscił los / a-
by wybrali iedne
część z dziesięci
4 ktorzyby mieli mieszkac w Jeruza-
lem miescie swietym / a dziewiec czę-
ści w miesciech. A lud błogosławil
wszystkim meżom ktorzy sie dobrowol-
nie ofiarowali byli / aby mieszkali w
2 Jeruzalem. Ci sa tedy przedniejszy
3 krainy / ktorzy mieszkali w Jeruzalem /
y w miesciech Judyckich. A mieszkal
kazdy w ościadłości swojej w miesciech
swych / Izrael / kapłani / Lewitowie /

4 Nathyneczycy / y synowie slug Sa-
lomonowych. A w Jeruzalem mie-
skali z synow Juda / y z synow Beni-
amin. Z synow Juda / Athaias syn
Aziam / syna Zachariasowego / syna
Amariasowego / syna Saphariaso-
wego / syna Malaleel : z synow Pha-
5 res / Maasia syn Baruch / syn Chol-
boza / syn Hazia / syn Adia / syn Jo-
6 iarib / syn Zachariasow / syn Siloni-
torow : ci wszyscy synowie Phares kto-
rzy mieszkali w Jeruzalem / czterzy sta
7 siededziesiat osm meżow mocnych.
A ci sa synowie Beniamin : Sellum
syn Mosollam / syn Joed / syn Pha-
8 data / syn Bolatia / syn Masia / syn Le-
theel / syn Isai / a po nim Gebbai /
9 Sellai / dziewiec set dwadzieścia osm
y Joel syn Zechri przelożony nad ni-

Izby z nich
kaady dzie-
sity mie-
skal.
Ktorzy po
naprawie-
niu Jeru-
salem mie-
skali w
nim y win-
nych mie-
sciech lud-
skich.

Abosyn. Ba-
rucha syna
Chelhozowi-
go, syna Ha-
zyowego etc.
H.

Abosynale-
eda, syna
Phadai. etc.
H.

Abd Helcia-
sá syná Mo-
sollamowého,
syná Sádoko-
wého etc. H.
Także y niż:
v. 12. 13 15.
y 17.

Gedolimów.
H.

10 mi/á Judá syn Senuá/nád miastem
11 wtóry. ° A z kapłanów / Jdaia syn
Joarib / Jachin / ° Sáraia syn Hel-
ciašów / syn Mosollám / syn Sadoš /
12 syn Meráioth / syn Achitob / przelo-
żony domu Bożego / ° á bráciéy ich
którzy odprawowali roboty kościel-
né / osm set dwádziestá dwa. A
13 Adáia syn Jerohám / syn Pheleliá /
syn Amši / syn Záchariašów / syn Pheš-
hur / syn Melchiašów / ° y brácia ie-
go przedniéyszy oyców / dwiescie czter-
14 dziesci dwa. A Amássa syn Azreel /
syn Abázi / syn Mosollámoth / syn
Emmer / ° y bráciéy ich ludźi barzo po-
15 teżnych sto dwádziestá osm / á prze-
łożony ich Zábdiel syn 'możnych'. ° A
16 z Lewitów / Semeiá syn Hášub / syn
Azáribám / syn Hášabia / syn Boni / ° y
17 Sábáthay / ° y Jozábed / nád wšytki-
mi robotami które były z dwóm w do-
mu Bożym od przedniéyszych Lewi-
18 tów. ° A Mátthania syn Michá / syn
Zebedei / syn Asaph / przedniéyszy ku
chwaleniu / ° y ku wyznawaniu ná mo-
dlitwie / á Bektécia wtóry z bráciéy
19 iego / ° y Abdá syn Samuá / syn Gálál /
syn Joithum. ° Wšytkich Lewitów
w mieście świętym dwiescie osm
19 dziesiat czterech. A odźwierni Akub
Telmon / ° y brácia ich / którzy strzegli
20 drzwí / sto siedm dziesiat dwa. ° A du-
dzy z Izraelá kapłani y Lewitowie
we wšytkich miastách Judských ka-

21 żdy w osiadłości swojej. ° A Mátthy-
necyzcy / którzy mieszkali w Ophel /
y Siabá / ° y Gášphá z Mátthyneczy-
22 ków. ° A przelożony nád Lewitami w
Jeruzalem / Azzy syn Bani / syn Háša-
biašów / syn Mátthaniašów / syn Mi-
chášów. Z synów Asaph / spiewacjną
23 posłudze do° Bożego. ° Bo rozkazanie
królewskie o nich było / ° y porządek mie-
24 dzy spiewaki ná każddy dzień / ° y Phá-
thabia syn Mesezebel / z synów Zará-
syná Judá / w rece królewskiej weble
25 wšelkiego słowa ludu / ° y w domiéch
po wšytkich kráinách ich z synów Ju-
dá mieszkali w Kariátharber / ° y w cöz-
kach iéy : ° y w Dibon / ° y w cözách ié-
go : ° y w Kábsel / ° y we wsiách iego /
26 ° y w Jesue / ° y w Moládá / ° y w Beth-
pháler / ° y w Hášersuál / ° y w Bersá-
27 bee / ° y w cözách iéy / ° y w Siceleg / ° y
28 w Mochohá / ° y w cözách iéy / ° y w
Kemmon / ° y w Sáraá / ° y w Jerimuth
30 ° Zánoá / Odollám / ° y we wsiách iéy /
Láchis / ° y polách iego / ° y Asécá / ° y w
cözách iéy. A mieszkali w Bersábee /
31 aż do doliny Ennom. ° A synowie
Beniámin od Gebá / Mechimás / ° y
32 Hái / ° y Bethel / ° y cözek iego : ° Aná-
33 thoth / Tob / Anania / ° Asor / Rámá /
34 Getháim / ° Hádíd / Seboim / ° y Ne-
35 balláth / Lod / ° y Ono / Dolinie rze-
36 ciek / ° A z Lewitów części Ju-
dy y Beniámin.

Ná zamku.
H.

wł: był rs-
ka królewską
Hebr:

ROZDZ. XII.

1 **A** Kapłani y
Lewitowie któ-
rzy przysli z Zo-
robabelem sy-
nem Saláthiel
y Josue : ci są
Sáraia / Jere-
2 miaš / Esdrás / ° Amária / Melliuch /
3 Hattus / ° Sebenias / Rehum / Me-
4 rimuth / ° Abdo / Genthon / Abia /
5 ° Miamin / Mádía / Belga / ° Seme-
6 ia / ° Joarib / Jdaia / Sellum / Amok /
7 Helciaš / ° Jdaia. Ci przedniéyszy ka-
planów / ° y brácia ich zá dni Josueš.
8 ° A Lewitowie / Jesua / Benui / Ged-
mihel / Sábébia / Judá / Mátthani-
ás / nád piesniami / sami y brácia ich :
9 ° y Bektécia y Háni / ° y brácia ich /

10 każdy w swym wiedzcie. ° Josue le-
pak zrodził Joácim / á Joácim zro-
11 dził Eliasib / á Eliasib zrodził Jo-
12 iádá / ° á Joiádá zrodził Jonáthán /
á Jonáthán zrodził Jeddoá. ° A zá-
dni Joácim byli kapłani y przedniéy-
sy domów : Sáraowého / Máraia :
13 Jeremiašowého / Hánania : Esdrá-
šowého / Mosollám : Amáriašowé-
14 go / Johánán : ° Milicho Jonáthán :
15 Sebeniasowég / Joseph : ° Hárám /
16 Edná : Máraioth / Helci : ° Adáia-
šowého / Záchariaš : Genthon / Mo-
17 sollám : ° Abiašowého / Zechri : Mi-
18 amin y Moádiašowého / Pheltri :
° Belgowého / Sammua : Se-
19 máiašowého / Jonáthán : ° Jo-
iárib / Mátthánai : Jodáiašowého /
20 Azzi : ° Sellai / Celai : Amok / Zebér :
21 ° Helciašowého / Hášebia : Jdaiašo-

22 wógo / Nathanael. ¹ Lewitowie za
B dni Eliasib y Jolada / y Johanan / y
Jeddo a popisani przelozeni domow/
23 a kapłani w królestwie Dariusza Per
si. ² Synowie Lewi przelozeni do
mów napisani w księgach słów dni /
y aż do dni Jonathán syna Eliasib.
24 ³ A czelniejszy Lewitów / Hasebia /
Serebia / y Josue syn Eedmiel / y bracia
ich według odmian swoich / aby
chwalili y wyznawali według rozka
zania Dawida meza Bożego / a żeby
25 strzegli rowni porządkiem. ⁴ Na
thania / y Bekbecia / Wbedia / Mosol
lam / Telmon / Akub stróżowie
26 bram y sieni przed bramami. ⁵ Ci za
dni Joacim syna Josue syna Jose
dek / y za dni Nehemiasza książeć / y
27 Esdrasza kapłana a pisarza. ⁶ A na
poswiganii muru Jeruzolimskie
go zwołano Lewity ze wszystkich
mieysc ich / aby ie przywiedziono do
Jeruzalemi / y czynili poswiganie y
28 weselę w dzień czynienia y śpiewania /
y cymbalach / arfach / y cytrach. ⁷ A
zebrani są synowie śpiewaków z pół
około Jeruzalemi / y ze wsi Bethupha
29 ti / y z domu Galgal / y z powiatów
Geba y Azmaweth : bo sobie wsi na
budowali śpiewacy okolo Jeruza
30 lem. ⁸ A oczyszcili się kapłani y Lewi
C towie / a oczyszcili lud y bramy y mur.
31 ⁹ A na mur rozkazalem wnidz przed
nieyszym z Judy / y postawiłem dwa
wielkie chory chwalących. A sli tu
32 prawey stronie po murze do bramy
33 gnoiu. A siedl za nami Osaias / y po
łowica ksiązat Juda / ¹⁰ y Azarias /
Esdras y Mosollam / Juda y Ben
34 iamin / y Semeia y Jeremiaś. ¹¹ A z
synów kapłanstickich z trębami / Za
charias syn Jonathán syn Semeia
35 sów / syn Nathaniaśów / syn Michas
iasów / syn Zechur / syn Asaph / y bracia
iego Semeia / y Azareel / Malalai /
Galalai / Maay / Nathanael / y Ju
das / y Hanani / z instrumenty śpiewa

nia Dawida meza Bożego : a Esdras
36 pisarz przed nimi na bramie Jerozolim.
¹² A przeciwko nim wstąpili po wstcho
dzie miasta Dawidowego na wstem
pie muru nad dom Dawidow / y aż
37 do bramy wodney na wschód słonca.
¹³ A drugi chór dzieki oddawaących
siedl przeciwko / a ia za nim y połowi
ca ludu na murze y na wieży piecowey
38 aż do muru nasiersego / y na bramie E
phraim / y na bramie starey / y na bra
mie rybney / y wieży Hananeel / y wieży
Emath / y aż do bramy trzody : y sta
39 neli w bramie strażey : y staneli dwa
chory chwalących w domu Bozym /
y ia / y połowica wzedników ze mną.
¹⁴ A kapłani / Eliachim / Maasia /
40 Miamin / Michea / Elioenay / Za
D charia / Hanania z trębami : ¹⁵ y Ma
41 asia / y Semeia / y Eleazar / y Azay / y
Johanan / y Melchia / y Alam / y
Ezer. A glosno śpiewali śpiewacy /
42 y Jezraia przelożony / y ofiarowali o
nego dnia ofiary wielkie / y wesclili sie :
bo ie był Bóg rozwesclil weselę
wielkim. Ale y żony ich y dzieci weseli
43 ly sie / y bylo daleko słyszeć weselę Je
rozolimskie. ¹⁶ Policzyl też onego dnia
meze nad stąbnicami stąrbu do o
fiar mokrych y do pierwocin / y do dzie
sieciny / aby przez niewnosili przelożeni
mieyscy w ozdobie dzieł czynienia / ka
44 plany y Lewity : bo sie wwesclil Ju
da w kapłaniach y w Lewitach sto
jących. ¹⁷ A strzegli strazy Boga swo
go / y strazy oczyszciania / y śpiewacy
y odzwierzeni według rozkazania Da
widowego y Salomona syna iego :
45 ¹⁸ bo za dni Dawida y Asapha od po
czatku byli postanowieni przedniey
sy nad śpiewaki / w pieśni chwal
46 cych / y wyznawaących Bogu. ¹⁹ A
wsytek Izrael za dni Zorobabely y
za dni Nehemiasza dawali cześci
śpiewakom y odzwierzenym na każdy
dzień / y poswiecali Lewity / a Le
witowie poswiecali syny Aaronowe.

⁸ To jest śpie
wacy. Hebr.

¹⁹ To jest, daw
wali Lewitów
dziesięć
Bogu poświę
conę, a Lewi
towie synów
Aaronowych

ROZDZ. XIII.

Czytanie
zakon.

A Dnia onego czytano
na księgach Moysesow
wych gdy lud słuchał / y na
leżono w nich napisano :
ze Ammonitczyk y Moabczyk nie ma

2 ia wchodzić do kościoła bożego aż na
wielki : przeto iż nie zasli synom Izra
elskim z chlebem y z wodą : y náieli
przeciwko im Balaam / aby ie przekli
3 nat : y obrócił Bóg nasz przeklectwo
w błogosławieństwo. ² A stało się
gdj wysłyseli zakon / odłączyli wszelkie

² ábo do zgro
madzenia.
H.

Ofiary.

Sabbat pil
nięy cho-
wać rośka
suia.

4 go cudzoziemca od Izraela. ¹ A ną-
 tym był Eliasib kapłan / który był prze-
 5 łożony w skarbnicy domu Boga ną-
 sęg / y bliski Tobiaszów. ² Uczynił te-
 dy sobie skarbnice wielką / y tam byli
 przed nim odkładający dary / y kądzi-
 dło / y naczynia / y dziesięciny zboża /
 winą y oliwy / części Lewitów y spie-
 6 wałów / y pierwoćiny kapłanów. ³ A
 przy tym wszystkim nie byłem w Jeru-
 zalem : bo roku trzydziestego wtóre-
 7 go Artaxerxes król Babiloński
 przyszedł do króla / a na końcu dni
 prosiłem króla. ⁴ A przyjechałem do
 Jeruzalem / y wyrozumiałem złość
 którą był uczynił Eliasib Tobiaszowi /
 że mu zbudował skarb w sieniach do-
 8 mu Bożego. ⁵ A zdala mi się rzecz
 B bardzo zła. A wyrzuciłem naczynia do
 mu Tobiaszowego piecz z skarbnice.
 9 ⁶ A rozkazałem / y oczyszcili skarbnice /
 y wniósłem zaś tam naczynia domu
 10 Bożego / ofiary / y kądzi-
 dło. ⁷ A dowie-
 działem się / iż części Lewitów nie by-
 11 ły dane : iż każdy wzięł z Lewitów
 y z śpiewaków / y z tych którzy posłu-
 gowali. ⁸ Miałem sprawę przeciwko
 urzędnikom / y rzekłem : czemuśmy
 opuścili dom Boży ? A zgromadzi-
 12 łem ie / y kazał stać na miejscach ich.
 13 ⁹ A wszytek Juda przyniósł dziesięci-
 ny zboża / winą y oliwy do spichle-
 rzów. ¹⁰ A postanowiliśmy ną-
 d spichlerzmi Selemiasz kapłan / y Sa-
 dok pisarz / y Phadaias Lewitów /
 a przy nich Zanan syna Zachur / syna
 14 Mathaniaszowego / bo ich doznano
 być wiernymi / y im zwierzone są czę-
 ści bractwa ich. ¹¹ Pomiń na mnie Boże
 mój dla tego / a nie wymażuy litości
 15 moich / którym czynił w domu Boga
 mego / y w obrzędach jego. ¹² W one
 dni widziałem w Juda tłoczące pra-
 sy w Szabbath / y noszące kopy / y kła-
 dące na osły wino / y iagody winne y
 figi / y wosłkie bżemie / y wnoszące do
 16 Jeruzalem w dzień Sobotni. A o-
 świadczyłem się / aby w dzień którego
 17 się przedawać godzi / przedawali. ¹³ A
 Tyryczcy mieszkali w nim przywożą-
 cy ryby / y wosłkie rzeczy przedające : y
 C przedawali w Szabbath synom Jud-
 17 skim w Jeruzalem. ¹⁴ A z fukałem prze-
 łożone Juda / y rzekłem im : Co to za
 zła rzecz / którą wy czynicie / y gwał-

18 cicie dzień sobotni ? ¹⁵ Izali nie to czy-
 nili oycowie nasi / y Bóg nasz przy-
 wiódł na nas to wszystko złe / y na to
 19 miasto ? A wy przyezyniacie gniewu
 na Izraela / gwałcąc Szabbath. ¹⁶ A
 stało się / gdy odpoczyneły bramy
 Jeruzolimskie w dzień Sobotni / rze-
 20 kłem y zamknęli wrota : y rozkazałem
 21 żeby ich nie otwarzano / aż po Szab-
 bacie : y z slug moich postanowiłem
 w bram / aby żaden nie wnosł bze-
 22 mion w dzień Sobotni. ¹⁷ A zostali
 kupcy y przedający wosłkie rzeczy prze-
 21 dające przed Jeruzalem raz y dwa. ¹⁸ A
 oświadczyłem się przed nimi / y rze-
 kłem im : Przecz leżycie przeciwko mu-
 rowi : iesli to drugi raz uczynicie / pu-
 22 szcze na was ręce. A tak od onego cza-
 su nie przychodzili w Sabbath. ¹⁹ Rze-
 kłem też Lewitom aby się oczyszcili / y
 D przyszli aby strzegli bram / y poświę-
 cili dzień Sobotni : a tak y za to po-
 mni na mnie Boże mój / a odpusć mi
 według mnostwa miłosierdzia twe-
 23 go. ²⁰ Ale y onych dni wyjechałem z
 24 dy pomyiżce żony Azotki / Ammo-
 25 niki / y Moabitki. ²¹ A synowie ich ną-
 poly po Azotku mówili / y nie umieli
 mówić po Sydowsku / y mówili we-
 25 dług ięzyka narodu y narodu. ²² A zfu-
 kałem ie / y przeklinałem : y biłem z
 nich meze / y obłysłem ie / y poprzy-
 26 siągnąłem przez Boga / aby niedawali
 córki swych synom ich / y nie brali có-
 rek ich synom swym / y śmiącym sobie /
 26 mówiąc : ²³ Aż nie dla takowej rze-
 czy zgrzeszył Salomon król Izrael-
 ski : a zaiste między mnogimi naro-
 dy nie było mu króla podobnego : y
 27 był miły Bogu swemu / y uczynił go
 Bóg królem nadawszystkim Izrael-
 28 em : y tego tedy niewiasty cudzoziem-
 ski przywiódł ku grzechowi. ²⁴ A
 wiec y my nieposłusni będziemy czy-
 28 nic wszystko złość wielką te / abyśmy
 grzeszyli przeciwko Bogu naszemu / y
 29 pomyłowali żony cudzoziemskie : ²⁵ A
 z synów Joiada syna Eliasib kapła-
 29 na wielkiego / był zięciem Sanabál-
 lát Choronzka / którego wygnał
 od siebie. ²⁶ Pomiń panie Boże mój /
 przeciw tjm / którzy plugawia kapłań-
 30 stwo / y prawo kapłańskie y Lewitkie.
²⁷ A tak oczyszciliem ie od wszystkich ob-
 cych / y postanowiłem porządek ka-

¹⁵ Gdy inż cie
mno było w
bramach Je-
ruzolimskich
przed Szab-
bathem. H.

31 planów y lewitów / każdego w służ-
bie swej. y na dawanie dzieł czasów

ośtawionych / y na pierwoćiny : pó-
nimi na mie Boże mój / ku dobremu
Amen.

- H.

KSIEGI TOBIASZOWE.

ROZDZIAŁ. I.

Obiasz z
Pokolenia
y z miasta
Nephtas-
li. (które
jest na wys-
szych miej-
scach Ga-
lilei nad

1 Naasson / za drogą która wiedzie ku
zachodowi / po lewej mając miasto
2 Sephet) / gdy był poimany za dni
Salmánázará króla Assyryjskiego /
3 iednak w poimaniu będąc drogi pra-
4 wdy nie odstąpił / tak iż wszystkiego
co mógł mieć / na każdy dzień bracię
współ poimany / którzy byli z jego
5 rodu / wdzielał. / A chocia był młód-
6 szy ze wszystkich w pokoleniu Nepht-
7 thali / wsławił się dziecinę w sprá-
wie nie czynił. / Naostatek gdy wszy-
8scy chodzili do cieleców złotych / które
9 był sprowadził Jeroboam król Izrael-
10 ski : ten sam chronił się towarzystwá
11 wszystkich : / ale chodził do Jeruzá-
12 lem do kościoła Pánstkiego / y tam się
klaniał Pánu Bogu Izraelowému /
wszystkie pierworodztwa swe / y dziecie-
ciny swe wiernie ofiarując / tak iż trze-
ciego roku nowo nawróconym y przy-
chodzącym w te dziećcinę dawał.
Tę rzeczy y inne tym podobné we-
dług zakonu Bożego / dziećcinę be-
dąc zachowywał. / A gdy się stał
meżem / pojął żonę Anne z pokolenia
swego / y zrodził z nię syná / dając mu
imie swe / którego nauczył z dziećcin-
stwa bóg się Pána Boga / y wstrzy-
mąc się od wszelkiego grzechu. / A tak
gdy przez poimanie / przyszedł z żoną
swą y z synem do miasta Tinnien ze
wszystkim pokoleniem swoim / (gdy

wszystcy pozywali z pokarmów po-
gáńskich) on strzegł dusze swej / y
nigdy się ich pokarmami nie spługa-
13 wil. / A iż pominął na Pána ze wszy-
14stkiego serca swego / dał mu Bóg lá-
stke przed oczyma Salmánázará kró-
15 lá / y dał mu wolność iść gdziebykol-
wiek chciał mając wolność czynić
16 cobykolwiek chciał. / Chodził tedy
do wszystkich którzy w poimaniu byli
y dawał im napominania zbawien-
17 né. / A gdy przyszedł do Rages miá-
sta Medczyków / á z tych rzeczy
18 które mi był wczesony od króla / miał
dziesięć talentów srebra. / y gdy w
19 wielkim zgromádzieniu narodu swe-
go widział Gabelá potrzebnego / któ-
ry był z pokolenia iego / dał mu na
cyrograph srebra pomienioną wagę.
20 / A po niemáłym czasie / po śmierci
króla Salmánázará / gdy królował
syn iego Sennacherib miasto niego /
y syny Izraelstie miał w nienawis-
21 ci w oczach swych. / Tobiasz na każdy
dzień obchodził wszytek naród swój /
y cieszył się / y wdzielał każdemu / ile
22 mógł z máietności swojej : / láknąc
żywili / y nágim odzienie dawał / á w-
23 márłym y zábitym pogrzeb z púno-
ści sprawował. / / Naostatek gdy się
król Sennacherib wrócił / wcielił
z Sydonstkiey ziemi przed porażką /
która był około niego uczynił Bóg
dla bluźnierstwa iego / á rozgniewá-
ny zábił wielu z synów Izraelstich /
24 Tobiasz pogrzebał ciała ich. / Ale gdy
25 oznaymiono królowi / kazał go zábić /
y zábił wszystkie máietność iego. / A
Tobiasz z synem swoim y z żoną wcie-
kawszy krył się nágim / bo go wiele ich
miłowało. / / Lecz po czterdziestu
pięciu dni zábił król synowie iego : / y
wrócił się Tobiasz do domu swego / y
wrócono mu wszystkie máietność iego.

Małáskę
v króla.Pożycza
pieniędzy
bez lichwy
potrzebne-
mu.Miłość ie-
go ku brá-
ciom.4 Kró. 19 g 35
Ecc: 48 d 24Pogrzebia
umarlé.Ze wszy-
stkich máietno-
ści zliżony.
Ila: 37 g 38.
2 Mach: 8 c 19
2 Par: 32 c 21

Księg Tobiaszowych / Judith / Madzo-
sá / Syrac / y dwoygá Machabeystich / teraz
żydowskim językiem me nazdujemy / przeto ie

żydzi posledníyszy y Heretycy z nimi w res-
tę ksiąg świętych nie liczą / y niektórzy z
Doktorów (po ki dekretem kościoła s. nie by-

ły wyświadczone) za podejrzane albo wato-
pliwie mieli. Ale iuż teraz wątpić się nie godzi-
je za też wagi iako y inne księgi zakonni sta-
wego. Pomieważ y na Concilium Karthagi-
skim Trzeciym y na Trydenskim y od Inno-
cencjusza pierwszego y od Gelażjusza też pier-
wszego y od Augustyna s. od Isidora od Kasi-
siodora y od Kabaná w iednym porządku z in-
nymi księgami świętymi są policzone. A oso-
bliwie Tobiaszowe księgi od Kallista pierw-
szego Papieża od Cyprianá s. od Ambrożego
s. od Bazylusá s. y od Augustyna s. mają za
cne świadectwa: w których księgach żywot y

obyczaje Tobiaszowe mamy opisane abyśmy
z nich obyczaje swoje naprawić mogli a gdy
na nas co przeciwnego przyjdzie od boiaźni
Boga nie odstępować ale się od niego wspo-
możenia spodziewać. Żył Tobiasz za czasu
Salmanazara y Sennacheriba królów Asy-
ryjskich za panowania Ezechiasza króla Ju-
dzkiego którego czasu dziesięciore pokolenie
Izraelskie w niewola; Samarię na Medo-
skie góry zaprowadzono sto y trzydzieści lat
przed zburzeniem miasta Jeruzalem y przed
zawiedzeniem ostatka Żydów do Babilonu.

ROZDZ. II.

N Potym gdy
było święto Pań-
skie y sprawiono
obiad dobry w
domu Tobiaszo-
wym: rzekł syno-
wi swemu: Idź
a przynieś kłku z naszego pokolenia
boiących się Boga aby używali zna-
mi. A gdy pośedł widzieć się po-
wiedziat mu że ieden z synów Izrael-
skich zabity leżał na ulicy. A natych-
miast wyskoczywszy z siedzenia swe-
go opuściwszy obiad na czo przy-
bieżał do ciała: a wzięwszy je zaniósł
do domu swego potajemnie aby po-
zaściu słońca ostrożnie je pochował.
A skrywszy ciało iadł chleb z żalo-
ścią y z dziżeniem wspominając one
słowa które mówił Pan przez Amos
proroka: Święta wasze obróca się w
płacz y w żalosc. A gdy słońce za-
šlo pośedł y pogrzebł go. A wszy-
scy bliscy jego strofowali go mówiąc:
Już cie dla tej przyczyny kazano za-
bić y za ledwies wszedł skazania na
śmierć a znówu grzebieś umarł.
Ale Tobiasz wiecąc się bojąc Boga
mizli króla porwał ciała zabitych y
krył w domu swym a o północy je
grzebł. A trafiło się że iednego dnia
będąc spiacowany z pogrzebu przy-
śedłszy do domu swego porzucił się
podle ściany y zaśnął a z gniazda
iastotczego gdy spał gojący gnój

wpadł na oczy jego y stał się śle-
pym. A te pokuse dla tego Bóg
nań przepuścił żeby potomkom był
dan przykład cierpliwości jego iako
Joba świętego. Bo gdyż z mło-
dości swej zawżdy się Boga bał y
strzegł przykazania jego nie zaśnu-
cił się przeciw Bogu że plaga ślepo-
ty podkłała go. ale nie poruszony
trwał w boiaźni Bożej dzień i noc
Bogu przez wszystkie dni żywota swe-
go. Bo iako świętemu Jobowi v-
ragali królowie tak y temu powinni
y krewni jego nasmięwali się z żywo-
tą jego mówiąc: Gdzież jest nadzie-
ia twoia dla którejś iatmużny y po-
grzeby czynił? Ale Tobiasz strofował
je mówiąc: Nie mówcie tak bo jeste-
śmy synowie świętych y żywota one-
go czekamy który Bóg da tym któ-
rzy wiary swej nigdy nie odmieniają
od niego. A Anna żona jego chadza-
ła co dzień na tkactwa robota a z pra-
ce rąk swoich pożywienie którego na-
bydł mogła przynosić. Skąd stało
się że dostawszy kościecia kóz przynio-
sła do domu. Którego gdy maż ię
głos wrzeszczącego wstyszał rzekł: Pa-
trzenie by snadź krążione nie było /
wróćcie się Panóm swoim bo się nam
niegodzi albo iesc co z krążięzy albo
się dotykać. Ta to żona jego roz-
gniewawszy się odpowiedziała: iaz-
wniec próżna stała się nadzieia two-
ja y iatmużny twoie teraz się okaza-
ły. A temi y innymi takimi słowy v-
ragala mu.

ROZDZ. III.

S Estchnał tedy Tobia-
sz y poezł się modlić z płá-
czem mówiąc: Sprawie-
dliwys jest PANIE y wszy-

skie sady twoie są sprawiedliwe y
wszystkie drogi twoie miłosierdzie y
prawda y sąd. A teraz Panie wspo-
mini na mnie a nie mści się za grzechy
moie ani pamiętać na występki mo-
je abo rodziców moich. Bo jeśli nie

Prosi na
obiad lu-
dzi bogo-
bojących.

Wstać od
obiadu
dla pogrze-
bu.

Amos: 8:10
i. Ma ch: 1.
a 14.

Strafowa-
ny od prz-
yiciół.

Wys: 1. d. 23.
Pracę do-
brze czynię
nie przesłania.

Ślepotę
doświadc-
zony.

Modlił
się Tobia-
sz.

H.

Przyiatie-
le Jobowi
byli króla-
wie iako y
sam Job.

Druga po-
kusa.

Staters-
ność Tobia-
szowa.

Deu: 22: 21.
Niewin-
ność Tobia-
szowa.

Iob. 2. c. 9.

Trzecia po-
kusa.

De: 28 c. 13

Sana cór-
ka Rague-
lowa vtra-
piona.
w Ekbasha
nie. G.

Modli-
twa y post-
wilecka
w vtrapie-
niu.

Modli-
twa Sary.

Testament
Tobiaszów

Ecc: 7 c 19.

Exo: 20 b 12

zachowali przykazania twego / prze-
tożesiny wydani na łup / y w niewol-
stwo / y na śmierć / y na obmówisko /
y na posmięch wszystkim narodóm /
miedzy któres nas rosproszył. ⁵ A te-
raz Panie / wielkie sady twoie / iżesiny
nie czynili według przykazania twee-
go / y nie chodziliśmy szęrze przed to-
bą. ⁶ A teraz Panie wez yż zemną we-
dlug woleń twoich / a rostaż w pokoju
wzjąc ducha mego : bo mi daleko le-
piej vmrzec / niżli żyć. ⁷ Tegoż tedy
dnia przydało się / iż Sara córka Ra-
guelowa w Rages mieście Me-
dskim / y ona vstysła vraganie od
iednej służebnice oycy swęgo. ⁸ Bo by-
ła wydana za siedm mężów / a czart
imieniem Asinodetus pomordował
ie / skoro do niej weszli. ⁹ Gdy tedy ka-
rała dziewczę za ię wina / odpowie-
działa ię / mówiac : Bodayśesmy
wiecey nie oglądali syna ani córki z
ciebie na ziemi / mordęko mężów two-
ich. ¹⁰ Czyli y mnie chcesz zabić / iakoś
iż zabiła siedm mężów : Na te sło-
wa posła do zwierchnięs komory do
mu swęgo : a przez trzy dni y trzy no-
cy nie jadła ani piła : ¹¹ ale trwając na
modlitwie / z płaczem prosiła Boga /
aby ia od tego vragania wybawił.
¹² A stało się dnia trzeciego / gdy koń-
czyła modlitwę błogostawiac Pána /
rzekła : Błogostawione jest imię
twoie Boże oyców naszych : który gdy
się rozgniewaś / miłosierdzię wczy-
niś / a czasu vtrapienia grzechy od-

puszczaś tym którzy cie wzywają. ¹⁴ Do
ciebie Panie oblicze moje obracam /
do ciebie podnoszę oczy moje. ¹⁵ Pro-
szę Panie / abys mnie od zwiazku tego
vragania wybawił / abo mnie wiec wy-
rwał z ziemi. ¹⁶ Ty wieś Panie / zemci
nigdy nie żądała męża / y czysta za-
chowała duszę moję od wszelkiej
pożądliwości. ¹⁷ Nigdy nie zgrai-
cynu nie mięsała / anim społeczności
miała z tymi / którzy w lekkości cho-
dzą. ¹⁸ Lecz męża z bojaźnią twoją /
a nie z pożądliwością moją / przywo-
liłam poić. ¹⁹ A abom ia ich niego-
dną była / abo oni podobno mnie byli
niegodni : żeś mnie podobno innemu
mężowi zachował. ²⁰ bo nie test w mo-
cy czlowieczey rada twoja. ²¹ Lecz to
za pewną ma każdy który cie chwali /
iż żywot jego / iesliby był w doświad-
czeniu / koronowan będzie : a iesliby
był w vtrapieniu / wybawion będzie :
a iesliby był w karaniu / ku miłosier-
dziu twemu wolno mu przysdź be-
dzie. ²² Tęe Kochaś się borem w na-
szym zadržaniu : bo po niepogodzie /
pogoda czyniś : a po płaczu y żalobie
pocieszenie wlewasz. ²³ niechayże imię
twoie Boże Izraelski będzie błogo-
slawione na wieki. ²⁴ Tegoż czasu o-
boyga modlitwy wysłuchane są przed
oczymi chwały Boga najwyższego.
²⁵ A posłan jest Anioł Pánski święty
Raphaél / aby ich oboje vzdrowił /
których modlitwy iednęż czasu przed
oczyma Pánskimi były przelożone.

Niewin-
ność y ay-
słość ię.

H.

Rada Bo-
ża nie test
w mocy
czlowie-
czej.

Modli-
twa obu
ny słucha-
ne.

ROZDZ. III.

Dy tedy To-
biasz minimal że
modlitwa ię by-
ła wysłuchana że
be vmrzec mógł /
wezwał do siebie
Tobiasza syna
swęgo / y rzekł mu : ¹ Sluchay syni
mój słów vst moich / a założ ie iako
fundament w secach twoich. ² Gdy
Bóg weźmie duszę moję / pogrzeb
ciało moje : a mney w wieczności
matkę twoję po wszystkie dni żywota
ię : ³ bo pamiętać masz / które y iako
wielkie niebezpieczeństwa ciępiła
dla ciebie w swym żywocie. ⁴ A gdy y

ona wypelni czas żywota swęgo / po-
grzeb ia podle mnie. ⁵ A przez wszystkie
dni żywota twęgo imię na pamięci
Boga : a strzeż się / byś kiedy na
grzech nie przyzwolił / a nie prze-
stąpił przykazania Pána Boga na-
szego. ⁶ Czynn iakmużne z majątno-
ści twoich / a nie odwracay oblicza
twęgo od żadnego vbogiego : bo tak
będzie / że ani od ciebie nie odwróci się
oblicze Pánskie. ⁷ Jako będziesz mógł
tak bądź miłosierny. ⁸ Będzieszli
miał wiele / hojnie daway : iesli mało
będziesz miał / y mało z chucią vdzie-
lać vsiluy. ⁹ Tak bowiem skarbisz so-
bie zapłatę dobra na dzień potrzeby.
¹⁰ Bo iakmużna od wszelkiego grze-
chu y od śmierci wybawia / a nie do-

Pamięta-
nie Pána Bo-
ga naszego.
G.

Luc: 14 c 13.
Prou: 3. b 9.
Ecc: 4. a 1.
y 14. b 11.
Ecc: 35. a 4.

według ma-
iżności two-
iej czyn iak-
mużne. G.

chowaś so-
bie do skarb-
u. Ecc: 29. c 13

pusci

wielkim dā
rem. G.

1. The: 4 a3

Gen: 3. a3.

Leu: 19. c13

Deu: 24 c14

Mat: 7. b 12.

Luc: 14 c24

12 pusci duszy iśdź do ciemności. ¹ Jā-
C mużnā wielkā wfnosciā bedzie przed
13 naroysszym Bogiem wśytkim kōrzy
14 iā czyniā. ² Strzeżże sie pilnie / synu
mōy / wśelākiego poubstwa / ā o-
14 prōcz żony swēy nigdy o grzechu nie
15 wiedz. ³ Pyśe nigdy w myśli twoięy /
16 āni w słowie twoim pānowāc nie do-
17 puścay. ⁴ Bo od miēy początek wzię-
18 ło wśytko zātrāceniē. ⁵ Ktōkolwiekci
19 bedzie co robił / nātychmiāst mu od-
20 day zaplātē / ā zarobek natiemnikā
21 twego niech v ciebie żadnym sposo-
22 bem nie zostāie. ⁶ Czegobys nienāwi-
23 dzał / ābyē kto inny czynil / pātrz ābys
24 ty kiedy długiemu nie czynil. ⁷ Chle-
25 bā twego z lāknącymi y z wboгими
26 pożyway / ā sātāmi twemi nāgiē przy-
27 odzieray. ⁸ Chlīb twōy y wino twoie
28 stāw nā pogrzebie sprāwiedliwego /

38 Chlīb twōy y wino twoie stāw nā po-
grzebie sprāwiedliwego. ⁹ Tego miēysā tās-
kie iest v Doktorōw s. rozumieniē: Nāgotay
wzrte y weźmi wboгих wiernych / āby oni w-
ziawśy iālmużnē / modlili sie zā dusze umār-
łego. ¹⁰ Ztād bowiēm wrōst wyuczay dawny w
Kōście Bożym / zē przyiāciele umārłego cy-
nia sypy / y karmia wboгий y kaptany / āby
sie modlili zā dusze umārłego. Chryso. Homi.
32. in Matthi. ¹¹ A tāk sātśywy iest wyktād zē-
rētśyōw / kōrzy pīez grōb ābo pogrzeb rozu-
miciā wstā wboגיעgo sprāwiedliwego / iākoby
rzēł: ¹² Potōż chlīb twōy w wściēch sprāwiedli-
wego āby nie umārł głodem. To mōwie iest
sātśywy wyktād: bo nigdy pismo s. wst sprā-
wiedliwego nie zōwie grobem / āle grzesnego
od kōrōgo wychodza śmierdzācē grzechy.
Nād to iē Tobiasz w tymśe Rozdziale / sēro-

D ā nie iēdź go āni piy z grzesnikāmi.
19 ¹³ Rādyy zāwżdy od mādrego sūtay.
20 ¹⁴ Błogosław Bogā nā kādzy czās:
ā pros go āby drogi twoie prostowāl
ā wśytkiē rādyy twoie niech w nim
21 przebywāiā. ¹⁵ Oznaymuieć tēż / synu
mōy / zem dāl dziesięć tālētōw sre-
brā / gdys iēsze byl dżięciūkā / Gābe-
22 lōwi w Rāges miēsćie Medstīm / y
cyrograph iego mam v siebie: ¹⁶ ā
przeto popytay sie iākobys mōgi do
niego przysdź / y wziāc od niego po-
mieniōnā wagę srebrā / ā wrōcić mu
23 cyrograph iego. ¹⁷ Liebōy sie synu
mōy: wboгий wprawdziē żywōt wie-
dzieny / āle wiele dobrego mieć bez
dzieny / iēsli sie bedziēm bāc Bogā /
ā odstāpiny od wśelākiego grzechu /
y bedziēm dobrze czynić.

Rzym: 8 d17
Ubóstwo s
boiāżnia
Bożā.

Timi słowy zālēcāt wboгий żywē / ā potym przy-
siedl do zālēceniā umārtych / iākō tu kādzy cy-
tāc moze.

II iālmużnā od wśelkiego grzechu y od
śmierci wybāwia. ¹⁸ Jālmużny ācz bez poku-
ty niemāta tēy mocy āby grzechy odpuszczāty /
wśātkē iē gotuiā cłowiekā do pokuty / y iē-
dnāiā grzesnemu tāske do powstāniā z grze-
chōw / iākō mās przyktād w Dżięciūkō. ā
nād to iē po odpuszczeniu grzechu / przez pra-
wdziwā pokutē / iālmużny dosyć czyniā y wy-
placiā zā kārāniē docēsniē / kōrē cłowiek
powinien znośić po odpuszczeniu grzechu / dla
tego pismo s. mōwi / iē iālmużnā wybāwia od
grzechu / y glādzi grzechy. Co sie mā zāwżdy
rozumieć o iālmużnie słacōney z prawdziwā
pokutā.

ROZDZ. V.

1 Dpowiedział
A tedy Tobiasz oycu
swemu / y rzēł:
Wśytko coś mi
rozkāzāl oycze v-
2 czyniē. ¹ Ale nie-
wiem iākō mam
dochodźiē tych pieniedzy: ēn mniē
nie zna āni iā onēgo: cōż mu zā znāt
dam? ² Ale āni drogi / kōrā tām cho-
dza / nigdy m nie swiādōm. ³ Odo-
3 wiedziāl mu tedy ociēc iego / y rzēł:
Māmiē v siebie cyrograph iego /
kōrōy sōro mu wktāżēs / nātychmiāst
4 oddā. ⁴ Ale iđż teraz ā posūtay sobie
iākōiego cłowiekā wiernego / kōrōyby
siedl z tobā zā pewnā zaplātā swā /

5 ābys pokim iēsze żyw odebrał iē.
B ⁵ Wyśedśy tedy Tobiasz / mālāst młō-
dzienicā swiētneģ / stojācego przepa-
6 sānym / y iākoby gotowym nā chodze-
niē. ⁶ A nie wiedzāc żeby byl Anyōi
Boży / pozdrowil go / y rzēł: ⁷ Ztād cie
mam dobry młōdziēnczē? ⁷ A ōn od-
powiedziāl: ⁸ Z synōw Izrāelskich. A
rzēł mu Tobiasz: ⁸ A wiēsś drogē kōrā
wiedzīe do krāiny Medstīeγ? ⁹ Kōrē
mu odpowiedziāl: ⁹ Wiēm / y częstom
chadzał po iēy wśytkich drogāch / y
mieszkālem v Gābelā brātā nāsēgo /
kōrōy mieszkā w Rāges miēsćie Med-
stīm / kōrē leży nā gōrze Ektātānis.
10 ¹⁰ Kōrēmu Tobiasz rzēł: ¹⁰ Prośe pocze-
kay mīe / āż to sāmō powiēm oycu mē-
mu. ¹¹ Tedy wśedśy Tobiasz / oznaymit
to wśytko oycu swē. ¹¹ Cemu zđziwi-

Rāphāel
Anyōt dīce
byē tōwā
iysēm w
drogē To-
biāsoni.
z kōrōgoś
narodu ēWprōwāz
don do oy-
cā.

11 wszy sie oćiec prosił aby wszedł do
 12 niego. A tak wszedłszy pozdrowił go
 13 y rzekł: Niechci zawsze będzie wese-
 14 le. A rzekł Tobiasz: Co za wesele mi
 15 będzie / który w ciemności siedzę / a
 16 światłości niebieskiej nie widzę?
 17 Któremu rzekł młodzieniec: Bądź
 18 sercá meżnego / blisko też je od Boga
 19 wzdrowion będziesz. A rzekł mu tedy
 20 Tobiasz: Możeszli ty dowieść syna
 mego do Gabelá do Rages miasta
 Medstiegh / a gdy sie wrócisz / oddamci
 twą zapłatę. A rzekł mu Anyól: Ja
 go dowiodę / y zaś przywiode do cie-
 bie. Któremu Tobiasz odpowie-
 dział: Proszę cie powiedzieć mi z które-
 gos ty domu ábo pokolenia. A rzekł
 mu Ráphael Anyól: Pytasz sie o na-
 rodzie tajemnikowym / czyli o sa-
 mym tajemniku / któryby siedł z sy-
 nem twoim? Ale abym cie nie strá-
 wał / ja jestem Azariáš syn Anania-
 śa wielkiego. Odpowiedział Tobia-
 sz: Wielkiegoś ty rodu. Ale proszę
 nie gniewaj się / jem sie chciał dowie-
 dzieć rodu twęg. A Anyól rzekł mu:

21 Ja zdrowego zawiode / y zaś zdrowe-
 22 go tobie przywiode syna twego. A
 23 Tobiasz odpowiadając rzekł: Jdź-
 24 cięz szczęśliwie / a Bóg niechay będzie
 25 w drodze waszay / y Anyól iego nie-
 26 chay z wami idzie. Wszytko tedy ná-
 27 gotowawszy co mieli mieć w drodze /
 28 pożegnał Tobiasz oycá swego y má-
 tke swoie / y posłi obá spolu. A gdy
 wysłi / poczelá mátká iego płakać y
 mówić: Podpora stárości naszay od-
 24 igités / y odesłates od nas. Boday
 25 nigdy nie były te pieniądze / po któreś
 26 go posłał. Bosmy dojść mieli ná-
 vbostrwie naszym / żeśmy to sobie mo-
 gli za bogáctwá poczytać / żeśmy pá-
 27 trzyli ná syná naszeg. A rzekł iey Co-
 28 biasz: Nie płacz / zdrow dóydzie syn
 nasz / y zdrow sie wróci do nas / y oglá-
 daj go oczy twoie. Bo wierze iż
 Anyól Boży dobry poprowadzi go / y
 dobrze sprawi wszytko / co sie dzieie o-
 kóło niego / tak iż z radością wróci sie
 do nas. Tá te słowa przestála má-
 tka płakać / y vsmilká.

Tobiasz 5.
Anyółem
siedl w
drogę.
Niz: 10 a 4.

ROZDZ. VI.

1 Tobiasz po-
 2 siedł y pies z nim
 3 biegał / a pierw-
 4 szym noclegiem
 5 został przy rzecze
 6 Tygris. A wy-
 7 siedł aby vmyślił
 8 gi swé / á oto rybá okrutná wysłá aby
 9 go pożarła. Którey zleknawszy sie
 10 Tobiasz / krzyknął wielkim głosem /
 11 mówiąc: Panie rzuca sie ná mie. A
 12 rzekł mu Anyól: Vchwyc iá za skrzel-
 13 le / á ciągnij iá do siebie. Co gdy vchy-
 14 nił / wyciągnął iá ná suśá / y ielá sie
 15 miotác przed nogami iego. Tedy mu
 16 rzekł Anyól: Rozplátay te rybe / á
 17 serce iey / y jólc / y wątrobe schoway
 18 sobie: bo te rzeczy są potrzebne do
 19 lekarstwa pożytecznego. Co gdy vchy-
 20 nił / vpiekł mięso iey / y wzięli z sobá
 21 ná drogę: ostatek násolili / coby im
 22 dostało ázby przysłi do Rages mia-
 23 stá Medzkiego. Spytał tedy Tobia-
 24 sz Anyóla / y rzekł mu: Proszę cie brá-
 25 cie Azariášu / żebyś mi powiedział co
 26 zá lekarstwo będą miały te rzeczy któ-

8 rós z ryby schowác kazat. A odpo-
 9 wiádając Anyól / rzekł mu: Sercá te-
 10 go cząstke / iey włożysz ná węgle /
 11 dym iego odpędza wśelakie czarty /
 12 choć od meżá / choć od niewiasty / tak
 13 iż wiecéy do nich nie przystapią. A
 14 jólc pomaga ná pomazanie oczu w
 15 którychby było bielmo / y będą wzdrow-
 16 ioné. A rzekł mu Tobiasz: Gdzie
 17 chceś abyśmy stali? A odpowiadá-
 18 jąc Anyól / rzekł: Jest tu imieniem
 19 Raguel mąż / powinowaty z pokole-
 20 nia twego / á ten ma córkę imieniem
 21 Sare / ale ani meżczyzny ani dziewki
 22 żadney nie ma insey oprócz iey. Two-
 23 iá ma być wszytká majątność iey / y
 24 masz iá ty poiąć zá żone. A tak za-
 25 day iey v oycá iey / á da iá tobie zá żo-
 26 ne. Odpowiedział tedy Tobiasz / y
 27 rzekł: Słyszé że bylá wydána zá sie-
 28 dmi meżów / á pomarli: álem y to słý-
 29 śal / że ie czárt zamordował. Otróz sie
 30 boie / by snadź y mnie sie to nie sta-
 31 ło: á gdyżem iest iedynak v rodzicow
 32 moich / bych nie wprawił stárości ich
 33 z żalostí do piekła. A rzekł mu tedy
 34 Anyól Ráphael: Posłuchay mie / á
 35 pokazę którym to są nád którymi

Num: 27.
28. y 26 a 8.
Anyól mi
Tobiasza
wiślonę.

Tobiasz wy-
bawion
przez An-
yóla od
ryby.

Poznać
misi.

Do Ekká-
shany. G.
Lekar-
stwo z ser-
ca z jólcí,
y z wątro-
by rybiey.

*W małżeństwo ią
konięstępa
wał.*

17 czart przemoc może. Ci bowiém kto
rzy w małżeństwo tak wstępią / że
Boga od siebie y od serca swego wy
rzucają / a swęi lubości tak dosyć czy
nią / iako koń y mul / którzy rozumu nie
mają : nād tymi czart ma moc. Ale
18 gdy iā ty pōymieś / wśedysz do łōzni
ce / wstrzymajże sie od nięi przez trzy
dni / a niezym sie innym iedno modli
19 twami z nią nie będzieś zabāwiał. A
tęże noc / zapaliwszy wātrobę rybię /

20 będzie odpędzono czartostwo. A dru
giey nocy w złączenie swiętych pātri
21 archów przypuszczon będzieś. A trze
ciey nocy blogosławieństwa dostā
piś / aby sie z was synowie zdrowi ro
22 dziłi. Lec po trzeciej nocy weźmieś
pānnę z boiāniā Pānsta / wiecēy che
cia dziatki / niżli lubościā ziety / żebyś
w nasieniu Abrahāmowym blogo
sławieństwa w syniech dostąpił.

ROZDZ. VII.

*Rāguel
przyjmuie
Tobiaśā.*

1 **W**esli do Rā
guelā / y przyjā
2 ie Rāguel z rado
ścią. A przypā
truiąc sie Rāgu
el Tobiaśowi /
rzekł Annie żenie
swęi : Jāko podobny iest ten młō
dzieniec cioteczniemu brātu memu ?
3 A gdy to wymōwił / rzekł : Skāde
ście młōdziency / brācia nāsy ? A oni
4 rzekli : Jesteśmy z pokolenia Nephta
li / z niewolēy Tiniwe. A rzekł im Rā
guel : A znacie Tobiaśā brātā mego ?
5 Ktōrzy rzekli : Znamy. A gdy wiele
dobrego o nim mōwił / rzekł ānyōł do
Rāguelā : Tobiaś o ktōrym pytaś /
6 iest ociec tego. A rzucił sie Rāguel
7 y pocałował go z płaczem : y płacząc
nād syiā iego / rzekł : Miēy blogo
sławieństwo synu mōy / boś iest syn
8 dobrego a cnotliwego meżā. A An
nā żōnā iego / y Sarā cōrtā ich plā
9 kały. A gdy sie rozmōwili / roztazal
Rāguel skopu zābić / y nāgotowāć
10 vstę. A gdy ich prosił aby siedli do
obiādu / rzekł Tobiaś : Ja tu dzis
11 iesdż āni pić nie bede / āż piēwēy po
twiērdziś prośbę moie / a obiecaś mi
dāć zā żōne Sarę cōrtę twoie. Ktō
rē słowo Rāguel vślyśanśy / zlekł sie

12 wiedząc co sie przydāło onym siedmi
meżōm / ktōrzy byli wesli do niēy : y
poczał sie bāć / by sie y temu tātēy
nie sstało : ā gdy sie ociagał / ā żadney
odpowiedzi niedawał proścemu /
13 rzekł mu ānyōł : Niebōy sie dāć iey
zā tego / bo temu boiācemu sie Bogā
ma sie dostāć zā żōne cōrtā twoiā : y
14 dla tey iey inśy mieć niemōgt. Rzekł
tedy Rāguel : Nie wātpie / że Bōg
modlitwy y lzy moie przed oczy swē
15 przypuścił. A wierze że dla tego sprā
wił to / żeście przyšli do mnie / żeby sie
tā złączyłā z rodem swym / według zā
16 komu Mōjżeszowego : ā teraz nic nie
wātpe że iā dam tobie. A wīgwiśy prā
wā rēke cōrti swēy / w prāwā rēke
17 Tobiaśowi podał / mōwiąc : Bōg A
brahāmōw / y Bōg Izāākōw / y Bōg
Jākobōw niech będzie z wāmi / y ten
was niechay złączy / y niech wypelni
blogosławieństwo swoje nād wāmi.
18 A wīgwiśy kārte vczynili z āpis mał
żeństwą. A potym vżywāli blogo
sławiać Boga. A przyzwał Rāguel
19 do siebie Anny żōny swoiey / y rosta
zał iey aby nāgotowāłā drugā komo
20 re. A w wiodłā do niēy Sarę cōrtę
swoie / y plākałā. A rzekłā iey : Bādż
meżnego sercā cōrtō moiā : Pan nie
bieści niechēi dā weselē zā testnice /
ktōrās ciēpiālā.

Nur 26 b 6

*San dāna
Tobiaśō
wi.*

*Gdy s
dwała Bo
ża.*

*Tobiaś zā
da Sarę w
małżeńs
twa.*

ROZDZ. VIII.

1 **G**dy sie nāwie
2 czerzāli / wprowa
dzili młōdziēncā
do niēy. A pā
mietājąc Tobiaś
nā mōwy ānyōł
wē / wiyāł z torby

3 swēy kes wātrobę / y włożył iā nā we
gle żywē. Rāphāel tedy ānyōł poy
4 mał czartā / y przywiāzał go nā pu
sczy wysięgo Egiptu. Tobiaś tedy
nāpomināł pānnę / y rzekł iey : Sarō
wstań / ā mōdlny sie Bogu / dzis y
iutro / y drugie iutro : bo przez tē trzy
nocy z Bogiem sie złączamy / ā po
trzeciej nocy będziem w małżeństwie

*Modlis
twā w lōs
znicy.*

nāszym

*Gen. 2. b 7.

Małżeń-
stwo dla
płodu nie-
dla zby-
tku.

5 nąszym. * Bosmy synowie swietych/
B a niemożem sie tak złączać iako naro-
6 dowie/ którzy nieznają Boga. * A w-
stawszy pospół / pilnie sie oboie wes-
7 spół modlili / aby im zdrowie było da-
né. * A rzekł Tobiasz : Panie Boże
ojców naszych / niech cie błogosła-
wia niebiosy y ziemię / y morze / y zro-
8 dła / y rzeki / y wszystkie stworzenia two-
9 ie / które w nich są. * Tyś stworzył A-
damá z mulu ziemię / y dales mu po-
moc Herwe. * A teraz Panie ty wieś /
żec nie dla zbytku bioie siostrze moie
za żonę / ale tylko dla miłości potom-
10 stwa / w którymby było błogosławio-
né imie twoie na wieki wieków. * Sa-
ra też mówiła : Smiluy sie nad nami
Panie / smiluy sie nad nami / y niech sie
11 oboie starzeiemy pospółu zdrowo. * A
stało sie około pienia kurów / kazał
Raguel zawolac slug swoich / y sli z
12 nim pospółu aby grób wykopali. * Bo
mówił : By mu sie snadź także nie
przydało iako y onym drugim sie-
dnióm mężóm / którzy weszli do niego.
13 * A gdy dół zgotowali / wróciwszy sie
C Raguel do żony swéy / rzekł iey. * Po-
14 sli iedne z dziewek twoich / a niech
spátrzy iesli umarl / aby ch go po-
15 grzebił piérwéy niż rozedniecie. * A o-
na posłała iedne z dziewek swych.
która wshedşy do komory / znalazła ie

16 żywé y zdrowé / spiące z sobą. * A wró-
ciwszy sie powiedziała dobra nowi-
ne : y błogosławili Pána / to iest / Ra-
17 guel y Anna żoná iego. * A rzekli :
Błogosławimy cie Panie Boże Iz-
18 raelsti / że sie nie stało iakosmy
mniemieli. * Bos uczynił z nami mi-
łosierdzie twoie / y wygnales od nas
nieprzyiaciela który nas przesłado-
19 wał. * A smilowales sie nad edwie-
ma iedynaki. * Dayże im Panie aby
D cie zupełniéy błogosławili / y ofiäre
tobie chwały twéy y zdrowia swego
ofiärowali : aby poznali wszyscy na-
rodowie / iżes ty iest Bóg sam na
20 wszystkiey ziemi. * A w...t roztazał slu-
gom swym Raguel żeby zaşpali dół /
który byli uczynili / piérwéy niż roze-
21 dniäło. * A żenie swéy rzekł / aby na-
gotowála veste / y narzadzila wszyt-
ko czego na strawę trzeba było po-
22 dzielnym. * Kazał też zabieć dwie-
torowice tłusté / y czterzy barány / y spła-
wić wesele na wszystkiey sąsiady swoje /
23 y na wszystkie przyiacioly. * A poprzy-
siägił Raguel Tobiasza / żeby dwie-
24 niedzieli znieşkał v niego. * A ze w-
szystkiego co dzierzał Raguel poło-
wice dał Tobiaszowi / y uczynił zapis /
żeby polowicä która zostawała po
ich śmierci na Tobiasza spadła.

Modlis-
twä Ragu-
elowa.

R O Z D Z. IX.

Anyöl do
Gabelä is-
dnie z cyro-
graphem
po pienia-
de.

1 **E**żwał tedy Tobiasz Anyöla
do siebie / którego
A rozumiał bydz
człowiekiem / y
rzekł mu : Azäri-
ášu bracie / proşe
2 abyś posluchal słów moich. * Bych
ci sie sam dał za sluge / nie bede doşyc
3 godny opätzności twoiey. * Wşak
że proşe cie żebyś wziął sobie bydle-
tá abo slugi / y şedł do Gabelä do
Rages miästä Medstiego / y oddał
mu cyrograph iego / a odebrał od
niego pieniadze y proşil go aby przy-
4 był na wesele moie. * Bo sam wieś /
B że oćiec mój dni liczy : a iesli omie-
şkam iednym dniem wiecéy / zaştaşu-
5 ie sie duşä iego. * A iscie też widziş

6 iako mie poprzyşiağı Raguel / którego
go poprzyşięzenia wzgardzić nie mo-
ge. * Ráphael tedy wziawşy czte-
rzech slug Raguelowych y dwá wiel-
błądy / poşedł do Rages Miästä
Medstiego : a znalazşy Gabelä / od-
7 dał mu cyrograph iego / y odebrał od
C niego wszystkie pieniadze. * A oznay-
mił mu o Tobiaszu synu Tobiaszo-
wym wszystko co sie stało : y przy-
8 wiödl go z sobą na wesele. * A gdy
wşedł do domu Raguelowego / na-
lażł Tobiasza za stolem siedzącego :
y przystoczywszy / pocałowali ieden
drugiego / y płakał Gabelus / a błogo-
9 sławił Pána Boga / y rzekł : Niech
ci błogosławi Bóg Izraelsti / bos iest
syn bärzo dobrego meżä y spławie-
dliwego / y bogobóynego / y iätimżny
10 czyniącego. * A niech będzie mówio-
né błogosławienie nad żonä twoią /

y nad

*Potomstwo.
Hebr.*

*Frásuia sie
oćiec y ma-
tká o syná*

11 y nád rodzicy wáśymi : y abyście o-
glądali syny wáśe / y syny synów wá-
śych / aż do trzeciego y czwartego po-
kolenia : y nasienie wáśe niech be-
dzie błogosławione od Boga Izrael.

12

stieć / który króluie ná wieki wieków.
y A gdy wszyscy rzekli Amen / siedli do
wczty : ale y weselé małżeńskie z boia-
źnią Boga sprawowali.

*Gady z bo-
iáźnia Bo-
ga.*

ROZDZ. X.

1

A

2

3

4

B

5

6

7

Gdy sie dlugo
zabawiál Tobiasz
dla wesela / frás-
wał sie oćiec iego
Tobiasz mówiąc :
Co mniémasz cze-
mu nniéska syn
mój / ábo czemu go tam zatrzyma-
no : y Co mniémasz podobno Gabe-
lus umarl / á niek mu nie odda pie-
niedzy : y A iáł sie bárzo frásować
sam y Anna żoná iego z nim : y po-
czeli oboie spółem pláć : przeto iż
sie syn ich ná dzień náznáczony do
nich nie wrócił. Pláćalá tedy mátká
iego nieutulonémi łzami / y mówilá :
Ach áchci mnie synu mój / ná cosmy
cie posłali iść w cudzy kraj / swiá-
tłosc oczu nášych / podpóre stárości
nášey / pocieche żywota nášego / ná-
dzieie potomstwa nášego. Máiáć
w tobie sámym wszystko wespół / nie
mielismy cie puszczáć od siebie. Któ-
rý mówil Tobiasz : Milcz / á nie frá-
suj sie / zdrowci iest syn náš : dosyć
wierny iest on mąż z którym smy go
posłali. Lecz oná żadnym obyczá-
iem nie moglá byđz pocieszoná / ále
ná każdy dzień wybiegájąc wygla-

10

11

12

13

dała / y obchodzilá wszystkie drogi /
przez które nádzieia sie pokázowálá
że sie miał wrócić / aby go / iesli mo-
żna rzecz / z daleká przychodzącego
wyznáłá. y A Ráguel zás mówil do
żeciá swego : Zostan tu / á ia posle
posláncá o zdrowiu twoim / do To-
biaśá oycá twégo. y Któremu Tob-
iasz rzekł : Ja wiem że oćiec mój y má-
tká moia dni teraz liczą / y duch ich
frásuie sie w nich. y A gdy wiela słów
Ráguel prosil Tobiasz / á on go za-
dnym sposobem słucháć niechciál /
dal mu Sare / y polowice wszystkiey
májetności swoiey / w slugách / w slu-
żebnicách / w bydle / w wielbłądách /
w krowách / y pieniedzy wiele : y pu-
ścił go od siebie zdrowego y weselé-
go / mówiąc : Anyól Pánstwi swiety
niechay będzie ná dródze wáśey / á
niech was zdrowé doprowadzi / á że-
byście náleziłi wszystko dobre okolo ro-
dziców wáśych / á żeby ogládaly oczy
moie syny wáśe piérmey niżli umre.
y A wáśy rodzicy córke swą / pocá-
łowáli iá / y puscili w drogę : y Po-
minájąc iá aby czciłá swietry / miło-
wálá meżá / rzadziłá czeladź / dom
sprawowálá / á sámá siebie zachowá-
lá bez przygány.

*Ráguel od-
pránuie
Tobiaśá.*

*Wizad do
bréy żony*

ROZDZ. XI.

1

A

2

3

4

Gdy sie wia-
cáli / przyšli do
Cháran / który
iest w pół drogi
ku Ninive / ie-
demnaście dni.
y rzekł Aniół :
Tobiaśu bráćie / wieś iákos zostáwil
oycá swego. y A ták ieslić sie podoba /
póđźmy naprzód / á polekku niech zá-
námi czeladź idzie pospolu z żoná
twojá / y z dobytkiem. y A gdy sie to
podobáło żeby šli / rzekł Ráphael do
Tobiaśá : Weźmi z sobą z żólcí ry-
biéy / bo będzie potrzebna. Wziął tedy

5

6

B

7

8

Tobiaś z onéy żólcí y posli. y Anna
siadálá przy dródze ná każdy dzień ná
wierzchu góry / skąd moglá widzieć
zdaleká. y A gdy z onégoż mteyscá wy-
gládálá przyšćia iego / wyznáłá zdale-
ká / y nátychmiast poználá przycho-
dzącego syná swégo / y bieżawšy powie-
dziálá meżowi swému / rzekąc : O-
to syn twój idzie. y rzekł Ráphá-
el do Tobiaśá : Ale skoro wnidzies
do domu twégo / nátychmiast po-
kłon sie pánu Bogu twému / á podzie-
kowawšy mu / przystáń do oycá swé-
go / y pocáluy go. y Wnet pomóż o-
czy iego tą żólcíá rybiá / którą z sobą
niesiesz / bo wiédz iż sie nátychmiast
otworzą oczy ieg / y wyžrzy oćiec twój

*Tobiaś z
Anyolem
wpród id-
zie.*

światłość

Przywita-
nie.Dziękuję Bo-
gu.Syn wyli-
sza dobro-
dzieństwa
Raphaëla
nie przed
ojcem.Anyż się
oznają mu-
ie.

9 światłość niebieską / y wradnie się gdy
C cie wyjrzy. Tedy przybieżał naprzód
pies / który był przy nim w drodze / a
10 iako posel przyszedł / radował się
marganiem ogona swego. A poro-
stawszy ślepy oćiec jego / iak poręka-
11 iąc się bieżecią dawszy rękę słudze / wy-
bieżał przeciwko synowi swemu. A
podawwszy pocałował go / z żoną swo-
12 ią / y poczęli oboje płakać od radości.
A pokłonivszy się Bogu / y podzięko-
13 wawszy vsiedli. Tedy Tobiasz wzią-
wszy żółci rybicy / pomazał oczy oycą
14 swego. A poczęł iakoby około puł-
godziny / y poczęło bićmo z oczu jego
15 ichodzące iako błonka iacieczna. A to-
16 ra wiawszy Tobiasz / ściagnął z oczu
tego / y natychmiast wzrót wziął. A
17 chwalił Bogą / to jest on / y żonę jego /
y wszyscy / którzy go znali. A mówił

D Tobiasz: Błogosławie cie panie Bo-
że Izraelski / iżes ty mnie skarał / y tyś
18 mnie ozdrowił / a oto ja widzę Tobiasza
syna mego. Wesła też po sied-
miu dni Sara żonę jego / y wszytką
czeladź zdrowo / y bydło / y wielbłądo-
wie / y pieniędzy żeninych siła : ale y
19 one pieniędzy które był odebrał od
Gabelá : A powiedział rodzicom
swym wszytkie dobrodziejstwa Bo-
20 że / które przeciw niemu uczynił przez
człowieka / który go prowadził. A
przyszli Achior y Tabáth cioteczni
bracia Tobiaszowi / weseląc się do To-
biasha / y radując się z nim ze wszytkie-
21 go dobra / które przeciw niemu Bóg
był pokazał : A przez siedm dni w-
żywając weselili się wszyscy z radością
wielką.

Tobiasz
przeżył a-
wszy Bogu
dziękuje.

ROZDZ. XII.

1 Edy wezwał
A do siebie Tobiasz
syna swego / y rzekł
mu : Co możemy
dać mejowi temu
2 świętemu / który zo-
ba przyszedł : Od
powiadał Tobiasz / rzekł oycu swo-
mu : Oycze co mu za zapłatę damy /
3 albo co może być godnego dobro-
dziejstwa jego : A mnie prowadził / y
przyprowadził zdrowego / pieniędzy
od Gabelá on odebrał / żonę on mi
4 zjednał / y czartá od niego on zahamo-
wał / radość rodzicom jego uczynił /
mnie samego od pożarcia ryby wyba-
5 wil / tobie też uczynił że widziś swia-
tłość niebieską / y wsęgo dobra ieste-
siny napelnieni przezeń : Cóż mu za
6 to możemy dać słusznego : Ale pro-
śię cie oycze mój / żebyś go prosił / iesli
B śnadi będzie raczył połowice wszyt-
kiego co przyniesiono sobie wziąć.
7 A przyzwawszy go / to jest oćiec / y z sy-
nem / odwiedli go na stronę / y pocze-
li prosić / żeby raczył za dobre przyjąć
połowice wszytkiego co przyniesli.
8 Tedy im powiedział potajemnie :
Błogosławcie Bogá niebieskiego / a
przed wszytkimi żywymi wyzna-
9 wajcie mu / bo uczynił nad wami mi-
10 łosierdzie swoje. A bowiem tajem-

8 nice królestwa tać dobrze jest : ale
9 sprawy boskie obawiać / y wysławiać
pocziwá rzecz jest. Dobra jest mo-
10 dlitwa z postem / y z iakmużną wiecęg
nizli skarbów złotych chować : a bowiem
11 iakmużną od śmierci wybawia / y ona
jest która oczyszcza grzechy / y czyni że
się náyduie miłosierdzie / y żywot wie-
12 czny. A ci którzy czynią grzech / y nie-
C prawosć / są nieprzyjaciele dusze swo-
11 iej. Obiawiam wam tedy prawdę /
y nie zatać przed wami tajemney mó-
12 wy. Gdyś się modliwał z płaczem /
y pogrzebales umarł / y zostawiales
obiad twój : a kryles umarł przez
13 dzień w domu twoim / a w nocys ie
pogrzebał : iam ofiarował twoie
14 modlitwe panu. A iżes był przycie-
mny Bogu / potrzebá było aby cie po-
15 kusá doświadczyla. A teraz posłał
mnie pan aby cię ozdrowił / y Sare
żonę syná twego od czartá wyba-
16 wil. Jam jest bowiem Raphaél Aniół /
17 ieden z siedmi którzy stojemy przed
panem. A gdy to usłyszeli / strwoży-
18 li się / y drżąc pádli na ziemię na obli-
cze swoje. A rzekł im Aniół : Pokóy
19 wam / nie boycie się. A bowiem gdy
był z wami / byłem z wolę Bożę : te-
20 góž błogosławcie / y śpiewajcie mu.
Zdałem ci się poprawdźcie z wami
19 iść / y pić : ale ia pokarmu niewidzi-
nego / y napoju który od ludzi oglá-
dan być nie może / używam. A tak

Modli-
twą z po-
stem y z
iakmużną
iako poży-
teczna.Iż się Bóg
umilował.Pokusá po-
třebna.Służymy Pá-
nu. Hebr.

ROZDZ. XIII.

Tobiaś
oyca
śmierci.

Proroku-
ie przy
śmierci o
zbuzeniu
Niniwe.
Zbuzenie.
Esd. 3b 8.

Stończyły sie
mowy Tobiaśo-
wé. A Tobiaś po
oświeceniu swo-
im żył czterdzie-
ści y dwieście y
wiedział syny wnu-
ków swoich. ° Wypelnivszy tedy sto
dwieście / pogrzebion iest wieczwie
w Niniwé. ° pięćdziesiąt bowiem y
sześć lat mając / wzrok stracił : a w se-
ściu dziesiąt lat zaś wziął. ° A ostatek
żywota jego był w weselu / y z dobrym
pomnożeniem bojaźni Bożej poste-
pował w pokoju. ° A w godzinie
śmierci swej przyzwał do siebie To-
biaśa syna swego / y siedm młodzień-
ców synów jego wnuków swoich / y
rzekł im : ° Blisko będzie zginienie
Niniwe : bo nie wpadło słowo Pań-
skie : ° a bracia nasi którzy są rozpro-
szeni z ziemi Izraelskiej / wróć się
do nię. ° y wszystka pusta ziemia ię
napelni się / a dom boży który w nię
spalono / zaście zbudowany będzie : y
tam się wróć y wszyscy którzy się Bo-
gą boją : ° y opuszczą pogani bálwa-
ny swoje / y przydą do Jeruzalem / y
będą w nim mieszkac / ° y będą sie w
nim weselić y wszyscy królowie ziemi /

klaniając się królowi Izraelskiemu.
° Sluchaycie tedy synowie moi oycá
waszego : Służcie Panu wprawdzie /
a staraycie się żebyście to czynili co
mu się podoba : ° y synom waszym
przykazyć / aby czynili sprawiedliwo-
ści y iálmuzny : żeby pamiętali na Bo-
gá / y błogosławili go na każdy czas
wprawdzie / y ze wszystkíęsily swojej.
° Teraz tedy synowie sluchaycie mnie /
a nie mieszkalaycie tu : ale którego kol-
wiek dnia pogrzebicie matkę waszą
w iednym grobie podle mnie / odtąd
wprostuyćcie kroki wasze / abyście wy-
šli ztąd : ° bo widzę iż nieprawość ię
uczyni mu koniec. ° A stało się po
śmierci matki swej Tobiaś wyszedł z
Niniwé z żoną swą / y z synami / y z sy-
nami synów / y wrócił się do swie-
ków swoich. ° A znalazł ie zdrowe w
starości dobrej : y miał pieczę o nich /
y on zawarł oczy ich : y on wziął wszy-
tko dziedzictwo domu Raguelowég :
y oglądał piątę pokolenie / syny synów
swoich. ° A wypelnivszy dziewięć-
dziesiąt dziewięć lat w bojaźni pań-
skiej / z weselim go pogrzebli. ° A w-
szystek ród jego / y wszystko pokolenie ię
go trwało w swietym żywocie y w
swietym obcowaniu / tak iż byli przy-
iemni / tak Bogu iáko y ludzjom / y
wszystkim mieszkającym na ziemi.

Napom-
nienie ku
służbie
Bożej.

Tobiaś
młody
wraca się
do swie-
ków.

KSIĘGI IVDITH.

ROZDZIAŁ I.

Nabuchod-
onozor
zwyćszy
nasy Ara-
phaxada
króla wiel-
kiego chce
inśe kró-
lestwa z-
holdowac.

Napisał tedy
król Me-
dski pod-
bił pod
moc swo-
ją wielena
rodów / y
on zbud-
ował miá-
sto bázro możné / które nazwał Ekba-
tánis / ° z kámienia kwádratowég y
ciosánég : wywiodł mury jego wśerz
na siedm dziesiąt łokci / a na zwyż na
trzy dziesiąć / a wieże jego wywiodł w-
górze na sto łokci. ° A w kwádracie ich

obie strony na dwádzesć stóp się
rozciągaly : y postawił bramy jego
według wielkości wież : ° y chlubił się
iáko możny w mocy wyśstá swego / y
w chwale poczwornych swoich. ° Ro-
ku tedy dwunastég królestwa jego :
Nabuchodonozor król Assyryjski / któ-
ry królował w Niniwé mieszć wiel-
kim / walczył przeciwko Alphaxad / y
zwycięzył go ° na polu wielkim / które
zowią Ragau / nad Ephratesem y Ty-
grem / y Jádaseem / na polu Erioch
króla Elitów. ° Tedy się wyniosło kró-
stwo Nabuchodonozorowé / y pod-
niosło się serce jego : y posłał do wszy-
stkich / którzy mieszkali w Ciliciei y w
Damásku / y w Libanie / ° y do naro-
dów którzy są w Kármelu / y w Cedár

9 y do obywatelów Galilejskich na
D wielkim polu Esdrelon / y do wszy-
tkich którzy byli w Samárii / y za-
rzekę Jordanem aż do Jeruzalem / y
10 wszystkie ziemie Jesse / aż przyjdzieś
do granic Etyopskich. Do tych
11 wszystkich posłał posły Nabuchodo-
nozor król Asyryjski : którzy wszyscy

12 jedną myślą odmówili / y z niczym ie-
go odprawili / á bez wieczności odzucie-
li. Tedy rozgniewawszy się król Na-
buchodonozor na one wszystkie ziemie /
przysiągł przez stolice y przez króle-
stwo swe / że sie miał bronić od wszy-
tkich krain tych.

z sprzeciwili
się mu.

Tę księgę iako Hieronymus świadczy /
od zaczętego onego Synodu Nicejskiego pier-
wszego / między innymi księgami świętymi sa-
policzone. A nie wspominając innych / w Ne-
gumencie ksiąg Tobiaszowych pomienio-
nych / Iunius Africanus y Isidorus przed tysią-
cem lat świadcza / iż te księgi s. ma za Do-
stęte księgi. W czasie którego sie ta historia
działa / różnie są różnych mniemania : między
którymi to sie zda napewniejszy. Że to było
na ten czas kiedy Xerxes syn Dariusza w Ba-
bylonie królował : á najwyższym kapłanem

Jydowskim był Joacim / iako pisze Rozd. 15.
Ten Joacim był syn Jozue abo Jesu / á ten
żas był synem Josedei / który z onym Joro-
babelem wywiodł lud z Babilonu do Jydo-
stwa. 1. Esdr. 3. ver. 2. y 8. Tenże Joacim
zrodził Eliásiba kapłana / Nehem 12. W tym-
że też Joacimie pisze Iosephus, iż kiedy
królował Xerxes syn Dariusza był Biskupem
w Jeruzalem Joacim syn Jozue, lib. 11. An-
tiq. C. 5. A tak działo sie to po niewoley Ba-
bylonstkiej / około lat pięćdziesiąt.

ROZDZIAŁ II.

1 **A** Ku trzyna-
stego Nabucho-
donozora króla /
dwudziestego y
2 wtoreg dnia mie-
sica pierwszego
stało się słowo
w domu Nabuchodonozora króla
Asyryjskiego / żeby się bronił. A ze-
3 zwał wszystkie stąpy / y wszystkie he-
tmány y rycerstwo swe / y miał z nimi
4 tajemnice rady swej : y powiedział
że na tym jest myślenie / aby wszystkie
ziemie podbił pod moc swoje. Któ-
5 ra powieść gdy się podobala wszy-
tkim / wezwał król Nabuchodonozor
Holofernesa hetmána rycerstwa swe-
6 go / y rzekł mu : Wyciągni przeciw
7 wszelkiemu królestwu zachodu słoń-
ca / á osobliwie przeciwko tym którzy
8 wzgardzili rozkazaniem moim. Nie
przepuść oko twoje żadnemu króle-
9 stwu / á każde miasto obronne podbi-
10 eś mi. Tedy Holofernes wezwał
11 hetmanów y przyłożonych siły Asy-
12 ryjskiej / y policzył meze na wyprawę /
iako mu król rozkazał / sto y dwadzie-
13 ścia tysięcy piechych walecznych / á
14 iędnych strzelców dwanaście tysię-
15 cy. A wszelkiemu wojsku swemu ka-
zał ciągnąć naprzód w mnożenie
16 wielbłądów niezliczonych / z temi rze-
17 czami / którychby wojsku obficie do-
18

9 stawiało : wołów też stada / y trzody
10 owiec którym liczby nie było. Zboża
ze wszystkich Syrii / kiedy ciągnąc
11 miał na gotować kazał. A złota y sre-
bra z domu królewskiego nabrał bar-
12 zo wiele. A wysiadał sam y wszystko
wojsko z poczynionymi / y z iędnymi / y
z strzelcami / którzy okryli wierzch ziemie
iako śarancza. A gdy przeiadał gra-
13 nice Asyryjskiej / przyciągnął ku wiel-
kim górą Ange / które są po lewoy
stronie Etypii : y doszedł każdego
zameczku ich / y odzierzał każdą twier-
14 dzę. A dobył miasta znamienitego
Meloth / y złupił wszystkie syny Thar-
15 sy / y syny Ismahel / którzy byli prze-
ciw puszczy / y na południe ziemie Cel-
16 lon. A przeprawił się przez Euphra-
tes / y przyciągnął do Mezopotami-
17 i / y zburzył wszystkie miasta wyso-
kie które tam były / od potoku Mám-
18 bre aż przyjdzieś do morza : y opano-
wał granice ich od Etypii / aż do
granicy Japhet / które są na południe.
A zabrał wszystkie syny Madian / y
złupił wszystkie bogactwa ich / y wszy-
17 tkie którzy się mu sprzeciwili pászczę-
18 mieczá pobit. A potem ziachał na
polu Damasku we dni żniwa / y zápa-
lił wszystko zboże / á wszystkie drzewa y
winnice wyciąć kazał : y przypadł
strach jego na wszystkie mieszkające
na ziemi.

Była o tym
rada, ábo, wy-
szedł dekret.

Nabuchod-
onozor
posłał Ho-
loferna á-
by wszy-
kie króle-
stwa pod-
bił pod
moc jego.

ROZDZ. III.

Miastá sie
poddáia
Holofer-
nowi.

Nostali tedy posty swe wsyt-
kich miast y po-
wiatów królowie
y książeta / to jest
z Syriey Mesopotamiey y z Sy-
riey Sobal y Libiey y Ciliciey: któ-
rzy przyiachawszy do Holoferna / mó-
wili: "Tiech przestanie gniew twój
przeciwko nam: Bo lepię jest żeby-
śmy żywi służyli Nabuchodonozoro-
wi królowi wielkiemu / a tobie sie pod-
dali / niżlibyśmy pomarowśy z naszym
zatrąceniem / sami niewolstwa nasze-
go szkoda cierpieli. "Każde miasto
nasze / y wsytkie dzierzawy / y wsytkie
góry y pagórki / y pola / y stada wo-
łów / y trzody owiec y kóz / y koni y
wielbłądów / y wsytkie majątności
nasze / y domy przed oczyma twymi
są: niechay wsytko co nasze jest pod
prawem twoim będzie. "My y syno-
wie nasi jesteśmy słudzy twoi. Przy-
iędź nam spokojny Pan / a używaj
służby naszej iakoć sie podoba. "Zia-
chal tedy z gór z ieżdnymi z mocą

wielką / y opánował wseltkie miasto /
y wseltkiego miastkażcego w ziemi.
"A ze wsytkich miast wziął sobie
mieże mocné ku pomocy / y wybráne
ku bitwie. "A przypadł tak wielki
strach na one krainy / iż wsytkich
miast obywatele przedni starszy y po-
ważni wespół z pospółstwem wy-
chodzili przeciw niemu gdy przyie-
żdżał / przyymując go z wiencami y
z pochodniami / rącując y grząc na
bebniech y na piszczałkach. "Wszakże
y to czyniąc / otrucieństwa serca tego
wstrócić nie mogli: "bo y miastá
ich pokąsił / y ganie ich wyrabiał. "Bo
mu był przykazał król Nabuchodo-
nozor / żeby wyrzącił wsytkie bogi
ziemskie przeto / aby on sam był zwan
bogiem od tych narodów / którzyby
mogli Holofernes mocą swoją pod-
bić. "A przyiachawszy przez wsytke
Syrię Sobal / y wsytke Apameę / y
wsytke Mesopotamię / przyciągnął
do Jumejczyków do ziemi Gabaa.
"A pobiał miastá ich / y miastkał tam
przez trzydzieści dni / za które dni ka-
zał sie ściągnać wsytkiemu woystwu
sily swey.

Holofer-
nes nie fol-
guie y tym
którsy sie
dobrowola-
nie podda-
li.

ROZDZ. III.

Izraelito-
wie boiać
sie Holo-
ferna chcą
sie bronić
y są nápo-
mnieniem
Eliachimá
káplána
wzywáia
Pána B.

Nysłyszawszy to
tedy synowie Izra-
elcy / którzy mie-
skali w ziemi Ju-
dzie / wlekli sie
przed obliczem ie-
go bázno. "Strach
y dziwienie przeieto smysły ich / by tego
nie uczynił miastu Jeruzalem y ko-
ściółowi Pánstki / co uczynił innym
miastóm y zboróm ich. "A rozestáli
po wsytkiej Samariey wokół aż do
Jericho / y zaśiedli wsytkie wierzchy
gór: y miasteczka swe obtoczyli mu-
ry / y zgromadzili zboża na przygo-
towanie do wojny. "Eliachim też ká-
plan pisał do wsytkich / którzy byli
przeciw Ezielon / którzy leży przeciw
polu wielkiemu podle Dothaim / y do
wsytkich przez które przeiazd mógł
bydź: "aby osadzili wstępy na gó-
ry / przez któreby mogła bydź droga
do Jeruzalem / a żeby tam strzegli /

gdzieby ciasna droga mogła bydź
miedzy górami. "A uczynili synowie
Izraelcy / wedle tego iako im był po-
stanowił káplan Pánstki Eliachim.
"A wołał wsytke lud do PANA z
wielkim wśilowaniem / y korzyli dusze
swe posty y modlitwami / sami y nie-
wiałsty ich. "A káplani oblekli sie we
włosienice / y niemówiącá položyli
na ziemi przed obliczem kóściółá
Pánstkiego / y oktarz Pánstki przystępli
włosienicą. "A wołali do Pána Bo-
ga Izraelstkiego iednomyslnie / aby
nie były dané na łup dziatki ich / a
żony ich na rozdzielenie / y miastá ich
na spustoszenie / a świętości ich na
splugawienie / y nie sstały sie posmie-
wistiem poganóm. "Eliachim tedy
káplan Pánstki wielki / obchodził
wsytkiego Izraela / y mówił do nich /
"rzekąc: Wiedźcie iż Pan wysłu-
cha próśby wasze / iesliże trwając po-
trwacie w pościech y w modlitwach
przed obliczem Pánstkim. "Pamię-
tajcie na Mojżesá sluge Pánstkiego /

Modli-
twá wśta-
wiczna y
postem w
utrapię-
niu y w
niebespie-
czeństwie.

Przygoto-
wanie ná
woynę.

który

Exo: 17 d 12
Amálekos
nie modli
twa swy
ciążeni.

który Amáleka wśałego w mocy y
w możności swę y w woysku swym /
y w tarczach swoich / y w woziach
swoich / y w iędnych swoich / nie że-
laniem wojować / ale prośbami świętę-
mi modląc się poraził: ¹⁴ ták będą wo-
yscy nieprzyjaciele Izrael / iesli bez-
dziećcie trwać na tym uczynku który-
ście zaczęli. ¹⁵ Na to tedy wspomnienie

iego prośąc Pana / trwali przed obli-
cznością Państwa / ¹⁶ ták iż y ci którzy
osiłkowali Pana całopalenię / prze-
pasawszy się włosienicami osiła-
wali ofiary Pana / a popiół był na
głowach ich. ¹⁷ A że wszytkiego serca
swego wszyscy prosili Boga / aby na-
wiedził lud swóy Izraelski.

ROZDZ. V.

Oznaymiono

¹ A ^A **S**holofernesowi
hetmanowi wo-
yska Assyryjskiego /
iż synowie Izra-
elscy gotowali się
na odpór / y zám-
² kneli drogi przez góry: ² y zapalczy-
wością zbytnią zapalił się w gniewie
wielkim / y wezwał wszytkich księgar
Moab / y hetmanów Ammon / y rzéł
³ im: Powiedźcie mi co to jest za lud /
który się osadził na górach: albo któ-
ré / y iakié / y iako wielkie są miastá
ich: co też jest za moc ich / albo iako
ich wiele jest: albo co za król woyska
ich: ⁴ a czemu nád wszytkie inne któ-
ry miasta na wschód słońca / ci
nas wzgardzili / y nie wysli przeciwko
nam / aby nas w pokoiu przyieli: ⁵ A
chior tedy hetman wszytkich synów
Ammon / odpowiadając / rzéł: Jesli
raczyś słuchać panie mój / powiem
prawdę w oczach twoich o tym lu-
du / który na górach mieszka / a słowo
klamliwe nie wynidzie z ust moich.
⁶ Lud ten jest z narodu Chaldeyskie-
go. ⁷ Ten przedtym mieszkał w Me-
sopotamii / że niechcieli náślado-
wać Bogów oyców swoich / którzy
⁸ byli w ziemi Chaldeyskiej. ⁸ Odstąpi-
wszy tedy ceremonii oyców swoich /
⁹ które w mnożwie Bogów były / ⁹ ie-
dnego Boga niebieskiego chwalili /
który im też przykazał aby z tamtąd
wysli / a mieszkali w Charán. ¹⁰ A gdy
głód ogarnął wszytkę ziemię / sili do
Egiptu / y tam przez czterzy sta lat
ták się rozmnożyli / że niemogło być
woysko ich policzone. ¹⁰ A gdy ie ob-
ciążał król Egiptski / a w budowa-
niu miast swoich glina y cegła znie-
wolil ie: wotáli do pana swego / y ka-

zał wszytkę ziemię Egiptską rozmá-
temi plagami. ¹¹ A gdy ie Egypcy-
anie wyrzucili od siebie / a plaga od
nich wstąpiła / y zaś ie chcieli poymać /
¹² y do swojej niewoli zawrócić: ¹² gdy
ci wcielali / Bóg nieba otworzył mo-
rze / ták iż ztąd y zowąd wody iako
mur stąwały / a ci sucha noga po dnie
mořskim idąc przechodzili. ¹³ Na któ-
rym miejscu gdy ich niesliczone wo-
ysko Egypciánów gonilo / ták woda
otkryta jest: że ani ieden nie został /
któryby co się stało potomkom opo-
wiedział. ¹⁴ A wyszedłszy z morza czér-
wonego / posiedli pustynie góry Si-
ná / w których nigdy człowieka mie-
ścić niemógł / ani syn człowieczy od-
poczywał. ¹⁵ Tam zdroie gorzkie sta-
ły się im słodkie ku picciu / a przez czter-
dzieści lat żywność z nieba dostáli.
¹⁶ Gdziekolwiek weszli bez łutu y strza-
ly / y bez tarcze y mieczá / Bóg ich wal-
czył za nie / y zwyciężył. ¹⁷ A nie był za-
den któryby oburzył się przeciw ludo-
wi temu / iedno gdy odstąpił od chwa-
ły pana Boga swego. ¹⁸ A ilekroć o-
prócz samého Boga swego / innego
chwalili: wydani są na łup / y pod
miecz / y na posmięch. ¹⁹ A ilekroć po-
kutowali / iż odstąpili od chwały pa-
na Boga swego / dał im Bóg niebie-
ski moc ku sprzeciwieniu. ²⁰ Nakoniec
króla Chananeyskiego / y Jebusey-
skiego / y Pherezyskiego / y Hethy-
skiego / y Heryyskiego / y Amorey-
skiego / y wszytkie mocarze w Hezebon
porazili / y ziemię y miastá ich sami o-
siedli: ²¹ y póki ieno nie grzęśli przed
obliczem Boga swego / dobył się zni-
mi działo: abowiem Bóg ich niena-
widzi nieprawości. ²² Bo y przed temi
lata / gdy odstąpili od tęg drogi / któ-
ra im był Bóg dał aby nie chodzili /
wytrąceni są bitwami od wiela naro-
dów / y siła ich zabrano w niewolę do

Ex: 14. 21.

Ex: 14 g 29.

Holofers
nes gnieś
wa się na
Izraelczy-
ki iż mu
się nie pod-
dali.

Adior po-
wiada Ho-
lofernowi
wszytko co
Bóg czynił
z ludem Iz-
raelskim.

Ge: 11 d 31.

Ge: 12. a 1.

Ge: 46 a 2.

23 D ziemię nie swojej. ² A niedawno na-
wróciwszy się do pana Boga swego /
zgromadzili się z rozproszenia którym
byli rozproszeni / y przyszli na tę wysy-
tę góry / y znówu zaś trzymają Jeru-
24 zalem / gdzie jest świątynia ich. ³ Te-
raz tedy mój Panie / dowiaduj się / ie-
śli jest taka nieprawość ich przed o-
czyma Boga ich / ciągnijmy do nich /
bo ie poddać podda Bóg ich tobie:
y beda poddani pod iarczmo mocy two-
25 iey. ⁴ Ale jeśli niemają obrażenia ludu
tego przed Bogiem swoim / nie be-
dziem się im mogli sprzeciwić: albo
wiem Bóg ich będzie ich bronił: y
będziem na pośmiewisko wszystkim

² albo kości ich.

26 ziemi. ⁵ A stało się / gdy przestali mó-
wić Achior te słowa / rozgniewali się
wszystcy przedniyszy Holofernesowi /
y myśleli go zabić / mówiąc ieden do
27 drugiego: ⁶ Któż to jest który powia-
da żeby się synowie Izraelscy mogli
sprzeciwić królowi Nabuchodonozo-
rowi / y wyśmiał go / ludzie nie zbroy-
ni y bez mocy / y bez umiejętności na-
28 uki wojenney? ⁷ Aby tedy poznał A-
chior iż nas zdradza / poiedźmy na gó-
ry: a gdy poymamy beda mocarze ich /
tedy zmniśm nieczem przebić będzie:
29 ⁸ żeby każdy naród wiedział / iż Na-
buchodonozor jest bogiem / ziemi / a
oprócz niego niemają innego.

ROZDZIAŁ VI.

Holofer-
nes każe
wydać 3y
dom Achio-
ra iż Ba-
ga ich wys-
znawał.

1 A **S**tało się /
gdy przestali mó-
wić / rozgniewa-
wszy się bardzo Ho-
lofernes / rzekł
2 do Achiora: ¹ Po-
niważes nam
proroekował / mó-
wić / iż naród Izraelski ma obronę
od Boga swego: abyćci okazał iż
niemają boga iedno Nabuchodonoz-
3 or: ² gdy ie wszystkim pobijemy iako ie-
dnego człowieka / tedy y ty z nimi od-
mieczasz Assyryjskie zginiesz / a wszystek
4 lud Izraelski ztoba będzie do szpetu
wytrącony: a doznasz iż Nabuchodo-
nozor jest panem wszystkim ziemie: y
naten czas miecz rycerstwa mego prze-
jdzie przez boki twoie / a przebić pa-
dniesz między rannymi ludu Izrael-
5 skiego / a wiecety nie oderchniesz aż be-
dziesz zgładzon z nimi. ³ Ale jeśli rozu-
miesz proroctwo twoje bydyś prawdzi-
we / niechajże nie wpada twarz two-
6 ia / a bladosć która jest na obliczu two-
im / niech odedydże od ciebie / jeśli mni-
masz że się te słowa moje ziszcą / nie-
7 mogą. ⁴ Ale żebyś poznał że cie to zni-
mi potka / oto od tej godziny do ich
8 ludu będzie przyłączony / że gdy oni
słusznie karanie mieczą mego odno-
są / ty pospolu z nimi karanie podę-
9 miesz. ⁵ Kazał tedy Holofernes stu-
góm swoim poimąć Achiora / y zapro-
wadzić go do Bethulię / y podać go
w ręce synóm Izraelskim. ⁶ A wzięwszy

9 go słudzy Holofernesowi / iachali
przez pola: ale gdy się do gór przybli-
żyli / wyszli przeciwko im prociwcy. ⁷ A
oni wystąpiwszy z boku góry / przywi-
zali Achiora do dzewy za ręce y za no-
gi / y tak powrozmi związanego zostá-
10 wili go / y wrócili się do pana swego.
C ⁸ A synowie Izraelscy wyszedszy z Be-
thulię / przyszli do niego: którego roz-
wiązawszy przywiedli do Bethulię /
a postawivszy go w posrzedku ludu /
pytali go coby było że go Assyryjczy-
11 kowie przywiązanego ostawili. ⁹ W
one dni były tam księżetá / Oziab syn
Micha / z pokolenia Simeon / y Char-
12 mi / który y Gothoniel. ¹⁰ W posrzo-
dku tedy starszych / y przed oczyma w-
szystkich powiadał Achior wszystko co
sam mówił spytany od Holofernesa:
y iako lud Holofernesów chciał go
13 dla tego słowa zabić: ¹¹ a iako sam
Holofernes rozgniewawszy się rozka-
zał go dla tego Izraelszkom wydać /
aby zwyciężywszy syny Izrael / tedy y
samego Achiora rozlicznymi mekami
kazał zamordować / dla tego iż mó-
wił: Bóg niebieski jest obrońcą ich.
14 ¹² A gdy Achior to wszystko wypowie-
dzał / wszystek lud wpadł na oblicze /
klaniając się Panu / a społecznym lá-
mentowaniem y płaczem iednymy-
15 ślnie modlitwy swej Panu wysławiali /
mówiąc: Panie Boże niech y zię-
mie / pátarzay na pyche ich / a weyjrzy
D na wniżenie nasze / y poyrzy na oblicze
świetych twoich / a okaz że nie opu-
sczasz wfaiących w tobie: a wfaiące
w sobie / y chlubiące się w mocy swej

Achior do-
dawa
przynia-
sany, a od
Izraelay-
ków roz-
wiązany

¹² wys: 5 b 12.

Modlis-
twá Izrael-
litów.

poniżasz.

16 ponizasz. ¹ Skończysz tedy płacz / y
modlitwie ludu przez cały dzień ko-
niec uczynisz / cieśli Achiora / mó-
wiąc: ¹⁷ Bóg ojców naszych któregoś
ty moc opowiadał / ten tobie da te
nagrody / że ty raczyś oglądaś ich za-
trácenie. ¹⁸ A gdy Pan Bóg nasz da
te wolność slugam swoim / niechay
będzie y ztoba BÓG w posrédku
nas: abyś / iákoć sie będzie podobá-

19 ło ze wszystkimi swymi / ták obcował z
nami. ²⁰ Oziąś tedy / dokończysz rás-
dy przyiął go do domu swego / y sprá-
wil mu wieczera wielką. ²¹ A wezwa-
wszy wszystkich starszych / spolu doko-
nawszy postu / wzięli posiłnienie. ²² A po-
tym zwołany jest wszystek lud / y mó-
dlili sie przez całą noc w kościele / pro-
sząc wspomóżenia od Boga Izrael-
skiego.

Modli-
twą przez
całą noc
w kościele

ROZDZ. VII.

Holofernes
długiego dnia ro-
zkażal woyskom
swoim aby cią-
gnęli przeciw
Bethuliéy. ² A
było pieśnych żoł-

niérzów sto y dwadzieścia tysięcy / á
ieżdnych dwa y dwadzieścia tysięcy /
oprócz gotowości onych mężów któ-
ré była zabrała niewola / y byli zawię-
dzeni z kráin / y z miast wszystkiey mło-

3 dziey. ⁴ Wszyscy przygotowali sie po-
spółu ná wojnę przeciwko synóm I-
zraelstóm / y ciągnęli po kráin góry áz
ná wierzch który pátrzy ná Dotháin
od miyscá które zowią Belmá / áz do
Chelmon / który jest przeciw Esdrie-

4 lon. ⁵ A synowie Izraelscy skoro wy-
żręli wielkość ich porzucili sie ná zie-
mie / sypiąc popiół ná głowy swoje /
iednostáynie sie modląc / aby Bóg
Izraelsti miłosierdzie swoje pokazał
nád ludem swoim. ⁶ A wyzawszy oręże
swé wojenne / zásiedli po miyscách
które do ciásnéy drogi wiódą między
górami / y strzegli ich cały dzień y noc.

⁷ A Holofernes gdy obieżdzał około /
nalażł że źródło które wciekało w ich
rury od strony południowey zá miá-
stem było: y kazał przecinać rury ich.

⁸ Wszakże były niedálekó od muru / źród-
lá / z których widano że wtrádkiem
częrpali wodę / więcéy ku ochłodze-
niu / niżli ku piánu. ⁹ Ale synowie Am-
mon y Moáb przyszli do Holoferne-
sá mówiąc: Synowie Izraelscy nie
w oszczepie ani w strzale vsiąg / ále ich
góry bronią / á ogrodziły ie págórki
ná przytych miyscách posádkoné.

¹⁰ Abyś ie tedy mógł zwyciężyć bez sto-
czenia bitwy / postaw stróże w źród-
le / aby nie częrpali z nich wody / y bez
mieczá pobiciś ie / ábo wiec zemdeni
podádą miásto swé / o którym rozu-
miesz / iż ná górze leży / że nie może
bydź zwyciężoné. ¹¹ A podobály sie té
słowá przed Holofernesem / y przed
żołnierzami jego / y rozsádził w koło
po stu / przy każdym źródle. ¹² A gdy te
stráž przez dwadzieścia dni trzyma-
no / wypróżniły sie cystérny y zebránia
wód wszystkim którzy mieszkali w Be-
thuliéy / ták iż nie było w miescie z-
kądby sie mogli násyć / y iedného
dnia: bo pod miarką ludzóm wody
ná każdy dzień wdzielano. ¹³ Zebraw-
szy sie tedy do Oziásá wszyscy mezo-
wie y niewiasty / młodzieńcy y dzie-
ci / wszyscy spółu / iednym głosem /
rzekli: ¹⁴ Tíech osádzi Bóg między
tobą á między nami / żeś przeciwko
nam źle uczynił / niechcąc mówić
spokojnie z Assyryczyki / y przeto nas
Bóg záprzedał w ręce ich. ¹⁵ A dla te-
go niemáš ktoby ratował / gdyż wpa-
damy przed ich oczymá w prágnié-
niu y zgubie wielkiey. ¹⁶ A teraz zbierz-
cie wszystkie którzy są w miescie / że sie
wszystcy dobrowolnie poddamy ludo-
wi Holofernesowému. ¹⁷ Bo lepiéy
jest abyśmy więzniąmi chwalili Pá-
ná żywiąc / niżli mamy pomrzeć / á być
wzgárdą wszelkiemu ciálu / gdybyśmy
pátrzyli ná żony náśé / y dziatki náśé
vmieraące przed oczymá náśémi.

¹⁸ Oświadczamy sie dziś niebem y zie-
mią / y Bogiem ojców naszych / który
siemści nád nami według grzechów
naszych / abyście iuż podáli miásto w
ręce rycerstwa Holofernesowého / á
niech będzie koniec náš krótki pá-
szczęcia mieczá / który sie przewróczy w
schnieniu prágnięcia. ¹⁹ A gdy to rzé-
kli / sstał sie płacz y krzyk wielki w z-
gromádzieniu od wszystkich / y przez-

del / aby nie częrpali z nich wody / y bez
mieczá pobiciś ie / ábo wiec zemdeni
podádą miásto swé / o którym rozu-
miesz / iż ná górze leży / że nie może
bydź zwyciężoné. ¹¹ A podobály sie té
słowá przed Holofernesem / y przed
żołnierzami jego / y rozsádził w koło
po stu / przy każdym źródle. ¹² A gdy te
stráž przez dwadzieścia dni trzyma-
no / wypróżniły sie cystérny y zebránia
wód wszystkim którzy mieszkali w Be-
thuliéy / ták iż nie było w miescie z-
kądby sie mogli násyć / y iedného
dnia: bo pod miarką ludzóm wody
ná każdy dzień wdzielano. ¹³ Zebraw-
szy sie tedy do Oziásá wszyscy mezo-
wie y niewiasty / młodzieńcy y dzie-
ci / wszyscy spółu / iednym głosem /
rzekli: ¹⁴ Tíech osádzi Bóg między
tobą á między nami / żeś przeciwko
nam źle uczynił / niechcąc mówić
spokojnie z Assyryczyki / y przeto nas
Bóg záprzedał w ręce ich. ¹⁵ A dla te-
go niemáš ktoby ratował / gdyż wpa-
damy przed ich oczymá w prágnié-
niu y zgubie wielkiey. ¹⁶ A teraz zbierz-
cie wszystkie którzy są w miescie / że sie
wszystcy dobrowolnie poddamy ludo-
wi Holofernesowému. ¹⁷ Bo lepiéy
jest abyśmy więzniąmi chwalili Pá-
ná żywiąc / niżli mamy pomrzeć / á być
wzgárdą wszelkiemu ciálu / gdybyśmy
pátrzyli ná żony náśé / y dziatki náśé
vmieraące przed oczymá náśémi.

¹⁸ Oświadczamy sie dziś niebem y zie-
mią / y Bogiem ojców naszych / który
siemści nád nami według grzechów
naszych / abyście iuż podáli miásto w
ręce rycerstwa Holofernesowého / á
niech będzie koniec náš krótki pá-
szczęcia mieczá / który sie przewróczy w
schnieniu prágnięcia. ¹⁹ A gdy to rzé-
kli / sstał sie płacz y krzyk wielki w z-
gromádzieniu od wszystkich / y przez-

del / aby nie częrpali z nich wody / y bez
mieczá pobiciś ie / ábo wiec zemdeni
podádą miásto swé / o którym rozu-
miesz / iż ná górze leży / że nie może
bydź zwyciężoné. ¹¹ A podobály sie té
słowá przed Holofernesem / y przed
żołnierzami jego / y rozsádził w koło
po stu / przy każdym źródle. ¹² A gdy te
stráž przez dwadzieścia dni trzyma-
no / wypróżniły sie cystérny y zebránia
wód wszystkim którzy mieszkali w Be-
thuliéy / ták iż nie było w miescie z-
kądby sie mogli násyć / y iedného
dnia: bo pod miarką ludzóm wody
ná każdy dzień wdzielano. ¹³ Zebraw-
szy sie tedy do Oziásá wszyscy mezo-
wie y niewiasty / młodzieńcy y dzie-
ci / wszyscy spółu / iednym głosem /
rzekli: ¹⁴ Tíech osádzi Bóg między
tobą á między nami / żeś przeciwko
nam źle uczynił / niechcąc mówić
spokojnie z Assyryczyki / y przeto nas
Bóg záprzedał w ręce ich. ¹⁵ A dla te-
go niemáš ktoby ratował / gdyż wpa-
damy przed ich oczymá w prágnié-
niu y zgubie wielkiey. ¹⁶ A teraz zbierz-
cie wszystkie którzy są w miescie / że sie
wszystcy dobrowolnie poddamy ludo-
wi Holofernesowému. ¹⁷ Bo lepiéy
jest abyśmy więzniąmi chwalili Pá-
ná żywiąc / niżli mamy pomrzeć / á być
wzgárdą wszelkiemu ciálu / gdybyśmy
pátrzyli ná żony náśé / y dziatki náśé
vmieraące przed oczymá náśémi.

¹⁸ Oświadczamy sie dziś niebem y zie-
mią / y Bogiem ojców naszych / który
siemści nád nami według grzechów
naszych / abyście iuż podáli miásto w
ręce rycerstwa Holofernesowého / á
niech będzie koniec náš krótki pá-
szczęcia mieczá / który sie przewróczy w
schnieniu prágnięcia. ¹⁹ A gdy to rzé-
kli / sstał sie płacz y krzyk wielki w z-
gromádzieniu od wszystkich / y przez-

del / aby nie częrpali z nich wody / y bez
mieczá pobiciś ie / ábo wiec zemdeni
podádą miásto swé / o którym rozu-
miesz / iż ná górze leży / że nie może
bydź zwyciężoné. ¹¹ A podobály sie té
słowá przed Holofernesem / y przed
żołnierzami jego / y rozsádził w koło
po stu / przy każdym źródle. ¹² A gdy te
stráž przez dwadzieścia dni trzyma-
no / wypróżniły sie cystérny y zebránia
wód wszystkim którzy mieszkali w Be-
thuliéy / ták iż nie było w miescie z-
kądby sie mogli násyć / y iedného
dnia: bo pod miarką ludzóm wody
ná każdy dzień wdzielano. ¹³ Zebraw-
szy sie tedy do Oziásá wszyscy mezo-
wie y niewiasty / młodzieńcy y dzie-
ci / wszyscy spółu / iednym głosem /
rzekli: ¹⁴ Tíech osádzi Bóg między
tobą á między nami / żeś przeciwko
nam źle uczynił / niechcąc mówić
spokojnie z Assyryczyki / y przeto nas
Bóg záprzedał w ręce ich. ¹⁵ A dla te-
go niemáš ktoby ratował / gdyż wpa-
damy przed ich oczymá w prágnié-
niu y zgubie wielkiey. ¹⁶ A teraz zbierz-
cie wszystkie którzy są w miescie / że sie
wszystcy dobrowolnie poddamy ludo-
wi Holofernesowému. ¹⁷ Bo lepiéy
jest abyśmy więzniąmi chwalili Pá-
ná żywiąc / niżli mamy pomrzeć / á być
wzgárdą wszelkiemu ciálu / gdybyśmy
pátrzyli ná żony náśé / y dziatki náśé
vmieraące przed oczymá náśémi.

¹⁸ Oświadczamy sie dziś niebem y zie-
mią / y Bogiem ojców naszych / który
siemści nád nami według grzechów
naszych / abyście iuż podáli miásto w
ręce rycerstwa Holofernesowého / á
niech będzie koniec náš krótki pá-
szczęcia mieczá / który sie przewróczy w
schnieniu prágnięcia. ¹⁹ A gdy to rzé-
kli / sstał sie płacz y krzyk wielki w z-
gromádzieniu od wszystkich / y przez-

del / aby nie częrpali z nich wody / y bez
mieczá pobiciś ie / ábo wiec zemdeni
podádą miásto swé / o którym rozu-
miesz / iż ná górze leży / że nie może
bydź zwyciężoné. ¹¹ A podobály sie té
słowá przed Holofernesem / y przed
żołnierzami jego / y rozsádził w koło
po stu / przy każdym źródle. ¹² A gdy te
stráž przez dwadzieścia dni trzyma-
no / wypróżniły sie cystérny y zebránia
wód wszystkim którzy mieszkali w Be-
thuliéy / ták iż nie było w miescie z-
kądby sie mogli násyć / y iedného
dnia: bo pod miarką ludzóm wody
ná każdy dzień wdzielano. ¹³ Zebraw-
szy sie tedy do Oziásá wszyscy mezo-
wie y niewiasty / młodzieńcy y dzie-
ci / wszyscy spółu / iednym głosem /
rzekli: ¹⁴ Tíech osádzi Bóg między
tobą á między nami / żeś przeciwko
nam źle uczynił / niechcąc mówić
spokojnie z Assyryczyki / y przeto nas
Bóg záprzedał w ręce ich. ¹⁵ A dla te-
go niemáš ktoby ratował / gdyż wpa-
damy przed ich oczymá w prágnié-
niu y zgubie wielkiey. ¹⁶ A teraz zbierz-
cie wszystkie którzy są w miescie / że sie
wszystcy dobrowolnie poddamy ludo-
wi Holofernesowému. ¹⁷ Bo lepiéy
jest abyśmy więzniąmi chwalili Pá-
ná żywiąc / niżli mamy pomrzeć / á być
wzgárdą wszelkiemu ciálu / gdybyśmy
pátrzyli ná żony náśé / y dziatki náśé
vmieraące przed oczymá náśémi.

¹⁸ Oświadczamy sie dziś niebem y zie-
mią / y Bogiem ojców naszych / który
siemści nád nami według grzechów
naszych / abyście iuż podáli miásto w
ręce rycerstwa Holofernesowého / á
niech będzie koniec náš krótki pá-
szczęcia mieczá / który sie przewróczy w
schnieniu prágnięcia. ¹⁹ A gdy to rzé-
kli / sstał sie płacz y krzyk wielki w z-
gromádzieniu od wszystkich / y przez-

del / aby nie częrpali z nich wody / y bez
mieczá pobiciś ie / ábo wiec zemdeni
podádą miásto swé / o którym rozu-
miesz / iż ná górze leży / że nie może
bydź zwyciężoné. ¹¹ A podobály sie té
słowá przed Holofernesem / y przed
żołnierzami jego / y rozsádził w koło
po stu / przy każdym źródle. ¹² A gdy te
stráž przez dwadzieścia dni trzyma-
no / wypróżniły sie cystérny y zebránia
wód wszystkim którzy mieszkali w Be-
thuliéy / ták iż nie było w miescie z-
kądby sie mogli násyć / y iedného
dnia: bo pod miarką ludzóm wody
ná każdy dzień wdzielano. ¹³ Zebraw-
szy sie tedy do Oziásá wszyscy mezo-
wie y niewiasty / młodzieńcy y dzie-
ci / wszyscy spółu / iednym głosem /
rzekli: ¹⁴ Tíech osádzi Bóg między
tobą á między nami / żeś przeciwko
nam źle uczynił / niechcąc mówić
spokojnie z Assyryczyki / y przeto nas
Bóg záprzedał w ręce ich. ¹⁵ A dla te-
go niemáš ktoby ratował / gdyż wpa-
damy przed ich oczymá w prágnié-
niu y zgubie wielkiey. ¹⁶ A teraz zbierz-
cie wszystkie którzy są w miescie / że sie
wszystcy dobrowolnie poddamy ludo-
wi Holofernesowému. ¹⁷ Bo lepiéy
jest abyśmy więzniąmi chwalili Pá-
ná żywiąc / niżli mamy pomrzeć / á być
wzgárdą wszelkiemu ciálu / gdybyśmy
pátrzyli ná żony náśé / y dziatki náśé
vmieraące przed oczymá náśémi.

Miejsca
nie ścisnie
ni dca
Bethulia
podat.

Exi. d. 21.

Holofer-
nes tias-
gnie prze-
ciw Bethu-
lii.

Izraelito-
wie proszą
pomocy od
Boga.

Holofer-
nes wódę
odciął
Izraelitom

*Modlis
tną pógę
śna zpląs
czemy z
wyznawá
nim grzes
chów.
Pł 105. 26*

19 wiele godzin iednym głosem wołali
do Boga mówiąc: "Zgrzeszyliśmy
20 z ojców naszych / niesprawiedliwieśmy
czynili / złościliśmy popełnili. "ty / żeś
ieśt dobrotliwy / smilny sienád nami /
álbo biczem twoim pomści sie złośc
naszych / á nie wydaway wyznawáiz
cych cie / ludowi któzy cie nie zna.
21 "Abymie mówili. między pógány :
22 Gdzież ieśt Bóg ich? "A gdy spráco-

23 wani tym wołaniem / y zmordowani
tym płaczem / wóichneli / "powstaw
śy Oziáf / oblawśy sie łzami / rzekł :
Dobrego sercá bądźcie brácia / á przez
te piec dni poczekaymy od Pána mi
24 losierdzia. "Bo podobno gniew
swóy wtnie / y da sławę imientowi
25 swému. "A iesli po pięci dni nie przy
dźie pomoc / weczyniemy té słowa ktró
reście mówili.

*Do pięci
dni odnó
za podás
nie miáfá*

ROZDZ. VIII.

*Judith
wdowá bo
goboyna.*

1 **S**stało sie gdy
wysłyszáła té słowa
Judith wdowá /
która była córká
Merári / syná Jo
2 seph / syná Oziáfowé
go / syná Elái / syná Jámmor / syná
Gedeon / syná Ráphaim / syná Achiz
3 tob / syná Melchiaszowégo / syná E
nán / syná Nátthániaszowégo / syná
Sálathiel / syná Symeon / syná Ru
4 ben : "á mąż iey był Mánásses / ktró
ry umárl we dni żniwá ieczmiennré
5 go : "bo stał nád tymi ktrózy snopy
wiązáli ná polu / y przysło wpałenie
ná głowę iego / y umárl w Bethuli
6 éy mieście swoim / y tam pogrzebion
ieśt z ojców swými. "A byá Judith
7 pozostála iego wdowá / už trzy láta y
śesć miesięcy. "A ná górze domu
swégo wozyniá sobie tájemną komo
8 re / w ktrórey z dzievkámi swými zám
knawśy sie mieśkáła : "á máizac ná
biodrách swych włosiennice / poscila
9 po wszytkié dni żyworá swégo / oprócz
Szabbáthów / y piérszych dni mie
10 śiącá / y swiát domu Izráelskiego. "A
byá bázro piękna ná wryżzeniu / ktró
rý był mąż iey zostáwíl wiele bo
11 gactw / y czeládzi wiele y máierności /
stad wołów / y trzód owice pełné. "A
12 byá tá między wszytkiemi nastaw
nieysza / bo sie báła Pána bázro / áni
13 był ktróby o niéy mówil słowa złé.
"Tá tedy wysłyszawśy iz Oziáf obiecał
14 że po piątym dniu miał podác miá
sto / postála do stárszych Chábri y
15 Chárimi. "A przysli do niéy / y rzekłá
16 im : Co to zá słowo / ná ktróre pozwo
17 lil Oziáf / żeby podal miásto Assyriy
18 czykóm iesli wam zá piec dni nie przy
19 dźie pomoc : "A cóżescie wy są / ktró
20 rzy kusicie Pána? "Nie ieśt to mo
21 wá ktróaby ku miłosierdziu stłania
22 lá / ále ráczey ktróra gniew pobudza /
23 y zápalczywość wznieca. "Zámierzy
24 liście wy czás smilowánia Pánstie
mu / á według woléy wáśey dźiéne
25 ście mu złożyli. "Ale iz Pan ieśt cier
pliwy / y zá to pokutuyemy / á odpu
szenia iego lzy wysłéwáizc żadáymy :
26 "Boc nie ták Bóg bedźie groził iáko
27 człowiek / áni iáko syn człowieczy zá
28 pali sie ku gniewu. "A przetóž wtróž
29 my mu dusze náśe / á bedąc w duchu
30 wniżonym służac mu / "mówmy płá
31 czac Pánu / áby według woléy swo
32 iey ták wezynil z námi miłosierdzie
33 swóie : iz iáko sie serce náśe dla pychy
34 ich sterwożyło / ták též ábyśmy sie mo
35 gli chlubić z wniżenia náśégo : "gdy
36 żesiny nie náśládownáli grzechów o
37 ców náśych / ktrózy opuścili Boga
38 swégo / y chwalili obce bogi : "dla ktró
39 régo grzechu dáni są pod miecz / y ná
40 lup / y ná háńbe nieprzyiációlóm swo
41 im : ále my imégo Boga nie znamy
42 oprócz niego. "Czekaymy pokornie
43 pociechy iego : á bedzie sukál krwie
44 náśey z wtrapienia nieprzyiációl ná
45 śych : y poniży wszytkié narody / ktró
46 rekolwiek powstaiz przeciwko nam /
47 y wezyni ie bezeczci Pan Bóg náś.
48 "A teraz brácia / poniewáż wy ieśte
49 ście stárszy między ludem Bożym / y
50 ná was záwiślá duszá ich / wymowa
51 wáśa sercá ich podnieście / áby pámie
52 táli / że byli kuseni oycowie náśy / áby
53 byli doświadczeni / iesli prawdziwie
54 chwalili Boga swég. Pámietác má
55 iz / iáko był kuson ociec náś "Abzá
56 hám / y przez wiele wóistów doświad
57 czony / estal sie przyiácielem Bożym.
58 "Ták Izáák / ták Jáko / ták Moyśes /
59 y wszyscy ktrózy sie Bogu podobáli /

60 dźie pomoc : "A cóżescie wy są / ktró
61 rzy kusicie Pána? "Nie ieśt to mo
62 wá ktróaby ku miłosierdziu stłania
63 lá / ále ráczey ktróra gniew pobudza /
64 y zápalczywość wznieca. "Zámierzy
65 liście wy czás smilowánia Pánstie
66 mu / á według woléy wáśey dźiéne
67 ście mu złożyli. "Ale iz Pan ieśt cier
68 pliwy / y zá to pokutuyemy / á odpu
69 szenia iego lzy wysłéwáizc żadáymy :
70 "Boc nie ták Bóg bedźie groził iáko
71 człowiek / áni iáko syn człowieczy zá
72 pali sie ku gniewu. "A przetóž wtróž
73 my mu dusze náśe / á bedąc w duchu
74 wniżonym służac mu / "mówmy płá
75 czac Pánu / áby według woléy swo
76 iey ták wezynil z námi miłosierdzie
77 swóie : iz iáko sie serce náśe dla pychy
78 ich sterwożyło / ták též ábyśmy sie mo
79 gli chlubić z wniżenia náśégo : "gdy
80 żesiny nie náśládownáli grzechów o
81 ców náśych / ktrózy opuścili Boga
82 swégo / y chwalili obce bogi : "dla ktró
83 régo grzechu dáni są pod miecz / y ná
84 lup / y ná háńbe nieprzyiációlóm swo
85 im : ále my imégo Boga nie znamy
86 oprócz niego. "Czekaymy pokornie
87 pociechy iego : á bedzie sukál krwie
88 náśey z wtrapienia nieprzyiációl ná
89 śych : y poniży wszytkié narody / ktró
90 rekolwiek powstaiz przeciwko nam /
91 y wezyni ie bezeczci Pan Bóg náś.
92 "A teraz brácia / poniewáż wy ieśte
93 ście stárszy między ludem Bożym / y
94 ná was záwiślá duszá ich / wymowa
95 wáśa sercá ich podnieście / áby pámie
96 táli / że byli kuseni oycowie náśy / áby
97 byli doświadczeni / iesli prawdziwie
98 chwalili Boga swég. Pámietác má
99 iz / iáko był kuson ociec náś "Abzá
100 hám / y przez wiele wóistów doświad
101 czony / estal sie przyiácielem Bożym.
102 "Ták Izáák / ták Jáko / ták Moyśes /
103 y wszyscy ktrózy sie Bogu podobáli /

*Przyiácie
le Boży po
kusámi by
lidośniáá
seni.
Ge: 22. 21*

*Judith
stráfuie
káplanyiz
zámiersyli
czás do
piáci dni.*

Który sie
pokusom
snyć i żyć
dali sie
pogineli.
Cor. 10 b9

2 przez wiele kłopotów przeszli wierni.
3 A oni którzy pokuszenia i bojaźnia
Pánstą nie przyspowiali / y swą nie-
cierpliwosć / y wraganie śmierć
2 swego wyrzekli przeciw Pánu / y
26 trąceni są od wytrąciela / y od we-
D żów pogineli. A tak y my nie mści-
27 my się za to co cierpiemy / ale przy-
czytując to grzechom naszym / wierz-
my iż te wraczenia są miuśsié kaźni
Pánstie któremi iako slugi karani ie-
28 stesmy ku poprawie / a nie ku zadrž-
ceniu naszemu. A rzekli iey Oziś y
stárszy: Wszytko coś mówiła praw-
29 dą iest / y niemáš żadney przegány w
mowách twoich: Przetoż teraz
30 módl się za námi / bo iest niewiastá
świeta y bogobojna. A rzekła im

31 Judith: Jako to com mówić mo-
gła znacie że Boże iest: tak com v-
czynić wymyśliła doswiadczyć iestli od
32 Boga iest / a módlcie się aby Bóg
mocną uczynił radę moie. Bedzie-
cie wy téy nocy stać v bramy / a ia wy-
niđe z Abraz moia: a módlcie się / aby
33 iakosćie rzekli w ptáci dniách Pan
wyszyzał ná lud swoy Izraelsti. A
wy niechce żebyście się pytali o sprá-
wie moiey: y aż wam dam znáć / niech
się nie dzieie nic inšego iedno modli-
twá za mie do Pána Boga nášego.
34 A rzekł do nię Oziś książe Judy-
kie: Idź w pokoju / a Pan niech be-
dzie z tobą ná pomste nieprzyiaciół
nášych. A wróciwszy się odesli.

Stołebnica

ROZDZ. IX.

1 Torzy gdy ode-
šli / wešla Ju-
dith do modlite-
wnice swoiey: a
obłokwszy się w e-
włosienice / náš-
pála popiołu ná
głowe swoie / y wpadłszy przed Pá-
nem / wolała do Pána / mówiąc:
2 Pánie Boże oycá mego Simeoná /
którys mi dał miecz obrone od cu-
dzoziemców / którzy byli gwałtowni-
cy w splugawieniu swoim / y odkryli
3 łono pánieńskie ku zelżywości: y da-
łeś niewiasty ich ná łup / a córki ich
w niewolę: y wszytek plon w dział
slugam twoim / którzy się zapálili zá-
palczywością twoią: wspomóż pro-
4 się cie Pánie Boże moy mnie wdo-
we. Bos ty sprawił piérszé rzeczy /
5 a iedné po drugich wymyśliłeś / a coś
sam chciał / to się stało. Wszytkie
bowiem drogi twoie gotowe są / a są-
6 dy twoie položyles w swoiey opárz-
ności. Wyszysz teraz ná obozy As-
syrystie / iakos ná on czas raczył wey-
jść ná obozy Egypckie / kiedy zá-
7 slugami twymi zbrojni bieżeli / wfa-
iac w poczwornych y w iedzie swo-
8 iey / y w wielkości rycerstwa. Alles
wyszyzał ná obozy ich / a ciemności
9 sprácowaly ie. Tłogi ich dżierżala
przepásć / a wody ie okryły. Tak niech
się y ci estą Pánie / którzy wfaia w

C mnostwo swoim / y w woziách swo-
ich / y w dzewcách / y w tarczách / y w
10 strzałách swoich / y w ośczech sie
chlubia: a nie wiedzą żeś ty sam iest
Bóg náš / który kruszysz woyny od po-
11 czátku / a Pan iest imię tobie. Pod-
nies ramię twoie / iako od początku /
a rostrąc moc ich mocą twoią: niech
vpádnie moc ich w gniewie twoim /
któzy się obiecuia zgwalcieć święto-
ści twe / y splugawie przybytek imie-
12 nia twego / y strącić mieczem swym
róg ołtarzá twego. Uczyn Pánie /
13 aby iego własnym mieczem pychá ie-
go była wcieta: Niech poiman be-
dzie sídlem oczu swoich ná mnie / a
14 porażysz go wstami łagodności mo-
iey. Day mi w sercu stałość / abym
go wżgardziła: y moc / abym go wy-
15 wróciła. Bo to będzie pamiątka
D imienia twego / gdy go niewieścia re-
16 ká żażi. Bo nie w mnostwo iest
moc twoia Pánie / ani w sílách kon-
skich iest wola twoia / ani się pyśni
od początku podobáli tobie: ale po-
17 kornych a cichich zawnidzć się modli-
twá podobala. Boże niebiós / stwo-
rzyćeliu wód / y Pánie wšego stworze-
nia / wysłuchayże mie niedznie proś-
18 cą / y wfaiać w miłosierdziu twoim.
Pomni Pánie ná przymierze twoie /
a day słowa w wsta moie / y w sercu
19 mym radę vmocni / aby dóm twoy
w świętości swéy został: A wszyscy
narodowie poznali żeś ty iest Bóg / a
oprócz ciebie niemáš innego.

Stół: 4. d21
y 5. d 26.

Modlis
twá z po-
kuta.

Ge: 34 d29

Ex: 14. b9.

ROZDZ. X.

Sstało się gdy przestąpiła woląc do Pana / wstała z miejsca na kró-
tym leżała padła przed Panem. A zawiolała Abry

swę / a szedłszy do domu swego zlo-
żyła z siebie włosienice / y zwoleła się z szat wdowstwa swego / y omyla-
ciało się / y pomazała się olejem
wybonym / a ochodziła włosy głó-
wy swej / y włożyła koronkę na głó-
wę swą / y oblokła się w szaty wesela
swego / obula też pantofle / y wzięła
prároniczki / y lilie / y nawsienice / y pier-
ścionki / y wbrała się we wszytkie swe
stroje. Którey też Pan dodał ozdoby /
ponieważ ten wszytek strój nie z
woseteczeństwa / ale z cnoty pocho-
dził: przeto też Pan te w niej pie-
kność rozmnożył / aby się ocząm wszy-
tekich zdala nieporównanéj piekno-
ści. A tak włożywszy na Abry swą
flaszke winą / y bątkę oliwy / y krup / y
fig / y chleb / y siera / postła. A gdy
przyszły do bramy miastey / nalażły
czekającego Ozyasa / y starsie miasta.
Którzy gdy ją wyjrżeli / zdumiewszy
się dziwowali się bázro iey piękności.
Wszakże nie iey nie pytając / wypu-
ścili ją / mówiąc: Bóg oyców naszych
niechayci da łaskę / y wszytkę radę ser-
ca twego mocą swą niech potwier-
dzi / aby się z ciebie chlubilo Jeruza-
lem / a żeby imie twoie było w poczcie
świetych / y sprawiedliwych. A rze-
kli ci którzy tam byli wszyscy iednym
głosem: Niech się stanie / niech się
stać. A Judith modląc się panu /
przešla przez bramy samą y Abri iey.

ROZDZ. XI.

Holofernes też
dł rzeke iey: Będz
dobrego serca / a
nie lekay się na
sercu twoim: bo
ciem ja nigdy nie
złego nie uczynił
meżowi / który chciał służyć Tabu-
chodonozorowi królowi. A lud

11 A stało się / gdy zstepowała z góry
o wschodzie słońca / zabieżeli iey spie-
gowie Assyryscy / y poymali ją mó-
wiąc: Szad idziesz: albo dotąd id-
dziesz: Która odpowiedziała: Co-
tę jestem Hebreyczkoro / dla tegom
ja wciela od oblicza ich / bom pozna-
ła iż na to ma przysdż / że wam beda
podani na łup / przeto że wżgardzi-
wszy wami / niechcieli się dobrowol-
nie poddać / aby byli należli przed o-
czyma waszemi miłosierdzie. A tęg
przyczyny myslilam z sobą / mówiac:
Poyde przed osobę ksiązęcia Holofer-
nesa / że mu oznaymie ich tajemnice /
y okaże mu którym przystępem mógł-
by je otrzymać / tak żeby y ieden mąż
nie wpadł z woyskta iego. A gdy v-
slyseli oni meżowie słowá iey / przypa-
trowali się twarzy iey / y było w oczu
ich zdumienie / bo się piękności iey báz-
zo dziwowali. A rzekli do niej: Szá-
chowalás dusze swą / żeś taká radę
nalażła / abys zešla do pana naszego.
A to wiedz / że gdy stániesz przed oczy-
má iego / uczynić dobrze / a będziesz
bázro wdzięczna w sercu iego. A wie-
dli iż do namiotu Holofernesowego
opowiadając ją. A gdy wešla przed
oblicze iego / natychmiast poyma-
niest oczyma swemi Holofernes. A
rzekli do niego słudzy iego: y którzy
gárdzil ludem Hebreyczkoro / którzy
tak piękne białégłowy máją / abysmy
dla nich przeciwko im słusnie wal-
czyć niemieli: Widząc tedy Judith
Holofernesá siedzącego pod namiot-
kiem / który był z szarlátu / y złotem y
smaragdem / y kamienmi drogimi
háftowany. A gdy mu w twarz wey-
jrzała / pokłoniła się mu wpadłszy na
ziemię. A podnieśli ją słudzy Holofer-
nowi / na rozkazanie pana swego.

Przywie-
dioná do
Holofer-
nesá.

Holofer-
nes ludith
przyjmuje

3 twój / by mna był nie wżgardził / nie
podniósłbym był oszepa swego prze-
ciwko niemu. Ale teraz powiedz mi
dla której przyczyny odesłás od nich:
y wpodobałoc się abys do nas przy-
šla: Rzekła kniemu Judith: Przy-
mi słowá służebnice twoiej / bo iesli
będziesz náśladowal słow służebnice
twoiej / uczyni Pan rzecz doskonałą
z tobą. Sywie bowiem Tabuchodo-
nozor król ziemi / y żywie moc iego

Dać Panu
pełné zwy-
cięstwo.
To iest
świadek kró-
lem Náb: y
sobą Hebrai:

Która

*Ludz:

6 Która jest w tobie na staranie wsyt-
 B lich dusz błędzących: że nie tylko lu-
 dzie przez cie służą/ ale y zwierzęta
 polne są mu posłusne. * Bo słynie
 7 dzielność rozumu twę w wszech na-
 8 rodów/ y powiedziano wsytkiemu s-
 wiātu/ iżes ty sam dobry y możny we
 9 wsytkim królestwie ię/ y kara twoja
 10 rozgłoszona jest po wsyttych kraj-
 11 nách. * A to nie tajna co mówił A-
 12 chior/ y to widzą coś mu uczynić ka-
 13 zał. * Bo wiadoma/ że Bóg nasz tak
 obrazon jest grzechami/ że wskazał
 przez proroki swé do ludu/ iż go wy-
 9 dać ma dla grzechów iego. * A iż
 10 wiedzą synowie Izraelscy że obrażili
 Boga swego/ strach twój nad nimi
 11 jest. * Nad to y głód przypadł na nie/
 12 a prze suchość wody już miedzy w-
 11 marylmi są policzeni. * Nakoniec to
 12 stanowig/ żeby pobili bydło swoje/ a
 13 pili krw ię/ y świeconę rzeczy Pana
 Boga swę/ ktorých sie Bóg dotykać
 14 zakazał w zbożu/ w winie/ y w oliwie/
 15 té vmyslili wydać/ y chcą strawić/
 16 ktorýchby sie ani dotykać rekoma nie
 17 mieli: Otóż że to czynig/ pewna rzecz
 18 że beda wydani na stracenie. * Co ia
 19 służebnica twoja obaczymy/ wciąż
 20 klam od nich/ y posłał mie Pan

14 aby ch ci te rzeczy oznaymita. * Albo
 15 wiem ia służebnica twoja służy Bogu
 16 też y teraz w ciebie: y bede wyha-
 17 dzala sluga twoja/ a bede sie modlila
 18 Bogu/ y powie mi kiedy im ma od-
 19 dać za grzech ich/ a przyszedłszy opo-
 20 wiemci: tak iż ia ciebie przywiode
 21 przez posrzedek Jeruzalem/ y bedziesz
 miał wsyttek lud Izraelski iako owce
 16 które nie mają pasterza/ a nie zaszce-
 17 knie ni jeden pies na cie: * bo mi po-
 18 powiedziano z przejrzenia Bostiego.
 19 * A iż sie Bóg rozgniewał na nie/ to
 20 samo posłana jestem abymci opowie-
 21 dziła. * A podobaly sie te wsytkie
 słowa przed Holofernesem y przed
 16 slugami iego/ y dziwowali sie ma-
 17 drości ię/ y mówili jeden ku drugie-
 18 mu. * Ciemasi taktę niewiasty na
 19 świecie/ w pozrzeniu/ w piekności/
 20 y w mądrości słow. * A rzekł do nię
 21 Holofernes: Dobrze uczynił Bóg/
 który cie posłał przed ludem/ abys go
 22 ty wydała w ręce nasze: * a iż dobra
 jest obietnica twoja/ iesli mi to Bóg
 twój uczyni/ bedzie y Bogiem mo-
 im/ y ty w domu Nabuchodonozo-
 rowym bedziesz wielka/ y imie twoie
 bedzie słynelo po wsyttych ziemi.

ROZDZ. XII.

1 **A**żal tedy ię
 2 wnieść gdzie były
 3 złożone skarby ie-
 4 go/ y kazał ię
 5 tam mieścić/ y
 6 naznaczył co ię
 7 miało dawać z
 8 stolu iego. * Któremu Judith odpo-
 9 wiedziała/ y rzekła: Teraz nie bede
 10 mogła pożywać tych rzeczy któreś mi
 11 dawać rozkazał/ by na mie nie przysło
 12 obrażenie: a z teę/ com z sobą przynio-
 13 ślā bede iadła. * Który rzekł Holofe-
 14 nes: A iesli nie stanie teę coś z sobą
 15 przyniosła/ cożci uczynimy? * A rzekła
 16 Judith: Żywie dusza twoja Panie
 17 mój/ że nie strawi tego wsytkiego
 18 służebnica twoja/ aż uczyni Bóg
 19 przez ręce moje to com vmyslila. A
 20 w wiedli ię słudzy iego do namiotu
 21 do którego kazał/ * A prosiła gdy w-
 22 chodziła/ aby ię dano wolność w no-

6 cy y przededniem wychodzić na mo-
 7 dlitwe/ y modlić sie Panu. * A rozka-
 8 zał komornikom swoim żeby iako sie
 9 ię podoba wychodziła y wchodziła/
 10 aby chwaliła Boga swego przez
 11 trzy dni. * A wychodziła w noc na
 12 dolinę Bethuliię/ y omýwała sie we
 13 źródle wody. * A skoro wysła mo-
 14 dliła sie Panu Bogu Izraelskiemu/
 15 aby prosił o drógi ię ku wyzwole-
 16 niu ludu swęgo. * A wszedłszy mieści-
 17 ła w namiocie czystą/ aż pod wieczór
 18 brała pokarm swój. * A stało sie
 19 czwartego dnia/ że Holofernes sprá-
 20 wil wieczernę slugam swym/ y rzekł
 21 do Wágaa rzezańca swę: Idź a na-
 22 mawiaj te Żydówke żeby dobrowo-
 23 lnie zemną przyzwoliła mieścić. * Bo
 24 to stomota w Assyrianów/ gdyby nie-
 25 wiastka pośmięwała sie z mezą/ czy-
 26 nąc aby wsta nie vznana od niego.
 27 * Tedy wszedł Wágao do Judith/ y
 28 rzekł: Niech sie nie wstydzi dobra
 29 dzieweczka wnieść do pana mego/

Dzwala-
 ia ludie
 vzyn-
 ai
 swych po-
 tran y wy-
 chodit z o-
 bozu na
 modlitwe

*abo pigmna.
 G.

aby była wczona przed obliczem ie-
go/aby iadła z nim/ y piła wino w we-
sely. ¹³ Któremu Judith odpowie-
działa: A cóżem ja iest/ abych sie
¹⁴ miała sprzeciwić panu me? ¹⁵ Wszyt-
ko co będzie przed oczyma iego do-
bręgo y najlepszego uczynię. A co sie
iemu będzie podobalo/ to mnie be-
dzie najlepszego po wszytkim dni żywo-
¹⁵ ta mego. ¹⁶ A wstała/ y wbrała sie w
szaty swe/ a wśledszy stanela przed o-
bliczem iego. ¹⁶ A serce Holoferneso-

wé zadziwilo/ bo był zapalon pożadli-
¹⁷ wością ię. ¹⁸ A rzekł do nię Holofer-
nes: Piły teraz/ a siadź z weselem/
boś łaskę przedemną znalazła. ¹⁹ A rze-
kła Judith: Będzie piła panie/ bo
dzis iest uwielbiona duszą moją nad
wsytkie dni moie. ¹⁹ A wzięła y iadła
y piła przed nim/to co ię była nago-
towała dziewczęta ię. A sstał sie Ho-
lofernes bärzo wesoly ku nię/ y pił
bärzo wiele winą/ iako wiele nigdy
nie pił za żywota swego.

ROZDZ. XIII.

Judith w-
ciąwszy
głowę Ho-
loferneso-
w piłanie-
mu, wma-
cie do swo-
ich.

¹ **A** gdy był wie-
czór/ pokwapi-
li sie słudzy iego do
gospód swoich/ y
zamknęli drzwi
Dagao pokoju y
posiedli. ² A wszy-
scy byli zmocowani od winą: ³ a sa-
ma Judith była w pokoju. ⁴ Lecz Ho-
lofernes leżał na łozu/ wspiomy od zby-
tniego wpićia. ⁵ A rzekła Judith dzie-
wce swej/ żeby stała przed pokojem
y strzegła. ⁶ A stanela Judith w loża
modląc sie z płaczem/ a pocichu ru-
śaniem wst. ⁷ mówiąc: Posil mie Pa-
nie Boże Izraelski/ a weyżrzy tej go-
dziny na weyżrki ręk moich/ żebyś i-
akos obiecał wywysyli miasto twoie
Jeruzalem: a żebych to sprawiła com
wierząc że przez cie może być wcz-
⁸ miono/ wmyśliła. ⁹ A gdy to wyrzekła/
przystąpiła do słupa/ który był w glo-
wach lożka iego/ y kord który wia-
zany na nim wisiał/ odwiązała. ¹⁰ A
gdy go dobyła/ wzięła za włosy głowy
iego/ y rzekła: Posil mie Panie Bo-
że tej godziny. ¹¹ A wderzyła dwa kroc-
w syie iego/ y wciela mu głowę/ y
zdjęła z słupów namiotek iego/ y ze-
pchnęła ciało iego bez głowy. ¹² A po
máley chwili wysła/ y podała głowę
Holofernesa słudze swej/ y kazała że-
by ją włożyła w torbę swą. ¹³ A wy-
szły dwie/ według zwyczaju swego/ i-
akoby na modlitwę/ y przeszły przez o-
bóz/ a krążąc okolo doliny/ przysły do
bramy mieyskiej. ¹⁴ A rzekła Judith
z daleka straży murów: Otwórzcie
bramy/ bo znami iest Bóg/ który w-
czynił moc w Izraelu. ¹⁵ A sstało sie

gdy wstyseli meżowie głos ię/ we-
¹⁵ zwali starszych z miasta. ¹⁶ A zbiegli
sie do nię wszyscy od namnięszego
aż do nawietsego: bo sie spodziawa-
li że sie już wrócić nie miała. ¹⁷ A roz-
świeciwszy świece/ skupili sie okolo
nię wszyscy: a ona wstąpiwszy na
wysse mieysce roztazała aby pomil-
czenie uczynili. ¹⁸ A gdy wszyscy wmi-
łneli/ rzekła Judith: Chwalcie Pa-
na Boga naszego/ który nie opuścił
wśaigcych w sobie: ¹⁹ a we mnie służe-
bnicy swej wypelnił miłosierdzie
swoie/ które obiecał domowi Izrael:
y zabił ręką moją nieprzyiaciela ludu
swego tej nocy. ²⁰ A wyśawszy z torby
głowę Holofernesową/ wkażala im/
mówiąc: Oto głowa Holofernesa
hetmana woyska Asyryjskiego/ y oto
namiotek iego w którym leżał w pi-
iánstwie swoim/ gdzie go ręką nie-
wiescia zabił Pan Bóg nasz. ²¹ A ży-
wie sam Pan/ że mie strzegł Anioł
iego/ y ztąd idąc/ y tam mieszkając/
y ztamtąd sie tu wiacając/ y nie
dopuscił Pan splugawić mnie służe-
bnice swojej/ ale bez zmany grzechu
przywócił mie wam radując sie w
zwyciestwie iego/ w wściu moim/ y w
wybawieniu waszym. ²² A wyzaway-
cie mu wszyscy/ że dobry/ że na wieki
miłosierdzie iego. ²³ A pokloniwszy sie
wszyscy Panu/ rzekli do nię: Obło-
gosławil cie Pan w mocy swojej/ i-
ż przez cie wniewcz obrócił nieprzyia-
cioly nasze. ²⁴ A Oziab/ książe ludu Iz-
raelskiego/ rzekł do nię: Błogosła-
wionas ty cóżko od Pana Boga wy-
sokiego nade wszytkie niewiasty na
ziemi. ²⁵ Błogosławiony Pan/ który
stworzył niebo y ziemię/ który cie obro-
cił na rany głowy hetmana nieprzy-

Psalm: 105. a
1. y 106. a 1.

25 iaciół naszych: ¹ bo tak dziś imię two-
ie wwiełbiliby / że nie odejdzie chwala
twoja z ust ludzi / którzy będą pamię-
D tając na moc Pańską wiecznie: dla któ-
rych nie przepuściłaś duszy twej / dla
wciśnięcia i wtrapienia narodu twego:
26 aś zabijała wpadłowi przed oczy-
mi Bogą naszego. ² A rzekł wszystkim
lud: Niech się sstanie: niech się ssta-
nie. ³ A Achior przyzwany przyszedł /
27 rzekł mu Judith: Bóg Izraelski
któremuś ty dał świadectwo / że się
mści nad nieprzyjaciół swymi / ten
głowe wśech niewierników wciął tę
28 nocą ręką moją. ⁴ A żebyś doznał iż
tak jest / oto głowa Holofernesowa /

który wżądał hardości swej wżar-
dził Bogą Izraelskiego / i robie gro-
ził śmiercią / mówiąc: Gdy będzie
poiman lud Izraelski / każę przebie-
29 miecem boki twoje. ⁵ A widząc Achior
głowe Holofernesowe / omdlewa-
jąc od strachu / wpadł na ziemię na
30 twarz swoję / i silła się duszą jego. ⁶ A
potym gdy k sobie przyszedł ochlo-
dzony był / wpadł w nogi jego / i pokło-
31 nił się i rzekł: ⁷ Błogosławionas
ty od Boga twego we wszystkim przy-
bytku Jakób: bo w każdym narodzie
który wstąpi imię twoje / będzie wwie-
lbił Bog Izraelski dla ciebie.

ROZDZ. XIII.

1 **R**zekła Ju-
dith / do wszystkie-
A go ludu: Słu-
chajcie mnie bracia:
zawieście te
2 głowe na murze
naszym: ¹ A be-
dzie gdy wschodzi słońce / weźmi każ-
dy z was broń swoję / a wybieżcie pe-
dem: nie żebyście mieli zbieżec na
3 dot / ale i tak na nie nacierając. ² Te-
dy śpiegowie musi być że pobieży
obudzić hetmána swego tu bitwie.
4 ³ A gdy rotnistrze ich przybieży do
namiotu Holofernesowego / i naxda
go bez głowy we krwi swej wkalone-
5 go / przypadnie na nie strach. ⁴ A gdy
obaczycie żeć wciśniętą / bieżcie po-
nich bezpiecznie / bo i Pan zetrze pod
6 nogami waszemi. ⁵ Tedy Achior wi-
dząc moc którą uczynił Bóg Izrael-
ski / opuściwszy obyczaje pogańskie /
B wwierzył Bogu / i obciął ciało od-
ręku swego / i przylączony iest do lu-
du Izraelskiego / i wszystko potom-
7 stwo rodzaju jego aż do dnia dzisie-
szego. ⁶ A wnet skoro się rozdzielił /
wyrzucili głowę Holofernesa z mu-
ru / i wziął każdy mąż broń swą / i wy-
8 padli z wielkim trząśnięciem i wza-
śnięciem. ⁷ Co wyrzawszy śpiegowie /
przybiegli do namiotu Holoferneso-
9 wego. ⁸ A ci którzy w namiocie byli /
przychadając / a przed wejściem po-

Głowe Ho-
loferneso-
we na mu-
rze zawie-
siano.

Achior w-
niemys-
ł w Bogu
obciął
się.

H.

C koiu gruch ośac żeby ocknął / stucz-
nie niepokoy czynili / aby nie od budza-
10 cych / ale od trząskających Holofer-
nes ocknął. ⁹ Bo żaden nie śmiał po-
tę mocy Asyryjskiej kłóć albo
11 wchodzić otwierając. ¹⁰ Ale gdy przy-
šli hermani / i wysłannicy / i wszyscy
przełożeni wojska króla Asyryjskiego /
12 rzekli komornikom. ¹¹ Wnijdziecie / a o-
budźcie go / bo myśli wyszedłszy z tam
swoich śmieć nas wyszwać tu bi-
13 twie. ¹² Tedy Vagao wszedłszy do po-
koiu jego / stanął przed zasłoną / i kła-
14 śtał reki na swemi: bo mniemał że-
by spał z Judith. ¹³ Ale gdy żadnego
ruszania leżącego nie słyszał / przysta-
15 piał przybliżając się do zasłony / a pod-
16 mknął i / i wyrzawszy trupą bez
głowy Holofernesowego / we krwi
swej wwalanego na ziemi leżącego /
17 krzyknął głosem wielkim z płaczem / i
18 rozdarł odzienie swoje. ¹⁴ A wszedłszy
do namiotu Judith / nie znalazł jego:
i wybiegł z pokoiu do ludu / i rzekł:
Jedną Sydowską niewiastą uczyni-
ła zamięśanie w domu króla Nabu-
chodonozora: bo oto Holofernes le-
ży na ziemi / a głowy jego niemaś na-
nim: ¹⁵ Co gdy wstąpił k siązeta siły
Asyryjskiej / rozdarłi wszyscy śarty
swe / i nieznosny strach i dżenie przy-
18 padoło na nie / i strwożyły się serca ich
bárzo. ¹⁶ A stał się krzyk niewymow-
ny w posród obozu ich.

ROZDZ. XV.

*Izraelcy
cy gonią
wciekają
z Asyry-
any.*

A **G**dy wszystko
wiosko wstąpiło
ze Holofernes s-
ciety / odpadł od
nich y rozum y
rada / a samym
dziwieniem y strá-
chem zrušení / wziali sobie wcieczke
na pomoc: tak iż żaden z swym bli-
źnim nie mówił / ale zwiessiwszy lech /
wszystkiego odbiczawszy / spiesyli sie
wysób Żydów / o których słyszeli że na
nie zbrojno sli / wciekając drogami
po polach / y ścieżkami po pagór-
kach. Widząc tedy synowie Izrae-
lowi że wciekają / bieżeli za nimi: y
zbiegli wderzywwszy w trawy y krzyczac
za nimi. A iż Asyryanie nie wtupie-
oślepi wciekali: a synowie Izraelowi
w iednym hufie bieżac za nimi / mgli-
li wszystkie których należę mogli. Po-
stał tedy Ozyas posły do wszystkich
miast y krain Izraelskich. Każda
tedy kraina y każde miasto wybrana
młodź zbrojna posłała za nimi / y go-
nili je pasczeka miecza / aż przybiegli
do końca granic swoich. A inni któ-
rzy byli w Bethuliey weszli do obozu
Assyryjskiego / y korzystę którzy byli As-
syryanie wciekając odbiegli zabrali / y

8 obciążyli sie bázno. A ci którzy zwo-
ciezcy wódcili sie do Bethuliey / wshy-
tko co ich było / przyniesli z sobą / tak
iż nie było lichby w bydley dobytek /
y wszystkich ruchomych rzeczach ich:
że od namniejszego aż do największego
9 wshyscy sie z bogactw z łupów ich. A
Joachim nawyszy káptan z Jeruzá-
lem przyiechał do Bethuliey ze wshy-
tymi starszymi swými / aby Judith o-
glądał. A która gdy wysła do niego /
10 błogosławilią wshyscy iedny głosem /
mówiac: Tys sława Jeruzálem / tys
wesele Izraelstie / tys część ludu náše-
go: żes sobie poczelá mężnie / y zmo-
cnił się serce twoje / przeto żes czy-
11 stósę wzmocniła / a po mezu swoim
inśęgós nie wznála: przeto y reka
pánstá postála cie / y dla tego będziesz
12 błogosławiona ná wieki. A rzekł
wszystek lud: Niech się sstanie / niech
13 się sstanie. A przez trzydzieści dni
zaledwie zebrał lupy Assyryjskie lud
14 Izraelstie. A wszystkie rzeczy / które
poznali że były Holofernesowe wła-
jne / dali Judith / we złocie / w srebrze /
w sátech / w kamieniu drogim / y we
wszystkim spzecie / y dano iey wszystko
15 od ludu. A wshyscy ludzie wesełili sie
z niewiastami / y z pannami / y z mó-
dżicney / ná instrumentach y árfach.

*Káptan
wielki lu-
dzie bło-
gostáni*

*Ludy Asy-
ryjskie bio-
ra.*

ROZDZ. XVI.

*Pieśń lu-
dithy z á-
zwycięs-
twa.*

A **P**iewała tedy
Judith te pieśń
Pánu / mówiac:
Zaczynajcie
2 **P**ANU ná be-
bniech / śpiewaj-
cie Pánu ná cym-
baléch / śpiewajcie mu Psalm norey /
wywyspajcie y wzrywajcie imienia ię-
3 **P**an kruszący wojny / Pan iest i-
mie temu.
4 **K**tóry polozył obóz swój w po-
srdzód ludu swego / aby nas wyrwał
z ręki wszystkich nieprzyaciół naszych.
5 **P**rzyciągnął Assur z gór od pół-
nocy / w wielkości mocy swej: Które-
go mnostwo zástawiło potoki / a ko-
nie ich okryły doliny.
6 **M**ówił że miał wypalić granice
moje / a młodzieńce moje wybić mie-

czem / niemowietá moje dáć ná lup / y
pánny w niewolę.

7 **A** Pan wszechmogący zástodził
mu / y dał go w ręce niewieście / y po-
ráził go.

8 **B**o mocarz ich nie poległ od mło-
dzieńców / ani go zabili synowie Ci-
tán / ani wysocy obzynomowie zástawi-
li mu sie: ale Judithá córká Merári z-
względila go pięknością twarz y swoięy.

9 **Z**wlekła sie bawiem z sáat w doro-
stwá / y oblokła sie w sáaty wesela ná
rozradowanie synów Izraelstich.

10 **P**omázala oblicze své olejkiem /
y ściagnęła kędziórki své koronę /
wzięła sáat nową / aby go zdrádziła.

11 **P**átynki iey wchwyciły oczy iego /
piękność iey poymála dusze iego / v-
ciela kordem syie iego.

12 **V**lekli sie Persowie stalosci iey /
y Medowie smialosci iey.

13 **T**edy zawyly wojská Assyryjskie /

gdy sie

*Który wy-
grawa bi-
woy.*

gdy się okazali poniżeni moi / schną-
cy od pragnienia.

14 ¹ Synowie dziewczyn pokłoli ie / a
iako chłopięta wciążącce pobili ie :
pogineli w bitwie od oblicza Pana
Boga mego.

15 ¹ Piesń śpiewamy Panu / Piesń
nową śpiewamy Bogu naszemu.

16 ¹ Adonai Panie wielkiś ty / y prze-
stawny w mocy twojej / y którego za-
den zwyciężyć nie może.

17 ¹ Tobie niech służy wszelkie twe
stworzenie : bos rzekł y stały się :
posłałeś ducha twego / y stworzone
są / y niemaś ktoby się sprzeciwił gło-
sowi twemu.

18 ¹ Góry z gruntu się poruśa / z wo-
dami : stały iako wosk rozplyną się
przed obliczem twoim.

19 ¹ A którzy się ciebie boją / wielcy be-
dą w ciebie na wszystkich.

20 ¹ Biada narodowi na naród mój
porwającemu : bo Pan wszechmo-
gący będzie się mścił nad nimi / w
dzień sądu nawiedzi je.

21 ¹ Bo da ogień y robaki na ciała ich /
aby byli paleni / y czuli aż na wieki.

22 ¹ A stało się potym / wysztek lud
po zwycięstwie przyszedł do Jeruza-
lem pokłonić się Panu : y wnet sko-
ro

się oczyszcili / ofiarowali wszyscy cło-
palenia / y śluby y obietnice swoje.

23 ¹ A Judith wysztek naczynia wojen-
ne / Holofernes / które iey dał lud / y
D namiotek który sama wzięła / z łóżka

24 ¹ tego / ofiarowała na dar zapamięta-
nia. ¹ A lud był wesół wedle oblicza

świątych / y przez trzy miesiące wesele
tego zwycięstwa z Judith obchodzono.

25 ¹ A po owych dniach wrócił się
każdy do domu swego / a Judith sta-
ła się wielką w Bethulię / y była na

26 ¹ sławieyszą wszystkich ziemi Izrael-
skiej. ¹ Była też do cnoty czystości

przylączoną / tak iż nieuznała męża
po wszystkich dni żywota swego / iako

27 ¹ umarł mąż iey Manasses. ¹ A wycho-
dziła w święta z wielką chwałą. ¹ A

28 ¹ mieszkała w domu męża swego sto y
pieć lat / y pusiła wolną Abre swoje

y umarła / y pogrzebiona jest z me-
żem swym w Bethulię. ¹ A płakał

30 ¹ iey wysztek lud przez siedm dni. ¹ A
przez wysztek czas żywota iey / nie był

31 ¹ któryby czynił niepokój Izraelowi / y
po śmierci iey przez wiele lat. ¹ A

dzień święta zwycięstwa tego w Sy-
dów w poczet dni świątych przysiet
jest / y świeca ji żydzi od onego czasu
aż do dnia dzisiejszego.

¹ Anáthemá
znaczy też
dar który Bo-
gu ofiarują
bo się takich
darów nie go-
dziło na co in-
szego obracać

¹ Wnarta
Judith.

¹ Święto na
pamiętkę
zwycię-
stwa.

¹ Gen. 1.
Psal. 32 b 9.

Po zwycię-
stwie ida-
do Jeruza-
lem dzięko-
wać Panu
Bogu.

Król Asve-
rus gady
królowa
skie spias-
waie.

¹ Która była
w Susán mi-
astie głów-
nym. H.

KSIĘGI ESTHER.

ROZDZIAŁ I.

1 ¹ A dni As-
sverusa /
A który pano-
wał od In-
dię / aż do
Athyopiey
nad stem-
dwiemá-
dziesiąty y
siedmią krain / ¹ gdy siedział na sto-
licy królestwa swego / Susán miasto
królestwa iego początkiem było.
3 ¹ Trzeciego tedy roku panowania swe-
go / sprawił wielką wesele wszystkim
księżetóm y służebnikóm swoim / na-
możniejszy z Persów y nazacnie-
szym z Medów / y starostóm krain
4 przed sobą. ¹ aby okazał bogactwa

chwały królestwa swego / y wielkość
a chlube możności swej / przez długi
czas / to jest przez sto y osmdziesiąt

5 ¹ dni. ¹ A gdy się dni weszły do końca /
wezwał wysztek ludu który się nalażł
w Susán / od nawietszego / aż do na-
mniejszyego : y kazał przez siedm dni

6 ¹ wesele nagotować w wesciu ogrodu
y gaju / który królewską ozdoba y reka
był sczepiony. ¹ A wisiały po wszystkich

stronach opony białe / y zielone / y hia-
cyncy / zawieszone na smurach bi-
siorowych / y fioletowych / które były

przez kółca koci słoniowej / przewle-
zione / y na słupach marmurowych

7 ¹ zawieszone. ¹ Łóżka też złote y srebrne
rozłożone były na tle smaragdowym
y marmurowym kamieniem poło-
żonym / które żywą rozmaitością ma-
lowanie zdobiło. ¹ A którzy byli na

¹ Pałac kró-
lewski.

¹ Srebrne.
H.

Vásthí
królowa,
iżdo króla
pryśc nie
chciała, z
królestwa
słonoń.
Odwiną.
H.

bywali przy
królu.
A trzymali
pierwsze
miejsce w
królestwie.

proseni/ pili z kubków złotych / y ná
inszych y inszych naczyniach wnofo-
no potrawy. Wina też/ tak iako wiel-
możności królewskiej przysłało/ do-
stątkiem á co najlepszego nalewano.
8 A niebył ktoby niechęcych do pi-
cia przymusił: ále iako był król po-
stańował przystawując do stołów po-
iednému z książąt swoich / áby każdy
9 brał coby chciał. A Vásthí też królo-
wa sprawiła wczte przy białe głowy
ná palacu/ gdzie król Assverus mie-
stać był zwykł. A tak dnia siódmie-
10 go/ gdy sobie król podwiesił á po-
zbytnim pićm zágrzał sie winem/ ro-
zkażal Maumam y Bázáthá/ y Báz-
boná/ y Bagáthá/ y Abgáthá/ y De-
thát/ y Chárchás/ siedmi rzeźnicóm/
11 którzy przed oczymá iego służyli/ áby
w wiedli królowá Vásthí przed kró-
lá/ włożywszy ná głowę iey koronę/
áby okazał wszystkim ludzióm y ksiá-
żetóm piekność iey / bo bázro piękna
12 była. Która zbierała sie / y ná kró-
lewskie rozkazanie/ które był przez rze-
żanicá rozkażal / przysc niechciała.
Prze co król rozgniewany / y wielkú
13 popedliwość zápalony / spytał
medicóv którzy według zwyczajú
królewskiego záwždy przy nim byli / y
zá ich radú wszystko czynil / którzy w-
14 mieli wstawy y práwa przodków: (A
byli pierwsi y nablížsi/ Chársená y
Sethár/ y Admáthá/ y Thársis/ y
Mares/ y Mársaná/ y Mámuchán/
siedm książąt Perskich y Medskich/
któzy pátrzáli ná oblicze królewskie/
y pierwsi po nim zwykli byli sia-
15 dąc:) Któremu wyrokowi Vásthí

królowa podległa / która rozkazania
Assverusa króla / które przez rzeźnice
16 rozkażal/ wezynie niechciała. A od-
powiedział Mámuchán co król sły-
szal y ksiáżetá: Nie tylko króla obra-
ziła królowa Vásthí / ále y wszystkie
17 nich ziemíach króla Assverusa. Wo-
wynidzie mowá królowéy do wszyst-
D kich niewiast/ że wsgárdzú meze swé/
y rzekú: Król Assverus kazał áby
królowa Vásthí weszła do niego / á
18 ona niechciała. A tym przykładem
wszystkie żony książąt Perskich y
Medskich lekce sobie będą wazyc
mezőv rozkazania. Przetoż słusny
19 jest królewski gniew. Jesli sie podo-
ba/ niech wynidzie wyrok od oblicza
twego / á niech będzie nápisán wedle
práva Persów y Medów / którego
sie przestepowác nie godzi / áby ża-
20 dą miarú wiecéy Vásthí do króla nie
wchodzilá/ ále królestwo iey insza/ któ-
ra jest lepsza niż ona / otrzymała. A
to po wszystkim páństwie (które jest
bázro szerokie) ziem twoich niech
21 będzie obwołano/ y wszystkie żony tak
wielkich iako y málych niech wyrzú-
dzą czesc małżonkóm swoim. po-
dobalá sie radá iego królowi y ksiá-
żetóm: y weznil król według rady
22 Mámuchán / y rozestál listy po
wszech ziemíach królestwa swego / á-
by każdy naród slyšel y czytác mógl/
róznemi ięzyki y písmi/ że meżowie sá
przedniejszymi y starzymi w domích
swoich: y żeby to po wszech naro-
dách obwołano.

Tych ksiąg nie tylko pierwsze dziesięć
Rozdziałów / które po żydowsku mamy / ále
y siedm Rozdziałów ostatnich / których teraz
po żydowsku nie mamy / zá pewné słowo
Boże máia byđz przyjmowane / iako o tym

świadcza Concilia/ y oycowie starzy. Co Bel-
larminus szeroko opisié / którzy też dowodzą/
że ten Assverus małżonek Esther / insy byđz
nie mógl iedno Artaxerxes / którego Longi-
manem zwano.

ROZDZ. II.

1 G gdy sie tak
stało/ gdy sie w-
smierzył gniew
A króla Assverusa /
wspomniał ná Vá-
sthí/ y co była wcy-
niła/ ábo co wciér-
2 piála: A rzekli dworzanie królewscy

3 y służebnicy iego: Niech szukáú kró-
lowi dzieńweczek pánienek y nado-
bnych/ y niech zeslá którzyby wy-
pátrzyli po wszystkich kráinách dzie-
weczki piękne y pánni: y niech ie przy-
wiodú do miásta Susán/ y oddádú
ie do domu białych głów pod reke
Egciá rzeźanicá / który jest hochmi-
strzem y stróžem białych głów króle-
wskich / y niech wezmú ochędóstrvá

Sucháia
pánnien
królowi,
Esther mu
siępodo-
ba, y zosłá
królowá.

4 białogłowski / y inne rzeczy do po-
 5 trzeby. ^{4. Król. 24. d 15. Nis. II. b 4.} A którzy się ze wszystkich o-
 6 czom królewskim podobali / tamiech
 7 królue miasto Wasthi. Podobali się
 8 mowa królowi / y tak iako byli podali
 9 czynić rozkazal. Był mąż Sydorwin
 10 w mieście Susan / imieniem Mardochęus / syn Jait / syna Semei / syna
 11 Cis / z pokolenia Jemini / który był
 12 przeniesiony z Jeruzalem na on czas /
 13 gdy Nabuchodonosor król Baby-
 14 loniski / przenióst był Jechoniasa kró-
 15 la Judzkiego: który wychował cor-
 16 te brata swego Edisse / którego drugim
 17 imieniem zwano Esther: y obudwu
 18 rodziców stracił / była piękna bärzo
 19 y wdzięczney twarzy. A po śmierci
 20 oycy y matki iey / przywlaszczył ją so-
 21 bie Mardochęus za córkę. A gdy się
 22 rozgłosiło królewskie rozkazanie / a
 23 według rozkazania tego wiele pie-
 24 knych pánien do Susan przywodzi-
 25 no / y Egeiowi rzeźniewi oddawa-
 26 no: Esther też między innymi pán-
 27 niami oddano mu / aby była chowa-
 28 na w pocie białych głów: która
 29 siemu spodobała / y znalazła łaskę w
 30 oczach iego. A rozkazal rzeźniewi
 31 aby iey dano corychleý ochędostwo
 32 białogłowski / y dał iey część iey / y
 33 siedm pánienek co napiętniejszych z
 34 domu królewskiego / y tak one iako y
 35 słubne panny iey / przybrał y ozdobił.
 36 A która niechciała mu oznaymić
 37 narodu y oyczyny swojej: bo iey był
 38 kazal Mardochęus / aby o tę rzecz
 39 zgola milczała: który przechadzał
 40 się co dzień przed sienią domu / w któ-
 41 rym wybrane panny chowano / stara-
 42 ige się o zdrowiu Esther / y chcąc wie-
 43 dzieć co by się z nią działo. A gdy
 44 przyszedł czas każdy porządkem pán-
 45 nienki / żeby wchodziły do króla / wszy-
 46 tko wytkonawszy co do ochędostwa
 47 białogłowskiego przynależało / mie-
 48 sząc się dwanaście toczył / wsłatze tam /
 49 że przez sześć miesięcy mazały się o-
 50 lekiem z mirry / a przez drugie sześć
 51 bärwiczek y rzeczy wonnych używa-
 52 ły. A wchodząc do króla / o cokol-
 53 wiek prosiły do ochędostwa należą-
 54 cego brały: y iako się im podobalo w-
 55 brawszy się z domu francymeru prze-
 56 chodzili do łóżnicy królewskiej. A
 57 która wešla wieczór / rano zaś wycho-

58 dziła / y ztamtąd do wtórego domu
 59 odprowadzona była / który był pod
 60 ręką Susagazy rzeźniewy / który był
 61 nad nałożnicami królewskimi przelo-
 62 żony: a nie miała wolności wrócić się
 63 więcej do króla. ażby król chciał / a
 64 mianowicie iey przyszedł rozkazal. A
 65 gdy przeminął czas porządkem / przy-
 66 chodził dzień królego Esther córkę A-
 67 bihaíl bratá Mardochęusowego /
 68 którego był sobie wziął za córkę / miała
 69 wnieść do króla: która nie szukała
 70 strojów białogłowskich / ale cokol-
 71 wiek chciała Egeus rzeźniewiec stroj
 72 pánien / to iey dał na ochędostwo:
 73 Bo była bärzo piękna / a niewymo-
 74 wna cudnością oczam wszystkich zda-
 75 ła się wdzięczną y miłą. Wiedział
 76 na tedy iest do pokoju króla Aswe-
 77 rusa miesiąca dziesiątego / który zo-
 78 wia Tebeth / siódmego roku króle-
 79 stwa iego. A umiłowal ją król wię-
 80 cey / niż wszystkie niewiasty / a miała
 81 przed nim łaskę y miłosierdzie nad
 82 wszystkie białogłowy / y włożył na gło-
 83 we iey koronę królestwa / y uczynił że
 84 królowała na miejscu Wasthi. A
 85 rozkazal nagotować wozie bärzo wiel-
 86 kę / prze wszystkie księżetę y słubniki
 87 swoje / na poiecie y na weselę Esther.
 88 A dał odpoczymienie wszystkim zle-
 89 miam / y rozdawał dary według wiel-
 90 możności księżecy: A gdy powtó-
 91 ré szukano y zbierano panny / Mar-
 92 dochęus siadał w dziwi królewskich:
 93 a Esther iestce była nie oznaymiała
 94 oyczyny y narodu swego / według ro-
 95 kazania iego. Bo cokolwiek on ro-
 96 kazal / strzegła Esther: y tak wszyt-
 97 ko czyniła iako na on czas zwykła by-
 98 ła / gdy ją málutką wychowywał.
 99 Tego tedy czasu / gdy Mardochęus
 100 siedział w dziwi królewskich / rozgwie-
 101 wali się Bagáthán y Tháres dwá rze-
 102 zancy królewscy / którzy byli odzwier-
 103 nymi / a w pierwszém progu pałacu sia-
 104 dali: y chcieli się targnąć na króla y za-
 105 bić go. Co nie było tájno Mardo-
 106 chęusowi / y wnet oznaymił królowey
 107 Esther: a ona królowi imieniem
 108 Mardochęusa / który do nię rzecz
 109 był donióst. Dowiadowano się / y
 110 należiono / y obiecono obu na subie-
 111 nicy. A podano to do historyi y w kro-
 112 niki wpisano przed królem.

Pod mocą.

Ten mies-
siac iest
grudzień.Odpuszcza
dasek. Heb.Mardochęus
nys
danie kró-
lewskie
z drayce.

ROZDZ. III.

*Przed As
manem
sam Mār-
docheusz
niechce
kłękać.*

A **W**otym król As-
suerus wywys-
zył Amáná syná
Amáthy / który
był z rodu Agág:
y wystawił stolice
iego náde wszyt-
kie księżetá które miał. **A** wszyscy slu-
dzy królewscy / którzy we dworach pá-
lacu byli / kłękali y klániali sie Amá-
nowi / bo im tak był Pan rozkazał.
sam Mardocheusz nie kłekał / ani mu
sie klániał. **A** któremu rzekli słudzy
królewscy / którzy przede dworami pá-
lacu siadali: Przecz mimo inše nie
zachowujesz przykazania królewskie-
go? **A** gdy to często mawiali / á on
słuchac niechciał / powiedział Amá-
nowi / chcąc wiedzieć / bedzieli trwał
w przedsięwzięciu: bo im był powie-
dzał / że był żydem. **A** co gdy wysłyszał
Amán / y sama rzecz doznał / że Mār-
docheusz nie kłekał przed nim / ani mu
sie klániał / rozgniewał sie bázro. **A**
zá nie sobie nie miał ná iednego Mār-
docheusza puścić rece své / bo był w-
ysłyszał / że był narodu żydowskiego /
y ráczey chciał wytrącić wszytek na-
ród żydów / którzy byli w królestwie
Assuerusowym. Miesiącá piérwšę-
go (który zowią Tisán) roku dwuná-
stego królestwa Assuerusowego / rzu-
cono łós w banie / który po Zebreyssu
zowią Phur / przed Amánem / które-
goby dnia / y którego miesiącá národ
żydowski miał bydz wygubiony / y
wyszedł kšiężyc dwanašty / który zo-
wią Adár. **A** rzekł Amán królowi
Assuerusowi: Jest lud po wszytkich
kráinách królestwa twego rozprošo-

C ny / y sam od siebie różny / nowych
praw y ceremonij używający / náde to
y królewskim rozkazaniem gárdzo-
cy. **A** więc bázro dobrze że nie jest
pożyteczno królestwu twojemu / aby
sie miał rozpuszczac przez swą wolą.
A Jesli sie podobá / wyday wyrok / aby
zginął / á dziesięć tysięcy talentów
odwaze podstarbim skárbi twego.
A Zdiał tedy król sygnét / którego w-
żywał / z reki svéy / y dał go Amáno-
wi synowi Amádáthy z narodu A-
gág / nieprzyjacielowi żydowskiemu /
y rzekł do niego: Srebró które mi o-
biecujesz niech twoie będzie / z ludem
czym co sie podobá. **A** przyzwano
pisarzy królewskich / piérwšę mie-
siącá Tisán / trzynastego dnia tegoż
miesiącá: y nápijano jest takó był ro-
zkażal Amán / do wszytkich księżet
królewskich / y sędziów kráin / y roz-
máitých narodów / aby każdy národ
czytać mógł / y słyszeć mógł / według
różności ięzyków / imieniem króla As-
suerusa: á listy zápieczetowane sy-
gnetem iego / rozślano przez posły
królewskie do wszytkich ziem / aby po-
bito y wyglądzono wszytkie żydy / od
dziecięcia aż do starca / dziatki y nie-
wiáštý iednego dnia / to jest trzynaste-
go / miesiącá dwunastego / który zo-
wią Adár / á máietność ich aby roz-
sarpáli. **A** sumá listów rá była /
aby wszytkie kráiny wiedziały / á ná-
gotowały sie ná dzień przereczony.
A Spiešyli sie posłowie / których było
posłano / aby rozkazanie królewskie
wypełnili. **A** natychmiast w Susán
przybito wyrok / gdy król y Amán bie-
siadowáli / á wszyscy żydowie / którzy
byli w mieście plákali.

rozumié.

*Amán ve
prošil u
króla aby
wszytkie
żydy wšę-
dy pobito.*

ROZDZ. IIII.

*Mārdo-
cheusz o-
znáymuje
królowey
srogą nys-
rok króla
na żydy.*

A **G**dysłyszał
Mardocheusz roz-
dát sáty své / y
obłekt sie w wór /
posypawszy glo-
we popiolem: y
ná vlicy w po-
srzód miásta krzyczał wielkim gło-
sem / okáżując gorzkosć serca swego /
y z tym krzykiem aż do dworu palacu

3 idąc. **B**o sie niegodziło obleczonému
w wór wnieść ná dwór królewski. **P**o
wszytkich též kráinách / miásteczách
y miešcách / do których okrutny wy-
rok królewski był przyšedł / była nie-
zmierna zálość y żydów / post / krzyk /
y pláč / y wiele ich miásto pościeli wo-
ru y popiołu używało. **A** weszli pánni
služebné Esther y rzeźnicy / y oznay-
mili iey. **C**o wysłysawszy zlekła sie: y
posłala sáte aby go / zdawšy wór /
vbráli: która przyjac niechciał. **A** zá

wolaršy

B wolałszy Athach rzeźnicą / którego
 6 ię był król dał za służebniką / rosta-
 7 zala mu aby siedł do Mardocheusza /
 8 a dowiedział się od niego przeczby to
 9 czynił. A wyszedłszy Athach / siedł do
 10 Mardocheusza stojącego na wlicy
 11 wiejskiej / przede dzwiami pałacu.
 12 Który mu powiedział wszystko co
 13 się działo / iako Amán obiecał że miał
 14 wnieść srebrzo do skarbów królew-
 15 stich za Żydów wytrącenie. A kopi-
 16 ta też wyroku który był przybit w
 17 Susan dał mu / aby królowej wsk-
 18 zał / y napominał ją / aby weszła do
 19 króla / y prosiła go za ludem swo-
 20 im. Wróciwszy się Athach / powie-
 21 dzał Esther wszystko / co był Mard-
 22 ochesz rzekł. Która mu odpowie-
 23 dzała / y kazała żeby powiedział
 24 Mardocheuszowi. Wszyscy służ-
 25 bnicy królewscy / y wszystkie krainy /
 26 które pod mocą jego są / wiedzą / iż ie-
 27 śliby / chociaż mężczyzna choć biała-
 28 głowa / nie będąc wezwani do sieni
 29 we wnetrzną królewską wchodzić / bez
 30 żadnej odwołki ma być zabity / chy-
 31 bąby król laske złotą k niemu sięga

gnął na znak łaski / tożby tak mógł
 żyć zostac. Jakiż tedy ja mam we-
 nise do króla / ktoram już trzydziści
 dni nie jest wezwana do niego? Co
 gdy wysłyszał Mardocheusz / zasia-
 wskazał do Esther mówiąc: Nie
 minaj abys tylko dusze twoje wy-
 zwoliła mimo wszystkie Żydy / iż się jest
 w domu królewskim: bo jeśli teraz
 milczec będziesz / innym sposobem be-
 da wybawieni Żydzi: a ty / y dom o-
 cę twego zginiecie. A kto wie / iesli
 nie dla tego dostąpiła królestwa /
 abyś na taki czas zgotowana była?
 Znowu Esther do Mardocheusza
 te słowa wskazała: Jdź / a zbierz
 wszystkie Żydy które w Susan są /
 idź / a módlcie się za mną. Nie
 iedziecie ani pić przez trzy dni / y przez
 trzy noce: a ja także będę się pościć
 z służebnikami swoimi / a tedy wni-
 do króla / czyniąc przeciw prawu / nie
 będąc wezwana / y wydatkując się na sz-
 mierć / y niebezpieczność. Szedł tedy
 Mardocheusz / y uczynił wszystko co
 mu była Esther rozkazała.

abyś ie-
 rzy potrzebie
 wspomogła.

abyście się
 za mi. H.
 Esther
 przykaza-
 ie Żydom
 modlitwę
 z postem.

ROZDZ. V.

Esther
 wysławszy
 do króla
 prosi go
 na wstęps
 Amanem.

1 Trzeciego dnia
 2 oblokła się E-
 3 sther w ubiór kró-
 4 lewski / y stanęła
 5 w sieni domu kró-
 6 lewskiego / która
 7 była we wnetrz
 8 przeciw pokojowi królewskiemu: a
 9 on siedział na stolicy swej w sali sa-
 10 dowej w pałacu przeciwko dzwiami
 11 domu. A gdy wyrzał Esther kró-
 12 wa stojąca / spodobala się oczom ie-
 13 go / y wyciągnął ku niej laske złotą
 14 którą trzymał w ręce. A ona przysta-
 15 piwszy pocałowała koniec łaski jego.
 16 A rzekł do niej król: Czego chcesz
 17 Esther królowa? co za prośba two-
 18 ja? byś też y o połowice królestwa
 19 prosiła / będziec dano. A ona odpo-
 20 wiedziała: Jeśli się królowi podoba /
 21 prośbę żebys dziś przyszedł do mnie / y
 22 Amán ztoż / na wieczę ktorąm nago-
 23 towała. A wnet król rzekł: Wzoro-
 24 cie co rychłey Amána / aby dosyć uczy-
 25 nił wolej Esther. Przysli tedy król y

6 Amán na wieczę / którą im królowa by-
 7 ła zgotowała. A rzekł król do niej /
 8 naprawszy się dostatkim winą: Cze-
 9 go żadaś abyć dano? a o co prosisz?
 10 byś też o pół królestwa mego prosi-
 11 ła / wprosiś. Ktorému Esther od-
 12 powiedziała: Żądanie moje y prośba
 13 ta jest: Jeśli nalażla laske przed
 14 obliczem królewskim / a jeśli się kró-
 15 wi podoba żeby mi dał o co żadam /
 16 y prośbę moję wypelnil: niech przy-
 17 dzie król y Amán na wieczę ktorąm im
 18 zgotowała / a intro otworze królowi
 19 wolę moję. A tak wyszedł Amán o
 20 nego dnia wesóły y ochotny. A gdy
 21 wyrzał Mardocheusza siedzącego
 22 przede dzwiami pałacu / iż nie tylko
 23 nie wstał ku niemu / ale ani się ruszył z
 24 miejsca siedzenia swego / rozładł się
 25 okrutnie: y nie pokążując gniewu /
 26 wróciwszy się do domu swego / we-
 27 zwal do siebie przyjaciół swych / y za-
 28 res żonę swoję: y przelożył im wiel-
 29 łość bogactw swoich / y gromadę sy-
 30 nów / y z tak wielką chwałą wywys-
 31 szł go król nad wszystkie książęta y stu-
 32 gi swoie. A potym rzekł: Królowa

Amán ro-
 zgniwał
 się na
 Mardos-
 cheusza że
 mu się nie
 klaniał.

Amán
Mardocheuszowi
subienice
gotuje.

Król cytá
iac kroni-
ki znalazł
wierność
Mardocheusza.

13 też Esther żadnego innego nie we-
D zwała na wieczne z królem/iedno mnie:
14 mam. A choć to wszystko mam/zda-
mi sie i takobych nie miał póki bede
patrzył na Mardocheusza żyjącego
przed drzwiami królewskimi. A
odpowiedzieli mu Sares żona

iego y inni przyjaciele: Każ nągotow-
wać wyśokie dzierwa mające wysy-
pieć dziesięć lokci / a rano mów kró-
lowi aby na nim Mardocheusz był
obieszon / y tak pojdzie z królem na
wieczne wesole. Spodobala mu sie ra-
da / y kazal nągotować wysokie su-
bienie.

ROZDZ. VI.

1 **D** Niey nocy król
spać nie mógł / y
A kazal sobie przy-
nieść historie kro-
niki przeszłych czá-
sów. Które gdy
przed nim czyta-
2 no przypisło do onego miejsca gdzie
było napisano iako Mardocheusz o-
znaymiał zdrajcę Bagahtán y Chares
rzezańców / którzy króla Asverusa
zabici chcieli. Co król wysławszy /
3 rzekł: Co za cześć y nagrody za te wic-
ność dostąpił Mardocheusz? Od-
powiedzieli mu dworzanie y słudzy
iego: Żadney zgoła nagrody nie od-
4 niost. A wnet król rzekł: Kto jest
w sieni? Bo Amán wszedł był do
B sieni we wnetrznę domy królewskie-
go / aby namienić królowi / y kazal
obiesić Mardocheusza na subienicy
która mu była nągotowana. Odpo-
5 wiedzieli słudzy: Amán stoi w
sieni. A rzekł król: Niech wnidzie.
6 A gdy wszedł / rzekł kniemu: Co ma
bydź uczyniono meżowi którego król
chce wześć? A Amán mysląc w ser-
cu swoim / y rozumiejąc że król ni-
7 go innego nie chciał wześć oprócz
8 niego / odpowiedział: Czkowiek kró-
wego król chce wześć / ma bydź oble-
czon w szaty królewskie / y wsądzon na

C konia który pod siodłem królewskim
9 chodzi / y wsiąć koronę królewską na
głowe swą / a pierwszy z książy y pa-
nów królewskich niech dźierży konia
iego / a po vlicy mieyscietey idąc niech
wola y mówi: Tak vczon będzie /
10 którego kolwiek będzie chciał król w-
ześć. A rzekł mu król: Pospieś sie /
a wsiąwszy siate y konia / vczyn iakos
powiedział Mardocheuszowi żydo-
wi / który siedzi przede drzwiami pa-
lacu. Strzeż abys nie z tego coś mo-
11 wil nie opuścić. A tak wziął Amán
siate królewską y konia / y vbránego
Mardocheusza na vlicy mieyscietey y
wsądzonę na konia / vpředza / y wo-
12 lat. Cez czi godzien jest / kogokolwiek
D będzie chciał król wześć. A wrocił
sie Mardocheusz do drzwi palacu: a
Amán pokwapił sie iść do domu swe-
13 go żaluując y okrywysy go. A po-
wiedział Sares żenie swej / y przyja-
ciolom wszystko co mu sie przydało.
Któremu odpowiedzieli medrcy / kó-
ré miał w radzie / y żona iego: Jeslić
Mardocheusz jest z nasienia żydow-
14 skiego / przed którymś poczał vpa-
dąc: nie będzie mu sie mógł oprzeć /
ale vpadnie przed oczyma ie. Gdy
iesze oni mówili / przypili rzezańcy kro-
lewscy / y przymusili że co rychley sied-
na wieczne która była królowa zgoto-
wala.

Amán
musi iść
Mardo-
cheusza.

ROZDZ. VII.

1 **A** Tak wszedł
król y Amán a-
2 bypili królową.
A rzekł iey król
toż drugiego
dnia / gdy sie był
winem zágrzał.
Coż jest za prosba twoja Esther / a-
byc była daná? y co chcesz aby sie

3 stało? A byś też prosiła pół króle-
stwa mego / vprosiś. Któremu ona
odpowiedziela: Jesliżem nálaźla
łáste w oczách twoich o królu / y ieslić
sie podoba / dárny mie duszę moją o
4 którą prosie / y ludem moim / za kó-
rym sie przyczyniam. Albowiem wy-
dani iesťesmy ia y lud mój / abyśmy
byli skruszeni / wybici y abyśmy zgine-
li. A day Boże abyśmy byli záprzedá-
ni za niewolniki y za niewolnice: zno-

* za prosba
moja. H.
* za zadanie
moje. H.

śné by

Królowa o-
się y o nas
ród swój
prośbat,
na Amán
ná kárzy

B śné by złe było / y milcziałabym wzdychając / a teraz nieprzyjaciel nasz jest
5 którego okrucieństwo ściągga się na króla. ¹ A odpowiadając król Asswesus rzekł: Któż to jest / y iakięś moc /
6 żeby to śmiał czynić? ² A rzekła Esther: Sprzeciwnik y nieprzyjaciel
7 nasz niecnotliwy ten jest Amán. Co on usłysawszy zaraz się zdumiał / królewskie
8 twarz y królowę nie mogąc znosić. ³ A król rozgniewawszy się wstał y z miejsca wczasy / y siedł do ogro-
9 dą dzewy osádzoného. Amán też wstał aby prosił Esther królowę o
10 duszę swoję / bo rozumiał że mu nie-
szczęście od króla zgotowane było.
11 Który gdy się wrócił z ogrodu gą-

mi osádzoného / y wszedł na miejsce wczasy / znalazł Amán / a on wpadł na
12 łóżko na którym leżała Esther y rzekł: y królowa chce zgwałcić przy mnie w
domu moim! Jeszcze nie wyszło było
9 słowo z ust królewskich / a wnet zakry-
li twarz jego. ⁴ A rzekł Harbona ie-
den z rzeźniców / którzy stali na służ-
bie królewskiej. Oto dzewo które
był nágotował Mardocheusowi /
który mówił za królem / stoi w domu
Amánowym mające wzwyż pięćdzie-
10 siąt lokiet. Któremu król rzekł: O-
bieście go na nim. ⁵ obiesono tedy A-
máná na subienicy która był zgotowa-
wał Mardocheusowi / y vspokoili się
gniew królewski.

Amáná
król obie-
ści kaže
na subie-
nicy któ-
ra Mardo-
cheusowi
gotował.

ROZDZ. VIII.

1 **D**nia onego dał król Asswesus Es-
ther Królowę dom Amáná nie-
przyjaciela żydo-
2 wskiego / y Mardocheusa wśedł
przed oblicze królewskie: bo mu była
przynalá Esther że ię był stryjem.
3 ⁶ A wziął król pierścien / który był ka-
zał wziąć od Amáná / y dał Mardo-
cheusowi. A Esther postánowiła
Mardocheusa nad domem ⁷ swoim.
4 ⁸ A na tym nieprześiąg / wpadł do
nóg królewskich / y płakał / y mówiąc
do niego prosił / aby złość Amáná
Agágitczyka y wymysły jego niecno-
5 tliwé / które był wymyślił przeciw ży-
dom / rozkazał wrócić obrócić. ⁹ A
on według zwyczajów ¹⁰ ściągnał rękę
sceptum złoté / którym się táski znát
pokázował / a ona wstała y stánela
6 przed nim / y rzekła: Jesli się podo-
ba królowi / a ieslim nálaźlá táske
7 przed oczymá tego / a prosba moia nie
zda mu się przeciwna / prośe / aby no-
wemi listy stáre listy Amáná zdájące
y nieprzyjaciela żydów / w którą ro-
8 skazał ie wytrącić we wszystkich zie-
miách królewskich káśrowané były.
9 ¹¹ Bo iakóż bede moglá znosić zabi-
tanie y mordowanie narodu mojegó?
10 ¹² A odpowiedział król Asswesus Es-
therze królowę y Mardocheusowi
żydowi: Dóm Amánów dalem E-

11 ther / a samého kázalem zawiesić na
subienicy / iź śmiał rękę ¹³ ściągnać na
żydy. ¹⁴ A tak nápiście żydom iáko
się wam podobá / imieniem królew-
skim / zápieczętowaśy listy sygne-
tem moim. Bo ten był obyczaj: iź li-
stom które imieniem królewskim posy-
lano / a sygnetem jego zápieczętowa-
9 no / żaden się nie śmiał sprzeciwieć. ¹⁵ A
záwolaśy pisárzew y podpistów
królewskich (a był óżás miesiącá trze-
ciého / który zowią Syban) dwudzie-
10 stého y trzeciego dnia tego nápisano
listy / iáko był chciał Mardocheus /
do żydów y do ksiązát / y do Weto-
nomów / y Sedziów / którzy byli prze-
łożeni we stu y dwudziestu y siedmi
ziemiách od Indii aż do Aethyopi-
11 iey: kráinie y kráinie narodowi y na-
rodowi wedle ięzyków y písem ich: y
żydom iáko czytać mogli y słuchác.
12 ¹⁶ A té listy które posłano imieniem
królewskim / sygnetem jego zápieczę-
towane są y rozestáne przez przedkie
posły: którzyby po wszystkich ziemiách
biegáiąc one pierwsze listy nowemi
poselstwý vpředzili: ¹⁷ Którym król
rozkazał aby sli do żydów w káżdym
miescie / y kázali się im zgromádzić /
aby się zástáwili zá duszę swę / a wszyt-
kie swé nieprzyjacioly / z żónámiz dzie-
13 cmi / y ze wsytkimi domy pobili y wy-
gládzili / y korzyści ich pobrali. ¹⁸ A ná-
znáczon iest po wszystkich ziemiách
ieden dzień pomsty / to iest / trzynasty
miesiącá dwunastého Adár. ¹⁹ A sum-
má listu tá była / aby we wszystkich zie-

Listy po-
cieśné ży-
dom wy-
pránuie.

miách

Mardo-
cheus od
króla ży-
dowskiego.

Amáno-
wym. H.

14 D miach y narodach które były pod
pánstwem Asswerausa króla / wiado-
mo było / iż Żydowie byli gotowi
15 mścić się nad nieprzyjacioly swemi.
A bieżeli podwodnicy przedcy posel-
stwa nosząc / a wyrok królewski rozbi-
to w Susan. A Mardocheusz wy-
chodząc z pałacu y od oczu królew-
skich / świecił się w ścicach królew-
skich / to jest w Złotyńskich / y w
białych: nosząc na głowie koronę zło-
tą y odziany płaszczem iedwabnym y

16 śarlatowym. A wszystko miasto wes-
17 seliło się y radoowało. A Żydów no-
wa światłość zdala się wschodząc /
wesele / cześć / y tańce. A wszystkich
narodów / miast y krain / gdziekol-
wiek mandaty królewskie przychodzi-
ły / dziwne radości biesiady y uczt y
świato: tak iż mnóży inšęgo naro-
du y sekty / na wiare y ceremonie przy-
stawali: Bo był na wszystkie przy-
padł wielki strach imienia Żydow-
skiego.

ROZDZIAŁ IX.

Żydzi zabi-
li iada przeci-
wniki swo-
ie.

1 A W następnym te-
dy miesiąca / któ-
ryśm wyszły po
wiedzieli / że A-
dár zowią / trzy-
nastego dnia / kie-
dy wszystkim Ży-
dom zatrącenie gotowano / a nieprzy-
jaciela krwie ich pragneli / za odmia-
ną szczęścia / Żydowie poczęli brać go-
re y mścić się nad nieprzyjacioly swę-
mi. A zebrali się po wszystkich mi-
2 stach y miasteczkach y miejscach / aby
wyciągnęli rękę na nieprzyjacioly y
prześladowniki swoje. A żaden się
nie śmiał sprzeciwić / dla tego że strach
wielkości ich przeraził był wszystkie
3 narody. Bo y Sędziowie krain / y
księżetá / y Oekonomowie / y wszyscy
dignitarze / którzy nad każdym mie-
scem y sprawą przelożeni byli / wy wys-
łali Żydy / bojąc się Mardocheusza:
4 o którym dowiedzieli się że był prze-
dmięśny na pałacu / a iż wiele mógł:
B sława też imienia jego codziennie rosła /
y było też pełno w vsięch wszystkich
5 ludzi. A tak pobili Żydowie nieprzy-
jacioly swe porażką wielką / y pozabi-
łali / oddawając im co im byli goto-
6 wi uczynić: tak bázro / że też w Su-
san pięć set meżów zabili / oprócz dzie-
siąci synów Amána Agageyeczka
nieprzyjaciela Żydowskiego / których
7 téż imiona: Pharsandathá / y
8 Delphon / y Esphathá / y Phorathá /
9 y Adalia / y Aridathá / y Phermestá /
10 y Arisay / y Ariday / y Jezathá. Któ-
re pobili / lupów z majątności ich
11 tykając się niechcieli. A natychmiast
liczba onych których pobito w Su-

12 san do króla przyniesiono. A który
rzekł królowej: W mieście Susan
zabili Żydowie pięć set meżów y in-
nych dziesiąci synów Amánowych:
iako wielki mord nmięmasz / oni czy-
nią we wszystkich krainach: Czegoż
wiecej prosisz / a co chcesz abych ka-
13 zał uczynić? A któremu ona odpo-
wiedziała: Jeslić się królowi podo-
ba / niechby dano moc Żydom / aby
iako dziś uczynili w Susan / tak y in-
tro uczynili: a dziesięć synów Amá-
nowych / aby na subienicach zawie-
14 szono. A rozkazał król aby się tak
stąpiło. A wnet w Susan rozbito wy-
rok / y dziesiąci synów Amánowych
15 obieszono. A gdy się zebrali Żydzi
czternastego dnia miesiąca Adár / za-
bito w Susan trzy sta meżów: ani
majątność ich nie była od nich roz-
16 śarpána. Ale y po wszystkich zie-
miach / które były pod mocą królew-
ską / zaśtarwowali się Żydowie za swe
duże pobitwy nieprzyjacioly prześlá-
dowce swoje: tak bázro / że doszło
siedmdziesiąt y pięć tysięcy zabitych /
a żaden się niczego nie tknął z ich m-
17 ietności. A dzień trzynasty miesią-
ca Adár był y wszystkich pierwszych za-
18 bić / a czternastego dnia zabilić
przešli: którzy postanowili aby był
wroczyſty / aby w ten nápotym zawždy
biesiady y wesela y uczt sprawowa-
li. Ale ci którzy w mieście Susan za-
bić / trzynastego y czternastego dnia
tegoż miesiąca zabiciem się zab-
wiali: a piętnastego dnia zabilić
przešli. A przetoż tenże dzień wroczy-
19 sty postanowili na uczt y na wesele.
Ci lepak Żydowie którzy w miastecz-
kach niemuirowanych y po wsiach
mieszkali / czternasty dzień miesiąca

Święto vo-
roczyste
na pami-
tkę wybá-
wienia.

10 iest lud Izraelski / który wołał do Pa-
11 ną / y zachował Pan lud swój : y wy-
12 bawił nas ode wszytkiego złego : y
czynił znaki wielkie y dziwne między
narodami. A rozkazał aby dwa łosy by-
ły / jeden ludu Bożego / a drugi wszy-
tkich narodów. A przysły oba łosy
na dzień złożony od onęgi czasu przed
Bogiem wsemi narodami : y wspo-

13 mniał Pan na lud swój / y smitował
sie nad swym dziedzictwem. A będą
obchodzone te dni w miesiącu Adar /
czternastego y piętnastego dnia te-
goż miesiąca / ze wszytką pilnością y
z weselem ludu w jedne gromady ze-
branego / na wszytkie napotym rodzą-
cie ludu Izraelskiego.

ROZDZ. XI.

1 Roku czwartę-
go za królowania
Ptolomeusa y
Kleopatry / Do-
sitheus / który sie
mienił bydlę ká-
planem y z rodu
Lewitckiego / y Ptolomeus syn iego
przyniesli ten list Phurim / który po-
wiedzieli że przelożył Lysimachus
syn Ptolomeusów w Jeruzalem.

Ten też początek był w Edycyey
pospolitey / którego niemaż w Żydow-
skim ani w żadnego przekładają.

2 Roku wtorego za królowania Ale-
3 xandera wielkiego / pierwszego dnia
4 miesiąca Nisan / widział sen Mardocheus syna Jaira / syna Semei / syna
Cis / z pokolenia Beniamin : czo-
wiek Żydowin / który mieszkał w mie-
ście Susis / mąż zący y między pier-
wszymi dwoma królewskimi. A był
z tęg liczby więźniów / które był prze-

5 niósł Nabuchodonozor król Babi-
6 lonski z Jeruzalem / z Jekoniassem
7 królem Judzkim : A sen też był ten :
8 Ukazały sie głosy y burzenia / y grz-
9 mienia / y trzęsienia ziemi / y zamię-
10 śnienie wielkie na ziemi : alic oto dwa
11 wielcy synokowie / y gotowi potkać
12 sie z sobą. Na których wołanie w-
zruszyły sie wszytkie narody aby wal-
czyły przeciw narodowi sprawiedli-
wych. A był ón dzień ciemności y
niebepieczestwa / wtrapienia y wci-
sku / y okrutny strach na ziemi. A
zatrwożył sie narod sprawiedliwych /
bojąc sie złego swego / y gotowy na
śmierć. A wołali do Boga : a gdy
oni krzyczeli / źródło małe wrosło rze-
ką wielką / y rozlało sie wielką wodą.
Światłość y słońce wesoło / y poni-
żeni byli powyszeni / y pożarli zaćne.
Co gdy wyrzał Mardocheus / y w-
stał z łóża / myślił coby chciał Bóg
uczynić : y wbił sobie w serce / chcąc
wiedzieć coby sen znaczył.

ROZDZ. XII.

1 Na ón czas
mieszkał na dwor-
ze królewskim /
z Bagathá y z
Thaá rzezającami
królewskimi / któ-
rzy byli oddziwie-
niymi pałacu. A gdy wyrozumiał my-
śli ich / y starania ich pilnie wypa-
trzył / doszedł iż sie chcieli targnąć na
króla Artaxerxa / y dał o tym znać
królowi. Który obudził dawszy na
probie / gdy sie przyznali / kazał wieść
na śmierć. A król to co sie stało / w

5 kroniki wpisał : ale y Mardocheus
6 pamiętkę rzeczy wypisał. A rozkazał
mu król aby mieszkał na pałacu / da-
wszy mu dary za odniesienie. A Al-
mán syn Amadath Bugeczyk był
nastawnięszy przed królem / y chciał
zaskodzić Mardocheusowi / y naro-
dowi iego / dla dwu rzezalców kró-
lewskich którzy byli straceni.

Póty przedmowa : A co śłym
idzie, na onym miejscu było położono,
gdzie napisano w Księgach, A rozchwy-
cili dobrą y majątności ich. cosmy w
Edycyey należeli. A Kopia listu ta była.

Słowa Hiero-
nyma S.

O liście
tęj histori-
iety do Ie-
ruzalem
przyniesio-
nym

* Lb sw.

Słowa Hiero-
nyma S.

* 4. Król: 24.
d 15.
wysp: 2. a 6.

O zbuntos-
waniu
dwu ko-
morników
przez Már-
docheusa
królom ob-
żaniomym
wysp: 2. d 21.
y 6. a 2.

ROZDZ. XIII.

Wyrok
królewski
przeciw
Żydów.

A **N** wielki Artaxerxes / od Indii aż do Etyopii / sto dwadzieścia / siedm krain przezłożonymi / y księżetóm / którzy są pod jego panowaniem / zdrowia. ¹ Gdyż nadbárzo wielką narodów panuje / y wszytkiem świat podbił pod moc swoje / niechciał iednak źle używać wielkości mocy / ale łaskawością / y łagodnością sprawować poddane / aby bez żadnego strachu żywot spokojnie wiódąc / pokoiu którego wszyscy ludzie pragną żążywali. ² Ale gdym się pytał Rad moich / takoby się to wypełnić mogło / ieden z nich który mądrością / y wietnością innę przechodził / y był po królu który / imieniem Aman / ³ oznaymiał mi że jest lud po wszytkim świecie rozproszony / który nowych praw używa / y przeciwko wszech narodów zwycięzcy czyniąc / królewskim rozkazaniem gardzi / y zgodę wszech narodów swoją niezgodą targą. ⁴ Czego gdyśmy się dowiedzieli / widząc że ieden naród odporny / przeciwko wsze mu rodzajowi ludzkiemu przewrotnych praw używa / a naszemu się rozkazaniu sprzeciwia / a pokój y zgodę krain nam poddanych targą / ⁵ rozkazaliśmy aby którekolwiek Aman (który nad wszytkimi krainami jest przełożony / y który po królu / y którego na miejscu oycą czciemy) pokaze / z żonami / y z dziećmi od nieprzyjaciół swych byli wyglądzeni / a żeby się ich żaden nieuzalował / czternastego dnia dwanastego miesiąca Adar roku naszego: ⁶ aby złosciami ludzie iednego dnia stępawszy do piekła / przywró-

¹⁴ Ale m się bał abym cści Bogá mego nie przenióst na człowieka. ¹⁵ Tych słów mojem zrozumieć / Aman człowiekiem będąc / podniósł się w pychę / y chciał być za Bogá chwalebny / iako to wpogan nie trudno było. ¹⁶ Przetoż Mardocheusz / niechciał mu się klaniać / aby mu tym klaniem co Bożiego nie przyznawał / zaczęmby y swój zakon zelżył. ¹⁷ Bo inaczej kiedyby był chciał po nim wczci-

ćli królestwu naszemu pokój który byli zgwałcili.

Dotad kopia listu: A co za tym idzie, nalażłem na onym miejscu napisano, gdzie czytamy.

A tak sedby Mardocheusz uczynił wszytko co mu Esther rozkazała.

Wszakże tego niemaś w Żydowskim, ani zgola w żadnego przekładaczą.

⁸ A Mardocheusz modlił się Panu / pamiatając na wszytkie sprawy jego /

⁹ y rzekł: Panie / Panie / królu wszech mogący / bo w mocy twoiej wszytko jest położono / y niemaś żeby się mógł woli twej sprzeciwić / jeśli bez

¹⁰ dzieś chciał zachować Izrael. ¹¹ Tyś stworzył niebo y ziemię / y cokolwiek się okregiem niebieskim zamyka. ¹² Panem wszytkich jesteś / y niemaś żeby się sprzeciwił mąciestatorowi twemu.

¹³ Wszytko znasz / y wieś że ani z pychy / ani ze wzgardy / ani z iakiej cści pragnienia to uczynił / że się nie klaniał Amanowi napysnieniemu.

¹⁴ (Dla zachowania bowiem ludu Izraelskiego gotowbych był y stopynóg ię całować) / ale m się bał abym cści Bogá mego nie przenióst na człowieka.

¹⁵ Tych słów mojem zrozumieć / Aman człowiekiem będąc / podniósł się w pychę / y chciał być za Bogá chwalebny / iako to wpogan nie trudno było. ¹⁶ Przetoż Mardocheusz / niechciał mu się klaniać / aby mu tym klaniem co Bożiego nie przyznawał / zaczęmby y swój zakon zelżył. ¹⁷ Bo inaczej kiedyby był chciał po nim wczci-

¹⁸ Wszytek też Izrael takimże sercem y modlitwą wołał do Pana / przeto iż nad nimi perwa śmierć wisiała.

Słowa Hieronimowe.

Modlitwa Mardocheusza.

wości y klaniać takiego iakie pospolicie ludzom znacnym y cnotliwym czyniemy / gotów był Mardocheusz y stopy nog jego / iako samie powiada / całować. ¹⁸ A także heretycy te słowa przywodzą / przeciw wieczności świętych / bo oni tego niechcą po nas / abyśmy ię za Bogi chwalili / ale im tylko wieczność przystoyna / y powinna iako ludzom świętym wyrządzamy.

Ważność świętym iaka,

ROZDZ. XIII.

Modlis
twą Es-
ther wy-
swolenie
ludu [ne]

1 **E**sther też kró-
lowa wciekla się
do Pana / bojąc
sie niebezpieczeń-
stwa / które nad-
chodziło. ² A że
włóknęła się z o-

dzienia królewskiego / płaczu y żalo-
bie przystoynę ślasy wzięła / a miasto
rozlicznych olejów / popiołem y gno-
ziem głowę napełniła / y ciało swe po-
stami poniżyła / y wszystkie miejsca na
których przedtem zwykła bywać wes-
ła / targaniem włosów napełniła. ³ A

prosiła Pana Boga Izraelskiego / mó-
wiąc: Panie mój / któryś sam jest kró-
lem naszym / wspomóż mnie opuśczo-
ną / a która opiodz ciebie żadnego in-
nego pomocnika nie ma. ⁴ Niebiespie-
czeństwo moje jest w ręku moich.

⁵ Słyszałam od ojców mego / żeś ty
Panie wziął Izraela z wszelkich na-

rodów / a oycenasię ze wszystkich po-
zad przodków ich / abyś posiadał
dziedzictwo wieczne / y wezynałś
imię iakoś rzekł. ⁶ Zgrzeszyliśmy przed

oczyma twemi / y przetoś nas dał
w ręce nieprzyjaciół naszych: ⁷ bo

śmialiśmy się bogom ich. Sprawiedli-
wyś jest Panie. ⁸ Lecz teraz nie ma-
ją na tym dosyć / że nas ciężko niewola-
ściś iako / ale śnie ręk swoich mocy biał-

wanstwie przypisując / ⁹ chęć odmienić
obietnice twoje / y wytrącić dziedzic-
two twoje / y zawrzeć usta chwale-
cych cie / y zgasić sławę kościoła y ol-

tarzającego / ¹⁰ aby otworzyli usta po-

gánów / a chwalili meżność białwa-
now / y wielbili cielesnego króla na-
wici. ¹¹ Nie dawajże Panie scept-
rum twego tym którzy nie są / by sie
nie śmiali na wypadek nasz: ale obróć
rękę ich na nie / a tego który sie począł
strożyć na nas / zabrać. ¹² Wspomni
Panie / a wkaż sie nam czasu wstępu
naszego / a daj mi śmiałość Panie
królu Bogów / y wszystkich mocy: ¹³ daj
mnie ozdoby w usta moje / przed
oczyma lwami / a obróć serce jego ku nie-
nawisści nieprzyjaciela naszego / aby
y on zginał / y inni którzy sie z nim zga-
dzają. ¹⁴ A nas wybaw ręką twoją / a
wspomóż mnie / żadnej innej pomocy
nie mającej / iedno ciebie Panie / któ-
ryś masz wiadomość wszystkich rzeczy.
¹⁵ y wieś że w nienawisści mam chwa-
le grzesznych / a iż mnie mierzi łóżnie-
obrzezańców / y każdego obcego. ¹⁶ Ty
wieś potrzebe moje / ¹⁷ żeć sie brydże
znakiem pychy y chwały mojej / ¹⁸ któ-
ra jest na głowie mojej / we dni oka-
zowania mego / a ¹⁹ żeć mnie mierzi iako
śmiat miesięcznej niewiasty / a ²⁰ żeć ię
nie nosze / w dzień milczenia mego.
²¹ Jsem też nie iadala w stole Amán-
ani mi sie podobala wsta królewstwu /
anim piła winą moich ofiar. ²² y ni-
gdy sie nie wescila sluzebnicą twoją
od tego czasu iakom tu zarwiedziona /
aż do dnia dzisiejszego / iedno w to-
bie Panie Boże Abrahámów. ²³ Boże
mocny nade wszystkie wysluchay głos
tych którzy żadnej innej nadszicie nie
mają / a wybaw nas z ręki zlosliwych /
y wyrwi mnie z boiazni mojej.

1. Est. 4. 16. 17.
przedemną i.
ko to co mam
w ręk. Heb.
Deut. 4. 7. d

Słowa Hiero-
nymowe.

W. 1. 1. 1.
Esther do
króla sę-
miej opisa-
ne.

11 Nie dawaj sceptum twego tym któ-
ry nie są.] to jest Białwanom / bo Białwan
nie jest / iako też mówi Apostoł. 1. Cor. 8. a
choćta materia Białwana jest cokolwiek /
wszaki sam Białwan nie jest / bo to znaczy
czego niemają / znaczy bogi fałszywe iakowych

niemają / a tak prawdziwie nie nie znaczy y
nie jest. A tymi są różne obrazy od Biał-
wanów / iż obrazy własnie znaczy y wyraża-
ia to co jest albo byto / a przeto są własnym
wyrażeniem y znakiem rzeczy pewnych y tych
które własnie są: a białwany znaczy rzeczy nie
pewne y których niemają.

* Królestwo
twego biał-
wanom.

* przed kró-
lem.

* Korona
królewska.

* gdy nie by-
wam z kró-
lem.

ROZDZ. XV.

Tom też znalazł przysłano w Edyciey
pospolitęy.

1 **E**sther też kró-
lowa wstąpiła do kró-
la / y przyczyni-
ła sie za ludem
swoim / y za oyczy-
zną swoją. ² Pá-

mietał (prawi) na dni wzięcia
twego / iakoś wychowana na rękach
moich: bo Amán który po królu
mówił przeciwko nam / na śmierć:
ty wyrywaj Pana / y mów królowi
o nas / y wybaw nas od śmierci.

Także y to co ją tym idzie.
³ A dnia trzeciego złożyła z siebie
ślasy / wbiorem swego / y odziana jest
chwałą swoją. ⁴ A gdy sie świeciła
w odzieniu królewskim / y wyzwała

* aby nas za-
tracił.

Słowa Hiero-
nymowe.

* iakobn. G.

wszyst-

6 wſzytkich rzadźce y zbawiciela Bo-
 7 gá/ wzięła z sobą dwie ſłużebnice: y
 8 na iednę ſie wſpięła/ iakoby od
 9 roſkoſy y od wielkiey cięta ſubtelno-
 10 ſci ſamą ſobą wſtąpić nie mogła: a
 11 druga panna ſła za panią/ wlecząc
 ſie po ziemi ſtate niſząc. A ona ſa-
 ma różnobarwną na twarzy roſlaną/
 y wdzięcznemi a iáſnemi oczyma/
 ſciśnione pokrywała. Wſiedłszy tedy
 porządnie przez wſytkie drzwi/ ſtane-
 12 ła przed królem/ gdzie on ſiedział na
 13 ſtolicy królestwa ſwego/ obleczoney w
 14 ſiáty królewſkie/ y ſwiecący ſie od
 15 złota y od drogiego kamienia/ a był
 16 ſrogięgo wyczerzenia. A gdy podniósł
 17 oblicze ſwé/ y pałającemi oczyma za-
 18 palczywość ſerca ſwego pokazał/ w-
 19 pádła królowa/ y zbladłszy omdlała/
 20 głowę na pánience ſłużebney położy-
 21 ła. A odmienił Bóg ſerce królewſkie

w taſtawość/ y wnet vlekłszy ſie o nie/
 ſkoczył z ſtolice/ a trzymając ią ſwé-
 12 mi rękoma/ ażby przypłał ſobie/ temi
 13 iey ſłowami poblażał: Cóżci Eſther/
 14 iaciem ieſt brát twóy/ niebóy ſie. Nie
 15 vmrzeſz: bo nie ná cie ále ná inné
 16 wſytkie to práwo uczyniono. Przy-
 17 ſtań tedy a dotkni ſie ſceptrem. A gdy
 18 ona milczała/ wzięł złoté berło/ y po-
 19 łożył ná iey ſyćcy/ y pocácowal ią/ y
 rzekł: Przecz mi nie mówisz? A ona
 odpowiedziała: Wyżżałam cie pá-
 nie iako Anyolá Bożego/ y ſtrwoży-
 17 ło ſie ſerce moje dla boiaźni ozdoby
 18 pánie/ a oblicze twoie ieſt pełné w-
 19 dziecznoſci. A gdy mówiła záſie w-
 pádła/ y ledwie nie vmárła. A król
 ſie tráſował/ y wſyſcy ſłużebnicy ie-
 go cieſyli ią.

ROZDZ. XVI.

Copia liſtu króla Artaxerxa, któ-
 ry za Zydów do wſytkich kráim kró-
 leſtwa ſwego rozeſtał: którego téż
 w księgách Zydowskich niemaſz.

1 A Ról wielki Ar-
 2 taxerxes od In-
 3 dii aż do Ety-
 4 opii/ ſto dwa-
 5 dzieſciá y ſiedmi
 ziem/ kiáżetam y
 przelożonym/ kó-
 2 rzy ſa poſlušni náſzego roſkazania/
 3 zdrowia życzy. Wiele ludzi dobroci
 4 pánów/ y części którá im wyrażdził/ ſie
 5 ná pyche wzywáli: y nie tylko pod-
 2 dané królewſkie zagubić wſilni/ ále
 3 części którá im dano nie znóſząc/ ná o-
 4 nę którzy dáli o zdrádzie myſłá. A
 5 máło ná tym máią/ że nie dziekuią zá
 dobrodzieyſtwa/ y gwałcą práwo tá-
 2 ſci im pokazanéy/ ále téż mniemáią/
 3 że dekrety Boga/ który wſytko widzi/
 4 wyſdź mogą. A ták dálece w ſaleń-
 5 ſtwo záſli/ że te którzy wzdów ſobie
 zwieryzonych pilnie przeſtrzegáią/ y
 ták ſie ná wſem ſpiáwu/ aby byli
 godni wſytkich pochwalenia/ klam-

ſtwy táimnemi wyrócić wſilniá:
 6 7 gdy wſy pánſkie proſte/ á z ſwego
 8 przyrodzenia inné ſiácuąc/ chytrą
 9 zdrádzá oſukiwáią. A która rzecz y z
 10 ſtárych hiſtoriy dowodzi ſie/ y z tego
 co ſie ná káždy dzień dzieie/ iako zlym
 niektórych ludzi poduſzczaniem/ checi
 królewſkie bywáią nákażone. Przec-
 9 tóż potrzebá obmyſláć pokóy wſy-
 10 tkich kráim. A nie macie mniemác/
 ieſli rózne rzeczy roſkázujemy/ żeby to
 z lekkoſci myſli náſey pochodziło/
 ále że według ſpoſobu y potrzeby czá-
 10 su/ iako wyciąga pożytek rzeczy poſpo-
 11 litey/ wyroki wydawamy. A żebyſcie
 to co mówiemy iáſniey zrozumieli:
 12 Amán ſyn Amádáthy/ ſercem y ro-
 13 dem Mácedończyt/ y ode krwie Per-
 ſkiey dáleki/ y náſze dobrotliwość o-
 14 krucieńſtwem ſwym máżący/ obcy
 15 bedąc od nas ieſt przyiety: y doznał
 16 przeciwo ſobie ták wielkiey ludzkoſci/
 17 że go oycem náſzym zwano/ y klámáli
 18 ſie mu wſyſcy wtóremu po królu:
 19 20 Który ſie w ták wielką nádetość py-
 21 chy podniósł/ że ſie o to ſtárat/ aby
 22 nas y królestwa y ducha zbawił. A
 23 bowiém Mardocheuſá/ zá którego
 24 wiernoſciá y dobrodzieyſtwem żywie-
 25 my/ y towarzyske królestwa náſzego
 Eſther/ ze wſytkim národem ich/ no-

Słowa Hiero-
 nymá S.

14 wémi iákimis á niesłychánemi chy-
trościami żadał ná śmierć : ° to my-
ślac / aby oné pobiwşy / zásadził czy-
nił ná opuszcíałosc náşe / y królestwo
15 Perskie do Macedonóro przeniósł. ° A
my od naniecnotliwşego ze wszech / lu-
dzi Żydy ná śmierć skázané / w żadney
zgólá winie nie náleżiřmy / ále przeci-
wnym obyczáiem praw sprawiedli-
wych używájących / y synami narowy-
16 şego y nawietřşego / y záwşe żywiące-
go BOGA / zá którego dobrodziej-
stwem / y oycóm nářym y nam króle-
stwo iest dáne / y áż po dziś dzień zá-
chorované. ° Przeróž oné listy / które on
17 był nářym imieniem rozesłał / wiédz-
cie byđż kářowáne. ° Dla której zło-
18 ści / przed bramami tego miásta / to
iest Susán / y sam który knował / y w-
şytek ród iego ná subienicach wiři :
niemy / ále Bóg oddał mu co zářlu-
19 żył. ° A wyrok ten / który teraz sľemy /
po wszytkich miástách niech bedzie

D záwieřony / żeby wolno było Żydom
20 używác praw swoich. ° Którym macie
dopomáć / aby oné którzy sié ná po-
bicie ich gotowali mogli pobić / trzy-
nástęgo dnia miesiącá dwunástęgo /
21 który zowią Aldár. ° Albowiem ten
dzień smutku y żalóć Bóg wszech-
22 mogący odmienił im w radość. ° Z-
tądże y wy między innemi święty ten
dzień policzaycie / y obchodźcie ji ze
wszelką radością / aby y nápotym wie-
23 dziano / ° że wszyřcy którzy Persam
wiernie sľużą / godną zá wierność
swoą zapłatę odnořą : á którzy króle-
24 stwu ich ná zdrádzieřą / gina dla zło-
ści. ° A wszelka kráiná y miásto / które
by niechciało byđż uczestnikiem tego
świeta / niech mieczem y ogniem zgi-
nie / y niech ták bedzie wygládzoné /
żeby nie tylko ludzióm / ále y bestiam
drogi przez nie ná wieki nie było / ná
przykład wzgárdy y nieposłuszeńřtwá.

K S I Ę G I O B.

ROZDZIAŁ I.

Aż był w
ziemi řus/
imieniem
Job / á był
to mąž scze-
ry y prosty
y boiący się
Boga / od-
stepniący

2 od złego. ° A wrodziło mu się siedm
3 synów á trzy córki. ° A máietność ies-
go była / siedm tysięcy owiec / y trzy
tysięce wielbłądów / pięć set też iarzm
wołów / y pięć set óslic / y czeládzi bár-
zo wiele : y był to mąž wielki między
wszytkimi wschodnimi. ° A chadzali
4 synowie iego / y sprawowali częty we-
dle domów káżdy dnia swego. A po-
stawşy wzywáli trzech sióstr swoich
aby z nimi iadály y pily. ° A gdy się w
5 kóło obeszły dni biesiády / posyłał do
nich Job / y poświęcał ie / á wsta-
wşy ráno / ofiarował całopalenia zá
káżdego z nich. bo mówił : By śnadź
nie zgrzeřyli synowie moi / á nie błó-

6 gořlawili Bogu w sercach swoich.
B Táć czynił Job po wszytkié dni. ° A
niektórego dnia gdy przyřli synowie
7 Boży aby stali przed PANEM / był
też między nimi y řáthán. ° Któremu
rzekł P A N : Skąd idziesz : który od-
powiedáiąc rzekł : Stráżyłem ziemię /
8 y schodziłem iá. ° A rzekł P A N do nie-
go : A baczyřś Jobá sľugę mego / że
mu niemář ná ziemi podobnéř / czło-
wieć sczéry y prosty / á boiący się Bo-
9 gá / y odstepniący od złego : ° Które-
mu řáthán odpowiadáiąc rzekł : A za-
10 śie Job dármo Bogá boi : ° A zářś
go ty nie ogrodił / y dom iego / y wszy-
tkę máietność wołólo zerwał : błó-
gořlawiřś w czynieóm ręk ięř / y doby-
11 tek iego rozróřł się ná ziemi : ° Ale
ściągnę trochę reke twoie / á dotkni
wszytkiego co ma / ieslić w oczy błó-
12 gořlawieć nie bedzie. ° A rzekł P A N
do řáthána : Oto wszytko co ma iest
w rece twoiey : iedno ná niego nie
ściągay reki twey. A odsiedł řá-
13 than od oblicza PANskiego. ° A gdy
dnia iednéř synowie y córki iego iedli
C y pili wino w domu brátá swego pier

Bogu, ábo nie
bluźnili Bogá
Hebr.

Řáthán
bez dopu-
řenia Bo-
żęgo nie
może řkos-
cić łobos-
wi.

To iest, zło-
reczyć Hebr.

° ábo doskona-
ły á cnorliwy
H.

° par.

° więřsy ze
wszech H. bo
był królem.

Job modli-
sie zá syny
częřuiące
sie.

° To iest, nie
złorzeczyli

Woty y o:
słice sábu
li Sábey
asy.

Owce spa
lił ogień s
niebá.

Wielbla
dy zábiali
Cháldey
asy.

Argument
ych ksiąg
Iobowych.

Sáthan
prosi do
puszczenia
ná Iobá.

To jest, skóra
cudzą zaskó
re swoie,
Cháldeyski
przełożyciel
nek za czło
nek, (ręka za
głowa)

14 worodného/ przybieżał posel do Jo
bá/któryby powiedział: Woty oraty/
15 á oslice pásono podle nich/ y przy
pádli Sábeyczycy y zábiali wszytko/ y
czeladź mieczem pozábiali/ y wse
16 dlem ia sam ábychci oznaymit. Al
gdy ten ieszcze mówił/ przyszedł drugi
y rzekł: Ogién Boży spadł z niebá/ y
wderzyny na owce y slugi spalił ie/
y wybiegałem sie ia sam/ ábymci o
17 znaymit. Ale gdy y ten ieszcze mówił/
D przyszedł inny/ y rzekł: Cháldeyzy
uczynili trzy husy y rzucili sie ná wiel
błądy/ y zábiali ie/ y páchołki pozá
biali mieczem: á tylkom ia sam v
18 ciékl ábychci oznaymit. Jeszcze ten
mówił/ áli drugi wśedł/ y rzekł: Gdy
synowie twoi y córki iedli y pili wino

19 w domu brata swego pierworodné
go/ y zagnął wiatr gwałtowny
przypadł od strony pustynie/ y zá
trzął czteremá weglami domu/któ
ry obáliwszy sie przytłukł dzieci twoie
y pomárły/ y wybiegałem sie ia sam
ábychci oznaymit. Tedy Job wstał/
y rozdarł sáty swoje/ y ogoliwszy głó
20 we vpadł na ziemię poklonił sie/ y
21 rzekł: Nágom wyszedł z żywota má
tki moiey/ y nágo sie tam wróce:
P A N dał/ P A N odiał: iáko sie
Pánu vpodobáło/ rák sie sstało:
niech będzie imie P A N S K I E bło
22 gosławione. W tym wszytkim nie
zgrzeszył Job vsty swemi/ y nie
głupiego nie wyrzekł przeciw Bogu.

Dzieci
dóm od
wiatru o
bálony
przytłukł.

Cierpli
wość Iobá
w utrapie
niu.
H.

Ecc. 5: c 14
1. Ti: 6. 7. 7.
H.

Tego Jobá s. wspomina Ezechiel 14. ve.
14. y Tobiasz 2. ver. 12. y Jakub Apostoł w li
ście Rozd. 5. ver. 11. Nie był ten z Hebrejskie
go rodu/ ále Poganskiego/ iáko niektórzy
mniemáją z pokolenia Ezáw: bo Gen. 36.
miedzy potomki Ezáwá policzony jest Jo
báb/ iáko by piaty od Abrahámy/ á tenże iáko
mniemáją był Job. y dla tego podobno że
był potomkiem Ezáw/ áyż tych ksiąg nie
przymowáli. Wszakże od Kościoła Bożego/
záwsze były zá pismo święte przyjęte/ które to
księgi opisuia żywot Jobá świętego/ á oso
bliwie cierpliwosć iego/ ktorey cierpliwosći
Bóg doświadczaie/ przepuscił ná niego w

sztyko/ w czym pospolicie cierpliwosć nászá
kusona bywa/ ná mądrości/ ná dzieciach/
ná zdrowiu/ ná przyiaciółach/ ná stawie. Za
czym przyszedł do rozmowy z przyiacióły swo
mi/ zadawáiąc to sobie: Czemu sie z tym szes
ści ná świecie/ á dobry pospolicie sítá ciera
pia. Która dysputacya bytá záwody y jest tru
dna: przeto też y te księgi sa przytrudniejszye
ku wyrozumieniu. Bo znáć byt wielkim phy
losophem/ to jest/ biegły w rzeczach przyro
dzonych/ od ktorych przykłady bierze. A do
tego is sa wierzami nápisane/ y przeto bárzo
wzrostowátymi słowy rzecz wyrażáia/ które téż
czesto moga sie rozmáćie wykládać.

ROZDZIAŁ II.

1 **S**stało sie/ gdy
niektórego dnia
przysli synowie
A Boży/ y stáli
przed PANEM/
przyszedł też Sá
than miedzy nie:
y stał przed oczy
2 má iego/ że PAN rzekł do Sáthána/
Skąd idziesz: Który odpowiadáiąc
rzekł: Strążyłem ziemię/ y schodziłem
3 iá. A rzekł PAN do Sáthána: A przy
pátryłżes sie sludze me^o Jobowi/ że
mu niemáš podobnég ná ziemi/ mą
szczyry/ y prosty/ á boiący sie Bogá/ y
odstepuácy od złego/ á ieszcze zácho
wáiący niewinnosć: á tys mie pobu
dził przeciw iemu/ żebym go trapił
4 bez przyczyny. Któremu Sáthan od
powiadáiąc rzekł: Skóre zá skóre/ y
B wszytko co ma człowiek/ dá zá dusze
swoie: ále sciągni reke twoie/ á do
5

6 tkni kóści iego y ciála/ á tedy wyrzys
żec w oczy błogosławic będzie. A
rzekł PAN do Sáthána: Oto w rece
twoiey jest/ á wśáć óż zachoway dusze
7 iego. Wyszedł tedy Sáthan od obli
cza PANA/ zaráził Jobá wrzodem
bárzo złym/ od stopy nogi áż do wierz
8 zchu głowy iego: Który rope skou
pa ostrobzwał siedząc ná gnoiu. A
9 rzekłá mu żona iego: Al ieszczé trwasz
C w prostocie twoiey. Błogosław Bo
gu/ á vmrzy. Który rzekł do niey:
10 Jáko iedná z niewiast śalonych rze
klás: Jesliśmy przyieli dobrá z reki
Bożey/ złego czemu byśmy przymo
wác nie mieli. W tym wszytkim Job
nie zgrzeszył vsty swemi. Wsłysza
11 wszy tedy trzy przyiaciele Jobowi w
sztyko złé które náń przypádkło/ przysli
kázdy z mieysca swego/ Eliphás The
mámitczył/ y Bálád Subítczył/ y
Sopár Náámáthezył. Bo sie by
li zmówili/ żeby pospolu przyszedłszy
12 náwiedzili go y ciefyli. A podniós

Sáthan zá
ráził Iobá
wrzodem.

w popiele.
H.
Żoná vra
ga Iobowi.
To jest, ná
táy Bogu: iá
ko y wysł.
Roz: 1. v. 5.
y 11.

Przyiacie
le náwié
dáiá Iobá
áby go tie
fyli.

D wŝy zdalek4 oczy ſwe nie poznali go /
y z4krzykn4wŝy pl4kali / 4 rozd4rŝy
13 ſ4ry ſwe / ſyp4li proch n4 g4owy ſwe
ku niebu. 1 X ſiedzieli z nim n4 ziemi

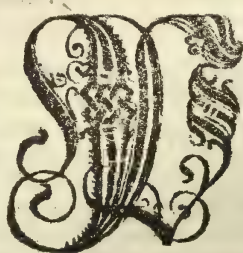
ſiedm dni y ſiedm nocy / 4 4aden do
niego ſłowa nie mówił : bo widzieli
4e boleſc był4 gwałtown4.

Piſmo ſ. cze-
mu Bogu przy-
piſanie n4ſe
wtrapienia.

3 A tyſ mię pobudził przećiw iemu, 4 bym
go trapił. 1 Sobie Bóg przypisuje ono wtra-
pienie Job4 / choć4c nie Bóg trapił / 4le
tylko dopuſcił. Abowi4m Bóg nie pobudzał
ſ4th4n4 n4 Job4 / 4le tylko gdy proſił aby
go mógł trapić / dopuſcił Bóg rzekać : Oto
wŝytko co ma / w r4ku twoim ieſt. Ani po-
trzeb4 było pobudzić ſ4th4n4 / 4bo mu ro-
ſt4żować / 4by człowiek4 ſwietego dręczył.
Sam bowi4m ſ4th4n nienawidzi4ł Job4 / y
wŝytkiej ſwey mocy ch4ł n4 nim doſwi4d4

czyć : wſ4ł4c temu ſtodzić nie mógł / iedno
4ż Bóg dopuſcił / y to i4ko wiele y i4ko dłu-
go / y n4 czym Bóg dopuſcił / dla tego wŝytko
to wtrapienie r4czey Bogu ni4 ſ4t4nowi
przypisuje. Bo y ſam Job mówi : Pan d4ł /
Pan odiał. y ſ4tan Bogu mówił : wy4agni
reke / 4 dotknij wŝytkiego co ma. O4dzie Bogu
przypisuje piſmo ſ. 4e ſpr4wy / kt4rych nie ſam
czyni / tylko dla ſłuſnych przyczyn dopuſzcza
aby były.

ROZDZ. III.

W tym Job o-
tworzył wſt4 ſwe /
y 4złorzeczył dno-
wi ſwe / y mówił :
1 Niech 4gnie
dzień / kt4regom
ſie wrodził / y noc

w kt4r4 rzeczone : Począł ſie 4zł-
wiek.

4 Dzień on niech ſie obróci w ci4m-
noſci / niech ſie o nim nie pyta Bóg
z wyſok4 / y niech nie bedzie oſwiecon
ſwiatłoſci4.

5 Niech go 4aci4ni4 ci4mnoſci / y
ci4n ſmierci / niech go oſiedzi4 mrok /
4 niech bedzie og4rmon gorzkoſci4.

6 Noc one ci4mny wi4cher niech o-
ſiedzi4 / niech nie idzie w liczbe dni
rocznych / y niech nie bedzie policzo-
na w mieſi4c4ch.

7 Noc on4 niech nie bedzie opu-
ſci4ł4 / ani chwały godna :

8 Niech i4y 4łorzecza kt4ry 4łorze-
cza dniowi / kt4ry ſ4 gotowi wzru-
ſzyć Lewi4than :

9 Niech ſie 4aci4ni4 gwiazdy mro-
kiem i4y : niech4y czeka ſwiatł4 4 nie
ogł4da / ani weſci4 wſtaw44c4cy 4o-
rze :

10 1 4 nie 4aw4rł4 dziwi 4ywot4 kt4-
ry mie noſił / ani odiał4 zlego od oczu
moich.

11 Czemum w 4ywocie nie umi4ł /
wyſzedŝy z 4ywot4 wnet nie 4ginał :

12 Przecz przyiety n4 kol4n4 : Cze-
mu 44rmony pierſi4mi :

1 4łorzeczył dniowi ſnemu. 1 Wſt4r4
ſie Job n4 niedze y nieſzczeſcie ſwoie / kt4rego

13 Teraz bowi4m ſpi4c mi4cz4łbym /
y odpoczywałbym ſnem moim :

14 1 4 kr4łmi y r4d4mi ziemi4 / kt4-
C rzy ſobie budui4 puſtyni4.

15 1 Albo z 4ſi44zety kt4ry m444 4łoto /
y n4p4łni44 domy ſwe ſrebr4m.

16 1 Albo i4ko martwy pl4d ſkryty /
nie byłbych / 4bo kt4ry poczeć nie o-
gl4d4ł ſwiatłoſci.

17 1 T4m niezbo4nicy przeſtali od
trwogi / y t4m odpoczynełi ſp4cowa-
ni ſi4.

18 1 X niegdy ſp4tem 4wi4z4ni bez
przytkoſci / nie wſlyſeli głoſu wycie-
g4cz4.

19 1 M4ł4 y wielki t4m ſ4 / y niewol-
nik wolen od pan4 ſwego.

20 1 Przecz niedzi4nemu d4n4 ieſt ſwi4-
D tkoſc / 4 4ywot tym kt4ry ſ4 w gorz-
koſci duſze :

21 1 Kt4ry czeka44 ſmierci / 4 nieprzy-
chodzi : i4ko wykopyw44cy ſkarb.

22 1 X b4rzo ſie weſi44 gdy nayd4
gr4b.

23 1 Me4owi kt4rego d4g4 ſkryta
ieſt / y og4rni4ł go Bóg ci4mnoſci4-
mi.

24 1 Pierwey ni4li i4m / wzdycham :
4 i4ko wzdier44c4 wody / t4k rycz-
ni4 moie.

25 1 Bo 1 ſtr4ch kt4regom ſie lekał /
przyſedi n4 mie / 4 czego mi ſie ob4-
wiał / przyd4ło ſie.

26 1 4zam mimo ſie nie puſzc4ł : 4-
4em nie mi4cz4ł : 4 4em nie był ſpo-
koyny : 4 przyſi4ło n4 mie 44gni4w4-
ni4.

1 wſt4r4ni4 t4 ſum4 i4ſt / 4by był ſobie 4y-
czył / 4bo ſie nigdy nie rodził / 4bo wrodziwŝy

1 4 P4ny
4iemſkimi.
1 puſt4 mi4y-
ſc4 budui4.

1 w ſmierci 4
bo w grobie.

1 I4ko ſie d4-
ie z niewol-
ni4mi kt4ry
4wi4z4ni4ni4
ſ4 robić.
1 T4m ſie 4-
wona m4ł4 y
wielk4.

1 Rozumi4y
przez d4ny
ieſt 4ywot
me4owi.

1 Tegom ſie
bał.

1 Nie byłem
beſpieczany, 4
nim ſie wſpo-
koil, 4nim
odpoczywał.
H.
1 boi4m. H.

1 wſt4r4ł ſie
4bo n4zwol-
ni4 nieſzczeſli-
wym, bo prze-
klec4wo zna-
czy nieſzczę-
ſci4, i4ko b4-
goſł4wici-
ſt4wo ſc4ſcił4
1 Bodayby
był nie b. ſ.
1 Jer. 20 d 14.

1 4 4mierci 4ie-
mnoſci przy-
noſi, 4owie
4 4ieniem
ſmierci.

1 4bo weſi4ł4.
H.

1 4bo wzru-
ſi4ł4 pl4c4
1 w. J. H.

Swięci naro-
dzenie swoje
czemu prze-
klinają?

sie przedko vmrzeć / zjadze wrosta disputacia
miedzy Jobem y przyiacielu / nad wtapien-
niem tego.

3 Niech sginie dzień, któregoś sie u-
rodził. Ludzie świeci dzień swego narodze-
nia / nie dla niecierpliwosci iakiej / ale dla
grzechu pierworodnego w którym sie rodzi-
my oplakuią: iako to tu Job czyni iakie y
Zieremiaś Ro. 12. 20. Abrahām też niedzieli
narodzenia syna swego / ale dzień odsadzenia
od pierśi ciał. Gen. 21. A koscioł Boży na-
rodzenie swiętych / wcielam świeci / nie tu
którym sie na świat narodzili / ale gdy przez
śmierć doczesną przechodzą do żywota wie-

cznego / y zowie to / narale, to iest / narodzenie.
Poganie ktorzy grzechu pierworodnego nie-
znali / z wielką pompą czcili dzień narodze-
nia swego / a zwłaszcza Panowie y królowie /
Gen: 40. Pharaó Mat: 14. Herod y insy.

8 Którzy gotowi są wzruszyć Lewiathan /
To iest / na morzu żeglownicy / ktorzy kiedy to-
na / przeklinając on dzień którego w okret we-
sli / gotowi sie wzruszyć przeciw Jobie Lewia-
tan / to iest wieloryb / którego strawa beda.
Insy przekładają Lewiathan / to iest / płacz
swój / wśakże y żydowski / y Gręcka y Łaciń-
ska wulgata ma Lewiathan.

Summa dispu-
tacyi iest ta-
kie Job dla
grzechów był
wtapiiony
czwili dla in-
szych przycz-
ny, która że
sam Bóg roz-
strząsał w
Rozd. 38.

Eliphás -
chce i kaza-
ć że Job
bóg są
grzechy ka-
rał.

Aza boiać
zwoła nie by-
ł dla nędzy
ie swojey, a
dla oszuka-
wania tute-
H.

Naprzód ie-
sie tak pospo-
litie trafiało
grzeszne ka-
re.
Który orę-
dłosci. H.
przewrotno-
ści H.

Ludzie świeci
cy pospółki
świecie.

ROZDZ. III.

Odpowia-
dając Eliphás
Th. Emánitczyk
rzekł:

2 Jeśli poczniesz
mówić do cie-
bie / podobno-
nie miło będzie / ale wymysłona mo-
we kto zatrzymać może?

3 O toś ich wiele uczyl / y potwier-
dzales rece i pracowane.

4 Chwiliąc się vmacniały twé mo-
wy / a kolana dżące posilałes

5 A teraz przyszła na cie plaga / y v-
stałes: dotknęła cie y strwożyłes sie.

6 Gdzież iest boiażń twoia / mo-
cnosc twoia / ciérpliwosc twoia / y
doskonalosć drog twoich?

7 Wspomni / proście / kto kiedy
niewinny zginął / abo kiedy prości z-
glądzeni są?

8 A owsem widziałem te ktorzy
czynią nieprawosć / y siecia boleści /
y żną ie /

9 Ze za dmuchnięciem Bożym zgi-
neli / y duchem gniewu tego zniszcili.

10 Rył lw / y głos lwice / y zeby lwich
sczeniat struszone są.

11 Tigris zginął / iż nie miał lupu / y

7 W homni kto kiedy niewinny zginął /
Ten iest obyczaj ludzi tego świata / iż kiedy
tego Pan Bóg nieścieszcim nawiedza y ka-
rze / tego też pospolicie za nagerzniejszego
mają / y grzechom to tego przypisują / zle o te-
go sumniemu y enocie trzymając: goyż Pan
Bóg swoich nie tylko dla grzechów karze y
nawiedza / ale też dla doświadczenia y za-
stugi wieśszy / iako Job / Tobiasza y in-
szych. Przetoż Job za ta przyczyna / aby sie
z niego nie gorzyli / mając sumnienie dobrze /
wśakże swoje niewinność / iż to niewinnie
cierpiał: a onę przyiaciele / iż go zle w tym

C sczenietá lwie rozprószyły sie.

12 Ale do mnie rzeczone iest słowo
skryte / a iakoby wkradkiem przyszło
vcho moje żyły sieptania tego.

13 W okropności widzenia no-
cnego / gdy sen na ludzic zwyki przy-
padać.

14 Ział mie strach y dżenie / y wśy-
tkie koscie moje przestraszone są.

15 A gdy duch siedł przy bytności
moiej / wstały włosy ciała mego.

16 Stanał kros / któregoś twarzy
nieznał / wyobrażenie przed oczyma
memi / y słyszałem głos iako wiatru
cichęgo.

17 A za człowieka Bogu przyrowná-
ny będzie viprawiedliwion / abo
mąż będzie czystszy niż stworzyciel
tego?

18 Oto ci ktorzy mu służą / nie są sta-
li / y w Anjólach swoich nálaźł nie-
prawosć:

19 Jakoż daleko wiecey ci ktorzy
miejska w domiech giniących /
ktorzy mają grunt ziemny / beda iako
od mola zeprowani?

20 Od poranku aż do wieczora beda
wycięci / a iż żaden nierozumie / ná-
wieki zginą.

21 A ktorzy zostaną / odieci beda
z nich: pomrą / a nie w mądrości.

posadzali strofnie: y stad wrosta miedzy nimi
ta dysputacia o opatr: nosci Bozey. Job do-
wodzi tego iż Bóg y niewinne na tym świecie
trapi / przeciw temu mowia tego przyiaciele.
A wśakże tenie Job nie spuszczał sie na swo-
ie niewinność / przecie to zeznawa przed Pa-
nem Bogiem / iż godzien był iestże wieśszego
karania za grzechy swoje: niśey 7. v. 20. y 11.
v. 26. y 14. v. 16. bo świeci y za małe grzechy
wiele cierpia y pokutuią. A iest ten obyczaj
ludzi dobrych iż wśelakie karanie y nawie-
dzenie Boże swym grzechom przypisują.

W rozmysła-
niu H.

Abd. Anył.

A w mil-
czu sty-
salem głos
(śalowy) H.
bedzie spra-
wiedliwiony
niż Bóg H.
To ran duc-
obiawil, iż
Bóg spráwi e-
dliwiony niż
człowiek, a
tak spráwie-
dliwie karze,
bo y w Any-
łach nálaźł
grzech.

Izali za-
cnosć ich nie
posła z nimi.
H.

ROZDZ. V.

Eliphás wrę-
ga Iobowi w
zywaniem
świątecznym
dowiedzieć chce
iż karanie
wysłankie za
grzechy by-
wa.

niebaczni-
go H.

miejskaniu
ozdobnemu.
H.

Bo nie z pro-
chu wychodzi
nieprawość
(to jest kara-
nie.) H.

Że iskry w
zgórza lasów.
H.

Bogą.

Upomina
Iob aby
od Bogą
pomocy
dał, któ-
ry sam nie
towar mo-
że.

Żyły nade
Bóg wys-
wiedza.
1 Cor. 3 d. 19

1 **A** **W**łayże tedy /
2 jeśli jest kto / być
3 odpowiedział / a
4 obróć się do któ-
5 régo z świętych.
6 Żaiste gniew
7 zabija głupiego /
8 a zawiść wmarza "malutkiego".
9 "Jam widział głupiego mocnie
10 wkorzenionego / y wnetem zlorzeczył
11 "ozdobie" iego.
12 "Daleko będą synowie iego od zbá-
13 wienia / y starci będą w biamie / y nie
14 będzie ktoby wyrwał.
15 "Którego żniwo głodny zié / a sá-
16 mégo powiezbioyny / a pragnący be-
17 dać bogactwá iego.
18 "Tlic się na ziemi bez przyczyny
19 nie dzieje / a z ziemi nie wschodź
20 ból.
21 "Człowiek się rodzi na pracę / a
22 ptak na latanie".
23 "Przetóżyś będe prosił "Páná" / a
24 v Bogá przeloże morze moje :
25 "Który czyni wielkie rzeczy y nie
26 wybadané / y dziwne bezliczby :
27 "Który dawa deszcz na ziemié / y
28 poléwa wodami wszytkie rzeczy :
29 "Który pokorné kładzie wysoko /
30 a smetné wyrówna zdrowiem.
31 "Który rozprasza myśli złośli-
32 wych / aby rece ich niemogły dokonáć
33 co były poczęły.
34 "Który chwytá mądre w ich chy-
35 trości / a ráde przewrotnych rozsyp-
36 puie.

14 "We dnie wbieżá w ciemności / a
15 iakoby w noc y ták będą mącić w po-
16 łudnie.
17 "Ale zachowa v bogiego od mie-
18 cza vst ich / a z reki gwałtowniká
19 niedostatecznego.
20 "A będzie nadziejá v bogiemu / a
21 nieprawość stuli gebe swoje.
22 "Błogosławiony człowiek którego
23 Bóg karze : karania tedy Pán-
24 skiego nie odrzucaj :
25 "Bo ón zrania y leczy : vderza y
26 rece iego v zdrowia.
27 "Wpesciu vciśków wybawi cie / a
28 w siódmym nie tknie cie złé.
29 "Wybawi cie od śmierci czasu gło-
30 du / a ná woynie z reki mieczá.
31 "Oblicza ięzyká zátęty będzieś / y
32 nie wleknieś się nieszczęścia gdy przy-
33 dzie.
34 "Będzieś się śmiał w spustoszeniu
35 y w głodzie / y nie będzieś się bał z
36 wierzát ziemskich.
37 "Ale z kámienní pól przymierze
38 twoie / a bestie ziemné spokoyné
39 będą.
40 "A poznasz że ma pokóy przybytek
41 twój / a náwiedzájac ozdobe twoie
42 nie zgrzeszys.
43 "Doznasz téż iż rozliczne będzie
44 nasienie twoie / y potomstwo twoé
45 iako ziele ziemié.
46 "Wmiesz w dostátku dogrobu /
47 iako wnoszą kope psenice czasu swe-
48 go.
49 "Oto iakosmy tego dosli / tákci
50 jest : co vstysawszy v myślem roz-
51 biéray.

Karanie
Boże jest
pożyte-
czne.

Ięzyk sły-
biem do-
brych.

To jest, nie
obrazi cię za-
den kámién.
H.

1 **A** obróć się do którego z świętych]
Świątymi nazowie Anioły iako przelunna-
czyli LXX. czytając *αγγελων αγγλων* : y ták
Augustyn święty wytlada in Annota in Iob.
o których téż mówił wyszję 4. v. 18. y niżej

15. v. 15. y 33. v. 23. A choć tu tych słów nie
sam Iob mówi ale Elipház przytacza iego :
wszakże to pokazuje iasnie / iż na ón czas był
zwyczaj wzywac na pomoc Aniołów świę-
tych.

ROZDZ. VI.

"Abo gniew,
lub narzeka-
nie moje H.
Iob pokas-
zuie iż wie-
cý cierpi-
ni zástu-
żył grze-
chami swe-
mi.

1 **A** **J**ob odpowia-
2 dać / rzekł :
3 "Day Boże" a-
4 by grzechy moje
5 którymich gniew
6 zasluszył / y nedza
7 która cierpie / by-
8 ty włożone ná wage.
9 "Jako piasek morzki táby się cięż-

4 sa v kázala : ztądże y słowa moje pe-
5 né są boleści.
6 "Abowiem strzały pánstie we-
7 mnie są / których gniew wypil ducha
8 mégo / a strachy pánstie walcza prze-
9 ciwo mnie.
10 "Jzali będzie ryczał lesny osiel
11 gdy ma trawę : abo wół będzie ry-
12 czał gdy stanie v pełnego zlobu :
13 "Abo mogli bydyś iedzioná rzecz
14 niesmaczna / która nie jest osolona :

"Aza się kto
skarży kiedy
go nie dotęga?

"abo

²bo jeśli
smak w bia-
ku śródka?
H.

¹aby mi
chciał Bóg za-
brać H.

¹Który bywa
mętny od lo-
du, y od śnie-
gu bywa za-
kryty.
²Gdy ścieka.
H.

¹Abó może kto skosztować co skosto-
wane śmierci przynosi?

7 ¹Czego sie przedtym dotknąć nie-
chciała dusza moja / teraz dla wciśtu
jest pokarmem moim.

8 ¹Ktoby dał aby sie sstała prosba
moja / a izby mi Bóg dał czego oczę-
kawam.

9 ¹A który począł / tenby mie zstał:
rozpuscił rękę swoję y wyciąłby mie?

10 ¹A żeby mi to było za pociechę / iz tra-
piąc mie boleścią / niefolgował / a nim
sie sprzeciwiał mowam świętego.

¹Co bowiem za moc moja / żebych
wytrwał: abó co za koniec mój / a-
bym cierpliwie sie sprawował?

12 ¹Ani moc kamienna / ani moc moja /
nie ciała moje / jest miedzią.

¹Oto niemasz mnie pomocy we
mnie / y powinowaci też moi odstąpi-
li odemnie.

14 ¹Który odęmuie od przyiaciela
swego miłosierdzie / bojaźń Pańska
opuszcza.

15 ¹Bracia moi mineli mie / iako po-
tok który przedko bieżę po niżinach.

16 ¹Którzy sie boją szronu / przypa-
dnie śnieg na nie.

17 ¹Czasu którego / rozprośeni będą /
zagaing: a skoro sie zagrzeie / rozplyną
sie z miejsca swego.

18 ¹Powikłaly sie ściężki kroków

ich: będą próżno chodzić / y zagaing.

19 ¹Obaczcie ściężki Thema / drogi
Saba / a poczekajcie troche.

20 ¹Zawstydzili sie / izem miał na-
dzieie: przysli też / aż do mnie / a w-
stydem okryli sie.

21 ¹Terazescie przysli: a teraz wi-
dzę / skaramie moje / boicie sie.

22 ¹Azam mówił: Przynieście mi y
z majątności waszej / podarujcie mie?

23 ¹Albo / Wybawcie mie z ręki nie-
przyiacielskiej / y z ręki mocarzów
wywolicie mie?

24 ¹Nauczcie mie / a ia bede milczał:
a ieslim podobno czego nieumiał na-
uczyć mie.

25 ¹Czemuscie wločyli mowam
prawdy / gdyż niemasz żadnej z was
któryby mie mógł skosztować?

26 ¹Na łaianie tylko mowę stroicie /
a na wiatr słowa wypuszczacie.

27 ¹Na sierotę sie targacie / y skłacie
sie wywrócić / przyiaciela waszego.

28 ¹Wszakż iednak coście zaczęli ko-
nać: nadsztawcie vch / a obaczcie
iesli klamam.

29 ¹Odpowiedzcie / prośe / bez swaru:
a mówiac to co jest sprawiedliwio / o-
sądzcie.

30 ¹A nie nadyżecie w ięzyku moim
nieprawości / ani w vstach moich / glu-
pstwo będzie bżmiato.

¹Abó, iz
wnich nadzie-
ie mieli. H.

¹iam. H.

¹A wysłięte
raz podobni
temu poroka-
wi. H.

¹O iako mo-
cne są sła-
wa / prawdzi-
we. H.

ROZDZ. VII.

¹Oiwanie jest
żywot człowieka
na ziemi: a iako
dni naiemnicze
dni iego.

2 ¹Jako niewol-
nik pragnie cie-
nia / y iako naiemnik czeka końca pra-
ce swojej:

3 ¹Takem y ia miał miesiące pró-
żné / y nocy pracowite obliczałem so-
bie.

4 ¹Jesli zaśne / rzeka: kiedyż wstańe?
A zaśie bede czekał wieczor / y bede
napełnion boleścią / aż do mroku.

5 ¹Ciało moje obleczone jest zgni-
łości / y plugaństwem prochu / skóra
moja zeschła / y pomarszczyła sie.

6 ¹Dni moje przeminely / przedę / ni-
zli tkacz / płótno obżyna / y wytra-

B ¹wione są bez żadnej nadzieie.

7 ¹Wspómni iz żywot mój wiatrem
jest: y oko moje / nie wróci sie / aby wi-
działo dobra.

8 ¹Ani mie ogląda wzrok człowie-
czy: oczy twoie na mie / a nie będzie
mie.

9 ¹Jako niszcze obłok / y przemija:
tak który zstąpi do piekła / nie wyni-
dzie:

10 ¹Ani sie wróci wiecę do domu
swego / ani go daley pozna miejsce
iego.

11 ¹Pżetóż y ia nie zfolguie vstam
moim / mówic bede w vdręczeniu du-
ch / mego: bede sie rozmawiał z goz-
doscia dusze mojej.

12 ¹A zażem ia jest może / abó wie-
loryb / żeś mie obtoczył ciemnicą?

13 ¹Jesli rzeka: Pociesz mie / łóżko
moje / y vłży mi sie / gdy bede z sobą
mówił na pościeli mojej:

¹Żywota czo-
wiczego opi-
sanie. Żywot
człowieczy
nie jest iedno-
praca, pokó-
wymierze ru-
dziej: y dla
tego potrze-
ba rychło po-
kurować.

¹niżli czoł-
nek skacki H

¹Bedzie

Życzylbym
sobie raczej
śmierć gwał-
towną.

A na każdą
chwila. H.

Baldad
napomina
Ioba do
wyznania
grzechów y
do pokuty

Wst. y opu-
ścił ie w rece
ich nieprá-
wości Hebr.

Naprzód
przypomina
Iobowi
grzechy
swe.

Ps. 143 a 4.
144. a 2.

Żądanie
Ioba o
śmierć
nie jest
żądaniem
niegodnym

14 ¹ Bedziesz mie strąszyć przez sny / y
przez widzenia strachem strzesiesz.
15 ² A przetoż dusza moja obiała / o-
bieśnienie a śmierć kości moje.
16 ³ Zwątpilem / iuż wiecetyż nie be-
de: Przepuść mi / boć nic nie są dni
D moje.
17 ⁴ Cóż jest człowiek iż go wielmo-
żyś: / albo co przykładasz tu niemu ser-
ce twoie?
18 ⁵ Nawiędzasz go rano / y natych-
miast' doświadczasz go:

19 ⁶ Dotądże mi nieprzepuścisz / ani
dopuszczisz mi abym przelknął ślinę
moję?
20 ⁷ Zgrzeszyłem / cości uczynię o stró-
żu ludzi: czemuś mie postawił prze-
ciwnym tobie / y stałem sie ciężek
sam sobie?
21 ⁸ Przecz niezglądziś grzechu mego /
y czemu nie odęymieś nieprawości
mojej: oto teraz w prochu zaśniesz: a
jesli mie rano poszukasz / nie bedzie
mie.

Żądanie doś-
czytnie.

Wskazuje
mu niespo-
sokie obla-
dnych.

Nadzieja ie-
go będzie wy-
cisza. H.

A w ogra-
dzie tego. H.

Abó, nad
zrodłem. H.
To jest, tak
sie w korze-
ni jakoby był
kameniem
czmurnawa-
ny, jakoby go
tam nie było.

ROZDZ. VIII.

Odpowiada,
Iac Baldad Su-
hites / rzekł:
¹ A poładze
takowierzeczno-
wie bedziesz / a
duch rozliczny

mowy wst twoich?

² Alza Bóg podchodzi sad: / albo
wszechmogący wyraca sprawiedli-
wość?

³ Chociaż synowie twoi zgrzeszyli
iemu / y opuścił ie w rece nieprá-
wości ich.

⁴ Wszakże ty iesli rano wstanieś do
Boga / a bedziesz sie modlił wszech-
mocnemu:

⁵ Jesli czystym y prostym bedziesz
chodząc / zaraz oczuci tu tobie / y spokoy
né uczyni mieszkanię sprawiedliwości
twojej.

⁶ Tak dalece iż iesli poczatki twoie
były malé / y ostatki twoie rozmnożą
sie wielce.

⁷ Pytaj sie bowiem staręgo wieku /
y dowiaduy sie pilnie pamięci oyców.

⁸ Wczorajsy bowiem ieszesny / y
nie wiemy że dni nasze / na ziemi są i-
ako cień.)

⁹ A oni cie nauczą: bedąc mówić /
y z serca swego wypuszczą wymowy.

11 ¹ Alza sie może zielenieć sitowie bez
wilgotności: / albo rogozie wrość bez
wody?

12 ² Gdy ieszezie jest w kwiecie / ani go
reka wroga / przed wszystkim zieleni w-
sycha.

13 ³ Tak drogi wszystkich którzy zapo-
minają Boga / y nadzieia obłudnika
zginie:

14 ⁴ Nieupodoba mu sie głupstwo
iego / a iako paieczą siatka wfanie
iego.

15 ⁵ Bedzie sie podpięrał domu swego
go a nieostoi sie: bedzie ji podpięrał /
a nie powstanie:

16 ⁶ Zda sie wilgotnym niżli wznidzie
słońce / a na wschodzie iego / wyni-
dzie łatorostka iego.

17 ⁷ Na gromadzie kamienia záge-
ści sie korzenie iego / y między kamien-
mi mieszkac bedzie.

18 ⁸ Jesli go pojrze z miejsca swego /
zaprzy sie go / y rzecze: Nieznam cie.

19 ⁹ Albowiem to jest wejście drogi i-
ego / aby zaś z ziemi inni sie puszcili.

20 ¹⁰ Bóg nie odrzuci prostego / ani
poda reki złośliwcom:

21 ¹¹ Alz sie napelnią śmiechu wsta-
twoie / a wargi twoje wykrzykują.

22 ¹² Którzy cie mają w nienawiści / o-
bleczeni będą wstydem / y przybytek
niezbożnych nie bedzie.

ROZDZ. IX.

Odpowiadając Job /
rzekł:

¹ Prawdziwie wiem iż
tak jest / a iż nie bedzie w-
sprawiedliwion człowiek przyrowná-
ny Bogu.

3 ¹ Bedzieli sie z nim chciał spięrać /
nie bedzie mu mógł odpowiedzieć ie-
dnego za tysiąc.

4 ² Mądry jest sercem / y mocny si-
łą: kto sie mu sprzeciwił a miał po-
kój?

5 ³ Który przeniósł góry / a nie wie-
dzieli ci które wyrzucił w zapalczy-
wości

ścia Boża
będzie po-
rownana,
gdyż z Bo-
giem nie
gdy sro-
n nac nie
może.

wości swojej.

6 ¹ Który wzrusza ziemię z miejsc
i¹ / y slupy i¹ wstrząsa sie.

7 ¹ Który przykazuje słońcu / y nie w-
schodzi / y gwiazdy zamyka iako pod
pieczęcią :

8 ¹ Który rościaga niebiosy sam / y
chodzą po wálach morskich.

9 ¹ Który czyni Wózy niebieski / Kosy /
y Bąby / y gwiazdy południowe.

10 ¹ Który dźwiga wielkie rzeczy / y nie-
o gąrnione / y dziury / którym niemają
liczby.

11 ¹ Jeśli przyjdzie do mnie / nie wyzre-
go : jeśli odejdzie / nie zrozumiem.

12 ¹ Jeśli spyta nagle / któż mu od-
powie : albo kto rzec może : Przecz
tak czynisz :

13 ¹ Bóg / którego gniewowi żaden
się oprec nie może / y pod którym się
zginają / którzy noszą okrag¹.

14 ¹ Jakóż tedy wielki jestem / aby
mu odpowiadać / a mówić słowy me-
ni z nim :

15 ¹ Który choćby miał co sprawić
dlawego / nie odpowiem / ale sędzięgo
mego prosić bede.

16 ¹ A gdy mnie wysłucha / wyzywając-
go / nie wierze żeby słyszał głos mój.

17 ¹ W wichrze bowiem zetrze mnie / y
rozmięży rany moje / y bez przyczyny.

18 ¹ Nie dopuszcza odpoczywać du-
chowi memu / y napełnia mnie gorz-
kościami.

19 ¹ Jeśli kto pyta o moc / namocniej-
szy jest : jeśli o prawość sądu / żaden
nie śmie zanną dać świadectwa.

20 ¹ Bedeli się chciał vsprawiedliwić /
wstał moje potępią mnie : jeśli się nie-
winnym pokaze / dowiedzie że nie-
prawym.

21 ¹ Choćbym też był prostym / tego
samého nie będzie wiedzieć duszą mo-
ją / y bede sobie testnił z żywotem mo-
im.

22 ¹ Jedno jest com mówił / y nie-
winnego / y niebożnego on niszcza.

23 ¹ Jeśli biczuje / raz niech zabije / a z
każni niewinnych niech się nie śmieje.

24 ¹ Ziemia dana jest w ręce nieboż-
nik / a oblicze sędziów i¹ zakrywa / a
jeśli nie on jest / któż tedy jest :

25 ¹ Dni moje przedś były niż zarod-
nik : wcięły a nie widziały dobra.

26 ¹ Minęły iako łódzie iabłk / a noszą
cé / iako orzeł lecący do j¹eru.

27 ¹ Gdy rzekę : Nie bede tak mówił :
odmieniam twarz moją / a boleścią
dreczon bywam¹.

28 ¹ Obawiałem się wszystkich / uczyn-
ków moich / wiedząc że nie przepu-
szczasz grzeszącemu.

29 ¹ A jeśli y tak niebożny jestem /
czemużem próżno pracował :

30 ¹ Jeśli omylem bede iako śnieżna
woda / y istniałyby się iako naczystśe
ręce moje :

31 ¹ Przecie w plugaństwie omoczył
mnie / y beda się mna brzydzić ślasy mo-
je.

32 ¹ Bo nie człowiekowi który mnie
podobny jest odpowiadać bede : ani
któryby zarówno zemną / w sądu mógł
bydź słuchan.

33 ¹ Niemają ktoby obudwu mógł
karać / y położyć rękę swą na obu.

34 ¹ Niech odęmie odemnie laste
swoje / a strach tego niech mnie nie
strąsy.

35 ¹ Bede mówił / a nie bede się go
bał : bo bojąc się ani odpowiadac
moge.

¹ Jedną rzecz
jest dla regom-
niekt. H.

¹ Opuszcza
gniew mój, a
zmocnia się.
H.
¹ boleści. H.

¹ A jeśli y tak
iako mezo-
any karan-
bada.

¹ Przecie tak
mnie karać ba-
dziesz iako
zmazanego
grzechem.

¹ Jeśli powie
któś ono przy-
wróci i H.

¹ wst. kł¹owy
świ¹as noszą

Nigd sam
siebie nie-
ma vspra-
wiedli-
wiać.

21 ¹ A choćby też był prostym, tego
nie będzie wiedział duszą moją. I we wszystkich tych księgach Job święty / powiada się
bydź niewinnym / y sprawiedliwym / bo żad-
nego cieśkiego grzechu nieczuł na się / y mówi
iż nie dla grzechów swoich był trapiiony tak
ciężko : Ale przecie nie twierdzi / iakoby miał
pewnie wiedzieć / iż pewnie był sprawiedli-
wym w oczach Bożych / y owszem powiada
że się bat / iakóż prawdziwie się bat / aby go

śnać inaczey Bóg nie osadził / niż on sam siebie
sądził : dla tego y niżej v. 28 mówi : Obawia-
łem się wszystkich / uczynków moich. A toć jest wła-
śnie przeciw dżisiejszym Heretykom / którzy
z wielką pychą to o sobie twierdzą / iż są spra-
wiedliwymi / nie obawiają się nic sądów Bo-
żych / co jest iasnie przeciw nauce Joba świę-
tego / który w nadziei swojej zawsze bojał
się zachował.

ROZDZ. X.

Iob sie łamie
nie na swe
trapienie, wy
wiadując: sie
od Boga przy-
czyny jego:
gdyż ani grze-
chu do siebie
czuje ani Bo-
gu niewiado-
mości przypis-
ać może.

Estni sobie
duszą moją w ży-
woćie moim: pu-
scze przeciw sobie
mowę moję/ bede
mówił w gorzko-
ści dusze mojej.

Rzekne Bogu: Niepotepiaj
mnie: pokaż mi przecz mi tak sądziś.

Aza sie dobrze tobie widzi/ żebyś
mnie potwarzył y wciśnął mnie robote
rąk twoich/ a rade niebożników w-
spomagał?

Aza ty masz oczy cielesne: albo i-
ako widzi człowiek/ y ty widzieć be-
dziesz?

Izali iako dni człowiecze dni two-
ie/ a lata twoie są iako czasy ludzkie?

Zebyś sie miał pytać o nieprawo-
ści moję/ y dowiadować sie o grze-
chu moim?

A żebyś wiedział żem nie niepo-
bożnego nie czynił/ gdyż niemam za-
dnego któryby mógł wyrwać z ręki
twojej?

Rece twoie uczyniły mnie/ y utwo-
rzyły mnie wszystkiego wokóło: A tak
mnie nagle stracasz?

Wspomni prośe/ że iako błoto
uczyniłeś mnie/ y w proch mnie obróciś.

Aza nie iako mleko dotleś mnie/ a
iako ser utworzyłeś mnie?

Słowa y miesem oblókles mnie:

Ckościami y żyłami pospinales mnie:
Izwor y miłosierdzie dales mi/ a
nawiedzenie twoje strzegło ducha
mego.

Acz to kryjesz w sercu twoim/ w-
szakże wiem iż wszystko pamiętaś.

Jeslim zgrzeszył/ a na godzinie
przepuściles mi: przecz mi niedo-
puszczisz czystym bydz' od nieprawości
mojej?

A iesliż bede niebożnym/ biada
mnie iest: a ieslim sprawiedliwym/
niepodniosę głowy/ nasycon utrapie-
nia y nędze.

A dla pychy/ iako lwice włapiś
mnie/ a wróciwszy sie dziwnie mnie me-
czysz.

Wznawiasz przeciwko mnie swia-
dki twoje/ y rozmnazasz gniew twój
przeciw mnie/ a meki walczą na mnie.

Czemus mnie wyrwiódł z żywota/
Który bodaybym był zniszczał/ żeby
mnie oko nie widziało.

Bylbym iakobych nie był/ z żywo-
ta przeniesiony do grobu.

Izali trocha dni moich nie skoń-
czy sie w krótkce: pusc' mnie tedy/ że
troche odpoczę boleść moją.

Pierwéy niż póyde/ y nie wróce sie/
do ziemi ciemnej/ y okrytę mgłą
śmierci.

Ziemie nędze y ciemności/ kiedy
cién śmierci/ y niemam rzędu/ ale wie-
czny strach przebywa.

To iest, od
karania za
nieprawości.

Że troche o-
czekiwie.
H.
Opisanie
śmierci.

ROZDZ. XI.

Sophar twier-
dzi że Iob dla
grzechów iest
skarany: a iż
Bóg iest nieo-
garniony,
wsakże po-
kuszającym
miłosierny.

Od Powia-
dając Sophar
Błamaczyl/
rzekl:

Czyli który
wiele mówi nie
bedzie słuchał?
albo mąż wielomowny bedzie w spra-
widliwiony?

Tobie samemu beda milczeć lu-
dzie/ a gdy sie z innych nasmieiesz/ za-
den cie nie przegada?

Mówiles bowiem: Czysta iest
mowa moja/ y iestem czysty przed o-
czyma twemi.

Alle day Boże by z tobą Bóg mó-
wił/ y otworzył usta swe tobie.

Abyć okazał tajemnice mądro-
ści/ a iż rozmąty iest zakon teg/ abyś
rozumiał że cie daleko na mnieysze
rzeczy wyciąga/ niżli zasługuje niepra-
wość twoja.

Podobno flady Boże ogarniesz
y prawie doskonałe Wszechmocnego
znaydziesz?

Wyszy iest niż niebo/ a cóż wcy-
niś? głębszy niżli piekło/ a skądże
poznasz?

Dłuższa niżli ziemia miara iego/
a głębsza niż morze.

Jesli wszystko wywróci/ albo wie-
dno ściśnie/ kto sie mu sprzeciwi?

On bowiem zna próżność czło-
wiecza/ a widząc nieprawość/ aza nie
baczy?

Mąż próżny podnosi sie w py-
che/

Żaby ony
Bóg dla nie-
prawości
twojej. H.

Bogą nieo-
garnio-
nym byś
ukazuje.

Ná twoje
plotki. H.
"albo, nie za-
wstydił. H.

*Jeżeli ty zgornie
ieś serce two-
ie, a wycią-
gnieś. H.
Tęg pokus
tu i tym
miłosier-
ny*

*Scyście
cłowieka
sprawiedli-
nego.*

*Iob dowodzi
iż nie porze-
bą aby Bóg
znovu siał
mu ce mędro-
ści y miano-
ści su by obia-
wiał, ponie-
waż to wszy-
scy anioł y
człowiecy
swo-
ronych.
Ncz: 20 22.*

Pro: 14 22.

*Sprawniedli-
wy.*

*Opisanie
możności
y madoz-
st. Póży.
Ncz: 34 23.*

13 che / a iako żrębie ostła leśnego mni-
ma że sie w odziti wolnym.
14 A tys vmocnit serce twe / y wy-
ciągniesz / tu niemu rece twoie.
15 Jeśli nieprawość ktora jest w rece
twoy oddalisz od siebie / a niezostanie
nieprawiedliwość w przybytku two-
im:
16 Tedy bedziesz mógł podnieść o-
blicze twoie bez zması / y bedziesz sta-
ty / y nie bedziesz sie bał.
17 Zapomnij też niedze / iako na wody
które upłynęły w pominąć bedziesz.

ROZDZ. XII.

Iob odpowia-
da iac rzekł:
1 Tescie wy tedy
2 sami ludzie / a z
3 wami vmrze mę-
drość?
4 Tęci i a mam
serce iako y wy / anim jest podleyfy
niżli wy: bo któż tego nie wie co wy
wiećcie?
5 Ten z którego sie nasmiewa przy-
iaciel tego iako ze mnie / bedzie wy-
wał Boga y wysluchawa go: na-
smiewając sie bowiem z prostoty spra-
wiedliwego.
6 Kaganiec wzgardzony w my-
slach bogatych / nagotowany na
czas zamierzony.
7 Pełne sa przybytki zbóyców / a
smiele Boga wzruszają / gdyż on dal
wszystko w rece ich.
8 Jedną pytasz sie bydlą / y nauczysz
cie: y ptastwa niebieskiego y okazec.
9 Mów do ziemi / a odpowie to-
bie / y bedac powiadac ryby morskie.
10 Ktoż nie wie / że to wszystko reką
PANSKA uczyniła?
11 W którego rece dusza w spelięczy
czy żywcy / y duch w spelięczy ciała
człowieczego.
12 Alaz nie wcho słow rozsądza: a
podniebienie śmaku iedzącego?

17 A iako iakność południowa w-
znidzie tobie pod wieczor: a gdy sie
bedziesz minimal bydz zniszczonym /
wznidziesz iako iurjentą.
18 A bedziesz miał vsamie przeloż-
wszy przed sie nadszcie / a wtopany
bezpiecznie spać bedziesz.
19 Odpoczywać bedziesz / a nie be-
dzie ktoby cie strąsł: y deda prosić
oblicza twego mmodzy.
20 A oczy niebożników vstają / y
wcieczka od nich zginie / a nadszcie
ich obzydliwość duşe.

Leu: 26 21.

C
12 W starych jest mądrość / a w dlu-
gim wieku rostopność.
13 W niego jest mądrość y moc / on
ma radę y rozumienie.
14 Jeśli zepnie / nikogo niemáš
ktoby zbudował: jeśli cłowiek a zam-
enie / niemáš nikogo co by otworzył.
15 Jeśli zartzyma wody / wszystko
wyschnie: a jeśli ie wypuści / wywo-
ca ziemię.
16 W niego jest moc y mądrość: on
zna y zwodzającego / y tego którego
zwodzą.
17 Prowadzi porádniki ku głupie-
mu koncowi / y jedzie ku głupstwu.
18 Pás królestwi rozwiązuie / y bio-
dra ich powrozem przepajnie.
19 Prowadzi káplany beze czci /
a przednycsę pány podwizaca:
20 Odmieniając vsta prawdziwych /
D y nauce starych odęymując.
21 Wylęwa wzgárde na księzeta / tych
którzy byli potłumieni / lżęczyning.
22 Który głębokie rzeczy odkrywa z
ciemności / y wywodzi na światłosc
cién śmierci.
23 Który rozmnaza narody y traci ie / a
wywrocone w ciele zaś postánawia.
24 Który odmienia serce księzat ludu
ziemi / y zwodzi ie / że próżno chodzą
gdzie niemáš drogi.
25 Macac beda iako w ciemności
a nie w światłości: y uczyni że beda
błądzić iako púani.

*Mat: 22 f: 8.
Apoc: 3 b 7.*

*W mocy
Póży scy-
ście ludz-
kie.*

*Abo, kśia-
żęta na zlu-
pienie. H.*

20 Odmieniac vsta prawdziwych /
Nieodmienia Bóg vst prawdziwych kśia-
maiac: ale abo dopuszczając / aby osułam by-
li / abo wtec vsta mądrych / radnych / samy kśia-
iac / aby im prawdy niemówili.
24 Odmienia serca kśiażat y smodki:
Nie tak też Bóg odmienia serca kśiażat /
aby z dobrych czynił złe / abo im co fałszywe

go nádchnat: ale daie im iaka insa mysl
abo radę mysla / która im przeskodzi do
przedsiewzięcia: aby tak osułam byli / gdy
tego nie dostapia co chcieli. iako jest przy-
klad na Absalomie / który vsłuchal Chusai / za-
mierzawszy rady Achitophela. Czytaj 2 Krol
17. v. 14.

ROZDZ. XIII.

To wszystko to

widziato oko mo-
ie / y slysało ucho
moie / y rozumia-
łem każda rzecz.

Wiedle wi-
domości waszej /

y ja wiem : y nie jestem niżli wy po-
dleyšym.

Al wśakóż do wszechmocnego mó-
wić bede / chce się z Bogiem gadać.

Pierwéy pokazałszy żeście wy
budownicy kłamstwa / y naśladow-
nicy nauk przewrotnych.

A byście byli lepiéy milczeli / żeby
was było miano za mądre.

Sluchajcież tedy strofowania
mego / a rozsadek wst moich pilnie o-
baczajcie.

Aż Bóg potrzebuie waszego
kłamstwa / żebyście za nim mówili
zdrady.

Czyli się na osobie iego oglądacie /
a miasto Boga sądzić wśilnicie.

Albo mu się podobać będzie / któ-
remu nie tajno bydz niemoże : albo
będzie osuśan iako człowiek waszemi
zdradami.

On was strofować będzie / bo się
w skrytości oglądacie na osobie iego.

Wnet skoro się ruszy zaterwoży
was / a strach iego przypadnie na
was.

Pamiętka wasza przypodobiona
będzie popiołowi / y obróca się w bło-
to / bycie wasze.

Pomilczcie troche / że bede mó-
wił co mi kolwiek na myśl przyjdzie.

Czemuż targam ciało swe żeb-
a-

ROZDZ. XIII.

Słowiek wro-
dzony z niewi-
sty / żywiąc przez
czas krótki napel-
nion bywa wiel-
ką nied-
z-
Który wy-

chodzi iako świat / y skruszony bywa /
a wcieta iako dzień / y nigdy nie trwa
w tymże stanie.

A masz za godną rzecz na tako-

mi moiemu / a dusze swą nosze w re-
kach moich.

By mnie też zabił / w nim wśać be-
de : a wśakóż drogi moie przed obli-
czem iego strofować bede.

Al on będzie zbawicielem moim :
bo nie przyjdzie przed oblicze iego za-
den obłudnik.

Sluchajcie mowy moiej / a ga-
dki przyjmujcie w wśsy swoje.

Jesli bede sądzon / wiem że mie
nayda sprawiedliwym.

Kto jest coby się dał sądzić ze-
mna : niech przyjdzie : przecz milczac
niszcze.

Dwu tylko rzeczy nie czyn mi / a
tedy się przed obliczem twoim nie
skryje :

Reke twoie oddal odemnie : a
strach twój niech mnie nie strąsy.

Wzów mnie / a ja odpowiem to-
bie : albo wiec mówić bede / a ty mi
odpowiadasz.

Jako wiele mam nieprawości / y
grzechów / złości moie y występkę w-
każ mi.

Przecz kryjeś oblicze twoie / y mni-
masz mnie bydz nieprzyjacielem two-
im.

Przeciw listkowi / który wiatr po-
rywa / pokazuieś moc swoje / żdźbło
suche gonisz :

Pisześ bowiem przeciwko mnie
gorzkości / y chcesz mnie zniszczyć grze-
chami młodości moiej.

Włożyłeś w peto nogi moie / y
strzegłeś wśytkich ścięzek moich / y
ślądom nóg moich przypatrowałeś
się.

Który iako zgnila rzecz zniszczyć
mam / a iako ślata którą mole iedzą.

węgo otwierać oczy twoie / y przywo-
dzić go z sobą do sądu.

Któż może czystym uczynić / któ-
ry się poczył z nasienia nieczystego :
izali nie ty który sam jesteś.

Krótkie są dni człowiecze / liczba
miesięców iego w ciebie jest : zanie-
rzyles granice iego / które nie będą
mogły bydz przestapione.

Odstap małutko od niego / aby
odpocynął / aż przyjdzie pożądany /
iako naciemnik dzień iego.

Dziewo ma nadzieie : iesli wcieta

To jest, ży-
wość swą wy-
daje na nie-
bezpieczeń-
stwo Hebr.
Nadzieia
człowieka
dobrego.

A co odpo-
wiadam H.

Oto teraz
sprawilem
sąd H.

Grzechom
młodości
swey przy-
czyta kara-
nie swoje.

Ps 14.

Wiedzi H.

bedzie

Wkazał
wśy łob iż
wie taie
mnice Bo-
że, przenie-
sie ich nie
boiat, gas-
da : Bo-
giem o nie-
winności
swojej.

Abo rozpr-
awiać.
A prawdi-
wieści wy.
H.
Wśy / yście
lekarsze pr-
ani H.

Strofaie
prziatio-
ły że go
nie winnie
posadzili.

To jest, że
wzglądnie-
go od prawdy
odstępnicie.
Hebr.
Aż powaga
iego nie wśtra-
sa was? H.

Abo trąta.
H.

Żywot
człowiecy
opisuje.

Wys. 8. b. 9.
Ps 143. 24.

bedzie/zas bywa zielone/ a galsstie
go puszczaj sie.

8 ¹ Jesli sie starzele w ziemi korzen ie
go/ y w prochu obumrze pien iego.

9 ² Na zapach wody pusci sie/ y roz
pusci galezie iako gdy napierwey by
to wszadzone.

10 ³ A czlowiek gdy umrze/ y obnazo
ny y strawiony/ proste kiedy jest?

11 ⁴ Jako gdyby wody wysly z morza/
a rzeka vstawy wyichta:

12 ⁵ Tak czlowiek gdy umrze/ niepo
wstanie/ az sie zerze niebo/ nie ocuci
sie ani porwstanie ze smu swego.

13 ⁶ Ktoby mi to dal/ abyś mie zakrył
w piekle/ y zatart mie/ azby przemine
ła zapalczywość twoia/ y naznaczył
mi czas w ktorymbys na mie wspo
minal?

14 ⁷ Co mniemasz umarły czlowiek
znouu żyć będzie/ po wyszyciu dni
których teraz zolduie/ czekać aż przy

dzie odmieniemi moie.

15 ⁸ Zarolaś mie/ a ia odpowiem to
bie/ dzielowi rak twoich podaś pra
wice.

16 ⁹ Tys wprowadzie kroki moie poli
czył/ ale przepusc grzechom moim.

17 ¹⁰ Zapieczetowales iako w worku
przestępstwa moie/ ales vleczyl nie
prawość moie.

18 ¹¹ Gora vpadly rozsypuie sie/ a sta
ła przenosi sie z miejsca swego.

19 ¹² Wody wydziały kamienie/ a po
wodzia z nienagla ziemia sie psuie:
wiec też takież czlowieką zatraci.

20 ¹³ Vmocniles go maluczko/ aby
wiecznie przeminął: odmienił twarz
iego/ y wypuscil go.

21 ¹⁴ Bądź zacni będą synowie iego/
bądź też niezacni/ niezrozumie.

22 ¹⁵ A wszakoz ciało iego/ póki żyw
boleć będzie/ a dusza iego nad jamym
sobą plakać będzie.

¹Pro: 5 d 21.

² a ty przyczyniasz do nieprawości moiej H.

³ a ty orzekł wanie czlowieka gubisz H.

⁴ wyrzucisz H.

⁵ na nim H.

⁶ To jest, na wielki pakt stoi niebo.

⁷ O zmarł twychwsta niu proro kuie.

⁸ Grzech pierworodny.

⁹ Piekło co zna czy.

¹⁰ Eliphás strofue Iobá, iż sobie mądrość y spráwiedliwość przypisnie.

¹¹ Vmiecerność wiátru H.

¹² Wiátrzem wśchodowym H.

¹³ Izali przewodzić będzie słowem niepotrzebnym,

4 Któs może czystym racyt, który sie poscal z nasieniem nieczystego.] Tak ma Vulgata łacińska: a Lxx. tłumaczeć ię przelożyli: τίς γάρ καθάριος ἐστί ἀπὸ πύπου, ἀλλ' ὅτι ἐκ τῆς γῆς καὶ ἀπὸ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς. Abowiem tro d. 3. czystym od mazy: ale ani ieden/ choć y na ied n dzień żywor iego na ziemi. y tak starzy Doktorowie czytali. vide Bellarm. Skad znac ię słowá żydowskie zawdy rozumiana o grzechu pierworodnym/ w ktorzym sie rodzimy. Bo w żydowskim słowo od słowa tak iest: Kto uczyni czystym z nieczystego/ A ieden. Słowo żydowskie kawa/ własnie znaczy/ z nieczystego abo od nieczystego/ a dla lepszego wyrozumienia/ łaciński tłumacz przyłożył nasienia/ aby sie własnie znaczyło to co słowá żydowskie znacza. co ięsie znaczyć wyrażyli Lxx. A t. Kto iest pewny dowód o grzechu pierworodnym/ ktorzym od poczęcia zmażany bywa rodząy nās: iako y Dawid ś. wyznawa/ Pl. 50.

13 A byś mię zikrył w piekle.] Żydowskie słowo hewr. szol/ Lxx. tłumacze wśedzie przeładają ady. Hieronym ś. infernum, Chals

deystki gehennam, a my z nimi: Piekło. y nie gdy żaden tłumacz nie przelożył/ grobem. Do piero ci nowotni heretycy tłumacze/ a wolą sęzá Nowożeczney dzwoni w tym fałszu pismo: bo to słowo żydowskie/ szol/ pospolicie przekładają grobem/ podczas iam y podczas też śmierci/ choia iako żywo tak mgdy nie przekładano. A przecie radzi nie adzi ja takie miejsca w piśmie ś. gdzie musza szol przeładac Piekło/ iako mās w Madrości. ver. 14. także 17. ver. 12. Skad możesz ię fałsz ponać/ ie oni wykładają iako sie im podobá/ o prawde y słowo Boże niedbając. Ale y to mās wiedziec/ ię nie zawdy Piekło/ znaczy ono miejsce potępionych/ ale znaczy też wszystkie miejsca pod ziemia/ gdzie dusze bywają zatrzymywane do czasu/ czytay Gen. 37. ver. 35.

21 Choć zacni będą synowie iego nie zrozumię] To iest/ umarli przyrodzonym rozumem/ niewiedzą co sie dzieie z żywymy/ iako też ani żywi wiedzą co sie dzieie z ktorzym umarłym. Wszakie świeci/ ktorzy Pana Boga po śmierci widzą/ wśytko w nim widzą y wiedzą/ co im przynależy wiedziec.

¹⁴ y mowami nie pożyrcaniami? H.

¹⁵ Y przybięgnęles k Jobie mądrość H.

ROZDZ. XV.

1 ¹ Odpowiada iac Elipház The

2 ² máneczył/ rzekł:

3 ³ Izali mądry odpowie iakoby na wiátr mó

4 ⁴ wiąc/ y nápelni

5 ⁵ "gorącością" żoladek swóy:

6 ⁶ "Strofuieś słowy tego ktorzy nie

7 ⁷ iest rowny tobie/ y mówisz co tobie

8 ⁸ nie pomaga".

4 ⁹ Ilez ciebie iest/ wypóbriles bo

5 ¹⁰ iajń/ y odigales prośby przed Bogiem.

6 ¹¹ Nauczyla bowiem nieprawość

7 ¹² twoia vsta twoie/ y náśladiuieś ieżyk bluzniących.

8 ¹³ Potepią cie vsta twoie: a nie ia/

9 ¹⁴ y wargi twoie odpowiedzą tobie.

10 ¹⁵ Izalis sie ty pierwszy czlowiek ná

11 ¹⁶ rodził y przed pagórkami stworzon:

12 ¹⁷ Izalis slyśal ráde Boga/ a mą

13 ¹⁸ drość iego niżsa będzie niżli ty:

14 ¹⁹ Cóż vmięś czego byśmy nie vmie

15 ²⁰ li: co rozumieś czego byśmy niewie

Ec: 18. b. 8.

Izali za mę-
te masz pobie-
żenia Boskie
H.Czemu
mrugają o-
czy twoje H.Oto w swię-
tych swoich
nie nalaż
prawdy. H.
wy: 4. d. 18.To jest, co
mądry o-
anaymiał, a
nie rasi (po-
zarusy) od o-
ców swoich.
H.Sam się mę-
czy. H.Opisuje
przekle-
stwo nies-
zbożnych y
obłudnychJob wzruszo-
ny przymów-
kami przyja-
ciół, oplaku-
je siebie
swoją, poká-
żując iż nie
dla niepra-
wości cierpi.Aboc co po-
możę. H.Na znak vi-
rowania.

10 B dzieli:

11 A "A sędziwi y darowi są między na-
mi / daleko starszy niż oycowie twoi.12 B "A za wielką rzecz jest aby cie Bóg
pocieszył: ale słowa twoje przewro-
tnie tego bronią.13 "Czemuż cie podnosi serce twoje /
a iakoby wielkie rzeczy myślał / zdu-
miał masz oczy?14 "Czemu sie nądyms przeciw Bo-
gu duch twój / że wypuszczasz z ust
twoich takowe mowy?15 "Cóż jest człowiek żeby miał byt
niepokalanym / a żeby sie okazał spra-
wiedliwym narodził z niewiasty?16 "Oto między świętymi iego za-
den nie odmiemy / y niebiosą nie są
czyste przed oczyma iego.17 "Jako daleko więcej obzysły y nie
pożyteczny człowiek / który iako wode
pię nieprawość?18 "Okazec / posłuchay mie / cóm wi-
dział toć powiem.19 "Mądry wyznawia y nie taia
oyców swych.20 "Którym śanym dana jest ziemia /
a obcy nie przeszedł przez nie.21 "Po wszystkie dni niebożnik sie
pyśni / a lat okrucieństwa iego / nie
jest pewna liczba.22 "Szum strachu zawždy w vsiach
iego: a choć jest pokój / on sie zawse
zdrady obawia.23 "Nie wierzy aby sie mógł wrócić
z ciemności do światła / oglądając
sie zewsząd na miecz.24 "Gdy sie ruszy ku nabyciu chleba /
wie iż nagotowan jest w rece iego
dzień ciemności.25 "Strąsyc go będzie frąsimek / a w-
cisł obrocy go walem / iako królá
który sie gotuje ku bitwie.26 "Wyciągnął bowiem na Boga re-
ke swoje / y zmocnił sie na wszechmo-
cnego.27 "Biezał przeciwko niemu wycią-
gnawszy syie / y tłustym karkiem w-
zbroił sie.28 "Okręła tłustość twarzy iego / a z bo-
ków iego sadio wisi.29 "Mieśkal w miastach opuścił-
ych / y w domiach pustych / które sie
w mogiły obróciły.30 "Nie zbogacił sie / ani będzie trwá-
ła majątność iego / ani pusi w zie-
mie korzenia swego.31 "Nie wynidzie z ciemności: pło-
mien wstysy galezie iego / y znieśion
będzie duchem wst iego.32 "Nie będzie wierzył próżno ble-
dem znamiony / żeby która zaplata
miał byt odkupiony.33 "Tęzli sie dni iego wypełni / zgi-
nie: y rece iego wstnie.34 "Zarżone będzie iako winnica w
pięrośnym krwieciu grono iego / y iako
oliva zruciłca kwiat swój.35 "Bo zgromadzenie obłudnika nie-
plodne / y ogień pożre domy tych
którzy radzi biorą dary.36 "Począł boleć y wrodził niepra-
wość / a żywot iego gotuje zdrady.ani sie rozst-
rzy w ziemi
doskonałość
ich. H.nie wierzy
sie byt w ni-
kczemności
kto błędi:
ale niekcz-
mość będzie
zapłata iego
H.a ławość ie-
go wstnie.
H.Iza: 59. a. 4.
Psa: 7. d. 15.
Aboc trud H.

ROZDZ. XVI.

1 A Odpowiadá-
jąc Job rzekł:
2 B "Słyszałem czę-
sto rzeczy takó-
we: cieścyciele
przykrzy iestescie
wy wszyscy.3 "A będąż mieć koniec słowa wiá-
trowe: aboc co jest przykró iestlibys
mówił?4 "Mogłem yia podobne wam rze-
czy mówić: ale day Boże by była du-
śa wasza miásto dusze moiej:5 "Cieszyłbym yia was mowami / y
kwałbym głową moją nad wami:

6 "Posilałbych was wsty swemi / y

ruszałbym wargami swemi iakoby
folgując wam.7 B "Ale cóż mam czynić? Bedeli mó-
wił / nientoi sie boleć moia: a iesli
bode milczał / nie odędźcie odemnie.8 "A teraz scisnęła mie boleć moia /
y wnirwecz sie obróciły wszystkie człon-
ki moie.9 "Marzechki moie świadczą przeci-
wko mnie / a powstawa fałs mówią-
cy przeciw twarzy moiej / sprzeciwia-
jąc mi sie.10 "Zebrał zapalczywość swą na mie /
a grożąc mi zgrzytał na mie zębami
swemi: nieprzyjaciel mój strąśliw-
mi oczyma patrzył na mie.11 "Otworzyli na mie wsta swoje / a
wymawiając bili twarz moie / nasy-Spółem sie
na mie zebra-
li. H.

čili sie

ćili się mąż moich.

12 ¹ Zamknął mnie Bóg w nieprawość
go / y wydał mnie w ręce niebożnych.

13 ¹ Ja on kiedyś bogaty / zmagła star-
ty iestem / wziął mnie za szyję / złamał
mnie / y postawił mnie sobie iako za cel.

14 ¹ Obrócił mnie w oczniami swemi /
zranił biodra moje / nie przepuścił / y
wytoczył na ziemię wnetrzości mo-
je.

15 ¹ Posiłek mie rana na rana / rzucił
się na mnie iako obrzym.

16 ¹ Wsyłem wór na skórę moją / y o-
kryłem popiołem ciało moje.

17 ¹ Oblicze moje spuchnelo od płá-
czu / a powieki moje zacięły się.

18 ¹ Tom cierpiał bez nieprawości re-
ki mojej / gdyżem miał czyste ku Bo-
gu prośby.

19 ¹ Ziemia nie okrywa krwi mojej /
y niech w tobie nie náyduie mieysca
gdzieby się miało krzyć wolanie moje.

20 ¹ Abowiem oto w niebie świadek
mój / a wiaduł mój na wysokościach.

21 ¹ Wielomowni przyiaciele moi / do
Boga kropi oko moje.

22 ¹ A Boże day tak był sadzon mąż /
Bogiem / iako bywa sadzon syn czło-
wieczy z towarzyszem swoim.

23 ¹ Bo oto krótkie lata młaoz / a ide
ściężka kłóza się nie wróce.

Róg mój H.
to jest, głos
moj.

Iob utra-
cił i pier-
wotnie
ka Boskie-
go w pomo-
żeniu.

Skazil się H.
na skróciły.
H.

Zaprawa
klamstwa
ze mną H.
położ proś-
by a day mi re-
komy, któ-
ryby mi na-
to dał rekę.
H.

ROZDZ. XVII.

1 **A** ¹ Długo mój v-
mnięszy się / dni
moje sie skróca /
a tylko mi grób
zostanie.

2 ¹ Nie zgrzeszy-
łem / a w gorzko-
ściach miejsca oko moje.

3 ¹ Wybrał mnie Panie / y postaw
mie wedle siebie / a czyżkolwiek re-
ka niech wależy przeciwko mnie.

4 ¹ Serce ich oddaliłeś od karności /
przetóż nie będą podwyższeni.

5 ¹ Lupa obietnicę towarzyszą / a o-
czy synów jego wstają.

6 ¹ Położył mnie iako na przypowieść
ludzką / y iestem na przykład przed
nimi.

7 ¹ Zacięło się od rozgniewania oko
moje / a członki moje iako wniwecz
obróciły się.

8 ¹ Zdumieją się sprawiedliwi nad
tym / a niewinni na obłudnego powo-
dzą.

9 ¹ A będzie trzymał sprawiedliwy
drogę swoją / a czysty rekoma przyczy-
ni mocy.

10 ¹ Wy tedy wszyscy nawróćcie się /
y przyjdzie / y nie náyde między wami
żadnego mądrego.

11 ¹ Dni moje przeminely / myśli mo-
je rozewrany są / trapiąc serce moje :

12 ¹ Tote obróciły w dzień / a po cie-
mnościach zaś spodziemam się s-
wiatłości.

13 ¹ Jesli czekać bede / piekło iest do-
mem moim / y w ciemnościach wsta-
łem łóżko moje.

14 ¹ Rzékłem zginiłości : oycem mo-
im iestes : matką moją y siostrą mo-
ją robakóm.

15 ¹ Gdzież tedy teraz iest oczekawa-
nie moje / a cierpliwosc moja kto o-
baczywa?

16 ¹ Do naglego piekła zstąpią
wszystkie rzeczy moje : coż mniemasz że
wždy tam bede miał odpoczymienie?

Światłobli-
skie przed ci-
mnościami. H.

ślabo grób.

nadzieia mo-
ja.

ROZDZ. XVIII.

1 **A** ¹ Odpowiadá-
jąc Bálád Su-
chirezyt / rzékł :

2 ¹ A dožadze sło-
wa miotać będzie
cie : Wyrozumię-
cie pierwszy / toż
mówmy.

3 ¹ Czemu poczytani iestesmy iako
to było / y szkaliśmy się smrodliwym

mi przed wami?

4 ¹ Który traciś duszę swoją w zapál-
czywości twojej / a za dla ciebie be-
dzie opuszczona ziemia / y przeniosą się
stąły z mieysca swego?

5 ¹ A za światło niebożnego nieza-
gásnie / ani się będzie świecił płó-
mien ognia jego?

6 ¹ Światłość zacięmi się w przyby-
tku jego / y świeca która nad nim iest /
zágásnie.

7 ¹ Scisnione będą kroki siły jego /

Baldad profo-
s iob i
sch rady nie
stucha, uyl-
cza przekle-
stwa y skara-
nia ludzi nie
obożnych.

Abó, wplata
ny w niey H.

Y poima go
abóycá H.

To jest, dzie-
ci jego Hebr.
kość jego H.
zowież żongie
go. Hebr.
niemoc
śmierćelna.

Á przywie-
dźie go do kró-
li strachów.
H

Iob będąc
od wyszys-
kich opus-
szony cie-
sy sie przy-
stym z
martwych
wstaniem.

Ácć mie Bóg
wyrócił, y
ślicie swię-
to obaczył mę.
H.

Abó wieniec

á obáli go ráda iego.

8 ¹ Wwiklat bowiem w sieć nogi
swoie / á w okách iey chodźi.

9 ¹ Poimána bedzie w sídle stopá
iego / y rozpali sie prágnienie prze-
ciw iemu.

10 ¹ Skryta jest w ziemi łápicá iego /
á samotowká iego ná ściężce.

11 ¹ Zewszad go stráśyc beda strá-
chy / y wwichláię nogi iego.

12 ¹ Niech sie vmnieyşy od głodu
moc iego / zmozienie niech przypá-
dni ná kości iego.

13 ¹ Niechay pozrze piękność skory
iego / niech strawi ramię iego pier-
worodná śmierć.

14 ¹ Niech wyrwana bedzie z przyby-
tku iego wśność iego / á niech po-
nim depce iáko król zginienie.

15 ¹ Niech mieşkáię w przybytku ię-
towáryşie onęę który nie jest / niech
potrzeşa w przybytku iego siártka.

16 ¹ Ze spodu kózenie iego niech w-
schnie / á zwierzchu niech bedzie po-
tárce żmwo iego.

17 ¹ Pámíatka iego niechay zginie z
ziemie / á imie iego niech nie bedzie
wspomináne po wlicách.

18 ¹ Wypedzi go z swiátłości do cie-
mności / y z swiátá go przeniesie.

19 ¹ Nie bedzie nasienia iego áni po-
kolenia w ludu iego / áni żadnego
száttku w kráinách iego.

20 ¹ Náde dniem iego zdumieią sie
ostátni / á ná pierwsę przypádnice
strách.

21 ¹ Tę są tedy przybytki niezbóżnéę / y
to mieysce tego który nie zna Boga.

Abó nieswoy
H.

Abó gáláski
iego. H.
Pro: 2 d 22

W mieşka-
niách. H.

ROZDZ. XIX.

1 ¹ Odpowiadá-
iác Job / rzekł :

2 ¹ Dokádję tra-
picie duse moie /
ypzeciéracie mie
mowámi :

3 ¹ Oto dziesiec
króć záwstydzacie mie / y niewstydzí-
cie sie tłumiac mie.

4 ¹ Bo áczem niewiedziál / zemná
bedzie niewiádomosć mojá.

5 ¹ Ale wy wspynacie sie przeciwko
mnie / y strofuićcie mie zelżywością
mi moimi.

6 ¹ Wždy teraz rozumiéycie / żec mie
Bóg nie równym sadem wtrápił / y
biczámi swóimi opásál mie.

7 ¹ Oto wolác bede cierpiąc gwałt /
á żaden nie wstępy : krzyżec bede / á
niemáş króby sádził.

8 ¹ Dóge moie ogrodził / y przéysć
nie moge / á ná ściężce moiey cie-
mności polozył.

9 ¹ Złupił mie z słowy moiey / y ziół
koronę z głowy moiey.

10 ¹ Popsował mie zewszad / y gine /
á iáko wyrwanému dzierowu odizál ná-
dzicie moie.

11 ¹ Rozgniewála sie ná mie zápal-
czywość iego / y ták mie miał iáko nie-
przyiaciela swego.

12 ¹ Pospólu przyszli zbóycy iego / y w-
czynili sobie dóge przez mie / y oblez

gli przybytek mój wkoło.

13 ¹ Bráci moię oddalił ode mnie /
á znáomi moi iáko obcy odesli o-
demnie.

14 ¹ Opuścili mie bliscy moi : á ci któ-
rzy mie ználi zápámietáli mie.

15 ¹ Komornicy domu mego / y służe-
bnice moie mieli mie iáko obce / y by-
łem w oczách ich iáko cudzy.

16 ¹ Wótálem służy mego / á nie od-
powiedziál / wsty własnemi práşa-
łem go.

17 ¹ Tchem moim bzydziłá sie żoná
mojá / y modliłem sie / synóm żywo-
tá mego.

18 ¹ Głupi téż gárdzili mną / á gdym
od nich odszedł / wólaczáli mi.

19 ¹ Bzydzili sie mną / niegdý porá-
dnicy moi / y kógóm nabárzię miło-
wał / bzydził sie mną.

20 ¹ Do skóry moiey po strawionym
ciele / przyschlá kość mojá : á zostály
tylko wárgi okóło zębów moich.

21 ¹ Smiluyćcie sie nádemną / smiluy-
cie sie nádemną / áby vždy wy przy-
iáciele moi : boć mie reká Páńská
dotknęła.

22 ¹ Czemú mie przeşláduiećcie iáko
Bóg / y náciádacie sie mieşá mego :

23 ¹ Ktoby mi to dáł áby nápiśané
były mowy moie : Ktoby mi to dáł
żeby ie wyrzýfowano ná księgách :

24 ¹ Kylcem żeláznym / y ná bláşe o-
łowianéy / ábo "dlótem" wyrzýto ná
skále :

Abó ię
przez syny H.

Abó młó-
dzińcy H.

Á misá mę-
go náieş sie
nie mózćcie.
H.

Ná wieczné
czasy. H.

Wiem

O smar-
twychwsta-
niu proro-
kuie.

Sophar w-
kazuje iż
szczęście
zbożnych
krótkie
jest, a sz-
część ich wry-
chle maia
koniec.

A wiéś to.
H.

Wrócić bę-
da co wysu-
piły. H.
Napełniły
się. H.

Abopadać
w takiey
wzrost niży.

25 ¹ Wiem bowiem iż odkupiciel
mój żywie / a w dzień ostateczny po-
wstań z ziemi:

26 ² Z zaś obleczone będę w skórę mo-
ją / y w ciele moim oglądam Boga
mego.

27 ³ Którędy wyzręć mam ia isty / y o-
czy moje oglądają / a nie inny: scho-

24 ⁴ Abo dlotem wyrzyto na skale.] Tak
miałe lepsze exemplarze Łacińskie / Celte, to
jest dlotem / bo Celte znaczy dlotu którym na
kamieniu ryla. A tak co w inszych exempla-
rach jest certe, stało się omyłką pisarzy.
ako y wiele inszych słów które teraz popra-

ROZDZ. XX.

Odpowiadając
Sophar Nias-
hamatczyk rzekł:

¹ Dla tego my-
śli moje rozliczne
następują ied-
ną za drugą / a
myśl się rozrywa.

3 ² Nauki która mnie skrośnięć stu-
chac będę / a duch wyrozumienia me-
go odpowie mi.

4 ³ To wiem od początku / od tego iż
to osądzon jest człowiek na ziemi.

5 ⁴ Ze chwala niebożnych krótka jest /
a weselę obłudnika iako mgnienie oka

6 ⁵ Jeśli wstąpi aż do nieba pycha
iego / a głowa iego ryć się będzie o-
bloków:

7 ⁶ Jako gnój na końcu zginie / a któ-
ry nań patrzyli / rzeką: Gdzież jest?

8 ⁷ Jako sen odlatający znalazł się nie
będzie / przeminie iako widzenie nocne.

9 ⁸ Oko które go widziało / nie wyzry-
ści / ani nani wiecy patrzyć będzie mie-
scetego.

10 ⁹ Synowie iego będą stąrci wbo-
stwem / a rece iego oddadzą mu bo-
lęść iego.

11 ¹⁰ Kości iego będą napełnione wy-
stępów młodości iego / y z nim w
prochu spąć będą.

12 ¹¹ Bo gdy słodka będzie złość w
ściach iego / skryje się pod język swój.

13 ¹² I folgwieciey y nie opuści ciey y be-
dzie ją tąd w gardle swoim.

14 ¹³ Chleb iego w żywocie iego obró-
ci się w żółć / żmiora we wnętrzu.

15 ¹⁴ Bogactwa które pożarł zwróci / a z

wana jest ta nędza moja w zaná-
dzu moim.

28 ¹⁵ Czemuz tedy teraz mówicie: Prze-
ślądujemy go / a torzeń słowá nays-
dzmy przeciwko niemu?

29 ¹⁶ Wciekajcie tedy od oblicza mie-
cza / bo zemściciel nieprawości jest
miecz: a wiédźcie że jest sąd.

wione są. Bo s. Hieronym tak rozumiał /
żestwo Żydowskie rz. znaczy celte to jest
dlotu. Paraphrasis Chaldeyska ma / na
wieki / bo chociaż słowá tego w Żydowskim
niemają / wszakże to chce rzec Job s. aby slo-
wá wyrzyte dlotem na skale / trwały na wieki.

zbrucha iego Bóg ie wyciągnie.

16 ¹⁷ Głowe żmiora śać będzie / y za-
bije go ięzyk iaszczórcy.

17 ¹⁸ (Niech nie ogląda źródeł rzeki /
strumieniów miodu y mąsła.)

18 ¹⁹ Będzie karan za wszystko co dzia-
łał / a przecie nie zniszczcie: według
mnóstwa wynalazków swoich tak też
cierpieć będzie.

19 ²⁰ Bo łamiąc obnażył w bogie:
dóm wydarł / a nie budował go.

20 ²¹ Ani się nasycił brzuch iego: a
gdy będzie miał czego żadał / otrzy-
mac nie będzie mógł.

21 ²² Nie zostało z iedla iego / y przeto
nie nie zostanie z dobi iego.

22 ²³ Gdy się nasyć / scisnion będzie /
będzie się poćił / y wśelaka boleść
przypadnie nań.

23 ²⁴ Boday się natkał brzuch iego / aby
nań wypuścił / gniew zapalczywości
swey / y dździł nań wojnę swoie.

24 ²⁵ Będzie wciekał przed bronią żelaz-
ną / a wpadnie na łuk miedziany.

25 ²⁶ Wyciągniony y wychodzący z po-
siem swoich / a błyskający się w gorz-
kości swej: porydą y przydą nań
strąśliwi.

26 ²⁷ Wpytkie ciemności skryte są w
tąjnikach iego: pożrę go ogień któ-
regó niepodniecają / będzie trapien
zostawiony w przybytku swoim.

27 ²⁸ Odkryta niebiosą nieprawości ie-
go / a ziemią powstanie przeciwko niemu.

28 ²⁹ Odkryty będzie wynik domu ie-
go / sciągniony będzie w dzień zapal-
czywości Bożej.

29 ³⁰ Tenci jest dział człowieka niebo-
żnego od Boga / y dziedzictwo słow
iego od Pana.

*Ecc. 5. c 9.

*nie wydzic.
H.

*nie rozmo-
wy sie dobro-
ie do. H.

*abo gdy się
napeln H.
wypuści
nań H.
Y spuści H.

*abo strachy.
H.

*Rodiego bę-
dzie nieczę-
stliwy.

ROZDZ. XXI.

Odpowiadając Job / rzekł :
Słuchajcie
 prośbę moją / a czyncie po
 kucie.
Słuchajcie mnie /
 a ja mówię będzie / a po moich sło-
 wach / będziecie się zdawać / śmieć się.
Iżali przeciwko człowiekowi jest
 gadanie moje / a bych się słusnie smu-
 cić nie miał ?
Patrzejcie na mnie / i zdumieć się /
 a włożcie palec na usta wasze :
A ja gdy wspomnie lekam się / a
 wstrzęsą ziemię ciała moje.
Przeczcie tedy niepobożni żywici /
 "podniesieni są" / i zmocnieni bogac-
 twy ?
Nasienie ich trwa przed nimi /
 bliskich gromada / i wnuków przed
 ich oczyma.
Domy ich przespieczne są i spo-
 kójne / i nie maś różgi bożej nad nimi.
Krowa ich poczęła i nieporoni-
 ła : i ałowica się oćielila / a płodu swe-
 go nie stradala.
Wychodzą dziatki ich iako trzo-
 dy / a maluczkę ich igrając skaczą.
Trzymają beben i arse / i wesela
 się / przy głosie muzyki.
Prowadzą w dobrach dni swoje /
 a wemgnieniu oka do piekła zstępują.
Ktożby mówili Bogu : Idź precz
 od nas / i wiadomości drog twoich
 nie chcemy.
Któż jest wszechmogący / żebyś
 smy mu służyli ? a co nam pomoże
 choćbyśmy się mu modlili ?
Wszakże iż nie są w ręce ich do-
 bra ich / rada niebożnych niechaj be-
 dzie daleko odemnie.

Słodki był piaskowi Cocytus / Cocytus, rzeka jest w Arkadii / wychodzi z rzeki
 Styx rzeczonej / od Poetów nazwana rzeka
 piekielna / i w niej ciała umarłych rzucano
 aby je trawiła. Aladzie tu vulgatus, speciem

ROZDZ. XXII.

Odpowiadając Eli-
phas Themánitezyt / rzekł :
Iżali człowiek może
 być przyrównan Bogu /

Ileż to świeca niebożników zgła-
 śnie / i przyjdzie na nie powódź / i roz-
 dzieli bolesci zapalczywości swojej.
Beda iako plewy przed wiatrem /
 i iako perz który wichur rozwięwa.
Zachowa synom jego bolesć o-
 cowska : a gdy odda / tedy pozna.
Wyrzuci oczy jego zabicię swe / a
 zapalczywości wszechmogącego
 pić będzie.
Bo co do niego należy o domie
 jego po nim : choćby liczba mie-
 sicy jego była na polu wkrócona ?
Aza Boga będzie kto wyczył rozu-
 mu / który wysoki sądzi ?
Ten umiera duży i zdrowy / bogaty
 i szczęśliwy.
Wnętrznosci jego są pełne są-
 dła / a kości jego napiły się spiktu.
A duży umiera w gorzkości du-
 še bez żadnej mądrości.
A przedświe pospół w prochu
 spać będzie / a robacy odkryją je.
Zajście wiem myśli wasze / i wy-
 rok nieprawdy przeciwko mnie.
Bo mówicie : Gdzie jest dom
 księżacy : a gdzie przybytki niebo-
 żnych ludzi.
Dopytajcie każdego z podro-
 żnych / a doznacie że on też to rozu-
 mie.
Iż na dzień zatrącenia chorą-
 złego / a na dzień zapalczywości wie-
 dzion będzie.
Któż będzie strofował przednim
 drogę jego : a co czynił kto mu odda ?
On do grobów wiedzion będzie / a
 w gromadzie umarłych czuć będzie.
Słodka był piaskowi Cocytus /
 a za sobą wśheltego człowieka pocią-
 gnie / a przed sobą niezlizzone.
Jakóż tedy cieszyć się próżno /
 gdyż wasza odpowiedź pokazała się
 być przeciwna prawdzie.

pro genere : bo w żydowskim jest / 723 Na-
 kal, potok / i rozumie się miejsce grobów / które
 pospolicie bywało nad rzekami. A tak to chce
 rzec : Mito mu byłeś w grobie / i tam nie zle-
 go nieuczucie.

choćby był nauki doskonały :

Co za pożytek Bogu jeśli sprzą-
 wiedliwym będzieś : albo co mu da-
 jeś jeśli będzie niepokalana droga
 twoja ?

Aza bojąc się strofować cie be-

H.

H.

*Abo, a bę-
 dzie to po-
 ściemnia-
 niem wá-
 sym. H.

Iob bro-
 niac swej
 niewinno-
 ści domo-
 ści iż wie-
 le słych
 są śliwie
 żyja, a do
 brym nie-
 szczęśliwie
 się powo-
 dzi
 Jer. 12. a 1.
 Abac. 1. a 3.
 *Szczęśliwie
 H.

*w rozkoszach

*Mal. 3. a 14.

*bo się zna-
 ków ich nie
 zaprzecie H

*to jest, mie-
 skacie będzie.
 *Słodka mu
 były bryły po-
 tok (albo do-
 liny) H. to
 jest, grobu w
 którym leży

*Będzie poży-
 teczny Bogu,
 iako sobie po-
 żyteczny jest
 mądry ? H.

Eliphás
 chce do-
 wiedzieć iż Iob
 są grzechy
 a zwłaszcza
 nie miłoś-
 sierdzie
 jest kara-
 ny.

dzie

5 dżie / y przyjdzie ztoba ná sąd ?
 6 ¹ A nie dla złości twojej wielkiej / y
 nieskończonych nieprawości twoich ?
 7 ² Wziąłeś bowiem zastawę bracię
 8 twę bez przyczyny / á nágię odziera-
 9 les z odzienia.
 10 ³ Nie podałeś wody spracowane-
 11 mu / á głodné odęymowałeś chleb.
 12 ⁴ W mocy rąk twego odziera-
 13 łaś ziemię / á mocniejszy będąc o-
 14 trzymowałeś ją.
 15 ⁵ Wdowy puściłeś próżné / á rá-
 16 miona sierot podziuzgotałeś.
 17 ⁶ Przetoż ogarniony jesteś siódlami /
 18 y tworzy cie strach nagły.
 19 ⁷ A mniémałeś żeś nie miał ogle-
 20 dać ciemności / áni uciszon byś
 21 gwałtem wód wybierających.
 22 ⁸ Aza niemyśliś iż Bóg wyspy jest
 23 niż niebo / y nád wierzch gwiazd wy-
 24 wysza sie ?
 25 ⁹ A mówisz : A cóż Bóg wie ? y iá-
 26 koby przez mgłę sądzi.
 27 ¹⁰ Obloki tajemkiem jego / áni sie rze-
 28 czam naszym przypatruie / á około zá-
 29 wias niebieskich przechodzi sie.
 30 ¹¹ Izali ścieżki wielko- chceś strzedy /
 ktora deptali mężowie złościwi ?
 16 ¹² Którzy są zmieszeni przed swym
 17 czasem / á rzeká grunty ich wywó-
 18 ciła :
 19 ¹³ Którzy mówili Bogu : Idź precz
 od nas : á iá koby nie mogli nic wcz-
 20 nie Wszechmogący / waży go :
 21 ¹⁴ Gdyż on był nápełnił domy ich

dobrami : których zdanie daleko niech
 będzie odemnie.

19 ¹⁵ Wyższa sprawiedliwi / y weselić
 sie będą / á niewinny będzie im wra-
 20 gał.

20 ¹⁶ Aza niepodcięte jest podniesienie
 ich / á ostátki ich "ogień pożart ?

21 ¹⁷ Jezwól mu tedy y mię pokóy / á
 przez to będziesz miał pożytki na-
 22 lepsze.

22 ¹⁸ Przyimi z wst jego zákon / á połóż
 mowy jego w sercu twoim.

23 ¹⁹ Jeśli sie náwrócisz do Wszechmo-
 24 cnego / zbudowan będziesz / y oddalisz
 nieprawość od przybytku twego.

24 ²⁰ Da za ziemię krzemień / á za krze-
 mień strumienie złote.

25 ²¹ A będzie Wszechmogący "przeci-
 26 wko nieprzyjaciółom twoim / y srebro
 nágromadza tobie.

26 ²² Tedy w Wszechmocnym rosko-
 27 śani opływac będziesz / y podniesiesz
 28 tu Bogu oblicze twoie.

27 ²³ Będziesz go prosił / y wysłucha-
 28 cie / y sluby twoje oddasz.

28 ²⁴ Postanowisz rzecz y stánie sie to-
 29 bie / á po drogách twoich będzie świe-
 30 cie światłość.

29 ²⁵ Bo kto sie poniży / będzie w fla-
 wie : á kto spusi oczy / ten zbáwion
 będzie.

30 ²⁶ Niewinny zbáwion będzie / á
 zbáwion będzie w czystości rąk swo-
 ich.

¹ Psal: 106.
d 42.

² Rozumié So-
domey Gomo-
18.

³ Nákladzie-
tęz iáko pia-
sku złota, á
iáko kam-
nia rzecze-
go złota O-
phirskiego.
H.

⁴ Obrona
twoja. H.

⁵ Pro: 29 d 23

⁶ wyzwał
wyspa. H.

2 Izali człowiek może być przyrównan
 Bogu,] Słowa żydowskie rozmąćcie tu inszy
 tłumacza / á to dla tego iż też słowa żydowskie
 wątpliwé są / y różne rzeczy znaczą / Laciński

tłumacz rzecz która żydowskie słowa znaczyć
 mogą / iáśnie y do wyrozumienia wyłożył.
 Także też y ná inszych miejscach rozumie /
 gdy sie ná króciach co inaczey kładzie.

⁷ Izali wielka
maga będzie
sie spierał ze
mga ? Nie: y
owsem (sám
mi doda (si-
ty) H.

⁸ Tam by sprá-
wiedliwy ga-
dali nim, á
wybáwił
blich sie wie-
cznie od sá-
dniego mego.
H.

⁹ To jest, ná-
połnocy.
¹⁰ ábo, gdy on
ce czyni. H.
¹¹ To jest, ná
południ.
¹² I si mię z
probie iáko
złoto wyu-
ga. H.

ROZDZ. XXIII.

1 **O**dpowiadá-
 2 iąc Job rzekł :
 3 Teraz też wgorz-
 4 kości jest mowá
 5 moia / y reka ka-
 6 rania mego ocie-
 7 żala nád wzdychá-
 8 nie moie.

3 ¹ Ktoby mi dał ábych poznał y ná-
 4 lażł go y przyszedł áz do stolice jego :

4 ² Przeloże przed nim sąd / á wsta-
 5 moie nápełnié láianiem.

5 ³ Abych sie dowiedział słów które-

B by mi odpowiedział y wyrozumiał co
 mi będzie mówił.

6 ⁴ Niechce áby sie zemna spierał
 wielka moga / áni żeby mie przytłoczył
 ciężkością wielkości swej.

7 ⁵ Niech przeloży sprawiedliwość
 przeciwko mnie / á sąd mój niech dó-
 8 dzie do zwycięstwa.

8 ⁶ Pojdeli náwσχód słońca / nie wód-
 9 go: iá na zachód / nie zrozumie go.

9 ⁷ Jeśli wlewo / cóż uczynie ? nie
 10 wchroyce go : jeśli sie obróce w prá-
 wo / nie wyzre go.

10 ⁸ A on lepał wie dróge moie / y do-
 świadczył mie iáko złota / które przez

ogień

¹ Co przed po-
sopem były.

² Posop.

Job wyzna-
wa że sie
zawse bał
mocy y wy-
rokusze-
go, á był
sprawiedli-
wie.

ogień przechodzi.

11 Za sładem iego sła nogą moją /
strzegłem drogi iego / y nie zstępowa-
łem z nię.

12 Od przykazania vsł iego nie od-
stępowałem / a wzanadzi moim
stryłem słowa vsł iego.

13 Sam on borem iest / a żaden
nie może odwrócić myśli iego : a du-
śa iego czegokolwiek chciała / to czy-
nił.

ROZD. XXIII.

DWSzechmo-
cnego nie są za-
kryte czasy : a kto
ry go znał nie
wiedzą dni iego.

Jedni granice
przeniesli / roze-

brali trzody y pasci je.

13 Ośla sierót zagnali / y wzięli w
zastawie wołu wdowy.

14 Wywołali drogię w bogich / y wci-
sneli spólem ciche ziemie.

15 Drudzy iako dżicy oflowie na pu-
szczy wychodzą na dzieło swoje : czu-
jąc na łup / gotują chleb dzieciom.

16 Rola nie swoje pożyna : a win-
nice tego którego gwałtem wciśneli
obierają.

17 Ludzie nągie wypuszczają / wzię-
wszy śaty / którzy nie mają odzieży na
zimnie :

18 Krótych dżdże górne polowają :
a niemając okrycia obłapiają kamie-
nie.

19 Gwałt uczynili odzierając siero-
ty / a w bogie pospólstwo złupili.

20 Nągim y bez odzienia chodzą-
cym / y łąkacym wzięli kłosy.

21 Miedzy kopami ich południo-
wali / którzy wytłoczywszy prąsy pra-
gną.

22 Nieżę z miast do płaczu przywie-
dli / y duszą zranionych krzyczą / a
Bóg niepusci bez karania.

23 Oni byli przeciwni światłości /
nie wiedzieli drogię / ani się wrócili
ściężkami ię.

24 Co naranię wstawa meżobóć /

14 Gdy wypełni nademną wola
swoję / y wiele innych rzeczy takowych
ma pogotowi.

15 A dla tego m zatruwożon iest od o-
blicza iego / a patrząc nań iestem zie-
ty boiżni.

16 Bóg zmieczył serce moje / a
wszechmogący zatruwożył mą.

17 Bóg nie zginał dla nadchodzą-
cych ciemności / ani zakrył mrok o-
blicza mego.

zabił nędznego y w bogoiego : a w no-
cy będzie iako złodziej.

18 Kto cudzołożnik strzeże ciemno-
ści / mówiąc : Nie wyjrzy mi oko : y
zakryje oblicze swoje.

19 Podkopywa w ciemności domy /
iako się byli za dnia zmówili / y nie
znali światła.

20 Jesli się przedko pokaze zorza / ma-
ją ię zaciemnić śmierci : y tak w ciem-
ności iako w jasności chodzą.

21 Lekceży iest niż wierzech wody :
niech będzie przeklęta część iego na
ziemi / y niech nie chodzi po drodze
winie.

22 Niech przyjdzie do wielkiego go-
racz wód śnieżnych / a grzech iego
aż do piekła.

23 Niech go zapamięta miłoś-
dziej : słodkość iego robacy : niech nie
będzie wspomnianiu / ale niech słu-
son będzie iako drzewo nieużytecz-
ne.

24 Abowiem spał nieplodny / któ-
ra nie rodzi / a w dowie dobrze nie czy-
nił.

25 Scizgnął mocne w mocy swo-
jey : a gdy wstanie / nie będzie wierzył
zwrotowi swemu.

26 Dał mu Bóg miejsce do pokuty /
a on go źle używa na pychę : a oczy
iego są na drogach iego.

27 Podniesieni są na chwile / a nie
ostoją się / y ponizeni będą iako wszy-
tkie rzeczy / y będą znieśieni / a iako
wierzechy kłoso stęrci będą.

28 Co iestliż tak nie iest / któż może
na mnie dowiedzieć żebyś skłamał / y
położyć przed Bogiem słowa moje :

Ab, on wy-
pełnia. H.

Ab, przed
ciemnością.
H.

Iesliż kto
pozna, strą-
chy są ciem-
ności. H.

Iako suchost
y znóy poro-
wają wody
śnieżne, tak
piekło ię kła-
rzy grzesyli.
H.

nieprawość
H.

y wniwół
obróci. H.

Prób. H.

Ludzie
nieprawo-
ści a nie-
słowni y
potępie-
nie opisuie

w skałach się
kryją.

a z w bogoiego
ciąga brali.
H.

między mu-
rami ich oli-
wa wyćiskali
H.

nie zabra-
nia ich wozyn
ków. H.
ani siedzą
na ścieżkach
iego. H.

ROZDZ. XXV.

Baldad
domość i
żaden nie
jest cysły
Bogu przy
rownany.

A

Odpowiada-
jąc Baldad Su-
chyczyt rzekł:
"Moc y strach v
oného iest / który
czym zgođe ná
wysokościach swo-
ich.

3 "Iżali iest liczba żołnierzów iego?
y nád tím nie wznidzie światło iego?
4 "Iżali vspřawiedliwion bydz mo-
że człowiek przyrownany Bogu / ábo
sie czystym okazać wrodzony z nie-
włady?
5 "Oto y księżyc nie świeci / y gwiazdy
nie są czyste przed oczyma iego.
6 "Jako daleko wiecéy człowiek /
zgnilość / y syn człowieczy robak?

ROZD. XXVI.

Iob profesu-
je Baldad
da, á opis-
uje wiel-
możność
Boga nie
wypowie-
diano.

A

Odpowiada-
jąc Iob / rzekł:
"Czymżeście po-
mocnikiem? á za
nie słabe? y pod-
pięraz ramię tego
który nie iest mo-
cny?

C
8 "Który zawiezuie wody w obłó-
kach swoich / áby zaraz nie wypadły
ná dol?
9 "Który trzyma twarz stolicy swej /
á rozsiera ná nią mgie swoje.
10 "Obtoczył granice wodami / áż sie
skonczá światło y ciemności.
11 "Stupy niebieśkie trzęsą sie / y le-
żą ná kłębku iego.
12 "Mocą iego nagle sie morza ze-
brały / á rostopność iego poraziła
hárdęgo.
13 "Duch iego przystroił niebiosá / á
zá sprawę reki iego wywiedzion iest
wóz záwiaty.
14 "Oto / to pocześci mówiło sie z
drog iego: á gdyżesmy ledwie mála
krople mowy iego slyšeli / któż będzie
mógł patrzyć ná grób wielkości ie-
go?

* á nie puka-
sie obłok pod
nim. H.

* rozdzieliło
sie morze. H.

* á ruka iego
stworzyła wó-
z á skazné-
go. H.

ROZD. XXVII.

Státos-
ność Ioba
w sás-
cztéy spř-
awiedliwos-
ci.

A

Rzekł též
Iob / wzawšy
przypowieść swo-
á y rzekł:
"Żywie Bóg /
który odiał śad
mój / y Wšech-
mocny który do gorzkości przyniósł
duše moje.
"Ze póki sstaie tchu we mnie / y du-
chá Božého w nozdrách moich.
"Nie będą mówić wsta moje nie-
prawosć / ani lezyt mój będzie rozmy-
słat kłamstwo.
"Nie day tego Bože ábych was
miał zá spráwiedliwé / áż wstane / nie
odstąpi od niewinności mojej.
"Vspřawiedliwienia mego któré

B
gom sie iáł trzymać / nie pusze sie:
bo mie niewinnie serce moje we wšy-
tkim żywocie moim.
7 "Nieprzyiaciel mój niech będzie
iáko niebożnik: á sprzeciwnik mój /
iáko złośnik.
8 "Co bowiem zá nádzieia iest oblu-
dnika iesli takomie wydziéra / á Bóg
nie wybawia duše iego?
9 "Iżali Bóg wšlyšy wolanie iego /
gdy náń przydzie wciř?
10 "Ábo sie będzie mógł w Wšech-
mocnym kochać / y wzywác Boga ná
káždy čas?
11 "Nauče was przez reke Božá
co ma Wšechmocny / y nie zátaie?
12 "Oto wy wšlyšcy wiecie / á czemuž
bez przyczyny mówicie próżné rzeczy?
12 "Tá iest częśc człowieka niebo-
žného v Boga / y dziedzictwo gwał-

* gdy Bóg po-
wie. H.

* co iest w re-
ce Božéy y H.

31é niebo-
žnych lu-
di doko-
nání.

torowników / które od Wszechmocnego weźmą.

14 ¹ Jeśli się rozmnoży synowie jego / pod mieczem będą / a wnikowicie jego nienawiedzą się chleba.

15 ² Którzy zostaną z niego / będą po grzebieniu w zatraceniu / a wodorowy tego płakać nie będą.

16 ³ Choćby nánosil srebra iako ziemię / y śiat na sprawował iako błota :

17 ⁴ Na sprawować wprowadzie / ale sprawaiedliwy obłoczy się w nie będzie : a niewinny srebro dzielić będzie.

18 ⁵ Zbudował dom swój iako mól / y

iako stoz kuczke uczynił.

19 ⁶ Bogaty gdy zaśnie / nie z sobą nie weźmie : otworzy oczy swe / a nie nienaydzie.

20 ⁷ Wymie go niedostatek iako woda / w nocy przypadnie nań burza.

21 ⁸ Pochwyć go wiatr parzący y znie się / y iako wichler porwie go z miejsca swego.

22 ⁹ A spuści nań / y nie przepuści : z ręki jego wietając wietając będzie.

23 ¹⁰ Scisnie nad nim ręce swoje / y będzie tęskal nad nim / patrząc na miejsce jego.

¹ Pl. 48. d. 18

² Strach. H.

³ Bożkie kląskat. H.
⁴ z miejsca swego. H.

ROZD. XXVIII.

A srebro pozazakłiżl swoich :

y złoto ma miejsce gdzie ie spuszcza.

¹ Żelazo z ziemię biera : a kāmien od gorzkości rospuszczony w miedzi się obraca.

2 ² Żelazo z ziemię biera : a kāmien od gorzkości rospuszczony w miedzi się obraca.

3 ³ Żelazo z ziemię biera : a kāmien od gorzkości rospuszczony w miedzi się obraca.

4 ⁴ Rozdziela strumień od ludu pielgrzymującego / tych których zapomniała noga niedostatecznego człowieka / y bezdóznym.

5 ⁵ Ziemia z której się rodził chleb na swym miejscu / od ognia podwójcos na jest.

6 ⁶ Miejsce Saphiru kāmienie ie go / a bręty jego złoto.

7 ⁷ Szczęśliwy prak nie widział / ani na nie pożyżalo oko Sempowe.

8 ⁸ Nie deptali iey synowie krāmarscy / ani przešli po nię lwica.

9 ⁹ Na krzemien ściągnął rękę swoją / wyrzucił z kożenia góry.

10 ¹⁰ W skalach wykował strumienie y wśelkę rzecz droga widziało oko ie.

11 ¹¹ Głębokości też rzek wyśledał / y rzeczy tajemne na światłość wywiódł.

12 ¹² A mądrość gdzie bywa należiona / y które jest miejsce rozumu :

13 ¹³ Tęciwie człowiek cęny iey / ani bywa należona w ziemi rostkosnie żyjących.

14 ¹⁴ Orchlán mówi : Niemáš iey we

mnie : a morze powiada : Niemáš iey zemna.

15 ¹⁵ Nie dądzą złota szczeręgo za nie / ani odważą srebra za odmianę iey.

16 ¹⁶ Nie będzie porównana z nákrapiánemi farbami Judyfimi / ani z kāmieniem Sárdonychem nadrozsy / albo z Saphirem.

17 ¹⁷ Nie zrówna z nią złoto ani kryształ / ani będą zamienione za nie náczynia złoté.

18 ¹⁸ Wysokie y wyniosłe rzeczy nie będą wspomienione ku przyrównaniu iey : ale wyciągana bywa mądrość z skrytości.

19 ¹⁹ Nie zrówna z nią Topázus z Aethyopii / ani iey przyrówna do náczystšej farby.

20 ²⁰ Zkądże tedy mądrość pochodzi / y które jest miejsce rozumu :

21 ²¹ Skryta jest od oczu wśytek żywiznych / ptacy też niebiej nie wiedzą o nię.

22 ²² Zatracenie y śmierć rzekły : Wśy má náśemi ślyšeliny słowe iey.

23 ²³ Bog rozumie drogę iey / y on wie miejsce iey.

24 ²⁴ On bowiem widzi kráie świata : y ná wśytko / co jest pod niebiem / patrzą.

25 ²⁵ Który uczynił wiatróm wage / y wody zawiesił pod miarą.

26 ²⁶ Gdy stąnowił dżdżom práwa / y drogę na wálnościach sumiacym.

27 ²⁷ Tedy ię widział y opowiedział / y nágotował y wysładował.

28 ²⁸ A rzekł człowiekowi : Oto bojaźń Pániska / tá jest mądrość : a wiadować się złego rozum.

¹ Mąd. 7. 29

² ze złotem O furskim. H.

³ Korale y drogę kāmia. H.

⁴ Złoto. H.

⁵ Wśy skaniu gromowemu. H.

Madros
sci rocas
tik a kad.

¹ Koniec. H.

² kāmienie
nagłebiły za
kryt.

³ Czini że w
zbięra potok
przed podró-
żnym a gdy
wyschnie po-
tok, zápcmi-
nają wody
która się by-
ła wyniosła y
płynęła wys-
šej nieli zsta-
wiek. H.

⁴ albo pyś-
nych a o
lwo. H.

⁵ H.

Wspomina
należał prze
śleścić
ścię do
brę wain
ki swę, po
kazuje że
nie dla
grzechów
cierpi.

drogi H. To
jest, ręką
go wiele miał
ciem mógł no
gi wmywać
mąstem.

Jako był
od ludzi po
dłych po
gądkony
lob opisu
ie.

Abó, wiek
li na pusz
H.

ROZD. XXIX.

A **U**dał też
Job biorąc przy
powiesć swą /
y rzekł:
Ktoby mi to
dał / aby był
wedle dawnych
miesiąców / wedle dni których mi
Bóg strzegł?
Gdy świeciła świeca iego nad
głową moją / a przy świetle iego cho
dziłem w ciemności?
Jako bym był za dni młodości mo
jej / gdy potajemnie Bóg był w przy
bytku moim?
Gdy Wszechmocny był ze mną /
a około mnie dzieci moje?
Gdy wmywał nogi moje mą
stem / a skąla wysławiać mi źródła
oliwy?
Gdy wychodził do bramy miey
skiej / a na wlicy gotowano mi sto
lice?
Widzieli mnie młodzieńcy y kryli
sie: a starcy powstawszy stali.
Książęta przedstawiali mówić / y
kládły palec na usta swoje.
Przełożeni glos swój hąmowa
li / a iezyt ich przylegał do ich podnieś
bienia.
Ocho słuchające błogosławiło
mie / a oko widzące świadectwo mi
dawało.
Przeto żem wybawiał vbogię
go krzyżającego / y sierotę która nie
miała pomocnika.

ROZD. XXX.

A **T**eraz śmieja
sie ze mnie młod
zywleciech / któ
rych ojców nie
rozumiałem go
dnych kląść ze
pszy trzody mo
jej.
Których moc rąk w mnie za nic
nie była / y zdali sie samęgo żywota
bydź niegodni.
Od niedostatku y od głodu nie
płodni / którzy gryzli na puszczy / za
budzeni od nędzy y misernicy.

C **B**łogosławięstwo tego który
miał zginąć na mie przychodziło / a
serce wdowy cieszyłem.
Oblóczyłem sie w sprawiedli
wości / y przyodziewałem sie iako pa
tę y koronę / sadem moim.
Byłem okiem ślepemu / a nogą
chromemu.
Byłem oycem vbogich: a spra
wy któreym nie wiedział / pilniem sie
wywiadował.
Kruszyłem szęki przewrotnika / a
zzebów iego wydzieralem korzysć.
A mówiłem: W gnazdku moim
vmre / a iako palma rozmnóży dni.
Korzeń mój otworzon jest podle
wody / a rossa będzie trwać w żęciu
moim.
Sława moia zawsze sie odna
wiać będzie / a lute mój w rece moiej
będzie sie poprawiał.
Którzy mnie słuchali czekali wy
roku / a pilnie słuchając milczeli na
radę moję.
Nie śmieli nic przydawać do słów
moich / y na nie kropila wymowa
moją.
Czekawali mnie iako deszczu / a w
sta swę otwarzali iako na deszcz po
zdny.
Jeslim kiedy sie wsmiechał do
nich / nie wierzyli / a światłość twa
rzy moiej nie padała na ziemię.
Jeslim chciał iść do nich / siada
łem pierwszy: a choć siedział iako
król wokoło stojącym w woysku / by
łem przecie pocieszycielem smutnych.

Piasiek. H.

Z poszrodku
ludzi wyga
niano ie, wo
lano na nie
iako na zło
dzia H.

między chró
sty ryczeł,
pod ciemnie sie
zbięrałi. H.

B **I**adali chwast / y stary drzewo / y
korzenie ialowcowe było ich pokar
mem.
Którzy na dolinach to porywa
jąc / gdy co należeli / do niego z woła
niem bieżeli.
W pustych łóżach potoków mie
skali / y w iamach ziemnych / albo na
drzastwie.
Którzy między takowymi sie we
selili / y pod ciemniem bydź za rostkof
sobie mieli.
Synowie głupich y podłych / y
na ziemi zgoła sie niewkazyjący.
Teraz obróciłem sie w piosnkę
ich / y sstałem sie im przypowieścią.

*powstała
młodzieńcy.
H.*

*Obróciły się
na mnie strá-
chy, gónili iá-
ko wiatr po-
wołną duszę
moją. H.*

*á pulsę (á bo-
ży) moją
nie uspokoi-
ła. H.
dla wielkiej
ból-ści.
H.*

*wzrusił mię
we błos. H.*

*Iob nie-
winność
żywota
swego bez
tędy opisus-
ie.*

*ábo doskona-
łość.*

10 *Wzrydzą się mną / á daleko ode
mnie wciągną / y niewysłychają się płwac
ná oblicze moje.*

11 *Sądzą bowiem siwoy otworzył /
y utrapil mnie / y włożył wedźidło w
wstał moje.*

12 *Poprawę stronie wschodu po-
wstały wnet nędze moje : podwróci-
li nogi moje / y ścisnęli iáko wáłmi ścię-
żkami swými.*

13 *Rozkopali drogi moje / zasadzili
ná mnie czynili y przemogli / á nie byli
ktoby dał pomoc.*

14 *Jakoby przebiwszy mur / y otwo-
rzywszy dziurę przypadli ná mnie / y sko-
czyli się ná nędze moje.*

15 *Wniewcz jestem obrócony : odig-
nę iáko wiatr požądanie moje : y iá-
ko obłok przemineo zdrowie moje.*

16 *Al teraz we mnie samym wiednie
duszą moją / y opánowały mnie dni w-
trapienia.*

17 *Wnocy wiercą boleści kóść mo-
ją : á ci którzy mnie iedzą nie spią.*

18 *Od mnostwa ich kazi się odzie-
nie moje / y iáko oboyczkiem ślasy os-
pasali mnie.*

19 *Jestem przyrównan błotn / y
stałem się podobnym perzowi / y po-
piotowi.*

20 *Wolam do ciebie / á niewysłucha-*

wasz mnie : stoie / á nie patrzysz ná mnie.

21 *Odmieniles mi się w okrutnego /
á w twardości ręki twojej sprze-
ciał mi się.*

22 *Podniósłes mnie / iáko ná wietrze
postawiwszy / wderzyles mnie dużej o-
ziemie.*

23 *Wiem że mnie podaś śmierci /
gdzie jest postanowiony dom wpe-
łniony żywotacemu.*

24 *Wszakże nie ku wyniszczeniu ich
ściągnąłeś rękę twoją : á jeśli wpadną /
sam zbawię.*

25 *Plakałem kiedyś nad onym kto-
ry był utrapiony / y wzięła się duszą
moją w bógięgo.*

26 *Czekałem dobrego / á przyszło ná mnie
złe : czekałem światłości / y wypadł
ciemności.*

27 *Wnętrznosci moje wezwierały
bez żadnego odpoczynku / wbieżały
mnie dni utrapienia.*

28 *Chodziłem żalostny bez zapalczy-
wości / powstałem w gromadzie wo-
łalem.*

29 *Byłem bratem smoków / y towa-
rzysem strusów.*

30 *Sczerńniała skórą moją ná mnie /
y kóści moje wyschły od upalenia.*

31 *Arfa moja obróciła się w żalobę /
y organy moje w głos płaczących.*

*nie do grobu
ślizganie
(bóg) á nie
słucha star-
cia iego będą
wolać. H.*

*Sczerńnia-
wość oprócz
palenia. H.*

ROZD. XXXI.

1 *Czynilem przy-
mierze z oczyma
swými / ábych ani
pomyslał opamię-
nie. Bo coby za-
część we mnie miał
Bóg zwierchu / á*

2 *dziejictwo we swej mocy / zwi-
słokości :
3 *Alaż nie jest zatracenie złośliwo-
wi / á oddalenie czyniącym niespra-
wiedliwość ?**

4 *Alaż on nie wpatrnie drog moich /
y nie liczy wszystkich kroków moich ?*

5 *Jesliżem chodził w marności / y
kwapiła się ná zdradę nogą moją :*

6 *Niech mnie zważy ná wadze spra-
wiedliwy / y niechay Bóg pozna pro-
stotę moją.*

7 *Jesliż krok mój wstał z drogi / y ie-
sliż oczyma meimi chodziło serce mo-
je / iesli do rąk moich przylgnęła zmaza.*

8 *Niechay ścieie / á inisi niechay ić / á
naród mój niech będzie wykorzystany.*

9 *Jesli jest zwiedzione serce moje
dla niewiasty / y ieslim był ná zdrá-
dę w dziurę przyjaciela mego.*

10 *Niech będzie żoną moją nierzą-
dnica innego / y niech się inni ná-
nią schilają.*

11 *Abowiem to jest wielki grzech / y
nieprawość nawietża.*

12 *Jest ogień aż do zguby pożerają-
cy / y wszystkie rodzaje wykorzystujących.*

13 *Jeslim zbierał się dać sądzić z
sługą moim ábo z służebnicą / gdy się
prawowalizemną.*

14 *Bo cobyem czynił / gdy Bóg ná
sąd powstanie ? á gdy spyta / co mu
odpowiem ?*

15 *Alaż nie w żywocie uczynił mnie
ktoś / y onego sprawił / y utworzył mnie
w żywocie ieden ?*

16 *Jeslim odmówił w bogim czego
chcieli / y oczęm wdowiłym kaza-*

*odwołac-
tem prosby
wdowie Heb.*

tem czekać :

17 ¹ Jeslim iadał stutkę moje sam / á
nie iadła sierota z nię :

18 ² Bo od dzieciństwa mego rosto
ze mna wzalenie : y z żywota matki
19 moiey wyszło ze mna .)

³ Jeslim gárdził gincym przeto że
niemial suknie / y vbogim bez odzie-
20 nia :

C ⁴ Jesli mi nie blogosławiły boki ieg/
y od wełny owiec moich zágrzał sie.

21 ⁵ Jeslim podniósł ná sierotę rękę
moie / chociaam widział jem byl wys-
szym w bramie.

22 ⁶ Niech odpádnie ramię moie od
stáru swego / á ręká moia niech sie
polamie z kóściami swemi.

23 ⁷ Záwsze bowiem iáko wálów ná-
detych nádemna bálem sie Boga / y
niemógłem znosić ciężaru iegó.

24 ⁸ Jeslim rozumiał złoto bydz siła
moia : á szczerému złotu rzékłem : wfa-
nie moie.

25 ⁹ Jeslim sie kochał dla wiela bo-
gactw moich / á że bárzo wiele nála-
zła ręká moia.

26 ¹⁰ Jeslim widział słońce gdy sie
świećcio / y kśięzyc iáśnie idący :

27 ¹¹ A rádownáto sie w táiemności
serce moie / y cálowalem rękę moie
wsty mémi :

28 ¹² Co iest nieprawość nawietśa / y
záprzenie przeciw Bogu nawysze.

29 ¹³ Jeslim sie rádowná z wpadku te-

go który mie nienawidział / y weseli-
lem sie że go nieszczęście potkáto.

30 ¹⁴ Bom nie wydawał tu grzeszenia
D gárdla mégo / ábym žádal przekliná-
iáć duszę iegó.

31 ¹⁵ Jesli nie mówili meżowie przy-
bytku mego : koby dáł z miasá iegó /
abyśmy sie násyćili :

32 ¹⁶ Przed domem nie stáł przycho-
dzien / dzwó moie podróżnému otwo-
rzone były.

33 ¹⁷ Jeslim zákrýwał grzech mój iá-
ko człowiek / y kryłem w zánadzu mo-
im nieprawość moie.

34 ¹⁸ Jeslim sie vlekl zgráie wielkiey :
y vstráśyla mie wzárdá blisich : á
nie rádšym milczá / ánim wycho-
dził ze dzwó.

35 ¹⁹ Ktoby mi dáł słucháczá / áby zá-
dza moie słyszał wšechmógacy : á
kśięgi nápisá ten który sádzi :

36 ²⁰ Abych ie nosił ná ramięnu swo-
im / á włożył ie ná sie iáko wieniec.

37 ²¹ Ná káždym kroku moim bede ie
czytał / y iáko kśięzciu bede ie osiá-
rował.

38 ²² Jesli przeciwko mnie ziemiá mo-
ia woła / á z nią zagony ię płáczá.

39 ²³ Jeslim owoce ię iadł bez picie-
dzy / y trapiłem duszę oraczów ię.

40 ²⁴ Miásto psenice niech mi sie ro-
dzi oset / á miásto ieczniénia ciérnie.

Skóńczyły sie słowá łobowé.

¹⁴ domowi moi
Hebr.

¹⁸ żebych mil-
czał, H.

²² nie stusnia
ja trzymając
ábo roborni-
kám nie plá-
cąc.

²⁴ Kókol H.

ROZD. XXXII.

¹ Samiechali ci
trzech meżowie od-
powiádać Jobo-
wi / że sie sobie
zdał bydz spráwie-
dlwym.

2 ² A obruszył sie
y rozgniewał sie bárzo Eliu syn Bá-
ráchel Buzyczyk / z rodu Rám : á
rozgniewał sie ná Jobá / przeto że sie
spráwiedliwym bydz powiádał przed
Bogiem.

3 ³ A ná przyiácioly iegó rozgniewał
sie dla tego / że nie náleží słusnéy od-
powiedzi / ále tylko potepiáli Jobá.

4 ⁴ A ták Eliu oczekawał Jobá mó-
wiącégo / przeto iż stáršy byli którzy
mówili.

5 ⁵ A gdy obaczył że trzech odpowie-
dzieć niemogli / rozgniewał sie bárzo.

6 ⁶ A odpowiadájac Eliu syn Bá-
ráchel Buzyczyk / rzékł : Jestem mlod-
šy láry / á wyscie stáršy / przeto zwie-
śiwšy głowę wštydziłem sie oztá-
mie wam zdánia mego.

7 ⁷ Bom sie spodziéwał że dluzšy
wiek mówi / á mnoštvo lat náuczá
mádrości.

8 ⁸ Ale / iáko widze / Duch iest w lu-
dziách / á náchnienie Wšechmocné-
go dáie rozum.

9 ⁹ Nie są mádry dlugo wieczni / ani
stáršy rozumieja sádu.

10 ¹⁰ Przetož bede mówił : Słuchay-
cie mie / okáże wam iá též mádrość
swoie.

11 ¹¹ Czekálem bowiem mówášych /
słuchałem roštropnoś wáše / póki-

¹⁷ ná sádie.
Hebr.

²⁶ ábym ie ch-
wał.

²⁷ dáto sie
awieś w tá-
iemności ser-
ce moie, H.
²⁸ To iest, jeslim
sie pyśnił z v-
sny nákwomo-
ich.

Eliu łoba-
wi y przy-
iáciolóm
iego głups-
stwo przy-
sáda dłu-
biał sie z
mádrości.

12 ście sie spierali mowami:
 12 ¹ A potem rozumiał żeście co mówili / wważalem: ale iako widze nie masz ktoby mógł skrofować Joba / y ktobyż was odpowiedział na słowa iego.

13 ² Byście snadź nie rzekli: Należliśmy mądrość / Bóg go porzucił nie człowiek.

14 ³ Tę mi nie mówił / a ia nie wesług mów waszych bede mu odpowiadał.

15 ⁴ Zlekli sie ani wiecety nie odpowiadali / y odieli od siebie wymowy.

16 ⁵ Gdyżem tedy czekał / a nie mówili: staneli / a wiecety nie odpowiadali.

17 ⁶ Odpowiem ia też część moie / y wkaże wmiętność moie.

18 ⁷ Bóg jest pełen słów / y scisła mie duch żywota mego.

19 ⁸ Oto bieżuch mój iako mosez bez oddechu / który lagwice nowe rozjadza.

20 ⁹ Bede mówił a wytechne matuszko: otworze wargi moie / y odpowiem.

21 ¹⁰ Nie bede miał względu na osobę mezą / a Boga z człowiekiem równać nie bede.

22 ¹¹ Bo niewiem iako długo trwać bede / a iesli mie w rychle weźmie Stworzyciel mój.

¹² a człowiekowi sił w wyliczaniu nie będz, bo nie wiem czasu wiat, gdyż mie wrychle. H.

ROZD. XXXIII.

Nachay tedy Jobie wymów moich / a przymi do vsu wszytkie mowy moie.

² Otrzym otworzył usta moie / niech mówi ięzyk mój w podniebieniu moim.

³ Z szeregów serca mego mowy moie / a czyste zdanie wargi moie mówić beda.

⁴ Duch Boży uczynił mie / y natchnienie Wszechmocnego ożywiło mie.

⁵ Możeszli / odpowiedz mi / a stan przeciwko twarzy moiey.

⁶ Oto / y mnie iako y ciebie Bóg uczynił / y z tegoż błota iam też jest stworzon.

⁷ Wszakże 'dźiw' mój nechay cie nie strąsz / a 'wymowa' moia nechci nie będzie ciężka.

⁸ Mówiles tedy w vsy moie / y slyszalem głos słów twoich.

⁹ Jestem ia czysty y bez grzechu: niepokalany / y niemam we mnie nieprawości.

¹⁰ Jż wynalazł na mie żaloby / przetoż miał mie za nieprzyjaciela sobie.

¹¹ Wsadził w petę nogi moie / przestrzegał wszytkich ścieżek moich.

¹² To tedy jest wczymś nie jest w sprawiedliwiony: odpowiemci / że wietrzy jest Bóg niżli człowiek.

13 ¹² Spiraś sie przeciwko niemu / żec nie na wszytkie słowa odpowiedział:

14 ¹³ Razci mówi Bóg / a drugi raz też goż niepowtarza.

15 ¹⁴ Przez sen w widzeniu nocnym / gdy przypada twarży sen na ludzicy spiz na łóżku.

16 ¹⁵ Tedy otwarza vsy meżów / a cwieczac ie naucza karności.

17 ¹⁶ Aby odwrócił człowieka od tego co czyni / y wybawił go od pychy.

18 ¹⁷ Wyrwując dusze iego od skazenia: a żywot iego aby nie przyszedł na niego.

19 ¹⁸ Karze też boleścią na łozu / y wszytkie kości iego wysusza.

20 ¹⁹ Brzydki mu sie sstaie w żywocie iego chleb: y dusza iego iedło pierwej požądane.

21 ²⁰ Wyschnie ciało iego / y kości krótre odkryte były / odkryja sie.

22 ²¹ Przybliżyła sie ku skazeniu dusza iego / a żywot iego do smiertelnych.

23 ²² Bedzieliż zań Anioł mówił ieden z tysięcy / aby opowiedział człowieczą sprawiedliwość:

24 ²³ Smituie sie nad nim / y rzecze: Wybaro go / aby nie zstąpił do skazenia: znalazłem wczym mu mam bydz miłosierw.

25 ²⁴ Wyniszczalo ciało iego od karania / niech sie wróci do dni młodości swego.

26 ²⁵ Bedzie sie modlił Bogu / y wblagany mu bedzie: y oglada oblicze iego z weselem / y odda człowiekowi sprawiedliwość iego.

²⁶ Iako Bóg do człowieka mówi aby go nauczyl, skazat, y wlaske przyjal Obiawia ta temnie. Hebr.

²⁷ Abo, przy nim anyol wymowny. H.

²⁸ Odmłodnienie ciała iego iako dziecięce wróci sie. H.

⁊ nie pomogło mi. H.

⁊ moją. H.

Eliu dwa li sprawie dliwość sadu Bożego który wszystko wie y może.

⁊ Mędr: 12 b 11

⁊ to jest, kłamstwo to jest co wy o mnie sądzicie: nie wzięta ona jest ręką moją.

⁊ Nie pomoże człowiekowi choćby z Bogiem chodził. H. to jest, choćby Bogu służył.

27 *⁊ Weyrzy na ludzic / y rzecze: ⁊ grzeszyłem / y prawdziwie wykroczył / ⁊ iakom był godzien nie odnieśćem.*
28 *⁊ Wybawił dusze swoje aby nie pła na zatracenie / ale żywiąc światłość widział.*
29 *⁊ Oto wszystko to Bóg sprawuje po trzy kroć na każdym.*
30 *⁊ Aby odwiódł dusze ich od skażen-*

nia / ⁊ oświecił światłością żywiących.

31 *⁊ Obaczcie Jobie / ⁊ słuchay mnie / ⁊ milcz gdy ja mówię.*

32 *⁊ A jeśli masz co mówić odpowiedz mi / mów: bo chce abyś się okazał sprawiedliwym.*

33 *⁊ Ale jeśli nie masz / słuchayże mnie: milcz / ⁊ naucz się mądrości.*

ROZD. XXXIII.

Sprawniac
tedy Eliu / też y to
mówił:

⁊ Słuchaycie mądry słów moich / ⁊ naucz się po słuchaycie mnie:

3 *⁊ Vcho bowiém słów doświadcz / ⁊ gárdło smakówaniem iedło rozeznawa.*

4 *⁊ Sad obierzmy sobie / ⁊ obaczmy między sobą co jest lepszego.*

5 *⁊ ⁊ Job mówił: Jestem sprawiedliwym / ⁊ Bóg wyrzucił sad mój.*

6 *⁊ W sadzeniu moim bowiém kłamstwo jest: gwałtowna strzala moia / bez żadnego grzechu.*

7 *⁊ Któryż jest majiako Job / który pić wiganie iako wode?*

8 *⁊ Który chodzi z czyniacymi nieprawosć / y nakłada z meżami niebożnymi?*

9 *⁊ Rzékł bowiém: Nie będzie się podobał mąż Bogu / choćby z nim bieżał.*

10 *⁊ Dla tego meżowie rozumni słuchaycie mnie: Vchoway Boże aby miała bydy w Bogu niebożność / ⁊ w Wsechmocnym nieprawosć.*

11 *⁊ Bo dzieło człowiecze odda mu: ⁊ według drogi każdego odplaci im.*

12 *⁊ Zaprawdę bowiém Bóg nie potępi bez przyczyny / ani Wsechmocny wyrzuci sadu.*

13 *⁊ Kogóż inszego przelozył nad ziemię / albo kogo postawił nad światem który stworzył?*

14 *⁊ Jeśli obróci Eniemu serce swoje / ducha iego y dech k sobie pociągnie.*

15 *⁊ Vstanie zaraz wszelkie ciało / y człowiek w popiół się nawróci.*

16 *⁊ A tak jeśli masz rozum / słuchay*

co się mówi / ⁊ przyjmuy w vsy głos wymowy mojej.

17 *⁊ Aż który nie miluje sadu / ⁊ zdrowion bydy może? ⁊ iakóż ty o niego który sprawiedliwy jest tak potępiasz?*

18 *⁊ Który mówi królowi: ⁊ zbiegu? Który zowie księżetą niebożnemi:*

19 *⁊ Który niema względu na osoby księżat: ani zna tyrannę / gdy się sprawuje z vbogim: bo wszyscy są dziełem rąk iego.*

20 *⁊ Nagle umrę / ⁊ o pół nocy strwożę się ludzic / y przeydę / y zniosę gwałtowniką bez ręki.*

21 *⁊ Cczy bowiém iego nad drogami człowieczemi / y wszystkie krotki ich obacza.*

22 *⁊ Niemam ciemności / y niemam ciemności śmierci / aby się tam skryli którzy broją złości.*

23 *⁊ Ani bowiém więcej jest w mocy człowieczey / żeby przyszedł do Boga na sad.*

24 *⁊ Zetrze wielu / y bez liczby / ⁊ insę postawi: miasto nich.*

25 *⁊ Zna bowiém uczynki ich: y przetoż przywiedzie noc / y beda potarci.*

26 *⁊ Jako niebożnik poraził ie na miejscu widzących.*

27 *⁊ Który iakoby na wżad odstąpił od niego / y wszystkich dróg iego zrozumieć niechcieli.*

28 *⁊ Aby przywiedli do niego wolanie vbogiego / ⁊ żeby słyszał głos vbogich.*

29 *⁊ Bo gdy on da pokój / któż jest coby potępił? gdy zakryje oblicze / któż nan patrzyć będzie y na narody y na wszystkie ludzic?*

30 *⁊ Który czyni aby królował człowiek obłudny / dla grzechów ludu.*

31 *⁊ Jsem ja tedy mówił do Boga / tobie też nie zabronię.*

⁊ Pánować. H.

⁊ Belialu. H.

⁊ bogatego H. Deu: 10 d 17. 2 Par: 19 b 7. Mędr: 6 b 8. Ec: 35. b 16. Rzym: 2. b 11. Gal: 6. b 6. Eph: 6. b 9. Col: 3 d 26. Act: 10 e 34. 1 Pet: 1. c 17.

⁊ Dla tego iż H.

⁊ Abo, tak od narodu, iako y od człowieka. H. Złego króla y zły vsad, zleś muldowni Bóg daie.

Aza od ciebie jest co on sprawnie żeś wzgardził rozgdkiem jego, y ty o bi kraś co chceś, a nie za H.

32 *Jeśli zbłądził / ty mnie naucz: i jeśli nieprawie mówił / wiecety nie przydam.*

33 *Aza ięć Bóg od ciebie pożąda / żeć sie nie podobala: tyś bowiem poczał mówić / a nie ia: ale jeśli wieś co lepszego mówo.*

34 *Nieżowie rozumni niech mówią do mnie / a mądry mąż niechay mnie słucha.*

35 *A Job głupie mówił / y słowa ięgo nie pokazują nauki.*

36 *Oczye mój / niech będzie probowan Job aż do końca: nie przestaway od człowieka nieprawości.*

37 *Bo przydaie do grzechów swoich bluźnierstwo / między nami tym czasem niechay ścisnion będzie: a tedy niech na sąd wyzowie Boga mówami swymi.*

dia odpowie dzi za ludźmi nieprawymi. H.

30 *Który czyni aby królował człowiek obłudny. I Tu widzisz że y tym Pan Bóg daie panowanie nad ludem swoim / wszakże tym nie pochwała ich grzechów y złości. Bo nie daie Bóg z tym królestwa y państwa aby go źle używali: Ale aby za ta dobrocią Boga*

nawrócili się od grzechów / iako wcyżeronym in Isai. 45. Albo żeby niektóre ich dobre czynki tym tu płacił na świecie / Augustin lib. 5. de ciuit. c. 15. albo też że to ludzie zasługują grzechami swymi aby także Pań mieli. Augustin lib. 5. de ciuit. cap. 19.

ROZD. XXXV.

Liu tedy to zaś mówił:

Azac sie słusna widzi myśl twoja / żeś mówił: Jestem sprawniejszy niżli

Bóg:

Bos powiedział: Nie podobasz sie tobie co jest prawnego: albo co tobie pomoże jeśli ja zgrzeszę?

A tak ia odpowiem mowam twoim / y przytaciołom twoim z tobą.

Pozrzyj w niebo a obacz / y przypatrz sie powietrzu że wysse nad cie.

Jeśli zgrzeszysz / coż mu zaszkodzisz: a jeśli sierożmnożasz nieprawości twoje / coż uczynisz przeciwko niemu?

A jeśli sprawiedliwie czynić będziesz / coż mu darujesz / albo co z ręki twojej weźmie?

Człowiekowi który tobie podobny

jest zaszkodzi bezbożność twoja / a syna człowiekaego wspomozie sprawiedliwość twoja.

9 *Dla mnożstwa potwarców wolać beda / y beda narzekać dla mocy ramienia okrutników.*

10 *A nie rzekł: Gdzież jest Bóg który mnie uczynił / który dał pieśni w nocy?*

11 *Który nas uczy wiecety nad bydła ziemi / y nad ptactwo niebieskie uczy nas.*

12 *Tam wolać beda / a nie wysłucha / dla pychy złych.*

13 *Nie próżno tedy Bóg wysłucha / y wszechmocny w każdego sprawie weyżry.*

14 *A kiedy rzeczesz: Nie baczy: sądź sie przed nim / a poczekay go.*

15 *Teraz bowiem nie używa zapalczywości swojej / ani sie bardo mści złości.*

16 *A tak Job próżno otwacza usta swe / y bez vmietności rozmaza słowa.*

Radość w trapieniu.

Lecz to jest kłamstwo że by Bóg nie miał wysłuchać, a wszechmogący na to nie weyrec. H.

ROZD. XXXVI.

Kdydawaiać też Eliu to mówił:

Poczekay mie mało / y okazec: bo iecze mam co o Boga mówić.

Powtórze vmietność moie od poczatku / a dowiódze iż stworzyciel mój jest sprawiedliwy.

Bo zaśte bez kłamstwa mowy

moie / y doskonała vmietność pokaze sie tobie.

5 *Bóg moźnych nie odrzuca / po nieważ y sam jest moźny.*

6 *Ale nie zbawia nieboźnych / a sąd w bogim dawa.*

7 *Nie odwróci od sprawiedliwego oczu swoich / y króle na stolicy sadza na wieki / a oni bywają wywyższeni.*

B *A jeśli beda w okowach / y związani powrozami wbośtwa.*

9 *Pokaze im uczynki ich / y złości ich / że byli gwałtownicy.*

y z królmi ie. H.

że sie kłamiły. H.

Wosłoni

Nie Bogu ale ciałom wiekoniy pobożność pomaga y nie szkodność szkodzi.

Nie pomoże. H.

Co za pożytek mieć będzie z grzechu mego? H.

Pokazuje przeca Bóg nawięka y karze.

Obiaw im.
Hebr.

10 ¹ Odsłoni też vcho ich aby karat :
y będzie mówił aby sie nawrócili od
nieprawości.
11 ² Jeśli wsluchają y strzedz będą wy
pełnia dni swoje w dobrach / y lata
swoje w sławie :
12 ³ Ale jeśli nieusłuchają / przeyda
przez miecz / y będą zniszczeni w glu-
pstwie.
13 ⁴ Obludni y chytry wzruszają gniew
Boży / ani woląc będą gdy ich po-
wiążą.
14 ⁵ Wmrze w zaburzeniu duszą ich /
y żywot ich między niewiesticuchami.
15 ⁶ Wyrwie vbogiego z wciśtu jego /
y odkryje w kłopotie vcho jego.
16 ⁷ A tak wybarwi cię z dziury ciśniey
bardzo szeroko / y która nie ma pod so-
bą fundamentu : a odpoczymienie
stolu twego będzie pełne tłustości.
17 ⁸ Sprawa twoja iako niebożnego
osądzona jest / sprawę y sąd odniesiesz
18 ⁹ Niechayże cię tedy gniew niezwoy
cięża / abyś tego wciśnął : ani imo-
stwo darów niech cię nie nachyla.
19 ¹⁰ Słój wielkość swą bez kłopotu / y
wszystkie dużej w mocy.
20 ¹¹ Nie przewracay nocy / aby wsta-
pili ludzie miasto nich.
21 ¹² Strzedz abyś nieustąpił ku nie-
prawości : boś tę poczał naślado-

W młodości.
H.

Obiawim
(przyczyna)
Hebr.

Żadnych cie-
śni H.

Nie frąsuy
się w nocy, iá
ko wstąpią
narody z
miejscá św-
go. H.
Boś obrat
dla vtrapi-
nia H.

Zaklinnych
spraw Bo-
żych poká-
zuie mas-
drość, mo-
żność, spra-
wiedli-
wość y nie-
wybádá-
né sądy
iego.

Á nie omia-
ska w nich.
H.

22 wac po niedzy.
¹ Oto Bóg wysoki w mocy swojej /
a żaden mu nie jest podobny między
zakonodawcami.
23 ² Kto sie będzie mógł wybádac dzo-
gi iego : ábo kto mu rzec może : V-
czynies nieprawosć :
24 ³ Pamiñ że nieznasz sprawy iego /
D o której śpiewali mężowie.
25 ⁴ Wszyscy ludzie go widzą / każdy
patrzy z daleka.
26 ⁵ Oto Bóg wielki / przewyszcżający
wmiejetnosć naszą : liczba lat iego
nieoszacowana.
27 ⁶ Który odcymnie krople dżdżowé /
a wyléwa gwałtowne dżdże na
kstałt wirów.
28 ⁷ Które z obłoków płyną / które o-
krywają wszystkie rzeczy z wierzchu :
29 ⁸ Jeśli będzie chciał rozciągnąć o-
błoki iako namiot swóy.
30 ⁹ A błyskać światłem swoim zwier-
zchu / y bżegi morskie odkrye.
31 ¹⁰ Bo przez tę sądzi narody / y daie
pokarm wiele ludziom.
32 ¹¹ W rekách kryie światłość / y kaze
iay aby zaśie przysła.
33 ¹² Powiada o nię przyiacielowi
swemu / że osiadłość iego jest / a żeby
mógł przysdz do nię.

abyś wazył
sprawę iego.
H.
ia. H.

Obfity H.

ROZ. XXXVII.

A to zlekło sie
serce moje / y zru-
szyło sie zmieszcá
swego.

Sluchaycie
sluchania wstrá-
chu głosu iego / y

dźwięku z vst iego wychodzącego.
Pod wszystkie niebiosá on przegla-
da / a światłość iego nad granicami
ziemie.

Á nim dźwięk ryczeć będzie / zá-
grzmi głosem wielkości swéy / a nie
będzie dosięgniony / gdy wstyszan be-
dzie głos iego.

Á zagrzmi Bóg głosem swym dzi-
wnie / który czyni rzeczy wielkie a nie
wybádane.

Który kaze śniegowi aby spadał
na ziemie / y dżdżom zimny y gwałto-
wnemu dżdżowi mocy swojej.

7 Który na rece wszystkich ludzi
znaczy / aby każdy znał sprawy swoje.
8 Wnidzie zwierz do iamy / y wle-
gowiśtu swoim mieszkac będzie.
9 Od gwiazd południowych wy-
nidzie burza / a od Wozu niebieskiego
zimno.
10 Gdy Bóg wieie / zsiada sie lód /
y zaśie szeroko sie rozléwają wody.
11 Zboże pragnie obłoków / a obłó-
ki rospuszcżają światło swoje.
12 Które obchodzą w koło / gdzieś
kolwiek ie wola sprawującego wie-
dzie / ku wszystkiemu / co im kaze na o-
kregu ziemie :
13 Choćia w iednym pokoleniu /
C choćia w ziemi swojej / choć na któ-
rym kolwiek miejscu miłosierdzia
swego nálesćie rostaże.
14 Sluchay tego Jobie : stóy / a
przypatruy sie dziwnym sprawóm
Bożym.
15 Iżali wieś kiedy Bóg dżdżom

z pulnacy.

Tę dla od-
włżenia
(ziemie) prá-
cnie obłok, y
zaszypka ob-
łok świat-
łem swym.
H.

Choćia dla
skarania, cho-
ćia dla poży-
tku ziemie
swéy, choćia
dla obro-
dzenia, któ-
ré przynosi.
H.

Y cudā do-
skonałego w
naukach H.

16 przykazał / aby okazały światłość o-
błoków jego :
17 Iżali znasz ścieżki obłoków wiel-
kie / y doskonałe wmiętności :
18 Alza odzienie twoie nie jest ciepłe /
gdy przewiewa ziemię wiatr z połud-
nia :
19 Podobnoś ty z nim budował nie-
biosy które są bardzo mocne iakoby
z miedzi wlane.
20 Pokaż nam co mu rzec mamy / bo-
śmy ogarnieni ciemnością.

21 by też mówił człowiek / będzie po-
żarty.
22 Ale teraz nie widzisz światłości :
zprzedką powietrze zsiędzie sie w oblo-
ki / a wiatr przechodząc z pędzi ie.
23 I północy złoto przychodzi / a
od Boga boiaźliwe chwalenie.
24 Godnego nalesć nie możemy :
wielki mocą / y sądem / y sprawiedli-
wością / a wystawion bydz nie może.
Dia tegoż będą sie go bać mezo-
wie / a nie będą śmieć patrzyć wszyscy
którzy sie sobie zdadzą mądrymi.

światła
świecącego
na obłokach,
a wiatr wie-
ie y wyczy-
ścia ie. H.
To jest, po-
goda czysta
iako złoto.
od Boga strą-
śnego chwa-
ła. H.
(przez) też
nie trapi. H.

ROZ. XXXVIII.

Odpowiadając PAN Jobo-
wi zwichru rzekł:
Któż to jest
który wkle wy-
roki słowy nie ro-
stropnemi?

1 Przepaś iako mąż biodra twoie :
2 bede cie pytał / a odpowiadaj mi.
3 Gdyś był gdyś zakładał fundá-
4 menty ziemi : powiedz mi iesli masz
rozum.
5 Kto założył miary ię / iesli wieś :
6 abo kto nąd nią smut rozściagał :
7 Na czym podstawki ię są vgrun-
8 towane : abo kto założył kámię ię
narożny :
9 Gdyś mie chwalił wespół gwia-
10 zdy zaranne / y śpiewali wszyscy syno-
11 wie Boży :
12 Kto zamknął dzwiami morze /
13 gdy sie wyrwalo iakoby z żywota
wychodząc :
14 Gdyś kładł obłok ściegi jego / y
mrokiem iako pieluchami dziecinne-
mi obwiał :
15 Obroczyłem ie granicami męmi /
16 y przyprowadłem zawore y dzwó :
17 A rzekłem : Alz póty przyjdzieś / a
18 dąli nie postąpisz / y tu rozbudiesz nade-
19 te wały twoie.
20 Alza ty po narodzeniu twoim ro-
21 skazał świataniu / y okazałeś zorzy
miejsce ię :
22 A trzymasz strząsać kończy-
23 ny ziemi / y wytrząsnąłeś z nię nie-
24 pobożne :
25 Będzie przywrócona iako błoto
pieczęć / y będzie stalą iako odzienie :

15 Odieta będzie od niebożników
światłość ich / y ramię wysokie zła-
mane będzie.
16 Alzaś wszedł do głębokości mor-
17 skich / y przechodził sie po dnie prze-
18 pasci :
19 Alzaś otworzone są bramy śmier-
20 ci / y widziałeś drzewa ciemne :
21 Alzaś oglądał szerokość ziemi :
22 powiedz mi / iesli wieś wszystko /
23 Na której drodze światłość mie-
24 ska / a ciemności które jest miejsce :
25 Abyś przywiódł każde ku końco-
26 wi swemu / a wyrozumiał ścieżki do-
27 mu jego.
28 Wiedzialesli na on czas żeś sie
29 miał wrodzić : a znalesli liczba dni
twoich :
30 Iżaliś wszedł do skarbu sniegu /
31 abo skarby gradu oglądał :
32 Ktorem nagotował na czas nie-
33 przyaciela / na dzień bitwy y walki.
34 Która droga roschodzi sie swia-
35 tło / dzieli sie gorącość na ziemi :
36 Kto dał bieg bardzo gwałtowne-
37 mu dżdżowi / y długie grzmiącemu
gromowi /
38 Abyś siedł deszcz na ziemi / bez czło-
39 wieka na puszy / gdzie żaden czło-
40 wiek nie mieszka /
41 Abyś napełnił bezdrożną y pustą / a
42 wywiódł trawę zieloną :
43 Kto jest oycem dżdża : abo kto
44 zrodził krople rosy :
45 Z czyiego żywota wyszedł lód : a
46 mroź z nieba kto spłodzi :
47 Wody twardecia iako kámię /
48 y ścina sie wierzch przepasci.
49 Iżali będziesz mógł złaczyć iasne
gwiazdy Bąby / abo okrąg Wozu
niebieskiego będziesz mógł rozerwać :

abo rożku.
H.

Mówi Bóg
do Ioba v-
kazyjąc
mu mo-
żność swo-
ię z d-
wóch
spraw któ-
re czynił
od począt-
tku.
Zaczyna ra-
dę. H.

aby ogarnę-
ła. H.
y wypędziła
H.

Abó wóz
(niebieski) z
synów jego
wypuścił H.

Sercu zrozum
mienie H.

Cudá Boží
które po-
kazał w
zwierzę-
tách.

A boleš
swé. H.

Tyja pozym.
H.

Inšy to zo-
wra jedno-
vočem.

Paw se
skrzydlami rá-
dował, azas
pietá y puch
dal strusow?
H.

A w piastu
ie zágrzewa.
H.

32. ' Izali wywodzisz Jutrzenke czasu
swego / á zwiérzacey gwiazdzie nad
synami ziemskimi wstawac kazesz ?
33. ' Izali wieš porządek nieba / y po-
stawisz sposób jego na ziemi ?
34. ' Izali podniesiesz głos twój do
obłoká / á gwałt wód odkryje cie ?
35. ' Izali wypuścisz tysiawicę y póy-
da / á wróciwszy sie rzeká tobie : Co
wosmy ?
36. ' Kto włożył we wnetrznosci czo-
wieczé mądrość : abó kto dał kuro-
wi rozumność ?

37. ' Kto wystawi sposób niebios / á
hármonię niebieskię / kto kaze w-
snać ?
38. ' Gdy sie sypał proch na ziemię / y
biedy sie zlépiály ?
39. ' Izali włapiš lwicy pokarm / y du-
še szczytat ię napelniš ?
40. ' Gdy leża w łóżkách / á w iásti-
niách zasadzaią sie ?
41. ' Kto gotuje krukowi iédlo jego /
gdy dzieci jego wolaią do Boga / tu-
lając sie / że nie máią pokarmu ?

A co sie leie
z nieba kto
spoko? H.

Pl: 146 b9.

ROZD. XXXIX.

1. **A** Izali wieš czas
porodzenia dżitich
dz na skalách / abos
widział gdy ianie ro-
dzą ?
2. ' Rozliczyłes mie-
siące poczęcia ich / y
wiedziates czas rodzenia ich ?
3. ' Skurczaią sie na plód y rodzą / y
ryk wypuszczaią.
4. ' Oddzielaią sie dzieci ich / y idą
na pasę : wychodzą / y niewracaią
sie do nich.
5. ' Kto wypuścił osłá dżitiego wol-
no / á petá jego kto rozwiązał ?
6. ' Ktorémum dał dom na puszczy / y
miejskanie jego w stonę ziemi.
7. ' Gárdzi zgraią miejscá / nie slu-
cha głosu wyciegacza.
8. ' Patrzą po górách pástwy swoiey /
y wśelkie zieleniáce wyszukuią.
9. ' Izali rhynoceros / będzie chciał
tobie służyć / abó zmieška v żłobu
twego ?
10. ' Izali wwiążesz rhynocerotá ná o-
ranie lécem twoim : abó będzie lá-
mal stiby dolin zá toba ?
11. ' A za będzieš miał wfanie w wiel-
kiey mocy jego / y zostawisz mu robo-
ty twoie ?
12. ' Izali mu wierzyć będzieš żec wró-
ci nasienie twoie / y gumno twoie z
gromadzi ?
13. ' Piózo strusowé podobné iest pió-
zom herodioná y iástrzabowym ?
14. ' Gdy zostawia iáycá swoie ná žie-
mi / ty ie podobno w piastu zágrze-
iesz ?
15. ' Zapomina že ie nogá podeptác

16. może / abó zwiérz polny zetrzéc.
17. ' Zátwardza sie przeciw dzieciám
swoim / iákoby nie iego były / prózno
pracował gdyž żadna boiażń nieprzy-
muszáłá.
18. ' Bo mu Bóg odiał mądrość / y
nie dał wyrozumienia.
19. ' Gdy czas przydzie / strzydlá ku gó-
rze podnosi : siniecie sie z koniá y z iez-
dzą iego.
20. ' Izali daš koniowi moc / á obto-
czyš syi iego rzanie ?
21. ' Izali go spędzisz iáko sáránca ?
22. ' sławá nozdzy iego strách.
23. ' Kopie ziemié kopytem / wystáku-
ie siniele : bieży przeciw zbroynym.
24. ' Gárdzi stráchem / áni vstępuie
mieczowi.
25. ' Tád nim chrzešćie będzie sáy-
dał / błyskáć sie będzie dżewce y tar-
ca.
26. ' Paláiąc á rzáiąc žze ziemié / áni
wváža že bymí głos traby.
27. ' Gdy vlyšy traby / mówi wah /
zdálká czuie woynie / nápomínánie
hetmánów / y krzyk woystá.
28. ' Izali twá mądrością obrasta pié-
rzem iástrzab / rozšérzając strzydlá
swé ná południe ?
29. ' A za ná roškazanie twé wzbtie sie
orzel / y ná wysotich mieyscách polo-
ży gniazdo swoie ?
30. ' Tád opokách mieška / y ná przy-
krych krzemieniách przebywa / y ná
nieprzystępnych skalách.
31. ' Zámrad vpatruie pokarm / á
zdálká oczy iego widzą.
32. ' Dzieci iego lizác będą krew : á
gdziekolwiek będzie ściérw / wnet
przybywa.
33. ' A przydał PAN / y rzékł do Jobá :

A iákoby
prózna byłá
praca rodze-
nia iego, iák-
sest bez boia-
žni. H.

nie leka se.
H.

wł: mówi
Heiách. H.

Izali

*Spierać się z
wszechmo-
cym jest wi-
cznosc? H.*

*niekiedy.
H.*

*Silny czo-
wiecz nie
zrownania
z mocą Bo-
żą.*

*Zwierzę kró-
wego my Sło-
niem zowie-
my.
Moc Paża
w Behemo-
cie y Leni-
athanie.*

*Przedniejszy
miedzy zwie-
rzety król
Bóg stworzył.
Hebr.*

*Niemając tak
śmiętego że-
by je obudził.
H.*

32 *Jeżeli kto się spiera z Bogiem /
tak się łatwo wspokaia? / wszędy kto
strofuie Boga / ma mu odpowiadać.*
33 *A Job odpowiadając PANU
rzekł:*
34 *Którym lekce mówił? / cóż moge*

odpowiedzieć? rękę moję włożę na w-
stępną moję.

35 *Jednem rzeczą mówił / którego bo-
dajem był nie mówił: y drugą / do
którego więcej nieprzydam.*

*Razem mó-
wił, ale nie
odpowiem, y
dwa k roś,
ale.*

ROZDZ. XL.

A **Odpowiadając** PAN Job:
1 *Widz wicher / rzekł:*
2 *Przepaść iako*
3 *maż biodrą swę:*
4 *bede cie pytał: a*
5 *powiedz mi.*

6 *Jeżeli wniovecz obróciś sad mój /
y potępiś mię / abyś się ty w sprawie-
dliwył?*

7 *A jeśli masz ramię iako Bóg / a ie-
śli gęzmiś głosem podobnym.*

8 *Oblecz się w ozdobę / y wyniesieś się
wzgórze / y bądź chwalebnym / y oblecz
się w piękne śluby.*

9 *Rozprószyś hardę w zapaleczności
twojej / a weyżrąwszy na wszelkiego
hardęgo / poniż.*

10 *Weyżrzy na wszystkie pyśnię / a zel-
ży się / y zetrzy niebożniká na miejscu
ich.*

11 *Zakryj się w prochu pospolu / a o-
blicza ich ponurz w dół.*

12 *A ja przysnam że cie może zbawić
prawica twoja.*

13 *Oto Behemoth / którego m wcz-
nił ztobą / będzie iadł siano iako woł:*

14 *Moc jego w biodrach jego / a si-
ła jego w pektu brzucha jego.*

15 *Rusza ogonem swym iako ce-
drem / żyły iader jego są porwikłane.*

16 *Kości jego iako piscole miedziá-
ne / chęstki jego iako blachy żelazne.*

17 *On jest początkiem dróg Bo-
żych / który go uczynił / przyłożył miecz*

C swój.

18 *Temu góry trawę rodzą: wszystkie
bestye polne grąć tam będą.*

19 *Pod cieniem sypia / w tawniku
trzciny / y na miejscach wilgotnych.*

20 *Zakrywaia cienie cieni jego / ogar-
nia go wierzby potoku.*

21 *Oto wypie rzeki / a nie zadrwi-
sie: a ma nadzieję że się Jordan wleie
w gębę jego.*

22 *Uczynia śremit iako wędz / bie-
rze je / a na palach przekoła nozdrze
swoje.*

23 *Aż będziesz mógł wyciągnąć
Lewiathana wędz / a powozem w-
wiążesz izeyt jego?*

24 *Jeżeli zawleciesz obrączkę przez
nozdrza jego / albo rarniem przeko-
łasz czelusć jego?*

25 *Jeżeli rozmnoży do ciebie pro-
sby / albo będzie ztobą mówił iago-
dnie?*

26 *Jeżeli uczyni przymierze ztobą / y
wczmiesz go za sluge wiecznego?*

27 *Aż naigrawać go będziesz iako
ptaśką / albo je wwiążesz dziewczętom
twoim?*

28 *Zabiją go przyiaciele / rozdzielą
go kupy?*

29 *Jeżeli napełniś niewody skórą ie-
go / albo wiersz rybą / głowę jego?*

30 *Włóż nait rękę twoję: wspomni
na bitwę / a więcej nieprzydaway mó-
wić.*

31 *Oto nadzieia jego omyle go / a
przed oczyma wszystkich stracon bez-
dziej.*

*H.
aby, na za-
władach H.*

wielorybá.

*Wł: Jeżeli ro-
zmnoży do
ciebie pros-
by? Hebr.*

*Jeżeli cię wy-
zrewały go
kandy pada?
H.*

*nie zamil-
czyś członków
jego, y żył ie-
y wdzian-
ści stanu jego
H.*

*Żłost Be-
hemothá
opisaną
dług człon-
ków twar-
dości y py-
chy jego.*

ROZDZ. XLI.

A **Je iako okru-**
1 *tny obudzi go:*
2 *bo ktoś się może
sprzeciwie twa-
rzy mojej?*
3 *Kto mi dal pier-
woy / żebych mu
oddal? wszystko co jest pod niebem /*

moje jest.

4 *Nie przepuścisz mu / y słowam
możnym / y tu prosiem nastrój-
nym?*

5 *Któż odkryje wnętrza odzienia
jego / a w posrzedek gęby jego kto
wnidzie?*

6 *Wrotá pasczeki jego kto otwo-
rzy: w kóło żebów jego strach.*

7 *Ciało jego iako tarcze lane / spo-*

ioné lufkami przyściągacemi sie.

7 Jedną z druga sie spaia / a ani
B wiatr wchodzi przez nie.

8 Jedną do drugiej przylnie / a trzy
mając sie siebie żadnym sposobem
nie będą rozdzielone.

9 Kichanieiego blask ognioy / a o
czy iego iako powieki zarania.

10 Z wst iego lampy wychodzą / i
to pochodnie ognia zapalone.

11 Znozdzy iego wychodzi dym /
iako gąncą podpalonego wrzacego.

12 Dech iego węgle zapala / a pło
mien z wst iego wychodzi.

13 Wsyt iego będzie niestala moc /
a nie dostatek przed obliczem iego
chodzą.

14 Członki ciała iego spaią sie spó
lu: wypusci nań pioruny a na inne
C sie miesc nie wmoza.

15 Serce iego zatwardnieje iako ka
mien / y zbie sie iako kowalska nako
walsnia.

16 Gdy sie podniesie zlekna sie an
yolowie / a przestraszeni czyscic sie

bedą.

17 Gdy sie go imie miecz / ostac sienie
będzie mogli ani oszczep / ani pancierz.

18 Poczytać bowiem będą za zelazo /
zie plawy / a miedz za sprochniate
drewno.

19 Nie zaplosy go strzelec / we
zdzblo mu sie obrócił kamienie proce

20 Miot iako zdzblo poczytać be
dzie / y smiac sie będzie z mieczacego
dziewcem.

21 Pod nim będą promienie stonc
czne / y nasciele sobie zlotą iako blota.

22 Wczyni ze będzie wrzala glibo
kosć morza iako garniec / y wczyni i
to gdy masci kpią.

23 Za nim swiecić będzie scieżka /
będzie mu sie zdala glibokosc iako
by osiwiała.

24 Niemasi na ziemi mocy / ktoraby
sie mu przyrownac mogla / ktoray wcy
mion jest aby sie nikogo nie bal.

25 Wsytke wysokie widzi / on jest
królem nad wsemi synmi pychy.

*Ofra stawa
py, sciele so
bie, stawa
czy na blut
H.

*wsemi ind
mi, zwierni
mi gardzi.
*nad rybami
wielkimi.

ROZDZ. XLII.

1 Job odpowia
A dając PAN V /
rzekl:

2 Wiem iż we
wsytko mozesz / a
nie jest ci żadna
myśl tajna.

3 Któż jest taki co tairade bez w
micietności? przetóm nie mądze
mówil / y to co nad miare przechodzi
to wiadomość moie.

4 Sluchay / y ia bede mówil: spy
tam cie a odpowiedz mi.

5 Sluchem vchą slyszalem cie / a
teraz oko moie widzi cie.

6 Przetoż sam siebie winnie / y czy
nie pokute w perzu y w popiele.

7 A gdy PAN odmówil te slowa
do Joba / rzekl do Eliphaza The
maniteczyka: Rozgniewala sie zapal
czywosc moia na cie / y na dwa przy
iacioly twoie / zescie nie mówili prze
demną prawie / iako Job sluga moy.

8 A tak wezmiecie sobie siedm
byków y siedm baranów / a idziecie do
slugi mego Joba / a ofiarujcie calo
palenie za siebie: a Job sluga moy

będzie sie za was modlit: oblicze ie
go przyyme / aby wam glupstwo
nie bylo poczytane: boscie nie mó
wili prawiaku mnie iako Job sluga
moy.

9 Posli tedy Eliphaz Themanit
czyk / y Baldad Suhiteczyk / y So
phar Naamatyczyk / y wczynili iako
byl PAN do nich mówil / y przyisl
PAN oblicze Jobowe.

10 Tawrocił sie też PAN na pokute
C Jobowe / gdy sie on modlił za przy
iacioly swoje.

11 A przyczynil PAN wsego co cel
wiec mial Job we dwoy nasob.

12 A bracia iego / wsytscy przysli do
niego y wsytkie siostry iego / y wsy
scy ktorzy go przed tym znali / y idli
z nim chleb w domu iego / y kradli nad
nim glowa / y cieplyli go zewsego zle
go ktore nań byl PAN przepuscil: y
dali mu kazdy owce iedne / y nausni
ce zlotą iedne.

13 A PAN blagoslawil poslednim
Jobowym wiecy nizli poczatкови
iego. A mial czternascie tysiecy o
wiecy / y szesc tysiecy wielbladow / y ty
siec iazm wolow / y tysiec oslic.

14 Mial też siedm synow / y trzy corki.

Jobowi Bog
n slyt ko
ne dwoy
nasob przy
wracil.

*złowali go
Hebr.

*abo, zloty ie
den. H. na
znak poddani
stwa.

*Przed nim
rozbyla sie
praca. H.

*Zupełność
jest w nich a
nie rozebrwie
ie sie. H.
*a zupełne
iako karna
spodnie. H.
*wielkość i
go lekają sie
mocy. H.

Job zna
grzech
sway y po
kutaie.

*Przed po
wiadalem, a
nie rozumia
tem diawol
nad mig, ani
wiem. H.

Przytacio
ly Jobowe
Bog stros
fue.

Job modli
sie za przy
iacioly.

*zemimach.
H.
Kasach. H.
Keren ha-
phuih. H.
Cornu sti-
bij.*

13

⁹ A dał imie iedney *⁹* Dzien / a dwu-
gię imie *⁹* Kasia / a trzecię imie
⁹ Róg bawiczi.

14

⁹ A nienalazły sie niewiasty tak
piękne / iako córki Jobowe / we wszy-
tkiemy ziemi : y dalim oćiec ich dzie-

15

dzictwo między bracia ich.

⁹ A Job żył potym sto y czterdzie-
ści lat / y widział syny swe y syny synów
swoich aż do czwartego pokolenia / y
ymarł będąc stary y pełen dni.

A synię pokutę w prochu y w popiele
Pamięć pokuta nie tylko ma mieć w pamięci
nie od grzechów. Ale też żalostę y zwierzę-
nie / które bywa zewnętrznego nawróce-

nia : dla te^o lepię zowiem pokuta / a Łacini-
Poenitentia, niż Heretycy / którzy to Łaciniem
iżymśi odprawia / nie chcąc nie cierpieć za
grzechy.

KSIĘGI PSALMOW.

PSALM I.

Błogosła-
wiony maż /
który nie-
chodził w
radzie nie-
zbożnych /
y na drodze
grzesznych
nie stał / y
na stolicy zaraźliwości nie siedział.

⁹ Ale w zakonie PANSKIM wo-
ła iego / a w zakonie iego będzie roz-
myślał wednie y w noc.

3

⁹ A będzie iako drzewo które w sa-
dzone jest nad ścięciem wód / któ-
re swoy owoc da czasu swego.

4

⁹ A liście iego nie opadnie : y wszy-
tko cokolwiek czynić będzie / posze-
ści sie.

5

⁹ Tę tak niezbożni / nie tak : ale
iako proch / który rozmiata wiatr
zwierzchu ziemi.

6

⁹ Przetoż nie powstana niezbożni-
cy na sądzie : ani grzesznicy w zebrá-
niu sprawiedliwych.

⁹ Albowiem zna PAN drogę spra-
wiedliwych : a droga niepobożnych
zginie.

⁹ Bo będzie a-
bo zaystę be-
dzie taki. Heb
I ere: 17, 8.

Rzym: 8, 29.

⁹ H.
iako plewa.
H.
H.

⁹ Podobna
Bogu żywo y
posłepki lu-
dzi sprawie-
dliwych.

nauka prze-
wrotna.

2. Pet: 3.
Iud: 3 v. 13.

Kto sie Bogu
podoba.

Rozmyślać w
zakonie pań-
skim iako ma-
my.
Iofu: 1. 8.

Rzym: 8, 28.

*iz ludzie po-
bożni są
szczęśliwi, a
niepobożni
mizerni y
nieszczęśli-
wi,
nie naślado-
wali rady.*

⁹ roskoś ko-
chanie iego.
H.
Iof: 1. 8.

*Maż miasto
człowieka,*

Pfal: III. 1.

Pfal: 36. 27.

*Trzy stopnie
do złego y do-
brzego.*

*Stolica zara-
źliwości, jest*

1 Błogosławiony maż.] Aż Grecie y
Łaciniści księgi mają : Błogosławiony maż :
ale tu iako y na wielu innych miejscach słowo
żydowskie wia Izr, nie tylko maż / ale wszel-
kiego człowieka / tak męczyżne iako y białe
głowe / tak maż / iako y młodzieńca / y pa-
chole znamię. Iako y ondzie : Błogo-
stawiony maż który sie Bogu boi. Bo to bło-
gostawienie zgola wszystkim ludziom nale-
ży. Aż podobno dla tego napisano : Błogo-
stawiony maż : iż nie sobie musi poczynąć
(strzegąc sie złego a czyniąc dobre) każdy
kto chce byt szczęśliwym y błogosławionym.

1 Który nie chodził.] Tu maż trzy stop-
nie do złego. Pierwszy / wstuchając złej rady / y
zgrzeszyć. Wtóry ięszce gorę / w grzechu
trwać. Trzeci nagorę / a prawie dyabelski /
drugich też nauka przewrotna y słym przy-
kładem / do grzechu przywodzić. Przeciwnie
tym stopniom do dobrego. Pierwszy / słuchając
rady dobrych y pobożnych ludzi. Wtóry / cwi-
czyć sie y trwać w dobrych uczynkach. Trzeci /
drugich też wieść do wśsego dobrego / nauka y
przykładem dobrym. Mogłoby sie tak iasniey
przełożyć : Błogosławiony to człowiek / któ-
ry nie chodzi / y nie stoi / y nie siada : ale w za-
kone pańskim rozmyśla. 26.

1 Na stolicy zaraźliwości.] Po Łacinie
mamy / In cathedra pestilentia, na stolicy zara-
źliwości / to jest zaraźliwicy. Boto zebrałim.

2 Aż Grecie y Łaciniści księgi mają : Błogosławiony maż :
ale tu iako y na wielu innych miejscach słowo
żydowskie wia Izr, nie tylko maż / ale wszel-
kiego człowieka / tak męczyżne iako y białe
głowe / tak maż / iako y młodzieńca / y pa-
chole znamię. Iako y ondzie : Błogo-
stawiony maż który sie Bogu boi. Bo to bło-
gostawienie zgola wszystkim ludziom nale-
ży. Aż podobno dla tego napisano : Błogo-
stawiony maż : iż nie sobie musi poczynąć
(strzegąc sie złego a czyniąc dobre) każdy
kto chce byt szczęśliwym y błogosławionym.

2 Który nie chodził.] Tu maż trzy stop-
nie do złego. Pierwszy / wstuchając złej rady / y
zgrzeszyć. Wtóry ięszce gorę / w grzechu
trwać. Trzeci nagorę / a prawie dyabelski /
drugich też nauka przewrotna y słym przy-
kładem / do grzechu przywodzić. Przeciwnie
tym stopniom do dobrego. Pierwszy / słuchając
rady dobrych y pobożnych ludzi. Wtóry / cwi-
czyć sie y trwać w dobrych uczynkach. Trzeci /
drugich też wieść do wśsego dobrego / nauka y
przykładem dobrym. Mogłoby sie tak iasniey
przełożyć : Błogosławiony to człowiek / któ-
ry nie chodzi / y nie stoi / y nie siada : ale w za-
kone pańskim rozmyśla. 26.

2 Na stolicy zaraźliwości.] Po Łacinie
mamy / In cathedra pestilentia, na stolicy zara-
źliwości / to jest zaraźliwicy. Boto zebrałim.

3 Cokolwiek czynić będzie.] To jest / co-
kolwiek poczyni on człowiek / posześci sie.
Bo miłującym Pana Boga wszystko dopomo-
ga mu do dobrego.

5 Przetoż nie powstana.] Rozumieć y spra-
wiedliwym / od których będą odlaczeni : Albo
nie zostaną sie na sądzie. Bo słowo żydows-
kie wpi iakummu, tak sie też rozumieć może.

P S A L M II.

Edemu sie wzburzyli po-
gani / a ludzic rozmyslali
prozne rzeczy :

Staneli wespól królowie
ziemscy / a ksiązeta zeszli sie w gro-
madę przeciw Panu / y przeciw Chri-
stusowi tego.

Potargamy związki ich : y rzucę-
my z siebie iązmo ich.

Który mieška w niebiesiędh na-
śmiec sie z nich : a Pan sydzic z nich
bedzie.

Tedy bedzie mówił do nich w gnie-
wie swoim / y w zapalczywości swęj
potrwoży ie.

A iam iest postanowion królem
od niego nad Sionem górą świętą

ieś / opowiadając przykazanie tego.
PAN rzekł do mnie : Tyś iest sy-
nem moim / iam ciebie dziś zrodził.

Żadaj odemnie / y dam ci pogány
dziedzictwo twoie / a osiadłość twą
kráie ziemię.

Bedziesz ie rzadził / laśka żelazną
a iako naczynie gárneczarskie pokrę-
syś ie.

A teraz królowie rozumięćcie :
ćwiczyć sie * którzy sądzicie ziemię.

Służcie PANU w boiaźni : a ra-
dujcie sie mu ze dzięniem.

Chwycie sie náuki / by sie kiedy nie
rozgniewał Pan : y nie pogineliście
z drogi sprawiedliwéj.

Gdyby sie w krótcie zapalił gniew
tego / Błogosławieni wszyscy którzy
w nim ufają.

Pániská G.

Dzie: 13. 33.
Zyd: 1. 5. 75. 5.

G.

Abó karacie
se. H.
Obia: 2. 27.

y 19. 15.
wysocy. G.

H.

H.

H.

Ze sie pró-
gno niewie-
ni przeciw
królestwu
Christuso-
wemu bun-
tują.

Radzili se.
H.

Pomazánco-
wi, Mesiasa
wi. H.

Dzie: 4. 12.
powrozy ál-
bo sióła. H.
H.

prześrąsy
ie. H.

Pogani y Zy-
dowie prze-
ciw Chrystu-
sowi.
Dzie: 4. 27.

Genebr: in
Psal:

Narózenie
wiecne y do-
czesne Pána
Jezusowa.

Dzie: 13. 33.

Krótki Chri-
stusowi iako
słotki y po-
wstęchają.

Pogani, a ludzic] Słowo Żydowskie
Dnia Goim, Pogány pospolicie a pánsh leum
mim, ná tym mieyscu lud wierny Żydowski
znaczy / iako sami Apóstolowie wykládają /
mówiąc: Zgromadzili sie prawdziwie w mie-
ście tym / przeciw świętemu Synowi twemu
Jezusowi / któregoś pomazał / Heród y Pon-
tius Pitar / z pogány y z ludzimi Izraelskimi.
Pogani tedy / byli Rzymianie którzy Christus-
sa ukrzyżowali: lud Izraelski / którzy go wy-
dal: królowie / Heród / y Pitar namiestnik Cé-
sarski: Ksiązeta / Arcykapłani / Doktorowie /
Pharyzeusowie / y Stárszy z ludu.

Związki ich] To iest / zakon pánski / y
Christusa tego.

A iam iest postanowion] Niektórzy ták
z Żydowskiego przekládają: A iá postanowi-
tem króla mego. Lecz lepiej siedmndziesiąt
Tłumaczów przetoczył / tak iako iest w textie
Gréckim y Lacińskim: iako Genebrardus
dobrze pokazuje. A nad Sionem górą świę-
tą tego / rozumię w kościele tego świętym.

Iam ciebie dziś zrodził] Niez sie to ro-
zumieć może y o doczesnym narózeniu Pána
Jezusowym: Dzie: 13. 33. Żyd: 5. 5. Euthim:
ale własnité rozumieć sie ma o onym wiecz-
nym: iż w onę wieczność niemáš ani prze-
stęgo ani przyszłego czasu / ale wieczne Dzi-
sia: iż co wieczne iest / to záwsze iest. Żyd: 1. 5.
August: in Psal. 2. Nie ták własnité Chryzostom
y Hilarius rozumieją to o zmartwychwstaniu
pána Christusowym / iż w Dziśiach napisano /
że Bóg wskrzesił pána Jezusa / iako w Psal-
mie wtórim napisano: Tyś iest synem moim /
iam ciebie dziś zrodził. Albowiem wskrzeszenie
ná onym mieyscu / nie zgólá znaczy zmar-
twychwstanie / ale ráczey wzbudzenie / ná
swiat postanie / y z żywota pánińskiego wy-
wiedzenie. Jáko y ono: Proroka wzbudzi
wam Pan / Dzie: 3. 22. y 7. 37. Wzbudził im
Dawidá króla. Dzie: 13. 22.

Kráie ziemię.] To táśné proroctwo że
Pościł Christusowi miał bydź niepokorny aś
bo nieznamy / tákie sa wszystkie zbory here-
tyckie: ale Kátholicki / powszedny / po wysyt-
fun świecie rozszerzony / y między wszystkimi

narody widomy y znáomy. Matt: 24. 14.
Łuk: 24. 47. Rzym: 1. 5. Psal: 18. 7. Psal: 21. 28.
Przetós sie próżno ćieśa haeretycy mála swa
gromadka.

Służcie Panu w boiaźni.] Jákos Królo-
wie máją pánu służyć boiaźnią: iedno świe-
ta stogoscia zakázując tego / y karząc to / co
sie dzieie przeciw wolę y rozkazaniu páni-
skiemu. Bo inaczey służy Panu król / ile iest
człowiekiem: a inaczey / ile iest królem. August.
Epist: 50.

A radzycie sie mu ze dzięniem.] Czemu
ze dzięniem: Iż kto mnima że stoi / ma sie bać
aby nie wpaść. August: in Psal. 51. Bo nietyl-
ko dostarego / ale y do nowego Testamentu
należy: Abyśmy Panu służyli z boiaźnią / a ra-
dowali mu sie ze dzięniem. August: de sancta
virginitate cap: 38.

Chwycie sie náuki.] W Żydowskim text-
cie stoi / 72 172 Nafzku bar. Co ácz różni ró-
znie wykládają / ale pospolicie / Pocálucie
Syná: to iest / Przyimicie go za Pána / Czyń-
cie mu pokłon cáłowaniami reki tego / ná znák
poddánstwa y posłuszeństwa. Lecz niemóžem
inaczey Christusá przyiąć za Króla y za Mes-
syasá / iedno przyiawszy wiare y náukę tego.
Przetós dobrze przetoczyli siedmndziesiąt tłu-
maczów temi słowy: Przyimicie náukę (Chri-
stusowa.) Bo ták y Chaldeyski Tłumacz prze-
łożył / Recipite doctrinam. A zád mamy filka
dowodów prawdziwego božtwá Christuso-
wego / przeciw Żydom / Arianom / y Samos-
fatenóm. Bo oto Christus Messyas iest Syn
Boży / któremu sie máją klaniać wszyscy królo-
wie. Oto ná które sie on gniewa / ci pewnie zá-
gina. Oto ci którzy w nim ufają / beda zbawie-
ni. A ták Messyas iest Bóg prawdziwy. Bo
sam Bóg prawdziwy ma władza żywota y
śmierci. y w samym Bogu prawym ufáć pi-
sno káże. Bo przetłety iest którzy vsi: w chtoś
wiece / a błogosławiony który ufa w Bogu.

Którzy w nim ufają.] Obacz / iż tu / y w
tych księgách często błogosławienstwo / to iest
wsprawiedliwienie y zbawienie / nádzici przy-
pisana: które w listách páwłowych wierze / a
gdzie indziej / miłosci bywa przypisane. Albo
wiem Dawid wynosi nádzicie / iż do wier-

Królowie iá-
ko Pánu słu-
żą.

Przeciw pe-
wności zba-
wienia here-
tyckiey.
1. Cor: 10.
Phil: 2.

Pocálować
Syná, iest
przyiąć ná-
ukę Christuso-
wá.

Božtwa Pána
Christusowé.

1. Król: 2. 6.
Ier: 17. 5. 7.
Nie samá wi-
rá, ale y ná-
dziera y mi-
łość wspra-
wiedliwia y
zbawia.
Rzym: 3. 22.
Luc: 7. 47.

ných mów: Etożym nadzieia jest potrzebna w tych przygodach świeckich/ku dostąpieniu obietnic pąskich y błogosławieństwa. Pówet zaś wiara zaleca/ i rzecz miat abo do niewiernych/ abo do wernych nowo nawróconych/ Etożych chciał pociągnąć do wiary/ iako do fundamentu inśnych cnót Bożich. Gdyż tedy y wierze y nadziei róż błogosławieństwo jest przypisane: tedy to znać pew-

ny/ że sama wiara bez nadziei y miłości/ ani błogosławić/ ani tak wielkich dóbr sobie przypisać nie może. A temu/ iż nadzieia jest do zbawienia potrzebna/ ale z wiara y z miłością złączona. Na koniec/ że te wszystkie trzy cnoty są spót przyczyny y pospolu się schodzą do iednego skutku iaszi/ y sprawiedliwienia y zbawienia: ale czasem iedney/ czasem drugiey wedle miejsca y potrzeby/ od nas wyciągają.

PSALM, III.

Psalm Dawidowi, gdy wciekał przed Absolomem synem swoim.

PANIE/ "przez sie rozmnożyli co mnie trapią: wiele ich powstaia przez cwoke mnie.

Wiele ich mówią: "duszy moiey: Niema ten zbawienia w Bogu swoim."

Ano ty PANIE "iestes" obrońcą mój/ chwatał moia/ y podwyżsżający głowę moie.

5 Głosem moim wołałem do PAN: y wysłuchał mnie z góry swietey swoiey.*

6 Jam spał y twárdóm zaśnął: "y wstałem/ bo PAN obronił mnie.

7 Nie bede sie bał "tysięcy" ludu okolo mnie leżacego: powstań PANIE/ wybaw mnie Boże mój.

8 Bos ty, pobit wszystkie spzeczniwa iące mi sie bez przyczyny: potruszyles zeby grzeszników.

9 PANSKIE iest wybawienie: "a nad ludem twoim błogosławiętwo twoie.*

*Selach. H. G.

*Zieście ty- śicy. G. H.

G.

H.

*Selach. H.

1 Psalm Dawidowi. J W Greckim stoi/ τὸ δαβὶδ, to iest Dawidowi/ rozumiey/ dany/ nadchmiony/ abo obciążony od Ducha S. Także y niżej wśedy w tytule h tych psalmów przełożony: choćby sie z Żydowskiego przełożyć mogło/ Psalm Dawidowi. Ale i nasz przekład Łaciński z Greckiego Lrr. pośedł/ przeto go w słowach warpliwych (iako to iest Łaciński/ Psalmus David) rączy niż Żydowskiego (acz y to iest warpliwie) naśladować wamy.

3 W Bogu swoim J Na końcu tego wiersza trzeciego w Żydowskim textie położono słowo nro Selach, Etoż w tym Psalmie trzy kroć sie naydnie/ a we wszystkim Psalterzu siedmdziesiąt kroć y raz: a trzykroć w pieśni Szabakufowey. A to znaczy/ podniesienie głosu w śpiewaniu/ y podniesienie myśli y serca/ abo wstąpienie ku Bogu/ iako Rabbi Kimhi rozumie y wyklada. Bo śnać pochodzi od słowa hro Salal, co znaczy podnosić. Chaldeyski tłumacz y Hieronym s. przekłada to słowe/ Zawsze/ abo Wła wieki. Rabbi Abrahám wyklada ie/ Tak iest/ Zawsze/ Zawsze/ Zawsze. Grecowie ie po wietrzey części omiata/ iako nie nieznaczący/ ale tylko do użyty należący/ a czasem ie dia ψαλμα przekładają/ to iest/ przerywanie pieśni/ abo mała odmiana śpiewania. Łacinnicy zgoda ie opuszczają. My ie iedną wśedy na brzo- gu położymy.

4 Ano ty Panie iestes obrońcą mój. J Tak sie wśedy w tych księgach przekłada/ Susce-

ptor, obrońca abo wspomozyciel/ i po Grecu stoi σωτήρ, a po Żydowsku מגן Magen, to iest/ tarcza/ abo obrona moia. Jaki y niżej/ Suscepit me, wspomogł/ abo obroził me. A tak ie słowa we wszystkim Psalterzu wykladać sie maia Genebrardus, y inni.

5 Z góry swietey swoiey. J Ta góra iestci Kościół Rátolicki/ opócz Etożego wołać możemy/ ale wysłuchani bydy niemożemy. Augu. in Psal. 44.

6 Jam spał y twárdóm zaśnął J To iest/ byłem bezpieczny/ spałem na obie wśy: bo mam obrońce Pana/ Zebrał. Rozumieac to o Dawidzie. Ale ten wiersz starzy Doktorowie/ o śmierci y smartwychwstaniu Pana Chrystusowym/ Etożego figura był Dawid/ dobrze wykladają. Z Żydowskiego teraz tak gi tłumacza. Jam leżał/ y spałem: ocuciłem sie/ bo PAN podeprze mnie: Także y po Grecu/ in futuro, obronił me. Ale w tym mała rozność.

8 Bos ty pobit, bez przyczyny. J Te słowa z Żydowskiego tak sie dżis przekładają: Bos ty oderzył po czeluści: to iest/ dales policzek przeciwnikom moim. Ale do brze Lrr. pięć wśy tłumacze przetożyli/ iako Genebrardus potazuje. Bo tu nro lechi, miasto dżin lechinam, położono/ per Apocopen poeticam. A dżin chinam znaczy/ darmo/ bez przyczyny. Abo Lrr. czytali nro lahan, miasto/ nro lechi iako sie domysla Jansenius.

9 Pąskie iest wybawienie. J Pan iest dawca zbawienia y wśego błogosławieństwa.

Suscepit, o bronil.

v. 6.

Oprócz kościoła Rátolickiego nikt nie będzie wy- słuchan.

Iustin: in Dial: cum Triph: Augu- gust: Arno. Smierci, y smartwych- wstanie Pa- na Chrystusa w.

Lxx. przekład dobry.

1. Mo: 29. 15.

2 Mo: 21. 11.

Przy: 1. 17.

PSALM, IIII.

"Na koniec" w pieśniach, Psalm Dawidowi.

Jedym wzywał/ wysłuchał mnie Bóg sprawiedliwosci moiey/ w cześnie-

niu rozpierzemiles mi.

Smiluy sie nademną/ a wysłuchay modlitwe moie.

3 Synowie "człowieczy" pokiz cieżkiego serca: "przez" miłuićcie mą- nosć/ y szukać kłamstwa: *

*Ab, rozst-

zyłeś mi

(serce)

*ryczący a-

bo zaci. H.

*H.

*Selach. H.

Wiedzy

Prosi Boga a by go od woy skia nieprzyia ciel wybawil moze sie y o Chrystusie rozumieć.

*Chz sic. H. 2. Król. 15. 14

*mnie albo o mnie Hebr. "ratunko od Boga. H.

*Selach. H. H.

Ian 2. d 22.

Psalm Dawi- dowi.

Selach co zna mionnie.

Hab: 3.

Suscepit o- bronica.

Nieprzyiacio- ty wspomina a by sluzyl ko- gu, a pomocy prosi. albo zwy- szczy. H.

* H.
* mówicie ábo
rozmyślacie
w sercu wá-
szym, ná łó-
ku wászym á
milencie.
* Seláh. H.
Eph: 4. 26.
* okaze G. da
ogłódá. H.

Lamnatse-
ach, w tytu-
lach co aná-
wy.
Pŝal: 73. 1.
Pŝal: 73. 10.

1. Cor: 15. 57

Hab: 3. 19.

* zwycięzcy
zá dŝiedzi-
wá Hiero.
* G.

* Rozmyślání
H.

4 Wiedzić iŝ dŝiwonym uczynił
PAN ŝwietego ŝwego / wysłucha mie
PAN gdy zawołam do niego.
5 Gniwajcie sie á nie grzeŝcie: co
mówicie w sercach wáŝych / ná łó-
kach wáŝych žaluyćie.*
6 Oŝiárucie oŝiárę ŝpráwiedliwo-
ŝci / á wŝaycie w PANV / wiele ich
mówią: Któż nam "okazał dobrá:"

Ná koniec, I po ŝydowsku nznab Lam-
natseach. Które ŝłowo Lxx. wŝedy przeŝłada-
ta / iŝ to τελος. In finem, to ieŝt / Ná koniec.
Co ŝie dwoiáko rozumieć moŝe. Albo Ná ko-
niec / to ieŝt ná wieki / do Końca / táko y ná wie-
lu mieŝcach w Pŝalmiech. Vt quid Deus repu-
listi in finem, nznab Lanetlach. A niŝey / Irritat
aduersarius nomen tuum in finem, Albo rá-
czyy ná koniec / lub tu Końcowi, to ieŝt / ná
część Pánu Chryŝtusowi / Który ieŝt Końcem za-
konu / y ŝkonczyćielem ŝmierci y grzechu / Któ-
ry zgłódził: iáko Hieronym ŝ. Auguŝtyn / y
Remigius / y inni ŝtárzy Doktorowie wyŝłá-
dát. Hieronym ŝ. to ŝydowskie ŝłowo Lam-
natseach, przeŝłada / Victori ábo Vincenti, to
ieŝt ŝwycieŝcy / ábo ŝwycieŝcydowi / rozu-
mięy / Pánu Chryŝtusowi. Aquila ie przeŝłóżył
po Grecku / τὸ νικῶν οὖν / ŝprawcy ŝwycieŝtwa /
to ieŝt Chryŝtusowi: według onego co nápiŝá-
no: A Bogu chwála / Który nam dał ŝwycie-
ŝtwo przez Páná náŝego Jeŝuŝá Chryŝtuŝá.
Chaldeyŝki tłumácz przeŝłada ie / Ku chwa-
leniu / Ad laudandum. Wiem iŝ teraz Vatab-
lus, Genebrardus, Eugubinus, Ianŝenius, y in-
ni poŝpolicie wyŝładátá Victori, przedney-
ŝemu muzykowi (tu ŝpięwaniu) przy Negi-
noćie (nacyniu muzyckim.) Który wyŝład nie
od ŝ. Hieronymá / ani Origenesá / ani od ŝado-
nego Doktora ŝtárego: ále od Rábbi Dawida
Kimhi wyczerpnęli. Ale przypátrzywŝy ŝie
rymŝe ŝłowam y ŝabáŝuŝa Proroŝa: Deducet
me, nznab nznab Lamnatseach benginoth, Vi-
ctori in Pŝalmis canentem, to ieŝt / Poprowá-
dŝi mie ŝwycieŝcy w pieŝniách ŝpięwátacego:
iáŝnie ŝie poŝánuje / ŝe Lamnatseach, ma ŝie wy-
ŝładáć ŝwycieŝcy: á nie / przedneyŝemu ŝpie-
wákowi / y benginoth, w pieŝniách w Pŝal-
miech / ábo w ŝumnách / á nie / ná Neginoćie /
muzyckim instrumentie. Oczym ŝerŝey Ribera
in Habae. 3. A ták proŝy á wlaŝny wyŝład
tych tytułów ieŝt ten: Iŝ te pŝalmy Duchem ŝ.
ŝa nápiŝané / áby ná koniec / to ieŝt / áŝ ná wieki /
były ŝpięwane: tu Koncowi / ábo ŝwycieŝcy /
to ieŝt tu częci y chwale Pánu Chryŝtusowi / Któ-
ry ieŝt Końcem zakonu / á ŝwycieŝcá ŝzátaná /
grzechu y ŝmierci.

Kiedym wzywał. I Inni z ŝydowskiego ták
to przeŝładát. Gdy cie wzywam / wysłucha y
mie Boŝe ŝpráwiedliwoŝci moiey: to ieŝt / ty
który ieŝt dawcá y ŝwiádek ŝpráwiedliwoŝci

7 Náznámionowána ieŝt nád námi
B ŝwiátłoŝć oblicza twego PANIE:
8 dates weŝelę w ŝercu moim.
9 Od wrodzáu ŝboŝa / winá / y oli-
wy ŝwey rozmnoŝeni ŝá.
10 W pokoju poŝpolu bede ŝpat / y
odpoczywał /
Bo ty PANIE "oŝobliwie w ná-
dŝieciey poŝtanowileŝ mie".

y niewinnoŝci moiey.
Pókiŝ bedŝiecie ciężkie ŝercá: I Miáŝto tych
ŝłów w ŝydow: teraz ŝtoi / nznab nznab kebodi
liclimma, to ieŝt / Pókiŝ ŝławá moá niŝta-
wa (bedŝie) / tákoby rzęŝł: Pókiŝ bedŝiecie
łyc ŝławe moie: Ale podobieŝtwo / ŝe to
mieyŝce ieŝt od piŝárzow nieco odmienione.
Bo Lxx. czytáli nznab nznab kebude leb lam-
ma: z inŝemi punktámi / rozŝdzielwŝy oŝtátnie
ŝłowá: á iedne litere Beth miáŝto Kaph czy-
táli. Co znáczy / pókiŝ (bedŝiecie) ciężkiego
ŝercá: Oczym ŝerŝey Genebrardus y Bellar.

Dŝiwonym uczynił PAN ŝwietego ŝwego. I
To ieŝt dŝiwnie wŝeŝł (po ŝydow: odtáczył)
mię Dawidá y Chryŝtuŝá ŝwego.

Gniwajcie ŝie. I Tęktórzy z ŝydowskiego
przeŝładát. Drŝycie / ábo / Leŝaycie ŝie: ále
dáleko lepiey Lxx. przeŝłóżył / Gniwajcie ŝie:
co téŝ ŝłowo nznab Ragaz známionnie. Játo to
mieyŝce przywódzá Páwel ŝwiety.

Náznámionowána ieŝt. I Dwoiákie dobrá
od Boga / diŝne y cieŝne. Lepiey czytáli
Lxx. nznab Nisla, Náznámionowána ieŝt / á niŝli
teraz czytáli nznab Nisla, to ieŝt / Podnieŝ. Boby
było pyránie bez odpowiedzi / y dwieby ŝie li-
terze radicales odmienić miáŝły. Oczym ŝer-
ŝey czytáy Genebrardum.

Y oliwy ŝwey. I To ŝłowo (y oliwy) od
Siedmdŝieŝtat Duchem proroŝkim ieŝt przy-
dáné / dla tájemnice. Iŝ Pan Bóg nie tylko
dátę pŝenice y wino / materia ŝákrámentu
náŝwietŝiego ciáła y kwię Pániŝciey / ále y oli-
we / ábo krŝyŝmo / Którego wielkie ieŝt wŝywa-
nie w ŝwietrych ŝákrámentách / Krŝtu / bięŝ-
mowánia / y oŝtátecznego pomázánia. Játo
ŝwiádczy Dionisius Areop. y Arnobius. A te
wŝytkie rzeczy / gdy ŝa poŝadnie poŝwieco-
né / tedy ludŝie wierni bywátá rozmnoŝeni / y
duchownými dobrámi pomnoŝeni w Koŝciele
poŝŝednym. Arnobius to mieyŝce ták wy-
ŝłada: Od onego cháŝu Któregofŝny wŝeŝł
pŝenice w ciéle / wino we kwi / oliwe w krŝy-
ŝmie / oŝiárucá pokoy / teŝny rzeczy przyŝeli.

Rozmnoŝeni ŝá. I Rozumię / ci którzy ze-
mna w tobie wŝáta. Ale to inni o nieprzyá-
ciolách Dawidowych y ludŝiách cieŝesnych ro-
zumieá. Czytáy tu Ianŝenium.

W pokoju. I Wiárá práwa o Boŝkiey
opátrnoŝci / nádzierá y dobre ŝumnienie do-
brze ŝie wyŝpáć dopuŝcáá.

* od cháŝu,
krórego ábo
ŝe ich y wino
ich ieŝt roz-
mnoŝoné H.
* H.
* poŝpolu z ni-
mi / choť z nie
przyácioly.
* Sam beŝŝe-
cznie dátę
mi mieŝkáć.
H.

Lxx. prze-
kładá dobry.

Geneb: in
pŝal. Bellar
conc: pri-
ma de ver-
bo Dei.

Lxx. Prze-
kład leŝŝy.
Eph: 4. 26.

Máŝoryei ŝá
krámentów
ŝwietrych.

Dion: in
Ecc: hier:
Arnob: in
Pŝalm:

* wólání
męgo. H.
Modlitwá
ráno nabo-
ŝnym ŝwy-
czáyna.
* przygotu-
ŝe tobie. H.
* Jáko Bogo-
wie pogáŝcy

PSALM. V.

* Ná koniec; zá te która dŝiedzi-
twá doŝtepuie, Pŝalm Dawidowi.

SŁowá moje przyimi
w wŝy PANIE: wyrozu-
miej wólání moje.

3 Pánie ŝłucháy głoŝu "modlitwy
moiey" / Królu mój y Boŝe mój.
4 Bo do ciebie modlić ŝie bede: PA-
NIE ráno wysłuchaŝ głoŝ mój.
5 Ráno "bede ŝtał przed tobá" y wy-
ŝrŝe: ábowiem nie Bóg "chcący nie-

Obacz iak
sie Bóg zło-
śliwymi
brzydgi.

H.

*krwie pra-
gnącym ma-
sobycę.

*w drodze
sprawiedli-
wości.
*moim drogę
twoją, H. C.

Czemu Bóg
dopuszczają-
go, którego
niechce.

*abo zwycię-
cy. H.
wys. Psal. 4.
Prosi Boga
aby go od
choroby y
od grzechu
uzdrowił.
Psaln. 37.

*Słaby. H.
*prześlacho-
nie. H.
*prześlacho-
na. H.
H. G.

*pamięci o so-
bie. H.
H.
Iśa. 38. 18.
Okazała Sze-
minith.

prawość ty jesteś.

6 Ani mieszkać będzie przy tobie zło-
śnik: ani się ostoią niesprawiedliwi
przed oczyma twymi.

7 Tienawidziś wszystkich / którzy bro-
ią nieprawość: zetrąciś "wszystkie"
którzy mówią kłamstwo.

8 Nieżem "krwawym y zdraźliwym"
brzydź się P A N: a ia w mnożwie
miłosierdzia twego /

Wnide do domu twego: pokłonie
się ku kościołowi twemu świętemu
w boiaźni twojej.

9 PANIE prowadź mnie "w sprawie
C dlivości twojej: dla nieprzyjaciół
moich prostuj przed obliczem "two-
im drogę moją".

10 Abowiem niemaś w wściech ich

1 Za te która dziedzićwa dostępuje.]
Za te / rozumiey za cętkaw święta / za kościół
Katoicki / abo y za każda dusze wierna / która
dziedzićwa zbawienia dostąpić ma. Po ży-
dowstwie jest nathan ha el hannechiloth: co te-
dmi za instrument muzycy maia: a drudy ro-
zmańciowy kładą. Lecy piety Lxx. y z zia-
ronymem a radice h: Nachal co znaczy ha-
redirait, dziedzićwa dostąpił.

5 Y wyzry.] Grecy edzisteysse exempla
rzetn oblednie maia: εὐρύς τις, a wyzryś
mie: gdzie maiały mieć εὐρύς, a wyzryś
przypatrze się: iako y Euthymius świadczy
że niektóre księgi maia.

5 Niechający nieprawości.] Abo który nie
chceś złości. Bóg niechce aby ile było abo
się działo na świecie / ale ietylko dopuszcza /
aby człowiek wolności swęj przyrodzony
nie tracił: a krema / i Bóg y ze złego wie-
le dobrego wywieśdź y wyćisnąć ymie y

PSALM. VI.

1 "Na koniec" w pieśniach, Psalm Dawi-
d na okławe.

2 **P**ANIE, nie w zapalczy-
wości twęj strofuj mnie /
ani w gniewie twoim karz
mie.

3 Zmiłuj się nade mną P A N I E /
bomci "choy": uzdrow mnie P A N I E
boć "strwożone są" kości moje.

4 A duszą moją "strwożoną jest" bór-
zo: ale ty P A N I E pokój.

5 Nawróć się P A N I E / a wyrwi du-
śkę moją: zbaw mnie dla miłosierdzia
twego.

6 Abowiem w śmierci niemaś "któ-
by na cie pamiętał: a w piekle ktoć

1 Na okławe.] Żydy przez okławe mizaw

prawdy: serce ich jest "márne".

11 Grób otwarty gardło ich / ięzyki
swymi zdraźliwie poczynali / osądź ie
Boże.

Niechay wpadną "od myśli" swo-
ich / wedle mnożwa niebożności ich /
wypadź ie / bo "cie rozdzielił" P a n i e.

12 A niech się rozwesela "wszystcy"
którzy nadzieję maia w tobie: na wie-
ki radować się będą y "będzieś" mie-
szkał w nich.

13 A będą się "chłubić" w tobie "wsy-
scy" / którzy miłują imię twoie: "abo-
wiem ty będziesz" błogosławił spra-
wiedliwemu.

P A N I E iako tarczą dobrej wolej
twęj obtoczyłeś nas.

8 może: iako z prześladowania okrutników
cierpliwość meczenników / z wpozu herety-
ków / doświadczenie wiary Katoicków.

8 Pokłonie się ku kościołowi.] To jest /
w kościele / abo kościołowi / abo też ku ko-
ściołowi / iako Dániel czynił w cudzej ziemi:
który się modlił otworzywszy okna mieszka-
nia swego przeciwko miastu Jerozalein.
Abop przed przybyciem przymierza / do które-
go sami kapłani wchodzili / a inni ludzie w
sieni się modlili.

11 wypadzie.] Testow / y tym podobne / w
tych całym księgach / którymi się zda że Pro-
rok żada y prosi pomsty nad nieprzyjaciół
swymi / nie śać kławy abo prześlania: ale
Proroctwa y przepowiedzenia / że ich to pew-
nie potka. Euthym: August.

12 Imię twoie.] Imię Boże niekiedy zna-
czy majątek / możność y inże własności Bo-
że / a niekiedy samego Boga.

wyznawać będzie:

7 Pracowałem w płaczu moim / be-
de omywał na każdą noc łóżko moje:
lżami moimi bede poléwał posćciel
swój.

8 Strwożyło się od zapalczywości
oko moje: "starałem się" między w-
szystkimi nieprzyjaciół moimi.

9 Ostepcie odemnie wszyscy którzy
nieprawość czynicie: abowiem wy-
słuchał P A N głos płaczu moiego.

10 Wysłuchał P A N prośbę moją /
P A N modlitwę moją przyjął.

11 Niech się zawstydzą y "wielce" za-
trwożą wszyscy nieprzyjacieli moi:
"niech się nawrócą" y zawstydzą bór-
zo przedko.

Szeminith, rozumieją instrument o osmi stro-
nach

*zdraźliwie.
H.
Niz. 13. 5.

*Od rad. H.
Rzym. 3. 13.

*sprzedziwił
się tobie. H.
H.
G.

*Bo ty Hebr.
okryjesz ie,
abo, obroniś
ie. H.
*dziwnie we-
selać. H.
H.

Dan. 6. 10.

Dawid nie
przeklina, ale
proroknie.

Imię Boże co.

Prawa po-
kuta y zia-
lem y kru-
cha serce-
czu.

*Starzy sio.
H.

Obrzyd-
nie grzechu,
y odstępie-
nie złego to-
warystwa.
Mat. 7. 23.
y 25. 41.
Luc. 13. 27.
G.

*prześlacho-
nie. H.
*niech był ps-
dacz.

Czytanie.

Dawidowi.
G.

Prosi Boga
aby go od
Saula y nie-
przyaciół
uchował.
2. Król: 16.

Śpiewając: a
nie (byłby)
kreby (19)
wybawił H.
czym nie po-
twarzają.

Pokój ze
mną mające
mu, y wciśnię-
tem nieprzy-
iaciela wężo
bez przyczyny.
H.
złupiony,
obnażony.
Sędziach H.
H. G.
dla gnie-
wów. H.
H.
Sędziów H.

Sigaion.

Chus kogo
znaczy.
2. Król: 16.

Iako sprawie-
dliwość Da-
wid sobie przy-
pisuje.

nach/ przy którym ten Pŝalm miał być śpie-
wany. Ale nasy rozumieć osiny dzień ostat-
cznego sądu/ że w tym Pŝalmie pokutujący
człowiek prosi aby mógł wyszć gniewu osta-
tniego sądu.

1 Panie nie w zapalczywości trępy. J. Augu-
styn y Grzegorz 6. Strofowanie w zapalczy-
wości/ rozumieć o mełach piekielnych/ a ka-
ranie w gniewie/ o mełach czyscowych.
Pamiętaj/ Pŝal. 37. 11.

5 Zbaw mnie. J. Rozumieć/ od grzechu/ y od
choroby: od śmierci dusznej y cielesnej.

6 Abowiem w śmierci niemaj. J. To jest po
śmierci/ albo między umarłymi/ niemaj kto-

by cie wspominał przed żywymi. Jakoby
rzekł: Nie umarli beda cie chwalić Panie/ ale
my co żyjemy. Żydowsky Rabinowie wyła-
dają to o samych ciałach/ a nie o wszystkim czło-
wieku/ ponieważ dusza nigdy nie umiera. Ja-
koby rzekł: Ludzie umarli/ albo ciała umarłe na-
cie nie pamiętają/ ani ciebie chwala. Bo nie
mają zmysłu/ nie mają rozumu/ ponieważ nie
żyją. Wszakże się to y o ludziach potępionych
rozumieć może: które także nie chwala Boga
(iako czynią dusze świętych w niebie) ale go
owsem wystawicznie bluźnią. Czego wnet do-
kłada mówiac: A w piekle ktoś cie chwalić
będzie?

Umarli iako
nie chwalić
Pana.
Pŝa: 113. 17.

P S A L M VII.

1 Pŝalm Dawidów, który śpiewał Panu za
słowa Chusy syna Iemini.

2 PANIE Boże mój w to-
bie nadszedł: wy-
baw mnie od wszystkich prze-
śladowców moich/ y wy-
zwól mnie.

3 By kiedy nie porwał iako lew du-
sze mojej/ gdy niemam kto by odku-
pił/ ani kto by wybawił.

4 PANIE Boże mój/ ieslim to wczy-
nił/ iesli jest nieprawość w relach
moich:

5 Ieslim oddał oddawającemu mi
złé/ niech wpadnie słusnie przed nie-
przyaciół moimi/ przyni.

6 Niechay przesładowie nieprzyaciół
dusze moje/ y niech poima/ y podepce
na ziemi żywot mój/ a sławę moję
niechay w proch obróci.

7 Powstań PANIE w gniewie two-
im/ y wyniesie się na granicach/ nie-
przyaciół moich.

8 A powstań Panie Boże mój/ w
przykazaniu któreś rozkazał: a zgro-
madzenie narodów obłąpi cie.

Pŝalm. J. Po Żydowsku nzw Sigaion, ko-
chanie albo roztosy: pieśń od roztosy nzwana.
Bo się tak cieszył w swoim wtrapieniu.

1 Chusy syna Ieminiowego. J. Albo Chusa Ben-
taminowy. Chus maczy Murzyn/ tak Sau-
la nieznaczenie nazywa iako człowieka czar-
nego y zlosliwego. Ale to drudzy o Semeim
wykładają.

8 Boże mój. J. Teraz w Żydowskim czytają/
H. elai, to jest/ do mnie. Lecz Lxx. czytali
H. Eli, to jest/ Boże mój: też litery/ ale z in-
szemi punktami.

8 W przykazaniu któreś rozkazał. J. Rozu-
mieć Sedziom/ aby sprawiedliwie sędzili/ a
nie winnych bronili.

9 Sądź mnie Panie według sprawiedliwości
mojej. J. Nie przypisać sobie zgola/ wszystkiey
sprawiedliwości: ale tylko te/ że od tych któ-
rym nie był winien/ wiele cierpieć mu-

9 A dla tego wróć się na wysokość:
PAN sądzi narody.

B Sądź mnie PANIE według spra-
wiedliwości mojej/ y według niewin-
ności mojej na mnie.

10 Zginie złość grzeszników/ a prosto
poprowadzi sprawiedliwego/ bada-
jący się serc y nerek Boże.

11 Sprawiedliwa pomoc moja od
Pana/ który zbawia prawych sercem.

12 Bóg sedzia sprawiedliwy/ mocny/
y cierpliwy: zaś się gniewa na każdy
dzień.

13 Jesli się nie nawrócicie/ miecz
swego dobedzie: łuk swój naciągnął
y nągotował j.

14 A nąłozł na nim naczynie śmier-
ci/ strzały swé palającemi sprawił.

15 Oto rodził niesprawiedliwość: po-
czął boleść/ y wrodził nieprawość.

16 Dół otworzył y wykopał j: y w-
padł w dół który uczynił.

17 Obróci się boleść jego na głowę
jego: a na wierzch głowy jego/ nie-
prawość jego spądnie.

18 Bede wyznawał Panu według
sprawiedliwości jego: y bede śpie-
wał imieniomu PANA narowszego.

na stołce
twoje sądo-
w.
bądź sę-
dził H. G.

Niech się
skłoni G. H.
1. Par: 28.
badaś, wy-
wiadaś sie.
1. Król: 28. 9
Boże sprzą-
wiedliwy, pa-
moc moja. H.
y G. H.

strzały
śmiertelne.
albo rzecz-
mi ognistemi,
albo, na spale-
nie Hier.
Iśa: 59. 4.
Iob 1. 5. 35
Kłamstwo.
H.
wpadnie. G.
Ktoż czło-
wiekowi do-
bremu gotu-
wał.

Pŝalm: 33. 3

Elimig Boże
co znaczy.

śiał. Mówi tedy o sprawiedliwości swęj
przeciw Saulowi/ którego niwczym nigdy
nie obraził: a nie o sprawiedliwości przeciw
Panu Bogu/ przed którym wszyscy iesłiszy
grzesini y niesprawiedliwi. Tak to miejsce
Greckowie wykładają.

12 Mocny y cierpliwy. J. W Żydowskim tedno
słowo H. El, miasto tych dwu jest położone/
które jest imię Boże/ a mocnego y cierpliwego
znaczy. Przetoż imi tak to wszystko przekłada-
ją: A Bóg gniewający się na każdy dzień.
Lecz Lxx. przydali to słowo zaś/ albo Iśali/
aby okazali/ że to miejsce per interrogationem
ma być rozumiane.

13 Jesli się nie nawrócicie. J. Ale cie grzeszą-
cy/ abyś się nawrócił/ czeka dobroć iurości/
wego Boga: tyle przeciwko tobie/ iesli się
nie nawrócisz/ tegoż sedzięgo karanie posta-
pi. Chryzostomus.

Heretyko-
wie. są naczy-
nie śmierci.
wielmożność
Boż. wysta-
wił. Psalm
jest proroku-
jący o Chry-
ście.

na Githicze
H. to jest, na
instrumentie
muzycznym,
który ma for-
mę prąży.

Mat: 21.
Ephes: 1. 22
Zyd: 2. 7.
1. Cor: 5. 27
Mat: 21. 11.
Sława mo-
żności, dobro-
ci y majesta-
ty twego.

Wgruncowa-
nie moc. H.
G.

Trójeś. 5. wy-
rażona.
wypełnienie
tego proroc-
twa.

Lxx. prze-
kład lepszy.
Mat: 21. 11.
Mat: 11. 25.
1. Cor: 1. 21.

Abó zwy-
cięzcy H. á-
bo, ku chwa-
lęnin. C.
wys: Psal: 4.

Bede grał
na harfie.

Wpadną. H.

Sprawiedli-
wie Hebr.

Zatrąciłś
niezbożnego
H.

tego. G.

O nieprzya-
cieli dokona-
ły się spisto-
szenia na wie-
ki. H.

H. G.

Znimi. H.

Nacznie śmierci. J Nacznie śmierci od
Boga zgotowane są heretykowie: którzy

PSALM VIII.

Nakoniec za prąży Psalm Dawidowi.

A NIE Panie nasz iakoż
dziwne jest imię twoie
po wszystkiej ziemi.

Abowiem wyniosła się
wielmożność twoja nad niebiosą.

Zost niemówiątek y śsących / w-
czyniłeś doskonałą chwałę dla nie-
przyaciół twoich / abyś zeprowadził nie-
przyaciela y mściciela.

Abowiem oglądam niebiosą two-
ie / dzieła pałców twoich: kśiężyc y
gwiazdy któreś ty fundował.

Panie Panie nasz. J Po Żydowsku יְהוָה
Iehoua Adonenu, to jest / Panie Panowie
naszy. Czym jest wyrażona tajemnica trzech
person boskich / to jest Trójce nasławiającej.

Zost niemówiątek. J To się wypełniło y
w onych działkach w Kościele Chrystusa
chwalących: y w Apostołach prosiących.

O a uokół. J Tak to właśnie siedmście
świąt wyłożyli / tak tłumacz Chaldeyści / tak
Rabbi Moyses in More, tak Rabbi Kimhi / y
niemal wszyscy Żydowie y sam Paweł s. sto-
wo Dniel Elohim, (które imię Boga albo
bogi znaczy) na tym miejscu przekładał. A
daleko lepiej / niżli ci co wykładają / Od Bo-

żym wymyślił pismo czytając / musi je też zle-
rozumieć. Augu: in Psal: 7.

5 Cóż jest człowiek iże nań pamię-
tasz: albo syn człowieczy iże go na-
wiedzasz?

6 Uczyniłeś go mało co mniejszym
od Aniołów / chwala y cześć wtozo-
nowales go: y postanowiłeś go nad
działami rąk twoich.

7 Podales wszystko pod nogi jego /
owce y woły wszystkie: nad to y świe-
żetą polną.

8 Ptastwo niebieskie y ryby morskie /
które się przechodzą po ściężkach
morskich.

9 PANIE Panie nasz / iakoż dziwne
jest imię twoie po wszystkiej ziemi.

8 ga: gdyż człowiek nie mało co / ale niezmier-
nie jest mniejszy / niżli Bóg stworzył iego.

Poddales wszystko J Panu Chrystusowi w-
szystko jest poddano. Wypisani Ephe: 1. 22.
Wszystkie ciała. Ioan. 17. 2. A ci co są pod zi-
mią. Phil. 2. 10. Wszystkie narody y kraje
świata. Psal. 2. 8. Wszystkie kśięstwa y zwier-
chności na niebie. Ephes: 1. 21. 1. Pet: 3. 22. Tak
iż niemaś nic czego mu poddano nie było.
Zyd. 2. 8. Oprócz tego który mu wszystko pod-
dał 1. Cor. 15. 28. A to według człowieczeń-
stwa tego: Bo według bosstwa cokolwiek ma
Ojciec / to ma spólnie y Syn.

PSALM IX.

Nakoniec za tajemnicę synowskie,
Psalm Dawidowi.

B Ede wyznawał PA-
NIE ze wszystkiego serca
mego: bede opowiadał
wszystkie dzieła twoje.

Rozwesele się y rozr-
dnie się w tobie: bede śpiewał imię
niemowlę twemu Dawidosy.

Gdy nieprzyjaciel mój obróci się
na wstecz: osłabiesz y pogina przed
oblicznością twoją.

5 Boś uczynił sąd mój y sprawę mo-
ją: zasiadłś na stolicy który sądziś
sprawiedliwość.

6 Zgrómiłś narody / y zginął nie-
zbożny: wygładziłś imię ich na
wieki y na wieki wieków.

7 Nieprzyjacielskie miecze wstały
nakoniec: y zburzyłś ich miastą.

8 Zginęła z trzęsieniem pamięć ich
a PAN trwa na wieki.

9 Ugotował na sąd stolicę swoją:
y on będzie sądził okrąg ziemi w
prawości / osadzi narody w sprawied-
liwości.

10 A stał się PAN wciężką w bogie-
mu: pomocnikiem w potrzebach / w
wciężku.

11 A niech wstać w tobie którzy zna-
ją imię twoie: abowiem nie opuści-
łś szukających cie PANIE.

12 Śpiewajcie PANU / którzy mie-
stka na Sionie: opowiadajcie mie-
dzy narody sprawę jego.

13 Abowiem mścący się krwie ich
wspominał: nie zapominał wbo-
gich wołania.

14 Smiluy się nademną PANIE:
wyczerpy na wniżenie moje od nie-
przyaciół moich.

15 Który mnie podwyższał od bram
śmierci / abyś opowiadał wszystkie
chwały twoje w bramach córki Si-
ońskiej.

16 Bede się wesełił w zbawieniu

Opatrnie.

Zyd: 2. 7.

1. Moy: 1. 28.

W cokolwiek
się przecha-
dza. H.
1. Cor: 15. 27.
Eph: 1. 22.
G.

Do Zyd: 2. 7.

Panu Chry-
stusowi wsty-
sko jest pod-
dano.

1. 16. 15.

Bo on, Hebr.

Wzywają-
cych

na wstanie-
nie.

Wyczerpie-
nie.
H.

Bedziem się
wesełić. G.

*peronę w
dole który.
H.

*w siłę ię
która. H.
*Iest H.
*z pomysłu któ
rą czynił.
*Higgaion Se
lach. H.

*nackieć.

*przed robę.
Hebr.

*Selach.

*opuszczaj,
kryjesz sie.
H.

*trapi sie, a-
bo, trapi wbo-
giego. H.
*ni ch bęq.
*abo, chlubi
sie H.
*lakomy. H.

*har ości
swę.

*Daleko sądy
sw oie od oczu
iego. H.

*Hier.
*wyszyki nie
przyciętoły
sw e dmsch-
menim pora-
ża. H.
*H.

Halmuth La
ben co znał
czy.

Bramy.
Córka Sion-
ska.

twoim: "powieśli poganie w zadrž-
ceni / które przypawili.

"W sidle tym / które byli stręcić za-
stawili / wzięła nogą ich.

Poznany "bedzie PAN "sady czy-
niący: w czynach rąk swoich po-
miany iest grzesznik.*

Niech sie grzesznicy obróć do pie-
kła / wszyscy narodowie krózy zápo-
minają Boga.

Bo nie do końca bedzie zapom-
nion vbogi: "cierpliwosc" vbogich
niezginie do końca.

Powstań P A N I E niech sie nie
zmacnia człowiek: niech beda sady
m narodowie "przed oblicznością
twoją":

Postaw P A N I E zakonodawce
nad nimi: aby wiedzieli narodowie /
iż ludźmi są.*

PSALM X. wedle Żydów.

1 Czemus P A N I E odstąpił daleko /

A "przeglądaś w potrzebach / w wciśtu:

2 Gdy sie pyśni niebożnik / "zapala
sie vbogi: bywaia vsidleni w radach
które wymyślają.

3 Abowiem "pochwalon bywa
grzesznik w żądach duszy swej: a "nie
sprawiedliwy" bywa błogosławion.

4 Rozgniewał P A N A grzesznik /
według wielkości "gniewu swego"
nie bedzie szukał.

5 "Niemaś Boga przed oblicznością
iego: splugawione są drogi iego na
każdy czas.

B "Bywaia obiete sądy twoie od o-
bliczności iego: "nad wszystkimi nie-
przyciętoły swymi bedzie pánował.

6 "Mówił bowiem w sercu swoim:
Nie bede poufion od wieku do wie-

Zá tajemnice Synowskie.] Dobrze tak
Lxx. przetożyli / czytać iednym słowem
nim 77 halmuth, iako też Rabbi Salomo /
Rabbi Amhi Aquila y Theodorio czytali.
Lecz w niektórych rękopisach nayduta sie
dwie słowie nim 77 hal-Muth, co starszy Ży-
dowie Chaldeyski Summachus y Hieronym
wykładają Super morte filij, Nad śmiercią
syna: przez Syna Chrystusa rozumiejąc. Dru-
dy wykładają / Super Muthlaben, przy in-
strumentie tak nazwanym. A drudy / na no-
te pieśni Muthlaben.

Gdy nieprzyjaciół.] Drudy z Żydow-
skiego tak to przekładają / in praterito: Gdyż
nieprzyjaciół moł tył podali / y pomidli y
pogineli od obliczności twojej.

W bramach córki Sionskiej.] To iest /

ku / bez złego.

7 Którego vsta pełne są złorzeczeń
strá y gorzkości y zdrady: pod iezy-
kiem iego "pracá y bolésé".

8 Siedzi na zdradzie "z bogatymi"
w strzytoscích / aby zabił niewinnę.

9 Oczy iego vpátruia vbogiego: tái
sie na zdradzie w strzytym miejscu / a-
C ko lew w iámie swojej.

Zastawia sidla aby wchwycił v-
bogiego: aby polápił vbogiego /
gdygo przycięgnie.

10 W sidle swoim poniży go / schyli
sie y pádnie gdy opánuie vbogie.

11 Rzékł bowiem w sercu swoim:
Zapomniał Bóg / odwrócił oblicze
swe aby niewidział "do końca".

12 Powstań P A N I E Boże / niech sie
podniesie reka twoja: nie zapom-
náy vbogich.

13 Dla czego niebożnik "rozdrażnił,
D Boga: bo mówił w sercu swym: Nie
bedzieć sie "pytał.

14 Widziś / (bo ty ná bolésé y ná v-
trapienie pátrzyś) abyś "ie" podał w
rece twoie.

Tobie zostawiony iest vbogi: sié-
rocie "ty bedzieś pomocnikiem.

15 Struś ramię grzesznika y złośni-
ká: "beda szukać grzechy iego / a nie
nayda.

16 PAN "bedzie królował wiecznie /
y ná wieki wieków: wyginiecie Poga
nie z ziemie iego.

17 Żadzą vbogich "wysluchał P A N:
"przygotowanie serca ich vstýpáto
vcho twoie.

18 Abyś uczynił sąd siérocie y chudzi-
nie / aby sie wiecéy nie wáżył "wiel-
możyc człowiek ná ziemi.

15 w nawietszym zgromádzieniu ludu. Bo w bra-
mach ná on czas bywały pospolité sady.
Córka zaś Sionska / zowie miasto Sion-
skie to iest Jeruzalem. Bo Żydz / lud / y mi-
sto zowia córka / iakoby plód miysca.

17 Poymany iest grzesznik.] Po tym wiers-
su przydano w Żydowskim té dwie słowie
nim 77 Higgsion Selach: to iest / Rozmy-
słanie ná wieki. Abó / rzecz to godna wieczné-
go rozmyślenia. Ale to inni inaczej wykla-
dają.

18 Niech sie grzesznicy obróć do piekła.]
X to mówi / prágmatia sprawiedliwosci: a
nie z chęćwosci pomsty. Tu y sami Żydowie
777 Szol, wykładają Gehennu / pieklem /
a nie grobem / iako hereticy. A Talmudystowie
mówią / iż przeto ná końcu tego słowa litere

Niz: 13. 3.
Rzym: 3. 14.

*vciśky vtra-
pienie H. któ-
rymi trapi
niewinnę.
*we wsiach.
H.

*ciągnie do
ziemi swojej.
H.

*Ná wieki. H.

*bluźnił. H.
Hier.
*rozumiey,
Hóg. *iśych-
niechor.
*go. H.

*rył był. G.

*To iest / zgi-
nie grzesznik
y z grzechem
swoim.
*Król. G.

*wysłucha-
ł Panie G.
*Rozumiey
ná modlitwę
y ná táfka
Boża.
*trapić ich
człowiek z
ziemi. H.

Szol znaczy
piekło.

Zakonodaw-
ca który.Nowi Zyd-
owie porozry-
wali Psalmy.

Pokazuje iż
któży Bo-
gu ufają be-
spieczni są a
niezbożni
są. ¹
² ^A ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸
⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰

Tróycá S.

¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶

Bogá proŝi
aby go od
nieprzyja-
ciela bronit
zaczynamy
ŝpiewał
chwałę ie-
mu.
*na wieki H.
*zakrywał.
H.
*we dnie y
w noc, G.
*H. G.

Iż niezboż-
nych ieŝt wŝŝe
dy pełno,
przez to żada
pryŝŝŝia
Chryŝtuŝow^o
Iŝa: 88. 58.
Niez: 52. 1.

Owocebez-
kożności.
*G.
*H. G.

Rzym: 3. 10.

wyŝŝ: 5. 11.
*brzydliwemi
H.
*y iedne^o H.
*H. G.
Rzym: 3. 13.

Trzy wiersze
w Łacińŝkim
przydane.
Rzym: 3. 13.

Ze ludziedo-
brzy m^oŝ
w ŝiemni
ŝwietey á.
bo w niebie
przebyw^oć
*Nakoniec.
*G.
*H.

*ábo nie w-
wlaŝa. H.

*czynki do
ab^owienia
potrzebne.

PSALM XII.

v Zydów 13.

Ná koniec Pŝalm Dawidowi.

1

A

Dładze PANIE zápo-
mníš mie "do końca: do-
kąd "odwracaŝ oblicze ŝwe
odemnie?

2

Dokąd bede rozbi^oerał rády w dus-
ŝy mo^oey / fráŝunek w ŝercu moim
przez d^oŝien?

3

Potíž bed^oŝie ŝie podnoŝit nieprzy-

4

PSALM XIII.

v Zydów 14.

Ná koniec, Pŝalm Dawidowi.

1

A

Jéŝt glupi w ŝercu
ŝwoim: Niemáŝ Bogá.
Popŝowáli ŝie y obzzydli-
wémi ŝie ŝtali w zabá-
wách "ŝwoich: niemáŝ ktoby czynit
dobze "niemáŝ áž do iednego

2

PAN z niebá przyŝrzał ná ŝyny
człowieczé / aby ogládał ieŝli ieŝt ro-
zumieácy ábo ŝukáácy Bogá.

3

Wyŝŝy ŝe odŝtápiłi poŝpolu ŝtali ŝie
"niepożytecznymi: niemáŝ ktoby do-
bze czynit / niemáŝ "áž do iednego.

4

*Grób otwártý ieŝt gárdło ich:
iezyk^oami ŝwémi zdrádlíwíe poczynáli /
iáđ ŝmíow^oy pod ich wárgami.

5

Niemáŝ Bogá J po Żydowŝtu Elohimá,
to ieŝt Bogá ŝedziego któzyby ludzkie grzechy
widziat y karat.

6

Gárdło ich J Tych trzech wierszów nie-
máŝ teraz ánt w Żydowŝkim áni w Greckim
textcie: ále w Łacińŝkim przydane ŝa z Páwłá

7

PSALM XIII.

v Zydów 15.

* Pŝalm Dawidowi.

1

A

NANIE któž bed^oŝie mie-
ŝtal w przyŝytku twoim?
"ábo" kto odpoczynie ná
górze twoiey ŝwietey?

2

Któzy chodzi bez z^omázy y czyni
ŝpráwiedliwoŝć.

3

Któzy mówi prawdę w ŝercu ŝwo-
im / któzy "nie czyni zdrády iezykiem
ŝwoim:

4

Któzy chodzi bez z^omázy J Nie ŝamá tedy
wiárá czyni przyŝtęp do niebá: ále y uczynit
dobré.

5

Któzy przyŝięga bliźniemu ŝwemu, á niezdra-

ciáciel móy nádemna? "weyŝrzy / "á
wyluchay mie PANIE Boże móy.

5

Oŝwieć oczy moje / bym kiedy nie-
záŝnát w ŝmierci: "by kiedy nie rzéŝt
nieprzyiáciel móy: Przyemoglem go.

6

Któzy mie trapiá / bedá rádži ie-
ŝli ŝie záchwieie "Alleia wŝam w mi-
łóŝierdžiu twoim.

Rozráduie ŝie ŝerce moje w zbáwie-
niu twoim: bede ŝpiewał PANU /
"któzy mi dobrá dał: "y bede "grał
imieniowi Pána narwyŝŝiego.

*któzy mi dał
wiele dobrého
*H.
*ná instru-
mentách mu-
zyckich.

Któzych wŝtá pełné ŝa złorzecze-
nia y gorzkoŝci: przedkie nogi ich ná
wylanie k^owie.

Niez: 39. 4.

*ŝtruŝenie y nieŝczęŝcie ná dró-
gách ich / á drógi po^okoiu nie poználi:
niemáŝ boiáźni Božey przed ich o-
czymá.

*któzymi in-
die trapiá.

Izali "nie poznáá wyŝŝy któzy
czyniá niepráwoŝć / któzy przyráá
lud móy iáko po^okar^om chleba?

wys: 9. 26.
Rzym: 3. 14.
Iŝa: 59. 8.
Niez: 55. 1.

PANA nie wyzywáli / tám d^oŝeli od
boiáźni / "gdzie nie bylo ŝráchu.

*Iż Pan Bóg
odda kážd-
mu wedlug
czynk^ow iego
*H.

Abowiém "Pan" ieŝt w narodz^oie
ŝpráwiedliwym / ráde w bogiego z^oŝtro
mociliŝcie: "iz PAN ieŝt nádzietá ieğ.

*Bóg. H.

*Któż dá z Sionu zbáwienie Iz-
ráelŝkie? "gdy oddali PAN niewolá
ludu ŝwego / rozweŝeli ŝie Jáko^ob y roz-
ráduie ŝie Izráel.

*Ale. G.
*Day Bože.
Hebr.
"ábo zbáwi-
ciela Izráel-
ŝkiego. H.

é. Któzy iáko Hieronim é. mowi / z rozmáttých
mieyŝc piŝiná é. to ŝwiádec^otwo złożył. Ab^o
wiem piérwŝy wierz ieŝt z Pŝálm^u 5. v. 11. y
Pŝal. 139. v. 4. Wtóry z Pŝálm^u 9. v. 7. y Iŝa.
59. 7. ábo z Przyppowieŝci 1. 16. Trzeci / z te-
g^oŝ mieyŝca Iŝaŝŝowego / y z Pŝálm^u 35 v. 2.

*ábo nie ciér-
pi. H.

*ŝánuie.

Posty po-
ŝlubione wy-
pełniádo po-
trzeba.

posty

posły / pielgrzymstwa / biczowania / y tanie

vtrapienia ciała / możemy pożytecznie słubowić / a słubowşy / winnişmy ie wypelnić.

PSALM XV.

v Zydów 16.

Tytułu napis samemu Dawidowi.

A Achowaymie Panie /
bom nądzicie miat wtobie.2 Rzekłem PANU : Tyś
ieś Bogiem moim / abo-
wiem dobr moich niepotrzebuieś.3 Swietym / którzy są na ziemi / ie-
go / dziwne uczynił wszystkie chęci mo-
ie ku nim.4 Rozmnożyły się niemocy ich : po-
tym się kwąpili.Nie bede zgromadzał schadzek
ich ze krwi : y nie bede wspominać im-
ion ich wsty memi.5 PAN cząstką dziedzictwa mego /
kicichá mego : tyś ieś / który mi przy-
wróciś dziedzictwo moje.6 Sznuły przypadły mi na osobli-
wych : abowiem dziedzictwo moje
ieś mi známienité.7 Bede błogosławił PANA / który
mi dał rozum : ktemu aż do nocy cwi-
czyły mię nęcki moje.8 Miałem PANA zároße przed o-
czyma swými : bo mi ieś po prawi-
cy / abyć nie był ponużony.9 Przetóż się wweśliło serce moje / y
rozradował się język mój : nád to y
cíało moje / w nądzici odpoczywac
bedzie.10 Abowiem nie zostawiś dusze mo-
iey w piekle : ani daś swietemu twé-
mu ogladac skążenta.Oznaymiles mi drogę żywota / ná-
pelniś mi weselem z obliczem two-
im : rośkoşy ná prawicy twéy aż do
konca.Zábo ráde, á
bych rákie
dziedzictwo
obrał.

Dzie: 2. 25.

Zó ieś ro-
zum y záde
moie.Zórów do
pomocy. Heb.

8. Dzie: 2. 23.

Bespieczanie.

H.

Dzie: 2. 31.

y 13. 35.

Náfyenie
rádości, ieś
z obliczem
twoim. H.Prosi Boga á
by go iáko mi-
łosnik dobrich
á nieprzyja-
cieli zlych zá-
chował.
Boże. H.

H.

H.

Grzechy ábo
bátwany lu-
dzi nieboż-
nych.Michtham
co znaczy.Bóg dobrá
náşego niepo-
trzebuie.Miłość ku lu-
dziom Pána
Christusowá.Christus pra-
wde: wie sfa-
pił do piekła.
Luc: 16. 22.
Dzie: 2. 24.
Aug: epi: 57
& epi: 99.Prosi aby od
przeciwni-
ków był obro-
niony, poka-
zując iż acz-
se nieprzyja-
ciółom części
na tym swie-
cie, ale se on
cieşy nádzie-
ie chwafy
wieczney.
Sprawiedli-
wá prośba.
H.1 Tytułu napis J Po Zydowskim pisanu Mi-
chtham, to ieś klaynot. Zibo według Hiero-
nima s. Pokornego y prostego Dawida.2 Dobr moich niepotrzebuieś. J Abo / Nie
ieś mi dobrze bez ciebie. Hiero: Pan Bóg rze-
czy náşych / bogactw / máieności / ofiar / dá-
row / y modlitw / y owsem y zasług á dobrych
uczynków náşych (choćá się w nich kocha / y
rad ie widzi / y zapláte zá nie dáte) nie niepo-
trzebuie: ale my ich sami bárze potrzebujemy /
którim są wielce pomocné.3 Swietym J Ten wierş troche inaczey w
Greckim tercie stoi / w té słowá : Swietym
którzy są ná ziemi tego / dziwne uczynił Pan
wszystkie chęci swoje w nich. Lecz Zydowskie
iáko y náşe máia / wszystkie chęci moie. Rozu-
miéy / że Pan Christus / opuściwszy swieté
któży ná niebie byli / sstąpił do tych co byli
ná ziemi / y wszystkie chęci swe dziwnie ku nim
obrócił y sklonił.4 Nie bede zgromadzał. J To ieś / Nie be-
de iá ucześnikiem ani towarzyšem ofiar ich
krwawych.9 Język mój. J Miásto Język mój / z Zy-
dowskiego teraz przetłádá / Chwałá moia.
Lecz sami Apostołowie / w Dzie: 2. 25. język
czytáia.10 Nie zostawiś dusze moiey w piekle. J Bo
Pan Christus według dusze po śmierci ssta-
pił do piekła : osobliwie ná ono miejsce które
Ewángelista zowie Lotham Abrahánowym / á-
by rozwiązał piekielne boleści / y wybawił 30tamtąd Wyćw swietych dusze. Przetóż śmie-
le Augustyn S. mówi / że to ieś náuka Apo-
stolská / iś duszá Pána Christusowá prawdzi-
wie sstąpiła do piekła. A ná drugim mieyscu
to twierdzi. Jś áden / chyba niewierny / nie
przy tego / że Pan Christus był rzeczywicie w
piekle. Sáczym idzie / iś Kálmínstowie / którzy
tego prza / są nie Ewángeliſtami / ale niewier-
nikami / y fałszerzmi Ewángeliſtów: że té słowá
które siedmdziesiąt tłumáčwów wlasnie prze-
łożył / y które Piotr s. w Dziejách rákże przy-
wiódł / y Lukáš S. napisał : Nie zostawiś du-
şe moiey w piekle : té oni ták sprosnie wywró-
cili / Nie zostawiś trupá mego / ábo ciáá mego
w grobie: choćá ani waz Nephes słowo Zydow-
skie / ani Vuxy Grécie / ani Anima Laciń-
skie / nie znaczy iedno / iedno dusze. A
Hinn Scheol Zydowskie (zwlaszcá ná tym
mieyscu) y áduy Grécie / y infernus Laciń-
skie / nie znaczy iedno piekło. Lecz Nowany-
liſowie inaczey Cyscá y limbum patrum zá-
przec nie mogli / iedno záprzawşy się tego á-
ryktu wiary / sstąpił do piekła : y fałşowa-
wşy słowá Proroctie y Apostolskie / Nie zo-
stawiś dusze moiey w piekle. A tu obacz nie-
tylko sstąpienie do piekła Pána Christusowé /
ale y martwychwstanie / y w niebowstapie-
nie / y siedzenie ná prawicy ták dawno prze-
po wiedziáne. Smartwychwstanie / onémi slo-
wy: Oznaymiles mi drogę żywota. Wniebo-
wstąpienie témi: Nápelniś mi weselem z o-
blicza twego. A siedzenie ná prawicy témi:
Rośkoşy ná prawicy twéy są áż ná wieki.Kálmínstó-
wie sst nie E-
wángeliſci, á
le niewierni-
cy.

Dzie: 2. 31.

Proroctwa
iáśné o Pań-
skim zmar-
twychwsta-
niu, y wnie-
bowstąpieniu

PSALM XVI.

v Zydów 17.

Modlitwa Dawidowi.

A Słuchay PANIE sprá-
wiedliwość moie : słuchay

pilnie próşby moiey.

Prziymi w wşy modlitwe moie /
nie zdrádliwými wstámi.2 Od obliczności twoiey / sáđ mój
niech wymidzie: oczy twé / niech do-
jrzą sprawiedliwość.Prawo moie
moie. G.

H. G.
3 Sprobowałeś sercá mego / y ná-
wiedziłeś w nocy: doświadczyłeś mnie
ogniem / á nie náłázła sie we mnie nie-
prawość.
4 Aby nie mówiły wsta moje uczyn-
ków ludzkich: dla słów wst twoich /
iam przestrzegał drog twárdych.
5 Umocni kroki moje na ścieżkach
twoich: aby sie nie chwiały stopy
moje.
6 Jam wołał / iżes mnie wysłuchał
Boże: náskłoni mi uchá twego / á wy-
słuchay słowa moje.
7 Pokaż dziwne miłosierdzie twoie /
który zbawiaś nadzieie mające w to-
bie.
8 Od przeciwniających sie prawicy
twojej strzeż mnie iáko żrzenie oká.
9 Pod cieniem skrzydeł twoich o-
bron mie: " od oblicza niebożnych"
którzy mnie utrapili.

"Jam sie
strzeżł drog
twardych.
H.

"Iz mię wy-
słuchayś.
H.

"Panie. G.

"od obliczno-
ści nieboż-
nych. Hebr.

Ogień utra-
pienia.

2. Krol. 22.2

Zyd. 2. 13.

"moc zbá-
wienia moia

"ábo, chwale
bne. H.

10 Nieprzyjaciele moi dusze moje o-
gárneli: " tłustość swoie zawarli":
wsta ich mówiły hardość.
11 Pozuciwşy mnie teraz mie obto-
czyli: oczy swe náśadzili spuścić ku
ziemi.
12 "Przyieli mie iáko lew gotowy do
lupu: y iáko szenie lwie mieśkátące
w iámie.
13 Powstań Panie / wprzédź go y
przeń go: wyrwi dusze moje od nie-
zbożnego / miecz twój " od nieprzyja-
ciół reki twojej.
14 PANIE odłaczcie od "trochy ludzi
z ziemie zá żywota ich: z skrytych rze-
czy twoich nápełnion jest brzuch ich.
15 "Náśceni są synowie "ostátki swo-
je zostáwili máłym dziecióm swoim.
16 A ia w spráwiedliwości pokáże sie
przed obliczem twoim: náścon be-
de "gdy sie okáże chwátá twoia.

"wyrucyli
sie.

"kroki náše
teraz. H.

"podobien-
stwo tego H.

"ie, ie. G.

"abo, mie-
czem twoim.
H.

Enthim.
"od moźnych
ná świecie, á
bo od spráwie-
dlwych.

"máa dusze
synów.

"dziedzicwo-
"G.

"ogładam o-
blicze swoie.
H.

"gdy sie ocu-
czá práknościá
twoja. H.

3 Doświadczyliś mie ogniem. J Rozumiey/
ogniem utrapienia. Bo co stotu iest ogień/to
dobrym rzeczy przeciwné.
4 Uczynków ludzkich. J To iest / zły / cie-
lesny. Jákoby rzekł: Nierótkom źle nie czy-
nił / ále ani mówił.
13 Od niebożnego, miecz twój. J Druzdy

tak: Żydowskięgo przekłádá: Wyrwi du-
sze moje od niebożnego (który iest) mieczem
twoim: y od nieprzyjaciół (który są) reka
twoja. Panie / od ludzi temu światu odda-
nych / którzy dział iest w (tym) żywocie / kto-
rych brzuch skrytymi skarbami twemi nápeł-
nił. Wskázáże lepię w textcie.

PSALM XVII.

v Zydów 18.

1 Nákoniec, słudze PANSKIEMV
Dawidowi, który mówi PANV
słowa pieśni téy, w dzień gdy go
wyrwał PAN z reki wştykch
nieprzyjaciół iego, y z reki Saulo-
wey, y rzekł.
2 **G**łede cie miłował Pá-
nie / mocy moia: " PAN
twierdza moia / y wcieczka
moia / y wybawiciel mój.
3 Bóg mój wspomózyciel mój / y
w nim bede nadzieie miał.
4 Zastępca mój / y "róg zbawienia
mego / y obrońca mój.
5 "Chwalcę bede wzywał PANA:
y bede wybawion od nieprzyjaciół
moich.
6 Ogárnęły mie boleści śmierci: y
strumienie nieprawości zátrwożyły
mie.
7 Boleści piekielne obtoczyły mie:
wprzędziły mie sióła śmierci.
8 W utrapieniu moim wzywałem

PANA y wołałem do Boga moie:
A wysłuchał głos mój z kościoła
swego "świątęgo": y wołanie moje
przed oblicznością iego / weşło w
szy iego.
9 Wzruszyła sie / y zádzála ziemiá:
fundamenty gór zátrwożyły sie / y po-
ruszyła sie / iż sie rozgniewał ná nie.
10 Szedł ku górze dym w gniewie ie-
go: y ogień sie "zapalił" od oblicza
iego: węgle sie rozpalilo od niego.
11 Náskłonił niebios / y zstąpił: y
mgła pod nogami iego.
12 A wstąpił ná "Cherubiny / y latał:
latał ná skrzydłach wiatrowych.
13 A polozył ciemność táynikiem
swoim / okolo niego namiot iego: ciem-
na woda w obłokách powietrznych.
14 Przed bláskiem w oczách iego roz-
żesł sie obłoki / grad y węgle ogniste.
15 A zágrzmiał PAN z niebá / á ná-
wyszy swoy głos wypuścił: "grad y
węgle ogniste".
16 A wypuścił strzały "swe / y rozpió-
sł ie: rozmnożył błyskawicę y strwo-
żył ie.

"H.
"wnidzie G.

"Bóg. G.

"zapali. G.

"Cherubino-
wie (s. prze-
dniejszy) An-
yolowie Boży

"G.

"G.

A okazył

	16	Okazały się żezdła wód / y odkryły się fundamenty okręgu ziemi: Od sukania twego PANIE / od tchnienia ducha gniewu twego.	34	Który pokrzepił nogi moje iako iezienie / y na wysokościach miejscach stanowiąc mnie.	
	17	Spuszczył z wysokości / a wziął mnie: y wziął mnie z wód wielkich.	35	Który wzywa rece moje do boju: y czyni / iako łut miedziany / ramię na moje.	
wybawicieli G.	18	Wyrwał mnie od nieprzyjaciół moich bardo mocnych / y od tych którzy mnie wienawiści mieli: abowiem zmocnili się nademną.	36	A dajes mi obronę zbawienia twego / a prawica twoja broniła mnie: A każn twoja poprawiła mnie do końca: y nauka twoja ta mnie nauczy.	zaczęta H. H. G. H.
obrona moja G.	19	Przedzielił mnie w dzień wtrapienia mego: y PAN stał się obrońcą moim.	37	Rozszerzyłeś króci moje podemną: y nie osłabiły nogi moje.	
w białym G. wym.ował. H. H.	20	A wyrwał mnie na przestępstwo: zbawił mnie / i z nie chciał.	38	Bede gonił nieprzyjaciół moje / y poymam je: y niewiedząc się aż ich nie stanie.	
	21	A odda mi PAN / według sprawiedliwości mojej / y według czystości rąk moich odda mi.	39	Potamie je / y niebedą mogli stać: wpadną pod nogami meimi.	
	22	Abowiemem strzegł drogi PAN SKICH / a nim czynił niebożnie przeciw Bogu memu.	40	A opasales mnie mocą na wojnę: y przetnąłeś powstańców przeciwko mnie / pod nóg.	H. G.
zst. w roszk. zania.	23	Bo wszystkie sądy jego przed oblicznością moją: a sprawiedliwości jego nie odrzuciłem od siebie.	41	A nieprzyjaciół moich podales mi tyl: y nienawidzące mnie potraciles.	
Byłem y strasłem się. H.	24	A bede niepokalanym z nim: y bede się strzegł od nieprawości moich.	42	Wolali / a nie byłaby ie wybawił / do PANA: ani ich wysłuchał.	
	25	A odda mi PAN według sprawiedliwości mojej: y według czystości rąk moich / przed oblicznością oczu jego.	43	A strusie ie / iako proch przed wiatrem: iako błoto na vlicy wyglądze ie.	podpiera. C. H.
	26	Z świętym święty będziesz: a z meżem niewinnym niewinny będziesz.	44	Wyrwieś mnie z przeciwności ludu: postanowisz mi głowę narodów.	
z szczytym, z czystym, z dobrym. H.	27	A z wybranym wybranym będziesz: a z przewrotnym przewrotny się stanie.	45	Lud / którego nie znał służył mi: na wysłuchanie vchodzący był mi posłusny.	
znaleziony, wtrapiony. H.	28	Bo ty lud wniżony zbawisz: a oczy pysnych poniżysz.	46	Synowie obcy sftłamali mi / synowie obcy zastarzali się: y wchramowali z drogi swoich.	y bali się w zamknięciach swoich H. G.
rozświecił. G.	29	Bo ty rozświecasz pochodnię moją PANIE: Boże mój oświeć ciemności moie.	47	Zywie PAN / y błogosławiony Bóg mój / y niech będzie podwyżsżon Bóg zbawienia mego.	
Panie Boże mój oświecił. G.	30	Abowiem przez cie bede wyrwany z pokusy: a w Bogu moim przestępie mur.	48	Boże który mi dałeś pomsty / y poddałeś pod mnie narody: wybawicieli mój od nieprzyjaciół moich gniewliwych.	moc pomścić się krzywdy mojej. H. G.
przeł. mię. wysoko. H. pr. skocz. H.	31	Bóg mój niezmazana droga iego: słowa PANSKIE ogniem wypławione: obrońca iest wszystkich mądrych nadszicie w sobie.	49	A od powstańców na mnie wysysyś mnie: od meża niesprawiedliwego wyrwieś mnie.	
niezmazana iest róg Boga mego. Hebr.	32	Bo któż Bogiem opioć PANA: abo który Bog opioć Boga naszę?	50	Przetoż bedę wyznawał między narody PANIE: a imieniowi twojemu pieśń zaśpiwam.	
opasuję G.	33	Bóg który mnie opasał mocą: y polożył niepokalaną drogę moją.	51	Czyniacy wielkie zbawienie króla swego / y czyniacy miłosierdzie pomazancowi swemu Dawidowi y nasieniu iego aż na wieki.	G.

Prekieratu nek Painski.

Wzruszyła się.] Opisane iako przedko y statim trząśnięciem przyszedł Pan Bóg na ratunek iemu / z trzęsieniem ziemi / z obłokami

ze dżdżem / z błyskawicami / z gromami / z grądami / y z insemi strzałami swymi: którzy wywają wyty na przestępcę / abo y na ztracenie

ludzi.

Święci sprá-
wiedliwość
sobie przypisá-
li.

Cztery imi-
na Boga w ie-
dnym wier-
szu.

Iż Boga tá-
cno pozná-
ták z stworze-
nia niebios,
iáko z rako-
nu jego. Pro-
si porým áby
mu Bóg grze-
chy odpúścił.
Ist to Pŝalm
ofobliwy prze-
ciwko tym
którzy o Bo-
gu málo abo
nic nie trzý-
máją.

"wyšla linia
abo prawidło
ich, H.

Rzym: 10. 18.
"Słońceowi
postawił przy-
bytek na
nich, H. to
iést, na nie-
biosach.
Zuk: 24. 46.
"Rozwiesi-
ł sie, H. G.
"G.

Matt: 11. 26.

Niebiosá Ba-
ga pokazują.

Kościół Chri-
stusów iaw-
ny, a nietay-
ny.
Rzym: 10. 18.
Matt. 5.

Modlitwá
abo winśo-
wanie zá-
królem po-
bożnym iá-
dącym na

21 ludzi.
Według sprawiedliwości mojej. J Obacz/
iś święci sprawiedliwość swoje / która od
Boga wzięta / allegia: y czystość sobie z daru
Bożego przypisują: y według cných swoich
spraw / odpłarý sie od sprawiedliwego Bo-
ga słusnie spodziewają.
26 Z świętym święty będzieś. J Ku Bogu
to mówi. Bo takim iest człowiek przeciw Bo-
gu: takim też Bóg będzie przeciw niemu.
32 Bo ktoś iest Bogiem. J W tym wierszu
mamy cztery imiona Boga: których iedno iest
takoby własné יהוה Iehouach ábo Iehueh: A
drugie trzy appellatiua יהוה Eloach, Sedzia/
יהוה Tsur, Opoka ábo wódcá: יהוה Elohenu,

Bogowie ábo Sedziowie nasz. To iest / O-
ciec / Syn / y Duch s. z których każdy iest Bóg
y Sedzia nasz.

Który uczy. J Dobry żołnierz umie sie do-
brze porýkáć / y nieprzyaciela swo-
go to ma samemu przypisować. A te słowa:
A uczyniłeś mi iáko łuk miedziany ramioná
moje: teraz z żydowskiego iák przekłádają:
Desłame łuk miedziany ramiony memi.

44 Postáno wiś mie głowá narodów. J To
proroctwo wiecey Chrystusowi / niżli Dawi-
dowi służy.

46 Synowie obcy. J Abo synowie cudzego.
to iest / z tego kóza / wyrodkowie: á rozumie ży-
dy / którzy Chrystusowi wiary dáć niechcieli.

Bóg dáie siła
żołnierzowi.

Christus głó-
wá narodów

"nieumieia-
nym, H.

"czysta, G. H.

"pospołu, H.
G.

Zapłátá
wielka zá-
dobré uczyn-
ki.
"zuchwałstw
H.

"H.

Kościół iasny
y widomy.

woyne, aby
go Bóg jęse-
ścił.

PSALM. XVIII.

v Zydów 19.

Ná koniec, Pŝalm Dawidowi.

1 **N**iebiosá rozpowiáda-
2 **ję** chwałę Bożą / á dzieła
3 **ego** oznáymuje v
4 **twierdzenie**.
5 **D**ziśń dniowi opowiáda słowo: á
6 **noc** nocy okázuje znátomóść.
7 **N**iemáś ięzyków áni mów / które-
8 **by** nie słysáły głosów ich.
9 **N**á wszytke ziemié "wyszedł głos
10 **ich**: y ná kończyny okregu ziemié sło-
11 **wá** ich.
12 **W** Słońcu postawił przybytek
13 **swój**: á ono iáko oblubieniec wy-
14 **chodzący** z łóżnice swojej.
15 **"Rozwiesili** sie iáko obrym ná
16 **bieżenie** w drogę / od kráiu niebá wy-
17 **ścié** iego.
18 **A** náwrót iego áz ná kraj iego: á
19 **niemáś** ktoby sie mógł zátrýć od go-
20 **racości** iego.
21 **Zákon** PANSKI niepokálaný ná-
22 **wracájący** duşe: świadectwo PAN-

SKIE wierné / dájące mądrość "má-
lutkim".

9 **Spráwiedliwość** PANSKIE
práwe / wśesłájące sercá: przykázá-
nie PANSKIE iásné / oświecájące
oczy.

10 **Boiáźń** PANSKA "świeta" / trwá-
iáca ná wieki wieków: sády PAN-
SKIE práwdziwe / wśpráwiedliwione
"sámé w sobie".

11 **Pożádlivé** nád złoto y nád mno-
gie kámiennie drogie: y słodśé nád
miód y plastr miodowy.

12 **Abowiém** slugá twój strzeże ich /
w przestrzéganiu ich odplátá wielká.

13 **Występi** króz rozumie: od skry-
tych moich oczyśc mie: y od "cudzych
sfolguy słudze twemu.

14 **Jesli** nádemná pánowác nie be-
dá / tedy niepokálaným bede: y bede
oczyścion od grzechu nawierśego.

15 **A** beda sie podobác wymowy vst-
moich: y rozmýslánié sercá mégo
przed oblicznością twoią "záwse".

PANIE wśpomózycielu mój / y
odkupicielu mój.

4 **Któraby** nie słysáły mowy ich. J To iest /
któraby pátrzáć ná niebiosá / nie miał przýsć
ku poznaniu Boga co ie stworzył. Drugdy
iák wykłádają: Niesáć te mowy niebios /
dniów y nocy tájné / żeby nie miały bydź sty-
śón: głosy ich: y owśem iásné Boga poká-
zują y wystawiają.
5 **Ná** wszytke ziemié wyszedł głos ich. J Te
słowa páwel s. o kázaniu Apóstolskim wy-
kláda y przywodzi. Przetoż Kościół práwdzi-
wy nikomu tájny bydź nie móże. Jáko y Pan
w Ewángeliu mówi: Niemoże sie zátaić miá-
sto ná górze zbudowane. A dla tegoż w tymże
Pŝalmie wnet przydano: Jż w słońcu postá-

wił przybytek swój / to iest / w świetle y ná iá-
wi. August. contra lit. Peril. lib. 2. cap. 32.

6 **W** słońcu postawił przybytek swój. J
To iest w świetle y ná iásnié. Przybytek te-
go iest iáko iego: przybytek iego iest Kościół
iego: w słońcu postáwion iest: nie w nocy / á-
le w dnie. August. in Epist. Ioan. tract. 2.

7 **Od** kráiu niebá. J To iest / słońce wśchodzi
ná iednym kráiu niebá / á ná drugim záchodzi.

14 **Jesli** nádemná pánowác nie beda. J Ro-
zumiey / skryté y cudze grzechy / y zli przeto-
śeni. z żydowskiego teraz przekłádają / Niech
nádemná nie pánuje.

Kościół iasny
y widomy.

PSALM XIX.

v Zydów 20.

Ná koniec, Pŝalm Dawidowi.

1 **N**iechay cie wysłucha PAN
2 **Jechay** cie wysłucha PAN

A **w** dzień vtrápienia: niechay cie obro-
ni imie Boga Jákobowego.

3 **N**iechay zepłé pomoc z swiátnice:
á z Syonu niechay cie broni.

4 **N**iechay pómní ná wśelkú ofiárę

*Selach.

*niech wypel
ni, H. G.*chorągiew
podniesiemy,
H. triumpho
wac będzie-
my.Wzywanié
syna Bożego.Dziękuję Bo-
gu Oycu, że
Chrystusa kró-
la wielką ch-
wałę wzeł: i
iż ku kon-
cowi potrafi
nieprzyjacio-
ły jego.*Czego prą-
gnęło serce ie-
go.

*Selach. H.

*dobroci, H.

Zmartwych
wstanie pa-
na Chrystu-
sowo.

1. Moy. 22. 18

w Chrystusie
iako wszyscy
błogosławie-
ni.Chrystus na
krzyżu Bogá
oycá prosi,
wylizując
meki swe á-
by go nie opo-
szał, obiecu-
jąc wystawić
chwałę jego:
zgodzi się ten
psalm bardzo
chorującym.twoie: á całopalenie twoie niech tłu-
sté będzie. *5 Niechayci da według serca twoeg:
y wszelką radę twoie niech potwier-
dzi.6 Rozwесelimy sie w zbawieniu two-
im: á w imie Boga naszego wiel-
kożnymi sie sstaniemy.7 Niechay wypelni PAN wszystkie
prośby twoie: terazem poznał iż
PAN zbawił pomazańcá swego.4 Niech tłusté będzie.] To jest / niech iá zá-
tłusta przymie. Druzzy wykładáia / Niech iá
ná popiół spali / ábo obroci.10 Pánie zbaw króla.] Niektórzy tak: Zy-
dowskiégo wykładáia: Pánie zbaw (nas).Wysłucha go z niebá swiętego
swego: zbawienie w silách prawice
iego.8 Jedni w woziách / á druzzy w ko-
niech: ále my imienia PANA Bo-
gá naszego wyzwac będziemy.Oni powiazani sa y polegli: á my
siny powstali y podniesieni smy.9 PANIE zbaw króla: y wysluchay
nas w dzien / w który cie wyzwac be-
dziemy.Król niech wyslucha nas w dzien w który wy-
zwac będziemy. Tak y Chaldeyski tłumacz:
Słowo Boże / (obacz tajemnice o synu Bo-
zym) odkup nas: Królu mocny przymy pro-
śbe nasze w dzien wzywania naszego.*w mocy zb-
wiennéy pra-
wice swóiey,
H.

P S A L M XX.

v Zydów 21.

Na koniec, Psalm Dawidowi.

1 **P**ANIE w mocy two-
iey rozweseli sie król: á w
zbawieniu twoim rozr-
adnie sie wielce.3 *Dadanie serca iego dafes mu: á
w woléy vst iego nie omylites go. *4 Bos go vprzedził błogosławien-
stwy siódkosci: wlozyles ná głowe
iego korone z kámienná drogiego.5 Zywota prosił v ciebie: y dafes
mu przedluzenie dni ná wieki y ná
wieki wieków.6 Wielka jest chwala iego w zbawie-
niu twoim: slawe y wielką ozdobe
nań wlozys.7 Abowiem daf go ná błogosła-
wienie twoe ná wieki wieków: rozwe-
les go w radości obliczem twoim.7 Daf go ná błogosławienie twoe.] Aby nie
tylko sam był błogosławionym: ále áby też
innym ludzom był wszelákiego błogosławie-
stwa sprawca y przyczyna. W Greckim ied-
nak stoi: Abowiem daf mu błogosławie-
stwo.8 Bo król nádziecie ma w PANU:
á w miłosierdziu Nawyszeż nie be-
dzie poruszony.9 Niech naydą ręké twoie wszyscy
nieprzyjaciele twoi: prawicá twa
niech naydzie wszystkie / którzy cie w
mienawisci mág.10 *Polezys ie iáko piec ognisty czá-
su twarzy twoiey: PAN w gniewie
swoim zátwozy ie y pozrze ie ogień.11 Owoc ich z zemie wygubis: á ná-
sienie ich z synów ludzkich.12 Abowiem obroćili ná cie złości:
myslili rády / których wtwierdzić nie
mogli.13 Abowiem obroćis ie w tyl: w o-
statkach twoich przygotuies twarzy
ich.14 Podnies sie PANIE w mocy two-
iey: bedziem spiewac y wyslawiac
możności twoie.*Abowiem,
G.*gniewu two-
go, H.*wkładali ná
cie złé rzeczy
H.*rozpląsył
ie tyl pod-
da.
1. Moy 22. 18.

P S A L M XXI.

v Zydów 22.

Na koniec, gá przyięcie poránné,
Psalm Dawidowi.1 **B**Oże Boże mój wéy-
żrzy ná mnie: czemuś nie
opuścić: daleko od zbá-

wienia mego słowá grzechów moich.

3 Boże mój bede wolal we dnie / á
nie wysluchasz: y w noc y á nie ku głu-
pstwu mnie.4 A ty mieszkasz w swiętnicy chwa-
lo Izraelska.5 W tobie nádziecie mieli oycowie
násy: nádziecie mieli y wybawiles ie.Mat: 27. 46.
*abo wolam,

*w niebie,

*Ten bywa
zawstyżony
który nie o-
trzymuje tego
o co prosi.

Mat: 27. 39.
y 43.

*rozdzierają
wargi H.
mówią blu-
dnie słowa.

*Zydz. y zoł-
nierze którzy
Pana poyma-
li, zachwala-
li go.

*Odpragnie-
nia.

*H.

Mat: 27. 31.
Jan 19. 23.

*nie oddały
się mocy
moją na wspo-
możenie mo-
je pusię się.
H.

Ten Psalm
prorokuje o
męce Pana
Chrystusa-
wcy.

Mat: 27. 46.

6 Do ciebie wołali y zbawieni są: w
tobie nadzieje mieli/ a nie są zawsty-
żeni.
7 A iam jest robak a nie człowiek:
posmiérwisko ludzkie y wzgarda po-
spółstwa.
8 Wszyscy którzy mnie widzieli/ na-
smiérwali się ze mnie: "mówili wsty"
y kiwali głowę.
9 Nadzieje miał w PANU niechaj
go wyrwie: niechaj zbawi/ ponieważ
chce go.
10 B Albowiem tys jest/ któryś mnie wy-
ciągnął z żywota: nadzieje moja od
piersi matki mojej.
11 "Ta cie porzucony jestem z żywota:
od żywota matki mojej tys jest Bo-
giem moim: "nie odstępuy ode mnie.
12 Albowiem utrapienie bliskie jest:
bo nie mam kto by ratował.
13 Obtoczyli mnie "cielcy mnodzy/by-
cy tłusci oblegli mnie.
14 Ormoryli na mnie gebe swa: iako
lew porywający y ryczący.
15 Wylanem jest iako woda: y rozsy-
pały się wszystkie kości moje.
Sstało się serce moje iako wosk
topniejący w posród żywota mego.
16 Wyschła iako skompasila moja/
a ięzyk mój przysychł do podniebie-
nia mego: y obróciłeś mnie w proch
śmierci.
17 C Albowiem obścapił mnie psie mno-
dzy: zbór złośników obległ mnie.
Przebodli rece moje y nogi moje:
18 "policzyl wszystkie kości moje.
A oni przypatrowali się y patrzyli
na mnie: "rozdzilieli sobie ściany mo-
je/ a o suknią moje łos motali.
19 Ale ty PANIE "nie oddały ode
mnie wspomozienia twego: weyjrzy
na obrone moją.

1 Zą przycięcie poranne.] Pana Chrystus
sowé. To jest iako Chrysta Pana Żydowie ra-
no w dzień wmczenia tego przyteli y często-
wali. Abo racy: O wspomozienie ranné. Bo
wzywa Boga o pomoc/ Etoż wprosił rano
zmartwychwstałszy. Z Żydowskiego wykla-
dają: o łaniey zorze: Chrystusa łania zowiac/
którego Żydzi iako srodzy zwierzowie męczy-
li od poranku. Przetoz w tym psalmie pływ/
lwy/ y iednorozce wspomina.
2 Weyjrzy na mnie.] Tych słow w Żydow-
skim textcie niemają. Bo u Żyd. przydali dla
dopełnienia sentencji: Ale w Żydowskim sa-
one słow/ którzy Pan na krzyżu wywać ra-
czył: יהוה יהוה יהוה Eli Eli lamach hazab
thani: Boże mój Boże mój/ czemuś mnie o-

21 Wyrwy od miecza/ Boże/ dusze
moje: a z ręki psiey iedynacze moje.
22 Wybarw mnie z pasczki lwiej: a
od rogów Jednorozcowych wniżenie
moje.
23 Będzie opowiadał imię twoje "brá-
ciey mojej/ w posród kościoła będzie
cie chwalił.
24 Co się PANA boicie/ chwalcie
go: wszystko nasienie Jakubowe wy-
sławiać go.
25 Tłuch się go boi wszystko nasienie
Izraelskie: "abowiem nie wzgardził/
ani odrzucił prosby ubogiego.
Ani odwrócił oblicza swego ode-
mnie: a gdym wołał do niego/ wy-
słuchał mnie.
26 "W ciebie chwala moja w kościele
wielkim: śluby moje oddam przed
oczyma bojących się iego.
27 Będzie iedli wboży y náiedza się: y
będą chwalić PANA którzy go su-
kają: będą życ sereć ich na wieki wie-
ków.
28 Wspomiona y náwróca się do
PANA wszystkie kraie ziemie:
A będą się kłaniać przed obliczo-
ścią iego wszystkie familie pogánstie.
29 Albowiem PANSKIE "jest" kró-
lestwo: y on "będzie panował" nad
pogány.
30 Jedli y kłaniali się wszyscy "tłusci
ziemscy: przed oblicznością iego be-
dą "padać" wszyscy którzy zstepują
w ziemie.
31 A dusza moja iemu "będzie żyła": y
nasienie moje będzie mu służyć.
32 "Będzie "opowiadany" PAN u ro-
dzą przysły: y będą opowiadac nie-
biosa sprawiedliwość iego ludowi
którzy się národzi/ którzy uczynił Pan.

2 pusił:
Daleko od zbawienia mego.] To jest/ nie
mi nie pomagają prosby za grzechy ludzkie/
którem ja przytli za swoje. Z Żydowskiego tes-
taż miasto/ Słowá grzechów moich/ prze-
dają: Słowá ryczenia abo ryku mego. Lecż
Żyd. miastoż w Szaag ryczenie/ czytali w Szaga,
grzechy abo bład/ per Mechath esim poe-
ticam.
3 Będzie wołał.] Abo wołam. Nie dla glu-
pstwa mego/ to jest/ nie za moją ale za ludzkie
grzechy: Z Żydowskiego: A nigdy nie milcze.
7 A iam jest robak.] Euthymus dąć trzy
piekne przyczyny (acz mało temu mieyscu słu-
żące) przez Pan Chrystus przyprownan jest

*Apostołom.
Zyd: 2. 12.

*O robie H.
od ciebie. G.

Náwróca
nie Pogá-
now.

Kościół Ká-
holicki.

*G.
"pánus. G.

*potentati,
księżęta.

*sio kłaniał.
H.

*żywie G.

*przypisan
lub przyli-
czón. H.

*H.

Przez Pan
Chrystus ro-
bakiem ná-
zwany.

robałowi. Pierwsza/ iż tak robał rodzi się ze
dżdżu a z ziemi: tak Pan Christus mocą nie-
bieśką narodził się z panny. Druga/ iż tak ro-
bałami/ zatrzymy w nich wede/ ryby chwytá
ta: tak przez cztowieczestwo Christusowe
poiman jest on wieloryb straszny Lewiathan/
to jest Szatan/ dla tającego się w nim bóstwa
Christusowego. Trzecia/ iż tak robał cho-
cia miedzi/ natarwardse drzewa przegryza
y przewierca: Tak Pan Christus/ chocia po-
stawa mdy y wzgardzony/ nieprzypatela ro-
dzai ludzkiego zatracil.

Wylanem jest iżko woda.] W Greckim
tak czytamy: Jako woda wylały się y rozsy-
paly się wszystkie kości moje. A słusnie mówi/
wylanem jest iżko woda. Bo na krzyżu wy-
plynela: Panna wszystka krew y woda.

Przebodli re ce moie.] Tu w Żydowskim
dwojakie jest czytanie: Jedno prawdziwe/
כארי Kaaru abo Karu, to jest/ przebili abo prze-
bodli: iżko y Lxx. (y Hieronim s.) czytali y
przełożyli ἀπὸ θανάτου. A drugie podzucone/
כארי Kaari, to jest/ iżko lew. To poślednieysze
teraz obierają Żydzi/ aby tak iśnego świade-
ctwa użyżowania Pańskiego zmniejszyć mo-
gli. Lecz y starzy Rabinowie pierwsze czytá-
nie wspominają y nie tylko stare Psalterze/ ale
le y wiele nowych Żydowskich tak mają.

W kościele wielkim.] Któryż to jest/

bracia/ kościół wielki? Jżali máła czaśtká o-
kregu ziemskiego jest kościół wielki? Kościół
wielki jest wszystek świat. A ty mówisz/ iże w
samym Afryce (w samych Niemczech) został
kościół Boży. Augustyn s. ná to miejsce.

26 Sluby moie oddam.] Ktoreż to są sluby
Pana Christusowe? Jest ofiara która ofiaro-
wał Bogu. Wiećcie iżka ofiara? Żnają wier-
ni sluby które oddacie przed tymi którzy się go-
boją. Rozumieć ofiary ołtarza Ciąta y
Krwie Pańskie. Augustyn s. ná to miejsce.

30 Iedli y klaniáli się.] Bo żaden ciáta Pań-
skiego nie pożywa/ Któryby mu pierwey po-
ktonu nie uczynił A tak y bogacze są przywie-
dzeni do stołu Pańskiego/ y pożywają ciáta
y Kwie tego: ale się tylko klanią/ a nie nia-
dają się (iżko vbodzy iedza y náładają się) iż
nie náślądują Pana. Bo iedząc vbogiego/
niechca byż vbodzy. August. Epist. 120. ad
Honorat. cap. 27.

30 Któryż sstepnia w ziemie.] To jest śmier-
telni ludzie/ abo vbodzy/ abo już zmarli. O
których Philip. 2. 10.

31 A dusza moia iemu będzie żyła.] Dru-
dy to z Żydowskiego tak przekładają: Jż du-
śe swoiey nie żywił: rozumey Pan Christus:
iż nie wąpił położyć dusze swę dla odkupie-
nia rodzaju ludzkiego.

Ofiara wsta-
wiczna pana
Christusowa.

Poklon przed
Sakramen-
tem ciáta
pańskiego.

Pokuta.

Krzyżem
s. ná krzyż y
ná bierzmo-
waniu.
twój G.

W królest-
wie niebie-
skim.

PSALM XXII.

v Zydów 23.

Psalm Dawidowi.

1 **A** An mie rzadzi/ a ni-
nácym mi schodzić nie
będzie: ° ná miejscu pa-
sę tam mie posadził.

2 **A** Nad wodą posilenia wychował
mie: ° dusze moie náwrócił.

3 **A** Prowadził mie ściężkami sprawie-
dliwosci/ dla imienia swego.

4 **A** Bo choćbym też chodził w po-
sród cienia śmierci/ nie bede się bał

2 **A** Nad wodą posilenia.] Przez te wode An-
gustyn s. rozumie wode chrztu s. Inni zaś łá-
śke pociechy Duchá s.

3 **A** Dla imienia swego.] To jest/ dla samé-
go siebie: gdyż pierwsze sprawiedliwienie
saméy łásce Bożey bywa przypisané.

5 **A** Nágotowałeś przed oczymá mými stół.]
Rozumiey stół ciáta y Kwie Pańskie. Bo
wnet niżej o Kielichu mówi. Cipr. Epist. 63.

złego: bowiemes ty jest zemna.

5 **A** Lastá twojá/ y kiy twóy: té mie
ciechyły.

5 **B** Nágotowałeś przed oczymá mými
mi stół/ náprzeciwko tym którzy mie
trapią.

6 **A** Ułusciłeś oleykiem głowe moie:
a kielich mój vpoitácy iżko kosto-
wny jest.

6 **A** A miłosierdzie twoie póydzic za-
mna po wszystkie dni żywota moiego.

7 **A** Abym mieszkał w domu PAN-
SKIM/ ná przedłużenie dni.

5 **A** Kielich mój.] Inni tak z Żydowskie-
go przekładają: A kielich mój jest opływá-
jący. Nad to y dobroć y miłosierdzie twoie
póydzic zamnąć.

6 **A** Abym mieszkał.] Ktoreży te słowa z
Żydowskieo tak wykładają: A wróce się do do-
mu Pańskiego. Ale ci mieli wiedzieć/ że tu zw
Szab, położono jest miásto zw/ Iafzab, co zná-
czy mieszkał. per Apharefim poeticam.

PSALM XXIII.

v Zydów 24.

W dzień pierwszy po Sobocie

Psalm Dawidowi.

1 **A** ANSKA jest ziemiá/ y
nápelnienie iey: okrag zie-
mie/ y wszyscy/ którzy mie-
skają ná nim.

2 **A** Bo° go on nád morzami vgrun-
tował: y nád rzekami nágotował go.

3 **A** Któz wstąpi ná górę PANSKÁ/
° abo kto będzie stał ná swietym
miejscu iego?

4 **A** Niewinnych rąk a czystego serca
który nie wziął ná marnosc dusze swo-
iey/ ani przysiegał ná zdrádzic bli-
źniemu swemu.

H.

J. H.

Zdradawie,
H.
Mat. 5. 8.

Ten weźmie

Łásné proroc-
two o pań-
skim krzyżo-
waniu.

Kościół wiel-
ki jest kościół
powołachny.

Jeżeli pakt-
nem moim,
H. G.
Iśa. 40. 11.
Iere. 23. 5.
Ez. 34. 11. 22.
Ioan. 10. 11.
1. Pet. 2. 25.
y 53.
ciężka dró-
ga przykaza-
nia swego,
August.

Woda ochło-
dy.

Stół Sakra-
mentu ciáta
pańskiego.

Iż Bóg wysy-
kiéy ziemi ro-
skazuje: a iż
ná górach nie-
bieśkich nie-
winni ludzie
wstąpią, po-
miewań Chri-
stus drzwi do
nieba otwo-
rzył.

Wszystko co
jest w niéy y
ná niéy.
1. Cor. 10. 26
Psal: 49. 12.

**sprawiedli-
wość. H.*
**Pana. G.*
**Selach.*
5 Ten weźmie błogosławieństwo od
B PANA : y miłosierdzie od Boga
zbawiciela swego.
6 Ten jest naród sukających go/
sukających oblicza Boga Jakobo-
wego.*
7 Podnieście książetá bramy wasze/
y podnoście sie bramy wieczne : y wni-
dzie król chwały.

*Kto próżno
wziął duszę.*
*Sprawiedli-
wość nie bez
miłosierdzia.
Rzym. 6. 23.*
1 W dzień pierwszy po Sobocie.] To jest
w Niedziele. Tę słowá Lxx. przydali / iż ábo
w Niedziele ten psalm śpiewano : ábo i w
nim jest tajemnica o zmartwychstaniu y o
wniebowstąpieniu Pána Chrystusowym.
4 Nie wziął ná marność] Ten próżno dus-
zę wziął od Boga / który ábo nie zna Boga/
ábo mu nie służy / ábo źle mu służyć nie przy-
dzie tam dokąd jest stworzony.
5 Y miłosierdzie od Boga.] Po Żydow-
sku stoi sprawiedliwość / á po Grecu Jale-
mużná. Tak wymyślnie siedmдесят Tlas-
mácz przełożyli / przeciw Pelagianom. Bo tá

*Prosi aby od
grzechu bę-
dąc oczyszczo-
ny, tak sam
iako y lud
mógł być od
nieb. spie-
czeństwa wy-
bawiony.
H. G.
ná wieki. G.

**ktoży cie
skromnie zna-
ją : ábo któ-
rzy w tobie
faiz.
G.
próžno. H.

**w tobie
nákłęk miał*

*Miłosier-
dzia prosi.*

**wyspóków.
H.*

**Dobry H.
*náucz gré-
sunki H.*

1 W dzień pierwszy po Sobocie.] To jest
w Niedziele. Tę słowá Lxx. przydali / iż ábo
w Niedziele ten psalm śpiewano : ábo i w
nim jest tajemnica o zmartwychstaniu y o
wniebowstąpieniu Pána Chrystusowym.
4 Nie wziął ná marność] Ten próżno dus-
zę wziął od Boga / który ábo nie zna Boga/
ábo mu nie służy / ábo źle mu służyć nie przy-
dzie tam dokąd jest stworzony.
5 Y miłosierdzie od Boga.] Po Żydow-
sku stoi sprawiedliwość / á po Grecu Jale-
mużná. Tak wymyślnie siedmдесят Tlas-
mácz przełożyli / przeciw Pelagianom. Bo tá

PSALM XXIII.

v Zydów 25.

Ná koniec, Psalm Dawidowi.

A **D*o ciebie PANIE pod-
niósłem duszę moję : Boże
mój : w tobie ufam / niech
sie nie zawstydzę.*
3 A niech sie nie śmieia ze mnie nie-
przyjaciele moi : : ábowiem wysysey/
któży cie czekał / nie będą zawsty-
dzeni.
4 Niech będą zawstydzeni "wysysey"
nieprawość czyniący bez przyczyny.
5 "Drogi twoie okaż mi PANIE : á
ścieżek twoich náucz me.
6 "Prowadz me w prawdę twoję/
á náucz me : boś ty jest Bóg zbawi-
ciel mój / y ciebiem oczekawał przez
wsytek dzień.
7 Wspomni ná miłosierdzie twoie
PANIE / y ná smysłowania twoie /
które są od wieku.
8 "Grzechów mlodości mojej / y nie-
wiadomości moich nie rącz pámie-
tać.
9 Według miłosierdzia twego pó-
mni ná me ty : dla dobroci twej
PANIE.
10 "Słodka y prawy PAN : przetoż
"da zakon występnym" ná dródze.
11 "Poprowadzi ciche w rozsádku : ná-
uczy skromné drog swoich.
12 "Wsytkie drogi PANSKIE / miłos-

8 Któży to jest król chwały : PAN
mocny y możny : PAN możny ná
walce.
9 Podnieście książetá bramy wa-
sze / y podnoście sie bramy wieczne : y
wnidzie król chwały.
10 Któży to jest król chwały : PAN
"zastępów tenci jest król chwały.*

*sprawiedliwość / Ktoż Pan oddać sługóm
swym zapłatę za ich wezynki dobre / nie jest
sama sprawiedliwość / ále y miłosierdzie/
którym ich dobre wezynki miłosierdzie przy-
mnie y oddać nie. Przetoż Paweł mówi : Jz łá-
ska Boga jest żywot wieczny. 2 Augustin ś.
Jz Pan Bóg swoje dary w nas koronnie :
gdyż y zasługi nasze nie mogą być żadne
bez łaski jego.
7 Podnieście książetá] Rozmowa An-
yółów przy wniebowstąpieniu Pániskim. Po
Żydowsku : Podnieście o bramy / głowy wa-
sze. Takie y mięcy v. 9.*

11 "Dla imienia twego PANIE "be-
dziesz" miłosierw grzechowi mojemu :
bo go siła.
12 "Któży jest człowiek co sie boi PA-
NA : zakon wstąpił mu ná dródze/
która obrał.
13 "Dusza jego w dobrách przemieska-
wać będzie : á nasienie jego odziedzi-
czy ziemię.
14 "Podpora jest PAN bojącym sie
go : y testament jego aby im był o-
znaymiony.
15 "Oczy moje zawse ku PANU : á
bowiem on wjrwie z siddá nogi moje.
16 "Weyrzyś ná me / á smiluy sie ná-
demną : bom ia jest iedyń y "wbogi".
17 "Odreczenia serca mégo rozmno-
żyly sie : wyrwi me z potrzeb moich.
18 "Weyrzy ná "wniżenie" moje / y ná
praca moje : á odpusć wsytkie grze-
chy moje.
19 "Pátrzy ná nieprzyjacioly moje / boś
D sie rozmnożyli / á nienawiscia niespra-
wiedliwá nienawidzili me.
20 "Strzeż dusze moję / á wyrwi me :
niech sie nie zawstydzę / bom miał ná-
dzienie w tobie.
21 "Niewinni y prawi przystáli do
mnie : izem czekał ná cie.
22 Wybaw Boże Izraelá / ze wsyst-
kich wciřków jego.

**ná którę
Szataná
śmierć, pie-
kło, y grzech
zwyciężył.*

**ábo wóysk.
Selach.

*Proroctwo o
wniebowsta-
pieniu pán-
skim.*

**strzegacym
H.
y będz G

*Pożytekbos
iáżni bożey.
*náucz go
drogi H.*

*"Tajemnica
pánka H. ro-
zumiey by-
wa obiawo-
na
*oznaymi im
G.*

*"ná dziny, y-
trapiomy H.
*z ręków,
H.
*wzrapienie,
H.*

*19 Ioan. 15
25.*

**Niewinność
y szczerość
niech mis
strzeż H.*

Psalmus al
phabeticusPrawdą,
dwie rzeczy
znaczy.Miłosierdzie
y prawdą.Prosi aby
go niewin-
nego nie-
kładał w po-
częt głoszą-
wych, prze-
ciw potwar-
com y prze-
śladowcom
H. G.Jako żłownik
w piecu żel-
a do żelaza.
chodziłem,
H.Przeciw od-
szepiencom.Pokazuje się
być bepie-
cznym, byle
w domu Bo-
żym, to jest
w kościele
trwał.
H.
świątłość
moja, H.
zbawienie
moje, G.Jedną rzecz
napotrze-
bniejszą.

1 Do ciebie Panie. J Pierwsze litery wier-
sów tego psalmu w Żydowskim napisane są
porządkiem obiecanta: a to dla zachowania rze-
czy w nim zamienionej / y dla śladu tego
pamiętania. Jako y Psalm 33. 36. 110. 111. 118.
y 144.

5 Wprawdzie twojej. J Obacz, że tu praw-
dą znaczy prawdziwą naukę y wiarę: a w ner-
wie / w dziesiątym wierszu tegoż psalmu /
znaczy wierność albo wizerunek: kiedy się to
stało co kto komu obiecał. Co po wszystkich
pisane na wielu miejscach nądziesz.

10 Wszelkie drogi Pańskie. J To jest, wszy-
stkie sprawy Pańskie są pełne miłosierdzia y
prawdy jego / które wszędy a wszędy potrafi.

PSALM XXV.

a v Żydów 26.

Na koniec Psalm Dawidowi.

1 **S**ądź mnie PANIE / po-
niważem ja chodził w
niewinności mojej: a w
PANU nadzieję mając /
nie osłabie.

2 Probuje mnie PANIE / y doświadcz
mnie: wypal nętki moje y serce moje.

3 Albowiem: miłosierdzie twoje przed
oczyma męmi jest: y wkochałem się
w prawdę twoją.

4 Nie siedziałem ze zborem marnos-
ści: a z czyniącymi bęspławia wcho-
dzić nie bede.

5 Miałem w nienawiści zbór złośli-

4 Nie siedziałem. J Dawid ze złymi nie obco-
wał: wszakże sobie inoego kościoła nie budo-
wał: (iako zwykli czynić hereticy) ale w tym

PSALM XXVI.

v Żydów 27.

Psalm Dawidowi, pierwszy niżli był
pomagany.

1 **A**N oświecenie mo-
je / y zbawienie moje / ko-
góż się bede bał?

2 PAN obrońca żywota
mego / kogóż się bede bał?

2 Gdy się przybliża na mnie skódnicy /
aby żarli ciało moje.

3 Którzy mnie trapią nieprzyjaciele
moi: sami zemdleli y wpadli.

3 Choćby stały przeciwko mnie
wojska / nie będzie się bało serce moje.

3 Choćby powstała przeciwko mnie
bitwa / w tym ja nadzieję położyć
bude.

4 O jedne prosiłem PANA / tę su-

12 Miłosierdzie jego darmo dobrodziejstwo
obiecnie: a prawda jego obietnice pełni / y
dobrodziejstwo obiecane dacie.

12 Który jest człek co się boi Pana. J Piecio-
rakię szczęście tych którzy się Boga boją / opi-
sane. Pierwsze / i sam Bóg jest ich nauczycie-
lem. v. 12. Drugie: i dusze ich dobrami dus-
chownymi bywa napelnione. v. 13. Trzecie:
i potomstwo ich będzie błogosławione. v. 13.
Czwarte: że Bóg jest ich podpora y obrońca.
v. 14. Piąte: że im oznajmuje wolę y słowo
swoje. v. 14.

12 Na drodze którą obrał. J Rozumiemy / a
bo która sobie człowiek obrał: albo która sam
Bóg człowiekowi obrał.

B wych / a z niepobożnymi nie zasięde.

6 Umyślenie między niewinnymi rece
moje: y obęde ołtarz twój PANIE.

7 Abych słyszał głos chwały: a o-
powiedał wszystkim dziwy twoje.

8 PANIE umiłowalem oche-
stwo domu twego: y miejsce mie-
skania chwały twojej.

9 Nie zatracay z niebożnymi Bo-
że dusze moje: a z mężmi krwawymi
C żywota mego.

10 V których w reku są nieprawo-
ści: prawica ich pełna jest podarków.

11 A ja chodził w niewinności mo-
jej: odkup mnie / a smiluy się nademną.

12 Boga moją skałę na drodze pro-
stej: w kościelech będę cie chwalił
PANIE.

Je Kościele: mni mieszkał. Augu. cont: epist.
Parmen. lib 3. cap. 4. A tu obacz / iako się
trzeba strzedz złego towarzystwa.

12 Kac bede: abych mieszkał w domu
PANSKIM po wszystkie dni żywota
mego.

5 Abych patrzył na roski PAN-
SKA / y nawiędzał kościoła jego.

5 Albowiem stryl mnie w przybytku
swoim: we dni złe obronił mnie w sty-
tości przybytku swego.

6 Na skałę wywyższyl mnie: a teraz
C wywyższyl głowę moją nad nieprzy-
iacioly męmi.

6 Obszedłem y ofiarowałem w przy-
bytku jego ofiary krzyżliwa: bede
spiewał / y psalmy grał PANU.

7 Wysłuchay PANIE głos mój / któ-
rym wolam do ciebie: smiluy się na
demną / a wysłuchay mnie.

8 Tobie rzekło serce moje / szuka-
cie oblicze moje: oblicza twego PA-
NIE szukać bede.

Przywileje
bojących się
Boga.dał słyszeć
H.mieszkanie
H.
przybytku
H. G.
H. G.

G.

w zgroma-
dzeniach.

oto, G.

H.

pana szukać
bude, G.

Nie od-

Nie kryj, H.

9 **N**ie odwracay obliczą twego ode mnie : nie odstepuy w gniewie od slugi twego.

Bądź pomocnikiem moim : nie opuszczay mnie / ani nie wzgardzay Boże zbawicielu mój.

10 **A**bowiem oćiec mój y matka moja opuścili mnie : ale PAN przyjął mnie.

11 **Z**aślon mi wstawił PANIE w dzień zwoić : y prowadz mnie prostą

Nauka mijs Panie drogi twojej, H.

Pan jest światłością zbawieniem. Pożytek mie skania w kościele kátholickim.

1 **P**an oświecenie moje. J Pan jest światłem swoich / odpadając od nich błędów ciemności / a zbawieniem / ratując ich w potrzebach.

5 **A**bowiem skrył mnie. J Pożytek mieszkania w kościele prawdziwym Pana Chrystusowym / osobliwa opieka y obrona Pańska / iá / który nie mać á / którzy nie są w kościele Kátholickim. Przetoż się żaden od niego niechay nie wyłącza do przeklętych sekt kácerstkich y odczepieńskich.

6 **O**bszedłem J3 Żydowskię táf przekładając / wierzę mieszkając : Nad nieprzyjaciół me-

ściężę dla nieprzyjaciół moich.

12 **N**ie podaway mnie ná dusze trapiących mnie : abowiem powstał przećweto mnie świadkowie fałszywi / y skłamała nieprawość sobie.

13 **W**ierzę iż oglądam dobrą PANSKIE w ziemi żyjących.

14 **O**czekaway PANA / meżnie czyn : y niech się zmocni serce twoje / á czekay ná PANA.

y mówiący krzywdę ábo kłamstwo, H. Bych był nie wierzył H.

Pana tręba czkaczcier pliwosćia. Niz: 30. 25.

mi / którzy są w ofolicy moiej : y osiárnie w przybytku tego / zc.

6 **O**siárne krzykliwa J To jest / z głośnym śpiewaniem y trąbieniem. po Grecu : Osiárne chwaly y wesolosci.

9 **B**ądź pomocnikiem moim. J Test mówią : Bądź pomocnikiem moim / tedy wódz co czyni. Do iesli ty nie nie czyniś / á iákoż ci on po maga : To Augustyn s. potężnacie / ze y woła / ábo wolność ludzka spotem robi zlásta milego Bogę. Ják y Paweł s. mówi : Nie iá / ále iásta Bożá zemna.

Osiárá krzykliwa.

Dobrowolność ludzka spótem z lástka bożá robi Aug: trac. 4. in epi: Ioa. 1. Cor: 15. 10.

PSALM XXVII.

v Żydów 28.

Pfalm Jámému Dawidowi.

1 **O** ciebie PANIE bede wołał / **B**OŻE mój nie milcz przedemną : ábys się dy nie milczał przedemną / y stałbym się podobny zstepującymi do domu.

2 **W**ysłuchay Panie glos próśby moiej gdy się modle tobie : gdy podnoszę ręce své ku kościołowi twojemu światému.

3 **N**ie pociągay mnie pospołu z grzeszniki : y z czyniącymi nieprawość nie złączay mnie.

Którzy mówią pokój z bliznim swoim : á złość w sercach ich.

Dawidów, H.

ábo wołam. to jest, odpowiesz iáskawie ná próśbę moją.

H.

na śmiew.

Proroctwo o zmartwychwstaniu Pańskim.

Napomina wiarych ku oddaniu chwały Bogu. Jest to proroctwo o náwróceniu pagani.

H. H. na ofiár.

4 **D**ay im według uczynków ich / y według złości w myślowich ich.

Według spraw reku ich odday im : odday im zapłatę ich.

5 **A**bowiem nie zrozumiełi spraw PANSKICH / y uczynków reku tego : zepsujesi się / á nie zbudujesi ich.

6 **B**łogosławiony PAN : bo wysłuchal glos próśby moiej.

7 **P**AN pomocnik mój / y obrońca mój : w nim nadzieje pokładało serce moje / y ratowany jestem.

Zakwitneło znowu ciało moje : á z wolej moiej wyznawać mu bede.

8 **P**AN mocą ludu swego : y obrońcą zbawienia pomazánca swego.

9 **Z**baw lud twój Panie / á błogosław dziedzictwu twojemu : y rządź ie / y wywyższay ie áż ná wieki.

Niech błogie pochwalony.

pieśń moia, H. iá H.

H. G. pász ie, H.

Pánstiego zmartwychwstania. Bo to jest proroctwo o zmartwychwstaniu Pana Chrystusowym.

PSALM XXVIII.

v Żydów 29.

Pfalm Dawidowi, przy dokonczeniu przybytku.

1 **A**zynosćcie PANV synowie Boży : przynosćcie Panu syny béráże me.

2 **P**rzynosćcie PANV

chwale y częś / przynosćcie PANV chwałę imieniowi tego : klaniajcie się PANV w sieni światéy tego.

3 **G**los PANSKI nád wodami / **B**óg máiestatu zágrzmiał : PAN nád wodami wielkimi.

4 **G**los PANSKI w mocy : glos PANSKI w wielmożności.

5 **G**los PANSKI łamiący cedry : y polanie PAN cedry Libánskie.

moje H.

to jest, w kościele tego.

chwaly H. G. to jest, chwalebny.

6 A podrobi ie iako cieie Libańskie :
 7 a umiłowany iako syn Jednorozcowa.
 8 Głos PANSKI rozmiatający plo-
 8 mień ognisty : głos PANSKI za-
 trząsaający puszcza : y poruży P A N
 pustynię Kades.
 9 Głos PANSKI przygotujący la-

C nie / y odkryje gestwy : a w kościele
 iego wszyscy chwale dądzą.
 10 PAN czyni że potop trwa : a be-
 dzie siedział PAN król na wieki.
 11 PAN mocy ludowi swemu doda :
 P A N błogosławić będzie ludowi
 swemu / w pokoju.

gesta lasy,
 H. G.
 dądz, H. G.
 siedział na
 potopie.

Psalm na
 przeciw bu-
 rzam y gro-
 mom.

Kiedy cen
 psalm z łokoz
 1. Kron. 15, 2

Przekład lxx
 dobry.

Dziakuie
 Bogu z cho-
 roby pow-
 stawszy.
 swego króla
 wskięgo aho
 przybytku a
 domu bożego
 wynieść, H.

to jest, z-
 chowales mi
 śmierci.

Boć bierz
 krótki (jest)
 gniewu iego, H.
 Na święcie
 płacz y we-
 sele na prze-
 miány.

Prosi pomo-
 cy na nie-
 przyjaciela
 w swym
 niebespie-
 czeństwie.
 Ncz. 70. 2.
 H. C.

1 Psalm Dawidowi. Tego Psalmu użył mo-
 żeś za modlitwę przeciwko burzam y gro-
 mom. A duchownie gi rozumieć: Słowo
 Pánkie / pyśnię a wyniosłe ludzie przez E-
 wangelia przelomilo / bawiany y bogi po-
 gánkie wywóciło / tyrannów okrucieństwo
 zbilo / pogány zwoiowało / pustynie Sará-
 ceniskie porużyło / boiaźliwe zmocniło / chrzest
 wprowadziło / iako niegdy potop / na wśy-
 tlich oczyszczenie.

1 Przy dokonzeniu przybytku. J Napis Ła-
 cinský y Grčki pokazuje / iż Dawid ten Psalm
 śpiewał : aho kiedy przybytku Pánstkiego (któ-
 ry był skrzyni pánstkiej zgotował) dokonczył :
 aho kiedy skrzynie Pánstka do niego prowa-
 dził : opisując dziwné tajemnice przyszłego
 przybytku / to jest kościoła Chrystusowego /
 który on przybytek figurował.

1 Przywołanie Pánu syny bárání. Tego psu-
 wierśia w żydowskim textcie niema / ale i sto-
 wo Pán Elim, dwie rzeczy známionuje / Bogi /
 y bárány : przetoż Lxx. oboje rzecz dwóm wy-

kladem dobrze wyrażili.

3 Głos Pánski. J Głos Pánstki jest piorun / aho
 grom : aho słowo iego.

5 Cedry Libańskie. J Libanus test górą w zie-
 mi świętej / gdzie moc iest osobliwych Ce-
 drów y innych wysokich a mocnych drzew.

6 A umiłowany. J Rozumieć / aho lud Izra-
 elski / aho rączy Chrystus Messyas (iust nies-
 zwyciężony) iako Jednorozec. Ależ to z żydo-
 wstie teraz tak przekładać : y czyni że skaca
 iako cielec / Liban y Saron (góry) iako Je-
 dnorozec. Ależ dobrze Lxx. przelożyli / iako
 Genebrardus pokazuje.

8 Pustynię Kades. J Kades wielka puszcza Sa-
 raceniska y Arabiska (która też zowia desertum
 Pharan, & desertum Sin) gdzie żydzi błądzi-
 li przez czterdzieści lat.

9 Przygotowywanie. J Rozumieć do porode-
 nia. Bo i łanie z wielką trudnością rodzą /
 wiec w przekłmienie gromu do łatwiejszego
 porodzenia barzo im pomagają.

Liban górą,

umiłowany.

Puszcza Kade-
 ska.

1. Mo. 20. 1.

4. Mo. 13. 27

4. Mo. 3. 36.

Grótnianóm

do porode-

nia pomaga.

PSALM XXIX.

a v Zydów 30.

1 Psalm pieśni, na poświęcaniu do-
 mu Dawidowego.

2 **W**yskazać cie bede
 PANIE żeś mie przyjął :
 A nie dał pociechy nieprzy-
 iaciółóm meim nademną.

3 P A N I E Boże mój wołałem do
 ciebie y uzdrowiłeś mie.

4 P A N I E wywiódłeś z piekła dusze
 moje : wybawiłeś mie od zstępua-
 cych do dołu.

5 Śpiewajcie PANU świeci iego :
 a wyznawajcie pamiątkę swiętobli-
 wości iego.

6 Bo gniew w zapalczywości iego :
 a żywot na wolę iego.

B Do wieczora będzie trwał płacz : a
 do poranku wesele.

7 A iam rzekł w dostátku moim :

nie bede porużony na wieki.

8 P A N I E / według wolę twoię /
 C dajes moc ozdobię moię.

Odwróciłeś oblicze swe ode mnie
 y stałem sie zatrwożonym.

9 Do ciebie P A N I E wołać bede / y
 do Boga mego modlić sie bede.

10 Cóż za pożytek we krwi moię /
 gdy sstepuie do skążenia?

Izali próch wyznawáci będzie :
 aho opowiadać będzie prawde two-
 ie :

11 Ustyszał P A N / y smiłowal sie
 nademną : P A N sie stał pomocni-
 kiem moim.

12 Odmieniłeś mi płacz mój w we-
 sele : zdártes wót mój / a obłókles
 mie weselem :

Aby tobie śpiewała chwała mo-
 ia / a nie żałował : P A N I E Boże
 mój na wieki wyznawáci bede.

zwierdzi-
 tró był króle-
 swo moie.

PANA, H.
 żyworá me-
 go, ustych
 zstąpił.

Ustyszał Pá-
 nu, y smiluy
 sie nademną
 Pánie bógd.
 H.

Zmartwy-
 wstanie pán-
 skić.

Przeto bę-
 dzie, H.

a nie będzie
 milczec, H.

PSALM. XXX.

v Zydów 31.

1 Na koniec, Psalm Dawidowi na za-
 chwycenie.

2 **T**obiem P A N I E nadzie-
 ie miał / niech nie bede zawsty-

dzon na wieki : w sprawiedliwości
 twoię wybaw mie. *

3 Naktón ku mnie wchá twego / po-
 spięś sie abyś mie wyrwał.

Bądź mi Bogiem obrońcą / y do-
 mem wcieczki / abyś mie zbawił.

4 Albowiem moc moia y wcieczka

y wyrwi
 mi, G.

moia

*dla ciebie są
mógo,*

**na mię albo
dla mnie,
*Panie G.
*poleć G.
Luk. 23. 46.*

**to jest praw
dźwry, Hebr.
Miałem H.

**na nędzę
na vtrapie-
nie, H.*

**od kładu.*

**dla nieprá-
wości (mo-
ię) H.*

**boiaż mi
obstąpił, H.*

*Iż błogosła-
wieni któ-
rym Bóg
grzechy, od-
puszcza.
Rzym. 4. 7.
*H.
zgładzone,

**niepoczyta,
G.
*w wściech,
G.
od bólu.

moia iestes ty: a dla imienia twego
poprowadzisz mnie / y wychowasz mnie.

5 Wiedziez mnie z sidla tego / kto-
re mi zakryli: bos ty jest obronca
moy.*

6 W rece twe polecam ducha me-
go: odkupiles mie PANIE Boze
prawdy.

7 Miales w nienawisci przysrze-
gaicé marnosci na daremno.

8 A iam w PANU nadzieie miał:
* bede sie weselit / y radowal w miło-
sierdziu twoim.

B Albowiemes weyrzal na vniże-
nie moie / wybawiles z potrzeb dusze
moie.

9 Znisz mie zamknal w rekach nie-
przyacielskich: postawiles na mierz-
scu przestronym nogi moie.

10 Smiluy sie nademna PANIE /
bom jest vtrapiiony: zatrwozyl sie
w gniewie oko moie / dusza moia / y
wnetrze moie.

11 Albowiem vstal w bolesci zywot
moy / y lata moie w vzdychaniu.

12 Zemdlala w vbofstwie sila moia:
y kosci moie strwozone sa.

C Nad wysytie nieprzyiacioly moie
sstalem sie posmiwistiem y sasiaz-
dom moim barzo: y strachem znai-
mym moim.

13 Ktorzy mie widzieli precz odemnie
vcielili: iestem zapomniony z serca
iako vmarly.

14 Sstalem sie iako naczynie stra-
cone: bom slysal laianie mnogich
niestajacych w okolicy:

W tym gdy sie schodzili spolem
przeciwko mnie / odiaz dusze moie na
mawiali sie.

15 A iam w tobie nadzieie miał PA-
NIE: rzeklem / Tys jest Bogiem mo-
im: w reku twoich losy moie.

16 Wyrwi mie z reki nieprzyiacioly
moich / y od przesladujacych mie.

17 Oswiec twarz twoie nad sluga-
twoim / zbaw mie w milosierdziu

18 twoim: PANIE niech nie bede za-
wstydzon / abowiem wzywalem cie.

19 Niech sie zawstydzą nieboznicy /
y niech beda prowadzeni do piekla:

20 Niech zamienicia vsta zdradliwie /
ktore mowia nieprawosc przeciw
sprawiedliwemu w pysze y w powie-
ranii.

21 Jakoz wielkie mnostwo skodko-
sci twej Panie / ktorys zakryl bo-
dzycym sie ciebie.

D Sprawiles tym / ktory nadzieie
mala w tobie / przed oblicznoscia sy-
now ludzkich.

22 Zakryles ie w zakryciu oblicza twe-
go od zamieszanja ludzkiego.

23 Zaslonis ie w namiecie twoim
od przeciwnstwa iezykow.

24 Błogosławiony PAN: ze dziwnie
okazal milosierdzie swe nademna
w miescie obronnym.

25 A iam mowil w zdumieniu vmy-
slu mego / iestem odzyscon od obli-
cznoscí oczu twoich.

26 Przetoś wysluchal glos modli-
twy moiej / gdym wolal do ciebie.

27 Miluycie PANA wszyscy swieci
iego: abowiem PAN bedzie szukal
prawdy / y odda obficie czyniacym
pyche.

28 Nieznie czyncie: a niech sie po-
si li serce wasze / wszyscy ktorzy nadzieie
macie w PANU.

**Pkaż łaskę
w twarz stu-
dze twemu.*

**dobroci, H.
H.

**iawnieprzed
wysykimi.*

**na pokoiu
swoim.
H. G.

**G.*

**w włknis-
niu, albo w v-
ciekaniu mo-
im, H.
*G. H.
*od ciebie,
Hebr.*

**H.
*szuka, G.
*broni praw-
dźwrych, H.
a on, H.

**Salach, H.
G.

Iza. 65. 24.

**serca, G.*

**Salach.*

**Zaprawda,
H.*

PSALM XXXI.

v Zydow 32.

Sámemu Dawidowi wyrozumienia.

A

Błogosławieni ktorzych
odpuszczone sa nieprawo-
sci: y ktorzych zakryte sa
grzechy.

2

Błogosławiony mąż / ktore PAN
niepoczytal grzechu / ani iest w du-
chu iego zdrada.

3

Jsem milczal zastarzaly sie kosci
moie / gdym wolal caly dzien.

4

Bo wednie y wnocy ociezala nade

5

Grzech moy oznaymlem tobie:
a niesprawiedliwosci moiej nie kry-
lem.

B

Rzeklem / wyznam przeciwko so-
bie niesprawiedliwosc moie PANU:
a tys odpuscil nieboznosc grzechu
mego.*

6

Dla tego bedzie sie modlit do cie-
bie wselki swiety / czasu pogodnego.

Wspatze w potopie wod mno-
gich / do niego sie nie przybliza.

7

Tys iest vcieczka moia / od vtra-

Głos Boży.

8

pienia które mie ogarnęło : radości
moja wyrwi mie od tych którzy mie
oblegli.*

Dam tobie rozum / y naucze cie na
drodę tę / która pójdziesz : vmocnie
nád tobą oczy moje.

9

D

Nie bądźcież iako koń y mul / któ-
rzy niemają rozumu.

Wzda y wedźdłem ściśni czelusci

Maskil co
znaczy.

1

Wyrozumienia.] Po Żydowsku h²222
Maskil : Co roznać wykładają : Wyrozum-
nienie / nauka Dawidowa / albo nauczająca
to jest / Piesń nauki pełna. Inni mówią / że to
było imię instrumentu muzycznego / albo po-
czatek pieśni / na które note miał być ten
Psalm śpiewany. Po Grecu jest σωφρωνος,
to jest rozum / albo wyrozumienia / in geniti-
uo casu.

Pan Bóg grze-
chy nasze pra-
wodziwie gli-
dzi, a nie po-
krywa ich.

1

Y których zakryte są grzechy.] To jest /
iako Augustyn s. wyklada / których grzechów
Bóg wiecący nie pamięta. Pokryte są / mówi /
zgodzone są. Nie tak rozumiey co powie-
dział / grzechy pokryte są / iakoby tam ięse
były / żyły : ale i ich Bóg wiecący nie widzi
ani karze / ani pomni. August. in Psal. 32. Że
tedy Żeretycy to miejsce rozumienia / rozumie-
nia iakoby nam Pan Bóg grzechów prawdziwie
nie odpuszczał / ani ich zgola gładził : Ale ie-
tylko pokrywał / y za grzechy ich nie poczytał.

3

Iżem milczał.] Iżem sie o odpuszczenie
grzechów mych nie starał.

4

Nawróciłem sie w niedzy moiej.] W
Grecu m. trofke iasniey czytamy : ἐσπαφην
εἰς τὰ λαμπρῶν, ἐν τῷ ἐμπαύῳ μοι ἀπο-
αυδῶν. Co jest / Obróciłem sie w niedzę / gdy
tkwiła we mnie ciżnia : To jest / iako wykla-
da Ewrehimus / skoro we mnie utkwiło to
ciżne grzechu / wnet wszystko szczęście moje o-

Lxx przekład
dobry.

10

tych / którzy sie nie przybliżają do cie-
bie.

Silą biczów na grzesznika : a ma-
jącego nadzieję w PANU miłosier-
dzie ogarnie.

11

Weselićcie sie w PANU y radujcie
sie sprawiedliwi : a chlubcie sie wspan-
sły prawego serca.

*zł. od rado-
ści wykazy-
cie.*wesoło śpi-
wajcie.

5

bróciło sie w niedzę. Żydowski tegoż tak
to przekładają : Obróciła sie wilgotność
moja w suszę letnie. Lecz Lxx. dobrze przetłó-
żyli / gdyż w wleżadzi, może sie też przetłóżyć w
spustoszeniu moin / to jest w niedzy moiej / iako
y Hieronim s. przetłóżył. Αἰσχρολογία bechar-
bone macy też / w bodźeniach / in confixio-
nibus, Mięsto lepał y. Kaitis, co znaczy / Ła-
to / czytał y. Kots, co znaczy / ciżnia.

Rzekłem wyznać.] Jesze sie nie spo-
wiada / ale tylko obiecuje sie spowiadać / a
Bóg mu wnet odpuszcł. Jesze spowiedz ię-
go nie przyszła do vsz tego : głos tego ięse
nie był w wóciach tego : ale vcho Bóże mój było
w sercu tego. Augustyn na to miejsce.

6

W wszelki swiaty.] Bo y swiaty nie jest
bez grzechu / przynamnię powszedniego.

6

W potopie wod mnogich do niego sie nie
przybliża.] To jest / w niebezpieczeństwie wiel-
kiego wtrapienia / sprawiedliwego człowieka
te plagi nie dosięgna.

9

Vzda y wedźdłem.] Żydowski tegoż
raz przekładają : Vzda y wedźdłem geba ich
ma bydz ścisniona / aby sie nie przybliżyli do
ciebie. Ale lepię Lxx. przetłóżyli / iako y Zie-
ronym swiaty / y Oycowie wyszy tak za-
wsze czytali / y słowa Żydowskie / choć iako te-
raz są / bardzo dobrze tak mogą bydz przetłó-
żone.

Pan prędko
do odpuszcze-
nia.Lxx przekład
dobry.

P S A L M XXXII.

v Żydów 33.

* Psalm Dawidowi.

* H.

1

Weselićcie sie sprawiedli-
wi w PANU : prawym
przystoi chwala.

A

Wyznawajcie PANU
na cytrze : grajcie mu na instrumen-
cie o dziesięci stronach.

2

Śpiewajcie mu piesń nową / do-
bże mu grajcie w krzyżeniu.

3

Abowiem prawe jest słowo PAN-
SKIE / y wszystkie sprawy jego w wier-
ności.

4

Milnie miłosierdzie y sąd : miło-
sierdzia PANSKIEGO pełna jest
ziemią.

5

Słowem PANSKIM niebios
wznowione są : a duchem vsz jego
wsytki moc ich.

6

Zgromadzą iako w skózanym

7

worze wody mozkie : kładąc w skar-
by przepaści.

8

Niech sie boi PANA wsytki zie-
mi : a przed nim niech sie wzruszą
wsyscy mieszkańcy na świecie.

9

Abowiem on rzekł / y uczynione są :
on rozkazał / a stworzone są.

10

PAN rozprasa rady narodów : a
wniwecz obraca myśli ludzkie / y od-
miata rady kłózące.

11

Arada PANSKA trwa na wie-
ki : myśli serca jego / od narodu do
narodu.

12

Błogosławiony naród / którego
jest PAN / Bóg tego : lud / który o-
brał za dziedzictwo sobie.

13

Poyrzał PAN z nieba : wyształ
wsytki syny ludzkie.

14

Z nagotowanego mieszkania swe-
go poyrzał na wsytkie / którzy mie-
skają na ziemi.

15

Który vformował każde z osobna.

*w głębokich
y ciemnych
dziurach zie-
mie.

*kłózą, H.

1. Moy. 1. 23
Iud. 1. 6. 7.Rady ludz-
kie różne.
*H.Rady Bo-
skie.Który lud
błogosła-
wiony.

*sam H.

serca

*abowiem
przystoi panu
Boga chwalić
Wzda po
bożnych a-
by chwalili
Boga z jego
wszechmo-
cności y do
broćliwości*sprawiedli-
wości. H.*uczynione
*wojsko H.
to jest, wzno-
szone.
iako (na)
kupa, H.

*Wszystk, H.
Człowiek
nie ma ufąć
mocy swo-
iej.
Nie wybawi
H.
Sam siebie,
abo i z siebie
swego.
G.*

*Trójca świę-
ta wyraża-
na.*

*Zyd. 12. 9.
4. Mo. 16. 22.
Psa. 138. 15.
Y 16.*

*I. Król. 21.
Y tego psal-
mu wiersze
w Zydów
poczynają
się porząd-
kiem obiec-
dli, patrzą
wyszyby
psalmu 24.*

*Sam siebie y
innych na-
pomina ku
nabożeń-
stwu y ch-
wale bożej*

*Sam to o so-
bie mówi,
głowiąc się
ubogim.
Obronę swo-
ją.*

*Obozem le-
ży, H. y G.
dobry H. G.
Mat. 18. 10.*

*Lwowie, H.
Luk. 1. 53.*

*Christus ci-
ta świad-
nie*

serca ich: który rozumie wszystkie ich sprawy.

16 Niebawo wybawił król przez wielką moc: a obrzym nie będzie wybawion wielkością siły swojej.

17 Omylny koń ku wybawieniu: a w obfitości mocy swojej nie będzie wybawion.

18 Oto oczy PANSKIE nad bożycami się go: y nad tymi / którzy nadzieje mają w miłosierdziu jego.

6 Słowem Páńskim niebiosá.] Bóg w Troj-
cy jedyny / Ojciec / Słowo y Duch s. jest stwor-
zyciel nieba y ziemi. Y tu masz wszystkie trzy
Bożkie osoby wyrażone / to jest / Trojce
świętej.

15 Który uformował serca ich.] Abo stworzył
dusze ich. prze co też Oycem dusz abo duchów
jest nazywany. Bo rodzicy nie rodzą dusz / ale

19 Aby wyrwał od śmierci dusze ich: y żywił je w głodzie.

20 Duszą naszą znosi PANA: bo jest pomocnikiem y obrońcą naszym.

21 Abowiem w nim się rozweseli serce nasze: a w imieniu świętym jego mieliśmy nadzieje.

22 Niechay będzie miłosierdzie twoje PANIE nad nami / iakośmy nadzieje mieli w tobie.

*Wsa w pán-
H.*

*Proro-
H.*

tylko ciata. Acz Bóg y serca y wszystkie inne
członki / tak wewnętrzne iako y zewnętrzne /
formuje y kształtuje. Iako miścy mówi: Bość
moje uczyniłeś w skrytości. Niedostatkność
moje widziały oczy twoje.

18 Oto oczy Páńskie.] Stwierdzenie Páńskie o lu-
dziach pobożnych.

PSALM XXXIII.

v Zydów 34.

Dawidowi, kiedy odmienił twarz
swoją, przed Abimelechem, y o-
puszczył go, y odszedł.

Błogosławił PA-
NA na każdy czas / zaw-
żdy chwalał go w wsciech
moich.

2 W PANU się chlubić będzie du-
śá moia: niechay słyśa cię / a niech
się weselą.

3 Wielbicie PANA zemną: a wy-
wyższajmy imię jego społecznie.

4 Szukałem PANA y wysłuchał
mnie: y ze wśech vtrapienia moich
wyrwał mnie.

5 Przysłuchajcie się do niego / a oświecaj-
cie się: a oblicza wasze nie będą zaw-
stydzone.

6 Ten ubogi wołał / a PAN go wy-
słuchał: y ze wśech wciśków jego
wybawił go.

7 Wpuszczaj anioł PANSKI w oko-
ło bożycy się go: y wyrwiecie.

8 Skosztujcie / a obaczcie iż / słodki
jest PAN: błogosławiony mąż / któ-
ry w nim ma nadzieje.

9 Bójcie się PANA / wszyscy świe-
ci jego: bo niemaż niedostátu boż-
ycy się go.

10 Bogactwo niedostatek cierpieli

1 Kiedy odmienił twarz swoją.] Odmie-
nił twarz swoją Pan nasz Jezus Christus / kie-
dy odmienił ofiary starého zakonu / w ofiarę
nowego: Kiedy odtąd ofiary według obzre-

y łakneli: lecz szukającym PANA
na żadnym dobrym nie będzie scho-
dziło.

12 2 Pódźcie się synowie / słuchajcie
mnie: bojaźni PANSKIEY náucz-
cie was.

13 3 Który jest człowiek który chce ży-
wota: pragnie dni dobrych widzieć.

14 4 Strzeż języka twego od złego / a v-
sta twoje niech nie mówią zdrady.

15 5 Odwróć się od złego / a czyn do-
bry: szukaj pokoju a ścigaj go.

16 6 Oczy PANSKIE nad sprawiedli-
wym: a wśy jego ná prosby ich.

17 7 A twarz PANSKĄ nad czyniącymi
złe: aby wyglądał z ziemi pamiątka
ich.

18 8 Wołali sprawiedliwi / a PAN
wysłuchał: y ze wśech wciśków ich
wyswobodził je.

19 9 Błiski jest PAN tym / którzy są v-
trapieného serca: y zbawi pokorné
w duchu.

20 10 Wnogie wciśki sprawiedliwych: a
z tych wszystkich PAN je wybawi.

21 11 Strzeż PAN wszystkich kości
ich: iedną z nich się nie struszy.

22 12 Smierć grzesników naygorśa / a
któzy nie nawidzą sprawiedliwego /
zgrzeszą.

23 13 PAN odkupi dusze slug swoich: a
nie zgrzeszą wśy którzy w nim ná-
dzieje mają.

1. Pet. 3. 10.

*To jest, kto
chce mieć
żywot, ten
niech strze-
że języka
swego.*

*gniew pán-
ski.
Syr. 15. 21.
Zyd. 4. 15.
Mat. 10. 30.
Luk. 12. 7.*

*Struśoného,
H.*

H.

*Wmory nie
zbożniká
złość (iego)
H.*

*Spustofieja,
H.
nie spustofie-
ja, H.*

*owczy noż
w rękách swo-
ich.*

du Aaronowego / a wstawił ofiarę ciętą y
krwie swojej / według obrzędu Melchisede-
chowego. A na ten czas nosił się Pan Chri-
stus w rełach swoich / kiedy mówił: Toć jest
ciało moje. Bo nosił ciało swe w rełach swo-
ich. A opuścił lud żydowski (który stoiac mo-
no przy ofierze według obrzędu Aaronowego /
nie chciał przyjąć tej ofiary podług obrzędu
Melchisedechowego) y pojechał do Poganów /

którzy weni wierzili. Augustin na ten psalm
conc. prima.

8 W puszczy anyół Panski.] Anyół stróż
każdego wiernego.

21 Strzeże wszystkich kości ich.] To jest
wszystkich członków ich. Gdyż y wtosy ich są
polichone: a żaden nie spada bez woli Oycy
niebieskiego.

Anyołowie
broże.
Mat. 10. 30.
Luc. 12. 7.

PSALM XXXIII.

v Zydów 35.

Sámemu Dawidowi.

Sadz PANIE sfo-
dzając mnie / zwalcz walcząc
ce przeciwko mnie.

Porwi broń y tarczę: a
powstań mi na pomoc.

Dobądź miecz / y zawrzyj przeciwko
tym / co mnie przesładują: rzecz duszy
mojej: Jam jest zbawieniem twoim.

Niech będą zawstyżeni y zesro-
moceni sukający duszę moję.

Niech się cofną na zad / y niech
będą zelżeni / myślący mi złe.

Niechay będą iako "proch" przed
wiatrem: a Anyół PANSKI niechay
je wciśnie.

Niech będzie drogą ich ciemno-
ścią y ślizawką: a Anyół PANSKI
niechay ich goni.

Abowiem bez przyczyny kryli na
mnie zatracenie sidła swego: nieflu-
śnie wrzali duszy moję.

Niechayże "nań przyjdzie sidło / o
którym niewie / a włowienie / które za-
krył / niechay go poyma: y niechay
w onóż sidło wpadnie.

A duszą moją rozrądnie się w PA-
NV: y wlocha się w zbawienie jego.

Wszystkie kości moje rzekną: PA-
NIE / Któż podobien tobie?

Wyrzwiązac chudzinę z reki moc-
niejszych nadeń: niedostatecznego y
wobitego od drapieżców jego.

Powstawszy świadkowie fałszywi/
pytali mnie / czegoś niewiedziały.

Oddawali mi złe za dobre nieptło-
dność duszy moję.

Aia / gdy mi się przykrzyli / obło-
czyłem się w włóscienie.

Korzyłem postem duszę moję: a
modlitwą moją do nadeń mego się
nawróci.

Jako bliźniemu y jako bratu naszemu
takem dogadzał: iako żalujący y
smęcący się / takem się korzystał.

15 A weselili się przeciwko mnie / y
schadzali się: zgromadzili się na mnie
"bicz" / a niewiedzialem.

16 Rozrywali się / a nie żalowali / ku-
sili mnie / sydzili zemnie syderstwem /
zgrzytali na mnie żebomą swymi.

17 PANIE kiedyż weyjrzyś: "przy-
wódc" dusze moje od złości ich / ode-
lwów iedynaczke moję.

18 Bedec wyznawał w kościele wiel-
kim / między ludem ogromnym bede-
cie wystawiał.

19 Niech się nie wesela zemnie którzy
mi się niesprawiedliwie sprzeciwiają:
którzy mnie darmo w nienawiści ma-
ją / a "mrugają oczyma."

20 Bo zemną w prawdzie spokojnie
mówili: a "w gniewie" ziemskim mó-
wili / zdrady myśleli.

21 Rozdarli na mnie geby swoje: mó-
wiąc: "Ehey Ehey oglądajcie oczy
nasze."

22 Widziałeś PANIE / nie milcz:
Panie nie odchodź odemnie.

23 Powstań / a pilnuy sadu mego:
Boże mój / y Panie mój / sprawy mo-
ję.

24 Siedz mie według sprawiedliwo-
ści twojej PANIE Boże mój: a
niech się nie wesela nadeń.

25 Niechay nie mówią w sercach swo-
ich: "Ehey Ehey duszy nasze: y niech
nie mówią: pożarliśmy go."

26 Niech będą zawstyżeni y pohán-
bieni spótem / ci którzy się wesela ze
złego mojego.

Niechay będą obleczeni w hanbę
y w sromotę / ci którzy "wielkie" rzeczy
mówią przeciwko mnie.

27 Niech się radują y wesela którzy
chcą sprawiedliwości moję: y niech
mówią zawždy: Niechay będzie w
wielbiony PAN / którzy pragną po-
koju słudze jego.

28 A ięzyk mój będzie rozmyślał spra-
wiedliwość twoją / cały dzień chwa-
le twoją.

"w nieszczę-
ściu moim, H
"abo bicz-
ownicy, H.

"zaw, wyr-
wi.

Ioan: 15. 25.

"sydzac ze
mnie,
"w zamiesz-
aniu ludzi nie
młklich.
"G.

"abo, Ha. Ha

"ich złość.

"Błogo, błogo.

"wielkie rze-
czy mówię,
jest bluźnie,
y hardzie mó-
wić, Hebr.

"wszego do-
brego, Hebr.

Nieprzysta-
jełom Bo-
żym skara-
nia, a sobie
wybawie-
nia prosi.

"droga.

Niz: 39. 15. y
69. 3.
"którzy mi o
zdrowie stoja

"plewá, H.

"zastawiali
na mnie sidła
aby mi strá-
tili.

"wkopali dół.
H.

"na nieprzy-
jaciela mego.
"a sieć jego
która zakrył
H.

"członki.

"Panie, G.

"chcę mie
pozbawić du-
szy moję.

"gdy oni cho-
rowali, H.

"Trapiłem H
do mnie się
nawróci, w
mój się peży
tek obróci.

Zadanie po-
msty od Boga
nád zlymi, iá
ké nie zlé.

5 A Anyól Panski niechay ie uciśnie.) Te
iáko by przelectwá/y żądanté pomsty od Bo-
gá nád zlosliwymy / które sie w Psalmiech nie
raz nayduia / wiedz Chrześciański bracie / że
nie są zlé: ponieważ nie z mienawisci / ale z
gorącego miłości afektu pochodzą. Bo ten
jest obyczay świętych ludzi / że pomsty z nie-
przyaciół dla dwu przyczyn proszą. Albo że
by przez to doczesné karamie / ci którzy są
przyczynami do niebá / nawródili się ode złego
ku dobremu: Albo żeby ci którzy máia byt
potępieni / pomarli / a przestali grzeszyć: aby
tak imieysza meşe mieli w piekle: tedy każdy
według zasług swoich / wieśa albo imieysza
meşe cierpieć będzie. Nád to świeci / gdy tak
zlosniki iáko by przeclinaiá / tedy to czynia nie-
zycząc im złego / ale prorokuiąc / y opowiadá-
iac im to zlé / które w duchu widza że ie praw-
nie porzą: aby gdy sie to spełni co przepowia-

dali / obaczyli ludzkie / że to nie z przygody cię-
pia / ale z pewney rady y woli Bożey.

13 Korzytem postem dusze moie.) Ludzkie
sprawiedliwi / kiedy v Pana Boga co wprosić
chcieli / tedy sie postem trapiłi. Jáko Dawid
mowi: Trapiłem postem dusze moie. Bo y
zbawiciel którzy postu nie potrzebowal / wśa-
że posłał / aby nam dat przykład. A tak nie-
nie watpi / że posty są pomocné. Aug. quæst.
ver: & noui Test. quæst. 120.

18 W kościele wielkim.) Kościół powsze-
chny iest kościół wielki: a bożnica Żydowska
mała / y zbór Heretycki.

20 Bo acz genna / skokynie mowili) Teraz
to inaczey przekładáia: Abowiem niepokóy
mówia. Lecz Lxx. miásto ał lo, nie czytali
y li, imie / albo zemna. Albo tylko sens prze-
toyli.

Posty pomo-
cne do spro-
żenia.
Mat. 4. 2.

Lxx. przekład
dobry.

* nie potę-
d, niedost. gill.

* ludzkie.
* w ciemności H

* Do piekła.
* wysyly, G

Diawie / se
cierpności
y dobrości bo-
skiej nád zlé-
mi:
* Wmysł.
wysp. 13. 3.

* Bożę.
* rozmnożyła
aby nálażł
nieprawość
swoją, y miał
w m. nawi-
ści. G.

* toć áż do
niebá dosię-
ga mił: t. że
so cierpi.

Góry Boże.

Przez swia-
tłość chwały
Boga widzieć
mamy.

Ná mamy
odstrępować
pobożności,
przeto áż sie
zlym powo-
dzi.

PSALM. XXXV.

v Żydów 36.

Ná koniec, sludze Páńskiemu
Jámemu Dawidowi.

Rzekł niesprawiedli-
wy / aby grzeszył / sam w
sobie: niemaś boiaźni
Bożey przed oczyma ięg.

Abowiem zdradliwie czynił przed
oblicznością ięgo: aby sie nálażł
nieprawość ięgo do nienawrozenia.

Słowá vst ięgo nieprawość y
zdráda: niechciał rozumieć aby do-
bze czynił.

Nieprawość rozmyślał ná lożu swo-
im / stał przy wśelkietý dródze niedo-
bry / á złości nie miał w nienawrości.

PANIE w niebie miłosierdzie
twoie: á prawda twoia áż do obio-
rów.

Sprawiedliwość twoia iáko góry

Rzekł niesprawiedliwy) Słowá tak sie
máia ordinowác: Rzekł niesprawiedliwy sam
w sobie / aby grzeszył. Bo to Histerologia. Z
Żydowskiego teraz przekładáia: Mówi złość
niebożnego w posród serca mego / że nie-
máś boiaźni Bożey przed oczyma ięgo.

iáko góry Boże) To iest / nawierse y
nawysse. Bo Żydowie rzeczy wielkie / Bo-
żem zowa.

A w swiatłości twoiey ogládamy swia-

Boże: sądy twoie / przepásć wielka.
Ludzkie y bydletá zbawiś PANIE.

8 iákos rozmnożył miłosierdzie two-
ie Boże.

B A jęnowie cślowieczy w zasłonie
skrzydel twoich nádzicie mieć będą.

9 Będą wpoieni hojnością domu
twoego: y strumieniem rośkośy two-
iey napoić ie.

10 Abowiem v ciebie iest zdroj żywo-
tá: á w swiatłości twoiey ogládamy
swiatłość.

11 Rozciągni miłosierdzie twoie
nád tymi którzy cie znáiz: y spráwie-
dlwość twoie nád tymi którzy są
práwego serca.

12 Niech mie nie nádochodzi nogá py-
chy: á reka grzepsnego niech mie nie
poruśa.

13 Ciami vpádli / którzy czynią nie-
prawość: wygnáni są / áni sie mogli
ostać.

tość.) To iest / przez twe oświecenie / ogláda-
my swiatłość oblicza twego: za pomoca swi-
atłości chwały / która nas y oświeci / o-
gládamy swiatłość one nieświeci ona / to
iest ciebie samęgo. Bo swiatło nasze przyro-
dzone nie iest d / statec / ne / aby przez nie duszá
do iásnego widzenia Boga mogła byt pod-
niesioná. Jáko y słońce nie może byt wi-
dziane / iedno przez własne swiatło swoje.

PSALM. XXXVI.

v Żydów 37.

Psalm Jámemu Dawidowi.

Nie obruszay sie dla zło-
stiwych: áni zayrzysz czy-
niącym nieprawość.

2 Abowiem iáko trawá przedko v-
wiedna: á iáko liście ziela wnet o-
pádną.

3 Niey nádzicie w PANV / á czyn
dobrze: y mieśkay ná ziemi / á be-
dziesz sie karmil ier bogáctw.

4 Kochay sie w PANV: y da tobie

* ábo, mieśkát
b. dzieś.
* á pás wiarg
H.

*"Spusć na
Pana, H.
"sprawy two-
je-
"uczyni iá-
sna y okaza-
je cnota swo-
ja.
"á czekay
nań, H.*

*"wyślij, H.
"orzekawá-
icy, H.*

Mat. 5. 4.

H.

*"moc, mo-
dność, wła-
dca.*

*"Szczęśli,
dręgi, G.
"doskonalszy
H.*

*"iako tóy iá-
gniecy spale-
ni beda, y z
dymem wstá-
na, H.*

*"wstali, G.
"Pożycza,
H. G.
"iálmuszny.
"błogosławie-
ni od nie", H
"Bogá.
"á przekleś-
ci od niego, H.
"czayniki do-
wiary po-
trzebne.*

prośby serca twego.

2 "Obiaw PANU "droge twoie / á
mięć nądzicie w nim : á ón uczyni.

6 "Wywiedzie iáko światłość sprá-
wiedliwość twoie : á sąd twój iáko
południe : 7 "bądź poddany PANU /
á módl sie mu.

8 Nie obrażay sie dla tego / któremu
sie szeszi na dródcie tego : dla czo-
wieká czyniącego niesprawiedliwośći.
9 "Prześtań gniewu / á opuść zápal-
czywość : nie obrażay sie ábys miał
złe czynić.

10 Abowiem którzy złe czynią / beda
"wykorzeniem : lecz "znosacy P A-
N A / ci odziedziczą ziemię.

11 "I iesze mało / ázci nie będzie zło-
śniká : y będzieś szukał miejsca tego /
á nie nądziesz.

12 Ale ciśy odziedziczą ziemię / y ko-
chac sie beda w wielkości pokoju.

13 Bedzie podstrzegal złośnik sprá-
wiedliwego y będzie nań zgrzytał ze-
bomá swymi.

14 Ale PAN będzie sie śmiał z niego :
ábowiem wpátunie że przydzie dzień
iego.

15 "Mieczá dobyli grzesznicy / náci-
gneli łut swój.

16 Aby porázili w bogiego y niedosta-
tecznego : áby pozámordowali ludzie
práwego serca.

17 "Niech ich "niech wmidzie w serca
ich : á łut ich "niech sie zlamie.

18 Lepsa jest trochá sprawiedliwó-
ni niżli wielkie bogactwa grzesznych.

19 Abowiem "ramiona grzeszników
połamia sie / á sprawiedliwé PAN
potwierdza.

20 "Zna PAN "dni "niepokalanych :
á dziedzictwo ich na wieki będzie.

21 Nie beda zárostydzieni we zły czas :
y we dni głodu beda nasyćeni : 2 "abo
wiem grzesznicy zągina.

22 "A nieprzyiaciele PANSKY / "sko-
ro beda vcczeni y wyniesieni : wstá-
wájac / iáko dym "wstánc.

23 "Bedzie pożyczal grzesznik / á nie
zapłaci : ále sprawiedliwy "smilunie sie
y da.

24 Abowiem "błogosławiający go o-
dziedziczą ziemię : "ále ztorzczący
mu zągina.

Mięć nądzicie w Panu.] Obec / iź nie
tylko wśać kaze w Panu / ále y dobrze czynić.

23 "Przed PANEM postempti czo-
wiecze beda prostowane : y drogi ie-
go zechce.

24 Gdy sie powali / nie stłucze sie : bo
PAN podkłada reke swoje.

25 "Byłem mlodym y starzałem sie : á
nie widziałem sprawiedliwego opu-
szonego / áni nasienia iego szuka-
cego chleba.

26 "Cały dzień czyni "miłosierdzie y
pożycza : á nasienie iego w błogo-
ślawieństwie będzie.

27 "Wstap od złego á czyni dobrze : á
"mieszkay na wieki wieku.

28 Abowiem PAN miluje "sąd / á nie
opuści swietych swoich : na wieki
beda zachowani.

29 "Niesprawiedliwi beda pokará-
ni : y nasienie niebożnych zągine.

30 Sprawiedliwi lepać odziedziczą
ziemię : y beda mieszkali na wieki wie-
ku na niey.

31 "Wsta sprawiedliwego beda rozmy-
ślac mądrość : á ięzyk iego będzie mó-
wił "sąd.

32 Zakon Boga iego w sercu iego : á
nie beda przerzucone kroki iego.

33 Wypátunie grzesznik sprawiedli-
wego : y szuka go vmozyc.

34 A P A N nie ostawi go w rekách
iego : y nie potepi go gdy będzie osa-
dzon od niego.

35 "Czekay PANA / y strzeż drogi ie-
go : á wywyżsy cie że odziedziczyś zie-
mie : wyżrzyś gdy niebożni pogina.

36 "Widziałem niebożniká wyniosłego
go / y podniesionego iáko cedry Li-
bánstie.

37 "A minalem álic go iuż niemáś :
y szukałem go / á nie nálaźlo sie "miej-
sce iego.

38 "Przestrzegay niewinności / á do-
gláday sprawiedliwości / ábowiem
sa ostátki czlowiekowi spokojnému.

39 "Lecz niesprawiedliwi pospolu po-
gina : "ostátki niebożników zągina.

40 "A zbawienie sprawiedliwych od
PANA : y obrońca ich czasu vtra-
pienia.

41 "Wspomoże ich PAN y wybawi
ie : y wyrwie ie od złośników / y zbá-
wi ie : iź w nim nądzicie mieli.

We zły czas.] Czasu potrzeby Pan
swych nie opuszcza.

"iálmuszny.

*"ábo mie-
skac będzie
"co jest, eno-
re.*

H.

*"sprawiedli-
wość.
Przy: 31. 26.
Iza: 51. 7.*

*"Ledwie
przeminał.
"H.*

*"poromstwo
puścić na, má
iżności.*

23 Y drogi jego żechce.] To jest / Kocha się
w życiu / w obyczajach / y w postępach jego.
Hebraism.

37 Sę ostatki spokojnému.] To jest / czo-
wiek spokojny będzie miał potomstwo / pu-
ściżne y materności.

Szczęście spo-
kójnego.

PSALM XXXVII.

v Zydów 38.

Psaln Dawidowi na rozpamiętanie,
o Soboście.

1 **N**ie nie w zapalczy-
wości twojej straszyć mie-
ni w gniewie twoim
karz mie.

2 **A**bowiem strzały twoje utknęły
we mnie: y zmocniłeś nademną re-
kę twoją.

3 **N**ie masz zdrowia w ciele moim /
od oblicza gniewu twego: nie masz
pokoiu kościom moim od oblicza
grzechów moich.

4 **A**bowiem nieprawości moje prze-
wyszyły głowę moją: a iako brzemię
ciężkie obciążały na mnie.

5 **P**ogniły y pospowały się bliźni
moje / od oblicza głupstwa moiego.

6 **S**zedziałem / y skurczyłem się / aż
do końca: cały dzień chodziłem za-
smucony.

7 **A**bowiem bieda moja napełnio-
nę są namiętności: a nie masz zdro-
wia w ciele moim.

8 **J**estem strapiiony y bardo wni-
żony: ryczałem od vzdychania serca
mego.

9 **P**anie / przed tobą / wszelka żadość
moja: y vzdychanie moje przed tobą
nie jest skryte.

10 **S**erce moje strwożone jest / opu-
ściła mnie siła moja: a iasności oczu
moich y tę nie masz przy mnie.

11 **P**rzyiaciele moi / y bliscy moi na
przeciwko / mnie przybliżyli się / y sta-
li się

2 **P**anie nie w zapalczywości twojej.] To jest
iako Augustin s. wyklada: Niech nie bede
miedzy onymi / ktorzym masz rzec: Idzie prze-
leci w ogień wieczny. Ani mie karz w gnie-
wie twoim: ale mie oczyść w tym żywocie: y
takim mie uczyn / zebym (po śmierci) nie po-
trzebowal ognia czyszcowego: dla onych ktorzy
zbawieni beda / wszakże tak iako przez ogień.
Czemu? Jedno iż tu budowali na fundamen-
cie dzwo / siano / słome. Bo gdyby storo /
srebro / y drogie kamienie byli budowali / to
dyby od oboiego ognia bezpiecni byli: nie
tylko od onego wiecznego / ktorzy na wieki be-
dzie meczył ludzkie potępienie: ale y od tego /
ktorzy będzie czyścił te ktorzy beda przez o-
gień zbawieni. Bo tak napisano / Jż sami be-

neli.

13 **A** ktorzy przy mnie byli / zdaleka
staneli: a gwałt czynili ktorzy su-
kali dusze moje.

14 **A** ktorzy mi szukali złego / mówili
márności: a zdrady cały dzień wy-
myślali.

15 **A** iako głuchy nie słyszałem: a
iako niemy nie otwierający ust swo-
ich.

16 **A** stałem się iako człowiek nie-
słyszający: y niemający odporów w
ściach swoich.

17 **A**bowiem w tobie PANIE na-
dziejcie miał: ty / mnie / wysłuchaj PA-
NIE Bóg mój.

18 **B**om / mówił: by się kiedy nie we-
selili nade mną nieprzyjaciele moi:
y gdy swankują nogi moje / przeciw-
ko mnie wielkie rzeczy mówili.

19 **B**om i na bicze / gotów / jest / y
ból mój przed oblicznością moją / jest
zawždy.

20 **A**bowiem nieprawość moja o-
znajmie: y bede myślił za grzech
mój.

21 **L**ecz nieprzyjaciele moi żywią / y
zmocnili się / nademną: y rozmnoży-
li się / ktorzy mie nienawidzą niespra-
wiedliwie.

22 **K**torzy oddawają złe za dobre / w-
właczali mi / iżem naśladował do-
broci.

23 **N**ie opuszczaj mnie PANIE Bóg
mój / nie odstepuj ode mnie:

24 **B**ądź gotów na ratunek mój /
Panie Bóg / zbawienia mego.

dzie zbawion / ale przećcie tak iako przez ogień.
A iż rzeczono: Bedzie zbawion / lećce sobielu
dzie on ogień waży. Ale obacz / iż acz beda
zbawieni przez ogień / wszakże on ogień cięż-
szy będzie / niżli to wszystko co człowiek może
cierpieć w tym żywocie. 2c. Augu. in Psalm. 37.

6 **P**ogniły y bliźni moje.] Stąd widzimy /
iż trudniejszy jest wzdrowienie grzechu powta-
rzającego.

19 **Y** bede myślił za grzech mój.] To jest /
Bede czynił z pilnością to wszystko / cokol-
wiek czynić potrzeba na omycie y wzdrowie-
nie grzechu moiego: bede płacząc omywał /
y łzami od kupował grzechy. Augustin
na ten psalm.

Takiem cier-
pliwości po-
treba praw-
dziwie za
grzechy poku-
szenia.
odpowiedzi.

H.

o tem prosił
za grzechy
trzeba co
cierpieć.

2c. Augu. in Psalm. 37.

Spowiedz y
z przygoto-
waniem.

H.

H. G.

Recidowa gor-
za.

Grzechów i-
ko zbywał.

PSALM XXXVIII.

v Zydów 39.

Ná koniec, sámemu Idithun, pieśń
"Dawidowa".**K**żekłem / Będzie strzegł
drog moich: aby nie z
grzeszył teżkiem moim.Zaczętem straż ustom moim /
gdy stał grzesznik przeciwko mnie.Zaniemialem y wniżyłem sie / y zám
mleczalem dobrych / y ból mój odno
wił sie.Zagrzało się serce moje we mnie / á
w rozmyślaniu moim rospalił się o
gień.Zekłem teżkiem moim / Oznay
mi mi PANIE koniec mój.A liczbę dni moich która jest / á
bym wiedział czego mi niedostacie.Otoś "pomierne" uczynił dni mo
je / á bytność moją iako nie przed tobąZaprawdę wszystka marność / wpeł
ni człowiek żywicy.Zaisze "w obrazie" przechodzi czło
wiek / ale y próżno trwoży sobą: starz

sámemu Idithun.] Idithun był jeden ze

PSALM XXXIX.

v Zydów 40.

Ná koniec Psalm, sámemu Dawidowi.

Czekając czekałem PANA /
y skłonił się ku mnie.A wysłuchał prosby mo
je / y wprowadł mnie z dolu ne
bzy / y zbłotał tu.A postawił na skałę nogi moje / y
naprostował kroki moje.A wpuścił nową "pieśń" w usta
moje / "zimni Bogu" naszemu.Wyższa miodzy / y będą się bac / y
będą mieć nadzieję w PANU.Błogosławiony mąż / którego na
dzicia jest imię PANSKIE / á nie o
glądał się na marność y na faleń
stwa omyślne.Wieleś uczynił ty PANIE Boże
mój cudów twoich / á w myślach
twoich nie jest śroby był podobien
tobie.Opowiadałem y mówiłem / roz
mnożyli się nad liczbę.Ofiary y obłaty niechciales / á "v
by" uczyniles mi doskonałe.

bi / á niewie komu to zbierze.

A teraz trzeź jest oczekiwanie mo
je: "izali nie Pan?" y bytność moją
v ciebie jest.Od wszystkich nieprawości moich
wyrwi mnie / ná posmiejach głupiemu
dales mie.Zaniemialem / y nie otworzyłem
ust moich / boś ty uczynił: "odéym
odemnie plagi twoje.Od mocy ręki twojej iam wstał
"wstrofowaniu" dla nieprawości ka
rales człowieka.A uczyniles że wyschła iako "pa
izk" dusza tego / zanie próżno się trwo
ży w pełni człowieka.A wysłuchaj modlitwy mojej PA
NIE / y prosbę moją / przyimi w uszy
moje.Nie milcz / bo i ja jest przycho
dzić v ciebie y podróżny / iako wpy
scy oycowie moi.Zfolguy mi / ábym się ochłodził
piętwy niżli odéyde / á wiecący nie be
de.

dwunastęcie śpiewałów Dawidowych.

Cátopenia y za grzech nie żada
les / "tedym rzekł: oto ide.W summie ksiąg napijano o mnie
"abych czynił wolę twoją / Boże
mój pragnąłem / y zakon twój w po
szkod serca mego.Opowiadałem sprawiedliwość
"twoją" w kościele wielkim / "oto
warg moich nie będzie hamował: PA
NIE tyś wiedział".Sprawiedliwości twojej nie stry
łem w sercu moim / prawdę twoją y
zbawienie twoje opowiadałem.Nie tałem miłosierdzia twego / y
prawdy twojej przed zgromadzeniem
wielkim.A ty PANIE nie oddalaj smilo
wania twego odemnie / miłosierdzie
twoje y prawda twoja zawżdy nie
bionily.Abowiem obtoczyły mnie złe / kto
rym niemam liczby / poimay mnie nie
prawości moje y nie mógłem prze
żyć.Rozmnożyły się nad włosy głowy
mojej / y serce moje opuściło mnie.*H.
*naużycia, H.*niedaway
mi, H.*O i róz w.
*fukaniem H*mól, H.
*marność
jest, H. G.
*Selach, H.W wargach
nie milczenie
odrzuć wosy,
prosi aby mi
oznaymił
krótkość ży
worá.
"Dawidowi,
G.
"Wysłuchał
strzeż."nie mów
tem ani zle
ani dobrze.*mól, H.
"poki jeszcze
żyję mam, H.
"krótkość ni
długo, H.*Selach, H.
"iako dzień, HIdithun kro
tyl.*Chętnie
wielką za
dę.*Dzień czy
nie.
*chwała, H.*Kto, G.
Zyd. 10. 5.*H. G.
*powsech
nym.
"oto ty panie
wielki, á ciem
nie zawiścia
gał wst swo
ich.*strzeż be
da, ábo niech
strzeż, H.
"każni za
nieprawości.

"Niechci

Różne mi
Panie wyba-
wić,
Pospiesz się H
Nie: 69. 2.
wysł: 34. 4.

Różne mi
niebezpieczeń-
stwa mojego.

Ciało pańskie
miasto ofiar
świątych, te-
raz ofiarują.
Zyd: 10. 5.

Aug. epi. 3.
ad Volusia.
& in psa. 39

Modli się za
tymi którzy
dobrze czy-
nią w bogim y
w rąbionym,
y sam za się,
któremu gdy
chorzał nie-
przyjaciół
śmierci ży-
czyli.

W r. 1662, G.

Nawiedził,
H.

14 Niechci sie podoba PANIE abyś
mie wyrwał / PANIE tu ratunku
memu wyczerzy.

15 Niechay beda zawstydzeni y zesto
moceni spolem / ktorzy sukaią dusze
moiey / aby ią odieli.

16 Niech sie obróca na wstecz / a niech
sie zawstydzą / ktorzy mi życzą złego.

16 Niechay odniosą natchmiaszt żel
żywość swą / ktorzy mi mówią E-
hey / Ehey.

6 Opowiadałem y mówiłem. Rozumię /
myśli twoie / abo cuda twoie: Lecz ich tak jest
wiele / że ich wypisać nie mogę. Druzzy tak
o Panu Chrystusie wykladała: Opowia-
dałem y rozgłaszałem Ewangelia twoja: y w
wierzyło wielkie mnostwo ludzi.

7 Ofiary niechciales. Aleś mi wsi / to jest cia-
ło człowieka (per Synecdochen, iako y Lxx.
przełożyli / Paweł s. wyklada) przygotował:
rozumię w żywocie Panny błogosławionej.
Słowa to są Pana Chrystusowe / ktorymi
przepowiada / że miały wstać ofiary zakon
staroego / a na ich miejsce miała nastąpić ofia-
ra ciała iego naswietlonego. Bo iako Augu-
styn s. to miejsce wyklada: Miasto onych
wszystkich ofiar staroego testamentu / ciało iego
teraz ofiarują / y poświęcającym rozdawia.
Rabinowie to inaczej wykladała: Aleś mi
wsi otworzył: czu / abych cie szukał / y czy-
nił wola twoie. Lecz y nas ważniejszy bydź

17 Niech sie rozradnia y wwele w
tobie wszyscy ktorzy cie szukają / y niech
mówią zawždy / Niechay bedzie w
wielbiony PAN / ktorzy milują zbá-
wienie twoie.

18 Ja lepak iestem zebrał y vbogi:
PAN stara sie o mnie.

Pomocnikiem moim y obrońcą
moim iestes ty / Boże mój nie omie-
sklawayże.

9 ma wyklad Apostolski / a mli Żydowski.

9 W summie ksiąg. To jest w summie pisma
s. abo we wszystkich pismie w celych księgach
staroego zakonu. Bo summa Moyseja y Pro-
rokow / jest Pan Chrystus. W Żydowskim
stoi 720 720 bingillath sepher: in volumi-
ne libri, w zwitku ksiąg: 13 starzy swoje księ-
gi wzięli / abo około 13000 / iako y te-
raz Żydy zakon w swych bożnicach. Augu-
styn s. wyklada: In capite libri: Na począt-
ku ksiąg / to jest psalmów / napisano jest o
Chrystusie w pierwszym psalmie. A Ziero-
nym s. Na początku ksiąg pierwszych Moy-
sejowych / że tam też o Chrystusie jest napi-
sano / że przesił wszystko jest stworzono. Lecz
pierwszy wyklad jest własniejszy: iako sie z
Żydowskiego y z Grckiego słowa pokazuje.

11 Przed zgromadzeniem wielkim. Kościół
Chrystusow jest kościół wielki / zgromadzenie
wielkie / a nie małe stadko.

Abu Iezusa
zbawiciela
swego.

In capite li-
bri.

Kościół Chri-
stusow wielki

PSALM, XL.

v Zydów 41.

1 Nakoniec Psalm samemu Dawidowi.

2 **B**łogosławiony który ma
baczenie na potrzebne-
go y na vbożnego / w
dzien zły wybawi go PAN
PAN niechay go za-
chowa / y ożywi go / y niech go uczyni
błogosławionym na ziemi / y niechay
go nie wydać duszy nieprzyjaciół ię

3 PAN go niech wspomozie na łozu
niemocy iego / wszystkie posciel iego
sprzewracać w chorobie iego.

4 Jam rzekł: PANIE / smiluy sie
nademną / wzdórw dusze moie / bom
grzeszył tobie.

5 Nieprzyjaciół moi mówili mi źle /
kiedyż umrze a zginie imie iego?

6 A iesli w chodził aby wyzwał: mór-
ności mówil / serce iego zgromadziło
nieprawość sobie.

7 Sprzewracać J To jest / Sameś mu
Panie łozko stał / aby miećcy leżał: abo / od-
mieniles we zdrowie chorobie iego.

8 Wychodził precz / y mówił po-
spolu.

9 Przeciwno mnie septali wszyscy nie
przyjaciół moi / przeciwno mnie my-
sli mi źle.

10 Słowo niesprawiedliwe postano-
wili przeciwno mnie / zali który spi
wiecey niepowstanie?

11 Abowiem człowiek pokoju mego /
któremu wfał / który iadał chleb
mój / wielkie uczynił nademną po-
deficie.

12 Ale ty PANIE smiluy sie nade-
mną / y wzbudź mnie / a oddam im.

13 W tymem poznał ijes mie chciał /
że sie nie bedzie weselił nieprzyjaciół
mój nademną.

14 A mnieś dla niewinności przysięgł /
y utwierdziłes me przed oblicznością
twoją na wieki.

15 Błogosławiony PAN Bóg Iz-
raelski od wieku / y aż do wieku:
Niech sie stanie / Niech sie stanie.

A wyszedł
precz, dru-
gim to opo-
wiedał.

Ioan: 13. 18.

day mi po-
wstać z łozá
abo z grobu.
Dzie: 1. 16.
izes sie ko-
chał wemnie
Hebr.

Koniec piér-
wŝykh ksiągCieŝy ſie na
ſwym wy-
znamiu Bo-
żem y na-
ŝcieŝy przy-
wrócenia
do oyczy-
zny.Wnieŝyŝte
ſie wielce,
Hebr.
wróć ſie do
Jeruzalem.Abn, kedy
uŝty glos we-
ſela y ſpiewa-
nie ludzi o-
ſtar wzywá-
jących.
Ná: 42. 5.
G.
Boże mój, HŚwierty Boże,
S. mocny, S.
niŝmiertel-
ny.Proſi Bogá,
aby go z wy-
gnania do Je-
ruzalem przy-
wrócił: aby
mógł często
chodzić do ko-
ścioła.H.
w żalobie,
H.Rzecz sáráŝliwa przylnelá do niego: á który
ſległ / niŝ wiecéy nie powſtanie.Człowiek pokórnego J To ieſt / przy-
iáciel mój. Hebraiſm. Co o Judafuſam pan
wyłoŝyć raczył.

Niech ſia ſtanie. J. Ták w Żydowſkim

PSALM XLI.

v Zydów 42.

Ná koniec, wyrozumienie ſynóm Kore.

B Ałko prágnie Jelen do
źródł wodnych: ták prág-
nie duŝá mojá do ciebie
Boże.Prágnelá duŝá mojá do Boga /
mocnego / żywego: kiedyŝ przyjde á
okaŝe ſie przed obliczem Bożym?Był mi ły moie zá chléb wodnie
y w nocy: gdy mi mówiá co dzień:
Kedyŝ ieſt Bóg twój?Ná tom wſpominał / y wylałem
ná ſie duŝe moie: jeŝe przyjde ná micy
ſce przybytká dŝiwnego / áŝ do domu
Bożego:Z głoſem weſela / y wyznawania
głoſu goduiącego.Czemuŝeŝ ſmutná duŝo mojá: y
czemu mie trwoŝyŝ?Nłéy náđŝicie w Bogu / bo mu
ieſzcze wyznáwáć bede: zbáwienie
twarzy moiey / y Bóg mój.

We mnie ſámyy zátwoŝylá ſie

Do Boga moinego żywego J Stád Gréko-
wie one pieſnke wŝieli / Świerty Boże / Świerty
mocny / Świerty meŝmiertelny / ſimluy ſie náđ-
námi. Jáko piŝe Ezechimms. Bo przeŝ żywé
go znácy ſie meŝmiertelny. A iŝ fortem me
fontem czytáć mamy / Gréckie y Żydowſkie

PSALM. XLII.

v Zydów 43.

Psalm Dawidowi.

B Ałdzi mie Boże / á
rozeynay ſpráwe moie od
narodu nie ſwiétégo / od
człowieká nieſpráwiedli-
wego y zdrádliwego wyrwi mie.Bo ty ieſteŝ Bóg moc mojá: cze-
mus mie odrzucił: czemu ſmutny
chođze / gdy mie trápí nieprzyiáciel?

Wyſli ſwiátłoſć twoie y prawda

ſtoi, Amen y Amen: to ieſt / ſtań ſie / ſtań
ſie. ábo / Niech ták bedzie. A tu Żydowie koń-
czy piérwŝe księgi psalmów / iáko y potym
drugie zá temŝ ſłowy / kedy ſtoi ná koncu / A-
men y Amen. Alec niemáŝ psalm w iedno ie-
dne księgi. Jáko ſwiadeczá Aŝtołowie / y
Zilarius / Hieronymus / y Auguŝtin s.duŝá mojá: przeto bede ná cie pá-
mieráł z ſiemié Jordanu y Jeremo-
nim od góry málnieŝkiej.Przepáŝe przepáŝci przyzywa /
ná glos vpuŝtów twoich.Wŝytkie wyŝokie wáły twoie / y
nawáłnoŝci twoie ná mie ſie ſto-
czyły.We dnie PAN roŝŝáŝáł miłóſier-
dŝie ſwoie: á w nocy pieŝn tego.Przy mnie modliłwa Bogu żywo-
tá mego. Rzekł Bogu: Jeſteŝ mój
obrońcá.Przeczyeŝ mie zápomniał: y cze-
mu ſmutno chođze / gdy mie trápí
nieprzyiáciel?Gdy ſie łamiá koŝci moie / wrágá-
li mi / kroyy mie dzieŝy nieprzyiácie-
le moi:Gdy mi mówiá ná káđdy dzień:
Kedyŝ ieſt Bóg twój? czemuŝeŝ ſmutná
duŝo mojá: y czemu mie trwoŝyŝ?Nłéy náđŝicie w Bogu / bo mu
ieſzcze wyznáwáć bede / zbáwienie
twarzy moiey / y Bóg mój.ſłowo / iáŝnie pokánuie. Bo Lxx. ſłowo 78 El-
mierylko Bogiem / ale Bogiem mocnym prze-
toŝyli.Vpuŝtów twoich. J Z obłóków / z króŝy
iáko z vpuŝtów ábo z rur / wielkie deŝce ſpu-
ſcáŝy.twoie: té mie poprowáđily y przy-
prowáđily ná góre ſwiétá twoie y
do przybytków twoich.Wynide do ołtarzá Bożego: do
Bogá / który wweſelá mlodoŝć mo-
ie.Bedeć wyznawał ná cytrze Boże /
Boże mój: czemuŝeŝ ſmutná duŝo
mojá: á czemu mie trwoŝyŝ?Nłéy náđŝicie w Bogu / ábo wiém
mu ieſzcze wyznáwáć bede: zbáwie-
nie oblicza mego y Bóg mój.Psalmów,
wedł. y Zy-
dów.
Dzie: 1. 20.
Hil. in pro-
logo Psal. m.
Hieron. in
prolo. psal.Tędná ne-
dłá drugá
ſobá tiegny.ábo zemyŝ,
H.

H.

H.

poprowáđá
y przyprowá-
dłá, H.rádoŝci y
weſela mego,
H.

G.

PSALM XLIII.

v Zydów 44.

Ná koniec, Synóm Kore ku wyrozu-
mieniu.

BOże/všymná nášémistysie
lišiny/oycowie nášy nam
powiádali.

Spráwe któřas vczyni
we dni ich / y we dni staroda-
wné.

Reká twojá pogány wytráčilá / y
wšezpíles oné: vdieczyles narody/
y wygnales ie.

Ami bowiém mrieczem swym pošie
dli žiemie / y rámie ich nie wybáwi-
to ich.

Alle práwica twojá / y rámie twoje /
y ošwieć cené oblicza twégo / žes ie
vpodobal sobie.

Ty sam ieštes król mój / y Bóg
mój / któř rošlázuješ wybáwienie
Jákbomé.

Przez cie nieprzyiacioly náše ro-
giem rozrúciimy / á w imie twoie
wzgárdžimy powstájące przeciwko
nam.

Abowiém mte w łuku moim náđžie
ie mieć bede / á miecz mój nie wybá-
wi mie.

Wybáwiš bowiém nas od tra-
piacych nas / á májácé nas wniena-
wišci záwštydžiles.

W Bogu chlubiš sie bedžiem przez
cály dzień / á w imie twé wyznawác
bedžiem ná wieki.

Al teraz odegnales y záwštydžiles
nas / á nie bedžieš wychodžit Bože
w silách nášych.

Odwroćiles nas wštécž od nie-
przyiacioly nášych / á któřy nas w
miena wišci máž rošhářpywali sobie

Podales nas táko owce ná iedze /

Powstań, czemu spiš Pánie. Nie rozu-
miéy žeby Bóg kiedy spał / o któřym nápiš-
no: Žš sie nigdy nie ždřymie ani všnie ten křo

PSALM XLIII.

v Zydów 45.

Ná koniec, dla tych któřy beda odmie-
nieni synóm Kore ku wyrozumieniu, piešń
dla mitego.

Wdało serce moje słowo
dobré / opowiádam ia czyny

y miedzy pogány rozpróšyles nas.

Przedales lud twoy nizáco / á nie
było mnoštvo w zamiánie ich.

Dales nas ná wzgárde sąsiádóm
nášym / ná šyđerstwo y ná pošmiech
tym / któřy są w okolicy nášey.

Vezyntes nas przysłowiem mie-
dzy pogány / křiwániém głowy mie-
dzy ludžmi.

Cály dzień wštyd mój przedem-
ná ieš / á záwštydzenie oblicza mégo
okryło mie.

Od glosiř lžácégo y obmawiař-
cégo / od oblicza nieprzyiaciela y prze-
šládujácégo.

To wšytko przyšlo ná nas / á nie
zápomnielišmy cie / y nie czynilišmy
niešpráwiedliwé w testamencie two-
im.

Nie cofneło sie ná zad serce náše
á nie odwroćiles šciežek nášych od
drogi twoiey.

Boš nas ponižel ná miescu vtra-
pienia / y okryl nas cień smierci.

Jelišmy zápomnili imienia Bo-
gá nášégo / y jelišmy podnošili rece
náše do Boga cudžégo.

Žali sie Bóg o tym nie bedžie py-
tal: gdyž on wie štytošci serca.

Bo nas dla ciebie morduž ná ká-
ždy dzień / poczytáni iešejmy táto o-
wce ná rzet.

Powstań / czemu spiš Pánie: po-
wstań á nie odřzucay do kónca.

Czemu oblicze twoie odwřacaš?
zápominaš vbóstwa nášégo y vtra-
pienia nášégo?

Abowiém ponižona ieš w prochu
dušá nášá / przyłgnál do žemie
bizuch náš.

Powstań Pánie / ráťny nas: á
odkup nas dla imienia twégo.

ry strzeže Izraéla: ále šš sežda / tářoby spał
ym křóře opušča: Hier: lib. 3. comment. in
cap. 14. Hierem: 2.

moie křolowi.

Ježyk mój pióro pišaržá / předřo
pišácégo.

Piešničyšy vřoda nád šny cžlo-
wiečž / rozláť sie wdžiecznošć po
wářgách twoich / dla tego cie błago
šlávil Bóg ná wieki.

Przypaš miecz twój ná biodře two

Ecc mi

ie namos

Skářžá sie po
božni, že ich
Pan křóg nie
šš iáko pš-
dków ich bro-
ni: že dla
wiáry od š-
řbožnych si-
látišřpy.

H. G.

šš šššššššššššš
šššššššššššš

šššššššššššš

šššššššššššš

šššššššššššš

šššššššššššš
šššššššššššš
šššššššššššš

šššššššššššš

šššššššššššš

šššššššššššš

Pan Bóg ni-
gdy nie spi,
choć šš řda
žeby spał.
Psal. 120. 4.
Prašń godo-
wna wysła
walaš a žna-
ki, dářy, y
žłáženie
Christusa y
křšćiořie
šššššššššššš
šššššššššššš

šššššššššššš

šššššššššššš

šššššššššššš

šššššššššššš

šššššššššššš

šššššššššššš

šššššššššššš

šššššššššššš

šššššššššššš

šššššššššššš

*y, G. H.
*tak twój a-
bo siły twie.
*dokażesz dzi-
wnych rzeczy
prawicą two-
ją.

*twoich.
Zyd. 1. 8.

Tu Chrystu-
śa páná iá-
śnie Bogie
gowie: iáko
y w wieršu
który żąrym
idzie.

*cie rozwe-
sejły, H.

*miej y wcz-
etwami twé-
m, H.

*małżonka,
H
*H.

Ten psalm
nie o Salmo-
nie, ale o Mes-
jaszu mówi.

ver. 7.
ver. 8.

ver. 12.

Do Zyd. 1. 8.

Chwały Chri-
stusowe.

ver. 4. y 6.

ver. 6.

ver. 5. y 7 y 9

ver. 5. y 8.

ver. 7.

ver. 9.

Ze miasto Bo-
że abokusciół
zaubroną bo-
żą, od nies-
przyjaciół jest
bezpieczny.

*należn-
iść, H.

*należły.

ie / namocniejszy.

5 **B** **5** ślicznością twoją y z pięknoscią
twoją *naciągni / fortunnie postę-
puj y króluj.

Dla prawdy y cichości y sprawies
dlivości / y *poprowadzi cie dziwnie
prawicą twoją.

6 Strzaly twoie ostré (narody pod
cie wpadną) w sercá nieprzyjaciół
*królewstich.

7 Stolicá twoją Boże na wieki wie-
ków / lasá prawości / lasá królestwa
twojego.

8 Umiłowałeś sprawiedliwość / á
nienawidziałeś nieprawości / przeto
cie pomazał Boże Bóg twój olej-
kiem wesela nąd wczestniłki twoie.

9 Mierhá y Staktá y Kásia z fiat
twoich / z domów stonowych / z kró-
rych *ci rostkossy czyniły / *córki kró-
lewstie w pocztowości twojej.

10 **C** Stánelá *królowa po prawi-
cy twojej w wbiere zlotym: obroczona
rozmańtością.

I Pieśń dla miłego J Tak według Żydów /
iáko y według Chrześcianów / ten psalm o
Mesjaszu mówi. Bo siła rzeczy w nim nie
moga przystoić Salomonowi: iáko to / i ten
o króym tu rzecz / Bogiem Filka króć iáś ná-
zwány. Stolicá twoja o Boże trwa na wieki.
Dla tego cie pomazał o Boże Bóg twój. Bo
tak y Augustin y Hieronim ś. czytá y wyklá-
dác káza: O Boże Synu / Bóg twój / to iest
Dziec. Albowiem on iest pán Bóg twój / y be-
da sie mu kłoniá. Nád to / i synowie tego mie-
li by dż czynieni káżety nadewsytká ziemia
A nákoniec / i Páwł ś. o Chrystusie gi iáw-
nie wykláda.

3 Pieknieszy iestś vroda J Chwały Chrystu-
sowe: I. Od vrody y piękności. II. od wymo-
wy y nauki Ewángeliej ś. III. od meštwa ná-
woynie. IIII. od zwycięstwa z grzechu / śmier-
ci / iáśaná / báłwánów / y báłwochwalców.
V. od máiestatu osoby y królestwa tego. VI.
od sprawiedliwości y innych cnót wielkiemu
kásięciu własných. VII. od wieczności kró-
lestwa tego. VIII. y od wonności fiat tego.

PSALM XLV.

v Zydów 46.

Ná koniec, synóm Kore, żá táie-
mnice, Psalm.

B **2** **A** **2** **3** **4** **5** **6** **7** **8** **9** **10** **11** **12** **13** **14** **15** **16** **17** **18** **19** **20** **21** **22** **23** **24** **25** **26** **27** **28** **29** **30** **31** **32** **33** **34** **35** **36** **37** **38** **39** **40** **41** **42** **43** **44** **45** **46** **47** **48** **49** **50** **51** **52** **53** **54** **55** **56** **57** **58** **59** **60** **61** **62** **63** **64** **65** **66** **67** **68** **69** **70** **71** **72** **73** **74** **75** **76** **77** **78** **79** **80** **81** **82** **83** **84** **85** **86** **87** **88** **89** **90** **91** **92** **93** **94** **95** **96** **97** **98** **99** **100** **101** **102** **103** **104** **105** **106** **107** **108** **109** **110** **111** **112** **113** **114** **115** **116** **117** **118** **119** **120** **121** **122** **123** **124** **125** **126** **127** **128** **129** **130** **131** **132** **133** **134** **135** **136** **137** **138** **139** **140** **141** **142** **143** **144** **145** **146** **147** **148** **149** **150** **151** **152** **153** **154** **155** **156** **157** **158** **159** **160** **161** **162** **163** **164** **165** **166** **167** **168** **169** **170** **171** **172** **173** **174** **175** **176** **177** **178** **179** **180** **181** **182** **183** **184** **185** **186** **187** **188** **189** **190** **191** **192** **193** **194** **195** **196** **197** **198** **199** **200** **201** **202** **203** **204** **205** **206** **207** **208** **209** **210** **211** **212** **213** **214** **215** **216** **217** **218** **219** **220** **221** **222** **223** **224** **225** **226** **227** **228** **229** **230** **231** **232** **233** **234** **235** **236** **237** **238** **239** **240** **241** **242** **243** **244** **245** **246** **247** **248** **249** **250** **251** **252** **253** **254** **255** **256** **257** **258** **259** **260** **261** **262** **263** **264** **265** **266** **267** **268** **269** **270** **271** **272** **273** **274** **275** **276** **277** **278** **279** **280** **281** **282** **283** **284** **285** **286** **287** **288** **289** **290** **291** **292** **293** **294** **295** **296** **297** **298** **299** **300** **301** **302** **303** **304** **305** **306** **307** **308** **309** **310** **311** **312** **313** **314** **315** **316** **317** **318** **319** **320** **321** **322** **323** **324** **325** **326** **327** **328** **329** **330** **331** **332** **333** **334** **335** **336** **337** **338** **339** **340** **341** **342** **343** **344** **345** **346** **347** **348** **349** **350** **351** **352** **353** **354** **355** **356** **357** **358** **359** **360** **361** **362** **363** **364** **365** **366** **367** **368** **369** **370** **371** **372** **373** **374** **375** **376** **377** **378** **379** **380** **381** **382** **383** **384** **385** **386** **387** **388** **389** **390** **391** **392** **393** **394** **395** **396** **397** **398** **399** **400** **401** **402** **403** **404** **405** **406** **407** **408** **409** **410** **411** **412** **413** **414** **415** **416** **417** **418** **419** **420** **421** **422** **423** **424** **425** **426** **427** **428** **429** **430** **431** **432** **433** **434** **435** **436** **437** **438** **439** **440** **441** **442** **443** **444** **445** **446** **447** **448** **449** **450** **451** **452** **453** **454** **455** **456** **457** **458** **459** **460** **461** **462** **463** **464** **465** **466** **467** **468** **469** **470** **471** **472** **473** **474** **475** **476** **477** **478** **479** **480** **481** **482** **483** **484** **485** **486** **487** **488** **489** **490** **491** **492** **493** **494** **495** **496** **497** **498** **499** **500** **501** **502** **503** **504** **505** **506** **507** **508** **509** **510** **511** **512** **513** **514** **515** **516** **517** **518** **519** **520** **521** **522** **523** **524** **525** **526** **527** **528** **529** **530** **531** **532** **533** **534** **535** **536** **537** **538** **539** **540** **541** **542** **543** **544** **545** **546** **547** **548** **549** **550** **551** **552** **553** **554** **555** **556** **557** **558** **559** **560** **561** **562** **563** **564** **565** **566** **567** **568** **569** **570** **571** **572** **573** **574** **575** **576** **577** **578** **579** **580** **581** **582** **583** **584** **585** **586** **587** **588** **589** **590** **591** **592** **593** **594** **595** **596** **597** **598** **599** **600** **601** **602** **603** **604** **605** **606** **607** **608** **609** **610** **611** **612** **613** **614** **615** **616** **617** **618** **619** **620** **621** **622** **623** **624** **625** **626** **627** **628** **629** **630** **631** **632** **633** **634** **635** **636** **637** **638** **639** **640** **641** **642** **643** **644** **645** **646** **647** **648** **649** **650** **651** **652** **653** **654** **655** **656** **657** **658** **659** **660** **661** **662** **663** **664** **665** **666** **667** **668** **669** **670** **671** **672** **673** **674** **675** **676** **677** **678** **679** **680** **681** **682** **683** **684** **685** **686** **687** **688** **689** **690** **691** **692** **693** **694** **695** **696** **697** **698** **699** **700** **701** **702** **703** **704** **705** **706** **707** **708** **709** **710** **711** **712** **713** **714** **715** **716** **717** **718** **719** **720** **721** **722** **723** **724** **725** **726** **727** **728** **729** **730** **731** **732** **733** **734** **735** **736** **737** **738** **739** **740** **741** **742** **743** **744** **745** **746** **747** **748** **749** **750** **751** **752** **753** **754** **755** **756** **757** **758** **759** **760** **761** **762** **763** **764** **765** **766** **767** **768** **769** **770** **771** **772** **773** **774** **775** **776** **777** **778** **779** **780** **781** **782** **783** **784** **785** **786** **787** **788** **789** **790** **791** **792** **793** **794** **795** **796** **797** **798** **799** **800** **801** **802** **803** **804** **805** **806** **807** **808** **809** **810** **811** **812** **813** **814** **815** **816** **817** **818** **819** **820** **821** **822** **823** **824** **825** **826** **827** **828** **829** **830** **831** **832** **833** **834** **835** **836** **837** **838** **839** **840** **841** **842** **843** **844** **845** **846** **847** **848** **849** **850** **851** **852** **853** **854** **855** **856** **857** **858** **859** **860** **861** **862** **863** **864** **865** **866** **867** **868** **869** **870** **871** **872** **873** **874** **875** **876** **877** **878** **879** **880** **881** **882** **883** **884** **885** **886** **887** **888** **889** **890** **891** **892** **893** **894** **895** **896** **897** **898** **899** **900** **901** **902** **903** **904** **905** **906** **907** **908** **909** **910** **911** **912** **913** **914** **915** **916** **917** **918** **919** **920** **921** **922** **923** **924** **925** **926** **927** **928** **929** **930** **931** **932** **933** **934** **935** **936** **937** **938** **939** **940** **941** **942** **943** **944** **945** **946** **947** **948** **949** **950** **951** **952** **953** **954** **955** **956** **957** **958** **959** **960** **961** **962** **963** **964** **965** **966** **967** **968** **969** **970** **971** **972** **973** **974** **975** **976** **977** **978** **979** **980** **981** **982** **983** **984** **985** **986** **987** **988** **989** **990** **991** **992** **993** **994** **995** **996** **997** **998** **999** **1000**

Przetoż sie bać nie będziem gdy sie
poruśysz ziemiá: y przeniosz sie góry

11 Sluchay cóřko á patrzy / y náklón
vchá twégo: á záponmi narodu twé-
go / y domu oycá twégo.

12 A będzie požadał król śliczności
twojej / ábowiem on iest pán *Bóg
twój / y *bédz sie mu klámáć.

13 A *córki Tyru z vpominkami obli-
czu twemu bédz sie modlić / wśyſcy
bogáci z ludźi.

14 Wśytká chwálá téy córki królew-
stiej we wnatrz / w bramách zło-
tych / *vbiána rozmańtościami.

15 D Przywiodz królowi pánný zá nią:
przyniosz do ciebie blisťie téy.

16 Przyniosz ie z weselem y z rádo-
ścią: przywiodz ie do kóściolá kró-
lewstiego.

17 Miásto oyców twoich národziłoc
sie synów: postánorwś ie kśiáżety ná-
de wśytká ziemiá.

18 *Bédz w pomináć imie twoie:
ná wśytkie rodzáie y rodzáie.

Dla tego národowié bédz wyzná-
wáć wiecznie / y ná wieki wieku.

8 Pomazał cie Boże Bóg twój J Oto masz
Troyce święta / dosyć iáśnie wyrażona. Bo
Chrystusa Boga / pomazał Bóg / Dziec tego /
olejkiem wesela / to iest Duchem ś. ábo pomá-
zaním Duchá ś. áby był królem y káptanem
naszym.

10 Stánelá królowa. J Chwały oblubienice
páná Chrystusowéy to iest kóściolá tego. I.
Od mieyscá / że stoi ná prawi-
cy królewstiej. II. od wbiorn kóstow-
nego y rozmaitego. III. od
piękności. IIII. od wnetrzej ozdoby. V.
od francymeru

*Nawyszy, G.
*Selach, H.

*Boże, G.

Wszystkie na
rodz. pe buda
ku chwale-
mu Boga :
przez że pan
Chrystus wstał
p wstał do nie-
ba rozszerzył
chwale swą.

Nawróce-
nie poga-
now.
*należ, H. so-
bie, G.

Trójea prze-
nawieści.

Znamienie
opisanie ko-
ścioła Chri-
stusowego
pod figurą
miasta Iero-
zolimskiego

*Budnie się z
fundamen-
tów.

*w pałacach.
H. G.
*i. B. G.
*H.

poruszyła ziemią.

PAN zastępów znami : Bóg Jás-
kobów obrońca naszym.*

Pójdzie á oglądacie sprawy
PANstie / iákie uczynił cudá ná zie-
mi : * odiawszy wojny aż do kráiów
ziemie.

Skruszy luf / y zdruzgoce oreże : y

PSALM XLVI.

v Zydów 47.

Ná koniec, prze syny Kore Psalm.

Szyscy narodowie
ślástajcie rekómá : wykrzy-
kajcie Bogu głosem we-
sela.

Abowiem PAN wysoki / stráśny :
król wielki náde wszystkú ziemią.

Podbił ludzje pod nas : y narody
pod nogi nášé.

Obiał nam dziedzictwo* swoje : pie-
kność Jakobowé / krórz wmitował.*

Piekność Jakobowé.] To jest / syny A-
brahámowé y Jakobowé przez wiara.

Wstąpił Bog.] Proroctwo o w niebo-
wstąpieniu Pana Chrystusowym / krórz jest
Bóg y zylowiek prawdziwy.

Abowiem Bogowie mocni ziemie.] Náš
klumacz Laciński musiał czytać w Greckim
Lxx. o. Jeci, Bogowie : gdzie dziś czytamy
tę Jeci, Boga / abo Bóży. Pierwsze czytanie
da sie być lepsze. Bo sie : nim y Żydowskié
zgadzają / iestli w עֲלֵהם : elohim pierwsza liter

PSALM XLVII.

v Zydów 48.

Psalm pienia, synów Kore, wto-
regó dnia Sabbáthu.

Słeti PAN, y chwale-
bny bázro w mieście Bo-
gá nášégo / ná górze świe-
tę iego.

*Fundue sie z radością / wszystkiey
ziemie góra Sion / strony północné /
miásto króla wielkiego.

Bóg w domiech iego będzie po-
znány / kiedy ie obroni.

Abowiem oto królowie *ziemscy
zgrupowali sie : zefli sie wejpól.

Ei wyrzaruszy ták zdziwili sie / zá-
trwożyli sie / wzruszyli sie : *dżenie ie
popádło.

Tám boleści iáko rodzącey : *wia-
trem gwałtownym pokruszył okrety

tarcze ogniem popali.

Wspokoście sie á obaczcie / żeciem
ia iest Bóg : bede podwyszon mie-
dzy narody / y bede podwyszon ná
ziemi.

PAN zastępów znami : Bóg Jás-
kobów obrońca naszym*.

Wstąpił Bóg z wesolym spiewá-
niem : á PAN z głosem trąby.

Spiewajcież Bogu nášemu / spie-
wajcie : spiewajcie królowi nášé-
mu / spiewajcie.

Abowiem królem wszystkiey ziemie
Bóg : spiewajcież mądrze.

*Będzie królował Bóg nád na-
rody : Bóg siedzi ná stolicy swey
świétéy.

Książetá narodów zgrupowali
sie z Bogiem Abrahámowym : abo-
wiem Bogowie mocni ziemie / są
bázro wywyszeni.

rá h znaczy nominativum casum Emphaticus
iáko indzie czyste. Jakoby rzekł : J. Bogo-
wie mocni / abo tarcze y obrońce ziemie / báz-
ro są wywyszeni w tym zwy czestwie swiate-
Oycá Syná y Ducha : pismo Bogami ná-
zywá / nie względem istności / krórz w mój ie-
dny iest : ale względem person / abo esob / kró-
re są trzy istocie y rozdzielne. A przetoż w
Żydowskim nie stoi in plurali / są wywysze-
ni : ale in singulari / iest wywyszony. J. ci
trzech iedno są.

Társis.

Jakosmy stęheli / tákosmy widzieli
w mieście PANA zastępów / w mie-
ście Boga nášégo : Bóg ie vgrun-
tował ná wieki.*

*Przytęlismy Boże miłosierdzie
twoie / w pósrzód *koscio á twego.

Jako imie twoie Boże / ták y chwa-
lá twojá ná koniec ziemie : spáw-
dlivosti pólná iest prawica twojá.

Niech sie weseli góra Sion / á
niech sie rozradnia córki Judzkie / dla
sądów twoich Pánie.

Obstąpćie Sion / á obćymićie ie :
opowiadajcie ná wieżách iego.

Włóćcie sercá wasze w moc iego :
á rozłóćcie demy iego / abyście opo-
wiádali w drugim pokoleniu.

Dec ten iest Bóg / *Bóg* náš ná
wieki / y ná wiek wieku : on nas be-
dzierządził ná wieki.

*wozy, H.

*Selach, H.

*z głóśnym
trąbieniem.
2. króh 6. 17.

*H. G.
sieczenie
ná prawicy

Nawróce-
nie królów
y książet
do Chrystu-
sa.

*Selach, H.

*Kważyli-
śmy, H.
*lucy, G.

*miásta Iude-
k i y ziemie,
to iest, kęś o-
ly wiewnyci.
*H.

*pólicie
w. e. e. i. e. g. H.

*mury iego,
H.

*narodowi
potomni.
*H.

Iż bogactwa przeciw śmierci y piekłu nie niepomogą, od krótych samą sprawiedliwość: człowiek wybawia

Psal. 77. 2.
Matt. 13. 35.

Abó drógi, to jest, wczynków moich.

Abó, tak: A chęć pracować do końca, iżali będzie żył aż na wieki?

Synowie człowieka, y synowie magów.

Wczym prąwa mądrość zależy.

Gadka Dawidowa.

2 W mieście Boga naszego. J To jest w Kościele swym świętym / powszechnym / y widomym. August.
3 Fundawie się z radością w wszystkie ziemie. J
3 Żydowskię: Piekne miejsce / abó kraina / radość w wszystkie ziemie.
4 Kiedy ie wspomogę. J Abó / na wspomogę

PSALM XLVIII.

v Żydów 49.

Ná koniec, synóm Kore Psalm.

1 **G**uchaycie tego wszyscy narodowie: bierzcie w
2 vsy którzy mieszkacie na
A świecie.

3 Wszyscy synowie ziemie / y synowie
człowieczy / pospółu w iedno bogaty
y w bogi.

4 Wstał moje będą mówily mądrość:
á rozmýslanie serca mego rostopność.

5 Takłonie do przypowieści vchá
mego: otworze ná ársie gadkę moie.

6 Czemu sie mam bać we zły dzień:
nieprawość piety moiey ogarnie
mie.

7 Który vfaiz w mocy swoich: y
chłubił sie w mnożwie bogactw
swoich.

8 Brat nie odkupie / odkupi czo-
B wiek: nie da Bogu wblągania swęg.

9 A zapłaty odkupienia dusze swo-
iey: y będzie pracował ná wieki / y
będzie żył iesze do końca.

10 Nie ogląda zginienia / gdy wyżrzy
mądré wniérzące / pospółu niemę-
dry y głupi zginą.

11 A zostawia obcym majątności
swoie: á groby ich domami ich ná
wieki.

12 Przybytkami ich od narodu do na

3 Wszyscy synowie ziemie J Po Żydowsku
tak słowo od słowa: Tak synowie człowie-
czy / abó Adamowi: iako y synowie mešcy.
Bo jak Adam po Żydowsku mączy człowie-
ka podiego / á iakoby ziemskiego / á w im Iśch
lepał meša abó człowieka zacnego y zawo-
tanego. Przetożny tu od własności słów Ła-
cińskich / dla iasnieyszego rzeczy wyrażenia
neco odstąpił.

4 Wstał moje będą mówily mądrość. J W ro-
zmyślaniu dnia śmierci y sadu przyszłego
prawdziwa mądrość y rostopność zależy /
któreż wszystkich użyć w tym psalmie obiecanie.

6 Czemu sie mam bać J Tak jest przypo-
wiesć abó gadka / która obiecowal / dosyć w
sobie trudna. Która iedni tak wyklada:

żenie / y ná obrone tego / że ie wspomaga. H.

9 Bóg ie ugruntował ná wieki. J Ale podo-
bno to miasto (ten Kościół powszechny) które
świat trzymało / kiedykolwiek będzie wywró-
cone: Boże wchowy tak rozumieć. Bóg ie
fundował y vmocnił ná wieki. A iesliż ie Bóg
fundował ná wieki / cóż sie boiś aby funda-
ment nie wpadł: Augustyn s. ná to miejsce.

rodu: nazywali imiona swé w zie-
miach swoich.

13 A człowiek gdy we cześć był / nie ro-
zumiał: przyrownany jest bydletóm
bezrozumnym / y stał sie im podo-
bny.

14 Tá droga ich pogorszenie im: á
potym w vsciech swych będą * mieć
vpodobanie.

15 Jako owce / w piekle są położeni:
śmierć ie trawić będzie.

A będą panować sprawiedliwi
nád niemi rano: á ratunek ich sta-
rze ie sie w piekle / po starwie ich.

16 Wszakż Bóg odkupi dusze mo-
ie z ręki piekielney / gdy mie przy-
mie. *

17 Nie bój sie gdy sie zbogaci czo-
D wiek: y gdy sie rozmnoży sława do-
mu iego.

18 Abowiem gdy zginie / nie weźmie
roszytkiego: ani zstąpi z nim sława
iego.

19 Bo dusza iego będzie zá żywota
iego biogostawiona: będziec wyzna-
wał gdy mu dobrze uczyniś.

20 A ujdzie aż do rodzińu oyców
swoich: y aż ná wieki nie wyżrzy swia-
tłości.

21 Człowiek / gdy we cześć był / nie ro-
zumiał: przyrownan jest bydletóm
nierozumnym / y stał sie im podo-
bny.

Czemu sie mam bać czasu przeciwnego / kiedy
mie nieprawość nieprzyaciół moich zewszad
ogarnie: Drudzy tak / á lepię: Czemu sie ia
dopuszczam / abyh sie bał w on straszny
dzień sadu Bożego: czemu dla zbierania do-
czesnych majątności / mam sie dopuścić / aby
nieprawość moia / która inné cisne / miała
mie ogarnąć y potępić dnia onego: Trzeci
tak: Czego sie mam bać w dzień sadny / iedno
grzechów á nieprawości moich które zá mna
poyda: Jakoby rzekł: Nie mamy sie bać nie-
czego iedno grzechów.

7 Y chlubił sie w wielkich bogactwach. J
Jakoby rzekł: Niech tego słucha. Marné
bogactwa bydy pokazuje / iż nimi od śmierci
żaden ani sam siebie ani drugie nie wykupi

Kościół Chri-
stusów nie-
zwyciężony.

1 Tim. 3. 15.

* H. G

* Ten sposób
życia, Hebr.
* Selach, H.

* prędko abó
w przyszłym
żywoicie,
* stracił sta-
we / woie, G
* Selach, H.

* nie z sobą
nie weźmie,
Hebr.
Iob 27. 19.
* będzie záży-
wałá swa-
ści.

* do piekła,
gdzie są przed-
kowie iego,
których ná-
śladował.

Marność bo-
gactw.

Czytanie.

Ze P. Chri-
stus na są-
dzie zbawi
ludzie nie te
którzy mu
bydło ofia-
rowali, ale
którzy spras-
wiedliwie y
pobożnie ży-
li.

*pożreć, po-
pali, H.

*to jest mie-
sczyna w nie-
bieskich y nie-
miskich.

*Selach. H.
Bóg to mó-
wi.

*abo, wysiada
H.
*górné, H.
*ist w mocy
mojej, Hebr.

Boracz ognia
piekielnego.

Swięci z pa-
nem Chri-
stem sędzi-
bą
Matt. 19, 26

12 Przebłakani ich będą / Abo pátace ich
trwają od narodu do narodu. To jest: Bu-
dowa kościoła z aniołami y palace y nazywają
ie imionymi swymi.
14 A potom bedacy / To jest: a przecie ia-
dą potomkowie chwala / abo sie z męj przes-
chwalają.
15 Wszak Bóg odkupi dusze moje / Z dru-

giey strony pobożnych ludzi szczęście opisuje.
Które słowa Rabuena Rabbina Żydowski
tak wyklada: Jakoby rzekł: Nie poyde do
piekła: a jeśli tam poyde dla grzechu moiego /
on nie idnół wykupi z miłosierdzia swego
po niektórych czasie: bo nie do siebie przy-
mie. Bo y Żydzi wierzą że czyszczyć iest / z któ-
rego dusze mogą być wybawione.

wysł: 23. 1.
*wysłko co-
w nim y ná-
nim.

*chwalić, G.

*inż, H. G.
*bym, H.

*Kto ofiaruje
chwałę, ten
miał wczci, H.
*moje, G.

Ofiara spo-
wiedzi y
chwały.

Ofiara Mfity
S.

Pokusa Ori-
genesowa.

PSALM XLIX.

v Żydów 50.

Psalm Asaphowi.

1 **G** O nad Bogi PAN
mówił: y przyzwał ziemię.
2 Od słońca wschodu aż
do zachodu: / z Sionu
piękność ozdoby jego.
3 Bóg iawnie przyjdzie: Bóg nasz a
nie będzie milczał.
4 Ogień przed oblicznością jego roz-
pali się: a około niego wicher wielki.
5 Przyzwowie niebá z wierzchu: y zie-
mie / aby rozsądził lud swój.
6 Zgromadzić mu świętę jego: Kto
rzy rozsądzą testament jego w o-
stach.
7 A będą opowiadały niebiosá sprá-
wiedliwość jego: Bóg iest Sędzia.*
8 Sluchaj ludu mój / a mówić be-
de: Izraelu a oświadcze: Bóg Bóg
twój ia iestem.
9 Nie bede cie karał z ofiar twoich:
a całopalenia twoie są przed oczyma
moimi zawżdy.
10 Nie bede brał z domu twego ciel-
ców: ani z trzód twoich kozłów.
11 Albowiem moje są wszystkie zwier-
zęta leśne: bydła po górach y woly.
12 Znam wszystkie prąstwą niebies-
kie: y piękność pola zemni iest.

12 Jeśli bede łaknął / nie bedeć mó-
wił: bo mój iest okrag ziemię / y ná-
pełnienie jego.
13 Jeśli bede jadł mięso wołowe: a
bo krów kozłową bede pił:
14 Ofiaruy Bogu ofiary chwały: a
oddaj Najwyższemu śluby twoie.
15 A wzywaj mnie w dzień utrapie-
nia: wyrwę cie / a czcić mnie będzieś.
16 Ale grzesznikowi rzekł Bóg: Cemu
ty opowiadasz sprawiedliwości mo-
je / y bierzesz Testament mój w usta
twoje?
17 Ano ty masz w nienawiści kár-
ność: y zarzuciłeś mowę moję na zad.
18 Jezus widział złodziei / biegales
z nim / a z cudzołożnikami miałes swój
skład.
19 Usta twoie były pełne złości: a ie-
zyk twój plótł zdrady.
20 Siedząc mawiales przeciw bratu
twemu: y dawales rozgorzienie prze-
ciw synowi matki twojej. / Toś czy-
nił a milczalem.
21 Nimiiales niesprawiedliwie / że
bede tobie podobny: bede cie strofo-
wał y stawię przed oczy twoie.
22 Rozumieycieś to / Którzy zapomi-
nacie Boga: by kiedy nieporwał /
a nie będzie ktoby wydarł.
23 Ofiara chwały wczci mnie: y tam
droga / Która mu okaże zbawienie
Boże.

3 Ogień przed nim pożerać będzie / Jest
nie pragniesz widzieć oblicza Bożego: tedy się
wzdy boy ognia piekielnego: niech cie przes-
traśa męi: jeśli cie zapłaty nie ruszą. Ko-
chasz się w grzechach twoich / y w rozkoszach
ciała twego: to ná sie skłone zgromadzasz: aleć
przyjdzie ogień. Ogień przed nim pożerać
będzie / a ogień wieczny y niegasłony. Aus-
stin ná to miejsce.
4 Przyzwowie niebá z wierzchu / Niebá / to
iest wszystkie świętych dośkonálych / Którzy
z nim sędzić będą: przyzwowie ich aby wsiedli-
li na stolicach / y sędzili z nim dwanaście po-
ko-
lenia Izraelskie. Augustin ná to miejsce.
5 Którzy rozsądzą testament jego / To
iest: Którzy czynili przymierze z nim około
ofiar czynienia: H. abo Którzy woleli czynić
postuśenstwo / a niżli ofiary.

14 Ofiaruy Bogu ofiary chwały / Żydow-
skie słowo ארין Thoda, nie tylko ofiary
chwały / ale y spowiedź namionuje. Pzetós
to miejsce Rabinowie o spowiedzi wykla-
dają: Ofiaruy / prawu Bogu ofiary spowie-
dzi: to iest wina y grzechy své y spowieday
się Bogu / a on cie odpusci. Ale násy ro-
zumieć o ofierze chwały: Chwał Bogá a
dziękuy mu. A Chryzostom s. o ofierze wta-
śney nowego testamentu ciała y krwi Pań-
skiej / Która ná miejsce wszystkich ofiar staré-
go testamentu nastąpiła to miejsce wyklada.
16 Ale grzesznikowi rzekł Bóg / Origenes
ná ten wiersz zawarłszy księgi z kazania po-
sed / płacząc y lamentując / wspomniawszy
że w Aleksandrii gwałtem przesładowania
przymusony Eusebia ziarn kądziela Pogań-
skim bogom ofiarował: tak iś słuchacze w-
ysłcy wzięliwszy się go / pospólnie ptali.

Ephih.

Ofiara Masy
S.2. król. 12.
Pilnie prosi
o grzechów
odpuszczenie
y o przy-
wócenie S.
Ducha.
H.Rzym. 3. 4.
*robie, H.*był czyn-
ić on, H
Iob. 14. 4.Iob. 14. 4.
*prawdziwą
spowiedź y po-
kute, Euthi.
*omoczonym
w krwi pi-
nā Chrystuso-
wey.3. Moy. 14.
4. Moy. 19.
*Daś mi v-
syśle, H. G.
miasto, Day
mi wysyśle.
*ktoś po-
kusił, H.Makuty grze-
chow y po od-
puszczeniu.Sami się karz-
my, by nas
Bóg nie karałPrawa po-
kuta.

Epiph. in haresi Origenistarum.

Ofiara chwały wzięci mie.] To Augustyn
ś. wyklada o ofierze świętej ołtarznej no-
wego testamentu / gdy tak pisze: Tę ofiarę
ciąto y frw przed przysięciem Chrystusowym

PSALM L.

v Zydów 51.

Nā koniec, Pjalm Dawidów, ? gdy
przyszedł do niego prorok Nāchān,
kiedy był wśedł do Bethsābeiry.A Miluy się nādemna
Boże / według wielkiego
miłosierdzia swego.A według mnożstwa lito-
ści twoich / zgladz nieprawość moję.Jeszcze więcej omyy mie od niepra-
wości mojej : y od grzechu mojego
oczyszc mie.Abowiem ja znam nieprawość
moję : y grzech mój jest zawżdy prze-
ciwko mnie.Tobiem samemu *zgrzeszył / y v-
czynilem złość przed tobą / abyś się
oprawdziwił w mowach twoich /
i zwyciężył gdy cie pośadzają.Oto bowiem / w nieprawościach
jestem poczęty : a w grzechach pocze-
ł a mę mātka moia.Oto bowiem umiłowales prawdę /
niemiłomne y skryte rzeczy mę-
drości twojej objawiłś mi.Pokropiś mie hyzopem / a bede
oczyszczony : omyleś mie / a bede nād-
smięg wybielony.Słuchowi memu daś radość y
wesele : y rozrādniś się łosć poniz-
żonę.

Odwroć oblicze twoje od grze-

Jeszcze więcej omyy mie] Żad mamy/
że przez grzech nieciakie makuty y zmazy nā
duszy zostają : a iż nieżarą / przez proste grze-
szenia pokutującego do Boga nawrócenie /
bywa doskonałe grzechów odpuszczenie y vle-
czenie : ale jeszcze zostają po odpuszczeniu grze-
chu / nieciakie ośiatki / które czyszc y leczyć po-
trzebā.Grzech mój jest zawżdy przedemną]
Wstap nā trybunał serca twego / a tam badź
swym sędzią. mech cie trapi boiażn / mech wy-
mkniesz spowiedź. Rzecz Bogu twemu : Abos
wiem ja znam nieprawość moję / a grzech
mój jest zawżdy przedemną. Ktży był za to-
bą / mech będzie przed tobą / a gdy stanie przed
tobą / mech będzie Karan od ciebie / abyś ty
sam porym od Boga sędzięgo me był stawion
przed sobą / a me nalażł byś gdziebyś mógł
uściec od ciebie. August. lib. 50 Homel. hom. 2

Tobie samemu zgrzeszyłem.] Kiedy tak

przez figury ofiar starego iżona obciowa-
no : w miece Chrystusowej przez same prawde
oddawano : a po w niebowstąpieniu Chry-
stusowym przez Sakrament pamiętki obcho-
dzą. Aug. cont. Faust. lib. 20. cap. 21. nā łoncu.chów moich : a zgladz wśytkie nie-
prawości moje.12 Serce czyste stwórz we mnie Bo-
że : y Ducha "prawego" odnow we
wnętrznosciach moich.13 Nie odrzucaj mie od oblicza two-
go : y Ducha świętego twego nie bierz
odemnie.14 Przywóć mi radość "zbawienia
twoiego" / y Duchem przedniejszym
potwierdź mie.15 Bede nāuczal ni : prawe dróg two-
ich : a niezbójni do ciebie się nāwro-
cą.16 Wybarw mie "ze krwi Bożę / Boże
zbawienia mego : a iżył mój z rado-
ścią będzie wysławiał sprawiedli-
wość twoję.17 Pānie otwórzysz wargi moje : a v-
stał moje opowiadać będą chwałę
twoję.18 Abowiem gdziebyś był chciał ofia-
ry / wszdybyś był dał : w całopal-
nych nie będzieś się kochał.19 Ofiara Bogu duch skrapiony :
serca skruszonego y umiżonego "Boże
nie wzgardziś".20 Uczyń dobrze "Pānie" Sionowi
w dobrej woli twojej : "aby się zbu-
dowały" mury Jeruzalem.21 Tedy przyjmieś "ofiary" sprawie-
dliwości / obiaty y całopalenia : tedy
nāładaj nā ołtarz twój cielców.postrzeż / że gorzko smakne nā duszy / coć
pićwój stokół było w żywocie / a coć pier-
wój lubowało nā ciebie / to cie teraz dręczy nā
sercu / tam dopiero dobrze w : dychaj do Bo-
ga / y mów : Tobiem samemu zgrzeszył / y
czynilem złość przed tobą. Abos / iako w ży-
do wśkim wyrażniew stoi : przed oczymā two-
mi. August. ferm. 7. de tempore.6 Abyś się usprawdziwił.] To jest / o-
myy mie / oczyść mie / abyś się okazał bydy
wiernym w obietnicach twoich o grzechów od-
puszczeniu / y sprawiedliwym w sadzeniu.7 Oto bowiem w nieprawościach] Co to
jest / że mówi Dawid iż się poczał w nieprawo-
ści / iedno iż nieprawość a grzech pierworoz-
dny ciągnie się nā wśytkie od Adāma. Bo y
sam obowiązek śmierci zrost się z tą niepra-
wością. Żad nā się nie rodzi iedno ciągnac
wine y Karanie / ciągnac zaśluge meki y Kara-
nia. August. nā to miejsce. W dydowstini*stałego, sta-
tecznego, H.
Hier:*leżusa twego
H. Hier.*przykaza-
nia twego.*od grzechów
zula / coć od
męzobny / coć
y od on / coć
zła a króć
głównie / coć
scit.*Bóg nie
wzgardzi, G.*H.
*a niech się
budni, G.

*ofiary, H.

Wśyśy" się
w grzechu
pićworo-
dnym rodzą.
Rzym. 5. 12.

Odpuszczenie
grzechów w
skrytce.

Ion. 3. 9.

Trójca S.

Ioan. 5. 22.

tercie stoi / W nieprawości y w grzechu / in
singulari. Lecz dobrze Lxx. przelożyli: Jż
grzech pierworodny aż ieden iest / ale skut-
kiem zawięra w sobie wszystkie grzechy y nie-
prawości. Actu est vnum, potentia multa.

8 Niewiadome a skryte rzeczy objawiles mi /
Które rzeczy skryte? Które niewiadome? Jeno
iż Bóg y takim przepuszcza. Nic nie iest tak
skryte y tak niepewnego. Na te niepewność
Antiochowie pokute czynili. Bo mówili di-
sputat z soba: Kto wie iestli sie Bóg niesi-
luie y nie odmieni sentencyę swojej? Nie-
pewna to była gdy mówili / Kto wie? Augu-
stin na to mieysce.

12 Y Ducha prawego. / W tych trzech wier-
sach Proroek trzech Duchów wspomina. Duche
przednięszego / to iest Oycy / iż od niego
iust Syn / a nie on od Syna. Ducha prawego
to iust Syn / że mu wysiłek sad Ociec iust /
y Ducha świętego Który od Oycy y od Syna
pochođzi. Który aż imiony y personami ró-
żni sa / ale iustność iest wszystkich iedną. Hiero.
in cap. 4. ad Galat.

19 Ofiara Bogu duch strapiony. / Bywają
ludzie oczyszczeni y ofiara sercą struszonego /
od tego o którym teczono / Ofiara Bogu w
dzieczna iust Duch vtrapiiony / sercą struszo-
nego y vniżonego ty Boże nie wzgardziš.
August. cont. Crescent. Gram. lib. 2. cap. 12.

21 Ofiara sprawiedliwości. / Ofiara spra-
wiedliwości iust sama sprawiedliwość abo v-
czyni dobre / święte / sprawiedliwe / Które po-
bożni ludzie Bogu ofiarują / Które pod zało-
nem nie do końca były Bogu wdzięczne / ale
pod czasem łaski dla Chrystusa y przez Chri-
stusa / sa mu bärzo miłe y przyjemne. Możesz
też rozumieć przez ofiara sprawiedliwości / o-
fiara vsprawiedliwiająca / to iest ofiara olta-
rzna Młsę S. Bo iako żydowie Bogiem
sprawiedliwości zowią Boga vsprawiedli-
wiającego / tak tymże sposobem ofiara spra-
wiedliwości zowią ofiara nie tylko w sobie
sprawiedliwa, ale też nas vsprawiedliwiają-
ca y wlewająca w nas Ducha S. sprawce
wszelkiej sprawiedliwości / iaka iest Młsa S.

Ofiara sercą
skruszonego
człowieka o-
czyszcza.

Ofiara sprá-
wiedliwości.

Ofiara Młsę
S.
Psal: 4. 2.

PSALM LI.

v Zydów 52.

Ten Doeg iest
tę figurę he-
retyków o-
skarżają-
cych kápła-
ny niewinne
O mocarzu?
młsioierdzie
Boże cały
dzięk. H.
Hier.

1 Na koniec, wyrozumienie Dawidowi / kie-
dy przyszedł Doeg Idumejczyk, y oznay-
mił Saulowi, przyszedł Dawid w dom
Achimelech. 1. Król. 22.

2 O sie przechwalaš ze zło-
ści / Któryś iest silny w nie-
prawości?

3 **E** Casy dzień / nie spráwie-
dliwość myślił iezyc twój /
iako bzytrwá ofra czyniles zdráde.

4 Vmilorales złość nád dobroć /
nieprawość wiecéy niż mówic sprá-
wiedliwość.

5 Vmilorales wszystkie słowa / zá-
trácenia / iezycu zdrádlivy.

6 Przetoż cie Bóg zmieszy do końca /

*Selach, H.
*Które kápł.
nóm Bożym
przyniosły zá-
trácenie.
*izyk, G.

B wyrwie cie / y wypedzi cie z przybytku
twógo / y forzeń twój z ziemi ży-
wiczeych*

8 Wyższa sprawiedliwi y beda sie
bac / y nád nim beda sie smiac / y rze-
ka: otożci człowiek / Który niekládł
Boga pomocnikiem swoim.

9 Ale vfał w mnoŝtwie bogactw
swoich / y przemógl w marności swo-
iej.

10 Alia iako oliwá / rodząyna / w do-
mu Bożym / miałem nádzieie w mi-
łosierdziu Bożym / ná wieki y ná wiek
wieku.

11 Bedec roznawał ná wieki / zes v-
czynił: y bede / oczekawał imienia
twógo / bo dobre iest przed obliczno-
ścią świętych twoich.

*H.

*Selach, H.

*zieleny, H.

*nádzieie
miał w imi-
niu twym.

PSALM LII.

v Zydów 53.

1 Na koniec, ná / Máeleth wyrozumienia
Dawidowi.

2 **K** Eł glupi / w sercu
swoim: Niemáš Boga.

3 Poprowáli sie / y obrzy-
dłemi sie sstáli w nieprawo-
ściach / niemáš Ktoby dobrze czynił.

4 Bóg z nieba pozjrzał ná syny czło-
wieczé / aby ogládał / iestli iest znáacy
ábo szukáacy Boga.

5 Wŝyŝcy odstąpili / pospołu sstáli

*Máeleth
był instru-
ment Muzyc-
ki żáłobny.
*ácz tego iá-
snié słowy nie
wyznawa,
August.
Psal. 13. 1.
4. Efd. 8. 58.

Rzym: 3. 12.

5 B sie niepożytecznymi / niemáš Ktoby do
bize czynił / niemáš aż do iednego.

6 Izáli / nie poznáią / wŝyŝcy Kto-
rzy czynią nieprawość / Który pozyrá-
ją lud móy iako pokarm.

7 Boga / nie wzywáli / tám dzieli
od boiażni / gdzie nie było strachu.

8 Abowiém Bóg rozŝypał kości
tych Który sie ludzióm podobáią /
pohánbieni sa / bo ie Bóg wzgárdził.
*Któz da / z Siomu / zbáwiemie /
zracl / goy Bóg náwróci poimánie /
rozrádnie sie Jácob / y rozweseli sie
Izrael.

*Rozumiey /
w téy gromá-
dnie niezbo-
żnych.
*že Bóg odda
kázdemu we-
dle zasługi
iego.
*H.

*Pána, G.
*tego Który
cie oblégl, H.

*Day Boże,
Hebr.
*ábo zbáwi-
ciolá Izrael /
skiego.

PSALM LIII.

v Zydów 54.

1 Na koniec, w wierśbach wyrozumienia Da
2 widowi, * kiedy przysli Zypheanie, y
A rzekli do Saula: a za sie v nas Dawid
nie zataił? 1. kró. 23 19. y 26. 1.

3 **B**oże / w imię twoie
zbań mie / a w mocy two-
4 iej sądź mie.

Boże wysłuchaj mo-
5 dlitwe moje: przyni w vsy słowa
vst moich.

Abowiem obcy powstałi przeciw-

ko mnie: a mocarze sukali dusze mo-
iey / a niekładli Boga przed oczyma
swemi.*

6 Bo oto Bóg mie podpomaga/
B a Pan jest obróncą dusze moiej.

7 Odwróć złe na nieprzyiaciele mo-
ie / a zatrac ie według prawdy two-
iey.

8 Dobrowolnie bede ofiarował to-
bie / y bede wyznawał imieniowi two-
mu PANIE / abowiem dobrze jest.

9 Bo ze wszelkiego vtrapienia wy-
waies mnie / a oko moje wzgardziło
nieprzyiacioly moie.

*H.

*Selach. H.

*H.

*H.

*Obróci, H. G

*H.

*dla imienia
twego: dla cie-
bie: abo przez
imie twe y
przez moc
twoja.
*wczyni mi
sprawiedli-
wość, H.

Prosi Boga,
abygo od fał-
szywych a o-
błudnych
przyaciół wy-
bawił.
*Aśphowi,
G.

*skarżalem
sie na modli-
wie mojej,
H.

*przeciwili,
H.

*o bych to-
miał skrzy-
dła, Hebr.

*Selach, H.

*Boga, G.
*G.

*G.

*rozruch, H.

*przewrotno-
ści w pośro-
dku jego, H.

*H. G

P S A L M LIII.

v Zydów 55.

1 Na koniec, w wierśbach wyrozumie-
nia Dawidowi.

2 **S**łuchaj Boże mo-
3 dlitwe moje / a nie wzga-
r dzay prosby moiej: wcy-
żrzy na mie a wysłuchaj
mie.

4 *Zasmucilem sie w ćwiczeniu mo-
im: y zatrwożyłem sie: * dla głosu
nieprzyiaciela / y dla wciśnienia grze-
sznika.

Abowiem zwałali na mie niepra-
wosci: a w gniewie przykryli mi sie.

5 Serce moje zatrwożyło sie we
mnie: a strach śmierci przypadł na
mie.

6 Boiaż y dziwienie przysly na mie: y
okryły mie ciemności.

7 Rzekłem: *eto mi da skrzydła i-
a: to gołębice / a bede latał / y odpoc-
zywał.*

8 Oto oddaliłem sie wciśkając: y
miejskałem na pustyni.*

9 Czekałem onego który mie wybá-
wił od lekliwości ducha / y od na-
wrotności.

10 Zrzuc Panie / * rozdziel ich iezyki:
bom widział nieprawość / y spór w
mieście.

11 We dnie y w nocy obtoczy ie po
murach iego nieprawość: a obciążę
nie w posród iego / y niesprawiedli-
wość.*

12 A nie wstała na vlicach iego li-
chwa / y zdrada.

13 Abowiem / by mi był złorzeczyl nie-
przyaciół mój: wzdobył był wy-

trwał.

A by był ten / który mie nienawi-
dział / przeciwko mnie wielkie rzeczy
mówił: snadź bych sie był stryl przed
nim.

14 Ale ty człowiecze iednomysłny wó-
dzu mój / y znaiomy mój:

15 *Któryś pospołu zemną iadał sto-
dkie pokarmy: w domu Bozym cho-
dziłisiny w zgodzie.

16 Niechay śmierć przyjdzie na mie:
a niechay żywo zstapią do piekła.

Bo złości w mieszkaniach ich: w
poszrodku ich.

17 Ja lepał do Boga *wolałem* a
PAN *wybawił* mie.

18 W wieczór y rano / y w południe
bede opowiadał / y wysławiał / y wy-
słucha głos mój.

19 Odtepi w pokoju dusze moje od
tych / którzy mi sie sprzeciwiają: a
bowiem między wiele byli zemną.

20 Wysłucha Bóg / y wniży ie / który
jest przed wieki.*

21 Bo *niemam* im odmiány y nie ba-
li sie Boga: wyciągnął reke swoje
w oddawaniu.

22 Pokalali testament iego: * oddzie-
lili sie od gniewu twarzy iego: y sprze-
ciwilo sie serce ich.

23 Glódse są mowy iego nad oliwe:
a one są strzały.

24 Wzruc na PANA *staranie* two-
ie / a on cie wychowa: nie dopuści
na wieki zachwiania sprawiedliw-
ego.*

25 Ale ty Boże zawiedzieś ie w stu-
dnią zatracenia.

*Nieżowie trwawi y zdradliwi nie
dobydą do połowice dni swoich: lecz ia
nadszicie bede miał w tobie *Panie*.

lákoby rzekl:
smiales mi to
wczynie.

*z którym mem-
ia w d: ganie
znasat táie-
mné rady mo-
ie, H.

*wolać bede
H.

*wysłuchał,
G.

Czys do mo-
alury.
Dan. 6. 10.

*Selach, H.

*nie sie niepo-
prawia.

*niebali sie
gniewu twa-
ry iego.

Matt. 6. 25.

*nieżartowy
abo brzemie
twoje, H.

Luc. 12. 21.
1. Pet. 5. 7.

*Mordene.

*H

7 A b e l a l a t 7 T o s i c i a s i n t e y t a k p r e z
k o s y c m o s z . K r o m i d a j e r y d l a z e b r y c g d z e
w i e c i a l a c p o d c y n a l : O r o b y c d a l e s t o g d z e
w i e c i / y m i p i s a b y c h n a p u s t y . C z e s t i b y c h
n a r e g o k r o z y m i d o r y c h n i s t w y b a w i t . N e z
m i a s t o t y c h s t o w o s t a t m a d t e r a z w z y d o w
s t m i t a k m a i a : P o s p s y b i y m s i c i a b y c h
s t o l w i a t r u g w a l t o w n e g o .

Abomien by na byl.] Dawid ná Achis
tophelá / á Pan Chryſtus ná Judaſa tému ſie
ſlowy ſk arſy.

19 Ktorzy mi się przybliżają.] Ktorzy się
tu mnie przybliżają. Hebr. To jest / Ktorzy
mnie naderżają y z blizy błądzą na mnie.

Abowiem między wielę byli zemna. J. Abo/wiele idy było zemna iako Elizeus mowił: Wiele idy iść z nami/ wlii nuni/ O Anjołach to rozmawiać iako Rabbini Rumbi wyśkłada. Tuni z żydowskięgo to k przefładać: Abowiem wielę idy było przefłado mnie. Augustin ś. zaś czyta: Abowiem w wielę rzeczach byli zemna/ y o heretykach to wyśkłada/ mowią: Nie odmieniamy się w was rego w czym się zgadzacie z nami/ bo w wielę rzeczach testacie z nami/ ale naprawiamy to w czymieście nie z nami: y to chcemy testować w wiściel/ czezo niemacie tam gdzie testować.

nami iętescie wechrście / w ślędzie Aposto-
łan / y winnych Pańskich Sakramentów
ale w duchu jedności / y w zwięzce pokoi / &
nawet w samym Kościele Katolickim nie ię-
śtescie z nami. Ro ięli wezmiecie / tedy me te-
dy wam prz ybędzie / ale tedy wam pomoż-
ę do zbawienia to co macie z nami. August.
epist. 48. ad Vincentium Rogatianum.

20 Który jest przed wieki. J. Tu żydowie
 klada ono swoje Selach. Składając / że tu do-
 brze nasz koniec wiersza czynia / a nie dobrze
 żydowie dżisieyszy puł wiersza. Bo Selach,
 który jest znak albo potwierdzenia / albo głosu
 odmienienia / albo i takiego dźwięczenia y za-
 wołania / nie klada tedno na końcach wiersza
 takto jest rzecz iasna przez te wszystkie psalmy.
 Patrz psalmu. x. v. 3.

21 Wyciągnął rękę swoję. I zsydow-
skiego tak dziś przekładała. puścił rękę swą
(słowski) na spokoynę swoję i z gwałcił przy
mierze swoję.

22 Oddzieliłi się od gniewu twarzą jego. I
To: Żydowskięgo teraz przykładam: Mies-
kiecysie mż masło (były słowa) vsz jego: lecz
woyna w sercu jego. Ale Lxx. lepszy. iako
Genebrardus potazuje.

Lepst roz-
 dziny wier-
 sów wedlug
 Eux. nieli
 weatug Zy-
 dow.

Ex: p...
k... (p/s)...

PSALM LV.

v Zydów 56.

1 Na koniec, że lud, który się sstał od świę-
tych oddalony, Dawidowi na napis-
tytułu, kiedy go Philistym-
wie pojmali w Get.

2
A
Smiluy sie nade mna
Boze / boć mie podeptat
słowiem : przez cały dzień
należożąc wtrapił mie.

3 Podeptali mie nieprzyjaciele moi
cały dzień; a bowiém wiele walcza-
cych przeciwko mnie.

4 Od wysokości dnia wlećne się : ia
lepać w robie nadzieie mieć bode.

5 W Bogu wystawić bede mo-
B wy moie / w Bogum nadziecie miał :
nie bede sie bał co mi przyjdzie cieżo.

6 Caley dzień stowy memi bzydzili
sie przeciwto mnie wpytanie mysli ich
na z. e

7 Beda⁷ mieſtác / y trýc ſie / ſámi

Zá lud który sie sstał J Ten tytuł z 3y
dowstwiego roznátie przekladaá. Jedn
tak: Zwycięscy / o golebicy memey / abo zá
golebicy mema / w dalekich (stronách) Daw
widw Kerynot. Druy zá inácy. Hiero
nym s. tak: Zwycięscy zá golebicy mema / że
daleko odszedł Dawid pokorny y prosy. A
Chaldayst tłumác: Ku chwalemu / zá ko
ściót który jest przyrownán golebicy ml
ściót.

Od wysokości dnia 7 To iest / nawysa
3 fych a co dziennych niebezpieczeństw vlečne.
Tzwierż maczey dzieła sydzi y Grefowie.

stóp moich beda flákorác.

8 Jąko czekał na duszę moję: za nic
ie zbawię: i w gniewie narody po-
truśysz.

9. Boże / ¹żmót mój obławiłem
tobie : poleżyłś ty moie przed obli-
cznością twoją.

10 Jākos w obietnicy twoiēy: tedy
podsądza tył nieprzyjaciële moi:

W Ktorzolkwiec dzień bedzie cie w-
zywał: otem poznal ze Bogiem mo-
im iestes.

W Bogu bede chwalił¹ słowo / w
P A N U bede chwalił¹ mowę : mi-
łem nadożcie w Bogu / nie bede śie-
leł¹ co mi uczyni stworzeń.

12 | We mińte ſię Boże ſluby twoie
| Króć oddam chwały tobie.

Jydzj tak: Abowiem wiele jest walczących
 przeciwko mnie: o Wysoki / abo Namysły.
 Dnia krzese sie vlefnie / ia w tobie vsac bede.
 Grekowie tak: Abowiem wiele jest walczą-
 cych przeciwko mnie z wysokości. We dnia
 sie nie vlefnie / y owsem w tobie vsac bede.
 Ależ też y inni Grecie tak mąia / takó nąszo
 Łacimie: tu wierz poczynnąie: Ab alieudi-
 ne diei timebo.

12 We mnie są Boże śluby twoie] To jest /
w sercu moim / albo w pamięci mojej są słus-
by / które mi uczynił.

Wyznanié
wielkanié
moie, H.

Đe. Bóg test
zánog, H.

2 cokolwiek
mi się słaśnie
obietnice.

H. G.

— H.

*czy moie od
tex, G.
abysh cho-
diti. H.

Taken y ver.
22.
Anyelowie
strze.
4. Król: 6. 16.

Heretycy w
wielu rze-
czach są z na-
mi.

1. Król: 21. i 22.

"Achis y su-
dy iego.

* Zi Bożę po
 mocą, Hebr.
 "to jest, sta-
 waś do obci-
 żenia i go do
 mnie.
 * człowiek
 śmiertelny.
 * zbierać się.

Wykład Tis-
mus.

Ab altitudi-
ne diei ti-
mebo.

PSALM LVI.

v Zydów 57.

*"To jest", na
z pieśń, kró
wa się tak po-
czyna: Nie
zatraca.*

1 *Ná koniec, "Nie zatracać", Dawidowi za
napis tytułu, gdy rękował przed Saulem
do iaskiniey. 2. Król: 2. 1. y 24. 4*

2 *S* **M**iluy sie nádemna
Boże/ smiluy sie nádemna
Abowiém w tobie vfa du-
śa moia.

3 *A* **A**w cieniu sřzydeł twoich nádzie-
ie mieć bede/ aż nieprawość przemi-
nie.

4 *B* **B**ede wolal do Boga náwyssze-
go/ Boga który mi dobrze uczynił.

*"Anioły, ábo
pomoc.*

5 *B* **P**osłał z niebá/ y wyráwił mie:
dał ná pohánbienie którzy mie de-
ptáli.

**Selach, H.*

6 *D* **D**esłał Bóg miłosierdzie swoje/ y
prawde swoje/ y wyrwał duše mo-
ie z pośrzedku sčzenięt lwich/ spałem

stworzony.

7 *C* **S**ynowie ludzcy zeby ich "oreże" y
sřzali: á ich ieżył miecz ostry.

"oscz-py, H.

8 **W**ywysze sie Boże nád niebiosá/
á po wšyrtkij ziemi chwála twoia.

9 **Z**ástawili sídło ná nogi moie/ y
náchylili duše moie.

*"do sídła, á-
bo ponizli.*

10 **W**ytopáli dól przed obliczem mo-
im/ á wpádli weni.

**Selach, H.
Ná: 107.*

11 **G**otowé serce moie Boże gotowé
serce moie: bede spiéwał y grał.

*"w chwale
moiej/ G.
dušo moia
Ioan: 2. 22*

12 **P**owstań "chwalo moia/ powstań
hářfo y cytro/ wstáne ná świtanu.

13 **B**edec wyznawał miedzy ludem
Panie/ á bede tobie grał miedzy na-
rody.

14 **A**bowiém wywysšoné iest áž do
niebios miłosierdzie twoie/ y áž pod
obłoki prawda twoia.

15 **P**odwysze sie nád niebiosá Boże/
á po wšyrtkij ziemi chwála twoia.

*Wyklad ry-
tmu.*

1 *Ná koniec, nie zatracać. Ten tytuł zie-
ronym tak przełożył: Zwycięcy/ ábyś nie za-
tracal Dawida pokornego y prostego. A
Chaldeyski tłumaczył: Tu chwaleniu/ za przy-
śroś/ czasu którego rzekł Dawid/ Nie zatra-
cać/ ábo nie káž. 26.*

3 *Boga który mi dobrze uczynił. Ten tytuł
mie wybrał od Saula/ sukaiacego mie po-
taniach y iasniach górnych. Co iáko Bóg ro-
czynił/ Chaldeyski przeładował tak wyrażił/
Do Boga/ który rostał pátakowi/ áby ro-
czynił siatkę w dzwirách iasni/ ná obrone
moie.*

*Liko Bóg Da-
wida w iáski-
ni wybrał.*

PSALM LVII.

v Zydów 58.

*Ze niepobo-
żni sę zgi-
nę, ádobrzy
odnioř ga-
pláć áby
je chwałili
opetřność
y spráwie-
dliwość Bo-
ża.*

1 *Ná koniec, nie zatracać, Dawidowi ná
napis tytułu.*

2 *A* **E**śliž wždy po praw-
dzie spráwiedliwość mówi-
cie/ sádziciež spráwiedliwie
synowie człowieczy.

3 **A**bowiém w sercu działacie nie-
prawości/ ná ziemi rece wáśé plotz
niespráwiedliwości.

4 **O**dłaczyli sie grzésznicy skoro z ży-
wota: pobłádžili skoro z żywota/ mó-
wili kłamstwo.

5 **J**ad máia ná podobieństwo we-
ża/ iáko žmúe głuchéy y zátulájęcy
všy swoje.

6 **A**która nie vřlyřy głosu zátuláję-
cych/ y czárowník zátulájęcego mę

*Moc pier-
worodného
grzechu po-
kazuje się
we głuchéy
w pie-
luchach.*

4 *Pobłádžili skoro z żywota. Ten tytuł
dział od żywota. W żywocie ábo w brzuchu
kościółka mieřka prawda. Atożkolwiek od
tego żywota kościelnego iest oddzielony/ ten
muří fałř mówić. Muří rzeké mówić fałř y
kłamstwo/ ten który ábo się w tym żywocie
nie poczał/ ábo którego poczetego mářka wy-
rzucił. Augustin, ná to mieysce Psálm.*

dże.

7 **Bóg pokrzyży zeby ich w vřciéch
ich/ zeby trzonowé lwów polamie
PAN.**

8 **W**niwécz sie obróć iáko woda
zbiegájąca/ náciágnął łut swóy áž
zemdleia.

"Bóg ná nie.

9 **J**áko "wóř", który plynie zniešie-
ni beda/ przypadł zwierzechu ogień/
y nie vřřzeli słońca.

*"šlimak, H.
ábo tak, iá-
ko martwy
plód, nie o-
gládaia słoń-
ca, H.*

10 **P**ierwéy niżli ciérznie wáśé poczu-
ło tarmy: iáko żywé tak ie w gniewie
póřze.

11 **B**edzie sie weselił spráwiedliwy
kiedy vřřzy pomřte/ "rece" swé vmy-
ie we řwi grzészniá.

"nogi, H.

12 **A** rzecze człowiek/ iestli wždy iest po-
żytek spráwiedliwemu/ przedřieć iest
Bóg który "ie" sádzi ná ziemi.

"H.

*Kto nie iest
w kořciele,
ten muří
fałř mówić.*

10 *Pierwéy niżli ciérznie wáśé poczu-
ło tarmy. To iest/ według przełádu Hieronymá. y
innych z žydowskiego: Antequam crescant
spina vestra in rhamnum. Pierwéy niżli ciér-
nie wáśé wyrořie w tarmy/ ábo w drzewo
ciérzniowé lub głogowé. Jákož rzekł: Pier-
wéy niżli złość y przewrotność wáśá swéy
miary dorosćie/ zginiećie przedřo smierćia.*

*Prisquam
intellige-
rent spina
vestra rha-
mnum.*

Dzudy to ták z Żydowskiego przeładaia :
Pierwey mišli gárce wásé pocziąg ćirnie/ to
ieŝt / ćiepto od ognia ćirniowego: Jż słowo

Żydowskie wo sir, znaczy y ćirnie y gárce.
Złieć pierwszy wyładlepŝy y poŝpoliŝy ieŝt.

PSALM LVIII.

v Żydów 59.

1 Na koniec, nie zátrácaj, Dawidowi ná na-
pis tytułu, kiedy poškał Saul y strzegł do-
mu iego, żeby go zábił.

2 **S**krwy mie od nieprzy-
iációl moich Boże mój :
A y od powstawájących
przeciwko mnie wybarw
mie.

3 Wywó mie od tych którzy broią nie-
práwość : y od meżów krawáwych
wybarw mie.

4 Boć oto włowili duŝe moie: rzu-
cili sie ná mie możni.

5 Ani niepráwość moia / ani grzech
mój PANIE : bez niepráwości bie-
gałem y prostom postępował.

6 Powstań / ábyś mi zábieżał / y o-
bacz : á ty PANIE Boże zastępów /
Boże Izraelski :

7 Vday sie ná náwiedzenie wŝech
narodów : nie miéy lutości nád wŝy-
ŝkami / którzy broią niepráwość. *

8 Náwróć sie ku wieczorowi : y be-
da mrzec głód iáko psi / y beda cho-
dzić okolo miáŝta.

9 Oto beda mówić wŝy swémi / á
miec w wŝciech ich : bo ktróż słyszał :

10 A ty PANIE násmieieŝ sie z nich /
winiec obróćieŝ wŝytkie narody.

7 Náwróć sie ku wieczorowi.] Prozoctwo o
niewoléy / wŝŝku / y o náwróceniu Żydów ná
oŝtátku.

12 Nie zábijaj ich.] Prozoctwo o Żydzich / iŝ

PSALM LIX.

v Żydów 60.

1 Na koniec, zá tymi którzy beda odmie-
nieni ná napis tytułu, sámemu Dawidowi
ná náuke: * kiedy spalił Mesopotámia Sy-
riyska, y sobál : y wrócił sie loáb y po-
ráził Idumaa w dolinie Zup Solnych,
dwánaście tysięcy.

2 **O**że / odrzucił nas /
A y ŝkázil nas : rozgnie-
wał sie / y ŝmiłował
sie nád nami.

3 Wzruszył sie ziemié / y zátrwożył sie

10 Moc moie v ciebie ŝtrédz / bede :
ábowiem Boże ieŝtes obrońca mój :
11 Bóg mój / miłosierdzie iego wprze-
dzi mie.

12 Bóg pókaże mi nád nieprzyació-
C ty mémi : nie zábijaj ich / by kiedy nie
zapomnieli ludzie moi.

13 Kospióŝ ie mocą twoią / y zrzucie /
obrońca mój PANIE :

14 Grzech wŝŝ ich / mowé wárg ich :
á niech beda poimani w hárdości
swoiey.

15 A dla ŝlorzeczeńŝtwá y kłamŝtwá
beda opowiedzeni / ná ŝtrácenie : w
gniewie zátrácenia y nie bedzie ich.

16 A doznáia iŝ Bóg bedzie páno-
wał Jakobowi / y ktráóm ziemié. *

17 Náwróć sie ku wieczorowi / y be-
da mrzec głód iáko psi / y beda cho-
dzić okolo miáŝta.

18 Ciz rozbieŝa sie ku iedzeniu : á ie-
D ŝli sie nie náiedŝa / beda ŝemrać.

19 Ale ia bede ŝpiéwał moc twoie / y
bede z radością wychwalał ráno mi-
łosierdzie twoie.

20 Bos sie ŝstał obrońca moim / y
wćieczka moia w dzień wtrapienia
mego.

21 Pomocniku mój / tobie bede ŝpié-
wał / iŝes ty Boże obrońca mój : Bóg
mój / miłosierdzie moie.

nie mieli bydŝ wytrácenti : ále po wŝytkim
ŝwiecie roŝproŝeni ná pámiatke ŝpráwiedli-
woŝci Boŝey / y ná przeŝtroge wiernym.

ig : wlecŝ ŝtruŝenia iéy / bo ŝie zá-
chwiałá.

5 Okazałes ludowi twemu ciężko-
B ŝci : nápoileŝ nas winem żáłoŝci.

6 Dales znák boiŝcym ŝie ciebie : áby
wćiećáli od oblicza luku. *

7 Aby byli wybáwieni mili twoi :
y wybarw práwicę twoią / á wysłu-
chaj mie.

8 Bóg mówił w ŝwiátnicy ŝwoiey /
rozweŝele ŝie / y bede dzielił ŝychi-
me / y dolinę námiotów pomierze.

9 Móyci ieŝt Gáláád / y mój Máz-
náŝŝes : y Ephraim moc głowy moiey.

^{zakonodaw}
ca, H.

^{bede ię de}
ptał borem
moim, iako
mi podda-
ni. ^{Philistym-}
wie, H.

Wykłady ty
tułu.

Obietnice bo
skie se wpo-
mina.

Rozmaiti
poddani Da-
widowi i
Chrystusowi.

Pátrg tytu-
łu Psalmu
4.

prosi aby
go Bóg wy-
gnął do
oceanu
przywrocił
a żeby mu
dał długie
wot na kró-
lestwie.

Kościół Chri-
stusów nie w
jednym krá-
in ziemie.
Matt. 7. 24.

^{Pátrg tytu-}
łu Psalmu 8.

Ze mu pod o-
broną Boga
nieprzyaciół
nie nie woz-
m.

^{skłócił moia,}
H.
^{na mi.}

10 Juda król mój: Moab górnice
nádzieie moiey.

C Nád Idumeę rozciągnie bót
mój: mnie cudzoziemcy są podda-
ni.

II Któż mie doprowadzi do miasta
obronnego: kto mie doprowadzi aż
do Idumei?

I Na koniec, za tymi którzy będą odmiennymi. Jeronim s. tak przetłumaczył: Święci / za siebie / świadectwo pokornego / do konającego Da-
wida / ku nauczaniu. A Chaldejski tłumaczył: / ku chwale / za stare świadectwo / wizer-
unek przez rękę Dawidową / ku nauczaniu.

8 Bóg mój / w świątyni. To jest / Bo-
że / tyś nam obiecał w domu świętym twoim
żeśmy nie tylko króie nasze spokojnie trzymać
mie / ale też cudze króie / zwłaszcza Arabi / y
Idumeę pod moc swoje podbić: Króie ieds-
naś dziś nas cięsa y w niewoli trzymać.

10 Moab górnice nádzieie moiey. Albo w
myślenia mego. H. To jest / będzie niewolnis-
kiem moim / którego się spodziewam dostać / y
używać go miasto górnicy do kuchi / do na-
podlepszonych postug. A obacz / iż iako między
tymi ludźmi którzy tu wspomina Dawidowe
mu królestwu poddane / iedni dobrowolnie

12 Izali nie ty Boże któryś nas od-
rzucił / y nie wynidzieś Boże z woyski
naszemi?

13 Day nam ratunek z vtrapienia:
boć ómylny ratunek człowieczy.

W Bogu uczynimy siłę: a on w
niewiecz obroci trapiące nas.

Dawida za króla przyieli: iako naprzód po ko-
lenie Juda / a potym też inne pokolenia Izra-
elkie. A dudy pomyślnie Dawidowi mu-
siał być poddani / słuchac mu / yholdniac / iako
Moabitowie / Philistymowie / y Idumejczy-
kowie. Tak też w królestwie Pana Chrystus
swym / są cworacy ludzie. Jedni Chryści-
anie / którzy Chrystusa Pana przyieli dobro-
wolnie za króla swotego / figurowani przez
dwanastie pokolenia Izraelkie. Dudy he-
rerycy / przez Moabity przeznaczeni / którzy
byli z rodu Abrahamowego. Trzeci są Pogani-
nie / przez Philistyny wyrażeni: którzy iedney
krewności z Izraelitami ludem nie mieli: y
przetóż obcy mi są nazwani. Po cwarci są ży-
dzi / przez Idumejczyki figurowani. Którzy
wsysey radzi nie radzi muszą być poddani
Paniu Chrystusowi / któremu dana jest wsy-
stka moc od Oycy.

Matt. 28. 18.

PSALM LX.

v Zydów 61.

Ná koniec, w pieśniach Dawidowi.

1 **S**łuchay Boże pros-
be moie / słuchay modli-
twy moiey.

2 Od konczyn ziemi wo-
łać em do ciebie: gdy sie frásowało
serce moie / ná skále wywysyłeś me.

3 Prowadzites me: bos sie sstał
nádzieitę moia: wiez: mocną od nie-
przyaciela.

4 Będzie mięskat w przybytku two-
im ná wieki: záczycon będzie pod za-
stoną strzedeł twoich.

3 Od konczyn ziemi. J. Abyś nie miał
że kościół który jest ná skále / miał być tylko
w iedney części ziemi: a nie szerzyć się aż do
kráin ziemi: słuchay głosu tego z Psalmu
wzdychającego / między doległościami pieś-

6 Bo ty Boże mój wysłuchales mo-
dlitwe moie: dales dziedzictwo bo-
życym się imienia twego.

7 Dni ná dni królewskie przyczynis:
lata tego aż do dnia narodu y naro-
du.

8 Mięska ná wieki przed obliczo-
ścią Bożą: miłosierdzia y prawdy
tego kto będzie szukał?

9 Tak będzie psalm śpiewał imienio-
wi twemu ná wieki wieku: abym od-
dał ślubny moie ode dnia do dnia.

grzymowania swe. Bo tak mówi: Od kon-
czyn ziemi wołać em do ciebie / gdy było vtra-
pioné serce moie / wywysyłeś me ná skále.
Aug. contr. lit. Petil. lib. 2. cap. 108.

*Selach, H.

*ciebie, H.
Proractwo o
wiecznym
królestwie P.
Chrystus-
wym.

*miłosierdzie
y prawdy ná
gotuy, które-
by go strze-
gły, H.

PSALM LXI.

v Zydów 62.

Ná koniec, prze Idithuná, Psalm
Dawidowi

1 **I**zali Bogu nie będzie
poddana dusza moia: bo od
niego zbawienie moie.

2 Bo y on Bóg mój / y
zbawiciel mój / obrońca mój / nie zá-
chwiecie sie wiecý.

5 Dokądże náciéracie ná człowieka:
zábiacie wy wsysey / iakoby ścianá
była pochylona / y plot wywrócony?

6 Záprawde podziwosć moie my-
ślili oddalić: biegalem z pragnie-
niem: vsty swemi bógostawili / a ser-
cem swym zlorzeczyli.

7 Wszakże dusza moia Bogu będzie
poddana: boć od niego ciępliwosć
moia.

8 Bo on Bóg mój y zbawiciel

*zakłóci
zabić, H.

*wmiłowali
klamstwo, H.

*Selach, H.

*nádzieitę, H.

*skłócił moia,
H.

mój:

*niezachwie
is sie, H.

*szkła, H.
*pomocnik
mój.

*H. G.

*G.
*Selach, H.

Ludzie lę-
szy niżli sa-
ma marność.

Słowa Boże
nie odmien-
né.
Job. 33. 14.
2. Moy. 20. 5

*Na koniec,
G.

*ludzkiey,
H. G.

Nę wgnę-
nin ci: sy sie
chwając. Ho-
gá y dęsk-
jąc mu, spo-
dzięwać sie
wybawienia

*na kośćce.

Imię Boże.

Przyśięgá
której chwa-
la bna.
Ierc. 4. 2.

*żywot mój,
H.

*Obroń mój,
G.

*Strój mój, H.

mój: pomocnik mój "nierozpraw-
dza sie".

8 W Bogu zbawienie moje y chwa-
ła moia: "Bóg "pomocy moiej" y
nádziejá moia "jest w Bogu.

9 Mięćcie nádziecie w nim wśelkie
zgromádzienie ludzi: wylęwáycie przed
nim sercá wáśe: Bóg pomocnik
náš "ná wieki".

10 Záprawde omylni są synowie czło-
wieczy / klamliwi synowie ludzcy w

10 W wagách.] To jest / żydowskiégo. Tak
iż gdyby ie pospolu wyszkie ná wage włożo-
no / tedy beda lęszymi niż sama próżność.
Drudzy tak wykładá: Tak iż też bliźnie své
sdradzają ná wagách: á sami są z marności
pospolu wyszcy. Ale piérwszy wykład zda sie
bydź własnieysz.

12 Raz rzekł Bóg.] Rozumiey: státecznie y
nieodmiennie. Jáko nápisano: Raz mowi

wagách: áby oszukiwáli sami z mar-
ności spólnie.

11 Nie mięćcie nádziecie w nieprawo-
ści / y diapiejsztwa nie pozýdáycie:
iesli wam przybedzie máietności / nie-
przykládaycież sercá.

12 Raz rzekł Bóg / "tém dwie rzeczy
słyszał / iż moc jest Boża / " á tobie
Panie miłosierdzie: bo ty oddaś ká-
żdemu wedlug wczynków tego.

Bóg / á powtoré tego nie powtarza. A rzekł
oné słowa: Jamci jest Pan Bóg twój / moc-
ny / zawistny w miłości / karzący nieprawość
oyców w synich do trzeciego y czwartego po-
kolenia / tych którzy nie nienawidzą: y czynią-
cy miłosierdzie ná tysiące / tym którzy nie
miliują / y strzeżá przykazánia mego. Które-
mi słowy Pan iásnie opisuje możność / y mi-
łosierdzie / y sprawiedliwość swoie / że każde-
mu oddá wedlug zasług y wczynków tego.

Matt. 16. 27.
Rz. m. 2. 6.
1. Cor. 3. 8.
Gal. 6. 5.

*dwukrociem
to słyszał, H.

PSALM LXII.

v Zydów 63.

*Psalm Dawidowi, gdy był ná pu-
sczy "Idumeyskiej". 1 Król. 22. 5.

2 **O**że Bożemój, do cie-
bie czuie ná swiataniu.

A **P**rágnęła cie duszá mo-
ia / iáko rozmáćcie tobie
ciáło moje.

3 W ziemi pustey y niedrożney / y bez
wodney iáko "w swiatnicy" stáwilem
sie przed tobá: ábych widział moc
twoie y chwale twoie.

4 Jż lepszé jest miłosierdzie twoie
niżli żywoty: wárgi moje beda ciebie
chwalić.

5 Tak cie błogosławić bede zá żywo-
tá mego: á w imie twoie bede pod-

5 A W imie twoie.] To jest dla imienia
twego / dla ciebie / dla sławy / wielkości y mo-
żności twoiej. Bo to wszystko znaczy imie
Boże.

12 Którzy náń przyśięgáją] Którzy nie przes-

nosit rece moje.

6 Jáko sádem y tłuściciá niech
bedzie "nápełniona" duszá moia: á
wárgami wesolosci beda wychwa-
lác wstá moje.

7 Jesli ná cie pámietał ná łózu
moim: rano "bede rozmyślał" o to-
bie: boś był pomocnikiem moim.

8 A w zasłonie skrzydeł twoich roz-
ráduie sie: "prylgnęła" duszá moia
do ciebie: bromiá niepráwicá twoia.

10 A oni próżno szukali dusze moiej:
11 windá w mistości ziemie / "beda po-
dání w rece mieczá / czesćiami" liśek
beda.

12 Ale król bedzie sie weselił w Bo-
gu: y chlubić sie beda wśyszcy kró-
nán przyśięgáją: bo zátkáne są wstá
mówiących niepráwości.

bákwány Pogańskie / ale przez Boga przyśię-
gáją / gdy tego potrzeba. Bo przyśięgá / pra-
wie (to jest prawdziwie / sprawiedliwie / y z
dobrym rozmysłem / ábo y z porádą) czynio-
na: nie tylko grzechem nie jest / ale omyślnie
czesć y chwala Boża.

*laska swa.

*rozmyśla-
łem, G.

*zwierzom.

PSALM LXIII.

v Zydów 64.

Ná koniec, Psalm Dawidowi.

1 **S**łuchay Boże pros-
be moje gdy sie modle:
2 od stráchu nieprzyiáciela
wybaw "dusze" moje.

3 "Obroń" mnie od zbon / złośni.

4 Ków: od "mnóstwá" działájących nie-
práwość.

5 "Bo" záostrzyli iáko miecz ieżyki
swoie: náciągnęli luf "rzecz" gorzká /
6 "áby wśstryściách" strzeláli ná nie-
pokalánego.

7 Spredká náń strzelác beda / á nie
beda sie báć: wtwierdziłi sobie mo-
we złośliwá.

*zbuntowa-
ma, H.

*Krócy, H.
G.

*ábo, słowa
gorzkie, H.
Przeciw g-
dradam ypo-
twarzám,
prosi wśpo-
możn á.

Namawiali się żeby zakryli śidła :
mówili : Któż je obaczy ?

7 Szukali nieprawości : wstali su-
B kając sukaniem.

8 Przystąpi człowiek do serca głębokiego :
8 a Bóg wywyżsion będzie.

9 Strzałki máluczkich sstały sier-
9 nyich : y pomdlały przeciwko nim
ich ięzyki.

Bóg chytré
rády ludzké
rozprósza.

8 Przystąpi człowiek do serca głębokiego.]
To jest / do myśli chytrych y głębokich. Be-
dzie wymyślał człowiek chytré a głębokie rá-
dy : ale Bóg który je rozproszy / będzie wywyż-
siony y pochwalony. W Grecim stoi : Przy-

10 Stwożyli się wszyscy którzy je wi-
dzieli : y bał się wszelki człowiek.

11 Opowiadali sprawy Boże : y w-
czynki jego rozumieli.

11 Będzie się weselił sprawiedliwy w
P A N V / y będzie w nim nądzienie
miał : y będą pochwaleni wszyscy ser-
cá prawego.

*śady, z tych
skaranie.

PSALM LXIII.

v Zydów 65.

*H.

Ze Bóg jest
godzien ch-
wał y dla ie-
go dobrotli-
wości.

1 Na koniec, Psalm Dawidowi. *Pieśń
Jeremiaśa, y Ezechiela, ludu prze-
prowadzenia, kiedy poczeli iść w
drogę.

2 **B**O JE przystoi pieśń
A Boże w Sionie : y tobie odda-
da ślub w Jeruzalem.

3 Wysłuchay modlitwę moję : do
ciebie wśelkie ciało przyjdzie.

4 Słowa niebożników wzięły go-
re nad nami : a nieprawością naszą
śym ty będziesz miłosciw.

5 Błogosławiony / któregoś obrat
y przysiał : będzie mieszkał w sieniach
twoich.

6 Będziem napełnieni dobrami do-
mu twego : świecy jest łosć twoja /
y żywony w sprawiedliwości.

7 Wysłuchay nas Boże zbawicielu
B nasz / nądzieio wszystkich kráiów zie-
mie / y na morzu daleko.

*H.

*H.

*wśelki czło-
wiek.
*sprawy, gro-
zyby, bluźnier-
stwa.
*H.

*na wyspách
morskich.

Wśamym ko-
ściele powse-
chnym chwa-
ła Bogu przy-
jemna.

2 W Sionie] To jest w Pościele : powse-
chnym : oprócz którego ani Boga przystojnie
chwala / ani żaden ślub nie jest Bogu przye-
mny.

7 Który gotujesz góry mocą swoją /
8 przepasany możliwością : Który zabu-
rza głębokość morza / sum narwał-
ności jego. *

9 Zatrwoż się narodowie / y będą
sie bać którzy mieszkają na kráicach
dla znaków twoich : kráie rana y
wieczom wcieśysz.

10 Namiedziłeś ziemię y nąpoiles ją :
C rozmąciłeś w bogactwie ją.

11 Rzeka Boża pełna jest wody :
zgotowales żywność ich : bo tak
jest zgotowanie iey.

12 Bródz iey nąpój / rozmnoż iey
wrodzanie : z kropel iey rozweseli się
rodzaca.

13 Błogosławie będziesz okregowi
roku z dobroćmi twoimi : a pola
twoje będą pełne obfitości.

14 Słusćcie o ozdoby pustynie : a ra-
dosć o pągółki przepasze się.

15 Przyodzieni są barani owiec : a
doliny będą obfitować zbożem : be-
dą wykrzykac y pieśń śpiewac.

*abo, wtwier-
dził, H.

*wśmierzał,
H.

*Kto wyzry-
ma ? G.

*cudów.

*ludzi.

*Zagony, G
H.

*abo, to co się
z niego rodzi.

*Korzenie
rok dobrami
twymi, H.

*wrodzawo.

*Okryje się
pola stadami,
H. To jest, da-
P. Bóg odie-
nia y żywno-
ści dożyje.

Rzeka Boża pełna jest] To jest / nąpój-
niks rzeki wodami / abyś żywność ludzom
nagotował : bo tym sposobem czynisz ziemię
do rodzawu sposobną.

PSALM LXV.

v Zydów 66.

1 Na koniec, pieśń Psalmu *Zmar-
twychwstania.

2 **K**rzykajcie Bogu
A wszystkie ziemio / Psalm
śpiewajcie imieniowi ie-
go : dajcie część chwale
jego.

3 Mówcie Bogu : iako straszne są

4 sprawy twoje Pánie dla wielkości
mocy twojej będą klámac przed to-
bą nieprzyjaciele twoi.

5 Wszystkie ziemio niechay ci się klá-
nia y niechay ci śpiewa : niech psalm
śpiewa imieniowi twemu. *

6 Chodźcie a oglądajcie dzieła Bo-
że : straszny w radach nad syny czło-
wieczymi.

7 Który obrócił morze w suchą
ziemię : przez rzekę przejdą nogą :

*G. H.

*Selach, H.

*H.

*H.

*Pánu, G.

Wzywa
wszystkich
ku chwale.
Boga gádo
brodziej-
stwa jego.

*tám

*Selach, H.

*násł, H.

*násłych, H.

Co kto słu-

Psaln Zmar-
twychwsta-
nia.

Co to za He-
braism: Beda
klamać przed
tobą nieprzy-
jaciele twoi.

Klamać.

Prosi Boga
aby sie dał
w wszystkim
poznac.
Prorocstwo
o rozumno-
ściu kościo-
ła.
*H.
*Selach, H.

Trębca prze-
nawista.
Iśa. 7. 14.
Baruch. 3. 38

7 'tám sie bedziem weselili' w nim.
Który panuje w mocy swej na wie-
ki: oczy tego na narody patrzą: którzy
drażnią / niech sie sami w sobie nie
wynoszą. *

8 Błogosławcie narodowie Boga
naszego: a dajcie słyszeć głos chwaly
iego.

9 Który położył do żywota dusze
moje: y nie dał na zachwianie
nóg moich.

10 Abowiemes' doświadczył nas /
Boże: wypławił nas ogniem / iako
plawia srebro.

11 Przywiódł nas w sidło / nakła-
dłś wciśków na grzbiety nasze: i wśa
dziłś ludzkie na głowy nasze.

12 Przefliśmy przez ogień y przez wo-
de: y przywiódłś nas na ochłodę.

13 Wniđe do domu twego z całopaz-

1 Zmartwychwstania] To słowo / Zmar-
twychwstania / przydane jest od Lxx. dla ta-
jemnice. Bo ten Psalm jest prorocznym o s-
wiata odnowieniu / o nawróceniu pogan / y
o meczennictwach.

3 Będą klamać przed tobą] To jest / pod-
dada sie tobie nieprzyjaciele twoi. Hebrai-
simus. Jakoby rzekł: Nieprzyjaciele twoi
którzy fałszywie Boga chwala / w kościele ch-
dzą twoich przestępstw / będą myśleć pra-
wdziwe nabożeństwo / beda sie wdawać za
chwalę prawdziwego Boga: beda sie tobie
klamać y pod moc twoją choć pomawolnie sie
poddawać. A tak klamać na tym miejscu / y
na innych podobnych w piśmie świętym /
naczy niewolnicze z bojaźnią y z strachem
poddanie: i którzy takim sposobem są pod-

14 lentem: oddamci śluby moje: i które
wyrążyły wargi moje.
A wymowily wsta' moje / w wciśku
moim.

15 'Całopalenia tłustę ofiaruję tobie /
z ładzeniem baranów: ofiaruję
woły z kozłami. *

16 Chodźcie / słuchajcie wszyscy kto-
rzy sie Boga boicie: a bede powia-
dał iako wielkie rzeczy uczynił duszy
mojej.

17 Do niegom wsty memi wołał / y
wyrwosiałem językiem moim.

18 Jezum patrzył na nieprawość w
sercu moim / nie wysłucha Pan.

19 Przecię wysłuchał Bóg / y był pi-
len głosu modlitwy mojej.

20 Błogosławiony Bóg / który nie
odrzucił modlitwy mojej / y miłosier-
dzia swego odemnie.

bil, to wi-
nien wypel-
nić.

*abo, barany
z kładzeniem
G.

*Selach, H.

dani / wiele zwykli klamać z bojaźnią / przed
tymi którym służą.

12 Przefliśmy przez ogień y przez wodę]
Origenes y Ambroży s. przez te wody / chrzest:
a przez ogień / czyścić rozumieją. Tu prawi-
przez wodę / a tam przez ogień: przez wodę /
aby grzechy omyte były: a przez ogień / aby
były spalone.

15 Ofiaruję ci woły] Tu w Żydowskim stoi
nawa ehefe, wczynie / miasto ofiarne: iako y
na wielu innych miejscach.

18 Nie wysłucha Pan] W Greckim stoi:
Niech mnie Pan nie wysłucha. Może sie y tak
rozumieć: Bym sie był z tym winytem / abo z
tym sumnientem modlił: nie wysłuchałby
mnie Pan.

Czyścić.
Orig. ho. 25
in Num.
Amb. in ps.
36. & 1er. 3.
in psal. 118.

Czynić mi-
asto ofiarować

PSALM LXVI.

v Żydów 67.

1 Na koniec, w Hymnach, Psalm pie-
nia Dawid. w.

2 **M**iej sie nad nami
Bóg smiluić / y błogosła-
wi nam: niech rozświeci
oblicze swe nad nami / a
zlituić sie nad nami. *

3 Żebyśmy poznali na ziemi droge
twoje: między wśemi narody zbawie-
nienie twoie.

8 Niechże nas błogosławi Bóg] Oto masz
dosyć iasnie wyrażoną przenawistkę Troy-
ce / Boga Oycy / Boga syna / którego osobli-
wie żowie Bogiem naszym / Emanuel / i
nam jest dany / y nam sie narodził człowiek

4 Niechci wyznawają ludzkie. Boże:
niechci wyznawają wszyscy ludzkie.

5 Niech sie radują y wesela naro-
dowie: i żydzi ludzkie sprawiedli-
wie / narody na ziemi sprawiedli-
wie.

6 Niechci wyznawają ludzkie Boże:
niechci wyznawają wszyscy ludzkie:
ziemia dała swóy owoc.

7 Niech nas błogosławi Bóg / Bóg
nas / i niech nas błogosławi Bóg:
a niech sie go boją wszystkie kraie zie-
mie.

*abo chwala

*biedziest
dziesiąt. H. G.

*sprawować
biedziest.
*Selach, H.

kiem / y z ludźmi obcował / y Bogą Duchą s.
Których przecie iako jest jedno Bóstwo / tak
tę y jedno błogosławieństwo. Podobne też
mu iast y ono miejsce: Słuchaj Izraelu /
Bóg / Bóg nasz / Bóg jeden jest.

5. Moy. 6. 4

PSALM LXVII.

v Zydów 68.

Ná koniec, Psalm pieśni sámemu
Davidowi.

Wstań powstanie
Bóg / á niech sie rozpro-
sia nieprzyjaciele jego / á
niech wciekają którzy go
nienawidzą od oblicza jego.

Jako wstać dym / niechay wstań-
iako sie wost rozplywa "od ognia" /
tak niechay zginą grzesznicy od obli-
cza Bożego.

A sprawiedliwi niechay "wzywá-
ją" / y wesela sie przed oczyma Bożes-
mi : y niech roztosnią w radości.

Spiwajcie Bogu / Psalm spieś-
wajcie imieniowi jego : "czynicie dno-
ge temu" / który wstąpił "na zachód" :
Pan imie jego.

Rádуйте sie przed obliczem jego /
"zatrwożą sie od oblicza jego" / "oyca
sierot" y sędzięgo wdów.

Bóg ná miejscu swym świętym :
"Bóg który czyni że mieszkaiąci dnych
obyczajów w domu :

Który wywodzi wieńcie "w mocy" /
także y te co obrażają / którzy mieszka-
ją w grobiach".

Boże / gdys wychodził przed lu-
dem twym / gdys chodził po puszczy. *

Ziemia sie trzęsła / niebiosá téż tro-
piły od oblicza Boga Sináí / od ob-
licza Boga Izrael.

Deszcz dobrowolny oddzielił Bo-
że dziedziectwo twojemu / y zemdlalo /
á tys ie posilił.

Zwierzęta twoie będą mieszkały
"w nim" : nágotowałeś z słodkości
twey "wbogiemu" Boże.

Pan da słowo przepowiadającym
Ewangeliz / mocą wielką.

Król zastępów wmyślowanego "w-
myślowanego" : "y" piękności domu
rozdziałac korzyści.

Choćbyście spali w pośrodku łó-
sów / pióra gołębice postrzębzoney / á
tyl grzbieta jego zółci sie iako złoto.

Gdy niebieści rozsądza króle w
nim / będą wybieleni iako śnieg ná
Selmon : góra Boża / góra tłusta.

Góra obfita / góra tłusta : "co sie
przypatrniecie gorami zsiadłym" ?

Góra / ná której sie Bogu podo-

ba mieszkać : ábowiem PAN będzie
mieszkał ná wieki.

18 Wóž Boży dziesięć tysięcy ro-
zmaitych / tysiące "weselących sie" / Pan
miedzy nimi ná Synáí / w świętynicy.

19 Wstąpił ná wysokość / poyma-
łes poymań : nábrales dárów w lu-
dziach.

Tę y "niemierzace" aby Pan Bóg
"mieszkał."

20 Błogosławiony Pan ná każdó-
dzięń / szczęśliwa "uczyni drogę nam"
Bóg zbawienia nášego. *

21 Bóg náš Bogiem zbawiającym.
y PANSKIE / Pánstie "wysięcie z ś-
mierci.

22 "Wszakże" Bóg potłucze głowy
nieprzyjaciół swoich : wierzch włośu /
któzy chodzą w występkach swoich.

23 Rzékł Pan : "Náwróć" z Bázán :
náwróć w głębokość moistą.

24 Aby sie omoczyła nogá twoia we
kwi / y izeyk psów twoich z nieprzyja-
ciół w téże.

25 Widzieli "postępowania twoie
Boże / postępowania Boga mego :
króla "moiego" / który jest w świę-
tynicy.

26 Upředzili książetá złączeni z spie-
wającymi / w pośrodku młodzie-
ńczych bebenniczek.

27 W kościele błogosławcie Bogu /
Pánu z źródeł Izraelstich.

28 Tam Beniamin młodzieńczy / w
zachwyceniu "myśli :

D Książetá Judá wodzowie ich :
ksiązetá Zabulon / y książetá Ne-
phthalí.

29 Przykaz Boże mocy twoiej : wmo-
cni to Boże / coś w nas sprawił.

30 Od kościoła twego w Jeruzálem :
tobie królowie ofiarują dary.

31 Pogrom zwierze trzcinne / zgro-
madzenie byków miedzy krowami
narodów : "aby wypchneli" té którzy
są doświadczeni iako srebro.

32 Rozproś narody które wojen chcą :
"przyda posłowie z Egiptu :
Nurzyńska ziemia upředzi z reká-
mi swemi do Boga.

33 Królestwa ziemskie / spiewajcie
Bogu / grzycie Pánu. *

34 "Grzycie Bogu" / "który wstąpił
ná niebo nád niebý / ná wschód słoń-
ca.

Modlitwa ko-
ściół Bożego
przewo-
wieprzycio-
tóm. Iest
pieśń trium-
phująca z
szczęśliwych
postępków ko-
ściół Bożego

*od obli-
ognia, H. G.
L. ále ro Heb.

*sa rádnie,
G.

*wywysłáy-
cie tego, H.
*ábo, ná na-
wysłá niebo,
H.
*H.

*z oków : ále
odporni mie-
skają ná si-
chém ziemi. H.
1. Pet. 3. y 4

*Selach, H.
*spuściły rof-
se y mánne,
2. Moy. 19.
y 20.

*ábo obfity,
lub pożąda-
ny spuścił.

*w dziedzie-
twie twym,
"ludowiec-
mu,

*G.
*G.

*prócz wy-
skaknięcia go-
ry wyskoki?
H.

*ányotów, H
obfitych,
G.
Eph. 4. 8.

*poymań.
*błogosławio-
ny, G.

*obdarzy nas
dárami, H.
*Selach, H.

*Pánstka iest
wywrać od
śmierci.

*Zaprawda,
H.

*z niewolny
Oga, króla ká-
zańskiego.

*sprawy y
zwycięstwa
*G.

*z narodu
izraelstich.

*G.

*aby przed to-
ba "padali y
srebro za dár
ofiarowali, H.
*Apostoly y
magazenniki.

*Selach, H.

*H. G

Gromowi á-
bo słown swe-
mu.

35 Oto da^g głosowi swemu głos mo-
36 cy: dacie chwałę Bogu nad Izra-
elem / wielmożność iego / á moc iego
w obłokách.

Kościół Boży
y tytuły iego.
Do Zyd. 12. 22
Gal. 4. 20.

6 Bóg ná micyfcu swym świętym.] Przes-
to miejsce święte / dydzi rozumiecia Jerusa-
lem / ábo góre Sion: Nafy Jeruzalem także /
lecz nie ono ziemskie / ale duchowne / wedle
wykładu Pawła s. to iest / Kościół Boży / Kto-
remu w tym Psalme rozmaite tytuły dacie: zo-
wiałe si świętym miejscem Bożym / domem /
dziedzictwem / góra tłusta / góra obfita / wo-
zem Bożym / tysiącem wejściacych sie / świę-
tym / Kościołm / Kościołem Bożym w Jeru-
żalem: ná koniec swiatynia / ábo świętym
przybytkiem Bożym.

Zgodz kościo-
la Bożego.
Dzie: 4. 32.
1. Kor. 14. 33.

7 Ze mieszkają ludzie iednych obyczaiów w
domu.] To iest / w domu Kościoła tego mie-
skają ludzie iedney wiary y iednych obyczai-
ów / *μονοθεοι*: Których serce iest iedno y ied-
na dusza. Ábowiem Bóg nie iest Bogiem sekt
ábo rozewania / ale Bogiem pokoju: Którego
hereticy nie mają. Á Żydowskié tak dzis prze-
kładają: Bóg rozmnaża dom Jedynaków.

Chrystus z pie-
kła niekórde
przedym nie-
wierné wy-
wiadał.
1. Pet. 3. 20
1. Pet. 4. 6.

7 Który wywodzi wężnie.] Świątek przy-
ściá ná swiat Pána Chrystusowego / y sta-
pienie do piekła: z Którego nie tylko sprawie-
dliwé / ale téz niektoré przedym niewierné / y
co go obrażali / wywiadał. Iáko masz niżej v. 19.
y v. Piotra s. Tym którzy byli w ciemnicy / du-
chom ábo duszám przepowiedat / Którzy kie-
dys byli niewiernymi. Á ná drugim micyfcu:
Przeroc y vniatym Ewangelia przepowia-
no.

Rex virtu-
tum dile-
cti, dilecti.

13 Król zastępów.] To iest / Tenże Pan y
Król zastępów namilskiego ludu ábo syná swe-
go / da téz piękennu Domowi swemu / to iest /
Kościołowi / y ludowi swemu domowému
zwycięstw / áby dziełi korzyści nieprzyaciół
swoich. Á Żydowskiégo teraz tak wkładają:
Krolowie zastępów wcieli / wcieli / á mieszká-
jąca w domu dziełiá korzyści.

Co iest, spá-
kbo tużec mie-
dzy łóśmi.

14 Choćbyscie spali wpostrządku łóśw.] To
miejsce iedni tak wkładają: Byście byli w
tak wielkim niebezpieczeństwie iáko sa wie-
żniowie / o Które ci co je poimáli / łósy puszczali /
iáki te zachować czyli potracić mają / tedy prze-
cie wyundziecie ze czcia y z sława wása. Dru-
dy zaś tak: Kiedy zwyciężywszy nieprzyja-
cioly wásze wszystkie / odpoczyniecie każdy w
dziale swoim / y w czasie dziedzictwa swego /
Które náń łósem przypadnie / tedy bedziecie
tak świętmi / iáko strzydla golebice. Á inni z
Żydowskiégo tak przekładają: Byście téz le-
żeli między górnkami ábo kółkami / tak żeby
was niśinazono ábo pieczono. Ábo: Byście
tak byli czarni iáko ci co między czarnými
górnicy legają: tedy przećie bedziecie wywo-
leni y wybieleni iáko strzydla golebice / Które
sie świecą iáko srebro y złoto. August. s. przez
te łósy / ábo części / rozumie dwa testamenty:
ábo rączey dwote dziedzictwo: żywota docze-
śnego y żywota wiecznego.

Dziwny Bóg w świętych swoich /
Bóg Izraelski / ten da moc y siłę lu-
dowi swemu / błogosławiony Bóg.

śnego y żywota wiecznego.

15 Gdy niebieski rozsądza.] Żydowie ten-
wierś tak wkładają: Gdy Pan niebieski osá-
dził y rozsposyl Króle pogánstie w obiecány
ziemi: tedy á którzy w niej zostali / byli wy-
bieleni iáko śnieg. Ale nafy lepięy to o Chri-
stusie y Kościele iego tak rozumiecia: Gdy P.
niebieski osádził y postanowił Króle y pásté-
rze w dziedzictwie ábo Kościele swym świę-
tym / co by á rządžili / tedy á którzy w nim mie-
skają / sa wybieleni iáko śnieg.

Chrystus ko-
ściół / wóy pá-
stęrami opá-
rzył.

Eph. 4. 11.

19 Wstąpił ná wysokość.] To miejsce
o Bogu Izraelskim napisané / Paweł s. wy-
kláda o Chrystusie. Skąd to idzie / że P. Chri-
stus iest Bóg Izraelski.

Chrystus iest
Bogiem Izra-
elskim.

Eph. 4. 8.

19 Nábrał s. dárów w ludziách.] Żebyś te lu-
dzióm rozdat. Przetóž Paweł s. tak to wykla-
da. Dales dary ludzióm. Može sie y tak ro-
zumieć / Nábrales dárów z ludzi / którzyć sie
poddali y wtwierzyli w cie / ale przez to / żeś im
ty pierwey dal dary lásti swoiey.

Chrystus iáko
wziął y dal
dary ludzióm

Eph. 4. 8.

26 Vprzędžili kóniętá.] To iest / zefli sie
przednięsy śpięwacy y muzykowie obow-
plá / fu wyśpięwaniu y wystawianiu zwy-
cięstw y triumphow twoich.

28 Beniamin młodziuchny.] Augustin s. y
inni to rozumiecia o Pawle s. Który był z po-
lenia Beniaminowego / y był zachwycon do
trzęćiego niebá.

Paweł s.

1. Cor. 12. 2

28 Kóniętá ludá.] Apostołowie Jakub y
Jan / synowie Zebedeusowi: Jakub / Judas /
Symon / y bráćia ich byli z pokolenia Juda:
Á Piotr / Andžey / Philip / Thomas y inni z
pokolenia Nephtalim.

Apostołowie
z ktrórego po-
kolenia.

31 Pogrom zwierze trzćinné.] To iest / Ty-
ránni Kościół twóy prześládniące. Á Żydo-
wskiégo / poczet Kopynistów.

Zwierz trz-
ćinny.

31 Zgromádenie byków / między krowami
narodów.] Zgromádenie byków / to iest / Ze-
retyłów pysnych á wpořnych / między krowá-
mi narodów / to iest / między duszami zwiedžio-
ném / Które iáco przywaláją bykóm / wo-
dzicielóm. August. in Psalm. 106. Á ná dru-
gim micyfcu: Wiele rzeczy / mówi / táily sie w
pisnięch. lecz gdy nástáli hereticy / y poruřy-
li Kościół Boży / tedy sie otworzyły te rzeczy /
Które sie w pisnięch táily / y rozumiana iest
wola Boża. Przetóž rzeczo no w Psalme: Zgro-
mádenie byków między krowami narodów /
áby wytráćeni byli / to iest aby sie pokazáli ci /
Którzy sa doświadczeni iáko srebro w ogniu /
August. in Psalm. 54.

Hereticy iá-
ko bycy.

Wzbudź á-
kátoliki.

1. Cor. 11. 19.

36 W świętych swaich.] To iest w swia-
tyńciách / ábo w świętych przybytkách swoich.
iáko sic Żydowskiégo pokazúie / to iest w Ko-
ścielách swych świętych. Áskółmiel y ludzie
świeći sa téz przybytkami y Kościoły Bożymi.

Dziwny Bóg
w świętych
swoich.

PSALM LXVIII.

v Zydów 69.

Ná koniec, zá té, którzy będą od-
mieni, Dawidowi.

Wybarw mie Bóże: boć

wesły wody áž do duře moiey.

3 Vlnętem w błocie głębości /
y dnia niemáß.

Przyszedlem ná głębość mor-
ska: á nawálność mie pomurzyła.

4 Sprácowalem sie wolájąc / ochra-

v. 11.
H.

Vskázá se,
že dla roz-
mnożenia
chwały božey
wiele čierpi.

*od pogląd-
nia do Boga
mojego, H.*

*ty wieść ie-
slim ia iest
glupi, abo ie-
slu iaki wysła
pek iest we
mnie.*

*Ioan. 2. 17.
Rzym: 15. 3.*

*abo, żal do-
mu twego i-
ałał mi.*

*Post Pána
Christusów
y kušení
ná puszcz.
Hilarius.
na smwi-
skiem.
przedniejšy
sędziowie Ar-
cykapłani y
doktorowie
żydowscy.*

*nie zosła-
wiał dusze
mojej w pie-
kle.*

*Christus nie-
winny zanas
zapłacił.
Iśa. 53. 5.*

pięć gąrdło moje: wstały oczy moje /
gdy mam nadzieję w Bogu moim.

Rozmnożyli się nad włosy głowy
mojej / którzy mnie mają w nienawi-
ści bez przyczyny.

Zmocnili się którzy mnie niespra-
wiedliwie prześladowali / nieprzyja-
ciele moi: czegoż nie wydał / tedym
placił.

Boże ty znaś głupstwo moje: a
występkę moję nie są tobie tajne.

Niech nie będą zawstyżeni dla
mnie ci którzy cie oczekiwają Panie /
PANIE zastępów.

Niech nie będą pohánbieni dla
mnie / którzy cie szukają Boże Izra-
elski.

Bom dla ciebie znaś wraganie:
żelżywość okrywała oblicze moje.

Stałem się obcym braciom moim /
y cudzoziemcem synom matki mojej.

Bo mnie zawisła miłość domu
twego gryzła: a wragania wagaia-
cych robie / spadły na mnie.

A okryłem w poście duszę moję /
y stało mi się wraganiem.

A oblókłem miasto świątyni:
y stałem się im przypowieścią.

Mówili przeciwko mnie / którzy
siedzieli w bramie: y śpiewali prze-
ciwko mnie którzy pili wino.

Alle ia modlitwę moję do ciebie
PANIE: czas w podobania / Boże.

W wielkości miłosierdzia twego
wysłuchaj mnie: w prawdzie zbawie-
nia twego.

Wyrwi mnie z błota / abych nie w-
gnał: wybaw mnie od rąk którzy mnie
nienawidzą / y z głębokości wód.

Niech mnie nie zatapia nawałność
wody / ani mnie niech nie pożyra gle-
bość: ani niech nie zawiera nadzie-
mę studnia wierzchu swego.

Wysłuchaj mnie PANIE / bo fa-
łszywe jest miłosierdzie twoje: we-
dług mnożstwa łitości twoich wey-
szły na mnie.

A nie odwracaj oblicza twego od
sługi swego: bom iest w utrapieniu /
przedko wysłuchaj mnie.

Przybliż się do duszy mojej / a wy-
baw ją: dla nieprzyjaciół moich wy-
rwi mnie.

Czegoż nie wydał J Chrystus namie-
winniejszy za cudze grzechy cierpieć raczył:

20 Ty znaś pohánbienie moje y zel-
żywość moję / y wstyd mój.

21 Przed oczyma twemi są wszyscy
którzy mnie trapią: wragania y niedze
czekało serce moje.

A czekałem ktoby się spólem sine-
cił: a nie było / y ktoby pocieszył / a nie
należałem.

22 A dąli żółć na pokarm mój: a w
pragnieniu moim napawali mnie o-
cetem.

23 Niechay będzie stół ich przed ni-
mi siedlem: y na zapłaty y na wpaadek.

24 Niech się zaciem / oczy ich / aby nie
widzieli: a grzbieta ich zawždy ná-
chylay.

25 Wyley na nie gniew twój: y za-
palczywość gniewu twego niech się
ogarnie.

26 Nieśkanie ich niech się stanie pu-
sté: a w przybytkach ich niechay nie
będzie ktoby mieszkał.

27 Bo któregoś ty zranił prześlado-
wali: a na boleści ran moich nádda-
wali.

28 Przydaży nieprawość tu niepra-
wości ich: a niech nie wchodzą do
sprawiedliwości twojej.

29 Niechay będą wymazani z ksiąg
żyjących: a niech z sprawiedliwemi
nie będą wpisani.

30 Jamci iest ubogi y zbolący: zbá-
wienie twoje Boże w pomogło mi.

31 Bede chwalił imię Boże pieśnią:
y wielbić go bede chwala.

32 A przyienmięć będzie PAN w mł-
łode ciele / ktorému rogi y kopyta
podraża.

33 Niech widzą wboży / a niech się
weseł: szukajcie Boga / a będzie
żyła dusza wasza.

34 Albowiem PAN wysłuchał wbo-
gich: a więźniami swemi nie wzgar-
dził.

35 Niechay go chwala niebiosy / y zie-
mia: morze / y wszytek płaz na nich.

36 Albowiem Bog zbawi Sion: y
będą zbudowane miasta Judy.

A będą tam mieszkac / y dostaną
ię dziedzictwem.

37 A nasienie slug iego otrzyma-
ją: a którzy milują imię iego / be-
dą w nię mieszkac.

placac Adamowe y nasiedlugi. Które przeto
w Psalmie swem nazywa. Ten który grze-
s

*wraganie
stalo. serce
moje, y by-
tem zalosciw
H.*

*duśa moja,
G.*

*Matt 27. 40
Mar. 15. 36.*

Rzym: 11. 9.

*a biodra ich
niech się za-
wždy chwie-
ją, H.*

To się na

Zydziech

*wszystko wy-
pełniło.*

Dzie: 1. 20.

*spustosze-
nie miasta*

*lerozolim-
skiego.*

*niech mi
wspomaga, G*

*żyło serce
wasze, H.*

*kościół swój
S. a powse-
chny.*

*twoich, G.
twoje, G.*

*1. Pet. 2. 24.
y 3. 18.
Pśa. 21. 2.*

2. Kor. 5. 21.
Rzym. 8. 3.
Christus iako
dla nas y dla
Boga cier-
piał.

Pismo S. he-
brejskóm jest
śiódem.

Sobie y do-
brym wspo-
możenia,
a przeci-
wnikom
pohanie-
nia prosi.

Który mi
chce zabić.

wyś. 30. 2.
W wyśta-
rości prze-
ciw przeci-
wnikom w-
spomożenia
prosi.

Mocna ska-
ła, H.

G.

Tys mi wy-
ciągnął, H.

Nadzieja mo-
ja mocna, H.

8 chci nieznal/za nas karanie za grzech podiał/
abyśmy my przez ten sstał się przed Bogiem
sprawiedliwymi. Z grzechu grzech potępil.
Bom dla ciebie gnaszał wroganie J. Naye
dumy w piśmie s. i. Pan Christus y dla
nas y dla Boga cierpiał. Dla nas / wgle-
dem woleń Boga Oycy / który chciał aby on
dla nas y dla naszego zbawienia cierpiał. A
dla Boga zaś / wglestem Żydów / którzy go
przeto mieli w nienawiści / i chwale Bożę
rozmnazali / a złości ich karali / y czynili to co
mu oćiec polecił.
23 Niechay będzie stoł ich śiódem J. Stoł
pisma s. y nauki niebieskiej Żydom y heres-

tytóm jest śiódem / którym y sami siebie y inne
ludzie traca. Hilarius.
28 Prędyż nieprawość ku nieprawości ich.
Bóg czasem grzechami karze grzechy / nie wle-
wając złości w serca ludzkie / ale odcygniąc
im sprawiedliwie łaskę y inze środki albo po-
mocy do sprawiedliwości / bez których tak sie
zli ludzie do Boga nawrócić / iako ptacy bez
skrzydeł wzgóre wlecieć mogą. Jakoby
rzekł: Dopuść im dobrowolnie wpasć w nie-
prawość z nieprawości / a niech nie beda w-
czesnikami w sprawiedliwieniu z wiary / któ-
ra wygadzili / wstając sprawiedliwości swej
zakonnę.

Iako Bóg grę-
chami kara
grzechy.

Rzym. 10. 3.

Abó, Jezus
zbawił
H.

chwala two-
ja, na każdy
dzień sławę
twoją, H.

Bo niewi-
edzby (dobro-
dziesławstwo
ich,) H.
w mocy pań-
skiej, G.

PSALM. LXIX.

v Żydów 70.

Ná koniec, Psalm Dawidowi, ná
pamiętke, że go Bóg wybawił.

BOże weyjrzy ku w-
spomożeniu memu: PA-
NIE pospiesz się ku ratun-
ku memu.

Niechay będą zawstydzeni y po-
hánbieni / którzy szukają dusze mojej.

Niech się obróca ná wstecz / a niech
się zawstydzą / którzy mi chcą złego.

PSALM. LXX.

v Żydów 71.

Psalm Dawidowi, synów Ionádabo-
wych, y pierwszych wieźniów.

STobiem PANIE / ná-
dziecie miał / niech nie be-
de pohánbion ná wieki:
w sprawiedliwości two-
iej wybaró mnie / y wyrwi mnie.

Nakłoń ku mnie ucha twego / a
zbaw mnie.

Bądź mi Bogiem obrońcą / y
miejszem obronnym: abys mnie zbaw-
ił.

Abowiem twierdza moja / y wcieś-
czka moja iestes ty.

Boże mój wyrwi mnie z reki grze-
sznika / y z reki przeciwna zakonowi
czyniącego y niesprawiedliwego.

Abowiem tys iest ciérpliwosc mo-
ja PANIE: Panie nadziejo moja od
młodości mojej.

Przez ciem iest vmocniony storo z
żywota: z żywota matki mojej tys
iest obrońca moim.

O tobie śpiewanie moje zawsze:
iako dziwowisko sstałem się mno-
gim: a ty pomocnik mocny.

Niechay będą nápełnione wsta mo-

Niech się nátychmiaś obróca
wstydać się / którzy mi mówią: Ehey
Ehey.

Niech się wesela y radnia w tobie
wszystcy którzy cie szukają / a niech za-
wždy mówią: Niechay wcielbion
będzie Pan: którzy milują zbawienie
twoie.

Alia iest ubogi y żebrał: Boże
wspomóż mnie.

Pomocnikiem moim y wybawi-
cielem iestes ty moim PANIE / nie
nieśklazje.

ie chwala / abych śpiewał sławę two-
ją / cały dzień wcielmożność twoją.

Tie odrycaj mnie czasu starości:
gdy wstanie siła moja / nie opuszczaj
mnie.

Abowiem mówili nieprzyiaciele
moi przeciwko mnie: a którzy strze-
gli ná dusze moje / ráde uczynili spó-
iem.

Mówiąc: Bóg go opuścił: gon-
cie a poymaycie go / boć niemasz kto-
by wyrwał.

Boże nie oddalay się ode mnie:
Boże mój poyrzy ku pomocy mo-
jej.

Niech będą zawstydzeni y niech
wstana woliaczący duszy mojej:
niech będą okryci zelżywością y wsty-
dem którzy mi szukają złego.

Alia zawsze nadzieje mieć bede: y
przyczynie ná wszystkie chwale twoje.

Wsta moie opowiadać beda spra-
wiedliwość twoją / cały dzień zbawie-
nie twoje.

Jzem w piśmie ia nie biegły:
wnide w możności Pánstie: PA-
NIE bede wspominał sprawiedli-
wość ciebie samego.

Boże / wczyles mnie z młodości mo-

Lee

iey:

**możność
wsp.*

**to jest, zdaję
Hebr. iako y
wnes niędy,
ver. 21.
G.

*Ze יהוה ma-
my wyrażać
smieniem A-
donai.*

*Ze królestwo
Pana Chri-
stusowe mia-
to być sprzą-
wiedliwe, śle-
rokie y sowa-
śliwe, proro-
kuie.*

**H.
*na Chri-
stusa Pana kró-
wego Salomon
figurował.*

**przyniosę, H*

**krzywdzi-
ciel.*

**półki będzie
słońce y księ-
życe.*

**wyrośnię, H*

*Królestwo
Christuso-
wo po wsze-
świecie ro-
zserżone
jest kościoł
katolicki.*

*Isa. 60. 6.
Mat. 2. 11.*

*Christus sa-
dzą wszy-
stkich.
Jan 5. 22.*

tey: y aż do tąd bede opowiadał ci-
dą twoie.

18 Aż do stąrości y sędzimości: Bo
że nie opuszczay mie.

Aż opowiem ramię twe w sęd-
kiemu narodowi / który ma przysć.

19 Moc twoie y sprawiedliwość two-
ie Boże / aż do wysokości / wielkie
rzeczy któreś uczynił: Boże / który po-
dobien tobie?

20 Jako wielkie okazałeś mi / wci-
ski mnogie y złe: a nawróciwszy sie
ożywiłeś mnie / y z przepaści ziemskich
zasiałeś wywiodłeś mnie.

4 Panie Panie יהוה Iehouach, ma-
punkty intenia Elohim, iako y nizey v. 16.
i złączone jest z inteniem Adonai. Aby nie
musiał rzec dwa kroć Adonai. O czym w

21 Rozmnożyłeś wielmożność two-
ie: a nawróciwszy sie pocieszyles mnie.

22 Bo y ia wysławiać bede tobie na
naczyniu pieśni prawde twoie: Boże
*bedeć grał na cytrze / swięty Izra-
elski.

23 Rozraduż sie wargi moje / kiedyć
bede śpiewał: y dusza moja / któraś
wystąpił.

24 Ale y język mój cały dzień będzie
rozmyślał sprawiedliwość twoie:
kiedy zarostydzeni / y zelżeni będą któ-
rzy mi szukali złego.

**moby, H.*

10 maś wyszły sęsery.
iako wielkie יהוה Proroctwo o mece y o
smartwychwstaniu Pana Chrystusowym.

PSALM. LXXI.

v Zydów 72.

*Psalm na Salomona.

1 **B**Oże day sad twój
2 królowi: a sprawiedli-
wość twoie synowi kró-
lewskiemu.

Aby sadził lud twój w sprawiedli-
wości: a w bogie twe w rozsądku.

3 Niechay przyma góry pokoy lu-
dowi: a pagórki sprawiedliwość.

4 Będzie sadził w bogie z ludu / y wy-
bawi syny w bogich: a wniży potwar-
ce.

5 A będzie trwał z słońcem / y przed
kiszycem / na pokolenie y pokolenie.

6 Zmładzie iako deszcz na runo: a iako
B krople na ziemie kąpiące.

7 Wznładzie za dni tego sprawiedli-
wość / y obfitość pokoy aż zginie
miesiąc.

8 A będzie panował od morza aż do
morza: y od rzeki aż do krańców okre-
gu ziemie.

9 Przed nim będą padać Murzyno-
wie: a nieprzyiaciele tego ziemie liżać
będą.

10 Królowie Tarsis y wyspy przynio-
są dary: królowie Arabscy y Saba
przywiozą w pominki.

11 A będą mu sie kłaniać wшыscy kró-

lowie ziemscy: wшыscy naradowie
będą mu służyć:

12 Albowiem wybawi w bogiego: tąd
możnego y niedźnego / który niemiął
pomocnika.

13 Przepuści w bogiemu y niedost-
tecznemu: a dusze w bogich zbawi.

14 Z ludu y nieprawości wystupi
dusze ich: a imie ich wczynie przed
nim.

15 A będzie żył y dądzą mu z złota A-
rabskiego y będą sie zawse kłaniać
dla niego: cały dzień będą go bło-
gostawie.

16 A będzie wtwierdzenie na ziemi na
wierzchu gór: podniesie sie nad Li-
ban wiodzący tego: y roztwinie sie z
miastą iako ziola polne.

17 Niechay będzie imie iego na
wielki błogostawione: przed słońcem
trwa imie iego.

A będą w nim błogostawione
wшыtkie pokolenia ziemskie: wшыscy
naradowie wielbić go będą.

18 Błogostawiony PAN Bóg Izra-
elski / który sam czyni dzieła.

19 A błogostawione imie maiestatu
tego na wieki: y będzie napelniona
maiestatem iego wшыtką ziemią.
Stan sie stan sie.

20 Stęnczyły sie Pieśni Dawida sy-
na Jessego.

**H.*

**świły sie
nad w bogim.*

**iego, G.
nich, G.

**abo, przez
niego w dli.*

**G.*

**czynił, G.*

1 Boże day sad twój królowi. יהוה Bo Ociec
nikogo nie sadzi: ale wшыtek sad powzdał Sy-
nowi aby wшыscy czuli Syna tąd iako y Wy-

ca. Hier. in cap. 3. Malachia.
Niech przyma góry pokoy. יהוה Góry są-
dusze wшыtką pagórki są małe dusze: lecz dla

*Przełożeni
biory od Boga
dary dla po-
danych.*

Rzym: 1. 17.
Pŝal: 75. 5.

Pamięństwo
Panny Ma-
rii.

W czym kró-
lowie służą
Chrystusowi
kościółowi
iego.
Rzym: 13. 2.

tego góry przynimnia poŝy / aby pągórki mo-
gły przynieść sprawiedliwość. A coż to jest za
sprawiedliwość która przynimnia góry / iedno
wiara? Ko sprawiedliwy z wiary żywie.
Leczbyśmy się dusze nie przynimowały wiary /
gdyby wiemy dusze / które gorami są nazwa-
ne / od samej mądrości nie były oświecone /
aby mogły małutkim podawać to / co małut-
cy poiać mogą. August. tract. 1. in Ioannem.

4 Bedzie jadził wogię z ludu / To jest /
bedzie czynił sprawiedliwość w bogum lu-
dzim.

6 Znidzie iako deŝ na runo. / Dwoje po-
dobieństwo nienaruszonego pamiętnika Pa-
ny Marii. Stąpił Pan Chrystus w żywot
pamiętni nie znacze / y bez ŝkazy / iako deŝ
na welne / albo na ziemie zwykli ŝstepować.
Euthym.

11 Y beda mu sie klaniać. / Stad Augustyn
ś. dowodzi / że ŝłusnie kościół w Karaniu / ŝe-
reryków wzywa mocy Cesarzów y królów / ŝe-
ra mu Bóg y obiecał y dał. Ziedy / prawu /
Cesarze prawde trzymali / tedy za tą prawo-
da przeciw bledowi deŝerety ferula: które
królów wiek wgardzi / sami sobe nabywa po-
tepienia. Bo y między ludźmi każą podęmu-
ie / y przed Bogiem wymówki nie bedzie mia-
ł / który tego co mu sama prawda przez ŝerce kró-

lewoŝcie kaŝał / czynić niechciał. August. epiŝt.
161. ad Donatist.

15 Y beda mu sie klaniać dla niego. / Wŝy-
tkie modlitwy dzieła sie przez Chrystusa / y
przez imię tego.

16 Bedzie utwierdzenie na ziemi. To
jest (iako teraz z ŝydowskiego przeŝładania.) ŝ
gareci pŝenice / chocia y na wieŝach gor po-
ŝiane / bedzie taki wrodzay / że sie wyŝoko-
ŝcia zrowna z Cedrowymy drzewami / które
są na górze Libanie. Lecz to miejsce ŝtar: y Ka-
binowie ŝydowŝci o ofierze Chreŝcijanŝkiej
za czasów Meŝŝyŝskowych / tak wyŝładali: Be-
dzie na nos Piŝach bar. to jest placek pŝenicy
ny na ziemi / na głowie g / to jest kapłanów.
Targum Jonathana tak: Bedzie ofiara dlebo-
wa na ziemi / na głowie kapłanów. A Rabin
Moŝe Szaddarsan przydaie / że to jest ofiara
Melchisedechowa / który był kapłanem Boga
nawyŝŝiego.

19 ŝtań sie, ŝtań sie. / Pátr: wys. Pŝal: 40. 41.
A tu ŝydzí końca wtoŝe księgi Pŝalmów.

20 ŝkończyły sie Pieśni. / Nie tak ro-
zumiey / żeby inŝe Pŝalmy / które potym da-
nie były Dawidowe: ale i ten Pŝalm był Da-
widów oŝtami: y iakoby za testament Szalo-
monowi synowi ŝoŝtawiony / aby mu wiare y
czekanie Meŝŝiasza zalecił.

Ofiara Mŝŝy
ś. proroka-
wana.

1. Mo. 14. 18

Koniec wró-
rów częŝci
Pŝalmów.

P S A L M LXXII.

v Zydów 73.

Pŝalm Aŝaphowi.

A **J**ako dobry Bóg Izra-
elcyków / tym którzy są pro-
ŝtego ŝercá.

2 Ale moie nogi málo sie
nie potknely: málo nie ŝwántowały
krótki moie.

3 ŝem był rufon zawieŝcia przeciw
złóŝnikóm: widząc poŝoŝy grzeŝŝnych.
4 Abowiem niemáŝ względu na ŝ-
mierć ich: ani przeduŝenia w wtra-
pieniu ich.

5 W pracy ludzkiej nie są: y z ludŝ-
mi nie beda karáni.

6 A przetoŝ ie pycha zieleá: okryli sie
nieprawoŝciá y niezboŝnoŝciá ŝwojá.

7 Wŝŝtapia iakoby z tluŝtoŝci nie-
prawoŝć ich: puŝcili sie za ŝadŝami
ŝercá.

8 Wŝŝlili y mówili złóŝć: niepra-
woŝć ku górze mówili.

9 Podniesli w niebo wŝta ŝwoie: á
ich ieŝyk przechodził po ziemi.

10 A przetoŝ lud móy obróci sie tu: y
dni pełne nayda sie między nimi.

11 A mówili: Jákóŝ wie Bóg: á
ieŝtli wiadomoŝć na wyŝokoŝci:

12 Oto ci grzeŝŝnicy / á obŝtupiający na
ŝwicie / oŝezymáli bogáctwá.

13 A rzekiem: Tomci tedy próŝno

wŝprawiedliwiał ŝerce ŝwe / y omýwa-
tem między niewinnymi rece moie.

14 A bylem biezowan cały dzień / á
karanie moie ráno.

15 Jeŝlim mówił / tak mówić beda:
otom rodzaŝ synów twoich potepi.

16 Wŝŝlilem ábych to zrozumiáł:
C praca to przedemná.

17 Aŝ wniđe do ŝwiátyńie Boŝey: y
zrozumiem ich dokończenie.

18 Bo záprawde dla ŝdrab / nágot-
woleŝ im: zruciles ie gdy sie podno-
ŝili.

19 Jákóŝ ŝpuŝtoŝeli: nátychmiáŝt
wŝtáli / ŝgineli dla nieprawoŝci ŝwo-
iey.

20 Jákó ŝen wŝŝawáiących Pánie: w
mieŝcie twym / obraz ich wniwecz
obróciŝ.

21 Bo ŝie zápałilo ŝerce moie / y od-
mienily ŝie neŝki moie: y iám w-
niwecz obrócony / á nie wiedzialem.

22 Jákó bydle ŝŝtalem ŝie v ciebie:
D á ia záwŝe z tobá.

23 Vigleŝ mie zá práwaŝ reŝe moie:
á wedlug woley twoiey / prowádziles
mie / y przyiales mie z chwata.

24 Bo cóŝ ia mam w niebie / ábo cze-
gom chéiał na ziemi oprócz ciebie?

25 Wŝtálo ciało moie y ŝerce moie.
26 Boŝe ŝercá mego / y czeŝci moia Bo-
ŝe / na wieki.

27 Bo oto którzy ŝie oddálaia od cie-

do domu bo-
ŝego, ábo, w
raŝemice Ho-
ŝe.
na ŝlŝkich
mi yŝeŝci, po
ŝawiles ie, tŝ

H.
pamiatka
ich.

ŝlŝpi, H.

w rádku
twoim. G. H.

“Ziŝŝŝe, H.
Iá ŝie ŝlym
ŝeŝŝŝe, ŝiad
ŝie doŝry gor
ŝyć niemáia /
poniewaŝ ná
końcu kaŝdy
weźmie ŝwá
zapláŝe.
“ŝeŝŝŝe,
Hebr.

“Nie prácu-
ie iako ini lu-
dŝe.

“Wypukly
im oczy od
tluŝtoŝci, H.

“ábo, prze-
ŝiw niebu.

“Zá nimi.

ŝpomýŝilem.

Zatrząs, H

położyłem, H.

Asaph.

Szczęść do-
częćne iako
sen.
H. 29. 8.Skarży się na
posuszenie
kościół i lu-
du bożego,
prośąc aby
Bóg swoich
wspomógł.
przeciw Tur-
kom, herezy-
kom y Anty-
chrystowi.część dzie-
dzinę two-
ją.
na posusze-
nie ich na
wieki, H.ryczeli, abo
huczel, H.
abo, bóżnic
twoich, H.miał i ko-
ściół.

4. król. 25. 9

popalili w sy-
skie kościoły
Boże, H.bie/ zgina: "zatrząciles" wszystkie/ kto-
rzy cudzolożą od ciebie.28 Alle mnie dobrze jest trwać przy
Bogu: "pokładac" w Panu Bogu1 psalm Asaphowi. J Asaph był osobliwy
muzyk za Dawida króla. 1. Król. 6. y 26.4 Niemaś względu na śmierć. J Abó / nie
myśla o śmierci swęy. Hieron. Inni wy-
kładają: Nie cierpia wielkich boleści przy
śmierci/ lekuchno a spokojnie umieraia.4 Ani przedłużenia w utrapieniu J Abó nie
czuła ciężkości w chorobie y w utrapieniu/
y przy samey śmierci. Abó miała gotowa po-
moc w swym utrapieniu.10 Y dni pełne. J Jakoby rzekł: Dla tego
siebárzo strasnie lud mój/ isieriał wszystko me
zbożnym powodzi. Druż y tak ten wiersz wy-
kładają: Przeto sie lud mój obraca za niebo
inymi/ isie náyduie drugi żywot między ni-
mi: to jest/ że widza/ isie niepobożni pospolicie
dlugo żywia na świecie.20 Iako sen ustawiających. J Takie jest sze-
ście doczesne ludzi/ szych/ iaki iak sen ludzi
obudzonych. Bo iako sie taknacemu sni żeby
iako/ a kiedy sie ocni głodnym sie náyduie:

nadziecie moje.

Abych opowiadał wszystkie chwa-
ly twoie: "w bramach" ciotki Sion/
skiey.23 a iako sie sni pragnacemuże pić/ a gdy sie ocni
ci/ przecie ieste pragnie: Tak też y tyin wias/
nie sie przysadza/ że ocniwszy sie po śmierci
nie y siebie nie náyduia z tego co mniema/
że na świecie miał.24 Iako bydle sstałem sie y ciebie. J Augu-
styn s. wolność abo swoboda ludzka bydzie-
cia/ a także Boża też/ cowa ktery na nim też/
dzi przysownywa: y tak na koniec zamyka.
Jani także bez wolności ludzkiej/ ani wol-
ność bez taksi/ cslowieka do zbawienia nie
przywodzi. A Hieronim s. tak to wyklada/
że to Chrystus mowi: isem sie sstał iako
bydłem y ciebie/ Boże oycze/ nożac na so-
bie grzechy ludzkie: a iam przecie zawise jest/
toba: Bo ty jest we mnie/ a ia w tobie.24 Vigilez mie za prawą reke. J Trzymał
Bóg Ociec za reke Syna do piekła/ stepnia-
cego: prowadził według wolei swęy/ zmar-
twychwstałego: przyiat chwalebnie do nie-
ba sie wracającego.

PSALM LXXIII.

v Zydów 74.

Wyrozumienia Asaphowi.

1 **K**zeczysz Bóże ode-
gnal do końca: rozgnie-
wał sie zapalczywość
twoja na owce pastwiska
twego:2 Wspomni na zgromadzenie two-
ie/ któreś posiadał od początku.3 Odkupiles/ przedziedzictwa two-
go/ góra Sion na królestwie mieścił.3 Podnies rece twoie/ na pchy ich
na koniec: iako wiele nabroil nieprzy-
iaciel w świątnicy.4 A chlubili sie/ którzy cie nienawi-
dza: w posrzedku swięta wroczyście
go twego.5 Położyli znaki swoje znaki: a nie-
poznali iako na wysciu na wierzech.6 Jako w lesie dzierw siekierami/ wy-
rebowali dzierw tego pospolu: topo-
rem y oskardem obalili ie.7 Zapalili ogniem świątnice twa:
na ziemi splugawili przybytek imie-
nia twego.8 Mówili: w sercu swoim rodzą ich
pospolu: "wezysmy" ze wstana w sy-
skie swięta Boże z ziemi.9 Znaków naszych niewidzielismy:
iż niemaś proroka: y iż nas wiecę

nie pozna.

10 Dotądże Boże/ nieprzyiaciel wra-
gac będzie: "drażni" przeciwnik imie
two do końca:11 Czemuz odwracasz reke twoie: y
prawice twoie z posrzedku zánadza
twego do końca:12 Alle Bóg król nasz przed wieki:
sprawil zbawienie w posrzedku zie-
mie.13 Tyś "otwierdził" mocą twoją mo-
rze/ pokrusyles głowy smoków w
wodach.14 Tyś potarl głowy smokowe/ da-
les go na pokarm ludziom Hurzyn
skim.15 Tyś przetrwał żróbła y potoki/ tys
wysusyl rzeki Echan.16 Twójci jest dzień/ y twoja jest noc/
tys wdziałal "zorse" y słońce.17 Tyś uczynil wszystkie granice zie-
mie/ lato y wiosne tys ie sprawil.18 Pámietay na to/ nieprzyiaciel v-
ragal PAN V/ a lud bezrozumny
"drażnił" imie twoie.19 Niepodaway bestyiom "duś" wy-
znawających tobie/ y duś w bogich
twoich nie zapomina y do końca.20 Wezyszy na testament twój/ abo-
wiem nápełnieni są napobleyssy na
ziemi domów nieprawości.

21 Niech sie nie wraca niedziś zawo-

sprawy.

H.

miał i Jeru-
zalem, H.

Psalm 75.

Wolność lu-
dzka/ sstał ro-
bi z taksi/ bo-
żę.Hipog. con-
tra Pelag.
lib. 3.
Iak 10. 38.Zstąpienie do
piekła, zmar-
twychwsta-
nie, y wnie-
bowstapi: nie
pauzując.

bluźnił, H.

Luk. 1. 70.

abo rozkie-
lił, H.Pharao-
we y wyska-
iego."wierzowi
na puszy
mieszkają"

H.

świątłość,
H. G.

bluźnił, H.

"duś" syno-
gialice two-
iey, H.

ŝtydzony/ w bogi á niedoŝtáteczny bez
dŝ chwalić imię twoie.

22 Powŝtań Boże / rozŝadź ŝpráwe
twoie: pomni ná pohánbienia twoie/
té które ŝie dŝieć od glupiego cály

Niewola Báb
bilońska.
4. Kro: 24.
14.

Chriŝtus iáko
nam zbáwie
nie ŝpráwił.

7 Zápálili ogniem.] To ŝie ŝtáło według
hiŝtoriéy/ kiedy Nábuchodonozor zábrat ŝy-
dy w niewolá do Bábilonu. Ábo kiedy Ti-
tus z Weŝpázyanem ŝburzyli do gruntu miá-
ŝto Jeruŝálem. Hieron.

9 Y już nas wiecéy nie pagna.] Ábo nie
zna/rozumiéy ŝaden Prozoŝ/ábo y ŝam Bóg.
12 ŝpráwił zbáwienie.] Pan Chriŝtus Bóg

dŝieć.

23 Nie zápomina y głoŝów 'nieprzy-
táciol' twoich: pychá tych/ którzy cie
nienawidŝa/ ku górze idŝie záwŝe.

*ŝug, G.

y Król náŝ przedwieczny ná krŝyŝu záwieŝony
ŝpráwił nam zbáwienie w poŝrzedku ziemie/
to ieŝt przed wŝytkimi ludźmi/ábo w Jeruŝá-
lem/ które ieŝt w poŝrzedku ziemie Au. y Hier.

13 Pokruŝyłeś głowy ŝmoków.] To ieŝt/
Egypczyków / którzy nas iáko ŝmoky
chcieli poŝrzéć.

P S A L M LXXIII.

v Zydów 75.

1 Ná koniec, 'Nie zátráca y' Pŝalm pieŝni
Aŝáphowi.

2 **S**znawáćci bedŝiemy
A Boże / wyznawáć bedŝie-
my y wzjwáć imienia two-
3 Opowiádać bedŝiemy
dŝiwone ŝpráwy twoie/ gđj
weźme czás: iá ŝpráwiedliwoŝci ŝa-
dŝieć bede.

4 Roztopilá ŝie ziemiá/ y wŝyŝcy kđ-
rzy mieŝtáć ná niéy / iám vmocnił
ŝilar y téy.*

5 Mówilem 'niepráwom': Nie czyn-
cie niepráwoŝci / á wyŝtepnym / nie
podnoŝcie rogu.

6 Nie podnoŝcie ku górze rogu wá-
ŝiego / niemówcie 'przeciw Bogu nie-
práwoŝci'.

7 Bo áni od wŝchodu/ áni od zácho-
du / áni 'od puŝtych gór / ábowiem
Bóg ieŝt ŝedŝia.

8 Tego poniŝa á owégo podwysŝa/
bo w rece PANSKIEY ieŝt tieldch
winá ŝczérego/ 'pełen zmieŝánia.

9 A náchylil z tego 'w ów' wŝáć ŝe
droŝdziego nie wylały ŝie / bedá pié
wŝyŝcy grŝeŝnicy ziemie.

10 A iá bede opowiádał ná wieki/
bede ŝpiéwał Bogu Jákobowému.

11 A wŝytkié rogi grŝeŝników poła-
mie/ á rogi ŝpráwiedliwego bedá wy-
wysŝone.

*ŝyŝe rwar-
dŝ, H.

*od poŝudniá.

*ábo, trui-
ny,
H.

*bedŝe ŝe we
ŝeli, G.

5 Mówilem niepráwom.] Summá kázá-
nia Pána Chriŝtusowego.

9 Y náchylil z tego w ów.] To ieŝt/ nálat
z iedného kubá w drugi: ábo/ podát pié z nie

go to temu/ to owemu. Hieronym S. ták to
wyŝláda: A náchylil z tego w ów: to ieŝt/ mi-
loŝierdziem roŝtwarŝa y modernie ŝpráwie-
dliwoŝć / á ŝpráwiedliwoŝciá záŝ mloŝier-
dŝie. Hieron. in cap. 3. Malach.

P S A L M LXXV.

v Zydów 76.

1 Ná koniec, w Hymnách, Pŝalm Aŝapho-
wi, pieŝń 'ná Aŝŝiriyeczyk'.

2 **N**aiomy Bóg w Ju-
A dzie / w Izráclu wielkie i-
mie tego.

3 A ŝtáło ŝie w pokoiu
mieyŝce iego / y mieŝtánie iego ná
Sionie.

4 Tám polámał 'mocnoŝci' luków/
tarcz/ miecz/ y woynie.*

5 Ty oŝwiećáćy dŝiwie z gór wie-
ŝuŝtych/ 'ŝtrwoŝyli ŝie wŝyŝcy glu-
piégo ŝercá'

6 Záŝneli ŝnem ŝwoim/ á nie nie ná-
leŝli bogacze w rekách ŝwoich.

7 Od ŝukánia twégo Boże Jákob/
dŝymáli ci co wŝiádáli ná konie.

8 Tyŝ ieŝt ŝtráŝliwy/ á kđŝ ŝie ŝpre-
ciwi tobie? 'od tąd gniéw twóy.

9 Z niebá dales ŝlyŝeć 'ŝad/ ziemiá
zádŝalá y zámiłlá.

10 Gđy powŝtawáł Bóg ná ŝad/ áby
wybáwił wŝyŝtkié ciche ziemie.*

11 Bo 'myŝl cŝłowiecŝa bedŝie wy-
znawála tobie / á oŝtáti 'myŝli be-
dác ŝwiéto ŝwiećie'.

12 ŝluby czyncie/ á oddawáćie PA-
NV Bogu wáŝému / wŝyŝcy 'kđŝy
około niego przynaŝáćie dáry.

13 ŝtráŝliwému/ 'á temu/ kđŝy o-
démnie ducha kŝáŝetóm/ ŝtráŝné-
mu y kđŝów ziemŝtych.

*ábo, od wie-
ku (ieŝt)
gniéw twóy,
H.

*pomŝe.

*ŝelach, H.

*zápálczy-
woŝć cŝłowie-
cŝa, H.

*zápálczywo-
ŝci záwŝciá-
gniéŝ, H.
*kđŝyŝcie
około niego,
przynaŝay-
cie dáry ŝtrá-
ŝnému, H.

*Ná notę pie-
ŝni kđŝraŝe
zák poczyná-
lá, Nie zá-
tráca y.

Vpominá
aby ŝie báli
ŝádu Boŝe

*ábo, ŝpráwie-
dliwie.

*ŝelach, H.
*ŝzalonym,
Nieŝzáleŝe,
H.

Et inclina-
uit ex hoc,
in hoc.

Wzywa lu-
dzi ku chwa-
leniu Boga,
záwŝtáwicz-
ná táŝe y po-
moc iego.
H.

*w Salem (á-
bo w Jeruŝá-
lem) ieŝt przy
byrek tego, H.
*ogniŝte ŝtra-
ŝy, H.
*ŝelach, H.

*glupieni ŝe
(ábo zgłupia-
li) wŝyŝcy
ŝmiáłego ŝer-
cá, H.

Rebry kościół
prawdźwuy.

Sluby czynię
rzecz pożyte-
czna.

*Patrz tytu-
łu Psal. 38.

Nie: 141. 1.
Skarży się że
jest rozmiaćie
własnony.
Jednak Bogą
chwali z dzi-
wnych spraw
jego.

*G.
*Selach, H.
Nie śpiły
nic w nocy.

*Wspomina-
łem na spie-
wów i moie,
H.
rozysciałem
*G.

*y wstanie sto-
wo (pociesze-
nia jego) H.

*Selach, H.

Sprawy Boże
nada Zydów
kazane od
wyscia z Ae-
gyptu aż do
swoich oza-
sów opisać.
wys: 48: 5.
Matt. 13: 35.

*powieści.

*Nie zatai-
my (ich) H.

2 Znáomy Bóg.] W samym Kościele po-
wŝednym / który się począł z Żydów / Boga
prawdźwieniąta y chwala. W którym też sa-
mym jest pokój y zgoda.

12 Sluby czynię, a oddawacie je.] Albo-
wiem każdemu ślubującemu Bogu / a od-
datacemu to co ślubil / sam też Pan Bóg
odda zapłatę królestwa niebieskiego / któ-

PSALM LXXVI.

v Zydów 77.

1 Na koniec, *prze Idithuną, Psalm
Asaphowi.

2 **G**łosem moim wola-
łem do Pana / głosem mo-
im do Boga / y wysłuchał
mnie.

3 W dzień utrapienia mego szuka-
łem Boga / rekami moimi w nocy
ku niemu / a nie jestem omylon.

4 Tłochciała się dać pocieszyć duszą
moją / *wspominałem na Boga / y
kochałem się / y rozmyślałem / y w-
stał duch mój.*

5 *Wprzędzały strażc nocne* oczy mo-
je / tworzyłem się / a nie mówiłem.

6 Rozmyślałem dni starodawne / y
roki wieczne miałem na pamięci.

7 A *rozważałem* w nocy w sercu
moim / y ćwiczyłem się / y *wmiata-
łem ducha mojego.

8 *Jzali na wielki Bóg* odzyskać: czy
li nie przyda aby jeszcze był łaskaw.*

9 Czyli do końca odcienie miłosier-
dzia swojiej / od rodziń aż do rodziń.

10 Czyli Bóg zapamięta śmiałować
się: albo w gniewie swym zatrzyma
łitości swoje: *

PSALM LXXVII.

v Zydów 78.

Wyrozumienia Asaphowi

1 **S**łuchajcie ludu mój
zakonu mego: nakłońcie
ucha swego ku słowom
wst moich.

2 Otworze w podobieństwach wsta-
moie: bede powiadał gadki od po-
czątku.

3 Jako wielkiesmy rzeczy słyseli y
poznali: y oycowie nasi powiadali
nam.

4 *Nie zataiły się* przed syny ich / w
drugim narodzie.

Powiadając chwały PANSKIE /

ra obiecał. Augustinus de fide ad Petrum
cap. 3. A o tych lepać którzy ślub uczyni-
wszy nie wypełnili go / Paweł święty mówi
iż potępienie maia / że pierwszą wiare wni-
wecz obrócili. A coż to jest / pierwszą wiare w
niewcz obrócili? Slubili / prawi / a nie odda-
li / ślubu nie spełnili. August. in hunc locum.
A obacz / iż pisano ś. ślubów nie tylko nie za-
kazuje / ale je owszem czynić roztazuje.

Sluby łamąc
rzecz bärzo
škodliwa.
1. Tim. 5. 12.

11 A rzekłem: Terazem począł / ta
jest odmiana prawić / Nawyszegego.

12 Wspominałem na sprawy PAN-
skie / bo bede pamiętał na dzieły two-
je od początku.

13 A bede rozmyślał o wszystkich spra-
wach twoich / y bede się ćwiczył w
wynalazkach twoich.

14 Boże / w świętości *drogą two-
ją / który Bóg wielki iako Bóg
nasz: * tyś jest Bóg który dzieły czy-
nił.

16 Oznaymiles między narody moc
twoją / odkupiles ramieniem twoim
lud twój / syny Jakób y Jozeph.*

17 Wyżrzali cie wody / Boże / wyżrzé-
ły cie wody / y wleły się / y wzruszyły
się przepaści.

18 Wielkość sumu wód: obłoki głos
wypuściły.

19 Ale y *strzały twoje* przechodzą
głos gromu twego na to.

20 Wystrzeliły twoje okrag ziemię o-
świecały / wzruszyła się y zatrząsła zie-
mnia.

21 Na morzu drogą twoją / y ścież-
ki twoje na wodach wielkich / a *śla-
dów twoich* znać nie będzie.

22 Prowadziles lud twój iako owce /
przez rękę Mojżesza y Aaroną.

*rządach, abo
czynkach.
*sprawy two-
je.

*Selach, H.

*na przesław
morza czer-
wonego.

*gromy, pio-
rony.

*prowadzi-
les lud swój
przez morze.
*bo się morze
wnet zasiał
zawarto-
ści, Hebr.
2. Mo 14: 19.

Pierwsze do-
brodziejstwo
zakonu po-
danie.
*zakon a
świadectwo
są jedno.

II. dobro-
dziejstwo r-
pornych sk a-
wani.

zbrojni y
szelągcy z
tuku, H.
III. wypro-
wadzenie z
nievoli Ae-
gyptſkiej.
IV. Morza
przedzielenie.

2. Mo. 14. 21
iako na ku-
pie, H.
2. Mo. 17. 6.
V. wedme o
blok przeciw
gorzkości a
w nocy ogień
wkazujący
drogę.
Psa. 104. 38.
VI. woda z
skály.
skály, H. bo
to dwakróć
było.

sobie abo
chciwość: am
swoim.
4. Mo. 20. 11

4. Mo. 11. 1.

mieſt, H.
rozgniewał
ſie bário, H.
4. Moy. 11. 2.

VII. dobro-
dzieſtwa,
Manna.

ſpenie nie
bieſka, H. to
ieſt, z powie-
trza.

2. Mo. 16. 4.
4. Mo. 11. 7.
wſchodowy,
H.

Ian. 6. 31.
1. Cor. 10. 3.
VIII. dobro-
dzieſtwa,
przepiórki.
4. Mo. 11. 31.

4. Mo. 11. 33.

9 Synowie Ephrem naciągający
y spuszczający łut: podali tył w dzień
woyny.
10 Nie strzegli testamentu Bożego:
y niechcieli chodzić w zakonie jego.
11 A zapamiętali dobrodziejstwo ie-
go: y cudów jego które im wskazał.
12 Przed oycy ich czynił dziwy w zie-
mi Egypſkiej na polu Taneyſkim.
13 Rozewiał morze y przeprowadził
ie: y zaſtawił wody iako w ſkórz-
nym worze.
14 A prowadził ie w obłoku we dnie:
a przez całą noc w rozſwieceniu o-
gnia.
15 Rozszepił ſkale na puszczy y na-
poił ie: iako w wielkiej głębokości.
16 A wywiódł wodę z opoki: y pro-
wodził wody iako z rzeki.
17 A przydali ieſze grzeſzyć przeciw
iemu: wyruszyli ku gniewu Tawys-
ſiego na mieſcu bezwodnym.
18 A kuſili Boga w ſercach ſwoich:
proſząc pokarmu: duſſam ſwoim.
19 A mówili ſie o Bogu rzekli: Jze-
li Bóg może ſtół zgorować na pu-
ſczy?
20 Bo wderzył w ſkale y wypłynęły
wody: y ſtrumienie wezbrały.
21 Jzali y chleb będzie mógł dać abo
nagotować ſtół ludowi ſwemu?
22 Przetoż wſłyſzał PAN y odłożył
y ogień zapalił ſie przeciw Jakobowi
y gniew powstał przeciw Izraelowi.
23 Bo nie wierzyli w Boga: ani inie-
li nadoſzcie w zbawieniu jego.
24 A rozkazał obłokom zwierſchu y
otworzył ſorty niebieſkie.
25 A dżdżył im manne ku iedzeniu: y
dał im chleb niebieſki.
26 Chlebá ányelſkiego pożywał czoł-
wiek: poſłał im pokarmów doſta-
tkiem.
27 Pzeniósł wiatr południowy z nie-
bá y przywiódł mocą ſwą wiatr z za-
chodu.
28 A spuſcił ná nie mięso iako proch:
a iako piasek morſti ptáſtwa ſtrzy-
dłáſtę.
29 A wpádo w poſerzód ich obozu:
około ich namiotów.
30 A iedli y náiedli ſie bário y uczynił
doſyc ich chciwoſci: nie byli omyle-
ni w żądzy ſwoiej.
31 Jefeze pokarmy ich były w ge-

D bięch ich: a gniew Boży zſtąpił ná
nie.
31 A pobit tłuſzcze ich: a wybór Izra-
elczyków ſpetal.
32 W tym wſytkim ieſze grzeſzyli y
nie wierzyli cudom jego.
33 A wſtáły w marnoſci dni ich y lá-
tá ich z przedkoſcią.
34 Gdy ie zabíł / ſukáli go: y wra-
cáli ſie y rániuczko chodźli do niego.
35 A wspomnieli że Bóg ieſt ich po-
mocnikiem / a Bóg wyſoki ieſt ich
odkupicielem.
36 A miłowáli go wſty ſwemi / a ie-
zykiem ſwoym kłámáli mu:
37 A ſerce ich nie było proſtę ku nie-
mu: ani byli wiernymi w testamen-
cie jego.*
38 A on ieſt miłoſierny y miłoſciw
będzie grzeſchóm ich y nie zátará ich.
A wiele czynił aby odwrócał gniew
ſwój: y nie zapalił wſytkiego gnie-
wu ſwego.
39 A pámietal że byli ciálem: wiatr
idący / a niewracający ſie.
40 Jako częſto drażnili go ná puszczy
do gniewu pobudzáli go ná mie-
ſcach bezwodnych:
41 A wróćili ſie y kuſili boga: y dra-
żnili ſwietego Izraelſkiego.
42 Nie pámietáli ná reke jego w dzień
w który ie odkupił z reki trapiącego:
43 Jako pokázoval w Egypcie zná-
ki ſwoie y cudá ſwe ná polu Taney-
ſkim.
44 A przemienił w krew rzeki ich y
deſze ich aby nie pili.
45 Pucił ná nie rozmaítą muchę y
kásał ie y żábę y wygubił ie.
46 A dał ich owoce chrząſzczóm y ro-
botaich ſaránczým.
47 A poráził grádem winnice ich / a
mowę ich mrozem.
48 A podał grádomi bydło ich: a má-
iennoſci ich ogniowi.
49 Pucił ná nie gniew zapálczywo-
ſci ſwoiej: popędliwość y rozgnie-
wóanie y utrapienie: przepuſzczenia
przez ányoly zlé.
50 Uczynił drogę ſciéſce gniewu ſwe-
go: nie wypuſcił duſz ich od śmierci:
y bydło ich w śmierci zawałi.
51 A pobit wſytkie piérworodne w
ziemi Egypſkiej: piérwiaſtki wſy-
tkich prac ich w przybytkách Cham.

poráził, H.

Bo 40. lat
ná puszczy po-
ginełi wſy-
ſcy.

blágáli go.
H.
pochlebowali
mu.

Tu Zydz
kláda pólowi-
ce Pſalterza.
H.

ogródniczáli
abo ráczę
krzyżowali.
H.

Phárao, á.

Piérwoſta
plagá.
2. Mo. 7. 20.
2. Mo. 8. 6. 24
árzobá, H.
III. II. III.

VIII.
2. Mo. 10. 15.

VII.
2. Mo. 9. 25
2. Mo. 9. 25.
piórnowy,
H.

IX. plagá.

V. VI. plagá
2. Mo. 12. 29.

X. plagá.
to ieſt Aegy-
prczyków po-
tomków Chá-
mowych.

Wylicza im-
né do bródkier
ŝwa Bóże I-
zraelszym
wzynie.
2. Mo. 14. 27
na górzyst
ziemi żydo-
wska poŝwie-
conŝ sobie.
Iof. 13. 8.

Y roznie-
wał ŝe, H.
1. kró. 4. 2.
Ier. 7. 12.

Summá y cęł
zakonu.
Dzieŝięć kroć
ŝe Zdy na
puŝczy Bogu
ŝprzećiwili.
a 2. Mo. 14.
11. 12.
b 2. Mo. 15.
24.
c 2. Mo. 16.
2.
d Támże,
ver. 10.
e Támże,
ver. 27.
f 4. Mo. 20.
2.
g 2. Mo. 31. 1.
h 2. Mo. 17.

Lud oplákuje
koŝciół y miá
ŝtá zgwałco-
né, y pobicia
ŝwoich, proŝ
ŝtá aby ro po
gánóm oddał
w gruzy, á-
bo w gromá-
dy kámiénia,
H.

52 A odiał lud ŝwóy iáko owce: y pro-
wádził ie iáko ŝtádo ná puŝczy.
53 A prowadził ie w nádziei y niebali-
ŝie: á nieprzyiációł ich okryło morze.
54 A przywiódł ie na górze poŝwiecé-
nia ŝwégo / górze którey doŝtála prá-
wicá tego.
55 A wyrzucił przed nimi pógány: y
łósem rozdzielił im ŝnurem pomiáru.
A dáł mieŝkania w przybytkach
ich pokoleniam Izraelskim.
56 A kuŝili y obraźili Boga wyŝokie-
go / y nie ŝtrzegli ŝwiádecstw iego.
57 A odwróćili ŝe / á nie zachowali w-
mowy: iáko y oycowie ich: wyrzóći-
li ŝe iáko łut opáczny.
58 Ku gniewu go wzruŝyli ná ŝwoch
págórkách: á rycinámi ŝwémi pobu-
dzili go ku zapálczywoŝci.
59 Uŝlyŝał Bóg / y wzgárdził / y w-
niwecz obróćił bázno lud Izraelski.
60 A odrzucił przybytek Sylo / przyby-
tek ŝwójský / mieŝkał miedzy ludzmi
61 A podał moc ich w niewolá: y
pięć osć ich w rece nieprzyiácielskie.

62 A dáł pod miecz lud ŝwóy / y wzgár-
dził dziedzictwo ŝwoie.
63 Młodzieńce ich ogień pożárł: á
pánien ich nie plácano.
64 Káplani ich od mieczá polegli: á
wdowy ich niechodźily w žalobie.
65 A ocucił ŝe Pan iáko ze ŝnu: iáko
mocarz wpiwŝy ŝe winem.
66 A zaráził nieprzyiációł ŝwé ná po-
ŝládkách: dáł im háńbe wieczná.
67 A odrzucił namiot Jozeŝów: y
nie obrał pokolenia Eŝraím.
68 Ale obrał pokolenie Judy / górze
Sion którą wmiłował.
69 A zbudował iáko Jednoróźców
ŝwiátnice ŝwoie ná ziemi: którą w-
gruntował ná wieki.
70 A obrał Dawidá ŝlugę ŝwego / y
wziął go od trzód owiec / od kórnych
owiec wziął go.
71 Aby páŝł Jákobá ŝlugę iego / y
Izraela dziedzictwo iego:
72 A páŝł ie w niewimóŝci ŝercá ŝwe-
go: á w roŝtropnoŝci rąk ŝwoich
prowadził ie.

Archę, ábo
ŝkrzynię Bóżá
która bylá
mocą y ozd-
bą ich.

Wykrzykáł
cy od winá,
H.

1. kró. 16.
5. Moy. 31.

Áko nawys
ŝe páłace, H.
1. Tim. 3.

lud iego, H

1. Mo. 11. 4
k 4. Mo. 14.
22.

Hieron: ad
Sumiam &
Fretellam.

prawdziwie był Bóg. Po dzieŝiętá / v gro-
bów poŝadliwoŝci / i kiedy ŝádali mieŝa. Ná
koniec po dzieŝiętá / dla ŝpráwy ŝpięgiérzów /
ŝe iuŝ (mówi Pan) k dzieŝięć kroć nie ŝucháli
głoŝu mego.

45 Rozmáitá muche. J. xovóvuvav właŝnie
pŝie muchy znáczy. Lecz ŝłowo żydowŝtá
arv Harob, wŝelákie muchy známonuie / co
my zowiemy owád. A przetoŝ Hieronym S.
nie xovóvuvav pŝie muchy / ále xovóvuvav, to
ieŝt poŝpolite ábo wŝelákie muchy / po Gréc-
ku czytáć káŝe / y ták czytáig w leŝŝyŝ exem-
plárách Láćinŝkich.

PSALM LXXVIII.

v Zydów 79.

Pŝalm Aŝáphowi.

Oże / przyŝli póganie
ná dziedzictwo twoie / z
plugáwili koŝciół twóy ŝ.
obróćili Jeruzálem w bu-
dke ná chowánié iábtek.

Porzucili trupy ŝlug twoich / ná
ŝtráwe ptákóm powietrznym / ciáłá
ŝwiétych twoich zwiérzetóm ziem-
ŝkim.

Rozlali krew ich iáko wodę okolo
Jeruzálem / á nie był ktoby pogrzebíł.

ŝŝtáliŝmy ŝe pohánbieniem v ŝá-
ŝiad náŝyŝ: ŝmiechowiŝkiem y igrzy

B ŝciem v tych / którzy ŝá w okolicy ná-
ŝeý.

5 Doŝádjé PANIE gniewáć ŝiebie
dzieŝ do kónca: rozpáli ŝe iáko ogień
zapálczywoŝć twojá?

6 Wyley gniew twóy ná pógány /
którzy cie nie znáig: y ná kroleŝtwá /
które imieniá twego nie wzywáiy.

7 Albowiem pożárł Jákobá: y miey-
ŝce iego ŝpuŝtoŝyli.

8 Nie wŝpomínáý ŝtárych nieprá-
wóŝci náŝyŝ: niech náŝ rychlo v-
przędá litóŝci twoie: boŝmy ŝe ŝŝtá-
li bázno v bogimi.

9 Wŝpomóżyŝ náŝ Bóże zbáwicié-
lu náŝ: á dla ŝlawy imieniá twego
Pánie wybáw náŝ: á bądź miłó-

Ier. 10. 25.

mieŝkánia,
H.

IIa. 64. 9.

H.

H.

10

ściw grzechom naszym dla imienia twego.

Alby snadź nie mówili między pogány: kedyż jest Bóg ich: a niech znaczna będzie nad pogány / przed oczyma naszymi

11

Pomsta krwie slug twoich / która jest wylana: niech przyjdzie przed obliczność twoje wzdychanie spętanych.

D

Według wielmożności ramienia

12

twego zachoway syny pomordowanych.

A odday sąsiadom naszym śmiórako do ich łona: wroganie ich / którym wrogali tobie PANIE.

13

A my twój lud y owce paświska twego / będziemy wyznawać na wieki.

Od rodzań do rodzań będziemy opowiadać chwałę twoje.

*abo, nas na śmierć skazanych, H.

Wolność ludzka po prostu i łaska boża

9

Wpomóż nas, Boże zbawiciela nasz. Kiedy wspomnienia prosis / tedy y wdziesięc lat / y nie odeymnie wolności ludzkiej. Bo

eto wspomagan bywa / ten też sam przez sie cokolwiek czyni. August. na to miejsce.

Lud od nieprzyjaciół i ciemności wspomnienia prosi

*Za Asyryjczyka, G. *płsień, H. G.

*abo, oświadcze, H. *przed ludem swoim.

*slug twoich G.

*pod wielką miarą, H. to jest obfitymi.

*lud twój wybrany.

Wzywaniu Trójce S.

Kościół cze" winnicy jest przyrodną.

Isa. 5. 7. Mat. 21. 1. y 24. 32.

PSALM LXXIX.

v Zydów 80.

1

Ná koniec, dla tych którzy będą odmienieni, świadectw Asaphowi, Psalm.

2

Który rzadzi Izrael / posłuchaj: który prowadzi jak owce Jozeph.

3

Który siedzi na Cherubinach / okazy sie przed Ephraimem / Beniaminem / y Manassem.

4

Wzbudź moc twoją / a przyjdź / abyś nas wybawił.

5

Boże nawróć nas: a okaż oblicze twoje / y będziemy zbawieni.

6

PANIE Boże zastępów / dokądże się będziesz gniewał na modlitwę slugi twego?

7

Bedziesz nas karmił chlebem płaskim: a będziesz napawał nas izami miarą.

8

Wystawiles nas na przeciwnieństwo sąsiadom naszym: a nieprzyjaciele nasi nasmirowali sie z nas.

9

Boże zastępów nawróć nas: y okaż oblicze twoje / a będziemy zbawieni.

10

Przeniozles winnice z Egiptu:

11

Boże nawróć nas / Ten wiersz trzy kroć w tym Psal'mie powtorzony / znamionuje wzywanię przesaświeśey Trójce: Boże / Boże zastępów / Panie Boże zastępów nawróć nas. A obacz nadobny postępek: Prosi naprzód aby sie nawrócił: potem aby łaskawa twarz Boża oglądał: a ná koniec zbawienie odzierał.

12

Przeniozles winnice z Aegyptu / Często w psalmie 6. imieniem winniczenazwan jest lud Boży: a barzo przystoynie. Naprzód i winnicę berzey niż inne drzewa galezie swe rozciąga. Druga / i owoc obfity y skodły

10

wygnales pogany y nasadziiles ię.

Byles przewodnikiem w drodze przed nami: wsadziiles korzenie ię / y napelnila ziemia.

11

Okręci cień ię gór: a dzierżi ię Cedry Boże.

12

Rospuszcila latorostki swe aż do morza: a gęłaski swe aż do rzeki.

13

Przecztes rozwałit plot ię / y obiera ię ię wszyscy którzy mimo idą drogą:

14

Rozkopala dżiki wieprz lęsa: a iedynieć spał ię.

15

Boże zastępów nawróć sie: wyciżry z nieba / a obacz y nawiedz te winnice.

16

A napraw te która szepila prawicą twoją: y ná syna cztowieczę / któregoś sobie zmocnit.

17

Spalona ogniem y rozkopana / od łaiania oblicza twego pogina.

18

Tiech będzie reká twoja nad meżem prawice twojej: y nad synem cztowieczym / któregoś sobie zmocnit.

19

A nie odstepuiem od ciebie: ożywiš nas / a będziemy wyzwać imienia twego.

20

PANIE Boże zastępów nawróć nas: y okaż nam oblicze twoje / a będziemy zbawieni.

*Euphraty.

*prosz, H.

*nád lud twój abo ná Chrystusa pána. *wyrabana, H. *twoi, abo ich nieprzyjaciele.

przynosi. Trzecia / i wietśey prace potrzebuie w wyprawianiu / iesli oracz drze z męć mieć obfity pożytek: czym sie znaczy wielka pilność y staranie Boże które czym ofoło ludu swego / aby owoc dobrych rzeczy / temu wdziesięć mieszy niżli żadne wino z siebie wydawał. Na koniec / i iako w winnicy sa latorosle owoc datace / które oracz czysci / aby obfity owoc przyniosły / sa też niepżyteczne / które odcina: tak między ludem Bożym y w kościele tego sa dobrzy y zli pospoli.

II

Cedry Boże / To jest iako nawysse drzewa Cedrowe. Bo żydzi rzeczy nawietśey y

Rzeczy nawietśey y nawysse Boże.

Ręcey nawi-
wiste y na-
wysze Boze.

Smoczy nąsły
H
Wzywa lu-
dzi na obcho-
dzenie swię-
tobitę Bożę, ie-
śli go będą po-
słusni.

*násłego, H.

*na pamiat-
ke
1. Mo: 41. 29

2. Mo: 17. 5.
Bog to mój
wi.

Chrystus Bóg
Izraelski.
Kreć pąską
pię w S. Sa-
kramentie.

Niesprawie-
dliwym sta-
ł się grozi
zatrąceniem

*Sędziw na-
mieszków
Bożych.

*Selach, H.

Przećiw nie-
przytacio-
lom kościo-
ła Bożego.
*Abo, niech
milczenie nie
będzie tobie,
H.

nawysze Bożymi zowią.
Nad meżem prawice twoiety] To jest
nad Izraelem/ albo nad Chrystusem któregoś

PSALM LXXX.

v Zydów 81.

Ná koniec, zá prásy, Psalm sámé-
mu Asáphowi.

Raduyście sie Bogu
pomocníkowi nášemu :
wykrzykaycie Bogu Já-
kobowému.

Weźmiecie Psalm / á podaście be-
ben / wdzięczną árse z cytry.

Trąbcie ná nowiu w trąbe / w
dzień zacy wroczyściego swięta / wá-
siego.

Abowiem jest roztazanie w Izra-
clu / y wyrost Bogu Jakobowému.

Postanowił to / ná świadectwo w
Jozeph / gdy wychodził z ziemie E-
gyptstkiey / slyśał ięzyk krdiego nie v-
miał.

Wybawił od brzemion ramię ná
iego : recciego slyżly kofem.

Wzywales mie w ucisku / á wybá-
wiem cie : wysluchałem cie w táyni-

Wybawił od brzemion ramię ná iego.]
Wspomina dobrodziejstwa wybawienia z
miewolę Agyptstkiey.

Rozszerz usta moje.] Arnobius stary
Doktor tak to wykłada : Slychaycie Zydow-
wie : Jamci jest Pan Bóg wasz któregoście
vtrzyjowali / on Bóg ktorým was wywiódł
z Agyptu. Wszakże otworzcie usta swe / á ia

18 zawsze bronił prawicę twoją. Chaldayski
tłumaczy Augustin. y Arnobius, o Chrystusie
ten wiersz wykłada.

Mój prawi-
ce bożey.

tu / burzy / doświadczalem cie ná
wodami swaru.*

9 Slychay ludu mój á oświadcze sie
ná cie : Izraelu iesli mie vsluchasz /

10 nie będzie w tobie Boga / nowego / y
nie będziesz chwalił Boga cudzego.

11 Bomei ia jest PAN Bóg twój /
którym cie wywiódł z ziemie Agypt-
stkiey : rozszerz usta twoie / á nápeł-
nie ie.

12 Anie slychał lud mój głosu mego :
C á Izrael niedbał ná mie.

13 A puszcilem ie zá żądání serc ich /
pódy w wynalazkach swoich.

14 By był lud mój slychał mie : by
był Izrael chodził drogami moiemi.

15 Snać bym był lécno pomysł nie-
przytacioly ich : á ná trapiące ie obró-
cił bym był reke swoje.

16 Nieprzytaciele PANscy / sklamali
mu / y będzie czas ich ná wieki.

17 A nákarmił ie tłustością zboża : y
násycił ie miodem z opoki.

*w Agypt-
cie.

Meribá, H.
abo przeci-
wistwa.

*Selach, H.
*obcego, H.
2. Mo: 22. 2

*To jest, ocz-
iedno prasić
będzie, to-
czymie, Hebr.
Dzie: 14. 16.
Bar: 13.

*To jest, pod-
dali by sie im
był, Hebr.
pátr Psal: 85
3.

ie nápełnie. Jestli chcecie wysć śmierci / ktoras-
ście zaslyżly / tedy pyćcie krew ktorasćie
przelali. Arnobius in hunc locum.

13 A puszcilem ii] To jest nawietse Bos-
kie skazanie / o ktorým Páw el s. Dopuści-
łem aby biegli gdzie sie im podobá : iáto okret
bez steru / iáto kónia sáloného bez wody : kto
jest w plugastwie / niech iesze plugawicie.

Nawietse
skaranie ko-
go bóg opuści
Rzym: 1. 26.
Obia: 22. 11.

PSALM LXXXI.

v Zydów 82.

Psalm Asáphowi.

Bog stanął wzgromá-
dzeniu Bogów : á w po-
środku Boga sádzi.

1 Dokądże niesprawiedli-
wosc sádzicie : á osoby grzeszników
przyimiecie.*

3 Czyńcie sprawiedliwosc vbogię-
mu y sierocie : strapióného y vbogię-

go vsprawiedliwuyćie.

4 Wyrwiecie vbogiego : á nedznego z
reki niebożného wyzwólcie.

5 Nie vmieli ani rozumeli : cho-
dza w ciemnościach : záchwieia sie
wpyrtie grunty ziemie.

6 Jam rzekł : Jesteście Bogowie / y
synowie nawyszego wśyscy.

7 A wy pomrzecie iáto ludzie / á iá-
to ieden z kśiążyt vpádniecie.

8 Powstań Boże / sádz ziemie : bo
ty odziedziczysz wśytkie narody.

Przy: 24. 11.

Sam sobie od-
powieda.

*Bo gdzie sá-
dowie nie-
czynią wrz-
du swó, tam
sie wśytko
mieša.
Iay 10. 34.

PSALM LXXXII.

v Zydów 83.

Pienie Psálmu Asáphowi.

Boże / któż będzie podo-
biem tobie? nie zámilczay / ani

sie blagay Boże.

3 Bo oto nieprzytaciele twoi okrzyk
uczynili : á ktorzy cie nienawidza / wy-
niesli głowe.

4 Przeciw ludowi twemu ráde zło-
śliwá wymysliliy / spiłneli sie przeciw

*aby żaden
nie zosłał z
ich narodu.

*Sărăceno-
wie, z któ-
rych Măhe-
met posłał
prorok Tur-
cki.

*Philistym-
owie, H.

*Moabitom y
Ammonitom.

*Selach, H.

Sgđ: 7. 22.

Sgđ: 4. 15.

Sgđ: 7. 25.

Sgđ: 8. 21.

היה ואלה
imie Boze.

Redge na
wygnaniu
wgdychado
kościoła, a
by mógł w
nim Bogá
chwalić.
Zgodił sie
ten psalm
wgdycha-
cym do nie-
bá.

*iáskółká, H.

*Abo, przy
słuchach two-
ich, przy ko-
ściółce twoim.
H.

*Selach, H.

*którego ty
wspomagaś.

*do kościoła
twojego na gó-
rze położone-
go, abo rósłszy
do niebá.

*Jako Pan da-
je łaskę y
chwale.

świetym twóim.

5 Mówili: Pójdzie á wytracimy ie
z narodu / á niech nie wspomina
wiecy imienia Izraelskiego.

6 Bo sie spiskneli iednym vmyslem/
B spólu przeciw tobie przymierze postá-
nowili / * namioty Idumejszych y

7 Izmaelitowie.

8 Moabitowie y Agarenowie / Ge-
balczycy y Ammonitowie y Amale-
kitowie: cudzoziemcy / z obywatelmi
Tyru.

9 Ale y Assur przyszedł z nimi: przy-
šli ná pomoc synóm Lotowym.*

10 Wczyn im iáko Mádian y Syśa-
rze: iáko Jabin v potoku Cisson.

11 Pogineli w Endor / sstáli siciáko
C gnóy ná ziemi.

12 Day hetmáry ich / iáko Greb / y

19 Imie tobie PAN.] nim jest własné á
niewymowné imie Boze: które pospolicie

Zebe y Zebee y Salmána.

13 Wszytíe ksiązeta ich / * którzy mó-
wili: Posiądźmy dziedzictwem swia-
tnice Bożę.

14 Boże mój połóż ie iáko kóło: y iá-
ko żdźbło przed wiatrem.

15 Jáko ogień / który pali las: y iáko
płomień który pali góry.

16 Tak ie gónić będziesz nawalnościá
D twojá: y zátrowożysz ie w gniewie two-
im.

17 Ciápelni twarzy ich stromotá: y
śukác będą imienia twego / PANIE.

18 Niechay sie zástydzą / y strowo-
ná wiek wieków: y niech będą pohán-
bieni / y niech zágina.

19 A niech poznáją że imie tobie
PAN: tys sam najwyższym ná wszy-
tciéy ziemi.

Iehouah czytáta: ále Genebrardus Iehoue
nie Iehoua czytáć káże. lib. 1. de Trinitate.

PSALM LXXXIII.

v Zydów 84.

Ná koniec, zá prásy, synóm Kore-
go, Psalm.

2 **A**ko milé przybytki
twoie PANIE zastępów:
A żada y wstáie duśá mojá do
pálaców PANSKICH.

3 Serce moje y ciáło moje rozweseli-
ły sie w Bogu żywym.

4 Bo y wóbl nálażł sobie domek / y
B *Synogárlícá gniazdo sobie: gđzie
by položyla ptásetá swoie.

*Oltarze twoie PANIE zastę-
pów: królu mój / y Boże mój.

5 Błogosłáwieni / którzy miéstkáją
w domu twoim *Panie: ná wieki
wieków będą cie chwalić.*

6 Błogosłáwiony mąż / *którego rá-
tunek jest od ciebie: rozłożył wste-
powánia w sercu swoim: * w pádole

7 Rozłożył wstepowánia] To miejsce z
6 Zydowskiégo rozni roznie prześladáta. Ale
daleko lepiej od Zxx. ná Gréckie / á z nich ná
Láćínskie tak jest przetożono / iáko w textcie.
O czym szerzej Genebrardus.

7 Które zgotował] Bo grzechem swym
ray utrácił: á tu zosłał w tym pádole płáczu.

12 Pan da łáskę y chwale] Bóg miłunie mi

8 płáczu / ná miejscu / które zgotował.

Abowiem da błogosłáwienstwo
zakonodawcá: póyda z mocy do
mocy / ogladája Boga nád Bogi w
Sionie.

9 PANIE Boże zastępów wyslu-
chay modlitwe moie: Wslyś Boże
Jakobów.*

10 Obrońco náš BÓże weyżrzy: á
weyżrzy ná oblicze Chrystusa twoieg.

11 Abowiem lepszy jest ieden dzień w
C pálacách twoich: niż tysiące.

Obiałem byđż napodleyšym w
domu Boga moiego: niżli miéstkáć
w przybytkách niebożnych.

12 Abowiem *miłosierdzie y praw-
de *miłunie Bóg: PAN da łáskę y
chwale.

Nie odéymie dóbr tym / którzy w
niewinności chodzą: PANIE zastę-
pów / Błogosłáwiony człowiek któ-
ry w tobie ma nádziecie.

łóśierdzie y prawde: y przetoż dáte łáskę y
chwale. Łáskę y miłosierdzie / á chwale z o-
biętnice. Ktoráż łáskę / teno o której Páwel s.
mówi: Z łáski Bożey jestem to co jestem: któ-
ra chwale / iedno o której tenże mówi: Zgotó-
wana mi jest korona sprawiedliwości: Au-
gustin s. ná to miejsce.

*náuczył
náš P. Chri-
stus.

*Selach, H.

*PAN, H.
*jest stólcem
y tarczą (ná-
ś) H.

1. Kor. 15. 10
2. Tim. 4. 8.

PSALM LXXXIII.

v Zydów 85.

Ná koniec, synóm Kore, Psalm.

*lubiles, á-
bo wracyles,
H. G.Prosi aby
tym które
niewoli Bá
biloński
wybawil,
do końca ra-
czył byđ
miłościw,
Christusám
postawšy.*zau nié, H.
*zása, Hebr.Christus ch-
wałá Bożá.Zyd. 1. 3.
Pożytkowie
lenia Pána
ChristusowéProsi Bogá
aby go od
nieprzyja-
ciół bronil,
obietując że
mu sie wszy-
tkie narody
będą klá-
niác.*G.
*dobry, y
*zły, H.
Isa. 2. 13.

Błogostawiles PA-
NIE ziemié twoje: przy-
wróciłeś porywanie Jás-
kob.

Opuściłeś nieprawość ludu twego:
pokryłeś wszytkie grzechy ich.

Wsmierzyles twój wszytek gniew:
odwróciłeś się od gniewu popedli-
wości twojej.

Nawróć nas Boże zbawicielu nasz:
á oddal gniew swój od nas.

Żali ná wieki będziesz się ná nas
gniewał: ábo rościagniesz gniew
twój od rodzián do rodzián?

Boże ty nawróciwszy się oży-
wiš nas: á lud twój rozweseli się w
tobie.

Którzy się do serca nawracają? Którzy
serce své ku niemu obracają. G. A nie obró-
ca się do głupstwa. H.

Aby mieszkała chwala? To jest Chri-
stus Pan / Który jest chwala Boża: ábo iá-
śnościá Bożiego mąteřtanu.

Miłosierdzie y prawda? To jest / Bóg
się smiłował ná nami / y ziszał nam to co
był obiecał. Wylicza pożytki przyřcia Pána
Christusowé ná świat/przez ktoréřny otrzy-
máli od Bogá miłosierdzie y poznanie pra-
wy: y ktorzy nas z niesprawiedliwych wzy-
wał sprawiedliwé / y poiednal z Bogiem.

8 Okaż nam PANIE miłosierdzie
twoje: á daj nam zbawienie twoje.

9 Będzie słuchał co we mnie będzie
mówił PAN Bóg: bo będzie mó-
wił pokój ná ludem swoim.

10 A ná świętymi swoimi / y ná ty-
mi ktorzy się do serca nawracają.

11 Zaiszeć błisko zbawienie tego tym
ktorzy się go boją: áby mieszkała
chwala w ziemi naszej.

12 Miłosierdzie y prawda potkały
się z sobą: sprawiedliwość y pokój
pocłowały się.

13 Prawda wyrosła z ziemi: á spra-
wiedliwość z nieba pożyřzała.

14 Albowiem PAN potaje dobro-
tliwość: á ziemia naszą wyda swój o-
woc.

15 Sprawiedliwość przed nim cho-
dzić będzie: y poloży ná drodze kroki
swoje.

Drudzy tak rozumieją: Miłosierdzie Boże
á prawda / to jest szęrość ábo dobroć ludzka
spółem się staczyle: także sprawiedliwość
ludzka á pokój Boży pocłowały się. Bo mi-
łosierdzie Boże záwsze jest z tymi / ktorzy się
go boją: á pokój jest owoc sprawiedliwości.

12 Prawda wyrosła z ziemi? To jest / Chri-
stus się z Panny narodził / aby sprawiedli-
wość wyřzała z nieba: to jest aby ludzie
byli przezęń vsprawiedliwieni. Augustinus.
A Irenaeus wyklada to y o narodzeniu z Pá-
ny / y o żmártwydźstaniu z grobu Pána
Christusowym.

*Iezusá zbá-
wiciela ná-
šego.*Christus pan
pokój sum-
nienia y po-
dziania z Bo-
giem.*Sprawiedli-
wieni przez
wiarę będą
Bogu posta-
wni: y będą
czynić wolę
święta tego.Luk. 1. 50.
Isa. 31. 17.Prawda wy-
rosła z ziemi
August. in
hunc lo-
cum.
Iren. lib. 3.
cap. 5.

PSALM LXXXV.

v Zydów 86.

Modlitwa sámemu Dawidowi.

Atkłoń PANIE vchá twe
go / á wysłuchaj mnie / bom
ci ja jest niedźny y vbogi.

2 Strzeż dusze mojej /
bom święty jest / zbaw sluge twego /
Boże mój / nádziecie máigceę w tobie

3 Smiluy się nádemną PANIE /
bom do ciebie wolał cały dzień / roz-
wesel dusze slugi twego / bom ku to-
bie Pánie podniósł dusze moje.

4 Albowiemes ty Pánie słodki / y ci-
chy: y wielce miłosierny ku wszytkim
ktorzy cie wzywają.

5 Wysłuchaj PANIE modlitwe
moje / á przypilnuy głosu prosby mo-
jej.

6 W dzień wciřtu meę wolałem do
ciebie / boś wysłuchał mnie.

8 Niemáš tobie podobného między
Bogi Pánie / y niemáš według wzj-
ńków twoich.

9 Wřsycy narodowie ktoréřkolwiek
stworzył / przyřdą á pokłonią się przed
tobą Pánie / y będą sławić imię two-
je.

10 Albowiemes ty wielki / y czyniący
cudá / ty ieszes Bóg sam.

11 Prowadz mnie PANIE drogą two-
ją / á niechay chodze w prawdzie two-
jej / niech się weseli serce moje aby
się bało imienia twego.

12 Wyznawáćci będzie Pánie Boże
mój / ze wszytkiego serca mego / á be-
de wystawiał imię twe ná wieki.

13 Bo miłosierdzie twoje wielkie jest
nádemną / y wyrwales dusze moje z
niřszego piekła.

14 Boże / niepráwi powstałi ná mie
á zgromádzienie mocarzóv szukało
dusze mojej / y nie kládli ciebie przed

*Nauczę-
mie Pánie
drogi twojej.
H.*ábo, zię-
dnoc, H.

*pyřni, H.

15 oczyma swemi.
 16 A ty Panie / Bóg miłosierdy y mi-
 16 łościwy / ciępliwy / y wielce miłosier-
 16 ny / y prawdziwy.
 16 Weyrzyj na mnie / a smiluy sie na-
 16 demną / day pánowanie twoie / stu-

dze twemu / á zbaw syna służebnice
 twoiey.
 17 "Wczyń zemną znák ku dobiemu /
 aby wyzżeli ci którzy mie nienawidzą
 á byli zawstyżeni / iżes ty PANIE
 ratował mie / y pocieszyłeś mie.

*Okaż mi
 znák dobro-
 tliwości two-
 iej, H.

1 Bomci ia jest niedźny.] Prosi / aby był wy-
 studan / dla wielu przyczyn. Naprzód / iż od
 wszystkich ludzi jest opuszczon. Druga / iż mu jest
 przez wiare poświęcony / ábo iż weń wierzy.
 Trzecia / iż w nim ysa. Czwarta / iż go wy-
 wa. Piąta á ostatnia / dla dobroci y miłosier-
 dza iego / że mu jest własna smilować sie á
 odpuszczać.
 5 Abowiemes ty Panie słodki.] Trzy tu prze-
 dneyše własności Boże wspomina. Jedną /
 że jest słodki / dobry / dobrodliwy / ku wszystkim
 którzy go wywołują. Druga / że jest cichym / w-
 żytym / y łacnym do przepuszczenia. Trzecia /
 że jest wielce miłosierdnym / tak na grzechów
 odpuszczenie / iako y na czynienie wszelkich
 dobrodziejstw.

11 W prawdzie twoiey.] To jest w prawdzie
 wey religii y nauce twoiey.
 13 Z niższego piekła.] To sie może rozu-
 mieć o zstąpieniu do piekła Pana Chrystusa
 wym. A obacz / iż jest iedno niższe / á drugie
 wyższe piekło. Niższe jest miejsce ludzi pote-
 pionych / á wyższe czyściec. Jako y Augustin
 s. na to miejsce pisząc pokazuje.
 15 A ty Panie, Bóg.] Drugie tytuły ábo
 własności Boże / wyieté z onego miejsca 2.
 Moy. 34. ver. 6. gdzie ich jest trzynaście / które
 żydzi Middoth, to jest własnościami zowią.
 16 Syna służebnice twoiey.] Panny Marii.
 Arnob. Abo Kościół / który jest y sluga y o-
 blubienica Pánka.

Piekło wys-
 się y niższe.

Czyściec.

Własności
 boże.

Służebnica
 pánka.

PSALM LXXXVI.

v Zydów 87.

Synóm Kore Psalm pienia.

1 **S** Wndamenty iego na
 2 górách swietych / i miłue
 A PAN bramy Sion náde-
 6 wysytkie przybytki Jakób.
 3 Sławne rzeczy powiedziano o to-
 4 bie / miásto Boże.*
 4 Wspomnie "ná Rábáb" y ná Báb

bylon / którzy mie znáją.
 Oto cudzoziemcy y Tyr / y lud mu-
 rzyński / ci tam byli.
 5 Izali Sionowi mówić nie beda /
 człowiek y człowiek národził sie w
 nim / á sam jé nawyszy vgruntował.
 6 PAN "wypowie" / w pismách ná-
 rodów y ksiąg / tych którzy w nim
 byli.*
 7 Jako weselących sie wysytkich mie-
 stkanie jest w tobie.

*Philistymo-
 wie, H.

*policzy, H.
 *ten (lud) sfo
 w nim náro-
 dził, H.
 *Selach, H.

4 Ci tam byli.] Tam / to jest w Sionie / ábo
 w Kościele przez duchowné odrodzenie: żydo-
 wstie tak máją: Ten sie tam národził: Jako
 by rzékł: Wysytkie sie národy tam zgroma-
 dza / iż sie tam Bóg národził.
 5 Izali Sionowi mówić nie beda?] po Gré-
 cku tak stoi: Mátka Sion mówić bedzie. Bo
 czytała *μήτηρ*, miásto *μήτηρ*: ále źle / iako źle
 ronym s. pokazuje.
 5 Człowiek y człowiek.] Abo / máj y máj /
 z żydowskiego ten y ow. Hebraism. To jest,

wieleżacnych ludzi w nim sie národziło / ro-
 sumiey przez odrodzenie z wody y z Duchá s.
 Drugi wykładá: Człowiek y człowiek / to
 jest / żyd y poganin: obóy lud / żydowski y
 poganski / národził sie w nim przez chrzest y
 przez wiare. Augustin s. Hieronym / y inni
 doktorowie o Panu Chrystusie to tak wyklá-
 dają: Izali Sionowi wypowie który czło-
 wiek? że sie w nim taki człowiek národził / któ-
 ry gi sam fundował / Nawyszy: to jest Chry-
 stus Bóg y człowiek prawdziwy.

Christus ná-
 wyszy fundo-
 wał Ieruzá-
 lem.

PSALM LXXXVII.

v Zydów 88.

1 Pienie Psalmu synóm Kore, ná koniec,
 ná "Mdelecie, ku odpowiadaniu, wyro-
 zumienia Eaná "Esrábity".
 2 **P** ANIE Boże zbawie-
 2 nia mégo / w edniem wo-
 A lał y wnocy przed tobą.
 3 Niechay modlitwa mó-
 3 iá przydzie przed obliczność twoie / ná
 4 kłón vchá twého ku prośbie moiéy:
 4 Abowiém dusá moá nápełnioná

jest złym / á żywot mój przybliżył sie
 do piekła.
 5 Poczytano mie z stepującymi do
 6 dolu / stałem sie iako człowiek "bez
 pomocy" / między umárłymi wolny.
 Jako zranieni którzy spią w gro-
 biách / ná które więcej nie pámietaš /
 y oni "z reki twoey" wyrzuceni są.
 7 "Wsadzili mie" w dół głębšy / do
 B ciemności y do cienia śmierci.
 8 Zmocnił sie gniew twóy nádemną /
 y przywiódłes ná mie wysytkie ná-
 wáłości twoie.*

*do śmierci.

*bez mocy, H
 *od spraw ze
 go swiáta.

*z opieki
 twóy.
 *Wzniełes
 mig, H.

*Selach, H.

		Oddaliles odemnie znaiome moie/ uczynili mie obrzydzeniem sobie. Jestem podan/ y niewychodziłem oczy moie zemdlaly dla nedze. Wolalem ktobie P A N I E cały dzien / wyciagam do ciebie rece moie.	twoia w ziemi zapamietania? 14 A iam PANIE wolam tu tobie/ a modlitwa moja wprzedsz cie rano. 15 Przeczże PANIE odrzucasz modlit- two moie/ odwracasz oblicze twoe ode mnie?	<i>W piekle.</i> <i>duze moie,</i> H. G.
	11	Jzali umarlým cudá czynic be- dziesz: "abo lekarze wstrzesz" / y wy- znawac ci beda?	16 Jam ci jest vbogi / y w pracach od mlodosci moiej / a bedac wywysso- ny / jestem ponizony / y zatruwozony.	<i>znosilem</i> <i>strachy two-</i> <i>ie, y wapię</i> <i>abo trwozę</i> <i>se, H.</i> <i>zatręciły,</i> H.
<i>"abo umarli</i> <i>powstana, H</i> <i>*Selach, H.</i>	12	Jzali kto w grobie bedzie opowia- dat milosierdzie twoie / y prawde twoie w zginieniu?	17 Tla mie sie przeniosly gniewy two- ie / a strachy twoie "zatruwozily" mie.	
	13	Jzali poznane beda w ciemno- sciach cudá twoie / a sprawiedliwosc	18 Ogarnely mie cały dzien iako wo- da / obtoczyly mie spolem.	
	6	Miedzy umarlými wolny. J To namta- snię przystoi Panu Chrystusowi / Który zsta- pil do piekla iako wydzisca / nie iako wino- wacyca: y rozwiązał boleści piekielne. Prze-	19 Oddaliles odemnie przyaciela y bliskiego / y znaiome moie dla nedze.	<i>"abo znaiom-</i> <i>mi moie w cie-</i> <i>mnosci, H</i> <i>Dzie: 2. 24.</i> <i>Ian 10. 18.</i> <i>Psalm: 15. 10.</i>
<i>Chrystus sam</i> <i>miedzy umar-</i> <i>lymi wolny.</i>				
		PSALM LXXXVIII. v Zydón 89.		
<i>"Izraelitkie-</i> <i>go, G.</i> <i>*twoie Pa-</i> <i>nie, G.</i>	1	Wyrozumienia Etbána Efrábitskiego.	11 Tys ponizyl pysnego / iako zra- zionego / mocą ramiennia twego ro- sprósyles nieprzyacioly twoie.	<i>Pharóna,</i> <i>abo Saráná</i>
	2	M ilosierdzia PANIE na wieki wyspierywac be- de.	12 Twoie są niebiosá / y twoia też jest ziemia / tys vgruntował okrag ziemie y napelnienie iey / tys stwor- zyl północną strone y morze.	<i>południową</i>
<i>Wystawia</i> <i>pánkie miło-</i> <i>sierdzia. Po-</i> <i>czym sie skár-</i> <i>zy, iż po tá-</i> <i>kich obierni-</i> <i>cach Chrystus</i> <i>nie eziawil.</i> <i>"aby sie ni-</i> <i>gdy niezmię-</i> <i>nilo.</i> <i>*Abrahám-</i> <i>mem z Izáá-</i> <i>kiem, y z lá-</i> <i>kobem.</i> <i>"zmocnie,</i> <i>wtwierdzą,</i> <i>H.</i> <i>*Selach, H.</i>	3	Od narodu do narodu prawde twoie vsty mémi opowia- dac bede.	13 Tabór y hermon w imieniu twym radowac sie beda / y twoie ramie z mocą.	
	4	Abowiemes mówil / milosierdzie wiecznie zbudowane bedzie na nies- biesiech / prawda twoia bedzie w nich zgotowana.	14 Niech sie zmocni reka twoia / y niech sie wyniesie prawica twoia / y sprawiedliwosc y sad przygotowa- nie stolice twoiej.	<i>wtwierdze-</i> <i>niem, H. Hie.</i>
	5	Postanowilem testament mój wybránym moim / przysięgłem Da- widowi sludze memu / że aż na wie- ki zgotuje nasienie twoie.	15 Milosierdzie y prawda wprzedsz oblicze twoie / y błogosławiony lud który wnie wesołe spięwanie.	<i>"na chwale</i> <i>twoj.</i>
	6	Zbuduje od rodziń do rodziń stolice twoie.	16 PANIE / chodźc beda w iasności oblicza twego / a w imieniu twoim beda sie weselic cały dzien / y w spra- wiedliwosci twoiej beda podwysze- ni.	
<i>"abo, na nie-</i> <i>bie, H.</i> <i>"PAN,</i> <i>G. H.</i> <i>"miedzy an-</i> <i>joły y swię-</i> <i>zymi.</i> <i>"straszny, H.</i>	7	Beda wyznawac niebiosá cudá twoie PANIE / y prawde twoie w zgrupadzeniu swietych.	17 Abowiem ty iestes chwala mocy ich / a w vpodobaniu twoim wywys- szy sie róg náš.	<i>"moc abo sta-</i> <i>wá nášá,</i> <i>Hebr.</i> <i>*G.</i>
	8	Abowiem któz na oblokách PA- NV zrownany bedzie: podobny be- dzie Bogu / miedzy syny Bozemi:	18 Bo PANSKA jest nášá obro- ná / y swietego Izrael Krola nášego.	<i>"synów, G.</i>
	9	Bóg / Który jest wielbion w ra- dzie swietych / wielki y straszliwy na- derwsytkie któzy są okolo niego.	19 W ón czas mówiles w widzeniu do "swietych" swoich y rzekles: po- łożyłem wspomozienie w mocnym / y wywysyłem wybranego z ludu mo- iego.	<i>"H.</i> <i>1. król: 16. 1.</i> <i>12.</i> <i>Dzie: 13. 22.</i>
<i>Znaki y</i> <i>przykłady</i> <i>wielkiego</i> <i>cy Bożęy.</i>	10	PANIE Boze zastępów któz po- dobien tobie: możnys jest Panie / a prawda twoia okolo ciebie. Ty panuies nad mocą moistą / a wzruszenie nawalności iego ty v- smięrasz.	20 Ulażłem Dawida sluge mego / pomazałem go olekiem swietym mo- im.	

Dzie 13. 22.

22 Bo mu reka moja będzie pomaga-
gała / y posili go ramię moje.

23 Nie nieyjsze na nim nieprzyiaciel :
y syn nieprawości nieprzyda škodzić
mu.

24 A wysięke przed nim nieprzyaciół-
ty jego / y uczynię że tyl podadzą ci/
któzy go mają w nienawiści.

25 A prawda moja / y miłosierdzie
moje z nim / a w imię moje róg jego
będzie podwyżsiony.

26 A postawie na morzu rękę jego / y
na rzekach prawię jego.

27 On mnie będzie wyzywał : Oycem
moim iestęś ty / Bogiem moim / y o-
brona zbawienia mego.

28 A ia go pierworodnym uczynię /
wysokim nad króle ziemskie.

29 Zachowam mu na wieki miłosier-
dzie moje / y testament mój wierny
iemu.

30 A położy na wiek wieku nasienie
jego / a stolice ię jako dni niebieskie.

31 A iesli synowie jego opuszczą zakon
mój / a w sądzich moich chodzić nie
będą :

32 Jesli zgwalcą sprawiedliwości
moje / a nie będą strzedz przykazania
mego :

33 Nawiędzie przestępstwa ich różgą :
a grzechy ich biczmi.

34 A miłosierdzia mego nie oddaie
od niego / y nie zaszkodzi w prawdzie
mojej.

35 Ani zgwalcę testamentu moiego /
a co wychodzi z ust moich nie od-
mienię.

36 Razem przysięgał w świętym mo-
im / iesli sklamam Dawidowi : na-
sienie jego będzie trwać na wieki.

37 A stolicą jego jako słońce przed o-

38

3 Abowiemes mówił. Ten wieści Grękie
y Żydowski księgi trofkie inaczey dziela : a
to tym sposobem : Abowiemes mówił / że mi-
łosierdzie twoie będzie wiecznie wwiędzone :
na niebiesich prawda twoia będzie smo-
cnioma.

13 Tyś stworzył północną stronę. Własnie
północy y morze. Bo Żydowie / morze abo
morstka stronę / zowią stronę południową / któ-
ra iest na południe : iż morze umarłe y czę-
wone mają na południe. Tymże sposobem
Thabor y Hermon góry / znacza wschód y za-
chód / abo wschodnią y zachodnią stronę : Bo
Thabor góra iest w ziemi świętęj na zachód /
a Hermon na wschód słońca.

21 Pomagałem go olejkiem.] Nie tylko Pa-

F czyma memi / y jako pełny ksiezyca na
wieki / y świadek wierny na niebie. *

39 A przedsie odzuciles y wzgardzi-
les / odwoliles Chrystusa twoiego.

40 Wywrociles testament slugi twoe-
go / zgwalciles na ziemi poswiece-
nie iego.

41 Popsowales wszystkie ploty iego /
uczyniles obrone iego strachem.

42 Szarpali go wszyscy idacy droga /
stal sie posmiwistkiem w sąsiadow
swoich.

43 Wywysyiles prawice tlumiacych
go : wweseliles wszystkie nieprzyacioly
iego.

44 Odiales pomoc mieczowi iego / a
nie ratowales go na wojnie.

45 Zepsowales ochodozenie iego / a
stolice iego vderzyles o ziemie.

46 Ukrociiles dni czasu iego : obla-
les go wstydem. *

47 Dotadze PANIE odwracaj sie
do końca : zapali sie gniew twoy ia-
ko ogień :

48 Wspomni co za bytnosc moja /
bo azas próżno stworzyl wszystkie sy-
ny czlowieczę :

49 Któryz iest czlowiek który żyć be-
dzie a nie oglada śmierci / wyrwie
dusze swą z ręki piekielney : *

50 Gdziez są PANIE stare miłosier-
dzia twoie / iakos przysięgał Dawido-
wi w prawdzie twoiej :

51 Wspomni Panie na zelżywość
slug twoich / (którim ządzierzał w
zanadzu moim) od wiela narodow.

52 Która wragali nieprzyiaciele twoi
Panie / która wragali odmienienie
pomazancą twęgo.

Błogosławiony PAN na wieki :
Stań sie / stań sie.

plany y proroki / ale y króle pomazowano o-
leykiem poswieconym : aby y królowie znali /
że są namiastkami y slugami króla onego /
który własnie iest pomazaniec / to iest Chry-
stus Mesyasz.

38 Y świadek wierny na niebie.] To iest iako
tecza / która iest świadkiem wiernym iasni Bo-
żey na niebie.

49 Wyrwie dusze swą z ręki piekielney.] To
miejsce Rabbuena Rabbina Żydowskiego wykla-
da o czyszczeniu (Bo y Żydzi wierzą że czyszcze-
nie iest) Musi / prawic / czlowiek przyszedz do pie-
kła / dla ostrybania y oczyszczenia przestę-
pstw które czynił / a będzie oczyszczeni y wsta-
pi na miejsce odpoczynienia swego.

* Selach. H.

* rozgniewa-
les sie na po-
mazancą
twęgo, H.
* korona, H.

* polamales
obrony iego,
H.

* Stępiłes o-
strze miecza
iego, H.
* królewską
ozdobę.

* abo, młodo-
ści, H.
* Selach, H.
* budziłeś sie
król, H.

* wiekmo, H
trwałosc mo-
ja.

* nie umarł
Hebr.
* z mocy.
* Selach, H.
2. kró. 7. 16.

* w sercu.

* odrzucenie
abo niewychle-
pienie Chri-
stusa z niego
H.

Tu Żydowie
kończą trze-
cie księgi
psalmów.

1. Moy. 9. 14

Czyściec.

* moc, zwierz-
chnosc, króle-
stwo.

* Rozciągna-
pánowanie ie-
go od morza
aż do rzek o-
bátnich.

* iako czasy
nieba, póki
trwać będzie
niebo.

* od nich, G.

* to iest, król
Mesyasz iako
samiś Żydo-
wie wykládá
iż.
2. kró. 7. 16.

Morze zna-
czy południe
w stronę.

Królowie po-
mazani.

PSALM LXXXIX.

v Zydów 90.

Madlitwa Mojżesza człowieka Bożego.

A **W**nie stałeś się wcie-
czką nam / od rodzań do
rodzań.

2 Pierwszy niżli stąnely
góry / abo ziemia / y świat był stworzo-
ny / od wieku y aż do wieku ty jesteś
"Bóg".

3 Nie obracay w poniżenie człowie-
ka / y rzekieś : Nawracaycie się syno-
wie człowieczy.

4 Abowiem tysiąc lat przed oczyma
tweymi / iako dzień wczorajszy / który
przeminał.

5 A straż nocna / co za nic nie stoi /
ich lata będą.

6 Rano iako trawa niech przeminie
rano niech kwienie / y przeminie : w
wieczór niech wpadnie / stwardniecie
y uśchnie.

7 Bosiny wstali w gniewie twoim /
y testesmy stworzeni w zapalczywo-
ści twojej.

8 Położyłeś nieprawości nasze przed
oczyma swymi / wiec nasz przed ias-
nością ciebja twego.

9 Abowiem wszystkie dni nasze wsta-
ły / y wstaliśmy w gniewie twoim.

10 Lata nasze iako paieczyna będą
pocztane / dni żywota naszego w
nich siedmdziesiąt lat.

11 A icli w możliwościach / osmdzie-
siąt lat / a nad to co wiecay / praca
y boleść.

12 Abowiem łaskawość nadeśłła / y
będziem karani.

13 Ktoż wie możliwość gniewu twego /
y przed bojaźnią twoją / gniew twój
policzyć ?

14 Prawice twoje tak czyni znatomy
a wywiczonęgo serca w mądrości.

15 Nawrócże się PANIE / dokądże :
a day się ubłagać slugom twoim.

16 Napelniliśmy rano miłosier-
dzą twego / y rozradowaliśmy się / y
kochaliśmy się po wszystkie dni nasze.

17 Weseliliśmy się za dni / w ktoros
nas umiżył za lata / któreśmy widzieli
złé.

18 Weyrzyżę na slugi swoje y na dzie-
ła swoje / a prowadziny ich.

19 A niech będzie iasność PANA
Boga naszego nad nami / a sprawy
rąk naszych prostuy / nad nami / y
dzieło rąk naszych prostuy.

*sprawiliśmy
iako mowę, H
*sprawione.
Syr: 18. 2.

*a nawisła
część tego,
H. G.

*prędzo prze-
miany w
latamy, H.
Hier.

*Nasze nas
rano, H.

*Niech się
weselimy, H.

*wielikawy
H.

Mojżesza człowieka Bożego.] Ci którzy
trzymają że wszystkie psalmy są Dawidowe /

maria / że dla tego ten tytuł ma ten psalm / iż
się także modlił Mojżesz na puszczy za lud Iz-
raeli.

PSALM XC.

v Zydów 91.

Chwała pienia Dawidowi.

A **T**o mieszka w wspo-
możeniu najwyżego / w o-
bronie Boga niebieskiego
będzie przebywał.

2 Rzecz PANU : Obrońca mój y
wciężka moja iestes ty Bóg mój / w
nim bede miał nadszicie.

3 Abowiem on mnie wyrwał z sidła
łowiczych / y od przykręgo słowa.

4 Plecami swymi odkrył cie : a pod
skrzydlami tegnadszicie miec bedziesz.

5 Tarcza ogarnie cie prawdą jego
nie wlekniesz się od strachu nocnego.

6 Od stracha lecącey we dnie / od
sprawy chodzącey w ciemności : od
natajdu y od czartu południowego.

7 Padnie po boku twoim tysiąc / a

dziesięć tysięcy po prawey stronie
twojej : a ty tobie się nie przybliży.

8 Zaiste oczyma twymi ogladał : y
wzyrzył odplate g zębników.

9 Abowiem ty PANIE iestes na-
dzicia moja : postawiłeś / Nawysze-
go wciężka twoją.

10 Nie przystapi do ciebie złé : y nie
przybliży się / biez do przybytku twego.

11 Abowiem Aniołom swoim / ro-
kazał o tobie : aby cie strzegli na w-
szystkich drogach twoich.

12 Na reku będą cie nosić : byś siac
nie obraził o kamień nogi twojej.

13 Po żmłię / y po bazyliktu chodzie
bedziesz : y podepceś lwa y smoka.

14 Iż we mnie nadszicie miał / wybaw-
wie go : obronie go / że poznał imie
moie.

15 Będzie wołał ku mnie / a ja go wyslu-
cham : z nim iestem w cięstu : wyrwe

*plaga.
*rozkaz, H.
G.
Mat: 4. 6.
Luk: 4. 10.

Pan Bóg to
mówi.

¹ nazywam się
cie, a nazywam
okazał mi
zbawienie
moje.

Iż Bóg jest
godzien ch-
wały: a iż
głębokości, do-
brze zbawia.

² Opowiedać,
H.
³ na każdy
wieczór.

Niz: 110. 2.

⁴ rozkwitną
się, H.

Bene pati-
entes.

Wysławia
zakon y kró-
lestwo pana
Christusa.
wé.
⁵ H.

⁶ w wielmo-
żności, H.

Oblec się w
co.
Rzym: 13. 14.

⁷ H.
⁸ Boże pomsty
Panie, Boże
pomsty rkaż
się, H.

go y w wielbie go.
Długoscia dniów napelnie go:

5 Nie wleknieś się strachu nocnego] Jā/
Koby rzekł: Cokolwiek cie może potkać ztego/
lub w nocy/ lub we dnie: lub zdrada/ lub iā/

PSALM XCI.

v Zydów 92.

Pŝalm pienia, na dzień Sobotni.

1 **O** bze jest wyznawać
2 PANV: y śpiewać imies
niowi twemu Nawysy.
A ³ Aby było opowiadane

3 rano miłosierdzia twoie: y prawda
twoia przez noc.

4 Na instrumentie o dziesięci stró-
nach/ na arfie/ z śpiewaniem na cetrze.

5 Boś mnie wciełzył PANIE w stwor-
B rzeniu twoim: y bede się radował w
wczynkach rąk twoich.

6 O iako wielmożne są PANIE spra-
wy twoie: nabył głębokie stały się
myśli twoie.

7 Maj bezrozumny nie pozna: a
glupi nie zrozumie tego.

8 Gdy grzesznicy wyrosta iako tra-
wa: y okaza się wszyscy/ którzy nie-
prawość czynią.

15 Y dobrze zdrowi będą] Słowo Gré-
ckie ευπαθόντες, co Łaciński przełożył ad

a okaże mu zbawienie moje.

wnie/ nieci nie zaszkodzi. Bo cztery niebes pie-
czeństwa wypiczą: dwoie nocne/ a drugie
dwoie dzienne.

9 Aby zgineli na wiek wieku: a ty
Nawysy na wieki PANIE.

10 Albowiem oto nieprzyjaciele twoi
PANIE/ bo oto nieprzyjaciele twoi
zginą: y będą rozproszeni wszyscy/
któzy czynią nieprawość.

11 A będzie wywyższon róg mój iako
C iednorozców: a starość moia obfi-
tym miłosierdziem.

12 A wzgardziło oko moje nieprzyja-
cioly moje: a o powstających na mie-
złotnikach wysłysz ycho moje.

13 Sprawiedliwy/ iako palma roz-
kwitnie: iako drzewo Cedrowe na
Libanie rozmnoży się.

15 Wsadzeni w domu PANSKIM/
rozkwitną się w ziemiach domu/
Boga naszego.

16 Jeszcze się rozmnożą w kwitnącym
starości: y dobrze zdrowi będą/ a
opowiadali:

Jż prawy PAN Bóg nasz: a
nieprawości w nim niemas.

¹ bede pomá-
zanoliwa nie
long, H.
² stuska oli-
wa, G.

³ G.

verbum: bene patientes, znaczy po Grécu/
dobrze zdrowe/ albo dobrze się mające.

PSALM XCII.

v Zydów 93.

¹ Chwała pienia samemu Dawidowi, przed
Sobotą, kiedy ziemia jest fun-
dowana.

1 **P**AN królował oblókł
2 się w ozdobe: oblókł się
PAN mocą y przepasał
się.

3 Albowiem vmocnił okrag świata/
który się nie poufny.

1 Oblókł się w ozdobe] To jest/ wziął obfita
chwale y moc. Bo w Zydowskim/ oblec się w
co/ znaczy mieć tego wielki dostatek. Jako y
ono v pawła ś. oblec się w Christusa.

PSALM XCIII.

v Zydów 94.

¹ Pŝalm samemu Dawidowi, na czwarty
dzień Szabáthu.

1 **B** O G pomsty PAN: Bóg

2 Zgotowana stolica twoia od onę-
go czasu: ty jesteś od wieku.

3 Podniosły rzeki/ PANIE: pod-
niosły rzeki głos swój.

4 Podniosły rzeki nawałności swo-
ie/ od sumu wód wielkich.

5 Dziwne nawałności morskie: dzi-
winy na wysokościach PAN.

6 Świadectwa twoie okazały się
bydź bärzo wiary godne: domowi
twemu PANIE przystoi światobli-
wość na długość dni.

¹ albo, wigcely
niżli sumy,
H.

² na wieki.

3 Podniosły rzeki głos swój] To jest/ wie-
le tyrannów y narodów bili na łódce Pana
Christusowa: ale nie nie przemogli. Bo mo-
cniejszy jest ten który ia sprawuje.

Kościół nie-
zwyciężony.

2 pomsty wolno poczynął.
Wywyżs się który sadził ziemię: od
day zaplate pyśnym.

3 Doładze grzesznicy PANIE: do-
ład grzesznicy będą się chlubić:

Beda święgotać/ y mówić niepra-
wosci

Prosi aby
pyśne y nie-
zbożne ska-
rał.

Przeciw nie-
wierzącym
o boskiej o-
patrzności.

Bóg wszy-
tko słyży y
widzi.

*pokój dał.
H.

Pomina a-
by Chrystus
Boga chwao-
lił, ręk dla
sławnego dobro-
dziejstwa
sw. ożnienia,
iako y dla w-
świecenia jego.
H.

*pieśniami.

*nadesłys-
ka śmię, G

Chrystus Bóg
wielki.
Izraelski.
Zyd: 3. y +
1. kor: 10. 4. 9

wości: beda mówić wszyscy którzy
broją niesprawiedliwość:

Lud twój PANIE poniżył y dź-
dzictwo twoje vtrabili.

Wdowe y przychodnią zabił: y
sieroty pomordował.

A mówili: Nie wyjrzy Pan: ani
zrozumie Bóg Jakób.

Zrozumieć też głupi między lu-
dźmi: a bezrozumni miećcie kiedy ro-
zum.

Który wszepił vcho / nie wsłysz:
abo który vformował oko / nie wy-
jrzy:

Który strofuie narody / zaż nie
będzie karat: który wzy człowieka
mądrości:

PAN zna myśli człowiecze / że są
marné.

Błogosławiony człowiek / którego
ty PANIE wyćwiczysz: a nauczysz go
zakonu swego.

Abys mu włożył ode złych dni: aż
wykopią dot grzesznikowi.

Boć nie odzuci PAN ludu swego:
a dziedzictwa swego nie opuści.

15 Aż sie sprawiedliwość w są obio-
ci: a którzy przy miéy wszyscy którzy
są sercá prawego.

16 Któż mi powstanie przeciw zło-
śnikóm: *abo kto przy mnie stanie
przeciw czyniącym nieprawość:

17 Jedno że nie PAN wspomógł:
miałoby była dusza moia nie mieścić
l w piekle.

18 Jesli mówil / zachwiała sie no-
ga moia: miłosierdzie twoie PA-
NIE wspomagało mie.

19 Według mnożstwa boleści moich
w sercu moim: twoje pociechy wwe-
selity dusze moie.

20 Izali dźierzys sie ciebie stolica nie-
prawości: który tworzyś pracę w
przykazaniu:

21 Zasądza sie na dusze sprawiedli-
wego: a krewni winna potepią.

22 A stał mi sie PAN wcieczką: a
Bóg mój obrona nadszanie moiey.

23 A odda im nieprawość ich: a we-
złość ich wytracił: wytracił ie PAN
Bóg nasz.

*Aż sie sta-
nie sąd sprá-
wiedliwy.
*Aż nie, H.

*H.

*Czyhać, abo
dybać będa.

*według zło-
ści, G.

*G.

20 Który tworzyś pracę w przykazaniu
To iest / który stanowią trudné práwa: który
każesz przykazanie twoje chować z wielką

praca, Bo to do Boga mówi. Inni z Żydów
tego tak wykładają: Która (stolica) sta-
nowi: Żywyde miasto práwa?

PSALM XCIII.

v Zydów 95.

*Chwała pieśnia, samemu Dawidowi.

1 **W**oźcie / raduymy sie
PANV: śpiewaymy Bo-
gu zbawicielowi naszemu:

2 Wprzódzmy oblicze ie-
go z wyznawaniem: a psalmianii
śpiewaymy mu.

3 Abowiém Bóg wielki PAN: y
król wielki nade wsęmi Bogi.

4 Bo w rece iego są wszytkie kraie
ziemie: y gór wysokości iego są.

5 Bo iego iest morze / a on ie woczy-
nił: a sucha vtworzyły rece iego.

6 Podźcie / pokłony sie / y wpa-

daymy / y płaczmy przed PANEM
który nas stworzył: abowiém on iest
Panem Bogiem naszym.

7 A my ludem pastwiská iego / y
owcami reki.

8 Dzis iesli głos iego wsłyszycie: *nie
zátwardzaycież serc waszych:

9 Jako w drażnieniu wedle dnia ku-
szenia ná puszy: tedy mie kusili o-
cowie waszy / doświadczali mie / y wy-
jrżeli vczynki moie.

10 Czterdzięści lat gniewalem sie ná
ten naród: y rzeklem / *zawośe ci bę-
dza sercem.

11 A ci nie poználi drog moich: *ia-
kom przysięgli w gniewie moim / iesli
winda do pokoi mego.

*kłąkamy,
H.
*G.

Zyd: 3. 7.

3. Mo: 14. 34
*H.

Zyd: 4. 3.

*króty mem,
H.

1 Podźcie raduymy sie Pá] W tym psalmie
Pan Bóg / zbawiciel / Bóg wielki / Król wielki
którego iest ziemia / morze zc, iest ci Pan Chry-
stus: który lud Izraelski wywiodł z Egi-
ptu / y ná puszy kuszał / semrzące / y niewie-
żące záturzył.

8 Nie zátwardzaycież serc / Abys nie mni-
mał że lndzie nie czynia w swoim nawro-
ceniu / przez swobodę abo dobrovolność
swoie / dla tego w psalmie mówi: Nie zátwar-
dzaycie sercá waszego. Augustin.

Człowiek po-
winien serce
swe przysto-
wać.
Iud: ver: 5.

PSALM XCV.

v Zydów 96.

Pienie samemu Dawidowi, kiedy budowano dom po nawróceniu z niewolę.

Spiewajcie PANV pieśń nową : śpiewajcie PANV wszytką ziemię.

Spiewajcie PANV / a błogosławcie imieniowi jego : o powiadaście odednia do dnia zbawienie jego.

Opowiadaście między narody chwale jego / między wszytkimi ludzmi dziwy jego.

Jz wielki PAN / y bärzo chwalebny : strąśliwy iest nade wszytkie Bogi.

Abowiem wszyscy Bogowie pogąnsy 'czarci' : ale PAN niebiosą uczynił.

Wyznawanie y piekność przed o. blicznością jego : 'świątość' y wielmożność w swiętobliwości jego.

Prynośćcie PANV pokolenia pogąnskie : przynośćcie Panu część y chwałę / przynośćcie PANV chwałę imieniowi jego.

Bierzcie ofiary / a wchodźcie do śieni jego : 'kłaniajcie się PANV w śieni swiętej jego.

Niech się 'wzruszy' od obliczności jego wszytką ziemią : 'powiadaście między narody / iż PAN królował.

Abowiem 'naprawił' okrag ziemię / który się niepotruszy : będzie ludzcie sądził w sprawiedliwości.

Niech się weselą niebiosą / a niech się raduje ziemią / niech się wzruszy morze / y pełność jego / 'rozradują się pola / y resztko co iest na nich.

Tedy skakać będą wszytkie drzewa lesne 'przed PANEM / że przyszedł / bo przyszedł sądzić ziemię.

Będzie sądził świat w sprawiedliwości / a narody według prawdy swojej.

psa: 28. 1. 2.

Isa. 66.

przez Chrystusa Pana : wzmocnił, y wzmocnił, H.

Iustin: in Dial. contra Triphe.

wszytkie ziemię, H. G. 'spuszczając ognie y grąd /

2. Mo. 20. 4. 3. Mo. 26. 1. 'G.

5. Mo. 5. 8. Zyd. 1. 6.

świąta.

Amos 5. 15. Rzym: 12. 9. 'H.

PSALM XCVI.

v Zydów 97.

Temu Dawidowi, kiedy ziemią jego była przywrócona.

PAN królujcie niech się raduje ziemią / niech się wesela wyspy mnogie.

Oblok y mgła około niego / sprawiedliwość y sąd naprawienie stolicy jego.

Ogień przed nim wprzędzi / y zapali w około nieprzyjacioly jego.

Oświeciły błyskawice jego okrag ziemię / wyzrął / y zadrżała ziemią.

Góry się iako wosk rozplnety / przed obliczem PANSKIM / przed

obliczem Pana 'wszytką ziemią'.

Oznaymily 'niebiosą sprawiedliwość jego / y oglądali wszyscy ludzcie chwałę jego.

Niech będą zadowolzeni wszyscy / którzy służą rycinom / 'y' którzy się chlubią w bälwánách swoich.

Kłaniajcie się mu wszyscy anytoz wie jego / 'wysłyszał / y wweleł się Si on.

Rozradowały się 'córki Judskie / dla sądów twoich PANIE.

Abowiem tys PAN najwyższy nad wszytką ziemią / bärzoś wynysso-ny nad wszytkie Bogi.

Który milujecie PANA / mię- cież złość wniemawieci / strzeże 'Pan

fff iij

duś

Pobudza w-
sisko swo-
żenie ku wy-
stawianiu
Chrystusa pa-
nā, który ma
wszytkie sprā-
wiedliwie sa-
dzić.
'H.

'H. G.
'ābo, wybā-
wienie, które
on nam sprā-
wił: ābo, leży-
sā zbawienie
lā, H.

'nie nie są, H
'To iest, wszy-
skie rzeczy y
niego są ch-
wały y pieś-
ności pełne.
'moc, H.

Trójca S.

Trójca S.

Ofiary Chre-
ściāńska.

Pan króle-
stwo oszy-
wał z drzewā
krzyżowęgo.

Ludzi y An-
yolów przy-
zywa ku ch-
waleniu Chri-
stusa : który
nā ostatnim
przystā-
swym bälwo-
chwalce zā-
wsydzā, ā
wiernie oświe-
cił

2. Piotr: 3.
2. Theś: 1.

duś świętych swoich/ wyrwiecie z re-
ki grzesznika.

II Światłość wesła sprawiedliwé-
mu/ á wesele ludziom prawého serca.

Christus Ie-
houa.

Christus iest
Bóg Izraelski
Do Zyd. 1. 6.

Wzywa w-
sych kich ku
chwaleniu
Christusa, któ-
ry seokazał,
y sędzię bę-
dzie.
*PAN, G.
*wsechmo-
ność włafna
iego, która
sam siebie w
zbudził zmar-
twych.
*które nago-
tował: ábo
Iezusa zbá-
wiciela, H.
Ila. 52. 10. y
63. 8.
*ábo Iezusa
zbawiciela.
*Bogu, G.

I Pan króluie. J. Przez PANA Jehowe w
w tym psalmie/ Christus sie rozumie. iáko 20
postot wyklada.

8 Klaniaćie sie mu wszyscy Anyołowie. J. To
miejsce o Bogu Izraelskim napisané/ páwel
s. wyklada o Chrystusie: goy dowodził pan

12 Wesełcie sie sprawiedliwi w PA-
NV/ á wystawiaćie pamiątkę swię-
tobliwości iego.

Christus test wietszy y zacnieyszy nád ányoly:
ponieważ według tego psalmu ányołom rosta
zuiabý sie klaniałi Pánu Chrystusowi. Stąd
to idzie/ że Pan Christus iest Bogiem Izra-
elskim. to iest/ tymże Bogiem co y Ociec.

PSALM XCVII.

v Zydów 98.

Psalm samemu Dawidowi.

I A Pięwajcie PANV pieśń
nową/ bo *uczynił dziwy.

2 Zbawiłá sobie *prawicá
iego/ y ramię święte iego.

3 Obiawił PAN *zbawienie swoje/
przed oczymá pogánów oznaymł
sprawiedliwość swoje.

4 Wspomniał ná miłosierdzie swo-
ie/ y ná prawdę swą domowi Izraél.

5 Oglądáły wszytkie kraie ziemié *zbá-
wienie Boga nášego.

6 Wykrzykajcie *PANV wszytká

ziemió/ śpięwajcie á wesełcie sie / y
grajcie.

5 Grajcie PANV ná Citrze/ ná Ci-
trze y z głosem psalmu / * ná puza-
nach/ y ná kometách głosnych.

6 B Wykrzykajcie przed oblicznością
króla PANA / * niech sie wzruszy
7 morze/ y pełność iego/ okrag ziemié/
y mieszkający ná nim.

8 Bzéká beda kláśćcá rełomá / góry
spółem beda sie wesełcá przed oblicz-
nością PANStą: * bo przyszedł *sá-
dząc ziemié.

9 Będzie *sądził *świat *w sprawie-
dliwości / á narody *w prawości.

*niech z-
grzmi, H.

*iz. idzie, G.
*zadzić,
Hebr.
*zadzić.
*sprawiedli-
wie.
*według prá-
wá.

PSALM XCVIII.

v Zydów 99.

Psalm samemu Dawidowi.

I A PAN królował *niech
sie gniewáiz' narodo-
wie: który siedzi ná Che-
rubinách: niech sie trze-
sie ziemiá.

2 PAN wielki ná Sionie/ y wywys-
siony ná wszytkie narody.

3 Niech wyznawáiz imieniowi twe-
mu wielkiemu: ábowiem stráśné y
4 święte iest: * á *czesc królewstá sąd
milnie.

5 Tys nágotował prostowania/ tys v-
czynił sąd y sprawiedliwość w Jakób.

6 Wywyskajcie PANA Boga náš-
ego

sięgo: á klaniaćie sie podnożkowi
nóg iego/ bo święty iest.

6 B Mojżesz y Aaron między káplany
iego: á Samuel między tymi / któ-
rzy wywáiz imienia iego.

7 Wzywáli PANA/ á on ich wyslu-
chywał: * w słupie obłokowym ma-
wiał do nich.

8 Strzegli świadectwo iego / y przy-
kazania które im podał.

9 P A N I E Boże náš tys ie wyslu-
chawał: Boże tys im *był miłosier-
y mścący sie wszytkich *wynalázków
ich.

9 Wywyskajcie PANA Boga náš-
ego / y klaniaćie sie górze świętęy
iego: ábowiem święty P A N Bóg
nász.

*ábo przepro-
szał, H.
*porwany y
śmierć ich
ábo przeciw-
ko im.

5 Klaniaćie sie podnożkowi nóg iego. J.
Przez podnożek nóg Pánstich/ Chaldeyski tłu-
macz/ kóściół/ á Rabinowie strzyńie przy-
mierza rozumieia: Nászy ciáło Pánstie w s.
Sákrámencie. Augustyn s. Podnożek/ prá-
wi/ nóg Pánstich iest ziemiá: á ziemiá ciáło
Pána Chrystusowéwzięte z ziemié/ to iest z ciá-
ła Panny Marii: które ciáło nam ku poży-

waniu ná zbawienie dáć raczył. Lecż żaden
ciáta tego nie pożywa/ áż sie mu piérwéy po-
kloni. Ták tedy nie tylko nie grzeszymy klá-
niąc sie ciálu iego: ále owšem grzeszyliby-
śmy nie klaniaćie sie mu. Augustyn ná to miey-
sce. Tákże Ambroży s. de fide, y Cyril, lib. 3.
in Ioan. y Hieronim s. in Psalm.

*H.
*ábo, niechay
drżę. H.

*máiest. 13
królewski, H.
to iest, twóy.
Wysławia
Christusa iá-
ko pána, y
innych po-
budza, aby
go wywa-
li y stopy ie-
go całowa-
li, przykla-
dem Moys-
zesa, Aaro-
ná, y Samu-
ela.

Klaniaćie sie
mamy ciálu
pánstkiemu w
S. Sákrámen-
cie.
Ila: 66. 1.

PSALM XCIX.

v Zydów 100.

Psaln na wyznawanie.

Skrzyżajcie Bógu
wszystką ziemię: służcie PA
NV z weselem.

Wchodźcie przed obli-
czność jego / z radością.

Wiedźcie iż PAN sam jest Bóg:

*on nas uczynił / a nie my sami sie-
bie.

Ludu jego y owce pasterstwa ie-
go: wchodźcie w bramy jego w wy-
znawaniu / do śieni jego z pieśniami
wyznawajcie mu.

Chwalcie imię jego / boć słodki
jest PAN: na wielki miłosierdzie ie-
go / y aż od rodzaju do rodzaju pra-
wda jego.

*nás, G.

*A myśmy
ludie, G. H.

*Trzy sieni
były w koście-
le, kaptan-
now, wsa-
czyzn y bra-
nych słów.
*dobry, H.
G.

PSALM C.

v Zydów 101.

Psaln samemu Dawidowi.

Miłosierdzie y sad bez-
de śpiewał tobie PANIE.

Bede śpiewał / a bede
rozumiał na drodze niepo-
kalaney kiedy przyjdzieś do mnie.

Chodziłem w niewinności sercá
mego / w posród domu mego.

Nie kładłem przed oczy swe nie-
sprawiedliwocy rzeczy: czyniące prze-
wrotności miałem w nienawiści.

Nie przystało ku mnie serce zło-
śliwe: odstępuiącego odemnie zło-
śniká nie znałem.

Który uwłacza potajemnie bli-
źniemu swemu / tegóm prześlado-
wał.

Z człowiekiem pysznego oká / a nie
nasyconego sercá / z tymem nie iadał.

Oczy moje na wierné na ziemi /
aby siadali zemną: chodzący droga
niepokalaná / ten mi służył.

Nie będę mieszkał w posród do-
mu mego / Który czyni pychę: Który
mówi nieprawości / nie miał szczę-
ścia w oczach moich.

Ráno traciłem wszystkie grzesz-
ki w ziemi: abym wytorzeni z mia-
sta PANSKIEGO wszystkie czyniące
nieprawość.

*zarracat, H.

*nás, G. H.

*Radem wi-
dzał wierné
Hebr.

*zdradę, H.

*klamstwo,
H.

*Z wielką
przekośnią y
pilnością.

4 Odstępuiącego odemnie głośnika nie znalazłem]
Stad się pokazuje / że pobożny Pan / iako y
Dawid / nie ma mieć spoczęności z niezbo-
żnymi / y z heretykami: a daleko mniéj ma
te forytować.

5 Który uwłacza / Pochlebce y obmówce
dworowe / cęci pragnące y nienasycone ludzic
opisane: iakich na dworze swym Dawid zna-
ł nie chciał.

PSALM CI.

v Zydów 102.

Modlitwa wbojiego, kiedy jest w wci-
sku, a wylewa przed Panem
prośbę swoię.

PANIE wysłuchay mo-
dlitwę moię: a wołanie
moie niech do ciebie przy-
jdzie.

Nie odwracay oblicza twego o-
demnie: Którégokolwiek dnia jestem
wciśniony / nakłoń ku mnie uchá twee-
go.

Którégokolwiek dnia wyzwac cie
bde / przedko wysłuchay mie.

Abowiem wstały iako dym dni mo-
ie: a kości moie iako stwarczki wy-
schły.

Zwiadłem iako siano / y wyschło
serce moie / iżem zapomniat pożywać

chleba mego.

Dla głosu wzdychania moiego /
przyszły kości moie do ciała mego.

Stalem sie podobnym Pelikano-
wi na puszczy / y stalem sie iako kruk
nocny w pustkách.

Nie spałem / y stalem sie iako
wrobel sam ieden na dachu.

Przez cały dzień wrogali mi nie-
przyiaciele moi / a ci którzy mie chwa-
lili / przeciwko mnie przysięgali.

Bom popiół iako chleba iadał / a
picie moie mieszałem z płaczem.

Dla gniewu y popedliwosci two-
iey / abowiem podnioszy roztraciłes
mie.

Dni moie zesły iako cień / a iam v-
sech iako siano.

Alle ty PANIE trwasz na wieki / a
pamiętká twojá od rodzaju do ro-
dzaju

*abo puhace.

*prasek, H.

*obłudni pray-
iaciele.

14 C	Ty powstawszy smilujesz się nad Sionem/ boć czas smilowania nad nim/ bo przyszedł czas.	22 D	Abym wystawiano imię PANSKIE na Sionie/ y chwale jego w Jeruzalem.	
15	Abowiem upodobalo się slugom twoim kamienie jego/ a wżala się ziemia jego.	23	Gdy się narodowie zbiorą/ wiez dno/ y królowie aby służyli PANU.	do jednego kościoła Chrystusowego. y królestwa H
16	Abeda się narody bały imienia twórego PANIE/ y wszyscy królowie ziemscy chwały twojej.	24	Odpowiedział mu w drodze moich swoję: krótkość dni moich/ obiało mi.	Wypit w drodze filiz moiz y w rób- cił dni moich. H. Ale lepię w textu. Rzekę, 17. H.
17	Abowiem PAN pobudował Sion/ y okaze się w chwale swojej.	25	Nie bierz mnie w połowie dni moich/ lata twoje od wieku do wieku.	Hebr. 1. 14. Trwałość kościoła pa- na Chrystu- sowego.
18	Weyrzał na modlitwy poniżonych/ y nie wzgardził ich prośbą.	26	Tys Panie na początku ziemi vgruntował/ a dzieła rąk twoich są niebiosą.	
19	Niech to napiszą rodziomowi potomnému/ a lud który będzie stworzony/ będzie Pana chwalił.	27	Onę poginą/ ale ty zostajesz/ y wszyscy iako bąta zwietszą.	
20	Abowiem weyrzał z wysokości swiatnice swojej/ PAN z nieba na ziemię pożywał.	28	A iako odzienie odmienisz ie/ y odmienia się/ ale ty tenżeś jest/ y lata twoje nie wstają.	
21	Abym wysłuchał wzdychania wieźniów/ aby rozwiązał syny pomordowanych.	29	Synowie slug twoich mieszkać będą/ a nasienie ich na wieki będzie szczęśliwie prowadzone.	przed robą bedziertwiar dioné. H.

Pelikan.

7 Sstałem się podobnym Pelikanowi.] Pelikan jest ptak w Egypcie mieszkaący w puszcach nad rzeką Nylem: który swe dzieci od węzów pobite/ zranivszy sobie boki/ krew swoją ożywia. Hieron: ad Praesidium.

Królowie Ch-
rześcijańscy
słusznie here-
ryki karzą.

23 Y królowie aby służyli Panu.] Augustyn s. do heretyków mówi temi słowy. Tego was serce boli/ y na to się starzycie/ że y Cesarzowie przeciw heretykom czynią constitucye:

26 Ale obaczcie/ iż się w tym pełni to co napisa- no: Y królowie abo królestwa aby służyły Panu. To Augustyn s.

26 Tys Panie na początku] Te słowa o Pa- nu Chrystusie przywodzi Paweł s. pokazu- iac bosstwo/ wieczność y wszechmocność jego. Skąd znać że Pan Chrystus jest stworzycielem świata: bo wszystko przezeń jest uczynio-
miono.

Christus swo-
rycieł swia-
tą.Do Zyd. 1. 14
Ian 1. 3. 10.

PSALM CII.

v Zydów 103.

Sámemu Dawidowi.

Błogosław duszo mo-
ia PANU/ y wszystko co
we mnie jest/ imieniowi
świątemu jego.

2 Błogosław duszo moia PANU/ a nie zapamiętywaj wszystkich dobro-
dziejstw jego.

3 Który miłosierdzie odpuszcza wszy-
tkie nieprawości twoje/ który vzdra-
wia wszystkie choroby twoje.

4 Który odkupie żywot twój od za-
tracenia/ który cie koronuje miło-
sierdziem y litościami.

5 Który napełnia dobrami żądzę
twoją/ odnowi się iako oliwa miło-
dość twoją.

6 Czyniący miłosierdzie PAN/ y sąd
wszystkim krzywdę cierpiącym.

7 Oznajmił drogi swe Mojżesowi
y wola swoje synom Izraelskim.

8 Litościwy y miłościwy PAN/ dłu-
go czekał/ a wielce miłosierny.

9 Nie na wieki się gniewać będzie/ ani wiecznie grozić będzie.

10 Nie według grzechów naszych v-
czynił nam/ ani według nieprawości
naszych oddał nam.

11 Abowiem według wysokości nie-
ba od ziemi vtwierdził miłosierdzie
swoje/ nad tymi którzy się go boją.

12 Jako daleko jest wschód od zacho-
du/ daleko oddalił od nas nieprawo-
ści nasze.

13 Jako litwie oćiec synów swoich/
zlitował się PAN nad tymi którzy się
go boją/ boć on zna vtworzenie na-
sze.

14 Wspomniał izechmy proch/ czło-
wiek iako trawą dni jego: iako kwiat
polny/ tak okwitnie.

15 Abowiem powienie wiatr nań/ y
nie ostoi się/ y wiecety nie pozna mie-
scą swego.

16 Ale miłosierdzie PANSKIE od

3. Mo. 14. 18

swarzyć, H.

Abó, vlep-
nie nasze, to
jest krew-
kość natury
naszej.Abó, gdy du-
śa wynidzie
z niego: tedy
wneś vstanie

wieku

vŝpráwicz dluwiénie i wiáry y ŝ- uczynków.	18 D	wiekú y aż do wieku / nád tymi którzy sie go bojá. A ŝpráwiedliwość iego ná syny ŝy- nów / tych którzy chowáią testáment iego. A pámietáią ná przykazánia iego / áby ie pełniłi.	21 22	yołowie iego możni w síle / którzy czy- nície ŝłowo iego ná wŝlyŝeníé głosu mów iego. Błogóŝławcie PANV wŝyŝtkié woyŝká iego / ŝludzy iego / którzy czy- nície wolá iego. Błogóŝławcie PANV wŝyŝtkié uczynki iego / ná wŝelkim mieyŝcu pánowania iego / błogóŝław duŝo mojá PANV.	Błogóŝław- cie Páná trzykroć po- łożóné, tá- iemnice Tróyce S. gnaczy.
zwierzył, H. pánuie, G.	19 20	PAN ná niebie / przygotował ŝto- lice ŝwoie / á królestwo iego nád wŝe- mi / pánować będzie. Błogóŝławcie PANV wŝyŝcy áni			

<p>Dobrodziej- ŝtwa páńskie. 2. Cor. 4. 16</p>	<p>3</p>	<p>„Który miłóŝciwie odpuŝcza. I Wylicza roz- máité Boŝkie dobrodzieyŝtwa. Napród grze- chów odpuŝczenie. II. Zdrowie duŝné y cieles- né III. Wybáwienie z niebezpiečnoŝci. IIII. Wŝlyŝanie. V. Czérŝtwoŝć w ŝtaróŝci. Który miłóŝciwie odpuŝcza wŝyŝtkié nieprá- woŝci twoie : to ŝie ná chrzcie dzieje. Potym wnet przydáie : Który wzdráwia wŝelkie cho- roby twoie. co ŝie dzieje codziennému poŝte- pámi / gdy ŝie ten obraz odnáwia przez po- ŝtute. O czym Ápoŝtoł powiedział : Choćáŝ</p>	<p>8 15</p>	<p>ŝie náŝ zwierŝchny człowiek pŝute : ále ŝie wne- trzny odnáwia dzień ode dnia. Auguŝt. de Tri- nit. lib. 14. cap. 17. Pan liŝoŝciwy y miłóŝciwy. Tę ŝe wla- ŝnoŝci ábo názwiaŝká Boŝe / które Moysesowi ná górze Sináí były objaŝnione. Z któzych poznáć áŝŝekt ábo ŝerce Boŝe tu námi nedy- nym ludzóm. Człowiek iáko tráwá dni iego. To teŝ / człowiecze dni ŝe iáko tráwá. Hebraiŝm.</p>
--	----------	---	-----------------	--

<p>Páná Bogá chwali ŝto- ny ŝtworze- nia y opá- trzoŝci ie- go.</p>	<p>1 A</p>	<p>PSALM CIII. v Zydów 104. Sámému Dawidowi. Błogóŝław duŝo mojá PANV / PANIE Boŝe mój bázŝoŝ ŝie wielmoŝny okazał.</p>	<p>12 13</p>	<p>gnieniu ŝwoim. Nád nimi mieŝkáć będą ptaŝ ko- wie powietrzni / z poŝródka ŝka- wy dádzá głóŝy. Który pokrapiáŝ góry z wyŝoko- ŝci ŝwoich / z owocu ŝpraw twoich náŝyć ŝie ziemiá.</p>
<p>To ieŝt, pe- neŝ chwały y ozdobę, Heb. o którym wyzŝŝy pŝal. 92. 1. oponę, ábo namior, H. miáŝto wo- zá ŝwego, H.</p>	<p>2 3</p>	<p>Oblóćŝeŝ ŝie w wyznánie y ozdó- be / odŝiany ŝwiátłoŝciá iáko ŝátá. Który rozŝciágaŝ niebo iáko ŝtó- re / Który okrywaŝ wodámi wierŝch iego.</p>	<p>14 15</p>	<p>Który czyniŝ ŝe ŝiáno roŝcie by- dlu / á ŝiólá ná poŝlugę człowieczá. Ábys wywiódl chléb z ziemie / á wino rozweŝelilo ŝerce człowieczé. Áby wweŝelil oblicze oliwá / á chléb ŝerce człowieczé potwierdził.</p>
<p>poŝkami ŝwe- mi wiátry, i ŝlugámi ŝwe- mi ogień pá- láicy, H. ná poŝŝáw ku iéy, H.</p>	<p>4 5</p>	<p>Który kładzieŝ obłoki / wŝŝepem twoim / Który chodziŝ ná ŝtrzydlách wiátrowych. Który czyniŝ / ányoły twoie duchy / y ŝlugi twoie / ogień palacy.</p>	<p>16 17</p>	<p>Któryŝ vgruntował / ziemię / ná iéy ŝtáloŝć / nie náchyli ŝie ná wiek wieku. Głębokoŝciá iáko ŝátá odŝienie iéy / nád górámi ŝtána wody. Ná ŝukánie twoie wcieká / vleká ŝie głóŝu gromu twégo.</p>
<p>Wódami.</p>	<p>6 7</p>	<p>Podnoŝá ŝie góry / y zniŝáią polá ná mieyŝce / któres im záložyl. Zámierzyleŝ kréŝ / którego nie prze- ŝtapiá / áni ŝie wróćá okryć ziemię.</p>	<p>18 19 20</p>	<p>Wzreŝtá lwié. ryczáć / áby por- wáły / y ŝukáły od Bogá poŝármu ŝobie. Wzeŝtá ŝłonce / y zgrómádzili ŝie / y w iámách ŝwoich poloŝá ŝie. Wynidzie człowiek ná robote ŝwo- ie / y ná ŝpráwy ŝwoie áŝ do wieczorá.</p>
<p>Wgáŝáią (i- mi) práŝnie- nie ŝwoie, H.</p>	<p>8 9 10 11</p>	<p>Który wypuŝczaŝ ŝródłá po do- linách / poŝródkiem między górámi popłyná wody. Będá pić wŝyŝtkié zwierŝetá polné / oŝłowie dŝicy / czekáć będą w prá- ŝciá</p>	<p>21 22 23 24</p>	<p>Jáko wielmoŝné ŝe PANIE uczyn- ki twoie / wŝyŝtkoŝ w mądroŝci uczyn- nił / nápełniona ieŝt ziemiá oŝiádló- ŝciá</p>

<p>*G.</p> <p>Wieloryb, Lewiathan, H.</p>	<p>25</p>	<p>ścis twoją.</p> <p>To morze wielkie / y szerokie / ob- nogami / tam plazy których niemają liczby.</p> <p>Zwierzęta małe z wielkimi / tam okrety pływać będą.</p> <p>Smok ten któregoś stworzył tu naigraniu temu.</p> <p>Wszystkie na cie czekają / abyś im dał pokarm czasu swego.</p> <p>Gdy im ty dasz / będą zbierać / gdy otworzysz rękę / twoje wszystkie się do brem napełnią.</p> <p>Alle / gdy ty odwrócisz oblicze za- trwożą się / odéymieś ducha ich / y w- stąną / y w proch się swój obłożą.</p>	<p>30</p>	<p>Wypuścisz ducha twego / a będą stworzone / y odnowisz oblicze ziemi.</p> <p>Niechayże chwala PANSKA be- dzie na wieki / będzie się PAN weselił w czynkach swoich.</p> <p>Który patrzy na ziemię / y czyni je dźży / Który tyka gór / y kurzą się.</p> <p>Będzie śpiewał PANV za żywota mego / będzie grał Bogu memu póki mnie sstawa.</p> <p>Niech mu będzie wdzięczna wy- mowa moja / a ia się roztoczę w PANV.</p> <p>Niechay wstąną grzesznicy z zie- mie / a złościcy táf / że ich nie będzie / błogosław duszo moja PANV.</p>	<p>gromem, a- bo trzęsie- niem ziemi. Niz. 145. 2.</p> <p>bedą weselił H.</p> <p>zginą, H.</p>
<p>*G.</p> <p>gdy ie opu- ścił.</p> <p>Ziemia na początku by- ła wodą o- krętą.</p> <p>Ian, 6. 58: Skurek nasz świątobliwy Sā kramentu.</p>	<p>26</p> <p>27</p> <p>28</p> <p>29</p> <p>6</p> <p>15</p>	<p>Wszystkie na cie czekają / abyś im dał pokarm czasu swego.</p> <p>Gdy im ty dasz / będą zbierać / gdy otworzysz rękę / twoje wszystkie się do brem napełnią.</p> <p>Alle / gdy ty odwrócisz oblicze za- trwożą się / odéymieś ducha ich / y w- stąną / y w proch się swój obłożą.</p> <p>Głębokość iako ślata jest odzienie iey / Dzudy to o pierwszym stworzeniu ziemi y wody táf wykładają: Odkrył był ziemię głębokością wód iako ślata / a wody stały nad gorami: Ale na sukamie twoje wody w- ciekły / wleły się głosu twego. Tedy wysta- piły góry / a sstały pola / na miejsce któreś im założył.</p> <p>A chleb serce człowieka potwierdził. / Tie táf dusze pożywającego nie posila y w-</p>	<p>31</p> <p>32</p> <p>33</p> <p>34</p> <p>35</p> <p>20</p>	<p>Niechayże chwala PANSKA be- dzie na wieki / będzie się PAN weselił w czynkach swoich.</p> <p>Który patrzy na ziemię / y czyni je dźży / Który tyka gór / y kurzą się.</p> <p>Będzie śpiewał PANV za żywota mego / będzie grał Bogu memu póki mnie sstawa.</p> <p>Niech mu będzie wdzięczna wy- mowa moja / a ia się roztoczę w PANV.</p> <p>Niechay wstąną grzesznicy z zie- mie / a złościcy táf / że ich nie będzie / błogosław duszo moja PANV.</p> <p>macnia / iako chleb żywota: o którym napi- sano: A chleb potwierdza serce człowieka. Hier in cap. 4. Ezechiel.</p> <p>Y sstała się noc. / Zaden chociaż od pier- wszych grzechów usprawiedliwiony / niechay się nie chlubi iakoby zupełnie był obespiesz- ony / póki jest w tym żywocie. Niech się nie py- śni ziemia y popłót / póki ta noc nie przemi- nie / w której się przechodzą wszystkie zwierze- ta leśne / y zwierza na łup tyczące. August. lib. 50. homil. hom. 50. cap. 5.</p>	<p>Przeciw he- retyckiej be- spieczności.</p>
<p>*Hallelu-iah H.</p> <p>To jest, Chwal- cie Boga z we- selem y zpie- waniem. 1. Cor. 16. 8. Iśa: 12. 4. Wzywa lu- dzi ku chwa- leniu Boga, który ie za- chował, y do- danie obiet- nicy przy- wodził. y mocy iego, H</p> <p>ślaski, a bo o- becności, a bo y Chrystusa. przekaza- nia a bo ka- żenie.</p> <p>znaki wse- chomości, mądrości y dobroci iego.</p> <p>1. Mo: 22. 16</p> <p>zaświadc, H.</p>	<p>1</p> <p>2</p> <p>3</p> <p>4</p> <p>5</p> <p>6</p> <p>7</p> <p>8</p> <p>9</p> <p>10</p>	<p>PSALM CIII. v Zydów 105.</p> <p>Alleluia.</p> <p>Znawajcie PANV / y wyznawajcie imienia ie- go / opowiadajcie mie- dzy poganymi sprawę iego.</p> <p>Śpiewajcie mu / y grajcie mu: o znajmycie wszystkie dzieła iego.</p> <p>Chlubcie się w imieniu świętym iego: niech się weseli serce szukają- cych PANA.</p> <p>Śzukajcie PANA / a bądźcie wzmocnieni: szukajcie oblicza iego zawsze.</p> <p>Pamiętajcie na dzieła iego / które uczynił: na cuda iego / y sady wst- iego.</p> <p>Nasienie Abrahánowe / słudzy ie- go: synowie Jakóbowi / wybrani iego.</p> <p>Oni PAN Bóg nasz: po wśy- tkiej ziemi sady iego.</p> <p>Pamiętał wiecznie na testament swój: na słowo które przykazał na tysiąc narodów.</p> <p>Które postanowił z Abrahámem: y na przysięgę swą z Izákiem.</p> <p>A postanowił ię Jakóbowi / za-</p>	<p>11</p> <p>12</p> <p>13</p> <p>14</p> <p>15</p> <p>16</p> <p>17</p> <p>18</p> <p>19</p> <p>20</p> <p>21</p> <p>22</p>	<p>przykazanie: a Izraelowi za testa- ment wieczny.</p> <p>Mówiąc: Tobie dam ziemię Chá- naan / snuć dziedzictwa wászego.</p> <p>Gdy byli w małej liczbie báz- trochą y obywatelami ich.</p> <p>A przechodzili / od narodu do na- rodu / y z królestwa do innego ludu.</p> <p>Tie dopuścił im krzywdy czynić człowiekowi: y pokarał dla nich kró- le.</p> <p>Tie tykajcie pomazanych moich: a na proroki moje nie bądźcie zło- śliwymi.</p> <p>A zawołał głodu na ziemię: y struszył wszystko posilenie chleba.</p> <p>Posłał przed nimi meż: za nie- wolnika przedan jest Józeph.</p> <p>Poniżyli w petach nogi iego: że- lazo przeszło dusze iego / aż przyszło słowo iego.</p> <p>Mówienie PANSKIE zapaliło go: / posłał król y rozwiązał go: pan ludu y wypuścił go.</p> <p>Pośtanowił go panem domu swe- go: y książęciem wszystkich dzierżawy swojej.</p> <p>Aby ćwiczył książęta iego iako siebie samego: a starce iego mądro-</p>	<p>Chánány- skicy.</p> <p>zjedny á- mie do dru- gich.</p> <p>1. Kron: 16. 22 2. Kro. 1. 14.</p> <p>wszystko ży- wność od- Hebr.</p> <p>1. Mo. 37. 6. 1. Mo. 39. 20</p> <p>Dał mu Bóg ducha wykla- dania snów. 1. Mo. 41. 14.</p> <p>wiódzał, H. po swy w- li, H.</p>

1. Mo. 46. 6.
2. Mo. 1. 7.
Dzie: 7. 17.
"Iakob z sy-
ny swemi.
"ziemia Chá-
mowa jest kie-
mią Aegypt-
ską, iż tam
mieszkał Chá-
mowi potom-
kowie.

2. Mo. 3. 10.
y 4. 29.
2. Mo. 7. 10.

IX. plagá.
"iż sie sprze-
wili słowóm
iego, G.

2. Mo. 20. 21.
2. Mo. 7. 20

I. plagá.
2. Mo. 8. 6.

II. plagá.
2. Mo. 8. 24

y 9. 23.
III. y IIII.

plagá.
"przyszedł o-
wad, H.

"ábo komory
ábo wody, H.

VII. plagá.
2. Mo. 10. 17.

VIII. plagá.
"Rozkazał P.

ści nauczył.

23 C A wszedł Izrael do Aegyptu: y
Jakob był obywatelom w ziemi
Chám.

24 A rozmnożył lud swój bardzo: y z-
mocnił si nad nieprzyjaciół jego.

25 Odmienił serce ich aby nienawi-
dzieli ludu jego: y czynili zdrady nad
sługami jego.

26 Posłał Mojżesza sługę swego: A-
rona którego obiał.

27 Położył w nich słowa znaków
swoich: y cudów w ziemi Chám.

28 Pusił ciemności y zaciął: y nie
wprzył słów swoich.

29 Obrócił wody ich w krew: á ryby
ich pomorzył.

30 Zrodziła ziemia ich żaby w po-
koiach królów ich.

31 Rozkazał y przysła rozmaite mu-
chy: y msyce we wszystkich grani-
cach ich.

32 Uczynił dżdże ich grądem: y ogień
palący na ich ziemi.

33 A potłukł winnice ich y figi ich: y
pokruszył dzierwa w ich granicach.

34 Rzekł y przysła faraóna: y
chrząszcza którego nie było liczby.

35 D A poiadł wszystkie trawy w ich zie-
mi: y poiadł wszystkie owoc ziemie
ich.

36 A pobit wszystkie pierworodne w zie-
mi ich: pierwszści wszelkie prace
ich:

37 A wyprowadził ie ze srebrzem y zło-
tem: á nie był między ich pokoleniem
chory.

38 Rádował sie Aegypt z wyscicia ich:
bo był przyszedł na nie strach ich.

39 Rozciągnął obłok na odkrycie ich:
á ogień aby im świecił w noc.

40 Żądali y przyleciała przepiórka: y
chlebem niebieskim nasycił ie.

41 Rozszepił opokę y wypłynęły wo-
dy: płynęły rzeki na suszę.

42 Abowiem pómniał na słowo s-
wiete swoje / które miał do Abrahá-
ma sługi swego.

43 A wyródił lud swój z weselom / á
wybrane swe z radością.

44 A dał im krainy poganów: á ro-
boty narodów posiedli.

45 Aby przystęzowali w sprawiebli-
wienia jego / y o zakonie jego sie
bádali.

X. plagá.
2. Moy. 12.
29. 35.

2. Moy. 13. 21

"miasło na-
mionu.
Psal. 77. 14.
1. Kor. 10. 1.
2. Mo. 10. 13.
3. Mo. 20. 11
1. Mo. 17. 7.
Iosu. 3. 17.
Niz. 10. 6.
na ob esri-
któr. vcz-
nił Abrahá-
mowi.

"staw, H.
"a zakon ie-
go zachowy-
wali, H.

19 Aż przysło słowo iego / To jest / dekret
Boży o wybawieniu iego: ábo áż przyszedł

czas którego sie spełniło słowo Josephowe
do bráćy o swym wywyszeniu.

PSALM CV.

v Zydów 106.

"Alleluia.

1 A Znamaycie PANU
boć dobry: bo na wielki
miłosierdzie iego.

2 Któż wysłowi mozo-
ści PANSKIE: da w posłuch wszy-
tkie chwały iego?

3 Błogosławieni którzy strzegą s-
du: á czynią sprawiedliwość na ka-
żdy czas.

4 Wspomni na nas PANIE / w
podobaniu ludu twego: náwiedz nas
przez zbawienie twoie.

5 Abyśmy oglądali dobrá wybra-
nych twoich / y rozweselili sie wese-
lem ludu twego: ábys był pochwa-
lon z dziednictwem twoim.

6 Zgrzeszliśmy z oycy naszymi: nie-
sprawiedliwieśmy czynili / nieprawość
popełnili.

7 B Wycowię nasy w Aegyptcie nie zro-
зуміeli dziwów twoich: nie pámie-
tali na wielkość miłosierdzia twego.

8 A drażnili gdy wstępowali w
morze: w morze czerwone.

9 A wybawił ie dla imienia swego:
aby okazał możność swoje.

10 A sfukał morze czerwone y wy-
schneło: y przewiódił ie przez gło-
bości iako przez puszcę.

11 A wybawił ie z ręki tych którzy
ich nienawidzili: y wykupił ie z re-
ki nieprzyjacielskiej.

12 A odkryła woda té którzy ich cię-
żyli: ieden z nich nie został.

13 A wwierzyli słowóm iego: y wy-
stawiali chwałę iego.

14 Przedko odprawili: zapomnieli w-
czynków iego: á nie czekali rady iego.

15 A byli zięci chciwością na puszcę:
y kusili Boga na miejscu bezwo-
dnym.

16 A dał im prosbę ich: y przepuścił

Pierwszy
grzech.
"na brzegu
morza, H.
"jam dla sie-
bie.
2. Mo. 14. 22

"Aegyptia-
nów y króla-
ich Phárao-
na.
2. Mo. 14. 27.

"stali.

II. grzech.
2. Mo. 17. 20.

3. Mo. 11. 31

"Hallelu-iah
H. wys: psal.
104.

Iud. 13. 21.
Syr. 43. 38.

"W niewoli
bedący grze-
chy swe wy-
gnawia á
o wybawie-
nie prosi.
"enotliwie ży-
wię.

Modlitwa
niewolni-
ków.

"przez Chri-
stusa zbawi-
ciela.

Iud. 7. 19.

III. grzech. Káptaná.	16	násycenie ná duše ich. A rozdrażnili Mojżesza w obozie: Arona świętego PANSKIEGO.	gladźili poganów / o które im był Pan rzekł.	bacznie wsty świeci.
3. Mo. 16. 32.	17	Otworzyła się ziemia / y pożarła Dathana: y okryła zbór Abironów.	IX. grzech.	
	18	A zapalił się ogień w ich zbórze: płomień popalił grzeszniki.	X. grzech.	
III. grzech Abó, liému 2. Mo. 32. 4. Bogá, swą ozdobę.	19	A uczynili cielca przy Horeb: y klá- niáli się rycinie.		
	20	A przemienili chwale swą w po- dobieństwo cielca iedzącego trawę.		
	21	Zapomnieli Boga który je zbawił: który czynił wielkie rzeczy w Egyp- cie: dźwiry w ziemi Chám / strąsine rzeczy na czerwonym morzu.		odstąpiwszy od Boga, a przystąpiwszy do bátw- nów.
2. Mo. 32. 10	22	A rzekł że je miał wytrącić: by był D Mojżesz wybrany jego nie zastąpił się w przelomieniu przed oczyma jego.		
V. grzech.	23	Abym był odwrócił gniew jego / żeby ich nie wytrącał: y za nie sobie nie mieli ziemię pożadliwą.		
obiecany,	24	Nie wierzyli słowu jego / y szem- rali w namiotach swoich: nie słucha- li głosu PANSKIEGO.		
	25	A podniósł rękę swoje ná nie: aby je położył ná puszczy.		
	26	A żeby porzucił nasienie ich między narody: y rozproszył je po ziemiach.		
	27	A poświęcili się Beel Phegorowi: y iedli ofiary umarłych.		
VI. grzech. nie Bogu ży- wemu, ale bátwóm nieżywym. Bogá. stała się w nich wieśta plagá, H. 3. Mo. 25. 7.	28	A wzrusyli go ku gniewu wyná- lazkami swými: y stał się w nich wielki wypadek.		
	29	A stał Phinees / y wblagał / y przestała porażka:		
	30	A poczytano mu ku sprawiedliwo- ści / od narodu do narodu aż náwieki.		5. Mo. 39. 1.
	31	A wzrusyli go ku gniewu w wód "sprzeciwieństwa": y utrapiony był Mojżesz dla nich: że rozdrażnili du- chą jego.		
VII. grzech Abó swarn, Meryba, H. 3. Mo. 20. 10	32	A wyrażił wsty swymi: nie wy-		
mówił nie-	33			
	34			
Tu Żydzi koń- czą czwartę księgi psal- mów.	4	Wspomni ná nas J W Żydowskim stoi / in singulari. Wspomni ná nie / Wawied- mie / Abych oglądał / A rozweleł się. Ale i to jest modlitwa wielu wieźniów / przeto do- brye Lxx. przełożyli / in plurali, iakoby ich wiele / a nie ieden to mówił.		
Saturitas. Suchoty, Abó mór.	15	Y przepuścił nasycenie J Abó mór / iako Rabbinowie Żydowscy wykładają. Lxx. prze- łożyli πλῆθος wówy saturitatem, sine nauseam, to jest sytość / abó raczej nieśmiałość / abó przyiadłość / człowieka suszaca. A ná duše ich / to jest / Wá mié. Bo się tak ten Hebraism rozumie.	31	ich zatrącenie: by był Mojżesz w oneyże dźwi- rze nie stanął / by się był mocno nie zastąpił / ná pohamowanie gniewu Bożego. Augustin ś. wyklada: In contractione, qua erant illi ferendi, w pladze która oni mieli być wde- rzani. Bo po Gręcku stoi ἐν τῇ θανάσει in quassatione & vulneratione, w porażce / y w ranieniu / które już miało przyszoć ná nie.
In contra- ctione.	23	W przelomieniu J Podobieństwo od dobywania zamków. Jakoby rzekł: Już był Bóg iako mur przelomil / y już miał wnieść ná		Y poczytano mu ku sprawiedliwości J Jako o wierze Abraháimowej rzeczone / J wierzył Abrahám Bogu / y poczytano mu to ku sprawiedliwości: Tak tu o uczynku y cności Phineesowej / że się pomścił krzywdy Bożej nad wstecznicami: napisano / że mu to poczytano ku sprawiedliwości. Skąd znáć że nie samá wiara / ale y uczynki są pomocné y pożyteczné do usprawiedliwienia.

PSALM CVI.

v Żydów 107.

"Alleluia".

"Hallelu-iah
H.

Inde 13. 20.
Bogá chwa-
lic każe, któ-
ry z trudno-
ści y niebe-
spieczestwo
wybawia.

"z południa,
Hebr. wys-
sley psal. 88.
12.

Pierwsze do-
brodziej-
stwo bła-
dnym poka-
żané.

"ani drogi, a-
ni miasta za-
dnego. H.

II. dobro-
dziejstwo
wielu
pokazane.

III. dobro-
dziejstwo
chorych u-
zdrowienie

Matt. 8. 13.
Luk. 7. 10.

1
A
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
B
14
15
16
17
18
19
20
21

Sznawaycie PANV /
bo dobry jest : bo na wie-
ki miłosierdzie jego.
Tciech powiedzą kto-
rzy są od PANA odkupieni : które
wykupił z ręki nieprzyjacielskiej : y z
krainów zgromadził je.
Ze wschodu słońca / y z zachodu /
z północy / y od morza.
Błądzili po puszczy na miejscu bez
wodnym : y nie nabydowali drogi do
miasta w którymby mieszkali.
Łaknącymi y pragnącymi : duszą
ich w nich wstawiała.
A wolali do PANA gdy wciśnię-
ni byli / y wyrwał je z ich potrzeb.
A nawiódł je na proste drogi / aby
šli do miasta w którymby mieszkali.
Tciechayże wyznawają PANV
miłosierdzia jego / y cuda jego synóm
ludzkim.
Bo nasycił dusze głodną / a dusze
łaknącą dobrami napełnił.
Siedzące w ciemnościach y w cie-
niu śmierci / wieźnie w niedostątku /
y w żelazie.
Bo sie sprzeciwiali słowóm Bo-
żym / y radę Tawyszego rozdrażnili.
A wniżone było wpracey serce ich :
wpadli / a nie był ktoby ich ratował.
A wolali do PANA gdy utrapie-
ni byli / y wybawił je z ich potrzeb.
A wyrwiodł je z ciemności / y z cie-
nia śmierci / y okowy ich połamał.
Tciechayże wyznawają PANV mi-
łosierdzia jego / y cuda jego synóm
ludzkim.
Przeto że skruszył dziwi miedzią-
né / y połamał zapory żelazné.
Wybawił je z drogi ich nieprawo-
ści / bo dla niesprawiedliwości swo-
ich byli poniżeni.
Wśelakim potarmem bzydzila
sie dusza ich : y przybliżyli sie aż do
braz śmierci.
A wolali do PANA gdy wciśnieni
byli : y wybawił je z ich potrzeb.
Zesłał słowo swoje / y ozdrowił je :
y wyrwał je od ich zginięcia.
Tciechayże wyznawają PANV mi-
łosierdzia jego : y cuda jego synóm

ludzkim.

22 A niech ofiarują ofiary chwały : y
niech opowiadają czyny jego z we-
selém.
23 Którzy zstepują na morze w okre-
ściach / y mają sprawy po wodach wiel-
kich.
24 Ci widzieli dzieła PANSKIE / y
dziwy jego na głębini.
25 Rzekł / y powstał wiatr burzliwy :
y podniosły sie nawałności jego.
26 Wstepują aż do nieba / y zstepują
aż do przepąści : dusza ich schła we-
złey przygodzie.
27 Strwożyli sie / y zataczali sie iako
piłani : y wśytka ich mądrość po-
żarta jest.
28 A wolali do PANA gdy byli wci-
śnieni : y wyrwiodł je z ich potrzeb.
29 A obrócił burze jego w ciszę : y w-
spokoily sie nawałności jego.
30 A uradowali sie że wciśly : y przy-
prowadził je do portu wolę ich.
31 Tciech wyznawają PANV mi-
łosierdzia jego : y cuda jego synóm lu-
dzkim.
32 A niech go wywysławiają w zgroma-
dzeniu ludzi : a na stolicy starych
niech go chwala.
33 Obrócił rzeki w puszcza / a potoki
wód w susza.
34 Ziemię rodzącą wstępné pola :
D dla złości tych którzy w niej mieska-
ją.
35 Obrócił pustynię wieżiora wodné :
a ziemię bezwodną w strumienie wo-
dné.
36 A osadził tam łaknące : y założyli
miasto ku mieszkaniu.
37 A posiali pola / y nasadzili winni-
ce : y uczynily pożytek wrodzaw.
38 A błogosławił im / y bardzo sie ro-
zmnożyli : y bydla ich nie wzmniejszył.
39 A mało ich zostało : y wdruczeni są
od utrapienia złego / y od boleści.
40 Wylana jest wżgarda na przeto-
żone / y dopuścił że błądzili na bezdro-
żnym miejscu / a nie na drodze.
41 A wspomógł wbożiego z niedo-
stątku : y uczynił iako owce fámilie.
42 Wyjrza sprawiedliwi / y weselie sie
beda : a wśelka nieprawość zátka w-
sta swoje.
43 Któż mądry a strzedz będzie tego :
a wyrozumie miłosierdzia Páńskiego :

III. dobro-
dziejstwo
żeglazom
uczynione.

"morskie.

"ze im roz-
mnie nie sta-
je.

V.
"w ziemie su-
cha.
"w nieplo-
dnej.

"dla gwał-
tów ich.

Iob 22. 19.

Wierbow po
wzrzenie, a
czemu.

Christus do
piekła zsta-
pił.
Hila. in Pf.
135. Amb. de
mysterio
Paschae.

wys. 56. 8.
H.

"z dusze mo-
jej, albo w
szczęściu mo-
im. H.
"dusze moia.
Kościół bo
ży prosi Bo-
gą, aby mu
dał szczęście
przeciw nie-
przyjacio-
łom. Iest
psalm pro-
rokuigcy.

"Ab, obiecał
przez swię-
tość swoją.

Heretycy wie-
dzą to czego
nie widzieli,
przez tego co
widzą.
Augustin.

Iest prorokus
icy przeciw
kozym króży
Christusa albo
dobrá jego ko-
ścielné wyda-
wają.
"Ab, chwała
moia, H.

"kłamliwym
H.

6 Y wolali do Pána.] Ten fószy wierś
powtarza Prorok niżej na trzech miejscach
v. 13. 19. y 28. A to prze to / iż we wszelkich nie-
bezpieczeństwach / iedenże iest sposob wyszcia
z nich / to iest wolanie do Pána: rozumiey / po-
tutaj y żal za grzechy z goraca modlitwa. Tak
że też wierś ósmy powtarza niżej na drugich
trzech miejscach / to iest / v. 15. 21. y 31. iż także
iedną iest w każdym wybawieniu przyczyna
chwały y dzieł czynienia / to iest / łaska y mi-
łosierdzie Boże.

16 Skruszył drzwi miedziáne.] To miejsce
starzy Doktorowie / a na imie Sylarius / y
Ambrożyś. rozumieją o sstapieniu Pánstwu
do piekła / y wybawieniu stamtąd oyców o-

nich świętych: A to czynia wykładem duchow-
nym: Bo wedle litery / mówi Prorok o wy-
bawieniu Żydów z niewoli Egypckiej.

33 Obróci rzeki w puszcze.] Inné dobro-
dziejstwa y sady Pánstie / że dacie dostatek y ro-
bóstwo: vrodzay y nievrodzay: sławę y nie-
sławę.

40 Wylana iest wżgarda.] W Łacinskim
czytać mamy / Effusa est contemptio, wżgar-
da / nie contentio, spór. Bo po Grecu iest
ἐξδιδωμις, a po Żydowsku na Buz, co wżgar-
de albo despekt znaczy. Wylęwa tedy Pan
Bóg wżgardę na przelozoné: aby ci ktorzy
Boga wżgardzili / sami też wżgardzeni byli.
Hieron.

Bóg dase na
wżgardę prze-
lżoné.

PSALM CVII.

v Zydów 108.

1 Pienie Psalmu sámemu Dawidowi.

2 **O**Towé serce moje
3 Boże / gotowé serce mo-
4 ie: bede spiéwał / y grał
5 w chwale moiej.

3 "Powstań chwała moia" pow-
4 stań arfo y cytro / wstane na switá-
5 niu.

4 Bedec wyznawał miedzy ludem
PANIE: a bede tobie spiéwał mies-
5 dzy narody.

5 Abowiem wielkie iest nád niebio-
6 sá miłosierdzie twoie: y aż pod oblo-
7 ki prawda twoia.

6 Wywysysz sie nád niebiosá Boże / a
7 po wszytkiej ziemi chwała twoia: a
8 by byli wybawieni vmitowani twoi.

8 Wybaw prawica twoia / a wyslu-
chay mnie: Bóg mówił w swiá-
9

tnicy swoiej:

Rozwesele sie / y bede dzielił Si-
chym / y doline "Tamiotów" pomie-
rze.

9 Mój iest Gáláád / y mój Mánás-
ses: y Ephraim obrona głowy mo-
iej.

10 Judá "król" mój: Moáb gárniec
"nádziecie moiej".

11 Na Idumęá "rościagne bót mój:
mnie "cudzoziemcy" sstali sie przyja-
cioly.

12 Któż mie doprowadzi do miásta
obronného: kto mie doprowadzi aż
do Idumiej?

13 Izali nie ty Boże / ktorys nas od-
rzucił: y nie wynidziesz Boże z woy-
ski nášemi?

14 Day nam ratunek w vtrapieniu:
boć onylné wybawienie czlowieczce.

15 Bogu uczynimy moc: a on wni-
wecz obróci nieprzyjacioly nášé.

"Succoth. H.

"Z akonodat
wca, H.
"wymyiania
mego, H.
"bede ię de-
prał bórem
moim, iakomi
poddanę.
"Philistino-
wie, H.

6 Wywysysz sie Boże.] Prose obaczcie iakie
śalenstwo cierpia Heretycy. Oni odciąć od
spółeczności Kościoła Christusowego / y cesé
trzymać / a wszytko vtracając / niechca
mieć spółeczności ze wszytkim światem / po
którym sie rozlata chwała Christusowa. Lec-
my Kátholicy / iestemy na wszytkiej ziemi /
iż ze wszytká ziemia spółeczność mamy / gdzie
kolwiek sie rozlata chwała Christusowa. Bo
widzimy iż sie już ono proroctwo spełniło,

Wywyszył sie nád niebiosá Pan Bóg náš / a
po wszytkiej ziemi iest chwała jego. O Heret-
tyckie śalenstwo / wierysz że to czego nie-
widzisz / a przysł tego co widzisz? Wierysz iż
Pan Christus iest nád niebiosá podwyszony /
czegośmy nie widzieli: a przysł tego że chwała
jego iest po wszytkim świecie rozszerzona co wi-
dzimy? August. in Psal. 56.

10 Iudá król mój.] Albo / z poKolenia Judá
iust król mój Pan Christus.

PSALM CVIII.

v Zydów 109.

1 **O**że "chwały moiej"
2 nie zamilczay: boć vsta
3 grzeszniká y zdrajce przes-
4 ciwko mnie sie otwożyły.

5 Mówili przeciwko mnie ięzykiem
"zdrádlwym" / y ogárneli mie mowá-
6 mi nienawistnémi: y walczyli ná

mie bez przyczyny.

4 Miásto tego co mie milować mie-
5 li vwlączali mi: a iam sie "modlił.

6 A oddawali mi złym zá dobre: a
nienawisciá zá miłość moie.

7 Postawże nád nim "grzeszniká: a
diabel niech stoi po prawicy jego.

8 Gdy go sádzá / niech wynidzie po-
tepiony: a modlitwa jego niech sie
w grzech obróci.

Modlitwa
lékarstwo
ná nienawi-
ści y potwa-
rę ludzkę.
"Zá nie, abo
do ciebie.
"skurniká
któby go
trapił.

Przełożenie,
H.
Iob 17. 12.
Dziei. 1. 20.

8 Dni tego niechay beda krótkie : a
biskupstwo tego niechay weźmie in-
ny.
9 Synowie tego niech beda sierota
mi : a żona tego wdowa.
10 Niech sie tulący przenoszą syno-
wie tego : a niech żebią : y niech be-
da wyrzuceni z miasta swego.
11 Niech spieruie lichwiarz wszystkie
małetność tego : a niech rozchryca
obcy prace tego.
12 Niechay niema pomocnika : a
niech nie będzie ktoby sie zlitował
nad sierotami tego.
13 Dzieci tego niech beda zniszczone /
wiednym rodzie niech zginie imie ie-
go.
14 Niech przyjdzie na pamięć przed
oczyma Pańskimi nieprawość oyców
tego : a grzech matki tego niechay nie
będzie zgładzony.
15 Niechay beda przed PANEM za-
wzdy : a niech wyginie z ziemię pa-
miątką ich : przeto że nie pamiętał
czynie miłosierdzia.
16 A prześladował człowieka niedo-
staniecznego y zebrał : a truszonego
na sercu / aby go zamordował.
17 A umiłował przeklectwo / y przy-
jdzie nań : y niechciał błogosławię-
stwa / a będzie oddalone od niego.
18 A obłócił sie w przeklectwo iako w
sate : y wesło iako woda we wnętr-
ności tego / a iako oliwa w łości ie-
go.
19 Niechże mu będzie iako odzienie
którym sie okrywa : y iako pas / któ-

rym sie zawždy opasuje.
20 To dzieło tych / którzy mi v PANA
wrolaczają : y którzy źle mówią prze-
ciw duszy moiej.
21 A ty PANIE / Panie / uczyn zemną
dla imienia twego : abowiem słod-
kie jest miłosierdzie twoie.
22 Wyzwól mnie / bom ia jest vbogi y
niedźny : y serce me we mnie jest v-
trapienie.
23 Przeminalem iako cień / kiedy scho-
dzi : y iestem strząsniony iako śa-
rąnca.
24 Kolaná moje zemblały od postu :
a ciało moje odmienilo sie od oleiu.
25 A ia sstałem sie v nich nasmirow-
stiem : patrzałi na mnie / y kiwali glo-
wami swymi.
26 Wspomóżże mnie PANIE Boże
mój : zbaw mnie według miłosierdzia
swego.
27 A niech poznają / że to reka twoia :
a zes ty PANIE uczynił ia.
28 Oni beda zlorzeczyć / a ty rącz bło-
gosławie : którzy powstają przeciw-
ko mnie niech beda zawstyżeni / a
sluga twój będzie sie weselił.
29 Niechay beda ci którzy mi wrol-
czą sromotą obleczeni : a niech sie
przyodzieją iako dwoistym płaszczem
zelżywości swoia.
30 Będzie bārzo wyznawał PAN v-
sty mymi : a w posród wiela chwa-
lic go bede.
31 Jż on stągał po prawej stronie
vbogiego : aby wybawił od prześlá-
dowców dusze moie.

Przeciwko
mnie, Hebr.

dobrze, dobro
słowo, H.

zranione, H

opadłem.

wyschło z
słabości, H.

na pomoc,
Hebr.

Dyabeł sá-
tan co zna-
czy.
Proroeknie, iż
Christus na
prawicy wy-
siedzi, kró-
stwo z Ieru-
zalem zaczął
kapłanstwo
Melchisede-
chowe wiecz-
nie sprawo-
wać, y iako
zwyższąc po
wszystkim s-
wiecie miał
pánować.
Mat. 22. 42.
Zyd. 1. 13. y
10. 13.
1. Cor. 16. 25.
w dzień z-
martwych-
wstania y w-
niebowstanie
swego.

A Diabeł] To jest potwarcá : po żydo-
stwu sátan / to jest sprzeciwnik któryby nań
starczył. Acz to było proroctwo o Judaszu /
którego sátan opetał y osiadł.

24 Odmienilo sie od oleiu.] To jest od wży-
wania potraw z oleiem. Bo y żydzi nie iadali
miesá w posty / y w potucie. Daniel. 10. y 3.

Heretycy gor-
sy niżli Zy-
dzi.

Zyd. 5. 6. y 7
17.
Ian 12. 34.

jest twój po-
mocnik, Hebr.

rozumnoży v
páści, abo ná
pełni wszyst-
ko trupami,
H.

To jest, wie-
le wód w
tym żywocie.
Phil. 2.
Zyd. 2.

P S A L M CIX.

v Zydów 110.

Psaln Dawidowi.

Kęś PAN Pánu me-
mu : siedź po prawicy mo-
iej.

2 Aż poloże nieprzyiacio-
ły twoie / podnożkiem nóg twoich.

3 Laszke mocy twoiej wypuści
PAN z Sionu : pánuj w posród
nieprzyaciół twoich.

4 Przy tobie przodkowanie w dzień

możności twoiej wiásnosciách swia-
tości : z żywota przed utrzeniem zro-
dzeniem cie.

5 Przysiągł PAN / a nie będzie mu
żał : ty iestes kapłanem ná wieki /
według porządku Melchisede-
chowego.

6 Pan po prawicy twoiej / porąził
w dzień gniewu swego króla.

7 Będzie sądził narody / nápełni v-
páści : potłucze głowj wielu ná ziemi.

8 Z strumienia ná drodze pic be-
dzie : dla tego wywyższy głowę.

Ggg iij

Rgkkl

Siedzieć na
prawicy.Sceptum
Chrystusowe.Narodzenie
przed wieki
Pana Chri-
stusowe.

Przy: 8, 30.

Pana Boga
chwali, że
tak wiele do-
bręgo uczyni-
ł kościołowi.Tak w dzie-
łach radzie
sprawiedli-
wych, jako y
w zgromadze-
niu pospół-
stwa.Zydom mian-
na, a Chrze-Ten Psalm
porządkiem li-
ter obiedla
żydowskiego
jest napisany
H.
Zeludzie po-
bożni amiof

1 Rzekł Pan Panu memu.] Pan/ Bóg Ociec/
rzekł Panu memu/ Panu Chrystusowi. A sie-
dzieć na prawicy Oycowskiej/ iest byż ro-
wnym Bogu Oycu. Co sie właśnie rozumie o
człowieczeństwie Pana Chrystusowym/ tak od
Boga wczonym y wyniesionym/ nie w sa-
mym sobie/ ale w sobie Syna Bożego.

2 Laske moey twoiey.] To iest/ sceptum
twoie mocne/ władza twa królestwa: Rozu-
miey/ załon nowy/ Wameliuę s. August. de
ciuit. Dei lib. 17. cap. 17.

3 Przy tobie przgodkowanie.] W żydowskim
teraz czytają: Lud twój przyjdzie tobie z do-
brzei wołey. Ale Lxx. lepiej przełożyli.

3 Z żywota przed in rzenką/ grodzikiem cie/]
Siedmdziesiąt tłumaczów tak to miejsce
wienie a duchem prorockim przełożyli/ Fu-
obiasnientur tajemnice bostwa Chrystusowe-
go/ y przedwiecznego narodzenia tego. Bo
acz siem żydowskim zdada: a byż inje sto-
wa: ale przedsiem tenże sens abo rozumienie po-
daia: Żywota od zorze tobie (iest) rosa mło-
dosci twoiey. To iest z żywota moiego a z
istności moiey: od zorze/ to iest/ od onego cza-
su gdy interzenta/ która iest gwiazda zorze/ iest
stworzona: ty masz rose abo kwiat młodości
twoiey: To iest/ tyś inż był w kwiecie abo w
piękności młodości/ tyś mie inż rosfosował.
Gdy inż zorze abo interzenta tworzył/ tyś inż
grat przedemna czasu każdego/ inżes sie był
narodził/ y moia rosfosia widła. Lecz ieli
Pan Chrystus inż był w kwiecie młodości/
kiedy gwiazdy były stworzone: tedy sie inż
był narodził. Przetoż iedno sie rozumieć na-
przez to/ co w żydowskim czytamy: Żywota
od zorze tobie rosa (to iest kwiat) młodości
twoiey: iako y przez to co siedmdziesiąt ias-

sniey przełożyli: Żywota przed interzenta
zrodzitem cie. Tym sie wyraża ono prozo-
stwo Micheaszowe: A wyszcie tego odedni
wieczności. O czym serzey Epiphanius con-
tra haresim 65. pag. 295. A tak Pan Chrystus
przed interzenta/ to iest przed stworzeniem/ od
wieku wrodzon iest z żywota Oycowskiego/ to
iest/ istności własney tego/ y przetoż iest spół-
wiczny y spólny z Oycem. August. Hieron.
y Arnobius in hunc psalmum.

4 Według porządku Melchisedechowego.]
Ten porządek w tym należy (iako Hieronim
s. dowodzi / z świadectwa/ y z wykładów o-
nych nastających oyców/ Irenaeusa/ Zippo-
lita/ Eusebiusa/ tak Cesarieńskiego iako y
Emeskiego/ Apollinariusza y Eustatius-
sa) iż Melchisedech nie ofiarował krwawych
ofiary/ ale prosta a czysta chleba y wino ofiara
Pana Chrystusowego Sakrament figurował. Co
też Cyprian s. męczennik wyznawa temi slo-
wy: Według porządku Melchisedechowego.
Który porządek ten iest/ z ofiary onę pocho-
dzący y stał się stepnacy / że Melchisedech był
kapłanem Boga Najwyższego/ że chleb y wi-
no ofiarował / że Abrahamowi błogosławił.
Bo Któryż więcej iest kapłanem Boga Naj-
wyższego/ iako Pan nasz Iesus Chrystus:
który ofiarę Bogu Oycu ofiarował / y ofia-
rował też iść/ która Melchisedech przed tym
ofiarował: to iest chleb y wino/ zwłaszcza ci-
to y krew swote. Arnobius także: Chrystus
przez Sakrament chleba y wino/ stał się ka-
płanem na wieki/ według obrzędu Melchise-
dechowego: Który chleb y wino sam z kapła-
nów ofiarował/ kiedy sie Abraham zwycię-
ża z woyny wracał.

Mich: 5, 2.

Porządek
Melchise-
dechów w czym
zależy.
Hier. in ep:
ad Euagri.
Ofiara Mel-
chisedekowa,
chleb y wino.
Cyp: lib. 2.
epist: 5. ad
Ceciliū.

Christus pod
ofiarą chleba
y wino ofia-
rował, we-
dlug porząd-
ku Melchise-
dechowego.
Arnob. in
hunc Psal.
1. Mo. 14. 18

PSALM CX.

v Zydom III.

Alleluia.

1 **B**ędę wyznawał Pa-
nie wszystkim sercem
moim: 2 w radzie spra-
wiedliwych / y w zgro-
madzeniu.

3 Wielkie sprawy PANSKIE / do-
świadczone we wszystkim w podob-
niu tego.

4 Wyznanie y wielmożność dzieła
iego: 5 a sprawiedliwość iego trwa
na wieki wieków.

6 Uczynił pamiętkę żywotów swo-
ich 7 miłosierny a litościwy PAN:
8 a dał pokarm tym którzy sie go boją.

9 Uczynił ręk iego prawdą y sądem.] To iest/
uczynił iego są naprawdźliwość y nasprawie-

6 Pamiętać będzie wiecznie na te-
stament swój: 7 a moc uczynków
swoich oznaymi ludowi swemu.

8 Aby im dał dziedzictwo pogá-
nów: 9 uczynił ręk iego prawdą y
sądem.

10 Pewne są wszystkie przykazania iego:
a utwierdzone na wieki wieczne/ 11 w
czynione w prawdzie y w prawości.

12 Posłał odkupienie ludowi swo-
mu: 13 postanowił na wieki testa-
ment swój.

14 Świate y straszne imię iego: 15 po-
czatek mądrości bojaźni PANSKA
w Wyrozumienie dobre wszystkim
którzy ie czynią: 16 chwala iego trwa
na wieki wieku.

17 Długo: abo miłosierny y sprawiedliwo-
ści pełny. Chrysof.

ścinanom Sa-
krament ol-
tarzany.
Oznaymił,
H. G.
wys: 104. 44

"Zydom z Ae-
giptu, a nam
od grzechu,
śmierci y pie-
kła.

Przy. 1. 7. y
9. 17.
Syr: 1. 16.
Iob 28. 28.
To iest, w bo-
jaźni pan-
skiej, y w za-
chowaniu
przykazania
iego.

"chwala pan-
ska.

ziemi są bło-
gostawieni, a
niezbożni są
dą pohubie-
ni.
"abo wiek
H. G.

PSALM. CXI.

v Zydom II2.

Alleluia, nawrócenia Aggeusa y
Zachariasza.

Błogosławiony mąż/ któ-

ry sie boi PANA: 2 w przykazaniu
iego będzie sie kochał wielce.

3 Możliwe na ziemi będzie nasienie
iego: 4 naród prawych będzie bło-
gostawiony.

n Sława

*"dobry, wcie-
sny, błogosła-
wiony.
miarknie:
abo rzeczy
swę rozdawa
z baczeniem,
H.*

*Przywileie
człowieka bo-
goboy. 30.
Matt: 6. 33.*

*Pożytki bo-
żani kożty.*

*Każę chwa-
lić Pana któ-
ry choć iest
wyseki, ma
staranie o
tych niskich
rzeczach.*

Matt. 1. 11.

*Wspomina
cudá pán-
skie w wy-
prawie z
Zydów
z Egiptu
pokazanie, y
prosi aby
chwały swo-
jey bronil.
2. Mo. 13. 3.
Ludem swia-
tym, dżierzą
wyp swiętą.*

3 *" Sława y bogactwa w domu ię-
go: a sprawiedliwość iego trwa na
wieki wieków.*
4 *" Weślá w ciemnościach swiá-
tłość prawym: " miłosierwy / mi-
sierny y sprawiedliwy.*
5 *" Roskosny człowiek który sie zli-
tnie y pożycza " będzie miarkował
mowy swę z rozsądkiem: a bo na wie-
ki nie będzie pousson.*
6 *" W wieczney pamiętce będzie sprá-
wiedliwy: " nie będzie sie bał posłu-*

1 *Błogosławiony. J Człowiek bogoboy-
ny wśelátni / prawi / dobrami będzie obda-
zony: dusznemi / cielesnemi / zwierzydnemi /
doczesnemi / y wiecznemi: Bo y tu ma łaskę
Bożá w tym żywocie / y będzie miał chwale
wieczną w niebie. a toć iest co Pan obiecał:
Szukajcie w przód Królestwa Bożego y sprá-
wiedliwości iego / a te wszystkie rzeczy beda
wam przydane.*
2 *Mojné na ziemi. J Opisuje pożytki bo-
żani Bożey. Pierwszy / że możné na ziemi be-
dzie potomstwo iego. Wtóry / i naród prá-*

chu złego.
3 *Gotowe serce iego nádziecie mieć
w Pánu: " vmocnione iest serce ię-
go: " nie poussy sie / y aż wzgardzi
nieprzyiacioly swymi.*
4 *" Rozprossyl / dał vbogim / a sprá-
wiedliwość iego trwa na wieki wieku:
" róg iego wywysy sie w chwale.*
5 *" Grzesnik wyżrzy y będzie sie gní-
wał / " będzie zgrzytał zębomá swy-
mi / a będzie schnął: " żadza niezbo-
żnych záginie.*

wych będzie błogosławiony. Trzeci / że sła-
wa y bogactwa beda w domu iego. Czwarty /
że sprawiedliwość iego trwa na wieki. Pia-
ty / że w ciemności wschodzi swiátość prá-
wydy.
5 *Roskosny człowiek. J Pożytki miłosier-
dzia y iálmużn. Pierwszy / że na wieki nie be-
dzie pousson. Wtóry / że będzie wieczná pá-
miatka iego. Trzeci / nie będzie sie bał posłu-
chu złego. Czwarty / i serce iego wśa w Pánu
y iest w nim vmocnione. Piąty / i sprawiedli-
wość iego trwa na wieki.*

*"nie wleknie
sie, H. G.*

*"Rozsięwa y
daje.
"sława.*

*Pożytki mi-
łosierdzia y
iálmużn.*

"H. G.

"z prochu.

PSALM CXII.

v Zydów 113.

Alleluia.

1 *Chwalcie dzieci PANA:
A Chwalcie imie PANSKIE.
2 *Wzłachay będzie imie
PANSKIE błogosławio-
né / od tąd y aż na wieki.
3 *Od wschodu słońca aż do zachó-
du / chwalebne imie PANSKIE.***

9 *Który czyni iż nie płodna mieska w domu. J
To iest / Który nie płodna żone / płodna czyni /*

4 *Wysoki nad wszystkie narody PAN
" a nad niobiosá chwałá iego.*
5 *Któż iáko PAN Bóg náš / Który
6 *mieska na wysokości / a na niskie rze-
czy pátrzy na niebie y na ziemi:
7 *Podnoszący " z ziemi niedźnego: a
B z gnoiu wywyszájác vbogiego.
8 *Alby go posádził z kšáżety / z kšá-
żety ludu swęgo.
9 *Który czyni iż nie płodna mieska
w domu: mátká synów wesola.*****

dóm iey dżiatkami rozmnaża / y plodem ta-
w wesola. Hebraism. Jáko Anne mátké Sámu-
elowe / Ráchele / Rebeke / Elisbiere / y inie.

PSALM CXIII.

v Zydów 114.

Alleluia.

1 *Dy wychodził lud Iz-
A zráclski z Egiptu: dóm
Jákobów z ludu pogán-
skiego.
2 *Stal sie lud Judski " poświęce-
nie iego: Izrael moc iego.
3 *Morze wyżráló y wciekło: Jor-
dan wrócił sie náзад.
4 *Góry skakály iáko bárani: a pá-
górti iáko iágnieta:
5 *Cóżci sie státo morze żes wciekło /
y tobie Jordanie żes sie ná zad wro-
cił:*****

6 *Góry wystoczylysie iáko bárani:
a págórti iáko iágnieta:
7 *Od oblicza Pánstiego zádrzáłá
ziemiá / od oblicza Boga Jáko-
wego.
8 *Który obrócił opokę w wodné ie-
żiorá: a stále w źródlá wodné.
Psalm 115. według Zydów.
1 *Tie nam PANIE / nie nam: ále
B imieniowi twemu day chwałę.
2 *Dla miłosierdzia twęgo / y dla
prawdy twoiey: aby snadz nie rzekli
pogáni: Gdzież " iest Bóg ich:
3 *Ano Bóg náš na niebie: wśytko
cofólwiek chciał uczynil.
4 *Bálwany pogánstie stebro y zło-*******

*"teraz, H.
Niz: 134. 15.
Madr: 15. 15.*

18 PANSKIEGO wyzwać bede.
19 Szluby moje PAN Voddam przed
oczymá wszytkiego ludu tego: w sie

niách domu PANSKIEGO / w po
szódku ciebie o Jeruzalem.

bytku, przed
którym były
sienie.

Kielich zbá-
wienny,
krwie pán-
skity.

13 Kielich zbawienia weźme.] Przez ten kie-
lich Żydzi rozumieją kubek winá / który przy-
osiarach y kółacych swoich / pierwszy osiáro-
wał Bogu / á potym wypili / dziekinac za
dobrodziejstwa wzięte od niego. Násy rozu-
mieją kielich krowie Pánstkiey który bywa bran-
tu osiárowaniu ná Nishey s. nie tylko ná pá-

miatke nášego przez meke Pánstka zbawienia
y ná dziekowanie za nie / ále téż dla wczesnie-
stwa y dostąpienia tegoż zbawienia. Przetóž
nie tak właśnie dudy rozumieją kielich me-
czeństwa y utrapienia. Jakoby rzekł: Ches-
tliwie á ochotnie przynme / cokolwiek ná mie
Pan Bóg przepuści.

PSALM CXVI.

v Zydów 117.

1 Chwalcie PANA wszyscy
A Pogáni: chwalcie go wszyscy

narodowie.

2 Bo sie vmocniło nád námi miło-
sierdzie iego: á prawda PANSKA
trwa ná wieki.

rozmnóżyło
H.
H.

Wzywa w-
szyskich náró-
dów ku ch-
waleniu, Bo-
gá, że im dał
Chrystusa.
Rzym: 15. 11.
Jan 12. 34.

Dziękuję ko-
ściół, że po
wielkich tru-
dnościách do-
czekał sie zbá-
wienia y Chri-
stusa.

H.

że dobry
(jest) G.

G.
H.

Zyd: 13. 6.

za pomoc
pánstka.

zgłosi, H.

2. Mo. 15. 2.
Pieśń, H.

PSALM CXVII.

v Zydów 118.

1 Znamowaycie PANA
A bo dobry: bo ná wieki mi-
łosierdzie iego.

2 Niechay teraz mówi
Izrael: że dobry: bo ná wieki mi-
łosierdzie iego.

3 Niechay teraz mówi dóm Aaro-
nów: że ná wieki miłosierdzie iego.

4 Niechay teraz mówią którzy sie
boją PANA: że ná wieki miłosier-
dzie iego.

5 Z wóistku wzywalem PANA: y
wysluchal mie ná przestrzeństwie
Pan.

6 PAN pomocnikiem moim: nie be-
de sie bał coby mi uczynił człowiek.

7 PAN pomocnikiem moim: á ta
wzgárdze nieprzyacioly moje.

8 Lepiej jest vsać w PANV / niżli
B vsać w człowieku.

9 Lepiej jest mieć nádzieie w PANV /
niżli mieć nádzieie w kšiazetách.

10 Wszyscy narodowie obtoczyli mie:
á w imie PANSKIE pomściłem sie
nád nimi.

11 Obstałiwszy ogárneli mie: á w
imie PANSKIE pomściłem sie nád
nimi.

12 Obstałi mie iáko pšczoły / y ro-
zpalili sie iáko ogień w ciérzniu: á w
imie PANSKIE pomściłem sie nád
nimi.

13 Potrącony wyróciłem sie / ábym
vpadł: á PAN wspomógł mie.

14 Moc mojá y chwala mojá PAN:

y sstał mi sie zbawieniem.

15 Głos wesela y zbawienia w przy-
bytkách sprawiedliwych.

16 Prawicá PANSKA uczyniła
moc: prawicá PANSKA wywys-
syła mie: prawicá PANSKA do-
kazála mocy.

17 Nie vmre / ále bede żył: y bede o-
powiádał sprawy Pánstkie.

18 Zarzuc karal mie Pan: á nie
zdał mie ná śmierć.

19 Otwórzcie mi bramy sprawiedli-
wości / wšedšy w nie bede Pánu wy-
znawał: á tá bramá PANSKA /
sprawiedliwi przez nie beda chodzie.

20 Bedec wyznawał zes mie wyslu-
chal: y sstał mi sie zbawieniem.

21 Kámién który odrzucili buduiący:
ten sie sstał głowá węgla.

22 Od PANA sie to sstało: á iest
dziwno w oczách nášych.

23 Ten iest dzień / który uczynił PAN:
rádujemy sie y weselmy sie weń.

24 O PANIE zbaw mie: o PA-
NIE zdarz dobrze: á błogosławiony
który przychodzi w imie PANSKIE.

25 Błogosławilišmy wam z domu
PANSKIEGO: Bóg PAN y o-
świecił nas.

26 Postánówcie dzień wroczyšty w
gestwie / áž do rogu ołtarzá.

27 Bóg mój iestes ty: y wyznawaćci
bede: Bóg mój iestes ty: y wywys-
sáć cie bede.

28 Bedec wyznawał ižes mie wyslu-
chal: y sstał mi sie zbawieniem.

29 Wyznawaycie PANV bo dobry:
bo ná wieki miłosierdzie iego.

dzięk czyn-
ienia zá
zbawienie.

wysoka / H.

znacnym
karaniem.

Głos ludu.
Matt. 21. 42.
Luk. 20. 17.
Dziei: 4. 11.
Rzym: 9. 33.
1. Petr: 2. 7.
Iśa: 28. 16.

H. G.

Głos ká-
pláński.

Głos króles-
wski.

H.

Trójca S.

II

W imie Pańskie.] Trzykroć te słowa powtarza/ iż sprawy Trójce nasświetły są nierozdzielne/ y pospolite są wszystkie.

Proroctwo o Pannu Chrystusie.

16

Prawica.] Y te słowa trzykroć powtórzoné/ wyrażają tajemnice Trójce przynależne. Jakoby rzekł: Moc Boga Ojca/ moc Boga Syna/ y moc Ducha S.

22

Kamień który odrzucili.] Proroctwo o Chrystusie umieszczonym/ y głowa Kościoła po zmartwychwstaniu uczynionym.

25

Zbaw mnie.] Tego słowa/ Mie/ ani w Żydowskim/ ani w Greckim Psalterzu nie ma.

Hosanna.

25

O Panie zdarz oobrze.] חנני חנני Hosanna, a contrate Hosanna. Toć jest witanie ludu w Ewangelii/ y prośba za zdrowie Króla Mesiasa. Hosanna Synowi Dawidowemu

Mat. 21. 9.

Wystawia zakon słowo, y przykazanie Boże, prośbę o wyrzeczenie y zachowanie jego. Ten psalm według liter żydowskich jest rozdzielony, a każda litera ma ośm wieńców.

To jest nauka. dekonali w niniejszym żywocie. strzeżę świadectw. H. Bo nie czy- na złe, iż kró- rzy chodzą drogami, H.

sprawiedli- wych twoich Hebr.

Wstaw, H. y tak potym wysłedy.

To jest, Dom

obyczajów twoich.

niedaj mi zablądzić, H

P S A L M CXVIII.

v Żydów 119.

Alleluia.

Aleph.

I

A

Błogosławieni nie-
pokalani w drodze: któ-
rzy chodzą w zakonie PAN
SKIM.

2

Błogosławieni/ którzy sie pilno
pytają o świadectwach jego: szuka-
ją go ze wszystkiego serca.

3

Niechodźli bowiem w drogach
jego: którzy nieprawość czynią.

4

Tys rozkazał/ aby przykazania twe
go strzeżono barzo.

5

Day Boże aby sie prostowały dro-
gi moje/ ku strzeżeniu vsprawiedli-
wienia twoich.

6

Cedy sie nie zawstydzę/ gdy wey-
żrę we wszystkie rozkazania twoie.

7

Wyznawac ci bede w prostosci ser-
ca: przeto zem sie nauczył sądów
sprawiedliwosci twoiej.

8

Sprawiedliwosci twoich bede
strzedz: nieopuszczay mie do konca.

Beth.

9

B

Czymże poprawia młody człowiek
drogi swoje: gdy zachowa mowy
twoie.

10

Ze wszystkiego serca mego szukałem
ciebie: nie odpadzay mie od man-
datów twoich.

11

W sercu moim skryłem słowa
twoie: abych nie grzeszył tobie.

12

Błogosławiony jest PANIE:
naucz mie sprawiedliwosci twoich.

13

Wargami moimi opowiadałem
wszystkie sądy vsz twoich.

14

Kochałem sie w drodze świadectw
twoich/ iako we wszystkich bogac-

mi/ to jest: Zbaw prosze Syna Dawidowe-
go/ Błogosławiony który przychodzi w imie
Pańskie/ Hosanna na wysokościach: To jest/
Zbaw go prosze Panie/ ty któryś jest na wy-
sokościach/ któryś jest w niebieszech.

27

Postanowienie dzień wroczyły w gestwie]
To jest/ z zielonymi różyczkami iako w swieto
Tamiotów/ przystroycie miasto y kościół.
Co sie wypełniło w przychodzeniu Pana Chri-
stusowego na oślicy do miasta Jerozalemu/ kie-
dy noszą różyczki oliwne y palmowe śpiewa-
li też słowa: Hosanna, Błogosławiony który
przychodzi w imie Pańskie. Teraz z Żydow-
skiego tak to wykładają: Wwiązacie swieto
(to jest ofiarę na swieto) powrozami/ aż do
rogów oltarza.

Świąta z ma-
iem abo z ró-
zyczkami.
Mat. 21. 8.

15

twóch.
Bede sie ćwiczył w rozkazaniach
twoich: y przypatrze sie drogą
twoim.

16

Bede rozmyślał w sprawiedliwo-
ściach twoich: nie zapomnie mów
twoich.

Gimel.

17

C

Czyn dobrze słudze twemu/ ożyw
mie. a bede strzegł mów twoich.

18

Odston oczy moje: a przypatrze
sie żywom zakonowi twego.

19

Jestem ja gościem na ziemi: nie
krę przedemną mandatów twoich.

20

Pragnęła dusza moja/ żądać spra-
wiedliwosci twoich na każdy czas.

21

Zgromiles pyśnię: przekleci którzy
odstepują od mandatów twoich.

22

Oddal odemnie pohankwienie y w-
zgąrdę: bom sie badał o świadectw-
wach twoich.

23

Bo y księżetę siadały/ y przeciw-
ko mnie mówiły: ale sługa twój
ćwiczył sie w sprawiedliwosciach
twoich.

24

Bo y świadectwa twoie są roz-
myślanie moje: y sprawiedliwosci
twoie rada moja.

Daleth.

25

D

Przylneła do ziemi dusza mo-
ja: ożyw mie według słowa twego.

26

Drogi moje wypowiedziałem/ y
wysłuchales mnie: naucz mie sprawie-
dliwosci twoich.

27

Naucz mie drogi sprawiedliwo-
ści twoich: a bede sie ćwiczył w
cudach twoich.

28

Dziękowała dusza moja od testni-
ce: posil mie w słowach twoich.

29

Drogi nieprawości oddal ode-
mnie: a w zakonie twoim smiluy sie

Bede sie ko-
chał w są-
dach twoich.

H.
To jest, Zu-
pełność.
abych był.
H.

sądów, G.

Strzegł świad-
ectw twoich
H.

rozkośny, abo
kochania, H.
H.

To jest, Ta-
blica.

do prochu.
H.

mandatów,
H.
bede rozmy-
ślał, H.
Rozpłynęła
sie, H.
według slo-
wa twego, H
a twój za-
kon dany mi
H.

nades

nádemng.

30 Obrałem drogę prawdy: nie zapomniałem sądów twoich.

31 Przysłałem do sądów twoich PANIE: nie zawstydzaj mnie.

32 Biegałem drogą mandatów twoich / gdyś rozszerzył serce moje.

He.

33 Postaw mi zakon PANIE drogę sprawiedliwości twoich: a bede ię szukał zawsze.

34 Daj mi zrozumienie / a bede się bał zakonu twego: y bede go strzegł ze wszystkiego serca mego.

35 Prowadz mnie ściężką mandatów twoich: bom ię pragnął.

36 Takion serce moje ku świadectwom twoim: a nie ku łakomstwom.

37 Odwróć oczy moje aby nie patrzały na próżność: ożyw mie w drodze twojej.

38 Potwierdź słudze twemu wyrok twój / w bojaźni twojej.

39 Odetni pochanbienie moje / któreś góm sie obawiał: abowiem sądy twoje wciąż.

40 Otom pożywał mandatów twoich: ożyw mie w sprawiedliwości twojej.

Vau.

41 Niech na mnie przyjdzie PANIE / miłosierdzie twoje: zbawienie twoje według wyroku twego.

42 A odpowiem tym którzy mi wzięli słowo: iżem nadzieję miał w słowach twoich.

43 A nie odęymy nigdy z ust moich słowa prawdy: gdyżem bázno nadzieję miał w sądach twoich.

44 A bede strzegł zakonu twego zawsze: na wieki y na wieki wieku.

45 A chodzę na przestrzeżeniu: iżem pilnie szukał przykazania twego.

46 A mówiłem o świadectwach twoich przed oczyma królów: a nie wstydzilem się.

47 A rozmyślałem w przykazaniach twoich / któreś wmiłował.

48 A podniosłem ręce swe ku mądatom twoim / któreś wmiłował: y cwioczyłem się w sprawiedliwościach twoich.

Zain.

49 Pomni na słowo twoje słudze

twemu / w którymś mi nadzieję wzywałeś.

50 To mnie cieszyło w utrapieniu moim: bo wyrok twój ożywił mnie.

51 Pysni bázno niesprawiedliwie czynili: a nie odstąpiłem od zakonu twego.

52 Pamiętałem PANIE na sądy twoje od wieku: y wciężylem się.

53 Młodość mnie zdymowała / dla grzeszników opuszczających zakon twój.

54 Pieśniami były mi wstawy twoje / na miejscu pielgrzymowania mego.

55 Pamiętałem w noc na imię twoje PANIE: y strzegłem zakonu twego.

56 To mi się stało: iżem pilnie szukał sprawiedliwości twoich.

Heth.

57 Zakaz moją PANIE / obiecałem strzedz zakonu twego.

58 Prosiłem oblicza twego ze wszystkiego serca mego: smiluy się nadzieję według mowy twojej.

59 Rozmyślałem drogi moje: a obierałem nogi moje ku świadectwom twoim.

60 Jestem gotów / a nie strwożyłem się: abych strzegł mandatów twoich.

61 Powrózy grzeszników wplótly mnie: a nie przypomniałem zakonu twego.

62 Wstawalem o pół nocy / abych ci wyznawał dla sądów sprawiedliwości twojej.

63 Uczestnikiem ja jestem wszystkich którzy się boją ciebie: y strzegą przykazania twego.

64 Miłosierdzia twego Panie pełna jest ziemia: naucz mnie sprawiedliwości twoich.

Teth.

65 Uczyniles łaskę z sluga twoim PANIE: według słowa twojego.

66 Naucz mnie dobroci / y karności / y wmielności: bom wwierzył mądatom twoim.

67 Pierwój niżli bym był wniżon / iam wykroczył: dla tego strzegłem wyroku twego.

68 Dobryjes ty: a według dobrotliwości twojej naucz mnie sprawiedliwości twojej.

To słowo, i obietnica.

Se śmieli z mnie, H.

Omdlewałem nad grzesznikami.

Spiewalem sobie.

przekazania twego, H To jest, Zywot.

część dziecinna moją

twoje, G.

spieszyłem się a nie zmieszkałem strzedz H. Hier.

Abó, Husce zlojników zlupty me, H.

sprawiedliwych twoich Hebr.

Abó, Towarzystem, H.

To jest, Dobro.

G.

ale teraz, H.

y dobrociwy, H.

Roz

Pobież, H. gdy rozstę, H. To jest, T.

strzegł, H.

abych szukał ciebie, H.

dobro, H.

To jest, T.

w obietnicach.

Abó bede chodził, H.

bede mówię a nie zawstydzę się, H.

bede się kochał.

bázno, G.

Łęda ścigał, H.

bede się cwioczył, H.

To jest, T. na obietnicę, Abó, spełni słowo swoje.

Nąpleli
przećwko
mnie kłam-
stwa pyśni,
H.

bede strzeżł
H.

Orył iako
łoiem, H.

kochał się, H.

izem był v-
trapiiony, H.

To jest, Po-
czatek.

Duże swo-
rzyły, a iako
wlepiły iako
gliny.

w obietni-
cach twoich.

obietnice
twoje.

kochanie, H.

doskonale w
wstawach, H.

To jest, Dłoni

w obietnicy
twojej.

która siezga
puie y kurczy
od mrozu.

abo w dy-
mie, H.

Długoz ie-
sze w tynę
czy bde?

Pokopali mi
harty doły,
nie według
zakonu two-
go, H.

69 Rozmnożyła się nademną niepra-
wosć pyśnych: a ia ze wszytkiéch ser-
ca bede sie badał mandatów two-
ich.

70 Zsiadło sie iako mleko serce ich:
a iam rozmyślał w zakonie twoim.

71 Dobrze na mnie / izes mnie wniżył:
abych sie nauczył sprawiedliwości
twoich.

72 Lepsy mi jest zakon vst twoich /
niżli tysiące złota y srebra.

Iod.

73 Kłec twoje uczyniły mnie / y vlez-
piły mnie: day mi rozum / a naucz się
mandatów twoich.

74 Który sie ciebie boja wyzra mie /
y rozwesela się: izem bardo nadzieje
miał w słowach twoich.

75 Poznałem PANIE że sprawiedli-
wosć sądy twoje: a w prawdzie two-
jej wniżył mnie.

76 Niechay będzie miłosierdzie two-
je aby mnie ciepiło: według wyroku
twojego słudze twemu.

77 Niechay na mnie przyda litosći
twoje / a bede żył: bo zakon twój jest
rozmyślanie moje.

78 Niechay beda zawstyżeni hár-
dzi / bo nieślusnie nieśprawiedliwość
nademną czynili: a ia bede się cwi-
czył w mandatach twoich.

79 Niech się obróca do mnie który
się boja ciebie: y który znaia swia-
dectwa twoje.

80 Niech będzie serce moje niepoká-
łane w sprawiedliwościach twoich:
abym się nie zawstyżił.

Caph.

81 Wstała duszámoiá pragnąc zbá-
wienia twego: y miałem nadzieje
bardzo w słowie twoim.

82 Wstały oczy moje czekając obie-
tnice twoje: mówiąc: kiedyż mnie
pocieszysz?

83 Bom się stał iako łagiew skó-
rzana na mrozie: nie zapomniałem
sprawiedliwości twoich.

84 Wieleż jest dni służby twego: y
kiedyż uczynisz z prześladowników
moich sprawiedliwość?

85 Powiadali mi złońnicy baśni: ale
nie iako twój zakon.

86 Wszytkie przykazania twoje pra-
wda: prześladowali mnie nieśprawie-

87 dliwie / ratuj mnie.

Bez marta mnie nie dokonczyli na
ziemi: a ia nie opuszczałem manda-
tów twoich.

88 Według miłosierdzia twego ożyw
mie: a bede strzeżł świadectw vst
twoich.

Lamed.

89 Na wieki PANIE / słowo twoje
trwa na niebie.

90 Do rodziat y rodziat prawda two-
ia: vgruntowales ziemię y trawa.

91 Zgadzeniem twoim dzień trwa:
abowiem tobie wszytko służy.

92 Jedno że zakon twój jest rozmy-
ślaniem moim: tedybych był zginał
w vniżeniu swoim.

93 Na wieki nie zapomnie sprawo-
dliwości twoich: boś mnie przez nie
ożywił.

94 Twójciem ia / zbawże mnie: bo ciem
szukał sprawiedliwości twoich.

95 Na mnie czekali złońnicy aby mnie
zatrącili: zrozumiałem świadectwa
twoje.

96 Wseltkij doskonałości widzia-
łem koniec: bardo szerokie przykaza-
nie twoje.

Mem.

97 Jakom nie rozmyślał zakonu
twojego Panie: cały dzień jest roz-
myślaniem moim.

98 Nad nieprzyiacioly moje ma-
drymes mnie uczynił przykazaniem
twoim: bo wiecznie jest zemna.

99 Nad wszytkie wyciele moje zro-
zumiałem: bo świadectwa twoje są
rozmyślanie moje.

100 Nad starce zrozumiałem: izem się
dorwiadował mandatów twoich.

101 Od wszelakiej złej drogi hamowa-
łem nogi moje: abych strzeżł słów
twoich.

102 Nie odstępowałem od sądów two-
ich: boś ty mnie zakon vstawił.

103 Jako wdzięczne podniebieniu me-
mu słowa twoje: nad miód vstam
moim.

104 Z przykazania twego rozumia-
łem: przetożem miał w nienawisći
wselką drogę nieprawości.

Nun.

105 Wychodnia nogóm moim słowo

To jest, Na-
uka.

kochaniem,
H.

przykaza-
nia twego, H.

To jest,
Z nich.

H.

nauczył H.

To jest, Wie-
czne.

zakon twój
G.

twoje

aby ofary.

To jest, w niebieskiej świe, Hebr. W Grckim jest, w rękach twoich: ale ale, Hier.

To jest, w wspomnienie.

bede strzegl, H.

Porwadz mnie według słowa twego, H.

aby żyć mi G.

W nadziei mojej, H.

bede sie kochać w słowach, H.

Podeptales H.

od wstaw, H.

boklamstwa jest chytrości, H.

lako żużel odrzucił, H.

Drżało od boiaźni twę, H.

To jest, żródo albo oko.

Stodkim sie stan stude twemu, H.

twoie: y światłość ścieżkam moim.
106 Przysiągłem y postanowiłem
strzedz sądów sprawiedliwości two-
107 iey.

108 Jestem zewsząd unizony PANIE:
ożyw mie według słowa twego.

109 Dobrowolnie vst moich przymi
wdzięcznie PANIE: a naucz mie są-
110 dów twoich.

111 Duszą moją zawždy w rękach mo-
ich: y nie zapomniałem zakonu twe-
112 go.

113 Zastawiali grzesznicy sidło na
mie: y nie zablądziłem od manda-
114 tów twoich.

115 Dostałem dziedzictwem swia-
dectwo twoich na wieki: bo są rado-
116 ścią sercá mego.

117 Traktowałem sercá swego / aby
czynił sprawiedliwości twoie na wie-
118 ki dla odpłaty.

D Samech.

119 Złośliki miałem w nienawiści: y
rozmyślałem sie zakonu twego.

120 Pomocnik y obrońca mój iest es-
ty: a iam bázro nadzieie miał w slo-
121 wie twoim.

122 Odstąpiec odemnie złościcy: a be-
de sie wywiadował mandatów Bo-
123 gá mego.

124 Bron mie według wyroku twee-
go: y niechay żywie: a nie zawsty-
125 dzay mie w oczekiwaniu moim.

126 Wspomóż mie a zbawion bede: y
bede rozmyślał w sprawiedliwo-
127 ściach twoich zawždy.

128 Wzgárdziles wszystkie odstepu-
iace od sądów twoich: bo niepra-
129 wa myśli ich.

130 Poczytałem za przestępce wszy-
tkie grzeszniki ziemi: przetożem v-
131 miłował swiadectwa twoie.

132 Przebiy boiaźnią twoją ciało mo-
ie: bom sie bał sądów twoich.

V Ain.

133 Czynilem sąd y sprawiedliwość:
nie day mie potwarcom moim.

134 Przymi sluge twego: tu dobre-
mu: niech mie nie potwarzają ha-
135 dzi.

136 Oczy moje vstały pragnąc zbá-
wienia twego: y wyroków spráwie-
137 dliwości twoiej.

138 Vczyń z slugą twym według mi-

łosierdzia twego: a naucz mie sprá-
wiedliwości twoich.

139 Slugą ciem ia twój: day mi ro-
zumienie / abych umiał swiadectwa
140 twoie.

141 Czas czynić PANIE: rozmyślaj
142 li zakon twój.

143 Przetożem vmiłował mandaty
twoie / nad złoto / y nad topazion.

144 Dla tegóż według wszystkich mán-
datów twoich sprawowałem sie: w-
145 szelkz droge nieprawy miałem w nie-
nawości.

H Phe.

146 Śwień swiadectwa twoie: prze-
toż sie ich wywiadowała duszą mo-
147 ją.

148 Wykład słów twoich oświeca: y
149 daje wyrozumienie malutkim.

150 Otworzyłem vsta moje / y wziąłem
w sie ducha: izem pragnął przykaza-
151 nia twego.

152 Weyrzyj na mnie: a smiluj siena-
demną: według sądu miłujących
153 imie twoie.

154 Kroki moje prostuj według slo-
wa twego: a niech nademną żadna
niesprawiedliwość nie panuje.

155 Wykup mie od potwarzy ludzi: y
bede strzegl mandatów twoich.

156 Oblicze twe rozświeć nad sluga
twoim: a naucz mie sprawiedliwo-
157 ści twoich.

158 Strumienie łez wypuściły oczy
moje: iz nie strzegły zakonu twego.

V Tlade.

159 Sprawiedliwys iest PANIE: y
sąd twój prawy.

160 Przykazałes sprawiedliwość swia-
dectwa twoie / y prawde twoie bázro

161 Wysuszyła mie zapalczywość mo-
ja: iz zapomnieli słów twoich nie-
162 przyiaciele moi.

163 Ogniste bázro slowo twoie: a
sluga twój rozmyślał sie go.

164 Młodzieniaszkim iestem ia / y ro-
zgárdzony: niezapomniałem sprá-
165 wiedliwości twoich.

166 Sprawiedliwość twoją spráwie-
dliwość na wieki: a zakon twój pra-
167 wdą.

168 Dąś y vtrapienie ogarnęły mie:
mandaty twoie są rozmyślanim mo-
169 im.

zle pokaradé Pannu, H. G.

wszystkie mandaty twoie miałem za prawe, H.

To jest, vsta

strzegl ich, H.

prostać kom pokornym.

izem nie strzegl, G. To jest, Spráwiedliwość.

H. C.

aby, aal móy. Wy- sechłem od za lu.

Ogniem wy- czyszcione.

przykazań H.

kochaniem, H.

1 Cor. 13, 9, 2.

części znamy / y po części prorokujemy / y teraz przez zwierciadło y pod zastoną widzimy. Lecz gdy zaśluszyny bydz z Chrystusem / y bez dziemy anyołoin podobni / tedy ksiąg nauka ystanie : a tedy wyższyny twarzą w twarz. Dobry początek iaki jest. IV. Caph, Lamed, Kefā nauki / abo serca. Rece obierają się w w czynu / a serce y nauka / w rozumieniu. Bo nie czynić nie możemy / aż się pierwey co czy / niemy / nauczymy. V. Mem, Nun, Samech, Tnich wieczna pomoc. To jest z pisma s. wie / czney pomocy dostąpiemy. VI. Ain, Phe, Sade, Szodol abo oko jest sprawiedliwości. Wedle tego cosiny w czwartey liczbie wyłożyli. VII. Coph, Res, Szin, Thau. Wezwanie głowy / zebow znaki. Przez zebny głos znakomity by / wa wypuszczany : a w tych znakach do głowy wśch rzeczy / która jest Pan Chrystus przy / chodziny / przez którego y wiecznego króla / swa dostępujemy.

Przykazania Pańskie y sprawiedli / wiąq.

Iak: 2, 24.

5 v sprawiedliwienia twoich.] Przykaza / nia Pańskie sprawiedliwością abo vprawi / ewieniami / ta dżazajmata, zowie / v spr / awiedliwicia te którzy ie chowaja. Ale w sydo / wstun miasto tego słowa / wśedy stoi dypn Hukkim, abo nypn Hukkoth, co znaczy sta / tuty abo ystawy.

18 Odkoń oczymoię.] Obacz / i do zrozu / mienia tajemnic pisma s. trzeba iaki y po / mocy Bożey. 2. Petr. 1. 19. y 3. 16.

33 Zawsę.] Abo do końca / abo dla odpła / ty / iako wykłada Abben Eżra. Bo toż tu jest słowo apy hekeb, które niszcy ver. 112. propter retributionem, dla odpłaty.

Pismo S. bez pomocy Pań / skiey zrozu / miáné bydz / niemożę.

34 Day mi zrozumienie] Z tego miejsca ma / my / że pismo s. jest trudné / a iż ie nie lada kto zrozumieć y wykładać może. Bo iesli tak wiel / ki prorok wynawa / że go bez pomocy Pań /

Prosi koś = ciół aby od / korgęczy = cych pogan / y heretików / był wybá = wiony. / Kamlowych / H. Ten Psalm y po nim 14. zowią, sto / pniów, abo w / śpiewania. Iż sa modli =

Pieśni sto / pniów abo w / śpiewania / przecz tak / nazywane.

Śpiewanie do / nieba.

PSALM CXIX.

v Zydów 120.

Pieśń stopniów.

Wolałem do PANA / gdy był vtrapiiony : y wysłuchał mnie. PANIE wyzwól duszę moję od vst 'nieprawych' : y od ięzy / ká zdradliwego.

Coc może bydz dano / abo coc mo / że bydz przyłożono do ięzyká zdradli /

I Pieśń stopniów.] Przecz ten psalm y in / né czterenasćie za nim idące ten tytuł má / niemáś nic pewnego. Jedni mówia / iż tak sa nazwane / od wstepowania y podnoszenia gło / su / iż bárzo wysoko miały bydz śpiewane. Druzzy przeto / iż były śpiewane na pietra / sćie stopniach kościelnych. Trzeci nieco grze / sznię / od wstepowania y wracania się z nie / s wóley y wygnania. Bo te wszystkie psalmy sa modlitwy y pociechy o wstepowaniu abo y o wybawieniu z niewóley ludu Żydowskiego. Nászy dla tego powiadaia bydz nazwane pieśni stopniów abo wstepowania / iż sa iako stopnie które do Boga wstepujemy. Z któ / rych pierwszy jest vtrapienie. Wtóry / Wzglá / danie do Boga. III. Wśede z społeczności. IV.

stęty / y bez Duchá s. oświecenia / wyrozumieć nie mógł : iakáż pycha jest dżisieyszych heres / tyków / którzy sobie rozumienie pisma s. há / dzie przywłaszczá śmieia : gdyż ani wia / ry prawdziwey / ani Duchá Bożego nie má / a : Hieron. in epist. ad Paulinum.

105 Pochodnia nogóm moim.] Ależ to wla / snie prorok o przykazaniach Pańskich mówi / które cślowieka dżiwnie oświecaia / vřaznia / mu prosta dróge do nieba : wśakże y o wśy / kum słowie Bożym y o piśmie s. rzec się mo / że / iż sa pochodnia y światłość : nie żeby / łacné y nie trudné były / ale iż kiedy ie kto zro / zumie / tedy rozum tego oświecaia.

112 Na wieki, dla odpłaty.] Abo dla wieczney od / płaty / iako Hieronim s. przełożył / y Rabbino / wie niektórzy Żydowscy wykładaia : daleko le / pięyniż ci nowi : ta wieki aż do końca. Bo rze / ksy na wieki / próżno się przydawa aż do koń / cá. A słowo Żydowskie apy Hekeb, acz wla / snie znaczy koniec : ale też znaczy zapłata / iż zapłata jest końcem roboty : Iako na tym iney / scu / y na onym : W strzeżeniu przykazania / twego jest zapłata wielka. 27 apy Hekeb rab.

164 Siedm kroć przez dzień chwałęm tobie da / wał.] Iako w starym zakonie / tak y w no / wym od czasów Apostolskich / pewne czasy do modlitwy sa naznaczone : a osobliwie siedm / czasów abo godzin : Jutrznia / Prima / Ter / tia / Sexta / Noná / Nieszpor y Kompletá. Tak y Dawid siedm kroć się na dzień modlił. W / stawiał na modlitwie o północy / y o świtanu / modlił się ráno / w wieczor y w południe. Tak / Hieronim s. o klastorach pániejskich pisał / które Paulá s. była fundowata / świadczy : że w nich panny zakonné poranu / godziny po / stęy / dziewiatę / w wieczor / y o północy po / rzadnie psalterz śpiewaly.

Słowo Pań / skie jest iako / świeca, lubo / pochodnia.

Dla żapłaty / wieczney mo / żem dobrze / czynię.

Psal: 18. 12

Siedm czasów / do modlitwy / naznaczo = / nych. / Psal: 118. 62. / Psal: 54. 18. / Epi: 27. / cap: 10.

węgo :

4 Strzały mocarzowé ostre / z we / glem pustoszącym.

5 Ach mnie / że się mieśkanie moje / przedłużyło : mieśkałem z obywá / telmi Cedar : długo przebywała du / śa moia.

7 Z tymi którzy nienawidza pokoju / byłem spokojny : gdy m mówił z mi / ni / prześladowáli mnie bez przycz / ny.

twy o wśpo / waniu do Je / ruzalem, ró / jest, o wybá / wieniu z nie / wóley. / w namie / ściach z Cedá / reny. H. G.

H.

Wzywanię. V. Dżek czynienie. VI. Wśność / VII. Ciępliwosć / y oczekiwanię Bożiego / wybawienia. VIII. Lastá Boża. IX. Bożia / Pańska. X. Męczeństwo. XI. Grzechow wy / rżeczenie. XII. Pokorá. XIII. Pragnienie przy / ścia Chrystusowego. XIII. Szgoda y miłosć. / XV. Wstawienie błogostawienie Boga.

4 Strzały mocarzowé.] Dwoiako to mien / sce rozumieia. Abo / który ięzyk jest iako strza / ly ostre. Abo / zapłata twoia beda strzały / ostre y wegle ogniste : abo iako w Żydowskim / stoi / Węgle iálowcowé : które powiadaia że / jest nagoretse. Iako y náš text rozumieć się / może / cum carbonibus desolatoris, z węglem / dzew na pustyni się rodzących.

Carbones / desolatorij.

Ze kościoł
wszędę jest
bezpieczny,
bo go sam
Pan strzeże.
2 Kró. 20. 17.

1
A

PSALM CXX.

v Zydów 121.

Pieśń stopniów.

Odnosiłem oczy mo-
ie na góry : skąd mi przy-
dźie pomoc.

Pomoc moia od PA-
NA / który stworzył niebo y ziemię.

Niech nie da zachwiać się nodze
twojej : y niech się nie zdrymnie któ-
ry cie strzeże.

2

3

Sam to do
siebie mówię
ciesząc się.

Wzywając
świątych.

1

Podnosiłem oczy moje na góry. / Góry są
ludzie y aniołowie święci / iako wyśłada Au-
gustyn s. na ten Psalm / y szerzy trakt. 1. in
Ioan & lib. 1. de Pastoribus cap. 8. A tak wcy
nas Prorok s. swym przykładem / podnosić
oczy nasze ku góram / to jest ku świętym / y od

4

Oto się nie zdrymnie ani zasnę /
który strzeże Izraela.

5

PAN cie strzeże / PAN obiona
twoja : po prawej ręce twojej.

B

Nie wpali cie słońce we dnie : ani
miesiąc w nocy.

7

PAN cie strzeże ode wszystkiego złego :
PAN niech strzeże dusze twojej.

8

PAN niech strzeże wejscia twego
y wyjścia twego / od tego y aż na wie-
ki.

Abó zasłona.
H.

H.
Wszystkich
spraw abó ob-
cowania two-
go. Hebr.

PSALM CXXI.

v Zydów 122.

Pieśń stopniów.

Eselilem się z tego co
mi powiedziano : poydźcie
my do domu PANskiego.

Stawały nogi nasze w
sieniach twoich Jeruzalem.

Jeruzalem które się buduje iako
miasto : którego wczestnictwo spo-
teczne.

Bo tam wstępowwały pokolenia /
pokolenia PANskie : świadectwo

1

A

Chwali ko-
ściół od zgody
pobożności, y
sprawiedliwo-
ści, y modli
się za nim.

z rymy któ-
ry mi mówi-
li. H.
w bramach.
H.

Abomieska-
nie.

Jednostajne
zgodne, w sy-
skim równie.
do kościoła.

Chwały ko-
ścioła Bożego

2

3

4

3

Jeruzalem które się buduje / przyczyny dla
których się weszli z nowiny nawrócenia do
Jeruzalem : y chwały miasta Bożego : od zgo-
dy y jedności od pobożności y nabożeństwa /

5

Izrael / ku wyznawaniu imienia
PANSKIEM V.

6

Bo tam postawione są stolice na
śd : stolice w domu Dawidowym.

B

Prosicie co jest ku pokoiowi Jeru-
zalem : a dostatek tym którzy cie mi-
liw.

7

Niechay będzie pokój w mocy
twojej : a dostatek w białych two-
ich.

8

Dla braci twoich y bliźnich mo-
ich : mówiłem pokój o tobie.

9

Dla domu PANA Boga naszego
go : szukałem dobra tobie.

domu Dawi-
dowego. H.

o Jeruzalem

w wojsce
abó w obra-
nie twojej.

PSALM CXXII.

v Zydów 123.

Pieśń stopniów.

V tobie podnosiłem
oczy moje : który mieszkasz
w niebiesiach.

Oto iako oczy slug w re-
kach panów swoich :

Jako oczy służebnice w re-
kach

1

A

Kościół się
do Boga w-
cieka będąc
od złych
spotwargos-
ny.

Iako służcy
wszystkie pa-
trzą z reki

Dziękując
kościół że z
niebezpie-
czeństwa
jest wyba-
wion.

Dawidowa.

2

1

A

2

PSALM CXXIII.

v Zydów 124.

Pieśń stopniów.*

Edno że PAN był znami /
niech teraz powie Izrael : ied-

3

paniey swojej : tak oczy nasze do PA-
NA Boga naszego / aż się smilnie nad
nami.

4

Smiluy się nad nami PANIE /
smiluy się nad nami : bosmyć bardo
napełnieni wzgardą.

4

Bo jest bardo napełniona dusza
nasza posmięwistiem bogatych / y
wzgardą pysnych.

Panów swo-
ich, tak też
my od ciebie.

redyby. H.

redyby. H.

redyby, H.

5 Strumień prześła duszą naszą /
B "śnadźby" była prześła duszą naszą
wode nie przebyta.
6 Błogosławiony PAN / który nas
nie dał w zachwycenie zębom ich.
7 Duszą naszą iako "wróbl" / wyrwał

na iest z siódła łowących.
Siódło sie potargáło / á myśmy
wybáwieni.
8 Wspomożenie nasze "w imieniu
PANSKIM" / który stworzył niebo y
ziemię.

od Pana H.

Ze kościół
ymieszczenie
iego są na-
bezpiecznien
by á niezbo-
gni żągini.

5 Strumień. I przez strumień y wode nie

przebyta / rozumie wielkie niebezpieczeństwa.

PSALM. CXXIII.

v Zydów 125.

Pieśń stopniów.

1 **T**orzy vsiąg w PANV /
A iako góra Sion : nie pou-
2 sy sie ná wieki który mie-
3 ska "w Jeruzalem.
Góry około "niego : á PAN około
ludu swego / od tad y aż ná wieki.
Bo "nie zostawi PAN lastki grzesz

śników nád dziedzictwem sprawie-
dlivych : aby sprawiedliwi nie ści-
gneli reki swęy ku niesprawiedliwo-
ści.

4 Czyn dobrze PANIE dobrym / y
5 tym którzy są prawego serca.

Alle té którzy wstepią za obwi-
skami / "powiedzie PAN z działa-
cymi nieprawość : pókoy nád Izrae-
lem.

Swymi G.
ná zwróce-
nie.

"miastalern-
zalem.
"niedopuszci,
aby niezbo-
żni asugo pá-
nowáli nád
pobożnymi.

PSALM CXXV.

v Zydów 126.

Pieśń stopniów.

1 **A**dy PAN náwrócił nie-
2 wolę Sion / "staliśmy sie
3 iako pocieszeni.
Tedy sie nápełnili wese-
lem vsiá nasze / á iszyt náš rado-
ścią.
Tedy mówić będą między narody :
Wielmożné rzeczy uczynił PAN

znimi.

3 Wielmożné rzeczy PAN uczynił
znami : staliśmy sie weseli.

4 Náwróć PANIE poymánie ná-
5 se / iako strumień ná południe.

5 Który sicią zelzami / będą żac z
radością.

6 Idąc sli y płakali / rozsiewając
nasienia swoje.

Alle wracając sie przyjdą z wese-
lem / niosąc snopy swoje.

"Co nam tak
wzdzicano bę-
dzie, iako są
wzdzicane
strumienie sio-
chey ziemi w
południe.

Prosi ko-
ściół aby z
niewoleý
był wybá-
wion, á to
przez Chri-
stusa.
"iako ci kó-
rym sie śni.

PSALM CXXVI.

v Zydów 127.

Pieśń stopniów "Salomóna,

1 **J**esli PAN niezbuduje
A domu / próżno pracowali /
2 który "ji budują.
Jesli PAN nie będzie
strzegł miastá / próżno czuie który "go"
strzeże.
3 Próżno macie przededniem wsta-

wac / wstanieć skoro vsiądziecie / któ-
rzy pożywacie chleba "bolesci.

3 Gdy da miłym swym spánie / "o-
to dziedzictwo PANSKIE / synowie /
zapláta / "owoc żywota.

4 Jáko strzały w reku mocarzá / tak
"synowie vtrapiionych.

5 Błogosławiony człowiek "który
nápełnił żądzą swoje z nich : "nie za-
wstydzi sie kiedy będzie mówił / z nie-
przyjaciółmi swymi "w branie.

"z wielkpra-
cą nábyręgo.
"Bo to Pan
przydawa
wiernym
swym. Mat.
6. 33.

"rozmożę-
nie bydła.
"będą stá-
mu oycu ku
pomocy.
"który dom
swój ma pe-
ten synów do
brze wycho-
wanych.
"nie zawiódł
dą sie gdy bę-
dą mieć sprá-
wá. H. G.
"ná Trybuna-
le ná iaw-
nym sądzie.

"G.
Ze ani do-
mu ani miá-
stá vstrzędz
ani dżiatek
mieć żaden
nie może o-
prócz Wáski
y pomocy
Bożey.
"G.
"G.
"G.

Heretycy pró-
ano prácnia.

1 Prožno. I Zydowie y Heretycy buduo-
2 iac y czuia / ále prožno : i Pan nie bu-
dnie ani czuie z nimi. Lecz wy Kátholicy bez-
spiecznie budujcie. Bo Pan zwámi buduje. zc.
Arnob. in hunc Psalm.

2 Wstańcie skoro usiadziecie. I Albo choć
byście vsiadli ábo wstańli sie zástie wnet
powstáli : choćbyście nigdy nie odpoczyli.
Z Euthymiuszá Greczyná znáć / że Lxx. byli
przełożyli egypteáz surgere, powstać á nie
eypeteáz surgite, wstańcie : iako teraz czyta-

my. Bo y wżydowski nie stot náp kumu, sur-
gite, ále náp kum, surgere. Wsákie iesli sie chce
my textu nášego trzymać / tedy tak rozumieć
musimy / że to iest Ironia, że to mowi iako ná-
syderstwo. Surgite postquam sederitis, wstań-
cie skoro vsiedziecie : ábo ráczey skoro sie vo-
stańdziecie. Jáko by rzekł : Wsáak wyzre iesli
wam to co pomoże / bez pomocy PANSKIEY. A
z drugieý strony dobzy y pobożni ludzie iá-
ko by spiac y bez prace / będą mieć wszytko do-
bre.

Surgite,
postquam
sederitis.

PSALM CXXVII.

v Zydów 128.

Pieśń Stopniów.

Błogosławięni wszyscy którzy się boją PANA: którzy chodzą drogami jego.

Prace rąk twoich że pożywać będziesz: szczęśliwyś iest/ y dobrze się mieć będziesz.

3 Zoná twojá iáko winna máciá/ płodna w łęciach domu twego.

Synowie twoi iáko látorośli oliwne około stołu twego.

4 Oto ták w błogosławion będzie człowiek/ który się boi PANA.

5 Niechże błogosławi PAN z Sionu: y oglądaj dobrá Jeruzálem po wszystkie dni żywota twego.

6 Oglądaj syny synów twoich/ póty nád Izráelem.

PSALM CXXVIII.

v Zydów 129.

Pieśń Stopniów.

Często walczyli ná mnie od młodości moiej: niech teraz powie Izráel:

2 Często walczyli ná mnie od młodości moiej: wśátże mnie nie przemogli.

3 Ná grzbiecie moim budowali grzesznicy: przedłużali nieprawość swoję.

PAN sprawiedliwy wciął "syte"

4 grzeszników: "niech będą zawstyżeni y ná zad obrócení wszyscy/ którzy Sion mają w nienawiści.

6 Niech będą iáko trawa ná dachu: która piérwéy wśchlá niżeli iá wyróga.

7 Która nie nápełnił reki swoiej któryżnie: ani łoná swego ten który snopy zbiera.

8 A nie rzekli którzy mimo sli: Błogosławieństwo PANSKIE nád nami: błogosławiłichmy wam w imię PANSKIE.

8 Y nie rzekli. J Jákó innym żeńcom pospolicie mówią. Abo / nie tylko ci niech będą

przekleci którzy mają w nienawiści Sion/ ále y ci którzy mu nie błogosławia.

PSALM CXXIX.

v Zydów 130.

Pieśń Stopniów.

Głębokości wołałem kłobie PANIE: "Panie wy słuchaj głos mój.

2 Niech będą vsy twoje náskłonióne/ ná głos modlitwy moiej.

3 Jesli "będzieś obaczal nieprawości panie: Pánte któż wydzierzy"

4 Abowiem v ciebie iest wblaganié:

y dla zakonu twego czekałem cie PANIE.

5 Czekala duszá mojá ná słowo iego/ nádzienie miała duszá mojá w PANU.

6 Od strażey porannéy/ aż do nocy/ niechay nádzienie ma Izráel w PANU.

7 Bo v PANA miłosierdzie: y obfité v niego odkupienie.

8 A on odkupi Izráel/ ze wszystkich nieprawości iego.

4 Y dla zakonu twego. J Z ydowskiego teraz przekłádám/ y dla bóiaźni twoiej: to iest aby się ciebie bano. Ale Lxx. lepiéy czytáli Thora, dla zakonu twego: Jákó też po

dobno było w Greckim νόμος. Lecz teraz ośblednie w Greckim stoi ένεκεν του νόμου, miásto του νόμου, to iest dla imienia twego/ miásto/ dla zakonu twego.

PSALM CXXX.

v Zydów 131.

Pieśń Stopniów Dawidová.

PANIE/ nie wyniosło się serce moje: ani się wywyższyły oczy moje.

Anim chodził w rzeczách wielkich

ani w dziwnych nád mnie.

2 Jeslim nie pokornie rozumiał/ álem wywyższał duszę moję.

Jákó dzieciątko ośławioné v mátki swoiej: ták odpłata ná duszy moiej.

3 Niechayże Izráel nádzienie ma w PANU od tąd aż ná wieki.

"Obiecnica 15."

"Jeslim nie był ręk pokorny, iáko dziecko od pierśi ośławioné kćmáncą swoję"

PSALM CXXXI.

v Zydów 132.

Pieśń stopniów.

Omní PANIE ná Dawidá / y ná wšytké cichosć iego.

Jako przysięgi PAN V / ślubował ślub Bogu Jakobowemu.

Jesli wniđe do przybytku domu mego / iesli wstąpie ná tożę posłania mego :

Jesli przypuszcze sen ná oczy moje / y dziymanié ná powieki moje.

Rodpoczynek ná skronie moiey : aż nayde miejsce PAN V / przybytek Bogu Jakob.

Otośny o nim slyśeli w Ephraćie : náleżliśny ji ná polách leśnych.

Wniđziemy do przybytku iego : kłaniać sie bedziemy ná miejscu gđzie stały nogi iego.

Powstań PANIE do odpoczynienia twego / ty y sřczyniá poswiecenia twego.

Káplani twoi niech sie obloką w sprawiedliwosć : á swieci twoi nie-

chay sie wesela.

Dla Dawidá sľugi twego / nieodwracay oblicza Chrystusa twoiego.

Przysięgi PAN Dawidowi prąwde / á nie odmiéni iey : z owocu żywota twego posádze ná stolicy twoiej.

Jesli synowie twoi sřzedz będą te stamentu mego : y świadectw moich tych których ich náucze.

Rsynowie ich aż ná wieki będą się dzieć ná stolicy twoiej.

Abowiem PAN obrał Sion : obrał ji ná mieszkanié sobie.

To odpoczynienie moje ná wieki wieków : tu mieszkac bede bom ie obrał.

Wdowe iego błogosławiać w błogosławie : w bogie iego násyce chlebem.

Káplany iego przyobloke zbawieniem : á swieci iego weselém weselić sie będą.

Tám wyniosę róg Dawidowi / zgotowałem pochodnię Chrystusowi memu.

Nieprzyiacioly iego przyobloke wstydem : á náđ nim sie rozkwitnie poswiecenie moje.

*nie zasty-
daj.
*pomazáná
Sólomóná, á-
bo rácały
Chrystá P.
*potomká
twego Chri-
stusa.

*żywnosć ie-
go. H. G.

*mor, mia-
śaz królew-
ski.
Luc: 1. 69.
Mat: 3. 1.

*Koroná iego
H.

Pomni Pánie ná Dawidá] Słowa to są Sólomóná / Boga prosącego przez zasľugi Dawidá oycá swego / iuż umarłego (iako y niżej : Dla Dawidá sľugi twego nie odwracay oblicza pomazáná twego.) Co sie potá-
zuie 32. Kroni. 6. Przeto téż w 3. Krol. 15. nápisano : Jé dla Dawidá dat mu Pan Bóg iego syná w Jerusálem : przeto iś Dawid dobrze sie sprawował przed oczymá Pániskimi. Przetoż y my także sľusnie Páná Boga prosimy / przez przysięgny y zasľugi swietych.

Wdowe iego błogosławiać] Grécie księgi niektóre máta *Χηραι*, to iest wdowe:

ále dżisieysze czytáją *Χηραι* / to iest myśľstwo / ábo żywnosć : iako y Zydowskie *מזון* Tiedah: żywnosć iego błogosławiać bede błogosławil. Łaciński náś piérwsze słowo czytat / y tak przelożył viduam, miásto victum. Jáko y Augustyn ś. y inni stárzy Doktorowie czytáli.

17 Zgotowałem pochodnię Chrystusowi.] Abo swiátość y chwale P. Chrystusowi. Abo Dawidowi Potomká Chrystá Páná / który iest swiátość práwa. Chrysořtom y Cyrillus przez te pochodnię Janá ś. Chryściela rozumieją.

Pochodnia.

PSALM CXXXII.

v Zydów 133.

Pieśń stopniów "Dawid".

To iako dobra / á iako wdzięczna rzecz mieszkac bráćiey spółem.

Jako oleiek * ná głowie

który spływa ná brode / brode Aarónows.

3 Który spływa ná kráie odziénia iego : iako rosá Hermon / która zstępuje ná góre Sion.

Abowiem tam przykazał PAN błogosławieństwo / y żywot aż ná wieki.

*ábo ná bra-
my.

*ná miejscu
zgody miľosć
ypiećności.

Oto iako dobra] Té słowa Psáľmu / tá wdzięczna melodia / tak w śpiéwaniu / iako y w rozumieniu / Páśtorów národziła. Tym głośem wzbudził sie bráćia / któzy spółem mieszkac požádali. Ten wiersz był ich traba / zábrzmiał po swiećie / á któzy byli piérwéy rozdzieleni / zgromádził sie spól. Augustyn ná

ten Psáľm.

2 Iako oleiek] Ten oleiek iest osobliwa łáśká / która bioráci / któzy przykładem Apořtolskim przedawáta wšytkie máietnosći swé / y rózdáta w bogim. Aug. contra lit. Petili-
ani lib. 2. cap. 104.

Przywóły za-
konniczy.
Mat: 19. 27.

Wierni Bo-
gá proszą, á
by pámiśta-
ić ná Da-
widá y ná
śľub iego,
mieszkac w
Sionie, y ge-
śľał Chrystu
śá obiecáné
Ná wšytké
trápienié H.
który H.
2. Krol: 7. 12

*H.
*kościśłowi
Pániskimu.

2. Kron: 6. 41.
*podnóśkowi
nóg iego. H.
*mocy swóiey
H.

*Lewitowie
robie poświę-
ceni.
*niech spó-
wódią y grá-
ná róznych
inštrumén-
tách.
2. Krol 7. 12.

Przez zasľu-
gi swietych
Páná Boga
dobrze prośi-
my.

Viduam,
pro victum

*H
Zé zgodli-
ścielná iest
bárgo wdzię-
czná, y od
Bogá bło-
gosławiona

*nalepřy. H.

Zytwor zakon-
niczy zálecó-
ny.

H.
Kościół
sług Bo-
żych ku ch-
waleniu Bo-
gá napomi-
na.

PSALM CXXXIII.

v Zydów 134.

Pieśń stopniów.

Tóż- teraz błogostaw-
cie PANA / wszyscy słudzy
PANSCY.

Który stoicie w domu PAN-
SKIM / w sieniach domu Boga
naszego.

Wnocy podnoscie ręce wasze ku
świątyni / a błogostawcie PANA.
Niechay cie błogostawi PAN z
Siom / który stworzył niebo y ziemię.

H.

*Kto niebu á-
bo kumieysia
w kościele na
świętymu.

PSALM CXXXIII.

v Zydów 135.

Alleluia.

Chwalcie imie PAN-
SKIE / chwalcie słudzy
PANA.

Który stoicie w domu
PANSKIM / w sieniach domu Bo-
gá naszego.

Chwalcie Páná / bo dobry PAN :
śpiewajcie imieniomu jego / bo w dzie-
czne.

Abowiém Jakóbá obrał sobie
Pan : Izraelá za ośiadłość swoje.

Bomci ia doznał iż wielki jest
PAN / a Bóg nasz náde wsemi
bogi.

Wszystko co iedno chciał PAN /
uczynił ná niebie / ná ziemi / ná mo-
rze / y we wszystkich przepáściach.

Który wywodzi obłoki z kończyn
ziemie : lyskawice ná deszcz uczynił.

Który wywodzi wiatry z skarbów
swoich : Który pobit pierworodne
Aegypckie od człowieka aż do by-
dlecia.

A posłał znaki y cudá w posród
ciebie Aegypcie : ná Pharaóná / y ná

wszystkie sługi jego.

10 Który porąził wiele narodów : y
pozabił króle mocné.

11 Schoná królá Amoreczczyków / y
Ogá królá Bázán / y wszystkie króle-
stwa Chánaán.

12 A dał ziemię ich w dziedzictwo / w
dziedzictwo ludowi swemu Izrael.

13 PANIE / imie twoie ná wieki :
PANIE / pamiętká twojá do na-
robu y narodu.

14 Bo PAN będzie sądził lud swój :
a da sie wprosić sługom swoim.

15 Bálwany pogańskie śrebro y złoto /
robotá rąk ludzkich.

16 Wsta máia a nie bedą mówić : o-
czy máia a nie wyjrzą.

17 Wsly máia / a nie wslyśa : bo nie-
máš technienia w wsciech ich.

18 Niech im podobni bedą / którzy ie-
czynią : y wszyscy którzy w nich wfaiz.

19 Domie Izraelski błogostawcie
PANV : Domie Aaron błogostaw-
cie PANV.

20 Domie Lewi błogostawcie PA-
NV : którzy sie boicie PANA / bło-
gostawcie PANV.

21 Błogostawiony PAN z Siom /
który mieszka w Jeruzalem.

Iof: 12. 1. 7.
4. Mo: 21. 24
33.
Iof: 13. 7.

G.

*uczyni sprá-
wiedliw. sc
ludow swę-
mu, y smilue
sie ná d. s. gá-
mi swemi.
wys: 113. 4.
Pá. rz. wysz:
Psal: 113.
M. dr: 15. 15.

PSALM CXXXV.

v Zydów 136.

Alleluia.

Wyznawajcie PANV /
bo dobry : bo ná wieki
miłosierdzie jego.

Wyznawajcie BOGU
nád Bogi : bo ná wieki miłosierdzie
jego.

Wyznawajcie Pánu nád Pány :
bo ná wieki miłosierdzie jego.

Który sam czyni wielkie dzieły : bo
ná wieki miłosierdzie jego.

5 Który uczynił niebiosá z rozu-
mem : bo ná wieki miłosierdzie jego.

6 Który utwierdził ziemię nád wo-
dami : bo ná wieki miłosierdzie jego.

7 Który uczynił światlá wielkie : bo
ná wieki miłosierdzie jego.

8 Słońce aby pánowáło we dnie :
bo ná wieki miłosierdzie jego.

9 Miesiąc y gwiazdy / aby pánowá-
ły noc : bo ná wieki miłosierdzie ie-
go.

10 Który pobit Aegypcy z ich pierwo-
rodnyimi : bo ná wieki miłosierdzie
jego.

*rościagnął.
H.
1. Moy: 1. 1.

Wzywa lu-
dzi ku chwa-
leniu Boga
ze lud swój
wielkimi do-
brodziej-
stwami obda-
rzył.

*Abó, bo to
jest rzecz
wdzięczna, H
*potem słowo
Iakobowe.

*Pan. G.

Ier: 10. 13. y
51. 16.
Ian 3. 8.
2 Mo: 12. 29.

*z mieysc y z
początków
świeciennych

Lyskawice ze
dziem cud
nie miały.

*Te słowa w
każdym wier-
szu w drugim
chorze odpo-
wiedzi y po-
wtażają lud
pospolity ábo
Lewitowie, iá-
ko y nas w
Litániach po-
wtażają óne
módl sie za
nami.
Pobudza lu-
dźku wysta-
wianiu Boga
dla tego do-
rodzi się.

Który

Ná dwána-
ście czesli, á
by každé po-
kolenie mia-
ło swoj sobę
dróg, dla
predstęgo
prześlita. Tak
Zydowiéma-
w swoich
trálicyách y
Epiphánias
heres 64.
contra Ori-
genem.
2Mo: 17, 28.

4Mo: 21. 24.

Wieźnie
plączący so-
bie wyba-
wienia. Sku-
ży do niebá
wzdychają-
cym.
"przez, ábo,
dla lewe mia-
ś. G.
ziemie Báb-
lonskiej.
"asy. H.

Obiecuie
Bogá zá ká-
sę iego
chwalić.

*H.
"wszystkich G.

*kościół
zwoim świg-
nym. H.

11 Który wywiódł Izraelá z poszród-
ku ich: bo ná wieki miłosierdzie iego.
12 Reka mocna y ramięmiem wyso-
kim: bo ná wieki miłosierdzie iego.
13 Który rozdzielił morze czerwone
ná rozdziaty: bo ná wieki miłosier-
dzie iego.
14 A przeprowadził lud Izraelski
przez poszrodek iego: bo ná wieki mi-
łosierdzie iego.
15 A zrzucił Pháraóna y woysko ie-
go w morze czerwone: bo ná wieki
miłosierdzie iego.
16 Który przeprowadził lud swój
przez puszczę: bo ná wieki miłosier-
dzie iego.
17 Który porąził króle wielkie: bo ná
wieki miłosierdzie iego.
18 A pobit króle możné: bo ná wieki
miłosierdzie iego.

26 Wyznawaycie Pánu nád Pány J Abo Pá-
nu Pánów. Ten wierś ácz go w Żydowskim
ani w Gréckim tercie mienas/współne dobrze
jest z wierśá trzeciego powtórzony: ábysmy

19 Schoná króla Amorrhyczyków:
bo ná wieki miłosierdzie iego.
20 A Ogá króla Bázán: bo ná wieki
miłosierdzie iego.
21 A dał ziemię ich w dziedzictwo: bo
ná wieki miłosierdzie iego.
22 W dziedzictwo Izraelowi sludze
swemu: bo ná wieki miłosierdzie ie-
go.
23 Abowiem "w wniżeniu" naszym pá-
nietał ná nas: bo ná wieki miłosier-
dzie iego.
24 A odkupił nas od nieprzyaciół
nášych: bo ná wieki miłosierdzie iego.
25 Który daie pokarm wśelkiemu
ciału: bo ná wieki miłosierdzie iego.
26 Wyznawaycie Bogá niebá: bo
ná wieki miłosierdzie iego.
"Wyznawaycie Pánu nád Pány:
bo ná wieki jest miłosierdzie iego.

4.Mo: 21. 33.

Iosf. 13. 7.

"w wra-
pi-
niu. H.

*H. G.

obaczyli iż té wszystkie dobrodziejstwa stad
pochodzą / że Bóg jest Pánem wśech rzeczy
który je stworzył / y który je mocą swoją trzy-
ma y zachowuje.

PSALM CXXXVI.

v Zydów 137.

Pŝalm Dawidowi, "Ieremiasza.

1 **M**id rzekami Bábilon
stiey ziemié / támesiny sie-
dzieli y plákali: gdyśmy
wspomináli ná Sion.
2 Ná wierzbách w poszród "iey /
powieszáłismy "muzyckie naczynia"
náše.
3 Bo nas tám pytáli któzy nas w
niemolá zagnáli / o słowách pieśni.
4 A któzy nas záwiedli: spiéwá-
cie nam pieśń z pieśni Sionskich.
5 Jákoż mamy spiéwac pieśń PAN
SKA w cudzej ziemi?

5 Jesli cie zápomnie Jeruzálem /
"niech zápomniána bedzie práwica
mojá.
6 "Niechay "przyschnie ięzyk mój do
podniebienia mego / ieslibym ná cie
nie pomniál:
7 Ieslibym nie pokládal Jeruzá-
lem / ná pocztku wesela mego.
8 Pomni PANIE ná syny Edom /
w dzień Jeruzálem:
9 Któzy mówią: spustoscie / spu-
stoscie áż do gruntu w nim.
10 Cóřko Bábilonśka "nedznico": bło-
gostáwiony któzy tobie odda nagro-
de twoie / którgs nam zádziałála.
11 Błogostáwiony / któzy pochwyti /
y roztrąci dziecié twe o opokę.

"niechay prá-
wica mojá zá-
pomni grát
ná ársie.
"ábych nie-
mógł spiéwac

"zburzona.
H. to jest, káb-
ra maś być
zburzona
przez Dáru-
śá Medského
y Cyrusa Per-
ského króla.

PSALM CXXXVII.

v Zydów 138.

Sámému Dawidowi.

1 **B**ędec PANIE wy-
znawał ze wśytkieg ser-
ca mego: "żes wysłuchał
"słów vst moich".
2 Przed oblicznością Anycółów be-
dec spiéwał: "bede sie klániał "ku ko-
ściółowi twemu swietemu / y bede
wyznawał imieniowi twoiemu.

3 Dla miłosierdzia twego y dla pra-
wy twoiej: bos w wielbił náde wśy-
tko swieté imie twoie.*
4 W którykolwiek dzień wyzywac cie
bede / wysłuchay mie: rozmnożyś
"moc w duszy moiej.
5 "Niechci "wyznawáią PANIE w
sýsocy królowie ziemscy: bo sýseli
"wsytkie słowa vst twoich.
6 A niech spiéwáią "ná drogách
PANSKICH: iż wielka jest chwa-
lá PANSKA.
7 Abowiem wysoći PAN: á ná ni-

*y wyroki
twoie. H.

"mie ná du-
sy moiej mó-
ca twoja. G.
"ábo wysta-
wiaią.
"H.

"to jest, dró-
gi y rády dzi-
wné Páńskie

skie pátzry : á wysokie z dáleká poznawa.

7 Jeslibym chodzil w posrzedku w trapienia / ozywif mie : á na gniem nieprzyiaciól moich wyicagnales re-

2 Przed oblicznošcia Anyolów] Albo przed Anyoly po zydowsku עֲלֵי עֲלֵי Elochim, to iest Bogów. Ale na tym miejscu / iáko y w psalmie 8. to slowo Anyoly znaczy / iáko y Abben Ezra Rábbin zydowski wazy. Przeto nie do brze Kimchi / drugi Rábbin / wyklada bogi / to iest sedzie y przedniki. Bo y Apóstól wazy /

ke twoie : y zbawila mie prawica twoia.

8 PAN odda za mie: PANIE miłosierdzie twoie na wieki : dzieła rąk twoich nie wzgardzay.

Se y Anyolowie bywają przy modlitwach nasych : Ma / prawi / niewiasta / gdy sie mo / dli / mieć nakryta głowe / dla wstydu / y dla Anyolów : to iest / aby Anyolów obecnych nie obrażila. Bo Anyolowie sa świadkowie y przystawowie spraw nasych / zwlaszcza w ko / ściele y w godziny modlitw.

„Pomści sie krzywdy mo-
iey.
„nie opus-
zcay. H.

Eccl: 5. 5.

PSALM CXXXVIII.

v Zydów 139.

Ná koniec, Psalm Dawidowi *

1 **P**ANIE doświadczyłeś
2 mie / y doznales "mie" : tys
doznał siedzenia mego / y
wstawiania mego.

3 Wyrozumiales myśli moje z dale-
ká : wyśladowales ścieżke moje y
śnur mój.

4 A przewiedziales wszytkie drogi
moie : bo niemas "mowy" w ięzyku
moim.

5 Oto PAMIE / tys poznał wszytkie
rzeczy / naposlednieysie y dawne : tys
mie utworzył / y položyles ná mnie
reke swoje.

6 Dziwna sie sstała "znaiomosc
twoia zstrony mnie : zmocnila sie / y
nie bede mógł do niey.

7 Dokąd pójde od ducha twego : á
kedy wcieke od oblicza twego :

8 Jesli wstapie do nieba / támes ty
iest / iesli zstapie do piekła / támes iest.

9 Jesli wezme "strzydla moie rano" /
á bede mieskal ná końcu morza.

10 A tam mie doprowadzi reká two-
ia : y trzymac mie bedzie prawica
twoia.

11 A rzeklem : Owa podobno ciemno-
ści zakryja mie : y noc oświecenie mo-
ie / w rostkach moich.

12 Albowiem ciemność nie zaciemia
tobie / á noc iáko dzień bedzie oświe-
cona : iáko ciemność iey / tak y swia-
tlosć iego.

3 Y Snur mój.] Gdzie my mamy Et funicu-
lum meum, tam w zydowskim iest עֲלֵי עֲלֵי ve-
ribh ; & accubationem vel acubitum meum, y
legowisko ábo leżenie moie. Bo chcąc poká-
zac przoro / że Pan Bóg zna zwierzytnie wszy-
tkie sprawy nasze / tedy wylicza cztery stany

13 Albowiem "tys posiadal nerki mo-
ie" : przygales mie z żywota matki mo-
iey.

14 Wyznawacci bede / "izes sie strá-
śliwie w wielbił" : dziwne sprawy two-
ie / á dusza moia zna bázno.

15 Nie zataila sie żadná kosć moia
przed tobą "którgs uczynił w skryto-
ści : y "istnosć moia w niskościach
ziemie.

16 Niedoskonalosć moie widzialy o-
czy twoie : y w księgach twoich wszy-
tkie beda napisane : dni beda kstat-
towane : á żaden z nich.

17 A y mnie "w wielkiey uczciwosci
sa Boże przyiaciele twor" : bázno sie
zmocnilo ich panowanie.

18 Bede ie liczył / y rozmnoza sie nád
piasek : powstałem / á ieszem iest
z tobą.

19 Jesli Boże pobieś grzeszniki : me
żowie krawoi odstapcie odemnie.

20 Bo mówicie w myśli : wezmą
próżno miastá twoie.

21 Izalim nie miał w nienawiści
tych / którzy cie nienawidza PANIE :
y nieschnąłem nád nieprzyiacioly
twoimi :

22 Doskonala nienawiscia nienawi-
działem ich : y sstali misie nipyzi-
cioly.

23 Doświadczy mie Boże / á znay serce
moie : probuy mie / á poznay "ścieżki
moie.

24 A obacz / iesli droga nieprawosci
we mnie iest : y prowadz mie "droga
wiedziŃsa.

ciála / w których sie wszytkie sprawy zamyka-
ia / to iest / siedzenie / stanie / chodzenie / y leże-
nie. Po Grecu iest σΧΟΙΒΟΝ, co dwie rzeczy
znaczy / iáko Suidas wazy / funiculum, powzo-
zeł ábo snur pomierny : á zátym dział ábo
dziedzictwo : y rogoza ábo kózko z powroz-

„ábo, tyieś
świadóm mo-
ich wnetr-
ności.

„okryles mię
w żywocie.
H.

„żes mię dzi-
wnie stwa-
rzył. H.

„gdym był v-
czynion. H.

„To iest, w ży-
wocie matki
moiey iáko w
iakię ciem-
nety iámię
ziemskiey.

„drogie sa my-
śli twoie Bo-
że. H.

„Ale lepíey w
texcie.

„bo myśl mo-
ia záwsze iest
o tobie.

„bo ie im wy-
drzemy, bo ie
pobieemy.

„myśli moie.

„droga przy-
kazania twe-
go, która wie-
dzie do żywo-
ta wiecznego

i. Cor: 11. 10.

Opisuje dżi-
wną opatr-
ność Bożą
przeciw lu-
dzióm z ży-
wota matki
ich.

* Zachária-
śóm w rosp-
seniu. H.
* H.

* zdrady G.
δολος, mia-
fo λογος.

* To iest, ona
mądrość ktró-
rą ty mnie
stworzył dziw-
nieysia iest
niezbym ja po-
ięć mógł.
Amos 9. 2.

* Skrzydła za-
ne. H.

Et funicu-
lum meum
inuestigasti

Łow albo rogożę wyznione. Według pierw-
szego rozumieć mamy/żenie albo odpoczywa-
nie w dziedziczeniu moim: Ale według wtore-
go/ toż właśnie jest co y w żydowskim/ toż
to albo legowisko moie.

7 Dokąd pójde od ducha twego. J pota-
zuie/ i Pan Bóg nie tylko jest w niebie/ ale
wszędę obecnością/ możnością/ y istnością
swą. Obecnością/ iż wszystko wszędy iśnie
widzi. Możliwością/ iż wszystko wszędy opa-
truje/ rządzi/ y sprawuje. A istnością lepa-
iż istność albo bytność tego jest niezmiernona
y napelniająca wszystko/ tak iż on jest iakoby
dużą całego świata: y tak iako duża jest wsy-
tka we wszystkim ciebie/ y wszystko w każdym
członku ciała.

11 Y noc oświecenie moie. J Ale y noc nie
wyda/ y oświeci tobie/ y czyni iawnę: wsy-
skie sprawy y rozkoszy moie/ które w tej cie-

mnosciach zakrył chiał y zataić. Jakoby
rzekł: X nocne rozkoszy moie beda tobie i-
wne.

16 Niedoskonałość moie. J To jest/ gdy m-
iesze był plodem zczętym a niedoskonatym
y żywocie macierzynskim.

16 Y w księgach twoich. J Możemy y tak
wyłożyć y rozumieć to miejsce: Ale w księ-
gach znomości twojej wszyscy ludzie beda
popisani/ y ci którzy iesze na każdy dzień be-
da formowani y kształtowani w żywotach ma-
cierzynskich: a żaden z nich nie bedzie/ któryby
w księgach twoich nie miał być w pisany:
to jest którzyby tobie nie był znany: Wszak
że przyjaciele twoi osobliwie ta wiadomość
y pamięć twoja wżeci bywała. Jakoby
rzekł: Ale wszystkie ludzie znasz/ ale nie wsy-
tch jednak miluję y czuję.

PSALM CXXXIX.

v Zydów 140.

Ná koniec, Psalm Dawidowi.

1 **W**yrwi mie PANIE od
2 człowieka złego: od meż-
A złośliwego wyrwi mie.

3 Którzy myśleli niepráwo-
ści w sercu: cały dzień stáwiłi bitwy.

4 Zaostrzyli ięzyki swe iako włócz-
cie/ iad żmiorów pod ich wargami.*

5 Zachoway mie PANIE od reki
grzesznika: * a od ludzi niesprawie-
dliwych wyrwi mie.

6 Którzy myśleli * wyrócić kroki
moie: * zakryli pyśmi siodła ná mie.

7 A powrózy rozciągneli ná siodło:
* zástawili mi przy ścieżce obraze.

8 Rzekłem PANU/ że jest Bóg
mój: wysłuchay PANIE głos pro-
śby moiej.

6 Zástawili mi przy ścieżce J Przeci-
y Heretycy pod imieniem Pana Chrystusa
wymy/ przy ścieżce siodła zástawiają: aby ten
któ mniema że stapa po drodze/ która jest
Christus/ stapał też po siodłach ich/ która y za-
lenstwo w domu Bożym wymyśleli. Hier in

PSALM CXL.

v Zydów 141.

Psalm Dawidowi

1 **P**ANIE/ wołałem do
2 ciebie/ wysłuchay mie: po-
A słuchay głosu mégo/ gdy
wołać bede k tobie.

2 Niech idzie modlitwa moja/ iako
kadzenie/ przed obliczność twoją: a
podnośnienie rąk moich/ ofiarą wie-
czną.

8 PANIE/ Panie/ mocy zbawienia
B mégo: * zástonites* głowę moie w
dzień wojny.

9 Nie poday mie PANIE/ * ná wo-
lę moie/ grzesznikowi: myśleli prze-
ciwko mnie/ nie opuszczay mie/ by sie
siadł nie podnieśli.*

10 Głowa obłożenia ich/ y praca warg
ich odkryje.

11 Będa ná nie pádác wegle/ wyrzuci-
cie w ogień: * w niedzách nie wytrwają.

12 Człowiek * iezyczny nie będzie * po-
szczęcion/ ná ziemi: człowiek nie-
sprawiedliwego złości wlowią ná za-
tracenie.

13 Poznałem że PAN wezmi sprawie-
dliwość w bogiemu: y pomści nędz-
nemu.

14 Ale sprawiedliwi będą wysławiać
imieniom twemu: a prawi * będą
nieustać z obliczem twoim.

cap. 9. Ose.

10 Głowa obłożenia ich J To jest/ naprzec-
niemy ich zdrady/ kłamstwa/ y potwarze-
praca wymyślone/ zatać. Z żydowskie-
go też przykładu: Głowe oblegających
mie/ utrapienie wst tego niechay go odkryć.

3 Postaw PANIE straż wstóm mo-
im: a dzwi osadzone wargóm mo-
im.

4 Nie náchylay serca mégo ku * slo-
wóm* złośliwym/ ku wymawianiu
wymówek w grzechách.

5 Z ludźmi brojącymi niepráwość:
a nie bede spółkował z wybornymi
ich.

5 Będzie mie karal sprawiedliwy
miłosierdzie/ y będzie mie strofował:
lecz oleick złośniká niechay nie tłuści

głowy

Pan Bóg i-
ko jest wsy-
tady

Bóg wsy-
tako
iawnó.

Bogá pro-
śby go od
głosliwych
wybawil a
oné poka-
zał.

wys: 7. 11. y
13. 3.
Rzym: 3. 13.
*Selach. H.

*G. H.
*powabie mie

*nogam mo-
im, G.
*samośwks.

Heretycy
przy dróże
si- i- zást-
widia.

Prosi aby
w utrapi-
niu był cier-
pliwy y od
przeciwni-
ków obro-
niony.

*zástawia-
H.

*abo, ná wo-
lę grzeszniko-
w, H.

*Selach. H.

*nędzy nie
powstają.

*klamca, po-
twarcą, zło-
mowcą.

*wyrzadz-
H.

*będa zawnie
pórzac ná os-
blice swoje.

*okula warg
moich, G.

*abo, recz-
am
H.

*lika czynią
ludzie broją-
cy nieprá-
wość.

głowy mojej.

Bo ieszcze y modlitwa moja w v podobaniu ich : zgineli przy kamieniu siedziowie ich.

Wysłysza słowa moje i z przemogły : i tak skiba roley wyrwana jest na ziemi.

Rozsypane są kości nasze podie

Ku wymawianiu wymówek. J. Jako Jasi
dani na Jero / a Jero na wesa wina swa

PSALM CXLI.

v Zydów 142.

Wyrozumienia Dawidowi, gdy był w ias
skini modlitwa.

Głosem moim wołałem
do PANA : głosem moim
modliłem się PANU.

Wylęwałem przed obli
cznością jego prośbę moją : a vtra
pienie moje przed nim opowiadam.

Gdy we mnie duch mój vstawał /
a tyś znał ścieżki moje.

Tęś też drodze krogami chodził / za
kryliś siodło na mnie.

Oglądałem się na prawa stronę :

8 piekła : bo ku tobie PANIE / Panie
oczy moje : w tobie nadzieję miał /
nie odęymy dusze moje.

9 Strzeż mnie od sidła którego na mnie
zastawili : y od obrzązy tych którzy bro
ią złości.

10 Wpadną w siatkę jego złośnicy :
osobnom i a aż przemie.

składają. Ezechim. Ale rączy aby ch grzechy
swój vznał / y spowiadał się go / iako Dawid.

B a baczyłem / y niebył żeby mi po
znał.

Zginęła mi wcieczka : a nie jest
ktoby się pytał o duszę moją.

6 Wołałem k tobie PANIE / rzę
kłem : Tyś jest nadzieją moją / cząst
ką moją w ziemi żywiących.

7 Wysłuchaj prośbę moją : bom ci
vniżony bardzo.

Wybarw mnie od prześladowców
moich : boć się zmocnili nademną.

8 Wywiedź z ciemnicy duszę moją /
ku wyznawaniu imieniowi twemu :
na mnie czekać sprawiedliwi / aż mi
nagrodzisz.

PSALM. CXLII.

v Zydów 143.

Psalm Dawidowi, gdy go prześlado
wał Absalom Syn jego.

PANIE / wysłuchaj mo
dlitwę moją : przyimi w v
sę prośbę moją : w praw
dę twoją / wysłuchaj mnie
w sprawiedliwości twojej.

2 A nie wchodź do sadu z sluga two
im : abowiem nie v sprawiedliwi się
przed tobą żaden żyjący.

3 Abowiem prześladował nieprzyja
ciół duszę moją : poniżył na ziemi
życie moje.

4 Posadził mnie w ciemnych mie
scach / iako zdawna pomarł : y z
frąsował się o mnie duch mój : serce
moje we mnie się strwożyło.

5 Pamietałem na dni stare / rozmy
ślałem o wszystkich sprawach twoich
y uczynki rąk twoich rozbięrałem.

6 Wyciągnąłem ku tobie ręce swo
je : dusza moja iako ziemia bez wody

tobie.*

7 Wysłuchajże mnie przedko PANIE :
duch mój vstał.

Nie odwracaj oblicza twego ode
mnie : y będę podobnym szepu
cym do dołu.

8 Day mi vstysnąć rano miłosier
dzia twoją : bom w tobie nadzieję
miał.

9 Wskaż mi drogę którą bym miał cho
dzić : bom ku tobie podnosił duszę
moją.

10 Wywoli mnie od nieprzyjaciół mo
ich PANIE / do ciebie się wciął :
i naucz mnie czynić wolę twoją : a
bowiem tyś jest Bogiem moim.

11 Duch twój dobry poprowadzi mnie
do ziemi prawdy : dla imienia two
go PANIE / ożywiś mnie w sprawie
dliwości twojej.

12 Wywiedź z vtrapienia duszę
moją : a z miłosierdzia twego wytra
ciś nieprzyjaciół moich.

A zagubiś wszystkie którzy dreczą
duszę moją : boć im i a sluga twój.

Nie usprawiedliwi się przed tobą żaden.

12 Niez Folwieś ludzie sprawiedliwi / a przed Bo

giem

Stodkie 9,
H. G.
iako gdy o
pacz króie
ziemi, H.
Hier. G.
ich, G.

Wymówki w
grzechach.
Z króli 12.

Modląc się
G.
i. króli 24.
Wys. 76. 1.

Abow, wylę
wałem y opo
wiadałem

nie pomoce

H.
Z króli 17.

Wderzył o
ziemi, H.

Człowiek i
ko jest, y nie

złośnicy po
spolu / a z i
przemie, H.

o zdrowie
moje.

vtrapiony
H.

vczyniś do
brego.

Selach, H.

do grobu, a
bo do piekła,
przedko, co
narychle.

Bóg jest na
uczycielem, a
Duch S. prze
wodnikiem lu
dzi pobożnych
prawda, H.

jest sprawiedliwy.
Hier: ep: ad
Ctesifontem.
Grego: in
hunc psal.
Iob 25.

giem prawdziwie usprawiedliwieni/ iako in-
ne pisma iasnie swiadcza: wsakze y to pra-
wda/ co tu prorok mowi/ iz przed Bogiem
nie usprawiedliwi sie zaden czlowiek: a to
przez to/ iz zaden nie jest ktoryby nie mial grze-
chow powszednich/ (iako Hieronym y Grze-
gorz s. wykladaja) z ktorzemi przecie moze
bydz czlowiek sprawiedliwym. Atemu zaden

nie moze bydz usprawiedliwiony przed Bo-
giem/ to jest/ iesli bedzie Bogu przyrownany.
Bo tak wysoka jest sprawiedliwosc Boga/ i
ze wzgledem iey/ wszytki sprawiedliwosc lu-
dzka y anyelska zda sie bydz niesprawiedli-
woscia. iako swieczka na stoncu zapalona/ i
nie zda sie swiecić/ ale raczyz zaciemiac. Tak
Arnobius, Hieronym. Hilarius y Euthym.

P S A L M CXLIII.

v Zydow 144.

Psalms Dawidowi, przeciw Go-
liatowi.

Błogosławiony PAN
Bóg mój / który wczoraj
ce moje na bitwie: a palce
moje na wojne.

Milosierdzie moje y wciezka mo-
ja: wspomozyciel mój y wybawiciel
mój.

Obrońca mój y wnimem nadsze-
cie miał: który poddawa lud mój pod
mie.

PANIE / cóż jest czlowiek / żeś
mu sie oznaymil: a bo syn czlowie-
czy/ że go siebie wazysz.

Czlowiek podobny sstał sie mar-
ności: dni iego iako cieni przemiataja.

PANIE/ nakłoń niebios twoich /
a sstał: dotknij gór/ a zakurza sie.

Zabłyśnij błyskawicą / a rozpro-
szyć ie: wypuść strzały twoie / a za-
trwożysz ie.

Spuść ręce twoie z wysokości:
wyrwi mnie/ a wybaw mnie z ród wiel-

kich/ y z raki synów obcych.

8 Których wsta mówily nieczem-
ność: a prawica ich/ prawica nie-
C prawości.

9 Boże/ pieśń nową zaśpiewam to-
bie: na arfie * o dziesięci stronach
grac tobie bede.

10 Który dał ci zbawienie królom:
którys odkupił Dawida sluge twę:
od mieczy złego wyrwi mnie.

11 A wybaw mnie z raki synów obcych:
których wsta mówily nieczemność:
a prawica ich/ prawica nieprawości.

12 Których synowie iako norw szez-
pki w młodości swojej.

Córkich przystroione: y ze wszad
ozdobione na kształt kościoła.

13 Spizarnie ich pełne/ iedno po dru-
gim wydajace.

14 Owce ich płodne/ wielkimi trzódami
wychodzace: y woły ich tłuste.

Niemas obalenia w płociach/ ani
przejścia: ani wolania po ich wlicach.

15 Błogosławionym nazwali lud
który to ma: błogosławiony lud/ kto-
regó PAN Bóg iego.

3 Ześ mu sie oznaymil. Sam przez sie/ przez
anyosy/ przez proroki/ przez Syna/ przez A-
postoly/ przez pisma/ przez widzenia/ pokazo-
wania/ y natchnienia.

12 Których synowie. Lxx. to wszytki tak
przełożyli/ iakoby to ziemskie szesć ludzi
niebożnych bylo: co wiecéy przystoi nowo-
mu zakonowi. Lec w Zydowskim to co sie tu
o szesćciu ziemskim mowi/ przypisuje sie ludo-
wi Bożemu. Przetoz y Hieronym s. tak prze-
łożył: Vt sint filii nostri sicut nouella plan-
tationes: Aby byli synowie naszy/ iako młode
szesćci: Córki nasze/ spizarnie nasze y owce
nasze/ zc. Co dobrze przystoi starému zakonowi/

wi/ w którym takie dobra pobożnym obiec-
wano. Ale Genebrardus pokazuje ze to sa sto-
wa niebożnych ludzi (o których w przeszłym
wierchu n. mowiacych) nieczemności y chlu-
biacych sie z doczesnych majątności: Syno-
wie/ prawi/ naszy iako nowe szesćci/ córki
nasze/ zc. Co Lxx. dobrze zrozumiał/ stu-
sme tak przełożyli/ iako w naszym textcie.

12 Na kształt kościoła. Rozumiemy drogi
mi klęnoty/ y wielkim nusterstwem ochodo-
żonego. Z Zydowskiego ten wierz teraz prze-
kladaia: Córki nasze iako wegły wyrzow-
ne/ obczaiem kościoła/ albo pałacu.

P S A L M CXLIII.

v Zydow 145.

Chwała samemu Dawidowi.

Błogosławie cię bede Bo-
że: Królu mój: y bede bło-
gostawiał imię twoie na
wieki y na wieki wieku.

2 Na każdy dzień bede cię błogo-
stawiał: y bede chwalił imię twoe na
wieki y na wieki wieku.

3 Wielki PAN/ y bärzo chwale-
bny: a wielkości iego niemasz końca.

4 Narod y narod będzie chwalił
uczynki twoie: y moc twoie będą o-
znaymowac.

Wystawia
Bog iako
króla dobre-
go, milosier-
nego, y wszy-
tko radzą-
cego.

	5 Wielmożność swiátobliwosci twojé opowiadać beda: á dziwné sprawy twoje wyslawiać beda.	14 Podnosi PAN wszystkich któzy wpadają: á podnosi wszystkie po- walone.	
B	6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21	15 16 17 18 19 20 21	
"dobroci, H. G.	7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21	15 16 17 18 19 20 21	
"Dobry, H. G.	9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21	15 16 17 18 19 20 21	"do wolę, H pośileniem, G
"wielmożne- go królestwa Hebr.	11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21	15 16 17 18 19 20 21	"miłosierny, H.
"H.	13 14 15 16 17 18 19 20 21	15 16 17 18 19 20 21	
Lxx. cały wiersz przyda- li.	13 14 15 16 17 18 19 20 21	15 16 17 18 19 20 21	
Którzy Pana nie wywołują w prawdzie. H.	13 14 15 16 17 18 19 20 21	15 16 17 18 19 20 21	
"H:	13 14 15 16 17 18 19 20 21	15 16 17 18 19 20 21	
Ze nie w lu- dziach, ále w Bogu du- śać patrze- lś.	13 14 15 16 17 18 19 20 21	15 16 17 18 19 20 21	
"w synu czo- wiczym, w którym, H.	13 14 15 16 17 18 19 20 21	15 16 17 18 19 20 21	

5 Wielmożność swiátobliwosci
twojé opowiadać beda: á dziwné
sprawy twoje wyslawiać beda.

6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21

7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21

9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21

11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21

13 14 15 16 17 18 19 20 21

13 14 15 16 17 18 19 20 21

13 14 15 16 17 18 19 20 21

13 14 15 16 17 18 19 20 21

13 14 15 16 17 18 19 20 21

13 14 15 16 17 18 19 20 21

13 14 15 16 17 18 19 20 21

13 14 15 16 17 18 19 20 21

13 14 15 16 17 18 19 20 21

13 14 15 16 17 18 19 20 21

13 14 15 16 17 18 19 20 21

13 14 15 16 17 18 19 20 21

13 14 15 16 17 18 19 20 21

13 14 15 16 17 18 19 20 21

13 14 15 16 17 18 19 20 21

13 14 15 16 17 18 19 20 21

14 Podnosi PAN wszystkich któzy
wpadają: á podnosi wszystkie po-
walone.

15 16 17 18 19 20 21

15 16 17 18 19 20 21

15 16 17 18 19 20 21

15 16 17 18 19 20 21

15 16 17 18 19 20 21

15 16 17 18 19 20 21

15 16 17 18 19 20 21

15 16 17 18 19 20 21

15 16 17 18 19 20 21

15 16 17 18 19 20 21

15 16 17 18 19 20 21

15 16 17 18 19 20 21

15 16 17 18 19 20 21

15 16 17 18 19 20 21

15 16 17 18 19 20 21

15 16 17 18 19 20 21

15 16 17 18 19 20 21

15 16 17 18 19 20 21

15 16 17 18 19 20 21

15 16 17 18 19 20 21

PSALM CXLV.

v Zydów 146.

Alleluia, "Aggeusá y Záchariasá.

2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21

2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21

2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21

2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21

5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21

5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21

5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21

5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21

5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21

5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21

Dzie: 14. 15
Obia: 14. 7.

10 **Bedzie PAN królował na wieki :**
Bóg twój Sionie na pokolenie y

pokolenie.

*Dusza nie-
śmiertelna.*

4

*Wynidzie duch jego. J Duch wychodzi z
ciata/bo dusza nie umiera/bedac nieśmiertel-
na. A po śmierci wstana w sycie myśli ludz-
kie to jest w sycie przemyśle o tych świeclich
a doczesnych rzeczach. Nie żeby ludzie po*

*śmierci nie wiecý nie myśleli / nie żyli / ábo
nie o nas y o sobie nie wiedzieli/iało sektarze
bluznia. Gdyż Bóg nie jest Bogiem umar-
łych ale żywych.*

Matt. 22. 32.

*Chwalić pa-
na każe dla
iego opa-
trznosci.*

*Bo dobre
jest spiewać
Bogu naszemu,
je walczna
(jest) ozdo-
bna chwala,
H.*

4. Efd. 16. 57

*Kruczeta iá-
ko Pan Bóg
karmi.*

PSALM CXLVI.

v Zydów 147.

Alleluia.

1
A

**Chwalcie PANA bo do-
bry jest Psalm : Bogu na-
szemu niech bedzie w dzie-
czna y ozdobna chwala.**

2

**PAN budujący Jeruzalem / roz-
proszenia Izraela zgromadzi.**

3

**Który wzdrawia skruszone na ser-
cu : y zawiesze ich rany.**

4

**Który liczy mnostwo gwiazd / y im
wszystkim imiona daie.**

5

**Wielki P A N nasz / y wielka moc
iego : a mądrości iego niemaś liczby.**

9

*Kruczetom wyzywajcym. J Kruczeta iá
bnie sa kiedy sie narodza / przeto ie rodzicy
zgola opuszczaja. Tak tedy opuszczonym / y
wrzeszczącym od głodu/ Bóg muchy posyla/*

**Podnosi PAN ciche : a grzeszniki
pomija aż na ziemi.**

6

**Zaczynajcież PANV z wyznawa-
niem : grajcie Bogu naszemu na cy-
trze.**

7

**Który okrywa niebo obłokami : y
ziemi deszcz gotuje.**

8

**Który czyni ze rosie trawá po go-
rach / y ziola dla posługi ludzkiej.**

9

**Który daie bydłu żywność iego / y
kruczetom wyzywajcym go.**

10

**Nie kocha sie w sile konstiey : ani w
goleniach mekkich ma w podobanie.**

11

**Kocha sie PAN w tych którzy sie
go boja : y w tych którzy nadzieie ma-
ia w miłosierdziu iego.**

12

*Które im w gebe wlatata / y tymi sie żywia.
Tak Rabinowie z Jobá Rodz. 38. X Chri-
stom s. tegoś im poświadcza / tylko to przy-
dawşy / że krucy z wrodzonego swego okru-
ciestwa dziatki opuszczaja.*

Iob 39. 3.

H.

aby miało

żywność by-

do, ludzkom

fluget.

PSALM CXLVII.

Alleluia.

12
A

**Chwal Jeruzalem
PANA : chwal Sio-
nie Boga twego.**

13

**Abowiem vmocnił
zawory bram twoich : błogosławił
synóm twym w tobie.**

14

**Który uczynił granice twoie pokóy :
y nasycia cie nawyborniejszy zbożem.**

15

**Który puszcza słowo swe na zie-
mie : barzo predko bieży mowa iego.**

16
B

**Który dawa śnieg iako welne : a
mgle rozsypnie iako popiół.**

17

**Spuszcza lód swóy iako bręły : kto
sie ostoi przed zimnem iego :**

18

**Posle słowo swoje / a rostopi ie :
wienie wiatr iego / a pocieką wody.**

19

**Który oznaymuie słowo swe Já-
kobowi : sprawiedliwosci y sądy
swoie Izraelowi.**

20

**Nie uczynił tak żadnému narodo-
wi : y nie obiawił im sądów swoich.
Alleluia.**

śnieg, H.

grad lodowy

iako kryształ

Roskaze.

ustawy, H.

*Iesze napo-
mina koś-
ciól, ku ch-
waleniu Bo-
ga, że go o-
patrzył tak
doczesnemi,
iako y ducho-
wnemi do-
bry.*

*Który nie o-
graniczył po-
kojem.
roskazuje.*

*Wszystko
stworzenie
ku chwale-
niu Boga
pobudza.*

*Dan. 2. 58.
wszystkie
gwiazdy iá-
sne, H.*

PSALM CXLVIII.

Alleluia.

1
A

**Chwalcie PANA na
niebiesiech : chwalcie go
na wysokości.**

2

**Chwalcie go wszyscy
Aniółowie iego : chwalcie go wszy-
stkie woyska iego.**

3

**Chwalcie go słońce y miesiąc :
chwalciego wszystkie gwiazdy y swia-
tłosci.**

4

**Chwalcie go niebiosá nád niebio-
sy : y wody które są na niebie / niech
imie PANSKIE chwala.**

5

**Abowiem on rzekł y uczynione
są : on rozkazał y stworzone są.**

6

**Postanowił ie na wieki y na wiek
wieku : wstawa dał y nie przemienie.**

7

**Chwalcie PANA na ziemi : smo-
kowie y wszystkie przepásce.**

8

**Ogniu / grądzie / śniegu / ledzie / y
wietrze gwałtowny : które czynia sło-
wo iego :**

Dan. 3. 59.

H.

wielorybo-

wie.

głębokości

morakie.

para, H.

drzewa do budowania wysokich	9 Góry y wszystkie pągozki: drzewa owoc dające / y wszystkie Cedry.	13 młodzi/niech imie PANSKIE chwala: bo wywyższyło się imie tego sąmego.	
	10 Zwierzeta / y wszystko bydło: rzeczy płazające / y ptastwo strzydlaste.	14 Wyznaniemie tego na niebie y na ziemi: y wywyższył róg ludu swego.	wywyższył G. moc.
	11 Królowie ziemscy / y wszyscy narodowie: księżeta / y wszyscy sędziowie ziemscy.	Chwała wszystkim świętym tego: synom Izraelstym / ludowi przybliżającemu się do niego. "Alleluia".	G.
	12 Młodzienicy y pánienki / starzy y		
Wody na niebie.	4 Wody które są na niebie.] To jest / nád obłoki / które pismo niebem pospolicie zowie. Ależ to niektórzy rozumieją o niebie wodnym albo kryształowym / które mówią że jest pod	10 najwyższym niebem. Rzeczy płazące.] Serpentes, rozumieją się tak ryby pływające w wodzie / tak y gadziny czolgaące się po ziemi.	
Królowi			
Christusowi			
śpiewać ku			
ze, iż on			
swoje zbaw			
i, y da go			
wycieństwo			
Abó, ná pi			
szalce.			
Trójca S.			

PSALM CXLIX.

Alleluia.

PRAWYCIĘ PAN V
piesn nowa: chwala tego
w zgromadzeniu świętych.

Niech się weseli Izrael
w tym który go stworzył: a synowie
Sionscy niech się radują w królu
swoim.

Niechaj imie tego chwala w śpie
waniu społecznym: na bebnie y na
arfe niechaj mu grają.

Bo się kocha PAN w ludu swo-

im: y podwyższyć ich ku zbawieniu.

Rozwesela się świeci w chwale:
rozradują się w łóżnicach swoich.

Wysławiania Boga w gárdłach
ich: a miecze z obu stron ostre w re-
kach ich.

Aby czynili pomstę nád pogány:
skaranie między narody.

Aby powiazali króle ich petami: a
slachcie ich okowami żelaznemi.

Aby uczynili o nich prawo napi-
sane: Tę jest chwala wszystkim
świętym tego. "Alleluia".

W tym który go stworzył.] W Żydo-
wstwu tu jest znacznie wyrażona tajemnica
Trojce przesaświeśey. Bo tak to mieysce w
Żydowskim czytamy: W stworzycielach swo-
ich. Jako y w Joba w 32. Kiedy Bóg stworzy-
ciel mo. W Izai: 54. 5. J będzie pán

wat nád toba stworzyciele twoi / Pan zastę-
pów. W zaśie 44. 1. To mówi Pan / Stworzy-
ciel twoi. y 14. Pan stworzyciele twoi. Czym
znać pismo s. daie / iż w Bóstwie jest więcej
osób niżli jedna.

PSALM CL.

Alleluia.

CHWALCIE "PANA" w
świetych tego: chwalcie go
na utwierdzeniu mocy ię.

Chwalcie go w możno-
ściach tego: chwalcie go według
mnóstwa wielkości tego.

Chwalcie go głosem trąby: chwal-
cie go na arfie y na cytrze.

Chwalcie go na bebnie y na pi-
szalce: chwalcie go na strunach y
na organach.

Chwalcie go na cymbalach gło-
snych: chwalcie go na cymbalach
krzykliwych: wśelki duch niechaj
Pana chwali. "Alleluia".

W swietych tego.] Hieronym s. Ży-
dowski wykład: w swietych tego. Dru-
dy / w swiatnicy tego. A Salix y inni / w
swiatyblowości tego. Grałowie o ludziach
swietych zgodnie wykładają. Co nie jest Ży-
dowskiemu przekładowi przeciwno. Bo y w
ludziach swietych pokazuje się swietobli-
wość Boga / y świeci się osobliwie swiatnicą
mi albo przybytkami Bożemi / którzy w nich
mieszkają. y może się Żydowski tak rozumieć:
Chwalcie Pana we wszystkich tych rzeczach któ-
re duchem tego są poświęcone, między które

mi pewna jest że ludzie świeci przodek trzy-
mają.

Chwalcie go na arfie y na cytrze.] Stąd
widzimy / że siegodzi organ / y rozmaitych in-
strumentów muzycznych w kościele ku chwale
Bożej / y ku wzbudzeniu serc ludzkich do na-
bożenstwa y do wesela duchownego / używają.

KSIEGI PRZYPOWIESCI, które Zydzi מילע Mille nazywają.

ROZDZIAŁ I.

K S I E G I
P O W I E S C I
S A L O M O N A
S Y N A
D A W I D O W E G O
K R O L A
I Z R A E L S K I E G O
D L A
N A W Y S K I E N I A
M A D R O S C I
Y
C W I C Z E N I A

nia mądrości y ćwiczenia: dla wyro-
zumienia słów roztropnych: y dla
przysięcia ćwiczenia nauki / sprawie-
dlowości y sądu y prawości: dla po-
dania małuczkiem biegłości / młode-
mu vmiecieńności y rozumu. * Słus-
chając mądry / mędrzym będzie: a ro-
zumny rzady otrzyma. Wrozumie-
nie przypowieści y wykład / słowa mę-
drych y gadki ich. * Boiażni P A N
S K A początek mądrości. Mądros-
ć y nauka głupi gąrdzą. * Słus-
chaj synu mój ćwiczenia oycá tweż /
a nie opuszczaj zakonu matki twoiej:
aby była przydana łaska głowie
twoiej / a lánecuch syi twoiej. Synu
mój / jeśli by cie niecili grzesznicy / nie
przywalał im. * Jeśli by rzekli: Pód-
znami / zasadzmy sie ná krew / zaktre-
my sídlá ná niewinného bez przycz-
ny: * poźrzymy go iáko piekło żywe-
go / a całego iáko zstepującego w
dół. * Wszelka maiećność droga naye-
dziemy / nápełniemy domy náše ko-
rzysciá. * Pusc łós znami mieśke ies-
den niech będzie wszystkim nas. * Sy-
nu mój / nie chodź z nimi / powścią-
gni noge twoie od ściężek ich. * Albo-
wiem nogi ich bieją ku złemu / y kraw-

pią sie aby krew przelali. * Ano pró-
żno zarcucią sieć przed oczyma sęczy-
dląstych. * Oni też przeciw krwi swo-
iej zasadzają sie / y czynią zdrady prze-
ciw duszom swoim. * Tak ściężki w-
szelkiego łakomego dusze maiećnych
odęymią. * Mądrosć przed domy o-
powiada / ná vlicách swój głos wy-
puszcza. * W główniejszych gromá-
dach woła / we drzwiách bram mę-
stich wydáie słowa své mówiące: * Do-
kądże małuczcy będziecie milować
dzieciństwo / a głupi rzeczy im škodli-
wych żadać będą / a nieroztropni nie-
nawidzieć vmiecieńności. * Náwró-
ćcie sie ná karanie moje: oto wyniosę
wam ducha mego / y okaże wam slo-
wá moje. * Jem wołala / a niechcie-
liście: wyciągałam rękę moję / a nie
był kto by pożył. * Wzgardziliście
wszelką radę moję / a łáńciana moich
zaniebaliście. * Ja sie też śmiać be-
de w waszym zátroceniu / y wrógac be-
de gdy to ná was przyjdzie czegoście
sie bali. * Gdy przypádmie nagie nie-
szczęście / y zginienie iáko burza przy-
pádmie: kiedy przyjdzie ná was vtra-
pienie y vciśť: * Tedy mie wyrwać be-
dą / a niewysłucham: ráno wstąną a
nie náydać mie: * dla tego że mieli w
nienawiści kárność / a boiażni P A N
S K I E Y nie przyieli: * ani przedstawili
ná radzie moiej / y wrotoczyli wszel-
kiemu karaniu memu. * A tak będą
iesć owoce drogi swoiej / y násycać sie
radami swými. * odwrócenie mału-
czkich zamorduje ie: a szczęście glu-
pców zátroci ie. * Ale kto mie vslucha
bez boiażni będzie odpoczywał / y zá-
jyie obfitości odigwży boiażni złego.

Mądrość
do siebie w-
szelkich wo-
ła.
Stary gwy-
czay proro-
ków, kaza-
nie czynić
po ulicach.

* Wyleis, H.
Ila. 65. b 31.
y 64. a 4.
Ier: 7. c 13.

Gárdzącym
grozi zátro-
ceniem.

* Praw swo-
ich.

* To jest, po-
dobieństwo.

Pożytek
Przypowie-
ści.

* Abowiem
sego, G.
* porad dosta-
nie, H.

Boiażni bo-
ża.

Słuchac ro-
dząc.

* Korona łá-
ski, G.

Strzedz sie
złego to wá-
rzyć wá.

* Prawo, H.

* Złota sie aná-
mi.

* Summárych
ksiąg.

Jż té troje Księgi Przypowieści / Eccle-
siastes, y Pieśń nád Pieśniami / sa Krolá Sa-
lomoná / wszyscy sie ná to zgodzają. O których
to powiada Hieronim s. 13 w Przypowie-
ściach iáko by syny y dzieci wzy / y często mia-
nise syny. Ecclesiastes meżá dorostłego wzy /
aby znał marnosć swiata. Náostatek w Pie-
śni swéy wzy iáko iáż doskonáły czlowiek be-
dac / prágnać má widzieć Oblubienicá dusze
swoiej Paná Chrystusa.

Názwał té Księgi Przypowieściami / iż to

Przypowieściami sownymi / Kiedy sie co mó-
wi pod podobieństwem / których tu nawiecy w
tych Księgách Salomon wzywa / iáko téż y
Pan Christus w Ewangelii często mówi
bo táka náuka y łacwie sie rozumie y dłużej
sie pámieta. I tu obacz iż między pisárzmi
Zydowskimi / piérwszy był Salomon / który
swym Księgom dáł tytuł od intenia swégo /
którego téż potym y Prorocy náśladowáli /
Izaiasz / Hieremiasz / zc. iż to należało do v-
pawienia Księg swiętych.

ROZDZIAŁ II.

Mądrości
trzeba ża-
dać y od pa-
nā Bogā
prosić.

Mnu mój/ jeśli
przyjmiesz mowy
moje/ a przyka-
zania moje stry-
jesz przy sobie/ a
by słuchało ma-
drości ucho two-
je:

nakłón serca swego ku poznaniu
roztropności. Bo jeśli rozwiesz ma-
drości/ y nakłónisz serce twé roztro-
pności: jeśli ięś szukać będziesz iako
pieniedzy/ a iako skarbów dokopasz
się ięś: tedy wyrozumięś boiaźń
PANSKĄ y vmieciećność Boga naye-
dziesz. Bo P A N dawa mądrość:
a z wstęgu roztropność y vmiecie-
ćność. Strzedz będzie prawych zbá-
wienia/ y obroni chodzących w pro-
stosci/ zachowując ścieżki sprawie-
dliwości/ y drog światłych przestrze-
gając. Tedy wyrozumięś sprawiedli-
wość/ y sąd/ y prawosć/ y wszelką ście-
żkę dobrą. Jeśli wnijdzie mądrość
do serca twego/ a vmieciećność spo-

11 doba się duszy twojej: rada strzedz
cie będzie/ a roztropność zachowa
cie/ abyś był wyrwany z drogi zły/ y
12 od człowieka który mówi przewro-
13 tność: który opuszcza drogę pro-
sta/ a chodzą drogami ciemnymi:
14 który się weselał w czyniwość/ a ra-
15 duią się w rzeczach nagoiszych: któ-
rych drogi przewrotne są/ y postępek
16 ich bezecne. Abyś był wyrwany od
cudzej niewiasty/ y od obcej/ która
17 głodzi mowy swoje/ y opuszcza wo-
dzą młodości swojej/ y zapomniatła
18 przymierza Boga swego. Abowiem
dom ięś nachylił się do śmierci/ y ścię-
19 żki ięś do piekła. Wszyscy którzy ro-
chodzą do niej niewracają się/ y nie-
20 chwycą się ściężki żywota. Abyś cho-
dził drogą dobrą/ y strzedł sprawie-
21 dliwych ścięzek. Bo którzy są pra-
wi będą mieszkac na ziemi/ a prosić
22 trwać będą na niej. Ale niebożni
będą z ziemi wytraceni: a którzy czy-
nią niesprawiedliwie/ będą z niej znie-
sieni.

co jest mę-
stwo

doskonali, H
Iob 18. d 17.

ROZDZIAŁ III.

Mnu mój/ nie
zapominaj zako-
nu mego/ a przyka-
zań moich niech
strzeże serce two-
je. Przedłużenia
bowlm dni y lat

żywota y pokoju przydadzą tobie.
Miłosierdzie y prawda/ niech cie nie
opuszczają: obrwinie około szyi two-
jej/ y napisz na tablicach serca twego:
a nayedziesz łaskę/ y rozum dobry w
Boga y w ludzi. Nieć wfnosć w
PANV ze wszystkiego serca swego/ a
nie polegaj na roztropności twojej.
Na wszystkich drogach twoich myśl
o nim/ a on wyprostuje ściężki twoje.
Nie bądź sam w sobie mądrym:
bóć się BOGA/ a odstap od złego:
zdrowie bowlm będzie żywotowi
twemu/ a odwołenie kościom two-
im. Czi PANA z mąietności two-
jej/ a z pierwiastek wszelkiego zboża
twego dawaj mu: a napełnią się
gumna twoje obfitością/ y prąsy twé
winem opływać będą. Karania

PANskiego synu mój nie odrzucaj:
ani wstawaj gdy od niego karani by-
wasz. Bo kogo Pan miluje/ karze:
a iako oćiec w synie kocha się. Bło-
gostawiony człowiek który nala-
zł mądrość/ y który obfituje w roztro-
pności: lepsze jest nabyć ięś niżli
kupiectwo srebra y złota pierwszego
y naczystszego owoc ięś. Droższa jest
nad wszystkie bogactwa: a wszystkie
rzeczy które bywają pożądane/ nie-
mogą ięś bydz przyrównane. Prze-
dłużenie dni na prawicy ięś/ a na le-
wicy ięś bogactwa y sława. Drogi
ięś drogi piękne/ y wszystkie ściężki ięś
spokojne. Dzewem żywot jest tym
któryby się ięś chwycił: y błogostá-
wiony/ który ię otrzyma. PAN ma-
drością vgruntował ziemię/ roztro-
pnością niebiosá vtwierdził. Ma-
drością ięgo wyniknęły głębokości/ y
obłoki zsiadają się w rosę. Synu
mój niech te rzeczy nieschodzą z oczu
twoich: strzedz zakonny y rady: y be-
dzie żywotem duszy twojej/ y łaską
syi twojej. Tedy poydziesz śniecle
drogą twoją/ y nogą twoją nie po-
tęmie się: jeśli zaśniesz nie zleknieś się:

Apoc. 3. d 19

a bnie ká-
dę syná,
które przy-
muie, G.
Elogia: a
wienstwo
mądrego.

Nabyć mą-
drości iako
wiele dobre
go przynosi

Mądrość
przedłuża
żywot.

Iako się ma
mieć czło-
wiek prze-
ciw Bogu.

1.

2.

W oczach
twoich, H.
Rzym: 12.
d 16.

3.

4.

Tob: 4. b 7.
Luk: 14. c 13.
Do Zyd: 12.
b 15.

5.

bedziesz

Iako sie ma
człowiek
mieć prze-
ciw bliźnie-
mu.

1.
2.
3.

25 będziesz odpoczywał / y będziesz robie-
czny sen twój: nie wlekniesz się strą-
chu nagłego / ani przypadających na-
26 cie mocy niebożników. PAN bo-
wiem będzie przy boku twoim / y be-
dzie strzegł nogi twojej aby cie nie
27 poymano. Nie błoń dobrze czynić
temu który może: jeśli możesz / y sam
28 dobrze czyn. Nie mów przyiacielo-
wi twemu: Idź / a wróć się: utroc-
29 dam: gdy możesz zaraz dać. Nie
30 myśl przyiacielowi twemu zlego / gdy
on w tobie dufność ma. Nie wadz się

31 z człowiekiem bez przyczyny / gdy on
tobie nic zlego nie uczynił. Nie zay-
32 rzy człowiekowi niesprawiedliwemu /
ani naślady drogi jego: bo obrzy-
dłością PANU jest każdy nasmięw-
33 cą / a z prostymi rozmowa jego. W-
bóstwo od PANA w domu niebo-
34 żnego: lecz mieszkánia sprawiedli-
wych będą błogosławione. On sie
35 nasmięie z nasmięwców / a cichym
da łaskę. Sława mądrych osiągnę: /
głupich wywyższenie zelżywość.

*Psal: 36. a r
Przecż zło-
śliwych nie
mammy nasła-
dować.

1.
*przewrotni-
H.
*przeklec-
two, H.
2.
3.
*Pan sie prze-
ciwia pyś-
nym, a pokor-
nym daie łá-
skę, G.
4.

ROZDZ. III.

1 **S**łuchajcie syno-
wie nauki oycowstkiej /
a pilnujcie abyście w-
mili roztropność. /
2 *Dar dobry - dam
wam / nie opuszczajcie
zakonu mego. Bo y
3 ia byłem synem w oycá mego / mło-
dziuchnym / y edynaczkciem przed má-
4 tką moją: y nauczał me / y mówił:
Niech przyjmie słowa moje serce
twoje: strzeż przykazań moich / a be-
5 dzieś żył. Osiągni mądrość / osią-
gni roztropność: nie zapominać / a
ni sie odchylać od słów wst moich.
6 *Nie opuszczaj ię / a będzie cie strze-
7 głá: miluj ię / a zachowa cie. Po-
czatek mądrości / osiągni mądrość /
8 a we wszelkiej osiádłości twojej ná-
byway roztropności. Wchwyć sie
9 ię / y wywyżsy cie: będziesz wsta-
wion od nię / gdy ię obłapiś. da ná
10 głowę twoją pomnożenie łaski / y ko-
ronę ozdobić nakryie cie. Sluchay
11 synu mój a przyjmij słowa moje / abyć
sie rozmnożyły lata żywota. Droge
12 mądrości wkaże tobie / poprowadze
cie ścieżkami prawości: któremi gdy
13 pójdziesz / nie będą ścisnione króki
twoje / a bieząc nie będziesz miał obra-
zy. Trzymay sie nauki / nie puszczay
sie ię / strzeż ię / bo ona jest żywotem

*Bo nauka
dobra, H.
Salomon
swym przy-
kładem ka-
że szukać
mądrości.

Pożytki mą-
drości.

Droga mą-
drości.

14 twoim. niekochay sie w ścieżkach
niebożników / ani sobie w podobay
15 drogi złościaków. Wciekay od nię /
ani chodź po nię: odchyl sie / a opuść
16 ię: nie spią bowiem aż co zlego z-
broię: y nie mogą spać aż kogo po-
17 dędy. *Iedzą chleb niebożności / y
18 wino nieprawości pić. A ścieżka
sprawiedliwych iako iásna światłość
19 wschodzi y roście aż do doskonałego
dnia. Droga niebożnych ciemna /
20 nie wiedzą gdzie wpadną. Synu
mój sluchay powieści moich / a ná
21 wymowy moje nakłoń vchá twego:
niech nie odchodzą od oczu twoich
22 choway ie w posród serca twego.
*Żywotem bowiem są tym którzy ie
23 náydują: a zdrowiem wszelkiemu ciá-
24 lu. Wselać straż strzeż sercá twe-
go: bo z niego żywot pochodzi. Od-
25 dal od siebie vstá przewrotné / a wár-
gi wylaczajacé niechay będą daleko
26 od ciebie. Oczy twoje niechay pro-
sto patrzą / a powieki twe niech vprze-
27 dziaią króki twoje. Prostuy ścieżki
nogóm twoim / a wszystkie drogi two-
ie * będą zmocnione. Nie vstępuj
ná prawo ani ná lewo: odwróć nogę
twoją od zlego. Bo drogi które są
po prawey stronie / zna Pan: a prze-
wrotne są które są po lewey stronie.
A on proste uczyni biegi twoje / a dro-
gi twoje w pokoju poprowadzi.

*Abowiem,
H. G.
*niesprawie-
dliwie naby-
ty.
*z drapież-
twá.

Iako maś
strzedz.
1.
Serce.
2.
Vsta.
3.
Oczy.
4.
Nogi.

*niech, H.
*H.

ROZDZIAŁ V.

1 **S**ynu mój / bądź pilen
mądrości mojej / a ku ro-
2 ztropności mojej nakłoń
vchá twego / abyś strzegł

3 myśli / a wargi twe náuke zachowa-
ty. Nie sluchay chytróści niewie-
ścię. *plaster bowiem miodu ciekący
4 wargi nierządnic / a gardło ię glód-
se niż oliwa: Lecz ostatnie rzeczy ię
gorzkie iako piołun / y ostre iako miecz

*dobry, G.
*H.
Każe sie
strzedz nie-
rządnic.

Abyś y sława
y zdrowia y maie
tności nie
utracił.

5 o dwu ostrzu. ¹ Togi ię sstepnia do
śmierci / a troki ię przechodzą do pie-
6 kła. ² Po ścieżce żywota nie chodzą
bledne są troki ię y nie wysładowa-
7 ne. ³ Teraz tedy synu mój słuchaj
mie / a nie odstepuy od słów wst mo-
8 ich. ⁴ Oddal od męj droge twoie / a
nie przybliżaj sie ku dziwiam domu
9 ię. ⁵ Abyś nie dał obcym czci twoięj
10 a lat twoich okrutnemu. ⁶ by śnac
nie nasyćili obcy siły twoięj / a piace
11 twé nie były w cudzym domu: y abyś
nie wzdychał ná ostátku / kiedy zni-
12 sczysz miesą twoie y ciało twoie y rze-
czesz: ⁷ Czemużem sie ia bzydził nau-
13 ką / a serce moje nie przestało ná kará
nią: ⁸ anim słuchał głosu wczaych
mie / a náuczycielóm nie náchylilem
14 vchá mego: ⁹ Bez mála byłem w ká-
dęj złości w posrédku zgromáde-

15 nia y zboru. ¹⁰ Pię wode z cysterń two-
ię y wody płynące studnice twoięj.
16 ¹¹ Niech ściękaia żródła twoie z do-
mu / a ná vlicách wody twé rozdzię-
17 lay. ¹² Nieś ie sam / a obcy niech nie
18 beda wczesnikami twémi. ¹³ Niech be-
dziej zdióy twóy błogostawiony / a we-
19 sel sie z żoną mlodości twoięj: ¹⁴ łani
nanuśia y ielonek nawdzięcznięsy:
¹⁵ pierśi ię niech cie vpatiaia ná kády
czás / a w miłości ię Kochay sie vsta-
20 wicznie. ¹⁶ Czemu sie daś synu mój
zwodzić obcy / y odpoczywaś ná to-
21 nie cudzěj: ¹⁷ Pan patrza ná drógi czło-
wieczę y wšytkie troki ięgo vpatruie.
22 ¹⁸ Nieprawości ięgo poimáia nieżbo-
żnik / a powrozami grzechów swych
23 związan bywa. ¹⁹ On vmrze: przeto
że nie miał ćwiczenia / a w wielkości
glupstwa swego osutan będzie.

Miluy wpa-
sna zone, y
nanię prze-
staway.

miłości, H

A od obcy
ućiekay.
Iob 31. 24.

Iob 34. c 21.

ROZDZ. VI.

1 Synu mój / ieslibyś
2 reczył zá przyiaciela
twego / wwiążiles v ob-
3 cęgo reke twoie: ⁴ vsi-
dliles sie słowy vst
twoich / y poymánes
własniemi mowami.

3 ⁵ Wczyńże tedy co mówie synu mój / a
wyzwól sie sam: boś wpadł w reke
bliźniego twego. Biegay / spieś sie /
4 wzbudź przyiaciela twego. ⁶ Nie da-
way sinu oczóm twoim / y niech nie
5 dziymia powieki twoie. ⁷ Wyrwi sie
iáko sárna z reki / y iáko ptak z reki
6 ptaśnika. ⁸ Idź do mrówki o leni-
wczę / a przypatruy sie drogám ię / a
7 vcz sie mądrości: ⁹ która nie máiac
wódz / ani náuczyciela / ani przeto-
8 żonęgo / ¹⁰ gotuie lecie pokarm sobie /
y zgromadza we żniwá coby iádła.
9 ¹¹ A dokáże leniwczę spáć będzie: ¹²
kiedy powstánieś ze sinu swego: ¹³ Má-
lo pospiś / málo podzýmies / málo
11 złożyś rece ku spániu: ¹⁴ y przyidzie
ná cie iáko podroźny niedostátek / a
vbośtwo iáko mąż zbroyny. ¹⁵ Lecz ie-
śli będzieś nie leniwym / przyidzie iáko
żródło żniwo twoie / a niedostátek dá-
12 leko vćieczę od ciebie. ¹³ Człowiek od-
stepca / mąż nie vżyteczny / chodźi z
13 przewrotnými vsty: ¹⁴ mruga oczymá /
14 pociéra nogę / pálcem mówi / ¹⁵ zlym

15 sercem myśli złość / a ná kády czás
swary rozsięwa. ¹⁶ Temu nagle przy-
dzie zátrácenie ięgo / y zárazem stárt
będzie / ani będzie wiecey mieć leśár-
16 stwa. ¹⁷ Sześć rzeczy są których nie-
nawidzi P A N / a siódma bzydzi sie
17 duszą ięgo: ¹⁸ Wczu wyniosłych / ięzy-
ká kłamliwęgo / reku przelewáiących
18 krew niewinną / ¹⁹ sercá wymyślájące
go myśli zlosliwé / nogi predkich ná
19 bieżenie ku złému: ²⁰ świádeká fálszy-
węgo który mówi kłamstwo / y tego /
20 który sieie rośterki miedzy bráćia. ²¹ Zá-
choruy synu mój przykazania oycá
twego / a nie opuszczay zákonu márti
21 twoięj. ²² Wwiąż ie záwse v sercá twe
go / y obwiń kolo szyie twoięj. ²³ Gdy
22 będzieś chodzil / niechay idą z tobą:
gdy będzieś spáł / niech cie strzega: ²⁴
23 gdy sie ocucisz / rozmawiaj z nimi. ²⁵ Wo-
przykazanie pochodnia iest / a zakon
świátłość / y drogá do żywota / kár-
24 ność ćwiczenia. ²⁶ Aby cie strzegły od
złęy niewiásty / y od lágodného ięzy-
25 ká obcy. ²⁷ Niechay nie požáda pie-
kności ię serce twoie / ani sie day poi-
26 máć mruganiu ię. ²⁸ Céná bowiem
nierządnicę ledwie záieden chléb stoí:
a niewiásta droga dusze meżowá poy-
27 muie. ²⁹ Izali człowiek może skryć o-
gień w zánadzu swoim / aby nie go-
28 rzały páty ięgo: ³⁰ ábo chodźi po roz-
palonym weglu / aby sie nie oparzy-
29 ty nogi ięgo: ³¹ Ták ten który wmidzie

Siedm cięż-
kich grze-
chów.

Zgánienie
nierządu.

1.

Zgánienie
cudzoło-
stwa.

1.

2.

30

do żony bliźniego swego / nie będzie
czysty kiedy się do niego dotknie. Nie wiel-
kać jest winy / kiedy kto zdradnie : bo
zdradnie / aby duszę łatwą nasycił :
gdy go też zastaną nagrodzi się
dominacja / i wyda wszystkie majątkość
domu swego. Ale kto cudzołożnik
jest / prze niedostatek serca straci duszę

Madrości.

Vpomina
młodzieńca
aby się ma-
drości roz-
młował / a
strzegł przy-
kazania.

Przykład i
ko nieroz-
dnie zwo-
dzą głupie
młodzieńce.

ROZDZ. VII.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

Słowo moje / strzeż
mów moich / a przyka-
zania moje zachowaj
w sobie. Synu / strzeż
przykazań moich / a be-
dziesz żył / i zakonem me-
go / iako żeremice oka
twojego. Przywiąż je na palcach two-
ich / napisz je na tablicach serca two-
go. Rzekę mądrości : siostra moja
jestes : a roztropność nazywasz przy-
jaciółką swoją : aby cię strzegła od
obcych niewiasty / i od cudzej / która
słowa swoje łagodnymi czyni. Wom
oknem domu swego przez kraty wy-
glądał / i wyszedłem młuczkę / o-
baczyłem głupiego młodzieńca /
który siedł przez wlice przy kacie / a we-
dle drogi domu ię / posiedł / z mierz-
kiem / pod wieczór / w ciemności no-
cnej / i w mroku. A oto wysła prze-
ciw iemu niewiastę w ubierze wstę-
cznym / gotowa na łowienie dusz /
świegotliwa i błędna / niespokojna /
i nie mogąc ostać się w domu swym /
na nogach swoich / to przed domem /
to na vlicach / to przy kacie / zasadz-
kę czyniąc. A wiały młodzieńca po-
całowała / a nie wstydlivą twarz
pochlubić mówiąc : Szlubiłam o-

C

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

się swoje. Żelżywość i stromota zgro-
madza sobie / a hańba jego nie będzie
zglądzona. Bo zawistna miłość i
zapalczywość mężowa nie przepuści
w dzień pomsty. I nie da się żyć ni-
czyjej prośbie / i nie przymie za odku-
pienie nawieczny darów.

3.

ROZDZ. VIII.

1

2

3

4

Ali mądrość
nie woła / a roztro-
pność nie podawa
głosu swego? Na
wierzchach i wyso-
kich górach przy dro-
dze / w posródtku
drog stojąc / przy bramach / micy-
skich i w samych dziwiach mówi
rzekając : O ludzie do was wołam / a
głos mój ku synom człowieczym.

Madrość
ludzi do się
bie zwolę-
wa.

5

6

7

8

9

10

B

rozumięć i młucy chytróść / a
głupcy obaczajcie się. Sluchajcie
bo o wielkich rzeczach mówić bede / i
otworzą się usta moje / aby opowia-
dały prawości. Prawde rozmyślać
będzie gardło moje / a wargi moje be-
dą się bzydzić niebożnością. Spra-
wiedliwie są wszystkie powieści moje /
nie ma w nich nic kłopotliwego ani prze-
wrotnego. Proste są rozumnym / i
prawie nadywającym umiętność.
Przymicie ćwiczenie moje / a nie pie-
niądze : umiętność raczy niż złoto

obie

Madrość
sie gálca ro-
zmáicie.

11 obieraycie. Lepsza jest bowiem ma-
drość nad wszelkie nadrożeń rzeczy:
12 y wszystko co może być pożądané nie-
może być bydy przyrównané. Ja ma-
13 drość mieszkań w ródzie / a przy my-
ślach ćwiczonych bywam. Boiaż
PANSKA nienawidzi złości: py-
cha y hardości / y droga zła y wsty-
14 dnie czynami bydy sie. Moia
jest rada y prawda / moia jest roztro-
15 pność / moie jest mięstwo. Przez mie-
trólowie królowa y prawostawcy stá-
16 nowia sprawiedliwość. Przez mie-
książetá pánuia / y mocarze stánuia
17 sprawiedliwie. Ja miluje tych k-
rzy mie miluia: a którzy ráno czuia
18 do mnie / nayda mie. Przy mnie są
bogactwa y sława / y psinie mąietno-
19 ści y sprawiedliwość. Lepszy bo-
wiem jest owoc mój niż złoto y ká-
mienię drogic: a wrodzicie moie niż
20 iębro wyborne. Na drogach spra-
wiedliwości chodze / w postrzodku
21 świętych sądowych: aby ch w bogaci-
lá té którzy mie miluia / y skárby ich
22 abym nápelniá. PAN mie osiągt
ná początku dróg swoich / pierwey
23 niżli co czynil z początku. Od wie-
kum jest zrzadzóna / y zstárodawná
24 pierwey niżli sie ziemia stála. Je-
sze nie było przepásć / a iam już po-

Madrość
jest Bogu
spółwicz-
na.
Ecc. 24. c. 14

Przedwicz-
ność syná
bożego.

22 Pan mie osiągt ná początku dróg swoich
Tu masz táśne pismo / o Przedwicznym ro-
dzemu syná Bożego. Bo Salomon chce zá-
lecić ludzóm ćwiczenie w mądrości y náuce /
wdał sie ná opisanie mądrości mątworzo-
néy / ale przed wieki z Bogá wrodzoney. A ták
opisnie naprzód téy przedwiczności / wyra-
żając ta słowy rozmaitemi: Na początku /
Przed tym niż co weszyl / Od wieku / Zdawná /
Niż ziemia sie stála. To wszystko znaczy / przed
wi czność téy mądrości wrodzoney z Bo-
gá: aby zá takim opisaniem nihto téy przed-
wiczności nie wátpil. A iesze dla lepsze-
pewności przypisnie téy to / iż przez nie są w-
szystkie rzeczy stworzone / mówiac: Gdy záklá-
dal grunty ziemi / z nimem była wszystko zá-
kładając. Potym opisnie téy mądrości rodze-
nie mówiac: Przed wszystkim págorám by-
łam wrodzona. Tęgo nie mozem inac-ey ro-
zumieć iedno o prawdziwym przedwicznym
rodzeniu / bo tu śmá tá mądrość potázuie /
takó była przed wieki. Żeć nie inac-ey iedno
iż była rodzona przed wieki. y dla tego tych
słow używa / Byłam poczęta / Byłam rodzo-
na: aby dáła znać iż właśnie rodzona była /
ponieważ przy poczęciu y rodzeniu / rzeczy
włacie sie rodzi. A tá mądrość tak wrodzona
jest synem Bożym / takó ta zowie niżey 30. v.
4. Co wszystko nikomu inšemu według pi-
smá ś. nie śluzi / tylko samému Panu Chry-
stusowi / prawdziwemu y przedwicznemu sy-
nowi Bożemu. Naprzód iż tak to wykláda

25 czetá była: ani iesze zrodlá wod by-
ly wyniknely: ani iesze góry ciętká
26 wielkościá by y stánel y. przed págorá-
kami iam sie rodziá. Jesze był zie-
mie nie uczynil / ani rzek / ani záwiás
27 okregu ziemi. Gdy gotowal niebio-
sá / tamem ia była: gdy pierwym porz-
28 dkiem y kołem otaczał przepásć. gdy
niebiosá utwierdzał wzgórie / y wázył
29 źródlá wod. gdy zákládal morzowi
gránice iego / a wstáwe dawał wo-
dom aby nie przestepowály gránic
swoich: kiedy záwiepał fundamenty
30 ziemi. Z nimem była wszystko stá-
dájąc: y kochaám sie ná każdy dzień:
31 igrając przed nim ná każdy czas /
32 igrając ná okregu ziemi: a kochá-
nie moie bydy z synmi człowieczymi.
33 Teraz tedy synowie słuchaycie mie:
Błogosławieni którzy strzegá drog
34 moich. Słuchaycie ćwiczenia / a
bądźcie mądrymi: a nie odzucaycie
35 go. Błogosławiony człowiek który
mie słucha: y który czuie v dziwi mó-
ich ná każdy dzień / y pilnuie v po-
36 dwoieru dziwi moich. Kto mie nay-
dzie / naydzie żywot / y wyczerpie zbá-
wienie od PANA. ale kto przeciw
37 mnie zgrzeszy: obrazi dusze swoje. W-
szystcy którzy mie nienawidzá / kochá-
ią sie w śmierci.

Madrość
Bogiem w-
szystko stá-
da.

Szukający
mądrości
błogosła-
wieni.

Evangelistá ś. Łukasz w Rozd. 11. v. 49. 30.
wiazé Paná Chrystusa mądrością Bożą / y zá-
lecając to v Ewangelistóm / Christus mowi /
Mądrość mowi. Potym y Paweł ś. 1. Kor. 1.
v. 24. zowie go Mądrością Bożą. A ták nie
funkac inšych wykládów / według pisma ś.
Pan Christus takó prawdziwa mądrość Bo-
żá / przed wieki sie mądrością wrodzil / y jest
przedwicznym synem Bożym. Lxx. tłumá-
cze oné słowa / Pan mie osiągt / tak przeklá-
dá / Pan mie stworzyl. Co tu tákże znaczy
takó y osiągt abo wrodzil: bo żydowskie
słowo 13p kona / znac y otrzymał abo po-
siągt / y używa go pismo o osiągnięciu
przez wrodzenie. Gen. 3. v. 1. pr. 13p Lácińska
vulgata właśnie przekláda / Possedit, Po-
siągt. A tłumáczé Lxx. w Grécim używá-
ia słowa / stworzyl / iż w piśmie ś. to słowo
stworzyć / podczas znaczy uczynić co z misze-
go / Gen. 1. podczas wrodzić / takó tu ná tym
miejscu. bo zaraz potym pismo wykláda / że
sie to ma rozumieć o rodzeniu / używając o-
nych słów / Poczęta y rodzona bylam. tákże
y Eccles. 24. v. 5. o czym tamże czytay. Tak
té słowa o Panu Chrystusie takó o wcielónéy
Mądrości Bożéy wykládá wślyscy stárzy
Doktorowie święci. Clemens Romanus lib. 5.
Constit Apostolic. c. 19. Concilium Hispalense
2. c. 13. Athanasius sermo. 3. contra Arianos. Cy-
rillus Alexandrinus lib. 5. Thesau. c. 4. Chri-
sof. sermo. de st. Trinit. Hieronym. lib. 2. in
Mich. y ad Ephes. 2. Augustin. serm. 58. de ver-

bis Domini. & lib. 1. de st. Trinita. c. 12. Hilarius lib. 12. de Trinit. Ambros. 1. de fide c. 7. Y wyczerpnie zbawienie od Pana] Te słowá Lxx. tłumáczé tak przekładá. Zgotowána bywa wola od Pana. Bo Żydowskie słowá moga się dwoiako wykládać / wśákoż iednákież ich wyrozumienie. Doktorowie stá- rzy często przywodzą te słowá tak iáko 70. przetóżyli / y Augustin / y Concilium Aurali-

canum, y Prosper, y Fulgentius y inssy / tak je polácinie przywodzą / Præparatur voluntas a Domino, przeciw Heretikom Pelagianóm / Którzy powiádali / że się może człowiek przygo- gotować do łaski Bożej bez tego pomocy / co jest iásnie przeciw písmu s. Które tu mówi / że przygotowanie nášé jest od Boga. Albo iáko teraz czytamy / wyczerpnie zbawienie od Pana.

ROZDZ. IX.

Aldrość zbudo- wála sobie dóm / wyciosála siedm filarów. Osiáro wála ofiáry swo- ie / roztworzyła wi- no / y skól swóy wj- stáwila. Postála dzievki své (aby przyzwály) ná zamek / y ná mury mie- stie. Jesli kto jest máluczkim / nie- chaj przydzie do mnie. A glupcóm móvila: Pódźcie / požyroaycie chle- bá mégo / y piyćie wino / ktorém wam roztworzyła. Opuścćie dziecinstwo á žyycćie / y chodźcie drogámi rostro- pności. Kto weczynásmiérce / sam sobie krzyvde czyni: á kto strofuie niežbožniká / zniáze sobie rodzi. Nie kárz násmiérce / aby cie niemáil w nienávisci: kárz mądrego / á bedžie

cie miłowat. Day mądremu powód / á przyczyni mu się mądrości: náu- czay spráwiedliwego / á pokwápi się wżić. Początek mądrości boiażn PANSKA: á vmicietność swiętych rostropność. Bo przez nie rozmnó- żá się dni twoie / y przyczyniá się tobie láta żywotá. Jesli bedžies mądrym / sam sobie bedžies: á bedžiesli ná- smiérce / sam złé pomiesies. Nie- wiástká glupia y wrzaskliwa / y pełná ludárstwa / á nie zgólá nie vmie- isca / siedzi we drzwiách domu swého ná skólk / ná wysšym miey- scu w miescie / aby wólála miáig- cych drogá / á idących drogá swojá. Kto jest máluczkim / niechaj zstápi do mnie. A glupcowi rzeká: Wody kráđžione skóđse są / á chléb křytomy smáczniejszy. A niewiedziál że tam są obřymowie / y w głębokóściach piekielnych góście iey.

Mądr: 1. a 7 Psal: 110. d 10. Ecc: 1. b 16.

Niewiástká glupia y wrzaskliwa

czárli.

Mądrość budo wála sobie dóm.] W tym Cyprian s. tak piše lib. 2. Epist. 2. Prys Sá lomoná duch s. wiserunk pánskiy ofiáry przetrnázyl / ofiárowánéy ofiáry y chlebá y winá. Alec y oltarzá y Apóstolów wymánte

czyni. Augustin též lib 17. de ciuit: Cap. 20. wšytko to písmo o nášey ofierze ctála y křwie pánskiy ná oltarzú wykláda. Tážé przed nimi rozumíáł Žydowski Rábbi Samuel o- pusculo de Aduentu Mesiá C. 20.

Przypowiesci Salomonowé. ROZDZIAŁ X.

Mądry syn roz- wesela oycá: á syn glupi smutkiem iest mátce swoiey. Nie niepomo- go stárby niežbo- žności / lecz spra- wiedliwość wybáwi od smierci. Nie vdráczy Pan głodem dusze spráwiedliwego: á zásádká niežbo- žnych wyrwóci. Vbóžtwo spráwila reká leniwa: ále reká mocnych bogáctwá gotnie. Kto się wspiera ná kłámstwach / ten pásie wiátry: á tenžé též sciga

latáigáć pták. Kto zbiera we žniwá / syn mądry iest: ále kto spi lecie / syn pohánbienia. Błogosłáwienieštro pánskie nád głowá spráwiedliwego: á nieprá- wóść vstá bezbožnych pokrýwa. Pámigtká spráwiedliwego z chwa- t / ále imie niežbožnych zginie. Mądry sercem przymnie przytá- zánia / glupi bywa bit wárgámi. Kto chodži w prostosci / bespie- cznie chodži: Lecž kto wyrwáca dró- gi své / wyiáwion bedžie. Kto mruga okiem / przyniesie žal: á glupi wárgámi bedžie bit. Brzódo żywotá / vstá spráwiedli- wego: á vstá niežbožnych nieprá- wóść pokrýwá. Nienávisć wzbudza swary: á

Zniwá.

Błogosłá- wienieštro.

Pámigtká. Ábo, glupi wárgámi, to iest, glupie móváci ká- dlie bit, H. Prostosc.

Ecc: 27. c 25 Obludnie z- myšlá przyia- tielstwo.

Kto glupie móvi.

Vstá sprá- wiedliwe. Nienávisć.

wšy-

Przygotowa- nie do łaski Bożej jest od Boga.

Mądrość dóm sobie budo wála wšy, wšy- tlich do sie bie wabi.

Złosnik á násmiérce kárání nie przymnie, á mądry przymnie.

Ofiára ctála y křwie Chri- stusowéy pod ofobá chlebá y winá.

Syn mądry y glupi.

Skárby nie- žbožné.

Ábo, mág- nošć, H. žy- wor, G. Leništvo.

Kłámstwo.

1. Pet. 4. b 8.
2. Co: 13. b 4

Skazit, H.
G.
Młietność
Robotá.

Abo, idzie
do żywota
strzegący ewi
denia, H.
Potwarz.

Wielomó-
wność.

Jezyk sprá-
wiedliwó

Bogáty
kto?

Wagá sprá-
wiedliwa.

Pychá.

Prostotá.

Bogáctwá

Spráwiedli-
wość.

Smierć nie-
gbożnych
niepráwých
H.

13 Wszytkie występti / miłość pokrywa.
14 W vsięch mądrego náyduie sie
mądrość / á kiy ná grzbiecie tego kto-
rému nie sstáie sercá.

15 Mądry táia vmietetność : lecz
vstá glupię sá bliskie pohánbienia.

16 Młietność bogátého / miásto
mocy iego : boiażn vbogich niedo-
státek ich.

17 Robotá spráwiedliwého ku ży-
wotowi : ále vrodzay niezbožného ku
grzechowi.

18 Diogá do żywota / strzegacému
ćwiczenia : álecz kto opuszcza kárność /
bládzi.

19 Wárgi kłamliwé táia wsobie nie-
nawisć : kto mówi potwarz / glupi
jest.

20 W wielomowności nie bedzie bez
grzechu : lecz kto miárkuie wárgi své
bárzo rostropny jest.

21 Srebró wyborne / iezyk spráwie-
dliwého : ále serce niezbožnych zá nie
nie stoi.

22 Wárgi spráwiedliwého náuczają
wielu : lecz ktoży nie vmietetni sá / w
niedostátku sercá pomrzá.

23 Błogosłáwienstwo PANSKIE

23 czyni bogátymi / áni sie przyláczy do
nich vtrápienie.

24 Glupi iákoby smiechem czyni
niecnotę : ále mądrością jest meżowi
báczność.

25 Czego sie boi niezbožnik / przydzie
nań : żádániech spráwiedliwym be-
dzie dano.

26 Jáko chmurá przechodząca prze-
minie niezbožnik : lecz spráwiedliwy
iákó fundáment wieczny.

27 Jáko ocet zębóm / á dym oczóm /
tát leniwy tym ktoży go posłáli.

28 Boiażn PANSKA dni przyczy-
ni : á látá niezbožnych bedá vtró-
coné.

29 Oczekáwanie spráwiedliwych we
selé : lecz nádzieciá niezbožnych zginie.

30 Noc prostého drogá Pánska :
á strách tym ktoży zle czynią.

31 Spráwiedliwy ná wieki pomison
nie bedzie : á niezbožnicy mieścić nie
bedá ná ziemi.

32 Vstá spráwiedliwého zrodzá mą-
drość : iezyk przewrotnych zginie.

33 Wárgi spráwiedliwého vpátru-
ją wdzięczności : á vstá bezbožnych
przewrotności.

Smiech glu-
piego.

Boiażn
głych.

Niedostátek

Leniwy.

Látá do-
brych y
głych.

Nádzieciá.

Strách
głych.

Jezyk.

Co sie Bogu y
ludom po-
dobá.

ROZDZ. XI.

Waga zdradli-
wa / bzydlivosc
jest v PANA : á
gwichť spráwie-
dliwy wola iego.

Gdzie bedzie
pychá / tám be-
dzie y hánbá : á
gdzie jest pokorá /
tám y mądrość.

Prostotá spráwiedliwych popro-
wadzi ie : á podeście fałszerzów spu-
stoszy ie.

Nie pomoga bogáctwá w dzień
pomsty : ále spráwiedliwosc wybá-
wi od smierci.

Spráwiedliwosc prostého nápro-
stnie w swoiey niezbožności.

Spráwiedliwosc práwých wyzwo-
li ie : á niespráwiedliwi w zasádkách
swoich poimáni bedá.

Gdy umrze człowiek niezbožny /
vstanie wшыtká nádzieciá : y oczeka-
wanie frásowliwych zginie.

8 Spráwiedliwy z vciřtu wyrwan
jest : á miásto niego niezbožnik be-
dzie dány.

9 Obludnik / vřty zdraďa przyiacie-
lá swého : ále spráwiedliwi vmietet-
nością bedá wybáwieni.

10 W szczesciu spráwiedliwych bedzie
sie rádowno miásto : á w zátáraceniu
niezbožnych bedzie pochwalá.

11 Błogosłáwienstwem spráwiedli-
wych wywyszy sie miásto : á vřty nie-
zbožnych w wróci sie.

12 Kto gárdzi przyiacielem swoim /
potrzebujący sercá jest : á człowiek
rozumny milczy.

13 Kto zdradliwie chodźi / obiawia
táiemnice : ále kto wierného sercá /
tái tego czego mu sie przyiaciel zwie-
rzył.

14 Gdzie niemáś rzáďce / lud vpá-
dnie : á zdrowie gdzie wiele rády.

15 Dłym vtrápión bedzie / ktoży reczy
zá obcego : lecz kto sie strzeże "sidiel"
bespieczen bedzie.

16 Twierásta wdzięczná dostápi sła-
wy : á mocarze bedá mieć bogáctwá.

Obludnik.

Spráwie-
dliwy.

Przyiaciel.
obiáwiáje
niedostátki
iego.

Táiemnica.

Rádá.
rady, H.

Rekoymia.
rekoym-
stwa, H.

Niewiásta
dobra.

Miłosier- ny.	17	Dobrze czyni duszy swej człowiek miłosierny : a który okrutnym jest/ odzuca y krewné.
Bezbożność	18	Bezbożnik czyni dzieło nie trwałe : a ścieżce mu sprawiedliwość / zapła- ta wierna.
Laskawość sprawiedli- wość, H.	19	Laskawość gotuje żywot : a na- śladowanie złych śmierć.
Serce prze- wrotne.	20	Wydolne PANU serce przewro- tne : a w podobanie jego w tych któ- rzy w prostocie chodzą.
Choćby se ali spiknali między sobą nie będą bez winy.	21	Reka w rece nie wydzieży kara- nia : ale nasienie sprawiedliwych za- chowane będzie.
Niewiasta piękna.	22	Kolce złote w pysku w swinie / nie- wiasta piękna a głupia.
	23	Żadza sprawiedliwych wosłka do- bra jest : oczekawanie niebożników zapalczywość.
Jałmużna.	24	Jedni wdzielają własnych / a bo- gatszymi sie szkodzą / a dudy wy-

dzielać nie swoje / a zawse są w nie-
dostatku.

25 Dusza która błogosławi wstaje : a
kto wpaia y sam też wpoion będzie.

26 Kto kryje zboże / przeklnie go po-
spółstwo : lecz błogosławieństwo
nad głową przedawających.

27 Dobrze wstać rano który szuka do-
bra / ale kto szuka złości / zatlumi go.

28 Kto wfa w bogactwach swoich /
wpadnie : a sprawiedliwi iako ziolo-
ny list zakwitną.

29 Kto "miejsa dom swój / odziedzi-
czy wiatry : a kto głupi jest / będzie
służył mądremu.

30 Owoc sprawiedliwego drzewo ży-
wota : a kto przyjmie duszę / ma-
dry jest.

31 "Jeśli sprawiedliwy na ziemi od-
nosi : iako daleko więcej niebożny
y grzeszny ?

"Człowiek do
broliwy, H.

Kryć zboża

Vfanie w
bogactwach

Marnotra-
wstwo.

"rospiera do
brá swé.

"zyskuje du-
sę, albo ludź-
czy.

"i. Pet. 4. d. 2
"ledwie zbá-
wion będzie
niebożnik, a
grzesznik któ-
dy sie zosła-
nie ? G.

Prognowa-
nie.

"Ec. 20. d. 30

Płaczliwość.

"H.

"w parom-
stwie.

Vsta.

Głupi.

Świadek.

"Jest kto ma-
wia słowa iá-
ko słychy-
mieczone, H.

"izyk kłam-
liwy nstanie,
H.

Zdrada.

ROZDZ. XII.

To miluje kar-
ność / miluje w-
miecność : ale
kto nienawidzi
skrofowania / glu-
pi jest.

2 Kto dobry jest
wyczerpie łaskę w Pana : ale kto w-
fa w myślach swoich / "niebożnie
czyni.

3 Nie zmocni sie człowiek z niebo-
żności : a korzeń sprawiedliwych nie
będzie poufiony.

4 "Niewiasta piękna / jest korona me-
żowi swemu : a zgnilość w kościach
jego / która czyni rzeczy godne sromy-
ty.

5 Myśli sprawiedliwych sądy : a ra-
dy niebożnych zdradliwe.

6 Słowa niebożników czyha na
krew : wsta sprawiedliwych wyba-
wiać ie.

7 Obróć niebożne a nie będzie ich :
a dom sprawiedliwych stać będzie.

8 Nauki swojej mąż będzie pozná-
ny : ale kto jest nieczemny a głupi /
wzgárdzie podleże.

9 Lepsy jest ubogi mający swą po-
trzebę : niżli chlubliwy który potrze-
buje chleba.

10 Zna sprawiedliwy "duszę bydlą swą

go : a wnetrzności niebożnych okru-
tné.

11 "Kto sprawuje ziemię swoją / be-
dzie nasycon chlebem : ale kto sie pró-
znowaniem bawi nagłupsy jest.

"Kto wesoly jest w zasiadaniu na
winie / w zamkach swoich zostawi
sromotę.

12 Żadza niebożniká zmocnienie nie-
cnotliwych : lecz korzeń sprawiedli-
wych rósć będzie.

13 Dla wst przewrotnych przybliża sie
wpad złośliwemu : lecz sprawiedliwy
wydaje wciśku.

14 Z owocu wst swoich każdy będzie
napełnion dobrami : a według wczyn-
ków rąk jego będzie mu oddano.

15 Droga głupiego prosta w oczach
jego : lecz kto mądry jest słucha po-
rady.

16 Głupi natychmiast gniew swój
pokazuje : lecz kto krzywdę pokrywa /
chyttry jest.

17 Który / co wie mówi świadek jest
sprawiedliwy : ale który kłama / jest
świadek zdradliwy.

18 "Jest który obiecuje / a iako mie-
czem sumnienia który bywa : a iezyk
mądrych jest zdrowie.

19 Wargá prawdy trwała będzie na
wieki / a kto jest świadek nagły / ten
stroi iezyk kłamstwa.

20 Zdrada w sercu myślących złości :

Karność
miłujący.

A

"Abó, tego
(Bóg) postępi

Niewiasta.
"starecna,
H.

"pocztwo-
ści.

Myśli.

Słowa.

Dom spra-
wiedliwych

Nauka.

Chlubiący
sie.

"Ec. 10. d. 30
"to jest, fol-
guie y do ga-
dza bydlu
swemu.

ROZDZ XIII.

Młdra niewia-
sta budwie dóm
swoy: á głupia y
zbudowany reko-
má zepsuie.

Chodzący pro-
stą drogą y boja-
cy się Boga / wżgardzon bywa od te-
go / który bezecną drogą chodzi.

W vsięch głupiego / ty pychy:
lecz wargi mądrych strzegą ich.

Kedy niemasz wolow / żłób próżny
jest / á gdzie wiele zboża / tam jest iá-
wna moc wolu.

Świadek prawdziwy nie klama:
lecz nie prawdę powiada / świadek
zdradliwy.

Szuka nasmięwca mądrości / á
nie náyduie: náuka rostopnych lá-
cna.

Jdź przeciw meżowi głupiému / á
nie zna warg mądrości.

Mądrość chytręgo jest rozumieć
drogę swoie: á nieopatrność glu-
pich obledna.

Głupi będzie sie śmiał z grzechu:
á między sprawiedliwymi będzie nie-
šťkáłá lášťá.

Serce które zna gorzkosć dusze
swoiey / do wesela iego nie przyniesá
sie obcy.

Dóm niezbożnych zglądzon be-
dzie: lecz przybytki sprawiedliwych
zákwieta.

Jest droga która sie zda człowię-
kowi sprawiedliwa: ále koniec iey pro-
wádzi do śmierci.

Śmiech będzie zmięsan z żáło-
ścią: á koniec wesela smutek posia-
da.

Drogami swymi násycon będzie
głupi: á nád nim będzie mąj dobry.

Prostak wierzy každému słowu:
chytry rozważá troki swoie.

Syn zdradliwy nie będzie miał
nic dobrego: ále słudze mądremu po-
szesćcia sie sprawy / y wyprostnie sie
drogą iego.

Mądry boi się / y odstepnie od zle-
go: głupi przestákuie á dufa.

7 Tłecierpliwy czynić będzie głup-
stwo: á mąj chytry przemierzły jest.

18 Máluczy posiedá głupstwo: á
opatrzni / będą czekać vmietności.

19 Będą / leżec / żli przed dobrymi: á
niezbożnicy v drzwi sprawiedliwych.

20 Vbogi y bliźniemu swemu omierz-
ły będzie: ále bogatych jest przyiaciół
wiele.

21 Kto gárdzi bliźnim swoim / grze-
sy: ále kto ma litosć nád vbogim /
błogosławiony będzie.

Kto wierzy w Pána / miłosierdzie
miliue.

22 Błędzą którzy źle czynią: miłosier-
dzie y prawda gotują dobra.

23 Ze wśelkiey roboty będzie dosta-
tek: ále gdzie słów wiele / tam często
niedostatek.

24 Koroná mądrych bogactwá ich:
śalenstwo głupich nierostropność.

25 Wybawia dusze świadek prawdzi-
wy: á zdradliwy klamstwá mówi.

26 W boiaźni PANSKIEY wśanie
mocy: y synowie iego nádzieie miec
będą.

27 Boiaźń PANSKA zdroj żywotá:
aby wśli vpadku śmierci.

28 W wielkości ludu godność króle-
wska: á w trofie ludzi zelżywość ksiá-
żecia.

29 Kto jest cierpliwy / wielkú sie ma-
drością rządzi: á kto nie cierpliwy
jest / wywyżsa své głupstwo.

30 Żywot ciała / zdrowie serca: spro-
chnienie kości / zázdrość.

31 Kto czyni krzywdę vbogiému / v-
raga stworzycielowi iego: á czci go /
kto ma smilowanie nád vbogim.

32 Dla złości swéy niezbożnik / wy-
gnány będzie: ále sprawiedliwy ná-
dzieie ma przy śmierci swoiey.

33 W sercu rostopnego odpoczywa
mądrość: y wśelkie nieuczóné wy-
ćwicy.

34 Sprawiedliwość wywyżsa ná-
ród: ále grzech czyni ludzie mizerny-
mi.

35 Sługá rostopny wdzięczny jest
królowi: niepożyteczny gniew iego
odniesie.

Niecierpli-
wy.

“abo, pragne
vmietności
“seklanié,
H.

Przyiaciele
bogatych.

Wżgarda
bliźniego.

“H. G.
Miłosier-
dzie.

Słów wiele

“niemája śa-
czym zálucáć
tylko głup-
stwem.

Świadek.
Boiaźń Bo-
ża.

Królewska
godność.

Cierpliwy.

Zázdrość.
“Niz. 17. a 5.
Krzywda
ubokiego.

“od wiáde-
nia Boga.

Grzech.

Sługa ro-
stopny.

Niewiaśta
mądra.
Iob 12. a 4.

A

“PANA, H.

“zá pyśné
słowá kará-
ny będzie.
“Podoba pró-
zna, H.

Świadek.

Nasmięw-
ca.

Śmiech glu-
pich.

Sam cżo-
wiek wie co
go boli, y co
go w wesela.
Dóm nie-
zbożnych.

B

Niz. 26. v. 25
Droga o-
mylna.

Koniec we-
sela.

“Obyczáymi.

Prostak.

“H.
Syn zdra-
dli-
wy.

Dufanie
głupich.

ROZDZ. XV.

Dpowiedz łagoda vsmierza gniew: ale mowa przyska pobudza. Jezyk mądrych zdobi vmiecie: tność: wsta glupich wywieraa glupstwo.

Na każdym miejscu oczy PAN-
SKIE / wypatrnia dobre y złe.

Jezyk łagodny / drzewo żywota: a który nie mierny jest / zetrze ducha Glupi smieie sie z strofowania oyc swego: lecz kto strzeze karności / chytrzy bedzie.

W obfitę sprawiedliwosci moc jest nawietza: a myśli niebożnych beda wykorzenione.

Dom sprawiedliwego moc wielka: a w dochodziech niebożnego zamięsanie.

Wargi mądrych siał beda vmiecie: serce glupich inakse bedzie.

Osiary niebożnych obzydla PAN: modlitwy sprawiedliwych przyiemne.

Obzydlosc jest PANV droga niebożnego: który idzie za sprawiedliwoscia / jest vmilowany od niego.

Nauka zla opuszczajacemu droge żywota: kto nienawidzi karnosci / vmrze.

Piektlo y zatracenie przed PANEM: iako daleko wiecey serca synow czlowieczych:

Zarazliwy nie miluje tego / kto go karze: y do mądrych nie idzie.

Serce wesale rozwesela oblicze: w fraszunku serca duch wpada.

Serce mądrego szuka nauki: a wsta glupich karmia sie nieumiecie: tnoscia.

Wszystkie dni w bogiego złe: mysl bezpiecna iako wstawicne gody.

Lepsza jest trocha z boiaznia PAN SKA: niz wielkie skarby a nie nasycac.

ROZDZ. XVI.

Czlowieczka jest dusze przygotować: a PANSKA rzadzic tezykiem.

17 Lepiej jest bydz prostonym na ias-
C rzyne z miloscia: niz na cieie tuste z mienawiscia.

18 Maj gniewliwy pobudza swary: Ktory cierplivy jest / vsmierza wzbu-
dzone.

19 Doga leniwych iako plot cierniowy: doga sprawiedliwych bez obrazy.

20 Syn mądry wweela oyc: a glup-
pi czlowiek gardzi matka swoia.

21 Glupstwo wesela glupiemu: a maj mądry prostnie troci swoje.

22 Rozpraszaa sie myśli / tedy nie-
mas rady: ale gdzie jest wiele rodza-
cych / wtwierdzaa sie.

23 Weseli sie czlowiek w zdaniu wst-
swoich: a mowa czasu swego rzeczona
na jest barzo dobra.

24 Szciezka żywota nad vmiecie-
tnym: aby sie vchronil piekla na-
glebszego.

25 Dom pysnych PAN wyrzuci: a
D granice wdow potwierdza.

26 Obzydlosc PANV myśli złe: a
czysta mowa napietniejsza potwier-
dzona bedzie od niego.

27 Nieza dom swoy ktory lakom-
stwa nasladuje: a kto nienawidzi
darow / bedzie zyl.

Pzez milosierdzie y wiare by-
waa oczyszciane grzechy: a pzez bo-
iazn Panska wspelki odstepnie od
zlego.

28 Serce sprawiedliwego rozmysla
poslusienstwo: wsta niebożnych o-
plywaa zloscia.

29 Daleko jest PAN od niebożnych: a
modlitwy sprawiedliwych wyslucha.

30 Swiatlosc oczu wweela dusze: a
dobra slawa czyni tuste kosci.

31 Vcho ktore slucha karnosci zy-
wota: w posrodku mądrych mie-
skac bedzie.

32 Kto odzuca karnosc / wgardza
dusze swoje: ale kto przyimuie kara-
nie / panem jest serca.

33 Boiazn PANSKA cwiczenie ma-
drosci: a slawe vpzedza pokora.

2 Wszystkie drogi czlowieczs sa ia-
wne przed oczyma tego: PAN jest
ktory wwaia duchy.

3 Obiaw PANV vczynki twoie / a
beda wprostowane myśli twoie.

Gniewliwy
y zwiadliwy

zda sie im.
rowna H.

Syn mądry.

Rada.

Dom py-
snych.

H. G.

Vpominki.

H.
Wiarą y
milosier-
dzie.
Niz: 16. a 6.
Poslusien-
stwo.

Modlitwy.

Slawa.

zobzywaa-
cych, zba-
wiennych.
Karnosc.

Boiazn y
pokora.

mogt dobrze
wymowic.
Bog wwaia
duchy.
Poruca, H.
w twierdzo-
ni, H.

Pan

Odpowiedz
lagodna.
Niz: 25. c 15

zapalczy-
wosc.
Jezyk mą-
drego.

Oczy Boze.

Jezyk.
zdrowy, H.

H.

Moc domu
sprawiedli-
wego.
abo, dost-
tek wielki, H
nie tak, H.

Osiary nie-
bożnych.
Ecc: 34. e 21

Karnosc.
H.

Boguwisy-
tko wiado-
mo.

abo, nasimie
wca.

Serce weso-
le.
Niz: 17. d 22

Myśl bezpie-
czna.
wesole serce
H.

prgestawac
na male.
zklopotem,
H.

Vczty.

By nalepiety
czlowiek y
myslit co ma
mowic, iefcze
trzeba badey
pomocy, aby

Wszystko dla Boga, na dzień pomsty. Choćby miał wiele rowa- rzyśów z sobą przysięgłych H.

Miłosier- dzie. wys: 15, d 27.

do zgody z- nim.

Malc y wielkie do- chody.

Z rożmy- stem czynić

Dearetá y sądy króle- wskie. Sądy Boże.

Sprawniedli- wość.

Gniw kró- lewski.

Laska kró- lewska.

dlugo ocze- kaway.

Mądrość droga.

Straż dusze.

Wolność człowieka woli.

Czemu żli po- zpieni są swoweni.

4 Pan wszystko wdziałal sam dla sie- bie: też y niebożnika na zły dzień.

5 Obzwydły iest PANV każdy py- śny: by też reka do reki była/ nie v- chodzi karania.

Początek drogi do brzy/ czynić spra- wiedliwość: y wdzięcznięysa Bogu niżli ofiary ofiarować.

6 Miłosierdziem y prawdą niepra- wość bywa odkupiona: a w boiaźni PANSKIEY strzeżę sie złego.

7 Gdy sie podobają PANV drogi człowiecze: tedy y nieprzysięgi jego przywiedzie do pokoju.

8 Lepsza iest trochą z sprawiedliwo- ścią: niżli wielkie dochody z niepra- wością.

9 Serce człowiecze rozrządza drogi swoje: ale PANSKA iest prośować kroki jego.

10 Proiectwo w wargach królew- skich: w sądzie nie błądzą wsta jego.

11 Waga y skala iest sąd PANSKI: a uczynki jego wszystkie gwichty w worku.

12 Obzwydliwi królowi którzy źle czy- nią: bo sprawiedliwością wmacnia sie stolica.

13 Upodobanie królewskie wargi sprawiedliwe: kto mówi dobrze/ be- dzie wmiłowan.

14 Gniew królewski postowie śmier- ci: a mąż mądry wblaga ji.

15 W wesołości twarży królewskiej żywot: a łaska ięg iako deszcz poży.

16 Nabyway mądrości/ bo lepsza iest nad złoto: y nabyway roztropności/ bo droższa iest nad srebro.

17 Szczęśćka sprawiedliwych odchyła sie od złego: stróż dusze swej strzeże

drogi swojej.

18 Przed zginieniem wprzeda pycha: a przed wпадkiem duch sie wynosi.

19 Lepiej iest korzyć sie z cichymi: niżli dzielić korzyści z pyśnymi.

20 Cwiczonny w słowie nayedzie do- brza: a który ma nadzieje w PANV błogosławiony iest.

21 Który iest mądrego serca/ będzie nazwany rozumnym: a kto wdzie- czney wymowy/ wiecéy odniesie.

22 Zdrowy żywota nauka tego kto ię ma: a nauka głupich szaleństwo.

23 Serce mądrego wyćwicz y wsta ię go: a wargam ięgo przyda wdzie- czności.

24 Plastr miodu słowa ozdobne/ słod- kość duszy/ zdrowie kościom.

25 Jest droga która sie zda człowie- kowi prawa: a koniec ięg prowadzi do śmierci.

26 Dusza robiącego robi sobie/ bo go przymusza y wsta ięgo.

27 Mąż niebożny wykopuje złość: a na wargach ięg ogień sie rozpala.

28 Człowiek przewrotny wsczyyna zwa- dy/ a święgotliwy rozłącza kłószetá.

29 Mąż złościwy nući bliźniego swe go: y prowadzi go droga nie dobra.

30 Kto zapátzrywşy sie myśli prze- wrotności/ gryząc wargi swoje do ká- zuie złości.

31 Wmieniec godności siedziwość/ któ- ra sie nayduie w drogach sprawiedli- wości.

32 Lepszy iest ciérpliwy niżli mąż mo- cny: a który pánwie sercu swému/ niż ten co miał zdobywa.

33 Łósy do łoná rzucáią: ale od PA- NA bywáią nástroione.

Pychá gna- kiem upad- ku. Pokora.

w rzeczy. Rożro- pność y w- dzieczność w mowie.

Chłuba o- mylna. wys: 14, 12.

potrzeba po- karmu. wynayduie.

Swiegotli- wy.

Zwadyca.

Sędziwość

Cierpliwy.

Łósy Bóg łósuie.

wość ięgo chwate miałá. A przeto nie mamy mówić/ żeby Bóg miał kogo na wieczné za- trácentie stworzyć/ ponieważ on té o których wiedział/ i dla swych grzechów/ nie z wolę Bożę/ mieli bydz potepieni/ stworzył dla chwały swojej. A to iest co tu Salomon mó- wi: Pan wszystko wdziałal dla siebie/ y nie- zbożnika na zły dzień (idącego) dla siebie/ to iest/ ná chwale swoje uczynil: aby iako mówi o Pharaonie Exo. 9.v.16.) ná nich okazał moc swoje/ y żeby było opowiadáne imie ięgo po wszystkich ziem/ Rzym. 9.v.17.

6 Miłosierdziem y prawdą nieprawość by- wa odkupiona. Oto tu masz słowo odkupie- nia/ które tóż znaczy co y dosyć uczynienie/ którego przá heretycy. Gdyż nie mniey przy- należy do sprawiedliwości dosyć uczynienie: a ięli możemy náśemi uczynkami odkupić grzechy náśe/ możem téż y dosyć uczynić zá

Odkupienie y dośyćczy- nienie zá grzechy.

grzechy / to jest / za karanie któreśny powinni
za grzechy. Wszakże sie to wszystko rozumie / i
y odkupienia y dosyć wezmiennia nasze / nie to

nacząy ważne są / tylko przez meke y zasługi
Pana Chrystusa.

ROZDZ. XVII.

Kłpszy jest kęs
chleba suchego z
weselem / niżli
dóm pełen ofiar z
swarem.

Slugą rostro-
pny będzie pano-
wał nad synmi głupimi : a między
braćmi będzie dzielił dziedzictwo.

Jako w ogniu probują srebro / a
złoto w piecu / tak PAN probuje ser-
cá.

Złotnik posłuszen jest ięzykowi zło-
śliwemu : a zdraźliwy słucha warg
kłamliwych.

Kto gardzi ubogim / iży stworzycie-
la tego : a kto sie raduje z wypadku
drugiego / nie wyjdzie karania.

Wieniec starych są synowie sy-
now : a chwala synów / oycowie ich.

Nieprzystoją głupiemu słowa po-
wazne : ani kłószeciu wsta kłamliwe.

Kamień drogi narodził się z ciem-
ności : oczekiwanie czekającego : gdzie sie
kolwiek obraca mądrze rozumie.

Kto tak grzech / szuka przyjaźni : kto
inakšemi słowy powtarza / rozłącza
złączone.

Wiecey waży wspomnienie w ro-
stropności / niżli sto plag w głupiego.

Sly człowiek zarósł swaru szuka :
ale anioł okrutny będzie wysłan prze-
ciw niemu.

Lepiej jest potkać sie z niedźwie-
dźcą / kiedy iey dzieci wezmą : niżli z
głupim wfaizym w głupstwie swo-
im.

Kto oddaie złe za dobre / nie wyni-
dzie złe z domu iego.

Kto spuszcza wodę / początkiem
jest swarów / y niżli odniesie lekkość /

ROZD. XVIII.

Kzyczyn szuka
kto sie chce z przy-
tacielem rozstać :
na każdy czas wrę-
gania godzien be-
dzie.

Nie przyjmie

odstepnie sądu.

Kto vsprawiędlwia niebożnego /
y kto potępia sprawiedliwego / oba-
dwa są obrzydliwi PANU.

Coż pomoże głupiemu że ma bo-
gactwa : ponieważ mądrości kupie-
nie może.

Kto dóm swój wysoko podnosi /
buka obalenia : a kto sie chroni nau-
ki / we złe wpadnie.

Na każdy czas miluje kto jest przy-
tacielem : a brat doznany bywa w
trapieniu.

Głupi człowiek kłóścić będzie re-
kom / gdy zaręczy za przyjaciela swé-
go.

Kto myśli o rostkach / miluje
swary : a kto podnosi dziwi / wpa-
du szuka.

Kto jest przewrotnego serca / nie
nawdzie dobra : a kto wyraca ięzyk /
we złe wpadnie.

Głupi sie wrodził na stomote swo-
ie / ale ani oćiec głupiego będzie miał
pociechy.

Serce wesołe czyni wiel kwićna-
cy : duch smutny wysusza kości.

Dar z zanadza niebożnik bierze /
aby wyrócił ściętki sądowe.

Na twarzy rostropnego świeci sie
mądrość : oczy głupich na końcu-
nach ziemi.

Syn głupi gniwem oycowi : a za-
łością matce która go porodziła.

Nie dobrze jest wskazać sprawie-
dliwego : ani bić przełożonego / który
dobrze sądzi.

Kto miarkuje mowy swé / jest wzo-
ny y mądry : a drogiego ducha mą-
drzy.

A głupi iesli milczy / będzie mian-
za mądrego : a iesli stuli wsta swé / za
rostropnego.

głupi słów rostropności : chybąys
to powiadał co ma w sercu swoim.

Niebożnik gdy przyjdzie w glebo-
kość grzechów / za nic sobie niema :
ale za nim idzie hanba y stomota.

Woda głęboka słowa z wsta meża :
potok wylęwaacy zdroj mądrości.

Mieć wzgląd na osobę niebożne-
go / nie jest rzecz dobra abyś wsta-
pił

vsprawię-
dlwienie
złego.

Ita: 5. e 25.

Głupiemu
niepomoga
bogactwa.

H.

Dom wyso-
ko podno-
szący.

Przytacieł.

Weseli sie nie
myśląc o nie-
bezpieczeń-
stwie.

Wynosi dóm
swój.

Nie przewo-
tnego ięzyka

wys: 15. h 13.

Serce weso-
łe y smutne

dobrze zdro-
wie, H.

Przedáro-
wanie sądu

Oczy głu-
piego wsta

dy.

Ecc: 2. e 14.

y 8. a 1.

syn głupi.

Sędzięgo

sprawiędlia-
wego nie-

ganić.

to jest, kró-
ry sie zswęmi

słowy droży,

niewowiąc

skwapliwie

leda czego,

ten jest dro-
giego ducha.

od pra

z pokojem,
H.

Sluga ro-
stropny.
Ecc: 10. d 28

Bóg probu-
ie.

Gardzący
ubogim.
wys: 14. d 31.

Ozdoba stá-
rych.

Czekanie
mądre.
aby go do-
stąpił.

głupcy
grzechy.
wyjawia.

Wpominá-
nie.
swarliwy.
abo, poset.

Głupi ufa-
jący w głu-
pstwie.

Złe za do-
brę.

Rzy: 12. d 17

1. Pet: 3. b 9.

zatrzyma-
na, która po-
nym zbytnie

wylęwa.

Rozstanie z
przytacielem.

Nieukarany

Swary.	6	od prawdy sądu.	16	domości.	
Vsta głupie	B	Wargi głupiego wdawają się w swary: a wsta też wzbudzą rostkę.	17	Dar człowieczy rozprzestrzenia do ge też / y czyni mu miejsce przed ksią żetą.	Vpominki przystęp czynią. Oskarżać się.
Dwiegzy- cny.	7	Vsta głupiego za zginieniem ie go: a wargi też wпадkiem duszy jego.	18	Sprawni i w napierw sām nā sie żaluje: przydzie przyiaciel jego / y doświadczać go będzie.	Lofy.
H.	8	Słowa dwuieczynnego iakoby pro ste: a one przerażają aż do samych wnetrzności żywota.	19	Lós všmiera zwały / y między moźnymi też rozsadek czyni.	Brat brata wspomaga.
Leniwy ka- knie.	9	Leniwego poraża boiaźn: a du še niewieściuchów będą ląknąc.	20	Brat który bywa w spomagan od brata iako miasto mocne / a sądy iako zawory miast.	Owoc vst.
Moc spra- wiedliwego	10	Kto niedbaly y leniwy jest w robo cie swoiey / bratem jest rozpraszając go roboty swoie.	21	z owocu vst meźa napełni się bżuch jego: a vrodząie warg jego nā sycą go.	
Moc boga- tego.	11	Wieją namocniejszy imię PAN SKIE: do niego bieży sprawni i w y a będzie wywysyon.	22	Smierć y żywot w rece teżyk: który ji niuiz / będą ieść owoce ie go.	Zona do- bra y gła.
Pycha nā upadek.	12	Maietność bogatego miasto mo cyiego: y iako mur mocny obtaczā iacy go.	23	Kto nālazł żonę dobrā / nālazł rzecz dobrā: y wyczerpnie pocięhe od PANA.	H.
Vprāka po korā, H.	13	Przed wпадkiem podnosi się serce człowieczę: y przed sławā bywa v niżonę.	24	Kto wygania żonę dobrā / wyga nia rzecz dobrā: ale kto trzyma ci- dzolōżnice / głupi jest y niezboźny.	Mowa ubo- gięgo. pokornie. Māż przy- iacielski.
Wysłu- chāć przed odpowie- dzia.	14	Kto piērwę odpowiaā niźli wy- słucha / pokāzuie się bydź głupim y pohānbienia godnym.		Człowiek vbogi z prośbami mō wi: ale bogaty surowie odpowiaā.	
Ecc: II. a 8.	15	Duch meźa podpiera mōłość ie go: ale ducha do gniewu łācnęgo kto będzie mōgi znosić?		Māż przyiacielski do towarzysz- twā / wiekšym przyiacielem będzie niźli brat.	
Gniewliwy		Serce rostopnęgo otrzyma vmie ietność: a vcho mādrych szuka wiā			
Sluchāć.					
ROZDZ. XIX.					
Vbogi sege- ry.	1	 Epszy jest vbogi który chodź w prosto- cie swę: niźli bogā ty warg przewrotnych y głupi.	8	widzą go: a ktemu y przyiaciele dā- lęto odstapili od niego.	Na sło- więch się sa- dācy.
H. et G.	A	GDzie niēmāś v- mietności dusze / nie- māś dobrā: a kto przedkich jest nōg / potknie się.	9	Kto się tylko nā słowięch sādzi / nic nie będzie miał: lecz kto ma ro- zum / miłuje dusze swoie / a strzegący rostopności nāydzie dobrā.	a dāleko mnię, H. Rostropność H.
Nieumiecie- tność.	2		10	Swiadek falesny nie wydzie ka- rānia: a kto mōwi kłamstwā zginie.	Nauka cię- pliwości dōświad- czona.
zgnęsy, H.			11	Nie przystoi głupiemu rostop: ani słudze pānować nād ksią żetą.	Gniew y ka- ska krolew- ska.
Sżemranie przeciw Bo- gu.	3		12	Naukā meźa po ciępliwosci by- wa doznāna: a część tego jest miłāc nieprāwosc.	Swarliwa niewiāsta.
Bogaćwa przyiaciōł przyczynia- ię.	4		13	Jako ryk lwi / tak y gniew krolew- ski: a iako rosā nā trawie / tak też we- sola twarz jego.	Zona rostop- na od Bo- gā.
Dan: 3. g. 61.	5		14	Żalosc oycowā syn głupi: a dāch vstāwicznie kspāzacy / swarliwa nie- wiāsta.	Leniwo.
Swiadek fa- lesny.	6		15	Dōm y maietności dāne bywāiā od rodzicōw: ale żonā rostopna wlasnie od samęgo PANA.	
Przyiaciele kupieni.	B			Leniwo przynosi ospālosc: a du- śā niedbala będzie lāknēlā.	
Brat ubogi.	7				

Strzeż przykazania.	16	Kto strzeże przykazania / strzeże dusze swojej: lecz kto zaniebdawa drogę swą / umorzón będzie.	23	Boiażń PANSKA do żywota: w obfitości mieszkając będzie bez niewiedzenia złego.	Boiażń pńska.
Łalkużná. <i>Pokrycie, H</i>	17	Ná lichwe daie PANV kto ma litość nad vbogim: y nagrodę jego odda mu.	24	Krye leniwy rękę swą pod pachy / ani iá do vst swoich przykładá.	Leniwo.
Epoki nádie iá o nim. H. Cwiczenie syná.	18	Cwicz syná twóego 'nierospáczay': á ku zabiciu jego nieprzykládáy dusze twoięy.	25	Gdy zaraźliwego vbięś / głupi medysym będzie: á iesli skarzēs mądręgo / zrozumie kárność.	Kárność. <i>Ni: 21. b 11.</i>
Sluchanie rády.	19	Kto nie ciérplivy iest / szkódę pópádnie: á gdy wydrze / drugię przyda.	26	Kto frásuie oycá / á wypadza mátkę / bezecny iest y nieszczęśliwy.	Rodźców nieczęcy.
<i>ráda, H.</i>	20	Sluchay porády / á przymuy cwiczenie: ábys byl mądrym ná ostátku twoim.	27	Nie przestaway synu sluchác náuki / á vmięy słowá vmiętności.	Swiádek niepráwy.
<i>iz bogaty mówi nie mam, chodí ma.</i>	21	Wiele myśli w sercu mezá: á wola PANSKA trwác będzie.	28	Swiádek niepráwy śmieie sie z sądu: á vstá niezbożnych žrę niepráwość.	<i>karanie. Násmiewcy</i>
	22	Człowiek potrzebny iest miłosierzny: á lepszy iest vbogi niż mąz klas	29	Nágotowano posmięwóm sądy y mloty biące ciátom głupich.	
Piliánstwo.	1	ROZDZ. XX. Wspósta rzecz wino y zwádlivé piliánstwo: ktokolwiek sie w nich kocha / nie będzie mądrym.	13	Nie kochay sie wspaniu / áby cie vbóstwo nieściśnęto: otwórz oczy swoje / á náiedz sie chlebá.	Nie kochać sie wspaniu
Obrażający króla.	2	Jáko rył lwi / ták y strách królewski: kto go drażni / grzęsy przeciw duszy swojej.	14	'Zlé iest / złe iest / mówi káždy kupuicy': á odsędy tedy sie będzie chwalił.	<i>Káždy kupuicy gáni co kupuie.</i>
Odstepować gwady	3	Poczciwość iest człowiekowi który sie odłącza od gwady: á wšyscy głupi wdawáią sie w swary.	15	Jest złoto y obfitość perel / y naczynie drogie vstá vmiętności.	<i>Ni: 27. c 13. Rekoymie mu fanty. <i>poiędzą go.</i></i>
Dla żimna nierobiący.	4	Dla žimná leniwiec orác niechciał: przetóž będzie zebrał lecie / á nie dádzá mu.	16	Węźmi suknią tego / który reczył zá obcęgo: á zá obcę 'węźmi fant od niego.	Chleb wyklamany. <i>Rz 4d.</i>
Król na stolicy.	5	Jáko woda głęboka / ták ráda w sercu mezá: ále człowiek mądry wyčerpnie iá.	17	Śłodki iest człowiekowi chleb klamstwa: á potym nápełniá sie piastkiem vstá ięgo.	Obiawiający tajemnice.
<i>oca, má swé mi, H. Niech lubię z czysté sercá 2. Ioa: 1. a 1 2. kró: 8. c 46 Waga nie iedn. ka. Dzięćie gmac po gabawach. <i>fmyšty Bóg wst ná dobre wż, wanie.</i></i>	6	Wiele ludzi miłosiernymi zowá: ále mezá wiernęgo kto náydzie?	18	Ulyśli porádami sie vtwierdzą: á rzádem máz byđz sprawowane wojny.	<i>Stawá, iá sność, żywot. Exo: 21. c 16. Leui: 20. b 9 Matt: 15. 2 4 Dzięćie twopredko nabytę. <i>Pomęsz sie G.</i></i>
	7	Spráwiedliwy / który chodzi w prostocie swojej / błogosławione po sobie syny zostáwi.	19	Ś tym / który obiawia tájemnice / á chodzi zdrádlivé á rozwodzi wáręgi své: nie mięy towarzysztwá.	<i>Rzym: 12. d 17 1. Pet: 3. b 9. <i>nie jednáka</i></i>
	8	Król który siedzi ná stolicy sądów / rozpráśa wšytko złé 'pozryzeniem swoim'.	20	Kto złorzeczy oycu swemu y mátkę: 'pochodniá ięgo zgásnie wposród cięmności.	
	9	Któż może mówić: czyste iest serce moje / iestem prózen grzechu?	21	Dzięćictwo / do którego sie z przodu kwápiá / ná końcu błogosławieństwa mięć nie będzie.	
	10	Wagá y wagá / miará y miará: oboie obzydlé iest v Bogá.	22	Nie mów: 'Oddam złość: czełay ná PANA á wybawićie.	
	11	Pozabáwách ięgo poznác dziećie: iesli czyste y práwé są vczynki ięgo.	23	Wzydlivost iest v PANA 'wagá y wagá: śalá zdrádlíwa nie iest do bra.	
	12	'Vcho sluchájące / á o kó widzące / PAN oboie vczynił.	24	Od PANA bywáią prostowane kroki mezá: á któryž z ludzi może rozumieć droge swoje?	
			25	Vpadek iest człowiekowi pozryć swiętę: á flubiwšy odmienić.	Pozryć rge czy poświeconę.

rozumu.

30

Niemaś mądrości / niemaś roz-
stroponości / niemaś rady przeciw
PANV.

Konia gotuj na dzień bitwy : ale
PAN dać wybawienie.

zwycięstwo

ROZD. XXII.

Epšé iest imie do-
bré / niż wielkie bogac-
two / i laska nad sre-
bro y złoto.

Bogaty y ubogi
potkali sie : obudwu
PAN iest stworzycie-
lem.

Smysłny obaczył / y stryl sie :
prostał minął y popadł szkoda.

Koniec skromności boiażn PAN-
SKA / bogactwo y chwala y żywot.

Ocieża y miecze na drodze prze-
wrotnego : a stróż dusze swej daleko
odstepuie od nich.

Przypowieść iest : Młodzieniec
wedle drogi swej / choćby sie zstąrał /
nie odstąpi od niej.

Bogaty ubogim roztąnie / a kto
w tego pożyczka / sluga iest tego który
mu pożyczyl.

Kto sie nieprawość / będzie żał
nieszczeście : y laska gniewu swego
zniszcze.

Kto skłonny iest ku miłosierdziu /
błogosławion będzie : bo chleba swe-
go dał ubogiemu.

Zwyciestwa y cześć dostanie kto
dary dać : a dusze odéymuie tych co
ie biorą.

Wypadź nasmięwo / a wynidzie
z nim swar : y wstana prawda y po-
twarzy.

Kto milnie czystość serdeczną / dla
rodzeczności wst swoich / będzie miał
przyjacielem króla.

Oczy PANSKIE strzeżę vmiecie-
tności : a słowa nieprawego bywają
wymócone.

Mówi leniwiec : Lew iest na dwo

ROZD. XXIII.

Gł siedziesz
abyś iadł z Książ-
ciem / pilnie o-
bacz co położono
przed tobą : y
połóż nóż w gar-
dle twoim / iestliż

rze / w posród wlic zabít bede.

Wsta cudzy sa dołem głębokim :
na tego sie PAN gniewa / wpadnie
wien.

Glupstwo przywiązane iest do ser-
ca dziecięcego : ale różgá karania wy-
pedzi ie.

Kto potwarza ubogiego / aby
przysporzył majątności sobie : da sam
bogactwemu / y będzie nedze klepał.

Nakłoń uchą twego / a słuchay
słów mądrych : a serce swoje przylóż
do nauki moiej. Ktorac piekna be-
dzie / gdy ia zachowaś w sercu swoim /
y rozplynie sie po wargach twoich.

Abym było w PANV wstanie twoie :
y przetożemci ia dziś pokazał.

Otómci ia trojako opisał w my-
ślach y w nauce : aby mci okazał sta-
łość y powieści prawdziwe : abys z
nich odpowiadał tym którzy cie po-
stali.

Nie czyn bezprawa ubogiemu / iz
ubogi iest : ani niszcz nedznika w bra-
mie : abowiem PAN będzie sądził
sprawy tego : y przebie tych którzy
przebili dusze tego.

Nie bądź przyiacielem człowieka
w gniewliwym : ani chodź z me-
żem zapalczywym : byś snadź nie
przywyłł ściętkom ię / a wziął zgor-
senie dusze twoiej.

Nie byway niedzy temi którzy re-
ke dać / y którzy sie czynią rekoymia-
mi za dlugi. Bo iestli niemaś zgd
wrócić / czemuć nie ma wziąć przykry-
cie z łóżka twego.

Nie przestepuy granic starych /
które záłożyli oycowie twoi.

Widziałeś meżá biegłego w spra-
wach swoich : przed królemi stać be-
dzie / a nie będzie przed podłymi.

Iednak masz w mocy dusze twoie : nie
pożaday pokarmów tego w którym
iest chleb kłamstwa.

Nie pracuy abyś sie z bogacil : ale
zálož miare opatrności twoiej.

Nie podnos oczu twoich na bo-
gactwa / których mieć nie możesz : bo
uczynia sobie strzydła iakoby orlo-
wé / y vleczą do nieba.

Vsta cudzy
żony.Różgá dzie
cieciu.riska.
Potwarza-
jący ubogie-
go.Mądrości
słuchać po-
trzeba.

rozmaicie.

Bezprawie
ubogiemu.
w sadu.Przyjaciel
gniewliwie

Rekoymia

Granic sta-
rych nie-
przestepo-
wać.Ręczy w
sprawach
swych.miał nóż w
gardle.potrawy o-
mylné.Miarą w o-
patrności.

Nie

Imie dobre.

Abó, przyczy-
nność. H.
Eccl. 7. a 2.Abó, sa prze-
ciwni sobie.
H.Ostrożność
Chytry.Pożytek po-
kory.Ciężnie y si-
dła. H.H.
Nalóg z
młodości.

Pożyczanie.

Zniewo-
głych.
moga.Miłosierny
Ecc. 31. c 28.H.
Dary od-
mieniału-
dzie.
Bydźca.Czystość, a-
bo sezyrość
iedna króla.Nauki pra-
wkiwły Bóg
strzeże, zła
wygubia.
Leniwiec.Iako iest z
KsiążciemTo iest, tak
sie powścią-
gni od obżar-
stwa, iakobys

Nie iaday z
gadzosci.
wym.

Sierot nie
uciskac.

Bóg powin-
ny sierot kó-
rych broni.

Dzieci ka-
rac.
wys: 13. d 24
Ecc: 30. 21.

Strzedz sie
grzesni-
kow.
Niz: 24. 21.
przy skoná-
niu.

Strzedz sie
pijanicow.

Nie náslá-
dowac
głych.
wys: 23. d 17

Mądrość
buduje dóm

6 Nie iaday z człowiekiem ządzio-
ściwym / y nie prągni potarmów ie-
7 go: bo ná křtalt wieseska y prakty-
karz / domniemawa sie cze nie wie.
Jedz a przy / rzece tobie: a myslie-
8 go nie iest ztoba.
9 Potarmy któres iadł zrucis: y w-
tracis wdzieczne słowá twoie.
10 Nie mów w vsách głupich: bo
wzgárdza náuke wymowy twoiey.
11 Nie tykay granic málych dziatek:
a nie wchodz ná rolą sierot.
12 Bo powinnny ich mocny iest: a on
bedzie sądził przeciw tobie sprawy
ich.
13 Niech wnidzie do ćwiczenia serce
twoie: a vsy twoie do słow umie-
ietności.
14 Nie odevmuy od dziećciá kár-
ności: bo iesti go wbieś różga nie
vmrze.
15 Ty go wbieś różga: a duše iego
z piekła wybawis.
16 Synu mój / bedzieli mądré serce
twoie / bedziec sie ztoba rádowná ser-
ce moie: y beda sie weselic nérki mo-
ie / gdy beda dobrze mówic vstá two-
ie.
17 Niech nie zayrzy grzészny serce
twoie: ale w boiaźni PANSKIEY
18 trway przez cały dzień: Bo bedzieś
miał nádzienie ná koncu / a oczeka-
wánie twé nie bedzie odieté.
19 Sluchay synu mój / a bądź mą-
dry: a prostuy ná dródze duše twoie.
20 Nie byway ná bieśiádách piáni-
ców: ani ná kołacyách tych któzy
21 mieso ná iedzenie znafáig: bo któzy
sie piánstwem bawig y któzy sie sła-
dáig / zniszeig: a w larách chodzie

bedzie ospáłość.
22 Sluchay oycá tweg który cie zro-
dził: a nie gárdzi gdy sie zřtárzeie
mátká twojá.
23 Kupuy prawde a nie przedaway
mądrości / y náuki / y umieietności.
24 Rádnie sie bázro oćiec sprawie-
dliwego: który zrodził mądrego / we-
selic sie bedzie z niego.
25 Niech sie weseli oćiec t wóy y má-
tká twojá: a niech sie rádnie która cie
zrodzila.
26 Day mi synu mój serce twoie: a
oczy twoie niech strzegá dróg moich.
27 Bo dół gtebofi iest mierzadnica:
a studnia ciásna / cudza.
28 Czyha ná dródze iáko zbóycá / a
które vyzyry nieopátrznie / zábié.
29 Komu biáda: czyiemu oycu biá-
da: komu swary: komu dolý: komu
bez przyczyny rány: komu plynienie
oczu:
30 Izali nie tym / któzy zásiádáig ná
winie / a bawig sie kubków wytrza-
saniem:
31 Nie pátrzy ná wino gdy sie rumie-
ni / gdy sie rozlásmi w sřlenicy bárwá
iego: lágodnie wchodzi: ále ná kon-
cu vřásiáko wqz / a iáko zmiá iad
rozpusci.
32 Oczy twé beda pátrzyé ná cudze:
a serce twé bedzie mówic przewo-
tności.
33 A bedzieś iáko spiący ná sřzód
morzá / y iáko vřpiony sřermité gdy
sřer stráci: y rzeceř: Bili mie ále
mie nie boláło: ciagneli mie / a nie
czulem: kiedyz ocuce: y zásie wino
nayde:

Rodzice
czcie.

Strzedz sie
nierządnic

Piánstwo.

czérwonost
ozu, H.

ROZDZ. XXIII.

Nie násláduy
ludzi zlych / ani
żaday bydż z ni-
mi: abowiem
serce ich myśli o
drapieżtwie / a v-
stá ich mówig
zdrády.

3 Mądrością bedzie budowany dóm:
a rořtropnością vmocnion bedzie.
4 Umieietnością nápełniáig sie spi-
żarnie wřfelářiéy máietności / kořto-

ronéy y piękney.
5 Człowiek mądry mocny iest: a
mąż vczony silny y poteżny.
6 Bo spráwa záczyina sie wojná / a
bedzie zdrowie kedy wiele rády iest.
7 Wyřoka głupiému mądrość / nie
otworzy w bramie vřt swoich.
8 Kto myśli zle czynic / głupim ná-
zwan bedzie.
9 Myśl głupiego iest grzech: a brzy-
dlivością ludzka obmówcá.
10 Jesli zwatpiř sprácowány wdzień
vćisřu / vmnieyřy sie sílá twojá.
11 Wybawiaj te które ná smierć wio-

Myśl gł.
abo, zřořli-
wym H. nie-
czora.
Obmówcá.
Watpli-
wość.
Wybawiać

ucisnione.
Psal: 81. a 1.

Nauki uży-
wać iako
miodu.

Nie zdra-
dzać.

Dobry v.
padły po-
wstanie.
Vpad nie-
przyjaciela.

"flawá, faw-
ście.

Obmówcy.

Vpada sprá-
wiedliwy
śiedm kroć.

"studzy.

Cześć Boga
y królew-
ska.
"rzczy.
Serce króle-
wskie.

da : á które ciągną na stracenie / wy-
zwalać nieprzestaway.

Jeśli rzeczesz : Ciemam zto siły :
który patrzy na serce on rozumie / á
stróża dusze twej nie nie omyli : y od-
da człowiekowi według uczynków
iego.

Jedź miód synu mój / bo dobry jest :
y piaster następny gárdlu twojemu.

Takżec vmiecieńność mądrości du-
szy twojej : która gdy nayedziesz / be-
dziesz miał nadzieję na ostatku / á ná-
dzieja twoja nie zginie.

Nie czynź zdrady / y nie szukay nie-
zbożności w domu sprawiedliwego / y
nie psuy pokoju iego.

Bo siedm kroć wpadnie sprawie-
dliwy / y powstanie : lecz niezbożni
weźle wpadną.

Gdy wpadnie nieprzyjaciół twój /
nie wesel się / á z wypadku iego niech
się nie raduje serce twoje : aby nie wy-
ższał PAN / á miatełby za złe / y od-
wróciłby gniew swój od niego.

Nie sprzecyżay się ze złymi / ani zay-
żrzy niezbożnym : bo źli nie mają
nadzieję na potym / á "świeca niezbo-
żnych zagasnie.

Bóg się PANA synu mój / y królá :
á z obmowcami nie mieřay się : bo
natychmiast powstanie zatrącenie
ich / á wypadek obudwu kto wie ?

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

Y to téz dla mądrych.

Nieć wzgląd na osobę v sądu nie
jest rzecz dobra.

Który mówią niezbożnému : Jes-
tesz sprawiedliwy : będą ie ludzie
przeklinac / y bzydzic się nimi będą
potolenta.

Który go karzą będą chwaleni :
przyjdzie na nie błogosławieństwo.

Wargi pocaiue / który odpowia-
da słowá dobre.

Gotuy ná dworze dzieło twoje / y
sprawuy pilnie rolę twoją : abyś po-
tym dom twój budował.

Nie bądź świadkiem niepotrzeb-
nie przeciw bliźniemu twemu : y nie
zdradzay nikogo wargami twómi.

Nie mów : Jáko mi uczynił / tak
mu uczynie : oddam każdemu we-
ług uczynku iego.

Szedłem przez pole człowieká le-
niwego / y przez winnice meżá głupie-
go : áno wszedy zarosło pokrzywa-
mi / y ciernie pokryło grunt iego / y ro-
zwalił się płot kamienny.

Co wyřzarowy schowałem do ser-
ca swego / á z przykładu naucyłem się
rozumu.

Máło / rzekę / pospiř / máło podrzy-
mieř / troche rece zlożyř tu odpoczy-
waniu : áż ci przyjdzie iako poset w bó-
stwo / á żebractwo iako mąż zbrojny.

"ábo, odma-
drych rozu-
miey, iest po-
dano ábo ná-
pisano.

Sądzić spra-
wiedliwie.
Leu: 19. d 15
Deu: 1. c 17.
y 16. d 19.
Ecc. 42. a 1.

Niepochlę-
bować.

Złego za-
śle nie od-
dawać.
wy: 20. d 23
Rola leni-
wego.

Leniwemu,
spicęmu,
ubóstwo.

Siedm kroć ná dzień upadnie sprawiedliwy y
powstanie. To iest / Ilekroć wpadnie pow-
stanie / s go Pan nie opuści. Bo tá liczba /
śiedm kroć / w piśmie s, znaczy wśladá ktróř
rákólwieř liczbę / iáko téz masz Máth. 19. v.

22. wśákie to nie rozumie się o grzechách
śmiertelnych / ále ábo o powszednich grze-
chách iáko to Augustyn y Hieronim s. wykła-
dają : ábo o wypadkach w sřodny y w utrapie-
nia iákie doczeřne / iáko téz wykłáda Augu-
styn lib. 11. de Ciuit. c. 31.

ROZDZ. XXV.

Tę przypowie-
ści Salomono-
wé / które wypisali
meżowie Ezechi-
asá królá Judy-
kiego.

Cześć Boga iest
táć słowo / á cześć królewstá wywia-
dować się powieści.

Niebo wysoko á źie mia nisko : á
serce królewstie iest niewybádane.

Odęym żuřelice od srebrá / á wyni-
dzie naczynie czyste.

Odęym "niezbożność od obliczno-

6

7

8

9

10

ści królewstiey / á vmocni się sprawie-
dliwością stolicá iego.

Nie popisuy się zacnością przed
królem / á ná miejscu wielmożnych
nie staway.

Bo lepięy iźci rzeká : wstąp wys-
sęy / á niżbys miał bydź vmizon przed
księżciem.

Co widziáły oczy twoje / tego wnet
nie powiádáy w swarże : byś zaś po-
tym poprawić tego niemógl / gdybys
zeliżył przyjaciela swego.

Sprawuy rzecz twą z przyjacielem
twoim : y táemnice obcemu nie od-
kryway : by się snadź nie nátrząsał z
ciebie wysřawowy / y nie przeřalci ná

Niepowys-
řać się.

Nie lży ni-
kogo.

Táemnice
swé cho-
way.

H.
Przyjaciel-
stwo cho-
wać.

Słowo mę-
ża, H.

Posłaniec
wierny.

*nie pełni-
cy obietnic,
jest jako o-
błok bez
dłoni.
Miekkie ie-
gk.

Miara we
wszystkim.

Rzadki
gość miły

Falszywe s-
wiadectwo.

oczy wyrzucac.
Laska a przyjacielstwo wolnym
czynia / które sobie choway / bys nie
byl na posmiech.
Jablka zloté w srebrnych lózkach /
Kto mowi slowo swego czasu.
Złota / y perla lśniaca /
który strofuić mądrego / y vcho po-
slusne.
Jako zimno śnieżne we żniwa / tak
posłaniec wierny temu który go po-
sta / duszy jego w spokoienie sprawuic.
Obłok / y wiatr / y deszcz za nami nie
idzie / mąż wychwalający sie / a obiec-
tanie nie pełniący.
Ciepłiwoscia będzie ksząże vbla-
gane / a ięzyk miekki zlamie zatwar-
dzenie.
Młodeś znalazł / iedz ilec potrze-
ba : bys snadź obiadłszy sie go nie
zrzucił.
Powściągni nogę twoją z domu
bliźniego twego / by kiedy bedąc syt
nie miał cie w nienawiści.
Oszczepem / y mieczem / y strzałą o-
strę człowieka / który mowi przeciw
bliźniemu swemu fałszywe świadec-
two.
Zab spróchniały y nogą spracowa-

na / który ma nadzieie w niewiernym
w dzień wstania : y vtraca płaszcz w
dzień zimny.
Ociec w saletrze / który spięwa pie-
śni sercu złemu.
Jako mól odzienia / a robak drze-
wu / tak smutek meza skodzi sercu.
Jeśli kátnie nieprzyjaciel twój / na-
karm go : jeśli pragnie day mu sie
wody napić. Wo węgle ogniste zgro-
mądzisz na głowę jego / a PAN ci to
nagrodzi.
Wiatr północny rospadza deszcz :
a oblicze smutne ięzyk wlaćzający.
Lepiej siedzieć w kącie domu / ni-
żli z żoną swarliwą w domu spole-
cznym.
Zimna woda * duszy pragnącej / a
poselstwo dobre z ziemie dalekiej.
Źródło nogą zamacone / y zdroj
zapsowany / sprawiedliwy przed nie-
zbożnikiem wpadający.
Jako temu który ie wiele miodu /
nie jest zdrowo / tak kto sie wiele ba-
da o mąiestacie / będzie zatłumion
od chwały.
Jako miasto otworzyste a bez mu-
row : tak człowiek / który w mowie
nie może zawściągnąć ducha swego.

*fność, H.
Nadzieia
próżna.
Jako który.
smutnemu.

H.

Nieprzyja-
cielowi do-
brze czyni.
Rzymian, bto

Ięzyk uwla-
czający.
Zona swar-
liwa.
wys: 21. b 9.
*abo, przesro-
nym.

*wzięta
(ieff) G.
Nowiny do-
brze.

*Sprawiedli-
wy gnęścy
ieff źródło
zamięśnane
noga.

Bádanie zby-
tnie o re-
czach boskich
Ecc: 3. c 22.
*Wielomo-
wny.

H.

ROZD. XXVI.

Ako śnieg le-
cie a deszcz we żni-
wa / tak nieprzy-
stoi głupi * ch-
wałá.
Jako ptak gdzieś
indzie przelata-
jący / y wróbl kiedy chce bieżący / tak
przeklectwo bez przyczyny wymowaio-
né na tego przyjdzie.
Bicz na konia a ogłow na osła / a
ty na grzbiet głupiego.
Nie odpowiaday głupiemu * we-
dlug głupstwa jego / abyś nie byl ie-
mu podobny.
Odpowiedz głupiemu * według
głupstwa jego / aby sie sobie nie zdał
bydź mądrym.
Chromy na nogi y nieprawosc pi-
tacy / kto posyla slowa przez posla
głupiego.
Jako chromy próżno ma cudne
golenie / tak nieprzyystoyna jest przy-

powiesć w wsciech głupiego.
Jako kto rzuca kamien na gromá
de Merkuriusowe / tak kto wyrza-
dza pociewosc głupiemu.
Jako gdyby ciennie wrosto w re-
ce píanego / tak przypowieść w w-
sciech głupiego.
Sad czyni koniec sprawóm : a kto
głupiemu rostaże milczenie / gniew
wsmierza.
Jako pies który sie zwraca do
zwrocenia swego / tak głupi który po-
wtarza głupstwo swoje.
Widziałes człowieka który sie so-
bie zda bydź mądrym / wieksza náden
nadzieie będzie miał głupi.
Mówi leniwiec / Lew jest na dró-
dze y Lwica na drogách.
Jako dzwó obracáją sie na zawiá-
sách swoich / tak leniwiec na łózk
swoim.
Kryje leniwiec rękę pod pachy
swoie / a z pracą ie podnosi do geby
swoiey.
Leniwiec zda sie sobie medłszy / ni-

Pociewosc
głupiemu.
kamienie po-
łożone na
znak drogi
zwano Mer-
kuriusem.
Jako píaný
cierzeniem sie
rani, tak gli-
pi pismem s-
wistym.

Powtarza-
nie grze-
chu.
1. Pet: 2. d 22
Mądry w
oczách swo-
ich.
Leniwiec.

wys: 19. d 24

Chwałá
głupiemu.

*czci.

Przeklec-
two.

*to jest, wróci
sie na te* kó-
ry ie wymio-
wił, iakop tak
nalażawšy
sie do gniazda
swego sie wró-
ca.

głupi nie
odpowiadać
głupie.
*odpowiadać
iako zasłużył
głupstwem
swoim.

*skoda. [H.
*abo, rzeczy,
Posła głupi.
Przy-
pó-
wieść głu-
piego.

Wdawać się w swary	17	Jako gdy kto psa włąpi za wsty / tak kto nie cierpliwym mimo idzie a w dać się w swary drugiego.	D	stę / a one przerażają aż do wnętrzo- ści żywota.	Wargi na- dęte.
Szkodzący przyjacielo wi.	18	Jako jest winny ten który wypu- sca strzaty y włócznie na zabiciu :	23	Jako gdybys naczynie gliniane sre- biem nieczystym chciał ozdobić / tak	Nieprzyja- cieli.
Podszu- wacz.	19	tak człowiek który zdradliwie sko- dzi przyjacielowi swemu : a gdy go doznają / mówi : żem żartem uczynił.	24	Po mowie swę bywa poznany nie- przyjacieli / kiedy w sercu rozmyśla zdra- dy.	"pokornia mówi.
Gniewliwy wys. 15. c 18	20	Gdy nie stanie dym / zgasi się ogień : gdzie nie maś podszuwacza / wsta- ną zwady.	25	Gdy spuści głos swę nie wierz mu : bo siedm złości są w sercu jego.	"wiele. Pokrywa- cy mien- wisc.
21	21	Jako węgle martwe do rozpalo- nych / y tako dym do ognia / tak czło- wiek gniewliwy swary pobudza.	26	Kto pokrywa nienawiść zdradli- wie / tego złość będzie odkryta przed radą.	Kopający dół.
22	22	Słowa podszuwacza iakoby pro-	27	Kto kopa dół wpadnie wen / a kto toczy kamień obróci się nań.	Jezyk kłam- liwy.
Niechłubić się z przy- stych rze- czy.	1	ROZD. XXVII.	28	Jezyk kłamliwy nie miluje praw- dy : a wsta sliście czynią zatracenie.	
Nie chwał się sam.	A	Jęch chlub się dniem utrzymy : nie wiedząc co przyszły dzień przy- niesie.		wesołay serce moje : abyś mógł wra- gaćemu odpowiedzieć mowę.	"Chytry.
Gniw głu- piego. Ecc. 22. b 17	2	Ciech cie chwa- li cudzy / a nie w- sta twoie : obcy / a nie wargi twoie.	12	Smysłny wyżarowy złę stryl się : máluczy młając podielił skode.	"Reczący są obcego.
Karanie iła- wne. Rany miłu- iącego.	3	Cieżyć jest kamień y ważny pia- sek / ale gniw głupiego nad oboje cięższy.	13	Weźmi suknią tego który reczył za obcego : a za inne weźmi fant od nie- go.	wys. 20. c 16 Zbytne są lęcanie.
Człowiek na- sycony y mio- dem wzgar- dzi.	4	Gniw nie ma miłosierdzia / ani nagła zapalczywość / a popedliwość w zruszonego ducha kto będzie mógł zstrzymać ?	14	Kto błogosławi bliźniemu swo- mu wielkim głosem / rano wstawy będzie podobny złorzeczącemu.	"nieprzyto- nie, y nie są su swego.
Iob 6. b 7. Nieściek.	5	Lepsze jest iawne karanie / niż mi- łość tajemna.	15	Dach przez który kapie w dzień zi- mny / a niewiasta swarliwa są podo- bni sobie : kto ją trzyma / iakoby kto wiątr trzymał / y oliwy prawnice swę wołać będzie.	Z ena swar- liwa.
Rady do- brę.	6	Lepsze są rany od miłującego / niż zdradliwé całowania od nienawidzą- cego.	16	Delazo ostrzy się żelazem / a czło- wiek zaostrza oblicze przyjaciela swę- go.	wys. 19. b 13. "to jest, iako kiedy kto ch- ce oliwę w rę- ku zatrzy- mać, wyście- cze mu, tak niewiasty swarliwe nie zadržu- ie.
Przyjacieli stary.	7	Dusza nasycona podepcie plastr miodu : a dusza głodna y gorzkie przy- mie za słodkie.	17	Kto strzeże dzewą figowego / be- dzie iadł owoc jego / a kto strzeże Pa- nā swęgo / wcczon będzie.	Piekló nie- nasycone. Ecc. 14. b 10 Próbā na człowieka, wsta chwac- ląc.
Sasiad bli- ski.	8	Jako ptak przenosząc się z gnia- zda swęgo / tak człowiek który opu- sca miejsce swoje.	18	Jako w wodzie pokazują się twa- rze patrzących / tak serca człowie- cze iawne są mądrym.	wys. 17. a 3. "H.
21	9	Ołéykami y rozmaity wonia wwe- sela się serce : a dobrými radami od przyjaciela / dusza się cieszy.	19	Piekló y zatracenie nie bywaig ni- gdy napełnione : tak y oczy człowie- cze nie nasycone.	Glupi słu- czony.
22	10	Przyjaciela twęgo / y przyjaciela oyca twęgo nie opuszczaj / a w dom brata twęgo nie wchódz w dzień kło- potu twęgo.	20	Jako probuig srebro w ogniu / a złoto w piecu : tak człowiek bywa probowany wsty chwalecego.	Pilność pa- stęrska.
23	B	Lepszy jest sąsiad bliski / niżli brat daleki.	21	Serce złosiłkowe wynajduie zło- ści : a serce dobre szuka wmiętności.	
	11	Dz się mądrości synu mój / a w-	22	Choćbys słuł głupiego w stepie iako krupy / biąc zwierzechu stapo- rem : nie będzie odieté od niego glu- psstwo jego.	
		Dz się mądrości synu mój / a w-	23	Pilnie poznaway twarz bydlā twoiego : a mięj staranie o trzódach	

cy koroná
(nie trawa)
na wieki, H.

Tim: 6. b 8

Boiaźń g=
Lych, bepie
czeństwo do
brych.
Bespiachny.

Abó, odmie-
niają się czę-
sto książęta.

Vbogi krzy-
wdzący ubo-
giego.

Pamięć s=
du.

Vbogi sęze-
ry.
Mgd: 19. 21

Obżerce nie
karmić.

Zbiórání li-
chwiarów
przechodzą
na szkodę,
którzyse vbo-
gim wracają
Niesłuchá-
jący zakonu
Zwodziciel

Niepry-
pi-
sany mądrości
swojej bo-
gactw, bo si-
ła mądrych
jest vbo-
gich.

Pokrywają
cy głosi-
ci
swę.
Boiące się są
wse.

24 twoich: Bo nie zawsze będziesz miał
moc: ale korona będzie dana od na-
rodu do narodu.

25 Otworzyły się łaki / y wskazyły się
trawy zielone / y zebrano siano z gór.

26 Owce na pasty twoje / a kózłowie

na zapłacie polá.

27 Niey dosyć na kózim mleku tu ży-
wności twojej / y na potrzeby domu
twojego / y na pożywienie służebni-
cóm twoim.

Przestawać
na swym.

ROZD. XXVIII.

1 **N** Cięta niezbo-
żny choć go nikt
nie goní: ale sprá-
wiedliwy iáko
lew śmiały / bez
boiaźni będzie.

2 Dla grzechów
ziemie wiele książąt iey / a dla ma-
drości człowieka y wiadomości tego
co się mówi przedłuż się żywot ksiá-
żeciu.

3 Człowiek vbogi potwarzający v
bogie / iest podobien dżdżowi gwał-
townému / który głód przynosi.

4 Który odstepuie zakonu / chwala
niezbożnego: który go strzeże / zápa-
lają się przeciw niemu.

5 Zli ludzie nie myślą o sadzie: a
który szuka PANA / obaczycią
wszystko.

6 Lepszy iest vbogi chodzący w pro-
stosci swej: a niżli bogaty w drogach
przewrotnych.

7 Kto strzeże zakonu / syn mądry iest /
ale który karmi obżerce / zawsze zdo-
stanie swego.

8 Kto zbiera bogactwa z lichwy y z
plátu: zbiera ie szkodliwu na vbo-
gie.

9 Kto odwraca vpsy své aby nie słu-
chał zakonu / modlitwa iego obży-
dla będzie.

10 Kto zawodzi sprawiedliwé na złá
drogę w wypadku swym zginie: a pro-
ści posiedzą dobra iego.

11 Człowiek bogaty zda się sobie mą-
dry: ale vbogi roztropny doświad-
czy go.

12 Gdy się radują sprawiedliwi / wiel-
ka iest sława: gdy królują niezbożni
są wpadki ludzi.

13 Kto pokrywa głosi swę / posze-
ścion nie będzie: lecz kto się spowia-
da / a opuści ie / miłosierdzie otrzyma.

14 Błogosławiony człowiek / który

się zawsze boi: a który iest twárdego
serca / wezle wpadnie.

15 Lew ryczący y śledźwiedź lán-
cy: Pan niezbożny nád vbogim lu-
dem.

16 Książę niemający roztropności /
wielu wciśnie przez potwarz: a kto
nienawidzi łakomstwa / dni iego be-
dą przedłużone.

17 Człowiek / który potwarza kre-
dusę / by też do grobu wciékl / nikt
nie dźierzy.

18 Kto chodzi w prostoci / zbawion
będzie: kto przewrotnemi drogami
idzie / raz wpadnie.

19 Kto spráwuje rolę swą / náte się
chleba: lecz kto się próżnowaniem
bawi / będzie syt vbośtwá.

20 Mąż wierny wielce chwalon be-
dzie / lecz kto się przedko chce zbogá-
cić / nie będzie bez winy.

21 Kto ma wzgląd v sadu ná osobę /
nie dobrze czyni / ten y dla kęsá chleba
odstepuie prawdy.

22 Człowiek który się przedko chce zbo-
gácić / a innym zayrzy / niewie iz nań
przyjdzie niedostatek.

23 Kto strofuie człowieka / wietřa
potym łáste náydzie v niego / niżli
ten który łagodnym ięzykiem zwodzi.

24 Kto bierze co v oycá swego ábo v
mátki / a mówi że to nie grzech / iest
towarzyszem mezbóycé.

25 Kto się chlubi y śerzy / wszyna
zwády: lecz kto ma nádzieie w PA-
NV / vzdrowion będzie.

26 Kto vfa w sercu swoim / głupi
iest: ale kto mądrye sobie postępuje /
ten zbawion będzie.

27 Kto dáie vbogiemu / nie zubożeje:
kto gárdzi proszącym / będzie niedo-
státek cierpiat.

28 Gdy powstają niezbożnicy / tedy
się kryją ludzie: gdy oni zginą / mno-
życ się będą sprawiedliwi.

Pan niezbo-
żny iáko
lew.

Książę nie
mądré.

Potwarzá.

Prostosc.

wys: 12. 11.
Ec: 20. d 30.
wys: 13. b 11.
y 20. c 21.

Freddie gbo
gáćenie.
nie wydzie
kárání, Heb
wys: 24. 21.
H.

Kradnący
oycá swego
dobrá své
rozpráśiają
cégo, H.
Nádetość.
wyznaczo-
H.

Dáć ubo-
giemu.

Wyznání y
spowiad grz-
chów.

Kto pokrywa głosi swę, posześcion

nie będzie: lecz kto się spowiada / Tu dosyć iá

śnie mówi o spowiedzi która bywa człowiekowi / a nie samemu tylko Bogu. Bo przed Bogiem żaden grzechu nie żałaj / ale przed ludźmi / albo dla wstydu / albo dla innych przyczyn / siła ich swoje grzechy żali. A kto tak

jest / nie może być naprostowany : bo kto tego naprostuje którego grzechów nie wie ? A nawlecę temi słowy strofuję te / którzy wspomniem o grzechy swoje / nie chcą ich żać / ale je pokrywają y przy się. Num. 5. v. 7.

ROZD. XXIX.

Słowiekowi / który karzącego twórdym kartkiem wzgardza / nagłe zginienie nań przyjdzie / a nie przyjdzie ku zdro-

wiu.

Kiedy się mnożą sprawiedliwi / będzie się radowało pospólstwo : gdy niebożni władzą wezmą / wzdychając będzie lud.

Człowiek który miłuje mądrość / wweśela oycą swego / ale który chowa wstęteczne niewiasty / utraci majątność.

Król sprawiedliwy wynosi ziemię : mąż łakomy wyróci ją.

Człowiek który łagodnymi a obłudnymi słowy mówi przyjacielowi swemu / sięć zaśtawia na nogi jego.

Grzeszącego męża niesprawiedliwego wroście siodło : a sprawiedliwy chwalić y weselić się będzie.

Zna sprawiedliwy sprawę wbożgich / niebożny nie rozumie wmiętności.

Ludzie żarzący rozpraszają miasto : a mądry gniew odwraca.

Człowiek mądry bedzieli się z głupim prawował / choć się gniewa / choć się śmieie / nie nadydzie pokoiu.

Meżowie krwawi nienawidzą prostego : ale sprawiedliwi szukają dusze jego.

Wszystkiego ducha swego pokazuje głupi : mądry odkłada y chowa napotym.

Pan który rad słucha słów kłamliwych / wszystkie slugi ma niebożne.

Wbogi / a ten który pożyczą zabie-

żeli sobie : obudowi PAN oświeca.

Król który sądzi według prawdy w bogie : stolica jego będzie na wieki utwierdzona.

Rozgą y karanie daie mądrość : ale dziecię puszczoné na swą wolą za wstydzą matkę swoje.

Gdy się mnożą niebożni / mnożyć się będą złości : a sprawiedliwi wytrzą ich vpadek.

Cwicz syna twego / a ochłodzi cie / y da kochanie duszy twojej.

Gdy wstanie prorocstwo / rozproszy się lud : a kto strzeże zakonu / jest błogosławiony.

Niewolnik nie może być słowy ukarany : bo rozumie co mówi / a odpowiadać nie chce.

Widziałeś człowieka przedkiego do mówienia : więcej się trzeba głupstwa spodziwać niż ukarania jego.

Kto w roztosy z młodu chowa sluge swego : potym go dozna ktnąbnego.

Człowiek gniewliwy wzbudza zwady : a kto jest przedki do gniewu będzie ku zgrzeszeniu skłonnicy.

Za pyśnym chodź wniżenie : a potomego duchem ogarnie chwala.

Kto spółkuje ze złodziejem / ma w nienawiści dusze swoje : słucha pozysięgającego / a nie wydaie.

Kto się boi człowieka / przedko wpadnie : kto ma nadzieie w PANU / podniesion będzie.

Wiele szukaia twarzy Pánstiey : a od PANA wychodzi sąd każdego.

Bzydzą się sprawiedliwi meżem niebożnym : a niebożni bzydzą się tymi / którzy są na prostej drodze.

Syn strzegący słowa / wydzie za traceniam.

Król sprawiedliwy.

Dziecie swowolne.

Złych roznnożenie.

Cwicz syna.

Kądnodzieie.

Predki do mówienia.

lepsi jest o głupim niżli o nim.

Roskośnie chowający slugi.

Gniewliwy.

czsto grzeszy.

pyśny.

Iob 22. d 29

Spółki ze złodziejem.

zdrowie swoje.

Bojący się człowieka.

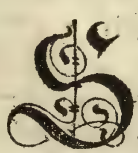
Zabiegający łaski.

szczęście.

Złych z dobrymi nie zgoda.

H. G.

ROZD. XXX.

Słowa zgromadzącego syna zwracającego. Widzenie które powiadał mąż z którym Bóg jest y

który Bogiem z nim mieszkającym vmocniony rzekł.

Jestem naglupsy między meżami / y mądrości człowieczy nie mam we mnie.

Nie nauczyłem się mądrości / a nie

Człowiek Bogu bliski ma się za głupiego.

Niesłuchający karzącego.

Rozmnożenie sprawiedliwych.

Miłość mądrości.

Luc. 15. c 13

Król sprawiedliwy.

który bierze dary.

Przyjaciel pochlebny.

Grzeszący.

Życzy sprawiedliwy.

naśmiewcy.

H.

Wadzić się z głupim.

Meżowie krwawi.

Zwierżający się na gbył.

Pan kłamliwy.

Vbogi y bogaty od Boga.

Agur syna Lachego.

H.

Ishielowi y Pchátowi.

H.

Sprawy Bo że nieogarni- one.	4	nawetklem vmieietności swiętych. Ktoż wstąpił do nieba y zstąpił : Kto zatrzymał wiatr w rekach swo- ich : Kto zawiązał wody iako w śa- cie : Kto założył wszystkie kończyny zie- mie : Które jest imię jego : y które imię syna jego / jeśli wieś :	18	dzi rodzenim matki swojej / niech wy- klną krucy od potoków / y niech ie wyiedzą oileta.	
Bóg ma syna. czytaj Rozk. 8. v. 22. Słowa Bo że czyste. Psal. 18c 31. Deut. 4. a 2 y 12 d. 32. Dwu rze- czy prosi od Boga.	5	Wszystka mowa Boża ognista / ta- cza jest mądrym nadzieie w nim : y nieprzydawać nic do słów jego / aby cie nieprzekonał y nie znalazł klamcy.	19	Trzy rzeczy są v mnie trudne / a czwartą zgola niewiem. Drogi okrowey na powietrzu / dro- gi wezowey na skale / drogi okretu w postrzód morza / a drogi meża w mło- dosci.	Trzy rzeczy trudne.
"nieustąpił. Nie oskarżay sługi niewin- ne. Rozd. 10. p. 1. Dzielniki.	6	Dwu rzeczy prosiłem v ciebie / nie odmawiaj mi pótkim żyw.	20	Takaż jest y droga cudzołożącey niewiasty / która zjadła / y wciąga vsta swoje / mówi : Nie uczyniłam nic złego.	"na pannie. albo z panny H.
"nieustąpił. Nie oskarżay sługi niewin- ne. Rozd. 10. p. 1. Dzielniki.	7	Marność / y słowa klamliwe od- dal odemnie. Zebraćwa y bogactwa nie daway mi : day tylko potrzeby do żywności moiej : bych snadź nasy- cony nie był przywiedziony do zaprze- cia / y rzekł : Ktoż jest PAN : abo v bóstwem przyciśniony / nie iął sie krasć / y fałszywie nieprzysięgał przez imię Boga mego.	21	Pod trzema rzeczami dżży ziemia / a czwartą zmieść nie może. Pod sluga kiedy króluię : pod glu- pim kiedy sie naje chleba : pod nie- nawistną niewiastą kiedy za mąż po- szła : a pod sluzebnicą kiedy sie zsta- nie dziedziczką po Pannie swojej.	Pod trzema dżży ziemia
"nieustąpił. Nie oskarżay sługi niewin- ne. Rozd. 10. p. 1. Dzielniki.	8	Nie oskarżay sługi do Pana jego / aby cie snadź nieprzeklinał / y wpadł bys.	22	Cztery rzeczy są máluczké na zie- mi / a one są medzisé nad medzic. Młótki / lud słaby / który gotuię we żniwa żywność sobie : żalaczek / gmin nie duży / który czyni sobie w skalach łojysko swoje : Szarancza / królá niema / a wszystkie hufcami swe- mi wychodzi. Paig / rekomá sie wspiera / a miesta w palacach kró- lewskich.	"bogarym.
Zydzi.	9	Rodzay / który oycu swemu zlorze- czy / y który matce swej nie błogosła- wi.	23	Trzy rzeczy są które dobrze chodzą : a czwarta która szesliwie kroczy. Lew namocniejszy miedzy zwierze- ty / nieczystego sie potkania nie zleknie : Kur mądry biodra podkaszane : y baran : a y królá niemają / któryby mu sie sprzeciwił.	Cztery rze- czy máluczké kie namedr- sć.
Heretycy.	10	Rodzay / który sie sobie zda bydź czysty / a przecie nie omył sie z pluga- stwa swęgo.	24	Jest który sie glupim pokazał / skoro wzgórze jest wyniesiony : bo by był rozumiał / zatusiłby był reká vsta swoie.	"abo, málpa, H. bo z widor- skie słowo jest wypławé.
Zli Chry- ścianie.	11	Rodzay / który ma wynioslé oczy / a powieki ku górze obrócone.	25	A kto mocno ściśka wymioná / chcąc wydoić mleko / ten wyciska má- sto : a kto bázno nos wyciera / wyci- ska krew / a kto wzbudza gniewy / wy- wodzi niezgody.	Tęzy po- ważne cho- dzacy.
Lakónstwo	12	Rodzay / który ma miasto zębów miecze / a żuie trzonowéni swémi / a- by wyiadał niedźmiki z ziemi / a v bogie z ludzi.	26	"to jest, nie- czystość. "abo kozieł, H. G.	Glupi wy- wyższoney.
Heretycy.	13	Piławka ma dwie córce mówiącé : Przynies / przynies.	27	Od málch rzeczy przy- chodzi do wieśszych.	
Heretycy.	14	Trzy rzeczy są nie nasycone / a czwarta która nigdy nie rzecze / Do- ść.	28		
Heretycy.	15	Pietko / łono białogłowskie / y zie- mia / która sie nie nasyca wodą / a o- gién nigdy nie mówi / Dość.	29		
Heretycy.	16	Oto / które praga oycu / y które gár	30		
Heretycy.	17		31		
Heretycy.	18		32		
Heretycy.	19		33		
Heretycy.	20				
Heretycy.	21				
Heretycy.	22				
Heretycy.	23				
Heretycy.	24				
Heretycy.	25				
Heretycy.	26				
Heretycy.	27				
Heretycy.	28				
Heretycy.	29				
Heretycy.	30				
Heretycy.	31				
Heretycy.	32				
Heretycy.	33				

Kto przyda-
je do Pisma.

6

Kazać może z innych miejsc pisma s. gdzie takowe pytania opisuje/ iako maś Ila: 40. v. 12. Eccl: 1. v. 2. Tob 38: v. 8. gdzie sie iawnie o Bogu pyta/ iako y tu na tym miejscu.

Nie przydaway nie do słow iego. Jakaż znie tu przydawania któreby słowo Boże psłowało / iakoby rzekł/ zupełnie y doskonałe choway / co ia rozkazuje. To dacie znać/ kiedy daley mówi: by cie nieprzekonał y nie nalażł klameca. Bo nie może bydz nazywan klameca y fałszerzem/ który mając moc od Boga stanowi Ceremonie/ które sie nie sprzecia-

wiaia pismu/ o czym maś przedtym. Ale on test klameca y fałszerzem/ który psłustowa Boże albo przykazywa/ według zdania swego. Jaki kiedy kto księgi które od Kościoła Bożego za słowo Boże przytę odzicza / albo słowa które wynięznie y wykiada iako chce/ albo też Sakramentow winięysza: w czym Heretykowie bazo grzesza/ gdy księgi niektóre słowa Bożego y piec Sakramentow odzyczają/ co test własne klamstwo y fałszowanie. Czytaj Deut: 4. v. 2.

ROZDZ. XXXI.

1

Słowa Lámuela króla. Widzenie którym go ćwiczyła matka iego.

A

*synu

2

Oż miły mój/ cóż 'miły' żywota mego/ cóż miły 'żądania me'?

*któregom
Boga wprosi-
ła.

3

Nie daway nie wiadom maieć/ ności twojej / y bogactwo twoich na zniszczenie królów.

*drog twoich, H.
Nie dawajcie
niewiadomości
Ani królom
win.

4

Nie daway królom / o Lámuelu/ nie daway królom win: bo tam nie maś żadney tajemnicy/ gdzie panuje opilstwo / by snadź nie pili y nieczapomnieli sądów/ a nie odmienili sprawy synów vbogiego.

6

Dawaycie szczerzy smetnym: a wi na tym których serce test w gorzkości: niech pią y zapamiętaią niedze swojej/ a boleści swojej wiecy niech niewspominają.

8

Otwórz usta swe 'niememu / y sprawam wszystkich synów młodych: otwórz usta twoje / skaz co test sprawiedliwego/ a sąd niedznego y vbogiego.

Mów gá si-
rotami.
*który o sta-
mówić nie
śmié, abo nie
może.

10

Niewiastę mezną któż znajdzie? daleko y od ostatecznych granic ceni ją iey.

*nád perły,
H.
Chwała me
żné niewia-
sty.

11

Vsa w niej serce meża iey / a którzyści nie będzie potrzebował.

12

Odda mu dobrym/ a nie złym / po wszystkie dni żywota swiego.

13

Szukała wełny y lnu/ y robiła 'domcipem rąk swoich'.

*chęliwie re-
komá swemi,
B.

14

Stála sie iako okret kupiecki/ zdaleka przywożąca żywność swoje.

15

A w noc wstawiała y dala korzystać domownikom swoim y 'pokarmy'

*robory, G.

16

slużebnicam swoim. Oglądała rolę / y kupiła ją / z pożytku rąk swoich nasadziła winnice.

17

Przepasała mocą biodra swoje y zmocniła ramiona swoje.

18

Skostowała / y wyjrzała że dobrze test kupiectwo iey/ nie zgasić w nocy kaganiec iey.

19

Ręce swa ściagnęła do 'mocnych rzeczy': a palce iey wiele wrzećiono.

20

Ręce swa otworzyła vbogiemu/ a dlonie swe ściagnęła ku niedostatecznemu.

21

Nie będzie sie bała domowi swemu zimna śnieżnego: bo wstępy domownicy iey mają po dwu sukniach.

22

Obicie sprawiła sobie / białor y śarlat odzienie iey.

23

Żnaczy test mąż iey w radzie/ gdy wsiedzie między starszymi ziemie.

24

Rabek wrobiła / y przedała / y pąs podala Chananejszkom.

25

Moc y ochodośćwo wbiór iey: y śmiać sie będzie czasu potomnego.

26

Usta swe otwarza mądrości/ a zakon miłosierdzia na teżyku iey.

27

Wpatrowała ściężki domu swego/ a chleba próżniac nie iadła.

28

Powstali synowie iey/ y szczęśliwo sławili/ mąż iey / y chwalił ją.

29

Wiele córek zebrało bogactwa / tys przewyszyła wszystkie.

30

Omylna wdzięczność / y marna test piękność: niewiasta bożą sie Boga ta będzie chwalona.

31

Dajcie iey z owoców reku iey: a niech ją chwala 'w bramach' wezyna iey.

*kądziele, H.

*Kobierce, H.
wzoryst.

*Abu, rancu-
thy.

*w zgrani-
czeniach lu-
dów.

EKKLESIASTES,

który Zydowie zowią קהלת

Koheleth.

ROZDZIAŁ I.

1
A

LOwa
Ekle-
si-
asta / syna
Dawido-
wego / kró-
la Jerozo-
limskiego.
Már-
ność nád

2

márnościami / rzeki Ekleziastes :
márność nád márnościami / y wszy-
tka márność. Co więcej ma czło-
wiek ze wszytkich prace swę / która sie
prácuje pod słońcem : Rodzay prze-
miana / y rodzajay nádchodzą : a ziemia
ná wieki stoi. Słońce wychodzi y za-
chodzi y wraca sie do miejsca swego :
y tam znówu wschodzi / y krąży przez
południe / y skłania sie ku północy :
przechodząc wszytko wokoło idzie
wiałe / y nawraca sie do okregów swo-
ich. Wszytkie rzeki wchodzą do mor-
za / a morze nie wylewa : do miejsca
z którego wysi / y rzeki wracają sie aby
znówu ciekły. Wszytkie rzeczy tru-
dne / nie może ich człowiek wymówić.
Nie nasycy sie oko widzeniem / ani sie
ucho nápełnia słyszeniem. Coż jest co
było : toż co potym będzie. Coż jest
co sie stało : toż co sie stanie. Nie

10

ROZDZIAŁ II.

1

A

Owilem ja w
sercu moim : Pó-
de a rospuszcze sie
w rostkach / y be-
de zająwał dobrą.
Widziałem / że y
to jest márność.

2

3

Smiech poczytałem za ból : a do
wesoła rzekłem : Co sie darmo zwo-
dźisz : Myslilem w sercu swoim a-
bych zawściągnął od winy ciało mo-
je / abych serce swe przeniósł ku ma-

C

11

12

13

14

D

15

16

17

18

niemasz nowego pod słońcem : y nie-
może nikt mówić : Oto to jest nowe :
już bowiem wprzędziło w wiekach
które były przed nami. Niemasz pa-
mieci pierwszych rzeczy / ale ani tych
które potym będą / nie będzie pamię-
tki y tych / którzy ná końcu będą. Ja
Ekleziastes byłem królem Izrael-
skim w Jeruzalem / y wymysliłem w
sercu moim szukać y dowiadować sie
mądrze o wszytkim co sie dzieje pod
słońcem. (Te zabawki nagoższą dal
Bóg synóm człowieczym / aby sie ig-
bawili.) Widziałem wszytko co sie
dzieje pod słońcem : a oto wszytko
márność y utrapienie ducha. Przez
wrotn z ciężkością bywają nápię-
wieni / a głupich jest poczet nieprze-
czony. Mówilem w sercu moim /
rzekąc : Otróć sie stał wielkim / y
przeszedłem mądrością wszytkie któ-
rzy przedemną byli w Jeruzalem : a
serce moje widziało wiele rzeczy ma-
drze / y nauczyłem sie. Wdałem ser-
ce moje abych poznał mądrość y v-
miecietność / y błędy / y głupstwo : y
doznałem że y w tych jest praca y v-
trapienie ducha. Tym że w wielkiej
mądrości wiele jest kłopotu : a kto
przyczynia vmiecietności / przyczynia y
pracey.

Wszystkich
rzeczy wy-
bádanie tru-
dne.

Abó, prze-
trapienie.

Kaznodzieja
to jest Słowa
mona.

Márności
opisuje.

Nie nowe-
go pod słoń-
cem.

W dostát-
ku roska-
sy, y bo-
gactw, w bu-
dowaniu, y
w pracy o-
kolo nich
jest pró-
żność y ut-
trapienie
serca.

drości / a wchronił sie głupstwa : a-
bych obaczył co by było pożyteczne-
go synóm ludzkim : co by czynić po-
trzeba pod słońcem / przez wszytkie
dni żywota ich. Rozwielmżyłem
działa moje : nábudowałem sobie do-
mów / y násadziłem winnic. Naczy-
nilem ogrodów y sadów / y nászczepi-
łem w nich drzewo rodzaju wesołakie-
go. Nábudowałem sobie stáwów /
dla odwilżania láśów drzew rodzą-
cych. Nabyłem sobie slug y słu-
bnic / y miałem czeladź wielką : stá-
dą też / y wielkie trzoby owiec náde-

L II III

wszy

**wybranie
biaległowy &
piónu, H.*

**zł. dial
mój.*

**Mądry, jest
na wś. m. o
pátrny.
Nz. 8. a. 1.
Przy. 17. d. 24
zginienie.

**zestio.*

*Powściągh-
wość od wi-
na.*

*Ze wszytkie
rzeczy cza-
su swego
przychodzą
y odchodzą*

8 wszytkie którzy przedemną byli w Je-
ruzalem. ¹ Zgromadziłem sobie sre-
bro y złoto / y majątności królów y
krain : sprawilem sobie spiérwaki y
spiérwaczki y rostkossy synów człowię-
czych / kubki y czasę na służbę do na-
9 lęwania winy. ² A przeszedłem bogas-
ctwo wszytkie / którzy przedemną byli
w Jeruzalem : mądrość też zostala
10 zemną. ³ A wszytko czego żądały oczy
moje / niebroniłem im : ani im odma-
wiał sercu memu / aby nie miało uży-
wać wśelakię rostkossy / y kochać się
w tym / com był zgorował : a miałem
11 to za cząstkę swoję / gdy bych żążył
prace swoję. ⁴ A gdy m sie obrócił ku
wszytkim dziełom / których naczyniły
rece moje : y ku robotam / w których-
12 em sie próżno pocit : obaczyłem we
wszytkich marnosć y wdreczenie my-
śli / a iż nic nie trwa pod słońcem.
13 ⁵ Przeszedłem aby ch oglądał mądrość
y głupstwa y śaleństwa. (coż jest rze-
kłem / człowiek / aby mógł naślado-
wać króla stworce swego :) ⁶ A oba-
czyłem iż tak dalece mądrość prze-
14 chodzi głupstwo / iako różna jest swia-
tłość od ciemności. ⁷ Mądrego o-
czy są w głowie iego : głupi w ciem-
ności chodzi : y poznałem iż iednakię
15 jest obu dokończenie. ⁸ A rzekłem w
sercu swym. Jesli iedno będzie y glu-
pięgo y moje dokończenie / coż mi
pomozie żem sie więcej o mądrość
starał : y rozmawiając z sercem swo-
im / obaczyłem że y to jest marnosć.
16 ⁹ Nie będzie bowiem pamięci tak
mądrego iako y głupiego na wieki / a

potomne czasy zapomnieniem wszy-
tko zároveň pokryją : ¹⁰ umiera wczor-
ny / także iako niewczorny. ¹¹ A dla te-
goż omierzył mi żywot mój / widząc że
wszytko złe jest pod słońcem / y wszy-
tko jest marnosć y vtrapienie ducha.
12 ¹² Wzydżilem sie zaś wszytką pracą
moją / którym pilnie pracowałem pod
słońcem : gdyż mam mieć dziedzić
13 po sobie / o którym niewiem iesli ma-
dry abo głupi będzie / y ma panować
w pracach moich / w których em sie
pocit / y kłopotalem sie. a iestże co tak
14 marnę : ¹⁵ A przetożem przestał / y od-
mówiło serce moje więcej pracować
pod słońcem. ¹⁶ Bo gdy długi pracę
w mądrości y vmieietności / y w pilny
staraniu człowiekowi próżniacemu
17 zostawie nabycie : y to tedy marn-
nosć y nieszczescie wielkie. ¹⁸ Bo coż za
pożytek człowiekowi ze wszytkiey pra-
19 cey ię / y z wdreczenia ducha / którym
sie męczył pod słońcem : ¹⁹ Wszytkie
dniego bolesci y niedze są pełne / ani
20 w nocy sercem odpoczywa : wiec y to
nie jest marnosć : ²¹ Izali nie lepiej
jest iść y pić / y okazać duszy swęj do-
22 brą z pracy swoję : y to iest z reki
Bożey. ²² Któż tak używać / y rosto-
23 szyć żążywać będzie iako ja : ²³ Człowie-
kowi / który iest dobry przed oczyma
iego dał Bóg mądrość / y naukę y
24 weselę : lecz grzesznemu dał frasunek
y zbytnią pracę / aby przyczyniał y
25 zbierał / a potym dał temu który sie
26 Bogu wpodobał : wśakże y to iest
marnosć / y próżne myśli vtrapienie.

*Marnosć
jest robić
na dziedzić
o którym
niewieś i-
ki będzie.*

Abych zaś ciągnął od winy ciasto moje /
Insy tak wykladać : Abych przyciągnął
do winy ciasto moje. Bo i słowa żydowskie
wspłiwie są / mogą się rozmiać wykladać /
to iest / abo winem / abo do winy / abo od wi-

na. Wśakże sama rzecz potężnie / i ma byt
od winy / a nie do winy / iako chce Żeretycy /
bo przydać zaraz mówić : Abych serce swe
przeniósł ku mądrości / dla tego wymyślił po-
wściągać od winy / ciasto swoje.

ROZDZ. III.

Szyskie rze-
czy mają czas / a
swym zamierz-
nym biegiem prze-
mienia wszytko pod
słońcem. ¹ Czas
rodzenia / y czas
vmierania / czas szepienia / y czas
wyrywania tego co szepiono. ² Czas
zabijania / y czas leczenia / czas rozwa-

4 lania / y czas budowania. ³ Czas plą-
tania / y czas smiania. Czas nárzeká-
5 nia / y czas tancerwania. ⁴ Czas roz-
rzucania kamieni / y czas zbierania.
Czas oblapienia / y czas oddalania
6 sie od oblapienia. ⁵ Czas nabycia
nia / y czas vtracania. Czas chowa-
7 nia / y czas odzucania. ⁶ Czas darcia /
y czas sfiywania. Czas milczenia / y
8 czas mówienia. ⁷ Czas milowania / y
9 czas nienawidzenia. ⁸ Czas wojny /
10 y czas pokoju. ⁹ Coż więcej ma czo-

^opiśknut, ^obo
piśknie, H.

^obo naprą-
wnie, H. py-
ta się o tym.

Dusza nie-
śmiertelna.

Marność
życia tego
pokazuje
nie winnych
uciesnienia.

Dowcip za
zdolności pod-
legły.
^otraw.
Głupi w
prógnowa-
niu życia.

11 wiek z prace swej? Widziałem w
dziećnię które dał Bóg synom czło-
wieczym/aby sie ciągneli w nim. ^WW-
szystko uczynił dobrze czasu swego / a
12 świat podał rozbióraniu ich/ aby nie
należał człowiek sprawy której uczynił
Bóg od początku aż do końca. ^AA
poznałem że niemaś nic lepszego /
13 iako weselić sie / a czynić dobrze za ży-
wota swego. ^C Każdy bowiem czło-
wiek który ie ypie / y widzi dobra z
14 prace swojej/ to dar Boży iest. ^DDo-
znałem iże wszystkie sprawy które Bóg
uczynił/ trwają na wieki: nie możemy
im nic przydać ani wyc / które Bóg
15 uczynił / aby sie go bano. ^ECo tuż by-
ło/ to y teraz iest: co będzie/ już było.
a Bóg odnawia co przeminęło.
16 ^FWidziałem pod słońcem na mie-
scu sadu/ niebożność: a na miejscu
17 sprawidliwości/ nieprawość. ^GA rzę-
kłem w sercu swoim: Sprawiedliwe-

18 go y niebożnego Bóg sądzić będzie/ y
czas każdej rzeczy tedy będzie. ^HRzē-
kłem w sercu synom ludzkim/ aby ich
Bóg doświadczył/ y ukazał że są be-
19 stiam podobni. ^IPrzetóż iednakie
iest dokończenie człowieka y bydła /
y równy stan obojga: iako umiera
D człowiek/ tak y one umierają: y iedną
ko tchną wszystkie / y nie ma człowiek
nic więcej nadszbydle: wszystko podle-
20 gło marności/ y wszystko idzie na ie-
dno miejsce. Z ziemi są wycinione /
y w ziemi sie iednako obracają.
21 ^JKtóż wie iesli duch synów Adamo-
wych wstępuje wzgórze / a iesli duch
22 bydlecys wstępuje na dół? ^KA obaczy-
łem iż nic lepszego / iedno weselić sie
człowiekowi w czynkach swych / a
iż to iest dzieła jego. Bo któż go przy-
wiedzie/ iżby poznał to co po nim be-
dzie?

^orozumieć
śmierci ciała-
śnej.

21 Któż wie iesli duch synów Adamowych wste-
puje wzgórze. ^L Mówi tu Salomon w perso-
nie głupich ludzi / którzy widzą / iż iednako
ludzie gina iako y bydła/ ledwo wierzą aby
dusza miała bydź nieśmiertelna. Jakoby tak
rzekł: A wieleż takowych iest / którzyby my-
śli / iż duch człowieka idzie do Boga / aby

od niego był sądzony/ a duch bydlecys idzie na
dół/ to iest obraca się w ziemi/ z której wzie-
ty iest. Bo iż to dobrze Salomon wiedział y
nie wątpił o tym/ czytamy uńsey 12. v. 7. gdzie
iśnień słowy wyznawa: Iż duch człowieka
czy wraca się do Boga który go dał.

ROZDZ. III.

Brociłem się
do innych rzeczy/
y wyszukałem po-
twarzy które sie
dziają pod słoń-
cem/ y iż y niewin-
nych a żadnego

1 pocieszyć cię / y nie mogą sie sprze-
wić gwałtowności / nie mając żadne-
2 go pomocnika. ^A A chwaliłem wie-
3 cę umarłych niżli żyw: ^B a miałem za-
4 szczęśliwego nadszbydł / który sie
ieszcze nie narodził/ ani wiedział zleg/
które sie dzieje pod słońcem. ^C Jeszcze
przypatrzałem sie wesołym pracam
ludzkim/ y zabiegom obaczyłem że pod-
legły iest zadość ludzkiej: y w tym
tedy marność iest/ y praca zbyteczna.
5 ^D Głupi składa rece swoje / a ię ciało
swoie / mówiąc: ^E Lepsza iest iedna
6 garsć spokojem: niż obie rece pełne
7 z pracą y z wdzięceniem myśli. ^F Przy-
patrząc sie znalazłem y drugą marn-

8 ność pod słońcem. ^G Jest ieden/ a nie
ma drugiego / ani syna ani brata: a
wždy pracować nie przestaje / a nie
mogą sie nasycić bogactwem oczyie-
9 go: y inie myśli / mówiąc: Komuż
praca / a pozbawiam dusze moie
dobrę: W tym też iest marność y złe v
10 dziecienie. ^H Lepiej tedy dwiema by-
11 dź spótem/ niż iednemu: a bo wiem ma-
12 ja pożytek z swego towarzysztwa: ^I ie-
13 sli ieden wpadnie/ drugi go podeprze.
14 Wiada samemu: bo iesli wpadnie/ nie
15 ma ktoby go podniósł. ^J Jesli dwa
spać będą / zagrzej sie ieden od dru-
giego: ieden iako sie zagrzej: ^K Jesli
też kto przemoże iednego/ dwa sie mu
zastawiają/ smur troisty nie laczno sie
przerywa. ^L Lepšie iest pachole obo-
13 gie a mądre: niżli król stary a głupi/
który nie umie opatrzyć na przyszły
14 czas. ^M Ze czasem drugi z więzienia y
z oków wychodzi na królestwo: a dru-
gi wrodzimy sie królem/ zostawa je-
15 brakiem. ^N Widziałem wszystkie żywiz-
ce pod słońcem / ^O chodzące z mło-

Niemając
potomka,
skarby gbie-
ra.

^onie używam
nie dobrego.

Pożytek to-
warzysztwa

Królow y
królestwo
marność.

^ofluące mł-
dzieńcowi w-
stępu.

"przed kró-
lem, y jego sy-
nem.

O Bogu y
opatrności
iego niema-
my nic nie-
bacznie mó-
wić.

Sluby peł-
nić.

"wiadomości

Niedziwo-
wać się ubo-
gich uciśnie-
niu / gdyż
nieprawie-
dliwi mają
sędzięgo.

"rosett, któ-
ra mu służy.
Mizerny go-
wot lako-
mego.

Nedźna jest
marność ká-
komego, któ-
ry ani w po-
trzebie nie-
śmię uży-
wać dobrá
nabytego.

16 dzieńcem wtórym / który ma nastać
po nim. "Niezliczona liczba jest lu-
dzi wszystkich którzy byli "przed nim :
17 a którzy potym będą nie będą się we-
selić z niego. Ale y to marność / y w-
trapienie ducha. "Strzeż nogi two-
jey gdy idziesz do domu Bożego / a
przybliżysz się abyś słuchał. Daleko
bowiem lepsze jest posłuszeństwo ni-
żli ofiary głupich / którzy nie wiedzą
co złego czynią.

Lepšie jest
posłuszeń-
stwo.
1. król. 15. e 22
Osee 6. e 6

ROZDZ. V.

1 **N**ie mów nic
nie rozmyślnie / a
niech nie będzie
serce twoje przed
2 A słowá przed Bo-
giem. Bóg bo-
wiem ná mebie / a ty ná ziemi : przeto
niech będzie słów twoich máło. "Zá-
wielkim staraniem sny idą / a w wiele
3 B mowstwie głupstwo się náydzie. "Je-
śliś co ślubil Bogu / nie omieśćkayże
spełnić : Albowiem nie podoba się mu
niemierna a głupia obietnica / ale
4 cokolwiek ślubisz / oddaj. "A daleko
lepięj jest nie ślubować / niżli po ślu-
5 B bie obietnic nie spełnić. "Nie da-
way wstóm twoim abyś o grzech
przypisał ciáło twoje / ani mów
przed ányołem : "Ciémáś "opatrno-
ści / by śnić Bóg rozgniewawszy się
ná mowę twoją / nie rozprószył w sy-
6 B tkich spraw rąk twoich. "Gdzie wie-
le snów / wiele marności / y mowy nie-
7 zliczone. Ale ty Bogá się bój. "Jesli
wyrzysz potwarzę ná wboję ludzi / y
gwałtowne sądy / y wyrócenie sprá-
wiedliwości w kránie / nie dziwuyże
się takowey sprawie : Bo nád wyso-
8 kiego jest wyspy długi / a nád té ięsze
9 są dudy zwierchnieysz / a nád té
ięsze w sytkiey ziemi król rostkánie
C słuźący. "Lakomy nie násyć się
pieniędzy / a kto miłuje bogáctwá / nie

10 weźmie z nich pożytku : przetoż y to
jest marność. "Gdzie jest wiele má-
ietności / wiele y tych którzy je trawią.
A cóż zá pożytek Pánu z tego / iedno
11 iż widzi bogáctwá oczymá swémí :
"Wdzięczny jest sen robiącemu / cho-
cia máło / chocia wiele zię : lecz ná-
sycenie bogátęgo spáć mu nie dopu-
12 sęza. "Jest y druga niemoc bázro zlá /
którzam widział pod słońcem : bogá-
ctwá záchowane ná złe Pána swęgo.
13 "Ginę bowiém w złym wtrapieniu /
wrodził syná / który będzie w wielkim
14 wbośtwie. "Jáko wyszedł nági z
żywotá mátki swęy / tak się wróci :
a nie nie weźmie z sobą z práce swo-
15 ięy. "Zátosna zgóla niemoc iáko przy-
sedł / tak się wróci : Cóż tedy mu po-
16 może że ná wiátr pracowal : "po w-
sytkie dni żywotá swęgo iadal w cie-
minności / y w frásunku wielkim / y w
17 kłopotie / y smutku. "Przetóž to zdá-
ło mi się bydz dobrze / aby człowiek
iadł y pil / y używał wesela z práce
swęy którz sam pracowal pod słoń-
cem / w liczbie dni żywotá swęgo / któ-
18 ré mu Bóg dal : y to jest dzieł ięgo.
"A káždemu człowiekowi / któremu
Bóg dal bogáctwá y máietności / y
moc mu dal aby iadł z nich / y używał
czástki swoięy / y weselił się z práce
19 swoięy : toć jest dar Boży. "Bo nie
wiele będzie pámietał dni żywotá
swęgo / iż Bóg zabáwił rostkóšami
serce ięgo.

Bogacz pod
czás gbięra
pieniądze
ná swę złe.
Iob 20. e 20.
"Iob 1. d 21.
1. Tim. 6. b 7

ROZDZ. VI.

1 **J**est y drugie złé
którem widział pod
2 A słońcem / a iście cze-
ste v ludzi. "Náz
któremu Bóg dal
bogáctwá / y máie-
tności / y sławę / y nie-
3 schodzi niwczym duszy ięgo we w sy-
tkim czego iedno žáda : lecz mu Bóg

nie dal téy mocy aby pożywał z tego /
ale człowiek obcy ono poźrże. Toć
jest marność y nedźa wielká. "Jesliby
4 kto spłodził sto synów / y żyłby wiele
lat / y miałby wiele dni wieku / a duszá
by ięgo nie wylá dobrá máietności
swoięy / y niemialby pogrzebu : o tym
iá powiádam / iż lepişy jest martwy
plód niżli on. "Albowiem próżno
przyszędł / y idzie do ciemności / y zá-
pámięciem zgláżdone będzie imię ięg.

Nie

Wszystcy idą.
dla wst. H
chcą, aby
spokój.

Marność
jest szukać
rzeczy wys-
szych nad sie

Co raczej o
bić.

Przy. 22. a. 1.

Posledniey
se czasu
gorse.

Mądrość z
bogaćwyle
psa.

5 Nie widział słońca ani poznał ró-
6 zności dobrego y złego. A choćby
żył przez dwa tysiąca lat a nie żył
7 dobrze: a zaż nie do iednego miysca
8 wšytko idzie? Wšytką praca czło-
wiecza w vsćiech tego: lecz dusza
tego nie będzie nasycona. Coż ma
wiecey mądry nad głupiego: a co v-
bogi? iedno aby tam siedł gdzie jest

ROZDZ. VII.

1 **A** Oż potrzeba
człowiekowi su-
kac rzeczy wiet-
szych nad sie /
gdyż niewie co
mu jest pożytecz-
no w żywocie ie-
go / w liczbie dniów pielgrzymowa-
nia tego / y w czasie który iako cień
przemija? Abo kto mu oznaymie
może co będzie po nim pod słońcem?
2 Lepšie jest imie dobre niżli mąści
drogie: y dzień śmierci niżli narode-
3 nia. Lepiey iść do domu żalobne-
go / niżli do domu godowneg: Bo w
onym przypomina sie koniec wšyt-
kich ludzi / a człowiek żywiący rozmy-
4 śla co na potym będzie. Lepšy jest
gniew niżli śmiech: Bo przez smu-
tek twarzy poprawi sie vmyśl prze-
5 stepnego. Serce mądrych gdzie
smutek jest: a serce głupich kiedy we-
6 selé. Lepiey jest dąć sie kłarac mę-
drému: niżli dąć sie osukać po chleb-
7 stwami głupich. Bo iaki trzast
cierzenia pod kotłem gorącego: tak
8 ki śmiech głupiego: ale y to mār-
9 ność. Porwarz frásunie mądrego / y
10 straci moc serca tego. Lepšy jest ko-
niec modlitwy niż początek. Lepšy
11 jest ciępliwý niż chępliwý. Nie
bądź ku zagniewaniu predki: Bo
gniew w zánadzu głupiego odpoczy-
12 wa. Niemów: Co mniamaż za przy-
czyną jest / że piérwsze czasy lepšie by-
ły / niżli teraz sarbo głupie jest takowé
13 pytanie. Pożyteczniysza jest mę-
drosć z bogactwem / y wiecéy poma-
ga tym którzy widzą słońce. Jako
14 bowiem broni mądrość / tak też bro-
niá pieniądze: lecz to ma nádzwys-
wmiętność y mądrość / że dają ży-
wot temu który ie ma. Przypatrz sie

9 żywot. Lepiey jest widzieć to cze-
D gos żadał / niżli pragnąć czego nie
znaś. Alecy to mārność / y dumá du-
10 chą. Który ma bydź / iuż nazwano
jest imie tego / y wiedzą że jest czło-
11 wiek / y nie może prawować sie v sa-
du z mocniyszym nádeń. Wiele jest
słów / y wielka w gadaniu máia pró-
zność.

15 sprawam Bożym / iż żaden nie może
poprawić / którego on wzgardzi. W
dzień dobry żążyway dobria / a strzeż
sie dnia złego. Bo iako ten / tak y on
vczynił Bóg / aby nie nálaż człowiek
przeciw temu żalob sprawiedliwych.
16 Tom też widział za dni mārności
moiey: Sprawiedliwy ginié w spra-
wiedliwosci swoiey: a niebożny dłu-
17 go żywie w złości swoiey. Nie bądź
nazbyt sprawiedliwym ani mądrym
wiecey niż potrzeba: abys nie zgłu-
18 piał. Nie czyni bārzo niebożnie: a
C ni bądź głupim / abys nie vmarł czā-
19 su nie swego. Dobrze jest wspomá-
gac sprawiedliwego / alecy od niego nie
20 odcigay reki twoiey: bo kto sie Bo-
gā boi / nie nie zámiedbawa. Mę-
drosć wiecéy vmacnia mądrego / niż-
21 li dżiesić książat którzy są w mie-
ście. Niemáš bowiem sprawiedli-
wego ná ziemi / któryby czynił dobrze /
22 a nie grzeszył. Alecy do wšytkich po-
wieści które sie mówią: nie przykła-
day serca twego: abys snadź nie v-
23 slyszal slygi twego zlorzeczącego to-
bie. Wie bowiem sumnienie twoie /
24 żeś y ty czesto zlorzeczył drugim. W-
šytkiemu doświadczal mądros-
ściā: mówiłem: Będzie mądrym: a
25 onā daley odstąpiłā odemnie. Dale-
ko wiecéy niżli byłā: y głęboka gle-
26 bia / kto iā náydzie? Obeyrzałem
wšytko myslā moia / abych wiedział y
vważal / y szukał mądrości y rozumu:
a iżbych poznał niebożność głupie-
27 go / y bład nie rozumnych: y dozna-
łem iż niewiastā gorszeysza jest niżli
śmierć / która jest sídlem łowców / a
serce iey niewód / rece iey są petā.
Kto sie Bogu podobā / wybięga sie
od niey: ale kto grzeszny jest / będzie
28 od niey poiman. Otóm tego doznał
(czest Ekklesiastes) iednego po dru-
29 gim / abych nálaż peronā rzecz. Kto

cała weso-
tego bād we-
st.

Zbytne v-
sprawiedli-
wienie.

Wspoma-
gając iedne
go, nie opu-
scaj dru-
giego.

Wšyscy
grzeszą.
3. kró. 8. c 46
2. Par. 6. g 36
Przy. 20. b 9
Wiele trze-
ba przegla-
dać.

Niebespie-
czne towa-
rystwo z
niewiastā.
siti, H.

Człowiek
od BogaSprawiedliwi
podczas grze-
szenia.

Mgd: 2. c. 14

A moc twa
czy jego zmie-
ni się.Niemoże się
uchronić ś-
mierci.Cierpliwos-
ć Bożę.Zaden nie-
wie iestliet
godzien mi-
łości Bożej

30

21

1

A

2

3

4

5

6

7

B

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

réy ieszcze szuka duszą moją / a nie na-
lazłem. Nieżądne jednego prawego z ty-
siąc: lecz niewiasty ze wszech niená-
lazłem. Tylem to znalazł / że Bóg

Niemasz sprawiedliwego któryby czynił do-
brze a nie zgrzeszył. Tę tak tu mówi Med-
tze / iako Heretycy rozumieją / żeby człowiek
sprawiedliwy zawsze grzeszyć miał / kiedy co
dobrego czyni: ale iż nie masz żadnego tak
sprawiedliwego / któryby zawsze dobrze
czynił / ponieważ wszyscy podczas grze-
szenia według onęgo w Przypowieściach 24.
Stędmkoć wpada sprawiedliwy 1. Jan. 1. v.

ROZDZ. VIII.

Nadrosć czło-
wieka świeci się
na twarzy jego /
a namocniejszy
zmieni oblicze te-
go. Ja strzeżę
wstętrości /
y przykazania przysięgi Bożej. Tę
stwierdzą się odysć od obliczności te-
go / ani trwaj we złym uczynku: bo
wszystko / co chce uczyni: A mowa
tego pełna iest mocy / ani mu żaden
rzec może: Przecz tak czynisz: Kto
strzeże przykazania / nie zna nic
złego. Czas y odpowiedź rozumie
serce mądrego. Każdey sprawie iest
czas y pogoda / a wielkie człowiecze
wtrąpienie: Bo niewie przeszłych / a
przyszłych od żadnego się posła nie
dowie: Tę iest w człowieczey mo-
cy zabronić ducha / ani ma mocy w
dzień śmierci / ani mu dopuścić odpo-
czynąć gdy nadechodźi wojna / ani zbá-
wi niebożność niebożnego. Wszyt-
ko to obaczyłem / y wdałem serce swe
na wszystkie uczynki / które się dzieją
pod słońcem. Czasem pamięć czło-
wieka nad człowiekiem / na swe złe.
Widziałem niebożne pogrzebione /
któzy ieszcze póki żyli / na miejscu swie-
tym byli / y chwalono je w mieście / iá-
ko w uczynkach sprawiedliwé. Ale y
to marność iest. Bo iż nie rychło

ROZDZ. IX.

Szytkom to rozważał w
sercu swoim / abych p. lnie
rozumiał: są sprawiedli-
wi y mądry / a uczynki ich

uczynił człowieka prawego / a on
się sam wdał w niezliczone gadki.
Któż taki iest iako mądry: a kto
wnie rozwiązanie słowá:

8. 9. 10.
Bóg uczynił człowieka prawego. Aby kto
nie rzekł / że nas Bóg zły uczynił / dla tego
wypomina iż nas dobrymi stworzył: Ale iż
wzywał wolności swojej / y chcąc wpaść w
grzechy. Przetoż nie natura nasze winować ma
my która Bóg stworzył dobra: ale grzech
nasz przez który staliśmy się zlymi. Hier. com-
ment. in 7. Ecclesiast.

Cwydała dekret przeciwko złym / bez
żadney botażni synowie człowieczy
broją złości. Wszakże grzesznik ztąd-
że stokrót złość czyni / a cierpliwie go
czeka: tam poznał / iż tym dobrze
będzie / którzy się Boga boją / któ-
rzy się wstydzą twarzy jego. Tę
iest dobrze niebożnému / y dni te-
go nie przedłużają się: ale niech prze-
mianą iako cien którzy się nie boją o-
blicza PANSKIEGO. Jest y dnu-
ga marność / która się dzieje na ziemi-
sa sprawiedliwi / którym się złe wie-
dzie / iakoby uczynili niebożnych w-
czynili: y są niebożni / którzy są tak
bezpieczni / iakoby mieli uczynki sprá-
wiedliwych. Lecz y to mam za na-
wiesz marność. Chwalilem tedy
wesele że nie masz nic lepszego czło-
wiekowi pod słońcem / iedno iest y
pić / a weselić się / a iż to tylko z sobą
weźmie z pracy swej we dniach ży-
wota swego / które mu Bóg dał pod
słońcem. A wdałem serce swe abym
poznał mądrość / y rozumiał zabá-
wienie które iest na ziemi: iest czło-
wiek / któremu we dnie y w nocy sen
na oczach nie postoi. A rozumia-
łem / iż wszystkich uczynków Bożych
żadney przyczyny znaleźć człowiek nie
może / które się dzieją pod słońcem:
a im więcej praciwie szukać / tym
mniey nadyje: choćby też mówił
mądry / że wie / nie będzie mógł ná-
leść.

Są w rece Bożej: a przecie niewie czło-
wiek iestli iest miłości / czyli nienawiści
godzien: ale wszystkie rzeczy na przy-
stę czas zachowane są niepewne / prze-
to że wszystko iednako przychodzi na
sprawiedliwego y niebożnego / na do-

prostym
stworzony.Bóg człowie-
ka dobrym
czynił.zli się gor-
zą.Dobrym się
złe dzieje, a
złym dobrzeSpraw Bo-
żych przy-
czyny bá-
dąc się nie
mam.

bręgo

Potym kró-
tkim żywo-
cie nie ba-
dgie czasu
zasługi.
co by im stu-
żyło ku po-
prawie ży-
woru.
to jest, nie-
moga wpaść
zasługować
zapłaty.

Świśnię, o-
chładnię.

Teraz usta-

Sprawni-
wy niewie-
ści i w mi-
łości bożej.

Wmądrli dbr
dozrefnych po
śmierci nie-
moga żyć.

bręgo y ná zlégo ná czystého y nieczy-
stého ná czyniącego ofiary y gárdzą-
cego imi. Jáko dobry / tak y grzeczny :
3 iáko krzywoprzysięzca / tak y ten który
B prawdziwie przysięga. ° To iest na-
gorza ze wszystkiego co sie dzieie pod
słońcem / że sie iednąko ze wszystkimi
dzieie. prze co y serca synów czlowie-
4 czych nápełnia sie złości y wzgardy
w swym żywocie / á potym doprowá-
dzeni beda do piekła. ° Niemáš ja-
dného któryby záwse żył / y któryby o
5 tym nádziecie miał : lepszý iest pies ży-
wy / á niżli lew zdechły. ° Bo żywizcy
wiedzą iż vmrzeć máia : lecz vmarli
° nie wiecey niewiedzą / ani dálej máia
° zapłaty : gdyž pámiatka ich przysia
6 w zápámiatánie. ° Múlosc též y niema
wiści / y zázdrości pospolu zginely / ani
máia cześci ná tym świecie / y w
czynku który sie dzieie pod słońcem.
7 ° Idźże tedy / á iedz chléb swój z wese-
lem / á piy wíno swé z rádoścí : bo
C nie uczynki twoie Bogu podobáia.
8 ° Ná každý czas niech beda ° biale
stary twoie / á olejek niechay nie scho-
9 dzi z głowy twoiey. ° Zážyway żywo-
ta z žoną która miluieš / po wszystkie
dni żywota niešťáteczności twoiey /
któreć dané sa pod słońcem przez w-
szystek czas márnosti twoiey : bo to
10 iest dział w żywocie y w pracéy twéy /
która prácuieš pod słońcem. ° Cokol

1 Niewie człowiek iesli iest miłości, czyli
nienawiści godzien.) Dobrze tłumacz Łaciński
słowo to / że słowa / żydowski przelożył / nie tak
słowá licząc / iáko rzecz same wyrażáia : bo
żydowski text tak má : Múlosci y nienawiści
nie iest wiedzacy człowiek / ále wszystko przed
obliczem ich. Których słów także iest wyrozu-
mienie powiáda Hieronym s. Nalazłem sprá-
wiedliwych uczynki bydzi w rekú / á wśáfce i-
stá od Boga sa vmítowám / teraz wiedzciec nie
moga : ále ná potym wiedzciec beda / y przed
obliczem i h wszystko / to iest / wprzódza ich / gdy
zýyda z tego swiátá / wiadomosc tych rzeczy.
To s. Hieronym / ktorego wyrozumienia nie
mogł lepiéy wyrażci tłumacz iáko temi slo-
wy : Niewie człowiek iesli iest miłości / czyli
nienawiści godzien. A mowi to o sprawiedli-
wych / bo žli moga wiedzciec i sa w nienawi-
ści.

5 Vmáli nie wiecey niewiedzą / ani dálej
máia wiecey zapłaty. ° Mowi tu Medzec o
dobrách dozrefnych tego żywota / y náucza i
vmarli niewiedzą / co sie z temi rzeczami ktore
tu zostawili dzieie / ani ich moga sami wýwá-
iedzać / piac / ani iálmúžny dáć / zé. Przeto
przydáie : Ani máia cześci ná tym świecie :
Idźże á iedz weselem. To mowi i uż po
śmierci nie moga tego záżyć / ani żadney

wiek czynic moze reká twojá / wśáfci-
cznie czyn : bo ani spráwy / ani rozsu-
mu / ani mądrości / ani vmietetności
nie bedzie w piekle / gdzie sie ty kwá-
11 piš. ° Obroćilem sie ku drugiemu / y
widziałem pod słońcem / iż ani pie-
dkich iest bieğ / ani mežnych wojná /
ani mądrych chléb / ani uczonych bo-
gáctwá / ani smyslnych láská : ále
12 czas y trefunek iest we wszystkim. ° Nie
wie człowiek konca swego : ále iáko
ryby lowia wedá / y iáko ptáká sídlem
imáia : tak též ludźie bywáia poimá-
ni we zly czas / gdy ná nie nagle przy-
13 pádnie. ° widziałem též y te mądrośc
pod słońcem / y doznałem że iest wiel-
14 ka : ° Músto mále / y málo w nim
mežow : przyciágnáł przeciwo ko nie-
D mu krol wielki / y obieglie / y pobudo-
wał śánce w okolo / y dokonálo sie
15 obleženie. ° A nálažł sie w nim mąž
wbogi á mądry / y wybáwił músto m-
drości swá : á żaden nie wšpomniáł
potym ná oného czlowieká wboğie-
16 go. ° A mówilem iá / iż lepšá iest m-
drość / niżli moc : czemuž tedy m-
drość wboğiego wzgárdžona iest / y
17 słowo iego nie słuchano : ° Słowo
mądrych słucháia w milczeniu / wie-
cý niż wotánia kšážecého miedzy
18 glupiećmi. ° Lepšá iest mądrość niż
oreže wojenne : á ° ktoby w iednym
zgrzešýł / wiele dobrego stráci.

10 zapłaty nowéy zástúżyć. Wśáfce nie
idzie zá tym / ábyšmy ich nie mogli ráutowáć
modlitwami y iálmúžnami nášnimi / bo to czy-
nił Tobiasz / Dawid / Máchábuzš / y inšy.
A chočia vmarli niewiedzą / przyrodzoným
obyczáiem co czynia żywi : wśáfce swieci k-
rzy Boga widza / wiedza co im náleży wies-
dzciec. Przeto fálszywie tych słów wýwáia h-
retycy przeciwo czýścowi / y wzywániu swies-
tych.

10 Ani spráwy, ani rozumu, ani mądrości, ani
umietetności nie bedzie w piekle. ° Nie možen
tego mówic áby w drugim żywocie po śmier-
ci / nie málo sie nie czynic ani wiedzciec / gdyž
v Luč. 16. czytamy o onym bogacz / ktory wi-
dział Lázárža ná łonie Abrahánowym / y ná-
przód sam zá sie / potym zá bráćia prošíł A-
bráhámá : Tánžé y Abrahám wiedział co czy-
nił tu w żywocie bogacz. A tak mowi tu Sá-
lomon o uczynkách ktore moga co zástúżyć y
vprošci / iáko by rzekł / pókišmy żywi / možen
co dobrego zástúżyć : ále po śmierci / ani grze-
šýć / ani co zástúżyć dobrego nie moženmy. tak
to wýkláda s. Hieronym. A nie mowi tu tyl-
ko o piekle potepionych / ále zgotá o wśáfáim
piekle / w którym iedno dúše bywáia / iáto ten
že Hieronym s. wýkláda / Comment. in Eccl.

wicznie ro-
bić p-
trze-
bá.

Mądrość le-
pša niż ma-
żowo.

Mądrość w
ubogim nie
i-
jest powa-
żona.

Wieden gré-
šnik v-
vrači
wiele dobre

Po śmierci
niemožen
nie zástúżyć.

ROZDZ. X.

Wchy zdycha

iacé psuiz won-
na wdzieczność
drogiego olętku
Droższa jest mę-
drosć / y sława /
mąle y na czas

1 **W**alcenstwo. Serce mądrego po pra-
wcy stronie jego / a serce głupiego po
3 lewej stronie jego. Ale y w drodze
kiedy głupi chodzą / sam będąc śalo-
4 nym / wszytkie ma za głupie. Jestli
duch panującego wystąpi na cie / nie
opuszczay mieysca twego : Albowiem
leczenie wezmiżę przestąn grzechy
5 wielkie. Jest złość ktorą widział
pod słońcem / iakoby za obładzeniem
wychodząca od obliczności książe-
6 cia. Głupiego posadzonego na go-
dności wysokię / a bogatę na dole
7 siedzącę. Widziałem sługi na ko-
niech / a książetę chodzącę po ziemi
8 iako sługi. Kto dół kopa / wpadnie
weń : a kto rozrywa plot / waz go w-
9 łazi. Kto przenosi kamienie / spiękn-
ie sie nimi : a kto rąba drwa / będzie
10 ranion od nich. Jesli sie przytępiż

C lązo / a to nie iako piernicy / ale stepio-
né będzie / z wielką pracą naostrzone
11 będzie : a po dowcipie przychodzi mę-
drosć. Gdyby wlaścił waz po cichu /
nie ma minę naden który potatez
12 minie włożyć. Słowa wst mądre-
go wdzieczność / a wargi głupiego
13 zryca go. Początek słow jego glu-
pstwo : a ostatki wst jego błąd wiel-
14 ki. Głupi rozmnaża słowa. Niemie
człowiek co przed nim bylo : a co po
nim będzie / kto mu oznaymić może ?
15 Praca głupich utrapie / którzy nie
16 umieją iść do miasta. Wiada tobie
ziemia / którzy król jest dziecieniem / y
17 którzy książetę rano iadaia. Sze-
śliwa ziemia / która ma króla zacne-
go / y którzy książetę iedzą czasu stu-
sinego / dla posilemia / a nie dla zby-
18 tku. Dla lenistwa pochylaia sie da-
chy / a dla słabych rąk będzie przecie-
19 kal dom. Na śmiech czynią chleb /
a wino żeby żążywali żywi : a pienia-
20 dzam wszytko jest posłusno. W my-
śli twoiey nie wlaaczay królowi / a w
skrytości pochoi twego / nie lay bo-
gatemu : bo y ptacy powietrzni głos
twój zaniosą / a który ma skrydła o-
znaymi powieść.

Ja nie po-
ostrzyż ostrze-
iego, H.

Obmowa
potajemny.

Król dzie-
cie.
Paniowie iu-
dajacy rano

Opisłwa, H.

Aboniedba-
tych.
To jest, dla
wesela czynią
porawy.
Krolowi
nieuwa-
czay, ani bo-
gatemu.

ROZDZ. XI.

Wdcaj chleb

twój na wody cie-
kace : bo po dlu-
gim czasie nay-
dziej si. Daj częś-
6 siedmi / y osmi :
bo niewiesz co za

1 **W**dcaj chleb
twój na wody cie-
kace : bo po dlu-
gim czasie nay-
dziej si. Daj częś-
2 siedmi / y osmi :
3 bo niewiesz co za-
śle będzie na ziemi. Jesli sie napelnia
obłoki / wysleia deszcz na ziemie. Jesli
4 wpadnie drzewo na południe albo na
północy / na ktorymkolwiek mieyscu
5 wpadnie / tam będzie. Kto sie na
wiatr oglada / nigdy śiac nie będzie :
a kto sie przypatrnie obłokom / nigdy
6 żać nie będzie. Jako niewiesz która
7 jest droga ducha / y iako sie zraslaia
8 kosci w żywocie brzemienney : tak nie
wiesz spraw Bozych / którzy jest twór-
ca wszytkiego. Poranu sie nasienie

twoie : a w wieczor niech nie odpoczy-
wa ręka twoja : bo niewiesz które le-
7 pieży wzndzie / to albo ono / y jeśli obo-
ie spótem / lepsze będzie. Wdzieczne
8 światło / y miła rzecz jest oczom wi-
dzieć słońce. Jesliby przez wiele lat
żył był człowiek / a w tych wszytkich
C sie weseł / ma pamiętać na czas cie-
miny / y na długie dni : które kiedy przy-
da / przeszle rzeczy pokazą sie marno-
9 scia. Wesełże sie tedy w młodość w
młodości twoiey / a niech żąży do-
D bręgo serce twe we dni młodości
twoiey / y chodź drogami serca twe-
go / y według weyżerzenia oczu two-
ich : ale wiedz / iż za to wszytko przy-
10 wiedzie cie B O G na sąd. Oddal
gniew od serca twego / y odzuc złość
od ciała twego. Bo młodość y ro-
stos są rzeczy marné.

Pamiętać
na przyszły
sąd.

3 Jesli upadnie drzewo na południe, albo na
północy] Temi słowy to naprzód pokazuje
Salomon / iż nie wszyscy będą zbawieni : ale
niektórzy będą zbawieni / co znaczy południe

niektórzy będą potępieni / co znaczy północy.
Wad to s. Hieronym y inszy stad dowodzą /
iż człowiek nie będzie mógł odmienić sie po
śmierci / ale takowym będzie sąwody / iakum

go śmierć

Jaako muchy
eré / tak calé-
ká / drogiego
przemędrość
y sława, mą-
le / słalenstwo
(psuie) H.

Rógnosć
mądrego od
głupiego.

Pokusam du-
cha / moenie-
go / sprzeci-
wić sie ma-
my.
Lichosć.

Głupi y słu-
ga / wynie-
siany.

Przyp. 26.
a 27.
Ecc. 27. d 29.

Dowcipoz
strzyć.

Rozdaway
chleb swóy
w dożyn lu-
dom.

To jest, mna-
gim, albo y
wszytkim.

Żądzenie
człowieka
śmierci
młodości.

Część zbaw-
ionych,
część jest po-
tępionych.

go śmierć zstanie / bo już z dobrego nie będzie
zły / ani ze złego dobry. A wszakże stąd nie ma
ia nie heretycy przeciw czystości / bo iako na
on czas gdy to Salomon pisał / wśpisył który
byli zatrzymáni w orydłaniach / albo na łonie
Abrahamowym / byli na południe / iż byli na
drodże zbawienney / chociaż iefse nie byli w

niebie : tak y teraz którzykolwiek są w czyscu
są na południe / bo są pewni zbawienia swe-
go. A tak y teraz iako wpadnie / albo na pół-
nocie / albo na północy / tak zostanie / odmienie
się nie może. Hieron. in Eccles. Bernar. serm.
49. ex parais.

ROZD. XII.

Vomni na stwo-
rzenia twęgo / za
dni młodości two-
ię / póki nie przy-
dzie czas wdziecz-
nia / y nie nadej-
dą lata / o których
mówić będziesz : Nie podobają mi
się. Póki się nie zaciemni słońce y swia-
tło / y księżyc / y gwiazdy / y póki się
nie wróci po dżdżu obłoki. Kiedy
się pomrują stróżowie domowi / y za-
chwicią się / duży meżowie : y próżno-
wać będą / mieląc w małym liczbie /
y zaciemni się patrzące przez dziury.
Zawrą wrotą na wlice / w poniżej
mu głosu mielący / y powstana na
głos ptaszy / y ogłuszą wszystkie cór-
ki śpiewania. Będą się też bać
miejsc wysokich / y będą się lekąć na
drodże / zakwitnie drzewo migdalo-
wé / wykie baranica / a rozproszą się
kappary : bo porydzą człowieka do
domu wieczności swej / y będą cho-
dzić po wlicach płaczący. Póki się

nie przewie snur srebrny / a sturczy
się czepek złoty / y sturczy się wiadro
nád zdroiem / y złamie się koło nád
studnią / y wróci się proch do ziemi
swey z której był / a duch wróci się do
Boga który go dał. Marność nád
marnościami / rzekł Ekklesiastes / y
wszystko marność. A Ekklesiastes
będąc namiętliwy / nauczał lud / y po-
wiedział co był uczynił : a wywie-
dzawszy się złożył wiele przypowie-
ści. Szukał słów pożytecznych / y
spisał mowy na prawdzie y pełné pra-
wdy. Słowa mądrych są iako ościez-
nie / y iako gwoździe głęboko wbite /
które przez rade mistrzów dane są od
pasterza iednego. Nad to synu mój
wiecey się nie pytay / czynienia wiele
ksiąg niemaś końca : a częste myśle-
nie jest ciała utrapienie. Konca
mówienia wśpisył społem słuchaymy /
Boga się bój / a strzeż przykazania
iego : bo to jest wśpiski człowiek : w
śpisko co się dzieje przypowieź Bóg
na sąd / za każdy występki lub dobry
lub zły ono będzie.

Wszystko
marność.
Ekklesiastes
rozumieł Sa-
lomon.

Styszał ko-
niec wśpisy-
kich rzeczy.
Strzedz przy-
kazania Bo-
żego.

Pomni na stworzyciela twęgo za dni
młodości. Opisuje tu Salomon starość
człowieka pod rozmaitymi podobieństwami.
Naprzód słońce y światłość / znaczy ro-
zum : Miesiące y gwiazdy / są myśli y in-
sze siły duszne / które się w starym zaciemnia.
Deszcz jest płacz / obłoki jest smutek bez płaczu
albo łez / które w starym wysychają. Stróżo-
wie domu / to jest / ciała / są rece y ramiona /
które w starym drżą. Meżowie namiętniejszy
są golemi które się w starym chwieją. Próżne
mielące / są sęki y żaby / które się lekko ruchają :
widzący przez dziury / są oczy / które są cie-
mne w starym. Drzwi są powieki które stary
zamyka na wlice / niemożąc patrzeć na słoń-
ce. Ptak jest kur śpiewający w nocy / którego
słuchając stary wstaje przede dniami dla test-
ności. Córki śpiewania są wśpy / które głuszą
w starym. Boia się stary góry y wysokich
miejsc dla słabych nóg. Kwitnie Migdalo-
wé drzewo / to jest / głowa starego bielejąca od stwa-
żny. Wykie baranica / który w młodości jest
chudy y przedt iako baranica / potym brzuch
iego ocieże tłustością. Wstana w starym y
zadzie cielskie które się zapalała iedzeniem káp
parów. Powrócił srebrny / jest biały iakoby
snur idący od mózgu przez grzbiety / który się

przerwywa przy śmierci. Czepek złoty / jest błon-
ka okrywająca mózg / nazywana Pia mater / któ-
ra gdy się przy śmierci sturczy / smysły wstają.
Wiadro iest komorka żółci. Zródło iest serce
od którego żywot : gdy się komorka żółci prze-
rwie / zaraża źródło żywota to iest serce.
Stadzie gorzkość śmierci rozlewa się po cie-
le. Koło iest watroba / Studnia żóładek. bo
watroba bierze żywność od żóładek / która o-
żywia ciało. Przeto zepsowawszy koło wa-
troby nád studnią żóładek / ciało wstaje y
gnie y w proch się rozpysnie. A tak przed tym
pamiętay na stworzyciela twęgo.

A duch wróci się do Boga. Tu masz i-
sam Pan Bóg stwarzający dusze człowieka : a
nád to masz iasne słowa pisma : o nieśmier-
telności dusze człowieczej / ponieważ tu mo-
wi iż ciało wróci się do ziemi / a duch do Bo-
ga który go dał. A przecie Nowożytyści
śmieia dusze możyć / powiadać iż duch czo-
wieczy skoro go wytchnie zaraz ginie / cze-
goś w piśmie nie wyczytali. Ale testie kto-
wo krześcienicy tak są bezdusni / my z piśmie-
m się zgadzając mówimy / iż ciało do ziemi / a duch
do Boga się wraca / od którego na wyobrażeń-
nie iego stworzony będąc nie umiera.

Nieśmiertel-
ność dusze.

W młodo-
ści mieć Bo-
gą przed o-
czyma pier-
wéy niż
przjdzie sta-
rość.

Póki nie y-
trąci wzro-
ku.

rac.

nogi.

zby.

oczy.

yska.

kurów.

ysy.

głowa ośi-
wie.

chud kuc-
żenie.

do grobu.

Opisuje sta-
rego człowieka.

PIESN NAD PIESNIAMI SALOMONA,

którą po Zydowsku שיר השירים
Sir Háfirim zowią.

ROZDZIAŁ. I.

A Jechmie
pocátuie
pocátowá
niem wst
swoich: bo
lepsze są
piersi
twoje nād
wino. wo-

niągacé oleykami nawybornieyszymi.
Olejek wylany imię twoje: dla tego
pánienki wmitowały cie. ¹ Pociągni
mie: za tobą pobieże mi ² do wonno-
ści oleyków twoich. Wprowódził
mie król do pokojów swoich: rozrą-
dziem się y rozweselimy w tobie: pá-
mietając na pierśi twoje nād wino:
práwi miłuię cie. ³ Czarnaciem ále
piękna córtki Jerozolimskie: iáko na-
mioty Cedár: iáko stóry Salomono-
wé. ⁴ Nie pátrzącie na mnie jem iest
sniáda / bo mie opaliło słońce: sy-
nowie mátki moiey walczyli przeciw-
ko mnie / postáwili mie stróżem w
winnicach: winnice moiey nie strze-

6 glám. ⁵ Wznaymiżę mi którego miłuię
ie duszą moją / kedy pásieś / kedy od-
poczywasz w południe: ábych się nie
poczeła błagać za trzódami towarzy-
7 sów twoich. ⁶ Jesli się nie znasz / o
napiękniesza między niewiastami /
wymidz: á idź za stádem trzód / á pás
kozletá twoje przy budkach pastecz-
8 stich. ⁷ Jéżdżie moiey w woziech Phá-
C raónowych przyrównalem cie przyia-
ciółko moia. ⁸ Piękne są iągody licá
9 twego iáko Synogárdice: była two-
10 iá iáko kleynory. ⁹ Lánceuski złoté y
czynimy tobie srebrem nakrapiáne.
11 ¹⁰ Kiedy król był na pokoiu swoim / spi-
kánárd mój wydał wonność swoje.
12 ¹¹ Sнопет mierzhy iest mi miły mój
między pierśiami moimi mieścić
13 będzie. ¹² Grono ¹³ Cypur mi miły mój
w winnicách Engaddy. ¹⁴ Otós ty
14 piękna przyciółka moia / otós ty
iest piękna: oczy twoje iáko gołebi-
15 ce. ¹⁵ Otós ty iest piękny miły mój / y
wdzięczny. Lóże nasze kwiećcia pel-
ne: ¹⁶ bálki domów naszych Cedrowe /
stropy nasze Cyprysowe.

CHRISTUS
do kościoła
oblubienice
swojej.

¹ między lán-
ceuskami, H.
KOSCIOL

CHRISTUS

KOS

¹⁶ ábo stropy.

Tá pieśń wszytká iest duchowna / pełna
nieogárnionéy miłości Chrystusowéy prze-
ciw kościołowi oblubienicy swéy / y wzátem
téż oblubienice przeciw Chrystusowi oblub-
biencowi. Bo tá iest mądrość Duchá święte-
go / áby pokazał: iáka miłością przez wciele-
nie swoje / kościół oblubienice swéy sobie przy-
łączył / dobrze przed tym niż się to stało /
chciał áby táka Pieśń o tym duchownym
małżeństwie była napisána. Co się latwie ká-

ży może domyslić: bo co mówi o oblubieni-
cy swéy / to żadney insey służyć nie może / tyl-
ko oblubienicy Chrystusowéy / kościołowi ie-
go świętemu / w którym iż naprzędniejszy iest
błogosławiona Mátka tego / dla tego siła
słów téż tu do niéy napierwéy należy: y tym
sensom ich kościół s. często używa / iáko y in-
nych: Przypowieści / y z Ekleziastika / które
o mądrości napisane są.

ROZDZ. II.

A Kwiat polny y lilia pádol
na. ¹ Jáko lilia między ciér-
niemi: tak przyciółka moia
między córkami. ² Jáko iá-
3 bloń między drzewem lesnym: tak

miły mój między synami. Pod cie-
niem iest któregoś pragnieć / siedziá-
lami: á owoc iest ³ słodki gárdlu memu.
4 ⁴ Wprowódził mie do piwnice win-
5 néy / rozrządził we mnie miłość: ⁵ Ob-
lóżeć mie kwiećciem / ośpić mie iá-
6 błki: boć mdoie od miłości. ⁶ Lereá

KOSCIOL
do Chrystusa
oblubienicę
swęgo.

¹ miłości, H.

² H.

³ miłości, H.

CHRISTUS

KOS.

CHR.

B reka iego pod głową moją: a prawi-
7 cą iego obłapi mnie. Poprzysięgam
was córtki Jerozolimskie przez sarny
y przez ielenie polne / abyście nie bu-
8 dzili / ani ocucić dawały miłey moięy /
do kąd sama nie zechce. Głos miłey
9 go mego: oto ten idzie skacząc po
górach / przeskakiując pagórki. Po-
dobny jest miły mój sarnie y ielonko-
wi. Oto on stoi za ścianą naszą / po-
glądając okny / patrząc przez kraty.
10 Oto miły mój mówi ku mnie: wstań
C śpięś się przyiacielko moja / golebico
11 moja / piękna moja / a przyjdź. Bo-
iż zima minęła / deszcz przeszedł / y
12 przestał. Ukazały się kwiatki po zie-
mi naszej / przyszedł czas winnic obry-
nania: głos synogarlice słyszan jest

13 w ziemi naszej. Siga wypuściła
niedozryżalę figi swoje: Winnice
kwitnące wydały wonność swo-
14 je: Wstań przyiacielko moja /
piękna moja / a przyjdź. Golebico
moja / w rozpádlinach skalnych / w
D maclochu parkanu / ukaz mi oblicze
twoje / niechay głos twój zabrzmi w
15 wśach moich: abowiem głos twój
wdzięczny / a oblicze twoje piękne.
16 Poymaycie nam listki malé ktró-
re psują winnice: bo winnica naszą
zakwitła. Miły mój / mnie / a ja
iemu / który sie pásie między liliami.
Poki dzień nie nadejdzie / a nie przemi-
nię ciemne. Wróć się: bądź podobien
miły mój sarnie / y ielonkowi na gó-
rach Bethet.

jest mój, a
ja jego.

ROZDZ. III.

KOS.

1 **N**alóżku moim
A w nocy szukałam
tego którego mi-
luie duszą moją: szukałam go / a
nie znalazłam.
2 Wstań / a ob-
bieże miasto: po vlicach y po ryn-
kach szukać bede którego miłue duszą
moją: szukałam go a nie znalazłam.
3 Znalezli mnie stróźowie którzy strze-
B gą miasta: Zaliście widzieli którego
4 miłue duszą moją? Máluczek od-
szedłszy od nich / znalazłam tego ktró-
go miłue duszą moją: poymałam go
y nie puszcza go / aż go wprowadzę do
domu mátki moięy / y do komory ro-
5 dzieliłki moięy. Poprzysięgam was
C córtki Jerozolimskie / przez sarny / y ie-
lenie polne / abyście nie budziły ani

6 ocucić dawały miłey / do kąd sama
nie zechce. Któż to jest / która w-
stepnie przez puszcza iako promień dy-
mu z wonnych rzeczy mirry y kadzi-
7 dla / y kądżego prochu aptekarskiego:
Oto loże Salomonowe sesćdzie-
8 siat meżnych obstało / z nameżnicy
sych Izrael. Wszyscy trzymając mie-
cze / y bázro ćwiczeni ku bitwie: ká-
9 żdęgo miecz przy boku iego / dla
strachów nocnych. Lektyke wzy-
D nił sobie król Salomon z dziewą
Libańskiego: Słary iey poczynił
10 srebrne / poręczę złoté / podniebie-
nie fálatorwé: szrodek iey nąłal
miłoscią dla córek Jerozolimskich.
11 Wynidźcie a oglądajcie córtki Si-
ońskie króla Salomona / w koronie /
ktrógo go wkoronowała mátká iego /
w dzień zrekowin iego / y w dzień
wesela serca iego.

CHRI:

a strych, a-
bo pawimono
złoty, H.

abo ślubu.

ROZDZ. III.

CHR.

1 **N**alóżes pie-
A kna przyiacielko
moja / o iakózes
piękna: oczy two-
ie gołębie / oprócz
tego / co sie we
wnątrz táj. Wło-
2 sy twoie iako stáda kóz / ktróre zstapi-
ły z góry Galaád. Zeby twoie iako
trzódy owiec postrzyżonych / ktróre

3 wysły z kapieli káżdą máiąc po dwoy
gu iágnięć / a nieplodney niemáś
B między nimi. Jako tkánica karmá-
zynowa wárgi twoie: a wymowa
twoja wdzięczna. Jako włómeć iá-
4 blká gránatowę / tak iągody twoie /
oprócz tego co sie we wnątrz táj.
Jako wieża Dawidowa sypia twoja /
ktrógo zbudowano zobronami: tysiąc
tarcz wiśa ná nię / wśytká brón mo-
5 carzów. Dwie piersi twoie / iako
dwoie bliźniatki v sarny / ktróre sie pá-

ROZDZ. VI.

KOS.

1
A

Młly mój sta-
pił do ogrodu
sweę / do grządki
wonných ziół / a
by się pałł w o-
grodzied / a lilie
zbięrał. Ja milę
mu memu / a mnie miły mój / który się
pásie między liliami. Pięknas iest
przytaciółko moia / wdzięczna / y ozd-
bna iako Jeruzalem: ogromna iako
woyska wstępowanie porządne. W-
róć oczy twe odemnie / boć te uczyni-
ły zem vleciał. Włosy twoie iako trz-
da kóz / które się wkazaly z Galaad.
Zeby twoie iako trzoda owiec / które
wysły z kapieli / wszystkie mające po
dwoygu iagniatet / a nieplodney nie-
mas między nimi. Jako skorka iabl-
ka granatowego / tak iagody twoie /

CHR.

2

4
B

5

6

7

8

C

9

10
D

11

12

oprócz tajemnych twoich. Szesć-
dziesiąt iest królewskich żon / a osm-
dziesiąt nałożnic / a pánien niemasz
liczby. Jedną iest gołębica moia /
doskonała moia / iedynaczka iest mat-
ki swojej / wybrana rodzicielki swo-
jej. Widziały są inné córki / y za na-
szesliwşa wystawiały / królewskie
żony y nałożnice y chwaliły ją. Kto-
raz to iest / która idzie iako zorza po-
wstająca / piękna iako księżyc / wy-
brana iako słońce / ogromna iako
woyska wstępowanie porządne. Sta-
piłem do ogrodu ozechowego / abym
ogładał iablka na dolinach / y oba-
czył iesli zakwitła winnica / a iesli zro-
dziły iablka granatowe. Niewie-
działam: dusza moia zatwożyła mie-
dla wozów Aminadabowych. Na-
wróć się / nawróć się / Sulamitko: na-
wróć się / nawróć się / abyśmy na cie
patrzyć.

KOS.

CHR.

Ieruzoli-
miánko.

ROZDZ. VII.

śabo, sance
obozów.
PANNY.

1

A

Oż wyjrzyś na
Sulamitce / ied-
no wfywoienne:
Jakoż są piękne
krótki twoie wrze-
wikach cóřko
księżecia: stawy
wdów twoich są iako zawieszenia / v-
robione ręką rzemieślnika. Pepek
twój iako czasa toczona / która nigdy
nie iest bez napoju. Bzuch twój iako
bróg psenice osadzony liliami.
Dwie pierśi twoie iako dwoie ma-
łych bliźniat sarnich. Szyna twoia
iako wieża z kóści słoniowych. Oczy
twoie iako sadzawki w zezebonie / któ-
re są przy bramie Córki mnostwa.
Nos twój iako wieża Libansta / któ-
ra patrzy ku Damaskowi. Głowa
twoia iako Karmel: a warkocze gło-
wy twojej iako śarlat królewski zwi-

okrogła.

2

B

3

4

śach-ráb-
bimskiy, H.

5

6

7

8

C

9

D

10

11

12

13

niemy na cewki. Jakóžes piękna / y
iako wdzięczna namilša / w rosko-
sach: Twój wzrost podobny iest
palmie / a pierśi twoie gronom win-
nym. Rzekłem wstąpię na palmę / y
wchwyce owoce jej / a będą pierśi
twoie iako grona winnice: a won-
ność wst twoich iako iablka. Gar-
dło twoie iako najlepšie wino / godne
milému memu ku pićiu / wargam też
y zebam iego ku smakowaniu. Ja
milému memu / a do mnie żadaj ie-
go. Przydź miły mój / wynidźmy na
pole / mieszkajmy we wsiach. Rá-
no wstajmy do winnic / oglądajmy
iesli kwitnie winnica / iesli kwiecie za-
wiezuie się w owoc / iesli kwitną iabl-
ka granatowe: tam tobie dam pier-
śi moie. Mándragory daly won-
ność. W bramach naszych wśelacie
iablka: nowe y stare / miły mój / za-
chowajam tobie.

KOS.

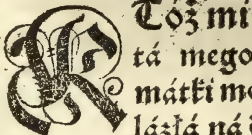
obrócenie.

miłości, H.

ROZDZ. VIII.

KOS.

A

Toż mi da ciebie br-
ta mego śsacęgo pierśi
mátki moiej / abyć cie na-
lázła na dworze / y całowa-
ła cie / a iużby mie żaden nie wzg-
dził: Poymam cie / y w prowadze do

3

4

domu mátki moiej / tam mie będzieś
uczyl / a dam ci pełną z winą przyp-
wneę / y moszcz z iablak granatowych
moich. Lewica iego pod głową
moją: a prawica iego oblapi mie.
Poprzyśięgam was córki Jerozo-
limskie / nie obudzaycież / ani daway-
cie ocucie miłey / poři samá nie zach-

CHR.

PAN.

CHR.

zawisła
miłość.
wsgle.

K O S.

5 ce. ¹ (Któraż to jest która wstępuje
z puszcz / optywająca rostkami /
B podparczy się miłego swego :) Pod
iablomowym drzewem w zbudzilem
cie : tam naruszoną jest matka two-
6 ią / tam zgwałcona jest rodzicielka
twoja. ² Przyłóż mnie / iako pieczęć do
serca twego / iako pieczęć do ramie-
nia twojego : bo mocna jest iako śmierć
miłość / twarda iako piekło / rzew-
7 wość / pochodnie ię pochodnie o-
gnia i płomieniów. ³ Wody mnogie
nie mogły ugasić miłości / i rzeki nie
zatopiły ię / choćby człowiek dał wszy-
tkę majątność domu swego za mi-
8 łość / wzgardzi ię iako nic. ⁴ Siostra
nasza mała / i pierś nie ma / coż wcz-
niemy siestrze naszej / w dzień w który

9 beda mówić do nię. ⁵ Jesliż jest
mur / zbudujemyś na niem basty sre-
bne : iesliż jest dziwiami / spójmy ie
10 destkami cedrowemi. ⁶ Jaciem jest
mur / a pierś moie iako wieża / od k-
D dem była w niego iako pokój nasydu-
11 ica. ⁷ Winnice miał ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰ ¹⁰⁰¹ ¹⁰⁰² ¹⁰⁰³ ¹⁰⁰⁴ ¹⁰⁰⁵ ¹⁰⁰⁶ ¹⁰⁰⁷ ¹⁰⁰⁸ ¹⁰⁰⁹ ¹⁰¹⁰ ¹⁰¹¹ ¹⁰¹² ¹⁰¹³ ¹⁰¹⁴ ¹⁰¹⁵ ¹⁰¹⁶ ¹⁰¹⁷ ¹⁰¹⁸ ¹⁰¹⁹ ¹⁰²⁰ ¹⁰²¹ ¹⁰²² ¹⁰²³ ¹⁰²⁴ ¹⁰²⁵ ¹⁰²⁶ ¹⁰²⁷ ¹⁰²⁸ ¹⁰²⁹ ¹⁰³⁰ ¹⁰³¹ ¹⁰³² ¹⁰³³ ¹⁰³⁴ ¹⁰³⁵ ¹⁰³⁶ ¹⁰³⁷ ¹⁰³⁸ ¹⁰³⁹ ¹⁰⁴⁰ ¹⁰⁴¹ ¹⁰⁴² ¹⁰⁴³ ¹⁰⁴⁴ ¹⁰⁴⁵ ¹⁰⁴⁶ ¹⁰⁴⁷ ¹⁰⁴⁸ ¹⁰⁴⁹ ¹⁰⁵⁰ ¹⁰⁵¹ ¹⁰⁵² ¹⁰⁵³ ¹⁰⁵⁴ ¹⁰⁵⁵ ¹⁰⁵⁶ ¹⁰⁵⁷ ¹⁰⁵⁸ ¹⁰⁵⁹ ¹⁰⁶⁰ ¹⁰⁶¹ ¹⁰⁶² ¹⁰⁶³ ¹⁰⁶⁴ ¹⁰⁶⁵ ¹⁰⁶⁶ ¹⁰⁶⁷ ¹⁰⁶⁸ ¹⁰⁶⁹ ¹⁰⁷⁰ ¹⁰⁷¹ ¹⁰⁷² ¹⁰⁷³ ¹⁰⁷⁴ ¹⁰⁷⁵ ¹⁰⁷⁶ ¹⁰⁷⁷ ¹⁰⁷⁸ ¹⁰⁷⁹ ¹⁰⁸⁰ ¹⁰⁸¹ ¹⁰⁸² ¹⁰⁸³ ¹⁰⁸⁴ ¹⁰⁸⁵ ¹⁰⁸⁶ ¹⁰⁸⁷ ¹⁰⁸⁸ ¹⁰⁸⁹ ¹⁰⁹⁰ ¹⁰⁹¹ ¹⁰⁹² ¹⁰⁹³ ¹⁰⁹⁴ ¹⁰⁹⁵ ¹⁰⁹⁶ ¹⁰⁹⁷ ¹⁰⁹⁸ ¹⁰⁹⁹ ¹¹⁰⁰ ¹¹⁰¹ ¹¹⁰² ¹¹⁰³ ¹¹⁰⁴ ¹¹⁰⁵ ¹¹⁰⁶ ¹¹⁰⁷ ¹¹⁰⁸ ¹¹⁰⁹ ¹¹¹⁰ ¹¹¹¹ ¹¹¹² ¹¹¹³ ¹¹¹⁴ ¹¹¹⁵ ¹¹¹⁶ ¹¹¹⁷ ¹¹¹⁸ ¹¹¹⁹ ¹¹²⁰ ¹¹²¹ ¹¹²² ¹¹²³ ¹¹²⁴ ¹¹²⁵ ¹¹²⁶ ¹¹²⁷ ¹¹²⁸ ¹¹²⁹ ¹¹³⁰ ¹¹³¹ ¹¹³² ¹¹³³ ¹¹³⁴ ¹¹³⁵ ¹¹³⁶ ¹¹³⁷ ¹¹³⁸ ¹¹³⁹ ¹¹⁴⁰ ¹¹⁴¹ ¹¹⁴² ¹¹⁴³ ¹¹⁴⁴ ¹¹⁴⁵ ¹¹⁴⁶ ¹¹⁴⁷ ¹¹⁴⁸ ¹¹⁴⁹ ¹¹⁵⁰ ¹¹⁵¹ ¹¹⁵² ¹¹⁵³ ¹¹⁵⁴ ¹¹⁵⁵ ¹¹⁵⁶ ¹¹⁵⁷ ¹¹⁵⁸ ¹¹⁵⁹ ¹¹⁶⁰ ¹¹⁶¹ ¹¹⁶² ¹¹⁶³ ¹¹⁶⁴ ¹¹⁶⁵ ¹¹⁶⁶ ¹¹⁶⁷ ¹¹⁶⁸ ¹¹⁶⁹ ¹¹⁷⁰ ¹¹⁷¹ ¹¹⁷² ¹¹⁷³ ¹¹⁷⁴ ¹¹⁷⁵ ¹¹⁷⁶ ¹¹⁷⁷ ¹¹⁷⁸ ¹¹⁷⁹ ¹¹⁸⁰ ¹¹⁸¹ ¹¹⁸² ¹¹⁸³ ¹¹⁸⁴ ¹¹⁸⁵ ¹¹⁸⁶ ¹¹⁸⁷ ¹¹⁸⁸ ¹¹⁸⁹ ¹¹⁹⁰ ¹¹⁹¹ ¹¹⁹² ¹¹⁹³ ¹¹⁹⁴ ¹¹⁹⁵ ¹¹⁹⁶ ¹¹⁹⁷ ¹¹⁹⁸ ¹¹⁹⁹ ¹²⁰⁰ ¹²⁰¹ ¹²⁰² ¹²⁰³ ¹²⁰⁴ ¹²⁰⁵ ¹²⁰⁶ ¹²⁰⁷ ¹²⁰⁸ ¹²⁰⁹ ¹²¹⁰ ¹²¹¹ ¹²¹² ¹²¹³ ¹²¹⁴ ¹²¹⁵ ¹²¹⁶ ¹²¹⁷ ¹²¹⁸ ¹²¹⁹ ¹²²⁰ ¹²²¹ ¹²²² ¹²²³ ¹²²⁴ ¹²²⁵ ¹²²⁶ ¹²²⁷ ¹²²⁸ ¹²²⁹ ¹²³⁰ ¹²³¹ ¹²³² ¹²³³ ¹²³⁴ ¹²³⁵ ¹²³⁶ ¹²³⁷ ¹²³⁸ ¹²³⁹ ¹²⁴⁰ ¹²⁴¹ ¹²⁴² ¹²⁴³ ¹²⁴⁴ ¹²⁴⁵ ¹²⁴⁶ ¹²⁴⁷ ¹²⁴⁸ ¹²⁴⁹ ¹²⁵⁰ ¹²⁵¹ ¹²⁵² ¹²⁵³ ¹²⁵⁴ ¹²⁵⁵ ¹²⁵⁶ ¹²⁵⁷ ¹²⁵⁸ ¹²⁵⁹ ¹²⁶⁰ ¹²⁶¹ ¹²⁶² ¹²⁶³ ¹²⁶⁴ ¹²⁶⁵ ¹²⁶⁶ ¹²⁶⁷ ¹²⁶⁸ ¹²⁶⁹ ¹²⁷⁰ ¹²⁷¹ ¹²⁷² ¹²⁷³ ¹²⁷⁴ ¹²⁷⁵ ¹²⁷⁶ ¹²⁷⁷ ¹²⁷⁸ ¹²⁷⁹ ¹²⁸⁰ <

od lib. 2. Epist. c. 8. Concil. Tolet. II. Cap. 1. Dionysius Areopagita c. 4. Diuin. Nom. Cyprianus lib. de habit. virginum. Cyrillus lib. 2. in Iulian. August. 6. Dowodzi tego lib. 1. de praedest. c. 14. Z twierdza wszyscy że te Księgi są Salomonowe iako znać z Rozd. 9. v. 7. y 8. w tym tryko jest rozność / i niektórzy rozumieją / choćci same sentencie są Salomonowe / wszakże ich nie sam Salomon w Księgi zebrał / ale kto inszy po nim zbierał / wysi Księgi uczynił / tak Hieronym prefati-

one in lib. Salomonis. August. Retract. lib. 2. c. 4. Tych Księg słów wyw. Paweł 6. Hebr. 1. v. 3. Colos. 1. v. 15.

13 Bóg śmierci nie uczynił. / Nieśkołowić Bóg zmarza y ożywia / iako mówi 1. Krol. 2. wśa / Kżby Bóg tego nie uczynił / Kżdyby w pier / wśym rodziu wśytek rodzy ludzki śmierci nie zasłużył. Ale i śmierć jest własny skutek grzechu / dla tego grzech jest przyczyna śmierci y grzech ią uczynił nie Bóg. toż mówi niżej 2. ver. 24.

Śmierć jest skutek grzechu.

ROZDZIAŁ II.

Wszystko bo wiem / rozmyślając nie dobrze o sobie. Krótkie a testliwy jest czas żywota naszego / y niemáš ochlo-

dy / na końcu człowieczym / y niemáš / Ktoby był poznany że się z piekła wrodził. / Bo z niczegośmy się narodzili / y potomy będziemy iakoby nas nie było : bo dym jest duch w nozdrzach naszych : a mowa iśtrana poruszenie serca naszego : / Która gdy zgásnie / po piolem będzie ciáło nasze / a duch rozwienie się iako miękkié powietrze / y przeminie żywot nasz iako ślad obłoku / y rozeydzie się iako mgła / Która rospedzona jest od promienów słonecznych / y od gorzkości iego obciążona. / A imie nasze za czasem będzie zapamiętane / y żaden nie będzie miał w pamięci uczynków naszych. / Bo przemianienie cienia / jest czas nasz / a niemáš nawrócenia skóńczenia naszego : gdyż jest zapieczetowane / a żaden się nie wraca. / Pójdzież tedy / a wzywamy dóbr niniejszych / a żąjemy rzeczy stworzonych / przedko iako w młodości. / Winem drogim / y olejkami się napelniamy / a niech nas nie mija kwiat czasu. / Chodźmy w wieńcach różanych póki nie wwieźdzą : / Żadna łaska niech nie będzie / Którzyby nie miała przeydź rozpustność naszą. / Żaden z nas niech próżen nie będzie rozpusty naszej : wśedzie zostawimy znaki rostopy : gdyż to jest czaszka naszą / y ten jest dział. / Wcisnmy w bogiego sprawiedliwego / a nie przepuszczamy wdowie / ani

11 się starcą wśtydajmy śędziwości dlu giego wieku. / A moc naszą niech będzie za prawo sprawiedliwości : co bo wiem mocy nie ma / niepożyteczne się nazywie. / Zasadźmy się tedy na spráwiedliwego / gdyż nam jest niepożyteczny / y przeciwnym jest sprawom naszym / y wymiata nam grzechy przeciwni zakonowi / y rozgłasza na nas grzechy życia naszego. / Obiecuie iż ma znátomosć Bogá / y nazywa się synem Bożym. / Stał się nam ku strofowaniu myśli naszych. / Cieżko nam y nań patrząc / gdyż różny jest żywot iego od innych / y odmienione są drogi iego. / Jako plotki poczytani jesteśmy od niego / y strzeże się drog naszych iako plugaśtwa / y przekłada skóńczenie sprawiedliwych / y chlubi się iż Bogá ma oycem. / Spátrzymyś tedy iestli mowy iego są prawdziwe / a doświadczymy co nań potom przyjdzie / a dowiemy się / iakié będzie dokonanie iego. / Bo iestli jest prawdziwy syn Boży / obroni go / y wybawi z rąk nieprzyiacielskich. / Potwarzę y mekami wybadajmy go / abyśmy doznali skromności iego / y doświadczylimy ciérpliwości iego. / Stażmy go na śmierć co naśtomotniejszy : będzie bowiem nań wzgląd z mów iego. / To myślili / y pobłádili : zaślepili się bo wiem złość ich. / A nie poznali tajemnic Bożych / ani się spodziewali zaślátę sprawiedliwości / ani rozsądźali dusi świętych / poczcivosci. / Gdyż Bóg stworzył człowieka nieśkazitelnego / y uczynił go na wyobrażenie podobieństwa swego. / A z nienawisći dyabelskiej wśłá śmierć na ośraz ziemi. / A naśládują go / Którzy są z strony iego.

Zli niemożę znosić pobożnego.

Math. 27. c. 42. / Kżby Bóg / 10a. 7. a. 7.

Kżby Bóg / 6.

6. / Ps. 22. a. 9. / Jer. 11. d. 19. / Kżby Bóg / 6.

Duś nieśmiertelne. / Kżby Bóg / 6. / Gen. 1. d. 24. 2. b. 7.

Śmierć od Błádná. / Ecc. 17. a. 1. / Błádná.

23 Bóg stworzył człowieka nieśkazitelnego. / Gréckie iest *εὐφροσύνη* / to iest / w nieśk-

żitelności. / A tak z pisma s. to pewna iest / iż inákszy był człowiek stworzony niż się teraz

rodzimy

rozabirając

na śmierć. / Słowa nie- / gbożnych o / koncu ży- / wota. / Iob 7. a. 1. 14. / 1. Cor. 15. d. 32.

1. Par. 19. d. 15.

Isa. 22. b. 13. 56. d. 12.

Abó, ochos / mie.

O rospu- / stach żywo- / tá niniejsze / go.

6.

Człowiek był / ciála nieśka- / żitelnego.

rodziny. bo go Pan Bóg stworzył mieści-
telnego według ciała / y przeto mu / zagroził
śmiercią gdzieby tego przykazanie przesta-

pił / którego iż nieprzystzegat / Karany jest
śmiercią.

ROZDZ. III.

Duże sprá-
wiedliwych są w
recie Bożey / a
nie tknie sie ich
meká śmierci. ¹
Zdało sie oczóm
glupich że umar-

li: poczytane jest vtrapieniem do-
kończeniu ich / y droga która od nas
jest zatrąceniem: lecz oni są w poko-
iu. ² A choć przed ludźmi meki cier-
pieli / nadzieia ich pełna jest niesmier-
telności. ³ Na male bywšy vtrapie-
ni / na wielu będą dobrze sposobieni:
bo ich Bóg doswiadczał / y znalazł ie
godne bydź siebie. ⁴ Jako złota w
piecu probował ich / y jako ofiary cał-
łopalenia przyjął ie / a czasu swęgo
będzie wzgląd na nie. ⁵ Świecić sie
będą sprawiedliwi / y jako iskry mie-
dzy trzciną biegac będą. ⁶ Będą są-
dzić narody / y panować nad ludem /
a będzie Pan nad nimi królował na
wieki. ⁷ Którzy w nim vśaia / zrozu-
mieją prawde: a wierni w miłości
przeştana z nim: gdyż dar y pokój
jest wybranym jego. ⁸ Lecz niezbo-

żni wedle tego co myśleli / Karanie
miec będą / którzy zamiecbali sprá-
wiedliwego / y Pana odstąpili. ⁹ Ma-
drosć bowiem y karność / kto odzys-
ca / nieszczęsny jest: y próżna jest na-
dzieia ich / y prace bez pożytku / y sprá-
wy ich niepożyteczne. ¹⁰ Twierzący
ich glupie są / a synowie ich niecro-
tliwi. ¹¹ Przektety naród ich / iż sze-
śliwa jest nieplodna y niepokalana /
która nie vznała łoża w grzechu: be-
dzie miała pożytek w nawiedzeniu
duś ¹² świętych. ¹³ A trzebieńiec / któ-
ry rektami swemi nie czynił nieprawo-
ści / ani myślał przeciw Bogu złego:
bo mu dadzą wybrany dar wiary / y
dział w Kościele Bożym naprzytem
niecsy. ¹⁴ Dobrych bowiem prac chwa-
lebny jest pożytek / y który nie vpa-
dnie korzeń mądrości. ¹⁵ Ale synowie
cudzołożników w zniszczeniu będą / y
od złego łoża nasienie będzie wygła-
dzone. ¹⁶ A choćby też długiego żywota
byli / za nie będą poczytani / a ska-
rość ich ostatnia bezcerzi będzie. ¹⁷ A
jesli przedśy pomra / nadzieie mteć nie
będą / ani w dzień rozszawiania ro-
zumu. ¹⁸ Złotliwego bowiem naro-
du strogie są dokonczenia.

ściu niezbo-
żnych.
Abospráwie-
dliwości, G.

Zapłataczy
stości.

Isa. 56. a 4.
G.

wierności.

Karanie cu-
dzolożni-
ków.

połecchy
παπαμυδι-
av.

Czystość do-
browolna.

jest od cu-
dzolożnego
rożny.

Ier. 17. b 4.
Mat. 7. c 27.

ROZD. IIII.

Jako piękny
jest czysty rodzaj
z iáśnością: nie-
śmiertelna jest bo-
wiem pamiętka
jego: gdyż y v Bo-
ga znatoma jest y
v ludzi. ¹ Gdy przytomna jest / náślá-
dują iey: y pragną iey gdy odeszje:

y na wieki koronowana triumphuie /
niepokalanego borowania zapłate
wygrawiając. ² Lecz rozmnożone nie-
zbożnych mnostwo nie będzie pożyte-
czne: y cudzołożne szespy nie puszcza
korzenia głęboko ani zaloża gruntu
státicznego. ³ A choć za czasu ná-
galeziach pátowie puszcza / słabo wsa-
dzone / będą od wiatru wzruszone / y
od gwałtownych wiatrów będą wy-
korzenione. ⁴ Bo sie polamie gale-
zie.

Smierć pre
dka dobre

W pokoiu zo
stanie, G.
Lika starość
częci godna.

Do Zyd. II.
25.

Sprawniedli-
wi czemu
predko v.
mierzą.

6 **z**ię niedość / a owoc ich niepożyteczny /
y ciępkę tu iedzeniu / y niczemu się nie
godzący. ¹ Ze słotliwego bowiem
7 **s**pánia synowie / którzy się rodzą / są
świadcami złości przeciwko rodzi-
8 **c**óm / w wypytaniu ich. ² Ale sprá-
wiedliwy jeśli śmiercią będzie wprze-
9 **d**zony w ochłodzeniu będzie. ³ Stá-
rość bowiem pocztwa jest niedługo
wieczna / ani liczba lat porachowa-
10 **n**a: ⁴ Ale siedziwością jest rostro-
pność człowieka / a wiek starości ży-
11 **w**ot niepokalany. ⁵ Podobając się
C **B**ogu stał się umiłowanym / y żyjąc
miedzy grzesznikami / przeniesion jest.
12 ⁶ Pochwycon jest aby złość nie od-
mieniał wmyślu iego / abo obłudność
aby nie osuwała dusze iego. ⁷ Zma-
mienie bowiem marności zaciemia do-
13 **b**rę rzeczy / a nieścąteczność pożdli-
wości wyrwaca wmyśl bez złości.
14 ⁸ Starość się za krótki czas dostó-
nałym / przeżył czasów wiele. ⁹ Po-
dobala się bowiem Bogu duszą ie-

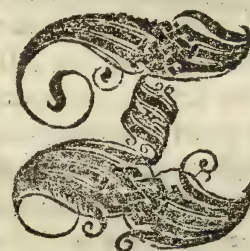
go: dla tego potwąpił się wywieźdź
go z posród nieprawości: a ludzie
widzieli / a nie rozumieli / ani kładli
15 **w** sercu takich rzeczy. ¹⁰ Gdy laśta Bo-
D **ż**a y miłosierdzie jest tu świętym ie-
16 **g**o / y względ na wybrane ie. ¹¹ A po-
tepią sprawiedliwy umarli żywe nie
pobożne: a miłobódę przedzą skonezo-
17 **n**a / długi żywot niesprawiedliwie. ¹² Wj-
żrzą bowiem koniec mądrego / y nie
zrozumieją co o nim myślił Bóg / y
dla czego obronił go opatrzył Pan.
18 ¹³ Wyżrzą y wzgardzą go / a z nich
19 **P**an nasmiewać się będzie. ¹⁴ y będą
potym wpadający bezczęci / y w zelze-
niu miedzy umarłymi na wieki: bo te
rostrąci naderé bez głosu y z gruntu
ie wzruszy / y aż do wierzchu spustose-
20 **n**i będą: y będą wzdychać / y pamią-
tką ich zginie. ¹⁵ Przyda do rachowa-
nia grzechów swoich bojaźliwi / y
strofować ich będą z przeciwia nie-
prawości ich.

Różny ko-
niec złych
y dobrych.

G.

Na syia z-
rzucone y za-
dufont, G.

ROZDZIAŁ V.

Ady stana sprá-
wiedliwi z wielką
stałością / prze-
ciwko tym którzy
ie ciśnili / y którzy
prace ich odieli. ¹
Wyżrawszy będą
zatrwożeni bojaźnią strąśliwą / y zdumie-
wać się będą w przedkości nie-
spodziewanego zbawienia / mówiąc
sami w sobie / pokute czyniąc / y dla
wciśnu ducha wzdychając: Cie to są /
którzymi niekiedy mieli za posmięch
y za przysłowie wiggania. ² My głu-
pi / mieliśmy żywot ich za śaleństwo /
y za siłowność ich dokonczenie. ³ Oto
iako policzeni są miedzy syny Bożé / y
miedzy świętymi dział ich jest. ⁴ A
tak zbliżili się z drogi prawdzi-
wéy / y nie świeciła nam iasność sprá-
wiedliwości / y słońce rozumienia
nie weszło nam. ⁵ Napracowaliśmy
się na drodze nieprawości y zatrać-
nia / y chodziliśmy drogami trudnemi /
6 **a** drogi Pańskie nieznaliśmy. ⁶ Coż
nam pomogła pycha / abo chluba
bogactw co nam przyniosła? ⁷ Prze-
minęło ono wszystko iako cieni / y iako

10 **p**oseł przebiegający / y iako okret kró-
ry przechodzi przez burzącą się wodę /
którego / gdy przyjdzie / ślad się na-
leść niemoże / ani ścieżka dna iego
11 **m**iedzy nawalnościami: ⁸ abo iako
B **p**rać który leci przez powietrze / które-
go drogi żaden znak nie znayduie się /
ale tylko śmum strzydeł / biący w lekkie
wiatr / y rozbiłający gwałtem po wie-
trze drogi: ruszając strzydłami prze-
leciał / a potym żadnego znaku nie
12 **z**nać drogi iego. ⁹ abo iako strzala wy-
puszona do celu pewnego: rozbité
powietrze wnet się zaśie zbijało / tak
13 **i**ż nieznac przesłania iey. ¹⁰ Takżec y my
narodziliśmy się / wnetesmy bydy prze-
stali / a enoty żadnego znaku nie mo-
gliśmy po sobie pokazać: aleśmy zni-
14 **s**zcżeli we złości naszey. ¹¹ Takie rzeczy
mówili w piekle ci / którzy zgrzeszyli.
15 **B**o nadszedł niebożnego jest iako
C **p**érz który wiatr porywa / y iako cienia
piana / która wicher rozpędza / y iako
dym który wiatr rozwiwa / y iako pa-
niatka gościa iednego dnia przemi-
16 **i**ającego. ¹² Ale sprawiedliwi na wie-
ki żyć będą / a ich v Pána jest zapła-
ta / y staranie o nich v Tłaymąsęgo.
17 **P**rzetoż dostąpią królestwa zacne-
go / y korony piękney z ręki Pańskiey:

Abó, posel-
stwo, abo
wieść przemi-
iàngu, G.
Złych do-
bre mienie
bárzo krót-
kie.

G.

Nadszedł
złych pró-
zna.
Przy. 10. d 28
11. a 7.
Psal. 1. b 5.
Sprawiedli-
wych weśe-
le wieczne.

Abó, śmia-
łości, y spo-
sób, y beśpie-
czności, G.

Niebożni
dziewięć się
chwale sprá-
wiedliwych

Wys. 3. 22.

Placę na
swę nędze.

Sprawniedli-
wości, G.

1. Par. 29.
c. 15.
Wys. 2. 25.

*G.

Vzbroienie
Boże na są
Psal: 17.
Eph: 6. b 13.

*miecza, G.

Królow y
Sędziów v-
pomina aby
sie trzymali
mądrości y
sprawiedli-
wości.

*Rzym: 13. a 1

*G.

Niesprawie-
dliwi prze-
łożeni, czę-
sto będą ka-
rani.
*mali godni
się odpusze-
nia. G.
*Deut: 10. d 17
2. Par: 19. b 7
Ecc: 35. b 16
Rzym: 2. b 11
Gal: 2. b 6.
Eph: 6. b 9.
Col: 3. d 25
Dzie: 10. e 34

*czym się bro-
ni.

Mądrość
ludno nas
lęć tym któ-
ry ię su-
kają.

18 gdyż prawica swa szczyć ich będzie/
y ramię swym - swietym obro-
nie. * Weźmie za wszelkie wzbro-
ienie zapalczywość jego / y przyzbroi
19 stworzenie na pomste nieprzyjaciół.
* Oblecze miasto pleśń sprawiedli-
wość / a miasto przyłbice weźmie sąd
20 perwiny. * Weźmie tarcza niezwy-
czona prawość. * a zaostrzy srog
21 gniew miasto oścypu / y będzie nim
walczył okrąg swiata przeciw ślono-
nym. * Poleca prosto strzały lyska

23 wie / a iako od dobrze naciągnionego
luku z obłoków wypuszczone będą / y
do miejsc pewnego vgodzą. * A do
opoczystego gniewu grady wielkie
wypuszczone będą / oborzy się na nie
woda morza / y rzeki gwałtownie
24 zbiegają się będą. * Przeciwno im sta-
nie wiatr mocny / y iako wichor roz-
wieie ie : y obróci w pustynia w sytkę
ziemię nieprawość ich : a złość wy-
wróci stolice Mocarzyów.

ROZDZ. VI.

Episła jest ma-
drość niżli siły : y
mąz rostropnij niż
li mocny. * Słu-
chajcież przeto
Królowie y rozu-
miećcie : nauczcie

3 sie sędziowie kończyn ziemi. * Nads-
tawcie vsu wykrózy władnicie lu-
dem y podobacie sie sobie z wielkości
4 narodów : * gdyż dana jest wam
władza od Pana y moc od Najwys-
szego / który sie pytać będzie o uczyn-
kach waszych / y myśli badać się be-
5 dzie : * że będąc sługami królestwa
iego / nie sądziliście sprawiedliwie / a
nieście strzegli prawa / sprawiedliwo-
6 ści / aniście chodzili według wolę
Bożę. * Strąśnie a przedko wkaże
7 sie wam : bo nastroży sąd będzie tym
któzy są przelozeni. * Bo * mali otrzy-
8 ma miłosierdzie / ale mocarze moc-
nie meki cierpieć będą. * Nie będzie
bowiem dbał na żadnego osobe
Bóg / ani sie zleknie żadnego wielko-
9 ści : gdyż on uczynił malęgo y wiel-
kiego / y iednako o wszytkie pieczę-
10 ma. * Ale nad mocniejszy mocniejszy
sa mek a wiśi. * Do was tedy kró-
wie są te mowy moje : abyście sie na-
uczyli mądrości / a nie wystepowali.
11 * Któzy bowiem będą strzedz spra-
wiedliwości sprawiedliwie / będą v-
sprawiedliwieni : a którzy sie tego na-
12 uczą / nayda co odpowiedzieć. * Po-
żadajcież tedy powieści moich : mi-
luycie ie / a będziecie mieć naukę. * Za-
13 enać jest / y która nigdy nie wiednicie
mądrość / y latwie bywa obaczona

14 od tych którzy ją milują / y nalieżona
od tych którzy ię sukają. * Wprzędza
któzy ię požądają / aby sie im pier-
15 woy okazała. * Kto do niej rano w-
stanie / nie będzie pracował : bo ją
naydzie siedząc v dziwi swoich. *
16 Myślic tedy o niej jest doskonała ro-
stropność / a kto dla niej czuć będzie /
17 rychlo bezpiecny będzie. * Bo te
któzy ię są godni / sama obchodzi su-
kają / y na drogach wesolo sie im po-
kazuie / y zabięga im we wszelkim ob-
18 myślaniu. * Początek bowiem ię jest
naprawdźwsię požądanie vmiet-
19 ności. * Staranie tedy o vmiet-
ność / jest miłość : a miłość jest za-
chowanie praw ię : a zachowanie
praw jest vperwinię / nieskazytelno-
20 ści : * a nieskazytelność czyni bliskim
Bogu. * Požadanie tedy mądrości
21 przywodzi do wiecznego królestwa.
* Przetoż iesli sie Kochacie w stolicach
22 y w sceptrach / o królowie ludu / mi-
luycie mądrość / abyście na wielki kró-
23 lowali : * miluycie swiatlo mądro-
ści wszyscy którzyście są nad ludem
24 przelozeni. * A co jest mądrość / y iako
to sie poczelą powiem : a nie zataie
przed wami tajemnic Bożych / ale od
25 początku narodzenia wysladiuie / y
poloże na swiatle wiadomość ię / a
nie opuszcze prawdy : * ani z tym który
26 wyszedl ob nienawisci poyde w dro-
ge : gdyż taki człek nie będzie vze-
stnikiem mądrości. * A mnostwo mą-
drych jest zdrowie okręgu ziemi : a
27 król mądry jest vgruntowanie ludu.
* Przetoż przymiecie naukę przez po-
wieści moje / a będzie wam pożytecz-
no.

*niepokal-
nego żywota

*G.

Król mądry
utwierdza-
nie ludu.

ROZDZ. VII.

Estemci ia też
śmiertelny czło-
wiek / podobny w
bytkim y z rodza-
in ziemskiego / o-
neż który był pier-
wszy stworzon / y

w żywocie matki byłem w kształ-
wan ciałem / przez dziesięć miesięcy
zsiadłem sie we krwi / z nasienia czło-
wieczego / y z lubości ze spaniem sie
schodzącej. A ia narodziwszy sie
wziąłem oddech pośpolity / y wypa-
dłem na ziemię także wczynion / y
pierwszy głos podobny wszystkim wy-
puszcilem płacząc : wychowanym
jest w powiciu y w pracach wielkich :
Zaden bowiem z królów niemiał in-
szego początku rodzenia. Jedno te-
dy jest wszystkim weście do żywota / y
iednakię zesseć. A dla tegom żadał
a dana mi jest roztropność : y wy-
walem / y przyszedł na mnie duch mą-
drości : y przeleżyłem ia nad króle-
stwą y nad stolice / y bogactwá za ni-
cem nie miał w zględem iey : anim
iey przyrownal drogiego kamienia :
gdyż wszystko złoto iey przyrownané
jest trochą piasku / a iako błoto be-
dzie poczytane srebro przeciwko mię.
Wład zdrowie y piekność umilowa-
łem ia / y wymyśliłem mieć ia miasto
światłości / gdyż światło iey nigdy
nie zgasił. A przysły mi pośpolu
z nią wszystkie dobra y niezliczona
pocziwość przez rece iey. y rozrą-
dowałem sie we wszystkich : bo
przedemną była ta mądrość / a nie wie-
działem iż ona jest matka tych wszy-
stkich. Któreyem sie bez obludno-
ści nauczył / y wżycam bez zaydrości
a nie kryje pocziwości iey. Nie-
przebrany bowiem starb jest ludzióm
krórego którzy używali / zstali sie w-
czestnikami boskiego przyziacielstwa
dla darów umiejetności zaleceni. A
mnie dal Bóg mówić wedle myśli / y
myślic rzeczy godne tych które mi da-

16 ia / gdyż on jest wódcem mądrości / y
poprawcą mądrych : w rece bowiem
iego y my / y mowy nasze / y wszelka
mądrość / y rzemiośl umiejetność y
17 ćwiczenie. On bowiem dał mi tych
rzeczy które są / prawdziwą wiado-
mość : abych wiedział rozrządzenie
okregu ziemi / y mocy żywiołów /
18 początek y dokończenie y środek
czasów / przemian odmienności / y od-
19 miány czasów / roczné biegi y roz-
20 rządzenie gwiazd / przyrodzenie zwié-
rzat / y gniwy bestii / moc wiatrów
y myśli ludzkie / różności drzewek y
21 mocy korzenia / y którekolwiek są skry-
te y niewiadome nauczyłem sie / wszy-
tkich bowiem rzeczy robotnicá nau-
22 czyłá mię mądrość. Jest bowiem w
nię duch rozumienia / święty / iedy-
ny / rozmáty / subtelny / wymowny /
żartki / niepokalany / pewny / słodki /
23 miłujący dobrze / ostry / króiego nie
nie hamuje / dobrze czyniący / ludzki /
łaskawy / stateczny / nie omylny / prze-
spieczny / mający wszelką moc / wszy-
tko przepatruiący / y który wszystkie
duchy przenika / rozumny / czysty / sub-
24 telny. Wład wszystkie bowiem rzeczy
które się ruszają / przedia jest mądrość :
a dosięga wszedy dla swojej czysto-
25 ści. Pará bowiem jest mocy Bo-
żey / y wypłynienie iakties iasności
D Boga wszechmogącego szczerę prze-
róż nie plugawego na nie nie przypa-
26 da. Jasnoscia jest bowiem wiecz-
ney światłości y zwierciadłem bez
zmazy Boskiego Młaiestatu / y wyo-
27 brązeniem dobroci iego. A będąc
iedyna / wszystko może / y w sobie trwa
iac wszystko odnawia / y przez naro-
dy / w dusze święte sie przenosi / przy-
iacioly Boże y proroki postanawia.
28 Zadnego bowiem Bóg nie miłuje
iedno tego który z mądrością przeby-
29 wa. Jest bowiem ona słiezniejsza
niż słońce / y nad wszytet porządek
gwiazd światłości przyrownána náy
30 duie sie bydy pierwsza. Po oney bo-
wiem nastawa noc : ale mądrości
nie zwycięża złość.

Iasność jest światłości wieczney. J Tę
mż niemal słowy Pawel ś. do żydów i. v. 3.
o Pánu Chrystusie mówi / czytaj tam Anno-
tacia : także go zowie obrazem Boga niewi-
działnego. Colos. i. v. 15. Z także y Concili-

um Sardicense in Epist. ad omnes Episcopos,
iako piše Theodoret : lib. 2. Hist. c. 8. dowo-
dzi / iż syn Boży jest stworzycielem wszystkich
rzeczy / y prawdziwym Bogiem.

Iedno jest
wszystkich
weście do
żywota, y
podobneje-
ście.
Iob 10. a 10.

Kłósa z spá-
nia przycho-
dzi.

Iob. 16. 21
i. Tim. 6.

Przetóž ná-
de wszystko
ma bydy o-
broná mę-
dreć.

Iob. 28. c. 15
Przy: 8. b. 11.

1. król 3. b. 13
Math. 6. d. 33
Która wszy-
tko dobre
przynosi.
nie zliczoné
bogactwa.

Bogactw G

Bogactw Chri-
stusowego o-
pisanie.

2. 1. G.

Mądrość
ma Duchá
rozumienia
rozumnyego

Mądrość
dziewnie
chwali.

Do żyd. 1. 23

ROZDZ. VIII.

Dósięga tedy
od końca aż do
konca mocnie / y
rozrządza wszy-
stko wdzięcznie.

Tem vmiłował / y szukał

iey od młodości moiey / y starałem się
wziąć ją sobie za oblubienicę / y sta-
łem się miłośnikiem cudności iej.

Obiąsnia słachetność swoje / mając
współ życie z Bogiem : ale y Pan

wszystch rzeczy vmiłował ją. **N**auczy-
cielką bowiém jest vmiętności Bo-

żey / y obierzycielką spraw ięgo. **A**ie-
śli bogactwa bywają pożądane w ży-

wocie / cóż nąd mądrość bogatstęgo /
która sprawuje wszystko ? **A**ieśli ro-

stropność robi : któż tych wszystkich
rzeczy które są jest lepszy rzemieślnik

nad nie ? **A**ieśli sprawiedliwość mi-
łuje kto : prace tę mają wielkie cno-

ty : bo marności y rostopności wcz-
y / y sprawiedliwości y mocy / nąd które

nie nie jest ludziom w żywocie poży-
teczniejszyego. **A**ieśli kto pożąda wiel-

kiey vmiętności / wie przestę rzeczy /
y o przyszłych zdanie wydawa / wie

chytrości mów y rozwiązanie gadek /
znaki y cuda wie pierwey niżli beda / y

przypadki czasów y wieków. **P**rzetoż
vmyśliłem ją sobie przywieźć na ży-

cie współ : wiedząc że sie zemna po-
rozumiewać będzie w dobrych rze-

czach / y będzie rozmowa myśli y te-
stnice moiey. **D**la tę bede miał sta-

we w po spólstwie / y część v starszych

11 młodziemiec / y bede znalazł do-
wcipnym v sadu / y przed oczyma mo-
carzów bede w podziwieniu / y oso-

12 by księżec beda mi sie dziwować.
Mnie milczącego czekać beda / y na

13 mnie mówiącego pátęć beda / a gdy
bede dłużej rozmawiał / wsta sive re-

14 ta żatula. **N**ad to / przez nie otrzy-
mam niesmiertelność / y wieczną pa-

15 miatkę zostawie tym którzy po mnie
beda. **B**ede rzadził ludzie / a naro-

16 dy beda mi poddane. **B**eda sie mnie
bac słuchając mnie królowie strąsni :

17 między wielkoscia ludu pokaze sie
dobrym / a na wojnie mocnym. **W**-

18 sedsy do domu mego odpoczne z nią :
nie ma bowiém przykrości towarzy-

19 stwo iej / ani testności spólnie życie z
nią / ale radość y weselę. **T**o v siebie

20 rozmyślając y wspominając w sercu
moim / gdyż niesmiertelność jest w

21 spowinowaceniu z mądrością / a w
pracyach reku iej pocziwosc bez v-

stania / a w ćwiczeniu sie w rozmowie
z nią rostopność / y zacność w spól-

22 kowaniu mów iej : obchodziłem su-
kając abych ją sobie wziął. **A**byłem

23 dziećciem dowcipnym / y dostała mi
sie dusza dobra. **A** gdy byłem ieste

24 lepszym / przyśedłem do cięła niepo-
kalanego. **A** zrozumiałwszy że in-

25 czej nie mógł bydz powściągliwy /
aż by Bóg dał / y to samo bylo mą-

26 drości / wiedzieć czy to jest dar : se-
dłem do Pana y prosiłem go / y rze-

27 kłem że wszystkich wnetrznosci mo-
ich.

Bóg sam da
ie powścią-
gliwość.

Sprawnie.

Żyć spóln.

Gdyż są
mądrością
przychodzą
wszystkie do
bra od lu-
dzi pożada-
ne, przeto
się o nie na-
wzajem sta-
rać y Boga
o nie prosić
mamy.

B

8

9

10

*Wolność cz-
lowieczy.*

*Możem żyć
w czystości
za pomocą
boga.*

A wszystko wdzięcznie rozrządza. **A**ugus-
tyn s. lib. 7. de civit. C. 30. stał wywo-
dzi / iż Pan Bóg tak wszystko co stworzył rzą-
dzi / że przecie każda rzecz według swej natu-
ry się rusza y czyni. **A** tak gdyż człowiek roz-
mny zaraz na początku wziął wolną władzę
wolej swojej : tedy Bóg tak ludzie według
opatrności swej rządzi / że przecie wolności
przyrodzoney człowiekowi nie odejmie.

Zem inaczey nie mógł bydz powściągli-
wy : ażby to Bóg dał. **P**owściągliwy / po-
Gręku / ἐγκρατής, które słowo nietylko zna-
czy powściągliwego, od nieczystości / ale też
od wszelkiego grzechu / iako też Augustyn s.

wykłada / lib. 10. Confess. C. 24. **A**by mieć
zależy nawietża mądrość / o którą też prosi.
Przetóż iako to na wolę człowieczey / aby się
wstrzymał od wszelkiego grzechu / za pomo-
cą Boga : tak y to aby kto żył w czystości / na
woli jest człowieczey. **M**atth. 19. v. 12. **W**-
szakże pokus zwyciężyć nie możemy / tylko za
pomocą łaski Bożej / która sobie modlitwa-
mi / y postami / y wszelakimi dobrami sprawa-
mi wprasamy. **R**ozumie się to o wszelakiej
powściągliwości / tak pánienstwy / iako y w-
dowiey / y małżeństwy : bo y ci nie mogą mieć
sobie przystoynę powściągliwości bez oso-
bliwey łaski Bożej. 1. Cor. 7. v. 7.

ROZDZ. IX.

BŁOGOSŁAWIE ŹYĆ OJCÓW
moich / y Pánie
miłosierdzia / któ
rys uczynił wšy
tko słowem swo
im / á mądrością
twoą postanowi
łes człowieka / aby pánował nád
stworzeniem / któreś ty uczynił / aby
rządził okrag ziemié w práwosci y
sprawiedliwosci / á sádził sąd w upro
stowaniu serca : á dajże mi mądrość
stającą przy stolicy twojej / á nie od
rzucay mie od słuzebników twoich :
gdyżem ja iest slugá twoj y syn slu
zebnicé twojej / człowiek mólý y kró
tkiego wieku / á nmięyszy niżlibych
mógł zrozumieć sady y práwa. Bo
chochy też kto był doskonały między
synmi człowieczymi / iesli nie będzie w
nim mądrość twoja / zá nie nie będzie
poczytany. Tyś mie obrał królem lu
dowi twemu / y sedziem synów twoich
y córek : y kazałes mi budować ko
ściół ná górze twej świętej / á w mie
ście mieszkánia twego ołtarz ná po
dobienstwo przybytku twego święte
go / któryś zgotował od początku : á
zstobą mądrość twoja / która zna spá
wy twoie / która też była przytomna
ná on czas / gdyś okrag ziemié czynił /

y wiedziała co sie podobáło oczóm
twoim / y co iest prostego w przykazá
niach twoich. Zesliże iá z swiętych
niebiós twoich / y z stolicy wielkości
twojej / aby zemna była y zemna prá
cowála / abych wiedział co iest przy
iemnego v ciebie : Bo oná wyšetko
wie y rozumie / á poprowadzi mie stro
mnie w sprawách moich / y będzie mie
strzegła w mocy swojej. A beda przy
iemné sprawy moje / y bede lud twoj
rządził sprawiedliwie / y bede godnym
stolic oycá moiego. Bo któryż czło
wiek będzie mógł wiedzieć ráde Bo
żę / ábo kto sie domyslić będzie mógł
coby chciał Bóg : Gdyż myśli lu
dzkie są boiázliwe y nieperwne opátrz
ności náše. Bo ciáło które sie kázi
obciąża dusze / á ziemskie mieszkánie
tlumi vmyśl wiele myślacy. A z tru
dnoscią sie domyslaný rzeczy które
są ná ziemi / y co mamy przed oczý
má z pracą nadyiemý. A które w
niebie są kto dosięgnie : A ráde two
ie kto pozna / iesli ty nie dáś mądro
ści / á nie spusćis ducha twego świe
tego z wysokości : A tak byliby ná
prostowane ściętki tych którzy są ná
ziemi / á ludzie náuczyliby sie tego co
sie podoba. Bo przez mądrość v
zdrowieni są którzykolwiek sie tobie
Pánie podobáli od początku.

wie, G.

*w chwale
ábo w iá/nos
ści, G w má
iestacie.

*isa: 40. d 13.
Rzym: 11. d 14
1. Cor: 2. d 16
Mądrość

człowiecza.
nieperwne.

*ten ái mski
przybytek, G
pełny stárá
nia, G.

*w rku, G.

ROZDZ. X.

ALE ONEGO / Któ
ry pierwszy wczý
mion iest od Bo
gá / óciec okregu
ziemié / gdy sam
był stworzony / zá
chowála : y od
iego wpadku wyzwolił / y dáł mu
moc pánowania nád wšytkimi rze
czami. Od téy odstąpiwszy niesprá
wiedliwy w gniewie swoim / przez
gniew bráterskiego mežobóystwa zgi
nął. Dla którego gdy woda wygla
dzála ziemié / mądrość powtóre ná
práwił / przez wżgárdzone drzewo
sprawiedliwego rządząc. Tá też y w
przysiężeniu złości gdy sie narody spi
kely / znála sprawiedliwego y zácho
wála Boga nienágánionego / y w mi

łosierdziu ku synowi mocnego zácho
wála. Tá sprawiedliwego od gina
cych niebożnych wciękájącego wy
báwił / gdy ogień zstąpił ná piec
miast : którym ná świadectwo zło
ści / stoi spusťosála kruzácá sie zie
miá / y nieperwne czásu máigáć owo
cé drzewá / y słup sólny stojący ná pá
miátke dusze niewierney. Mądrość
borriem miáigacy / nie tylko w tym v
pádliże nie poználi dobrá / ále y glu
piłwá swego zostáwili ludzióm pá
miátke / iż w tym w czym zgrzeszyli á
ni záćić sie nie mogli. Ale mądrość
té którzy iá w wieczności máig z bo
lesći wybáwił. Tá wciękájącego
przed gniewem bráterskim spáwie
dliwego drógami prostými prowá
dził / y vkázáł mu królestwo Božé
y dáł mu poznání swiętych : wczé
łá go w piacách / y nápełnił prace

Lota.
Gen: 19. c 17

Isakoba.
Gen: 28. a 5.
b 10.

2. król. 3. b 9.
Modlitwa
Mądroci
y uznaniem
swęj niepo
teżności o
mądrość.
G.

*w swięto
bliwości, G.

*Psa. 115. b 16

Ztąd. znac.
iż to są kłie
gi Salomo
nowe.

1. Par: 28. b

4. 5.

2. Par: 1. b 9.

*Pry: 8. c

22. d 27.

1. an. 1. 21.

Gen. 1. d 22.

G.

Zálecá mą
drości, iż o
iá zachowá
ł y od zle
go wybawi
ł Adama,
Noęgo.

Gen: 7. b 6.

Abrahama.

Gen: 11. a 2.

Wskazaniem
wskazaniem, G.

Josephus,
Gen:37. f 26

od grzechu,
G
w Dzie. 7.
b 9.
Gen:4. f 40

Exo:11. b 11.

Mądrość
syny Izrael
skie przez
puszczę pro-
wadziła, za
wycieczkow
sy ich nie-
przyjaciele
y dawszy im
wodę z ska-
ły, a pokar-
rawszy ro-
zmańcami
plagami bał-
wochwalce
Exo: 16. a. 1.
17. c 17.
Nu: 20. b 11

11 iego. W zdrańcie osuławiających
12 go/ była przy nim/ y wzięła go. Zdra-
C chowała go od nieprzyjaciół/ y obro-
niła go od zwoźdżicieli: y między
boiowanie wystawiła mu aby zwycię-
żył/ y poznał że nade wszystko mocniej-
sza jest mądrość. Ta sprawiedliwie-
go zapędzanego nie opuściła/ ale go
14 od grzesznych wybrała/ y zstąpiła z
nim do dołu/ y w więzieniu go nie
opuściła aż mu przyniosła scepterum
królestwa/ y moc przeciwko tym kró-
rzy go tłumili: y pokazała klamec
krózy go łąyli/ y dała mu sławę wie-
czną. Ta lud sprawiedliwy y nie-
15 naganione potomstwo wybrała
od narodów krózy go ciemnieyli.

16 Wstała w dusze slugi Bożego/ y sta-
nał przeciwrogim królom przez cu-
17 dą y znaki. Oddała sprawiedliwym
D prace ich/ y prowadziła je dziwną dro-
gą/ y była im we dnie miast zastłony/
a w nocy miasto światłości gwiazd:
18 przeprowiła je przez morze czerwone/
y przeprowiła je przez wielką wo-
19 de. Lecz nieprzyjaciół ich potopila
w morzu/ y wyrzuciła je z głębokości
piekielnej. A przetoż sprawiedliwi od-
20 niesli lupy niebożnych/ a twoje
światłe imię Panie śpiewali/ y zwy-
ciężką rękę twą jednostajnie wych-
21 walali. Bo mądrość otworzyła w-
sta niemych/ a języki niemówiątek
wymowne uczyniła.

Mozesza,
przekłóre-
go Izraelczy-
ki wywo-
dła z Acy-
ptu, przez
czerwone
morze, poto-
piwszy Acy-
gyptian.
Exo:14. c 22
Psa:77. b 14
Exo:15. a. 1.

ROZDZ. XI.

1 W Wadziła
A sprawy ich przez
2 rece proroka swie-
tego. Sili droga
3 po puszcach/ w
których nie mie-
ściano: a na mie-
4 scach pustych budy zasadzali. Stá-
neli przeciwko nieprzyjaciółom y po-
mścili się nad nieprzyjaciół. Pra-
gneli y wzrywali ciebie/ y dano im jest
woda z wyfonty skały/ y wsmierzenie
pragnienia z twardego kamienia.
5 Przez co bowiem cierpieli meki ich
nieprzyjaciele (dla niedostatku picia
swego/ y w tym gdy obfitowali syno-
wie Izraelscy weselili się) przez teś
6 rzeczy gdy im na nich schodziło/ do-
7 brze się im dźiało. Bo miasto kró-
dla rzeki wstawnie płynącey/ da-
tes niesprawiedliwym kreć ludzką.
8 Których gdy wbywało/ na skłanie
dziatek zabitych/ dales obfitą wodę
9 niespodziernanie: pokazuąc przez
pragnienie które na on czas było/ iá-
10 łós wywyższał swoje/ a zabijał ich
B przeciwnik. Gdy bowiem byli do-
świadczeni/ y zaiste z miłosierdziem
karanie odnosząc poznali iáko w
gniewie osądzeni niebożni meki cier-
11 pieli. Tyches iáko Ociec w pominá-
jąc doświadczył/ a onych iáko srogi
12 król męcząc potępił. Niebytni bo-
wiem y obecni iednako byli męczeni.
13 Dwoiaka bowiem ich ziela była te-

14 stnicą/ y wzdychanie z wspomina-
niem przeszłych rzeczy. Gdy bowiem
słyszeli że przez ich meki dożyje się
15 mimi dźiało/ wspomnieli na Pána/
dźiwniejąc się przy końcu royscia. Z
którego się bowiem czasu wyrzucenia
niesprawiedliwego porzuconego po-
śmiwáli/ temu się náostatkiem dźiwo-
wáli/ nie iednakię z sprawiedliwymi
pragnienie mając. Lecz za ślone
16 myśli złości ich/ że niektórzy zwie-
dzeni weże nieme y inne bestye ni-
kczemne chwáliłi/ przepuściles na nie
mnóstwo niemych zwierząt na po-
17 tanie: aby wiedzieli iż przez co kró-
18 grzeszy przez toż karani bywa. Nie
było bowiem niepodobno wsechmo-
cney rece twoiey/ która z niemiędzy
materiały okragziemie stworzyła/ prze-
puszcic na nie mnóstwo niedźwiedzi/
19 albo smiałych lwów/ albo iákie no-
wo narodzone a nieznaione bestye
pełne srogosci/ albo páre ognistą
parzącące/ albo dymny smród wypu-
20 szające/ albo straszne strzy z oczu wy-
strzelające: które nietylko obrażeni
swoimi mogli je zatracić/ ale też we-
21 zzeniem od strachu zagubić. Ale y
oprócz tych iednym technieniem mo-
gli bydy pobici/ prześladowani od sa-
C mych uczynków swych/ a rozprošeni
duchem mocy twoiey: Alles ty wszy-
22 tko pod miarą y liczbą y wagą roz-
rządził. Wielką moc bowiem tobie
samemu zbywała zároveň: a siłę ra-
23 miona twego kto się sprzeciw? Albo
wiem iáko namniejszy ziarno na wa-

to jest, przez
niedostatek
wody.
że im dał
Bóg dostatek
wody, na pu-
szy.

Nu: 12. c 24

Leu: 26. d 22
Nu: 16. a. 1.
Ier: 8. c 17.
Bóg długo
gnośi grze-
szniki, które
mogł byna-
tychmiast
wygładzić.

27 dnego sądu bożego. ¹ Bo o co się gniewali cierpiąc / przez te rzeczy które za bogi mieli / przez to gdy wytrąceni byli / widząc onęgo którego nie-

gdy przeli się znąc / poznali go prawdziwym Bogiem : przeto też y koniec potępienia ich przyszedł na nie.

ROZDZ. XIII.

¹ Ludzie wszyscy scyśnikiemni w których nie masz wiadomości Bożej : y z tych rzeczy dobrych

które widzą / nie mogli zrozumieć tego który jest : ani przypatrując się sprawom / obaczyli ktoby był sprawcą.

² Ale albo ogień / albo wiatr / albo powietrze / albo obrót gwiazd / albo gwałtowna woda / albo słońce y księżyc / za sprawce okręgu ziemi Bogi mieli. ³ Z których piękności Kochając się / ięśli Bogami bydl mniemali : niechże wiedzą / iako nad nie piękniejszy jest pamiętający nad nimi. Gdyż sprawca piękności to wszystko stworzył.

⁴ Albo ięśli sie mocy y sprawom ich dziwowali / niech rozumieją z nich / iż mocniejszy jest ten / który je uczynił :

⁵ z wielkości bowiem ozdoby y stworzenia / iasnie stworzyciel tych rzeczy poznany bydl może. ⁶ Wszakże ci mniemy przygłupie mądrzy : bo y ci podobno błędzą / Bogą szukając y chcąc znaleźć.

⁷ Bo gdy się obierają w sprawach tego / badają się : y zapewne mądrzy / że dobrze są rzeczy które widzą.

⁸ Wszakże zaście y tym niema bydl odpuszczone. ⁹ Bo ięśli tak wiele umieć mogli / iż świat mogli rozumem ogarnąć : iakóż Pana tego nie łacniej naleźliż.

¹⁰ Ale nieczeszni są y między umarłymi iest nadzieia ich / którzy Bogami

nazwali dzieła rąk ludzkich / złoto y srebro / wymysł rzemieślni / y podobieństwo zwierząt / albo kamień niepożyteczny / robota ręki starodawnej.

¹¹ Albo ięśli który rzemieślnik cięśla zła wyćiał dzewo proste / a wszystkie skóre z niego misternie oberzwał / y używając rzemieślni swego z pilnością wrobiłby naczynie pożyteczne / na posługę ży-

¹² wotą : ¹³ a ostatków oney roboty używałby do gotowania potraw. ¹⁴ A co zostało z nich / co się nimacz niegodzi / dzewo krzywe y sekow-pelne wyrze-

załby z pilnością / gdyby mu łatwo było / y według nauki rzemieślni swego uformowałby je / y podobny uczynił wyobrażeniu człowieczemu /

¹⁵ albo któremu z zwierzątby je przypodobił postrzychnąwszy minią / y uczyniwszy rumianą barwiczka farbę tego / y woskła mąkule która w nim iest zamieszawiona :

¹⁶ y uczyniłby mu godne mieszkanie y na ścienie je postawiłby / y żelazem utwierdziłby /

¹⁷ by śnić nie spadało / opatrzyłby je : gdyż wie że się ratować nie może : bo iest obrazem / a trzeba mu pomocy.

¹⁸ A o mądrość / y za śmy swe / y o gdyś mądryś pyta : Ciekawość się mowić z tym który iest bez dusze :

¹⁹ A o zdrowie prosi. niemocnego / a o żywot prosi umarłego / y wywołana pomoc niepożytecznego :

²⁰ A o droge prosi tego który chodząc nie może : y o nabawanie / y o sprawę / y o wszystkich rzeczy powodzenie prosi tego / który na wszystkim iest nie pożyteczny.

²¹ A o droge prosi tego który chodząc nie może : y o nabawanie / y o sprawę / y o wszystkich rzeczy powodzenie prosi tego / który na wszystkim iest nie pożyteczny.

²² A o droge prosi tego który chodząc nie może : y o nabawanie / y o sprawę / y o wszystkich rzeczy powodzenie prosi tego / który na wszystkim iest nie pożyteczny.

²³ A o droge prosi tego który chodząc nie może : y o nabawanie / y o sprawę / y o wszystkich rzeczy powodzenie prosi tego / który na wszystkim iest nie pożyteczny.

²⁴ A o droge prosi tego który chodząc nie może : y o nabawanie / y o sprawę / y o wszystkich rzeczy powodzenie prosi tego / który na wszystkim iest nie pożyteczny.

²⁵ A o droge prosi tego który chodząc nie może : y o nabawanie / y o sprawę / y o wszystkich rzeczy powodzenie prosi tego / który na wszystkim iest nie pożyteczny.

²⁶ A o droge prosi tego który chodząc nie może : y o nabawanie / y o sprawę / y o wszystkich rzeczy powodzenie prosi tego / który na wszystkim iest nie pożyteczny.

²⁷ A o droge prosi tego który chodząc nie może : y o nabawanie / y o sprawę / y o wszystkich rzeczy powodzenie prosi tego / który na wszystkim iest nie pożyteczny.

pszy, którzy robota rzeźmiślniczy Bogiem nazywają, przeliczając się od nieżywego Bałwana przyskłych rzeczy. ¹ do rzeźni. ² snadnie, G. ³ 11a: 44. b 9. ⁴ 1er: 10. a 3.

⁵ Słuby czyniac pyta się

⁶ Exo: 14. d 22.

⁷ Ge: 6. b 4 7. b 7.

ROZD. XIII.

¹ Als drugi myśląc żeglować / a po strogich nawalnościach poczynając pływac / wywołując słabego / niż dzewo które go nieśie.

² Bo to wymysł chciwość nabawania / a rzemieślni mądrości swą zbudował :

³ A twoją

oyce opatrność rzadzi / boś dał y na morze droge / a między nawalnościami ściężkę bezpieczną.

⁴ pokazujeś mocen iest ze wszystkich wybawić / choćby się kto bez umiętności puszczał na morze.

⁵ Ale aby sprawy mądrości twojej nie były próżne : przetoż też ludzie małemu dzewu zwierzą się dusi swoich / a przebywając morze przez okret są zachowani :

⁶ A lec y z początku gdy gineli pyśni o-

bizy

¹ Abowiem, G. ² Rzym. 1. b 18. ³ przyrodek. ⁴ Marni y niekczeni są ci którzy Boga y stworzenia tego niepoznałszy / samo stworzenie za Boga chwaliłi.

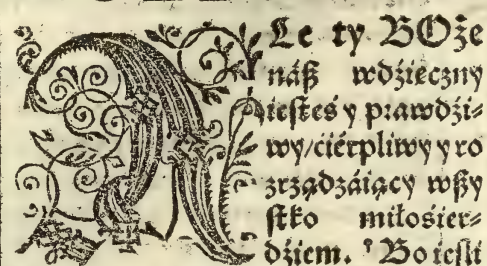
⁵ pierwszy, G.

⁶ Stworzyciel przez stworzenia ma bydl poznany.

⁷ Albo, w rzeczach umarłych. ⁸ Iesze głu-

⁹ Pożyteczne nalezienie okratu.

ROZDZ. XV.

Ale ty Bóże nasz wdzięczny iestesz y prawdziwy / ciępliwyy y rozradzający wssytko miłosierdzim. ¹Bo iestli zgrzeszymy / iestesz twoi / znając wielkość twoie : ²á iestli nie zgrzeszymy / wiemy żeśmy są w ciebie poczytani. ³Ciebie bowiem znąc / iest do skonała sprawiedliwość : á zrozumiąc ⁴śprawnie iedliwość y moc twoie iest kóżeń niesmiertelności. ⁵Nie zaś wiódł nas bowiem w błąd ludzi wysmyś złego niesterwa : ani cięń mólowania / praca niepożyteczna : wysobrażenie rycie zrozmaitemi farbami. ⁶Ná którego wyrażenie głupiemu czyni pożydlwość / y milnie obrazu ymarłego wyrażenie bez dusze. ⁷miłó śniecy zlych rzeczy / godni są aby w táłowych nadzieie mieli / y którzy ie czynią / y którzy miłują / y którzy chwala. ⁸Alle y gárnarz miękko ziennie gnio tąc / pracowicie każde naczynie lepi tu używaniu naszymu : y z téjże gliny lepi naczynia które są czyste do używania / y także które tym są przeciwne : á tego naczynia iaktie iest używanie rozadza gárnarz. ⁹Á z próz na praca Boga z tegóż błota lepi / ten który mało przedtem iest wlepion z ziennie / y pochwił wraca sie w to skład wzięty iest / gdy od niego będą się pominąć długi dusze która miał. ¹⁰Alle skłanianie iego iest / nie iż będzie pracował : ani że krótki iest żywot iego : ále sie przeciw zlotnikom y se-

bnikom : ále y násláduie niedzienników / y ma to sobie za cześć : iż lepi rzeczy niż ziemne. ¹¹Popiól bowiem iest serce iego / á nadzieia iego podleży na niż ziemia / á żywot iego niż ziemniemy niż błoto : ¹²gdyż niepoznał który go wlepił / y który weni náchwał dusze która działa / y náchwał weni ducha żywiącego. ¹³Alle y poczytali za igrysko żywot nasz / á obcowanie żywota dla ysttu sprawione / á iż potrzebá skądolwiek y ze złego nábywać. ¹⁴Ten bowiem wie / iż nád inné wssytkie grzeszy / który z materię ziemskiej wacie naczynie y ryciny czyni. ¹⁵Wssyscy bowiem głupi y niesześliwi náder niż duszą pysnego / są nieprzyiaciele ludu twego / y pamiągcy nád nim : ¹⁶Gdyż wssytkie bálwany pogánstie za Bogi mieli / które ani oczu używają tu widzeniu : ani nosy dzysy tu braniu wosie wiátru : ani uszu tu słuchaniu : ani pálców w ręk tu do tykaniu : ále y nogi ich leniwé tu chodzeniu : ¹⁷człowiek ie bowiem wezyna : á który ma użyzonego ducha / ten ie wlepił. ¹⁸Żaden bowiem człowiek Boga sobie podobnego wezynie nie może. ¹⁹Bo śmiertelnym będąc / mar twego czyni rekomá zlosławiemu. ²⁰Le pshy bowiem iest sam nád té którym służy : bo on przecie żył (choć był śmiertelny) á ci nigdy. ²¹Alle y żywierzetóm nanedniemy służy : bo nie mágąc smysłów tym przyrownané / są nád nie goisę. ²²Alle ani wezynie niem może kto z tych zwierząt co do bręgo widzieć : lecz oddalone są od chwały Bóżej y błogosławieństwa iego.

Zaśko
własne

G.

Psa. 113. b 4
134. c 13

ROZDZ. XVI.

Ale tych / y przez ty podobné rzeczy słusnie cierpieli meki / y przez mnostwo zwierząt są wytrácenti. ¹Zá które meki dobżes wezynie ludowi twemu / ²który dajes požądanie kochania ich nowy smáć / ná gotowawszym pokarm przepiórti. ³aby oni żądając pos-

kar / przeto co im pokazano y posłano / y od potrzebney chuci byli odwrócenti. ⁴Á ci ná máły czas niedostátek w cierpiawssy nowę pokarmu pożywali. ⁵Potrzebá bowiem było / aby ná one którzy używali okrucieństwa / nie wchronione przyszło zátrocenie : á tym to tylko okázac iáko sprzeciwnicy ich byli trácenti. ⁶Bo gdy sie ná nie stóga popedliwość bestii oburzyła / gnieli od kłásania weżów škodliwych. ⁷ále nie ná wielki trwał gniew twóy / ále dla pokarania ná máły czas byli

Nu. 21. b 6.
Zydowie
będąc tęg
potrośke ska
rani kása
nie weżów

zátroś

¹lecz grzeszy
nie bóg
wiedząc, G.
Głos wiers
nych gálécá
iacych skó
kość y mi
łosierdzié
Bóże, które
go kásky od
bálwoch=
wálstwa by
li zachowa
ni.

G.

²Abowiem,
G.
Rzym: 9. d 21.
Śmiecie sie z
tych, którzy
bálwany
czynią, ábo
ie chwala.

³ábo, że v-
mnie ma, G.

Gdy Aegy-
ptanie dla
bálwoch=
wálstwa
wzięli swó
gáplute: te
dy Zydóm
dał Bóg no
wy pokarm
Nu. 11. 9. 31.

Exo: 7. d
22. 8. b 7.

6 świecić oney straszney nocy. ² A wka-
B zował sie im nagły ogień / strachu
pelen / y boiaźnia oney twarzy / której
nie widzieli / przerażeni / mniemali
7 bydz coś gorszego to co widzieli: ² A
okazały sie obludności nauki czarno-
8 kścieży y chelpliwosci mądrości sta-
raniem żelżywości. ² Ci bowiem którzy
obiecowali strachy y trwogi odegnac
od dusze zachorzałey / ci z posmiervi-
9 skiem pełni strachu mdleli. ² Bo cho-
cia ich nie straszno nie trwożyło :
przechodzeniem zwierząt y ksykanim
wzów przestraszeni / gineli ze dżę-
niem : przac sie ze nie widzieli powie-
10 trza którego żadnym obyczaiem nikt
sie wchronić niemoże. ² Gdy bowiem
C złość jest rzecz lekka / ² daie świadec-
two potepienia : bo zawsze sie stro-
gich rzeczy spodziawa sumnieniem za-
11 trwożona. ² Tlic bowiem boiaźń jest
jedno wydanie pomocy od rozumu
12 pochodzących. ² A gdy iesze we w-
nagrz mnieysie jest oczekiwanie / za-
większa sobie poczyta niewiadomośc
13 tey przyczyny / która meke zadaje. ² A
oni którzy przez noc prawdziwie nie-
znosna y z namizsych y naglebszych

14 pieklów nādchodząca / tymże snem
wspieni / ² czasem boiaźnia dżiwów
bywali trwożeni / czasem odskapie-
niem dusze omdlewali / bo nagły a
niespodziwany strach był przypadł
15 na nie. ² Potym iesli który z nich w-
padł / był zadzierzan w więzieniu bez
16 zelaza zamknięty. ² Bo chociaż który
D oracz / albo pasterz / albo rolny prace
robotnik nāpolu był zachwycony / cier-
piat niewola przed ktōrą wtęć nie-
17 mógł. ² Jedny bowiem wszyscy lancu-
chem ciemności związani byli. Chocia
wiatr sumiały / albo między gestym
gależim dżew wdzieczny glos ptaszy
18 albo gwałt wody barzo zbiegaiący /
albo ogromny trzask walcących sie
skal / albo igrających zwierząt bieg nie
doyrzany / albo glos frogi zwierząt ry-
czących / albo glos od gór narwyszych
19 sie odbiiający / czynił ze od strachu om-
dlewali. ² Wszytek bowiem okrag zie-
mie iasna swiātłością był oświeco-
ny / y wnieprzeklazonych robotach
20 trwał. ² A nād onymi samymi wisiała
ciężka noc / obraz ciemności / które na
nie przypaść miały. A tak sami sobie
byli cięższymi niż ciemności.

Własnym ś-
wiadectwem
bywa potę-
piona, G.

ROZD. XVIII.

1 A światym
twoim wielka by-
ła swiātłość : a
głos onych wpra-
wdzie słyseli / ale
osoby nie widzieli
2 a iż tego sami nie
cierpieli / wielbili cie : ² A którzy pier-
wcy byli obrażeni / że nie byli trapieni /
dziewowali : a żeby była różność la-
3 ski prosili. ² Dla tego słup ognisty
gorący mieli przewodnikiem nie-
znatomy drogę / y nie škodliwē sto-
4 ce dla dobrej gospody dales im. ² Bo
oni godni byli bydz bez swiātłości / y
cierpieć więzienie ciemności / którzy
w zamknięciu chowali syny twē / przez
które wieczna swiātłość zakonu po-
5 czyniała bydz światu podana. ² Gdy
wymyślił sprawiedliwych pomordo-
wac dziatki / y gdy jeden syn był wyrzu-
cony / y wybawiony / na skaranie ich
odigales mnostwo synów / y w gwał-
towney wodzie pospolusie potracił.

6 ² Ona bowiem noc była przed tym
B oycóm naszym oznaymiona / aby wie-
dząc prawdziwie którym przysiegam
wwierzyli / spokojniejszyego wymysłu
7 byli. ² A odniósł lud twōy zdrowie w
prawdnie sprawiedliwych a zginięcie
8 niesprawiedliwych. ² Bo iakos obra-
ził nieprzyjacioly / takes y nas przy-
9 zwarosy w wielbił. ² Potatemnie bo-
wiem ofiary sprawowali sprawiedli-
wi synowie ludzi dobrych / y zakon
sprawiedliwy w zgodzie stanowili :
y dobre y złe iednako odniosła spra-
wiedliwi oyców iuz spierwając chwa-
10 ty. ² A bżmiał niezgodliwy krzyk nie-
przyjaciół / y było słyszane żalosne na-
rzekanie nād dziatkami które oplá-
11 kiwano. ² A iednakż każnia sluga
z Panem wtrapon był / y człowiek po-
spolity za równo z królem cierpiat.
12 ² Jednako tedy wszyscy iednakż
śmiercią mieli umartych licze nie-
zliczona : bo y do pogrzebowania nie
było dostátku żywych : gdyż w ied-
nym oku mgnienu co przedmieszy na-
13 ród ich zaginął. ² Bo wшыtkiemu nie

G.

Abowspom-
niawszy, G

Exo: 10. f 23
Zydz prze-
cie swia-
łość mieli,
y za wodzą
słup ogni-
sty.

Exo: 14. e 24
Psa: 77. b 14.
104. d 39.

Exo: 1. c 16
2. a 3.

Exo: 14. f 27

Anyół wśy-
łkie pierwo-
rodne Ac-
gyptskie za-
bił.
Exo: 12. d
30.

wierząc

14 C wierząc dla czarów / na ten czas do-
 15 C piero gdy było zginienie pierworod-
 16 C nych / wyznawali ie ludem bydsz Bo-
 17 C ży. ' Gdy bowiem wszystko było w
 18 C spokojnym milczeniu / a noc w swym
 19 C biegu puł drogi miała / ' wszechmo-
 20 C cne słowo twoie z niebá z stolice kró-
 21 C lewstkiey / srogi walecznik / wposrze-
 22 C dek straconey ziemi przyskoczyło /
 23 C ' ostry miecz miosący nieomylnie ro-
 24 C skazanie twoie / a stojąc wszystko na-
 25 C pełniło śmiercią / a dosięgało aż do
 26 C niebá stojąc na ziemi. ' Tedy natych-
 27 C miast widzenia zlych snów zatrwó-
 28 C żyło ie y nádeśły strachy niespodzie-
 29 C wané. ' A ieden tam długi sam leża-
 30 C cy na polu umarły / pokazywał przy-
 31 C czynne śmierci dla której umierał.
 32 C ' Widzenia bowiem które ie trwożyły
 33 C o to przed tym wspominały / aby nie
 34 C pogineli / nie wiedząc przecz złe cię-
 35 C pieli. ' Dotknęło też na on czas y sprá-
 36 C wiedliwych doświadczenie śmierci /
 37 C y stała sie w pospółstwie porażka ná-

21 C pusezy: ale gniew twój nie długo
 22 C trwał. ' Pospieszając sie bowiem czło-
 23 C wiek niewinny prosić za lud / wymó-
 24 C ży tarcza służby swey modlitwy / y z
 25 C kádzenim prosbe swą ofiarując / za-
 26 C stawił sie rozgniewaniu y uczynił ko-
 27 C niec niedzy / pokazując że był sługa
 28 C twoim. ' A zwyciężył zamięśania ciá-
 29 C lá nie mocą ani mocą zbroie / ale slo-
 30 C wem tego który ie trapił / podbił / w-
 31 C spominając przysięgi oyców y Testá-
 32 C ment. ' Bo gdy już umarli kupami
 33 C iedni na długie padali / w posrzedku
 34 C sie zástawił / y odciał gwałt / y prze-
 35 C rwał one która do żywych wiodła
 36 C drogę. ' Bo na ścieżce długiey która
 37 C miał / był wszytek okrag światá / y za-
 38 C cne sprawy oyców na czterech rze-
 39 C dách kamieni wyryte były / a máiestat
 40 C twój na koronie głowy iego był wy-
 41 C rażony. ' Tymci wstąpił który trącił /
 42 C y tych sie rzeczy vleki. ' Abowiem na
 43 C samym doświadczeniu gniewu dosyc
 44 C było.

Zydz w re-
gruchu Ko-
régo gniew
Boży wżbu-
dzą, ale w
posrzedku
ognia wy-
bawieni są,
gdy Aaron
kádził ko-
fiarował y
modlił się za
nimi.
Num: 16.

Exo: 28. b 6

Anyel.

ROZDZ. XIX.

1 A Le ná niezbo-
 2 C żniki gniew bez
 3 C miłosierdzia aż
 4 C do końca przy-
 5 C padł. ' Bo prze-
 6 C wiedział y przy-
 7 C słę rzeczy ich: ' bo
 8 C gdy sami dopuścili aby sie wyprowá-
 9 C dzili / y z wielką pilnością ie przed so-
 10 C bą wystáli / gonili ie / żalem ziemi. ' A
 11 C bowiem máigie ieszcze żal w rekách y
 12 C nárzekając przy grobiach umarłych /
 13 C wzięli przed sie inną radę głupią: y
 14 C które z prosbą byli wypędzili / tych iá-
 15 C ko zbiegów gonili: ' słusna bowiem
 16 C potrzeba ku temu ich końcowi ciá-
 17 C gnelá: y zapamiętawali tego co sie z
 18 C nimi działo / aby czego nie dostawało
 19 C mekóm karanie dolożyło. ' a żeby lud
 20 C twój żywnie przeszedł / a oni nową
 21 C śmierć náleżli. ' Wśelkie bowiem
 22 C stworzenie w swym rodzaju znou sie
 23 C przetwarzało / służąc roskazaniu twe-
 24 C mu / aby dzieci twoie bez obrázy były
 25 C zachowane. ' Bo obłok zástaniał o-
 26 C bóz ich / a z wody która piérwéy była /
 27 C wskazała sie sucha ziemia / a ná czerw-
 28 C nym morzu droga bez przekázy / y ży-

8 C lone pole z zbytniey głębokości. ' Przez
 9 C które przeszedł wszytek lud / któryś odkry-
 10 C wał reka swoią / patrząc na dziwy y
 11 C cudá twoie. ' Jáko bowiem konie spá-
 12 C sli pokarm / y weselili sie iáko iágnie-
 13 C tá / wychwalając ciebie Pánie któryś
 14 C ie wybawił. ' Ieszcze bowiem pámie-
 15 C táli ná one rzeczy / które sie działy w ich
 16 C mieśtanu / iáko miásto rodząu zwoie-
 17 C rzat wydała ziemia muchy / a rzeká
 18 C miásto ryb wielkość żab wypuściła.
 19 C ' A ná ostaték widzieli nowy rodzaj
 20 C ptástwá / gdy poruszeni chciwością
 21 C požądali potraw używania. ' Bo ná
 22 C pocieche chciwości / przyleciały im od
 23 C morzá przepiórki: y utrapienia przy-
 24 C sły ná grzeszniki / nie bez tych / które
 25 C sie piérwéy działy znaków przez gwał-
 26 C towne pionuny: sprawiedliwie bo-
 27 C wiem cierpieli wedle złości swoich.
 28 C ' Abowiem bzydlivszą nieludzkosc
 29 C okázowali / niektórzy nieznáiomych go-
 30 C ści nie przyymowali / a dudy dobrze
 31 C goście w niewolę wprawowali: ' A
 32 C nie tylko to: ale ieszcze inšy wzgląd ich
 33 C był: bo oni nie rádzi cudzoziemców
 34 C przyymowali: ' A którzy z weselém
 35 C tych przyieli / którzy iednych ze z nimi
 36 C praw używali / okrutnemi bolesćiami
 37 C utrapiłi. ' A byli ślepotą zaráżeni:

Exo: 16. c 13
Nu: 11. g 31.
Gdy Zydo-
wie pożá-
dane mieso
otrzymáli,
niezbożni y
nieludscy
ślepotą by-
li zaráżeni.
' nád Sodomą
czyli.

iáko

Aegyptia-
nie góniący
Zydy poto-
neli w mo-
rgu, muchá-
mi y żábá-
mi piérwéy
utrapieni.
Exo: 14. 25.

Stworzenie
Bogu służy
w utrapie-
niu złych a
usługowa-
niu dobrym

17 iako oni we dzwiałach sprawiedliwé-
go / kiedy ogarnięni naglą ciemno-
ścią szukał każdy przestcia dzwiał swo-
ich. ¹⁸ Zywioły bowiem gdy sie iedne
w drugie odmieniaią / iako na aśie
odmieniaią sie głosy / a wszystkie swóy
dzwiał zachowują : co sie z samego
przypatrowania pewnie obaczyć mo-
że. ¹⁹ Ziemiście bowiem rzeczy odmie-
niały sie w wodné / a którekolwiek by-
ły pływające / wyszły na ziemię. ²⁰ W-
gień przemagał w wodzie nad moc

swoie / a woda zapominała przyro-
dzenia gaśiącego. ²¹ Płomienie przeci-
wnym obyczajem / zwierząt skazitel-
nych po nich chodzących miesi nie
nie skodziły / ani roztopiały onęgo
dobrego pokarmu / które sie iacno i-
akó lód roztopiał. We wszystkich bo-
wiem rzeczach wielmożyłes Panie
lud twóy / y wzięles a nie wzgardzi-
les każdego czasu / y na każdym miey-
scu przy nich stojąc.

NA EKKLESIASTIKA IEZUSA SYNA SYRACH, Przedmowa.

Szela y wielkich rzeczy
mądrość iest nam przez za-
kon y proroki y inne którzy
ich naśladowali / pokazá-
na : w czym Izraelezcyti chwalić mu-
siem dla nauki y mądrości : bo po-
trzeba aby nie tylko sami mówiący
wzemi byli / ale też y obcy żeby y mó-
wić y pisać wzornymi bydzi mogli.
Dziad mój Jezus / wdawszy sie wie-
cący na pilné czytanie zakonu y proro-
ków / y innych ksiąg które nam są od
przodków naszych podane : chciał też
y sam pisać nieco z tych rzeczy / które
do nauki y mądrości należą : aby ci
którzy sie chcą wczyc / y ustawy sie w
nich bieglyni / im daley tym więcej
serca przykładali y potwierdzali sie ku
życiu zakonnemu. A przetoż was na-
pominam / abyscie z wdzięcznością y
z pilnością czytali / y odpusili w tym
w czym sie zdaniy idąc za obrazem
mądrości wstępować w składaniu

słów. Bo nie taką moc mają słowa
żydowskié / kiedy są na inzy język prze-
łożone. A nie tylko te / ale y sam za-
kon y prorocy / y inne księgi nie mają
różność mądry / gdy swym własnym
językiem wysłowione bywają. Bo trzy-
dziestego y osmego roku za czasów
Ptolomeusza Energeta króla / przy-
szedłszy do Egiptu / y mieszkając tam
dlugo / znalazłem tam księgi zostawio-
né nie maléy y nieposledniéy nauki.
Zdało mi sie tedy za rzecz dobrą y po-
trzebną abym y sam iaktéy pilności y
prace przyłożył / w przetłumaczeniu
tę księgi : y wielką czuynością przy-
wiódłem naukę w tym czasie do tych
rzeczy / które do końca świata / księgi te
podac / y tym którzy chcą serca przyło-
żyć / y nauczyć sie : iako trzeba ćwiczyć
sie w obyczajach / tym którzy wedle
zakonu Pánstkiego postanowili ży-
wot prowadzić.

ECCLESIASTICVS.

To iſt, náu-
czający oby-
czaiów.

ROZDZIAŁ I.

1
A

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

46

47

48

49

50

51

52

53

54

55

56

57

58

59

60

61

62

63

64

65

66

67

68

69

70

71

72

73

74

75

76

77

78

79

80

81

82

83

84

85

86

87

88

89

90

91

92

93

94

95

96

97

98

99

100

101

102

103

104

105

106

107

108

109

110

111

112

113

114

115

116

117

118

119

120

121

122

123

124

125

126

127

128

129

130

131

132

133

134

135

136

137

138

139

140

141

142

143

144

145

146

147

148

149

150

151

152

153

154

155

156

157

158

159

160

161

162

163

164

165

166

167

168

169

170

171

172

173

174

175

176

177

178

179

180

181

182

183

184

185

186

187

188

189

190

191

192

193

194

195

196

197

198

199

200

201

202

203

204

205

206

207

208

209

210

211

212

213

214

215

216

217

218

219

220

221

222

223

224

225

226

227

228

229

230

231

232

233

234

235

236

237

238

239

240

241

242

243

244

245

246

247

248

249

250

251

252

253

254

255

256

257

258

259

260

261

262

263

264

265

266

267

268

269

270

271

272

273

274

275

276

277

278

279

280

281

282

283

284

285

286

287

288

289

290

291

292

293

294

295

296

297

298

299

300

301

302

303

304

305

306

307

308

309

310

311

312

313

314

315

316

317

318

319

320

321

322

323

324

325

326

327

328

329

330

331

332

333

334

335

336

337

338

339

340

341

342

343

344

345

346

347

348

349

350

351

ROZDZIAŁ II.

Synu przystępując do służby Bożej / stój w sprawiedliwości y w bojaźni / a przygotuj duszę swą na pokusę. Poniz serce twe / a cierp: na kon wchodź twego / a przystymy słowá rozumne / a nieśwapiay się czasu przeciwnego. Znos oczekiwanié Bożé: złaz się Bogiem a trwaj / aby wrośł na kon / cu żywot twój. Wszytko co ná cie przydzie / przystymy: a w boleści trwaj / a w wniżeniu twoim miéy cierpliwość: bo złoto y srebro ogniem bywa probowane: a ludzie przystymy w piecu vtrapienia. Wierz Bogu / a on cie wydzwignie / y prosty drogę twoję / a miéy nadzieję w nim. Zachoway bojaźń iego / a starz się w nim. Który się Páná boicie / czekaycie miłosierdzia iego: a nie odstepuyćie od niego abyście nie wpadli. Który się Páná boicie: wierzeć mu: a nie zginié zapłatą waszą. Który się Páná boicie / miéyćie nadzieję w nim: a przydzie wam wkończenie miłosierdzia. Który się Páná boicie / miłuyćie go / a beda oświecone serca wasze. Przypatrzcie się synowie narodóm ludzkim / a wiedzcie iż żaden nie był zawstydzon /

który w Pánu nadzieję miał. Bo kto trwał w rozkazaniu iego a był opuszczony: a bo kto wyzwał go a w zgardził im? Obyz dobroliwy y miłostiw jest Bóg / odpusć grzechy w dzień vtrapienia: y obieneg jest wszytkim którzy go w prawdzie szukają. Biada człowiekowi dwójstego serca y wstam złośliwym y rekam się czyniącym / y grzesznikowi / który po ziemi chodzi dwiema drogami. Biada tym którzy są w padłego serca którzy nie wierzą Bogu: a przetoż też nie beda mieli obrony od nie. Biada tym którzy vtracili cierpliwość / y którzy opusćli drogi proste y wdałi się krzywými drogami. A coż ci czynia kiedy pocznie wglądać Pán: Który się boia Páná / nie beda niewierni słowu iego / a którzy go miłują / beda strzedz drogi iego. Który się boia Páná / beda się pytać o tym co mu się podoba / a którzy go miłują / beda napełnieni zakoniem iego. Który się boia Páná / przygotują serca swa / a przed oczyma iego poświecą dusze swoie. Który się Páná boia / strzeżę przykazania iego / y cierpliwość mieć beda aż do wyczerpania iego / mówiąc: Jesli pokutować nie będziemy / wpadniemy w ręce Pánstie a nie w ręce ludzkie. Bo wedle wielkości iego / tak y miłosierdzie iego z nim jest.

Psal. 30. a 1.
w boiaźni

G. 1. 1. 1.

G. 1. 1. 1.

G. 1. 1. 1.

G. 1. 1. 1.

G. 1. 1. 1.

G. 1. 1. 1.

G. 1. 1. 1.

G. 1. 1. 1.

G. 1. 1. 1.

G. 1. 1. 1.

G. 1. 1. 1.

G. 1. 1. 1.

G. 1. 1. 1.

G. 1. 1. 1.

G. 1. 1. 1.

G. 1. 1. 1.

ROZDZ. III.

Synowie mądrości / zgromadzenie sprawiedliwych / a rozdzay ich posłuszeństwo y miłość. Wyroku oycowskię słuchaycie synowie / y tak czynicie abyście zbawieni byli. Bóg bowiem oycá w syniech vześl / y prawió macierzyńskie wyciągając / w twierdził nad syny. Kto miłuje Boga / wprosi odpuszczenie grzechów / y powstanie się od nich / a ná modlitwie powstanie wysłuchan będzie. A iako który starbi / tak y kto ma w vześciwości matkę swą. Kto czci oycá swego / doczeka pociechy z dziećmi / a w dzień modlitwy swej wysłuchan

będzie. Kto czci oycá swego / będzie długo żyw: a kto jest posłusznym oycá / ochłodzi matkę. Kto się boi Páná / ten czci rodzice / y iako Pánóm słuszyć będzie tym / którzy go porobili. W czynkiem y mowa y wszelka cierpliwość / czci oycá twego / aby ná cie przyszło błogosławieństwo od niego / a błogosławieństwo iego aby aż do końca trwalo. Błogosławieństwo oycowskię vtwierdza domy dziećmi: a przeklectwo macierzyńskie wywraća fundamenty. Nie chlub się z zelżywości oycá twego: bo nie jest tobie ku sławie zelżywość iego. Sława bowiem człowieka z vześciwości oycá iego / a sromota synowska odieć bezczci. Synu wspomaga y starość oycá twego / a nie zasmuca y go za żywota iego: a jeśli ná bacze

G. 1. 1. 1.

G. 1. 1. 1.

Rzece 1.

Exo 20. c 12

Deu 5. b 16.

Mat 15. a 4.

Mar 7. b 10.

Gen 24. d 27

G. 1. 1. 1.

G. 1. 1. 1.

Napomina-
nie ka cier-
pliwości w
pokusach y
stać cności
G.Mat 4. a 1.
1. Tim 3. c 12

Prostny, G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

²dobrochci-
stwo.

²Skromnie od
siebie zniesio-
ny, albo za
grzech, któ-
rymś nieraz
obrácił mór-
ka swego.

Cichość.
Pokorá.
Phil. 2. a 3.
²Przyp. 15. d
28.

Bádania tá-
jemnic Bo-
żych strzédz
sie.

Rzym. 11.
Przyp. 25.
²G.

Wczynki mi-
łosierne zá-
leconie.
Tob. 4. b 7.

²Niezáfmu-
cay, G.

²G.
²abyś go nie
rozgniewał.

²G.

²G.

²G.

niu wstanie / odpusć : á nie wzgar-
dzay go w síle twoiéy : bo ²miłosier-
dzie oycu pokazané nie przýdźie w
zapámietánié. ²Albowiem zá ²grzech
mátczyn będziec oddano dobro / y be-
dziec budowano w sprawiedliwości /
²á czasu wtrapienia wspomniá ná-
cie / á iáko lód w pogodzie rozplyną sie
grzechy twoie. ²O iáko zlá sława ma-
który opuszcza oycá : á przeklety iest
od Boga który drażni mátkę. ²Sy-
nu / rzeczy twé odprawuy w cichości / á
będzieś miłowan nád chwale ludz-
ką. ²Imieś iest wietšy / pokorniey sie
we wšytkim zachoway / y naydzieś
lástke przed Bogiem. ²Bo wielka
moc Boga sámego / á od pokornych
wcczon bywa. ²Wšyśch rzeczy
nád cie nie pytay sie / á mocnieyšych
nád cie nie báday sie : ále cóc Bóg
rozkazał to rozmyslay záwždy / á w
wielu wczynkách iego nie bądz dwor-
ny. ²Bo nie potrzeba tobie ábyś stry-
té rzeczy oczymá twémi vpátrował.
²W rzeczách niepotrzebnych nie zá-
bawiaj sie rozmáćie / á w wielu w-
czynkách iego nie będzieś dworny.

ROZD. III.

Synu / nie odey-
muy iálmuzny w-
bogiému / á oczu
twoich nie odwia-
cay od vbogiégo.
²Nie wzgar-
dzay duše látną-
céy : y nie drażni vbogiégo w niedo-
státku iego. ²Nie trap sercá człowie-
ká niedostáteczného / á nie odwla-
czay dátku wciśmionému. ²Nie od-
rzucay próšby wtrapióného / á nie
odwracay obliczá twégo od potrze-
bniégo. ²Nie odwracay oczu two-
ich od vbogiégo ²dla gniewu : á
nie dopuszczay próšacym z tylu cie
przeklináć : ²Bo tego który cie w
gorzkóści duše przeklina / modlitwa
wysłuchána będzie : á wysłucha go
ten który go stworzył. ²Zgromádze-
niu ²vbogich staw sie lástkawym /
á stáršému pomizay duše twoie / á
pzełożonému náklon głowe swoie.
²Náklon vbogiému bez smutku w-
chá twégo / y odday dług twóy / á

²Wiele rzeczy bowiem tobie nád ro-
zum ludzki są pokazané. ²Wiele též
ludzi omyliło ich domniémánié / y
mysli ich w próżności zátrzymało.
²Serce ²twárdé źle sie náostátek be-
dzie miało : á kto miłuje niebespie-
czeństwo / w nim zginie. ²Serce
które chodzi dwiema drogami / nie
będzie miało szczęścia / á człowiek źle-
go sercá potknie sie ná nich. ²Serce
zlosliwe będzie obciążóné boleściami :
á grzešnik do grzešenia przyda.
²Zbór pyšnych nie będzie miał zdro-
wia / szep bowiem grzechu rozkorze-
ni sie w nich / á nie będzie zrozumian.
²Serce mądrego bywa poznáne w
mądrości / á vcho dobre słucháć be-
dzie mądrości ze wšytką pilnością.
²Mądre serce y rozumné wstrzyma
sie od grzechów / á w wczynkách spra-
wiedliwości będzie miało szczęście.
²Ogień gorájący gási woda : á iá-
muzná grzechom sie przeciwia. ²A
Bóg iest opiekunem tego który ná-
gradza lástke : pámieta nań ná po-
tym / á czasu wypadku swego naydzie
potrzepienie.

odpowiedz mu spokojnie w cicho-
ści. ²Wybarw tego który krzywde
cierpi z reki pyšného / á nie kwásno
znos ná dušy twoiéy. ²Ná sádzie
bądz ²miłosierny / sierotóm iáko o-
ciec / á mátkę ich miásto mežá : ²A
będzieś ty iáko syn ²Nawyšégo po-
słusny / y smiluje sie ná tobą wiecey
nižli mátká. ²Mądrość synóm swym
wdycha żywot / y wspomaga tych
któzy iey szuka / y wprzód poydzie
w drodze sprawiedliwości. ²á kto ię
miłuje / miłuje żywot : á któzyby czu-
li do niéy / osiągną słodkość iey.
²Któzy ię otrzymáją odziedziczą ży-
wot : á gdzie wnidzie / Bóg będzie
błogosławić. ²Któzy iey służą / be-
dą posłusni świętego : á tych któzy
ię miłują / Bóg miłuje. ²Kto iey slu-
cha / będzie sádził narody : á który
ná nie pátrzy / bezpiecznie miešćać
będzie. ²Iestli iey wwierzy odziedziczy
ię / y beda w potwierdzeniu potom-
kowie iego : ²bo w doświádczániu z
nim chodzi / á naprzód go obiera.
²Strách y boiaźń y doświádczenie
náwiedzie nań : y wtrapi go wtrapie-

erce twár-
de

²we tym-
pórné.

²G.

²które chce
dwiemá pá-
nóm służyć.

²twárdé, G

Zbór py-
šnych.

Serce mą-
dré.

²G.

²Dan. 4. c
24.

²grzechy gła-
dzą, á Bóg któ-
ry lástka ná-
grada, G.

²á nie bądz
boiaźliwy
broniąc go,
G.

²G.

²G.

Pożytki mą-
drości.

²G.

²beda wese-
lem nápełnie-
ni, G.

²sława, G.
²λατρεω-
τες.

²G.

<p>6. przysię pro sto, G. 6.</p>	<p>20 niem nauki swej : aż go doświadczysz w myślach jego : y wwieczy duszy ie- go. 21 "X vmocni go / y drogę prostą przymiędzie do niego / y wweleli go / 22 y odkrycie mu tajemnice swoje / y skarbic będzie nad nim vmieciećność y rozumienie sprawiedliwości. 23 Ale ieśli sie obładzi / opuszcza go / y pada go w ręce "nieprzyjaciela" jego. 24 Synu pilny czasu a strzeż sie złego. 25 "Nie wstydyj sie mówić prawdy / za du- sę twoją. 26 Bo jest wstyd przywodzi- cy grzech / a jest wstyd przywodziący sławę y łaskę. 27 "Nie miej względu na osobę przeciw osobie twojej / ani na klamstwo / przeciw duszy twojej. 28 "Nie wstydyj sie bliźniego twego w upad- ku jego : 29 ani zawściągać słowa cza- su "zbawionego" : nie kryj mądrości twojej w ozdobie swej. 30 Bo mądrość poznana bywa z języka / a smysł y v- mieciećność / y nauka / z mowy rostro-</p>	<p>30 pnego / y stateczność z czynków spra- wiedliwych. 31 "Nie sprzeciwiaj sie sto- wu prawdziwemu żadnym obyczai- em : y skomay sie kłamstwa nie v- mieciećności twojej. 32 "Nie wstydyj sie spowiadać grzechów twoich / a nie poddawaj sie każdemu człowie- kowi za grzech. 33 "Nie sprzeciwiaj sie obliczu mojemu / a nie vsiluy przeciw bystrości rzeki. 34 Za sprawiedliwość cię boiuy za duszę twoją / y byj sie o pra- wde aż do śmierci : a Bóg za ciebie zwa- rzy nieprzyjaciół twoje. 35 "Nie bądź przed kim w iejsku twoim / a niepoży- tecznym y nieobalym w czynkach twoich. 36 "Nie bądź iako lew w domu tym / wyrwałbyś domowników two- ich / a obciążałbyś poddane tobie. 37 "Niech nie będzie reka twoja wycią- gnięta ku braniu / a stworzona ku da- waniu.</p>	<p>Prawda. Spowiedź grzechów. "abo, do gra- chu. Obroną spra- wiedliwo- ści. "dla zach- owania duszy leży. Nie obcią- żać podda- nych. Lakomstwo</p>
<p>gdy jest na- dział pomocy zbawien- ny.</p>	<p>31 Nie wstydyj sie spowiadać grzechów two- ich. 32 "X wspomina do zachowania zwyczajów za- konnego / który taki był / iż wszyscy grzeszy swoje za które miano osiadować / powinni by- li wynawiać y wymieniać ze wszytkimi okoli- cnościami. Oczym są świadectwa Rabinów.</p>	<p>Galat. 1. 10. c. 3. Ale y tu miedzy te to datę znają bo sie człowiek nie boi wstydu kiedy sie sam Pannu Bogu spowiada. Ale kiedy człowiek wi ma powiadać każdy grzech osobną / taki sie dopiero wstydy. Czytaj też Num. 5. v. 1. y Leuit. 5. Przypowieść. 28. v. 13.</p>	

ROZDZIAŁ. V.

Nie usłać w
bogact-
wach.

Skarce.

W grze-
chach sie
nie chlubić.

Przy. 10. a 4.

na grzesni-
kach odpoczy-
wa, G.

1 JE paterz na-
mąćności nie-
sprawiedliwej / a
nie mów / mam
dosyć żywności :
2 boć nie nie pomo-
że czasu pomsty y
3 vtrapienia. 4 "Nie naśladowy w mocy
twoj żądy serca twego : 5 a nie mów /
iakoż przemógł : 6 abo kto mie "pod-
bije za czyny moie" : Abowiem Bóg
mścąc sie mścić sie będzie. 7 "Nie
mów / grzeszyłem / a cóż mi sie złego
stało : 8 Abowiem "Tawyszy jest cier-
pliwy oddawacz. 9 Za odpuszczone
grzechy nie bądź bez boiaźni / ani przy-
kładay grzechu do grzechu. 10 A nie
mów / Miłosierdzie Pánstie wielkie
jest / 11 smilnie sie nad mnostwem grze-
chów moich. 12 "Miłosierdzie bo-
wim y gniew przedko przybliża się
od niego / 13 a na grzeszniki paterzy
gniew jego. 14 "Nie omieśkaway na-
wrócić sie do Pána / 15 a nie odkładay

9 odednia do dnia / 10 nagle bowiem
przyjdzie gniew jego / a czasu pomsty
zagniebie cie. 11 "Nie frąsy sie o bogac-
twą nieprawiedliwą : 12 boć nie pomo-
ga w dzień vtrapienia. 13 y pomsty.
14 "Nie chwoj sie od każdego wiatru /
y nie każda droga chodź : 15 bo tak do-
świadczon bywa każdy grzesznik roz-
dwojonego języka. 16 Bądź stateczny
w drodze Pánstiej / y wprowadź w
myslu twego / y w vmieciećności : 17 a
nich cie naśladowie słowo pokoju y
sprawiedliwości. 18 Bądź "cichy ku
słuchaniu słowa / 19 abys wyrozumiał :
20 a z mądrością daway odpowiedzi pra-
wdom. 21 "Jeśli masz rozum / 22 odpo-
wiaday bliźniemu / a ieśli nie / 23 niech
będzie reka twoja na vstać twoich :
24 "by cie nie podchwyciono w nieobacz-
nym słowie / 25 a bybys zawstydzon.
26 "Cześć y chwala w mowie roztropne-
go : 27 lecz język niebácznego jest vpa-
dek jego. 28 "Niechay cie nie zowa ob-
mowca / 29 a językiem twoim nie daj
sie poimac y 30 zawstydzac. 31 Bo nad
złodziejem jest smota y 32 żalosc / a na

Przy. 11. d. 28

Chciwość.
Niejatek.

"cierpliw.
Słuchać y
odpowi-
dać.

6.
Obmowca.

"nie zdra-
dzą, G.
6.

człowieka dwójstego języka złe potępienie : a na obmówce nienawiść y

nieprzyjaźń y sromota. ¹⁸ Wspiawieś dliwiy iednako małego y wielkiego.

Haretycka
dumá.

5 Za odpuszczoney grzech nie bądź bez boiaźni. To pismo dziwnie kole Haretyki dzisieysze. Bo oni własnie są takowi iż wychwycywszy sie wiarą sprawiedliwości Pana Chrystusowey / żadney na potym boiaźni nie mają. A chocia przydała grzech do grzechu / przecie tuśa sobie iż zbawienia nie wtraca / którzyś ślania swa y tu strofują / y przed tym Ekklesiastes

8. v. 14. Przyganiata przeto tłumaczowi iż miał przelożyć za odpuszczenie / nie za odpuszczoney. Ale sie tym nie obronia : bo iakż kole wiel przelożyś / chocia za odpuszczenie grzechu / chocia za odpuszczoney grzech / iednakię przecie tych słow jest wyrozumienie y iawny ich fałsz strofując.

ROZDZ. VI.

Sstaway sie bliźniemu z przyiaciela nie przyiacielem : zła sława boriem y sromote zły człowiek odziedziczy

y wszelki grzesznik zazdrościwy y dwójstego języka. ² Nie wynos sie w myśli dusze twoiey iako był : abyś snadź nie była zrażona moc twoia przez głupstwo / a nie pożarła liście twego / y potraciła owocu twego / a zoskalbys iako dzewo suche na puszczy. ³ Dusza boriem złościwa zatraci te go kto iż ma / y podaie go pociecha nieprzyjaciółom / y przywiedzie w dział niebożników. ⁴ Wdzięczne słowo rozmnaża przyiacioly y wblaga nieprzyjaciela : a język wymowny w dobrym człowiecze obfituje. ⁵ Młec wiele życliwych / a od porady młec iednego z tysięcy. ⁶ Jesli nabywaś przyiaciela / przez doświadczenie go nabylway / a nie łacno mu wierz. ⁷ Bo jest przyjaciel według czasu swego / a nie wytrwa w dzień wtrapienia. ⁸ A jest przyjaciel który sie obraca do nieprzyjaźni : y jest przyjaciel który nienawisć y swar y hanbe obiawi. ⁹ A jest przyjaciel towarzyszy stolu / y nie zetrwa czasu potrzeby. ¹⁰ Przyjaciel iesli wytrwa statecznie / będzie tobie iako rowiennik / a między domownikami twemi bezpiecznie sobie poczynac będzie : ¹¹ Jesli sie wniży przeciw tobie / a skryje sie przed tobą / iednomyslny będziesz miał przyjaźń dobrą. ¹² Odłącz sie od nieprzyjaciół twoich / a bądź ostrożny z przyjacielami twemi. ¹³ Wierny przyjaciel jest mocna obrona / a kto go znalazł / skarb znalazł. ¹⁴ Wiernemu przyjacielowi niemasz

porównania / y niemasz godney wagi złota y srebra przeciw dobroci wiary jego. ¹⁶ Przyjaciel wierny lekarstwo żywota y niesmiertelność : a którzy sie boia Pana / nabydą go. ¹⁷ Kto sie boja boi / rownie będzie miał przyjacielstwo dobre : bo iakim on jest / takim będzie y przyjaciel jego. ¹⁸ Synu od młodości twoiey przyjmuy naukę / a nabydziesz mądrość aż do starości. ¹⁹ Jako ten / który orze y siewie / przychodzi do młec / a czeka dobrych iey owocow. ²⁰ Twierdź sie boriem spracujesz robiać okolo młec / a rychlo będzie wzywał pożytkow iey. ²¹ Jako przykra zbytnie jest mądrość młeciem ietnym ludziom / y nie wytrwa w młec głupi. ²² Jako moc kamienia będzie w nich doświadczenie / a bez omieszkania odzucą go. ²³ Mądrość boriem nauki jest wedle imienia swego / y nie jest wielom znaioma : a którym jest znaioma / trwa aż do widzenia bozego. ²⁴ Sluchay synu / a przyjmij radę rozumu / a nie odzucay rady moiey. ²⁵ Poday noge twoie w petá iey / y szycie twoie do lánuchá iey : ²⁶ Podloz ramię twoie / a nos iż / a niechci sie nie przytrza związki iey. ²⁷ Ze wszystkich go wmyslu twego przychodź do młec / a ze wszystkich mocy twej strzeż drog iey. ²⁸ Szukay iey a oznaymi sie tobie / a dostawsy nieopuszczay iey : ²⁹ Bo náostatek nabydziesz w młec odpocznienie / a obrócic sie w łochanie. ³⁰ A beda tobie petá iey obrona mocna / y stalym fundamentem : a lánuchy iey sata chwały. ³¹ bo wbiór żywota jest w młec / a związki iey zawieszenie zbawienne. ³² W sate chwały obleczesz iż / a korone radości wlozysz na sie. ³³ Synu będzieszli mie sluchal / naucezysz sie / a iesli przylozysz myśli twej / mądrym będziesz. ³⁴ Jesli náktionis wchá twego / pómiesz naukę / a ietlic

Cheć do náuki y mądrości.

G.

Złoty, G.

Kosztowne, G.

Niz. 3. 29.

*G.

35

36

miło będzie słuchać / mądrym zostać
nieś. * Stawaj w gromadzie starych
ców / roztropnych / a przylaczaj się z
serca mądrości ich : abyś wszelką po-
wieść Boga słyszeć mógł / a przypo-
wieści chwały godne abyć tajne nie
były. * A wyżrzyszli mądrego / poran-

37

nie do niego / a nogą twoją niechaj
trze progi drzwi jego. * Myśl twoje
mię w przykazaniu Bożym / y w man-
dacie jego nabierz się / a wstań
czyny : a on tobie da serce / y pożąda-
nie mądrości będzie dano tobie.

*Psal. 1. 22.

ROZDZ. VII.

Złotyń-
stwo zganio-
ne.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

Nie czyn złych
rzeczanie imasie
ciebie. * Odstęp
od nieprawego /
a odstępia złe od
ciebie. * Synu nie
śię * złości na
zagoniech niesprawiedliwości / a nie
będziesz ich żał siedmiorako. * Nie
proś zwierzchności od Pana / ani za-
neń stolice od króla. * Nie czyn się
sprawiedliwym przed Bogiem / bo
poznać serca on jest : a przed kró-
lem niechciej byś widział mądrym.
* Nie stary się abyś był / sedzia / a
byś mógł mocą przelomić nieprawo-
ści : byś się stać nie władł osobym
znę / y nie uczynił z gorzienia w spra-
wiedliwości twojej. * Nie grześ prze-
ciwko mnożstwu miast / ani się wda-
way między lud / ani więz dwoi-
kich grzechów : bo y za jeden wolen
nie będziesz. * Nie bądź bojaźliwym na
wmyśle twoim : * modlić się y iakmu-
żny czynić nie opuszczaj. * Nie mów :
za wielkością darów moich weyjrzy
Bóg / a gdy bede ofiarował Bogu
Naywyższemu : przyjmie dary moje.
* Nie nasmięway się z człowieka w
gorzkości dusze : bo jest który wni-
y podwyższa Bóg wszystko widzący.
* Nie drz kłamstwa przeciw bratu
twoj : ani przeciw przyjacielowi tak
czyn. * Niechciej kłamać wszelakim
kłamstwem : bo wstać wieczność tego
nie jest dobra. * Nie bądź wielomo-
wny w gromadzie starych / a nie po-
wotarzaj słów na modlitwie twojej.
* Nie mię w nienawiści robót pra-
cowitych / ani sprawowania rolę
postanowionego od najwyższego.
* Nie licz się w gromady niekarnych.
* Pamiętaj na gniew że nie omieska.
* Wniżaj barzo ducha twego : bo
pomsta ciała złośliwego ogień y ro-

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

bać. * Nie wykracaj na przeciwko
przyjacielowi odwracającemu pie-
niadze / ani brata namilszego dla zło-
ta nie wzgardzaj. * Nie odłączaj się
od żony mądrej y dobrej / którejś do-
stał w boiaźni Pańskiej : bo wdzies
czność ię / wstydlivości nad złoto.
* Nie obrażaj czeladnika wiernie
pracującego / ani naemnika wyda-
wającego dusze swą. * Sluga ma-
dry niechci będzie mił iako dusza two-
ja : nie omylaj go w wolności / y nie
zostawaj go w ubóstwie. * Masz do-
bytek : przylgday go : a jeśli jest
pożyteczny / niech trwa w ciebie. *
Masz syny : ćwicz je / a nachylaj ich
z dziecinstwa ich. * Masz córki / strzeż
je ciała ich / a nie okazyj im wesolej
twarzy. * Wyday córki / a wielką rzecz
sprawisz / a day ja za człowieka ro-
ztropnego. * Jeśli masz żonę według
dusze twojej / nie porzucay ię : a nie
zwierzaj się tej której nienawidzisz.
* Ze wszytkiego serca twego czi oycę
twego / a nie zapominać stekania
matki twojej. * Pomni że byś się był
nie narodził : by nie przez nie : y odda-
way im iako y oni tobie. * Ze wszytkiej
dusze twojej bój się Pana / a kaptan-
y tego mię za sroierę. * Ze wszytkiej
siły twojej miłuj tego który cie w-
czynił / a slugę tego nie opuszczaj. * Czi
Boga ze wszytkiej dusze twojej / y czi
kapłany / a oczysćiaj się ramiony.
* Dawaj im część iakoć roztazano
pięćwastek / y oczysćienia / a za nied-
balości twoje oczysć się z niewiela. *
Dar łopatek twoich / y ofiary poświę-
cenia ofiaruj Panu / y pięćwastki
rzeczy świętych : * A w bogiemu ścia-
gni teke twoje / aby się wykonało w-
blaganie y błogosławieństwo twoje.
* Wdzięczność daru przed oczyma
w każdego żywego / a w marmu-
nie zabraniaj łaski. * Nie zaniechaj
way płaczących / a z płacz-
cymi chodź. * Nie len się nawiedzić

*Nie odmie-
naw przyja-
ciela choć dla
wielkiej rac-
y. G.*Gospoda-
rzości nauki.
*G.

*G.

*Nie trap, G
Leu. 19. c. 13.Robotnik y
sluga.

Bydle.

Synowie.
*Syn, G.

Córki.

1. Cor. 7.

Tob. 4. 23.

Cześć Bogu
y kapłanom
powinna.

*Deu. 12. c. 13

*G.

*ofiary łopá-
tek.*Leu. 2. a. 1.
Nu. 18. b. 15.

*G.

*G.

*G.

*G.

*G.

*G.

*G.

*G.

*G.

*G.

*G.

choré,

bedziesz w mi-
łowan, G. od
Bogá y ludzi.

40 chorego: bo z tad w miłości będziesz
wtwierdzony. We wszystkich spra-

wach twoich pamiętaj na ostatnie
rzeczy twoie / a na wieki nie zgrzeszysz.

Ostatnie rze-
czy.

Nie waleś,
nie prawuy
ś.

Mat. 5. 25

aby cię nie
przeważyl, G.
na sądzie pie-
niędzy.

Nie: 31. a 6.

śwawym.
Nie igraj,
abo nie żar-
czy, G.

nie wragay
grzesznemu.

Gal. 6. 21.

2. Co: 2. b 6.

Nie gardz

starym.

Leu. 19. 33

G.

na potiechu

nieprzyjacio-
łom.

Powieści

starych

śluchać.

Zona iako
rzadzić.

czarowni-
czy.

Strzedz! sie
niewiast.

z śpiewa-
ka, G.

chytrości-
mi, G.

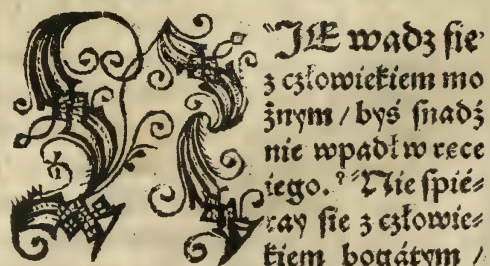
abo, nie-
wiastki pis-
kności.

Gen. 6. a 2.

Prou: 5. a 2.

G

ROZDZ. VIII.

JWadz sie z człowiekiem mo-
żnym / byś snadź
nie wpadł w rece
iego. Nie spie-
ray sie z człowie-
kiem bogatym /
by snadź przeciw tobie prawem nie
czynił. bo mnogich zstraciło złoto
y srebro: y aż do serc królewskich prze-
było / y wywiodło ie. Nie swarz sie z
człowiekiem iezycznym / a nie przy-
kładay diwo na ogień iego. Nie ob-
cuy z nieumieciwym człowiekiem /
aby źle nie mówił o rodziu two-
im. Nie wzgardzay człowieka
który sie odwraca od grzechu / ani
mu wragay / pomni jesiny wszy-
scy godni karania. Nie gardz czło-
wiekiem w starości iego: bo y z nas
sie zstareja. Nie raduy sie z śmierci
nieprzyjaciela twego: wiedząc że wszy-
scy umieramy / a do wesela przysodzi
niechcemy. Nie lekceważ powieści
starców mądrych / a w przypowie-
ściach ich baw sie. Bo sie od nich
nauczysz mądrości y nauki rozumu y
służyć panom bez przygany. Nie pu-
szczay mimo sie powieści starych: bo

12 sie oni nauczyli od oyców swoich: bo
13 od nich nauczysz sie rozumu / y dawać
14 odpowiedź czasu potrzeby. Nie ro-
15 spalay węgla grzeszników karząc ie /
y nie zapalay sie płomieniem ognia
16 grzechów ich. Nie sprzeciwiaj sie
17 człowiekowi potwornemu / aby nie
18 siadł iako nieprzyjaciół przeciw w-
19 stam twoim. Nie pożyczay człowie-
20 kowi nad cie możniejszyemu: a iesli po-
21 życzysz / mięć za rzecz straconą. Nie
22 recz nad przemożenie twoie: a iesliś
reczył / obmyslay iakobys miał zapła-
ć. Nie sądź przeciw sędziemu: po-
niemaj według sprawiedliwości są-
dzi. Nie chodź w drodze z człowie-
kiem śmiałym / by snadź nie zwalił zło-
ści swoich na cie: bo on idzie we-
dług wolej swojej / a wespół z iego
salerstwem zginiesz. Nie będziesz
sie wadził z gniewliwym / a z śmia-
łym nie chodź na pusecz: bo iako nie
w oczach iego iest krew / a gdzie nie-
máš ratunku zabije cie. Z glupimi
nie mięć rady: abowiem nie może sie
im podobać ieno co im miło. Przed
obcym nie mięć rady: bo nie wieś
co wrodzi. Nie każdemu człowieko-
wi otwarzay serca twego: bódź snadź
nie oddał lasty fałszywy / a nie skła-
lował cie.

Nie drażni.
G.

aby cię nie
podchwycił
adwiedwie w
powieści two-
iej.

Nie poży-
czay mo-
żnym.

Nie: 29. a 4.

sprawni-
wie sędzi-
mu.

Gen: 4. b 8.

Zuchwał-
nych sie
strzedz.

ayni, G.

Przy: 22. d
24.

a z nim, G.

możo-
stw.

nemoga z-
tali słowa, G

nieobawiaj
ciemności, G

G.

Mat. 5. 28.

Gen: 34. c 2.

2. król: 11. a 4
y 13. a 1.

gladkiy.

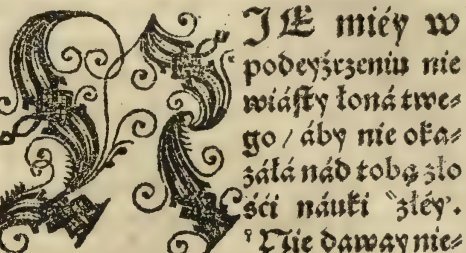
G.

nie sklady
sie z nią na
wino, G.

abo gr-
chem twoim.

Stary przy-
jaciół lepszy

ROZDZ. IX.

Jmięć w
podezrzeniu nie-
wiasty łona two-
go / aby nie oka-
zała nad tobę zło-
ści nauki złej.
Nie daway nie-
wieście mocy nad duszę twoą / aby nie
wstąpiła na siłę twoie / y bylbys za-
wstydzony. Nie patrzą na niewiastę
wielochciwą / byś snadź nie wpadł
w sidła iey. Z tanecznica nie bądź
wstawiczny / ani iey słuchay / byś snadź
nie zginął iey potężnością. Nie
patrzą na pannę / abys sie nie zgorzyl
z iey pięknosci. Nie day dusze two-
iej niweczny wstecznicy: abys sie
nie zagubił y dziedziectwa twego. Nie

8 pogladay po vlicach miast / ani sie
9 przebiegay po rynkach iego. Od-
wróć oblicze twoie od niewiasty pie-
knie ubraney / a nie przypatruy sie cu-
dzej piękności / wiele ludzi zginelo
dla piękności niewieściey: a z tad sie
10 pożądliwość zapala iako ogień. Ka-
żda niewiasta która iest nierządna /
iako gnój na drodze podeptana bez-
dzie. Piękności cudzey niewiasty
wiele dziwniac sie skłali sie zlosliwie-
mi / bo rozmowa z nią iako ogień sie
12 rozpala. Z cudzą niewiastą zgoła
nie siaday / ani siedź z nią podpár-
13 wszy sie łokcia: ani z nią spow wiedź
na winie / byś snadź nie skłoniło ku
mięć serce twoie / a wpadlbys w zatra-
cenie przez krew twoie. Nie opu-
14 szay staręgo przyjaciela: bo wiem
15 nowy nie będzie mu podobny. To-

¹ Sed. 9. a 4.
2. król. 15. a 10

¹ G.

¹ po czytaniu
miej. 1. 1. G.

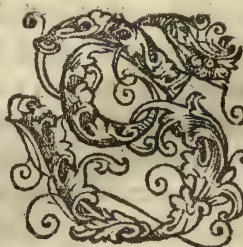
91 we wino przyiaciel nowy: podstarze-
ie / a z rostlosa pic ie bedziesz. ¹ Nie
17 zayrzyz chwały y bogactwo zlosliw-
18 mu: bo nie wieś ktore ma bydż wy-
19 wrocenie tego. ¹ Nie kochay sie w
20 krzywdzie niesprawiedliwych / wie-
dzac / ze aż do piekła nie bedzie sie
18 podobal niezbożny. ¹ Daleko badż od
człowieka ktory ma moc zabie / a nie
19 bedziesz sie obawial boiazni smierci.
20 ¹ A iesli przystaniesz do niego / nie do-
puszczay sie niczego / bydż snadz nie
odiat żywota twego. ¹ Wiedz o po-
D spolitosci smierci: bo przez posrzo-
dek sidel bedziesz chodzil / a po zbro-
iach ludzi boleiacych bedziesz sie prze-

21 chodzil. ¹ Wedle mozności twej waz-
ny sie od bliźniego twego / a z m-
22 drymi y rostropnymi mioway spiaz-
wy. ¹ Ludzie sprawiedliwe mioway w
23 stole swego / a w boiazni Pánstiey
niech bedzie chluba twoia / a w ro-
24 zumie niechci bedzie mysl o Bogu / a
wsytká rozmowa twoia o przykazá-
niu Dawydszego. ¹ Z reki rzemieślni-
ków robota chwalec beda / a przelo-
nego nad ludem z mądrosci mow-
iego / a slowo z rostropnosci star-
25 szych. ¹ Straszny jest w miescie swym
człowiek iezyczny / a niebaczny w mo-
wie obzydly bedzie.

Do stolu
sprawiedli-
wé brác.

¹ G.

ROZDZ. X.

A Edzia mądry
bedzie sadzil lud
swoy / a przelozen-
stwo rostropneg
stale bedzie. ¹ Ja
ci jest sedzia lu-
du / tacy tez sludzy

iego: a taki przelozony miastá / tacy
y mieszkajacy w nim. ¹ Król niemnie-
3 ietny potraci lud swoy: a miastá osá-
dzone beda rostropnoscia mądrych.
4 ¹ W rece Bozey wladza nad ziemia:
y pozytecznego sprawce wzbudzi nad
5 niá ná czas. ¹ W rece Bozey szczescie
człowieczé / a ná osobe człowieka w-
6 czoného wlozy slawe tego. ¹ Nie pá-
mietay kazdey krzywdy bliźniego / a
7 nie czyn nic w sprawách krzywdy.
8 ¹ Omierzla jest pycha przed Bogiem
y przed ludzmi / y bzydliwa wselka
niesprawiedliwosc narodow / ¹ Kró-
lestwo bywa przenasane od narodu
do narodu / dla niesprawiedliwosci y
9 krzywd / y potwarzy / y rozmaitych
zdiad. ¹ A nad lakomego nie niemasz
10 gorszego. Przecze sie pysni ziemia
y popiot: ¹ Nie nie jest zlosciwsego
11 iako milowac pieniadze. bo ten y du-
12 se swa ma przedayna: gdyz w żywo-
cie swoim wyrzucil wnetrzności swo-
13 ie. ¹ Wsytkich mocarzow krotki ży-
14 wot. Długa niemoc obciaga lekarza.
¹ Krotka niemoc odcina lekarz: tak
y król dżis jest / a intro vmrze. ¹ Bo
kiedy człowiek vmrze / odziejdzicy we
ze y bestye y robaki. ¹ Początek pychy

15 człowieczey odstapic od Boga. ¹ bo
od tego ktory go wezynil odstapilo
serce iego. bo pycha jest poczatkiem
grzechu kazdego: kto sie iey trzymac
bedzie / pełen bedzie przelcewa / a
16 nakoniec go wyróci. ¹ Pzeto Pan
C pohánbia zbory zlych ludzi / y zepso-
17 wal ie do konca. ¹ Stolicę ksiązat
pysnych wyrócił Bóg / a ná ich
18 miysce pokorne posadzil. ¹ Rozenie
pysnych narodow wysusyl Bóg / a
19 wsczepil pokorne z tychze narodow.
20 ¹ Ziemie narodow wyrócił Pan / y
wytracil ie aż do gruntu: ¹ wysusyl
21 z nich y wytracil ie / y wygladzil pá-
miatke ich z ziemie. ¹ Pamiatke py-
22 snych wytracil Bóg / y zostawil pá-
miatke pokornych vmyslem. ¹ Nie
23 jest stworzona dla ludzi pycha: ani
gniew dla narodu niemiesciég. ¹ Na-
sienie ludzi to weczone bedzie / ktore
24 sie Boga boi / a to nasienie bezeczci
bedzie / ktore przestepnie Pánstie przy-
kazanie. ¹ Miedzy bracia rzadzca ich
25 we czci: a ktory sie boi Pána / beda
w oczach iego. ¹ Chluba bogatych /
26 pocziwch / y vbogich / jest boiazn
Boza: ¹ Nie gardz człowiekiem spra-
wiedliwym vbogim / ani sobie waz-
27 człowieka grzesneg bogatego. ¹ Wiel-
ki y sedzia y mozny jest w weciwosci:
D a z nich niemasz wietsego nad tego
28 ktory sie Boga boi. ¹ Niwolniowi
mądrému wolni sluzyc beda: a m-
29 rostropny y cwičzony nie bedzie sem-
ral strofowany: ¹ a nieuk nie bedzie
weczony. ¹ Nie wynos sie w czynie-
niu roboty twoiej: ani sie ociagay

¹ brydkości.
G.

¹ wyrwał. G

¹ G.

Nasienie u-
wczoné.

¹ przy. 17. a 2.

¹ 2. król. 12. c 13

¹ G.

*Prz: 12. b 9
v bogi pyśny

*wymów.

Gen: 41. a 4.
Dan. 6. a 3.
Ioan: 7. c 18.

Nie pyśn
sie z ubioru.
*cat:
w Dkie: 12.
d 21.

*G.

*G.

*G.

*młody lud
mi. G.

Seżacie od
miennie.

1. król: f 28

Eph: 8. b 7.

Nie skwa-

piay sie gś-

nić.

*G.

*Prz: 18. c 13

Nie wtrę-

cay sie.

Zabawy ro-

zmnie.

*1. Ti. 6. b 9.

*Prz: 10. c 23

Iob 42. c 10.

*G.

Ratunek od

Bogá.

*G.

*Iob 1. c 21.

Wszystko do

bré od Bo-

gá.

ROZDZ. XI.

Aldrość vnizo
nędz wywyższy gło-
we iego: y w po-
środku wielkich
Pánów posadzi
go. *Nie chwał
człowieka z pie-
kności iego / ani gardz człowiekiem
dla osoby iego / *máliczka iest pśzo-
lá między latájącymi / á przodek słod-
kości ma owoc ię. *Nie chlub sie ni-
gdy w odzieniu / ani sie wynos w
dzień *pocztowości twoię: bo dzi-
wne są sprawy *samęgo *Nawysze-
go / á *chwałebne y *strytę y niewi-
domę są czyny iego. *Wiele o-
krutników wsiadło na stolicę / á ten o-
którym nie nie myślon / odniósł ko-
rone. *Wiele możnych gwałtownie
są ścisnieni / á zaci ni ludzie dani są w
rece innych. *Nie gań niko *piérwéy
niż sie wywieś / á wywiedzawśy sie
strofuy *sprawiedliwie. *Piérwéy ni-
ż wysłuchasz nie odpowiaday słowa:
á w posrodku mów nie wtręcaj sie.
*Nie wadz sie o to co cie nie dolega:
á nie postaway w sądzie grzesników.
*Synu nie zabawiaj sie wiela spraw
*á iesli bedziesz bogatym / nie bedziesz
wolny od wystętku: bo iesli ścigac
bedziesz / nie doszgniesz: á choć byś
wybieżał / nie wybiegasz sie. *Jest
człowiek pracujący y spieszący sie y bo-
lejący *niezbożnik / á tym więcej sie
niezbogaci. *Jest człowiek leniwy /
ratunku potrzebujący na sile bázyley
schodzący / á dosyć wbośtwá maigcy:
*á oko Bostie weyjrzało nań ku do-
brému / y podniósł go od vniżenia ie-
go / y podwyższył głowę iego: y dzi-
wowáli mu sie wiele / y dali część
Bo. *Dobrze y złe / żywot y śmierć /
wbośtwo y bogactwá / od Pána po-
chodzą. *Młodość y náuka / y vnie-

gi dla swęy náuki y boiaźni wsta-
wion bywa: á iest człowiek ktoręgo
cczą dla máietności iego. *Á kto iest
wstawion w wbośtwie / iáko daleko
więcej w bogactwie: *lecz kto iest
wstawion dla máietności / niech sie
wbośtwá boi.

*G.

*lecz kto iest
bezcześci w bo-
gactwach, dá-
leko więcej
byłby beze-
czci w wbo-
śtwie. G.

*dobrych y-
czynków. G.

Skapy:
Luk: 12. c 19.

*G.

*Nie dziwuy
sie sprawom,
G.

*pilny robo-
ty swięy. G.

*G.

Pamiętaj
na złe y na
dobré.
*Niz: 13. d 25

Sąd osobli-
wy przy ś-
mierci każ-
dego.

Śmierć siła

wyjąta.

*żiw błogo-
ślawionym.

*G.

Strzeż sie
chytrego.

*G.

*ábo, nie-
wiadź brze-
miennych.

*G.

+G.

34

wiem rzeczy we złe obracając zakląd-
da zbrady / a w rzeczach wybranych
włoży zmazę. Od iedney iskrki roz-
żarza sie ogień / y od iednego zdra-
dliwego mnoży sie krew : a człowiek
grzeszny godzi na krew. Strzeż sie

46

zarazliwego : bowiem krewie złości
by śnić na cie nie przywiódł pośmię-
wistą na wieki. Przypuść do siebie
cudzoziemca / y wyróci cie w wich-
rze / y oddali cie od twego własnego.

Po śmierci
pan Bóg go-
wym płaci.

28

Lčno jest przed Panem Bogiem w dzień
śmierci zapłacić każdemu. Jestli na on czas
kiedy to Ekklesiastus mówił / tak ludzie ro-
zumieli / i po śmierci Pan Bóg dawał za-
płaty y odpocynienie także / także onego cza-
su bydz mogło : iako daleko więcej teraz kie-
dy już Pan Chrystus otworzył swoim wybra-

nym niebo / mamy wierzyć i już są w niebie
y Pan Bóg widzi / bo to tak zapłata po
śmierci / czego figura była. Num. 35. i po
śmierci kapłana najwyższego / wszyscy wy-
gnańcy wracali sie do oycyzny. W czym ie-
dnak dzisiejszy Heretycy błądzą / którzy przed
świetymi niebo zamylają.

ROZDZ. XII.

Komu do-
brze czynić.

1

Eśli uczynisz do-
brze / wiedz komu uczy-
niesz / y będzie wielka łá-
stka w dobach twoich /
Czyn dobrze sprawies
dlużemu / a odniesiesz
zapłatę wielką / jeśli

10

szczęściu tego przyjaciół poznaj jest.

11

Nie wierz na wieki nieprzyjacielowi

12

twojemu : bo iako między rdzewieie złość

13

iego : a choćby upokorzony sturczy-
wszy sie chodził / mięy sie ty na pieczy /

14

a strzeż sie go. Nie stawiaj go podle
siebie / a niech nie siedzi na prawicy

15

twojej / by snadź obróciwszy sie do
miejsca twego nie szukał stołka twe-
go : a naostatek poznalbyś słowa

16

moje / y zastraszałbyś sie z powieści
moich. Któż sie zlituje nad zakliná-
czem którego waz wlepi / y nad wszy-
tkimi którzy sie ku zwierzom przyste-
pują : Także y nad tym / który towá-
rzywszy ze złym człowiekiem / a wwiklat
sie w grzechach jego. Tą tedne go-
dzine będzie trwał przy tobie / ale jeśli
sie pochylił nie dotrwa. Lagodnie
mówi wargami swemi nieprzyjaciół /
a w sercu swym godzi iakoby cie w
dół wtracił. Placze oczyma swemi
nieprzyjaciół : ale jeśli trąfi na czas /
nie nasyćci sie krmie : a jeśli cie potka
co złego / nasyćci go tam pierwsie.
Oczyma swemi placze nieprzyjaciół /
a wrzкомо ratując będzie podkopy-
wał stopy twoje. Słowa swa będzie
chwiał / y klął ręką / a wiele spe-
pęć odmieni oblicze swoje.

y przyjaciel
odstepie, G.
Nie ufaj ni
gdy nieprzy-
jacielowi.

Ier. 41. b 6.

od radości.

+G.

3

nie od niego / pewnie od Pana. Bo
nie dobrze sie dzieie temu / który wsta-
wiczny jest we złościach / y który iak-
mużny nie daie : poniewaz y najwyż-
szy ma w nienawiści grzesne / a smi-
lował sie nad pokutującymi. Daway
miłosierdnemu / a nie wspomaga-
gay grzesnika. A niezbożnym y grze-
śnikom odda pomstę / zachowując ie
na dzień pomsty. Daway dobremu /
a nie wspomagay grzesnika. Czyn
pokornemu dobrze / a nie daway nies-
pobożnemu : zakaż mu dawać chle-
bá / aby przezeń nie był mocniejszy nad
cie : bo tyle dwoie złego odniesiesz
za wszystko dobre któreś mu uczynił :
bo y najwyższy nienawidzi złośni-
ków / y niezbożny odda pomstę. Nie
poznac będzie przyjaciela czasu sze-
śliwego / ani sie zatai nieprzyjaciół cza-
su przeciwnego. W szczęściu meżá /
nieprzyjaciół tego w smutku / a w nie-

Gal. 6. b 10

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

Gdyś sie do-
brze wodził /
żal bywa nie
przyjaciółom.

Złym nie da-
wać.

5

Day dobremu a nie wspomagay grzesnika. Jestli
mówi ty o iakimś / która data w bogie-
mu / ale o innych uczynnościach / które kto czy-
ni przyjacielowi / chociaż też niepotrzebnie / bo
tak przed tym mówi : Jeśli uczynisz dobrze
wiedz komu uczynisz. A tak zakaż nie dawać
złym / kiedy niepotrzebują / albo kiedy lepszy

też potrzebuie / a nie możesz obtema dać : albo
kiedy złym na złe dajesz / iako wiecei dajesz
ia / blaznóm / żartokóm / podlébcom / nierzą-
dnicóm. Albo wiecei zakazuje iakimś dąć
grzesznemu / tym imieniem i grzeszny jest / ale
i człowiekiem jest niezakazuje.

7 iego: ¹ y jeśli co dobrze uczyni / nie-
 8 wiadomie / ² a niechcąc czyni: ³ a nao-
 B stątek pokazuje złość swoje. ⁴ Złotli-
 wie jest oko ⁵ zazdrościwego / ⁶ y odwró-
 9 cając twarz / ⁷ y gardzące duszą swo-
 10 ją. ⁸ Nie nasycone oko ⁹ chciwego cze-
 11 ścia niesprawiedliwości: ¹⁰ nie nasyci
 się aż wyniszczy ¹¹ siebie ¹² duszę swoję.
 10 ¹³ Oko złe do złego: ¹⁴ a nie naje się
 11 chlebą / ¹⁵ ale niedostateczne y smu-
 12 tne będzie w stole swęgo. ¹⁶ Symu-
 12 lesli maś / ¹⁷ czyn sam sobie dobrze / ¹⁸ a o-
 fiary Bogu godne ofiary. ¹⁹ Pamię-
 13 tająć śmierć nie omieska / ²⁰ a jeżeli jest
 okazant testament piekielny: ²¹ testa-
 14 ment bowiem tego świata / ²² śmier-
 15 ciz umrze. ²³ Przede śmiercią czyn
 16 dobrze przyiacielowi twemu / ²⁴ a we-
 17 dług przemożenia twęgo ściągając
 18 daway w bogiemu. ¹⁹ Nie wtracay
 dnia dobrego / ²⁰ a czasłk dobrego da-
 15 ru niechay cie nie mija. ²¹ Jeżeliś
 C nie zostawił boleści y prace twoię
 16 na rozdział łósu: ²² Daway y bierz /
 17 a ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰ ¹⁰⁰¹ ¹⁰⁰² ¹⁰⁰³ ¹⁰⁰⁴ ¹⁰⁰⁵ ¹⁰⁰⁶ ¹⁰⁰⁷ ¹⁰⁰⁸ ¹⁰⁰⁹ ¹⁰¹⁰ ¹⁰¹¹ ¹⁰¹² ¹⁰¹³ ¹⁰¹⁴ ¹⁰¹⁵ ¹⁰¹⁶ ¹⁰¹⁷ ¹⁰¹⁸ ¹⁰¹⁹ ¹⁰²⁰ ¹⁰²¹ ¹⁰²² ¹⁰²³ ¹⁰²⁴ ¹⁰²⁵ ¹⁰²⁶ ¹⁰²⁷ ¹⁰²⁸ ¹⁰²⁹ ¹⁰³⁰ ¹⁰³¹ ¹⁰³² ¹⁰³³ ¹⁰³⁴ ¹⁰³⁵ ¹⁰³⁶ ¹⁰³⁷ ¹⁰³⁸ ¹⁰³⁹ ¹⁰⁴⁰ ¹⁰⁴¹ ¹⁰⁴² ¹⁰⁴³ ¹⁰⁴⁴ ¹⁰⁴⁵ ¹⁰⁴⁶ ¹⁰⁴⁷ ¹⁰⁴⁸ ¹⁰⁴⁹ ¹⁰⁵⁰ ¹⁰⁵¹ ¹⁰⁵² ¹⁰⁵³ ¹⁰⁵⁴ ¹⁰⁵⁵ ¹⁰⁵⁶ ¹⁰⁵⁷ ¹⁰⁵⁸ ¹⁰⁵⁹ ¹⁰⁶⁰ ¹⁰⁶¹ ¹⁰⁶² ¹⁰⁶³ ¹⁰⁶⁴ ¹⁰⁶⁵ ¹⁰⁶⁶ ¹⁰⁶⁷ ¹⁰⁶⁸ ¹⁰⁶⁹ ¹⁰⁷⁰ ¹⁰⁷¹ ¹⁰⁷² ¹⁰⁷³ ¹⁰⁷⁴ ¹⁰⁷⁵ ¹⁰⁷⁶ ¹⁰⁷⁷ ¹⁰⁷⁸ ¹⁰⁷⁹ ¹⁰⁸⁰ ¹⁰⁸¹ ¹⁰⁸² ¹⁰⁸³ ¹⁰⁸⁴ ¹⁰⁸⁵ ¹⁰⁸⁶ ¹⁰⁸⁷ ¹⁰⁸⁸ ¹⁰⁸⁹ ¹⁰⁹⁰ ¹⁰⁹¹ ¹⁰⁹² ¹⁰⁹³ ¹⁰⁹⁴ ¹⁰⁹⁵ ¹⁰⁹⁶ ¹⁰⁹⁷ ¹⁰⁹⁸ ¹⁰⁹⁹ ¹¹⁰⁰ ¹¹⁰¹ ¹¹⁰² ¹¹⁰³ ¹¹⁰⁴ ¹¹⁰⁵ ¹¹⁰⁶ ¹¹⁰⁷ ¹¹⁰⁸ ¹¹⁰⁹ ¹¹¹⁰ ¹¹¹¹ ¹¹¹² ¹¹¹³ ¹¹¹⁴ ¹¹¹⁵ ¹¹¹⁶ ¹¹¹⁷ ¹¹¹⁸ ¹¹¹⁹ ¹¹²⁰ ¹¹²¹ ¹¹²² ¹¹²³ ¹¹²⁴ ¹¹²⁵ ¹¹²⁶ ¹¹²⁷ ¹¹²⁸ ¹¹²⁹ ¹¹³⁰ ¹¹³¹ ¹¹³² ¹¹³³ ¹¹³⁴ ¹¹³⁵ ¹¹³⁶ ¹¹³⁷ ¹¹³⁸ ¹¹³⁹ ¹¹⁴⁰ ¹¹⁴¹ ¹¹⁴² ¹¹⁴³ ¹¹⁴⁴ ¹¹⁴⁵ ¹¹⁴⁶ ¹¹⁴⁷ ¹¹⁴⁸ ¹¹⁴⁹ ¹¹⁵⁰ ¹¹⁵¹ ¹¹⁵² ¹¹⁵³ ¹¹⁵⁴ ¹¹⁵⁵ ¹¹⁵⁶ ¹¹⁵⁷ ¹¹⁵⁸ ¹¹⁵⁹ ¹¹⁶⁰ ¹¹⁶¹ ¹¹⁶² ¹¹⁶³ ¹¹⁶⁴ ¹¹⁶⁵ ¹¹⁶⁶ ¹¹⁶⁷ ¹¹⁶⁸ ¹¹⁶⁹ ¹¹⁷⁰ ¹¹⁷¹ ¹¹⁷² ¹¹⁷³ ¹¹⁷⁴ ¹¹⁷⁵ ¹¹⁷⁶ ¹¹⁷⁷ ¹¹⁷⁸ ¹¹⁷⁹ ¹¹⁸⁰ ¹¹⁸¹ ¹¹⁸² ¹¹⁸³ ¹¹⁸⁴ ¹¹⁸⁵ ¹¹⁸⁶ ¹¹⁸⁷ ¹¹⁸⁸ ¹¹⁸⁹ ¹¹⁹⁰ ¹¹⁹¹ ¹¹⁹² ¹¹⁹³ ¹¹⁹⁴ ¹¹⁹⁵ ¹¹⁹⁶ ¹¹⁹⁷ ¹¹⁹⁸ ¹¹⁹⁹ ¹²⁰⁰ ¹²⁰¹ ¹²⁰² ¹²⁰³ ¹²⁰⁴ ¹²⁰⁵ ¹²⁰⁶ ¹²⁰⁷ ¹²⁰⁸ ¹²⁰⁹ ¹²¹⁰ ¹²¹¹ ¹²¹² ¹²¹³ ¹²¹⁴ ¹²¹⁵ ¹²¹⁶ ¹²¹⁷ ¹²¹⁸ ¹²¹⁹ ¹²²⁰ ¹²²¹ ¹²²² ¹²²³ ¹²²⁴ ¹²²⁵ ¹²²⁶ ¹²²⁷ ¹²²⁸ ¹²²⁹ ¹²³⁰ ¹²³¹ ¹²³² ¹²³³ ¹²³⁴ ¹²³⁵ ¹²³⁶ ¹²³⁷ ¹²³⁸ ¹²³⁹ ¹²⁴⁰ ¹²⁴¹ ¹²⁴² ¹²⁴³ ¹²⁴⁴ ¹²⁴⁵ ¹²⁴⁶ ¹²⁴⁷ ¹²⁴⁸ ¹²⁴⁹ ¹²⁵⁰ ¹²⁵¹ ¹²⁵² ¹²⁵³ ¹²⁵⁴ ¹²⁵⁵ ¹²⁵⁶ ¹²⁵⁷ ¹²⁵⁸ ¹²⁵⁹ ¹²⁶⁰ ¹²⁶¹ ¹²⁶² ¹²⁶³ ¹²⁶⁴ ¹²⁶⁵ ¹²⁶⁶ ¹²⁶⁷ ¹²⁶⁸ ¹²⁶⁹ ¹²⁷⁰ ¹²⁷¹ ¹²⁷² ¹²⁷³ ¹²⁷⁴ ¹²⁷⁵ ¹²⁷⁶ ¹²⁷⁷ ¹²⁷⁸ ¹²⁷⁹ ¹²⁸⁰ ¹²⁸¹ ¹²⁸² ¹²⁸³ ¹²⁸⁴ ¹²⁸⁵ ¹²⁸⁶

Pla: 33. c 10
Heb. 4. c 10

20 bez przestanku. ¹ Oczy Pańskie ku
tym którzy się go boją / a on zna wszel
21 kę sprawę człowieczą. ² Nikomu nie
rozkazał złe czynić / y nie dał żadnemu

22 "czasu" dla grzeszenia : ³ abowiem nie
pragnie mnostwa synów nie wierz
nych y niepożytecznych.

"abo, wolno-
ści, G.

Ná Bogá nie
zganiay gré-
chu twego.

11 Nie mów : przeż Bogá nie iest przy mnie.]
Dáć znáć duch s. temu słowu / iż nikt niemoże
grzechu swóiego zganiać ná Pána Bogá / iá-
koby on był tego przyczyna / że się grzechów
nie wystrzegamy. Temuż ono miejsce podo-
bné iest / Ose 13. zgubá twojá z ciebie iest zé.
A ták iáwnie przeciw temu piśmu s. mówią
heretycy dzisieyszy / wśac iż Bóg iest przyczy-
ną grzechów naszych / bo to iest ciężkie blu-
żnierstwo przeciwne słowu Bożemu / iáko tu
czytać możesz.

15 Y oświáit go w rece rády iego.] To iest/
dał mu wolną władzę y wolność obierania
to ábo owo / to własnú iest consilium ábo rá-
dą / co Theologowie zowią / liberum arbitri-
um. Gdzie iáśnie Duch s. wcy / co to iest / li-

berum arbitrium, ábo wolna władza / gdy
mówi / iż człowiek może iestli chce zachować sa-
kon / y nie zachować iestli nie chce. A jedwu
rzeczy przeciwnych / może iedne obrać / Ogién
ábo wodę / złé ábo dobre / żywot ábo śmierć.
y táka iest wolność w człowieku / y chcieć y nie
chcieć / to ábo owo obrać. Táć człowieká Pan
Bóg od początku stworzył / y ták go z tymże y
teraz zostawił. A iest to piśmo przeciw heres-
tykom dzisieyszym ták iáśnie / że też wykładu
nie potrzebuje.

21 Nikomu nie rozkazał złe czynić.] O to
maś piśmo przeciw heretykom wśacym / iż
Bóg iest przyczyna grzechów / bo tu Duch s.
mówi iż Bóg nie rozkazuje grzechów / á sá tym
ani iest przyczyna grzechu żadnym sposobem.

Bóg nie iest
przyczyna
grzechu.

Wolność wo-
lę ludzkiy.

ROZDZ. XVI.

Márna po-
ciechá ze
ślych sy-
nów.

1 **J**e ráduy się ze
złotliwych synów
2 iestli się mnożą :
3 ani się kochay w
nich / iestli niemáš
4 w nich bojáźni
5 Bożey. ¹ Nie wśay
zdrowiu ich / ani pátrzy ná roboty ich.
6 ² Lepšy bowiem iest ieden bojácy się
7 Boga / niżli tysiąc synów nieboż-
8 nych. ³ A lepiéy iest vmrzeć bez po-
9 tomstwa / niżli zostawić syny niepo-
10 bożné. ⁴ Przez iednego rostopnego
11 miásto będzie osádzoné / pokolenie
12 niepobożnych spustošeie. ⁵ Wiele tá-
13 kowych rzeczy widziáło oko moje / á
potężniéysze niż te slyšáło vcho mo-
14 ie. ⁶ Wezborze grzešácych zápalí się
15 ogień / á w narodzie niewiernym zá-
16 pali się gniew. ⁷ Nie vprosili odpu-
17 szenia grzechów swoich stárodawni
18 obrzymowie / którzy skáżeni są że wśá-
19 li w silách swoich : ⁸ y nie przepuścił
20 gošćinie Lotowéy / y obrzydził ie dla
21 pychy słowá ich. ⁹ Nie smilował się
22 nád nimi / lud wšytek wytracáiąc /
23 y wynošácego się w grzechách swo-
24 ich. ¹⁰ A iáko beseć kroc sto tysięcy
25 piešych / którzy się byli zgromádzili
w vporze serca swego : A iestliby ie-
den był twárdéy krczyce / dzwoby był
kiedy by był vśedł. ¹¹ Miłosierdzie bo-
12 wiem y gniew iest v niego. ¹² Možné
13 vbláganie y gniew wyléwájący : ¹³ we-
dle miłosierdzia iego ták káranie iez-

14 go / sadzi człowieka według spraw
iego. ¹ Nie vyjdzie grzešník z dra-
piezstwem / y nie omieška ciérpli-
wość miłosierdzia czyniácego. ² W-
15 śelkie ³ miłosierdzie vczyni mie-
sce ⁴ káždemu według záslugi vczyn-
ków iego / ⁵ y według rostopności
16 pielgrzymowania iego. ⁶ Nie mów :
17 Skryje się przed Bogiem / á z wyso-
18 košci kto ná nie wspomni : ⁷ Nie-
dzy ludem wielkim nie poznáia mie :
19 bo cóž iest ⁸ dušá mojá miedzy ták nie-
zliczonem stworzeniem : ⁹ Oto niebo
y niebá niebiós / głąbošć y wšytká
20 ziemiá / y wšytko co w nich iest / po-
21 rušá się przed oblicznošcią iego / ¹⁰ Gó-
ry spólu y págórki y fundámenty zie-
mie / gdy ná nie Bóg poyrzy zátrza-
22 sá się od stráchu. ¹¹ A w tym wšyt-
kim serce głupie iest : ¹² á on rozumie
23 wšelkie serce : ¹³ á drogi iego kto ro-
24 zumem pómie : y wicher którego
25 ani oko ludzkie nie doyrzy. ¹⁴ Bo ná-
wiecey spraw iego wštrytošci : ále v-
czynki spráwiedliwosti iego kto wy-
mowi ábo kto zniešie : ¹⁵ Zrządzenie
bowiem dáleko iest od niektórych / á
wywiádomanie wšytkich ná doko-
23 naniu iest. ¹⁶ Kto iest máłego bacze-
nia / myšli próžnošci / á máž nie rozu-
24 mny y błedny / myšli głupie rzeczy.
25 ¹⁷ Sluchay mie synu móy / á wcz się
nauki rozumu / á słowá moje wwažay
w sercu twoim : ¹⁸ á powiem náuke z
vwaženiem / y bede się stáráł má-
drošć wypowiedzieć : á słowá moje
vwažay w sercu twoim : y powiem z

"ábo, iásmu-
šná, G.
Rzym: 2. a 6
G:

"záslugi.
Przed Bo-
gié nikt się
nie skryie.
"osóbá.

"G.

Ná. 21. b 10
Gniw Bo-
ży ná gřé.
Gen: 6. a 4

"nád ludem
zátráconym,
G.
Nu: 14 c 20
y 26. f 51.
Zyáów ná
pušcy.

Záslugi do
brych uczyn-
ków.

Boskie sprá-
wy dżiwne.

26 wważeniem ducha mocy / które poło-
żył Bóg w uczynkach swoich od po-
czątku / y oznaymie wprawdzie umie-
jetność jego. ²⁷ Z rozsądkiem Bożym
sprawy jego od początku / a od stwo-
rzenia ich rozrządził części ich / y prze-
łożenia ich / według rodzajów ich.
²⁸ Ozdobił sprawy ich na wieki / ani

św. G.

Zasługi y
czynków.

¹⁵ Według zasługi czynków jego. Jpzy
mawiała Beretty Dulgacis przydano slo-
wo / Meritum, to jest zasługi / którego iako oni
powiadają niemają w Greckim. Już tak jest /
że te słowa meritum niemają w greckim / bo to

28 taknely ani pracowały / ani przestaly
29 od spraw swoich. ³⁰ Żaden błędnego
sobie nie uciesnie aż na wieki. ³¹ Nie
bądź nieposłuszny słowu jego. ³² Po-
tym Bóg poyrzał na ziemię / y napel-
nił ją dobrami swymi. ³³ Dusza wpeł-
ścił żywiącego / oznaymiła przed obli-
czem ię / y w nie zaśie obrócenie ich.

to jest, dru-
giego.
Nie bąd
nieposłuszny,
G.

okryła
wierzch zie-
mie.

jest łacińskie. Ale w Greckim jest inśe greckie
które też waży / bo jest kata epya / a żaden kto-
ry iedno co rozumie w Greckim / nie zaprzy-
tego / i kata epya znaczy / po łacinnie / pro me-
ritis operum, to jest według zasługi czynków.

ROZDZ. XVII.

Bóg stworzył

z ziemię człowieka / a według o-
brazu swego uczy-
nił go. ² A zaśie
obrócił go w nie-
y na kształt swy

3 przyodział go mocą. ⁴ Liczbe dni y
czas dał mu / y dał mu moc nad temi
4 rzeczami które są na ziemi. ⁵ Położył
straż tego nade wszystkim ciałem / y
pánował nad zwierzem y nad ptą-
5 stwami. ⁶ Stworzył z niego pomoc-
icmu podobną / y dał im radę y ięzyk /
y oczy / y wśy / y serce ku myśleniu y
6 naukę rozumu napelnił ic. ⁷ Stwo-
rzył w nich umietytność duszną / rozu-
mem napelnił serca ich / y zle y dobre
7 wskazał im. ⁸ Przyłożył oko swe do
serca ich / aby im okazał wielmo-
8 żność spraw swoich / aby chwalili
imie święte : y chlubili się w cudach
tego / aby opowiadali wielmożności
9 spraw jego. ¹⁰ Przydał im umiety-
tność / y zakon żywota dał im za-
dziedzictwo. ¹¹ Uczynił z nimi przy-
mierz wieczne / y wskazał im sprawie-
12 dliwość y sądy swoje. ¹³ A wielmo-
żność chwały jego widzieli oko ich / a
wśy ich słyszały część głosu jego / y
rzekli im : Strzeżcie się wśelkiey nie-
14 prawości. ¹⁵ A każdemu z osobna dał
rozkazanie o bliżnim swoim. ¹⁶ Drogi
ich zawždy są przed nim / nie są ukry-
te przed oczyma jego. ¹⁷ Nad każdym
narodem postanowił przelozonego /
18 a Izrael stał się iawną częścią Bo-
19 ża. ²⁰ A wśytkie sprawy ich iako słońce
przed oblicznością Bożą : a oczy jego

Gen. d 24
Stworzenie
człowieka.Gen. 2. b 7.
y 5. a 1.Dary dane
człowieko-
wi.

Rzym. 13. a 2

C bez przestanku pátęza na ich drogi.
17 ¹⁸ Nie zatały się przymierz przez zło-
ści ich / a wśytkie nieprawości ich
przed oblicznością Bożą. ¹⁹ Jalmu-
żną meżę iako pieczęć w niego / a w-
czynność człowieka zachowa iako
żrzenice : ²⁰ a potym powstanie / y od-
da im zapłatę / każdemu na głowie ie-
go / y obróci na głębsze części ziemi.
21 ²² Ale pokutującym dał drogę spra-
wiedliwości / y utwierdził wstańce w
cierpieniu / y naznaczył im dział
23 prawdy. ²⁴ Nawróć się ku Panu / a o-
puszcz grzechy twoie : ²⁵ Mól się przed
oblicznością Pańską / a umietyśay
obrażenia. ²⁶ Nawróć się do Pana / a od-
wróć się od niesprawiedliwości two-
27 ię / a bázro nienawidź obzydłości :
28 ²⁹ a poznay sprawiedliwości y sądy
Boże / a stóy w działie postanowie-
nia / y w modlitwie Boga nawysię-
30 go. ³¹ Idź w strony wieku świętego /
z żyjącymi y dającymi wyznanie
Bogu. ³² Nie mieszay w bledzie nie-
zbożnych / przede śmiercią wyzna-
way : od umarłego iako nie / ginie
wyznanie. ³³ Będziesz wyznawał ży-
wiący : żywy y zdrowy będziesz wyzna-
wał y chwalił Boga / y będziesz się
28 chlubił w miłosierdziu jego. ²⁹ Jako
wielkie jest miłosierdzie Pańskie / a
litość jego nad tymi którzy się do nie-
30 go nawracają. ³¹ Wśytko bowiem
nie może być w ludziach / gdyż nie
jest niesmiertelny syn człowieczy / a w
32 próżności złości się podobają. ³³ Co i-
śniętego nad słońce : y to wstańce :
34 albo co gorszego nad to co wymysli-
ło ciało y kreć : y to będzie karano.
35 ³⁶ Moc wysokości nieba ono przegła-
da : a wśyscy ludzie ziemi y popiół.

Nie skazy
się.

Nia: 29. b 16

y Boga.

zapłata ich

nie zginie i-
ko rzecz za-
pięciowa-
na.

Mat. 25. c 35

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

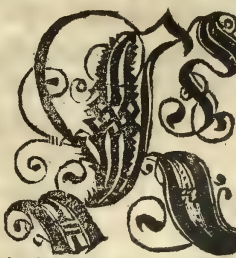
G.

G.

ROZDZ. XVIII.

Gen. 1. 21.
Chwalili wiel
możné sprá-
wy boskie.

1
A

Tórz żywie ná
wieki / wšytko w
obec stworzył.
Bóg sam vsprá-
wiedliwion bez
dziej / á trwa ná
wieki król niezwy-

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

46

47

48

49

50

51

52

53

54

55

56

57

58

59

60

61

62

63

64

65

66

67

68

69

70

71

72

73

74

75

76

77

78

79

80

81

82

83

84

85

86

87

88

89

90

91

92

93

94

95

96

97

98

99

100

101

102

103

104

105

106

107

108

109

110

111

112

113

114

115

116

117

118

119

120

121

122

123

124

125

126

127

128

129

130

131

132

133

134

135

136

137

138

139

140

141

142

143

144

145

146

147

148

149

150

151

152

153

154

155

156

157

158

159

160

161

162

163

164

165

166

167

168

169

170

171

172

173

174

175

176

177

178

179

180

181

182

183

184

185

186

187

188

189

190

191

192

193

194

195

196

197

198

199

200

201

202

203

204

205

206

207

208

209

210

211

212

213

214

215

216

217

218

219

220

221

222

223

224

225

226

227

228

229

230

231

232

233

234

235

236

237

238

239

240

241

242

243

244

245

246

247

248

249

250

251

252

253

254

255

256

257

258

259

260

261

262

263

264

265

266

267

268

269

270

271

272

273

274

275

276

277

278

279

280

281

282

283

284

285

286

287

288

289

290

291

292

ROZDZ. XIX.

Wobotnik opily

nie z bogaci sie : a kto gardzi malemi rzeczami / po malu wpadnie.

Wino y niewiasty zwodza maza

die y wytkna rostropne : a kto sie przylacza ku nierozumnikom / bedzie nie cnota : zgnilość y robacy odziedzicza

go / y bedzie wyniesion na przykład wietrzy / y bedzie wyjeta z liczby dusz

świątego. Kto rychło wierzy jest lekkiego serca / y wzmnięszon bedzie / y nad to bedzie mian za tego / który

grzeszy przeciw duszy swojej. Kto sie weseli z nieprawości / karan bedzie : a kto nienawidzi karania / wzmnięsz

mu sie żywota : a kto nienawidzi wielomowności / gasi złość. Kto grzeszy przeciw duszy swojej / bedzie

pokutował / a kto sie kocha we złości / karan bedzie. Nie powtarzay słowa złego y przykrego / a nieci nie

vbędzie. Przyjacielowi y nieprzyjacielowi nie oznaymuy wmysłu swego / a iesli masz grzech / nie odkryway. bo

bedzie cie słuchal / y bedzie sie strzeżł ciebie / y iakoby broniaz grzechu / bedzie cie nienawidzial / y tak bedzie przy tobie zawoźdy. Słyszales słowo

przeciw bliźniemu twemu / niech zaraz umrze w tobie / wśląc że sie nie rozpuknieś od niego. Od słowa ro-

dziać praciutę głupi / iako stekanie ro-

dzienia dziecięcia. Strzala która w-
rżneta w biedze ciała / tak słowo w
sercu głupiego. Strofony przyjacie-

la / by snadź nie zrozumial y rzekł : Nie

uczynilem : albo iesli uczynil aby dui-
gi raz nie czynil. Strofony bliźniego
by snadź nie rzekł : a iesli rzekł / by

snadź nie powtorzył. Strofony przy-
iaciela / bo często bywa wystepet. a
nie wierz każdey powieści. Jest co sie

potyka w ieszy / ale nie z wmysłu. Ktoż jest borem któryby nie zgrze-
szyl ieszytem swoim : strofony bliźnie-

go pierwey niż grozić bedziesz. A
day mieysce boiazni nawyszego : bo
wszytką mądrość boiazni Boza / a w

niey bac sie Boga / a we wślęciy mą-
drości wykonanie zakonu. A nauka
złości nie jest mądrość : y mysl grze-

sznych nie jest rostropność. Jest
złość a w niey przeklectwo : y jest glu-
pi którymu schodzi na mądrości. Le-

psj jest człowiek bogobojny ktorému
schodzi na mądrości y niedostatek ro-
zumu / niżli który ma dosć rozumu a

przestepuje zakon Tawyszego. Jest
chytrość ofobliwa / a nie sprawiedli-
wa. A jest który wypuszcza słowo pe-

rwne powiadaie prawdę. Jest który
sie zlosliwie koczy / a wnetrznosci ie-
go sa pelne zdrady : a jest który sie

nazbyt zniża od wielkiej pokory : y
jest który słańia oblicze swe / y czyni
iakoby nie widzial czego niewiedzia-

no : a iesli słabość sil grzeszy mu
nie dopusci iesli czas naydzie złe czy-
nienia / uczyni złe. Z weyższenia po-

znac meza / a od potkania oblicza po-
znac rostropnego. Wbiór ciała / y o-
sczerzanie zębów w smiechu / y chod

człowieczy / wydawaja go. Jest ska-
ranie fałszywe w gniewie sromocze-
go : y jest sad który sie nie zda bydz

dobrym : y jest milczacy a ten jest ro-
stropny.

ROZD. XX.

Jako lepiey

jest skarac / niżli
sie gniewac / a wy
znawajacemu z

prośba nie prze-
kazac. Zapalczy-
wość trzebieńca

zgwałci pannie : tak który przez gwałt
odprawnie sad niesprawiedliwy. W
iako dobra rzecz jest / gdy skarany po-

kazanie žal : bo tak wydziesz grzechu

dobrowolnego. Jest milczacy który
nayduie sie mądrym : y jest obzydly
który ptochy jest ku mówieniu. Jest

milczacy y nie ma rozumu do mówie-
nia : a jest milczacy który wie czas
przystojny. Człowiek mądry bedzie

milczal aż do czasu słusznego : ale w-
seteczny y głupi nie beda patrzac za-
su. Kto wiele słów używa / obrazi

dusze swoje : a kto sobie moc przy-
wlaszcza niesłusnie / bedzie w niena-
wisci. Jest powodzenie we złych rze-
czach meżowi niekarnemu : a jest na-

bo podobno.

Iac. 3. 23.

Pokorą gmy
słona.

G.

O milczacym y wie-
lo mównym

obzydly
ieft. G.

leżenie

O pilstwo y
nierząd.

Gen. 19. 33
3. król. 11. 2. 1.

G.
Ios. 22. 2. 11.
Przeciw ob-
mówcom.

G.

Słowa eu-
dzych nie
od nośie.

Strofony
nie przya-
cielskie.
Leu. 19. d. 17
Mat. 18. b. 15.
Luc. 17. 23.

O karaniu.

O datku mą-
drego.

10 leżenie ku skodzie. Jest datek kto-
ry nie jest pożyteczny: a jest datek kto-
11 régo dwoiaka nagroda. Jest dla
chwały umniejszenie: a jest który pod-
12 niesie głowę z umiżenia. Jest co wie-
le za mało kupuje: a siedmiorakoie
13 wracający. Mądry w słowach czy-
ni samého siebie przyjemnym: a w
dzięczności głupich wyłanie beda.
14 Datek od głupiego nie będzie po-
żyteczny: a bowiem oczy jego siedmio-
15 rakié są. Da mało: a wielec wymówi:
a otworzenie wst jego jest zapalenie.
16 Dżis pożyczę kto a iutro sie vpo-
mi- na: obizydly jest człowiek takowy.
17 Głupi nie będzie miał przyjaciela / y
18 nie będzie łaská dobram iego. Bo
któzy iedzą chléb iego / falszywy ięzyk
19 máją: iako wiele kroc a iako wiele ich
beda sie smiać z niego. Bo ani tym
co miał mieć / dobrze sąsiad / także y
20 tym czego mieć nie miał. Vpad fals-
szywego ięzyka iako gdy kto na tło
spadnie: tak złosnikow vpadet pre-
21 dko przyjdzie. Człowiek niewdzię-
czny iako bayka prózna w vsięch
niewków vstáwiczna będzie. Vst
22 głupiego nie jest przyjemna przypo-
wieść: bo iey nie powiada czasu swe

O datku glu-
piego.pożytku.
Przyjaciele
chlebowi.Zły sąsi-
nek.zachować.
co miał przy-
wrócić.Każe sie
strzedz grze-
chów.

Dziękować.

Pycha ni-
sę domy.

Bogá.

Boi na dżo-
dzo, G.

23 go. Jest który nie może dla niedo-
statku grzeszyć: a w swym vpoкоїe-
24 niu będzie pobudzany. Jest co dla
wstydu vtraci dusze swoje: y dla nie-
opatrnej osoby straci iá: a folgować
25 cudzej osobie / straci sam siebie. Jest
który dla wstydu obciemnie przyjaciela-
lowi: a nabył go sobie nieprzyjacielem
26 darmo. Żelżywość bázó zła w czło-
wiecze kłamstwo: a w vsięch niew-
27 mielnych będzie vstáwiczne. Lep-
szy złodziej niż mąz vstáwicznie kła-
mający: a oba odziedziczą zátrocenie.
28 Obyczáie ludzi kłamliwych są beze-
cne: a sromota ich jest z nimi bez prze-
stánku. Mądry słowy swymi pókaże
29 sam siebie: a człowiek rostopny spo-
doba sie pánóm. Kto sprawuje zie-
30 mie swoje wyniesie wysoko bróg zbo-
ża: a kto czyni sprawiedliwość / ten
porwysskon będzie: a kto sie podoba
31 pánóm / wyjdzie nieprawości. Dary y
vpominki zaslepiają oczy sedzióm:
32 a iako niemy w vsięch zawósciaga
karania ich. Mądrość zátáiona a
33 skarb niewidziány / co za pożytek z o-
bógá: Lepszy jest który táj glu-
pstwo své / niż człowiek który kryje
mądrość swoje.

abo, na oso-
bności.
Niewsty-
dząc sie do-
brze czynić.
Dla wstydu
nie obieco-
wać.
bez potrze-
by.
Kłamstwo.

Vpominki
zaslepiają
mądrym, G.

ROZDZ. XXI.

XXV iesliś z
grzeszył / nie przy-
dawaj drugi raz /
ale y za dawne
pros abyć był od
puszczone. Wcie-
kay przed grzechy
iako przed wężem: a iesli sie do nich
przystapiś / wkrąca cie. Zeby lwie ze-
by ich / zabijające dusze człowiecze.
Wszelki grzech jest iako miecz z obu
strón siekący / ranie iego niemasz wle-
czenia. Sukania y krzywdy wni-
wecz obróca majątność: a dom kto-
ry bázó bogaty jest / będzie zniszon
pychą: tak majątność pysznego wy-
kożeniona będzie. Młodliwa z vst
vbogiego przyjdzie aż do vsu iego /
a sad przedko przyjdzie nań. Kto nie
nawidzi karania / znák jest złosliwé-
go: a kto sie Bogá boi / nawróci sie
do serca swého. Mózny w smiałym
ięzyku / daleko słyńie: a mądry wie że

9 bywa omylon od niego. Kto budui-
ie dom swój / cudzym nakładem iako
który zbiera kamienie swoje żmnie.
10 Zbór grzeszących kupá zgrzebi / a do-
11 konanie ich płomien ognisty. Droga
grzeszących kamieniem vbukowana:
a na koncu ich piekło y ciemności y
12 meki. Kto strzeże sprawiedliwo-
ści / obéymie zrozumienie iey. Do-
13 stonatosć boiaźni Bożey mądrość y
14 rozum. Nie będzie náuczón który
15 nie jest mądry w dobrym. A jest
mądrość która obfituje we złości: a
niemasz rozumu gdzie jest gorzkość.
16 Nauka mądrego iako powódź w
zbierze / a rada iego trwa iako źródło
17 żywota. Serce głupiego iako na-
czyniie stłuczone: a żadney mądrości
18 nie zádzierży. Słowo mądre które
19 kolwiek vstłysz y umieienny pochwali
y ieszcze przyda do niego: vstłyszal ro-
stosnił y nie podoba mu sie / y zázuci
ie w tyl swój. Powieść głupiego iá-
ko tłomok w diódze / bo w vsięch ro-
stopnego náydzie sie przyjemność.

ze źle naby-
tych.
budui.

zakonupán-
skiego, G.

chytro, G.
chytrość, G.

Mądry y
dobry.
Serce glu-
piego.

powieść
głupiego.

*Abó, niebá-
cni.
Nauka glu-
piego.
Smiech glu-
piego.*

*Noga glu-
piego.*

*Kamienio-
wi popługá-
wionému le-
niewicz jest
podobny, G.*

Krzykát, G.

*Láynu wól-
wému leni-
wy jest pod-
bny, G.*

*Syn zle wy-
chowány.
Córka be-
spieczna.*

G.

*Wzgárdzo-
na.*

Muzyka.

*Czásti swé-
go, G.*

*Mądrości
należy, G.*

*Wczący glu-
piego.*

Cóż, G.

*Ále żywot
stalonego gor-
sy jest niżli
śmierci, G.*

20 *Wst mądrego szukaia w zgromádze-
niu / á słowa iego wważac beda w ser-
cach swoich. Jako dom zniszczony /
21 tak mądrość głupiemu: á nauka nie
wmiatetnego niewymówioné słowá.
22 Petá ná nogách nauka głupiemu / á
23 iáko okowy rak ná prawey rece. Sza-
lony smieiac sie glos swóy podnosi:
D á człowiek mądry záledwie milczkiem
24 sie všmiéhać będzie. Złote oché-
doztwo nauka mądremu / á iáko rá-
25 miennik ná pravém ramienu. Wo-
ga głupiego láčna w dom bližniego:
26 ále człowiek świadomy wstydzi sie o-
soby možného. Glupi przez otko*

27 pátrzyć będzie do domu: ále mą-
drý człowiek stac będzie ná dworze. Glu-
pstwo człowieczé sluchac przeczdzwi-
á mądremu będzie zá ciężką stomoté.
28 Vsta nicopátrzných mówic beda
głupie rzeczy: á słowá mądrych ná
29 wadze beda rozważoné. W všcié-
ch głupich sercá ich / á w sercu mądrych
30 vsta ich. Goy niezbožny przeklina
sátaná / sam przeklina duše swoje.
31 Obmówca splugáwi duše swoje / y
v vsytkich będzie w nienawiści: á
kto z nim przebywa též přemierzlym
będzie: milczący á báczny vczon
będzie.

*vsta glu-
pich.*

Obmówca.

G.

ROZD. XXII.

1 *Amieniem v-*
A *błoconym leni-*
wicz jest vkámio-
nowan / á vsy-
scy beda mówic
tu wzgárdzie ie-
go. Gnoiem
2 wólwym lenivy jest vkámionová-
ny: á káždy kto siego dotknie / otrza-
3 śnie rece. Sromotá oycowstka jest
z syná zle wychowáného: á córka w
4 vnniceyszeniu będzie. Córka mądra
dziedzictwo mezowi swemu: bo kto-
ra lektosć czyni / bywa tu zelżywostí
5 oycu. Oycá y mežá záwstydzá be-
spieczna (y nádz niezbožné nmiessa
nie będzie) á od obu będzie nie ve-
6 czona. Muzyka w žalobie / powiesć
nie wedle czásti: karání y nauka ná
7 káždy čas mądrość. Kto vczy
głupiego / iáko kto skompy zlépia.
8 Kto powiáda słowo nie sluchá-
cému / iáko który budzi spiácego
9 z twárdého snu. Z spiácy gada
który powiáda mądrość głupiemu:
á ná koncu powiesći mówi: Któż
10 to jest? Pláč nádz vmárlým / bo v-
stála sviátlost iego: y nádz głupim
11 pláč / bo rozum vstáie. Máto pláč
nádz vmárlým / á bowiem odpoczynał
12 bo niecnotliwého niecnotliwy ży-
wot nádz śmierci głupiego. Zálóbá
13 po vmárlým přes siedm dni / ále po
głupim y niezbožnym po vsytkié dni
14 żywotá ich. Zgłupim nie wiele mów /
B á z niemádrym niechodź. Strzež sie
15 go / á bys trdností nie miał / á nie be-

dzies zplugáwion grzechem iego.
16 Odstop od niego / á naydziesz pokóy /
y nie będziesz vtrápión glupstwem
17 iego. Máto słowo co ciężyc będzie: á
które insé imie temu iedno głupi:
18 piasek / y sol / y biéle želázá lácnicy
jest niésc / niż człowieka niestropné
19 go / y głupiego / y niezbožného. Wia-
zání dzierwiáné spocone ná fundá-
mentie budování nie rozervie sie:
20 tak y serce vmocnione rozmysláním
rády. mysl mądrego ná káždy čas
21 boážniá nie będzie stážona. Jako
C koly ná wysokim mteyscu / y wapno
bez nákladu / nie ostoiá sie položoné
22 přeciw wiátru: tak y serce leklivé
w myśli głupiego nie ostoi sie pře-
23 ciw gwaltowi stráchu. Jako serce
leklivé w myśli głupiego / ná káždy
čas nie będzie sie báto: tak y ten kó-
ry w przykázání Božym trvá vstá-
24 wiecznie. Kto kole oko / wywodzi lzy /
á kto bodzie serce / pokazue czucie.
25 Kto císka kámiem ná ptáki / spe-
dzi ie: tak y który láie przyiácielowi /
26 rozrywa przyiáží. Chočbys dobył
mieczá ná przyiáciela / nie rozpaczá:
27 bo jest návrot. Má przyiáciela / iesli
otworzyš vstá přytré / nie bý sie / bo
jest poiednání: wyiawšy přymów-
28 ki / y wyrzucání ná oczy y pyche / y ob-
táwienié táicimice / y ráne zdrádlí-
29 wa: dla tych vsytkich odbiežy przy-
iáciel. Záchoway wiáre z przyiácie-
lem w vbóstwie iego / á bys sie y w
30 scześciu iego weselił. Czástu vcístu
iego trváy mu wierným / á bys w dzie
dzictwie iego byl spól dziedzicem.
Před ognim z kominá / párá y dym

*popudza bo-
leści.*

*przymawia.
O zachowa-
niu przyia-
cielstwa.*

*vránienie,
ábo vkrzyw-
dzenie.*

ogni

*Brniś, G.

31

ogniſty w zgórze idzie / tak y przede-
krwiz zlorzeczeńſtwá / y potwarzy y
groźby. Pozdrawiać przyiaciela nie
bede ſie wſtydził / nie ſkrzye ſie przed
nim : á ieſli mi ſie co złego przezeń

32

33

przyda / zcierpie. Każdy kto wſłyſzy
bedzie ſie go ſtrzeżł. Ktoż da ſtraż
wſtom moim / á pieczęć perwá na
wargi moje / aby nie wpadł dla nich /
á ieżył mój żeby nie zatrącił :

ROZDZ. XXIII.

1

A

Anie Oycze /
y pánuiący żywo-
towi memu / nie
opuszczaj mnie w
rądzie ich / y nie
dopuszczaj mi dla
nich wpáść.

2

Ktoż włoży na myśli moje karanié / á
na ſerce moje naukę mądroſci / aby
nieumiejetnoſciám ich nie ſolgowa-
no mnie / á nie pokazały ſie grzechy
ich / y aby ſie nie rozroſły niewiádo-
moſci moje / y nie rozmnożyły ſie wy-
ſteptki moje / á grzechy moje nie obfi-
towały / y aby ich nie wpadł przed oczy-
má przeciwników moich / á nie rado-
wał ſie nádemną nieprzyiaciel mój :

4

5

Panie oycze / y Boże żywotá mego /
nie opuszczaj mnie w myśli ich. Pod-
wyżſzenia oczu moich nie dawaj mi /
y wſzelką żądzę odwróć odemnie.

6

Oddal odemnie pożądlivoſć bizu-
chá / y pożądlivoſci nierządu niech
mnie nie ogarną / á duſzy niewſtybli-
wéy y nie bącznéy nie podawaj mie.

7

Sluchaycie ſynowie nauki o v-
ſciech : y kto iéy ſtrzedz będzie / nie
zginie wſty ani ſie obrazi wczynkami
złemi.

8

W próżnoſci ſwéy wlowion
bywa złoſnik / á pyſſny y zlorzeczący
obrazi ſie przez nie. Przyſiegam u
niech nie przywykają wſtá twoie / bo

9

10

wiele wpáści w nim. A miánowanie
Bogá niech nie będzie wſtáwiczné
w vſciech twoich / y do miánowania
ſwietych nie przymieſzawaj ſie : ábo-
wiém nie będzieſz bez obrazy od nich.

11

Bo iáko niewolnik częſto meczony /
nie ieſt bez ſinoſci : tak wſelki przy-
ſiegający y wspominający w całe od
grzechów nie będzie oczyszcion.

12

Mąż częſto przyſiegający będzie pe-
len nieprawoſci / á nie wymiſdzie z do-
mu iego karanié.

13

A ieſli nie ſpełni-
winá iego na nim zoſtanie : á ieſli
nie vzna / dwoiáko grzeſzy.

14

A ieſli
próžno przyſięgł / nie będzie wolen :

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

bo dóm iego nápełni ſie pomſtą.
Jeſt y ina mowa przeciwna / tu
ſmierci / boday ſie nie náłaziá w oſiá-
dłoſci Jakobowéy. Bo od miło-
ſciernych wſytko to będzie oddalo-
no / á w grzechách wálac ſie nie beda.
Nieobyczájney mowie niechay nie-
przywykają wſtá twoie : ábowiem w
miej ieſt ſłowo grzechu. Pámietaj
ná oycá y ná mátkę twoie / bo w po-
ſrédku pánów ſtois. By ſnadź cie-
bie Bóg przed oczymá ich nie zápa-
mietal / á bys od zwyczáiu twego zgłu-
piawſzy lekkoſci nie cierpiał / á wola-
bys ſie byl nie národzić / y przeſtina-
bys dzień národzenia ſwego. Czło-
wiek który przywykł ſłowom wragá-
nia / przez wſytki dni ſwoie / nie be-
dzie wycwiczon. Dwa rodzące obfi-
tuiz w grzechách / á trzeci przywodzi
gniéw y zátrocenie. Duſá gorąca
iáko ogień palący / nie będzie vga-
ſzona áz co poſknie : á człowiek
złoſliwy w vſciech ciáła ſwego nie
przeſtanie áz ogień podpali. Czło-
wiewi nieczyſtemu każdo chléb ieſt
ſłódki / nieczyſtému ſie przeſtepuje áz
do końca. Każdy człowiek który
wyſtepuie z tojá ſwego / wſgardzają-
cy duſę ſwoie y mówiący : Ktoż nie
widzi : Ciemnoſci ogárne / y mie / á
ſciány mie odkry / á żaden mie nie
widzi : Kogóż ſie obawiam : grze-
chów moich nie będzie pámietal
Nawſyſzy. A nie rozumie / iż wſytko
to widzi oko iego / ábowiem wypę-
dza od niego boiaźń Boga / taka bo-
iaźń człowieká / y oczy człowieczé bo-
iące ſie go : á nie baczý iż oczy Pán-
ſkie dáleko ſą iáſnieyſzé nád ſłonce /
wypátruigce wſytkie drogi człowie-
czé / y głąbokóſć przepáſci / y ná ludz-
kie ſercá pátrzącá ná ſkróté ſtrony.
Ábowiem Pánu Bogu piérwéy niſi
były ſtworzone wſytkie rzeczy znáto-
mé ſą : także y po dokonczeniu ná
wſytko pátrza. Ten ná vlicách
miejſkich pomſte odnieſie / á iáko
zrzébiec kónſki gonion będzie / ágdzie
ſie nie ſpodzicie będzie poiman. A

*to ieſt, bla-
nierſtwo.

*nieoducny
ſie.
Prz. ciw lá-
kómſtwu y
cudzołó-
ſtwu.
*takomego.
*dogore. G.
*nieczyſty
wóciele ſwoim
G.
*zły.
*nie rządz.
*cudzołóznik

*człowieká
rytko.

*Cudzołó-
znik.
*G.

Modlitwó
powſciągłi-
woſć ięzy-
ká y pożą-
dlivoſci.
*w ſkłonno-
ſci warg mo-
ich.

*myśli y ſer-
cá mego, G.
moim.

*G.

*o ięzyku.
Oſobliwa
náuka o uſy-
waniu ięzy-
ká.
*W głup-
ſtwie ſwym,
G.

*G.

*plagá.

Cudzołożni
ca iako cie
żko grzeszy.

1.
2.
3.
4.

Madrość
sama siebie
chwali.
sama siebie,
Hebr.
G.

wzgromi-
deniu.

G.

Z początku
swego y z
mocy swej.

G.

dał odpoczy-
nek namioro-
wi memu. G.

w przyby-
tku. G.

32 będzie stomota wszystkim dla tego iż
nie rozumiał bojaźni Pańskiej. Tak
y niewiasta każda która opuszcza me-
33 ża swego y stanowi dziedzictwo z cu-
dżego małżeństwa: naprzód bowiem
była niewierna w zakonie Dawysze-
go: potym zgrzeszyła przeciw mezo-
wi swemu: porzuciła przez cudzoło-
34stwo nierząd popelnila / a z innę me-
żę dzieci podzuciła. Ta będzie wy-
wiedziona do zgromadzenia / a o sy-

35 nach iey dozór sie weźmi. Nie roz-
korzenia sie dziatki iey / a galsztiey
36 nie daj owoc. Zostawi pamiętkę
swą na przeklectwo / a stomota iey
37 nie będzie zgładzona: A poznaję
któzy pozostali / iż nie jest nic lepszę-
go iako bojaźń Boga: a nie wdzięcz-
nięyszego iako pilnować rozkazania
38 Pańskiego: Wielka jest chwala na-
śladować Pana: bo przedłużenie ży-
wota będzie wzięte od niego.

jestbydz przy-
szym do nie-
go, G.

ROZD. XXIII.

Madrość zaleci

1 dusze swoje / a
2 w Bogu będzie
3 wczona / a w po-
4 szród ludu swego
5 będzie sie chlubi-
6 ta. A w łoscie-

1 lech Dawyszego otworzy usta swe / a
2 przed oczyma woyska iego będzie sie
3 chlubiła / a w posród ludu swego
4 będzie wywyższona / a w zupełności
5 swietey będzie w podziwieniu / a w
6 wielkości wybranych będzie miała
7 chwałę / a między błogosławionymi
8 będzie błogosławiona / mówiąc:
9 Jam wysła z ust Dawyszeg / pier-
10 worodna przed wszystkim stworzenim:
11 Jam sprawiła na niebie aby wscho-
12 dziła światłość nieustająca / a iako
13 mgła okryłam wszystkie ziemie: Jam
14 mieszkala na wysokości / a stolec mój
15 na słupie obłokowym. Samam o-
16 beśła okrag niebios / y przemie-
17 lam głębokość przepaści / chodzilam
18 po walech morskich / y stałam na
19 wsłktiey ziemi / y między wsłktim lu-
20 dem / y w każdym narodzie miałam
21 przodek: a wszystkich wysłkich y ni-
22 słkich serca mocam podeptała: a w
23 tym wszystkim szukałam odpoczynku
24 y w dziedzictwie Pańskim mieszkac
25 bede. Tedy przykazał y rzekł mi swo-
26 rzyciel wszech rzeczy: a który mnie
27 stworzył / odpocynał w przybytku
28 moim / y rzekł mi: Mieszkaj w Ja-
29 kobie / a w Izraelu weźmi dziedzictwo
30 a między wybranymi memi rozpusc
31 korzenie. Od początku y przed wie-
32 ki jestem stworzona / y aż do przyszle-
33 go wieku nie wstane / a w mieślaniu
34 swietym słuzyłam przed nim. A ta-

35 kem w Sionie jest utwierdzona / a w
36 mieście swietym także odpoczywa-
37 la / a w Jeruzalem władza moja / y
38 rozkorzeniam sie w zacnym naro-
39 dzie / y w dziele Boga mego dziedzic-
40 two iego / a w pełności swietych za-
41 dziejenie moje. Wyślesionam w
42 zgore iako drzewo Cedrowe na Li-
43 banie / y iako Cypress na gorze Sio-
44 nie. Wywyższalam siciako palmę
45 w Kades / y iako ksepienie różey
46 w Jerychu: Jak opiekna oliwa na
47 polu / a iako Jambow testem powys-
48 szona nad wodę / na ulicach: Ja-
49 ko cynamon y balsam woniałcy
50 wydalał wonnosc / iako mirra
51 wybowa dała mi słodkosć wronności:
52 a iako storak / y galban / y onguła / y
53 gułta / y iako kadzido / mienarzmo-
54 ne napelnilam wronnością mieszka-
55 nie moje / y iako balsam / nie mieślanę
56 wronności moia. Ja iako cedrin
57 rozściagnelam galezie moje / a gale-
58 zie moje czei y łaski. Ja iako winne
59 drzewo wypusciłam wdzięczną won-
60 ność / a twiatki moje owocem czei y
61 wczności. Ja matka piekney mi-
62 łosci y bogobojności / y wzniata ysa
63 dziecie swietey. We mnie wsłka
64 listka diogi y prawdy / we mnie wsł-
65 ta nadzieia żywota y cnoty. Przydz
66 cie do mnie wsłcie / którzy mnie pra-
67 gniecie / y naderżcie sie owocem mo-
68 ich: A borem duch mój / słodsy
69 nad miód / a dziedzictwo moje nad
70 miód y plaster miodu: Pamiętkę
71 moja na rodzić wielkoy. Ktozy
72 mnie iedzą / iesze latnąć beda: a kto-
73 rzy mnie pią / iesze piagnąć beda
74 A kto mnie słucha / nie będzie zawsty-
75 dzon: a który przez mnie sprawi /
76 nie zgrzeszy. Ktozy mnie obiaśnią /
77 ię / beda mieć żywot wieczny. To

Hermonie,
G.

w Kadesie
abo w Engad-
die, G.

G.

z nienaręnio-
nego drzewa
przednieysze.

możesz.

abo dobrej,
G.

G.

Z rozma-
itych dobro-
dziejstw lu-
dziom uczy-
nionych.

abo dobrej,
G.

abo dobrej,
G.

abo dobrej,
G.

abo dobrej,
G.

abo dobrej,
G.

abo dobrej,
G.

wszysto

prymiera.

33 wszystko księgi żywota y testament
nawyszejszego / y poznanie prawdy. ?
Zakon rozkazał Mojżesz w przykaza-
niu sprawiedliwości / za dziedzictwo
34 domowi Jakobowemu / y obietnice
Izraelowi: ? Postanowił Dawido-
wi słudze swemu wzbudzić z niego
króla namocniejszego / a na stolicy
35 majątku siedzącego na wieki. ?
Który obficie wylewa iako Phison
mądrość / a iako Tygrys czasu no-
36 wych zbóż. ? Który iako Euphrates
napełnia rozum: Który zbiera iako
37 Jordan we żniw. ? Który wydawa
naukę iako światłość / a stawia iako
38 Gehon czasu zbierania win. ? Kto-
ry i sam pierwszy poznat doskonałe /
39 a mdlejszy nie dosięgnie ię: ? Bo
D nad morze obfitowało zrozumienie
ię / a rada ię nad przepaść wielką.

14 Od początku y przed wieki stworzona ie-
stem. ? Ależ tu mówi o przedwiecznej mądro-
ści / że stworzona jest / wsłakie aby się to na
tym niemyśli / rozumieć ią byż z naszego
stworzenia / troche przed tym ver: 5. mówi / że
jest rodzona przed wszystkimi stworzeniami / y
stworzyła wszystko. A tak niemożę tego nikt
rzec / aby mądrość Boża / była właśnie stwo-
rzona. Bo to słowo stworzyć / w piśmie S.
nie iednakże znaczy: podczas znaczy z naszego
co czynić / iako Gen: 1. Podczas znaczy ro-
dzenie albo odrodzenie. Ephes: 2. ver: 10. y 4.
ver: 24. Ps: 50. ver: 12. Jako tedy tam na tych
miejscach / nie żaraz rozumieć o stworzeniu
własnym y prawdziwym / dla innych słów
przyłączonych: tak y tu w Salomona z innych
słów przydanych rozumieć / iż tu przez stwo-

40 ? Ja mądrość wylałam rzeki. ? Jam
41 iako przepływ wody niezmierny z rzek
liniam iako rów rzeki / a iako rury wy-
42 wiedzienie wysłałam z raju. ? Rzekłam:
polecie ogród mój szepienia / y napeł-
43 nie owoc łaski mojej. ? A oto stał mi
sie przepływ pełny / a rzeka moja podo-
44 bna morzu. ? Bo nauka iako świat-
nie oświecam wszystkim / y opowiem
45 ią aż w dalekie strony. ? ? Przenikne
wszystkie niższe części ziemi / a oglą-
dam wszystkie spiące / y oświecę wszy-
46 tkie wstające w Pana. ? Jeszcze wyle-
naukę iako prorocstwo / y zostawie ią
szukającym mądrości / a nie przestá-
ne w rodzajach aż do wieku świete-
47 go. ? Obaczcie żemci nie sam sobie
pracował / ale wszystkim szukającym
prawdy.

45 rzenie rozumieć mamy rodzenie y początek
mądrości / iakoby rzekł: Od początku y przed
wieki wrodzona jestem.

Przenikne wszystkie niższe części ziemi. ?
Tego wiersza Grękie księgi teraz niemają:
wsłakie niewatpimy iż przed tym był / y żad-
to tłumacz łaciński wziął. A tak obiecuje tu
mądrość ona przedwieczna / iż nietylko mia-
ła oświecić ten okrąg ziemi / ale też y do pie-
kłów przeniknąć. Co się wypełniło na ten
czas / kiedy Pan Christus śpiący do pie-
kłów swą obecnością oświecił umarłe sprá-
wiedliwie / y ich dusze z soba wyprowadził. To
się rozumie o tych / którzy mieli nadzieję w pa-
nie / iako też przydat: a nie o tych którzy sa-
potępiani na wieki.

ROZD. XXV.

W trzech rzeczach upodobało
sie duchowi me-
mu / które się po-
dobają przed Bo-
giem y przed lu-
dzmi: ? Zgodá
bracię / a miłość bliskich / a mąż y nie-
wiastá dobrze się z sobą zgadzający.
? Trzech rodzajów nienawidzi duszá
moją / a ciężko mi bázno na dusze ich:
? Ubogiego pysznego: bogacza kła-
mliwego: a stárcá "głupiego" y bez-
rozmumnego. ? Czegoś w młodości
swój nie zgromadził / iako w swej stá-
rości nabył: ? Jako piękny siedzi-
wości rozsydek / a stárcóm wiedzieć
ráde! ? Jako piękna sstárzałym mą-

8 drość / a sławnym rozum y radá! ? Bo
9 roná stárcy wielką wiadomość / a
10 sławá ich boiażn Boża. ? Dżiwieć
B rzeczy sercu nie podeyżrzanych wiel-
cem wáży / a dżiesiątą opowiem lu-
dziom ięzykiem. ? Człowiek który zá
żywota ma pocieche z dżiatek / a wi-
dżi wypadek nieprzyjaciół swoich.
11 ? Szczęśliwy który mieśka z rostro-
pną żoną / a który się nie potknął ięzy-
kiem swoim / y który nie służył niego-
dnym siebie. ? Szczęśliwy który ná-
12 lażł "przyjaciela wiernego" / y który os-
powiáda sprawiedliwość wśóm słu-
chającym. ? O iako wielki który ná-
13 lażł mądrość y wmiętność: ale nie
14 jest nád bogatego się Páná. ? boiażn
Boża wyniosła się náderwysko:
15 ? Błogosławiony człowiek któremu
dátowano jest / aby miał boiażn Bo-

Dżiwieć
rzeczy ch-
walebnych
bez podey-
żżenia.

roztropność
G.

G.

"Którę" dano
jest dar boia-
żni bożey.

Naylepsze
rzeczy.

1
A

między so-
braćy.
Nagorsze
rzeczy.

świado-
stwa
k. G.

Starym przy-
stoi mą-
drość.

Kupiec y
Kaczmaz.

Kupieństwo
niebezpie-
ne.
od Boga y od
przekazania
jego.

ścisła se.

ścisłanie.

zbożny.

Wtrapienie.

Po mowie
znacząco-
wiedli-
wość.
G.
w dzień sa-
dny.

ścisłanie.

Powieść
łowicką
tego jest
wiedza mę-
drosć, G.
G.

głupich, G.

Przybiega
czysta.

26 przyśedł: ¹ Mąż waleczny wstałacy
odwóbstwa y mąż mądry w zgardo-
27 ny: ² a który od sprawiedliwości wste-
puie do grzechu: Bóg na niego go-
28 nągotował. ³ Dwie mi się rzeczy tru-

dné a niebezpieczne widzą: trudno
się kupiec wyrzucić może z występtu: a
Kaczmaz nie będzie w sprawiedliwość
ny od grzechów wstnych.

G.

ROZD. XXVII.

A La wóbstwa
wieleich zgrzeszy-
to: a kto się chce
zbogacić / ¹ od-
wraça oko swe. ²
Jako w posrzo-
dku spoienia ká-

mieni kól się w bicia / tak y między
przedawaniem y kupowaniem ³ ści-
śnie się grzech. ⁴ Będzie stąrt grzech
pospół z grzesznikiem. ⁵ Jeśli się nie
będziesz w bórażni Pánstwy wstawi-
cznie trzymał / przedko będzie dom
twój wywrócony. ⁶ Jako w przesie-
waniu zjeszota zostanie proch: tak
wtrapienie człowieka w myśli jego.

⁷ Naczymia górnarskiego piec do-
świadcza / a ludzie sprawiedliwie po-
kusa wtrapienia. ⁸ Jako praca około
dziewa pokazuje owociego: tak słó-
wo rozmyślné / serce człowieka.

⁹ Przed mową nie chwal męża: bo to
jest ludzi doświadczenie. ¹⁰ Jeśli bez-
dziejś naśladował sprawiedliwości /
dozapisz się y obleczesz ją jako długą
śate pocziwą: ¹¹ y będziesz mieszkał
z nią y będziesz cie bronił a na wieki / a
w dzień wznania nadyjeś wzmocnie-
nie.

¹² Pracy zlatáa się ku sobie po-
dobnym / a prawda wóci się do tych
któzy ją czynią. ¹³ Lew dybie na żywie-
rze zaroje / tak grzechy na czyniacé
nieprawości. ¹⁴ Człowiek święty w
mądrości trwa / ¹⁵ jako słonice: bo
głupi odmienia się jako kśieżyc. ¹⁶ W
posrzedku niemądrych zachoway slo-
wo czasowi: ale między bacznyimi v-
stawićnie byway.

¹⁷ Powieść grze-
śnych przykra / a śmiech ich w ro-
stópach grzechu. ¹⁸ Mowa często
przybiegająca czyni że włosy wstáa
na głowie: a niewieczność jego zá-
tkanie vřu. ¹⁹ Krwie rozlanie w swa-

rze pysnych: a przeklinanie ich cięż-
kie ku słuchaniu. ²⁰ Kto odkrywa tá-
iemnice przyiacielstie / traci wiare / y
nie nadyje przyiaciela po myśli swej.
²¹ Miły bliźniego / a złacz się z nim
wiara. ²² A jeśli odkryjesz táiemnice ie-
go / niedosięgniesz go. ²³ Jako bo-
wiem człowieka który traci przyiaciela
sweego: tak y ten który traci przyia-
znię bliźniego swego. ²⁴ A jako kto praca
z reki swej wpuści / tak es wpuścił przy-
iaciela swego / a nie wchwyćś go.

²⁵ Nie ścigay go / boć daleko jest: bo-
wiem więcej jako sarna z siodła: ²⁶ bo
zraniona jest dusza jego. ²⁷ Już go
wiecej nie będziesz mógł zwięzać: ²⁸ a
złorzeczeństwa jest poiednanie: ²⁹ ale
obiawiać táiemnice przyiacielstie / jest
rospácz dusze nieszczesliwej. ³⁰ Kto o-
kiem mruga kłunie złości / a żaden go
nie odrzuci: ³¹ Przed oczyma twymi
osłodzi vřta swoje y będzie się dżiwo-
wał powieściami twoimi: ale na koń-
cu wywróci vřta swoje / a w słowach
twoich uczyni obraze.

³² Wiele rzeczy
mam w nienawiści / ale nie zrowna-
łem z tym / y Pan będzie go nienawi-
dzał. ³³ Kto kámién rzuca ku górze /
na głowie jego pądnie: a raz zdra-
dliwy zdraycy rozśérzy rane. ³⁴ A kto
dół kopa / weni wpądnie: ³⁵ a kto zá-
kłada kámién bliźniemu / on się obra-
zi: a kto na drugiego sídło stawia
zginie w nim. ³⁶ Kto czyni złá radę /
obáli się nań: a nie obaczy zgd mu
przychodzi. ³⁷ Náigranie y vraganie
pysnych / a pomsta jako lew ³⁸ czyhac
będzie na niego. ³⁹ Sídlem pogina
któzy się cieszą z wypadku sprawiedli-
wych: a boleść zniszczy ie piérwéy
mżli pomra. ⁴⁰ Gniw y zápalczy-
wość oboje są obzrydlé: a człowiek
grzeszny będzie ie miał w sobie.

Przećiw
tym którzy
táiemnice
przyiaciel-
skie wyda-
wają.
bądź mi
wiernym.
Bo iako kto
straci nieprzy-
iaciela swego
tak ty straci-
śś przyacie-
la swego, G

bo rana mo-
że być zá-
wiązana y
pozwarek, G.

zmyśla się
być przyia-
cielem.

a kto go kol-
wiek zna eh-
rání się go, G.
Przećiw o-
bludnym
przyacie-
lom y zdray-
com.

G.

zł, G.

dybać.

ROZD. XXVIII.

O odpuszcza-
niu krzyw-
dy.

śmierciel-
nym.
G.

przykazá-
nia. G.

pożarzy, G.

O grze-
chach iezy-
ki.
G.

O pożycz-
kach.

nie ścisła
raki.

to czegoś
pożyczył.

1
A

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

B

12

13

14

15

Nie chce
mścić/najdzie od
Pána pomste/ á
grzechy iego cho-
wając chorwábe
dzie. ¹ Odpusć
bliźnie² twemu
który cie škodzi/ á tedy tobie proś-
cému grzechy rozwiązané bedą. ³ Czo-
wiek ná czlowieká trzymá gniew/ á
od Boga szuka wzdrowienia. ⁴ Nád
czlowiektem podobnym sobie niéma
miłosierdzia/ á za grzechy swoje pro-
si: ⁵ Sam bedący ciátem/ zácho-
wuie gniew: ⁶ á prosi od Boga smi-
lowania: ⁷ Któż sie bedzie modlił zá
grzechy iego: ⁸ Pámietay ná ostat-
czné rzeczy á przestań wieǳbź nieprzy-
iáźni. ⁹ Albowiem skáza y śmierć wi-
śa w przykazaniu iego. ¹⁰ Pomni ná
boiaźń Pánstá/ á nie gnieway sie
ná bliźniego. ¹¹ Pomni ná zákon Pa-
nawyszego/ á nieważ sobie niebáczno-
ści bliźniego. ¹² Pohámuy sie od zwa-
dy/ á vmniejszys grzechów: ¹³ Bo
czlowiek gnielowiwy zápala zwaǳe/ á
má grzechy zámieśa miedzy przyia-
cioty/ á miedzy té którzy pokóy mája/
wrzuci nieprzyiaźń. ¹⁴ Albowiem we-
dlug drew lesnych/ ták sie ogień roz-
pala/ á wedlug mocy czlowieczey ták
zapálczywość iego bedzie/ á wedlug
bogactw swych podniesie gniew
swóy. ¹⁵ Swar przedki zápala ogień/ á
zwáda skwápliwá wyléwa krew: ¹⁶ á
iezyk poswiadcájący przywodzi ś-
mierć. ¹⁷ Jesli ná iſkre dmucháć be-
dziesz/ rozpali sie iáko ogień: á iesli
ná nie pluniesz/ zágásnie: oboicz wst-
pochodzi. ¹⁸ Obmówcá y dwuiezycz-

16

C

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

D

27

28

29

30

29

30

29

30

29

30

29

30

29

30

29

30

29

30

29

30

29

30

29

30

29

30

29

30

29

30

ny przeklęty: bo wielu zámieśa po-
kóy májacych. ¹ Iezyk trzeci wzru-
szył mnogie y rozegnał ie z narodu
do narodu. ² miásta murowane bo-
gaczów pokáził/ y domy mocarzów
wyrócił. ³ Sily narodów pood-
cinał/ á lud mocny rozermwał. ⁴ Je-
zyk trzeci meźné niewiásty wygnat/ y
pozbauił ie piacich. ⁵ Kto sie nan-
ogláda/ nie naydzie pokóiu/ áni be-
dzie miał przyiaciela ná ktorýmby po-
legat. ⁶ Raz od bieżá czyni siność: á
le raz od iezyká pokruśy kóści. ⁷ Wie-
lé ich legło pásczek mieczá: ále nie
tákiáto ktorzy pogineli od iezyká swé-
go. ⁸ Szczęśliwy który jest obronion
od iezyká złego/ y kto nie przeszedł w
popedliwość iego/ y który nie cią-
gnął iáźni iego/ áni był zwiázan
zwiázkami iego: ⁹ iáźnio bowiem
iego jest iáźnio želáźné: á zwiásk iego
go zwiáská miedziána jest. ¹⁰ Śmierć
iego śmierć nagoniśa/ pożyteczniey-
śe piekło niżli on. ¹¹ Trwáłość iego
nie bedzie trwála/ ále otrzyma długi
niesprawiedliwych: á plomieniem
swoim nie spali sprawiedliwych.
¹² Ktorzy Boga opuszczáją wpádną
nan/ y rozpali sie ná nie/ y nie bedzie
zágáson: á bedzie pusezon ná nie iá-
ko lew/ y iáko Rys obrazi ie. ¹³ Ogródź
ciernim wśy twote/ ¹⁴ nie sluchay ie-
zyká zlosliwego/ á wstóm twóim w-
czyn dzwi y zamki. ¹⁵ Słoto twóie y
srebro twóie złey/ á słowóm twóim
wdziálay wage/ á wstóm twóim we-
dźiála proste: ¹⁶ á strzeż sie abyś snadź
nie podknał sie iezykiem/ á żebyś nie
wpadł przed oczymá nieprzyiaciela zá-
sadzájacych sie ná cie/ ¹⁷ á bylbys wpadł
twóy nie wleczony ná śmierć.

G.

Stan mār-
tych.
Nie bādā
pánował nád
pobożnymi
któzy plomie-
niem iego nie
bādā spaleni,
G.

G.

G.

pokornie mó-
wi.

to po-

od pożyczal-
nika swego.

8 to policzał za rzecz należoną. ² A ie-
B sli nie/ zbawit go pieniedzy tego/ y be-
dziego miał nieprzyjacielem bez przy-
9 czyny: ³ y łaianiem y złorzeczeństwem
odda mu/ a miasto czci y dobrodzie-
10 stwa odda mu potwarzę. ⁴ Wiele ich
nie pożyczali/ nie ze złości/ ale sie bali
aby nie byli osutani bez przyczyny.
11 ⁵ A wśpół nad człowiekiem pokor-
nym bądź serca mężniejszego/ a nie
12 wlecze go dla ialmużny. ⁶ Dla przy-
kazania wspomóż vbogiego: a dla
niedostatku tego nie opuszczay go pró-
13 znego. ⁷ Wtrąć pieniądze dla brata
y przyjaciela twego: a nie kryj ich
14 pod kamieniem na strącenie. ⁸ Po-
toż starb twój w przykazaniach Na-
wyszego/ a będzie pożyczniemy ni-
15 żli złoto. ⁹ Zamkni ialmużne w ser-
cu vbogiego/ a ta cie wyprosi ode
16 wśpół złego. ¹⁰ Bądź miżli tarcz mo-
17 carza/ y miżli wlochnia przeciwko nie-
18 przyjacielowi twemu będzie walczy-
19 ła. ¹¹ Człowiek dobry reczy za bliźnie-
C go swego: a który wstyd stracił opu-
20 ści go. ¹² Nie zapominaj łaski reko-
mięgo: abowiem dał za cie dusze swo-
21 ie. ¹³ Przed rekoymiem wcięka grze-
22 siny y nie czysty. ¹⁴ Dobrą rekoymie
przypisuje sobie grzesznik: a niewdzie-
cznego serca człowiek opuszcza tego
23 który go wybawił. ¹⁵ Mąż reczy za
bliźniego swego: a gdy straci wstyd/
24 będzie opuszczon od niego. ¹⁶ Reko-

iemstwo złe/ pogubiło wiele tych co
25 sie im dobrze powodzi/ y zruszyło ie ta-
ko nawalności mości. ¹⁷ Ludzie mo-
żné obróciwszy w kolo z domu wy-
pedziło/ y tulali sie między cudziemi
26 narody. ¹⁸ Grzesznik przestępniący
D przykazanie Pánstie w padnie we złe
rekoiemstwo: a kto wśilnie wiele sprá-
27 rować w padnie w sad. ¹⁹ Podpoma-
gay bliźniego według możliwości two-
28 iey/ a strzeż sie abyś nie wpadł. ²⁰ Przec-
dnięś potrzeby żywota człowieka-
29 go/ wodą/ y chleb/ y odzienie/ y dom/
tu okryciu skarcności. ²¹ Lepšie jest
żyćie vbogiego pod dachem z deszczem/
niż kosztowne potrawy w gościnie
30 bez domu. ²² Mąto za wiele niechci
sie podoba/ a nie wślysyś wrągania
31 tulania sie. ²³ Niedźny żywot przeno-
sić sie z domu do domu/ y gdzie be-
dzie komora mieśkal/ nie pocznie so-
bie bezpiecznie/ ani geby otworzy:
32 ²⁴ Będzieś przyjmował gościá y kar-
mił/ y napawał niewdzięczne: a nad
to słów przytęchł słuchać będzie.
33 ²⁵ Chodź sam komorniku/ a przytę-
stól: a co masz pogotowiu/ naktá mi-
34 insie. ²⁶ Wstap dla pocziwosci przy-
taciół moich: dla potrzeby domu
35 mego mam brata gościá. ²⁷ Ciężko to
człowiekowi mągacemu rozum: tak-
ianie dla domu/ a wrąganie pożyczá-
iącego.

skodliwe,
niebezpieczne.

G.

abow zwá-
ay.

Potrzeby ży-
wota.

Komora
mieśkal.

narzékání.

abow bogim
cierpiwym.
G.
abow pożycz-
ku.

śafny skár-
bem twym
według przy-
kazania. G.
w tonie abo
w zánadzu.

ialmużni.

O rekoim-
stwie.

G.

O wychoz-
waniu dzie-
tek.

G.

G.

ROZDZ. XXX.

To miluje sy-
ná swego/ wsta-
wicznie go bi-
czem wzbięra/ a
by sie cieşyl ná
swym ostatku/ a
nie mącal dziwi-
sąsiedzkich. ² Kto ćwiczy syná swé-
go/ będzie chwalon z niego: a mie-
dzy domowymi będzie sie z niego chlu-
3 bil. ³ Kto naucza syná swego/ czyni
zazdrość nieprzyjacielowi/ a między
przyjaciół będzie sie z niego helpil.
4 ⁴ Umart oćiec tego/ a iakoby nie v-
márt: bo po sobie zostawił podobné-
5 go sobie. ⁵ Widział za żywota swé-
go/ y miał pocieche z niego: a vmié-
rając nie ząstrąsował sie/ ani sie zą-

6 wstydził przed nieprzyjaciół. ⁶ A-
bowiem zostawił obronice domu prze-
ciw nieprzyjaciółom/ a przyjaciółom
7 oddawałacęgo dobrodzieystwa. ⁷ Dla
dus synowstich będzie obwieszował
rany swé/ a ná każdy głos zątrwożá
8 sie wnetrznosci iego. ⁸ Kon nieobie-
B żdony stáie sie twárdousty/ a syn roz-
9 pusty stáie sie niemiety. ⁹ Pieś
syná a przestráşy cie: igray z nim/ a
10 ząsinući cie. ¹⁰ Nie smięy sie z nim:
abyś nie żálował/ a ná ostatku z
11 ciępną zeby twoie. ¹¹ Nie daway
mu swéy woléy za młodu/ a nie lećce
12 sobie wáż myśli iego. ¹² Náchylay sy-
ie iego za młodości/ a obitay bóki ie-
go póki jest dziećciem: by inadz nie
zátwardniał/ y nie stálci sie nieposlu-
13 şnym/ a będzieś miał żálość serdecz-
ną. ¹³ Ćwicz syná swego/ y pracuy o-

nie zerzytał
zgbomá. G.

O zdrowiu
cielesnym.

*mocni.

Zbytne sta-
ranie o bo-
gactwach
gani.*Czynna pra-
ca, spóć niedo-
począ, G.
*sen odcynus-
ie, G.*nie rydzie
korania.
*skłócić
wzrost meczy.*niebryje za
bogactwami
*G.*miedzy lu-
dem, G.

*G.

14 Kolo niego / abyś sie nie obraził o ską-
radosć tego. * Lepszy jest ubogi zdro-
15 wy / a mocny w silach / niż bogacz
C słaby / y utrapieniem starany. * Zdro-
wie duszne y w światobliwości spra-
wiedliwości / lepsze jest niż w pełni
16 złoto y srebro : a ciało *dużę nad nie-
zmiernę bogactwa. * Niemasz bo-
gactwa nad bogactwo zdrowia cie-
lesnego / y niemasz więcej nad weso-
17 lę serca. * Lepsza jest śmierć niżli
gorzki żywot / y odpocznienie wiece-
18 nie niżli niemoc długa. * Dobrze nie-
póspolite w gemby zamknięte / iako
19 nożenia potraw składowe około gro-
20 bu. * Co pomoże ofiarą białawowi :
21 bo ani iesteś będziesz ani woniać. * Tak
którego Bog przesładowie / odnoszący
zapłatę nieprawości : patrzęcy oczy

22 ma y wzdychający / by trzębienie / o-
blapiący pannie y wzdychający.
D * Nie podaway w smutek serca two-
go / ani samego siebie trapić radosz two-
23 iza. * Wesoł się sercem toć jest żywot czo-
wicz / y starb światobliwości nie-
przebrany : a wesoł meż jest długi
24 wiek. * Smutnyś nad duszą swoją
podobając się Bogu / a wstrzymaj się :
zgromadzay serce swe w światobli-
25 wości tego / y odpędzay strasunek dą-
leko od siebie. * Bo wiele ludzi smu-
tek pobit / a niemasz w nim pożytku.
26 * Szadrosć a gniew wzmniejszą dni /
a zbytne staranie starosć przed cza-
27 sem przewiedzie. * Serce iasne weso-
le też jest przy potrawach : bo potraw
wy tego z pilnością gotuj.

O smutku y
wesołym ser-
cu.

*G.

*Milay zdro-
wie swie / a
ciebie serce swo-
le, G.

ROZDZ. XXXI.

1 **S**WATOŚĆ O-
Kolo bogactw
A wysuszy ciało : a
zbytne myślenie
około nich odcy-
nie sen. * Myśle-
nie o przyrzeczeniu
2 odwraca smysł / a ciężka chłoba trze-
żwia czyni duszę. * Pracował bogacz
3 w zbieraniu majątności / a w odpo-
czynieniu swoim będzie napełnion
4 dobiarami swymi. * Pracował się ubo-
gi w niedostatku żywności / a nako-
5 niec niedziwnym się stanie. * Kto milu-
je złoto / nie będzie bez winy : a kto
6 szuka skazitelnosci / będzie ię napeł-
nion. * Wiele ludzi dani są na wpa-
7 dek dla złota / y dla piękności ię ssta-
ło sie ich zarracenie. * Drzewo obraże-
nia jest złoto ofiarujących : biada
8 tym którzy za nim goniz / a każdy glu-
pi zginie przez nie. * Szczęśliwy bo-
gacz który jest nalezion bez zması / y
9 który za złotem nie biegat / ani wfał
w pieniądząch y w skarbiech. * Ktoż
10 jest taki / a będziemy go chwalić : a bo-
wtem uczyni dziwy w żywocie swo-
im. * Kto jest w tym doświadczony /
a jest doskonały / będzie miał chwale
wieczną : który mógł zgrzeszyć / a nie
11 zgrzeszył : źle czynić a nie czynił. * A
B przetoż wwiędzone są dobra tego w
Pánu / a ialmużny iego będzie wysła

12 wiało wszystko zgromadzenie swie-
tych. * vsiadłes za stołem wielkim /
13 nie rozdzielał pierwsy nad nim ge-
by twoje. * Nie mów tak : Wiele jest
14 co na nim jest. * Pamiętay że jest zle-
15 oko zlosliwe. * Co gorszego stwo-
rzono jest nad oko : przeto na każde
16 weyżnienie swe płakać będzie. gdy pa-
trzy / nie ściągay reki twoje / pier-
17 wsy / abyś sie nie stromat zelsony za-
zdrosć. * Nie obciążay się na wieczie.
18 * Rzeczy bliźniego swego zrozumiey
19 z samego siebie. * Pożyway iako czo-
wiek skromny tych rzeczy które przed
20 cie kładą / abyś wiele iedząc nie był
mian w nienawości. * Pierwey prze-
21 stań dla dobrych obyczajów : a nie
bądź zbyt / abyś snadź nie obra-
22 żił. * Ależliś miedzy wielą vsiadł
nie ściągay pierwey niż oni reki two-
ie / ani pierwey chciey pić. * Jako
23 dosyć jest człowiekowi cwiezonemu
trochę winy / a spiąc nie będziesz sty-
24 skował od niego / ani poczuiesz bole-
ści. * Czucie / kolera / y gryzienie
25 meżowi głupiemu : a w mierzonym
człowieku sen zdrowy : będzie spał aż
26 do zarania / a dusza iego z nim się ko-
chac będzie. * Ależliś będziesz przymu-
27 sion wiele iść / wstań z posrzedku /
zwroc : a wzyć się / y nie przypawis
o niemoc ciała swego. * Sluchay mis-
synu a nie gardz nim : a na ostraku
nawdy się słowa moie. * Bądź raczy w
każdey sprawie twojej / a nie przyjdzie

*G.

O obyczaj-
ach przy
stole.*szadrosć-
w, rozumiey
gospodarskie.
*gospodarz.
*G.*co robie nie
milo, tego nie
czyni drugie
m.

*G.

*G.

*nie wyśpa-
nia.

*G.

Miernie pić
wino.

"nie czyni
mądrym w
półnaniu
wina. G.

"abo którzy
nie pić wi-
na. G.
"G.

Co przy sto-
le ma czynić
przełożony
starszy mł-
dziej.

"G.

"abo nie prze-
czytaj.

"G.

"nie fa-
lażować

"gromem. G.

28. na cie żadna choroba: Chlebowadawce
błogosławić będą wargi wielu / a
świadećtwo prawdy jego wiernie.
29. Przeciw skapemu w chlebie będzie
semrało miasto / a swiadećtwo zło-
ści jego prawdziwe jest. "Którzy ra-
dzą pić wino / nie pobudzaj / bo wino
30. w nich zetrąciło. "Ogień do swiade-
cz. wpadł / wadego: tak wino do
31. wpił / te serca pysnych pokaze.
32. "Którzyom stworzą żywot / wino w
trzeźwości: "Jesli nie miernie pić bez-
33. dzień trzeźwi. "Cóż jest za żywot teg/
34. "Któręgo vmnięysa wino: "Cóż
35. odęymie żywot: śmierć. "Wino dla

36. wweślenia stworzone jest / a nie dla
pićństwa z początku. "Radosć du-
37. sze y serca / wino miernie pić. "Zdzo-
38. wie jest dusze y ciała / miernie pić. "Wi-
39. no zbytne pić / czyni zagnęzenie y
40. gniew / y wiele wypadków. "Gorzkosć
dusze / wino zbytne pić. "Smiałość
pićństwa nieopatrzne go obrażenie /
41. vmnięysa sil / y zadręca rany.
"Nie strofuy bliźniego przy biesie-
dzie wina / ani lekce go waż przy do-
brych myśli jego: nie mów mu słów
stromotnych: a nie nalegaj mu w
pominające się.

"G.

"przeświad-
ac mu się. G.

ROZD. XXXII.

Wskazanożonym
cie uczyniono / nie
wynos się: bądź
miedzy nimi ia-
ko jeden z nich.
"Strącaj się o nie-
a tak siadaj / a odpierawoży wpytko-
"Karanie swe / siadaj do stołu: "abyś
nie weślit dla nich / y wziął wieniec
zdobę łaski / y dostał wraczenia od-
4. towarzystwa. "Mów starszy: bo-
5. przystoi / pić słowo z wielkim
bażeniem / a nie przesadzaj mu-
zyce. "Gdzie niemaś słuchania / nie
6. wylewaj mowy / a nie wynos się w
mądrości twojej gdy czas nie pote-
7. mu. "Kamyszek karkunkulus w
8. kłopot przy biesiedzie wina. "Jako
9. w robocie złoty sygnet jest Smá-
ragdowy: tak melodia śpiewaków
10. przy wdzięcznym / a miernym winie.
11. "Słuchaj milcząc / a dla wdzięcz-
12. ści przybędzie dobrej łaski. "Mło-
13. dzieńże mów za ledwie rzeczy two-
14. iej. "Jesli cie dwa kroć zopytają /
15. niech będzie krótka odpowiedź two-
16. ja. "W wielu rzeczach bądź iakobyś
17. nie wiedział / a słuchaj milcząc / tu-
18. dzień y pytać. "Miedzy Pány nie
19. bądź smiały: a gdzie są starzy / nie
20. wiele mów. "Przed grudem wprze-
21. daj błyskanie: a przed sromieźliwo-

22. ścią wprzędzi wdzięczność: a dla w-
23. dzieńności przybędzie dobrej łaski.
24. "A w godzinie wstania / nie baw się:
25. ale pierwszy bież do domu swego y
26. tam się zabawiaj y tam gray / y czyn
27. pomyslenia twoje / a nie wgrzechach
y w pysnych słowach. "A z tego wpy-
28. tkiego błogosław Pána który ci
29. stworzył: y który ci napajał wpytkie-
30. go dobra swego. "Kto się boi Pána /
31. przyjmie naukę jego: a którzy go su-
32. kają rano / nardzą błogosławieństwo.
33. "Kto szuka zakonu / będzie im napel-
34. nion / a kto zdradliwie czyni / obrazi
35. się on. "Którzy się boją Pána / nardzą
36. sąd sprawiedliwy / a / sprawiedliwo-
37. ści iako światłość zapala. "Człowiek
38. grzesny będzie się chronił karania / a
39. wedle wolę swę nardzie przykłady:
40. "Naj poradę nie zaruć wyrozu-
41. mienie: obcy y pysny nie wleknie się
42. strachu: "A porę iako uczyni sam
43. przez się bez porady / swoimi też wy-
44. nalezkami karani będzie. "Synu nie
45. nie czyn bez rady / a po uczynku
46. nie będziesz żalował. "Droga wpaści
47. nie chodź / a nie obrażisz się o kámi-
48. nie: "nie zwieraj się pracowitej dro-
49. dze / byś nie uczynił duszy twej obra-
50. zy: "y od senów twoich mię się na-
51. pieczy. "W każdej sprawie twojej
52. wiara wierz duszy twojej: bo to jest
53. zachowanie przykazan. "Kto wierzy
54. Bogu / strzeże przykazania: a kto w
55. nim wfa / nie będzie vmnięysen.

Pożytki
strzegących
Bożego
przykaz-
nia.
"obłudnik. G.

"czary.

"złościwy.

Dobrze się
poradzić.
"G.

"nie wfa
gladkiej dro-
dze. G.
"G.

ROZD. XXXIII.

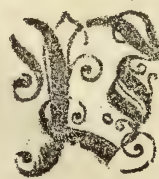

W Jacęgo sie
Páná nie podkáz
ia złé : ále go
Bóg w potusie
záchowa y wybá
wi od złeg. Ma
dry nie ma w nie-

nawisici przykładania y sprawiedliwo-
ści y nie rozbić sie iáko okret w na-
walności. Człowiek roztropny wie-
rzy zakonowi Bożemu / á zakon mu
wierny. Kto pytanie obiasnia / ná-
gotnie słowo / á tak bedac prośony
bedzie słuchan / y záchowa nauke / y
dopiero odpowie. Wnetrznosci
glupiego iáko kolo w woza : á mysle-
nie tego iáko os która sie obraca.
Stádníe tak y przytaciel nasmiéw-
ca / pod káżdym który ná nim siedzi
rza. Czemu dzień przewysza dzień
y swiatlosć tákże swiatlosć : y ieden
rok drugi : od slonca. Rozdzielo-
né sa vmietnosciá Pánstá przez v-
czynioné slonice y strzegacé rostkázá-
nia. A odmienil czasy y swietá ich /
á w nie swiećieli dni swieté ná go-
dziny. Z tych wywyszył y wstawil
Bóg / á z nich wlozył w lizbe dni. A
wszystcy ludzic z ziemie á z prochu / z ká-
d Jadam iest stworzony. W wielko-
sci vmietnosci Pán ie rozdzielił / á
drogi ich odmienil. Z nich błogosła-
wil y wywyszył : y z nich poświęcił
y przywlaszczył sobie : A z nich prze-
kázal y wniósł y wywrócił dla ich od-
laczénia. Jáko glina gárneczarsá w
refu tego / czynic z niéy y lepic : y wsy-
tkie drogi tego sa według woléy ie-
go : ták człowiek w refu tego który
go wczynil / y odda mu według zdá-
nia swégo. Przeciwko złému dobre /
á przeciwko smierci żywot : ták y prze-
ciwko meżowi sprawiedliwemu grze-
snił. A ták patrzą ná wszystkie spá-
wy narzyszego / dwoie á dwoie á ied-

no przeciw iednému. A ia naposlez
dnieysz ocucilem sie / á iáko ten który
zbiéra winné iągody po tych co wino
zebráli. W błogosławienstwie Bo-
żym y samem miał nádzieie : á iáko
ten który zbiéra wino / napelnilem
práse. Obaczcież zediem nie sobie sa-
memu pracowal / ále wszystkim suká-
iczym vmietnosci. Słuchaycież
mie Wielmożni / y wszyscy ludzic /
á przelozeni koscioła biérzcie w vsy.
Synowi y niewiescie / bráta y przy-
tacielowi nie day mocy nád sobá za
żywota : á osiadlosci twoiej nie pu-
szczay drugiemu : bydz snadź žal nie
bylo / y zebyś nie musial o nie prosic.
Pokis ieszcze żyw y techniesz / niechay
cie nie odmieni żadné ciało. Bo le-
piey iest aby v ciebie synowie twoi
prosil / niżlibys ty miał patrząc w re-
ce synów twoich. We wszystkich spá-
wach twych miéy sam żywierzchnosc.
Nie czyn z mazy sławie twoiej. W
dzień skonczénia żywota twego / á
czásu seściá twego rozdzieli dziedzic
two twoie. Obrót y kiy y brzemie o-
słowi : chléb y karanie / y robota nie-
wolnikowi. Pracnie w kárnosci / á su-
ka odpoczynać. Pusć mu wolno réce /
á suká wolnosci. Járzmo y lec syie
twarda kieruiá / á niewolniká náchy-
laia roboty wstawiczné. Słudze zlo-
slivému meki y petá : posli go ná ro-
bore / aby nie próznował. Bo wiel-
kiej zlosci náuczyló próznowanie. Po-
stawiaj go ná robotie / bo mu ták
przystoi. A iesliby nie słuchal náchyl
go petámi. A nie przewodzi zbytnie
nád wszelkim ciałem : wśakże bez roz-
sadku nie czyn nic ciężkiego. Jesli masz
sluge wiernego / mechci bedzie iá-
ko dusá twojá / iáko bráta ták go sá-
my / bos go we krwi dusie dostal.
Jesli go obrazisz nie winnie / wcie-
cze : á iesli powstawszy odeydzie / ko-
góbys miał sukac / y ná której dro-
dze go sukac / nie wiesz.

ROZD. XXXIII.

Różna nádzieia y
klamstwo meżowi glu-
piemu / y sny wynoszą nie
roztropné. Jáko który
chwytá cien y wiátr go-

ni / ták y który wiáre dáie snóm kłam-
liwym. To wedle tego / widzenie
snów / przed obliczem człowieczym
podobienstwo człowiecze. Od nie-
czystego co bedzie oczyszceno : á od
klamce co prawdziwego bedzie po-
wiedziano. Wieszby obledné / y

Bóiaćy sie
Bogá y ma-
dry.

G.

Wiernie sie
w zakonie o-
biera. G.

Iest zacniéy
sy ná drugi.

O przeyrge-
niu y odrzu-
ceniu.

Poświęcił G.

z stanów ich
G.

działa.

á pobożny
złósćwemu
G.

O marności
snów.

G.

Nie spus-
zczay máie-
tności do
smierci.

iáko sie zc-
ládza ob-
chodzie.

G.

chłopa.

G.

wróz-

Doświadczo-
ny.
Doświad-
czanie sił
człowieka
nauczy.

* a więcę ro-
zumiem niż
mogę powie-
dzieć. G-
" będzie był
duch rych kró-
wy sie Bogá
bois. G.
" G.

Go mitui G

Którę ofiá-
ry są Bogu
miłe.

*G.

Ofiara czy
ściąca. G.

2111 wróziłi klamliwé / a sny złé czyniących
 2112 márníść są. ² A iáko rodząc prácu-
 2113 igracy / serce twoie fantázye ciérpi. Chy-
 2114 bá iestliby od Nawysšégo zesłane by-
 2115 ło náwiedzenie / nie przykładay do
 2116 nich sercá twego: ³ Bo wielu wbląd
 2117 sny wpráwiły / y wypádlí máigcy w
 2118 nich nádzieie. ⁴ Bez klamstwa będzie
 2119 wykonano słowo zakonu / a mądrość
 2120 w vsćiech prawdziwého będzie wy-
 2121 równána. ⁵ Kto nie iest kufiony / cóż
 2122 wie: ⁶ Máz wielu rzeczy świadomy
 2123 wiele myśleć będzie: a kto sie wiele
 2124 náuczył / będzie wypowíadał mą-
 2125 drość. ⁷ Kto nie iest świadom / máło
 2126 wie: a który w wielu bywał / rozmna-
 2127 ża złość. ⁸ Kto nie iest doświadczony /
 2128 cóż umie: ⁹ Kto wędrował / będzie
 2129 obfitował w złości. ¹⁰ Wielem rzeczy
 2130 obaczył błátiąc sie / y rozmáitę mów
 2131 obyczáie. ¹¹ Kilkáktóć byłem w niebe-
 2132 spieczénstwie aż do śmierci / dla tych
 2133 rzeczy: ¹² wybáwion iestem z łásti Bo-
 2134 żey. ¹³ Duch boiących sie Boga bywa
 2135 sukán / y za weyżrzeniem iego będzie
 2136 błogosláwion. ¹⁴ Bo nádzieiá ich / w
 2137 ich zbáwicielu: ¹⁵ a oczy Bostie nad
 2138 tymi którzy go miluig. ¹⁶ Kto sie Pá-
 2139 ná boi / nic sie nie leká / ani sie báć be-
 2140 dzie: ¹⁷ bo on iest nádzieiá iego. ¹⁸ Kto
 2141 sie Páná boi / błogosláwiona iest du-
 2142 śá iego. ¹⁹ Ná kogoż pátrzy / y kto iest
 2143 vmocnienie iego: ²⁰ Czy Pánstie
 2144 nád tymi którzy sie go boig: obroń-

20 ^{ca} moey / vmocnienie siły / zaślona od
 vpalenia / y chłodnik w południe.
 21 ^o Wyproszenie od obrażenia / á ratu-
 nek vpadku / wywysłaiący dusze / y
 22 ^o oświecaiący oczy / dáiący zdrowie y ży-
 wot y błogosławienie. ^o Ofiara ofia-
 ruiącego z rzeczy złe nabytych / splugá-
 wiona iest / á nie są przyjemne ^o po-
 23 ^o smiewiská / niespráwiedliwych: ^o sam
 Pan tym którzy go cierpliwie znoszą
 w drodze prawdy y spráwiedliwości.
 24 ^o Dary niebożnych nie podobaią się
 Najwysšiemu: áni pátrzy ná ofiary
 25 ^o ludzi niespráwiedliwych / áni będzie
 vblagan mnostwem ofiar ich zá grzé-
 26 ^o chy. ^o Kto ofiaruje ofiare z mądetno-
 27 ^o ści vbogich / iáko który rzeze syná kę
 28 ^o ofierze przed oczymá oycá iego. ^o Chléb
 29 ^o niedostátecznych żywot vbogich iest:
 30 ^o kto go odéymuje / czlowiek krawcy
 31 ^o iest. ^o Kto odéymuje chléb z potu / iá-
 32 ^o ko który zabíia bliźniego swego. ^o Kto
 33 ^o wysława krew / á kto zdráde czyni ná-
 34 ^o iemnikowi / brácia są. ^o Jeden budu-
 35 ^o iący á drugi psuący / cóż w zysku má-
 36 ^o ią iedno prace: ^o Jeden modlący się /
 37 ^o á drugi przeklinájący: któregoż głosu
 38 ^o Bóg wysłucha: ^o Który się omywa
 39 ^o od umarłego / á zaś się go dotyka: cóż
 40 ^o pomaga omywaniu iego: ^o Tak czlo-
 41 ^o wiek który się pości zá grzechy swoje /
 42 ^o á znorwu się ich dopuszcza / co sobie
 43 ^o pomaga vniżájąc się: modlitwe ie-
 44 ^o go kto wysłucha:

"dary. G.
O ofiarach
głych ludzi.

G.

ROZD. XXXV.

1
A To zachow=
wa zakon / roz=
mnaża ofiary.
2
? Ofiarą zbawien
na jest strzedz
przykazania / ?
3
odstępować od
wspelakięj nieprawości?. ? Odstąpić
od niesprawiedliwości jest ofiaro=
wac wblaganie ofiary za nieprawo=
4
ści : y prosba za grzechy. ? Odda łá=
5
słke kto ofiaruie pseniczną mąkę : á
kto czyni miłosierdzie / ofiaruie ofiá=
6
re. ? Podobá sie pánu odstąpić od zło=
7
ści / á modlitwa za grzechy odstąpić
od niesprawiedliwości. ? Nie wka=
żesz sie przed oczymá páńskimi pró=
zen : ? Bo to wssystko dzieie sie dla

8 przykazania Bożego. ° Osiara sprą-
wiedliwego tłusty czyni oltarz / y won-
nością wdzięczną jest przed oczyma
9 Tawyssego. ° Osiara sprawiedliwe-
go jest przyjemna / á pamiatki iey
B Pan nie zabaczy. ° Dobrym vmy-
10 slem oddaway chwale Bogu : á nie
vmmieyszą pierwiastek rąk twoich.
11 W każdym datku wesola czyn twarz
twoie / á z radością poswiecay dzie-
12 sieciny twoie. ° Day Tawyssemu
według datku iego / á dobrym okiem /
13 czyni nabycie rąk twoich. ° Bo Pan
jest nadgrodzą / á tyle siedmioro od-
14 da tobie. ° Nie osiary darów náka-
15 żonych : boć ich nie przysmie. ° A nie
pátrzą ná osiary niesprawiedliwą : bo
Pan jest Sedzą / á niemaś v niego
16 zaćności osoby. ° Nie będzie miał
względem Pan ná osobę przeciw vbo-

"oddaway.

*wyśiska.
*G.

*Warto rad.

Modlitwa
która bywa
wysłuchana.*pokornie G.
*abo, *trapi-
nego.Modlitwa
w utrapie-
niu.

*G.

*G.

*na przysia-
st. G.

*G.

*które jest na-
zwane imie-
niem twoim,
G.

17 giemu: y wysłucha prosbe obrażone-
go. * Nie wzgardzi modlitwami sie-
18 roty/ ani wodorwy/ iesliby wylała mo-
we wzdychania. * Izali lzy wodorwy
19 niesplywają na twarz/ a krzyk iey prze-
ciw temu który ie wywodzi: * * Albo-
wiem z twarzy wstepnia aż do nieba/
20 a Pan wysłuchający nie będzie sie w-
nich kochał. * Kto Boga chwali z
kochaniem/ będzie przyiet/ a modli-
twą iego przybliży sie aż do obłoków.
21 * Modlitwa koczającego sie przemi-
enie obłoki: ani będzie pocieszona aż
sie przybliży/ a nie odejdzie aż Pa-
22 wysy wyczerzy. * A Pan nie odwole-

D 23 cze/ ale będzie sędził sprawiedliwy y
uczyni sąd/ a namocniejszy nie będzie
miał nąd nimi ciępliwości aby po-
kruszył grzbiec ich: * y uczyni pomste
nád pogány/ aż wyglądzi mnostwo
24 * pysnych: y pokruszy sceptrá nie-
sprawiedliwych. * Aż odda ludzóm
według spraw ich/ y według uczyn-
ków człowieka/ y według dumy ie.
25 * Aż osadzi sąd ludu swego y wciechy
sprawiedliwe miłosierdziem swoim.
26 * Piękne miłosierdzie Boże czasu v-
trapienia/ iako obłok dżozowy czasu
suchości.

*krzywdę czy-
niących, G.
*panowanie.*świętym
twoim.*abo, *zaczę-
mi obietnicá
mi.

*G.

*G.
O obieraniu
żony.

*za męża.

*G.

*G.

ROZ. XXXVI.

1 **S**miluy sie nąd ná-
A mi Boże wśyskiego
stworzenia/ a wyczerzy
ná nas/ y wkaż nam
światłość smilowa-
2 nia twógo: * A prze-
pusć strach twóy ná
pogány/ którzy cie nie szukali/ aby po-
znali iż niemáš Boga iedno ty/ y żeby
opowiadali wielmożné sprawy two-
3 ie. * Podnies reke twą ná obec naro-
4 dy/ aby oglądali moc twoie. * Bo iá-
kos przed oczymá ich poświęcony był
w nas/ tak przed oczymá naszymi be-
5 dzieś w wielbiony w nich. * Aby cie
poznali/ iako y myślny poznali/ iż nie-
6 masz Boga oprócz ciebie Pánie. * W-
7 znów znaki/ y odmien cudá. * Wielb
8 reke y prawe ramię. * Wzbudz zapál-
9 czywość a wyley gniw. * Zgladz prze-
ciwniká/ a utrap nieprzyziaciela. * Po-
10 spiesz sie z czasem/ a pomni ná skoń-
czenie/ aby wysławiano dziwne sprá-
wy twoie. * Gniwem płomienia
niech będzie pożart: który wchodzi/
11 a którzy lud twóy škodzą/ niech naye-
dą zginienie. * Zetrzy głowe kśiążat
nieprzyziacielskich/ mówiących: nie-
12 masz żadnego oprócz nas. * Zgro-
13 madz wśyskie pokolenia Jakób: * a
by poznali iż niemáš Boga oprócz
ciebie/ y wysławiali wielmożné sprá-
wy twoie: a odziedziczyś ie iako od
początku. * Smiluy sie nąd ludem
14 twoim/ nąd którym wzywáne jest imię
twoie: y nąd Izraelem/ które
głos zównał z pierworodny twoim.

15 * Smiluy sie nąd miastem święto-
5 bliwości twoiey Jeruzalem/ nąd miá-
stem odpocznienia twógo. * Ná-
petit Sion niewymownemi słowy
twómi/ a lud twóy chwala twóją.
17 * Wyday świadectwo tym którzy od
C początku są stworzeniem twoim/ a
wzbudz opowiadania które mówili
18 w imię twoe pierwszy prorocy. * Day
zapłate ty którzy cie oczekawają aby
sie náleżli prawdziwi prorocy twoi/
19 a wysłuchay prosby slug twoich.
* Według błogosławieństw Alaro-
nowego nąd ludem twoim/ * a pro-
stuy nas ná drogę sprawiedliwości:
y niech wiedzą wśyscy którzy mieszka-
20 ją ná ziemi iżes ty iest Bóg * pátrza-
cy ná wieki. * Wśelka potrawe be-
dzie iadł bżuch/ a iest pokarm nąd
21 pokarm lepszy. * Gebá kosztuje po-
karmu zwierzy/ a serce mądre słów
22 kłamlivych. * Złotliwe serce záda
smutek: a człowiek ćwiczony sprzeci-
wi sie mu. * Wśelkiego mężczyzne
23 * przymie niewiastá: a iest córká le-
D pśa nąd córke. * Piękność niewie-
24 ścia rozwesela twarz * mezą swego/
a nąd wśelką żadzą przywodzi chęć.
25 * Jestli iest ięzyk leczenia/ iest y vżlenia
y smilowania/ mąż iey nie iest iako sy-
nowie ludzcy. * Kto ma żone * do-
26 błą/ zaczyna osiádłość: pomoc we-
dle niego iest/ y filar iako odpocynie-
nie. * gdzie niemáš płotu/ rozśarpá-
27 ją osiádłość/ a gdzie niewiasty nie-
28 masz/ wzdycha potrzebujący. * Któż
wierzy temu który gniazdá niema/ y
który stłania sie gdziekolwiek zá-
mierzenie/ iako podkaszany zbóycá/
który biega od miastá do miastá:

ROZ. XXXVII.

O obieraniu
przyjaciół.1
A

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

Ady przyia-
ciel rzecze: y iam
zlaczył przyjaciel-
stwo: ale jest przy-
iaciel: imieniem
tylko przyjaciół.
Izali smutek nie
trwa aż do śmierci: a towarzyszy y
przyjaciel obróca się do nieprzyjacieli.
O durno niecnotliwa: z każdą się
wzięła: abyś złością y zdradą swą o-
kryła ziemię: Towarzyszy weseli się z
przyjacielem w wciachach: a czasu w-
trapienia będzie przeciwnym. To-
warzyszy żaluje z przyjacielem dla bzu-
dych: y weźmie tarczę przeciw nieprzy-
jacielowi. Nie zapamiętywaj w my-
śli twę przyjaciela swego: ani go
przepominaj w bogactwach twoich.
Nie radz się tego który jest na zdra-
dę: a tak radę o tych którzy są zayzra-
ni. Wsłeki porządek: dać radę: ale jest
porządek sam sobie. Od porządku
strzeż dusze twojej: pierwśy wiedz co
ma za potrzebę: bo y sam o sobie my-
ślić będzie: aby snadź nie wetknął
kołu w ziemię: y rzekłby tobie: Do-
brać jest droga twoja: a stałby na
przeciwko patrząc iakoć się powodzić
będzie. Z człowiekiem nienabożnym
mów o świętobliwości: a z niespra-
wiedliwym o sprawiedliwość: a z
niewiastą o tę która ię zayzraza: bo-
iastliwym o wojnie: z kupcem o prze-
wieżeniu: z kupującym o przedaniu:
z mężem zadróściwym o dzieł czynie-
niu: z niebożnym o pobożności: z
niepocziwym o pocziwości: z ro-
botnikiem różnym o wsłeki robot-
cie: z naiemnikiem dorocznym o do-
kończeniu roku: z niewolnikiem leni-
wym o wielkiej robotcie: nie słuchaj
tych we wsłeki radzcie. Ale z me-
żem świętym bądź ustawicznym: któ-
regokolwiek poznasz iż zachowywa

16

C

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

boiażn Bożą: a którego duszą jest
według dusze twojej: a który się wja-
li ciebie gdy się potkniesz w ciemno-
ści: Serce: dobry rady przystaw
do siebie: bo nąd nie niemaś nic
droższego. Duszą mezą: świętego:
prawdziwiego podczas powie: niżli
siedm stróżów siedzących na wyso-
kim miejscu na straż. A w ty wysyt-
kim pros Dawjosef aby sprawował
w prawdziwie drogi twoje. Przed wsłel
kim uczynkiem słowo: prawdziwe
niech przed tobą idzie: a przed każdą
sprawą radą: stateczną. Słowo złe
odmieni serce: z którego czterzy: cze-
ści pochodzą: dobre y złe: żywot y
śmierć: a Panem nąd nimi wstawi-
cznym jest ięzyk. Jest człowiek ro-
stropny: który wiele innych rzeczy: a
duszy swojej jest niepożyteczny. Mąż
uczony wielu nauczył: a duszy swej
jest wdzieczny. Kto wykrętnie mó-
wi: obzzydły jest: na wszystkim mu
schodzić będzie. Nie jest mu dana
łaska od Pana: iż żadney mądrości
w sobie nie ma. Jest mądry duszy
swey mądry: a owocostropności ie-
go chwalebny. Mąż mądry naucza
lud swój: a owoce rostropności jego
są wiernie: Mąż mądry będzie na-
pełnion błogosławieństwem: a który
go wyzra chwalić będą. Żywot me-
ży pod liczbą dni: ale dni Izraelowe
są niezliczone. Mądry między ludem
odziedziczy część: a imię jego na wie-
ki żyć będzie. Synu za żywota two-
go doświadczaj dusze twojej: a jeśli
będzie zła nie dawaj ię swej woli.
Bo nie wszystkie rzeczy są każdemu
pożyteczne: y nie każdey duszy wsy-
tko się podoba. Nie bądź chciwy na
każdych godziach: a nie wydawaj się
na wsłelkę potrawę: Bo z wiela po-
karmów będzie choroba: a chciwość
przybliży się aż do kolery. Dla obzra-
stwa wiele ich pomarło: a kto mier-
ny jest: przyczyni żywota.

przykazania
G.
który jest i-
kiedziemy-
flu i-
ty.

G.
G.

G.
G.
rzeczy.

Ab, kto sie-
radie za ma-
drego w po-
wieściach, G.

O mądrym.

co ię sko-
dliwego nie
dawaj ię, G.

nie każde.
na każym
żywaniu.

Obzraństwo
skodliwe.

ROZ. XXXVIII.

O części lek-
arstwa po-
winnę.1
A

2

3

Aści lekarza dla potrze-
by: abowiem go Dawjosef
stworzył. Bo od Boga
jest wsłelkie lekarstwo: a od
króla weźmie podarzenie. Nauka le-

4

5

6

karzową podwyszy głowę ię: a przed
obliczem wielkich panów chwalon
będzie. Dawjosef stworzył lekarstwo
z ziemi: a człowiek mądry nie będzie
się nimi bzydził. Izali od drzewa
nie osłodzona jest gorzka woda: A
by moc ich była od ludzi poznana.

Exo: 15. dz.

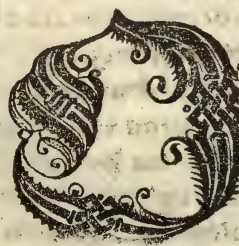
lekarstwo,
G. ięgo.

wylżywa.

Zdrowie od
Boga jest w
szczęśliwych
szczęśliwych
szczęśliwych.Iako sie w
chorobie za-
chować.Lekarzy
Lekarze albo
kapłani.Wmądrze
Iako jako-
wać.A cięś sie
nadać po
wysciun du-
cha iego. G.Iako mądro-
ści dostaię.

7 X dał ludziom wmiętność sławys-
sy / aby był wczon w dziwach swo-
ich. Tęmi leżąc w śmierci boleć / y
8 Aptekarz uczyni lekarstwa słodkie / y
9 masci zdrowe uczyni / y nie będzie kon-
ca pracam iego. Bo pokój Boży
10 po wierchu ziemi. Synu w cho-
11 robie twoim nie opuszczaj same sie-
bie / ale pros pana / a on cie ozdowi.
12 Odwróć się od grzechu a prosty re-
13 ce : y od wszelkiego występku oczyść
14 serce twoie. Day wdzięczność y pa-
15 miżkę przedniey mąci / a uczyni tłu-
16 sta ofiary : a day miejsce lekarzowi :
17 abowiem go Pan stworzył : a niech
18 nie odchodzi od ciebie / boć prace ie-
19 go są potrzebne. Abowiem jest czas
20 kiedy w rece ich wpadnieś : a oni
21 Pana prosić będą / aby sprawił ich
22 wżenie y zdrowie dla wżeru ich.
23 Kto zgrzeszy przed oczyma tego któ-
24 ry go stworzył wpadnie w rece lekar-
25 skie. Synu nad umarłym wyléwaj
26 łzy : a poczni płakać iakobyś co okru-
27 tnego cierpiat / a podług rozsądku
28 przykry ciało ię / a niezamiedbawaj
29 pogrzebu iego. Al dla obmówistka
30 płacz gożko nad nim przez ieden
31 dzień / a cięś sie dla smetku. Al czyn
32 pogrzeb według godności iego przez
33 ieden dzień / albo dwa dla obmówi-
34 skia. Bo od smetku przedko przypa-
35 da śmierć y pokrywa się / a smutek
36 serdeczny sturcza się. W odwró-
37 ceniu trwa smutek / a żywność niedo-
38 statecznego wedle serca iego. Nie
39 podawaj serca twego w smutek / ale
40 it odpadzaj od siebie : a pamiętaj
41 na rzeczy ostateczne / niezapominaj
42 bo niemasz nawrócenia : y temu nie
43 nie pomożesz / a sam sobie zaszkodzisz.
44 Pamiętaj na osądzenie moje : bo
45 także będzie y twoie : mnie wczoraj a
46 dziś tobie. W odpoczynieniu umar-
47 lego day odpoczynąć pamiętce iego /
48 a cięś go przy wysciun ducha iego.

ROZD. XXXIX.

Mądrości w-
szech starodaw-
nych pytać się be-
dzie mądry / y be-
dzie się bawił pro-
rokami. Powie-
ści meżów zawo-

25 Mądrość nauczzonego w czasie wol-
nym : a kto mnię ma zabawę mądro-
26 ści nabędzie. Co za mądrością na-
pełnion będzie / który plug dzierży / y
który się chelpi w styku / ościemem wo-
ły pogania y obiera się przy robocie
ich / a rozmowa iego o cieleciach.
27 Serce swoje wda na wywracanie
brzoźd / a staranie iego około karmie-
28 nia krów. Tak każdy rzemieślnik y
ciężka / który noc iako dzień trawi / y
który sygnety ryte rzeze / a wstawic-
ność iego czyni rozmaite malowa-
nie : serce swoje na podobienstwo ma-
lowania wyda / y czynnością swą ro-
29 bote wyprawi. Także kowal siedzą-
cy przy nakowadlni / y przypatrujący
się robocie żelazney : Para ognista v-
pali ciało iego / a biedzi się z goracem
30 od kamienia. Głos młota odnawia
31 wcho iego / a na wzernie naczyina o-
to ię. Serce swe wda na odprawie-
nie robót / a czynnością swą ozdobi
32 ku doskonałości. Tak górnarz się-
dząc nad robota swego / obracając
33 kolo nogami swemi / który zawośe jest
w pieczolowaniu dla swej roboty / a
34 pod liczbą jest wstyka praca ię. V-
prawi glinę rekami swemi / a przed
35 nogami swemi zgniecie twardość
36 ię. Serce swe wda aby wykonał po-
37 lewanie / a czynnością swą wychedo-
38 ży piec. Ci wszyscy nadzieie mieli w-
39 retu swych / a każdy w swym rzemie-
śle mądry jest. Bez tych wszystkich
nie budnie się miasto : y nie będą
40 mieszkać ani się przechodzić : y do z-
gromadzenia nie przestoczą. Na
41 stolcu sedzięgo nie vsiedzą / y stano-
wienia sądowego nie zrozumieją / ani
42 iawnie okażą nauki / y rozsądku / y w
43 przypowieściach nie będą nalezieni :
44 ale stworzenie swiętekie potwierdza :
45 a żądanie ich około roboty rzemieślni-
46 przychylaie wmyśl swoy / a pytaie
47 się o zakon sławyszego.

Którzy do
mądrości
są albo me-
są sposobniPrzeciw
ministrum
heretyckim.wczoraj
innych.

lanych będzie zachowywał / a subtel-
ności przypowieści wespół doscignie.
3 Tajemnie przypowieści badać się
4 będzie / a w skrytych podobienstwach
5 obierać się będzie. W posrzedku
wielkich panów będzie służył / a przed
oczymi starosty okazałym będzie.
Do ziemie narodów cudzoziemskich
przejdzie / bo między ludźmi dobiego

Pożytki ma
drości.

Boż.

Zgromadze-
nie.

Wmre.

Iako mie-
dzą pod pel-
ną G.Synowie
światli. G.
Każę chwa-
lić Boga z
uczynkow
iego.

6 y złęgo skosztuje. ° Obróci serce své
aby rostawał rano do Pána który go
7 stworzył / a przed oczyma Nawysze-
go modlić się będzie. ° Wsta své otwo-
rzy na modlitwie / y za grzechy swoje
8 modlić się będzie. ° Bo iesli Pan wiel-
ki będzie chciał / nápełni go duchem
9 zrozumienia : ° a on iako dęszę wy-
da z siebie wymowy mądrości iego : a
będzie Pánu wyznawał w modli-
10 twie : ° a on wyprostuje rade y wnie-
B ietność iego / y będzie rozmyślał o tá-
11 iemnicach iego. ° On iáwne okaże
wnieciętność náuki iego / a będzie się
12 chlubił zákonem testámentu Pánstie-
go. ° Wnódyz będą chwalić mą-
drościę / y aż ná wieki nie będzie wy-
13 mázana : ° A nie wstanie pámieć
iego / y o imieniu iego pytać się będą
14 od narodu do narodu. ° Mądrość ie-
go narodowie wystawiać będą / a ko-
ściół chwale iego opowiadać będzie.
15 ° Jesli wytrwa zostawi sławę wiecý
niż tysiąc : a iesli odpocznie / będzie
16 mu to pożyteczno. ° Jesze się rozmy-
śle abych opowiedział : abowiém
17 iako faleństwem iestem nápełnio-
ny. ° ° Głosem mówi : ° Słuchaycie
mnie ° boście owoce / a iako róza w sa-
18 dzona nád strumieniem wód owoc-
czyńcie. ° Wydaycie z siebie wdziecz-
19 ną wonność iako kadzidło. ° Wypu-
szczaycie kwiatki iako lilie / a dawaycie
wonność / y wypuszczaycie látorosli
wdzieczne : a spiewaycie chwały y
20 błogosławcie Pána w sprawách ie-
go. ° Oddawaycie imieniowi iego
wielmożność / a wyznawaycie mu glo-
sem wst wáshych y piesniami wstne-
mi y ná ársách : a tak mówić będzie
21 cie w wyznawaniu : ° Wsytkie sprá-
22 wy Pánstie bárzo dobre. ° Na słowo
C iego stánelá woda iako kupa : a ná
mowe wst iego iako naczynia wód :
23 ° abowiém w rosfazaniu iego dzieie
się w podobanie / a niemáš wmnicy

24 śenia w wybawieniu iego. ° Spráwy
wseltkiego ciała przed nim a nie iest
25 nic zákrętego oczóm iego. ° Od wie-
ku aż do wieku przepatrnie / a niemáš
nic dziwnego przed oblicznością ieg.
26 ° Nie godzi się mówić : ° Coż to iest /
ábo ná co to iest : ° wsytkiego bowiém
27 czasu swego szukać będą. ° Błogosła-
28 wienstwo iego iako rzeka wylało. ° Já-
ko powódz nápoila ziemie / tak
gniew iego odziejczy pogány / któ-
29 rzy go nie szukali. ° Jáko obrócił wo-
dy w suchość / y v schla ziemia : a dro-
gi iego ° drogami ich ° proste są : tak
30 złośnikom obrażeniem w gniewie ie-
go. ° Dobře rzeczy dobrym są stworzo-
né od początku : tak złośnikom ° do-
31 bré y złé. ° Przodek rzeczy potrzebnych
żywotowi człowieczemu / woda / ogień
y żelazo / sol / mleko / y chleb pszeniczny
y miód / y grono winá / y oliwa y fá-
32 ty. ° Te wsytkie rzeczy świętym w do-
D bré : tak niezbożnym y grzesznym we-
33 złé się obróca. ° Są duchowie którzy
tu pomście stworzeni są / y w zapálczy
wości swojej zmocnili meczenia swo-
34 ie : ° Czasu dokonania moc wysła y
zapálczywość tego który ie stworzył
35 vsmierza. ° Ogień / grad / głód y
śmierć / wsytko to iest ná pomste
36 stworzono : ° zeby bestii y niedzwia-
dkowie y weźowie / y miecz czyniący
pomste nád niezbożnymi / ná wytrá-
37 cenie. ° Weselić się będą w rosfaza-
niu iego / a ná ziemi ná potrzebe po-
gotowiu będą / a czasu swego nie prze-
38 stapia słowá. ° Dla tego y od pocza-
tku iestem vtwierdzony / y náradzi-
lem / y námyślił / y zostawiłem ná pi-
39 sinie. ° Wsytkie spráwy Pánstie do-
bré / a wseltkie potrzeby doda czasu
40 swego. ° Niegodzi się mówić : ° To iest
go : ° pnież ono : bo wsytko czasu swe-
41 go będzie pochwalono. ° A teraz zu-
pełnym sercem y wsty chwalcie y bło-
gosławcie imie Pánstie.

° ludźmi po-
bożnym, G.° G.
° ábo przed-
nieysze posme-
by té są, G.
Potrzeby do
żywota czło-
wieczego.

ROZDZ. XL.

Młka zabá-
wa iest stworzo-
na wsytkim lu-
dzióm / a iarz-
mo ciężkie ná sy-
ny Adámowe / o-
bednia wyscía z

° przykroś-
cie, niepokój.
° nędzy z
wotá ludz-
kiego =

A

2 żywota mátkich / aż do dnia pogrze-
bienia w mátkę wsytkich. ° Myśli-
3 ich y boiaźni serdeczne / wynalazki o-
czekawania / a dzień skóńczenia : ° od
4 siedzącego ná stolicy chwalebney / aż
do ponżonego ná ziemi y w popiele.
° Od tego który używa hyacintu / y
nosi koronę / aż do tego który się okry-
wa surowym płótnem : ° Zapálczy

wość

wmyśl.

gdy mu się
śni że już jest
wybawion.(rozumieć
to się dzieje)

iakoż.

póty trwa.

grzesznicy.

iakoż.

wość / zawiść / rozruch / wątpliwość
y boiaźń śmierci / gniemy trwały / y
5 swar / y czasu odpoczynienia na to-
6 żu nocny sen : odmieniał / wiado-
mość tego. 'Máło co iáko by nic w
odpoczynieniu / á potym we śnie / iá-
7 ko w dzień strazy. 'Zatrwożon jest
w widzeniu serca swego / iáko który
B wybiegał się w dzień bitwy. 'Czasu
wybawienia swego powstał y dziwu-
iac się ze strachu żadnego niemał.
8 'Ze wszelkim ciałem / od człowieka aż
do bydlecta : á nád grzesznikami
9 siedm kroć. 'Nád to śmierć / kre-
zwađa y mlec / gwały / głód / strusie-
nie y plagi : 'Wszystko to ná nie spia-
10 wiedliwie stworzono / y dla nich sfał
się potop. 'Wszystko co jest z ziemi /
11 w ziemi się obróci : á wszystkie wo-
dy do morza się wrócą. 'Wszystkie po-
12 dárwanie y nieprawidłowość be-
dzie wygładzona / á wiara ná wieki
13 trwać będzie : 'Máetności nie spia-
wiedliwych iáko rzeka wyschną / á iá-
ko wielki gród we dżdżu zagrzmia.
'Gdy rece swe otwiera / weselić się be-
14 dzie : także przestępnicy do szetu
wchną. 'Wnikowicie niebożnych nie
15 rozmnoża galezi / y korzenie nieczyste
ná wierzbę stały trzesczą. 'Nád ka-
16 żdą wodą zieloność y nád brzegiem
rzeki / przed wszelką trawą wyrwana
17 będzie. 'Lásta iáko kory w błogo-
sławieństwach / á miłosierdzie trwa

18 ná wieki. 'Żywot robotnika przesta-
wającego ná swym / oślodnicie / á w
19 nim starb nadyjeś. 'Synowie y bu-
dowanie miastá potwierdzi sławę :
á nád to niewiasta niepokalana be-
20 dzie przelożona. 'Wino y muzyka roz-
wiesłają serce : á nád oboje miłość
21 mądrości. 'Piszczałki y ársá wdziecz-
ną melodiją czynią / á nád oboje ięzyk
22 wdzieczny. 'Przyznanności y pieśno-
ści będzie żądło oko twoje / á nád to
23 zielonego siernu. 'Przyiaciel y to-
D rzyś czasu swego się schodzący : á nád
24 obudwu niewiastá z mężem. 'Bia-
cia ná poratowanie czasu utrapienia
25 á nád nie miłosierdzie wybawi. 'Zło-
to y srebró jest sknowienie nóg : á
26 nád oboje podobą się radosi. 'Bogac-
twa y siły wyrośną serce : á nád
27 nie boiaźń Pánsta. 'W boiaźni Pán-
stey niemał niedostatku / y niepo-
trebá w niej szukać wspomozienia.
28 'Boiaźń Pánsta iáko kory błogosła-
wieństwa / á nád wszystkie chwale o-
29 zdobiono ją. 'Syn / czasu żywota
twego nie żebie / bo lepiej jest umi-
30 rzec niżli żebieć. 'Człowiek który ná
cudzy stół patrzy / nie jest żywot jego
w obmyślanu żywności / bo karmi
31 dusze swoje pokarmy cudzemi. 'Al-
máż wczony y ćwiczony strzedz się be-
32 dzie. 'W vszczach / nieopatrzonego
oślodnicie żebraniá : ale w brzuchu
jego ogień gorący będzie.

Co rączy
obierać.móże
długo
żyć.επαινεῖν
Strzedz się
zebrani.nieuży-
tego, G.

głód.

to jest, po
śmierci nie
będzie się nik
skazył iakr
ko żył.Nieboż-
nych klasa
wá y po ś
mierci.ku przekle-
stwu, G.

ROZDZ. XLI.

O śmierci.

1 **S**mierci iá-
2 kóž jest gorzka pá-
3 mieć o tobie czło-
4 wiekowi potójma-
5 iac w dobrach
6 swoich : 'człowie-
kowi 'spokoyné /
którego drogi we wszystkim szczęśliwe
są / y który iestże może iest. 'O śmier-
ci dobry jest sąd twoj / człowiekowi
niedostatecznemu / y któremu ná si-
4 lach schodzi. 'W leciach jestłemu / y
który o wszystko się frásuje / niemał-
cemu nádzicie / który ciepłiwość trá-
5 ci : 'Nie lekay się sądu śmierci. Pá-
mietay co przed tobą był / y co po
tobie będzie : ten sąd od Pána wszel-
6 kiemu ciálu : 'A cóżci przybedzie

nád to / co się podobáło. 'Nawysię-
mu : choć dziesięć / chocia sko / cho-
7 cia tysiąc lat. 'Bo w piekle niemał
8 skargi ná żywot. 'Synami obzydli-
B wosci sławiają się synowie grzeszni-
ków / y którzy nie słkaia podle domów
9 niepobożników. 'Dziedzictwo sy-
nów ludzi grzesznych zginié / á zna-
sieniem ich ystawiczość pohánbie-
10 nia. 'Ná niepobożnego oycá skárza
się synowie : bo dla niego są w pohán-
11 biennu. 'Biada wam ludzie nieboż-
ni / którzyście opuścili zakon Pána
12 Nawysłego. 'Bo iestli się narodzi-
cie / w przeklectwie się narodzicie : á
13 iestli vmrzeć / w przeklectwie będzie
dział wasz. 'Wszystko co jest z ziemi /
14 w ziemi się obróci : tak zlosnicy z
przeklectwa ná zginié. 'Zal czło-
wieczy nád ciálem ich / á imie niebo-

iákoż się
mał zbra-
niać tego, G.

żnych

15 żnych będzie zgładzone. Starać się
C o dobrą sławę: bo ta dłużey trwać
16 będzie tobie niż tysiąc słabów dro-
gich y wielkich. Dobrego żywota
17 poczet dni: a dobra sława trwać be-
dzie na wieki. Zachowajcie syno-
wie karność w pokoju. Mądrość
18 bowiem zakryta a słab niewdziany/
coż za pożytek obojga? Lepszy jest
19 człowiek który tai głupstwo swoje/
20 niżli człowiek który kryje mądrość
swoje. A przetoż wstydyście się w ty
21 co pochodzi z ust moich. Bo nie
jest rzecz dobra we wszystkim się sto-
mać: y nie wszystkim się wszystko podo-
ba co się wiernie dzieje. Stomajcie
się nieczystoty dla oyc a y matki: a
kłamstwa przed przelożonym y meż-

22 nym: występkę przed księżciem y
D sedziem: przespławia przed zgromia-
23 dzeniem y pospółstwem: Ucieprza-
wiedliwości przed towarzyszem y
24 przyjacielem: zlodzieystwa dla mi-
sc a na którym mieszkaś / dla prawdy
Bożey y testamentu: wspierania się
łokciem na chlebie y zelżywości wy-
25 dawanie y odbieranie. Milczenta
przed pożdawiającymi: patrzenia na
26 niewiastę nierządną / y odwrócenia
twarzy od powinnej. Nie odwracaj
27 twarzy od bliźniego twego / y od ody-
mowania części a nie wracania. Nie
28 patrz na cudzą żonę / y nie gaba-
żebnice jego / ani stój w loża iey.
Przed przyjaciół słów wraganía: a
gdy daś / nie wymiatay na oczy.

Abó spokoj-
nie.

Czego się
wstydyć
mamy.

Abó, w lic-
by oddawa-
niu.

wstydyć się.

ROZDZ. XLII.

1 **P**owta-
rzay mowę którąś
A słyszał / w obja-
wieniu mowy taie
mney: a prawdzi-
wie będziesz bez
zawstydyzenia / y
znaydziesz łaskę przed oczyma wszech
ludzi. Tego wszystkiego niewstyday
2 się: ani mięy względu na osobę / a-
bys miał zgrzeszyć z Zakonu Lawy-
sług y testamentu y sadu / zebys miał
wsprawiedliwić niebożnego. Nie
3 wstyday się słowa towarzyszy y po-
dróżnych ludzi / działu dziedzictwa
4 między powinowatymi: pomię-
nia wagi y gwichtów / nabycia wiela
5 y trochy: poposowania przedawania
y kupców / częstego karania synów: y
6 czeladnikowi złemu bok strować.
7 Tę złą niewiastę dobra jest pieczęć:
8 Gdzie jest wiele rak / zamyslay / y co-
kolwiek wydasz / policz y zważ / a co
wydasz y wezmiesz wszystko napis /
9 Karania człeka niemądrego y glu-
piego y starców których młodzi sa-
10 dza: y będziesz we wszystkim wyro-
czony / y przyiemny przed oczyma w-
szystkich żywiących. Córka jest taie-
mna czynność oycowstwa: a staranie
o mięy spać mu niedopuszcza: by snadź
lat w młodości swęy nie przeszła: a z
meżem mieszkając obrzydła się nie
ostala: by kiedy w panieństwie swy

zmazana nie była / a w domu oycow-
skim bżemienną nie została: by
snadź z meżem mieszkając nie wysta-
piła / abó wiece nieplodną nie zosta-
11 ła. Tę córkę niesromieśliwą po-
stanów pilną straż: aby kiedy nie v-
czyniła zebys przyszedł w posmięwi-
12 sko nieprzyjaciół: dla obmówiska
w mieście y zarzucania pospółstwa /
y aby cie nie zawstydyła w gromi-
dzie ludu. Nie zapatrzay się na pie-
13 kność żadnego człowieka / a nie zasia-
day między niewiastami. Bo z fiat
mól pochodzi / a z niewiasty złość me-
14 żowa. Lepsza bowiem jest złość
meżka / niż niewiasta dobrze czyniąca /
y niewiasta zawstydyająca na zelży-
15 wości. Bede tedy przypominaj spra-
wy pánstie / a com widział opowiem.
Przez mowy pánstie dzieła iego.
16 Słońce oświecające na wszystko pán-
stry / a chwały pánstiey pełne jest dzie-
17 ło iego. Izali Pan nie kazal świe-
tym swoim opowiadać wszystkie cuda
iego które wszechmocny Pan vgrun-
18 tował / aby były vmocnione w chwa-
le iego? Głębokości y serca człowie-
D czego doszedł / y chytré rady ich wyro-
19 zumiał. Albowiem Pan vmie wszy-
tke vmieietność / y weyjrzał na znać
20 wieku / oznajmując rzeczy które prze-
sły y które przysdż maig / słaki taie-
nie odkrywając. Nie jest mu táyna
21 żadna myśl / y żadna powieść nie jest
przed nim skryta. Wielmożné spia-
wy mądrości swęy przyozdobil ten /

Cze° się nie
wstydyć.

skaranie.

rozumieć,
niewstyday
się.

O zgrzesze-
niu córki.

G.
Abó, srogosć.
Mnięy škodzi
towarzystwo
z złym meż-
czyzną, niż z
dobrą niewia-
stą.
O chwa-
łach Bożych
wiernym.

który

		który jest przed wieki / y aż na wieki / 22 ani mu sie nie nie przyczyniło / ani mu ubywa / ani potrzebuie rady za- 23 dnego. Jako są pożądane wszystkie sprawy jego / y iako istotka są te któ- 24 re sie widzieć godzi: Wszystkie te rze- czy żywią y trwają na wieki / y wszyst-	kie są mu posłuszne w każdej potrze- 25 bie. Wszystko dwoiste / iedno prze- ciw iednemu / a nie uczyniło nic nie- 26 dostatecznego. Każdą rzecz do- broc utwierdził. A któż sie nasyćci przypatrując sie chwale jego?	<i>"co by niemiał to swego prze- ciwnego."</i>	
		ROZDZ. XLIII.			
Chwali Bo- gą & stwo- rzenia jego.	I A	W ierdzenie wysokości / piek- ność jego jest / a słeczność nieba w widzeniu chwa- ly. Słońce gdy ie widać / opo- wiada gdy wschodzi / dziwne naczyn- nie dzieło Tworcy. W połud- nie pali ziemię / a przed gorącością 4 jego kto sie ostoi? Pieca strzegący w dziełach rozpalonych: we trócy na- sob słońce rozpala góry: wypuszcza- jąc promienie ogniiste / a błyszcząc pro- mieniem swym zaslepią oczy. Wiel- 5 ki Pan który ie stworzył / y na słowa 6 jego pospieszył sie w dróźnie. A kśie- życ we wszystkich czasach swego / okaza- nie czasów / y znak wieków. Od kśie- życy znak dnia swietego / swiatło któ- 8 rego ubywa od pełni. Miesiąc wedle imienia jego jest / y rosnący dzi- 9 wnie do pełni. Taczynie wyśka- na wysokość / na utwierdzeniu nie- 10 bieścin świeci sie ozdobnie. Piek- ność nieba / iasność gwiazd / swiatło 11 świecących Pan na wysokość. Na słowa swietego stoja wedle rozsad- ku / a nie wstają na straży swojej. 12 Patrz na teczę / a błogosław tego który ja stworzył: barzo jest piękna 13 w iasności swojej. Obroczyła niebo okrażeniem swiatłości swojej / rece 14 Tworcy wyciągnęły ja. Roz- kazaniem swym śnieg przyspieszył / a 15 pokwapi sie wypuszczać błyskania sądu swego. Przetoż skarby są otwo- 16 rzone / y wyleciały obłoki iako ptacy. Wielmożnością swą założył obłoki / y połamały sie kamienie gradowe. 17 Na tego weyższenie zadrząsna sie gó- ry / a wiatr południowy wiać będzie 18 na wolę jego. Głos gronu tego w- 19 dreczy wzietnie / nawalność północna / y zgrómadzenie wiatru: a iako pra-	20 C 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37	stworząta iaceku vsiedzieniu / spuszcza śnieg: a iako śarancza spadająca spadnienie tego: Piękności białe- ści tego oko sie dziwować będzie / a serce zdumiewać sie przed deszczem ie- go. Mroz wysypie na ziemię iako sól / y gdy zmaznie będzie iako wierz- chołki ostu. Zimny wiatr z północy wiał / y ściął sie lód z wody nad wsy- tkim zgrómadzeniem wód odpo- czynie / y iako pancierz wewlecze sie na wody: y pożrze góry y powarzy pusze / y zieloność iako ogniem po- susz. Lektarstwo na wszystko / w po- kwapieniu obłoku: y rosa nadcho- dzca od ciepła nadchodzącego wni- ży go. Na słowo jego wcihl wiatr / a pomyśleniem swym wcihsyl glebo- kość / y wgruntuwał Pan na niey wy- spy. Ktoży iędzą po morzu niech powiadają o niebezpieczeństwach ie- go: a słysząc wśiami naszymi bedziem sie dziwować. Tam znamienite spra- wy y dziwne: rozmaite rodzaje zwie- rzat / y wszelkiego bydła / y stworze- nie wielorybów. Przezeń utwierdzo- ny jest koniec biegu / y mowa jego wszystkie rzeczy są złożone. Wiele be- dzien mówić / a wstaniemy w sto- wiech: a summa mów: on jest we wszystkim. Wystawiając dotądże przemozenny: Bo on wszechmoga- cy nad wszystkimi sprawami swymi. Strasliwy Pan y barzo wielki / y dzi- wna moc jego. Wystawiaćcie Pa- na im nawiecy możecie: bo iesze przewyszy / y dziwna wielmożność jego. Błogosławiać Paną / wy wys- słacie go ile będziecie mogli: bo wielki jest nade wszelką chwałę. W wysłając go napełniaćcie sie mocą / nie wstawajcie / bo nie ogar- niecie. Któż go wyżrzy y wypowie: a kto go wychwali iako jest od po- czatku? Wiele rzeczy stryżych / wiet- rych niżli te: bosmy mało widzieli spraw jego. A Pan stworzył wszyst- ko / a pobożnie żyjącym dał mądrość.	<i>Srgon.</i> <i>Lod.</i> <i>"mrozy lod. Mroze."</i> <i>"wysoko. G."</i> <i>G.</i>

ROZD. XLIII.

Chwali o-
ce święte
naprząd w-
sytkie wo-
bec.

A **W**ysławiay-
my meze chwale-
bnę y oycę naszą w
rodzaju swoim.
Wielką chwałę
uczynił Pan wiel-
możnością swą
od wieku. Pánuiące we władzách
swych ludzie wielkiej mocy y mądro-
ścią swą obdarzeni/pokazujący w pi-
smách prorockich zacność proroka.
y rozkazujący ludowi czasu swęgo
y mocą roztropności ludziom na-
świetlsze słowa. Umiejetnością
swą wynagrodzili śpiewania Mu-
zyckie y wierze pisma wykładali.
Ludzie bogaci w mocy/ starający
się o pocztę domu spokojnie
mieszkający. Ci wszyscy w rodza-
iách narodu swęgo sławę otrzymali/
a za dni swoich byli w pochwaleniu:
Którzy się z nich narodzili zostawili
imie/ aby opowiadano chwały ich.
A są których nie ma pamiętki/ zgi-
neli iako ci/ których nie było: y naro-
dziu się iakoby się nie rodzili: y syno-
wie ich z nimi. Ale oni są ludzie mi-
łosierdzia/ których pobożności nie
wstały. Z nasieniem ich trwaia do-
bra/ dziedzictwo święte wnukowie
ich/ a w testamentie trwało nasienie
ich. A synowie ich dla nich trwaia
aż na wieki: nasienie ich y sławá ich
nie będzie opuszczona. Ciała ich są

Jako Dawid.

Enoch spodobał się Panu Bogu. Je tu
medzecz mówi o samym Enochu iako też ni-
żey 48. o Eliasz/ a nie o kim innym/ znaczy
się z tych słów które przydaie: aby dał wzór
połuty narodom/ który przeniesion jest do
Raju: bo dla tego jest przeniesion/ aby potym

w pokoju pogrzebione/ a sławá ich ży-
wie na pokolenie y pokolenie. N-
drosć ich niech powiadaia: narodo-
wie/ a chwale ich niech opowiada to-
ściot. Henoch podobał się Bogu/ y
przeniesion jest do Raju/ aby dał
pokutę narodom. Noe náleżon jest
doskonałym/ sprawiedliwym/ a czasu
rozniewania stał się potędnianiem.
A przetoż zostawion jest ostatek zie-
mi/ kiedy przyszedł potop. Przymie-
rzę wieczną stało się z nim żeby niemo-
gło bydź zgładzone potopem wśel-
kie ciała. Abrahám wielki otec
mnóstwa narodów/ y nie jest mu ná-
leżon podobien w sławie: który za-
chowal zakon Tawyskiego/ a był z
nim w przymierzu. Na ciele tego
przymierze stanowią: náleżon był
wiernym w pokuszeniu. przetoż pod
przysięgą dał mu chwałę w náro-
dzie tego/ że miał się rozmnożyć iako
kupá ziemi/ a iż iako gwiazdy miał
wyrószyć nasienie tego/ a dać im
dziedzictwo od morza do morza/ y od
rzeki aż do krańców ziemi. Także y z
Izaakiem uczynił dla Abraháma oy-
ca tego. Błogosławieństwo wszy-
tkich narodów dał mu Pan/ y przy-
mierze potwierdził na głowie Jakó-
bowey. Poznał go w błogosławień-
stwach swoich/ y dał mu dziedzictwo
y rozdzielił tego część na dwoiema-
ście pokolenia. A zachował mu lu-
dzie miłosiernie/ którzy náleżli iaske
w oczách wśelkiego ciała.

Każdego
osobną ch-
wali.

Henoch.
G.

Noe.

odkupie-
niem.

Abrahám.

Izaak.

Jakob.

meza mi-
siernego kio-
ry nálezi, G.

ROZDZ. XLV.

Mojżesz.

A **W** Bogu y
ludziom Mojżesz
którego pamięt-
ka jest w błogosła-
wienstwie. Po-
dobnym go uczy-
nił świętym w
chwale/ y uczynił go wielkim przez
strach nieprzyjaciół/ y na tego słowa
dziwy wśmierzył. Uczynił go zac-

z Patriar-
chami.

nym przed oczyma królów/ y dał mu
rozkazanie przed ludem swoim/ y w-
kazał mu chwałę swoją. Uczynił go
świętym w wierze y w cichości tego/
y wybrał go ze wśelkiego ciała. Abo
wiem słuchał go y głosu tego/ y w-
wiódł go w obłok/ y podał mu obli-
cznie przykazania/ y zakon żywota y v-
miejtności aby nauczył Jakóbá przy-
mierza tego/ a Izraelá prawá tego.
Wywyższył Aaroná brata tego y ie-
mu podobnego z pokolenia Lewi.

Poswiacił
go, G.

Dał mu się
słyszec z glo-
sam swym, G

Aaron.

Ker

Uczy

8 °Wczył z nim przymiérze wieczné / y
pomógł mu wrząd káplánski między
ludem / y w błogosławił go w chwale /
9 °y opasał go pąsem chwały / y przyo-
blił go sítą chwałą / y wkorono-
wał go w naczyniach mocy. °Szate
B długa y wbranie / y narąmiennik nań
włożył / y obtoczył go w kóło dzwon-
kami złotemi gestemi / °aby dawały
11 dzwieć w chodzeniu jego / aby biza-
kami ich słychané było w kościele ná
pamiętkę synóm narodu jego / °swie-
12 ta sítą złotem y hyacintem y sárta-
tem robote hástowania / meża
mądrého / sádem y prawdą ozdó-
13 bioného : °kreconého karmázyru ro-
bota rzemieślnicza kámienní drogi-
mi / rzezánemi w opráwie złotéy / y ro-
bota śnicárska rytémi / ná pamiętkę
według liczby pokolenia Izráelskiego
14 go. °Korona złota ná czapce tego
wyryta / známiénem swiętości y
chwałą pocztówości / dzieło síły y
15 požądania oczu ochedożné. °Ták
piékné przed nim nie były tákie rzeczy
16 aż do pocztku. °Zaden obcy nie o-
błóczył się w nie / ále tylko sám syno-
wie tego / y wnukowie tego / przez wśy
17 tek czas. °Ofiary tego były palone o-
gniém ná káżdý dzień. °Tápelnił
18 Mózysz rece tego y pomazał go olej
19 ktem swiętym. °Stáło mu się ná
przymiérze wieczné / y nasieniu tego
iáko dni wieczné / aby sprawowali w-
rząd káplánski / y mieli wrząd chwa-
lenia / y błogosławili ludowi w imie
20 tego. °Tego obrał ze wśech żyjących
aby ofiarował ofiary Bogu / kádz-
nie y dobrą wonność ná pamiętkę
21 ku wbląganiu zá lud swódy. °y dał mu

22 moc w przykazaniu swoim w stáno-
wieniu sádom / aby náuczał swiá-
dectw Jákobá / y dawał swiátłość
w zakonie tego Izráelowi. °Iż prze-
ciwko niemu powstáli obcy / á przez
zazdrość ogárnili go ludzie ná pu-
szczy / któzy stáli przy Dáthán y Abi-
ron / y zbuntowanie Korého z gnie-
23 wem. °Wyżzał Pan Bóg / á nie po-
dobáło mu się / y w popedliwóści
24 gniewu są potraceni. °Wczył im
dziewy y potracił je płómiénem ogni-
25 stym. °A Aaronowi przydał chwałą /
y dał mu dziedzictwo / pierwiastki
26 zboża z ziemi oddzielił mu. °Przy-
D gotował im napród chleba ná ná-
sycenie / bo y ofiar Pánstkich poży-
wac beda / które mu dał y nasieniu
27 tego. °Ale ná ziemi ludzi nie bedzie
dziedziczył / y działu niéma w naro-
dzie : ábowiem on iest działem tego
28 y dziedzictwem. °Phinees syn Eleá-
zarów / iest trzeci w chwale / náśládu-
jący go w boiaźni Pánstkiej : aby się
zástawił w sromocie ludu : dla do-
broci y ochoty dusze swoiey / podobał
29 się Bogu zá Izráelem. °Przetóž stá-
nowił z nim przymiérze pokoju / aby
był przelożonym ná swiętych y ná
ludem tego / aby przy nim y nasieniu
tego zostála godność káplánsta ná
30 wieki. °A przymiérze z Dawidem
królem synem Jesse z pokolenia Ju-
dá / dziedzictwo temu y potomstwu
tego : aby °dawał mądrość w serce
nášé / á żeby lud tego był sprawiedli-
wie sádzon / aby dobrá ich nie były
wygládzoné / á chwałą ich ná lud ich
wieczną wczył.

°ábo, y pít-
wiałek.

Phinees.

°przez kápla-
ny.

°przez króla.

ROZDZ. XLVI.

1 °Wczył ná woy-
nie Jezus Nas-
2 we który nástá-
pół po Mózyszu /
ná prorocstwo / któ-
3 ry był wielki / we-
dług imienia swe-
go / °nawietšy ku wybawieniu wy-
branych božych / wojując nieprzyja-
ciół powstájące / aby osiągnął dzie-
dzictwo Izráelá. °Jákíey dostal
chwałą podnošąc rece swoie / y rzucá

4 iąc przeciw miástom miecze. °Któż
5 przed nim ták się sprzeciwił : bo nie-
przyiacioly sam Pan podał. °Iżali
ná rozniewanie tego nie záhánowá-
né iest słońce / á dzień ieden sstał się
6 iáko dwa. °Wzywał Nawysšého /
gdy go zewšąd nieprzyiaciele wcišá-
li / á wielki y swięty Bóg wysłuchał
go przez kámiennie grádowné mocy
7 bázro gwałtownéy. °Wderzył ná lud
nieprzyiacielski / á ná zštepowaniu po-
8 bił przeciwniki / °aby narodowie po-
B ználi moc tego : iż nie táco iest wal-
czyć przeciwko Bogu. °Šedł z tylu

°Iozne syn
Nunów, H.°bo Jezus ábo
Iosue, znáczy
zbáwiciela.°był postu-
šen mocného
Pána.

moca

Kaleb.

9 mocarzą : ¹ a za dni Mojżesowych
miłosierdzie uczynił on y Kaleb syn
Jephoné / stojąc przeciw nieprzyja-
cielowi y niedopuszczając grzeszyć lu-
dowi y przelamując szemranie złości-
10 we. ² A ci dwá z sześciu kroc stá tysięcy
pieśnych wybawieni są od niebespie-
czeństwa / aby byli wprowadzeni do
dziedzictwa / do ziemi / która opływa
11 mlektem y miodem. ³ A dał Pan są-
mému Kalebowi moc / y aż do stáro-
ści trwałá w nim síla / aby wstąpił
ná wysokié miejsce ziemi / a potom-
stwo iego otrzymało dziedzictwo :
12 ⁴ aby widzieli wszyscy synowie Izrael-
scy / iż dobze bydz posłusznym Bogu
światému. ⁵ A siedziowie / każdy swym
13 imieniem / których serce nie było stá-
żoné : którzy sie nie odwrócili od Pá-
14 ná / ⁶ aby pamiątka ich była w bło-
gostawieństwie / a kości ich kwitnęły
15 z miejsca swego. ⁷ a imie ich aby trwá-
ło ná wieki / zostając ná syniech ich
16 świętych meżów chwałá. ⁸ Umilo-
wany od Pána Boga swego Samu-

Sedziowie.

Sámuel.

el prorok páński / odnowił páństwo / a
nád ludem ieg kšájetá pomázował.
17 ⁹ W zakonie páńskim sádził zgromá-
dzenie / y weyżzał Bóg ná Jakóbá / y
18 z wierności swoiey byl doświadczony
prorokiem. ¹⁰ A doznán iest w slo-
wiech swoich wiernym / iż widział
19 Boga światłości : ¹¹ y wzywał Pána
D wszechmocného / gdy go ze wsad v-
cistáli nieprzyiaciele iego przez ofiá-
20 re bántá niepokalaného. ¹² A zá-
grzmiał zniebá Pan / y dał glos swóy
21 slyšec z wielkim gromem : ¹³ y poráził
kšájetá Tyryczytów / y wszytkié he-
22 tmány Philistymów : ¹⁴ a przed czá-
sem skóńczenia żywotá swego y wie-
ku / oświadczał sie przed Bogiem
y pomázáncem / iż piniędzy y aż do
oburwia od żadného ciála nie wzięt / y
23 niewinował go człowiek. ¹⁵ A potym
záśnął y oznaymł królowi y wka-
zał mu koniec żywotá iego / y podniósł
glos swóy z ziemi prorokując / że zlo-
ści ludzkie miały bydz wygláżoné.

ROZD. XLVII.

W tym poro-
stek Náhán pro-
rok za dni Dawi-
dowych. ¹ A iáko
tłustość odláczó-
na od miesá / ták
Dawid od synów

Izraelstich. ² Ze lwami grał iáko z
bántá / a z niedźwiedzmi tákże czy-
nił iáko z ágniety owiec w mlodości
swey. ³ Izai nie zábil Obryzmá / y od-
4 iął pohánbienie od ludu : ⁴ Gdy reke
5 swá podniósł kámiennem z proce strá-
6 cił chlube Goliátowe : ⁵ bo wzywał
Pána wszechmocného / y dał práwi-
cy iego / aby zgládził człowieka mo-
6 cného ná wojnie / y podwyszył róg
ludu swego. ⁶ Tá k w dziesięciu tysię-
7 cy wysławiál go / y wychwalał go
w błogostawieństwach páńskich : o-
8 siárując mu korone chwały : ⁷ bo stru-
szyl nieprzyiacioly zewszád / y wyko-
rzenil Philistiny przeciwniki aż po
9 dzisiejszy dzień / zstárl róg ich aż ná
10 wieki. ⁸ W káždéy sprawie dawał wy-
znawámé światému y Nawysšému
słowy chwały. ⁹ Ze wszytkiego serca

Dawid.

lud.

Psalmani.

swego chwalił páná / y miłował Bo-
gá który go stworzył : y dał mu moc
przeciw nieprzyiaciolum. ¹⁰ A posta-
nowil spiewáki przed oltarzem / y ná
glosy ich uczynil wdzieczną muzykę.
12 ¹¹ A dał ozdobe swietam / y ozdobil
czásy aż do skóńczenia żywotá swe-
13 ¹² aby chwalili swiete imie páńskie / y
wysławiáli ráno swietobliwosc Bo-
14 ¹³ žá. ¹³ Pan ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰ ¹⁰⁰¹ ¹⁰⁰² ¹⁰⁰³ ¹⁰⁰⁴ ¹⁰⁰⁵ ¹⁰⁰⁶ ¹⁰⁰⁷ ¹⁰⁰⁸ ¹⁰⁰⁹ ¹⁰¹⁰ ¹⁰¹¹ ¹⁰¹² ¹⁰¹³ ¹⁰¹⁴ ¹⁰¹⁵ ¹⁰¹⁶ ¹⁰¹⁷ ¹⁰¹⁸ ¹⁰¹⁹ ¹⁰²⁰ ¹⁰²¹ ¹⁰²² ¹⁰²³ ¹⁰²⁴ ¹⁰²⁵ ¹⁰²⁶ ¹⁰²⁷ ¹⁰²⁸ ¹⁰²⁹ ¹⁰³⁰ ¹⁰³¹ ¹⁰³² ¹⁰³³ ¹⁰³⁴ ¹⁰³⁵ ¹⁰³⁶ ¹⁰³⁷ ¹⁰³⁸ ¹⁰³⁹ ¹⁰⁴⁰ ¹⁰⁴¹ ¹⁰⁴² ¹⁰⁴³ ¹⁰⁴⁴ ¹⁰⁴⁵ ¹⁰⁴⁶ ¹⁰⁴⁷ ¹⁰⁴⁸ ¹⁰⁴⁹ ¹⁰⁵⁰ ¹⁰⁵¹ ¹⁰⁵² ¹⁰⁵³ ¹⁰⁵⁴ ¹⁰⁵⁵ ¹⁰⁵⁶ ¹⁰⁵⁷ ¹⁰⁵⁸ ¹⁰⁵⁹ ¹⁰⁶⁰ ¹⁰⁶¹ ¹⁰⁶² ¹⁰⁶³ ¹⁰⁶⁴ ¹⁰⁶⁵ ¹⁰⁶⁶ ¹⁰⁶⁷ ¹⁰⁶⁸ ¹⁰⁶⁹ ¹⁰⁷⁰ ¹⁰⁷¹ ¹⁰⁷² ¹⁰⁷³ ¹⁰⁷⁴ ¹⁰⁷⁵ ¹⁰⁷⁶ ¹⁰⁷⁷ ¹⁰⁷⁸ ¹⁰⁷⁹ ¹⁰⁸⁰ ¹⁰⁸¹ ¹⁰⁸² ¹⁰⁸³ ¹⁰⁸⁴ ¹⁰⁸⁵ ¹⁰⁸⁶ ¹⁰⁸⁷ ¹⁰⁸⁸ ¹⁰⁸⁹ ¹⁰⁹⁰ ¹⁰⁹¹ ¹⁰⁹² ¹⁰⁹³ ¹⁰⁹⁴ ¹⁰⁹⁵ ¹⁰⁹⁶ ¹⁰⁹⁷ ¹⁰⁹⁸ ¹⁰⁹⁹ ¹¹⁰⁰ ¹¹⁰¹ ¹¹⁰² ¹¹⁰³ ¹¹⁰⁴ ¹¹⁰⁵ ¹¹⁰⁶ ¹¹⁰⁷ ¹¹⁰⁸ ¹¹⁰⁹ ¹¹¹⁰ ¹¹¹¹ ¹¹¹² ¹¹¹³ ¹¹¹⁴ ¹¹¹⁵ ¹¹¹⁶ ¹¹¹⁷ ¹¹¹⁸ ¹¹¹⁹ ¹¹²⁰ ¹¹²¹ ¹¹²² ¹¹²³ ¹¹²⁴ ¹¹²⁵ ¹¹²⁶ ¹¹²⁷ ¹¹²⁸ ¹¹²⁹ ¹¹³⁰ ¹¹³¹ ¹¹³² ¹¹³³ ¹¹³⁴ ¹¹³⁵ ¹¹³⁶ ¹¹³⁷ ¹¹³⁸ ¹¹³⁹ ¹¹⁴⁰ ¹¹⁴¹

20 zwiſto ieſt Bóg Izrael. ¹ Názbiéras
leś złotą iako moſiadzu / a nągromá-
21 dziles ſrebrá iako ołowu : ² y ſłoni-
leś biodrá twoie do niemiáſt / y mia-
22 leś ſwá wolá w cieie twoim : ³ wczy-
niłeś zmáże ſlawie ſwoięy / y ſplugá-
wiłeś naſienie twoie / przywodziac
23 gniew ná dzieci twoie / y wzbudzájac
glupſtwo twoie / ⁴ ábyś wczynił kró-
leſtwo rozdwóione / y żeby z Ephra-
im roſtázowało pánowanie cieżkie.
24 ⁵ A Bóg niezámiecha miłoſierdzia
ſwego / y niezepſnie áni zgładzi ſpraw
ſwoich / áni wygubi z kózenia wnu-
D ków wybranego ſwego : y nie ſkázi

naſienia tego / który miłuje Páná.
25 ⁶ Ale dał Jakobowi oſtátki a Dawi-
26 domi z tegoż pokolenia. ⁷ y miał ko-
27 nec Salomon z ocy ſwemi / y zoſtá-
wił po ſobie glupſtwo ludu z mąſie-
28 nia ſwego. ⁸ A máłego baczenia do-
boámá / który ſwá rada lud odwrócił :
29 ⁹ y Jeroboama ſyná Nabátowego /
który w grzech wprawił Izraelá / á
podał Ephraimowi drogę do grze-
chu / y bázgo wiele grzechów ich wy-
30 lało : ¹⁰ bázgo ich oddaliły od ich zie-
31 mie. ¹¹ A wynáydował wſytkie złoſci /
áż ná nie przyſtá pomſtá / y wyzwoli-
lá ie od wſytkich grzechów.

ROZD. XLVIII.

Powſtał Eli-
aſ prorok / iako o-
gien / á ſłowo ie-
go iako pochod-
nia gorzáło. ¹ Kto-
ry przywiódł ná
nie głód / y diaż-
niących go zázdroſcia ſwá máło zo-
ſtáło / ² bo nie mogli znosić przykázá-
nia Pánſkiego. ³ Słowem Pánſtim
zatrzymał niebo / y trzy kroć z niebá
3 zrzucił ogień. ⁴ Ták wielkiey chwały
Eliáſ deſtąpił z cudów ſwoich. ⁵ A
króć ſie może ták pochwalić ro-
nie tobie : ⁶ Którys wzbudził w már-
tego z piekła zdziału śmierci ſłowem
Pánſtim. ⁷ Którys zrzucił króle ná
zginienie / ⁸ y łatwieś moc ich przyło-
nił / y ſhelpliwé zložá ich. ⁹ Którys
ſłyſyſz ná Siná ſád / á ná Horebie ſá-
dy pomſty. ¹⁰ Którys pomázuięś króle
ná karanie / y proroki czyniſ ná ſtepu-
izacé po tobie. ¹¹ Którys ieſteś wziet w
wicherze ognia / ná woſie kóni ogni-
ſtych. ¹² Którys ieſt opiſan w ſádzich
czáſów / że maſ wblagáć gniew Pán-
ſki : ziednáć ſercá oycowſkiego z ſy-
nem / y nápiáwić pokolenia Jakób.
11 ¹³ Błogęſławieni ſá którzy cie widzie-
li / á przyiacielſtwem twoim ſá ozdó-
bieni. ¹⁴ bo my żywotem żywieni / tyl-
ko / ále po śmierci nie będzie tákie i-
mie náſe. ¹⁵ A ták Eliáſ wicherem był
okryty / á duchem iego Elizeuſ był
nápełmon. ¹⁶ za dni ſwoich nie bał ſie
kſiáżecią / á żaden go mocą nie zwy-
cieżył. ¹⁷ Ani go zwyciężyło ſłowo żá-
dne / á ciáło iego w márle prorokówá

15 lo. ¹⁸ Za żywota ſwego czynił dziwy / y
16 przy śmierci cuda czynił. ¹⁹ W tym
wſytkim lud nie pokutował / áni od-
ſtąpił od grzechów ſwoich : áż ſá
17 wyrzuceni z ziemie ſwoięy / y rozpró-
ſzeni ſá po wſytkiej ziemi : ²⁰ A zoſtá-
lá máła trochá ludu / y kſiáże w do-
mu Dawidowym. ²¹ Táktoży z nich
18 czynili co ſie Bogu podobáło : ále
dużdy wiele ſie grzechów dopuſcili.
19 ²² Ezechiaſ obronné wczynił miáſto
ſwé / y przywiódł wodę w poſzrod nie-
go / y wykował żelázem ſkále / y zbu-
20 dował ſtudnié dla wody. ²³ Za iego
dni przyciągnął Sennácherib / y po-
ſtáł Kapiſárá / y podniósł rękę ſwá
przeciwko nim / y przeciwko ſynowi
wynióſł rękę ſwoię / y pyſny ſie ſtáł
21 dla mocy ſwoięy. ²² Tedy wzruſzone ſá
ſerca y rece ich : y bolescia były ogár-
nieni / iako niemiáſty prácuáć przy
22 rodzeniu. ²³ A wzywáli Páná miłoſier-
neſ / y wyciągnąwſy rece ſwé / podno-
ſili ku niebu : á ſwiety P. Bóg przed-
23 ko głoſu ich wſłuchal. ²⁴ Tę pámie-
tal ná grzechy ich / y nie podał ich nie-
przyiacielóm ich / ále ie oczyſcił w
24 retu Izáiaſá ſwietego proroká. ²⁵ Po-
táził wóſtká Aſſyryſkiey / y ſkárl ie An-
25 yóſ Pánſki. ²⁶ Bo Ezechiaſ czynił co
ſie Bogu podobáło / á ſtátecznie cho-
dził drogá Dawida oycá ſwego / któ-
26 ra mu roſtázal Izáiaſ prorok wielki
y wierny przed oczymá Bożemi. ²⁷ Za
iego dni ſłońce ná zad ſie wróciło / y
27 przyczył żywotá królowi. ²⁸ Wiel-
kán duchem przeżył poſlednieyſe
rzeczy / y pláczacem ſionie pocieſzył.
28 ²⁹ Pokázal áż ná wielki przyſtá rzeczy
y ſkryte piérwey niż ſie ſtáły.

Eliáš.

A

G.

aby deſce
nie pawał.

G.

z ſolic ich.

B

v Máláchi-
aſá proroká.

G.

Elizeuſ.

ROZD. XLIX.

1077aß.

1 **A** **O**zyasowa pamiątką iako przypią
2 wa wonności wzy-
3 miona od aptekarza.
4 **W** vsięch każdych
5 iako miód osłodnie-
6 ie pamiątką iego / y
7 iako muzyka na biesiedzie winą. Ten
8 iest od Boga prządzony na pokute
9 ludu / y obrydlęzłości zniósł. A ob-
10 ciał tu Pánu serce swoje / a za dni grze-
11 sności zmocnił pobożność. Oprócz
12 Dawida / a Ezechiasza / y Ozyasa / w-
13 szyscy sie grzechu dopuścili: bo opu-
14 scili zakon Narzyszego królowie Ju-
15 dzy / y boiażń Bożą wzgardzili.
16 **B** **W**o królestwo swe dali innym / a
17 chwale swą narodowi postromne-
18 mu. Spalili wybrane miasto swię-
19 toblowości / wlice iego spustosza-
20 li / czynili według proroctwa Jeremia-
21 szowego. Abowiem źle czestowali te-
22 go / który z żywota matki był poświę-
23 con prorokiem / aby wywracał / y wy-
24 rwał / y tracił / y zaśie budował y od-
25 nawiał. Ezechiel który widział wi-

Zacny.
dia nawro-
cenia.

G.

Jeremiasz.

Ezechiel.

11 **C** **d**zenie chwały / który mu okazał na
12 woście Cherubim. Bo przypominał
13 nieprzyjaciół przez deszcz / a iź dobrze
14 czynić miano tym którzy pokazali dro-
15 gi proste. A dwunastcie proroków
16 łosci niech zaktwina z miejsc swo-
17 ich: bo potwierdzili Jakób / y odku-
18 pili go w mocnej wierze. Jakób ma-
19 my wystawić Zorobabelą: Bo y on
20 iako sygnet na prawej rece. Tak y
21 Jezusa syna Josedek / który za swych
22 dni dom budował / y wyniesli ko-
23 ściół święty Pánu na gorowany na
24 chwałę wieczną. A Nehemiasz w pa-
25 mieci długiego czasu / który nam mu-
26 ry obalone wywiódł / y wystawił bra-
27 my y z zaworami / który domy nasze wy-
28 stawił. Zaden sie na ziemi nie naro-
29 dził iako Zenoch / bo y ten iest wżet
30 z ziemi. Ani iako Jozeph / który sie
31 cztowiekiem narodził / kszazęciem br-
32 cię / y wtwierdzeniem ludu / rzadzą-
33 bracię / y wzmocnieniem narodu: y
34 łosci iego nawiedzone były / a po-
35 śmierci prorokowały. Seth y Sem
36 chwały w ludzi dostapili. A nad wśel-
37 kę dusze w stworzeniu Adam.

12. Proro-
ków.

zachował.

Zorobabel.

G.

przeniesio-
ni z Aegyptu

ROZDZ. L.

Chwali sy-
mona kápla
na nawysze
go.

1 **A** **J**mon syn O-
2 niaszów káptan
3 wielki / który za ży-
4 wota swego dom
5 podpiał / a za dni
6 swych łosciót w-
7 mocnił. Łoscio-
8 ła też wysokość od niego iest vgrunto-
9 wana / dwoiste budowanie y wysoki-
10 ściány łoscióla. Za iego dni wyni-
11 knęły studnice wód / a iako morze na-
12 pełnione są zbytnie. Który miał pie-
13 czo o ludu swoim / y wybawił ji od za-
14 trącenia. Który przemógł rozprze-
15 strzenie miasto / który dostapil chwa-
16 ty w obcowaniu z ludźmi: y rozszerzył
17 wescie do domu y do sieni. Jako
18 gwiazda iutrzenna między mgłami /
19 a iako pełny księżyc we dni swoje
20 świeci: a iako słońce iasne / tak on
21 świecił w łoscielu Bożym. Jako
22 teczka iasniejąca sie pięknie między i-
23 sniemi obłokami: iako kwiat różowy we
24 dni wiosny: y iako lilie które są nad

Bożego.

9 ciekącą wodą / y iako kádźidlowa pa-
10 chnaca we dni letnie. Jako ogień
11 błyskający sie / y kádźidło gorzące w
12 ogniu. Jako naczynie ze zlotą zupel-
13 ne / wśetkim drogim kámieniem ozdo-
14 bione. Jako oliwa rodząca / y Cy-
15 prys podnoszący sie wysoko / gdy
16 brał na sie świętą káte / a wbiłal
17 sie w zupelność powagi. A gdy w-
18 stepował do ołtarza świętego / wzy-
19 nił chwałę święty wbiór. A biorąc
20 części z rąk káptanów / a sam sto-
21 iąc przy ołtarzu: a około niego zgro-
22 mą dzienie bracię: iako szępienie Ce-
23 du na górze Libanie / tak około niego
24 stáli iako gąlezie palmowe / y wszyscy
25 synowie Alaronowe w chwałę swojej.
26 A ofiarą Pánsta w roku ich / przed
27 wśetkim zgromadzeniem Izrael-
28 skim: y wykonywając posługę na oł-
29 tarzu / aby rozmnożył ofiarę króla Na-
30 rzysszego: ściagnął reke swą ku mo-
31 cym ofiarom / y ofiarował ze krwi i-
32 a gody. Wylal na fundament ołtarza
33 wonność Boska Narzyszemu ksz-
34 zęciu. Tedy Alaronowi synowie za-

Xxx iij

Kzya

Bogu.

19

krzyknęli / na trzbach kutyh zątrę-
bili / y dali słyszeć głos wielki na pa-
miątkę przed Bogiem: Tedy wsty-
stek lud pospolu pospieszyli sie y w-
pádli na oblicze swe na ziemi / aby
chwalili Pána Boga swego / y odda-
li modlitwy woschmocrnému Bogu
Tawyssemu. A śpiewacy wystá-
wiali głosy swemi / y w wielkim domu
był wielki dźwięk wdzięczności pel-
ny. A prosił lud Pána Tawyssego
w modlitwie / aż sie dokonała chwa-
ła Pánsta / y dokonczyli służby swo-
iey. Tedy zstepując / podniósł rece
swe na wszystko zgromadzenie synów
Izraelowych / aby dal Bogu chwa-
te / wsty swemi / y chlubił sie imieniem
iego: y powtórzyl modlitwe swoje /
chcąc pokazać moc Bożą. A teraz
módlcie sie Bogu wszystkich rzeczy /
który uczynił wielkie rzeczy po wsty-
tkiej ziemi / który rozmnożył dni nasze

Błogosła-
wiał lud, G.

cznół.

D

z żywota matki naszej / y obśedł sie z
namami według miłosierdzia swego:
25 Niechże nam da weselę serdeczne / y
aby był pokój za dni naszych w Izra-
26 elu / na wieczne dni: aby wierzył I-
zrael / że znami jest miłosierdzie Bo-
że / aby nas wybawił za dni naszych.
27 Dwa narody ma w nienawiści du-
ść moia: a trzeci nie jest narodem
którego nienawidzę: który siedzą
28 na górze Seir / y Philistymy / y lud
głupi / który mieszka w Sichimiech.
29 W tych księgach nauke mądrości y
wmiętności spisał Jezus syn Sirá-
chów Jerolimczyk / który odnowił
30 mądrość z serca swego. Błogosła-
wiony który siew tych dobrach obie-
ra: kto ie kładzie w serce swe / będzie
31 zadowolony mądrym. Bo jest to czynić
będzie / zgodzi sie ku włsemu: bo swia-
tłość Boża ściężką iego jest.

to jest, Idu-
meczycy.
Samaritan-
ski.

ROZDZ. LI.

Modlitwa Iezusa syna
Syrachowego.

A

2

4

5

6

7

8

9

10

Wyznawacii be-
de Panie Królu /
y bede cie chwa-
lit Boga zbawi-
ciela mego. Be-
de wyznawał ie-
mie twoie: boś
mi sie stał pomocnikiem y obrońcą /
y zachowałeś ciało moje od zgnię-
nia / od siła ięzyka zlosliwego / y od
wsch sprawujących kłamstwo / y sta-
łeś mi sie pomocnikiem przed oczy-
mi sprzeciwników. y wybawiłeś
mie według wielkości miłosierdzia
imienia twego / od rzezcących nago-
towanych do żen / z rak sukających
dusze moiey / y biam wtrapienia kró-
re mnie ogarnęły: od wciśtu płomie-
nia który mnie ogarnął / a w pośród
ognia nie upaliłem sie: z głębokości
buzcha piekielnego / y od ięzyka splu-
gawionego / y od słowa kłamliwego /
od króla niebożnego / y od ięzyka nie-
sprawiedliwego: będzie chwalił aż
do śmierci duszą moją Pána / a ży-
wot mój przybliżał sie na dół do pie-
kła. Obtręczyli mnie zewsząd / a nie był

B nikt coby był ratował. Ogledowa-
łem sie na ratunek ludzi / a nie było
go. Wspominałem na miłosier-
dzie twoie Panie y na sprawę twoją /
12 które są od wieku. Bo wyrwaś
czekających na cie Panie / y wyba-
13 wiaś iez rak Pogańskich. Wywys-
syles na ziemi / mieszkanię moje: y o-
spłynięcie od śmierci prosiłem.
14 Wyzwałem Pána / Oycę Pána me-
go / aby mnie nie opuszczał w dzień w-
trapienia mego / y czasu psynych / bez
15 pomocy. Bede chwalił wstawieć
nie imię twoje / y bede ie wystawiał w
wyznaniu / y wysłuchana jest modli-
16 twa moia. A zachowałeś mnie od
zgnięcia / y z czasu złego wyrwałeś
17 mnie. Przetoż bede wyznawał /
y bede chwalił y błogosławił i-
18 mie PAŃSTWIE. Gdyż ijesze
C był młodzieniaszkiem niżli rozpoczął
bladzić / przez modlitwe swa su-
19 kalem iawnie mądrości. Przed ko-
ściółem prosiłem o nie / y aż do kon-
ca sukac iey bede. Zakwitnęła iako
20 storozżala iągoda winna / rozwe-
selilo sie w niej serce moje. Poga
moia chodziła prosto droga / suká-
21 lem iey z młodości moiey. Natlo-
niłem troche vchá mego / y przyialem
22 ię: znalazłem w sobie wielką mądrość:
y uczynilem w niej wielki postepet.

dom mój.

CHRISTUS.

Bede

23 Bede dawał chwałę dającemu mi
24 mądrość. ² Bym w siebie postano-
wił / abym ja czynił : pragnąłem za-
palezyćwie dobrego / a nie bede zarosty
25 dzion. ³ Wiedziła sie dusza moja około
niey / y byłem wtwierdzon czyniac ja.
26 ⁴ Podniosłem rece swe ku górze / y o-
27 pląkałem głupstwo iey. ⁵ Wdalem
dusze moie ku niey / y znalazłem ja w
28 wznaniu. ⁶ Posiadm serce z nią od
początku / a dla tegoż nie bede opu-
29 szon. ⁷ Żywot mój poruszył sie su-
D kając iey : a pizetóż dostane dobrey
30 osiadyłości. ⁸ Pan mi dał teży zapła-
31 te moie / y nim go bede chwalił. ⁹ Przy-
bliżcież sie ku mnie ludzie nie umie-
ietni / a zgrómaczcie sie do domu

32 nauki. ¹⁰ Przeczże sie iesze ociągacie ?
a co ktemu mówicie : dusze wasze bacz-
30 pragną. ¹¹ Otworzyłem usta moie /
33 y powiedziałem : ¹² Tabymaycie sobie
34 bez srebra. ¹³ a syie wasze poddacie
pod iarzmo / a dusza wasza niech kár-
nosć przyjmie : bo napredce naleśc
35 ja możecie. ¹⁴ Obaczcie oczyma wasze-
mi / zeciem mało pracował / a dosta-
łem sobie wielkiego odpoczynienia.
36 ¹⁵ Tabymaycie nauki z wielką liczbą
srebra / a osiągniecie z nią wiele złota.
37 ¹⁶ Uciechay sie dusza wasza rozrądnie
38 w miłosierdziu iego. a nie zawstydzicie
sie w chwale iego. ¹⁷ Sprawuycie
dzieło wasze przed czasem / a da wam
zapłatę wasze czasu swego.

wyschle se

PROROCSTWO IZAIASZOWE.

ROZDZIAŁ I.

Idzenie
Izaiasa
syna A-
mos / któ-
re widział
nad Juda
y Jeruza-
lem za dni
Oziasa /
Jorabha

na Achasa y Ezechiasa królów Ju-
dzkich. ¹ Sluchaycie niebios / a we-
źmi w vsy ziemio / abowiem PAN
mówił. ² Wychowałem syny y wywys-
sylem : a oni mie wzgardzili. ³ Po-
znał wol pana swego / y osiel żłób
pana swego : a Izrael mie nie po-
znał / a lud mój nie zrozumiał. ⁴ Bła-
dą narodowi grzesznemu / ludowi nie-
prawości / obciążonemu / nasieniu
złemu / synom złościwym : opuścili
PANA / bluźnili świętę Izraelowę-
go / odwrócili sie wstecz. ⁵ Na czymże
was mam więcej karać / którzy przy-
czyniacie przestępstwa : każda gło-

6 wa chora / a każde serce żałosne. ⁷ Od-
stopy nogi aż do wierzchu głowy nie
mają w nim zdrowia : rana y siniósć
y spuchły raz / nie jest związany /
ani lekarstwem opatrzone / ani oliwą
7 zmiększone. ⁸ Ziemia wasza spusto-
sona : miastá wasze ogniem popalo-
ne : króine wasze przed wami cudzo-
ziemcy pożerają / y spustoszeie iako
8 wzburzeniu nieprzyjacielskim. ⁹ A zo-
stanie sie cota Sionsta iako chło-
B dnik w winnicy / a iako budka w ogro-
dzie ogórkowym / y iako miastá które
9 burza. ¹⁰ By nam był PAN zastępów
nie zostawił nasienia : bylibychmy
iako Sodomá / y skali bysmysy sie Go-
10 morze podobni. ¹¹ Sluchaycie słowa
PANstiego ksiązeta Sodomstie /
weźcie w vsy zakon Boga naszego
ludu Gomorfti. ¹² Coż mi po mno-
stwie ofiar waszych / mówi PAN :
Pełenem całopaleń bąranów / y
lów tłustego bydła / y krowie cielców /
y iagniat / y kozłów niechciałem.
Gdyście przychodzili przed oczy mo-
ie / kto tego szukał z rak waszych / aby-
ście chodzili po sienach moich :

serce wozeni
y mądry.
całość, H.y zgniela ra-
na, H.

Niz: 5. b 6.

Jeruzalem
miasto.

Rzym. 9. f 29

wrechy ost-
tku, H.Geni. 19.
c 24.Jer. 6. e 29
Amos 5. f 22niech, Heb
Gdy przy-
chodzicie, H.
zdał.deprali sie-
ni moie, H.To jest, Pro-
roctwo, albo
obwieszczenie.Skarży sie
na niew-
dzięczność
ludską: o
świadca
sie niebem
na które
nie pamię-
tali, y że
mia która
mówiali.
H.głowa se
przełożeni,

Ganicz wierz-
chnie ofiary
które się dzie-
ią bez cnót
y nabożeń-
stwa wne-
trznego.

²Niz: 59. a 1.

¹Pe: 3. d 11.
Pokutni-
cym odpu-
szenie, nie-
pokutni-
cym zatrąca-
nie.

²Ab: 3. a 1.
wiec.

Opłakiue
grzechy le-
rugilem
²nauka z błę-
dy, a enota
umieściła się
z grzechy.

Argument
na Izaiasz.

Mich: 4. a 1.
Prorok wie-
o przysz-
Christu-
wym przes-
którego ko-
ściół dom
Boży jest
zbudowa-
ny.

13 ^D Nie ofiarujecież wiecety ofiary pró-
zno: kądzenie jest mi obrzydłością.
14 ^D Nowu miesiąc / y Szabbáthu / y
innymy święt / nie ściępie / nieprawe
są zbory wasze: ¹⁵ Nowi waszych / y v-
roczystych święt waszych mienawi-
dzi duszą moją / są stały mi się przykre /
zmordowałem się znosząc. ¹⁶ A gdy wy-
ciągniecie rece wasze / odwróce oczy
moje od was: a gdy rozmnożycie mo-
dlitwe / nie wysłucham: ¹⁷ bo rece was-
ze pełne są krwie. ¹⁸ Omyćcie się / czy-
stymi badzcie / odęymcie złość myśli
waszych od oczu moich: przestaniecie
złe czynić: ¹⁹ wściecie się dobrze czynić:
szukajcie sądu / wspomagajcie wci-
śnionego / czynicie sprawiedliwość
sierotom / bróńcie wdowy. ²⁰ A przyjdź-
cie / a skrośycie mnie / mówi P A N:
Choćby były grzechy wasze iako śnie-
g / iako śnieg wybieleją: y choćby
były czerwone iako karmazyn / będą
białe iako wełna. ²¹ Jeśli zachcecie / a
posłuchacie mnie / dobru ziemię poży-
wać będziecie. ²² Ale jeśli niezechcecie /
a mnie ku gniewowi przywiedziecie:
miecż was pożrze / bo wsta P A N /
mówiły. ²³ Jako się stało nierządnicą
miasto wiernie / pełne sądu: sprawie-
dliwość mieściła w nim / a teraz me-
żoboyce. ²⁴ Srebro twoje obróciło się

Izaiasz w Jeruzalem w domu zacnym v-
rodzony / tamże (przed tym niżli dziesięćto-
pokolenie Izraelkie w niewola sągnane by-
ło) prorokował: a za panowania króla Ma-
nasse / pisał na dwie przetrwały / żywota do-
łonał: y po grzebion był pod debem Roge-
lowym / podle potoka który król Ezechiasz za-
sypać kazał. Ten iako Hieronim s. mówi /
stał się Ewangelistą / a niżli prorokiem mo-
że być nazwany. Bo wszystkie tajemnice o
Christusie / y o kościele tego tak iasnie wyra-
ził / że się nie da o przyszłych rzeczach pro-
fować / ale o przeszłych pisać historyę. Wład
to grómi przełożone y lud żydowski / y o kró-

F
23 w żużelice: wino twoje zmieszało się z
wodą. ²⁴ Książetą twoje niewierne /
towarzysze złodzieyscy: wszyscy mi-
lą dary / a idą za nagrodą. ²⁵ Sierocie
nie czynią sprawiedliwości: a sprawa
wdowia nie przychodzi przed nie.
26 ²⁶ Przeto mówi P A N Bóg zastępów
mocny Izraelski: Ach pocieś się nad
nieprzyjaciółmi swymi / a pomścze się
nad przeciwnikami meimi. ²⁷ A obróce
reke swoje na cie / y wypale do czysta
żużelice twoje / y odpędzie wszystkie ce-
ne twoje. ²⁸ A przywróce siedzisz twoje
iako przed tym byli / a rące twoje iako
z staradawna: potym będzieś na-
zwano Miastem sprawiedliwego /
miastem wiernym. ²⁹ Sion w sądzie
odkupione będzie / y przywiodą ie-
zas w sprawiedliwości. ³⁰ A zetrze zło-
śniki y grzeszniki spolem: a którzy
P A N A opuścili będą wyniszczeni.
31 ³¹ Bo będą pohánbieni od białwánów
którym ofiarowali: y będziecie się w-
stydzicie za ogrody któreście byli obra-
li: ³² gdy będziecie iako dąb którego li-
ście opadło / y iako ogród bez wody.
33 ³³ A będzie moc wasza / iako perz z
zgrzebi / a dzieło wasze / iako iskra: y
zapali się oboje pospolu / a nie będzie
ktoby zagasił.

lestawie. Judskim y Izraelskim wiele przy-
stych rzeczy opowiada.

15 ¹⁵ Rece wasze pełne są krwie.] Często w
pismie s. grzechy zowią krwią. Psal: 5. Psal: 50.
Ose: 4. Przyczyna tego jest / iż pożywanie
krwie było v żydów brzydkie y zakazane / prze-
to y Apostołowie zakazywali poganom krwie
pożywać / aby się mogli z żydami złączyć. w
Dzieliach 15. Wład to krwawie mieścił niewia-
sty za nieczystą mieli. Zach: 13. Jsa: 46. Dla
tych dwu przyczyn krwawie v żydów była brzy-
dzą / y dla tego krwawie zowią grzechy / które
się wszyscy brzydzą mają iako nieczystości.

²Ter: 5. 28.
Ná gte Sa-
dzie.

Pomścim-
się sie ná
złemi, obie-
cuie napra-
w w Jeruzá-
lem.

²Ab: 3. a 1.
wiec.

²Ab: 3. a 1.
wiec.

²Ab: 3. a 1.
wiec.

²Ab: 3. a 1.
wiec.

Króć znaczy
grzechy.

O nawró-
ceniu po-
gan do ko-
ścioła.

²Ab: 3. a 1.
wiec.

ROZDZ. II.

1 ¹ **S**łowo które
widział Izaiasz
syn Amos / nad
Judą y Jeruzá-
lem. ² A będzie w
ostateczne dni
przygotowanago
rá domu PANSKIEGO ná wierz-
chu gór / y wywyższy się nad págołki /
a popłyną do niego wszyscy narodo-

3 ³ wie. ⁴ Pójdą też wiele ludzi / y rzekną:
Chodźcie a wstąpmy ná górę P A N-
SKĄ / y do domu Boga Jakobowe-
go / a naucz nas dróg swoich / y be-
dziemy chodzić ścieżkami jego / bo z
Sionu wynidzie zakon / a słowo
PANSKIE z Jeruzalem. ⁵ A będzie
sądził narody / y będzie skrośował lu-
dzi wiele: y przekręci miecz swój ná
leńcie / a włocznice swoje ná sierpy:
nie podniesie mieczá naród przeciw
narodowi: ani się będą wiecety cwi-

rozumieć,
bátwochwál-
skich grze-
chów.
Abd. wiszący
niż ludzie na
wschód stois-
cá, H.
to jest, bawi-
li się cudami
naukami, abo
słodoma pla-
dili.
O porzuce-
niu Żydów
dla grze-
chów.

Pomsta Bo-
ża nad py-
śnymi.

Czas Ewán-
gelu, we
dni ostatecz-
nego.

Góra pańska
kościół.

5 czyć ku bitwie. ¹ Domie Jakóbów
B podóście / a chodimy w światłości
6 PANSKIEY. ² Aborem porzucięś
twoy lud / dom Jakóbów / iż pełni-
sz iako przedtym / y mieli wieszczę iá-
ko Philistymowie / a dzieci sie cu-
dzych ieli. ³ Napelniona jest ziemia
srebrá y złotá / y niemáš końca skár-
bóm iego / y napelnila sie ziemia ieg-
kont / y niemáš liczby poczwornych ie-
8 go. ⁴ A napelnila sie ziemia iego bál-
wánów / klániali sie dziełu rąk swo-
9 ich / które wezmily pálce ich. ⁵ A klá-
niał sie człowiek / y vniżał sie mąż /
10 przetoż nieodpuszczay im. ⁶ Wniđ do
stáły / a stry sie w wykopánéy ziemi
przed obliczem strachu PANSKIE-
11 y przed iáśnością máiestatu iego. ⁷ O-
czy wyniosłé człowiecze zniżoné są / y
náchylona będzie wysokość meżow /
a sam PAN wywyszy sie won dzień.
12 ⁸ Bo dzień PANA zastepów ná tá-
żdego pysznego y wyśotiego / y ná tá-
13 żdego hárdého / y zniżon będzie / ⁹ A
ná wszystkie cedy Libanu wyśotie y
wyniosłé / y ná wszystkie doby Báján :

2 Y będzie w ostateczne dni / W piśmie s.
czas ten nowego testamentu / c' esto zowia o s-
tatecznym / tak máś Gen: 49. Mich: 4. Dan:
2. 1. Ioan: 2. 1. Cor 10. A to może bydź dla te-
go / abo iż tego času dany jest zakon Ewán-
gelu / krzyż jest ostateczny / bo po nim inśe-
go nie czekamy / abo iż tego času wypełnia-
ia sie wszystkie proroctwa y obietnice Boże. ¹⁰ A
bo iż rozdzieliwszy wysytek czas ná filká wie-
ków / ten wielki ostateczny / który acz dłuższy
jest / wśakże iden jest / bo nie będzie w nim
znáczney odmiany / ale trwać będzie kościół
w iednakim rzadzie aż do końca. Przetoż y ten
czas zowia wieczorem. Origenes Homil: 8.
in Ios: Achanas: Epist: ad Antioch: Cyril: Ale-
xand: in Epist: ad Orientales. Nád to trzeba
wiedzieć iż te słowa proroctwa. A będzie w o-
stateczne dni / c' esto sie tak rozumieć / iáko by
rzekli: A będzie po tych czasách / abo / A be-
dzie w przyszłych czasách. A nawiećy tak
mówia / kiedy przepowiadá co sie ma mierz-
cho potym dzieć / tak / że może on czas ná-
zwać ostatecznym w gładem przeszłego / cho-
cia / gotá nie jest ostateczny. Jáko Piotr s. w
Dzie. 2. przywodząc słowa proroctwa Joelá /
mówi / A będzie w ostateczne dni / wylecie du-
chá moiego / choć u proroctwa Joel 2. tak stoi:
A będzie potym wylecie. 2c.

2 Będzie przygotowana góra domu Pán-
skiego. J Górze domu Páńskiego Doktorowie
rozumieć kościół Pána Chrystusow. Chri-
stos: in Ili. & in Demonstratione. Quod Chri-
stus sit Deus. y Cyrillus y Procopius in Ili.
Origenes lib: 5. contra Celsum. Bo góra do-
mu Páńskiego záwždy w piśmie znaczy Góze
Sion / abo Góze Moia / to jest / te części Si-
onu ná które był kościół Salomonów zbu-

14 ¹⁰ A ná wszystkie góry wysokie / y ná
15 wszystkie págoři wyniosłé: ¹¹ A ná tá-
D żde wieże wysokie / y ná każdy mur o-
16 bronny: ¹² y ná wszystkie okrety Thár-
sis / y ná wszystkie co jest piękne ku wi-
17 dzeniu. ¹³ A będzie náchylona wynio-
słość ludzi / y vniżona będzie wy-
słość meżow / a sam PAN wywyszy
18 sie won dzień: ¹⁴ a bálwany doszczá-
19 tá będą pokruszoné: ¹⁵ y wniđa do iá-
stín stálnych / y do przepásći ziemie
przed obliczem strachu PANSKIE-
GO / y przed chwałá máiestatu iego /
20 gdy powstanie aby káral ziemię. ¹⁶ W
on dzień porzuci człowiek bálwany
srebrá swego / y wyobrażenia złotá
swego / które był sobie sprawił aby sie
21 im klániał / krety y nietoperze. ¹⁷ A w-
niđcie w rozpádliny stálné / y w má-
clocchy kámienné przed obliczem strá-
chu PANA / y przed chwałá máie-
statu iego / gdy powstanie aby káral
22 ziemię. ¹⁸ A tak miéście pokoy z czło-
wiekim / którego dech jest w noz-
drách iego / bo poczytan jest on zá
wyśotiego.

dowány. 2. Par: 3. 1 Mach: 4. Táż Góra ná-
zwána jest Góra Páńska / iż kościół Páński
był ná niej. Psal: 47. Madz: 9. Il: 30. Pr: 23
tez Góze Sion / pospolicie prorocy znáca
kościół Pána Chrystusow. Psal: 2. Iza: 4. y
28. bo iż ná tey górze był kościół / krzyż był si-
guna kościółta Chrystusowego / dla tego pi-
sano s. mów / iż te góze Bóg milował y ná
niej mieszkał Psal: 77. Psal: 67. co wysytko wie-
cey słuz / kościółowi Chrystusowemu. A tak
słute kościół Pána Chrystusow zowie Góra.
Náprádkę jest n. edobyty y nie wydzieny / y
nie przemoga przeciw memu wysytku sturno-
wámu / heterocyte / tak Chrystus in Ili: 2. Da-
te druga przyczyna Cyrillus / iż kościół Chri-
stus w iest wysoki nad wszystkie inśe / y łatwie
go od /chorow / facerśkich roze / náć: iest zná-
czny y święty / aby wysy. y wiedzieli gdzie
náuka y słowo Boże prawdziwe: iest widó-
my y wystawieny / żeby każdy wiedział gdzie
prawdziwy wiary szukać y słuchać ma. A ná
ostatek zowie te góze przygotowana: a w ży-
dowstwie / to iest / vmocniona y utwierd-
ona / bo nie wpádnie kościół / iáko synagoga
żydowska / gdy bramy piękne nie przemo-
ga przeciw niemu.

22 Poczytan iest zá wysokiego J Vpomina
żydy aby Chrystus / nie obrazá / który choć
człowiekiem iest / y tákże tchnąc żyte iáko y my
tchniemy y żyjemy: wśakże iż Bogiem iest /
ma bydź poczytany zá wyśotiego. Wiedząc
żydowie / iż to proroctwo iest o Chrystusie /
słowa żydowskiego ná Dama / które rozná-
tre rzeczy znaczy / wyklad podley obyć /
miedząc nie godnego o Chrystusie w kr-
wego nie wierzą mówić: y przeto gdzie náś tlu-
máć / Láćniśki kładzie / Poczytan iest zá wyso-

Ose. 10. b. S.
Luc: 23. d. o
Apo: 9. d. 17.

Nieobras-
zać sie po-
kora Chri-
stusowa.

Kiego/ Żydzi inaczey przekładają: Aż co go poczytają: to jest/ iakoby za nic. Tegoż wykładu trzymają się Nowożytnicy/ wśakże iż słowo Żydowskie wątpliwé jest/ y znaczy podczás/ Wysokiego/ á podczás/ A w czynn:

ślusnie wykład zacneyssy ma bydy dany Chrystusowi/ Ktoregossy powinni chwalić/ Chryściani/ á nie ganieć Żydami y Żeretykami. Tak Hieronym/ y Origenes in Isai.

ROZDZ. III.

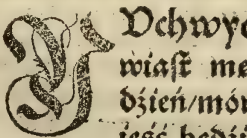

Bowiem oto pánuiący P A N zastępów odéymie z Jeruzálem y z Judy/ dużego y mocného wśelkie posilenie chle

1 bá/ y wśelkie posilenie wody: mo-
2 cného y meżá wálecznego/ sedziého
3 y proroká/ y wieszczá y stárcá: Ká-
4 pitána nád piąćdziesiąt/ y wczci-
5 wá osobe/ y ráyce/ y mądrego budo-
6 wniá/ y roztropné/ w mowách táie-
7 nnych. A dam dzieciá kśiążetáich/
8 á niewiesticuchowie pánować im
9 beda. A obózy sie lud/ mąz ná me-
10 żá/ y káždy ná bliźniego swego: po-
11 wstanie chłopie ná stárcá/ á wzgár-
12 dzony ná wczciwego. Bo wymie mąz
13 brátá swego/ domowniká oycá swe-
14 go: Náś odzienie/ badz kśiążeciém
15 náśym/ á wpaść ten pod ręká two-
16 iá. Odpowie dnia oného/ mówiąc:
17 Tcie iestem lekárz/ y w domu moim
18 niemáś chlebá/ ani odzienia: nie stá-
19 nowicie mie kśiążeciém nád ludem.
20 Bo sie wáli Jeruzálem/ á Judas w-
21 padł: iż iezý ich y wynálasti ich prze-
22 ciw P A N V/ áby drażnili oczymátes-
23 statu iego. Poznánie obliczá ich
24 odpowiedziáło im: á grzech swóy iá-
25 ko Sodoma opowiadáli/ á nie táili:
26 biádá duszy ich/ bo im oddano zło-
27 ści. Powiedźcie sprawiedliwemu że
28 dobrze/ iż owoców wynálastków swo-
29 ich pożywáć bedzie. Biádá bezbo-
30 żnému ná zlé: ábowiem odpláta rák

Owocu wynálastków swoich pożywáć be-
dzie. Wynálastkami zowie pismo wśytkie rá-
dy/ y myśli/ y sprawy ludzkie/ tak zlé iáko y
dobré. O dobrych mąż Izai. 12. ver. 4. o złych

ROZDZ. III.

Wchwyca siedm nie-
wiasz meżá iedného w on-
dzien/ mówiąc: Chleb swóy
iesć bedziemy/ y odzieniem

12 iego sstanie mu sie: Lud móy wy-
13 ciągáczé iego złupili/ á niewiasty pá-
14 nowáły nád nimi. Ludu móy któzy
15 cie błogosławionym zowia/ ci cie zwo-
16 dza/ á droge chodu twego rozkopu-
17 iá. Stoi P A N ná sąd/ á stoi áby są-
18 dził narody. P A N ná sąd przydzie
19 z stárymi ludu swego/ y z kśiążet-
20 y iego: boscie wy spásił winnice/ á to
21 zdzier vbogiego w domu wáśym.
22 Cemu ciśniecie lud móy/ á obliczá
23 vbogich mieciecie/ mówi P A N Bóg
24 zastępów: A rzeki P A N: Przeto że
25 sie wyniósty córti Sionstie/ á chod-
26 zy wyciągnąwszy syie/ y pomrugájąc
27 oczymá chodili/ y piásáły/ chodili
28 nogámi swómi/ y postáwnym kro-
29 kiem postepowáli: Oblysi P A N
30 wierzch głowy córek Sionstich/ á
31 P A N wlosy ich/ obnázy. Oného
32 dnia/ odéymie P A N ozdobe trzewi-
33 ków/ y kńásłki/ y láncuchy/ y no-
34 senia/ y mánelle/ y biérutki/ y prze-
35 dzielnice/ y nágolenice/ y láncuski/ y
36 tábluski wóniájące/ y náusznice/ y
37 pierscionki/ y drogicé kámiennie ná cze-
38 le wiśące/ y sáty odmienné/ y pla-
39 sczyki/ y rántuski/ y spilki/ y zwiér-
40 ciádla/ y rąbeczki/ y biamki/ y letniki.
41 A bedzie miásto wdziecznéy wóniey/
42 smród/ á miásto pastá/ powrózek/ á
43 miásto kędzierzáwych wlosów/ tyśi-
44 ná/ á miásto kóśulki/ wlosienicá.
45 Co piekneyssy téż meżowie twoi od-
46 mteczá polegá/ á mocarze twoi w bi-
47 twie. A zasmeca sie y pláćć beda
48 bramy iego/ y spustośone ná ziemi
49 vsiedzie.

mąż Sophon. 3. ver. 11. Tu v Izaiásá rozno-
mie o dobrych sprawách/ bo cięży sprawieś
dliwego/ iż z spraw swoich dobrych ma mieć
poćieche.

swym przyodzierwáć sie bedziemy/ tyl-
ko/ niech bedzie miánowane imie two-
ie nád námi/ zéymi smote náśe. W
on dzien bedzie Plód Páński w wiel-
możności y chwale/ á owoc ziemi wy-
niosły/ y rádosć tym któzy beda zbá-
wieni

*ludu mego
w raptiele
z dzieci. H.
Pochlebni
z wodzicie-
le z wodzic
lud.

Niewiast ro-
skośnych y
stroynych
karanie,
y nogámi
swómi brza-
kály. H. to
jest, trzewi-
kami ze zwo-
neczek.
*smród ich.
H.
y cępcé. H.

*niech cię zo-
wią mążem
náśym. Hebr.
Messias.

Obietnica
Chrystusa
i jego
w kościele
Chrześcijań-
skim.

W księgach
przewoła.
"Abó, Gdy o-
myje, H.

Pod figurą
winnicy od-
rzucenie ży-
dów opo-
wiada.

"Abó, milęgo,
Ier. 2. d 21.
Mat. 21. d 33

"Abó, pełne
wino.

"Abó, czemu
gdym czekał,
H.

W żydow-
skim piśmie
się tu słowa
wymowa: Mi-
spat, Mispach.
Cedakah, Ces-
haka.

Że miejsca
niemają (wbo-
giemu) H.

Grzechy
winnicy pań-
skie.

Ląkomstwo

Piłaństwo.

3 wieni z Izraela. "A będzie: Wsłki
który się zostanie w Sion / y kto się
ostoi w Jeruzalem / świętym go na-
zowę / Każdego który jest napisany w
4 żywocie w Jeruzalem. "Jesli omysie
PAN plugaństwa córek Sion / a krewo
Jeruzalem omysie z posrzedku jego / w
5 duchu sadu / y w duchu zapalenia : " y

stworzy PAN nad wszystkim mie-
scem góry Sion / y gdzie wzywany
był / obłok we dnie / a dym y światło
ognia palącego w nocy / "bo nad
6 każdą sławą natrycie. "A będzie przy-
bytek na zastone we dnie od gorz-
ca / a na vbezpieczenie y na stryć od wi-
chru y od deszczu.

"nad każdym
miejscem, ab-
synem tak u-
stawionym
będzie obro-
na Pana / H.

Muzyka y
biesiady.

Nieumieie-
tność rze-
czy boskich

Pieśń po-
żyrające
wielu.

Przyj. 30. c 16
"Abó, nad o-
byczay, H.

"obyczaj
swojego, H.
"słuszych, H.

"iako powro-
zy z rozma-
itych nić pło-
ty, tak grze-
sni grzechy
do grzechów
przypada. H.
Nasmiwa-
nie Proro-
ków.

Mądrość
przewrotna

"Abó, nallewa-
ją na mi-
siania napoiow
wpadających,
H.

Nesprawnie-
dliwość dla
podarków.
"mierzą, H.

ROZDZ. V.

A Spiwam
Milému memu
piośńkę stryć-
nego brata me-
go / winnicy ie.
Winnica czynio-
na jest milému

2 memu / na rogu synie oliwy. "A ogra-
dził ją / y wybrał z niej kamienie / y
násadził ją wyborną / y zbudował
wieże w posrzedku jej / y sprawił pra-
se w niej / y czekał aby zrodziła iagody
winné / alic zrodziła "agrest. "A tak
3 teraz obywatele Jerozolimsy / y me-
żowie Judscy / rozsądzicie między mną
a winnicą moją. "Co jest com wa-
4 cę miał czynić winnicy mojej / a nie
czyniłem jej? "czyli izem czekał aby
zrodziła iagody winné / a zrodziła "a-
5 grest? "A teraz wkaże wam co ja w-
czyniłem winnicy mojej : Rozbiore plot
jej / y będzie na rozchycenie : rozer-
6 we parkan jej y będzie na podeptá-
nie. "A zostawie ją pustą : nie będą
jej obryzwać / ani kopać : y poro-
7 scie tarmiem y ciérzeniem : a obłokom
przykaze / aby na nie dżdzu nie spuszcza-
ly. "Bo winnica PANA zastępów
8 jest dom Izraelski : a mąż Judá / rodzą-
y jego rostkosny : y czekałem żeby czynił
"sad / alic nieprawość : a trzysł miasto
sprawiedliwości. "Biada który przy-
9 łączy dom do domu / a rolę do roli
przyczyniać : aż do granice mie-
10 scy : izali wy sami mieścić będziecie
w posrzedku ziemi? "W vsiach mo-
11 ich to jest / mówi PAN zastępów.

Jesliż wiele domów wielkich y ozdo-
bnych nie będą spustoszone bez oby-
wateł. "Abowiem dziesięć stajen
winnicy czynią łagwość iedną / a trzy
dziesięć łagwość nasienia dadzą trzy łor-
ce. "Biada który wstaniec ráno a-
byscie się opilstwem bawili / y pili aż

do wieczora / abyście się winem rozpa-
lili. "Cytra y lutnia y beben y piszał-
ka y wino na biesiadach waszych : a
na sprawę PANską nie patrzyćcie / y
13 vczynków rąk jego nie baczyćcie. "Prze-
tóż w niewola zawiedzion jest lud
mój / iz nie miał vmietetności : y zac-
ni z niego pozdychali od głodu / a po-
14 spółstwo jego wyschło od pragnie-
nia. "Przetoć rozszerzyło piekło dusze
swoje / y rozdzieliło pasczke swą
D "bez żadnego końca : y sstapia mo-
carze jego / y społstwo jego / y zaci-
15 a sławni jego do niego. "A nACHYLO-
ny będzie człowiek / y zniżon będzie
mąż / a oczy podwyszonych będą spu-
16 szone. "A PAN zastępów wywyż-
szy się w sądzie / y Bóg święty po-
17 świeci się w sprawiedliwości. "A be-
dą pasc barami według "porządku
ich / a pustynie "wrodzą obrócone /
18 będą iesc przychodniowie. "Biada
który ciągniecie nieprawość "powo-
stami marności / a grzech iako po-
19 wioz wozowy. "Który mówicie :
Niech się spiesz / a niech rychło przy-
E dzie vczynek jego / abyśmy oglądali :
niech się przybliży / a niech przydzie
ráda świętego Izraelskiego / a do-
20 wiemy się jego. "Biada który nazywa-
cie złe dobrym / a dobre złym : potła-
dacie ciemność za światłość / a swia-
łość za ciemność : potładacie gorz-
kie za słodkie / a słodkie za gorzkie.

"Biada którzyście mądrymi w oczach
21 waszych / a sami przed sobą roztro-
pny. "Biada którzyście mocnymi na
22 picie wina / a mężni dużymi "tu mie-
sami opilstwa. "Który wspanie-
23 olivacie niebożnego za podarki /
a sprawiedliwość sprawiedliwego o-
dymacie od niego. "Przetoż iako
24 póżera pądzierze iezyl ognioy / a
F wypala gorzkość płomieniowa : tak
korzeń ich iako perz będzie / a plód ich
iako proch ku górze pójdzie. "Bo od-

25 rzucili zakon PANA zastępów / a wy-
 rok świętego Izraelowego bluznili.
 26 ^{nie przesłał.} Dla tego zapalczywość PANska
 rozgniewała się na lud iego / y wycią-
 gnał nań rękę swoją / y poraził go: y
 wzruszyły się góry / y były trupy ich iá-
 ko gnóy po vlicách. W tym wszystkim
 27 nie odwróciła się zapalczywość iego /
 ale ieszcze ręką iego wyciągniona. A
 podnieście chorągiew między narody
 odległe / y świśnię nań z kończyn zie-
 mie: a oto śpiący przedko przyjdzie.
 28 Ciemność wstawiającego / ani sprá-
 cowa iego między nim: nie będzie

dzemał ani spał / ani będzie rospasá-
 ny pás bioder iego / ani się rozewie
 28 rzemyk bótów iego. Strzaly iego
 ostre / y wszystkie luki iego naciągnio-
 29 ne. Kopyta koni iego iáko krzemień
 iego iáko lwá / będzie ryczał iáko lwie
 sczenietá / y będzie zgrzytał / a będzie
 łup trzymał: a obéymie / a nie będzie
 30 kłoby wyrwał. A ząsami nad nim
 dmiá onego iáko sum morski: po-
 żrzemy na ziemię a oto ciemności wci-
 sku / y światłość zaciemila się we
 mgłę iego.

<sup>abo, na o-
 blokach, lub
 na niebie-
 ściech.</sup>

5 Piosnka stryiecznego brata mego] Żydow-
 skie słowo 1117 Dodhi, znaczy stryć abo stry-
 ieczny / znaczy też y milego iáko jest Can.
 2. A tak tu zowie Chrystusa Milym / i go miło-
 wał: Stryiecznym iáko się miał narodzić z na-
 śienia Abraháimowego y z tegoż pokolenia z
 Izáašem. Bo Izáasz był bratem Króla A-
 maziáša / z pokolenia Judy / z tegoż po-
 lenia Chrystus się narodził.

5 Na rogu synie oliwy.] Jest to Zebraśim
 112 Keren, Rog / znaczy wysokość abo też
 Królestwo / meżność y siła: iáko by rzekł: Na
 ziemi Królewskiej / wysokości abo mocnej. I
 Rog Królestwo znaczy / mąść 1. Aról. 16. v. 1. y
 12. 3. Aról. 1. v. 39. Meżność y siła znaczy
 Psalm. 148. v. 14. Psalm. 131. v. 17. Syn oli-
 wy / znaczy oliwę / która pospolicie znaczy ob-
 sitość y tłustość ziemi / iáko by rzekł: Na pa-

goru tłustym / rozumiey / ziemię żydowską. A
 tak tych słów to jest wyrozumienie: Winnica
 naszczepiona jest Chrystusowi miłemu mo-
 iemu / na miejscu Królewskim / wysokim y tłu-
 stym. Godzie się zaraz nauc / i w żydowski
 ięzyku / to imie syn / rozumiey rzeczy znaczy. A
 pospolicie kiedy do niego inśże słowo / in geni-
 tiuo casu / przydada: tedy znaczy też co ono
 słowo przydane / iáko tu na przykład / syn o-
 liwy / to jest / oliwa: syn człowieczy / to jest /
 człowiek: syny wbożich / to jest / wbożie. O-
 króm kiedy imie oycá przydada / tedy właśnie
 ma być rozumiano / iáko na przykład / syno-
 wie Izáela / syn Dawida. Ale kiedy słowo
 przydane znaczy karamie abo zapłatę / ma się
 wytłómaczyć przez słowo / Godzien / iáko gdy mo-
 wi syn śmierci / to jest / godzien śmierci / syn
 gniewu / to jest / godzien gniewu / syn pokoiu /
 to jest / godzien pokoiu. zc.

<sup>Syn w pismia-
 co znaczy.</sup>

ROZDZ. VI.

W Ku którego
 umarł Król Ozi-
 as / widziałem
 PANA siedzące-
 go na stolicy wy-
 sokiej y wyniosłej:
 a to co pod nim

2 było / napełniało kocioł: Será-
 phim stali nad nim: sześć stężydeł
 miał ieden / a sześć stężydeł drugi:
 dwiema zakrywali oblicze iego: a
 dwiema zakrywali nogi iego / a dwie-
 3 ma latały. A wołali ieden do drugie-
 go / y mówili Święty / święty / świę-
 4 ty PAN Bóg zastępów / pełna jest
 wszystkiej ziemi chwały iego. A po-
 ruszyły się naprożniti z zawiasami od
 głosu wołającego / a dóm napełnion
 5 jest dymem. A rzekłem: Biadaś
 mnie / iżem milczał / bo mają mądrycy
 wargi plugawé / iá iestem / y w po-
 średku ludu plugawé wargi mają-
 cego iá mieszkam / a Król PANA

6 zastępów widziałem oczyma swoymi.
 7 A przyleciał do mnie ieden z Será-
 phim / a w ręce iego kamyk / który był
 wziął kleszczami z ołtarza. A dot-
 knął się wst moich / y rzekł: Oto się to
 dotknęło warg twoich / y odepdzie
 8 nieprawość twoją / a grzech twój be-
 dzie oczyszczony. A usłyszałem głos
 PANA mówiącego: Kogo posle: a
 kto nam pójdzie: y rzekłem: Owo-
 9 ia / posli mnie. A rzekł: Józ / a po-
 wieś ludowi temu: Słuchaycie słu-
 chając / a nie rozumiećcie: y oglá-
 10 dajcie widzenie a nie poznaycie. Za-
 ślep serce ludu tego / a wszystkiego ob-
 ciąg: y oczy iego zawiązy: aby śnadz
 nie widział oczyma swoymi / y wszystkim
 11 swymi nie słyszał / a sercem swym nie
 rozumiał / a nawróciłby się / y wzdro-
 wilby go. A rzekłem: dokądże Pa-
 nie: A rzekł: aż będą spustoszone
 miasta bez obywatela / a domy bez
 12 człowieka / a ziemia zostanie spusto-
 szona. A daleko zapędzi PAN lu-
 dzie / y rozmnoży się ta która była pu-

<sup>Wagi rospa-
 tony, H. G.
 awpaz.
 wsta Izáia-
 słowé oczy-
 ścione na
 przepowia-
 danie sło-
 wa Bożego</sup>

<sup>y pátroc pá-
 trze, H.
 Mat: 13. b 14.
 Mar: 4. b 12.
 Luc. 8. b 10.
 Ioa: 12. f 40.
 Aët: 28. f 26.
 Rzym: 11. b 8.</sup>

<sup>abo, rozmno-
 że się dni spó-
 łoszenia, H.</sup>

<sup>Widzenie
 Boga w
 Trojcy ie-
 dynego.</sup>

<sup>á podolki ie-
 go napełnia-
 ty, H.
 abo, wedle
 niego, H.
 abo, swoje,
 H.
 abo, swoje,
 H.
 Apoc: 4 b 8.</sup>

<sup>zgingtem,
 Hebr.</sup>

to jest, dzie-
łisć królów,
abo dziełisć
na wyłisćie
H.

Tajemnicá
Troyce na-
świetszey ob-
iawiona Izá-
asowi.

13 sta wposród ziemi. A iesze wniéy
dziesięcina: a wróci sie y będzie na
pokazanie iako terebint iako dąb kró

1 Widziałem Pana siedzącego na stolicy. J
To widzenie wyklada Jan s. miánowicie o
P. nu Chrystusie / Ioan. 12 v. 4 tak pisze. Té
rzeczy powiedział Izáas / gdy widział chwa-
le tego y mówił o nim. Gdzie słowa / Té ie-
go / y o nim / ściagaia sie właśnie do Pana
Chrystusa / o którym tamże przedtem mówił
iako to słów Ewangelisty każdy obaczyć
może. Przetoż poniaż tu Izáas powia-
da / iż widział chwałę Pana zastępów / a
Jan s. wyklada / iż ta chwała była Pana
Chrystusowa / dwu rzeczy sie z tad wzyamy.
Naprzód iż Pan Chrystus był istotnie przed
Izáasem Prorokiem: przytym y tego / że
Pan Chrystus jest prawdziwym Bogiem Iz-
raelskim y Panem zastępów: a to wszystko
nie znászego ale zwykłądanu Jana s. mamy.
Do gdy Ewangelista mówi / iż widział Izá-
as chwałę Pana Chrystusowa / która Izá-
as powiada bydź chwałę Pana zastępów /
ażaj nie iasnie pokazuje / iż Pan Chrystus
jest Panem zastępów / którego na on czas
Aniołowie chwalili: Nád to dosyć iasnie Iz-
áas powiada która to chwała rozumie /
gdy pisze: Mówili swiety s. s. Pan Bóg zas-
tępów / pełna jest wszystkie ziemia chwały ie-
go. Gdzie / wyraźnie mówia Anieli o téy
chwale która uż miał na ten czas / y ziemia
tęy była pełna. A tak Pan Chrystus jest o-
nym Panem Bogiem zastępów / którego
chwały pełna była y jest y będzie wszystkie
ziemia.

W tymże iesze widzeniu widział też Izá-
as Duchá s. tak powiada Paweł s. w Dziel.
28 v. 25. gdzie twierdzi / iż co Pan zastępów
siedzący na stolicy mówił do Izáasa / to na
ten czas Duch s. mówił / co niewiernicy / za-
przeć niemogąc / rádzi nierádzi zeznawáia.

A tak w tym widzeniu swoim Izáas wi-
dział Troyce przenaświetszą. bo tu widział
iednego Boga siedzącego we trzech osobách
tak iako niekiedy Abrahám trzech widział a
iednego chwalił Gen. 18. Co sie z tad naprzód
pokazuje / iż gdyby tu był nie widział Troyce

ry rozpuscita gąlesie swoje: nasienie
świète będzie to co będzie stato w
niéy.

rozpuszczeni-
cie, H.

przenaswietszey / nigdyby tego Jan s. Sy-
nowi Bożemu / Ani Apostól Duchowi s. nie
przypisowali. Ale iż Ociec / Syn y Duch s.
ieden jest Bóg / dla tego im iedne chwałę / Iz-
áas / y Ewangelista / y Apostól przypisują.
Dla tego y Seraphimowie po trzykroć mo-
wia swiety / swiety / swiety / iż Boga w Troy-
cy iednego chwalili / Głycá Syná y Duchá s.
iako świadczy Jan s. y Paweł s. A nie dla te-
go aby sie tym powtarzaniem pokazała god-
ność Bózka / bo tego nie mówi Jan s. ani
Paweł s. ale Heretycy sobie wymyślają. Na
ostatek iż tu Bóg o sobie iako o wielim mówi
v. 8. Kogo posle / a kto nam powyższ / mówiac
to do Syná y Duchá s. według wykładu E-
wangelisty y Apostola / znát wieli jest iż tu
Izáas widział Boga w Troycy iednego /
ponieważ tu ieden mówi / a mówi iako o wie-
lu personách / iako kiedy mówił: Wzyńmy
człowieka / O czym masz Gen. 1 v. 26.

6 A w rece iego k / myk. Jydowskie slo-
wo נחש, Rispach, znaczy y kamyk y wagi
rozpalony. Lxx. przelożyli אֵשׁ בְּרָחָק to jest
Carbunculus, który dla wielkiej iasności da
sie bydź ognistym.

10 Zaslep serce ludu tego. J Lxx. tłumacze-
tak to przelożyli: Záslepione jest abo zátyło
serce ludu tego / a všyma čieřko slyřeli / y oczy
swe zářinurzyli zé. y tэмъ słowy Matthá-
s. przywodzi to pismo Math. 13 v. 15. Bo oni
tłumacze Lxx. infěmi punktami cýtali / niř
terař: Jydowie cýtáia: a do tego iż serce oneř
go ludu na on czas uř bylo zátyło / y všy zá-
tuloné y oczy zářlepioné / bo im mówi: Stucha-
iac stuchaycie a nie rozumeycie: iż widział ie-
bydź tak zářlepioné dla grzechów / že chočia
stuchali / nieměli rozumieć. A tak nie rořázus-
ie tu Bóg / ani sie o to Prorok modli / aby ich
ošlepił / bo uř ślepyimi byli: ale dáie przy-
czyne czemu zrozumieć nie mēli: Dla tego
iř ślepyimi byli. Co sie iesze lepięz zá časú
Pana Chrystusowego pokázáto. Iako lepať
Bóg ošlepiá y zářwárdzá / masz o tym do
Rzym. 9 v. 18. y Math. 13 v. 15.

ROZD. VII.

Stalo sie za
dni Acház syná
Joáthán / syná O-
zyasá króla Jud-
ského / przyci-
gnáz Káfin król
Syriski / y Phá-
ceas syn Komeliasá król Izraelski /
do Jeruzálem / aby walczyli przeciw-
ko niemu / y nie mogli go zwalczyć.
A dáli znác domowi Dawidowému /
rzekąc: Odpoczełá Syria ná Ephrá-
imier / y poruřýło sie serce iego / y serce
ludu iego / iako sie wzruszáia dzewá
lesné od wiatru. A rzekł PAN do

Izáiasá. Wymidź przeciw Acház-
wi / ty y / który pozostáł Jásúb / syn
twój / do końca rur sadzáwki wyřęřý
ná diódze roléy fárbiérzowéy. A rze-
częř do niego: Pátrz abyř milczáł:
niebóy sie / a serce twoie niechay sie
nie leká dwu ogonów tych głowien
kurzacych sie popedliwosćia gniowu
Káfiná króla Syriskiého / y syná
Komeliasá: / že sie nárádžila prze-
ciw tobie ná zlé Syria / Ephráim / y
syn Komeliasá / mówiac: Ciagni-
my do Judy / a wzbudźmy go / y oder-
wiemy go do nas / y postánówmy
króla w posřodku iéy syná Tabeel.
To mówi PAN Bóg: Nie stánie
sie ani to będzie: / ale głowá Syri-

Sařr, 12 sub.
H.

abyř byl spo-
koiny, Hebr.
Obieć
Bóg wybá-
wienie A-
cházowi.

Obleżono
Jeruzálem.

1

A

2

3

4

5

B

6

7

8

Jeśli nie w-
wierzyć, nie
rozumiéć.
Tak 70. prze-
łożyli.

Proroc-
two o po-
ręczeniu y po-
rośnięciu
pána Iezu-
sowym z
panny Ma-
rii.

Mat. 1. d 23.
Luc. 1. c 31.

Poczęcie pa-
ná Chrystusa
z Panny.

10 ięć Damaśket / á głowa Damaśku
Kásyn: á ięście sześćdziesiąt y pięć
lat / y przestanie Ephraim byt ludem:
11 á głowa Ephraimowa Sa-
mária / á głowa Samarię syn Ro-
meliassa. Jeśli wierzyć nie będziecie /
12 nie oświećcie się. Á przydał PAN
mówić do Acház / rzekąc: Á pros-
13 bie znaku od PANA Boga twego w
głębokość piekielną / ábo ná wysokość
wzgórze. Á rzekł Acház: Nie be-
14 de prosil / y nie bede kusil PANA.
Á rzekł: Sluchajcież tedy domie
Dawidów: Á za wam ná tym máto
15 że się wpryżyciacie ludzóm / iż się też
wpryżyciacie Bogu moiemu: Á prze-
16 róz da wam sam PAN znanie. Oto
Panna pocznie y porodzi syna / y na-
17 zowa imie tego Emanuel. Á masło
y miód ięść będzie / áby wniał odzu-
cąc złe / y obierąc dobre. Ábo pier-
wéy niż będzie wniało dziecię odzu-
cąc złe / y obracając dobre: będzie opu-
szczo na ziemiá / która się ty bżydyś dla
17 dwu królów ięć. Á przywiedzie PAN
ná cie y ná lud twój / y ná dom oycá
twego dni / iákie nie przychodziły ode
dni odstąpienia Ephraim od Judy

18 z królem Assiryskim. Á będzie
dnia onęgo: Swiżnie PAN ná mu-
che która ięć ná końcu rzek Egipt-
skich / y ná psczole która ięć w ziemi
19 Assur / y przyda / y beda odpoczy-
wać wszyscy ná potoki dolin / y w
rospadlinach skal / y we wszystkich
chróscinách / y po wszystkich iámách.
20 Onęgo dnia ogoli PAN bzytwą ná
D ietę temi któzy są zá rzeká / królem
Assiryskim / głowę / y włosy ná no-
21 gách / y wszystkie brode. Á będzie dnia
onęgo: Będzie chował człowiek kro-
22 we z bydłá / y dwie owce: Á prze ob-
srość mleka będzie iadł masło: bo
masło y miód będzie iadł każdy któzy
23 się zostanie w pośrzód ziemi. Á be-
dzie dnia onęgo: Każde miejsce ná
którym będzie tysiąc winnych mácie
zá tysiąc srebrników / że się w ciernie
24 y w tarnie obróca. Á strzałami á z
łukiem beda tam w chodzie: bo tar-
ny y ciernie beda po wszystkichy ziemi.
25 Á wszystkie góry / które motyka beda
kopané / nie przyjdzie tam strach cie-
nia y tarnia / y beda ná pastwisko
wolu / y ná podeptanie bydła.

ábo, (to jest)
króla Assyri-
jskiego, H.
muchy, zo-
wie Assyri-
czyki, iż ich
wiele było.
Á psczola As-
syrjszyki, iż
mnożyli się
li.

przez głowę
y brode, razi-
mie króla y
pány, á przez
nogi, lud po-
spolity.

dla borani
wzrostu.

O to Panna pocznie y porodzi syna. J
Wiemy to y od Anyolá / Luc. 1. v. 31. y od E-
wánydysty Matheusa s. Math. 1. v. 23. iż to
prorocstwo właśnie służy Pannu Chrystusowi
który się z panny urodził. Á dowodzi tego
przeciw Żydom Hieronym. s. in Tradi. Hebr.
in Genesim, y lib. 1. contra Iovinianum, & in
Comment. in 7. cap. Isai. iż Żydowskie sło-
wo Alma, nie tylko Panna / ále wtećy ie-
sze niż Panna / to iest / Panna w pilnéy straży
chowana / y od ludzi niewidana znaczy. bo
wzięte iest to imie od słowa dhy Alam, to iest /
stryć / przetoż znaczy iakoby Panna zamkni-
ona y stryta. Ani w piśmie s. inaczey tego sło-
wa używają tylko zá Panna / Gen. 24. Rebecka
Panna piękna y nie wznana od meza. táżé
Márya siostra Moysesowa Exo. 2. v. 8.
która ná ten czas miała ósm ábo dziewięć
lat / nazwana iest Alma. táżé y Pro. 30. v. 19.
Á ná to do tego słowa Alma. przydana tu
iust litera n He, Halma, co znaczy naczystka
Panna. Náostatek y 70. Tłumaczey Chas-
deyska Paráphrasis ták przełożyli / Panna.
Przecie Żydowie zádaia iż to Prorok mówił o
żenie Króla Acház / która mu urodziła Syna
Ezechiasza / któzy miał wielkie zwycięstwa y
wybawił lud niewolę. Ale się y ztey Żydom
słiecy ślepoty Hieronym s. śmieie: bo Ezech-
iasz przynamnięć dziewięć lat przed tym się u-
rodził / niż to zádaia prorokował / iáko się te-
go łacwie doráchuie 4. Król. 16. y 18. Á iákoż
to miał dáć zá znak co się iust było stáło: Á ię-
śli rzeka iż tego poczęcia y narodzenia Pána
Chrystusowego z Panny / nianóg dáć zá
znak Acházowi / gdyż tego Acház widzieć nie

miał / bo się to niemal w ósm set lat po A-
cházie stáło. Odpowiada ná to s. Chryso-
stom / że nie Acházowi dáć ten znak / ále do-
mowi Dawidowemu / z którego się miał Pan
Chrystus narodzić. Ácz pierwey dáł Acházowi
ná wola / áby sobie obierał znak iáki by
chciał / ná potwierdzenie tego że mu Bóg
miał dáć pomoc ná Assyryczyki. wśátkie iż
tym wżgardził / przeto Prorok zámedawşy
go dáć wieszy znak / nie Acházowi ále do-
mowi Dawidowemu / że miał Bóg wybá-
wić lud swój / nie od Króla Assyryjskiego / ále
od grzechu y niewolęy sátsástey. Czemż te-
dy od Anyolá nazwany iest Jezus nie Ema-
nuel / iáko go ten prorok zowie / odpowiede-
li ná to Doktorowie dawno / Iulianus qq. ad
Orthodoxos 131. Tertuli: aduersus Iudaeos, &
lib. 3. contra Marcionem Chryso. lib. de In-
carnat. c. 2. ták pişac / iż prorok tu nie po-
wiáda iákim imieniem miał byt zwány Pan
Chrystus / ále ráczey / czym miał byt własnie
wedle náturey. Bo prawdziwie iest Ema-
nuel / to iest / z námi Bóg / iż słowo stáło się
ciálem / dla tegóž iedno iest / Jezus y Ema-
nuel: bo że známi Bóg iest / tedy Bóg iest iá-
wicielem náşym / co też znaczy imie Jezus /
iáko też náşey 9. v. 6. pişe / iż miał byt nazwa-
ny Dżurnym / rádnym. ác. nie żeby ták wies-
le własnych imion miał mieć / ále iż ták wiele
rzeczy w nim miało byt. Á ták nákomu in-
semurto prorocstwo nie służy / tylko P. Chri-
stusowi / gdyż niemáş / któzy się ták cudownie
począł y narodził / tylko on sam / y nást nie-
może byt nazwany Emanuel tylko Pan
Chrystus. Żererecy pomagáiac Żydom po-

wiadała iż tu prorok pokazuje pewną białos
głowa/która będąc przed tym Panna/potym
poczęła y porodziła nie córke ale syna. Mleć
ci iawnie fałszia słowa prorockie. Bo co
by to za znać był/ kiedyby ta która była
Panna/ a potym zmeża poczęła y porodziła

la: Nád to Mátheass é, tásmie mówi/ i: to
przepowiedziano iest od Izaiáša/ że Pánná
trwátac Pánná poczác miała y porodziť y
przywodziť słówa Izaiáša/ aby wyświádať
czył poczęcie Pána Christusa/ z Duchá swiéte
go/ czytá o tym wiecéy Máth: 1. v. 23.

ROZDZ. VIII.

Przepowia-
da spustosze-
nie ziemie
Iudzkiey
przez króla
Assyryjskie-
go, y po-
tym wyba-
wienie
przez Ema-
nuela.

„máistnosť.

*królestwo lu
 ay było spo-
 koyné iako
 wody cicho
 ciekące.

„a będkćie z-
starcći, ábo po
krusćie sie,
H. Tákże y
nizty dwás
kroć.

Christus ká-
mień obraże-
nia.

1 **R**zekł PAN do mnie: Weźmi so-
bie księgi wielkie
A á nápiś ná nich
pismem czlowie-
zym: Předko lu-
py zdziéray / ry-
chło bierz korzysci. ¹ A wziąłem do
2 siebie świadki wierni / Driásá ká-
pláná / y Zácháriásá syná Báráchi-
3 ásá: ² y przystąpiłem do prorokinié /
ypoczetá y porodziła syná. A rzekł
PAN do mnie: Názów imie iego /
Pospieś sie lupy zdziérac: kwáp sie
4 brąc korzysci. ³ Albowiem pierwéy ni-
zli dziecié będzie wmiáło miánować
oycá swégo y mátkę swoie / będzie po-
biána moc Dámásktu / y lupy Sáma-
5 rystkie przed królem Asiryskim. ⁴ A
przyczynił P A N ieszcze mówić do
6 mnie / rzekac: ⁵ Zá to iż ten lud w-
zgárdził wody ⁶ Siloe które płyną ci-
cho / á przyiął ráczey Rasin y syná
7 Komeliásá / ⁷ przetóž oto Pan przy-
wiedzie ná nie wody rzeczne gwałto-
wne y mnogie / króla Asiryskiego / y
B wszytkie chwale iego: y wstąpi ná
wszytkie strumienie iego / y popłynie
8 nád wszytkimi brzegámi iego / ⁸ y po-
ciecze przez Jude / wzbieráiąc / y idąc
aż do syie przyjdzie. A będzie wycią-
gniénié skrzydél iego nápełniáiąc śe-
rokość ziemié twoiéy o Emánuelu.
9 ⁹ Zgromadzcie sie narodowie / á bądź-
cie zwyciężeni / á słuchaycie wszytkie
dalekie ziemié: zmacniaycie sie / á
bądźcie zwyciężeni / przepasćcie sie á
bądźcie zwyciężeni. ¹⁰ Wnidźcie w rá-
de / á będzie rozzerwána: mówcie sło-

14 A kámieniem obrażenia y opoką zgorse-
nia.] Ten kámiień obrażenia / którym też ty
mówi że jest Pánem zastępów / Simon s. v
Luf: 2. wykláda o Chrystusie. Tákże Páwel s.
Rzym: 9. y Piotr s. 1. Pet: 2.3 Ekd każdy oba-
czyć może / iż Chrystus przed tym iesze niż sie

wo / á nie stánie sie : bo známi Bóg.
 11 **A**bowiem to PAN mówi do mnie :
 C **J**áko mocná ręká wyćwiczył mie / á
 12 bych nie chodził drogá ludu tego /
 mówiąc : **N**ie mówcie / przysięż-
 nie : bo wszystko co ten lud mówi / iest
 13 sprzysiężenie : á postráchu iego nie
 strácháycie sie áni sie lekáycie. **P**A-
 NA zastępów reż świećcie / ten strá-
 14 chem wászym y ten boiáznia wász.
A bedzie wam poświęceniem. **A** ká-
 mieniem obrażenia y opoká zgorze-
 15 nia dwiema domom Izráelskim / si-
 dlem y wпадkiem obywatelóm Je-
 16 rozolimskim. **A** obraża sie z nich bár-
 zo wiele / y powála sie / y zstárcei beda /
 17 y wśidleni beda / y poimáni beda. **D**á-
 wiaż świadectwo / zápieczetuy zákon
 18 między wczniámi moimi. **A** cze-
 káć bede PANA / który zakrył obli-
 19 cze své od domu Jákowého / y po-
 czekam go. **O**to ja y dzieci moie /
 które mi dáł PAN ná známie / y ná
 20 cud w Izráelu od PANA zastępów /
 który miéška ná górze Sion. **A** gdy
 rzeká do was : pytáycie sie Pytho-
 21 nów y wieszczków / któzy márkocá w
 czárowaniu swoimi : **A**za naród nie
 bedzie sie pytał v Boga swého o ży-
 22 wé od umárlych : **D**o zákonu rá-
 czej y do świadectwá. **A** iesli nie rze-
 ká wedlug słowá tego / nie beda mieć
 23 iutrzennéy swiátłości. **A** przędzie
 przez nie / powáli sie / y láknąc bedzie :
 á gdy bedzie láknął / bedzie sie gnie-
 24 wal / y bedzie przeklinał króla swého
 y Boga swého / á bedzie wzgóre po-
 25 gładat. **A** ná ziemié pátrzyć bedzie /
 á oto wćist y ciemność rozerwanie y
 26 ściśnienie / y mrok ściągájący / á nie
 bedzie mógł odlecieć z wćistú swého.

** nieprzyście-
gajcie się prze-
ciw królowi.*

Christus
miał być
żydom dla
ich niewier
ności kás
mieniem o
brnięcia, y
opoka 30
gorzenia.
Luk: 2. c 34.
Rzym: 9. g 32
1. Pet: 2. b 6.
"ż do prze
ścia Chrystu
sowego, który
to rzucim
otworzył.
Słowa są
Christusówé,
które wyklá
da Páwel S.
do żydów z.
bo y Christus
y Apostoło
wie wiele zná
ków czynili,
y dani są ná
przykład w
syzkim.
"swego? izá
li z á żywé
(pytáią się)
od mártycho?
H.

człowiekiem narodził/ był kamieniem obra-
żenia Żydów. Ale potym stawszy się człowie-
kiem daleko więcej był opoka zgośnienia/ dla
podłej natury człowieczej y śmierci krzyżo-
wej.

ROZDZ. IX.

Gdy zaczął
Chrystus opo-
wiadać E-
wangeliją.
Od grzechu
Proroctwie o
nawróceniu
poga przez
opowiadanie
Ewangeliję.

Bo ich wiele
odstąpi od
wiary.

grzechu y
czarstwu.

Amalek, H
Sędzi: 7. f. 22.

Dziękuję
narodowi
Onarodow-
niu Pana
Chrystusa
nym y pa-
nowaniu
jego.

Wierzący,
H.

O wygubie-
niu dzieł
ci pokole-
nia Izrael-
skich.

Mesjasz Bóg y
człowiek.

1 **M**esjasz Bóg y człowiek. **J**erwożę czą-
2 su wżenieście ssta-
3 to ziemi Zabul-
4 lon y ziemi Ne-
5 phthalim: a na-
6 ostatek obciążo-
7 na jest droga
8 morza za Jordanem w Galilei. Po-
9 ganiście. **L**ud który chodził w cie-
10 mności / wyższa światłość wielką:
mieszkającym w krainie ciemności /
światłość im wesła. **R**ozmno-
żył się naród / a nie uczyniłeś wielkie-
go wesela. **B**ęda się weselić przed to-
bą / iako ci którzy się wesela weżniw-
iako się radują zwycięzcy dostawszy
kozyści / gdy się dziela łupy. **A**bo-
wiem iarżmo ciężaru iego / y lasce ra-
mienia iego / scepter wyciągająca iego /
zwyciężyłeś iako w dzień Mładian.
Bo wślekł gwałtowne złupienie z
terwoga / y odzienie we krwi wala-
ne / będzie na spalenie / y strawa o-
gnia. **A**bowiem **MALVCZKI**
NARODZIL się nam / y syn jest
nam dany / y sstało się panowanie na
ramieniu iego: y nazowz imię iego /
Przedziwny / radny / Bóg / mocny / o-
ciec przyszłego wieku / kładzie pokoiu.
Rozmnożone będzie państwo iego /
a pokoiu nie będzie końca: na stoli-
cy Dawidowej y na królestwie iego
siedzieć będzie: aby ie utwierdził y
umocnił w sędzię y w sprawiedliwo-
ści / odtąd y aż na wieki: Dawidowa mi-
łość **PANA** zastępów uczyni to.
Słowo posłał **PAN** do Jakoba / y
pądoło w Izraelu. **A** będzie wiedział
wzrostek lud **Ephraim** / y mieszkający
w Samariet / w pyśle y w wyniosło-
ści serca mówiąc: **C**egły wpadły / ale

11 **E**wangelijom kamieniem budować
12 będziemy: płonne figi porzabali / ale ce-
13 dy odmieniemy. **A** podniesie **PAN**
14 nieprzyjaciela **Rzym** nań / a przeci-
15 wnik iego w terwoge obróci: **Syria**
16 od wschodu / a **Philistym** od zachodu:
17 y pozrą **Izrael** całą geog. **W**
18 tym wszystkim nie odwróciła się za-
19 palczywość iego / ale ieszcze reka iego
20 wyciągniona: y lud nie nawrócił się
21 do tego który go karał / a **PANA** za-
stępów nie szukał. **A** zgubi **PAN** od
Izrael głowę y ogon / naczynia
igcego y zawieszające dnią iedne-
go. **S**tarcie y pocieranie / ten jest glo-
wa: a prorok naucezający kłamstwa /
ten jest ogonem. **A** będą ci którzy
pobłazają ludowi temu / zwodzącieli-
mi: a ci którym pobłazają na syie
zruconymi. **D**la tego z młodzień-
ców iego nie będzie się **PAN** weselił:
a nie smutnie się nad sierotami y nad
wdowami iego: bo wślekł iest oblu-
dnikiem y zlosnikiem / a każde wsta-
mówiły głupstwo. **W** tym wszystkim
nie odwróciła się zapalczywość iego /
ale ieszcze reka iego wyciągniona.
Bo się zapaliła iako ogień niebo-
żność / tarn y ciężkie żrzec będzie: a
zapali się w gestwie lasu / y będzie się
kreciła wzmieszeniem dymu. **D**la
gniewu **PANA** zastępów strwoży-
ła się ziemia / y będzie lud iako strawa
ognia: mąż bratu swemu nie zfol-
guie. **A** wstąpi na prawo strone / a
lęknie będzie: y iest będzie na lewo /
a nie nacie się: każdy miedzi ramienia
swego żrzec będzie: **Manasses** **E-**
phraim / a **Ephraim** **Manasse** /
ci spólem na **Jude**. **W** tym wszystkim
nie odwróciła się zapalczywość iego /
ale ieszcze reka iego wyciągniona.

nie wstał.

głasy y tło-
wie, H.

Głowa y
ogon.

podniesie się
iako się dym
podnosi.

zaciemila się,
H.

ieden dru-
giemu, Hebr.

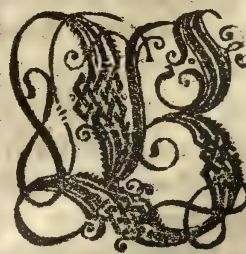
6 **M**alucski narodził się nam. **J**e słowa
starzy **Rabbinowie** / zgodnie o **Mesiaszu** wy-
kładają / y **Paraphras** **Chaldaica** także rozu-
mie y imię **Mesiasza**: a dowodzą / iż
Mesiasz miał być Bogiem y człowiekiem:
ponieważ go tu **Izrael** zowie Bogiem: tak o
tym piše ieden starzy **Rabbin** / **Ezra** zowie
Rabben **Haccados**: to iest / **Mesiasz** nasz s.
w **Księgach** / **Gale** **Razeya**, to iest / **Tajemnic**
objawienie. **A** tak co teraz posłedniemy **dy-**
dzi y **harerycy** z nimi przeciw temu mówią /
czynią to iako **harerycy** którzy y piše s. y
Doktorów swoich odstępni. **A**le co się trzeba
Żydów **Żyrować** / gdyż y **Luter** w **Biblii**

swotę **Niemieckę** to słowo / **Bóg** / opuścić /
niechacie iako y **Żydowie** **Pana** **Chrystusa**
zwać **Bogiem** / tak wiernie ci piše s. tłum-
czo. **A** wśakże **Izrael** przeciwko tym wśy-
tkim roznawa iasnie tajemnicewiary naszej:
Bo **Pan** **Chrystus** narodził się **Maluczkim**
panny **Mariety** / y sstało się panowanie na
ramieniu iego / gdy na **Krzyżu** umarł y zmar-
twy chwstał. **Z**owie go y **Żywnym** / dla d-
wne go poczęcia y narodzenia iego / y dla d-
wnych cudów które czynił. **R**adny też iest / iż
w nim są **starby** **madrości** / y dobrze radzi o
zbawieniu naszym. **J**est y **Bogiem** / iest iest
dne y **istności** **Bogiem** **Oycem**. **B**o słowo **Ży-**

dowstie 78, El, znaczy pospolicie Bogą z
istności. Jesze Mocnym jest/ bo mocno wy-
trwał prace/ y zwycięstwo otrzymał. Ociec

przyszłego wieku/ i nam królestwo niebieskie
otworzył. Książę pokoju/ i nam Bogą Wy-
cá przednat/ y wszystkim szczęściem obdarzył.

ROZDZ. X.

ADA którzy
wstawił pawa
niebożny pisa-
cy/ niesprawiedli-
wość napisali :
aby wciśnili na
sądzie ubogich/ y

gwałt uczynili sprawie poniżonych
ludu mego : aby były wdowy lupem
ich / a sieroty aby odzierali. Coż u-
czynicie w dzień nawiedzenia/ y wtra-
pienia zdaleki przychodzącego : do-
czyiego się ratunku wcieście : y gdzie
zostawicie sławę waszą / abyście się
nie zgąrbili pod okowami / a z pobi-
tymi żebyście nie wpadli : W tym w-
szystkim nie odwróciła się zapalczy-
wość jego/ ale jeszcze reka jego wycią-
gniona. Biada Assurowi / różgą
gniewu mego/ y który on jest/ w recech
rozgniewania mego. Do narodu zdra-
dliwego posle j : a na lud zapalczy-
wości mojej roztaje mu/ aby pobiał
lupy/ y rozchwytał korzyści/ y uczynił
go podeptanym iako błoto na wli-
cach. Lecz on nie tak będzie mnié-
mał/ y serce jego nie tak będzie rozu-
miało : ale serce jego będzie na zstarcie/
y na wyrzucenie niemato narodów.
Bo rzecze : Aza książetą moję po-
spolu królmi nie są : Aza nie iako
Charkamis / tak Balamo : a iako Ar-
phad / tak y Emath : aza nie iako Da-
maset / tak y Samaria : Iako na-
lázla reka moia królestwá bálwán-
skie/ tak y bálwany ich z Jeruzalem y
z Samarię. Iżali iakom uczyni
Samarię y bálwanóm ię/ nie także
uczynie Jeruzalem y bálwanóm ię :
A będzie : gdy wykona Pan wśy-
stkie sprawy swoje na górze Sion y w
Jeruzalem : nawiedze owoc wielmo-
żnego serca króla Assur/ y sławę wy-
sokości oczu jego. Abowiem rzekł :
Mocą reki mojej uczynilem / y ma-
drością moją wyrozumiałem : y od-
ziałem granice narodom / y złupilem
książetá ich/ y stągnąłem iako mo-
cny wysoko siedzące. A nalázla re-
ka moia iako gniazdo sile naro-

dów : a iako zbierając iącá które są o-
puszczone/ takem ja zebrał wszystkie zie-
mie : a nie było ktoby ruszył piórem/
y gebe otworzył/ y zawańczył. Iżali
się będzie przechwalać siekiérą przes-
ciw temu kto nią rąba : a bo się pod-
wyższy pilą przeciw temu który nią
trzeć iako gdyby się podnosiła różgą
na tego który ją podnosi / y gdyby się
podnosił kiy / który wżdy jest dzie-
wno. Dla tego zesła pamięć PAN
zastępów na tłuście jego suchoty / a
pod sławę jego rospalone będzie go-
rą iako zapalenie ognia. A będzie
światłość Izraelowa w ogniu / a
Święty jego w plomieniu : y będzie
spalono y pożarto ciérzenie jego y tar-
nie dnia iednego. A sławá lasu jego/
y Karmela jego od dusze aż do ciátá
zniszczona będzie / y będzie tulaczem
od strachu. Ostátek téż dzierwá lasu
jego dla trochy poliezon będzie y dżie-
cie ie popiśe. A będzie dnia onęgo :
nieprzyczyni ostátek Izraela/ y ci któ-
rzy się wybiegali z domu Jakobowe-
go / polegáć na tym który ie bnie : ale
polegáć będzie na PANIE świętym
Izraelowym w prawdzie. Ostátek
się nawróci/ ostátek mówie Jakóbá
do Boga mocnego. Bo choćby by-
ło ludu twego Izraelu iako piasku
morskiego / ostátek nawróci się z nie-
go / dokonanie skrócone wyleie sprá-
wiedliwość. Bo dokonanie y skró-
cenie uczyni PAN Bóg zastępów w
pośród ich wśyctięj ziemi. Pżetó-
ż to mowi PAN Bóg zastępów : Nie
boj się ludu mój obywatelu Sion
Assurá : różgą ubie cie / a lasie swo-
podniesie na cie na diodze Egipt-
skie. Bo jeszcze má ucztę y troche/ a
skónczy się rozgniewanie y zapalczy-
wość moia nad złością ich. A
wzbudzi nań P A N zastępów bicz/
na kptalt porażti Mádian/ na skále
Oreb / y rozgę swoá na morzu / y pod-
niesie ię na diodze Egiptskiej. A
będzie dnia onęgo : zięté będzie bze-
mie jego z ramięniá twego / y iármio
jego z pýie twojej / y zgnie iármio od
olivy. Pżyjdzie na Aiath/ pżyjdzie
do Mágdon / y Máchmás porzuci

Przeciw
prawomnie
zbożnym y
uciskającym
ubogich.

Króla Affy-
riyskiego
Senáchery-
bá na żydy
przepuścić.

Affyriycy-
ki których
użył na ska-
ranie Zy-
dów, poka-
zał dla ich
pychy.
4. kró. 19. g 35
Nis. 37. g 36
Skarby ich,
H.
Obywatelu,
H.
Abo, máig-
nois, H.

nie jest dno-
wo, H.

przednie li-
dzi.

ogniem, H.

plomieniem,
H.

pól wrota-
nych y rosko-
snych.

wołniere Se-
nacheribá v-
ciekającego,

Ostátek ży-
dów nawró-
ciwszy się
będzie zbá-
wion.
Rom. 9. f 27
Nis. 11. c 11.

na wyglá-
dzenie ich, H
Nis. 37. g 36
Sed. 7. g 15.

O piśmie miá-
stá, pżez
które pżes-
zedł Sená-
cherib.

^{Prześli}
bród, w Gá-
bie (iako) w
gospodzie no-
cował, H.

^{Zbiegli} se,
H.

^{Łatorość, H.}
Dzie. 13. d. 23.
Proroc-
two o naro-
dzeniu pā-
nā Chrystu
sowym z
Iesē y o
królestwie
iego.

^{Abó} prawo-
dnie.

^{1. The. 2. c. 8}

^{Abó, praw-}
dnie, H.

^{Nę. 65. d. 25}
Pod podo-
bieństwem
dnie znāi,
iż są prā-
ściem Cho-
rystusā lu-
dzie okru-
tni y dicy
mieli sie
nauayē lu-
dki ob-
czaiōw y
spōtem w
pokoiumie
skāc.

29 nāczyniē swoje. ^{Przebiegli} wlot:
Gábā mieśkaniē nāse: zdumiāłā sie
Rāmā/ Gábāāth Saulowē wciekło.
30 ^{Wykrzykał} glosem twoim cōtko Gá-
lim / pilnuy Lāisā / vbożuchna Anā-
thoth. ^{Przeprowadziła} sie Medeme-
nā: obywatēle Gábim ^{zmacniajcie}
sie. ^{Jeszcze} dzień iest że moga stać

33 w Tobie: bedzie potrzebował ręką swo-
ją ku górze cōtki Sion / pāgōtkowi Je-
ruzalem. ^{Oto} pāmiący P A N zā-
stepów ^{stłucze} łągvice w strachu /
ā wysokiego wzrostu wycięci beda / ā
34 wyniesli beda ponżent. ^{Obalone}
beda gestwy lasu żelazem: y Liban z
wysokimi wpadnie.

^{osięca} gā-
trā, H.
Stłucze Assy-
riyczki iā-
ko łągvice

ROZDZ. XI.

Wynidzie ró-
szkā z kōzenia
Jessego / ā kwiāt
z kōzenia ieg wy-
rosćie. ^Y od-
pocznie nā nim
Duch PANSKI /

1 duch mādrosći y rozumu / duch rād-
y y mocy / duch vmieietnosći / y bogo-
boynosći. ^Y nāpełni go duch boiā-
3 żni PANSKIEY: nie według widze-
nia oczu sādżić będzie / āni według
slyśenia vsu ^{strofować} będzie: ^ā
4 le będzie sādżil w spriawiedliwosći
wbogię: y będzie strofował w prā-
wosći zā cichymi nā ziemi: ^y vbi-
żenie różgā vst swoich / ā duchem
warg swoich zābićie niezbożnikā. ^Y
5 będzie spriawiedliwość pāsēm biōdr-
iegā: ā wiārā opasaniem nerēk iegō.
6 ^Y będzie mieśkal wilk z iāgniēcim /
ā pard z kōzłēcim lēgac będzie: ciele
y lew y owcā pospolu mieśkac beda /
7 ā dżiecie mālę pedżić te będzie. Ciele
y niedżwiec beda sie pāsēi spōtem lē-
gac beda dżieci ich: ā lew iāko wół
plewy będzie iadał. ^Y będzie grāto
8 dżieciatko od pierśi nād dżiurā zmi-
iowa: ā odchowanē dżiecie do iāmy
bāzyliskowey wpusćić rękę swoię. ^{Tie}
9 beda skłodżić āni zābić po wśyt-
kiey górze swietey mołey: bo nāpeł-

10 mionā iest ziemiā znātomosći PAN-
SKIEY / iāko wody morskie pokry-
wāłcē. ^Y Onēgo dnia kōżeń Jesse /
ktōry stoi nā znāt narodōw / iemu sie
11 narobowle modlić beda / y będzie
grōb iego sławny. ^Y będzie dnia
onēgi ^{Przyłoży} Pan powtōrē rękę swo-
āby pośiadł ośtatek ludu sweg / ktō-
ry pozostāwion będzie od Assyriycz-
kōw y od Egyptu / y od Pheros / y
od Aethyopiēy / y od Alām / y od Sen-
nār / y od Emāth / y od wysp mor-
12 slich. ^Y podniesie chorągiew mie-
dzy narody / y zgrōmādzi wrygnānce
Izraelowē y rozprōsone Judskie zbie-
rze od czterzech stron ziemiē. ^Y znie-
13 siona będzie zawiśc Ephraim / ā nie-
przyiaciele Judzey zāgina: Ephra-
im będzie zāyższal Judzie / ā Judās
nie będzie walczył przeciw Ephraim.
14 ^Y polecā nā rāmionā Philistymōw
przez morze / spōtem złupię syny Wo-
schodowē: Idumeā y Moāb ^{przy-}
kazaniē rāk ich / ā synowie Ammon
15 poslušni beda. ^Y spustosy PAN
iezysk morza Egyptskiego / y pod-
niesie rękę swoā nā rzekę w mocy du-
chā swego: ^y rozbić iā nā siedmi od-
nōg / tāk iż przydā przez nie w bō-
16 ciēch. ^Y będzie droga pozostātemu
ludowi memu / ktōry zostāwion be-
dżie od Assyriyczkōw: iāko była Iz-
raelowi w on dzień ktōrego wyszedł
z ziemi Egyptskiej.

^{Rzy. 15. c. 12.}

^O nim sie nā-
rodowie py-
tāc beda, H.
Grōb pānā
Chrystusōw
^Y odpoczy-
niē iego sła-
wne, H.
Nāwrōce-
nie ośtātkā
żydōw.

^O wierz-
pogan w
pānā Chri-
stusā.

^{to} iest, nā
zachōd sion-
cā, Hebr.
^Y wpuszczenie,
H.

^{Skāc}, ābo
cānoge, H.

^{to} iest, wśg-
dnie beda mo-
gli przedżić A-
postolowie, bo
nie będzie co-
by im prze-
sikażalo.

Pan Christus
Nazareus.

Wynidzie rozgkā z kōzenia Iesse, ā kwiāt]
1 Tāk to z Żydowskie przelożyli 70. tłumāczē /
ā z nim y Hieron. 6. powiādaiac / iż różgā znā-
czy Pānnē Māryiā / ā kwiāt Pānā Chrystusā.
Ciego figurā była różgā Aaronowā ktōrā
zākwitnela Num. 17. Insy tāk wyklādāia:
wynidzie pret z kōzenia Jesse / ā łatorośl
z kōzenia iegō wystąpi: przez pret y łatorośl
Chrystusā rozumieiac / to iest / iż miał winiśc
z pokolenia Jesse / ktōry miał mieć pret ābo
sceptum krōlewskie. Wśākie iākoż Polwieś
przelożymy / iednākoż znaczy Pānā Chrystusā
y Pānnē Māryiā / ktōrā z tegōż kōzenia wy-
słā. Od stowā Żydowskiego 723 Netser,

to iest kwiāt / nāzwāny iest / iāko niektōrzy ro-
zumieia / Pan Christus Nazareus. Math. 2.
v. 23. Bo choć iā go Żydzi tāk zwāli od imiā-
stā Nazareth, w ktōrym sie wychował / wśākie
iż Ewāngielistā piśe iż to od prorokōw iest
przepowiedziano / iāko tu mas v Izaiāsā iā-
snie. ^Y nād to / choć Nazareth w Żydow-
skim piśu litera x Sade, nie litera y zain, to
iēst / nie S āle Z literē. ā tu Izaiās piśe Naza-
reus, litera S, sstāło sie to iż Grēcy łatwie
odmieniāia literē S nā Z. ^Y do tego z ty-
tułu Krzyżowēgo iāwno iest / iż miāsto po Ży-
dowsku zwāno Nāzareth / y stād Christus
Nāzāreus: āle Grēcy y Lāćinnicy dla
śnādniejszego wymowienia nāzwāli Naza-

reth, stądże Nazareus.

10 Y będzie grób jego sławny / Piśe Zie-
ronym s. i. słowo Żydowskie מנחם Menu-
hatho, znaczy odpocznienie / i takiego Życzymy
umarłym / i takoby rzekli: Będzie śmierć jego

sławna. bo Mesiasz acz miał umrzeć / wska-
że też miał ożyć na wieki. Przetoż dla lepszego
rozumienia to odpocznienie inszym słowem
ale też znaczącym / Grobem nazwał.

ROZD. XII.

1 **S**zeczysz dnia
A onego: Wyzna-
wacici bede Pá-
nie jes sie rozgnie-
wal ná mie / ods-
wóciła sie zapál-
czywość twoia / y
2 pociesyles mie. ¹ Oto Bóg zbawiciel
mój / smiele czynić bede / á nie zlekne
sie / bo moc moia / y chwala moia

1 Wyznawacici bede Pánie. / Skończysz
wszy Izaiasz prorocstwo które był w Roz-
dziale 7. począł / o przyściu Mesiasza y od-
kupieniu narodu ludzkiego / tu napisał pieśń
która wzbudza wszystkie aby dziekowali Pánu
Boguzá odkupienie. Oto powiada / Bog zbá-
wiciel mój / (to jest / Jezus mój) bo moc mo-
ia y chwala moia PAN / w Żydowskim nie jest
Pan / ale imię Iah Iehouach, to jest Bóg
Boży / ábo Bóg z boga / bo Iah znaczy Boga.
Y stał mi sie zbawieniem / możesz też przelo-
żyć Jezusem. Będziecie czerpąć wody / to jest
dary łaski y miłości y nabożeństwa. Ze zdro-
iów zbawicielowych / to jest ze krwi y z sa-
ług Chrystusowych / y z Sakramentow tego.

3 PAN y stał mi sie zbawieniem. ² We-
B dziecie czerpąć wody z radością ze
4 zdrojów zbawicielowych: ³ y rzeczeć
w on dzień / wyznawaycie PANV / y
wzywaycie imienia jego: oznaymy-
cie między narody wynalazki jego:
pamiętaycie że wysokość jest imię jego.
5 ⁴ Spięwaycie PANV / bo wielmo-
żnie uczynił: ⁵ opowiadaycie to po
6 wszytkiej ziemi. ⁶ wykrzykay á chwal
miejskanie Sion: bo wielki w po-
śród ciebie ⁷ święty Izraelsti.

⁴ ábo, wiado-
mo, t. i.

⁷ Christus s-
wisty ná-
świętym.

Wyznawaycie Pánu (w Żydowskim imię Ie-
houach) y wzywaycie imienia jego. zc. A tak
w tej pieśni iasnie mówi prorok / iż Mesiasz
y odkupiciel miał być Bogiem / i iunością / á-
bowiem tu Boga z iunością zowie zbawicie-
lem / y powiada że sie stał zbawieniem / y zie-
ródle czerpąć mamy wody zbawienia: y do-
kłada / iż te wynalazki jego / że sie Bóg z iuno-
ścią stał odkupicielem naszym / miały być o-
powiadane po wszytkiej ziemi / y o tymże mó-
wi iż w posród nas wielki święty Izraelsti
miał mieszkać. Co sie po narodzeniu jego wy-
pełniło / á potym y teraz po wniebowstapie-
niu miejsca między nami w nasświętym Sa-
kramencie.

ROZDZ. XIII.

1 **B**zemie Báb-
A bylonu / które wi-
dział Izaiasz syn
Amos. ² Tłá gó-
rze ciemné / pod-
nieście chorą-
gię / podwyżście
głos / podnieście rękę / á niechay wni-
dą w bramy Esiążetá. ³ Jam roz-
kazał ⁴ poświęconym moim / y przy-
zwatém mocarze moie w gniewie mo-
im / radując się w sławie moiej.
5 ⁵ Głos zgraienia górah / iáko gesté-
go ludu: głos dźwięku królów / ná-
rodów zgromadzonych: PAN zastę-
pów ⁶ przykazał rycerstwu wojenné-
mu / ⁷ przychodzącemu z ziemi dale-
kiej / ⁸ skończyn niebá: PAN y naczy-
nia zapalczywości tego / aby zburzył
wszytkę ziemię. Wyycie / bo blisko jest
dzień PANSKI: iáko spustofienie od
7 páná przyjdzie. ⁹ Dla tego wszytkie

8 rece osłabieją / á każde serce ludzkie
struchleie / ⁹ y struszy się. Gzytienia
bolesci zéyma / iáko rodzica boleć
beda: każdy bliżniemu swému dźwo-
wac się będzie / licá opalone obliczá
ich. ¹⁰ Oto dzień PANSKI przyjdzie
okrutny / y pełen rozgniewania y gnie-
wu y zapalczywości / aby obrócił zie-
mie w pustynię / á grzęsnęli tcy aby
stali z nię. ¹¹ Bo gwiazdy niebieskie /
y iáśność ich / nie rozpuszczą światła
swego: ¹² zaciemniło się słońce ná wscho-
dzie swym / y Esiężyc nie zaświeci swiá-
tlem swoim. ¹³ Y nawiedze złości s-
wiatá / á przeciw niebożnym nieprá-
wość ich: y uczynie że wstanie pychá
niewiernych / á hárdosć mocarzó-
w ponize. ¹⁴ Droższy będzie mąż niżli zło-
to / á człowiek niżli naczystfše złoto.
13 ¹⁵ Dla tego niebem zátęzśnie: y pou-
C sy się ziemiá z mięscá swego / dla zá-
gniewania PANA zastępów / y dla
dnia gniewu zapalczywości tego. ¹⁶ Y
będzie iáko sárna wciékaiąca / y iáko

⁹ Eze: 32. b 7
Joel 3. c 15.
Mat: 24. c 25
Mar: 13. c 24
¹⁰ ábo, y pláne
ty ich, H.
Taki sposób
mowy zna-
czy wielkie
utrapienie.
¹¹ hárdych, H.
¹² Bo radki b-
dnie mąż, prze-
to drogi.

Pieśń
Biektays
nienią su
zacachzes
ściánom
zá odku-
pienie pás
ná Chrystu
soné.

¹ Exo: 15. a 2
Pla: 117. c 14

Iezus Bóg z
Bogá.

¹ To jest, iáko
kie prorocstwo
ná Bábylon,
które tu zbu-
wienie opowia-
da.
² ábo, wyso-
kie, H.

³ przeciwko
nim, H.
⁴ kśiążę, H.
⁵ zgotowa-
nym żołnib-
wom.

⁶ popisnie woj-
sko ku bitwie
H.

⁷ od końca kie-
mie gázie sie-
rda dorzyk-
niebá.

Psa. 136. b 9

Dzieciom w żywocie, Hie.

O wybawie
niu Żydów
gniewoli Bā
bilonstkiey,
y o gnije-
niu Babilon
czyków y
PhilistinówPAN, H.
Nasintewa-
ia sie żydzi
Nabuchodo-
nozora.Verapiciel,
H
Klorat, H.Abó, biłim
bez przestā-
ku, H.Gdy żywici
żony na awy
nie zspowal
do piekła, za-
bieżeli mu
druidy z pie-
kła.Abó, wmarle
namocniejszy
H.

owca: á nie będzie ktoby zgromádził:
kázdy sie obróci do ludu swego / y ká-
15 ży do ziemie swéy wciecze. Wsęlti
którego naród / zabie będzie: y wsęlti
16 ki który nádeydzie / od mieczá poleže.
oczymá: domy ich splóndniá / á żony
17 ich pogwałca. Oto ia pobudze ná
nie Medy / któzy nie będą srebá su-
18 kác / ani dbác o złoto. ále sztalami
dziatki postrelá / á nád karmicés
mi żywotami nie zlituiá sie / y synóm
19 oko ich nie sfolguie. A będzie Bā-
bilon on záwołány w królestwach /

ROZDZ XIII.

1 **B**isto iest że przy-
dzie czas iego / á dni
iego nie odwołá sie.
A Abowiém zlituie sie
PAN nád Jakóben /
y obierze ieszcze z Izrá-
elá / y da im odpoczy-
nác ná ziemi ich: przyláczy sie do nich
przychodzien / y przystanie do domu
2 Jakóbowego. A będą ie trzymác
narody / y przywiódá ie ná miejsce
ich: y posiedzie ie dom Izráelski ná
ziemi PANstkiey zá slugi y zá služeb-
nice: y będą imác té któzy ie imáli / y
3 podobia wycięgácze siwie. A be-
dzie dnia onęgo: gdy tobie Bóg da
odpoczymienie od pracy twoiey / y od
drżenia twego / y od niewoli ciężkiey /
4 w któryes był przed tym: weźmiesz
te przypowieść przeciw królowi Bā-
bilonstkiemu / y rzeczesz: Jákóz wstał
5 wycięgácz / wstał pobór: Jlamal
PAN ty niezbożnych / laste pánuiz-
6 cych / biłcęgo ludzie w zágniewá-
niu / plaga nieuzdrowioná / podobia-
iącego narody w zápalczywosci prze-
7 gládniącego okrutnie. Odpoczymelá
y umilká w syttá ziemiá / wródowá-
8 lá sie y wweclilá: iody téż rozwe-
lily sie nád toba / y cédry Libánskie:
9 od tąd iákós zásnął / niewycięgnię
któryby nas podciął. Piekło zespód-
10 ku ruszyło sie ná podkání przyscia
twego / wzbudziłoc obzyny. Wsę-
scy ksiáżetá ziemscy powstáli z stolic
swoich / wsętkie ksiáżetá narodów.
Wsęscy odpowiedzą / y rzeká tobie:
A tys zranion iest iákó y my / estales

zaczny pycha Cháldéczyków: iákó
PAN wyrócił Sodomę y Gomo-
20 rhe. Nie będą w nim mieścić áz do
konca / y nieosádzá go áz do narodu
y narodu: ani tam rozbiłé namiórow
Arábczy / ani pástérze tam odpoczy-
21 wác będą. Ale sie tam będą chowác
zwierzowie / y nápełniá sie domy ich
smokami: y mieścić tam będą stru-
formie / á kósmaczowie tam stać
22 będą: y będą sie ozywác iowy w do-
mích iego / á Syreny we zborách
rostopnych.

11 sie nam podobny. Stárgniona iest
C do piekła pycha twoia / wpadł trup
twoy: pod robá posciela mólá / á
12 przykrycie twoie będą robacy. Ják
kózes spadł z niebá / Lucyferze / któ-
rys ráno wschodzil: wpadles ná zie-
13 mie / którys zraniał narody: któ-
rys morił w sercu twoim: Wstápie
ná niebo nád gwiazdy Bóże wyrys-
se stolicę moie: wsiede ná górze / te-
stámentu / ná stronách pólnocnych.
14 Wstápie ná wysołość obłoków / be-
15 de podobny Lawysšemu. Wpá-
że áz do piekła stárgnion będzie w
16 głębokość dolu. Któzy cie wyry-
D przychyla sie ktobie / y przypátrówá-
ci sie będą: A onże to mąż któzy two-
żył ziemia / któzy zátrząsnął król-
17 stwoy / któzy obrócił świat w pustynia / y
miásta iego rozwalil / wieżnom swo-
18 im nie otworzył ciennice: Wsęscy
królowie narodów zásneli w slawie /
19 mąż w domu swoim. A tys wyrzu-
cony z grobu twego / iákó látorośl nie
pożyteczná / splugawionys y wrwinto-
nyśz tymi któzy sa mieczem pobici / y
20 zstąpili do dna dolu iákó trup zgnily.
Nie będziesz miał towárystwa ani z
nimi w pogrzebie: bos ty ziemię twoie
pokázil / tys lud swoy pomordował /
nie będzie zwano ná wieki nasienie
21 zlosliwych. Zgotuycie syny iego ná
zabicie dla nieprawosci oyców ich:
Nie powstánu / ani odziedziczą zie-
mie / ani nápełniá światá miástami.
22 A powstánu ná nie mówi PAN zá-
stepów: y zátrące imie Babilonu / y
sczatek / y plód / y národ / mówi
23 PAN. A weźmie iá dzierzawá ięzá / y
káluzami wod: y wymiote iá miotlá

Ge. 19. c 24

To iest, przez
wiele rodka-
iów: bo nigdy
porym Babi-
lon nie był
rák zbudowa-
ny.Szyrowie,
abo szarci.Smokowie,
H.
Wenery.Zwisk aif
twoich, H.Abó, Turzen-
ko, eo sie y o
Nabuchodo-
nozore, y o
ksiáżetku
czarowskim
rozumieć mo-
že.Synu zore,
H.Wartil, H.
Sion, gdzie
zablić zaka-
miano.Kady.
Hebr.mierżona
iákó sárá-
rych, H.y syná, y
wnuká, H.

^{Prorokstwo}
^{H.}
Pod przysię-
gą obiecuie
zgładzić Se-
nachibá y
Assyryczy-
ki.

^{było to pro-}
^{rozw. H.}

F
24 ^{wycierając} / mówi PAN zastępów.
^{Przyśiągł} P A N zastępów / mó-
wiąc: Jesli nie tak będzie iakom w-
mysłi: y iakom w myśli rozbiérat /
25 tak sie stanie: ^{Ze zette} Assyryczyka
w ziemi moiej / á ná górach moich
podepce go: y odéydzie od nich iarz-
mo iego / á bziemie iego z ramiénia
26 iego z ieté będzie. ^{Tá ráda} któram
wymyslił ná wšytké ziemié / y tá iest
reka wyciągniona ná wšytkié naro-
27 dy. ^{Bo} PAN zastępów postáno-
wił: á któz będzie mógł zwaglic: y
reka iego wyciągniona: á któz iá od-
28 wróci: ^{Roku} którego umári król
Acház ^{sstało} sie to bziemie: ^{Tie}

G
wesel sie ty wšytká ziemió Philistym
sta / że zlamána iest różgá tego ktory
cie bil: bo z korzenia weżowego wy-
nózie bázyliszet / á nasienie iego ^{po-}
30 ^{żerające} ptaká. ^A będą sie pásé
piérworodni niedznych / á vbodzy be-
spiecznie odpoczywac będą: y wygu-
bie głodem korzeń twój / y szatki twe
31 wybié. ^{Záwoy} bramo / wołay miá-
sto: porážona iest Philistea wšytká:
bo od północy dym przyydzie / á nie-
máš któby vředl przed hufem iego.
32 ^A co odpowiedza posłóm narodu:
^{Bo} PAN záložyl Sion á w ^{nim} ná-
dziejie miec będą vbodzy ludu iego.

^{Wyniósł}
Ezechiasz
Philistym.
iż utrapili
ludé.
2. Par. 28.
^{waż ognisty}
á iatácy, H
Bazyliszek
był Ezechi-
asz syn Achá-
zá, ten sie
pomścił
nad Philisty-
ny.

^{Prorokstwo}
^{izackiá ná}
^{Moábá.}

^{(y) spuś-}
^{son, H.}

^{(ir Moáb,}
^{(y) spuśson}
^{H.}
^{ábo, do zbo-}
^{ru, który był}
^{ná zamku}
^{Dibon, H.}
^{ná 1 Nabo}
^{mieštem.}

ROZDZ. XV.

I
A
2
3
B
4
^{Kzemie} Mo-
áb. ^{Bo} w noc
zburzon iest Ar-
Moáb / vmiłk:
bo w noc zbu-
rzon iest ^{mur}
Moáb / vmiłk.
^{Wstąpił} dom / y Dibon / ná wy-
žyny pláć ná ^{Nábo} / y ná ^{Mes-}
dába / Moáb záwyliná každéy głowie
iego lysiná / y každá broda będzie o-
golona. ^{Ná} rozstáníách iego oble-
kli sie w wory: ná dáchách iego y ná
vlicách iego / wšelkie wycié sštapilo
ná plácz. ^{Bedzie} wolác ^{Hesebon} y
^{Eleale} / áž w Jásá vřysšan iest glos
ich. dla tego gotowi Moáb wyc be-

5
C
6
7
D
8
9
dá: dušá iego wyc będzie sobie. ^{Ser-}
ce moie do Moáb wolác będzie / ^{za-}
wory iego áž do Segor iáłowice trze-
ćioletnéy: bo wštepem Luith plá-
czac wštepować będzie / á ná diódze
Oronain ^{wolanie} šrešenia pod-
niosá. ^{Bo} wody Nemrim spuśso-
soné będą / že vřchlá trawá / vřstal v-
rodzay / žieloność wřeláka zginelá.
^{Według} wielkošci vřzynków y ná-
wiedzenie ich: do potoka ^{wierzbo-}
wégo powiodá ie. ^{Bo} obeřlo wolá-
nie gránice Moáb / áž do Gálim wy-
ćie iego / y áž do studnie Elim trzylé-
iego. ^{Bo} wody Dibon nápełniły
sie kwié: ábowiem polože ná Dibon
przydatki tym którzyby vřšli lwa z
Moáb / y ořtátkom ziemié.

^{ábo zbiego-}
^{wie iego, H.}

^{krzyk iáko-}
^{w porážce.}

^{to iest, ska-}
^{ranie ich.}
^{Euphrates}
^{rzeka.}

^{Dimonškie,}
^{H.}
^{ná Dimonie}
^{H.}

^{Prošcie, H}
^{H.}

^{Prošcie} o se-
stanie Me-
šašá, któ-
ry sie miał
nározić z
Ruth Mo-
ábitki, á
práytym
Moábitóm
dla pydy
y okrucieň
řwá řuřo-
řenie ře-
řey opiřu-
ie.

^{młoczek, ábo}
^{řaká, H.}
^{řuřoštyéi,}
^{H.}

ROZDZ. XVI.

I
A
2
3
4
^{Esli} Pánie bárántá
pánujécéy žiemi / sřtáť
pustynie do góry cóřki
Sionškiey. ^A będzie:
iakó ptak vćiekácy / y
ptářetá z gniazda wy-
latajécé / tak będą cóř-
ki Moáb w přepráwianiu Arnon.
^{wnóž} w ráde / zbierz gromáde: po-
lóz iáko noc cién twój w południe: po-
řy vćiekáć / á tulajécych sie nie
wydaray. ^{Bedá} v ciebie mieřtác
wagnáncy moi. Moábie bádž ich táy
niřiem przed puřoštyćielem: bo sie
dokonał ^{proch} / řtónczył sie ^{nedz-}
niř / vřstal który podeptywał žiemié.

5
B
6
7
8
C
9
^A zgotowána będzie w miłosier-
dziu řtolicá / á siedié ná niéy w pra-
wodzie w przybytku Dawidowym / řá-
dzacy y řuřácy řadu / y oddácy
předko co iest řpráwiedliwego. ^{Sly-}
řeliřny pyche Moáb / pyřny iest bár-
zo: pychá iego y hárdošć iego y zá-
gnierwánie iego wietře niř moc iego.
^{Dla} teğ záwoy Moáb do Moábá /
wšytek wyc będzie: tym któzy sie ^{we-}
řelá z murów z cegly vpalonéy / po-
wiádáycie plagi ich. ^{Abowiem} przed
mieřcia Hesebon řpuřošsoné řá / á
winnice Sábamá pánowie Pogáň-
řcy wycieli: látorořli ieğ áž do Jazera
zářly / bláćáli sie po puřczy / látorořli
ieğ opuřřoné řá / přeřřli morze. ^{Dla}
tego pláćac bede w pláczu Jazer

^{chłubie.}

z polá obfi-
tego.

wewnętrzności
moje.

10

II

D

I

I

A

4

5

B

6

7

winnice Sábamá : wpoie cie lza mo-
iz / Zesebonie y Elealu : bo ná zbiez-
ránie win twoie / y ná žniwo twoie o-
krzył kłoczacych przypadł. ¹² A odie-
té będzie weselé y radość z Kármelá /
y w winnicách nie będzie sie weselił
ani wykrzykał. winá w prásie nie be-
dzie deptał ten który był zwyki de-
ptác : odigłem głos depcacych. ¹³ Dla
tego ¹⁴ bżuch mój nád Moábem iá-
ko cytrá bżynieć będzie / á wnetrzo-

Zesli Pánie báránká pánujícíego. J Zydo-
wie to wykládáta o báránkách które Moábi-
towie dawáli królowi Izráelskiemu. Ale Zie-
ronym s. y inšy Doktorowie / wykláda to o
Christusie którego Izáiasz žádał. W prze-
stym bowiem Rozdziale opowiedział spusto-
šení Moábitów / á teraz prosi Boga aby
nie wšytkich zgładzał / wiedząc iż Christus
miał sie národzić z Dawidá / którego rodząy był
z Ruth Moábitki. Bo Ruth poiał Boos z kó-
régo sie wrodził Obed / á z tego Jesse óciec Da-
widów / z tychże nášenía Christus. Skála

ści moje nád murem z wypaloney
cegły. ¹² A będzie : Gdy sie pokáže o-
co pracował Moáb ná wyżynách
swoich / wnidzie do świątnice swojej
aby sie modlił / á nie będzie mógl.
¹³ To słowo które mówił PAN do Mo-
áb od onégo času : ¹⁴ á teraz rzéł
PAN / mówiac : Przez trzy láta / iáko
láta náemnicze / odietá będzie slawá
Moáb nád wšytkim ludem wielkim /
á zostánie máty y lichy / y niewielki.

pustynie / bylo miásto Moábitów / gdsie sie v-
rodziła Ruth. Góra czerk Stonsktý jest Je-
ruzálem / které znácy kóściół. A ták gdy mó-
wi Izáiasz / posli Pánie Báránká zc. iáko by
rzéł : Nie wygladzay Pánie Moábitów do
kónca / z których rodu má sie národzić Chri-
stus. Posli tego který iáko báránek niewin-
ny / zá nas ofiarowány / nas wykupi / tenže jest
pánující ziemi : posli go z stáły pustynie z
miásta Moábitów / ná góre Sion / to jest do
kóściola / zc.

nád Ctr-Ha-
refem, H.

bydł wybá-
wiony.

nie mocny,
H.

ROZD. XVII.

Bzemie Dá-
máškové. Oto
Dámásek prze-
stanie byđz miá-
stem / á będzie iá-
ko gromáda ká-
mienia po obále-

niu. ² Opušczone miásta Aroer bez-
da dla trzód / y beda tám legác / á nie
będzie ktoby plošal. ³ y wstánie po-
moc od Ephráimá / y królestwo od
Dámášku : á oštátki Syriiý beda
iáko slawá synów Izráelowych : mó-
wi PAN zastępów. ⁴ A będzie w on
dzień : wmniesřona będzie slawá
Jákbowa / á tľustosć ciála iégo wy-
chudnie. ⁵ A będzie iáko ten který
zbiera we žniwo co zostawa : á rámie
iégo kľosy zbierác będzie : y będzie iá-
ko sřutácy kľosów w dolinie Ká-
pháim. ⁶ A zostánie w nim iáko gro-
no winá / y iáko ná otrzesioney oliwie
dwie ábo trzy oliwki ná wierzchu gá-
leži / ábo cztery ábo pieć ná wierzchu
iégo owocu iégo / mówi PAN Bóg
Izráelów. ⁷ W on dzień nákloni sie
człowiek do stwórzícíela swégo / y o-

czy iégo ku swietému Izráelowému
pogladác beda : ⁸ á nie przykloni sie
do oltarzów které wđziáły recetę
go : á ná to co wczynily páłce iégo nie
pozřrzy / ná gáie y ná zřory. ⁹ W on
dzień beda miásta mocy iégo pozó-
stáwioné iáko plugi / y zbořa které
pozostály przed synmi Izráelskimi /
¹⁰ y będzieš pustá / ¹¹ ižes zápomniála
Bogá zbáwícíela twégo / á nie wřpo-
mniálaš ná mocného pomocníka
twégo : přetóž řzepieć będzieš řzepé-
pienie wiérné / ¹² y będzieš siála
nášienie obcé. ¹³ W dzień řzepie-
nia twégo plonné wino / á ráno ná-
šienie twé zářwitié : odieté iest žni-
wo w dzień dziedřictwá / á będzie cie-
žko žalowác. ¹⁴ Biáda zgráti narodów
mnogich / iáko mnořstwo morzá řu-
mizácego : á zřiełł gminu iáko řum
wód wielkich. ¹⁵ Zášumiéřa narodo-
wie iáko řum wód wzbierácych : y
řřuka ji / y wćieze dáleko : y będzie po-
rwány iáko proch ná góřách przed
wiátreu / y iáko wicher przed wiá-
trem. ¹⁶ Čásu wieczornégo / áli oto
trwogá : á ráno y nie ořtoi sie : tenčí
iest dřiał onych którzy náš pustóřyli /
y lós którzy náš dárli.

nie wiérné.
G.

chocia ry-
chło zákwi-
tnie, předsia
nie będié co
řeć.

Proroktwo
ná Dámásek
Prorokale
przećiw Dá-
máškowí y
przećiw
dřieřicióm
pokoleniom
które sie z
nim przy-
miéřem zřlá-
cily.

ábo , ná
wierzchách
iéy rodząy
nych.

ROZDZ. XVIII.

Proroctwo
przeciw Ae-
gypti
nom, y o
nawróce-
niu dale-
kich naro-
dów do
Chrystusa.

zongd iako
był, y daley,
H.

Niektórzy
to wyklada-
ją proroc-
two o na-
wróceniu
dów y No-
wego swia-
ta.

1
A

Biada ziemi
cymbalowi strzy-
del / która jest za-
rzekami Aegypt-
skimi / która sle-
na morze posły-
w naczyniu z pa-
pirowe^o dziewką po wodach. Idziecie
anytolowie przedcy do narodu rozermá-
nég y rozsfarpánég do ludu stráśnég /
po którym niemasz innég / do naro-
du czekájącég y podeptánég / którego
ziemie rzeki rozermáły : y wszyscy oby-
watele swiátá / którzy mieszkacie ná
ziemi / gdy podniosą chorągiew ná gó-
rach / wyzrycie / y dźwięk trąby usły-
sycie. Bo to mówi PAN do mnie :
Usposokoie sie / a patrzyć bede ná mie-
scu moim / iáko swiátło w południe
iáśnie iest / a iáko obłok rosisty we zni-
wá. Bo przed zniwem wszytek okroi-
tną / y niedożrzála do sfonálosć ro-
dzie bedzie / y oberzyna gátski tego
siérpami : a co zostanie / bedzie obrze-
záné y obité. A ostáwioné beda po-
spółu ptástrwu górnému / y bestyám
ziemie : a przez wszytko láto beda ná
nim ptacy / y wszytkie bestyie ziemie
ná nim zimowác beda. Táz on czas
przyniesion bedzie dar PANV zastę-
pów od ludu odermánég y rostár-
gánég : od ludu stráśnég / po
którym nie był inny / od ludu czeká-
cég / czekájącég y podeptánég /
którego ziemie rozermáły rzeki / ná
miejscie imienia PANA zastępów
góre Sion.

3
B

4

1

Biada ziemi cymbalowi skrzydel. J To
iest biada Aegyptowi / który ma strzydla ábo
woyska / iáko cymbaly brzmiace. Inni prze-
kladają tak : Biada ziemi która okretów strzy-
dlastych / to iest z flagami / wysła. Inni ie-
szez tak : Biada ziemi cieniowi strzydel / ábo
cieni czyniący strzydly : to iest która pod cie-

scu moim / iáko swiátło w południe
iáśnie iest / a iáko obłok rosisty we zni-
wá. Bo przed zniwem wszytek okroi-
tną / y niedożrzála do sfonálosć ro-
dzie bedzie / y oberzyna gátski tego
siérpami : a co zostanie / bedzie obrze-
záné y obité. A ostáwioné beda po-
spółu ptástrwu górnému / y bestyám
ziemie : a przez wszytko láto beda ná
nim ptacy / y wszytkie bestyie ziemie
ná nim zimowác beda. Táz on czas
przyniesion bedzie dar PANV zastę-
pów od ludu odermánég y rostár-
gánég : od ludu stráśnég / po
którym nie był inny / od ludu czeká-
cég / czekájącég y podeptánég /
którego ziemie rozermáły rzeki / ná
miejscie imienia PANA zastępów
góre Sion.

zongd iako
był, y daley,
H.

niem strzydel swoich inne chce okrywac : Al-
bo która zaciemnia flagie iáko strzydla.

3

W nacyniu z papirowego drzewka. J Jest
drzewo nazwane Papirus / które rośnie w Aeg-
yptu nad rzeka Nilus : z tego drzewa czynia
naczynia w których idzie po morzu, Plinius
lib. 13. c. 11.

ROZDZ. XIX.

Proroctwo
ná Aegypt
Skaranie Ae-
gyptian sé-
rzej opisy-
y potym ná
wrócenie
ich do Chri-
stusa.

ieden z dru-
gim, Hebr.

potoki Ae-
gyptskie.
Laki nád

1

A

Ziemia Ae-
gyptu : Oto
PAN wsiędzie
ná obłok lekki / y
wsiędzie do Ae-
gyptu / y poussa
sie bálwany Ae-
gyptskie od oblicza tego / y serce Ae-
gyptskie zemdleie w nim. A spuszcze
Aegyptczyki z Aegyptczykami : y be-
dzie walczył mąż z brátem swoim /
y mąż z przyjacielem swoim / miásto
z miástem / królestwo z królestwem.
A rozermie sie duch Aegyptcki we
wnetrznościach tego / a ráde tego ná-
dól zrzuce : y beda sie pytać bálwa-
nów swych y wieszczów swych / y Pi-
thonów / y wróżków. A podam Ae-
gypt w rece pánów okrutnych / a król
mocny bedzie pánował nád nimi /
mówi PAN Bóg zastępów. A wy-
schnie woda z morzá / a rzeka wstanie
y wyschnie. A wstana rzeki znisze-
ią y powysychają potoki przekopów.
Trzcina y sitowie powiednie : ob-

2

3

4

5

6

B

7

8

9

10

11

12

13

14

C

15

naży sie lożytko potokowe od stoku
swego / y każde zasianie wilgotné o-
schnie / zwiednie y nie bedzie. A zas-
sineca sie rybami / y pláćć beda wssy-
scy którzy mieca do rzeki wede / a ci
któzy rozciągają sieć po wodzie / zem-
dleią. Zawszydz sie ci którzy robili
lent / którzy czosali y tkali / subtélne
rzeczy. A beda wilgotné tego ostá-
białe / wssyscy którzy czynili sadzaw-
ki ná łowienie ryb. Glupie ksiązeta
Táneykie / mądryy racy Pháraono-
wi dáli ráde niemądrą / iákoż rzeczenie
Pháraonowi : synem ia mądrych / sy-
nem królów starodawnych : Gdzież
teraz są mędrowie twoi : niechci o-
znaymiz y okaza co wymyslił PAN
zastępów o Aegyptcie. Zglupiały
ksiązeta Táneykie / wschly ksiązeta
Mempheskie / zwiedli Aegypt we-
giel ludów tego. PAN námiésał w
pośrodku tego ducha wichrowáté-
go : y zawiędli w błęd Aegypt w ká-
zdey spáwicie tego / iáko błędzi piány
y zwraćcaicy. A nie bedzie w Ae-
gyptcie uczynku / którzyby uczynił gło-
we y ogon / nákrzywiácy y wscia-

reka, nád
brzegiem ra-
ki, H.

sileci, H.

sileci e^o po-
rwané, H.

główné to
miásto Aegy-
ptckie

Mądrość
ludzka prze-
ciw Bogu
nie niemoże

to iest, prze-
dniesy mie-
dzy ludem ie-
go, Hebr.

którzyby wy-
niła głowá á-
bo ogon, gá-
tsy y sitowie
H. to iest, tak

wiejszy iako y
mniejszy, tak
mocny iako y
slaby.

Nawróce-
nie Aegy-
ptyanów
do Chrystu
ści.

przedmiej-
sych.

żydowski
prawdziwego
Boga wyzna-
wając.

Oskarż no-
wego zako-
nu.

znak krzy-
ża S.

Osiara y ot-
tarz nowego
zakonu prze-
powiedziany.

O zabranii
w niewola
Aegyptia-
nów y Ae-
tyopianów
od Assyry-
czków, któ-
re opisuie,
4. król: 18.

Proroctwo
na puszczy
morskiej.

Zburzenie
Babilonu
przez Medy
y Persy.

16 gajacy. W on dzień będzie Aegypt
iako niewiaśty y zdumieja sie / a beda
sie bac od poużnienia reki PANA za-
stepów / ktora on będzie ruszał nad
nim. A będzie ziemia Judzka Aegy-
ptowi strachem : każdy kto ia wspo-
mni / będzie sie lekiał rady PANA za-
stepów / ktora on nań wymyślił : W on
dzień będzie pięć miast w ziemi Aeg-
yptskiej / które beda mówić izykiem
Chananeystym / y przysięgac przez
PANA zastępów : iedno beda zwac
17 Miastem stonecznym. W on dzień
będzie oltarz PANSKI w pośród
ziemi Aegyptskiej / a słup PANSKI
20 podle granice iego / będzie na znak y
na świadectwo PANV zastępów w
ziemi Aegyptskiej. Bo wolac beda do
D PANA przed trapiącym y posle im
zbawiciela y obrońce ktory ie wybawia

21 Pognają Aegyptianie Pana w on dzień y
beda go czcić osiarami] Eusebius lib. 1. De-
monstr. Euangel. c. 6. y Hieronym s. stad do-
wodzi iż sakon iest przeniesiony / poniewaz
Eplafstwo z osiarami iest przeniesione / bo
y v Aegyptianów to iest Pogan / osiary Bo-
gu prawdziwemu osiarami. A nie może mo-
wić Heretyk / że to mówi o osiarach duko-
winyh : gdyż na tymże miejscu wspomina
oltarz Pański / na miejscu widzianym postać

21 wi. A poznają PANA w Aegypt-
cie / y poznają Aegyptianie PANA
w on dzień / y beda go czcić osiarami
y darami : y beda slubowac sluby
22 PANV y oddadzą. A skarże PAN
Aegypt karaniem / y wzdrowi ji y na-
wioda sie do PANA / y da sie im v
23 blagac / y vleczy ie. W on dzień be-
dzie droga z Aegyptu do Assyryczy-
ków y wiodzie Assyryczyk do Aegy-
ptu / a Aegyptczyk do Assyryczyków /
y beda sluzyc Aegyptianie Assurowi.
24 W on dzień będzie Izrael trzecim
Aegyptianowi y Assyrianowi : bło-
gosławieństwem w pośród ziemi /
25 ktora bloslawił PAN zastępów /
mowiąc : Bloslawiony lud mój
Aegyptski / a wezynek rak moich / As-
syryczycy / a dziedzictwo moje
Izrael.

wiony : W on dzień / mówi / będzie oltarz
Pański w pośród ziemi Aegyptskiej. A do osi-
ar duchownych / które sercem tylko bywają /
nie trzeba oltarza zwierzchnich widomego /
tylko do osiary zwierzchnich. Ani też to mówi
o oltarzu starego zakonu / poniewaz tam nie
mógł byc oltarz tylko w Jerusale / a tu
proroctwie i miał byc w Aegyptcie. Tertul.
lib. contra Iudaeos c. 5.

W przyjsciu
wiary Chri-
stowej.

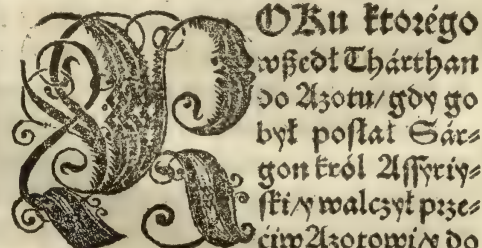
Assyryczyk
H.

Trzy lata na
znak y na
dziw. H.

Młody y sta-
re. H.

Buryteli bu-
rzy, a pusto-
szyć pusto-
sy. H.

ROZDZ. XX.

1 W Ktorego
wszedł Tharthan
do Azotu / gdy go
był poslat Sars-
gon król Assyry-
cki y walczył prze-
cim Azotowi / y do
2 był go : Na on czas mówił PAN w
rece Izaiasa syna Amos / rzekac : Idź
a rozwiąż wór z biódr twoich / a z zuy
bóty twe z nóg twoich. A wezynek
3 tak / chodząc nago y bosso. A rzekł
B PAN : Jako chodził sluga mój Izai-

4 asz nagi y bosso / trzech lat znak y
cud będzie nad Aegyptem y nad Aety-
opią : tak zapędzi król Assyryjski poy-
mianie Aegyptskie y przeprowadzenie
Aethyopskie / młodych y starych / na-
5 gie y bosse z odkrytymi posładkami
na hanbe Aegyptowi. A zlekna sie
a wstydac sie beda za Aethyopią na-
6 dzicie swoje / y za Aegypt chwale swo-
ie. Y rzecze obywatel wyspu tego won-
dzień : Oto ta była nadzieia nasza / do
ktorych esmy sie wcielili o pomoc / aby
nas wybawili od króla Assyryjskiego :
a iakóż my będziemy wysc mogli :

ROZDZ. XXI.

1 B Zemie pusty-
nie morskiej. Jaz-
ko wichry z polud-
nia pochodzą / od
puszczy ciągnie z
ziemi strasznej.
2 Widzenie strogie

3 iest mi oznaymione : Kto iest niedo-
wiarkiem / niewiernie czyni : a ktory
iest pustoszycielem / pustoszy. Wycią-
gni Alám / obleż Medzie : vspoko-
4 iem w seklie wzdychanie iego. Dla
tego napelnily biódra moje boleści /
vcist ogarnął mie iako vcist rodzą-
cay : vpadlem vstyskawszy / strwoży-
łem sie wyżrzawszy. Zemdlato serce

moie /

Strach mię
zdiął, noc po-
padną obró-
cił mi w lęká
nie, H.
Abó, idź y
pij, H.

Co jest ná wy-
skim mieyscu
złęd daleko
wiedzieć może
Hab. 2. a 1.

Ier. 51. a 1.
Apo. 14. b 8.

B moie/ zdumiałem sie dla ciemności:
B Babilon miły mój / położony mi jest
5 ná podziw. Przygotuy stół / wygla-
day ná wieży iedzących y piących:
6 wstawaycie książetá / pochwyćcie
tarcz. Bo to mi rzekł Pan: Idź
7 á postaw stróżá / á cokolwiek wy-
rzy / niech opowie. A wyjrzał wóz
8 dwu iędnych / iádącego ná osle / y iá-
dącego ná wielbłądzie: y przypátro-
wał sie pilnie czestym weyżerzeniem.
9 A zawołał lew: Tłá strażnicy Pán-
stiey / ia iestem / stojąc wstáwicznie
10 w dnie: y ná straży moiey iam iest/
9 stojąc po wszytkié nocy. Ono ten
C idzie wsiádaący wóz dwu iędnych/
y opowiedział á rzekł: Upadł / v-
padł Babilon / á wszytkié rýciny bo-
gów iego pokruszoné są ná ziemi.
10 Młodźbo moia / y synowie boiowi-
stá mego / com slyśał od PANA za-

10 Synowie boiowiská. J Test to obyczay
mowy Żydowskiey / synowie boiowiská / to
jest / zboże ábo plevy które ná boiowisku młó-
ca / bo to stowo / syn / v Żydów rozmáicie sie
rozumie / o czym masz wyssey. 5. v. 1.
11 Strožu co znocy J Jakoby rzekł / Stro-

11 stepów Boga Izraelowého / opo-
wiedzialem wam. Bzemie Dumy
woła ná mie z Seir: Stróžu co z
12 nocy: stróžu co z nocy: Rzekł
stróż: Przysło zaranie y noc: iesli py-
13 tacie pytatcie: náwróćcie sie / przydz-
cie. Bzemie w Arabiíey. Wlesie
14 ná wieczór spác bedziecie / ná ścię-
kach Dedánim. Zábieżawšy pła-
gnącemu przyniescie wody / którzy
15 mieřkacie w ziemi ná południe / zchle-
D bem zábieżcie wciekającemu. Bo
przed mieczmi wciekli / przed mieczem
nálegającym / przed lukiem nápie-
16 tym / przed ciężką bitwą: bo to mówi
PAN do mnie: Jeseze zá ieden rok /
17 iáko zá rok nátemniká / y wstanie wszy-
tká sławá Cedár. A ostaték pocztu
strzelców mocnych synów Cedár v-
mnięšon będzie: bo PAN Bóg
Izraelów mówił.

Proroftwo
ná Dumi.
Dumy, wo-
ła ná mie, H.

Proroftwo
ná Arabiá.
Abó w Arab-
biíey, H.

Ju co sie dzieie: coś tam widział: ábo która
godziná w noc: Tłá to proroek iáko stróż od-
powiáda / iż nie dlugo noc minie / ále choćá
dzień nádeydzie / tedy sie im wtrápienia nie v-
mnięšy: á táf iáko w nocy táf y w dnie nie
wyda karania.

ROZDZ. XXII.

A Bzemie doli-
ny widzenia. Cóż
sie też tobie dzie-
ie / żeś y ty wszy-
tko wstąpiło ná
dáchy: Erzyku
pełné miásto lu-
2 dnie / miásto wesole: pobici twoi nie
pobici mieczem / áni pomárli ná woj-
3 nie. Wszytkié książetá twoie wciekły
spólem / y twárho są powiazáni:
wszyscy którzy są náleżieni / powiazá-
ni są spółem / dáleko pouciekali. Dla
4 tego rzekł: Odstąpcie odemnie / gorz-
ko plátac bede: nie stáraycie sie á-
B byście mie cieřyli z strony spustofe-
nia córti ludu mego. Bo dzień zá-
5 bińania y podeptania / y pláčórw
PANV Bogu zastepów wdolinie
widzenia dobywájący muru / y wiel-
6 możny ná gorze. Alám też wziął
sáydak / wóz człowieká iędného / y
7 ściáne obnáżyłá tarcz. A beda wy-
borne doliny twoie pełné poczwór-
nych / á iędni postánowią stánowi-

8 stá swé v bramy. A odkryta będzie
zařloná Judřka / á ogládař w on
9 dzień zbroiowniá domu gáiwého.
C y polamania miásta Dawidowého
vyrzycie / bo sie zágesćily: y zgro-
10 mádziliście wody stáwu niżřego: á
domy Jerozolimřkie policzyliście / y
pokáziliście domy ná obronienie mu-
11 ru. A uczyniliście przekop między
dwieiná mury ná wodę stáwu stáre-
go: á nie ogládaliście sie ná tego któ-
ry ji byl uczynił / y ná sprawce iego
12 zdaleka nie pátrzyliście. A zawoła
PAN Bóg zastepów w on dzień
ku plączu y ku nárzekaniu / ku obły-
13 sieniu / y ku przepasaniu wozem: á
oto radość y weselé / zábiiác cielce y
D zárzynác bárány / iesć mieso á pić wi-
no: Jédzmy á piymy: bo útro pó-
14 mrzemy. A ziawil sie w vsách mo-
ich glos PANA zastepów: iesli be-
dzie tá niepráwość odpuszczóná wam
15 aż pomrzecie / mówi PAN Bóg za-
stepów: To mówi PAN Bóg za-
stepów: Idź / wnidź do tego który
mieřka wprybytku / do Sobny prze-
ložného / do ścielného / y rzeczeř do

Mad. 2. b 6.
1. Co. 15. d 32

do podřár-
bięgo tego, H
domu, H.

Proroftwo
ná dolinę wi-
dzenia, co jest
ná Ieruzálem

O spustofe-
niu Ieruzá-
lem przez
Nábuci odo-
nořará.

Od strzelców
H.

nie kwápcie
ře, H.

Od PANA
Boga, H.
y wóśanie do
góry, H.
y Cir obná-
ży raryce, H.

za kogo tu
masz? H.

mgła, H.

Taczając po-
toczyć poro-
czeniem, H.

Złożenie
Sołny z w-
rzedu, a we
zwanie Elia-
cimá na ie-
go miejsce.

Przeniesie-
nie kaptła-
stwa na Pa-
ná Chrystusa.

Abu, Thársé
sk, H.

Proroc-
two prze-
tin Tyru-
wi, który
po siedm-
dziesiąt
lat od zbu-
żeniamiał
był napu-
wiony, a
potym si-
nawrócił
do Chrystu-
sá Páná.

Zaladanie do
Thársé, H.

rozumiéy
miasto.

16 E niego: Co ty tu / ábo iakoby czym
tu: żes tu sobie wykował grób / wy-
ciosales na wysokości pamiatki pil-
17 nie / w skałe przybyłes sobie. Oto
PAN da cie zamiesć / iako zanośsa tu-
rá / y iako odzienie tak cie podniesie.
18 Koronując wkoronuje cie wdziecz-
nim / iako pite zarzuci cie do ziemie
śerokiéy y przestronéy: tam vmrzesz /
19 y tam będzie wóz sławy twoiéy / hán-
20 bá domu pána twégo. A wypędze
cie z stánowiska twégo / y z wrzedu
F twégo złoży cie. A będzie dnia oné-
go: Przyzowe slugi mégo Eliaci-
21 má syná zelciaśsa / y obłóte go w ska-
twoie / y pásem twoim zmocnie go / á
władza twoie dam w rękę iego: y be-
dzie iako oćiec obywatelóm Jerozo-

22 Y dam klucz domu Dawidowégo. J Jás-
né jest proroctwo o Chrystusie który ma klucze
Dawidow / iako piśe Jan 6. Apoc. 3. A przy-
tym pięknie Jásas opisuje przeniesienie ka-
ptłaństwa starého zakonu na Páná Chrystusa /
który też jest Eliacim / to jest / syn z martwych
wstania. Cyrillus lib. 2. in Isa. Hiero: lib. 7.
in Isai.

22 limskim / y domowi Judzkiemu. A
dam klucze domu Dawidowégo ná-
ramie iego: y otworzy / á nie będzie
ktoby zamknął: y zamknie / á nie be-
23 dzie ktoby otworzył. A wbić ji iako
kołek ná miejscu wiernym / y będzie
stolicą sławy domowi oycá swégo.
24 A zawieszsa ná nim wszystkie sławy do-
mu oycá iego / naczynia rozmaite /
G go / wśelákie naczynie malé / od na-
czynia kubków aż do wśégo naczy-
nia muzyków. W on dzień mówi
25 PAN zastępów: Będzie wyiet ko-
łek który był wbity ná miejscu wic-
nym: y złamany będzie / y wpa-
dnie / y zginie co ná nim wisiáło:
bo PAN powiedział.

23 Y wbić ii iako kołek ná miejscu wiernym.
A to Chrystusowi sluzy / według wykładu
Hieronyma 6. y inssych. Które słowa iasniey
przełożyli 70. postanowie go książećiem ná
miejscu wiernym. A tak kołek ten ná którym
co zawieszáta / znaczy Chrystusa / ná którym sie
wszystcy wierni wieszáta / y bez którego wpaść
by musieli.

Apo. 3. b 7.
Iob: 12. b 14.

prawnym, H.

synowie y
wnukowie, H

prawnym, H.

Kolek co zna-
czy.

mocy, H.

utrapienia.

ROZD. XXIII.

I A **T**yr. Wycie okrety
morskie: bo zbu-
rzoney jest dóm
zgd byli zwykli
przychodzić: z zie-
mie Cethim ob-
2 iawiono im iest. Mleczcie którzy
mieścacie ná wyspie: kupcy Sydon-
scy przeprawiaacy sie przez morze ná-
3 pełnili cie. Na wodách mnogich
nasienie Tylu / żniwo rzeczne zboże
iego / sstał sie kupiectwem narodów.
4 Dawstyd sie Sydonie: bo mówi
morze: moc morsta rzekac: Nie pra-
cowalam rodząc anim wiodzila / y
B nie wychowalam mlodziencow / á
nim do lat doroslych dochowala pa-
5 mien. Gdy wstysa w Egypcie / be-
da zalowac gdy wstysa o Tyrze:
6 Przewiezcie sie przez morza / wycie
7 którzy mieścacie ná wyspie: izali to
nie iest wasze / które sie chlubitó zda-
wna z starozytności swoiey: powio-
8 da ie nogi ieg w gosćine cudza. Kto
to wymyslil o Tyrze niegdy wkorono-
wanym / którego kupcy / ksiazeta / kra-

9 marze iego sławni ná ziemi: PAN
zastępów wymyslil to / aby sciagnal
pyche wśelkiey sławy / á tu zelżywo-
sci przywiódł wszystkie zacne ná ziemi.
10 Idź przez ziemie twoie iako rzeka
coito morsta / niemasz pásá / daley.
11 Reke swoá wyciagnal ná morze / zá-
C terwoży! królestwa / PAN roslazal
przeciw Chánaán / aby stál mocarze
iego / y rzekł: Nie przydasz wiecéy
12 abys sie chlubilá / potwarz cierpiaca
pámo coito Sydonsta: powstawa-
sy przepraw sie do Cethim / y tam też
13 nie będziesz miałá odpoczynku. Oto
ziemia Chaldeysta / takowy lud nie
był / Assur záložyl ig: w niewola zá-
gnáli mocarze iego / podkopáli do-
14 my iego / obroćili ig w grus. Wycie
okrety morskie / bo zburzona iest moc
15 wasza. A będzie w on dzień: W zá-
pamiętaniu będziesz o Tyrze przez
siedmdziesiąt lat / iako dni króla ie-
dnégo: á po siedmdziesiąt lat będzie
16 Tyrowi iako pieśń nierządnic. We-
żmi cytre / obedydzi miasto / nierządni-
co zapomniona: gray dobrze / czesto
17 powtarzay pieśń / aby pamiatka o
tobie była. A będzie po siedmdzie-
sigt lat: Nawiedzi PAN Tyr / y przy-

bydla i
handlowal.

przez iadnu
zny, po na-
wróceniu do
wiary.

Skaranie
wszystkie
go światá
dla grze-
chow, wśá
kż to dru-
dy rozu-
miewa ofu-
stoszeniu
Ierusalem
przez Titu-
say Wesse-
zyaná, iż
nie przyje-
to Chrystu-
sá.

Ose: 4. b 8.

á beda spu-
stoszeni, H.
zgromed, H.

wiedzie ji do mytá iego: y będzie zas
nierzad plodzil ze wszystkichi krole-
stwy ziemskimi ná ziemi. ¹⁸ A beda
kupiectwa iego y mytá iego poswie-
cone PANV: nie beda schowane ani

odłożone: bo tym którzy mieszká-
przed PANEM / będzie kupiectwo
iego / aby iedli do sytości / y przyodzie-
wali sie aż do starości.

ROZD. XXIII.

TO PAN roz-
prosy ziemie y ob-
nazyia / y utra-
paci oblicze iey / y roz-
prosy obywatel-
iey. ² A będzie iá-
ko lud / tak y ká-

plan: á iáko sluga / tak y Pan iego: ³
iáko sluzebnica / tak y pami iey: iáko
kupiaacy / tak y ten który przedaie / iá-
ko pożyczający / tak y ten który bierze
na pożyczanie: iáko który sie vpomni-
na / tak który dluzen. ⁴ Rozprośeniem
rozprośona będzie ziemia / á drapie-
stwem zdrapieżona będzie. Bo PAN
mowił to słowo. ⁵ Plakáta y zepłá
ziemia y zemdláta: zezedł świat / zem-
dláta wyniosłość narodu ziemi. ⁶ A
ziemia splugawiona iest od obywatel-
ów swoich: iż przestapili zakon / od-
mienili práwo / złamali przymierze
wieczne. ⁷ Dla tego przeklectwo po-
żeze ziemié / á beda grzeszye obywa-
tele iey: y przeto beda skaléc / spráwu-
iazy iá / á málo ludzi zostanie. ⁸ Plá-
káto winá zbieranie / zachorzáto win-
né dzewo / wzdycháli wszyscy którzy
byli wesolého serca. ⁹ Vstálo we-
lebebnów / vstálo wykrzykание rádu-
iazych sie / vmilkla wdzięczność cy-
try. ¹⁰ Nie beda sie napiáć winá z spie-
waniem: gorzki będzie napoy piá-
cym go. ¹¹ Zstátté iest miásto prozno-
ści / zamkniono każdy dom / że nikt nie
wychodzi. ¹² Wolanie będzie o wino
po vlicách: opuszczone iest wśelkie
weselé: przeniosło sie weselé ziemié.
¹³ Zostálo w miescie spustoszenie / á
vpadek zawali bramy. ¹⁴ Bo to be-

dzie w posród ziemi / w posród
narodów: iáko gdyby troche oliwet
które zostá / y otrzesiono z oliwného
dzewa: y groná winné / gdy sie doko-
na obieranie winá. ¹⁵ Ci podniosá
głos swój y chwalić beda: gdy be-
dzie PAN w wielbiony / wykrzyká od
morzá. ¹⁶ Dla tego w náukách / sław-
cie PANA: ná wyspách mojskich
imie PANA Boga Izraelowég. ¹⁷ Z
kraiu ziemié slybelimny chwały / sla-
we / spráwiedliwég. ¹⁸ A rzeki em: Tá-
ciemnica moia mnie / táciemnica moia
mnie / biadá mnie: wystepnicy wy-
stapili / á wytkroczeniem wystepni-
ków wystapili. ¹⁹ Strách / y dol / y si-
dio nád toba / którys mieszkaniem zie-
mie. ²⁰ A będzie: Kto vciecze przed
głosem stráchu / wpádnie w dol: á
eto sie wypráwi z dolu / porwan be-
dzie sió em: bo sie vpusztá z wyśoko-
ści otwozy / y / y zátarzyna sie funda-
menty ziemié. ²¹ Lamaniem polanie
sie ziemiá / struszeniem struszy sie zie-
mia / poruszeniem poruszy sie ziemiá
iáko pitány / y będzie zdieta iáko bu-
dka / iednéj nocy: y obciázy iá nie-
práwosc iey / y vpádnie / á nie przyda
żeby powstała. ²² A będzie: W on
dzień náwiedzi PAN wyśko niebie-
skie ná wyśkosc / y krole ziemskie
któzy iá ná ziemi. ²³ A zgromády sie
zgromádeniem / iedného snopka / do
dolu / y beda tam zamknieni w cie-
mnicy / á po wielu dni náwiedzeni be-
da. ²⁴ A zátoma sie kśięzyc y zásty-
dzi sie słońce / gdy będzie krolowa
PAN zastepów ná górze Sion / y w
Ieruzalem / á przed oczymá stárców
swoich / w wielbion będzie.

ábo, kry-
czec, H.
od zachodu
słońca, H. b. i.
ábo w doli-
nach, H.

Christusa.
to iest, tá-
mnie / tá-
Christusien-
to ubi wie.

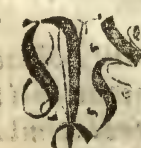
Ier: 48 g 44

okna, 6.

H.

więźniów,
H.

ROZD. XXV.

ANIE Bóg mój ty ie-
stes / wywyższáć cie bede / y
wyznáwać imienia twé-
mu: iżes vzyiá / dżiwoy
my, i / stáradawne wierne / Amen.

² Bowiemes obróci miásto w mogi-
le / miásto mocné w rozwaliny / dom
cudzoziemców: aby nie bylo miástem /
á zedy go ná wieki nie zbudowano.
³ Dla tego cie będzie chwalił lud mo-
en / miásto narodów duzych / ciebie
siebae bedue. Iżes iestá mocá v

da zbursze
nie synágo-
gi żydows-
skiey, á
podnysze
nie koscio-
ła / Chry-
stusa ego.

ábo, nády, H.
i / k / u / a /
P. / o / g / u / z / á
sprány / i /
go, / o / p / o / n / i / á

Zaślon, H.

na suse, H.

Oblicze na-
krycia, któ-
rym się na-
kryli wszyscy
ludzie, y zaślo-
ne kobera się
zaśloniły.
Apo: 7. d 17
y 21. b 4.

Christus Bóg
przedwiczany

Pieśń są-
nynysze-
nie, rośse-
zenie, y wz-
mocnienie
kościół
chrześciań-
skiego.
zaślon Ewán-
gelii S.
to jest, Chri-
stus jest moc
nasza.

Kościół
Christusowy

bogienną mocą niedziukowi w wdrze-
czeniu jego: nadszicie od wichru/
chłodnikiem od gorąca/ bo duch mo-
carzów iako wichur białcy w ścianę.

5 **J**ako gorącość w pragnieniu/ trwożę cudzych wniży: a iako go-
6 rącość pod obłokiem paląc potom-
stwo mocarzów vsusysz. A uczyni
PAN zaśtepów na wszystkie narody
na tej górze wczte z rzeczy tłustych/
wczte zbierania winą/ z tłustych rze-
czy spik w sobie mających/ z zbierania
7 winą wystalego. A rzuci na tej gó-
8 rze oblicze zwiastki zawiązane na
wszystkie ludzkie/ y płótno które zaczął
na wszystkie narody. A rzuci śmierć
na wieki: y odéymie PAN Bóg łzę

9 O to Bóg nasz ten, czekaliśmy nań. Tu
iśnie mówi Izaiasz o Bostwie Christusow-
wym. Co abyś rozumiał nasz wiedzcie: iż
Prorok opowiedziałowy spustoszenie Jeru-
zalem/ które się stało przez Tyfusa y Despasia-
na/ y przepowiedziałowy wezwanie pogan/
y postanowienie Kościoła Christusowego/ y
przypał potym mówiac: A uczyni Pan za-
stepów na wszystkie narody, na tej górze/
(gdzie ostatnia wieczerza/ y wesniami czynił/ y
Duchas. zstąpił/ y gdzie wcieterpiawszy nas
odkupił) wczte rzeczy tłustych/ z. (to jest po-
karmów nie cielesnych ale duchownych). Przy-
daje: A rzuci na tej górze oblicze zwiastki z.
To jest/ grzechy którym wszyscy podlegli.
A rzuci śmierć na wieki. Bo Christus zwycię-
żył śmierć iako to wyklada Paweł 1. Cor. 15.
v. 54. Theodoret. in Isai. Athanasius de Incar-
nat. verbi. Tertuli. lib. de Resurect. A odéy-
mie Pan Bóg/ te z każdego oblicza/ to jest/
jesmy przestac mieli płakać, na niewola są-

z każdego oblicza/ y pohánbienie lu-
du swęgo zeymie ze wszystkich ziemie:
9 bo PAN mówił: y rzecze dnia one-
go: Oto Bóg nasz ten/ czekaliśmy
nań/ y zbawił nas: ten PAN/ czeka-
10 lismy go/ rozradumie się y rozweśle
się w zbawieniu tego. Bo odpoczy-
nie reka PANSKA na tej górze: a
Moab będzie pod nim młócon iako
11 trą plewy wozem. A wyciągnie ręce
swe pod nim/ iako wyciąga ten któ-
ry plynie ku pływaniu: y zniży sławe
tego/ z potłuczeniem rąk jego. A o-
12 brony wysokich murów twych wpa-
dą/ y zniżone będą/ y zściagnione
na ziemię aż do prochu.

13 taniśka/ z której już nas wybawił. Po tym w-
szystkim przydać/ y rzecze dnia onęgo (roz-
miej. Kościół na one wczte zaproszony) Oto
Bóg nasz ten/ czekaliśmy nań/ y zbawił nas: ten
Pan (w żydowskim nazywają Iehouach) czeka-
lismy go z. Z tego wszystkiego taki jest dowód:
Co ten prorok mówi o wezwaniu/ y o zgładzeniu
grzechu y o zwyciężeniu śmierci aż na wieki
na górze Jeruzalem/ nie komu inšemu służy
tylko Mesiaszowi/ co y żydzi y Żererecy ze-
znac muszą: Jesli tedy lud od niego na te
wczte wezwany mówić będzie: Oto Elohim
abo Bóg nasz ten czekaliśmy nań/ y zbawił
nas. Ten Iehouach abo Pan/ czekaliśmy
go z. Tedy Mesiasz miał być Bogiem/
inšym/ y człowiekiem/ który według czo-
wieczeństwa mógł być palcem wżany/ y o-
czyma cielesnymi widziany/ iako to słowo/
Ten/ dwa razy powtórzone/ y Bogą wżano
iacc/ iśnie wyraża.

CHRISTUS
Bóg kobergo-
smy czekał,
śmierć zwy-
cięzył.

W gnieju, H.

z lokiami
rak swoich, H

ROZD. XXVI.

MOn dzień bez-
da śpiewać te
pieśń w ziemi Ju-
dzkiej.

2 **M**iaśto mo-
cy naszey Sion
zbawiciel/ bez-
dzie w nim położony mur y przed-
murze.

3 **O**twórzcie bramy/ a niech wni-
dzie naród sprawiedliwy strzegący
prawdy.

4 **S**tary błąd odśedł: zachowaj
pokój: pokój/ bośmy w tobie nadsze-
li mieli.

5 **M**ieliście nadszicie w PANV na
wieki wieczne/ w PANV Bogu mo-
cnym na wieki.

6 **B**o zniży mieścizacę na wysoko-

ści/ miasto wywyższone pomizy. Po-
niży je aż na ziemię/ zściagnie je aż do
prochu.

7 **P**odepce te nogą/ nogi w bogie-
go/ troki niedziuków.

8 **S**zcieżka sprawiedliwego prosta
jest prosta droga sprawiedliwego na
chodzenie.

9 **A** na ścieżce sądów twoich PA-
NIE czekaliśmy na cie: imię twoie y
pamiętka twoia w żadzy dusze.

10 **D**usza moja żadała cie w nocy:
ale y duchem moim we wnetrzo-
ściach moich/ z rana bede czuł do cie-
bie. Gdy uczynisz sądy twoie na zie-
mi/ sprawiedliwości się nauczą oby-
watele świata.

11 **S**miuymy się nad niebożnym/
a nie nawyśnie sprawiedliwości: w
ziemi świętych nieprawość czynił/ y
nie ogląda chwały PANstiej.

Jeruzalem,
abo Rzym.

Christusowy
y Apostolski.

Żyła cie
śmierć boga.

70. słum-
cie raki: niech
zginie zło-
wy, aby nie
widział chwa-
ły Bożej.

PANIE

11 PANIE niech się wywyższy ręka twoja / a niechaj nie widzą : niech wywyższą a zawstydzą się zawisni ludzie : a ogień niech pożre nieprzyjaciół twoich.

12 PANIE daj nam pokój : bo wszystkie uczynki nasze sprawiłeś nam.

13 PANIE Boże nasz opánowali nas panowie oprócz ciebie / tylko w tobie niechaj pamiętamy na imię twoie.

14 Umierający niech nie żyją / obywateli niech nie powstać : dla tego nawiedziłeś i zmieszyłeś ię / y skruszyłeś wszystkie pamiętki ich.

15 Solgowałeś narodowi PANIE / solgowałeś narodowi : izaliś iest w wielbion : oddaliś wszystkie granice ziemie.

16 PANIE w ucisku szukali cie / w utrapieniu śmierć nauka twoja im.

17 Jako która poczyła / gdy się przy-

bliża ku rodzeniu / bolejąc woła w boleściach swych : takęsiny się ostali od oblicza twego PANIE.

18 Poczęliśiny / y iakobyśiny praco- wali rodząc / y porodziłisiny ducha : zbawienia nie sprawowaliśiny na ziemi / przetoż nie wpadli obywatele ziemie.

19 Żyć będą umarli twoi / pobici moi powstaną / ocucicie się a chwalcie którzy nieśkacie w prochu : bo rośsa światłości rośsa twoja / a ziemie obywateli ściągniesz do wypadku.

20 Idź ludu mój / wnidz do domów twoich / zamknij drzwi twoje za sobą / skryj się na mały czas na chwilkę / aż przeminie zagniewanie.

21 Bo oto PAN wynidzie z mieysca swego / aby nawiedził nieprawość obywateli ziemie przeciw niemu : y od kryje ziemią krew swoje / a nie zakryje daley pobitych swoich.

dla gniewu twego.

abo, świadka H.

spiewaycie.

abo, zielna. a ziemią wyrzuci umarłe H.

6 Podepce ie nogą, nogi ubogiego.] To iest / nogi Chrystusowe podepraly miasto Jeruzalem. A co przydaie / Kroki niedzielników / rozumie Apostoly. Tak Hieronym in Isa. y Cyrillus lib. 3. in Isai.

12 Wszystkie uczynki nasze sprawiłeś nam] Rozumie się to / abo o karaniu / abo o cudach Bożych / nie o uczynkach ludzkich / które pochodzą z woli człowieka / iakże Boża ob-

darzoney. Hieronym s. rozumie o karaniu / iakoby rzekł : Daj pokój Panie / abowiem wszystkie plagi które cierpiemy / od ciebie są : bo nas posiadli panowie przeciw ciębie. Tym zgadza się wyklad Lxx. tłumaczy : Daj pokój Panie / boś nam wszystko oddał. Cyrillus rozumie przez uczynki cudów abo dobrodziejstwa Bożę. Iakżkolwiek wytożys / tedy tu heretyk nie ma przeciw wolney woli człowieka / która sowniemy liberum arbit.

ROZD. XXVII.

ON dzień nawiedzi PAN mieczem swoim twarzym / y wielkim a mocnym / Lewiathana wezją zawo- re / y Lewiathana

wezją pokrzywionego / y zabije wielo- ryba który iest w morzu. W on dzień winnica szęerego winą bedzie sobie spiewać. Ja PAN który ię strzege / zagnę ię pocześcić : aby snadź nie

2 było nawiedzenie przeciw nię / we dnie y w nocy strzege ię. Rozgniewania niemam w mnie : kto mie uczyni cierniem y tarczem w bitwie : poy- de po nię / podpale ię zarazem. Czy- li raczy zatrzyma moc moie / uczyni mi pokój / pokój mi uczyni. Który wchodzi podem do Jakoba / zakwi-

5 6

7 tnie y rodzić bedzie Izrael y napelnią świat nasieniem. Iżali według plagi onęgo który ję bił / ubił go : abo iako zabił zabite ięgo / tak zabit iest : W mierze przeciwko mierze / gdy odrzucona bedzie / osadzisz ię : rozmyślal w duchu swym twarzym w dzień gorzkości. Przeto dla tego bedzie odpuszczona nieprawość do-

8 9

10 C mowi Jakobowemu : a ten wszystek owoc / aby odiet był grzech ięgo / gdy poloży wszystkie kamienie ołtarza / iako kamienie popiołu pokruszone : nie

11 ostoi się gate y zbory. Bo miasto obronne spustoszeie / piękne bedzie opuszczone / y zostawione iako pustynia : tam sie bedzie past cielec / y tam legać bedzie / y spasić wierzchołki ięgo.

12 W suchości żniwa ięgo będą pokruszone / niewiasty przychodzące a wczące ię : bo nie iest lud mądry / przeto nie zlituje się nad nim / który go

owocem, H.

Gdy poschnę ławorości ięgo będą pokruszone, H. popalę ię, H.

zrodzi, H.

umarli, nie będą żyć, y umarli, nie powstaną, H.

wylęwałmo dla was czasu karania two- go. H.

Pod osoba Lewiathana wielo- ryba, pisek powiada wypękanie nie śatana z swiata : pisek powiada wiadanie Ewangelii, y nawrócenie pogan do Chrystusa.

Apostoloz wie.

Przyda dni gdy się rozkoszni iakob, H.

Euphraty.

Przepowia-
danie Eo-Amioná sá-
náná.Gniew pán-
ski ná Izra-
elczyki py-
šné y opilé.Gniew mój
cny á gwał-
towny od Pá-
ná, H.Wł: wi-
cy, Hebr.Wgámia-
cym bieru-
az do bramy
B.Przeciw lá-
planom opi-
łym y nie-
miejstnym.Zabó, zabi-
dził wódcę
mój, pokali-
se w sądzie,
H.(Ja iako d-
e) ośławioné
H.(iako dzie-
ciam, trzebá
im dawać) ro-
kazanie po-
rozkazaniu
wysłó wir-
su, troche
tám, troche
sám, H.blekotliwé-
mi wargami,
H.

12 uczynił: á którzy go stworzyli nie prze-
puszczą mu. ¹ A będzie: W on dzień
pobije PAN od Izraelskiej ręki / aż do
13 potoku Egypcijskiego / á wy się zgro-
madzicie ieden y ieden synowie Izra-
elowi. ² A będzie: W on dzień zatra-

¹ Lewiathaná wejá, zawore. ² Zowie tu sá-
tana rozmáitými słowy / Lewiathan / i iako
wieloryb biega po morzu / tak sátan po świe-
cie, wezem / dla iádu y dytrosći: zawora!

ROZD. XXVIII.

¹ Jáda koronie
pychy / piątym
Ephraim y kwia-
towi opadać
mu / sławie rado-
ści jego / którzy
byli ná wierzchu
doliny bázro tłustej / bładzący od wi-
ná. ² Oto duży á mocny Pan / iako
nawálnosc grádu: wichér duzgo-
cący / iako bystrość wód gwałtowny-
nych wyléwających y wypuszczonych
ná ziemię przestroną. ³ Nogami po-
deptána będzie korona pychy piąt-
nych Ephraim. ⁴ A będzie kwiat opá-
dający sławy radości jego / który
jest ná wierzchu doliny tłustej / iako
storożrzá y owoc przed dojrzałością
iesieniem: który obaczywszy patrzący /
storoż w ręce weźmie zię go. ⁵ W on
dzień będzie PAN zastępów korona
chwały / y wieńcem wesela oślátko-
wi ludu swégo: y duchem sądu sie-
dzącemu ná sądzie y mocy wracają-
cym się z wojny do bramy. ⁶ Lecy
ci od winá nieználi / á od piąnstwa
poblądził: káptan y prorok niewie-
dzieli od piąnstwa / zatoneli w winie /
poblądził: w piąnstwie / nieználi wi-
dzącego / nie mieli sądu. ⁷ Bo wó-
skie stoly są pełné wracania y pluga-
stwa / tak iż niemasz więcej miejsca.
8 ⁹ Kogóż náuczy vmiejstności: á ko-
mu da zrozumieć co slyszal: ¹⁰ oślá-
wionym od mléka / odśádzonym od
piersi. ¹¹ Abowiem / rośłáz / zás rośłáz /
rośłáz / zás rośłáz / czekay zás czekay /
czekay zás czekay / troche tám / troche
tám. ¹² Bo mówieniem warg / á les-
zykiem infym będzie mówił do ludu
tego. ¹³ Któremu rzekł: To jest odpó-
czynienie moje / posilcie sprácowané

był w tróba wielka / y przyda / którzy
byli pogineli z ziemi Assyryjskiej / y
któzy byli wygnáncy w ziemi Egy-
ptskiej / y będą się kłámieć PAN V ná
górze swietej w Jeruzalem.

dla wiákości y ofrúctenstwa: polczywoné-
go / dla zdrády y ofrúctenstwa. Ten sátan jest
wyćieony przez Chrystusa / iako tu opisuje
Jáśaf.

go / y to jest ochłoda moia: á me-
cieli słuchac. ¹³ A będzie im słowo
PANskie: Rośłáz / zás rośłáz / ro-
śłáz / zás rośłáz / czekay zás czekay / che-
tám: je poróda á pádną wyná / y bez-
¹⁴ do potarci y osidleni y poimani. ¹⁵ A
przeto słuchaycie słowa PANskiego
miejowie nasniewcy / którzy pamię-
cie nád ludem moim / którzy jest w Je-
ruzalem. ¹⁶ Abowiem / mówili: ¹⁷
Postánowiliśmy przymierze z śmier-
cią / á z piekłem uczyniliśmy vmowę.
Kiedy biez gwałtowny przechodzić
będzie / nie przyjdzie ná nás / bośmy
położyli kłámstwo nádzicia náśa / y
nákrzyliśmy się kłámstwem. ¹⁸ Prze-
to to mówi PAN Bog: Oto ja zá-
loze w fundamenciech Sion kámen-
kámien / doświadczony / węgietny /
kostowny / ná fundamencie fundo-
wany / kto vmierzy / niech się nie wá-
pi. ¹⁹ A poloze pod waga sąd / á prá-
wiedliwość pod miarą: y wywóci
grad nádzicie kłámstwa / y przyćci-
wody záleci. ²⁰ A będzie zgładzone
przymierze wáś z śmiercią / á wáś
vmowa z piekłem nie ośłó się: biez
gwałtowny go przyjdzie / będziecie
podeptanim jego. ²¹ Kiedykolwiek
przyjdzie / zabierze was: bo ráno o-
switaniu przyjdzie we dnie y w noc /
á samo tylko wtrapienie da wyrozu-
mienie słuchowi. ²² Bo zważyło się
loze / tak iż długi spádnie: á koldrá-
wáśta obu nákrzyć nie moze. ²³ Bo iá-
ko ná górze rozdziałów PAN stá-
nie: iako w dolinie / która jest w Gá-
baon zagniewa się: áby uczynił wcz-
nek swóy / áby uczynił swóy / áby
działal dzieło swó / áby jest dzieło ie-
go od niego. ²⁴ A teraz mienasniewcy
cie się / byśnádź nie były sciesmoné
związki wáś / bom slyszal od PANA

mányelis-
ty.Przeciwko
tem którzy
się śmieją /
słowo pro-
rockich.Przeciwko
bógom /
piekła y ś-
mierci.Christus
kámien
gławy
Psa: 117. d 22
Mat: 21. d 41
1. Pet: 2. d 6
Raj: 9. g 5
1. Cor: 2
nie będzie
zawstyżen
G.Nie tylko sam
prześkrach
przywiedzie
was ku wyro-
zumieniu te-
go coście sly-
szeli, H.
Będziecie ślá-
snieni.
ná górze Pa-
rąsanie, H.
Ios: 10.
Niewłaśna
jest rzecz Bo-
gu karác, ála
smilować się

Bogá

Bóg iako os-
racz czyni
dla owocu,
rozmaicie g-
łowieknie
postępuje.

Chryśtuś ká-
mien i gło-
wy.

Jeżeli, lwie-
Boży. Tak zo-
wie miasto le-
wizalem, ká-
kościół jego,
któ kiedyś bór-
ko mości by-
ty.

Wstana bá-
rany, ká-
flary. H:
O gburzeniu
miasta ieru-
salem przez
Nabuchodon-
ozora, któ-
re opisać,
4. król. 19.

23 Boga zastępów dokonanie y wkró-
cenie na wyspę ziemi. Bierzcie w
wasy / a posłuchajcie głosu mego / pil-
nujcie a posłuchajcie porwiesci mo-
24 tej. Izali cały dzień będzie oracz o-
25 rat aby siał / będzie przewracał y bór-
nował ziemię swoją? Izali zro-
winawasy wierzech tej / nie będzie
siał czarnuchy / y kminu nie roztrze-
sie / y nie nasieie pszenice porządkiem /
y ieczmiennu / y prosa / y wyki młocysy
26 swými? A wyćwicz y w sądzie /

16 Oto ja założę w fundamentach Sion ká-
mien. Ten kámen jest Christus / tak Paweł ś.
wykłada Rom 9. v. 33. I Petr. 2. Cypri. lib. 2.
aduersus Iudzos c. 16. Euseb. Caesar. lib. 1.
Demonstr. c. 4. August. in Psal. 94. & in Psal.
3. zowie Chrystusa kámeniem / iż on jest fun-
damentem Kościoła świętego 1. Cor. 3. X jest

27 Bóg tego nauczy ij. Bo nie pilami
młócić będą czarnuchy / ani kolo wo-
zowe po kminie obracać się będzie :
28 kmin kmin. A chleb młóć będą :
wszakóż nie na wieki ten który młóci
będzie go młócił / ani go będzie trzeć
29 kolo wozowe / ani ij pokruszy pázno-
krami swými. A to od PANA Bo-
ga zastępów wyszło / aby dziwną w-
czynił radę / a wwiecimożyl sprawiedli-
wość.

pszenicę.

16 Kamieniem węglowym złaczający dwie ście-
nie / to jest / żydy y Poganę.
Kto w wierzy niech się nie kwapi. To jest
niechay nie mniema że to rychło ma być / a
le niech czeka. Dla tego Lxx. tak przetłóżyli :
Kto w wierzy nie będzie zawstydzon.

ROZD. XXIX.

A Jada Ariel /
Ariel miasto kto-
regó dobył Da-
wid : przydanie jest
rok do roku :
świeta wroczyście
przeminiely. A o-
2 blege Ariela / a będzie smetny y żalo-
sny / y będzie mi iako Ariel. A orocz-
3 iako krag w kolo ciebie / y w syje prze-
ciw tobie wal / y basty poczynie na
4 obleżenie twoie. Ponijon będzieś /
z ziemi będzieś mówić / y z ziemi be-
dzie słysząna mowa twoja : y będzie
iako Pithon z ziemi głos twój / a z
piastu powieść twoja szeptac będzie.
5 A będzie iako proch drobny nmo-
stwo rozmiatających cie : a iako pór-
6 miatacy zgraią tych którzy przeci-
w tobie przemogli : a będzie nagle z-
straszkiem. Od PANA zastępów
nawiedzion będzie / gromem y trzesie-
niem ziemi / y głosem wielkim wich-
ru y burze y płomienia ognia pożera-
7 ącego : A będzie iako sen widzenia
nocnego zgraią wśech narodów /
któzy walczyli na Ariela / y wśyscy
któzy boiowali / y oblegli / y przemo-
8 gli przeciwno niemu. A iako się sni
głodnemu a on je / a gdy się ocuci /
ceza jest dusza jego : a iako się sni
pragnącemu a on pije / a gdy się oc-
9 tnie / spracowany jest czeza pragnie / a du-

10 ła tego cęza jest : tak będzie zgraią
wśech narodów którzy walczyli prze-
ciw gorze Sion. Zdumieście się a
zadziwicie się / chwiecie się a cho-
lebiecie się : wpijcie się / a nie winem :
11 taczajcie się / a nie od opilstwa. Bo
wam dał pie PANA ducha snu twar-
dego / zawrze oczy wasze / proroki y ksią-
żeta wasze / którzy widzą widzenia /
naktyle. A będzie wam widzenie
wśech iako słowa ksiąg zapieczeto-
12 wanych / które gdy dadzą wmięć /
cemu piśmo / rzeką : Czytaj to : y od-
powie : Nie mogę / bo są zapieczeto-
wane. A dadzą księgi temu który pi-
13 śmá nie wmię / y rzeką mu : Czytaj :
a odpowie : Nie wmiem piśmá. A
rzekł Pan : Ponieważ ten lud przy-
bliża się ku mnie wsty swými / a czei-
mie wargami swými / ale serce jego
daleko jest odemnie / y bali się mnie
rozkazaniem ludzkim y naukami.
14 Przetóż oto ja przydam / że weźmie
E podziwienie ludowi temu cudem
wielkim y dziwnym / bo zginie mę-
drość od mądrych tego / y rozum ro-
15 stropnych tego skryje się. Biada
któzyście serce głębokiego / żebyście
kryli przed PANEM radę : którzych
uczynki są w ciemności / y mówią :
Któż nas widzi / a kto wie o nas :
16 Przewrotna jest ta myśl wasza : iako
gdyby glina myślała przeciw garncar-
zowi / albo rzekła robotą temu kto ją
wrobił : Nie wrobiles mnie : a vlep-

Dla ślepoty
żydy niero-
зуміeli
słów proro-
ckich.

Księgi pi-
śmá S. ży-
dom gápie-
czetowane.

Mat. 13. a 8.
Mar. 7. b 6.
Rozkazanie
ludzkie któ-
re nie z Bo-
żey mocy
bywa.

Cor. 1. c 13

Ab. 1. c 8.
Przeciwno-
tym, którzy
się sprawie-
dliwymicy
mą y grze-
chowskich
nie znają.

*Eványe-
lia. od. ży-
dów pyś-
nych do po-
gan prze-
niesiona.*

*Pismo S. Zy-
dów y herety-
ków zapieczę-
towane.*

*Którę jest ro-
zkażanie lud-
kie.*

*Grozi pom-
stą żydom,
którzy nie
do Boga ale
do króla Ae-
gyptyjskiego
uciekali się
o pomoc
przeciw Af-
syrzyckim,
a słowem
bożym gar-
dzili.*

*Proroctwo
na bydło po-
łudniowey
brony.*

17 F nie lepiarzowi swe: Nie rozumieś.
18 A za iezę za mały y krótki czas nie
18 obróci się Liban w Chármel / a Chár-
mel za las poczytan będzie: A w
19 słysz dnia onęgo głuszy słowá ksiąg /
a z ciemności y z mroku oczy ślepych
19 patrzyć będą. A ciśy przydadzą w
PANV wesela / y wboży ludzie roz-
20 rádnia się w świetym Izraelowym:
20 bo wstał który przemagał / zniszczył
jest nasmięwca / y wycięci są wszyscy
21 którzy czynni byli do nieprawości.
21 Którzy ku grzechowi przywodzili

11 Y będzie wam widzenie iako słowa ksiąg
zapieczętowanych. [Opisuje tu niewiernych
żydów ślepotę / w którą przez grzechy swoje w-
pádli: iż do tego czasu pismo święte czytając /
nigdy go zrozumieć nie mogą: tóż o nich mó-
wi Paweł s. 1. Cor. 3. Tóż rozumiey y o he-
retykach którzy się także pismem chlubią iako
y żydowie: ale mogąc go czytać y mówić y
śpiewać / wśakże iż kluczą Ducha s. y Kościo-
ła iego nie mają / nigdy go bez Kościoła Bo-
żego nie zrozumieją / y może się o nich powie-
dzić / że im są księgi zapieczętowane.]

13 Bali się mnie rozkazaniem ludzkim y naukami /
W żydowskim słowo od słowa tak ma: By-
ła boiaż ich ku mnie rozkazaniem ludzkim na-
uczona. Co Lxx. tłumacze dla lepszego wyro-
zumienia tak przetłóżyli: Próżno imie chwala-
wać naukę y wstaw ludzkich. Tęmiż słowy

22 człowiek słowem / y podchodzili w
biamie strofującego / y odchylali się
daremnie od / sprawiedliwego. Prze-
tóż to mówi PAN do domu Jáko-
bowego / który odkupił Abrahama:
23 Nie teraz zawstydzisz się Jáko / ani
się teraz oblicze ię zapłonie: ale gdy
wyższy syny swe / dzieło rąk moich / w
pośród siebie świecące imię moje / y
świecić będą świętego Jákobowe-
go / a Boga Izraeloweg opowiedać /
24 y poznają błędzacy duchem rozum /
a szemrzące nauczą się zakonu.

Mattheus s. c. 15. v. 9. przywodzi. Gdzie
maś wiedzieć iż w pismie s. zowia rozka-
zaniem ludzkim / nie każde rozkazanie od ludzi
uczynione: ale te tylko które właśnie jest lu-
dzkie / które ani z rozkazania Bożego / ani z
natchnienia tego / ani z mocy y poruczenia ie-
go jest wstawione. A te dwóstrakie są: bo ied-
né są przeciwne Bożemu przykazaniu / a dru-
gie są próżne y niepotrzebne. To każdy oba-
czy / pisma gdzie wspomina te rozkazania lu-
dzkie iako m. v. Izaiassa / także Math. 15. b. 9.
Mar. 7. a. 6. Colos. 2. c. 22. 1. Tim. 4. a. 7.
Tit. 1. d. 14. wśakże rozkazania Kościelnego
nigdy nie pismo s. nie zowie rozkazaniem lu-
dzkim / gdyż nie ludzkie właśnie jest / ale mocą
od Boga wzięta od ludzi rozkazane wedle o-
nego słowa / Kto was słucha / mnie słucha. O-
czym czytay Math. 15. b. 9.

*y wniwecz
obracali bez
przyczyny, H*

*moc ich bę-
dzie w ścież-
ce nich / spokoy-
nym, H.*

*PANskiego,
H. Przeciw za-
kazy, mówię pra-
wdy.
władzowane
rzeczy.*

*w przewro-
tności, H.*

ROZDZ. XXX.

1 **B** Jada synowie zbie-
gowie / mówi PAN a-
2 byście czynili radę / a
nie zemnie: y abyście
3 zaczęli płótno / ale
nie z ducha mego / aby-
ście przyczyniali grze-
chu do grzechu: Którzy chodzący aby-
ście zstąpili do Egiptu / a nie pyta-
liście się wst moich / nadsiewając się
pomocy od mocy Pharaonowej: y
mając wstanie w cieniu Egiptowym.
3 A będzie wam moc Pharaonowa
ku zawstyżeniu / a wstność cieniu E-
4 giptu ku zelżywości. Bo byli w Ta-
nes książetá twoie / a posłowie twoi /
5 aż do Hanes przyszli. Wszyscy zaw-
stydzili się dla ludu / który im nie
mógł być / pożyteczny: nie byli im ku
pomocy / ani ku iakiemu pożytkowi /
ale ku zawstyżeniu / y ku zelżywości.
6 Bżemie bydła południoweg w zie-
mi wtrapienia y wciśtu / lwica y lew z
nich / żmija y bazyliśk latający / któ-

7 rzy noszą na grzbietach dobytów bo-
gactwa swe / y na garbi wielbłądów
skarby swe do ludu / który im nie be-
dzie mógł być / pomocen. Bo A-
8 gypt daremnie y próżno pomagac
9 będzie: dla tego na to wołał: py-
chą tylko jest / prześtań. A teraz sied-
szy napisz mi na bułspanie / y na kśie-
gach pilnie to wyrysuy / y będzie na
dzień ostateczny na świadectwo aż
na wieki / bo lud jest ku gniewu po-
budzaący / y synowie klamliwi / syno-
wieniechący słuchać zakonu Bo-
10 żego: Którzy mówią widzającym /
Nie widzicie: a patrzącym / Nie w-
patrujcie nam tego co prawo jest:
mówcie co się nam podoba / wpa-
11 trujcie nam błędy. Odeymcie
C odemnie drógi / odchylcie odemnie
ścieżkę: niech wstanie od oblicza
12 naszego święty Izraelów. Przetoż
tak mówi święty Izraelów: za to że-
ście wzgardzili to słowo / a wśaliście
w potwarzy y w trwodze / y polegá-
13 liście na tym: dla tego będzie wam
ta nieprawość iako przewa / wpa-
dła /

y o kśo

14 y o której sie pytała w murze wyso-
kim/ bo nagle/ gdy sie nie spodziewa-
ła/ przydzie polamanie tego. ¹ A stru-
sy sie/ iako sie kruszy banta ganczar-
ska/ struszeniem gwałtownym: y nie
nawdzie sie z struszek/ iey skorupa/ w
któreyby mógł przynieść waggil z o-
gnia/ albo nabrać troche wody z
15 zdolu. ¹ Bo to mówi PAN Bóg
D swiety Izraelom: Jesli sie nawróci-
cie. a uspokoićcie sie/ zbawieni będzie-
cie: w milczeniu. y w nadziei będzie
16 moc wasza/ niechciecieście. ¹ y rzekli-
ście: Uciekcie sie do koni ucieczemy:
przetóż uciekać będziecie. ¹ A na pied-
kie wsiedziemy: przetóż przedsy bez-
17 da ci którzy was gonic będą. ¹ Ty
siac czlowieką od oblicza strachu ie-
dnego/ a od oblicza strachu pocią-
cieczecie: aż sie zostaniecie iako maść
okretowy na wierchu góry/ a iako
18 znak na pagórku. ¹ A przeto czeka
PAN aby sie smilował nad wami: y
dla tego wy wyszycie/ będzie odpuszcza-
jąc wam: bo Bóg sądu PAN: blo-
19 gosławieni wszyscy którzy nań czeka-
ją. ¹ Albowiem lud Sioniski będzie
mieszkal w Jeruzalem: płacząc nie
będzieś płakał/ smilując smilując sie
nad toba: na głos wołania twego
20 skoro usłyszysz odpowie tobie. ¹ A
E wam Pan chleb scisły/ y woda kro-
tka: a nie dopusci odlecieć od ciebie
wiecey nauczycielowi twemu: y oczy
twoje patrzeć będą na mistrza twę-
21 go. ¹ y wszyscy twoje usłyszają słowa z ty-
lu napominającego: Tacy jest droga/
chodźcie po niej: a nie wstępujcie a-
ni na prawo/ ani na lewo. ¹ A pospe-
22 cisz błachy rycin srebra twego/ y ślasy
liciny złota twego: y rozproszysz ie iako
plugawość miesięczney niewia-
23 sty. Rzeczysz mu: wymidzi: y będzie
dan deszcz nasieniu twemu/ gdziekol-
wiek posiecieś na ziemi: a chleb z w-

rodzaiów ziemi będzie obfity/ y tlu-
sty/ będzie sie paśł na dziedzinie two-
iej dnia onęgo baranek przestrono-
24 ¹ a woły twoje y żrebieta osłom/ któ-
remi sprawiasz ziemię/ ponieśany
obroś bez plw iesc będą iako na gu-
25 minie wyrwany jest. ¹ A będą na każ-
F dę górze wysokie/ y na każdym pa-
gońku podniosłym strumienie wód
bieżących w dzień pobicia wielu/ gdy
26 upadną wieże/ y będzie światłość
księżycowa iako światłość słonecz-
na: a światłość słoneczna będzie w
siedmiu: nasob iako światłość sied-
mi dni/ w dzień którego zawigże PAN
27 rane ludu swęgo/ a potłuczenie zbi-
cia tego złeczy. ¹ Oto imie Pánskie
przychodzi z daleka/ gorząca zapal-
czywość tego/ y ciężka ku znoszeniu:
wargi tego napełniły sie żagniewa-
28 nia/ a język tego iako ogień pożera-
jący. ¹ Duch tego iako rzeka zalewa-
jąca aż do puli/ i na wytracenie na-
rodów winowców/ y wedziado obledno-
ści które było na czelustciach ludów.
29 ¹ będzie wam pieśń iako noc poswie-
conego swięta/ y weselę serdeczne iako
G to który idzie y zpiszczałka aby wśedł
na górę PANską do mocnego Izra-
30 elowego. ¹ A da słyszeć PAN sławe
głosu swęgo/ a strach ramienia swę-
go włoży w pogroźce zapalczywości/
y w płomieniu ognia pożerającego/
roztraci wichrem y kamieniem grą-
31 dowym. ¹ Bo głosu PANskiego zle-
knie sie Assur lastka wderzony. ¹ A be-
32 dzie przesćcie lastki vgruntowane/ któ-
rey każe PAN odpoczynać na nim/ z
bebnami y z cytrami/ a woynami prze-
33 dnucyśmi zwalczyie. ¹ Bo nagoto-
wan jest od wczorajszego dnia To-
pheth/ od króla zgotowany/ gęboki/
y rozszerzony. Podniata tego ogień/ y
drew wiele: poddymanie PANskie
iako rzeka siarki podpalająca je.

¹ obrok ze w-
belakiego zbo-
ża zmieszany
bez plw, tlo

¹ to jest, ba-
da dni weso-
le.

Opisanie
piekła, do
którego po-
skani pogá-
nie niewier-
ni.

Dufanie w
uciekaniu.

Obiecuie mi
kośierdzie
nawróco-
nym.

Chocia do
czasu wrapi,
wsłakże nie
dlugo wyba-
wi.

Chrystus
Doktor ko-
ściół wsta-
wiany.

Chrystus Do-
ktor kościół
swęgo wsta-
wiony.

20 A nie dopusci odlecieć od ciebie wiecéy
nauczycielowi twemu. ¹ Miedzy innymi imio-
ny prorocy zowiąc się Chrystus/ nauczycielom
abo mistrzom/ abo Doktorom/ iako też maś
Joel. 2. y samie sie zowie Mat. 23. Ale tu o/
sobliwie zowiego Doktorom/ iakoby rzekli/ że
wtedy z toba będzie Doktor twój Chrystus/ y
nie odleci od ciebie bo cie zawdy będzie wzyt
przez nauczyciele na które oczyma patrzyć be-
dziesz. Iakós tedy/ którzy smięta mówię że
by Pan Chrystus miał kiedy ták opuścić ko-
ściół swój/ żeby został bez nauczycielow prze-

wdziwych y sblądzić miał: ¹ Aż to nie jest ia-
śnie przeciw téy obietnicy Bożej: Inaczej
mówi Apostól s. Ephes. 4. dat Doktorzy/ pa-
stérze/ aż do skóńczenia swięta. A ták mgdy
kościół Chrystusow nie był ani będzie bez
prawdziwych Doktorów/ którzy Chrystus
Nawyszy Doktor daie.

33 Od wczorajszego dnia Topheth. ¹ To jest/
zdowna zgotowane jest piekło. Topheth/ jest
miejsce blizu Jeruzalem/ w dolinie nazywaney
Zemnom/ z stądże rzeczona jest Gehenna, (bo
Ge, Żydowskié znaczy doline) gdzie rodzicy

palili dzieci Bálwánóm. Jer: 7. znaczy w pie-
smie piekto. Dwa są ludzie potępieni/ którzy

wstawicznie gorąta w ogniu piekielnym.

ROZD. XXXI.

Duszącym
w pomocy
ludzkiej o-
powiada za-
trącenie.

BADA którzy
zstępują do Egi-
ptu o pomoc/ nās-
dziecie mądrów ko-
nięch/ a mądrów v-
słanie w poczwor-
nych/ że ich wiele/

y w iezdnych/ że bázno mocni: a nie
vśali w świętym Izraelowym/ a PA-
NA nie szukali. ¹ Ale on mądry przy-
wiódł złé/ a słów swych nie odgił: y
powstanie przeciw domowi złości-
wych/ y przeciw ratunkóm broiących
nieprawość. ² Egipt człowiek a nie
Bóg/ y konie ich ciało a nie duch: a
PANA złoży ręce swoje/ y powalił sie
pomocnik/ y wpadnie któremu dają
pomoc/ y spólem wśyscy będą zmiesz-
ni. ³ Bo to mówi PAN do mnie. Já
to gdyby ryczał lew/ y szénie lwie nád

⁴ włowem swoim/ gdy mu ząbieży gro-
máda pasterzów nie zleknie sie glo-
sów ich/ y nie będzie sie strachał mno-
stwa ich: ták zstąpi PAN zstępów
aby walczył ná górze Sion/ y ná pá-
górku iey. ⁵ Jáko pracy latájący/ ták
nákryje PAN zstępów Jeruzálem/
broniąc y wybáwiając/ przechodząc y
zbawiając. ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰ ¹⁰⁰¹ ¹⁰⁰² ¹⁰⁰³ ¹⁰⁰⁴ ¹⁰⁰⁵ ¹⁰⁰⁶ ¹⁰⁰⁷ ¹⁰⁰⁸ ¹⁰⁰⁹ ¹⁰¹⁰ ¹⁰¹¹ ¹⁰¹² ¹⁰¹³ ¹⁰¹⁴ ¹⁰¹⁵ ¹⁰¹⁶ ¹⁰¹⁷ ¹⁰¹⁸ ¹⁰¹⁹ ¹⁰²⁰ ¹⁰²¹ ¹⁰²² ¹⁰²³ ¹⁰²⁴ ¹⁰²⁵ ¹⁰²⁶ ¹⁰²⁷ ¹⁰²⁸ ¹⁰²⁹ ¹⁰³⁰ ¹⁰³¹ ¹⁰³² ¹⁰³³ ¹⁰³⁴ ¹⁰³⁵ ¹⁰³⁶ ¹⁰³⁷ ¹⁰³⁸ ¹⁰³⁹ ¹⁰⁴⁰ ¹⁰⁴¹ ¹⁰⁴² ¹⁰⁴³ ¹⁰⁴⁴ ¹⁰⁴⁵ ¹⁰⁴⁶ ¹⁰⁴⁷ ¹⁰⁴⁸ ¹⁰⁴⁹ ¹⁰⁵⁰ ¹⁰⁵¹ ¹⁰⁵² ¹⁰⁵³ ¹⁰⁵⁴ ¹⁰⁵⁵ ¹⁰⁵⁶ ¹⁰⁵⁷ ¹⁰⁵⁸ ¹⁰⁵⁹ ¹⁰⁶⁰ ¹⁰⁶¹ ¹⁰⁶² ¹⁰⁶³ ¹⁰⁶⁴ ¹⁰⁶⁵ ¹⁰⁶⁶ ¹⁰⁶⁷ ¹⁰⁶⁸ ¹⁰⁶⁹ ¹⁰⁷⁰ ¹⁰⁷¹ ¹⁰⁷² ¹⁰⁷³ ¹⁰⁷⁴ ¹⁰⁷⁵ ¹⁰⁷⁶ ¹⁰⁷⁷ ¹⁰⁷⁸ ¹⁰⁷⁹ ¹⁰⁸⁰ ¹⁰⁸¹ ¹⁰⁸² ¹⁰⁸³ ¹⁰⁸⁴ ¹⁰⁸⁵ ¹⁰⁸⁶ ¹⁰⁸⁷ ¹⁰⁸⁸ ¹⁰⁸⁹ ¹⁰⁹⁰ ¹⁰⁹¹ ¹⁰⁹² ¹⁰⁹³ ¹⁰⁹⁴ ¹⁰⁹⁵ ¹⁰⁹⁶ ¹⁰⁹⁷ ¹⁰⁹⁸ ¹⁰⁹⁹ ¹¹⁰⁰ ¹¹⁰¹ ¹¹⁰² ¹¹⁰³ ¹¹⁰⁴ ¹¹⁰⁵ ¹¹⁰⁶ ¹¹⁰⁷ ¹¹⁰⁸ ¹¹⁰⁹ ¹¹¹⁰ ¹¹¹¹ ¹¹¹² ¹¹¹³ ¹¹¹⁴ ¹¹¹⁵ ¹¹¹⁶ ¹¹¹⁷ ¹¹¹⁸ ¹¹¹⁹ ¹¹²⁰ ¹¹²¹ ¹¹²² ¹¹²³ ¹¹²⁴ ¹¹²⁵ ¹¹²⁶ ¹¹²⁷ ¹¹²⁸ ¹¹²⁹ ¹¹³⁰ ¹¹³¹ ¹¹³² ¹¹³³ ¹¹³⁴ ¹¹³⁵ ¹¹³⁶ ¹¹³⁷ ¹¹³⁸ ¹¹³⁹ ¹¹⁴⁰ ¹¹⁴¹ ¹¹⁴² ¹¹⁴³ ¹¹⁴⁴ ¹¹⁴⁵ ¹¹⁴⁶ ¹¹⁴⁷ ¹¹⁴⁸ ¹¹⁴⁹ ¹¹⁵⁰ ¹¹⁵¹ ¹¹⁵² ¹¹⁵³ ¹¹⁵⁴ ¹¹⁵⁵ ¹¹⁵⁶ ¹¹⁵⁷ ¹¹⁵⁸ ¹¹⁵⁹ ¹¹⁶⁰ ¹¹⁶¹ ¹¹⁶² ¹¹⁶³ ¹¹⁶⁴ ¹¹⁶⁵ ¹¹⁶⁶ ¹¹⁶⁷ ¹¹⁶⁸ ¹¹⁶⁹ ¹¹⁷⁰ ¹¹⁷¹ ¹¹⁷² ¹¹⁷³ ¹¹⁷⁴ ¹¹⁷⁵ ¹¹⁷⁶ ¹¹⁷⁷ ¹¹⁷⁸ ¹¹⁷⁹ ¹¹⁸⁰ ¹¹⁸¹ ¹¹⁸² ¹¹⁸³ ¹¹⁸⁴ ¹¹⁸⁵ ¹¹⁸⁶ ¹¹⁸⁷ ¹¹⁸⁸ ¹¹⁸⁹ ¹¹⁹⁰ ¹¹⁹¹ ¹¹⁹² ¹¹⁹³ ¹¹⁹⁴ ¹¹⁹⁵ ¹¹⁹⁶ ¹¹⁹⁷ ¹¹⁹⁸ ¹¹⁹⁹ ¹²⁰⁰ ¹²⁰¹ ¹²⁰² ¹²⁰³ ¹²⁰⁴ ¹²⁰⁵ ¹²⁰⁶ ¹²⁰⁷ ¹²⁰⁸ ¹²⁰⁹ ¹²¹⁰ ¹²¹¹ ¹²¹² ¹²¹³ ¹²¹⁴ ¹²¹⁵ ¹²¹⁶ ¹²¹⁷ ¹²¹⁸ ¹²¹⁹ ¹²²⁰ ¹²²¹ ¹²²² ¹²²³ ¹²²⁴ ¹²²⁵ ¹²²⁶ ¹²²⁷ ¹²²⁸ ¹²²⁹ ¹²³⁰ ¹²³¹ ¹²³² ¹²³³ ¹²³⁴ ¹²³⁵ ¹²³⁶ ¹²³⁷ ¹²³⁸ ¹²³⁹ ¹²⁴⁰ ¹²⁴¹ ¹²⁴² ¹²⁴³ ¹²⁴⁴ ¹²⁴⁵ ¹²⁴⁶ ¹²⁴⁷ ¹²⁴⁸ ¹²⁴⁹ ¹²⁵⁰ ¹²⁵¹ ¹²⁵² ¹²⁵³ ¹²⁵⁴ ¹²⁵⁵ ¹²⁵⁶ ¹²⁵⁷ ¹²⁵⁸ ¹²⁵⁹

Abó, w mie-
skaniu spo-
koynym, H.

Prorokuje
przeciw Sená-
cherybowi o
wybawieniu
Zydów, a rá-
zem dając znać
o zwycięstwie
Christusa-
wym przeciw
Sátanowi.
Zdradca, H.
Zdradczym
H.

Zdradca,
Zdradzon, H.
Sobie wśół,
H.
Pobron, Heb.
Na każdą
stronę, Heb.
Gomoni, H.

Posłowie ich
H.
Posłowie do
Senacherybá
o pokój płá-
kac będą.
Podróżny.

Wyręban,
H.

19 będzie lud mój siedział w piękności
pokoiu / y w przybytkach dufności / y
w odpoczynieniu bogatym. A grad
na ziężdżaniu do lasá / y poniżeniem

20 będzie poniżone miásto. Błogosłáz
wieni którzy sięćcie na wśeláctich
wodách / wypuszczájąc noge wołu
y osłá.

miejscach
wodnistych.
na role wá-
sá.

ROZD. XXXIII.

Jáda który lu-
piś / áza y sam
zlupion nie be-
dziesz : y który
gárdziś / áza y
sam wzgárdzo-
ny nie będziesz :

1
A gdy dokonasz lupienia / zlupion be-
dziesz : gdy spracowawszy się przestá-
nieś gárdzić / wzgárdzon będziesz.
2 P ANIE smiluy się nad námi : bo-
smy cie czekáli : bądź ramięm ná-
szym z poránku / á zbawieniem ná-
szym czasu vtrapienia. Przed gło-
sem Aniyótá pouciekály narody / y
3 przed podwyższeniem twoim rozpiér-
schneli się pogáni. A będą zbierác
4 korzysci wáś / iáko zbieráją chrzá-
scze / iáko gdy nimi doly bywáją ná-
5 pełnione. W wielbion jest PAN / iz
6 mieśkal ná wysokości : nápełnił Si-
on sádem y sprawiedliwościami. A be-
dzie wiárá za czasów twoich : bogá-
ctwá zbawienia mądrość y vmieie-
tność : boiaż PANA tá jest stár-
7 bem iego. Oto widzący będą wo-
8 lác ná vlicy / Aniyolowie pokoiu gorz-
ko pláć będą. Spustoszáły dró-
gi vstal chodzący przez ścieżke : zlá-
máné jest przymierze / odrzucił miá-
9 stá / zá nie miał ludzi. Plákalá y
10 zemdlálá ziemiá : záwstydzon jest
Liban y záplugáwion / y vstal sie
Saron iáko pustynia : y zátrząsnął
11 sie Bázan y Karmel. Teraz powstá-
ne / mówi PAN : teraz się wywysze-
12 teraz się wyniosę. Poczniecie palá-
nie / poródićcie słome : duch wáś iáko
13 ogień pójrze was. A będą narodo-
wie iáko popiół po spaleniu / ciérżnie
14 zebráne ogniem spalone będą. Słu-
chaycie którzyście dáleko / com vczy-
nił / á bliscy poznaycie moc moia. Zlá-

15 kli się ná Sionie grzésznicy / osiadł
strách obludniki / któz z was będzie
mógł mieśkać z ogniem pożeráją-
cym : kto z was mieśka z paleniem
wiecznym : Kto chodzi w sprá-
C wiedliwościách / á mówi prawdę /
który porzuca lákomstwo z porwa-
rzy / á otrząsa ręce swe od wśelkiego
podárku : który zátyka vśy swe aby
nie słuchał krowie / á zámruza oczy swe
aby nie pátrzał ná zlé. Ten ná wy-
16 sokosci mieśkać będzie / zamki ká-
mienné wysokość iego : chléb mu
17 dano / wody iego wiérné są. Królá
w piękności iego ogládáją oczy ié-
18 go / vyzrzą ziemié dáleką. Serce
twoie rozmyśláć będzie o stráchu :
gdzież jest vczony : gdzie słowá za-
19 konné vważájący : gdzie náuczyciel
málutkich : Ludu niewstydliwého
nie vyzrzą / ludu wysokiéy morwy :
20 ták żebys niemógł rozumieć wymo-
wy ięzyká iego w którym żadnéy mą-
drości niemá. Póyrzy ná Sion
miásto wroczystého swietá náśe-
go : oczy twoie vyzrzą Jeruzálem /
D mieśkanie bogaté / Tamior który za-
dnym sposobem przeniesion byđz nie
może / ani kółki iego będą wyieté ná
wieki / y wśytkié powrózki iego nie
21 będą porwane : bo tylko tám wiel-
możny jest PAN náś : miejsce rzeki
strumienie širokie y przestroné : nie
22 póydzie po nim okret żeglarzów / ani
Galerá wielká przeydzie przezeń. A-
bowiem PAN sedzia náś / PAN za-
konodawcá náś / PAN król náś : on
23 nas zbawi. Osłabiály powrózki two-
ie / á nie przemoga : ták będzie mást
twoy / że nie będziesz mógł chorągwie
rościagnąć. Tedy będą podzielone
lupy korzysci wielkiey / chromi roz-
24 chrycá lupy. A nie rzecze "sásiad"
Záchozalem : od ludu który mieśka
w nim / będzie odietá nieprawość.

Którzy Bo-
gá ogládá-
ją.
Psa-14.22.

twoie, H.

1. Cor. 13.10

głębokiey
to jest, dále-
kiey y nero-
zumiane.

obywátel, H.

ROZD. XXXIII.

Opisujeutra
pieniawiel-
kie naro-
dów przez
króla Nabu-
chodonoga-
rę, a nawie-
cę Idumey
czyków: w
czym jest o-
znaczenie
du Bożego
ostateczné-
go.

pospółstwa.
książer.
bogactw.

Wzyskajcie na
rodowie / y stu-
chajcie / a ludzie
pilnie - sluchaj-
cie: niech slucha-
ziemia / y pełność
ię / świat y wszy-

tek rodzay iego. ¹ Bo rozgniewanie
PANSKIE na wszystkie narody / a za-
palczywość na wszystko woysto ich:
pobit ie y dał na zabicie. ² Pobici ich
bada wyrzuceni / a z trupów ich wy-
midzie smród: zsplyna góry ode krwi
ich. ³ Zsplynie wszystko woysto nie-
bieskie / a niebiosy bada zwinione i-
ako księgi: y wszystko woysto ich opa-
dnie / iako opada list z winnice y z
figi. ⁴ Abowiem vpił sie na niebie /
miecz mój / oto na Idumęę zstapi
y na lud pobicia mego na sąd. ⁵ Miecz
PANSKI napełnił sie krwią / y vtlu-
ścił sie od łow / ode krwi baránów y
kozlów / ode krwi tłustych bará-
nów: bo ofiarą PANską w Bosra /
a pobicie wielkie w ziemi Edom. ⁶ Z-
stapia iednorozcowie z nimi / y by-
cy z mocarzmi: vpoi sie ziemia krwią
ich / y piasek ich tukiem tłustych. ⁷ Bo
dzień pomsty PANSKIEY / rok od-
płaty sądu Sion. ⁸ A obroca sie po-
toki iego w smołę / a proch iego w

siarkę: ⁹ y bedzie ziemia iego smołą
gorzącą. ¹⁰ Wnocy y wednie nie za-
gásnie / vstáwicznie bedzie wystepo-
wał dym iego / od narodu do narodu
spustoszon bedzie / na wieki wieczne
nie bedzie ktoby siedl przezeń. ¹¹ Ale je-
posiedzie bóg y też / Jbá y trut beda
w nim mieszkac / y wyciągną nań
smur / aby winnec był obrocon / y
prawidło na spustoszenie. ¹² Slácht-
cy iego tam nie beda: króla rączey wo-
lac beda / a wszystkie księżetá iego
winnec sie obroca. ¹³ A winnec w
domiéch iego ciérnie / y pokrzywę / y
oset po murzech iego: y bedzie iego
wistkiem smoków / y pastwistkiem stru-
sów. ¹⁴ A zabieży "czarci" dzikim me-
żom / y kosinacz bedzie wolal ieden
na drugiego: tam legala iedzą / y na-
lázla sobie pokóy. ¹⁵ Tam mialáme
iż / y wychowal ięzetá / y okopat y
wychowal w ciénii iego: tam sie zle-
ciály kánie iedną do drugiey. ¹⁶ Szu-
kajcie pilnie w księgách PANSkich /
a czytajcie: ni iednéy rzeczy z nich nie
vbylo / ieden drugiego nie szukał: bo
co z vst moich pochodzi / on rosta-
zał / y duch iego sam to zebrał. ¹⁷ Ten-
ze też rzucił im los / a reká iego po-
dzieliła iá im pod miarę: aż na wie-
ki posiedzą / od pokolenia y pokole-
nia mieszkac w nim beda.

"dłkie zwie-
rząt, H."

ROZD. XXXV.

Wzradnie sie
pusta y bezdroż-
na / y rozweseli sie
pustynia / y zakwi-
tnie iako lilja. ¹ ro-
dzac rodzić be-
dzie / y rozradnie
sie weseląc sie y chwaląc: chwala
Libanu dána jest ię / ozdoba Bar-
mela y Saron: oni wyraża chwale
Pánstą y ozdobę Boga nášego.
² Zmocnicie rece opadłe / a kolana
zemdlale posilcie. ³ Rzeczcie boiázli-
wym: Zmocnicie sie a nie bójcie sie:
oto Bóg wasz przywiedzie pomste
odpłatenia: Bóg sam przyjdzie / y
zbawi was. ⁴ Tedy sie otworzą oczy
ślepych / y vşy głuchych beda otwo-
rzone. ⁵ Tedy wystoczą chromy iako

ielen / y otworzony bedzie też nie-
mych: bo wyniknely wody na pusczy-
y potoki w pustyni. ⁶ A która była su-
cha / bedzie iezierem: y prágna-
ca żródlami wód. ⁷ W legowistách w
których pierwey smokowie przebywa-
li / wzmidzie zieloność trzcin y sito-
wia. ⁸ A bedzie tam ściężká y droga /
y nazowia iá droga święta: nie póy-
dzie po nię nie czysty: a tá wam be-
dzie prosta droga / tak iżby głupi nie
błędzili po nię. ⁹ Nie bedzie tam
lwá / y zły zwierz nie bedzie chodził po
nię / ani sie tam znaydzie: y póyde
któzy beda wybawieni. ¹⁰ A wykupie-
ni od PANA nawróca sie / y przyda-
ná Sion zwochwalaniem: a weselé
wieczne na głowie ich: radość y we-
selé otrzymają / a vciecze bolesć y w-
zdychanie.

O szczęściu
y pociesze-
nych którzy
uwierzą w
Chrystusa.

Messyáš
Bóg zbawi-
ciel.

Żnaki przy-
ścia Bożego
na świat.
Math. 13.

Sam Bóg przy-
szedł i stał
się człowie-
kiem.

4 Bóg sam przyszedł i zbawił nas. Opisu-
jąc i takim weselem poganie mieli przy-
jąć wiara Mesiasza: na wieść po ciebie po-
wiada i Bóg sam miał przyszeć i tak praw-
dziwy Mesiasz nas zbawić: którego też wła-
śnie te są znaki i takie te tu opisuie / y samże Pan
Christus sobie przywołuje Mách. 11. Nigd-
y okrom Christusa nie czynił ani idy zydowie
od tego inszego / tylko od Mesiasza niemoga
czekać / gdyż ani przed Izaiaszem / ani po nim
żaden z proroków takich znaków nie czynił. A
i tak sam Bóg obiecał się przyszeć y być Mesia-
szem naszym ztąd się dowodzi. Naprzód to slo-
wo Bóg Elohim, nikogo inszego tu nieznaczy
tylko Boga prawdziwego. A słowo przyda-
nie / sam / znaczy i Bóg sam z istności w per-
sonie swę / a nie / przez Boga inszego miał
przyszeć / y przeto tamże mówi: Wyższa chwa-
le państwa y ozdoba Boga naszego. Tak to
rozumieć Achanas lib. de Incarnat. verbi. Et
lib. de Humanitate assumpra piše: Nte poset
iaki ale Bóg sam przyszedł: Cyprian: lib. 2.
contra Iudeos c. 7. Irrenaus lib. 3. c. 22. Euse-
lib. 6. de Demonstr. c. 21.

A iesliby kto chciał przekładać słowo zy-
dowskie Hu, to jest Ten / nie Sam: Tedy ma-
wiedzieć i mamy wykłady stare / y Lxx. tlu-
mączy tak przelożyli Sam Bóg: A podo-
bno y ci przed tym lepięcy umieli po zydow-
sku niż teraznieyszy Heretycy. Wszakże mimo
to / y ten wykład rzeczy samey nie odmieni / bo

choć rzeczemy / Sam Bóg przyszedł / abo /
Ten Bóg przyszedł / tedy przecie ważnie tego
Boga który miał przyszeć w osobie swę /
ponieważ y / Ten / osobie znaczy. A i o Bo-
gu Izraelstym mówi / dla tego ważnie / i Ten
Bóg Izraelsti / a nie kto inny miasto niego
miał przyszeć. A tak prozno się tych słowek zy-
dowskich Heretycy chwytają. Ale ani tego
moga wykładać o przyszciu przez łaskę / abo
dary Boże do nas: bo to jest przeciw pismu
ś. W którym to iasnie znaydujemy / i kiedy
się Bóg obiecał przyszeć y bydz Mesiaszem y
zbawicielem naszym / mówi zawsze o perso-
nie swę / a nie o łasce abo mocy swę: obiec-
ując przyszcie to swoje nie przez Anioła ani
Proroka iakięgo / ale sam w osobie swotey. A
ztąd jest wyraz w piśmie ś. i z od tego przy-
szcia w osobie Bosticy / zowie Mesiasza Przy-
chodzącym / abo który przyszeć ma. Gen. 49. b.
10. Habac. 2. a. 3. Psalm. 117. d. 26. A osobliwie
Mách. 11. Tyś jest który masz przyszeć / gdzie
się pyta o przyszciu zbawiciela nie przez łas-
kę / ale o przyszciu w osobie. A Pan Christus
odpowiada też temi słowy Izaiasza / gdzie się
sam Bóg Izraelsti obiecał przyszeć sam w oso-
bie swę / y daie tego przyszcia swego wido-
mego znaki cielesne y widzialne. A tak nie trze-
ba nam inszego wykładu szukać / ponieważ
mamy wykład samego Pana Christusa.
Cytay też Habak. 2. p. 3.

ROZD. XXXVI.

Szło się
czternaściego roku
króla Ezechiasza /
przyciągnął Sen-
nacherib król As-
syriski na wsyt-
kie obronne mia-
sta Judzkie / y pobrał ie. A posłał
król Assyryiski Rabsaká z Lachis do
Jeruzalem / do króla Ezechiasza z
wojskiem wielkim: y stął w rury-
stawu wyspęgo na drodze Pola fár-
bierzowego. A wyszedł do niego E-
liacym syn Helciaszów / który był nad
domem / y Sobná pisarz / y Joáhe
syn Asaphów kancierz. A rzekł do
nich Rabsak: Powiedzcie Ezechia-
szowi: To mówi król wielki / król As-
syriski. Co to jest za wstosć krórey
vfasz? / abo za którą radą abo mo-
cą gotujesz się spzeciwić: w kimże v-
fasz żeś odstał odemnie? Oto vfasz
w tę łascę trzcinianę / y zlamane / w
Alegypcie: którą iesli się czełk pode-
prze / wnidzie w rękę iego / y przebo-
dzie ją: tak Pharaó król Alegypski
wysyłał krórey w nim vfaig. A ie-
sli mi odpowieś: W PANV Bogu
naszym vfamy: azaż nie on jest króe

go wyżyny y oltarze zmiósł Ezechiasz /
y mówił Judzie y Jeruzalem: Przed
tym oltarzem klaniać się bedziecie:
A tak teraz poday się Panu me-
mu królowi Assyrystiemu / a dam ci
dwá tysiącá koni / a nie bedziesz mógł
dodać z ludu twego / coby w siedli ná-
nie. A i takóž bedziesz mógł znieść
twarz sedziaká mieysca iednego ze
slug mnteyszych Pana mego: A iesli
vfasz w Alegypcie w poczwórnych y
w iednych: a teraz azam bez PA-
NA przyciągnął do téy ziemi / abych
ją zburzył: PAN rzekł do mnie:
Ciagni ná te ziemi / a zburz ją. y
rzekł Eliacym y Sobná y Joáhe do
Rabsaká: Mów do slug twoich ie-
zykiem Syrystym / bo rozumiemy:
a nie mów z nami po zydowsku / w
vshyludu który jest ná murze. A rzekł
do nich Rabsak: Aza do Pana twe-
go y do ciebie posłał mie Pan mój
abych mówił te wshytkie słowa: a nie
rączey do meżów którzy siedzą ná
murze aby iedli łagná swé / a pili
mocz nóg swoich z wami: A stá-
nął Rabsak / y wołał glossem wiel-
kim / po zydowsku / y rzekł: Sluchay
cie słów króla wielkiego / króla Assy-
rystiego. To mówi król: Niechay
was niezwodzi Ezechiasz: bo was

bez woli
PAN Skiey,
Hebr.

H.

Senacherib
posłał Ráb-
sáká do Ege-
chiasza aby
se mu pod-
dał.
4. kró. 18. c. 33
2. Par. 32. 2

A

2

3

4

5

6

B

7

8

9

10

C

11

12

13

14

"pokój, abo
przymierze, to
jest, podda-
cie się.

15 nie będzie mógł wybawić. ¹ A niech
wam Ezechiasz nie dodaje wfnosci
w PANU / mówiąc: Wyrwie i wy-
bawi nas PAN / nie będzie dano to
miasto w rękę króla Assyryjskiego:
16 ² Nie słuchajcie Ezechiasza: bo to
mówi król Assyryjski: Uczynicie ze-
mną błogosławieństwo / a wynidzie-
cie do mnie / a iedziecie każdy winnice
swą / y każdy figę swą: y pićcie każdy
wode z cysterny swej: ³ aź przyjda y
weźmie was do ziemie króla: a jest iako
ziemia wasza / do ziemie zboża y wina /
18 ziemie chleba y winnic. ⁴ A niech was
nie mać Ezechiasz / mówiąc / PAN
wybawi nas. A za wybawili bogowie

19 narodów każdy ziemie swoje z ręki
króla Assyryjskiego: ⁵ ⁶ Gdzie jest Bóg
Emath y Arphad: gdzie jest Bóg
Sepharwaim: ⁷ a za wybawili Sa-
maria z ręki moiej: ⁸ ⁹ A który jest ze
wszech bogów tych ziem / któryby wy-
darł ziemie swą z ręki moiej / żeby
miał PAN wydziec Jeruzalem z rę-
21 ki moiej: ¹⁰ A milczeli y nie odpowie-
dziali mu słowa. Bo król rozkazał
był mówiąc: Nie odpowiadajcie
mu. ¹¹ ¹² A wszedł Eliacym syn Helcia-
sów który był nad domem / y Sob-
na pisarz / y Joabe syn Asaph kán-
22 cierz do Ezechiasza / podarłszy szaty:
y powiedzieli mu słowa Rabsakowe.

Bluznier-
stwo Sena-
cheribá.

ROZ. XXXVII.

Ezechiasz cie-
szy Ezechi-
asza.

1 **S**stało sie gdy
wysłyszał król Eze-
chiasz / rozdarł szaty
swe / y oblekł
sie w worek / y siedł
do domu PAN-
2 SKIEGO. ¹ A
posłał Eliacimá który był nad do-
mem / y Sobne pisarza / y starshé ká-
plany / obleczone w worek / do Izai-
3 asza syna Amos proroka. ² A rzekli do
niego. To mówi Ezechiasz: Dzień
utrapienia y łaiania / y bluznienia /
dzień ten: bo doszły dziatki aż do po-
4 rodzenia / a niemáš síly ku rodzeniu.
³ Owa wysłysz PAN Bóg twój slo-
wá Rabsaká / którego posłał król As-
syryjski pan tego ná bluznienie Boga
żywego / y ná wsganie słowy / które
5 słyszał PAN Bóg twój. A tak pod-
nies modlitwe za ostátkiem / który
6 sie naydzie. ⁴ A przysli słudzy króla
Ezechiasza do Izaiasza. ⁵ A rzekl im
Izaiasz: To powiecie pánu waszemu:
7 To mówi PAN: Nie bój sie słów
któreś słyszał / któreś bluznił / słudzy
8 króla Assyryjskiego. ⁶ Oto mu ja dam
duchá y wysłysz poselstwo / y wroci sie
do ziemie swej: y spráwie że zginie
9 od miecza w ziemi swoiej. ⁷ A wrócił
sie Rabsak / nálażł króla Assyryjskie-
go waleczącego ná Sobne. Bo sły-
10 śał że był wyiachał z Lachis. ⁸ y w-
słyszał o Tharaku królu Etyopskim /
powiadając: wyciągnął aby wal-
czył przeciw tobie. Co gdy wysłyszał /

10 wysłał posły do Ezechiasza rzekąc.
⁹ To powiedzcie Ezechiaszowi królo-
wi Judyjskiemu / mówiąc: Niech cie
nie zwodzi Bóg twój w którym ty
11 wśasz / rzekąc. Nie będzie dano Jeru-
zalem w rękę króla Assyryjskiego. ¹⁰ O-
toś ty słyszał wśytko co poczynili kró-
lowie Assyryjscy wśem ziemiam które
wyrócili / a ty będziesz mógł być
12 wybawion: ¹¹ A za bogowie narodów
wybawili onych które wyrócili o-
cowie moi / Gozán / y Harám / y Re-
13 seph / y syny Eden / którzy byli w Tá-
lassar: ¹² Gdzie jest król Emath / y
król Arphad / y król miastá Sephar-
14 waim / Aná y Awá: ¹³ y wziął Eze-
chiasz listy z ręki posłowej y czytał je:
y wstał do domu PANSKIEGO /
15 y rozpostárl je przed PANEM. ¹⁴ A
modlił sie Ezechiasz do PANA mó-
16 wiąc: PANIE zastępów Boże Izra-
elski / który siedzisz ná Cherubim / tyś
jest Bóg sam wśytkich królestw
ziemijskich / tyś stworzył niebo y ziemie.
17 ¹⁵ Nátkon PANIE vchá twego / a słu-
chaj: otwórz PANIE oczy twoje / a
wyszere / y wysłysz wśytkie słowa Sen-
18 nácheribowe / które posłał bluznić
Boga żywego. ¹⁶ A borem prawdzi-
wiec PANIE spusťosyli królowie As-
19 syryjscy ziemie y kráiny ich / y bogi
ich wrzucili w ogień: bo nie byli bo-
20 gowie / ale robotá rąk czlowieczych /
drewno a kámién: y pokruszyli je. ¹⁷ A
teraz PANIE Boże náš / wybaw nas
z ręki tego: y niech poznáją wśytkie
21 królestwa ziemie iżes ty jest sam PA-
NEM. ¹⁸ A posłał Izaiasz syn Amos

Bluznier-
stwo Sena-
cheribá.

Modlitwa
Ezechiasza
króla do Bo-
ga.

Bóg wysłu-
chał modli-
wy.

22 do Ezechiáša / mówiąc: To mówi
PAN Bóg Izraelów: Ocoś mie
prosił z strony Sennacherib / kró-
23 la Asyryjskiego / to jest słowo które
PAN mówił o nim: Wzgardziła cie
y smiała się z ciebie panna córka Si-
24 onska: kiwała głowę za tobą córka
Jeruzolimska. Komus łatal / a ko-
gos bluznił / y na kogos podniósł
głos y wyniosłes wysokość oczu two-
25 ich: Na świętego Izraelowego. W
rece slug twoich wagałes PANU /
y mówies: W mnożwie poczwór-
E nych moich wstąpiłem ia na wyso-
kość gór / wierzchy Libanu: y wytnę
wysokie cedry tego / y wybiorę łody
tego / y wnięde na same wysokość
wierzchu tego / do lasa Barmelu tego.
26 Jam wykopał y pił wodę / y wysu-
syłem stopę nogi mojej w syrtkie po-
toti przepław. Alas nie słyszał com
mu zdawna uczynił: ode dni staroda-
wnych iam to stworzył: y terazem
przywiodł: y stało się na wykorze-
nienie pąków spółecznie walczą-
27 cych / y miast obronnych. Obywatele
ich skurczywszy ręce zadrżeli / y za-
trwożyli się: stali się iako siano pol-
né / y trawą pastwiska / y ziele na da-
chu / które pierwej wiewdło niżli dę-
28 żał. Nieśkianie twoie / y wysięcie
twoie / y weście twoie poznałem / y fa-
29 lenstwo twoie przeciwko mnie. Gdys
ślał przeciwko mnie / pycha twoja
przyszła do vsu moich: przetoż w-

prawię kółko wnozdze twoie / y w-
dzidło w gebe twoie / y odwiode cie
30 na drogę którąs przyszedł. A ty ten
bedziesz miał znać. Jedz tego roku
co się samo rodzi / y drugiego roku
31 woców pożymay: a trzeciego roku
sięćcie y żnicie / y sadzcie winnice / y
iędzcie owoc ich. A pusi to co be-
dzie zachowano z domu Juda / y co
pozostało korzeń na dół / y uczyni o-
32 woc na wierzchu. Abowiem z Je-
ruzalem wynida ostątki / a zbawienie
z góry Sion: żarliwość PANA za-
33 stepów uczyni to. Przetoż to mówi
PAN o królu Asyryjskim: Nie wni-
G dzie do tego miasta / ani tam wystrze-
li strzały / ani go zaprzatnie tarcza /
ani vsypie kolo niego wal. Droga
34 króla przyszedł / tąż się wróci / a do te-
go miasta nie wnidzie / mówi PAN:
35 y obronie to miasto / abym ie zachow-
wał dla mnie / y dla Dawida slugi me-
36 go. A wyszedł Anioł PANSKI / y
pobił w obozich Asyryjskich sto
osmdziesiąt y pięć tysięcy. y wstali
rano / a oto wszyscy trupowie mar-
37 troch. A odciągnął y odiachał / y
wrócił się Sennacherib król Asyry-
38 ski / y mieszał w Ninive. A stało
się gdy się kłaniał w kościele Nefo-
chori bogu swemu / Adramelech / y
Sarásar synowie jego zabili i mie-
czem: y wciękli do ziemi Ararat / y
królował Asarhaddon syn tego mia-
sto niego.

reż samoro-
dné, H.

Wojsko Se-
nacheribo-
we od Ana-
yola pora-
żone, y sam
od synów
zabit.

Zasługi zmar-
łych żywym
pożyteczne.

35 Y dla Dawida slugi mego J Widzisz tu
iż zasługi zmarłych / są żywym pożyteczne.
A czemuż ich cześć y wywac niemamy a z
właszą teraz kiedy iuz z Bogiem królują /
gdys tu iasnie Bóg mówi iż dla zmarłych

chce żywym dobrze czynić: Hieronym. 2. con-
tra Pelagianos Dialog. Chrysost. Hom. 3. in
Epist. ad Philip. Wzdy Heretycy smiecia mó-
wie iż zmarli nie nie pomoga żywym. Tacy
oni czytając pismo nie widza.

Ezechia-
sowi na s-
mierć cho-
ruicemu
piętnaście
lat żywota
Bóg przy-
czynił.

4. król. i.
2. Pa. 32. f. 40

Modlitwa
Ezechiáša
przedłuża-
nie żywota.

ROZ. XXXVIII.

Wnie dni za-
chorzał Ezechi-
áš na śmierć / y w-
szedł do niego I-
zaiáš syn Amos
prorok / y rzekł
mu: To mówi

PAN: Rozpraw dom twój / bo ty
vmrzeš / a nie zostaniesz żyw. y obro-
2 ci Ezechiáš oblicze swe ku ścianie y
3 modlił się do PANA / y rzekł: Pro-
śe PANIE / wspomni prośe iakom

4 chodził przed tobą w prawdzie / y w
sercu doskonałym / a czynilem co jest
5 dobrego przed oczyma twóimi: y pla-
kał Ezechiáš płaczem wielkim. A
stało się słowo PANSkie do Izaiáša
mówiąc. Idź a powiedz Ezechia-
sowi: To mówi PAN Bóg Dawi-
da Oycą twego: Słyszałem modli-
twe twoie / y widziałem iż ty twoie: o-
6 toż ia przyczynię nąd dni twoie pie-
tnaście lat: y zrekł król Asyry-
7jskiego wyrwe cie y to miasto / y obro-
nie ie. A ten bedziesz miał znać od
PANA / że uczyni PAN to słowo

Skońce wró-
ca się naga-
d na znak Eze-
chiášowi.

Pieśń Eze-
chiaszowa
dziesięć
z głowic.

Pozbył się.

o bywał-
ni swiata, H

- 8
B które mówił: 'Oto ja wróce cię li-
niy po których zeszła na zęgarze A-
chazowym / na słońcu dziesięć li-
niy nazaad. A wróciło się słońce dzie-
sięć linij po stopniach przez które
było zstąpiło.
- 9 'Pismo Ezechiasza króla Judy-
go / gdy był zachorzał y ozdrowiał z
niemocy swojej. 'Jam rzekł w po-
łowiec dni moich póyde do bram pie-
kielnych.
- 10 'Szukałem ostátka lat moich.
- 11 'Rzekłem: nie wyjrze Pána Boga na
ziemi żywiących.
- 12 'Nie oglądam więcej człowieka / y
obywatela pokoju.
- 13 'Wieł mój przeminął / y zwinion
jest odemnie iáko namiotek paster-
ski:
- 14 'Przerznięty jest iáko od tkacza ży-
wot mój: gdym ieszcze zaczął prze-
rznął mię / od zaránia aż do wieczora
dokonał mnie.
- 15 'Miałem nadzieję aż do zaránia /
iáko lew tak połamał wszystkie kości
moje:
- 16 'Od zaránia aż do wieczora doko-
nał mnie: iáko młode iástołcze / tak
bude szcziotał / á bude stękał iáko
golebica:
- 17 'Zemdlály oczy moje / poglądając

tu górze:

- 15 PANIE gwałt cierpie / odpowiędź
za mnie: 'Coż rzekę ábo co mi odpo-
wie / gdyż sam uczynił: 'Bedec roz-
zmyslał wszystkie lata moje / w gorzko-
ści dusze mojej.
- 16 'Panie iesli tak żywio / y tak żywot
duchá mégo / pokarzesz mię / y oży-
wisz mię. 'Oto w pokoju gorzkość
moja nagorzszeyła:
- 17 'Ales ty wyrwał duszę moję áby nie
zginęła / zarućiles w tyl twój wszy-
tkie grzechy moje.
- 18 'Abowiem nie piekło wyznawac
ci będzie / áni śmierć chwalić cię be-
dzie: nie będą czekać którzy w dół w
stepuia prawdy twojej.
- 19 'Żywy / żywy / ten ci wyznawac be-
dzie / iáko y ja dzisiaj: oćiec synóm
będzie opowiadał prawdę twoję.
- 20 'PANIE zachoway mnie: á Psál-
my nasze śpiewać będziemy w domu
PANskim / po wszystkie dni żywota
naszego.
- 21 'A kazał Izaiasz áby wzięto brzo-
fig / y przyłożono plaster na rane / y że-
by był uzdrowion. 'y rzekł Ezechi-
asz. Co za znak będzie że wstąpie do
domu PANSKIEGO.

Aż figi nie
bárzo były
na wrzód
zdrowe, w
śakże y w
tym P. Bóg
pokazał cu-
do.

ROZD. XXXIX.

Ezechiasz
przysnuje
posły z dą-
kami od kró-
la Babilon-
skiego.

'ábo, rzeczy
kuśtanow-
nych, H.
skarby im
pokazuje.
'ábo, zbroje
swę, H.

Izaiasz stro-
fue Ezechi-
asza o skar-
by pokaza-
ne posłóm.

- 1
A **N**on czas posłał
Merodach Báb-
lón syn Báb-
lónski do Ezechi-
asza: bo słyszał że był za-
chorzał y ozdrowiał. 'A był im rad
Ezechiasz / y ukazał im gmach 'ziół
drogich / y srebry / y złoty / y wonnych
rzeczy / y olejów bárzo dobrych / y w
wszystkie gmachy 'spizetu swęgo / y wszy-
tko co się náydworowało w skarbiach ie-
go. 'Nie było słowa którego by im nie
okazał Ezechiasz w domu swoim / y
we wszystkie władzy swę. 'A wyszedł I-
zaiasz prorok do Ezechiasza króla / y
rzekł mu / Co mówili ci meżowie / á z
kąd przyszli do ciebie: y rzekł Ezechi-

- 4
C asz: Z ziemi dalekiej przyszli do mnie
z Babilonu. 'A rzekł: Cóż widzieli
w domu twoim: y rzekł Ezechiasz:
wszystko co jest w domu moim widzie-
li: nie było rzeczy którejbych im nie
okazał w skarbiach moich. 'A rzekł
Izaiasz do Ezechiasza: 'Słuchay slo-
wa PANA zastępów. 'Oto przydą
dni / y weźmą wszystko co jest w domu
twoim / y czego náystarbili oycowie
twoi / aż do tego dnia / do Babilonu:
nie nie zostanie / mówi PAN. 'A sy-
nów twoich którzy wynidą z ciebie /
które splodziś / weźmą y będą rzezań-
cami na palacu króla Babilonstie-
go. 'A rzekł Ezechiasz do Izaiasza:
Dobře słowo PANskie które mówił /
y rzekł: Tylko niech będzie pokój y
prawda za dni moich.

'Co mi Bóg
obiecał.

Proroca

two o przy

ściu Iana

Chraścies

ła y Chris

taśa páná

ábo pomysli

to iest, to co

bede c. miło

Ierozolimie,

Hebr.

ábo, woyná,

H.

Mat. 3. a 3.

Mar. 1. a 3.

Luc. 3. a 4

Ioan. 1. c 25

Ec. 14. c 18.

Iac. 1. b 10.

1. Pet. 1. d 24

ábo, wiarr.

Bogá, H.

Bóg obiecu

ie sieprysć

y być pá

stęsem.

Ioan. 10. b 11.

Eze. 34 f 25

y 37. f 24.

Zmierzył

miarą piasek

H.

Ro. 11. d 34

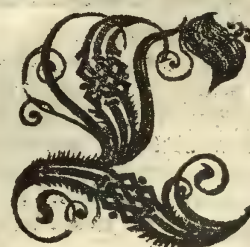
1. Co. 2. d 16

Sap. 9. c 13.

Christus Bóg

Izraelski.

ROZDZ. XL.

Jeszcze sie/ cieś
cie/ ludu mój/ mó
wi Bóg was. ¹
mówcie do serca
Jeruzalem/ a przy
zwicie go: bo sie
skończyła ² "złość"

iego/ odpuszczona jest nieprawość ie
go: wzięto z ręki PANSKIEY dwo
iako za wszystkie grzechy swoje. ³ Głos
wołającego na puszczy: Gotuycie dro
gę PANSKĄ/ proście czynicie na pu
szczy ścieżki Boga naszego. ⁴ Każda
dolina będzie podniesiona/ a każda
góra y pagórek będzie poniżony: y be
da krzywe proste/ a ostre drogami
gładkimi. ⁵ A objawi się chwala
PANSKA/ y wyrysy wsłtkie ciało
spółem/ że wsta PANSKIE mówiły.
⁶ Głos mówiącego: Wołay. A rze
ktem: Co bede wołał? ⁷ Wsłtkie ciało
trawá/ a wsłtka chwala iego iako
kwiat polny. ⁸ Wsłtka trawá/ y opadł
kwiat: bo ⁹ "duch PANSKI wionął
nań. Prawdziwie lud jest trawá." ¹⁰ W
słtka trawá y opadł kwiat: lecz slo
wo ¹¹ "Páná" naszego trwa na wieki.
¹² Wsta na górze wysoka ty/ który o
powiadaś Ewangeliją Sionowi:
podnieś mocno głos twój/ który E
wangeliją opowiadaś Jeruzalem:
Podnoś/ niebóy się. Rzecz miastóm
Judzkim: ¹³ Oto Bóg was: Oto
PAN Bóg w mocy przydzie/ a ramię
iego pánować będzie: Oto zaplata
iego z nim/ a sprawá iego przed nim.
¹⁴ Jako pasterz trzode swą pasc bez
dziej: ramięniem swym zgromadzi bá
rąnki/ a na łonie swym podniesie: ko
tné sam nosić będzie. ¹⁵ Kto zmierzyl
garścią wody/ a niebiosá przedzwa
zył: Kto zawiesil trzemi palcy wiel
kość ziemi/ y zważył na wadze gó
ry/ a pagórki na skalach: ¹⁶ Kto po
magal duchowi PANSKIEMU:
¹⁷ ábo kto był ráycą ięg/ a wskazał mur:
¹⁸ Z kim wśedł w radę y wprowił go/
y nauczył go ścieżki sprawiedliwo
ści/ y wyćwiczył go w umiętności/
a droge rostopności wskazał mu:
¹⁹ Oto narodowie iako kropla wiadrá/

á iako ziarnko na skalach/ poczytane
są: oto wyspy iako proch málczęci.
²⁰ y Liban niedostateczy tu podpala
ni/ a bydla iego niedostanie na cá
lopalenie. ²¹ Wszyscy narodowie iako
by nie byli/ tak są przed nim: a iako
nic y próżność poczytani są iemu.
²² Komuż tedy podobnym uczynili
ście Boga/ ábo co mu za obraz po
stawicie? ²³ Alza nie odlał ryciny rze
mieśnik: ábo złotnik złotem ji wfor
mował/ y blachami srebrnymi srebr
nik: ²⁴ Mocné drewno á niepróchnia
lé obiał: rzemieśnik mądry patrzy
iako by postawił bálwáná/ którzyby sie
nie poruszyli. ²⁵ Izali niewiedzie: ázaście
nie słyszeli: áza wam z przodu nie po
wiedziano: ázaście nie rozumieli
fundamentów ziemi: ²⁶ Który siedzi
na okregu ziemi/ á obywatele ięg są
iako śarancza: Który rozściaga nie
biosá/ iako nie/ a rozszerza ie iako na
miot na mieśkanie. ²⁷ Który daie tá
iemnych rzeczy/ wybádáże iako by nie
byli/ sedzie ziemskie iako cęza rzecz
uczynił. ²⁸ A wprowadzie áni wścępiez
ni/ áni wśiani/ áni wkorzeniony w zie
mi pień ich. ²⁹ Znágtá wionął na nie y
wschly/ á wicher iako żdźbło wynie
sie ie. ³⁰ A do kogoż przypodobaliście
mie y zrównali/ mówi swięty: ³¹ Pod
nieście tu górze oczy wasze/ á obacz
cie kto to stworzył: Który wywodzi w
poczcie woysko ich/ á wszystkich po i
mieniu zowie: prze mnostwo siły y
mocy y możności iego/ y iedno niezo
stało. ³² Przeczże mówisz Jakobie/ y
powiadaś Izraelu: Zákryta jest dro
gá moia przed PANEM/ á sąd mój
minal przed Bogiem moim: ³³ Izali
niewieś/ ábos mieślyśal: Bóg wie
czny PAN/ Który stworzył kráie zie
mie: nie wstanie áni sie spráucie/ y
niemáś dosięgnięcia mądrosći ięg.
³⁴ Który dodawa sprácowánemu si
ły: á tym/ których niemáś/ moc y siłę
rozmaża. ³⁵ Wstáń pácholetá y w
práciu sie/ á młódzienicy we młó
ści wpađną. ³⁶ A którzy máią nádziej
ie w PANU/ odmienią siłę/ wezmą
piórá iako orłowie/ pobieją á nie w
práciu sie/ chodziec będą/ á nie wstá
ną.

Względem
iego.

Dzie. 17. f 29
uczynicie, H
Strofowa
nie bálwa
chwałstwa
y pychy lu
dżkiey.

ábo, iako
plótno, H.
książęstwa
niwecz obra
ca, H.
Philosophy.

áza mi co
iast podobne
ábo równe?

gwiazdy na
niebie.

Przećiw
tym którzy
wątpią o
opatrzo
ści Bożej.

w których
niemáś mo
cy, H.

odnowiz.

Gotuycie droge pánską. Tu widzisz/ iż

on któremu droge gotował Jan S. jest Bóg

Israelski. Także maś Malach: 3. Luc: 1. v. 17. Ale wszyscy Ewangelistowie świadczą / że Jan s. wedle pisma prorockiego / Panu Chrystusowi drogę gotował / Math. 3. v. 3. Mar. 1. v. 4. Lu. 1. v. 76. Ioan. 1. v. 23. Temu bowiem drogę gotował / który przyszedł na zbawienie świata / a ten jest Pan Chrystus. A tak Pan Chrystus jest Bogiem Izraelskim. Co ięszce wyraźniej opisując Izajas / każę wszystkim kazańdziejom wołać / iż Mesiasz który miał przyszedz jest Bogiem: Oto / mówi / Bóg nasz: Oto Pan Bóg w mocy przyszedzie. A potym sowie go pasterzem naszym. A naostatek przy

daie: Kto zawiesił trzema palcy ziemię / a zważył na wadze góry / zc. iakoby rzekł / Bóg bedac takim stwórzycielem / a wżdy dla cślo / wieka cślowiekiem zostac raczył.

Komuż tedy podobnym uczyniliście Boga, 18. abo co mu za obraz postawicie. I Smiecie sie tu z bawochwałców / którzy sobie bawany czy / nili / y drewno za Boga chwalili: goyż żadna rzecz stworzona nie może bydź równie podobna Bogu. y przeto żadne stworzenie nie ma bydź chwalone za Boga: bo to jest bawo / chwalsstwo.

ROZDZ. XLI.

Jech mileza tu mnie wyspy / a narody niech odmienią siłę: niech przystapią / a tedy niech mówią / spółem przy

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.

13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.

przez drze-
wá rozumie
ludzie sprá-
wiedliwé.

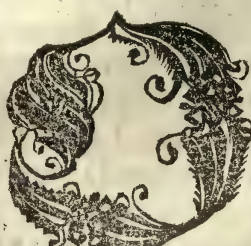
obaczmy.

cy/á przyjdzie ze wschodu słońca : be-
dzie wzywał imienia mego/ y przywie-
dzie wrzad iako błoto/ y iako lepiarz de-
pecy gline. ' Kto oznaymił z piérwu
abyśmy wiedzieli: y z początku aby-
śmy rzekli: Jesteś sprawiedliwy: nie-
masz ani ktoby oznaymił/ ani ktoby
przepowiedział/ ani ktoby słuchał

27 powieści wáśszych. ' Piérwszy tu Si-
on rzecze : Oto są/á Jerozolim dam/
28 ewangeliste. ' A widziałem y nie było
ani z tych żadnego ktoby wśedł wra-
de/ á zopytany słowo odpowiedział.
29 ' Oto wszyscy niesprawiedliwi/ á nie-
czemné uczynki ich : wiatr á pro-
zność bálwanych ich.

opowiedzi-
cęgawdżacz-
ne nowinę.

ROZDZ. XLII.

To slugá mój/
przyjme go : wy-
brány mój/ vpo-
dobála sobie w
nim duszá moia :
dałem ducha me-
go nań/ sąd naro-

1 dom wyda. ' Nie będzie wołał/ ani
będzie miał względu ná osoby/ ani be-
3 dzie słyszał głos iego ná vlicy. '
Trziny náłomione y nie skręsy/ á
4 lnu kurzącego sie nie zágási : w pra-
wdzie wywiedzie sąd. ' Nie będzie
smutnym ani zburzonym/ áż posta-
nowi ná ziemi sąd/ á zakonu iego wy-
5 spy czekać będą. ' To mówi PAN
Bóg/ który stworzył niebiosá/ y roz-
6 postął ie : który vmocnił ziemię/ y
co sierodzi z nię : który daie technie-
nie ludowi/ który iest ná nię/ y ducha
depcącym po nię. ' Ja PAN wez-
7 wałem cie w sprawiedliwości/ y v-
8 iąłem reke twą/ á zachowałem cie : y
dałem cie za przymiérze ludu/ za
9 światłość narodóm : á byś otworzył
oczy ślepych/ á wywiódł więźniá z
10 zámknienia/ z domu ciemnice siedzą-
ce w ciemności. ' Ja PAN/ to iest
11 imię moje : chwały moiey nie dam
inšemu/ á chwały moiey rycinóm.
12 ' Które były piérwsze rzeczy o to przy-
sły: nowe też ia opowiadám. Piér-
13 woy niżli sie sstáną/ dam ie wam sły-
siec. ' Spierwajcie PAN v pieśń no-
wą/ chwala iego od końca ym ziemi :
któzy sie puszczacie ná morze/ y nápeł-
nienie iego/ wyspy y obywátele ich.
11 ' Niech sie podniesie pustynia/ y miá-
stá ię : w domiéch będzie mieszkáć
Cédár : chwalcie obywátele stáły/ z
12 wierchu gór wołać będą. ' Będą
dawać Panu slawę/ á chwałę iego
13 ná wyspách będą opowiadác. ' PAN
iako mocarz wynidzie/ iako mój wa-

14 leczny pobudzi gorliwość : będzie
krzyczał y wołał : nád nieprzyiacioly
C swoimi zmocni sie. ' Milczalem zá-
wżdy/ vmilkłem/ byłem ciérpliwym/ ná-
15 to rodzaca mówić bede/ rozpóse y
półkę zárazem. ' Pusté uczynie go-
ry y págozki/ y wszystkie trawy ich po-
suse : y obióce rzeki w wyspy/ á težio-
16 rá wysuse. ' A przywiode ślepé ná
drogę/ którey nie wiedzą/ y ściężkami
których nie ználi uczynie że chodzie
będą : uczynie przed nimi ciemność
światłości/ á krzywe prostymi : té
17 słowá uczynilem im/ á nie opuściłem
ich. ' Cofneli sie ná zad : niech sie zá-
wstydzą wstydem któzy vśiąz w ry-
cinie/ któzy mówią licinie : Wycie
18 bogowie násy. ' Głuszy słuchajcie/ á
19 ślepi pátrzcie ábyście widzieli. ' Któż
ślepy iedno slugá mój : y głuchy ie-
dno do któregóm posłał posły moje :
20 kto ślepy iedno/ który iest záprzedá-
ny/ á kto ślepy iedno slugá PAN stá :
21 ' Który widziš wiele rzeczy/ izali nie
będzieš strzeżł : który masz otworzo-
22 ne vśy/ áza nie vślyšyš : ' A P A N
chciał aby go poświęcił/ y vmielmo-
23 żył zakon/ y wywyszył. ' Ale on lud
rozśarpány y spustošony : ' sidiem
młodzieńców wśyšcy/ y pokryto ie w
ciemnicách : stali sie ná złupienie/ á
niemáš ktoby wyrwał/ ná rozchwycę
nie/ á niemáš ktoby rzekł : Wróc.
23 ' Któż iest między wami coby tego
słuchał/ ktoby pilnował á przysłucha-
wał przysłych rzeczy : Któż dał ná
rozstárgnienie Jákobá/ á Izráelá pu-
stoszącym : izali nie PAN sam
24 któremuśny z grzesylił : ' A niechcieli
drogami iego chodzie/ y nie słucháli
25 zakonu iego. ' A wylał nań rozgnie-
wanie zapálczywości swoiey/ y moc-
ną woynę/ y wypalił go wśoto/ á nie
poznał : y podpalił go/ á nie rozu-
miał.

zwycięz-
two otrzyma.

przełożony,
H.

śiłała w
iáskiniách w-
bytek, H.

niedbał ná
to.

Mat. 12. b 18.
Słowa Bo-
gá Oycá o
Chrystusie
synu swym
y o spra-
wách iego.

To iest, ni-
kogo nie obra-
zi y owšem
napadleyšé
ráśnie.

Słowa do
Chrystusa.

niż. 49. b 6

niż. 48. b 11.
Chwały
swoiey Bóg
nikomu nie
daie.

oznaymiasz
wam.

8 Chwały moiety nie dam insemu.] Kie-
dyby Christus nie był Bogiem / czemuż go
Bóg chwalić kazał do 3yd. 1. Psal. 95. chwala

cie go wszyscy Aniołowie iego : Ażaby Bóg
nie był przeciwny sobie / rzeczy przeciwne ro-
kując :

ROZD. XLIII.

Teraz to mó-
wi PAN który
cie stworzył Ja-
kobie / y który cie
wzrosty / Izrae-
lu : Nie bój się /
bom cie odku-

1 pil / y nazywałem cie imieniem two-
im : móyes ty : Gdy pójdziesz przez
2 wody / z tobą bede / a rzeki cie nie o-
kryją : gdy będziesz chodził w ogniu /
nie sparzyś się : y płomień nie będzie
3 gorzał na tobie. Bom ia PAN Bóg
twój święty Izraelów / zbawiciel
twój / dalem Egipt w blaganie two-
4 ie. Etyopia y Saba za cie. Od tąd
iakoś się zstał cześć godnym w oczach
moich y chwalebnym : iam cie wmi-
5 tował / y dam ludzkie za cie / y narody
za dusze twoje. Nie bój się / bom ia
6 iest z tobą : Od wschodu przyprowa-
dze nasienie twoje / a od Zachodu
zgromadze cie. Rzekę północną
7 stronie / Day / a Poludniową / Nie
hamuy : przynies syny moje z daleka /
a córki moje z kończyn ziemi. A ka-
8 żdęgo który wyzwa imienia mego / ku
chwale moiety stworzyłem go / y for-
9 mowałem go / y uczyniłem go. Wy-
prowadz lud ślepy a mągcy oczy / glu-
chy a mągcy uszy : Wszyscy naro-
10 dowie zgromadzili się spólem / y ze-
brały się pokolenia. Któż między wa-
mi opowie to / a da nam słyszeć pier-
11 wśe rzeczy / niechay dąda światki
swe / niech beda w sprawiedliwieni /
niech słyszą y rzeką : Prawda żywie.
12 Wyszcie świadkowie moi / mówi
PAN / y sluga mój którego obrat :
abyście wiedzieli / y wierzyli mi / a wy-
rozumieli że ja iest sam. Przedem-
13 na nie iest stworzony Bóg / y po-
mnienie nie będzie. Jam iest / iam iest
PAN / a niemam oprócz mnie zbawi-
14 ciela. Jam opowiedział y zbawił /
oznaczyłem a nie było między wami
cudzego / wyszcie świadkowie moi /

13 mówi PAN / a ia Bóg. A od pocza-
tku ia sam / y niemam koby z reki mo-
14 iej wyrwał : wdziela / a kto to od-
wróci : To mówi PAN odkupiciel
was / święty Izraelów : Dla was
posłałem do Babilonu / y oderwałem
wszystkie zawory / y Chaldey / któ-
15 rzy się chlubil w okretach swoich :
Ja PAN święty was / stworzytel
16 Izraelów / król was. To mówi PAN
który dał po morzu drogę / a ścięzke
17 po bystrych wodach. Który wy-
wiódł poczwórne y konia : wojsko y
mocnego / pospolu zaśneli / ani
powstana : stęci są iako len / y po-
18 gęśli. Nie wspominać pierwszych
rzeczy / y staradawnym nie przypa-
19 trzyć się. Oto ia czynię nowe rze-
czy / a teraz wznię / wżdy ie pozna-
cie : poloże na puszy drogę / a rzeki
20 na bezdrożnym. Chwalić me będzie
zwierz polny / smokowie y strusowie :
izem dał wody na puszy / rzeki na
21 bezdrożnym / abych dał napój ludo-
wi memu / wybranemu memu. Lud
ten stworzyłem sobie / chwale moje
22 będzie opowiadał. Nie wyzwales
mnie Jakobie / y nie pracowales dla
23 mnie Izraelu. Nie osiadowales mi
barana / całopalenia twego / y osi-
24 rami twymi nie ucziles me : nie ka-
załem ci służyć obiaty / ani mi pracę
25 żądał w kędzidle. Nie kupiles
mi za srebrno ziela wonnego / a totem
osiar twoich nie napoiles me. A prze-
cie uczyniles zem / służył dla grze-
chów twoich / żadales mi pracę w
26 nieprawościach twoich. Jam iest /
iam iest sam który zgładzam niepra-
wosci twoje dla mnie / a grzechów
twoich nie wspomnie. Przywiedz
27 me na pamięć / a sadzmy się spólu :
powiedz iesli co mam abys w sprawie-
28 dlił. Ociec twój pierwszy zgrze-
szł / a tłumacz twoi wykroczyli prze-
ciwko mnie. A splugawilem kę-
żetę świętę / dalem na wytracenie
Jakob / a Izraela na bluznienie.

Obietnica
nowych do-
brości /
stw Bożych
wkościele
Chrześcian-
skim.

2. Cor. 5. d.
17. Apoc. 21.
b. 5.

na całopale-
nie.

to iest, wzię-
wszy y postać
służebnika
cierpiałem
za grzechy
twoje.

Moyżesz y A-
aron, abo,
Przełożeni.
odrzućcie
iako plugawę

Lud wier-
ny ubespie-
cza y roz-
mnożenie
iego obie-
cure, poká
zując się
bydź Bo-
giem pra-
wotnym.

Wegwanie
Pogan do
wiary.

Ose. 13 b. 4.

Bóg zgładza
grzechy przez
kapłany.

25 Ia sam który zgładzam nieprawości twoje.]
Bóg sam swoia własna mocą nie od Ego in-

tego wzięta / odpuszcza grzechy : wszakże też
Bogu wolno było tę moc ludzjom użyć :

Przeto który rzekł / Jam jest sam który zgłas-
dzam nieprawość / Tenże rzekł / Komu odpu-
ścić / będzie odpuszczono ić. Co właśnie ka-
planom iako sługom Bożym należy / którzy
przez Sakramenta święte od Pana Christus
są ustawione grzechy odpuszczają. A tak dwo-

ika jest moc odpuszczania grzechów: Jedną
jest sławysza Boska / który ni od kogo nie
bierze: Druga jest poruczona y wydana od
Boga: iaka miała kapłani: Miał o tym Math:
9. v. 8. Luc: 5. v. 24. Ioan: 20. v. 23.

ROZD. XLIII.

Teraz słuchaj

A Jakobie sługo
mój / y Izraelu
którego obrał:
2 To mówi PAN
który cie uczynił
y stworzył z żywo-
tą pomocnik twój: Nie bój się slu-
go mój Jakobie / y naysprawny ktore-
gom obrał. 3 Bo wysłanie wody na
pragnącą / a strumienie na suchą:
wysłanie ducha mego na nasienie two-
ie / a błogosławieństwo moje na na-
ród twój. 4 A będą rosć między zio-
łami / iako wierzbys przy wodach cie-
kących. 5 Ten rzecze: PAN stłm i-
a jest / a on będzie wyzwał w imię Ja-
kobá / a ten napíše reką swą: PAN y
imieniem Izraelowym będzie przy-
podobany. 6 To mówi PAN król Iz-
raelów / y odkupiciel tego PAN za-
stępów: Jam pierwszy y iam osta-
teczny / a oprócz mnie niemasz Boga.
7 Któż mnie podobny? niech się da
stysiec / y opowie / a niech mi porządek
wypowie / od onego czasu iakom po-
stał lud starodawny: przysię-
rzeczy y które mają być / niech im o-
znaymą. 8 Nie bójcie się ani się
trwożcie: od onego czasu dalemi
stysiec / y oznaymiam: wyście swia-
dostwie moi. Izali jest Bóg oprócz
mnie / y twórcá ktoregobym ja nie-
znał? 9 Twórciele baltwáná wszy-
scy nie nie są / a namilsie rzeczy ich
nie im nie pomogą. sami są świadká
mi ich / że nie widzą / ani rozumieją /
aby byli pohánbieni. 10 Kto utwo-
rzył Boga / y rycine wlat ninacz nie
pożyteczna? 11 Oto wszyscy uczesnicy
tego będą pohánbieni: bo są rze-
mieślnicy z ludzi: zędy się wszyscy /
stana y zlekna się / y zawnstydzą się
spółem. 12 Słószarz pisa robił: w we-
glu y w młotach utwożył ię / y robił
ramieniem mocy swojej / ląknąc be-
dzące aż zemdleie / nie będzie pił wody /
a wstanie. 13 Kziemiślnik około drze-

Prorok
two o
drzewie.

jestem PAN
SKI.

Możność
Boska swo-
ie, a baltwa-
nów nikie-
mność po-
kazuje.

Abó, na
świecie.

wa rościąga srun / y ukształtował ię
hębem / uczynił ię według węgelnice /
a pod cyrkiel utoczył ię / y uczynił
obraz mekci / iako pięknego człowieka
14 ię mięskającego w domu. 15 Waga-
bił cedrów / wziął iedline y dąb / który
stał między drzewy lesnemi: wsa-
dził sosnę którą dęsz rozmnożył. 16 A
przygotowała się ludziorom na ognisko:
wziął z nich y wgrzał się / y podpalił /
y napiękt chleba / a z ostátka zrobił
Boga / y poklonił się: wdziakał ryci-
ne / y kłekał przed nią. 17 Potowice
drzewa spalił w ogniu / a przy poło-
wicy tego mięsa się niał / wwarzył
y iarczyne / y niał sie / y rozgrzał się /
y rzekł: Ach tociem się rozgrzał / wi-
działem ogień. 18 A z ostátka ięgo u-
czynił sobie Boga y rycine / kłekał
przed nią / y kłania się ię / y modli się
mówiąc: Wybaw mnie / boś ty jest
Bóg mój. 19 Nie wiedzieli / ani zrozu-
mieli: bo zamyśloné są oczy ich / aby
nie widzieli / a żeby sercem nie zrozu-
mieli. 20 Nie rozmyślają w myśli swo-
iej / ani wynawiają / ani się czują / aby
rzekli: Potowicem go spalił w o-
gniu / y napięktlem na węglu ięgo
chleba / nawarzyłem mięsa y iadłem /
a z ostátka ięgo baltwan uczynię / przed
klocem drzewa kłekać bede? 21 Cześć
go jest popiołem / serce głupie kła-
niało się mu / a nie wybawi dusze
swoje ani rzecze: Podobno kłanstwo
22 jest w prawię moiej. 23 Pomni na to
Jakobie / y Izraelu / boś ty jest sługa
mój / utwożyłem cie / sługa mój ie-
stes ty Izraelu / nie zapominać mnie.
24 Zglądziłem iako obłok nieprawości
twoie / a iako mgła grzechy twoie: na-
wróć się ku mnie / bom cie odkupił.
25 Chwalcie niebiosá / bo PAN miło-
sierdzie uczynił: wykrzyskacie kon-
czyny ziemi / bzymicie góry chwale-
nim / lesie y wszelkie drzewo ięgo: bo
odkupił PAN Jakobá / a Izrael
chelpić się będzie. 26 To mówi PAN
odkupiciel twój / y twórcá twój z ży-
wota: Jam jest PAN / czyniący w-
sytko / rościągający niebiosá sam /

z tego to
drzewa.

piękt pie-
czem, i.

to jest, pró-
znom praco-
wał, robił
baltwana.

Wykrykay-
cie, H.

W Izraelu,
H.

*portu tr-
kam.

Tytuł Boży

25 Stanowiczy ziemie / a mikt zemina :
Wniwecz obracający znamiona pra-
ktykatorów / a wieszki w balenstwo o-
bracający. Który obracam mądre na
wstecz : a wmiętność ich głupią
26 czynię. * Wzbudzam słowo sługi
swęgo / a rade postów swoich wyko-
nywam. Który mówi Jeruzalem : be-
da mięścić w tobie / a miastom Judy

27 kim : Będziecie zbudowane : a spu-
stożenia ię wzbudze. * Który mó-
wie głąbinie : wyschni / y rzeki swoje
28 wysusze. * Który mówi Tyrisowi :
Jestes pasterz mój / y wszystkie wola
moje wykonasz. Który mówi Jeru-
zalem : Będzieś zbudowany : a ko-
ściolowi / Będzieś założony.

6 Ia pierwszy y ostatczny. Ten tytuł w-
łaśny jest Panu Bogu / którego też używa
wysze 4. v. 4. y nizey 48. v. 12. y iasnie mó-
wi : iż on sam jest pierwszy y ostatni / Który ty-
tuł znaczy wieczność samemu Bogu własnie
służaca / iakoby rzekł : Ja jestem z początku
przed wszystkimi rzeczami / y końca mieć nie
moge. Tenże tytuł samemu Bogu służacy/
przywłaszczyl sobie Pan Christus. Apoc. 1. v.
18. y 21. v. 8. y 22. v. 12. odpowiadają Heretycy

Iz p. Christus inszym wzgledem jest nazwany
pierwszy y ostatni iasli Bóg. Ale tego wzgle-
du y przydatku w pisaniu s. niemasz : bo ten ty-
tuł także jest dany Panu Christusowi iako y
Bogu / y iako Bóg za własne imie tego uży-
wa bez przydatku / także y Christus / czemuż
oni te wzgledy do pisania przydają. Ani też
położa w pisaniu żeby to imie co inszego zna-
czyło tylko Przedwieczność.

ROZDZ. XLV.

Omówi PAN po-
mazańcowi me-
mu Cyrusowi / Któ-
regom wziął pra-
wice / abych pod-
bił przed nim na-
rody / a grzbiety

1 Królów obrócił / y otworzył przed nim
wrota / a bramy nie będą zamknięte.
2 * Ja przed tobą póyde / y zawołane
na ziemi poniże / wrota miedziane
3 struse / y zawory żelazne połamie. * A
damci skarby skryte / y tajemności
skrytych rzeczy : abyś wiedział że ja
PAN / Który miannie imie twoie /
4 Bog Izraelów. * Dla Jakoba sługi
mego / a Izraela wybranego mego /
y nazwałem cie imieniem twoim :
5 przypodobalem cie / a nie poznales
mie. * Ja PAN / a niemasz wiecéy /
6 oprócz mnie niemasz Boga : przepa-
sałem cie / a nie poznales mias : aby
wiedzieli ci którzy od wschodu słoń-
7 ca / y którzy od zachodu / że niemasz o-
prócz mnie : Ja PAN / a niemasz in-
8 nego. * twórzacy światłość y twórz-
cy ciemności / czyniący pokój y stwa-
9 rzający złość / ia PAN czyniący to
wszystko. * Spuscicie rośse niebiosą z
zwierzchu / a obłoki niech spuszcza ze-
dżdżem sprawiedliwego / niech sie o-
tworzy ziemia / y zrodzi zbawiciela : a
sprawiedliwość niechay wzrośnie spo-
łem : ia PAN stworzyłem go. * Biał-

da który sie spiera z twórcą swoim /
skoupą z raczynią glinianęg ziemie :
10 * Izali rzeczy glina garnaćzowi swe-
mu : Co czynisz : a robotą twoją bez
reku jest. * Białda kto mówi oycowi :
11 Co plodzisz : a niewieszcie : Co rodzisz :
* Co mówi PAN święty Izraelów
twórcą tego : Pytajcie mnie o przyszłe
12 rzeczy / o symiech moich / y o sprawie-
rak moich roztążcie mi. * Jam wezy-
nił ziemie / y człowieka na niej iam
stworzył : rece moje rozciągnęły nie-
13 biosą / y wśemu woysku ich roztaza-
łem. * Jam go wzbudził ku sprawie-
dlivosti / y wszystkie drogi ięgo wpro-
C stuie : on zbuduje miasto moje / y wie-
źnie moje wypuści / nie za okup / ani
za dary / mówi PAN Bóg zastępów.
14 * To mówi PAN : Piaca Egiptyska
y kupiectwo Egiptyskie / y Sabaim
miejowie wysocy do ciebie przyyda / y
twoi beda : za tobą chodzie beda / o-
15 kowani w okowy póyda / y tobie sie
klaniać y modlic beda : Tylko w tobie
16 jest Bóg / a niemasz oprócz ciebie
Boga. * Zaprawdę tys jest Bóg ze-
17 trycy / Bóg Izraelów zbawiciel. * Za-
wstydzili sie y zasmalili wszyscy : spo-
łem posli na zelywosc budowniczy
17 * błedów. * Izrael zbawion jest w PA-
NV zbawieniem wiecznym : nie za-
wstydzicie sie / ani sie zasmacie aż
18 na wiek wieku. * Bo to mówi PAN /
który stworzył niebiosą (sam Bóg
który stworzył ziemie y uczynił ię /
sam twórcą ię : nie popróżnicy ię

Niesprze-
czac sie z Bo-
giem.
Rzym. 9. dz.
Ier. 8. a 6.
* nieczemna.

* abo, roztaz-
zanie

* bogactwa
pracy nasyte

Modlis-
twą pogan
na wroczo-
nych do
Christusa
Boga.
* bo jedno jest
bóstwo.

* bawianów.
Hebr.

stwor-

* a białda kro-
tów zemdlił.
H.

Proroctwo
o Cyrusie y
o zwycię-
stwach ięgo
Aż Cyrus
król był fi-
gurą Chri-
stusa / o ięgo
przyszciu za-
ras proroku-
ie y o wyba-
wieniu na-
rodu ludz-
kiego.

* to jest, abyś
był figurą
Christusa.

* abo złe. to
jest przepu-
ścić plagi
rozmyśle.
Prosi pro-
rok imie-
niem syna-
gogi Zydo-
wskiej aby
syn Boży
zstąpił z nie-
bá w żywót
Panny Ma-
ryi, aby
zbawił na-
rod ludzki.

19 stworzył dla mieszkania utworzył ią) **Ia PAN** / a niemáš inného. ¹ Tę w tajemności mówiłem na miejscu ziemie ciemnym: nie mówiłem nasieniu Jakobowemu: **Próżno mie śuskaćcie / ia PAN** mówiący sprawiedliwosc / powiadałszy prawosc. ² Zbierzcie się a przyjdźcie / y przystapcie **spółem** którzyście zbawieni z narodów: niewiedzieli którzy podnoszą dierwno rzeźania swego / a modlą się Bogu niezabawiającemu. ³ Opowiadajcie a przyjdźcie / y poradźcie się **spółem** / kto to dał słyszeć od początku / od onego czasu to przepowiedział: i zali nie ia **PAN** / a niemáš więcej

22 Boga okrom mnie: Boga sprawiedliwego / y zbawiającego niemáš oprócz mnie. ⁴ Nawróćcie się ku mnie / a będziecie zbawione wszystkie kraje ziemie: bom ia **Bóg** / a niemáš innego. ⁵ Przysięgłem sam przez się / w tymidzie z ust moich słowo sprawiedliwosci / a niewróci się: ⁶ że sie mnie klaniać będzie wszelkie kolano / y każdy język przysięgać. ⁷ A tak w **PANIE** / rzeczcie moie są sprawiedliwosci y rozkazowanie: do niego przyjdź / y zawstydy się wszyscy którzy mu się sprzeciwiają. ⁸ W **PANU** będziecie sprawiedliwione / y przechwalacie się będzie wszystko nasienie Izraelowe.

Rzym. 14.
b. 11.
Phil. 2. b. 10

Christus Bóg
przedwiecany

14 Tylko w tobie jest Bóg, a niemáš oprócz ciebie Boga. ¹ Znaczné jest to świadectwo pisma, które pokazuje / i Syn także jest Bogiem / iako y Ociec / y iako Bóg prawdziwy ma być chwalony. Bo naprzód prorok powie: ² dziać. To mówi Pan: Abyśmy rozumeli / i nie mówil tego prorok do Boga / ale Bóg Ociec do Chrystusa: który troszke przed tym rzekł do tegoż Messyasa: Pójdź do ciebie / y tobie się klaniać y modlić będą. Y przydać iako Lxx. tłumacze przelożyli: I tylko w tobie jest Bóg / a niemáš oprócz ciebie Boga. Słowam też / W tobie jest Bóg / własnie Pánu Chrystusowi służyć / i Bóg Ociec jest w Synie / iako to wyłożył Ambrosius li. de fide C. 2. Epiphanius contra hereses C. 57. y w Chrystusowym esto: wiczeństwie jest Boga persona / iako píše Epiphanius tamże / y Cyrillus in lib. 1. in Ioan. C. 15. A owo słowo / Tylko / znaczy że w samym Chrystusie jest Bóg osoba swoia znaczący / bo w innych ludziach jest przez łaskę / ale w Chrystusie jest cielesnie Coloss. 2. v. 9. to jest istotnie osoba swoia siednoczony / gdy Bóg stał się ciałem. Słusznie też y to rzeczono Synowi: Niemáš Boga oprócz ciebie. A to dla iednej natury / bo y Ociec nie jest Bóg bez Syna / y nie jest innym Bogiem od Syna / iako wyłożył Nazianzenus orat. 42. y Hieron. in Isa. który też przydać / i słuśnie Pána Chrystusa zowie Bogiem zakrytym / a to dla tajemnice wcielenia tego. Bo Pan Chrystus jest on Bóg który się okazał w ciele / iako Gręckie exemplarze mają. 1. Tim. 3. ver. 16. Jest onym żywotem / który był w Oycy y okazał się nam. 1. Ioan. 1. v. 2. Jest onym słowem / które było w Bogu / y było Bogiem / a potym stało się ciałem / Ioan. 1. co nie innego nie jest / iedno że Pan Chrystus onym jest Bogiem zakrytym w ciele / iako go tu Bóg Ociec zowie. Zowie tu iefezę Messyasa / Bogiem Izraelim zbawicielem / co się znaczy / Jezus / który jest zbawicielem Izraelim / w Dziej. 13. v. 23. y tak to wyklada Tertul. contra Praxeam. C. 13. Eusebius lib. 5. Demonstrat. Euangel.

C. 6. Hilarius lib. 4. de Trinit. który też píše i Paweł s. naśladował Izaiasa / gdy mówi 2. Cor. 9. v. 19. Był Bóg w Chrystusie świat sobie iednając / y Coloss. 2. v. 9. W nim mieszka wszystkie zupełność Bostwa cielesnie. Słusznie te słowa prorockie Zydowie y z nimi Nowożytnicy / powiadać / że to rzeczono iść do Jeruzalem, y dla te słowa / Ciebie / Tobie / czy nia Feminini generis. Ale to są Zydowskie wymysły / którzy to punktami swymi odmiennili. Zydowie bowiem Massatowie dopiero w czterzy sta siedm dziesiąt y kilka lat po narodzeniu Pánstkim / przydali punkty do pisma według woli swę / a na złość Chrześcianom / słowa o Bostwie Chrystusowym zepowadzić. Wszakże to y przedtem czytali in Masculino genere, nie tylko Hieronim s. ale y Zydowskich Rabinow wiele / z których niektórzy to y Cyrusie wykladałi. Ale y rzecz sama to wyświadcza: bo one słowa / Prawdziwie / tys jest Bóg zakryty / Bóg Izraeli / żadnym sposobem Jeruzalem nie służy / dybaby chciał Jeruzalem nazwać Bogiem. Ani mogaby być per exclamationem do Boga Oycy obrócone / ponieważ te słowa / pierwszym do iednej modlitwy należą / która mamy mówić do Chrystusa / iako też tu Hieronim s. dowodzi. Ale heretycy wola / Zydami przedstawiać przeciw Pánu Chrystusowi / niż złościotem Bożym pismo s. wykladać.

24 Ze sie mnie klaniać będzie wszelkie kolano. ¹ Te słowa iako Izaias s. píše / Bóg Izraeli mówił: a Paweł s. do Rzym. 14. v. 11. píše / to mówi Pan Chrystus. A tak / nauki Pawła s. Chrystus jest Bogiem Izraelim / y ma być chwalony za Boga onego iednego Izraelkiego / który to sobie a nikomu innemu obiecowal pod przysięgą / i mu się miało wszystkie kolano klaniać. iako prawdziwemu Bogu Izraeliemu. Przetoż iasna jest bezbożność heretyków / którzy niedbca Pána Chrystusa za Boga Izraelkiego chwalić / bo to czynią przeciw iasnému pismu s.

Opowiada
gępowanie
bawianów
Babiloń-
skich przez
Cyrusa po
wsytkim
wiecie przez
Christusa.

których no-
sę skroście
wyśli z ży-
wota, które
piastuie sko-
roście wyśli
z brzucha, H.

Zniszczenie
Babilonu o-
powiada
dla pychy,
okrucień-
stwa y czą-
rów jego.

Nah. 3. b. 5.

zaden, Heb.

przeniozsy
ie miezky plu-
gawe bawo-
chwale.
Niemilosier-
dzie.

ROZD. XLVI.

D Aman jest
Bel / skruszon jest
Diabo : sstały sie
bawiany ich bez-
stiam y bydle-
tóm / bziemioná
wásé ciężkiywa-
gi áz do zmordowania. Spruchniá-
ly y skruszyły sie spółem : nie mogły
zbawić noszącego / á dusá ich w nie-
wola póydzie. Sluchaycie mnie do-
mie Jákobów / y wszytek ostátku do-
mu Izráelowego / wy którých nosi
żywót mój / którých piastuie tonó mo-
ie. Alz do stárości ia sam / y áz do
śedziwości ia nosić bede : iam wczy-
nił / ia też poniosę : ia piastować be-
de y zbawie. Komuscie mnie przyro-
wnáli y przypodobáli / y przymierzli
y podobnym uczynili? Którzy znosi-
cie złoto z worká / á srebro ná śali wá-
życie : náymuizę złotniká aby wczy-
nił Boga / y wpadáią y klániaią sie.

7 **C** ¹ Tłosa go ná rámionách dzwigá-
izc y stawiając ná mieyscu jego : y
bedzie stat / á nie ruszy sie z mieysca
swego : ále gdy zawoláią do niego /
nie wstąsy : nie wybawi ich z wtra-
pienia. Pomniécie ná to / á wstydá-
cie sie : náwróćcie sie przestępnicy do
serca. Pomniécie ná pierwszy wiek /
żemci ia jest Bóg / á niemáś wiecey
Boga / y niemáś mnie podobnego.
10 ² Który opowiadamy zpięciu ostát-
niá rzecz : á z początku to co sie iesze
nie sstało / mówiąc : Kádá moia stáć
bedzie / y sstanie sie wstyká wola mo-
ia / Który wyrywam ze wschodu słońcá
11 ³ ptaká / á z dalekiéy ziemi meżá wo-
lę moięy. y rzekłem / á przywióde to :
12 ⁴ **W**tworzyłem / á uczynie to. **S**lu-
chaycie mnie twárdęgo sercá / Którzy-
13 ⁵ ście daleko od sprawiedliwosci. **P**rzy-
bliżyłem sprawiedliwosc moie / nie
oddali sie / á zbawienie moie nie omie-
ska. Dam ná Sionie zbawienie / á
w Izráelu sławę moie.

Bar. 6. b. 23

Cyrusa kwá-
pięćego sta.

ábo, wymy-
łem, H.

ROZD. XLVII.

Stap / vsiádz w
prochu pámmo cóřko
Bábilonśka / siedź ná
ziemi : niéma stolice
cóřká Cháldeyska / bo
cie już wiecey nie beda
zwac piesczoná y ko-
chánka. Weźmi żárná / á miel mąke /
obnaż stromotę twoie / odkryj plęcy /
okaż gołeni / bini y przez rzeki. **O**d-
krycie sie stromotá twoia / á bedzie wi-
dziána hánbá twoia : pomste weźme /
á nie zastáwi mi sie człowiek. **O**d-
kupiciel náš / **PAN** zastępowo imie
iego / święty Izráelów. Siedz mil-
cząc / á wnidz w ciemności cóřko
Cháldeyska : bo cie nie beda wiecey
zwac Pániá królestw. Rozgniewa-
łem sie ná lud mój / **S**plugawilem
dziedzictwo moie / y dalem ie w rece
twoie / nie okazałás im miłosierdzia /
ná stárcá obciążáłás bżemie twoie
bárzo : y mówiłás : ná wieki bede
pánia : nie przypuszcilaś tego do ser-
ca twego : ánis wspomniála ná ostá-
teczné rzeczy twoie. **A** ták teraz slu-
chay tego rořkosńico / y nie sstaćca

C ⁶ **B**ezpiecznie / Która mówiś w sercu
twoim : **J**a jestem / á oprócz mnie
niemáś wiecey : nie bede siedzieć
wdowa ani vznam nieplodności.
9 ⁷ **P**rzyjdá ná cie té dwie rzeczy nagle
dnia iednego / nieplodność y wodo-
wstwo. **W**szystko przysło ná cie dla
mnostwá czárów twoich / y dla wiel-
kieg zátwardzenia czárowników two-
ich. **A** wśalás złości twęy / y mówi-
lás : **N**iemáś ktoby mie widział / v-
mieietność twoia y mądrość tá cie
zdrádzila. y mówiłás w sercu twoim :
10 **J**ani jest / á oprócz mnie niemáś in-
szyć. **P**rzyjdzie ná cie złé / á nie zwiéś
żkád sie weźmie / y przypádmie ná cie
11 **V**ciśť którég nie bedzieś moglá zmyć :
przyjdzie ná cie nagla nedzá / Któręy
12 **N**ie zwiéś. **S**tanże z czárowniki twe
mi / y z mnóstwem czárów twoich / w
którýches sie pracowała od mlodo-
ści twoięy / ieslic snadź co pomoże /
13 **A**bo iesli moześ byđz silniejszy. **V**-
śtálás w mnóstwie rad twoich / niech
że stána á zbawia cie / **P**ráktykarze
niebiescy / Którzy patrzáli ná gwiazdy
y ráchowali kśięzyce / aby z nich opo-
14 **W**iadáli co ná cie miało przysć. **O**to
sie sstałi iáko słomá / ogień ie popa-

Apo: 18. b. 7.

nia: 51. f. 19.

Nikt mie
nie widzi.

Vmiecie-
tność y mą-
drość ósu-
kawa poś-
nych.

Ná prakty-
kargę.

lit: nie wybawia dusze swęy z reki
plomienia / niemáš wegla przy kto-
rymby sie ogrzali / ani kominá aby
15 przy nim siedzieli. Takci sie sstalo

w czymeskolwiek pracowala. Kupcy
twoi od mlodości twoięy każdy zblę-
dził na drodze swoięy / niemáš koby
cie wybawił.

ROZD. XLVIII.

Słuchaycie te-
go domie Jáko-
bów / którzy sie
nazywacie imie-
niem Izraelo-
wym / y wysli-
ście zwoód Jud-
skich / którzy przysięgacie przez i-
mie PANSKIE / á Bogá Izrael-
skiego wspominać nie w praw-
dzie / ani w sprawiedliwości. Bo od
2 miastá swiętego nazwani są / á ná
Bogu Izraelowym vmocnieni są:
3 PAN zastępów imie iego. Pier-
wsze rzeczy oznáymilem od onego
czasu / y z wst moich wysły / y dalem ie
słyseć: nagle uczynilem / y przyszly.
4 Bom wiedział żeś ty twárdy / y żyłá
żelázna syła twoia / á czoło twoie
miedziáné. Opowiedziałemci zrá-
5 zu: piérwcy niżli przyszło oznáymi-
temci / ábys śnadź nie rzékł: Bálwá-
ny moje to uczynily / á ryciny moje y
6 liciny rozkazaly to. Coś słyśał / o-
bacz wszytko: á wy áżasćie opowia-
7 dái: dalemci słyseć nowiny od onę-
go czasu / y zachowano iest czego
niemięś. Teraz stworzone są / á nie
8 od onęgo czasu y przededniem á nie-
slychales ich / ábys śnadź nie rzékł:
O to miá wiedział o nich. Anis sły-
9 śał / ani wiedział / ani od onęg czasu o-
tworzone iest vcho twoie: wiem bo-
wiem iż wystepuic wystapiś / y prze-
10 stepnićiem z żywota nazwałem cie.
Dla imienia mego oddale zapalczy-
wość moie: á chwała móia okiełz-
nam cie / ábys niezáginał. O to wy-
pláwiłem cie / ále nie iáko srebro / o-

11 brałem cie w piecu vbośtwá. Dla
mnie / dla mnie uczynie ábych niebył
bluźnton: á chwały moięy niedam
12 innému. Słuchay mie Jácobie /
y Izraelu / którego ia wołam: Jam
sam / iam piérwcy / y iam ostateczny.
13 Kéká téż moia záłożylá ziemię / á
C prawica moia rozmierzylá niebiosá:
ia ich záwołam / y stána spółem.
14 Zbierzcie się wy wszyscy / á słuchay-
cie: kto z nich opowiedział to: PAN
go vmilował / uczyni wolá swá w Bá-
bilonie / á ramię swoje w Chaldéy-
15 czykach. Ja ia mówilem y záwoła-
łem go: przwiódłem go / y zadržylá sie
16 drogá ięg. Przystapcie do mnie á słu-
chaycie tego: nie z początku w táim-
ności mówilem: od czasu niżli sie ssta-
17 lo / byłem tam: y teraz PAN Bóg
posłał mie y duch iego. To mówi
PAN odkupiciel twoy swięty Izrae-
18 lów: Ja PAN Bóg twoy który cie v-
cze pożytecznych rzeczy / y spáwuiecie
ná drodze która idzieś. O byś był
D pilen przykazań moich: sstałby sie
był pokóy twoy iáko rzeká / á spáwie-
19 dliwość twoia iáko wáły morskie. y
byłoby nasienie twoie iáko piasek / á
plód żywota tweę iáko kámyśki ię-
20 go: nie zgineloby było / áni by było
státé imie ięg od oblicza még. Wy
nidźcie z Babilonu / vciekaycie od
Chaldéyczyków. głosem wesółym o-
znáymuycie: roztawiaćcie to / y roz-
noście to áż ná kraie ziemię. Mów-
cie: Odkupił PAN sluge swęgo
21 Jácobá. Nieprágneli ná puszczy /
gdý ie wywodził: wode z stály wy-
wiódlini / y rościł opokę / y wypłyne-
ly wody. Niemáš pokóiu niezboż-
nym / mówi PAN.

z nasienia
Iudy
Strofuie nie
wdzięcz-
ność żydów
pokazując
że on sam
jest Bogiem
prawdzi-
wym.

á dla chwa-
ły moięy od-
wloká gniew
móy przeciw
sobie, H.

Táiemnicá
Tróyce na-
swiętszey.

Wys. 42. b 8

Názwány
o gemie, H.
Wys. 41. a 4
y 44. a 6.

Táiemnicá
Tróyce na-
swiętszey.

Posłanie sy
ná Bożęgo.

Ier. 32. a 6.

Exo. 17. b 6
Nu. 20. b 12

nię. 57. d 21.

16 A teraz Pan Bóg posłał mie y duch iego. Tu iáko mówi Hieronim s. Krótkimi słowy pořázał táiemnicę Bogá w Troycy iedyne-
go / y w cielenia Syná Bożęgo. Bo té słowá
mówi Bóg / co sie pokazúie zprzesztych słów
gdý mówi: Jam piérwcy y iam ostateczny.
y przydáie: Od onęgo czasu niżli sie stálo by-
łem tam. to iest / niżli sie zstálo niebo y ziemiá.
Ažátym mówí: Y teraz Pan Bóg posłał mie.
Co sie téż ináczey nie móže rozumieć / iedno
iż tenże Bóg mówi który piérwsze słowá mó-

wił: A ták tu máś trzech. Napřód iest ten k-
ry sie pówiáda byđz postányim / y tenże sie zo-
wie Pánem Bogiem / który uczyni niebo y zie-
mie / y iest piérwcy y ostateczny. Potym iest
ten który posłał / á tego téż zowie Pánem Bo-
giem. Iest iesze y Duch iego / który iż Bo-
gá posłał / ma byđz y sam Bogiem / bo téż y
ná inšym mieyscu zeznáwa Pan Chrystus / iż
iust postány od Oycá Jan 8. y od Duchá s.
Luk. 4. Přetóž té słowá ináczey sie rozumieć
nie móga iedno o Bogu w Troycy iedynym.

Tak to wykłada. Origenes lib. 1. contra Celsum. Eusebius lib. 5. Demost. c. 6. Chrysost. de sancto & adorando spiritu. Ambrosius lib.

2. de fide c. 4. Hier. & Cyrillus in Isaiam. August. lib. 20. de Ciuit. c. ultimo.

ROZDZ. XLIX.

Chryſtus mówi do kościoła ſwego z po gan sgro machonego wciſnił. niſ. 51. i 16.

Chryſtus ſłu ga dla poſtaci ſłuſebniczej, y Izraeliciſz iſt z Izraela

Dziei 13. g 47 wysi. 42. b 6.

plugawych oſtatków, ſpu ſtoſenia Izra elowego, H.

Chryſtus zbawie nie po gan któ rychnawró cenie o po wiada.

2. Cor. 6. a 2 Czaſ przy ſcia Chry ſtufowego od Boga namiętne ny.

Apo. 7. d 16

Słuchajcie wyſpy / a pilnujcie narodowie z daleka: PAN z żywota powołał mnie / z żywota matki mojej wspominał na imię moje. ² A położył wstać moie iako miecz ostry: pod cieniem ręki swej zakrył mnie / y położył mnie iako strzale wyborne: wſadył datę swym ſkręcił mnie. ³ y rzekł mi: Sluga mój ieſtes ty Izraelu / bo ſie w tobie chłubić bede. ⁴ A iam rzekł: Próżnom pracował / bez przyczyney / y poproźnicy ſtrawiłem ſie ię moje: przetoż sąd mój z PANem / a ſprawa moja z Bogiem moim. ⁵ A teraz mówi PAN / który mnie wtwo rzył z żywota ſługa ſobie / abych na wrócił Jakob a kłiemu / a Izrael nie zbierze ſie: y ieſtem wſtawion przed oczyma PANſtymi / a Bóg mój ſtał ſie mocą moją. ⁶ y rzekł: Mało na tym abyś mi był ſługa na wzbudzenie poſoleń Jakobowych / y na nawróce nie drożdzy Izraelowych. Oto dałem cię na ſwiatłość narodów / abyś był zbawieniem moim aż do kończyn zie mie. ⁷ To mówi PAN odkupiciel Izra elów / ſwietły tego do wzgardzoney duſze / do mierzonego narodu: do niewolnika pamiągacych: Królowie oglądają / a powſtają kſiążetą / y kła niąc ſie beda dla PANA / iſz wierny ieſt / y dla ſwietego Izraelowego / który cię wybrał. ⁸ To mówi PAN: Czaſu w podobanego wſłuchałem cię / a w dzień zbawienia ratowałem cię: y zachowałem cię / a dałem cię za przymierze ludowi / abyś wzbudził ziemię / a oſiadł dziedzictwem rozpro ſhone. ⁹ abyś mówił tym którzy ſą w więzieniu: Wymidźcie: a tym którzy w ciemnoſci: Okażcie ſie. Beda ſie paſć przy drogach / a po wſech ro winiach paſtwiſtka ich. ¹⁰ Nie beda lękne ani pragnące / y nie żarzą gora coſć y ſłonce: bo który liſoſć ma nad nimi / będzie ie ſprawował / a nad zdrojami wodnemi napawać ie be dzie. ¹¹ A położy wſytkie góry moje że

beda droga / a ſcieżki moje beda pod wyſſone. ¹² Oto ci zdaleka przydą / a oto oni z północy y od morza / a ci z ziemi od południa. ¹³ Chwalcie nie biosa / a raduy ſie ziemi: ſpięwajcie góry chwale: bo pocieſzył PAN lud ſwoy / a ſmiliwie ſie nad w bogimi ſwemi. ¹⁴ A Sion mówił: opuſcił mnie PAN / a PAN zapomniiał mnie. ¹⁵ Iza li może zapomnieć niewiaſtą niemo wlecia ſwego / aby ſie nie zlitował a nad ſynem żywota ſwego: a choeby ona zapomniiała / wſatże ia nie zapomnie ciebie. ¹⁶ Oto na rekach moich napi ſałem cię / mury twoie zawždy przed oczyma memi. ¹⁷ Przyſli budownicy twoi: którzy cię kaza y rozwalają wy midą od ciebie. ¹⁸ Podnies w około o czy twoie / a obacz: wſyſcy ci zebra li ſie / przyſli do ciebie: żywe ia / mówi PAN / że tymi wſytkimi iako wbio rem przybieram będzieſ / y obłożysz ſie nimi iako oblubienicą. ¹⁹ Bo zburze nia twoie y ſpuſtoſenia twoie / y zie mią wywrócenia twego teraz ciąſne beda / prze obywatela / a daleko beda odpedzeni którzy cię pożyrali. ²⁰ Jeſzcze rzekną do wſu twoich ſynóm nieplo dnoſci twojej: Ciąſne mi ieſt miew ſce / wciſn mi płac aby m mteſkał. ²¹ A rzeczeſ w ſercu twoim: Któż mi tych narodził: iam nieplodną y nie rodzącą / żagnaną y w więzieniu: a té kto wychował: ia opuſczona y ſa ma / a ci kiedy był: ²² To mówi PAN Bóg: oto wznioſe na narody reke mo ie / a do ludzi podnioſe chorągiew mo ie. A przynioſa ſyny twoie na reku / y córki twoie na ramię na ch ponioſa. ²³ y beda królowie piąſtuny twemi / a królowe mamiłkami twemi: twarz na ziemię ſpuſciwoſy kłaniać ci ſie be da / a proch nóg twoich liſać beda. A poznaj zem ia PAN / którego ſie nie zawſtydzą ci którzy nań czeka ją. ²⁴ Iſali odietą będzie od mocnego ko rzyſć: abo co mocarz poymał / wy bawiono bydy moze: ²⁵ Bo tak mó wi PAN: Iſiſte y korzyſć rycerzo wi odietą będzie / y co wſiſł mocarz wybawiono będzie. A té którzy cię ſa dżili ia ſadzić bede / y ſyny twoie ia

² zachodny Hebr. ³ Wykrzyka cie, H.

Chryſtus o biete ko ściolowi ſwe wielo koſci pogan namiętne ny.

niſ. 60. a 4.

⁸ ſynowie ſida roſtwa twego, H.

²² Kąd ſie wſiſli H.

²³ królowie ſwietcy podda ni kościołowi Chryſtuſowemu ²⁴ całowanie nóg przepo wiada.

zbawie

26 zbawie. y nakarmie nieprzyjacioly
twoie ciaty ich / a iako m ofszem / wpi-
is sie krwia swoia : y dozna wsfeltie

ciato zem ia iest P A N wybawia-
cy cie / y odkupiciel twoy mocny Ja-
kobow.

ROZDZ. L.

Omówi PAN:

Co to za list roz-
wodny matkiwa
sey / ktorzymem ia
opuszcz / abo kto-
ry iest pozyczal-
nik moy / ktore-

num was zaprzedał: otoscie zaprze-
dani dla nieprawosci waszych / a dla
zlosci waszych opuszcilem matke wa-

2 3 4 5 6 7 8 9 10 11
A B D II
sz. Bo przyshedlem / a nie bylo meza:
wzrywalem / a nie bylo ktoby slysat.
izali strocony y maluczka sie sstala
reka moia / zebych nie mogl wykup-
pic : czyli niemasz we mnie mocy ku
wybawieniu : Oto fukiem moim o-
fusse morze / a rzeki wysusse. Dgnia ry-
by bez wody / y wyzdychaja z pragnie-
nia. Obloke niebiosy ciemnoscia
mi / woro czynie przykrycie ich. PAN
mi dal izeyk wycwiczon / aby ch w-
mial podpierac onego / ktory iest
spiacowany / slowem. Wzbudza ra-
no / rano mi wzbudza vcho / abym
sluchal iako mistrza. PAN Bog o-
tworzył mi vcho / a ia sie nie sprzeci-

6 7 8 9 10 11
C
wiam: nie vdal sie na wstecz. Ciało
moie dalem biagcym / a policzki moie
sczypiacym : twarz moiey nie od-
tworilem od laigacych / y pluigacych na
mie. PAN Bog wspomozyciel
moy / przetom sie nie zawstydził: Prze-
tozem postawil twarz moie iako na-
twarda skale / y wiem ze sie nie za-
wstydze. Blisko iest ktory mie v-
sprawiedliwia / któz mi sie sprzeciw-
stanmy spolem / kto iest Adwersa-
rzem moim : niech ku mnie przysta-
pi. Oto PAN Bog pomocnik moy /
któz iest ktoby mie potepil : Oto w-
fyscy potarci beda iako skata / moli-
e zgrezcie. Kto miedzy wami boigcy
sie PANA / sluchajacy glosu slugi
iego: kto chodzil w ciemnosciach /
a niema swiatla / niech ma nadzieie
w imieniu PANSKIM / a niech sie
spusci na Boga swego. Oto wy w-
fyscy podzegajacy ogien / opasani
plomieniem / chodzicie w swiatlo-
sci ognia waszego / y w plomieniach
ktoreście rozpalili : z reki moiey ssta-
lo sie to wam / w bolesciach spac
bedziecie.

Mat: 26. g 67
Christus
polizko-
wany y v-
plwany.

Rzym: 8. f 33
Christus
nie winny,
y zwyciez-
ca.

niech slucha
H.
Nieprys-
iaciotom
Christusa
nym poku-
tuacym
odpusze-
nie obietu-
ie.
po ognisku,
H.

ROZDZ. LI.

Sluchajcie mnie

któzy nasladnie-
cie co sprawiedli-
wego iest / a su-
kacie PANA :
patrzajcie na ska-
le z ktoreyescie

wycieci / y na iame dolu / stadescie od-
cieci. Patrzcie na Abrahama oycy
waszego / y na Sare ktora was poro-
dzila : zem iego iednego wezwat / y
błogoslawilem mu / y rozmnozyłem
go. A tak PAN pocieszy Sion /
y pocieszy wszytkie rozwaliny iego :
y czyni puszcz iego iako ro-
stosy / a pustynia iego iako ogród
PANSKI. Wesele y radość naydzie
sie w nim / dziek czynienie y glos
chwały. Pilnujcie mie ludu moy / a
pokolenie moie sluchajcie mie : bo

zakon odemnie wynidzie / a sad moy
na swiatlosc narodow odpoczywac
bedzie. Blisko iest sprawiedliwy
moy wyszedl zbawiciel moy / a ramio-
na moie narody sadzic beda : mnie
wyspy czekac beda / a ramienia mego
oczekiwac beda. Podniescie ku nie-
bu oczy wasze / a przyrzycie pod zie-
mie na dol : bo niebiosy iako dym roz-
plyna sie / a ziemia iako skata zwiot-
sie / y obywatele iey iako tezagina :
Alle zbawienie moie na wieki bedzie /
a sprawiedliwosc moia nie vstanie.
Sluchajcie mie któzy znacie spra-
wiedliwosc. Ludu moy zakon moy
w sercu ich : nie boycie sie wzgania
czlowieczego / a bluźnierstwa ich nie
lekajcie sie. Bo iako skate / tak ie ro-
bak pozrze : a iako welne tak ie mól
pogryzie : ale zbawienie moie na wie-
ki bedzie / a sprawiedliwosc moia na
narody narodow : Powstan / powo-

Christus o-
czekowas-
nie naro-
dow.

Psa: 36. c 39

Christusa
wzyna kto

3ycki od-
nuceni od
Boga, is
nieprzysięgli
Christusa.

nia: 39. a 1.

Bóg, H.
Christus
ymowny
czasu przy-
stojnego (mó-
wić) słowo, H
Christus
poslušny.

Ciechy
mirne o-
biectiac
rozberze-
nie kościo-
la chrześ-
ciańskiego.

abo, iako
ray, H.

re^o ramię
niem Bo-
żym zowie

Pharóna y
z ziemią jego
Egypcką.
Exo: 14. c
21.

Któryś ty
H.

człowiek
był roz-
wieszany, aby
nie zmarł w
dole, a nie w-
stałby, H.

wys: 49. a 2

10 stań / obłecz się w moc ramię PAN-
SKIE: porostan iako za dni daw-
nych / rodzajów wieków. Iżaliś nie
ty pobilo / pysznego / zraniłś smoką:
11 Iżaliś nie ty wysuszyło morze / wo-
de głębokości gwałtownej: któryś
wczynił głębokość morza / droga / a
by przesłi wybawieni: A teraz którzy
są odkupieni od PANA / nawróca się /
y przyda do Sion chwalc / a weselę
wieczne na głowach ich / radość y we-
selę trzymać będą: wćieże ból y wzdy-
chanie. Ja / ja sam pocieśe was:
12 Któż ty / abyś się miał bać człowie-
ka śmiertelnego / albo syna człowie-
czego / który iako trawa tak wwieśnie:
13 A zapomniawsz PANA stworzycie-
la twego / który rozciągnął niebiosy /
y założył ziemię: a lekales się wsta-
nie przez wszytek dzień / od oblicza
zapalczywości onego / który cie tra-
pił / y nagotował był na zatracenie:
gdzież teraz jest zapalczywość tra-
piącego: Pódko przyjdzie / idący ku
14 otworzeniu / a nie wytraciś do sze-
ku / y nie wstań chleb jego. A iam
15 jest PAN Bóg twój / który za-
burzam morze / że się nadymały wół
iego: PAN zastępów imię moje. Wto-
16 żyłem słowa moje w wsta twoie / a

17 cieniem reki mojej zakryłem cie / abyś
násadził niebiosy / y założył ziemię: y
abyś rzekł Sionowi: Lud mój jestes
ty. Podnies się / podnies się / porostan
Jeruzalem / któreś pło z reki PAN-
SKIEY / kielich gniewu tego: aż do
18 dna kielicha wspania / napiłś się y
wypitoś aż do drożdzy. Tłumiasz kto-
by j / podpiał / ze wśech synów które
spłodziło: y niemiasz / ktoby wziął reke
iego ze wśech synów które wychowa-
19 ło. Dwie rzeczy są które cie potkały:
któż się wżali nad tobą / spustoszenie /
y zburzenie / y głód / y miecz / któż cie
20 pocieśy: Synowie twoi porzuceni
są / leżeli na rogach wśech / wlic / iako
G "oryx" / wśidlony: pełni gniewu PAN-
21 SKIEGO / laiania Boga twego. A
przetóż słuchaj tego / wbożuchna / a
22 piłana nie od wina. To mówi pa-
niący twój PAN / a Bóg twój / któ-
ry będzie walczył za lud swój: Oto
wziąłem z reki twej kielich wspania /
23 dno / kielich gniewu mego / nie przy-
daś abyś go więcej piła. A dam j
w reke tych / którzy cie poniżyli /
y mówili duszy twej: Tłachyl się / że
przejdziem: y położyłś ciało swe / i-
ako ziemię / y iako / droge / przechodzą-
cym.

aby, prowad-
ził, H.

wys: 47. b 9

drog.
infty ro Zu-
brem zowie.
w sielci, H.
aby, w rapio-
na, H.

drożdże, H

aby, wlic,
H.

ROZDZ. LII.

1 Wstań / po-
wstań / obłecz się
w moc twoie Si-
onie / obłecz siaty
ochedoż two-
go Jeruzalem
miasto / święte-
go: bo nie przyda więcej / aby przesłi
przez cie nicobizaniec y nieczyśty.
2 Otrząśni się z prochu / rostań / a siadź
Jeruzalem: rozwiąż zwiazki / syie two-
3 ie / y poimania / coko Sion. Bo to
mówi PAN: Darmoście zaprzeda-
ni / a bez srebra będziecie wykupieni.
4 Bo to mówi PAN Bóg: Do Egy-
ptu / zasłedi lud mój / z pocztu / aby
B tam był obywatel: A / Assur bez za-
5 dney / przyczyni / potwarzyl j. A te-
raz co ja tu mam czynić / mówi PAN /
ponieważ / zabran jest lud mój / dar-
mo: Panujący nad nim / niesprawie-
dlwie się obchodzą / mówi PAN / a

6 wstań / po-
wstań / obłecz się
w moc twoie Si-
onie / obłecz siaty
ochedoż two-
go Jeruzalem
miasto / święte-
go: bo nie przyda więcej / aby przesłi
przez cie nicobizaniec y nieczyśty.
7 Otrząśni się z prochu / rostań / a siadź
Jeruzalem: rozwiąż zwiazki / syie two-
8 ie / y poimania / coko Sion. Bo to
mówi PAN: Darmoście zaprzeda-
ni / a bez srebra będziecie wykupieni.
9 Bo to mówi PAN Bóg: Do Egy-
ptu / zasłedi lud mój / z pocztu / aby
C tam był obywatel: A / Assur bez za-
10 dney / przyczyni / potwarzyl j. A te-
raz co ja tu mam czynić / mówi PAN /
ponieważ / zabran jest lud mój / dar-
11 mo: Panujący nad nim / niesprawie-
dlwie się obchodzą / mówi PAN / a
12 wstań / po-
wstań / obłecz się
w moc twoie Si-
onie / obłecz siaty
ochedoż two-
go Jeruzalem
miasto / święte-
go: bo nie przyda więcej / aby przesłi
przez cie nicobizaniec y nieczyśty.
Otrząśni się z prochu / rostań / a siadź
Jeruzalem: rozwiąż zwiazki / syie two-
ie / y poimania / coko Sion. Bo to
mówi PAN: Darmoście zaprzeda-
ni / a bez srebra będziecie wykupieni.
Bo to mówi PAN Bóg: Do Egy-
ptu / zasłedi lud mój / z pocztu / aby
tam był obywatel: A / Assur bez za-
dney / przyczyni / potwarzyl j. A te-
raz co ja tu mam czynić / mówi PAN /
ponieważ / zabran jest lud mój / dar-
mo: Panujący nad nim / niesprawie-
dlwie się obchodzą / mówi PAN / a

Rey: 2. d 24
Ier 36. d 20.

Rozl. c 15.
Nah. 1. d 15.

Dziwnie
sie prorok
Christus
wi prze-
mówia-
cemu na
świecie E-
wangelia:
także y
posłom
iego.

aby, wygło-
daczow.
Obnażył, H
Pla: 97. a 3.

2. Co: 6. d
17.

bedzie

aby, święt,
H.
Mówi pro-
rak do wie-
rnych / o-
kawaia-
cych Chris-
tusa: o-
po-
wiadaiac
bliski / przy-
ście jego y
z nim wie-
le / dobre
Ge: 46 a 6
Nabuchodo-
nozor / król
Chaldeyski y
Assyryjski. A
ten / znaczył
sława.
krzywdził,
H.

13 bedziecie : bo póydzie przed wami
PAN / y zgromadzi was Bóg Izra-
14 elow. ¹Oto wyrozumie sługá mój/
wywyszy sie / y wyniesie / y wysoki be-
dzie bázno. ²Játo sie zdumieli nád
tobą mnodzy / tak nie poczesna będzie
miedzy ludźmi osoba iego / á postá-

Christus Bóg
przewieczny

6 ¹Ja sam którym mówił owom iest.] Oto
Bóg który przed tym mówił przez proroki/
którego lud Izraelski chwalił / obiecowal sie
przyszość obecnie w osobie swojej. Co sie ná
ten czas wypełniło / kiedy przez wcielenie w
osobie swéy Bóg stał sie człowiekiem / y Mes-
siašem naszym. A że tu o téj obecności w o-
sobie swéy przez wcielenie mówi / náć to z tych
słów które przydaté zaraz bowiem prorok iá-

15 wa iego miedzy synmi człowieczymi.
¹Ten potropi mnogie narody / nád
nim zahamują królowie wstá swoje :
²bo którym o nim nie powiedziano/
widzieli / á którzy nie slychali / oglá-
dali.

¹Rzym. 15. 21

Koby widział Boga po górach żydowskich
chodzącego mowi. O iako piękne nogi ná gó-
rach opowiadającego 2c. Wyższa wszystkie
konczyny ziemi zbawienie Boga naszego.
Táto uważata Chrystof. Homil. 1. in Marc.
Cyrillus lib. de incarnat. c. 2. Eusebius lib. 6
Demonst. c. 24. Tertul. lib. 4. contra Marcio-
nem c. 13.

ROZD. LIII.

1 **A** to wierzyl / slu-
chowi naszemu :
á ranié PANskie
komu iest odkry-
2 **A** wystapił
to látorośl przed
nim / á iako ko-
rzeń z ziemi prągnący : niéma kra-
sy ani piękności : y widzieliśmy go / á
nie było nacz porzuczyć / y požądali-
3 **A**śmy go : ¹Wzgardzonego y napo-
dleyšiego z meżow meżá boleści / y
znájącego niemoc : á iakoby zásto-
niona twarz iego / y wzgardzona : z
4 **A**ż ániśmy go mieli zacy. ²Prawdzi-
wie choroby nášé on nosił / á boleści
násé on odnosił : á myśmy go poczy-
táli iako tředowátého / á od Boga v-
5 **A**bitého y vniżonego. ³Lecz on zra-
nion iest zá nieprawości nášé / zstárt
iest zá złości nášé : ⁴Karność pokoju
nászego ná nim / á sińością iego ie-
6 **A**stefiny vyzdrowieni. ⁵Wšyscy my iá-
ko owce pobłądzili / každý ná swo-
długé vstąpił : á PAN włożył náń

Isa. 12. f. 38.
Rzym. 16. d. 16
¹semu co od
naszyszy.

Prorok
two o mę-
ce P. Chri-
stusowéy
zá grzechy
násze pod-
jętý.

²ábo / żeby-
śmy go zpa-
li (widać) H
³Mar. 9. b. 12

⁴Mat. 8. c. 17

⁵Co. 15. a. 3.

⁶co iest / ska-
rany iest aby
śmy pokóy
mili.

Maká y
śmierć Chri-
stusa opowie-
diana.

Rodzą páńá
Christusow.

2 ¹Widzieliśmy go á nie było nacz pátrzyć.]
Wšytkie té słowa prorockie ták iásné są o me-
ce y śmierci Pána Christusowéy / przeciw
żydom y poganóm / iž rácey sie zda bydy J-
zásaš Ewangelista niż prorokiem / iako o
nim piše Augustin lib. 1. de consensu Euan-
gelist. cap. 31. y 18. de civit. c. 29. Chrystof. in
Demonst. quod Christus sit Deus. Iustinus
in colloquio Triphonis. y všyscy inšy.

8 ²Rodzą iego kto wypowie] Ales ten ro-
dzay niektoży wytkądá / o rodzaju tych lu-

7 nieprawość všytkich nas. ¹Wšá-
C rowan iest iž sam chciał / á ²nie otwo-
rzył vst swoich : iako owca ná zabi-
cie wiedzion będzie / á iako bóránek
przed strzygącym go zámilnie / á nie
8 otworzy vst swoich. ³W vcištu y z-
sądu wšiety iest / rodząy iego kto wy-
powie : bo wyciet iest z ziemi żywia-
cych : dla złości ludu mégo vbilem
9 go. ⁴A da niezbójné zá pogrzeb /
á bogátého zá śmierć swoje : przeto
iž nieprawości nie uczynił / áni zdá-
10 dy bylo w vściéch iego. ⁵A PAN
chciał go zetrzeć w niemocy : Jesli po-
toży zá grzech dusze swoje / wyższy ná-
sienie dlugo wieczné : á wola PAN-
11 ska w rece iego powiedzie sie. ⁶Zá to
že pracowała dušá ieg / wyższy y násy-
D ci sie : vmietnoścá swojá vspáwie
dlowi on sprawiedliwy slugá mój wie-
lu / á nieprawości ich on poniesie.
12 ⁷Przetóž oddziele mu bázno wielu / á
korzyści mocarzów / dzielić będzie : po-
niewaž wydał ná śmierć dusze swoje /
⁸á z zlosnikami iest policzon : á on
grzechy mnogich odniósł / á zá prze-
stepce sie modlił.

¹Záslumion
był y vtra-
pion, H.
²Mat. 26. f. 63
Dzie. 8. f. 32.

³Z wipięnia
H.

⁴T pokóżył z
mezbójnymi
grób iego, H.
⁵1. Pet. 2. d. 22
1. Ioan. 3. a. 5.

⁶zmocarni,
H.

⁷Mar. 15. c. 28
Luc. 22. d. 37

dzi / którzy nie słieszona moc miałá wierzyc
w Pána Christusa : wšákse pospolity iest wy-
kład Doktorów 6. którzy to rozumiea o przed-
wiecznym rodzaju syná Božého : ábo též o ro-
dzaju iego z naczysstsey Panny / bo oboie ro-
dzienie iest nie wypowiedziane. Przetóž y Jan
6. opisuiac przedwieczne rodzenie syná Božé-
go / ná to pytanie Izásaš 6. ták odpowia-
da : Jednorodzony który iest ná łonie Wyca-
ten wypowiedziat. Hiero. in Isai.

ROZDZ. LIII.

A **H**wal nieplo-
dna która nie ro-
dzi: spiewaj
chwale á krzycz
któras nie rodzi-
ła: bo więcej sy-
now opuszczoney

nizli oney która ma męża/ mówi PAN.

2 **R**ozprzestrzeń miejsce namiotu twe-
go/ á skóry przybytków twych rozści-
gnij/ nie folguy: uczyn długie powo-
zki twoie/ á łokci twoie wzmocni. **B**o
3 **n**á prawo y ná lewo przebieś sie/ á
4 **n**ásienie twoie odziedziczy narody/
y w miastách spustoszonych mieścić
będzie. **T**ie bóg sie/ bo nie będziesz
zelżona/ ani sie żąstomaś: bo cie nie
będzie wstyd/ ponieważ zelżywości
młodości twej zapomniś/ y ná sto-
mote wdówestwa twego/ więcej nie
wspomniś. **B**o będzie nád toba pá-
5 **n**ował który cie stworzył/ **P**AN za-
6 **s**tepów imię tego: y odkupiciel twój
świety Izraelow/ Bogiem wszytki-
7 **z**iemie nazywan będzie. **B**o iáko nie-
wiałe opuszczona/ á żalosna ná duszy
wezwał cie PAN/ y żone młodości
8 **o**dzuciona/ mówi Bóg twój. **N**á
9 **m**ála chwile troche opuściłem cie/ á
10 **l**itosćiami wielkimi zgromadze cie.
11 **N**á máły czas rozgniewania zátry-
12 **t**em oblicze moje málućko od ciebie/
13 **á** miłosierdziem wiecznym smilowa-
14 **l**em sie nád toba: rzekł odkupiciel

9 **P**AN twój. **J**áko zá dni Tórego
to mi jest/ ktorémum przysięgi że nie
przywiodę więcej wód Tórego ná zie-
mie: tákem przysięgi że sie niemam
10 **n**á cie gniewać/ ani tobie lálać. **A**z
11 **b**owiem góry sie pomisza/ á págori-
12 **t**rzásć sie beda: lecz miłosierdzie mo-
13 **i**e nie odstąpi od ciebie/ y przymierz-
14 **p**okoju mégo nie zachwieie sie: rzekł
15 **m**ilosciwy twój PAN. **W**boju-
16 **c**hna od burze rozbita/ bez żadney
17 **p**oćiechy. **O**to iá posądzę porząd-
nie kámiemie twoie/ á záloze cie ná
18 **p**ásirách. **A** uczynie z iáspisu básty
19 **t**woie: á bramy twoie z kámienia ry-
20 **t**ego/ á wszytkie granice twoie z ká-
21 **m**ienia rosfosnego. **W**szytkie syny
22 **t**woie uczonemi od PANA: á mno-
23 **z**stwo potoku synóm twoim. **A** w
24 **s**práwiedliwosci záložona będziesz:
25 **o**dstap daleko od potwarzy/ bo sie
26 **b**ac nie będziesz: y od strachu/ bo sie
27 **n**ie przybliży ku tobie. **O**to sąsiad
28 **p**rzydzie/ który nie był zemną/ przy-
29 **c**hodzić niegdy twój przylączy sie k
30 **t**obie. **O**tom iá stworzył kowalá
31 **p**oddymájącego węgle w ogniu/ y
32 **w**wymuájącego naczynie ná robote
33 **s**woie/ y iá stworzył zábitáczá ku
34 **w**ytráceniu. **K**áždé naczynie które
35 **i**est utworzone ná cie/ nie zdarzy sie:
36 **á** káždy iezyt któryc sie sprzeciwi ná
37 **s**ądzie/ osadziś. **T**o jest/ dziedzictwo
38 **s**ług PANstich: y spráwiedliwosc
39 **i**ch v mnie/ mówi PAN.

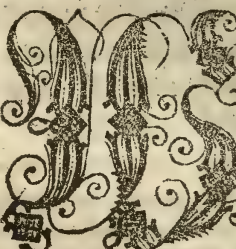
²wody, H.
Gen:9, b 15.

²ná kárbun-
kulusiéch H.
Znaczą to
doskoná-
łość cnót
chrześciań-
skich.
²z perel okná
twoie, H.
²bo wádrá
jest dar od śá-
mego Boga.
Ioa: 6. c 45.
²krzywa,

²pustosząciá
H.

²odemnie iest
H.

ROZDZ. LV.

A **S**zyscy pra-
gnący podźcie do
wód/ y którzy nie
macie srebra/
kwápcie sie/ ku-
pućcie/ á iedźcie:
chodźcie/ kupuy-

cie bez srebra/ y bez żadney zámiány/

2 **w**ino y mléko. **P**rzecz odważacie sre-
bro nie zá chleb/ á prace wáśe nie zá
3 **n**ásycenie. **S**łuchaycie słucháją-
4 **c**ie/ á iedźcie dobro/ á rosfosować
5 **b**ędzie w tłustości duszá wáśá. **N**á-
6 **k**łóńcie vchá swégo/ á przydźcie do
7 **m**nie: słuchaycie/ á żyć będzie duszá
8 **w**áśá: y uczynie z wámi przymierz-
9 **e**

4 **w**ieczné/ miłosierdzia Dawidowé
5 **w**ierne. **O**tom go dal świadkiem
6 **n**arodom/ wodzem y náuczycielem
7 **n**arodom. **O**to naród ktorégoś nie
8 **z**nal/ powołáś: á narody które cie
9 **n**ie znály pobieža do ciebie/ dla PA-
10 **N**A Boga twego/ y swietégo Izrae-
11 **l**owégo/ że cie w wielbił. **S**zukaycie
12 **P**ANA póki náleżon bydz może:
13 **w**zywaycie go póki iest blisko. **N**iech
14 **o**pusci złośnik droge swoie/ á mą-
15 **z** niepráwy mysli swé/ y niech sie ná-
16 **w**róci do PANA/ á smilwie sie nád
17 **n**im: y do Boga nášégo/ bo hoyny
18 **i**est ku odpuszczeniu. **A**bowiem my-
19 **s**li moje nie mysli wáśe/ ani drógi
20 **w**áśe drógi moje/ mówi PAN. **B**o
21 **i**áko podniesione są niebiosá od zje-

²perwne, mo-
cne.
²CHRISTUSA.

mie/

²Opowolá-
niu pogan
y zbudo-
waniu ko-
ściolá &
drogie ká-
mienia.
Luk:23 d 29.
Gal:4. d 27.

²mażem two-
im stworzy-
ciel twój, H.
Luk. 1. c 32.

²to iest, Chri-
stusa poznáją-
być Bogiem.

²Wzywá-
jąc wszyts-
kich domiá-
ry, obfistość
dobr ducha-
wnych obie-
cuje.
²pionizdy.

²czemu tego
flukacie co
was nie ná-
ści.

10 D mie / tak podniesione są drogi moje
od dróg waszych y myśli moje od
myśli waszych. ¹¹ A iako zstępnie deszcz
y śnieg zniebą / a tam się wiecy nie
wraca / ale napaja ziemię y namacza
ją / y czyni że rodzi y dawa nasienie
sięgacemu / y chleb iedzacemu. ¹² Tak
będzie słowo moje / które wynidzie z
ust moich: nie wróci się do mnie pró-
żne / ale uczyni cokolwiekiem chciał / y

12 zdrzy się mu w tym na com ie po-
stał. ¹³ Bo w weselu wynidziecie / a w
połowi doprowadzeni będziecie: gó-
ry y pagórki będą śpiewać przed wa-
mi chwale / a wszystkie drzewa polne
rękoma kłaskać będą. ¹⁴ Miasto gło-
gu wyrosćcie odla / a miasto potrzy-
wy wyrosćcie mirt: y będzie PAN
mianowany na znak wieczny / który
nie będzie zgładzony.

ROZDZ. LVI.

Omowi PAN:
strzeżcie sadu / a
czyniecie sprawię-
dliwość: bo bli-
sko jest zbawienie
moje aby przysło /
y sprawiedliwość

2 moja aby się obiawiła. ³ Błogosła-
wiony mąż który to czyni / y syn czo-
wieczy który się tego chwyć: który
strzeże sąlatu / aby go nie zmazał /
który strzeże rąk swoich aby nie czy-
nił nic złego. ⁴ A niech nie mówi syn
przychodniów / który przyszedł do PA-
NA / mówiąc: Odłączeniem oddzieli-
li mnie PAN od ludu swego. Niech też
nie mówi trzebień: Otom ja drze-
wo vschle. ⁵ Bo tak mówi PAN trze-
bieńcom: Którzy będą strzedz sąbbat-
tów moich / a obiora com ja chciał / y
zachować przymierze moje: ⁶ dam
im w domu moim y w murzech mo-
ich miejsce / y imie lepsze niż syny y
córk: imie wieczne dam im / które
nie zaginie. ⁷ A syny przychodniowe

C Którzy przyszedli do PANA / aby go
chwalili / y miłowali imie jego żeby
mu byli sługami: Kądego strzegąc-
go sąbbatu aby go nie zmazał / y trzy-
mając przymierze moje: ⁸ Przywio-
dę je na górę świętą moją / y wweśle-
ją w dom modlitwy mojej: całos-
palenia ich y ofiary ich będą mi przy-
jemne na ołtarzu moim: bo dom
mój domem modlitwy nazywan be-
dzie wsem narodom. ⁹ Mówi PAN
Bóg / który zgromadza rozprośone
ludu Izraela: Jescze zgromadzę k nie-
mu zgromadzone jego. ¹⁰ Wszystkie
zwierzęta polne przyjdzie na pożar-
cie / wszystkie zwierzę lesny. ¹¹ Stróżowie
jego ślepi wszyscy / nie widzieli wszyscy:
psi niemi szczekać nie mogący / którzy
widzą próżne rzeczy / spią / a sny mi-
lują. ¹² A psi nie wstydlivi nie znali
nasytienia: sami pasterze nie widzieli
wyróżnienia: wszyscy na swą dro-
gę wstąpili / każdy za swym łakom-
stwem / od najwyższego aż do osta-
tniego. ¹³ Podzie / nabierzmy winą /
a napelnimy się: y będzie iako dziś
tak y jutro / y daleko wiecy.

Mat. 21. b 13
Mar. 13. c 17.
Luc. 19. g 46

Czytaj y Ie-
remiasza 3.
v. 10.

Przećiw
kym pasterz
rżom.

3 Niech nie mówi trzebień: Otom ja drze-
wo vschle. ⁴ To mówi o ludziach którzy z swę-
dy woli żyć w czystości / obiecując im za to
zapłatę / tak to rozumie Hieronim / y Cyryl-
lus in Iai. Augustin. lib. de s. virginitate c. 24
Basilius lib. de virginit. Ambrosius in exhor-
tat. ad virgines. Godniejszy / bowiem są
dawały y zapłaty którzy to z własnej woli
czynią / niż co to maia z natury. y dla tego

przydaje: A obiora com ja chciał. Dając
znac / iż tego nierozumie / ale na wola dając
każdemu kto chce sobie taki żywot powścią-
gawy y czysty obrać / wolno mu. A nad to o-
becie tu wszystkim takim osobna zapłatę / to
imie wieczne / to jest / część y miejsce przed-
nieysze w chwale swęj na wieki. Co iasnie
przećiw dzisiejszym heretykom / nieprzyja-
ciolom czystości być.

ROZDZ. LVII.

Prawiedliwy gi-
nie / a niemaś ktoby
wważyl w sercu swo-
im: y meżowie miło-
sierni zchodzą / iż nie-
maś ktoby rozumiał:
bo od oblicza złości

2 zebran jest sprawiedliwy. ³ Niechay
przyjdzie pokój / niech odpoczywa na
łożku swoim / który chodzil w prosto-
ści swojej. ⁴ A wy przystapcie sam sy-
nowie wróżki: nasienie cudzołożni-
ka y wstecznic. ⁵ O kogoscie się na-
grawali: na kogoscie gebe rozdzie-
rali / a wywieśiali ięzyk / a zasęcie nie wy-
synowie złośliwi / nasienie kłamliwe:

całowano.
Nieboż-
nych karge
gargucące
im wiele
grzechów.

Napominie
nie ku do-
brym uczyn-
kom.
Mat. 2. 1-11.

aby.

O trzebień
tęch du cho-
wnych.

obce.

Czystość ma-
jącego o-
bce.

Sprawiedli-
wych dobre
dokonanie.

Abó, ká-
nie twóje, H.

Abó, ná ká-
dzym miey-
scu kró-
wá, H.

Abó, ná ká-
dzym miey-
scu kró-
wá, H.

Każę wo-
łać ná grę-
chy.

Iaki post
jest pánu Bo-
gu wdziecz-
ny y płatny
w niego.

5 Którzy sie cieszyli z bogów pod ká-
dzym drzewem galezistym/osiáruiąc
6 dzieci w potokách pod wyniosłými
skálami. W skronách potoku dział
twóy/ten jest lós twóy: y onym latás
mokra osiáre / osiárowálás obiáte:
7 więc sie ó to gniewác nie bede: A
B górze wysokié y podniosléy postáwi-
lás toże twoie / y tániés wstépowálá
osiárowác osiáry. A zá dzwiámi y
8 zá podwoiem kładlás pámiatke two-
ie: bos sie podle mnie odkrylá / y przy-
puscilás cudzoložniká: rozšérzylás
toże twoie / y postánovilás z nimi
przymierze: umilowálás posciél ich
9 "céka otworzoná". A przystroilás sie
królowi máscia / y rozmnožylás oléy-
ki twoie. Posylálás posly twé dále-
ko / y ponižonas jest až do piekła.
10 Wnoštwem drogi twoiéy sprácowá-
lás sie: nie rzékłás: Odpoczne: Dy-
wot reki twéy nálážlás / dla tegoš nie
11 prosilás. O cóž frásuiąc sie báłás sie:
jes sklamálá / á ná mies nie pomniá-
C lá y nie myslilás w sercu twoim: iż
ia mileže / á iákoby ch nie widziál y zá-
12 pomniálás mie. Ja opowiem sprá-
wiedliwosc twoie / y uczynki twoie
13 nie pomoga tobie. Gdy wolác be-
dzies / niech cie wybawia zebra-
ni twoi: á wszytkie one wiátr zámiesie /

14 pochwyti powietrze: Ale kto vsa we-
mnie odziedziczy ziemie / y posiedzie
góre swietá moie. A rzeké: Czyncie
droge / vprzatnicie droge / vstapcie
15 z šciežki / zniešcie záwady z drogi ludu
mego. Bo tak mówi Wysoki / y wy-
D niosly mieškáicy w wieczności: á
"swiete imie iego ná wysokošci y w
swiatiniéy mieškáicy" / á z štruso-
nym y z umižonym duchem: aby ožy-
wił ducha znižonych / á žeby ožywił
16 ducha štrusonych. Bo nie ná wieki
swárzyc sie bede / ani sie až do kónca
gniewác bede: poniewáž duch od o-
blicza mego wynidzie y rchnienia ta-
17 uczynie. Dla niepráwosci lákom-
stwa iéž rozgniewálem sie / y vbilem
go: štylem od ciebie twarz moie / y
rozgniewálem sie / y pošedl tulájac
18 sie ná droge serca swego. Widzia-
lem drogi iego / y vřdrowilem go / y
zášiem go przywiódł / y wróciłem po-
19 ciechy iemu / y pláczącym iéž. Stwo-
rzylem owoc wárg pokóy / pokóy te-
mu który jest dáleko / y który bližu / mó-
wi PAN / y vřdrowilem go. Lecž
20 niezbožnicy są iáko morze záburzone /
które sie vřpokoic nie može / y wylé-
wáiz wály iego ná podeptánié y
21 ná bitoro. Témáš pokóiu niezbo-
žnikóm / mówi PAN BOG.

ni. 62. d 10

Abó, swiety,
H.
Abó, mie-
řkam, H.

Abó, duše, H

Abó, ná ká-
H.
wys. 48. d 22

ROZD. LVIII.

A **M**alay / nieprze-
stawa / iáko trá-
bá wynos glos
swóy: á opowia-
day ludowi mé-
mu zlosci ich / á
domowi Jáko-
2 wému grzechy ich. Bo mie odedniá
do dnia šukáiz / y chež znác drogi
moie: iákoby nářód który spráwie-
dliwosc czynil / á řadu Boga swego
nie opuscił: pytaiz mie o řadíech
spráwiedliwosci: chež sie do Boga
3 przybližyc. Przeczešmy pošciłi á nie
wexyzáles: ponižylišmy duše náše /
á nie wiedziáles: Oto w dzien po-
řtu wářego nářduie sie wola wářá /
á wszytkie dlužniki wáře pociągacie.
4 Oto sie ná swary y ná zwady pošci-
B cie / á bićcie piéřciá niezbožnie. Nie
pošcić iáko až do tego dnia / aby šly-

5 řano glos wář ná wysokošci. Z-
zali táki jest post którym obrat /
przez dzien trapić cřlowiekowi duše
swoie: izali zářzywić iáko obřecz-
6 głowe swoie / á wór y popiół pošcié-
láć: izali to nářowieř postem / y
dnem przyiemnym PANV: Izali
nie to jest ráczey post którym obrat:
rozwiáz / zwiařt / niezbožnosci / rozwiáz
7 brémioná ciéžácé / wypuřc niewolá
vřciřtioné wolno / á wřelákie břemie
rozczwi. Wláň lákncému chleba
C twego / á vbogię y tulájacé sie wpro-
wadž do domu twego: gdy wyřzyřš
nágięgo / przyodžiy go / á nie gardž
8 "ciálem twoim. Tedy wyniřnie iáko
žáránié swiátlóřc twóia / á zřdrowię
twoie rychléy wřniřdzie: y pošyřzie
przeř obliczem twoim spráwiedli-
9 wosc twóia / á chwalá PAN řka zbie-
řze cie. Tedy wřzywác bedžies / á PAN
wřřlucha / záwolař / á rzecze: Owom-
ia. iesli ođeyniřš z pošřřodku siebie

Zaci. 7. b 5.

Abó, iáko ři-
rowie, H.

Miřóřierne
uczynki
pry pošcie

Eze. 11. b 16
Mat. 25. c 35.

bláźniemi
powinnými
řwemi, Hebr.

lans

śiarno, abo
ciszar. H.
nieprawość.
H.

poprowadzi
cie PAN, H.

nia: 61. a 4.

Post taki do-
bry.

Grzechy są
przyczyną
że Bóg nie
wybawia, y
nie wyslu-
cha.
Num. 11. c 23
wys. 50. a 2.

wys. 10. d 15.

ktoby wolał
zł. sprawiedli-
wości, H.

Iob 15. d 35.

Przys. 1. b 16.
Rzym. 7. c 15.

10

11

D

12

5

1

A

2

3

4

5

6

B

7

8

śiarczuch a przestanieś wyciągać pal-
cá / y mówić "co nie jest pożyteczne".
Gdy wyleieś śiarczuchem dusze two-
ie / á dusze utrapioną nasyćisz: wzni-
dzie w ciemności światłość twoją / á
ciemności twoje będą iáko południe.
A "dać PAN odpoczynienie" zaw-
żdy / y napełni iáśnością dusze twoje /
á łosć twoje wyzwoli: y będzieś iáko
ogród wilgotny / y iáko zbiór wodny /
którego wody nie wstają. "A będą
budowane przez cie pustki wieków:
fundamenty domu y domu wywiedzieś:
y będzieś nazwan budownikiem plo-

Izali taki jest post którym obrał. Niepo-
doba się Panu Bogu post / który tylko ciało
trapi wstrzymując się od pokarmów cieles-
nych: ale kiedy kto trapić ciało postem po-
wściąga się od grzechu y pełni wolę Bożą /
taki post przyjemny jest Panu Bogu. Przetoż

ROZDZ. LIX.

TO nie wkró-
ciła się reka PAN
śka / aby nie mo-
gła zbawić / ani
się obciążyła w-
cho jego / aby nie
wstępiła. "Lecz
nieprawości wasze rozdzieliły między
wami á między Bogiem waszym: á
grzechy wasze zakryły oblicze jego od
was / aby nie wysłuchał. "Bo rece
wasze są krwią: nążané / y palce wasze
nieprawością: wargi wasze mówiły
kłamstwo / á język wasz nieprawość
świegoce. "Niemaś krobów wywoł
sprawiedliwości: / ani krobów sądził
prawdźwie: ále wśią w nieczym /
á mówią próżności: "poczęli pra-
ce / á wrodzili nieprawość. "Jacy zmi-
łowé przelupili / á płóciem pátieczych
nátkali: kto będzie iadł iaycá ich / w-
mrze: áco się wyległo / wykluie się w bá-
ziliśka. "Płótna ich niezgodzą się ná
pátę / ani się nátężyá robotami swę-
mi: roboty ich roboty niepożyteczne:
á sprawa nieprawości w reku ich.
"Tęgi ich bieżą ná złé / y spieszą się
aby wyláły krew niewinną: myśli ich
myśli niepożyteczne / spustoszenie y
struszenie ná ścieżkach ich. "Drógi
pokoiu nie ználi / y niemaś sądu w
trokach ich / ścieżki ich pokrzywily się

13

14

ni

9

10

11

12

13

14

15

16

D

17

tów odwrócić się ściężki ná odpoczy-
nienie. "Jeśli odwróciś od Szabbátu
noga twoje / od czynienia wola two-
ie w dzień świety mój / á nazowieś
Szabbát rostkowym y świetym
PANskim chwalebny / á weźmiesz i-
nie czyniąc drogi twoich ani się nasy-
dzie wola twoja / żebyś miał mówić
mowa: "Tedy się będzieś rostkowa-
wał w PANV / y wyniosę cie ná wy-
sokości ziemi / y nakarmię cie dzie-
nictwem Jakóbá oycá twego. bo w-
sta PANście mówiły.

nie trzeba wątpić że wola Boża jest / aby ludzie
trapić postem ciała swoje. W czym maś Le-
uit 16. y 23. Num. 29. A jeśli kto postować się od
grzechu się nie wstrzyma / tego post nie jest Bo-
gu przyjemny / iś doba rzecz je odprawiać.

im: każdy kto po nich chodzi / nie zna
pokoiu. "Dla tego oddalił się sąd od
nas / y nie imie się nas śpiawiedli-
wość: czekaliśmy światłości / ále oto
ciemność: iáśności / á we cienie cho-
dzili. "Młacaliśmy ściány iáko ślepi /
á iáko bez oczu tykaliśmy się: potyka-
liśmy się w południe iáko we cienie: w
mroku iáko w mórli. "Bedziem wśy-
scy ryczeć iáko niedźwiedzie: á iáko
golebie stekając stekac bedziem: cze-
kaliliśmy sądu / á niemaś go / zbawie-
nia / á oddaliło się od nas. "Bo się
rozmnóżyły nieprawości nasze przed
tobą / á grzechy nasze odpowiedziały
nam: bo złości nasze znami są / y po-
znaliśmy nieprawości nasze / "grze-
szyć y kłamać przeciw PANV: y od-
wrócił się abyśmy nie sli za Bo-
giem naszym / żebyśmy mówili po-
twarz y przewrotność: poczeliliśmy y
mówiliśmy z serca słowa kłamstwa.
"A obrócił się opák sąd / á sprawiedli-
wość z daleka stanela: bo się powa-
liła ná vlicy prawda / á prawość nie
mogła wniesć. "A przysła prawda
w zapamiętanie: á kto odstąpił od
złości / złupion jest: y widział PAN /
á złé się zdało w oczach jego / że nie by-
ło sądu. "A widział że niemaś meża:
y trwożył sobą / że nie było krobów zabie-
żał: y zbawił sobie ramię swoje / á
sprawiedliwość jego tá go potwier-
dziła. "Oblókl się w sprawiedliwość

Świeta iá-
ko świecić.

nie mówily
słowa, H.

Grzechy są
przyczyną
ślepoty ná-
sey.

Wygnawa-
nie grze-
chów.

śa nam zna-
iomé, Hebr.
grzeszyliśmy
y kłamáli, H.

wybawil go
ramieniem
ábo ręką swo-
ją.

Eph. 6. c 17
1. The. 5. b 8.

18 iako w pancierz / a helm zbawienia na
glowie iego: oblóki sie w sáty pom-
sty / a odział sie iako płaszczem żarliwo-
ści. ¹⁹ Jako na pomście / iako na odda
niezagniewania nieprzyjaciółom swo-
im / y nagrode przeciwnikom swoim:
wyspóm w zaem odda. ²⁰ A beda sie
bac / którzy od zachodu / imienia PAN-
skiego: a którzy od wschodu słońca /
slawy iego: gdy przyjdzie iako rzeka
gwałtowna która duch PANski pe-

20 dzi. ²¹ A przyjdzie Sionowi odkupi-
ciel / y tym którzy sie wracają od nie-
prawości w Jakobie / mówi PAN.
²² To przymierze moje znimi / mówi
PAN: Duch mój który jest na tobie /
y słowa moje które polozył w v-
ściech twoich / nie odstąpią od vst-
twoich / y od vst nasienia twego / y
od vst nasienia nasienia twego / mó-
wi PAN / od tad y aż na wieki.

²³ Rzym: 11. d
26.

Duch Boży
y prawdą,
y słowa i-
w vstiech
kościół
Chrystusa
w jego za-
n-
se.

ROZDZ. LX.

1 **S**tań / oświeć
sie Jeruzalem: bo
przyszła ² swia-
tłość twoja / a
slawa PANska
weszła nad toba.
³ Bo oto ciemno-
ści okryją ziemię / y mróć narody: a
le nad toba wznidzie PAN / a slawa
iego nad toba / widziána bedzie. ⁴ A
beda chodzie narodomie w swiatło-
ści twojej / a królowie w iasności we-
ścia twojego. ⁵ Podnies w około o-
czy twoje / a ogladaj: ci wszyscy zgro-
mądzili sie / przyszli do ciebie: syno-
wie twoi zdaleka przyjdą / a córki
twoje z boku powstają. ⁶ Tedy oglą-
daj / y opływać będziesz: żądziwi sie
y rozszerzy sie serce twoje / gdy sie obró-
ci ku tobie zgrają morska / moc po-
gánów przyjdzie do ciebie. ⁷ Obsitość
wielbłądów okryje cie / wielbłądo-
wie przedcy Madián y Ephá: wśy-
scy z Saby przyjdą / złoto y kadzidło
przynosząc / a chwale P A N V opo-
wiadać. ⁸ Wśytek dobytek Cedár
zgromadzi sie k tobie / barani Nabá-
ioth służyć beda tobie: beda ofiaro-
wani na wblagálnym oltarzu moim /
a dom máiestatu mégo wstawie.
⁹ A którzy to są co iako oblóki latają /
a iako gołębie do okien swoich: ¹⁰ Bo
mnie wyspy czekać / y okrety mor-
skie na początku: abyich przyprowa-
dził syny twe zdaleka: srebro ich y zło-
to ich znimi imieniowi PANA Bo-
ga twego / y światému Izraelowému /
bo cie wstawil. ¹¹ A pobudnia syno-
wie obcych mury twoje / a królowie
ich służyć beda tobie: bo wrozniewa-
niu moim wbiłem cie / a w poiedná-

11 niu moim smilowałem sie nad toba.
¹² A beda otworzone bramy twoje v-
stawicznie: wednie y w nocy nie beda
zamknięte / aby nosono do ciebie moc
narodów / y króle ich aby przywiedzio-
no. ¹³ Bo naród y królestwo które by
tobie nie służyło / zginię: a narodo-
wie pustoszeniem spustoszeni beda.
¹⁴ Slawa Libanu do ciebie przyjdzie /
iodla y bukspan / y sosna spótem / na
ozdobienie miejsca swietobliwosci
mojej / a miejsce nog moich w wiel-
bie. ¹⁵ A przyjdą do ciebie klaniając sie
synowie tych którzy cie trapiłi: y beda
sie klaniać stopam nog twoich
wśyscy którzy wwlóczyli: y nazowa-
cie Míastem PANskim / Sionem
swietego Izraelskiego. ¹⁶ Za to coś
opuszczona y w nienawiści byla / a nie
było ktoby przez cie chodzil: wystá-
wie cie na pyche wieków / y na weselé
od pokolenia do pokolenia. y ¹⁷ be-
dziesz ssać mleko narodów / a pierśia-
mi królewskimi karmiona będziesz:
y poznasz zem ia PAN zbawiający
ciebie / y odkupiciel twój / mocarz Ja-
kobów. ¹⁸ Míasto miedzi nanióse zło-
ta / a míasto zelaza nanióse srebra: a
míasto dzierwa / miedzi: a míasto ka-
mien / zelaza: y poloze nanióse
twoje pokóy / a przelozone twoje
sprawiedliwosc. ¹⁹ Nie vślyśa wiecey
nieprawosci w ziemi twojej / spusto-
szenia y plondrowania w granicach
twoich: a zbawienie osiedzie mury
twoje / a twoje bramy chwalenie.
²⁰ Nie bedzie w ciebie wiecey słońce
swiatloscia wednie / ani iasnosć s-
zyca oświeci cie: ale bedzie tobie
PAN swiatloscia wieczna / y Bóg
twój na chwale twoje. ²¹ Niezaydzie
wiecey słońce twoje / y nie vmnięsy
sie k sieżyc twój: bo PAN bedzie to-

Bramy ko-
ściół Chri-
stusowego
Apoc. 21.
g 25.
Królestwo
które nie
służy ko-
ściółowi
Chrystusa
wemu, zgi-
nie.

Nieprzyla-
ciele swoje
kościół
Chrystusow
nawrócił.

Wczynis cie
wielmożną y
wesołą wie-
cznie, Hebr.
Bogactwa
kościół
Chrystusa
w jego od
królów.

Míasto wra-
dników two-
ich, H.
A míasto pro-
łożonych two-
ich, H.

Chwała Bo-
za.
Apoc. 21. g
23. y 22. a 5.

²² CHRISTUS.
O rozmno-
żeniu y
wielkiej
slawie ko-
ściół Chri-
stusowego.

²³ wys. 49. e28

²⁴ z boku (two-
go) wychowa-
ia sie, H.

Znaczy pre-
dkości na-
wracają-
cych sie do
kościół.
Abó, Tháris
H.

²⁵ w podobá-
niu, H.

21 bie światłością wieczną / y dokonają
sie dni smutku twego. ² A lud twój
rośyſcy ſprawiedliwi na wieki odzie-
dzą ziemię / plód ſzczepienia mego /
uczynęć ręk moich ku wſtawieniu.

22 Namnięſzy rozmnoży ſie w tyſięc /
a małutki w naród namocnięſzy :
ia PAN czasu ſwego przedko to w-
czynię.

ROZD. LXI.

Duch PANSKI
na mnie / przeto
że mie PAN po-
mazał : poſtał
mie aby ch oſnay
mił cię ym / a
bych leczył ſtru-

ſonę ſercem / y opowiedział wie-
nióm wyzwolenie / a zamięnionym o-
twarcie : ² Abych opowiadał rok v-
blagálny PAN V / y dzień pomſty
Boga naſzego : ³ aby ch cieſzył roſy-
tkie płaczące : ⁴ aby ch położył płá-
czącym Sion / y dał im ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰

ROZD. LXII.

Dla Sionu nie
zamilcze / a dla
Jeruzalem nie v-
spokoie ſie / a z wy-
niidzie iako ias-
noſe ſprawiedli-
wy iego / a zbawi

ciel iego iako kaganiec zapali ſie. ² A
wyzrą narodowie ſprawiedliwego
twego : y wſyſcy krolowie zacnego
twego : y nazową cie imieniem no-
wym / które vſta PANſkie miáno-

3 wac beda. ⁴ A bedzieſ koronę chwa-
ly w rece PANſkiej / y koronę krole-
ſtwá w rece Boga twego. ⁵ Nie be-
da cie wiecéy zwac opuſzczoną / y zię-
mia twoia nie bedzie wiecéy zwana
ſpuſtoſzona : ale cie beda zwac / wo-
la moia w niéy / a ziemia twoia oſa-
dzoną / bo ſie PAN V v podobalo w
tobie / a w ziemi twoiej mieſzkac beda.
6 ⁷ Bo bedzie mieſzkal młodzieniec
z panna / y mieſzkac beda w tobie ſy-
nowie twoi. ⁸ A bedzie ſie wſelil oſ-
blubieniec z oblubienice / y bedzie ſie
wſelil z ciebie Bóg twój. ⁹ Na mu-

² abo beda ſe
radować z
działu ſwego
H.

² abo, mocné,
Hebr.

⁷ Bo iako pý-
mie młodzie-
niec panna ,
iako pýmo
dziebie, H.
⁸ A iako ſe
wſelil, H.
⁹ tak ſe be-
dzie, H.

Christus
poſtany
na opowia-
danie Es-
wányeli-
iáy, tak to
o ſobie wy-
kláda,
Luk: 4. c. 18.

Mat: 5. a. 5.

² abo, ozdoba,
H.

Wys: 8. d. 12

Zacnoſe ká
planów no-
wego jako-
mu.

Kościół iáſny
y widziány.

Opryſciu
P. Chriſtu
ſowym, y
nawroce-
niu pogan

² abo, ſprawie-
dliwość, H.
² abo, zbawie-
nie, H.

² co ieſt, ko-
ściołem Chri-
ſusowym.

²Doktry y
pasterze.

³odpoczynie-
nia.

⁴w czterech,
H. Wni-
bosc
wstąpienie
P. Chrystu-
sowe opisu-
ie z podzi-
wieniem
aniołów :
z Edom, to
jest, z kie-
mie, z Bo-
fri, to jest,
z Jeruzal-
em, albo z
utrapie-
nia.

⁵meki y śmier-
ci,
⁶Apo. 19. c. 11
⁷albo, odkupio-
nych moich,
H.

⁸zbawilomig
Hebr.

⁹Wspomina
dobrodzie-
stwa Boże
nada i gracie.

¹⁰albo, z dół,
H.

¹¹Święci i jako
nas niewie-
dzą

rzecz twoich Jeruzalem postawiłem
stróżę/cały dzień y całą noc na wie-
ki nie umilkną. Którzy wspomnienie
PANA/niemilczcie/ a nie dawaj-
cie mu milczenia / aż vmocni/ y aż
postawi Jeruzalem chwałę na ziemi.
Przysiągł PAN na prawice swoje/ y
na ramię mocy swej : jeśli dam pfe-
nice twoje wiecęg na potarmi nieprzy-
iaciom twoim/ jeśli będą pie syno-
wie obcy wino twoje / na któreś pra-
cowało. Bo którzy ie zbierają/ iesc
ie będą/ y chwalić PANA: y którzy ie

znoszą/pie będą w sieniach świętych
moich. ¹⁰Przechodźcie/ przechodźcie
przez bramy/ zgotujcie drogę ludo-
wi/ równajcie drogę/ zbierajcie ká-
mienię/ a podnieście chorągiew na
narody. ¹¹Oto PAN dał słyszeć na
kończynach ziemi. mówcie sobie Si-
on : Oto zbawiciel twój idzie/ oto za-
plata iego z nim/ a dzieło iego przed
nim. ¹²A nazową ie ludem świętym/
odkupionemi od PANA. A ciebie
nazową/ sukanyim miastem/ a nie o-
puszczonym.

¹³wys. 57. d. 15.

¹⁴Mat. 21. a. 5.
Zach. 9. b. 9.

ROZDZ. LXIII.

Toż to jest /
który idzie z E-
dom w farbo-
wanych ścicach
z Bosry: ten pie-
śny wsłacie swo-
ię/ idący w mno-
stwie mocy swojej : Ja który mówie
sprawiedliwość/ a iestem obrońcą na
zbawienie. ²Czemuż tedy czerwone
jest odzienie twoje / a ścicy twoje iako
tłoczących w prąsie : ³Samem tło-
czył prąse/ a z narodów niemaś me-
ża zemna : tłoczyłem ie w zapalczy-
wości moiej/ y podeptałem ie w gnie-
wie moim/ y przystąpił krew ich na śc-
icy moie/ y spluskałem wszytkie odzie-
nia moie. ⁴Bo dzień pomsty w ser-
cu moim/ rok odkupienia mego przy-
szedł. ⁵Ogledowałem sie / a nie było
pomocnika : szukałem/ a nie było kto
by ratował : y zbawiło mi ramię mo-
ie/ a rozgniewanie moie to mnie wspo-
mogło. ⁶A podeptałem narody za-
palczywości moiej/ y vpoitem ie w
rozniewaniu moim / y zrzuciłem
moc ich na ziemię. ⁷Milosierdzia
PANskie wspominać bede/ chwale
PANską za wszytko co nam PAN
oddal : y za mnostwo dobra domo-
wi Izraelowemu/ które im dał wed-
ług iasławości swej/ a według wiel-
kości milosierdzia swego. ⁸A rzekł :
Wspatżcie iednak lud to mój/ syno-
wie nieprzyjaczy sie : y stał sie im zbá-
wicielem. ⁹W każdym vciśku ich nie
był vciśmiony/ y anyś oblicza iego
zbawił ie : w miłości swej y w iasła-

wości swej on ie odkupił/ y nosił ie/ y
podwyszył ie po wszytkie dni wieku.
¹⁰Ale oni ku gniewu pobudzili y utra-
pili ducha świętego iego/ y obrócił
sie im w nieprzyjaciela/ y sam ie zwo-
iował. ¹¹A wspomniat na dni wieku
Mojżesowe/ y ludu swego : ¹²Gdzie
jest który ie wywiódł z morza/ z pąsté-
rzm trzody swojej : gdzie jest który
położył w posrzedku iego ducha/ świę-
tego swego : ¹³który wywiódł za prą-
wice Mojżesá ramięmi maiestatu
swego : który przeciął wody przed ni-
mi/ aby sobie uczynił imie wieczne :
¹⁴który ie wywiódł przez głębokości
iako konia w puszy nieswankujące-
go. ¹⁵Jako bydle na polu stepujące/
duch PANski był przewodnikiem ie-
go/ także przywiódł lud twój abyś so-
bie uczynił imie sławne. ¹⁶Poyrzyż
niebá/ a obacz z miesztania twego ś-
więtego/ y chwały twoiej : gdzie jest
zarzliwość twoią/ y moc twoią/ mno-
stwo wnetrznosci twoich/ y liłości
twoich : zabámowały sie odemnie.
¹⁷Bos ty oćiec náš/ a Abrahám o nas
nie wiedział/ y Izrael nie znał nas :
tyś PANIE oćiec náš/ odkupiciel
náš/ od wieku imie twoie. ¹⁸Czemuś
nam PANIE dopuścił błądzić z
drog twoich : Zatrwardziłeś serce ná-
śe abyśmy sie ciebie nie bali : naródc
sie dla slug twoich/ dla potolenia
dziedzictwa twego. ¹⁹Jako nie po-
siedli lud twój święty : nieprzyjacie-
le náśy podeptali świątnice twoie.
Staliśmy sie iako na początku/
gdys nie pánował nad námi/ ani
wzywano imienia twego nad námi.

²⁰albo, święto-
ści, H.

²¹Exo. 14. c.
29.

²²Deur. 26.
d. 15.
Baru. 2. d. 16

²³niema nas
za syny ze-
śmy ciebie o-
puszcili.

Abrahám o nas nie wiedział.] To jest/ nie

znał nas za syny : żesmy my od Boga odstą-
pli-

pili/ Abrahám sie téż nie zna do nas dla grzechów naszych. Jako téż rzecze Pan do potępionych: Nieznam was. że ich nie będzie znat za swoje wybrane. Tak to wykłada Hieronim S. Przydanie téż Augustyn S. iż ieste na on czas przed przysięciem pana Chrystusa / świeci nie byli w niebie y Bogá nie widzieli / przeto téż mogli niewiedzieć o potomkach żyjących / gdyż przyrodzonym rozumem / wómarli wiedzieć niemoga co czynią żywi / tylko co im pan Bóg objawi / ábo co w panu Bogu widza. Ale teraz świeci bedac w niebie / widza Bogá y wszystko co im należy wiedzieć /

widza: przetoż wiedza sprawy y modlitwy żyjących. Augu: lib. de cura pro mortuis c. 13.
Czemus nam dopuścił błędzić z dróg twoich, zatwardziłeś serce nasze. J Tak pisano s. według zwyczajów swego mówi / iż kiedy ludzie dla grzechów swoich nie są godni dla łaski Bożej ktoraby je oświeciła y zmiękczyła / Pan Bóg dopuszcza im błędzić / y serca ich grzechami zatwardzić: wszakże Bóg nie jest przyczyna grzechu y zatwardzenia / ale człowiek sam / ktorzy grzechami swymi łaskę Bożą utracą. Czytaj téż / Exod: 10, ver: 20.

Zatwardzenie y ślepotą z kad?

ROZD. LXIII.

Bys rozdarł niebiosá / y zstąpił: od oblicza twego góryby spłynęły. Jako wypalenie ognia w schłyby / wodyby gorzały ogniem / aby znátomé bylo imie twoie nieprzyjaciółom twoim: od oblicza twego trwożyłyby sie narody. Gdy uczynisz dziwy / nie wytrwamy: stapięs / á od oblicza twego góry spłynęły. Od wieku nie słycháli / ani do vsu ich doszło: oko nie widziało Boże bez ciebie / coś nas gotował oczekawájącym ciebie. Zábieżales wesełacému sie / á czyniącemu sprawiedliwość: na drogách twoich będą cie wspominać: otos sie ty rozgniewał / y zgrzeszyliśmy: w nichesmy zárośe trwali / á będziemy zbawieni. A stálisiny sie iáko nieczysty wsyt

1

A

2

3

4

B

5

6

6

A iáko smát miesięcznéy niewiaśty wsytłki sprawiedliwości nasze J Tęstowá Zeretcy wstáwicznie w gębie máta / chcąc zgáńić święte y sprawiedliwe uczynki chrześciańskie. Alec bárzo wielka w tym ślepotę swoje pokázuia dla tych przyczyn. Naprzód iż tu Izaiasz nie mówi o sprawiedliwych ludziach / ále o ludziach bezbożnych / dla ktorých Jeruzálem miało bydź podané królowi Babilonskiemu. Bo tak prorok wyszły troche mówił: Otos sie ty rozgniewał y zgrzeszyliśmy, y potym przydaje / Niemasz ktoby wyzwał imienia twego. A tak mówi tu w osobie słych ludzi. A choćciac tu mówi prorok iáko by o wsytłich ludziach: tedy to jest obyczaj pisma s. iż mówiąc o niektórych / wsytłim przymawia: tak masz Gen. 6. wseltkie ciało zepsowáto drogę swoję / á wódy / toe był spras wiedliwy. O czym szerzy piśe Augustin. lib. de vaitate Ecclesie c. 12. Druga przyczyna /

C

7

8

9

10

D

11

12

cy my / á iáko smát miesięcznéy niewiaśty wsytłkie sprawiedliwości nasze: y opadálisiny wsytłcy iáko liście / á nieprawości nasze iáko wiatr zniósłly nas. Niemasz ktoby wyzwał imienia twego / ktoby powstał y trzywał ciebie: zakryles twarz twoię od nas / y roztrąciłes nas w rece nieprawości nasze. A teraz PANIE tys jest oćiec nasz / á mysiny błoto: y tys twórcá nasz / á dzieło rąk twoich wsytłscy my. Nie gnieway sie PANIE bárzo / á nie pomni wiecey nieprawości nasze: oto weyjrzy / mysiny wsytłscy twódy lud. Miaszto święteż twego / sstało sie pusté / Sion pustynią zostal / Jeruzálem opuściáło. Dóm poświęcenia naszego / y chwały naszej / gdzie cie chwalili oycowie nasi / sstał sie pogożeliskiem ognia / y rośytłkie kochania nasze obrocný sie w rozwałiny. Izali nád tym zámamnieś sie PANIE / zámylezys y utrapis nas bárzo?

Plugawiny, H.

Wyznawcy grzechy á o wybawie nie prosí.

Psa: 78. b 9.

ábo, świętości twoię, H.

ábo, święty nie nasze, H.

Temi słowami znaczy prorok iáko prás gnał aby Bóg pokazał wsech mocność swoję wzbawiający naród ludki przez przysięcie Chrystusa wé.

1. Co: 2. b 9

Protest, w grzechach ále przez miłosierdzie boga ále z bawieniem.

Sprawiedliwości które są plugawé.

ROZDZ. LXV.

zukałi mie kto
rzy sie pierwey
nie pytali / nalezli
ktorzy mie nie
szukali / rzektem:
Owom ia / owom
ia do narodu /

1 ktorzy nie wyzywali imienia mego. Roz-
2 sciagalem rece moje przez wszystkie
3 dzien do ludu niewiernego / ktorzy cho-
4 dzi droga nie dobra za myslami swymi.
5 "Lud" ktorzy mie tu gniewu przy-
6 wodzili przed obliczem moim zawiodly:
7 ktorzy ofiary czynili w ogrodzich / y
8 ofiaruili na ceglach. Ktorzy mieszkali
9 w grobiach / a w zbiorach balwan-
10 stich spiala: ktorzy iedza swinie mie-
11 so / a polowka obzydla w naczyaniach
12 ich. Ktorzy mowia: Odstap ode
13 mnie / nie przystepuy do mnie / bo nie
14 czysty jest: ci beda dymem w zapal-
15 czywosci moiej: ogniem gorzacym
16 przez caly dzien. Oto napisano jest
17 przede mną: nie zamilcze / ale oddam /
18 y odpłace na łonoich / nieprawosci
19 wasze / y nieprawosci oycow waszych
20 spolem / mowi PAN / ktorzy ofiaro-
21 wali na goriach y na pagorkach wia-
22 gali mie: y odmierzcie sprawe ich pier-
23 wosa do łonach. To mowi PAN:
24 Jako gdyby naleziono ziarno w gro-
25 nie wina / y rzeczonoby: Nie psuy go /
26 bo błogosławienstwo jest: tak wcz-
27 nie dla slug moich / ze nie zatracę w-
28 sytkiego. A wywiode z Jakoba na-
29 sienie / a z Judy dzierzawce gór mo-
30 ich: y odziedzicza iz wybrani moi / a
31 sludzy moi beda tam mieszkac. A be-
32 da pola chlewami trzod / a dolina A-
33 chor legowistwem bydlu ludowi me-
34 mu / ktorzy mie szukali. A wy ktorzy-
35 scie opuscili PANA / ktorzy scie zas-
36 pomnieli góry swietey moiej / ktorzy
37 stawiacie stół Fortunie / y ofiaruiecie
38 na nim. Policze was mieczem / a w-
39 syscy w porazce wpadniecie: przeto
40 izem wolal / a nie odpowiedzieliście:
41 mowilem a nie sluchaliście / y czyni-
42 liście zlosc w oczu moich / a czegom

13 ia niechcial obraciscie. Przeto to mó-
14 wi PAN Bóg: Oto sludzy moi iesc
15 beda / a wy latnacie bedziecie: oto slu-
16 dzy moi pie beda / a wy wpragniecie:
17 "Oto sludzy moi weselic sie beda / a
18 wy sie zarostydziecie: Oto sludzy moi
19 wytkrytac beda od radosci serdec-
20 zney / a wy bedziecie wolac od bolesci
21 serca / y od skruszenia ducha wasze be-
22 dziecie. A zostawicie imie swe na
23 przysiege wybranym moim: y zabije
24 cie PAN Bóg / a slugi swe nazowie
25 "inym imieniem. W ktorym kto
26 błogosławiony jest na ziemi / bedzie
27 błogosławiony w Bogu Amen: A
28 kto przysiega na ziemi / bedzie przy-
29 siegal w Bogu Amen: iz zapomnio-
30 ne sa pierwsze weisci / iz zakryte sa
31 od oczu moich. Bo oto ia tworze
32 niebiosy nowe y ziemi nowa / a nie
33 beda w pamieci rzeczy pierwsze /
34 ani przyda na mysl. Ale sie bedzie-
35 cie weselic y radowac az na wieki z
36 tego co ia tworze: bo oto ia tworze
37 Jeruzalem radoscia / a lud tego we-
38 selem. A radowac sie beda w Jeru-
39 zalem / y weselic sie beda w ludu mo-
40 im / ani sluchac bedzie w nim wie-
41 cey glosu placzu / y glosu wolania.
42 "Nie bedzie tam wiecay niemowia-
43 tka dniow / y starca ktorzyby nie wy-
44 pelnil dni swoich: bo dziecie stole-
45 tne vmrze / a grzesnik stolecny prze-
46 flety bedzie. A pobudza domy / y
47 beda mieszkat / y nasadza winnice /
48 a beda iesc owoce ich. Nie beda
49 budowac a inzy bedzie mieszkat: nie
50 beda sadzic a inzy bedzie tadt: bo ia
51 ko dni dziewa beda dni ludu mego /
52 a czynki tak ich starzeja sie. Wy-
53 brani moi nie beda robic prazno / ani
54 beda rodzic w zatwozeniu: bo na-
55 sienie błogosławionych PANstich
56 sa y wnukowie ich z nimi. A bedzie
57 pierwey niz zawolaja ia wyslucham:
58 iescze oni mowic beda a ia wyslyse.
59 Will y baranek beda sie pasc spo-
60 lem / lew y wol beda iesc plewy: y we-
61 zowi proch chlebem iego: nie beda
62 skodzic ani zabiac na wszystkie gorce
63 swietey moiej / mowi PAN.

Wesele
wiernych a
skaranie nie
wiernych.

na przeklana
niez H.

Chrześciani

prawdzi-
wym, H.

prawdzi-
wym, H.

Apoc. 21. a 1

Chrystus

wszystko w

kościół

swym odo-

nowil, no-

mi Aposto-

lowie, no-

wy lud, no-

ne ceremo-

nie, nowy

zakon.

bo wszystko z

weselem ier-

pią dla pana

Chrystusa.

Rozum do-

skonal y ma-

drose spra-

wiedliwych

chrześcian.

Psa. 31. b 5.

wys. 11. a 6.

Zgodą y

pokoy ko-

ściotach Chri-

stusowego.

Poganów
na wrócenie
a Zydów o-
drzucenie.
Rzy. 10. d 20

"abo, do ludu
H.

chce wi-
dzić co od 74
martych,

moses, H.

błogosławień-
stwo jest w
nim, H.
Synowie Ja-
koba ducho-
wni.

dam im mie-
skanie swro-
kie y pożyre-
czne.

Grozi nie-
wiernym.

Przyt. c 24.
Ier. 7. c 23.
miz. 66. b 4.

ROZD. LXVI.

O mowi PAN:

Tiebo stolicę
moją / a ziemię
podnóżkiem nóg
moich : co to za
dom który mi
zbudujecie / a co

to za miejsce odpoczynwania mego :

Wszystko to reka moja uczyniła / y
wszystko to stało się / mówi PAN. ale
na kogoż wyzrzesz / iedno na wbożuch-
nego y na skruszoneg duchem / a drżę-
cego na słowa moje :

Kto osiarnie
woli / iako ktoby zabił człowieka :
Kto zabija bydło / iakoby psu mógł
wyjść : kto osiarnie obiera / iakoby
krowie świnię osiarnował : kto w spo-
mina kądzielo / iakoby też białwano-
wi błogosławił. To wszystko obrali
na drogach swoich / a w brzydlivo-
ściach swych kochali się dusza ich.

Przetóż y ia obióre nagrawania ich /
a czego się bali to przywiode na nie :
ponieważ wolałem / a nie był ktoby
odpowiedział : mówiłem / a nie słu-
chali : y czynili złość w oczu moich / a
czegom niechciał obieraćli.

Slu-
chajcie słowa PANSKIEGO któ-
rzy drżycie na słowo jego : mówili
bracia waszy nienawidzący was / y
wyganiający dla imienia mego : niech
będzie PAN wstawion a wyzrzymy w
wesele waszym : ale się ci zawstydzą.

Głos ludu z miast / głos z kościo-
ł / głos PANA oddawałającego za-
placie nieprzyjaciółom swym. Piér-
wéy niżli rodziła / porodziła : Piér-
wéy niżli przyszedł czas porodu
iay / wrodziła / mężczyznie. Któż kie-
dy słychał taką rzecz : a kto widział
temu podobną : izali rodzić będzie zie-
mia za ieden dzień : abo się splodzi
naród zarazem iż rodziła y porodziła

Sion syny swoje : Izali ia / który
czynię że insey rodzą / rodzić nie bede /
mówi PAN : Izali ia / który innym
daje rodzenie / nieplodnym bede / mó-
wi PAN Bóg twój :

Weselcie się z
Jeruzalem / a radujcie się w nim w-
szyscy którzy ie miłujecie : weselcie się
z nim weselem wszyscy którzy się sme-
cicie dla niego. abyscie esali / y nasy-
cili się pierśiami pociechy jego : aby-

ście doili / y rostkossami opływali ze
wielkiej chwały iay. Bo to mówi
PAN : Oto ia obróce na nie iako
rzekę pokoiu / a iako strumień zalewa-
jący chwałę narodów / która ssać be-
dziecie : przy pierściach was poniosą /
a na kolanach beda się z wami pie-
ścić. Jako gdy kogo matka pieści /
tak was cieścić bede / a w Jeruzalem
wciessenie będziecie. Wyzrzycie / y roz-
weseli się serce wasze / a kości wasze iako
trawa zakwitną / y poznana będzie
reka PANska sługam jego / y roz-
gniewa się na nieprzyjacióły swoje.

Bo oto PAN w ogniu przyjdzie / a
iako wichler poczwornie jego : odda-
wac w zagniewaniu zapalczywość
swoją / a łajanie swe w płomieniu o-
gnia. Bo ogniem PAN rozszadzą
będzie / a mieczem swym wielkie cia-
ło / y namnoży się pobitych od PA-
NA / którzy się poświęcali / y za czy-
ste się mieli w ogrodach za dzwiami
we wnętr / którzy iedli swinię mięso /
y obrzydłości / y myśli : spólem zniszczeni
beda / mówi PAN. A ia uczynię ich /
y myśl ich : ide aby ch zebrał ze wszy-
tkimi narody y językami / y przyda a
ogładać chwałę moją. A włoży na
nie znamie / y posle z tych którzy za-
chowani beda / do narodów na mo-
rze / do Afryki / y do Lidii ciągną-
cych strzały : do Włoch y do Greci-
iay / do wysp daleko / do tych którzy
nie słyszeli o mnie / y nie widzieli chwa-
ły mojej / y opowiedzą chwałę moją
poganóm. A przywiode wszystkie
bracia wasze ze wszech narodów w
dary PANV / na koniach y na po-
czwornych / y na lektykach / y na mu-
lách / y na karach na górze świętej mo-
jej Jeruzalem / mówi PAN : iako gdy-
by przyniesli synowie Izraelowi dar
w naczyniu czystym do domu PAN-
skiego. A nabiorę z nich kapłanów
y Lewitów / mówi PAN : Bo iako
niebiosy nowe / y ziemia nowa / które
ia czynię / że stoja przedemną / mówi
PAN : tak będzie stać nasienie wasze /
y imie wasze. A będzie miesiąc z mie-
siacą / y sabbat z sabbatu : przyjdzie
wielkie ciało aby się kłaniało przed
obliczem moim / mówi PAN : y wy-
stąpi / a wyzrzą trupy mężów / którzy
wystąpili przeciwko mnie : robać ich

Odrzucenie
ofiar staré-
go zakonu.
Dzie. 7. f. 49.

O narodze-
niu Chri-
stusowym.
To iest, Piér-
wéy niż znak
iaki był poro-
dzenia.
Christusa.
Abó, iest v-
rodkona, H.

O plodno-
ści y sta-
wie kościo-
ła Christu-
sowego.
Wzyna
wiernie do
weseła.

Pokój w
kościel
Christusa-
wym.

Dzień sa-
dny.

Wiem wasyn-
ki.
Wznowe
nie pogan
do kościo-
ła przez A-
postoly.
Kryż świe-
tego.

Kapłani
kościół
Christusa-
wego.

(Ze) od mie-
siac do mie-
siac, a od sa-
bathu do sa-
bathu będzie
przychodzić,
H.
Bo, H.

Abó, obrzy-
żeniem, lub
naśmiewni-
skiem.

Kapłani no-
wego zakonu

nie zdechnie / a ogień ich nie zgaśnie:
y beda aż do sytości widzenia wos

mu ciálu.

21

Y nabiorę z nich kapłanów y Lewitów. I
Tę słowá Hieronym s. wykláda o kapłan-
mich nowego Testamentu / powiádać iż
gdy Joziaś proroknie mówiąc / Nabiorę z nich
kapłanów, dla tego to obiecuje / że w nowym
Testamencie mieli się rodzić kapłani / z ie-

dnęj fámilię / iáko przed tym w starym za-
nie z pokolenia Lewi y Aarona: ale mieli by-
obierać z wszystkich narodów y ludzi. Co y
teraz widzimy / że się tak działo y dzieje w Ko-
ściele Bożym.

PROROCTWO IEREMIASZOWE.

ROZDZIAŁ I.

IOWA

Jeremia-

śa syná

helcyaso

węgo / ká

planów /

któzy by-

li w Aná-

thoth / w

ziemi Beniamin. Które słowo PAN

SKIE stało się do niego za dni Jozia-

śa syná Amon króla Judyckiego / trzy

następnego roku królestwa jego. A sta-

ło się za dni Joakima syná Joziaso-

węgo króla Judyckiego aż do skónce-

nia iedenastego roku Sedeciasa

syná Joziasa króla Judyckiego / aż do

przeprowadzenia Jeruzáleu / miesia-

cá piąte. A stało się słowo PAN-

skie do mnie / mówiąc: Pierwéy

nizlim cię utworzył w żywocie / zna-

tem cię: y pierwéy nizelis wyszedł z ży-

wota / poświęciłem cię / y prorokiem

miedzy narody dałem cię. A rzé-

kłem: A a PANIE Boże: oto nie

ymiem mówić / bom ja iest dzieciná.

A rzékł PAN do mnie: Nie mów:

Jestem dzieciná: bo ná wszystko ná

co cię posła pójdziesz y wszystko co

kolwiek ci rozkáże mówić będziesz.

Nie bój się oblicza ich: bom ja z to-

ba iest / abym cię wybawił / mówi

PAN. A wyciągnął PAN rękę

swą / y dotknął się ust moich: y rzékł

PAN do mnie: Odm dal słowá mo-

ie w usta twoie: Odm cię dziś po-

stanowił nád narodami y nád króle-

stw / abys wyrywał / y káził / y wytrá-

cał / y rozwalal / y budował y sádził.

A stało się słowo PANskie do

mnie mówiąc: Co ty widzisz Jeremi-

aszu? rzékł: Laszę / czuąc / ja wi-

dze. A rzékł PAN do mnie: Do-

biesz widział: -bo ja / czuę bede ná

słowem moim abym te wypełnił. A

stało się słowo PANskie powtóre

do mnie / mówiąc: Co ty widzisz: y

rzékł: Garniec / podpalony ja wi-

dze / a oblicze jego od północy. A

rzékł PAN do mnie: Od północy o-

tworzy się zło ná wszystkie obywatel-

ziemie. Bo oto ja zwołam wszystkie

rodzaje królestw północnych / mówi

PAN: y przyjdą y postawią każdy

stolice swą w wesściu bram Jerozo-

limskich / y ná wszystkich murách jego

wokół / y ná wszystkich miástách

Judyckich. A bede mówić sády mo-

ie z nimi / o wszeláką złość ich / którzy

mnie opuścili a ofiarowali bogóm ob-

cym / y kłaniali się robocie rąk swoich.

A tak ty przepász biodra twoie / a w-

stań y mów do nich wszystko co ja ka-

że tobie. Nie bój się oblicza ich: bo

ja uczynię że się nie zleknieś twarzy

ich: Abowiém ja uczyniłem cię dziś

miástem obrońny / y słupem żelazny /

y murem miedziánym ná wszystkiey zie-

mi / królóm Juda / ksiązétóm jego y

kapłánóm y ludowi ziemie. A beda

walczyć ná cię / a nie przemogą: bom

ja z tobą iest / mówi PAN / abych cię

wybawił.

niś: 18. a 7

Laska cgu-
iaca.

Abó, migda-
łowa, abó spie-
śać się, H.
to iest, goro-
wá bić.

Abó, postie-
śa się z sło-
wem, H.
Garniec

wrzący.
Abó, wrzący
H.

Abó, Babilonu
który iest ku
północy.
Niś: 4. b 6

to iest, wy-
dam wyrok
mój ná nie-
Hebr.

Abych cię
nie zadrácił
przed obli-
ciem ich, H.
niś: 6. g 27

Jeremiaśa
posłał Bóg
opowiadać
spustoszenie
Jeruzolimy.

1

A

2

3

4

5

6

7

8

9

10

Abó, abó, H.

Jeremiaś kto
był.

Jeremiaś z wiosły Anáthoth trzy mile od
Jeruzáleu / z rodu kapłánskiego / iest z ży-

wocie mátki swoięy od Boga poświęcony / y
ná prorokowanie wezwány / záz w dziecin-

stwieswoim poczat prorokowac. A proro-
kował przez lat 41. w ziemi Judzkiej / za cza-
su piasci królów / Josiasa / Joachasa / Joaci-
ma / Joacina y Sedeciasa. Po tym zaprowa-
dzeniu ludu do Babilonu / prorokował też w
Alegyptie gdzie go z soba zaprowadził osta-
tek ludu / ktorzy do Alegyptu nad rozkazanie
Boze wcielili 4. król. 22. 23. 24. 25. y tamże od-
nich w kamionowane y mart / y pogrzebion jest
na onym miejscu gdzie pierwey król Phara-

on mieszkal. Aż odegnawszy modlitwa swa
od one miejsca / Alegyptian y od kasania Aspi-
dów wyzwolił / przeto mu tam Alegyptianie
z wielkim nabozenstwem cześć wyrządzali.
Ten spustoszenie miasta Jeruzalem / y ziemię
Judzkiej / nie tylko w duchu widzial y prze-
powiedzial / ale oczyma cielesnymi ogladal /
y lamenty y narzekaniem czworakom oplá-
kal. Żył Jeremiasz we stu y pięćdziesiąt lat
po Josiasu.

ROZDZIAŁ II.

Sstało sie slo

wo PANskie do

mnie / mówiac :

Idź a wolay do

wsu Jeruzalem /

mówiac / To mó-

wi PAN: Wspo-

mniałem na cie /

lituizac młodości

twoiej / y miłości zrekowania twe-

go / gdys chodźila za mną na puszczy /

w ziemi której nie sieja. Swiety J-

zrael PAN / pierwoctny zboza iego /

wszystcy ktorzy go pozeraja / grzesza :

zle przydzie na nie / mówi P A N.

Sluchajcie słowa PANskiego do-

mie Jakob / y wszystkie rodzaje domu

Jzraelowego. to mówi PAN: Co

za nieprawosc nalešli we mnie oyc-

wie waszy / iż sie oddalili odemnie / a

chodzili za nieczemnością / y sstali

sie nieczemnymi : A nie mówili :

Gdzie jest PAN / który nas wywiódł

z ziemi Egypckiej / który nas pro-

wadził przez puszcza / przez ziemię nie-

mieszkálną y bezdrożną / przez ziemię

pragnienia y obraz smierci : przez zie-

mie w której nie chodźil mąż / ani

mieszkal człowiek : A wprowadziłem

was do ziemi Barmelu / abyście ie-

dli owoc iey / y co nalepszego iey : a w-

sedłszy splugawiliście ziemię moie / y

dźiedzictwo moie uczyniliście obczy-

ni dlości. Bapłani nierzekli / gdzie

jest PAN : a umieiacy zakon nie zna-

li mie / y pasterze wykraczali przeci-

wko mnie : a prorocy prorokowali

przez Baala / y chodzili za baltwany.

Przetóż iesze bede sie zwaami pra-

wował / mówi PAN / y z syny waszy

mi bede sie spierat. Przędźcie do

wyspów Cetym a obaczcie : y do

Cedar posłicie / a przypatrzcie sie

piłnie y obaczcie / iesli sie co takowego

sstało. Jesli naród odmiemil bogi

swoie / a zaiste oni nie są bogowie : a

lud mój odmiemil chwale swą w bál-

waná. Zdumieyćcie sie niebiosá nad

tym / a bramy iey spustoscie sie báz-

zo / mówi PAN. Bo dwie złości v-

czynil lud mój : Mnie opuścił żrób-

dło wody żywey / a wtopali sobie cy-

sterny / cysterny rozwalone / które nie

moga wody zatrzymać. Izali nie-

wolnik jest Izrael / abo z niewolnika

doma wrodzony : czemuż sie tedy sstał

lupem : Nań rzeceli lwowie / y wy-

dalil glos swóy / obrócili ziemię iego w

pustynię : miastá iego spalone są / a

niemáś ktoby w nich mieszkal. Sy-

nowie też Memphis y Japhnes zcu-

dzolozyli cie aż do wierzchu głowy.

Izali sie to nie sstało tobie żes opu-

ściłá P A N A Boga twego onego

czasu / którego cie prowadził droga :

A teraz czego chcesz na drodze Egi-

ptskiej zebys piłá wodę metny : a

co masz z drogi Asyryczyków abyś

piłá wodę rzeki : Starze cie złość

twojá / a odwrócenie twoie zfuła cie.

Wiedz a obacz / że zła a gorzka jest

rzecz żes ty opuściłá P A N A Boga

twego / a iż niemáś boiaźni moiej v

ciebie / mówi P A N Bóg zastepow.

Od wieku złamałás iármó moie /

rozewałás związki moie / y mówi-

łas : Nie bede służył. Albowiem ná

káżdym págoru wysokim / y pod ká-

żdym drzewem gáleziŹnym pokládá-

łas sie ty nierządnicó. A iam cie ná-

sádził winnicą wyborną / wszystko ná-

sienie práwé : iákożesmi sie tedy od-

mieniłá w nieprawé / winnicó obca :

Choćbys sie wymyślá sálétrę / y ná-

mnożyłabyś sobie ziela borith / plu-

gawionás jest w nieprawości twóej

przedemną / mówi P A N Bóg. Já-

ko mówis : Nie splugawilám sie / za

Baalim nie chodzilám : obacz drogi

twoie w dolinie / wiedz cos czynilá : wiel

bládzicá przedká wyprawuizca drogi

swoie. Džila oslicá przywyklá pu-

sczey / wcheci dusze swóej przyciágnelá

Bogá.

á zadržá-
cie, y zadržá-
cie sie, H.
Kácerstwa,
y odcze-
pienstwo.

Aluka sobie
głowa, H.

Nilowa, H.

Euphraty.

Wolność.

Złamałem
iármó twoje
rozewałem
związki two-
je, H.

to jest, bál-
wany chwá-
lilá pogórach
y gálich.

Ná: 3. b 6.

Há: 5. q 1.

Mar: 21. d 33

w gálicie
winnicó ob-
cay, H.

borith jest
zielo do wy-
mywania br-

du sposobné,

iáko y nas

mydło.

Przypomi-
na im dobro-
dzieystwa
Boże.

y ná miło-
sierdzie, H.
to jest, gáym
cie wáził za
obłubienicę.

Mich: 6. a 3

á báltwa-
ny.

ábo, cién, H.

obstity.

Káplánów
niedbáłość.

w imię Bál-
alá.

Wyrzuci-
m grzechy.

Grzechó.

kráiná A-
rájska.

Odmianá
wiary.

Wzrostku
swego, H.
Abu, w mie-
siancu iey, ro-
zest, gdy bize-
mienna cho-
dzi.

Zwzrostu
nie o popra-
wie,

Wzrostu 31-33

Wzrostu 11-13

Karania
próby.
W narodzie
pamięć, H.

25 wiatr miłości swojej: żaden iey nie
odwróci: wszyscy którzy iey szukają
nie wstają: w chorobie iey miesie-
czny nasydają. Pohamuy noge two-
26 od nągosi: y gardło twé od wpra-
gnięcia. A rzekł: Zrotpilam/ nie
uczynie: bom sie rozmylowała cu-
27 dzych/ y za nimi póyde. Jako wstyd
złodzieja gdy go zastają: tak sie za-
wstydzili dom Izraelski sami y królo-
wie ich/ księża/ y kapłani/ y proro-
cy ich/ którzy mówią dwóm: Tyś
28 jest otec mój: a kłamciowi: Tyś
mnie wodził: Obrócił ku mnie tyś a
nie oblicze: a czasu wtrapienia swego
mówić beda: Powstań/ a wydaw-
29 nas. Gdyż są bogowie twoi/ kró-
wych naczynił sobie: niechay wsta-
ną a ratują cie czasu wtrapienia two-
30 go: bo według liczby miast twoich
byli bogowie twoi/ Judo. Co sie
zemięzi prawem spierac chcecie: wszy-
scyście mnie opuścili/ mówi P A N.
31 Próżniom karal syny wasze/ karania
nie przyleci: pożarł miecz wasz proro-
ci wasze/ iako lew pustoszący/ naród
wasz. Patrzącie słowa PANskiego:
Izali puszcza sstałem sie Izraelowi/

32 abo ziemię zamierzyla: Czemuz tedy
mówił lud mój: Odeśliśmy/ nie
G przyjdziem wiecety do ciebie: Izali
zapomni panna wbiom swego/ abo
oblubienica kofulki swojej: a lud
mój zapomniat mie przez dni niezli-
33 czoné. Przecz vsilnieś okazać że jest
dobra droga twoja ku szukaniu mi-
34 ści/ królas iestczy złości twoich nasy-
czala drog twoich/ y na strzydłach
twoich/ nalazła sie krewo dusz wbo-
gich y niewinnych: nie w doléchem
ci ich nalazi/ ale we wysztych/ któ-
35 rem wysztych wspomniat. A rzekł: Jestem
ia bez grzechu y niewinna/ a
przeto niech sie odwróci zapalczy-
wość twoja odemnie. Oto sie ia pra-
wem beda rospierał ztoż/ przeto jes-
36 mowiła: Nie zgrzesylam. Jako
jes sie sstała bardo podla/ powtarza-
jąc drogi twoie: a od Egiptu bez-
37 dzieś zawstydzona/ iakos zawstydzona
od Asyria. Bo y od tego wyni-
dzieś/ a rece twé beda na głowie
twojej: bo PAN zatał wfnosć two-
ie/ a nie bedziesz mieć nic szesliwego
w niéy.

Kóra nie
ma stonca.
Mamy pana
H.

Zapomnie-
nie Bogá.

Wymowla
w grze-
chach
na króciach
Jukien, H.

nie w podko-
pianiu ná-
zła, H.
H.
H.

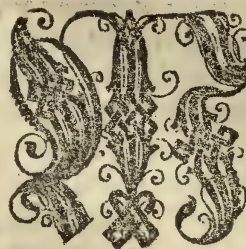
Przez sie
przechodzi
czesto, H.

od smutku y
od żalu.

23 Wielbładzica preda. Po łacinie/ Curfor
lewis, i tak pospolicie/ kto przedo biega/ by-
wa zwany Curfor, wstaje słowo żydowskie
własnie znaczy wielbładzice/ iako ie przelo-
żył Hieronym/ Iz. 60. v. 6. A tak sam Hier-
onym swoje tłumaczenie wyklada in Jerem.

24 Dłha oślica. Jest to zwierze przedie i tak
twie oddycha/ iakoby rzekł: Jako oślica dżi-
ta nabrawszy w sie wiatru pośadanego/ y
przedo bieży y nigdy iey nie pohamie/ tak ty
nie daj sie w grzechach hamować/ zé.

ROZDZ. III.

Owia pospo-
licie: Jesli opuści
mązżone swoje/ a
odszedłszy od nie-
go/ póydzie za in-
nego meża/ izali
sie wiecety do niéy
wróci: izali nie zmazana y nie splu-
gawiona bedzie ona niewiasta: a
ty cudzolożylas z wielą gawratów:
wstaje wróć sie do mnie/ mówi
PAN/ a ia ciebie przyime. Pod-
2 nies óczy twé na prośt/ a obacz
gdziebys sie nie pokladała: siadalaś
na drogach/ czekając na nie iako zbó-
3 ca na puszczy: y splugawilas ziemię
wsteczność twoimi/ y złościami
twoimi. Przeto zahamowane są kro-

4 ple dęszów/ y dżdzu pozmego nie by-
lo: sstałoc sie czoto wsteczność nie-
wiasły/ niechcialas sie stomać. A
tak przynamnię od reżczasu nasyway
mnie: Otec mój/ książe panielstwa
mego ty iestes: Izali sie na wieki
gniewac bedziesz/ abo trwac do kon-
5 ca? Otos mowiła/ y czynilas złości
y moglas. A rzekł PAN do mnie
6 za dni Josiasa króla: izalis widziat
co uczynila odwrotnica Izrael: cho-
dziła sobie na każda góre wysoka/ y
pod każdé dzewo gależysze/ y tam cu-
7 dzolożyla. A rzeklem gdy to wszy-
tko uczynila: do mnie sie wróć: a
nie wróciła sie/ A wyszala przeste-
8 pnicą siostrą iey Juda/ iż przeto że
C cudzolożyla odwrotnica Izrael/ opu-
ściłem ja/ y dalem iey list rozwodny/
a nie balá sie przestepnicą siostrą iey

na wiosnę
Hebr.

Abu, ileś mo-
gła.
Wzrostu 12-20

Izrael 30
wie dziesię-
cioro poko-
lenie: a lud
dwoie poko-
lenie, v 16-
rych potom-
stwo Dawi-
do wé królo-
walo w Ier-
uzalem.

Juda/

Wzrostu do
pokuty przy-
kładem cu-
dzolożnice.

Wzrostu 12-20

H.
na wysoki
(miejscu) H.
Przeciw-
nym którzy
są chętni
do nowych
wiar y ka-
cergw.

9 Judá / ale posła / y cudzołożyła też y
 10 oná. ¹ A łączność cudzołożstwa swé-
 go splugawiła ziemię / y cudzołożyła
 11 z kłamieniem y zdrówiem. ² A w tym
 wszystkim / nie wróciła się do mnie
 12 przestępnica siostra ięz Judá / ze wszy-
 13 tkiego serca swého / ale w kłamstwie /
 mówi PAN. ³ A rzekł PAN do mnie:
 14 ⁴ Wsprawiedliwił duszę swą odwró-
 tnicą Izrael / względem przestępnice
 15 Judy. ⁵ Idź á wolaj słowa te ku pół-
 16 noccy / á rzecześ: nawróć się odwró-
 tniczo Izrael / mówi PAN / á nie od-
 17 wróć oblicza mego od was: bom
 18 ia światy jest / mówi PAN / á nie
 19 bede się gniewał na wieki. ⁶ Wszakże
 20 wznay nieprawość twoją / żeś przeciw
 21 PANU Bogu twemu wystąpiła / y
 22 rozstrząsałaś drogi twoje obcy pod
 23 każdym drzewem galezistym / á głosu
 24 mego nie słuchalaś / mówi PAN.
 25 ⁷ Nawróćcie się synowie / nawracając
 26 się / mówi PAN: bom ia jestem wa-
 27 szym: á weźmę was iednego z miast
 28 sta / á dwu z rodziat / y w prowadze
 29 was do Sionu. ⁸ A dam wam pastę
 30 rze według serca mego / y beda was
 31 pasc w miastach / y naukę. ⁹ A gdy
 32 się rozmnożycie / y rozrodcie się na
 33 ziemi w one dni / mówi PAN / nie be-
 34 da więcej mówić: Skrzynia przy-
 35 mierza PANskiego / ani przyjdzie na
 36 myśl / ani beda ię wspominać ani
 37 nawiedzać / ani ię będzie więcej.
 38 Czasu onego beda zwac Jeruzalem

39 stolicą PANską / y zbiorą się do niej
 40 wszyscy naradowie w imię PANskie
 41 do Jeruzalem / á nie pójdą za złością
 42 serca swého niecnotliwego. ¹⁰ W one
 43 dni pójdzie dom Judy do domu I-
 44 zraelskiego / y przydą spolem z ziemi
 45 północney / do ziemi Egiptu / á o-
 46 cóm waszym. ¹¹ A iam rzekł: Jakiż
 47 cie poloże za syny / á dam ci ziemię po-
 48 żądany / dziedzictwo zacne / wyśstą
 49 narodów: y rzekłem: Bedziesz mi-
 50 zwac oycem / á zaima chodzie nie
 51 przestanieś. ¹² Ale iako gdyby wygár-
 52 dził niewiasta miłośnika swého / rá-
 53 mie wygárdził dom Izraeli / mówi
 54 PAN. ¹³ Głos / na drogach / słysan
 55 jest / płacz y krzyk synów Izraelowych /
 56 że nieprawą uczynili droge swoje /
 57 zapomnieli PANA Boga swého.
 58 ¹⁴ Nawróćcie się synowie / nawracając
 59 się / á zlecze odwrócenia wasze. Orwo-
 60 my przyszliśmy do ciebie: bos ty jest
 61 PAN Bóg nasz. ¹⁵ Prawdziwie kłam-
 62 liwe były pągi / y mnostwo gór:
 63 zaisie w PANU Bogu naszym zbá-
 64 wienie Izraelowe. ¹⁶ Wstyd poiadł
 65 prace oyców naszych od młodeści na-
 66 szej / trzody ich / y stada ich / y
 67 ciotki ich. ¹⁷ Bedziem spáć w stomo-
 68 cie naszej / y okryje nas zelazná oś na-
 69 sza: bos syny zgrzeszyli PANU Bogu
 70 naszemu / my y oycowie nasi / od młó-
 71 dości naszej aż do dnia tego: á nie
 72 słuchaliśmy głosu PANA Boga na-
 73 szego.

¹ Łączy wiel-
 ce rozmnożę
 w syny, H.

¹³ Na wysokich
 (miejscach)
 H.

¹⁴ przeciwni
 zuchwały, H.
 A odlin w i
 pokutują-
 cych.

¹⁶ Sprawy go-
 dne wstyd.

5 A ty cudzołożyłaś z wielką gąmatą. ¹
 Jest ten obyczaj pisać s. 15 o miastach y kró-
 lestwach mówi iako o miastach ábo niewia-
 stach. Przetoż kiedy te z bałwochwalstwa ka-
 rze / zowie je nierządnicami y cudzołożnicami:
 kiedy się wspomina w nich wierności powin-
 ney / przyprowna te do posłubionej żony / iá

60 tu masz w tym Rozdziale. A kiedy też chce
 rozstrzyć miłość Boga przeciw miastu ábo
 królestwu królemu / zowie je Panna. Zbo też
 kiedy piękność y bogactwa y rozkoszy miast
 chce opisać / zowie także Panna. Isa. 37. 47.
 Jer. 18. Amos 5.

ROZDZ. III.

1 **E**śli się wróci Izrael / mówi PAN /
 2 do mnie / si nawróci /
 3 si odemnie obrażę-
 4 nia twoje od oblicza
 5 mego / niepomysli się.
 6 ¹ A będziesz przysięgac:
 7 Żywie PAN / w prawdzie / y w sędzie /
 8 y w sprawiedliwości: y beda go bło-
 9 gosławic naradowie / y tego beda
 10 chwalić. ² Bo to mówi PAN me-

11 zowi Judytemu y Jeruzolimskiemu:
 12 Rozkopaycie sobie nowinę / á nie sięy
 13 cie na cięzmiu: ³ Obizęcie się PA-
 14 NV / á odemnie odizęci serc was-
 15 szych meżowie Judy y obywatel Jeru-
 16 zalem / aby śnac nie wyszło iako o-
 17 gień rozgniewanie moje / á zapalito-
 18 by się / y nie byłoby kłoby wgasit / dla
 19 złości myśli waszych. ⁴ Opowiaday-
 20 cie w Judá / á w Jeruzalem dacy
 21 słyszeć: mówcie / á trąbcie w trąbe w
 22 ziemi: wolaycie mocno / á mówcie:
 23 Zbieraycie się / á wróćmy do miast

Odnowie-
 nie y obrze-
 ganie duche-
 wne.

Opowiada
 spuśnienie
 ludy.

¹ mniły grze-
 była wzglę-
 dam ludy.

² nie obłą-
 gniewu mego
 na was, H.
³ miłośnicy,
 H.

⁴ przeciwni, H.

Obietnica
 o CHR I-
 stusie y o
 kościele y
 o past-
 rzach nowé-
 go T. stá-
 mentu.

Kościół P.
 Chrystus
 św.

Miastá pismo-
 S zowie nie-
 wiastami y
 pannami.

Prawdziwe
 nawrócenie
 w czym.

Przysięga-
 iaka ma-
 b. d. z.

¹ si w nim, H.
² si w nim
 przechwalać,
 H.

³ meżów Iud-
 kim, Hebr.

^{na znak}
^{wyyny.}
^{wys: I. 614.}

^{Nabuchodo-}
^{nozer.}

^{od was, H.}

^{na wysoko-}
^{ściach, H.}
^{do Jeruzá-}
^{lem.}

^{Wiatrgwał}
^{towniejszy}
^{niż to, H.}

^{nieprawość}
^{niż, H.}

^{Mad. 1. 6 35:}

^{Wnstrano-}
^{ści.}

^{Szuka czło-}
^{wieką sprá-}
^{wiedliwé.}

6 obromych. Podnieście chorągiew
na Sionie. Zmacniajcie się / nie po-
stawajcie: bo ja przywiodę zle z pół-
7 nocy / y struszenie wielkie. Wyłazł
lew z legowiska swego / a lupieżca na
rodów podniósł się: wyszedł z mie-
scą swego / aby obiócił ziemie twoie
w pustynią / miasta twoie będą zbur-
8 rzone / zostawisz bez obywatela. Dla
tego przepaście się włosienicami /
plączcie a krzyczcie: iż się nie odwró-
cił gniew zapalczywości PANstiej
9 od nas. A będzie dnia onęgo / mó-
wi PAN: Zgimie serce królewskie / y
serce ksiąząt: y zdumieją się kápła-
ni / a prorocy się zlekna. A rzekłem
10 ah / ah / ah PANIE Boże / a wieces
osukał ten lud y Jeruzalem mówiąc /
Potęy wam będzie: a oto miecz prze-
11 siedi aż do dusze. Onęgo czasu bez-
da mówić ludowi temu y Jeruzalem:
Wiatr palący na drogach / które są
na puszczy drogi córki ludu moiego /
nie dla wywiania / y dla wyczyszciania.
12 Duch pełny z tych przyjdzie mi: a
teraz ja będę mówił sądy moje z ni-
13 mi. Oto iako obłok wznidzie / a ias-
ko burza wozy iego: przed się niż orlo-
wie konie iego: biada nam jesmy zbur-
14 zeni. Ommy ze złości serce twe Je-
ruzalem / abyś było zbawione: pókiż
będą trwać w tobie myśli skodliwe:
15 Bo głos opowiadającego od Dán
y oznajmującego bálwaná z gór y
16 Ephraim. Powiedzcie narodóm:
Oto słyszano w Jeruzalem / że stró-
wie przychodzą z ziemi dalekiej / a
wydał głos swój na miasta Judy-
17 kie. Jako stróżowie pół bylinád
nim w okolo: bo mie tu gniewu
18 przywiodło / mówi PAN. Drogi
twoie y myśli twoie uczyniły to to-
bie: tá złość twoia / iż gorzka / bo
19 dotknęła sercá twęgo. Bzuch
mój / bzuch mój boli mnie / smysły ser-

20 cá mego strwożyły się we mnie: nie
zamilcze / bo głos trąby słyszał du-
śa moia / krzyk bitwy. Struszenie
na struszenie przyzwane jest / y spusto-
śona jest wszytká ziemia: nagle spu-
21 stośone są przybytki moje / nagle skó-
ry moje. Pókiż widzieć będzie wcie-
śającego / słuchać będzie głosu trąby:
22 Bo głupi lud mój nie poznał mnie:
synowie nie mądrzy są a nie rozumni:
mądrzy są aby złe czynili / ale dobrze
23 czynić nie umieli. Patrzyłem na zie-
mie / a oto cza była y nieczemna: y
na niebo / a nie było na nim światło-
24 ści. Patrzyłem na góry / a ono się
chwiały / y wszytkie pagórki zátwo-
25 żone są. Patrzyłem / a nie było czło-
F wiek / y wszytko prástwo niebieskie
26 odleciało. Patrzyłem / a oto Chár-
mel spustoszały: y wszytkie miasta
iego zburzone są od oblicza PANstie-
27 go / y od oblicza gniewu zapalczywo-
ści iego. Bo to mówi PAN: spu-
stosona będzie wszytká ziemia / wska-
28 że przecie dokończenia nie uczynię.
Plakać będzie ziemia / y zasmuca się
niebiosá zwierzchu: przeto jem mó-
29 wil / myślałem / a nie żal mi było / a
nim się odwrócił od tego. Od glo-
30 su iędnęgo y wypuszczającego strza-
le / wciękło wszytko miasto: wbiegli
na mieysca wysokie / y wstąpili na
31 skały: wszytkie miasta są opuszczone /
y nie mieśka w nich człowiek. A ty
zbruzona co uczynisz: gdy się oble-
czę w śarlat / gdy się ozdobiś kley-
notem złotym / y wmalujesz bieliłdem
oczy twoie / próżno się wstrois: wzgar-
dził cię miłośnicy twoi / dusze twę
32 szukać będą. Bom słyszał głos iako
rodzący / wciśki iako pierworoz-
dzący: Głos córki Sionstiej nápo-
ly umarłej / y rozściągającej ręce
swoje: biada mnie że wstała dusza
moia dla pobitych.

^{Zakue spu-}
^{stożenia luz}
^{du.}

^{namioy.}
^{chorągiew,}
^{H.}

^{rodziny}
^{pole spustosza}
^{to.}

<sup>nie dokoń-
czy zburz.</sup>

^{zdrowia.}

^{izali nie, H.}
^{abo, na pra-}
^{wde, H.}

ROZDZ. V.

Bieźcie drogi
Jeruzalem / a
patrzyć y przypa-
trzyć się / y su-
kajcie po vlicach
iego / jeśli nąjdzie
cie meżá czyniący

2 go sąd y szukającego prawdy: a bede
mu miłościw. A choćby też rzekli:
3 Żywie PAN: y to kłamliwie przysie-
gac będą. PANIE oczy twoie pa-
trzą na wiare: wbiłes ie / a nie bo-
4 leli: státes ie / a nie chcieli przyjąć ka-
ránía: zátwardzili oblicza své nád
opoke / a nie chcieli się wrócić. A iam
rzekł: Podobno nędzni są / a głupi /

nie znás

*Ab, = pñ-
fany, H.

Eze: 22. c 11.
Wstę-
czność.
nie skarż,
Hebr.

*Ale do końca
nie zbórzcie.
filary, H.

*fałsz.
Boży.

Naród cu-
dzy nągrza-
el.

*pożyrający.

*Ab, Pcie-
kaycie, H.
*pośrodku
H.
*wieś wst bli-
zu Jeruzalem
Każe się go-
tować na
wojne.

nie znają drogi PANstiej / sądu Bo-
5 ga swego. ^B A tāt poyde do czelnicy-
sych / y bede im mówil: bo oni po-
znali droge PANstę / sądu Boga swę-
6 go. a oto iesze ci wiecę spolem zla-
mali iarzmo / potargali związki. Prze-
tóż ie pobit lew z lasa / wilk z wieczo-
ra / zbórzyl ie / párd czuyny nád niasty-
ich: każdy który z nich wynidzie poi-
7 man będzie: bo sie rozmnożyły prze-
stępstwa ich / zámogh sie odwrócenia
ich. ^C Dla czegoż bede mógł bydz mi-
łosciw tobie: synowie twoi opuścili
mie / y przysięgali przez te którzy nie
są Bogami: náfarmilem ie / a cudzo-
8 lożyli / y w domu wstecznicie nierząd
płodzili. ^C Końmi wasniewmi / y stá-
dnikami osłali sie: każdy rzal do żony
9 bliźniego swego. ^C A wiec o to nie ná-
wiedze / mówi PAN: a nád takim
narodem nie pomści sie duszá moia:
10 ^F Wstapcie ná mury iey a rozwalay-
cie / a dokonania nie czyncie: znieś-
cie łatorosli iey / bo nie są PANstie.
11 ^C Bo wystapieniem wystąpił przeciw-
ko mnie dom Izraelsti / y dom Judy-
12 ki mówi PAN. ^F Zaprzelt sie PANA /
y mówili: Niemasz go / ani przydzie
13 ná nas złe: mieczá y głodu nie wy-
żrzemy. ^C Priorocy ná wiátr mówili /
a odpowiedzi w nich nie było: prze-
14 tóż to sie im sstanie. ^C To mówi PAN
Bóg zastępów: Ponieważście mó-
wili to słowo: oto ia daie słowá mo-
ie w wsta twoie za ogień / a lud ten za-
15 dawa / y pożrże ie. ^D Oto ia przywio-
dę ná was naród zdaleka / donnie Izrae-
16 lów / mówi PAN: naród duży / na-
ród staradawny / naród którego iez-
17 ká vmiec nie będzie / ani zrozumieś
co mówi. ^D Sądak iego iako grób
otwarty / wstęscy meżni. ^D A zię wro-
dzáie twoie / y chléb twój / pożrże sy-
ny twoie / y cótki twoie: poie trzody
twoie y stáda twoie / poie winnice
twoie y fige twoie: y zburzy mieczem
obronné miastá twoie / w których

18 ty wśal. ^E A wśakóż we dni one / mó-
wi PAN / nie dam was zbórzyc do
19 końca. ^E A iesli rzeczenie: Cemuż
nam uczynił P A N Bóg náš to
wsytko: rzeczesz do nich: Jákoscie
mie opuścili / a służyliście Bogu cu-
20 dzym w ziemi waszej: tak będziecie
cudzym służyć w ziemi nie waszej. ^E O-
znaymiecie to domowi Jakobowé-
mu / y dacie slysec w Judzie / mó-
21 wiac: ^E Sluchay ludu głupi / którzy
niemasz serca: którzy májac oczy nie
22 widzą / y wpy / a nie slyszą. ^E A wiec
sie mnie bac nie będziecie / mówi PAN /
a przed obliczem moim nie będziecie
żałowac: którym položyl piasek grá-
nicę morzka / roztazanie wieczné / tro-
23 ré nie przeminie: y poruży sie a nie
przemoga: y wzburza sie wáły iego
24 a nie przędą go. ^F Lecy ludu tego
stáło sie serce niewierne y drażniące:
25 odstapili y odesli. ^F y nie mówili w
sercu swoim: Bóymy sie P A N A
Boga nášego / który nam daie deszcz
26 rany y pozdny czasu swego / który
nam strzeże zupełności żniwa roczné-
27 go. ^F Nieprawości wasze odwróciły
to / a grzechy wasze zahámowały do-
28 bro od was. ^G Bo sie náleżli między
ludem moim niebożnicy / dychący iá-
to ptasznicy / zastawiający poniki y
29 sídlá ná poimanie ludzi. ^G Jákó klat-
ka pełna ptaków / tak domy ich peł-
né zdrády / dla tego wrosli y z bogacie-
30 li. ^G Poryli y stiuscili / y przestapili
słowá moie złościwie. ^G Sprawy ro-
dowy nie sądzili / sprawy sierocy nie
31 prostawali / a sądu w bogich nie sądzi-
li. ^G A wiec o to nie náwiedze mówi
PAN: abo nád takim narodem nie
pomści sie duszá moia: ^G Zdumienie
y dziwy staly sie ná ziemi. ^G Priorocy
prorokowali kłamstwo / a káplani
przykláskowali / rekómá swémi / a
lud mój vmilował takie rzeczy: cóż
sie tedy sstanie ná ostatku iego?

Niz 16. b 10

Slepota.

Niewdża-
czność.

*w iesieni y
ná wiosnę,
Hebr.

Zdrády.

*przešli sprá-
wy złego (ca-
lowiecka) H.
Wdow y
sirot krzy-
wdy.
Isa: 4. f 22.
Zach: 7. c 10.

*Ab, bráli
dary. H.

ROZDZ. VI.

^A **W**oćnicie sie syno-
wie Beniamin w pośrodku
Jeruzalem / a w Thekua
trabcie wtrábe / a ná Bethá
karem podnieście proporzec / bo złe v-

2 kazało sie z Północy / y zburzenie wiel-
3 kie. ^A Piękney y rostkosney przyrowna-
łem cótkę Sionstę. ^A Do méy przyda-
pasterze y trzody ich: rozbili ná méy
4 namioty w okolo: każdy będzie pást-
tę którzy są pod reką ię. ^A Poświec-
cie ná nie wojne: wstancie / a wstap-

*Ab, nágo-
snycie, H.

H.

Wcisnienie v
bogich.
Ogieńność.
Zbudnia wy-
léwa, H.
Tak (ono)
wyléwa, H.

Słowa Bo-
żego wżgar-
da.

Abych ię wy-
la, H.

Ze zgrzibia-
łym.

Iza: 56. d 11.
Niz: 8. d 10.
Lakonstwo.

Izali sie za-
wstydzili, H.

y owsem, H.
Nie wstydz.

Starych
ściężek ka-
że sie trzy-
mac, to jest,

Spustose-
niem kościo-
ła grozi, v-
pominając,
aby przy ko-
ścielnych o

my w południe: biada nam że sie nā-
chylit dzień/ że sie sstały dłużsje cienie
w wieczór. ⁵ Wstańcie/ a wstapmy
⁶ w noc/ a rozwalmy domy ię. ⁷ Bo
to mówi PAN zastępów: Porabay-
cie dzewo ię/ a vspycie wał około
Jeruzalem: toć jest miasto nāwiedze-
nia: wšytkā potwarz w pośrodku
tego. ⁸ Jako cisterna zimna czyni wo-
de swoje: tak zimna uczyniło złość
swoje: nieprawość y spustofienie sly-
siec będzie w nim przedemną za-
wse/ niemoc y bicie. ⁹ Cwicz sie Jeru-
zalem / aby snadź nie odstąpiła dusza
moia od ciebie: abych cie snadź nie
położył pustą ziemią ku mieszkaniu
niesposobną. ¹⁰ To mówi PAN zaste-
pów: Aż do grona pozbięraia / iako
na winnicy / ostatek Izraela: obić
reke twoje iako zbierający wino do
kosza. ¹¹ Komu mówić bede a kogo o-
świadczać bede aby słuchał: oto nie-
obrzeżane vsy ich / a słuchać nie mo-
ga: oto słowo PANskie sstało sie im
na hanbę y nie przyma go. ¹² A przeto
pełnem zapalczywości PANskiey /
wpracowałem sie znośąc: wylly nā
dziecie / nā vlicy / y nā rade młodych
spółem: bo mąż żona poimany bez-
dzie / stary z pełnym dni. ¹³ A spadną
domy ich nā inšę / polā y żony spó-
łem: bo wyciągnę reke moie nā oby-
watele ziemie / mówi PAN. ¹⁴ Ponie-
waż od namniejszego aż do nāwiet-
szego wšyscy sie wdali za łakomstwem:
y od proroka aż do kaptana wšyscy
czynią zdradę. ¹⁵ y leczyli skaze cōtki lu-
du mego zlekkością / mówiąc: Po-
kój pokój / ano nie było pokoiu. ¹⁶ Za-
wstydzili sie iż obrzydłość czynili:
abo rāczey wstydem sie nie wstydzi-
li / y stomać sie nie vmieli przeto vpā-
dną między pādācymi: czasu nā-
wiedzenia ich powala sie / mówi
PAN. ¹⁷ To mówi PAN: stācie przy
drogach / y patrzcie / a pytaycie sie
o ściężkach starych / ktoraby była dro-

gā dobra / y chodźcie mī / a nāwiedzie-
cie ochłode dusiom waszym. ¹⁸ A mō-
wili: Nie pōydzimy. ¹⁹ A postāno-
wilem nād wami strōże. ²⁰ Słuchaycie
głosu traby. ²¹ A mōwili: Nie będzie-
my słuchāć. ²² Przeto posłuchaycie
narodowie / a poznay gromādo iako
wielkie rzeczy iā im uczynie. ²³ Słuchaj
ziemie: Oto iā przywiode złe nā ten
lud / owoc myśli ich / że słōw moich
nie słuchali / a zakon mōy porzucili.
²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰ ¹⁰⁰¹ ¹⁰⁰² ¹⁰⁰³ ¹⁰⁰⁴ ¹⁰⁰⁵ ¹⁰⁰⁶ ¹⁰⁰⁷ ¹⁰⁰⁸ ¹⁰⁰⁹ ¹⁰¹⁰ ¹⁰¹¹ ¹⁰¹² ¹⁰¹³ ¹⁰¹⁴ ¹⁰¹⁵ ¹⁰¹⁶ ¹⁰¹⁷ ¹⁰¹⁸ ¹⁰¹⁹ ¹⁰²⁰ ¹⁰²¹ ¹⁰²² ¹⁰²³ ¹⁰²⁴ ¹⁰²⁵ ¹⁰²⁶ ¹⁰²⁷ ¹⁰²⁸ ¹⁰²⁹ ¹⁰³⁰ ¹⁰³¹ ¹⁰³² ¹⁰³³ ¹⁰³⁴ ¹⁰³⁵ ¹⁰³⁶ ¹⁰³⁷ ¹⁰³⁸ ¹⁰³⁹ ¹⁰⁴⁰ ¹⁰⁴¹ ¹⁰⁴² ¹⁰⁴³ ¹⁰⁴⁴ ¹⁰⁴⁵ ¹⁰⁴⁶ ¹⁰⁴⁷ ¹⁰⁴⁸ ¹⁰⁴⁹ ¹⁰⁵⁰ ¹⁰⁵¹ ¹⁰⁵² ¹⁰⁵³ ¹⁰⁵⁴ ¹⁰⁵⁵ ¹⁰⁵⁶ ¹⁰⁵⁷ ¹⁰⁵⁸ ¹⁰⁵⁹ ¹⁰⁶⁰ ¹⁰⁶¹ ¹⁰⁶² ¹⁰⁶³ ¹⁰⁶⁴ ¹⁰⁶⁵ ¹⁰⁶⁶ ¹⁰⁶⁷ ¹⁰⁶⁸ ¹⁰⁶⁹ ¹⁰⁷⁰ ¹⁰⁷¹ ¹⁰⁷² ¹⁰⁷³ ¹⁰⁷⁴ ¹⁰⁷⁵ ¹⁰⁷⁶ ¹⁰⁷⁷ ¹⁰⁷⁸ ¹⁰⁷⁹ ¹⁰⁸⁰ ¹⁰⁸¹ ¹⁰⁸² ¹⁰⁸³ ¹⁰⁸⁴ ¹⁰⁸⁵ ¹⁰⁸⁶ ¹⁰⁸⁷ ¹⁰⁸⁸ ¹⁰⁸⁹ ¹⁰⁹⁰ ¹⁰⁹¹ ¹⁰⁹² ¹⁰⁹³ ¹⁰⁹⁴ ¹⁰⁹⁵ ¹⁰⁹⁶ ¹⁰⁹⁷ ¹⁰⁹⁸ ¹⁰⁹⁹ ¹¹⁰⁰ ¹¹⁰¹ ¹¹⁰² ¹¹⁰³ ¹¹⁰⁴ ¹¹⁰⁵ ¹¹⁰⁶ ¹¹⁰⁷ ¹¹⁰⁸ ¹¹⁰⁹ ¹¹¹⁰ ¹¹¹¹ ¹¹¹² ¹¹¹³ ¹¹¹⁴ ¹¹¹⁵ ¹¹¹⁶ ¹¹¹⁷ ¹¹¹⁸ ¹¹¹⁹ ¹¹²⁰ ¹¹²¹ ¹¹²² ¹¹²³ ¹¹²⁴ ¹¹²⁵ ¹¹²⁶ ¹¹²⁷ ¹¹²⁸ ¹¹²⁹ ¹¹³⁰ ¹¹³¹ ¹¹³² ¹¹³³ ¹¹³⁴ ¹¹³⁵ ¹¹³⁶ ¹¹³⁷ ¹¹³⁸ ¹¹³⁹ ¹¹⁴⁰ ¹¹⁴¹ ¹¹⁴² ¹¹⁴³ ¹¹⁴⁴ ¹¹⁴⁵ ¹¹⁴⁶ ¹¹⁴⁷ ¹¹⁴⁸ ¹¹⁴⁹ ¹¹⁵⁰ ¹¹⁵¹ ¹¹⁵² ¹¹⁵³ ¹¹⁵⁴ ¹¹⁵⁵ ¹¹⁵⁶ ¹¹⁵⁷ ¹¹⁵⁸ ¹¹⁵⁹ ¹¹⁶⁰ ¹¹⁶¹ ¹¹⁶² ¹¹⁶³ ¹¹⁶⁴ ¹¹⁶⁵ ¹¹⁶⁶ ¹¹⁶⁷ ¹¹⁶⁸ ¹¹⁶⁹ ¹¹⁷⁰ ¹¹⁷¹ ¹¹⁷² ¹¹⁷³ ¹¹⁷⁴ ¹¹⁷⁵ ¹¹⁷⁶ ¹¹⁷⁷ ¹¹⁷⁸ ¹¹⁷⁹ ¹¹⁸⁰ ¹¹⁸¹ ¹¹⁸² ¹¹⁸³ ¹¹⁸⁴ ¹¹⁸⁵ ¹¹⁸⁶ ¹¹⁸⁷

⁶ Sprawiedli-
wość człowieka
z bli-
źnim jego,
Hebr.

Vśanie w
grzechach.

¹⁰ Mat. 21. b 13
Mar. 11. c 17.
Luc. 19. g 46

¹² Tam napier-
wely skrynia
Boza stała,
Iz. 18.
Wygarda
proroków.

¹⁴ Przy. 1. c 24
Iz. 65. b 11.
1. król. 4. a 2
b 10.

¹⁶ To jest, dzie-
sięcioro poka-
lenia Izrael-
owów.

¹⁷ Aba, psalmu,
H.

¹⁸ Ani mi
prosi, H.
Niz. 14. b 11.

¹⁹ rozczynią
ciało, H.
²⁰ to jest, prze-
dnie, cy
gwieździste,
słońcowi, abo
księżycowi.

wych mówiąc: Kościół PANski / Ko-
ściół PANski / Kościół to PANskiest.

5 ¹ Bo jeśli dobrze náprostujecie drogi

6 ² wasze y sprawy wasze: jeśli czynić be-
dziecie / szd między meżem a między

7 ³ bliźnym ięg / przychodnia y sieroty y

8 ⁴ wdowy nie spotwarzycie ani krwienie

9 ⁵ winnety nie rozlećcie ná tym miey-
scu / a za cudzymi bogami ná swe zie

10 ⁶ nie pójdziecie: / mieścić będzie z wa-
mi ná tym mieyscu: w ziemi ktorą

11 ⁷ dał oycóm waszym / od wieku y aż do

12 ⁸ wieku. / Oto wy wfacie sobie w mó-
wiech kłamstwa / które wam nie po-

13 ⁹ moga: / Krásć / zabijać / cudzołożyć /

14 ¹⁰ przysięgac fałszywie / ofiarowac Ba-
álom / y chodzie za Bogami cudzy-

15 ¹¹ mi / ktorých nie znacie. / A przysięcie

16 ¹² a staneliscie przedemną w tym do-
mu / w ktorým wyrywano imienia me-

17 ¹³ go / y rzekliście: Wybawienismy je-
smy czynili te wszystkie byzdlivosti.

18 ¹⁴ / A wiec iástinia zbojcow sstał sie

19 ¹⁵ ten dom / w ktorým wyrywano imienia

20 ¹⁶ mego przed oczyma waszemi: / ia / ia /

21 ¹⁷ iestem: / iam widział / mówi PAN.

22 ¹⁸ / Idziecie do mieysca mego do Sylo /

23 ¹⁹ gdzie mieściło imie moje z piwru a

24 ²⁰ oglądajcie com uczynił iemu / dla

25 ²¹ złości ludu mego Izraelskiego. / A te-
raz ponieważście czynili wszystkie te

26 ²² uczynki / mówi PAN / a mówilem do

27 ²³ was rano wstać / y mówiąc / a nie

28 ²⁴ słuchaliście: / y wołałem was / a nie

29 ²⁵ odpowiedzieliscie: / uczynie domo-

30 ²⁶ wi temu / w ktorým wyrywano imie-

31 ²⁷ nia mego / y w ktorým wy wfacie / y

32 ²⁸ mieyscu ktorém dał wam / y oycóm

33 ²⁹ waszym / iákom uczynił Silo. / A od-

34 ³⁰ rzuce was od oblicza mego / iákom

35 ³¹ odrzucił wszystkie bracia wasze / wsy-

36 ³² tko nasienie Ephraim. / A tak ty nie

37 ³³ mól się za tym ludem ani przysnuj

38 ³⁴ za nim / chwały y modły / ani mi się

39 ³⁵ zastawiaj: bo cie nie wysłucham.

40 ³⁶ / A za nie widzisz co ci działać w mie-

41 ³⁷ ściach Judzkich / y po vlicach Jeru-

42 ³⁸ zalem: / Synowie zbierają dwa / a

43 ³⁹ oycowie podniecają ogień / a nierwia-

44 ⁴⁰ sty / zapalają smalcem / aby czyni-

45 ⁴¹ li placki / królowey niebieskiej / y aby

46 ⁴² ofiarowali bogóm cudzym / a mnie ku

47 ⁴³ gniewu wzruszyli. / Izali mnie ku

48 ⁴⁴ gniewu wzruszą / mówi PAN: / a za

49 ⁴⁵ nie sami siebie / ná zawstyżenie twa

50 ⁴⁶ rzy swę: / Przetoż to mówi PAN

Bóg: Oto zapalczywość moia y roz-

gniewanie moje zléwa się ná to miey-

21 ¹ sce / ná ludzie y ná bydlo / y ná dzewo

22 ² polné / y ná owoce ziemie: y zapali się

23 ³ y nie wgaśi się. / To mówi PAN za-

24 ⁴ stepów / Bóg Izraelsti: / Catopale-

25 ⁵ nia wasze przydajcie do ofiar was-

26 ⁶ szych / a iedziecie mieśo. / Bom nie mó-

27 ⁷ wil z ocy waszymi / y nie roztazatem

28 ⁸ im onęgo dnia ktoręgom ie wywiódł

29 ⁹ z ziemie Egypetskiej o słowie cáto-

30 ¹⁰ palenia y ofiar. / Ale to słowo

31 ¹¹ przysłał im mówiąc: / Słuchajcie

32 ¹² głosu mego / a będzie wam Bogiem /

33 ¹³ a wy będziecie mi ludem: / a chodzie

34 ¹⁴ każda droga ktorą wam przysłał /

35 ¹⁵ aby wam dobrze było. / A nie słucha-

36 ¹⁶ li / ani náchylili vchá swęgo: ale ode-

37 ¹⁷ sli w wolę y w przewrotności serca

38 ¹⁸ swęgo złęgo. y wdali się ná zad / a nie

39 ¹⁹ w przód / ode dnia ktoręgo wysli o-

40 ²⁰ cowie ich z ziemie Egypetskiej aż do

41 ²¹ dnia tego. / A poslałem do was wsy-

42 ²² tkie slugi moje proroki co dzień wsta-

43 ²³ iąc rano y posylając: / A nie słuchali

44 ²⁴ mnie / ani náklonili vchá swęgo: ale

45 ²⁵ zátwardzili kark swój / y gorze czyni-

46 ²⁶ li niżli oycowie ich. / A będzieś mó-

47 ²⁷ wil do nich wszystkie te słowa / a nie

48 ²⁸ vsluchajcie: y będzieś ich wola / a

49 ²⁹ nie ozowięcie się. / A rzecześ do nich:

50 ³⁰ Ten jest naród / który nie słuchał gło-

51 ³¹ su PANA Boga swęgo / ani przysł

52 ³² karania: / zginie / iá / y odier / i / i /

53 ³³ od vst ich. / Ostrzyż włosy twoje y za-

54 ³⁴ rzuc / a weźmi ná proś / nárzekanie:

55 ³⁵ bo odrzucił PAN y ofiarował rodzą

56 ³⁶ zapalczywości swojej. / Bo czynili

57 ³⁷ synowie Judzy złość w oczach mo-

58 ³⁸ ich / mówi PAN. / Taktádlí obraže-

59 ³⁹ nia swęgo do domu / w ktorým wy-

60 ⁴⁰ wano imienia mego / aby je spluga-

61 ⁴¹ wili: / y zbudowali wyżyny Topheth /

62 ⁴² ktoré jest w dolinie syná Ennom / aby

63 ⁴³ palili syny své y córki své w ogniu:

64 ⁴⁴ czego im nie roztazal / anim pomyslał

65 ⁴⁵ w sercu swoim. / Przeto oto dni przy-

66 ⁴⁶ dą / mówi PAN / y nie będzie wiecéy

67 ⁴⁷ zwac Topheth Dolina syná Ennom /

68 ⁴⁸ ale Dolina morderstwa: / y będą po-

69 ⁴⁹ grzebác w Topheth / ponieważ nie be-

70 ⁵⁰ dzie mieysca. / A będzie śmierć ludu

71 ⁵¹ tego pokármem ptástw powietrz-

72 ⁵² nemu / y zwierzowi ziemskiemu: / a nie

73 ⁵³ będzie ktoby odegnal. / A uczynie /

74 ⁵⁴ że vstanie w mieściach Judzkich y ná

Ofiary od-
rzuca dla
grzechów
ludzkich:
wsakże mu
się zawsze
podobaly,
kiedy ie z
dobrym ser-
cem ofiaro-
wali. Cys-
tay Isa. 1.

Vstawiczne
posyłanie
proroków.

¹⁶ Niz. 16. c 12

¹⁶ Aba, praw-
da, H.
¹⁷ podnieś ná
wysokość, H.

¹⁶ Topheth wy-
klada się be-
ben, iż gdy
dzieci Mol-
chowi w o-
gniu palili, se-
ay w heben
bili, aby głosi-
lić imię mo-
je.

¹⁶ Aba, który
jest w Geben
hinnia, a kró-
ci w Gehem
nie: od któ-
rę porzym pie-
kto jest ná-
zwane.

¹⁶ Eze. 26. c 13

vlicach

vlicach Jeruzalem glos wesela y
glos radości/glos oblubienca y glos

oblubienice: bo ziemia będzie na spu-
stoszenie.

4

Nie vsaycie w słowach kłamliwych mówiąc,
kościół Pański.] Strofnie tymi słowy Żydy/
iż dufając w onym budowaniu kościelnym
y światłości tego/ rozumieć/ że niemają
to przysię na nie karanie/ którym prorocy
grozili dla ich grzechów. A wśakże nie gani-
li ani zakażenie budowania kościołów/ iako
pospolicie Żeretycy słowa prorockie fałszu-
jąc/ przeciw kościołom zwykli wołać: bo
chociaż prorok strofnie zbytnie dufanie w
budowaniu kościoła y zwierzchnych obze-
dach tego/ a zwłaszcza kiedy ludzie żywego
duś swoich kościoła zaniebdywają: prze-
cie nie dla tego nie mamy budować kościołów
na cześć Pánu Bogu y pamiątkę świętych
tego: ale owszem iako wewnętrzny iak y zwierz-
chny kościół zdość powinniśmy. A daleko
wietrzy fałsz Żeretycki w tym się pokazuje/ kie-
dy tychże słów wywają przeciw zwierzchno-
ści kościoła Pána Chrystusowego y przeciw
Katedrze Apostolskiej. Bo gdy my się szycie-
my kościołem Pána Chrystusowym y Káthe-
dra tego/ tedy to czynimy dla obietnice Pá-
na Chrystusowej ktory rzekł: Tyś iest Opo-
ka/ a na tę Opocę zbuduje kościół mój: y
bramy piekielne nie przemoga przeciw nie-.

16

y często obietnicę kościołowi swému státes-
czné w prawdzie y w wierze dotrwanie aż do
skończenia świata. A iak my dufając y wie-
rząc słowom y obietnicom Pána Chrystusa/
wymy słusnie się zawnódy kościołem y Káthe-
dra tego szycie mamy/ y mówić z Pánem
Chrystusem: Kto kościół nie słucha/ iest iako
poganin. A z Apostolem/ Ktoś iest filarem
y wzmoczeniem prawdy. 1. Tim. 3. v. 15. A
Żeretycy wielki gwałt piśniu czynia/ wywra-
cając słowa Bóże przeciw samemu P. Chris-
tusowi y kościołowi tego.

18

Nie módl się z tym ludem.] Obiawit to
Bóg prorokowi/ aby gdy modliłw tego nie
wysłuchał/ nie przypisywał tego grzechom
swoim/ ale raczej złości onęgo iuda/ za któ-
ry nie kaze mu się modlić iż tego nie byli go-
dni. Chrysost. Hom. 44. in Genes.

Królowie niebiescy.] To iest Ksiezyc o-
wi. Trafia się często w piśmie iż gwiazdy na
niebie zowie woyskiem niebieskim. Deut. 17.
4. Erol. 16. y 21. 2. Par. 33. inożie. A to dla tego
iż gwiazdy na niebie są rozłożone porządnie
iako woysko. A Ksiezyc nad ta wielkością
gwiazd zda się być wódcem y przeto od po-
ganiśwa był zwany/ Królowa niebieska.

Ksiezyc kró-
lowa, a gwia-
zdy woyskiem
zowie.

ROZDZ. VIII.

Az u onęgo /

mówi P A N :

Wyrzucę kości

królów Judz-

kich y kości Ksia-

żat ich / y kości

Kapłanów / y ko-

ści proroków / y kości tych którzy mie-
skali w Jeruzalem z grobów ich : y
wyłożą ie na słońce / y na Ksiezyc / y na
wsytko woysko niebieskie / które mi-
łowali / y którym służyli / y za którymi
chodzili / y którzy sukali / y kłaniali sie
im : nie pozbiérą ich / ani pogrze-
ba: iako gnóy po ziemi beda. A obio-
ra rączey śmierci niżli żywot wsyscy
którzy sie zostana z plemienia tego
złosciwego / po wsytkich mieyscach
które pozostaly / na ktoriem ie wyrzu-
cił / mówi P A N zastępów. A rzecze-
ś do nich / To mówi P A N : Izali ten
kto sie powala nie powstanie : a kto
sie odwrócił / zas sie nie nawróci. Cze-
muż sie tedy odwrócił ten lud w Jeru-
zalem odwrócenim spólnym : Chwy-
ćli sie kłamstwa / a niechcieli sie na-
wrócić. Pánowałem y słuchałem /
żaden co dobrego iest nie mówi : nie-
máš żadnego ktoryby za grzech swój

pokutował / mówiąc : Cóżem wczyni-
ł : Wsyscy sie obrócili do biegu
swego / iako krot bieżący pedem ku
potkaniu. Kania na powietrzu po-
znala czas swój : sinogartica y iastól-
ka y boćian strzegly czasu przyscia
swego : a lud mój nie poznal sadu
P A Nskiego. Jakiż mówicie : Ma-
dzyśmy my / y zakon P A Nski iest v
nas : Zaprawdę piero kłamliwe pi-
sarzów czynilo kłamstwo. Zarz-
dzili sie mądry / prześtrąsani y poi-
máni są : bo słowo P A Nskie porzu-
cili / a żadney mądrości w nich nie-
máš. Przeto dam żony ich cudzo-
ziemcom / polá ich dziedzićom : bo
od namnietęsęgo aż do namietęsęgo
wsyscy za łakomstwem idą / od pro-
roka aż do kapłana wsyscy czynią
kłamstwo. A leczyli są coki ludu
mego ku zelżywości / mówiąc : Po-
kój pokój : gdy nie było pokoju. Za-
rzadzili sie / bo obzrydłość czynili :
abo rączey zarztydzeniem nie zarzty-
dzili sie / y stomać sie nie vmieli : prze-
to wpadną między wpadającemi / cza-
su nawiedzenia swego powala sie /
mówi P A N. Zbiérając zbierze ie /
mówi P A N : niemáš iagody na win-
nym dzewie / niemáš też fig na sioze :
list opadł / y dalem im co przemierz-

Czasu przy-
scia Pán-
skiego nie
znala.

Fałszywe
wyklady pi-
sma S.

2 Iza. 56. d 11
wys. 6. c 13.

Niewstyd.

gladząc wy-
glądając ie, H.
a (com) im-
dat, to odesła-
od nich, H.

Nia: 14. d 19
Nadżicia
próżna.

Grozi wo-
skiem Nabu
chodonogo-
ra który
miał przysć
przez mia-
sto Dan.

Kościół páná
Chrystusów
nie bładzi.

Placze pro-
roknad grze-
chami ludz-
kimi.

Kłamstwa.

Obłudność
y zadrady.

14 to. ¹ Czemu siedziemy? zidżcie sie/ á
wnidźmy do miastá obronného: á
mleczmy tám: bo P A N Bóg náš
mleczec nam kazał: y nápoit nas wo-
da žólci/ bosmy zgrzeszyli P A N V.
15 ¹ Czekaliśmy pokoju/ á nie bylo do-
bra: času wleczenia/ álic oto trwoga.
16 ¹ Od Dána slyšano rzanie koni iego/
F od głosu rzania walecznych iego po-
ruszyła sie wszytká ziemiá. y przyšli/ y
požarli ziemié/ y nápełnienie iey: miá-
sto y miestáizce w nim. ¹ Bo oto ia
puszczę ná was weże bázyliſki/ ná któ-
ré niémáš zátlinámia / y pokasáiz
was / mówi P A N. ¹ Bolésc móřá

10 Od proroká až do káplána wszyſcy czynią
kłamstwo.] Co tu y gđzie indziej prorok mó-
wi przeciw prorokóm y káplánóm stárego
zákonu / to též heretycy wywráćcia przeciw
káplánóm y Doktoróm Kościóla Páná Chry-
stusowego/ wezym sié ich y wielká złość y nie-
umietetność pokázuie / gđyž Kościół Páná
Chrystusów y kápláni iego máia wietſze obie-
tnice niž oná Synagoga žydowská. Bo nie
powiedziano tego o tym tám žydowskim / co
o Kościele swoim Pán Chrystus mówi/ Mátt.
18. Y brazy pieklicné nie przemoga przeciw
niemu. áni co Apostoł mówi: 1. Tim. 3. Jé-
kościół iest filarem y owierdzeniem prawdy.
Áni to o Káphaszu nápisano/ co o s. Piérze
mówi Luc. 22. Prošilem zá toba/ áby nie wsta-
wáta wiára twojá. Á przecie heretycy śmieia
równáć Kościół Chrystusów y Piotrá s. 3. Ká-
phasámi y Pháryzeusámi. Áleć áni w stá-
rym zákonie czytamy/ žeby kiedy wszyſcy pro-
rocy y kápláni mieli bładzić y nieprawde
mówić: bo chocia sie prorok ná wszytkié stá-
ry / tedy to iest obyczay písna s. 15 dla niekto-
rych zlych / wszyſcy bywáia strofowáni/ iáko
to wypodzi Augustyn s. lib. de vnir. Ecclel.

nád bolésc / we mnie serce moje žaló-
sne. ¹ Oto głos wolania cótki ludu
mego z ziemie dálektyé: Jzali P A-
N A niémáš ná Sionie/ ábo króla iez-
go niémáš ná nim? Czemuž mie te-
dy wyruszyli ku gniewowi ryćinámí
20 swémi/ y próznościami obćemi? Mi-
nelo žnirwo/ dokonálo sie láto/ á my-
21 smy nie wybárwieni. ¹ Dla struſenia
cótki ludu mego struſonym iest y zá-
22 smucony/ zdumienie mie zielo. ¹ Jz-
li žywiec niémáš w Gáláád? ábo
tám niémáš lékárzá? Czemuž tedy
nie zágořlá sie bližná cótki ludu mo-
iego?

ábo drya-ál
kwie, lub b
řámu.

C. 12. iákož y sámá rzecz to pokázuie/ bo Je-
remáš mówiac téstowa/ byl dobrým prozo-
kiem y prawdę mówił. Á co wietſza / y písno-
s. chocia sie často stáry ná złé pástérze y fal-
šywé proroki / przecie káze sie o zákone py-
tác od káplánów / y przykázanie to czynić co
oni káza Deut. 17. v. 8. Á rák nie wszyſcy y ná-
on čas bładzili. Á iestliž onego času Bóg zá-
chowat prawdę przy Kościele swoim / dáleko
wiecey gđzi sie to wierzyć o Kościele Páná
Chrystosowym / máiac ták iásné y pewné o-
bietnice iego.

16 Od Dána slyšano rzanie koni iego.] Dán /
nie rozumiešyná Jákobowego/ ábo pokoleniá
iego / ále iest umie miástá / ktoré bylo ná grá-
nicách ziemie obiecánéy ná pólnocy. Á iž Ják-
buchodonozor przez nie miał wojsko prowá-
dzić ná Izráelá / mówi: Od Dána slyšano
rzanie koni. Hieron. in Jerem. 8. wſáke per
allegoriam o Antichryście to wytláda Ire-
neus lib. 5. C. 30. bo tego figura byl Nabu-
chodonozor y wojsko iego. Ále žad nie
može sie pokázác wedling litery / žeby Anti-
chryſt miał sie w tym miešcie vrodzić.

ROZDZ. IX.

To da głowie
moięy wode/ á o-
czom moim žrzo-
dło łez: y bede
plákal we dnie y
w nocy pobitych
cótki ludu mego.
2 ¹ Kto mie da ná puszczy goſpode po-
dróžników/ y opuſzczę lud moý/ y ode-
3 cy/ zbór przestępników. ¹ Y náciagne-
li ięzyk swój iáko luk kłamstwa y nie
prawdy: zmocnili sie ná ziemi / bo ze
złości od złości wychodzili / á mnie
nie poználi/ mówi P A N. ¹ Každy niech
4 sie strzeže bližniego swého/ á niech nie
B vſa každyemu brátu swému: bo každy
brát podchodząc pobédyſie / á každy

¹ przyiaciel zdraćliwie postępowáć be-
dzie. ¹ Y máž z brátá swého śmiać sie
5 bedzie / á prawdy nie beda mówić:
6 bo náuczyl ięzyk swój mówić kłam-
stwo: ¹ Stárali sie áby źle czynili. ¹
Niestkanie twoie w poſtrzedku zdra-
7 dy: dla zdrády niechćieli mie poznáć/
mówi P A N. ¹ Przeto to mówi P A N
zastępów: Oto ia ſpláwie / y spro-
8 buie ich: bo cóž inného mam czynić
od oblicza cótki ludu mego? ¹ Strza-
lá rániſzca ięzyk ich/ zdraćde mówił:
9 vſty swémi pokóy z przyiacielem
C swym mówi: á potáiemnie zákláda
náń ſidlá. ¹ Á więc dla tego miená-
wiedze mówi P A N: ábo nád tákim
narodem nie pomſci sie duſá mojá:
10 ¹ Náđ górami weźme plácz y lá-
ment / y nád pieknyimi puszczy nárze-

ábo, bližni,
H.

řezá ofuki-
wa brátá, H.

ábo, ſpráco-
wáli sie źle
czyniąc, H.

Pſa: 27. 23.
iezyki zdra-
dliwé.

*dobrych.
H.*

*Jeruzalem
czemu spu-
szożone.*

Mich: 23. e 15.

*Włosy nosić
y strzyc godzi
się.*

*Praktykar-
stwo Astro-
logów wani
Obyczajów,
Hebr.*

*Bálwoch-
wálstwo.
Wys: 13. a 11.
114. a 8.*

11 Kanié: bo spalóné są/ dla tego że nie-
máš meżá przechodzącego: y nie sły-
12 belí głosu "dzierżawce: od ptástwá
powietrznego/ áż do bydła/ pżenie-
13 śli sie y odesli. " A obróce Jeruzá-
lem wgrońdą piástu/ y wlegowistá
smoków: á miásta Judské dam ná-
14 spustofenié/ ták iż nie będzie obywá-
telá. " Kto iest mądry/ którzyby
to wyrozumiał/ y do którego było slo-
wo wst PANstich/ áby to opowia-
dal/ dla czego zginelá ziemiá/ y spa-
15 lona iest iáko pustyniá/ dla tego że
nie máš křoby przechodził: " y rzekł
PAN: " Jż opuścili zákon mój/ křo-
16 rym im dał: á nie słucháli głosu me-
go/ y niechodzili w nim: á chodzili zá
niepiáwosciá sercá swego/ y zá Báz-
17 álim: czego sie náuczili od oyców
swoich. " Pżetóž to mówi PAN za-
18 stepów/ Bóg Izráelski: " Oto iá ná-
karmie ten lud piótynem/ y nápoie ie
wodá żółci. " Rozpróšcie między ná-
rody/ ktorých nie ználi sami y oycowie
ich: á posle zá nimi niecz/ áż będą
19 wytrácceni. " To mówi PAN za-
stepów Bóg Izráelski: Pżypátrcie
20 sie/ á pżyzwócie nárzekánie/ y niech
pżyde: y do tych ktoré mądré są/ po-
21 śúcie/ á niech sie pospieszá: " niech
sie potwápiá/ á wezmú náđ námi lá-
ment: niech wysléwáią oczy nášé lzy/
á porwieki nášé niech oplýwáią wo-

26 Ktorzy są postřzyżeni ná włos dlugi. J-
żwykli Poganieniektorzy dla bálwánw swo-
ich/ włosy pewnym sposobem strzyc y golić
się y włosy zdobić/ ktorých też żydowie náđ
zákazanie Boże náśladowáli/ o czym máš
Leuit: 19. y 21. y to tu w żydách strofnie Pro-
rok/ nie żeby to rzecz sámá w sobie ślá bylá

19 dą? " Bo głos lámentu slyšan iest z
F Sionu: " Jákosmy zburzeni y zárořty-
dzeni bázo: bosmy opuścili ziemié:
20 bo rozruconé są miéřtánia nášé.
" A ták słuchaycie niewiásty słowá
PANstiego: á niech pżymú wřy
wáše mowe wst tego: y náuczaycie
21 cóřek wářych lámentu: á káždá bli-
řká swoje nárzekánie. " bo wóláží
śmierć okny nášemi/ weřlá do do-
mów nářych/ áby wytráciá dzieci z
22 wlice/ á młodziénce zrynków. " Móv:
To mówi PAN: " A polóže trup czło-
wieczy iáko gnóy po polu/ y iáko śiá-
23 no zá żnycym/ á nie máš křoby zbie-
rať. " To mówi PAN: " Niech sie nie
G chlubi mądry w mądrości swéy/ y
niech sie nie chlubi mežny w meřtwie
swoym/ y niech sie nie chlubi bogáty
24 w bogáctwie swoim: " ále sie niech
w tym chlubi/ ktorž sie chlubi że wnié
y zna mie/ žem iá iest PAN/ ktorý czy
nie miłosierdzié/ y śad/ y spráwiedli-
wość ná ziemi: bo mi sie to podobá/
25 mówi PAN. " Oto dni pżychođzą/
mówi PAN: á náwiedze káždého
26 ktorý má obřezány odřezek/ " Egipt/
y Jude/ y Edom/ y syny Ammono-
wé/ y Moábá/ y wřytkié " ktorzy są
podstrzyżeni ná dlugi włos miéřtá-
iacy ná puszczy: bo wřytkié narody
máią odřezek/ á wřytek dóm Izráe-
lów nie obřezáni są sercem.

włosy nosić/ ále iř z tym sposobem czynili/ to
iest dla śátaná ktorému sie tym zachowáć
chcieli. iáko piře o tym Theodoret. q 28. in
Leuit. wřytkie godzi sie włosy y strzyc y golić
dla inřych pżyczyn/ iáko máš Ezech. 5. Ann
6. w Džie. 21. czytáy Ezech. 44

*Wzywaich
Bóg do pla-
ciz.*

*1. Cor. d 31
2. Cor. 10.
d 17.*

*Nie chlubić
sie w mę-
drości ani
w siłách.
Tylko w
znaiomości
Boga.*

*Nie obřezá-
nie serce.*

ROZDZ. X.

1 **S**łuchaycie słowá
A ktoré mówił PAN ná-
was domie Izráelski.
2 " To mówi PAN: We-
dle "dióg Poganřstich
nie weźcie sie/ á zná-
mion niebieřstich nie-
3 bóycie sie/ ktorých sie boią Poganř-
boc wřtáwy narodów próžné są/ bo
4 dziewo z lářá wyrabiá robotá reki
rzemieřniczey toporem. " Srebrzem
y złotem ozdobil ie/ gwoździámi y

5 młótámi zbil/ áby sie nie rozwálilo/
" Ták řstáť páłmy "spráwioné są/ á
nie będą mówić: nosić ie będą/ bo
6 chodźcie nie moga: pżeto nie bóycie
sie ich/ bo nie moga weźmiec ani śle-
ani dobrze. " Niémáš tobie podob-
7 neř PANIE: wielkí řy/ y wielkie imię
twoie w mežności. " Kto sie bać nie
będzie ciebie/ o křólu narodów: bo
twoiá iest część/ między wřemi
medicámi narodów/ y we wřech křó-
8 leřtwách ich/ niémáš żadného tobie
podobného. " Pospólu głupi y śale-
ni będą dořwiádezeni: cwićzenie ni-

*"ábo, pżesła-
stois, H.*

*Mich: 7 d 8
Modlitwa
do P. Boga.
"Apo. 15. b 4*

*diggnione,
H.
2 zamorza.*

*Ten wieśt
Chaldejskim
izykiem iest
napisany, a-
by to pogani
swym izy-
kiem zroz-
umieli.
Jakoby
rzekl: temu
my sluzimy.
Za Boga
chwalic nie
mamy tylko
stworzycie-
la nieba y
ziemie.
Psal. 134.
b 7. 4.
Nizey 51. d. 16.
falszywy
Bog.
Zydowie
pretami y po-
wrazkami po-
la mierzili.
Zowary rwo-
re, H.*

*Prorocy Boga
inszego nie
znaja tylko
stworzyciela.*

9 Eczemności ich drewno iest. ¹ Srebro
wwinione z Tarsis przywozja / a zło-
to z Ophaz / dzieło rzemieślnicze y re-
ki miedziennika: ² Ziacynt y sarklat o-
dzienie ich. Dzieło rzemieślnicze to
wszystko. ³ PAN Bóg prawdziwy iest:
on Bóg żyjący / y Król wieczny. od
rozgniewania iego zruszy sie ziemia:
a nie wytrwaia narodowie zagroze-
nia iego. ⁴ Przetóż tak im rzeczenie:
Bogowie którzy nieba y ziemie nie
stworzyli / niechay zginą z ziemie / y z
tego co iest pod niebem. ⁵ Który czy-
ni ziemie silą swą / sprawuje świat
mądrością swą a rozumem swym roz-
ściaga niebiosą. ⁶ Na głos swóy da-
ie mnostwo wód na powietrzu / y
podnosi mgły z krainów ziemie / bly-
skawice w deszcz obraca / y wywodzi
wiatr z skarbów swoich. ⁷ Zglupiał
každy człowiek od umiętleności / zaw-
szędzon iest każdy rzemieślnik w ryci-
nie: bo ono ⁸ fałsz iest co wlał / y nie-
maś ducha w nich. ⁹ Nieczemne są
y dzieło śmiechu godne / czasu nawie-
dzenia ich pogina. ¹⁰ Nie iest tym po-
dobien dział Jakobów: bo który
wszystko stworzył / on iest: a Izrael
przet dziedzictwa iego: PAN zasze-
pów imieiemu. ¹¹ Zbierz z ziemie zel-

11 Bogowie którzy nieba y ziemie nie stworzyli.
niechay zginą z ziemie. ¹² Tu masz iasne słowa
pisma s. 13 Prorocy święci / nigdy żadnego
inszego Boga nieznali ani przepowiadali / o-
krom tego iednego samego stworzyciela nie-
ba y ziemie / ktorego samego wszyscy chwalić
powinni / a wszystkich innych bogów chwalić
zabraniali. Jakóż tedy dzisieyszy Nowo-
kreścency inszego Boga ktorému stworzenie
nieba y ziemie odeymnia / śmieta wprowadza-
ć / przeciw iasnym słowom Proroków świę-
tych: Pytam / abo o takim Bogu / coby nie
stworzył nieba y ziemie wiedzieli prorocy /
abo nie: iesli wiedzieli / czemuż siego tu pro-
zok zarzeka / ani go chce znac za Boga: A
iesli nie wiedzieli / toć tedy Prorocy nieznali
przyszłego Mesiasza / y nie mogli o nim iako
o nieznanym prorokować: a podobneś to
sa rzeczy: Alce to fałsz iest Nowokreścni:

18 żywość twoie / która mieszkasz w o-
bleżeniu. ¹⁹ bo to mowi PAN: Oto
ia daleko wyrzuce obywateli ziemie
tę razem / y utrapie ie tak że nalezie-
ni beda. ²⁰ Biada imnie nad zniszcze-
niem moim / złe barzo zbicie moje. A
iam rzekl: Wlasnie to iest choroba
moia / bede ia nosil. ²¹ Tamiot mój
zburzon iest / wszystkie powrózki moje
porwały sie / synowie moi wysli odem-
nie / a niemasz ich: niemasz tobj wiecéj
rozciągal namiot mój / y podnosił
skóry moje. ²² Bo glupie czynili pasté-
rze / a PANA nie szukali: przetóż niezo-
sumieli / y wszystkie trzoda ich iest roz-
prośona. ²³ Głos słuchu oto idzie / y
ruszenie wielkie ziemie północney: a
by položyla miasta Judzkie pusty-
nia / y mieszkaniem smoków. ²⁴ Wiem
PANIE że droga człowiecza nie iest
iego / ani iest rzecz meza aby chodzil /
a prostował kroki swoje. ²⁵ Karz mie
PANIE / wskaż że wsadzie / a nie w za-
palczywość twoię / abyś mie snadź
w niwecz nie obrócił. ²⁶ Wyśley roz-
gniewanie twoie na narody które cie
nie znaly / y na krainy które imienia
twoj nie wzywaly: bo ziedli Jakoba
y pożarli go / y strawili go / y ochedo-
stwo iego / rozproszyli.

*na miejscu
obronnym
H.*

*Jeruzalem.
insze miasta*

Krolowie.

*Modlitwa o
wspomoze-
nie Boze ku
nawrocinu
Psal. 6. a 1.
Psal. 78. b 6*

*mieszkank.
H.*

23 boć Prorocy lepięy znali Mesiasza przyszle-
go / y zowia go Panem / y Jehowa / y Bogiem
Izraelskim który stworzył niebo y ziemie / y
opowiadala że nie kto inny miał bydź na-
szym Mesiaszem iedno sam Bóg Izraelski
stworzyciel nieba y ziemie / o czym też masz
niżey 23. v. 5 y 33. v. 16.

23 Wiem panie że droga człowiecza nie iest
iego. ¹ Imieniem ludu Żydowskiego prosi o
nawrocenta. które t bez osoblwey łaski bydz
nie moglo / preto mowi: Wiem Panie że dro-
ga człowiecza nie iest iego / to iest / i sam głos
wieł swa mocą nie może naprostować drogi
swęy potym przydaie: Karz mie Panie / to
iest / abym przesłafiony karanie do ciebie sie
nawrócił. A tak nie odeymnie tu człowieka
wi wolney woli / tylko wyznawa / że do na-
wrocenta od grzechów trzeba pomocy Bo-
żey.

ROZDZ. XI.

1 **S**ŁOWO KTÓRE
2 A sie sstało od PA-
NA do Jeremiasza /
3 rzekac: ⁴ Słuchaycie
słów przymierza tego /
a mówcie do mężów
Judzkich / y do oby-

3 wátelów Jeruzalem / y rzecześ do
4 nich: To mowi PAN Bóg Izrae-
lów. Przeklęty nisz który nie wslu-
cha słów przymierza tego / ktorém
przekazał oycóm waszym dnia które-
ścię / zpieca żelaznego / mówiac:
Słuchaycie głosu mego / a czynicie
wszystko co wam rozkażmie / y będzie-

*Przekle-
stwo na te
który nie
zachowuią
przymierza
Bożego.
Psal. 115.
w. 10.*

Postanowił,
H.

To jest:
iako ten
świadek
Abo, iako
dla wi-
dzenia. Hebr.
Bog kaze
obwolywać
przymierze
iwole.

Co napred-
czy, y co na-
płynę, Hebr.

Zmowa do
grzechow.

Modlitwy
prognę.

Wysły 2.
f. 2.
ile miast, y-
leście bogow
miej, Hebr.

Dziwnie sie
szczęściu nie
żbożnych.
f. 2. H.

cie mi ludem / a ja wam bede Bo-
giem: ⁵ Abych ⁶ wzbudził przysięgę /
któram przysięgał oycóm waszym / zem-
im miał dać ziemie opływającą mle-
kiem y miodem: ⁷ iako jest ten dzień:
Odpowiedziałem y rzekłem: Amen
PANIE. ⁸ A rzekł PAN do mnie:
Brzyźz wszystkie te słowa w mieściech
Judyckich / y przed Jeruzalem mó-
wić: ⁹ Sluchajcie słów przymierza
tego / a czyncie je: ¹⁰ bo oświadczałem
oświadczyłem sie przed oycy waszymi
dnia / którego imie wywiódł z ziemie
Egypckiej / aż do dnia tego: ¹¹ rano
wstałem oświadczałem sie / y mówi-
łem: ¹² Sluchajcie głosu mego: ¹³ a
nieusłuchali / ani nachyliłi ucha swe-
go: ¹⁴ ale chodzili każdy w przewrotno-
ści serca swego złego: y przywiódłem
na nie wszystkie słowa przymierza te-
go / ¹⁵ którym przykazał aby czynili / a
nie czynili. ¹⁶ A rzekł PAN do mnie:
Wstąpiło sie zbuntowanie w me-
jach Judyckich / y w obywatelach Jeruza-
lem. ¹⁷ Wroćili sie do nieprawości o-
ców swych pierwszych / którzy nie
chcieli słuchać słów moich: ¹⁸ a tak y
ci posłi za bogi cudzymi / aby im słu-
żyli / zgnawali dom Izraelcki / y dom
Judycki / przymierze moje / ¹⁹ którym z o-
cych postanowił. ²⁰ Przetoż to mówi
PAN: Oto ja przywiode na nie złe /
z których wynisdz nie beda mogli: y
beda wolać do mnie / a nie wyslu-
cham ich. ²¹ A pójdą miasta Judy-
ckie / y obywatele Jeruzalem / y beda
wolać do bogów którym ofiary czy-
nią / a nie wybawia ich czasu ich w-
trapienia. ²² Bo ²³ wedle liczby miast
twoich byli bogowie twoi Judo / a
według liczby dróg Jerolimskich

naślawialiście oltarzów sromotnych /
oltarzów na mokre ofiarowanie Ba-
álom. ¹⁴ Przetoż ty nie modl sie za tym
ludem / ani przysnuj za nimi chwały
y modlitwy: ¹⁵ bo nie wysłucham cza-
su wołania do mnie / czasu wtrapie-
nia swego. ¹⁶ Coż to jest że mi / y mo-
w domu moim czynil wiele złości:
izali ¹⁷ nieśo swięte odęymie od ciebie
złości twoie z których sie chlubił:
Oliwz obfit / piękna / rodzayna / sli-
czna / ¹⁸ nazwał PAN imie twoie: na
głos mówienia / wielki sie ogień na
niey zapalił / y pogorzał chrościny
iey. ¹⁹ A PAN zastępów który cie sze-
pił mówi na cie złe: dla złości domu
Izraelckiego / y domu Judyckiego / któ-
re czynili sobie / aby mie drażnili / o-
fiarując Baálom. ²⁰ Ale ty PANIE
wskazałeś mi / y poznałem: tedy po-
kazałeś mi sprawy ich. ²¹ A za iako ba-
taneł cichy / którego miotał rzęć / a
nie poznałem że myślił na mie rady /
mówisz: ²² Włożmy drewno w chleb
iego / a wygladźmy go z ziemie żywo-
cych / y imienia iego wiecę niech nie
wspomina. ²³ Ale ty PANIE zastę-
pów / ²⁴ który sądziś sprawiedliwie / a
nerek y serca doznawaś niech wyzre-
pomste twoie nad nimi: ²⁵ bom tobie
obiawil sprawę moie. ²⁶ Przetoż to
mówi PAN do mężów Anáthoth /
którzy skutają dusze twoie / y mówią:
Nie będziesz prorokował w imie PAN-
skie / y nie vmrzysz od rąk naszych.
27 Przetoż to mówi PAN zastępów:
Oto ja nawiedze ie: ²⁸ młodzieńcy po-
mra od miecza / synowie ich / y córki
ich pomra od głodu. ²⁹ A ostatku nie
będzie po nich / bo nawiodę złe na
inze Anáthoth / rok nawiedzenia ich.

Wysły 7.
c. 16.
Nizy 14.
b. 11.
Wielka ma
moc modlit-
wa swię-
tych, kiedy
my sie też
do Pana Bo-
ga nawra-
camy y po-
kujemy.
Chrysost.
Rom. 5. in
Math.
To jest ofi-
ry kościelne
które bez po-
kuty y pok-
uty nie gła-
da grzechow

Proro-
ctwo o me-
cie Chrystu-
sowej pod
figurą prze-
śladowa-
nia Ierem-
iaszowego
go.
Abo, iako-
żmy drze-
wem pokarm
iego.
Nizy 17 b
10 y 20. c. 12

19

Włożmy drewno w chleb iego. Tertu-
lianus lib. 3. contra Marcionem, y lib. contra
Iudeos, przez chleb rozumie ciało Pana Chri-
stusowe / które miał dać pod osobą chleba: a
przez drewno rozumie krzyż / na którym ciało
Pana Chrystusowe jest zawieszone. Z tad sie
też pokazuje / iż w Eucharystii jest prawdzi-
wie istotne ciało Pana Chrystusowe: bo we-
dług Tertuliana / o tymże chlebie mówi Pan

Christus na wieczerzy / To jest ciało moje / o
którym mówił Jeremiasz / włożmy drewno w
chleb iego. A i tu mówi prorok o ciebie praw-
dziwym (boć nie chleb jest używany) te-
dy y na wieczerzy według Tertuliana mówi
o prawdziwym y istotnym ciecie. Także to-
żnie Lactantius lib 4. Divin: instit. c. 18. Hie-
ron: y Origenes super Ieremiam.

ROZDZ. XII.

SPRĄWIEDLIWYŚ TY W
PRĄWIDZIE PANIE / GDY-
BYCH SIE ZTOBĄ SPIERAŁ: A W-
SĄDŹ SPRĄWIEDLIWOŚCI BE

2

de do ciebie mówił: Czemu sie sze-
ści droga niebożnych: dobrze sie
mają wszyscy którzy przestępną / y
nieprawość czynią: ² Wsądziłeś ie /
y rosforsenili sie: rosną y owoc wy-
dają: bliskos ty jest wst ich / a daleko

Iob 21. a 8.
Hebr. 1. a 13.

od ne

Od sercá ich

3 "od nerek ich. A ty P A N I E znasz
mie/ widziales mie/ y doswiadczyles
4 sercá mégo v siebie : zgromadzcie iá-
ko trzode ná rzek / y poświęćcie w
dzień zabitania. Dokądże plátac
bedzie ziemiá / á ziele wšego pola
schnać bedzie / dla złości mješkáiz-
cych ná niéy : Istrawione jest bydlo y
ptástwo : bo mówili : Nie wyžrzy o-
5 státtów nášych. Jesli z piešymi
bieżąc sprácowales sie : iákož bedziesz
mógł vbiegáć sie z kónmi : á gdyżes
w ziemi pokoju był bezpiecny / cóž v-
6 czyniś w nádetosci Jordanu : Bo
y bráćia twoi / y dóm oycá twégo / y ci
walczyli przeciw tobie / y wotáli zá to-
B bę pełnym głosem : nie wierz im gdy
beda mówic do ciebie dobre rzeczy.
7 "Opusćilem dóm mój / ostáwiłem
dziedzictwo moje / dálem miłg duše
8 swoje w rece nieprzyaciół iéy. Stá-
ło mi sie dziedzictwo moje iáko lew
w lesie : puscilo przeciwko mnie głos /
9 dla tego ie mam w nienawisć. Izá-
li dziedzictwo moje jest mi ptakiem
pstrym : izali ptakiem ze wšad fár-
bowánym : przydźcie / zbierzcie sie
wšyscy zwierzowie ziemscy / spiešcie
10 sie ná pożarcie. Pásterze mnodzy
stázili winnice moje / podeptáli dźiał

11 mój : obrócili częśc moie rosofny w
pustyniá pustą. Obrócili iá w roz-
sárpánié / y plátala nádemná : spu-
12 stošeniem spustofona jest wšytká
ziemiá : bo niemáš ktoby wważáć w
sercu. Tá wšytkie drogi pusczy
przyšli burzyciele : bo miecz P A N ski
požrze od kónca ziemié áž do kónca
iéy : niemáš pokoju wšelkiemu ciálu.
13 "Siali pšenice / ále ciérznie żelwóže
li dziedzictwo / á nie pomože im : zá-
D wštydźcie sie wrodzátów wášych / dla
gniewu zapálczywości P A N skiey.
14 "To mówi P A N przeciw wšem sa-
siádóm moim nagoršym / ktorzy sie
dotykaiz dziedzictwá / ktorém podzie-
lił ludowi memu Izráelskiemu : Oto
15 iá wyrwe ie z ziemié ich / y dóm Ju-
dzki wyrwe z pośrzodku ich. A gdy
ie wyrwe / náwróce sie / y zlitunie sie
nád nimi : y náwróce ie mežá do
dziedzictwá swégo / y mežá do zie-
16 mie iégo. A bedzie : iesli wczac sie
náuczycie drog ludu mégo / żeby przy-
siegáli ná imie moje : Sywie P A N /
iáko náuczyci lud mój przysiegáć ná
Báálá : zbuduią sie w pośrzodku lu-
17 du mégo. Lecz iesli nie wšlucháiz :
wyrwe národ on wyrwaniem y zá-
tráceniem / mówi P A N.

Stowá pro-
rockie.

Grozi pogá-
nom pušto-
wáć tymizrá-
elá.
"które o-
dziedziczył,
lud mój Izrá-
elski. H.

To jest, iesli
twoi wšasni,
iákoi sie v-
przykryli, iá-
kož dále ko-
wiedzy Hie-
rozolimezy-
kowie.

Pod figurá
Ieremiaszá
mšká Pána
Christusowa.

Áže prástwo
nie (foi) oko-
ło ná nie ? H.

Krolowie.

ROZD. XIII.

O mówi P A N
do mnie : Idź / á
dostań sobie spo-
dniégo pásá lniá
négo / y wlož j ná
biodrá twoie / á
dowodź nie kládz
go. A dostálem spodniégo pásá
według słowá P A N skiego / y wlož-
3 lem okolo biodr swoich. Stála sie
mowá P A N SKA do mnie powtóre
4 mówiac : Weźmi spodni pásá k-
régos dostał / który jest okolo biodr
twoich / á wstáwšy idź do Euphrá-
tesá / y skryj j tam w dziurze stálney.
5 "A sedłem / y skryłem j w Euphráte-
6 sie / iáko mi był P A N rosfazá. A
státosie po wielu dni rzeki P A N do
mnie : Wstáń / idź do Euphrátesá /
á weźmi z támtąd spodni pásá k-
7 rymci rosfazá ábys j tam schowál.
A sedłem do Euphrátesá / y kopa-

8 tem / y wzięlem pásá z mieyscá gđziem
ij był skrył : á oto był zgnit pás / ták
iz sie ninacz nie zgodził. A stáło sie
9 słowo P A N SKIE do mnie mówiac :
"To mówi P A N : Tá k zgnioie pyche
10 Judy / y pyche Jeruzálem wielká.
Ten lud nagoršy / ktorzy nie chcą
slucháć słów moich / á chodzą w prze-
wrotnosci sercá swégo : y chodžili zá
bogi obcy / áby im sluzyli / y klánia-
li sie im : y beda iáko ten spodni pás /
11 ktorzy sie ninacz nie zgodzi. Bo iáko
spodni pás przystawa ku biodrom
mežkim / tákem iá był sobie przypóit
wšytek dóm Izráelski / y wšytek dóm
Judzki / mówi P A N : áby mi byli lu-
dem / y imieniem / y chwátá / y starwá :
12 á nie slucháli. A ták rzeczeš do-
nich te mowé : To mówi P A N Bóg
Izráelski : káždá flášká bedzie ná-
pełnioná winem. y rzeká do ciebie :
Aza niewiemy že káždá flášká nápel-
13 nioná bedzie winem : A rzeczeš do
nich : To mówi P A N : Oto iá ná-

Spodnic, ábo
šorcá, fár-
tuchá.

Pod figurá
pásá zgni-
légo gñáczy
odrzućenie
Zydów.

14 *Wspomina*
15 *lud do po-*
16 *kuty.*
17 *Theu. i. a z*
18 *Krolowey.*
19
20 *Idocz. 2 pót-*
nozy. H.

pełnie wszytkie obywatelę tej ziemi /
y króle którzy siedzą z pokolenia Da-
widowego na stołach jego / y kapłany /
y proroki / y wszytkie obywatelę Jero-
zolimskie pniaństwem : ¹ Rozpró-
sje ie między od brata swego / y oycy y
syny spólem / mówi PAN : nie z fol-
guie ani przepuszcze / ani sie zlituje / że-
bym ich nie wytrącił. ² Sluchajcie /
a bierzcie w vsy. Nie podnoscie sie /
bo PAN mówi. ³ Dajcie PANU
Bogu waszemu chwałę / nim sie za-
cni / y nim sie otrząca nogi wasze o gó-
ry ciemne : bedziecie czekać światła / a
obróci ie w ciem smierci / y we mgle.
⁴ A jeśli tego słuchać nie bedziecie / w
tajemności płakać będzie dusza moja
dla pychy : płacząc płakać będzie / y
wylecie izy oko moje że poymano sta-
do PANskie. ⁵ Mów królowi / y pa-
niaczcy : wstąćcie sie / siadźcie / bo spa-
dła z głowy waszej korona chwały
waszej. ⁶ Miasta na południe za-
warte są / a niemają krobey otworzyli :
przeniesion jest wszytek Juda prze-
niesieniem doskonałym. ⁷ Podnieście
oczy wasze a obaczcie którzy idziecie

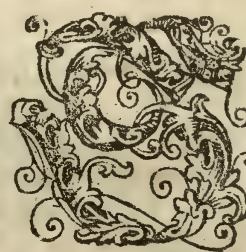
21 od północy / gdzie jest stado które
D tobie dano zacy dobytek twój : ² Co
rzeczesz gdy cie nawiedzi : ³ bos ie ty
22 nauczył na sie / y wyćwiczył na gło-
we swoje : izali cie nie zęyma bolesci /
iako niewiaste rodząca : ⁴ A jeśli rze-
czesz w sercu twoim : Czemu mie to
potkało : ⁵ Dla mnostwa nieprawo-
ści twej odkryte są sromotniejszy
członki twe / zmasane są stopy twoie.
23 Jeśli może odmienić Murzyn skóre
swoie / abo Párd pstroćiny swoje : y
wy bedziecie móc dobrze czynić / nau-
czywszy sie złego. ⁶ A rozsiejcie ie iako
24 żdźbło / które wiatr porywa ná pu-
szez. ⁷ Tenci los twój y dżiał mi-
ry twej odemnie / mówi PAN / izes
mie zapomniata / a wśalás w kłam-
25 stwie. ⁸ przetożem ia też obnażył lo-
26 no twoie przed obliczem twoim / y o-
27 kazała sie sromota twoja / ⁹ cudzołoż-
two twoie / y rzania twoie / niecnota
wspeteczestwa twego : ná págor-
kach ná polu roidziałem obzydłości
twoie. ¹⁰ Biada tobie Jeruzalem / nie
oczyszcisz sie po mnie / pókiż ie szej-

niży 30. c. 14

Nalog w
grzechach
sły.

porym, H.

ROZDZ. XIII.

1 *A*
2 *Suchość*
3 *wielka w*
4 *ziemi, a gá*
5 *tym nieuro-*
6 *dżay y głód*
7 *dla grze-*
8 *chów.*
9 *Modlitwa*
10 *Jeremiaśa*
11 *do P. Boga*
12 *za ludem.*

Lowo PAN-
skie które sie sta-
ło do Jeremiaśa
o mowach sucho-
ści. ¹ Płakało by-
dowstwo / a bra-
my jego wpadły /
y zaciemły sie ná ziemi / y krzyk Jero-
zolimski / sędł wzgóre. ² Stary po-
stali młodsze swe do wody : przysli
czępac / nie nalezli wody / odnieśli na
czymia swe próżne : zawstydzieli sie y
utrapiłi / y nákrzyli głowy swoje. ³ Dla
spustoszenia ziemi / iz nie pádał dęsz
ná ziemi / zawstydzieli sie oracze / ná-
krzyli głowy swoje. ⁴ Bo y łani w po-
lu porodziła y zostawiła / że nie było
traw. ⁵ A lesni osłowie stali ná ska-
lach chwytając wiátru iako smo-
wie : wstaly oczy ich / iz nie było tra-
wy. ⁶ Jeśli nieprawości nasze odpo-
wiedzą nam : PANIE wezń dla
innienia twego : bo mnogie są od-
wrocenia nasze / tobiesmy zgrzeszyli.
⁷ Oczekawanie Izraelowe / zbawicie

B lu jego czasu utrapienia : czemu be-
dziesz iako gość ná ziemi / y iako po-
dóžny wstepuacy ná pomieszkánie :
9 ¹ Czemu bedziesz iako mąż tulacz / iako
możarz który nie może zbawić : a
tyś jest między námi PANIE / ² a i-
mienia twego wyrywano nád námi :
10 nie opuszczayże nas. ³ To mówi PAN
ludowi temu / któremu było miło ru-
śać nogami swemi / y nie przestał / y
nie podobal sie PANU : Teraz wspo-
mni ich nieprawości / y nawiedzi grze-
chy ich. ⁴ A rzekł PAN do mnie :
11 ⁵ Niemódl sie za tym ludem ná dobre.
12 ⁶ Gdy beda posćić / nie wysłucham
modlitwy ich : a jeśli ofiarują cálo-
palenia y ofiary / nie przyjmie ich : bo
13 mieczem y głodem y morem wygubie
ie. ⁷ A rzekłem : A a a / PANIE Bo-
że : Prorocy im mówią : Nie wyży-
cie mieczá / y głód nie będzie y was :
14 ⁸ ale pókoy prawdziwy da wam ná
tym miejscu / ⁹ y rzekł PAN do
C mnie : Falszywie prorokują prorocy
imieniem moim : nie posyłałem ich /
y nie roszązałem im / a nim mówił do
nich : widzenie klamliwe / y wróżke /

Figura
prasycia
Pana Chry-
stusowego
ná swiat.Modlitw y
postów Bóg
nie chce
przyjąć bez
pokuty.
wyższy 1.
c. 15.Aha, H.
niży 23 d. 16.
Falszywi
prorocy za-
wodzą y sie
bie y dra-
gich.

Modlitwa
do PANA
Boga.

Psal. 1. a 1.
y 25. a 4.
Abo na-
śmiewców,
H.
niżej 30.
t 15.

Święci modlą
się za nami.

Ná znak
przyszłego
skarania,
nie każe się
Jeremiaśo
wi Bóg że-
nić.

Żalobnego,
H.

Nie każe mu
na uczyt kto
re po śmier-
ci czyi by
waga cho-
dzić, ani ich
cieścić.

15 czywości moiej / ná was sie rozpali.
16 Ty wieś PANIE / wspomni ná mie /
y náwiédz mie / á brón mie od tych
któzy mie prześladowá : nie bierz mie
w cierpliwości twoiej : wiédz iżem
cierpiał dla ciebie wraganie. ¹⁷ ^D ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰

Choćby stął Mojżesz y Samuel przede
mną] Ten sposób mówienia dacie znać / i
Mojżesz y Samuel / choćby już byli pomarli /
zwykli się byli modlić za lud swój / y siła im
wprasali y PANA Boga. A jeśli się kiedy nie
modlili albo nie wprasali / tedy się to działo
dla ludzkich grzechów / którzy tego nie godni
byli / aby się święci za nimi modlili / albo żeby
im co dobrego na przyszyne świętych Pan
Bóg czynił. Bo inaczej nie wielkaby to gro-
zba była / kiedyby się oni święci Mojżesz y
Samuel nie zwykli byli modlić / gdyż tu Pan
Bóg na wieść onych Żydów skłamał tym

19 ná moia zwatpiona nie dała się za-
ić: była mi iako klamstwo wod me-
wiennych. Przetoż to mówi PAN: Je-
śli się nawrócisz / nawróce cie: y przed
obliczem moim stać będziesz: á jeśli
odłączysz drogą rzeczą od podleg / be-
dziesz iako wsta moie: oni się wróca-
ku tobie / á ty się nie wróciś ku nim.
20 A dam cie ludowi temu murem mie-
dzianym / mocnym: y będą walczyć
ná cie / á nie przemoga: bom ja z to-
bą jest / ábym cie zbawił / y wyrwał
cie mówi PAN. A wybawie cie z re-
21 ki niecznotliwych / y odkupie cie z re-
ki mocarzów.

ábo, omylné
á nie pewné
wody, Hebra.

im grozi / że też y modlitw ludzi świętych za
nimi / wysłuchanie miał / czego by się byli nie
gdy nie lekali / gdyby wiedzieli że się święci za
nie nigdy nie modlili. Samé słowo Żydów
skłamał / lepiej wyraża: bo słowo od
słowa tak się może wyłożyć: Jeśli stanie Moy-
żesz z. z klamstwą i to mówi o onym czasie
po śmierci / nie o tym kiedy tu żył / ábo kie-
dyby zmarłych wstał. Hieron. in Jerem.
Greg. lib. 9. Moral. c. 9. Chrysost. Hom. 1. in
Epist. 1. ad Thesalonice. Jasnyjś o tym sto-
wá masz. 2. Mach. 15.

ROZDZ. XVI.

1 Sstało się slo-
2 wo PANIE do
3 mnie mówiąc:
4 Nie pomyślisz
5 o synach / y
6 córce ná tym mie-
7 scu. Wo to mówi PAN o synach y
o córkach / które się rodzą ná tym mie-
scu / y o matkach ich / które je porodzi-
ły: y o oycach ich / z których plemie-
nia się zrodziły w tej ziemi: Śmier-
ciami chorób pomrą: nie będą opła-
kani / ani pogrzebieni: gnoiem po-
wiérzchu ziemię będą: á mierzem y
głodem będą wytraceni: y będzie
trup ich potrawą ptástrwu powietrz-
nému / y zwierzowi ziemnému. bo to mó-
wi PAN: Nie wchodź do domów /
ani chodź ná płakanie / ani ich pocie-
szaj: bom odjął pokój mój od ludu
tego / mówi PAN: miłosierdzie y
śmíłowanie. A pomrą wielcy y mali
w tej ziemi: nie pogrzebą ich / ani ich
płakać będą / y nie będą się rżázac /
ani łysiny czynić dla nich. A nie be-

B 8 9 10 11 12 13
da między nimi płaczącemu łamać
chleba / dla pociechy nad umarłym:
ani im dadzą nápoju kubka dla po-
ciechy / dla oycá ię y matki ięgo. Do
domu też wchodź / ábys się
dział z nimi / y iadł y pił: Wo to mó-
wi PAN Bóg zastępów / Bóg Izra-
elów: Oto ja odéym z miejsca tego
przed oczyma waszemi / y za dni wa-
szych / głos wesela y głos radości /
głos oblubienic / y głos oblubienice.
A gdy opowieś ludowi temu te w-
szystkie słowa / y rzeką do ciebie: Dla
czego PAN mówił ná nas to wszyst-
ko złe wielkie? Co za nieprawość ná-
szą / y co za grzech nasz / któryśmy zgrze-
szyli PANU Bogu naszemu? Rze-
czesz do nich: Ze mie opuścili oycow-
wie waszy / mówi PAN: y chodzili za
bogi cudzymi / y służyli im / y klaniáli
się im: á mnie opuścili / y zákonu me-
go nie strzegli. Lecz y wy gorzeje-
ście czynili niż oycowie waszy: bo oto
chodź każdy za przewrotnością sercá
złęgszég / żeby mie nie słuchał. A wy-
pedze was z tej ziemi do ziemi któ-
rej nieznacie wy y oycowie waszy: á
tam służyć będziecie bogom cudzym

Zakáguie
mu gnimi
iść y pić.

Przycięny
gburzenia
Żydowskié
go.

Bálwo-
chwałstwo.

Zániedba-
nie Zakonu
ábo, za-
twardości,
H.

¹⁴ bo wam nie
dam smilowá
nia, H.

Niewola
Babilońska
przepowia
da y wyba-
wienie niéy

14 we dniey w nocy / którzy wam nie da-
dzą odpoczynku. ¹⁵ Przetoż oto dnie
dą / mówi PAN / y nie rzeką wiecey :
Żywie PAN / którzy wywiódł syny Iz-
raelskie z ziemi Egypckiej : ¹⁶ ale /
Żywie PAN / którzy wywiódł syny Iz-
raelskie z ziemi północnej / y ze
wszech ziem do którychem ie wypę-
dził : bo wróce ie do ziemi ich któ-
rym dał oycóm ich. ¹⁷ Oto ia posle
wiele rybitwów / mówi PAN / y beda
ie łowić : a potym posle im łowców
mnogich / y beda ie łowić z każdéy gó-
ry / y z każdéy pagórki / y z iastin ska-
nych. ¹⁸ Bo oczy moje nadewsiami do-
gami ich : nie zatáli sie od oblicza
mego / y nie była zakryta nieprawość

18 ich od oczu moich. ¹⁹ A oddam na
przed ²⁰ dwoiakie nieprawości y grze-
chy ich : iż splugawili ziemi moie
trupami bálwánów swoich / y obrzy-
dłościami swémi nápełnili dziedzie-
two moie. ²¹ PANIE mocy moia / y si-
ło moia / y wcieczko moia w dzień wtra-
pienia : do ciebie przydą narodowie
od konczyn ziemi / y rzekną : Zapraw-
de fałs odjedzicieyli byli oycowie ná-
szy / marność która im nie pomogła.
²² Izali uczyni sobie człowiek bogi / a
oni nie są bogowie : ²³ Przetoż oto ia
pokaże im tym razem / pokaże im re-
kę moie / y moc moie : y doznają że
imie moie PAN.

²⁴ sówiro, H.

Opowiada
na wrocenie
pogańskich
narodów do
Pana Boga.

ROZDZ. XVII.

Rzekł Izrael
napisano piórem
żelaznym na pa-
znowcu diamen-
towym / wyznio-
no na szerokości
serca ich / y na ro-

2 gach oltarzów ich. ³ Gdy wspomni-
synowie ich na oltarze swoje / y na ga-
ie swoje / y na dzewa galejskie na gó-
rach wysokich / ⁴ ofiarując w polu :
siła twoie / y wszystkie skarby twoie
dam na rozchwycenie / wyżyny twoie
dla grzechów po wszech granicach
twoich. ⁵ A zostawiona będzieś sama
od dziedziectwa twego któremuś dał / y
dam cie w niewolę nieprzyjaciółom
twoim w ziemi której nie znaś : iż się
zapalił ogień w zapalczywości mo-
iej / aż na wieki gorzeć będzie. ⁶ To
mówi PAN : Przektety człowiek któ-
ry wfa w człowieku / y kładzie ciało za
ramie swoje / a od PANA odstepuje
serce jego. ⁷ Bo będzie iako wżós
na puszczy / a nie wyjrzy gdy przyjdzie
dobrze : ale będzie mieśkal w sucho-
ści na puszczy / w ziemi stoney / y nie
mieśkalnéy. ⁸ Błogosławiony maż
który wfa w PANU / y będzie PAN
wspaniem tego. ⁹ A będzie iako dzewo
które przesadziła nad wodami / które
tu wilgotność rozpusza korzenie
swoie : a nie będzie sie bała / gdy przy-
dzie gorąco / y będzie liście tego zielo-
né / a czasu suchości nie będzie sie fra-

9 sować / y nigdy nie przestanie czynić
owocu. ¹⁰ Dawile test serce wszystkich
y niewybádane : kto ie pozna : ¹¹ Ja
PAN bádający serca / y doznawający
cy nárek : który daie każdemu według
drogi jego / y według owocu / wynas-
lazkow jego. ¹² A Europatwa nasze-
działa czego nie zniosła : zebrał bo-
gactwa a niesprawiedliwość : wpoło-
wicy dni swoich opuścić : a na ostá-
tku swoim będzie głupim. ¹³ Stolicá
chwały wysokości z początku / mie-
sce poświęcenia naszego. ¹⁴ Uczest-
wanié Izraela PANIE : wszyscy
którzy cie opuszczają zawstyżeni
beda : którzy cie odstepują / na ziemi
napisani beda : iż opuszcili żyte wod
żyjących PANA. ¹⁵ Złęcz mie
PANIE / a złęczon bede : zbaw mie /
a zbawion bede : boś ty iest chwala
moia. ¹⁶ Oto ci mówią do mnie :
Gdzież iest słowo PANskie : niech
przydźcie. ¹⁷ A ia nie stworzyłem sie
ciebie pasterza náśladować : y dnia
człowieczego nie żadałem / ty wieś.
Co wyszło z ust moich / dobrze było
przed obliczem twoim. ¹⁸ Nie bądźcie
mi ty ná strach / nádziera moia ty w
dzień wtrapienia. ¹⁹ Niech sie zawsty-
dzą którzy mnie prześladowają / a niech
sie ia nie zawstydzę : niech sie oni leka-
ją / a ia niech sie nie lekam : przywiedź
na nie dzień wciśtu / a dwoiakim stru-
szeniem strusić. ²⁰ To mówi PAN do
mnie : Idź / a stani w bramie synów
ludu / która wchodzi królowie Judz-
cy y wychodzą / y we wszystkich bra-

²¹ náde wszy-
tko y przewo-
tne, H. Serce czo-
wierze ga-
wile.

²² ábo sprawił.
H.

²³ To iest, iako
europatwa.

Apoc. 2. f 23

Psal. 7. c 10.

1. król. 16. b 7

²⁴ ábo swia-
tnice, lub s-
wignie ná-
siej, H.

²⁵ A odlitwa
Ieremiasza.

²⁶ nie nadmowi-
tem byle pá-
strem po to-
bis, H.

²⁷ dnia bole-
ści, H.

²⁸ pánogciem
H.

²⁹ Grzechy
Iudzkie, mo-
cno napisa-
né.

³⁰ goro moia,
H.

³¹ dla grze-
chów wyslek
twoich, H.

³² wspanie w
człowieku.

³³ Iza. 30. a 2.

³⁴ Iza. 31. a 1.

³⁵ wspanie w
Bogu.

³⁶ Psal. 123.

³⁷ ábo náá stru-
mieniem, H.

Szabátowie
cie przykła-
żuie.

20 inach Jeruzalem: ¹ y rzecześ do nich: Sluchajcie słowa PANStiego królowie Judcy y wszytet Judá y wszyscy obywatelé Jerozolimscy / którzy wchodźcie bramami temi: ² To mówi PAN: Strzeżcie dusz waszych / a nie dźwigajcie bżemion w dzień Sobotni: ani wnoscie bramami Jerozolimskimi. ³ Nie wynosicie téż bżemion zdomów waszych w dzień Sobotni / ani żadney roboty nie będziecie czynić: świećcie dzień Sobotni iáż kom roszazal oycóm waszym. ⁴ A nie słuchali / ani náchylili vchá swę: ále zátwardzili kátek swóy áby mie nie słuchali / ani przymowáli cwičenja. ⁵ y będzie: Jesli mie słuchać będziecie mówi PAN / że nie będziecie wnosić bżemion bramami miásta tego w dzień Sobotni / á iesli świecić będziecie dzień sobotni żebyście weń nie czy-

25 nili żadney roboty: ⁶ Wchodźcie będą bramami miásta tego królowie y książetá siedzące ná stolicy Dawidowej / wsiádadzące ná wozy y ná konie / sami y książetá ich / meżowie Judcy y obywatelé Jerozolimscy: á będziecie mieśkane to miásto ná wieki. ⁷ y będą przychodźcie z miast Judzkich / y z okolicy Jeruzalem / y z ziemie Beniamin / y z pół y z gór / y z południa / przynosząc całopalenie / y ofiáre / y obiáre / y kádjidło / y w niośa ofiáre do domu PANStiego. ⁸ A iesli mie słuchać nie będziecie / ábyście świećli dzień Sobotni / á nie dźwigáli bżemion / ani ich wnosili bramami Jerozolimskimi w dzień Sobotni: zápalę ogień w bramách iego / y požrzedomy Jerozolimskie / á nie będzie w gáfony.

Atak,
Hebr.

Niewszystko
to cżłowiek
czyni iest
grzechem:

9 Zawiele iest serce.] Ale Heretycy z tych słow dowodzą błedu swego / wczac ię wszytko co cżłowiek czyni iest grzech. Bo tu y Jeremiáš / Cor prauum, nie rozumie sie serce iest ábo pomázane grzechem / ále cżyre y trudné do wyrozumienia / rákże y słowo Sydowskie apy. y Greckie *Eadria napdia* iáko Lxx. przelożyli / znaczy serce głębokie. Co sie zgadza z tym co przydaie: A nie wybadané. A choćabyśmy sercem zlym nazwali / tedy to mamy rozumieć iáko by rzekł / serce skłonne znatury skł-

zoney do złego / y z niego grzechy pochodzą iáko mówi Pan Christus Math. 1. 5. A wśátkie tá skłonnosc do grzechu nie iest wáśnie grzechem / iáko masz Gen. 8. v. 21. Náostaték mówi tu Prorok o grzesnych / którzy serce iest złe y nieczyste / ále o spráwiedliwych ináczy mówi Math. 5. Błogosławieni cystego serca. y 1. Tim. 1. y w Dzie. 15. Przetóz żadnym sposobem Heretycy zád nie dowiodą swoiesgo błedu sprośnego.

ROZDZ. XVIII.

1 **L**Owo które się stało do Jeremiašá od PANArzekac: ² Wstań á wstap do domu gárnarczywego / á tam w-

3 słyszysz słowa moie: ⁴ A zstąpiem do domu gárnarczywego / á oto on robił robote ná kole. ⁵ A skázilo sie ná czynię / które on czynił z gliny rekómá swémi: á wóróciwszy sie vczynił z niego inšé naczynie / iáko sie w oczách iego podobáło áby vczynił. ⁶ A stáło sie słowo PANStie do mnie / mówiąc: ⁷ Izali iáko ten gárnarczy nie moge wam vczynić domie Izráelski / mówi PAN: oto iáko gliná w rekách gárnarczywych: tákesciemy w rece moiey domie Izráelski. ⁸ Nagle rzekł przeciw narodowi / y przeciw królestwu / ábych ie wykorzystał / zepso-

8 wał / y zágubil. ⁹ Jesli żáłowac będzie on narod zá złość swoie którą mówił przeciwko niemu: y iá żáłowac będzie ztego / którym mu myślił vczynić. ¹⁰ A nagle rzekł o narodzie y o królestwie / żebych ie zbudował y osádził. ¹¹ Jesli vczyni złość przed oczymá me / mi / że nie będzie słuchać głosu mego: będzie mi žal dobra / którym rzekł vczynić mu. ¹² Przetóz teraz mów meżowi / y obywatelóm Jeruzalem / rzekac: To mówi PAN: Oto iá tworzę przeciw wam złe / y myśle przeciw wam myśl: ¹³ Tłech sie náwróci káždy z drogi swey zlosliwéy / á prostytucie drogi wáše / y spráwy wáše. ¹⁴ Którzy rzekli: ¹⁵ Zwatpilišmy: bo zá myślámi nášémi poydziemy / á káždy nieprawosc serca swego złego czynić będziemy. ¹⁶ Przetóz to mówi PAN: Pytáycie narodów: Kto słycháł tákie stráśné rzeczy / które czynilá názbýt pánná Izráelská: ¹⁷ Izali vstáie z stáły polnéy śnieg Libánu: ¹⁸ ábo mo-

Pokutuj
cym miłó-
sierdzié o-
biecuie.

Niżej 25. 6
5. y 25. c. 12,
Ion. 3. d. 8.

iustici próżno
Zwáptie-
nie o popra-
wie.

Przykła-
dem gárn-
cargá poká-
żuie Bóg, iż
możen iest
ludzie grze-
śnie skárac
y one záz
nápráwić,
gdy się do
niego ná-
wrócą.

1. 45. b. 9.
Rzym. 9. d. 20

wyszyt.
610.

ábo mo-

Abokądgo,
H.

Nieży 19. e
8. y 49. e 13.
y 50. e. 13.

Wschodowy,
H.

Zmowa Zy
dów na Ie-
remiasza.

Modlitwa
Jeremiasza
g przypo-
wiadaniem
pomsty Bo-
żey nad nimi

15 albo mogli bydy wytrącone wody wy-
nikające zimne / y ściekające: Jż mie-
lud mój zapominał próżno ofiaru-
jąc / y potykał się po drogach swych /
16 po ścieżkach wieku / aby chodzili po
nich gościncem nie wtartym: aby
była ziemia ich spustoszeniem / y świ-
staniem wiecznym: każdy kto pój-
dzie przez nie / zdumie się / y będzie
17 chwał głowa swoja. Jako wiatr
palący rozmięce je przed nieprzyja-
cielem: tyl a nie twarz wstaje im w
18 dzień ich zatrącenia. A rzekli: Po-
dźcie / a wymyślimy na Jeremiasza
myśli: bo nie zginię zakon od Ká-
planá / ani rada od mądrego / ani slo-
wo od proroka: podźcie / a wbiem go
19 ieszkiem / a niedbamy na wyszkie-
mowy jego. Pilnujcie PANIE / a
20 posłuchaj głosu przeciwników mo-
ich. Jżali oddawają złe za dobre /

D że wykopali dół duszy moicy: wspo-
mni jem stał przed oczyma twemi /
żebych mówil za nimi dobrze / y od-
wrócił od nich rozgniewanie twoie.
21 Przetoż podaj syny ich do głodu / a
w wiedz je w ręce mieczá: niech be-
da żony ich bez dzieci / y wdowy: a
meżowie ich niech zabici będą śmier-
cią: młodzienicy ich niech będą prze-
22 bici mieczem w bitwie. Niech be-
dzie słyszan wrzask z domów ich: przy-
wiedzieś bowiem ná nie zbóycę na-
gle: bo wykopali dół aby mie wlo-
23 li / y siódla stryli ná nogi moie. Ale ty
PANIE wieś wszelką radę ich prze-
ciwko mnie ná śmierć: nie bądź mi-
łościw nieprawości ich / a grzech ich
przed obliczem twoim niech wymá-
zan nie będzie: niech będą wpadają-
cy przed oczyma twymi / czasu gniewu
twego paść się nad nimi.

Abokadra.

Abokadry-
sko, H.

ROZDZ. XIX.

O mowi PAN:
Jdz / a weźmi
flaskę gánczár-
ską glinianą od
stárszych ludu / y
od stárszych Ká-
planstich: A

2 wymidz ná dolinę syná Ennom / któ-
ra jest w wiaźdu do bramy gánczár-
skiej: a tam obwołáš słowa które
3 ia do ciebie mówić bede. A rzecześ:
Słuchaycie słowa PANSKIEGO
Królówie Judzey / y obywatele Jero-
zolimscy: To mowi PAN zastępów
Bóg Izraelski: Oto ia przywiode
wciśť ná to miejsce / tak iż každému
który ji wstłysz zabrzni w vsách ie-
4 go: Przeto iż mie opuścili / a to
miejsce obcym uczynili / y ofiaro-
wali ná nim Bogóm cudzym / któ-
rych nie ználi sami / y oycowie ich / y
Królówie Judzey: y nápełnili to
5 miejsce krwią niewinnych. A ná-
budowali wozyn Baałom / aby palili
syny swe w ogniu ná całopalenie
Baałom: czego nie rozkazal ani
mówil ani wstąpiło ná serce moie.
6 Przetoż oto dni przychodzą / mowi
PAN / że niebada wiecey zwác miey-
scá tego / Topheth / y Dolinę syná
7 Ennom: ale Dolinę Zabicia. A

rozprośse radę Judzką y Jerozolimską
ná tym miejscu: y poraze je mieczem
w oczách nieprzyjaciół ich / y reka su-
kających dusze ich: y dam trupy ich
ná pokarm ptastwu powietrznemu /
8 y zwierzowi ziemskiemu. A poloże
to miasto zdumieniem / y swistaniem:
každy który pójdzie przez nie / zdu-
mie się / y swistać będzie ná wysze-
9 ką plágę jego. A nakarmie je mie-
sem synów ich / y miesem córek ich: y
C każdy będzie iadł mięso przyiaciela
swego / w obleżeniu / y w wciśťu / w któ-
rym scisną ich nieprzyjaciele / y któ-
10 rzy sukają dusze ich. A słuchesz flá-
skę przed oczyma tych / którzy pójdą
z tobą. A rzecześ do nich: To mó-
wi PAN zastępów: Tak słuche lud
ten / y to miasto / iako sie tłucze ná-
czynię gliniané / którego nie może
wiecey náprawić: a w Tophecie po-
grzebáć ie beda / dla tego że niemáš
12 innego miejsca ná pogrzebáníe. Tak
uczynie miejscu temu / mowi PAN /
y obywatelom jego: y poloże to miá-
13 sto iako Topheth. A beda domy Je-
ruzálem / y domy Królów Judzkich /
D iako miejsce Topheth / nieczyste / wsy-
rkie domy ná których dáchách ofia-
rowáli wsemu woystu niebieskiemu /
ynaléwali mokrych ofiar Bogóm cu-
14 dzym. A przyśedł Jeremiasz z To-
pheth / gdzie go byl PAN poslat ná

Adrowia a-
bo gáralá ich
Hebr.
wystę 18.
e 16.
Nieży 49. e
13. y 50. e 13.

Abokadry-
sko, H.

Niektóre
stárszych,
H.
Przez stłu-
czenie flásk
glinianey fi-
gury cie gbu-
rzenie teru-
gálem.

Spługawili,
Hebr.

Niektóre
sám ofiaro-
wali.

Anim o tym
myślił, Hebr.

Abokadry-
sanách.
Bo w onych
stronách by-
ły dáchy ró-
wne.

15 prorokowanie / y stał w sieni do-
mu PANSKIEGO / y rzekł do wsze-
go ludu: ¹ To mówi PAN zastępów
Bóg Izraelski: Oto ja przywiodę

na to miasto / y na wszystkie miasta ie-
go wszystko złe / którym mówił przeciw-
niemu: bo zatwardzili kark swój / a
by nie słuchali mów moich.

ROZDZ. XX.

1 **S**łyszał Phas-
sur syn Emmer-
A Kaptan / który
był postanowio-
ny przednieszym
w domu PAN-
SKIM / Jeremi-

2 aszą prorokującego té morwy. ¹ A v-
derzył Phassur Jeremiaśa Proroka /
y wsadził go do kłody / która była w
3 wyspach branie Beniaminowej / w
domu PANSKIM. ² A gdy się roze-
dniato nazajutrz wywiódł Phassur
Jeremiaśa z kłody: y rzekł do niego
Jeremiaś: ³ Nie Phassurem nazwał
PAN imię twoje / ale strachem ze-
4 wsad. ⁴ Bó to mówi PAN: Oto ja
dam cię na strach / ciebie y wszystkie
przyjaciół twoich: A wpadną mie-
5 czem nieprzyjaciół swoich / y oczy two-
6 ie wyżeją: y wszystkiego Jude dam w
rękę króla Babilońskiego: y przenie-
7 sie ie do Babilonu / y pozabiją ie mie-
8 czem. ⁵ Dam też wszystkie majątność
miast tego / y wszystkie pracę jego / y
B wszelkie rzeczy kosztowne / y wszystkie
skarby królów Judyckich dam w rękę
nieprzyjaciół ich: y rozchwyca ie / y
zabiorą / y zawiozą do Babilonu. ⁶ A
ty Phassur / y wszyscy obywatele do-
mu tego / pójdziecie w niewolę: y
przydziecie do Babilonu / y tam um-
rzesz / y tam pogrzebion będzieś ty y
wszyscy przyjaciele twoi / którymś
7 prorokował klamstwo. ⁷ Zwiódłś
mie PANIE / y jestem zwiędzion:
mocniejszy był niżli ja / y przemo-
8 głeś: byłem nasmiertwie całym
dzień / wszyscy się zemnie nadržają.
9 ⁸ Jż dawno mówię krzyżąc złość / a
głaszą spustoszenie: y ostalą mi

9 sie mowa PANska wrzaniem y na-
smierwieciem cały dzień. ⁹ A rzekłem:
Nie bede go wspominał / ani bede
wiecej mówił imieniem jego: y była
10 w sercu moim iako ogień gorący / y
zawarty w łosciach moich: y omdla-
łem nie mogąc znosić. ¹⁰ Bóm słyszał
potwarz mnogich / y strach w okolo:
Prześladować a prześladowany go:
11 ¹¹ od wszystkich mężów którzy byli w po-
koju zemną / y strzegący boku mego:
owa sie iako omyli / y przemożemy
go / y dostapiemy pomsty nad nim.
12 ¹² Alle PAN jest zemną / iako walecz-
nik mocny: przeto którzy mie prześlá-
dają / wpadną y osłabieją: zawsty-
dzą sie bázro że nie zrozumieli stro-
13 moty wiecznej / która nigdy zglądzo-
na nie będzie. ¹³ A ty PANIE zastę-
pow doznawco sprawiedliwego / któ-
ry widziś nerkę y serce: prośe niech
ogładam pomstę twoją nad nimi:
14 bóm tobie odkrył sprawę moją.
15 ¹⁴ Spięwajcie PANU / chwalcie PA-
NA: bo wybawił duszę wbojnego z
ręki złośliwych. ¹⁵ Przeklęty dzień któ-
regom się wrodził: dzień którego mie
porodziła matka moja / niech nie be-
16 dzie błogosławiony. ¹⁶ Przeklęty mąż
który opowiedział oycu memu rze-
kę: Wrodził ci się syn mężczyzna / a
iako weselem wweleł go. Niech on
człowiek będzie iako miastą są / które
PAN wyrócił / a nie żal mu było:
17 niech słyszywołanie rano / y wycieczą-
su południa: ¹⁷ Który mie nie zabił
w żywocie / żeby mi była matka moja
gróbną / a żywot ię poczęciem wie-
18 cznym. ¹⁸ Przeczem wyszedł z żywota /
abym widział pracę y boleść / a żeby
się skończyły w zawstyżeniu dni
mojej:

⁹ na każdy
dz. 11, Hebr.

¹⁰ oznajmie,
a oznajmie-
my mu, H.
¹¹ kładz męz
pokoiu mego
podstręga ie-
li sie w czym
poakn, (mó-
wić) H.

¹² Nieży 23.
340.

¹³ wyży 11. d
20. y 17. b 10

¹⁴ nieszczęsy.
Iob 13. a 2.

¹⁵ Swięci
dzień naro-
dzenia opłá-
knij dla
grzechu
pierworo-
dnego w
którym się
rodzimy,
czytaj Iob.
13.
¹⁶ że mi, H.

¹⁷ że mi, H.

Jeremiaś
zbit y wsá
dzony opo-
wiadao háf-
surowi y
wszystkiey
ludzkiey sie
mi przyszła
niewolę.

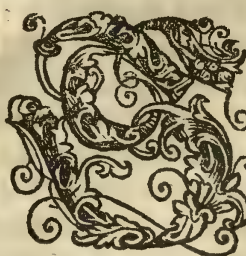
⁴ Magorem,
H.

Vskarża sie
że sie sstał
nas niewol-
nikiem dla
słowa Bo-
żego.

7 Zwiódłś mie pánie. Powiada prorok
bydź sie zwiędzionym / dla tego iż on roz-
miał że go Bóg postać miał przeciwto pogá-
nóm prorokować / a ono nad iego nadszicie
wstawić nie za Bożym rozkazaniem / przeciw
swému narodowi prorokował / za czym miał
wielkie prześladowanie. Nad to gdy prze-

powiadał spustoszenie Jerusalemu od Chál-
deycków / żeto przedko miało byd / wsákie
iż sie odwróczyło / smiali sie z niego iako z nie-
pewnego proroka. Przetoż ta wątpliwość
słów Bożych / powiada sie byd zwiędziony /
gdy sie inaczej wypełniały słowa Boże niż sie
spodziewał. Hieron. in Jeremiam.

ROZDZ. XXI.

LOwo które
się stało do Je-
remiasza od PA-
NA / gdy postat
do niego król Se-
decyasz Phasura
syna Melchiasza /
y Sophoniasza syna Maasiasza tak
planął mówiąc: Spytaj o nas PA-
NA / bo Nabuchodonozor król Bā-
bilonijski walczy przeciwko nam: o-
wa snadź PAN czyni znami we-
dług wszech dzieł swoich / y od-
ciągnie od nas. A rzekł Jeremiasz
do nich: Tak powiecie Sedecyaszo-
wi: To mówi PAN Bóg Izrae-
lów: Oto ja obróce oręża wojenne /
które są w rękach waszych / y które mi
wy walczyście przeciw królowi Bābi-
lonijskiemu / y Chaldeyckim / którzy
was oblegli około murów: y zgro-
mądzie ie w posród miasta tego. A z-
walcze ja was ręką wyciągniętą / y
ramieniem mocnym / zapalczywo-
ścią / rozgniewaniem / y gniewem wiel-
kim. A pobije obywateli miasta tego
go / ludzie y bydło morem wielkim po-
mrą. A potem mówi PAN: Dam
Sedecyasza króla Judyckiego / y slugi
iego / y lud jego / y którzy pozostali w
tym mieście od moru / y od miecza / y

od głodu w rękę Nabuchodonozora
króla Babilonstkiego / y w rękę nieprzy-
jaciół ich / y w rękę szukających dusze
ich: y pobije ie pasczka miecza: a nie
da sie vblagac / ani zfolguie ani sie
smilwie. A do ludu tego rzeczesz: To
mówi PAN: Oto ja daie przed was
drogę żywota / y drogę śmierci.
Kto będzie mieszkał w tym mieście /
wewnątrz mieczem / y głodem / y morem /
ale kto wyjdzie / a uciecze do Chāl-
deycków którzy was oblegli / ży-
wo zostanie / y będzie mu dusza jego iako
korzyść. Kom położył oblicze moie
na to miasto na złe / a nie na dobre /
mówi PAN: w rękę króla Babilon-
skiego podane będzie / y spali ie o-
gniem. A domowi króla Judyckie-
go / Sluchajcie słowa PANskiego:
domie Dawidów / to mówi PAN:
Sądzcie rano sąd / a wyrwyajcie
gwałtem uciśnione z ręki potwarce /
aby snadź nie wyszło iako ogień roz-
gniewanie moie / a nie zapaliło sie: a
nie byłoby ktoby vgasil / dla złości
spraw waszych. Oto ja dla ciebie o-
bywatek do doliny twardej a polnej /
mówi PAN: którzy mówicie: Kto
nas pobije / a kto wnidzie do domów
naszych: y nawiedze was według o-
woców spraw waszych / mówi PAN:
y zapale ogień wlesie iey y pożrze
wszystko około nię.

Niez. 8. a 2.

Nasady nie
sprawiedli-
we.
czyńcie
prędzo sprá-
wiedliwość,
Hebr.
Niez. 22. a 3.

Składy.
H.

ROZDZ. XXII.

Domówi PAN:
zstap do domu
króla Judyckiego /
a będziesz tam
mówił to słowo /
y rzeczesz: Słu-
chaj słowa PAN-
SKIEGO królu Judycki / który sie-
dzi na stolicy Dawidowej: ty y stu-
dzy twój / y lud twój / którzy wcho-
dzą bramami temi. To mówi
PAN: Czynicie sąd y sprawiedliwość /
a wyzwalajcie gwałtem uciśnione-
go z ręki potwarce: a przychodnią / y
sieroty / y wdowy nie zaśmucaycie / a-
ni uciskajcie niesprawiedliwie: a
krwie niewinney nie rozlewajcie na
tym miejscu. Bo iesli czyniac wzy-
miecie to słowo / będą wchodzić bramą

mi domu tego królowie siedzący z ro-
du Dawidowego na stolicy jego / y
wsiadając na wozy y na konie / sami
y studzy / y lud ich. Lecz iesli tych
słów nie posłuchacie / przysięgam
sam na sie / mówi PAN: że ten dom
będzie pustynią. Bo to mówi PAN
na dom króla Judyckiego: Gława
dziesiąta mi głowa Libanu: iesli cie
nie uczynie puszczą / miasta nie mie-
skalnemi. A poświęce na cie zabij-
iającego meżę y oręż jego: y wy-
tnę wyborne cedry twoie / y zrzucę ie
w ogień. y przędzie wiele narodów
przez to miasto / y rzecze każdy bli-
żniemu swemu: Dla czego PAN tak
uczynił miastu temu wielkiemu? A
odpowiedzą: Dla tego że opuścili
przymierze PANA Boga swego / a
kłaniali sie cudzym bogom / y służyli
im. Nie płaczcie umarłego / ani sie

Ieruzalem,
zwylk Bóg
cudzymi imio-
ny nazywał
miasto złości-
wé.
y zgorwie na
cie burzenie-
le, H.
To iest, ká-
ndego zora-
żem tego,
Hebr.
Deut. 29.
d 24.
3. król. 9. d 8.
Przyczyna
zburzenia
krolestwa
Iudyckiego.

Alaaa

nád

Sedeciasz py-
ta sie iere-
miasza co
będzie z
nim.

Prorokuie
Jeremiasz że
król Sedeci-
asz pozman
będzie y
wszyscy gle-
zginą, któ-
rzy sie Chāl-
deyckom
nie poddá-
dzą.
Pierwsza
plaga mór.

Wóyna.
Głód.
Niewola,

Vpomina
króla aby
czynił sprá-
wiedliwość
iesli nie chce
zginąć.

wysły 21.
d 12.

Wdów y
sierot bra-
nie każe.

^owyż. 11. e 14.
Deut. 33.
d 28.

Nafalszywe
proroki.
^obo, dla pro-
roków skru-
szo się, H.

^odla całej Pół-
nocy, y słów
iego, Heb.

^odla krzywo-
przysięstwa,
H.

^ogrzech, Heb.

^opluźństwo:
cudzołóżca
choć w
klamstwie,
H.

^owysię 9.
e 15.

^obo, wysła
nieprawość,
H.

Niżej 27. b
9. y 29. b 8.
^owysię 5. c
12. y 14. b 11.

7 wiedliwy nasz. ^oPrzetóż oto dni przy-
B chodzą/ mówi PAN/ y nie rzeką wie-
céy: Żywie PAN/ który wywiódł sy-
ny Izraelowe z ziemi Egypckiej:
8 ^oAlle / Żywie PAN / który wywiódł
y przywiódł nasienie domu Izraelo-
wego z ziemi Północnej/ y ze wszy-
tkich ziem/ do którychem ie był tam
wyrzucił/ y będą mieszkac w ziemi
9 swotey. ^oDo proroków: Skruszyło
się serce moje w posrząd mnie/ aż dź-
ty wszystkie kości moje: sstałem sie
iako mąż piłany/ y iako człowiek piła-
ny winem/ ^ood oblicza PANskiego/
10 y od oblicza słów swietych iego. ^oBo
się cudzołożnik napelnił ziemią/ bo
^odla zlorzeczeństwa/ płacze ziemią/
poschły państwo/ puszczę/ sstało się
bieżenie ich złe/ y moc ich nie iako
11 pierwey. ^oBo prorok y kapłan spługa-
wieni są/ a w domu moim znalazłem
12 złość ich/ mówi PAN. ^oPrzeto dró-
gą ich/ będzie im iako ślizawica w
ciemności: bo się poslizną y powalą
na niey: bo przywiode na nie złe/ rok
13 nawiedzenia ich/ mówi PAN. ^oA w
proroczech Samarijczych widziałem glu-
pstwo: prorokowali w Baalu/ y zwo-
dzili lud mój Izraelski. ^oA w proro-
14 czech Jeruzalem widziałem podob-
ieństwo cudzołożących/ y drogę
klamstwa: y zmacniali ręce złośni-
ków/ żeby się nie nawracali każdy od
złości swey: sstali mi się wszyscy iako
15 Sodoma/ a obywatele iego iako
Gomorra. ^oPrzetóż to mówi PAN
zastępów do proroków: ^oOto ja na-
D karmie ie piotynem y napoje ie żół-
cią: bo od proroków Jeruzolimskich
16 wyszło spługawienie na wszystkie zie-
mie. ^oTo mówi PAN zastępów:
^oNie słuchajcie słów proroków/ któ-
rzy wam prorokują a zdradzają was:
widzenie serca swego mówią/ nie z-
17 wst PANskich. ^oMówią tym któ-
rzy nie bluźnią: PAN mówił: ^oPor-
koy wam będzie: y każdemu chodzą-
cemu w przewrotności serca swego/
18 rzekli: Nie przyjdzie na was złe. ^oBo
któż był w radzie PANSkiej/ a wi-
dział y słyszał słowo iego: kto oba-
czył słowo iego y wysłuchał: ^oOto
19 wichy PANskiego zagniewania wy-
nidzie/ y burza wypadająca na gło-
we niebożników przypadnie. ^oNie
20 wróci się zapalczywość PANska/ aż

E uczyni/ y aż wykona myśl serca swego/
go/ w ostateczne dni wyrozumiecie
21 radę iego. ^oNie posyłałem proro-
ków/ a oni biegali: nie mówiłem do
22 nich/ a oni prorokowali. ^oBy byli
stali w radzie moiej/ a oznajmili słó-
wa moje ludowi memu/ ^owżdybych
ie był odwrócił od drogi ich złej/ y
23 ^ood myśli ich złościwych. ^oMnie
masz zem ia jest Bóg zbliża/ a nie
24 Bóg zdala. ^oA za się skryje czo-
wież w skrytościach a ia go nie wy-
jrze/ mówi PAN: ^oA za niebą y ziemię
25 ia nie napelniam/ mówi PAN: ^oSły-
szalem co mówili prorocy/ proroku-
jący fałsz imieniem moim/ y mówią-
cy: Smilo mi się/ smilo mi się. ^oA
26 długó tego będzie w sercu proroków
F prorokujących kłamstwo/ y proroku-
jących zdrady serca swego: ^oKtóry
27 chce uczynić aby lud mój zapom-
niał imienia mego dla snów ich/
które powiada każdy bliźniemu swe-
mu: iako zapomnieli oycowie ich
28 imienia mego dla Baala. ^oProrok
który ma sen/ niech powiada sen: a
który ma mowę moję/ niech powi-
da mowę moję prawdziwie: co ^ople-
29 wam do psenice/ mówi PAN: ^oIza-
li słowa moje nie są iako ogień/ mó-
wi PAN: a iako młot kruszący skały:
30 ^oPrzetóż owom ia na proroki/ mówi
PAN/ którzy krądną słowami moimi ka-
31 żdy od bliźniego swego. ^oOwom ia
na proroki/ mówi PAN: którzy ^obio-
rażęzki swoje/ y mówią: ^oMówi
32 ^oPan. ^oOwom ia na ^oproroki któ-
rym się sni kłamstwo/ mówi PAN:
który ie powiadał/ y zwiedli lud mój
klamstwem swym/ y cudami swemi:
33 gdyżem ia ich nie posyłał/ a nich im
rozkazywał/ którzy nie nie pomogli
ludowi temu/ mówi PAN. ^oA tak
34 jest cie zopyta ten lud/ ^obo prorok/ a
G ^obo kapłan/ mówią: ^oCo jest za ^obze-
mie PANskie: rzecześ do nich: ^oWy-
ście bżemie: ^oabowiem porzuce was/
mówi PAN. ^oA prorok/ y kapłan/ y
34 lud który mówi/ Bżemie PANskie:
nawiedze meżę onęgo/ y dom iego.
35 ^oTo powiecie każdy do bliźniego/ y
brata swego: ^oCo PAN odpowie-
36 dział: y co PAN mówił: ^oA bżemie
PANskie nie będzie wiecéy wspom-
nane: bo bżemieniem będzie każde-
mu ^omowa iego: y wyróciliście słó-

Prorokiem
fałszywym
jest kogo
Bóg nie po-
sła.

^oedyby ie by
li odwrócił,
H.

^obo, od
spraw ich, H.
^oTo jest, Bóg
nowotny, a
nie radey ca-
winy, Hebr.

Prorocy fał-
szywi pod
imieniem
Bożym fałsz
mówią.

^oTo jest, słó-
wom fałszy-
wym do słów
Bożych?

^omiskaz, H.

H.

^oprorokując
sny klami-
wé, H.

^oproroc: w
czekie ^obo
straszne, Heb.
^oCo za bże-
mie (aroli)-
puszcz was,
H.

^oTo jest, dla
tę mowy bż-
dzie karany.

37 wá Boga żywego/ PANA za-
pów Boga naszego. Tak rzecześ do
38 proroka : Co PAN odpowiedział/
a co mówił PAN : ' Lecz jeśli mó-
wić będziesz/ Bzemie PANstie/ dla
tego to mówi PAN : Ponieważście
rzekli mowe te : Bzemie PANstie/
a posłałem do was rzekąc : Nie mów

39 cie/ Bzemie PANstie. ' Przetoż oto
ia porwe was niosąc : y puszczę was/
40 y miasto któreś dał wam y oycóm
waszym od oblicza mego. ' A dam
was na wrzaganie wiekiste/ y na stro-
mote wieczną/ która nigdy nie będzie
zapomniona.

Wyl. 20. 11

Christus na-
zwany Lehi-
wách, wieśt,
Kóg z Isno-
tti.

6 A to jest imię którym go zwąć będą/ Pan
sprawiedliwy nasz.] W żydowskim tak/ Jes-
howách/ sprawiedliwy nasz. Otró tu masz ono
imię własne Pánu Bogu/ Jehowách. A po-
miewaś tu prorok mówi o Mesiassu/ iáko y
sámi żydái zeznawáia : tedyć Pan Christus
według Jeremiaśa jest Bog Jehowách : za-
czym idzie iś Pan Christus iśst zistności tedy-
nym Bogiem przedwiecznym. Bo w piśmie
ś : to imię Jehowách niktogo inśego nie má-
czy tylko samého z istności Boga Izráelskie-
go. Choćia inné imiona Boże/ iáko Elobim/
Sádái/ Adonái/ y imię moga byđz dáne rze-
czóm stworzonym/ ále to imię Jehowách rze-
czoné/ żadnému dáne byđz nie może/ okróćm
samého iednego z istności Boga. Tak czyta-
Exodi 15. v. 3. Exo: 6. v. 3. y dla tego w Ma-
drosći 14. iest nazwane incommunicabile, to
iśt/ nie wśpęczané/ iś to imię znaczy żydólo by-
tności/ co samému Bogu służy. Exo: 3. v. 14.
A tak tu masz iásne piśmo o dwu náturách w
Pánu Christusie/ bo iś go zowie płodem Da-
widowym/ znaczy człowieczeństwo/ á iś go
zowie Jehowách/ znaczy Bóstwo tego. Bar:

30 té słowa żydy y heretyki kóla : dla tego
dycha dowiedóś iś to imię Jehowách w piśmie
dáne iśt inśym rzeczóm stworzonym. Jáko
Gen: 22. v. 14. Exo: 17. v. 15. Iudic: 6. v. 24. E-
zech: 48. v. 35. Ale kiedyby to tak było/ te-
dyby iśt mówił Deut: 6. Słuchaj Izráelu/ te-
den iśt Jehowách. Nad to Kábbi Moyses/ iś
libro directionis perplexorum piśe / iś imię
Jehowách/ samému Bogu z istności służy.
Ani wśaża heretycy żeby piśmo ś. stworze-
nie wśało Jehowa. bo ná tych mśyścach kśó-
té pśyzwóda/ nie zowie imenim Jehowy/
ále rączey imieniem iákiego wśynku ábo do-
brodzieystwa / kśóze Bóg Jehowá ná tym
mśyścu wśyni/ iáko to tam každy czytaíc o
baczyc może. Kiedy sié téś tráś iś piśmo zda sié
nazýwáć Anioły Jehowa/ tak masz wiedzieć
iś nie Anioły/ ále tego kśózy mówił przez An-
ioły/ Boga zowie Jehowá : o czym masz/
Gen: 18. v. 2. y Exo: 3. v. 3. Ale tu prorok o
Pánu Christusie powiáda / iś to imię miało
byđz tego/ y tak go mieli zwáć chřeśćianie
Jehowá/ to iśt/ Bóg z istności/ tak iś y Sá-
char: 2. : Iśa 40. v. 3. Pl: 96. v. 8. Pl: 101. v. 26.

ROZD. XXIII.

Kazał mi PAN:
A oto dwa kóśa
pełné fig postá-
wioné przed ko-
ściółem PAN-
skim/ potym gdy
zaprowadził iś
buchodonozor król Bábilonśki Je-
choniaśa syná Joákima króla Judz-
kiego/ y kśiążetá tego/ y rzemieś-
niki/ y obojné z Jeruzálemi/ y zá-
wiódł iś do Bábilonu. ' Kóś ieden
miał figi bázro dobre/ iáko bywaia
figi rane/ á drugi kóś miał figi báz-
30 złé/ kśórych iesc nie mógono/ prze-
to iś były złé. ' A rzekł PAN do mnie:
Co ty widzisz Jeremiaśu : y rzekł em :
Figi/ figi dobre/ bázro dobre/ y złé/
bázro złé/ kśórych iesc niemoga/ prze-
to iś są złé. ' A stáło sié słowo PAN-
skie do mnie/ mówiac : To mówi
Pan Bóg Izráelski : ' Jáko té figi
dobre/ tak poznám zaprowadzenie

Judzkie/ któreś wypuścił z teg miej-
scá do ziemi Chaldeystie/ ná dobre.
6 ' A poloże oczy moje ná nie/ ' Ku zli-
C wániu/ y wróce iś do téj ziemi : y
7 zbudnie iś/ á nie skáže : y wśczepie iś/
á nie wyrwe. ' A dam im serce aby
mie ználi zem iá iśt PAN : ' A beda
mi ludem/ á iá im beda Bogiem : bo
śie náwróca do mnie całym sercem
swoim. ' A iáko figi złé/ kśórych iesc
8 nie moga/ przeto że są złé/ to mówi
PAN/ tak dam Sedechiasá króla
Judzkiego/ y kśiążetá ieg/ y pozostá-
ty z Jeruzálem/ kśórzy zostáli w tym
miescie/ y kśórzy mieszkáia w ziemi
9 Egypťskie. ' A dam iś ná wśtrápie-
nie/ y ná wśdieczenie wśytkim kró-
stwóm ziemskim/ ná háńbę/ y ná przy-
powieść/ y ná przysłówie/ y ná przy-
electwo po wśytkich mśyścach do
10 kśórychem iś wygnal. ' Posła téż ná
nie miecez/ y głód/ y mór : áz beda wy-
tráćeni z ziemi kśórgm dał im y o-
cóm ich.

Widzenie o
figách báz-
ro dobrych/
y bázro
złych.

Indekst, H.
ábo, wro-
má, H.

na (ish) do-
brá, H.
Dobre figi
znáczą iś
część ludu
miałá byđz
z niewolę
przywro-
coná.
Wyszt. 23.
Złé figi zna-
czą iś Sedechias
król
y ośtátek lu-
du miał gá-
trácony
byđz.
W téj zia-
mi, H.

ROZDZ. XXV.

Opowiada
niewolę
Żydów w
Babilonie
przez lat 70
dla węgár-
dy słowa
Bożego.

To jest, 7 pil
ności a bez
prześlanku.
także y wnet
niety, Hebr.

4. król 17.
d 13.
wyśły 18. e 1
Niety 35 e 15.
abo, spraw,
H.

drażnię
mę.

Dań. 9. 22
Niety 26 b 6
2. Par. 36.
d 22.
2. Efd. I. a 1.

Słowo które się sta-
ło do Jeremiasza o
wszystkim ludu Judy-
kim/ roku czwartego
Joakima syna Jozia-
sowej króla Judy-
go (ten jest pierwszy
rok Nabuchodonozora króla Babi-
lonskiego.) Które mówił Jeremi-
asz prorok do całego ludu Judy-
go/ y do wszystkich obywateli Jerozo-
limskich/ rzekąc: Od trzynastego
roku Joiasza syna Ammon króla
Judyckiego aż do dnia tego/ ten jest
trzeci y dwudziesty rok/ stało się slo-
wo PANskie do mnie/ y mawiałem
do was rano wstawając/ y mówiąc:
4 a nie słuchaliście. A posłał PAN
do was wszystkie slugi swe proroki/
wstawając rano/ y posyłając/ a nie
5 słuchaliście/ aniście nachylali uszu
waszych abyście słuchali/ gdy mó-
wił: Wróćcie się każdy od drogi
swojej złej/ y od złościwych myśli
waszych: a będziecie mieszkać w zie-
mi/ którą PAN dał wam/ y ojcóm
6 waszym/ od wieku aż do wieku. A
nie chodźcie za bogi cudzymi abyście
im służyli y klaniali się im: ani mie-
7 do gniewu przywodźcie czynkami
rąk waszych: a nie będzie was trapił.
8 Alecz nie wsłuchaliście mnie/ mówi
PAN/ abyście mnie do gniewu przy-
9 wodzili czynkami rąk waszych na
swe złe. Dla tego to mówi PAN za-
10 stepów: Przeto iście nie słuchali
słów moich: oto ja posle y pobiorę
11 wszystkie narody północne/ mówi
PAN/ y Nabuchodonozor króla
Babilonskiego sluga mego/ y przy-
wiodę je na te ziemie/ y na obywatele
12 ię/ y na wszystkie narody/ które są o-
koło nię/ y pozabijam je/ y położę je
zduśnieniem y swiśtaniem/ y puszy-
niami wiecznemi. A wytrące z nich
10 głos wesela/ y głos radości/ głos ob-
lubieńca/ y głos oblubienice/ głos
11 żarn/ y światło kagancowe. A bez-
dziej wszystka ta ziemia spustoszeniem/
y zduśnieniem: y służyć będzie te wsy-
12 tkie narody królowi Babilonskiemu
siedmdziesiąt lat. A gdy się wypel-
nią siedmdziesiąt lat/ nawiedze na

13 królu Babilonskim y na narodzie o-
nym/ mówi PAN/ nieprawosć ich/ y
na ziemi Chaldejskiej: y położę na
pustynie wieczną. A przywiodę na
one ziemie/ wszystkie słowa moje/ któ-
14 rem mówił przeciwko nię/ wszystko
co napisano w tych księgach/ co-
wiek prorokował Jeremiasz przeciw
wszem narodóm. Bo służyli im gdy
15 byli/ narodowie mnodzy y królowie
wielcy: a oddam im według czyn-
ków ich/ y według spraw rąk ich.
16 Bo tak mówi PAN zastępów Bóg
Izraelów: Weźmi kubek winy za-
palczywości tej z ręki mojej: a pocze-
17 stnieś nim wszystkie narody do których
ja ciebie posle. A napija się: y ztrwo-
ży się/ y śląc będzie od oblicza miecz-
18 który ja puszcze między nie. A wzią-
łem kubek z ręki PANskiej/ y pocze-
stowałem wszystkie narody/ do któ-
rych mnie PAN posłał/ Jeruzalem
y miastą Judą/ y króle jego/ y ksią-
19 żetą jego/ abyście dał spustoszeniem/
y zduśnieniem/ y swiśtaniem/ y prze-
electwem/ iako jest ten dzień: Pha-
raon króla Egipskiego/ y slugi ię/
y książetą jego/ y wszystek lud jego.
20 A wszystkie wobec: wszystkie kró-
le ziemie Ausyjskiej/ y wszystkie kró-
le ziemie Philistynskiej/ y Askalona/ y
21 Gaze/ y Aftaroná/ y ostatki Azotu/
y Idumea/ y Moaba/ y syny Am-
22 mon: y wszystkie króle Tyrskie/ y ws-
23 wszystkie króle Sydonkie: y króle zie-
mie wysp/ którzy są za morzem. A
24 Dedan/ y Theme/ y Buz/ y wszystkie
któzy się gola na dlugi włos: A
25 wszystkie króle Arabkie/ y wszystkie
króle Zachodnie/ którzy mieszkają na
puszczy. A wszystkie króle Dambri/ y
26 wszystkie króle Elam/ y wszystkie kró-
le Medów: A wszystkie króle Północ-
ne/ zbliża y zdala/ każdego przeciw
bratu jego: y wszystkie królestwa zie-
27 mie które są na nię: a król Sefach
będzie pil po nich. A rzecześ do
nich: To mówi PAN zastępów Bóg
Izraelów: Pićcie/ a wpićcie się/ y
wracajcie: a padajcie/ y nie wstaj-
28 cie od oblicza mieczu który ja puszcze
między was. A gdy nie będą chcieli
wziąć kubka z ręki twej aby pili/ rzę-
29 cześ do nich: To mówi PAN zaste-
pów: Pićcie pić będziecie: Bo oto

Bo zniewo-
le też samé,
H.

Kielich gnie-
wu Bożego
na wszystkie
narody.

Iako to się
iawnó, Hebr.

Yc kiey, H

abo, Idomea
L.

Kończyny
świata, H.

To jest, ie-
dnego po dru-
giem, Hebr.

1. Pet. 4.
d 17.

Joel. 3 d 16.
Amos. 1. a 2.

Nad męską
niem swoim,
H.
Spisán pobu-
dzącego.

30 w mieście w którym wywołano imie-
nia mego i a poczne trapić / a wy i-
to bez winy y bez kázi będziecie: nie
będziecie bez kázi: bo i a miecz przy-
wiode ná wszystkie obywatelie ziemi/
mówi PAN zastępów. ³¹ A ty będziesz
prorokował do nich wszystkie te sło-
wa / y rzecześ do nich: PAN z wyso-
tá záryczy / a z miestánia swęg świe-
tego głos swóy wypuści: rycząc z-
ryczy nad ozdobą swoią: pobudź
iako tłoczących opiewać beda prze-
ciw wszystkim obywatelom ziemi.
³² Doszedł krzyk aż do kończyn ziemi:
bo sad PANV z narody / on sie sadzi
ze wsem ciałem / niebożné podałem
pod miecz / mówi PAN. ³³ To mówi
PAN zastępów: Oto wdreczenie wy-
midzie od narodu do narodu: y wi-
cher wielki porwanie od kończyn

33 ziemi. ³⁴ A beda pobici PANscy dnia
oneg od kraiu ziemi / aż do kraiu iey:
nie beda ich plátac / ani zbierac / ani
pogrzebac: iako gnóy po ziemi leżec
beda. ³⁵ Wyycie pasterze / y wołaycie:
a posypcie sie popiolem przedniych
miedzy trzódą: bo sie wypelnily dni
wásze aby was pobito: y rozproszenia
wásze / y wpadniecie iako naczynie dro-
gie. ³⁶ A zginie vciekanie od paste-
rów / y zbawienie od przedniych z
trzódy. ³⁷ Głos wołana pasterzów / y
wycia przedniych miedzy trzódą:
iż PAN spustoszył pastwiska ich. ³⁸ A
vniakly pastwiska pokoiu od oblicza
gniewu zapalczywości PANstiey.
Opuscil iako lew kuczkę swoię / i z-
stala ziemia ich spustoszona od obli-
cza gniewu golebice / y od oblicza
gniewu zapalczywości PANstiey.

Wst. po obli-
czu ziemi,
Hebr.

Nie bala
mogli wcie-
kac, Hebr.

Abu, burza-
czego, H.

ROZD. XXVI.

Wyzywa
lud do po-
kuty.

1 **A** **N** **A** **p** **o** **c** **z** **a** **t** **k** **u**
królestwa Jo-
kimá syná Josi-
afowego Króla
Judzkiego ssta-
to sie to slowo od
PANa mówiac:
2 ³ To mówi PAN: Stań w sieni do-
mu PANstiego / a będziesz mówił do
wszystkich miast Judzkich / z których
przychodzą kłaniać sie w domu PAN-
stiem / wszystkie mowy / którym i a tobie
rozkazal abys mówił do nich: nie wy-
muy słowa / ⁴ iesli snadź wsluchają y
nawróca sie każdy od drogi swej zléy:
a żal mi będzie złego które im mysle
wczynić dla złości spraw ich. ⁵ A rze-
czesz do nich: To mówi PAN: Je-
śli mie nie wsluchacie / zebyscie cho-
dzili w zákonie moim którym wam
dał / zebyscie sluchali mów slug mo-
ich proroków / którym i a posyłał do
was / w nocы wstając y posylając / a
nie sluchalisie: ⁶ Dam ten dom i a-
to Silo / y to miasto dam ná przekle-
stwo wszystkim narodóm ziemskim.
7 ⁸ y wslucheli kapłani / y prorocy / y wszy-
tek lud Jeremiaśa mówiącego te
słowa w domu PANstiem. ⁹ A gdy
dokńczył Jeremiaś mówić wszystko /
co mu był PAN rozkazal abym mówił
do wsego ludu: poimáli go kapłani /

9 y prorocy / y wszystkie lud mówiac:
Smiercia niech umrze. ¹⁰ Cemu pro-
rokoval imieniem PANstiem / mó-
wiac: Jako Silo będzie ten dom: y
to miasto spustosicie dla tego ze nie
będzie obywatela: ¹¹ A zebrał sie wszy-
tek lud ná Jeremiaśa w domu PAN-
stiem. ¹² A wslucheli ksiązeta Judzkie
te słowa / y wstapili z domu królew-
skiego do domu PANstiego / y vsie-
dli w wesciu nowéy bramy domu
PANstiego. ¹³ A mówili kapłani y
prorocy do ksiązat / y do wsego ludu
rzekac: Sad smierci iest meżowi
temu: bo prorokował przeciw temu
miastu / iakoscie slucheli wsyna swe-
mi. ¹⁴ A rzekli Jeremiaś do wsech
ksiązat / y do wsego ludu mówiac:
D ¹⁵ PAN nie poslal abym prorokował
ná ten dom / y ná to miasto wszystkie
słowa któreście slucheli. ¹⁶ Teraz tedžo
brie czynicie drogi wasze / y sprawy wa-
se / a sluchaycie głosu PANA Boga
wászego: y będzie żal PANV złego
które mówił przeciwko wam. ¹⁷ A i a o-
tom iest wręku waszych: czynicie zem-
na co dobre y prawe iest w oczách wa-
sych. ¹⁸ Wszakoz wiedzcie y poznaycie /
ze iesli mie zabicie / krewo niewinno
wydacie przeciw samym sobie / y prze-
ciw miastu temu / y obywatelóm iez-
go. bo prawdziwie PAN nie poslal
do was / abych mówił wsey wasze te
wszystkie słowa. ¹⁹ A rzekli ksiązeta y

Wys. 25. c. 11.

Wys. 7. 4. 1

Spisán a wslu-
chanie posy-
lając, Hebr.
i. król. 4 a 2.
b 10.
Jeremiaśa
każdego
kapłani poi-
máli chcąc
go ná
smierć osu-
dzić.

wszystek

aby was
wyrzucił. H.

domu PAN
SĄTEGO, H.

16 moje fałszywie: 'aby was wyrzucił' /
zebyście zgineli / tak w y / iako y prozo-
cy / którzy wam prorokują. 'Do ká-
planów też y do ludu tego mówiłem
rzekąc: To mówi PAN: Nie słu-
chajcie słów proroków waszych / któ-
rzy wam prorokują / mówiąc: Oto
naczynia PANskie' przywrócone be-
da z Babilonu teraz przedko: bo wam
17 fałsz prorokują. 'Przetóż nie słuchaj-
cie ich / ale służcie królowi Babilon-
skiemu / abyście żyli. czemu daćcie to
18 miasto na spustoszenie: 'A jeśli są
prorokami / a jest w nich słowo PAN-
skie / niech zabięją PANV zastępów /
D aby naczynia które pozostały w domu
PANskim y w domu króla Judzkie-
go / y w Jeruzalem / nie przysły do

19 Babilonu. 'Bo to mówi PAN za-
stępów do słupów / y do morza / y do
podstawków / y do ostátka naczynia
20 które pozostało w tym mieście: 'Któ-
rych nie pobrat Nabuchodonozor
król Babilonski / gdy przentósł Jeho-
niaszą Króla syna Joakima Króla
Judzkiego z Jeruzalem do Babilo-
nu / y wszyscy przedmiesię ludzie Ju-
21 dá y Jeruzalem. 'Bo to mówi PAN
zastępów Bóg Izraelów do naczy-
nia które pozostały w domu PAN-
skim / y w domu króla Judzkiego y w
22 Jeruzalem: do Babilonu zawiezione
beda / y beda tam aż do dnia nawie-
dzenia swęgo / mówi PAN: y każę ie
odnieść y przywrócić na to miejsce.

Zabranie
naczynia
kościelne.
4. król. 25.
c 13.

ROZD. XXVIII.

Sstało sie ro-
tu onęgo na po-
czatku królestwa
Sedechiasza kró-
la Judzkiego / ro-
tu czwarte mie-
siąc piątego /

1 rzekł do mnie Hananiaś syn Azur
prorok z Gabáon / w domu PANskim
przed káplany y przede wszystkimi lu-
2 dem mówiąc: 'To mówi PAN za-
stępów Bóg Izraelów: Skrusyłem
3 iármio króla Babilonskiego. 'Jeszcze
dwie lecie dni / a ja każę odnieść na to
miejsce wszystkie naczynia domu
PANskiego / które pobrat Nabucho-
4 donozor król Babilonski z mieścá te-
go / y przentósł ie do Babilonu. 'A Je-
choniaszą syna Joakim / króla Judá / y
wszystko zaprowadzenie Judá którzy
weszli do Babilonu / ja przywróce na
to miejsce mówi PAN: bo sruśie
5 iármio króla Babilonskiego. 'A rzekł
Jeremiasz prorok do Hananiaśa pro-
6 roka przed oczyma káplanów / y przed
oczyma wsęgo ludu / który stał w do-
mu PANskim. 'y rzekł Jeremiasz
prorok: Amen / niech tak uczyni PAN.
niech wzbudzi PAN słowa twoie /
któreś prorokował: aby przywrócono
naczynia do domu PANskiego / y
wszystko zaprowadzenie z Babilonu
na to miejsce. 'Wszakóż posłuchaj
tego słowa które ja mówię do vsu

8 twoich / y do vsu wsęgo ludu: 'Pro-
rocy którzy byli przedemną y przed to-
bą od początku / a prorokowali na
ziemię mnogie / y na królestwa wiel-
kie / o walce / y o zmedzeniu / y o głodzie.
9 'Prorok który prorokował pokóy:
C gdy się zisści słowo iego / poznaj be-
dzie za proroka / którego posłał PAN
10 w prawdzie. 'y wziął Hananiaś pro-
rok lánecuch z syie Jeremiasza proro-
11 ká / y złamał ji. 'A rzekł Hananiaś
przed oczyma wsękiego ludu / mó-
wiąc: To mówi PAN: Tak złamie
iármio Nabuchodonozora króla Bá-
bilonskiego po dwu lat z syie wsęch
narodów. A posędi Jeremiasz pro-
12 rok w drogę swą. 'A sstało sie słowo
PANskie do Jeremiasza / potym gdy
złamał Hananiaś prorok lánecuch z
syie Jeremiasza proroka / mówiąc:
13 'Idź / a powiedz Hananiaśowi: To
mówi PAN: Zlamales lánecuchy
dziejwiane: y miasto nich uczyniś
14 lánecuchy żelazne. 'Bo to mówi PAN
zastępów Bóg Izraelów: Iármio
D żelazne włożyłem na syie tych wsęch
narodów / aby służyli Nabuchodo-
nozorowi królowi Babilonskiemu / y
beda mu służyć / nad to y zwierż ziem-
15 ski dalem mu. 'A rzekł Jeremiasz
prorok do Hananiaśa proroka: Słu-
chaj Hananiaśu: nie posłał cie
PAN / a tyś kazał vsać ludowi temu
16 w kłamstwie. 'Przetóż to mówi
PAN: Oto ja wysle cie z ziemi: te-
go roku vmrzysz: boś mówił przeciw

lákopóznác
prawdziwe
goproroká.

'o głodzie, y
o morze, H.

'ábo, iármio,
H.

'ábo, iármio,
H.

iármio żelá-
zne z á drze-
wiane.

Fałszywie
prorokują-
cy śmierć /
od Boga
skarány.

17 PANV. ¹ Umart Chananiaś pro- rok onegoż roku / miesiąca siódmeg.

ROZDZ. XXIX.

Słowa Jeremiaś
prorok z Jeru-
salem / do oś-
tátku

1 **T**ę są słowa
listu / który po-
stał Jeremiaś
prorok z Jeru-
salem / do oś-
tátku
2 **S**társzych zapro-
wadzenia / y do
kapłanów / y do proroków / y do wsze-
go ludu który był przeniósł Nabu-
chodonozor z Jeruzalem do Babi-
lonu: ¹ potym iako wyszedł Jekoniaś
król / y pání / y rzezańcy / y księżetá
Judy / y Jeruzolimskie / y rzemie-
ślnicy y obożny z Jeruzalem: ¹ w re-
ce Elásá syná Saphán / y Gama-
ryasá syná Helciaśá / które posłał
Sedecyasá król Judy do Nabu-
chodonozora króla Babilonskiego
do Babilonu / mówiąc: ¹ To mówi
PAN zastępów Bóg Izraelów do
wszego zaprowadzenia / którym prze-
niósł z Jeruzalem do Babilonu:
5 ¹ Budujcie domy / a mieszkaćcie / y
sadźcie sady / a iedźcie owoc ich.
6 ¹ Póymyćcie żony / a plódźcie syny y
cótki: y dawaycie synóm waszym żo-
ny / a cótki wasze wydawaycie za me-
że / y niech rodzą syny y cótki: y mno-
żcie się tam / a nie bądźcie w maléy
liczbie. ¹ A szukaycie pokoju miastá /
7 do którego was przeprowadził / a
módlcie się za niego do PANA: bo w
iego pokoiu będzie wam pokój. ¹ A
8 **U**bowiem to mówi PAN zastępów
Bóg Izraelów. Niech was nie zo-
wodzą prorocy waszy / którzy są mie-
dzy wami / y wieszczowie waszy: ani
pilnujcie snów waszych które się
9 rovam snu: ¹ bo oni fałszywie wam
prorokują imieniem moim / a nie po-
stałem ich mówi PAN. ¹ **B**o to
10 **m**ówi PAN: Gdy się poczyna wypel-
niać w Babilonie siedmndziesiąt lat /
nawiedze was / y wzbudze nąd wa-
mi słowo moje dobre / że was przy-
wróce ná to miejsce. ¹ **B**o ja wiem
11 myśli które ja myślę o was / mówi
PAN / myśli pokoiu a nie wdrecze-
nia / abych wam dał koniec y ciepły-
wość. ¹ **A** będziecie mnie wyzywać / y
12 poydźcie / y będziecie się modlić do

13 mnie / a ja was wysłucham. ¹ **B**e-
dziecie mnie szukać / y náydziecie / gdy
14 mnie szukać będziecie wssytkim sercem
waszym. ¹ **A** bede náleżon od was /
mówi PAN / y wróce niewola wasze /
y zbiorze was ze wssch narodów / y ze
D wssytkich miejsc / do którychem was
wygnał / mówi PAN: y przywróce
was z miejsca do którego was dał
15 zaprowadzić. ¹ **B**osćie mówili: W-
zbudził nam PAN proroki w Babi-
16 lonie. ¹ **B**o to mówi PAN do króla /
który siedzi ná stolicy Dawidowej / y
do wssého ludu / który mieszka w tym
mieście / do bráćiey waszey / którzy nie
17 wysli z wami w zaprowadzenie. ¹ **T**o
mówi PAN zastępów: Oto puszcze
ná nie miecz / y głód / y mor / y wcz-
nie ie iako złé figi / których iedźcie nie
18 może / przeto że są bázro złé. ¹ **A**
bede ie przesładował mieczem y gło-
dem / y morem: **A** dam ie ná wra-
E pienie wssytkim królestwóm ziemi:
ná puzectwo / y ná zdumienie / y ná
swoistanie / y ná wraganie wssém na-
rodóm do którychem wyrzucił: **P**rze-
19 to iż nie słuchali słów moich / mówi
PAN: którym posyłał do nich przez
slugi moje proroki w nocy wstać
y posyłać: a nie słuchaliście / mó-
20 wi PAN. ¹ **W**y tedy słuchaycie słowa
PANskiego wssytko zaprowadzenie /
którem wysłał z Jeruzalem do Babi-
21 lonu. ¹ **T**o mówi PAN zastępów
Bóg Izraelski do Achabá syná Bo-
liasá / y do Sedeciasá syná Maás-
asá / którzy wam prorokują imie-
niem moim fałszywie: oto ja podam
ie w rece Nabuchodonozora króla / y
22 pobije ie przed oczyma waszemi. ¹ **A**
wzięte będzie z nich przeklinanie w-
ssytkiemu zaprowadzeniu Judy / któ-
ré jest w Babilonie / mówiąc: Niech
cie uczyni PAN iako Sedeciasá / y
iako Achabá / które smáżył król Ba-
23 lonski w ogniu: ¹ przeto że czynili
glupstwo w Izraelu / y cudzołożyli z
F żonami przyiaciół swoich / y mówili
słowo imieniem moim fałszywie / któ-
regom im nierostazał / iam iest se-
24 dzis y świadkiem / mówi PAN. ¹ **A**
do Semciasá Nehelamitczyka rze-
czysz: **T**o mówi PAN zastępów Bóg

Prorok ná-
pomina Zy-
dy z g náné
do Bábilo-
nu, aby tam
mieszkali a
fałszywym
prorokóm
nie wierzyli

Abó, wro-
nych, abó,
celniejszych.

Wysłszy 14. c.
15. y 23. d. 16.
Fałszywi
prorocy.

Wysłszy 25.
c. 1.
2. Par. 36.
d. 1.
1. E. r. 1. a. 1.
Dan. 9. a. 2.
Cieśzy lud
obietnicę
wybawie-
nia z Babi-
lonu, po 70
lat.

Opowiada
tych którzy
w Jeruza-
lem pozostá-
li wytrácc-
nie.
Wysz: 24. c. 1.
Wł: 1. p. 1. 2. a.
Abó, dam ie,
H.

Wzgardá
słów Bo-
żych y pro-
roków.
Wstawienie
a pilnie posy-
łając, Hebr.
Grozid wie-
na proro-
kóm fałszy-
wym.

Spósob prze-
klinania.

Abó, spalił.

Izraelów : Za to iżes posłał imie-
niem swoim listy do całego ludu
który jest w Jeruzalem / y do Sopho-
niasza / syna Maasiasza kapłana / y do
wszech kapłanów / mówiąc : PAN
cie dał kapłanem miasto Joiady ka-
plana / abys był wodzem w domu
PANskim nad każdym meżem ope-
rącym y prorokującym / abys go wsła-
dził do Ełody / y do ciemnice. A te-
raz czemus nie szukał Jeremiasza /
G A nathothczyka który wam prorokuje :
Bo dla tego posłał do nas do Babi-
lonu mówiąc : Długa to : budys-
cie domy / a mieszkajcie / y sadzcie sa-
dy / a iedzcie owoce ich. Czytał tedy

30 Sophoniasz kapłan ten list w vsy
Jeremiasza proroka. A stało się sto-
wo PANskie do Jeremiasza mówiąc :
31 Posli do całego zaprowadzenia / rze-
kąc : To mówi PAN do Semeiasza
Nehelamitczyka : Dla tego że wam
prorokował Semeiasz a iam go nie
posłał : y kazał wam vsać w kłam-
stwie : Przeto to mówi PAN : Oto
32 ia nawiedze Semeiasza Nehelamit-
czyka y nasienie jego / nie będzie miał
meżá / siedzącego w poszrodku ludu
tego : y nie wyżyje dobra / które ia v-
czynię ludowi memu / mówi PAN :
bo przez lenistwo mówił przeciw
PAN V.

przed Iere-
miaszem, abo,
gdy stał się do
Jeremiasza, Heb.

Falszywy
prorok z po-
tomstwem
wygladzon

skarż.

mieszkają-
cego.

ROZDZ. XXX.

O słowo kto-
re się stało do Je-
remiasza od PA-
NA rzekąc : To
mówi PAN Bóg
Izraelów rzekąc :
Napiś sobie w-

szystkie słowa / które mówił do ciebie /
na księgach. Bo oto dni przychodzą /
mówi PAN : że przywróce zaprowa-
dzenie ludu mego Izraelskiego y Ju-
dzkiego / mówi PAN : a przywróce ie
do ziemi / którą dał ojcóm ich : y
posiedzą ją. A te słowa które mówił
PAN do Izraela / y do Judy : Bo to
mówi PAN : Słyszeliśmy głos strá-
chu : boiaż / a niemáš pokoju. Pytay
cie się / a obaczcie jeśli rodzi meżczy-
zna : przeczem tedy widział każdego
meżá rękę na biodrach jego iako ro-
dzący / y odmienili się wszystkie twa-
rzy w żółtą niemoc. Biada / bo wiel-
ki dzień on / a niemáš mu podobnego :
y czas jest wciśnienia Jakób / y z nie-
go wyzwolon będzie. A będzie w on-
dzień / mówi PAN zastępów / skrusze-
iárzmo z syje twojej / y związki jego
potargam / a niebada więcej nad nim
obcy pánować : ale bada służyć PA-
N V Bogu swému / y Dawidowi
królowi swému / którego im wzbu-
dził. A tak nie bój się ty slugo mój
Jakobie / mówi PAN / ani się lekaj
Izraelu : bo oto ia wybawie cie z zie-
mie dalekiej / y nasienie twoje z ziemi
więzienia ich : y wróci się Jakób / y od-

pocznie / y będzie miał dostatek całego
go dobra / a nie będzie kogo by się bał :
11 bom ia z tobą jest / mówi PAN / abych
cie zbawił : bo uczynię skóńczenie we
wszech narodach / między którymi cie
rozproszył : lecz z tobą nie uczynię
skóńczenia : ale cie skarze w sądzie /
abys się sobie nie zdał niewinnym.
12 Bo to mówi PAN : Nieuleczone
złamanie twoje / zła bázro rana two-
13 ia. Niemáš koby sądził sąd twój
C na zawiązanie : pożytku leczenia nie-
14 masz. Wszyscy którzy ciś miłowali
zapomnieli cie / y nie będą cie szukać :
bo rana nieprzyjaćielska wbiłem cie /
karaniem okrutnym : dla mnostwa
nieprawości twojej / zawiąrdziły się
15 grzechy twoje. Coż wolaś nad skru-
śeniem twoim : nieuleczone a jest bo-
lęć twoją : dla mnostwa nieprawo-
ści twojej / y dla twárdych grze-
16 chów twoich uczynilem ci to. Prze-
to wszyscy którzy cie pozerają / pozeraci
będą : y wszyscy nieprzyjaciele twoi w
niewola pobrani będą : a którzy cie
pustofia / będą spustośeni : y wszystkie
lupieżce twoje dam na złupienie.
17 Bo zágoie bliźne twoje / a z ran two-
ich wylecze cie / mówi PAN. Bo wy-
gnana nazwali cie Sionie : Tę jest
18 która nie miała pytańcego. To mó-
wi PAN : Oto ia przywróce zapro-
D wadzenie namiotów Jakóbowych /
y smutnie się nad dachy jego : y zbudu-
ie się miasto na wysokości swojej / y
kościół według porządku swego zá-
19 łożon będzie. A wynidzie z nich
chwała y głos igrających / y rozmno-

wytrąca do
końca.

To jest, oby-
czajnie, mier-
nie, Hebr.

koby po-
mógł rzeczy
twoje, Hebr.
rany twoje

wszystki 23.
d 19. Iako z-
wykl nieprzy-
iaciel.

(a i) sie ro-
zmnożyły, H

mnożich, H.

o którzy się
nikt nie py-
tał.

wróci ba-
die, H.
wefela, H.

falszywie.

niewola.

Proroku-
je o króle-
stwie Chri-
stusowym
pod figurą
wybawie-
nia ludu
żydows-
kiego z
niewoli
Babiloń-
skiej.

Ioel. 2. a 2.
i 11.
Amos 5. c 18
Soph. 1. d 15.

Christusowi
synowi Dawi-
dowemu.
Chalda.
Isa. 43. a 1.
y 44. a 2.
Luk. 1. g. 70.

*pokaza.

20 że ie / y nie wbedźcie ich / y w wielbie ie /
y niezdobniecie. A beda synowie iego
21 iako z pierrou / a zgromadzenie iego
przodemna trwać będzie: y nawiedze
przeciw wszytkim którzy go trapią. y
będzie wódz iego z niego: a książe z
posredu iego wywiedzion będzie: y
przytule go / y przystąpi do mnie. bo
któż to jest / któryby przytulil serce swe

aby sie przybliżył ku mnie / mówi
22 P A N: y bedziecie mi ludem / a ja
23 wam bede Bogiem. Oto wicher
PANski / zapalczywość wychodząca /
burza spadająca / na głowie nieboż-
24 nych odpocznie. Nie odwróci PAN
gniewu zapalczywości / aż czyni / y
nie wypełni myśli serca swego: na
ostátku dni wyrozumiecie to.

ROZDZ. XXXI.

1 **A** Zasu onego /
mówi PAN: Be-
de Bogiem wszy-
tkimrodzajom Iz-
raelowym / a oni
beda mi ludem.

2 To mówi PAN:
Ułazł łaskę na puszczy lud / którzy zo-
stat po mieczu: pójdzie na swy po-
3 kój Izrael. Zdaleka PAN mi sie o-
kazał. A miłością wieczną umilo-
walem cie / dla tego przyciągnąłem
4 lutując sie. A zaśiezbuduje cie / y
pobudujesz sie panno Izraelsta / iez-
scze będziesz przybrana bebnami twé-
mi / y wychodzić będziesz w tańcu
5 grających. Jesze sędzić będziesz
winnicę na górach Samaryjskich:
6 sędzić beda sędzący / a póki czas nie
przyjdzie / nie beda winą zbierać: bo
będzie dzień / którego wołać beda
7 stróżowie na górze Ephraim / W-
staniecie / a wstapniy na Sion do PA-
NA Boga naszego. Bo to mówi
PAN: Radujcie sie z weselem jako
bawi / a wytrząskajcie przeciw głowie
narodów: bzymiecie a śpiewajcie / y
mówcie: Zbaw PANIE lud twój /
8 ostátci Izraelowé. Oto ja przywo-
de ie z ziennie Północney / a zbiorę ie
9 od kráiów ziennie: między którymi
beda ślepy y chromy / bzymienna y
rodzga społeczem / gromada wielka
wracających sie tu. Z płaczem przy-
10 dą / a w miłosierdziu przyprowadze
ie: y przywiodę ie przez potoki wo-
dne droga prosta / y nie potkną sie na
niem: bom sie sstał Izraelowi oycem /
a Ephraim iest pierworodnym mo-
im. Sluchajcie słowa PANskiego
narodowie / a opowiadajcie na wy-
spách które są daleko / y mówcie: Któ-
ry rozprószył Izraela / zgromadzi go:

11 y będzie go strzął iako pasterz trzód-
dy swej. Bo PAN odkupił jako-
12 bą / y wybawił go z ręki mocniejszej.
A przyda / y chwalić beda na górze
Sion: y zbiorą sie do dóbr PAN-
skich / na zboże / y na wino / y na oli-
we / y na płód bydła y stada: a be-
13 dzie dusza ich iako ogród wilgotny / y
nie beda już więcej łaknąć. Tedy
C sie będzie weseliła panna w tańcu /
młodzieny y starcy społeczem: y obróce
14 płacz ich w wesele / y pociesze ie / y roz-
wesele od smutku ich. A opoie du-
15 że kapłanów tłustością: a lud mój
będzie najycon dobrami memi / m-
wi PAN. To mówi PAN: Glos
na wyśkości slyšan iest nárzekánia /
płacz / y żalosci / Rachel płaczący
synów swoich / a niechający przyjąć
16 pocieszenia nád nimi / że ich niemają.
To mówi PAN: Niech przestanie
glos twój od płaczu / y oczy twoie od-
17 lez: bo ma zapłate robotą twoją /
mówi PAN: y wróca sie z ziemie nie-
18 przyiacielskiej. A iest nadzieia o o-
státku twym / mówi PAN: y wróca
19 sie synowie do granic swoich. Sły-
szac slyšalem Ephraimá przenośzą-
cego sie: Karales mie / y wyrwicz-
20 lem sie / iako cielec nie wtrócony: ná-
wróc mie / a nawróce sie: bos ty PAN
Bóg mój. Bo skoros mie nawró-
cił / czynilem pokute: a skoros mi po-
kazał / wderzylem sie w błocie moje.
D Zawszydziłem sie y zasmálem sie /
zem odniósł háńbę mlodości moiej.
20 Jesli syn pocziwy mnie Ephraim /
iejli dziecię rostkóśné: bo od onąd
iako mój o nim / iesze nań bede
pamiętał. Przetóż sie poruśly w-
21 netrzności moie nád nim: litując
zlituje sie nád nim / mówi PAN: Po-
staw sobie strażnice / nátkadź sobie
gorzkość: obróć serce swe ku dro-
dze prostej którąś chodźila: wróć sie

*śalować, H.

*To wykláda
Ewangelistá
Math. 2. o
dzi. ciach od
Herodá pobi-
ty. h. Am o-
braz tru-
dności pisma,
bo kreby sie
był tego do-
myślił?

*nárzekają-
cego, H.*gromad (ká-
mien) H.

panno

Proro-
stwo o
przyściu
Pana Chri-
stusowym
na świat,
pókie sie
Bóg obie-
cał być
Bogiem y
zabawicie-
lem y o-
bronca lu-
du swego.

*Iz. 2. a 3.
Mich. 4. a 2.

Onáwroce-
niu naro-
dów do Pá-
na Chri-
stusá pogán-
skich.

*sędzić, H.	22	pánno Izraelsta / wróć się do tych miast twoich. Dokądże od roztosy rospuszcisz się cóżko błędna: bo PAN stworzył nowinę na ziemi: BIALAGLOWA OGARNIE MEZA.	33 mi/ mówi PAN. Ale to będzie przy mierze które postanowie z domem Izraelowym: po onych dniach/ mówi PAN: Dam zakon mój do wnętrzości ich/ a na sercu ich napisze się: y będzie im Bogiem/ a oni będą mi ludem.	*Zyd. 10. c. 16
*stworzy, H.	23	ZA. To mówi PAN zastępów Bóg Izraelów: Jeszcze będą mówić to słowo w ziemi Judyty/ y w mieściech i/ gdy narodzić się poimanie ich: Nie chęćci błogosławi PAN/ piękność sprawiedliwości/ góra święta: A będą na niej miasteczka Judas/ y wszystkie miasta jego spólem: oracze y żonacy trzody. Bom wpoil dusze spracowane: y każda dusza łącząca naskarmilem. Dla tego iako ze snu ocknąłem się/ y wyzrałem/ a sen mój mi słodki. Oto dni przychodzą/ mówi PAN: y zaścicie dom Izraelski/ y dom Judyty nasieniem człowieczym/ y nasieniem bydła. A iakoż czuł nade mną/ abych wyręwał y kaził/ y rozwalal/ y tracił/ y trapił: tak będzie czuł nade mną abych budował/ y sędził/ mówi PAN. W one dni nie będą więcej mówić: Oycowie iedli iagode kwasna/ a żeby synów zcierpnęły. Ale każdy vmrze w swę nieprawości: każdy człowiek który ię kwasna iagode zcierpnę żeby jego.	34 *mąż bliźniego swego/ y mają brata swego/ mówią: Poznaj PANA: bo wszyscy poznają mnie od najmniejszego ich/ aż do największego/ mówi PAN: bo się zlituję nad ich nieprawościami/ a grzechów ich więcej nie wspomnę. To mówi PAN/ który daje światłość dnia/ porządek księżycy y gromy na światłość nocy: który wzrusza morze/ y sumię wół jego/ PAN zastępów imię iemu. Jesli wstana tę wstawy przedemną/ mówi PAN/ tedy y nasienie Izraelowe wstanie: żeby nie był naród przedemną po wszystkie dni. To mówi PAN: Jesli mogą być rozmierzone niebiaśa zwierzechu/ y wyrozumiane grunty ziemi na dole: y ia odrzuce wszystko nasienie Izraelowe/ dla wszystkiego czynili/ mówi PAN. Oto dni przychodzą/ mówi PAN/ y zbudowano będzie miasto PANV od wieży Hanaanel/ aż do bramy narożnej. A wynidzie dalej śnur pomiaru przed pagórek Garch/ y obędzie Goathe/ y wszystkie doliny trupów y popiołu/ y wszystkie krainy śmierci/ aż do potoku Cedron/ y aż do węgla bramy końskię na Wschód/ Święta rzecz PANV: nie będzie wyrwana ani zepsowana więcej na wieki.	*Zyd. 10. c. 16
Prorocstwo o Pannie Marii y narodzeniu Pána Chrystusa.	24	E	35	*Ieden drugi 10. Hebr.
*mieszkańcy, H.	25	25	36	*Dzieli. 10. 248.
*smutna, H.	26	26	37	
*piłen był, Heb.	27	27	38	
*Ezech. 18. 22.	28	28	39	
*Zyd. 8. c. 8.	29	29	40	*wszystkie polia, H. (bada) iwie i PANV.
O przymierzu nowym Boga z ludem.	30	30		
*chodząca.	31	31		
Narodzenie Chrystusa z Panny.	32	32		
Christus był mężem iednym w żywocie matki.	22	22		
Przymierze dwoie.	31	31		Zakon nowy na sercach dany.

Boże. A co przydaie prorok / Ani będzie wie-
cący wczyl maż bliźniego swęgo. To się roz-
mie o oney zapłacie królestwa niebieskiego /
gdzie wszyscy wybrani Boga widzieć będą. A
ieśli się te słowa ostatecznie mają rozumieć o te-
razniejszy czasie żywota / tedyć tu przecie
Prorok nie mówi o wykładzie pisma s. y ta-
jemnic wiary świętę / iakoby w Kościele Bo-
żym nauczycielów y doktorów bydył tajemnic /
bo te obiecano Matt. 28. y Ephe. 4. do skoń-
czenia świata. Ale tu Prorok mówi o sta-
mości Boga iednego krórego mieli wszyscy
znać. Bo iż pod starym zakonem / nie tylko po-

ganie ale y Żydowie pod czas fałszywe bogi
chwalili / o toż przepowiada prorok iż w nowym
zakonie wszyscy mieli znać iednego Boga / co
sierało widziemy wypełniło. Bo y poganie się
nawrócili / y Żydowie y Turcy choć niewierni
sa / wszakże iednego Boga chwala. A to iest co
obiecował Prorok / ale o inszych tajemnicach
pisma s. nie tu nie mówi / żeby kto bez nauki
Kościoła Bożęgo miał tajemnice wiary świę-
tę zrozumieć. Heretyckie to sa wymysły prze-
ciw iasnému słowu Bożemu / które każę sta-
wić nauczycielów / y Kościoła Bożęgo.

ROZDZ. XXXII.

Słowo które sie
stało do Jeremiaśa
od PANA roku dzie-
siatego Sedeciaśa
króla Judyckiego: ten
iest rok osmnasty Na-
buchodonozora. Te-

dy wyszło króla Babilonńskiego o-
bległo było Jeruzalem: A Jeremi-
aś prorok był zamknięt w sieni cie-
mnic / która była w domu króla Ju-
dyckiego. Bo go był zamknął Se-
deciaś król Judycki / mówiąc: Cze-
mu prorokuieś rzekąc: To mówi
PAN: Oto ja dam to miasto w re-
ce króla Babilonńskiego / y weźmiecie
y Sedeciaś król Judycki nie wyjdzie
reki Chaldeyczyków: ale będzie dan
w reke króla Babilonńskiego: y będą
mówić wsta iego z wsta iego / oczy też
iego wyjrza oczy iego. A do Babilo-
nu zaprowadzi Sedeciaśa: y będzie
tam aż go nawiedze / mówi PAN. A
ieśli będziecie walczyć przeciw Chál-
deyczykom / nie szczęśliwego mieć nie
będziecie. A rzekł Jeremiaś: Sta-
ło się słowo PANskie do mnie / mó-
wiąc: Oto Hanameel syn Sellum /
stryjeczny brat twój przyjdzie do cie-
bie / mówiąc: Kup sobie rolę moją
która iest w Anáthoth: bo na cie na-
leży błiskość abyś kupił. A przy-
szedł do mnie Hanameel syn stry-
cia mego / według słowa PANskiego / do
sieni ciemnic / y rzekł do mnie: Kup
rolę moją / która iest w Anáthoth w
ziemi Beniamin: bo na cie przycho-
dzi dziedzictwo / y tyś iest błiski abyś
odziedziczył. A poznałem że słowo było
PANskie. A kupilem rolę y Ha-
nameela syna stryia mego / który iest
w Anáthoth: y odważyłem mu sre-

bra siedm syklów y dziesięć srebrnych.

10 A zapisałem w księgach / y zapie-
czetowałem / y przydałem świadki:
11 y odważyłem srebro na salach. A
wziąłem zapis possessioney zapieczeto-
wany / y contracty / y zeznania / y pie-
12 czeci zwięrschu. A datem zapis
májetności Baruchowi synowi Ne-
ry / syna Maáśaśa / przed oczyma
Hanameel brata mego stryjeczne-
go / przed oczyma świadków którzy
byli napisani w liście kupnym / y przed
oczyma wszech Żydów / którzy sie-
13 dzieli w sieni ciemnic. A przysta-
łem Baruchowi przed nimi / rzekąc:
14 To mówi PAN zastępów Bóg Iz-
raelów: Weźmi te listy / ten list ku-
15 pny zapieczetowany / y ten list który
iest otworzony: a włóż ie w nacz-
16 nie gliniáne / aby mogły trwać na
wiele dni. Bo to mówi PAN zastę-
pów Bóg Izraelów: Jeszcze osie-
17 gąc będą domy / y role / y winnice w
tej ziemi. A modliłem się do PA-
NA / oddawszy list possessioney Baru-
18 chowi synowi Nery / mówiąc: Ach /
ach PANIE Boże: Oros ty w-
czynił niebo y ziemię siłą twoją wiel-
ką / y ramię twoim wyciągnio-
nym: żadne słowo nie będzie tobie
19 trudné. A który czyniś miłosierdzie
nad tysiącami / y oddawaś nieprá-
wosc oyców na łono synów ich po-
nich: A mocniejszy / wielki / y moż-
20 ny PAN zastępów imię tobie. Wiel-
ki rada / a nieogarniony myśla:
którego oczy są otworzone na wszyt-
kie drogi synów Adámovych / abyś
oddal każdemu według drogi iego / y
według owocu wynalazków iego.
21 A któryś położył znaki y cudá w zie-
mi Egipskiej aż do dnia tego / y w
Izraelu / y między ludźmi / y uczyni-
łes sobie imię iako iest ten dzień. A

Modlitwa
Jeremiaśa
do PANA
Boga.

Exo. 34. 27

Abo, Boże,
H.

A obfity w
sprawie, H.

lub człowie-
czym, H.

Abo, spraw,
H.

czyniś.

Jeremiaś
wsadzon do
więzienia
iż proroko-
wał prze-
ciw miastu.

Jeremiaś w
więzieniu
będąc rolę
kupił, na-
znając tego
że się mieli
z nie woli do
ziemi swej
wrócić.

wywiodłes twóy lud Izraelski z zie-
 mie Egipskiej w znach / y w cu-
 dach / y ręką mocną / y ramięm
 wyciągnionym / y w strachu wielkim.
 22 'A dales im tę ziemię / którą przy-
 siągnęli oycom ich / żeś im miał dać zie-
 mie opływającą mlekiem y miodem.
 23 'A weszli / y posiedli ją : a nie byli
 posłusznymi głosu twego / y niechodzili
 w zakon twoim : wszystko coś im
 rozkazał czynić / nie czynili : y przyszło
 24 na nie to wszystko złe. 'Oto baśty
 pobudowano przeciw miastu aby je
 wzięto : A podane jest miasto w re-
 ce Chaldeyczyków / którzy walczą na
 nie / dla miecza / y głodu / y moru : a
 25 cokolwiek się rzekł stało się / tak ty
 sam widzisz. 'A ty mi mówisz PA-
 NIE Boże : Kup rolę za srebro / a
 26 przywiedź świadki : ano miasto po-
 dane jest w ręce Chaldeyczyków. 'A
 27 stało się słowo PANskie do Jere-
 miasza / mówiąc : 'Otom ja PAN
 28 Bóg wschodniego ciała / a za mnie wsch-
 odu słowo trudne będzie : 'Przetóż
 to mówi PAN : Oto ja dam to mi-
 29 sto w ręce Chaldeyczyków / y w ręce
 króla Babilońskiego / y wezmą je. 'A
 przyda Chaldeyczy / walczący na
 to miasto / y zapalą je ogniem / y spa-
 30 lą je / y domy na których dachach o-
 siadali Baalowi / y czynili mokrę o-
 siadły cudzym bogom aby nie drażni-
 31 li. 'Bo byli synowie Izraelscy y sy-
 nowie Judzcy wstawicznie czyniący
 złość przed oczyma moimi od młodo-
 ści swej : synowie Izraelscy którzy
 aż do tego czasu drażnią mnie czyn-
 32 kiem rąk swoich / mówi PAN. 'Bo
 w zapalczywości y rozgniewaniu
 moim było mi to miasto / ode dnia
 33 którego je zbudowali / aż do dnia te-
 go którego będzie zięte od oblicza
 mego. 'Dla złości synów Izrael-
 skich / y synów Judzkich / którzy czyni-
 li do gniewu mego przywołując sami y
 królowie ich / księżetę ich / y kapła-
 ni ich / y prorocy ich / mężowie Judz-
 cy / y obywatel Jerozolimscy. 'A o-
 brócili do mnie tyły a nie oblicza :
 gdy im ie wzywałem y ćwiczyłem / a nie-

chcieli słuchać / aby przyymowali
 34 ćwiczenie. 'A postawili bałwany
 swe w domu / w którym wzywano i-
 35 mienia mego / aby je splugawili. 'A
 zbudowali wyżyny Baal / które są w
 dolinie syna Ennom / aby poświęca-
 li syny swe y córki swe Molochowi :
 czego im nie rozkazał / ani mi przy-
 36 szło na serce / aby te obzydłość czynić
 mieli / a Judeku grzechowi przywo-
 dzili. 'A teraz dla tego to mówi
 PAN Bóg Izraelów do tego mi-
 37 sta / o którym wy mówicie że będzie
 podane w ręce króla Babilońskiego
 mieczem / y głodem / y morzem. 'Oto
 ja zgromadzę je ze wszystkich ziem / do
 których ich wygnal w zapalczywo-
 38 ści mojej / y w gniewie moim / y w
 zagniewaniu wielkim : y przywo-
 39 dę je na to miejsce / a uczynię je bedą
 G miastem bezpiecznym. 'A bedą mi lu-
 40 dem / a ja im będę Bogiem. 'A dam
 im serce iedno / y drogę iedną / aby się
 41 mnie bali po wszystkich dniach : A dobrze
 im było / y synom ich po nich. 'Po-
 stawię też z nimi przymierze wie-
 42 czne / y nie przestanie im dobrze czy-
 nienie : y bojaźń moją dam do serca ich /
 43 aby nie odstępowali odemnie. 'A
 bede się wesełił nad nimi / gdy im do-
 brze uczynię / a wsadzę je na tę ziemię
 44 w prawdzie wszystkich sercem moim /
 y wszystkich duszą moją. 'Bo to mówi
 PAN : Jakom przywiodł na ten lud to
 wszystko złe wielkie : tak przywiodę na
 45 nie wszystko dobre / które ja mówię do
 nich. 'A bedą dzierżane role w tej
 ziemi : o której wy mówicie że jest
 spustoszoną dla tego iż nie został
 człowiek y bydło / y dana jest w ręce
 Chaldeyczyków. 'Role za pieniądze
 kupować będą / y zapisywać do
 ksiąg / y pieczęć przykładac będą / y
 świadka przywiodą w ziemi Benia-
 min / y około Jerozalem / po mie-
 ściach Judzkich / y po mieszcach gór-
 nych / y po mieszcach polnych / y po
 mieszcach które są na południe : bo
 przywocę poimanie ich / mówi PAN.

4. król. 21.
 4.

wyżyny zo-
 wia oltar-
 izz po gorach
 bywały pod-
 wysunę, abo
 podniesione

abo, mocno,
 H.

ROZD. XXXIII.

Stalo sie slo-
wo PANskie do
Jeremiaśa po-
wtóre / gdy iesze
był zamknięty w
sieni ciemnice /
rzekąc: ¹ To mó-
wi PAN który v-

czyni y utworzy to / y sprawi / P A N
imie tego. ² Wołay do mnie / a wysłu-
cham cie: y oznaymieć wielkie y pe-
wne rzeczy których niewieś. ³ Bo to
mówi P A N Bóg Izraelów do do-
mów miastá tego / y do domów króla
Judzkiego / które są położone / y do
baśt / y do mieczá ⁴ idących aby wal-
czyli z Chaldey czyli / a nápełnili tru-
pami onych ludzi / którym pobit w za-
palczywości moiej / y w gniewie mo-
im / zakrywając twarz moie od miastá
tego dla wśelákiey złości ich. ⁵ Oto
ia zágoie im blizne / y przywiodę zdro-
wie y wylécze ie: a odkryie im vpro-
szenie pokoju y prawdy. ⁶ Wróce téż
zaprowadzenie Judzkie / y zaprowá-
dzenie Jerozolimskie: a pobudwie ie
iáko z piéru. ⁷ A oczyszcie ie od wśe-
lákiey nieprawości ich / którą grzeszyli
przeciwko mnie: a zlitwie sie nad wśe-
mi nieprawościami ich / którymi
przeciwko mnie wystąpili / y wzgár-
dzili mna. ⁸ A będzie mi to sława / y
weselem / y chwałą / y radością wszy-
tkim narodom ziemi / którzy vstyszą
wszystko dobre które ia im uczynie: y
zletną sie / a zátrwożą sie dla wśégo
dobrá / y dla wśégo pokoju który ia
im uczynie. ⁹ To mówi PAN: Jesze
slyśan będzie na tym mieyscu (które
wy mówicie że iest spustośone / tak iż
niemáś człowieka ani bydłcia: w
mieściach Judzkich / y zá Jeruzálem
które spustośone są bez człowieka / y
bez obywatela / y bez bydła) ¹⁰ głos
weseła y głos radości / głos oblubien-
cá / y głos oblubienice / głos mówią-
cych: Wyznawaycie P A N V zastę-
pów / bo dobry PAN / bo ná wielki mi-
łosierdzie tego: y przynoszących słu-
by w dom PANski: bo zaś przywio-
de záprowadzenie ziemi iáko z pié-
ru / mówi P A N. ¹¹ To mówi P A N
zastępów: Jesze będzie na tym miey

scu pustym bez człowieka / y bez by-
dlecia / y we wszytkich mieściach tego
mieszkanié pasterzów leżący trzody.
¹² W mieściach górnych / y w mieściach
polnych / y w mieściach które są ná
poludnie: y w ziemi Beniamin / y w
okolicy Jeruzálem / y w mieściach Ju-
dzkich iesze przechodzić będą trzody
pod ręką liczącego / mówi P A N.
¹³ Oto dni przychodzą / mówi P A N:
a wzbudze słowo dobre którym mó-
wił do domu Izrael / y do domu Ju-
dá. ¹⁴ W one dni y w onym czasie v-
czynie że spłodzi Dawid płód spra-
wiedliwości: a będzie czynił sąd y
sprawiedliwość ná ziemi. ¹⁵ W one
dni będzie zbawion Judá / y Jeruzá-
lem mieszkac będzie bezpiecznie: a to
iest imie którym go názowa: P A N
sprawiedliwy nasz. ¹⁶ Bo to mówi
PAN: Nie zginie z Dawida mąż /
któryby siedział ná stolicy domu Iz-
raelowego. ¹⁷ Z káptanów téż y z Le-
witów nie zginie mąż od obliczá me-
go / któryby ofiarował cátopalenie / y
któryby palił obiáte / y zabił ofiáre
po wszytkie dni. ¹⁸ A stalo sie słowo
PANskie do Jeremiaśa mówiące: To
mówi PAN: Jesli sie zrzucie może
przymierze moie ze dniami / y przymie-
rze moie z nocą / żeby nie był dzień y
noc czasu swego: ¹⁹ A przymierze moie
zrzucie sie będzie mogło z Dawidem
slugą moim / żeby nie był z niego syn /
któryby królował ná stolicy tego / y
Lewitowie y kápláni służy moi.
²⁰ Jáko nie mogą być zliczone gwia-
zdy niebieskie / ani zmierzony piasek
morski: tak rozmnoże nasienie Da-
wida slugi mego / y Lewity słuźebni-
ci moie. ²¹ A stalo sie słowo P A N
skie do Jeremiaśa / mówiące: ²² Ażás
nie widział co ten lud mówił / rzekąc:
Dwoie plemie które był obiał P A N /
iest odrzucone: y ludem moim wzgár-
dzili / dla tego że niemáś wiecéy na-
rodu przed nimi: ²³ To mówi P A N:
Jesli przymierzá mego między
dniami y nocą / y vstáro niebu y ziemi
nie postanowił: ²⁴ zaśte y nasienie Já-
kobowe y Dawida slugi mego odrzu-
ce żebych nie brał z nasienia ięg kśią-
żat nasienia Abraháma / Izááká / y
Jakobá: bo wróce záprowadzenie
ich / a zlitwie sie nad nimi.

Obiecuie
Pan ludu
wyzwole-
nie.

Abó, skryt,
H.

aranami y
mieczem, H.

mnostwo,
H.

y po licach
Jeruzolim-
skich, H.

O przyściu
Pána Chri-
stusa.
dam mu po-
tomka spra-
wiedliwego.
Hebr.

Abó, spra-
wiedliwość
nasza, H.

Przymie-
rze mocné
królestwa
Christusa
wego.

Kapłani w
kościelach Chry-
stusowych.

16 A to jest imię którym go nazywają Pan nasz sprá-
wiedliwy. Tę słowá podobné są onym które
miał wyszły 23. v. 6. y także wysławiają
dwie natury w Panu Chrystusie / czytaj
tamże.

18 Z kapłanów też y z Lewitów nie zginié
móg. Tę słowá Hieronym in Isaiam, y The-
odoretus in Ieremiam, wykładają o kapła-
nách Pana Chrystusowych / którzy wstawi-
cnie ofiarować y trwać mają aż do skończe-
nia świata. A nie mogą się inaczej wykla-
dać / gdyż i także mówi o nawróceniu pogan /

y budowaniu Kościoła Chrystusowego. Ani
też rozumie prorok o samym Chrystusie / bo
tu o wielu kapłanách mówi: ani też o wszy-
stkich Chryścianách / bo tu kapłany oddziela
od ludu pospolitego. A zowie ich prorok ka-
plany / bo mieli nastąpić na miejsce onych
starych / nowi kapłani prawdziwi / którzyby
własnie y prawdziwie ofiarowali. A tak co tu
Jeremiasz o kapłanách y ofiarách wstawia
nych proroknie / to się własnie wypełniło w
naszym Chryścianstwie Kościele / którzy ma-
ją prawdziwe kapłany / y prawdziwą ofiarę
ciętą y krwie Pana Chrystusowej.

ROZ. XXXIII.

Opowiada
zburzenie
miasta y po-
imanie kro-
la, iż jako-
nu Bożego
o wolności
niewolni-
ków nie ga-
chowali.

1 **S**łowo które się
stało do Jere-
miasza od PA-
NA / gdy Nabu-
chodonosor król
Babiloński / y w-
szystko wojsko ie-
go / y wszystkie królestwa ziemskie / które
były pod władzą króla / y wszyscy
narodowie walczyli przeciwko Jeru-
zalem / y przeciwko wszystkim miastom
jego / mówiąc: To mówi PAN Bóg
Izraelski: Idź a mów do Sedeciasza
króla Judy / y rzecześ do niego.
2 To mówi PAN: Oto ja dam to
miasto w ręce króla Babilońskiego /
3 y spali je ogniem. A ty nie wyjdzieś
z ręki jego: ale poimaniem poimany be-
dziesz / y w rękę jego podany będziesz:
4 a oczy twoje oglądać króla Babilońskiego /
y wstać jego z wstętwieniem
mówić będzie: y wnidzieś do Babilo-
nu. Wszakóż słuchaj słowá PA-
NA / sędziego Sedeciasza królu Judy: to
mówi PAN do ciebie: Nie vmrześ
5 od miecza / ale w pokoju vm-
rześ: y wedle spalania oyców two-
ich pierwszych którzy byli przed
tobą / tak ciebie spali: y biada Panie
bada cię plakać / bom ja rzekł słowo /
6 mówi PAN. A mówił Jeremiasz
prorok do Sedeciasza króla Judy-
7 skiego wszystkie te słowá w Jeru-
zalem. A wojsko króla Babilońskiego
walczyło na Jeruzalem / y na wszy-
8 stkie miasta Judy które były pozostate-
ły na Lachis / y na Azekhe: bo te
zostały były z miast Judy / które
były obronne. Słowo / które się stało
do Jeremiasza od PANA / potem i-
ako uczynił przymiérze król Sedeciasz
ze wszystkim ludem w Jeruzalem /

9 opowiadając: A by wypuścić każdy
niewolnika swego / y każdy niewolni-
ce swoje Hebrejszczyką y Hebrańskę
wolne: a żeby nie panował nad ni-
mi / to jest nad Sydoninami y nad
10 bratem swoim. A tak wstuchali w-
szystkie książęta / y wszystkie lud / którzy
uczynili przymiérze aby wypuścić każ-
dy niewolnika swego / y każdy niewol-
nice swą wolno / a żeby daley nie pa-
nowali nad nimi: a tak wstuchali / y
11 wypuścili je. y wrócili się zaś / y wzie-
li zaś niewolniki y niewolnice swe / które
12 byli wolno wypuścili: y zniewolili
za niewolniki y za niewolnice. A sta-
ło się słowo PANA / które do Jeremiasza
13 od PANA / mówiąc: To mówi
PAN Bóg Izraelów: Jam postá-
nowił przymiérze z oycy waszymi /
w dzień któregoś ie wywiódł z zie-
mie Egypcie / z domu niewolę /
14 mówiąc: Gdy się skończy siedm
lat / niech wypuści każdy brata swego
Hebrejszczyką / którego mu przedano / y
będzie tobie służył sześć lat: a wypu-
ściś go wolno od siebie / nie słucha-
li 15 mie oycowie waszy: ani náchylili
ucha swego. A nawróciliście się wy
dzisiaj / y uczyniliście prawość przed
oczyma memi / opowiadając wol-
ność każdy bliźniemu swemu: y po-
stanowiliście przymiérze przed oczy-
ma memi w domu / w którym wywa-
16 no imienia mego nad nim. A wróci-
li się / y splugawiliście imię moje: y
pobraliście zaśie każdy niewolnika
swego / y każdy niewolnice swą / które
17 reszcie byli puszcili aby wolnymi y w
swey mocy byli: y zniewoliliście je a-
by wam byli niewolnikami y niewol-
nicami. Oczetóż to mówi PAN: Wy-
ście mie nie słuchali abyście opowie-
dziali wolność każdy bratu swemu / y
każdy bliźniemu swemu: otóż ja wam

żeby ich w
niewoli nie
trzymali, H

aby y nich
dalej w nie-
woli nie byli

Exo. 21. a 2
Deut. 15. c12

To jest, nad
którym wy-
wano imię
me, Hebr.

Był ten oby-
czaj przy stá-
nowieniu
przymierza,
że cielca na
dwoie rości-
nano, á mie-
dzy onemi
częściami cho-
dzić mowio-
no: Niech tak
będzie ro-
ścić, koby
to przymierze
zgwalił.

Przykła-
dem posłu-
szeństwa Re-
chabítów,
nieposłu-
szeństwa
du strofuie.

Rozkazanie
Jonadaba
oyca Recha-
bitów.

"wt. przez
wiele dni ná
obliczu á-
mie.

18 opowiadam wolność/ mówi PAN/
do miecza/ do moru/ y do głodu: y
dam was ná wzruszenie wsem kró-
stwam ziemskim. ^A podam meze
któzy przestępia przymierze moie/ á
nie strzegli słów przymierza ná które
zezwolili przed oczymá mémi/ cielca
którego rozcieli ná dwoie części/ y cho-
19 dziłi między częściami tego: ^A ksią-
żetá Judzkie/ y książetá Jerozolimskie/
trzebienie/ y kapłany/ y wszytek lud
ziemie/ którzy chodzili między częścią
20 mi cielca: y podam je w ręce nieprzy-

21 iaciół ich/ y w ręce sukających dusze
ich: y będzie ścięto ich iednem prá-
stwu powietrznemu/ y zwierzowi
ziemnemu. ^A Sedeciasá królá Ju-
dzkiego/ y książetá tego dam w ręce
nieprzyaciół ich/ y w ręce rycerstwa królá
Babilonskiego/ którzy odstąpili od
22 was. ^Oto ia rozkazuje/ mówi PAN/
y przywiode je do miasta tego/ y beda
walczyć ná nie/ y wezmą je y spala o-
gniem: á miastá Judzkie poloże pu-
stynią/ dla te^o że niemáš obywatelá.

^obroca w pu-
stynią.

ROZD. XXXV.

Słowo które sie
1 A stało do Jeremiasá
od PANA zá dni Jo-
ákima syná Jozyas-
wého królá Judzkie-
2 go/ mówiąc: ^Jdz do
domu Rechabítów:
á mów im/ y wprawdź je do domu
PANskiego/ do iednéj stártnéj ko-
mory/ á daś im pić winá. ^A wziąłem
3 Jezoniasá syná Jeremiaszowég/ sy-
ná Zábšaniego/ y bráćjzego/ y wszy-
tkié syny iego/ y wszytek dom Recha-
4 bitów: y w wiódłem je do domu
PANskiego/ do komory stártnéj sy-
nów Zánáná/ syná Jegedáliego me-
zá Bóžego/ która była podle komo-
ry książecéj/ ná komorá Másiásá
syná Sellumowého/ który był stró-
5 żem sieni. ^A postawiłem przed syn-
mi domu Rechabítów czasę pełné
6 winá/ y kubki: y rzekłem do nich:
Pijcie wino. ^A którzy odpowiedzieli:
Nie będziemy pić winá: bo Jonádáb
7 syn Rechabów/ oćiec náš/ rozkazał
nam/ mówiąc: Nie będziecie pić wi-
ná wy/ y synowie waszy aż ná wieki.
y domu nie będziecie budować/ ná-
sienia nie będziecie siać/ y winnic nie
będziecie sadzić/ ani mieć: ále w na-
mieciach mieścić będziecie po wszyt-
kie dni wasze: ábyscie żyli przez długie
8 czasy ná ziemi/ do której wyiścieście
przychodniámi. ^A ták wsluchálsiny
głosu Jonádábá syná Rechabowé-
go/ oycá nášego/ we wszytkim co
nam przykazał/ ták żebyśiny nie pili
9 winá po wszytkie dni nasze/ my y żony
nasze/ synowie y cótki nasze: y żeby-

10 śmy nie budowali domów ná mies-
kanie/ y nie mieliśmy winnice/ y rolę/
y nasienia: ^A áleśmy mieścili w na-
mieciach/ y byliśmy posłusni we w-
szytkim co nam Jonádáb oćiec náš
11 rozkazał. ^Lecz gdy przyciągnął Ná-
buchodonozor król Babilonski do
ziemi naszej/ rzekliśmy: Pójdźcie/ á
wsiódźmy do Jeruzalem przed woj-
stkiem Chaldeyskim/ y przed woj-
stkiem Syryjskim: y mieściliśmy w
12 Jeruzalem. ^A stało sie słowo PAN-
skie do Jeremiasá/ mówiąc: ^Eo
13 mówi PAN zastępów Bóg Izrae-
C lów: ^Jdz/ á mów meżóm Judzkim/
y obywatelóm Jeruzalem: Izali nie
przyjmiecie ćwiczenia ábyscie posłu-
śni byli słów moich/ mówi PAN:
14 ^Przemogły słowa Jonádábá syná
Rechabowého/ które przykazał sy-
nóm swym żeby nie pili winá: y nie
pili aż do dnia tego: bo posłusni byli
przykazania oycá swego: á iam mó-
wił do was ráno wstając y mówiąc/
15 á nie byliście mi posłusni. ^A posta-
łem do was wszytkie slugi moie pro-
roki/ wstając ráno á posylając/ y mó-
wiąc: ^Nawróćcie sie każdy z dro-
gi swej zléj/ á dobrze czyncie sprawy
wasze/ á nie chodźcie zá bogi cudzemi/
ani im służcie/ á będziecie mieścić
ná ziemi którąm dał wam y oycóm
waszym: y nie náchyliliście vchá swe-
go/ aniście mnie wslucháli. ^A ták
16 D twierdzili synowie Jonádábá syná
Rechabowého przykazanie oycá
17 swego które im przykazał: á ten lud
nie był mi posłusnym. ^Przetoż to
mówi PAN zastępów Bóg Izrae-
lów: ^Oto ia przywiode ná Jude/ ná
wszytkie obywatelé Jeruzalem wszyt-

^{wys.} 18. b 11.
y 25. b 5.

^{wypelnili,}
Hebr.

Recháb-
tóm poslu-
śnym blo-
gostawili.

Recháb-
tów wie co zawa-
byli.

Figura za-
konników.

18 to utrapienie / które mówił prze-
ciwko im : Ponieważem mówił do
nich / a nie słuchali : wolałem ich / a
nie odpowiedzieli mi. ¹⁹ Lecz domowi
Rechabitów rzekli Jeremiaś. To
mówi PAN zastępów Bóg Izrae-
lów : Dla tego jesteście posłuszni byli ro-

kazania Jonadabá oycá wászego / y
strzeżliście wszystkie przykazań tego /
a czyniliście wszystko co wam rozka-
zał : ²⁰ Přetoż to mówi PAN zastępów
Bóg Izraelów : Nie ystanie mąż z
pokolenia Jonadabá / syná Recháb-
stojący przedemną po wszystkie dni.

2 Idź do domu Rechabitów.] Ci posłiz
Rechábá syná Zobábowego swagrá Moyo-
żesowego. A Jonadab syn Rechábów rozka-
zał synóm swoim uczynić slub tak siebie iako
y potomstwo obowieszując / iż winá pić nie-
mieli : ani domów budować / ani roley síać /
aby tak nád zwyczaj inszych ostrzeższy żywot
wiedli / co wszystko iź pilnie zachowali / přeto-
ich tu sam Bóg za to chwali y ná przykład dá-
je. Była to figurá nasydy zakonników iako pi-

še Hier. Epistola ad Paulinum. Bo ci Rechá-
bitowie więcej uczynili / niż byli powinni / y
niż zakon rozkazał / y podobáło się to Panu
Bogu / y odpłacił im v. 19. I kad się pokazuje
iź to jest Panu Bogu wdzięczno Ezechy Eto slus-
bi posłuszeństwo / czystosć / wbostwo / y inšé
sluby / choćá tego Bóg nie przykazał. A toć
jest přeciw dźisiejszym Heretykóm / którzy
nie meheg czynić tylko co musza z przykaza-
nia.

Sluby Bogu
przyjemné.

ROZD. XXXVI.

1 Stało się ro-
tu czwartego Jo-
akimá syná Jo-
zyášowego kró-
lá Judzkiego :

2 Stało się to sto-
wo do Jeremia-
śá od PANA / mówiąc : ³ Weźmi

4 księgi a napiś na nich wszystkie slo-
wa / które mówił do ciebie přeciw
Izraelowi y Judzie / y přeciw wszyst-
kim národóm : odedni którego
mówił do ciebie / odedni Jozyášá /
aż do dnia tego. ⁵ A za snac gdy w-
słyszysz dom Judzki wszystko złé które
iá myśle im uczynić / náwróci się ká-
dy z drogi swéy zléy : y zlitunie się nád
niepiáwosćią y nád grzechem ich.

6 A tak wezwał Jeremiaś Báruchá
syná Nerzego / y spisał Báruch z
vst Jeremiašowych wszystkie słowa
PANskie / które mówił do niego / ná
księgách :

7 A rozkazał Jeremiaś
Báruchowi / mówiąc : Jam iest
wsádzony a niemoge iść do domu
PANskiego. ⁸ A tak idź ty / a czytaj
z ksiąg ná którychś spisał z vst mo-
ich słowa PANskie / gđzielud będzie
słyszał w domu PANskim w dzień
postu : nád to gdy będzie słuchał
wsytek Judy którzy przychodzą z
miast swoich / będzie im czytał.

9 Owa snac pádnie modliwá ich
przed obliczem PANskim / a wróci się
kády z drogi swéy zléy : bo wielka

zapálczywość y rozgniewanie iest /
które mówił PAN přeciw ludowi

8 temu. ⁹ A uczynił Báruch syn Ne-
rzego wszystko iako mu rozkazał Jere-
miaś prorok / czytając z ksiąg słowá

9 PANskie w domu PANskim. ¹⁰ A
stało się : roku piątego Joakimá
syná Jozyášowego króla Judzkie-
go / miesiąca dziewiątego / zápowie-

dziano post przed obliczem PAN-
skim wszystkiemu ludowi w Jeruzá-
lem : y wšemu ludowi który się był

z sedł z miast Judzkich do Jeruzá-
lem. ¹¹ A czytał Báruch z ksiąg slo-
wá Jeremiašowe w domu PAN-
skim w komorze skárbenéy Gámárya-
śá syná Sápánowego pisárzá / w

12 sieni wyskáy / w wchodu nowéy bra-
my domu PANskiego / ¹³ gdy słuchał
wsytek lud. ¹⁴ A gdy wstýpał Miche-
áš syn Gámáryášá syná Sápáno-
wéy wszystkie słowa PANskie z ksiąg :

15 z sedł do domu królewskiego do
komory pisárzowéy : a oto tam wsy-
tkie książetá siedziały : Elisámá pi-
sárz / y Dalaiáš syn Semeiego / y El-
náthan syn Achoborów / y Gámáry-
áš syn Sápánów / y Sedecyáš syn

16 Janániasów / y wszystkie książetá.
A powiedział im Micheáš wszystkie
słowa / które słyszał gdy czytał Bá-
ruch z ksiąg do vsu ludu. Tedy po-
stały wszystkie książetá do Báruchá

17 Judy syná Náthániaszowego / syná
Selewiego / syná Chuzyego / mó-
wąc : Księgi z którychś czytał gdy
lud słuchał weźmi w ręká twoie / a

18 przydź

19 przydź

20 przydź

21 przydź

22 przydź

Báruchczy-
ta księgi
przed lu-
dem.

przed wsy-
tkim ludem.

przed ludem

Czyta jno-
wu księgi
przed ksią-
żetą.

przydź

Prorok i
wieżenia
księgi do
krola posy-
ła, które on
wnet spalił.
Ale inné tu-
dziej napi-
sano.
Pise księgi
přeciw lu-
dzie y Izrae-
łowi.
wst. zwišek
ksiąg.

Ná zwišku
ksiąg.

Posyła Bár-
uchá z księ-
gami.
před ludem

przyszedł be-
dnie.

przed nami,
Hebr.

między so-
bą, Hebr.
Oznaymu-
jąc oznay-
miemy, H.

ognisko kró-
wé mógł prze-
nosić.
Krol księgi
Jeremiaśo-
wé spalił.

prosił kro-
l, H.

Sedeciasz
kroluie po-
lechniasz.

przyjdź. Wziął tedy Băruch syn Ne-
ryego księgi w rękę swą / y przyszedł
do nich. ¹⁵ A rzekli do niego: Siądź /
D a czytaj to w vsách nášych. A czy-
¹⁶ tał Băruch w vsách ich. ¹⁷ A gdy v-
słyszeli wszystkie słowa / zduńczyli się
każdy do bliźniego swego / y rzekli do
Bărucha: ¹⁸ Musiemy oznaymić kró-
lowi wszystkie te słowa. ¹⁹ A pytali go
mówiąc: Powiedz nam iakos piśat
wszystkie te słowa z vsi tego. ²⁰ A Băr-
uch im rzekł: Z vsi swych mówił
iakoby czytając do mnie wszystkie te
słowa: a iam piśat na księgach in-
kaustem. ²¹ A rzekli księżetá do Băr-
ucha: Idź a skryj się ty y Jeremi-
as / a żaden niech nie wie gdzieście.
²² A weszli do króla do sieni: lecz księ-
gi poruczyli w skarbnię Elisamáša
piśarza: y powieǳieli przed królem
wszystkie słowa. ²³ A posłał król Ju-
dy aby wziął księgi: Który wziął vsy
ie z komory Elisamá piśarza / czytał
przed królem y przed wszystkimi księ-
żet / którzy stali przy królu. ²⁴ A król
siedział w domu gdzie zimował
miesiącá dziewiętego: a stála przed
nim ²⁵ kotlinká pełná węgla. ²⁶ A gdy
przeczedł Judy trzy abo czterzy ká-
ry / porzesał ie nożykiem piśarzskim / y
wrzucił do ognia który był ná kotlin-
ce / aż zgorzały wszystkie księgi ná o-
gniu. ²⁷ A nie wlekli się ani rozdarli
ścat swoich król y wszyscy słudzy jego /
którzy słyszeli wszystkie te mowy. ²⁸ W-
śkatże Elnáthan / y Dáláš / y Gá-
máryas / zástawili się królowi / aby
nie palił ksiąg: y nie wśluchał ich. ²⁹ A
rozkazał król Jeremielowi synowi
E

Amelech owému / y Sárášowowi sy-
nowi Ezychiowému / y Selemiasz-
owi synowi Abdeelowému / aby po-
máli Bărucha piśarza y Jeremiaśa
proroká: ale ie był skrył PAN. ³⁰ A
stało się słowo PANskie do Jere-
miaśa proroká / porym gdy król spa-
lił księgi / y mowy które był piśat
Băruch z vsi Jeremiaśowych / mó-
wiąc: ³¹ Weźmi zaś inné księgi / a
nápiś ná nich wszystkie mowy pierw-
śe / które były w pierwszych księgach /
które spalił Joákim król Judzki. ³² A
do Joákima króla Judzkiego rzé-
czes: To mówi PAN: Tyś spalił
oné księgi mówiąc: Czemuś nápiśat
ná nich oznaymując: wrychle przy-
dźie król Bábilonśki / y spustoszy te
ziemie / y uczyni że wśtanie z nięw czło-
wiek y bydle. ³³ Przeto to mówi PAN
przeciw Joákimowi królowi Judz-
kiemu: Nie będzie z niego krob-
y siedział ná stolicy Dawidowej: a
trup iego wyrzucon będzie ná gora-
cość przez dzień / y ná mroz przez noc.
³⁴ A náwiedze przeciw niemu y prze-
ciwko násiemu iego y przeciwko stu-
gom iego nieprawości ich / y przywio-
de ná nie y ná obywatel Jeruzálem /
y ná meze Judzkie wszystkie ózle kró-
rem mówił do nich / a nie wślucháli. ³⁵ A
Jeremiaś wziął inné księgi / y dał ie
Băruchowi synowi Neryego piśa-
rzowi / który piśat ná nich z vsi Jere-
miaśowych wszystkie mowy ksiąg
które był spalił Joákim król Judz-
ki w ogniu / y nád to ieszcze przydano
mów dáleko więcej / niżli pierwey
było.

H.

Znowu Pan
każe nápi-
śać inné
księgi.

ROZ. XXXVII.

¹ A Krolował
król Sedeciasz
syn Joziaszow
miasto Jechonia
śasyna Joákimo-
wego / ktoręg po-
stańowił królem
Nabuchodonozor król Bábilonśki w
ziemi Judzkiej: ² A nie był posłusny
sam y słudzy iego / y lud ziemski słowo
PANskie / które mówił przez rękę

³ Jeremiaśa proroká. ⁴ A posłał król
Sedeciasz Juchálá syná Selemia-
śowego / y Sophoniaśa syná Mlá-
śasowego káplana do Jeremiaśa
proroká mówiąc: Módl się za námi
do PANA Boga nášego. ⁵ A Jere-
miaś wolno chodził wposród ludu:
bo go nie wśadzono było do ciemni-
ce. Tedy woysko Pháraonowe wy-
śło było z Egiptu: y wślyszawszy
Cháldeyeczycy / którzy byli oblegli Je-
ruzálem takowá wieść / odciagneli
od Jeruzálem. ⁶ A stało się słowo

Zaleca się
modlić w imię
Jeremiaśo-
wym.

Przepowia
da spustosze
nie miasta.

6 PANskie do Jeremiasza proroka mo-
wiaz: ^B To mowi PAN Bog Izra-
elów: Tak powiecie królowi Judy-
7 kiemu/ który was posłał do mnie a
byście mnie pytali: Owo woysko Pha-
raonowe które wyciągnęło wam na
pomoc/ wróci sie do ziemi swej do
8 Egiptu: y wróci sie Chaldeycyzy/ a
beda walczyć na to miasto/ y we-
zma je/ y zapala je ogniem. To mo-
wi PAN: Nie wódźcie dusz waszych/
mówiac: Odchodzac odesta/ y od-
ciagnę od nas Chaldeycyzy: boć nie
9 odesta. ^C Ale choćbyście pobili wszy-
tko woysko Chaldeyskie/ którzy wal-
czą z wami/ a zostaliby sie z nich nie-
którzy zranieni: każdy z namiotu
swego wstanie/ a zapala to miasto
10 ogniem. A tak gdy odesta woys-
ko Chaldeyskie od Jeruzalem przed
woyskiem Pharaonowym/ wyszedł
11 Jeremiasz z Jeruzalem aby siedł do
ziemi Beniaminowej/ aby tam po-
dzielił imienie przed obecnością mie-
sczan. ^C A gdy przyszedł do bramy
Beniaminowej/ był tam stróż bra-
my w swym rzędzie/ imieniem Jeriasz
syn Selemmiego/ syna Chananiašo-
wego/ y poymał Jeremiasza proroka/
mówiac: do Chaldeyczyków wcie-
12 kasz. A odpowiedział Jeremiasz:
Galsz to/ nie wciekam do Chaldeyczy-
13 ków/ y nie słuchał go: ale poymał

aby sie wy-
laczyl z po-
stróżakuludu,
H.
Jeremiasz
poimany.

14 Jeriasz Jeremiasza/ y przywiódł go
do kszajet. ^D Przeto rozgniewawszy
sie kszajet na Jeremiasza/ wbiwszy
go wsadzili do ciemnice/ która była
w domu Jonathana pisarza/ bo on
15 był przetożony nad ciemnicę. Tak-
ze wszedł Jeremiasz do domu/ do-
lu/ y do ciemnice: y siedział tam
16 Jeremiasz przez wiele dni. A po-
stawszy Sedeciasz król wysłał go/ y
pytał go w domu swym potajemnie/
y rzekł: Co mniama jest mowa od
PANA: y rzekł Jeremiasz: Jest.
A rzekł: W rece króla Babilonskie-
17 go podan bedziesz. A rzekł Jeremi-
asz do króla Sedeciasza: Com zgrze-
szyl tobie/ y slugom twoim/ y ludowi
twojemu/ zes mie wsadzil do domu
18 więzienia: Gdzie są prorocy waszy/
którzy wam prorokowali/ y mówili:
Nie przyjdzie król Babilonski na
19 was/ ani na te ziemie: A tak stu-
chay teraz prosze/ Panie mój królu:
Niech bedzie ważna prosba moja
przed toba/ a nie odsylaj mie do do-
mu Jonathana pisarza/ abych tam
nie umarł. A tak rozkazał król Se-
20 deciasz aby wsadzono Jeremiasza do
sieni ciemnice: y aby mu dawano
bochenek chleba na każdy dzień o-
prócz potrawy/ aż nie zstalo wszy-
tkiego chleba w miescie: y mieskał
Jeremiasz w sieni ciemnice.

Wszadżony
do ciemnice

Wylawil
go król Se-
deciasz.

Ze mie wsá-
dzili, H.

z wice pie-
karskiej, H.

ROZ. XXXVIII.

^A **S**łyszal Saphatias syn Ma-
thánów/ y Gede-
lias syn Phassu-
rów/ y Juchalsyn
Selemiasów/ y
Phassur syn Mel-
chiasów/ mowy które Jeremiasz mó-
2 wiał do wszystkiego ludu rzekac: To
mowi PAN: Ktokolwiek zostanie
w tym miescie/ umrze od miecza/ y od
głodu/ y od moru: ale kto wciecze do
Chaldeyczyków/ żyć będzie/ y będzie
3 duszą jego zdrowa y żywa. To mó-
wi PAN: Podając podane będzie to
miasto w rece woyska króla Babilon-
4 skiego/ y wezmie je. A rzekli kszaje-
5 ta królowi: Prosimy/ aby był zabity
ten człowiek: bo wymyslnie osłabia

recc mężów rycerskich/ którzy sie zo-
stali w tym miescie/ y rece wszystkie-
6 go ludu mówiac do nich takowe slo-
wa: bo ten człowiek nie szuka poko-
ju ludowi temu/ ale złego. A rzekł
król Sedeciasz: Owo on jest w reku
waszych: bo sie królowi nie godzi
wam czego odmówić. A tak wzięli
Jeremiasza/ y wrzucili go do stu-
dnicy Melchiasa syna Amelchów-
7 go/ która była w sieni ciemnice y spu-
ścili Jeremiasza powrozami w stu-
dnicę/ w której nie było wody/ ale bło-
to: a tak ^B **s**tąpił Jeremiasz w błoto.
A słyszal Abdemelech Murzyn
inaz trezbieniec/ który był w domu
królewskim/ że spuścili Jeremiasza
do studnicy: a król siedział w bra-
mie Beniaminowej. A wyszedł
8 Abdemelech z domu królewskiego/ y
mówił do króla/ rzekac: Panie mój

Kszajet
wsadzili te-
remiasza w
studnicę bło-
ta.

wy. 21. a 96

Korzysta, y
żyć będzie, H

Wszadł w o-
nym błocie,
H.

Abdeme-
lech wyba-
wil Jeremi-
asza.

Królu

10 królu / że uczynili meżowie ci / wszy-
 tko co uczynili przeciwko Jeremiaś-
 wi prorokowi / spuściorosy go w stu-
 dnia / aby tam umarł głodem : bo
 11 już więcej chleba niemał w mieście.
 Tedy król rozkazał Abdemelechowi
 Murzynowi / mówiąc : Weźmi z
 12 soba z tą trzycięścią meżów / a wy-
 ciągni Jeremiaśa proroka z studni
 11 niżej umrze. Wziawszy tedy z soba
 Abdemelech meże / wszedł do domu
 królewskiego / który był pod komora :
 y wziął z onąd wiotché chusty y stá-
 re / które już były zbótwiały : y spuścił
 12 je do Jeremiaśa w studnię powro-
 zami. A rzekł Abdemelech Mu-
 rzyn do Jeremiaśa : Podłóż stáre
 13 płáty / y té podarté y zbótwiałé / pod
 pachy rąk twoich / y pod powrozy. y
 uczynił tak Jeremiaś. A wycią-
 14 gnęli Jeremiaśa powrozami / y wyrwie-
 dli go z studni : y mieřkał Jeremi-
 15 aś w sieni ciemnicy. A postat król
 Sedeciaś / y wziął do siebie Jeremi-
 aśa proroka do trzecich drzwi które
 16 były w domu PANskim : y rzekł król
 do Jeremiaśa : Pytam ia ciebie o
 15 mowę / nie táy mi przedemną. A
 rzekł Jeremiaś do Sedeciaśa : Je-
 16 sli powiem tobie / czy nie zabięś
 mnie : a ieslić poradze / nie wśluchasz
 17 mnie. Tedy przysięgł król Sedeci-
 aś Jeremiaśowi potajemnie / mó-
 wiając : Żywie PAN / który nam w-
 czynił te dusze iesli cie zabię / iesli cie
 17 wydam w ręce tych meżów którzy su-
 kają dusze twoiey. A rzekł Jeremi-
 aś do Sedeciaśa : To mówi PAN
 zastępów Bóg Izraelski : Jesli wy-
 18 chodząc wynidziesz do króla Babi-
 lońskiego / żyć będzie dusza twoja / a
 tego miasta nie spala ogniem / y be-
 dzieś zachowan ty y dom twóy. Lecz
 iesli nie wynidziesz do książąt króla

Babilońskiego / będzie podané to
 19 miasto w ręce Chaldeycków / y spa-
 la ie ogniem / y ty nie wydziesz rąk ich.
 A rzekł król Sedeciaś do Jeremi-
 aśa : Boie sie Żydów którzy poucies-
 20 káli do Chaldeycków : aby ch śnadz
 nie był wydan w ręce ich / y zemnie
 nie śydzieli. Odpowiedział Jeremi-
 aś : Nie wydadzą cie / śluchay proś-
 21 cie głosu PANskiego / któryć ia opo-
 wiadam / a będzie dobrze tobie / y ży-
 wa będzie dusza twoja. Lecz iesli
 22 nie będziesz chciał wynidzieć : tá jest mo-
 wa którą mi PAN wkazał : Oto wśy-
 tki niewiasty / które pozostaly w do-
 mu króla Judyckiego / będą wywiezio-
 23 né do książąt króla Babilońskiego :
 a té rzeka : Zwiędli cie y przemogli
 cie meżowie spokojni twoi / wtepili
 24 w błocie y na śliskim miejscu nogi
 twoie / y odesli od ciebie. Wśytki
 25 też żony twoie / y syny twoie / wywie-
 dą do Chaldeycków : y niewydziesz
 26 rąk ich / ale ręką króla Babilońskiego
 poyman będzieś : y to miasto spali
 27 ogniem. A rzekł Sedeciaś do Je-
 remiaśa : Żaden niech niewie tych
 28 słów / a nie umrześ. Lecz iesli wśly-
 śś książęta żem mówił z tobą / a przy-
 dą do ciebie / y rzeką : Powieź nam
 29 coś mówił z królem / nie táy przed na-
 mi / a nie zabiemy cie / y co mówił król
 30 z tobą : Rzecześ do nich : Prze-
 lożyłem ia prośby moje przed królem
 31 aby nie kazal odwieźdź do do-
 mu Jonathána / iżebych tam nie w-
 32 marł. Przysły tedy wśytki książę-
 33 ta do Jeremiaśa / y pytali go / y mó-
 wił im według wśytkich słów / któ-
 34 ré mu król rozkazał / y dáli mu po-
 kóy : bo nie nie śluchać było. A śie-
 35 dział Jeremiaś w sieni ciemnicy / aż
 do dnia którego wzięto Jeruzalem :
 y stało sie że wzięto Jeruzalem.

Rádzi Iere-
 miaś królo-
 wi iáko
 miał wść
 śmierci.

*emi słowy,
 iáko mu.

ROZD. XXXIX.

1 **A** Otu dziewię-
 tego Sedeciaśa
 2 króla Judyckiego /
 3 miesiąca dziesią-
 tego / przyciągnął
 4 Nabuchodonozor król Babiloń-
 ski y wśytko woysko iego do Jeru-
 5

Nabuchodo-
 nozor ob-
 legł Jeru-
 zalem.
 4. król. 25. a 1
 Dnia 52. a 4.

*dobryć mi-
 śa.

Król Sede-
 ciaś wćieka.

Poimány.

Sam sie z
nim szedł,
Hebr.
Synowie y
z słachty z
bici.
Oślepiiony
Sedeciaś.
Związał go
lącuchami,
H.

role, H.

cyas król Judzki / y wszyscy meżowie
rycerscy / wcielili : y wysli nocą z miast
sta droga sady królewskiego / y bra-
ma która była między dwiema murami
mi / y wysli na drogę ku puszczy. ⁵ A
goniło ich woysko Chaldeyskie / y po-
imáli Sedecyasa / na polu pustyni
Jerychonskiej / a poimanego przy-
wiedli do Nabuchodonozora króla
Babilonskiego / do Reblath / który
jest w ziemi Emath / y mówił do
niego sady. ⁶ A pozabiał król Ba-
bilonski syny Sedecyasowe w Re-
blacie przed oczyma jego : y wszystkie
słachty Judzkie pozabiał król Ba-
bilonski. ⁷ Oczy też Sedecyasowi
wylupił / y okował go w petę / aby go
zawiedziono do Babilonu. ⁸ Dom
też królewski / y domy ludu pospolite-
go popalili Chaldeycyzy ogniem / y
mury Jerozolimskie rozwalili. ⁹ A o-
statek ludu : który sie ostał w mie-
ście / y zbiegli którzy byli pouciekali do
niego / y ostatek ludu który był pozos-
tał / przemiósł Nabuzardan hetman
do Babilonu. ¹⁰ A z pospólstwa wbo-
gich / którzy nie zgoła niemieli / zostá-
wił Nabuzardan hetman w ziemi
Judzkiej / y dał im winnice / y cyster-

ny dnia onego. ¹¹ A rozkazał był Na-
buchodonozor król Babilonski o Je-
remiaszu Nabuzardanowi hermano-
wi / mówiąc : ¹² Weźmi go / a połóż
nań oczy twe / a nie czyni mu nic zle-
go : ale iako będzie chciał / tak mu w-
czyni. ¹³ A tak posłał Nabuzardan he-
tman / y Nabuzezban / y Rabsares / y
Neregel / y Serefer / y Rebmag / y
wszystcy celnicy syny króla Babilonskie-
go : ¹⁴ postáli y wzięli Jeremiasa z
sieni ciemnice / y dali go Godoliaso-
wi synowi Abitama syna Saphano-
wego / aby wszedł do domu / y mieś-
kał między ludem. ¹⁵ A do Jeremia-
sa sstało sie słowo PANskie / gdy był
zamknięty w sieni ciemnice / rzekąc :
¹⁶ Idź / a powiedz Abdemelechowi
Murzynowi / rzekąc : To mówi PAN
zastępów Bóg Izraelów : Oto ia
przywiodę morwy moje na to miasto /
na złe / a nie na dobre : y będą przed
tobą onego dnia. ¹⁷ A wybawie cie oné-
go dnia / mówi PAN / a nie będzieś
podany w ręce meżów / których sie ty
boisz. ¹⁸ Ale wybawiając wybawie cie /
y nie polejesz od miecza : ale będzie
tobie dusza twoja na zbawienie / i-
żes vsal we mnie / mówi PAN.

Jeremiaś za-
chowany.

Wol. a polóż
nań oczy
twoje, Hebr.

Abdeme-
lech który
wybawił
Jeremiaśa,
nie był poi-
many.

korzysta-
cie, H.

ROZDZ. XL.

Jeremiaśo-
wi dopu-
szcza mie-
skać gdzie
mu sie po-
doba.

Słowo które sie
stało do Jeremiaśa
od PANA / gdy wy-
puszczony od Nabu-
zardan hetmana z Ra-
ma / gdy go wziął z
wiązane go lącucha-
mi w posrzedku wszystkich którzy sie
prowádzili z Jeruzalem / y wiedzio-
no ie do Babilonu. ² A tak hetman
wziawszy Jeremiaśa / rzekł do niego :
PAN Bóg twój mówił to złe na to
mieysce / y przywiódł : y uczynił
PAN iako mówił : bosście zgrzeszyli
PANU / a nie słuchaliście głosu ie-
go / y stała sie wam ta mowa. ⁴ A tak
teraz otom cie dziś rozwiązał z lán-
cuchów / które są na rękach twoich :
ieścić sie podoba iść zemną do Babi-
lonu / pódz / y położę oczy moje na cie :
lecz iścić sie nie podoba iść zemną
do Babilonu / zostań : oto wszystka
ziemia jest przed oczyma twemi : co

obierzesz / y gdzieć sie podoba żebyś
sedł / tam idź. ⁵ A zemną nie chodź :
ale mieszkaj w Godoliasa syna Abi-
tama syna Saphan / którego przelo-
żył król Babilonski nad miasto Judz-
kimi : mieszkajże tedy z nim w po-
srzedku ludu : albo gdziekolwiek ci
sie będzie podobało żebyś sedł / idź /
y dał mu hetman strawę / y dary / y
odprawił go. ⁶ A przyszedł Jeremiaś
do Godoliasa syna Abitama do Ma-
sphath / y mieszkał z nim w posrzed-
ku ludu / który był zostawion w ziemi.
⁷ A gdy usłyszeli wszyscy przełożeni
woyska / którzy byli po krainach roz-
prosseni / sami y towarzysze ich / że
przełożył król Babilonski Godolia-
sa syna Abitama nad ziemią / a iż mu
zlecił meż y niewiasty / y dzieci / y wbo-
gie ziemi / którzy nie byli zaprowa-
dzeni do Babilonu : ⁸ Przysli do Go-
doliaśa do Masphath : y Ismahel
syn Nathaniaśa / y Johanan / y Jo-
nathan synowie Karee / y Sareas
syn Thanehumeth / y synowie Ophi-

A gdy sie on
tesze był nie
wrócił (zrekł
mu) : Wró-
cił sie do Godoli-
asza, H.

Mieszka w
Jeruzalem z
ludem pozos-
tałym.

w polu, H.

4. król. 25.
f 24.

abych stał
przed Chaldejczyki, H.

Edomie,
H.

ofiarę In-
dy w ziemi,
H.

Ismahel
główny z
bł. Godolia
są y niem
to innych.

y podrapa-
wszy się, H.
H.

9 Którzy byli z Tethophati y Jezoniasz
syn Maachabhy sami y meżowie ich.
10 A przysięgli im Godoliasz syn Abi-
kama syna Saphan y towarzyszym
ich mówiąc: Nie bójcie się służyć
Chaldejczykom: mieszkaćcie w zie-
mi a słuźcie królowi Babilonstiemu/
a będzie wam dobrze. Oto ja mies-
kam w Masphath abych odpowia-
dał rozkazaniu Chaldejczyków/ któ-
rzy bywają posyłani do nas: a wy
zbierajcie wino / y zniwo / y oliwe / a
chowajcie w naczynia wasze / a mie-
szkajcie w miesciach waszych które
11 trzymacie. Lecz y wszyscy Żydowie
którzy byli w Moab / y synów Am-
mon / y w Idumei / y we wszech
krainach / wysławszy że został król
Babilonstki / ostątki w Żydostwie / a
12 izprzelożył nad nimi Godoliasz syna
Abikam syna Saphan: / wrócił sie/
mówiąc / wszyscy Żydowie ze wszech

D
mieysc do których byli wcielili y przy-
šli do Judyckiej ziemi / do Godolias-
za do Masphath: y zebrali wino / y
13 y zniwa bardzo wiele. Ale Johanán
syn Karee / y wszyscy przelożeni wo-
jska / którzy byli po krainach rozpro-
szeni / przysli do Godoliasza do Mas-
14 phath. A rzekli mu: Wiedz / iż Ba-
ali król synów Ammon posłał Is-
mahela syna Nethaniasza zabić du-
śkę twoją. A nie wierzyl im Godoli-
15 asz syn Abikam. A Johanán syn
Karee rzekł do Godoliasza osobno w
Masphath mówiąc: Pójdź / a zabije
Ismahela syna Nethaniasza gdy
nikt niewzrobie / aby nie zabił du-
śki twojej / y nie byli rozproszeni wszyscy
Żydowie / którzy sie zebrali do ciebie /
16 a zginie ostatek Judy. A rzekł Go-
doliash syn Abikam do Johanán syna
Karee: Nie czyn tego / bo nieprawda
ty mówisz o Ismahelu.

wpolu, H.
Godoliasza
przestrzegą
iż że go Is-
mahel miał
zabić.

ROZDZ. XLI.

1 **N**astąpiło sie mie-
szając siódme-
go przyszedł Isma-
hel syn Nethani-
asza syna Eli-
sam / z nasienia
królewskiego / y
2 księżetá królewskie / y dziesięć me-
żów z nim / do Godoliasza syna Abi-
kama do Masphath: y iedli tam chleb
spółem w Masphath. A został Is-
mahel syn Nethaniasza / y dziesięć
meżów którzy z nim byli / y zabili Go-
doliash syna Abikam / syna Saphan /
mieczem / y zabili tego którego był król
Babilonstki przelożył nad ziemią.
3 Wszystkie też Żydy którzy byli z Go-
doliashem w Masphath / y Chaldej-
czyki którzy sie tam znaleźli / y meze ry-
cerskie pobit Ismahel. A wtórego
4 dnia po zabiciu Godoliasza / gdy ie-
sze nikt niewiedział / przysli mezo-
wie z Sichem / y z Silo / y z Samá-
rii / osmdziesiąt meżów: ogoliwszy
5 brody / y podarły szaty / y bawili / a
dary y kadzidło mieli w ręku aby ofia-
rowali w domu PANstym. Wyse-
6 dszy tedy Ismahel syn Nethaniasza
przeciwko im z Masphath / siedł idąc
a płacząc: a gdy sie potkał z nimi /

7 rzekł do nich: Pójdźcie do Godolias-
za syna Abikam. Którzy gdy przysli
w posród miasta / pozabijał ie Is-
mahel syn Nethaniaszów przy po-
8 srodku dołu / sam y meżowie którzy
z nim byli. Ale dziesięć meżów na-
leżało sie między nimi / którzy rzekli do
Ismahela: Nie zabijaj nas: bo ma-
my skarby na polu / psenice / y iecznie-
9 niá / y oliwy / y miodu. A przestał: y
nie zabił ich z bracią ich. A dół do
którego wrzucił Ismahel wszystkie tru-
py meżów / które pobit dla Godolias-
10 za / on iest / który uczynił król Asa dla
Baaśy króla Izraelstkiego: ten na-
pełnił Ismahel syn Nethaniaszów
pobitymi. A pobrał w niewolę Is-
mahel wszystkie ostątki ludu / które
11 były w Masphath: cóski królewskie /
C y wszystkie lud który był został w Ma-
sphath: które był powczył Nabuzar-
dan hetman Godoliaszowi synowi
Abikam: y poimał ie Ismahel syn
Nethaniaszów / y pośedł / aby zaśedł
do synów Ammon. A wysłzał Jo-
hanán syn Karee / y wszyscy przelo-
żeni waleczników którzy byli z nim / w-
szystko złe które był uczynił Ismahel
syn Nethaniaszów: y wziąwszy z sobą
wszystkie meze / posli aby walczyli z Is-
mahelem synem Nethaniaszowym: /
y znaleźli go w wod mnogich które są

Ioháná od-
iał Godoli-
aszowi pło-
ny.

13 w Gabaon. ¹ A gdy wyrzwał wszystkie
lud / który był z Ismahelem / Joha-
nana syna Karee / y wszystkie przelożo-
ne waleczników którzy z nim byli / y
14 radowali się. ² A wrócił się wszystkie lud
D który był pobrat Ismahel w Nias-
sphath : a wróciwszy się poszedł do
15 Johanan syna Karee. ³ Lecz Isma-
hel syn Nathaniaśów wcielił z ośmiu
meżów przed Johanan / y poszedł do
16 synów Ammon. ⁴ A tak wziął Joha-
nan syn Karee / y wszystkie przelożeni
waleczników którzy z nim byli / wsy-

tek ostatki ludu / który był przywiódł
od Ismahela syna Nathaniaśa z
Misphath po zabiciu Godoliasza sy-
na Abitama : mocne między na wojnę /
y niewiasty y dzieci y trzebieńce / któ-
17 re był wrócił z Gabaon. ⁵ A odesli y
mieszkali gościami w Chamaam / który
jest w Berlehem / aby sili y weszli do
18 Egiptu / przed Chaldejszki : bo sie-
ich bał / że Ismahel syn Nathania-
śa zabił był Godoliasza syna Abi-
tama / którego był przelożył król Ba-
bilonski w ziemi Judzkiej.

ROZDZ. XLII.

PRZYSTĄPILI

1 wszystkie przeloże-
ni waleczników /
A y Johanan syn
Karee / y Jezonia-
ś syn Ozyasza / y
ostatki pospół-
2 stwa od małego aż do wielkiego : ¹ y
rzekli do Jeremiaśa proroka : Niech
pádmie prosba nasza przed oczyma
twoimi / a módl się za nami do PA-
NA Boga twego za wszystkie ten o-
3 státek : bo nas zostało mało z wiela /
iako nas widzą oczy twoje : ² A niech
nam oznaymi PAN Bóg twój dro-
ge którą idź mamy / y słowo które
4 czynić mamy. ³ A rzekł do nich Jere-
miaś prorok : Słyszałem : Oto sie ia
modle do PANA Boga waszego we-
5 dług słów waszych. Każde słowo / któ-
re mi odpowie / oznaymie wam : ani
zátacie przed wami żadnej rzeczy. ⁴ A
oni rzekli do Jeremiaśa : Niech PAN
6 będzie między nami świadkiem pra-
wy y wiary / jeśli nie według każdego
słowa / z którym cie posle PAN Bóg
7 twój do nas / tak uczynimy. ⁵ Choć
dobrze będzie / chociaż złe / głosu PA-
NA Boga naszego / do którego cie
8 posłaliśmy / posłuszni będziemy. aby
nam dobrze było / gdy wsluchamy
9 głosu PANA Boga naszego. ⁶ A gdy
wyšlo dziesięć dni / stało się słowo
PANskie do Jeremiaśa. ⁷ A zawo-
łał Johanan syna Karee / y wszystkich
przelożonych waleczników / którzy z
nim byli / y wszystkiego ludu od na-
mniejszego aż do wielkiego. ⁸ A rzekł
do nich : To mówi PAN Bóg Izra-

elów do któregoście mnie posłali / a-
bych przelożył prosby wasze przed o-
10 bliczem jego : ⁷ Jeśli spokojnie mie-
szkać będziecie w tej ziemi / pobudwie
was / a nie rozwalie : nasadze / a nie
porwyrywam : ⁸ bom już wblagany
nád zlem którym wam uczynił. ⁹ Nie
11 bójcie się od oblicza króla Babilon-
skiego / którego sie wy lekacie boicie :
nie bójcie się go / mówi PAN : bom
ia z wami jest aby was wybawił / y
12 wyrwał z ręki jego. ¹⁰ A dam wam li-
tosci / y zlituje się nad wami : y uczy-
nie że będziecie mieszkac w ziemi wa-
13 szej. ¹¹ Lecz jeśli wy rzeciecie : Nie be-
dzien mieszkać w tej ziemi / ani be-
dzien słuchac głosu PANA Boga
14 naszego / ¹² mówiac : Nie / ale do zie-
mie Egypzskiej przyjdziemy : gdzie nie
wyrzemy wojny / y głosu trąby nie w-
15 słysimy / y głodu cierpieć nie będzie-
my : y tam mieszkac będziemy. ¹³ Dla-
też słuchajcie teraz głosu PANskiego
go ostatku Judy. To mówi PAN za-
16 stepów Bóg Izraelski : ¹⁴ Jeśli poło-
życie oblicze wasze idź do Egiptu /
y wnidzicie abyście tam mieszkali /
17 ¹⁵ miecz którego sie wy boicie / tam was
ogarnie / w ziemi Egypzskiej : a głód
dla którego sie troszcicie / przylnie do
was w Egypcie / y tam pomrzecie.
18 ¹⁶ Wszyscy też meżowie / którzy położy-
li twarz swoie aby weszli do Egiptu /
aby tam mieszkali / pomrz od miecza /
od głodu / y od moru : żaden z nich nie
19 zostanie / ani wyjdzie przed zlem które-
20 ia przyniosę na nie. ¹⁷ Bo to mówi
PAN zastępów Bóg Izraelów : Já-
ko sie zlał gniew mój y zapaleczywość
moja na obywatel Jeruzolimski /
tak sie zleie gniew mój na was / gdy

*mieszkają.
H.*bo mi już
zdaje się.*abo, także
(y niego) do
sie zlituje, H.*Jeśli się ná-
przeć.

wnidzicie

Jeremiaś
prosił od
ludu radzi
sie Pána co
máig cgy-
nić.Jeremiaś
odpowiada
imieniem
Bożym aby
zostali a nie
šli do AE-
gyptu.

Abó, mówi
Pan do was,
H.

Zydz nie
słuchając
Pana idą do
AEgyptu.

wnidziecie do AEgyptu : y będziecie
na przysięgę y na zdumienie y zlorze-
czenie / y na hanbe / á nie wyżrzycie
wiecey tego miejsca. ¹⁹ Słowo PAN
skie na was' ostátku Judy : Tcie w-
chodźcie do AEgyptu : wiedząc be-
dziecie wiedzieć / iż sie oświadcza na
²⁰ was dzisiaj / ²¹ jeszcze zwiedli dusze wá-
śe : boście wy mnie posłali do PA-
NA Boga nášego / mówiaci : Módl
sie za nami do PANA Boga nášego

go / á wedle wszytkiego cokolwiek to-
bie rzecze P A N Bóg náš / tak nam
oznaymi / á uczynimy. ²¹ A oznaymi-
tem wam dzisiaj / á nie wsluchaliście
głosu PANA Boga wáśego we w-
²² szym o co mie do was posłał. ²² A
tak teraz wiedząc wiedzieć będziecie /
że mieczem / y głodem / y morem po-
mrzecie na miejscu / do którego chce-
liście isdz abyście tam mieszkali.

ROZDZ. XLIII.

¹ **N**stało sie / gdy
skonczył Jeremi-
asz mówić do lu-
du wszytkie mo-
wy PANA Bo-
gá ich / z ktorými
go posłał PAN
Bóg ich do nich / wszytkie te słowa :
² ² rzekł Azariaś syn Osaiasza / y Johá-
nán syn Káree / y wszyscy meżowie py-
śni / mówiac do Jeremiaśa : Klam-
stwo ty mówisz / nie posłał cie PAN
Bóg náš / mówiac : Tcie wchodźcie
do AEgyptu / abyście tam mieszkali.
³ ³ Ale Băruch syn Neriaśów pod-
szedł do ciebie / aby nas wydał w
reke Chaldeycków / aby nas pomor-
dował / y zaprowadził do Babilonu.
⁴ ⁴ A nie wsluchal Johánán syn Ká-
ree / y wszyscy przełożeni waleczników /
y wszytek lud głosu PANskiego / żeby
⁵ mieszkali w ziemi Judzkiej. ⁵ Ale wsi-
wszy Johánán syn Káree / y wszyscy
przełożeni waleczników / wszytek osta-
tek Judy / ktorzy sie byli wrócili od
wszytkich narodów / do ktorych przed-
tym byli rozprośeni / aby mieszkali w
⁶ ziemi Judzkiej : ⁶ meże / y niewiasty /
y dzieci / y córki królewskie / y każda du-

śe / która był zostawił Nabuzárdan
hetman z Godoliassem synem Abi-
tám syná Saphán / y Jeremiaśa
proroká / y Băruchá syná Neriaśa :
⁷ ⁷ A wesli do ziemi AEgyptzkiej : bo
nie byli posłuszni głosu PANskiego :
⁸ y przyszli aż do Táphnis. ⁸ A stála
sie mowa PANska do Jeremiaśa w
⁹ Táphnis / mówiac : ⁹ Weźmi kamie-
nie wielkie w reke twoje / á strzyj je w
sklepie / który jest pod murem cegiel-
nym / w biamie domu Pháráonowego
w Tháphnis / przed oczyma meżów
¹⁰ Judzkich : ¹⁰ y rzecześ do nich : To mó-
wi PAN zastępów Bóg Izraelów :
Oto ja posle y weźme Nabuchodo-
nozora królá Babilonskiego sluge
meż : á poloże stolice jego na tym ka-
mieniu / ktorým strzył / y postawi stolice
swą na nich. ¹¹ A przyszedłszy porazi zie-
mie AEgyptską / ktorą na śmierć / na
śmierć : á ktorą w niewolę / w niewolę :
¹² á ktorą pod miecz / pod miecz. ¹² A zápa-
li ogień we zborách bogów AEgypt-
skich / á spalił je / y weźmie je w niewo-
lę : y odzieje sie ziemią AEgyptską / iá-
ko sie pasterz odziewa płaszczem swo-
im : y wynidzie z tamtąd w pokóju.
¹³ ¹³ A struszy słupy domu słonecznego
które są w ziemi AEgyptzkiej : á zbory
bogów AEgyptskich ogniem spali.

Jeremiaś
proroknie
że król Ba-
bilonski AE-
gyptską zie-
mie spusto-
szy.

co jest / ko-
rejska zie-
mie AEgypt-
skiej.
Bethseme-
skie, H.
Heliofalskie,
G.

ROZD. XLIII.

¹ **S**łowo które sie
stało przez Jeremia-
śa do wszech Żydów /
ktorzy mieszkali w zie-
mi AEgyptzkiej / ktor-
zy mieszkali w Mag-
dalu / y w Táphnis / y
w Memphis / y w ziemi Phátures /
² rzekąc : ² To mówi PAN zastępów /

Bóg Izraelów : Wście widzieli to
wszytko złe / ktorým przywiódł na Je-
ruzalem / y na wszytkie miasta Judz-
kie : á oto puste są dzisiaj / y niemasz w
nich obywatela. ³ Dla złości która
czynili / aby mie do gniewu przywie-
dli / aby sli á ośiarowali / y służyli bo-
góm cudzym / ktorých nie znali / y oni /
⁴ y wy / y oycowie wáśy. ⁴ A posyłałem
wszytkie slugi moje proroki / w noc
wstając / á posyłał / y mówiac :

pilnie á wstá-
wicznie, Heb.

Prorok ka-
rze lud z bál-
wochwal-
stwa / y nie-
posłuszeń-
stwa.

^aabyście wy-
cisli z was
mądrą y nie-
władną. H.

^aabyście się
wycisli. H.

^aNie wzięli
się. H.

Grozi im za
tracenię.
^aAmos 9. b4

^apodnoś się
duś swój, Hebr.

5 Nie czynicie słowá bzydlivosti tá-
kiey/którey nie nawidze. ^a A nie slu-
chali/ ani náchyliłi vchá swego/ aby
6 się nawrócili od złości swoich/ á nie
B ofiárowáli bogóm cudzym. ^a A zlat
się gniew mój/ y zapálczywość moia/
y zapálitá się po mieściách Judz-
kich/ y po vlicách Jerozolimskich/ y
7 obróciły się w pustkę y wzburzenie
wedle dnia tego. ^a A teraz to mówi
P A N zastępów Bóg Izráelów:
Czemu wy czynicie złość te wielką
przeciw dufsam wászym/ ^aaby wygi-
nał z was mądrą y niewiásta/ ^adziecie y
8 ofiácz z pośrzedku Judy/ ^aaby wam
nie zostało szczátku żadného? ^a Dra-
żnić mnie uczynkami wáśzych/ o-
fiárując bogóm cudzym w ziemi E-
gyptstkiey/ do któreyście weszli aby-
ście tam mieśkali: ^aabyście wygine-
li/ y byli przeklinaniem y wroganiem
9 wszytkim narodóm ziemi: ^a Ażście
zapomnieli złości oyców wáśzych/ y
złości królów Judzkich/ y złości jon-
ich/ y złości wáśzych/ y złości żón wá-
śzych/ którze czynili w ziemi Judstkiey/
10 y po vlicách Jerozolimskich? ^a Nie
oczyszcili się aż do dnia tego: y nie ba-
li się/ ani chodzili w zakonie P A N-
skim/ y przykazaniach moich/ ^aktórem
dał przed wami/ y przed oycy wáśzymi.
11 ^a Przetoż to mówi P A N zastępów
C Bóg Izráelów: Oto ja położę o-
blicze moje ná was ná złé/ á wyrzuce
wszytkiego Jude. ^a A zabiorę ostá-
tek Judy/ ^aktózy położyli twarzę swé
aby weszli do ziemi Egyptstkiey/ y
mieśkali tam: y zniszczeá wszyscy w
ziemi Egyptstkiey: polega od mieczá/
y od głodu: y zniszczeni beda od na-
mnięyszego aż do nawietyszego/ od
12 mieczá/ y od głodu pomrą: y beda
ná przysięge y ná dżiw/ y zlorzecz-
nie/ y hánbe. ^a y nawiedze obywatel-
le ziemi Egyptstkiey/ iákom nawie-
dził Jeruzálem/ mieczem/ głodem/ y
13 morem. ^a A nie będzie ktoby vshedl/ y
14 został zostátku Żydów/ ^aktózy idą ze-
by gościmi byli do ziemi Egyptstkiey:
á żeby się wrócili do ziemi Judstkiey/
do którey oni ^apodnośá duś swój/ á
by się wrócili/ y mieśkali tam: nie
15 wróca się iedno ^aktózy wyda. ^a A od-
powiedzieli Jeremiašowi wszyscy
mężowie wiedzący że ich żony ofiáro-

wály bogóm cudzym: y wszytkie nie-
wiásty/ ^aktórych stało mnoštvo wiel-
kie/ y wszytek lud mieśkańcy w zie-
mi Egyptstkiey/ w Phátures/ rzekąc:
16 ^a Mowy którys mówił do nas imie-
niem P A Nskim nie vsluchamy od
17 ciebie: ^a ále czyniąc uczynimy ^akażde
słowo ^aktóre wynidzie z ust náśzych/
żebyśmy ofiárowáli ^akrólówéy niebie-
stkiey/ y ofiárowáli iéy ^amokré ofiáry iá-
kosmy czynili/ my y oycowie náśy/
królowie náśy/ y ^aksiążetá náśé w mie-
ściách Judzkich/ y po vlicách Jeró-
zolimskich: á náiadáliśmy się chlebá/
y dobrze nam było/ y nie widzieliśmy
18 złego. ^a Lecż od oného czasu ^aktóre-
gośmy przestáli ofiárować ^akrólówéy
niebiestkiey/ y ofiárować iéy ^amokré o-
fiáry/ ná wszytkim nam schodzi/ y z-
niszczeliśmy od mieczá/ y od głodu.
19 ^a Lecż ieli my ofiárujemy ^akrólówéy
niebiestkiey/ y ofiárujemy iéy ^amokré o-
D fiáry: áżasmy bez meżów náśzych czy-
nili iéy plácká tu służbie iéy/ y tu ofiá-
rowaniu iéy ^amokrych ofiar: ^a A mó-
20 wił Jeremiaš do wszytkiego ludu/
przeciwko meżóm/ y przeciw niewiá-
stám/ y przeciw wšemu ludowi/ ^aktó-
rzy mu byli odpowiedzieli/ rzekąc:
21 ^a Aż nie ofiára ^aktórysście ofiárowáli
w mieściách Judzkich/ y ná vlicách
Jeruzálem wy y oycowie wáśy/ ^akró-
lowie wáśy/ y ^aksiążetá wáśé/ y lud
ziemi: ná toć wspomniatá P A N/ y
22 wstąpiło ná serce iego. ^a y nie mógł
P A N dáleż znosić dla złości spraw
wáśzych/ y dla obrzydłości ^aktórysście
czynili: y sstała się ziemiá wáśá spu-
stośeniem/ y zdumieniem/ y przeklec-
twem dla tego/ że niemáś obywatel-
23 lá/ iáko ten dzień iest: ^a Dla tego i-
ście ofiárowáli bálwánóm/ y zgrze-
szyście P A N: y nie słuchaliście
głosu P A Nskiego/ y w zakonie/ w
E przykazaniách/ y w świadectwách ie-
go nie chodziliście: dla tego przy-
šlo ná was to złé/ iáko ten dzień iest.
24 ^a A rzekł Jeremiaš do wšego ludu/ y
do wšech niewiast: Słuchaycie sło-
wá P A Nskiego wszytek Judo/ ^aktó-
25 rzyście w ziemi Egyptstkiey. ^a To mó-
wi P A N zastępów Bóg Izráelów/
rzekąc: Wy y żony wáśé mówiliście
vsty swémi/ y wypełniliście rekámi
wáśémi/ mówiąc: Czynnmy śluby

Odpowias-
dając że wo-
la Bálwa-
nóm niż Bo-
gu ofiaro-
wać.
^aślub, ábo, o-
biętnice.
^aTo iest, ká-
nycowi.

^amokré, ábo,
napoyné ofiá-
ry.

^aábo, iáko to
dłis iáwno.

*Księgycow.
Znowu im
grozi wytrą
ceniem.

26 nasze któreśmy ślubili że byśmy ofia-
rowali królowey niebieskiej / y ofia-
rowali iey mokré ofiary. Wypełnili-
ście śluby wasze / y skutkiemście ie
wykonali. ²⁷ Przetoż słuchajcie słowa
PANskiego wszytek Judo / którzy
mieszkacie w ziemi Egypckiej: ²⁸ O-
to ja przysięgł na imie moje wiel-
kie / mówi PAN: że nie będzie w iecę
wzywane imie moje w stami żadnego
meżá Jyda / mówiącego: Żywie PAN
Bóg / we wszytkiej ziemi Egypckiej.
Oto ja bede czuł nād nimi nā zlé a
nie nā dobre: y zniszcza wszyscy me-
żowie Jydscy / którzy są w ziemi E-
gypckiej / mieczem y głodem / aż do
szcetu wygina. ²⁹ A którzy wyda mie-
szá / wódcą sie z ziemi Egypckiej do

ziemie Jydzkiej meżów máło: y do-
zna wszytek ostatek Judo / który
wşedł do ziemi Egypckiej / aby
tám mieszkał / czyie sie słowo wypeł-
ni / moieli ábo ich. ³⁰ A to wam zná-
kiem / mówi PAN / że ia was nāz-
wiedze nā tym miejscu: ábyście
wiedzieli że sie prawdziwie spełnia
mowy moje przeciwko wam nā zlé.
To mówi PAN: Oto ia podam
Pháraóna Ephree króla Egypckie-
go w reke nieprzyjaciół iego / y w re-
ke szukających duşe iego: iákóm po-
dal Sedeciasza króla Jydzkiego w
reke Nábuchodonozora króla Báb-
ilonskiego nieprzyjaciela iego / y szuka-
jącego duşe iego.

ROZDZ. XLV.

1 **L**owo które
mówił Jeremi-
as prorok do Bá-
ruchá syná Ne-
riasza / gdy napi-
sał té słowa w
księgách z wst-
Jeremiášowych / roku czwartego Jo-
ákima syná Jozafasowego króla Ju-
dzkiego / rzekąc: ² To mówi PAN
Bóg Izráelów do ciebie Báruchu:
Mówiłeś: Biadaá mnie niedziemu:

bo przyczynił PAN boleści do bole-
ści moiej: wpracowałem sie we w-
zdychaniu moim / á nie nálażem od-
poczynienia. ³ To mówi PAN: Tak
rzecześ do niego: Oto którym zbu-
dował rozwalam: á którym nāsá-
dził / ia wyrwam / y wszytkę te zie-
mie. ⁴ A ty szukaj sobie wielkich:
nie szukaj: bo oto ia przywiodę
zlé nā wselkie ciało / mówi PAN: y
dam tobie duşe twoje nā zbawienie
nā wszytkich miejscách do Egdol-
wiel póydzies.

*korzystał,
H.

ROZDZ. XLVI.

1 **L**owo PAN
skie które sie ssta-
ło do Jeremiasza
proroka przeciw
narodom. ² Nā
Egipt / przeciw
woysku Phárao-
ná Necho króla Egypckiego / któ-
ry był nād rzeką Euphratesem w
Charkanis / którego poráził Náb-
uchodonozor król Bábilonski / cwar-
tego roku Joákima syná Jozafas-
owego króla Jydzkiego. ³ Gotujcie
tarcz y páwóże / á wychodźcie nā woj-
nę. ⁴ Zaprzagajcie konie / á wsiadaj-
cie iézni: stancie w helmiech / wy-
cierajcie oścypy / obleczcie sie w pán-
cérze. ⁵ Cóż tedy: widziałem ie lekli-

wé / á tyl podającé / mocné ich pobi-
té: wciekali przedko áni sie obezrzeli:
strách ze wsąd / mówi PAN. ⁶ Niech
nie wcieka przedki á niech nie mniéma
aby miał wybawion bydz mocny: nā
Pólnocy y rzeki Euphratesa zwyciężę
ni są y poległi. ⁷ Któż to iest który iá-
ko rzeká wzbióra: á iáko rzekł / nád-
máig sie wody iego: ⁸ Egipt iáko
rzeká wzbióra / á iáko rzeki wzruszác
sie beda wáły iego: y rzecze: Wsta-
p wódy pokryje ziemię: wygubie miá-
sto y obywatele iego. ⁹ Wsiadajcie
nā konie / á wystakujcie nā wo-
ziach / á niech sie ruszą mocni / Mu-
rzyńska ziemiá / y Libyánie którzy no-
są tarcz / y Lidycy porywający
y puszczający strzały. ¹⁰ Ale on dzień
PANA Boga zastępów / dzień po-
msty / aby sie pomścił nād nieprzyja-

*Balejcie, H.
*Aethiopia-
nie.

*ciągnący
tę, H.

Jeremiasz
Báruchá y
niecierpli-
wości ka-
rge, y bępie-
czeństwo
mu obiecuie

AEgipto-
wi spusto-
śeniem od
Nábuchodo-
nozorá
grozi.

		cioty swémi: pojrze miecz/ á násyci
sie y optie sie krowie ich: bo ofiara
PANA Boga zastępów w ziemi
Północnej nad rzeką Euphratesem.	21	dzie na nie. Tajemnicy też ię/ kto
rzy mieścili w poszodku ię/ iako ciel
cy w karmieni obrócili sie/ y wcieli
spółem/ y ostac sie nie mogli: bo dzień
wygubienia ich przyszedł na nie/ czas	
	II	Wstap na Galaad/ á nabierz rezy
ny panno córko Egiptka: próżno
rozmyślajasz lekarstwa/ zdrowia mieć	22	nawiedzenia ich. Głos ię/ iako
miedzi zabizmi: bo sie zwoyskiem
pospiesza/ y z siekierami przyda do	"iako wężo-
wymyślenie,
H
	12	nie będziesz. Wstysli naradowie sro
mote twoje/ á krzyk twój napelnił
ziemię: bo mocny nátał na mocny/	23	nię/ iako co dwa rąbają. Wyrz
bali las ię/ mówi PAN/ który zli
czon bydz nie może: rozmnożyli sie	"Wyrzab-
iz, H.
	13	y oba spółem xpádli. Słowo które
mówił PAN do Jeremiaśa proroka/
o tym/ że ma przysć Nabuchodonoz	24	śawstydziła sie córka Egiptka/ y
podana w rece ludu Północnego.	
	14	Egiptka. Opowiadaycie Egipto
wi/ á daycie slysec w Magdalu/ y
niech bizmi w Memphis/ y w Ta	25	Rzeki PAN zastępów Bóg Izrae
low: Oto ia nawidze trwoze Ale
xandryjska/ y Pharaóna/ y Egipt/
y Boga iego/ y króla iego/ y Pharaó	"pospółstwo
Alexandry-
jskie, H.
	D	phnis: rzecyć: Stań/ á nágotuy sie:
bo pojrze miecz to co w okolicy two
iędz iest. Czemuż zgnil/ mocarz	26	na/ y té krowy w nim vsią. A dam
ie w rece sukających dusz ię/ y w re
ce Nabuchodonozora/ króla Babi	
	15	rozproston,
H.	16	lonńskiego/ y w rece slug iego: á po
tym mieścić w nim beda iako za da
wnych dni/ mówi PAN. A ty nie	
	16	"ieden na
drugiego,
Hebr.	17	bóy sie slugo mój Jakobie/ á nie le
żay sie Izraelu: bo oto ia ciebie wy
bawie z daleka/ y násienie twoje z zie
mie poimania twego: y wróci sie	Zydom wy
bawienie
prorokuie.
Iza: 43. 21.
y 44. 2.
	17	"ábo, borzą-
cego, H.
"Wolalirám:
Pharaónie
krolu AE-
giptski (do)
trwogi, mi-
nał czas po-
stawiony,
H.	18	Jakob/ á odpoczynie/ y pociesci mu
sie/ á nie będzie krowy go strąsyt. A
ty nie bóy sie slugo mój Jakobie/
mówi PAN: bom ia iest z toba: bo	
	E	"pryżciecom
obietat, to
iest, zwróce-
nie iego.
H.	19	ia wyniszcze wszystkie narody/ do któ
rychem cie wygnat: á ciebie nie wy
niszcze/ ále cie skarze w sadzie/ á nie
przepuszcze iako niewinnemu.	"pod miarą
a wyciąga
nie wyng
cie, H.
	20	"wyniszcze-
nie, H.	20		
	16				
		Od oblicza mieczu golebice. J Golebice/
to iest wyrost przedniego/ ábo noszącego na
chorągwi znak golebice. Chaldeyski tłumacz		mówi/ od oblicza mieczu nieprzyjaciół. á Lxx
tłumacze/ od Greków.	

ROZD. XLVII.

LOWO PANSKIE
które sie sstało do
Jeremiaśa proro
ka przecie Pále
sthyńm / przed
tym niż poraził
Pharaón Gaze.

To mówi PAN: Oto wody wyste
pują z północy/ y beda iako potok
wylęwający/ á okryją ziemię/ y napel
nienie ię/ miasto y obywatele iego:
beda wołać ludzic/ y zawyja wszyscy

obywatele ziemi. Przed trzaskiem
pompy oręża y waleczników iego/
przed grzmotem poczwórnych iego/
y przed mnostwem kól iego. Nie oby
żżeli sie oycowie na syny opuściwszy
rece/ dla przyscia dnia/ którego zbuz
żeni beda wszyscy Philistynowie/ y
będzie rozproston Tyr/ y Sydon/ ze
wszystkimi pozostałymi pomocami
swémi: bo splóndrował PAN Phi
listymy/ ostatek wyspu Kapadocic.
Przysło obłysienie na Gaze: wnił
żnął Asalon/ y ostatek doliny ię/
dokądże sie rzezać będzie: O mieczu

Prorocstwo
o spustosze
niu Pále
sthyńskie
ziemi.

A

2

B

4

C

5

6

"wyciąg iest,
H.

Wiemierz się,
H.

D PANści dośad sie nie vspokoisz: w
7 midz w posrwy twoie/ "ochłódz się"/ á
vmiltni. "Alle iakóž sie ma vspoko-
ic/ponieważ mu PAN roztazał prze-

ciw Aśkalonowi/ y przeciw pomor-
skim kráiom iego/ y tám mu miejsce
zalozył:

ROZD. XLVIII.

Prorocstwo
o spustosze-
niu Moáb-
skiej ziemie

I **A** **O** Moabá to
mówi PAN za-
stepów Bóg I-
zraelów: Biada
nád Nábo/ bo
zburzon iest y zá-
wstydzon: wzię-

to Káriatháim/ záwstydzon iest "mo-

2 cny" y zádział. "Niemaś wiecey rá-
dosci w Moábie/ przeciw Hesebon
myślili źle: Pódźcie á wytracmy jiz

3 narodu/ "przeto mierzyc vmiltnieś"/
á pódźcie miecz zá tobą. "Głos wo-
lania z Oronáim: spustoszenie y zbu-

4 rzenie wielkie. "Potuczono Moá-
bá: opowiedźcie wolanie málucz-
5 iego". "Bo wstempem Luith plá-

6 cząc wstąpi z pláczem: bo ná zste-
powaniu Oronáim nieprzyiaciele
krzył zburzenia vstýfeli: "Vcieta-

7 cie/ wybawcie duśe wáśe: á bedzie-
ćci iakó wrzós ná puszcz. "Bo przeto

8 iżeś miał vśanie "w obionách two-
ich/ y w stárbiech twoich/ ty też wzię-

9 ty bedzieś: y pódźcie Chámos w
przeprowadzenie/ káplani iego y kśi-
żetá iego spółem. "A przýdzie zbó-

10 cá do káždého miásta/ á żadné miá-
sto nie vydzie: y zging doliny/ y ro-
zrucone beda polá: "bo" PAN po-

11 wiedział. "Daycie "kwiat Moáb/
bo "kwitnac wynidzie": á miásta iez-

12 go pusté beda/ y nie mieszkálné. "Pze-
klety który czyni spráwe PANSKÁ
"zdrádlivie: y przeklety który miecz

13 swóy hámuie ode krwie. "Plodny byl
Moáb od mlodosci swéy/ y odpo-

14 czywał ná diondzách swoich: á nie
przeléwano go z naczynia do naczy-

15 nia/ y nie chodzil w záprowódzenie:
przeto sinák iego zostál w nim/ y zá-

16 pach iego nie zmienił sie. "Dla tego
oto dni przychodzą/ mówi PAN: y

17 posle mu "bykuicé y pokládáze la-
gwic/ y polożá go/ á naczynia iego
wypózniz/ y lagwice ich potlúka.

18 "A záwstydzon bedzie Moáb od Chá-
mon/ iakó záwstydzon iest dóm I-

zraelsti od Bethel/ w którym vśanie

14 miał. "Jáko mówicie: "Mocni-
C siny/ y meżowie duży ku bitwie: "Zbu-

15 rzon iest Moáb/ y miásta iego wy-
cieli: y wybomi mlódsienicy iego po-

16 sli ná zabicie: mówi król/ PAN za-
stepów imie iego. "Blisko iest zginie-

17 nie Moáb že przýdzie: á zlé iego przý-
bieży bázro predko. "Ciescie go wśy-

18 scy którysście okolo niego/ á wśyscy
któzy znacie imie iego/ mówcie: "Já-

19 ko sie zlamátá lastká mocná/ kty
"chwalebny": "z stóp z slawy/ á siádz

20 w prágnieniu mieszkánie cóřko Di-
bon: bo zbórzyciel Moáb przýcia-

21 gnie do ciebie/ pokázi obrony twoie.
"Ná dródze stán/ á wygláday mie-

22 skánie Aroer: pytay vcietaicégo/
á temu który vśedl/ mów: "Cóż sie

23 stálo: "Záwstydzon iest Moáb/ že
go zwyciężono: wyście/ á wolaycie/

24 opowiadaycie w Arnon/ že zbórzono
Moáb. "A sádz przýsedl ná ziemie

25 polná: ná Helon/ y ná Jásá/ y ná
Mephááth/ "y ná Dibon/ y ná Ná-

26 bo/ y ná dóm Deblatháim/ "y ná
D Káriatháim/ y ná Bethgámul/ y ná

27 Bethmuon/ y ná Kárioth/ y ná Bo-
stá: y ná wśytkie miásta ziemie Mo-

28 áb/ które dáleko y które blisko są.
"Odcieto róg Moábowi/ y ramię iez-

29 go stárto/ mówi PAN. "Vpóycie
go/ bo sie przeciw PANV podmiést:

30 y otráci reke Moáb o blwočina
swoie/ y bedzie ná pošmiéch on też:

31 "bo Izrael byl tobie pošmiéwiskiem/
iakóbys go niedzy zlodzieymi zástál:

32 á ták dla słów twoich/ któres prze-
ciw temu mówił/ powiodá cie wie-

33 zniem. "Opuszczaycie miásta/ á mie-
skaycie ná stále obyvátele Moáb: á

34 bádźcie iakó golebicá która sie gnie-
zdi przý sámych kráiu dżury. "Sly-

35 šelismy o pyśe Moáb/ pyśny iest
bázro: wysokosc iego y hárdosc/ y

36 pyche/ y wynioslé serce iego. "Ja
znam mówi PAN "chlube" iego/ á

37 iz nie iest wedle méy sílá iego/ ani we-
dlug tego co mógl czynic vśilowát.

38 "Dla tego nád Moáb nářekáć bede/

Isa. 16. b 6.

ozdobny, H.

Misgab. H.
Nie będzie
się Moab wie-
sty chlubił z
Hesebona, H.

W tym Mádme
nie wykorze-
mon będzie.

Wolał mál-
lucy iego, H.

W doby-
skách, H.

Moab, iakó, H.
Kryłá, H.
lecząc wleci,
H.

Niedbale, G.

Zaprowadzi
cielo, y zápro-
wádá go, H.

4. król. 12.
g 16.

Zagniewa-
nie, H.
nie będzie
wziérzon:
klamstvá ie-
go nie ták v-
czyni, H.

*Kirheresü,
H.

32

y do Moáb wszystkiego wołać bede/
do meżów muru ceglánego lamen-
tuących. * Plączęm Jazer plátac
ci bede winnico Sábama: latorosli
twoie zasły za morze / aż do morza
Jazer przysły: na żniwo twoie y na
zbiieranie wina tweę zbóycá napadł.

*Isa. 16. c 10.

33

* Odieté jest weselé y radość z Kár-
melá y z ziemi Moáb y wino z pras
pobralem: á kłoczacy wino nie be-
dzie zwykły pobudki spiewał. * Od
wołania Hesebon aż do Eleále y Ja-
sá pusćili glos swój: od Segor aż
do Oronáim cielicie trzecieletnię: wo-
dy téż Temrim bázgo "zle beda". * Y

*nie będzie
spiewał, hay-
naß, heydaß,
nie będzie
heydaß. H.

34

odęmie z Moábá / mówi PAN / ofiá-
rującego na wyżynách / y ofiarującę-
go bogóm swoim. * Przeto serce mo-
ie nąd Moábem iáko pisaćli pi-
szecć będzie: serce téż moje nąd me-
żami muru cegláneg wypusći glos
pisaćli: bo wiecéy czynil niżli mógł/
przeto záginieli. * Bo każda głowa

*spustofoné
bada, H.

35

F

tyśina / á każda broda ogolona be-
dzie: na wszystkich rekách wieży / á
na każdym grzbiecie włosienicá.

*Kirhereso-
wó mi, H.
*przeto że bo-
gá twá któ-
rych nábył
poginieli, H.
Ila. 15. a 2.
Ezech. 7.
c 18.
*na kázdych
b. odrách, H.

36

* Po wszystkich dáchách Moábo-
wych / y po vlicách iego wśelátié na-
rzekanie: bom struszył Moábá / iá-

39

to nacsynię niepożyteczné / mówi
PAN. * Jáko zwyciężon iest y krzy-
czeli / iáko spusćil syie Moáb y zá-
wstydzil sie: y będzie Moáb nasmie-
wiskiem y przykładem wszystkim w-
okoliczy iego. * To mówi PAN: O-
to iáko orzeł przyleci / á wyciągnie
skrzydlá své ná Moábá. * Wzięto
Kárioty y zamki pobrano: á będzie
serce mocarzów Moáb onęgo dnia /
iáko serce niewiasty rodzącéy. * Y
przestanie Moáb bydź ludem: bo sie
przeciw PANV chlubil. * Strách y
dól / y sídło nąd tobą o obywatelu
Moáb / mówi PAN. * Kto wćieczy
przed stráchem / wpádnie do dołu: á
kto wylezie z dołu / poyman będzie si-
dlem: bo przywiode ná Moábá rok
nawiedzenia ich / mówi PAN. * W-
cieniu Hesebon stáneli z sídlá wćie-
kający: bo ogień wyszedł z Hesebon /
á płomień z poszrodku Seon / y po-
żrze część Moáb / y wierzech synów ro-
zruchu. * Biáda tobie Moáb / zgi-
niesz ludu Chámos: bo zabrano sy-
ny twoie / y córki twoie w niewola.
* Y wróce poymanie Moáb w ostá-
teczné dni / mówi PAN. Do tąd są-
dy Moáb.

*w którym sie
nikt nie ka-
cha, H.

*stráchem, H.

*miaß, H.

*Isa. 24. c 18.

*przed gwał-
tem, H.

*wzięnie
Moábowé.

10

Przeklęty który czyni spráwa Páńska
zdrádlwie. * Rozumie to nawiecéy o tych
któzy słowo Boże przepowiadá / y przeto
dofláda: przeklęty który mierz swój hámmie
odekwié. Mierz iest słowo Boże / któzym

Kázno dziey-
jki rzad.

grzechy máia bydź zabíjane. A tak kiedy Pá-
znodzieie co inszego ná Kázaniu czynia / á grze-
chów nie karza / zdradzáia y siebie / y tych
któzy ich słuchá / iż takię spráwy Bożey
nie tu pożytkowi ludzkiemu czynia.

ROZDZ. XLIX.

1

O synów Am-
mon. To mówi
PAN: Izali nie
ma synów Izrá-
el: ábo dziedzi-
cá nie máś w nie-
go? Czemuż te-

Przeciw sy-
nóm Ammo-
nowym.

A

dy Melchom dziedziectwem posiádl
Gádá: á lud iego w miáściach iego
mieszká? * Przetoż oto dni przycho-
dzą / mówi PAN / y dam słyszeć nąd
Rábbát synów Ammon trzást bit-
wy / y będzie w gromáde rozwało-
ná / á córki ię ogniem beda spaló-
ne / á posiedzie Izráel dzierzawce
swoie / mówi PAN. * Záwyy Hese-
bon / bo iest zbózon hay. Krzyczcie
córki Rábbáth / przepasćie sie wlo-

*królich, H.

*kupa spusto-
szenia, H.
*wósi, ábo,
miásczka
sę, Hebr.

3

4

śienicami: narzekáycie y chodźcie o-
koło pólów: bo Melchom będzie
prowádzon w záprawádzienie káplá-
ni ię / y káizetá iego spółem. * Co sie
przechwalaß dolinami: zplynelá do-
liná twojá cóřko "piesczoná" / któras
wfála w stárbiech twoich / y mówi-
lás: któž przydzie do mnie? * Oto
ia przywiode ná cie strách / mówi
PAN Bóg zastępów / od wszystkich
któzy są wokolicy twoiey: y rozpró-
sycie sie każdy od oczu wáśnych / á nie
będzie ktoby zebrał wćiekágcé. * A
potym káze sie wrócić wieźnióm sy-
nów Ammon / mówi PAN. * Do J-
dumeię. To mówi PAN zastępów:
Izali niemáś dáleý mądrości w
Themán: zginelá ráda od synów /
nie pożyteczná sie stála mądrość
ich. * Wćiekáycie á tył podawáycie /

*królich H.

*yporna, H.

Przeciw E-
domczykóm

zstępuy

9 zstępuyćie w przepaść obywatcie De-
 dan : bo zatrącenie Ezaw przywiod-
 10 łem nań / czas nawiedzenia iego. By
 byli przyšli na cie ci co zbierają wi-
 no / nie zostawiliby byli groná : by
 11 złodzieje w nocy : porwali by byli co-
 by im dosyć było. ^C ¹² Lecz ja obnazy-
 12 łem Ezaw / odkryłem skrytości ię / y
 11 skryć sie niebedzie mógł : zburzono
 nasienie iego / y bracia iego / y sasia-
 12 dy iego / y nie będzie. ¹³ ^C ¹⁴ Wpusć sieroty
 13 twoie / ia ie żywić bede / a wdowy two-
 12 ie we mnie nadjiecie mieć beda. ¹⁵ ^C ¹⁶ Bo
 14 to mówi PAN : Oto którym nie by-
 15 ło sadu aby pili kielich / piąc pic be-
 16 da : a ty iako niewinny zostaniesz /
 13 nie będziesz niewinny / ale piąc pic
 będziesz. ¹⁴ ^C ¹⁵ Bo przysięgłem sam przez
 15 sie mówi PAN / iż spustoszeniem y
 16 hánbą y pustynią y przeklectwem be-
 14 dzie Bosra : y wszystkie miasta ię be-
 15 da pustyniami wiecznemi. ¹⁶ ^C ¹⁷ Sły-
 16 łem słuch od PANA / y posel do na-
 15 rodów posłan jest : Zbieraycie sie / a
 14 przyjdzie na nie / a powstanimy ku
 15 bitwie. ¹⁵ ^C ¹⁶ Bo oto máłego dalem cie
 16 między narody / wzgardzonego mie-
 15 dzy ludzic. ¹⁶ ^C ¹⁷ Zardosc twoia zwiod-
 17 ła cie / y pycha serca twego : który
 16 mieśkaś w iasliniach / stął / a vsi-
 15 luiesz dosiędz wysokosci págoru /
 14 gdy wywyższył iako orzel gniazdo
 17 twoie / zongad sciagnie cie / mówi
 16 PAN. ¹⁷ ^C ¹⁸ A będzie Idumea pusta :
 18 każdy który pójdzie przez nie zadziwi
 17 sie / y swistac będzie na wszystkie plagi
 18 ię. ¹⁸ ^C ¹⁹ Jako wywrocona jest Sodo-
 19 má y Gomorra y bliskie ię / mówi
 18 PAN : nie będzie tam mieśkał mąż /
 19 ani będzie w niej przebywał syn czo-
 18 wieczy. ¹⁹ ^C ²⁰ Oto iako lew wystąpi z na-
 19 detości Jordánu do cudności moc-
 20 ney : bo wezmie ze wnet pobieży do
 19 niey / a któż będzie wybrány którego
 20 przeloże nad nią : bo kto mnie podo-
 19 bny : a kto mnie zniesie : y który to
 20 jest pasterz coby sie sprzeciwił twa-
 21 rzy moim : ²¹ ^C ²² Przeto posłuchaycie rá-
 21 dy PANStię / która wradził na E-
 dom : y myśli ię / które wymyślił na o-
 20 bywatcie Themam : Jesli ich nie zru-
 21 ca małutcy z trzody / iesli nie rozmie-
 ca z nimi mieśkania ich. ²² ^C ²³ Od trza-
 22 stu wpadku ich wzruszyła sie ziemia :
 21 wołanie aż na morzu czerwonym sły-

22 szano głosu iego. ²³ ^C ²⁴ Oto iako orzel w-
 23 zbicie sie y odleci / a rościagnie skrzyd-
 24 ła swénád Bosra : y będzie serce mo-
 23 carzów Idumeiów onęgo dnia / iako
 24 serce niewiasty rodzącej. ²⁵ ^C ²⁶ Do Dá-
 25 mástu : Zawstydził sie Emath y
 24 Alphad : bo zła bázro nowine vsty-
 25 seli / strwożyli sie iako na morzu / dla
 26 strasunku vspokoic sie nie mógl. ²⁷ ^C ²⁸ O-
 27 słabiał Dámásek / dał sie vciekac /
 28 strach go ogarnął / vciśť a bolesci
 25 poimaly go iako rodzącą. ²⁹ ^C ³⁰ Jákóz o-
 29 pusćili miasto chwalebne / miasto
 26 wesole : ³⁰ ^C ³¹ Przetoż polega mlodzi-
 27 cy iego na vlicach iego / a wszyscy
 28 meżowie walki vmiłną dnia onę-
 27 go / mówi PAN zastępów. ³² ^C ³³ A za-
 28 pale ogień na murze Dámastu / y
 29 pozrze mury Benádád. ³⁴ ^C ³⁵ Na Cedar /
 28 y na królestwa Assur / które poraził
 29 Nabuchodonozor król Babilonsti.
 30 To mówi PAN : Wstancie a idźcie
 29 na Cedar / a zburzcie syny Wschod-
 30 nie. ³¹ ^C ³² Tamioty ich y trzody ich za-
 31 biorą : skory ich y wszystko naczynie
 32 ich / y wielbłądy ich wezmą sobie / y
 30 zwolą na nie strach w okolicy. ³³ ^C ³⁴ W-
 31 ciekaycie / biecście wstok / w glebo-
 32 ści siedźcie / którzy mieśkacie w Azor /
 30 mówi PAN : bo Nabuchodonozor
 31 król Babilonsti wradził na was rá-
 32 de / y wymyślił na was myśli. ³⁵ ^C ³⁶ Wstán-
 33 cie / a idźcie do narodu spokojnego /
 34 a mieśkającego bezpiecznie / mówi
 32 PAN : Niemaś wrót ani zawory w
 33 nich / sami mieśkać. ³⁶ ^C ³⁷ A beda wiel-
 34 błądy ich rozchwyceniem / a mno-
 35 stwo dobytów ich korzystać : y roz-
 36 wione ie na wszystkie wiatry / którzy sie
 35 podstrzygli pod dlugi włos / a ze w-
 36 szech granic ię przywiodę zatrącenie
 33 na nie / mówi PAN. ³⁷ ^C ³⁸ A będzie Asor mie-
 34 skaniem smoków spustoszony aż na
 35 wieki : nie będzie tam mieśkał mąż /
 36 ani przebywał syn człowieczy. ³⁹ ^C ⁴⁰ Sło-
 37 wo PANStię / które sie stało do Je-
 38 remiasza proroka przeciw Elám na
 39 początku królestwa Sedeciasza kró-
 40 lá Judzkiego / rzekac : ⁴¹ ^C ⁴² To mówi
 39 PAN zastępów : Oto ia złamie łuk
 40 Elám / y wielką moc ich. ⁴³ ^C ⁴⁴ A przy-
 41 wiodę na Elám czterzy wiatry ze
 42 czterech stron niebá : a rozwione ie
 43 na wszystkie te wiatry / y nie będzie na-
 44 rodu gdzieby nie zaśli wygnancy E-

Abo przeciw
 Dámáskowi.

vstana, Heb.

Przeciw Ce-
 dárovii.

Abd. r. 21.

powstanie,
 H.

Abo, groza,
 H.

na wie-
 chach, H.
 Abd. r. 24.

Edomska
 ziemia.

Gen. 19.
 c. 20.

do mieśka-
 nia mocnego,
 H.

Tob. 41. c. 1.
 król.

38 lám przed nieprzyjaciółmi iego / y przed sukaiącymi dusze ich : y przywiodę na nieżle / gniew zapalczywości moiej / mówi P A N : y posle za nimi miecz / aż ich dokonam. * A po-

39 stawie stolice moie w Ałám / á wytrące z onąd króle y księżetá / mówi P A N. * A w ostateczne dni każe sie wrócić poimańcom Ałám / mówi P A N.

ROZDZ. L.

1 **S**łowo które mówił P A N o Babilonie / y o ziemie Chaldeyskiej przez rękę Jere-miasza proroka.

2 Opowiedzącie między narody / á pusćcie słuch : podnieście chorągiew / ogłaszajcie / á nie tycie / mówcie : Wzięt jest Babilon / zawstydzon jest Bel / zwyciężon jest Merodach / zawstydzili się ryciny iego / zwyciężone są bálwany iego. * Bo wyciągnął przeciw temu naród z północy / który poloży ziemię iego spuszczeniem : y nie będzie ktoby mieszkał w niej / ód człowieka aż do bydła : y rusyli się á posli. * W one dni / y ná on czas / mówi P A N : przyjdą synowie Izraelowi sami y synowie Judzcy spólem / idąc á płacząc przed ko-pójdą / y P A N A Boga swego szukać będą. * Do Sionu drogi się pytają / tam twarzy ich. Przyjdą / á przyłożeni będą do P A N A przymierzem wiecznym / które żadnym zapomnieniem zgładzone nie będzie. * Trzódą straconą sstał się lud mój : pastę rzowie ich zwiedli ie / uczynili że się błakali po górach : z góry ná pagórek przeszli : zapomnieli legowiska swego. * Wszyscy którzy náleżli ziedli ie / á nie przyjaciele ich mówili : Nie zgrzeszyliśmy : dla tego że zgrzeszyli P A N V piękności / sprawiedliwości y oczęs-twaniu oyców ich P A N V. * Wchodźcie z pośródtku Babilonu / á z ziemi Chaldeyskiej wychodźcie : á bądźcie iako kozłowie przed trzódą. * Bo oto ja pobudzam / y przywiodę ná Babilon zgromadzenie narodów wielkich z ziemi północnej : y nágotują się náń / á zátym ji weźmą : strzala iego / iako meża mocnego zabijacza / nie wróci się próżno. * A będzie Chaldeyską ziemią kozyścica : wszyscy którzy są będą bórzyć nasycać się / mówi

11 P A N. * Bo się radujecie / y wielkie rzeczy mówicie rozchwytając dziedziny twoje : boscie się rozlegli iako cieleny po trawie / á beczeliście iako bycy. * Zawstydzona jest matka wasza bázro / y porównana z prochem która was porodziła : oto ostateczna będzie między narody / pusta / bezdrożna / y wyschła. * Dla gniewu P A N skiego nie będą w niej mieszkańcy / ále się wstętká obiodi w pustyni : każdy idący przez Babilon / zdumie się / y swistac będzie nád wszystkimi plagami iego. * * Gotujcie się ná Babilon w około / wszyscy którzy luf ciągniecie : zwoiucie jé / nie folguycie strzałom / bo zgrzeszył P A N V. * * Wołajcie náń / wśedydal rękę / wpadły fundamenty iego / skazone są mury iego / bo pomsta P A N sta jest : pomścicie się náń / iako czynił / uczynicie mu. * Wytrąćcie ścieżkę z Babilonu / y trzymającego sierp czasu zmiwá : przed mieczem * gołębice * każdy się obróci do ludu swego / y każdy do ziemi swej wróci-cze. * Stádo rozprośone Izrael / lwowie wypędzili ie : pierwszy król Assur ziadł go : ten ostateczny Nabuchodonozor król Babilonński kóści iego polamał. * Przeto to mówi P A N zastępów / Bóg Izraelów : Oto ja náwiedzę króla Babilonńskiego y zemię iego / iakoim náwiedził króla As-sur : y przywiodę zás Izraelá do mieszkania iego / á będzie się pást ná Karmelu / y ná Bázan / y ná górze Ephraim / y Gálaad nasyć się duszą iego. * W one dni / y czasu onego / mówi P A N : będą szukać nieprawości Izraelowej / á nie będzie iey : y grzechu Judá / á nie nájdzie się : bo miłosierdwo będzie tym które zostawie. * Ná ziemié * panujących * wyciągni / á obywatela ich náwiedzą / rozpraszay zabijay co za nimi jest / mówi P A N : á czyni wedle wszystkiego iakoimci rozstazał. * Głos bitwy w ziemi / y zstarcie wielkie. * Jako złamany jest y strusony młot wszystkij ziemi : iás

Proroc two
o zburzeniu
Babilon-
skiej zic-
mie, á Izra-
elczyków
wyzwoleniu.

Bálwan.
Złaman jest
H.

* Abo, Szy-
kujcie się, H.

* Okrzykay-
cie náń woko-
ło, H.

* bórzącego,
H.

przybytko-
wi, H.

* Abo, wstyd-
li się, H.

* Ten wieśly
Rabinowie
Zydowsky ro-
zumieją o
przyszłym Mes-
siasza ná
świata przez
którego ssta-
ło się odpuszc-
nie grzechów.
* wprzód, H.

24 to sie obrócił w pustynię Babilonu
miedzy narody? ¹ vsiđlitem cie / y
poymańes Babilonie / a nie wiedzia-
les : zařtano cie y poymano : iżes
25 Pána draźnił. ¹ Otworzył PAN
skarby swóy / y wyniósł naczynia gnie-
wu swęg : bo spráwe ma PAN Bóg
26 zastępów w ziemi Chaldeystięy.
Póđcie do nięy od kráíów ostátecz-
nych / ¹ otwórzcie áby wysli którzyby
E ią deptáli : zbieraycie z drógi kámi-
nie / a skłáđcie w kupy / a zátraćcie
iá : y niech nie będziey szatku.
27 Rozpraszaycie wszytkie mocarze ięy /
niech zstepuia ná zabićcie : biáda im /
bo przysędił dzień ich / czas náwiedze-
nia ich. ¹ Głos wćiekáycy y tych
28 którzy wšli z ziemi Babilonstięy / áby
opowiadáli w Sionie pomstę PA-
NA Boga nášęgo / pomstę kóscio-
29 lá ięgo. ¹ Dáycie znác przeciw Báb-
lonie mnogim / wszytkim którzy ci-
gnę luf : stáńcie przeciw temu w oko-
30 lo / a żaden nie wyđzie : oddaycie mu
według dzieła ięgo : wedle wszytkie-
go czynił / czyncie mu : bo sie wynosił
przeciw PANU / przeciw swiętemu
Izraelowému. ¹ Przeto polegá mło-
31 dzieńcy ięgo ná wlicách ięgo / y wszy-
scy meżowie walczeni ięgo wmiłknę
dnia onęgo / mówi PAN. ¹ Owo iá
do ciebie hárdy / mówi PAN Bóg
32 zastępów : bo przysędił dzień twóy /
czas náwiedzenia twęgo. ¹ A powáli
sie hárdy / y wpádnie / a nie będziey
ktoby go w zwiódl : y zápalę ogień w
mieścicách ięgo / y pójrze wszytko o-
33 kolo niego. ¹ To mówi PAN zaste-
pów : Potwarz ciępiá synowie Iz-
34 zraelscy / y synowie Judzey spółem :
wszyscy którzy ie poimáli / trzymáli /
a niech cę ich pusćie. ¹ Odkupicieli ich
mocny / PAN zastępów imie ięgo / sz-
35 dem będziey bionil rzeczy ich / áby prze-
stráśyli ziemię / a wzrusyli obywateli
Babilonstięy. ¹ Miecz ná Chaldey-
czyki / mówi PAN / y ná obywateli

36 Babilonstięy / y ná książetá y ná ma-
drięgo. ¹ Miecz ná wieszczki ięgo /
któzy zgłupieia : miecz ná mocarze
37 ięgo / którzy sie bac będą. ¹ Miecz
ná konie ięgo / y ná wozy ięgo / y ná
wszytko pospólstwo / które iest w po-
śróđ ięgo : a będą iáto niewiasty :
38 miecz ná skárby ięgo / które będą roz-
chwycone. ¹ Susza będzie ná dno-
żami ięgo / y wyschnę : bo ziemiá ry-
cin iest / a w potworách sie przechwa-
39 láia. ¹ Przeto będą mięstká smokowie
z dżikimi meżami / y będą w nięy mie-
stká strusowie : a nie będą w nięy
mięstká dálej áż ná wieki / ani będziey
40 zbudowana áż do pokolenia y po ko-
lenia. ¹ Játo PAN wyrócił Sodo-
me y Gomone / y bliski ięy / mówi
PAN : nie będziey tam mąż mięstká
ani przebywáć w nięy syn człowieczy.
41 ¹ Oto lud idzie z Pólnocy / a národ
G wielki / y królowie mnodzy powstánę
42 z kráíów ziemię. ¹ Luf y páwéże p o-
chwyć / okrutni sá a nie miłosierńi :
głos ich iáto morze zásumi / a ná konie
43 wsiedę : iáto mąż gotowy ku bitwie
przeciw tobie cóřto Babilonstę. ¹ W-
słyszał król Babilonstę wieść o nich /
y osłabiály rece ięgo : poymał go w-
44 ciř / boleść iáto rodzycę. ¹ Oto iáto
lew wystąpi z nádetości Jordanu
do piękności mocnéy / bo uczynie że
znaglá pobieży do nięy / a któz będziey
wybrány / któregobych przelożył ná d-
nię : bo kto mnie iest podobny : a
kto mie znieśie : a któzy to iest pá-
45 stęz coby sie spzeciwił twarzy mo-
ięy : ¹ Przeto słuchaycie rády PAN-
stięy / któga wymyślił przeciw Bábilo-
nowi : y myśli ięgo które myślił ná
ziemię Chaldeystę : ¹ Jesli ich nie
ściagnę małutcy z trzody / iesli nie be-
dzie rozmięcono z nimi mięstkánię ich.
46 ¹ Od wrzástu poymánia Babilonu
wzrusylá sie ziemiá / ywołánię mie-
dzy narody wstysano iest.

¹ ná łgarze
ięgo, H.
Bo rácy xwy-
kli kłamáć.

¹ Bálwánów
w potwor-
nych ryti-
nách.
¹ y pnháca-
mi, H.

¹ król.

¹ áe ie wlo-
cayé będy,
Hebr.

ROZDZ. LI.

A mówi PAN: Oto iá
wzbudze ná Babilon y ná
obywatele ięgo / którzy ser-
ce swé podniesli przeciwko

2 mnie / iáto wiatrzarázliwy. ¹ Aposle do
Babilonu przewierwáć / y rozwieia-
ji / a spładnia ziemię ięg : bo przysły
nań zewřád w dzień wtrapienia ięg.
3 ¹ Niech nie ciągnie któzy ciągnie luf
swóy / a niech nie rostepuie w páncęs

¹ Do ciągnę-
ci luf swóy,

y do podno-
szenia się w
pancerzu
swym (roz-
kna) H.

abyście nie
zginęli, dla
nieprawości.
H.

pień, która
by się pobu-
dziła na swe
zatrącenie.

4 rzu : nie folguycie młodzieńcom ie-
go / wybrycie wszystko rycerstwo iego.
5 A polega pobici w ziemi Chaldey-
stkiej / y zranieni po krainach iego.
6 Bo nie owdowiał Izrael y Juda od
Boga swego / od PANA zastępów :
lecz ziemia ich pełna jest przestep-
stwa dla swietego Izraelowego. A
7 ciekawcie z posrzedku Babilonu / a
każdy niech zbawi dusze swoje : nie
młczcie nad nieprawością iego / bo
czas pomsty jest od PANA / on mu
wziajem odda. A Kubeł złoty Babi-
8 lon w ręce PANstkiej / wpałający w
wszystkie ziemie : wino iego pili narodo-
wie / y dla tego wzruszeni są. A Nagle
9 wpadł Babilon / y połamał się / wyście
nad nim / wesćcie żywice na bolesć ię /
owa się wylęczy. A Leczylismy Babilon
a nie jest uzdrowiony : opuścmy ją a
10 pódźmy każdy do swej ziemi : bo do-
szedł aż do nieba sąd iego / y wyniósł
się aż do obłoków. Wywiódł PAN
11 sprawiedliwość naszą : pódźcie / a opo-
wiadaymy na Sionie dzieło PANA
Boga naszego. Ostrzcie strzały / na-
pełniaycie sądki : wzbudził PAN
12 ducha króla Medzkiego : y przeciw
Babilonowi myśl iego jest / aby ją za-
trącił : bo pomsta PANSKA jest /
pomsta kościoła iego. A Ta murzech
Babilonstkich podnieście chorągiew /
przyczynicie strażę / wystawcie stróżę /
13 nągotuycie zasadzki : bo wymyślił
PAN / y uczyni cokolwiek mówił prze-
ciw obywatelom Babilonstkim. A Któ-
14 ra mieścił nad wodami mnogimi /
bogata w stąrbę / przyszedł koniec
twój na stopie odcięcia twęg. Przy-
szła PAN zastępów na dusze swo-
15 ie : że cie napelnie ludzi iako chrzą-
szów / y nad tobą będą śpiewać po-
budkę. A Który uczynił ziemi mocą
swoją / zgotował świat mądrością
16 swoją / a mądrością swoją rozścia-
gnął niebiosy. A Gdy on głos wypu-
szcza : mnożą się wody na niebie : Któ-
17 ry podnosi obłoki od końca ziemi /
błyskawice w deszcz obraca / y wy-
wiódł wiatr z stąrbów swoich. A
18 głupiał każdy człowiek od wielko-
tności : zawstydzon każdy złowacz na
rycinie / bo fałsz jest zlanie ich / y nie-
mąść ducha w nich. Ałż nie są dzie-
ła / y śmiechu godne : czasu nawie-

19 dzenia ich zgina. A Nie iako to dział
C Jakobów : bo który wszystko stwo-
rzył on jest / a Izrael scepter dziedzic-
20 twa iego : PAN zastępów imię iego.
A Tłuczysz ty mnie oręż wojenne / a ia
21 potłukę w tobie narody / y wytrącę
w tobie królestwa : y potłukę w to-
22 bie konia y jeźdźcę iego : y potłukę
w tobie wóz y wsiadacza iego : A
potłukę w tobie męża y niewiastę : y
23 potłukę w tobie starcę y pacholę : y
potłukę w tobie młodzieńca y pan-
ne : y potłukę w tobie pasterza y
24 trzodę iego : y potłukę w tobie ora-
czę y sprzężę iego : y potłukę w to-
bie księżetę y urzędnika. A oddam
Babilonowi y wszystkim obywatelom
Chaldeystkim wszystkie złości ich / Któ-
25 re czynili na Sion / przed oczyma wa-
szemi / mówi PAN : Oto ja na cie go-
ro "zarażająca" / mówi PAN / która
zarażała wszystkie ziemie / y wyciągnę
26 reke moie na cie / a zwale cie z skał / y
uczynię cie górą spalenią. A nie be-
dą z ciebie bracie kamienia do węgla / y
kamienia do fundamentów / ale be-
27 dzieś wiecznie zatracona / mówi
PAN. Podnieście chorągiew w zie-
mi : trąbcie w trąbce między narody /
"poswiećcie" na nie narody : Dajcie
znać przeciw nię królom Arzath /
28 Menni / y Aszeneth : policzcie prze-
ciwko nię Taphsar / przywiedźcie ko-
nie iako chrząszcze z żądlami. A Po-
swiećcie przeciwko nię narody / Kró-
le Meduey / Księżetę ię / y wszystkie u-
29 rzedniki ię / y wszystkie ziemie władze
ię. A wzruszy się ziemia / y zatru-
D ży : bo się ocuci przeciw Babilonowi
myśl PANsta / aby położył ziemi
30 Babilonstą pustą y nie mieszkálną.
A Stali mocarzowie Babilonscy od
bitwy / mieszkali w zamkach : pożar-
ta jest siła ich : y stali się iako nie-
31 wiasty : zapalono mieszkania iego /
zlamano zawory iego. A Bieżący bie-
żącemu zabieży / a poset potka się
32 z spótem / aby oznaymił królowi Ba-
bilonstkiemu / że wzięto miasto iego
od końca aż do końca. A biody u-
33 bieżano / y "błota" ogniem wypalo-
no / a mężowie waleczni zatrużyli
się. A Bo to mówi PAN zastępów
Bóg Izraelów : Córka Babilonstka
iako bojowniś / czas młóczy ię : ies

To jest, wier-
ni są dzieł-
stwo Boga : a
Bóg ich dzie-
łstwem.

"kazała", H.

"zgotuycie",
Hebr.

"przełóżcie
przeciwko
nię herma-
nów", H.

"Zgotuycie",
Hebr.

"trzęsą", H.

34 ^{miejskanie} ^{moi,} ^{zarys, H.} ^{Sesach, tzn} ^{co y Babilon,} ^{miasto,} ^{nowina o} ^{woynie,} ^{abo, Lupia-} ^{nie, H.} ^{Bo trzeciego} ^{roku krolo-} ^{wania Bal-} ^{chazera,} ^{wziato Ba-} ^{bilon,} ^{szcze troche / y przydzie czas zniwa iey.} ^{Diadl mie / pozartl mie Nabuchodo-} ^{nozor król Babilonsti: uczynil mie} ^{iało naczynie czę / polknal mie iako} ^{smok / napelnil brzuch swoy pieszco-} ^{35 ta moia / y wygnal mie. Niepra-} ^{wość przeciwko mnie / y ciato moie} ^{na Babilonie / mowi mieskanie Si-} ^{on / a krewo moia na obywatelach} ^{36 Chaldeystiey ziemie / mowi Jeruzá-} ^{lem. Przetoz to mowi PAN: Oto} ^{ia osadze rzecz twoie / a pomscze sie} ^{37 pomsty twoiey: y pusté uczynie mo-} ^{rze iego / y wysusze żyte iego. A be-} ^{38 dzie Babilon mogilami mieskaniem} ^{smoków / zdumieniem y swistaniem /} ^{dla tego ze niemasz obywatela. Po-} ^{39 spolu iako lwi ryczec beda / beda o-} ^{trzasac grzywe iako lwietá. W za-} ^{40 paleniu ich postawie picia ich / y w-} ^{E poie ic aby zasneli y spali sen wieczny /} ^{41 a niewstali / mowi PAN. Powioda ie} ^{iako baranki na rzę / y iako barany z} ^{42 kozly. Jako wziet iest Sesach /} ^{y poymané iest nastawienieyşe w-} ^{43 sytkiey ziemie: iako sic sstat Babi-} ^{lon miedzy narodami: Wystapilo} ^{44 morze na Babilon / pokryt iest inno-} ^{45 stwem wátów iego. Sstaty sie mia-} ^{stá iego zdumieniem / ziemia nie mie-} ^{skálna y pustá / ziemia w króley nié} ^{nie mieska / ani chodzi przez nie syn} ^{46 czlowieczy. A nawiedze Delá w} ^{Babilonie / y wyrzuce co byl polknal} ^{z geby iego / a nie beda sie zbiegac k-} ^{niemu wiecéy narodowie / poniewaz} ^{47 y mur Babilonsti wpadnie. Wy-} ^{nidzcie z posrodku iego ludu moy:} ^{aby zbawil kazdy dusze swoie / przed} ^{gniewem zapalczywosci PANstiey.} ^{48 A zeby snadz nie zmiękzalo serce} ^{wasze / a vleklibyscie sie sluchu / który} ^{bedzie slysec w ziemi: y przydzie w} ^{49 rok sluch / a potym roku sluch: y nie-} ^{prawosc w ziemi / y panuicy na pa-} ^{nuiacego. Przetoz oto dni przycho-} ^{50 dza / y nawiedze ryciny Babilonstie /} ^{y zawstydzi sie wszytká ziemiá iego / y} ^{wsyscy zabici iego polega w posrod-} ^{51 ku iego. A beda chwalic nad Ba-} ^{bilonem niebiosá / y ziemiá / y wszytko} ^{52 co na nich iest: bo z Polnocy przyda} ^{53 kniemu lupiecy / mowi PAN. A ia-} ^{54 ko czynil Babilon ze polegli pobici} ^{w Izraelu: tak tez polega pobici z}

50 Babilonu po wszytkiey ziemi. A to-
F rzyście wcielili przed mieczem / podz-
cie / nie stoycie: pomnicie zdalka na
PANA / y Jeruzalem niech przydzie
51 na serce wasze. Zawstydzilismy sie
jesmy wslyszeli wraganie: pokryta
sromota oblicze nasze: bo przyszli cu-
dzy na swiatnice domu PANstiego.
52 Przetoz oto dni przychodza mowi
PAN: y nawiedze ryciny iego: y po
wszytkiey ziemi iego beczeć bedzie zra-
53 niony. Chooby w stapil Babilondo
nieba / y obwarował na wysokości
moc swoje: odemnie przyda pusto-
54 syciele iego / mowi PAN. Glos wo-
lania z Babilonu / a zstarcie wielkie
55 z ziemie Chaldeystiey: bo PAN
zburzyl Babilon / y wytracil z niego
glos wielki: y sumiec beda waty ich /
iako wody obfité: wydal sum glos
56 ich: Bo idzienan / to iest na Ba-
bilon / zbóycá / y poymani sa moca-
rze iego / y oslabial luk ich / bo mo-
57 cny zemsciciel PAN oddawajac od-
da. A wpoie ksiazeta iego / y ma-
die iego / y wodze iego / y wrzedniki ie-
58 go / y mezne iego: y zasna sen wie-
czny / a nie ocuza sie / mowi król / PAN
zastepow imie iego. To mowi PAN
59 zastepow: Mur Babilonsti on sie-
roki podkopaniem podkopany be-
dzie / a bramy iego wysokie ogniem
60 spalone beda / a prace ludzi wniewicz /
y narodow na ogien beda yzginá.
Slovo które roskazal Jeremiasz
prorok Saraiasowi synowi Teriasza
syna Maasiaszowego / gdy sedl z
Sedeciasem królem do Babilonu /
roku czwartego królestwa iego: a
Saraiasz byl ksiazeciem prorocstwa.
A napisal Jeremiasz wszytko zle / któ-
61 re miało przysdz na Babilon w ksie-
gach iednych: wszytkie te slowa któ-
re sa napisane przeciw Babilonowi.
62 A rzekl Jeremiasz do Saraiasza:
Gdy przydziesz do Babilonu / a wy-
jrzyss y przeczytasz wszytkie te slowa /
63 rzeczesz: PANIE / tys mowil prze-
ciw miyscu temu ze ie masz wytracic:
aby nie bylo ktoby w nim mieskal od
czlowieka az do bydlecta / y zeby bylo
64 pustkami wiecznemi. A gdy skon-
czyss czytanie tej ksiegi / przywiazesz
do niego kamic / y wrzucisz ja w po-
srod Euphratesa: A rzeczesz: Tak

abo, Bóg od-
dawca, H.

potamaniem
potaman bę-
die, H.

pokoju, abo,
Mennuchy, H.

zátopion będzie Babilon / a nie po-
wstanie od vtrapienia / które ja nań

przywiodę / y rozwalí sie. Póty slo-
wá Jeremiašowé.

ROZDZ. LII

A Nnem dwu-
dziestu y iednego
roku był Sedecy-
aš / gdy poczał
królować : a iez-
denaście lat kró-
lował w Jeruzá-

lem : a imie mátki iego Amítal córká
Jeremiašowá z Lobná. ¹ A czynil
zle przed oczymá PANskíemi / wedle
wszystkiego co był uczynil Joákim.
² Bo zápalczywość PANska była
ná Jeruzálem y ná Jude áz ie odzru-
cił od obliczá swégo : y odstapil Se-
deciaš od króla Babilonštiego. ³ A
stało sie roku dziewiatého króle-
stwa iego / w dziesiatym miesiącu /
dnia dziesiatého : przyszedł Nábuz-
chodonozor król Babilonšti / sam y
wszystko woysko iego ná Jeruzálem /
y oblegli ie / y zbudowali przeciu ie-
mu básty w okolo. ⁴ A było miásto
obleżoné / áz do iedenástého ro-
ku króla Sedeciašá. ⁵ A miesiącá
czwartého / dziewiatého dnia mie-
síčá / zaigł sie głód w mieście : y mie-
niał żywnośc lud ziemie. ⁶ A uczy-
niono dziura do miásta / a wszyscy
meżowie waleczni iego vciekli / y wy-
šli z miásta w nocy drogá bramy /
która iest między dwiema mury / a
wiedzie do sádu królewskiego (bo Chál-
deycezy oblegli byli miásto w oko-
ło) y posli drogá która wiedzie ku
pusczy. ⁷ Lecz woysko Chaldeyskie go-
niło króla : y poimáli Sedeciašá ná
pusczy / która iest v Jericho : a wszy-
scy co z nim byli vciekli od niego : ⁸ a
poimawšy króla / przywiedli go do
króla Babilonštiego do Rebláthá /
który iest w ziemi Emáth / y móvil do
niego sády. ⁹ A pościńal król Babi-
lonšti syny Sedeciašowé przed o-
czymá iego : ále y wszystkie siážete
Judzkie pozabíal w Rebláthá. ¹⁰ A
oczy Sedeciašowé wylupil / y oko-
wał go w petá / y zápirowádjil go
król Babilonšti do Babilonu / y w
sádjil go do domu wíezienia áz do
dnia smierci iego. ¹¹ A w miesiącu

piątym dziesiatého dnia miesiącá /
ten iest dziewietnasty rok Nábucho-
donozorá króla Babilonštiego : przy-
szedł Nábuzárdan hetman żołnier-
stwa / który stał przed królem Babi-
lonštim w Jeruzálem. ¹² A spalil dom
PANski / y dom królewski / y wszystkie
domy Jerozolimskie / y każdy dom
wielki spalil ogniem. ¹³ A wszystek mur
Jerozolimski wokoło rozwalilo wszy-
tko woysko Chaldeyskie / które bylo z
hetmanem. ¹⁴ V bogie zaś ludzie / y
ostaték pospólstwa / które bylo pozó-
stało w mieście / y zbiegi którzy byli
zbiegli do króla Babilonštiego / y in-
né z pospólstwa / zápirowádjil Nábuz-
árdan hetman. ¹⁵ A z vbogich ziemie
zostávil Nábuzárdan hetman woys-
ká / winiarze y oracze. ¹⁶ Slupy též
miedziane które byly w domu P A N-
skim / y podstawki / y morze miedzia-
né / które bylo w domu PANskim /
polamáli Chaldeycezy / y zábráli w-
szystke ich miedz do Babilonu. ¹⁷ A
kotły / y panewki / y gesle / y czáše / y
mozdżerzky / y wszystko naczynie mie-
dziane / którego do služby vzywano /
pobrali. ¹⁸ A wiádrá / y kádždlnice / y
konwie / y miednice / y swieczniki / y
mozdżerze / y kubki : ile zlotych / zloté /
á ile srebrnych / srebrné / zábral het-
man woyská. ¹⁹ A dwa slupy / y mo-
rze iedno / y dwánaście wolów mie-
dzianych / które byly pod podstaw-
kami / które był správil król Sáló-
mon w domu PANskim : nie bylo
wagi miedzi wšégo naczynia tego.
²⁰ A zslupów / lokci osmnáście bylo w-
zwojs slupá iednego / a smur dwuná-
ście lokiet opášował ij / a miásość zá-
sietego ná cztery pálce : a wewnątrz
dety byl. ²¹ A Capitella ná obudwu
miedziane : Capitellum iedno miáło
wzwojs piec lokiet : y siatki / y iáblká
granátowé ná koronie w kolo / wszy-
tko z miedzi. ²² Tákž y ná drugim slu-
pie / y iáblká granátowé. ²³ A bylo iá-
blek granátowych dziewiedziesiat
y pęć wšacych / a wszystkich iáblek
granátowych sto siatkami obto-
czonych. ²⁴ A wziął hetman woyská
Saráiašá káplana pírwszego / y So-

¹ Dwadzie-
ścia y ieden
rok miał,
Hebr.
Dobycie y
spalenie miá-
sta Ieruzá-
lem y głupie-
nie kościo-
lá, y poimá-
nie Sedecia-
šá króla o
którym by-
ło wysłéy
39. aby po-
kazał praw-
de y skutek
słów Bo-
żych y pro-
roctwa swo-
go, o czym
též maš 4.
król. 25. 2.
Parap. 26.
sprawdził
się mu.

⁶ chleba.

¹² Stał kro-
lowi, Hebr.

¹⁹ Tak zloté,
iáko y sre-
brné, Hebr.

²⁰ pod (nim) y
podstawki, H.

²² ná galca, H.

²³ po iednéy
stronie, H.
ná siadce
wokolo, H.

*prysionk.

25 phoniaśá káplaná wtorego: y trzech
stróżów sieni. ² A z miasta wziął
rzeszancá iednego / który był przelo-
ny nád meżmi walecznymi: y siedmi
meżów z onych co pátrzáli ná twarz
F królewstá / którzy sie w mieście nále-
żli: y pisárzá przedniejšego żołnie-
rów / który probował nowych ryc-
rów: y šesćdziesiąt meżów z ludu
ziemskiego / którzy sie náleżli w po-
26 szrodku miastá. ³ A wziął ie Nábuz-
árdan hetman woyská / y záwiódł ie
do króla Bábilonskiego do Reblá-
27 thá. ⁴ A pozábíł ie król Bábilon-
ski / y pomordował ie w Rebláthá w
ziemi Emáth: y przeniesion iest Ju-
28 dá z ziemi swoiéy. ⁵ Ten iest lud / kró-
ry przemiósł Nábuchodonozor: Ro-
ku siódme^o Żydów trzy tysiące dwu-
29 dziesiętu y trzech. ⁶ Roku osmnástego
Nábuchodonozorá / z Jeruzálem duś
30 osmset trzydziści y dwie: ⁷ Roku
dwudziestego trzeciego Nábuchoz-

donozorá / záprowódził Nábuzárdan
hetman duś Żydowskich siedm set
31 czterdziści y pięć. ⁸ A tak wszytkich
duś cztery tysiące y šesćset. ⁹ A ssta-
ło sie trzydziestego y siódmego roku
záprowódzenia Joachiná króla Ju-
dzkiego / dwunástego miesiącá / dwu-
G dziesiątego piátého dnia / miesiącá /
podniósł Ewilmerodách król Báb-
ilonski / sámegoż roku królestwa
swégo / głowę Joachiná króla Judz-
kiego / y wywiódł go z domu więzie-
32 nia. ¹⁰ y mówił z nim: ¹¹ dobřá / y postá-
wił stolicę iego nád stolicami kró-
33 lów / którzy byli ¹² po nim ¹³ w Báb-
lonie. ¹⁴ A odmienił šáry więzienia ie-
go / y iádał chléb przed nim záwždy /
34 po wszytkié dni żywotá iego. ¹⁵ A strá-
wá iego / stráwá wstáwiczna / dáwá-
na mu bylá od króla Bábilonskiego /
wstáwiona ná každý dzień / až do
dnia śmierci iego / po wszytkié dni
żywotá iego.

Król Ioa-
chin wywie-
dzion z wie-
źnienia po
śmierci Ná-
buchodono-
gorá.
wywysył.

*Iáskawie,
Hebr.

*z nim, H.

*obrok.

T H R E N Y,

to iest,

NARZEKANIA IEREMIASZA
PROROKA.

*H.

Tych słów nie
máš w Zy-
dowskim, ie-
dno w Gré-
ckam textie.

*Y sstało sie potym iáko w niewolę przy-
šedł Igráel, y Ieruzálem spustośáło, sie-
dział Ieremiaś płácząc, y lámentował
tym nárzekániém nád Ieruzálem, á gorz-
kim sercem wzdychájąc, y tkájąc mówił.

ROZDZIAŁ. I.

ALEPH.

Alto siedzi sámó
miasto ¹ pełné ludu:
sstała sie iáko wdo-
wá / páni narodów:
księżná powiátów
stála sie holdowná.

BETH. Plácząc

2 plákało w nocy / á łzy iego ná czelu-
ściách ięć: niemáš ³ ktoby ie cieszył ze
wszech miłosnitów iego / wszyscy przy-
iáciele iego wzgárdžili ie / y sstali sie
mu nieprzyiációłmi.

3 GHIMEL. Přzeniósł sie Judás
prze trapienie y prze mnoštvo niewo-

lę: mieřkał między narody / áni ná-
lázł odpoczynienia: wszyscy gonący
go poimáli ij w cieśni.

4 DALETH. Dřógi Sion plácz /
B je niemáš ⁵ ktoby šedł ná swięto vro-
czyste: wszytkié bramy iego pokázo-
né: káplani iego wzdychájący: páni
iego znedzoné / á sámá gorzkostíá
ściśniona.

5 HE. Sstali sie przeciwnicy iego
głową / nieprzyiáciele iego z bogá-
ni sá: bo PAN ⁶ mówił náń: dla
mnoštwa niepiáwosti ięć: džiátki
ięć záprowódzone w niewolę przed o-
bliczem trapiącego.

6 VAV. A odstápiłá od cóřki Si-
onstiey wszytká ozdoba ięć: Sstaly
sie ksiáżetá ięć iáko báráni nie ná-
dujący pášey: y posli bez síly przed
obliczem gonącego.

7 ZAIN. Wspomniáło Jeruzálem
ná dni wtrapienia swego / y ná přez-

*do Sienu
wiodące.

*znášil ie-
mu.

Dddd

šepstvá

C. **STEPSTWA** wšęgo kochania swę / kć-
re miało odedni dawnych / gdy wpadł
lud ięgo od reki nieprzyjacielskiej /
a nie było pomocnika: widzieli ie nie-
przyjaciele / a nasmiewali sie z Szę-
bathów ięgo.

8 **HETH.** Grzech zgrężyło Jeru-
zalem: dla tego sie "nieścąceczné"
stało: wšęscy kćrzy ie częli / wzgę-
dzieli ie: bo widzieli zelżywość ięgo:
famo też wzdychając "obróćilo sie na
zad.

9 **TETH.** Plugąstwa ięgo na "no-
gách ięgo / a nie pominiało na swóy
koniec: złożone ięst bęzo / nie mając
pocieszyćciela: obacz PANIE utra-
pienie moje / bo sie podniósł nieprzy-
jacięł.

10 **IOD.** Ręce swoje ścięgnął nie-
przyjacięł na wšętkię kochania ięgo:
bo widziało pogány / że węšli do świą-
tnice ięgo: kćrym zakazał był / żeby
nie wchodzili do kościoła twęgo.

11 **KAPH.** Wšętek lud ięgo wzdę-
chając y szukając chleba: wydali
wšętkię drogie rzeczy za iędło / na po-
silenie duše / wezrzy PANIE a o-
bacz / żem sie stało podłym.

12 **LAMED.** O wy wšęscy kćrzy i-
dziecie przez dęge / obaczcie a przy-
patrzcie sie / iesli ięst boleść iako bo-
leść moia: "bo mie iako winnice ze-
brał iako mowę / PAN w dzień gnie-
wu zapalczywości swoięy.

13 **MEM.** Z wysoka puścił "ogień
na kości moje / y wycwiczyl mie: Za-
stawił się na nogi moje / obrócił mie
na wstęcz: położył mie spustošoną
przez wšętek dzień żalostí utrapio-
ną.

14 **NVN.** Ocknęło sie ięzmo nie-
prawośći moich w rece ięgo / spłotly
sie y włożone są na ręce moje: Żem-
dlałá sił a moia: podał mie PAN w
reke / z kćręy nie bede mogł powstáć.

15 **SAMECH.** Pobral wšętkię wiel
możné PAN z pośrodku mnie: przy-
zwal przeciwko mnie częs / aby potári
"wybráne" moje: prásę deptał PAN
pánnie córce Judykćy.

16 **AIN.** Przetózia płacząc / a oko mo-
ie spuszcząc wody: bo sie oddalił o-
demnie pocieszyćcięł nawracający du-
še moje: stali sie synowie moi strá-
conymi / bo przemógł nieprzyjacięł.

17 **PHE.** Rozścięgnęło Sion rece
swę / niemáš kćoby ie cięzył: rosta-
zał PAN przeciw Jakobowi okolo
ńęgo nieprzyjacięłom ięgo: stało
sie Jeruzalem iako spługawiona
"mieszącami" między nimi.

18 **SADE.** Sprawiedliwy ięst PAN /
bom wsta ięgo do gniewu przywio-
dło. Sluchajcie proše wšęscy na-
rodowie / a obaczcie boleść moje /
pánnę moje y młodzienęcy moi popli-
w niewolę.

19 **KOPH.** Wolałom przyjacięł mo-
ich / oni mie zdrádzili: kćplani moi
y stárcy moi w mieście zginęli: bo
szukali iędła sobie / aby posilili duše
swoie.

20 **RESZ.** Obacz PANIE żem wci-
sniona / wzrusyl sie "bizuch" mój /
przetwóćilo sie serce moje we mnie
sámym / bom gorzkości ięst pełná: na
dworze miecez zabita / a domá śmierć
taką ięst.

21 **SIN.** Wšęśli że ia wzdycham / a
niemáš kćoby mie pocieszył: wšęscy
nieprzyjaciele moi wšęśli złę moje /
węselili sie żeś ty wezrył. Przywio-
dłęś dzień "pociechy" / a beda mnie
podobni.

22 **THAV.** Tłęch winidzie wšętkę
ich złę przed cie: a "zbierz ie iakos
mnie zebrał / dla wšęch nieprawośći
moich: bo mnogię wzdychania mo-
ie / y serce moje smętnę.

"pośmiewi-
ściem, H.

"dla wstydu.

"Widąc grę-
chy ięgo, ani
sie żęłóć mo-
gę, áw y
nie myślił co
go potkác
miałom.

"rece y w kć-
rych sie na-
wiscęy ko-
cháló.

"kćóra mi zę-
dał, y kćóra
mi zęgnęł
PAN, H.

"karanie.

"młodzieńce,
H.
"Krolestwu
ludzi kćóro.

"obrazdło-
ścię, H.

"myśli y w-
nęgaností.

"náz nęmo-
ny, H.

"mówi o obie-
rániu winá.

Tę Księgę nęma wšędowškim tććcie
żadného imienia / tylko Rábbinowie dali ię-
ten tytuł nęz Kinoh, to ięst / Lamenty a
Greęcy zowia bęhvor / Threny / co takżę lamen-
ty ábo nężęłania znęczy. Bo Jeremiasz pię-
węy nęż Żydowie byli w niewola Bábilonška
zábřani / y nęż Jeruzalem spustošono / oplákal
to spustošenie / y iako Rábbinowie stárzy pi-
sá ten swóy pláč opišawšy / postál przez
Baruchá do króla / aby czytać swoje przy-
słę nęsczęście nawróćili sie do Boga. Ale
król wzięwšy Księgi záraz spalil / iako piše

Jerem. 36. przeto Prorok te nęsa Księge ięscę
sęrzęy nápisal y do ludu podał. A ię oná nie
wola Bábilonška znęczyła narodu ludzię-
go niewolę / kćóra cięrpiał pod Szátánem /
dla tego te Lamenty spięwaia w kościele w
ow tydzień Męti Paná Chrystusowęy /
przez kćóra ięstęny z tęy niewolęy wybáwie-
ni. Nápisane są te Lamenty tym porzákciem
iako obiećádło Żydowšké idzie / kćóre téż zá-
kázdym wierszem kćádzie. A w trzecim Roz-
dziale / iędná literá trzy wiersze zámyka.

ROZDZ. II.

ALEPH.

Alko odkrył mro-
kiem zapalczywości
swęy PAN córke Si-
on / zrzucił z nieba
na ziemię sławę Iz-
rael / a nie wspo-
mniał na podnożek
nóg swoich w dzień zapalczywości
swoięy.

BETH. Zrzucił PAN / a nie zfol-
gował / wszystko piękne Jakobowe :
zepsował w zapalczywości swęy zam-
ki córki Judyty / y obalił na ziemię :
splugawił królestwo y księżetá ięy.

GHIMEL. Złamał w gniewie za-
palczywości swęy każdy róg Izrae-
lów : odwrócił na zad prawice swo-
ie / od oblicza nieprzyiaciela : y zapalił
w Jakobie iako ogień płomienia po-
żerającego wokóło.

DALETH. Wyciągnął łut swóy
iako nieprzyaciół / zmocnił prawice
swą iako sprzeciwnik : y pobił wszy-
tko co było pięknego na wywyższenie
w namiocie córki Sion / wysłał iako
ogień rozgniewanie swoje.

HE. Stał się PAN iako nieprzy-
aciół : zrzucił Izrael / zrzucił wszy-
tkie mury : rozwałił zamki iego / y na-
mnożył w córki Judyty "wniożonę
go y wniożoną.

VAV. Rozwałił iako ogród na-
miot swóy / skąził przybytek swóy / przy-
wiódł w zapamiętanie PAN na Si-
on wroczyste swięto y Szabbát : y
na posmiech y na rozgniewanie za-
palczywości swęy króla y kapłaná.

ZAIN. Odrzucił PAN oltarz
swóy / przeklął swiętynice swoje : po-
dał w ręce nieprzyiacielskie mury więz-
iego : wołali w domu PANskim iako
w dzień wroczysty.

HETH. Wmógł PAN rozwalić
mur córki Sion / wyciągnął "snu-
r swóy / y nie odwrócił ręki swęy od gu-
bienia : y płakało przedmurze / y mur
spółem rozwałon jest.

THETH. Zapadły w ziemię bra-
my iego / zatraćili y połamał zawory
iego / y króla ięy / y księżetá ięo mie-
dzy pogány : niemáš zakonu / a pro-
rocy ięo nie náleżli "widzenia od

PANA.

IOD. Siedli na ziemi / vmilkli
stárcy córki Sion : posypáli popio-
łem głowy swę / przepasáli się włosie-
nicami / zwiesili do ziemi głowy
swę panny Jeruzálem.

KAPH. Wstały od płaczu oczy
moie / strwożyły się wnetrza moie :
wylała się na ziemię wątroba moia /
dla stárcia córki ludu mego : gdy
wstawáło dítěcie y sęacy na vlicách
miásta.

LAMED. Mátkóm swým mó-
wily : Gdzie jest psenica y wino :
gdy mdełi iako zrániemi na vlicách
miejskich : gdy wypuszczáły dusze swę
na łonie mátek swych.

MEM. Komu cie przyrównam :
ábo komu cie przypodobam córko
Jeruzolimská : z kim cie porównam /
y pociesze cie pámmo córko Sion : bo
wielkie jest iako morze struszenie two-
ie / któż cie złeczy :

NVN. Prorocy twoi widzieli to-
bie fałsz y głupstwo / a nie odkrywáli
nieprawości twoięy / "aby cie do po-
kuty przywiedli : Lecz wpátrowáli to-
bie proroctwá fałszywe y wygnania.

SAMECH. Bláskáli nád tobą
rekomá wszytscy miáitacy dróga / swi-
stáli y chwiali głowę swojá nád cór-
ką Jeruzolimską / mówiąc : Onóž
to jest miásto "doskonáley piękno-
ści / weselé wszytkięy ziemi :

PHE. Otworzyli na cie wstá swę
wszytscy nieprzyiaciele twoi / swiśtáli
y zgrzytáli zębomá / y mówili : Po-
żjemy / oto jest ten dzień : któregośmy
czekali : náleżliśmy / y wyżreliśmy.

AIN. Uczynił PAN co był wmy-
ślił / spełnił mowę swą / któż był ro-
skazał ode dni dawnych : zepsował a
nie sfolgował / y wweśelił nád tobą
nieprzyiaciela / y wywyszył róg sprze-
ciwników twoich.

SADE. Wołáło serce ich do PA-
NA na murzech córki Sion / wypuść
iako potok łzy we dnie y w noc : nie
daway odpoczynienia sobie / a niech
się nie vspákaia zřenica oka twęgo.

KOPH. Wstań / chwał w noc na
początku strazy : wyslij iako wodę ser-
ce twe przed obliczem PANSKIM :
podnies tu niemu ręce twoie dla du-
še dítěatę twych / które omdlały od

*Od nawys-
szego szóstia
do óstátiego
wpadku.
*zacnął zřá-
elkę, L.
*swiętę, nieg,
ábo, wyro-
cznice.

*przybytki,
ábo, miejská-
nia, H.

*mocy y silę.
*nie dáie po-
mocy przeciw
nieprzyjacie-
lowi.

*wszelkie ko-
chanie oka,
H.

*placzu y smu-
tku, H.

*kościół.

*iako prze-
kłada odrzu-
cił.

*Jeruzálem.
*puszczacy.
*bábitá ábo,
wał przed
murem.

*wstáło pro-
roczwo dla
grzechów.

*aby wrócił
płon rwy,
H.

*októrym mo-
wiono wie-
niec piskny,
H.

*hucz, ábo,
krzyż, H.

20 głodu na rogu wszech wlic.
RES. Wyczerzy PANIE / á obacz
kogós tak obiał iako winnice: á wiec
beda iesc niewiasty plod swoy / dzieci
C malé na piedzi: á wiec ma bydz za-
bit w swietyni PANstiey kaplan y
prorok?

21 SIN. Leżeli na ziemi na wlicy
dziecie y starzec: panny moje y mło-
dzieńcy moi poległi od mieczá: pobiz-

les w dzien zapalczywosci twoiey /
pomordowales á nie smilowales
sie.

22 THAV. Pyszawales iako na
dzien wroczysty / ktorzyby nie strá-
sili ze wszad / á nie bylo w dzien
zapalczywosci PANstiey / ktoby w-
szedł á zostal: ktorem ia wychowalo
wzywilo / nieprzyziacieli moi wynisz-
czyli ie.

14 Vpátro wali tobie Proroctwa. J Proroctwa
w Lacinistim tu zowie Assumptiones, to iest/
nábierania/co z tad wrostlo/iz slowo Zydow/
stie new Massa, to iest/onus, abo ciešar / (któ-
rym též intenciem zowie proroctwa/iako masz
Jerem. 23.) wzięte iest od slowa takze Z-
dowskiego/które znaczy / nabierac ábo pod-
nosić: z tadze Grecy przelożyli λημνα / po

lacinie Assumptio, to iest/ nabieranie/ ábo též
Elevatio, to iest podnoszenie. Aquila przelo-
zył aqua pondus, to iest/ ciešar. Ze slowa
wszystkie znača Proroctwo. A iz nabieranie/
takze y podnoszenie / znaczy rzecz te która iá-
ko bżemie nabieramy y nosimy/dla tegóž
takze též znača Proroctwo.

ROZDZIAŁ III.

ALEPH.

Am maż wi-
dzacy wbostwo
moie / w rózdze
zagniewania ie-
go.

ALEPH. Za-
prowadził mie y
zawiódł do ciemności / á nie do swia-
tłości.

3 ALEPH. Tylko sie na mnie obro-
cił / y obraca teče swa przez wszytek
dzien.

4 BETH. Stára wezmił skórę mo-
ie / y ciało moie / polamał kości moie.

5 BETH. Obudował około mnie /
y ogarnął mie żółcią y pracz.

6 BETH. W ciemnościach posadził
mnie / iako umarłé wieczné.

7 GHIMEL. Obudował przeciw-
ko mnie żebych nie wyszedł: obciążyl
okorwy moie.

8 GHIMEL. Ale y gdy wołać be-
de y prosić / odrzucił modlitwę moie.

9 GHIMEL. Zagroził drógi mo-
ie kamieniem kwadratowym / ścięż-
ki moie wyrócił.

10 DALETH. Stał mi sie niedz-
wiedziem zasádzonym lwem na stry-
tych miejscách.

11 DALETH. Szczężki moie wy-
wrócił y polamał mie / wezmił mie
spustoszoną.

12 DALETH. Wyciągnął luk swoy /
y postawił mie iako cel strzale.

13 HE. Wyszczelil w nérki moie /
córki sądata swégo.

14 HE. Stałem sie nasmiérwiskiem
wszytkiemu ludowi memu / pieśnią
ich przez wszytek dzien.

15 HE. Napelnil mie gorzkościami /
opoit mie piołynem.

16 VAV. X polamał do iednego ze-
by moie / nákarmił mie popiołem.

17 VAV. X odepchnoná iest od
pokoiu dusá moia / zapomniatem
dobrá.

18 VAV. X rzekłem: "Zginál ko-
niec mój / y nádziecie moia od PANá.

19 ZAIN. Wspomni ná wbostwo /
y ná przestępstwa moie / ná piołyn
y ná żółć.

20 ZAIN. Pamięcia pomniec be-
de / y " wshnie we mnie dusá moia.

21 ZAIN. To wspominając w ser-
cu moim / dla tegó nádziecie miec bede.

22 HETH. Miłosierdzia PANstie
żesiny nie zniszczyli: bo nie wstaly li-
kości iego.

23 HETH. " Nowé ráno / wielka
iest " wiara twoia.

24 HETH. Działem moim PAN /
rzekłá dusá moia: dla tego " nań cze-
kac " bede.

25 TETH. Dobry iest PAN nádzie-
te mającym w nim / dusy szuka-
cý go.

26 TETH. Dobrze iest czekać z mi-
lczaniem zbawienia " Bożego".

27 TETH. Dobrze iest meżowi / gdy
nosi iarzmo od młodości swoiey.

28 IOD. Siedzie sam á milczec be-

*strzaly, Hebr.

*dziarstwem
ábo, kámy
czkány, H.
*skrył mi
prochem, H.

*Zginłamoc
moia, H.

*ná wtrapi-
nie, H.
*ná płacz
mój, H.

*kóre y sie,
H.

*co zaránie
" nowe mi-
lserdzie co
dnieu.

*ábo, praw-
da, H.
*w nim wstá,
Hebr.

*PANSKIE
GO, H.

Smokowie,
H. G.
Lama, iest be
stia podobna
smokowi.

ludu mégo okrutna / iáko strus ná
puszcz.

4 DALETH. Przyszedł iezys^{us} s^{an} c^{ho} do podniebienia iego / dla vpr^ognienia dzieci prosiły chleb^a / á nie było ktoby im w^ołamał.

HE. Którzy iadali rostkosnie/ po-
gineli po drogach/ Którzy sie wycho-
wali w sárłacie/ obłąpiáli łayná.

6 VAV. A sstała sie wieksza nies-
prawosc ciotki ludu mego nizli grzech
Sodomy / ktora wywroccona jest w
ocemgnięciu; a nie wzietly iey rece.

7 ZAIN. Bielszy nad śnieg Dłaza-
B reikowie ię / iasnieyszy nad mleko / ru-
mienszy niżli stare kości stonowé /
pieknieyszy niżli sáfir.

8 HETH. Szczęśliwo nad wszelkie
oblizze ich / y nie poznano ich na wli-
cach : przysłała stórą ich do kości :
wysłała y stała sie iako drewno.

9 THETH. Lepiej było pobitym
od mieczá / niżli pozabitym od gło
du : bo ci wywieśli / strawieni dla
niepłodności ziemi.

10 IOD. Rece niewiast lutościwych
wzięły dzieci swe: były im pokar-
mem w struszeniu córki ludu mego.

II KAPH. Wykonat PAN pope-
dlivosti swoje/ wylat gniew zapal-
czywosci swey/ y zapalil ogien na Si-
oni y pozatal fundamenty iey.

12 LAMED. Tlie wierzylki królowie
ziemscy / y wszyscy obywatele świata /
że był miał wniósć nieprzyjaciół y
sprzeciwnik przez bramy Jeruzalemi.

13 MEM. Dla grzechów proroków
iego/ y dla nieprawości Kaptanów ie-
C go/ Króży wysławiali w posrzedku ie-

go Król sprawiedliwych.

14 NVN. Błędzili ślepi po wlicach/
pomazali sie krwią/ "a gdy niemogli
trzymali sie za ściany swoje".

15 SAMECH. Odstąpcie nieczy-
ści/ wolali na nie: występycie/ idźcie
przez/ nie dotykajcie się: "bo się swa-
rzyli"/ y wzruszeni mówili między na-
rody: Nie przyjdą więcej mieszkac
między nami.

16 PHE. Oblicze PANskie oddzieli-
ło ie/ nie przyda aby weyjrzał ná nie :
oblicza Káptanów nie rostrydzili sie/
áni sie slitowali nád stárymi.

AIN. Gdysmy iescze stali/ wstąty
oczy nasze/ na pomoc nasze próżna/
gdysmy sie oglądali pilnie na naród
który zbawić niemogli.

18
D SADE. Slizály sie nogi nášé po
dródze vlic nášých/ przybliżył sie ko-
niec náš : wypełniły sie dni nášé/ bo
przyśedł koniec náš.

19 KOPH. Prędzy byli goniący nas
niż orłowie powietrzeni : po górach
gonili nas / w puszczy zasadkę czynili
na nas.

20 RES. Duch vst nášych Chrystus
PAN' poyman iest w grzechách ná
šych Któremuśmy mówili: W cieniu
twoim: żyć będziemy między narody.

21 SIN. Ráduy sie á weseł sie cóřko
Edom/która mieřkař w ziemi Ğus:
do ciebie teř przyđie Ğielich/ wpiieř
sie/ y obnařona bedřiesz.

22 THAV. Skonczyła sie nieprá-
wość twoja cónko Sion / nie przyda
wiecey aby cie zaprowadził: náwie-
dził niepráwość twoja cónko Edom /
odkrył grzechy twoje.

„Sie ſie nicht
 nre mögt do-
 t knoß Bat
 ich, H.

*bo zmázaní
byli. H.

H.

„pomóżaniec
PANSKI, H.
w sieciach
ieh. H.

*Z niebesspie-
gelnstern.

to iéſt, z-
gwałcił:

MODLITWA
IEREMIASZA PROROKA.
ROZDZIAŁ V.

1
A Spomni PA-
NIE co sie nam
przydalo: wey-
rzy a obacz zelzy-
wość nasze. Dzie-
dzictwo nasze o-
bróciło sie do cu-
3 dzych / domy nasze
do obcych. ' Si-
rotami zostaliśmy
4 nasze iako wdowy. ' Wode nasze pi-

5 lismy za pieniądze: dwa nasze za
 6 pieniądze kupowaliśmy. † Za syje
 7 nasze gnano nas / spracowanym nie
 B dano odpoczynku. † Egypci oddali-
 8 smy rękę y Asyrianom / żebyśmy sie
 9 natędzi chleba. † Oycowie nasi
 10 zgrzeszyli á niemáš ich: á myśmy nie-
 11 prawości ich nosili. † Niewolnicy
 C panowali nad nami: nie był ktoby
 12 z ręk ich wykupił. † W duszach ná-
 13 szych przynosiliśmy sobie chleba /
 14 przed mieczem w puszczy. † Skorá ná-
 15 śa iáko piec wygorzáta od gwałtu
 16 głodu. † Niewiasty ná Sion † poniży-
 17 le / y panny w mieściech Judyckich.

*Młodzieńce
na męście pu-
brali, H.*

*Pod pieśni
swoich, H.*

*Abo, spłóła
koronę glo-
wy.*

12 'Książetá ręká są powieszané / nie
13 wstydziłi sie oblicza stárców. 'Mło-
dzieńców ná psote vzywáli : á pá-
14 choletá pode dwoy legli. 'Stárcy z
biam vstáli : młodzieńcy z tancá
15 spiéwających. 'Vstáto wesele sercá
nášego : odmienił sie w žalobe ta-
16 niec náš. 'Spádi wieniec głowy.
nášey : biádá nam zejmy zgrzesyli.
17 'Dla tego sstáto sie smetné serce ná-
šé / dla tego zácimily sie oczy nášé.

18 'Dla góry Sion / że zginetá / listki cho-
D dziły po niéy. 'Aly PANIE ná wieki
19 trwác bedziesz / stolicá twojá do ná-
20 rodu y narodu. 'Czemu nas ná wie-
ki zápominasz : opuszczasz nas ná dlu-
21 gosć dni? 'Náwróc nas PANIE
ku sobie / á náwrócimy sie : odnow
22 dni nášé iáko z piérwu. 'Ale odrzu-
cájąc odrzuciłes nas / rozgniewales
sie ná nas bázgo.

** przez wsty-
skie rocznie,
Hebr.*

PROROCTWO BARVCHOWE.

ROZDZIAŁ I.

TŁE slo-
wá ksiąg
które ná-
pisał Bá-
ruch syn
Nerie / sy-
ná Máas-
siašowéj /
syná Se-

deciašowégo / syná Sedei / syná Zel-
ciašowégo w Bábilonie : ' roku pią-
tego / siódmego dnia miesiącá / ná-
ten czas gdy Cháldeyčycy dobyli Je-
ruzálem / y spalili ie ogniem. ' A czy-
tał Báruch słowá tych ksiąg do v-
śsu Jechoniašá / syná Joákimowéj /
króla Judžkiego / y do vśsu wszytkie-
go ludu przychodzącego do ksiąg. ' A
do vśsu możnych synów królewskich /
y do vśsu stáršych / y do vśsu ludu od
namniejszego aż do nawietšego tych
wszytkich / którzy mieszkáli w Bábilo-
nie náđ rzeká Sodi. ' Którzy slyšac
plákáli / y pościli / y modlili sie przed
oczymá PANA. ' A zebáli pieniądze
wedle tego iáko káždého reká prze-
móc moglá : y posłáli do Jeruzálem
do Joákima syná Zelciašá / syná Sá-
lom / káplaná / y do káplánów / y do
wszytkiego ludu / którzy sie z nim na-
dował w Jeruzálem : ' gdy był wziął
do siebie naczynia kóściolá PANA-
škiego / które były z kóściolá zábrané /
aby ie odniósł do ziemie Judžkiej /

dziesiątego dnia miesiącá Siwán /
naczynia srebrné / które był sprawił
Sedeciaš syn Jozyašów król Judž-
ki / ' potym iáko Nabuchodonozor
król Bábilonški poimał był Jecho-
niašá / y książetá / y wszytkie możné /
y lud ziemie z Jeruzálem / y zápromá-
dził ie powiązané do Bábilonu. ' A
rzekli : Orosmy posłáli do was pie-
niądze / zá które nákupcie cátopale-
nia y kádzidlá / ' á naczynicie mánny /
y ofiaruycie zá grzech w oltarzá Pá-
ná Boga nášego : ' á módlcie sie zá
zdrowie Nabuchodonozorá króla Báb-
ilonškiego / y zá zdrowie Báltházará
syná iego / ' aby były dni ich iáko dni
niebieškie ná ziemi : ' á izby nam dał
Pan moc / á oświecił oczy nášé / aby-
chmy żyli pod cieniem Nabuchodo-
nozorá króla Bábilonškiego / y pod
cieniem Báltházará syná iego / y slu-
żyli im ná wiele dni / y nálešli łáskę
przed oczymá ich. ' A zá nas sámých
modlcie sie do Pána Boga nášego :
bo ciechmy zgrzesyli Pánu Bogu ná-
šemu / y nieieš odwrócona zapálczy-
wość iego od nas aż do dnia tego.
' Czytáycie též té księgi / które smy po-
słáli do was / aby czytáné były w ko-
ściele Pánškim / w dzień woczysty / y
w dzień sposobny : ' y rzeczenie : Pá-
nu Bogu nášemu sprawiedliwość / á
nam záfrošydzenie twarzý nášey : iá-
ko iest ten dzień wszytkiemu Judžie /
y mieszkájącym w Jeruzálem : ' kró-
lóm nášym / y książetóm nášym / y

** á wczynie
obietá, G.*

** To iest, aby
táko długo ży-
li, poki stawa
niebá náđ
ziemiá.*

** Niszy 2. 66*

*Báruch ná-
pisał księgi
które czy-
tał przed Je-
choniašem
y ludem.*

** Wł. w vśsy,
ábo, przed v-
śsymá Jecho-
niašá, Hebr.
Táko y ni-
szy.*

*Fosyláta
księgi y pie-
niądze do
Jeruzálem
aby sie zá-
nie modlos-
no.*

Dan. 9. a 56

abyśmy sie
sprawowali
według przy-
kazania tegoabyśmy sie
sobie wazyli
nie słuchac
G.

17 Káplanóm nášym / y prorokóm ná-
šym / y oycóm nášym. ¹ Zgrzeszyli-
śmy przed Pánem Bogiem nášym / a
nie wierzyliśmy / nie vsátac w nim :
18 ² y nie byliśmy mu poddani / aniśmy
słuchali głosu Pána Boga nášego /
19 ³ abyśmy chodzili w przykazaniach ie-
go / które nam podał. ⁴ Ode dnia któ-
régo wywiódł oycę nášę z ziemie E-
gyptstkiey / aż do dnia tego byliśmy
niewiereni Pánu Bogu nášemu : ⁵ a
rozprošeni odstąpili chmy / abyśmy
20 nie słuchali głosu iego. ⁶ A ielo sie

Tego proroka ácz żydzi terrázniejszy w
księgách swych nie mają / y heretycy dżisiey-
scy / liczy ie ksiąg swietych wyrzucá : w
sákie kościół powszechny / y stárzy Doktoro-
wie / á ná imie s. Cyprián / S. Hilarius, Cyril-
lus, Clemens Alexandrinus, s. Ambroży / The-
odorerus, Eusebius, y Concilium Tridentskie

nas wiele złego / y przeklectwa które
Pan naznaczył przez Mojżesá sluge
swego : który wywiódł oycę nášę z zie-
mie Egypstkiey / aby nam dał ziemie
opływającą mlekiem y miodem : iá-
21 ⁷ ko dnia dżisieyšego. ⁸ A nie słuchali-
śmy głosu PANA Boga nášego we
dlug wszystkich słów proroków / które
22 ⁹ posyłał do nas. ¹⁰ A odesłaliśmy káždy
zá v myšlem serca swego złego / robic
Bogóm cudzym / czyniac złości przed
oczymá Pána Boga nášego.

Deut. 28.
b 11.

z nimi / między inné księgi swiete y té policzá-
ia. A inni te pod imieniem Jeremiašowym /
przeto przywodzi / iá Baruch był pišarzem y
wczmem Jeremiašowym / iáko iest rzecz iáśna
z Rozdz. 36. Jeremiašá proroká. A dla tego
księgi Baruchowe / mieli zá częšcie Jeremia-
šá proroká.

ROZDZIAŁ II.

Wyznawá-
ia ze słu-
šnie zágrze-
chy sá ska-
rani.Deut. 28.
f 53.krolestwam
które, G.niásemi, á
niewyżsemi,
Hebr.wysšley 1.
a 15.

1 **A** czego v-
twierdził P A N
Bóg náš słowo
swé / które mówił
do nas / y do se-
dżiów nášych /
któzy sádzili J-
zraelá / y do królów nášych / y do ksiá-
żat nášych / y do wšégo Jzraelá / y
2 ¹ Judy : aby przywiódł P A N ná nas
wielkie nedze / które sie pod niebem
nie dżiały / iákie sie oštáły w Jeruzá-
lem / ² wedle tych które opisáne sá w
zakonie Mojżesowym : ³ że człowiek
iádl ciáło syná swego / y ciáło córki
swoiey. ⁴ A dał ie pod moc wšytkich
królów / którzy sá okolo nas / ná po-
hámbienie / y ná spustošenie po wšy-
tkich narodziech / między ktorými nas
P A N rozegnał. ⁵ A oštálismy sie ná
spodku / á nie ná wierzchu : ižesmy
zgrzeszyli P A N V Bogu nášemu / nie
6 ⁶ słuchając głosu iego. ⁷ P A N V Bo-
go nášemu sprawiedliwość : á nam
y oycóm nášym záwštydzenie twarzy /
7 ⁸ iáko iest ten dżień. ⁹ Bo P A N wyrzeł
ná nas to wšytko złé które przysło ná
8 ⁹ nas : ¹⁰ á nie blagáliśmy oblicza P A-
N A Boga nášego / żeby sie byl ná-
wrócił káždy z nas od swych drog
9 ¹¹ bázro złych. ¹² A czul P A N we złym / y
przywiódł ie ná nas : bo iest spráwie-
dliwy P A N we wšytkich wczynkách

10 ¹³ swoich / które nam rozkazał : ¹⁴ y nie
słuchálišmy głosu iego / żebyśmy cho-
dżili w rozkazaniach P A N skich / któ-
11 ¹⁵ ré dał przed oczymá nášemi. ¹⁶ A te-
raz P A N I E Boże Jzraelski / którys
C ¹⁷ wywiódł lud twóy z ziemie Egyp-
stkiey / možná reka / y w cudách / y dżi-
wách / y w mocy twey wielkiey / y wy-
nióšłym rámieniu / y wczyniles sobie
12 ¹⁸ imie / iáko iest ten dżień. ¹⁹ Zgrzeszyli-
śmy / czyniliśmy niežbožnie / nie sprá-
wiedliwiešmy sie obchodzili / P A N I E
Boże náš / we wšech ²⁰ spráwiedliwo-
ściách twoich. ²¹ Niechże sie odwró-
ci gniew twóy od nas : boć nas málo
zostało między narodami / gódžies nas
14 ²² rozprošyl. ²³ Wysłuchay P A N I E pro-
šby nášé y modlitwy nášé / á wywiedź
nas dla siebie : á day nam náležé lá-
ške przed obliczem tych którzy nas ²⁴ zá-
prowádzili : ²⁵ aby poznála wšelka
ziemia / ižes ty iest P A N Bóg náš /
16 ²⁶ á iž imie twóie wzywáne iest nád J-
zraelem y nád rodem iego. ²⁷ Weyžrzy
ná nas P A N I E z domu swietego
twego / y náklón vchá twego / á wy-
17 ²⁸ słuchay nas. ²⁹ Otwórz oczy twe / á o-
bacz / żeć nie vmárli / którzy sá w pie-
D ³⁰ kle / ktorých duch iest odiet z wnetrz-
ności ich / oddádžą częšć y v spráwie-
18 ³¹ dliwienie P A N V : ³² ále dušá / która
smutná iest dla wielkości złé / á cho-
dži strzywiona y zemdlona / y oczy v-
stawájące / á dušá lákngca oddáie
chwale / y spráwiedliwość tobie P A-

Deut. 9.
d 15.sá dżičh ábo
práwách, G.zoyczyžnéy
wyprowá-
džili, G.Deut. 26.
d 15.
Isai. 63. d 15.Isai. 64. c 9.
Psal. 113. d 17.

tobie, Hebr.

19 NV. ¹ Bo nie wedle sprawiedliwości
oyców naszych my wysławiamy modli
two / y prosimy miłosierdzia przed o
bliczem twoim PANIE Boże nasz :
20 ² ale iżes na nas spuścił gniew y zapál
czywość twoie / iakos mówil w rece
21 slug twoich proroków / rzekac : ³ Tak
mówi P A N : ⁴ Tachylcie ramię wa
sę / y syie wasze / a robcie królowi B a
bylonstiemu : a bedzicie siedzieć w
ziemi ktoram dał oycóm waszym.
22 ⁵ Lecz iesli nie wsluchacie głosu PA
N A Boga wasz / abyście robili kró
lowi Babilonstiemu / wstanie wasze y
czynie z miast Judzkich / y z zewnatrz
23 Jeruzalem / y odcymie od was glos
radości / y glos wesela / y glos oblu
bienców y oblubienice : a wsytká zje
mia bedzie bez śladu mieszkańcy
w niej : ⁶ A nie wsluchali głosu two
go / aby byli robili królowi Babilon
stiemu : y utwierdziłes słowa twe /
któres opowiadał w reku slug twoich
proroków / aby były przeniesione ko
ści królów naszych / y kości oyców na
szych z miejsca swego : ⁷ a oto wyrzu
cone są na gorącość słoneczną / y na
mroźnochy : y pomarli w nacieższych
bolesciach / w głodzie / y przez miecz / y
w wygnaniu. ⁸ A uczyniles kościół
w którym wzywano imienia twego /
26 ⁹ iako ten dzień : dla nieprawości do
mu Izraelstiego / y domu Judzkiego.

27 ¹⁰ A uczyniles znami / PANIE Boże
nasz / wedlug wszelkiej dobroci twej /
y wedlug całego miłosierdzia two
go / onego wielkiego : ¹¹ iakos mówił
w rece Moysesza slugi twej / w dzień
któregos mu zakon twój napisać ro
29 ¹² kazał przed syny Izraelstimi / ¹³ mō
wisc : ¹⁴ Jesli głosu mego słuchac nie
bedzicie / to wielkie mnostwo ludu
obróci sie w namnięsę między naro
30 ¹⁵ dy / do ktorych ia ie rozprosze : bo wiem
iz mie lud słuchac nie bedzie : bo iest
lud zatwardzialego karku. y ¹⁶ nawró
ca sie do serca swego / w ziemi poimá
31 ¹⁷ nia swego : ¹⁸ y poznaja zem ia iest
G PAN Bóg ich / y dam im serce / y wy
32 ¹⁹ rozumieja / y wszy / y wsluchaja. ²⁰ A
beda mie chwalic w ziemi poimania
swego / y beda pamietac na imie mo
33 ²¹ ie. ²² A odwróca sie od grzbietu swego
twardego / y od zlosliwosci swoich :
bo wspomnija na droge oyców swych
ktorzy grzeszyli przeciwko mnie. ²³ A
34 ²⁴ wróce ie do ziemi ktoram przysięgl
oycóm ich / Abrahámowi / Izákowi /
y Jakobowi / y beda iey panowac : y
35 ²⁵ rozmnoze ie / y nie vbedzie ich / y po
stanowie z nimi inne przymierze wiec
czne / abych im byl Bogiem / a oni
mnie beda ludem : a nie rusze wiecéy
ludu mego / synów Izraelstich z zje
mie ktoram im dał.

¹Leu. 26.
b 14.
Deut. 28.
b 15.

²vznáš.
Hebr.

³na spráwy.

Obietnica o
wybawie
niu z niewo
li, y o przy
mierzu wiec
cznym.

⁴Alfimy nie,
6.

⁵To iest, iá
w nie zepsz
wany.

ROZDZIAŁ III.

1 **A** Teraz PANIE
wsechmocny
Boże Izraelsti
2 ¹ duszá w wciśku
y duch utrapio
ny wola do cie
bie : Wysłuchay
3 PANIE / a smiluy sie / bos iest Bóg
miłosierny / a zlituy sie nad nami :
4 ² bos my zgrzeszyli przed tobą. ³ Abo
wiem ty siedzisz na wieki / a my zgi
niemy wiecznie : ⁴ Panie wsechmo
gacy / Boże Izraelów / słuchay teraz
modlitwy umarłych Izrael / y synów
ich / ktorzy grzeszyli przed tobą / a nie
słuchali głosu Pana Boga swego / y
5 ⁵ przylnelo do nas złé. ⁶ Nie pamietay
na nieprawości oyców naszych / ale
pomme na reke twoie / y na imie two

6 czasu tego. ⁷ Bos ty iest Pan Bóg
nasz / a ciebie Panie wysławiac bez
dziemy : ⁸ Bos dla tego dał boiażni
twoie w serce nasze / y abychmy wy
wali imienia twego / y chwálili cie w
poimaniu naszym : bo sie nawracamy
od nieprawości oyców naszych / któ
8 ⁹ rzy zgrzeszyli przed tobą. ¹⁰ A oto my
iestesmy dzisia w poimaniu naszym /
którymes nas rozprosył / tu vragá
niu / y tu zlorzeczeniu / y tu grzecho
wi / wedle wszytkich nieprawości oy
9 ¹¹ ców naszych / ktorzy odstapili od cie
bie Panie Boże nasz. ¹² Słuchay I
zraelu przykazania żywota / przymy
10 ¹³ w wszy abys wiedzial mądrości. ¹⁴ Co
to iest Izraelu jes iest w ziemi nie
11 ¹⁵ przyacielskiej : ¹⁶ Stárzales sie w cu
dzej ziemi / splugawiles sie umarły
ni : policzones iest między te ktorzy
12 ¹⁷ zstepuja do piekła. ¹⁸ Opuściles

¹y pod tí
skimi podá
tki, G.

Vpomme
nie do słu
chania slo
wá Bożego.

Modlitwa
o miłosier
dzie do Pa
n Boga.

13 żróbto mądrości. ¹ Bo byś był cho-
 14 dził w diódze Bożey / mieszkalbyś
 był w pokoju wiecznym. ² Wzję sie
 tedy iest mądrość / gdzie iest moc /
 tedy iest rozumienie : abyś zaraz wie-
 15 dział gdzie iest przedłużenie żywota /
 16 y życie / gdzie iest światłość oczu / y
 17 pokój. ³ Kto nalażł mieysce iey : ⁴ abo
 kto wszedł do skarbów iey : ⁵ Gdzie
 są księżetá narodów / y którzy pánuią
 17 nad zwierzęty które są na ziemi : ⁶ któ-
 18 rzy grąta ptaki powietrznemi. ⁷ któ-
 rzy skarbá srebro y złoto / w których
 ludzie wfaia / ⁸ a niemáś końca naby-
 wania ich. ⁹ którzy robią srebro / ¹⁰ a
 skarbá sie / ¹¹ a niemáś należenia
 19 spraw ich. ¹² Wyraceni są y stąpili
 do piekła / ¹³ a inni na mieysce ich pow-
 20 stáli : ¹⁴ **M**łodzieńcy widzieli świat-
 21 łość / y mieszkali na ziemi / ¹⁵ ale nie poz-
 nali drogi wmiętności / ¹⁶ ani żrozu-
 mieli ścięzek iey / ¹⁷ ani synowie ich przy-
 22 ieli iey / ¹⁸ od oblicza ich oddaliła sie :
¹⁹ nie słychano iey w ziemi Chaná-
 23 neystkiej / ²⁰ ani iey widziáno w Theman.
²¹ Synowie też Agár / ²² którzy szukaia
 mądrości która z ziemi iest / ²³ kupcy
 24 Merhy y Themán / ²⁴ y baykowie / y
 szukaiazy roztropności y rozumienia :
 a drogi mądrości nie widzieli / ²⁵ ani
 24 pamiętali ścięzek iey. ²⁶ O Izraelu iá-
 ko wielki iest dom Boży / y niezmier-

25 né mieysce osiadłości iego. ²⁷ Wiel-
 kie iest / ²⁸ a nie má końca : wysokié y
 26 niezmierné. ²⁹ Tam byli obzynomwie
 oni sławni / ³⁰ którzy byli od początku/
 wzrostu wielkiego / ³¹ wmięgcy wojne.
 27 ³² Nie tych Pan obiał : ³³ ani náleżli dró-
 28 gi wmiętności / ³⁴ przetoż pogineli. ³⁵ A
 ponieważ nie mieli mądrości / ³⁶ pogi-
 29 neli dla swej nieroztropności. ³⁷ Kto
 30 wstąpił do niebá / ³⁸ a dostał iey / y wy-
 wiódł iá zobłoków : ³⁹ Kto sie prze-
 wiódł przez morze a nálażł iá : y przy-
 31 niósł iá nad złoto wyborne. ⁴⁰ Nie
 32 máś ktoby mógł wiedzieć drogi iey /
 33 ani ktoby wysukał ścięzek iey : ⁴¹ ale
 który wseytko wie / ⁴² zna iá / y znalazł iá
 roztropnościá swoia : ⁴³ który ziemié
 34 zgotował na wieczny czas / y nápeł-
 35 nił iá bydlety / y czworonogiemi :
 33 ⁴⁴ który wypuszcza światłość / ⁴⁵ a idzie :
 y przyzwala iey / ⁴⁶ a posłuszną mu iest ze-
 34 dzeniem. ⁴⁷ A gwiazdy dały swiá-
 35 łość na strażách swoich / y rado-
 36 wały sie : ⁴⁸ zawołano ich / y rzekli :
 Owośmy : y świecily mu z radością /
 36 kto ie stworzył. ⁴⁹ Tenci iest Bóg náš /
 y nie będzie poczytan iny przeciw ie-
 37 mu. ⁵⁰ Ten wynalazł wseytkę drogę w-
 37 miętności / y podał iá Jakobowi
 38 słudze swemu / ⁵¹ Izraelowi miłemu
 swemu. ⁵² Potym na ziemi był wi-
 dzian / y z ludźmi obcował.

mieszkania,
G.Zalecenie
mądrości.Christus
mądrość
nášá Bóg
y człowieka żaden ich
sprawozrozu-
mieć nie mo-
że.Bóg Izrael-
ski stał sie
człowiekiem.

36 Tenci iest Bóg náš] Tu iásnie mówi
 prorok o Bogu Izraelkim / który dawsy za-
 kon żydom na gorze Syná / potym na ziemi
 stał sie widzianym / y mieszkał między ludź-
 mi. Jakoż sie stał widzianym : ¹ uienacze-
 tedno stáwšy sie człowiekiem widzianym / y
 między ludźmi iáko człowiek prawdziwy
 mieszkając. ² Ták to wykládá Cyprian. lib.
 2. Contra Iudęos c. 3. Ambros. lib. 1. de fide
 c. 2. Chrysost. Homil. quod Christus sit Deus.

Euseb. lib. 6. de Demonstrat. c. 19. August. 18.
 de Ciuit. c. 33. y inšy. ³ Ták to niemájac here-
 ticy co odpowiedzieć wola przeciw Póśció-
 łowi z żydami przedstawiać / z którymi sie tego
 proroka świętego zaprzeli. ⁴ A toć pewny znák
 iest prawdy Chrześciańskiej / ⁵ kiedy przeciw-
 ko niej herezy nie mogą / ⁶ tedno znowi-
 7 wšy sie z żydami głównymi Chrystusa nie-
 8 przyjącioly pisano święte odzucia.

ROZDZ. III.

A Księgi przy-
 kazania Bożego /
 y zakon który iest
 na wieki : rosyfey
 którzy ji trzymá-
 1 iá / przyda do ży-
 wota : ² a którzy ii
 opuścili / ³ do śmierci. ⁴ Tawróc sie
 2 Jakobie a wymi sie go / ⁵ chodź droga
 przyiáśności iego / ⁶ przeciw swiatłu
 3 iego. ⁷ Nie oddaway ⁸ chwały two-

4 iey drugiemu / y godności twej naro-
 5 dowi cudzemu. ⁶ Błogosławieniśmy
 Izraelu : ⁷ iż co sie Bogu podoba /
 nam iest wiadomo. ⁸ Bądź lepszey
 5 myśli ludu Boży / ⁹ pamiętay Izrael.
 6 ¹⁰ Zaprzędanisćie poganóm / ¹¹ nie ná zá-
 gubienie : ¹² ale dla tego iżescie w gnie-
 7 wie rozgniewáli Boga / ¹³ dla tegoście
 7 podani sprzeciwnikóm. ¹⁴ Bóście roz-
 8 drażnili teę który was stworzył / ¹⁵ Bo-
 gá wiecznego / ¹⁶ ofiaruiac czartóm / ¹⁷ a
 nie Bogu. ¹⁸ Bóście zapomnieli Bo-
 gá który was chował / y zasnuciliście

Nápomina
Żydy. w nie-
woli będą-
ce / aby sie
ku Bogu ná-
wrócili.

sławy.

mámte

9 mamkę wásę Jeruzalem. ^o Bo wi-
działa gniew od Boga przychodzący
na was / y mówiła: ^o Słuchajcie po-
graniczni Sion / bo wielki sinetek
10 Bóg przywiódł na mnie. ^o Bom wi-
działa poymanie ludu mego / synów
moich / y córek / które na nie przywiódł
11 wieczny. ^o Bom wychowała ie z
radością: ^o ale ie utraciła z żalem y
12 z płaczem: ^o Niech się mi nie radu-
ie nademną wdowę / y opuszczają:
młodzy mi opuszcili dla grzechów
13 synów moich / iż wystąpili od zakonu
Bożego. ^o A nie znali sprawiedliwo-
ści jego / ani chodzili drogami przy-
kazania Bożego / ani ścieżkami pra-
14 wy jego z sprawiedliwością chodzie-
li. ^o Niechże przyjdą pograniczni Si-
on / ^o a niech wspominają poymanie
synów y córek moich / które wieczny
15 na nie przywiódł. ^o Bo przywiódł na
nie naród zdaleka / naród zły / y innę
język: ^o Którzy się nie wstydzili star-
16 cą / ani się smilowali nad dziatkami / y
wyziedli namilśe wdowę / ^o a iedyną
17 ^o córek osiročili. ^o Alia co wam pomoc
może? ^o Bo który na was przywiódł
18 złe ten was wyrwie z grzęt nieprzyjaciół
wáśych. ^o Idźcie dziatki / idźcie: bo
19 ciem ia sama została. ^o Zdzielam z sie-
bie śiate pokoiu / ^o a oblokłam na sie
20 wór modlitwy / y bede wołać do Pa-
ni / ^o wyśłesz za dni moich. ^o Bądźcie le-
21 pszy myśli synowie / wołajcie do Pa-
ni / ^o a wyrwie was z ręki kłószat
22 nieprzyjacielskich. ^o Bom ianądziecie
miała w wiecznym o zbawieniu wá-
śym: y pokłalo mi wesele od świe-
tego dla miłosierdzia / które na was
23 przyjdzie od wiecznego zbawiciela ná-
szego. ^o Bom was wypuszcila z ja-
łości y z płaczem: ^o ale mi was Pan
24 zaszpie przywróci z weselem y z rado-
ścią na wieki. ^o Bo iako widział y sa-

E siady Sion poymanie wásę od Bo-
ga / ^o tak wyjrza ^o a wrychle wybawienie
wásę od Boga / ^o które wam przyjdzie
z wielką czcią y zacnością wieczną.
25 ^o Dziatki / ^o cierpliwie znoscie gniew
który na was przyszedł: ^o bo cie nie-
przyjaciół twój prześladował / ^o ale w-
rychle oglądaś zginienie jego: y w-
26 stapiś na karki jego. ^o Kochanko-
wie moi chodzili po drogach przy-
krych: ^o bo zagnani są / iako trzoda od
27 nieprzyjaciół rozchwycona. ^o Bądź-
cież lepszy myśli synowie / ^o a wołajcie
do Pana: ^o bo będzie pamiętać na
was ten który was zaprowadził:
28 ^o Bo iako był smysł wáś / ^o żebyście błę-
dzili od Boga: ^o dziesięć kroć tyle za-
śie nawróciwszy się szukać go będzie-
29 cie. ^o Bo który na was złe przywiódł /
F ten wam zaś przywiedzie wesele wie-
czne ze zbawieniem wáśym. ^o Bądź-
30 że lepszy myśli o Jeruzalem / ^o bo cie
wspomina ten który cie mianował.
31 ^o Szkodnicy pogina / ^o którzy cie trapi-
li: ^o a którzy się wesełili z wypadku twé-
32 go / ^o starani będą. ^o Miasta / ^o którym
służyli synowie twoi / będą pokarane /
33 y które zabrało syny twoie. ^o Bo iako
się wesełilo z wypadku twégo / y rado-
walo z przygody twoiej: ^o tak za-
smucone będzie z spustoszenia swégo.
34 ^o Będzie odcięte wesele mnożtwoie
go / ^o a radowanie jego żalem będzie.
35 ^o Bo ogień przyjdzie na nie od wie-
G cznego na długie dni / ^o a czarci w nim
36 mieścić będą przez długi czas. ^o O-
beczższy się Jeruzalem ku Wschodu
słońca / ^o a obacz wesele które przycho-
37 dzi od Boga. ^o Bo oto synowie twoi
idą / ^o które wypuszcilo rozprośone / i-
dą zebrani od Wschodu aż do Zachodu
na słowo świętego / wesełąc się
ku chwale Bogu.

^o Abo, odkreś-
tegoś ná-
zwan
^o Abo, nędzi-
cy, G.

duyati-
pawo

Jeruzalem
cieśy syny
swoie.
^o pokim żywa

Wzyna
do wesele
Jeruzalem
dla nawro-
cenia ludu,
a pod
figura ko-
ściół Chri-
stusów.

ROZDZIAŁ V.

Wlecz się Je-
ruzalem z śiaty ja-
łoby y utrapienia
twego ^o a oblecz się
pięknością y pot-
ciwością chwały
onę wieczną / ^o któ-
2 rą masz od Boga. ^o Oblecze cie Bóg

3 w dwoiakie śiaty sprawiedliwości y
włożyć na głowę koronę chwały
wiecznej. ^o Bo okaże Bóg iasność
swą na tobie każdemu który pod nie-
4 bem jest. ^o Abowiem Bóg będzie cie
B nazywał imieniem na wieki: ^o Poko-
iem sprawiedliwości / y chwala po-
5 bożności. ^o Powstań Jeruzalem / ^o a
stań na miejscu wysokim / y ^o poyżrzy
ku Wschodu słońca / ^o a obacz syny swe

^o wys. 4. 336.

6 **C** żebrané od wschodu słońca aż do zachodu słowem świętego / weselące się z pamiątki Bożey. ⁷ Bo od ciebie wysli pieśń gnani od nieprzyjaciół. ⁸ A PAN przyprowadzi ie do ciebie przyniesione ze ciał jako syny królestwa. ⁹ Bo postanowił Bóg zniżyć każdą górę wysoką / y stały wieczmieterwaigce / a doliny napelnić na

8 wyrównanie ziemie : żeby Izrael siedl ⁹ pilnie tu chwale Bożey. ¹⁰ A założył cieniem y lasy / y wosklicie dzewo wdzięczne Izraela z rozkazania Bożego. ¹¹ Bo przyprowadzi Bóg Izraela z weselem światłości mając staty swego / z miłosierdziem y sprawiedliwością / która jest z niego.

*do Pałacu
bieszczania.*

R O Z D Z. VI.

A ¹ **W**ypis listu który posłał Jeremi- ² asz do tych / które poymawszy mia- ³ no zagnać do Babilonu od króla Babilonstiego / abj ⁴ im opowiedział wedle tego jako mu od Boga rozkazano. Dla grzechów kró- ⁵ remisście przed Bogiem grzeszyli / be- ⁶ dzieciecie zawiędzieni więziami do Babilonu od Nabuchodonozora króla ⁷ Babilonstiego. ⁸ Gdy tedy wnidziecie do Babilonu / będziecie tam przez ⁹ wiele lat / y przez czasy długie / aż do siedmiu pokolenia : potym wywode- ¹⁰ was z tamtąd w pokoiu. ¹¹ A teraz wy- ¹² życzcie w Babilonie / że bogi złote / y ¹³ srebrne / y kamienné / y dzierwiane / no- ¹⁴ ście będą na ramię / pokazując postrach poganom. ¹⁵ Patrzącie tedy / ¹⁶ abyście y wy nie sstali sie podobni ¹⁷ sprawom obcym / y bali sie / y strach ¹⁸ was ział dla nich. ¹⁹ Gdy tedy wyżrzy- ²⁰ cie tłum z tylu y z przodku klaniający ²¹ sie / mówcie w sercach waszych : To- ²² bie P A N I E klaniać sie potrzeba. ²³ ²⁴ Bo Anioł mój z wami jest : a sam ²⁵ bede szukał dusz waszych. ²⁶ Abowiem ²⁷ ieżył onych polerowany od rzemieślni- ²⁸ ków : sami też pozłoceni y posrebrze- ²⁹ ni są fałszywi / a mówić nie mogą. ³⁰ A ³¹ jako pannie która sie wybierze kocha : ³² tak wziąwszy złoto uczynili. ³³ Mając ³⁴ iscie korony złote na swych głowach ³⁵ bogowie ich : zjadł kródną kaptani ³⁶ od nich złoto y srebro / a wydała ie sa- ³⁷ mi na sie. ³⁸ Dawają też z niego wse- ³⁹ tecznicom / y nierządnicę przybierają : ⁴⁰ y zasz wzięwszy ie od nierządnic wbie- ⁴¹ raia bogi swoje. ⁴² A ci nie są wolni ⁴³ ode rdze y od mółu. ⁴⁴ A przybrawszy ie ⁴⁵ w sate śarlatową / ocieraia twarzą

B ¹ ich od prochu domowego / którego ² dosyć jest między nimi. ³ A ma scep- ⁴ trum jako czlowiek / jako sędzia krá- ⁵ ny / który grzeszacego przeciw iemu ⁶ nie zabija. ⁷ Trzyma też miecz w ręce / ⁸ y siekiera / a sam siebie od woyny y od ⁹ zbóyców nie wyzwala. ¹⁰ Zjadł wam ¹¹ niech wiadomo będzie / żeć nie są bo- ¹² gami. ¹³ A przetoż nie bójcie sie ich. ¹⁴ Bo jako czlowieczę naczynie złuczo- ¹⁵ né / niepożytecznym sie sstaje / tacy ¹⁶ są y bogowie ich. ¹⁷ gdy ie postawia w ¹⁸ domu / oczy ich pełne są prochu z nóg ¹⁹ wchodzących. ²⁰ A jako komu który ²¹ król obraził ode drzwi zastępieno : ²² abo jako umarłego do grobu przynie- ²³ sionego : tak wpadną ofiarownicy ²⁴ drzwi zamkami y kłótkami / aby ich ²⁵ zlodzieie nie odzierali. ²⁶ Zapalają ²⁷ im lampy / a iscie wiele z których za- ²⁸ ney widzieć nie mogą : a są jako bal- ²⁹ ki w domu. ³⁰ A serca ich powiadaia ³¹ że liżą węże / którzy są z ziemi / gdy ie ³² gryzą y sate ich a nie pocuia. ³³ Czar- ³⁴ ne sie sstawia sáty ich od dymu ³⁵ który w domu bywa. ³⁶ Nad ciałem ³⁷ ich y nad głową ich lataia sowy / ia- ³⁸ skółki / y pracy też / także y kółki. ³⁹ Zjad- ⁴⁰ wieźcie iż nie są bogowie. ⁴¹ A prze- ⁴² toż sie ich nie lekaycie. ⁴³ Złoto też które ⁴⁴ mają / na pozor jest : iesli kto rdze nie ⁴⁵ otrze / nie będą sie isknąć : bo nie czu- ⁴⁶ li gdy ie odléwano. ⁴⁷ Za wosklicie pie- ⁴⁸ niądze kupione są / w których tchu ⁴⁹ niemają. ⁵⁰ Bez nóg noszą ie na ramię- ⁵¹ nych : pokazując nieczemność swą ⁵² ludzjom. ⁵³ Niech będą zawstydzeni / y ⁵⁴ ci którzy im służą. ⁵⁵ Przetoż iesli wpa- ⁵⁶ dną na ziemi / same przez sie nie w- ⁵⁷ staia : ani iesli go kto prosto postá- ⁵⁸ wi / sam przez sie nie wstanie : ale ia- ⁵⁹ ko martwym dary ich przed nimi po- ⁶⁰ łozą. ⁶¹ Ofiary ich / ofiarownicy ich ⁶² przedawia / y źle ie obracaia : także y ⁶³ żony ich obrawia / ani chorému ani

berło, laska.

Nápomina
Zydy w Bábilonie, aby
sie strzegli
Bálwo-
chwalstwa,
pokazując
nieczem-
ność bál-
wánów.

Iśa. 44. b 10.

*który będzie
bronił, G.*

28 żebrakowi z nich nie wdzielaia: ^Wo-
 29 fiar ich dotykaia sie poloznice y mie-
 30 siecznice. ^A tak ztad/ wiedzac ze nie
 sa bogami/ nie bocyie sie ich. ^Wo-
 skadze ie zowia bogami? ^Iz niewia-
 sty klada przed bogi srebrne y zloty y
 31 dzewiane: a w domach ich siedza
 ofiarownicy mairc rozdarte fiary/ a
 32 głowy y brode ogolona/ ktorych glo-
 wy nie przykryte. ^y rycza wolaiac
 33 przeciw bogom swoim iako na wiecz-
 34 rzy umarlęgo. ^Szaty ich zeymuia ka-
 plani/ a przyoblacza zony y syny swo-
 35 ie. ^Ani iesli co zlego sie im a stanie od
 kogo/ ani iesli co dobrego/ beda mo-
 gli oddac: ani moga uczynic króla/
 36 ani zlozyc. ^Takze ani moga dac bo-
 gactwo/ ani zlego oddac. ^Iesli im kro-
 37 slub slubi a nie spelni/ y tego sie nie-
 38 zpominai. ^Czlowieka od smierci
 nie wybawia/ ani slabszego od moc-
 39 nieyszego nie wyrwua. ^Czlowieku
 40 slepemu wzroku nieprzywacaa/ z po-
 41 trzeby czlowieka nie wybawia. ^Tie
 beda miec litosci nad wdowa/ ani sie
 42 rotom dobrze uczynia. ^Kamieniom
 z góry podobni sa bogowie ich drze-
 43 wiani y kamienni y zloci y srebrni. ^A
 ktorzy ie chwala/ zawstydzeni beda.
 44 ^Jakoz tedy ma kto rozumiec/ abo
 45 mówic/ ze oni sa bogami? ^gdyz ie-
 46 sce y sami Chaldecyzy nie czu-
 47 ich: ktorzy slyszac niemego ze mówic
 48 nie moze/ ofiaruia ie Belowi/ prosz-
 49 ac od niego morwy: ^Jakoby mogli czuc
 50 ktorzy sie nie ruszai: y sami gdy zro-
 51 zumieia opuszczai ie: bo syny im
 52 maia sami bogowie ich. ^A niewia-
 53 sty opasane powiazaniami/ siedza na dzo-
 54 gach/ palac pestki oliwne. ^A gdy
 55 ktora z nich/ przyciagniona od kogo
 56 mimo idacego/ lezala z nim/ tedy sa
 57 siadce swe przygania/ ze oney nie
 58 miano za godna iako one/ a iz sie po-
 59 woz iey nie przewal. ^A wszystkie rze-
 60 czy ktore sie okolo nich dzieia fale-
 61 sne sa. ^Jakoz ma kto rozumiec abo mó-
 62 wic/ ze to sa bogowie? ^A rzemie-
 63 slnicy y zlotnicy zrobili ie/ nic innego nie
 64 beda iedno to czym ie chcieli miec ofi-
 65 arownicy. ^Sami też rzemie-
 66 slnicy ktorzy ie czynia/ nie sa dluz cze-
 67 sni. ^Jezeli tedy moga rzeczy od nich uczy-
 68 nione/ bydz bogami? ^A zostawili rze-
 69 czy faleczne y sromota potomkom. ^Wo
 70 gdy przydzie na nie wojna y zle-

71 mysla ofiarownicy z soba gdzieby sie
 72 skryli z nimi. ^Jakoz tedy maia ro-
 73 zumiec ze sa bogami/ ktorzy sie ani od
 74 wojny wybawia/ ani ze zlego wyr-
 75 waia? ^Wo gdyz sa dzewiane/ po-
 76 zlocone y postrebzone/ potym poznai-
 77 ia wszyscy narodowie/ y królowie ze
 78 sa falszywe: ktore iawno iest ze nie
 79 sa bogami/ ale robota rakt ludz-
 80 kich/ a zadney sprawy Bozey z nimi
 81 niemaa. ^Skad tedy wiadomo iest
 82 ze nie sa Bogami/ ale dziekami rakt
 83 ludzkich/ y zadney Bozkiej sprawy w
 84 nich niemaa: króla krainie nie daia/
 85 ani dzdza ludzom dadza. ^Sadu
 86 też nie rozsada/ ani krain od krzywdy
 87 wybawia: a iz nie niemoga iako wró-
 88 ny miedzy niebem y ziemia. ^Wo gdy
 89 ogien wpadnie w dom bogow drze-
 90 wianych/ srebrnych/ y zlotych/ ofiaro-
 91 wnicy ich wcieka y wyda/ ale oni ia-
 92 ko balci wposredku zgoraa. ^Królo-
 93 wi też y wojnie sie nie sprzeciwia. ^Ja-
 94 koz tedy ma kto mniemac y przyac ze
 95 bogami sa? ^Tie obronia sie od zlo-
 96 dzieiow/ ani od zbóycow bogowie
 97 drzewiani/ y kamienni y pozloceni/
 98 y postrebzeni. ^Którym zloto y sre-
 99 bro y fiata/ ci ktorzy mocneyssy sa/ o-
 100 deyma/ y odesda/ ani sobie rady da-
 101 dza. ^A przetoz lepiey iest bydz kró-
 102 lem/ który moc swa pokazue: abo na-
 103 czyniem wdomu pozytecznym/ w któ-
 104 rym sie chelpic bedzie który ie ma:
 105 abo drzewiami wdomu/ ktore strze-
 106 ga tego co w nim iest/ nizli bogami
 107 falszywymi. ^Slonce/ y księżyc/ y
 108 gwiazdy/ beda iasnymi y wystanemi
 109 ku pozytku/ poslusne sa. ^Takze y
 110 blystawica/ gdy sie okaze/ znaczna
 111 iest/ toz też y wiatr/ po kazdey krainie
 112 wieie. ^A oblaki/ którym gdy Bóg
 113 rosta/ po wsemu swiatu przecho-
 114 dzic/ czynia co im rozkazano. ^O-
 115 gien też spuszczoney zwierzechu/ aby
 116 spalil gory y lasy/ czyni co mu rozka-
 117 zano. ^A ci ani kstaktem/ ani mocą/
 118 iednemu z tych podobne nie sa. ^Prze-
 119 toz niema zadent mniemac/ ani mo-
 120 wic/ ze oni sa bogami: gdyz ani sa
 121 du sadzic nie moga/ ani zadney rze-
 122 czy ludzom uczynic. ^A tak wiedzac
 123 zenie sa bogami/ niebocyie sie ich. ^Wo
 124 ani beda zlorzezyc królom/ ani
 125 dobrozczecyc. ^Tie okazui też na-

*abo orzaby.

*rzemie-
slni-
cy, G.

66 rodom znaków na niebie / ani świe-
 67 cić będą jako słońce / ani oświecać ta-
 68 ko księżyc. ⁷⁰ Zwierzeta są lepsze niż o-
 69 ni / które mogą więcej pod przykry-
 cie / y pomoc sobie. ⁷¹ Żadnym tedy
 sposobem nie jest nam wiadomo /
 żeby byli bogami : przetoż sie ich nie-
 bójcie. ⁷² Bo iako wogrodzie ogórko-
 wym strąsydło nie nie strzeże : tak są
 ich bogowie drzewiami / y srebrni / y
 pozłoceni. Tymże sposobem y w o-

grodzie / oset biały / na którym wpełti
 ptak siada. Także bogowie ich drze-
 wiani / y pozłoceni / y posrebrzeni / po-
 dobni są umarłemu wrzuconemu do
 ciemności. ⁷³ Słarkatu y z czerwonej
 farby które na nich butwieją / pozna-
 cie że nie są bogami. Sami też nako-
 niec zgryzieni bywają / y będą hańba
 w krainie. ⁷⁴ Lepszy jest człowiek sprá-
 wiedliwy / który nie ma białwanów : bo
 daleki będzie od pohąnbienia.

3. Król. 6. 7.
 Exo. 25.

3 Wygrzyście w Babilonie, że Bogi złote, y sre-
 brne, y kamienné, y drzewiane nośie będą.]
 Co tu y na inszych miejscach w piśmie świę-
 tym prorocy mówią przeciw białwanom po-
 ganskim / to Żeretycy na obrazy nasze Chre-
 ściąskie / z wielkim wraganiem obracają. Co
 jest ślusznie czynią / może każdy latwie tę
 prawdy ich doznąć. Naprzód bowiem wielka
 sie w tym niemnielność ich pokazuje / iż oni
 czytając pismo nie mogą sie tego nauczyć / ta-
 ka jest różność między obrazem / y białwanem :
 gdyż pismo święte obrazów dozwala / ale biał-
 wanów zakazuje : y Prorocy nie przeciw obra-
 zom nie mówią tylko przeciw białwanom. Te-
 goż dowieść możemy / iż Prorocy widzieli
 w Kościele Salomonowym obrazy Cherubi-
 mów złote / y inszych Aniołów obrazy po Ko-
 ściele były / a przeciw Prorocy nie przeciw tym
 obrazom nie mówili / ani ich Białwanami wá-
 li : toć dobry znak / że obrazy mieć w Kościele
 godzi sie a białwanami nie są / ponieważ ich
 tak pismo ś. nie zowie. Skądże tedy to Żere-
 tykom przyszło / iż obrazy białwanami zowią
 gdyż tego w piśmie ś. niemają ? Jeśli rzeka iż
 dla tego że także są srebrne / złote / kamienné
 y drzewiane / iako y białwany Pogańskie : Te-
 dy sie im odpowiedzieć może / iż też oni Cher-
 ubimowie w Kościele Salomonowym były
 ze złota y srebra / a przeciw nie były białwana-
 mi : a tak nie wyszły obrazy które są złote /
 albo srebrne / albo drzewiane są białwanami.
 Ale podobno Żeretycy nie tak z niemnielno-
 ścią / iako podobno z wpony / y złości to mó-
 wia / bo wiedzą oni zwyczaj naszego / iż o-
 brażów żadnych za bogi nie chwalimy / a prze-
 cie śmiele w tym Kościele Bóży potwarzają.
 Potwarz jest kiedy mówią iż obrazy nasze bo-
 gami zowią / a iesteż wiejsza kiedy twierdzą
 iż obrazy za Bogi mamy y chwalimy / to mō-

wie potwarz jest / bo takżeż nauki nigdy w Ko-
 ściele Bózym nie były / ani też wycytali.
 Bo my nie dla czego inszego obrazów mamy /
 tylko dla czego w Kościele Salomono-
 wym były / tak y u nas są. A jest sie mo-
 dlmy przed obrazami / tedy sie też przed ony-
 mi Cherubimami y przed skrynią Bożą mo-
 dlo / a przeciw ani Cherubim ani skrynią
 nie była dla tego Bogiem. A choć do niekto-
 rych obrazów więcej ludzie Chreściąnscy
 nabożeństwo mają / dzie sie to iż Pan Bóg
 przy niektórych obrazach więcej cudá czyni / y
 ludzi wysłuchują / y ciejszy / y malowane są
 od ludzi świętych iako od ś. Łukasza y Niko-
 dema y inszych. A wszak y do onych Cherubi-
 mów y do skrynie chodzono ze wszystkich
 Żydostwa / a wtedy nie dla tego miano ie za
 Bogi. Tymże tedy są różne obrazy nasze od
 białwanów Pogańskich / y są różne / i Poga-
 nie onym Białwanom swoim bóstwo y chwa-
 le Bogu własną przypisywali : iako mój Izá.
 40. y 46. a toć jest własne białwochwaliwo :
 A dla te często Prorocy wołali na Pogańy iż
 w onych białwanach reka ludzka uczynio-
 nych / nie było Bóstwa żadnego / ani żadney
 Bóstwy mocy / y tak o nich mówi Apostoł ś.
 w Dziej. 19. v. 26. Nie są Bogowie / którzy re-
 komá bywają uczynione. Naszym lepać obra-
 zom / chwaly samemu Bogu powinnéy nie
 wyrządzamy / ani ich za Bogi mamy ani ch-
 walimy / iako sie tuż powiedziało : przetoż nie
 są białwanami. A tak słowa te Proroctwa kró-
 reimi wołają przeciw białwanom / żadnym o-
 byczajom nie służą naszym obrazom. Czemż
 tedy Żeretycy tak bardzo wrzesza przeciw o-
 brażom ? Nie może być insha przyczyna / ie-
 dno że nie mogą Kościoła Bóżego prawdą
 przekonać / muszą takimi potwarzami nara-
 bić. Czytaj też Exod. 20. v. 4.

PROCTWO EZECHIELOWE.

ROZDZIAŁ I.

Sstało
sie trzy-
dziestego
roku / w
czwar-
tym / pią-
tego dnia
miesiąca /
gdym był

w pośrodku poimanych nąd rzekę
Chorab / otworzyły sie niebiosy / y wi-
działem widzenia Bożę. ¹ Piątego
dnia miesiąca / ten jest rok piąty prze-
prowadzenia króla Joachina / ² sta-
ło sie słowo PANskie do Ezechiela sy-
na Buzi kapłana w ziemi Chaldey-
skiej / nąd rzekę Chobar : y ³ stała sie
tám nąd nim reka PANska. ⁴ A wi-
działem á oto wiatr wichru przycho-
dził od północy : y obłok wielki / y o-
gień ⁵ mieścający / á jasność okolo nie-
go : á z pośrodku iego iako ⁶ kształt
mosiądzu / to jest / z pośrodku ognia :
⁷ á w pośrodku iego podobieństwo
czterech zwierząt : á ta osoba ich :
podobieństwo człowieka w nich.
⁸ Czwooro oblicze w iednego / á cztery
skrzydła w iednego. ⁹ Nogę ich nogę
prostą / á stopę nogę ich iako stopę
nogi człowieka / á ¹⁰ istiótkę iako pozor
miedzi rozpalonej : ¹¹ A rece człowie-
cze pod skrzydłami / po czterech stro-
nach : á oblicza y skrzydła po czte-
rech stronach miały. ¹² A skrzydła ich
złączone były iednego z drugim. ¹³ nie
wracały sie / gdy chodziły / ále każde
przed obliczem swoim ¹⁴ chodziło. ¹⁵ A
podobieństwo twarzy ich : ¹⁶ twarz
człowiecza / y twarz lwa po prawi-
cy tego czwojga : á twarz wołowa
po lewicy tego czwojga : á twarz or-
łowa ¹⁷ na wierzchu tego czwojga.
¹⁸ Twarzy ich / skrzydła ich rozciągnio-
ne ¹⁹ zwierchu : ²⁰ dwie skrzydła każdego
złączały sie / á ²¹ dwie zakrywały ciała
ich : ²² á każde z nich przed obliczem
swoim ²³ chodziło : ²⁴ dotąd duch ²⁵ pedził :

¹⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰ ¹⁰⁰¹ ¹⁰⁰² ¹⁰⁰³ ¹⁰⁰⁴ ¹⁰⁰⁵ ¹⁰⁰⁶ ¹⁰⁰⁷ ¹⁰⁰⁸ ¹⁰⁰⁹ ¹⁰¹⁰ ¹⁰¹¹ ¹⁰¹² ¹⁰¹³ ¹⁰¹⁴ ¹⁰¹⁵ ¹⁰¹⁶ ¹⁰¹⁷ ¹⁰¹⁸ ¹⁰¹⁹ ¹⁰²⁰ ¹⁰²¹ ¹⁰²² ¹⁰²³ ¹⁰²⁴ ¹⁰²⁵ ¹⁰²⁶ ¹⁰²⁷ ¹⁰²⁸ ¹⁰²⁹ ¹⁰³⁰ ¹⁰³¹ ¹⁰³² ¹⁰³³ ¹⁰³⁴ ¹⁰³⁵ ¹⁰³⁶ ¹⁰³⁷ ¹⁰³⁸ ¹⁰³⁹ ¹⁰⁴⁰ ¹⁰⁴¹ ¹⁰⁴² ¹⁰⁴³ ¹⁰⁴⁴ ¹⁰⁴⁵ ¹⁰⁴⁶ ¹⁰⁴⁷ ¹⁰⁴⁸ ¹⁰⁴⁹ ¹⁰⁵⁰ ¹⁰⁵¹ ¹⁰⁵² ¹⁰⁵³ ¹⁰⁵⁴ ¹⁰⁵⁵ ¹⁰⁵⁶ ¹⁰⁵⁷ ¹⁰⁵⁸ ¹⁰⁵⁹ ¹⁰⁶⁰ ¹⁰⁶¹ ¹⁰⁶² ¹⁰⁶³ ¹⁰⁶⁴ ¹⁰⁶⁵ ¹⁰⁶⁶ ¹⁰⁶⁷ ¹⁰⁶⁸ ¹⁰⁶⁹ ¹⁰⁷⁰ ¹⁰⁷¹ ¹⁰⁷² ¹⁰⁷³ ¹⁰⁷⁴ ¹⁰⁷⁵ ¹⁰⁷⁶ ¹⁰⁷⁷ ¹⁰⁷⁸ ¹⁰⁷⁹ ¹⁰⁸⁰ ¹⁰⁸¹ ¹⁰⁸² ¹⁰⁸³ ¹⁰⁸⁴ ¹⁰⁸⁵ ¹⁰⁸⁶ ¹⁰⁸⁷ ¹⁰⁸⁸ ¹⁰⁸⁹ ¹⁰⁹⁰ ¹⁰⁹¹ ¹⁰⁹² ¹⁰⁹³ ¹⁰⁹⁴ ¹⁰⁹⁵ ¹⁰⁹⁶ ¹⁰⁹⁷ ¹⁰⁹⁸ ¹⁰⁹⁹ ¹¹⁰⁰ ¹¹⁰¹ ¹¹⁰² ¹¹⁰³ ¹¹⁰⁴ ¹¹⁰⁵ ¹¹⁰⁶ ¹¹⁰⁷ ¹¹⁰⁸ ¹¹⁰⁹ ¹¹¹⁰ ¹¹¹¹ ¹¹¹² ¹¹¹³ ¹¹¹⁴ ¹¹¹⁵ ¹¹¹⁶ ¹¹¹⁷ ¹¹¹⁸ ¹¹¹⁹ ¹¹²⁰ ¹¹²¹ ¹¹²² ¹¹²³ ¹¹²⁴ ¹¹²⁵ ¹¹²⁶ ¹¹²⁷ ¹¹²⁸ ¹¹²⁹ ¹¹³⁰ ¹¹³¹ ¹¹³² ¹¹³³ ¹¹³⁴ ¹¹³⁵ ¹¹³⁶ ¹¹³⁷ ¹¹³⁸ ¹¹³⁹ ¹¹⁴⁰ ¹¹⁴¹ ¹¹⁴² ¹¹⁴³ ¹¹⁴⁴ ¹¹⁴⁵ ¹¹⁴⁶ ¹¹⁴⁷ ¹¹⁴⁸ ¹¹⁴⁹ ¹¹⁵⁰ ¹¹⁵¹ ¹¹⁵² ¹¹⁵³ ¹¹⁵⁴ ¹¹⁵⁵ ¹¹⁵⁶ ¹¹⁵⁷ ¹¹⁵⁸ ¹¹⁵⁹ ¹¹⁶⁰ ¹¹⁶¹ ¹¹⁶² ¹¹⁶³ ¹¹⁶⁴ ¹¹⁶⁵ ¹¹⁶⁶ ¹¹⁶⁷ ¹¹⁶⁸ ¹¹⁶⁹ ¹¹⁷⁰ ¹¹⁷¹ ¹¹⁷² ¹¹⁷³ ¹¹⁷⁴ ¹¹⁷⁵ ¹¹⁷⁶ ¹¹⁷⁷ ¹¹⁷⁸ ¹¹⁷⁹ ¹¹⁸⁰ ¹¹⁸¹ ¹¹⁸² ¹¹⁸³ ¹¹⁸⁴ ¹¹⁸⁵ ¹¹⁸⁶ ¹¹⁸⁷ ¹¹⁸⁸ ¹¹⁸⁹ ¹¹⁹⁰ ¹¹⁹¹ ¹¹⁹² ¹¹⁹³ ¹¹⁹⁴ ¹¹⁹⁵ ¹¹⁹⁶ ¹¹⁹⁷ ¹¹⁹⁸ ¹¹⁹⁹ ¹²⁰⁰ ¹²⁰¹ ¹²⁰² ¹²⁰³ ¹²⁰⁴ ¹²⁰⁵ ¹²⁰⁶ ¹²⁰⁷ ¹²⁰⁸ ¹²⁰⁹ ¹²¹⁰ ¹²¹¹ ¹²¹² ¹²¹³ ¹²¹⁴ ¹²¹⁵ ¹²¹⁶ ¹²¹⁷ ¹²¹⁸ ¹²¹⁹ ¹²²⁰ ¹²²¹ ¹²²² ¹²²³ ¹²²⁴ ¹²²⁵ ¹²²⁶ ¹²²⁷ ¹²²⁸ ¹²²⁹ ¹²³⁰ ¹²³¹ ¹²³² ¹²³³ ¹²³⁴ ¹²³⁵ ¹²³⁶ ¹²³⁷ ¹²³⁸ ¹²³⁹ ¹²⁴⁰ ¹²⁴¹ ¹²⁴² ¹²⁴³ ¹²⁴⁴ ¹²⁴⁵ ¹²⁴⁶ ¹²⁴⁷ ¹²⁴⁸ ¹²⁴⁹ ¹²⁵⁰ ¹²⁵¹ ¹²⁵² ¹²⁵³ ¹²⁵⁴ ¹²

27 pozór kamienia świątyni / podobieństwo
swoje stolicy: a na podobieństwo stoli-
ce / podobieństwo iako osoba człowie-
cza na mię. I widziałem iako kształt
mościadzu / iako widzenie ognia we
wnętrznego w około: od bioder jego

28 y wyszedł / a od bioder jego aż na dół
widziałem iako kształt ognia błyszcza-
cego w około. Iako widzenie tecz-
gdy byra na obłoku w dzień dżdżu /
takie było widzenie błasku w około.

Ezechiel prorok / z Joachinem królem w-
ziety był w niewola do Babilonu / y tamże
prorokował Żydom / pospół z nim w nie-
wolę bedącym. Trzydziestego roku żywota
sweego / a piątego od zaprowadzenia poczał
prorokować / niemal tegoż czasu w Chaldejs-
kiej ziemi / którego Jeremiaś w Judzie ży-
wił prorokował: kapłanem też był iako y Je-
remiasz. Opisał widzenia swoje / grzechy
Żydowskiego ludu / klęskę y zniszczenie mia-
sta Jerozolimę: a pod tą figurą postawił
niekościół po wszystkim świecie przez pana
Chrystusa. Lecz początek y koniec ksiąg ie-
go / jest ku wyrozumieniu bardzo trudny / dla
wykładu widzenia dziwnego y rozmaitego /
temuż niebą pokazywanego.

4 Iako kształt mościadzu. I Słowo Żydo-
wskie Chasid, Ezechiel przełożyli na Electrum,
co znaczy mościad. Imi to zowią
Dursynem / wśakże Electrum właśnie znaczy
krusiec który ze złota y srebra bywa miesza-
ny / tak iż ma podobieństwo złota y srebra / te-
mu podobny jest mościad. Gdzie się przy-
pamię / i na opisanie rzeczy duchownych y
niebieskich / duch ś. używa rzeczy widzialnych

y cielesnych / abyśmy z tych widzialnych po-
znawali niebieskie / którzy widzieć oświe-
conym nie możemy. Jako to pięknie wytłó-
da Dionisius Areopagita libro de celesti Hie-
rarchia cap. ultimo.

26 Iako osoba człowiecza na mię. I Widze-
nie to pierwsze znaczyło w cielecie P. Chry-
stusowe / y inne tajemnice które się w nim za-
mykały. A tak czwororzędy bydat znaczył cze-
ści Ewangelistów / sobie we wszystkim podo-
bnych y zgodnych / z których każdy ma twarz
Człowieka / y Orła / y Wolu / y Lwa / i z których
z nich Pana Chrystusowe człowieczeństwo /
Bostwo / Mię / y Zmartwychwstanie opi-
sane: a to za sprawą y natchnieniem Ducha
Bożego. Aola cztery są cztery części świata /
które opowiadanie Ewangelii przytłó. Po-
dobieństwa ognia y iasných rzeczy / znaczy
rzeczy niebieskie y młodość gorąca: strzydom
jest contemplatio albo widzenie y wrażanie
rzeczy niebieskich. Rece robote w wyznaczkach
dobrych. Osoba człowiecza na stolicy jest
Pan Chrystus / mający ogień wewnętrzny Bo-
stwo / y zwierzęcy człowieczeństwo ozdobione
wielkimi datami.

Pierwsze wi-
dzenie Eze-
chielowe co
znaczy.

ROZDZIAŁ II.

Widzenie
podobieństwa
chwały P A N-
skiego / y widziałem
y wpadłem na o-
blicze swe / y usły-
szalem głos mó-
wiącego / y rzekł do mnie: Synu czło-
wieczy stań na nogi twoje / a bede mó-
wić z tobą. I usiadł w mie duch po-
tym iako wyrzekł do mnie / y postawił
mie na nogi moje: y stałem mó-
wiącego do mnie / y rzekł do mnie: Sy-
nu człowieczy / posyłam ja ciebie do
synów Izraelowych / do narodów
odstępnych / które odstąpiły ode-
mnie: sami y cycorwie ich przestąpi-
li / przymierze moje aż do dnia tego. I
synowie twórcy twarzą / y nieukro-
conego serca są / do których ja ciebie
posyłam: a rzeczesz do nich: To mó-

5 wi PAN Bóg: Ieśli snadź albo ci v-
słuchają / y ieśli snadź zaniechają. bo
domem drażniącym jest: y beda wie-
dzieć że prorok był w posrodku ich.
6 I tak ty synu człowieczy nie bój się
ich / ani się mów ich lekaj: bo nie-
wiernicy y przewrotnicy są z tobą / a
z międzywładkami mieszkają. Słowa ich
nie bój się / a oblicza ich nie strachaj
7 sie / bo dom drażniący jest. I tak
bedziesz mówił słowa moje do nich /
ieśli snadź usłyszają / a przestaną / bo
8 drażniący są. I ty synu człowieczy
słuchaj co ja mówię do ciebie: nie
bądź drażniącym / iako dom drażni-
cy jest / otwórz usta twoje / a iedz co ja
9 dacie tobie. I wyzbrałem ano rek-
a ścigamona ku mnie / w której były
zwinione księgi: y rozwinęła ie
przedemną / które były popisane we-
wnętrz y zwierzechu: a napisano na
nich nárzekanie / y pieśń / y biada.

PostanPro-
rok aby lud
od błędów
odwozł.

A

2

3

B

4

zuchwa-
nych, odpor-
nych.

przeciwnym

aca, H
czirnie, H

aca, H.
choć słuchają
beda, choć
tę zanie-
chają, H.
aceti, H.

abo, był zwi-
sek ksiąg.
Apoc. 5. 2. 1.

1 Synu człowieczy. I Miedzy innymi pro-
roki naczestniej Ezechiel zowie synem czło-
wieczym / czego wiele przyczyn dają / ale
ta może być przyczyna / która Rabbi Ab-
raham dacie pisać / iż Ezechiel zawoży z An-

5 yły gadał: aby go tedy rozsząć od Anyo-
łów którzy się zdali człowiekiem bydy / ale
nie byli / zwali go synem człowieczym / bo nie
on sam siebie / ale Anyeli go tak zwali.
Ieśli snadź usłuchają, y ieśli snadź zanie-

chciał. J Nie mówi tego Bóg/ iakoby nie miał
wiedzieć/ iestli żydowie mieli prorożę wstus-
chac/ gdyż Bóg wszytko wie/ y żadney y nie-
go watpliwości niemają. Ale wrywa pod czas
tych słów watpiących/ dla dwu przyczyn/ iak-
to píše Grzegorz s. Homil. 9. in Ezechiel:
Naprawdę/ aby pokazał że ludzie mają libe-
rum Arbitrium, albo wolną wolę/ y nikomu
w tym Bóg gwałtu nie czyni/ choćz wie co
się ma dziać/ przećie wolno każdemu czynić
co chce. Przypom chciał to pokazać/ iż nie-

wiele tych miało bydź/ którzyby prorożę wstus-
chali. Tak reza Chrysost. y Hieron. Com-
ment: in Math. 21.

Napisano na nich nargkanie y pieśń y
biade. J W piśmie s. Lamentacie y płacz
iest tych którzy pokutują/ iako Samuel
Saula/ y Paweł s. Koryntyjan płakali chcąc
ich zbawić. Pieśń iest nad sprawiedliwymi.
Psalm. 95. y 97. Vż, albo biada tym którzy nie-
chcą pokutować w grzechach swoich idą na
wieczne potępienie. Hieron: in Ezechiel.

ROZDZ. III.

A rzekł do mnie:
Synu człowieczy/
cokolwiek nazy-
dziesz ziędz: ziędz
tęksięgi/ aśędśj
mów do synów
Izraelowych. A
otworzyłem usta moje/ y nakarmił
mnie onemi księgami: y rzekł do mnie:
Synu człowieczy byzuch twój iest
bedzie/ a trzewa twoie napelnia się
tęmi księgami/ które ja dacie tobie/
y zjadłem je/ a były w ustach moich
iako miód słodkie. A rzekł do mnie:
Synu człowieczy/ idź do domu Izra-
elowego/ a będziesz mówił słowa mo-
ie do nich. Bo nie do ludu gledo-
kiey mowy/ a nie znaiomęgo ięzyka/
posyłać cie: do domu Izraelstiego:
ani do narodów mnogich gledo-
kiey mowy/ y nieznaiomęgo ięzyka/
którchbys mów słyseć nie mógł: y
choćbys do nich był posłany/ oni by
cie w słuhal. Lecz dom Izraelów nie
chca cie słuchać: iż mnie słuchać nie-
chca: bo wszytek dom Izraelów iest
przetartęgo czola/ y twardego serca.
Otoż dalem twarz twoie/ duszsz niż
twarze ich/ y czolo twoie twardeśie niż
czola ich. Iako diament y iako krze-
mien dalem twarz twoie: nie bój się
ich/ ani się lekay twarzy ich: Bo dom
drażniący iest. A rzekł do mnie: Sy-
nu człowieczy/ wszytkie mowy moje/
które ja mówię do ciebie/ bierz do ser-
ca swęgo/ a słuchay wśymá swemi:
A idź wnidź do zaprowadzenia/ do
synów ludu twęgo/ a rzecześ do nich/
y powieś im: To mówi PAN Bóg:
iestli snadź wślyśsz/ a przestąn. A
wziął mnie duch/ y wślyśiałem za so-
bą głos wzruszenia wielkiego: Bło-
gostawiona chwala PANsta z miew

scá iego/ y głos skrzydeł zwierząt
tłukących iedno o drugie/ y głos kół
idących za zwierzęty/ y głos wzrusze-
nia wielkiego. Duch też podniósł
mnie/ y wziął mnie: y pośedłem z gorz-
koscia w rozgniewaniu ducha mego:
bo reka PANsta była zemną pośi-
laćzcie mnie. y przyszedłem do zapro-
wádzenia/ do stogu nowego zboża/
do tych którzy mieszkali nad rzeką
Chobár/ y siadłem gdzie oni siedzie-
li: y mieszkalem tam siedm dni/ sine
cząc się w posrzedku ich. A gdy mi-
neło siedm dni/ stało się słowo PAN-
skie do mnie/ mówiąc: Synu czło-
wieczy dalem cie stróżem domowi
Izraelowemu: y będziesz słuchał z
ust moich słowa/ y powieś im ode-
mnie. Iestli gdy ja rzeknę niezbo-
żnému/ śmierćią vmrześ: nie opo-
wieś mu/ ani mu rzecześ aby się od-
wrócił od drogi swęj niezbożney/ y
żył: on niezbożny w niezbożności
swęj vmrze: a krwie iego z reki twęj
śukać bede. A iestli ty opowieś nie-
zbożnému/ a on się nie nawróci od
niezbożności swoięj/ y od drogi swęj
niezbożney: on w nieprawości swęj
vmrze/ a ty wybawies dusze swoie.
Lecz y sprawiedliwy iestli się wróci
od sprawiedliwosci swęj/ a będzie czy-
nił nieprawosc: poloze zawade
przed nim/ onci vmrze/ żeś mu nie o-
powiedzial/ w grzechu swoim vm-
rze/ a nie beda w pamięci sprawiedli-
wosci iego które czynił: lecz krwie ie-
go z reki twęj śukać bede. Ale iestli
ty opowieś sprawiedliwemu/ żeby nie
grzeszył/ żywiąc żyć będzie/ żeś
mu opowiedzial/ a tyś wyzwolił du-
szę swoie. A stała się nademną re-
ka PANsta/ y rzekł do mnie: Wsta-
wśy wynidź na pole/ a oto tam stała
chwala PANsta/ iako chwala któ-

Abbo, ten
zwitek.

Prorok na-
karmiony
słowem Bo-
żym a wżi-
wszy sta-
łosc ducha,
posłan do
Izraelczy-
ków w nie-
woli bedzą-
cych.
Apoc. 10.
d 9. 10

mocnyśp.

choć wstus-
chają, choć
zaniechają,
H.

wielmo-
stwo.

na nie mo-
cna, H.

do Tel-abi-
bá, H.

Abbo, zdumia-
wszy się.

Niz. 33. b 7.
Karanie Pa-
sterz nieo-
powiadać
czego lu-
dziom grze-
chów.

co iest, dopu-
szca mu v-
mżec.

Abbo pyta.

moc, abo
duch.

on maiestat
Abbo, iafność.

Ezechiel bie
rze Duchą
prorocze.

24

G

25

26

mieczy nie
H.

Ziśdę księgi
to znaczy.

I

ram widział nad rzeką Chobar : y pa
dłem na oblicze moje. ²⁴ ^G ²⁵ ²⁶ ^I ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰ ¹⁰⁰¹ ¹⁰⁰² ¹⁰⁰³ ¹⁰⁰⁴ ¹⁰⁰⁵ ¹⁰⁰⁶ ¹⁰⁰⁷ ¹⁰⁰⁸ ¹⁰⁰⁹ ¹⁰¹⁰ ¹⁰¹¹ ¹⁰¹² ¹⁰¹³ ¹⁰¹⁴ ¹⁰¹⁵ ¹⁰¹⁶ ¹⁰¹⁷ ¹⁰¹⁸ ¹⁰¹⁹ ¹⁰²⁰ ¹⁰²¹ ¹⁰²² ¹⁰²³ ¹⁰²⁴ ¹⁰²⁵ ¹⁰²⁶ ¹⁰²⁷ ¹⁰²⁸ ¹⁰²⁹ ¹⁰³⁰ ¹⁰³¹ ¹⁰³² ¹⁰³³ ¹⁰³⁴ ¹⁰³⁵ ¹⁰³⁶ ¹⁰³⁷ ¹⁰³⁸ ¹⁰³⁹ ¹⁰⁴⁰ ¹⁰⁴¹ ¹⁰⁴² ¹⁰⁴³ ¹⁰⁴⁴ ¹⁰⁴⁵ ¹⁰⁴⁶ ¹⁰⁴⁷ ¹⁰⁴⁸ ¹⁰⁴⁹ ¹⁰⁵⁰ ¹⁰⁵¹ ¹⁰⁵² ¹⁰⁵³ ¹⁰⁵⁴ ¹⁰⁵⁵ ¹⁰⁵⁶ ¹⁰⁵⁷ ¹⁰⁵⁸ ¹⁰⁵⁹ ¹⁰⁶⁰ ¹⁰⁶¹ ¹⁰⁶² ¹⁰⁶³ ¹⁰⁶⁴ ¹⁰⁶⁵ ¹⁰⁶⁶ ¹⁰⁶⁷ ¹⁰⁶⁸ ¹⁰⁶⁹ ¹⁰⁷⁰ ¹⁰⁷¹ ¹⁰⁷² ¹⁰⁷³ ¹⁰⁷⁴ ¹⁰⁷⁵ ¹⁰⁷⁶ ¹⁰⁷⁷ ¹⁰⁷⁸ ¹⁰⁷⁹ ¹⁰⁸⁰ ¹⁰⁸¹ ¹⁰⁸² ¹⁰⁸³ ¹⁰⁸⁴ ¹⁰⁸⁵ ¹⁰⁸⁶ ¹⁰⁸⁷ ¹⁰⁸⁸ ¹⁰⁸⁹ ¹⁰⁹⁰ ¹⁰⁹¹ ¹⁰⁹² ¹⁰⁹³ ¹⁰⁹⁴ ¹⁰⁹⁵ ¹⁰⁹⁶ ¹⁰⁹⁷ ¹⁰⁹⁸ ¹⁰⁹⁹ ¹¹⁰⁰ ¹¹⁰¹ ¹¹⁰² ¹¹⁰³ ¹¹⁰⁴ ¹¹⁰⁵ ¹¹⁰⁶ ¹¹⁰⁷ ¹¹⁰⁸ ¹¹⁰⁹ ¹¹¹⁰ ¹¹¹¹ ¹¹¹² ¹¹¹³ ¹¹¹⁴ ¹¹¹⁵ ¹¹¹⁶ ¹¹¹⁷ ¹¹¹⁸ ¹¹¹⁹ ¹¹²⁰ ¹¹²¹ ¹¹²² ¹¹²³ ¹¹²⁴ ¹¹²⁵ ¹¹²⁶ ¹¹²⁷ ¹¹²⁸ ¹¹²⁹ ¹¹³⁰ ¹¹³¹ ¹¹³² ¹¹³³ ¹¹³⁴ ¹¹³⁵ ¹¹³⁶ ¹¹³⁷ ¹¹³⁸ ¹¹³⁹ ¹¹⁴⁰ ¹¹⁴¹ ¹¹⁴² ¹¹⁴³ ¹¹⁴⁴ ¹¹⁴⁵ ¹¹⁴⁶ ¹¹⁴⁷ ¹¹⁴⁸ ¹¹⁴⁹ ¹¹⁵⁰ ¹¹⁵¹ ¹¹⁵² ¹¹⁵³ ¹¹⁵⁴ ¹¹⁵⁵ ¹¹⁵⁶ ¹¹⁵⁷ ¹¹⁵⁸ ¹¹⁵⁹ ¹¹⁶⁰ ¹¹⁶¹ ¹¹⁶² ¹¹⁶³ ¹¹⁶⁴ ¹¹⁶⁵ ¹¹⁶⁶ ¹¹⁶⁷ ¹¹⁶⁸ ¹¹⁶⁹ ¹¹⁷⁰ ¹¹⁷¹ ¹¹⁷² ¹¹⁷³ ¹¹⁷⁴ ¹¹⁷⁵ ¹¹⁷⁶ ¹¹⁷⁷ ¹¹⁷⁸ ¹¹⁷⁹ ¹¹⁸⁰ ¹¹⁸¹ ¹¹⁸² ¹¹⁸³ ¹¹⁸⁴ ¹¹⁸⁵ ¹¹⁸⁶ ¹¹⁸⁷ ¹¹⁸⁸ ¹¹⁸⁹ ¹¹⁹⁰ ¹¹⁹¹ ¹¹⁹² ¹¹⁹³ ¹¹⁹⁴ ¹¹⁹⁵ ¹¹⁹⁶ ¹¹⁹⁷ ¹¹⁹⁸ ¹¹⁹⁹ ¹²⁰⁰ ¹²⁰¹ ¹²⁰² ¹²⁰³ ¹²⁰⁴ ¹²⁰⁵ ¹²⁰⁶ ¹²⁰⁷ ¹²⁰⁸ ¹²⁰⁹ ¹²¹⁰ ¹²¹¹ ¹²¹² ¹²¹³ ¹²¹⁴ ¹²¹⁵ ¹²¹⁶ ¹²¹⁷ ¹²¹⁸ ¹²¹⁹ ¹²²⁰ ¹²²¹ ¹²²² ¹²²³ ¹²²⁴ ¹²²⁵ ¹²²⁶ ¹²²⁷ ¹²²⁸ ¹²²⁹ ¹²³⁰ ¹²³¹ ¹²³² ¹²³³ ¹²³⁴ ¹²³⁵ ¹²³⁶ ¹²³⁷ ¹²³⁸ ¹²³⁹ ¹²⁴⁰ ¹²⁴¹ ¹²⁴² ¹²⁴³ ¹²⁴⁴ ¹²⁴⁵ ¹²⁴⁶ ¹²⁴⁷ ¹²⁴⁸ ¹²⁴⁹ ¹²⁵⁰ ¹²⁵¹ ¹²⁵² ¹²⁵³ ¹²⁵⁴ ¹²⁵⁵ ¹²⁵⁶ ¹²⁵⁷ ¹²⁵⁸ ¹²⁵⁹ ¹²⁶⁰ ¹²⁶¹ ¹²⁶² ¹²⁶³ ¹²⁶⁴ ¹²⁶⁵ ¹²⁶⁶ ¹²⁶⁷ ¹²⁶⁸ ¹²⁶⁹ ¹²⁷⁰ ¹²⁷¹ ¹²⁷² ¹²⁷³ ¹²⁷⁴ ¹²⁷⁵ ¹²⁷⁶ ¹²⁷⁷ ¹²⁷⁸ ¹²⁷⁹ ¹²⁸⁰ ¹²⁸¹ ¹²⁸² ¹²⁸³ ¹²⁸⁴ ¹²⁸⁵ ¹²⁸⁶ ¹²⁸⁷ ¹²⁸⁸ ¹²⁸⁹ ¹²⁹⁰ ¹²⁹¹ ¹²⁹² ¹²⁹³ ¹²⁹⁴ ¹²⁹⁵ ¹²⁹⁶ ¹²⁹⁷ ¹²⁹⁸ ¹²⁹⁹ ¹³⁰⁰ ¹³⁰¹

wi / Ten jest syn mój namilszy / możem przez
tóż pismo wykładać / iż tam o malowanym
synu mówią / a tóż kiedy o takim wykładzie sty
śiał / iż adto żeby się tym więcej zawstydzili
niechay się lepiej przypatrza / iż tu prozot
nie mówi o malowanym Jeruzalem / ale o sa
mym prawdziwym mieście Jeruzolimskim /
iż to y z samego tekstu y z wykładu Hiero
nyma s. każdy obaczyć może. Ale wyszły w
Rozd. 4. Kazano Ezechielowi wymalować
ono miasto: wskaże w tym Rozd. 5. nie mo
żemy już więcej o onym malowanym / ale wta
śnie o samymże budowanym Jeruzalem / y
dla tego przydaje: w pośród narodów po
łożeni i / a wokół tego ziemie / y wgardzi
ło sady moje zc. Co się nie może wykładać i
żono o samym mieście Jeruzalem / y przeto te
słowa to jest Jeruzalem / tak się rozumieć mo
ga. To miasto jest Jeruzalem. Za czym wpa
da wymyśli Heretyki: bo i tak tu mówi o
prawdziwym nie o malowanym Jeruzalem:
tak y Pan Christus mówi o prawdziwym
ciele nie o malowanym. Heretykom to przy
stoi niemiec nie prawdziwego / tylko coś
malowanego / przeto ich wykład im samym

stży / ale słowa Boże inaczey nas o ciełe
Pana Chrystusowym wzy.

W pośród narodów położylem ii, a w
około niego ziemie. Hieronim s. to wykła
dając pisze / iż Jeruzalem jest w pośród zio
mie albo świata / y przywodzi do tego słowa
Psal. 77 sprawi zbawienie w pośród ziemie.
A dając przyczyne: iż od wschodu słońca jest
Azia / od zachodu Europa, od południa Africa,
na północy / Scythia y Armenia: iż tak w po
środku tych narodów Jeruzalem leży. Także
rozumie Cypri. Catech. 13. Hilarius Canon. 33.
in Math. Beda de locis sanctis. Iosephus lib. 3.
de bello Iudaico c. 2. Pisze iż Jeruzalem było
w pośród żydowskiej ziemie. Tóż powtarza
tenże Ezechiel niżej 38. w. 12. zowiąc Jeruza
lem y żydowską ziemie / środkiem ziemie.
Wskaże może się też to rozumieć względem
tych części świata albo ziemie / w których na
on czas ludzie mieszkali / bo względem tych
było Jeruzalem we środku / y dla tego tu mó
wi / w pośród narodów: chociaż właśnie
względem wszystkiego świata / nie ze wska
żkiej miary Jeruzalem jest w pośród wszy
stkiej ziemie.

Jeruzalem iż
ko jest we ś
rodku świ
mie.

ROZDZ. VI.

Sstała się mo
wá PANSKA do
mnierzekaci. Sy
nu człowiecz / o
bróć oblicze twoie
ku góróm Izrael
skim / a proroko
wac będziesz na nie / y rzeczesz: Gó
ry Izraelskie słuchaycie słowa PA
NA Boga: To mówi PAN Bóg
góram y págorokóm / stałam y dol
nam: Oto ja przywiode na was
miecz / y wytrące wyżyny wasze / y
rozwałę ołtarze wasze / y bedą pola
máne bálwany wasze: y porzuce po
bite wasze przed bálwany waszemi. A
dam trupy synów Izraelowych przed
bálwany waszemi: a rozruce kości
wasze około ołtarzów waszych / y we
wszech mieszkaniach waszych. Mía
sta spustoszone bedą / a wyżyny zbu
rzone y rozwałone: y zagina ołtarze
wasze / y polamáne bedą / y wstana
bálwany wasze / y skruszone bedą zbo
ry wasze / y wyglądzone bedą dzieła
wasze. A pądnie zabity w pośrodku
was: y dowieście się zem ia PAN. A
pozostawie z was te którzy wyda mie
czá między narody / gdy was rozpióse
po ziemiach. y wspomniá na mie wj

zwoleńi waszy / między narodami do
których wieźnie są zagnáni: zem skru
szyl serce ich cudzołożące / y odstepu
jące odemnie: y oczy ich cudzołożące
za bálwany swémi: y omierzna sami
sobie dla złości które czynili wskałá
mi bzydkościami swémi. A dozná
ia że ia PAN nie próżnom mówił
zem im to złe miał uczynić. To mó
wi PAN Bóg: "Odérz reke twoie /
a przytrąc noge twoie / y mów: Ach
na wszystkie obzydkości złych domu
Izraelowego: bo od mieczá / od gło
du y od moru polega. A kto dáleko
jest / morem umrze: a kto blisko / od
mieczá wpądnie: a kto pozostanie y
obleżon będzie / głodem umrze: y wy
konam rozgniewanie moje na nich.
A doznacieżem ia PAN / gdy bedą po
bićci waszy między bálwanami waszy
mi około ołtarzów waszych / na wska
łim págoroku wysokim / y po wszech
wierzechách górnych / y pod każdym
dziewem gąstym / y pod wszelkim de
bem gąstym / na miejscu gdzie
palili kadzidła wonne wsem bálwa
m swym. y wyciągne reke moje
na nie / y uczynie ziemie spustoszoną
y opuszczoną od puszczey "Deblathá"
po wszech mieszkaniach ich: a dozná
ia zem ia PAN.

zem przeło
mion sercem
ich wstępo
nym, H.

Widz się (w
biodra) ręk
swoją: a depe
(błoso) nog
swoją, H.

da do Debla
thy, H.

Niz. 36. a 2.

Próznienie
H.
Dla grzechu
bálwóch
wólstwą
proroknie
że lud sro
dę miał być
pokarany.

Ostáti Zy
dów roz
prószone.

ROZDZ. VII.

Sstała się mo-
wa PANsta do
mnie rzekąc: A
ty synu człowie-
czy / To mówi
PAN Bóg ży-
wi Izraelowcy:

Koniec przyśledł / przyśledł koniec na
cztery strony ziemi. Teraz koniec
na cie / y puszcze zapalczywość moie
na cie: y bede cie sądził według dróg
twoich: y położy przeciwko tobie
wszystkie obrzydłości twoie. A nie
sfolguie oko moie tobie / ani sie zli-
tuie: ale drogi twoie włoży na cie / a
bzydlivosci twoie beda wposrodku
ciebie: y doznacie zem ia PAN. To
mówi PAN Bóg: Utrapienie iedno/
utrapienie oto idzie: koniec przycho-
dzi / przychodzi koniec: ocknął sie prze-
ciw tobie: oto przychodzi. Przyślo
struszenie na cie / który mieszkasz w zie-
mi: przychodzi czas / blisko jest dzień
zabicia / a nie sławy gór. Teraz
bliska wylecie gniew mój na cie / y wy-
konam zapalczywość moie na tobie:
a osądze cie według dróg twoich / y
włoży na cie wszystkie złości twoie. A
nie sfolguie oko moie / ani sie zlituie:
ale drogi twoie włoży na cie / y obrzy-
dłości twoe wposrodku ciebie beda:
a doznacie zem ia PAN który bity.
Oto dzień / oto przyśledł: wyszło
struszenie / zaktwitnela laska / splodzi-
ła pycha. Nieprawość wrosła w
laske niebożności: nie z nich y nie
z ludu: ani z głosu ich / y nie będzie
odpoczynku między nimi. Przyśledł
czas / przybliżył sie dzień: kto kupuje/
niech sie nie raduje: a kto przedaje/
niech nie żaluie: bo gniew na wszy-
tek lud iego. Bo kto przedaje / nie
wróci sie do tego co przedał / a ieszcze
między żywoymi żywot ich: bo widze-
nie do wszech gminu iego nie wróci sie:

14 a mąż w nieprawości żywota swego nie
zmocni sie. Trąbcie w trąbę / niech sie
gotują wszyscy / a niemają ktoby sied-
15 tu bitwie: bo gniew mój na wszystkie
lud iego. Niecz ze wnątrz / a mór y
16 głód we wnątrz: kto iest na polu / od
mieczy umrze: a którzy w mieście / mo-
rem y głodem pożarci beda. A wyda
który wiek z nich: a beda na go-
17 rach iako golebice dolin wszyscy dż-
cy każdy w nieprawości swego. Wszyt-
kie rece zemdleją / y wszystkie kolana
18 poćieką wodą. A przepaszą sie wó-
sienicami / a okrycie ielekanie / na każ-
19 dę też twarzy wstyd / a na wszech glo-
wach ich łysina. Srebro ich przez
wyrzucac beda / a złoto ich gnoiem
będzie. Srebro ich y złoto nie będzie
ich mogło wybawić w dzień zapal-
czywości PANskiej. Dusze swee nie
nasyca / y bzychy ich nie beda napel-
nione: bo obrażenie nieprawości ich
20 stalo sie. Rozdobe kleynotów swo-
ich na pyche obrócili / y wyobrażenia
obrzydłości swych y baltwanów z nie-
21 go poczynili: dla tego dalem ja im
tu nieczystości. y dam ja w rece
obcych na rozchycenie / y niebożni-
22 kóm ziemskim na korzyść y splugawi-
ia. y odwróce oblicze moie od nich / y
zgwałca tajemnice moie / y wnida
23 do niego łupieżnicy y splugawia ja
Wczyn zamięnienie: poniewaz ziemia
24 pełna iest sadu krwie / a miasto
pełne nieprawości. A przywiode na-
gorse z pogan / y posiedzą domy ich /
25 a więcej pyche moźnych / y posiedzą
świątnice ich. Gdy więcej nadejdzie /
26 beda szukać pokoju / a nie będzie.
27 Trwoga na trwoge przyjdzie / a słuch
na słuch: y beda szukać widzenia u
Proroka / a zakon zginie od kapłana /
a rada od starsów. Król będzie w
żałobie / a książę oblecze sie w smutek:
y rece ludu ziemskiego strwożą sie.
Według drogi ich wczynie im / a
według sądów ich osądze ie: a wie-
dziec beda zem ia PAN.

ROZDZ. VIII.

Sstało sie roku fofte-
go / w fofsty miesiącu dnia
piątego / tam siedział w do-
mu moim / a starszy Judzey
siedzieli przedemną: a pādła tam na

2 mie reka PANA Boga. A wyraża-
tem / ano podobieństwo iako widze-
nie ognia / od widzenia biōdr iego / y
niżej ogień / a od biōdr iego y wyszły ia-
3 ko widzenie iasności / iako pozor mo-
siadzu. A spuszczone podobieństwo
B reki wchyciło mie za kędzierze gło-

Wielki ra-
tunek mia-
stu odęymu-
ie.

Wspłynęła
iako woda, H
Ila: 15. a 2.
Ier: 48. f 37.
Pro: 11. a 4.
Soph: d 18
Ecc: 5. c 10.
13.

Abu, ku o-
mianu, H.

mięcie na-
wzięcie w ka-
ściele.

Spługawione
beda, H.

Wiedzi.

Dan: 14.
f 35.

Koniec y
spustoszenie
ziemi ludz-
kiej opo-
wiada.

Abu, na fia,
H.

Wielkie, xna
ani.

A nie głos od
biłogry od
gór, H. któ-
ry nowo Echo

W pokolenie
niebożne, to
iast, nie zo-
stanie z nich
ani z mąd-
rości, ani z
potomstwa
ich, H.
Aalu z dloky
H.

Proroctwo.

Widzenie
podobień-
stwa Boże-
go.

Prorok w
głach wyce-
niu.

Abó, dra-
żniący (Bo-
gá) H.
Ona iasność,
on mądrystat.

Widzi spro-
śnię białwo-
chwałstwa
Zydów.

dąlecy posym
Hebr.

zwierząt
człowieczych
się po ziemi.

przed białwá
ny.

Prorok wi-
dzi ście-
żę meżów gá-
biących.

iasność.
Bogá, H.

wy moiey: y podniósł mie duch mie-
dzy ziemie á niebo y przywiódł mnie do
Jeruzáleu w widzeniu Bozym podle
bramy wewnętrzney patrzący ku pół-
nocy / gdzie był postawion bálwan
rzewliwości / ku pobudzeniu zawo-
ści. ⁴ A oto tam chwala Boga Izra-
elowego / według widzenia ktorém
widział ná polu. ⁵ A rzekł do mnie:
Synu człowieczy / podnies oczy twe
ná drogę północną: y podniósłem o-
czy moje ná drogę północną / á oto z
północy bramy ołtarzowey bálwan
rzewliwości w samym wesciu. ⁶ A
rzekł do mnie: Synu człowieczy / mni-
maszli że widzisz ty co ci czynią / obzy-
dłości wielkie / które tu działa dom
Izraelsti / ábych daleko odstąpił od
świątynice moiey: á ieszcze obróciwszy
się wyjrzyś obzydłości wielkie. ⁷ A
wziódł mnie do drzwi sieni: y wyzra-
tem áno dziurá iedną w ścienie. ⁸ A
rzekł do mnie: Synu człowieczy prze-
kopay ścianę. A gdym przekopał ścia-
nę / ukazały się drzwi iedne. ⁹ A rzekł
do mnie: Wniđ / á obacz obzydłości
bárzo złe / które tu ci działają. ¹⁰ y wpe-
dzy wyzralem áno wśelkie podo-
bięstwo / plázów y zwierców obzy-
dlivosć / y wśelkie bálwany domu
Izraelstiego wymalowane były ná
ścienie w okolo wśedy. ¹¹ A siedm dze-
siąt meżów z stárszych domu Izrae-
lowego / y Jezonias syn Saphán
stał w poszrodku onych stojących
przed malowaniem / á każdy miał

12 kądziłnice w rękach swoich: á kurzawa
obłoczna z kądziłkami wstępowala. ¹³ A
rzekł do mnie: Jście widzisz synu
człowieczy / co stárszy domu Izraelo-
wego działają w ciemności / każdy w
skrytości komory swey: bo mówią:
Nie widzi nas PAN: opuścił PAN
ziemię. ¹⁴ A rzekł do mnie: Jescze się
obróciwszy wyjrzyś obzydłości wie-
ksze / które ci działają. ¹⁵ A wziódł mnie
przez drzwi bramy domu PANstiego
go / które patrzą ku północy: á oto
tam niewiasty siedziały płacząc. ¹⁶ A
domida. ¹⁷ A rzekł do mnie: Jście wi-
działes synu człowieczy: Jescze obró-
ciwszy się wyjrzyś obzydłości wie-
ksze niżli te. ¹⁸ A wziódł mnie do sieni
domu PANstiego wewnętrzney: á oto
w drzwi domu PANstiego między
pryzionkiem á ołtarzem / iakmiarz
dwadziestcia y pięć meżów były mąga-
cé ku kościołowi PANstiemu / á twa-
rzy ná wschód: á klániali się ná w-
schód słońca. ¹⁹ A rzekł do mnie: Jście
widziałes synu człowieczy: izali to
lekka iest domowi Judziennu czynić
obzydłości te / które tu czynią: bo
napelnili są ziemię nieprawości / o-
brócili się ku drażnieniu mnie: á oto
przykładają gąłazkę do nosa swego. ²⁰
Przetóży ja bede czynił w zapalczy-
wości: nie zfolguie oko moje / ani się
smilunie: á gdy beda wołać do wśu
moich głosem wielkim / nie wysłu-
cham ich.

Thamusa,

puszczają
sinyd do na-
adry swoich,
ábo moich, H.

ROZDZ. IX.

Wolał do v-
śu moich głosem
wielkim / mó-
wiąc: Przybliżyły
się nawiedzenia
miasta / á każdy
ma naczynie zabi-
tania w ręce swey. ² A oto sześć meżów
przyšli z drogi bramy wyszey / która
patrzy ku północy: á każdego na-
czynię zginienia w ręce swey: ieden
tęż mąż w poszrodku ich obleczone był
w płócienné śłaty / á kálamarz pisár-
ski ná biodrach iego. ³ A wśli y sta-
neli podle ołtarza miedzianego: ⁴ A
chwalał Pána Izraelowego wzie-

B ta iest z Cherub która była ná nim do
progu domu: y zawołał meżá który
był obleczone w płócienné śłaty / á
miał kálamarz pisárski ná bio-
drach swych. ⁵ A rzekł PAN do nie-
go: Przeydź przez poszrodek miasta
w pół Jeruzáleu: á naznacz Thau
ná czolach meżów wzdychających / y
żałujących ná wśytkimi obzydło-
ściami / które się dzieją w poszrodku
iego. ⁶ A onym rzekł / gdym ja słyszał:
Idźcie po mieście za nim á zabijay-
cie: niech nie folguie oko wśe /
ani się smilucie. ⁷ Stárego / młódzie-
nia / y pánne / málucziwego y nie-
wiasty zabijcie áż do ścetu: á każde-
go ná którym wyjrzycie Thau / nie za-
biaycie: á od Świetymie moiey pocz-

Abó, znák,
H.

Nienázná-
czeni zná-
kiem páń-
skim, gina:
á náznácz-
ni są zacho-
wani.
Exo: 12. c 7.
Apoc: 7. a 3.

nić.

7 nście. ¹ A tak poczęli od meżów starych / którzy byli przed domem Bożym. y rzekł do nich: spługawcie dom / a napełnicie śieni zabitymi: wymyślicie. y wysłi / y zabijali te którzy byli w mieście. ² A gdy sie zabijanie skończyło / zostale mia: y wpadłem na oblicze moje / y wołając rzekłem. Ach ach PANIE Boże: a więc wytrąciś wysytek ostatek Izraela / wysławiając zapalczywość twoją na Jerozolimę: ³ A rzekł do mnie: Niepróż-

D wość domu Izraelskiego y Judyjskiego wielka jest bardzo wiele: y ziemia sie krwie napełniła: y miasto pełne jest odwrócenia: bo mówili: Opuścił PAN ziemię / y PAN nie widzi. ¹⁰ Przeto też oko moje nie sfolguie / ani sie smutnie: dżę ich na głowę ich oddam. ¹¹ A oto mąż który był obleczony w płóciennę szatę / który miał kłótamierz na grzbiecie swoim / odpowiedział słowo / rzekąc: uczynilem iakos mi rozkazal.

Znak kryża Świętego.

4 A nagnąć Thau. To słowo Thau znaczy w Żydowskim znak / y tymże imieniem zowią ostatnia litera Żydowska. przetoż Hieronym pisze iż ten znak był znak litery Thau: nie Gręckiego litery / bo prorok nie po Gręcku mówił / ale po Żydowsku: ani też takiej litery takiej teraz Żydowie używają na końcu obietnicy. bo teraz Thau Żydowskie nie ma figury krzyża: ale ono Thau był znak litery / którego Żydowie używali czasu Ezechiela proroka / to jest / T na kształt krzyża / iako y Grecy y Łaciny piszą. Onego bowiem czasu y Samarytanowie y Hebrejczycy / którzy liter używali / ale po Babilońskiej niewoli Edras odmiemlił literę / i Samarytanowie byli Hebrejczycami: przetoż aby rozność była między Hebrejczycami y Samarytanami / Edras wynalazł te li-

tery których teraz Żydowie używają. A takta litera T według Ezechiela znaczyła znak krzyża s. który na ciele kładziemy. bo Ezechiel tu mianuje czoło / na którym ten znak Aniołowie kładli / iako my dzisiaj znak krzyża s. kładziemy na ciele: który też znak świętym / jest znakiem onego wnętrnego znaku / i na chrzcie przez Ducha s. jesteśmy na duszach naszych naznaczeni krwią syna Bożego. Toteż znaczy y ono znaczenie podwojow krewi baranka. Exo. 12. O tymże znaku maś Apoc. 7. y Ephes. 4. Tertulian. lib. 3. contra Marcio. Augustin. lib. de Altercat. Synagoga & Ecclesia. Hieron. in Ezechiel. & Epist. 128. Cyprian. ad Demetrianum. Origen. Hom. 8. in diversis Evangel. locis.

ROZDZ. X.

1 **W**idziałem ¹ a oto na wstępie do domu / które było nad głową Cherubim / iako kłómię Saphir / iako kształt podobieństwa stolicy / wskazało sie nad nim. ² A rzekł do meża który obleczony był w płóciennę szatę / y rzekł: Wnijdź w posrzedek kół które są pod Cherubim / a napełni ręce twoje węgle ognistego które iest między Cherubim / a wysyp na miasto. A wszedł przed oczyma moimi: ³ A Cherubim stali po prawicy domu / gdy mąż wchodził: a obłok napełnił się wnetrzną. ⁴ A podniosła sie chwala PANska od wierzchu Cherubów do progu domu: y napełnił sie dom obłokiem / a sięć napełniła sie światłości chwały PANskiej. ⁵ A sium skrzydeł Cherubim słyhał był aż do sieni wnetrznej / iako głos Boga wśchmogającego mówiącego. ⁶ A gdy rozkazał meżowi który obleczony był w płóciennę

B szatę / mówiąc: Weźmi ognia z posrzedku kół / które są między Cherubami: wśchdź on skąd pod kłómię. ⁷ A ściągnął Cherub ręce z posrzedku Cherubim do ognia / który był między Cherubim / y wziął / y dał w ręce tego który był obleczony w płóciennę szatę: ⁸ który wziął wśchdł. A wskazało sie w Cherubim podobieństwo rąk człowieczych pod skrzydłami ich. ⁹ A widziałem a oto cztery kłómię podle Cherubim: kłómię jedno podle Cherubów iednego / a kłómię drugie podle Cherubów iednego: a kształt kół było iako widzenie kamienia Chrysolita. ¹⁰ A widzenie ich podobieństwo iedno czterech: iakoby było kłómię w posrzedku kłómię. ¹¹ A gdy chodzą / na cztery strony chodzą / a nie nawracają sie gdy chodzą: ale na miejsce na które stłamało sie iść które pierwsze było / sły y drugie / a nie obracają sie. ¹² A wśchdł ciał ich / y sły y ręce / y skrzydła / y kłómię / pełne były oczu wokoło czterech kół. ¹³ A te kłómię nazwał poro-
C czyste / gdym ja słyhał. ¹⁴ A cztery oblicza miało iedno / oblicze iedno oblicze Cherubów: a oblicze wtóre oblicze człowieka: a w trzecim oblicze lwa: a

Węgle ogniste na miasto wysypane.

izrael.

Widzenie Boga, cherubów y kłómię powtorzone.

Barwa kamienia Tharsisa, H.

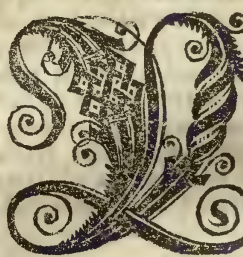
napród y nazad, wprawy y wlewo.

A do kłómię (cherub) Około, H. albo, Cielca, iako w Rozdziale.

15 czwarté oblicze orłowe. ¹ A podnie-
śli sie Cherubim: To iest zwierze
którem widział nad rzeką Chobár.
16 ² A gdy chodzili Cherubim / sly we-
spół przy nich y kółá: A gdy podno-
sili Cherubowie strzydła swé / aby sie
wyrwysyli od ziemié: nie zostawáły
17 kółá: ále y oné podle były. ³ Gdy oni
stali / stały: á z podniesionymi
podnosiły sie: bo duch żywota był
18 w nich. ⁴ A wysła chwałá PANska
D od progu kościoła: á stala nad Che-
19 rubim. ⁵ A podniószy Cherubim strzy-
dła swé / wzniesli sie od ziemié przede-
mná: á gdy oni wychodzili / kółá téż

20 sly zá nimi: y stánu w wejściu bramy
wschodniéy domu PANSKIEGO: á
chwała Boga Izraelowého byla
nad nimi. ⁶ Tóć iest zwierze którem
widział pod Bogiem Izraelowym
21 nad rzeką Chobár: y zrozumiałem że
Cherubim byli. ⁷ Cztérzy twarzy y ies-
dnego / y cztérzy strzydła y iednego:
á podobieństwo ręki człowieczéy pod
22 strzydłými. ⁸ A podobieństwo twa-
rzy ich / oné twarzy którem widział
nad rzeką Chobár: á widzenia ich / y
pochop každého przed twarzą swą
chodzić.

ROZDZ. XI.

Podniósł mie-
duch / á wwiódł
mie do bramy do
mu PANSKIEGO
wschodniéy / któ-
ra pátrzy ná w-
schód słońca: á
oto w wejściu bramy dwádziestá y
pieć meżów: y wyrzaleń w poszro-
dku ich Jezoniasz syná Azur / y Phe-
tiasz syná Banaíasz / ksiądzeta ludu.
2 ¹ A rzekł do mnie: Synu człowieczy/
ci są meżowie / którzy myślą nieprá-
wość / á rádzą złą ráde w mieście
tym / mówiąc: ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²²
Iż nie dawno zbu-
dowane są domy: Tóć iest kościel / á
myślny mieso. ¹ Przeto prorokuy o
nich / prorokuy synu człowieczy. ² A ná-
padł ná mnie duch PANSKI / y rzekł do
mnie: Mów: To mówi PAN: Tá-
kieście rzekli domie Izraelów / á my-
śli sercá wáś^o ia znam. ³ Bárzo wie-
leście pobili w mieście tym / y nápeł-
niliście vlice iego pobitymi. ⁴ Przetoż
to mówi PAN Bóg: Pobici wáśy
którychście nákládli w poszrodek iego
go / ci są miesem / á to iest kotłem / y wy-
wiodę was z poszrodku iego. ⁵ Nie-
czáście sie bali / á miecz przywiodę ná
was / mówi PAN Bóg. ⁶ A wypędzę
was z poszrodku iego / á dam was w
rękę nieprzyjaciół / y uczynię z wámi
sady. ⁷ Od miedzá poleżecie: ná grá-
nicách Izraelowych osadzę was: á
wiedzieć będziecie zem iá PAN. ⁸ Ono
wam nie będzie kotłem / á wy nie be-
dziecie w poszrodku iego miesem: ná

12 granicách Izraelskich osadzę was.
⁹ A wiedzieć będziecie zem iá PAN:
iżecie w przykazaniach moich nie
chodzili / á sądowścić moich nie czy-
liliście według sądów pogánów któ-
rzy okóło was są / czyniliście. ¹⁰ A stá-
ło sie gdym prorokował / że Pheltiasz
syn Banaíaszóm umarł: y padłem
ná oblicze swé / wołájąc wielkim gło-
sem / y rzekłem: Ach / ach / ach PANIE
Boże / dokonanie ty czynisz ostátków
Izraelá: ¹¹ A stáło sie słowo PAN-
skie do mnie / mówiąc: ¹² Synu czło-
wiecezy / brácia twoi / brácia twoi / me-
żowie powinowáci twoi / y wszytek
dóm Izraelski / wszytcy do których
mówili obywatelé Jerozolimsy. Od-
dalcie sie od PANA / nam dána iest
16 ziemiá / á byśmy iá posiedli. ¹³ Przeto
to mówi PAN Bóg: ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²²
Iżem ie' od-
dalil miedzy narody / á ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²²
Iżem ie' roz-
prosył po ziemiách / bede im srogá
tnicá / mála w ziemiách do których
zásli. ¹ Przeto mów: To mówi PAN
Bóg: ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²²
Zbiórá was z narodów / y stu-
pie z ziem po którychście rozprosze-
ni / á dam wam ziemię Izraelowé. ¹ A
winda tam / y zniósá wszytkie ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²²
wraży /
y wszytkie obrzydłósci iey z niéy. ¹ A
dam im serce iedno / y ducha nowego
dam do wnetrznosci ich / y odéym
serce kamienne z ciála ich / y dam im
serce miesiste: ² Zeby chodzili w przy-
kazaniach moich / á strzegli sądów
moich / y czynili: aby mi byli ludem /
á ia im byl Bogiem. ³ Których serce
zá wrażami y zá obrzydłóściami swé-
mi chodzi / tych drogę polożę ná gło-
we ich / mówi PAN Bóg. ⁴ A pod-

Przeciw
tym którzy
lud gwodzi-
li w Ieruga-
lem, aby nie
wierzyli pro-
rokóm pán-
skim.

¹ nie blisko
(to, mozem)
budować do-
my. to Ieru-
zalem iest (iá-
ko) gárnica
my (iáko) mie-
so. H.
² to iest, iest-
smy w Ieruzá-
lem iáko mie-
so w gárcu,
którego nie-
wybierał az
wre, y my
niewynidzie-
my az pom-
rzemy.

y faw.

¹ mów: tak mł
wi. H.
² choćem ie H.
³ choćem ie H

O zgromá-
dzeniu do-
nie swóic
Zydów roz-
proszonych
plugá-
stwą.
H.
¹ Ier: 31. f. 33.
mierz 36 f. 26

¹ zá plugá-
stwy. H.

iśnoś.

23 niesli Cherubim skrzydła swe / y kół
z nimi : a chwatał Bogá Izraelowé
go była nád nimi. A wstąpiła chwa
24 ta PANsta z pośrodku miasta / y
stanela na górze która jest na wschód
miastu. A duch podniósł mnie / y przy

wiódł mnie do Chaldeyskiej ziemi do
zaprowadzenia w widzeniu / w duchu
25 Bozym : y odieté było ode mnie wi
dzenie którym widział. A mówilem
do zaprowadzenia wszystkie słowa
PANskie / które mi był okazał.

ROZDZ. XII.

1 A stała się mo
2 wa PANsta do
mnie / mówiąc :
Synu człowieczy
w pośrodku do
mu drażniąceg ry
mieścił : którzy
oczy mają do widzenia / a nie widzą :
y vsy do słuchania / a nie słyszą : bo
3 dóm drażniący jest. A tak ty synu czło
wieczy / uczyni sobie naczynia zapro
wádzenia / a przeprowadziś się we
dnie przed nimi : a przeprowadziś się z
miejsca twógo na inné miejsce przed
ich oczyma : iśliś snadź obaczą że dóm
4 drażniący jest. A wyniesiesz precz na
czynnia twoie / iako naczynia prowá
dzącego się we dnie przed ich oczyma :
B a ty wynidziesz wieczer przed nimi /
iako wychodzi ten co się prowodzi.
5 Przed oczyma ich przekopay sobie
6 ściągane / a wynidziesz przez nie. Przed
oczyma ich na ramięionach wyniesion
bedziesz / z miérzkiem wyniesion bez
dziesz : twarz swoje zakryjesz / a na zie
mie pátrzyć nie bedziesz : bo dziwem
dałem cię domowi Izraelowému.
7 Uczynilem tedy iako mi był PAN
rozkazal : naczynia moje wyniosłem
iako naczynia prowadzącego się we
dnie : a wieczer przebiełem sobie ściągane
C reka : y wyszedłem z miérzkiem / na rą
mionach niesiony przed ich oczyma.
8 A stała się mowa PANska ráno
9 do mnie / mówiąc : Synu człowieczy /
izali nie mówili do ciebie dóm Izra
elski / dóm drażniący : Co ty czynisz ?
10 Mów do nich : To mówi PAN
Bóg : To bierzcie na kśiąże które
jest w Jeruzalem / y na vsytek dóm
Izraelow który jest w pośrodku ich.
11 Mów : Jam dziw wás : iakom v
czynił / tak się im stanie / w zaprowá
dzenie y w niewola poydą. A kśiąże
12 które jest w pośrodku ich / na ramię
nách poniosą : z miérzkiem wynidzie :

D ściągane przebią aby go wyniesli : obli
cze iego zakryte będzie / aby okiem nie
13 widział ziemi. A zastawie nań sieć
moie / y poiman będzie niewodem
moim : y przywiodę go do Babilonu
do ziemi Chaldeyskiej : y téy nie wy
14 żrzy / y tam umrze. A vsyctkie którzy
są około niego / pomoc iego / y vsy ie
go rozprośe na wśelaki wiátr / y mie
15 cza dobede za nimi. A wiedzieć będą
żem ia PAN / gdy ie rozprośe między
16 narody / y rozsiecie ie po ziemiach. A
E zostawie z nich troche mężów od mie
cza / od głodu / y moru : aby opowia
dali vsyctkie złości ich / między naro
dy do których wnidą : y wiedzieć be
17 dą żem ia PAN. A stała się mowa
18 PANsta do mnie / mówiąc : Synu
człowieczy / chléb twój w zátrowożeniu
iędz / ale y wode twoie z kwápieniem
19 y z frásunkiem piy. A rzeczesz do lu
du ziemi : To mówi PAN Bóg do
tych / którzy mieszkają w Jeruzalem
w ziemi Izraelskiej : Chléb swój w
kłopocie iść będą / a wode swą w
pustosteniu pić będą : że spustoszeie
ziemiá / od mnostwa swego / dla nie
20 prawości wszech mieszkających w
niej. Miasta też w których teraz
F mieszkają / spustoszone będą / a ziemiá
pusta : y wiedzieć będziecie żem ia
21 PAN. A stała się mowa PANsta
22 do mnie / mówiąc : Synu człowie
czy / co to zá przypowieść y was w zie
mi Izraelowej / mówiących : W dlu
gą poydą dni / a zginie wśelakié wi
23 dzenie. Przeto mów do nich : To mó
wi PAN Bóg : Uczynie że wstanie
ta przypowieść / ani pospolicie mó
wić będą wiecér w Izraelu : y mów
do nich że się przybliżyły dni / y mowa
24 każdego widzenia. Bo nie będzie
wiecér żadnego widzenia próżnego /
ani prorocstwa wątpliwego w pośro
25 dku synów Izrael. Bo ia PAN mó
G wic bede : a którekolwiek słowo wy
rzekę / stanie się / y nie odwołę się
daley : ale zá dni wáśszych / domie dra

4. król: 25.
N: 17. f 20.przeciwno
sprzeciwiają
cego się.sprzętów
przenośzą
figurę po
mianie mia
sta y króla y
zaprowadzą
nie ludu w
nie wolę.

a sam.

wyniesiesz
H.
wyprowá
dzisz, H.

niosąc, H.

długie pro
roctwo, Heb.(słoty słów)
nie, H.4. król: 25.
N: 17. f 20.Drugi znak
którym figu
ruje głód y
pragnienie.w zátrowo
żeniu, H.od mnostwa
ludzi y bo
gactwa.Freddie wy
pełnienie
prorocstwa.

26 żniacy / mówić będzie słowo / y uczynie
ie / mówi PAN Bóg. ² A sstała sie
mowa PANska do mnie / mówiąc :
27 ¹ Synu człowieczy / oto dom Izrae-
lów mówiących : Widzenie które ten
widzi / ² na wiele dni y na czasy długie

*odwlecze się

ROZDZ. XIII.

Sstała sie mo-
wa PANska do
mnie / mówiąc :
¹ Synu człowie-
czy / prorokuy do
proroków Izra-
elskich którzy pro-

rokuia : y rzeczesz prorokującym z ser-
ca swego : Sluchaycie słowa PAN-
skiego : ² To mówi PAN Bóg : ³ Bła-
da prorokom głupim / którzy idą za
duchem swoim / a nie nie widzą. ⁴ Jā-
ko listki na puszczy / prorocy twoi Izra-
elu byli : ⁵ Nie wstępowaliście na
przeciw / aniście ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰ ¹⁰⁰¹ ¹⁰⁰² ¹⁰⁰³ ¹⁰⁰⁴ ¹⁰⁰⁵ ¹⁰⁰⁶ ¹⁰⁰⁷ ¹⁰⁰⁸ ¹⁰⁰⁹ ¹⁰¹⁰ ¹⁰¹¹ ¹⁰¹² ¹⁰¹³ ¹⁰¹⁴ ¹⁰¹⁵ ¹⁰¹⁶ ¹⁰¹⁷ ¹⁰¹⁸ ¹⁰¹⁹ ¹⁰²⁰ ¹⁰²¹ ¹⁰²² ¹⁰²³ ¹⁰²⁴ ¹⁰²⁵ ¹⁰²⁶ ¹⁰²⁷ ¹⁰²⁸ ¹⁰²⁹ ¹⁰³⁰ ¹⁰³¹ ¹⁰³² ¹⁰³³ ¹⁰³⁴ ¹⁰³⁵ ¹⁰³⁶ ¹⁰³⁷ ¹⁰³⁸ ¹⁰³⁹ ¹⁰⁴⁰ ¹⁰⁴¹ ¹⁰⁴² ¹⁰⁴³ ¹⁰⁴⁴ ¹⁰⁴⁵ ¹⁰⁴⁶ ¹⁰⁴⁷ ¹⁰⁴⁸ ¹⁰⁴⁹ ¹⁰⁵⁰ ¹⁰⁵¹ ¹⁰⁵² ¹⁰⁵³ ¹⁰⁵⁴ ¹⁰⁵⁵ ¹⁰⁵⁶ ¹⁰⁵⁷ ¹⁰⁵⁸ ¹⁰⁵⁹ ¹⁰⁶⁰ ¹⁰⁶¹ ¹⁰⁶² ¹⁰⁶³ ¹⁰⁶⁴ ¹⁰⁶⁵ ¹⁰⁶⁶ ¹⁰⁶⁷ ¹⁰⁶⁸ ¹⁰⁶⁹ ¹⁰⁷⁰ ¹⁰⁷¹ ¹⁰⁷² ¹⁰⁷³ ¹⁰⁷⁴ ¹⁰⁷⁵ ¹⁰⁷⁶ ¹⁰⁷⁷ ¹⁰⁷⁸ ¹⁰⁷⁹ ¹⁰⁸⁰ ¹⁰⁸¹ ¹⁰⁸² ¹⁰⁸³ ¹⁰⁸⁴ ¹⁰⁸⁵ ¹⁰⁸⁶ ¹⁰⁸⁷ ¹⁰⁸⁸ ¹⁰⁸⁹ ¹⁰⁹⁰ ¹⁰⁹¹ ¹⁰⁹² ¹⁰⁹³ ¹⁰⁹⁴ ¹⁰⁹⁵ ¹⁰⁹⁶ ¹⁰⁹⁷ ¹⁰⁹⁸ ¹⁰⁹⁹ ¹¹⁰⁰ ¹¹⁰¹ ¹¹⁰² ¹¹⁰³ ¹¹⁰⁴ ¹¹⁰⁵ ¹¹⁰⁶ ¹¹⁰⁷ ¹¹⁰⁸ ¹¹⁰⁹ ¹¹¹⁰ ¹¹¹¹ ¹¹¹² ¹¹¹³ ¹¹¹⁴ ¹¹¹⁵ ¹¹¹⁶ ¹¹¹⁷ ¹¹¹⁸ ¹¹¹⁹ ¹¹²⁰ ¹¹²¹ ¹¹²² ¹¹²³ ¹¹²⁴ ¹¹²⁵ ¹¹²⁶ ¹¹²⁷ ¹¹²⁸ ¹¹²⁹ ¹¹³⁰ ¹¹³¹ ¹¹³² ¹¹³³ ¹¹³⁴ ¹¹³⁵ ¹¹³⁶ ¹¹³⁷ ¹¹³⁸ ¹¹³⁹ ¹¹⁴⁰ ¹¹⁴¹ ¹¹⁴² ¹¹⁴³ ¹¹⁴⁴ ¹¹⁴⁵ ¹¹⁴⁶ ¹¹⁴⁷ ¹¹⁴⁸ ¹¹⁴⁹ ¹¹⁵⁰ ¹¹⁵¹ ¹¹⁵² ¹¹⁵³ ¹¹⁵⁴ ¹¹⁵⁵ ¹¹⁵⁶ ¹¹⁵⁷ ¹¹⁵⁸ ¹¹⁵⁹ ¹¹⁶⁰ ¹¹⁶¹ ¹¹⁶² ¹¹⁶³ ¹¹⁶⁴ ¹¹⁶⁵ ¹¹⁶⁶ ¹¹⁶⁷ ¹¹⁶⁸ ¹¹⁶⁹ ¹¹⁷⁰ ¹¹⁷¹ ¹¹⁷² ¹¹⁷³ ¹¹⁷⁴ ¹¹⁷⁵ ¹¹⁷⁶ ¹¹⁷⁷ ¹¹⁷⁸ ¹¹⁷⁹ ¹¹⁸⁰ ¹¹⁸¹ ¹¹⁸² ¹¹⁸³ ¹¹⁸⁴ ¹¹⁸⁵ ¹¹⁸⁶ ¹¹⁸⁷ ¹¹⁸⁸ ¹¹⁸⁹ ¹¹⁹⁰ ¹¹⁹¹ ¹¹⁹² ¹¹⁹³ ¹¹⁹⁴ ¹¹⁹⁵ ¹¹⁹⁶ ¹¹⁹⁷ ¹¹⁹⁸ ¹¹⁹⁹ ¹²⁰⁰ ¹²⁰¹ ¹²⁰² ¹²⁰³ ¹²⁰⁴ ¹²⁰⁵ ¹²⁰⁶ ¹²⁰⁷ ¹²⁰⁸ ¹²⁰⁹ ¹²¹⁰ ¹²¹¹ ¹²¹² ¹²¹³ ¹²¹⁴ ¹²¹⁵ ¹²¹⁶ ¹²¹⁷ ¹²¹⁸ ¹²¹⁹ ¹²²⁰ ¹²²¹ ¹²²² ¹²²³ ¹²²⁴ ¹²²⁵ ¹²²⁶ ¹²²⁷ ¹²²⁸ ¹²²⁹ ¹²³⁰ ¹²³¹ ¹²³² ¹²³³ ¹²³⁴ ¹²³⁵ ¹²³⁶ ¹²³⁷ ¹²³⁸ ¹²³⁹ ¹²⁴⁰ ¹²⁴¹ ¹²⁴² ¹²⁴³ ¹²⁴⁴ ¹²⁴⁵ ¹²⁴⁶ ¹²⁴⁷ ¹²⁴⁸ ¹²⁴⁹ ¹²⁵⁰ ¹²⁵¹ ¹²⁵² ¹²⁵³ ¹²⁵⁴ ¹²⁵⁵ ¹²⁵⁶ ¹²⁵⁷ ¹²⁵⁸ ¹²⁵⁹ ¹²⁶⁰ ¹²⁶¹ ¹²⁶² ¹²⁶³ ¹²⁶⁴ ¹²⁶⁵ ¹²⁶⁶ ¹²⁶⁷ ¹²⁶⁸ ¹²⁶⁹ ¹²⁷⁰ ¹²⁷¹ ¹²⁷² ¹²⁷³ ¹²⁷⁴ ¹²⁷⁵ ¹²⁷⁶ ¹²⁷⁷ ¹²⁷⁸ ¹²⁷⁹ ¹²⁸⁰ ¹²⁸¹ ¹²⁸² ¹²⁸³ ¹²⁸⁴ ¹²⁸⁵ ¹²⁸⁶ ¹²⁸⁷ ¹²⁸⁸ ¹²⁸⁹ ¹

Niewiaſty ha-
retyckie rady
prorokuię.

Grozi Pan
bálwoch-
wálcom rá-
dzącym ſie
go przeg
proroki.

Abó, bálwá-
ny, H. to ieſt,
z ſercá ſę bál-
wochwálcá-
mi.

To ieſt, ká-
dy człowiek,
Hebr.
Abó, bálwá-
ny, H.

H.

Íáko gódzien
bálwie.

Wys: 13. a 3.

17

Przeciwo corkom ludu twego które pro-
rokuia.] Taſa ſmiáłość záwſdy bylá y ieſt
niewiaſt heretyckich/ ſe té ducha prorockie-
go ſobie przypisuię y drugich wſyć ſmięta.
Íá które tu prorok ſ. wóla. Abó téż zowie
niewiaſtami wſytkie heretyki/ które ſiáko

niewiaſty/ ſa ták odmienni y roſtoſni/ ſe ſie
nowych náuk rádzi chwytá / á poſpolicie
ná tákich náukách narychleý polęgá / które
ciátu ſa mié. Tá wídziemy dſieſieſy heres-
tycy od ſwoich heretów ſa wſlowieni / gdy im
roſpuſtne y cięleſne náuki záſnátówáły.

ROZDZ. XIII.

PRZYſli do
mnie meżowie z
ſtárſzych Izráel-
ſkich / y ſiedzieli
przedemną. ¹ A
ſtála ſie mowá
PANSKA do

3

mnie/ rzekąc: ² Synu człowieczy/ ci

4

meżowie położyli ³ nieczyſtoſci ſwé

5

w ſercách ſwych/ á obraze niepráwo-
ſci ſwéy poſtáwili przed obliczem

6

ſwoim: íżali ſpytány mam im odpo-
wiádác: ⁴ Przeto mów im/ y rzeczeſz

7

do nich: To mówi PAN Bóg:

8

⁵ Człowiek człowiek z domu Izráelo-
wego / któryby położył nieczyſtoſci

9

ſwé w ſercu ſwoim / á wráze nieprá-
woſci ſwéy poſtáwiliby przed obli-
czem ſwoim / á przyſiedliby do proro-
ká ⁶ pytaíc mie przezeń / ía PAN od-
powiem mu ⁷ w mnoſtwie nieczyſto-
ſci tego: ⁸ áby był poymán dom Iz-
ráelów w ſercu ich / którym odſtápi-
li odemnie w wſytkich bálwánách

10

ſwoich. ⁹ Przeto mów do domu Iz-
ráelowego: To mówi PAN Bóg:

11

¹⁰ Náwróćcie ſie / á odſtápcie od bálwá-
nów waſzych / y odemſech plugaſtw

12

waſzych: odwróćcie twarzý waſę.
¹¹ Bo człowiek / człowiek z domu Iz-
ráeloweę / y z nowonáwróconych kto-
kolwiek ieſt przychodniem v Izráela/

13

ieſli ſie odlaczy odemnie / á położy
bálwany ſwé w ſercu ſwoim / y obra-
ze niepráwoſci ſwéy poſtáwi przed o-
bliczem ſwoim / á przydſie do proroká

14

áby mie przezeń zopytał: ía PAN
odpowiem mu przez mie. ¹² A poło-
że oblicze moie ná człowieka onęgo / y

15

dam go ná przykłąd / y ná przypo-
wiéſć / y wygubie go z poſrzedku lu-
du mégo: á wiedzicé bedſiecie ſem

16

ia PAN. ¹³ A prorok gdyby zbládził /
á powiedſział ſłowo: ía PAN zwié-
dlem proroká onęgo: y wyciągne re-
kę moie náń / y wygládze go z po-
ſrzedku ludu mégo Izráelſkiego. ¹⁴ A

17

ponioſę niepráwoſć ſwoie: ¹⁵ według

18

niepráwoſci pytaícęgo / ták nieprá-
woſć proroká bedſie: ¹⁶ áby wiecéy

19

dom Izráelów nie bládził odemnie /
áni ſie mázał wſemi wyſteptáni
ſwemi: ále áby mi był ludem / á ía im

20

był Bogiem / mówi PAN ¹⁷ zaſte-
pów. ¹⁸ A ſtála ſie mowá PANſka
do mnie / mówiąc: ¹⁹ Synu człowieczy/

21

ziemiá gdy zgrzeſzy przeciwko mnie /
że wyſtepując wyſtepuie / wyciągne

22

rekę moie ná nie / y złámie ²⁰ laſte chle-
bá ięý / y wpuſcze ná nie głód / y wy-
biie z nięý człowieka y bydle. ²¹ A ieſli

23

bedę ci trzey meżowie w poſrzedku
ięý / Noé / Dániel / y Job / ci ſpáw-
dliwoſciá ſwá wybáwią duſę ſwé /
mówi PAN ²² zaſtepów. ²³ Jeſli téż

24

zły zwiérz przywiode ná ziemię żebych
iá ſpuſtoſzył / y byłaby ²⁴ bezdrożná /
dla tego że niemáſz przechodzącęgo
dla zwiérzow: ²⁵ Ci trzey meżowie ie-
ſli bedę w nięý / żywe ía / mówi PAN

26

Bóg / że áni ſynów / áni córek nie
wybáwią: ále oni ſámi wybáwieni
bedę / lecz ziemiá bedſie ſpuſtoſzona.

27

²⁶ Abó ieſli miedz przywiode ná one
ziemię / y rzekne miedzowi: Przydſi
po ziemi: y wytráce z nięý człowieka
y bydle: ²⁷ á trzey meżowie ci byliby

28

w poſrzedku ięý: żywe ía / mówi
PAN Bóg / nie wybáwią ſynów áni
córek: ále oni ſámi wybáwieni bedę.

29

²⁸ Jeſli téż puſcze mór ná one ziemię /
á wylecie rozniewánié moie ná nie
we krwi / że wygubie z nięý człowieka
y bydle: ²⁹ A Noé / y Dániel / y Job / by-
liby w poſrzedku ięý: żywe ía / mówi

30

PAN Bóg / że ſyná y córkę nie wybá-
wią: ále ſámi ſpáwiedliwoſciá ſwá
wybáwią duſę ſwé. ³⁰ Bo to mówi

31

PAN Bóg: ³¹ Ze choć cztery ſady moie
nagorſę / miedz / y głód / y złé zwiérze /
y mór puſcze ná Jeruzálem / ábych

32

pozabíł z niego człowieka y bydle: ³² wſá-
tkę zoſtanie w nim wybáwienie
wymodzających ſyny y córkę: oto oni
przydę do was / á ogládacie dſóge ich /
y wynálazki ich / á pocieſeni bedſiecie

33

ponioſę niepráwoſć ſwoie: ³³ według

34

niepráwoſci pytaícęgo / ták nieprá-
woſć proroká bedſie: ³⁴ áby wiecéy

35

dom Izráelów nie bládził odemnie /
áni ſie mázał wſemi wyſteptáni
ſwemi: ále áby mi był ludem / á ía im

36

był Bogiem / mówi PAN ³⁵ zaſte-
pów. ³⁶ A ſtála ſie mowá PANſka
do mnie / mówiąc: ³⁷ Synu człowieczy/

37

ziemiá gdy zgrzeſzy przeciwko mnie /
że wyſtepując wyſtepuie / wyciągne

38

rekę moie ná nie / y złámie ³⁶ laſte chle-
bá ięý / y wpuſcze ná nie głód / y wy-
biie z nięý człowieka y bydle. ³⁷ A ieſli

39

bedę ci trzey meżowie w poſrzedku
ięý / Noé / Dániel / y Job / ci ſpáw-
dliwoſciá ſwá wybáwią duſę ſwé /
mówi PAN ³⁸ zaſtepów. ³⁹ Jeſli téż

40

zły zwiérz przywiode ná ziemię żebych
iá ſpuſtoſzył / y byłaby ³⁹ bezdrożná /
dla tego że niemáſz przechodzącęgo
dla zwiérzow: ⁴⁰ Ci trzey meżowie ie-
ſli bedę w nięý / żywe ía / mówi PAN

41

Bóg / że áni ſynów / áni córek nie
wybáwią: ále oni ſámi wybáwieni
bedę / lecz ziemiá bedſie ſpuſtoſzona.

42

⁴¹ Abó ieſli miedz przywiode ná one
ziemię / y rzekne miedzowi: Przydſi
po ziemi: y wytráce z nięý człowieka
y bydle: ⁴² á trzey meżowie ci byliby

43

w poſrzedku ięý: żywe ía / mówi
PAN Bóg / nie wybáwią ſynów áni
córek: ále oni ſámi wybáwieni bedę.

44

⁴³ Jeſli téż puſcze mór ná one ziemię /
á wylecie rozniewánié moie ná nie
we krwi / że wygubie z nięý człowieka
y bydle: ⁴⁴ A Noé / y Dániel / y Job / by-
liby w poſrzedku ięý: żywe ía / mówi

45

PAN Bóg / że ſyná y córkę nie wybá-
wią: ále ſámi ſpáwiedliwoſciá ſwá
wybáwią duſę ſwé. ⁴⁵ Bo to mówi

46

PAN Bóg: ⁴⁶ Ze choć cztery ſady moie
nagorſę / miedz / y głód / y złé zwiérze /
y mór puſcze ná Jeruzálem / ábych

47

pozabíł z niego człowieka y bydle: ⁴⁷ wſá-
tkę zoſtanie w nim wybáwienie
wymodzających ſyny y córkę: oto oni
przydę do was / á ogládacie dſóge ich /
y wynálazki ich / á pocieſeni bedſiecie

48

ponioſę niepráwoſć ſwoie: ⁴⁸ według

49

niepráwoſci pytaícęgo / ták nieprá-
woſć proroká bedſie: ⁴⁹ áby wiecéy

50

dom Izráelów nie bládził odemnie /
áni ſie mázał wſemi wyſteptáni
ſwemi: ále áby mi był ludem / á ía im

51

był Bogiem / mówi PAN ⁵⁰ zaſte-
pów. ⁵¹ A ſtála ſie mowá PANſka
do mnie / mówiąc: ⁵² Synu człowieczy/

52

ziemiá gdy zgrzeſzy przeciwko mnie /
że wyſtepując wyſtepuie / wyciągne

53

rekę moie ná nie / y złámie ⁵¹ laſte chle-
bá ięý / y wpuſcze ná nie głód / y wy-
biie z nięý człowieka y bydle. ⁵² A ieſli

54

bedę ci trzey meżowie w poſrzedku
ięý / Noé / Dániel / y Job / ci ſpáw-
dliwoſciá ſwá wybáwią duſę ſwé /
mówi PAN ⁵³ zaſtepów. ⁵⁴ Jeſli téż

55

zły zwiérz przywiode ná ziemię żebych
iá ſpuſtoſzył / y byłaby ⁵⁴ bezdrożná /
dla tego że niemáſz przechodzącęgo
dla zwiérzow: ⁵⁵ Ci trzey meżowie ie-
ſli bedę w nięý / żywe ía / mówi PAN

56

Bóg / że áni ſynów / áni córek nie
wybáwią: ále oni ſámi wybáwieni
bedę / lecz ziemiá bedſie ſpuſtoſzona.

57

⁵⁶ Abó ieſli miedz przywiode ná one
ziemię / y rzekne miedzowi: Przydſi
po ziemi: y wytráce z nięý człowieka
y bydle: ⁵⁷ á trzey meżowie ci byliby

ponioſę niepráwoſć ſwoie: ¹⁵ według
niepráwoſci pytaícęgo / ták nieprá-
woſć proroká bedſie: ¹⁶ áby wiecéy
dom Izráelów nie bládził odemnie /
áni ſie mázał wſemi wyſteptáni
ſwemi: ále áby mi był ludem / á ía im
był Bogiem / mówi PAN ¹⁷ zaſte-
pów. ¹⁸ A ſtála ſie mowá PANſka
do mnie / mówiąc: ¹⁹ Synu człowieczy/

Abó, íáko
niepráwoſć,
H.

Bóg, H.

Wys: 4. d 16.
y 5. d 16.
co ieſt laſtá
chlebowá,
maſz wyſtęý
w Rozdz: 5.
ver: 16.
ſwieci lu-
dſie głęch
niepokutu-
jących mie
wybáwią.
Bóg, H.
ſpuſtoſenim
H.

Każni, Heb.
Póciechá
póimáncóm
w Bábilonie

23 we złym / ktoriem przywiódł na Jeru-
zalem / we wszystkich com przywiódł
na nie. ⁹ y pociesza was / gdy wyrzy-
cie drogie ich / y wynalazki ich : a po-

znacieżem nie próżno czynił wszystko
com uczynił w nim / mówi P A N
Bóg.

Łogiako zwo
dzi fałszywe
protoki

9 Ia Pan zwiódłem proroká oného. J Mówi tu o fałszywych prorokách / którym Bóg sprawiedliwym sadem swoim dopuszcza bla-
dzic y fałszow uczyć / na skatanie tych którzy sie ich ródzą y słuchają / aby przez nie byli wie-
dzieni iż to grzechami swoimi zasłużyli. Tak czytamy o Achabie 2. Kró. 22. który si niechciał
słuchać Michaeasá prawdziwé^o proroka / do-
puszcit Bóg na niego fałszywé proroki którzy

go zwiędli. A to wszystko pismo ę, porządka/ a/ by tego nię mocy y wiarytności fałszywych proroków nie przypisował/ Kiedy się im ludzie wiodzić daia/ wolac kłamstwu nię prawić wierzyc: gdyż to raczej z gniewu y do puseczenia Bóżego na staranie slych y nie wiernych pochodzi/ y przetoż to sobie Bóg przypisuje. Hiero: in Ezechiel. Cytay też 2. Król: 22.

ROZDZ. XV.

1 A
2
3
4

Sstała sie mo
wá PANsta do
mnie/rzekąc: "Sy
nu człowieczy/ co
będzie z drzewá
winnego ze wszy
tkich drzew gaio
wych/ które są między drzewy lesné
mi? "Izali wezmą z niego drzewo áz
by było dzieło/ ábo wciessa z niego
kolek áby ná nim wisiáto którekol
wiek naczynie? "Oto ogniowi dané
jest ná stráwe/ "oboze część iego stra
wił ogień/ á szrodek iego obrócił sie

5 w p[er]s : a za sie zgodzi na robienie :
 B 6 Gdy ieszcze całe byto / niezgodziło sie
 na robienie / i takóž daleko wiecey gdy
 7 ie ogień pożarł y spalil / nie będzie z
 niego żadne dzieło : Przetož to mó-
 wi PAN Bóg : Jako dzewo winne
 między dzewy lesnemi / którem dał
 8 ogniowi na pożarcie / tak podam o-
 bywatele Jeruzalem . A postawie
 oblicze moje na nie : z ognia wynidę /
 a ogień ie pożrże : y poznaćie zem ia
 PAN / gdy postawie oblicze moje na
 9 nie / y uczynie ziemię bezdrożną y
 spustoszoną / przeto iż przestępcami
 byli / mówi PAN Bóg .

dzie tylko
do ognia
znaczyć
przyszłe spa
lenie ieruz
lema

 $\rightarrow H_2$

ROZDZ. XVI.

1
A 2
3
4
5
6

Sstała sie mó-
wa PANSka do
mnie / mówiąc :
? Synu człowie-
czy oznaymi Jeru-
zalem obrzydło-
ści iego : ? y rze-
czesz : To mówi PAN Bóg Jeruza-
lem: ? Kozeń twóy y narodzenie two-
ie z ziemie Chanáánskiéy: Wóciec twóy
Almouheczyzł / á máttá twoiá Ce-
thyská. ? A gdys sie wrodziła / w dzień
narodzenia twego ? nie wzmiono pe-
płká twego / y woda cie nie zmyto ná
zdrowie / áni cie sola soleno / áni w pie-
luchy powito. ? Nie zfolgowáłoś o-
to / ábyć uczyniło iedno z tych wli-
tawośy sie ciebie : ále cie porzucono
ná ziemie / w odzruceniu dusze twoiéy /
w dzień króregos sie wrodziła. ? A i-
dąc mimo cie ? wyzrzátem że cie de-
ptano we krwi twoiéy : y rzéklemci
gdys była we krwi twoiéy : Dym: rzé-

7 Ełem (mówię) tobie : We krwi two-
ięy żyw. ° Rozmnożona iako wrodzay
polny uczynilem cie / y rozmnożyłás
sie / y wrośłás / y chodziłás / y przysłás
do ochędostwa białogłowskięg : pier-
si twé wrośły / y włos twóy porósł / á
8 byłás naga / y sromoty pełna. ° A sie-
dłem mimo cie / y wyżrzalem cie : á no-
czás twóy czás miluigcych : y rozścię-
gnąłem odzienię moje ná cie / y ná-
kryłem sromotę twoię. A przysię-
głem ci / y wśedłem w przymierze zto-
bą : mówi PAN Bóg / y zostálás
9 moia. ° A omylem cie wodą / y ochę-
dożyłem krew twoię z ciebie / y pomá-
załem cie olejkiem. ° A wbrałem cie
10 w różnéj fábry śáty / y obutem cie w
B modré obuwie : y opasałem cie biśio-
rem / y przyodziałem cie subtelnym
11 odzieniem : ° y przybrałem cie ochędo-
stwem / y dalem mánelle ná rękę two-
ię / á táncuch okolo byie twoięy. ° A
12 dalem nausznice nád vřtá twoię / á
kolcá ná vřsy twoię / y wieniec ozdó-
13 bny ná głowę twoię. ° A ozdobilás

Vbogícona

Posłubiona
y umiłowa-
na od Bogá

Ogłoszona
y przyodzia
na kościo-
wnie.

 $\neq \text{ábo, koron}$

fic 3toz

Królowa
zostala.

badze tak
flawna.
Cudzołożni
cz zostala
chwalac bo
gi pogani-
skie,

chwalacie
za bogi.

przewodze
cie (przez o-
gię) H.

w Egyp-
cie.
obnazona,
H.

abo, wy-
ny batwan-
skie.

wyżyny abo
ofiar pogani-
skich.
wszystkieś
batwany
chwalila.

kościół za-
kon.
na wolę.

14 sie zlotem y srebrzem / a obloklaś sie w
bisiór / y w śacie wzorzystą y w rozmá-
ité fábry: iádłás ziemię / y miód / y oli-
we / y sstałás sie piękna bázwo wielce /
y postapilás do królestwa. ¹ A wy-
sła imie twoie między narody / dla
piękności twej: boś była dośkonála
w ozdóbności moiej / ktorąm był wó-
15 żył ná cie / mówi PAN Bóg. ² A w-
faiąc w piękności twoiej / cudzoloży-
lás ná imie twoie / y wystawilás
wśeteczeństwo swoje každému miá-
16 iącému abyś iego była. ³ A nábrawšy
śat twoich / uczynilás sobie wyżyny
z tego y z owego zśyté: y cudzoloży-
lás ná nich / iáko nie było / ani będzie.
17 ⁴ y nábiálás naczynia ozdoby twej ze
złotá mégo / y ze srebrá mégo / kto-
rem ci dał: y náczynilás sobie obrá-
zów meżkich / y cudzolożyłás z nimi.
18 ⁵ A wzielás śaty swoje rozlicznych
másić / a przykrywálás ie: y oleieł
mój a kádzenie moje kádłás przed
19 nie. ⁶ y chléb mój ktorým ci dał / zem-
le / y oliwe / y miód / ktorým ci dał / wy-
chowál: postawilás przed oczymá
ich ná zapách wonności: y sstało sie /
20 mówi PAN Bóg. ⁷ A wzielás syny
twoie y córki twoie / ktorýches mi náro-
dziłá: y ofiarowálás im ná pożarcie.
21 A wiec mále iest wśeteczeństwo two-
22 ie: ⁸ Ofiarowálás syny moje / y dałás
im poświácajacie. ⁹ A po wśytkich
obrzydłościách twoich / y wśete-
czeństwach / nie pámietałás ná dni
23 młodości twej / gdys była naga
a "fromoty pełn" / zmażána we krwi
twoiej. ¹⁰ A sstało sie po wśytkiej zło-
ści twoiej (biádá / biádá tobie / mó-
24 wi PAN Bóg.) ¹¹ y zbudowálás so-
bie "dóm nierządny" / y uczynilás so-
bie zły dóm ná wśytkich wlicách.
25 ¹² Ná każdým rogu dógi zbudowál-
lás "znák wśeteczeństwa twego": y
uczynilás obrydłą piękność twoie:
y rozkładálás nogi twoie každému
26 mimo idącemu / y námmożyłás wśe-
teczeństw twoich. ¹³ y cudzolożyłás z
synimi Egypťskimi ssiády twémi
wielkich ciał: y námmożyłás wśete-
czeństwa twego / abyś mnie drażnilá.
27 ¹⁴ Oto ia ściąggnie reke moje ná cie / y
"odéyme wśpráwiedliwienie twoie":
y dam cie ná dusze nienawidzących
cie córek Páľestynskich / ktoré sie wśy-

28 dza dógi twej zlosliwéy. ¹⁵ Cudzoło-
żyłás téż z syny Assyryjskimi / przyto-
żes iecze nie była syta: a náucz-
29 lożywšy sie / y tátes sie nie náśyciá.
¹⁶ A námmożyłás wśeteczeństwa two-
go w ziemi Chánańskiej / y Chaldej-
czyki: y ani tak nie náśycilás sie.
30 ¹⁷ Czymże oczyszcie serce twoie / mówi
PAN Bóg: gdy czyniś wśytkie té
uczynki nierządny nierządny y wśe-
31 teczny: ¹⁸ Gdyżes budowála "dóm
nierządny twój" ná początku každéy
D dógi / a wyżyne twoie stawiálás
ná wśelkiej wlicy: a nie sstałás sie
iáko wśetecznica dla wprzykżenia
32 podnośząca zapłatę: ¹⁹ ale iáko niewiá-
sta cudzołożąca / która nád meżá swe-
33 go náwodzi obce. ²⁰ Wśytkim wśe-
tecnicám dawaia zapłaty: a tys da-
wála zapłaty wśem gámratom
swoym / y daryś im dawała żeby wcho-
dziłi do ciebie zewśad ná wśeteczeń-
34 stwa z tobą. ²¹ A działo sie z tobą prze-
ciwko zwyczajowi niewiast w twoich
wśeteczeństwach / y po tobie nie be-
dzie wśeteczeństwa. bo w tym żes da-
wála zapłatę / a zapłatys nie brála /
działa sie w tobie rzecz przeciwna.
35 ²² Przyto wśetecznico słuchaj słowa
PANskiego. ²³ To mówi PAN Bóg:
Ponieważ "wyspáné są pieniadze
twoie" / y odkryłá sie fromotá twojá
w twoich wśeteczeństwach ku mi-
36 łosnikom twoim / y ku bálwanóm o-
bzydłości twych / we krwi synów two-
37 ich / ktorés im dałá: ²⁴ Oto ia zgromá-
dze wśytkie miłosniki twoie z ktorých
mis sie złączałá / y wśytkie ktorés mi-
łowála ze wśemi ktorýches nienawi-
działá: y zgromádze ie ná cie ze w-
śad / a odéyie fromote twoie przed
nimi / y ogládáia wśytkę śkaradosć
twoie. ²⁵ A bede cie sádził sádami
38 cudzołożnic y rozlewających krew: y
E "dam cie ná krew zapalczywości y
zewniowości. ²⁶ y dam cie w rece ich / y
39 zepsuia dóm nierządny twój: y zbu-
rza zły dóm twój: y obnáza cie z śat
twoich / y pobiorą naczynia ozdoby
twoiej: a zostawia cie naga y "zelży-
wości pełn": ²⁷ y przywiodą ná cie
40 gmin / y wśamionuia cie kámieniem /
41 y zámorduia cie mieczami swoimi. ²⁸ y
spalą domy twe ogniem / a uczynia
ná cie sady przed oczymá niewiast

Iáko nikcz-
emné, H.

abo, wyż-
stwo, H.
abo, ná roz-
taniu.

abo, wylá-
nie pizástwo
twoie, H.

niż: 23. b 10.

skarżę cię s-
miercią, Heb

obnazona,
H.

4. kró. 25. a 9

nie będa ka
tal ani abal
b fig.

śa wādys nie
rozmyślają
wofesh, H.

ziemie Chā-
nānyfkiy.

niebyłyby
grzech był.

Przyczyny
psory Sodo-
mskiej.
Gen. 10. e 24
"aofłarek pr
znawania
ity, H.

śiako mi sie
widzielo, H.

"sprawiedli-
wse wzgla-
dem ciebie.

Pod przypo-
wiescia Or-
ki y winni-
ce znaczy
poimanie
krolow lu-
dzkich.

mnogich: A przestanieś wśetecz-
stwa płodzie / y zapłaty wiec-
42 wac nie będziesz. A przestanie roz-
gniewanie moie na cie / y odstąpi rze-
wniwość moia od ciebie / y przestane-
43 y nie bede sie daley "gniewał. Dla
tego żeś nie pamiętała na dni młodo-
ści twojej / a drażniłaś mnie tym wśy-
tkim: przetoż y ia drogi twoje dalem
na głowe twoje / mówi PAN Bóg:
"a nie uczynilem według złości two-
ich we wśech / obzydłościach two-
44 ich. Oto wśelki / kto przypowieś
pośpolicie mówi na cie ia obróci / mó-
wić: Jako matka / tak y córka iey.
45 Córka "marki twej testes ty / która
porzuciła męża swego y syny swe: y
siostrę siostrę twoich testes ty / które
porzuciły męża swe y syny swe: matka
wafśa Cetheyka / a oćiec wafśa Amoi-
rheycyk. A siostra twoja starsza
46 Samaria / ona y córki iey / które mie-
skają po lewicy twojej: a siostra
twoja młodsza niż ty / która mieszka
po prawicy twojej / Sodoma y córki
47 iey. Lecz ani drogami ich nie cho-
dziłaś / aniś według złości ich czyni-
ła / troszke mniey: niemał gorz-
F 8 zeczy czyniła niżli one / we wśech
drogach twoich. Dywe ia / mówi
PAN Bóg / że nie czyniła Sodoma
siostra twoja / ona y córki iey / iakos
49 czyniła ty y córki twoje. Oto ta była
nieprawość Sodomy siostry twej /
pycha / syrość chleba / a dostatek / y
próżnowanie iey / y córki iey / a reki nie
dostatecznemu y w bogiemu nie po-
50 dawaly. A podniosły sie / y czyniły
obzydłości przedemną: y zdiagłem ie
51 iakos widziela. A Samaria polo-
wice grzechów twoich niegrzeszyła:
ales ie zwyciężyła złościami twemi / y
"wspławiedliwiłaś siostry twe wśe-
mi obzydłościami twemi / któreś czy-

52 niła. A tak y ty ponies fromote two-
ie / któreś przeszła siostry twoje grze-
chami twemi / złośliwość czyniąc niżli
one / bo sa "wspławiedliwione od cie-
bie: przetoż y ty zawstydz sie / a nies-
fromote twoje / któreś "wspławiedli-
53 wiła siostry twe. A nawróce przy-
wróciwszy ie nawróceniem Sodomy
z córkami iey / y nawróceniem Samari-
tyley y córek iey: y nawróce obrócenie
54 twoje w posrzedku ich. Abyś nie sta-
fromote swoje / y wstydzila sie we w-
55 szem ods czyniła / ciesząc ie. A siostra
twoja Sodoma y córki iey wróca sie
G do dawności swej / y Samaria y córki
iey wróca sie do dawności swojej: y
ty y córki twoje wróćcie sie do daw-
56 ności swej. Lecz nie była Sodoma
siostra twoja słyszana w wściach two-
57 ich w dzień pychy twojej: pierwszy
niż odkryto złość twoje: iako tego
czasu na wraganie córek Syryjskich
y wśytkich w okolicy twojej córek Pa-
lestyńskich / które cie okrażają wko-
58 lo. Tłecnotę twoje y fromote two-
59 ie tyś nosiła / mówi PAN Bóg. Bo-
to mówi PAN Bóg: A uczynie to-
bie iakos wzgardziła przysięga / abyś
60 zgwałciła przymierze: A wspom-
nie ia na przymierze moie z tobą / we
dni młodości twojej: y wzbudze
61 przymierze wieczne. A wspomnię na
drogi twoje / y zasromas sie: gdy we-
źmiesz siostry twoje starsze ciebie / z
młodszy twemi / a dam ci ie za cór-
62 ki / ale nie z przymierza twego. A w-
zbudze ia przymierze moie z tobą: a
będzieś wiedziela zem ia PAN: a
bys wspomniela y wstydzila sie / y
niemogła byś daley otworzyć wst dla
fromoty twej: gdy bede oblagany
tobie za wśytko coś czyniła / mówi
PAN Bóg.

"niżli ty.

"A (tak) nado-
wroce zagnā-
nie ich: zagnā-
nie Sodo-
my y córek
iey, zagnā-
nie Samari-
tyley y córek
iey, y zagnā-
nie zagnā-
nawego z po-
śrzedku ich,
H.

"gārda ro-
ba zewśpā,
H.

Obietnica
wybawie-
nia y w-
śpawie-
dliwienia
przez Chri-
stusa.

"wicher H.

"abo, kupiec-
kiy, H.

śiako wietrz-
ba, H.

ROZDZ. XVII.

1 A Stało sie slo-
wo PAN sie do
mnie / mówiac:
2 Synu człowieczy
zadaj gadkę / a po-
wiedź przypowieś
do domu Izrael /
3 y rzecześ: To mówi PAN Bóg: O-

rzeł wielki z wielkimi strzydlami / z
długim pomiotkiem człontów / pełen
pięrze y pśtrocin / przyleciał na Li-
4 ban / y wziął dzięć Cedru. Wierzech
galezi ieg wlamaty / y przeniósł ji do zie-
mie Chanānēyfskiej / w mieście ku-
5 pieckim położył ji. A wziął nasies-
nia ziemie / y włożył ie w ziemie za na-
siemie / aby vmocnił korzenie nād wo-
dami wielkimi: / na wierzechu polo-

żył ie.

Isa: 58. b 7.
Mat: 25. c 35.

Syn zły z do
brego oycá.

Syn dobry z
złego oycá.

nikogo, Heb.

Abó, za nie-
prawość, Heb.

Deut. 24.
c 16.
4. król 14. b 6
2. Par: 25. b 4

7 stapi: y człowieka nie zaśnuć / za-
stawię dłużnikowi wróci / gwałtem
nie weźmie: chleba swego głó-
8 dnemu da / a nagięgo przykryje odzie-
niem: a lichwe nie pożyczę / y przy-
datku nie weźmie: od nieprawości
9 odwróci ręce swoje / a sąd prawdziwy
uczyni między mężem a mężem: w
przekazaniach moich chodzić / a są-
dów moich strzedz będzie / aby czynił
prawdę: ten sprawiedliwy jest: ży-
wotem żyć będzie / mówi PAN Bóg.
10 A jeśli wiodzi syna lotrą / wysławia-
11 cęgo krewn / a uczyni jedno z tych: a
tych wszystkich rzeczy nie czyniącego /
12 ale na górach iadającego / y żonę bli-
źniego swego plugawiącego: nie-
dostatecznego y ubogiego zaśnuć
13 iącego / wydzierającego diapię / za-
stawię niewracającego / a do białwa-
nów oczy swe podnoszącego / obzy-
14 dłość czyniącego: a lichwe dają-
cego / y przydatek biorącego: izali żyć
będzie: nie będzie żyć. ponieważ te
15 wszystkie rzeczy bzydlivé czynił: śmier-
cia vmrze / krewn tego na nim będzie.
16 A jeśli by zplodził syna / który widząc
wszystkie grzechy oycá swego / które
17 czynił / białby się / y nie czyniłby nic im
podobnego: a na górachby nie iadał /
18 a oczuby swych nie podnosił do biał-
wanów domu Izraelowego / y żony
19 bliźniego swego nie gwałciłby: y
mężaby nie zaśnuć / zastawiłby nie
20 żądzierzał / y nie wydzierałby diapie-
zy / chleba swego dawałby łaknące-
mu / a nagięgo przyodziałby odzie-
niem: od krzywdy ubogiego od-
wróciłby ręce swa / lichwy y przyda-
tku nie brałby / czyniłby sądy moje /
chodziłby w przekazaniach moich:
ten nie vmrze w nieprawości oycá
18 swego / ale żywotem żyć będzie. O-
ciec tego iż potwarzał / y gwałt czy-
nił bratu / y źle czynił w posrodku lu-
du swego / oto vmiera w nieprawo-
19 ści swojej. A mówicie: Cemu nie po-
mógł syn nieprawości oycowej? Dla
tego iż syn czynił sąd y sprawiedli-
wość / wszystkiego przekazania moje-
go strzedł y czynił je / żywotem żyć be-
20 dzie. Dusza która zgrzeszy / ta vm-
rze: Syn nie poniesie nieprawości
oycowej / y otec nie poniesie niepra-
wości synowej: sprawiedliwość spia-

wiedliwego na nim będzie / a niebo-
żność niebożnego na nim będzie.
21 A jeśli niebożny będzie pokuto-
wał się / wśech grzechów swoich / któ-
re czynił / a będzie strzedł wśech przy-
kazani moich / a będzie czynił sąd y
sprawiedliwość: żywotem żyć będzie /
22 a nie vmrze. Wszystkie nieprawo-
ści tego które czynił / pamiętać nie be-
de: w sprawiedliwości swej która czy-
nił / żyć będzie. Izali z wolei mo-
23 iej jest śmierć niebożnego / mówi
PAN Bóg / a nie aby się nawrócił od
24 drogi swoich / a żył: A jeśli się od-
wróci sprawiedliwy od sprawiedli-
wości swej / a czynić będzie nieprawość /
według wszystkich obzydłości które
F niebożny zwykł czynić / izali żyć be-
dzie: wszystkie sprawiedliwości jego
które czynił nie będą wspomniane:
w przestępstwie którym przestępo-
wał / y w grzechu swym który grzeszył /
25 w nich vmrze. A rzekiecie: Nie
jest prosta droga PANska. Sluchaj-
cież tedy domie Izraelów: Izali dro-
ga moia nie jest prosta / a nie rączęy
26 drogi wasze krzywe są: Bo gdy się
odwróci sprawiedliwy od sprawiedli-
wości swej / a będzie czynił niepra-
wość / vmrze w nich: w niesprawie-
27 dliwości która czynił vmrze. A gdy
się odwróci niebożny od niebożno-
ści swej która czynił / a będzie czynił
sąd y sprawiedliwość: ten dusze swo-
28 ożywi. Bo wważymy y odwróci-
my się od wśech nieprawości swych
które czynił / żywotem żyć będzie / a
29 nie vmrze. A mówią synowie Izra-
elowi: Nie jest prosta droga PAN-
ska. Izali drogi moje nie są proste /
30 domie Izraelów: a nie rączęy drogi
wasze krzywe: Przeto każdego we-
dług drogi jego sądzić bede / domie
Izraelów / mówi PAN Bóg: Nawró-
ćcie się / a czynicie pokutę ze w-
śech nieprawości waszych: a nie be-
31 dzie wam nieprawość na wpać. Od-
rzucicie od siebie wszystkie przestę-
stwa wasze / które misście przestępowá-
li / a uczynicie sobie serce nowe y du-
chą nowego: czemu macie vmrzeć
32 domie Izraelów: Bo nie chce śmierci
umierającego / mówi PAN
Bóg / nawróćcie się / a żyćcie.

odwróci się
od H.
Pokutują-
cym obie-
cnie zbawie-
nie.

Psa: 29. a 4.
mż: 33. c 11.

y nawracaj-
cie (in) H.
Mat: 3. a 2.

Abó, nieko-
cham się w-
mierzeć.
wys. c 23.
mż: 33. c 11.

Syn nie-

Rodzicy by-
wają karani
na dziełach.

20. Syn. nie ponieście nieprawości ojców waszych. To jest/ każdy według zasług swoich weźmie zapłatę wieczną/ a syn za rodziców/ ani rodzice za dzieci swoje niebieda potępieni. Tęż mówi Deut. 24. 4. Król 14. 2 Paral. 25. wśfa- że mówi też Exo. 20. v. 5. Jam jest Bóg mo- cny/ nawiedzający nieprawość ojców na sy- niech/ aż do trzeciego y czwartego pokole- nia. Przetoż warpić nie trzeba/ iż dla grze- chów rodziców synowie y córki bywają do- cześnie karani/ albo chorobami albo škoda- mi albo też y śmiercią przedtą/ iako sie Dawi- dowi stało. A to dla tego aby rodzice na sy- niech sobie bázno miłych byli karani. Wo- wśm mówi Pan Bóg grzechy iakie dopu- szć na syny/ a zatyć y wieczne potępienie/

aby stał rodzice tym więcej utrapieni byli. Bo niemniej był od Boga karany Dawid przez grzechy y potępienie Absalom/ niż przez inne krzywdy które od niego wyćre- piał/ iako to znać z płaczu y lamentu Dawi- dowego nad Absalomem Hieron. in Ezech. Augustin. in Psal. 108. v. 14. Chryso- st. in Genesim & Hom. 75. in Math.

4. Dusza która grzeszy ta umrze. Dusza pismoś. podezās zowie człowieka. Gen. 14. podezās zowie dusza żywot człowieka. w Dziej. 20. Leuit. 17. Zowie też dusza trupa w Króym była dusza. Num. 9. Ale właśnie dusza znaczy Ducha człowieka który y po śmier- ci zostaje/ czytaj o tym Leuit. 17. y Eccles. 12. Gen. 2.

Dusza co zna-
czy.

ROZDZ. XIX.

1. Ty weźmi za-
2. losny płacz nad
3. królestwem Izrael.
4. A rzeczesz: Cze-
5. mu marta two-
6. ja lwica między
7. lwami/ a między
8. lwami/ a między
9. lwami/ a między
10. lwami/ a między
11. lwami/ a między
12. lwami/ a między
13. lwami/ a między
14. lwami/ a między
15. lwami/ a między
16. lwami/ a między
17. lwami/ a między
18. lwami/ a między
19. lwami/ a między
20. lwami/ a między

środku lwiat wychowała szczeni-
swoich. A wypuścił iednego ze lwiat
swoich/ y stał sie lwem: y nauczył
sie chwytać obłowu y człowieka ięc.
A usłyszeli o nim narodowie/ a nie
bez ran swoich/ poymali go: y przy-
wiedli go w lánecuchach do ziemi E-
gypciey. Która obaczywszy iż za-
niemogła/ a zginęła nadzieia iey:
wzięła iednego ze lwiat swoich/ lwem
go uczyniła. Który chodził między
lwami/ y stał sie lwem/ y nauczył sie
łapać obłowu/ y ludzie pożerać:
A nauczył sie w dowy czynić/ a miast-
ich w pustynie obracać: y spustoszona
jest ziemia/ y napełnienie iey od głosu
ryku iego. A zeszli sie przeciw temu

narodowie ze wschodu z krajów/ y zaru-
čili nani sieć swoje/ w ranach ich poi-
mamy iest. A wsadzili go w klatkę/
w lánecuchach przywiedli go do króla
Babilońskiego/ y w puszcili go do cie-
minice/ aby nie było słyszeć wiec-
swoiego na górach Izraelskich. Wła-
stka twoja iako winnica we krwi two-
iej przy wodzie nasadzona: owoce
iej/ y galezie iey wrosły od wód mino-
gich. A były y między lastki mocne na
sceptry panujących/ y podniósł sie w-
zrost iey między galeziami/ y obaczy-
ła wysokość swą/ w mnożwie lato-
rosli swych. A wyrwana iest w gnie-
wie/ y na ziemi porzucona/ a wiatr
palacy wysuszył owoc iego: powie-
dly y poschły różgi mocy iey: ogień i-
pożarł. A teraz przesadzona iest na
puszczę w ziemi bezdrożney y pragna-
cay. A wyszedł ogień z różgi galezi iey
który owoc iey pożarł/ nie było na
miej różgi mocney/ ani sceptu pa-
nujących. Żalostny płacz iest y będzie
żałostnym płaczem.

świeca swa,
H.

Wzgorze-
nienie syna-
gogi żydo-
wskiej pod
podobień-
stwem win-
nice.

dało sie wi-
dzieć w wyso-
kości, H.

Ofer. 13. d 15
w schodowy,
H.

suchy, H.

ROZDZ. XX.

1. Stało sie ro-
2. ku siódmego/
3. w piątym miesia-
4. cu dziesiątego
5. dnia miesiąca:
6. przyszli meżowie z
7. starszych Izrael-
8. skich/ aby pytali PANA/ y siedli prze-
9. demną. A stała sie mowa PANsta
10. do mnie/ rzekąc: Synu człowieczy
11. mów starszym Izraelskim/ y rzeczesz
12. do nich: To mówi PAN Bóg. Jsa-
13. liście wy pytać sie mnie przyszli: żywe

ia/ że wam nie odpowiem/ mówi PAN
Bóg. Jeśli ie sądzisz/ jeśli sądzisz sy-
nu człowieczy/ obrzydłości ojców ich
wkaż im. A rzeczesz do nich: To mó-
wi PAN Bóg: dnia którego wy-
brał Izrael/ y podniosłem rękę moie
za nasieniem domu Jakobowego/ y
wkażalem sie im/ w ziemi Egyp-
skiey/ y podniosłem rękę moie za ni-
mi/ mówiąc: Ja PAN Bóg wasz:
oniego dnia podniosłem rękę moie
za nimi/ aby ich wywiodł z ziemi
Egypciey/ do ziemi którą im był
wpatrzył/ opływającą mlekiem y m-
dem: która iest przednia między w-

4. ia/ że wam nie odpowiem/ mówi PAN
Bóg. Jeśli ie sądzisz/ jeśli sądzisz sy-
nu człowieczy/ obrzydłości ojców ich
wkaż im. A rzeczesz do nich: To mó-
wi PAN Bóg: dnia którego wy-
brał Izrael/ y podniosłem rękę moie
za nasieniem domu Jakobowego/ y
wkażalem sie im/ w ziemi Egyp-
skiey/ y podniosłem rękę moie za ni-
mi/ mówiąc: Ja PAN Bóg wasz:
oniego dnia podniosłem rękę moie
za nimi/ aby ich wywiodł z ziemi
Egypciey/ do ziemi którą im był
wpatrzył/ opływającą mlekiem y m-
dem: która iest przednia między w-

przysięgł
im, Hebr.

syftek

Poymanie
królów, lo-
achaga y lo-
acimá, pod
podobień-
stwem Lwa
Lwice y
Lwiat zna-
czy.

świeca swa,
H.

Abó, że sie
przecekała,
H.

Do zaprowa-
dzenia lecho-
niasza do B-
bilonu.

Bóg niebo-
żnym niech
ca dąć odpo-
wiedzi, wy-
miatając im
na oczy ich
światłości.

obrzydłości,
H.	7	wszystkimi ziemiami: i y mówiłem do nich: każdy obrażenia oczu swoich niech odzuci/ a bálwánami Egipt=	D	synowie: w przykazaniach moich nie chodzili/ y sądów moich nie strzegli	
	8	skimi niemającie się: Jam PAN Bóg wasz. i rozdrażnili mnie/ y niechcieli		żeby je czynili: które gdy uczyni czo=	rzekłem, H.
to jest, wmy=
mąsł, H.	B	mie słuchac: żaden obrzydłości oczu		wieł będzie żył w nich: y Soboty mo	ilem był.
To jest, y po=		swoich nie porzucił/ ani bálwánów	22	ie zgwałcili/ y "groziłem" żem miał	
hámowałem	9	Egiptskich nie opuścili: y "rzekłem"		wylać zapalczywość moję na nie/ y	groziłem im
się od kara=		żem miał wylać rozgniewanie moie	23	wykonać gniew mój nad nimi na pu=	Hebr.
nia: tak ma=	10	na nie/ y wypełnić gniew mój nad ni=		sczy. i Ależ pohámowałem reke moie/ y	
nizy Jer. 22.		mi/ w posrzedku ziemie Egiptskiej.	24	uczynilem dla imienia mego/ aby nie	
Leu. 10. a 5.	11	i uczynilem dla imienia mego/ a=		było zgwałcone przed narody/ z któ=	
Rzym. 10. a 5.		by nie było zgwałcono przed narody	25	rychem ie wywiódł przed ich oczyma.	
Exo. 20. b 8		w których posrzedku byli/ y między	26	i Zás podniosłem reke moie na nie	
31. c 13.	12	którymi wkażalem się im/ aby ich ie wy=		na puszczy/ żem ie miał rozproścć mie=	
Deu. 5. b 12.		wiódł z ziemie Egiptskiej: i tak	27	dzy narody/ y rozwiać po ziemiach.	
	13	wyrwałem ie z ziemie Egiptskiej/ y		Dla tego że sądów moich nie czyni=	
	14	wywiódłem ie na puszcza. i dalem	28	li/ a przykazania moie wzgardzili/ y	
		im przykazania moie/ y sądy moie po=	29	Soboty moie zgwałcili/ a za bálwá=	
	15	kazałem im/ które czyniac człowiek be=	E	ny oyców swych były oczy ich. i Prze=	
	16	dzicie żył w nich. i Nad to y Szabbat		tóż y ia dalem im przykazania nie do=	
	17	y moie dalem im/ aby były znakiem mie=		bie/ y sądy w którychby nie żyli. i	
	18	dzy mna a między nimi: a iżby wiedzie=		i splugawilem ie w darach ich/ gdy "o=	
	19	liż ia PAN poświęcałycie ie. i dra=		fiarowali" wśelkie otwarzające ży=	
	20	żnili mie dom Izraelów na puszczy/ w		wot "dla grzechów ich: a poznają	
	21	przykazaniach moich nie chodzili/ y		żem ia PAN. i Przeto mów do domu	
		sądy moie porzucili/ które czyniac czo=		Izraelowego/ synu człowieczy: y rze=	
		wieł żyć będzie w nich: szabbat też		część do nich: To mówi PAN Bóg:	
		moie gwałcili bázno: i rzekłem tedy		Jeszcze y w tym bluznili mie oycowie	
		żem miał wylać zapalczywość moie		wasz/ gdy mie wzgardzając wzgar=	
		na nie na puszczy/ y zniszczyć ie. i		dziłi: y wprowadziłem ie do ziemie/	
		uczynilem dla imienia mego/ aby nie		o którąm podniosł reke moie żem ia	
		było gwałcono przed pogány/ z któ=		im dać miał: wyższeli wśelki pągorok	
		rychem ie wywiódł przed ich oczyma.		wysoki y wśelkie drzewo gąste/ y o=	
		i tak ia "podniosłem reke moie na		fiarowali tam ofiary swie: y dali tam	
		nie" na puszczy/ żeby ich nie wpro=		drażnienie ofiary swie/ y położyli tam	
		wodził do ziemie/ którąm im dał opły=		zapach wonności swie/ y ofiarowali	
		wającą mlekiem y miodem/ naprze=		mokre ofiary swie: i mówiłem do	
		dnieszą ze wszystkich ziem: i ponie=		nich: Cóż jest wyżyna do której wy	
		waż sądy moie porzucili/ a w przyka=		wchodzicie: i nazwano imie iey	
		zaniach moich nie chodzili/ y Sobor=		Wyżyna aż do dnia tego. Przeto mów	
		ty moie gwałcili: bo za bálwány ser=		do domu Izraelowego: To mówi	
		ce ich chodzilo. i sfolgowalo im		PAN Bóg. Zaisze droga oyców wa=	
		oko moie/ żem ich nie pobit/ ani im		sych wy sie plugawicie/ a za wra=	
		ich wytracił na puszczy. i Ależ mówi do		ich wy cudzolożycie: i w ofiarowa=	
		synów ich na puszczy: w przykaza=		niu darów waszych/ gdy przewodzi=	
		niach oyców waszych nie chodzicie/ a		cie syny wasze przez ogień/ wy mą=	
		ni sądów ich nie strzeżcie/ ani sie bál=		cie sie wśemi bálwány waszemi aż	
		wany ich plugawcie. i Jam PAN		do dzisiejszego dnia: a ia wam odpo=	
		Bóg wasz: w przykazaniach moich		wiedac nam domie Izraelst: żywe	
		chodzicie/ i sądów moich strzeżcie y		ia/ mówi PAN Bóg/ że wam nie od=	
		czynicie ie: i Soboty moie swieccie/		powiem. i ani sie ostanie myśl ser=	
		aby były znakiem między mna a mie=		ca waszego/ gdy mówicie: Będziem	
		dzy wami/ y abyście wiedzieli żem ia		iako narodowie/ y iako pokolenia	
		PAN Bóg wasz. i rozdrażnili mie		ziemstie/ że będziem chwalić drzewo	
				y kamienie. i żywe ia/ mówi PAN	
				Bóg/ że reka mocna y ramięm	

34 wyciągnionym / á w zapalczywości
wylaney bede królował nád wami.
35 'A wywiode was z narodów: y zgro-
mádjé was z ziem / do którychście
rozprośeni: w rece dużej y w rá-
mieniu wyciągnionym y w zapalczy-
wosci wylaney bede królował nád
36 wami. 'A przywiode was do puszczy
narodów / á bede sie tam sádził z wá-
mi obliczem w oblicze. 'Jakom sie
F sádem rozpiérat przeciw oycóm wá-
szym ná puszczy ziemi Egypckiej / tak
was sádzić bede mówi PAN Bóg.
37 'A podobie was pod sceptr mój / á
przywiode was w okowách przymie-
38 rza. 'A wybioré z was przestepce y
niezbożné / á z ziemié miéskánia ich
wywiode ie / á do ziemié Izráel nie
39 wóidz: á doznacie zem ia PAN. 'A
wy domie Izráelów / To mówi PAN
Bóg: Bázdy zá báłwánami swémi
idźcie / y słuźcie im. 'A iesli y w tym
nie wsluchacie / á imie mote swie-
te plugawic dálej bedźcie / przez
dary wáśé / y przez báłwany wáśé:
40 'ná górze swietey moiej / ná górze
wysokiej Izráelskiej / mówi PAN
Bóg / tam mi służyć bedźcie wszytek
dom Izráelów: wszyscy mówie w zie-
mi w której mi sie podobac beda / y
tam sie pytać beda o pierwiastkach
wáśych / y o pocztku dziesięcin wá-
śych / we wśech swiętościach wá-
śych. 'Zá wóniz wdzięczniz przymie
41 was / gdy was wywiode z narodów / y

zgromádjé was z ziem do których-
ście byli rozprośeni / y poświęcon be-
42 de wami przed oczyma narodów. 'A
G poznacieżem ia PAN / gdy was wwo-
de do ziemié Izráel / do ziemié o której
podnióslem ręké moie zem ia dác
43 miał oycóm wáśym. 'A wspomnieć
tám ná drogi wáśé / y ná wśytkie zło-
ści wáśé / które miście sie zmázali: y
omierźniećie sobie przed obliczem wá-
śym / dla wśech złości wáśych / któ-
44 rzeście czynili: 'A poznacieżem ia
PAN / gdy wam dobrze uczynie dla
imienia mego / á nie według wáśych
drog złościwych / áni według spro-
śnych grzechów wáśych / domie Izrá-
45 elów / mówi PAN Bóg. 'A sstála
sie mowa PANsta do mnie rzekac:
46 'Synu człowieczy / postaw oblicze
twoie ná droge Południá / á 'króp ku
Afrikowi / y prorokuy ku lásu polá Po-
47 ludniowého. 'A rzecześ lásomu Po-
ludniowému: Sluchay słowá PAN-
skiego: To mówi PAN Bóg: Oto
ia zapale w tobie ogień / y spale w
tobie wśelkie dzewo zieloné / y wśel-
kie dzewo suché: nie bedźie w gáson
płomién zapalenia / y zgoré w nim
wśelkie 'oblicze' od Południá aż ná
48 Pólnocy. 'A wyżrzy wśelkie ciáło że
ia PAN zapaliłem ji / á nie bedźie w
49 gáson. 'A rzékłem: 'A a' / PANIE
Boże: Oni mówiz o mnie: A za nie
w przypowieściach ten mówi:

mów, Hebr.

ofoy ábo swazy.

ah, ah, H

*ponieważ se
zbraniacie
mnie byli po
słusnymi: á
imienia swię-
tego mego dá-
ły me pluga-
wicie, H.*

*Przykazania
Boże dobre.*

25 Dálem im przykazania nie dobre / Przy-
kazania to iesť Ceremonie y obzedy stárego
zákonu były iáko by nie dobre / względem le-
pszych które sa dáne w nowym zákonie / bo té
daleko sa doskonalsze / y zacniejsze / tak rozu-
mie Gregorius lib. 28. Moral. c. 17. Piśe téż

Irenzus lib. 4. c. 29. Iustinus Martyr in Col-
loquio Triphonis. Ambrosius serm. 16. in Psal.
118. 15 stábym niemáły bydz dáne przykaza-
nia doskonáté: iákie sa dáne w zákonie E-
wángeliu swietey / ludzióm y mocniejszym y
doskonalszym.

ROZDZ. XXI.

1 Sstála sie mo-
2 wa PANsta do
mnie / rzekac: 'A
Synu człowie-
czy / postaw obli-
cze twoie ku Je-
ruzálem / á 'króp
ná swiatynie / y prorokuy przeciwko
3 ziemi Izráelskiej. 'A rzecześ ziemi
Izráelskiej: To mówi PAN Bóg:
Owo ia do ciebie / y dobede mieczá

4 mégo z posiew iego / y 'zábije w tobie
spráwiedliwé y niezbożné. 'A dla
też zem zabił w tobie spráwiedliwé
y niezbożné / przeto wynidźie miecz
mój z posiew swoich ná wśelkie ciá-
5 to od Południá aż ná Pólnocy. 'A by
wiedziáło wśelkie ciáło / że ia PAN
dobyłem mieczá mégo z posiew iego
6 który nie moze bydz wócon. 'A ty
synu człowieczy wzdychay w skrusze-
niu biódr / y w gorzkosciách wzdychay
7 przed nimi. 'A gdy rzekz do ciebie:
Dla czego ty wzdychasz? rzecześ:

*wyena stie-
bie, H.*

*Mieczem
króla Báb-
lońskiego
Ierogolymia
nom grozi.*

mów, Hebr.

<p>B</p> <p>8</p> <p>9</p> <p>10</p> <p>11</p> <p>12</p> <p>C</p> <p>13</p> <p>14</p> <p>15</p> <p>D</p> <p>16</p> <p>17</p> <p>18</p> <p>19</p> <p>20</p> <p>E</p> <p>21</p> <p>Wróżki króla Babilońskiego prze-
ciw Jeruzale-
m.</p> <p>Wróżki Babilońskie.</p>	<p>Dla słuchu : bo idzie / a struchlecie każ-
de serce / y osłabieją wszelkie rece / y
omdleją każdy duch : y po wszystkich
kolanach pocieką wody : oto idzie / y
ostanie się / mówi PAN Bóg. ²² A
stała się mowa PANska do mnie /
rzekąc : ²³ Synu człowieczy proroku /
y rzecześ : To mówi PAN Bóg :
Mów : Miecz / miecz naostrzon jest
y wypolerowan. ²⁴ Aby siętł osiary
y naostrzon jest : aby siętł / wypol-
erowan jest : ²⁵ Który ruśną scepter sy-
na mego / wysiękles wszelkie drzewo.
²⁶ A dałem jemu wypolerować / aby był
reka trzymany : ten miecz jest wyo-
strzon / y ten jest wypolerowan / aby
był w rece zabijającego. ²⁷ Wołay y
wyssynu człowieczy / bo ten uczynion
jest na lud mój / ten na wszystkie ksz-
żetá Izraelskie którzy byli wcieli : pod
miecz dani są z ludem moim / przeto
bły się po biedzie / ²⁸ bo doświadczon
jest / y to gdy scepter wyróci / y nie be-
dzie / mówi PAN Bóg. ²⁹ Ty tedy synu
człowieczy proroku / abiy reka w reke /
a niech będzie dwójsty miecz / y niech
trojsty będzie miecz zabitych : toć jest
miecz pobicia wielkiego / który ie czy-
ni zdumiałe / ³⁰ y struchlałé na sercu /
y rozmnaża wypadki. We wszelkich bra-
mach ich dałem trwożę mieczá ostré-
go / y wypolerowanego dla błyska-
nia / pokrytego na zabicianie. ³¹ Zaost-
rz się / idź na prawo lub na lewo strone /
gdziekolwiek jest chuć obliczá twe-
go. ³² Aleć y ia będę kłóstał reka w reke /
y wypelnie rozgniewanie moje / ia
PAN mówiłem. ³³ A stała się mó-
wa PANska do mnie / rzekąc : ³⁴ A ty
synu człowieczy połóż sobie dwie dro-
dze / aby przyszedł miecz króla Babi-
lońskiego : z ziemi iednej wynidą o-
biedwie : ³⁵ y z reki się dorozumiewać
będzie : na początku drogi miecz-
sctię dorozumiewać się będzie. ³⁶ Dro-
ge połóżysz abj przyszedł miecz do Ra-
bathá synów Ammon / y do Judy do
Jeruzalem naobroniemy się. ³⁷ Bo sta-
nąt król Babiloński na rozstaniu / na
początku dwu dróg / wróżył się /</p>	<p>miejszając strzaly : pytał się bálwó-
now / ³⁸ radził się trzew. ³⁹ Po prawicy ie-
go była wieżesba na Jeruzalem / aby
stawał tarany / abj otworzył wstá na
bicie / aby podniósł głos w okrzyku /
aby stawał tarany przeciw bramam /
aby wyspał gróbla / aby zbudował
basty. ⁴⁰ A będzie takoby radzący się
próżno odpowiedzi bogów przed ich
oczymá / y próżnowania Sobornie-
go naśladowacy : ale on wspomni na
nieprawość tu poymaniu. ⁴¹ Przetoż
to mówi PAN Bóg : Dla tego że-
ście wspomnieli na nieprawość was-
zą / y odkryliście przestępstwa was-
zą / y pokazały się grzechy wasze we
wszelkich myślach waszych : dla tego /
mówię / żeście wspomnieli reka po-
ymani będziecie. ⁴² A ty przetleć / nie-
zbożny wodzu Izraelski / którego dzień
przyszedł czasu nieprawości zámie-
rzony. ⁴³ To mówi PAN Bóg : Odę-
mi czapkę / weźmi koronę : iżali nie
ta jest / która zniżonego wywyższyła /
a wywyższonego zniżyła : ⁴⁴ Niepra-
wością / nieprawością / nieprawością
położy ją : a oto się nie stało aż przy-
szedł / którego jest sąd / y dam mu. ⁴⁵ A
ty synu człowieczy proroku / a mów :
To mówi PAN Bóg do synów
Ammon / y do zelzenia ich / y rze-
cześ : Mieczu / mieczu wynidź z po-
siew na zabicianie / wypoleruy się abyś
zabijał a błyskał się. ⁴⁶ gdy tobie wpa-
trowano próżności / y prorokowano
kłamstwá / abyś był dany na syie po-
ranionych / niezbójników / których
przyszedł dzień czasu nieprawości za-
mierzoney. ⁴⁷ Wróć się do posiew two-
ich / na miejscu / na którymś stwor-
zony w ziemi narodzenia twego są-
dzić cię będzie / y wyleje na cię rozgne-
wanie moje : w ogniu zapalczywości
mojej dmuchne na cię / y dam cię w
rece ludzi głupich / y robiących zgi-
nienie. ⁴⁸ Ogniomu będziesz potrawą /
krew twoja będzie w posrodku zie-
mie / zapomni cię / bo ia PAN mó-
wiłem.</p>	<p>²² patrzal na
wzrost, H.   ²³ wspominając
swoje aby bi-
li.   ²⁴ ponieważ
im czasu przy-
szedł, H.   ²⁵ sprawach,
H.   ²⁶ zabicia go-
dny, H.   ²⁷ Na króla lu-
dzkiego Se-
decyasa.   ²⁸ Biskupa.   ²⁹ Iachiná
Sedecyasa.   ³⁰ abo, sprowo-
dzić.   ³¹ Przeciwni
Ammonitów
to.   ³² porażnia-
nych, H.   ³³ abo, zuch-
wałych, H.</p>
19	<p>Polóż sobie dwie drodże] Opisnie tu wy-
wrócenie Jeruzalem przez króla Babilońskiego
go za czasu Sedecyasa król się tak stało.
Król Babiloński Nabuchodonozor wyjecha-
wszy z wojskiem / stanął tam gdzie się dwie</p>	<p>drodze poczynaty / iedną do Jeruzalem / druga
do Ammonitów. Tamże według obyczaju Ba-
bilonczyków którzy się wieszczkami bawili / wy-
strzelili strzaly / gdzieby te padoły / ta droga
miał się puscic : padoły tedy na drodze Jeru-</p>	zolimskiey

Wylecia g=
kości y o=
brzydłości
wsech sta=
nów w le=
ruzalem po=
pełnione.

*nieczystego
miana, H.

Grzechy w=
ryjskich w
obec.

*Ier: 5. c 8.

zolimsticy / przeto tam zaraz zwoyskiem i^a /
chat. A wśakże n^{ie} sie to sstało / Ezechiel tu
przepowiedział że tak miało bydź / a Boskim
dopuszczeniem / który ie chciał skarać. T^oż mu

radzili y dudzy / Ezechy na watroby bydlat
pierzac wróżyli / y Białwaniowie także mu o
powiadali.

ROZDZ. XXII.

Sstało sie slo-
wo PANskie do
mnie / rzekąc : ¹ A
ty synu człowie-
czy izali nie sa-
dzisz / izali nie sa-
dzisz miastá krewá
wego : y okaziesz im wszytkie obrzydlo-
ści iego / y rzeczesz : To mówi PAN
Bóg : Miasto przelévající krew w
pośrodku siebie aby przyszedł czas
iego / y które czyniło białwany prze-
ciw samému sobie / żeby splugawione
było. ² We krwi twéy która od ciebie
jest wylaná / zgrzeszylos : a białwany
twémi któreś czyniło vmázalos sie :
y przybliżylos dni twoich / y przywio-
dlos czas lat twoich : dla tegom cie
dał zelżeniem narodóm / y nasmiéwi-
stiem wsem ziemiám. ³ Które blisko
sa y które daleko od ciebie tryumpho-
wac będą z ciebie : smrodliwe / staro-
né / wielkie w zatrácentu. ⁴ Oto k^{ie}ś
żetá Izraelskie káždé w ramienu swóy
było w tobie ná wylévání krwi.
⁵ Oycá y m^{at}ke sromocili w tobie /
przychodniá potwarzáli w pośro-
dku ciebie / sieroty y wdowe zasmucili
w ciebie : ⁶ Swietyniámi moimi gár-
dziłos / a Sobory moie splugawilos.
⁷ Mężowie obmówcy byli w tobie ná
wylévání krwi / y ná górách iadáli
w tobie / niecnote plodzili w pośro-
dku ciebie. ⁸ Sromote oycowst^{wa} od-
krywáli w tobie / sprośnosć miesiá-
cznice ponizáli w tobie. ⁹ A káždý z
żoná bliźniégo swego czynił obrzyd-
losć / y swietek niewiastke swoje má-
zał niecnotliwie / brát siostry swoje /
córkę oycá swego gwałcił w tobie.
¹⁰ Podárki bráli w tobie ná wylévá-
nie krwi : lichwe y náddatek brálos /
y lákomie potwarzalos bliźnie two-
ie : a mniés zapomniálo / mówi PAN
Bóg. ¹¹ Otróžem klásnął rekomá swé-
mi ná lákomstwo twoie któreś czyni-
ło / y ná krew / która rozlaná jest w
pośrodku ciebie. ¹² Izali wytrzyma
serce twoie / ábo przemogá rece two-

ie we dni które iá uczynie tobie : iá
PAN mówiłem y uczynie. ¹³ y rozpró-
sze cie między narody / y rozwiecie cie
po ziemiách / y uczynie że wstanie nie-
czystotá twojá od ciebie. ¹⁴ A posie-
de cie przed oczymá narodów / a po-
znaš zem iá PAN. ¹⁵ A sstało sie slo-
wo PANskie do mnie / rzekąc : Synu
człowieczy / obróć mi sie dóm Izraél
st^o w żelice : wszyscy ci między / y cyná /
y żelázó / y ołów wpośrodku piecá : żu-
żelica z sreb^{ra} stali sie. ¹⁶ Przetoż to mó-
wi PAN Bóg : Dla teg^o żeście sie wśy-
scy obrócili w żelice / przeto oto iá
zgronádze was w pośrodku Jeru-
zalem. ¹⁷ Zgronádzeniem sreb^{ra} / y mie-
dzi / y cyny / y żelázá / y ołowu do s^{ro}zod-
ku piecá : ábych w nim ogień zapalił
dla zlamia / tak zgronádze w zapálczy
wości moiey / y w gniewie moim / y w-
cisze sie : y zelié was. ¹⁸ A zgronádze
was / y podpale was ogniem zapál-
czywości moiey / y zlamí bedziecie w po-
środku iego. ¹⁹ Jáko sie zléwa sreb^{ro}
wpośrodku piecá / tak bedziecie w
pośrodku iego : a poznacie zem iá
PAN / gdy wyleie rozgniewánié moie
ná was. ²⁰ A sstało sie slovo PAⁿskie
do mnie / mówiaci : Synu człowieczy /
mów do niéy : Tys jest ziemiá nie-
czystá / a dźdzem nie pokropiona w
dżeń zapálczywości. ²¹ Zprzyśiężenie
proroków w pośrodku iéy iáko lew
ryczący / y chwytájący obłów / dusze
požeráli / bogáctwá y drogie rzeczy zá-
biéráli / wdów iéy námmóżyli w po-
środku iéy. ²² Káplami iéy wzgárdzi-
li zakon móy / y splugawili Swiety-
nie moie : między swietá rzeczą a nie
swietá nie mieli różnosć : a między
plugawym a czystym nierozumieli :
a od Sobot moich odwracáli oczy
swoie / y byłem splugawiony w po-
środku ich. ²³ Ksiáżetá iéy w po-
środku niéy / iáko wilcy łapájący ob-
łów ná wylévání krwi / y ná tráce-
nie dusz / a ná sukání zystów láko-
mie. ²⁴ A prorocy iéy polepiáli ie bez
przyśady wpátruiać próžnosć / a pro-
rokuiać im kłamstwá / mówiac : To
mówi PAN Bóg. gdyż PAN nie

*ábo, gdy iá
będą czyni-
ci zroba, H.

*ábo, że wśy
nie koniecznie
czystość, H.

Zerjowá-
nie ludu w=
ryjskiego.

*tak sie wy-
plawienie, H.

*do Ierozoli-
my.
Ná fałszy-
we proroki

Ná káplán-
skie grzechy

Ksiáżet y
pánów grze-
chy.
Mich. 3. d 11
Soph. 3. a 3.

Ludu pośro-
litiego grze-
chy.

Modlono się
by mię zbaw
gali.

Dom Izraelski
y Izraelski
dwieście nie
rzadnicom
Dolle y Os
libie przy
rownany
dla bawo-
chwalców
y dla inych
głosci.

W modry
iedwab.

Polozyla.

W bawo-
chwalców

Wyr. 16. dz 8

29 mówił. Lud ziemski potwarzali po-
twarza y lupili gwałtownie i niedo-
statecznego y ubogiego trapił y
30 przychodnia tłumili potwarzę bez
sądu. I szukałem z nich meżę / któ-
ryby zastąpił plot y stanął zastą-

wiony przeciwko mnie za ziemią / a
bych ię nie rozproszył : a nie nala-
31 zlem. I wylałem na nie rozgniewa-
nie moje / ogniem gniewu mego stra-
wiłem je : drogę ich oddałem na
głowie ich / mówi PAN Bóg.

Abp. przed-
mne. H.

ROZDZ. XXIII.

Sstała się mo-
wa PANsta do

mnie / rzekac :

Synu człowie-
czy / były dwie
niemieszkie córki
jednej matki / y

dopuszcili się nierządu w Egypcie /
w młodości swej nierządu się dopu-
ścili : tam zgniecione są pierś ich /

y zstąpił są cycki młodości ich. A i-
miona ich Dolla starsza / a Dolliba

siostra ię młodsza / y miałem je / y
wrodziły syny y córki. Lecz imiona
ich / Samaria Dolla / a Jeruzalem

Dolliba. A tak cudzożycia Dolla
przy mnie / y śalała ku miłośnikom

swoim / ku Asirijczykom przybliża-
jącym się. obleczonym w białocyn-
tę / y wrzednikom młodziem

kom pożądliwosci / wszystkimieźd-
nim / którzy wsiadają na konie. I dała

wspieteczeństwo swoje ku nim / wybra-
ne syny Asirijscy / wszystkie y ku wszy-
tkim ku którym śalała / w nieczysto-

ściach ich wmaszala się. I nado to y
wspieteczeństwo swoich / które miała w

Egypcie / nie opuściła : bo y oni sy-
piali z nią w młodości ię / oni też

zstąpili cycki młodości ię / y wylali w-
spieteczeństwo swe na nie. I przeto-
żem ja wydał w ręce miłośników ię /

w ręce synów Assur / na których wpe-
tęcenstwo śalała. oni odkryli stro-
mote ię / syny y córki ię pobrali / a sa-
me mieczem zabili : y ostali się niewia-
stkami złej sławy : y sądy czynili o

nię. Co gdy wyrzala siostra ię O-
liba / ięscze więcej niż ona śalała
nierządem : y wspieteczeństwo swe nad
wspieteczeństwo siostry swej / ku sy-
nom Assur nie wstydliwie podawała

13 knęz wrody. y wyrzalem że się zmá-
zala droga iedną obudru / y przychy-
14 niła do wspieteczeństw swoich : y gdy
wyrzala meze na ścienie malowane /

15 obrazy Chaldeyzyków farbami wy-
rażone / y rycerstwem pąsem na bio-
drach przepasane / y czapki farbowa-
ne na głowach ich / osoby księżce

wszystkich / podobienstwo synów Ba-
bilonstich / y ziemie Chaldeyckie / w
które się rodziły / śalała ku nim po-
16 żądliwosci oczu swych / y posylała do
nich posły do Chaldeyckiej ziemie. A

17 gdy weszli do nię synowie Babilo-
scy do komory pierś / zmazali ją wpe-
tęcenstwem swem / y splugawiona

18 iest od nich / y nasycila się dusza ię
od nich. Odkryła też wspieteczeństwa
swe / y obnażyła stromote swą / y odsta-
piła dusza moja od nię / iako była od-

19 stąpiła dusza moja od siostry ię. Ro-
zmnożyła też wspieteczeństwa swe w
spominając dni młodości swej / któ-
20 rych nierządu patrzała w ziemi Egi-
ptstkiej. I śalała pożądliwosci ku

21 leżeniu z nimi / których ciała są iako
ciała ostowe : a iako cieczenie konstie
cieczenie ich. I nawiedziłaś złość

22 młodości swej / gdy zgniecione są w
Egypcie pierś twoie / y zstąpił cycki
młodości twojej. I przetoż Dolliba / to

23 mówi PAN Bóg : Oto ja pobudzę
wszystkie miłośniki twoie na cie / któ-
rych się nasycila dusza twoja : y zgro-
mądzę je wokolicy / Syny Babilo-
nstie y wszystkie Chaldeyzyki / ślachty /

24 y tyranny / y księżet / wszystkie syny
Asirijscy / młodzięce wrodzliwe /
rozmistrze y wrzedniki wszystkie / księ-
żet / y sławne wsiadające na

25 konie. I przyjdą na cie gotowi z wo-
zy / y z kolami / mnóstwo narodów :
pancerzem y tarczą / y przyłbicą wzb-
iją się na cie zewsząd : y dam przed nie-
sąd / a beda cie sądzić sądami swemi.

I dam rzetwimosc moie na cie / któ-
ry czynią z tobą w zapalczywosci :
nos twój y wsty twoie obreza / a co

zostanie / mieczem rozsieka : oni sy-

ny two-

to iest, mi-
łości, abo ro-
skoży.
Abp. odstapi-
ła, H.

to iest, plen-
nis, lub na-
sienie.

od których
odstąpiła.

postawia cie
przed nimi do
prawy.

ny twoie / y córki twoie poymaia / á
ostátek twóy ogniem pożarty będzie.
26 **A** obnáží cie z šat twoich / á pobio-
27 ra naczynia chwały twéy. **A** wczy-
nie že vstanie niecnota twoia od cie-
bie / y wšeteczeństwo twoie od zje-
mie Egypťskéy : áni podniesieš o-
czu twych do nich / áni będzieš wie-
28 cey Egypťu wspomínát. **Bo** to mó-
wi PAN Bóg : Oto ja dam cie w re-
ce tych ktorých nienawidíš : w rece
29 ktorých byla syta / dušá twoia. **A**
beda z tobá czynit w nienawišci / y
zábiora wšytké práce twoie / á zosťá-
wia cie nága / y zelżywošci pełná / y
odkryje sie stomotá wšeteczeństwo
twoich / niecnota twoia / y nierząd
30 twoie. **A** wczynili to tobie žeš nierząd
plodžila z pogány / miedzy ktorýmiš
31 sie pomázala bátwány ich. **A** dóga
siostry twoiey chodžilaš / y dam kie-
32 lich iey w reke twoie. **Tom**ówi PAN
Bóg : Kielich siostry twéy pić be-
džieš gliboki y šeroki / będzieš ná po-
smiewišto y ná nátržasanie / ktoré ná
33 wiecéy bierze w sie. **P**řianštwem y
bolesćia nápeľmiona będzieš / kielichem
žalostí y smetku / kielichem sio-
34 stry twéy Sámariťéy. **A** y będzieš ii
pila / á wypieš ii až do droždžy / y
škoppy iego požržeš : y pierš swoie
35 podžieš : **bo** ja mowišem / mowi PAN
Bóg : Přeto tak mowi PAN Bóg :
poniewažeš mie zapomniála / á zá-
rzučilaš mie / zá čiało twoie : ty též po-
36 nies žlost twoie y cudzołoztwa two-
ie. **A** rzekl PAN do mnie mowiąc :
F Synu człowieczy / będziešli sedžit
Colle y Colibe / y oznaymiš im nie-
37 cnoty ich : **Bo** cudzołozly / á krewo-
w reku ich / y z bátwány swymi cudzo-
ložly : ná to y syny své / ktorých mi
narodžily / ošiarowały im ná požár

38 cie. **A**le y to mi wczynily : Splugá-
wily šwiatnice moie onégo dnia / y
39 Soboty moie zgwalačily. **A** ošiaro-
wawšy syny své bátwánóm swým / y
wšedšy do šwiatnice moiey onégo
dnia / aby iá zmázaly : též to czynily w
40 pošrozdku domu mego. **P**ostály do
mežow přychodžacych z dáleká / do
ktorých pošelstwo byly wypřawily / á
tak oto přyšli / ktorýmš sie vymyła /
y omálowálaš bárwicžka oczy své / y
41 ochedožylaš sie ochedoštwem bialo-
głowštim. **V**šiadlaš ná ložu bárzo
pietnym / á štol přygotowan byl
před tobá : káďzenie moie y oleiek
42 móy položylaš ná nim. **A** głos mno-
štwá wykrýkačégo byl přy nim :
y przy mežách ktorých z množštwá lu-
džy přywodžono / á přychodžili z pu-
šczy / kládli mánelle ná rece ich / y wien-
43 ce nadobné ná głowy ich. **A** mowi-
tem onéy która wytárta ieš w cudzo-
44 loštwiech : **T**eraz będzieš rospušte plo-
džila w wšeteczeńštwie swoim též y
45 ta. **A** wšeli do niey iáko do niewiašty
nierządneý : tak wchodžili do Colley
46 do Coliby niewiašt niecnotliwych. **A**
tak mežowie špráviedliwi ša : či ie
ošadza šadem cudzołoznic / y šadem
wyléwačacych krewo : **bo** ša cudzołoz-
47 nice / á krewo w reku ich. **Bo** to mó-
wi PAN Bóg : Přywiédž do nich
gromáde / á wyday ie ná rozruč / y
ná šarpánine. **A** niech beda vřámio-
48 nowané kámiénmi / narodów / á niech
beda přebité mieczmi ich : **S**yny y cór-
ki ich pobija / á domy ich ogniem spa-
49 la. **A** žmiosaš niecnote z žemie : á náu-
czaš sie wšytké niewiašty aby nie czy-
nily podług niecnoty ich. **A** dádaš
niecnote waše ná was / á grzechy bá-
wánów wašych poniesiecie. **A** wiedz-
dziec będziecie žeš ja PAN Bóg.

ktorých od-
špila.

obnážoná,
H.

iáko nawis-
tše.

H.

ráyl.

tuž žgine
wšeteczeńš-
twa iey, y
šamá, H.

ROZD. XXIII.

1 **A** Sstalo sie šlo-
wo PANškie do
mnie roku / dže-
wiátého / w dže-
siátym miešiacu /
džiesiátého dnia
miešiacá / mó-
2 wiać : **S**ynu człowieczy nápiš šo-
bie imie dnia tego / w ktorým po-

3 twiédžony ieš król Bábilonški pře-
čínko Jeruzálem džisia. **A** rzeczeš
přez přypowieš do domu dražni-
čégo přypowieš / y rzeczeš do nich :
To mowi PAN Bóg : Pošaw gár-
4 niec : pošaw / mowie / á wleý weň
wody. **P**ozbiéray štuke iego do nie-
go / kážda štuke dobra / vďžiec y mo-
5 štek / wyboné y košci pełné. **C**o ná-
tlušťšé bydle wežmi / vlož též šťošy
košci pod nim : wštipiála warza iea

Pod figura
gárnca wy-
paloného /
žnáczy do
mu Izraelo-
wého wy-
tráčení.

žápal, H.
niech wa-
H.

po wšigcinu
Iechoniašá
do Bábilonu.

ktoré přy-
čiggná, H.

Przeciw
Moabitom.

Moab, bok Mo
abitów, H.

7 Dla tego żeś kładł rękę / y biłeś no-
ga / y radowałeś się ze wszytkich chęci
nád ziemią Izraelską: Przeto oto ja
wyciągnę rękę moję ná cie / á dam cię
ná rozchwyćenie narodów / á wytnę
cie z ludzi / y wytrące cię z ziem / y ze-
tre: á poznasz zem iá PAN. To mó-
wi PAN Bóg: Żá to że mówili Mo-
áb y Seir: Oto iáko wszytcy narodo-
wie / dóm Judzki: Przeto oto ja o-
C tworzę ramię Moábowé od miast /
od miast mówię iego / y od gránic ie-
go známiennie ziemie Bethiesimoth /
10 y Belmeon / y Káriátháim / y synóm
wschodnym z synámi Ammon / y dam
iá żá dziedziectwo: żeby nie było wie-
cęg pámiątki synów Ammon między
11 narody. Z Moábem też uczynię sa-
12 dy / y poznáią zem iá PAN. To mówi
PAN Bóg: Żá to że Idumęá uczy-
niłá pomstę / áby się pomściłá nád
synmi Judzkimi / y występując zgrzes-

13 szłá / y pomsty żádálá nád nimi. Prze-
tóż to mówi PAN Bóg: Wyciągnę
rękę moję nád Idumęá / á zniósę z nię-
człowieká y bydłé / y uczynię iá pustą
od Poludniá / á którzy są w Dedán /
14 od miecziá polegá. A uczynię pom-
D ste moję nád Idumęá / ręká ludu me-
go Izraelskiego: y uczynię w Edom
według gniewu mego / y zapálczywo-
ści moięy / y poznáią pomstę moję
15 mówi PAN Bóg. To mówi PAN
Bóg: Żá to że czynili pomstę Pále-
stynowie / y mścili się wszytkim wny-
stem / zabiłáiąc / y nápelniłáiąc nieprzy-
16 iáźni stáre: Przeto to mówi PAN
Bóg: oto ja wyciągnę rękę moję ná
Pálestyny / á pobije zabiłájące / y
wytrące ostátek kráiny pomorskiej:
17 A uczynię nád nimi pomsty wielkie
kárząc w zapálczywości: á poznáią
zem iá PAN / gdy uczynię pomstę
moję nád nimi.

Przeciw I.
dumeyczy-
kom.

Przeciw
Philijinom

Cherethy, H

w sukach, H

ROZD. XXVI.

1 Stało się ie-
denastego roku /
pięćsetego dnia
miesiąca / stała
się mowa PAN-
2 ska do mnie / mó-
wiąc: Synu czło-
wieczy / żá to że mówił Tyr o Jeru-
zalem: Hey połamano bramy naro-
dów: obróciła się do mnie: nápelnie-
3 się / spustoszona jest. Przetoż to mó-
wi PAN Bóg: Owo iá ná cie Tyrze /
y przywiode ná cie narody wielkie /
4 iáko się wzdyrna morze igrające. A
rozwałá mury Tyrskie / y pokáżá wie-
że iego: y wystrobie proch iego z nie-
go / y uczynię já iáko naprzeczroczystá
5 stále. Suszenie niewodów będzie w
pośrzed mórz / bom iá rzekł / mówi
6 PAN Bóg: y będzie ná rozchwyce-
nie narodów. Cóż i téż iego / które
są po polu / mieczem pobite będą: á
7 poznáią zem iá PAN. Bo to mówi
PAN Bóg: Oto iá przywiode ná
Tyr Nabuchodonozorá królá Babil-
lonskiego od Pólnocy / królá królów /
z konmi / y z wozámi / y zieżdnymi / z
8 zgráią / y z ludem wielkim. Cóż i
twoje / które są po polu / mieczem po-
bite: y obtoczy cie bástámi / y wspyie

9 groblá wokóło: á podnieśie ná cie
tarcz / y tarány postáwi przeciw mu-
10 róm / á wieże twoje zburzy ořeżem
swoim. Od gwałtu koni iego odkryje
cie proch ich: od tetu iezdnych / y kół / y
11 wozów poruszą się mury twoje / gdy
wnidzie bramami twómi iáko przez
weście do miástä zburzoneg. Ropy-
támi koni swych zdepcę wszytkie wlice
twoje: twóy lud mieczem sięc be-
12 dzie / á słupy twoje zacné ná ziemie w-
pádną. Spustoszá máietności two-
je / rozchwyćá kupiectwá twoje: y roz-
wálá mury twoje / á domy twe okázá-
lé wywóćá: y kámiennie twoje / y dzie-
wo twoje / y proch twóy w pośrzedek
13 wody wrzucá. A uczynię że wstánie
C mnostwo pieśni twoich / á głos cytr
14 twoich nie będzie wiecéy słyszán. A
postáwie cie naprzeczroczystá stále /
suszeniem niewodów będzieś: áni cie
zbudwig wiecéy / bom iá rzekł / mówi
15 PAN Bóg. To mówi PAN Bóg
Tyrowi: Izali od głosu wálenia twe-
go / y od wzdycháńa pobitych two-
ich / gdy będą zabiłáni w pośrzedku
16 ciebie / nie záchwecią się wyspy: A
zstápią z stolic swych wszytkie ká-
żetá morskie / y zwolóká odźwienie swo-
ie / á rozmaitych farb básty swoje od-
rzucá / á obloką się zdumieniem: ná
ziemi wsiedzą / á zdumiawośy się z ná-

mlotami, H.

Ier: 7 g 34.

Miasteczka,
Hebr.

Wsi, mi-
asteczka, Heb.

Moab, w żół-
tym, H.

17 glęgo wpadku twego dziwować się
bedą. ^{Wyspy H.} A wzięwszy o tobie narzędzia
miejska na tobie: Jakiś zginie / któ-
re miejsce na morzu / miasto známe
nie / które było mocne na morzu z
obywatelami swymi / których się bali
18 wyspy: Teraz zdumieją się okrety
D w dzień strachu twego / a zatrwożą
19 się wyspy na morzu / przeto iż żaden
nie wychodzi z ciebie. ^{Wyspy H.} Bo to mówi
PAN Bóg: Gdy cie uczynię mi-
stem spustoszonym / iako miasta w

których nie miały: a przywiodę na
cie przepaść / i okryję cie wody mno-
20 gie: A ściagnę cie z tami którzy zste-
pną do dołu / do ludu wiecznego / a
położy cie w ziemi / spodnie / iako pu-
stynie dawne / z tami którzy bywa-
ją sprowadzeni do dołu / aby w tobie nie
21 miały: lecz gdy okaże chwale w
ziemi żyjących / i wniecz cie obró-
ce / i nie będzie cie / a gdy cie szukać be-
dą / nie naydą cie więcej na wieki /
mówi PAN Bóg.

* głębokość.

* w piekle.
czytaj niż 31

ROZD. XXVII.

Stało się slo-
wo PANskie do
mnimówiące: A
tak ty synu czło-
wieczy weźmi nad
Tyrem narzędzia
nie: i rzecześ Ty-
rowi / który mieszka na weściu Mo-
rskim / kupiectwu narodów do Wysp
mnogich: To mówi PAN Bóg: O
Tyrze / tyś mówił: Jám jest dost-
4 naley piękności / a w sercu morza
położony. Pogranicznicy twoi któ-
rzy cie zbudowali / wykonali piękność
twoją: Iodlami z Sanie zbudowa-
5 li cie ze wszystkich narzędziami z diawa
na morze: cedrowe diawo z Liba-
nu wzięli / aby tobie miast uczynili.
6 Deby z Basan ciotali na wiosła
twoje: okretowych ławek uczyni-
7 li tobie z słonowych kości Indyjskich /
a komory z wysp Włoskich. Bisiór
rozmaity z Egiptu tkano tobie na
8 żagle / aby były na maszcie zawiesz-
ne: hiacint / i szałat z wysp Elif-
9 były przykręciem twoim. Obywa-
le Sidonu / i Arabczycy byli żeglarza-
mi twymi: medicy twoi Tyrze byli
sterownikami twymi. Stárszy Gyl-
10 sey / i medicy jego mieli żeglarze na
posługę rozlicznego naczynia twego:
wszystkie okrety morskie / i żeglarze ich
byli między ludem kupiectwa twego.
11 Persowie / i Lidianie / i Libianie byli
w wojsku twoim: mezwowie waleczni
twoi: tarcz / i przyłbice wieśli w to-
bie dla ozdoby twojej. Synowie Ara-
biczycy z wojskiem twoim byli na
murzech twoich w okolo: lecz / i Pig-
meowie / którzy byli na wieżach two-
ich / sądaki swoje rozwieśli na mu-

12 rzach twoich w okolo: oni wykonali
piękność twoją. Kartaginczycy
kupcy twoi / mnożstwem woselakich bo-
13 gactwa / srebrem / żelazem / cenz / i oło-
wem napełnili iarmarki twoje. Grec-
ka ziemia / Thubál / i Mosoch / oni ku-
14 pcy twoi: niewolniki / i naczynia mie-
dziane przywieźli ludowi twemu. Z
domu Thogomá / Konte / i iezdne / i
15 muły przywodziłi na targ twój. Sy-
nowie Dedán kupcy twoi / wyspy roz-
maite kupiectwo reki twojej: zeby sło-
16 niowe / i hebenowe zamieniały w ku-
piectwie. Siryánin kupiec twój dla
mnożstwa robót twoich / kamienie
drogie / i szałat / i stuki rozozyszt / i
17 bisiór / i iedwab / i chodchod wyklada-
li na targu twoim. Juda / i ziemia
Izrael / oni kupcy twoi / psenica prze-
18 dnieysza / balsam / i miód / i oliwe / i
resina wykladali na iarmarkach two-
ich. Damascenczyk kupiec twój w
mnożstwie robót twoich / w mnożstwie
rozmaitych bogactw / w winie gęstym /
19 w wełnach najlepsey farchy. Dán / i
Grecka ziemia / i Mosel na iarmar-
kach twoich wykladali żelazo robio-
20 ne: stakty / i cynamon na kupowanie
twoje. Dedán kupcy twoi z kobier-
cami na siadanie. Arabska ziemia /
21 i wszystkie krajczeta Cedár / ci kupcami
reki twojej: i iagniety / i z bórany / i z
koźlety przychodzili do ciebie kupcy
22 twoi. Przedawacze Sábá / i Reemá /
D oni kupcami twymi: ze woselakim
przednieyszym korzeniem / i z drogim ka-
23 mieniem / i ze złotem / które wykladali
na targu twoim. Harán / i Chene / i
Eden kupcy twoi: Sábá / Assur / i
24 Chelmád przedawacze twoi. Ci kup-
cy twoi byli rozmaicie płaszców / i
cyntowych / i rozozyszt / i rzeczy dro-
gich / które były obwinione / i związane

* abo, y pawy,
H.* psenica / i
nich / i Pán
nagłk, H.* abo, tatar
kie żele.Wpadek Ty-
ru bargo bo-
gatego mi-
sta pomor-
skiego opi-
sanie.* w posrodku
Hebr.

Abu, Tharfi-
kie przycho-
dzą do cie-
bie na iár-
márk twóy,
H.
wschodowy,
H.

zaprząwiał
dżury, H.

Pigmei co są.

Rzecz pán-
ska przeciw
królowi Tyr-
skiemu, dla
tego pychy.

Wzrostłes
sobie bogact-
wa, H.

Bogactwo, H.
dla bogac-
stwa twego,
H.

25 powrozni: Cedy też miéwáli w fu-
piach twoich. Okręty morskie i sio-
żetá twoi w kupiectwie twoim: y ná-
26 pełnías sie y w wielbiá bázno w ser-
cu morzá. Ná wielkie wody zápro-
wádžili cie żeglarze twoi: wiátr od
południá zstárl cie w sercu morzá.
27 Bogactwa twé y skárby twoie y ro-
zmáire naczynie twoie / żeglarze twoi
F y rotmanowie twoi / którzy trzymáli
spżety twoie / y byli pżezłożeni nád
ludem twoim: mżowie też wale-
czni twoi / którzy byli w tobie / ze w-
sytkim gminem twoim / którzy iest
28 w poszrod ciebie: polegá w sercu
19 morzá w dzień wpadku twego. Od
głosu wolánia żeglarzów twoich zá-
trwożá sie okręty: A wystápiá z o-
krętów swych wšyscy którzy trzymá-
li wiosło: żeglarze y wšyscy rotma-
30 norwie morscy ná ziemi státná: y be-
dą nárzekać nád tobá głosem wiel-

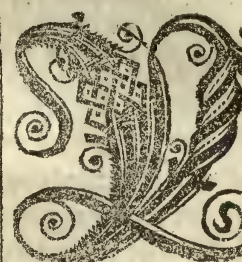
kim y bedą wolać gorzko: y násy-
prochu ná głowy své / á popiolem sie
31 posypią. A ogolá łysiny dla ciebie /
á opasá sie włosienicami: y bedą
32 cie plákać w gorzkosci duse pláczem
G bázno gorzkim. A wezmá nád tobá
piesń žalébná y bedą cie žalosi-
plá-
kac: które iest iáko Tyr / które y wmiel-
33 w poszrodku morzá: A którzy wycho-
dzeniem towarów twoich z morzá /
nápelniales národów wiele: mno-
stwem bogactw twoich y ludzi twoich
34 z bogactes króle ziemskie. Teraz
zstártes z morzá: w głębokosci wod
bogactwa twoie y wšytko mno-
twoie / które bylo w poszrodku ciebie
35 w pádło. Wšytcy obywatelé wysp
zdumieli sie nád tobá: á królowie ich
wšyscy nawálnosciá poráżeni zmie-
36 nili twarzé. Kupcy národów swi-
stáli nád tobá: wniweczes obróco-
ny / á nie bedzie cie áž ná wieki.

wycięt iest,
H.

II Lecy y Pigmeowie, którzy byli ná wieżách.]
Słowo Żydowskie גממא Gammadin, rozma-
itcie pżekładá / Lxx. zowie strożami / którzy
strzegli ná wieżách. Aquilá zowie Pigmeami /
któży są ludzie bázno máłego wzrostu / za-
morscy iáko piše Plinius lib. 7. c. 2. Wšákże
Hieronim s. powiáda / iż Pigmeus wykláda
sie waleczny / od słowa Greckiego από τει

πρυμης, to iest / ná wojne ábo ná potyká-
nie.
16 Y iedwab y chodchoł.] Chodchoł iest slo-
wo Żydowskie / które tłumáczé wšyscy ták zo-
stáwili. Powiáda iest którzy s. znáczy drogic
kupie / dudy / mniemá / iż iest Kárbunkulus
Kámién drogi / inšy też Perle droga.

ROZD. XXVIII.

1 Sstála sie mo-
2 wá PANska do
nmié / mówiac:
3 Synu człowie-
czy / mów kšáż-
4 cín Tyrskie: To
mówi PAN Bóg:
Dá to / że sie podniosło serce twoie / y
rzekles: Bógem iá / á ná stolicy Bo-
żéy siadlem w sercu morzá: gdyžes
człowiekiem á nie Bógiem / á czyni-
les serce své iáko serce Božé. Otós
3 ty medžsy nád Dánielá: żadná táie-
mnica nie iest zákrýta od ciebie. Má-
4 drościá y roztropnościá twojá spřá-
wiles sobie moc: y nábyles zlotá y
5 srebrá do skárbov twoich. Wino-
stwem mądrości twéy y kupiectwem
6 twym / námmožyles sobie mocy: A
podniosło sie serce twoie w mocy
7 twoiéy. Pżeto to mówi PAN Bóg:
Pżeto že sie podniosło serce twe iá-
ko serce Božé: Pżeto oto iá pży-

wiodé ná cie obecé namocniejszy z ná-
rodów: y dobedá mędrości twéy / y splu-
8 gáwiá piękność twoje. Dábiá y
9 ściágná cie: y vmrzesz śmierciá zábi-
tych w sercu morzá. Ižali rzekać rzé-
czes: Bógiem iá / pżed tymi którzy
cie zábiáć bedą / gdyžes człowiek á
nie Bóg / w reku zábiádcy cie:
10 Smierciá nie obżezáných vmrzesz
C od reki obcyh: bom iá rzekł / mówi
11 PAN Bóg. A sstála sie mowá
PANska do mnié / mówiac: Synu
człowieczy / podnies pláč nád królem
12 Tyrskim: A rzeczesz mu: To mówi
PAN Bóg: Tys pieczęć podobien-
stwa / pelen mądrości / y doškonálej
13 piękności / byles w roštosách ráin
Božého: wšeláti kámién drog: pży-
D krycie twoie: Sárdius / Topázus / y
Jáspis / Chrysolit / y Onix / y Berillus /
Száphir / y Kárbunkulus / y Smá-
rágd: zlotó džiéło ozdoby twoiéy: y
14 dżury twoie w dzień któregoš swo-
żson są zgotowané. Tys Cherub ro-

Do dola, H.

Ty znáczné
podobienstwo
Božá.

Tu w o-
bie Królá

Tyrskiego
opisuje pie-
kność i y
grzech y ka-
ranie Lucie
perá: Tak
podczas z-
wykli pro-
rocy mówić
żaraz o śa-
tanie y grze-
snych, iż są
członkami
iego, Cyril.
in Ioan. 6.

15 ściągnięty y nątrywający / a posta-
wilem cie na górze świętej Bożej /
w posrzedku kamieni ognistych cho-
dzites. ¹⁶ Dostaniesz w drogach two-
ich ode dnia stworzenia twego / aż sie
nalażła nieprawość w tobie. ¹⁷ Dla
mnóstwa kupiectwa twego napełniły
sie wnetrznosci twe nieprawościami / y
zgrzeszyłeś: y zrzuciłem cie z góry Bo-
żej / y wytrąciłem cie o Cherubie ną-
trywający z posrzedku kamieni ogni-
stych. ¹⁸ A podniosło sie serce twe w
piękności twej / straciłeś mądrość two-
je w piękności twej / na ziemi porzu-
ciłem cie: dałem cie przed oblicze kró-
lów / żeby cie oglądali. ¹⁹ W mnóstwie
nieprawości twoich / y w nieprawości
kupiectwa twego splugawileś poświę-
cenie twoje: a tak wywióde ogień z
posrzedku ciebie / który cie pożrze: y
obróce cie w popiół na ziemi przed
oczyma wszech widzących cie. ²⁰ Wszy-
scy którzy cie wyższą między narody /
zdumieją się nad tobą: w niewczes
obrócony / a nie będzie cie na wieki.
²¹ A stała się mowa PANSKA do
mnie / mówiąc: Synu człowieczy /

postaw oblicze twoje przeciw Sydo-
nowi / a będziesz prorokował o nim /
²² y rzeczesz: To mówi PAN Bóg:
Oto ja na cie Sydonie / y wstawie sie
w posrzed ciebie: a poznają zem ia
PAN / gdy uczynie w nim sądy / a po-
²³ świecon bede w nim. ²⁴ A puszce nań
mór / y krw na wlice jego: y beda pa-
dąc zabici w posrzedku jego mieczem
wołolo: a poznają zem ia PAN. ²⁵ A
nie będzie wiecący domowi Izraelskie-
mu obrażeniem gorzkim / y cięzieniem
boleśce przynoszącym zewsząd okolo-
tych / którzy sie im przeciwiają: a po-
znają zem ia PAN Bóg. ²⁶ To mówi
PAN Bóg: Gdy zgromadze dom
Izraelów z narodów do których sie
rozproszyli / poświęcon bede w nich
przed narodami / y beda mieszkac w
ziemi swej którąm dał słudze memu
Jakobowi. ²⁷ A beda mieszkac w niej
bespieczni: y beda budować domy y
sądzić winnice / a beda mieszkac be-
spiecznie / gdy uczynie sądy ze wsiami
który sie im sprzeciwiają wołolo: a
poznają zem ia PAN Bóg ich.

starzem bo-
żym, H.

Obietnica
boża o zgro-
madzeniu ży-
dów do zje-
mie swojej.

o Lucipere
czemu piše
Ezechiel.

12 Tyś pieczęć podobieństwa / Jest ten o-
byczaj proroków świętych / iż mówiac o
grzesznych którzy są członkami Szatana / mó-
wi też wspólnie o samym Szatanie / także y tu
Ezechiel mówiac o królu Tyrrim / który dla
zbytnej pychy starany jest / opisuje żaraz
Lucypera / króla wszytkich pyśnych / który
piętwy przez pyche upadł. Tenże Luciper
był takó pieczęć podobieństwa Bożego / iż
był doskonalszym obrazem y podobniejszym

Bogu niż królestwożenie. Miał też wielkie
ozdoby duchowne które tu przez drogę kamie-
nie znaczy. Tenże Cherubim nazwany / co
znaczy wielka mądrość y nauka / iako Sera-
phim gorąca miłość / bo Szatan ma naukę /
ale bez miłości Bożej. Przeto piše Augustin.
lib. 9. de ciuit. iż Szatan ma naukę bez mi-
łości Bożej / dla tego jest pyśny y nądery.
Cyrillus in Ioan. lib. 6. c. 6.

ROZD. XXIX.

Przeciwkró-
lowi Aegy-
ptskiemu.

1 **A** Otu dziesią-
tego / w dziesią-
tym miesiącu / ie-
denastego dnia
miesiąca / stało
się słowo PAN-
skie do mnie / mó-
wiąc: ² Synu człowieczy postaw o-
blicze twoje przeciw Pharaonowi
królowi Egypcijskiemu / a będziesz pro-
rokwował o nim / y o wszytkim Egyp-
cie. ³ Mów / a rzeczesz: To mówi
PAN Bóg: Owo ja na cie Pharao-
nie królu Egypcijski / smoku wielki /
który leżyś w posrzedku rzek twoich /
a mówisz: Moja jest rzeka / a iam v-

4 czynił sam siebie. ⁵ A wloże wedzi-
dło na czelusci twojej: A przylepie-
ry rzek twoich do łuski twoich / y wy-
wloże cie z posrzedku rzek twoich / a
wsytkie ryby twoje przylgną do łuski
twoich. ⁶ A wyrzuce cie na puszczy / y
wsytkie ryby rzeki twojej: na ziemi
pądniesz / nie beda cie zbierać ani zgro-
madzając: zwierzowi ziemnemu y ptá-
stwu powietrznemu dałem cie ku po-
żarciu: ⁷ A poznają wszyscy obywate-
le Egypcy zem ia PAN: przeto jes-
był lasz trzcinianą domowi Izra-
elskiemu. ⁸ Gdy cie reka wychyli / y
zlamales sie / y zraniles wsytko ra-
mie ich: a gdy sie wspierali na tobie /
struszyles ie / y osłabiles wsytkie nę-
ki ich. ⁹ Przeto to mówi PAN Bóg:

ludzie twoje

Isa. 36. a 6.

Oto

Przepowia-
da spustosze-
nie Aegy-
ptu.

*Abu. Aegy-
ptus.

Początek
ści lat obie-
cnie napra-
wić Aea-
gypt.

9 Oto ja przywiode na cie miecz / y wy-
bię z ciebie człowieka y bydla. ^A ^D ^E ^F ^G ^H ^I ^J ^K ^L ^M ^N ^O ^P ^Q ^R ^S ^T ^U ^V ^W ^X ^Y ^Z ^{AA} ^{AB} ^{AC} ^{AD} ^{AE} ^{AF} ^{AG} ^{AH} ^{AI} ^{AJ} ^{AK} ^{AL} ^{AM} ^{AN} ^{AO} ^{AP} ^{AQ} ^{AR} ^{AS} ^{AT} ^{AU} ^{AV} ^{AW} ^{AX} ^{AY} ^{AZ} ^{BA} ^{BB} ^{BC} ^{BD} ^{BE} ^{BF} ^{BG} ^{BH} ^{BI} ^{BJ} ^{BK} ^{BL} ^{BM} ^{BN} ^{BO} ^{BP} ^{BQ} ^{BR} ^{BS} ^{BT} ^{BU} ^{BV} ^{BW} ^{BX} ^{BY} ^{BZ} ^{CA} ^{CB} ^{CC} ^{CD} ^{CE} ^{CF} ^{CG} ^{CH} ^{CI} ^{CJ} ^{CK} ^{CL} ^{CM} ^{CN} ^{CO} ^{CP} ^{CQ} ^{CR} ^{CS} ^{CT} ^{CU} ^{CV} ^{CW} ^{CX} ^{CY} ^{CZ} ^{DA} ^{DB} ^{DC} ^{DD} ^{DE} ^{DF} ^{DG} ^{DH} ^{DI} ^{DJ} ^{DK} ^{DL} ^{DM} ^{DN} ^{DO} ^{DP} ^{DQ} ^{DR} ^{DS} ^{DT} ^{DU} ^{DV} ^{DW} ^{DX} ^{DY} ^{DZ} ^{EA} ^{EB} ^{EC} ^{ED} ^{EE} ^{EF} ^{EG} ^{EH} ^{EI} ^{EJ} ^{EK} ^{EL} ^{EM} ^{EN} ^{EO} ^{EP} ^{EQ} ^{ER} ^{ES} ^{ET} ^{EU} ^{EV} ^{EW} ^{EX} ^{EY} ^{EZ} ^{FA} ^{FB} ^{FC} ^{FD} ^{FE} ^{FF} ^{FG} ^{FH} ^{FI} ^{FJ} ^{FK} ^{FL} ^{FM} ^{FN} ^{FO} ^{FP} ^{FQ} ^{FR} ^{FS} ^{FT} ^{FU} ^{FV} ^{FW} ^{FX} ^{FY} ^{FZ} ^{GA} ^{GB} ^{GC} ^{GD} ^{GE} ^{GF} ^{GG} ^{GH} ^{GI} ^{GJ} ^{GK} ^{GL} ^{GM} ^{GN} ^{GO} ^{GP} ^{GQ} ^{GR} ^{GS} ^{GT} ^{GU} ^{GV} ^{GW} ^{GX} ^{GY} ^{GZ} ^{HA} ^{HB} ^{HC} ^{HD} ^{HE} ^{HF} ^{HG} ^{HH} ^{HI} ^{HJ} ^{HK} ^{HL} ^{HM} ^{HN} ^{HO} ^{HP} ^{HQ} ^{HR} ^{HS} ^{HT} ^{HU} ^{HV} ^{HW} ^{HX} ^{HY} ^{HZ} ^{IA} ^{IB} ^{IC} ^{ID} ^{IE} ^{IF} ^{IG} ^{IH} ^{II} ^{IJ} ^{IK} ^{IL} ^{IM} ^{IN} ^{IO} ^{IP} ^{IQ} ^{IR} ^{IS} ^{IT} ^{IU} ^{IV} ^{IW} ^{IX} ^{IY} ^{IZ} ^{JA} ^{JB} ^{JC} ^{JD} ^{JE} ^{JF} ^{JG} ^{JH} ^{JI} ^{JJ} ^{JK} ^{JL} ^{JM} ^{JN} ^{JO} ^{JP} ^{JQ} ^{JR} ^{JS} ^{JT} ^{JU} ^{JV} ^{JW} ^{JX} ^{JY} ^{JZ} ^{KA} ^{KB} ^{KC} ^{KD} ^{KE} ^{KF} ^{KG} ^{KH} ^{KI} ^{KJ} ^{KL} ^{KM} ^{KN} ^{KO} ^{KP} ^{KQ} ^{KR} ^{KS} ^{KT} ^{KU} ^{KV} ^{KW} ^{KX} ^{KY} ^{KZ} ^{LA} ^{LB} ^{LC} ^{LD} ^{LE} ^{LF} ^{LG} ^{LH} ^{LI} ^{LJ} ^{LK} ^{LL} ^{LM} ^{LN} ^{LO} ^{LP} ^{LQ} ^{LR} ^{LS} ^{LT} ^{LU} ^{LV} ^{LW} ^{LX} ^{LY} ^{LZ} ^{MA} ^{MB} ^{MC} ^{MD} ^{ME} ^{MF} ^{MG} ^{MH} ^{MI} ^{MJ} ^{MK} ^{ML} ^{MM} ^{MN} ^{MO} ^{MP} ^{MQ} ^{MR} ^{MS} ^{MT} ^{MU} ^{MV} ^{MW} ^{MX} ^{MY} ^{MZ} ^{NA} ^{NB} ^{NC} ND ^{NE} ^{NF} ^{NG} ^{NH} ^{NI} ^{NJ} ^{NK} ^{NL} ^{NM} ^{NN} ^{NO} ^{NP} ^{NQ} ^{NR} ^{NS} ^{NT} ^{NU} ^{NV} ^{NW} ^{NX} ^{NY} ^{NZ} ^{OA} ^{OB} ^{OC} ^{OD} ^{OE} ^{OF} ^{OG} ^{OH} ^{OI} ^{OJ} ^{OK} ^{OL} ^{OM} ^{ON} ^{OO} ^{OP} ^{OQ} ^{OR} ^{OS} ^{OT} ^{OU} ^{OV} ^{OW} ^{OX} ^{OY} ^{OZ} ^{PA} ^{PB} ^{PC} ^{PD} ^{PE} ^{PF} ^{PG} ^{PH} ^{PI} ^{PJ} ^{PK} ^{PL} ^{PM} ^{PN} ^{PO} ^{PP} ^{PQ} ^{PR} ^{PS} ^{PT} ^{PU} ^{PV} ^{PW} ^{PX} ^{PY} ^{PZ} ^{QA} ^{QB} ^{QC} ^{QD} ^{QE} ^{QF} ^{QG} ^{QH} ^{QI} ^{QJ} ^{QK} ^{QL} ^{QM} ^{QN} ^{QO} ^{QP} ^{QQ} ^{QR} ^{QS} ^{QT} ^{QU} ^{QV} ^{QW} ^{QX} ^{QY} ^{QZ} ^{RA} ^{RB} ^{RC} RD ^{RE} ^{RF} ^{RG} ^{RH} ^{RI} ^{RJ} ^{RK} ^{RL} ^{RM} ^{RN} ^{RO} ^{RP} ^{RQ} ^{RR} ^{RS} ^{RT} ^{RU} ^{RV} ^{RW} ^{RX} ^{RY} ^{RZ} ^{SA} ^{SB} ^{SC} ^{SD} ^{SE} ^{SF} ^{SG} ^{SH} ^{SI} ^{SJ} ^{SK} ^{SL} SM ^{SN} ^{SO} ^{SP} ^{SQ} ^{SR} ^{SS} ST ^{SU} ^{SV} ^{SW} ^{SX} ^{SY} ^{SZ} ^{TA} ^{TB} ^{TC} ^{TD} ^{TE} ^{TF} ^{TG} TH ^{TI} ^{TJ} ^{TK} ^{TL} TM ^{TN} ^{TO} ^{TP} ^{TQ} ^{TR} ^{TS} ^{TT} ^{TU} ^{TV} ^{TW} ^{TX} ^{TY} ^{TZ} ^{UA} ^{UB} ^{UC} ^{UD} ^{UE} ^{UF} ^{UG} ^{UH} ^{UI} ^{UJ} ^{UK} ^{UL} ^{UM} ^{UN} ^{UO} ^{UP} ^{UQ} ^{UR} ^{US} ^{UT} ^{UU} ^{UV} ^{UW} ^{UX} ^{UY} ^{UZ} ^{VA} ^{VB} ^{VC} ^{VD} ^{VE} ^{VF} ^{VG} ^{VH} ^{VI} ^{VJ} ^{VK} ^{VL} ^{VM} ^{VN} ^{VO} ^{VP} ^{VQ} ^{VR} ^{VS} ^{VT} ^{VU} ^{VV} ^{VW} ^{VX} ^{VY} ^{VZ} ^{WA} ^{WB} ^{WC} ^{WD} ^{WE} ^{WF} ^{WG} ^{WH} ^{WI} ^{WJ} ^{WK} ^{WL} ^{WM} ^{WN} ^{WO} ^{WP} ^{WQ} ^{WR} ^{WS} ^{WT} ^{WU} ^{WV} ^{WW} ^{WX} ^{WY} ^{WZ} ^{XA} ^{XB} ^{XC} ^{XD} ^{XE} ^{XF} ^{YG} ^{YH} ^{YI} ^{YJ} ^{YK} ^{YL} ^{YM} ^{YN} ^{YO} ^{YP} ^{YQ} ^{YR} ^{YS} ^{YT} ^{YU} ^{YV} ^{YW} ^{YX} ^{YY} ^{YZ} ^{ZA} ^{ZB} ^{ZC} ^{ZD} ^{ZE} ^{ZF} ^{ZG} ^{ZH} ^{ZI} ^{ZJ} ^{ZK} ^{ZL} ^{ZM} ^{ZN} ^{ZO} ^{ZP} ^{ZQ} ^{ZR} ^{ZS} ^{ZT} ^{ZU} ^{ZV} ^{ZW} ^{ZX} ^{ZY} ^{ZZ} ^{AA} ^{AB} ^{AC} ^{AD} ^{AE} ^{AF} ^{AG} ^{AH} ^{AI} ^{AJ} ^{AK} ^{AL} ^{AM} ^{AN} ^{AO} ^{AP} ^{AQ} ^{AR} ^{AS} ^{AT} ^{AU} ^{AV} ^{AW} ^{AX} ^{AY} ^{AZ} ^{BA} ^{BB} ^{BC} ^{BD} ^{BE} ^{BF} ^{BG} ^{BH} ^{BI} ^{BJ} ^{BK} ^{BL} ^{BM} ^{BN} ^{BO} ^{BP} ^{BQ} ^{BR} ^{BS} ^{BT} ^{BU} ^{BV} ^{BW} ^{BX} ^{BY} ^{BZ} ^{CA} ^{CB} ^{CC} ^{CD} ^{CE} ^{CF} ^{CG} ^{CH} ^{CI} ^{CJ} ^{CK} ^{CL} ^{CM} ^{CN} ^{CO} ^{CP} ^{CQ} ^{CR} ^{CS} ^{CT} ^{CU} ^{CV} ^{CW} ^{CX} ^{CY} ^{CZ} ^{DA} ^{DB} ^{DC} ^{DD} ^{DE} ^{DF} ^{DG} ^{DH} ^{DI} ^{DJ} ^{DK} ^{DL} ^{DM} ^{DN} ^{DO} ^{DP} ^{DQ} ^{DR} ^{DS} ^{DT} ^{DU} ^{DV} ^{DW} ^{DX} ^{DY} ^{DZ} ^{EA} ^{EB} ^{EC} ^{ED} ^{EE} ^{EF} ^{EG} ^{EH} ^{EI} ^{EJ} ^{EK} ^{EL} ^{EM} ^{EN} ^{EO} ^{EP} ^{EQ} ^{ER} ^{ES} ^{ET} ^{EU} ^{EV} ^{EW} ^{EX} ^{EY} ^{EZ} ^{FA} ^{FB} ^{FC} ^{FD} ^{FE} ^{FF} ^{FG} ^{FH} ^{FI} ^{FJ} ^{FK} ^{FL} ^{FM} ^{FN} ^{FO} ^{FP} ^{FQ} ^{FR} ^{FS} ^{FT} ^{FU} ^{FV} ^{FW} ^{FX} ^{FY} ^{FZ} ^{GA} ^{GB} ^{GC} ^{GD} ^{GE} ^{GF} ^{GG} ^{GH} ^{GI} ^{GJ} ^{GK} ^{GL} ^{GM} ^{GN} ^{GO} ^{GP} ^{GQ} ^{GR} ^{GS} ^{GT} ^{GU} ^{GV} ^{GW} ^{GX} ^{GY} ^{GZ} ^{HA} ^{HB} ^{HC} ^{HD} ^{HE} ^{HF} ^{HG} ^{HH} ^{HI} ^{HJ} ^{HK} ^{HL} ^{HM} ^{HN} ^{HO} ^{HP} ^{HQ} ^{HR} ^{HS} ^{HT} ^{HU} ^{HV} ^{HW} ^{HX} ^{HY} ^{HZ} ^{IA} ^{IB} ^{IC} ^{ID} ^{IE} ^{IF} ^{IG} ^{IH} ^{II} ^{IJ} ^{IK} ^{IL} ^{IM} ^{IN} ^{IO} ^{IP} ^{IQ} ^{IR} ^{IS} ^{IT} ^{IU} ^{IV} ^{IW} ^{IX} ^{IY} ^{IZ} ^{JA} ^{JB} ^{JC} ^{JD} ^{JE} ^{JF} ^{JG} ^{JH} ^{JI} ^{IJ} ^{JK} ^{KL} ^{LM} ^{LN} ^{LO} ^{LP} ^{LN} ^{MO} ^{MP} ^{NO} ^{NP} ^{NR} ^{NS} ^{NT} ^{NU} ^{NV} ^{NW} ^{NX} ^{NY} ^{NZ} ^{OA} ^{OB} ^{OC} ^{OD} ^{OE} ^{OF} ^{OG} ^{OH} ^{OI} ^{OJ} ^{OK} ^{OL} ^{OM} ^{ON} ^{OO} ^{OP} ^{OQ} ^{OR} ^{OS} ^{OT} ^{OU} ^{OV} ^{OW} ^{OX} ^{OY} ^{OZ} ^{PA} ^{PB} ^{PC} ^{PD} ^{PE} ^{PF} ^{PG} ^{PH} ^{PI} ^{PJ} ^{PK} ^{PL} ^{PM} ^{PN} ^{PO} ^{PP} ^{PQ} ^{PR} ^{PS} ^{PT} ^{PU} ^{PV} ^{PW} ^{PX} ^{PY} ^{PZ} ^{QA} ^{QB} ^{QC} ^{QD} ^{QE} ^{QF} ^{QG} ^{QH} ^{QI} ^{QJ} ^{QK} ^{QL} ^{QM} ^{QN} ^{QO} ^{QP} ^{QQ} ^{QR} ^{QS} ^{QT} ^{QU} ^{QV} ^{QW} ^{QX} ^{QY} ^{QZ} ^{RA} ^{RB} ^{RC} RD ^{RE} ^{RF} ^{RG} ^{RH} ^{RI} ^{RJ} ^{RK} ^{RL} ^{RM} ^{RN} ^{RO} ^{RP} ^{RQ} ^{RR} ^{RS} ^{RT} ^{RU} ^{RV} ^{RW} ^{RX} ^{RY} ^{RZ} ^{SA} ^{SB} ^{SC} ^{SD} ^{SE} ^{SF} ^{SG} ^{SH} ^{SI} ^{SJ} ^{SK} ^{SL} SM ^{SN} ^{SO} ^{SP} ^{SQ} ^{SR} ^{SS} ST ^{SU} ^{SV} ^{SW} ^{SX} ^{SY} ^{SZ} ^{TA} ^{TB} ^{TC} ^{TD} ^{TE} ^{TF} ^{TG} TH ^{TI} ^{TJ} ^{TK} ^{TL} TM ^{TN} ^{TO} ^{TP} ^{TQ} ^{TR} ^{TS} ^{TT} ^{TU} ^{TV} ^{TW} ^{TX} ^{TY} ^{TZ} ^{UA} ^{UB} ^{UC} ^{UD} ^{UE} ^{UF} ^{UG} ^{UH} ^{UI} ^{UJ} ^{UK} ^{UL} ^{UM} ^{UN} ^{UO} ^{UP} ^{UQ} ^{UR} ^{US} ^{UT} ^{UU} ^{UV} ^{UW} ^{UX} ^{UY} ^{UZ} ^{VA} ^{VB} ^{VC} ^{VD} ^{VE} ^{VF} ^{VG} ^{VH} ^{VI} ^{VJ} ^{VK} ^{VL} ^{VM} ^{VN} ^{VO} ^{VP} ^{VQ} ^{VR} ^{VS} ^{VT} ^{VU} ^{VV} ^{VW} ^{VX} ^{VY} ^{VZ} ^{WA} ^{WB} ^{WC} ^{WD} ^{WE} ^{WF} ^{WG} ^{WH} ^{WI} ^{WJ} ^{WK} ^{WL} ^{WM} ^{WN} ^{WO} ^{WP} ^{WQ} ^{WR} ^{WS} ^{WT} ^{WU} ^{WV} ^{WW} ^{WX} ^{WY} ^{WZ} ^{XA} ^{XB} ^{XC} ^{XD} ^{XE} ^{XF} ^{YG} ^{YH} ^{YI} ^{YJ} ^{YK} ^{YL} ^{YM} ^{YN} ^{YO} ^{YP} ^{YQ} ^{YR} ^{YS} ^{YT} ^{YU} ^{YV} ^{YW} ^{YX} ^{YY} ^{YZ} ^{ZA} ^{ZB} ^{ZC} ^{ZD} ^{ZE} ^{ZF} ^{ZG} ^{ZH} ^{ZI} ^{ZJ} ^{ZK} ^{ZL} ^{ZM} ^{ZN} ^{ZO} ^{ZP} ^{ZQ} ^{ZR} ^{ZS} ^{ZT} ^{ZU} ^{ZV} ^{ZW} ^{ZX} ^{ZY} ^{ZZ} ^{AA} ^{AB} ^{AC} ^{AD} ^{AE} ^{AF} ^{AG} ^{AH} ^{AI} ^{AJ} ^{AK} ^{AL} ^{AM} ^{AN} ^{AO} ^{AP} ^{AQ} ^{AR} ^{AS} ^{AT} ^{AU} ^{AV} ^{AW} ^{AX} ^{AY} ^{AZ} ^{BA} ^{BB} ^{BC} ^{BD} ^{BE} ^{BF} ^{BG} ^{BH} ^{BI} ^{BJ} ^{BK} ^{BL} ^{BM} ^{BN} ^{BO} ^{BP} ^{BQ} ^{BR} ^{BS} ^{BT} ^{BU} ^{BV} ^{BW} ^{BX} ^{BY} ^{BZ} ^{CA} ^{CB} ^{CC} ^{CD} ^{CE} ^{CF} ^{CG} ^{CH} ^{CI} ^{CJ} ^{CK} ^{CL} ^{CM} ^{CN} ^{CO} ^{CP} ^{CQ} ^{CR} ^{CS} ^{CT} ^{CU} ^{CV} ^{CW} ^{CX} ^{CY} ^{CZ} ^{DA} ^{DB} ^{DC} ^{DD} ^{DE} ^{DF} ^{DG} ^{DH} ^{DI} ^{DJ} ^{DK} ^{DL} ^{DM} ^{DN} ^{DO} ^{DP} ^{DQ} ^{DR} ^{DS} ^{DT} ^{DU} ^{DV} ^{DW} ^{DX} ^{DY} ^{DZ} ^{EA} ^{EB} ^{EC} ^{ED} ^{EE} ^{EF} ^{EG} ^{EH} ^{EI} ^{EJ} ^{EK} ^{EL} ^{EM} ^{EN} ^{EO} ^{EP} ^{EQ} ^{ER} ^{ES} ^{ET} ^{EU} ^{EV} ^{EW} ^{EX} ^{EY} ^{EZ} ^{FA} ^{FB} ^{FC} ^{FD} ^{FE} ^{FF} ^{FG} ^{FH} ^{FI} ^{FJ} ^{FK} ^{FL} ^{FM} ^{FN} ^{FO} ^{FP} ^{FQ} ^{FR} ^{FS} ^{FT} ^{FU} ^{FV} ^{FW} ^{FX} ^{FY} ^{FZ} ^{GA} ^{GB} ^{GC} ^{GD} ^{GE} ^{GF} ^{GG} ^{GH} ^{GI} ^{GJ} ^{GK} ^{GL} ^{GM} ^{GN} ^{GO} ^{GP} ^{GQ} ^{GR} ^{GS} ^{GT} ^{GU} ^{GV} ^{GW} ^{GX} ^{GY} ^{GZ} ^{HA} ^{HB} ^{HC} ^{HD} ^{HE} ^{HF} ^{HG} ^{HH} ^{HI} ^{HJ} ^{HK} ^{HL} ^{HM} ^{HN} ^{HO} ^{HP} ^{HQ} ^{HR} ^{HS} ^{HT} ^{HU} ^{HV} ^{HW} ^{HX} ^{HY} ^{HZ} ^{IA} ^{IB} ^{IC} ^{ID} ^{IE} ^{IF} ^{IG} ^{IH} ^{II} ^{IJ} ^{IK} ^{IL} ^{IM} ^{IN} ^{IO} ^{IP} ^{IQ} ^{IR} ^{IS} ^{IT} ^{IU} ^{IV} ^{IW} ^{IX} ^{IY} ^{IZ} ^{JA} ^{JB} ^{JC} ^{JD} ^{JE} ^{JF} ^{JG} ^{JH} ^{JI} ^{IJ} ^{JK} ^{KL} ^{LM} ^{LN} ^{LO} ^{LP} ^{LN} ^{MO} ^{MP} ^{NO} ^{NP} ^{NR} ^{NS} ^{NT} ^{NU} ^{NV} ^{NW} ^{NX} ^{NY} ^{NZ} ^{OA} ^{OB} ^{OC} ^{OD} ^{OE} ^{OF} ^{OG} ^{OH} ^{OI} ^{OJ} ^{OK} ^{OL} ^{OM} ^{ON} ^{OO} ^{OP} ^{OQ} ^{OR} ^{OS} ^{OT} ^{OU} ^{OV} ^{OW} ^{OX} ^{OY} ^{OZ} ^{PA} ^{PB} ^{PC} ^{PD} ^{PE} ^{PF} ^{PG} ^{PH} ^{PI} ^{PJ} ^{PK} ^{PL} ^{PM} ^{PN} ^{PO} ^{PP} ^{PQ} ^{PR} ^{PS} ^{PT} ^{PU} ^{PV} ^{PW} ^{PX} ^{PY} ^{PZ} ^{QA} ^{QB} ^{QC} ^{QD} ^{QE} ^{QF} ^{QG} ^{QH} ^{QI} ^{QJ} ^{QK} ^{QL} ^{QM} ^{QN} ^{QO} ^{QP} ^{QQ} ^{QR} ^{QS} ^{QT} ^{QU} ^{QV} ^{QW} ^{QX} ^{QY} ^{QZ} ^{RA} ^{RB} ^{RC} RD ^{RE} ^{RF} ^{RG} ^{RH} ^{RI} ^{RJ} ^{RK} ^{RL} ^{RM} ^{RN} ^{RO} ^{RP} ^{RQ} ^{RR} ^{RS} ^{RT} ^{RU} ^{RV} ^{RW} ^{RX} ^{RY} ^{RZ} ^{SA} ^{SB} ^{SC} ^{SD} ^{SE} ^{SF} ^{SG} ^{SH} ^{SI} ^{SJ} ^{SK} ^{SL} SM ^{SN} ^{SO} ^{SP} ^{SQ} ^{SR} ^{SS} ST ^{SU} ^{SV} ^{SW} ^{SX} ^{SY} ^{SZ} ^{TA} ^{TB} ^{TC} ^{TD} ^{TE} ^{TF} ^{TG} TH ^{TI} ^{TJ} ^{TK} ^{TL} TM ^{TN} ^{TO} ^{TP} ^{TQ} ^{TR} ^{TS} ^{TT} ^{TU} ^{TV} ^{TW} ^{TX} ^{TY} ^{TZ} ^{UA} ^{UB} ^{UC} ^{UD} ^{UE} ^{UF} ^{UG} ^{UH} ^{UI} ^{UJ} ^{UK} ^{UL} ^{UM} ^{UN} ^{UO} ^{UP} ^{UQ} ^{UR} ^{US} ^{UT} ^{UU} ^{UV} ^{UW} ^{UX} ^{UY} ^{UZ} ^{VA} ^{VB} ^{VC} ^{VD} ^{VE} ^{VF} ^{VG} ^{VH} ^{VI} ^{VJ} ^{VK} ^{VL} ^{VM} ^{VN} ^{VO} ^{VP} ^{VQ} ^{VR} ^{VS} ^{VT} ^{VU} ^{VV} ^{VW} ^{VX} ^{VY} ^{VZ} ^{WA} ^{WB} ^{WC} ^{WD} ^{WE} ^{WF} ^{WG} ^{WH} ^{WI} ^{WJ} ^{WK} ^{WL} ^{WM} ^{WN} ^{WO} ^{WP} ^{WQ} ^{WR} ^{WS}

Spodnity.

Zakabá nád
upadkiem
króla Aegy
ptkiego.

Lament pro
roka nád
Pháraonem
królem Aeg
yptu.

Wys. 12. d 13
7 17. f 20.

erupkami
zwoimi.

As do gór, H

Iza 13. b 10.
Ioel 2. b 10.
Y 3. c 15.
Mat: 24. c 29

swéy miedzy ogánistym y gáezistym/
y nie beda stac z wysokością swą w
szytkie/ które sie odwilżają wodami:
bo wшыtcy podani są ná śmierć do
ziemié ostatniéy/ w posrzedku synów
człowieczych do tych którzy zstepują
do dolu. To mówi PAN Bóg: W
dzień którego zstąpił do piekła/ przy
wódłem żalobę/ odkryłem go glebo
kością: y zahamowałem rzeki jego/ a
powściągnąłem wody wielkie: z
smucił sie nád nim Liban/ y wшыtkie
drzewá polné zachwiały sie. Głosem
obálania iego strwożyłem narody/
gdym go dowiodł do piekła/ z tymi

którzy zstepowali do dolu: y pocie
szone są ná ziemi spodniéy wшыtkie
drzewá rostkossy/ wyborne/ y osobliwe
ná Libanie/ wшыtkie które sie odwil
żaly wodą. Bo y oni z nim zstapia
do piekła/ do pobitych mieczem: y
rámie każdego będzie siedziało/ pod
cieniem iego/ w posrzedku narodów.
Do kogożes był przyrównany/ o za
cny/ a wysoki miedzy drzewy rostkossné
mi: O toś domiedziony iest z drzewy
rostkossnémi do ziemié ostatniéy: w
posrzedku nie obzezánców spác be
dzies/ z tymi które pobito mieczem:
tenci iest Pháraó/ y wшыtká zgráia
iego/ mówi P A N Bóg.

którzy byli
rámieniem ie
go a siedzieli.
H.

Spustoszenie
Aegyptu od
króla Babi
lońskiego.

placz, H.
Opłakuie
Aegyptczya
ny do pie
kła zstepu
jącc.

mieczowi dá
ná iest, H.

ROZD. XXXII.

stało sie dwu
nastego roku/ w
miesiacu dwuna
stym/ pierwszego
dnia miesiaca/ s
stało sie slowo
PANSKIE do
mnie/ mówiac: Synu człowieczy/
weź lament nád Pháraonem królem
Aegyptskim/ y rzeczesz do niego: Lwo
wi narodów przyrównany iestes/ y
smokowi który iest w morzu: a mio
tales rogiem w rzekách twoich/ y ma
ciles wody nogami swemi/ a depta
les rzeki ich. Przeto to mówi PAN:
Zarzuca ná cie sieć moie w mnos
twie narodów mnogich/ y wyciągne
cie niewodem moim. y wyrzuci cie
ná ziemié/ ná oblicze pola porzuci
cie/ y kaze mieścić ná tobie wsemu
ptáctwu powietrznému/ a nákarmie
tobą zwierz wшыtkiey ziemié. A po
łoże mięso twoie ná górách/ a nápel
nie págorzki twé ropą twoią: y ná
moczy ziemié smrodem krwio twoięy
po górách/ a doliny nápelnia sie to
bą. A gdy zgásniesz/ záfryie niebo/
y ciemné uczynie gwiazdy iego: słoń
ce obłokiem záfryie/ a księżyc nie da
świátlá swého. Wшыtkie świátlá
niebieskie smutnémi poczynie nád to
bą: y dam ciemność ná ziemié twoie/
mówi PAN Bóg/ gdy polega zranie
ni twoi w posrzedk ziemié/ mówi P A N
Bóg. A rozdrażnie serce narodów
mnogich/ gdy przywiode struszenie
twoie miedzy narody ná ziemié/ o któ

rych niewieś. A uczynie że sie zdus
mieia nád tobą narodowie mnodzy/
y królowie ich strachem wielkim be
da sie lekac nád tobą/ gdy pocznie
latać miecz mój po twarzách ich: y
zdumieia sie nagle każdy o dusze swą
w dzień wpádku twého. Bo to mó
wi PAN Bóg: Miecz króla Babi
lońskiego przydzie ná cie. Mieczá
mi mocarzów obále zgráie twoie: nie
zwyciężone to wшыtko narody: y zbu
rza pyche Aegyptská/ y rozprószy sie
zgráia iego. A wygubie wшыtko by
dio iego/ które bylo nád wodami
wielkimi: a nie będzie ich wiecéy ma
cić nogá człowiecza/ ani kopytá by
dleć nie beda ich macić. Tedy czy
ściuchné uczynie wody ich/ a rzeki
ich iáko oliwe przywiode/ mówi P A N
Bóg: Gdy uczynie ziemié Aegypt
ską spustoszoną: a pusta będzie zie
mia od pelności iey/ gdy wybúie wшы
tkie obywátele iey: a poznáia zem iá
PAN. Placz iest/ y plakać go beda:
córki narodów plakać go beda: nád
Aegyptem y nád zgráiami iego/ beda
go plakać/ mówi PAN Bóg: A
stało sie dwunastego roku/ piętna
stego dnia miesiaca/ stało sie slowo
PANSKIE do mnie/ mówiac: Synu
człowieczy/ spieway żalobnie nád
zgráia Aegyptską/ a zściagni iá same/
y córki narodów duzych do ziemié o
statniéy/ z tymi którzy zstepują do
dolu. Czymes pięknieyszy? zniđz á
spi z nieobzezánymi. W posrzed
ku zabitych mieczem polega: miecz
dány iest/ przyciągneli sie/ y wшыtkie
ludzie iey. Mówić do niego beda

miedzy

Którzy z Aegypcem zstąpili do piekła.

Spodniety.

Piekło ziemie ostatnia.

Prorok postawion strażnikiem nad ludem aby ich przestrzegal.

Żabo, wyglądzaczem.

22 E

23

24

25 F

26

18

miedzy mocarzmi namocnięszy z posrodku piekła / którzy z pomocnikami jego zstąpili / y zasnęli nicobrzezający / mieczem pobici. Tam Asur y wszyscy zgraii jego : okolo niego groby jego : wszyscy pozabici y którzy polegli od miecza. Których groby są położone na ościsku dolu : a była zgraii jego okolo grobu jego : wszyscy pozabici / y polegli od miecza / którzy niegdy puszczali strach na ziemi żywiących. Tam Aelam y wszyscy zgraii jego okolo grobu jego. ci wszyscy pozabici y padający od miecza : którzy zstąpili nie obrzezani do ziemie ostatniej / którzy dawali strach swój na ziemi żywiących : y ponieśli stomote swa z tymi którzy zstepują do dolu. W posrodku pobitych postawili łozę jego na wysytek lud jego : okolo niego grób jego : ci wszyscy nie obrzezani y pozabici mieczem. bo puszczali strach swój na ziemi żywiących / y ponieśli stomote swa z tymi którzy zstepują do dolu : w posrodku zabitych położeni są. Tam Mosoch y Thubal / y wszystka zgraii jego : okolo niego groby jego. ci wszyscy nie obrzezający y pozabici y wpadli mieczem : bo puszczali strach

Do ziemie ostatniej, z tymi którzy zstepują do dolu. J. Ziemia ostatnia tu często zowie piekło / które jest w mistoścach ziemie dla tego też Psal. 62. mówi winda do mistości ziemie : y chce to lepiej wyrazić / zechiel przydać / którzy zstepują do dolu / y potym mamie ten dół v. 21. mówić do niego beda z po

27

28

29

G

30

31

32

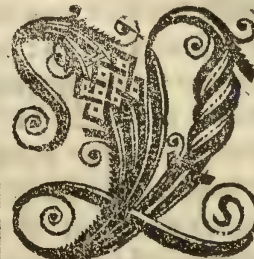
swój na ziemi żywiących. A nie beda spąć z mocarzmi / y z wpadłymi / y z nieobrzezający / którzy zstąpili do piekła z orzeżem swym / y položyli miecze swe pod głowami swemi / y były nieprawości ich na kościach ich : bo strachem mocarzów byli na ziemi żywiących. A tak y ty w posrodku nie obrzezających zstąć będziesz / y zasniesz z pobitymi mieczem. Tam Idumea / y królowie jej / y wszystkie księżetaj jej / którzy dani są z woyskiem swym z pobitymi mieczem / y którzy z nieobrzezającymi zasnęli / y z tymi którzy zstepują do dolu. Tam księżetaj Północne wszystkie / y wszyscy towcy / którzy zawiędzeni są z pobitymi leżącymi sie / y od mężwa swego zawstydzeni : którzy zasnęli nicobrzezani z zabitymi mieczem / y ponieśli stomote swa z tymi którzy zstepują do dolu. Widział ie Pharaon / a wcieł sie ze wszystkich zgraii swęj : która jest mieczem pobita / Pharaon y wszystkie woysko jego / mówi PAN Bóg : bo dalem strach mój na ziemi żywiących / y zasnął w posrodku nie obrzezających / z pobitymi mieczem : Pharaon y wszystka zgraii jego / mówi PAN Bóg.

środku piekła. Także y wyszły 26. o królu Tyrim mówiac piše : Gdy cie zściagne z tymi którzy zstepują do dolu / do ludu wiecznego / y postawie cie w ziemie ostatniej. Co tam zwał ziemie ostatnia / to tu zowie ostatnia y ziemie naniżsa. A Izaiasz 14. zowie piekłem y głębokością dolu.

Edom, H.

Sydonczycy, H.

ROZD. XXXIII.

Stało sięstwo PANskie do mnie / mówiący Synu człowieczy mów do synów ludu twęgo / y rzeczesz do nich : Ziemia gdy przywiode na nie miecz / a lud ziemie weźmie meżę iakiego z granic swoich / y postawi go stróżem nad sobą : a onby wyrzucił miecz przychodzący na ziemie / a zagrabiłby w trzabę / y dałby znać ludowi. A wysławszy / królowie on test / głos traby / a nie strzegłby sie / a przyszedłby miecz y wziąłby go : Krew ięć na

5

6

B

7

8

głowiciego będzie. Głos traby słyszał / a nie strzegł sie : Krew ięć na nim będzie : lecz jeśli sie przestregł / dusze swoje zbawi. Ale jeśli stróż wyższy miecz przychodzący / a nie zagrabi w trzabę : a lud sie nie podstrzeże / y przyjdzie miecz / a weźmie dusze z nich / onci w nieprawości swęj poymaniest / ale krwi ięć z reku stróżowęj szukać beda. A ty synu człowieczy / dalem cie stróżem domowi Izraelowemu : a tak gdy wysłyszysz z ust moich mowę / opowieś im odemnie. Jeśli gdy ia rzekę do niebożnika : Niebożniku / śmiercia vmrześ : nie będziesz mówił / aby sie strzegł niebożnik drogi swojej : on niebożny w nieprawości swęj vmrze / ale krwi

Sam sobie przyczyna śmierci będzie. Hebr.

Wysz. d17.

iego

9 iego z reki twęj szukać bede. ¹ Lecz
 F jeśli / gdy ty opowieś niezbożnikowi
 aby się od drogi swoich nawrócił / nie
 10 nawróciłby się od drogi swojej: on
 w nieprawości swej umrze: a tyś wy
 C zwolisz dusze swojej. ² A tak ty synu
 człowieczy mów do domu Izraelo-
 wého: Takęście rzekli/mówiaci Nie-
 11 prawości naszę/y grzechy nasze/ są na
 nas/a od nich my schniemy: i takż te-
 12 dy żyć będziemy mogli: ³ Rzecz do
 nich: Żywe ja mówi PAN Bóg:
 niechce śmierci niezbożnego / ale je-
 by się nawrócił niezbożny od drogi
 12 swej/a żył. ⁴ Nawróćcie się/nawró-
 ćcie się od dróg waszych bardzo złych:
 a przecz macie umrzeć/domie Izrae-
 25 lów: Ty tedy synu człowieczy mów
 do synów ludu twego: Sprawiedli-
 wość sprawiedliwego nie wyzwoli go/
 w którykolwiek dzień zgrzeszy: a nie-
 zbożność niezbożnego nie zaszkodzi
 13 mu/ któregokolwiek dnia nawróci się
 od niezbożności swej: y sprawiedli-
 wy nie będzie mógł żyć w sprawiedli-
 13 wości swej/ któregokolwiek dnia z-
 grzeszy. ⁵ Choćabym rzekł sprawiedli-
 wému / że żywotem żyć będzie / a w-
 14 fałsz sprawiedliwości swej uczynił-
 by nieprawość: wszystkie sprawie-
 14 dliwości jego zapomniane będą / a
 w nieprawości swej którą uczynił / w-
 15 onęj umrze. ⁶ Lecz jeśli rzekę niezbo-
 żnemu: Śmiercią umrześ: a będzie
 15 pokute czynił z grzechu swego / a be-
 dzie czynił sąd y sprawiedliwość / y
 16 wróci zażawie on niezbożnik / y łupież
 odda / w przykazaniach żywota cho-
 17 dzieć będzie / ani czynić nic niesprawie-
 dliwego: ⁷ Żywotem żyć będzie / a nie
 16 umrze. ⁸ Wszystkie grzechy jego które-
 mi zgrzeszył / nie będą mu poczytane:
 17 sąd y sprawiedliwość uczynił / żywo-
 tem żyć będzie. ⁹ A rzekli synowie lu-
 18 du twego. ¹⁰ Nie jest równy wagi
 drogą Pánstka / a samych dróg jest
 18 niesprawiedliwa. ¹¹ Bo gdy odstąpi
 sprawiedliwy od sprawiedliwości
 19 swej / a czynić będzie nieprawości / w-
 19 mrze w nich. ¹² A gdy odstąpi niezbo-
 żny od niezbożności swej / a czynić be-
 20 dzie sąd y sprawiedliwość / żyć będzie
 w nich. ¹³ A mówicie: Nie jest prawa
 20 drogą Pánstka. Każdego z was we-
 dług drogi iego sądzić bede / domie

21 Izraelów. ¹⁴ A stało się dwunasté-
 E go roku / w dziesiątym miesiącu / pią-
 tego dnia miesiąca przeprowadzenia
 22 naszęgo / przyśedł do mnie / który był
 wciékt z Jeruzalem / mówiąc: Zbu-
 22 rzone jest miasto. ¹⁵ A reka PANA sta-
 22 stała się była nade mną wwieczór /
 niż był przyśedł który był wciékt: y
 23 otworzył wsta moje aż przyśedł do
 23 mnie rano / a otworzywszy wsta moje
 23 nie milczałem daley. ¹⁶ A stało się
 24 słowo PANskie do mnie / mówiąc.
 24 ¹⁷ Synu człowieczy / którzy mieszkań-
 24 cy w tych rozwałinach na ziemi Izrael-
 25 skiej / mówią: Jeden był Abrahám /
 25 a dziedzictwem posadził ziemię: a
 25 nas jest wiele / nam dana jest ziemia
 25 za dziedzictwo. ¹⁸ Przeto rzecześ do
 25 nich: To mówi PAN Bóg: którzy ze-
 26 krwiz iadacie / a oczy wasze podno-
 26 sicie do plugastw waszych / y krwó-
 26 wylwacie: izali ziemię dziedzictwem
 26 posiedziecie? ¹⁹ Stanieliscie na mie-
 27 scach waszych / czyniliscie obzydło-
 27 ści / y każdy żone bliźniego swęgo
 27 mazał: a mielibyscie dziedzictwem
 27 posieść ziemię? ²⁰ To rzecześ do nich:
 28 Tak mówi PAN Bóg: Żywe ja / że
 28 co na rozwałinach mieszkań / od mie-
 29 cza polega: a kto na polu jest / zwie-
 29 rzom dan będzie na pożarcie: lecz
 28 którzy są na zamkach / y w iastliniach /
 28 morem pomrą. ²¹ A dam ziemię na pu-
 28 stki y spustoszenie / y wstanie pyśna
 29 mociey: y spustoszeią góry Izrael-
 29 skie / dla tego niemasz żadnego ktoby
 29 po nich przechodził. ²² A poznają zem-
 30 ię PAN / gdy uczynie ziemię ich spu-
 30 stowaną y pustą dla wsech obzydło-
 30 ści ich które czynili. ²³ A ty synu czo-
 30 wieczy: Synowie ludu twego którzy
 30 mówią o tobie "podle murów" / y we
 30 dziwiach domowych / y mówią ieden
 30 do drugiego / mają do bliźniego swęgo
 30 rzekac: Podście a posłuchajmy co za-
 30 morą jest wychodząca od PANA.
 31 ²⁴ A przychodzą do ciebie / iako gdyby
 31 przychodził lud: a siedzą przed tobą
 31 lud mój: y słuchają mów twoich / a
 31 nie czynią ich: ²⁵ w pieśń wst swoich
 31 obracają ie / a za łakomstwem swym
 31 serce ich chodzi. ²⁶ A iestես im iako
 31 pieśń "muzycka" / którą wdziecznym
 31 a pięknym głosem śpiewają: y sł-
 31 chaia słow twoich / a nie czynią ich.

Wieść przy-
 śła o zbu-
 rzeniu Ieru-
 zalem.

"mówilem i-
 miele widzieć
 że się wypeł-
 niło co mi po-
 wiazał.

Proroctwo
 przeciw o-
 statkowi lu-
 du w ziemi
 ludzkiej.

"do białwa-
 now.

"abo, pycha
 mocy iey, H.

"abo, zabi-
 na.

Słuchające
 słowa Bos-
 zego dwor-
 ni.

"bo syda y-
 sy swemi, H.

"miłości, abo
 syda, H.

"wys. 18. g. 24
 Grzesznemu
 pokutując-
 mu zbawie-
 nie obiecuje,
 a sprawie-
 dliwemu
 grzesząc-
 mu potapie-
 niem grozi.

"abo, żywcę,
 H.

"żywcę, H.

"żywcę, H.

"wys. 18. g. 25

33 ² A gdy przyjdzie co opowiedziano (bo oto przychodzi) tedy doznają że pro-

roś był między nimi.

ROZ. XXXIII.

Sstało się sło-

wo PANskie do

mnie / mówiąc:

¹ Synu człowie-

czy / prorokuj o pa-

stierzach Izrael-

skich: prorokuj /

á rzecześ pasterzom: To mówi PAN

Bóg: Biada pasterzom Izrael-

skim / którzy pasci samych siebie: i za-

li trzód nie pasci pasterzowie: ² Mle-

koście iadali / á wielnoscie sie przyo-

dzierwali: á co tłustego było / zabili-

ście: á trzody moie nie pasciliście. ³ Co

niemocnego było nie posilaliście / á

co chorego nie leczyliscie / co potama-

nego było nie powiazaliscie / á co sie

oderwalo nie przywiedliscie / á co by-

lo zginelo nie szukaliscie: álescie z su-

rowoscia / roztazowali im / y z mo-

cg. ⁴ A rozproszyly sie owce moie

dla tego ze nie bylo pasterza: y staly

sie na pozarcie wsech zwierzow pol-

nych / y rozpierschely sie. ⁵ Wladzi-

ly trzody moie po wsech górach /

y po kazdym pagorku wysokim / y po

wsem obliczu ziemie rozproszyly sie

trzody moie / á nie byl ktoby szukal /

nie bylo mowie ktoby szukal. ⁶ Przeto

pasterzowie sluchaycie slowa PAN-

skiego. ⁷ Sywe ia / mówi PAN Bóg /

za to ze trzody moie staly sie lupie-

stwem / y owce moie staly sie na po-

zarcie wsech zwierzow polnych / ze

nie bylo pasterza (bo nie szukali pa-

stierzowie moi trzody moiey:) ále pa-

stierzowie samych siebie pasci / á trzód

moich nie pasci: ⁸ przeto pasterzowie

sluchaycie slowa PANskiego: ⁹ To

mówi PAN Bóg: Oto ia sam na

pasterze / bede szukal trzody moiey z

raf ich: y uczynie ze przestana aby

wiecey nie pasci trzody / y aby nie pa-

sli wiecey pasterzowie samych siebie:

á wyzwole trzode moie z gemby ich: y

nie bedzie im daley strawa. ¹⁰ Bo to

mówi PAN Bóg: Oto ia sam bede

szukal owiec moich / y nawiedze je.

¹¹ Jako nawiedza pasterz trzode swoje

w dzien / gdy bywa w posrodku o-

ro-

wiec swoich rozproszonych: tak ná-

wiedze owce moie / y wybawie je ze

wsech mieysc / do ktorych byly rozpro-

szone w dzien oblotu y chmury. ¹² A

wywiode je z narodow / y zgromadze

je zziem / y przywiede je do ziemie ich:

y bede je pasc po górach Izraelskich /

nád strumieniami / y ná wsech mie-

scantach ziemie. ¹³ Na pastwiskach

naobfitnych pasc je bede / á po gó-

rach wysokich Izraelskich beda pa-

stwiska ich: tam beda odpoczywac

w trawach zielonych / á ná pastwi-

skach tlustych pasc sie beda po gó-

rach Izraelskich. ¹⁴ Ja bede pasc ow-

ce moie: á ia im dam lezec / mówi

PAN Bóg. ¹⁵ Co bylo zginelo szukac

bede / y co sie bylo oderwalo przywo-

de / co bylo potamano pozwiezuie /

co bylo chore zmocnie / á co tlusté y

mocne sredz bede: á bede je pasc

w sadzie. ¹⁶ A wy trzody moie / to mó-

wi PAN Bóg: Oto ia rozsadzam

między bydlectem á bydlectem / bára-

nów y kozłów. ¹⁷ A za wam nie dosyc

bylo pasc sie ná dobrej pascey: zesce

iesce y ostatkipase wasey podeprali

nogami swemi: á gdyscie czysta wo-

de pili / ostatekescie nogami swemi

macili. ¹⁸ A owce moie tyco bylo pode-

ptano nogami wasemi / ty sie pascy:

á co nogi wasé pomagily / to pialy.

¹⁹ Przeto to mówi PAN Bóg do was:

Oto ia sam sadze między bydlectem

tlustym á chudym: ²⁰ Za to zesce bo-

ki y plecami tracali / á rogami wasé-

mi rzucaliscie wsech niemocné by-

dletá / áz sie precz rozpierschely: ²¹ wy-

bawie trzode moie / y nie bedzie daley

lupiestwem: á rozsadze między bydle-

ciem á bydlectem. ²² A WZBVDZE

NAD NIMI PASTERZA IED-

NEGO / ktory je bedzie pasc / sluge

mego Dawida: on je pasc bedzie / y

on im bedzie pasterzem. ²³ A ia PAN

bede im Bogiem / á sluga mój Da-

wid kszajeciem w posrodku ich: Ja

PAN mówilem: ²⁴ y uczynie z nimi

przymierze pokoju / y uczynie zewstana

bestie zle z ziemie: á ci ktoryz mieskac

ia ná puszczy / bezpiecznie beda spa-

w lesiech. ²⁵ A postawie je okolo pa-

gorku

Przeciwnie pasc
stercz gzym,
ktory o-
wiece zanie-
dbawszy po-
zytkow
swych szuk-
ia.

Ier: 23. a 1.
wys: 13. a 3.

² Ahn, owce, H
Takze y ni-
zey wszedzie.

Bóg obie-
cuie sie na-
wiedzie o-
wce swoje,
y zgroma-
dzi.

Iza. 40. c 18.

² tust, lepak
y mocna za-
trac, H.
² prawem,
Hebr.

Rzecz do ko-
złow, to jest
zuchwałych
y nieposlu-
snych w ko-
ściele Chri-
stusowym.

² postanowis.
Christus
panpaster
dobry.

Ioa. 1. g 45.
y 10. b 11.
Iza. 40. c 18.
Dan. 9 g 24
Oseć 3. b 5.

27 gorku mego błogosławieństwem : y
spuszczać będzie deszcz czasu swego : des-
zcze błogosławieństwa będzie. ² A da-
drzewo polne owoc swój / a ziemia
G wydawac będzie wrodzaj swój / y be-
da w ziemi swej bez bojaźni : a po-
znają zem ia PAN / gdy połamie
łańcuchy iarzmá ich / a wyrwie ie z re-
28 ki rośnięcych im. A nie będzie wies-
cący lupieństwem narodów / ani poży-
ich bestye ziemi : ale będzie mieścić

29 bezpiecznie bez żadnego strachu. ³ A
wzbudze im plód mianowany / a nie
będą więcej umniejszeni głodem w
ziemi / ani poniosą więcej stromoty
30 narodów. ⁴ A poznają / zem ia PAN
Bóg ich z nimi / a oni lud mój dom
31 Izraelów : mówi PAN Bóg. ⁵ A wy-
trządy moie / trządy państwa mego /
ludzie iestescie : a ia PAN Bóg was /
mówi PAN Bóg.

² latorośl albo
roczka na i-
mie, lub na
stawie, H. to
jest stawna, a
tenże jest Chry-
stus od kró-
go Chrześcia-
nie mianowa-
ni.

Christusa cze-
nu Dawidem
zowie pismo.

23 Sluge mego Dawida. ¹ Dawidem tu zo-
wie Christusa / bo ten jest zwyczaj w piśmie
s. iż imie figury daia rzeczy tej która figuru-
ie. A iż Dawid był figura Christusa / który
się miał z niego narodzić : y niż się narodził /
osoba jego na sobie z potomstwem nosił : stad
się stało że go prorocy Dawidem zowią / iá-
to tu masz y niżcy 37.v.24. Ose. 3. v. 5. Ier. 30. v.

9. Co też wyklada Paweł. s. do Rzymian. 11.
Iá to iednak trzeba pamiętać / iż dyotia Chri-
stus jest z Dawida według ciała / y według
tego zowie go Bóg Ociec sluga swoim / w-
szakże tenże jest Jehowa y Bogiem nad wszy-
tko błogosławionym / iáto go też Paweł s. 30.
wie do Rzym. 9.

ROZD. XXXV.

1 Sstała sie mo-
wa PANSKA
do mnie / mó-
wice : ² Synu
człowieczy po-
staw oblicze swe
przeciw górze Se-
ir / y będziesz prorokował o niej / y rze-
czysz iey : ³ To mówi PAN Bóg :
Oto ia do ciebie góro Seir / a wycią-
gne rękę moie na cie / y uczynie cie spu-
4 stośoną y pustą. ⁴ Miałś twoie zbu-
rze / a ty pusta będziesz : a poznasz
5 zem ia PAN. ⁵ Dla tego jesz była nie-
przyjacielem wiecznym / y zawarłś
syny Izraelowe w rękach miecza / cza-
6 su ich wtrapienia / czasu nieprawości
ostateczney. ⁶ Przeto żywe ia / mówi
PAN Bóg : że cie podam krwi / a krw-
cie gonic będzie : a gdy krwie nienawi-
7 dziś / krw cie gonic będzie. ⁷ A uczy-
nie góre Seir spustośoną y pustą / y
8 zniósę z niej idące y wracające się.
A napełnie góry iey pobitymi iey : na

9 pągorkach twoich / y na dolinach two-
ich / y na potokach pobici mieczem po-
lega. ¹⁰ Wypustki wieczne dam cie / a w
mieściach twoich mieścić nie będą :
a poznacie zem ia PAN Bóg. ¹¹ Dla
tego jesz rzekłś : Dwa narody / y dwie
ziemi moie będą / y dziedzictwem ie
posiede : gdyż tam był PAN : ¹² Prze-
tóż żywe ia / mówi PAN Bóg : że w-
czynie według gniewu mego / y we-
dlug zawisici twej / którego czyniła nie-
nawidząc ich : a będzie znaiomy przez
12 nie / gdy cie sądzić będzie. ¹³ A poznasz
że ia PAN słyszałem wszystkie hánby
twoie / któreś mówiła o górach Izra-
13 elskich / rzekac : Spustosił y nam na
pożarcie dané są. ¹⁴ A powstałiście na
mie wsty swemi / y wolać iście
przeciw mnie słowy swemi : iám sły-
14 skał. ¹⁵ To mówi PAN Bóg : Zwese-
lem wszystkiey ziemi w pustynia cie
15 obróce. ¹⁶ Jákós sie weseliła nád dzie-
dzictwem domu Izraeloweg / że było
rozprószone / tak uczynie tobie : spusto-
śoną będziesz góro Seir / y ¹⁷ wszystka
Jordana : a poznają zem ia PAN.

¹⁰ H.
Iuda y Izra-
el.

¹¹ namnożyli-
ście na mie-
słów waszych
H.

¹⁶ albo, wszystkie
Edom. H.

ROZD. XXXVI.

1 Ty synu czło-
wieczy / prorokuj
ná góry Izrael-
skie / a rzeczesz :
Góry Izraelskie
A słuchaycie słowa
PANSKIEGO.

2 ¹ To mówi PAN Bóg : Przeto że
rzekł nieprzyjaciół o was : Hey / wyso-
kości wieczne dostały sie nam w dzie-
3 dzictwo : przeto prorokuj / a mów :
To mówi PAN Bóg : Dla tego jesz
ście spustosił y podeptané w oko-
4 łó / y sstałiście sie dziedzictwem in-
nym narodóm / y przyszlyście na wár-
ge ięzyka / y hánbe ludu : przeto gó-

¹ góry Izra-
el.

Proroctwo
o zburzeniu
Izraelowych
kół że lud
Boży trapi-
li.

¹ wysłaś
(krew) synów
Izraelowych
ostrzem mie-
cza, H.

² mężowi
krwawemu,
albo zabiciu.

Obiecuie. I.
Izraelczy-
kom od po-
gan wybá-
wienie.
¹ wys. 6. a 3.

5 ty Izraelskie / słuchajcie słowa PA-
 NA Boga : To mówi PAN Bóg
 6 góróm / y págorokóm / potokóm / y do-
 linóm / y puszczóm / obalínóm / y miá-
 stóm opuszczonym / które zburzone są /
 y wyszłanie od innych narodów oko-
 liczych. ^B Przeto to mówi PAN
 Bóg : że w ogniu zrewiwości mo-
 iej mówiłem o innych narodziech / y
 o wszystkich Idumei / którzy dali zie-
 mie moie sobie za dziedzictwo z wese-
 7 lém / y ze wsego serca / y z umysłu : y
 wyrzucili ją aby spustoszyli. ⁶ Przeto
 prorokuy ná ziemi Izraelsta / y rze-
 czysz góróm / y págorokóm / wierzcho-
 8 góm / y dolinóm : To mówi PAN Bóg :
 Oto ja w zrewiwości moiej / y w
 zapalczywości moiej mówiłem / dla
 9 tego zelżenie narodów nosiliście.
 Przeto tak mówi PAN Bóg : Jam
 10 podniósł rękę / aby narodowie / którzy
 około was są / same swą sromotę no-
 11 sili. ⁸ A wy góry Izraelskie gálazki
 swé wypuszczajcie / a owoc wáś przy-
 noscie ludowi mému Izraelskiemu.
 12 bo blisko jest żeby przyszedł : ⁹ Bo o-
 wo ja do was / a nawróce się do was /
 y beda was orac y przymieciecie się.
 13 A rozmnoże w was ludzie / y wszytek
 14 dom Izraelsti : y beda mieszkac w
 15 miesciach / a miestas obalone nápra-
 wione beda. ¹⁰ A nápełnie was ludźmi
 y bydlem / y rozmnoży się y wrosta : y
 16 osadze was iáko z posrzedku / y ob-
 dárze wietřmi dobrámi / nżliście
 17 mieli z piérwu : a poznacie że ja
 PAN. ¹¹ A przywiode ná was ludzie /
 lud mój Izraelsti / y dziedzictwem
 was posieda : y bedzieś im dziedzic-
 18 twem / y nie przydasz więcej bydz bez-
 19 nich. ¹² To mówi PAN Bóg : za to
 że mówią o was : Pożeraczká ludzi
 20 iestes / y dawiacá naród swóy : prze-
 21 to nie bedzieś więcej iesć ludzi / y na-
 22 rodu swóego nie bedzieś dálej zabliac /
 23 mówi PAN Bóg : ¹³ A nie dam w to-
 bie więcej slyšec sromoty od naro-
 24 dów / y hánby od ludzi nie poniesiesz /
 25 y narodu twóego więcej nie wtracisz /
 26 mówi PAN Bóg. ¹⁴ A stało się slo-
 wo PANskie do mnie mówiaci : ¹⁵ Sy-
 nu człowieczy / dom Izraelów mie-
 27 skali w ziemi swéy / y zmázali ją ¹⁶ dło-
 gami swémi / y sprawami swémi / we-
 28 dle nieczystoty niesiecznicie była dło-

18 gá ich przedemną. ¹⁷ A wyląłem roz-
 gniwanié moie ná nie / dla krwie któ-
 19 rą rozlewali po ziemi / y bálwanámi
 swémi zmázali ją. ¹⁸ A rozprószyłem
 ie między narody / a rozwiani są po
 20 ziemiach : według dróg ich / y wyná-
 lazek ich osadziłem ie. ¹⁹ y weszli do
 narodów do których weszli / y zmázá-
 21 li imie święte moie / gdy mówiono o
 nich : Lud to PANski iest / a z ziemi
 22 iego wyszli. ²⁰ A z folgowałem imie-
 niu świętemu memu / które był zmáz-
 23 zał dom Izraelów między narody / do
 których weszli. ²¹ Przeto powieś do-
 mowi Izraelowému. To mówi PAN
 Bóg : Tę dla was ja uczynię / do-
 24 mie Izraelów / ale dla imienia mégo
 świętego / któreście zmázali między
 25 narody / do którychście weszli : ²² y
 poświęce imie moie wielkie / które
 26 zmázane iest między narody / które-
 27 ście zmázali w posrzedku ich : aby
 poznali narodowie że ja PAN /
 28 mówi PAN zastępów / gdy się po-
 29 święce wami przed nimi. ²³ Bo zabi-
 re was z narodów / y zgromadze was
 30 ze wszystkich ziem / y przywiode was
 31 do ziemi wáśsey. ²⁴ y wysłacie ná was
 wodę czystą / y będziecie oczyszczeni od
 32 wšech nieczystót wáśych / y od wš-
 33 Ńech bálwanów wáśych oczyszcie
 34 was. ²⁵ A dam wam serce nowe / y
 ducha nowego ²⁶ poloże w posrzed-
 was / a wyymie serce kámienné z ciała
 35 wáśego / y dam wam serce mięsne.
 36 A ducha mégo poloże w posrzed-
 37 ku was : a uczynię żebyście w przy-
 38 kazaniach moich chodzili / y sądów
 39 moich strzegli / y czynili. ²⁷ A będzie-
 40 cie mieszkac w ziemi którąm dał o-
 41 cóm wáśym / y będziecie mi ludem / a
 42 ja wam bede Bogiem. ²⁸ A zbawie
 was wšech nieczystót wáśych : a
 43 przyzowe zboża / y rozmnoże ie / a nie
 44 wloze ná was głodu. ²⁹ A rozmnoże
 45 owoc drzew / y wrodzicie polné / żeby-
 46 ście nie nosili więcej hánby głodu
 47 między narody. ³⁰ A wspomniecie ná
 48 drogi wáśe złościwe / y ná sprawy nie-
 49 dobre : y omierzna wam nieprawo-
 50 ści wáśe / y niecnoty wáśe. ³¹ Tę dla
 51 was ja uczynię / mówi PAN Bóg /
 52 niech wam wiadomo będzie : wšy-
 53 daycie się a sromaycie się za drogi wá-
 54 śe / domie Izraelów. ³² To mówi

18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33

18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33

18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33

Obiecnie
 woda czys-
 ta krgtu S.
 y ducha no-
 wého.
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33

Obietnica o
 rozmnoże-
 niu kóscio-
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33

Przyczyna
 utrapienia
 Izraela.
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33

34 PAN Bóg : W dzień którego was
oczyszcicie ze wszelkich nieprawości was-
szych / a uczynicie że będziecie mieścić w
mieściech / y znówu zbudujecie rozwalie-
35 ny / a ziemia spustoszała będzie spraz-
wiona / która była pierwéj spustoso-
na przed oczyma każdego podróżne-
36 go / rzekną : Ziemia ona niespra-
wiona / stała się iako ogród rośkosny :
a miasta puste opuszczone / y wywro-
cone / vsiadły obrotne . A poznają
narodowie / którzykolwiek zostaną o-

koło was / że ja PAN zbudowałem
rozwalone / y nasadziłem niesprawio-
né / ja PAN mówiłem / y uczynilem .
37 To mówi PAN Bóg : Jesze w
tym naydą mnie dom Izraelów / że im
uczynię : Rozmnoże się iako trzode lu-
38 dzi / iako trzode świętych / iako trzode
Jeruzalem / na świętą wroczystę ie-
go : Tak będzie miastą spustoszoną /
napelnioną trzodami ludzi : a po-
znają że ja PAN .

ROZ. XXXVII.

1 **S**tała się nade-
2 mna reka PAN-
3 ska / y wyprowa-
4 dził mnie w duchu
PANskim : y po-
5 stawił mnie w po-
6 śród pola / które
7 było pełne kości . y obwiedł mnie po-
8 nich w około : a było ich bårzo wiele
9 po polu / y bårzo suchych . A rzekł do
10 mnie : Synu człowieczy / mniemasz
11 że żyć będą te kości : A rzekłem : PA-
NIE Boże / ty wieś . A rzekł do
mnie : Prorokuy o tych kościach : y
rzeczysz im : Kości suche słuchaj-
cie słowa PANSKIEGO . To mó-
wi PAN Bóg tym kościom : Oto ja
wpuszcze w was ducha / y żyć będzie-
cie . A dam na was mięso / a powleke
was skórą / y dam wam ducha / y żyć
będziecie / a poznacie że ja PAN .
A prorokowałem iako mi był rozka-
zał : y stał się sum gdy ja prorokowałem /
a oto pouświenie / y przystąpiły kości
do kości / każda do stępu swego . A
wyrzaleł / a ono po nich żyły / y ciato
wstąpiło : y rozciągnęła się na nich
skóra po wierzchu / a ducha nie miały .
A rzekł do mnie : Prorokuy do du-
chów / prorokuy synu człowieczy / a rze-
czysz do duchów : To mówi P A N
Bóg : Od czterech wiatrów przy-
dźi duchu / a natchni te pobite / a
niech ożyją . A prorokowałem iako
mi był rozkazał : y przyszedł w nie
duch / a ożyły : y stanęły na nogach
swych / woysko wielkie bårzo wielce .
A rzekł do mnie : Synu człowieczy /
kości te wszystkie sąc dom Izraelski :

oni mówią : Wyszły kości nasze / y
zginęła nadzieja наша / y iestefiny od-
cieci . Przeto prorokuy / a mów do
nich : To mówi PAN Bóg : Oto ja
otworze groby wasze / a wywiode was
z grobów waszych / ludu mój : y w-
13 wiode was do ziemi Izraelskiej . A
poznacie że ja P A N / gdy otwo-
rze groby wasze / y wywiode was z gro-
14 bów waszych / ludu mój . A gdy dam
duchą mego w was / y gdy ożywiecie /
y gdy wam dam odpoczynek w zie-
mi waszej : a doznacie że ja P A N
mówilem / y uczynilem / mówi PAN
15 Bóg . A stała się mowa Pańska do
16 mnie / mówiąc : A ty synu człowieczy /
weźmi sobie drewno iedno / a napiś
na nim : Judy / y synów Izraelowych
towarzysów tego : y weźmi drewno
17 drugie / a napiś na nim : Jozephowi
dziewu Ephraimowemu / y wszystkie-
mu domowi Izraelowemu / y towa-
18 rzyśów tego . A złóż je / iedno do dru-
giego sobie w iedno drewno : y będą
na ziednoczenie w rece twojej . A gdy
19 rzeką do ciebie synowie ludu twego /
mówiąc : Izali nam nie oznaymiś co
przez to znaczyś : Będziesz mówił do
nich : To mówi PAN Bóg : Oto ja
weźmie drewno Jozephowe / które iest
w rece Ephraim / y pokolenia Izra-
20 elowe / które z nim są złączone / y dam
je wespół z drewnem Judy / y uczynię
je drewnem iednym : y będą iedno w
rece tego . A będą drewna na któ-
21 rych napiśiesz w rece twej przed ich
oczymi . y rzeczysz do nich : To mó-
wi P A N Bóg : Oto ja weźmie syny
F Izraelowe z posrzedku narodów do
których zaśli : y zgromadze je ze-
22 sad / a przywiode je do ziemi ich / y
uczynię je narodem iednym w ziemi

Przedawie
drewna spo-
ione / lud y
Izraela zie-
dnoczenie ,
pod iednym
pasterzem y
królem Chri-
stusem obie-
cuie .

To dla tego
mówi , iż pier-
wszy król I-
zraela Iero-
boam był z po-
kolenia Eph-
raim , y inszy
máło niewsly-
scy królowie
Izraela byli z
Ephraim .
Moisley , H .

Io 240. b 16

Pod figurą
kości su-
chych, zmar-
łych wsta-
nie ciato lu-
dzkich y wy-
budowanie
prorokuie.

Prześwienie
ziemie.

CHRISTUS.

Christus ie
dnego lu
du chrześci
jańskiego
król y p
stęps ieden
na wieki.
Ew. 34 f. 23
Ioa. 1. g. 45
Ila. 40. c. 11.
Ier. 23. a 5.
Dan. 9. g. 24.

23 na górach Izraelskich / y król ieden
będzie wszytkim rostkazujący : a nie
będą daley dwa narodowie / ani sie
wiecey dzielić będą na dwoie królestwo.
24 25 Ani sie wiecey mazać będą
bátwany swémi / y obzydłościami
swémi / y wśemi nieprawościami
swémi : y wybawie ie ze wśech mie
stka / na których grzeszyli / y oczyście
ie : y będą mi ludem / a ja im będę
Bogiem. 26 27 A sluga mój Dawid kró
lem nad nimi / y pasterz ieden będzie
ich wszytkich : w sądziach moich cho
dzić będą / y przykazania mego przy
strzegać / y czynić ie będą. 28 29 A będą
mieszkać na ziemi / którąm dał sludze

memu Jakobowi / w której mieszkali
oycowie waszy : y będą na nię mie
stkać sami y synowie ich / y synowie sy
nów ich / aż na wieki : a Dawid sluga
mój kszczęciem ich na wieki. 26 27 A wcy
nie z nimi przymierze pokoju / przy
mierze wieczne będzie im : y vgruntu
ie ie / y rozmnoże / y dam światynie
moie w poszrodku ich na wieki. 27 28
będzie przybytek mój między nimi / a
będę im Bogiem / a oni będą mi lu
dem. 28 29 poznają narodowie zem i
a PAN poświecający Izraela / gdy be
dzie światynią moją w poszrodku ich
na wieki.

2 Ioa. 12. c. 34
P sal. 109. b. 4
y Ios. 22.

2 kościół chro
ściński.

ROZ. XXXVIII.

1 A Sstała sie mo
2 wa PAN ska do
mnie / mówiąc :
3 4 Synu człowie
czy / postaw obli
ze swé przeciw
Bog / ziemi M
gog / kszczęciu g
łowy Mosoch y
Thubál : a proro
kuy o nim / y rze
czesz do niego :
5 To mówi PAN Bóg :
6 Oto ja do ciebie
Gog / kszczęcia
głowy Mosoch y
Thubál / y będę
cie obracał / y wlo
że wedziło na czelu
ści twoie : y wywo
de cie / y wszytko
woysko twoie / ko
nie / y iędne vbra
nie w pancerze
wszytkie / mno
stwo wielkie por
wągcych kopia
y tarcz / y miecz
e.
7 8 Persowie / Aethyopianie / y Lyb
ia nie z nimi / w
szytcy z tarczami
y w pzyłbicach.
9 10 Gomer / y w
szytkie vfy iego
dom Thogormy /
strony północne
y wszytká silá
iego / y narodo
wie mnozy z to
bą. 11 Spraw
sie / a zgotuy sie
y wszytko mno
stwo twoie / któ
re sie zgromadzi
ło do ciebie / a
bądź im 2a
przykazanie.
12 13 Po długim
czasie nawi
edzont będziesz
: w ostateczne
lata wnidzies
do ziemi która
sie wociła od
miecza / a zebrá
na iest z ludzi
mnozych na gó
ry Izraelskie /
które były pu
ste vstawic
nie : táz narodo
w iest wywied
ziony / y będą
mieszkać w ni
ę
bespiecznie
wszytcy. 14 15
A wstepując
iáko burza przy
dzies / y iáko
obłok / a bys
zástonił ziemi
ty y wszytkie
vfy twoie / y
narodów wiele
z toba. 16 To

11 mówi PAN Bóg : Onęgo dnia w
stąpią morwy na serce twoie / y vmy
ślisz myśl bázro zia. 12 13 A rzeczesz :
Wtargne do ziemi bez muru / przyde
na spokojne a mieszkające bezpie
cznie : 14 15 Ci wszytcy mieszkają
bez muru / a zawór y biam nie mają :
16 17 abyś z
dzierał lupy / y przypadał na korzy
ści : abyś ściagnął reke twoie na re /
któ
rzy spustożeni byli / a potym przywo
dzeni / y na lud który iest zebrany z
na
rodów / który poczał posiadać y by
dź obywatelem
środku ziemi. 18 19 Saba y
Dedan / y kupcy Tharsis / y wszyt
cy lwi ię rzeką tobie : Izali na br
anie lupów ty idzies : oto na rozch
wsta
nie korzyści zebrales mnostwo
twoie / abyś zabrał srebro / y zło
to / y wyniósł
skatek y m
aietnośc / a
zebyś złupił
lupy niezliczone.
20 21 Pzeto proro
kuy synu
człowieczy :
a mów do
Gog : To mó
wi PAN Bóg :
22 23 A za
nie onęgo
dnia / gdy
będzie
mieszkał
lud mój
Izrael /
24 25 sli
bespiecz
nie / wiedz
ieć bedzies
26 27 A
przydzies
z mieys
cá twego
z stron
północ
nych / ty
y narodo
w wiele
z toba
wsiada
jący na
konie
wszyt
cy / lud
wielki
y woys
ko gwał
towne. 28 29
A przy
ciagnies
na lud
mój Iz
raelski
iáko ob
łok / aby
ś pokrył
ziemi.
30 31 W o
sta
teczne
dni
bedzies
y przy
wiodę
cie do
ziemi
moiey :
zeby
mie
poznali
narodo
wie /
gdy
będę
poświe
con w
tobie
przed
oczyma
ich / o
Gog. 32
33 To
mówi
PAN
Bóg :
Tys
tedy
iest
on /
o któ
rym
mówi
ł czas
ów
daw
nych
w re
ce
slug
moich
proro
ków
Izra
elskich
/ który
proro
kowáli
we
dni o
s

2 postanowił
w sercu swo
im, Hebr.

2 ziemi żydo
wskazy kró
s iest we śro
dku ziemi.
2 królowie y
księża.

2 (co) b
żna
że
cia
przy
wiodę.

nych

18 nych czasów / zem cie miał przywieźć
19 nia nie. ² A będzie w on dzień / w dzień
przysięcia Gog na ziemi Izraelsta /
mówi P A N Bóg / wstąpi roznie-
wianie moje w zapalczywości mojej.
20 ³ A w zewnirości mojej / w ogniu
gniewu mego mówiłem. Bo dnia o-
nego będzie wielki rozruch w ziemi
Izraelstiej: ⁴ y poussa sie od oblicza
meego ryby morstie / y ptastwo powie-
trzné / y zwierz polny / y wszelki ptaz
który sie rusza po ziemi / y wszystkie lu-
dzie którzy są na obliczu ziemi / y po

przewracają sie góry / y poupadają
ploty / y każdy mur na ziemi wpa-
dnie. ⁵ A zwołam przeciwko niemu ze
wszystkich gór moich miecz / mówi
P A N Bóg: miecz każdego obroci sie
na brata jego. ⁶ A osadze go morzem /
y krwią / y desczem gwałtownym / y
kameniem wielkim: ogniem y siarką
dźdżyć bede nań / y na woysko jego / y
na narody wiele które są z nim. ⁷ A
wielmoże sie / y poświęce sie: a zna-
tomy bede przed oczyma wiela naro-
dów / y poznają zem ia P A N.

² abo, moży
H.

Mat: 24. c
29.
Luc: 21. c 26.

Antychrysto-
wi przednie-
szy królowie.

2 Postaw oblicze swe przeciw Gog, ziemi
Magog. ¹ Iż przez wszystkie księgi święte Eze-
chiel prorokował o Chrystusie y królestwie
jego / teraz też wspomina przeciwnego Anty-
christa y okrucieństwa jego. ² A że kolwiek o
tym Gog y Magog rozmaicie są mniemá-
nia / ponieważ ich pisano & nie wspomina
tylko tu Ezechiel / a Jan 6. Apoc. 20. Wszak
że tak się zda mi którym / iż ci dwaj beda prze-
dniejszy królowie z onych dżiesiąci królów
którzy Antychrystowi holdować y służyć beda /

a tych dwu tu nawiecy mianuje / iż możno-
ścią y okrucieństwem innych prze chodzi be-
da. Piśe też Gen. 10. iż Magog był jeden z
synów Japheta. A od tego Scythia / gdzie
pánował Magog nazwana jest ziemia Ma-
gog iako piśe Iosephus. Stądże rozumieć
Theodoretus y Hieronim 6. iż Gog y Ma-
gog są narodem Scytów abo Tatarów.
Scythje beda a królowie którzy Antychri-
stowi z woyskami swoimi służyć beda prze-
ciw chrześcianóm.

ROZD. XXXIX.

1 **A** Ty synu czło-
wieczy prorokuy
przeciw Gog / y
rzeczysz: To mó-
wi P A N Bóg:
Owoia do ciebie
Gog / księżcia
2 głowy Mosoch y Thubál. ¹ A obrá-
cąc cie bede / y ² wywiodę cie / y wzy-
mie ze wyciągniesz z stron Półno-
cnych / a przywiodę cie na góry Izra-
elskie. ³ A wyrzuce łuk twój w lewéy
recc twojej / y strzały twoie zprawéy re-
ci twéy wyrzuce. ⁴ A górách Izra-
elskich wpađniesz ty / y wszystkie wfy
twoie / y lud twój który jest z tobą:
3 zwierzóm / ptakóm y wsem latając-
4 cym / y zwierzowi ziemstiemu dalem
cie na pożarcie. ⁵ A obliczu polá w-
pádniesz: bom ia rzekł / mówi P A N
Bóg. ⁶ A puszcze ogień na Magog / y
na te którzy mieszkają na wyspách
B bezpiecznie: a poznają zem ia P A N.
7 ¹ A imie święte moje oznaymie w po-
środku ludu mego Izraelstiego / a
nie zmáże więcej imienia mego świę-
tego: y poznają narodemie zem ia
P A N święty Izraelst. ² Oto przy-
szedł / y stało sie / mówi P A N Bóg:

9 Ten ci jest dzień o którymem mówił.
10 ¹ A beda wychodzić obywatele z
miast Izraelstich / y palić beda / y
spalać orzeża / tarcz / y dzewocá / łuk / y
strzały / y kité rzeczne / y włócznie: beda
11 ie palić ogniem siedm lat. ² A nie be-
da nosić drzew z polá / ani rżabac z lá-
sów: bo orzeże palić beda ogniem / a
złupią te którym były lupem: ³ A roz-
chwyca rozchwytaćze swé / mówi
P A N Bóg. ⁴ A będzie onég dnia: dam
Gog miejsce miánowane za grób w
Izraelu: doline podrożnych na ws-
schód morzá / która uczyni że sie zdu-
micia y myłający: a pogrzeba tam
Gog y wszystkie zgráie ich / y będzie na
zwána dolina mnostwa Gog. ⁵ A po-
grzeba ie dom Izraelów / aby oczy-
12 ścili ziemie / przez siedm miesięcy. ⁶ A
pogrzebie go wszystek lud ziemie / y be-
13 dzie im sławny dzień / któregoem sie
wstawił / mówi P A N Bóg. ⁷ A me-
14 że wstáwiczne postanawiać beda /
D przegladające ziemie / którzyby grzebli
y szukali tych którzy byli pozostáli na
obliczu ziemie aby ia oczyścili: a po
15 siedmi miesiącach szukać poczną. ⁸ A
obędą przechodzący po ziemi: a wy-
żrąwszy kość człowieka postawią
podle niej słup aż ia pogrzeba gru-
16 bą w dolinie mnostwa Gog. ⁹ A

Grób Gogá
y woyska
jego.

² Zostawia się
na ciele z lu-
bie, H.
O porażce
niu Gogá y
Magogá.

W Izraelu,
H.

² znak.

To jest, zgrá
á/ ábo zgru-
mákanie tru-
pów.

16 imie miastá Ammoná / y oczyszcá
ziemie. ¹ A tak ty synu człowieczy / to
mówi PAN Bóg: Mów wsęmu la-
17 tańcemu / y wsętkim ptakóm / y wsę-
mu zwierzowi polnému: Zydźcie sie /
E spieście sie / zbieżcie sie ze wsęd ná
rżęz moie którá ia wam rżęze / rżęz
18 wielką ná gorách Izráelskich: żeby-
ście iedli mieso / á kręw pili. ² Mieso
mocarzów iesć bedźcie / á kręw
książąt ziemskich pić bedźcie: bá-
19 ránów / y iáguat / y kózłów / y byków /
y karminych / y wsęch tłustych. ³ A
náiście sie tłustości do sytości / á pić
20 bedźcie kręw do wptęcia / rżęzi któręj
ia nárżęze wam: y nasyćcie sie v sto-
lu moiego kóni / y iędnych mocnych /
21 y wsęch meżów walecznych / mówi
PAN Bóg. ⁴ A półoże sławe moie
miedzy narody: y wyżrą wsęscy na-
rodowie sęd móy / którym uczynil / y
22 reke moie / którám ná nie włożył. ⁵ A
F poznáią dómy Izráelów / zem ia PAN
Bóg ich ode dnia onęgo / y ná po-
23 tym. ⁶ A poznáią naradowie że w
niepráwosci swęy byl poyman dóm

Izráelów / dla tego że mie opuścili:
y zátřylem oblicze moie od nich: y
24 podálem ie w rece nieprzyiaciół / y w-
sęscy poległi od mieczá. ⁷ Według
nieczystoty ich á złości uczynilem im /
y zátřylem oblicze moie od nich.
25 ⁸ Przeto to mówi PAN Bóg: Teraz
przywróce poymánie Jákobowé / y
smituie sie nád wsętkim domem Iz-
26 zráelowym: y weźmie rżęwniwosć
dla imienia mégo swiętego. ⁹ A po-
niosą stomote swą / y wsęłáki wystę-
pek którým występowáli przeciwo
mnie / gdy mieścić będą w ziemi swęy
27 bezpiecznie / nikogo sie nie bojąc: ¹⁰ á
gdy ie wróce z narodów / á zgromá-
dze ie z ziemi nieprzyiaciół ich / á po-
28 swiecon bede w nich przed oczymá
wielu narodów: ¹¹ A poznáią zem ia
PAN Bóg ich / przeto zem ie prze-
móśl do narodów: y zebrał ie do zie-
mie ich / á nie zostáwiłem tam żadné-
29 go z nich. ¹² A nie zátřyie wiecéy obli-
cza mégo od nich / dla tego zem wy-
láł ducha mégo ná wsętek dóm Iz-
zráelów / mówi PAN Bóg.

¹⁰ wysz. 26. e 33

ROZDZ. XL.

Prorokowi
pokázuie áń-
yól w oso-
bie meżkięy
przystęmiá
stá terozoli-
mskiego y
kościółá w
nim náprá-
wienie.

1 **D**W Dziesiątego
y piátęg roku zá-
prowádzenia ná-
A sęgo / ná pocztá-
ku roku / dziesią-
tego dnia miesiá-
cá / czternástęgo
roku potym iáko zburzoné iest miá-
sto: tegóz samęgo dnia sstała sie ná
2 demną rektá PANstá / y przywiódł mie
tám. ¹ W widzeniách Bóstich przy-
wiódł mie do ziemi Izráelskięy / y zo-
stáwił mie ná górze bázro wysokięy:
3 ná któręy bylo iákoby budowanie
miastá leżącego ku Poludniu. ² A w
wiódł mie tám: á oto meż któręgo
kstałt byl iáko kstałt miedzi / á sñur-
lńány w rece ięgo / y trćiná miáry
4 w rece ięgo / á sstał w bramie. ³ y mó-
wił do mnie tenże meż: Synu czło-
wiecezy / pátręz oczymá swémi / y wsęmá
swémi sluchay / á przylóž serce swé
do wsętkiego co ia wkáże tobie: bo
abyć to wkázano / iestes tu przywie-
dzion: oznaymi wsętko co ty widzisz
5 domowi Izráelowému. ⁴ A oto mur

zewnątrz okóło domu wsędy / á w re-
ce meżá trćiná miáry ná sęsć łokiet
y ná dłoni: y zmierzyl sęrokość bu-
6 dowánia trćiná iedną / y sęrokość též
trćiná iedną. ⁵ y przysędi do bramy
B którá pátrzáła ku dródze Wschód-
nięy / y wstąpił po wschodách ięy / y
wymierzyl próg bramy trćiná
iedną sęrz / ⁶ to iest próg ieden trćiná
7 iedną ná sęrzę. ⁷ y komore trćiná
na iedną ná dluz / á trćiná iedną
ná sęrzę: á miedzy komorámi pieć
8 łokiet. ⁸ A próg bramy wedle przy-
sionká bramy we wnątrz trćiná
9 iedną. ⁹ A wymierzyl przysionek bra-
my ná osm łokci / á czolo ięgo ná dwá
10 łokciá: á przysionek bramy byl we-
wnątrz. ¹⁰ A komory bramy ku dródze
Wschodnięy trzy z tąd / á trzy z onąd /
miará iedną trzech / y miará iedną
11 czól z obu stron. ¹¹ A wymierzyl sęrzę
prógu bramy / dziesiąćią łokiet: á
12 dluzá bramy trzynásćie łokiet: ¹² á
kray przed komorámi ná ieden łokieć:
á łokieć drugi kónicá z obu stron: á
13 komory ná sęsć łokiet były z tąd y z o-
wad. ¹³ A zmierzyl též brame od dáchu
komory / áž do dáchu ięy / sęrokość ná

¹ po łokci y
po aloni, H.

² o drzewi, H.
³ miará którá
miála sęsć
łokci.

⁴ á o drzewi
drugich tręci-
nę iedną, H.
⁵ drzewi, H.

¹ którę mie-
rzą.
² prz. rozmia-
ru.
³ H.

14 dwadzieścia i pięć łokci: drzwi prze-
 15 ciw drzwiom. ^A uczynił czołá ná šest'
 16 dziesiąt łokci: ^a w czołá sieni bramy
 17 ze wschód w okóło. ^A przed obliczem
 18 bramy / która przychodziła aż do
 19 oblicza przysionki bramy wewnętrznej /
 20 pięćdziesiąt łokci. ^A okná "pocho-
 21 dziste w komorách / y w czołách ich /
 22 które były wewnętrzz bramy ze wschód
 23 w okóło: także też były w przysion-
 24 kách okná w okóło wewnętrzz / ^a przed
 25 czołami malowanie palm. ^A wy-
 26 wiódł mnie do sieni zewnętrznej / ^a oto
 27 stąrbnice / y tło położone kámieniem
 28 w sieni w okóło: trzydziści stąrbnic
 29 "w okóło tła". ^A tło ná czele bram
 według długości bram było ná dole.
^A wymierzył szerokość od oblicza
 bramy niższej / aż do czołá sieni wne-
 trznej znadworza / sto łokci ná W-
 schód / y ná Północy. Bramę też któ-
 ra patrzyła ku drodze Północnej sie-
 ni zewnętrznej / wymierzył tak ná
 21 dłuż iáko y ná szerz. ^A komory iey
 22 trzy z tąd / ^a trzy z onąd: y czoło iey /
 23 y przysionek iey według miary bra-
 24 my pierwszey pięćdziesiąt łokci dłu-
 25 ża iey / ^a szerz dwadzieścia y pięć ł-
 26 okci. ^A okná iey / y przysionek / y rze-
 27 zania według miary bramy / która
 28 patrzała ná Wschód: ^a ná siedm sto-
 29 pniów było wstępowanie do niej / ^a
 przysionek przed nią. ^A bramá sieni
 wewnętrznej przeciw bramie północnej
 y Wschodniej / y wymierzył od bramy
 24 aż do bramy sto łokci. ^A wywiódł
 25 mnie ná drogę południową / ^a oto bra-
 26 mą / która patrzała ná południe / y z-
 27 mierzył czoło iey / y przysionek iey / we-
 28 dle miar wyszłych. ^A okná iey / y przy-
 29 sionki wokóło / iáko inné okná: pięć-
 30 dziesiąt łokci wzdłuż / ^a w szerz dwa-
 31 dziesiąt y pięć łokci. ^A siedmiu stop-
 32 niów wstępowano ná nie / ^a przysio-
 33 nek przeddrzwiami iey: y palmy wy-
 34 rzezane były / iedną stąd / ^a druga z o-
 35 nąd / ná czele iey. ^A bramá sieni wne-
 36 trznej ná drodze południowej: y wy-
 37 mierzył od bramy aż do bramy ná dro-
 38 dzę południowej sto łokci: y wywiódł
 39 mnie do sieni wewnętrznej do bramy po-
 40 łudniowej / y wymierzył bramę we-
 41 dług miar wyszłych. Komore iey / y
 42 czoło iey / y przysionek iey témż miarą
 43 mi: y okná iey / y przysionek iey w oko-

30 lo pięćdziesiąt łokci wzdłuż / ^a w szerz
 31 dwadzieścia y pięć łokci. ^A przysio-
 32 nek wokóło ná dłuż dwadzieścia y pięć
 33 łokci / ^a ná szerz pięć łokci. ^A przy-
 34 sionek iey ku sieni zewnętrznej / ^a pal-
 35 my iey ná czele: y osm stopniów by-
 36 ło które mi wstępowano po niey. ^A
 37 w wiódł mnie do sieni wewnętrznej dro-
 38 gą wschodnią y wymierzył bramę
 39 wedle miar przereczonych. Komore
 40 iey / y czoło iey / y przysionek iey / iáko
 41 wyszły: y okná iey / y przysionki iey
 42 w okóło ná dłuż pięćdziesiąt łokci /
 43 ^a ná szerz dwadzieścia y pięć łokci.
 44 ^A przysionek iey / to jest sieni zewne-
 45 trznej: ^a palmy wyrzezane ná czele
 iey z tąd / y z onąd: ^a po osmi stop-
 niach wstępowanie ná nie. ^A w
 wiódł mnie do bramy / która patrzała
 ná północy: y wymierzył według
 36 miar wyszłych. Komore iey / y czoło
 37 iey / y przysionek iey / y okná iey w oko-
 38 ło / ná dłuż pięćdziesiąt łokci / ^a ná
 39 szerz pięć y dwadzieścia łokci. ^A
 40 przysionek iey patrzał ku sieni ze w-
 41 nętrznej: y tyćie palm ná czele iey z
 42 tąd y z onąd: ^a po osmi stopniach
 43 wstępowanie do niej. ^A przy każdéy
 44 stąrbnicy drzwi ná czołách bram:
 45 tam omiowano całopalenie. ^A w
 przysionku bramy / dwa stoły po ied-
 nej / ^a dwa stoły po drugiej stronie: ^a
 by ofiarowano ná nich całopalenia /
 40 y za grzech / y za występ. ^A przy boku
 41 zewnętrzny / który wstępuie do drzwi
 42 bramy / która jest ku północy / dwa sto-
 43 ły / ^a przy drugiej stronie przed przy-
 44 sionkiem bramy dwa stoły. ^A cztery
 45 stoły z tąd / ^a cztery stoły z onąd: po
 bokach bramy osm stołów było / ná
 42 których ofiarowano. ^A cztery stoły
 43 do całopalenia z kámienia kwadrato-
 44 wego uczynione: wzdłuż ná półtora ł-
 45 kcia / y w szerz ná półtora łokcia / ^a ná
 trzy łokcie ieden: ná którychby kła-
 dziono naczynie / który ofiaruią cał-
 43 palenie y ofiarę. ^A kráie ich ná iedne
 44 stolách mieso ná ofiarę. ^A przed bra-
 45 mą wewnętrzną komory spiewaków w
 sieni wewnętrznej / która była w boku
 bramy patrzącej ná północy: ^a obli-
 cza ich ku drodze południowej / ied-
 45 ná przy boku bramy wschodniej / któ-
 ra patrzała ku drodze północnej. ^A

*abo, ciśnie.

*abo, ná sta-
nym, H.
przy boku H

*ypálmy iey.

*abo, ganki.

*według tych
nie miar, H.*abo, komo-
re skąrbnéy.*tryfusy, abo
wilki, H.

*Śluga w ko-
ściele Hebra.*

46

rzekł do mnie: Ta komora/która pa-
rzy ku drodze południowej/bedzie ta
pląska/której strzegą na strażę
kościelney. Al komora która patrzy ku
drodze północney/bedzie dla kapła-
nów/której strzegą służby ołtarzo-
wey. Ci są synowie Sadoł/której
przystępują synów Lewi do PANA
aby mu służyli. Wymierzył sien-
nią dłużą sto łokiet/ y na szerzą sto lo-
kiet/ na cztery granie: y ołtarz przed

47

ROZDZ XLI.

1

A

Wwiódł mnie
do kościoła/ y
zmierzył czolą/
sześć łokiet w szer-
ść/ a sześć lo-
kiet z oną/ szerzą
przysłupu. A sze-
rokość bramy dziesięć łokiet była: a
boki bramy/ pięć łokiet z tą/ a pięć
łokiet z oną: y wymierzył długość
iego czterdzieści łokiet/ a szerokości
dwadzieścia łokiet. A wszedłszy we-
wnątrz wymierzył na czele bramy
dwa łokcie: a bramy na sześć łokiet:
a szerokość bramy siedm łokiet. A z-
mierzył długość iego dwadzieścia lo-
kiet/ a szerokości iego dwadzieścia lo-
kiet/ przed obliczem kościoła: A rzekł
do mnie: To jest święte świętych.

3

4

5

6

7

B

8

9

10

11

A wymierzył ścianę domu sześć lo-
kiet: a szerokość boku cztery łokcie ze
wsząd około domu. A boki/ bok do
boku/ dwa łokcie trzydzieści y trzy: a
były wychodzące/ któreby wchodziły
przez ścianę domu na bokach wo-
koło/ żeby dzierżały/ a nie dotykały się
ściany kościelney. A płac był w o-
krąg wstępujący wzgórze kreconym
wschodem/ a na śale kościelnej pro-
wodził w około: przeto szerzą był ko-
ściół wzgórze: a tak ze z podku cho-
dzono ku górze na szrodek. A wi-
działem w domu/ wysokość wo-
koło/ y założone boki/ pod miarą trzeci-
ny na sześć łokiet/ a szerokość ściany
pobocznej ze wnątrz pięć łokiet: y był
wnetrzny dom w bokach domowych.
A między słupkami szerokości
dwadzieścia łokiet około domu ze ws-
ząd: A drzwi boku na modlitwę: a
drzwi iedne ku drodze północney/ a

48

49

kościółcem. y w wiódł mnie do przy-
sionku kościelnego/ a wymierzył przy-
sionek pięć łokci z tą/ a pięć łokci z
oną: a szerokość bramy trzy łokcie
z tą/ a trzy łokcie z oną. Długość
zaś przysionka dwanaście łokiet/ a
szerokość iedenastie łokiet: a po os-
mi stopniach wstępowano do niego.
A słupy były na czołach: ieden z tą/ a
drugi z oną.

12

13

C

14

15

16

17

18

19

20

21

D

22

23

drzwi iedne ku drodze południowej:
a szerokość miejscy na modlitwę pięć
łokiet w około. A budowanie które
było odłączone y obrócone ku drodze
patrzącej ku morzu/ w szerzą siedm
dziesiąt łokiet. A ścianą budowania
pięć łokiet na szerzą w około: a dłuż-
szą dziesięć dziesiąt łokiet. A zmie-
rzył długość domu/ sto łokiet: y bu-
dowanie które było odłączone/ y
ściany iego wzdłuż sto łokiet. A sze-
rokość przed obliczem domu: y onę
która była odłączoną na wschód sto
łokiet. A zmierzył długość budow-
nia przeciw onemu które było od-
łączone na zachód: ganki z obu stron na
sto łokiet: y kościół wnetrzny y przy-
sionki śieni. Progi y okna pochodzi-
ły y ganki wokół po trzech stro-
nach przeciwko progu każdej/ y po-
łożone drzewem wokół/ w okrag: a zie-
mia aż do okien/ a okna zamknięte na
dedziwniami. A aż do domu wnetrz-
nego/ y z nadwroza po każdej ścianie w
około we wnątrz/ y ze wnątrz/ podług
miary. A uczynione Cheruby y pál-
my: a pálma między Cherubem a
Cherubem/ a dwoie oblicze miał Che-
rub. Oblicze człowieka podle pál-
my z téj strony/ a oblicze lwa podle
pálmy z drugiej strony wyrażone po
wszystkim domu w około. Od ziemi
aż do wierzchu drzwi Cherubim/ y
pálmy wyrażone były na ścianie ko-
ścielney. Progi na cztery granie/ a
oblicze świetyni/ w wyższenie prze-
ciwko wyższeniu. Ołtarz dziewi-
nego wysokość na trzy łokcie: a dłu-
gość iego na dwa łokcie/ a głębokość
iego/ y długość iego/ y ściany iego dze-
wiane. A mówił do mnie: To jest
stół przed PANEM. A dwoie drzwi
były w kościele/ y w świetyni. A we

*ku zachod-
wi. Hebra.*

*y piśnię y
budowania.
H.*

piśnię. H.

*piśnię. H.
y komory. H.*

komory. H.

który jest. H.

*Wymierze-
nie kościo-
ła y każdej
części iego.*

natwierści.

*Abo, pobo-
cznicę, pobo-
cznicę na po-
bocznicy na
trzydziestu y
na trzy stopy.
H.*

*(onego) do-
mu. H.
Abo, y fun-
damenty po-
bocznic. H.*

25 dwógu dzwi z obudwu stron dwo-
ie dzwiczki były / które sie spólem
zwiętały : bo dwoie dzwi było z obo-
ięj strony wrót. ² A były wybite na
samyx dzwiazch kościelnych Che-
rubim / y rycie palm / iako y na ścia-
nách też były wyrażone. Przeto y

26 miejsce były dzewa na czole przysion-
ka ze wnetrz. ¹ Tład którymi okna
pochodziły / y podobieństwo palm z
tad y z owad na filarkách przysion-
ku / według boków domu y szeroko-
ści ścian.

ROZD. XLII.

WYWIÓDŁMIE
do sieni zewne-
trzney drogą wio-
dącą ku Północy /
y wywiódł mnie do
skarbnie / która
była przeciw od-
łączonemu budowaniu / y przeciw
domowi leżącemu ku Północy. ² Przed
obliczem długości / sto łokiet dzwi
Północnych / a szerokości pięćdzie-
siąt łokiet. ³ Przeciwno dwudziestu
łokiet sieni wnetrzney / y przeciw tłu
położonemu kamieniem sieni zew-
netrzney / gdzie był ganek łączony z
gankiem trójakim. ⁴ A przed skar-
bnicami przechodzenie na dziesięć
łokiet na szerzą / do wnetrzności pa-
trząc drogą na ieden łokieć. A dzwi
ich na Północy. ⁵ Gdzie były skar-
bnice na wierzchu / niższe / bo trzyma-
ły na sobie ganki / które z nich wycho-
dziły / ze spodnich y ze średnich bu-
dowania. ⁶ Bo były trzy pietra / a
nie miały słupów / iako były słupy w
sieniach : przetoż wychadzały ze spo-
dnich y ze średnich od ziemi / pięć-
dziesiąt łokiet. ⁷ A ganek w koło po-
dle skarbnie / które były na drodze sie-
ni zewnetrzney przed skarbnicami :
długość tego pięćdziesiąt łokiet. Bo
długość była skarbnie sieni zewne-
trzney pięćdziesiąt łokiet / a długość
przed obliczem kościoła / sto łokiet.
⁸ A pod skarbnie one było wchodze-
nie od wschodu słońca / gdy kto cho-
dził do nich z sieni zewnetrzney. ⁹ Tł
szerokości ganku okrągłego sieni / któ-
ra była ku drodze Wschodni / przed
budowaniem osobnym / a były przed
budowaniem skarbnie. ¹⁰ A droga

C przed obliczem ich według podobień-
stwa skarbnie / które były na drodze
Północney : według długości ich / tak
y szerokości ich : y wszystko weścić do
nich / y podobieństwa / y dzwi ich.
¹¹ Według dzwi skarbnie / które były
na drodze patrzącej ku wiątrzu z Po-
łudnia : dzwi na początku drogi /
która droga była przed przysionkiem
odłączonym wchodzącym drogą w-
schodnią. ¹² A rzekł do mnie : skarbni-
ce Północne / y skarbnie Południo-
we / które są przed budowaniem od-
łączonym / te są skarbnie święte / w
których iadaia kapłani / którzy przyste-
pują do PANA do świątyni świę-
tych : tam będą kląść święte świe-
tych / y ofiarę za grzech / y za występ :
¹³ bo miejsce święte jest. ¹⁴ A gdy wni-
dą kapłani / nie wni-
dą z świątyni do
sieni zewnetrzey : a tam schowają
sąty swe w których służą / bo święte
są : y obloką sie w inne sąty / a tak
wni-
dą do ludu. ¹⁵ A gdy do-
konał
miar domu wnetrznego / wywiódł
mnie drogą bramy / która patrzała ku
drodze Wschodni / y zmierzył ją ze-
wzad w około. ¹⁶ A zmierzył przeciw
wiątrzu wschodniemu / trzciną pomi-
ary pięć set trzcin / trzciną pomiary w
około. ¹⁷ A zmierzył też przeciw wi-
ątrzu Północnemu / pięć set trzcin /
trzciną pomiary w około. ¹⁸ A ku
wiątrzu Południowemu wymierzył
pięć set trzcin / trzciną pomiary
w około. ¹⁹ A ku wi-
ątrzu zachodniemu wymierzył
pięć set trzcin / trzciną pomiary.
²⁰ Tł cztery wi-
ątry wymierzył mur i-
y zewzad w około /
długość na pięć set łokiet / y szer-
okość na pięć set łokiet dzielącą mie-
dzy Świątynią a miejscem ludu po-
spolitego.

Wymierze-
nie komor
skarbnich
kościelnych

Przed salą
H.

Komorka na
komorce we
trois. H.
Abo plac. H.

Waższe. H.

Abo gma-
now. H.

Świątynia
były naziś-
dnie y prze-
dnie. H.
H.

Przed salą. H

Przed salą. H

Strona pół-
nocna.

ROZD. XLIII.

WJedl mie

do bramy / która
pátzala ná dno-
ge wschodu stón-
cá. ¹ A oto chwa-
lá Boga Izrael-
skiego stá drogawschodowa: á glos miała iáko glos
wód wielkich / á ziemiá sie swieciła² od miáiestatu iego. ³ A widziałem
widzenie ná kształt widzenia którym
widział / gdy był przyszedł aby zátz-
cił miásto: á kształt wedle widzeniaktórym widział w rzeki Chobár: y
padłem ná oblicze swoje. ⁴ A miáe-
stat PANski wszedł do kościola dro-
ga bramy / która pátzala ná wschódstónicá. ⁵ A podniósł mie duch / y w-
wiódł mie do sieni wnetrzney: á oto
pełen był dom chwały PANSKiey.⁶ A usłyszałem mówiącego do mnie
z domu / á mąż który stáł podle mnie /
⁷ rzekł do mnie: Synu czło-
wieczy / y miesce stóp nógmoich / gdzie mieszkam w posrzedku
synów Izraelowych ná wieki: á nie
zmázá wiecey dom Izraelski imieniamého swietego / sami y królowie ich
wspeteczestwoy swémi y wpádlinami
królów swych / y wyżynami swémi.⁸ A którzy zbudowali próg swóy podle
progu mégo / y podwoie swé podle
podwoitów moich: á mur był mie-
dzyná ná nimi: y zmázáli imie swie-
té moje obrzydłóściami które czynili:przytom ie wyniszczył w gniewie mo-
im. ⁹ A ták teraz niech oddalá wse-
teczestwo swé / y wpádliny królówswych odemnie: á bede mieszkáł w
posrzedku ich záwsze. ¹⁰ A ty synu czło-
wieczy / wkaż domowi Izraelskiemukościół / á niechay sie wstydzá nie-
práwósci swych / á niech zmierzá bu-
dowanie: á niech sie zástomá wsiego co czynili: Wizerunk domu y
budowania tego wysięcia y wchodze-
nia y wšytko opisanie iego y wšytkieprzykazania iego y wšytek porządek
iego y wšytkie wstáwy iego wkaż im /
y nápišesz przed ich oczymá: abystrzegli wšytkiego opisania iego y
przykazania iego / y czynili ie. ¹¹ Ten
jest zakon domu ná wierzchu góry:¹² Wšytká gránicá iego w okolo / iest
swietyniá swietych: ten tedy iest za-
kon domu. ¹³ A té miáry oltarzá lo-
kciem naprawdziwšymi / który miałlokiec y dlón: lóná iego był lokiec y
lokiec ná šerz / á gránicá iego áz do
kráiu iego / y w okolo / dlón iedná / toteż była wysokość oltarzá. ¹⁴ A od lo-
ná ziemié áz do kráiu nanizšego dwa
lokieci / á šerokości lokiec ieden: á odkráiu mniejšego / áz do kráiu wietše-
go cztery lokcie / á šerz ná ieden lo-
kiec. ¹⁵ A sam Ariel ná cztery lokcie:á od Ariela áz ku górze cztery rogi.
¹⁶ A Ariel dwánáście lokiet w dłu-
ż / ná dwánáście lokiet w šerz czworo-gránisty / y ná równe gránie. ¹⁷ A kraj
czternáście lokiet ná dłu-
ż / y czter-
náście ná šerz / ná cztery gránie ie-
go: á korona okolo niego ná pół lo-
kieci / á lono iego ná lokciu wokolo: ástopnie iego obroconé ná wschód stón-
cá. ¹⁸ A rzekł do mnie: Synu czło-
wieczy / to mówi PAN Bóg: Té sawstáwy oltarzá w którykolwiek dzień
zbudowany będzie: aby ná nim ofia-
rowano cálopalenié y kreć wyléwa-
no. ¹⁹ y daš káptanom y Lewitom /
któzy sa z nasienia Sadoć / którzyprzystępujá do mnie / mówi PAN
Bóg / aby mi ofiarowali cielcá z stá-
dá zá grzech. ²⁰ A wzięwšy ze krwiiego / włożyš ná cztery rogi iego / y
ná cztery wegły kráiu / y ná koronę w
okolo: y oczysćiš jé y poświęćiš. ²¹ Aweźmiesz cielcá który będzie ofiáro-
wan zá grzech / á spališ go ná mie-
scu odláczonym domu zá swietyniá.²² A wtórego dnia ofiaruieš kozlá koz-
niepokalaného zá grzech: y oczy-
ściš oltarz / iáko oczysćili cielem. ²³ Agdy dokonáš oczysćić iego / ofiaru-
ieš cielcá z stáda niepokalaného / y
báráná z trzody niepokalaného. ²⁴ Aofiaruieš ie przed obliczem PAN-
skim: y wrzucá káptani ná nie soli / y
ofiaruieš ie cálopalenim PAN V.²⁵ Siedm dni uczyniš kozlá zá grzech
ná káždy dzień: y cielcá z stáda / y bá-
ráná z bydla niepokalané ofiarowácbędą. ²⁶ Siedm dni oczysćić będą
oltarz / y ochedo-
żá jé / y nápełniš re-
ke iego. ²⁷ A wypelniwšy dni / ośm-
go dnia y dálej uczyniš káptani ná
oltarzu cálopalenia wáše / y co zá poWidzi gno-
wu prorok
chwałę
Panską wko-
ściele, y miá-
ry oltarz, y
spósob offiá-
rowania.
iáśność.od chwały
ábo od iáśno-
ści.
gdym był. H.chwałá ábo
stawa.powie do-
mowi Izrael-
skiemu o sym-
kościelu. H.Lew Bóży,
ábo górá Bo-
ża, to iest
fundament
oltarz.Kadnéy wá-
dy nie ma-
tego, iákże y
niżej wšyady.bądź o-
fiarował.je poświę-
con będzie,
Hebr.
bada ofiáro-
wac.

Który ofiarują: a będzie wam miłościw/

mówi PAN Bóg.

ROZDZ. XLIII.

Obrócił mnie ku drodze bramy świątyni zewnętrznej / która pa-
trzała na wschód słońca / a była zamknięta.

Rzekł PAN do mnie: Ta brama zamknięta będzie: nie będzie otworzona / y nikt nie wniknie przez nią: bo PAN Bóg Izraelski wchodzi przez nią: y będzie zamknięta / Księżce.

Ksieże samo będzie siedzieć w niej / aby iść do chleba przed PANEM: droga bramy przysionka wchodzić będzie / a droga jej wychodzić.

A przywiódł mnie droga bramy Północnej przed oblicze domu: y wyjechałem a no napelniała chwała PANa domu PANa.

Ski: y padłem na oblicze moje. **R**zekł do mnie PAN: Synu człowieczy połącz serce twoje / a patrz oczyma twymi / y wysłuchaj słuchaj wszystkiego co ja mówię do ciebie: o wszystkich ceremoniach domu PANa.

Skiego / y o wszystkich zakonach jego: y połącz serce twoje na drogach kościoła / ych po wszystkich wysłuchaj świętyni.

Rzeczysz do drażniącego mnie domu Izraelowego: To mówi PAN Bóg: Młóćcie dosyć na wszystkich złościach waszych domie Izraelów:

Przeto że wprowadzicie syny obce / nie obryzane na sercu / y nie obryzane na ciele / żeby byli w świątyni mojej / y mazał dom mój: y ofiarowali chleby moje / tłuszcz / y krew / y lamiecie przemięże moje / wszystkie złościami waszemi.

A nie strzeżliście przykazania świątyni mojej: y postawiliście stróża obryzanych / ych w świątyni mojej sami sobie.

To mówi PAN Bóg: Żaden cudzoziemiec nie obryzany na sercu / y nie obryzany na ciele / nie wniknie do świątyni mojej: żaden syn obcy / który jest w posrodku synów Izraelowych.

Ale y Lewitowie / którzy daleko odstąpili odemnie / wbledzie synów Izraelskich / y zbłądzili odemnie za białwany święmi / y niesli nieprawość swoją: / będzie w

świątyni mojej stróżami / y wrótnymi mi bram domu / y sługami domu: oni będą bić całopalenia / y ofiary ludu: y oni stać będą przed nimi aby im służyli.

Przeto iż służyli im przed oczyma białwanów ich / y byli domowi Izraelowemu zgorzeleniem nieprawości: przeto podniósł rękę moją na nie / mówi PAN Bóg / y poniosą nieprawość swoją: / A nie przybliżą się do mnie aby mi sprawowali wrzód / a płaski: ani przystąpią do żadnej świątyni mojej / podle świątyni świętych: ale poniosą sromotę swoją / y złości swe które czynili.

A poczynięcie odzwierciedli domowi na wszelkie pośludze jego / y na wszystko co się dzieć będzie w nim. **L**ecz kapłani y Lewitowie synowie Sadok / którzy strzegli obryzanych świątyni mojej / gdy błędzili synowie Izraelowi odemnie / ci przystąpią do mnie / aby mi służyli: y stać będą przed oczyma moimi / aby mi ofiarowali tłuszcz / y krew / mówi PAN Bóg.

Ci wnikną do świątyni mojej: ci też przystąpią do stołu mego aby mi służyli / y strzegli obryzanych moich.

A gdy będą wchodzić do bram sieni wewnętrznej / obłok świątyni / a nie wniknie na nie nic welnianego / gdy służy w bramach sieni wewnętrznej / y wewnątrz.

Czapli lina: nie będą na głowach ich / y wbranie płócienne będzie na biodrach ich / a nie będą się opasować w poście.

A gdy wynikną do sieni zewnętrznej do ludu / zwołają świątyni / a obłok się w inne świątyni: a nie poświęca ludu świątyni / a obłok się w inne świątyni: a nie poświęca ludu świątyni.

Głowy też swe golić nie będą / ani włosów zapuszczać: ale niech strzygą przy strzyganiu głów swoich.

A winą niech nie pić żaden kapłan kiedy ma wniknąć do sieni wewnętrznej.

A wdowcy y porzucone niech nie poymnia żony: ale panny z nasienia domu Izraelowego: ale y wdowe które będą bezdzieł wdowcy po kapłanie / pomyśl.

A lud mój wezwać będzie co za różnicę między rzeczą świętą a sługawo: ną / y między rzeczą czystą a nieczystą / okazą im.

A gdy będzie spór / stać

O bramie kościelnej zamkniętej

Luden. Hebr.

Wstawach. H. obaczysz pilnie drogi. H.

Którzy mieliby być przy pufce do kapłanów

Gdy błędzi Izrael. H. zapłaci nieprawości swej Hebr.

To jest, nie będą wrzodu kapłanów odprawiać, tylko strzec domu.

Do wszelkich świątyni moich, do. H.

Gdy się pości.

Nie dotkną się.

Leu. 21 c. 24

Kapłanom wezwać y służyć każe.

25 G beda na sadziach moich / y sadzie bez
da: praw moich y przykazania me-
go we wszech swietach wroczystych
26 strzedz beda / y sabбаты moie swiecić
27 beda. ²⁵ A do umarlęgo czlowieka nie
winda / aby sie nie zmazali: chyba do
oyca y do matki / y do syna y do ciotki /
y do brata y do siostry / ktora drugie-
go meza nie miala: ktoremi sie ma-
zac beda. ²⁶ A gdy bedzie oczyszczone /
27 nalicza mu siedm dni. ²⁷ A w dzien
wescia swego do swietynie / do sieni
wnetrzney aby mi sluzyl w swiatyni /
osiarnie za grzech swoy / mowi PAN
28 Bóg. ²⁸ A nie beda miec dziedzictwa /

Deu: 18. 21.
Nu: 18. c 104

iam dziedzictwo ich: y osiadłości
nie dacie im w Izraelu / bom ia osia-
29 dłość ich. ²⁹ Osiarne y za grzech / y za
wystep oni iesc beda: y kazdy slub
30 w Izraelu ich bedzie. ³⁰ A pierwiastki
wszech pierworodnych / y wszystkie mo-
kre osiary ze wszech ktore osiarnia / ka-
planski beda: y pierwiastki potar-
mow waszych dawac bedziecie ka-
planowi / aby oddal blagoslawien-
31 stwo domowi twemu. ³¹ Zadney zde-
chliny / ani poimanego od zwierzow /
z ptakow / y z bydla / nie beda iesc
kaplani.

co kro slubif
osiarnowac bo-
gu.

Exo: 31. d
29.

ciaf, H. to
iesc, chleba,

Leu. 22. b 2

ROZDZ. XLV.

1 **A** Gdy pocznie-
cie ziemie losem
dzielic / oddzielcie
pierwastki PA-
NV poswiatne z
ziemie / na dluzą
piec y dwadzies-
scia tysiecy / a na szerzą dziesiec tysie-
cy: poswiatnym to bedziecie we ws-
2 fery granicy tego w okolo. ² A bedzie
z kazdey strony poswiecone piec set
a piec set na cztery strony w okolo: a
piecdziesiat lokci na przedmiescie ie-
go w okolo. ³ A od tej miary wymierz
3 rzyś wzdluz dwadziescia y piec tysie-
cy / a w szerz dziesiec tysiecy: a na
4 tym bedzie koscioł y swietynia swie-
tych. ⁴ Poswiatne z ziemie bedzie ka-
planom slugom swiatnice / ktory
przystepuja do sluzby PANstey: y
5 bedzie im miejsce na domy / y na swie-
tynia swiatosci. ⁵ A dwadziescia y
piec tysiecy wzdluz / a dziesiec tysie-
cy w szerz bedzie dla Lewitow / ktory
posluguja w domu: ci posiedza dwa-
6 dziescia starnic. ⁶ A na osiadlosc
miasta dacie piec tysiecy w szerz / a w-
zdłuż dwadziescia y piec tysiecy / po-
7 dług oddzielenia swietynie / na wszy-
tek dom Izraelsti. ⁷ Ksiazeciu tez z
tad y z owad na oddzielenie swiety-
nie / y na osiadlosc miasta / przed od-
dzieniem swietynie / y przed osia-
8 dloscia miasta od boku morza az
do morza / a od boku wschodniego
az do wschodu slonca: A dlugosc
według kazdey strony od granice za-

Abodan, H
Wszystkie
mia obiec-
na podzielo
na na cztery
czesci. Pier-
wsza po-
swiecona
kaplanom y
kosciolowi
na swiety-
nia, H.
na blonie,
abo na plac.

Wtóra
czesc Lewi-
tóm.

Trzecia mia-
stu.

Czwarta
ksiazeciu.

od węgla, H
na zachod,
Hebr.

8 chodnię / az do granice wschodnię.
9 **D** Ziemie bedzie miał osiadlosc w Iz-
raelu: y nie beda daley pustoszyć
książeta ludu mego / ale ziemie dadzą
domowi Izraelstiemu według poko-
lenia ich. ⁹ To mowi PAN Bóg:
Dosyc mietycie na tym ksiązeta Izra-
elsti: nieprawosci y lupiestwa zanie-
chaycie / a sady y sprawiedliwosc czyn-
cie: oddzielcie granice wasze od ludu
10 mego / mowi PAN Bóg. ¹⁰ Waga
sprawiedliwa / y ephi sprawiedliwa /
11 y bat sprawiedliwy bedzie w was. ¹¹ E-
phi y bat rowne y w iedne miare be-
da: zeby bat brat dziesiatą czesc kor-
ca / a ephi dziesiatą czesc korca: we-
dług miary korca bedzie pomierzanie
12 ich. ¹² A sykiel dwadziescia pieniedzy
ma. ¹² A dwadziescia syklow / y piec
y dwadziescia syklow / y pienascie
13 syklow / grzywnie czynia. ¹³ A te sa pier-
wastki / ktore wezmiecie: sosta czesc
E ephy z korca psenice / y sosta czesc
14 ephy z korca ieczmiennia. ¹⁴ Miara tez
olivy / bat olivy / dziesiatą czesc kor-
ca iest: a dziesiec batow korzec czy-
15 niz: bo dziesiec batow napelniaja
korzec. ¹⁵ A barana iednego z trzody
dwu set z tych / ktore chowaja Izrael
na osiarnie / y na calopalenie / y na za-
pokorne dla oczyszczenia za nie / mo-
wi PAN Bóg. ¹⁶ Wszytek lud ziemsti
bedzie powinien ten podatek ksiaz-
17 ciu Izraelstiemu. ¹⁷ A na ksiazeciu
beda calopalenia y osiara / y mokre
F osiary / na wrozyste swieta / y na so-
bory / y na wszystkie wrozyste swieta
domu Izraelowego: on bedzie czy-
nil za grzech osiarnie / y calopalenie / y

vpominanie
do ksiazeta
Izraelstich.

złazie po-
bory wasze
ludu, H.

O sprawie-
dliwych
miarach.
gomera, H.

Exo: 30. b 11
Leu: 27. c 25
Nu: 3. g 47.

Pro iest, sosa-
dziesiat sy-
klow.

osiary.
O pierwia-
stach.

Ksiazeta be-
dzie powinien
dawac.
mokre osia-
ry.

Osiary pier
wszego mie
siąca.
nie naganio
nogo, bez aa
dnę wady.

Który z mie
siącami
zg. i syl.
abo, on dom,
H.

Osiary wiel
konocne.

Osiary w
Sabbat y no
wego mie
siąca.

Osiary

abo, klaniał
Także y nie
mę ver: 3.

Osiary księ
żeci.

adany wa
cy niemają
cych.

syna byko
wego, H.

co przemożę,
Hebr.

Która dy
mają wcho
dzić y wy
chodzić z ko
ściół.

18 zapokojne ofiary na oczyszczenie za
dom Izraelski. To mówi PAN Bóg:
Pierwszego miesiąca pierwszego dnia
miesiąca weźmiesz cielca z stada nie
pokalanego / a oczyszcisz świętynię.
19 A weźmie kapłan ze krwi która be
dzie za grzech / y włoży ją podwoie
domu / y na cztery węgly krainy ota
rzą / y na podwoie bramy / y sieni wne
trznej. A tak uczynisz siódmego dnia
z miejscą za każdego / który nie wie
dział / a błędem zwiędzion jest : y oczy
scisz za dom. W pierwszym mie
siącu czternastego dnia miesiąca be
dziecie mieć wyczyszczone święto Pa
łacy : siedm dni przasnuć iedzione be

22 da. A uczyni książe dnia onego za
sie y za wszytek lud ziemski / cielca za
23 grzech. A w święto siedm dni / be
dzie czynił całopalenie PANu / siedm
cielców / y siedm baránów niepo
kalanych na każdy dzień przez siedm
dni : a za grzech kozła koz na każdy
24 dzień. Y ofiary ephi do cielca / a e
phi do barána uczyni / y oliwy hin
25 przy każdym ephi. Siódmego mie
siąca / piętnastego dnia miesiąca w
święto wyczyszczone / uczyni iako wys
sę powiedziano przez siedm dni /
tak za grzech / iako za całopalenie / y
ofiary y oliwy.

Osiary,
Hebr.

H.

ROZD. XLVI.

1 O mowi PAN
Bóg: Brama sie
ni wnetrznę / któ
ra patrzy na W
schód / będzie zam
knięta przez sześć
dni w które robia.

2 A w dzień Sobotny będzie otworo
na : ale y w dzień pierwszy miesiąca
będzie otworzona. A wnidzie książe
droga przysionku bramy z zewnatrz /
y stać będzie w progu bramy : a będą
czynić kapłani całopalenie jego / y za
pokojne ofiary jego : a będzie sie mo
dlil na progu bramy / y wnidzie : lecz
brama nie będzie zamknięta aż do
wieczora. A będzie sie modlił lud
ziemski w drzwi onej bramy w So
boty / y na nowie przed PANEM.

3 A całopalenie to ofiaruje książe PA
NV : w dzień Sobotny sześć barán
ków niepokalanych / y barána niepo
kalanego. A obiaty ephi do barána /
4 a do baránków obiaty która da reka
iego : a oliwy hin do każdego ephi. A
na dzień nowego miesiąca cielca z
stada niepokalanego : y sześć barán
ków / y baránów będą niepokalane.

5 A ephi do cielca / ephi też do barána
uczyni obiaty : a do baránków / iako
nawdzie reka iego : a oliwy hin do ka
6 żdego ephi. A gdy ma wniesć ksią
7 że / droga przysionku bramy niech
wnidzie / y też droga niechay wyni
8 dzie. Lecz gdy będzie wchodził lud
ziemski przed PANa na dni woczy

9 ste : którzy wnidzie bramą Północną
aby sie klaniał / niech wnidzie drogą
bramy Południowej : a kto wchodzi
drogą bramy Południowej / niech wy
nidzie drogą bramy Północnej : nie
wraca sie droga bramy która wśedł /
10 ale przeciwko nię wnidzie. A ksią
że w posrzedku ich z wchodzącymi
wnidzie / a z wychodzącymi wynidzie.

11 A w iarmarki / y na wyczyszczone dni /
będzie obiaty ephi do cielca / y ephi do
barána / a iagnietj będzie ofiary / ile da
reka iego / a oliwy hin do każdego ephi.

12 A gdy czynić będzie książe dobro
wolne całopalenie / abo zapokojne
dobrowolne PANu : otworzą mu
bramę która patrzy na Wschód / y be
dzie czynił całopalenie swe / y zapo
kójne swe / iako zwykło bywać w
dzień Sobotny : a wynidzie / y zawo
13 bramę gdy wynidzie. A baranką te
go rocznego niepokalanego będzie
czynił całopaleniem co dzień PANu :

14 zawieszano czynić ie będzie. A uczy
ni obiaty nań co poranek / siostrę część
ephi / a oliwy trzecią część hin / aby
była zmieszana z białą mąką : obiaty
PANu zakonna wstawiczna y wie
czna. Uczyni baranką / y obiaty y oli
15 wy co poranek : całopalenie wieczne.

16 To mówi PAN Bóg: Jesli da ksią
że dar któremu z synów swych : dzie
17 dźstwo iego będzie z synów iego / po
sieda ie dziedzicznym prawem. A ie
18 sli co odkaze z dziedzictwa swego
któremu z slug swoich / będzie iego aż
do roku odpustu / y wróci sie do ksią
żeci : lecz dziedzictwo iego / synom

na świętą,
H.

iako nawdzie
H.

Osiary księ
żeci dobro
wolna.

da dar, H.

wolności.

Mieysca
gdzie kłpa
ni ofiary
wazyć mie
li.

18 iego będzie. ^A Nie weźmie księż z
dziedzictwa ludu gwałtem / y z osiá-
dłości ich : ale z osiádłości swej da
dziedzictwo synóm swym : żeby sie
nie rozpraszał lud mój każdy od osiá-
dłości swej. ¹⁹ A wywiódł mnie przez we-
ście które było z boku bramy do skár-
bnie świątnice do káplanów / które
pátrzyły ná Północy / á było tam
mieysce pátrzące ná Zachód. ²⁰ A rzekł
do mnie : To iest mieysce gdzie beda
wazyć káplani zágrzech y zá występ :
gdzie beda wazyć obiáte aby nie wy-
nosili do sieni zewnetrznę / y aby był

21 poświęcony lud. ^A Wywiódł mnie do
sieni zewnetrznę / y obrwiódł mnie po
czterzech kątach sieni : á oto sionka
była w kacie sieni każdej / sionka w
22 każdym kacie sieni. ^A We czterech ká-
ciech sieni / sionki rozłożone / czter-
dzieści lokiet wzdłuż / á trzydzieści w
23 szer / iednę miary cztery były. ^A
ściána wokoło obtaczająca cztery
sionki : y kuchenie poczynione były
24 pod gantami wokoło. ^A rzekł do
mnie : Ten iest dóm kuchen / w któ-
rym wazyć beda słudzy domu Pán-
skiego ofiary ludu.

ROZD. XLVII.

^A Obrócił mnie
ku dziwióm do-
mu / á oto wody
wychodziły z pod
progá domu ná
Wschód słońca :
bo oblicze domu
pátrzyło ná Wschód słońca : á wody
schodziły ná prawy bok kościoła ná
2 Poludnie oktarzá. ^A Wywiódł mnie
drogą bramy Północnéj / á obrócił
mnie ku drodze przed bramą zewne-
trzną / ná drogę która pátrzyła ná
Wschód słońca / á oto wody wysława-
3 iące z boku prawego. ^A Gdy wycho-
dził mąż ná wschód słońca / który
miał smur w rece swej / á wymierzył
tysiąc lokiet : y przewiódł mnie przez
4 wodę áż do kostek. ^A Zás / wymie-
rzył tysiąc / y przewiódł mnie przez wo-
5 de áż do kolan. ^A Wymierzył tysiąc /
y przewiódł mnie przez wodę áż do nę-
rek. ^A Wymierzył tysiąc / potoku któ-
regóm niemógl przebrnąć : bo sie
podniosły były wody głębokiego po-
toku / który niemoże bydz przebrniony.
6 ^A rzekł do mnie : Záisťes widział
synu człowieczy. y wywiódł mnie / y o-
7 brócił do brzegu potoku. ^A gdym sie
obrócił / álic po brzegu potoku dzie-
8 wá bázro wiele z obudwu stron. ^A
rzekł do mnie : Te wody które wycho-
9 dza do mogil piasku wschodniého /
á schodza ná równinę pusezy / wniđa
do morza / y wyniđa / á beda wzdrowio-
né wody. ^A Wsółka dusá żywiąca /
która plaza / gdziekolwiek przjdzie po-
tok / będzie żywa : y będzie ryb dośc

10 wiele : gdy tam przydą te wody / y be-
dzie wzdrowiono / y żyć będzie wszystko /
dokąd przydzie potok. ^A Beda stac
nád nimi rybitwi / od Engáddi áż do
Engállim ^A suszenie niewodów be-
dzie : wiela rodzaiów beda ryby ię-
iáko ryby morza wielkiego / mnostwa
11 zbytniego. ^A Lecz ná brzegách ię y ná
blotách nie beda wzdrowione / bo sie
12 w sólne żupy obrócą. ^A nád potok
kiem wyrosćie ná brzegách iego z
obudwu stron wśelkie dzewo owoc
13 rodzące : nie opádnie list z niego / y nie
wstanie owoc iego : ná każdy miesiąc
przyniesie nowy owoc / bo wody iego
z świątnice wyniđa : y będzie owoc
iego ná pokarm / á liście iego ná le-
14 kárstwo. ^A To mówi PAN Bóg : Tá
iest granica / w której posiedziecie zie-
mie dwoiénasćie pokolenie Izraelo-
wé : bo Jozeph ^A dwoiáki smur má.
15 ^A Posiedziecie iá każdy równie iáko
y brát iego : nád którą podniosłem
reke moie żebym dáł oycóm wáśym
y dostanie sie wam tá ziemia w osiá-
16 dłość. ^A Tá iest granica ziemie : ku
stronie Północnéj od morza wielkie-
go droga Bethálon / idącym do Se-
17 dáda / Emáth / Berothá / Sábárim /
które iest między granicą Damásku
á między granicą Emáth / ^A dóm
Thychon / który iest podle granice
18 Auran. ^A będzie granica od morza
áż do sieni Enon / granica Damá-
sku / y od Północy do Północy : grá-
nica Emáth stroná Północna. ^A
stroná Wschodnia z posród Auran /
y z posród Damásku / y z posród
Galaád / y z posród ziemie Izrael-
skiey / Jordan rozgraniczający do mo

Widzenie
wody z ko-
ścioła wy-
chodzącej.

Przez te wo-
dy pospolicie
rozumieja
náukę Ewán-
gelijá s. od P.
Chrystusa zá-
casia / á przez
Apostoły y ich
namiestniki
rozumieją
p. święcie.
wszakże tá-
kie tajemni-
ce tu opisuje
áe do tego
máfuzych
wóá żaden ro-
zum ludzki
przebrnąć
niemógl.

Widzenie s. H.

do Gelié w-
schodniého. H.

ábo, niewo-
dy zarućie
beda. H.

H.

W. pierw-
roczną.

Granicę zie-
mie świętey

dwie części
ma.

Háfer Hábi
chon. H.

Háfer Enon
H.

Abos, swarn,
H. Meriboth
Rich.

19 rza Wschodniego/ bedziecie tez mie-
rzyć strone Wschodnią. ¹ A strona
Południowa na Południe od Thá-
mára aż do wód przeciwnieństwa Ká-
des: a potok aż do morza wielkiego:
20 a to jest strona Południowa na Po-
łudnie: ² A strona morza / morze
wielkie od granice na prost / aż przy-
dzies do Emáth: ta jest strona mo-
21 rza. ³ A podzielicie sobie te ziemie we-
22 dług pokoleń Izraelowych: y weźmie

cie ią w dziedzictwo sobie / y przycho-
dząc do was / którzy
spłódzą syny w posrodku was: a be-
dą wam iako turodżicy między synmi
Izraelowymi: z wami będą sie dzie-
lic ośiadłością w posrodku pokole-
23 ni Izraelowych. ⁴ A przy którymkol-
wiek pokoleniu przychodzeń będzie /
tám mu dacie ośiadłość / mówi
P A N Bóg.

Podzielenie
ziemie swie-
tej każde-
mu pokole-
niu.

Háfar Enan
H.

Zachodniy.

podarek, H.

ROZD. XLVIII.

TE Imiona
pokoleń od grá-
nic Północnych
podle drogi he-
thalon idący do
Emáth / ¹ sién
Enán ² granicą
Dámásktu ku Północy podle drogi
Emáth. A będzie mu strona Wscho-
2 dnia Moze / Danowi iedną. ³ A przy
graniccy Dánowey / od strony Wscho-
dniy aż do strony morza / Afferowi
3 iedną: ⁴ a przy granicy Afferowey / od
strony Wschodniy aż do strony mo-
4 rza / Tephthálemu iedną. ⁵ A przy grá-
niccy Tephtháli / od strony Wscho-
dniy aż do strony morza / Mánásemu
5 iedną. ⁶ A przy granicy Mánásse / od
strony Wschodniy aż do strony mo-
6 rza / Ephráimowi iedną: ⁷ A przy
graniccy Ephráimowey / od strony
Wschodniy aż do strony Morza /
7 Rubenowi iedną. ⁸ A przy granicy
Rubenowey / od strony Wschodniy
aż do strony Morza / Judzie iedną. ⁹ A
przy granicy Judi / od strony Wscho-
dniy aż do strony Morza / będą pier-
woćiny które odłączycie / pięć y dwa-
dziesiąć tysięcy na sierz y na dłuży /
iako każda część od strony Wscho-
8 dniy aż do strony Morza: a będzie
9 swietynią w posrodku iey. ¹⁰ Pier-
woćiny które odłączycie P A N V / w
zdłuż na dwadzieścia y pięć tysięcy /
a w sierz na dziesięć tysięcy. ¹¹ A te be-
dą pierwoćiny swietynie kapłanów:
na Północy wzdłuż dwadzieścia y
pięć tysięcy / a ku morzu w sierz dzie-
12 ścieć tysięcy: aley na Wschód w sierz
dziesięć tysięcy / a na Południe w
13 sierz dwadzieścia y pięć tysięcy: a

11 swietynią P A N sta będzie w posro-
dku ich. ¹² Kapłanom swiatnica be-
dzie synów Sadok / którzy przysze-
gali Ceremonij moich / a nie błędzili
gdy błędzili synowie Izraelowi iako
12 błędzili y Lewitowie. ¹³ A będą ich
pierwoćiny z pierwoćin ziemie swie-
te swietych / przy granicy Lewitów.
13 ¹⁴ Lecz y Lewitom także przy granicy
kapłanów dwadzieścia y pięć tysięcy
wzdłuż / a w sierz dziesięć tysięcy. W-
szystkie długości dwadzieścia y pięć
14 tysięcy / a szerokości dziesięć tysięcy.
15 ¹⁶ A nie przedadzą z tego / ani zamie-
nią / ani przenoszone będą pierwoći-
ny ziemie / bo są poświęcone P A N V.
16 ¹⁷ A pięć tysięcy które zbyszą w sierz
rokości przez dwadzieścia y pięć ty-
sięcy / nie poświęcone będą miastu
na mieszkanié / y na przedmiescie / y
17 będzie miasto w posrodku iego. ¹⁸ A
to wymierzenie iego: na strone pół-
nocną pięć set y cztery tysiące / a na
strone Południową pięć set y cztery
18 tysiące: a na strone Wschodnią pięć
set y cztery tysiące: a na strone Za-
chodnią pięć set y cztery tysiące. ¹⁹ A
będzie przedmiescia mieyskiego na
północy dwie ście y pięćdziesiąt / a
na Południe dwieście y pięćdziesiąt /
y ku morzu dwie ście y pięćdziesiąt /
a na Zachód dwieście y pięćdziesiąt.
20 ²¹ A co będzie zbyszać wzdłuż / według
pierwoćin swiatynie / dziesięć tysięcy
na Wschód słońca / y dziesięć tysię-
cy na Zachód / będą iako pierwoćiny
swiatynie: a będzie zboże z niego na
chleb / tym którzy służą miastu. ²² A ci
którzy służą miastu / będą robić ze-
wszech pokoleni Izraelowych. ²³ Wszy-
tkie pierwoćiny / dwudziestu y pięci
tysięcy / po dwudziestu y pięci
tysięcy na cztery granice / będą odłączone na

Abos, poświę-
conym, H.

Abos, na blo-
nie, H.

Abos, bienia.

21 pierwoćiny swietynie / y ná osáde miá
 22 ská. ° A to co zostánie / kšážecé bedžie
 z káždey stronj pierwoćin swiatynie / y
 osády miásta ná przeciwko dwudzie-
 stu y pięci tysięcy pierwoćin aż do
 granice Wschodniéy: ále y tu morzu
 przeciw dwudziestu y pięci tysięcy aż
 do granice morza: tákież między cze-
 ściámi kšážecémi bedžie: y beda
 pierwoćiny swietynie y swietynia ko-
 ściólá w poszrodku iego. ° A z osiá-
 dłości Lewitów / y z osiádłości miá-
 23 ská w poszrodku części kšážecych:
 bedžie między granicá Judy y między
 granicá Benjáminá / y kšážeciá na-
 ležć bedžie. ° A innym pokoleniom:
 Od strony Wschodniéy aż do strony
 Zachodniéy / Benjáminowi iedná.
 24 ° A przeciw granicy Benjáminowéy /
 od strony Wschodniéy aż do strony
 25 Zachodniéy / Simeonowi iedná. ° A
 przy granicy Simeonowéy / od strony
 Wschodniéy / aż do strony Zachod-
 26 niéy / Isáchár iedná. ° A wedle grá-
 nice Isáchárowéy / od strony Wschod-
 niéy / aż do strony Zachodniéy / Zá-
 27 bulonowi iedná. ° A przy granicy Zá-
 bulonowéy / od strony Wschodniéy
 aż do strony Mojskiéy / Gádowi ie-

28 dná. ° A wedle granice Gádowéy / tu
 stronie Poludniowéy ná Poludnie:
 y bedžie granicá od Thámár aż do
 wód przeciwniśtwá Kades / dzie-
 29 dzierwo przeciw morzu wielkiemu.
 ° Ták iest zienná która puscicie ná
 30 'lós' pokoleniom Izráel: y té rozdžia-
 ly ich / mówi PAN Bóg. ° A té wy-
 chodzenia miásta: od strony Półno-
 31 cney pięć set y cztery tysiące ná mie-
 rzyś. ° A bramy mieyskie imionmi
 pokoleni Izráelowych: trzy bramy
 od Północy / bramá Rubenowá ie-
 32 dná / bramá Judowá iedná / bramá
 Lewi iedná. ° A ná stronie Wschod-
 niéy pięć set y cztery tysiące: á trzy
 bramy / bramá Jozephowa iedná /
 bramá Benjáminowá iedná / bramá
 33 Dánowá iedná. ° A ná stronie Polu-
 dniowá pięć set y cztery tysiące ná
 mierzyś: y trzy bramy / bramá Sime-
 onowá iedná / bramá Isáchárowá
 34 iedná / bramá Zabulonowá iedná. ° A
 tu stronie Zachodniéy pięć set y czte-
 ry tysiące: á bram ich trzy / bramá
 Gádowá iedná / bramá Ašserowá ie-
 35 dná / bramá Neftáli iedná. ° W-
 okóło osmnáścietysięcy / á imie miá-
 ská od onégo dnia: PAN tamże.

Meribeth
 H. abo / w
 ru.

Abó, w dzie-
 dzie, H.

PROROCTWO DANIELOWE.

ROZDZIAŁ I.

OKY
 trzeciego
 królestwa
 Joákima
 króla Judy
 kiego / przy-
 siedł Náb-
 buchodo-
 nozor król

Bábilonśki do Jeruzalem / y oblęgl
 2 ie. ° A dał Pan w rece iego Joákima
 króla Judzkiego / y część naczynia do-
 mu Bożego / y zawiózł ie do ziemi
 Sennáár / do domu Boga swego / y
 3 wniósł naczynie do domu stárby Bo-
 gá swego. ° A rzekł król Asphenezor

4 wi przelożonému trzebieńców / áby
 wwiódł z synów Izráelowych / á z
 nasienia królewskiego y Pánstkiego /
 pácholetá w którychby nie było za-
 5 dnéy zmaży / pięknych wrodá / y wywi-
 czoné we wślákiey mądrości / ośtro-
 żné w vmieietności / y wczoné w náu-
 ce / á którzyby mogli stać w pálacu
 6 królewskim / áby ich wyczył písma y ie-
 7 zyká Cháldeskiego. ° A postanowił
 im król obiók ná káždy dzień z po-
 traw swoich / y z winá z którego sam
 pił / áby wychowani przez trzy láta /
 8 potym stali przed obliczem królew-
 skim. ° Byli tedy między nimi z synów
 B Judzkich / Dániel / Anániáš / Misáel
 y Azáriáš. A dał im Przelożony trze-
 bieńców imioná: Dánielowi Báls-
 thássár: Anániášowi / Sydrách: Mi-

skiego Dán-
 iel ge trze-
 má towarzy-
 smi w nie-
 wolé, ná
 służbę kró-
 lewską o-
 brány.
 Snyjt.

Z poskaza-
 nia królcw

śaelowi

Daniel nie-
chcepotraw
królowa
skich prze-
stąpc na i-
rżynach.

co jest, przy-
prawicie mi-
o gárdło y
króla.

8 śaelowi Misách : á Azáriášowi / Ab-
denago. ⁹ Lecz Daniel postanowił w
sercu swoim żeby sie nie mazał z sto-
lu królewskiego / ani winem picia ie-
go : y prosił Przełożonég rzezańców /
10 żeby sie nie mazał. ¹¹ A dał Bóg Dan-
ielowi łaskę y miłosierdzie przed obli-
czem Przełożonég rzezańców. ¹² A
rzekł Przełożony rzezańców do Dáni-
ela : Boie sie ia Pánámego kró-
lá / Który wam postanowił iedlo y
picie : Który iesli wyżrzy twarz y wásé
chudší niż innych młodzienców ró-
wienników wászych / potepicie glo-
we moie królowi. ¹³ A rzekł Daniel do
Málására / Którego był postanowił
Przełożony rzezańców nád Dánie-
lem / Anániášem / Misáelem / y Azá-
riášem. ¹⁴ Doswiadczy nas prośe cie
slug twoich przez dziesięć dni / á niech
nam dawaia iárzyny ku iedzeniu / á
wode ku piciu : á przypatruy sie twa-
rzóm naszym / y twarzám pácholát
które iedzą potrawy królewskie : á iá-
ko wyżrzyš czyniš zslugami twymi.

15 doswiadczał ich przez dziesięć dni.
16 ¹⁷ A po dziesięci dni pokazaly sie twa-
rzy ich lepsze y cielszše niżli wšech
pácholát które iadly potrawy królew-
skie. ¹⁸ Tedy Málásár brał potrawy
y winto napoju ich : á dawał im iá-
rzyn. ¹⁹ A tym pácholetam dał Bóg
D umietyność / y náuke we wšeláckich
księgách y w mądrości : á Danielowi
dał wyrozumienie wšeláckiego widze-
nia / y snów. ²⁰ A tak gdy sie wypelni-
ly dni po których był król rzekł aby ie
wprowadzono / przymiódl ie przełożo-
ny rzezańców przed oczy Nábucha-
donozora. ²¹ A gdy z nimi król rozma-
wiał / nie nálezi sie tácy ze wšytkich /
iáko Daniel / Anániáš / Misáel / y Azá-
riáš : y stawali przed królem. ²² A
wšelkie słowo w mądrości y w rozu-
mie którego pytał sie król v nich / ná-
lazł w nich dziesięcioráto nád wšy-
tkie wiešczki y czárnoškiešniki / Który
byli we wšytkim królestwie iego. ²³ A
był Daniel áž do pierwszego roku
Cyrusa króla.

Mądrość
ich nád in-
še medce.
Šinylł Hebr

niady 6. g22

Ástęgi Danielowe / czešcia Złstoria rzeczy
przešlych opisnia / czešcia prorocwa przy-
šlych : á zwłaešá páwny čas zacnošé y wiel-
košć królestwa p. Chrystušwego / y przyšćie
Antichrystowe. Tych ksiąg niektóre czešci
iáko piešni rzéch młodzienców / historyia
Zuzanny / Belá y smoka którego zabił Dáni-
el / Žyži y odszepienicy z liczby ksiąg

šwierych od cínáia. Ale ie košćiol s. powšé-
chny y stárzy Doktorowie / á ná imie š. Igná-
cius wezen Apostolski / Tertulianus, Cipria-
nus, Basilius, Epiphanius, Origenes, Athana-
sius, Chrysostomus, Theodoretus, Ambrosius,
Augustinus, y Concilium Trydentškie z nimi /
žá. Košćie pišino / iáko y inné czešci tegóž
Proroka máia.

ROZDZIAŁ. II.

Sen Nábú-
chodonozo-
rów / które-
go medrey
Cháldeyſcy
žgádngc nie
mogli.

1 **N** Roku wtórego
królestwa Nábú-
chodonozora / wi-
dział Nábuchos-
donozor sen / y
zlekt sie duch ie-
go / á sen iego od-
2 ſedł od niego. ³ A rozkazał król aby
przyzwano wiešczków / y czárnoškieš-
zników / y czárowników / y Cháldey-
czyków / żeby oznaymili królowi sny
iego : Który gdy przyšli / stáneli przed
królem. ⁴ A rzekł do nich król : Widžia
łam sen : á ná myšli będąc zátwožo-
ny / niewiem com widział. ⁵ A odpo-
wiedzieli Cháldeyčycy królowi po
Syrystu : Królu žyž ná wieki : po-
więdz sen slugóm swym / á wyklad
iego oznaymiemy. ⁶ A odpowiadágc

król rzekł Cháldeyčykom : Mowá
odešlá odemnie : iesli mi nieoznaymi-
cie snu y wykladu iego / zginięcie wy / á
7 domy wásé pošpolité będą. ⁸ Lecz
iesli sen y wyklad iego powiędzie / za-
plát y y dáry / y czešć wielkú odnie-
šiecie odemnie : sen tedy y wyklad ie-
go pokazcie mi. ⁹ Odpowiedzieli po-
wtóre / y rzekli : Król niech porwie sen
slugóm swoim / á wyklad iego poká-
žemy. ¹⁰ Odpowiedział król y rzekł :
Žáistšé wiem že čas odkupienie / wie-
dząc iż odešlá mowá odemnie. ¹¹ A
tak iesli mi snu nie oznaymicie / ieden
iešć wyrok o was / žebyšcie wyklad
faleczny y zdraždy pelny zložyli / á
byšcie mówili przedemná ážby čas
przeminał. Przeto sen powiędzie mi /
abych widział že též wyklad iego
prawdziwy powiędzie. ¹² Tedy odpo-
wiedágc Cháldeyčycy przed kró-

u gnoy, obro-
coné abo w
wychod. y. H.

*król, książ-
ka, ani rząd
H.*

*Abd, mieszká
nie, H.
Król każe
zabić wszyt-
kie medce.*

*odpowie-
dział mądrze
y rozumnie
Ariochowi/H*

*Bóg Danię-
lowi obja-
wił tajemni-
ce.*

Boże, H.

11 **lem / rzekli :** Niemasz człowieka na
ziemi / któryby mowę twoją królu mógł
wypełnić : lecz ani jeden z królów
wielki y możny / o słowo takowe nie
pyta się od żadnego wieszka / y czaro-
wnika / y Chaldejszyską. **Bo** mowa o
któregoś ty pytasz królu ciężka jest : a
ni się narydżie żaden króby ią oznay-
mił przed obliczem królewskim : o-
procz bogów którzy obcowanie nie
12 jest z ludźmi. **Co** usłyszawszy król w
zapalczywości y w gniewie wielkim
rozkazał / aby zgineli wszyscy medcy
13 Babilońscy. **A** gdy wyszedł dekret /
zabiano medce / y szukano Daniela
14 y towarzyszyów jego aby zgineli : **Tę-
dy** Daniel pytał się o prawnie / y o wy-
roku / od Ariocha / hetmana żołnier-
stwa królewskiego / który był wyszedł
15 aby pobili medce Babilońskie. **A**
pytał onęgo który był wziął moc
od króla / dla czego tak srogi wyrok
od oblicza królewskiego wyszedł / gdy
16 tedy Arioch rzecz oznaymił Danielo-
wi. **Daniel** wszedłszy prosił króla że-
by mu dał czas na oznaymienie wy-
17 kładu królowi. **A** wszedł do domu
swego / y oznaymił rzecz Ananiaszo-
wi / y Misaelowi / y Azariaszowi to-
18 warzyszom swoim : aby szukali mi-
łosierdzia od oblicza Boga niebie-
skiego / około tej tajemnicy / a nie zgi-
nели Daniel y towarzysze jego / z innę-
mi medcami Babilońskimi. **Tedy**
19 Danielowi tajemnica przez widzenie
w nocy jest objawiona : y błogosła-
wił Daniel Boga niebieskiego / y
20 mówiąc rzekł : Niech będzie imię
Pánstwie błogosławione od wieku aż
do wieku : bo ię jest mądrość y moc.
21 **y** on odmienia czasy y wieki : przeni-
osi królestwa / y stanoży : daje ma-
drosć mądrym / y umietyność rozu-
22 mieżącym naukę. **On** odkrywa gle-
bokosci y skrytosci / y wie rzeczy w cie-
mnosci postanowione : a światłość
23 z nim mieszka. **Tobie** Boże oyców
naszych wyznawam / y chwale cie / żeś
mi dał mądrość y moc : y teraz o-
znaymiłeś mi ocosiny cie prosił / żeś
24 nam mowę królewską otworzył. **Po-
tym** Daniel wszedłszy do Ariocha / kró-
wego był naznaczył król / aby wytrącił
medce Babilońskie / tak mu rzekł :
Medców Babilońskich nie trac :

25 **wiedz** mnie przed oblicze królewskie / a
wykład królowi powiem. **Tedy** Ari-
och z kwapieniem w wiódł Daniela
do króla / y rzekł mu : **Nalazłem** czło-
wieka z synów przeprowadzenia Ju-
dzkiego / który wykład królowi oznay-
26 mi. **Odpowiedział** król / y rzekł Da-
nielowi / któremu imię było Baltha-
zar : **Co** mniemasz / możesz mi pra-
wdziwie oznaymić sen / którym wi-
27 dział / y wykład iego : **A** odpowia-
daćc Daniel przed królem / rzekł :
Tajemnice które król pyta / medcy /
czarnoksiężnicy / wieszczowie / y pra-
ktykarze niemoga oznaymić królo-
28 wi. **Alle** jest Bóg na niebie który od-
krywa tajemnice / który oznaymił to-
bie królu Nabuchodonozorze / co ma
przysdż czasów ostatecznych. **Sen**
29 twój / y widzenia głowy twojej na lo-
żu twym / takowe są : **Ty** królu po-
czales myśleć na poscieli twej co by
miało bydż na potym : a który odkry-
30 wa tajemnice / pokazał tobie co ma
przysdż. **Nie** też nie mądrością /
którabym była wemnie wietrza niżli
we wszystkich żywionych / tajemnica
ta jest objawiona : ale aby wykład
królowi oznaymion był / a żebyś wie-
31 dział myśli serca twego. **Ty** królu
widziałeś / a oto iakoby obraz ieden
wielki / obraz on wielki / y obraz wyso-
ki stał przeciw tobie / a poyżnienie ie-
32 go było straszne : **Tego** obrazu glo-
wa była ze złota co lepszego / a piersi
y ramiona ze srebra / brzuch lepak y
33 biodra z miedzi : a golemi żelazne /
nóg część niektóra była żelazna / a nie-
34 która gliniána. **Takęs** widział / aż
odciet jest kamień z góry / bez rąk / y
yderzył obraz w nogi iego żelazne y
35 gliniáne / y struszył ie. **Tedy** struszy-
ło się spólem żelazo / skompá / miedź /
srebro y złoto / y obróciło się iako w
proch letnego boiowiska / które za-
niósł wiatr : y nienalazło się im ja-
dne miejsce : a kamień który był vde-
36 rzył w obraz / stał się górą wielką / y
napelnił wszystkie ziemie. **Ten** jest
sen. **Wykład** też iego powiemy przed
37 tobą królu : **Tys** jest królem królów :
a Bóg nieb jesti królestwo / y moc / y
38 pánowanie / y sławę dał tobie : y w-
szytko w czym mieszká synowie ludz-
cy / y zwierzęta polne / ptástwo też po-

*Daniel o-
znaymnie
królowi sen
y wyklada.*

*Sen Nabu-
chodonozo-
ra króla.*

H.

*Wyklad
snu.*

Cztery Mo-
narchie prze-
dnie na świe-
cie przed
przysięciem
Chrystusa Ka-
mienia.

k króle-
stwo Chris-
tusowym.
H.

39 wietrzne dał w ręce twą / a pod mo-
cą twoją wszystko postanowił: a tak
40 tys jest głowa złota. A po tobie po-
wstanie królestwo inśe mnieysze niżli
ty / srebrne / y trzecie królestwo inśe
41 miedziane / które będzie panowało
po wszystkich ziemi. A królestwo cz-
warte będzie iako żelazo: iako żelazo
42 truszy y króci wszystko / tak potamie y
43 pokruszy to wszystko. A iżes widział
nóg y palców część skompy gárn-
czarskiej / a część żelazną: królestwo
rozdzielone będzie / które iednak z du-
żości żelaza wynidzie / wedle tego i-
44 kos widział żelazo zmięśiane z skom-
pą z gliny. A pące nog części żela-
45 zne / a części gliniane / królestwo cze-
ści będzie mocne / a części skruszo-
46 ne. A jes widział żelazo zmięśiane z
skompą z gliny / pomieśiają się wpra-
wodzie nasieniem człowieczym / ale się
47 z sobą nie spoją: iako żelazo niemoże
48 się zmięśać z skompą. A wędni o-
49 nych królestw wzbudzi Bóg niebie-
ski królestwo / które się na wieki nie
rozprószy: a królestwo tego nie be-
dzie dane ludowi innemu: a potamie

45 y zniszczy te wszystkie królestwa / a sa-
mo stać będzie na wieki. Wedle te-
go jes widział że z góry odcięt jest ka-
mien bez rąk / y pokruszył skompe y
żelazo y miedź y srebro y złoto: Bóg
wielki pokazał królowi co ma przys-
46 potym. a prawdziwy jest sen / y wier-
ny wykład tego. Tedy król Nabu-
chodonozor padł na oblicze swe / y po-
47 klonił się Danielowi / y ofiary y kadze-
nie kazał aby mu ofiarowali. Mo-
wizc tedy król / rzekł Danielowi:
Prawdziwie Bóg wasz jest Bogiem
bogów / y panem królów / y odkryw-
48 czem tajemnic: ponieważś ty mógł
otworzyć te tajemnice. Tedy król wy-
niósł wysoko Daniela / y darów wie-
le y wielkich dał mu. A uczynił go
książciem nad wszystkimi krainami
Babilonskimi / y przelożonym nad v-
49 rzednikami / nad wszystkie medice Ba-
bilonskie. A Daniel prosił o króla /
y przelożył nad sprawami krainy Ba-
bilonskiej / Sydrach / Misach y
Abdenagą: a sam Daniel był w c-
dzwirach królewskich.

Kamień
Chrystus.
bez prace
ludzkich.

gdzie stały
świątynie.

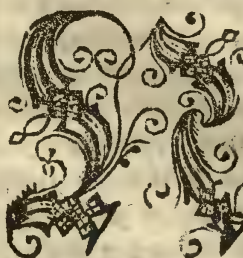
38 Tys jest głowa złota. Opisane sukces-
sia przedniejszych królestw aż do skónczenia
świata / a to w niejśm obrazie / którego gło-
wa złota znaczyła pierwsze królestwo Asyry-
skie. Pierśi srebrne / jest królestwo wtóre Per-
skie. Brzuch miedziany / trzecie królestwo Gre-
ckie: Goleni żelazne / królestwo czwarte Rym-
skie / które długo dwie części miało / y wścho-
dnie Greckie / a zachodnie Rzymskie / iako go-
lent sa dwie y długie. Ale z tych dwu goleni
wyrosło dziesięć pacy / y na nich się on wśy-
tek skupi / a obraz wspierał: i królestwo
Rymskie naosłatek na dziesięć królów ma-
bydż rozdzielone / z których żaden Rzymśm
królem nie będzie / iako żaden palec nie jest go-
lent / y to naosłatek będzie bardzo słabe / y i-
akoby skrupiane / a gliniane. A to wszystko
znakiem jest / iż Bóg który obiecał przys-
cie syna swego na świat / rzadził wszystkim

46 światem: aż za czasu Monarchii Rymskiej /
wzbudził Bóg królestwo swoje wieczne / to
jest / Kościół swój. który trwa na wieki.

Z góry odcięty jest kamień bez rąk. To
mówi o pierwszym przysięciu Pana Chrystu-
sowym / bo kamień znaczy w piśmie s. Chrystus
sa / Psal. 117. Isa. 28. Zacha. 3. Ten kamień od-
cięty bez rąk / i się narodził / panny bez spra-
wy ludzkiej / Irenaeus lib. 3. c. 28. Augustin:
Tract. 9. in Ioan: Hieron. in Dan: Był ten ka-
mień mały / i był dziećciem małym / y ty-
woru poźorny y w boga prowadził: wśakże w-
rósł wielkim y wszystko napelnił / i za przys-
ięciem swoim błedy y grzechy wyrzucił / a kró-
lestwo sobie wieczne zgotował. O którym
Luk. 1. Math. 22. y 28. które nie inśe jest / ie-
dno królestwo Kościół tego świętego / który
częścią już jest w niebie / częścią tu na ziemi
jeszcze woiuje.

Kamień ká-
mierz Chrystusa.

ROZDZIAŁ III.

1 Abuchodonozor król uczynił
balkwan złoty / na
2 wżwyszi śśedzie-
siat lokiet / a na
3 śśerza śśeć lokiet /
y postawił j na
polu Dura krainy Babilonskiej: A
tak król Nabuchodonozor postł
aby zebrano przednie Pany / vřzedni-

Balkwan gło-
ty każe król
chwalić.

3 ki / y sedzie / książet / y tyranny / y sta-
roscy / y wszystkie przelożone krain / aby
się zeszli na poświęcanie balkwana /
który był wystawil król Nabuchodo-
nozor. Tedy się zgromadzili przedni
panowie / vřzednicy / y sedziowie / książ-
zet / y tyranni / y przedni ludzie / którzy
byli na władzach postanowieni / y wś-
sytcy przedniejszych krain / aby się ze-
szli na poświęcenie balkwana / który
był podniósł król Nabuchodonozor /
y stali przed balkwanem / który był po-

stawił

4 stawił król Nabuchodonosor. A wo-
 5 snj wołał dużej: Nam mówią ludom/
 6 którzy wstąpię glos trzby / y pisał
 7 ki / y cytry / flétnie / y hárse / y sympho-
 8 nala / y wśeláciéy muzyki / padłszy po-
 9 klónicie się bálwánowi złotému / który
 10 postawił król Nabuchodonosor. A
 11 króby wpałszy nie pokłónili się / ten
 12 téżże godzinny będzie wyrzucon w piec
 13 ognia palącego. Potym tedy sko-
 14 ro wstęśli wśyrcy narodowie glos
 15 trzby / pisał ki / y cytry / flétni / y hár-
 16 fy / y symphonalu / y wśeláciéy muzy-
 17 ki: wpałszy wśyrcy narodowie / po-
 18 kłónili się bálwánowi złotému / który
 19 postawił król Nabuchodonosor. A wnet tegoż cza-
 20 su przystąpiłszy / meżowie Cháidey-
 21 scy ofszarli Żydy: y rzekli Nabucho-
 22 donosorowi królowi: Królu żyj na wie-
 23 ki: Ty królu dales wyrok / aby każdy
 24 człowiek / któryby wstępał glos trzby /
 25 pisał ki / y cytry / flétni / y hárse / y sym-
 26 phonalu / y wśeláciéy muzyki / aby w-
 27 padł y pokłónił się obrazowi złoté-
 28 mu: A króby wpałszy niepokłónili
 29 się / żeby był wyrzucon w piec ognia go-
 30 rącego. Sz tedy meżowie Żydo-
 31 wie / którzyś postanowił nad sprawá-
 32 mi kráin Babilónskich / Sydrách /
 33 Myszách / y Abdenágo: ci meżowie
 34 wzgárdzili / królu / wyrokiem twoim:
 35 bogóm twym nie służa: y bálwáno-
 36 wi złotému któryś podniósł nie klá-
 37 niáiz się. Tedy Nabuchodonosor w
 38 zapálczywości y w gniewie rostkazal
 39 aby byli przewiedzieni Sydrách / My-
 40 szych / y Abdenágo: które wnet przy-
 41 wiedziono przed oblicze króla. A
 42 mówiąc Nabuchodonosor król / rzekl
 43 im: Poprawdzili Sydrách / Myszách /
 44 y Abdenágo / bogóm moim nie słu-
 45 życie / y bálwánowi złotému którym
 46 postanowił nie klániacie się: Przes-
 47 to teraz iesliście gotowi / którzyś kol-
 48 wiek godzinny wstęście glos trzby /
 49 pisał ki / cytry / flétni / y hárse / y sym-
 50 phonalu / y wśeláciéy muzyki / padni-
 51 cie y pokłónicie się bálwánowi którym
 52 uczynił: a iesli się nie pokłónicie / téż-
 53 że godzinny będzie wyrzuceni w piec
 54 ognia gorącego: a któryż jest Bóg
 55 który was wyrwie z ręki moiey: Od-
 56 powiádaż Sydrách / Myszách / y Ab-

denágo / rzekli królowi Nabuchodo-
 17 nosorowi: Nie trzeba nam o téy rze-
 18 czy odpowiadac tobie. Bo oto Bóg
 19 nasz któremu służymy / może nas wy-
 20 trwac z pieca ognia palącego / y z
 21 ręki twoich / o królu / wybawic. A ie-
 22 śliby niechcial / niech będzie wiádo-
 23 mo tobie królu / że bogóm twoim nie
 24 służymy / y bálwánowi złotému / któ-
 25 ryś wystawił nie klániamy się. Tedy
 26 Nabuchodonosor nápełniony jest za-
 27 pálczywością: y posyżenie twarz-
 28 tego odmieniło się na Sydrách / Mi-
 29 szych / y Abdenágo: y rostkazal żeby
 30 rospalono piec siedmkróc wiecéy niż
 31 li był / zwyczaj palic. A meżóm co
 32 mocniejszym z woyska swego rosta-
 33 zal aby zwiázawszy nogi Sydrách /
 34 Myszách / y Abdenágo / wrzucili je w
 35 piec ognia gorącego. A ná tych
 36 miast oni meżowie zwiázani / z obia-
 37 niámi swými / y z czapkami y bótami /
 38 y śátami / wrzuceni są w poszród pie-
 39 ca ognia palącego. Bo rostkaza-
 40 nie królewskie przynagliło: a piec
 41 był bázro rospalony. Lecz meże oni
 42 którzy byli wrzucili Sydrách / Myszách /
 43 y Abdenágo / pobili płomien ognio-
 44 wy. A ci trzej meżowie / to jest / Sy-
 45 drách / Myszách / y Abdenágo wpadli
 46 w poszród pieca ognia palącego
 47 zwiázani.

Tego, co idzie potym, nie nálażem w
 księgách Żydowskich.

24 A chodzili w poszród płomienia
 25 chwaląc Boga / y błogosławiąc Pa-
 26 nu. A stojąc Azáriáš tak się modlił /
 27 y otworzywszy wstał swó w poszród o-
 28 gnia / rzekl: Błogosławionyś jest
 29 Pánie Boże oyców naszych / y chwa-
 30 lebné y sławné imię twoie ná wieki:
 31 bos sprawiedliwy jest we wśytkich
 32 rzeczách któreś nam uczynił: y wśy-
 33 tkie sprawy twe prawdzivé / a drogi
 34 twoie prosté / y wśytkie sady twoie
 35 prawdzivé. A bówiem sady swoje
 36 prawdzivé uczyniles według wśégo
 37 coś ná nas dopuścił / y ná miasto
 38 świeté oyców naszych Jeruzálem:
 39 bos w prawdzie y w sádzie przwiódł
 40 to wśytko dla grzechów naszych.
 41 Bosmy zgrzeszyli / y zlesmy czynili
 42 odstepując od ciebie: y wystapili-
 43 smy we wśytkim: a niesłuchálišmy /
 44 ániśmy / strzegli przykazania twego / a

dzeć niech-
 45 ca chwalić
 46 bálwáná.

Wrzuceni
 47 w piec ogni-
 48 sty.

Słowa Hiero-
 49 nymá S.

Modlitwa
 50 Azáriášá
 51 pełná poko-
 52 ry y wiary
 53 w pána Bo-
 54 ga.

31 niśmy czynili iakoś nam rozkazał aby
 32 sie nam dobrze działo. ¹ A tak wszystko
 coś przywiódł na nas / y wszystko coś
 nam uczynił / sprawiedliwymes sa-
 33 dem uczynił: ² y dales nas w rece nie-
 przyiaciół naszych niesprawiedliwych
 34 złościowych / y przestępników / y kró-
 35 wi niesprawiedliwemu / y nagośnemu
 nad wszystkie ziemie. ³ A teraz niemo-
 36 żemy wst otworzyć: ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰

47 nym chróstem / ¹ a płomień wycho-
 48 dził nad piecem na czterdzięci y dzie-
 49 wieć lokci: y wypadł y popalił które
 50 znalazł podle piecá z Chaldeyczyków.

51 ² A anioł Pański stał z Azariasem
 y z towarzyszami jego w piec: y wyrzu-
 cił płomień ogniowy z piecá: y uczy-
 nił środek piecá iakoby wiatr rosiłty

52 przewierający / y nie dotknął sie ich
 zgotá ogień / ani zasmucił / ani żadney
 przykrości nie uczynił.

53 Tedy ci trzej iakoby iednemi wsty
 chwalili / y wysławiali / y błogosła-
 wili Boga w piecu / mówiąc:

54 Błogosławiony iestes Panie Bo-
 że oyców naszych: y chwalebny y sla-
 wny / y wywyżsiony na wieki: y bło-
 gosławione imię chwały twoiey / y
 chwalebne y wywyższone po wszystkie

55 wieki.
 56 Błogosławionys iest w kościele
 świętym chwały twoiey: y przena-
 chwalebniejszy y przenaślawniejszy

57 na wieki.
 58 Błogosławionys iest na stolicy
 królestwa twego: y przenaślaw-
 nejy / y przenaślawnejy na wieki.

59 Błogosławionys iest który wypá-
 truieś przepásić / a siedzisz na Cheru-
 bim / y chwalebny y naprzewyszeńszy

60 na wieki.
 61 Błogosławionys iest na wtwier-
 dzeniu niebieskim: y sławny / y chwa-
 lebný na wieki.

62 Błogosławcie wszystkie sprawy
 Pańskie Pánu / chwalcie a wywyż-
 szajcie go na wieki.

63 Błogosławcie aniołowie Pańscy
 Pánu: chwalcie y wywyższajcie go
 na wieki.

64 Błogosławcie niebiosá Pánu:
 chwalcie a wywyższajcie go na wieki.

65 Błogosławcie wody wszystkie które
 są na niebie Pánu: chwalcie y wy-
 wyższajcie go na wieki.

66 Błogosławcie wszystkie mocy Pań-
 skie Pánu: chwalcie y wywyższajcie
 go na wieki.

67 Błogosławcie słońce y miesiące
 Pánu: chwalcie a wywyższajcie go
 na wieki.

68 Błogosławcie gwiazdy niebieskie
 Pánu: chwalcie a wywyższajcie go
 na wieki.

69 Błogosławcie wszelki dżdżu y roso-
 70

Trzej mło-
 dzieńcy są-
 chowani w
 piecu ogni-
 stym wcale
 przez Anyo-
 łá.

Pieśń śpie-
 wana w pie-
 cu ognistym
 od trzech
 młodzień-
 ców.

Psal: 148.2.3.

Pánu:

65 Páná : chwalcie á wywysfajcie go ná wieki.
 Błogosławcie wszytkie wiátry Bo
 66 że Páná : chwalcie á wywysfajcie go ná wieki.
 Błogosławcie ogniu y goráco
 Pánu : chwalcie á wywysfajcie go ná wieki.
 67 Błogosławcie zimno y ciepło Pánu : chwalcie á wywysfajcie go ná wieki.
 68 Błogosławcie rosę y szróń Pánu : chwalcie á wywysfajcie go ná wieki.
 69 Błogosławcie mróz y zimno Pánu : chwalcie á wywysfajcie go ná wieki.
 70 Błogosławcie lody y śniegi Pánu : chwalcie á wywysfajcie go ná wieki.
 71 Błogosławcie noc y dni Pánu : chwalcie á wywysfajcie go ná wieki.
 72 Błogosławcie światłość y ciemności Pánu : chwalcie á wywysfajcie go ná wieki.
 73 Błogosławcie błyskawice y obłoki Pánu : chwalcie á wywysfajcie go ná wieki.
 74 Niech błogosławi ziemiá Páná : niech chwali y wywysfa go ná wieki.
 75 Błogosławcie góry y págórki Pánu : chwalcie á wywysfajcie go ná wieki.
 76 Błogosławcie wszytko rodzące ná ziemi Pánu : chwalcie á wywysfajcie go ná wieki.
 77 Błogosławcie źródła Pánu : chwalcie á wywysfajcie go ná wieki.
 78 Błogosławcie morza y rzeki Pánu : chwalcie á wywysfajcie go ná wieki.
 79 Błogosławcie wielorybowie y wszytko co sie rucha w wodách Pánu : chwalcie á wywysfajcie go ná wieki.
 80 Błogosławcie wszytcy ptacy powietrzni Pánu : chwalcie á wywysfajcie go ná wieki.
 81 Błogosławcie wszytkie bestie y bydło Pánu : chwalcie á wywysfajcie go ná wieki.
 82 Błogosławcie synowie ludzcy Pánu : chwalcie á wywysfajcie go ná wieki.
 83 Niech błogosławi Izrael Páná : niech go chwali / á wywysfa go ná wieki.

84 Błogosławcie káplani Pánsy Pánu : chwalcie á wywysfajcie go ná wieki.
 85 Błogosławcie słudzy Pánsy Pánu : chwalcie á wywysfajcie go ná wieki.
 86 Błogosławcie duchowie y dusze sprawiedliwych Pánu : chwalcie á wywysfajcie go ná wieki.
 87 Błogosławcie święci á potomkowie sereá Pánu : chwalcie á wywysfajcie go ná wieki.
 88 Błogosławcie Anániásu / Azáriásu / Misáelu Pánu : chwalcie á wywysfajcie go ná wieki.
 89 Bo wydarł nas z piekła / y wybawił z ręki śmierci / y wyrat nas z pośrodku płomienia palącego / y z pośrodku ognia wyrwał nas.
 90 Wyznawajcie Pánu bo dobry / bo ná wieki miłosierdzie iego.
 91 Błogosławcie wszytcy chwalcy Pánu Bogu Bogów : chwalcie y wyznawajcie mu : bo ná wszytkie wieki miłosierdzie iego.
 G Póty w Zydowskim niemáš : á cosmy położyli, z Ediciei Theodotiona przełożono iest.
 92 Tedy król Nabuchodonozor zduł sie / y wstał przedko / y rzekł pánom swoim : Izalimny nie trzech mężów wrzucili w pośrodek ognia spetanych : ktorzy odpowiadając królowi / rzekli : Prawdziwie królu. Odpowiedział / y rzekł : Oto ja widze czterzech mężów rozwiązanych y chodzących w pośrodku ognia / á żadnego nárużenia niemáš w nich : á osoba czwartego podobna synowi Bożemu. Tedy przystąpił Nabuchodonozor do drzwi pieca ognia palącego / y rzekł : Sydráchu / Misáchu / y Abdenágu / słudzy Boga wysokiego / wynidźcie á przydźcie. A nátychmiast wysli Sydrách / Misách / y Abdenágo z pośrodku ognia.
 95 A zgromadziwszy sie księżetá / wrzednicy / y sedziowie / y możni królewscy / oglądowali meze one / iż żadney mocy nie miał ogień nád ciáły ich / y włos głowy ich nie przypalił sie / y szarawary ich nie odmienily sie / ani zapách ognia nie przeszedł przez nie. Tedy krzyknąwszy Nabuchodonozor / rzekł : Błogosławiony Bóg ich / to iest / Sydráchá / Misá

Stawá to le-
ronimá s.

Zdumienie
króla y wy-
gnanie mo-
cy Bożey.

Anyo łowi.

τὰ σαρα-
βαπα, Lxx.

96 cha / y Abdenaga / który posłał anyo-
 97 ła swego / a wybrał sługi swe którzy
 weni wierzyli / a słowo królewskie od-
 mienili : y wydali ciała swe aby nie
 służyli ani sie klániali żadnemu Bo-
 gu / wytrawszy Bogu swemu. ¹ Prze-
 98 łoż odemnie wydan jest ten wyrok /
 99 aby wszelki naród / pokolenie / y ięzyk /
 100 którybykolwiek mówił bluźnierstwo
 przeciw Bogu Sydracha / Misacha /
 y Abdenaga / zginął / a dom iego aby
 był zburzony : bo nie maś innego Bo-
 97 ga / któryby tak mógł wybawić. Te-

dy król podwyższył Sydracha / Misacha /
 98 cha / y Abdenaga / w królestwie Babilo-
 99 ńskim. ² NABUCHODONOSOR król wsem ludzóm / na-
 100 rodóm / y ięzykóm / którzy mieszkają
 po wszystkiej ziemi. Położył wam niech
 się rozmnążają. ³ Znaki y dziwy uczynił
 y mnie Bóg wysoki. ⁴ A tak podobas-
 ło mi się opowiadać znaki iego / bo
 wielkie są : y cuda iego bo mocne : a
 królestwo iego królestwo wieczne / y
 władza iego do rodzaju y rodzaju.

Mandat kró-
 lewski.

Niz. 4 s. 31.
 y 7. d. 14.

to jest, An-
 yot swięty.

Siedm lat.
 Niz. 4. v.

Anyotów.

Wykład
 snu przez
 Daniela.

ROZDZ. III.

1 **A** Nabuchodonosor byłem spokojnym
 2 w domu moim / y trwi-
 3 tający na pałacu mo-
 4 im : widziałem sen któ-
 5 ry mnie przestraszył : y
 6 myśli moje na łóżu mo-
 7 im / y widzenia głowy mojej strwożyły
 8 mnie. ¹ A przez mnie wydan jest wyrok /
 9 żeby przywieziono przed oczy moje
 10 wszystkie medyce Babilońskie / a żeby
 mi wykład snu oznaymili. Tedy przy-
 chodzili wieszczowie / czarnoksiężni-
 cy / Chaldejczycy / y prakrytarze / y po-
 wiedziałem sen przed nimi : a wykład
 5 du iego nie pokazali mi : ² aż ³ towa-
 6 rzyś Daniel wstąpił przed oczy moje /
 7 któremu imię Balthassar / wedle imię-
 8 nia Boga mego / który ma ducha bo-
 9 gów swiętych sam w sobie / y powie-
 10 dzałem przed nim sen. ⁴ Balthassarze
 przedniwszy z wieszczów / gdyż ja
 wiem iż ducha bogów swiętych masz
 w sobie / a wszelka tajemnica nie jest
 tobie nie podobna : widzenia snów
 7 moich którem widział / y wykład ich
 8 powiedz. ⁵ Widzenie głowy mojej na
 9 łóżu moim : Widziałem / ano dzie-
 10 wo na szczyt ziemi / a wysokość iego
 7 zbytnia. ⁶ Wielkie drzewo y mocne :
 8 a wysokość iego dosięgająca niebá :
 9 widzenie iego było aż do granicy wszy-
 10 tkiej ziemi. ⁷ Liście iego bázno pie-
 8 kné / a owoc iego zbytni : y pokarm
 9 wszystkich na nim. Pod nim mieszka-
 10 ły zwierzęta / y bestyie / na galezi iego
 go mieszkali pracy powietrzni : a z
 niego iadło każde ciało. ⁸ Widziałem
 w widzeniu głowę moję na poscieli

11 moję / a oto ⁹ czuący y swięty z nie-
 12 bą zstąpił : ¹⁰ Wołał mocno / y tak mó-
 13 wił : Porzćcie drzewo / a oberńcie
 14 galezie iego / otrzeście liście iego / a
 15 rozpróście owoce iego : niech wciek-
 16 ą bestyie które pod nim są / y ptacy z ga-
 17 lezi iego. ¹¹ Wszakże iedną pnia korze-
 18 nia iego w ziemi zaniechajcie : a niech
 będzie związany lancuchem żelaznym
 y miedzianym na trawach które na
 13 polach są / a rośsa niebieska niech be-
 14 dzie skropiona. ¹² A z zwierzęty częśc iego
 15 go w trawie ziemnej. ¹³ Serce iego
 16 od człowieczego niech się zmieni / a
 17 serce zwierzęce niech mu będzie da-
 18 né : a niech ¹⁴ siedm czasów odmieni
 się nad nim. ¹⁵ W wyroku czuących
 postanowiono jest / a mowa ¹⁶ swie-
 17 tych y zadanie : aż poznają żywicy /
 18 iż Narodził się panie w królestwie lu-
 dzi / a komukolwiek zechce dać / a na
 podległego człowieka stanowi nad
 15 nim. Ten sen widziałem ja król Na-
 16 buchodonosor : a tak ty Balthassarze
 17 powiedz co rychły wykład : bo
 18 wszyscy medycy królestwa mego nie
 mogą mi wykładu powiedzieć : ale
 ty możesz / bo duch bogów swiętych
 16 jest w tobie. ¹⁷ Tedy Daniel którego
 17 imię Balthassar począł sam w sobie
 18 milcząc myśleć takoby przez iedne go-
 dzine : y myśli iego trwożyły go. A
 odpowiadając król / rzekł : Balthas-
 sarze / sen y wykład iego niech cię nie
 trwoży. Odpowiedział Balthassar y
 rzekł : Panie mój / sen tym którzy cię
 nienawidzą / a wykład iego nieprzy-
 17 iaciolóm twoim niech będzie. ¹⁸ Dze-
 18 wo któreś widział wysokie y mocne /
 którego wysokość sięga aż do niebá /
 a widzenie iego po wsęj ziemi / a ga-

Sen króla
 Nabuchodo-
 nosora dru-
 gi.

n.

galezie iego
 H.

19 leżcie tego bardzo pięknie / y owoc tego
zbytni / a pokarm wszytkich na nim /
pod nim mieszkające bestyie polne / a
na gąsienicach tego przebywający pta-
cy powietrzni : Tys jest królu / któ-
ryś sie rozwielmował y rozmógł : a
wielmożność twoją wrośła / y dosię-
gła aż do nieba / a władza twoja do
20 granic wszytkiej ziemi. A iż widział
król czującego y świętego zstepują-
cego z nieba / y mówiącego : Porab-
cie dziewo / a skazicie ie : wskaż pnia
korzenia tego w ziemi zaniedbajcie / a
niech będzie związany żelazem y mie-
dzą na trawie w polu / a rośsa niebie-
ska niech będzie tropiony / a zżwie-
rzety niech będzie pokarm jego / aż
siedm czasów przemieni sie nad nim :
21 Ten jest wykład wyroku Nawysse-
go / który przyszedł na pana mego kró-
22 lą. Wyrzucą cie od ludzi / a z bydłem
y z bestyami / y z zwierzem będzie mie-
skanie twoie / y trawę iako wół iesc
będzie / a rośsa niebieska tropion be-
dzies : siedm też czasów odmienia
sie nad tobą / aż doznaś że Nawysse
pamięć nad królestwem ludzi / a ko-
23 mułowiek zechce dawa ie. A iż ro-
skazał aby zostawiono pień korzenia
tego / to jest dziewa : królestwo two-
ie zostanie sie tobie / gdy poznasz że
24 władza jest niebieska. Przeto król
niechci sie podoba rada moia / a grze-
chy twoie ialmużnami odkupuy : a
nieprawości twe miłosierdziem nad-
wobogimi : podobno odpusci grze-
chy twoie. Wszytko to przysło na
25 Nabuchodonozora króla. Po skon-
26 czeniu dwunastu miesięcy przecho-
dził sie na pałacu Babilonskim. A
27 odpowiedział król y rzekł : Jaki nie-
to jest Babilon wielki / którym ja zbu-
dował na dom królestwa w sile mo-

28 cey moiej / y w sławie ozdoby moiej :
A gdy ieszcze mowa była w wsciech
królewskich / głos spadł z nieba : To-
bie mówią Nabuchodonozorze kró-
lu : królestwo twe odejdzie od ciebie /
29 y od ludzi wyrzucą cie / a z bydłem y
z zwierzety będzie mieszkanie twoie :
trawę iako wół iesc będziesz / a siedm
czasów odmienia sie nad tobą / aż do-
znaś że Nawysse pamięć w króle-
stwie człowieczym / a komuśkolwiek ze-
30 chce / dawa ie. Tęże godziny wypel-
niła sie mowa nad Nabuchodonozo-
rem / y od ludzi wyrzucony jest / y tra-
wę iadł iako wół / y rośsa niebieska cia-
ło jego zmoczony jest : aż włosy jego
na kstał orłów wrośły / a paznokcie
31 jego iako ptaków. A tak po skoncze-
niu dni ia Nabuchodonozor podniósł
się w niebo oczymoi / a rozum mój
był mi przywrócon : y błogosławi-
łem Nawyssego / a żywiącego na-
wieki chwaliłem y sławiłem : bo wola-
32 dza ię władza wieczna / a królestwo
iego na naród y naród. A wszyscy
obywatele ziemscy w niego za nie sa
poczytani : bo według wolej swej
czyni tak z wojskiem niebieskim / iako
y z obywatelmi ziemskimi : a niemam
33 ktoby sie sprzeciwil receiego / a mó-
wil mu : Przeczes uczyni : Tegóż
czasu smysł mój wrócił sie do mnie / y
przyszedłem do czi y ozdoby króle-
stwa mego : y osoba moia wróciła sie
na mie : a panowie moi / y wrzednicy
moi szukali mie / y przywróconem jest
na królestwo moje : y wielmożność
34 wieksza mi była przydana. A tak te-
raz ia Nabuchodonozor chwale / y
wielbie / y wystawiam króla niebieskie-
go : bo wszytkie sprawy jego praw-
dziwe / a drogi jego sądy : y chodzące
w pyśle wniżyć może.

Nabuchodo-
nozor / kró-
lestwa wys-
rzucen mie-
dzy bestyie.

Bo móg ro-
zum odgił y
przetu miał
sie za wola-
y zbestyami
mieszkał.

Nawróce-
nie króla
Nabuchoda-
nozora.

Wynag 100
na wysokie
narody.

Rdz. 5. f. 21.

Rada Da-
nielowá.
Eccle. 3. d.
33.

Do bógie v-
leczenia grze-
chu twógo H.

Za grzechy
mamy dosyc
czynić.

Dobre uczyn-
ki iako odku-
pienia grzechy
nasze.

24 Grzechy twoie ialmużnami odkupuy. Tę-
mi słowy iasnie Daniel s. uczyni / i grzechy na-
sze możemy dobrami uczynkami odkupić / prze-
tóż niechaj sie nie dziwnie zerety / kiedy ko-
ściot Boży nas uczyni / mamy za grzechy na-
sze dosyc czynić y odkupować / ponieważ tak
uczyni pismo s. toż masz przypow. 16. v. 6. y
Tob. 4. Co abyś rozumiał / masz wiedzieć / i
grzechów odpuszczenie darmo mamy z łaski y
miłosierdzia Bożego / a to dla śmierci y za-
ślug Pana Chrystusowego / który nas drogo
odkupił. Wszakże ialmużna y inie uczynki
dobrze dosyc czyniac za grzechy nasze / dwo-
iako nas odkupia z grzechów. Naprzód
człowiek w grzechu będący / jeśli sie chce na-
wrócić y pokutować / y w tym czyni ialmu-

żny aby sobie Boga wblagał / także ialmużny
pomagać mu do odpuszczenia grzechów : nie
zeby one ialmużny odpuszczaly grzechy / bo to
sam Pan Bóg czyni / który także swoje czo-
wiekowi wlewa / ale i on ialmużna przygo-
tuje człowieka y sposobnego czyni / aby z łas-
ki Bożej otrzymał odpuszczenie grzechów
przez zaślugi Pana Chrystusowego. A wżakże
bez wiary y pokuty abo miłości Bożej / za-
dne ialmużny do odpuszczenia grzechów nie
pomoga / iako masz do Żydów II. b. 6. Łuk. 13.
a 3. 5. 1. Cor. 13. a 2. Drugi sposób którym iat-
mużny y inie uczynki dobrze odkupia grze-
chy jest / kiedy człowiek już otrzymawszy od-
puszczenie grzechów iest wprawiedliwiony / y
uż nie iest winien wieczney mety / ale mu zo-

Karanie doczesne/które ma wycierpieć za grzechy swoje/ o czym masz 2. Król. 12. v. 15. Deut. 32. v. 51. od takiego karania odkupnie iakimżna y dosyć czyni za nie/ aby człowiek od takiego karania doczesnego był wolen/ iako pisze o Nimritach Iona. 4. 2. Par. 7. v. 13. Także y tu gdy wyłożył królowi widzenie/ w którym widział iego doczesne karanie/ które on za grzechy zasłużył/ zaraz przydaje: Grzechy twoje iakimżnami odkupuy: gdzie wskazuje/ iż karanie za grzechy może być dobrą czyniącą odkupione. Przeto też w piśmie s. to słowo/grzechy/ znaczy karanie za grzechy. Zachar. 14. v. 19. Thren. 4. v. 22. Serce też słowa prorockie wyrażać/ powiada iż tu Pro. 20. tylko wspomina króla/aby to widać co był

nieustannie komu wiał. Ale to iasne fałszywianie pisma. Bo grzech przednieyszy Nabuchodonozora dla którego miał być karany/ nie było cudzego branie/ ale pycha y serce wyniosłe/ iako pisze v. 27. A nad to choćby grzech tego króla był cudzych rzeczy wydzieranie niesprawiedliwe/ wszakże nie tylko ten grzech miał Nabuchodonozor/ ale y wiele innych/ a Daniel wszystkie grzechy króla iakimżnami odkupić. Co także mówi Tobiasz w Rozdz. 4. Iakimżnami od wszelkiego grzechu y od śmierci wybawia. Tymże sposobem y Daniel mówi o iakimżnami/ nie żeby tylko cudze rzeczy przywracała/ ale iż Pana Boga błaga/aby nam miłosćmiwie karanie za grzechy odpuszczał.

ROZDZ. V.

ALTASAR
król uczyniłoczte
wielką na tysiąc
przednich panów
swych / a każdy z
nich pil podług
sweż wieku. Roz-

1 **A**skazał tedy iuz piłany/aby przyniesiono naczynie złote y srebrne/ które był
2 **A**zabrał Nabuchodonozor/ oćiec iego z kościoła/ który był w Jeruzalem/ żeby pil z nich król/ y panowie przedni
3 **A**iego/ y żony iego/ y nałożnice. Tedy przyniesiono naczynia złote y srebrne
4 **A**które był zabrał z kościoła/ który był w Jeruzalem/ y pil nimi król y przedni panowie iego/ żony y nałożnice
5 **A**iego. Pili wino/ y chwalili bogi swe złote y srebrne/ miedziane/ żelazne/ y
6 **A**drewniane/ y kamiennie. Tedyże godziły ny wskazywały sie palce iako reki człowie
7 **A**czey piścący przeciw lichtarzowi na ścienie/ ale królewskie/ a król patrzał na członki reki piścący. Tedy twarz
8 **A**królewsta zmieniła sie/ a myśli iego tworzyły go/ a spoienia nerek ięz słabiały/ a kolana iego iedno o drugie się
9 **A**tklukły. A tak zawołał król mocno/ aby przywieziono czarnośsieżniki/ Chaldeyckie/ y praktykarze. A mówiac król rzekł do mediców Babilońskich: Którykolwiek to pismo wyczyta/ a wykład iego mi oznaymi: w śarlat wbian będzie/ a lącuch złoty będzie miał na szyi/ a trzecim w królestwie moim będzie. Tedy wśedłszy wszyscy medicy królewscy/ nie mogli ani pisma wyczytać/ ani wykładu królowi pokazać. Z czego król Balthassar bázro sie zafasował/ y zmienił się

10 **C**twarz iego: lecz y panowie przedni iego tworzyli się. A królowa dla rzeczy króla sie przydała królowi y przedni panom iego/ weszła do domu
11 **C**uczty: a przemówiwszy rzekła: Królu żyj na wieki: niech cie nie tworzą myśli twoje/ y niech sie nie mieni twarz twoja. Jest mąż w królestwie twoim/ który ducha bogów świętych ma w sobie: a za dni oycy twego wnieśtnosć y mądrość nalaży sie w nim: bo y król Nabuchodonozor oćiec twój uczynił go przednieyszym nad czarnośsieżnikami/ czarownikami/ Chaldeyckimi/ y praktykarzami.
12 **C**oćiec mowie twój królu. iż duch wietrzy/ y roztropność/ y rozum/ y wykład snów/ y objawienie tajemnic/ y rozwiązanie zawiązanych rzeczy nalaży sie w nim/ to jest/ w Danielu/ któremu król dał imię Balthassar. Teraz tedy niech przyzowa Daniela/ a powie wykład. Wprowadzony tedy jest Daniel przed króla. Do którego przemówi uczyniwszy król rzekł: Tys jest Daniel z synów poymania Judyckiego/ którego przywiódł oćiec mój król z Sydonstkiej ziemi? Słyszalem o tobie że masz ducha bogów: a iż nauka/ y wyrozumienie/ y mądrość wietrze nalaży sie w tobie. A teraz weszli przed mnie mądry czarnośsieżnicy/ aby to pismo czytali/ y wykład ięz aby mi wskazywali/ y nie mogli wykladać mi mowy tę wypowiedzieć. A iam słyszał o tobie/ że możesz wykladać trudne rzeczy y zawiązane rozwiązać: a tak iesli możesz pismo wyczytać/ y wykład miiego oznaymić/ w śarlat wbian będziesz/ y złoty lącuch będzieś miał na szyi/ y trzecim w królestwie moim księżciem zostaniesz.

* y rozum, y mądrość, iako mądrość Boża. H.

Balthassar
król Babiloński
pił z gołymi
i kubków
kościelnych.

* iad iego,

Widzi
reke na ścienie
piścący.

Medycowie
nie mogą
pisma wyczytać.

Daniel sta-
nawszy stro-
fuie króla.

17 ^E ¹ Na co odpowiadając Daniel / rzekł
przed królem: Dary twoje tobie niech
biedą / a wspominki domu twego imie-
mu day: wszakże pismo przeczytam
tobie królu / y wykład jego pokaze to-
bie. ¹⁸ ^O Królu / Bóg nawyszy dal
Nabuchodonozorowi oycu twemu
królestwo / y wielmożność / sławę / y
cześć. ¹⁹ A dla wielmożności którą mu
był dal / wszyscy narodowie / po kole-
nia / y ięzyki dzięły / y bali się go: które
chciał / zabijał: a które chciał ubijał:
które też chciał wywyższał: a które
chciał zniżał. ²⁰ Ależ gdy się podnios-
ło serce jego / y duch jego zatward-
ział na pyche / złożon jest z stolice
królestwa swego / y obietą jest sławą
jego: ²¹ ^Wyrwany był od synów lu-
dzkich / ale y serce jego między zwierze-
ty położono było / y z ofsy lesnimi by-
ł to mieszkanié jego: trawę też jadł i-
ako wół / y rośną niebieską ci-
ało jego zmoczone było / aż poznał że Nar-
wys-
szy ma moc w królestwie ludzkim / a
kogokolwiek zechce postanowi na
nim. ²² Ty też Balthassarze synu ie-
go / nie wniżyłś serca twego / gdyżes
to wszystko wiedział: ²³ ales się pod-
niósł przeciw PANU niebieskiemu: y

¹ wys. 4. c. 21

² ofsy lesni-
mi.

Iż naczynia
kościelnego
nie uczcił.

Daniel od
króla prze-
łożony nad
książęty.

¹ Abo woie-
wód.

² Abo skody.

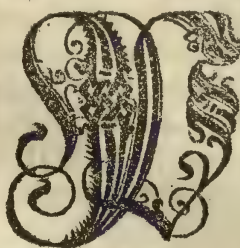
³ Coby się kró-
la y radu /
królestwa do-
rykało.

naczynie domu jego przyniesiono
przed cie: a ty / y Pánowie twoi / y żo-
ny twoje / y nalożnice twoje / pilisście
wino z nich: a ktemu bogi srebrné / y
złoté / miedziane / żelazné / kamienne /
y diamentné / którzy nie widzą / ani sty-
są / ani czują / chwaliłes: a Boga
który ma rękunienie twé w ręce swej /
y wszystkie drogi twoje / nie wéciłes.
²⁴ ^Przeto od niego posłan jest członek
ręki która to pisała / co jest wyrażo-
²⁵ no. ^A toć jest pismo które jest rozło-
żoné: MANE / THECEL / PHA-
²⁶ RES. ^A ten jest wykład mowy: MA-
NE: przeliczył Bóg królestwo two-
²⁷ ie / y dokonał go. THECEL: Zważy-
nys na wadze / y znalazłnys imię
²⁸ mającym. PHARES: Rozdzieloné
jest królestwo twoje / y dano ie Nie-
²⁹ dom y Persóm. ^Tedy zrośkazan-
ia królewskiego oblęczony jest Daniel
w szarlat / y włożono lánecuch złoty
na szyję jego: ^A obwołano o nim / że
miał władzę trzeci w królestwie i-
³⁰ g. ^Tężże nocy zabity jest Balthassar
³¹ król Chaldeyski. ^A Darius Med-
czył nastąpił na królestwo / gdy mu
było sześćdziesiąt lat y dwie.

Czyta pismo
y wyklada.

¹ Abo, nie do-
starczonym
H.

ROZDZ. VI.

¹ ^A ^Odobalo sie
Dariusowi / y po-
stanowił nad kró-
lestwem sto y
dwadzieścia pa-
nów / aby byli we
wszystkim króle-

² stwie jego. ^A nad nimi troje książąt /
z których był jednym Daniel: aby im
panowie czynili liczbę / a król nie miał
trudności. ^A tak Daniel przewys-
³ szal wszystkie książęta y pány: bo duch
Boży duży był w nim. ^A król in-
⁴ szlił go postanowić nad wszystkim kró-
lestwem: dla czego książęta y pány
wie szukałi przyczyny / aby znaleźć na
Danielu ⁵ zstrony króla / a żadney przy-
czyny ani podejrzenia znaleźć nie
mogli / ponieważ był wierny / a za-
dona winą / ani podejrzenie nie na-
dawało się w nim. ^Rzekli tedy me-
⁶ żowie oni: Nienawdziemy na Danie-
la też żadney przyczyny / chyba ślad

⁶ w zakonie Boga jego. ^Tedy książę-
ta y pány podchwycili króla / y
⁷ tak mu rzekli: Dariusu królu / żyj na-
wieki: ^Wradzily wszystkie książęta
królestwa twego / wzedniemy y pány
wie / rada y sędziowie / aby wyszedł de-
krét y wyrok królewski: ^Aby każdy
ktoby prosił iakiey prośby od którego-
gokolwiek Boga albo człowieka / aż
do trzydziestu dni / jedno ciębie królu /
⁸ był wrzucen do dolu lwiego. ^A tak
teraz królu potwierdź wyrok / a napisz
dekrét: aby się nie odmienilo co jest
postanowiono od Medów y Per-
⁹ sów / ani się godziło przestąpić niko-
mu. ^Krol tedy Darius wydał de-
¹⁰ krét y postanowił. ^Czego gdy się
Daniel dowiedział / to jest / iż prawo
postanowione / wyszedł do domu swe-
go: a otworzywszy okna na sali swej
przeciw Jerozalem / trzech czasów w
dzień kłekał na kolana swoje y chwa-
lił / y wysnawał przed Bogiem swo-
im / iako y przedtem był zwykl czynić.
¹¹ ^Tedy meżowie oni ¹² dwornicy się wy-

Edikt (wy-
myslony na
podchwycie
nie Daniela

Daniel mo-
dluwy dla
Ediktu nie
opuszc.

¹ zebrałszy
się. H.

Daniel do-
skręcony
o przestapie-
nie Ediktu.

Abdo odmie-
nić.

Za dozwó-
leniem kró-
lewskim
wrzucony
miedzy lwy

Spát nie-
mógł. Hebr.
do dołu twi-
go.

Widzenie
czwórzą
zwierząt,
cztery kró-
lestwa na
świecie prze-
dnie znaczą-
cych.

Babiloński
król Nabucho-
donozor był
Lwiec dla
mocy w po-
długości, pra-

12 wiadując: nalezli Daniela modlące-
go sie y prosiącego Boga swego. A
przystąpiwszy mówili królowi o wy-
rok: królu czas nie postanowił aby
D każdy człowiek któryby prosił które-
go z bogów y z ludzi aż do trzydzięci
dni/ oprócz ciebie królu/ był wzucon
do lwiego dołu: którym odpowia-
dając król/ rzekł: Prawdziwa jest
mowa według dekretu Medów y
Persów/ którego sie przestąpić nie
13 godzi. Tedy odpowiadając rzekli
przed królem: Daniel z synów poyma-
nia Judzkiego niedbał na twój de-
kret y na wyrok któryś postanowił:
ale trzech czasów na dzień modli sie
14 modlitwą swoją. Które słowo król
wysłysawszy/ zasmucił sie bärzo: y w-
sądził serce za Daniielem żeby go wy-
zwolił/ y aż do zachodu słońca starał
15 sie aby go wybawił. Ale meżowie o-
ni zrozumiewawszy króla/ rzekli mu:
Wiedź królu że prawo jest Medów y
Persów/ aby żadnego wyroku który
król postanowi/ nie godziło sie od-
16 mienić. Tedy król rozkazał: y przy-
wiedziono Daniela/ y wrzucono go
do lwiego dołu. A rzekł król Danie-
lowi: Bóg twój którego zawse
17 chwaliś/ ten cie wybawi. A przy-
niesiono kamień ieden/ y położono ji
na dziurze dołu: który król zapieczę-
tował sygnetem swym/ y sygnetem
przednich panów swych/ żeby czego
18 nie uczyniono przeciw Danielowi. A
poszedł król do domu swego/ y spał
niewieczerszawszy/ y potraw przed
nie noszono/ nād to y sen odstąpił od
19 niego. Tedy król bärzo rano poszedł
20 kwąpliwie do lwiego dołu: a przy-

blizywszy sie do dołu/ zawolał na Da-
niela płaczącym głosem: Danielu/
slugo Boga żywego/ Bóg twój któ-
remu ty zawždy służyś/ co mniemasz
21 mógł cie odelwów wybawić? A
F Daniel odpowiadając królowi rzekł:
22 królu żyj na wieki: Bóg mój posłał
anioła swego/ y zámknął pascze-
lwóm/ y nie zaszkodził mi/ ponieważ
przed nim sprawiedliwość należona
jest we mnie: lecz y przed tobą królu
23 występkę nie uczyniłem. Tedy król
bärzo sie wzdawał z tego/ y kazał
Daniela wyciągnąć z dołu: y wycią-
gniono Daniela z dołu/ a żadnego
obrażenia nie należono na nim/ iż
24 wierzył Bogu swemu. A z rozkaza-
nia królewskiego przywiedziono one
meze którzy byli oskarżyli Daniela/ y
wrzucono ie do lwiego dołu/ samé/ y
syny/ y żony ich: a nie dolecieli aż do
25 dna dołu/ gdy ie lwy pochwyćli/ y
wssytkie kości ich podżuzgotali. Te-
dy Dariusz król pisał do wszech naro-
G dów/ do pokolenia/ y do iezyków mie-
skających po wssytkiej ziemi: P O-
KOY wam niech będzie rozmnożo-
26 ny. Odemnie postanowiony jest de-
kret/ aby po wsem państwie y króle-
stwie moim dzeli y lekali sie Boga
Danielowego: bo on jest Bóg żywy/
y wieczny na wieki: y królestwo iego
nie stązi sie/ a władza iego aż na wie-
27 ki. Ten wybawiciel y zbawiciel/ czy-
niący znaki y dziwy na niebie y na zie-
mi: który wybawił Daniela ze lwie-
28 go dołu. A Daniel trwał aż do kró-
lestwa Dariusza/ y do królestwa Cy-
rusa Persy.

Daniel zaś
chowany
gdrowy, a
iego prze-
winy od
lwów roz-
bärpani.
2. Mach. 2.
f. 10.

Edikt Daria-
usza króla
w którym
Boga praw-
dziwego
wyznawa.

ROZDZ. VII.

1 **N**akupierwsze-
go Balthassara
A króla Babiloń-
skiego/ Daniel
widział sen: a wi-
dzenie głowy ię-
na lożu iego/ y o-
pisując sen krótką mową zámknął: a
krótko dotykając/ rzekł: Widzia-
2 łem w widzeniu moim w nocy/ ano
cztery wiatry niebieskie potykały sie
na morzu wielkim: A cztery bestie

4 od siebie. Pierwsza iako lwica/ a
B miała strzydła oile: patrzyłem aż
wyrwane są strzydła ię: y zdieta jest
3 z ziemi/ a na nogi stanela iako czło-
wiek/ y dano ię serce człowiecze. A
oto bestia druga podobna niedźwie-
dziorowi stanela na stronie: a trzy rze-
dy były w gebie ię/ y miedzy zębami
ię: y tak ię mówiono: Wstań/ iedz
6 miesa bärzo wiele. Potymem pa-
trzał a ono druga iako Ryś/ a mia-
ła strzydła iako ptak cztery na sobie/
a cztery głowy były w bestii/ a wla-

ski y wale-
czny z wro-
ny z króle-
stwa, stał sie
potym iako
człowiek,
2. królestwo
Perskie, z
stym sie zła-
czyło Babi-
loński y
Medzkie.
3. królestwo
Greckie Ale-
xandrowe.
Abdo parda-
wipodobny.

4. Monarchia Rzymska która ięscze trwa.

*zwiek ábo. Antychryst
*Aegyptia, Aegyptus, A-fryca,

*pozbięranie H.
Królestwo Pana Chrystusowe á zwiastá po dniu sądnym.
*H.
*Apoc. 5. d. 11

*Luc. 1. c. 33.
Mich. 4. c. 7.
wys. 3. g. 100
*Ybytem skruszon ná duchu moim, ja Daniel w pośród ciáta (mego) H.

Bestie czterzy co znaczy

7 dza ię dano. Potym pátrzałem w widzeniu nocnym / áno bestia czwarta strážna y dzirna / á bázno mocna: zeby żelazné miała wielkie / iedząc y krusząc / á ostátek nogámi swými deptając: á była różna od innych bestii / ktorém przed nią widział / y miała dziesięć rogów. Pzypátrowałem się rogóm / á oto róg inšy mály wyrósł z pośrodku ich: á trzy z rogów piérwšych wylomioné są od oblicza iego: á oto oczy / iáko oczy człowieka / były w onym rogu / y wstá mówiącé zbytnie wielkie rzeczy. Pzypátrowałem się áż "postánowiono" stółki / á stárowieczny wsiadł: Száta iego biáta iáko śnieg / á włosy głowy iego iáko wełna czysta: stolicá iego płomienie ognisté: kółá ię ogień rospalony. Rzeká ognista á bystra wychodziła od oblicza iego: tysiáć tysiáć służyło mu / á po dziesięć tysiáć kroc sto tysiáć stáło przynim: zásiadł sąd / y księgi otworzono. Pátrzyłem dla głosu mów wielkich ktoré on róg mówił: y widziałem że była zabita bestia / y zginęło ciáło ię / y dano ię ná spalenié ogniem: inšych téż bestii władza odieto / y zamierzono im czas y żywota áż do czasu y czasu. Pátrzyłem tedy w widzeniu nocnym / á oto z obłoki niebieskimi iáko syn człowieczy przyszedł / y áż do stárowieczné przyszedł: y stáwili go przed oblicze iego. A dał mu władza / y część / y królestwo: y wszyscy naródo wie pokolenia y iezyki służyć mu będą: władza iego wádzá wieczna / która nie będzie odietá: á królestwo iego ktoré się nie skázi. Złęł się duch mój / iá Daniel byłem przestrášony temi rzeczami / á widzenia głowj moiey strwożyły mi. Pzyskapiłem do iednego z stólczych / y pytałem się v niego prawdy o tym wszystkim: ktorý mi powiedział wykład mów. A náuczył mnie: Té

18 czterzy bestie wielkie / są / cztery królestwa / ktoré powstáją z ziemi. A piérwym królestwo świętego Bogá náywššego. y odzierżá królestwo áż ná wieki / y ná wiek wieków. Potym chciałem się pilnie wywiedzieć o bestii czwartej / która była bázno różna od wszystkich / y názyt strážna: zeby y páznogicie ię żelazné / iádła y kruszyła / á ostátek nogámi swými deptáta. A o dziesięci rogách ktoré miała ná głowie: y o drugim ktorý był wóśł / przed ktorým wpádły trzy rogi: y o onym rogu ktorý miał oczy y wstá mówiącé wielkie rzeczy / á był wietšy nád inné. Pátrzyłem áno on róg walczył przeciw świętemu / y przemagał ię / áż przyszedł stárowieczny / y dał sąd świętemu Wysokiego / y czas przyszedł / y świeci odzierżeli królestwo. A ták rzékł: Bestia czwarta / królestwo czwarte będzie ná ziemi / ktoré będzie wietšé niż wszystkie królestwa / y pożre wszystkie ziemi / y po depce y zetrze ię. A dziesięć rogów tego królestwa / dziesięć królów będzie: á drugi powstanie po nich / á on będzie mocniejszy nád piérwšé / y trzech królów zniży. A będzie mówił mowy przeciw Wysokie / y święte Náywššeg struŝy: y będzie się mu zdáło / że może odmienić czas y práwá / á będą podáni w rece iego áż do czasu / y czasów / y pół czasu. A záśiedzie sąd áby była odietá moc / y był zstárt / y zgináł áż do końca. A królestwo / y władza / y wielkość królestwa / która iest pod wszystkim niebem / zeby dano ludowi świętych Náywššego: ktorého królestwo / królestwo wieczné iest / á wszyscy królowie będą mu służyć / y słucháć go. Poty koniec słowá. Ja Daniel wielcem się myślami mými trwożył / y oblicze moje zmieniło się ná mnie: á słowo záchowałem w sercu moim.

*sa czterzy królowie, H.
*H.

O mocy y okrucieństwie Antychrysta.

*a władzę ięgo odéymá áby, H.
Królestwo Chrystusowe wieczné

Róg málucski Antychryst.

dobieństwem opisać Apoc. 13. Przydátie zá tym / iŝ po onych dziesięci królách powstanie inšy róg málucski: to iest ieden król ktorý będzie málym tak wóśł / że sobie inšé podbił / y o tym powiáda iŝ ma podnieść wojnę przeciw świętemu / co wszystko Doktorowie święci rozumieá o Antychryście Hieron. y Theodoretus in Daniele, Irenaeus lib. 5. contra hereses. Augustin. 20. de Ciuit. C. 23. Atá z tego proroctwa to náppód mamy / iŝ Anty

chryst

Antichríst o-
státni król.

Antychryst
nie przyjdzie
aż królestwo
Rzymskie w
stańcie.

Chryst iest ostateczny Król między wszytkimi
Królmi ziemskimi / y przeto też po nim nie opo-
suie Daniel / ani Jan 6. in Apoc. Inśięgo Króla
ziemskiego Któryby temu nastąpił / ale po nim
sąd Boży y wieczne Królestwo świętych. Jes-
seze y to żąd pewna / że Antychryst nie będzie
Królował / aż piérwéy Królestwo Rzymskie be-
dzie rozdzielone na wiele części / y tak upa-
dnie. A z tego samego pokazać sie może śla-
biestwo dżięsiejszych nowowierników / Który
śmienia Biskupa Rzymskiego zwą Antychry-
stem. Gdyż do tego czasu Rzymskie Królestwo
iesze stoi : bo chocia sie rozdzieliło na kilka
części / wśakże y imie y znacność Rzymskiego
Pánstwa / iesze trwa. A do tego iesze nie był
żaden ieden Król / Któryby té wszytkie Królestwa
które sie od Rzymskiego Pánstwa oderwały /
sobie podobit y posiadł. A tak znák pewny
iést / iż Antychryst iesze nie zácał Królować.
A ná wierszy znák tego przydaté v. 24. Trzech
Królów znizy. A wykłádając Ktorzy to są trzy
Królowie / pise niżej 11. Król Egiptu / Libi-
iáy / y Aethyopiiáy. Tych tedy trzech y inszych
śiedm Królów / podobnie sobie mocą Anty-
chryst / y będzie miał wszytke Monarchia
Rzymiska / y to zowia wstaniem y Koncem Pán-
stwa Rzymskiego / 2. Thes. 2. Niechayże he-
retyk wkaże kiedy Biskup Rzymski onych
trzech Królów zwoiował y Królestwa ich po-
siadł / ábo kiedy Monarcha był wszytkiego
Pánstwa Rzymskiego : Ale iáko to fałsz / tak
tęż y to co mówią / żeby uż Antychryst miał
Królować.

9 Stáro wieczny uśiadł, Bata iego biała. I
Widziś tu iako sie Bóg sam wymalował / w
starey osobie / w śacie białey / włosy iako welo
na / siedzacy. Tóż y ná inszych mieyscach pi
sino ś. wspomina / miánując głowe / rące / no
gi / y insze członki człowieka ktoré Bógu przy
pisuie. A tak nie iest przeciw pisnu / y owsem
iést według písma / Fiedy tak máluić Boga /
iako go pisno máluić. Bo chocia Bóg niemo
że własnie iako iest w istności swotey bydź
wymalowany / iako y samśe powiada / Iza.
40. Komuście podobnym uczynili Boga / a
bo iaki obraz postawicie mu : dając znać / iż
Bóg niema ciała / y przeto też niemoże bydź
żadnym cielszym obrazem własnie wyrażo
ny. Wszakże nieiakim chocia niewłasnym po
dobieństwem może bydź wymalowany . iako

też y anyoly/ choćia ciała niemaita/ maluię
my. Zwiastuie iż tak samo pisino powiada/ iż
sie Bóg pod takimi podobienstwy widomien
pokazował/ w takich go pospolicie teraz ma
luie. Nie dla tego aby takie obrazy chwalo
no/ ale/ abo dla przypominienia takiej histo
rii y do brzo dzieystwa Bożego: abo dla wy
znania nāshey wiary takimi zwierzętmi zna
kami/ y dla inŝy ch słuŝnych y przyŝytnych
przyczyn.

25 Aż do czasu y czasu y półczasu.] To
jest/ przez rok y dwie lecie/ y półroka/ tak bo
wien mówił prorok dla zataienienia proro
stwa. Wszakże samie to wytłada/ Mięcy 12.
Tysiąc dni/ dwie ście y dziewięćdziesiąt : 3
tad znać iż ten czas rachmie/ odgad kiedy uż
opaniute Antychryst Monarchya Rzymiska.
A przydaie tu do onych lat Daniel dwana
ście dni/ aby dał znać iż one lata mają sie ro
zumieć wtaśnie iako ie zamierzyl/ chocia kila
dni niedostate/ abo sbywa. Tymże sposo
bem Jan 8. Apoc. 11. piše : Przez miesiące
czterdzieści y dwa/ które uczynia półczwartą
lata/ niewspominając dni dwanaście/ iż nie
wypełnia miesiąca. A tak to pewna/ iż An
tychryst krótko barzo bedzie królował/ a nie
dlużej tylko przez półczwartą lata : Co sie ro
zumie o tym czasie/ kiedy uż wszytkie Mo
narchia opaniute : bo iako długo przedtym be
dzie sie na to państwo zdobywał/ o tym tu nie
wspomina/ tylko o tym czasie krórego Mo
narcha zostanie/ co nie bedzie dlużej tylko
lat półczwartą. Tak rozumie Hyppolitus mar
tyr de consumm. mundi, Irenæus lib: 5. Hie
ron: in 7. Dani: Cyrillus Carechesi 25. Augu
20. de ciuit: c. 23. y insy. Co sie y stad po
twierdza/ iż pismo S. ten czas królowania
y 20. A przystato/ aby iako Pan Christus
przez lat półczwartą uczyl/ tak też długo y
Antychryst Kościół Chrystusów przesładował.
Jesze tedy nie bylo dotad żadnego Monar
chy/ któryby sobie insze króle sholdował/ y
przez lat pół czwartą panował. Ani o ja
dnym królu/ Tyrannie y przesładowcy Ko
ściół Bożego nie mozem twierdzić/ iako sie z
historiię spawić każdy może. A owsem ie
sze żadnego nie bylo tak okrutnego przesła
dowania iakie ma bydź Antychrystowe. A
tak y to znać iest że iesze nie przyszedł.

Antychryst
ma królować
półczwarta
lata.

ROZDZ. VIII.

N Otu trzeciého
królestwa Bál-
thássára króla / vs-
kazáto mi sie wi-
dzenie. ¹ Ja Dá-
niel po tym com
był widział ná po-
czátku / widziałem w widzeniu moim /
gdym byl ² ná Susis zamku / krózy
iešť w kráinie Elám : á widziałem w
widzeniu zem byl ³ nád brama⁴ Vlái.
⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ^{453</}

4 wyszły niż drugi / a podrażcający. Po-
tym / widziałem barana rogami rzu-
cającego na Zachód / y na Północy / y
na Południe / a wszystkie bestyenie mo-
gły się mu sprzeciwić / ani się wyzwo-
lić z ręki jego : y czynił według woli
5 swę / y stał się wielkim. A iam v-
wazał : alic o to kózki kózki przycho-
dził od Zachodu na wszystkie ziemie / a
nie dotykał się ziemie : a kózki miał
róg znaczny między oczyma swemi.
6 y przyszedł aż do barana onego ro-
gatego / którego widział stojącego
przed bramą / y skoczył do niego w
popędliwości siły swę. A gdy się
7 przybliżył blisko barana / roział się

³ przed rzeką,
H.

Widzenie
kozła który
gwyćcieżółt
barana,

Ná Susánic,
H.

nád rzeka,
H.

*dwá, H.

na cztery
strony nieba.

na zachodzie
miej Izraelska
wrości, H.

wyosko, H.

mi, H.
przez Iudę
Machabeyczy
ka.

Wykład
widzenia o
wojnie Per
sów y Grę
ków.

8 nani y wderzył bārānā : y zdruzgotat
dwa rogi iego / a nie mógł sie mu bā-
ran sprzećiwieć : y obaliwszy go na zie-
mie / zdeptał : a żaden nie mógł wy-
bawić bārānā z ręki iego. ¹ A koziół
tóz sstał sie bārzo wielkim : a gdy w-
rósł zlamat sie róg wielki / y wyrosły
pod nim cztery rogi na cztery wi-
9 try niebieskie. ² A z iednego z nich wy-
szedł róg ieden mały / y sstał sie wiel-
kim na Poludnie y na Wschód y na
10 moc. ³ y rozwielił sie aż do siły
niebieskiej : y zrzucił z siły y z gwiazd
y podeptał ie. ⁴ A aż do księżycia siły
rozwielił sie / y odigł od niego o-
11 siarę wstawniczą / y zrzucił miejsce
świetyńie iego. ⁵ A dano mu moc
przećiw wstawniczy ofierze dla grze-
chów : y porzucona będzie prawda na
ziemi / y będzie czynił a zdarzy mu sie.
12 ⁶ A słyszałem iednego z swietych mó-
wiącego : y rzekł ieden z swietych du-
giemu niewiém któremu mówiące-
mu : Dotądże widzenie y wstawnicza
osiara / y grzech spustoszenia które sie
13 sstało : a swietyńia y siła będzie po-
deptana : y rzekł mu : Aż do wieczo-
14 ra y do poranku dni dwa tysiące trzy
sta / a będzie oczyszczenia swietyńia.
15 ⁷ A sstało sie gdym ia Dániel widział
widzenie y wywiadowałem sie wyro-
zumienia : oto stanela przed oczyma
16 memi iako osoba meża. ⁸ A słyszałem
głos meża między Włai : y wołał / a
rzekł : Gabrieli uczyn że zrozumie ten
17 widzenie : y przyszedł y stanał podle
gdziem ia stał : a gdy przyszedł / zle-

18 ksy sie padłem na oblicze moje / y
rzekł do mnie : Rozumię synu czło-
wieczy / bo czasu końca wypelni sie
widzenie. ⁹ A gdy mówił do mnie pa-
dłem twarz na ziemi : y dotknął sie
19 mnie y postawił me na nogach mo-
ich / y rzekł mi : Ja pokaze tobie co
będzie na końcu przeklectwa : bo
20 czas ma koniec swój. ¹⁰ Bāran które-
gos widział mającego rogi / iest król
21 Medzki y Perski. ¹¹ A koziół tóz iest
Gręcki / a róg wielki który był między
oczyma iego / ten iest król piérwszy.
22 ¹² A iż po zlamaniu iego wrosły cztery
miasto niego : czterey królowie z na-
rodu iego powstana : ale nie w mocy
23 iego. ¹³ A po królestwie ich / gdy wro-
sta nieprawości / powstanie król nie-
wstydlivy twarzą / a rozumiejący ga-
24 dki. ¹⁴ A zmocni sie siła iego / ale nie
swęmi siłami : a więcej niż kto wie-
rzyć może wszystko zburzy / y zdarzy sie
25 mu / y czynić będzie / y pobije mocarze
y lud swietych. ¹⁵ według woleý swęý
y zdarzy sie zdrada w rece iego : a ser-
26 ce swę w wielbi / a w dostatku wsech
F rzeczy pozabia wielu : y przećiw księ-
żeciú księzat powstanie / a bez ręki
27 struszon będzie. ¹⁶ A widzenie wieczor-
né y rane które powiedziano / praw-
dzliwe iest : przeto ty zapieczetuy wi-
27 dzenie : bo po wielu dni będzie. ¹⁷ A ia
Dániel zemdalem / y chorzałem przez
dni : a gdym wstał odprawowałem
sprawy królewskie / y zdumiałem sie
nad widzeniem : a nie było ktoby wy-
łożył.

w ofiarenny
gniew, H.

Proroctwo
o Antiochu
abo racyo
Antichri-
ście.

ROZDZ. IX.

1 **A** Otu piérwsz-
go Dariusā synā
Asuerowego zna-
sienia Medów /
który pānowat
nad królestwem
2 Chaldeyskim : ro-
tu piérwszē królestwa iego / ia Dān-
iel wyrozumiałem w księgach lic-
be lat / o któreý sstała sie mowa
PANsta do Jeremiaśa proroka aby
sie wypelniło siedmdziesiąt lat spu-
3 stoszenia Jeruzalem. ¹ A obrocilem
oblicze moje do Pānā Boga mego /
abyim prosił y modlił sie w pościech /

Ter: 25. c 11.
29. c 10.

4 w worze y w popiele. A modliłem sie
PANV Boga memu / y wyznawa-
łem / a rzekłem : Prośe Pānie Boże
wielki y strasny / który strzeżesz przy-
mierza y miłosierdzia miłującym cie-
bie y strzegącym przykazania twego.
5 ² Zgrzeszyliśmy / nieprawość czynili-
śmy / niezbożniliśmy sie sprawowali /
odwróciliśmy sie / y odstąpiliśmy od
6 przykazań twoich y sądów. ³ Nie by-
liśmy posłusni slug twoich pro-
7 ków / którzy mówili w imię twoie kró-
lóm naszym / księżetóm naszym / o-
cóm naszym y wsemu ludowi ziemie.
7 ⁴ Tobie Pānie sprawiedliwość : a
nam zawstyżenie twarzą / iako iest
dzisia meżowi Juda y obywatelóm

Modlitwa
Dániela do
pānā Boga
o wybawie-
nie z Babi-
lonu iako o-
biecał.

Jeruzas

Jeruzalem / y wsemu Izraelowi / tym
któzy blisko są / y tym którzy daleko
we wszech ziemiach do którychś ie
wygnal / dla nieprawości ich / którzy
8 mi grzeszyli przeciw tobie. * PANIE /
nam zawstyżenie twarzy / królom
naszym / księżetom naszym / y oycóm
9 naszym / którzy zgrzeszyli: * a tobie Pa-
nu Bogu naszemu miłosierdzie y zli-
towanie: bośmy odstąpili od ciebie:
10 y nie słuchaliśmy głosu Pana Boga
naszego / żebyśmy chodzili w zakonie
iego / który nam dał przez slugi swoje
11 proroki. * A wszytek Izrael przestąpił
zakon twój / y wstąpił aby nie słu-
12 chali głosu twego: y tropiło na nas
przekleństwo / y klatwa która napisa-
no w księgach Mojżesza slugi Bo-
13 żego / bośmy mu zgrzeszyli. * A utwier-
dził mowy swoje które mówił na
nas / y na księżetą naszą / którzy nas
sądził / że miał przywieźć na nas złe
wielkie / iakie nigdy nie było pode
wszem niebem / wedle tego co się sta-
14 ło w Jeruzalem. * Jako napisano w
zakonie Mojżesowym / to wszytko
złe przyszło na nas / a nie prosiliśmy
oblicza twego Panie Boże nasz / a
15 byśmy się nawrócili od nieprawości
naszych / a myśleli o prawdzie twojej.
* A * czuł PAN nād złością / y przy-
16 wiódł ią na nas: sprawiedliwy PAN
BOG nasz we wszech czynkach
swoich które uczynił: bośmy nie słu-
17 chali głosu iego. * A teraz Panie
Boże nasz / któryś * wywiódł lud twój
z ziemi Egypcijskiej reka mocną / y
uczyniłeś sobie imię wedle dnia tego:
18 zgrzeszyliśmy / nieprawościemy czy-
nili. * Panie / przeciw wszelkiej spra-
wiedliwości twojej: niech się prośie
odwróci gniew twój y zapalczywość
twoja od miasta twego Jeruzalem /
y od góry świętej twojej. Bo dla
grzechów naszych / y dla nieprawo-
ści oyców naszych Jeruzalem y lud
twój są na posmięstwo wszytkim o-
17 kółu nas. * Teraz tedy wysłuchaj Bo-
że nasz modlitwe slugi twego / y pro-
18 sby iego: a * okaz oblicze twoie nād
świątynią twoją / która spustoszona
jest dla ciebie samę. * A tak on Bo-
że mój wchā twego / a wstys: otwórz

Deut. 27.
c. 14.* pospieszył się
ze zlym. H.

* Bar. 2. c. 11.

* Exo. 15. c. 14

* okwiś. H.

* siedmdziesiąt
tegodniów

oczy twoje / a obacz spustoszenie nasze:
y miasto nād którym wzywano imię
twoje. Bo nie na sprawiedliwo-
ściach naszych pokładamy modlitwe
przed obliczem twoim: ale na lito-
19 ściach twoich mnogich. * Wysłu-
chaj Panie / wblagaj się Panie / o-
bacz / a uczyn: nie omieśćkaway sam
dla siebie Boże mój: bo imienia two-
go wzywano nād miastem y nād lu-
20 dem twoim. * A gdyś iezsze mówił /
y modlił się / a wyznawałem grze-
chy moje / y grzechy ludu mego Izra-
21 elskiego / y pokładałem prośby moje
przed obliczem * Boga mego o górze
świątą Boga mego: * Gdyś ia iez-
sze mówił w modlitwie / oto mąż
Gabriel / któregoś widział w widze-
niu z początku / przedto leżący dotknął
22 się mnie czasu ofiary wieczorniej: * A
nauczył mnie a mówił zemną / y rzekł:
Danieleu terazem wyszedł abych cie
23 nauczył / a żebyś zrozumiał. * Od po-
czątku modlitw twoich wysła mo-
wā: a iam przyszedł oznaymić tobie /
24 boś mąż * pożądania iest / ty tedy
obacz mowę / a zrozumiey widzenie.
* Siedmdziesiąt tegodni wkrócone
są * na lud twój / y na miasto święte
twoje / aby się dokonało przestę-
stwo / a grzech aby wziął koniec / a że-
by nieprawość była zgładzona / a
przywiedziona sprawiedliwość wie-
czna / y aby się spełniło widzenie y pro-
roctwo / a był pomazany święty swie-
25 tych. * A tak więdz a obacz: od wy-
ścia mowy * aby zaś było zbudowane
Jeruzalem * aż do * Chrystusa wódzā
tegodniów siedm / y tegodniów sześć
26 dziesiąt y dwa będą: a znorw będzie
zbudowana vlica / y mury w ciāśno-
ści czasów. * A po tegodniów sześć
dziesiąt y dwu będzie zabīt Chrystus:
a nie będzie ludem ięś który się go za-
27 przy. A miasto y świątynia stāzi lud z
wódzem który przydzie: a koniec iego
spustoszenie / a po skończeniu wojny
postanowione spustoszenie. * A zmo-
eni przymierze z mnogimi tydzień iez-
den / a w pół tegodnia wstanie ofiara
y ofiarowanie: y będzie w kościele o-
bzydłość spustoszenia / y aż do skończe-
nia y końca będzie trwać spustoszenie.

* PAN. H.

Daniełowi
modlącemu
się objawio-
no o siedmi-
dziesiąt te-
godniach
czas przy-
ścia P. Chri-
stusa w jego.* wdzicany
Bogu miły.
Hebrā.
Math: 24. b
15.
Ioan. 1. g 45.
* zamienono.
H.* nawróceniu
y zbudowa-
niu Ieruzā.
tem. H
* Mesiasa. H.Chrystusa
wa śmierć.Odrzucenie
Zydów y
brzydłość
spustoszenia

* obiarā. H.

Daniełowi a co
znaczy.Siedmdziesiąt tegodni wkrócone są / To
proroctwo nie może się o kim innym rozu-mieć / tylko o Chrystusie prawdziwym Mes-
iasu / bo go y miannu Mesiasem / y temu

samemu

*to jest, An-
yół przelo-
ny nád Per-
sami.

Michał s.
książe ludu
Bożego.

*na wiele
dni.

Proroctwo
o królach
Perskich.

O królu Gre-
ckim Ale-
xandrze.

O królu Ae-
gyptskim
który był
Ptolomeus
Philadel-
phus, ten
walczył z
królem Sy-
ryjskim
y rozciął iły
H.

obliczem Boga twógo: wysłuchané
słowa twoje: a iám przypędł dla
mów twoich. ¹³ Lecz książe królestwa
Perskiego / przeciwko mi sie ieden y
dwadzieścia dni: a oto Michaél ie-
den z ksiąg przednieyszych przypędł
na pomoc moie / a iám tam został
przy trólu Perskim. ¹⁴ A przypędłem
abych cie nauczył co ma przypść na
lud twóy we dni ostateczne: bo iesze
widzenie na dni. ¹⁵ A gdy mi mówił
takiemi słowy / spuściłem oblicze mo-
ie ku ziemi / y milczałem. ¹⁶ A oto iako-
by podobienstwo syna człowieczego
dotknął sie warg moich: y otworzy-
wszy usta moie mówiłem / y rzekłem
do tego który stał przeciwko mnie:
Panie mój / wyszaroży cie rozstąpiły
sie stawy moie / a nie zostało wemnie

nic siły. ¹⁷ A iakóż będzie mógł służyć
D Paná mego mówić z Panem moim:
bo nic we mnie sił nie zostało / ale y
dech mój ustawa. ¹⁸ Zás tedy dotkne-
ło sie mnie iako widzenie człowieka /
y posilił me / y rzekł: Tę bóg sie
mezu požądania: Pokój tobie: zmo-
cni sie / a bądź mocny. ¹⁹ A gdy mówił
zemną wzięłem siłę / y rzekłem: Mów
Panie mój / boś me posilił. ²⁰ A rzekł:
Wieśli przeczem przypędł do ciebie:
a teraz wróce sie abych walczył prze-
ciw książeciu Perskiemu / gdy ja
wychodził okazało sie książe Greckie
przychodzące. ²¹ Wszakże opowiemci
co jest wyrażono w piśmie prawdy / a
żaden nie jest pomocnikiem moim w
tym wszystkim / iedno Michaél książe
wafę.

ROZDZ. XI.

¹ Ja od pierw-
szego roku Dári-
usza Meda sta-
łem aby był zmo-
cniom y posilon.
² A teraz prawdę
oznámie tobie.
Oto iesze trzy królowie będą stać w
Perskiej ziemi / a czwarty z bogactw
bogactw zbytniemi náderowskie: a
gdy sie zmocni bogactw swými / po-
budzi wszytkie na królestwo Greckie.
³ Lecz powstanie król mocny / y be-
dzie pánował pánowaniem wielkim /
a czynić będzie co mu sie podoba. ⁴ A
gdy stanie / będzie skruszone królestwo
tego / y będzie rozdzielone na cztery
wiatry niebieskie / ale nie między po-
tomki tego / ani według mocy tego
któży pánował: bo będzie śarpané
królestwo tego / téż między obce / o-
prócz tych. ⁵ A zmocni sie król z Po-
łudniá / a z ksiąg tego przemoże go /
y będzie pánował pánowaniem: bo
wielkie pánowanie tego. ⁶ A po skon-
czeniu lat uczynią z sobą przymierze:
y córka króla z Południá przypędzie
do króla Północnego czynić przyiaźń /
y nie otrzyma siły xamienia / ani sie os-
tkoi nasienie tego: y będzie wydana
sámá / y którzy ją przyprowadzili mło-
dzieńcy tęg / y którzy ją zmacniáli w
czásiech. ⁷ A stanie z látorośli korze-

⁸ B nia tęg sczepet / y przypdnie z woyskiem
a wródnie do kráiny króla Północne-
go: y będzie czynił z nimi po swém
wólém / y otrzyma. ⁹ Wład to y bogi ich /
y ryciny / naczynia téż drogie / srebro / y
złota pobrané / zawiezie do Egiptu:
ten przemoże króla Północnego. ¹⁰ A
wródnie do królestwa król z Południá /
y wróci sie do ziemi swéy. ¹¹ A syno-
wie tego będą pobudzeni / y zbiorą
mnóstwo woysk wiela: y przypdnie
kwapiąc sie a záléwając: y wróci sie /
y zápedzi sie / y potka sie z mocą tego.
¹² A rozdziáiony król Północny
wynidzie / a z królem Północnym wal-
czyć będzie / y nágotuje mnóstwo zby-
tnie / y będzie podané mnóstwo w re-
ce tego. ¹³ C y póima mnóstwo / a wy-
wyszy sie serce tego / y porazi wiele
tysięcy / ale nie przemoże. ¹⁴ Bo sie
wróci król Północny / y nágotuje
mnóstwo dáleko wierzpień pierwey /
a ná końcu czasów y lat przypdnie kwá-
piąc sie z woyskiem wielkim / y z bo-
gactw zbytniemi. ¹⁵ A onych czasów
mnodzy powstą przeciw królowi
Północnemu / synowie téż przeste-
pników ludu twego podniosą sie / aby
wypełnili widzenie / y wpadną. ¹⁶ A
prypdnie król Północny / y wspaniał /
y weźmie miásta bárzo obrotne / a rá-
mioná Północne nie zmiosą / y po-
wstą wybráni tego aby sie oparli / a
nie będzie siły. ¹⁷ A uczyni przypdny
nań według wpodobania swego / a

*woysko wiel-
kie.
*y podnieście
sie zgrá a oná
H.
*tę, H.

1. 19. 216

to jest, w
ludzkiej dzie-
mi.

z zamkami.
H.

poropem za-
lane będą H.

z zamkami
H.

z wielkim
w oyskiem H.

17 nie będzie ktoby stał przeciw obliczu
tego: y będzie stał w zacnej ziemi / y
będzie zniszczona w ręce tego. ¹ A po-
łoży oblicze swote żeby przyszedł ku o-
trzymaniu wszystkiego królestwa tego /
y uczyni z nim porównania: y córke z
białych głów da mu / aby ie wywro-
cił: ale sie nie ostoi / ani go będzie.
18 ² A obidci oblicze swe ku wysspóm / y
weźmie ich wiele: y uczyni je przestá-
nie hetman wrogania swego / á wro-
gania tego obróci sie nań. ³ A obróci
19 oblicze swe ku páństwu / ziemię swę /
y potknie sie y wpádnie / á nie náydzie
20 sie. ⁴ A stanie ná miejscu tego napo-
dlęyszy / y niegodny do skoiestwa kró-
lewskiego: á za málo dni zstárt be-
dzie / nie w zapálczywości ani w bi-
21 twie. ⁵ A stanie ná miejscu tego wz-
gárdzony / á nie dáda mu czei króle-
wskiej: y przýdzie potáiemnie / y otrzy-
22 ma królestwo zdráda. ⁶ A rámoná
wojniczego będą zwalczone od o-
23 blicza tego / y zstárté będą: ná to y
wódz przýmierza. ⁷ A po przýciá-
24 stwie / uczyni zdráde / y przýciágnie / á
zwoycięzy máłym ludem. ⁸ A do obfi-
tych á bogátych miast wnidzie: y u-
czyni czego nie czynili oycowie tego / y
oycowie oyców tego: wydártki / y ko-
25 rzyści / y bogáctwá ich rozprósy / á
przeciw namocniejszy mýslie be-
dzie: á to áz do czásu. ⁹ A wzbudzi sie
sila tego / y serce tego przeciw królo-
wi Poludniemu zwoyskiem wielkim /
á król Poludniowy / pobudzon będzie
ku bitwie z wielkimi pomocami / y
26 mocnymi bárzo: lecz sie nie ostoi /
E bo wmysla nań ráde. ¹⁰ A ci którzy z
nim chléb iedzą / zetrą go / woysko téz
27 tego zátłumione będzie: y poleje zá-
bitych bárzo wiele. ¹¹ Dwu téz królów
serce będzie aby złe czynili / á w stołu
iednego klamstwo mówic będą / y nie
28 zdrázy sie im: bo iesze koniec ná inny
czás. ¹² A wróci sie do ziemi swę z
wielkimi bogáctwy: á serce tego prze-
29 ciw przýmierzu swietemu / y uczyni / á
wróci sie do ziemi swę. ¹³ Zámierz-
nego czásu wróci sie / á przýdzie ná
30 Poludnie: á nie będzie piérwsiemu
podobné ostáteczne. ¹⁴ Przýda téz nań
Gálery y Rzymianie / y porázon be-
dzie / á wróci sie / y rozgniewa sie prze-
ciwko przýmierzu swietynie / y uczy-

ni: y wróci sie y będzie mýslit przeciw-
31 wko tym którzy opuścili przýmierze
swiatynie. ¹⁵ A rámoná od niego stać
będą / y zgwalcą swietynię mocy / y
32 odéyma wstáwiczná ofiárę / á dáda
F obzýdlosć ná spustoszenie. ¹⁶ A nie-
bożni przeciw przýmierzu zmyslać be-
dą zdrádlivé: lecz lud znájący Bo-
33 gá swęgo otrzyma y uczyni. ¹⁷ A ucze-
ni między ludem / będą náuczác wie-
34 lu: y polegá od mieczá / y od ognia / y od
poimania / y od lupienia dni. ¹⁸ A gdy
wpádną / wspomózeni będą pomo-
35 cą máluczká: y przýléczą sie do nich
mnodzy zdrádlivé. ¹⁹ A z wczonych w-
pádną / aby byli wypláwieni / y wybrá-
ni / y wybieleni / áz do czásu zámierz-
36 nego: bo iesze inny czás będzie: ²⁰ A
król będzie czynil według wolę swo-
ię / y podniesie sie y rozwiemoży sie
przeciw každemu Bogu / y przeciw
Bogu bogów będzie mówit: ²¹ wiel-
możné rzeczy: y zdrázy sie mu / áz sie
37 dokona gniew: bo już wysła senten-
tiá. ²² A Bogá oyców swoich nie be-
dzie miał nízacz: y będzie w požádli-
wościách niewiást: ani będzie dbał
ná żadnego Boga: bo ²³ przeciw wśe-
mu powstanie. ²⁴ Lecz Bogá Máo-
zim ná miejscu swoim chwalic be-
38 dzie / á bogá którego nieználi oycowie
tego będzie czcił: złotem / y srebrzem / y
drogim kámiieniem / y rzeczami kósto-
39 wnými. ²⁵ A uczyni je obwárucie Máo-
G ozim / z bogiem cudzym / którego po-
znał / y rozmnoży sławę / y da im moc
w wielu rzeczách / y ziemię podzieli
40 darmo. ²⁶ A czásu zámierzonego be-
dzie przeciwko niemu walczył król
Poludniowy / á iáko burza przýdzie
nań król Pólnocny / zwozy y ziedny-
41 mi / y okretami mnogimi: á wnidzie
w ziemię / y zetrze y przýdzie. ²⁷ A wni-
dzie do ziemi ²⁸ chwálebnę / á wiele
wpádnie. Lecz té sáme wyda reki ie-
go / Edom y Moáb / á poczetek sy-
42 nów Ammon. ²⁹ A posle reke swoje
ná ziemię: y ziemiá Egypcka nie wy-
43 biega sie. ³⁰ A opánuje skárby zlotá y
srebrá / y wszystkie rzeczy kóstowné E-
44 gypckie: przez Lybiá téz y Ethyo-
piá przýdzie. ³¹ y wieść od Wschodu
słońcá / y od Pólnocy zátwoży go: y
45 przýdzie z mnostwem wielkim aby
zstárt y pobit wielu. ³² A postawi na-

Antyochu
królu Syry-
skim który
przeznaczył
Antychristá

diwy. H.

Nádewsyzko
sie wyniesie.
H.

z będnosco)
czynil ná
zamkach mi-
nych. H.

Indyby.

Stolica swo-
ja.

Antichrystus
poczeka po-
aly.

Antichryst
nie będa
chwalil za-
danego Boga.

Antichryst
wzroczany.

O zmar-
twychstaniu
żywych do-
brych.

Math. 25. d
46.

miot swóy Apádno między morzám
mi ná górze zacnéy y swietey: y przy-

dzie aż ná wierzch iey / á żaden mu nie
dopomoże.

21 Y stánie ná mieyscu iego wżgárdzony. To
wykládáiac s. Hieronym piše / iż chocia sie
rozumieć może meáko o Antyochu / wśákie
doskonále sie wypełnił ma w Antychrystus
sie: iáko co piše Psal. 71. o Salomonie / cho-
cia sie rozumie o Salomonie / przecie dosko-
naley sie wypełnił w Chrystusie. Także y
tu co mówi / że ma byđz z przodku wżgárdzo-
ny y bez czá / y zdráda ma otrzymać kró-
stwo / iáki wlasnie Antychryst będzie. Prze-
tóż go wysłéy z przyrówna do rogu malus-
czkiego / dla podłego y nieznácnego iego po-
czátku. A toć żadnym sposobem służyć nie mo-
że Kathedrze Piotra s. bo ta żaráz z pocztáku
znáczna y piérwsza w godności y przełożeni-
stwie bylá / iáko o tym piše Augustin epist. 162.
Prosper lib. 2. de vocatione gentium C. 6. y
Pogański historik Ammianus Marcellinus
lib. 27.

37 Ani będzie dbał ná żadnego Boga. To sá-
mo iásnie wyświádecza / iż Papiész nie ma
z Antychrystem podobnego. Poniewáż An-
tychryst ná żadnego Boga dbać nie be-
dzie / a Papiész iednego Boga Bycá / Syná / y
Ducha s. chwali. A przecie hereticy wstáwi-
cnie Antychrysta w giebie máia / ná kogo in-
szego to kládac / co im sámy służy / bo oni
chwalé Boga miszra / y Bóstwo Chrystusowi
odeymnia.

37 Y będzie w požadliwościach niewiast. Y
W Żydowskim lepať ták piše: W požadli-
wościach niewiast / nie przydadac żadnego
stowá / z którego by poznáć iesłs będzie ábo
nie będzie. Przetoż hereticy wolá ták prze-
klá-
dác / Nie będzie w požadliwościach niewiast /
aby tym wiecey czystosc zgánili. Aleć sáma
rzecz pokázue iż dobrze czyta Hieronym s.
Będzie. Wo Antyoch o którym tu Daniel mó-
wi / y który figurowal Antychrysta / áż nábył
był w požadliwościach niewiast / iáko piše
Hieron. in Daniel. Jakoby o takim miał Dá-
niel mówić / Nie będzie w požadliwościach nie-
wiast: Aleć y Żydowie tákiego Messyáša cze-
ká / którzy im żón wiele dopusćil: przeto
nie jest to podobna aby Antychryst miał czy-
stosc chwalić. A iesliby to miał byđz znáć
Antychrysta / wczyc czystosci / toćby ták y Pá-

ná Chrystusa / y Apostoly / którzy czystosci w-
czyli / y sámi w niey żyli / wczynili Antychry-
stami: pátrz do czego ci nowowiernicy swoi
mi wykłady przychodzą.

38 Lecz boga Mázim ná mieyscu swóim chwa-
lic będzie. Y Acz iuż przedtym Dániel powie-
dział / iż Antychryst wszystkie bálwany wygu-
bi / y niedopusći inšzego Boga oprócz siebie
sámego chwalić: wśákie iż Antychryst będzie
Czarnoksiężnikiem / potáiemnie też Dyabla /
którego mocą wszystko ma czynić / chwalić be-
dzie za boga: y ábo go zwáć będzie Máo-
zum / to jest moc ábo wspomózenie / (bo w nim
wszystká iego nádziera będzie) / ábo ten iego
bálwan będzie ná iákim mieyscu obronny /
y potáiemnym / które názwowie Máozum: co
też znáczy zamek mocny / gdzie będzie chował
skarby swoje. Bo o nimże żaráz przydáie
Daniel: Y wczyni że obwárnie Máozum z bo-
giem cudzym / którego poznáć. Lecz dzisieyszy
nowowiernicy / ták mądze wykłádáia piśmo
s. że też śmieia zwáć Pána Chrystusa / Bo-
giem Máozum. Bo Kościoły wszystkie Kościo-
wne zbudowane y ozdobione / któž niewie iż
Pána Chrystusowi sá poświęcone: A ták ie-
słs ten który w Kościołach Chrześciańskich
bywa chwalony jest Bóg Máozum / iáko to
hereticy bluznia / toć tedy Pán Chrystus kto-
regó chwalimy jest Bóg Máozum / którež ná-
d to wietře bluznierstwo byđz może: á przecie
to y heretyków za Ewangelia wydzie.

34 Da im moc w wielu rzeczach / y ziemie po-
dzili darmo. Y Kláda też to hereticy ná Pá-
pieřa za ieden znáć / iż w bogactwa swoje pomó-
cniki: wśákie siła tákowych jest / co sie za Ko-
ściół Boży przeciw heretykom zástáwiała / k-
tóry nie za to nie biera. A iesli co Kárdyna-
lom y Biskupóm dawa / tedyć pewnie nie
swoie dáie / ale to co wierni Chrześćianie z na-
boženstwá swego ná chwałę Boga funduá /
ábo do nág Apostolich rzućá / w Dzierzby
4. v. 35. Rychléy sie to pokázáć może / iż dzisiey-
sje heretyki Luther y Kalwin z bogactz Ko-
ściołów y Klastorów które potupili. A ták po-
wnieyszy to ná nich / ná Antychrysta / którzy
tákże gwałtem będzie brał y lupił / swoje bo-
gactwa.

Máozim co
znáczy.

* y ná wżgár-
dę wieczną H
O iákości
náuczyć.
Madr. 3. b. 7.

* rozmnoży
se. H.

ROZDZ. XII.

1 **C**zasu onego
powstanie Mi-
chael ksiáże wiel-
kie / który stoi za
synmi ludu twe-
go: y przydzie
A czas iáki nie był
od tąd iáko narody byđz poczęły áż
do onego czasu. A czasu onego be-
dzie wybáwion lud twóy / káżdy kto
będzie náležon w księgách nápiśa-
ny: A mnodzy z tych którzy spia w
prochu ziemie ocuca sie: iedni do ży-
wotá wiecznégo / á drudzy ná háńbe /

3 aby widzieli zawždy. A którzy wczes-
ni będą / swięcie będą iáko swiatłosc
wtrwierdzenia: á którzy tu spráwiedli-
wości wpráwuią wielu / iáko gwia-
4 zdy ná wieki wieczné. A ty Dánielu
B zámknij mowę / y zápieczętuj księgi áż
do czasu zámierzonego: mnodzy przy-
dą / y będzie rozmáita wmiętnosc.
5 A widziałem ja Dániel / á oto iáko
by drudzy drwá stáli: ieden ztąd ná
bżegu rzeki / á drugi z onąd ná dru-
6 gim bżegu rzeki. A rzekłcm meżowi /
który był oblęczony w płocienne śáty /
który stał nád wodami rzeki: Dóřad-
7 że koniec tych dziwów? A słyszałcm
C mežá który był oblęczony w płocien-

*Apoc. 10. 25

O zapieczę-
towanie
tych rzeczy
do czasu.Wstawiana
ofiara co figu-
rowała.O żółannie
od dwu star-
ców spo-
warżonej.

né sąty/ który stał nad wodami rzé-
ki/ gdy podniósł prawicę y lewicę
swą ku niebu/ y przysiągł przez żywio-
łowego na wieki/ iż do czasu y czasów/ y
do potowice czasu. A gdy się dokona
rozproszenie ręki ludu świętego/ wypel-
ni się wszystko to. ⁸ A iam styszał/ a nie
rozumiałem/ y rzekłem: Panie mój
co będzie potym? y rzekł: Jdź Dáni-
iela/ bo zawarł jest y zapieczętowane
mowy aż do zamierzonego czasu. ⁹ Be-
da wybrani/ y wybieleni/ y iako ogień
doświadczeni mnodzy: a niebożni
niebożnie czynić będą/ ani zrozumie-

A od czasu gdy będzie odietą wstawiczna
ofiara/ Ofiara wstawiczna w zakonie starym
była/ która co dzień ofiarowano/ Num. 28. v.
3. Exo. 29. v. 38. dwu baranków na każdy
dzień/ jednego poranu/ drugiego odwieczor:
a przy tym miarę mieli oliwa zczynioney/
y winą także miarkę. Która to ofiara znaczyła
wstawiczna ofiara/ która się dzieje w Sakra-
mentie ciała y krwi Pana Chrystusowey w
kościół Chreścijański. Bo baranek jest
Pan Chrystus który miał być na krzyżu ofia-
rowany za wszystkie/ tak za te którzy rano od
początku świata byli/ iako y za te którzy
w wieczór na końcu świata będą. Miał y wi-
no ofiarowano z barankiem/ i Pan Chrystus
nie tylko miał być zabity: ale też tegoż ba-
ranka ciała y krwi pod osobą chleba y winą
miał być ofiarowany/ co się wypełnia ka-
żdy dzień w kościele naszym. Przeróż Dániel
Duchem ś. oświecony będąc/ prorokuje o
Antychryście pod figurą Antiocha (bo Antio-

11 ia wszyscy niebożnicy/ ale w czynie zro-
zumieją. A od czasu gdy będzie od-
ieta wstawiczna ofiara/ a postano-
wiona będzie obczydłość na spusto-
szenie/ dni tysiące dwieście y dziewięć-
12 dziesiąt. Błogosławiony który cze-
ka/ y doszedł aż do dni tysiące trzech
13 set trzydzięści y pięci. A ty idź do
zamierzonego: a odpoczniesz/ y sta-
niesz na łosie twoim na końcu dni.

Aż do tad Dániel w Żydowskich
księgach czytamy. Co za tym idzie do
końca ksiąg, z Theodocyonowego wyda-
nia jest przełożono.

och figurę Antychrysta iako każdy doczytać
się może/ stosując co Jan ś Apoc. 13. piše) iż
Antychryst ma odiać te ofiary/ która znaczyła
ona ofiara wstawiczna/ baranek z chlebem y
winem ofiarowany: która nie inna jest tylko
Pan Chrystus pod osobą chleba y winą ofia-
rowany. Coś prorokował wysłany 8. y 9. sta-
dowodząc trzech rzeczy przeciw dzisiejszym
heretykom. Naprzód iż Antychryst iest nie
przyszły/ ponieważ iestże trwa ofiara wsta-
wiczna ciała y krwi Pana Chrystusowey
pod osobą chleba y winą. Nad to / iż Biskup
Rzymski nie jest Antychrystem iako heretycy
bluźnią/ ale owszem Antychrystowi przeci-
wny/ gdyż ofiara która ma Antychryst zaga-
bić/ Papież nawiecy zachowuje y broni.
Nastatek iż dzisiejszy heretycy są Antychri-
stowi przestancy/ ponieważ nie wiecący niemi-
siłnia iako żeby te ofiary wstawiczna ciała
y krwi Pana Chrystusowey wygładzili/ co
własna jest Antychrystusowi.

7 scy którzy mieli sądy. A gdy się lud
wracał w przypoludnie/ wchodziła
8 Zuzanna/ y przechadzała się po sadu
meżá swęgo. A widali iż starcy na
każdy dzień wchodzący y przechodzą-
9 cą się: y zapalili się pożądliwością
ię: y wyrócili rozum swój/ y od-
wrocili oczy swe aby nie patrzyli w
niebo/ ani pamiętali na sądy spra-
10 wiedliwe. Byli tedy obadwa zranie-
ni miłością ię/ a ieden drugiemu nie
11 oznaymił bólu swęgo: bo się wstyda-
li ieden drugiemu oznaymić pożądli-
12 wości swę/ chcąc z nią grzech popel-
nić: y strzegli na każdy dzień tym pil-
niey aby iż widzieli. y rzekł ieden do
13 drugiego: Podźmy do domu/ bo
godzina obiadu iest/ y wyszedłszy roze-
14 śli się. A wróciwszy się przyszli na
iedno miejsce: a pytając się ieden do
drugiego przyczyny/ wyznali pożądli-
wość swoje: a tedy spótem postano-
wili czas/ kiedyby iż same zaścąć mo-

ROZDZ. XIII.

Był mąż mie-
skający w Babi-
lonie/ a imię iego
Joakim. A po-
iął żonę imie-
niem Zuzanna/
córkę Zelciaśa

bárzo piękna y bojąca się Boga. Bo
rodzicy ię/ będąc sprawiedliwi/ wy-
cwieczyli córkę swą według zakonu
Mojżesowęgo. A Joakim był bár-
4 zo bogaty/ y miał sad podle domu
swęgo/ a do niego się Żydowie scho-
dzili/ iż był ze wszystkich napoczcivszy.
A postanowieni są dwa starcy z lu-
5 du sedziami onęgo roku/ o których
Pan powiedział: Iż wysła niepra-
wosć z Babilonu od stárszych se-
dżiów/ którzy się zdali żeby lud rzadzi-
6 li. Ci często bywali w domu Joak-
imowym/ y przychodzili do nich wszy-

na konie, kt

Antychryście-
sze nie przy-
stę.Papież nie
jest Antychri-
stem.Heretycy
przestancy
Antychrysto-
wi.Sprawa vsa-
dn.
do domu.

15 gli. ¹ A przydało się gdy pilnowali
dnia sposobnego wefla niekiedy / i
to wczoraj / y dziś trzeci dzień ze dwie-
16 ma samemni dziewczętami / y chciała się
myć w sadzie : bo gorąco było : a nie
był tam nikt oprócz dwu stąrców za-
17 raionych / y przypatruiących się iey.
Rzekła tedy dziewczętom : Przynieście
18 mi olejku y mydła / a dzwi w sadu
zamkniecie / aby się nie zmyla : y wczy-
niły tak iako była kazala : y zamkne-
ły dzwi w sadu / y wyszły tyłem / aby
przyniosły co była rozkazala. A nie-
wiedziały iż się tam byli skryli stąrcy.
19 A gdy wyszły dziewczę / powstały dwa
C stąrcy / y przybiegli do nię / y rzekli :
20 Oto dzwi sadu są zamknięte / a nikt
nas nie widzi / a my w pojedynności
trwoję iestemy : przetoż przywołaj
21 nam / a spi z nami. A iesli nie be-
dziesz chciała / damy przeciw tobie
świadeztwo że był z tobą młodzie-
22 niec / a żeś dla tego wypuściła dzie-
wki od siebie. Westchnęła Zuzanna
y rzekła : Ciężko na mnie zewsząd :
bo iesli to uczynie / śmierć mi iest : a
iesli nie uczynie / nie wyde rąk wa-
23 szych. Ale mi lepię bez uczynku
wpaść w ręce wasze : niżli zgrzeszyć
przed obliczem Pańskim. A zawo-
24 lała głosem wielkim Zuzanna : za-
wołali też y stąrcowie przeciwko nię
A bieżal ieden do dzwi sadu / y otwo-
25 rzył. A czeladź domowa wstąpiwszy
26 wołanie w sadu / werwali się tyłem /
chcąc widzieć co by było. A gdy
27 stąrcy powiedzieli / zawstydzili się stu-
1) dy bardo : bo nigdy nie była mó-
wiona taka mowa o Zuzannie. A
28 było nazajutrz / gdy się lud zszedł do
Joakima męża iey / przyszli y dwa
stąrcy / pełni myśli złości wey przeciw
29 Zuzannie / aby ją stracili. A rzekli
przed ludem : Posłicie do Zuzanny
cośki helciafowey żony Joakimo-
30 wey / y wnet posłali. y przyszła z ro-
dzicmi y z synami / y ze wszystkimi kre-
31 wnymi swymi. A była Zuzanna
32 subtelna y pięknego weyzżenia. A
oni złośliwi kazali ją odkryć / (bo by-
ła zakryta) żeby się przynamnię tak
33 nasyćili piękności iey. A tak płakali
przysiaciele iey / y wszyscy którzy ją zna-
34 li. A powstawszy dwa stąrcy w po-
środek ludu / włożyli ręce swe na gło-

35 wa iey. A która płacząc weyzrzała w
niebo : bo serce iey było wspanie. má-
36 iące w Panu. A rzekli stąrcy : Gdy-
śmy się sami przechodzili w sadzie /
wefla ta ze dwiema dziewczętami : y
zamknęła dzwi sadu / y odeszła dzie-
37 wki od siebie. y przyśedł do nię
młodzieniec który się był skrył / y spał
38 z nią. A my gdyśmy byli w kacie sa-
du / widząc nieprawość / bieżeliśmy do
39 nich / y widzieliśmy iż mającę sprawę
z sobą. A onegośmy poymać niemo-
40 gli / iż był mocniejszy niżli my / a otwo-
rzywszy dzwi wystoczył. Ale te po-
41 mawszy / pytaliśmy iey co by to był za
młodzieniec / y nie chciała nam oznay-
mieć. Też rzeczy iestemy świadkami.
A wierzyla im pospólstwo / iako stą-
42 com y sedziom ludu / y skazali ją na
śmierć. A Zuzanna zawołała gło-
sem wielkim / y rzekła : Boże wieczny
43 który znaś skryte rzeczy / który wieś
wszystko pierwej niżli się stanie / ty
wieś że fałszywe świadeztwo wydał
przeciwko mnie : a oto umieram /
44 gdyżem nie uczyniła nic z tych rze-
czy / które ci na mnie złośliwie zmyśli-
45 li. y wysłuchał Pan głosu iey. A
gdy ją wiedziono na śmierć / wzbu-
dził Pan ducha świętego pachole-
46 cia młodego / któremu imię Daniel :
A zawołał głosem wielkim : Czy-
47 stymia iest od krwie tey. y obróci-
wszy się wszystkie lud do niego / rzekł :
48 Coto za mowa którąś ty powiedział :
A który gdy stanął w posrodku ich /
rzekł : tak baleni synowie Izrael : nie
49 rozsądzajwszy / ani się prawdy dowie-
dzajwszy / skazaliście na śmierć córkę
Izraelską. Wściecie się do sadu / bo
50 fałszywe świadeztwo mówili przeciw-
ko nię. Wścieł się tedy lud z kwa-
pliwością / y rzekli mu stąrcy : Pódź
51 a siadź w posród nas / a wkaż nam :
ponieważci Bóg dał cięś stąrcości.
A rzekł do nich Daniel : Rozłączcie
52 ie przeciw / iednego od drugiego / a bede
ich sądził. Gdy tedy byli rozłączeni
ieden od drugiego / zawołał iednego
z nich / y rzekł do niego. Zastarzaly
we złych dniach / teraz przyszły grze-
53 chy twoe któreś czynił przed tym : Sa-
dząc sądy niesprawiedliwe / tłumiąc
nierwinnę / a wypuszczając winną :
gdyż Pan mówi : Nierwinnę y sprá-

Vfanie Zu-
zanny w Pa-
nu Bogu.

Modlitwa
Zuzanny do
Pana Boga.

Daniel wy-
bawia od
śmierci Zu-
zanne.

*wyprowadza
z tego.
*wzrost stą-
rców.

*Exo 23. 24.

54 wiedliwego nie będziesz zabijał. Tę-
raz tedy ieslis iż widział / powie-
55 pod którym drzewem widziałeś ie ro-
zmawiające z sobą. Który rzekł :
pod trzmielcem. A rzekł Daniël :
Prawieś skłaniał na głowe twoie :
56 bo oto Anioł Boży wziąłszy od nie-
go skazanie / rozetnie cie na polu. A
odwiodszy go / kazał przyjdź drugie-
mu / y rzekł mu : Nasienie Chanaan /
a nie Judytę / piękność cie wiodła /
y pożadliwość wwróciła serce twoie.
57 Takście czyniali córkom Izrael-
skim / a one boiły się mówily wam :
ale córka Judytę nie zcierpiła nie-
58 cnoty waszej. Teraz tedy powie-
mi pod którym drzewem poymales ie
mówiące z sobą : Który rzekł : Pod
59 iodłą. A rzekł mu Daniël : y tys
G czyscie skłamał na twą głowę / Bo
czeka Anioł Pański mający miecz a-

60 by cie rozciął na polu / a zabił was.
Tedy wszystkie zgromadzenie zgro-
61 łało głosem wielkim / y błogosławili
Boga który wybarwia pokładające
w nim nadzieie. A powstał przeciw
dwoma stąrcóm (bo ie był przeko-
Daniël z wst ich / iż fałszywe swi-
62 dectwo dają) y uczynili im iako byli
złe uczynili przeciw bliźniemu. aby
uczynili według zakonu Mojżes-
wego y zabili ie / a kreś niewinna
63 dnia onęgo była wybarwiona. A
Zelciafi y żona ięgo chwalili Boga /
za córkę swą Suzanne z Joakimem
meżem ię / y ze wsemi powinowat-
64 mi / że sie nie znalazła w nię rzecz spio-
sna. A Daniël sstał sie wielki w o-
czach ludu / od onęgo dnia y na po-
tym. A król Astyages przyłożył
ieft do oyców swoich / y przyjął Cyrus
Persa królestwo.

Deu: 19. d
19.

ymarł.

ROZDZ. XIII.

Daniël iadał
z królem / y był we
1 części nad wszystkie
A przyścioty ięgo.
Był też bálwan
2 w Babiloncz-
kóm imieniem
Bel : a wydawano nań na każdy
3 dzień dwanaście czwierceń białej
maki / y czterdzieści owiec / y sześć białej
4 rel winą. Król też chwalił go / y cho-
dził na każdy dzień klaniać sie mu :
ale Daniël chwalił Boga swęgo. A
rzekł mu król : Przecz nie chwaliś
5 Belsa : Który odpowiadając / rzekł
mu : Jż nie chwale bálwanów reka
uczynionych / ale Boga żywego /
który stworzył niebo y ziemię / y ma
6 moc nad wszelkim ciálem. A rzekł
król do niego : nie zda sie tobie Bel
7 bydz Bogiem żywym : A za nie wi-
dzisz iako wiele iada y piia na każdy
8 dzień : A rzekł Daniël / všmięchnę-
wszy sie : Niemył sie królu : Bo ten
we wnętrzu ięft gliniány / a zwierchu
miedziány / a nie iada nigdy. A roz-
gniewawszy sie król / przyzwał mini-
strów ięgo / y rzekł im : Jesli mi nie
powiećcie kto ięft co iada té natłady /
pomrzecie. A iesli pokazecie iż to
Bel iada / umrze Daniël / iż bluźnit

przeciw Belowi. A rzekł Daniël kró-
lowi : Niech tak będzie według slo-
9 wá twęgo. A bylo ministrów Be-
lowych siedmdziesiąt / oprócz żon y
dzieci y synów. A przyšedł król z Dan-
10 ielem do zboru Bel. A rzekli mini-
strowie Belowi : Oto my wychodzi-
my przec / a ty królu połóż potrawy / y
naley winá : a zamknij drzwi / y zápie-
11 czetuy sygnetem twoim : A gdy w-
nidzies rano / iesli nie nadydziesz ze w-
C sytko Bel poiadł / śmierć pomrze-
my / abo wiec Daniël / który klamał
12 przeciwko nam. A nie dbali bo byli
uczynili tajemne wescie pod stolem /
y przez nie záwždy wchodzili / a ono
13 pozerali. Sstało sie tedy gdy oni
wyšli / król postawił potrawy przed
Belem : Daniël rozkazał slugóm
swym y przynieśli popiołu / y przesiał
po wszystkich zbożu przed królem : y
14 wyszedłszy zamkneli drzwi / a zápiecze-
towarowsy sygnetem królewskim / odes-
šli. Tedy ministrowie weszli w no-
cy wedle zwyczaju swęgo / y żony / y sy-
15 nowie ich : y wszystkie ziedli y spili.
A król wstał rano / y Daniël z nim :
16 A rzekł król : Cateci są pieczęci Dan-
ielu : Który odpowiedział : Cate kró-
17 lu. A záraz gdy drzwi otworzył / po-
D zrawszy król na stół / záwołał gło-
sem wielkim : Wielki ięft Belu / a
18 niemasz w ciebie żadney zdiady. A

Daniel wys-
dał gróde
ministrów
Bel.

rosniał

O bálwanie
Belu y stra-
wie ięgo.

Daniel smo
ka zabit.

*ktory idy pi-
ise, H.

Wrzucony
miedzy lwy

Prorok mał
żenstwem z
wseteczni-
cą, a imiony
dzieci które
miał z nią,
figuruje biał-
stwo Izrael-
czyków y
skaranie ich

rosmiał sie Daniel : y ządzierzał kró-
lá aby nie wchodzil we wnetrz : A
rzekł : Oto tlo / obacz czyie to są sto-
py. * A rzekł król : Widze stopy me-
zów / y niewiaśc / y dzieci. A rozgnie-
wał sie król. * Tedy poymał ministry /
y żony / y syny ich / y wskazali mu scy-
tę dzwiczki któremi wchodzili / y zia-
dali to co bywało na stole. * A tak po-
mordował ie król / y dał Belá w moc
Danielowi : który go wyrwócił y zbór-
iego. * A był smok wielki na onym
mieyscu / y chwalili go Babilończycy.
* A rzekł król Danielowi : Oto teraz
rzec niemożesz / żeby ten nie był Bóg
żyjący. * Przetoż klaniaj sie mu. * Ale
Daniel rzekł : Pánu Bogu mému sie
klaniaam : bo on iest Bóg żyjący / a
ten nie iest Bóg żyjący. * Ale ty kró-
lu day mi moc / a zabije smoka bez
mieczá y kłá. A rzekł król : Dáiec.
* Wziął tedy Daniel smoty / y sádla / y
sierści / y zważył ie spółu : A naczy-
nił struk / y dał w gebe smokowi / y ro-
spukł sie smok. A rzekł : Oto kogoscie
chwalili. * Co wysłyszawszy Babiloń-
czycy / rozgniewáli sie bázor : a zebra-
szy sie ná króla / rzekli : Król sie sstat
zydem : Belá zepsował / smoka zá-
bil / y ministry pomordował. * A gdy
przyšli do króla / rzekli : Wyday nam
Daniela : bo inaczey / zabiiemy cie / y
dom twóy. * Widząc tedy król ze
gwałtownie nań nálegáli : gwałtem
przymusony / wydał im Daniela.
* Krózy go wrzucili w dół lwi / y był
tám przez šest dni. * A w dole bylo
lwów siedm / y dawano im ná każdy

dzien dwoie ciála / y dwie owce : a ná
ten czas nie dano im / aby pożarli
Daniela. * A był Habákuk prorok w
Judzkiej ziemi / a on był wwarzył po-
trawę y nádrobił był chleba ná mie-
y siedl ná pole / aby zaniósł žencom.
* A rzekł Anyót páński do Habáku-
ka : Dánieś obiad który masz / do Báb-
ilonu Danielowi / który iest we lwim
dole. * A rzekł Habákuk : Pánie / Báb-
ilonóm nie widziat / a o dole nie-
wiém. * A wziął go anyót páński zá
wierzch głowy / a niośł go zá włos
głowy iego / y postáwił go w Bábilo-
nie ná dół w pedzie ducha swé-
go. * A záwolał Habákuk / mówiąc :
Danielu * slugo Boży / weźmi obiad
któryc Bóg posłał. * A rzekł Daniel :
Wspomniales ná mie Boże / a nieo-
pusciles tych którzy cie * niłuią. * A
wstawszy Daniel / iadł. A aniót páń-
ski nárychmiał postáwił záś Habá-
kuka ná mieyscu iego. * Przyszedł te-
dy król dnia siódmego / aby plakał
Daniela : y przyszedł do dołu / y wey-
szat weń : a oto Daniel siedzący
miedzy lwami. * A záwolał król gło-
sem wielkim rzekąc : Wielki iest pá-
nie Boże Danielów. * A wyciągnął
go z dołu lwiego. * A oné którzy byli
przyczyna zátrácenia iego / wrzucił w
dół / y pożarli są we mgnieniu oka
przed nim. * Tedy król rzekł : wšyscy
mieszkáacy po wšey ziemi niech sie
boia Boga Danielowego : bo on iest
zbáwiciel / czyniący znáki y cudá ná
ziemi : który wybáwił Daniela z dołu
lwiego.

Habákukkar
mi Daniela.

*Eze. 8. 2.

* G.

*fukia, y G

Daniel zdro-
wy wyszedł
od lwów.

* a ná d-
niemáß inné
go. G.

* G.

PROROCTWO O Z E E.

ROZDZIAŁ I.

Lwów
PANSTIE
które sie
sstało do
Osee syná
Beerí / zá
dni Osha-
sá / Joá-
thána / A

cházá / Ezechiasá królów Judzkich /
a zá dni Jeroboamá syná Joás / kró-
lá Izrael. * Początek mówienia PA-
nu w Osee : y rzekł PAN do Osee :
Idź / poymi sobie żone wšetecznicę /
a splódź sobie syny wšetecznicę : bo cu-
dzolózac cudzolózyc będzie ziemiá
od PANA. * A siedl / a poiął Go-
mer córkę Debeláim : y poczelá y po-
rodziła mu syná. * A rzekł PAN do
niego : Názwóm imie iego Jezebel :

* do Osee
G.

* odstąpiwszy
Pána.

* abo Izraeli

*pomścić się
krwią ludu
mego. Hebr.
śako się to
wypełniło o-
cym masz 4.
Król. 15. y 17.
"móc abo siły
Lo- ruhá-
máh. H.

5 bo iescze mało a nawiedze krew Je-
6 zrahel nad domem Jehu / y uczynie
ze wstanie królestwo domu Izrael-
skiego. A dnia onęgo zlamie łuk
Izraelów w dolinie Jezrahel. A po-
czeta iescze y porodzą coby. A rzekł
mur: Nazów imie ię / Bez miłosier-
dzia: bo nie przydam więcej smito-
wac się nad domem Izraelskim / ale
7 zapomnieniem zapomnie ich. A nad
domem Juda smiluje się / y zbawie
C ich w PANU Bogu ich: a nie zbawie
ich przez łuk / y przez miecz / y przez
wojny / y przez konie / y przez iędne.

Summa tych
kąg.

Czemu Bóg
kazał wziąć
wstępcanie
na żonę.

Oraz wyklada się zbawienie. Ten stro-
fite wszystkie pokolenia żydowski z bawo-
chwaleństwem i Bogi pogańskie chwali / y po-
pomina aby się ku swemu Bogu nawrócili.
Ten jest pierwszy ze dwunastu proroków
mniejszych / z których wszystkich żydzi iedne
księgi czynią. A ci nieprzeto mniejsi sa
nazwani / żeby byli podlegsi niżli oni wiera-
sy / ale i z mniey y krocy pisali. Był ten Oze-
asz o tychże czasach kiedy y Jziasz / Joel /
Abdias / Amos / Jonás / y Michas. bo ci w-
syscy mało nie iednego czasu prorokowali.

2 idź poymi sobie żonę wstępcnicę, a
spłódź sobie syny wstępczne / Kazał mu pojąć
wstępcnicę / aby tym pokazać wielkie y wsta-
wiczne bawochwalstwo żydów Izraelskich:
żowie y syny wstępczne chociaż prawdziwie
żona była / i z synowie znaczyli wstępcze-
stwa z bogi pogańskimi synów Izraelskich.
Żda się niektórym i takie sprawy proroków /
które się abo niuczejwędzadza / abo nie po-
dobne / tylko się w widzeniu y w duchu dziać
miały. Ale nie trzeba wątpić o tym / i się to
w rzeczy samej działo / bo niemają nic niucze-
ciewo abo niepodobnego co Bóg rozkazuje:
y owsem wstać wstępcnicą w małżeństwo / y
z niuczejwędzawa uczynić jest rzecz do-
bra y uczciwa. Jako też mamy o Jziasz
su ze nago po Jeruzalem chodził. Isai. 20.
O Ezechielu / że na iednym łoku przez 390.
dni miał leżeć / że gnóy ludzki abo by-
dłcy miał iść. Ezech. 4. y wiele in-
szych jest dziwów prorockich / o których nie
możem wątpić i w rzeczy samej działy:
Bo i koby takie sprawy mogły wzru-
ścić ludzi / kiedyby tylko w duchu to prorok
widział: Także y o tym tu rozumie Hieron-
im Oseam. August. 22. contra Faustum c. 80. Ire-
næus lib. 4. c. 37. Basilius in Isai. Cyrillus in
Oseam. Przetoż nieustannie y owsem fałszy-
wie niektórzy Heretycy / stad dowodzą / iako-
by wstępczeństwo nie miało być grzechem:
ponieważ to małżeństwem było / y prorok nie
iako z wstępczną / ale iako z żoną mieszkał: y
dla tego te słowa przed tym wstępczną była /
żowie żona / i w małżeństwo wstępa była. A
to się dla tego stało / i Bóg zwykł przez pro-
roki nie tylko słowy / ale y znakami rozmia-
tymi ludzkie wspominać / aby ponieważ na sto-
wą medbali / wdy się rzeczy tak dziwnych
przeleli. A tak y tym małżeństwem prorokim
dawał znać / i wielce byli połączani wstę-
czestwy y pogańskim bawochwalstwem: a
przecie ich Bóg znośił / y owsem umiłował /

8 A ostawiła te która była Bez mi-
9 losierdzia: y poczęła / a porodziła sy-
10 ną. A rzekł: Nazów imie iego: Nie
lud mój: boście wy nie lud mój / y ia-
nie bede wafym. A bedzie liczba sy-
nów Izraelskich iako piasek mori /
który jest bez miary / a policzon nie be-
dzie. A bedzie na miejscu gdzie im
rzekł: Nie lud mój wy: rzekł im:
12 Synowie Boga żywiącego. A zgro-
mądzą się synowie Judcy / y synowie
Izraelscy pospolu: a postanowią so-
bie głowe iedne / y wynidą z ziemi:
bo wielki dzień Izraela.

Lo- ruhá-
mój. H.
Lo- ammi H.

Rzym. 9. c. 16
1. Pet. 2.
rozumnego się
na ziemi. He-
bra.
Synów Bo-
żych.

czego oni i niewdzięczni byli / miał je podać
w niewola / y to im dać znać teni umiony
dzieci prorockich.

2 Bo cudzołożąc cudzołożąc bedzie / To jest /
Bogom pogańskim służyć bedzie: Cudzo-
stwem często prorocy zowią / Bogów pogań-
skich bawochwalstwo: bo ludzie w nadziei
bogactw / y rozkoszy / y żywota rozpustnego /
bedac też wstępcznymi pożadliwościami za-
slepieni / od Boga prawdziwego do Bogów
pogańskich iakoby swych miłośników przy-
stają.

4 Nazów imie iego Izrahel / J Bóg
chciał aby y dzieci tego proroka / były zna-
kiem Izraelczykom przyszłej niewoli / dla te-
go nawał iednego syna Jezrahel: aby ile
kroć to dziecię widzieli / sąwidy na karanie
swoie wspominali.

4 Bo iescze mało, a nawiedze krew / Jescze
mało: takich słów pismo s. wywa / kiedy o
czasie mówi / iakoby rzekł. Po małym czasie.
A nawiedze krew / to jest / pomścić się krwią
rozlaną od Jehu w Izrael. bo chociaż mu
był Bóg rozkazat Achabą starac / ale iako
niektórzy rozumie / uczynił to więcej / aby
królował / nie żeby wola Boga w tym czynił.
A wśakże 4. król. 10. dać znać i się uczynił
iego podobal Bogu: przetoż rzący prorok
krewia żowie grzechy y bawochwalstwo /
któremi Jehu gorszył y zabijał dusze ludzkie /
naśladować w tym Jeroboamą Heretyką Kró-
lę Izraelskiego: dla których grozi i miał
skonać królestwo Izraela / y pomścić się
krwią Izraela / to jest / zatracenia dusz ludu
Bożego. Ża co we czternaście lat po tym
proroczwie wszystko potomstwo Jehu wyg-
nelo: a w pięćdziesiąt y sześć lat królestwo
wszystko Izraelskie wstało. 4. król. 15. y 17.

6 Nie przydam więcej smilować się nad do-
mem Izraelskim / Domem Izraelskim zowie
dziecię pokolenia / które bez miłosierdzia za-
brane sa w niewola od Asyryczyków / ani się
po tym wróci / iako masz 4. król. 17. y piśe s.
Hieronym / i one pokolenia / podziśdzien sa
w niewoli królów Perskich. A Iosephus 11. An-
tiq. c. 5. piśe / i dwoie tylko pokolenie ro-
zproszyło się po Asyrii y Europie w Państwie
Rzymiskim / a insze dziesięć sa w Medow / y
Persow w niewoli. Tylko tedy Pan Bóg / z
miłosierdzia swego wyprowadził z niewoli
dom Juda / a przy tym Beniamin: wśakże
przy nich byli też niektórzy z inszych pokole-
nia / którzy się za czasu Jeroboamą Heretyką

Dom Izrael-
ski nie wyba-
wił z niewo-
li.

od Izra

od Izraela wprowadzili do Jeruzalem goście Judá królowal / y kiedy Judá był wzięty w niewolę Babilońską / y ci też dundzy z nami sa zabrani. A potym kiedy sie Judá z niewoli wrócił / y ci też przy nich wrócili sie do Jeruzalem. Z tychże potym namnożyło sie wielkie ludo / aż do przyścia Pana Chrystusowego. Wszakże od przedmieskiego pokolenia zwano potym wszytkie imieniem Judá / o czym też masz Gen. 49. Z tychże teraz ci sa rozproszeni po świecie po spustoszeniu Jeruzalem przez Titusa.

7 Y zbawie ich w Panu Bogu ich] To test / moca moia Boga / bo to sam Bog mówi. Jś ten jest obyczaj w Żydowskim izeyżu / że mówiąc kto o sobie / mówi takoby o kim trzecim. Tak Moyses Num. 12. v. 3. Gregor. in prefat. Moral. c. 2. Albo też rozumie tu syna Boga / takoby rzekli: Zbawiecie mocą syna moiego / który sie z nich według ciała narodził / wszakże Bogiem jest. A przeto Chaldeus tak przełożył: Zbawiecie przez słowo Pana Boga ich. Hieronym. y Hilarius lib. 4. de Trinit.

10 Y będzie kilka synów Izraelskich] Tu pro-

okucie o Chrześcianach których niesliczona moc miała być. Bo ten jest obyczaj proroków / iś mówiąc przeciw grzechom ludzkim / wracając prorocztwa o Chrystusie / a potym od Chrystusa wracając sie do obyczajów ludzkich. tak masz Isai. 7. y 10. y 11. y indziej. Także y tu powiedziawszy iż Izraelitowie / którzy sa według ciała synami Abrahamowymi / mieć libyż od Boga opuszczeni / przydaje iś indziej nastapia / którzy sa według ducha / a ci wiary y bogobojności Abrahamowej naśladować będą / y rozmnożą sie wielce. Aci beda zgromadzeni / do iedney wiary y kościoła / tak synowie Judy to jest Żydowie / tak y Izraelitowie to jest poganie / y rozszerza sie na ziemi. A postanowił sobie głowę iedną / co sie zięćto według onych słów Pańskich. Ioan. 10. A będzie iedną owczarnią y ieden pasterz.

II Wielki dzień Izraela] Wielki dzień w piśmie bywa zwany / w który Bog co wielkiego sprawił Także y tu szczęśliwy czas przyścia Chrystusowego y przepowiadania Ewangelii zowie Dniem wielkim.

Rozmnożenie
Chrześcian.

Pokolenia
ludy grzechy
przypomina. y nie-
wola grozi

zdarów mo-
ich.

pusta.

z wse-
raney mąski,
Hebr.

Miłosnik.
mi zowie
Bogi Po-
ganie któ-
rym swoje
żywność
przypisowa-
li.

do Boga.
To mówią
Synagoga
gdy król
Babiloński
obległ Jeru-
zalem.

ROZDZIAŁ. II.

1 **M**ówcie braciey wasze: Lud mój: a siostrze wasze: Miłośnicy dzia dostąpiła. 2 Sądźcie mąskawasze / sądźcie:

3 bo ona nie żona moia / y ia nie mąż iey. niech odęmie wsieteczestwa swe od oblicza swego / y cudzołóstwa swe z posród pierśi swoich. 4 A bych iey snadź nie zerwał nągo / a nie postawił iey wedle dnia narodzenia iey: y uczynił ię tako pustynią / y postawił ię tako ziemie bezdrożną / a vmorzył ię pragnieniem. 5 A nad synami też iey nie smilwie sie: bo synowie wsieteczestwa sa. 6 Bo wsieteczestwa plodziła matka ich / wstydziła sie która ie poczeła: bo mówiła: Pódydę za miłośnikami moimi / którzy mi dawali chleb / y wode moie / welne moie / y len mój / oliwe moie y napój mój. 7 Przetoż oto ia zągrodze drogę twoię cierniem / a zągrodze ię parąkanem / y ścięję swych nieznaydzie. 8 A pódydźcie za miłośnikami swymi / a nie dogoni ich: y szukać ich będzie / a nie naydzie. 9 A rzecze: Pódydę y wróce sie do meża mego pierwszego / bo mi lepię było na on czas / niżli teraz. 10 A ona nie wiedziła że ia iey dał zboże / y wino / y oliwe / y srebro / a namnożyłem ię / y zlot / które o-

9 brócili na Baal. 10 Przeto wróce sie a zabiorę zboże moie czasu swego / y wino moie czasu swego: y wyzwolę welne moie / y len mój / które okrywają syromote iey. 11 A teraz odkryje głuspsstwo iey przed oczyma miłośników iey: a mąż nie wydrze iey z ręki moiey: 12 y uczynie że wstanie wsietkie wesele iey / wroczyste swieto iey / nowo iey / Sobota iey / y wsytkie swiete czasu iey. 13 A zepsuie winnice iey / y figi iey: o których mówiła: Moie to zapłaty / które mi dali miłośnicy moi: y uczynie ię lasem / y będzie ię ię zwierz polny. 14 A nawiedze nad nią dni Baalim / którzy kadziola zapalają / y skrociła sie nausznica swa / y kłeynotami swymi / chodziła za miłośnikami swymi / a mnie zapomniła / mówi PAN. 15 Przetoż oto ia ludzić ją bede / y zawiode ię na puszcza: y bede mówił do serca iey. 16 A dam iey winogrodz dnici iey z tegóż mieysca / y dolinę Achor ku otworzeniu nądziecie: y będzie tam spiewać wedle dni młodości swey / y wedle dni wyścia swego z ziemie Egypckiej. 17 A będzie dnia onego mówi PAN: Będzie mie zwat: Mąż mój / a nie nazowie mie wiecéy Baal. 18 A odęmie imiona Baalim z wst iey / y wiecéy wspominać nie będzie imienia ich. 19 A postawie z nami przymierze dnia onego / ze zwierzem polnym / y z ptastwem powietrznym / y z plazem ziemskim: a luf y miecz / y wozyne wyglądze z ziemie: y dam im

zabiorę aby
nie szukał
alymy nie-
własny m.

Kalendarz
pierwszy dzień
Miejsca.

uczynie ię.
H. C. G.
skam ię za
one wasy,
których stały
za Baalim. He-
b. r.

Wyliczy.
wsy co sy-
nagogą cier-
pieć miała
za grzechy:
powiada
co miała
mieć za
przysięciem
Mesiasa.
To sie sta-
ło gdy okru-
tni sie stali
ludzkimi
przez Ewan-
gelia.

19 spąć bezpiecznie. ¹ A posłubie cie so-
bie na wieki: a posłubie cie sobie w
sprawiedliwości / y w sędzicy w mi-
20 łosierdziu / a w miłosierdziach. ² A posłu-
bie cie sobie w wierze: a poznaś zem-
21 ią PAN. ³ A będzie dnia onęgo: wy-
słucham / mówi PAN / wysłucham
22 niebios / a one wysłuchają ziemię. ⁴ A

23 ziemią wysłucha psenice / y wino / y
oliwe: a te wysłuchają Jezrahel. ⁵ A
posiecie ją sobie w ziemi / y sinitnie się
nad tą która była Bez miłosier-
dzia: ⁶ A rzekie ⁷ Nie ludowi memu:
Lud mój jesteś ty: a on rzecze: Bóg
mój jesteś ty.

¹ nad Lo-ru-
ham, H.
² Lo-ammowi
H.

Rzym. 9. e 25
2. Pet. b 10.

¹ Mówcie bracia wáśey ² Mówi to do po-
kolenia Judy / iáko by rzekł: Wam obiecałem
wybawienie / bo z pokolenia Juda miał się
narodzić Chrystus. A bracia wáśey Izrae-
lity y pogány odrzućtem: a wśakże nie do
końca opuści ich / możecie je zwąć bracia
swoja / bo się swęgo czasu nad nimi sinitnie.
A wy tym czasem patrzącie na matkę wáśey / a
by się iey nie stało co inżych potkało. Zo-
wie tu matka Synagoge Juda / bo każdy z
osobną był synem iey: iáko wszyscy Chre-
ścićanie testesny ieden Kościół / a każdy z oso-
bną jest synem Kościoła / a Kościół matka
náśa.

14 Oto ia ludzić nię bede ¹ Wylicza tu co
miało dobrego bydy za przysięciem Chrystusa
na świat. Naprzód tedy słowo Łacinić /
laſtabo, znaczy tu ludzenie ábo osuwanie / bo
y Żydowskie y Greckie także znaczy y w przy-
pow. 1. y 16. iś da się bydy iákieś ludzenie y
osuwanie / gdy kto za czyia namowa odstąpi
swo^o przedświerzecie. A toć się właśnie stało
przez opowiadanie Ewangelii s. gdy Ży-
dowie opuścili swóy zakon / Chrystusa y
iego náukę przyjęli / skłóścił ducha iego y
náuki wiedzieni.

14 Zawiódę ię na puszę ¹ Kościół swóy
Chrześcićański zowie puszę / naprzód dla te-
go / iś iáko przed tym lud swóy z Egiptu wy-
prowadziwszy na puszę tamże ich bronił y
karmił / iá y Kościół Chrześcićański odlażył
od niewiernych / y karmi ich ciálem swoim y
od nieprzyjaciół broni. Ná to w tymże Ko-
ściele trzeba wiele prace podiać / chcemyli
przysć do onęy ziemi obiecanej Królestwa
niebieskiego. Ná ostatek w samym tylko Ko-
ściele Chrześcićańskim / gdy się człowiek w
wierze świętęy rspotoi / Bóg do dusze iego
wolno y wdzięcznie mówi. Dla te^o przydaje:
A bede mówił do serca. to jest bede iey mó-
wił słowo łagodne y pocieszne. Bo w piśmie
s. mówić do serca / znaczy / wdzięcznie cieszyć.
Táć Bóg z wiernymi swoimi mówi gdy ie we
wszystkim wtrapieniu cieszy. Rzym. 5. 2. Cor. 1.
Żyd. 10.

15 Y dam iey winogrodniki ¹ W Żydowskim
teraz jest / Dam iey winnice. wśakże przed
tym niś swoje punkty Żydowie do piśnia przy-
dali / iáć czytano iáko ma náśa Łaciniśka / co
żad znać że też y Chaldeyscy tłumacze przeło-
żyli iáć / Dam iey rzadziela. Co się iáć rozu-
mie: iś kiedy wysłał z Egiptu datem iey prze-
łożone z ichże narodu / Moyses y Aaron: iáć
też z tegoż narodu dam Apostoły y wcznie
ich. A wśakże też Iſai. 61. powiada iś mieli
bydy cudzoziemcy przełożonymi y nauczycie-
lami. Co się rozumie o tym czasie gdy się iś
Kościół rozmnożył.

15 Y dolina Achor ¹ To jest / iáko przed tym /

po onym zamieszaniu które był uczynił A-
chan co opisuie Josue 7. nastąpiło sześćcie
skarawşy Achana / iáć też tu / po wtrapieniu
będzie dobra nádzieia pociechy.

16 Baali ¹ Obiecuje tu iś iáć daleko mieli
bydy od bawianów pogańskich / że też y imion
ich wspominać nie mieli. A iáć iś y Żydów zo-
ny meze swoje zwály tym imieniem Baali /
to jest / mezu móy / ábo Panie móy: a tym-
że przezwiśkiem pogani zwáli bawiana
swoiego Baál / niechce Bóg aby tego słowa
nápotym żony używały / chcąc y imioná bał-
wianów wygładzić. Táć y słowa niektóre
heretyckie nie mają bydy w używaniu y Chre-
ścićan / dla tego samego iś heretycy swoje
bledy témś słowy zowia / iáko są zbory / wie-
szerze / Ministry zc.

18 Ze ywierzę polnym ¹ Nie mówi tu o be-
stjach niemych / ále o ludziach okrutnych best-
tom podobnych. Zwierzę zowie okrutné ty-
ranny: ptaśtem pyśné / ptaszem chytré y
zdradliwe. Ci za opowiadaniem Ewangelii
s. ludźkami się y ichymi stali: y przyłaczyli
się do Apostołów y Chrześcićan którzy pier-
wszy z Żydostwa byli / y z nimi wieczné przy-
mierze uczynili. Táć to wykłada Piotr s. w
Dzie. 4. gdzie miał widzenie o rozmaitych be-
stjach które pogaństwo znaczyły.

19 Posłubie cie sobie w sprawiedliwości ¹ Poślubienie
posłubienie z Bogiem znaczy miłość Boża /
ále Bóg nikogo nie miłnietylko sprawiedli-
wego / peretóś y sprawiedliwienie jest nieiákie
posłubienie z Bogiem w którym sobie miłość
obiecują. W sędzicy to jest przez pokutę / która
się człowiek odkarza y karze / chceli aby mu
grzechy odpuszczono. W miłosierdziu bo z te-
go pochodzi y sprawiedliwienie bez zasług
náşych. W wierze / bo nie przez zakon Mo-
ysesów / ále przez wiarę w Pana Chrystusa by-
wamy posłubieni ábo y sprawiedliwieni.
Nie żeby sama wiara dosyć była / ále iś iáć jest
początkiem y fundamentem y sprawiedliwie-
nia / które w sobie zamyka wiarę y uczynki.
Galat. 5. v. 6.

21 Wysłucham niebios ¹ Iáko by rzekł /
Dam niebu dostatek deszczu / a to da ziemi / a
iáć przyniesie wielki pożytek. Tęmi słowy daie
znać o wielkiej łasce y dárách Ducha s. które
dát Kościołowi swému. Stądże czytamy często
w Dziei. Apostołów / iś Apostołowie y wier-
ni Chrześcićanie byli pełni Ducha świętego.
A posiecie iá / powiada / w ziemi / to jest roz-
mnoży się wśedzie Kościół Boży / iáko by po-
siał wierné po wszystkim świecie / a ci byli
z tych pogan którzy przed tym byli bez mi-
łosierdzia.

Posłubienie
jest y sprá-
wiedliwienie.

Kościół cze-
mu zowie pu-
szę.

ROZDZIAŁ III.

Miłość Bo-
ża przeciw
Zydom, w
osobie pro-
roka y w po-
dobieństwie
gnaczy.

Flasze wini,
H.

Chomer, H.

Rzekł PAN do
mnie: Jescze idź/
a miluy niewia-
ste wmiłowana
przytaciełowi / a
cudzołożnice: i-
a to miluie PAN
syny Izraelowe / a oni patrzą na cu-
dzą / a miluie skórki iągód winnych.
Wykopalem ja sobie za pietnaście
srebrników / y za korcec ieczmienia / y

I Jescze idź a miluy niewiaście.] Była to
żona Ozeasowa / o której mawia w przeszłym
Rozdziale / ta potym cudzołożyła / wśakże
Bóg kaze mi iey nie opuszczać / y owsem mi-
łować / iakoby rzekł: miluy cudzołożnice cho-
cia tego nie iest godna. Iako Bóg wmiłował
Izraelity / chocia oni cudzołożyli Bogi cudze
chwaląc.

A miluie skórki iągód winnych.] Nowo-
tinaż tak to przekładają / y miluie flasze wi-
na. Ale na to trzeba pamiętać / iż poslednie-
szy żydzi sila słów żydowskich nie rozumieją
co własnie znaczą. Mamy stare tłumacze / któ-
rzy są w tym godniejsi wiary / tak przed tym
przełożył Aquila y Symmachus, iako y nasz
Hieronim s. Skórki iągód winnych z których
wino wytłoczono / tak iowiac białwany / iż są
próżni y niepożyteczni.

Y wykopalem ja sobie za pietnaście sre-
brników.] To iest kupitem ja: bo Łaciński
Tłumacz / często słów żydowskich naśladowie /
przez to iż żydowie w swym testu / wykopac
mówią / miało kupić / dla tego y w Łacińskim
tę zachował / y my także przełożyli. Bo był
ten obyczaj / że mąż żonę kupował / a żona
także męża za posag który brała / iakóż y teraz
iest obyczaj / że mężowie dają wpminki żo-
nom / y społecznie sobie posagi zapisują. Za
pietnaście srebrników to iest / putalekrow.

Za korcec ieczmienia y za pulkorcą.] Co-
rus / miara iest żydowska wielka / imie też
samo iest Chaldejskie y Chor. Ten korcec
wielki / miał w sobie korcy mniejszych 30. a
pulkorcą wielką / 15. mniejszych. A tak dał
prorok za żonę 45. korców mniejszych / a do
tego putalekrow 15. To wszystko znaczy / iż
żydzi iako żona czekała aż sie Bóg smilnie
nad nimi y przypiecie za własne / tym czasem
aby sie do Boga pogąnskich nie wracali /
wzieli od Boga troche doczesney mierności /
która pilno robiac mogła sie pożywić.

3 za pulkorcą ieczmienia.] Rzekłem
do mnie: Przez wiele dni będziesz mie
czekała / nie będziesz nierządu patrzeć
4 ani będziesz z mężem: ale yia cie
bie czekać bede.] Bo przez wiele dni
bieda siedzieć synowie Izraelowi bez
5 króla / y bez książęcia / y bez ofiary / y
bez oltarza / y bez Ephod / y bez The-
raphim.] A potym nawróca sie sy-
nowie Izraelowi / y szukać beda Pa-
na Boga swego / y Dawida króla
swego: y beda sie lekac na PANA / y
na dobro iego / na ostatku dni.

4 Bez króla, y bez książęcia, y bez ofiary.]
Ale to niektórzy rozumieją o onym czasie /
kiedy byli w niewoli Babilonskiej / wśakże y
na ten czas nie byli bez króla / bo Joachin król
był długo w Babilonie 4. Król: 25. Ten zro-
dził Salatyela / a z tego był Zorobabel książ-
ce ludu. onychże czasów mieli swoje sady / co
znac z oney historyi Zuzanny. Dan. 13. Na-
ostatkuż zawdy mieli / albo króla / albo książę-
według przepowiedzenia Jakoba Gen: 49. A
tak wypełnito sie to własnie / kiedy Titus spu-
stoszył Jerozalem / bo od onego czasu to wśy-
tko żydzi cierpią / bedac w niewoli v cudzych
królach / i króla nad królami nie przyieli. Za co
teraz tak opuszczeni siedzą / że ani Boga pra-
wdziwego chwala / bo mu niemoga ofiaro-
wać / ani też bogów pogąnskich naśladowa-
według tego iako tu prorok przepowiedział.

4 Bez Teraphim.] Zostawiając pospolicie
tłumacze to słowo żydowskie nie przekładają
i-
ac go / iż rzecz wątpliwa iest / co tu znaczy.
Bo iż znaczy wyobrażenia y figury wszelkie
o czym mawia Gen: 31. v. 19. możemy tu rozumieć
albo obrazy Cherubin y Seraphim y inśie ma-
lowania które były w kościele Salomono-
wym / bez których y teraz żydowie są / iako też
tu Hieronim s. rozumie. Albo wiec fałszywe
Bogi pogąnskie / bo sie tak to słowo pospoli-
cie rozumie Gen: 31. Sedz. 17. Ezech: 21. Zach:
10. bo im tu prorok przepowiada / iż iako
bez Boga prawdziwego królestwu nie ofia-
rnia mieli zostać / tak też ani fałszywych Bo-
gów pogąnskich nie mieli chwalić.

5 A potym nawróca sie.] Na koniec swia-
ta wróca sie do Chrystusa którego byli odzu-
čili. Dawid tu Chrystusa znać / y był tego
figura / a w piśmie s. iest zwyczaj / iż imie fi-
gury dają rzeczy przefigurowane. tak mawia
Ezech: 34. y 37. Tędy Chrystus zowie tu Je-
howa / powiadając tego z wielką wezmo-
ścią chwalić mieli.

do ciebie nie
wniósł, H.

Wbiór ká-
plński Su-
perhumera
le.

Nawrócenie
żydów na ko-
ści świętą.
Rom: 11, c 25

Zydowie bez
króla y ofiar.

Teraphim co
i-
est i

ROZDZ. III.

prawa.
Wymawia
Izraelczy-
kom głosić
ich.

SUchaycie słowa
PANSKIEGO synowie
Izraelowi: bo sad
Pani / z obywatel-
mi ziemie: abowiem
nie masz prawdy / y nie-
masz miłosierdzia / y

2 nie masz znajomości Boga na ziemi.
3] Złorzeczeństwo / y kłamstwo / y me-
zobóystwo / y kradzieństwo / y cudzo-
toństwo wylało z brzegów / a krew sie
krwie dotknęła.] Dla tego płakać
będzie ziemia / y zachorzeie każdy kto
ry mieszka na niej / ze zwierzem pol-
nym y z ptactwem powietrznym: lecz
4 y ryby morskie zbiorą sie.] Wśakóż

grzech do
grzechu przy-
chodzą, Hebr.
ay: ay, 1/a: 1.
wyglądają
bedzie.
Wśak, Heb

żaden

nie b sie nie
spiera, H.

Przepowia-
da karanie
ludu z kapla-
now.
Kaptani o-
dezmuie dla
ludzkich
grzechow.

Ofiary za
grzech.

Karany, abo
takze bedzie
rospustny.

Wspeteczeń-
stwo ypian-
stwo.

Wrogi ro-
zmaite by-
wały przez
kile y strza-

Bóg dla czego
kapłany odwy-
muie.

Grzechy iest
co znaczy.

Kapłanomy
księzatom
izraelskim
pomaga za
grzechy y
zgorzenia
grozi.
Skaranie,

Barzoście
przyskardali
ofiarom Bo-
żym.

5 **B** żaden niech nie sądzi y niech nie be-
dzie skrośowan mąż: bo lud twój i-
ko ci krózy sie spieczowiąg kapłano-
wi. **6** **W**padnie dzisia / y wpadnie
też prorok z toba: w nocy kazalem
mleżec matce twojej. **7** **U**milknał
lud mój / że nie miał umiętności:
iżes ty odrzucił umiętność / odrzuce
cie / abyś mi w kapłaństwie nie stu-
żył: a zapomniates zakonu Boga
twego / zapomnie y ia synów twoich.
8 **W**edle mnostwa ich / tak zgrzeszyli
przeciwko mnie: starze ich w sromo-
te odmienie. **9** **G**zechy ludu mego
iesc beda / a do nieprawości ich / po-
dnośie beda dusze ich. **10** **Y** beda ias-
ko lud / tak kapłan: a nawiedze na
nim drogi iego / y myśli iego oddam
mu. **11** **A** beda iesc / a nie nátedza sie:
nierząd plodził / a nie przestali: bo
opuścili PANA / w tym że nie strze-
gli. **12** **W**speteczeństwo / a wino / y pi-
ianstwo odęymuie serce. **13** **L**ud mój
pytał sie diawną swęgo / a ty iego opo-
wiadał mu: bo duch wspeteczeństw
zwiódł ie / y wspeteczeństwo plodził

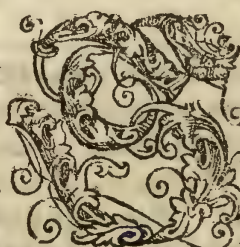
6 **I**żes ty odrzucił umiętność. **7** **G**rozi lu-
dowi odcięciem kapłanów / dla tego iż sie nie-
chcieli od nich wezyć znac pana Boga y przy-
kazania iego. **8** **P**ieroz y w Babilonie byli bez
kapłanów y ofiar: ale tymi wiecey po mece
pauzali / gdy kapłaństwo przeniesione iest
do chryścijan. **9** **A** gdy kapłaństwo bywa od-
tete / wszytkie za tym dobia duchowne gina.
10 **D**o dyd: y b. Tymie Bóg skaral y dzisieysze
heretyki / iż pozućwshy kapłany / lada chlo-
pa sobie Ministrem wezyńia: za czym ani
prawdziwey nauki ani Sakramentów maia.
8 **G**zechy ludu mego iesc beda. **9** **G**zechy
mi tu zowie ofiary króze za grzech ofiaruic /
bo tych kapłani pożywali / przetoż co w La-
cińskim Leu: 10. mówia. Czemuście nie iedli ofi-
ary za grzech: to w dydowskim tak własne
stoi / Czemuście nie iedli grzechu: to iest ofia-
ry za grzech. **11** **T**ak wyklada Cyrillus, Theo-

13 **o**d Boga swęgo. **14** **N**ie wierzechach
gór ofiarowali / a na pagórkach zápa-
lili kadzenie pod dębem / y topolą / y
terebintem / bo dobry byl cień iego:
przeto beda rozpustne córki wasze / y
oblubienice wasze cudzołożnice beda.
15 **N**ie nawiedze ciebie waszych gdy nie-
rząd plodzić beda / ani oblubienic
waszych gdy cudzołożyc beda: bo są-
mi z nierządnicami obcowali / y z nie-
wiesciuchami ofiarowali / a lud nie-
rozumiejący karan będzie. **16** **J**esli nie-
rząd plodzi ty Izraelu / niech wždy
nie wystepuie Juda: a nie wchodze
cie w Gulgala / a nie wstepuycie do
Bethawen / ani przysięgajcie / **17** **Z**y-
wie Pan. **18** **B**o iako krowa gżaca sie
wystąpił Izrael: teraz będzie ie PAN
pastiak obarantana przestreszeństwie.
19 **O**czesit bálwánów Ephraim / zá-
miechay go. **20** **O**dlaczona iest wsta-
ich / nierzadem nierząd plodził / w-
milorali przynosic sromote obroni-
ciele iey. **21** **Z**wiżal go "duch" na strzy-
dlach swoich / a zawstydzien beda
"od ofiar swoich.

philastus y Theodo. **22** **A**bo też dla tego kapłani
grzechy ludzkie iedza / i modlitwami y ofia-
rami swęmi zgładzaja grzechy / tak Alexan-
der Papa II. in Epist. 2. **23** **H**ieronym s. powia-
da / iż kapłani iedza cudze grzechy / kiedy ży-
tae z iakimśy abo dochodow kościelnym /
nie staraja sie aby ludzie od grzechów odwo-
dźili / by tylko swoje dochody mieli / o dusze
nie dbaja: bo dla tego przydaje / Do niepra-
wości ich / podnośie beda dusze ich / to iest /
czynia ie śmielszymi do grzechu / kiedy ich ka-
płani nie karza. **24** **G**regor. Komil. 17. in Euan-
Bernar: Serm. 77: in Cantic.

15 **N**ie wstepuycie do Bethawen. **16** **B**etha-
wen tu zowie Bethel / bo i sie tam namnoży-
lo bálwochwalstwa / od onęgo czasu gdy tam
Jeroboam ciecia złotego postawił / dla tego
nie zowie Bethel / co znaczy dom Boży / Ale
Bethawen / to iest / dom nieprawości.

ROZDZ. V.

Luchaycie teg
kapłani / a pilnuj-
cie domie Izra-
elski y domie kró-
lewski sluchaycie:
bo wam sad iest /
iżescie sie sstali
sídlem strażey / a siecia rozroczona
na Thabor. **2** **A** ofiary potłoczyscie
w glebiu: a ia nauczyciel ich wsyt-

3 **E**ich. **4** **J**a znam Ephraim / Izrael
też nie skrył sie przedemną: bo teraz
nierząd plodził Ephraim / splugá-
wil sie Izrael. **5** **N**ie wdadza myśli
swoich żeby sie nawrócili do Boga
swęgo: bo duch wspeteczeństw w po-
szrodku ich / a Pána nie poznali. **6** **A**
odpowie hardosc Izraelowa przed
oczyma iego: a Izrael y Ephraim v-
pádną w nieprawości swojej: wpá-
dnie też y Juda z nimi. **7** **T**rzódami
swęmi y zbydlem swym póyda sukac

ty, czytay
Ezech. 21.
Duch wspe-
teczestwa.

Rospustne
córki y żony
na skaranie
meżow yro-
dzicow.

Bo tam bogi
poganski
chwalono.

Smrodliwe
iust wino ich,
H.

Sromota bál-
wánów ná-
pełni.

Abó wiadr,
H. który ie
po świetle ro-
zni.

Króte bogom
fałszywym o-
fiarowali.

dla niepra-
wości, Hebr.

to jest, że
den miesiąc,
abo co mie-
siąc anisze-
n: będa. He-
bra.

abo prawda
H.
iako nieprá-
wiedliwi lu-
dia.

7 PANA / á nieznayda : odstąpił od
nich. ¹ Przeciwn PANV wystąpili / że
synów cudzych náplodzili : teraz ² po-
żrze iemieszce z cześciami ich. ³ Trę-
cie w trębe w Gábá / w trębe w Rá-
má : krzyczcie w Bethawen / zá toba
9 Beniaminie. ⁴ Ephraim w spusto-
šeníu będzie w dzień strofowania :
miedzy pokolenmi Izraelowými wka-
10 załem ⁵ wiące. ⁶ Staly księżetá Ju-
dzkie iáko przenoszący granice : wy-
leie ná nie iáko wode gniwu mój.
11 ⁷ Potwarz cięrpizcy jest Ephraim
przekonany sądem : iż poczał chodzie

¹ Sidlem straży. ² To jest / tym którzy wá-
sę straży sa poruczeni. Nowotni Żydzi po-
wiadaia / iż tu słowo żydowskie Nisphá zna-
czy góre / iáko y Thabor. Aleć my mamy le-
psze tłumacze staré / y Hieronym y 70. tłumá-
cze / y Chaldeyski tak přelożyli / straży : którzy
zostawiliby rákšesłowo Nisphá / kiedyby to
własné imie góry bylo / iáko zostawili Thabor
Y odpowie hardość. ³ To jest / nie wy-

12 zá smrody. ⁴ A iáko mól Ephraim
mowi / á iáko spróchnienie domowi
13 Judzkiemu. ⁵ A wyrzát Ephraim
D młóść swoie / á Judá ⁶ zwiázte swo-
ie : y posędi Ephraim do Assur / y po-
stát do króla ⁷ Nisćiciela : á on nie
będzie mógl vléczyć was / áni będzie
14 mógl rozwiázac z was zwiázek. ⁸ Wo-
ia iáko lwica Ephraimowi / á iáko
szenie lwie domowi Judá : ia ia poi-
we y póyde : wezme / á niemáš ktoby
15 wydát. ⁹ Idac wróce sie ná miesce
moie / áz wstaniecie / á sukac będziez
cie oblicza mégo.

dzie karania / ále pycha tego będzie vpořozo-
na : bo karanie za grzech / stoi zá odpowiędź :
iáko též odpłate dobrego vczynku zowie od-
powiędź / Gen: 31. Ten spóřob mówienia
wziety jest od oraczów / którzy též ziemiá od-
powiada / gdy im to oddáie co posieia. Tak
y Bóg plácae každému co zásluży / iáko by
nam ná vczynki náše odpowiędzał.

zá báluwany
Hebr.

váns Hebr.
Pomocy lud-
skie prze-
ciw kará-
niu Božemu
nievažné.
Lárebá. H.

ROZDZ. VI.

Vtrapieniu

¹ A swym ráno wstá-
na do mnie / mó-
wiąc : Pódźcie / á
návrotimy sie do
PANA : ² bo on
poimá / y vléczy
nas : vbité / á vřdowi nas. ³ Ożywi
nas po dvou dnu : dná třetíego w-
zbudzi nas / y žyc będziem před obli-
czem iego. poznamy / á będziem ná-
3 śladowác abyśmy poználi PANA :
B iáko zozá zgotowane jest ⁴ wysćie ie-
go : y przydžie nam iáko děř z rány y
pozdný žiemi. ⁵ Co vczynie tobie E-
4 phraimie : co vczynie tobie Judá :
C miłosierdžie wáše iáko obloř poráns-

ny / á iáko rořá ráno přemítáigca.
5 ⁶ Dla tego heblowałem přez proro-
ki / pobitem ie słowy vřt moich : á
sady twoie iáko swiátloř wynidž.
6 ⁷ Bom miłosierdžia žadał / á nie o-
fiáry / á znátořci Božey wiecey niž
7 cátopálenia. ⁸ Ale oni iáko Adam
přestápili přymierze / tám wyřro-
8 zyli přeciwtó mně. ⁹ Gáláád miá-
D řto džiáláigcych báluwáná / podchwy-
9 coné dla krwie. ¹⁰ A iáko gárdlá me-
řow rozbóynikow / včesně řápla-
nów / ná dōdže zábiúigcych idácz
10 Sychem : bo niecnote džiáláli. ¹¹ W
domu Izraelowym wiđžialem řecz
řrářnžitám řřeteczeńřtvá Ephra-
im / zmázal sie Izrael. ¹² Ale y Judo
polož sobie žnivo / gdy návrotce poy-
mánie ludu moiego.

karalem.
Miłosiera-
džie.
1. król 15. e 22
Eccle. 4 d 17
Math. 9. b 13
y 12. a. 7.

abo nieprá-
woř.

Vtrapienie
przywędzi
do Boga.

Christus 3.
martwy.
wřtanie trze-
ćiego dná.
1. Cor. 15 a 1
Nřrođzenie
Christusa y
nauka iego.
iusticny y
wiořieny He-
bra.

Zmartwych-
wřtanie Chri-
stusa.

3 Ożywi nas po dvou dnu. ¹ Té řlová ro-
zumieia o Messyáfu / tak nářy Doktorowie /
iáko y żydowsy / tak piře ná to Hieronym /
y wyládaia to o zmartwychwřtaniu iego
trzęćiego dná. Iáko by řřel proroř : Ná-
wřótimy sie do pána / bo choćia nas řkaze /
wřátře vřdowi nas přez řyná řwego / řróř-
go řeřle ná swiát / ten vmarřy řmierć náře
zwycięřy / y třetíego dná zmartwychwřta-
wřy nas řoba ożywi. Theodoret : Tertulili.
aduersus Iudęos. Lařant : lib. 4. c. 19. Cypri-
lib. 2. con: Iudęos. August. 18. de ciuit. c. 28.
Origen: Hom: 5. in Exod.

3 Iáko zozá zgotowane jest wysćie iego. ¹
W nárođzeniu Christusowym tu mōwi : Já-
to po nocy bywa zozá / tak po tyř čtanno-

řciách vřáže sie prawdziwa swiátloř. Mo-
ře sie tedy to wysćie iego rozumieć / tak o
předwieceřnym nárođzeniu z oycá / iáko y o
dočesřnym z máři. A co przydžie / A przy-
džie nam iáko děř z ř. dáie znáć / iř náuka
Christusowa miála wielki pořytel w lu-
džiách vczynie

6 Bom miłosierdžia žadał á nie ofiáry. ¹
Nieodřznáć tu ofiáry / ále iey niechce mieć
bez miłosierdžia / iáko řan Pan Christus dá-
ie znáć Mář: 5. gđžie sie řáže pićwřey poie-
dnáć z brátem / á potym ofiárowác. řřad
znáć iř oboie mu sie podobá / ále iedno bez
drugiego nie. Iáko by řřel : Niepodobáia
mi sie wáře ofiáry / iř im nieořřáie miłosier-
džia / řróřego náwieceř řce. Tak to rozumie

Ofiáry bez mi-
łosierdžia nie
przyjemné.

Irenaeus lib. 4. contra haereses c. 32. Aug. 10. de ciuit. c. 5. Chrysost. in Math. 5.

6 A z n a i o m o ś c i B o ż e j .] Z n a i o m o ś c i a B o ż a p i s i n o S . z o w i e / B o i a ż n i B o ż a / y z a c h o w a n i e p r z y k a z a n i a / t o i e s t / w i a r e z w c z y n / k a m i : w e d l u g o n e g o i . I o a n . 2 . K t o p o w i a d a i z n a B o g a a p r z y k a z a n i a t e g o n i e c h o w a / k l a m e c a i e s t / z e .

8 Podchwycone dla krwi.] T o i e s t / d l a

7 K r w i e n i e s t u s z n i e w y l a n e y / w p a d n i e i a k o z w y k l i p o d c h w y c e m i w p a d a c .

9 A i a k o g a r d l a r o z b o j n i k o w .] T o i e s t , p r a g n a c y z a w i d y k r w i e y m o r d e r s t w a .

W c z e ś n i k k a p l a n o w .] P o m a g a j a c r a d y k a p l a n o w f a l s z y w y d a w B e t h e l / k r o z y i d a c e o d S i c h e m d o J e r u z a l e m n a W i e l k a n o c y S w i a t k i / z a s a d z i w s z y t o r y z a b i a l i .

ROZDZ. VII.

D y m c h c i a l z l e c z y c I z r a e l a / o d k r e ś l a s i e n i e p r a w o ś c I p h r a i m / y z l o ś c S a m a r i t e j / b o d z i a l a l i k l a m s t w o : y z l o d z i e j w s e d l o d j e r a t a c / l o t r z y k n a d w o z e .
2 A z e b y s n a d j n i e m o w i l i w s e r c a c h s w o j c h / z e i a p o m n i e k a ż d a z l o ś c i c h / t e r a z o g a r n e l y i e w o y n a t a s t i c h / d z i a l y s i e p r z e d o b l i c z e m m o i m .
3 Z l o ś c i a s w a w r e s e l a l i k r o l a : a k l a m s t w o s w o j m i k s i a z e t a .
4 W s y t e c y c u d z o l o z a c y i a k o p i e c r o s p a l o n y o d p i e k a r z a : w s p o k o i t o s i e n a m a t y c z a s m i a ś t o o d z a m i e ś a n i a k w a s u / a z b y s i e z a k w a s i l o w s y t k o .
5 D z i e Ń k r o l a n a ś e g o : p o c z e l y k s i a z e t a f a l e c o d w i n a : w y c i a g n a l r e k e s w a z s y d e r z m i .
6 B o p r z y t o ż y l i i a k o p i e c s e r c e s w e / g d y n a n i e c z y n i t z a s a d z i : c a l a n o c s p a l p i e c z a c y i e / r a n o s a m z a p a l o n y / i a k o o g i e Ń p l o m i e n i s t y .
7 W s y t e c y r o z g r z a l i s i e i a k o p i e c / a p o ż a r l i s e d z i e s w e : w s y t e c y k r o l o w i e i c h w p a d l i : n i e m a ś m i e d z y n i m i w o l a j a c e g o d o m n i e .
8 I p h r a i m t e n s i e z n a r o d a m i m i e

9 k i e m / k r o t o g o n i e p r z e w r a c a j a .] J e z d l i c u d z y s i l e t e g o / a o n n i e w i e d z i a t :
10 a l e y s e d z i w o ś c w y s t a p i l a n a n / a o n n i e w i e d z i a t .
11 A z n i ż o n a b e d z i e p y c h a I z r a e l o w a p r z e d o b l i c z e m t e g o : a n i w r o c i l i s i e d o P A N A B o g a s w e g o / y n i e s u k a l i g o w t y m w s y t k i m :
12 A e s t a l s i e I p h r a i m i a k o g o l e b i c a z w i e d z i o n a n i e m a j a c a s e r c a : A e g y p t u p r z y z y w a l i / d o A s s y r i j c z y t o w s l i .
13 A g d y p o y d a / z a s t a w i e n a n i e s i e c m o i e : i a k o p t a k a p o w i e t r z n e g o p o t a r g n e i e / s t a r z e i e w e d l u g s l u c h a n i a z g r o m a d z e n i a i c h .
14 B i a d a i m z e o d s t a p i l i o d e m n i e : s p u s t o s e n i b e d a b o w y s t a p i l i p r z e c i w m n i e : a i a m i e o d k u p i l : a o n i m o w i l i p r z e c i w k o m n i e k l a m s t w a .
15 A n i e w o l a l i d o m n i e z s e r c a s w e g o : a l e w y l i w t o ż n i c a c h s w o i c h : n a d p s e n i e c y y w i n e m p r z e z u r w a l i / o d s t a p i l i o d e m n i e .
16 A i a m i e n a u c z y l / y z m a c i a t e m r a m i o n a i c h : a p r z e c i w m n i e z l o ś c m y s l i l i .
17 W r o c i l i s i e a b y b y l i b e z i a r z m a : e s t a l i s i e i a k o l u k z d r a d l i w y : y w p a d n a o d m i e c z a k s i a z e t a i c h / d l a z a p a l e c z y w o ś c i i e z y k a s w e g o .
T o p o ś m i e w i ś t o i c h w z i e m i A e g y p t s k i e j .

bo tak zgoré

bliſki śmierci.

Zastarza-
łość w grze-
chach.

Stupstwo.
"bo gołębica
nie żałuje
dzięci, y jest
tak głupia, że
sama leżie w
śladu ani się
strzeże.

heretycy nie
modlą się ale
wyją.

nie do (Na-
wyższego) H.

Tak mne
gárdziłi bę-
dąc w Aegyp-
cie.

ROZDZ. VIII.

G a r d l e t w o i m n i e c h b e d z i e t r a b a / i a k o o r z e l n a d o m P A N s t i : d l a t e g o z e p r z e s t a p i l i p r z y m i e r z e m o i e / a z a k o n m o j z g w a l c i l i .
2 N i n i e w z y w a c b e d a : B o ż e m o j p o z n a l i s i n y c i e I z r a e l .
3 P o r z u c i l I z r a e l d o b r o / n i e p r z y a c i e l g o p r z e s l a d o w a c b e d z i e .
4 O n i k r o l o w a l i a n i z e m n i e : k s i a z e t y b y l i / a n i z n a l e m i : z e s t r e b r a s w e g o / y z e z l o t a s w e g o n a c z y n i l i s o b i e b a t

5 w a n o w / a b y z a g i n e l i .
6 P o r z u c o n i e s t c i e l e c t w o j / S a m a r i a : r o z g n i e r w a l a s i e z a p a l e c z y w o ś c m o i a n a n i e / a d o k a d z e n i e b e d a m o g l i b y d j o c z y ś c i e m i :
7 B o y t e n i e s t z I z r a e l a : z e m i e s t n i k w c z y n i l j i / a n i e i e s t B o g i e m : b o w p a i e c z e ś i a t k i o b r o c i s i e c i e l e c S a m a r i t y s t i .
8 B o w i a t r ś i a c b e d a / a w i c h e r p o ż n a : z d j b l a s t o j a c e g o n i e m a ś w n i m / w r o d z a y n i e w c z y n i m a z k i : a i e s l i w c z y n i c u d z y i a z i e d z a .
9 P o z a r t i e s t I z r a e l : t e r a z s i e e s t a l m i e d z y n a r o d y i a k o n a c z y n i e p l u g a w e .
10 B o o n i z a ś l i d o A s s u r / o ś i e l d z i k i o s o b n y s o b i e : I p h r a i m d a r y d a l i m i t o ś n i k o m :
A l e y c h o c n a y m e m n a i e

to jest, iako
palczynazni
szczie.
Nieurodzaj.

abo nąymo-
wał sobie mi-
łojniki, H.

Wspomina-
łość i grá-
leczków, i g
gwoli le-
roboamowi
od kościoła
odstąpili a
Heretykami
zostawszy
cielce głote
chwalili.
przeu.

Zapalenie
wzkościach
Zepfowa-
nie wsyt-
kich.

Szydzers-
stwa.
"bo czyni co
Szydzersce.

Opowiada
ziemie Izra-
elskiej y lu-
dzkiej zbu-
rzenie.
"przysię nie
przyjacieli

Bogá y eno-
te.
"abo, króle
stánowili, H.
"abo, ksiądz
stánowili,
H

To jest, Przy
pominaj im za
kon mój kas
ręce ich rym
plagami, któ
re są opisane,
Deut: 27.

Który królo
wie nie są z
Boga.

Głód y nie-
wola Izrael
czykom pro
rokuie.

Wmawiało,
to jest, nie-
czysty, Nu: 19.
im samym,
Hebr. to jest,
nie Bogu gi
ofiarują, ale
sobie.

domy z sęd
bro zbudowa
ne spustoszą.

li narody / teraz: zbiorze ie / á odpoczy-
na troche od bi: zemienia królewstwie-
go y książąt. ¹¹ Bo namnożył Ephra-
im oltarzów ku grzeszeniu: ostatek mu-
sie oltarze na grzech. ¹² Napisał mu
rozliczne prawa moje / które były po-
czytane iako obce. ¹³ Ofiary przynosić
beda / beda ofiarować mieso / y iesc /

⁴ Oni królowali á nie zemnie. To był pier-
wszy grzech Izraelitów / kiedy sobie inšie kró-
le oprócz Judy stanowili / począwszy od Jero-
boama / który dziesięć pokolenia po Sálomo-
nie opánował. Jest rzeczeż że sam Bóg po-
dał królestwo Jeroboamowi przez Ahiasa
proroka. Król. 11. y 12. odpowiada Siero-
nym: Choćia Bóg rozgniewany ná Sáló-
moná / królestwo iego chciał rozewać / nie
dla tego Izraelitowie dobrze uczynili / przysia-
wszy inšego króla: mieli sie bowiem spytać
Pána / ieli to iego wola była. A Cyrillus y
Theophilactus itad vsa. Bóg niektóre rze-
czy czyni z własnéj wolej swéj / á niektóre tyl-
ko dopuszcza aby skarał. Jáko że Sálomon
budował kościół / wola to Boga była: ale á-
by królestwo bylo rozewané / nie tak chciał
iako dopuścić aby Sálomonowé y Roboa-

^D á PAN nie przyjmie ich: teraz wspo-
mni ná nieprawości ich / y náwiedzi
grzechy ich: oni sie do Egiptu wró-
cą. ¹⁴ Zapomniał Izrael stworzycie-
lá swego / á nabudował zborow / y
Judás též namnożył miast obron-
nych: y puscze ogień ná miastá iego /
y pojrze domy iego.

nowé grzechy były skarané. A tak słusnie
mówi: Oni królowali á nie zemnie. To jest /
Nie pytali sie mnie / y bez rady mojej / odstá-
pili od domu Dawidowého / y nowi królowie
nád dziesięcią pokolenia powstali. A tak stro-
fui tu naprzód lud / bo bez iego zezwolenia
nikt królem bytż nie mógł: strofui y króla / i
niektórzy gwałtem królestwo opánowali / iako
Sallum y Manahem / 4. Król. 15. drudy též
choćia od Boga byli obráni / nieoznawali
ludowi wolej Bożej / ale iakoby swa własna
moca królami zostali / y niesprawiedliwie rza-
dzili.

⁴ Ze głoty swego náczynili sobie bálwánów
To był drugi grzech Izraelitów / gdy sobie
nowé bogy uczynili / to jest / cielce zloté / y inšie
bálwány.

ROZDZ. IX.

^I **J**E wesel sie
Izraelu / nie rá-
duy sie iako naro-
dowie: bos wse-
teczestwo pło-
dził od BOGA
twego / rozmno-
żales sie dattu nád wszytkie boio-
wistá psenice. ² Boiorwisko y prása
nie bedzie karmitá ich / y wino omyle
ich. ³ Nie beda mieszkać w ziemi PAN-
stkiej: wrócił sie Ephraim do Egi-
ptu / á w Assyrii iadł nieczyste rze-
czy. ⁴ Nie beda ofiarować PAN V
winá / y nie spodobać sie mu: ofiary
ich iako chléb / płaczących. wszytcy
którzy ji iesc beda / zmiąz sie: bo
chléb ich / dusy ich / nie wnijdzie do
domu PANstkiego. ⁵ Cóż bedziecie
czynić w dzień wroczyšty / w dzień swie-
tá PANstkiego? ⁶ Bo oto posli dla
spustoszenia: Egipt ie zgromádzi /
Memphis ie pogrzebie: / požadane
srebrzo ich pokrzywa odziedzicz / to-
pian w przybytkách ich. ⁷ Przysly dni
náwiedzenia / przysly dni oddania:
znaycie Izraelá glupiego proroka /
šaloného mežá duchowného / dla
mnostwa nieprawości twéj / y dla

⁸ mnostwa šalenštwá. ⁹ Stróż E-
phraim z Bogiem moim: prorok si-
dlem wypadku sstał si po wszech dró-
gách iego / šalenštwó w domu Bo-
gá iego. ⁹ Głęboko zgrzesyli iako zá-
dni Gabáa: wspomni ná nieprawosc
ich / y náwiedzi grzechy ich. ¹⁰ Jáko
iáгоды winné w pustyni nálažem I-
zraelá: iako pierwšy owoc dzierzá š-
gowého / ná wierzchu iey wyžralem
oyce ich: á oni wesli do Beelphegor /
y odlaczyli sie do stromoty / y sstałi sie
obrzydlymi iako to co miłowáli. ¹¹ E-
phraim iako ptak vleciał / sławá ich
od porozdzenia / y od żywota / y od po-
czecia. ¹² A choćby wychowáli šyny
swoie / uczyni ie bez dzieci miedzy lu-
dzmi: lecz y biada im / gdy odstápie
od nich. ¹³ Ephraim / iakóm widział /
był Tyr záložony ná pieknošciá E-
phraim bedzie wywodzić ná zabitiá
nie šyny swé. ¹⁴ Day im PANIE. Cóż
im daš: Day im żywot bez dzieci / á
piersi suché. ¹⁵ Wšytkie zlošci ich w
Gálgal / bom ich tam nienawidział:
dla zlošci wynálažet ich z domu me-
go wyrzuce ie: nie przydam ich wies-
céy miłować / wszytkie książetá ich od-
stepniacy. ¹⁶ Porážón iest Ephraim /
forzeń ich vsechl: owocu nie uczy-
nia. á choćby zrodzili / wybüe namil-

*pokaz.

*który wa-
dliw Bogá
miał przešné
gát.
*fałszywy.
*nie inšego
nieczynia / y
ko šaleš ch-
wałac bálwá-
ny.
*o sym masz
Suk. 17. y 20

*do bálwáné
stromého.

Karanie ná
dzieciach.

*ná roškos-
nym miešcu.

*4. król. 3.

17 **śe żywota ich. Odrzuci ie Bóg**

móy/ bo go nieśluchali: y beda tula-
kami między narody.

7

Znaycie Izraela głupiego proroka. W te-
raznięszych żydowskich księgach jest/ Pozna
Izrael. Ale Hieronym przelozył/ Znaycie/ a
stusnięby ci nowotni tłumacze mieli nąsła-
dować Hieronyma/ bo miał lepsze exem-
plarze onych czasów/ w których tak czytał/

Znaycie: iakoby rzekł/ Znaycież Izrael był
prorożtan głupim/ który sobie szczęście obie-
cował/ y meim duchownym/ to jest/ który się
powiadał mieć ducha Bożego/ alie niepra-
wde powiedział/ bo go wszystko nieszczęście
portalo.

ROZDZIAŁ X.

Inné drzewo
galeziście Izrael/
owoczcrownal sie
z nim: według
mnóstwa owocu
swego namnożył
oltarzów: we-
dług obfitości ziemi swej/ obfito-
wał w białwaniach. Rozdzieliło sie
serce ich/ teraz zgina: on polamie
białwany ich/ spustofy oltarze ich.
Bo teraz rzekną: Niemamy króla:
bo sie nie boimy PANA: a król co
nam uczyni? Mówcie słowami
dzenia niepożytecznego/ a postano-
wicie przymierze: y zrodzi sie iako gorz-
kość/ sąd na zagoniach polnych.
Krowy Bethawen chwalili obywá-
tele Samaryjscy: bo plakał nad nim
jud iego/ y zborowi studzy iego/ nad
nim radowali sie z starcy iego/ iż sie
wyprowadziła od niego. Abowiem
y on do Assur zanieścion jest za dar
królowi/ Mścicielowi zelżywość E-
phraimá poima/ a zawstydzon będzie
Izrael w swej wolę. Uczyniła
Samaria że przyszedł król ię iako
piáná ná wierzchu wody. A beda

C wytráconé wyżyny białwáná/ grzech
Izraelski: topian y ofet wyrosćie ná
ich oltarzách: y rzeką górom: Przy-
kryjenas: a págońkóm/ Upadnicie ná
nas. Odedni Gábáá zgrzeszył Izra-
el/ tám stali: nie zachwyci ich w Gá-
báá bitwá przeciw synóm nieprawo-
ści. Według chuci moiey starze ię
zbiórą sie ná nie narodowie/ gdy
beda karáni dla dwu nieprawości
swoich. Ephraim iakowicá náu-
czona kochać sie w młóceniu: y iá-
przeszedłem po cudności syie ię:
wsiede ná Ephraim/ będzie oral Ju-
das/ broniować sobie będzie zagony
Jakob. Sięćie sobie ku sprawiedli-
wości/ a żnićie do vst miłosierdzia/
odnowićie sobie nowine/ a czas futać
PANA/ gdy przydzie/ który was be-
dzie vczyl sprawiedliwości. Ośliscie
niezbożność/ żeliscie nieprawość/ ie-
dliscie owoc kłamstwa: iżes vfał w
drogách twoich/ w mnóstwie moca-
rzów twoich. Powstanie rozruch
między ludem twoym/ a wszystkie zam-
ki twe zburzone beda/ iako zburzon
jest Salmáná od domu onęgo/ który
osadził Báláá w dzień bitwy/ märke
o syny rostracáły. Tak wam uczy-
nił Bethel dla złości niecnót wáśjch.

Awejskie. H

11a. 2. d. 19.
Apoc. 6. d. 16
Luc. 2. d. 30.
Sg. 16. 20.prerwyżają
ili sie białwo-
chwálstwem.
w wyje-
waniu zboża
depraním by-
dła.Ter. 4. a. 3.
to jest czyn-
ie miłosier-
ne uczynki.
abo aś przy-
dzie. H.iako zbu-
rził Salmán
Bethábel.
H.

Sg. 3. c. 11.

Rozdzieliło sie serce ich, teraz zgina. Cy-
rillus y Theophilactus tak to wytłádają/ iako
by rzekł: Siła rozlicnych bogów máia/ y
rozrywali sie/ iedni tego boga/ drugy owęgo
chwala/ a tak rychło pogina. Tóż właśnie stu-
ży heretykóm/ którzy sie ná rozmaite sekty ro-
zrywali/ bo to samo ich sprawiedliwym sa-
dem Bożym zágubi/ gdy sami przeciw sobie
walczą.

14 Iako zburzon jest Salmana. Doktorowie
starzy tak rozumieją/ iż tu prozok wspomina
historia onęgo Salmána/ który był zwycięzo-
ny od Gedoná y zabity/ w której bitwie má-
li sie o syny rostracáły/ Sedz. 8. Tenże Ge-
don nazwany jest Jerobáál/ iż wyprowadził
bálwan Bálááw/ Sedz. 8. Tak Hieronym.
Cyrillus, Theophilactus.

ROZDZ. XI.

Iako záranie przemi-
neło/ przeminął król Izra-
elski. Bo Izrael páchole/ y
vniłowałem go/ z Egiptu
wezwałem syná mego. Wyzwali ie/

3 tak posli od oblicza ich: Bálám o-
fiarowali/ a bálwanóm ofiary czynili.
4 A iá iako piástun Ephraim/ nośi-
łem ie ná ramięch swoich/ a nie
wiedzieli zem ie leczyl. Powrozami
Adámowými pociągne ie/ związká-
mi miłości: y bede im iako podno-

Zarozumno-
żeniem ludu
rozumniożyły
sie grzechy
bálwo-
chwalców.Niezgoda
w wierze.Smawiali sto-
wá przysięgá
iśc prozno. H
Karanie.
Cielce od Ie-
roboáná po-
sławione.

Ilebowi. H

Ilebowi. H

Niezgoda
przyczyna v-
padku.

Math. 2. c.

15.

Pan Bóg do
brodziej-
stwa swę w
spominając
kargę nie-
wiedzie-
czność ludu
swęgo.

* i dżielalem
z dlanich ie
dło. H.

* y werwie
sie mierz na
miasta iego.
H.

* abo rady ich
H.

* oczekawa-
nie wybawie-
nia.

* Adama y Se-
baim byly
miasta ktore
z Sodomą zgi-
naly.

5 facy iarzmo na czelosci ich : y sklo-
nilem sie do niego aby iadł. * Nie
wróci sie do ziemie Egypckiej / a sam
Assur król iego : bo sie niechcieli na-
wrócić. * Począł mierz w miesciach
iego / y strawi wybrane iego / y poie
7 głowy ich. * A lud mój bedzie za-
wiešony do nawrócenia mego : ale
iarzmo bedzie na nie pospolu włożo-
8 ne / ktore nie bedzie odiete. * Jakiż cie
podam Ephraimie / obronie cie Izra-
9 eluz : iako cie dam by * Abame poloze
cie iako Seboim : Nawróciło sie we
mnie serce moje / zaraz wzruszyła sie
żałość moia. * Nie czynie zapalczy-

wosci gniewu mego : nie wróce sie
aby m zagubil Ephraim : bom ia
Bóg a nie człowiek : w posrodku cie
bie swiety / a nie wniđe do miasta.
10 * Za PANEM chodźcie beda / iako
lew zaręczy : bo on ryczec bedzie y zle-
11 tka sie synowie morza. * A wlecz ta-
ko ptak z Egiptu / a iako golebicą z
12 ziemie Assyryjskiej : y posadze ie w do-
miach ich / mowi PAN. * Ogarnal
mie zaprzieniem Ephraim / a zdra-
dom Izraelski : lecz Judas swiadek
zstapil z Bógiem / y z swietymi
wierny.

* abymci sko-
dail.

* ktory na
morzu y Insa-
lach mieska-
ia nawroca
sie do Eu an-
ieliej.

* i o iest oblu-
dnie mie
chwalili.
* i w yma z Bo-
giem.

Z Egiptu wywalem syna mego J Ewán-
telista s. Math. 2. wykłada to o Chrystusowym
wróceniu z Egiptu dla tego i lud Izraelski
był figura Chrystusa Pana y wiernych iego.
A tak tu Ozeas pod imieniem ludu Izrael-
skiego prorokuje o Chrystusie. Jakiż bowiem
lud Izraelski przyszedł do Egiptu czasu gło-
du y tamże mieszkał aż wyzwany iest od Bó-
ga przez Anioła mówiac w onym czasie do
Mojżesza. tak Chrystus dla prześladowania
Herodowego był w Egiptcie aż Anioł Jo-

4 zephá o wróceniu wspominal.
Powrózkami Adamowemi. J Aquila
Symmachus y 70. y Theodotio, przełożyli
człowieczemi. Jakoby rzekł : Poćiągnie ie po-
wózkami / ktoremi sie ludzie ciagna : to iest /
miłością y dobrodziejstwami : nie karaniem a-
ni bólestmi / dla tego przydaie / wiazkami
miłości. To iest : Takie moje beda prze-
ciwko-
nim dobrodziejstwa / że ich iako powózkami
łagodnie przyciągnie do siebie.

Strofuie glu-
pstw i o-
puszcwisy
Boga na-
dziejcie w lu-
dziach mądrych

ROZDZ. XII.

Phraim pasie
wiatr / chodźcie za-
gorzeem : cały
dzien klamstwo y
spustoszenie mno-
ży / a przymierze
z Assyryjczykami
stanowił / y oliwe do Egiptu woził.
2 A tak prawo PANSKIE z Judą
y nawiązanie nad Jakobem / we-
dług dógu iego / y według wyńala-
3 zek iego odda mu. * W żywocie
podchwycił brata swego / a moga swa
4 zdarzyło mu sie z Aniołem. * A prze-
mógł Anioła y był posilon : plakał
y prosił go : w Bethelu znalazł go / a
5 tam mówił z nami. * A PAN Bóg
zastępów / PAN pamiętka iego. * A
6 ty nawróciś sie do Boga twego : mi-
łosierdzia y sądu przestrzegay / a miej
nadzieie w Bógu twoim zawnždy.
7 * Chanaán / w rece iego / sala zdra-
z

8 dliwa / potwarz umilował. * A rzekł
C Ephraim : Wszakem sie zbogacił /
nalazłem białwan / sobie : wszytkie
prace moje nie nadydą mi nieprawo-
9 ści ktoremi zgrzeszył. * A ia PAN
Bóg twój z ziemie Egypckiej / iecze
cie posadze w namiotach / iako za-
10 dni wroczyściego swietá. * A mowi-
łem do proroków / iam też widzenie
rozmnożył y w rece proroków testem
11 przypodoban. * Jesli Galaad biał-
wan / tedyc próżno byli w Gulgalu
woly ofiarujący : bo y oltarze ich iak-
12 ko stogi na zagoniach polnych. * V-
cielił Jakob do krainy Syryjskiej / y
13 służył Izrael dla żony / y dla żony
strzegł. * A przez proroka wywiódł
PAN Izraela z Egiptu : y przez pro-
14 roka zachowan iest. * A u gniewu
mie pobudził Ephraim gorzkością
mi swemi : a krów iego przydzie nań /
y zhańbienie swoje odda mu Pan
iego.

* bogi Etwá-
ti.

* iest sie ni-
wrocił.

* Gen: 25 e25
Gen: 32 f 36
Przypomi-
na dobro-
dziejstwa
uczynione
Iakobowi
oycu ich.

* abo, gromá-
dy (kámie-
niz) H.
Drugie dos-
brodziej-
stwa Iako-
bowe.
* bo dla obu
són służył.
Gen: 8. a 5.
Exo. 14. e 21.

* Iako krá-
marz w ki-
regu rce, H.

Ephraim pasie wiatr J Jest to prypo-
wiesć ktora znaczy prz na prace / kiedy kto
co niepożytecznego robi : iż tedy Ephraim
próżno szukał pomocy y pogani / Pást wiatr /

to iest próżno pracowal. Albo też kiedy kto o-
mylna sie nadzieia farmi / iakoby wiatr iadł
ktory mienasyc : tak ci ktory na pomoc po-
gan wzywali.

ROZDZ. XIII.

DY **M**OWIŁ
Ephraim strach
padł na Izraela:
y zgrzeszył Bóg
lem y umarł. ¹ A
teraz przydali ku
grzeszeniu: y
czynili sobie licinę ze srebra swego iá-
ko podobieństwo bałwanów / dzieło
rzemieślnicze wszystko iest: tym o-
ni mówią: ² Ośiarczyć ludzie / kła-
niać się cielcom. ³ Przeto będą iá-
ko obłok zarámny / y iáko rosa rana
przechodząca / iáko proch od wichru
powiany z botowiska / y iáko dym z
dymnika. ⁴ A iámi PAN Bóg twój /
z ziennie Egypcijskiej: a Boga oprócz
mnie nie będzieś znał: y zbawiciela
nie masz oprócz mnie. ⁵ Jam cie znał
na puszcy / w ziemi pustej. ⁶ Według
pasterw swych napełnili się / y náie-
dli się: y podnieśli serce swoje / y zapo-
mnieli mnie. ⁷ A iámi będą iáko łwis-
ca / iáko rys na drodze Asyryjskiej.

⁸ ¹ Záblegne im iáko niedźwiedź iá-
gdy zabiorą dzieci / y roztargam w-
netrza wotroby ich / a pojrze iá tam
iáko lew / bestia polna roztarga iá.
⁹ ² Zatrącenie twoie Izraela: tylko
¹⁰ we mnie ratunek twój. ³ Gdzież iest
C król twój: teraz nawieczę niech cie
wybawi we wszech mieszcach two-
ich: y siedziowie twoi / o którychś mó-
¹¹ wił: Day mi króla y księżetá. ⁴ Dam
ci króla w zapalczywości moiej / y we-
¹² zme w zagniewaniu moim. ⁵ Zawi-
żana iest nieprawość Ephraim / skry-
¹³ ty grzech iego. ⁶ Bolesci rodzający
przydą nań: on syn niemądry: bo te-
raz nie ostoi się w zniszczeniu synów.
¹⁴ ⁷ Zreki śmierci wybawie iá / od ś-
mierci wykupie iá: będzie śmiercią
twoją o śmierci / wśpieniem twoim
będę / o piekło: pociechą skryłá się od
¹⁵ oczu moich. ⁸ Bo on między bracia
dzielić będzie: przywiedzie wiátr pa-
lący PAN z puszczy przychodzący: y
wysuszy źródłá iego / y zágubi zdrój
iego / a on rozchwyci skarb wśpęgo
naczyńia požadanego.

² Zatrącił się
H. ale lepi-
w textie.

¹ król 3. 25.
Dalem ci kr.

³ wpiąć
dobry.

⁷ piekła. H. G.
Proroctwo
o zwojcie-
żeniu śmier-
ci y piekła
przez Chri-
stusa.

1. Cor. 15. g
54. Zyd. 2. d. 12

⁹ Zatrącenie twoie Izraela: tylko we mnie
ratunek. ¹ W tych słowach dwu rzeczy nas
wzy: Naprzód z nas samych to mamy / iá
grzeszymy y ginimy: druga od Boga tylko
wspomożenie nasze / który do nas kłóce y mi-
łosierdzie nas szuka. A tak przymawia tu Bóg
Żydów / wśpiąc im to / iá oni sami byli przy-
czyna wtrąpieńia y zatrącenia swego / a to nie
á chwałac przykazania Boga. ² Gdyż Bóg
z swych stron chwał ich zawiódł ratować / y
dla tego ich od grzechów odwoził / aby w-
mich nie zgineli. Tylko we mnie / powiáda /
ratunek twój: to iest / chwałem cie ratować
y zbawić / a nie zatrącić. A tu obacz spóśny
błąd heretycki / którzy z tych słów śle wyro-
zumiały / śmierć to wierdzieć / iá cztowiek
niemoże nie dobrego czynić ku zbawieniu swe-
mu / tylko grzeszyć. Ale to iáśny fałsz iest / bo
tu niemożem / że nie inżego czynić niemożemy /
tylko grzeszyć: ale mów / iá gdy grzeszymy y
ginimy / z nas to samych mamy. wśpię się za
pomocą Boga to mamy / iá gdy iágo ratunku
y pomocy używamy / możem wiele dobrego
ku zbawieniu czynić. Dla tegoć niżej 14. ver. 2
tenże prorok mówi: Nawróć się Izraelu do

páná Boga swego / boś wpadł w nieprawo-
ści twoie. Gdyby to ná woli cztowieczey nie
należáto / czemużby go do tego namawiał:
iedno iá Bóg nie zbawi cztowiek / áz kiedy
cztowiek sam się do tego ma / y ratunku Bo-
żego dobrze używa. Nowotni tłumacze nie
mówia / zatrącenie / ale zatrącił iá: rozumie-
iá / cielce twój którego chwalił. Ale y 70.
tłumacze / má / zatrącenie / y samá rzecz po-
żne że tak ma być.

¹⁴ Zreki śmierci wybawie iá ¹ W Żydów-
skim y Gręckim iest / z reki piekła: bo Żydów-
skie h. w Scheol, á Gręckie ádz / znaczy pie-
kło / abyśmy rozumieli śmierć nie cielesną ale
one wieczną w piekle / iáby rzekł: Gdy raz
umrą y do odchłani piekłańia zstapia / wyro-
we tam zjad ich dusze / y złącze z ciałem / aby
ich nie ná wieli śmierć y piekło trzymało. A
tak iednoś tu znaczy śmierć y piekło / iáko też
Psalm. 7. v. 6. dla tego często się w piśmie iedno
zá drugie kładzie: bo choć różna iest śmierć
od piekła / wśpię przed śmiercią Páná Chri-
stusa wespółół to chodźilo / umrzeć y zstąpić
do piekła / przeto też iedno przez drugie rozu-
miano / iáko też masz w Dziejach. 2. v. 24.

ROZDZ. XIII.

MIECH zginie Samá-
ria / iá ku gorzkości pobu-
dziłá Boga swego: od-
mieczá niech zginą / dzieci
ich niech będą rozciącone / á brzemien

² nie ich niech będą rozciąte. ¹ Nawróć
się Izraelu do PANA Boga swego:
boś wpadł w nieprawości twoie.
³ Weźmiecie szobá słowá / á nawróćcie
się do PANA: y mówcie mu: Wśpi-
ę kę nieprawość odęmi / weźmi do-
broć: á oddawac będziemy cielce

Vpomina do
nawrócenia
modlitwy á
spowiedzi. Hie-
ron.
owoc warg.
G. to iest mo-
dlitwa y dła-
ki.

Abu, wozyn-
kón, H.
bo przez cie
miłościwiste
dostapi sro-
dą, H.

Obiecuie
dóbr wiele
nawróco-
s, m.

4 warg naszych. ¹ Alsur nie zbawi nas/
na kon nie wsiedziemy / ani wiecety
rzeczemy: Bogowie nasi / ² uczyni-
rak naszych: ³ bo sie nad tym / który u
ciebie jest / osierociłym smiluiest.
5 ⁴ Zlecze rany ich / wmituiest ie dobro-
C wolnie: bo sie odwróciła zapalczy-
6 wość moia od nich. ⁵ Bede iako roś-
sa / Izrael wypusci sie iako Lilia / y
pusci sie korzeń iego iako Libanu.
7 ⁶ Poyda galezie iego / y bedzie iako oli-
wa chwata iego / a wonia iego iako

8 Libanu. ⁷ Nawróca sie siedzący pod
cieniem iego: beda żyć psienica / a
puszcza sie iako winnica: pamiarka
9 iego iako wino Libanście. ⁸ Ephra-
im: na co mi wiecety bawany: ⁹ ia wy
D slucham / y ia go naproste iako to-
dle zielona / zemnie owoc twoy na-
10 lazł sie. ¹⁰ Kto mądry / a rozumie to:
rozumny / a pozna to: ¹¹ bo proste dō-
gi PANskie / a sprawiedliwi beda ni-
mi chodili: ¹² ale przestępcy poupadą
ia na nich.

Dziwuje sie
prorok, iż
mało ludzi
mądrych na
świecie y
wybranych
od Boga.

PROROCTWO IOEL.

ROZDZIAŁ I.

1 ¹ L^Aowo
PANskie/
które sie
2 sstało do
IOel sy-
na Phas-
tuel. ² Słu-
chajcie te
go starcy/
3 a bierzcie w vsy wszyscy obywatel-
ziemie: ³ iejli sie to sstało za dni was-
szych / ⁴ abo za dni oyców waszych: ⁴ W
tym synom waszym powiadajcie /
5 a synowie wasze synom swoim / y sy-
nowie ich rodziadowi drugiemu. ⁵ W-
6 státek gasienice ziadła sárancza / a o-
státek sáranczey / ziadł chrzascz / a o-
7 státek chrzascza / ziadła rdza. ⁶ Wuc-
8 cie sie pitani / a plączcie / y wysycie wsy-
scy którzy pucie wino z srodkości: ⁷ bo
9 zginelo od geby waszey. ⁸ Albo-
10 wiem naród przyciagnął na ziemie
B moje mocny y niezliczony: ⁹ zeby iego
iako zeby lwie: y trzonowé zeby iego /
iako sezenięcia lwiego. ¹⁰ Polozył win-
nice moje spustoszeniem / a fige moje
oblupil: ¹¹ obnażając obnażył ie / y po-
12 rzucił: ¹² zbielaly galezi ich. ¹³ Narze-
13 kay iako panna przepasana wozem
nad meżem mlodości iey. ¹⁴ Zagines-
14 ła obiata y mokra ofiara z do¹⁵ PAN-
15 skiego: ¹⁵ plálali káplani słudzy PAN-
16 scy. ¹⁶ Spustoszona iest kraina / smes-
17 ciła sie ziemia: ¹⁷ bo zepsowana iest

W przypo-
wieści opo-
wiada zie-
mieludzkiey
przez Chal-
dey z kistfu
słoszenie.

To iest, cze-
go niedoiadł
gasienica, to
ziadła sáranc-
za, etc.

Jaako mlada
pani, która
mała prętko
zdróciła.

11 psienica / ¹⁸ zawstydziło sie wino / zem-
12 dlala oliwa. ¹⁹ Zawstydili sie oracze/
C wylł winiarze / dla pszenice y iecynie-
13 nia / y zginelo żniwo polne. ²⁰ Winni-
ca zawstydziła sie / a figa zemdlala:
14 iabika granatowé y páima y iabion
y wszytkie dziewa polne poschly: ¹⁵ ze
zawstydziło sie weselé od synow y o-
15 wiecznych. ¹⁶ Przepascie sie / a plączcie
16 káplani / wysycie słudzy oltarzowi: ¹⁷ w-
nidzcie / leżcie w worzech słudzy Bo-
17 ga mego: ¹⁸ bo zginela z domu ¹⁹ Bo-
ga waszego obiata / y mokra ofiara.
18 ²⁰ Poswieccie post / zwolaycie gromá
D de / zbierzcie starce / y wszytkie oby-
watele ziemskie do domu Boga was-
19 szego / a wolaycie do PANA: ²¹ ²² A a-
a / dniowi: ²³ bo blisko iest dzień PAN-
ski / a iako spustoszenie od ²⁴ Wpech-
16 mocnego przydzie. ²⁵ Izali nie przed-
oczyma ²⁶ waszemi żywnosc zginela z
domu Boga waszego / radość y weśe-
17 le: ²⁷ Pognily ²⁸ dobytki w gnoiu swo-
im / obalone są gunna / pokazone są
18 pichlerze: ²⁹ bo ³⁰ zawstydzona iest
pszenica. ³¹ Przecz wzdycha bylo / ry-
czaly stada skotu: ³² Ze niemaja pás-
twiska: ³³ lecz y trzody owiec wygine-
19 ly. ³⁴ Ktobie PANIE wolac bede: ³⁵ bo
ogien pożarł ozdoby puszczey / a plos-
mién popalił wszytkie dziewa polne.
20 ³⁶ Lecz y bestie polne iako pole pra-
gnące dżdża / pogladaly do ciebie:
bo wyschly żródla wodne / a ogien
pożarł ozdoby puszczey.

Abu, poschlo.
H.

Kapłany u-
ponina do
A od tw y
postu.
PANA H

Nagotujcie
Abu zżo-
więdcie post.
Niz: 26 d 15.
Ab, ah, H.

Saddai,
17 u imię Bo-
że.
nasłemi, H.
żarna pod
bróśmi swe-
mi, H.

Abu poschlo.
H.

To iest, wsi,
ogrocy, drze-
wa. Także y
nieży.
H.
bażenie wy-
czel, H.

Joel wyklada sie/ poczynatacy/ abo Pan
Bóg. Ten prorokuje o spustoszeniu ziemie
Judyjskiej czterema plagami/ napominając a/

by sie ku Panu Bogu nawrócił/ y o przy-
slym sadzie. Cieszy przytym przyszliem Mes-
siasza/ y zesłaniem Ducha s.

ROZDZIAŁ II.

Błabie w tra-
be na Sionie/ a
krzyczcie na górze
świątęcy moiey/
niech sie lekają
wszyscy obywatele
ziemscy: bo przy-

chodzi dzień PANski/ bo blisko jest
dzień ciemności/ y mroku/ dzień o-
bloku y wichru: iako zaranie rozcią-
gnięto po górach lud wielki amocny:
podobne mu nie było od początku/
y nie będzie po nim/ aż do lat rodu y
rodu. Przed obliczem tego ognia po-
żerający/ a za nim płomień palący:
iako ogród rośkoszny ziemi przed
nim/ a po nim pustynia pusta/ y nie-
mąskroby wszedł przed nim. Jako
widzenie koni/ widzenie ich: a iako
ieżdźni tak pobieży. Jako grzmot po-
czwornych po wierzchu gór stukać
będą/ iako sum płomienia ogniste-
go pożerającego słome/ iako lud mo-
cny zgotowany ku bitwie. Przed o-
bliczem tego dzieczeni będą narodo-
wie/ wszystkie twarze obróca sie w gar-
niec. Jako moczysie biegac będą:
iako meżowie waleczni włazą na
mur: meżowie drogami swymi póy-
dą/ a nie wstąpią z ścieżek swoich.
Jaden brata swego nieścienie/ ka-
żdy ścieżkę swoją póyda/ ale y ożny
wypadać będą/ a nie stuka sie. Do
miast wiodą/ po murze biegac be-
dą: na domy wstąpią/ ożny iako zło-
dziej włazą. Przed obliczem tego
zadrżała ziemia/ pouchyli sie niebio-
sa/ słońce y księżyc zacięły sie/ a gwiaz-
dy zahamowały iasność swoje. A
PAN dał głos swóy przed woyskiem
swym/ bo wiele bázro obozów iego:
bo mocne a czyniace słowo iego: a-
bowiem wielki dzień PANski/ y strá-
sny bázro/ a kto jizniesie? Przetoż
teraz mówi PAN: Nawróćcie sie do
mnie ze wszystkich serc waszego/ w
poscie/ y w płaczu/ y w żalu. y roz-
dzierając sercá wasze/ a nie śaty wa-
szé/ a nawróćcie sie do PANA Bo-
ga waszego: bo dobrotliwy y miło-

sierny jest/ ciępliwý/ y mnogiego
miłosierdzia/ y łacny do vblagania
nád złością/ y łacny sie złego. Kto
wie iesli sie wróci/ y odpusci/ y zostá-
wi po sobie błogosławienstwo/ obia-
te/ y mórg ofiary PANU Bogu wa-
szemu? Trąćcie w trąbe na Sionie/
poswiećcie post/ zwołajcie gromá-
de. zgromadźcie lud/ poswiećcie ko-
ściół/ zbierzcie stárcy/ zbierzcie dzieci y
sacé pierś: niech wynidzie oblubie-
niec z komory swéy: a oblubienica z
komnaty swóiey. Miedzy przysion-
kiem a ołtarzem będą plakać káplami
słody PANscy/ a będą mówić: Prze-
pusć PANIE/ przepusć ludowi twe-
mu: a nie day dziedzictwa twého ná
hánbe/ żeby nád nim poganie páno-
wali. Przecz mówią miedzy narody:
Gdzież jest Bóg ich? Zalem ziety
jest PAN nád ziemią swoią/ a prze-
puscił ludowi swemu. A odpowie-
dział PAN/ y rzekł ludowi swemu:
Oto ja posle wam psenice/ y wino/
y oliwe/ y nasycicie sie imi: a nie dam
was wiecey posmięwistiem miedzy
narody. A tego który jest od Pól-
nocy oddale od was: y wypedze go
do ziemie bezdrożney y pustey: obli-
cze tego ku morzu Wschodniemu/ a
ostatek ieg ku Morzu ostatecznemu:
y wynidzie smród iego/ wystąpi zgni-
łość iego/ bo sie pysno sprawował.
Nie bój sie ziemia/ ráduy sie a we-
sel sie: bo w wielmożył PAN aby v-
czynił. Nie bójcie sie bydło polné:
bo zrodziły ozdoby pustynie/ bo dzie-
wo przyniosło owoc swóy/ figa y win-
nica podaly moc swóie. A synowie
Sion weselcie sie/ a ráduyćcie sie w
PANU Bogu waszym: bo wam dał
Nauczyciela sprawiedliwosci/ y wcy-
ni ze spádmie ná was deszcz rány/ y po-
zdny iako ná początku. y nápełniá
sie gumná zbożem/ a prasy oplywac
będą winem y oliwą. A oddam
wam láta które ziadła śaráncza/
chrząszcz/ y rdza/ y gasienica: wo-
sko moie wielkie/ którym był posłał
ná was. A tak iedząc iesć bedziecie/
y náiećcie sie a chwalić bedziecie imie
PANA Boga waszego/ który woczy-

wyż. 1. c. 14.

Obietnica
ulitowania
Bożego.

To sie stało,
gdy lud ich zé-
biłá Holofer-
nesa.

Obiecuie
Christusa do
która ko-
ściola swo-
iego.

Obietnica o
gestaniu du-
cha S.

Dziei w 2.
Iia: 44. a 3

Nieprawnoś
naszego przy-
gotowania.

2 8 mił dżiwę z wami / á nie zawstydzi sie
lud mój na wieki: Bedżcie wiedzieć
że ia w posrzedku Izraela iestem / ia
Pan Bóg was / á niemam inzego:
nie bedzie zawstydzon lud mój na
wieki. 9 A bedzie potym: wyleie du-
chámego na wszelkie ciało / á proz-
kowac beda synowie waszy / y córki
wasze: starcóm waszym sry sie snic be-
da / á mlódzienicy waszy widzenia wi-
dziec beda. 10 Leczy na slugi moie / y

14 Kto wie iesli sie nawróci y odpusci. 15 Tę
y tym podobne słowa pisma s. które znača
nieprawnoś odpuszczenia grzechów / nieczy-
nia watpliwosć o obietnicach Bożych / któ-
ry obiecal prawdziwie pokutującym odpu-
szenie. Ale pokazują nieprawnoś naszego
przygotowania / iesny podobno nie dobrze
wypełnił to czego potrzeba do odpuszczenia
grzechów / y przetoż nigdy człowiek niema

G 30 na sluzebnice w one dni wyleie ducha
mego. 31 A dam cudá na niebie y
na ziemi / krew y ogień / y páre dymo-
wa. 32 Słonce obróci sie w ciemnosć /
á księżyc w krew / niż przydzie dzień
PANski wielki á straszny. 33 y bedzie:
kázdy któryby wywoł imienia PAN-
skiego / zbawion bedzie: bo na go-
rze Sionskiej y w Jeruzalem bedzie
wybawienie / iako rzekl PAN / y w o-
statkach / których PAN wezwie.

Cuda które
uprzedzą
sąd pański
ostateczny.
Mat: 24. e 29.
Luc: 21. e 25.
Zbawienie
w kościele
Christuso-
wym.

bydź tak bezpieczny / aby niemiał zawždy po-
kutować y odpuszczenia grzechów prosić. A
toć iest przeciwko dżisiejszym nowowier-
com / którzy sobie pewnoś zbawienia swego
bez pisma s. y owsem przeciw pismu obiecują.
Iad to mówi tu iakoby pod watpliwosćia:
iz nie zawždy Bóg odpuszcza karania / cho-
ćto pokutnie / y owsem czesto karze doczesnie.

R O Z D Z. III.

1 O oto w one
2 dni / y czasu onego
3 gdy nawróce po-
4 imanie Judá y
Jeruzalem. 5 Z-
6 gromádze wszy-
7 tkie narody / y
8 sprowadze ie na doline Jozaphát: y
9 bede sie tam z nimi sadzil o lud mój /
y odziedzicwo moie Izraelskie / któ-
re rozproszyli miedzy narody / á zie-
mie moie podzieliłi. 10 O lud też mój
rzucali los: y dawali páchole na nie-
rzad / á dzieweczke przedawali za wi-
no / aby pili. 11 Ale co mnie y wam Ty
rze y Sydonie / y wszytká granico
Pálestynska: izali wymnie pómsze
oddacie: á iesli sie wy nádenną mści-
cie / bázko przedko wzajem oddam
wam na głowe wasze. 12 Albowiem
srebro moie y zloto zabraliscie / á po-
žadane rzeczy moie / y co pieknieysze
rzeczy wnieslicie do zborów wa-
sych. 13 A syny Judzkie / y syny Jeru-
zalem przedawaliscie synóm Gre-
ków / zebyscie ie oddalili od ich grá-
nic. 14 O toż ia wzbudze ie z miesca na
którescie ie przedali: á oddam zaplá-
te wasze na głowe wasze / y zaprze-
dam syny wasze y córki wasze wrece
synów Judzkich / y zaprzędadza ie
Sábeyczykom narodowi dálekie-
mu / bo PAN mówil. 15 Rozwolaycie

10 to miedzy narody / poswieccie woj-
ne / pobudzie mocarze: niech przy-
stapią / niech wyciagna wszytcy me-
zowie waleczni. 11 Potluczcie plugi
wasze na miecze / á motyki wasze na
włócznie. 12 Staby niech mówi zem ia
mocny. 13 Wywiecie sie / á przydzie w-
sytcy narodowie z okolicy / á zgro-
madzie sie: tam wezmi PAN że po-
lega mocarze twoi. 14 Niech powsta-
na á przyciagna narodowie na doli-
ne Jozaphát: bo tam siedziec bede
abych sadzil wszytkie narody okoli-
czne. 15 Zapuscie sierpy / bo sie do-
stalo żniwo: pódzcie á z stąpcie / bo
pelna iest prása y oplywaia prasy:
16 bo sie rozmnożyła zlosć ich. 17 Ludo-
wie ludowie w dolinie posieczenia:
bo blisko iest dzień Pánski w dolinie
posieczenia. 18 Słonce y księżyc za-
émily sie / á gwiazdy zawstagnely
swiatlosć swoie. 19 A PAN z Sion
zaryczy / á Jeruzalem da głos swoy:
y porusza sie niebiosá y ziemiá: á
PAN nádziera ludu swego / y moc
synów Izraelowych. 20 A poznacie
zem ia PAN Bóg was / mieszkajacy
na Sionie górze swietey moiey: y
bedzie Jeruzalem swiete / á obcy nie
przyda przez nie wiecety. 21 A bedzie
dnia onego: beda kropic góry stó-
kosć / á págozki poplyna mlekiem: á
wszytkimi strumienmi Judzkimi póy-
da wody: á źródło z domu PAN-
skiego wynidzie / y obleie potok ciérz-

ábo, zgony-
cie.

2 Apoc: 14.
d 15.

2 Zatrącenia,
gdzie iś ma-
ją być zatra-
cenia.

2 Jehoua
Christus.
Dekret osta-
teczny.

Chwała y
błogosła-
wienie
w niebie.
2 Amos 9.
d 18.

2 Pogánim, lu-
dium pogán-
skim.

Wielgność
kościół
Chrysto-
wego.

19 **nia.** ¹ Egipt spustoszeniem będzie / a
Idumea pustynią wygubienia / za to
że niesprawiedliwie czynili przeciw
synom Juda / y wylali krew niewinną
w ziemi ich. ² A Judyta ziemia na

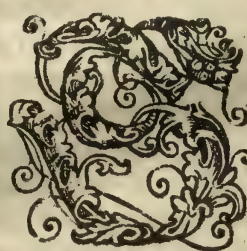
21 **wieki** / miastana będzie / a Jeruzalem
do rodu y rodu. ³ A oczyście krew
ich / któryem był nie oczyścił / a PAN
będzie miastka na Sionie.

18 **Oblecie** potok ciernia. W Zydowskim
jest potok Setim. A Setim drzewo jest mie-
dzy Cedrami najlepsze / rodzi się na puszczy A-
rabstey / y jest wielkie y piękne y niepus-
chniace / z niego też była zbudowana strzy-
nia Boża. Wszakże iż to Setim / jest podobne
farba y liściem / krzakowi który zowią / Spi-

na alba, to jest / Ciernie białe / tym się stało
iż klumace drzewo Setim zowią cierniem / y
miejsce gdzie się rodziło za morzem mar-
tywym / zwano Potokiem ciernia. Przez to
drzewo Setim, iż nie puchnie / znaczy się
nieśmiertelność ludzi błogosławionych w
Królestwie niebieskim / czytaj Apoc. 2.2.

PROROCTWO AMOS.

ROZDZIAŁ I.

AMOS / który był
miedzy pasterz-
mi z Tekue: któ-
ré widział nád
Izraelem za dni
Oziassa króla Ju-
dzkiego / y za dni Jeroboama syna
Joas króla Izraelskiego / przed
dwieście laty trzęsienia ziemi. ¹ A
rzekł: **PAN** z Sion zaryczy / a z Je-
ruzalem da głos swój: y plaka-
ły ozdoby pasterzów / a vszedł
wierzech Barmela. ² To mówi **PAN**:
Dla trzech występów Dama-
sku / y dla czterech ³ nie nawróce
go: iż pomłócili woźmi żelazny-
mi Gálád. ⁴ A posle ogień do do-
mu Azael / y pożrze domy Bená-
dád. ⁵ A strusie zawoie Damásku /
y wytrące obywatela z pola bálwan-
skiego / y trzymającego berło z do-
mu rostopy: y będzie zaprowadzon
lud Syryjski do Cyreny / mówi **PAN**:
⁶ To mówi **PAN**: Dla trzech wyste-
pów Gazy / y dla czterech nie ná-
wróce go: iż przeniesli pójmanie do-
stonałe / aby ie zamknęli w Idume

7 **iey.** ⁸ A puscze ogień na mury Gá-
zy / y pożrze domy iej. ⁹ A wytrące
obywatela z Azotu / y trzymającego
berło z Aftalonu / y obróce rękę moie
ná Aftaron / y zgina pozostali z Phi-
listimów / mówi **PAN** Bóg. ¹⁰ To mó-
wi **PAN**: Dla trzech złości Tyru / y
dla czterech nie nawróce go / dla te-
go że zamknęli ¹¹ pójmanie dostona-
łe w Idumei / a nie wspomnieli
przymierza braterskiego. ¹² A puscze
ogień na mur Tyrsi / y pożrze domy
iego. ¹³ To mówi **PAN**: Dla trzech
złości Edom y dla czterech nie ná-
wróce go: przeto iż przepładował
mieczen brata swego / y zgwalcil mi-
łosierdzie swoje / y trzymał dłużej zá-
palczywość swoje / y zagniewanie
swe zachował aż do końca. ¹⁴ Puscze
ogień na Theman: y pożrze domy
Bosy. ¹⁵ To mówi **PAN**: Dla trzech
złości synów Ammon / y dla czte-
rzech nie nawróce go: dla tego / bo ro-
ścił na brzemienne Gálád / żeby roz-
szerzył granice swe. ¹⁶ A rozniece ogień
na murze Rabbá / y pożrze domy iej
w krzyku w dzień wojny / y z wichrem
w dzień ruszenia. ¹⁷ A pójdzie **Niel-
chóm** w niewola / on y książetá iego
spotem / mówi **PAN**.

¹ Sceptum, á-
bo laska kró-
lewsk.

Przeciw Ty-
ruszkom
² Abo, płon
duszący.

Przeciw Is-
dumei.

Przeciw
Ammoni-
czynom.

¹⁷ Abo, król
ich. H.

Amos wyklada się noszący / ábo / lud
oderwany. Ten opisuje złości Zydowskie y
pogańskie / y przyszły gniew y poimste Boża:
namawia ku pokucie y opowiada koniec
czné náprawienie ludu Zydowskiego.

Dla trzech występów y dla czterech]

To jest / dla wielkich grzechów / bo jest ten
zwyczaj w piśmie świętym / iż takie rzeczy
wymawia / kiedy wielkość takich rzeczy znaczy. A
tak trzy grzechy / znaczy wiele grzechów / a
gdy nad to przydać czwarty / znaczy wielką
wielkość grzechów.

ROZDZ. II.

Proroctwo
przeciw
Moabitom.Abu Edin-
skiego.przeciw lu-
dzkiemu kró-
lestwu w
którym by-
ło dwoie
pokolenie.Przeciw I-
graelskiemu
królestwu
w którym
było dzie-
ście pokole-
nia.Strefnie glo-
ści y nie-
rodziczy-
ność ludu I-
graelskiego
y skarcaniem
mu grozi.Tych Bóg
zna, którym
dobrze czyni.plaga albo
karanie.1
A

O mowi PAN:

Dla trzech złości
Moab / y dla czte-
rzech nie nawró-
ce go: dla tego że
spalił kości kró-
la / Jomestiegi

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

46

47

48

49

50

51

52

53

54

55

56

57

58

59

60

61

62

63

64

65

66

67

68

69

70

71

72

73

74

75

76

77

78

79

80

81

82

83

84

85

86

87

88

89

90

91

92

93

94

95

96

97

98

99

100

101

102

103

104

105

106

107

108

109

110

111

112

113

114

115

116

117

118

119

120

121

122

123

124

125

126

127

128

129

130

131

132

133

134

135

136

137

138

139

140

141

142

143

144

145

146

147

148

149

150

151

152

153

154

155

156

157

158

159

160

161

162

163

164

165

166

167

168

169

170

171

172

173

174

175

176

177

178

179

180

181

182

183

184

185

186

187

188

189

190

191

192

193

194

195

196

197

198

199

200

201

202

203

204

205

206

207

208

209

210

211

212

213

214

215

216

217

218

219

220

221

222

223

224

225

226

227

228

229

230

231

232

233

234

235

236

237

238

239

240

241

242

243

244

245

246

247

248

249

250

251

252

253

254

255

256

257

258

259

260

261

262

263

264

265

266

267

268

269

270

271

272

273

274

275

276

277

278

279

280

281

282

283

284

285

286

287

288

289

290

291

292

293

294

295

296

297

298

299

300

301

302

303

304

305

306

307

308

309

310

311

312

313

314

315

316

317

318

319

320

321

322

323

324

325

326

327

328

329

330

331

332

333

334

335

336

337

338

339

340

341

skazę go
Hebr.

gdy nawiedzając poczne przestęp-
stwa Izraelowe / nawiedze go / y o-
tarze Bethel: y obcięte będą rogi o-
tarzowe / y wpadną na ziemię. A po-

razę dom zimny z domem letnym: a
zginą domy z kości sloniowej / y be-
dą rozwalone domy mnogie / mówi
PAN.

królowie
mieli pałace
jedne na zi-
mi drugie na
lądzie.

3 Iżali poydą dwa / Jakoby rzekł nie zga-
dzącie się ze mną / przeto nie będzie za wami
chodzą / ale was opuścę.

4 Iżali rękę lewą / To iest / nie damo wo-
łam przez proroki / bo wy nie widzicie gnie-
wu mego / iako gdy lew co wtowi ryczy / tak
was pewnie wlowie.

6 Ażabędzie złe w mieście którego Bóg
nieuczynił / Słym często pismo zowie plagi y
karanie za grzech / tak mafi Iona 1. Math. 6.
y indziej. A tak tu przypominę / iż wszystko złe
to iest / plagi y utrapienia onęgo ludu / były

od Boga / Który to słuśnie dla grzechów na-
nie przepuścił.

12 Y na łozu Damasku / Inaczej to insy
przekładają: W kacie łosa. Ale się ci nie ba-
cza / iż Sydowie w swych punktach / które po-
tym przydali często pobladzili. bo tłumacze
starszy wszyscy tu mianem Damaszek. Tak
miano / o Chaldejski. Hieron. Theodor. lepij
starym Doktorom wierzyć / niż tym nowym
Sydom. A tak tu Prorok przygania Sydom /
iż na pomocy Damasku polegali / na którym
odpozywali iako na łozu.

ROZDZ. III.

Grozi b ga-
czom y lu-
piezcom u-
bogich.

1 **S**łuchajcie słowa
tego Krowy kluskie / Kto-
re iestescie na gorze
Samaryjskiej / Ktore
potwarz czynicie ne-
dzinkom / a mierzycie
ubogie: Ktore mow-
cie panom swym: Przyniescie / a be-
dzim piec.

2 Przysięgi PAN Bóg
na swietobliwość swoje: że oto dni
przydą na was / a wyniosą was na
dzwecach / a ostątki wasze w garn-
cach wazgacych. A dzurami wyni-
dziecie / iedną przeciw drugiej / a be-
dziecie zarzucone do Armon / mówi
PAN.

4 Chodźcież do Bethel / a nie-
zbożnie czyncie: do Gálgal / a roz-
mnażajcie przestępstwo: a przynos-
cie poranu ofiary wasze / przez trzy dni
dzieśięcinę wasze.

5 A ofiarujcie
z kwąszonego chleba: a nazywajcie
dobrowolne ofiary: a opowiadajcie:
boscie tak chcieli synowie Izraelscy /
mówi PAN Bóg. Stądże y iadałem
wam strawienie żebow we roszcz
mieszcich waszych / y niedostatek chle-
ba po roszcz miyscach waszych / a
nie nawróciliście się do mnie / mó-
wi PAN. Jam też zahamował od
was dęsz / gdy iesze były trzy mie-
siące do żniwa: a spuszczałem dęsz

na iedno miasto / a na drugie miasto
nie spuszczałem: częściedną dżdżem
polana była / a częśc na Która nie
spuszczałem dżdżu wyschła. A przy-
stę dwie y trzy miasta do iednego
miasta aby woda pily / y nie na-
pily się: a nie nawróciliście się do
mnie / mówi PAN.

8 Karalem was
wiatrem palącym / y suszą / mnoz-
two ogrodów waszych / y winnic wa-
szych: oliwnice wasze y figownice wa-
sze pożerą gąsiennica: a nie wróci-
licie się do mnie / mówi PAN.

10 Pu-
scilem na was śmierć na drodze E-
gypstkiej / pozabijałem mieczem mło-
dzieńce wasze aż do poymania koni
waszych: y uczynilem że przysła zgni-
losć obozów waszych w nozdrze wa-
szej / a nie wróciliście się do mnie / mówi
PAN.

11 Wyróciłem was iako wy-
wrócił Bóg Sodome y Gomorre / y
stałicie się iako głownia porwana
z ognia: a nie wróciliście się do mnie /
mówi PAN. Przetoż to uczynie to-
bie Izraelu: a gdy to uczynie / przy-
goru y się na zabiczenie PAN V Bo-
gu twemu Izraelu. Bo oto tworzą
cy góry y stworzający wiatr / y oznay-
mujący ciłowiekowi mowę swoje /
czyniący mgłę poranną / a chodzący
po wysokościach ziemi: PAN Bóg
zastępów imię jego.

cy chodząc trzy kroć do roku do zbiorów ciow-
cow od Jeroboama postawionych / bo y dzie-
siećiny nosili / y tamże z swymi Anijstrami
iadali / y z tego się tu śmierć prorok.

11 Wyróciłem was iako Bóg wyrócił
Sodome. / Tu mówiąc Bóg o sobie / iakoby o

Agg. 2. c. 18

Gen. 19. e
24.

Ypominę
aby się przy-
gotowali
na opowia-
danie Ewan-
gelii, y
przyjeli ię.
Wojak y za-
stępy Boże są
anyelowie,
których lic-
ba y moc wiel-
ka. zrad Pan
zastępów rze-
czony.

przez siebie
samęgo.

Nasmięwa
się z ich biał-
ych wół-
stwa.

kwąszone
chleb na ch-
was Bogu.
Co zakazał
Lev. 7.
"abo, czyste
zely, H. 10
iost, gloda

4 Przez trzy dni dzieśięcinę wasze. / Sydo-
wie mieli ten obyczaj / iż trzy kroć do roku
wsiyscy chodzili do kościoła. Exod. 22. y tych-
że dni mieli z sobą druga dzieśięcinę / Która
tamże pożywali z kapłany Deu: 14. Tęgóż
zwyczaj nasładowali Izraelitowie Herery

ROZDZIAŁ VI.

Bogactwom y
przełożo-
nym pyś-
nym y ro-
skośnym,
ciężką nie-
wolą grozi.
Luk. 6. d 24.

Ložá kořto
vne.

Bankiety.
Muzyka któ-
réy Dawid
używał ku
chwalę Bo-
żęy, a ci ku
roskoſſy
ſwoięy.
Piiaństwo y
niemiłoſier-
dzie.

"piérwszy ba-
da poimáni.
Ier. 51. b 14.

Troie wi-
dzenia wspo-
mina zna-
cząc przy-
śte plagi.

*ábo, pəpə-
koʂeniu.

"na sąd prze-
ogień, H.

pod Bnur (v
synonymo)
H.

Знач. Н.

Błada krózy-
ście bogáci ná-
Sionie / á vřacie
w górze Samá-
ryřskéy : co cěl-
nieřřř / głowy lu-
dów / chodzący z

2 pompa do domu Izraelskiego.^o Zay-
dżicie do Chálane / á obaczcie / á z
onąd idźcie do Emáth wielkiego / y
zmidźcie do Geth Pálesthyńskiego / y
do co lepszych Królestw tych / iesli sę-
3 řa iest gránicá ich niż gránicá wá-
řá.^o Którysćie odłaczem ná dżeń-
4 zły : á przybliżacie sie do stolicy nie-
práwosci.^o Którzy spiacie ná łóżách
stóniowych / á rozpustwiecie ná po-
ścielách wářych : Którzy iadacie bá-
rántá z trzódy / y cielce z pośrzodku
5 stádá.^o Którzy spiéwacie przy dźwię-
tku árфы : mniémáli że mieli táto Da-
6 wid naczynia spiéwania.^o Którzy pi-
ię czasámi wino / á przednieřszym sie
oleykiem námázuią / á nic sie nie vja-
7 lili skruřenia Jezephowého.^o Przeto
teraz wyprowadźcie sie ná przodku

8 prowadzących się : á będzie odieté
 9 spiknienie rozpustnych. ¹ Przyśiągł
 C P A N Bóg ² ná dusze swoje / mówi
 10 P A N Bóg zastępów : Wzrydź się i a
 11 pychą Jakobową / á domowi jego nie
 12 nawidź / y wydam miasto z obywatel-
 13 telmi jego. ³ A iestli się zstanie dzie-
 14 sieć mężów w domu jednym / y ci po-
 15 mru. ⁴ A weźmie go bliski jego / y
 16 spali go / áby wymiósł kości z domu :
 17 y rzecze temu który iest wewnątrz do-
 18 mu. Jestli iestże v ciebie : ⁵ A on od-
 19 powie: Już koniec. y rzecze mu: Milcz
 20 á nie wspomina y imienia P A N się. ⁶
 21 Bo oto P A N roztaje / y starze dom
 22 wiełszy obaleniem / á dom mniczy
 23 porysowaniem. ⁷ Izali biegac mogą
 24 konie po skalách / ábo mogą orac ba-
 25 wółami : żeście przemienili szd w
 26 gorzkość / á owoc sprawiedliwości w
 27 piołyn : ⁸ Którzy się radniecie w ni-
 28 czyn : Którzy mówicie : Izali nie mo-
 29 cą naszą wzięliśmy sobie rogi : ⁹ Bo
 30 oto wzbudzę ná was domie Izrae-
 31 łów / mówi P A N Bóg zastępów /
 32 naród : y struśy was od weścia do
 33 Emáth / áż do potoku puścze.

Sam przez się
Hebr.

Pycha bryg-
dka Eogu.

Israelä.
Iude.

Życie i wo-
z m. przya-
ciół.

ROZDZ. VII.

O mi vřazal
P A N B O Ğ : á
oto tvůrca řá-
řánczěj ná poč-
tku vyrastaig-
cých rzeczy odes-
dždžu pozdného/

2 á oto pozdny po "postrzyżeniu króles
wskim. " A sstało sie gdy dokonała
ieść trawy ziemie / rzekłem : PANIE
Boże bądź miłościw prośe : ktoż wz-
3 niesie Jákobá / bo iest máluczki. " Smi-
łowal sie PAN nád tym : Nie bedzie/
4 rzekł P A N. " To mi wkazał P A N
Bóg : á oto wołał "sádu do ognia"
PAN Bóg : y pozárl przepáść wiel-
5 ká / y ziađł część pospolu. " A rzekłem :
P A N I E Boże prześtań / prośe : kto
wzniesie Jákobá / bo máluczki iest :
6 " Smitował sie PAN nád tym : Lec-
7 y to nie bedzie / rzekł PAN Bóg. " To
mi wkazał PAN : A oto PAN stoiz-
cy ná murze "potynkowanym" / á w
8 rece iego "kielniá murárzka" : " A rzekł

PAN do mnie: Co ty widzisz Amos?
y rzekł: Cielnia murarza. Y rzekł
PAN: Oto ja położę cielnia w po-
środku ludu mego Izraelskiego: nie
9 przydam więcej tynkować go. Y o-
balone beda wyżyny białwańskie / a
świątynie Izraelowe spustoszone be-
da / y powstań na dom Jeroboama
10 z mieczem. Y posłał Amasiaż ka-
plan Bethel do Jeroboama króla
C Izrael / mówiąc: Powstał przeciw
tobie Amos w posrodku domu I-
zraelowego: nie będzie mogła ziemia
11 znieść wszystkich mów tego. Bo to
mówi Amos: Od nieczą umrze Je-
roboam / a Izrael poimany przepro-
wodzi się z ziemi swej. Y rzekł Ama-
12 siaż do Amos: Który widzisz idź / w-
ciecz do ziemi Judyckiej / a iedź tam
13 chleb / y tam prorokuj. A w Bethel
nieprzyczyniaj więcej prorokować: bo
świątynia jest królewską / y domem kró-
14 lestwa jest. Y odpowiedział Amos /
y rzekł do Amasiaża: Nie jestem
prorokiem / y nie jestem synem pro-
roka: alem ia srotarz obrywający le-

Внут. Н.
Звнут. Н.

śmiechu. H

Amagya Bo-
wi który ma
proro-
kstwo jak
wskazy-
wać na
niem grozi

ty proroku,
bo pror. był
zwany wiążę
cym.

áni vceň
prorocki. He-
brá:

15 sñe figi. ¹ A wziął mie P A N gdym
chodził za bydłem: y rzekł P A N do
16 mnie: Józ prorokuy do ludu mego
Izraelskiego. ² A teraz słuchay słowa
PANskiego: Ty mówisz: Nie będzieś
prorokował na Izraela/ a nie będzieś
17 tropił na dom białwáná. Przetoż to

mówi P A N: Żoná twojá w młesćie
nierząd płodzie będzie: a synowie
twoi/ y córki twoje od mieczá pole-
ga: a ziemiá twojá smutem pomie-
rzona będzie: a ty w ziemi splugá-
wioney vmrzeż / a Izrael poimany
przeniesie się z ziemi swej.

¹ mówił ábo
groził.

¹ Po postrzyżeniu królewskim.] To iest / po
spustoszeniu piérwšym któré się stało przez
Króla Asyryjskiego/ kiedy część Izraelá wzie-
to w niewolá / 4. Król. 15. po tym spustoszeniu
zaświłnal lud Boży / czasu Króla Ezechiaszá /
iáko po dźdzu roście trawá. Ale przecież mno-
wu Sennácherib czterdnástego roku Króla Eze-
chiaszá / ostatek ziemi spustoszył / tak że samo
Jeruzálem zostało / 4. Król. 18. Przeto prosi

Prorok aby do końca Izraelá nie wygładzał.
14 Nie iestem prorokiem y synem proroka.] Já-
koby rzekł: Choćá teraz proroctwie / wśákie
nie był to mój wząd / ále páś trzódoy: A
Pan mie posłał / gdym ja o tym nie myślał.
To mówi / aby wiedzieli żeć nie sam się wzy-
nił prorokiem / ále go Bóg posłał aby był
prorokiem.

ROZDZ. VIII.

¹ O mi wskazał
PAN Bóg: á oto
2 hak owocu. ² A
rzekł: Co ty wi-
dzisz Amos? y rze-
klem: Hak owo-
cu. A rzekł PAN

do mnie: Przyszedł koniec na lud mój
Izraelski / nie przydam więcej abym
3 go mnił. ¹ A będą skrzypiec zawiá-
sy kościelne w on dzień / mówi PAN
Bóg: wiele ich pomrze: na każdym
mieyscu milczenie rozrzucone będzie.
4 ² Słuchaycie tego którzy trapićie v-
bogięgo / a czynicie że gina niedostá-
teczni na ziemi / ³ mówiąc: kiedy mi-
nie ⁴ miesiąc / y będziem przedawali
towary: y sobotá / y otworzymy zbo-
5 że / abysmy vmnięyskali miary / a przy-
czynáli sytłá / y podrzucáli siále zdiá-
6 dlivé / ⁵ abysmy dostáli zá srebró nez-
dmińców / a vbogich zá bóty / a żeby-
7 smy plewy pszeniczne przedáli. ⁶ Przy-
siągnął P A N przeciw pyśle Jákobo-
wéy: iesliże zapomnie aż do końca w-

8 sytkich wczynków ich. ⁷ Izali dla te-
go nie pouży się ziemiá / a pláćć be-
dzie wśelki obywatel téy / y wybierze
9 wśetk iáko rzeká / y będzie wygnány
y zbierze iáko potok Egiptski. ⁸ A be-
dzie dnia onęgo / mówi PAN Bóg:
zaydzie słońce w południe / y wczynie
10 że się zaciąni ziemiá w dzień iáśnosći:
y obroće światá wáśé w plácz / a
wśetkie piesni wáśé w nárzekanie:
y obloke wór na wśelki grzbiet wáś /
a na káždá głowę obłysienie: y po-
11 łóże iá iáko jákobe iednorodzonego / a
ostateczne rzeczy téy iáko dzień gorzki.
12 ⁹ Oto dni idą / mówi PAN: y puszcze
głód na ziemi: nie głód chleba / ani
prágnienie wody: ále słuchania slo-
13 wá P A Nskiego. ¹⁰ A wyrusa się od
morzá aż do morzá / y od Pólnocy aż
na Wschód będą obchodzie siłkátac
14 słowa PANskiego / a nie náyda. ¹¹ onę-
go dnia zemdleá pánienci piękne / y
młodzieńcy dla prágnienia. ¹² Który
przysięgáá przez grzech Samárićy /
a mówią: Żywie Bóg twój / Dan / y
żywie téż drogá w Bersábećy / y w pá-
dng a nie powstáná więcej.

Wielkość
ytrapienia
Izraelskie-
go.
Tob. 2. b. 6.
1. Mat. 1. c. 41.

Głód słowa
Bożego.

¹ to iest, przez
Białwáná ábo
cielcá.

Skończenie
królestwa
Izraelskiego

¹ obroć się
w wyćie pie-
śni. H.

Na kupiesce
ubogich.

Wagi y
miary nie-
sprawiedli-
we.
² to iest, wagi
pieniężne od-
ważące.

¹ Oto hak owocu.] To iest / iáko gdy owoce
zbieráá / gálezi wysokié / którch dosiádz nie
moga / hákiem przyciágáá: tak téż y lud /
któzy po przeszłych wojnách został y trył się
po ziemi / miał bydz w niewolá gwałtem iáko
hákiem przyciágniony. y przeto samśe wyślá-
da co ten hak znáczy / mówiąc: Przyszedł ko-
niec na lud mój. Co tu Hieronym zowie há-
kiem / to inszy przekłádáá kósem. Lecz y Lr.
tłumáče tak przełożyli iáko Hieronym s. A
ci nowotni tłumáče nie dowioda tego żeby
Żydowskié słowo znáczyło kóś: Bo ci
nowotni Żyde wie y sámi nie rozumieá wta-
śności słów Żydowskich / słusniéy wierzyć stá-

rym tłumáczóm / bo lepiéy onych czasów ro-
zumieli Żydowskié słowa. Tóż rozumiey o wie-
lu inszych słowách / w którch się nowotni
stárymi niezgadzáá.

3 A będą skrzypiec zawiásy kościelne.] To
iust / ná ten czas kiedy wrotá kościelne nieprzy-
iáćie odéymowác będą. Co tu zowie zawiá-
sy / w Żydowskim iust / piesni / przeto inszy tak
przekłádáá: A obroće się w wyćie pieśni.
wśákie té pieśni rozumieá się o rych cze-
ściách kóściótá które spiewáá / y skrzypia /
iákie pospolicie są zawiásy / przeto tu miano-
wáć kładzie zawiásy skrzypiec.

ROZDZ. IX.

Spustofienie
Zydowski
go króles
stwa y ko
ściół.

*Abd, a ar
nie głowy
wszystkich. H.
nie wiecie z
nich wieka
icy, ani wy
dzie z nich v
chozacy. H.
Pf 13. a 8.

*smokowi,
wielorybowi.

*Ier. 44. c. 11.

*zebranie
wybranych
swych, czytaj
1. król. 25. v.
29.
*wys. 5. c. 8.

1 **A** **W**idzialem PANA stożącego na oitarzu / y rzekł: **W**obierz w zarząd / y niech się w zrujsa napróżnisz / bo iakomstwo na głowie wszystkich / a ostatek ich mieczem pobije: nie będą mogli uciec. **W**ciekaj / a nie będzie zachorował z nich który uciecze. **2** **C**hoćby zstąpili aż do piekła / z tamtąd wywiedziecie ich ręką moją: y choćby wstąpili aż do nieba / z tamtąd ich ściagnę. **3** **A** choćby się skryli na wierzch Karmela / z tamtąd spierając weźmie ich: y choćby się skryli od oczu moich do głębokości morskiej / tam rośnie wejowia / a będziecie je kasać. **4** **A** jeśli pójde w nie wola przed nieprzyjaciół swymi / tam rośnie mieczo / y pobije ich: y położe ich / a nie na złe / a nie na dobre. **5** **A** PAN Bóg zastępów / który się dotyka ziemi / a niszczy / y płaszczyć / a będzie wszyscy mieszkańcy na niej: y wybierze iako potok wsielki / a zciecze iako rzeka Egypcka. **6** **K**tóry buduje na niebie wysokie mieszkanie swoje / a sнопек swój na ziemi zasał: który przyzywa wód morskich / y wylewa je na oblicze ziemi: **7** **P**AN imię jego. **I**zali nie iako synowie Murzynscy / wy jesteście mi synowie Izraelscy / mówi PAN: izali

nie Izraela wywiódłem z ziemi Egypckiej / a Palestyny z Kappadocty / a Serryany z Cyreny: **8** **P**ANA Boga na królestwo grzeszące / a zetrze z oblicza ziemi: wskażę wyglądając nie wygląd domu **9** **J**akobowego / mówi PAN. **10** **W**o iako rośnie / y wstrzęśe między wszystkimi narody dom Izraelów / iako wstrzęśa pszenice w rzece: a nie wypasnie kamyk na ziemi. **11** **W**o iako pomrą wszyscy grzesznicy ludu mego: którzy mówią: Nie przybliż się / ani przyjdzie na nas złe. **12** **W**o iako podniosę przybytek Dawidów / który wpadł / y zbuduje znowu rozpádliny murów jego / a co się było obaliło na prawo / y znowu zbuduje je iako za dni dawnych. **13** **Z**eby posiedli ostatek Izraelczy / y wszystkie narody: przeto iż wyzywano imienia mego nad nimi / mówi PAN czyniący to. **14** **W**o iako idą / mówi PAN: y zajmie oracz żniża / a który depce winne iagody / sieżące nasienie: y kropić będą góry słodkością / a wszystkie pagórki wyprąwione będą. **15** **A** wróće poymanie ludu mego Izraelskiego: a będą budować miasta spustofione / y będą w nich mieszkac: y będą też sadzić winnice y pić wino ich / y naczynia sádów / a będą iść owoce ich. **16** **A** nasadze ich w ziemi ich / a nie wyrwie ich wiecej z ziemi ich / którym im dał / mówi PAN Bóg twój.

*Ziecy. c. 16
Kościół
Chrysto
wego odno
wienie.

*to jest, tak
wielki vvo
dzy będzie
nie niżł wsi
sko pożą
prydzie czas
orania, a ni
zli zaszciep
czas zbiera
nia win. To
znaczy wiel
kość darów
duchowych
w kościele
Chrysto
wym.
Ioel. 3. d. 18.

PROROC TWO
ABDIASZOWE.

ROZDZIAŁ I.

Posł od
Boga prze
ciw ludu
męczykom

1 **A** **W**idzenie Abdiaszowe. **2** **T**o mówi PAN **3** **B**OG do **4** **E**DOM: **S**łuchaj felisny od **P**ANA /

1 y posła do narodów posłał: **W**stańcie / a powstańmy nam kubitwie. **2** **W**o iako małuczkim dalem cię między narody: **3** **W**zgąrdzonym ty jesteś bardo. **4** **P**ycha serca twęgo wyniosła cię / mieszkającego w rozpádlinach skal / podwyższonego stolice twoje: który mówi w sercu swoim: Kto mnie zściągnie na ziemi? **5** **C**hoćbyś się wysyszył iako orzeł / y choćbyś między gwiazdami położył gniazdo twoje / z tamtąd zściągnę cię / mówi PAN.

Przeciw p
se.

*Gdy

II. 29. c. 14.
Przeciw
mądrości
świeckiej.
Gen. 27. g
42.
"Abo że wy-
tęgi będzie
każdy. He-
bra

"niemiastu
grodzic.

5 ^C Gdyby złodzieje weszli do ciebie /
gdyby zbóycy w nocy / iakobys zamil-
czał : azaby nie nakradli sobie dosyć :
6 gdyby winiarze weszli do ciebie / aza-
by przynamnięty groná nie zostawili
tobie : ^D Jako wyspérowáli Esau /
wysławowali tajemné miejsca tego :
7 ^E Alz do granice wypuścili cie : wspy-
scy meżowie przymierza twégo ná-
smiali sie z ciebie / przemogli przeciw
tobie meżowie pokoju twégo : którzy
8 iadaia z tobą / zastawia zasazdki pod
tobą : niemáš rozumu w nim. ^F ^G ^H ^I ^J ^K ^L ^M ^N ^O ^P ^Q ^R ^S ^T ^U ^V ^W ^X ^Y ^Z ^{AA} ^{AB} ^{AC} ^{AD} ^{AE} ^{AF} ^{AG} ^{AH} ^{AI} ^{AJ} ^{AK} ^{AL} ^{AM} ^{AN} ^{AO} ^{AP} ^{AQ} ^{AR} ^{AS} ^{AT} ^{AU} ^{AV} ^{AW} ^{AX} ^{AY} ^{AZ} ^{BA} ^{BB} ^{BC} ^{BD} ^{BE} ^{BF} ^{BG} ^{BH} ^{BI} ^{BJ} ^{BK} ^{BL} ^{BM} ^{BN} ^{BO} ^{BP} ^{BQ} ^{BR} ^{BS} ^{BT} ^{BU} ^{BV} ^{BW} ^{BX} ^{BY} ^{BZ} ^{CA} ^{CB} ^{CC} ^{CD} ^{CE} ^{CF} ^{CG} ^{CH} ^{CI} ^{CJ} ^{CK} ^{CL} ^{CM} ^{CN} ^{CO} ^{CP} ^{CQ} ^{CR} ^{CS} ^{CT} ^{CU} ^{CV} ^{CW} ^{CX} ^{CY} ^{CZ} ^{DA} ^{DB} ^{DC} ^{DD} ^{DE} ^{DF} ^{DG} ^{DH} ^{DI} ^{DJ} ^{DK} ^{DL} ^{DM} ^{DN} ^{DO} ^{DP} ^{DQ} ^{DR} ^{DS} ^{DT} ^{DU} ^{DV} ^{DW} ^{DX} ^{DY} ^{DZ} ^{EA} ^{EB} ^{EC} ^{ED} ^{EE} ^{EF} ^{EG} ^{EH} ^{EI} ^{EJ} ^{EK} ^{EL} ^{EM} ^{EN} ^{EO} ^{EP} ^{EQ} ^{ER} ^{ES} ^{ET} ^{EU} ^{EV} ^{EW} ^{EX} ^{EY} ^{EZ} ^{FA} ^{FB} ^{FC} ^{FD} ^{FE} ^{FF} ^{FG} ^{FH} ^{FI} ^{FJ} ^{FK} ^{FL} ^{FM} ^{FN} ^{FO} ^{FP} ^{FQ} ^{FR} ^{FS} ^{FT} ^{FU} ^{FV} ^{FW} ^{FX} ^{FY} ^{FZ} ^{GA} ^{GB} ^{GC} ^{GD} ^{GE} ^{GF} ^{GG} ^{GH} ^{GI} ^{GJ} ^{GK} ^{GL} ^{GM} ^{GN} ^{GO} ^{GP} ^{GQ} ^{GR} ^{GS} ^{GT} ^{GU} ^{GV} ^{GW} ^{GX} ^{GY} ^{GZ} ^{HA} ^{HB} ^{HC} ^{HD} ^{HE} ^{HF} ^{HG} ^{HH} ^{HI} ^{HJ} ^{HK} ^{HL} ^{HM} ^{HN} ^{HO} ^{HP} ^{HQ} ^{HR} ^{HS} ^{HT} ^{HU} ^{HV} ^{HW} ^{HX} ^{HY} ^{HZ} ^{IA} ^{IB} ^{IC} ^{ID} ^{IE} ^{IF} ^{IG} ^{IH} ^{II} ^{IJ} ^{IK} ^{IL} ^{IM} ^{IN} ^{IO} ^{IP} ^{IQ} ^{IR} ^{IS} ^{IT} ^{IU} ^{IV} ^{IW} ^{IX} ^{IY} ^{IZ} ^{JA} ^{JB} ^{JC} ^{JD} ^{JE} ^{JF} ^{JG} ^{JH} ^{JI} ^{JJ} ^{JK} ^{JL} ^{JM} ^{JN} ^{JO} ^{JP} ^{JQ} ^{JR} ^{JS} ^{JT} ^{JU} ^{JV} ^{JW} ^{JX} ^{JY} ^{JZ} ^{KA} ^{KB} ^{KC} ^{KD} ^{KE} ^{KF} ^{KG} ^{KH} ^{KI} ^{KJ} ^{KL} ^{KM} ^{KN} ^{KO} ^{KP} ^{KQ} ^{KR} ^{KS} ^{KT} ^{KU} ^{KV} ^{KW} ^{KX} ^{KY} ^{KZ} ^{LA} ^{LB} ^{LC} ^{LD} ^{LE} ^{LF} ^{LG} ^{LH} ^{LI} ^{LJ} ^{LK} ^{LL} ^{LM} ^{LN} ^{LO} ^{LP} ^{LQ} ^{LR} ^{LS} ^{LT} ^{LU} ^{LV} ^{LW} ^{LX} ^{LY} ^{LZ} ^{MA} ^{MB} ^{MC} ^{MD} ^{ME} ^{MF} ^{MG} ^{MH} ^{MI} ^{MJ} ^{MK} ^{ML} ^{MM} ^{MN} ^{MO} ^{MP} ^{MQ} ^{MR} ^{MS} ^{MT} ^{MU} ^{MV} ^{MW} ^{MX} ^{MY} ^{MZ} ^{NA} ^{NB} ^{NC} ND ^{NE} ^{NF} ^{NG} ^{NH} ^{NI} ^{NJ} ^{NK} ^{NL} ^{NM} ^{NN} ^{NO} ^{NP} ^{NQ} ^{NR} ^{NS} ^{NT} ^{NU} ^{NV} ^{NW} ^{NX} ^{NY} ^{NZ} ^{OA} ^{OB} ^{OC} ^{OD} ^{OE} ^{OF} ^{OG} ^{OH} ^{OI} ^{OJ} ^{OK} ^{OL} ^{OM} ^{ON} ^{OO} ^{OP} ^{OQ} ^{OR} ^{OS} ^{OT} ^{OU} ^{OV} ^{OW} ^{OX} ^{OY} ^{OZ} ^{PA} ^{PB} ^{PC} ^{PD} ^{PE} ^{PF} ^{PG} ^{PH} ^{PI} ^{PJ} ^{PK} ^{PL} ^{PM} ^{PN} ^{PO} ^{PP} ^{PQ} ^{PR} ^{PS} ^{PT} ^{PU} ^{PV} ^{PW} ^{PX} ^{PY} ^{PZ} ^{QA} ^{QB} ^{QC} ^{QD} ^{QE} ^{QF} ^{QG} ^{QH} ^{QI} ^{QJ} ^{QK} ^{QL} ^{QM} ^{QN} ^{QO} ^{QP} ^{QQ} ^{QR} ^{QS} ^{QT} ^{QU} ^{QV} ^{QW} ^{QX} ^{QY} ^{QZ} ^{RA} ^{RB} ^{RC} RD ^{RE} ^{RF} ^{RG} ^{RH} ^{RI} ^{RJ} ^{RK} ^{RL} ^{RM} ^{RN} ^{RO} ^{RP} ^{RQ} ^{RR} ^{RS} ^{RT} ^{RU} ^{RV} ^{RW} ^{RX} ^{RY} ^{RZ} ^{SA} ^{SB} ^{SC} ^{SD} ^{SE} ^{SF} ^{SG} ^{SH} ^{SI} ^{SJ} ^{SK} ^{SL} SM ^{SN} ^{SO} ^{SP} ^{SQ} ^{SR} ^{SS} ST ^{SU} ^{SV} ^{SW} ^{SX} ^{SY} ^{SZ} ^{TA} ^{TB} ^{TC} ^{TD} ^{TE} ^{TF} ^{TG} TH ^{TI} ^{TJ} ^{TK} ^{TL} TM ^{TN} ^{TO} ^{TP} ^{TQ} ^{TR} ^{TS} ^{TT} ^{TU} ^{TV} ^{TW} ^{TX} ^{TY} ^{TZ} ^{UA} ^{UB} ^{UC} ^{UD} ^{UE} ^{UF} ^{UG} ^{UH} ^{UI} ^{UJ} ^{UK} ^{UL} ^{UM} ^{UN} ^{UO} ^{UP} ^{UQ} ^{UR} ^{US} ^{UT} ^{UU} ^{UV} ^{UW} ^{UX} ^{UY} ^{UZ} ^{VA} ^{VB} ^{VC} ^{VD} ^{VE} ^{VF} ^{VG} ^{VH} ^{VI} ^{VJ} ^{VK} ^{VL} ^{VM} ^{VN} ^{VO} ^{VP} ^{VQ} ^{VR} ^{VS} ^{VT} ^{VU} ^{VV} ^{VW} ^{VX} ^{VY} ^{VZ} ^{WA} ^{WB} ^{WC} ^{WD} ^{WE} ^{WF} ^{WG} ^{WH} ^{WI} ^{WJ} ^{WK} ^{WL} ^{WM} ^{WN} ^{WO} ^{WP} ^{WQ} ^{WR} ^{WS} ^{WT} ^{WU} ^{WV} ^{WW} ^{WX} ^{WY} ^{WZ} ^{XA} ^{XB} ^{XC} ^{XD} ^{XE} ^{XF} ^{XG} ^{XH} ^{XI} ^{XJ} ^{XK} ^{XL} ^{XM} ^{XN} ^{XO} ^{XP} ^{XQ} ^{XR} ^{XS} ^{XT} ^{XU} ^{XV} ^{XW} ^{XX} ^{XY} ^{XZ} ^{YA} ^{YB} ^{YC} ^{YD} ^{YE} ^{YF} ^{YG} ^{YH} ^{YI} ^{YJ} ^{YK} ^{YL} ^{YM} ^{YN} ^{YO} ^{YP} ^{YQ} ^{YR} ^{YS} ^{YT} ^{YU} ^{YV} ^{YW} ^{YX} ^{YY} ^{YZ} ^{ZA} ^{ZB} ^{ZC} ^{ZD} ^{ZE} ^{ZF} ^{ZG} ^{ZH} ^{ZI} ^{ZJ} ^{ZK} ^{ZL} ^{ZM} ^{ZN} ^{ZO} ^{ZP} ^{ZQ} ^{ZR} ^{ZS} ^{ZT} ^{ZU} ^{ZV} ^{ZW} ^{ZX} ^{ZY} ^{ZZ} ^{AA} ^{AB} ^{AC} ^{AD} ^{AE} ^{AF} ^{AG} ^{AH} ^{AI} ^{AJ} ^{AK} ^{AL} ^{AM} ^{AN} ^{AO} ^{AP} ^{AQ} ^{AR} ^{AS} ^{AT} ^{AU} ^{AV} ^{AW} ^{AX} ^{AY} ^{AZ} ^{BA} ^{BB} ^{BC} ^{BD} ^{BE} ^{BF} ^{BG} ^{BH} ^{BI} ^{BJ} ^{BK} ^{BL} ^{BM} ^{BN} ^{BO} ^{BP} ^{BQ} ^{BR} ^{BS} ^{BT} ^{BU} ^{BV} ^{BW} ^{BX} ^{BY} ^{BZ} ^{CA} ^{CB} ^{CC} ^{CD} ^{CE} ^{CF} ^{CG} ^{CH} ^{CI} ^{CJ} ^{CK} ^{CL} ^{CM} ^{CN} ^{CO} ^{CP} ^{CQ} ^{CR} ^{CS} ^{CT} ^{CU} ^{CV} ^{CW} ^{CX} ^{CY} ^{CZ} ^{DA} ^{DB} ^{DC} ^{DD} ^{DE} ^{DF} ^{DG} ^{DH} ^{DI} ^{DJ} ^{DK} ^{DL} ^{DM} ^{DN} ^{DO} ^{DP} ^{DQ} ^{DR} ^{DS} ^{DT} ^{DU} ^{DV} ^{DW} ^{DX} ^{DY} ^{DZ} ^{EA} ^{EB} ^{EC} ^{ED} ^{EE} ^{EF} ^{EG} ^{EH} ^{EI} ^{EJ} ^{EK} ^{EL} ^{EM} ^{EN} ^{EO} ^{EP} ^{EQ} ^{ER} ^{ES} ^{ET} ^{EU} ^{EV} ^{EW} ^{EX} ^{EY} ^{EZ} ^{FA} ^{FB} ^{FC} ^{FD} ^{FE} ^{FF} ^{FG} ^{FH} ^{FI} ^{FJ} ^{FK} ^{FL} ^{FM} ^{FN} ^{FO} ^{FP} ^{FQ} ^{FR} ^{FS} ^{FT} ^{FU} ^{FV} ^{FW} ^{FX} ^{FY} ^{FZ} ^{GA} ^{GB} ^{GC} ^{GD} ^{GE} ^{GF} ^{GG} ^{GH} ^{GI} ^{GJ} ^{GK} ^{GL} ^{GM} ^{GN} ^{GO} ^{GP} ^{GQ} ^{GR} ^{GS} ^{GT} ^{GU} ^{GV} ^{GW} ^{GX} ^{GY} ^{GZ} ^{HA} ^{HB} ^{HC} ^{HD} ^{HE} ^{HF} ^{HG} ^{HH} ^{HI} ^{HJ} ^{HK} ^{HL} ^{HM} ^{HN} ^{HO} ^{HP} ^{HQ} ^{HR} ^{HS} ^{HT} ^{HU} ^{HV} ^{HW} ^{HX} ^{HY} ^{HZ} ^{IA} ^{IB} ^{IC} ^{ID} ^{IE} ^{IF} ^{IG} ^{IH} ^{II} ^{IJ} ^{IK} ^{IL} ^{IM} ^{IN} ^{IO} ^{IP} ^{IQ} ^{IR} ^{IS} ^{IT} ^{IU} ^{IV} ^{IW} ^{IX} ^{IY} ^{IZ} ^{JA} ^{JB} ^{JC} ^{JD} ^{JE} ^{JF} ^{JG} ^{JH} ^{JI} ^{JJ} ^{JK} ^{JL} ^{JM} ^{JN} ^{JO} ^{JP} ^{JQ} ^{JR} ^{JS} ^{JT} ^{JU} ^{JV} ^{JW} ^{JX} ^{JY} ^{JZ} ^{KA} ^{KB} ^{KC} ^{KD} ^{KE} ^{KF} ^{KG} ^{KH} ^{KI} ^{KJ} ^{KL} ^{KM} ^{KN} ^{KO} ^{KP} ^{KQ} ^{KR} ^{KS} ^{KT} ^{KU} ^{KV} ^{KW} ^{KX} ^{KY} ^{KZ} ^{LA} ^{LB} ^{LC} ^{LD} ^{LE} ^{LF} ^{LG} ^{LH} ^{LI} ^{LJ} ^{LK} ^{LL} ^{LM} ^{LN} ^{LO} ^{LP} ^{LQ} ^{LR} ^{LS} ^{LT} ^{LU} ^{LV} ^{LW} ^{LX} ^{LY} ^{LZ} ^{MA} ^{MB} ^{MC} ^{MD} ^{ME} ^{MF} ^{MG} ^{MH} ^{MI} ^{MJ} ^{MK} ^{ML} ^{MM} ^{MN} ^{MO} ^{MP} ^{MQ} ^{MR} ^{MS} ^{MT} ^{MU} ^{MV} ^{MW} ^{MX} ^{MY} ^{MZ} ^{NA} ^{NB} ^{NC} ND ^{NE} ^{NF} ^{NG} ^{NH} ^{NI} ^{NJ} ^{NK} ^{NL} ^{NM} ^{NN} ^{NO} ^{NP} ^{NQ} ^{NR} ^{NS} ^{NT} ^{NU} ^{NV} ^{NW} ^{NX} ^{NY} ^{NZ} ^{OA} ^{OB} ^{OC} ^{OD} ^{OE} ^{OF} ^{OG} ^{OH} ^{OI} ^{OJ} ^{OK} ^{OL} ^{OM} ^{ON} ^{OO} ^{OP} ^{OQ} ^{OR} ^{OS} ^{OT} ^{OU} ^{OV} ^{OW} ^{OX} ^{OY} ^{OZ} ^{PA} ^{PB} ^{PC} ^{PD} ^{PE} ^{PF} ^{PG} ^{PH} ^{PI} ^{PJ} ^{PK} ^{PL} ^{PM} ^{PN} ^{PO} ^{PP} ^{PQ} ^{PR} ^{PS} ^{PT} ^{PU} ^{PV} ^{PW} ^{PX} ^{PY} ^{PZ} ^{QA} ^{QB} ^{QC} ^{QD} ^{QE} ^{QF} ^{QG} ^{QH} ^{QI} ^{QJ} ^{QK} ^{QL} ^{QM} ^{QN} ^{QO} ^{QP} ^{QQ} ^{QR} ^{QS} ^{QT} ^{QU} ^{QV} ^{QW} ^{QX} ^{QY} ^{QZ} ^{RA} ^{RB} ^{RC} RD ^{RE} ^{RF} ^{RG} ^{RH} ^{RI} ^{RJ} ^{RK} ^{RL} ^{RM} ^{RN} ^{RO} ^{RP} ^{RQ} ^{RR} ^{RS} ^{RT} ^{RU} ^{RV} ^{RW} ^{RX} ^{RY} ^{RZ} ^{SA} ^{SB} ^{SC} ^{SD} ^{SE} ^{SF} ^{SG} ^{SH} ^{SI} ^{SJ} ^{SK} ^{SL} SM ^{SN} ^{SO} ^{SP} ^{SQ} ^{SR} ^{SS} ST ^{SU} ^{SV} ^{SW} ^{SX} ^{SY} ^{SZ} ^{TA} ^{TB} ^{TC} ^{TD} ^{TE} ^{TF} ^{TG} TH ^{TI} ^{TJ} ^{TK} ^{TL} TM ^{TN} ^{TO} ^{TP} ^{TQ} ^{TR} ^{TS} ^{TT} ^{TU} ^{TV} ^{TW} ^{TX} ^{TY} ^{TZ} ^{UA} ^{UB} ^{UC} ^{UD} ^{UE} ^{UF} ^{UG} ^{UH} ^{UI} ^{UJ} ^{UK} ^{UL} ^{UM} ^{UN} ^{UO} ^{UP} ^{UQ} ^{UR} ^{US} ^{UT} ^{UU} ^{UV} ^{UW} ^{UX} ^{UY} ^{UZ} ^{VA} ^{VB} ^{VC} ^{VD} ^{VE} ^{VF} ^{VG} ^{VH} ^{VI} ^{VJ} ^{VK} ^{VL} ^{VM} ^{VN} ^{VO} ^{VP} ^{VQ} ^{VR} ^{VS} ^{VT} ^{VU} ^{VV} ^{VW} ^{VX} ^{VY} ^{VZ} ^{WA} ^{WB} ^{WC} ^{WD} ^{WE} ^{WF} ^{WG} ^{WH} ^{WI} ^{WJ} ^{WK} ^{WL} ^{WM} ^{WN} ^{WO} ^{WP} ^{WQ} ^{WR} ^{WS} ^{WT} ^{WU} ^{WV} ^{WW} ^{WX} ^{WY} ^{WZ} ^{XA} ^{XB} ^{XC} ^{XD} ^{XE} ^{XF} ^{XG} ^{XH} ^{XI} ^{XJ} ^{XK} ^{XL} ^{XM} ^{XN} ^{XO} ^{XP} ^{XQ} ^{XR} ^{XS} ^{XT} ^{XU} ^{XV} ^{XW} ^{XX} ^{XY} ^{XZ} ^{YA} ^{YB} ^{YC} ^{YD} ^{YE} ^{YF} ^{YG} ^{YH} ^{YI} ^{YJ} ^{YK} ^{YL} ^{YM} ^{YN} ^{YO} ^{YP} ^{YQ} ^{YR} ^{YS} ^{YT} ^{YU} ^{YV} ^{YW} ^{YX} ^{YY} ^{YZ} ^{ZA} ^{ZB} ^{ZC} ^{ZD} ^{ZE} ^{ZF} ^{ZG} ^{ZH} ^{ZI} ^{ZJ} ^{ZK} ^{ZL} ^{ZM} ^{ZN} ^{ZO} ^{ZP} ^{ZQ} ^{ZR} ^{ZS} ^{ZT} ^{ZU} ^{ZV} ^{ZW} ^{ZX} ^{ZY} ^{ZZ} ^{AA} ^{AB} ^{AC} ^{AD} ^{AE} ^{AF} ^{AG} ^{AH} ^{AI} ^{AJ} ^{AK} ^{AL} ^{AM} ^{AN} ^{AO} ^{AP} ^{AQ} ^{AR} ^{AS} ^{AT} ^{AU} ^{AV} ^{AW} ^{AX} ^{AY} ^{AZ} ^{BA} ^{BB} ^{BC} ^{BD} ^{BE} ^{BF} ^{BG} ^{BH} ^{BI} ^{BJ} ^{BK} ^{BL} ^{BM} ^{BN} ^{BO} ^{BP} ^{BQ} ^{BR} ^{BS} ^{BT} ^{BU} ^{BV} ^{BW} ^{BX} ^{BY} ^{BZ} ^{CA} ^{CB} ^{CC} ^{CD} ^{CE} ^{CF} ^{CG} ^{CH} ^{CI} ^{CJ} ^{CK} ^{CL} ^{CM} ^{CN} ^{CO} ^{CP} ^{CQ} ^{CR} ^{CS} ^{CT} ^{CU} ^{CV} ^{CW} ^{CX} ^{CY} ^{CZ} ^{DA} ^{DB} ^{DC} ^{DD} ^{DE} ^{DF} ^{DG} ^{DH} ^{DI} ^{DJ} ^{DK} ^{DL} ^{DM} ^{DN} ^{DO} ^{DP} ^{DQ} ^{DR} ^{DS} ^{DT} ^{DU} ^{DV} ^{DW} ^{DX} ^{DY} ^{DZ} ^{EA} ^{EB} ^{EC} ^{ED} ^{EE} ^{EF} ^{EG} ^{EH} ^{EI} ^{EJ} ^{EK} ^{EL} ^{EM} ^{EN} ^{EO} ^{EP} ^{EQ} ^{ER} ^{ES} ^{ET} ^{EU} ^{EV} ^{EW} ^{EX} ^{EY} ^{EZ} ^{FA} ^{FB} ^{FC} ^{FD} ^{FE} ^{FF} ^{FG} ^{FH} ^{FI} ^{FJ} ^{FK} ^{FL} ^{FM} ^{FN} ^{FO} ^{FP} ^{FQ} ^{FR} ^{FS} ^{FT} ^{FU} ^{FV} ^{FW} ^{FX} ^{FY} ^{FZ} ^{GA} ^{GB} ^{GC} ^{GD} ^{GE} ^{GF} ^{GG} ^{GH} ^{GI} ^{GJ} ^{GK} ^{GL} ^{GM} ^{GN} ^{GO} ^{GP} ^{GQ} ^{GR} ^{GS} ^{GT} ^{GU} ^{GV} ^{GW} ^{GX} ^{GY} ^{GZ} ^{HA} ^{HB} ^{HC} ^{HD} ^{HE} ^{HF} ^{HG} ^{HH} ^{HI} ^{HJ} ^{HK} ^{HL} ^{HM} ^{HN} ^{HO} ^{HP} ^{HQ} ^{HR} ^{HS} ^{HT} ^{HU} ^{HV} ^{HW} ^{HX} ^{HY} ^{HZ} ^{IA} ^{IB} ^{IC} ^{ID} ^{IE} ^{IF} ^{IG} ^{IH} ^{II} ^{IJ} ^{IK} ^{IL} ^{IM} ^{IN} ^{IO} ^{IP} ^{IQ} ^{IR} ^{IS} ^{IT} ^{IU} ^{IV} ^{IW} ^{IX} ^{IY} ^{IZ} ^{JA} ^{JB} ^{JC} ^{JD} ^{JE} ^{JF} ^{JG} ^{JH} ^{JI} ^{JJ} ^{JK} ^{JL} ^{JM} ^{JN} ^{JO} ^{JP} ^{JQ} ^{JR} ^{JS} ^{JT} ^{JU} ^{JV} ^{JW} ^{JX} ^{JY} ^{JZ} ^{KA} ^{KB} ^{KC} ^{KD} ^{KE} ^{KF} ^{KG} ^{KH} ^{KI} ^{KJ} ^{KL} ^{KM} ^{KN} ^{KO} ^{KP} ^{KQ} ^{KR} ^{KS} ^{KT} ^{KU} ^{KV} ^{KW} ^{KX} ^{KY} ^{KZ} ^{LA} ^{LB} ^{LC} ^{LD} ^{LE} ^{LF} ^{LG} ^{LH} ^{LI} ^{LJ} ^{LK} ^{LL} ^{LM} ^{LN} ^{LO} ^{LP} ^{LQ} ^{LR} ^{LS} ^{LT} ^{LU} ^{LV} ^{LW} ^{LX} ^{LY} ^{LZ} ^{MA} ^{MB} ^{MC} ^{MD} ^{ME} ^{MF} ^{MG} ^{MH}

Co za rzemie-
sto twoie.

Abó Zyde-
win.

6 rze/ y wołali meżowie do Boga swę-
go: y wyrzucali naczynia które były
w okrecie do morza/ żeby sie wliżył od
nich: a Jonás zszedł we wnetrz w
7 okret/ y spal siem twárdym. y przy-
8 stapil ku niemu sténit/ y rzekł mu:
Co ty tak twárdo spisz? wstań/ wzy-
9 waj Boga twęgo/ owa snadź rozmy-
7 sli sie Bóg o nas/ a nie zginiemy. y
C rzekł maj do towarzysza swęgo: chodź-
cie a rzucimy łosy/ a dowiedzmy sie
8 dla czego to złe ná nas przysło. y rzu-
cili łosy: y padł los ná Jonásá. y
9 rzekli do niego: Powiedz nam dla
czego to złe przysło ná nas? Co za
dzieło twoie? która ziemia twoia/ y
10 do kad idziesz/ abó z któregoś ty na-
rodu? y rzekł do nich: Hebreycyk
jestem ja/ a PANA Boga niebieskie-
go ja sie boie który stworzył morze y
suchę. y zlekli sie meżowie strá-
chem wielkim/ y rzekli do niego: Co

11 żeś to uczynił? (bo sie dowiedzieli
oni meżowie że od oblicza PANStie-
go uciekał/ bo im był powiedział.)
y rzekli do niego: Cóżci uczynimy?
12 y uspokoi sie morze od nas? bo mo-
rze sło a burzyło sie. y rzekł do nich:
D Weźmicie mie a wyrzucie do morza/
a uspokoi sie morze od was: bo ja
wiem że dla mnie niepogoda tá wiel-
13 ka przysła ná was. y robili wioślá-
mi meżowie aby sie wyrócili do biez-
gu/ a niemogli: bo morze sło/ a bu-
14 rzyło sie ná nie. y wołali do PA-
NA/ y mówili: Prosiemy PANIE/
niechay nie giniemy dla dusze meżá
tego/ a nie daj ná nas krwie niewin-
15 nej: bo ty PANIE uczyniles iakós
racysz. y wzięli Jonásá/ y wyrzucili
16 w morze: y stánelo morze od burze-
nia swęgo. y bali sie meżowie strá-
chem wielkim PANA/ y ofiarowali
ofiary PANV/ y slubowali sluby.

Jonás dla
nieposluš-
stwa
senstwa
wyrzuceny
w morze.

Y prześlá-
lo morze burz-
y
sio

Jonás wykláda sie/ Golebicá. Ten po-
zárciem od wielozbyá/ smierć y zmartwych-
wstanie PANStie/ a pod imieniem Aniny/ wa-
szech narodow zbawienie figurnie. Proro-
kował Jonás za czasu Jeroboamá Króla Izrael-
skiego/ tegż czasu którego Ozeas/ Amos/ y
Joel. O drugim tego proroctwie jest wzmian-
ka 4. Król: 14. którego niemamy.

7 Padł los ná Jonásá.] Łosy sa trojákie:
Jedné sa których używá do dzieła iakiego/
kiedy sie czym chcą dzielić/ iako masz Ioan. 19.
Drugie sa których używá/ kiedy wápiá ko-
mu co dáć/ gdyż wszyscy abó káka jest zgod-
nych/ przeto pusza to ná losy. Tę oboje losy
mémáta przygány. Sa trzecié losy czarno-
késkie/ przez które chcą wiedzieć o przyszlych
rzeczách/ abó tajemnych ludzkych grzechách:
ná przykład/ kto co ukradł/ kto zábil zé. a té

były w swyżátu y pogan/ iako masz Ezech-
21. y tu ná tym miejscu y Jonásá. Takié sa
od Boga zákazáne. A choćá podczas Pan-
Bóg przez nie obáwta prawde/ nie móca łó-
sow/ ale z wóley Bożey którzy rzadzi łosami/
Przypowieść. 18. czyni to Bóg kiedy dla su-
sných przyczyn rozumie bydz potrzeba tym
ludzióm/ którzy sie tym bawia/ używáac cus-
dżey złości ku koncowi którzy on sobie postá-
nowil/ wszakże to zgrzechem bywa/ y złe sie
czesto powodzi/ czego masz przykład ná Sau-
lu 1. Król: 28. Bywały téz inšie losy z rozká-
nia abó nádhnienia Bożego/ iako mamy
Josue 7. o Achán/ y 1. Król: 10. gdy Saul lo-
sem ná królestwo jest obrány/ y w Dzie. 1. o
Máciem 6. Ale tego niemamy bráć ná przy-
kład co sie z niektórymi z osobného zrádzenia
Bożego działo.

ROZDZIAŁ II.

Ugotował

PAN rybe wiel-
ką żeby połknęła
Jonásá/ y był
Jonás w brzu-
chu ryby trzy dni
y trzy noce. y

2 modlił sie Jonás do PANA Boga
3 swęgo z brzucha ryby. y rzekł:

Wołalem z wnętrza mego do PA-
NA/ y wysłuchał mie: z brzucha pie-
ślá wołalem/ y wysłuchales głos
mój.

4 y wyrzuciłes mie w głębokości w
serce morza/ y rzeká ogárnelá mie:

B wszystkie wody twoie y wáły nádes-
mna przechodziły.

5 y A iam mówił: Jestem odzrucó-
ny od widzenia oczu twoich: wszakże
zásie wyżrze kóściół twój święty.

6 y Ogárnelý mie wody aż do dus-
se/ przepásć mie otoczyła/ morze o-
kryło głowę moie.

7 y Do spódku gór zstąpiłem: záwo-
ry ziemskie zámknęły mie ná wieki:
y wywiedziessz z stázy żywót mój/ PA-
NIE Boże mój.

8 y Gdy była ściśniona we mnie du-
śá moia/ wspomniałem ná PANA:
aby przysła do ciebie modlitwa mo-
ia/ do kóściola twęgo świętego.

9 y Ktorzy strzega nieczemności pró-

1. Cor. 15. a 4
Psal. 119. a 2.

Psal. 68. a 1
słowem. H
Ale zlé.

Y bálwánów
abó grzechów

Jonásá wie-
dzący w mó-
rgu pożyra
Math. 12. c.
40. y 16. a 4.
Luc. 11. d 30.

Modlitwa
Jonásá do PA-
Boga.

10 zno / miłosierdzie swoje opuszczają.
 1 Ale ja głosem chwały ofiarować
 tobie bede: comkolwiek słubił od-

dam za zdrowie PANV.

11 1 A rzekł PAN rybce: y wyrzucił
 Jonásá na suchą.

*roskazał.
 Ionasa rybá
 ná suchą wy-
 rzuca.

ROZDZ. III.

1 Sstało sie sto-
 2 wo PANskie do
 3 Jonásá powtóre/
 mówiąc: Wstań
 4 á idź do Ninive
 5 miastá wielkiego:
 6 á opowieday w
 7 nim opowiadanie / które ja mówię do
 8 ciebie. 1 A wstał Jonás / y poszedł do
 9 Ninive według słowa PANskiego:
 10 á Ninive było miasto wielkie / 1 trzy
 2 dni chodu. 1 A poczał Jonás wcho-
 3 dzić do miastá / ile mógł vsć dnia ie-
 4 dnego: y wołał / y rzekł: Jeszcze czter-
 5 dziesięć dni / á Ninive bedzie wywro-
 6 coné. 1 A wwierzyli meżowie Ninivi-
 7 towie w Boga: y zapowiedzieli post /
 8 á oblekli sie w wory / od większego aż
 9 do mniejszego. 1 A przyszło słowo

10 Kto wie ieśli sie nie nawróci, a zlituje sie
 Bóg] Dla teg. (pise Hieronym s.) pod wato-
 pliwoscia y nie pewnie obiecuje / aby ludzie
 nie bedac pewnymi o zbawieniu swoim / tym
 pilniey pokutowali: y Boga do miłosier-

7 do króla Ninive: y wstał z stolice
 8 swę / á zrzucił z siebie odzienie swoje /
 9 y oblekł sie w wór / á vsiadł w popie-
 10 le. 1 A obwołał / y mówił w Ninive /
 11 1 z vsť królewstich / y kśiążat ież / rzę-
 2 kąc: Ludzie / y bydło / y woły / y owce /
 3 niech nie nie wkuśają / y niech im nie
 4 dawają iesc / y wody niech nie pią.
 5 1 A niech sie okryją worami ludzie y
 6 bydło / á niech wołają do Pána mo-
 7 cno / á niech sie nawróci / mąż / od dro-
 8 gi swę zły / y od nieprawosci która
 9 jest w ręku ich. 1 Kto wie ieśli sie nie
 10 nawróci / á zlituje sie Bóg: y wróci sie
 11 od zapalczywosci gniewu swego / y
 nie zginiemy. 1 A wyżrzat Bóg wezyn-
 ki ich / że sie nawrócili od drogi swę
 zły: y zlitował sie Bóg nad zlym
 11 1 który był rzekł że im miał wezynić / y
 nie wezynił.

*do Boga. H.
 1 Ter: 18. b 11
 Ioel 2. c 14.

Dla pokuty
 przepuszcza
 Bóg Ninie-
 witóm.
 1 nad wra-
 pienim, ábo
 nad kázní.

ROZDZ. III.

1 1 VTRapiony
 2 jest Jonás wtra-
 3 pieniem wielkim
 4 y rozgniewał sie.
 5 1 A modlił sie do
 6 PANA / y rzekł:
 7 Proszę PANIE / á
 8 za nie to iest słowo moje / gdy m ieszcze
 9 był w ziemi moiej: 1 dla tego wprze-
 10 dzilem ábych wciékł do Thársis. Bo
 11 1 woiem żeś ty Bóg łaskawy á miłosci-
 2 wy / ciepłiwy y wielkiego miłosier-
 3 dzia / á odpuszczający złość. 1 A teraz
 4 PANIE / weźmi proszę duszę moję
 5 odemnie: bo mi lepsza iest śmierć /
 6 niżli żywot. 1 A rzekł PAN: Co mnié-
 7 masz dobrze sie ty gniewaś: 1 A wy-
 8 szedł Jonás z miastá / y siadł ná
 9 Wschód słońca miastá: y wezynił
 10 tam sam sobie chłodnik / y siedział
 11 pod nim w cień / ázby wyżrzat coby

6 sie dżiało z miastem. 1 A zgotował
 7 PAN Bóg bluszc / y wyrósł nad gło-
 8 wą Jonásową / áby był cieniem nad
 9 głową jego / y zasłaniał go / bo sie był
 10 wprácowal: y radował sie Jonás z
 11 1 bluszu weślem wielkim. 1 A nágo-
 2 tował Bóg robaká gdy wschodźito
 3 zaranie náziutrz: y zaráził bluszc / y
 4 vsechl. 1 A gdy wešlo słońce / rosta-
 5 zał Pan wiatrowi ciepłemu y pal-
 6 cemu: y wderzyło słońce ná głowę Jo-
 7 násową / y znóy mu był: 1 A prosił duszę
 8 swę aby umarł / y rzekł: Lepiey mi
 9 umrzeć / niżli żyć. 1 A rzekł PAN do
 10 Jonásá: Co mniémasz dobrze sie ty
 11 1 gniewaś o bluszc: y rzekł: Dobrze sie
 2 ia gniewam áz do śmierci. 1 A rzekł
 3 PAN: Ty żalujesz bluszu / ná któryś
 4 nie robił / ánis wezynił żeby wzrosł:
 5 który za iedne noc wrósł / y za iedne
 6 noc zginał. 1 A iabych niemiął prze-
 7 pusćcie Ninive miastu wielkiemu / w
 8 którym iest więcej niż sto y dwadzie-

*ábo, Bania.

*Bóg, H.

Znowu sie
 frásuje Io-
 nas iż mu
 bluszc w-
 sechl.
 Znowu go
 też Bóg stro-
 fue.

Bóg powtó-
 ré roskázu-
 ie Ionásowi
 w Ninive
 proroka-
 wac.

*Bogu, H. to
 iest przed Bo-
 giem.

*To iest, po
 czterdziestu
 dni wywro-
 coné będzie,
 Hebr.
 Pokutá Ni-
 niewiczów
 Mat: 12. c 41.
 Luc: 11. c 32.

Frásuje sie
 Ionás iż sie
 nie sstało
 co przepo-
 wiedział.

*Psal: 85. a 5
 Ioel 2. c 13.

*karanie.

Strofuie
 Bóg Ionásá

ście tysięcy ludzi którzy nie widzą co
jest między prawicą a lewicą ich / y

bydła wiele.

PROROCTWO MICHEASZOWE.

ROZDZIAŁ I.

Sámáryiocy
Jeruzalem
dla ich gło-
ści zburze-
niey niewo-
la proroku-
u.

Isa. 26. d 21

Deu. 32.
Izai. 1. a 2.

1 **S**ámáryiocy / y Jeruzalem
2 dla ich gło-
3 ści zburze-
4 niey niewo-
5 la proroku-
6 u.
7

8 **U**mo
9 PANstie
10 które sie
11 stało do
12 Michea-
13 szá Mo-
14 ráshty-
15 czytá / zá-
16 dni Joás-
17 tháná / Acházá / y Ezechiaszá królów
18 Judytich: które widział przeciw Sá-
19 máryiocy y Jeruzalem. ^A **S**luchaycie
20 narodowie wszytcy / y niech slucha sie
21 miá y nápełnienie iey: á niech PAN
22 Bóg bedzie ná was świadkiem /
23 PAN z kościoła swego swietego.
24 **B**o oto PAN wynidzie z mieysca
25 swego: á znidzie y deptać bedzie po
26 wysokościach ziemié. ^B **Z**niszczy
27 góry pod nim: á doliny rozstopnie
28 iáko wost oblicza ognia / y iáko
29 wody które spadają z góry. ^D **D**la wy-
30 stepu Jakobowegó wszytko to / y dla
31 grzechów domu Izraelowegó. ^D **A**to-
32 ra zlosć Jakobowá: izali nie Sá-
33 máryar: á które wyżyny Judytich: iza-
34 li nie Jeruzalem: ^B **A** poloze Sáma-
35 ryá / iáko gromáde kámenia ná po-
36 lu gdy sádzá winnice: y ściagne ká-
37 mienie iey w dolinę / y fundamenty
38 iey odkryje. ^D **A** wszytkie rýciny iey bez-

Micheas wykláda sie / pochorá / ábo / Kro-
iáto. Ten zburzenie Sámáryiocy / á káżat
Izraelitich / y sáshywyh proroków / prze ich
stosć / zgnięcie proroków. Przeciwisto tu po-
łożone Micheasá Moráshtyeczylá / y czas kó-
regó prorokował / pokázanie iá to inšy byl Mi-
cheas od onégó Micheasá též proroka / o kó-
rym 3. Król. 22.

10 **W** domu Prochu prochem sie posypuycie]
To iest / w domiéch obálonych / ták / że sie w
proch obróciły. Nowotni Żydowie powiáda-
ia / iá słowa Żydowskie sá wlasné imioná nie
których mieysc / y dla te / tu y nišy zostáwáia
słowa Żydowskie nie wykládatá ich / wśákie

da porzabáne / y wszytkie / zapláty iey
beda spalóné ogniem / y wszytkie bá-
wány iey dam ná zátrácenie: bo z za-
pláty nierządnicé zgrómdzoné sá / y
áz do zapláty nierządnicé wróce sie.
8 **D**la tego pláć y wyć bede: bede
9 chodzil zewlęczony y nági: wczynie
pláć iáko smoków / á žalobe iáko
10 strusów. ^C **B**o / zwiátpiona iest ráná
11 iey / bo przyslá áž do Judy / do kłenlá
12 sie bramy ludu mego áž do Jeruzá-
13 lem. ^C **W** Geth nie oznaymuycie / káz-
14 mi nie pláćcie w domu / Prochu pro-
15 chem sie posypuycie. ^C **A** idźcie sobie
16 ^C **m**ieştkanie Piękne / zelżóné stomoty:
nie wyslá / która mieştka ná wysciú:
12 ^C **p**láć Dóm bliski weźmie po was /
13 ^C **k**tóry sobie sámemu stál. ^C **B**o zanie-
14 ^C **m**ógł ná / dobrze / który mieştka w górz
15 ^C **k**ościách: bo zstápiło zlé od PANA
16 ^C **d**o bramy Jeruzalem. ^C **G**rymot po-
czwornych zdumienia mieştkaigcemu
w Láchis: Początkiem grzechu iest
córce Sionstiey: bo sie w tobie nála-
14 ^C **z**ły występek Izraelstie. ^C **D**la tego
15 ^C **d**a náiezdniiki ná / dziedzictwo Geth:
16 ^C **d**omy / kámiestwa / ku zwiedzeniu kó-
lóm Izraelstím. ^C **J**esze dziedzicá
przywióde tobie która mieştka w
Máresá: áž do Odollám przydzie sta-
16 ^C **w**á Izraelowá. ^C **O**blýs sie / y ostrzyż
sie dla synów rostosy twoich: roz-
sierz lysine twoie iáko orzel: bo w
niewolá pobrano z ciebie.

^C **d**ary, bog-
cstwa.

^C **n**ie vleczona

^C **O**phry. H.

^C **O**bywátelko
Sáphira. H.
^C **O**bywátelká
Sáánáuská. H.
^C **B**eth-hásef.
H.

^C **O**bywátelká
Márochská. H.
^C **z**áprzá was
żawodniki o-
bywátelko Lá-
chisá. H.

^C **I**ezdce y
żolnierzeprá-
kie.

^C **A**chzibowe.
H. to iest, do-
my bárwá-
nów.

lepię starym tłumaczóm wierzyć / którzy ro-
zumieia iá tu mówi o mieştciéch zburzonych /
y prochu ábo gruzu pełnych. Tóž rozumiey y
o inšych stowióch nišy położonych.

14 **D**a iezdniiki ná / dziedzictwo] **N**owi Ży-
dowie ták: **D**a vpominki. **N**ie słowo Żydow-
skie wlasnie znaczy / misioner, to iest wszy-
tkie rzeczy które posyláia: á iá tu mówi o po-
stánych żołnierách / dla tego po lácinnie przes-
łożono Emisarios, á po polsku / **N**áiezdniiki /
co znaczy żołnierze y iezdce przedkí / którzy
spiegáia ábo do ziemié nieprzyacielskiej wá-
targná / ábo wiec ná królewskie rostázanie
wšedzie iezdza.

ROZDZIAL II.

A Jada któzy myślicie rzecz nie pożyteczną / y czynicie złość w łóżnicach waszych: na switaniu czynią to / bo przeciw Bogu jest reka ich. **B** A pożądali ról / a gwałtem brali / y wydzierali domy: y potwarzali meża y dom iego / meża y dziedziectwo iego. **C** Przetoż to mówi PAN: Oto ta myśl na ten ród złe / z czego nie odęymiecie pychy waszych / a nie będziecie pysno chodzieć / bo czas bardo zły jest. **D** Onęgo dnia wezmą o was przypowieśdź / y będą śpiewać pieśń z wdzięcznością / mówiących: Spustofnieniem spustofniliśmy: część ludu mego odmienił na jest: iakóż odędźcie odemnie / gdyż się wraca któzy polą nasze rozdzieli? **E** Przeto nie będzieś mieć ktoby rzucił snurem łosu w zgromadzeniu PANstkim. **F** Niemówcie mówiąc: Nie będzie kłapać na tę / nie poimał strumotą. **G** Mówi dom Jakobów:

1
A
2
3
4
B
5
6
7

Wylicza
głosci ludu
Izraelskiego
y karania za
nie bliskie.

bo jest moc
w rękach ich. H

abo krzy-
wdzili. H.

plakac pla-
czem żalo-
nym. H.

H Izali utrócony jest duch PANstki / abo takie są myśli iego? Izali sto-
wa moje nie są dobre z tym któzy pro-
sto chodzą? **I** A przeciwny obyczajem /
lud mój nieprzyjacielem powstał: **J**
z wierzchu suknie braliście płaszczy: a
tę któzy chodzili po prostu / obrocili-
ście ku bitwie. **K** Tłumaczy ludu me-
go powyganiłiście z domu Kocha-
nia ich: od dzieci ich odieśliście chwa-
łę moję na wieki. **L** Wstańcie a idźcie:
bo tu nie macie odpoczynienia: dla
nieczystości ięj stąży się zgłoszcica co
nagorzą. **M** Day Boże bych nie był
meżem mającym ducha / ażebych ra-
czej kłamstwo mówił: będę kropił
na cie winem y piianstwem: y będzie
lud ten na któzy kropię. **N** Zgroma-
dzeniem zgromadzę wszystkich cie-
bie Jakobie: skupię w jedno ostątki
Izraela / poloże go spólem iako trzód-
de w owczarni: iako bydło w posród
chłewów / będzie zgietk od mnostwa
ludzi. **O** Albowiem wstąpi otwierając
drogę przed nimi / przebiega y przejdą
przez bramy / y wnikną przez nie: y
przejdzie król ich przed nimi / a PAN
na przodku ich.

8
C
9
10
D
11
12
13

Izali tak ma-
łego jest miło-
śierdzia, żeby
mieczał
braci.

to jest, ży-
czyłbym aby
się nie sta-
chościaby
klamstwo
dawano.
prorokował

Pracowno o-
wniebo
wstąpie
niu Pana
Christusa
wym.
głowa abo
rozmistrzem
ich.

ROZDZ. III.

A Rzekłem: Słu-
chajcie księżetá
Jakobowe / y wo-
dzowie domu Iz-
raelowego / Iz-
zali nie wászą
jest umieć sad /
B Któzy macie w nienawiści dobroć /
a miluiecie złość: Któzy gwałtem
zdzieracie skóry z nich / y mięso ich z
kości ich? **C** Któzy iedli mięso ludu
mego / y skóry ich lupili z nich: a ko-
ści ich połamali / y porzabili iako w
łociel / y iako mięso w posród gąrn-
cá. **D** Tedy będą wołać do PANA / a
nie wysłucha ich / y zakryje oblicze swe
od nich na on czas: iako zlosliwie

1
A
2
3
4
B

Przeciw Pa-
nom niespra-
wiedliwym

prawo, abo
zakon Boży.

E czynili w wynalazkach swoich. **F** To
mówi PAN przeciw prorokóm / Któ-
rzy zwodzą lud mój: Któzy kłósaż ze-
bomá swými / a opowiadają pokóy:
a iesli kto nie da czego w gebe ich / po-
święcają nań wojnę. **G** Przeto noc
wam za widzenie będzie / a ciemność
wam za wrózenie: y zaydźcie słońce na
proroki / a zaciemi się dzień nad nimi.
H A zawstydzą się Któzy widzą widze-
nia / y zaskromią się wieszczowie / a
zaskromią wszyscy twarze swoje / bo nie
mają odpowiedzi Bożej. **I** A wska-
żem ja nápelniion jest siły Duchá
PANstiego / sadu / y meztwa / żebych
opowiedał Jakobowi złość iego / a
Izraelowi grzech iego. **J** Słuchajcie
tego księżetá domu Jakobowego / y
sedziowie domu Izraelowego / Któ-

5
6
7
8
9

Przeciw
prorokóm
fałszywym.

abo, woła-
wie. H

ROZDZIAŁ V.

1 **E**raz zburzo-
na będzieś co-
to zbóyci: obleżenie
położono na nas/
lastka będą biew
gebe siedzięgo J-
2 zraelskiego. ¹ A
TY BETHLEHEM Ephrata/
małutkiś jest między tysiącami Ju-
dzkimi: z ciebie mi wynidzie który
będzie pamiątką w Izraelu / a wy-
3 ścicia jego od początku / odo dni wie-
czności. ² Przeto da ie aż do czasu kto-
regó rodząca porodzi: a ostatek bia-
4 ciej jego / wróci sie do synów Izrae-
lowych. ³ A stanie / y pasc będzie mo-
ca PANsta / w wysokości imienia PA-
NA Boga swego: y nawróca sie / bo
5 teraz rozwielmoy sie aż do granic zie-
mie. A ten będzie pokojem: gdy przy-
6 dzie Asyryczy / do ziemi nasey / a
gdy będzie deptać po domach na-
sych: y wzbudziem nań siedmi pasc-
7 teczów / y ośm celnięsych ludzi. ⁴ A
będą pasc' ziemi Asyur mieczem / y
ziemi Nemrotowe wolo czyniami iey.
y wyzwoli od Asyura gdy wnidzie do

2 A ty Bethlehem Ephrata małutkiś jest.
Jakoby rzekł / Ale małutkie jestes względem
innych miast Judzkich: Ale cie ja wielkim vo-
czynię. Przeto Ewangelista Matth. 2. tak pi-
se: Żadna miara nie jestes namniejsze.
2 Między tysiącami. ¹ Tak zowia miastą ktore
mają wielkość mieszkan. dla tego v Matth. 2.
Między kśiażetery. to jest między przednięszo-
mi miastami. Albo też / Tysiącami / zowie familie
Żydowskie / iś na tysiące byli podzieleni. nad
temi przednięszo głowy zowie Matth. kśia-
żety. czytaj Sedz. 6. v. 15.
2 A wyscicia jego od początku ode dni wie-
czności. ¹ Wyscicia / tak w Łacińskim / Gre-
ckim / y Żydowskim jest Plurale. Ktorey li-
szy używa pismo kiedy co wielkiego chce po-
kazać. Ktore słowa Doktorowie święci wy-
kładają / o Przedwiecznym narodzeniu syna
Bożego woda Izraelskiego: bo iś słowa kto-
re przed tym prorok powiedział / z ciebie wy-
nidzie / znacza prawdziwe narodzenie według
człowieczeństwa: tedy też kiedy powtarza / A
wyscicia jego / mówi także o prawdziwym na-
rodzeniu / gdy iednoś słowo jest na obudwu
miejscach / tak w Łacińskim iako y w Żydo-
wskim: iako tedy / wyscicie / znaczy narode-
nie / tak gdy powtarza / wyscicie / znaczy też na-
rodzenie. Tylko sie tu spytać możemy / o kto-
rym tu narodzeniu mówi / iśliś według ciata /
czyli według Bostwa: Na to odpowiadamy / iś
tu wyscicia / nie możemy rozumieć o narode-
niu według ciata / o którym mówił przed tym /

7 ziemi nasey / y gdy deptać będzie po
granicach nasych. ² A będzie ostas-
8 tek Jakób w posrzedku wiela na-
rodów iako rośsa od PANA / y iako
kropie na zieli / ktore nie czeka meża /
ani oczekawa synów człowieczych.
9 A będą ostatki Jakoba między na-
rodami / w posrzed narodów wiela /
10 iako lew między zwierzęty lesnemi / y
11 iako szcienie lwie między trzodami o-
wieci / ktory gdy przydzie / y potłoczy / y
12 porwie / niemasz ktoby wydart. ³ Pod-
niesie sie reka twoia na sprzećiwniki
twoie / a wszyty nieprzyiaciele twoi
wygina. ⁴ A będzie onego dnia / mow
13 wi PAN: weźmie konie twoie z po-
14 srzedku ciebie / y zatraca poczwone
twoie. ⁵ A wyrzaca miastą ziemi
twoy / y wyrzaca wszytkie zamki two-
ie: y odejme czary z reki twoiej / y
12 wieszby nie będą w tobie. ⁶ A wczy-
nie że zagina ryciny twoie / y slupy
twoie z posrzedku ciebie: y nie bez-
dziesz sie wiecety klaniać wczynkom
13 rak twoich. ⁷ A wykożenie gacie two-
14 ie z posrzedku ciebie: y zburze miastą
twoie. ⁸ A wczynie w zapalczywości
y w rozniewaniu pomste nad wsze-
mi narody / ktore nie sluchaly.

a to dla tego iś prorok przydaie / Od pocza-
tku / odo dni wieczności. Ktoremi słowy daie
znać prorok / iś te wyscicia jego dawno przed
tym vprzedyli Micheasza: ale narodzenie
według ciata nievprzedyli Micheasza / y o-
wszem po nim dobrze bylo: a tak musimy ro-
zumieć o narodzeniu według Bostwa / ktore
dawno przed Micheaszem bylo. A to sie po-
twierdza z własności tych słow ktore przydaie
Micheasz / Od początku / ode dni wieczności.
Gdzie sie sam prorok wykłada / o którym po-
czatku mówi / żeć nie o insym / tylko o pocza-
tku od wielow. A trzeba wiedzieć iś w pismo
ś. to słowo / Od początku / znaczone z tym dru-
gim / ode dni wielow / znaczy zawżdy bytność
przed wieki: iako masz Eccles. 24. Od pocza-
tku y przed wieki. A nie pokaza nigdziey w
pismie / żeby tak o kim insym mowiono tylko
o Przedwiecznym. A tak tu masz iasne słowa
o przedwiecznym rodzeniu syna Bożego. A tu
obacz iasny fałs dzisiejszych Nowochrześci-
an / ktory to wola z Żydami wykładać o po-
czatku krolestwa Dawidowego / mż z Chrze-
ścianami o początku Bostwa syna Bożego.
Ale to sa przydatki Żydowskie do pisma ś.
bo tu prorok nie wspomina krolestwa Dawi-
dowego / ale zgola mówi o początku samego
Chrystusa / powiadając iako sie dawno po-
czal / mówi / iś Wyscicia jego od początku / ode
dni wieczności / gdzie nie wspomina po-
czatku krolestwa tego. Cemuż Nowochrześci-
cy przydaie czego w pismie niemasz: A przy-

¹ to jest, Apo-
stolowie ochlo-
dzą ludzie
nauką swoją

² bo Apосто-
lowi niga nie
przewycię-
żali.

³ to jest, odu-
mieć wszelką
bron y moc
ktorą przela-
dnieś wiara.

Zburzenie
Ierolim-
skie po
śmierci Chri-
stusowej.
¹ to jest, burzy
cielko, aby
zbóyci.
Proroctwo
o narode-
niu Chriсту-
sa w Bethle-
hem.
Bostwo ie-
go y wie-
czność.

Onawróce-
niu Żydów
do Chriстusa

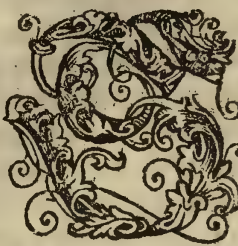
² to jest, wie-
da pasterów
y Doktorów
na obronę ko-
ścioła / prze-
ciw nieprzyia-
ciolom.
³ aby zburz.

Przedwie-
czność syna
Bożego opisa-
na.

tym ponieważ te słowa / Od początku odedni
wieczności / albo wieku / zawidy iako się po-
wiedziało / znająca bytność przedwieczną / to

siennie może rzec o królestwie Dawidowym / ale
dobrze o przedwiecznym wrodzeniu syna Bo-
żego.

ROZDZIAŁ VI.

Luchaycie co
PAN mówi: W-
stań / czyni prás-
wem przeciw gó-
róm / a niech slu-
chają págórk
głosu twego.

1 **T**uich słuchają góry / sadu PAN-
skiego / y mocné fundamenty ziemi:
2 bo sad P A N sfi z ludem swym / a z
3 Izraelem da sie rozsądzić. **L**udu
mój cożemci uczynił / albo uczynimci
4 sie przypiszył: **o**dpowiedz mi. **I**z-
jem cie wywiodł z ziemi Egiptskiej /
5 a z domu niewolników wybawiłem
cie: y postalem przed obliczem two-
im **M**ojżesza / y **A**aroná / y **M**ariá.
6 **L**udu mój wspomni prosze co my-
ślit **B**alách król **M**oáb / y co mu od-
powiedział **B**aláám syn **B**eor / od
7 Sethym aż do **G**algależebys poznał
sprawiedliwości PANskie. **C**óż go-
dnego ofiaruje PANV: pokłonie sie
8 **B**ogu wysokiemu: **I**zali mu ofiaru-
je całopalenia / y cielce roczné: **I**zali
PAN może bydy wblagan tysiącami
baránów / albo wielą tysięcy kozłów
tłustych: **I**zali dam pierworodnego
mego za złość moją / owoc żywota
mego za grzech dusze mojej: **P**o-

9 **k**aże tobie człowiecze co jest dobro / y
czego PAN chce po tobie: **Z**aiste że-
bys czynił sad / a miłował miłosier-
dzie / a z pilnością chodził z **B**ogiem
twoim. **G**łos P A N sfi do miastá
woła / a zbawienie będzie bożajem sie
imienia twego. **S**łuchaycie pokole-
10 nia / a króć to pochwal: **J**eszcze o-
gięń w domu niezbożnego / skárby nie
prawości / y miara mnięysa gniewu
pełna. **I**zali vsprawiedliwie sąle
niezbożné / a w mieřku gwichty są-
11 sywé: **K**tóřmi bogaczeiego nápel-
nili sie nieprawości / a mieřkácy w
nim mówili klamstwo / a ięzyk ich
12 zdiadliwy w vsćiech ich. **A** tak y ia
poczałem cie kárac zátroceniem dla
grzechów twoich. **T**y będziesz ieść / a
13 nie náieř sie: y wniżenie twoie w po-
środku ciebie: y **p**ochwycisz / a nie zá-
chowasz / a **k**tóře zachowasz / dam pod
14 miecz. **T**y śiac będziesz / a **z**ac nie be-
dziesz: ty będziesz tłoczyć oliwe / a oli-
wa sie pomázować nie będziesz: y
15 mofez / a nie będziesz pić winá.
16 **A** przestrzegałes przykazania **A**m-
ry / y każdego uczynku domu **A**cháb:
y chodziłes po ich woléy / żebych cie
dal ná zátrocenie / a mieřkájące w
nim ná křyskanie: y **h**ánbe ludu mégo
nosić będziesz.

Ofiary w-
dzieczne pá-
nu Bogu.

*korzy-
wszy sie, H.

*a mądry wy-
żry imię two-
ie.

*prótu, y kio-
gipostawil, H
strofuie
nieśprádl-
wość ludu
I grzelskie-
go.

Karanie za
głości.

Deut. 28. d.

38.

Ag. I. b. 6.

*rozumię, sy-
ny twoie ale
ich nie zachó-
wasz.

ROZD. VII.

JADA mnie
zem sie sstał iako
który zbiera w ie-
sieni groná po
zbieraniu winá:
niemáš groná ku
ziedzeniu / skoro-
żrząlych fig požadala duszá moją.
2 **Z**ginal swiety z ziemi / y prawego
niemáš między ludźmi: wysysey ná
krów czyhaia / **m**aż brata swého ná
śmierć łowi. **Z**łość rak swoich ná-
3 żywają dobrym: **k**siążę żada / a se-
džia ná oddaniu iest: a wielki mó-
wil żadze dusze swoiey / y zámieřali
4 **i**g. **K**to nálepsy między nimi iest /
iako ofet: a **k**tó prawy / iako ciernie

z plotu. **D**zien **w**patrowania twé-
go / nawiedzenie twoie przyszło: te-
raz będzie spustoszenie ich. **N**ie
wierźcie przyiacielowi / a nie wřaycie
w książeciu / przed tą która sypia ná
łonie twoim strzeż zamków vřt two-
6 ich. **B**o syn wřaga oycu / a cóřká
powstaie ná matkę swą / niewiařká
ná swietre swoje: **a** nieprzyiaciele
człowieczy domownicy iego. **A**ia
ná PANA pátrzyć bede / oczekawác
7 bede **B**oga zbawiciela mégo: wy-
słucha mie **B**óg mój. **T**uie wesel sie
nieprzyiacielko moia nádemną zem
vpadł: powstaie / gdy vsiedze w cie-
8 mnościach / PAN iest swiatłością
moją. **G**nięw PANski ponioře / bom
9 zgrzeřyl iemu / aż osadzi spráwe mo-
ie / y uczyni sad mój: wywiedzie mie

*przepowie-
diany od pro-
roków.

*przed wła-
sna żona.

*Mat. 10. c 21

*Mar. 10. d 36

ná swiá-

*sposobiania
H.
Przypomi-
na dobro-
dzieřstwá
przeřłé Zy-
dom nie-
wdzięcz-
nym.
Exo. 15.

Num. 22. y
23.

*pokazali,
H.

Máło se ich
ná vpominá
nie polepszy-
ło.

*albo miłosier-
ny. H.
*eden dru-
giego. Hebr.
*to iest, sedzia
sadi iako
křięż chce,
aby mu rák-
ke oddał kie-
dy rák sadi
będzie.
*to iest, kie-
mis, Hier.
*bliźniego o-
braża.

10 ná światło / wyższe sprawiedliwość
iego. ^A Patrzyć będzie nieprzyjaciół-
ka moja / y okryje się wstydem / która
mówi do mnie : Gdzie jest PAN
Bóg twój? Czy moje będą patrzeć
11 na nie / teraz będzie na podeptanie ias-
ko błoto na ulicy. ^B Dzień aby były bu-
dowane płoty twoje : w on dzień od-
dalone będzie roszkazywanie. ^C Dnia
oniego y aż do ciebie przyjdzie Asur / y
aż do miast obronnych / a od miast o-
bromnych aż do rzeki / y od morza do
12 morza / y do góry od góry. ^D A ziemia
będzie na spustoszenie dla obywatel-
stw swoich / y dla owocu "myśli ich".
13 ^E Pás lud twój laszka twoja / trzode
dziedzictwa twego / mieszkające same
w lesie / w posrzed Karmela : będą
14 pasceni na Basan y Galaad wedle
dni dawnych. ^F Wedle dni wyszcia

16 twego z ziemi Egipskiej wkaże mu-
dzywy. ^G Wyższe narodowie / a zawa-
rzydzą się nad wszystką mocą ich : wło-
żą rękę na usta / wszyscy ich głuche będą.
17 ^H Będą lizać proch iako węże / iako żre
moplaz będą przestraszeni w domu
swoim. ^I PANA Boga naszego stras-
chac się będą / y ciebie bac się będą.
18 ^J Któryż Bóg podobny tobie / który
oddalał nieprawosć / y miasz grzech
ostatków dziedzictwa swego : nie roz-
puszcisz więcej zapalczywości swojej /
19 bo chcąc w miłosierdziu jest. ^K Wróci
się a zlituje się nad nami : złoży niepra-
wosć naszą / y wrzuci do głębokości
20 moriściey wszystkie grzechy nasze. ^L Dasz
prawdę Jakobowi / miłosierdzie A-
brahamowi : coś przysięgał ojcóm
naszym o dedni dawnych.

Cieśzy wier-
nie nadziei
obietnic Bo-
żych.
Spełnił coś
obietca. He-
bra.

PROROCTWO N A H V M.

ROZDZIAŁ. I.

1 ^A **Zemle**
Niniwe :
2 ^B Księgi wi-
dzenia Na-
hum Elces-
seyczka.
3 ^C Bóg rze-
wniwy y
mścący się
PAN : mścący się PAN / y mścący za
palczywość : mścący się PAN nad
nieprzyjaciółmi swymi / a gniewają-
cy się na przeciwniki swoje. ^D PAN
cierpliwy / a wielkiej mocy / a oczys-
ściąc nie uczyni niewinnym. PAN
w burzy / y w wichrze dróg / a mgły
4 proch nog iego. ^E Sukający morze y wy-
suszający je / a wszystkie rzeki w pusty-
nia obracający. ^F Zemdlał Basan / y
Karmel / y kwiat Libański wiaśdł.
5 ^G Góry poruszyły się przed nim / a pa-
górki spustoszały / y ziemia się zatrze-
6 ^H śla od oblicza iego / y świat / y wszyscy
mieszkający na nim. ^I Przed obliczem
zagniewania iego kto stanie : a kto
się sprzeciwi w gniewie zapalczywości

7 iego : zagniewanie iego wylało się iako
ogień : y stały rozplynety się od
niego. ^J Dobry PAN / y posilający w
dzień utrapienia / a zna mścące na-
8 ^K dziele w nim. ^L y w powodzi przemi-
tających dokonanie uczyni miejscą iego
9 ^M go / a nieprzyjaciół iego ciemności
prześladować będą. ^N Coż myślicie
przeciw PANV : dokonanie on u-
czyni : nie powstanie dworaki wciś.
10 ^O Bo iako ciernie społecznie się wiąże /
tak biesiada ich pospolu piących :
11 ^P będą zniszczeni iako słoma suchości
pełna. ^Q Z ciebie wynidzie myślący
przeciwko PANV złość / rozbiierając
12 ^R na myśli wystąpienie. ^S To mówi
PAN : Choćby doskonałymi byli / y
13 ^T tak więcej było : tak też będą po-
strzyżeni / y przeminie : utrapilem cie /
y nie utrapie cie więcej. ^U A teraz zła-
mie laszka iego / z grzbietu twego / y
14 ^V zwiastki twoje potargam. ^W A roszka-
że o tobie PAN / nie będą siano i-
miem twoim więcej : z domu Bo-
ga twego wygubie ryciny y liciny : po-
15 ^X łożę grób twój : bos jest nie poczi-
wy. ^Y Oto na górach nogi opowia-
dającego / y zwiastującego pokój :

to jest, raz
skarże tak do
bra, że drugi
nie będzie po-
trzebny.

O obietnicą
wybawie-
nia Żydów
z niewoli
Asyrii-
skiej.
"królu Senná
cheribie.
"króby był
zwany synem
swim.
Ewangelia
pokoiu.
Ila. 52. b 7.
Rzy. 10. b 11.

świeć Judo światá twoie / á odda-
way sluby twoie : bo nie przyda wiez

cę aby przeszedł po tobie "Beliál: w-
syteć zginął.

"niezbożny
Assyryczyk.

Nahum wykláda sie počechá ábo počie-
syćiel. Ten piše o gniewie Bożym / y o cięż-
kiej pomście nád miastem Ninive / które ácz
sie byto ná kazání Jonásá proroka polepszy

to / wszákże potym w wielkšé grzechy wpá-
dło. Był Nahum przedko po Mischeaszu / zá-
čásu króla Ezechiasza / gdy inš Izrael był w
niewoli Assyryczyków.

ROZDZIAŁ II.

Nachciagnął
któryby rozpra-
sał przed toba /
któryby strzegł o-
bleżenia : przy-
patrz sie dródze /
posił biodra / v-

2 **mocni síle bárzo.** "Bo oddał PAN
pyche Jákobowe / iáko pyche Izra-
elowe / bo ie pustoszyćiele rozrzućili / y
3 látorosle ich poprowáli. "Tarcz mo-
carzów iego ognista / meżowie woy-
stá w sárłacie : ognisté léce wozu w
dzień przygotowania iego / á woźni-
ce vspieni są. "Ná drógách "zátwo-
4 ženi są : poczwóné zstárly sie ná vli-
cách pozór ich iáko pochodnie / iáko
blyskáwice y tám y sám biegájące.
5 "Wspomni ná mocarze swoje / vpá-
dł ná drógách swoich : przedko w-
stoczą ná mury iego / y zgotowany
6 bedžie dášek. "Bramy rzék są otwo-
żone / á zbó : do země rozwalony.
7 "Z żołnierzy poymány "záwiedźiony

ieść : á služebnice "iego" prowadzono
wzdychájące iáko golebice / semrzą-
cé w sercách swoich. "A Ninive iá-
ko sádzawká wód "wody iego" : ále sá-
mi vćiekli : Stóycie / stóycie / á nie-
máš ktoby sie wrócił. "Rozchwyć-
cie srebró / rozchwyćcie złoto / á nie-
máš kónca bogactwóm ze wšytkich
naczyniách požádaných. "Rozmiotá-
né iest y rozewráné / y rozdrápáné : á
serce struchlálé / y zemdlénie kolan / y
zwatlení we wšytkich nérkách : á
twarzy wšytkich iáko okopcenie gárn-
cá. "Gdzie iest miešťání lwów / y
pástwištá sczeniat lwich / do którego
sedl lew / áby támrósedl / sczenie lwie /
á niemasz ktoby przestrášyl : "Lew
náchwytał dostátecznie sczenietóm
swym / y nábil lwicóm swym / á ná-
pełnił lupem iáškinie swoje / á loży-
stó své wydartkiem. "Owo iá ná cie /
mówi PAN zastępów / y podpale áž
do dynu poczwóné twoie / á lwiatá
twoie požre miecz : y wyřozenie z žie-
mie lup twój / y nie bedžie wiecey sly-
šet glosu posłów twoich.

"idy. H.

"ábo, od (da-
wnych) dni
iego. H.

Vruga py-
še y okru-
ciénistwu
Assyryczy-
ków.

ROZDZ. III.

Jádá miásto
trwámé / wšytko
klamstwa sárpá
niny pełné : nie
odéyđžie z ciebie
lup. "Glos bieżá /
y glos pedu kólá /
y kónia rzácego / y poczwónéž wozá
wstók bieżácego / y iędného wsiáda-
3 ącego : "y mieczá blyskájącego / y o-
szepá lśniácego / y mnoštwa pobité-
go / y vpadku ciężkiego : y niemasz
4 kónca trupów / y lega ná ciáłách swo-
ich. "Dla mnoštwa wšeteczeństw nie
řządnicé pietnéy á wdzięcznéy / á má-
iácy czáry / która "przedálá narody
wšeteczeństw swými / á fámilie czá-
rámi swými. "Owo iá do ciebie / mó-
wi PAN zastępów / y odkúcie "stromo-

te twoie przed obliczem twoim / y v-
káže narodóm nágosć twoie / á kró-
lestwóm háńbe twoie. "A wyrzuce
ná cie obrydłóści / y zelze cie / y dam
cie ná przykład. "A bedžie káždy kto
cie vřzřzy / odstoczy od ciebie / y rze-
cze : Spustosoňo iest Ninive / kto
nád toba chwiác głowę bedžie : "Z-
kád mam słuć pociešyćielá tobie :
8 "Izalis lepsié nád Alexandriá ludną /
która miešťá ná rzékách : wody o-
kóló niéy / ktorey bogactwá morze : á
9 wody mury iéy. "Murzynštá ziemiá
moga iéy / y Egypt / á niemasz kónca :
Afríká / y Lybiánie / byli ná pomoc
twoie. "Leczy y oná w zaprowáđzenie
10 w niewolę záwiedźiona iest : dźieci
iéy porostřacáne są ná počátku w-
řech dróg / á o sláhcice iéy miotáli
11 lós / á wšyscy przedni pánowie iéy o-
kowáni są w petách. "A ták y ty vpi-

"kto go zá-
wác byđžie.
Hebrá.

ieš sie /

Zburzenie
miásta Nini-
we przez
Cháldeyczy-
ki opisuie.

"Kto se py-
nił Senná-
cheryb nád
Iuda.

"ábo, pomie-
řáli se. H.

"Hufábá. H.
Królowa.
"záwiedźio-
ná. H.

Iešče se-
řczy spusto-
šení Nini-
we opisuie.
Eze. 24. b 9.
Hab. 2. c. 11.

"niewolité
Ila. 47. a 3.
"podolki two-
ie ná twarz
twoj. H.

12 á będziesz wżgardzona : y ty szukać be-
dziesz ratunku od nieprzyjaciela. W-
szystkie zamki twoie iáko figowé dze-
wo z niedozrzałemi figami swými :
13 które iesli zatrzesione będą/padną w
gebe iedzącego. O to lud twój nie-
wiałsty w posrzedku ciebie : nieprzy-
jaciolom twoim otwozem otworzone
14 będą bramy ziemié twej / pojrze og-
ień zawory twoie. Tłaczępay so-
bie wody dla obleżenia / buduy obro-
ny twoie : wnidź do błota / á dępc / de-
15 pcąc trzymay cegle. Tam cie pojrze
ogień / zginięś młczem / pojrze cie iá-
ko chrzyszcz : zgromadz sie iáko
chrzyszcz : rozmnoż sie iáko śaráncza.

16 Wiecejes uczyniła kupiectwo twoich
D niż iest gwiazd niebieskich : chrzyszcz
17 rozszerzył sie y vleciał. Stróżowie
twoi iáko śaráncza : á málutcy twoi
iáko śaráncza śaránczey / które siada
iá na płocie czasu zimnái : słońce wze-
sło y odleciały / y nieznác było miey-
18 scá ich kiedy były. Zdżymáli sie pást-
rze twoi królu Assur : beda pogrzebio-
né księżetá twoie : krył sie lud twój
po górách / á niemáš ktoby zgromá-
19 dził. Nie iest tájné skruszenie twoie /
bárzo zła iest rana twoia : wszyscy
którzy slyšeli słuch twój / kláskali re-
20 ká nad tobą. Wo ná tego nie-
przychodziła złość twoia zawždy :

ábo, książce-
oá twoie. H.

radowali się
z tego Hebra

PROROCTWO HABAKUK.

ROZDZIAŁ I.

1 Kżemie
A które wi-
dział há-
bákuk pro-
2 rok. Do-
tądże PA-
NIE wo-
ląc bede / á
nie wysłu-
chasz : krzyżec bede krobie gwałt
cierpiąc / á nie wybawiś. Przecz-
3 mi wkazał nieprawość / y pracą / pá-
trzyć ná łup / y niesprawiedliwość
przedemną / y sstał sie sąd y sprzeci-
4 wiństwo potężniejszy. Dla tego po-
diapan iest zakon / y nie przyšedł aż
do końca sąd / iż niebożny przemaga
przeciw sprawiedliwemu / dla tego
5 wychodzi sąd przewrotny. Poyrz-
cie między narody / á przypátrzcie sie /
B dzirwuycie sie / á zdumieycie sie : bo
sie sstał uczynek za dni wáśnych / któ-
remu żaden wierzyć nie będzie / gdy ji
6 będą powiádać. Wo oto ja wzbudze
Cháldeyckiy / národ gozły á przedki /
iđący po szerokości ziemié / aby po-
7 śiadł nieśkánia nie swoje. Stráśny
y ogromny iest : od niego saméś sąd /
y bżemie iego wynidzie. Zjéyśe niż
8 Párdowie konie iego / á przedsy nś
C

Vskarża się
prorok że gli
prześlady
iá dobre.

ábo, y sprze-
ciwnik pora-
dniejszy. H.
Dáia. 13. f. 31.

uczynia-
nynek. H.

Cháldey-
cy ki Bóg w-
zbudził ná
skaranie
swoich.

ábo ryśia-
ni.

wiley z wieczorá : rozbieżá sie iezdni
iego : bo iezdni iego z dáleká przyd-
9 lárác będą iáko orzel kwapiący sie ku
iedzeniu. Wšytcy ná łupieństwo przy-
10 d- / twarżyich wiátr palący : y zgro-
mádzi iáko piasek poimanie. A ten
z królów tryumphy czynić będzie / á
tyrannowie blaznami v niego będą.
11 Ten sie będzie śmiał z káždého zam-
ku / y vsypie wał y weźmie ji. Tedy
sie odmieni duch / y przemienie / y wpá-
dnie. Tác iest moc iego Boga iego.
12 Izaliś nie ty od poczynku P A N I E
D Boże mój / swiety mój / á nie vmeze-
my : PANIE ná sąd postáwies go :
y mocnego ábys skarał / vgruntowa-
13 tes go. Czysté są oczy twoie ábys nie
pátrzył ná złé / á pátrzyć ná niepra-
wość nie będziesz mógl. Przeczże pá-
trzyś ná nieprawość czyniącé / á mil-
14 czyś gdy niebożny pożera spráwie-
dliwšiego niż sam. A uczyniś ludzie
iáko ryby moriście / y iáko płaz nie má-
15 ący wódz. Wšjtko wedá podniósł /
wyciągnął ie niewodem swoim / y
16 zgromádził w sieć swoje. Dla tego
17 sie weselić y radowác będzie. Dla te-
go będzie ofiárował niewodowi swe-
mu / y uczyni ofiárę sieci swéy : bo
przez té wtył dział iego / y pokarm ie-
18 go wyborny. Dla tego tedy rozšé-
rzył niewód swój / á zawždy zabí-
naro-
dów nie przepuści.

Znowu się
uskarża że
gli przema-
gał.

Zabakuk wyklada sie / oblatpiacy abo zapasnik. Ten o zbuzeniu miasta swietego / y o skaraniu Chaldeyckow / y o Panu Chrystusie proroknie. Jako tedy Nahum prorokowal o skaraniu Assyriyczkow / ktorzy dzie siec pokolenia Zydowskiego w niewola zabrali przez krola swego Salmansara : tak Zabakuk proroknie o skaraniu Babilonczy

kow / ktorzy ostatek Zydowstwa / to jest krolestwo Judy / spustoszyli / y w niewola zawiedli do Babilonu przez krola Nabuchodonozora. Dla tego iako Nahum w proroctwie swoim byl straszny nie obiecujac pociechy / takze iez y Zabakuk / i oba proroknia przeciw poganom. Aczkolwiek Zabakuk na koncu modli sie proroknac o przyszciu Messyasa.

ROZDZ. II.

A strażey mo-

iej stać beda / y

zastanowie siena

zamku: a przypa-

trze sieżebym wy-

rzal co mi rzę-

ka / y co mam od-

powiedzieć strofuiacemu mie. A od

powiedział mi PAN / y rzekł: Napisz

widzenie / a wyłoż je na tablicach: że

by przebieżał kto ie czytać będzie. Bo

iejsze widzenie daleko / y wkaże sie na

koncu / a nie sflama. Jesliby odwla-

czal / oczekaway go: bo przychodzą

cy przyjdzie / a nie zamieści. Oto kto

niedowiarłkiem iest / nie będzie prosta

duśa iego w nim samym: a sprawie-

dliwy wiara swa żyć będzie. A iako

wino piącego zdiadza: tak będzie

magz pysny / a nie będzie ozdobiony:

ktory rozszerzył iako piekło dusze swo-

ie: a sam iest iako śmierć / y nie na-

pełnia sie: y zbierze do siebie wszytkie

narody / a zgromadzi tu sobie wsy-

tkie ludzkie. Iżali nie ci wszytcy we-

zmą nań przypowieść / y przysłowie

zagadkę o nim: y rzeka: Biada te /

któ rozmnaza nie swoje: dotądże:

y obciąża przeciw sobie gestę bloto:

Iżali nie nagle powstana ktorzy cie

każać beda: y rozbudzeni beda są-

piacy cie / y będziesz im na lupie-

stwo. Iżes ty lupił narody mno-

gie / zlupia cie wszytcy ktorzy zostana

z narodów / dla krwie czlowieczey / y

dla krzywdy ziemie / miasta / y wsech

miestkacych w nim. Biada który

zgromadza lakomstwo złe domowi

swemu / aby bylo na wysokości gnia-

zdo iego / a mniema że sie wybawi z

reki złego. Myślisz zarostydzienie

domowi twemu / posiekles narodów

wiele / y grzeszyła dusza twoja. Bo

kamień z ściany wołać będzie: a dze-

wo które między spoieniem budowa-

nia iest odpowie. Biada kto bu-

duje miasto krwia / a gotuje miasto

nieprawością. Iżali to nie iest od

PANA zastępów: Bo beda praco-

wać ludzkie w wielkim ogniu: a naro-

dowie po próżnicy / y wstana. Bo sic

napelni ziemia / aby poznali chwale

PANstą / iako wody okrywaiące mo-

rze. Biada który dawa napój przy-

iacielowi swemu / wpuszczając żółć

swoje / y wpoiłac / aby oglądał na-

gość iego. Napelniles sie sromoty

miasto sławy: piy też ty / y vsni: o-

garnie cie kubek prawice PANstey /

y wracanie sromotne nad chwałą

twoją. Albowiem nieprawość Liba-

nu okryje cie / y spustoszeniem bydlą

odstrąsy ie dla krwie ludzi / y krzywdy

ziemie y miasta / y wsech miestka-

cych w nim. Co pomoże ryćciną / że ji

wyrzezał wczyniciel iego / liciną / y o-

braz falezny: iż miał nadzieie w w-

czynku wczyniciela iego / aby uczynił

bałwany nieme. Biada który mó-

wi drewnu: Ocuć sie: Wstań / ka-

mieniowi milczącemu. Iżali ten nau-

czyć będzie mógł: Oto ten okryty iest

złotem y srebrzem: a ducha żadnego

niemasz wewnietrznościach ieg. Ale

PAN w kościele swym swietym:

niech milezy od oblicza iego wszytką

ziemią.

Eze. 24. b9
Nah. 3. 26

Piánstwo.

Psal. 10. b 4.
niech sie kla-
nia przed nim
Hebr.
za grzechy.
Hebr.

Nie samá
wiara dáie
żywos.

Odpowiedz
na pgestke
nsharżanie.

Christus,
Mesias, kco-
ry ma przysc
Io. 3. d 36.
Rym. 1. b 7,
Gal. 3. b 11.
Heb. 10. d 38.
Zluch ludzi
szczęście na
świecie kro-
tkie, a kara-
nie bliskie
y zebrał H.
zgromadził.
H:

zadrudanie

Lakomstwo

Wiara iako
wsprawial-
wa.

4 A sprawiedliwy wiara swa żyć będzie. I té słowa sa kamieniem zgorzenia dżisley / sym heretykom / nie żeby pismo złe bylo / ale i heretycy dobre pismo złe rozumieja / cho- ciać sie oni wezonymi wpisane czynia / ale sami nie wiedza co mówia. Chęć z tych słów konte- cznie tego dowiędz / iż wiara samá wprawie- dliwia grzesznego. Ale abo słów prorockich nie rozumieja / abo ie chcą y wiedzac fałszu

przydawaiac czego prorok nie mówi: bo nie mówi prorok. sama wiara żyć będzie / ale Wiara żyć będzie / nieprzydatac / sama. A w tym iest wielka różność: bo co tu prorok mó- wi / zgadza sie ze wszytkim pismem: a co here- tycy mówia / iest przeciw pismu s. Gdyż Apo- stol s. wykladając té słowa / tak piše do Ga- lat. 5. W Chrystusie Jezusie ani obżezanie / ani odryżec nie nie waży / ale wiara która

przez miłość działa. Widzisz iako tu wiara sama odrzuca / i jeśli ię miłość nie będzie przysdana. Czytamy też o Boiażni Bożej Eccle. 1. Kto bez boiażni jest nie może być sprawiedliwiony. Przyp. 14. Boiażni Pańska przodło żywota. A tak nie samą wiarą sprawiedliwia / y żywot daje. Cóż mówi o pokucie w Dżici. 11. v. 18. 2. Cor. 7. v. 10. Ezech. 18. v. 21. y 27. Jeśli tedy y miłością / y boiażnią / y pokutą / człowiek żyje / tedy nie samą wiarą sprawiedliwia. Dżwone się heretyk / czemu wierze żywot y sprawiedliwienie przypisuje / jeśli samą wiarą nie sprawiedliwia? Ale kiedy by rozumiał / nie dżwowałby się : bo dla tego pisano sprawiedliwienie nasze wierze przypisuje / i wiarą jest zbawienia naszego początkiem y gruntem sprawiedliwienia / bo

bez wiary nie może się nikt Panu Bogu podobać : a wszakże nie w samej wierze jest wszysto sprawiedliwienie. Iako na przykład / azaż nie czytają / i żywot przypisują sercu / Przyp. 4. Wszelka straża zachowaj serce swoje / bo z niego żywot pochodzi. Jest to wzieto z podobieństwa żywota cielesnego. ale azaż może kto żyć bez głowy / bez krwi / bez watroby / y innych przedniejszych członków? A przecie do bże mówi : i z niego żywot pochodzi : i jest początkiem żywota y posłedzcy wmiara. Także też y wiarą / początkiem jest sprawiedliwienia / y iakoby serce nie tańcie w cnotach / z którego żywot przychodzi : wszakże tym sposobem jeśli inne cnoty będą przydane / które do żywota duchownego są potrzebne. Czytaj też Rzym. 1. y 3. Galat. 3.

MODLITWA HABAKVKA Proroka za niewiadomości.

ROZDZ. III.

PANIE słysza-
łem słuch twój /
y wlekłem się.
PANIE dżie-
śło twoje w po-
środku lat ożywi-
cie :

W pośrodku lat oznaymisz : gdy się rozgniewasz / wspomnisz na miłość siedzieć.

1 Bóg od Południa przydzie : a święty z góry Pharan.*

2 Okryła niebiosą chwałą jego / a wysławiania jego pełna jest ziemia.

3 Błask jego iako światłość będzie : rogi w ręku jego.

4 Tam jest zakryta moc jego : przed obliczem jego pójdziesz śmierć.

5 A wynidzie dyabel przed nogami jego. Stągał y rozmierzył ziemię.

6 Poyzrał / y rozwiązał narody : y skruszone są góry wieku.

7 Zniżyły się pagórki światła / przed drogami wieczności jego.

8 Dla nieprawości widziałem namioty Murzynskie : strwożą się stóry ziemi Madiań.

9 Iżali na rzeki rozgniewałeś się PANIE : albo na rzeki zapalczywość twoją : albo na morze rozgniewanie twoje?

10 Który wsiedzies na konie twoje / a poczwóne twoje zbawienie.

11 Wzbudząc wzbudziś łut twój / przysięgi po kolebiam których rzekł.*

Rzeki przewieś ziemię : i widziały

cie y bolały góry : nawalność wód przeminęła.

Wydala przepaść głos swój : wysokość podniosła ręce swoje.

12 Słońce y księżyc stąnęły w mieszkaniu swoim / w światłości strzał twoich / pójda w blasku błyskającej się wlocznie twojej.

13 W zagniewaniu podepciesz ziemię / w zapalczywości uczynisz zdumiałe narody.

14 Wyśledzes na zbawienie ludu twego : na zbawienie z Chrystusem twoim.

Zbiles głowę z domu niebezpiecznego : obnażyłś grunt też aż do syje.*

15 Przekłales berła jego / głowę walczników jego / przychodzących iako wichry aby nie rozproszyli.

Radość ich iako tego / który pojeźra ubogiego w skrytości.

16 Uczyniles w morzu drogę koniom twoim / na błocie wód wielkich.

17 Odsłyszałem / a wzruszył się żywot mój / od głosu zadziwały wargi moje.

Niech wnidzie zgniosłość w kości moje / a podemną niech się zaimnoży.

Abych od począł w dzień utrapienia / abych wstąpił do ludu naszego przepasanego.

18 Abowiem figa nie zakwitnie a nie będzie owoców w winnicach.

Omyli robotą oliwy / y polą nie dadzą żywności :

Odcięty będzie z owczarni dyob : y nie będzie stotu w żłobach.

19 A iabede się w PANU radował / y bede się wesołił w Bogu Jezusie moim.

20 Bóg PAN jest moc moją : y po-

*za grzechy.
Hebr.

Prosi aby się
przysięcie
Christusa o-
biecane go
nie odwo-
czyło dla
ludzkich
grzechów.

*z Betlehem.
*Selach. H.
Narodzenie
Christusa.

*moc, zwycię-
stwo przez
krzyż.
Śmierć krzy-
żowa.

Wieczność
Christusa.
Iż on będzie
wieczny, ra-
czył przysię do
ludzi, aby is
od kupił. Hie-
ron:

O wtorem
przysięciu na-
szed.

*Selach. H.

*Selach. H.

*Chybi.

*zbawiciela
G. C.

stawi iako ielen nogi moje.

A po wysokościach moich poprosz

wadzi mnie zwycięzca psalmu śpieś
wającego.

zwycięzcy.
H.

PROROCTWO SOPHONIASZA.

ROZDZIAŁ I.

SOWO
PANSTKIE
które sie
stało do
Sophoni
asza syna
Chusa / sy
na Godo
liasa / sy
na Amaria
asza / syna
Ezeiasza / za dni
Joziasza / syna
Ammon króla
Judzkiego.
Zbiierając
zbiore wszytko
z oblicza
ziemie / mówi
PAN. Zbi
erając
człowieka
y bydla /
zbiierając
prastwo
powietrzne /
y ryby
morskie :
a y
padki
beda
niezbożnych
y wytr
ace
ludzie
z oblicza
ziemie / mówi
PAN.
A wy
ciągnie
rete
moie
na Jude / y
na
wsytkie
miejst
kące
w
Jeruzalem
: y
wytr
ace
z
miejsc
a
te
g
ost
atki
Ba
al /
y
imiona
Ministrów
z
Kaptany.
A
te
któzy
sie
klania
ią
na
dach
ach
woysku
niebies
kiem / a
klania
ią
sie
y
przysie
gają
na
PANA
y
przysie
gają
na
Melchom.
A
któzy
sie
odwra
cają
od
tylu
PAN
stkiego
y
któzy
nie
sukali
PANA
y
nie
pytali
sie
o
nim.
Milczcie
przed
obliczem
PANA
Boga
: bo
blisko
jest
dzień
PAN
stki
bo
zgotował
PAN
osi
are
po
świecił
wezwa
nie
swoie.
A
bedzie
: w
dzień
osi
ary
PAN
stkiej
nawie
dze
ksi
gżet
a
y
syny
królew
skie
y
wsytkie
któzy
sie
oblekli
w
odzie
nie
cudzo
ziem
skie.
A
nawie
dze
ka
żde
go
któzy

na Amaria
asza / syna
Ezeiasza / za dni
Joziasza / syna
Ammon króla
Judzkiego.
Zbiierając
zbiore wszytko
z oblicza
ziemie / mówi
PAN. Zbi
erając
człowieka
y bydla /
zbiierając
prastwo
powietrzne /
y ryby
morskie :
a y
padki
beda
niezbożnych
y wytr
ace
ludzie
z oblicza
ziemie / mówi
PAN.
A wy
ciągnie
rete
moie
na Jude / y
na
wsytkie
miejst
kące
w
Jeruzalem
: y
wytr
ace
z
miejsc
a
te
g
ost
atki
Ba
al /
y
imiona
Ministrów
z
Kaptany.
A
te
któzy
sie
klania
ią
na
dach
ach
woysku
niebies
kiem / a
klania
ią
sie
y
przysie
gają
na
PANA
y
przysie
gają
na
Melchom.
A
któzy
sie
odwra
cają
od
tylu
PAN
stkiego
y
któzy
nie
sukali
PANA
y
nie
pytali
sie
o
nim.
Milczcie
przed
obliczem
PANA
Boga
: bo
blisko
jest
dzień
PAN
stki
bo
zgotował
PAN
osi
are
po
świecił
wezwa
nie
swoie.
A
bedzie
: w
dzień
osi
ary
PAN
stkiej
nawie
dze
ksi
gżet
a
y
syny
królew
skie
y
wsytkie
któzy
sie
oblekli
w
odzie
nie
cudzo
ziem
skie.
A
nawie
dze
ka
żde
go
któzy

hardzie
wchodzi
na
prog
one
g
dnia
: któzy
napelnia
ią
dom
Pana
Bo
ga
swe
go
niepr
awo
ścią
y
zdrada
: A
bedzie
one
go
dnia
mówi
PAN
glos
wolania
od
bi
amy
rybne
y / a
wycie
od
Wtore
y
y
stru
szenie
wielkie
od
pa
go
rkow.
Wy
ycie
obj
wa
tele
Stepy
: y
milk
t
wsy
tek
lud
Chana
an
wytr
a
ceni
sa
wsy
tey
y
wini
eni
w
sre
bro.
A
bedzie
cza
su
one
go
: beda
spierał
Jeruzalem
z
swie
cami.
A
nawie
dze
me
ze
któzy
pol
gnali
w
dro
z
dach
swoich
: któzy
mówi
a
w
ser
cach
swoich
: Nie
uczyni
Pan
dobrze
: y
nie
uczyni
zle.
A
bedzie
moc
ich
rozchwy
cenie
/ a
domy
ich
na
puszki
: y
zbu
dowi
a
domy
a
nie
beda
miejst
kaci
: y
nas
adz
a
winnice
/ a
nie
beda
pic
wi
na
ich.
Blisko
jest
dzień
PAN
stki
wielki
/ blisko
jest
y
spies
zny
barzo
: glos
dnia
PAN
stkiego
górzki
/ be
dzie
tam
utrapi
on
me
zyny.
Dzień
gniewu
/ dzień
on
/ dzień
utrapi
enia
y
vcistu
: dzień
nieszcz
escia
y
nedge
/ dzień
ciemno
sci
y
mroku
: dzień
chmu
ry
y
wichru
/ dzień
tr
aby
y
krzyku
na
miast
a
obronne
y
na
wegly
wysokie.
A
utrapi
e
ludzie
y
beda
cho
dzic
ia
ko
slepi
/ bo
zgrze
szyli
PAN
V
y
be
dzie
wyla
na
krw
ich
ia
ko
ziemia
/ a
ciała
ich
ia
ko
gnoy.
Ale
y
sre
bro
ich
/ y
złoto
ich
/ nie
bedzie
ich
moglo
wy
bawic
w
dzień
gniewu
PAN
stkiego
: w
ogniu
czewni
wo
sci
tego
po
zarta
bedzie
wsytk
a
ziemia
: bo
doko
nanie
z
pred
koscia
uczyni
wsytkim
miejst
ka
taczyn
na
ziemi.

na
pro
g
ko
stielny
abo
któzy
skacze
przez
pro
g
po
ganski
m
oby
czajem.

Machthes.
H.

abo
wysie
czon
reft.

któzy
noszi
si
sre
bro.
H.

abo
od
poczy
wajace
na
H.

Amos. 5. c. 11

Figura
s
adu
Bo
zego
ost
a
tniego.

1er. 30. a 7.
Ioe 1. 2. c. 11.
Amos 5. c. 18.

to
jest
prze
to
zeni
abo
przed
ni
e
szy
miast
a.
czy
tay
s
de. 20:

Eze. 7. c. 18

Nazy 3. b. 8

Sophoniasz wyklada sie stryty Pan
stki. Ten o sadzie Bozym na Zydzy y na pogas
ny / y o rozmnozeniu koscioła proroctwie.

Y imiona Ministrów y Osiarownik Ba
wanów w Zydowskim nie zowie Kaptany / ale
Chemarim / co znaczy / pomieszc / abo zawis
chlac y bzymiec / ziadze rzeczeni Chemarim / is
da natchnieniem s
atanskim glosaniem pomie
sala y stowy zawislanemi wolali. Jako tedy
w Zydowskim nie chciat ich nazwac Kaptan
ny / tak tes y w lacinskim rozumial ze mego

dni byli / aby ie zwal Kaptany / ale ie nazwal
Aedituos, to jest / slugami / abo strozami zboru
Baalowego : a ponasemu Ministrami / bo
tak sie zowia ci wszyscy któzy nie bedac Ka
plany / w zborach heretyckich sluza. toz mas
Osee 10. v. 5.

Który sie klaniaią na dachach woysku
niebieskiemu / Woyskiem niebieskim zowie
gwiazdy rozložone iako woysko: tym sie kła
niaią owi Astrologowie / któzy szesćcia y nie
szesćcia ludzkie z gwiazd przepowiadają / y o

Na
praktyka
rze.

złodziejach albo skłodach ludzkich wróża / ro-
zmańtych zabobonów ludzi wżac. Ci wszyscy y
którzy um wierzą / klaniają się woysku niebies-

stiemu / bo wśytkie swoje sprawy gwiazdami
rządzą y na nich szczęście swoje zawieszają.
Hieronym.

ROZDZIAŁ. II.

Dzicie się /
zgromadźcie się
narodzie niemilj.

Pierwéy niż ro-
skazanie wrodi
dzień iako proch
miliający / pierwéy

niż przydzie na was gniew zapalczy-
wości PANstiey / pierwéy niż przydzie
na was dzień rozniewiania PAN-
stiey. Szukajcie PANA wszyscy ci-
scy ziemscy / którzyście sąd ię czynili /
szukajcie sprawiedliwości / szukajcie
cichości: iesli iako się strzećcie w
dzień zapalczywości PANstiey. Wo-
Gaza zepowana będzie / y Ałalon na
pustki / Alzoth w Południe wyrzucę /
y Ałkaron wykożenion będzie. Bła-
da którzy mieszkanie na śnurze mor-
skim / narodzie wytracający: słowo
PANstie na was Chanaanie ziemio
Philistymsta / y wytracie cie tak iż nie
będzie obywatela. A będzie śnur
morski odpoczynieniem pasterzów y
oborami bydła. A będzie śnur tego
który zostanie z domu Juda / tam się
paseć będą / w domiach Ałalon / w
wieczór będą odpoczywać: bo ie n-
wiedzi PAN Bóg ich / y odwróci po-
ymańce ich. Słyskałem wrağanie
Moab / y bluźnierstwa synów Am-

C mon / które na oczu wyrzucali ludowi
memu / y rozwiemożyli się nad gr-
nicami ich. Przeto żywe ia / mówi
PAN zastępów Bóg Izraelów / że
Moab iako Sodoma będzie / a syno-
wie Ammon iako Gomorra / sucho-
ścią ciernia / y gromadami soli / a pu-
stynią aż na wieki: ostatek ludu mego
rozchwycę ie / a ostatek narodu mego
posieda ie. To ie potka za pychę ich:
że bluźnili / y wielmożyli się na lud
PANA zastępów. Straszny PAN
na nie / y zniszczy wśytkie Bogi ziemie:
a będą się mu klaniać / meżowie zmiey
sca swego / wśytkie wyspy narodów.
Lecz y wy Murzynowie mieczem
moim pobici będziecie. A wyciągnie
reke swą na Północy / a zetrze Af-
sur: y obroci Slicznę w pustynię / y
w bezdrożną / iako pustynię. A be-
da legać w posrzedku iey stada / w-
śytkie zwierzęta narodów: y bać / y
iż / na progach ich będą mieszkać:
głos śpiewającego w oknie / krak na
próżni / bo zwatlemocie. Tociest
miasto sławne mieszkaćce w bezpie-
czeństwie: które mówiło w sercu swo-
im: Jam iest / a oprócz mnie niemaj
wiecey innego: iako się stało pusty-
nią legowisko bestii: każdy kto-
ry przechodzi przez nie / kłykać będzie /
y machać ręką swoją.

*haważie mó-
wili przeciw
granicom ich
Hebra,*

*haważie mó-
wili,*

*Przeciw Mu-
rynom y Af-
syrjczwkom.
Niniweng,
H.
Iza. 34. c. 11.*

*zburzenie.
H.
bo Cedrzy-
ne (nieprzya-
ciel) obnazy
H.*

*Nápomina
lud ku poku-
cie,*

*któreście
szęgli przy-
kazania iego
Hieron.*

*Prorokuie
przeciw
Philistiny
kóm.
Keresyki. H.
zgod Kereso-
wie y Phe-
sowise.*

*Pocięsy.
Przeciw
Moabitóm.
klania.*

*Palestyná
nád morzem.*

5 Którzy mieszkanie na śnurze pomorskim,
narodzie wytracający / Towie śnurtem kraine
pomorska / i przed tym śnurami dzielono
ziemie. Jest to Palestyna która długa była
ale wązka / y przednieysie miasta nad morzem
leżały. Tenże naród Palestynów albo Philistis-
mów zwano po żydowsku Cerethim / to iest /
wytracający / albo zabijający / dla tego i
byli okrutnymi. Czytaj 2. Król: 15.
6 Y będzie śnur morski odpoczynieniem /
To iest / będzie kraina pomorska Palestynom
mieszkańcem pasterzom: Wo Palestynowie
bárzo nienawidzili żydów / y pomagali prze-
ciwko nim Chaldeyckóm: dla tego im pro-
rok grozi / iż także mieli być spustoszeni od
Chaldeycków: a po zwroceniu żydów z B-
bilonu / Palestyná miała być mieszkańcem
żydów / y bydła swoje tam paseć mieli: iako
się to wypełniło masz Ezech: 25. Iere: 47. Hier:
lib: 5. in Ila. c. 23.

11 Meżowie z mieysca swego / W żydo-
wskim iest / Maż z mieysca swego / gdzie Maż
według zwyczajn ięzyka żydowskiego / zna-
czy każdego człowieka. iakoby rzekł / ludzie
rozmańtych narodów będą chwalić Boga Ka-
ży w krainie swojej. To iest / nietylko w sa-
mym Kościele Jerozolimskim będzie chwal-
ny / iako to żydowie mniemali / ani w samym
żydowskim / ale we wśytkich narodach wse-
dy będą kościoły / w których będą chwalić
Boga.

*Po wśytkich
narodach
chwała Boga*

ROZDZIAŁ III.

¹ *so iest, glu-
pia.
Strofuie Ies
rozolimeczy-
ki a zwlas-
scza przelo-
zone.
Ezech. 22.
f. 27.
Mich. 3. d. 18*

² *baxo pra-
dko Hebra.*

³ *pradko Hebr
słowá s
Chrystusowe
iákoby rzekł,
dnia zmar-
twywuśtania
mego skaza-
nie przez Rzy-
miany.
Wys. 1. d. 18.*

⁴ *Swietobli-
wość chrge-
ścian za czá-
su Aposto-
lów.
Podarżmem
iednym. Hebr
Corká. H.*

B Jada drażniciełto
A ¹ *odkupione miasto /
golebico.* ² Nie slu-
chalo głosu / y nie przy-
szlo ćwiczenia w PA-
NV nie wfało / do Bo-
ga sie swego nie przybli-
żalo. ³ Książetá ięg wposród ięgo
iáko lwiy / ryczący / sedziowie ięgo wilcy
w wieczór / nie zostawiali do zarania.
4 ⁴ *Prorocy ięgo wściekli / meżowie zdra-
dliwi / kaptani ięg splugawili swietę-
nia / niesprawiedliwie czynili prze-
ciw zakonowi.* ⁵ PAN sprawiedliwy w
posrzedku ięg nie uczyni nieprawo-
ści: ⁶ rano rano sąd swóy wyda ná
swiatło / a nie zatái sie: a nieprawý
nie znal wstydu. ⁷ Wytráciłem naro-
dy / y rozwálili sie węgły ich: spusto-
szylem wlice ich / gdyż niemásktoby
po nich chodzil: spustoszáł miastá
ich / zeniezostało człowieká / ani żadné-
go obywatelá. ⁸ Mówilem: wždy sie
mnie bac będzieś / przymieś ćwicze-
nie / y nie zginie mieśkanie ięgo / dla
tego wszytkieś czymem ji náwiedzil:
wsáktze rano wstawšy pokázili wszy-
tkie mysli swoie. ⁹ *Przeto poczekay
mie / mówi PAN / w dzień powsta-
nia mego ná przyszły czas / bo sąd
móy ábych zgromádził narody / y ze-
brał królestwa: y wysłał ná nie roz-
gniewanie moie / wszytek gniew za-
palczywości / bo ogniem rzezoniwos-
ści moiey pozarta będzie wszytká zie-
mia.* ¹⁰ *Bo ná ten czas przywróce lu-
dzióm wárgę wybrania / áby rozwyáli
wszyscy w imie PANskie / a sluzyli mu
ramieniem iednym.* ¹¹ *Zá rzekámi
Murzynskiey ziemi / ztamtąd nabo-
żni moi / Synowie rozprošonych*

¹² *moich przyniosá mi dar.* ¹³ *W on
dzień nie będzieś sie wstydzic zá wszy-
tkie wynaláski twoie / które mis grze-
szo było przeciw mnie: bo tedy odéyme
z posrzedku ciebie hárdzie mówiącé
pychy twoiey / á wż nie przydaś pod-
nosić sie wiecéy ná górze swietey mo-
iey.* ¹⁴ *Z zostawie w posrzedku ciebie
lud w bogi y niedziny: a będą miec ná-
dziecie w imieniu PANskim.* ¹⁵ *Ostátki
Izraelá nie będą czynić nieprawości /
ani mówić kłamstwa / y nie nadydzie
sie w wśách ich ięzyk zdrádlivy: bo
oni pásć sie będą y leżec / a nie będzie
ktoby przestrášyl.* ¹⁶ *Chwal cożko
Sionsta: wykrzykay Izraelu / wesel
sie y raduy sie ze wśęgo serca cożko
Jeruzálem.* ¹⁷ *Odíal PAN sąd twóy /
odwrócił nieprzyiacioły twoie: kró-
lem Izraelstkim PAN w posrzedku
ciebie / nie będzieś sie bac złego wie-
céy.* ¹⁸ *Onęgo dnia rzeká Jeruzálem:
Nie bój sie: a Sionowi: niech nie
osłabiá reze twoie.* ¹⁹ *PAN Bóg
twóy w posrzedku ciebie mocny / on
zbáwi: rozweseli sie z ciebie rádościa /
milczec będzie w miłości swéy / rá-
dowác sie będzie z ciebie w chwale.*
²⁰ ** Plotki / którzy od zakonu byli od-
stapili zgromádze / bo z ciebie byli / á-
bys wiecéy z nich niemiał wragania.
* Oto ia pobie wszytkie / którzy cie
trapili ná ončas / y zbáwie chromi-
cy / y te która była wyrzucona przy-
wode: y uczynie ie ná chwale / ná
slawe we wszytkiey ziemi zelżywości
ich.* ²¹ *Onęgo času którego was przy-
wode / y onęgo czasu którego was
zgromádze: bo was dam ná chwa-
le / y ná slawe w wśęch narodów
ziemstich / gdy wróce poymanie wá-
śe przed oczymá wáśemi / mówi
PAN.*

¹ *wyniósł mi
prze zktórych
es sie pyśnili*

² *rácy byli A-
posłowie y
rcaniowiech*

³ *hucz wy-
krzykay. H.
Rozmnożę-
niekościółá
Chrześciań-
skiego.
Każn twois.*

⁴ *wspokoi sie.
z wykrzyka-
niem. H.
grzeszne y
nieczemne.*

⁵ *Synógoga.*

⁸ *W dzień powstania mego. J 37 ad 43 do
Fonca tego proroá / iest proroctwo o Panu
Chrystusie / y smartwychwuśtaniu ięgo: Któ-
re ácz Żydzi ták nówi iáko y stárzy rozmá-
cie wywracá / wśáktze nášy Doktorowie
świeci / ztąd potwierdzá smartwychwuśtania
Pána Chrystusowego / y wezwania pogan
do wiary: bo tu grozi Żydom iż zá słości ich
miał ie po smartwychwuśtaniu swoim ská-
co sie sstało ná ten czas / kiedy Tytus y Vespá-
sianus zburzyli Jeruzálem / y Żydy rozpro-
šyli. Euseb. lib. 2. de Demonstr: Euangel.*

¹⁸ *Demonstracione 17. August. 18 de Ciuit. c. 33.
Plotki którzy od zakonu byli odstapili. J
Co tu plotkami zowie / rozmáicie to. inšy
przekládá / niewiedzac sami co znácy. Ale
sie sam Hieronim wykłáda / Który powiáda
iż y słowo Żydowskie tákże czytáia iáko y tá-
cinśkie rari Nuga / y dla tego tákże zostáwił
Hieronim to słowo / Które téż wlasnie znácy
plotki / iáko Káždy Który rozumie po łácinie
osadzić moze / tákże y w Żydowskim znácy
rzecz podla y nieczemna.*

PROROCTWO AGGÆVSZA.

ROZDZIAŁ I.

I
A

Otu w-
tórę Dá-
riusá kró-
lá/ miesi-
cá sós-
piérwsz-
dnia mie-
siącá/ zstá-
ło sie slo-

wo PANskie w rece Aggeusá pro-
roka do Zorobábelá syná Sáláthiel/
książecia Judzkiego/ y do Jezusá
syná Josedek káplana wielkiego/ mó-
wiąc: To mówi PAN zastępów/
rzekąc: Lud ten mówi/ Jesze czas
nie przyszedł budowania domu PA-
ńskiego. A stało sie słowo w rece Ag-
geusá proroka/ mówiąc: Izali wam
jest czas mieszkać w domiéch z ozdo-
bnými słupami/ á dóm ten pusty?
A teraz to mówi PAN zastępów:
Położcie serca wasze na drógi wasze.
Sialiscie wiele/ á zwięzlisie mało/
iedlisie/ á nie náiedlisie sie: piliscie/
á nie nápiliscie sie: okrylisie sie/ á
nie ágryzalisie sie: á kto zyski zbie-
rał/ kładł ie w dziurawy miések.
To mówi PAN zastępów: Po-
łożcie serca wasze na drógi wasze.

Aggeus wykłada sie Dóciśny/ Ten ná-
wroconé z niewolę Babiloniskiey Żydy/ do
budowania Kościoła y náprawienia miásto
vpomina. A przyscie Mesiasá do tego wtó-

8 * Wstapcie na górę/ náwożcie dzie-
wá/ y zbuduycie dóm/ á bedzie mi
przyiemny/ y rozstawie sie/ mówi
PAN. * Patrzyliście na wiecéy/ á oto
stało sie mniej/ y wniesliście do do-
mu/ y rozdmuchnałem ie: Dla któ-
9 réy przyczyny/ mówi PAN zastępów:
Iz dóm mój jest pusty/ á wy sie spies-
10 zycie każdy do domu swego. Dla
tego nád wami zakázano niebiosam/
aby nie dawály rosy/ y zakázano zie-
mi/ aby nie dawála wrodzainu swego:
11 y przyzwałem suchosci na ziemié/ y
na góry/ y na psenice/ y na wino/ y
na oliwe/ y cokolwiek rodzi ziemiá/ y
12 na ludzic/ y na bydlo/ y na wszytkę
prace reczná. A wstýłat Zorobá-
bel syn Sáláthiel/ y Jezus syn Josed-
13 deków káplan wielki/ y wszytek osta-
tek ludu glos PANA Boga swego/
y słowa Aggeusá proroka/ iáto po-
stał go PAN ich do nich/ y bał sie
14 lud od oblicza PANskiego. A rzéłt
Aggeus posel PANski/ z posłów
PANskich do ludu/ mówiąc: Ja ie-
stem z wami/ mówi PAN. A wzbu-
dził PAN ducha Zorobábel syná Sálá-
thiel/ książecia Judzkiego/ y ducha
Jezusá syná Josedek káplana wiel-
kiego/ y ducha innych ze wsze-
go ludu: y wesli/ y czynili dzieło w domu PA-
NA zastępów Boga swego.

tego/ nowo zbudowanego Kościoła obiet-
cie. Ten Aggeus był przed przysciem Pána
Christusowym lat 519. po Sophoniasu pro-
roku lat 150.

ROZDZ. II.

I
A

W dwudziestego
y czwartęg dnia
miesiécá/ w sós-
stym miesiácu/
wtóre roku Dári-
usá króla. * Sió-
dme miesiécá/
dwudziestego y piérwszego dnia mie-
siécá/ stało sie słowo PANskie w re-
ce Aggeusá proroka/ mówiąc:
Mów do Zorobabelá syná Sáláthi-

4 el książecia Judzkiego/ y do Jezusá
syná Josedek káplana wielkiego/ y
do innych z ludu/ rzekąc: Kto sie
miedzy wami został/ który widziat
dóm ten w ozdobie tego piérwsz-
5 á teraz co sie wam ten widzi? Izali
nie ták jest iákoby nie był w oczách
waszych? A teraz zmocni sie Zoro-
babel/ mówi PAN: y zmocni sie téz
Jezu synu Josedek káplanie wielki/ y
zmocni sie wszytek ludu ziemié/ mówi
Bóg zastępów: á czynicie (bo ia ie-
stem z wami/ mówi PAN zastępów.)

* Spodziewali-
ście sie wiásky
* rozproszył.

Przełożeni
świeci y du-
chowni
poczynają
zakładac ko-
ściół.

* H.

* Páná Hebr

* Iosuego, H

Prorokuie
ze kościół
posledni
miał byđ
chwale-
bniéyszy dla
przyscia
Christusow-
ego niżli pier-
wsz.

Strofuie Zy-
dy ze budo-
wanie ko-
ściół od-
kładali.
1. Esd. 6. 21.

* Iosuego, H.

* sprawy. He-
bra.
Plagi ro-
zmáyte dla
zaniedbania
kościół.
Deut. 28. d.
38.
Mich. 6. c. 15

* Tego dnia
począł goro-
wać masyry-
je.

* tego záłoż-
li fundamen-
tá.

*Zyd. 12. g 26

*po málty
chwili,
Hebr.
Prorocstwo
o przysięciu
Mesiasza,
świecno-
ścią, albo sta-
w. p.Zydzi w
uczynkach
swoich prze-
mierzli.
*ofiárowané.*człowiekiem
amarym. du-
śmiałostwo
wieka.Mesiasz ná-
zwany po-
aánym.

6 *Słowo które postanowił z wami/
gdyscie wychodzili z ziemie Egipt-
skiej: a duch mój będzie w posrzo-
7 ku was/ nie bójcie się. *Bo to mówi
PAN zastępów: *Jeszcze iedną ma-
8 ła chwila iest/ a ia pouśe niebo/ y zie-
mie/ y morze/ y sucha. *A pouśe w-
szystkie narody: A PRZYDZIE PO-
ZADANY wśem narodóm / y ná-
9 pelnie dom ten *chwała/ mówi PAN
zastępów. *Moie iest srebro / y mo-
10 ie iest złoto / mówi PAN zastępów.
*Wielka będzie chwala domu tego
posledniego/ niż pierwszego / mówi
PAN zastępów. A ná tym miejscu
dam pokóy / mówi PAN zastępów.
11 *Dwudziestego y czwartego dnia
dziewiatego miesiąca/ roku wtórego
Dariusza króla: stało sie słowo PAN-
skie do Aggeusa proroka / mówiac:
12 *To mówi PAN zastępów: Pytaj
13 káptanów o zakon / mówiac: *Jesli
by wziął człowiek mięso *poświeco-
né w podobek świąt swóy/ a dotknął sie
kráiem ię chleba/ albo potrawy/ albo
winá/ albo oliwy/ albo wszelkiego po-
kárnu: izali sie oświeci? y odpowia-
14 dając káptani rzekli: Nie. *A rzékł
Aggeus: Jesli sie dotknie zma-
C ny *duśa/ czegokolwiek z tych / izali
zmażané nie będzie? y odpowiedzieli
15 káptani/ y rzekli: Bedzie zmażané. *A
odporzedział Aggeus / y rzékł: Tak
ci ten lud/ y tak ten naród przed obli-
czem moim/ mówi PAN: y tak wszel-
kie dzieło weczyni rąk ich: y wszystko
co tam ofiárowáli/ splugáwioné be-

8 Przydzie požadány wśem narodóm/ Tu
bez wątpienia mówi prorok o przysięciu Mes-
syasa/ którego słusnie zowie požadány w
wszystkim narodóm / nie samym tylko Żydom /
bo wszystkim miał bydz zbawieniem y odku-
pieniem: y przetoż zawżdy byli między naro-
dy którzy go żądali y weń wierzyli/ y wszystkie
narody tego/ przysięcia tego potrzebowały / y
gdy przyszedł wszystkie narody go z wielkim
požadaniem przyteli: co też y Jakób Gen.
49. przepowiedział: A on będzie oczekawa-
niem narodów. A chocia zo. tłumacze troche
inaczej przetłóżyli/ których też niektórzy ná-
śládnia/ tak przekłádając: A przyda po-
żądania wszystkich narodów. Wszakże toż zna-
czy/ bo z Pánem Chrystusem wszystkie dobra
požadane przysły. Tym tedy prorocstwem
chciał prorok pocieszyć Żydy / okolo Kościo-
ła wtórego robiąc / aby sie nie sinećli iż on
Kościół nowo budowany był podleśy niż
pierwszy / ponieważ sam Mesyas przyszedł
miał który obecnością swoją onże Kościół o-
zdobić / y chwałá nápełnił. Zgad mamy

16 dzie. *A tak *położcie serca wasze o-
dednia tego y wyszły/ póki nie poło-
żono kamienia ná kamień w Kościele
17 PANskim. *Gdyscie przychodzili do
stogu dwadziestą korców/ a bywało
dziesięć: a gdyscie wchodzili do pra-
18 sy/ abyście wytłoczyli pięćdziesiąt sa-
gwiec/ a było dwadziestą. *Stara-
tem was *wiatrem palącym/ y suszą/
y grádem/ y wszystkie prace rąk waszych:
a nie był między wami / Ktoby sie ku
19 mnie náwrócił / mówi PAN. *Po-
łożcie serca wasze/ od tego dnia y ná-
porym/ od dwudziestego y czwarté-
20 go dnia miesiąca dziewiatego: ode-
dnia którego założono fundamenty
Kościoła PANskiego/ położcie ná ser-
ca wasze. *Izali już nasienie wzro-
sło: a iesze winnica y figa/ y grana-
rowe iábłka/ y dzewo oliwne nie zá-
kwitło: ode dnia tego błogosławić
21 bede. *A stało sie słowo PANskie
powtóre do Aggeusa/ dwudziestego y
czwartego dnia miesiąca/ mówiac:
22 *Mów do Zorobabela ksiądzęcia Ju-
dzkiego / rzekac: Ja pouśe niebo
23 spotem y ziemię. *A wyróde stolice
królestwa/ a skrusze moc królestwa po-
gáńskiego: y wyróde poczwórný/ y
wsiadającego nań/ że pozdychać ko-
nie y wsiadące ich / mąż od miecza
24 brata swęgo. *W on dzień / mówi
PAN zastępów / weźmie ciebie Zoro-
babel synu Salathiel sluga mój/
mówi PAN: y poloze cie iako sygnét/
bom cie obrat / mówi PAN zastę-
pów.

pewny dowód przeciw Żydom/ że już Mesy-
as przyszedł/ bo według tego prorocstwa miał
przyszedz póki on Kościół stał/ a iż spustoszony
iést/ tedyć już musiał bydz w nim przedtym
Mesyas/ inaczej prorocstwo by sie niewy-
pełniło/ gdyż już Kościół spustoszony iest. Ale
wiemy iż wypełniło sie to w pięć set lat po
Aggeusu / a terazci już dwa tysiące lat iako
Aggeus prorokował. A zgadza sie z tym co
Malachiasz Rozdz. 3. o przysięciu Mesyasa
do Kościoła powiada. A tym więcej iesze sto-
wa które przydaje Aggeus/ mówiac: A ná-
pelnie dom ten chwala: y wielka będzie
chwala domu tego posledniejszego/ niż pier-
wszego. Pierwszy bowiem Kościół nápełniony
był chwałá pańską/ kiedy sie w nim obłó-
Boga znaczący wznął. Król. 8. Ale chwa-
ła tego wtórego Kościoła tym wielka iest/ iá-
ko wielka iest rzecz sama niż figura: to iest/
im więcej Bóg w dziele bedący przewysza
chwala on obłó który go znaczył. Co sie wy-
pełniło ná ten czas kiedy Pan Christus dzie-
cieciem bedący / ofiárowány iest w Kościele.

*przypátnie
sie.*Amos 4. c. 9
*praca og.*przypátnie
sie.Błogosła-
wienie
Boże zá bu-
dowaniem
kościół.Prorocstwo
o Chrystusie
który był
potomek
Zorobabela
Math. 1.
Eccles. 49.
c. 13.Mesiasz już
przyszedł.Chwała wro-
tęgo kościołaChristus w
kościół ofiá-
rowány.

A Żydom

A Żydowie niemoga pokazać iakoby sie to proroctwo inaczej wypełnić miało. Tylko to żądać/żeon Kościół nie dotrwał do przyszcia páná Chrystusowego/ ponieważ potym Że rod miasto ntego insy zbudował / y ozdobił go tak / że też kościołem y pieknością niemal przechodził on Kościół Salomonowy/ iako piśe Iosephus lib. 15. Antiquit. c. 11. & lib. 6. de bello. Iudaico c. 8. Ale ná to łatwie odpowie dzieć/ bo proroctwo musiało sie tak iako jest wypełnić. A tak y Kościół tenże musiał bydz / o którym tu mówi prorok / a iesli go iesze piekniey y kościowniey pobudował y ozdobił Żeród/ przecie tenże Kościół był którego fundamentá za Aggeusá załádano/ tylko iż po tym iesze ozdobienszy był za Żerodá: y prze to Żydowie wżáznąc Kościół Ioan. 2. mówili: Czterdzięści lat y sześć budowany jest Kościół ten. Co sie o wtórym budowaniu Kościoła za Żorobabelá musi rozumieć: bo Żeród tylko dziesięć lat y sześć miesięcy robił Koło Kościoła. iako piśe Ioseph. li. 15. c. 14. A ná

to y to niepewna / żeby y ten tak od Żerodá zbudowany Kościół / miał zrównać z onym pierwszym Salomonowym. Ani też dla sá mego budowania niemożem mówić żeby miała bydz większa chwala tego niż Kościoła Salomonowego. A to nawiecy dla tego / iż cokolwiek Kościółowi Salomonowemu wiersza chwale przynosiło / w tym Kościele wtórym z tego nie nie było. Jáka była strzyna Boża / która też zwano chwałą Bożą. 1. Król. 4. A táć była w pierwszym Kościele nie we wtórym / iako przepowiedział Jeremiaś Ródz. 3. 1. Mácháb. 4. Ani też Bóg odpowiadał ludzdom z wyrocznice iako przed tym / y wiele inszych rzeczy które opisiue Chryšto. orat. 3. contra Iudeos. A tak niemożem żadnym sposobem tego Kościoła posledniejšego / dla czego inszego zwąc chwałebniejšym tylko dla obecności Messyasa. Żład znać wielka ślepotę Żydów / którzy inszego Kościoła czełá / w którym sie to proroctwo ma wypełnić. Aug. lib. 18. de ciuit. c. 35. 45. & 48.

PROROCTWO ZACHARIASZA.

ROZDZIAŁ I.

W Jesiáca osmieg/roku wtóreg Dariusza króla/ stało sie słowo PANskie do Zachariasza

syná Barachiasza/ syná Addo proroka/ mówiac: Rozgniewał sie PAN ná oycę wász rozgniewaniem. A rzecześ do nich: To mówi PAN zastępów: Náwróćcie sie do mnie/ mówi PAN zastępów / a náwróce sie do was / mówi PAN zastępów. Nie bądźcie iako oycowie wáscy / do których wołáli prorocy piérwsi / mówiac: To mówi PAN zastępów: Náwróćcie sie od dróg wásczych / y od myśli wásczych złościwych: a nie słucháli / ani dbáli ná mnie / mówi PAN. Gdzież są oycowie wáscy: a prorocy izali ná wieki żyć beda: Wszakóż słowa moje y práwa moje / które rozkazał slugóm moim prorokóm / izali nie poymály oyców wásczych: y náwrócili sie / y mówili: Jáko był wymyślił PAN zastępów uczynić náń według dróg

7 náscych / y według wynalazek náscych / uczynił náń. Dnia dwudziestego y czwartego / iedenastego miesiáca Sábáth / roku wtóreg Dariusza / stało sie słowo PANskie do Zachariasza syná Barachiaszowego syná Addo proroka / mówiac: Widziałem w nocy / a oto mąż wsiádłácy ná konia rydżego / a on stał między Nirthy / które były w glebi: a za nim konie rydżę / strofáté y biáté. 9 A rzékł: To to zacz są pánie mój: y rzékł do mnie Anyól / który mówił we mnie: Já wkaże tobie co to jest. 10 A odpowiedział mąż który stał między Nirthy / y rzékł: Ci są które powstał PAN aby zbiegáli ziemię. 11 A odpowiedzieli ányołowi PANskiemu / który stał między Nirthy / y rzekli: Zbiegálisiny ziemię / a oto wsiádłá ziemiá jest osiádłá y odpoczywa. 12 A odpowiedział Anyól PANski / y rzékł: PANIE zastępów pókiż sie ty nie zlitujesz nád Jeruzálem / y nád miáscy Judzkimi / ná któreś sierozgniewał: iuż to siedmdziesiąty rok jest. 13 A odpowiedział PAN Anyłowi który mówił we mnie / słowa dobre / słowa poświęśné. 14 A rzékł do mnie Anyól który mówił we mnie: Wołay / mówiac: To mówi PAN zastępów: Wziálem sie Jeruzálem / y Sioná / zálem

Widzenie piérwsze które znać czy wybawienie Żydów gnievoléy y pokóy. drzewá rośwonne, znáca ludkie spráwiedliwé ábo zemné.

Anyól Bóg modli sie za Żydy do Páná Boga.

Ábo. rzeczy. H. Obiecuie Bóg naprawić Ieruzálem: iest to figura kościoła Chrystusowego.

wielkim.

Czas proroctwa tenże co y Aggeusá.

Odwołá lud od złosci oyców wásczych. Isa. 21. c. 8. 31. c. 6. 45. d 22. Jer. 3. c. 12. Eze. 13. g. 30

Ábo odpraw H.

*wypokoiu sie
dzęce. Hs

Widzenie
wtore o
pomścieniu
nieprzyja-
cieli ludu
Bożego.

15 wielkim. * A gniewem wielkim ia sie
gniewam na narody bogaté : bo ia
16 rozgniewałem sie mało / a oni pomo-
gli do zlego. Dla teg to mówi PAN:
D Wróce sie do Jeruzalem z litością
mi : a dom mój zbudowan będzie w
nim / mówi PAN zastępów / y modła
będzie rościagniona nad Jeruzalem.
17 * Jescze wolay rzekac : To mówi
PAN zastępów : Jescze beda miasta
moie opływać dobrami : y jescze PAN
18 pocieszy Sion / y obierze jescze Jeru-
19 zalem. * A podniosłem oczy moje / y
wyjrzałem : a ono cztery rogi. * A rze-

20 kłem do anioła / który mówił wemnie :
21 Co to jest ? A rzekł do mnie : Tę
sa rogi które rozrzućły Jude / y Izra-
el / y Jeruzalem. * A wskazał mi PAN
czteryżech rzemieślników. * A rze-
kłem : Co ci idą czynić ? Odpowie-
dział mówiąc : Tę sa rogi które roz-
miotaly Jude każdego z osobną / y
żaden z nich nie podniósł głowy
swęj : y przyszli ci odstraszyć / aby
zrucili rogi narodów / które podnio-
sły róg na ziemi Judzką / aby ia roz-
proszyły.

Żachariasz wyklada sie / Pamięć Pańska /
abo pamiętający na Pana. Ten żydom za-
pewnił wybawienie / y kościoła Chrystusow-
wego znacność y rozszerzenie / y pokorne wia-
danie na osiecy / y inśe tajemnice żywota
Chrystusowego opisać. Ten to jest Zachari-
asz prorok / który był zabity od żydów między
kościołem y ołtarzem / o czym maś Mat. 23.

20 Y przyszli ci odstraszyć ie. * Nowotni tłu-
macze chcą byś tu miedzi / niż starzy : bo sta-
rzy przekładali / deterrent , to jest / odstra-

szyc / mówi tu bowiem o Aniołach / którzy bro-
nili żydów / y ci odstraszyli poganę od nich.
A nowotni heretycy tłumacze / powiadaia iż
ma byś deterrent , to jest / zatrzyć / powiadaia
że rogów nie trzeba straszyć / ale zatrzyć : Ale ci
wiedzieć mają / iż tu nie mówi o rogach / ale
nich / ale rogami / zowie moc pogaństwa / o któ-
rych może sie mówić / y odstraszyć / y zatrzyć / a
iż w żydowskim mówi odstraszyć / dla tego y
łaciński także przekłada. A ci chcą poprawiać
pisma według swego mozgu.

ROZDZ. II.

1 P Odniosłem
2 oczy moje / y wy-
3 jrzałem : a oto
4 mąż / a w rece ie-
5 go smut pomies-
6 ników. * A rze-
7 kłem : Gdzie ty
8 idziesz ? A rzekł do mnie : Abym mie-
9 rzył Jeruzalem / a obaczył iako wiel-
10 ka jest szerokość tego / y iako wielka
11 dluż tego. * A oto Anioł który
12 mówił we mnie wychodził / y An-
13 ioł drugi wychodził przeciw nie-
mu. * A rzekł do niego : Bieź / mów
do pacholecia tego / rzekac : Bez mu-
row beda mieszkańcy w Jeruzalem / prze-
mnożstwo ludzi / y bydla w pośrodku
tego. * A ia mu bede / mówi PAN /
murcem ognistym wokół / y * fu-
sławie bede w pośrodku tego. * O /
o / wciekajcie z ziemi Północnej / mó-
wi PAN : bo na cztery wiątry roz-
proszyłem was / mówi PAN. * O Si-
on / wciekaj który mieszkasz w coko-
Babiloński. * Bo to mówi PAN
zastępów : Po chwale posłał mie do
narodów / które was złupily : bo kto
sie was dotknął / dotyka sie żerzenie
oka mego. * Bo oto ia podniosę re-
ke moie na nie / a beda korzyścią tym
którzy im służyli. * a poznacie że PAN
zastępów posłał mie. * Chwal a we-
sel sie coko Sionśka : bo oto ia
ide / y mieszkac bede w pośrodku cie-
bie / mówi PAN. * A przyłącza sie na-
rodowie mnodzy do PANA w on-
dzień / y beda mi ludem / a bede mie-
skal w pośrodku ciebie : a poznasz
że PAN zastępów posłał mie do cie-
bie. * A posieje PAN Jude dział
swój w ziemi poświęconey : y obierze
jescze Jeruzalem. * Tłuch milczy w-
szelkie ciało od oblicza PANskiego : bo
powstał z mieszkania swęj święty.

8 Bo to mówi Pan zastępów : Po chwale po-
słał mie. * Jest to pismo iasne o Boswie Mes-
siaszowym / przeciwko dzisiejszym nieprzyja-
ciolom Pana Chrystusowym. Bo tu Bóg y
Pan zastępów posłany jest od Pana zastępów
dla zbawienia narodów / aby zgromadził ko-
ściół swój z żydów y z Pogan. Chcieli by to
Nowochrześcijcy swoimi wykładami zaciemnić /

ale iasne sa słowa / gdy powiedziawszy / To
mówi Pan zastępów / 2c. przydaje : Oto ia
przychodze mówi Pan (nmi Iehouah) y bede
mieszkał w pośrodku ciebie. A poznasz że Pan
zastępów (nmi Iehouah) posłał mie do ciebie.
A tak tu maś wyraźnie / iż Pan zastępów / po-
słał Pana zastępów. A ponieważ to pewna /
że ieden tylko jest Pan zastępów / idzie za tym
iż Chrystus jest ieden Bóg y Pan zastępów.

*wyzwól sie.
H.
*w Babilonie
Hebra.

*swęgo , abo
iego. H.
Christus
Bóg. nmi

Iasne proro-
ctwo o przy-
ściu Boga
na świat y
o nawróce-
niu pogan.

Pod figurą
Jeruzalem
prorokuie
o rozszerze-
niu kościoła
Chrystusowe-
go.

*Abó, ku sta-
wie mu bede

Christus Bóg
y pan zastę-
pów.

oycem swym / chocia sie w personie dzitel / bo
eto iest postany / od posylajacego pochodzi.
Nie zda sie to Nowochrzezczonom zeby Bóg
Boga miał posylać / dla tego to niewiem iaz
Kiemu Anyotowi przypisnia / ktoręgo Anyot
i tu prorok nie wspomina / tylko Pana zastep

pów / wolany tak po prostu z pismem s. prze
stawiać / niż nowych wykładów y przypadek
stuchac. Tak to rozumiecia / Hieron. in Zach.
Eusebius lib. 2. Demonstr. C. 18. & lib. 5. C.
25. 26. Ambrosius 2. de fide C. 3. August. 20.
Ciuit C. ultimo.

ROZDZ. III.

Anyot mi

Pan Jezusa ka

planą wielkiego /

stojaćcego przed

Anyolem PAN

tim: a satan

stał po prawicy

iego aby sie mu sprzeciwił. A rzekł

PAN do satana: Niech cie zlaie

PAN satanic: a niech cie zlaie PAN /

ktory obral Jeruzalem: aza ten nie

iest głownia wyrwana z ognia: A

Jezus byl obleczon w sarty pluga

w: a stał przed obliczem Anyola:

Aktory odpowiedział / y rzekł do tych

ktory stali przed nim / mówiac: Zeym

cie sarty plugawé z niego. A rzekł do

niego: Otróim zia z ciebie nieprawosc

twoie / a oblokle cie w odmienné

sarty. A rzekł: Wlozcie czapke czy

sta na glowe iego: y wlozyl czapke

1

A

B

3

4

5

C

8

Bo oto ia przywiode sluge mego wscho
dzacego] Slowo zydownskie nax ktore zies
ronym tu y w Rozdz. 6. przetlozyl Oriens, to
iest / wschodzacy / iest iedno z imion Chrystu
sowych: dla tego Chaldeyski tłumacz wse
dzie przetlada / Mesias. Tis slowo indzie
przetlozono Latorosla. Ier. 23. y 33. po Gre

ROZDZ. III.

Anyot mi

Wrocil sie An

yot ktory mowil

we mnie / y obu

dzil mie iako me

za ktoręgo budza

ze smu iego. A

rzekł do mnie: Co

ty widzisz: A rzeklem: Widzialem /

ano lichtarz wszytek sloty / a lampá

iego na wierzchu iego / y siedm lamp

iego na nim: Siedm też nalawek do

lamp / ktore byly na wierzchu iego.

A dwie oliwie wedle niego / iedna

po prawicy lampy / a druga po lewi

cy iej. A odpowiedzialem / a rzeklem

do Anyola / ktory mowil we mnie /

mowiac: Coz to iest PANIE mój?

1

A

2

3

4

B

czystą na glowe iego / y oblekli go w

sarty / a Anyot PANski stał. A o

swiadczal Anyot PANski Jezusa /

mowiac: To mowi PAN zastepow:

Jesli drogami moimi porydziesz / a

strazey moiey strzedz bedziesz: ty też

sadzic bedziesz dom mój / y strzedz be

dziesz sieni moich / a dam tobie chos

dzace z tych / ktorzy tu teraz stola.

Sluchay Jezusie kaplanie wielki /

ty y przyziaciele twoi / ktorzy mieszkaja

przed toba / bo sa mezwie znaczaczy

przyszle rzeczy. Bo oto ia PRZY

WIODE SLUGE MEGO W

SCHODZACEGO. Bo oto ka

mien ktorym dal przed Jezusa: na ka

mieniu iednym siedmiore oczy sa: o

to ia wyrzeze rzezanie iego / mowi

PAN zastepow: y odejme niepra

wosc ziemie iego / dnia iednego. W

on dzien / mowi PAN zastepow / be

dzie wyrywal maz przyziaciela swego

pod winne dzewo y pod fige.

eky avatol, co też własnie znaczy to co swie

zo z dzewa / a z ziemie wyrasta. Zowie Mes

siassa latorosla / a z wschodzacym / i z wyróst /

torzenia Jesse / a z Dawida / ktory inż byl ias

koby wsechl / bo żaden król ani wódz byl z nie

go przez dlugi czas nie wyszedl / potym zaktwi

mal y wyróst aby królowal.

A odpowiedział Anyot ktory mowil

we mnie / y rzekł do mnie: Izali nie

wiesz co to iest: A rzeklem: Nie / PA

NIE mój. A odpowiedział / a rzekł

do mnie / mówiac: Toć iest slowo

PANskie do Zorobabelá / mówiac:

Nie woyskiem / ani sila / ale duchem

moim / mowi P A N zastepow.

Cobzes ty goro wielka przed Zoroba

belem: w rownina: A wywiedzie

kamien przednieyszy / y wyrówna ta

ste kaski iego. A ostalo sie slowo

PANskie do mnie / mówiac: Rece

Zorobabelowe zalozyly dom ten / y

rece iego dokonaja go: a poznacie ze

PAN zastepow postal mie do was.

Bo a kto wzgardzil dni male: a be

dz sie weselic / y wyjrza kamien ceno

wy w rece Zorobabelowey. Tec sa sie

przechody

miedzy rymi.

H.

Luc. 13. 78.

iało latorosł

z korzenia

Jessego: lator

rosł wynika

icq. H.

Prorocstwo

o przyszciu

Christusa na

swiat.

Kamien

znaczy Chri

stusa, siedm

oczy w nim,

siedm da

row Duchu

s. a z Apo

stoly y pa

sterge.

Mowa do

Antichrista

ktory sie ma

sprzeciwiac

Christusowi

kościol

swój budu

icemu, kto

rego figuro

wał Zoro

babel.

Christus.

abo, waska

mularska.

Dwie oli-
wie znaczą
Enochą y E-
liaszą, któ-
rzy nawra-
cać będą
Żydy na
końcu świa-
ta, Apoc. 11

11 D Dmiorzy oczy PAN Kie / które biegają
12 po wszystkiej ziemi. A odpowiedział-
tem / y rzekłem do niego : Co są te
dwie oliwie po prawicy lichtarza / y
13 po lewicy jego ? A odpowiedziałem
14 powtórze / y rzekłem do niego : Co są
dwie kłosa oliwne / które są podle dwu

nosów złotych / na których są nałew-
ki ze złota : A rzekł do mnie mó-
wiąc : Jeżeli nie wiesz co to jest : A rze-
kłem : Nie, Panie mój. A rzekł : Ci
są dwa synowie oliwy / którzy stoja
przy PANIACYM wszystkiej ziemi.

Enoch y Eli-
asz.

7 Y wyrowna łaskę łaski jego / Insiy tak
to przekładać / Dzieła / dzieła iemu. Albo łas-
ka łaska iemu. to jest niechaj mu się sześć y
niech go wszyscy chwala. Co aczby także mo-
gło być / wśladzie się ci nie bacz a słowo ży-
dowski znaczą / wyrównanie / iako też tu-
przełożyli : przetoż y tak się właśnie przełożyć
może : z równania łaski łaski jego. Co my tak
pospolicie mowimy : Bardzo równa będzie łas-

ka łaskę jego. A to się tak ma rozumieć : Jakaś
która Chrystus na on czas wyleje na Żydy /
bardzo równa : iaska która wylał na poga-
ny : Albo iaska która weźma Chrześcijaństwo
bardzo równa z łaską Chrystusową iako
członek z głową / a w tymci jest wielka łaska
według onego co Janś. mówi : Bydź po-
dobnymi obrazami syna Bożego.

ROZDZIAŁ V.

1 A Obróciłem
2 sie / a podniosłem
3 oczy swoje : y wy-
4 rzalem / a ono
5 księga latająca.

6 A rzekł do mnie :
7 Co ty widzisz ? y
8 rzekłem : Ja widzę księgę latającą :
9 dłużej ię dwadzieścia łokiet / a szerza
10 ię dziesięć łokiet. A rzekł do mnie :
11 Toć jest przeklectwo / które wychodzi
12 na oblicze wszystkiej ziemi : bo wśpół
13 złośliwy / iako tam napisano / sądzon
14 będzie : a każdy przysięgający / z tęg
15 także sądzon będzie. Wywiode ię /
16 mówi PAN zastępów / y przyjdzie do
17 domu złodziei / y do domu przysię-
18 gającego na imię moje kłamliwie : y
19 będzie mieścić w posrodku domu
20 tego / y zniczy ję / y dziera ię / y ka-
21 mienie ię. A wyszedł Anioł który

mówił we mnie : A rzekł do mnie :
6 Podnieś oczy twoje / a obacz co to
7 jest co wychodzi. A rzekłem : Cóż
8 jest ? A rzekł : To jest "dzban" wycho-
9 dzący. A rzekł : Ten jest oko ich po
10 wszystkiej ziemi. A oto talent ołowu
11 niesiono / a oto niewiasta iedną sie-
12 dziać w posrodku dzbaną. A rzekł :
13 Ta jest niebożność / y wrzucił ją w
14 posrodek dzbaną / y włożył białe o-
15 łowu na wierzch ięgo. A podnosi-
16 łem oczy swoje / y wyrzalem : a no
17 dwie niewiasty wychodzące / a "duch
18 w strzydlach ich : a miały strzydła /
19 iako strzydła "w kanie / y podniosły
20 dzban między ziemię / y niebo. A rze-
21 kłem do Anioła który mówił we
22 mnie : Dokąd té miosa dzban ? A rzekł
do mnie : Aby mu zbudowano / dom
w ziemi Sennaar : y był umocniony / y
był tam postawiony na podstavę
swoim.

"Eph. H. to
jest, miara,
także y ni-
sły.

Widzenie
dzbana, ce-
tnara oło-
wu, y dwu
niewiast,
znaczy-
gdy
słupienie
Żydów aż
do końca
świata.
"dzbana.
"abo wiadr.
"abo, y botia
na. H.

ROZDZ. VI.

1 Obróciłem sie
2 y podniosłem o-
3 cy swoje / y wy-
4 rzalem / a ono
5 czterzy poczwór-
6 ne wychodziły z
7 posrodką dwu
8 gór / a góry góry między ię. W pier-
9 wszym poczwórny konie rydze / a we
10 wtórym poczwórny konie wrone :
11 A w trzecim poczwórny konie bia-
12 łe / a w czwartym poczwórny konie

4 strokate a mocne. A odpowiedział-
tem a rzekłem do anioła który mó-
wił we mnie : Co to jest / Panie mój ?
5 A odpowiedział anioł / y rzekł do
6 mnie : Co są czterzy wiatry niebie-
7 skie / które wychodzą aby stały przed
8 panującym wszystkiej ziemi. W któ-
9 rym były konie wrone / wychodziły do
10 ziemi Północnej / a białe wysły za
11 nimi : a strokate wśfly do ziemi Po-
12 łudniowej. A które były namocniejsze /
13 wysły / y chciały isść / y biegac po
14 wszystkiej ziemi. A rzekł : Idźcie /
15 chodźcie po ziemi : y biegaly po zie-

Widzenie
czterech wo-
zów y koni
roznych
znaczy czte-
ry Monar-
chie przed-
niejsze na
świecie o
których też
Dán. 2.

gniew mój.

Dwie koro-
nie ze złota
ysrebra uczy-
nione, y na
głowe Iezu-
sa kapłana
włożone
znaczy Chri-
stusa kapłana
na y króla.
Luc. 1. g. 78.
Wzrost wy-
nikaćca, H.

Post bez mi-
łosierdzia
Boga nie-
przyjemny.

Nowembra.
Regem-me-
lech, H.

To jest, po-
st.

Isa. 58. a 5.
To jest, Mie-
szek.

To jest, któ-
rem ja mówił
Hebr.

Opisać
wielkie do-
brá które
Bóg miał
dać Żydóm
y wszytkie-
mu kościo-
łowi czasu
przyścia P.
Chrystusa-
wego.

8 mi. ¹ A zawołał mnie y mówił do
mnie / rzekąc: Oto które wychodzą
do ziemie Północney / w spokoju du-
9 chą mego w ziemi Północney. ² A
stało sie słowo PANskie do mnie /
10 rzekąc: ³ Weźmi z przeprowadzenia
od Zoldai / y od Tobiasza / y od Jda-
iasza / y przyjdzieś ty onęgo dnia / y w-
nidzieś do domu Jozyasa syna So-
phoniaśa / którzy przysli z Babilonu.
11 ⁴ A nabierziesz złota y srebra: y poczy-
niś korony / y włożysz na głowe Je-
zusa syna Josedeł kapłana wielkiego /
12 ⁵ y rzecześ do niego / mówiąc: To mó-
wi PAN zastępów / rzekąc: OTO
MAZ W SCHOD IMIE IEGO.

ROZDZ. VII.

1 ¹ Stało sie ro-
tu czwartęgo Dá-
rusa króla / sta-
2 ło sie słowo PAN-
skie do Zacharia-
śa / czwartęgo dnia
miesiąca dziewię-
3 tęg / który jest Káslén. ² A posłali do
domu Bożęgo Sáraśar y Rogo-
melech / y mężowie którzy byli z nim /
4 aby wblagali oblicze PANskie: ³ że-
by mówili kapłanom domu PANA
zastępów / y prorokom mówiąc:
5 Mami płakać miesiąca piątego /
aby sie poświęcić mam / iakom już
6 piérwéy uczynił przez wiele lat: ⁴ A
stało sie słowo PANA zastępów
do mnie / mówiąc: ⁵ Mów do wsę-
7 ludu ziemie / y do kapłanów / rzekąc:
Gdyście posćili y płakali / piątego
y siódmęgo / przez te siedm dziesiąt
8 lat: izalście mnie post posćili: ⁶ A
gdyście iedli y pili / izalście nie sobie
9 iedli y sami sobie pili: ⁷ Izali nie są
słowa / które mówił PAN w rece
10 proroków piérwých / gdy iesze w

ROZDZ. VIII.

1 ¹ Stało sie slo-
wo PANA za-
stepów / rzekąc:
2 ² To mówi PAN
zastępów: Wza-
lilem sie Sioná
żalem wielkim / y

13 ³ A pod nim wznidzie y zbudnie ko-
ściół PANV. ⁴ A on zbudnie ko-
ściół PANV: y on nosić będzie sla-
we / y siedzie / a pánować będzie ná
stolicy swojej: y będzie kapłanem ná
14 stolicy swéy: a rada pokoju będzie
miedzy onymi dwiema. ⁵ A korony
będą Zelem / y Tobiaszowi / y Jda-
śowi / y zem synowi Sophoniaśo-
wemu / pamiątka w kościele PAN-
15 skim. ⁶ A którzy są daleko / przyjdą / a
budować będą w kościele PAN-
skim / y poznacie że PAN zastępów
posłał mie do was. A będzie to / iesli
słuchając wsluchacie głosu PANA
Boga waszego.

Jeruzálem mieśkano / y było bogaté
samo / y miastá okolo niego: y gdy
ná Poludnie y po polách mieśkano.
8 ¹ A stało sie słowo PANskie do Za-
9 chariaśa / rzekąc: ² To mówi PAN
zastępów / rzekąc: Sąd prawdziwy
sądzić / a miłosierdzie y litości czyn-
10 cie każdy ná brátem swoim. ³ A
wdowy / y sieroty / y przychodnią / y w-
bogiego ⁴ nie potwarzajcie: y złęgo
máź brátu swému w sercu swy niech
11 nie myśli. ⁵ A niechcieli dbać / y od-
wrócili plecy odstepujące / a vsy své
12 obciążali / aby nie słyseli. ⁶ A serce
swoie uczynili iako Diáment / aby nie
słuchali zakonu / y słów które posyłał
PAN zastępów duchem swym przez
13 teke proroków piérwých. ⁷ A stało sie
rozgniewanie wielkie od PANA za-
14 stepów: y stało sie iako powiedział /
a nie słuchali: tak wolac będą / a nie
wysłucham / ⁸ mówi PAN zastę-
pów. ⁹ A rozprószyłem ie po wszech
królestwach / których nieznáją: y zje-
mia spustożona iest od nich / dla teg
że nie był przechodzący y wracający
sie: y uczynili ziemie požądáną spu-
stoszeniem.

3 ¹ zagniewaniem wielkim wzałilem sie
go. ² To mówi PAN zastępów: Wzó-
cilem sie do Sioná / a mieśkac bede
w poszrodku Jeruzálem / y będzie ná-
zwáne Jeruzálem / Miastem praw-
dy / a góra PANA zastępów / Góra
4 ³ poświęcona. ⁴ To mówi PAN za-
stepów: Iesze będą mieśkac stárcy
y báby po vlicách Jeruzálem / a me-

Stolicami.

Abó tak mó-
wił. H.

nie kry-
wdzić. H.

Ex. 22. d 22
Isa. 1. f. 23.
Ier. 5. g. 28.

Abó, mówił.
H.

Świątobli-
wi. to jest
święci.

5 żowá lastá w rece ię / prze mnostwo
 dni: 'A wlice mieyscie nápełniá sie
 6 dziećmi / y dzieweczki grájącemi ná
 vlicách iego. 'To mówi PAN zastę-
 pów: Jesli sie będzie zdáło trudno
 przed oczymá ostátków ludu tego w
 7 onych dniách: izali przed oczymá mé-
 mi trudno będzie / mówi PAN zastę-
 pów: 'To mówi PAN zastępów:
 8 Oto iá wybáwie lud mój z ziemié
 B Wschodniéy / y z ziemié Zachodu
 słońcá. 'A przywiode ie / á niestáć
 9 będą w posrzedku Jeruzálem / y be-
 dą mi ludem / á iá im bede Bogiem
 w prawdzie y w sprawiedliwości. 'To
 10 mówi PAN zastępów: 'Niech sie z-
 mocniá rece wáś / którzy słyście
 tych dni té mowy przez wstá proro-
 11ków / w dzień którego záłożon iest
 dom PANA zastępów / aby zbudo-
 wano kościół. 'Bo przededni oné-
 12 mi zapláty ludzióm nie było / áni za-
 pláty bydłu / áni wychodzącemu / áni
 13 wychodzącemu nie było pokoju dla
 C vtrapienia: y pusćilem wszytkie lu-
 dzie káżdého przeciw bliźniemu swé-
 14 mu. 'A teraz nie wedle dni pierw-
 szych / iá uczynie ostátkóm ludu tego /
 mówi PAN zastępów: 'Ale 'nasie-
 nie pokoju będzie / winnicá swóy o-
 woc dáwać będzie / y ziemiá da vro-
 dzay swóy: y niebiosá dádzą rosę
 13 swoie: á uczynie że posiedzą ostátki
 14 ludu tego to wszytko. 'A będzie iáko-
 ście byli przellectwem między naro-
 dy domie Judá / y domie Izráel / ták
 zbáwie was y będziecie błogosławień-
 stwem: niebóycie sie / niech sie zma-
 cniáią rece wáś. 'Bo to mówi

PAN zastępów: Jákom myślił á
 bych was vtrapił / gdy mie do gnie-
 15 wu pobudzili oycowie wáś / mówi
 PAN / á nie smítowałem sie: ták ná-
 16 wróciwszy sie 'wmyśliłem we dni té /
 ábym dobize uczynił domowi Judá /
 y Jeruzálem: 'Niebóycie sie. 'A ták
 17 té są słowa które czynić będziecie:
 Mówcie prawdę káždy z bliźnim
 swoim: prawdę á sąd pokoiu sádzcie
 w bramách wáś. 'A żaden prze-
 18 ciw przyiacielowi swemu nie myślcie
 złego w sercách wáś. 'y przysięgi
 19 téż kłamiwéy nie miłuycie: bo to w-
 szytko iest czego nienawidze / mówi
 20 PAN. 'A stáło sie słowo PANA za-
 21 stępów do mnie / rzekąc: 'To mówi
 D PAN zastępów: Post 'czwartého /
 y post piátého / y post siódmého /
 y post dziesiątého będzie domowi
 Judá weselem y radością / y zná-
 mieniami wroczytými swięty: tyl-
 22 ko prawdę á pokój miłuycie. 'To
 mówi PAN zastępów: 'Aż przydą
 narody / y będą niestáć w miésciech
 mnogich / y póyda obywatéle 'ieden'
 do drugiego / mówiąc: Pódyńmy á v-
 21 blagaymy oblicze PANskie / á szukay-
 my PANASTępów. Póyde y iá. 'A
 przydą narody mnogie / y narodowie
 mocni szukać PANA zastępów w
 22 Jeruzálem / y vblagac oblicze PAN-
 skie. 'To mówi PAN zastępów: W
 oné dni w które vchwycą sie dziesięć
 czlowieká ze wszech ięzyków pogań-
 skich / á vchwycą sie podobná mezá
 Judzkiego / mówiąc: Pódyziem z-
 wámi: bosmy słyśeli że iest Bóg
 zwámi.

*i. Hebr.

Vczynki do
bré których
chce ponas
pan Bóg.*Ephes. 4.
f. 25.*to iest, mi-
siacá.
O przysięci
pogan do
kościółá
Christusa-
wego.
*ieście przy-
da. H.*iednego (miá-
stá) H.*bada 'syno-
wio spokoyne.
Hebr.

ROZDZ. IX.

1 'Kżemie sto-
 2 wá PANskiego
 3 w ziemi Zádriach
 y Dámásku od-
 poczynienia iego:
 bo 'PANSKIE
 iest oko czlowie-
 2 czé / y wszytkich pokoleni Izráel-
 3 wych. 'Emáth téż w gránicy iego /
 y Tyr y Sydon: bo przypisowali so-
 bie mądrość bázgo. 'A zbudował
 Tyr zamek swóy / á nązgromadzał
 srebro iáko ziemié / á zlotá iáko błó-

4 tá vlic. 'Oto PAN posiedzie ji /
 y porázi ná morzu moc iego / á 'sá-
 5 mégo ogień pojrze. 'Wyřzy Ařtá-
 lon / á zleńie sie: y Gázá / á rozboleie
 sie bázgo: y Ařtáron / bo sie záwřty-
 6 dżilá nádzieiá iego: y zginie król z
 Gázy / á w Ařtálonie niestáć nie be-
 7 dą. 'A siedzieć będzie 'oddziélacz
 w Azocie / á wytráce pyche Philistý-
 8 mów. 'A odéymie krów 'iego z gęby
 iego / á obrzydłósci iego z posrzedku
 zębów iego. 'A zostáwion będzie y
 ten Bogu nášemu / y będzie iáko
 kśiąże w Judá / á Ařtáron iáko Je-
 buzyczyk. 'y obtocze dóm mój tymi

*ámo miá-
sto.*mámzer. H.
to iest, ba-
káré cudzo-
zámiec. G.
*ich, to iest
Philistýmów.
Hebr.*i. iest. prob-
twa srogie,
które kará-
nie obiecnie.*ábo do P.A-
N. H.Zuowu pro-
rokaie ná
wroceniu
pogan do
Christusa.

Abu poborcz
Proroctwo
o wiech
niu P. Chri-
stusa do Ieru-
zalem na o-
slicy y osle-
ciu.

Abu cichy.
H.

Math. 21. 25
Ista. 62. d. 11.

Spokojnie,
także wie He-
bra.

Od rzeki. H.

Wypuściłem
H.

Ala lepiły w
tekście.

O wywie-
dzeniu, oy-
ców s. g. od-
chłanie pie-
kielny.

Obiecnia. H.

Obiecnia. H.

Obiecnia. H.

Obiecnia. H.

Obiecnia. H.

Obiecnia. H.

Obiecnia. H.

Obiecnia. H.

Obiecnia. H.

Obiecnia. H.

Obiecnia. H.

Obiecnia. H.

Obiecnia. H.

Obiecnia. H.

Obiecnia. H.

Obiecnia. H.

Obiecnia. H.

Obiecnia. H.

Obiecnia. H.

Obiecnia. H.

Obiecnia. H.

Obiecnia. H.

Obiecnia. H.

Obiecnia. H.

Obiecnia. H.

Obiecnia. H.

Obiecnia. H.

Obiecnia. H.

Obiecnia. H.

Obiecnia. H.

Obiecnia. H.

9 Którzy mi boiwa idąc y wracając sie/
y nie przędzie po nich wiecety wycie-
gac: bom teraz wyzrał oczyma me-
mi. Rádwy sie wielce cóto Sion /
wykrzykał cóto Jeruzalem: OTO
KROL TWOY przydzie tobie spra-
wiedliwy y zbawiciel / on wboży / a
wsiadający na oslice y na żrębie / sy-
na oslice. y wytrące poczwórny z E-
phraim / y konia z Jeruzalem / a pota-
mány będzie łuk wojenny: y będzie
mówił pokój narodóm / a władza
iego od morza aż do morza: a od
rzek / aż do kończyn ziemi. Ty też
we krwi przymiérza twęgo wypuści-
les więźnie twoie z dolu / w którym
niemasz wody. Wróćcie sie do mien-
sca obornego więźniowie nadszicie /
dzis też opowiadając dwoiako od-

11 Ty też we krwi przymiérza twęgo, wy-
puszczesz więźnie twoie. Tę słowá rozumie-
ta sie o wywiedzeniu oyców swiętych z od-
chłani piekielney. Zieron: in Zachar: y o wy-
bawieniu z cyscia / bo y te Pan Christus po-
śmierci nawiedził y wywodził / tak Augustyn
pise lib. 12. in Gen. c. 33. & Epist. 99. Z tych
słow pokazuje sie / iż dusze swiętych przed ś-
miercią Pana Christusa nie były w niebie / bo
ani dół nieba znaczy / ani w niebie nie masz za-
dnych więźniów. Powiadają tłumacze He-
rerycy / iż dół tu znaczy niewola Babilo-
ńska: Ale y to bydy niemoże / bo tudzież przed
tym mówi prorok o Christusie: Oto król
twój przychodzi tobie z. Co sie niemoże ro-
zumieć iedno o Christusie / według wykładu
Ewangelisty Math. 21. Ioan. 12. y z tym to
mówi / Ty też we krwi przymiérza z. Które
słowá niemoga sie stosować do niewolę Ba-
biloniskiej / bo nie wiedzieć w iakiejby krwi
przymiérza mieli bydy wybawieni Żydowie z
Babilonu. A chociaż te słowá teraz inaczej

13 dam tobie. Bom wyciągnął sobie
Jude iako łuk / napełniłem Ephra-
im: y wzbudze syny twoie Sionie /
na syny twoie Gręcka ziemia: y po-
14 łożę cie iako miecz mocarzów. A
PAN Bóg nad nimi widziać będzie /
D a wynidzie iako błyskawica strzala-
iego: a PAN Bóg w trąbę zagrabi /
y poydzie w wichrze południowym.
15 PAN zastępów zaszyci ie y poje-
racz bedą / y podobną kamieniami pro-
ce: a piąc wpią sie iako winem / y
napełnią sie iako cząst / y iako rogi
16 oltarza. A zbawi ie PAN Bóg ich
dnia onęgo / iako trzode ludu swęgo:
bo kamienie swięte podwyższą sie
17 na ziemi iego. Bo cóż iest dobrego
iey / co cudnego ie / iedno zbożę wy-
branych / a wino które rodzi panny:

Żydowie czytają / bo miasto wypuściles / wy-
puszciles czytają. Wszakże wypuściles / za-
wždy czytano w Kościele Bożym / y Żydowie
na on czas także czytali / iako Zieron. s. prze-
tożył piérwcy niż punkta Żydowie do pisma
przydali. A do tego Gręckie exemplarze ma-
ia / wypuściles / y doktorowie starzy tak czy-
tali. Origenes Tract. 14. in Math: August. 18.
Ciuiri: c. 35. Cyrillus, Theodoretus, y wpy-
scy Grękowie. A tak my sie trzymamy pisma /
które zawždy Kościół Boży przymował / w
którym tak mówi prorok do Christusa. Ty
Christe / który siedział na oslicy y oslecin /
przyśedles do Jeruzalem zbawić / nie tylko
tych którzy byli na on czas na ziemi / ale wpy-
skich którzy byli w ciemnicy piekielney zarczy-
mami / mocą krwi twojej wybawiles. A zo-
wie tu krew przymiérza / krew Christusa
wa / przez którą stało sie przymiérze / między
Bogiem y rodzątem ludzkim / bo kiedy przy-
mierza czyniono / krew bydeła wylewana.
O czym też masz Math. 26.

Poganska.
Apostoly
obietuje po-
slac aby
swiat na-
wrocili.

Okrycie se H.
Krwie ich.
G.

Swiagosć
ciála y
krwie Chri-
stusowej.
Bocia on ma-
lepszego, abo
piakniejszy-
go, nad chleb
ciála swęgo, y
nad wino
krwie swęgo

ROZDZIAŁ X.

1 KOściele od PA-
NA dzodu czasu
poźdniego / a PAN
uczyni śniegi / y
dęsz wielki da-
im / każdemu trą-
we na polu. Bo

2 białwany mówily nie pożyteczne rze-
czy / wieszczowie widzieli klamstwo /
a wiadosnowie mówili popróżnicy:
daremnie cieszyli / przetoż zawiędziami
sa iako trzoda: beda utrapieni / że
niemają pasterza. Na pasterz ro-
3 zgniewała sie zapalczywość moja / a
rozły nawiedze: bo nawiedził PAN

B zastępów trzode swoje dom Judá / y
4 postawił ie iako konia sławy swej w
bitwie. Z niego wegiel / z niego ko-
5 lek / z niego łuk bitwy / z niego wyni-
dzie każdy wyciągac spótem. y be-
da iako mocarzowie depczący błoto
vlic w bitwie: y walczyć beda / bo
PAN z nimi: a zawstydzą sie wsia-
6 dące na konie. A vmocnie dom
Judá / a dom Jozeph zbawie: y na-
wróce ie / bo sie zlituje nad nimi: y
beda iako byli kiedyś ich był nie po-
7 rzucił: bom ja PAN Bóg ich / y wy-
slucham ie. y beda iako mocarze
C Ephraim / a rozweseli sie serce ich /
iako od winá: y synowie ich wyzra-
a rozwesela sie / y rozradnie sie serce

To iest, z Zy-
dów Christus
y Apostolo-
wie y Dokle-
rowie swiata

mocarz. H.

Błyskawice,
abo obłoki H.
Vpominá
aby od Boga
prośili nau-
ki Ewangelii
iey któraby
ich od błę-
dów wyba-
wiła.
pokarze.
Hebr.
Lamentuje
na pasterze.

Zgromadze
nie wier-
nych do ko-
ścioła Chri-
stusowego.

8 ich w PANV. * Zagrożdne im/
á zgromadze ie / bomie odkupil: á
9 rozmnoze ie / iáko przed tym byli roz-
mnożeni. * y rozsiecie ie między naro-
dy / á zdáleká wspomiona ná mie: y
10 * y przywiodę ie z ziemie Egypckiej /
á od Assyryczyków zgromadze ie / á
do ziemie Galaád y Libanu przywio-

de ie / á nie nadydźcie sie im miejsce:
11 * y przejdzie przez morze wáskie / y roz-
zbicie ná morzu wáły / y zámstydzá sie
wssytkie głębokości rzeki / y będzie mi-
12 żona pychá Assur / á berko Egypt-
skie odstąpi. * Posile ie w PANV / á
w imieniu iego chodźcie będą / mówá
PAN.

* wyschnę.
Hebr.
* Królestwo.

ROZDZIAŁ XI.

Twórz Liba-
nie wrotá twoie /
á niech poźrże o-
gién cédry twoie.
2 * Zámwy iodło / bo
spadł Céd: iż
wielmożni są spu-

3 stożeni. * Wycięcie deby Bášán / bo
wycięty jest las obronny. * Głos wy-
cia pászterzów / że zburzona jest wiel-
4 możność ich: głos ryku lwów / bo
zburzona jest pychá Jordaná. * To
mówi PAN Bóg mój: pás owcezá
5 bicia / * które ci co ie mieli zabili / á
nie zámowali / y przedawali ie / mó-
wiąc: Błogosławiony PAN / ssta-
6 lify sie bogatymi: á pászterze ich
nie folgowali im. * Aia wiecey fol-
gować nie będzie obywatelóm ziemie /

7 mówi PAN: Oto ia wydam ludzic /
kázdego w reke bliźniego iego / y w
reke króla iego: y wysięká ziemie / á
nie wyrwe z ręki ich. * A będzie pás
bydło zabicia / dla tego / o vbodzy
8 trzódę: y wziąłem sobie dwie lasce /
iednem názwał Pięknością / á dru-
gam názwał 'Powrózkiem': y pás-
9 stem trzódę. * y wyciąłem trzech pás-
sterczów miesiącá iednego / y skurczy-
łá sie duszá mojá dla nich: bo też du-
śá ich mienilá sie dla mnie / y mówí-
10 tem: * Nie będzie was pásł: co wmię-
ra / niech wmięra / á co wysięczono /

niech będzie wysięczono: á dudy
niech żrą kázdy mieso bliźniég swé-
10 go. * y wziąłem różę którá zwano
C Piękność / y zrzecalem iá / ábych wni-
wecz obrócił przynierze którem po-
11 stanowił ze wssimi narody: * y wni-
wecz sie obróciło w on dzień: y po-
znali tak vbodzy trzódę / któży mi
12 strzegá / że słowo PANskie jest. * A
rzékłem do nich: Jesli jest rzecz dobra
w oczach wáskich / przyniescie zapłáte
moie: á iesli nie / niechaycież. y odwa-
żyli zapłáte moie trzydzięści srebrni-
13 ków. * A rzékł PAN do mnie: Porzuć
to do gárnarcz / piękna zapłáte / któ-
ram jest od nich osácowan / y wzię-
łem trzydzięści srebrników / y porzuci-
łem ie wód * PANskim do gárnarcz.
14 * A zrzecalem różę moie wtórá / któ-
rá zwano Powrózkiem / ábych roz-
wizzal bráterstwo między Judá / á
15 Izraelem. * y rzékł PAN do mnie:
Jesze weźmi sobie naczynia pász-
16 rzá 'glupiego'. * Bo oto ia wzbudze
pászerczá ná ziemi / któży opuszczonych
nie będzie náwiędzał / rozpióśone-
go nie będzie szukał / á zlanwanego lé-
czyć nie będzie / á co stoi karmić nie
17 będzie: á mieso tłustych będzie iesc / y
kopytá ich strąci. * O pászerczu / á 'bál-
wanie' / opuszczájący trzódę / mtecz
ná ramięniu iego / y ná oku prázwym
iego / ramię iego schnięciem vshnie /
á oko prázwe zácimájące sie zácni.

Prorocwo
groźné ná
Zydy.

Mat. 27. a 8.
O przedsta-
niu Chri-
stusa i trzy-
dzięści sre-
brniko w.
* ábo do Rod-
giferá / któży
obrázy iele.
Prorocwo
o Antichri-
ście y prze-
stáncách ie-
go Herety-
kich mini-
strách.
* ábo ciówego.
Hebr.
* zdrowych o-
wies.

* ábo pászerczu
nikczemny.

Prorokuie
o zburzeniu
ostatnim Ie-
rozolim-
skim, y od-
rguceniu Zy-
dów od Bo-
gá.

Bóg oćieć
poleca
wierné swo-
ie Christuso-
wi pászerczo-
wi dobremu

* pászercz ná
niewola Zy-
dów nie jest
dowiesna, iáko
Bábitoniska.
ále będzie wie-
czna Hieron.
* ábo snurem

12 Y odważyli zapłáte moie trzydzięści sre-
brników.] To jest / gdy mi zá dobrodziej-
stwa moie dziekować mieli / dali Judá
sowi trzydzięści srebrników áby me wydał.
Jest to prorocwo o przedaniu Christusa.
Tak wykłáda Hier. Cyril. Hierosolim. Cath. 13.

13 Porzuć to do gárnarcz.] w Látinskim
zowiego Statuarium, iż Zydowskie słowo ná-
czy y tego któży z gliny / y tego któży z drze-
wa ábo miedzi robi stupy. wssákte ty właśnie

znáczy tego któży z gliny robi / gárnarcz. A
táť gdy mówi / Porzuć to do gárnarcz. mo-
żemy táť rozumieć / Porzuć to Bogu któży w-
ssytkie vlepil. bo do iego kóściółá srebrniki
były wzucone / Math. 27. Albo / Porzuć to
do kóściółá áby były dáné gárnarczowi od
które rola kupiono. A mówi że to miał porzu-
cić Christus / iż zá iego spráwa y wola Judá
porzucił te pieniądze áby rola zá nie była ku-
piona.

ROZDZ. XII.

A Kżemie flo-
wá PANStiego
ná Izraelá: Mó-
wi PAN rościá-
gájący niebiosá /
y gruntujący zie-
mie / á tworzący

2 ducha człowieka w nim. ¹ Oto ja
stawię Jeruzalem napróznięciem ob-
żárstwa wśm narodom wokoło :
3 lecz y Juda będzie w obleżeniu prze-
ciwko Jeruzalem. ² A będzie: dnia oné-
go poloże Jeruzalem kámiieniem cie-
żaru wśm narodom : wśyscy którzy
4 j będą podnosić zranieniem zranieni
będą : y zbiórą się nań wśytkie krole-
5 stwa ziemskie. ³ Onégo dnia / mowi
PAN / zaráże káždého kónia strerwie-
nín / á wsiádaczá tego sálenstwem :
á ná dom Judá / otworze oczy moje /
á káždého kónia narodow zaráże sło-
6 potą. ⁴ A rzeká hetmánowie Judá
w sercu swym : Niech mi będą posi-
leni obywátele Jeruzalem w PANV
7 zastępów Bogu ich. ⁵ Onégo dnia
potláde káżdétá Judzkie iáko ⁶ piec
ognisty między dwy / y iáko pocho-
dny ognisty w sienie : y pórzá po
práwicy y po lewicy wśytkie naro-
8 dy wokoło : y mieszkáć będą w Jeru-

9 zalem záśie ná swym miescu w Jeru-
zalem. ⁷ A zbáwi PAN przybytki Ju-
dá iáko ná poczatku áby sie nie wiel-
możnie chlubił dom Dawidów / y
10 chwala mieszkájącym w Jeruzalem
przeciwko Judá. ⁸ Oné^o dnia zásczy-
ci PAN obywátele Jeruzalem / y będzie
ktoby sie obraził z nich w on dzień / iá-
ko Dawid : á dom Dawidów iáko
9 Boży / iáko Aniól PANski przed o-
bliczem ich. ⁹ A będzie dnia onégo :
10 bede szukał zetrzec wśytkie narody
które przychodzą ná Jeruzalem. ¹⁰ A
wyleie ie ná dom Dawidów y ná oby-
wátele Jeruzalem ducha lástki y ¹¹ mo-
dlitw : y pátrzyć będą ná mie które-
go przebudli : y plákáć go będą plá-
czem iáko ná d iednorodzoným : y be-
12 dą ná d nim żálowáć / iáko wiec żálu-
ia przy smierci piétworodného. ¹¹ O-
négo dnia wielki będzie plácz w Je-
ruzalem / iáko plácz Adádemmon ná
13 polu Mágeddon. ¹² A będzie plákáć
ziemiá : fámilie / á fámilie osobno :
fámilie domu Dawidowého osobno /
14 á niewiásty ich osobno : ¹³ fámilie do-
mu Nátán osobno / á niewiásty ich
osobno : fámilie domu Lewi osobno :
á niewiásty ich osobno : fámilie Se-
mei osobno / á niewiásty ich osobno :
14 ¹⁴ Wśytkie fámilie inśe : fámilie á fá-
mlic osobno / á niewiásty ich osobno.

Proroctwo
przeciw ży-
dom y po-
ganom prze-
sładowni-
kom kościo-
ła Chrystu-
sowého.

Ábo, kub-
kiem wśpienia
H.
Ábáże Ieru-
zalem.

Wybawie-
nie wier-
nych Chri-
stusowych
y prześlado-
wania.

Ábo, wśgle-
nistá, H.

Dary Du-
cha S.

Ábo, ábáże,
H.
O mace Chri-
stusowey
proroctwo.
Ioa: 19. g 37.

2. Para: 35.
d 22.

Dwie natu-
ry w Pánu
Christusie.

Bóg Izraelski
jest wkrzyżo-
wany.

1 Tworzący ducha człowieka w nim]
Jáśnie tu masz iż Duszá człowieka nie z má-
teryjéj áni z ciárá bywa rodzona / ále iá Bóg
w człowieka stwára / podobné słowá masz
Eccl. 12. Ila. 42. v. 5.

10 Y będą pátrzyć ná mie którego przebudli]
Ná tym miescu dwoiáka náture w P. Chri-
stusie Prorok opisie : Jedne Bóstá / kiedy
mówi. A wyleie ná dom Dawidów Duchá lá-
stki. bo dácláste / samemu Bogu włásta. A
przetóž tak te mowá záczyhá Prorok : Mówi
Pan / rościá gájący niebiosá y gruntujący zie-
mie. Abyśmy wiedzieli iż ten któży to mowi /
jest Bóg stwórzyciel. Druhá náture człowie-
cza wyrażil / y w. społec w též náture / me-
te swoje ná krzyżu / kiedy przydáie : A będą
pátrzyć ná mie którego przebudli / któže slo-
wá wykláda Jan 6. o Pánu Christusie c 19.
To świádectwo tak iásné jest o dwu nátu-
rách Christusowych / że též nowochrześciany rá-
dzi nierádzi przysnáwá / iż w ten czas był
przekłoty Bóg Izraelski / kiedy Chrystus był
przekłoty. A tak y według ich zeznánia mamy
to w písminie s. iásnémi słowy nápisano / iż
Bóg Izraelski jest wkrzyżowany y przekłoty
Tego sie záprzec nie moga / bo písmino tak mó-

wi / y sám táž niewiernicy písá. Co sie
dotyczy ich wykládu któży tu przylepiá /
powiádájac iż sie to rozumie figurate to jest /
iż Bóg Izraelski nie w swéy osobie był przes-
kloty / ále w osobie Christusowey / iáko kto
prześládnie wiérne / prześládnie Christusa /
kto dáie w bogiemu dáie Christusowi. Toć jest
włáśnie przeciw iásnému písnu s. któže to
mówi / iż Bóg Izraelski miał byđ w osobie
swéy wiđziány / y w též osobie przekłoty :
á tego nigdziey nie mówi / żeby Bóg w oso-
bie cudzey miał byđ przekłoty. Mamy iásné
písno / iż Christus miał byđ w osobie wier-
nych prześládowný / y w osobie w bogich
miał bráć iálmuzné / Ale tego nie mówi / żeby
Bóg stwórzyciel miał byđ w cudzey osobie
przekłoty / tylko w osobie swéy włáśney : o
tym písno mamy / z tym my przestájac figur
nowochrześciskich niechcemy. A tu káždy o-
baczyc móže / żeć my iásné písno mamy / któže
mi wiáry Katolickiéj dowodzimy : á nowo-
chrześcionóm nie o písno idzie / ále o ich wy-
klády / któže nam podzucáia. Ale iestie písno
ma byđ wykládané / woleny té wyklády
bráć od kóścioła Bóžego / niż od Nowo-
chrześcionów.

ROZDZ. XIII.

Christus
grzodko grze-
chy omywa-
jące.

Łez. 36. dz.
Owykorze-
nieniu Bala-
wánów za
przysięciem
Christusa-
wym.

1 **A** **U**tego dnia be-
dzie frzódto otwo-
rzone domowi
Dawidowemu / y
mieszkającym w
Jeruzalem / na o-
mycie grzesznego
2 y miesięcznice. **U** będzie dnia oné-
go / mówi PAN zastępów / wytrące
imioná bálwánów z ziemi / y nie be-
dą wiecety wspomínané / y fałszywé
3 proroki / y ducha nieczystého zniosę z
ziemi. **U** będzie gdyby kto proroko-
wał dálej / rzekł mu oćiec iego y mat-
kă iego / którzy go porodżili: **N**ie be-
dziesz żyw / bos mówił kłamstwo i-
mieniem PANskim: y wolał go o-
ćiec iego / y matka ieg / rodzicy iego /
4 gdyby prorokował. **U** będzie: Oné-
go dnia zawnstydzą się prorocy każdy
zwidzenia swego / gdy prorokować

8 Dwie części będą na nię rozpłoszone.]
Czasu meki Pána Chrystusowey dwie części
były / to iest / dwórakt lud / Żydowski / y po-
ganski. Te części zginą: bo iesli się do Chri-

5 będzie: a nie będą się obłóczyc w
plaszę worowoy / żeby kłamáli. **U** Ale
6 rzecze: **N**ie iestem prorok: człowiek
oracz iá iestem: bo **U**dam przykład-
dem moim od młodości moiey. **U**
7 rzekł mu: **C**óż to za rany są w po-
środku rąk twoich? **U** rzecze: **T**emi
iestem zranion w domu tych / którzy
nie miłowáli. **U** Mieszu oćni się na
pasterzâ mégo / y na meżâ przyległé-
mi / mówi PAN zastępów: **U** **O**dérz
8 pasterzâ / a rozpłosz się owce: y obró-
ce ręce moje na málutkie. **U** będą
po wszytkiéy ziemi / mówi PAN: dwie
części na nię będą rozpłoszone / y w-
9 stąną: a trzecia część zostanie na
nię. **U** powiodę część trzecią przez
ogień / y palic ie bede iáko palą się
bzo: a doswiadczać ich bede / iáko
doswiadczaia złotâ. **U** będzie wy-
wał imienia mégo / a iá go wysłu-
cham. **R**zekł: **L**ud mój iest: a
on rzecze: PAN Bóg mój.

stusá nie nawróca / będą potępione. Trzecia
część zostanie / to iest / trzeci lud który z tych
wrost / lud Chrześciański. Tego przewidzie
przez ogień wtrapienia y pokus / Hieron.

Abó kofmáry
H.

Násłádníe
Adámá w
spráwawaniu
roléy.

Prorocstwo
o mece ná
krzyżu y
śmierci Chri-
stusowey.

O rozpłosze-
niu Aposto-
łów czasu
meki Páni-
skiéy.

Ma. 26. c. 32
Mar. 14. c. 38
O przesłido-
waniu ko-
ścioła Chri-
stusowého.

Lud to mój.
H.

ROZDZ. XIII.

Prorocstwo
o zbuzeniu
Jeruzalem
po mece
i áná legu-
sów.

To iest, rgi-
nie w miesiąc

Gór młoch.
H.
Aż do bliz-
sęy góry, ábo
aż do Asálá.
H.

1 **A** **T**o przjdą dni PAN-
skie / a będą dzie-
6 lic korzyści twoje
w posrodku cie-
7 bie. **U** zgroma-
dzą się wszytkié naro-
dy do Jeruzalem
8 ku bitwie / y będzie wzięte miásto / y
zburzą domy / y niewiasty pogwałca-
y wynidzie połowicâ miásta w nie-
9 wolgâ: a ostaték ludu nie będzie wzięt
z miásta. **U** wynidzie PAN / a be-
10 dzie walczył ná oné narody / iáko wal-
czył w dzień wojny. **U** stąną nogi
4 iego w on dzień ná górę Oliwnę /
która iest przeciw Jeruzalem ná
Wschód stonć: a rozpádnie się Gó-
râ Oliwna w poly ná Wschód ston-
câ / y ná Zachód / rozpádną báz-
5 wielkâ / y odwalí się połowicâ góry ná
Północy / a połowicâ iey ná Polu-
dnie. **U** wćieczecie w dolinę gór o-
nych: bo dosięże. dolinâ gór: aż do
bliskiéy: a będziecie wćiekać iákosćie

6 wćiekać przed trzesieniem ziemi za
dni **O**zyská króla Judzkiego. **U** przy-
dzie PAN Bóg mój / y wszyscy swie-
7 ci z nim. **U** będzie dnia oné: nie be-
dzie światłości / ále zimno y mróz.
8 **U** będzie dzień ieden który iest wiá-
domy P A N V / nie dzień ani noc: a
9 czasu wieczorného będzie światło. **U**
będzie w on dzień: Wymidą wody ży-
wé z Jeruzalem / połowicâ ich do mo-
rzâ wschodnié / a połowicâ ich domo-
rzâ ostatniégo: lećie y zimie będą. **U**
będzie PAN królem nád wszytkâ zie-
10 miâ. W on dzień będzie PAN ieden:
y będzie imie iego ieden. **U** wćieci się
wszytkâ ziemiâ aż do puszcy / od pá-
gozku Remmon ná Poludnie Jeru-
zalem: y podniesie się / y będzie mie-
11 skat ná miejscu swym / od bramy
Beniamin / aż do miejsca bramy pier-
wséy / y aż do bramy węglów / y od
wieże Hanáneel / aż do prás królew-
12 stich. **U** będą mieszkáć w nim / a wy-
trácenia nie będzie wiecety: ále Jeru-
zalem **ś**iedzieć będzie bezpiecznie.
U a tá będzie każn / którz starze PAN
wszytkié narody / które walczyły ná

Prorocstwo
o sádzie ostá-
tecznym.
Amos 1. 25.

O odrzuce-
niu Żydów
á wezwá-
niu pogan.

Przewraca-
nie wszytkâ
ziemiâ, y bę-
dzie iáko blo-
nie od Gezy,
aż do Remmo-
ná. H.

Zabíjanie,
mordowanie.
H.

Abó mieszkáć
H.

Karanie
srogie prze-
śládowni-
ków kościo-
lá Chrystuso-
wego.

Jeru-

*Nami. H.

Prześlądanie Zy-
dowski na
kościół
Christusów.Po przesła-
dowaniu po-
kój y nabo-
żenstwo w
kościół
Christusów.

Jeruzalem: Będzie schnąć ciało ká-
żdego stojącego na nogach swych:
oczy jego wschną w dziurach swych y
język ich wschnie w gębę ich. ¹³ Dnia
oniego będzie trwoga PANska wiel-
ka między nimi: y chwyci mąż
rękę bliźniego swego y zéymnie sie-
ręką jego zreką bliźniego jego. ¹⁴ Lecz
y Judas walczyć będzie na Jeruza-
lem: y będą zgromadzone bogac-
twa wszech narodów wokół złoto y
srebro y fiat dosyć wiele. ¹⁵ A tak be-
dzie wypadek konia y mulara / wielbłą-
da y osła / y wszech bydlat które były
w obozie onym / iako wypadek ten. ¹⁶ A
wszyscy którzy się zostaną ze wszech na-
rodów / które przyciągnęły przeciw
Jeruzalem / chodząc będą od roku do
roku / aby się kłaniali królowi PANV
zastępów / a świecili światło kuczek.
¹⁷ A będzie: Ktoby nie siedł z rodziny

²⁰ Będzie co na ułdzie koński jest, po-
święcono Panu / To jest / Takie będzie pokój /
że stroiów wojennych nie będą potrzebować /
ale te obroca na chwale Bożej. Drugi to
wyklada o wzięcie Constantina Cesarza /

ziemię do Jeruzalem / aby się pokłó-
nił królowi PANV zastępów / nie be-
dzie deszcz na nie. ¹⁸ A jeśli y familia
Egiptu nie wstąpiła / a nie przyślą-
ani na nie będzie / ale będzie wypadek
którym pokarze PAN wszystkie naro-
dy / któreby niechodżyły na świecenie
świeta kuczek. ¹⁹ Ten będzie grzech
Egiptu / y ten grzech wszech naro-
dów / któreby niechodżyły na obcho-
dzenie swieta kuczek. ²⁰ Onego dnia
będzie / co na wzięcie koni jest / po-
święcono PANV: y będą kotły w
domie PANskim iako czasę przed ol-
tarzem. A będzie każdy kociel w Je-
ruzalem y w Judá poświęcony PA-
NV zastępów: y będą przychodząc
wszyscy ofiarujący / a będą bracie nich /
y będą w nich wazyć: a nie będzie
kupca wiecety w domu PANA zaste-
pów onego dnia.

*każ grzechu.

*abo, na wzię-
cie koni-
skich.

w której miał ieden góśdz z tych / którymi był
Pan Christus przybity na krzyżu / bo wśry-
te nadszicie swiętego zwycięstwa w mece Chri-
stusowej pokładając / na znał tego ieden
gwóźdz swięty nośit w wzięcie swięty.

PROROCTWO MALACHIASZA.

ROZDZIAŁ. I.

Kzemie ¹ SŁOWA
PANskie
go / do Iz-
raela w
recze Ma-
lachiasza.
² Vmilo-
walem
was / mówi PAN: y rzekłście: W-
czymżeś nas vmilował? Izai Eza-
nie był brat Jakobowi / mówi PAN:
³ a vmilowałem Jakoba? A Eza-
miałem w nienawiści? A położyłem
góry jego spustoszeniem / a dziedzic-
two jego pustynią smoków. A jeśli
⁴ rzecze Idumca: Jesteśmy słazeni:
ale wróciwszy się zbudujemy co jest
zepsowane: to mówi PAN zaste-
pów: Ci budować będą / a ia rozwa-
s

Miłość Bo-
ża przeciw
Izraelcy-
kom od po-
czątku a ich
nie wdzie-
czność.
Rzym 9. c. 13

*Edm. H.

le: y nazowia ie granicami niezbo-
żności / y ludem na który się rozgnie-
wał PAN aż na wieki. ⁵ A oczy wasze
ogładaia / y wy rzeczeć: Wiech be-
dzie vmielbion PAN nad granicą Iz-
⁶rael. Syn ma w wzięciowości oycá /
a sluga Pana swęgo: jeśli tedy oćiec
ia jestem / gdzież jest część moia? a ie-
slim ia Pan / gdzież jest boiażn moia?
mówi PAN zastępów: do was / o ká-
plani / którzy gardzicie imieniem mo-
im: y rzekłście: Wczymżeśmy wzgár-
⁷dził imię twoie? Ofiarujecie na ołta-
rze moim chleb zmazany / a mówicie:
Czymżeśmy cie zmazali? Tym że mó-
wicie: Stół PANski wzgardzon jest.
⁸ Jeśli ofiarujecie ślepé na ofiarę / a za-
nie źle jest: y jeśli ofiarujecie chromé
y chore / a za nie źle jest: Ofiaruy to
księżęciu twemu / jeśli mu się podo-
⁹ba / abo jeśli przyjmie oblicze twoie /
mówi PAN zastępów. A teraz bła-

*abo, y mówie-
cie. H.
Występk
kapłanów
srofuie.*jeśli ci
wzięcia
przymie.
Hebr.

Odrzucenie
ofiar Zydów
wskichi a
naśpienie
na ich mię-
sce ofiary
Chrześcian-
skiey.
Psal. 112. a 3

10 gajcie oblicze Boże / żeby sie smilo-
wał nad wami / (bo z reki waszey ssta-
ło sie to) iesli iako przyimie oblicza
11 wasze / mówi P A N zastępów. Kto
jest między wami któryby zamykał
wrotą / y zapalał na oltarzu moim
darmo: Nie mam chęci do was / mó-
wi P A N zastępów: y daru nie przy-
me z reki waszey. Bo od wschodu
12 słońca aż do zachodu wielkie jest imie
moie między narody: a na każdym
miejscu poświęcają y ofiarują imie-
niowi memu ofiary czyste / bo wielkie
jest imie moie między narody / mówi
P A N zastępów. A wy spługawili-

D 13 ście ie tym co mówicie: Stół P A N-
ski spługawion jest: y co nań kładą
wzgardzone jest z ogniem / który ie
pożera. A rzekliście: Oto z roboty /
y zdmuchneliście ie / mówi P A N
zastępów: a wnieśliście z wydartków
chromie y chore / y wnieśliście dar:
14 izali jś przyime z reki waszey / mówi
P A N: Przeflety zdradliwy / który
ma w trzódzie swojej / samca a wcz-
niwszy ślub / ofiaruje wionne P A nu:
bom ia król wielki / mówi P A N za-
stępów / a imie moie strąśnie między
narody.

y owoc iego
wzgardzony
y zdmuchany
go. H.
zdradzał-
ście ie. H.

abo obłą-
dził.

był zdra-
wcą, bez wady

Proroctwo o
ofierze Chre-
ścińskię iła
i y krwie
Pana Chrystu
sowey pod ofo-
w chleba y
winą.

11 Malachiasz wyklada sie Anioł / abo pos-
sel mój. Ten o odrzuceniu Zydów y ofiar ich /
y o przyściu Chrystusowym proroctwie.
Od Wschodu słońca aż do Zachodu, etc. A
na każdym miejscu poświęcają y ofiarują. J-
Tęstowa nie mogą sie rozumić o ofierze Krzy-
żowej Krwawey / bo ta nie była na każdym
miejscu / ale raz tylko na iednym miejscu
jest ofiarowana. Ani też o Zydowskich ofia-
rach / bo tu wyraźnie miąnnie iż od pogan
miata bydź ofiarowana / y kładzie ia przeciw
ofiarom Zydowskim / które tylko na iednym
miejscu były ofiarowane. Ani też o ofiarach
onych pogan sprawiedliwych przed przy-
ściem Chrystusowym iaki był Job y inzy / bo
y tych nie wiele było / a zwłaszcza za czasu pro-
ków kiedy baktwochwalstwo plużyło. Ani
tego rozumieć mamy o ofiarach duchow-
nych / iakie sa modlitwy y dobre uczynki:
bo to nie jest własnie ofiara / która tylko wia-
ra bywa / y nie jest własna kościolowi Chri-
stusowemu / bo była zawsze od początku sa-
wiata / y wszyscy wierni wierzyli w Chrystu-

sa / y wiara meke iego ofiarowali. Ale tu mó-
wi o ofierze własney zwierzchney y widzial-
ney / iak: jest w Kościele Bozym ofiara
Ciela y Krwie Pana Chrystusowey pod ofo-
soba chleba y winą. Naprzód iż tak samo sto-
wo Zydowskie / Minhha, znaczy pewna y z-
wierchna ofiara / która bywała z maki biał-
ley y oliwy / y kładzila. Leuit. 2. y 6: A to by-
ła figura naszey ofiary / która bywa pod ofo-
bami chleba y winą. Czytaj Daniel. 8. A te
ofiare zowie czysta: bo żadna ludzka złości-
nie może bydź pomazana / iako inze ofiary
duchowne często sie grzechami maza: ale ta
iedna ofiara swiatosci sama jest czysta / bo
przedmiesz Kapłan jest sam Pan Chrystus y
samie jest ofiara. Tak to wykladaia. Clemens
Romanus lib. 7. Constit. c. 31. Cypr. lib. 2. con.
Iudeos, Aug. 18. de Ciuit. c. 25. Chris. Ps. 95. &
Orat. 2. con. Iudeos. Irrenaeus li. 2. con. hereses
c. 13. Iust. in Dialogo con. Tryphon. Damascenus
lib. 4. de Fide c. 14. Naostatek y Zydowie
sami takze wykladaia. Rabbi Samuel lib. de
Aduentu Messia, c. 21.

ROZDZIAŁ. II.

1 A 2 teraz do was
to przykazanie / o
kapłani. Jesli
nie bedziecie
chcieć słuchać / a
iesli nie bedziecie
chcieć kładz na
serce / abyście dali chwałę imieniowi
memu / mówi P A N zastępów: pu-
scze na was niedostatek / y przeflet-
nacie bedę błogosławieństwem wasze / y prze-
fletne ie: iżście nie położyli na serca.
3 O to ia rzuce wam topátke / y zaplu-
se na twarzy wasze / łaynem woczy-
stych swiat waszych / y nie pusci sie
was. A doznacie jem poslat do was
4 to rozkazanie / żeby było przymierze
moie z Lewi / mówi P A N zastępów

5 y przymierze moie było z nim żywota
y pokoiu: y dalem mu boiaźni / y bał-
6 sie mnie / y lekai sie od oblicza imie-
nia mego. Zakon prawdy był w w-
B 7 ściach iego / a nieprawosc nie nalazila
sie w wargach iego: w pokoiu a w
prawosci chodzil zemna / a mnogie
odwiodl od nieprawosci. Bo wargi
kapłanskié beda strzedz vmicietno-
sci / y zakonu pytać beda z ust iego:
8 poniewaz Aniołem P A N A zastę-
pów jest. Aleście wy zstapili z dro-
gi / y zgorzyliscie wielu w zakonie:
9 skaziliscie przymierze Lewi / mówi
P A N zastępów. Przetoż y ia uczyni-
tem was wzgardzone y ponizone w-
sem narodom: tak iakoscie nie strze-
gli drog moich / a mieliscie wzglad
10 na osobe w zakonie. Izali nie ieden
ocieć wszystkich nas: izali nie ieden

Względ ka-
planski we-
dług przy-
mierza Bo-
żego z Le-
witami.

Występk
kapłanów y
każ za nie.

Mat. 23. a 9
Eph. 4. a 5.

pogrożka
głym kapła-
nom.
Le. 26. b. 15.
De. 28. b. 15.

przekleństwo
H.
nie dbali.
zdradca
wam nasie-
nie. H. ale zle.
kaidun y
agnioem.

*gárdzimy ie
den drugim,
Hebr.
Strofuie lud
iż żony z ob-
cych naro-
dów poy-
mowali.
*pogánka,
bátwochwál-
ca.

*żón wáśzych
opuszczonych.

*prykasal.

Proroctwo
o posłaniu
Iana Chręci-
ciela, y o
piérwšym
przyšciu p.
Christusa-
wym ná
šwiat.
Mat.: 11. b 10.
Mar.: 1. a 2.
Luc.: 1. b 17

Kapłani no-
wego testa-
mentu y o-
fiará ich.

*to ieſt, iáko
ofiary któr-
dawno oyc-
wie ſwiſci o-
fiarowali.
Strofo wa-
nie kóſci
rozmaitych

*Zach.: 1. a 3.

**Bóg stworzył nas : czemuż tedy gár-
dzi każdy z nas brátem swoim / gwał-
cac przymierze oyców nášych : * Prze-
stąpił Judá / á obrzydłość sstała sie
w Izráelu y w Jeruzálem : bo splu-
gawił Judas poświęcenie PANſkie /
któré vmitował y miał * córke Boga
cudzego. * Zatrąci PAN meżá który-
by to uczynił / mistrzá y vczniá / przy-
bytków Jákob / y ofiaruicęgo dar-
PANV zastępów. * A toście iescze v-
czynili : pokrywaliście lzami oltarz
PANſki / * płaczem y wrzaskiem / ták
że nie wyjrzze wiecey ná ofiárę / ani
przyjme co vblagáicęgo z ręki wá-
ſzey. * A rzekliście : Dla którey przy-
czyny? Bo PAN * oświádeczył między
tobá y żoná młodoſci twoiey / któraz**

**ty wzgárdził : á tá vczesniczka two-
ia / y żoná przymierza twego. * Izali
nie ieden * uczynił / á * oſtátek ducha
iego ieſt : * á czegoż ieden szuka iedno
naſienia Bożęgo? A ták strzeżcie du-
chá wáſęgo / á żony młodoſci twoey
nie wzgárdzay. * Gdy nienawidzićć
bedzieſz / opuſć / mówi PAN Bóg Iz-
ráelſki : á okryie niepráwoſć odzienie
iego / mówi PAN zaſtepów. Strzeż-
cie ducha wáſęgo / á nie wzgárdzay-
cie. * Zádaliście prace PANV mowá-
mi wáſęmi / y rzekliście : W czymżeſ-
my mu prace zádali : w tym że mowí-
cie : W ſelki który złé czyni / dobry ieſt
w oczách P A Nſkich / y tácy mu ſie
podobá : ábo wiecez gdzie ieſt Bóg
ſadu?**

*to ieſt, mę-
żá y niewia-
ſta.

*to ieſt, ták
niewiaſta iá-
ko y mąż ma-
duſę rozum-
ną od Boga
ſtworzoną.
*to ieſt, kłg
małżeńſtwo
poſtánowił
dla potom-
ſtwá.

*Iákoby rzekł
nie opuſzczay
dla ſámey nie-
nawieſci żó-
ny twoiey, bo
bedzieſz k-
rany.
*który ſprá-
wiedliwie ſo-
dzi.

ROZDZ. III.

TO ia poſy-
lam Aniyolá moie-
go / á nágoruie dń-
ge przed obliczem
moim. * A zará-
zem przydziedo ko-
ſciolá ſwego Pá-
nuicę / którégo wy ſukacie / y Aniyól
przymierza / którégo wy chcecie. Oto
idzie / mówi PAN zaſtepów. * A kto
bedzie mógl myſlá ogárnáć dzień
przyſcia ięgo / á kto ſie oſtoi ná widze-
nie ięgo? Bo on iáko ogień złéwáicęy /
y iáko źiele fárbiérſkie : á vſiedzie wy-
paláicę y wyczyszcáicę ſrebró / y wy-
czyſci ſyny Lewi / y przecedzi ie iáko
złoto y iáko ſrebró / y beda PAN Vofia-
rowáć ofiary w ſprawiedliwoſci. * A
ſpodboba ſie P A * ofiárá Judy y Jeru-
zálem / iáko * dńi wieku / y iáko dawne
láta. * A przyſtápie do was w ſadzie /
á bede ſwiádkiem przed kim czárowni-
kóm / y cudzołóznikóm / y krzywopry-
ſiejcóm / y którzy krzywduzú zapláte
nácemniká / wdów y ſierót / y ſciſtá-
iz cudzoziemcá / á nie bali ſie mnie /
mówi PAN zaſtepów. * Bom ia
PAN / á nie odmieniam ſie : á wy
ſynowie Jákobowi nie ieſteſcie wy-
niſzczeni. * Bo ode dńi oyców wá-
ſzych odſtápiſcie od praw mo-
ich / á nie ſtrzeżliſcie. * Wróćcie
ſie do mnie / á wróće ſie do was / mó-
wi PAN zaſtepów. A rzekliście : W

8 czymże ſie wróćimy? Jeſli ſkole czło-
wiek Boga / że wy mnie kólcie / y rzé-
kliście : W czymże cie kólemy? W
9 dziesięcinách / y w piérwočinách. * A
w niedoſtátku / wy przekleci ieſte-
ście / á wy mnie kólcie / narodzie wſzy-
10 tek. * Wnoście wſytkie dziesięciny
do gumná / á niech bedzie żywnoſć w
domu moim / á doznaycie mie w tym /
C mówi PAN : Jeſli wam nie otworze
* vpuſtów niebieſkich / á nie wyleie ná
was błogóſłáwienſtwá / áż do obſi-
11 toſci. * A złáte dla was * pózeráicę-
go / y nie popſuie owocu ziemie wá-
ſzey / y nie bedzie winnicá nieplodná
12 ná polu mówi PAN zaſtepów. * A
beda was błogóſłáwionymi názwáć
wſyſcy narodowie : bo wy bedziecie
ziemiá požádaná mówi PAN zaſte-
13 pów. * Zmogli ſie ná mie ſłowá wá-
ſze / mówi PAN. A rzekliście. Cóż-
14 ſiny mówili przeciwko tobie? * Mo-
wiliſcie : Márný ieſt który Bogu ſlu-
ży / á co zá pożytek żeſiny ſtrzegli przy-
kazánia ięgo / á iżeſiny chodzili ſmes-
15 tni przed PANEM zaſtepów? * Prze-
tóz teraz błogóſłáwione zowiemy
D * hárdé : bo zbudowani ſá czynicęy
niezbożnoſci : y kuſili Boga / á zácho-
16 wani ſá. * Tedy mówili którzy ſie bo-
iz PANA / każdy z bliżnym ſwoim : y
pilnował PAN á vſłyſzał : y nápiſa-
no kſiege pámiátki przed nim / boiz-
cym ſie PANA / y myſlájącym o imie-
17 niu ięgo. * A beda mi / mówi PAN
zaſtepów / dńiá w który ia vczynie /

*ábo, w ofi-
rach.
*ábo, przekle-
ſtwe, H.

*ábo, prógów
z których wo-
dá z wſſo-
ká z wielkim
ſumem ſpa-
da.
*robáctwo.

Bluźnier-
ſtwa prze-
ciw opatrz-
noſci bożey
*Próbno ieſt
Bogu ſłużyć,
Hebr.
*zuchwáć.

Mowy lu-
dzi dobrych
o dobrym
rgódczeniu
Bożym.

18 własności: y bede im folgował iá
to folguie mąż synowi swemu / który
służyiemu. ² A nawróćcie sie / á wy-

życie co za różność jest między sprá
wiedliwym á niebożnym / y między
służącym Bogu / á nie służącym ie^o.

Ian S. posłan
y od Boga oyc
cá y od syná
Bożego.

I Oto ja posyłam Anyóla meiego] Postá-
nie Jana s. Prorok tu przypisuje synowi Bo-
żemu: Ewangelistowie zaś przypisują Oycu/
aby sie pokazała iedná natura / y moc od syná
Bożego / y spráwa oycá y syná. A żeby sie téż w
tę iedną naturę pokazała różność person/
słusnie syn mowi / Przed obliczem moim. A
oćciec mowi: Przed tobą. A tak Ewangelisto-
wie pisa iáko Pan Christus rzéł / á Pan
Christus zaśie tak przywoził słowa proro-
ctkie / aby pokazał iż w naturze iednoż był z
oycem / á w personie insym. słów tedy proro-
ctkich ten jest wykład / iáko by rzéł: Oćciec pos-
stał Janá przed obliczem syná swego: Syn
postał Janá przed obliczem swoim: Duch s.
postał Janá przed obliczem syná: ábowiem
w Osobách Trojce naswieršej / ieden y tenże
Bóg jest który posyła.

I A zarazem przyjdzie do kościoła swego
Panuicy] W Żydowskim y Gréckim miásto
Panuicy / iest / on Pan / to iest / Christus:
iáko by rzéł / on Pan wam obiecany. Mowi
tu o Mesiáśu według wykładu tak násydy
Doktorów iáko y Żydowskich. Żeád iáwno
iest / iż ten Bogiem iest / który ma kościół / bo
to samemu Bogu włásna mieć kościół swój.

I Anyól przymierza] Pan Christus nazwa-
ny iest Anyólem przymierza / iż iest postem no-
wego zákonu y nowego testamentu / w któ-
rym nam dobrá niebieskie obietnica. Augustin.
lib. 18. de Ciuit. c. 35. Nád to iż przymierze
weznił między Bogiem y między ludźmi. Bo
ten iest zwyczaj pisma s. iż przymierze zowie
testamentem. Hieron. in Galat. 3. Augustin.
lib. 1. Locutionum de Genesi c. 94.

ROZDZ. III.

O oto dzień
przydźcie pałacy
iáko piec / á beda
wszyscy pyśni y
wszyscy czyniący
niebożność sło-
wa / y zapali ie
dzień który przydźcie / mowi PAN za-
stepów / który nie zostawi im korze-
nia / y gąsłsi. ² A wzniđzie wam bo-
żym sie imienia mego słońce sprá-
wiedliwości / y zdrowie ná strzydłách

3 tego / y wzniđziecie / y staćć bedziecie
iáko cieley z stáda. ⁴ A podepciecie
niebożné / gdy beda popiołem pod
stopą nóg waszych / w dzień w który
4 ia czynie / mowi PAN zastępów. ⁵ Pa-
mietajcie ná zakon Moysesá służy-
mego / którym mu rozkazał ná Horeb
do wšego Izraelá / rozkazania y sądy.
5 ⁶ Oto ja posle wam Heliášá Proro-
ká / piérwey niżli przydźcie dzień PAN-
ski wielki á stráśny. ⁶ A nawróć ser-
ce oyców ku synóm / á serce synów ku
oycóm ich: ábych snac nie przyśedł /
á nie skarał ziemię wytráceniem.

² to iest, wy-
borni, karm-
ni, Hebr.

⁵ Exo. 20.
Deut. 45. 6.

O przyściu
Heliášá pro-
roka przed
dnem sę-
dnym.

Mat. 17. b 10
Mar. 9. c 11.
Luc. 1. b 17.

⁶ wyćciem,
H.

Proroctwo
o dniu sę-
dnym.

² Luk. 1. g 78.

⁶ ná promie-
niách iego.

O PROROCECH, których czasów zyli, y co by- ło za przedsięwzięcie ich.

O Proroków iedni byli przed wzię-
ciem w niewolę dziesięci pokole-
nia: iáko Hogeas, Izaias, Ioél, Há-
mos, Hábdias, Ionás, y Micheas.
Drudzy po téż niewolę ieli prorokować, ále
przed wzięciem w niewolę dwóygá pokole-
nia, iáko Nahum, Hábakuk, Séphoniaś, y Iere-
miaś. A inni w samę niewoli prorokowali: iá-
ko Ezechiel, Báruch, y Dániel. Drudzy ná ostá-
tek po wyjściu z niewolę: iáko Aggeus, Za-
charias, y Malachias. Lecz prorocy wszyscy
po odstąpieniu dziesięciorga pokolenia ode-
dru, prorokowali. Bo gdy dla tego odsze-
pienstwa: grzechy y bałwochwalstwa dziesię-
ciorga pokolenia bez miary sie wzmagały, od
których y dwoie pokolenie, które było w Ieru-

zalem zostało, wolné nie były: y długo
cierpliwości Boskiej na głężywały: tedy do-
brotliwy á miłosierny oćciec niebieski posyłał
proroki czasem do dziesięciorga, a czasem téż
do dwóygá pokolenia, czasem téż do oboygá:
aby grzechy ich stosowali, a przestł pomste
Bożę, gdzieby sie nie vznali, im opowiadali: a
mianowicie dziesięciorgu pokoleniu gburżenie
od Asirianów, a dwóygá pokoleniu od Chal-
deyczyków, które ich potkać miało. Chciał téż
Pan Bóg, aby w tak wielkich nędżach, które
dla swych grzechów podić mieli, nadzieię
przysztych dobr pociešení, y do nabożeństwa
zapaleni byli: to iest, przyściem Pana Christu-
sowym, y zacności kościoła iego: które ciż
prorocy opowiadali. Nakoniec przydał y pro-
roctwa o zatwardzeniu y odrzuceniu Żydów,
na przestrah niebożnych, a na utwierdzenie
pobożnych, aby słusnie rzec mógl: Cożem da-
lę miał czynić winnicy moiej, czego bych
iety nie czynił?

KRONIKA PROROKOW Y KROLOW ludzkich, poczynwszy od Dawidá.

^a Roku czwartego krolowania swego budnie ko-
ściół, który był rok 480. od wysścia z Aegy-
ptu, 3. król. 6.

^b Na początku krolowania tego oddzielito sie
dziesięcioro pokolenie ode dwóygá, y od do-
mu Dawidowego, 3. król. 12.

^c Tego czasu poczęli prorokować Ozeasz, Izá-
iaß, Ioel, Abdiass, Ionás.

^d Tego czasu poczęł Micheasz. Od stworzenia ś-
wiata aż do pierwszego roku Ioathamá iest lat
3315. A od wysścia z Aegyptu 736.

^e Roku szóstego Ezechiasza zaprzedano w niewo-
lę dziesięcioro pokolenie. 4. król. 18. Pod
tymże poczęł Nahum.

^f Pod Manasse Habakuk.

^g Pod Ioziaszem Sophoniasz y Ieremiasz.

^h Piątego roku zaprowadzenia Ioachina proro-
kował Ezechiel.

ⁱ Jedenaśtego roku Sedeciasza zburzenie Ierozoli-
my, y zagnanie w niewolę dwóygá pokolenia,
4. król. 25. Piątego roku potym zburzeniu pro-
rokuie Baruch, a osmego Daniel.

Od tąd aż do ostatniego roku niewoli Babilońskiéy iest lat 52. A od pierwszego roku wybawienia
z niewolę Babilońskiéy, aż do narodzenia Pana Chrystusowego lat pięć set, pięćdziesiąt y dziewięć.
Iako świadczy Eusebius, y inni nauczeni ludzie.

Siedmiastego abo osmiastego roku po wysściu z niewolę Babilońskiéy prorokowali Aggeusz y
Zachariasz, y rychło po nich Malachiasz.

Dawid królował lat

40. 3. Król. 2.

^a Salomon lat

40. 3. Król. 11.

^b Roboam lat

17. 3. Król. 14.

Abias

3. 3. Król. 15.

Asa

41. 3. Król. 15.

Josaphat

25. 3. Król. 22.

Joram po śmierci oycowey

6. 4. Król. 8.

Ochoziasz abo Joacim

1. 4. Król. 8.

Athalia matka Ochoziaszowa

6. 4. Król. 11.

Joas syn Ochoziaszów

40. 4. Król. 12.

Amaziasz po śmierci oycowey

28. 4. Król. 14.

^c Ozeas abo Szazarias

52. 4. Król. 15.

^d Joatham

16. 4. Król. 15.

Achaz

16. 4. Król. 16.

^e Ezechiasz

29. 4. Król. 18.

^f Manasses

55. 4. Król. 21.

Amon

2. 4. Król. 21.

^g Josiasz

31. 4. Król. 22.

Joachaz trzy miesiące.

4. Król. 23.

^h Eliakim abo Joakim

11. 4. Król. 23.

Joachin trzy miesiące.

4. Król. 24.

ⁱ Sedeciasz abo Mathaniasz.

11. 4. Król. 24.

KSIĘGI PIERWSZE MACHABÆYSKIE.

ROZDZIAŁ I.

Stało
sie potym
gdy Ale-
xander Si-
lippów
Macedon-
czyk / któ-
ry pierw-
szy królo-
wał w Gre-
czech /

cięż / wyszedłszy z ziemi Cethym / po-
rąził Dariusza króla Persów y Me-
dów : zwiódł wiele bitew / y odzier-
zał wszystkich zamki / y pozabijał kró-
le ziemskie : y przeszedł aż do grá-
nic ziemie / y zabierał łupy mnostwá
narodów / y wnikłá ziemiá przed o-

4 czymá iego. y zebrał siłę / y woysto-
5 bázro mocné : y wywysyło sie / y
6 podniosło serce iego : y odzierzał
7 kráiny narodów / y króle : y stáli mu
sie holdownikámi. y potym wpadł
8 ná łóże / y poznał że umrzeć miał. y
9 wezwał zacnych słuzebników swych /
którzy od młodości z nim wychowa-
ni byli : y rozdzielił im królestwo své /
10 ieszcze zá żywótá. y królował Ale-
xander przez dwánaście lat / y umarł.
B y odzierzeli słudzy iego królestwo /
každy ná swym mieyscu. y włożyli
ná sie korony wszyscy po śmierci iego /
y synowie ich po nich przez wiele lat /
y namnożyło sie złego ná ziemi. y
wyszedł z nich korzeń grzeczny / Antio-
ch oświecony / syn Antiochá kró-
lá / który był w zakładzie w Rzymie :

Epiphanes.

y kró-

Po śmierci
Alexandra
Antiochus
został kró-
lem Greckim

yspokoiła sie
niemożąc sie
mu sprzeci-
wić.

Zydowie
przyjmują o
byćcie po-
ganie.

Antyochus
opanował
Aegipt y Je-
ruzalem.

*do kościoła.

Kościół
złupił y
miasto zbu-
rzył.

12 y królował roku setnego trzydziestego y siódmego / królestwa Gręckiego.
13 go. W one dni wyszli z Izraela synowie niebożni / y namówili wielu / mówiąc: Pójdźmy / a uczynimy przy-
14 mierze z narody które około nas są / bo od tego czasu iakośmy od nich od-
15 stąpili / wiele złego nas nalażło. A
16 zdąta sie dobra mowa w oczach ich. A postanowili niektórzy z ludu / y iako
17 chali do króla: y dał im moc aby czynili sprawiedliwość poganom. A
18 zbudowali w Jeruzalem škole według praw poganiekich. A uczynili
19 sobie odzieżki / y odstąpili od przynię-
20 rza świętego / y sprzegli sie z pogany / y zaprzędani są aby złe czynili. A zgo-
21 towanie jest królestwo przed oczyma Antiocha: y począł królować w zie-
22 mi Egypcie / aby królował nad dwiema królestwami. A wyciągnął do
23 Egiptu z wielkim mnostwem / z wo-
24 zmi / z słoniami / z iężdniami / y z wiel-
25 kim mnostwem okretów: A pod-
26 niósł wozyne przeciw Ptolomeusowi królowi Egypcie: y zlecił sie
27 Ptolomeus odoblić iego / y wcielił / y poległo zranionych wiele. A wziął
28 miasto obronne w ziemi Egypcie: y pobrał łupy ziemi Egypcie. A
29 widział sie Antioch iako porażił Egipt / roku setnego czterdziestego y
trzeciego: y ciągnął do Izraela. A przyciągnął do Jeruzalem z mno-
stwem wielkim. A wszedł do świą-
tyni z pychą / y wziął ołtarz złoty / y
łichтарь światła / y wszystkie naczynia
iego / y stół pokładny / y naczynia ofi-
ciarne / y czasze / y moździerzy-
ki złote / y zastone / y korony / y oche-
dostwo złote / które było na czele ko-
ścioła: y połamał wszystko. A po-
brał srebro y złoto / y naczynia poży-
dane: y zabrał skarby skryte / które
nalażło: a wszystko zabrawszy / pośedł
do ziemi swojej. A uczynił mord
wielki w ludziach / y mówił z pychą
wielką. A stało sie nierzecanie wiel-
kie w Izraelu / y po wszystkich mie-
scach ich. A vzdychali ksigierzy y
starzy: panny y młodzieńcy rozma-
nie mogli sie / y piękność niewiast od-
mienila sie. A każdy małżonek wziął
lament: a które siedziały w małżeń-
stwie łóżnicy / płakały: A wzruszyła

30 sie ziemia / nad tymi którzy w niej
mieszkali / a wszystkie domy Jakoba o-
krył sie zeliwoscia. A po dwu lat-
dni / posłał król do miast Judzkich
przełożonego nad pobory / y przycią-
gnął do Jeruzalem z orszakem wiel-
kim. A mówił do nich słowami spo-
koynymi na zdziwienie: y wierzili mu. A
wderzył z trząstkiem na miasto / y po-
rażił ie porażką wielką / y wytrącił
wiele z Izraela. A pobrał łupy mi-
asta: y spalił ie ogniem / y popsował
domy iego / y mury iego wokoło. A
zawiedli w poymanie niewiasty / a
działki y bydła posiadli. A zbu-
dowali miasto Dawidowe murem wiel-
kim y mocnym / y wieżami mocnymi /
y było im miasto zamku: A osadzili
tam naród grzeszny / meze niepobo-
żne / y zmocnili sie w nim. A nakładli
zbroie y żywności / y zgromadzili łupy
Jeruzalem / y schowali tam: y stali
sie siedzibą wielką. A stało sie to
na zasadzke świątyni / y na przeciwni-
kę złego w Izrael: A wysłali krewo-
niewinnych około świątyni / y splugawili
świątynię. A wcielił obywatel-
le Jeruzalem dla nich / y stało sie
mieszkaniem cudzoziemców / y stało
sie obcym nasieniem swemu / y syno-
wie iego opuścili je. A świątynia ie-
go spustoszona jest / iako pustki / świe-
ta iego obróciły sie w płacz / sabбаты
iego na hanbe / cześć iego wniwecz.
A według sławy iego rozmnożyła sie
zeliwosc iego: a wywyższenie iego
obróciło sie w płacz. A pisał król An-
tioch do wszystkich królestw swych /
aby był wszystkie lud ieden / a każdy za-
kon swój opuścił. A zezwolili wszy-
scy narodowie według słowami króla
Antiocha: A wiele z Izraela przy-
stało na nabożenstwo iego: y ofia-
rowali białwonom / y splugawili sab-
bathy. A posłał król listy przez rece-
posłów do Jeruzalem / y do wszech
miast Judzkich / aby sili za prawy po-
ganieckie / a iżby zakazali całopa-
lenia / y ofiar / y wblagania czynić w ko-
ściele Bożym: y żeby brónili świe-
cić sabbathy / y dni wroczyſtych. A
rozkazał splugawić świątynię / y lud
świety Izraelſki. A kazał nabudo-
wać ołtarzów / y zbiorów / y białwa-
nów / y ofiarować swinie mięso y by-
ć

*mali, złośli-
wych.

*Tob. 2, a' 6.
Amos 8, b 10

*na słowa.

przyjmują
Zydy do
Bawo-
chwalstwa,

51 dło pospolité: y zostawić syny swe
nieobrzeżané / á dusze swe plugawie
wśelákimi plugawstwami y obrzydłościami
mi: tak iżby zapomnieli zakonu / y
52 odmiemili wszystkie sprawiedliwie-
nia Boże. Al którzybykolwiek nieczy-
nili według słowa króla Antiocha /
53 żeby gardło dąli. Według tych wsy-
tekich słów pisał wszystkiemu kró-
stwu swemu: y postanowił przelo-
54 zić nad ludem / którzyby to czynić przy-
muszali. A rozkazali miastom Ju-
55 dzkim ofiary sprawować. A zebrało
się wiele z ludu do tych / którzy byli o-
puszczili zakon pański: y czynili złość
56 na ziemi. A wypędzili lud Izrael-
ski do iastin / y do skrytych miejsc
57 zbiegów. Dnia piętnastego miesi-
ca Kásleu / piętego y czterdziestego /
G y setnego roku / zbudował król Antio-
chus obrzydłego bálwáná spusto-
szenia na oltarzu Bożym / y po ws-
58 wszystkich miastach Judzkich wołoko
nabudowali oltarzów. A przede-
drzwiami domów / y po vlicách pa-

59 lili kądzielo / y ofiarowali: A kšie-
gi zakonu Bożego podrapawszy ie /
60 spalili ogniem: A w kogokolwiek
należono kšiegi przymierza pański-
go / y kogokolwiek zachowywał zakon
pański / według wyroku królewskiego
61 zabili go. A loca swoia czynili to-
ludowi Izraelskiemu / którzy się na-
dawał na każdy miesiąc y miesiąc w
62 miesiącach. A dwudziestego y piąte-
go dnia miesiąca ofiarowali na ol-
tarzu / który był przeciw oltarzowi.
63 A niewiasty zaśie / które obryżowa-
ły syny swe / zabiano według rozka-
64 zania króla Antiocha / y wieszali
dziatki za szye / po wszystkich domach
ich: á té którzy ie obryżowali / zabi-
65 iali. A wiele z ludu Izraelskiego po-
stawili w siebie / aby nie iadali rze-
czy nieczystych: y woleli raczej w-
66 mrzeć niż się plugawie pokarmy nie-
czystymi. A niechcieli łamać swie-
tego zakonu Bożego / y pomordowa-
67 ni są. A stał się bázro wielki gniew
nad ludem.

Edkdi oni
czynili. G.

Y domy ich
bupili. G.

Dáią się za-
bić o za-
kon.

Tych kšąg ácz dydzi w pocście kšąg
świetych nie máia / przeto i historie w nich
opisané / dżiaty się dobrze po cząściach kšó-
sá Doktorá / który dydom Canon / to iest / po-
czet kšąg swietych stojt / iáko Josephus
świádezy lib. 1. con. Apionem: wśákie ie ko-
ściół Chrześciański za kšiegi Bożie przy-
muie / y bez żadnego wátpienia między inné-
mi kšegami swietymi policza. Jáko y staré
Concilia y Oycowie swiádeza: y Augustyn

S. tak wyraźnie mówi: Libros Machabeor.
non Iudaei sed Ecclesia pro Canonicis habet,
lib. 18. ciuit. c. 36. kšiegi Machabeyskie nie
dydzi ále kšóściół ma za swieté á Bożie kšie-
gi. W tych tedy kšegách ono wielkie / á przez
proroiki obwołané dydom od Antiocha króla /
y od potomków tego vtrápienie y wybawie-
nie ich przez Jude Machabeusá / y przez bra-
cia tego opisané mamy.

ROZDZIAŁ II.

Oné dni pow-
stał Mátháthi-
as / syn Janá / sy-
ná Symeonowé-
go / káptan z sy-
nów Joáryb z Je-
rusálem / y osádził

2 się na górze Modyn: A miał synów
pięci / Janá / którego przezwiśko by-
3 ło Gáddis: y Symoná / którego
4 zwano Thási. y Jude / którego zwa-
5 no Machabeus. y Eleázará / którego
6 zwano Abáron: y Jonáthán / którego
7 zwano Apphus. Ci widzieli złości
króie się dżiaty między ludem Judz-
kim y w Jerusálem. A rzekł Má-
tháthias: Biáda mnie: przeczem
się narodził abym widział struszenie

ludu mégo / y struszenie miastá swie-
tego / y abych tam siedział / gdy po-
dane iest w ręce nieprzyiacielskie:
8 A Swietynia iest w ręku cudzoziem-
ców: kšóściół tego iáko człowiek be-
9 zecny. Taczynia chwały tego zabra-
no w niewólstwo: Stárcowie tego
pobici po vlicách / á młodzieńcy tego
10 polegli od miecza nieprzyiacielskiego.
A którzy naród nie odziedziczył kró-
11 lestwa tego / y nie odzierał lupów ie-
go: Wśyrko tego ochędóstwo iest
12 odieté: á które było wolné / stało się
niewolnicą. A oto náśe mieysca
13 swieté / y pięknóść náśa / y chwálá
náśa iest spustoszona / á pogáni ie
splugawili. Ná cóż nam tedy ieszcze
żyć: A rozdarł Mátháthias odzie-
nie swoje / y synowie tego: á oblekli
się w włosienice / y bázro plákali.

Widzi. G.

Láment Má-
tháthiasów
ná spusto-
szenie mi-
astá.

Niechce
przystać na
pogańskie
obyczaje.

Zyda Bała
wochwalce
y posłanca
królewskie-
go zabija.

Nu. 25, c. II.

15 ¹ A przysli tam ci którzy byli posłani
od króla Antiocha / żeby przymusili
tych / którzy byli zbiegli do miast Mo-
dyn / osiadować y palić kadzidło / y
16 odstąpić od zakonu Bożego. y mno-
dzy z ludu Izraelskiego zezwolivszy
przystali ku nim : ale Mátthathiasz y
17 synowie jego statecznie stali. ² A od-
powiadając którzy byli posłani od
Antiocha / rzekli Mátthathiaszowi :
Przedniejszy y nastawniejszy y wiel-
18 etieś w tym mieście / y ozdobiony
synami y bracia. ³ A tak przystap na-
przód / a uczyni roztazanie królewskie-
iako uczynili wszyscy narodowie / y
19 meżowie Judzcy y którzy zostali w Je-
ruzaleмі : a będziesz ty y synowie twoi /
miedzy przyiacioly królewskimi / a
będziesz w bogactwach złotem y srebrem /
y mnogimi w pominkami. ⁴ A odpo-
wiedzial Mátthathiasz / y rzekł glo-
sem wielkim : Choć wszyscy narodo-
wie Antiocha króla słuchają / aby od-
20 stąpił każdy od nabożeństwa zakonu
ojców swoich / a zezwolił na roztaz-
nie tego : ⁵ ja y synowie moi / y bracia
moi będziemy posłuszni zakonowi o-
21 ców naszych. ⁶ Niech nam Bóg be-
dzie miłościw : nie iest nam pożyte-
czno odstąpić zakonu / y sprawiedli-
22 wości Bożej : nie wsluchamy słów
króla Antiocha / ani będziemy osiäro-
wać przepiciąc przykazania zako-
nu naszego / abyśmy mieli inną drogę
23 chodząc. ⁷ A gdy przestał mówić te
słowa / przystąpił niektórzy dyd przed
oczyma wszystkich / aby osiadował biał-
wánóm na oltarzu w mieście Mo-
dyn według roztazania królewskie-
24 go. ⁸ A wyzwał Mátthathiasz / y wza-
lił sie / y wstępił sie nętki jego / y roz-
palił sie zapalczywość jego według
sądu zakonu : y przystoczywszy za-
25 mordował go na oltarzu : ⁹ ale y me-
ż którego był król Antioch posłał /
który przymuszał osiadować / zabił te-
26 góż czasu / y oltarz rozwałił. ¹⁰ y za-
palczywie mścił sie zakonu iako uczy-
nił Phinees Danremu synowi Saló-
27 mi. ¹¹ A zawołał Mátthathiasz glo-
sem wielkim w mieście / mówiąc : Aa-
żdy który wprzymie miłuje zakon / za-
chowując przymierze / niech wynidzie
28 za mną. ¹² A wcielił sam / y synowie ie-
go na góry / y opuścili cokolwiek mie-

29 li w mieście. ¹³ Tedy wiele szukających
sądu y sprawiedliwości / poszło na pu-
30 sczę : ¹⁴ y mieszkali tam sami y synowie
ich / y niewiasty ich / y bydło ich / ¹⁵ że
31 sie wyłalo na nie nieszczęście. ¹⁶ A da-
no znać meżóm królewskim / y wo-
32 stu które było w Jeruzaleмі / w mie-
ście Dawidowym / iż odstąpili meżo-
wie niektórzy / którzy zgwałcili rosta-
zanie królewskie na miejscu tajemne
33 na puszczy / y poszło za nimi wiele. ¹⁷ A
zarazem puscili sie po nich / y stawili
im bitwę w dzień szabbatu. ¹⁸ y rzekli
do nich : A ieszcz się y teraz sprze-
34 ciacie : wymidzicie / a czynicie według
słowa króla Antiocha / a żywi zosta-
niecie. ¹⁹ A rzekli : Nie wymidzimy /
ani uczynimy słowa królewskiego / a-
35 byśmy mieli zgwałcić dzień szabbatu.
²⁰ A wzruszyli przeciwko im bitwę. ²¹ A
36 nie odpowiedzieli im / ani kamienią
nie rzucili na nie / ani zawierali mieysc
37 tajemnych / ²² mówiąc : Pomrzemy
wszyscy w prostocie naszej : a będą
nam świadkami niebo y ziemia / że
38 nas niesprawiedliwie trąciacie. ²³ y po-
dnieśli wozyne na nie w szabbaty : y
polegli sami / y żony ich / y synowie
ich / y bydło ich / aż do tysiąca dusz
39 ludzkich. ²⁴ A dowiedział sie Mátthas-
thiasz / y przyiaciele jego / y płakali nad
40 nimi bärzo. ²⁵ A rzekł mąż bliźniemu
swoemu : Jesli wszyscy uczynimy iako
bracia nasi uczynili / a nie będziemy
walczyć przeciw pogańóm za dusze
41 nasze / y o sprawiedliwienie nasze : te-
raz przedśy nas wygubią z ziemie. ²⁶ A
wymyslił onęgo dnia / mówiąc : W-
42 sęłki człowiek którykolwiek przydzie
na nas na wozyne w dzień szabbatu /
potykamy się z nim : a nie pomrzemy
wszyscy / iako pomarli bracia nasi w
43 strytech mieyscach. ²⁷ Tedy sie przyla-
czył do nich poczet Asyryczyków /
mocni siła Izraela / każdy miłośnik
44 zakonu. y wszyscy którzy wcielili przed-
zlem / przylgaczyli sie do nich / y stali
45 sie im ku zmocnieniu. ²⁸ A zebrali wo-
zy / y porażili grzeszniki w gniewie
swoim / y meże niebożne w zagniewa-
niu swoim / a dudy wcieli do po-
46 gánów / aby sie wybiegali. ²⁹ A ob-
szedł Mátthathiasz y przyiaciele jego /
y rozwałili oltarze / y obrzeżali dzie-
ci nie obżezane / ile ich znaleźli w gró-
nicach

że ie było
trapienie o-
garnęło.

W szabbat
niechce
walczyć po-
bić.

Odpór dła
Matathiasz
nie przyla-
czył im.

nicach

Vmierając
napomina
syny aby za
konu do gar-
dła bronili.

Gen. 22, 22

Ge. 41, 40

Nu. 25, 13
Eccles. 45.
d. 28.

Ies. G.
Iosue. 1, 22

dla skromno-
ści swę. G.
2. król 2, 24
4. król 2, d. 11
Dan. 3, c. 16.

47 nicach Izraelskich / y w mocy. ¹ A
48 prześladowali syny pychy / y szczęście
49 sie dzielo w rękach ich : ¹ y odzierzeli
zakon z rąk pogańskich / y z rąk kró-
wskich : y nie dali rogu grzesznikowi.
F ¹ A przybliżyły sie dni Máchabiasz-
wi żeby umarł / y rzekł synom swoim :
Teraz wzięła moc pycha / y karanié : y
czas wyrócenia / y gniew rozgniewa-
nia. ¹ Przetoż teraz o synowie bądź-
cie miłośnicy zakonu / á dajcie dusze
wásze za przypomnienie oyców waszych :
51 ¹ A pominiecie ná spráwy oycowstie /
które czynili w rodziach swoich : á
otrzymacie sławę wielką / y imię wie-
czne. ¹ Ażab Abrahám nie był nále-
żon wiernym w potuśeniu / y poczy-
tano mu ku sprawiedliwości : ¹ Jo-
zeph czasu wstępu swęgo zachował ro-
skazanié / y stał sie pánem Egiptu.
54 ¹ Phinees oćiec náš zapalony zapál
czywostíą Bożą / wzięł przypomienie
kapłanstwa wiecznego. ¹ Jesus gdy
55 wypelnił słowo / stał sie wodzem w
Izraelu. Kaleb gdy wydawał świad-
56 dectwo w zebiraniu / wzięł dziedzic-
two. ¹ Dawid w miłosierdziu swę-
57 dostąpił stolicy królewskiej ná wieki.
58 ¹ Heliasz gdy sie zapalił zapaleniem o
zakon / wzięty jest do niebá. ¹ Ana-
59 niasz / y Azariasz / y Misael / wierząc z

60 płomienia są wybawieni. ¹ Dániel
w swęj próstocie wybawion jest z
61 pasczki lwów. ¹ A tak rozmyślajcie
przez naród y naród / że wszyscy którzy
w nim nadzieie pokładają / nie słabie-
62 ją. ¹ A nie bójcie sie słów człowieka
grzesznego : bo chwala ięgo gnóy y
63 robactwo jest : ¹ Dżis sie wywyższa /
á jutro sie nie náydzie : iż sie obrócił
w ziemię swą / á myśl ięgo zginęła.
64 ¹ A przetoż wy synowie zmocnicie sie /
á czyncie meżnie w zakonie : bo w nim
65 sławni będziecie. ¹ A oto Simon
brat wasz wiem że jest człowiekiem do
rády : słuchajcież go záwždy : á on
66 wami będzie oycem. ¹ A Judás Má-
chabausz / duży siłą od młodości
swęj / niech będzie hermanem rycer-
67 swá / á on walkę będzie wiódł ludu :
¹ A przywołajcie do siebie wszystkich
któzy czynią zakon / á mścicie sie po-
68 msty ludu swięgo. ¹ Oddawajcie
wzajem poganóm / á pilnujcie rosta-
69 zania zakonnęgo. ¹ A daj im błogo-
sławieństwo / y przyłożon i-est do o-
70 ców swoich. ¹ y umarł roku setnégo
czterdziestęgo y piątego : á pogrze-
bion jest od synów swoich w grobie
oyców swoich w Modyn / y pisali
go wszyscy Izrael płacząc wielkim.

ábo szczerości
Dan. 6, f. 22

3 Y lude którego zwano Machabausz. J Máchabausz iáko niektórzy pisa przeto był ná-
zwany / iż ná swęj chorągwi nosił té cztery
żydowskie litery M. C. B. I. 222 które zna-
czyły one cztery słowa Mojżesowe : Kto po-

dobien tobie między Bogami Pánier : 3 Które-
go napisu chorągwie / y on / y bracia ięgo / ię-
dnym słowem Máchabauszami tak od swych /
iáko od obcych byli nazywani.

ROZDZ. III.

Powstał Ju-
dás / którego zwa-
no Máchabau-
szem / syn ię-
má-
sto niego. ¹ A po-
magali mu wszy-
scy bracia ięgo / y
wszyscy którzy sie byli przyłączyli do
oyca ięgo / y walczyli walkę Izrael z
weselem. ¹ A rozszerzył sławę ludo-
3 dowi swemu / y wzięł ná sie pancerz
iáko obrym / y przepasał sie orężem
woiennym swoim ku bitwie / y bronił
4 wojská mieczem swym. ¹ Stał sie
podobny lwowi w sprawách swoich /
y iáko sezenie lwie ryczące ná polów.

5 ¹ A prześladował złosniki pilnie
ich śląc / á którzy trwożyli lud ię-
6 go té ogniem palił. ¹ A odegnani są
nieprzyjaciele ięgo dla boiaźni ięgo /
á wszyscy sprawce nieprawości byli
zatrwożeni : y szczęście sie wybawie-
7 nie w ręce ięgo. ¹ A zażarzał wiele
królów / y rozweselał Jakóbá sprá-
wami swými : ná wieki pamiątka ię-
8 go w błogosławieństwie. ¹ A obież-
dzał miastá Judzkie / y wytrácił z
nich ludzkie nieśbożné / y odwrócił
9 gniew od Izraelá. ¹ A stał sie zá-
wołanym aż do końca ziemi / y
10 zgromadził giny. ¹ A zebrał Appol-
loniusz narody mnogie / y wielkie wo-
11 sko z Samárii / aby walczył prze-
ciw Izraelowi. ¹ A dowiedział sie

zá spráwy
ięgo. K. 67.

Judás Má-
chabausz A-
polsniał y
senoná g-
wojski ich
poraził.

Vfność Iu-
dasa w Pa-
nu Bogu.

Król Anti-
och wypra-
wił wojs-
ko prze-
ciw Iudasowi.

Judas / y wyciągnął przeciw temu /
y poraził y zabił go : y poległo wiele
12 porażonych / a ostatek uciekł. ¹ A po-
brał łupy ich / y miecz Appolloni-
13 sów wziął Judas / y walczył im przez
wszystkie dni. ² A wysłuchał Seron he-
tman wojska Syryjskiego / iż Judas
14 zebrał do siebie zgromadzenie wierz-
nych y zebranie. ³ A rzekł : Uczynie
sobie imię y wstawię się w królest-
wie / a zwalcze Judasą / y te którzy z
nim są / którzy gwardzili słowem kró-
15 lewskim. ⁴ A nagotował się / y ciągnę-
ty z nim wojska niebożników / mo-
cni pomocnicy / aby się pomścili nad
16 synami Izraelskimi. ⁵ y przybliżyli się
aż do Bethoron : y wyciągnął prze-
ciwko temu Judas z trochą. ⁶ A gdy
17 C wyjrzał wojsko idące przeciw so-
bie / rzekł do Judasą : iakóż się be-
dziem mogli potykać nas mało / z tak
18 wielkim y z tak mocnym ludem / a my
spracowani iestefiny postem dziś. ⁷ A
rzekł Judas : Leciwe iest zawzięć
wielu w ręce niewielu : a niemam ró-
żnicy przed obliczem Boga niebieskie-
19 go wybawić wielu albo trochę. ⁸ Bo
nie w mnożwie wojska zwycięstwo
20 bitwy / ale z niebą iest siła. ⁹ Oni idą
nanas z mnożwem wpomym / y z har-
doscią / aby nas wyglądzi / y żony
nasze / y syny nasze : y aby nas zdupili :
1 ¹⁰ ale my walczyć będziemy o dusze na-
22 że / y o prawa nasze : a sam Pan ze-
trze ie przed obliczem naszym : a wy
23 sieich nie bójcie. ¹¹ A gdy przestał
mówić / wderzył na nie z nagłą / y po-
24 raził iest Seron / y wojsko ię przed
nim : y gonił go od zstempu Be-
thoron / aż do Pola : y poległo z nich
25 ośm set mężów / a inni uciekli do zie-
mie Philistynskiej. ¹² A padł strach
Judasą / y bracię ię / y bojaźń / na w-
26 szyskie narody wokoło : y doszło do
króla imię iego / y o bitwach Judasą
27 powiadałi wszyscy narodowie. ¹³ A
król Antioch skoro wysłuchał te mowy /
rozgniewał się z serca : y posłał y ze-
28 brał wojsko wszystkiego królestwa
swęgo / obozy bardzo mocne : y otwo-
rzył skarby swoy / y dał żołd na rok
29 wojsku / y rozkazał im bydź pogoto-
wui na wszystko. ¹⁴ A wyjrzał iż mu pie-
niedzy w skarbiech nie stało / a poda-
łki krainy małe / dla niezgody y mor-

30 du / który w ziemi uczynił / żeby z niest
które były za pierwszych dni : ¹⁵ y oba-
wiał się żeby nie miał iako raz y dwa
naukałady / y wspominki które przed ty
był dał szodzą ręką : y przewysłał
31 króla którzy przed nim byli. ¹⁶ A wpá-
dło mu serce bardo / y wymyślił iachac
do Persyey / y wybrać podatki krain /
32 y zbierać srebra wiele. ¹⁷ A zostawił Ly-
syasa człowieka zacnego z królew-
skiego rodu nad sprawami królew-
skimi / od rzeki Euphratesa / aż do
33 rzeki Egiptskiej : ¹⁸ a żeby chował
Antiochą syna iego ażby się wrócił.
34 ¹⁹ A oddał mu połowice wojska y ele-
phanty : y rozkazał mu o wszystkim
co chciał / y okolo mieścących w
35 Zydostwie y w Jeruzalem : ²⁰ y aby
E na nie posłał wojsko / aby zstąpił y wy-
korzenił moc Izraelską / y ostatek Je-
ruzalem / y zagubił pamiątkę ich z
36 mieysca : a żeby postanowił obywatel-
le syny cudzoziemskie / we wszech grani-
cach ich / y ziemię ich łosem podzielił.
37 ²¹ A król wziął z sobą część wojska po-
zostalego / y wyiachał z Antiochię
miasta królestwa swęgo roku setneg
czterdziestego y siódmego : y przepa-
38 wiwszy się przez Euphratesa rzekę / y
obieżdżał wyspę krainy. ²² A wybrał
Lisyas Ptolomeusa syna Dorymino-
wego / y Titanora / y Gorgiasa / me-
39 że mocne z przyiaciół królewskich : y
posłał z nimi czterdzięci tysięcy me-
żów / y siedm tysięcy iędnych / aby
ciągneli do ziemi Judzkiej / a pobu-
40 rzeli ją według słowa królewskiego. ²³ y
ruszyli się ze wszystkim wojskiem swym
y przyciągneli / y położyli się pod
41 Emmaum w polu. ²⁴ A wysłuchali kupcy
krain imię ich / y nabrali srebra y złota
bardzo wiele / y slug : y przyszli do obo-
42 zu / aby syny Izraelskie za niewolniki
pobrali : y przytaczali się do nich
wojska Syryjskie / y ziemię obcych na-
43 rodów. ²⁵ A obaczył Judas y bracia
iego / iż sie złęgo namnożyło / a wojs-
F ka się przybliżały do granic ich / y
zrozumieli słowa królewskie / które
rozkazał czynić ludowi / na zgubę y
43 wyniszczenie : y rzekli każdy do bliźnie-
go swęgo : Podniesmy wpadek na-
rodu naszego / a walczy my za lud nasz /
44 y za świętości nasze. ²⁶ A zebrał się
zjazd / aby byli gotowi na wojnę / y

* święte mi-
scia albo za-
świ-
ściół.

żeby

współakam
ryka.Iudas sie też
z swými po-
stem y mó-
dlitwą ná
woyne gos-
tuie.Módlitwa
Názareczy
ków.Gorgiasz
poraził Iu-
dás.

ro. 14 b 9.

45 żeby sie modlili / y prosili miłośier-
dzia y zlitowania. ¹ A w Jeruzalem
nie mieszkano / ale było iako pustki :
nie było ktoby wchodził y wychodził
z synów iego / y miejsce święte było
deprané / á synowie cudzoziemców
byli ná zamku / y tam było mieszkanié
poganów : y odieta iest roskoś od
46 Jakóbá / y wstála tam pieszczalká y
cytrá. ² Zebrałi sie y przysli do Má-
sphá przeciwko Jeruzalem : przed
tym miejsce modlitwy było w Má-
47 sphá w Izraelu. ³ A posłali dnia oné-
go / y oblekli sie w włosienice / y po-
48 sypali popiołem głowy swoje / y roz-
darli szaty swoje. ⁴ y rozłożyli księgi
zakonu / z których dowiadowali sie
pogani podobieństwa bawianów
49 swoich. ⁵ A przyniesli ubiory kapłán-
skie y pierwoćiny y dziesięciny : y w-
zbudziłi Názareczyki / którzy byli dni
50 wypełnili. ⁶ y wołali wielkim głosem
do niebá / mówiąc : Cóż z tymi czynić
51 będziemy á dokąd ie powiedziemy ?
y świętości twoje podeptané są / y

52 splugawioné są / y kapłani twoi sstáli
sie ná płacz y ná poniżenie. ⁷ A oto po-
gani zebráli sie ná nas / aby nas wy-
53 glądziłi : ty wieś co myśla przeciwko
nam. ⁸ Jakóż sie będziemy mogli o-
stać przed obliczem ich / iesli ty Boże
54 nas nie ratujesz ? ⁹ A w trąby wderzy-
55 li głosem wielkim. ¹⁰ A potym Ju-
dás postanowił hetmány nád ludem /
56 rotmistrze / y setniki / y pięćdziesiątni-
ki / y dziesiętniki. ¹¹ y rzekł tym którzy
budowali domy / y pómowali żony /
y sádzili winnice / y botażliwym / aby
57 sie wrócili każdy do domu swego / we-
dlug zakonu. ¹² A rusyli sie z obozem :
y položyli sie ná południe Emmaum.
58 A rzekł Judás : Gotuycie sie / á bąd-
cie synowie meżni / á bądźcie ráno po-
gotowi / abyście sie potkali z tymi
poganymi / którzy sie zeszli ná nas / aby
59 nas wytrącili / y świętości naszą. ¹³ Bo
lepiéy iest abyśmy umarli ná wojnie /
niż abyśmy pátrzyli ná zlé ludu nášé-
60 go / y świętych. ¹⁴ A iako będzie wola
ná niebie / tak sie niechay sstanie.

Deut. 20.
2. 5. 6.
Iud. 7. 23.

ROZDZ. III.

1 **W**zial Gorgi-
2 asz pięć tysięcy
3 meżów / á tysiąc
4 iędnych ná wy-
5 bór / y rusyli sie z
6 obozem w noc /
7 aby przyciągneli
8 do obozu Sydowskiégo / á zagnali ie
9 porażili : á synowie którzy byli z zam-
ku byli ich przewodnikami. ¹ A wstę-
3 szal Judás / y powstał / y mocarze / aby
porażili moc woyska królewskiego /
4 które było w Emmaum. ² Bo sie iestce
5 było woysko rozbieżalo od obozu. ³ A
przyszedł Gorgiasz do obozu Judaso-
wego w noc / y nie nálaźł nikogo / y
6 szukał ich po górach : bo rzekł : wcie-
7 kają ci przed nami. ⁴ A gdy sie roze-
8 dniáło / ukazał sie ná polu Judás ze
9 trzemi tysiącmy meżów tylko / którzy
7 zbroie y mieczów nie mieli. ⁵ A wyzre-
8 li woysko pogańskie bárzo mocné / y
9 zbroyné / á iędza okolo nich / á ci spá-
8 wni ku bitwie. ⁶ A rzekł Judás do
meżów którzy z nim byli : Nie bójcie
9 sie ninośtwá ich / y nátarćia ich nie
bójcie sie. ⁷ Pámietaycie iako oyc-

wie nášy byli wybáwieni w morzu
czerwonym / gdy ie Phárao gonit z
10 woyskiem wielkim. ⁸ A teraz wołay-
my do niebá : á smilujcie sie Pan nád
nami : y wspomni ná przymierze oy-
ców nášych / y zetrzeto woysko dziś
11 przed obliczem naszym : ⁹ A poznają
wszystcy narodowie / że iest który wy-
12 bawie y wyzwolic może Izraelá. ¹⁰ A
B podniesli cudzoziemcy oczy swe / y wy-
13 zrzeli ie ciągnące przeciwko sobie. ¹¹ A
wysli z obozu ku bitwie / á ci którzy
14 byli z Juda wderzyli w trąby. ¹² A z-
wiedli bitwę / y zstárci są pohánicy / y
15 wcielili w pole. ¹³ A ostatni / wszyscy od
miecza vpádli / y gonili ich aż do Ge-
16 zeron / y aż do pół Idumeiów / y Azot-
tu / y Jamniów : y poległo z nich aż
16 do trzech tysięcy meżów. ¹⁴ A wró-
cił sie Judás / y woysko idące za nim.
17 A mówił do ludu : Nie łakomcie sie
ná lupy : bo wojná przeciwko nam
18 iest. ¹⁵ A Gorgiasz y woysko iego iest
bliśko nas ná górze : ale stóycie teraz
przeciwko nieprzyiaciółóm naszym / á
19 zwalcźcie ie : á potym bezpiecznie be-
dziecie zbierać lupy. ¹⁶ A gdy iestce to
mówił Judás / oto sie iedná część w-
20 kazála / poglądając z góry. ¹⁷ A obá-

21 czył Gorgiasz / że swoi poucietali / á
 22 obóz spalono: bo dym który było wi-
 23 dzieć / potażował co się stało. ° Co
 24 oni wyjeżdżawszy / wlekli się bázno / wi-
 25 dząc zaraz y Judasá / y woysko w po-
 26 lu gotowe ku bitwie. ° A poucietali
 27 rosyfey w pole cudzoziemców: ° á
 28 Judas wrócił się ku łupóm obozu / y
 29 pobrali wiele złotá / y srebrá / hyacy-
 30 nthu / y szkarlatu moiskiiego / y wielkie
 31 bogactwa. ° A wróciwszy się spiewá-
 32 li pieśni / y błogosławili Bogá do
 33 niebá / iż dobry jest / iż ná wielki mi-
 34 łosierdzié tego. ° A stało się wybawie-
 35 nie wielkie w Izraelu dnia onégo.
 36 ° A którzykolwiek z cudzoziemców w-
 37 szli / przysli y powiedzieli Lisyasowi
 38 wszystko / co się było stało. ° Co on w-
 39 szysawszy / wpadłszy sercem omdlewał /
 40 że się nie stało Izraelowi iáko on
 41 chciał / y iáko ktoś roztęzał. ° A dnia
 42 gięgo roku zebrał Lisyas ná wybór
 43 sześćdziesiąt tysięcy mężów / á ięd-
 44 nych pięć tysięcy / aby je zwolował.
 45 A przyciągneli ° do Dydowskiej zie-
 46 mie / á położyli się obozem ° w Betho-
 47 ron / y zabijał im Judas z dziesię-
 48 cią tysięcy mężów. ° A wyjeździł wo-
 49 ysko mocné / y modlił się / y rzekł: Bło-
 50 gosławionys jest wybawicielu Izra-
 51 elski / któryś skruszył gwałt mocarza
 52 reka Dawida sługi twego / y poda-
 53 les obóz cudzoziemców w ręce Jo-
 54 natásá syná Saul / y giermká tego.
 55 ° Zawrzy to woysko w receludu twe-
 56 go Izraelskiego / á niech będą pobá-
 57 nieni z woyskiem swym / y z iędnymi
 58 swými. ° Pusc ná nie strach / á zem-
 59 dli śmiałość mocy ich / y niech się roz-
 60 ruszą zstarcieniem swoim. ° Poraz je mie-
 61 czem tych którzy cie miluiz / á niech
 62 cie chwala pieśniami rosyfey / którzy
 63 znáiz imię twoie. ° A stoczyli bitwę /
 64 y legli z woyská Lisyasowego pięć
 65 tysięcy mężów. ° A Lisyas widząc
 66 wietkanie swoich / á śmiałość Dy-
 67 dów / á iż byli gotowi ábo żyć / ábo me-
 68 żnie umrzeć: odiachał do Antiochi-
 69 iey / y zebrał żołnierze / aby wietysym po-
 70 cztem z nowu przyciągneli do Dydo-
 71 wskiej ziemi. ° A rzekł Judas y brá-
 72 cia tego: Oto zstarcí są nieprzyjaciele
 73 násy: pódźmyś teraz / abyśmy oczy-
 74 ścili y odnowili światé. ° A zebrało
 75 się wszystko woysko / y przysli ná

38 górę Sion. ° A obaczyli Poswige-
 39 nie spustoszone / y ołtarz zgnatcony /
 40 y bramy popalone / á w sienách wy-
 41 rosły chrośty iáko w lesie / ábo ná gó-
 42 rach / y domki káplánskie rozwalone:
 43 ° y rozdarli szaty své / y plákali plá-
 44 czem wielkim / y popiołem głowe
 45 swą posypáli. ° A wpadli twarzą ná
 46 ziemię / y wderzyli w trąby znáków / y
 47 woláli do niebá. ° Tedy Judas po-
 48 stánowił meze aby walczyli przeciw-
 49 ko tym co ná zamku byli / ázby świe-
 50 tyniz oczysćcili. ° A obrał káplany
 51 bez żmázy / y máizcy wolá w zakonie
 52 Bozym. ° A oczysćcili świątyniz / y
 53 wyniesli kámiennie splugáwione ná
 54 miejsce nieczyste. ° A myślił o ołta-
 55 rzu całopalenia / który był zgnatco-
 56 ny / coby z nim czynić miał. ° A przy-
 57 pádłá im rádá dobra / aby ji rozwáli-
 58 li / żeby im snac nie był kuzelzjwości / iż
 59 ji byli poganie splugáwili y rozwáli-
 60 li go. ° A ná górze domu / ná miejscu
 61 sposobnym / skłádli kámiennie / ázby przy-
 62 siedi Prorok / y odpowiedział o nich.
 63 A wzięli kámiennie cále / według za-
 64 konu / y zbudowali ołtarz nowy ná
 65 kstalt onégo co był pierwéy. ° A zbu-
 66 dowáli świątyniz / y co było w domu
 67 wewnątrz. A kóstiół y sieni poswie-
 68 ćcili. ° A náczynili nowégo naczynia
 69 świętego / y wnieśli lichtarz y ołtarz
 70 zápalu / y stół do kóstióła. ° A zápat
 71 położyli ná ołtarzu / y zápalili lámpy
 72 które były ná lichtarzu / y świećily w
 73 kóstiele. ° A pokládli chleb ná stół / y
 74 zastony záwiesili / y skonczyli wszystko
 75 dzieły / które byli uczynili. ° A wstáli
 76 przed záránieniem dwudziestego y pią-
 77 tégo dnia / miesiącá dziewiętego / (to
 78 jest / miesiąc Kásleu) roku setnégo
 79 czterdziestég y ósmégo: ° y ofiarowa-
 80 li ofiary według zakonu ná ołtarzu
 81 całopalenia nowym / który zbud-
 82 wali. ° Wedle czasu / y wedle dnia / w
 83 który go byli poganie splugáwili / te-
 84 góž był odnowion z pieśniami / z cy-
 85 trami / z lutniami / z cymbaly. ° A
 86 padł lud rosyfek ná oblicze / y kłániá-
 87 li się / y błogosławili do niebá tego /
 88 który im dał szczęście. ° A uczynili po-
 89 swięcanie ołtarzá przez ósm dni / y
 90 ofiarowali całopalenia z weselem / y
 91 ofiary wybawienia y chwały. ° A
 92 przodek kóstióła ochędzili koroná

Judas wiel-
 kim wese-
 lem kóstiół
 oczysćcia y
 poswiga.

Lisyas zna-
 wu wypra-
 wie wo-
 sko ná Iuda-
 sá.
 ° do Idamey-
 skiy. G.
 ° Bethsur.
 G.

Modlitwa
 Iudasá.
 ° 1. król 17.
 f. 30.
 ° 2. król 14. b13

° podayá-
 Hebr.

° Kóstiół.

Dzień odno-
wienia ko-
ścioła po-
święcony.
Ioan. 10. c.
12.

58 mi złotemi y tarczyczkami: y poświę-
cili bramy y domy kapłanśkie y przy-
prawili drzwi do nich. ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰ ¹⁰⁰¹ ¹⁰⁰² ¹⁰⁰³ ¹⁰⁰⁴ ¹⁰⁰⁵ ¹⁰⁰⁶ ¹⁰⁰⁷ ¹⁰⁰⁸ ¹⁰⁰⁹ ¹⁰¹⁰ ¹⁰¹¹ ¹⁰¹² ¹⁰¹³ ¹⁰¹⁴ ¹⁰¹⁵ ¹⁰¹⁶ ¹⁰¹⁷ ¹⁰¹⁸ ¹⁰¹⁹ ¹⁰²⁰ ¹⁰²¹ ¹⁰²² ¹⁰²³ ¹⁰²⁴ ¹⁰²⁵ ¹⁰²⁶ ¹⁰²⁷ ¹⁰²⁸ ¹⁰²⁹ ¹⁰³⁰ ¹⁰³¹ ¹⁰³² ¹⁰³³ ¹⁰³⁴ ¹⁰³⁵ ¹⁰³⁶ ¹⁰³⁷ ¹⁰³⁸ ¹⁰³⁹ ¹⁰⁴⁰ ¹⁰⁴¹ ¹⁰⁴² ¹⁰⁴³ ¹⁰⁴⁴ ¹⁰⁴⁵ ¹⁰⁴⁶ ¹⁰⁴⁷ ¹⁰⁴⁸ ¹⁰⁴⁹ ¹⁰⁵⁰ ¹⁰⁵¹ ¹⁰⁵² ¹⁰⁵³ ¹⁰⁵⁴ ¹⁰⁵⁵ ¹⁰⁵⁶ ¹⁰⁵⁷ ¹⁰⁵⁸ ¹⁰⁵⁹ ¹⁰⁶⁰ ¹⁰⁶¹ ¹⁰⁶² ¹⁰⁶³ ¹⁰⁶⁴ ¹⁰⁶⁵ ¹⁰⁶⁶ ¹⁰⁶⁷ ¹⁰⁶⁸ ¹⁰⁶⁹ ¹⁰⁷⁰ ¹⁰⁷¹ ¹⁰⁷² ¹⁰⁷³ ¹⁰⁷⁴ ¹⁰⁷⁵ ¹⁰⁷⁶ ¹⁰⁷⁷ ¹⁰⁷⁸ ¹⁰⁷⁹ ¹⁰⁸⁰ ¹⁰⁸¹ ¹⁰⁸² ¹⁰⁸³ ¹⁰⁸⁴ ¹⁰⁸⁵ ¹⁰⁸⁶ ¹⁰⁸⁷ ¹⁰⁸⁸ ¹⁰⁸⁹ ¹⁰⁹⁰ ¹⁰⁹¹ ¹⁰⁹² ¹⁰⁹³ ¹⁰⁹⁴ ¹⁰⁹⁵ ¹⁰⁹⁶ ¹⁰⁹⁷ ¹⁰⁹⁸ ¹⁰⁹⁹ ¹¹⁰⁰ ¹¹⁰¹ ¹¹⁰² ¹¹⁰³ ¹¹⁰⁴ ¹¹⁰⁵ ¹¹⁰⁶ ¹¹⁰⁷ ¹¹⁰⁸ ¹¹⁰⁹ ¹¹¹⁰ ¹¹¹¹ ¹¹¹² ¹¹¹³ ¹¹¹⁴ ¹¹¹⁵ ¹¹¹⁶ ¹¹¹⁷ ¹¹¹⁸ ¹¹¹⁹ ¹¹²⁰ ¹¹²¹ ¹¹²² ¹¹²³ ¹¹²⁴ ¹¹²⁵ ¹¹²⁶ ¹¹²⁷ ¹¹²⁸ ¹¹²⁹ ¹¹³⁰ ¹¹³¹ ¹¹³² ¹¹³³ ¹¹³⁴ ¹¹³⁵ ¹¹³⁶ ¹¹³⁷ ¹¹³⁸ ¹¹³⁹ ¹¹⁴⁰ ¹¹⁴¹ ¹¹⁴² ¹¹⁴³ ¹¹⁴⁴ ¹¹⁴⁵ ¹¹⁴⁶ ¹¹⁴⁷ ¹¹⁴⁸ ¹¹⁴⁹ ¹¹⁵⁰ ¹¹⁵¹ ¹¹⁵² ¹¹⁵³ ¹¹⁵⁴ ¹¹⁵⁵ ¹¹⁵⁶ ¹¹⁵⁷ ¹¹⁵⁸ ¹¹⁵⁹ ¹¹⁶⁰ ¹¹⁶¹ ¹¹⁶² ¹¹⁶³ ¹¹⁶⁴ ¹¹⁶⁵ ¹¹⁶⁶ ¹¹⁶⁷ ¹¹⁶⁸ ¹¹⁶⁹ ¹¹⁷⁰ ¹¹⁷¹ ¹¹⁷² ¹¹⁷³ ¹¹⁷⁴ ¹¹⁷⁵ ¹¹⁷⁶ ¹¹⁷⁷ ¹¹⁷⁸ ¹¹⁷⁹ ¹¹⁸⁰ ¹¹⁸¹ ¹¹⁸² ¹¹⁸³ ¹¹⁸⁴ ¹¹⁸⁵ ¹¹⁸⁶ ¹¹⁸⁷ ¹¹⁸⁸ ¹¹⁸⁹ ¹¹⁹⁰ ¹¹⁹¹ ¹¹⁹² ¹¹⁹³ ¹¹⁹⁴ ¹¹⁹⁵ ¹¹⁹⁶ ¹¹⁹⁷ ¹¹⁹⁸ ¹¹⁹⁹ ¹²⁰⁰ ¹²⁰¹ ¹²⁰² ¹²⁰³ ¹²⁰⁴ ¹²⁰⁵ ¹²⁰⁶ ¹²⁰⁷ ¹²⁰⁸ ¹²⁰⁹ ¹²¹⁰ ¹²¹¹ ¹²¹² ¹²¹³ ¹²¹⁴ ¹²¹⁵ ¹²¹⁶ ¹²¹⁷ ¹²¹⁸ ¹²¹⁹ ¹²²⁰ ¹²²¹ ¹²²² ¹²²³ ¹²²⁴ ¹²²⁵ ¹²²⁶ ¹²²⁷ ¹²²⁸ ¹²²⁹ ¹²³⁰ ¹²³¹ ¹²³² ¹²³³ ¹²³⁴ ¹²³⁵ ¹²³⁶ ¹²³⁷ ¹²³⁸ ¹²³⁹ ¹²⁴⁰ ¹²⁴¹ ¹²⁴² ¹²⁴³ ¹²⁴⁴ ¹²⁴⁵ ¹²⁴⁶ ¹²⁴⁷ ¹²⁴⁸ ¹²⁴⁹ ¹²⁵⁰ ¹²⁵¹ ¹²⁵² ¹²⁵³ ¹²⁵⁴ ¹²⁵⁵ ¹²⁵⁶ ¹²⁵⁷ ¹²⁵⁸ ¹²⁵⁹ ¹²⁶⁰ ¹²⁶¹ ¹²⁶² ¹²⁶³ ¹²⁶⁴ ¹²⁶⁵ ¹²⁶⁶ ¹²⁶⁷ ¹²⁶⁸ ¹²⁶⁹ ¹²⁷⁰ ¹²⁷¹ ¹²⁷² ¹²⁷³ ¹²⁷⁴ ¹²⁷⁵ ¹²⁷⁶ ¹²⁷⁷ ¹²⁷⁸ ¹²⁷⁹ ¹²⁸⁰ ¹²⁸¹ ¹²⁸² ¹²⁸³ ¹²⁸⁴ ¹²⁸⁵ ¹²⁸⁶ ¹²⁸⁷ ¹²⁸⁸ ¹²⁸⁹ ¹²⁹⁰ ¹²⁹¹ ¹²⁹² ¹²⁹³ ¹²⁹⁴ ¹²⁹⁵ ¹²⁹⁶ ¹²⁹⁷ ¹²⁹⁸ ¹²⁹⁹ ¹³⁰⁰ ¹³⁰¹ ¹³⁰² ¹³⁰³ ¹³⁰⁴ ¹³⁰⁵ ¹³⁰⁶ ¹³⁰⁷ ¹³⁰⁸ ¹³⁰⁹ ¹³¹⁰ ¹³¹¹ ¹³¹² ¹³¹³ ¹³¹⁴ ¹³¹⁵ ¹³¹⁶ ¹³¹⁷ ¹³¹⁸ ¹³¹⁹ ¹³²⁰ ¹³²¹ ¹³²² ¹³²³ ¹³²⁴ ¹³²⁵ ¹³²⁶ ¹³²⁷ ¹³²⁸ ¹³²⁹ ¹³³⁰ ¹³³¹ ¹³³² ¹³³³ ¹³³⁴ ¹³³⁵ ¹³³⁶ ¹³³⁷ ¹³³⁸ ¹³³⁹ ¹³⁴⁰ ¹³⁴¹ ¹³⁴² ¹³⁴³ ¹³⁴⁴ ¹³⁴⁵ ¹³⁴⁶ ¹³⁴⁷ ¹³⁴⁸ ¹³⁴⁹ ¹³⁵⁰ ¹³⁵¹ ¹³⁵² ¹³⁵³ ¹³⁵⁴ ¹³⁵⁵ ¹³⁵⁶ ¹³⁵⁷ ¹³⁵⁸ ¹³⁵⁹ ¹³⁶⁰ ¹³⁶¹ ¹³⁶² ¹³⁶³ ¹³⁶⁴ ¹³⁶⁵ ¹³⁶⁶ ¹³⁶⁷ ¹³⁶⁸ ¹³⁶⁹ ¹³⁷

26 w Gáláadytymdziej. ¹ A iż wiele ich
 pojmano w Báraśa / y Boso / y w Al-
 27 limis / y w Káspoi / y w Mágiet / y
 w Kárnáim: te wszystkie miasta obron-
 28 ne y wielkie. ¹ Ale y w innych mie-
 ściach Gáláadyckich są w poymanie:
 y iutro wymyślił przyciągnąć z wo-
 29 ystem do tych miast / y wziąć y wytrá-
 30 cić je dnia iednego. ¹ A obrócił Ju-
 dás y woysto iego dōge ná puszcza
 Boso / zagnął / y wbieżał miasto y
 31 pobit wszystkie mezczyzny pászczeká
 mieczá / á wziął wszystkie lupy ich / y
 29 spalił je ogniem. ¹ A rusyli sie z tam-
 30 tad w noc / y šli áž do zamku. ¹ A
 D stało sie ná switanu gdy podniesli
 oczy své: oto wielki lud którego nie
 było liczby / niosący drabiny / y tará-
 31 ny / aby wzięli zamek / á dobyli ich.
¹ A obaczył Judás iż sie bitwa zaczę-
 32 ła / á krzyż woienny wstepował do
 33 niebá iako trąbá / y wołanie wielkie z
 miastá: ¹ y rzekł do woystá swego:
 33 Potękajcie sie dziś o bracia wasze. ¹ A
 ciągnął trzema rzędami za nimi y
 34 34 derżli w trąby y krzyknęli modląc sie:
¹ A poznáły woystá Timotheusowe
 że to Máchabeusz / y wcieli náząd
 przed nim y porażili ich porażką wiel-
 35 ká / y poległo z nich onęgo dnia oko-
 35 ło osmi tysięcy meżów. ¹ A Judás o-
 brócił sie ku Máfphá y dobył ich / y
 36 wziął iá / y pobit każdego mezczyznę /
 y pobiał lupy ię / y zapalił je ogniem.
 36 ¹ Stamtąd ciągnął / y wziął Káson /
 y Mágiet / y Boso / y inne miasta
 37 Gáláád. ¹ A po tych słowach zgromá-
 37 37 38 39 40 41
 38 39 40 41
 39 40 41
 40 41
 41

42 rzeka / przeprawmy sie do nich / á prze-
 42 możemy ie. ¹ A gdy Judás przycią-
 gwał do potoku / postanowił pisaćze
 ludu ná potoki / y rozkazał im /
 mówiąc: Żadnego człowieka nie zo-
 43 stawiajcie / ale wszyscy niech idą ku
 bitwie. ¹ A przeprawił sie do nich pier-
 43 wóy / y wszystkie lud za nim: y porażeni
 są wszyscy pogani od oblicza ich / y po-
 44 rzucili bron swą / y wcieli do zbon /
 który był w Kárnáim. ¹ A wziął sa-
 mo miasto / y zbór spalił ogniem / ze
 45 wszystkich którzy w nim byli: y potło-
 mione jest Kárnáim / y niemogło
 45 strzymać przeciw obliczu Judásá. ¹ A
 zgromádził Judás wszystkie Izrael-
 46 czyki / którzy byli w Gáláád od na-
 mienięsęgo áž do nawietńsęgo / y żony
 46 ich / y dzieci / y woysto bázro wielkie /
 aby šli do ziemi Judzkiej. ¹ A przy-
 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56
 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56
 48 49 50 51 52 53 54 55 56
 49 50 51 52 53 54 55 56
 50 51 52 53 54 55 56
 51 52 53 54 55 56
 52 53 54 55 56
 53 54 55 56
 54 55 56
 55 56
 56

Hardość
żyrzających
szczęścia lu-
dasowi.

*mā on lu-
dā. G.

Antiochus
chcący zlu-
pić miasto
Elimais od-
padzony.

*Bālwanā.
Hebr.

Antioch od
frasunku za-
chorzał.

57 y bitwy które się stały. ° A rzekł: W-
czynimy y my sobie sławę / a idźmy
58 walczyć przeciw narodóm / które są
około nas. ° A rozkazał tym którzy
byli w wojsze jego / y ciągnęli do Já-
59 mniéy. ° A wyiachał Gorgiasz z mi-
G sta y meżowie jego przeciwko nim ku
60 bitwie: ° A podalił Jozeph y Azá-
riasz / aż do granic Sydowskiej ziemi:
y poległo dnia onęgo z ludu Izrael-
61 skiego około dwu tysięcy meżów / y
stało się wielkie wciśnięcie ludu: ° iż
nie słuchali Judasza y braciéy jego /
62 mniemając żeby sobie meżnie posta-
pie mieli. ° A oni nie byli z nasienia
onych meżów / przez które się stało
63 zbawienie w Izraelu. ° A meżowie
Juda / dostąpili wielkiej chwały w

oczach wszytkiego Izraela / y wszech
narodów / gdzie było imię ich słysza-
64 né. ° A zesłi się do nich / szczęścia win-
65 siące. ° A wyszedł Judas y bracia ie-
go / y dobywali synów Esau w ziemi
która jest ku Poludniowi / y zburzył Che-
bron / y cokoły jego: y mury jego / y wie-
66 że około niego popalił. ° A ruszył się
obozem / aby siedł w ziemi cudzo-
ziemskiej / y przechodził Samarię.
67 ° Dnia onęgo polegli kaptani na
woynie / gdy chcieli meżnie poczynić /
gdy nie rozmyślnie wysłi ku bitwie.
68 ° A obrócił się Judas do Azotu / do
ziemi cudzoziemców / y porozwalał
oltarze ich / a ryciny bogów ich popa-
lił ogniem / y pobral łupy z miast / y
wrócił się do ziemi Judasza.

*Philis-
tów.

*myślę tak w
sobie. Hebr.

W spomi-
nania głosi
swoje.

Vmārł An-
tioch.

ROZDZ VI.

Król Antioch
przejeżdzał wys-
6 se krainy / y do-
wiedział się / iż by-
ło miasto Elimais
w Persyi / bardzo
zaczne y bogate /
2 we srebro y złoto / y zbór w nim bar-
zo bogaty / y tam zasłony złote y pán-
cérze y tarcze / które zostawił Alexan-
der Philippów Król Macedoński / któ-
ry napierwszy królował w Grecyi.
3 ° A przyiachał / y starał się wziąć mi-
asto y złupić je: ale nie mógł: bo się do
wiedzieli o tym ci którzy byli w mie-
4 scie: ° y powstał ku bitwie / y wciśł z
tamtąd / y odciągnął z wielkim smu-
tkiem / y wrócił się do Babilonu. ° A
5 przyśedł który mu oznaymił w Persy-
i / że rozposłone są woyska które były
6 w ziemi Judzkiej: ° A iż Lisiasz z wiel-
kim woyskiem naprzód wyciągnął / y
wciśł przed Sydami: y zmocnili się o-
reżem / y siłą / y korzyściami wielką / któ-
7 ra wzieni z obozów które zwołowali.
° A iż obálili obrzydłość którą był
zbudował na oltarzu / który był w Je-
ruzalem: a miejsce święte obtoczyli
mury wysokimi jako piérwey / ale y
8 Bethsure miasto jego. ° A stało się
gdy Król wysłyszał te mowy / zlekł się /
y bardzo się zafasował: y leżał na lo-
9 żu / y wpadł w niemoc dla smutku / że
mu się nie powiodło jako myślił. ° A

był tam przez długi czas: bo się był
odnowił w nim smutek wielki / y zo-
10 sumiał że miał umrzeć. ° A wezwał
B swych przyjaciół wszytkich / y rzekł
im: Odśedł sen od oczu moich / y w-
padłem / y straciłem serce przed fra-
11 sunkiem: ° A rzekłem w sercu moim:
Ku takiemużem kłopotowi przyśedł /
y w iakie nawálnosci smutku / w
którym teraz jest: którym był we-
12 soły y wdzięczny w mocy moiej: ° A
teraz wspominał sobie na głosi / któ-
rem zbiorł w Jeruzalem / z kądem też
zabrał wsytkie korzyść złota y sre-
bna / która była w nim: y posłałem
aby zabrano którzy mieszkali w Jud-
13 zkiej ziemi bez przyczyny. ° Poznałem
tedy iż dla tego nalaży mi te niedze:
a oto gine od żalosci w cudzej ziemi.
14 ° A przyzwał Philippa / jedneg z przy-
jaciół swoich / y przelożył go nad w-
15 sytkim swym królestwem: ° A dał mu
koronę / y sate swą / y pierścień / aby
przyprował Antiochaz syna ie-
16 go / y wychował go / y królował. ° A
vmārł tam Król Antioch / roku setné-
17 go czterdziestego y dziewiętego. ° A
dowiedział się Lisiasz / iż Król vmārł /
y postanowił aby królował Antioch
syn jego / którego wychował młodzie-
18 niastkiem / y nazwał imię jego Eupa-
tor. ° A ci którzy byli na zamku / zam-
knęli byli Izraelczyki około swiaty-
19 nie. ° A szukali ich zleg zawiady / a zmoc-
niemia poganów. ° A vmyslił Judas
C wytrącić je: y zwołał wsytek lud / aby
20 je oblegli. ° A zebrali się wespół / y

oblegli

Judas zamek
Sion obległ

Antiochus
Eupator ie-
dł zwoy-
skiem na
Zydy.

21 oblégli ie roku setnego y pięćdziesią-
tego / y naczynili kusy y tarcze. ^A
22 wysli niektórzy z tych którzy byli w
obleganiu: y przylaczyli sie do nich
niektórzy niebożni z Izraelczyków.
23 ^A posli do króla y mówili: Póki
nie uczynisz sadu / a nie mścisz sie bra-
24 ciom naszym: ^A myśmy wymyślili słuzić
oycu twemu y chodząc w przykazaniu
iego y być posłusznymi wyrokóm iego. ^A
synowie ludu naszego dla tego odiażali
25 sie od nas / a którzykolwiek nadydowali
sie z naszych / zabito y / dziedzictwa
nasze rozszarpowano. ^A nie tylko na
26 nas ściagneli rękę / ale y na wszystkie
granie naszego. ^A oto dziś oblégli
27 zamek Jerozolimski / aby go dobyli
y twierdza w Bethsurze opatrzyli. ^A
28 jeśli ich przedy nie wprzedsisz / co
wielkiego niż to zbroja / y nie będziesz
ich mógł dostać. ^A rozgniewał sie
król skoro to usłyszał / y zwołał wszy-
tkich przyiaciół swych / y hetmanów
woyska swego y tych którzy nad ięd-
29 nymi byli: ^A Alle y z innych królestw
y z wyspów morskich / zeszli sie do nie-
30 go woyska za pieniądze. ^A była li-
czba woyska iego / sto tysięcy piechych /
a dwadzieścia tysięcy iędnych / y
31 trzydzieści y dwu Elefantów ku
walce wyćwiczonych. ^A ciągneli
przez Idumeę y położyli sie w Beth-
sury y walczyli przez wiele dni y uczy-
nili przyprawy wojenne: y wysli / y
popalili ie ogniem y mężnie walczyli.
32 ^A odciągnął Judas od zamku / y
ruszył sie z obozem do Bethsachar /
33 przeciwko woysku królewskiemu. ^A
wstał król przede dnem / y wzruszył
woysko na natarcie ku drodze Beth-
34 sachar: y nagotowały sie woyska ku
bitwie y wderzyli w trąby: ^A Ele-
phantom wkazowali kreś iągody
winny y mowy / aby ie zainużyli ku
35 bitwie. ^A rozsądził bestie po hu-
siech / y stało przy każdym Ele-
phantcie tysiąc mężów w pancerzach
lancuszkowych y przylbice miedziane
na głowach ich / a pięć set iędnych
36 wyszkolonych na wybór było przy
każdej bestii. ^A Ci przed czasem góście
którek była bestia tam byli y góście
którek śla sli / a nie odstępowali od
37 nię. ^A Alle y wieże dzewiatne były na
nich mocne / broniąc na każdą bestię

ię: a na nich przyprawy wojenne: a
na każdą trzydzieści y dwa mężów
meżnych / którzy walczyli z wierzchu /
a Indyjczyk który rządził bestią.
38 ^A ostatek iędzy rozsykował strąb y
zowad na dwie części / aby woysko
39 trąbami wzbudzało y popędzało zhy-
E kowane w vsiech iego. ^A gdy słonce
wderzyło na tarcze złote y miedziane /
rozświeciły sie góry od nich y błyska-
40 ły sie iako pochodnie ogniste. ^A ro-
złożone jest woysko królewskie część
po wysotach górach / a część po nizi-
nach: y postępowali ostrożnie / y po-
41 rządnie. ^A wzruszali sie wszyscy mie-
skający w ziemi od głosu mnostwa /
y od ciągnięcia zgranie / y od chrzestu
zbrój: bo było woysko bardo wielkie
42 y mocne. ^A przybliżył sie Judas y
woysko iego ku bitwie / y poległo z
woyska królewskiego pięć set mężów.
43 ^A obaczył Eleazar syn Saura / ię-
dne z bestią wzbudzoną zbroją kró-
lewską y była wyniosła nad inne be-
stie y zdalo mu sie iż na niego król sie-
44 dział: ^A wazył sie aby lud swój wy-
swobodził y sobie wieczną sławę zie-
45 dnal / y bieżał do niego śmiejąc przez
postrzodek woyska / zabijając po pra-
wej y po lewej stronie / y wpadał od
46 onego tam y sam. ^A podszedł pod
nogi Elefanta / y podłożył sie po-
den y zabił go: y wpadł nań na zie-
47 mie / y tam umarł. ^A widząc moc
królewską / y gwałt woyska iego / w-
48 stąpili przed nimi. ^A woyska kró-
F lewskie ciągnęły przeciwko im do Je-
ruzalem / y przybliżył sie obóz królew-
ski do Jydowskiej ziemi y gór Sion.
49 ^A uczynił pokój z tymi którzy byli
w Bethsurze: y wysli z miast / iż nie
mieli tam żywności oblegani: bo śa-
50 bary były ziemi. ^A wziął król Beth-
sure y osadził tam straż aby ię zachow-
51 wał. ^A obrócił obóz na miejsce po-
świecenia / y zaszadził tam kusy y tarcze
y ogniście kule / y przyprawy ku ci-
52 staniu kamieni y dard y samostrza-
ły na wystrzelanie strzał y proce. ^A
uczynili też oni przyprawy przeciw przy-
53 prawóm ich / y bili sie przez wiele dni.
Alle w miescie żywności nie było / prze-
to iż był siódmy rok: a którzy byli zo-
54 stali w Jydowskim Pogan / wytra-
sili ostatek tego co było schowane. ^A

Meżność
Eleazara.

na mieys

Król ja ra-
da Ligiasa
uczynił po-
kój z luda-
sem.

55 na miejscu świętym mało meżów zo-
stało/bo ich był ział głód: y rozbiegli
56 sie każdy na miejsce swoje. A wysłał
G Lysias i z Philip/któreg był król An-
tioch iesze za żywota postanowił/ a
by chował Antiocha syna jego/ y kró-
lowal / wrócił sie z Persyey / y Me-
dyey/ y woysko które było z nim posła-
57 y ze chciał wziąć na sie sprawy kró-
stwa: A pospieszył sie iść/ a mówić
królowi/ y hetmanóm woyska: Uby-
wa nas co dzień / y żywności mało
mamy / a miejsce któreśmy oblegli
58 iest obrotne/ a potrzeba nam postać
nowie królestwo. Teraz tedy / da-
my tym ludzióm prawice/ a uczynimy
z nimi pokój/ y ze wszystkim ich naro-

59 dem: A postanowimy z nimi/ aby
iako y przedtem/ chodzili w prawach
swoich: bo dla zakonu swego/które-
śmy wzgardzili/ rozgniewali sie/ y to
60 wszystko uczynili. A podobala sie
mowa w oczach królewskich y ksia-
żat: A posłał do nich pokój uczynić/
61 y przyieli ji. A przysięgli im król y
62 książerá: y wysli z samtu. A wi-
chał król na górę Sion / y oglądał o-
brane miejsca/ y zlamal przedko przy-
siege / która przysięgli y rozkazał o-
63 balić mur wokół. A wnet odia-
chał / y wrócił sie do Antiochii/ y
nalażł Philippa panującego w mie-
ście: y walczył przeciw temu / y do-
stał miasta.

Król przy-
gi nie strzy-
mał.

ROZDZ. VII.

Demetrius
gabiwszy
Antiocha y
Ligiasa
króluie.

1 **N** Ku setnego
pięćdziesiątego y
pięćdziesiątego y
A Demetrius syn Se-
leretów / wysła-
chał z Rzymu/ y
przyciągnął z tro-
chą meżów do miasta nad morzem/
2 y królowal tam. A stało sie gdy
wspedł do domu królestwa oyców
swoich/ poimało woysko Antiocha/
y Lysias/ aby ie przedeń przywieśli.
3 A dowiedział sie tego/ y rzekł: Nie
4 wkładajcie mi oblicza ich. y pobiło ie
woysko. A Demetrius vsiadł na sto-
5 licy królestwa swego. A przysli do
niego meżowie zlosliwi y niebożni z
6 Izrael/ y hetman Alcimus/ który ch-
ciał bydz kapłanem. A oskarżyli lud
przed królem/ mówiąc: Judas z br-
cia swa wytracił wszystkie przysięgi
7 twoie/ y nas rozpedził z ziemie nasyey.
A przetoż teraz posli meżá któremu
wśaś / aby iachał y oglądał wszystko
wyniszczenie które nam poczynił / y
krainóm królewskim: a żeby poka-
8 ral wszystkie przysięgi jego/ y ich po-
mocniki. A obrał król z przysięgi
B swych Bachida / który panował za
rzeką/ zacnego w królestwie/ y wier-
9 nego królowi: y posłał go / aby o-
glądał wyniszczenie które poczynił Ju-
dás: ale y Alcyma niebożnego wy-
sádzil na kapłanstwo/ y rozkazał mu/
aby uczynił pomste nad syny Izra-

10 elskimi. A rusyli sie/ y przyciągneli
z wielkim woyskiem do ziemie Jud-
11 eey: y posłali posły/ y mówili do Ju-
dása y do bracię jego/ słow y spokoj-
12 némi ná zdrádie. A niedbali ná mo-
wy ich: bo widzieli i z przysięchali z
woyskiem wielkim. y zesli sie do Al-
cyma y do Bachida zebranie dokto-
13 row zakonnych/ zdáć słusnych rze-
czy: A napierwszy Asydeyzycy/
14 którzy byli z synów Izraelskich/ y za-
dali od nich pokój. Bo mówili:
Człowiek kapłan z nasienia Arono-
15 wého przysięchal/ nie zdrádzi nas. y
moresł z nimi słowa spokojné/ y przy-
sięgl im / mówiąc: nie uczynimy
16 wam nic złego/ ani przysięcióm wá-
śnym. A wierzyl mu/ y poimał z
C nich pięćdziesiąt meżów/ y zabił ich
"dnia iednego" / według słowa które
17 napisano. Ciála świętych twoich
y krew ich wylali około Jeruzálem/
18 a nie było ktoby pogrzebi. A pádlá
boiaźn y strách ná wszystkie lud: bo
mówili: Niemáś w nich prawdy y
19 sádu / bo przestapili postanowienie
y przysięge która przysięgli. A ru-
sł Bachides woysko od Jeruzálem/
y położył sie v Bethzechá: y posłał y
20 poimał wielu z nich/ którzy byli od nie-
go poucietáli/ y niektóre z ludu zabił/
y wzięcił w wielką studnię. A po-
21 ruczył Alcymowi kráine / y ostawił
z nim posilek ná pomoc temu/ y iá-
chał Bachides do króla: a Alcymus
22 pilnie sie stárat o zwierzchność
kapłanstwa swego. A zesli sie do

6.
Psal. 78. 2.
1. 2. 3.

Posłał Báz-
chida y Al-
cyma prze-
ciw ludzie.
6.

niego

23 D niego wszyscy królowie rościki czynili
miedzy ludem swoim / y opánowali
ziemię Judzką / y wielką porażkę v-
24 czynili w Izraelu. ² A obaczył Ju-
dás wszystko złe które uczynił Alcy-
mus / y co z nim byli / synom Izrael-
25 skim / daleko więcej niż pogani: ³ y
wytychał na wszystkie granice Sydo-
wskiej ziemi w około / y pomścił się
nád meżami zbiegami / y przestali wie-
26 cę naciągów czynić w ziemi. ⁴ A oba-
czył Alcimus / że przemógł Judás / y ci-
co z nim byli / y poznał że im zdołać
niemógł / y wrócił się do króla / y oskar-
27 żył ie o wiele złości. ⁵ A posłał król
Títánora / iednego z zacniejszych
księząt swoich / który wiódł nieprzy-
28 iazń przeciw Izraelczytom: y rosta-
zał mu aby lud wyrócił. ⁶ A przy-
ciągnął Títánor do Jeryzalemu z
wojskiem wielkim / y posłał do Judy
y do braci jego słowy spokojnemi
29 ná zdrádjie / ⁷ mówiąc: Tłuchajcie nie
będzie wojny miedzy mną y wami:
pryziade w małym poczcie / abych o-
30 blicza wáś oglebał w pokoju. ⁸ y
pryziachal do Judása / y przywitáli
sie z sobą spokojnie / á nieprzyiaciele
31 byli pogotowiu / pować Judása. ⁹ A
dowiedział się mowę Judás / iż do
niego przyšedł ná zdrádjie / y wlekl się
32 go / y niechciał więcej widzieć obli-
cza jego. ¹⁰ A Títánor obaczył że od-
kryta była ráda jego / y wyciągnął
33 przeciw Judzie ku bitwie w Káphar-
salamá. ¹¹ A poległo z wojska Títá-
norowego około pięci tysięcy me-
34 żów / y wciekli do miasta Dawid. ¹² A
po tych słowach Títánor wíachał
ná górę Sion / y wysli z Káplánów
ludu przywitać go w pokoju / y wka-
35 ząc mu całopalenia które ofiarowali
zá króla. ¹³ A sydząc wżgardził nimi /
y splugawil / y hárdzie mowil / y przy-
siągl z gniewem rzekąc: Jesli nie
będzie wydan Judás y wojsko jego
w ręce moje / storo się wróce w poko-

36 ju / spale ten dóm. y wyszedł z wiel-
kim gniewem. ¹⁴ A Káplani wesli / y
37 stánali przed oltarzem / y przed koscio-
łem / y płacząc mówili: ¹⁵ Tyś Pánie
obrał ten dóm aby w nim wyrywano
imienia twego / aby był domem mo-
38 dlitwy y prośby ludowi twemu. ¹⁶ V-
czynże pomste nád tym człowiekiem /
y nád rooystem jego / y wpádną od-
39 mieczá: pánietať ná ich bluźnier-
stwa / á nie dáť im aby sie ostali. ¹⁷ A
wytychał Títánor z Jeryzalem / y po-
łożył się obozem w Betheron: y zá-
40 bieżało mu wojsko Syryjskie. ¹⁸ A Ju-
dás položyl się w Adársá z trzemi ty-
sięcy meżów: y modlił się Judás y
41 rzekł: ¹⁹ Pánie / Królowie od króla Sen-
nácheribá byli posłani / że cie bluźnili /
wyszedł Anioł y pobit z nich sto osm-
42 dziesiąt y pięć tysięcy. ²⁰ Tak zetrzy to
wojsko przed oczymá nášymi dziś / y
niech wiedzą dnuzy / iż złe mówił prze-
43 ciwo świątyni twojej: á osadz go we-
dług złości jego. ²¹ A zwiódł y wojská
G bitwe / trzynastego dnia miesiąca Ad-
dará / y stárté jest wojsko Títáno-
rowe / y poległ sam napierwoy w bi-
44 twie. ²² A gdy wyjechało wojsko jego
iż légl Títánor / porzucili orężé své y
45 wciekli. ²³ A gonili ie ieden dzień dro-
gi od Adázer aż gdy przychodzą do
Gázará / y trąbili zá nimi / ze znáká-
46 mi. ²⁴ A wybieżeli ze wszystkich miast
Sydowskiej ziemi wokoło / y miotáli
ich rogami / y obracáli sie záste do
nich / y wszyscy wpádli od mieczá / y
47 nie zostal z nich ani ieden. ²⁵ A pobra-
li łupy ich ná korzyść: y głowe Títá-
nora wcieli / y prawa rękę / która był
hárdzie wyciągnął / y przyniesli / y zá-
48 wiesili przeciw Jeryzalem. ²⁶ A rádo-
wał się lud bázro / y obchodzili on
49 dzień z wielkim weselem. ²⁷ A postá-
nowil aby obchodzon był po wszystkie
50 lata: ten dzień trzynastego dnia mie-
siąca Adár. ²⁸ A odpoczęła ziemia
Judá przez málo dni.

Modlitwa
káplánów
przeciw Ni-
kanorowi.

Iudás uczy-
niwszy mó-
dlitwę po-
ráził Nika-
roná.
4. król. 19.
g. 35.
Tob. 1. d 21.
Eccl. 48. d 25
Isai. 37. g 36.

² 2. Ma. 15. a 1.
Znowu po-
słał Nikáno-
rá.

² 2. miejscá
świątyni y a
świątyni lu-
du. 6.

Iudás wżi-
wszy sprá-
we o wiel-
kiej mocy
Rzymian,
gnimi prze-
posky przy-
mierze stá-
nowil.

ROZDZ. VIII.

A Vysłyszał Judas sławę
Rzymian że są możni siłą /
á iż zezwaláją ná wszystko o-
co ich žádáją: y którzyśko-
wiek do nich się przyłaczýli / postáno-

2 wili z nimi prziazń / á że są możni siłą.
3 ¹ A vysłyseli ich walki / y meżné w sprá-
wach które czynili w Galácii: że ich
dostáli / y pod hólđ podbili. ² A iak
wielkie rzeczy uczynili / w ziemi Hi-
spáńskej / á iż pod mocą podbili krusce
srebrá y zlotá / które tam są: y opánó-

² we Fráncý-
iý.

4 wáli wſytkie mieyſcá ráda ſwá y ciér
pliwóſciá. ¹ Mieyſcá téż które dále
to bárzo od nich były / y króle którzy
byli ná nie przyciągneli od kończyn
ziemie / zſtárli y poráżili ie poráżką
5 wielką / á inni dáig im dań ná każdy
rok. ² A Philippá / y Perſe króla Ce-
theyſkiego y inne którzy przeciwko im
walczyli / zſtárli ná wojnie / y otrzy-
6 máli ie. ³ A Antiochá wielkiego kró-
lá Aziiéy / który był ná nie wojne pod
nióſt / máig ſto y dwádzieſciá Ele-
7 phántów / y iézdné / y wozy / y wozyſko
bárzo wielkie / ná głowe poráżili. ⁴ A
B iſgo poymáli żywego / y wſtáwili mu
aby dawát ſam / y którzyby po nim
królowáli / wielki podatek / á żeby dał
8 ludzióm zakład y umowe. ⁵ A kráine
Indyſká / y Medy / y Lydiány / co na-
lepieſe kráiny ich / y wſiáwſzy ie od nich
9 dali Eumenowi królowi. ⁶ A że ci któ-
rzy byli w Gréciéy chcieli iſdż y wy-
gládzić ie / y przyſlá do wiadomości
10 ich mowá / y wypráwili do nich he-
tináná iednego / y zwiędli bitwe zni-
mi / y legło wiele z nich / y poymáli żó-
ny ich / y dzieci / y złupili ie / á ziemie
ich poſiedli / y mury ich rozwálili / y
wczynili ie niewolníkami áż do dnia
11 tego: ⁷ A inne królestwa y wyſpy / któ-
ré ſie im kiedy ſprzeciwili / y wſtáwili
12 li / y pod moc ſwoie podbili. ⁸ A z przy-
iácioly ſwémi / y którzy ná nich pole-
gáli / przyiażń zachowali / y doſtáli
królestw które były bliſko / y które dále-
13 ko : bo którzykolwiek ſłyſeli imie
ich / báli ſie ich. ⁹ A którym pomoc
chcieli ná królestwo / królowáli : á
które chcieli / z królestwa zrucáli : y
14 wywoyſyli ſie bárzo. ¹⁰ A między nimi
wſytkimi / żaden nie noſił korony / ani
C ſie obłóczył w ſárlat / aby ſie wielmo-
żył w nim. ¹¹ A że ſobie wczynili dóm
15 rádný / y co dzień rádzili ſie trzech ſet
y dwudzieſtu rádzacych záwſe o po-
ſpółſtwie / aby to czynili co przyſkoi.
16 ¹² A poruczáig zwiérzchnoſć ſwá ie-
dnému człowiekowi ná każdy rok / á-
by pánowát nád wſytká ich ziemig:
á wſyſcy iednému ſá poſlušni / y nie-
máſz zázdroſci ani nienawiſci między
17 nimi. ¹³ A obrát Judás Eupolemá
ſyná Janá ſyná Jákobowego / y Já-
ſoná ſyná Eleázarowego / y poſtát ie

18 do Rzymu / aby poſtánowali z nimi
przyiaćielſtwo y towarzysztwo: ¹⁴ á że-
by zieli z nich iármio Gréków : bo
19 wiódzili że pod niewolą ciſneli króles-
two Izraélſkie. ¹⁵ A poiaćáli do
20 Rzymá drogá bárzo wielką / y wſfli
do rády / y rzekli : ¹⁶ Judás Máchá-
beuſ / y brácia iego / y lud Żydowſki /
poſtáli nas do was / ábyſmy z wami
poſtánowali towarzysztwo y pokóy / á
21 żebyſmy byli policzeni między towa-
rzyſe y przyiaćioły wáſe. ¹⁷ A podo-
22 bálá ſie mowá przed oczymá ich. ¹⁸ A
ten ieſt odpis który odpisáli ná tablí-
cách międzyiánych / y poſtáli do Jeru-
zalem / aby táń w nich byłá pámiat-
23 ká pokóiu y towarzysztwá. ¹⁹ NIECH
D SIE DOBRZE DZIEIE Rzymiá-
nóm / y narodowi Judzkiemu / ná mo-
rzu y ná ziemi ná wielki : á niecz y nie-
przyiaćiel niech będzie od nich dále-
24 ko. ²⁰ A ieſliby piérwéy ruſſono wojne
przeciw Rzymiánóm / ábo przeciw
którym ich towarzyszóm we wſytkim
25 ich páńſtwie: ²¹ národ Żydowſki da
pomoc ſercem zupełnym / iáko czás
26 náuczy: ²² á walczacym nie poſtąpi-
áni dodawác będą pſenice / zbroie /
pieniedzy / okretów : iáko ſie podobá-
to Rzymiánóm : y roſkazania ich
ſtrzedz będą / nie od nich nie biorąc.
27 ²³ Tákże téż ieſliby przeciw narodowi
Judzkie piérwéy podnieſiono woj-
ne / Rzymiáne dádzą im pomoc z ſer-
28 cá / iáko im czás dopuſci. ²⁴ A poma-
gáigcym / nie dádzą pſenice / zbroie /
pieniedzy / okretów / iáko ſie Rzymiá-
nóm podobáło : y będą przeſtrzegác
29 roſkazania ich bez zdrády. ²⁵ Wedle
tych ſłów poſtánowali Rzymiáne z
30 ludem Żydowſkim. ²⁶ A ieſliby po tych
ſłowiech ci ábo owi przydác do tego
ábo wiać co chcieli / wczynią wedle
woli ſwéy : á cokolwiek przydádzą á-
31 bo ymnieyſzą / wážno będzie. ²⁷ Ale y
o złoſci które król Demetrius wyrza-
dził im / nápiſáliſmy do niego mó-
wiąc : Przeczéſ obciáżył iármio twé
nád Żydy przyiaćioły y towarzyszami
32 náſzymi: ²⁸ Jeſli tedy drugi raz wcie-
ką ſie do nas ná cie / wczynimy im
ſad / á będziemy walczyć z tobą mo-
rzem y ziemig.

Liſt przy-
mierza.

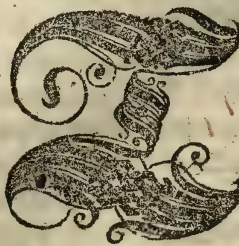
iáko im czás
náznáca. G.

ROZDZ. IX.

Bachides y
Alcimus
znowu iadą
na ludasá.

wojska swe-
go

zá bratwy-
my zdrowie
nasze. Hebr.

1 **A** Im czasem sfo
to wysłał Deme-
trius że legł Ti-
kantor y wojsko ie-
go w bitwie / y
myslił zaś posłać
Bachidá y Alex-
má do Sydonstiey ziemi / y prawé
2 strzydło z nimi. **A** ciągneli drogą
która idzie do Gálgála / y położyli sie
obożem w Máfáloth / który jest w
Arbelis / y wzięli go / y pobili dusz lu-
3 dzkich wiele. Miesiąca pierwszego /
roku setnego pięćdziesiątego wto-
regó / przyciągneli z wojskiem do Je-
4 ruzalem : **A** ruszyli sie / y poszli do
Berciey dwadzieścia tysięcy meżów /
5 a dwa tysiące iędnych. **A** Judás
leżał obożem w Lázá / y trzy tysiące
6 meżów na wybór z nim : y obaczyli
wielkość wojska że ich wiele / y ulekli
sie bázno : y wiele sie ich z obozu wni-
7 knęło / y nie zostáło z nich / iedno ósm
set meżów. **A** obaczył Judás że sie
rozbieżáło wojsko iego / a walká ná-
legála go / y struchlał sercem : iż nie
8 miał czasu zebrać ich / y wpádko mu
serce. **A** rzekł do tych którzy byli zo-
stáli : Wstańmy / a pójdźmy przeciw
nieprzyjaciółom naszym / iesli będziemy
9 mogli walczyć przeciwko im. **A** od-
wodzili go mówiąc : Nie będziemy
mogli : ale teraz wyhawmy duszę ná-
10 sę / a wióemy sie do braciey naszey / a
tedy będziemy walczyć przeciwko im :
B a nas máto jest. **A** rzekł Judás :
Nie daj tego Boże / abyśmy to wczy-
11 nic nie mieli / abychmy mieli wciekac
przed nimi : a iesli sie przybliżył nasz
czas / wmrzymy meżnie za bracia ná-
sze / a nie czynmy zelżywości staroie ná-
12 szey. **A** ruszyło sie wojsko z obozu / y
stáneli przeciwko im / y rozdzielili sie
iędni na dwie części / a przed wojs-
13 kiem sli procownicy y strzelcy / y pier-
wszy do potykánia / wszyscy co mo-
14 cnięszy. **A** Bachides był na pra-
wym strzydle / y przybliżył sie huf ze
dwu stron / y zątrębili w trąby : **A** zą-
trębili też y ci którzy byli z strony Ju-
dy y samy / y zádżála ziemiá przed krz-
kiem wojsk / y toczyła sie bitwa od po-
ránku aż do wieczora. **A** obaczył

15 Judás / że dużsa była część wojska
Bachidejá po prawey stronie / y zeszli
sie z nim wszyscy stalej sercá : **A** zstár-
16 ta iest prawa strona od nich / y gonil
ich aż do gór Azothu. **A** którzy ná-
lewym strzydle byli / wyszeli z prawé
strzydło było porażone / y puscili sie
zá Judo / y z tymi którzy z nim byli z
17 tyłu. **A** zmocniła sie bitwa / y legło
18 rannych wiele z tych y z owych / y
19 Judás legł / a tni uciekli. **A** Joná-
C thás y Simon wzięli Judásá brata
swego / y pogrzebli go w grobie oy-
20 ców swych w mieście Modyn : **A**
plakali go wyszyt lud Izraelski pla-
czem wielkim / y czynili žalobe przez
21 wiele dni. **A** mówili : Jáko polégi
mocarz który wybawiał lud Izrael-
22 ski : **A** insze słowa walet Judásó-
wych / y meztwa którego dokázował /
y wielkości iego / nie są opisane : bo
23 ich bázno wiele było. **A** ostáło sie :
po śmierci Judásá / wynurzyli sie zło-
sinicy po wszystkich granicach Izrael-
24 skich : y powstałi wszyscy którzy nie-
prawość czynili. W óné dni był głód
bárzo ciężki / y poddała sie Bachide-
25 sowi wyszytá kráina ich z nimi. **A** o-
brał Bachides meze niezbójne / y po-
26 stánowił ie pány kráiny. **A** szukali y
spiegowali przyiaciół Judásowych /
y wodzili ie do Bachidejá / y mścił sie
27 nad nimi / y posmięwał sie z nich. **A**
ostál sie wciś wielki w Izraelu / iáki
nie był odedniá którego nie widziano
28 proroka w Izraelu. **A** zebrałi sie w-
szyscy przyiaciele Judásowi / y rzekli
29 do Jonáthy : Jákoż brat twóy Ju-
dás vmarł / niemáš meżá podobné-
iemu / któryby wyciągnął przeciw nie-
przyjaciółom naszym / Bachidesowi /
y tym którzy są nieprzyjaciele narodu
30 nášego. **A** przeto dziś obrálišmy cie /
abyś nam był książe ciem naszym miá-
sto niego / y hetmánem żebyś wiódl
woyny nášé. **A** przyjął Jonáthás
31 księstwo ná on czas / y powstał ná
mieysce Judy brata swego. **A** do-
32 wiedział sie Bachides / y szukał aby
go zabił. **A** dowiedział sie Joná-
33 thás / y Simon brat iego / y wszyscy
D którzy z nim byli / y uciekli ná pusz-
czę Thekue / y położyli sie nad wodą iezio-
34 rá Alphár. **A** dowiedział sie Ba-
chides / y w dzień sabbátu przycią-

ludas ná
wojnie zós-
bit.

Jonáthas ná
mieysce lu-
dásá ksią-
żem.

aby im dali
siebie zło-
zić kn seba-
waniu saski
swt. 6.

aby poymn-
ie konse.

na zamorde-
wanie.

ialko przed-
nym. Hebr.

2. Par. 20:23

przeplyneli
na drugo stro-
ne, ale oni za-
nimi plynac
nie chcieli. G.
rozumiely,
Bachides y a
swemi.

35 gnal sam y wszystko woysko iego za
Jordan. A Jonathas postal brata
36 swego hemana ludu / y prosil Na-
butheszykow przyiaciol swoich / aby
im pozyczili narzedow swych / ktos-
37 rych bylo dostatek. A wysli syno-
wie Jambry z Madaba / y poymali
Janá / y wszystko co mial / y odesli ma-
38 igcto. Po tych slowiach dano znać
Jonacie / y Simonowi bratu iego / ze
synowie Jambry sprawuja gody wiel-
kie / a prowadza mloda pania / z Ma-
39 daba coſte iednego z zacnych ksiązat
Chanaan z pompa wielka. A wspo-
40 mniali na krewo Janá brata swego / y
posli y skryli sie za gora. A podnie-
41 sli oczy swe y wyrzeli / ano zgratia y
przygotowanie wielkie / a pan mlody
42 wyiachal y przyiaciele iego / y bracia
iego przeciwo nim z bebn y muzy-
43 ka / y z wiela orzaja. A powstali na
nie z zasady / y pobili ie / y poleglo
44 rannych wiele / a ostatek ich wcielili
na gory / y pobrali wszystkie lupy ich :
45 A obrócili sie gody w zalosc / a glos
46 muzyki ich w placz. A pomiscili sie
47 pomsta krwi brata swego / y wrócili
48 sie do brzegu Jordanu. A uslyszal /
49 y przyciagnal w dzien sabbathu z
50 wielkim woyskiem az do brzegu Jor-
danu. A rzekl do swych Jonathas :
Wstanmy / a walczmy przeciw nie-
przyiaciolom naszym : bo nie tak jest
dzis / iako wczora y dzis trzeci dzien.
51 Bo oto woyna przeciwo nam / a
woda Jordanu zjad y zowad / y bze-
gi / y blota / y lasy / y niemasz miesca
do wystapienia. A przetoż teraz wo-
laycie do nieba / abyście byli wybawie-
ni z rzy nieprzyiaciol waszych. A zto-
czyła sie bitwa. A wyciagnal Joná-
thas rękę swą aby vderzył Bachide-
52 sá / y odwrócili sie od niego nazad. A
Jonathas y ci co z nim byli wsko-
czyli w Jordan / y przeplyneli do nich
Jordan. A poleglo z strony Bachi-
desowej onego dnia tysiac meżow : y
53 wrócili sie do Jeruzalem / y pobu-
54 domowali miasta obionne w Zydow-
55 skiej ziemi / zamek / ktory byl w Jery-
cho / y w Ammaum / y w Bethoron / y
w Bethel / y w Thannata / y Phara /
y Thopo / mury wysokimi / z bramami
56 mi / y zawory. y osadzil ie straza / az
57 by nieprzyiacielstie obchodzili sie z

52 Izraelem : y opatrzył miasto Beth-
sure / y Gazar / y zamek / y osadzil
ie żołnierzem / y dostatkem żywno-
53 ści. A syny ksiązce ziemi wziął
w zakładzie / y dal ie pod straż na
54 zamek w Jeruzalem. A roku setne-
55 go piecdziesiatęgo y trzeciego / mie-
siga wtoreg / rostawal Alcimus roz-
walic mury domu swietego wnetrz-
nego / y sprawy prorockie pokazic / y
56 poczal kazic. Onego czasu zarazo-
ny jest Alcimus / y przewaly sie spra-
wy iego : y zamienione sa vsta iego /
y vpadl od paralizu / ani mogli daley
57 slowa przerzec / ani rospawy wezynic
o domie swym. A vmarl Alcimus
58 na on czas z wielka bolescia. A o-
baczył Bachides / z Alcimus vmarl /
y wrócił sie do krola / y byla w poko-
59 iu ziemi przez dwie lecie. A vmy-
slili wszyscy zlosnicy / mowiac : Oto
Jonathas / y ktorzy z nim sa / w poko-
iu mieszkaja bezpiecznie : a tak teraz
przymiedzmy Bachida / y pochwyta-
ie wszystkie iedney nocy. A sli y dali
60 mu rade. A rusyl sie aby przycia-
gnal z wielkim woyskiem : y postal
potajemnie listy do swych towarzy-
61 szow / ktorzy byli w Zydowskiej ziemi /
aby poymali Jonathasa / y tych kto-
rzy z nim byli : ale niemogli : bo sie
ich rady dowiedzieli. A poymal z
62 meżow krainy / ktorzy byli powodem
zlosci / piecdziesiat meżow / y zabil ie :
63 A wiechal Jonathas / y Simon / y
64 ktorzy z nim byli do Bethbessen / kto-
ry jest na pusczy / y pobudował obali-
ny iego / y opatrzyli ji mocno. A do-
65 wiedzial sie Bachides / y zebrał wszy-
tko woysko swoje / y tym ktorzy byli z
66 Zydowskiej ziemi dal znać. A przy-
ciagnal / y položyl sie obozem nad
Bethbessen : y dobywal go przez wie-
le dni / y naczynil wojennych przy-
67 praw. A zostawil Jonathas w mie-
scie Simona brata swego / y wyci-
68 gnal w pole / y przyiechal z poczem /
y porazil Odaren / y bracia iego / y sy-
ny Phaseron w namiociach ich / y po-
czal zabiac / y pomnazac sie w si-
lach. A Simon / y ktorzy z nim byli /
wezynil wycieczke z miasta / y popa-
lili wojenne przyprawy. A bili sie z
Bachidesem / y szarty jest od nich / y
vtrapili go barzo / bo rada ieg y pot-

Bosen wto-
ry kościol, o
którym mó-
wi, był zbu-
dowany za v
pominaniem,
y za pomocą
Aggeusia y
Zachariasza
proroków.
1. Eldr. 6.

Alcimus
chcac ko-
ściol spu-
ścić, pa-
ralizem uo-
marł.

Przymierze
Jonathy z Ba-
chidefen.

Epiphanem:
G.

Demetrius
od Alexan-
dra ucią-
no chce z
Jonatą przy-
mierze uczy-
nić, ale on
woli z Alex-
andrem
przełatać.
wystawia-
jąc go.

69 kanie iego było daremne. ⁷ A rozgnie-
wawszy się na złośliwe meze / którzy
mu byli rade dąli / aby przyjechał do
ich krainy / wielu z nich zabił / a sam
wmyślił się wrócić z ostatkami do
swojej krainy. ⁷⁰ A dowiedział się Jo-
nathas / y wyprawił do niego posły /
stanowiąc z nim pokój / a wrócić mu
wiedział. ⁷¹ A rad przyjął / y uczynił wes-
tę słowo iego / y przyjął go po wsey

72 tkie dni żywota iego nie miał mu nic
złego uczynić. ⁷³ A oddał mu wieżnie
które przedtem był wywiodł z ziemie
Sydowskiej : a nawrócił wsey / odie-
chał do swej ziemie / y nie przydał wie-
cey aby przyciągnął w granice iego.
A przestał miecz z Izraela / a Jonathas
miejskał w Machmas / y poczał
tamtę Jonathas lud sędzić / y wygła-
dził nieczystych z Izraela.

Indukil, 6.

ROZDZ. X.

A Ku setnego
szesćdziesiątego /
Alexander syn
Antiocha / którego
zwano Słache-
tnym / przycią-
gnął y wziął Pro-

lem iude : y przyjął go / y królował
tamtę. ² A wysłuchał król Demetrius / y
zebrał wielkie woysko / y wyruszył prze-
ciwko niemu na wojnę. ³ A posłał
król Demetrius list do Jonathy spo-
sądnąć słowo / aby go wielkim u-
czynił. ⁴ Bo mówił : Wprzódziny po-
kój z nim uczynić / pierwej niżli z Ale-
xandrem uczyni przeciwko nam. ⁵ Bo
będzie pamiętać na one wszystkie zło-
ści / któreśmy przeciwko niemu uczynili / y
przeciw bratu iego / y przeciwko narodo-
wi iego. ⁶ A dał mu moc zbierać woys-
ko / y on zaczął gotować / y był z towarzy-
szami iego : y te którzy byli w zakładzie
na zamku / roztaczał mu wydać. ⁷ A
przyjechał Jonathas do Jeruzalem /
y czytał listy przed wszystkimi ludem /
y tymi którzy na zamku byli. ⁸ A wlekli
się bojaźnią wielką / bo wysłuchali że mu
król dał moc zbierać woysko. ⁹ A wy-
dani są którzy w zakładzie byli Jonath-
cie / y przywrócić im rodziców ich. ¹⁰ A
mieszkał Jonathas w Jeruzalem / y po-
czął budować y odnawiać miasto. ¹¹ A
roztaczał robotnikom / aby pobudo-
wali mury / y górę Sion w około ka-
mieniem kwadratowym dla obrony :
y tak uczynili. ¹² A cudzoziemcy którzy
byli na zamkach / które był Bachi-
des pobudował / poniekądali. ¹³ A każdy
opuszczał miejsce swe / y odszedł do zie-
mie swej. ¹⁴ Tylko w Bethsurze zostali
niektórzy z tych co byli opuścili za-
kon / y przykazanie Boże. Bo ono by-

15 to na wieciezke. ¹⁶ A wysłuchał król Ale-
xander o obietnicach które obiecał
Demetrius Jonacie : y dano mu
sprawę o walkach / y o męstwach
których on dokazywał y bracia iego /
y o placach które podęymowali. ¹⁷ A
rzekł : Izali naydziem tego między ta-
kiego / a teraz uczynię go przyjacie-
lem y towarzyszem naszym. ¹⁸ A napi-
sał list / y posłał mu w te słowa / mó-
wiąc. ¹⁹ KRÓL Alexander bratu Jo-
nacie zdrowia. ²⁰ Słyszeliśmy o tobie
żeś jest mąż zacny w mocy y godzien-
ny abyś był przyjacielem naszym.
²¹ Przetóż teraz stanowiąmy cię na-
wyższym kapłanem narodu twego / y
żebyś był zwan przyjacielem królew-
skim / (y posłał mu purpurową szatę /
y koronę złotą) a żebyś w naszych rze-
czach z nami dźwierał / a przyjaźń z na-
mi zachował. ²² A obłekt się Jonathas
w świętą szatę nuciącą się
dnie / roku setnego szesćdziesiątego /
w dzień wiojskiego święta Ruczek :
y zebrał woysko / y zbiorie wielką moc
nagotował. ²³ A wysłuchał Demetrius
te słowa / y zasmędzał się bardo / y
rzekł : Cóż się to uczyni / iż nas
Alexander wprzódził zachwycić przy-
jacielsko z Sydy ku swej obronie :
²⁴ A napiszcie do nich słowa prośby / y
dostojenstwa y dary / aby zemna byli
na pomoc. ²⁵ A napisał im w te slo-
wa : KRÓL Demetrius narekwi-
Sydowskiemu zdrowia. ²⁶ Jcieście za-
chowali przymierze z nami / a trwali-
ście w przyjaźni z nami / y nie
przystaliście do nieprzyjaciół naszych /
wysłuchaliśmy y radowaliśmy się. ²⁷ A te-
raz trwajcie jeszcze zachować nam
wiarę / a oddamy wam dobrą / za to
coście nam uczynili : y odpuszczamy
wam powinności wiele / y damy wam
podarki. ²⁸ A teraz czyncie was y wsey

Kapłan
abo biskup.

30 tkie Żydy wolnemi od dani / y placę
 soli darmo / y korony odpuszczam / y trze
 31 cia część nasienia: y polowice owo
 32 ców z drzew / co na moje strone przy
 chodzi / puszczam wam odednia dzisiey
 33 sęgo y na poty / aby ich więcej nie bra
 no z ziemie Judy / y od trzech miast
 34 które ię są przydane z Samaryi y z
 Galilei / odednia dzisiey sęgo y na
 35 wszytek czas: A Jeruzalem niech be
 dzie swięte / y wolne / z granicami swię
 36 mi / a dziesięćiny y podatki niech ięgo
 37 beda. Spuszczam też władzę w zam
 38 ku który iest w Jeruzalem / y dacie jina
 wyszemu kapłanowi / aby na nim po
 39 stanoził meze którekolwiek on obie
 40 rze / którzyby go strzegli. A wszelką
 41 duszę Żydowską / która z ziemie Żydo
 wskiej poimana iest / po wszystkim
 królestwie moim wolną czynię dar
 mo / aby wszyscy byli wolni od poda
 42 tów / też y od bydła swęgo. A wszy
 43 tkie dni wroczyście / y Szabbathy / y no
 wie miesiąców / y dni ustanowione /
 44 y trzy dni przededniem wroczyścym / y
 45 trzy dni po dniu wroczyścym / niech
 46 beda wszystkie wolności y odpuszcze
 47 nia wszystkim Żydom / którzy są w kró
 48 lestwie moim: tak iż żaden nie be
 49 dzie miał mocy nic czynić / ani wzru
 50 szać trudności przeciwko któremu z
 51 nich w żadnej rzeczy. A niechay be
 52 da spisanie z Żydów do trzydziestu ty
 53 sięcy meżów w woysku królewskim / y
 54 dādzą im potrzeby iako należy wszy
 55 tkim woyskom królewskim: a z nich
 56 beda sporządzeni którzyby byli po
 57 zamkach króla wielkiego. A z nich
 58 beda przelożeni nad sprawami króle
 59 stwa które odprawiają na wiare: a z
 60 nich niech beda książęcy / a niech swo
 61 ich praw używają / iako król rozkazał
 62 w ziemi Judzkiej. A trzy miasta /
 63 które są przydane ku Żydowskiej zie
 64 mi z krainy Samaryjskiej / niechay
 65 beda z Żydowską ziemią poczytane:
 66 aby były pod iednym: y niech nie be
 67 da poslušne inšey władzy / iedno ka
 68 planą najwyższego. Ptolemaide y o
 69 kolice ię którym dawał swiętym
 70 którzy są w Jeruzalem / na potrzebne
 71 nakłady miejscy swiętego. A ia dā
 72 ie na każdy rok piętnaście tysięcy sy
 73 kłów srebra z dochodów królewskich /
 74 które mi należą: y wszystko co zostā

42 nie czego nie oddali byli / którzy byli
 nad sprawami przeszłych lat / od tego
 43 czasu beda oddawac na roboty do
 44 mu. A nad to pięć tysięcy syklów
 srebra / które brano z dochodów ko
 45 ścielnych na każdy rok: y te niech na
 46 leżą kapłanom / którzy na posłudze są.
 47 A którzyby sie kolwiek wcieli do ko
 ściola / którzy iest w Jeruzalem / y we
 48 wszystkich granicach ięgo / winni be
 49 dac królowi we wszelkiej sprawie /
 50 niech beda wypuszczeni / y wszystkie rze
 51 czy które mają w królestwie moim /
 52 niech im wolne beda. A na budowā
 53 nie y poprawienie budowania miey
 54 scy swiętego beda dawac nakład z
 55 dochodu królewskiego: y na wybu
 56 dowanie murów Jeruzalem / y na ob
 57 warowanie ich wołoko / y na pobudo
 58 wanie murów w Żydowskiej ziemi.
 59 A gdy wysłyszał Jonathas / y lud te
 60 mowy / nie wierzyli im / ani ich przy
 61 ieli: bo wspomnieli na złość wielką /
 62 którą czynił w Izraelu / y utrapił ie
 63 był bārzo. A wpodobali sobie Ale
 64 xandra: bo on im był powodem w
 65 mowy pokoiu / y dawali mu pomoc
 66 po wszystkich dni. A zebrał król Alexan
 67 der wielkie woysko / y przyciągnął z
 68 woyskiem przeciwko Demetriusowi.
 69 A stoczyli bitwę dwā królowie / y tyl
 70 podalo woysko Demetriusowe: y go
 71 nił go Alexander / y nacięrał na nie.
 72 A zmocniła sie bitwa bārzo aż zapā
 73 dło słońce: y poległ Demetrius dnia
 74 onęgo. A posłał Alexander do Pto
 75 lemeusa króla Egypckiego posły w
 76 te słowa / mówiąc: GDYZEM sie
 77 wrócił do królestwa mego / a vsia
 78 dlem na stolicy oyców moich / y do
 79 stałem państwā / y porażilem Deme
 80 triusa / y osiadłem ziemię naszą. A
 81 zwiódłem z nim bitwę / y porażon iest
 82 sam / y woysko ięgo od nas / y vsiedli
 83 smy na stolicy królestwa ięgo. A te
 84 raz uczynmy przyiacielstwo z sobą / a
 85 day mi córkę swą za żonę / a ia bede
 86 zięciem twoim: a dam tobie y onę
 87 dary / ciebie godne. A odpowiedział
 88 Ptolemeus / mówiąc: SCZESLI
 89 WY dzień / któregoś sie wrócił do zie
 90 mie oyców twoich / y vsiadłeś na sto
 91 licy królestwa ich. A tak teraz uczy
 92 nieć coś pisał: ale zaiędzmy do Pto
 93 lemaidy / aby smy sie spól oglądali / y

Ptolemeus
 y Alexan
 der przy
 ięzli z sobą
 stanowią.

Kleopátrá
żoná Alé-
xándra:

Ionatá Ale-
xander wiel-
ce uczył.
w sła: a kró-
lewsko.

*Abó, wojśku
w 1777.

57 ábychci posłubili / iákos rzékl. ' A wy-
iáchal Ptoleméus z Egiptu sam y
Kleopátrá córká iego / y przyiáchal
58 do Ptolemáidy roku setného / šesté-
dziesiątého wtórego. ' A zaiáchal
mu król Alexándér / y dal mu Kleo-
pátre córkę swą / y spírávil iéy wesele
w Ptolemáidzie / iáko królowie / z
59 wielką chwałą. ' A písal król Alexán-
der do Jonáthy / áby mu dóge zaiá-
60 chal. ' A iáchal z chwałą do Ptole-
máidy / y zaiáchal sie tam ze dwiema
królmi / y dal im wiele srebrá y zlotá y
61 wpmínkóv / y nálazl lástke przed oczy
má ich. ' A zéšli sie przeciwo niemu
meżowie zlosliwi z Izráelá / meżowie
niezbožni / skárzac nań / á niedbał ná
62 nie król. ' A kázal z Jonáthy zic sá-
ty iego / y obléc go w sárlat / y ták v-
czynili / y posádlil go król áby síedział
63 z nim. ' A rzékl káizetóm swoim /
wynidžcie z nim w posrząd miásta / y
obwołaycie / áby żaden nie skárzył
nań o žádná rzecz / á ižby mu sie níkt
6 nieprzykrył w žádný spíráwie. ' A
sstało sie / skoro či co nań skárzyli / o-
64 baczili zacność iego / którz obwoły-
wantó / á onégo wbráného w sárlat /
wšytcy pouciekali. ' A wwiemožyl go
65 król / y wpísal go miedzy pzdniejšé
przyiáctoly / y postánovil go hermá-
nem y wčestníkem pánístvá. ' A
66 wrócił sie Jonáthás do Jeruzálem
w pokóiu y w rádósti. ' Roku setné-
76 go šestdziesiątého piátého / Deme-
trius syn Demetriusow przyiáchal
68 z Kréty do země oyców swoich. ' A
všlyšal król Alexándér / y záfraso-
wał sie bázro / y wrócił sie do Antyo-
69 chieý. ' A postánovil Demetri^o król
hermánem Apolloniúšá / który byl
nád Celestýá : y zebrał wielké wo-
70 y przyciágnal do Jánnieý : y po-
stál do Jonáthy nawyššého kápla-
ná / móvjac : ' Ty sam przeciwiš sie
nam / á iám sie sstał ná pošniéwisko
y w pohánbienie / přeto iž ty přeci-
71 wko nam wladžá rozciagaš ná gó-
rách. ' A ták teraz iesli vřáf "mocy
twoiéý / znidž do nas w pole / á sko-
72 stuyimy sie tam spólem : bo zemná
iešť moc woienná. ' Přtay / á dowiedz
sie ktom iá iest / y inni którzy mi po-
magáia : którzy též powiádáia že sie
nie može ořtác nogá wášá przed obli-

73 czem nášym : gdyž dwákróć oycowie
wášy w zemi svéy vćiekli. ' A teraz
iákož bedžieš mógl zžieržéc iězde / y
wielké woýřko w polu / gđie niemáš
74 kámiénia / áni řtáty / áni mieýřcá do
vćiekánia. ' A gdy všlyřal Joná-
thás mowý Apolloniúřowé / wřurřyl
sie sercem / y obířl dziesieć tysiecy
mežów / y wyiáchal z Jeruzálem / y zá-
iáchal mu ná pomoc Simon brát
75 iego. ' A przyciágneli z woýřkiem do
Joppen / y nie dopuřčil mu do miá-
řtá / bo řtráž Apolloniúřowa w Jop-
76 pen bylá / y dobywał go. ' A któzy by-
li w mieřcie / zleknáwřy sie otworžyli
mu / y wřizál Jonáthás Joppen. ' A v-
77 šlyřal Apolloniúř / y przyciágnal ze
řtrémá tysiecy iězdnyř / y z wielkim
78 woýřkiem : ' A ciágnal ku Azothu
iáko by w dóge iádacy ná řych miářt
wyciágnal w pole / dla tego iž miál
wielki poczet iězdnyř / y vřál w nich :
79 ' y gonil go Jonáthás do Azothu / y
zřkoczyli bitwe. A Apolloniúř zořtá-
wił w obožie tysiac iězdnyř zá nimi
80 potáiemnie. ' A obaczyl Jonáthás
iž bylá zářadžká zá nim / y obtoczyli
woýřko iego / y ciřtáli ořcepámi ná
81 lud od poránku áž do wieczorá. ' á lud
řtal / iáko byl Jonáthás rořkázal / y
82 spíracowály sie konie ich. ' A wřiwíodl
Simon woýřko své / y přypuřčil ná
vřieć / bo iězdní spíracowáli sie byli / y
83 zřtárci řá od niego / y vćiekli. ' A či
któzy sie byli rozbiegli po polu / vćie-
kli do Azoru / y wbiegli do Bethdá-
84 gon / bálwána řwego / áby sie tam zá-
chowáli. ' A Jonáthás spalil Azoth /
y miářtá które byly okolo niego / y po-
břal ich kózyřci / á zboř Dágon / y w-
řyťkie któzy do niego vćiekli ogniem
85 spalil. ' A bylo řych któzy od mieczá
polegli / z onými któzy byli popáleni /
86 okolo ořmi tysiecy mežów. ' A ruřyl
žtámtáđ obóz Jonáthás / y položyl ji
v Ařtáloná : y wřřli z miářtá přeci-
87 wko niemu z wielką chwałą. ' A wró-
cił sie Jonáthás z řwémi do Jeruzá-
88 lem / máigaymi wiele kózyřci. ' A ssta-
lo sie / skoro všlyřal té mowý król Ale-
xándér / iesze přyczynil wwiemožyc
89 Jonáthe. ' A posřlal mu knářel zlotý /
iáki iest obyčay dáwác powinowá-
řym królewřkim / y dal mu Ařkáron /
y wřyťkie gránice iego w ořiádlořć.

Ionatá po-
řážil Apolo-
niúřá.

*do domu Da-
goná, G.

ROZDZIAŁ XI.

Pośmierci
Alexandry
Ptolemau-
sa, król De-
metrius Io-
nacie Kiske
pokazuje.

do miasta
Ptolemau-
skich, G.

1 **K**ról Egiptu
2 **K**ról zebrał wo-
3 **K**ról / iako piaset
4 **K**ról / który jest na bze-
5 **K**ról / gu mojsim / y o-
6 **K**ról / kretów wiele / y
7 **K**ról / skarał sie dostać
8 **K**rólestwa Alexandrowego zdrada / a
9 **K**ról / przysłać ię ku królestwu swemu. **A**
10 **K**ról / wyiachał do Syrii słowy spoko-
11 **K**ról / nemi / y otwierano mu miasta / y wy-
12 **K**ról / chodzili przeciwko iemu : bo był ro-
13 **K**ról / skazał król Alexander / aby przeciw-
14 **K**ról / ko iemu wychodzono / przeto iż był
15 **K**ról / świętym iego. **A** Ptolemęus wi-
16 **K**ról / chawszy do miasta / zostawował
17 **K**ról / straż żołnierzy w każdym mieście.
18 **K**ról / **A** gdy był blisko Azothu / wkazano
19 **K**ról / mu zbór Dagonów ogniem spalony /
20 **K**ról / y Azoth / y insie iego zburzone / y ciała
21 **K**ról / porzucone / y tych / którzy na wojnie
22 **K**ról / pobici byli / mogity które było wcz-
23 **K**ról / niono przy drodze. **A** powiedzieli
24 **K**ról / królowi że to uczynił Jonathas / aby
25 **K**ról / mu nienawisć ziednali / y milczał
26 **K**ról / król. **A** Jonathas zaiachał królowi
27 **K**ról / do Joppen z chwałą / y przywitáli sie
28 **K**ról / społecznie / y nocowali tam. **A** iachał
29 **K**ról / Jonathas z królem aż do rzeki która
30 **K**ról / zowią Eleutherus : y wrócił sie do
31 **K**ról / Jeruzalem. **A** król Ptolemęus o-
32 **K**ról / trzymał państwo miast / aż do Se-
33 **K**ról / leucii nad morzem / y myślił prze-
34 **K**ról / ciw Alexandrowi złe rady. **A** wypra-
35 **K**ról / wił posły do Demetriusa / mówiąc :
36 **K**ról / PRZYIEDź / że uczynimy z sobą przy-
37 **K**ról / mierze / a damci cōtę moie / którą ma
38 **K**ról / Alexander / a bedzie królował w kró-
39 **K**ról / lestwie oycá twóego. **A** bowiem mi-
40 **K**ról / żał / żem mu dał cōtę mo / bo sie sta-
41 **K**ról / rał iakoby mie zabił. **A** y winował go
42 **K**ról / dla tego / iż pragnął królestwa iego.
43 **K**ról / **A** odiał cōtę swą / y dał ją Deme-
44 **K**ról / triusowi / y odrąził sie od Alexandr-
45 **K**ról / a / y wyiawily sie nieprzyiacni iego. **A**
46 **K**ról / wiachał Ptolemęus do Antiochii /
47 **K**ról / y włożył na głowę swą dwie koronie /
48 **K**ról / Egiptu y Asyiei. **A** król Alexan-
49 **K**ról / der był w Cylicii na on czas : bo co
50 **K**ról / na onych miejscach byli / wylamowa-
51 **K**ról / li sie z posłuszeństwa iego. **A** wsty-
52 **K**ról / śał Alexander / y wyciągnął ku nie-
53 **K**ról / mu na wojnę / a król Ptolemęus wy-

16 **K**ról / wiódł woysko / y zaiachał mu z wiel-
17 **K**ról / ką mocą / y w tyl go obrócił. **A** y wcielił
18 **K**ról / Alexander do Arabii / aby sie tam
19 **K**ról / zachował / a król Ptolemęus wywys-
20 **K**ról / szon iest. **A** Zabdiel Arabczyt ział
21 **K**ról / głowę Alexandr-
22 **K**ról / a / y posłał Ptoleme-
23 **K**ról / usowi. **A** król Ptolemęus dnia trze-
24 **K**ról / cięgo umarł : a którzy byli na zam-
25 **K**ról / kach / pogineli od tych / którzy byli w o-
26 **K**ról / bozie. **A** y królował Demetrius roku
27 **K**ról / setnego sześćdziesiątego siódmego.
28 **K**ról / **A** Onych dni zebrał Jonathas te któ-
29 **K**ról / rzy byli w Żydowskiéj ziemi / aby do-
30 **K**ról / byli zamku który iest w Jeruzalem / y
31 **K**ról / sprawili przeciwko iemu wiele przy-
32 **K**ról / praw wojennych. **A** sli niektórzy
33 **K**ról / meżowie niebożni / którzy naród
34 **K**ról / swój mieli w nienawisć / do króla
35 **K**ról / Demetriusa / y oznaymili mu / iż Jo-
36 **K**ról / nathas obłęgił zamek. **A** iako wsty-
37 **K**ról / śał rozgniewał sie : y wnet przyia-
38 **K**ról / chał do Ptolemaid / y pisał Joná-
39 **K**ról / cie / aby nie leżał pod zamkiem / ale
40 **K**ról / mu zaiachał przedko na rozmowę.
41 **K**ról / **A** gdy wstyszał Jonathas / kazał
42 **K**ról / obłec / y obrał z starszych Izrael-
43 **K**ról / skich / y z kapłanów / y puścił sie w
44 **K**ról / niebezpieczeństwo. **A** y nabrał złota
45 **K**ról / y srebra / y śat / y wiele innych wpo-
46 **K**ról / minków / y iachał do króla do Ptole-
47 **K**ról / maid / y znalazł łaskę w oczach iego.
48 **K**ról / **A** starzyli nań niektórzy niebożni z
49 **K**ról / narodu iego. **A** uczynił mu król iá-
50 **K**ról / ko mu byli uczynili co przed nim byli :
51 **K**ról / y wywyszył go przed oczyma wstys-
52 **K**ról / śkich przyiaciół swoich : y potwier-
53 **K**ról / dził mu nawysze kapłanstwo / y co-
54 **K**ról / kolwiek innego przed tym miał dro-
55 **K**ról / gięgo / y uczynił go przednięszym
56 **K**ról / między przyiacióły. **A** prosił Joná-
57 **K**ról / thas u króla aby wolną uczynił Ży-
58 **K**ról / dowstę ziemi / y trzy powiaty / y Sa-
59 **K**ról / mariat / y granice iey : y obiecał mu trzy
60 **K**ról / sta talentów. **A** zezwolił król / y na-
61 **K**ról / pisał Jonacie listy o tym wszystkim w
62 **K**ról / ten sposób. **K**ROL Demetrius Jo-
63 **K**ról / nacie bratu zdrowia / y narodowi Ży-
64 **K**ról / dowskiemu. **A** Koptis listu któryśmy
65 **K**ról / o was pisali Lásthenowi oycu ná-
66 **K**ról / śemu / posłaliśmy do was / abyście
67 **K**ról / wiedzieli. **K**ROL Demetrius Lás-
68 **K**ról / thenowi oycu zdrowia. **A** narodowi
69 **K**ról / Żydowskiemu / przyiaciółóm naszym /
70 **K**ról / y zachowującym co sprawiedliwego
71 **K**ról / iest w nas / wymyśliliśmy dobrze wcz-

o tych ma-
niach v. 34.

G.

troje słowo
swoje, Aphere
m. G.

34 nie za ich uczynność którą przeciwko
nam mają. ^D A tak postanowiliśmy
im wszystkie granice Żydowskiej zie-
mie / y trzy miasta Lide y Ramathę /
które od Samaryi do Żydowskiej
ziemi są przydane / y wszystkie pogra-
niczne ich / aby były odłączone wszy-
tkim którzy osiady sprawują w Jeru-
zalem : za to co pierwszy król od nich
35 bierał na każdy rok y za pożytki zie-
mie / y owoców. ^E A inne rzeczy które
nam należały z dziesięcin / y poda-
tków / od tego czasu im odpuszczamy /
y żupy solne / y korony które nam od-
36 dawano. ^F Wszystkie im puszczamy /
a żadna z tych rzeczy nie będzie naru-
żona od tego y na wszelki czas. ^F Prze-
tóż teraz postarajcie się uczynić kopi-
ją tych rzeczy / a niech będzie dana Jo-
nacie / y położona na górze świętej / y
38 na zacnym miejscu. ^F A widząc De-
metrius król / iż się uspokoiła ziemia
w oczach jego / a nie mu się nie sprze-
ciwilo / rozpuścił wszystkie woysko
swe / każdego na swe miejsce / wysła-
wszy woysko cudzoziemców / które był
zebrał z wyspów pogańskich : y były
mu nieprzyjaciolmi wszystkie woyska
39 ojców jego. ^F A był nie iaki Triphon /
który przed tym trzymał stonę Ale-
xandrową : y obaczył że wszystko wo-
ysko szemrało przeciw Demetriusowi /
y udał się do Eulchuel Arabczyka /
który chował Antiochą syna Alexan-
40 drowego. ^E y nalegał mu / aby mu go
dał / żeby królował na miejscu ojców
swego / y powiedział mu iako wielkie
rzeczy uczynił Demetrius / y nieprzy-
41 iazn woysk jego przeciw niemu : y nie-
stał tam przez wiele dni. ^E A posłał
Jonathas do Demetriusa króla / aby
zprowadził te którzy byli na zamku w
Jeruzalem / y którzy byli na zamkach :
42 iż najeżdżali Izraela. ^E A posłał De-
metrius do Jonathy mówiąc : Nie
tylko to uczynię tobie / y narodowi
43 twemu : ale wstawię cie / y naród
twój / gdy czas będzie po temu. ^E Te-
raz tedy dobrze uczynisz / jeśli mi po-
44 slesz na pomoc meze : bo wszystko wo-
ysko moje odstąpiło. ^E A posłał mu
Jonathas trzy tysiące mężów mo-
45 cnych do Antiochii : y przyiachali
do króla / y kochał się król z ich przy-
iachaniami : y zebrał się którzy byli z mia-

sta / sto y dwadzieścia tysięcy mężów /
y chcieli zabić króla / a król wciął na
46 pałac : y uciegli którzy byli w mie-
ście / drogi mieyskie / y poczęli wal-
47 czyć. ^F A przyzwał król na ratunek
Żydów / y zeszli się spólem wszyscy do
niego : y rozbiegli się wszyscy po mie-
48 ście. ^F A zabili dnia onego sto tysię-
cy człowiek / y zapalili miasto / y wzie-
49 li wielką korzyść dnia onego / y wyba-
wili króla. ^F A obaczyli którzy byli z
miast / że Żydzi miasta iako chcieli
dostali : y wpadli sercem swym / y wo-
lali do króla z prośbami / mówiąc :
50 "Daj nam prawnice / a niech przestā-
51 na Żydzi bić na nas / y na miasto. ^F A
porzucili broni swą / y uczynili pokój /
a Żydzi wstawili się przed oczyma kró-
lewskimi / y przed oczyma wszystkich
F którzy byli w królestwie tego / y stali
się zawołanymi w królestwie tego / y
wrócili się do Jeruzalem mając wie-
52 le łupów. ^F A usiadł Demetrius król
na stolicy królestwa swego / y wciął
53 przed oczyma tego ziemi. ^F A stłamał
na wszystkim cokolwiek rzęł / y odia-
ził się od Jonathy / y nie oddał mu
podług dobrodziejstwa które mu był
54 uczynił / y trapił go bardo. ^F A potym
wrócił się Tryphon / y Antioch z nim
dzieci młode / y królował / y włożył
55 na się koronę. ^F A zbiegli się do niego
wszystkie woyska / które był rozproszył
Demetrius : y walczyły przeciwko
56 niemu : y wciął y tył podał. ^F A Try-
phon wziął bestie / y otrzymał Anti-
57 ochę. ^F A pisał Antioch młodzieniec
do Jonathy / mówiąc : Potwier-
dzam tobie kapłanstwo / y postana-
wiam cie nad czworogiem "miast" / a
58 byś był z przyjaciół królewskich. ^F A
posłał mu naczynia złote na poslu-
gowanie / y dał mu moc pięć ze złota /
y chodzić w szaracie / y nosić knáseł
59 złotych. ^F A Simoná bratá tego posta-
nowił księżciem od granic Tyru / aż
60 do granic Egiptu. ^F A wyszedł Jo-
nathas / y obieżdżał miasta za rzeką :
y zebrał się do niego wszystko woysko
Syrjskie na pomoc : A przyjechał
do Askalona / y wyszli przeciwko nie-
61 mu z uczynnością z miast. ^F A tam-
tąd ruszył się do Gazy / y zawarł się
którzy byli w Gazie : A obległ ją / y
spalił co było około miasta / y splón-

Demetrius
w Antiochi
icy przez Ży-
dy od śmier-
ci wybawio-
ny, przynie-
rge im łamie

Wszystko zna-
mi pokój.

Antiochus
Demetriusa
zwycięży-
wszy czyni
z Jonatą
przymierze.

Stonie.

Słowo G.

Jonathas
walczy prze-
ciw poga-
nom.

62 diował ie. ^G A prosili Gazyazyzy Jonathas / y dalim prawa rękę / y wziął synyich w zakładzie / y posłał ie do Jeruzalem : y przeszedł krainę aż do Damasku. ^G A wysłał Jonathas / że przyniemy z lamali księżetá Demetriusowe w Kades / które jest w Galilei / z wielkim woyskiem / chcąc go oddać lic od sprawowania królestwa : y wysłał przeciwko nim / a brata swęgo zostawił w ziemi. ^G A Simon przyciągnął do Bethsury / y dobywał ię przez wiele dni / y ścisnął ie. ^G y prosili od niego aby sobie rece dał / y dał im : y wypędził ie z tamtąd / y wziął miasto / y osadził ie ludem. ^G A Jonathas y woysko iego przyciągnęli do wody Genezar / y wstali przededniem w polu Asor. ^G A ono woysko cudzoziemców zabiegało w pole / y uczynili

69 nań zasadzke w górách / a on przeciw nim wyiachał. ^G A ci co na zasadzcech byli / ruszyli sie z miejsc swoich / y stoczyli bitwę. ^G A wszyscy którzy z Jonathas byli podali tyl : y żaden z nich nie został / oprócz Mithathiasa syna Absolomi / a Judy syna Kálphi / hetmanów nádz żołnierstwem woyska. ^G y rozdarł Jonathas śarty swę / y posypał głowę swą prochem / y modlił sie. ^G A wrócił sie do nich ku bitwie / y w tyl ie obrócił y bili sie. ^G A wyszeli którzy uciekali z iego strony / y wrócili sie kniemu / y gonili z nim w sytkie aż do Kades / do obozów / y zabiegli aż tam. ^G y poległo z cudzoziemców onęgo dnia trzy tysiące mężów : a Jonathas wrócił sie do Jeruzalem.

ROZDZ. XII.

1 Obaczył Jonathas że muczás dopomaga / y oś
2 brat meje / y posłał ie do Rzymu
3 ku potwierdzeniu y ponowieniu
4 przynięcia z nimi. ^G A do Spartiátów / y náimé mieyscá rozysłał listy tymże kstatem. ^G A iachali do Rzymu / y weszli do domu Kádnego / y rzekli : Jonathas nawysy káplan / y narod żydowski posłał nas / żebyśmy odnowili przyiacielstwo y towarzysstwo wedle dawnęgo czasu. ^G A dali im listy do swych po mieyscách / aby ie doprowadzono spokojem do ziemié Judá. ^G A tá jest Kopia listów / które Jonathas Spartiátóm pisał :
5 IONATHAS nawysy káplan / y
6 stárszy narodu / y káplani / y inni lud żydowski / Spartiátóm brácię zdrowia. ^G Już dawno posłany był list do Oniasa nawysęgo káplana / od Ariusa / który u was królował / żeście brácia násy / iáko zamyka w sobie odpis który poniz idzie. ^G A przysłał Onias mezá który był posłany z wczęciwością / y wziął listy / które mi oznámo-
7 wano o towarzysztwie y przyacieltwie. ^G My áczesmy nic z tego nie potrzebowáli / máigc zá pocieche księgi

10 święte / które są w rękách násy :
11 Woleliśmy posłać do was odnowić braterstwo y przyiacielstwo / abyśmy sie nie eskali odlaczeni od was : bo wiele czasów wyszło iákosćcie do nas posłać. ^G My tedy ná każdy czas bez przestanku w wroczyssé dni / y w inné kiedy potrzeba / pámiatamy na was przy ofiarách które ofiarujemy / y przy obzedzięch / iáko sie godzi y przystoi pámiatác ná brácia. ^G Przetoż radujemy sie z wássę staroy. ^G Ale nas ośgárnely wielkie wtrapienia / y wiele wojen. ^G A walczyli przeciw nam królowie / którzy są okolo nas. ^G Tiedchielismy tedy wam sie przykryć / ani innym towarzysóm y przyacieltóm násym w tych walkách. ^G bosmy mieli ráttunek z niebá / y iestesmy wybawieni my / a nieprzyiaciele násy poniżeni są. ^G A ták obrálismy Tumeniusa syna Antiochowego / y Antipátrá Jassonowego syna / y poslálismy do Rzymian odnowić z nimi przyiacielstwa y towarzysstwa dawne. ^G Przetożesmy im roztázali / aby téz do was iecháli / y pozdrowili was / y oddáli wam listy nássé o ponowieniu braterstwa nássęgo. ^G A teraz dobrze uczynicie / iesli nam ná to odpowiecie. ^G A ten jest odpis listu który był posłał do Oniasa. ^G Arius / król Spartiátów Oniasowi Wielkiemu Káplanowi zdrowia. ^G Tálázło sie w piśmie o

* w oyczyznę G.

* Philistymów.

Jonathas z Rzymian y z Spartany przynięcie odnawia.

* do Sparty.

* od Dariusza. G.

* Dariusz. G. G.

o spásaniu.

Hetmány
Demetriu-
sowé odga-
nia.Mury oprá-
wne.

Spártiatách y Żydziéch / iż są brás-
cia / á iż posli z narodu Abrahámo-
wého. ²² A teraz iákosmy sie tego do-
wiedzieli / dobrze czynicie że do nas
²³ o pokoju wászym piśecie. Ale y my
odpisałismy wam : bydo náśe y má-
ietności náśe wáśe są : á wáśe náśe.
A tak roztázalismy aby wam to opo-
²⁴ wiedziáno. A wysłyszał Jonáthás
iż kśiążetá Demetriusowé z woyskiem
daleko wietšym niż piérwsé wróciły
²⁵ sie / aby nań walczyły : A ruszył sie z
D Jeruzálem y zabiezał im w Amáthi-
stiey kráinie : bo im był nie dał czasu /
aby wiáchali do ziemie tego. A po-
²⁶ stał spięgi do woyská ich : y wróciwo-
szy sie oznaymili / że myślą náiaćhac
ich wnocy. A gdy słońce zaśło / ro-
²⁷ stazał Jonáthás swój / aby czuli y by-
li we zbiot pogotowiu ku bitwie przez
całą noc y postawił straż około obo-
²⁸ zu. A wysłyszeli nieprzyiaciele / iż Jo-
náthás z swémi gotów jest náwoy-
ne / y bali sie / y lekáli sie ná sercu swo-
im. A zapálili ogień w swym obozie.
²⁹ A Jonáthás y co z nim byli / nie do-
wiedzieli sie aż ráno : á widzieli ogień
goriącé. A pusił sie Jonáthás po-
³⁰ nich / y nie dogonili ich / bo sie byli
przez Eleuther rzekę przeprawili. A
E Jonáthás obrócił sie ná Arábezyki /
które zowią Zabedeczyki / y porąził
³² ie / y pobiał łupy ich. A ruszył sie / y
przyszedł do Dámásku / y obiezdzał
ona wszytkie kráine. A Simon wyie-
³³ chał / y przyciągnął aż pod Asłálon /
y do blisich mieysc osádzonych / á v-
³⁴ dał sie do Joppen / y wziął iá. (Bo
wysłyszał że chcieli zamek podać stro-
nie Demetriusowéy) y osádził tam
³⁵ straż / żeby iey strzegli. A wrócił sie
Jonáthás / y zezwał stárszé ludu / y
y nárádził sie z nimi / pobudowác
³⁶ zamki w Żydowskiey ziemi / y pobu-
dowác mury w Jeruzálem / y pod-
nieść wielkú wysokosc między poszo-
dkiem zamku á miastem / aby go od-
dzielił od miásta / aby był sam oso-
bno / á żeby ani kupowano / ani prze-
³⁷ dawano. A zeszli sie aby budowali
miásto : y wpadł mur który był nád
potokiem od Wschodu słońca / y ná-
prawił go / który zowią Káphetethá.
³⁸ A Simon zbudował Abiáde w Se-
pheli y opátrzył iá y postawił bramy

y zawory. A gdy wymyślił Tryphon
F królowác w Asyiey / á wziąć ná sie ko-
ronę / y ściągnąc rękę ná Antiochá
40 króla / bojąc sie żeby mu snadź nie
dopuscił tegó Jonáthás / ále walczyć
będzie przeciwko iemu : szukał go po-
41 imać y zabić. A ruszywszy sie iechał
do Bethsán. A wyiechał przeciw-
42 iemu Jonáthás ze czterdziestą tysię-
cy meżów przebranych ku boiowi / y
43 przyszedł do Bethsán. A obaczył
Tryphon / iż Jonáthás przyciągnął
z woyskiem wielkim / aby ściągnął
44 nań rękę / vlekł sie. A przyiał go z
poczciwością / y zálécał go wszytkim
przyiaciolóm swym / y dał mu vpo-
minki : y roztazał woyskam swoim /
45 aby mu byli posłusni iáko iemu. A
mówił do Jonáthy : Przeczes trudził
wszytek lud / gdyż niemáš wálki mie-
dzy námi : á teraz odesli ie do do-
mów ich / á obierz sobie troche me-
żów którzyby zostáli z tobą / á poiędz
zemną do Ptolemáidy / á podamci
iá / y inne zamki y woysko / y wszytkie
przełożone nád sprawámy : á wró-
ciwszy sie odiáde : bom dla tego przy-
46 iáchal. A wwierzył mu / y uczynił
iáko mówił : y rospusił woysko / y o-
47 desli do ziemie Judá : á zostawił
przy sobie trzy tysiące meżów : z
których dwá tysiące odesłal do Gá-
48 lileiey / á tysiąc przysło z nim. A sto-
ro Jonáthás wiáchal do Ptolemái-
G dy / Ptolemáyczycy zamkneli mieyskie
bramy y poymáli go / á wszytkie któ-
zy z nim byli wiechali / mieczem pobili.
49 A posłał Tryphon woysko y iezdne
do Gálileiey / y ná pole wielkie / aby
wytráćili wszytkie towarzysze Joná-
50 thy. Ale oni gdy sie dowiedzieli / iż
Jonáte poymano / á iż zginął y wszy-
scy któ-zy z nim byli / nápomnieli sie
51 spólu / y wysli gotowi ku bitwie. A
ci któ-zy pogonili / widząc że im o du-
52 sie idzie / wrócili sie : A oni wszyscy
przysli z pokojem do ziemie Judz-
kiey. A plákali Jonáthy / y tych któ-
zy z nim byli bázgo / y żáłował Izráel
żáłobą wielką. A wszyscy narodo-
53 wie / któ-zy około nich byli / stárali sie
aby ie stárk / bo mówili : Nie máig
hetmána / y pomocnika : teraz tedy
zwalczmy ie / á wygládzmy pámiątkę
ich z ludzi.

Od Tripho-
ná zdráda
poimány.

ROZDZ. XIII.

Simon został
wszystką książkę
ciem Ionáš
the wyku-
puie.

1 **S**łyszal Sy-
2 mon/że Tryphon
3 zebrał wojsko
4 wielkie/aby wtár-
5 gnał do ziemi
6 Judyckiej/yształ
7 ją: Widząc że
8 w strachu lud jest y w bojaźni/iachał
9 do Jeruzalem/ y zgromadził lud: A
10 napominając rzeki: Wy wiecie iako
11 wielkie bitwy ia/ y bracia moi/ y dom-
12 oycá meż czyniliśmy o zakon/ y o rze-
13 czy święte/ y iakichesmy trudności v-
14 żyli. Dla tych rzeczy bracia moi wszy-
15scy dla Izraelá zgineli/ y zostalem ia-
16 sam. A teraz nieday Boże aby ch-
17 mial folgować duszy moiej w każdy
18 czas vtrapienia: bom niejest lepszy
19 niż bracia moi. Pomscze sie tedy na
20 rodu mego/ y rzeczy świętych: dzia-
21 tek też naszych/ y żon: bo zgromadzi-
22 li sie wszyscy narodowie zetrzeć nas/
23 dla nieprzyjaźni. A zapalił sie duch
24 ludu skoro wysłyszał te mowy. A od-
25 powiedzieli wielkim głosem mówiąc:
26 Cys jest hetmanem naszym na mie-
27 scu Judy/ y Jonáthy bratá twego.
28 Sprawuy walki nasze/ a wszystko
29 cokolwiek nam rzecześ uczynimy. A
30 zebrawszy wszystkie meze waleczne/ po-
31 spiesyli sie dokonac wszystkich murów
32 Jeruzalem/ y vtwierdził je wokolo.
33 y wysprawił Jonáte syná Absalom-
34 y z nim wojsko nowe do Joppen/ a wy-
35 gnałszy te co w nim byli/ sam tam
36 został. A Tryphon ruszył sie od Pro-
37 lemaidy z wielkim wojskiem/ aby w-
38 ciagnął do ziemi Judyckiej/ a Jonáš
39 thás z nim pod strażą. A Simon
40 też położył sie obozem w Aldus prze-
41 ciw polu. A gdy sie Tryphon dowie-
42 dział/ iż Simon powstał na miejscu
43 Jonáthy bratá swego/ a iż z nim miał
44 zwiędz bitwe: wysprawił posły do
45 niego/ mówiąc: Iż dla srebrá ktoś
46 re został winien Jonáthás brat twój
47 na liczbie królewskiej/ dla spraw ktoś
48 re miał/ zadržymaliśmy go. A teraz
49 posli sto talentów srebrá/ y dwu sy-
50 nów iego w zakładzie/ aby wypuszo-
51 ny nie uciekł od nas/ y odesłemy go.
52 A poznał Simon/ że zdrada z nim
53 mówił/ wśakóż kazał dać srebro y

54 dzieci: żeby w nieprzyjaźni wielką nie
55 przyszedł v ludu Izraelstkiego/ mó-
56 wiącego: Iż mu nie posłał srebrá y
57 dzieci/ przeto zginął. A posłał dzie-
58 ci y sto talentów: y skłamał: a nie
59 puścił Jonáthy. A potym Tryphon
60 wtágnął w ziemi/ aby ją zburzył/ y
61 trążyli drogá która wiedzie do Aldor:
62 a Simon y wojsko iego ciagnęło na
63 każde miejsce/ gdzie sie kolwiek obro-
64 ćli. A którzy na zamku byli/ wyspra-
65 wili posły do Tryphona/ aby sie spie-
66 szyl przyiść/ a przez puszczá/ a iżby im
67 posłał żywności. A nágotował Try-
68 phon wszystkie iędzy/ aby przyiść o-
69 néy nocy: a był śnieg bardzo wielki/ y
70 przyiść do Galáadety. A gdy
71 był blisko Báslámán/ zabił tam Jo-
72 náthe y syny iego. A obiócił sie Try-
73 phon/ iachał do swej ziemi. A Si-
74 mon posłał/ y wziął kości Jonáthy
75 bratá swego/ y pogrzebł je w Mo-
76 dyn w mieście oyców iego. A pla-
77kali go wszyscy Izrael płacząc wiel-
78 kim/ y czynili po nim žalobe przez wie-
79 le dni. A zbudował Simon nád-
80 grobem oycá swego/ y bracię swę bud-
81 owanie wysokié ku widzeniu/ z ká-
82 mienia gładkiego z tyłu y z przodu.
83 A postawił siedm słupów spiczá-
84 stych ieden przeciw drugiemu/ oycu y
85 matce/ y czterem bracię: a okolo
86 nich postawił słupy wielkie/ a na słu-
87 piach zbroie/ na pamiatke wieczną:
88 a podle zbroj wyrzeć okazy/ któreby
89 widzieć mogli wszyscy co morzem ia-
90 chali. Ten jest grób który uczyni w
91 Modin/ aż do tego dnia. A Tryphon
92 gdy iachał w drodzez Antiochem kró-
93 leni młodym/ zabił go zdrada. A
94 królował miasto niego/ y włożył na
95 sie koronę Asyiej/ y uczynił wielką
96 porażkę w ziemi. A Simon pobu-
97 dował obrotne miejsca żydowskiej
98 ziemi/ oprawiwszy je wysokimi wie-
99 żami y murami wielkimi/ y bramami
100 y zaworami/ y zostawił żywność w
101 zamkach. A obrał Simon meze/ y
102 posłał do Demetriusa króla/ aby v-
103 czynił folge ziemi: bo wszystkie sprá-
104 wy Tryphonowe przez łupieństwo czy-
105 nione były. A táte słowa Demetri-
106 us król odpowiedział mu/ y taki list
107 nápiśal. KROL Demetrius Si-
108 monowi najwyższemu kapłanowi/ y

*ale sie wdał.
G.
Ionáthás za-
bit.

*ale zamil.

Simon otrzy-
mawszy wol-
ność od De-
metriusa
króla, do-
stał zamku
Ierogolim-
skiego.

*abo lánecuch
z pierścien-
niem.

przysięgi królów / y starszym / y
37 narodowi Judyjskiemu zdrowia. ^o Ko-
rone złotą / y Báhém / któreście po-
stali / wznieśli / y gotowiszy zwanymi
uczynić pokóy wielki / y pisać do wze-
38 dników królewskich / aby wam odpu-
ścili cośmy wam pozwolili. ^o Bo co-
kolwiekśmy postanowili / wcale wam
zostaie. Zamki któreście pobudowa-
39 li / niechay wam beda. ^o Odpuszcza-
my też niewiadomości / y występk / aż
do dnia dzisiejszego / y korone którą-
ście byli winni : y iesli co inzego było
należącego do podatku z Jeruzalem
40 iuż niech nie będzie należące do po-
datku. ^o A iesli są którzy z was godni
na wpisanie między nasze / niech be-
41 da wpisanie / a niech będzie pokóy
między nami. ^o Roku setnego siedm-
dziesiątego zietę jest iarzmo pogán-
42 stkie z Izraela. ^o y poczał lud Izrael-
ski zapisować w księgach / y w dzie-
iach pospolitych : Roku pierwszego
F pod Simonem najwyższym kapia-
nem / wielkim hetmanem / y książ-
ciem żydowskim. ^o W onych dniach
43 przyciągnął Simon do Gazy / y ob-
toczył ją obozem / y sprawił machiny
y przypuścił do miasta / y zbil iedne
44 wieże / y wziął ją. ^o A wtargnęli któ-
rzy w machinie byli do miasta / y stał
45 sie wielki rozruch w mieście. ^o A wo-
bieżeli którzy byli w mieście / z żonami
y z dziećmi na mury / rozdawszy śarty
swé / a wolali głosem wielkim / pro-
sząc Simona aby rece sobie dali :

*pokoy z nimi
uczynił.

ROZDZ. XIII.

Demetrius
król poiman

A Roku setnego
siedmdziesiątego
wtórego / król De-
metrius zebrał
woysko swé / y iá-
chał do Mediey
nabywać sobie rá-
2 tunku / aby zwoiował Tryphona. ^o A
wysłłat Arsaces król Perski y Me-
dzki / że Demetrius wiechał w grani-
ce tego / y posłał iednego z książat
swoych / aby go żywo poimał / y przy-
3 wiódł do siebie. ^o A iáchał / y poraził
woysko Demetriusowe / y poimał go /
y przywiódł do Arsaká / y dał go do
4 więzienia. ^o A była w pokoju wszytká

*o.

46 ^o y mówili : Nie oddaway nam we-
dlug złości naszych / ale według mi-
47 łosierdzia twego. ^o A Simon zmię-
czony nie zwoiował ich / wśakże ie
G wypędził z miasta / y wyczyscił domy
w których były bálwany / y tam do-
piéro wiechał zpiesniami do miasta /
48 błogosławiąc Pána : ^o A wyrzuci-
ł z niego wszytkie nieczystości / posta-
nowił w niego meze / którzyby zakon czy-
nili / y opatrzył ją / y mieszkanie sobie
49 uczynił. ^o A którzy byli na zamku Je-
ruzalem / niedopuszczano im wcho-
dzić / y wychodzić do ziemie / y kupo-
wać / y przedawać / y cierpieli głód wiel-
ki / y wiele z nich od głodu poginelo.
50 ^o A wolali do Simona / aby im rece
dano : y dał im / y wygnał ie z tam-
tąd / y oczyscił zamek od plugaśtro.
51 ^o A wiechali do niego dnia dwudzie-
stego y trzeciego / miesiąca wtórego /
roku setnego siedmdziesiątego pier-
wszego / z wychwalaniem / y z różga-
mi palmowemi / y z lutniami / y cym-
baly / y gesłami / y z himnami / y z pie-
śniami / iż wielki nieprzyiaciel zstár-
52 ty jest z Izraela. ^o A postanowił aby
po wszytkie lata były obchodzone té
53 dni z weselem. ^o A opatrzył górę ko-
ścielną / która była podle zamku / y
mieszkal tam sam / y którzy z nim byli.
54 ^o A obaczył Simon / iż Jan syn tego
był mocnym do potykania meżem / y
postanowił go hetmanem nad wszy-
tkim woyskiem / y mieszkal w Gázá-
rach.

ziemiá Judá za wszytkich dni Simo-
nowych : y stárat sie o dobro narodu
swoego / y podobáto sie im pánowanie
iego / y sławá iego przez wszytkie dni.
5 ^o A ku wszytkiej chwale swéy wziął
Joppen na port / y otworzył wiaźdy
6 do wysp mojskich. ^o A rozprzestrzenił
gránice narodu swego / y otrzymał
7 ziemie. ^o A zebrał wieźniów wiele / y
opánował Gázare / y Bethsure / y za-
meć : y zniósł z niego plugaśtro / a
8 nie był ktoby sie mu sprzeciwił. ^o A ká-
żdy sprawował swą ziemie w pokoju /
B a ziemia Judyka dawała wrodzanie
swoie / y dziewa polné owoce swoie.
9 ^o Stárcy na vlicách siadali / wszytcy / y
rádzili o dobrym ziemie : a młodzień-
cy obtoczyli sie w chwale / y w śarty

Simon z
swými wiel-
kiego poko-
ju zajął.

woienne.

Rzymianie
y Spartanie
przymierze
odnawiają
z Simonem.

10 wojenne. ¹ A miastom dodawał ży-
wności / y postanowił te aby byli na-
czyniem obrony / póki wstawione było
11 imie chwały iego aż do końca żywie-
12 mie. ² Uczynił pokój w ziemi / y rado-
wał się Izrael / radością wielką. ³ A
każdy siedział pod winnym drzewem
13 swym / y pod swą figą: a nie było kto-
by ie strąszył. ⁴ Wstał walczący na nie-
14 na ziemi: królowie za onych dni zstár-
ci są. ⁵ A zmocnił wszystkie poniżone
15 ludu swego / y szukał zakonu / y zniósł
16 wszelkie niezbożniká y złego: ⁶ Miec-
scá świętę ozdobił / y naczynia świę-
17 tynie rozmnożył. ⁷ A usłysiano w Rzy-
mie iż Jonathas umarł / y aż w Spar-
18 cyatów / y żałowali sie bardzo. ⁸ Lec-
19 gdy usłyszeli iż Simon brat iego po-
stańcion jest najwyższym kapłanem
20 na miejscu iego / a iż otrzymał wszy-
18 tke ziemię / y miasta w niej: ⁹ Pisa-
li do niego na tablicach miedzianych
aby ponowili przyiacielstwo y towá-
20 rzystwo / które byli uczynili z Judą y z
19 Jonathą bracią iego. ¹⁰ A czytano ie
w oczach zgromadzenia w Jeruzá-
20 lem. A tá copia listów / który Spar-
cyatowie posłali. ¹¹ SPARTIANOW
książetá / y miastá / Simonowi kapła-
21 norowi wielkiemu / y starszym / y kapła-
nóm / y innemu ludowi Żydowskié-
mu / braciéy zdrowia. ¹² Posłowie któ-
22 rzy są do ludu nášego posłani / dali
nam sprawę o waszých chwale / y czci / y
23 weselu / y uradowaliśmy się z przyja-
22 zdu ich. ¹³ A napisaliśmy co oni powia-
dali w księgi popospolité / tym sposo-
bem: ¹⁴ Tumenius Antiochów / y An-
tipater JASONÓW syn / posłowie Ju-
23 dzcy przyiachali do nas / odnawiając
z nami staré przyiacielstwo. ¹⁵ A po-
dobáło się ludowi przyjac meże za-
24 cnie / y wpisać kopia mów ich w oso-
bné księgi ludu / aby było na pamią-
24 tke ludowi Spartiatów. A tych rze-
czy kopia napisaliśmy Simonowi
25 wielkiemu kapłanowi. ¹⁶ A potem po-
stał Simon Tumeniusá do Rzymu
26 mającego wielką tarczę złotą / która
wazyła tysiąc grzywien / dla potwier-
dzenia towarzystwa z nimi. ¹⁷ A gdy
25 usłyszał lud Rzymiski té mowy / po-
wiedział: Co zá dzieki oddamy Si-
26 monowi y synóm iego: ¹⁸ On bowiem
wyzwolił braciá swoje / a wybił nie-

27 przyiaciele Izraelskie od nich: y dali
mu wolność / y zapisali na tablicach
miedzianych / y postanowili na stu-
27 piach na górze Sion. ¹⁹ A tá jest kopia
pisma: O S M N A S T E G O dnia
miesiąca Elul / roku setnego siedm-
dziesiątego wtórego / roku trzeciego
28 pod Simonem kapłanem wielkim
w Asarámel. ²⁰ Tá wielkim zgroma-
dzeniu kapłanów y ludu / y książąt
narodu / y starszych ziemi / oznámio-
né są té rzeczy: ²¹ Iż częste były walki
29 w ziemi nášey: ²² A Simon syn Mát-
thathiasów z synów Jaryb / y bracia
iego dali się w niebespieczeństwą / y
30 oparli się nieprzyiaciółóm narodu
swego / aby ich mieysce świętę / y za-
kon został w ciele: y wielką sławą ná-
ród swój ozdobili. ²³ A zgromadził
Jonathas naród swój / y stał się im
kapłanem wielkim / y przyłożon jest
31 do ludu swego. ²⁴ A chcieli nieprzyja-
ciele ich podeptac / y zetrzeć ich kra-
32 nie / y targnąć się reka ná ich świętę
mieyscá. ²⁵ Tedy Simon zařtawił się /
y walczył zá naród swój / y náłożył
wiele pieniędzy / a wzbroił meże mo-
33 cne narodu swego / y dał im pienią-
dze. ²⁶ A mocno opatrzył miastá Ży-
dowskiéy ziemi / y Bethsurę która by-
ła ná granicach Żydowskiéy ziemi /
gdzie przed tym bywał y zbóie nie-
34 przyiacielskie / y osadził tam straż me-
że Żydy. ²⁷ A Joppen / która była ná
morzem / opatrzył / y Gázare która jest
ná granicach Azothu / w której przed
tym nieprzyiaciele miesřkali / y osadził
35 tam Żydy / y cokolwiek służyło ku po-
prawie ich postawił w nich. ²⁸ A wi-
dział lud ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰ ¹⁰⁰¹ ¹⁰⁰² ¹⁰⁰³ ¹⁰⁰⁴ ¹⁰⁰⁵ ¹⁰⁰⁶ ¹⁰⁰⁷ ¹⁰⁰⁸ ¹⁰⁰⁹ ¹⁰¹⁰ ¹⁰¹¹ ¹⁰¹² ¹⁰¹³ ¹⁰¹⁴ ¹⁰¹⁵ ¹⁰¹⁶ ¹⁰¹⁷ ¹⁰¹⁸ ¹⁰¹⁹ ¹⁰²⁰ ¹⁰²¹ ¹⁰²² ¹⁰²³ ¹⁰²⁴ ¹⁰²⁵ ¹⁰²⁶ ¹⁰²⁷ ¹⁰²⁸ ¹⁰²⁹ ¹⁰³⁰ ¹⁰³¹ ¹⁰³² ¹⁰³³ ¹⁰³⁴ ¹⁰³⁵ ¹⁰³⁶ ¹⁰³⁷ ¹⁰³⁸ ¹⁰³⁹ ¹⁰⁴⁰ ¹⁰⁴¹ ¹⁰⁴² ¹⁰⁴³ ¹⁰⁴⁴ ¹⁰⁴⁵ ¹⁰⁴⁶ ¹⁰⁴⁷ ¹⁰⁴⁸ ¹⁰⁴⁹ ¹⁰⁵⁰ ¹⁰⁵¹ ¹⁰⁵² ¹⁰⁵³ ¹⁰⁵⁴ ¹⁰⁵⁵ ¹⁰⁵⁶ ¹⁰⁵⁷ ¹⁰⁵⁸ ¹⁰⁵⁹ ¹⁰⁶⁰ ¹⁰⁶¹ ¹⁰⁶² ¹⁰⁶³ ¹⁰⁶⁴ ¹⁰⁶⁵ ¹⁰⁶⁶ ¹⁰⁶⁷ ¹⁰⁶⁸ ¹⁰⁶⁹ ¹⁰⁷⁰ ¹⁰⁷¹ ¹⁰⁷² ¹⁰⁷³ ¹⁰⁷⁴ ¹⁰⁷⁵ ¹⁰⁷⁶ ¹⁰⁷⁷ ¹⁰⁷⁸ ¹⁰⁷⁹ ¹⁰⁸⁰ ¹⁰⁸¹ ¹⁰⁸² ¹⁰⁸³ ¹⁰⁸⁴ ¹⁰⁸⁵ ¹⁰⁸⁶ ¹⁰⁸⁷ ¹⁰⁸⁸ ¹⁰⁸⁹ ¹⁰⁹⁰ ¹⁰⁹¹ ¹⁰⁹² ¹⁰⁹³ ¹⁰⁹⁴ ¹⁰⁹⁵ ¹⁰⁹⁶ ¹⁰⁹⁷ ¹⁰⁹⁸ ¹⁰⁹⁹ ¹¹⁰⁰ ¹¹⁰¹ ¹¹⁰² ¹¹⁰³ ¹¹⁰⁴ ¹¹⁰⁵ ¹¹⁰⁶ ¹¹⁰⁷ ¹¹⁰⁸ ¹¹⁰⁹ ¹¹¹⁰ ¹¹¹¹ ¹¹¹² ¹¹¹³ ¹¹¹⁴ ¹¹¹⁵ ¹¹¹⁶ ¹¹¹⁷ ¹¹¹⁸ ¹¹¹⁹ ¹¹²⁰ ¹¹²¹ ¹¹²² ¹¹²³ ¹¹²⁴ ¹¹²⁵ ¹¹²⁶ ¹¹²⁷ ¹¹²⁸ ¹¹²⁹ ¹¹³⁰ ¹¹³¹ ¹¹³² ¹¹³³ ¹¹³⁴ ¹¹³⁵ ¹¹³⁶ ¹¹³⁷ ¹¹³⁸ ¹¹³⁹ ¹¹⁴⁰ ¹¹⁴¹ ¹¹⁴² ¹¹⁴³ ¹¹⁴⁴ ¹¹⁴⁵ ¹¹⁴⁶ ¹¹⁴⁷ ¹¹⁴⁸ ¹¹⁴⁹ ¹¹⁵⁰ ¹¹⁵¹ ¹¹⁵² ¹¹⁵³ ¹¹⁵⁴ ¹¹⁵⁵ ¹¹⁵⁶ ¹¹⁵⁷ ¹¹⁵⁸ ¹¹⁵⁹ ¹¹⁶⁰ ¹¹⁶¹ ¹¹⁶² ¹¹⁶³ ¹¹⁶⁴ ¹¹⁶⁵ ¹¹⁶⁶ ¹¹⁶⁷ ¹¹⁶⁸ ¹¹⁶⁹ ¹¹⁷⁰ ¹¹⁷¹ ¹¹⁷² ¹¹⁷³ ¹¹⁷⁴ ¹¹⁷⁵ <

38 mie y miastá / y mury Jerozolimskie
wyrószył. ⁹ A król Demetrius po-
twierdził mu nawysze kaptanstwo.
39 Dla tego uczynił go przyiacielem swo-
40 im / y wstawił go chwałą wielką. ¹⁰ Wo-
słyszał iż Rzymianie nazywali Żydy
przyiacielmi / y towarzyszymi / y bratami /
41 a iż Simonowie posłły uczciwie przy-
iaceli. ¹¹ A iż Żydowie y kaptani ich ze-
zwolili / żeby on był ich kszczęciem / y
42 nawyszym kaptanem na wielki / ażby
nastal wierny prorok : ¹² A żeby był
kszczęciem nād nimi / y żeby miał na
G pieczy rzeczy święte / a żeby stānowił
przełożone nād sprawami ich / y nād
43 ziemią / y nād zbrojami / y nād zamkami :
y staranie miał o rzeczach świę-
tych / y żeby go wszyscy słuchali. A żeby
imieniem tego były pisane wszystkie za-
44 pisy w ziemi : y aby sie obłoczył w śar-
lat y we złoto : y aby żadnemu z ludu

y z kaptanów nie godziło sie żadney z
tęj rzeczy gwałcić / ani sie sprzeciwie-
temu co on mówi / ani czynić śeymu w
ziemi bez niego : ani sie obłoczyć w
45 śarlat / ani nosić knaśel złoty. ¹³ A kto-
by wykroczył z tego / albo ktora z tych
46 rzeczy zgwałcił / winien będzie. ¹⁴ A po-
dobato sie wśemu ludowi przełożyć
Simona / y uczynić według tych
47 słów. ¹⁵ A podiżł sie Simon / y podo-
bało mu sie aby nawysze kaptan-
stwo odprawował / y był hetmanem
a kszczęciem narodu Żydowskiego / y
kaptanów / y miał przełożenstwo nād
48 wszystkimi. ¹⁶ A rzekli aby pismo to / by-
ło napisano na tablicach miedzi-
nych / y położono na ganku okrągłym
miejsca świętego / na miejscu okaza-
49 łym. ¹⁷ A kopia tych rzeczy aby była
włożona do śarbu / żeby miał Si-
mon y synowie jego.

ROZDZ. XV.

¹ **A** Posłał Król
Antioch syn De-
metriusów listy
z wysp morskich
do Simona ká-
plana / y kszczę-
cia narodu Żydo-
wskiego / y do wśego narodu / y były
2 w ten sposób napisane : ¹ K R O L
Antioch Simonowi wielkiemu ká-
planowi y narodowi Żydowskiemu
3 zdrowia. ² Ponieważ ludzie zaráżli-
wi posiadli królestwo oyców moich /
chce królestwo ośwobodzić / a przy-
wrócić ie takó było przed tym / y wy-
brałem mnostwo woyska / y sprawi-
4 łem okręty wojenne. ³ A chce wia-
chać w ziemi / abych sie pomścił
nād tymi którzy nāsę krainę porażi-
5 li / y którzy wiele miast w królestwie
moim spustoszyli. ⁴ Przetoż teraz po-
twierdzamci wszystkie podatki / które
wśyscy przedemną królowie odpusci-
6 li / y którekolwiek inne wspominki od-
puszcili tobie. ⁵ A dopuszczam ci abyś
7 dał bić własną monetę w ziemi two-
B iej / a Jerozalem żeby było święte y
wolne : y wśytká broń wojenna któ-
ra sprawiona jest / y zamki któreś po-
8 budował / które trzymasz / niech zo-
stana przy tobie. ⁶ A wśytek dług

królewski / y co ma być królowi / od-
9 tad y na wśytek czas odpuszczają to-
bie. ⁷ A gdy otrzymamy królestwo
nāsę / wstawiemy cie / y naród twój /
y kościół sławą wielką / tak iż sie oka-
10 że sławą waszą po wśey ziemi. ⁸ Ro-
ku setnego siedmdziesiątego czwar-
tego wyiachał Antioch do ziemi oy-
ców swoich / y zeszły sie do niego wśy-
tkie woyska / tak iż ich mało zostáło z
11 Triphonem. ⁹ A gonil go król Anti-
och / a przyszedł do Dory wietkając
12 po pomorzu. ¹⁰ Wo widział że sie nań
zle zbierało / y woysko go opuściło. ¹¹ A
13 przyciągnął Antioch do Dory we stu
y dwudziestu tysięcy meżów walecz-
14 nych / a ośmi tysięcy iędnych : ¹² A
obtoczył miasto / y okręty od morza
przybyły / y trapiłi miasto ziemią y
15 morzem / y nie dopuszczáli żadnemu
wnisnąć albo wynisnąć. ¹³ A przyiachał
Tumentius y którzy z nim byli z mi-
16 stá Rzymu / mając listy do królów y
do ziem napisane / w których sie to za-
17 mykało : ¹⁴ LVCIVS Rzymiski Con-
sul / Ptolemęsowi królowi zdrowia.
18 ¹⁵ Posłowie Żydowsy przyiaciele nā-
sy przyiachałi do nas / ponawiając
dawną przyiaźń y towarzysztwo / po-
19 ślani od Simona kszczęcia kaptan-
ów / y od ludu Żydowskiego. ¹⁶ A przy-
miesli y tarcz złotą wającą tśięć grzy-
wien. ¹⁷ A tak zbáło sie nam piśac do

Antioch list
przyaciel-
ski do Simo-
na piśe.

A

⁹ do Dory mi-
stá nād mó-
rzem leżąc
gu. G.

Rzymianie
przez listy
innym naro-
dom Żydy
gálecą.

Królowi

20 królów / y do ziem / aby im krzywdy
 nie czynili / ani walczyli na nie / y na
 21 miastá ich / y na ziemie ich / y aby nie
 dali ratunku wojuiącym przeciwko
 nim. ^{D.} ^{Aráthená. G.} ²² Zdáło sie nam wziąć tarcz
 21 od nich. ²³ Jesli tedy którzy zli ludzie
 wcielili z ich ziemie do was / wydaycie
 ie Simonowi książęciu kapłáńskie-
 mu / aby ie skarł według zakonu swé-
 go. ²⁴ Toż téż bylo nápisano do De-
 metriusa króla / y Alará / y Ariará-
 thá / y Arsáká. ²⁵ y do wszystkich ziem:
 do Lámpská / y do Spártiátoru / y
 do Delu / y do Mindu / y do Sycio-
 nu / y do Karyię / y do Samu / y do
 Pámphilię / y do Lycię / y do Ali-
 kárnásu / y do Kou / y do Siden / y do
 Arádon / y do Rhodu / y do Pháseli-
 dy / y do Gorthynę / y do Smidu / y
 24 do Cypu / y do Cyreny. ²⁵ A copię
 ich posłali Simonowi książęciu ka-
 pláńskiemu / y ludowi Żydowskiemu.
 25 ²⁶ A Antioch król przyciągnął z wo-
 ystem do Dory powtóre / wstawić nie-
 na nie sturmuiać / á czynić machi-
 ny / y zamknął Triphoná / żeby nie
 wyszedł. ²⁷ A posłał Simon dwá ty-
 siącá meżów wybornych do niego ná-
 pomoc / y srebro y złotá / y wiele na-
 czynia. ²⁸ y niechciał ich przyjąć / ále
 wszystko połamał co z nim przed tym
 postanowił / y odłączył sie od niego.
 28 ²⁹ A posłał do niego Athenobiusa iedné-
 go z przyiaciół swych / aby z nim mó-
 wił rzekąc: Wy dżierzycie Joppen / y
 Gázare / y zamek który iest w Jeru-
 29 zalem / miastá królestwa mégo: spu-
 skożylisście ich gránice / y uczynilisście
 wielką škodę w ziemi / y opánowali-
 ście wiele mieysc w królestwie moim.
 30 ³¹ Teraz tedy wróćcie miastá któreście
 posiedli / y podatki mieysc któreście
 opánowali za gránicami Żydowskię

31 ziemie: ³² á iesli nie / daycie za nie pięć
 set talentów srebra á za wyniszczenie
 któreście uczynili / y za podatki miast /
 dwieście pięć set talentów: ³³ A iesli nie /
 przyedziemy / y zwoiniemy was. ³⁴ A
 przyiachał Athenobius przyiaciel kró-
 32 lewski do Jeruzalem / y obaczył za-
 cność Simonowe / y świetność we-
 złości y we srebrze / y dostaték wielki /
 y zdumiał sie / y odniósł mu słowa
 33 królewskie. ³⁴ A odpowiedział mu Si-
 mon rzekąc: Anisiny posiedli cudzey
 ziemie / ani trzymamy cudzego: ále
 dziedzictwo oyców naszych / które nie-
 34 przyiaciele nasiy przez niektóre czas
 niesprawiedliwie trzymáli. ³⁵ A my
 mając czas / wyswobodzamy dziedzic-
 two oyców naszych. ³⁶ Bo o Joppen y
 Gázare co sie wstarczy / oni wielką
 35 škodę czynili w ludu y w ziemi naszey.
 od tych dáemy sto talentów. y nie
 odpowiedział mu Athenobius slo-
 36 wá. ³⁷ A widziwszy sie z gniewem do kró-
 lá odniósł mu té słowa / y zacność Si-
 37 monowe / y wszystko co widział. y roz-
 gniewał sie król gniewem wielkim.
 38 ³⁹ A Triphon wcielił w okrecie do Or-
 thozady. ⁴⁰ A król przelożył Cende-
 bęgo hetmána Pomorskiego / y wo-
 ysto pieszych y iędnych dał mu. ⁴¹ y
 rozkazał mu ruszyć sie z woystkiem
 przeciw Żydowskię ziemi / y rozka-
 40 zał mu zbudować Gedor / y zawalić
 bramy mieyskie / y zwoiować lud. ⁴¹ A
 król gonił Triphoná. ⁴² A przycią-
 gnał Cendebę do Jamuię / y po-
 czął lud gábąć / y deptać Żydowską
 41 ziemie / y brąc lud w poimanie / y za-
 bić / á budować Gedor. ⁴³ A osá-
 dził tam iędne y woystko / aby wycie-
 cki czyniąc przeiędzali drogę ziemie
 Żydowskię / iak o mu król postano-
 wił.

Antiochus
woysko wy-
prawił na
Żydy.

Cedron. G.

Cedron. G.

ROZDZ. XVI.

1 Ruszył sie Jan
 2 z Gázary / y oznay-
 mił Simonowi
 oycu swemu co
 Cendebę ludowi
 ich poczynił. ³ A
 Simon wezwał
 4 dwu starszych synów / Judy y Jana /
 y rzekł im: Ja y bracia moi / y dom o-
 y-

1 cá mego wojowališmy nieprzyiaciele
 2 Izraelá od mlodości aż do dnia teŝ:
 3 y powodziło sie przez ręce nasze żesiny
 4 wybawili Izraelá kilá kroć. ⁵ A teraz
 5 stárzalem sie: ále bądźcie ná mieyscu
 6 moim / y brata mego: á wyiechawšy
 7 walczyć za naród náš: á niech z wa-
 8 mi edzie pomoc z niebá. ⁹ A obrat
 9 z kráiny dwádzieścia tysięcy meżów
 10 walecznych y iędnych / y ciągneli prze-
 11 ciw Cendebetowi / y nocowali w Mo-

Cendebey od
Simona-
wych sy-
now porá-
żony.

5 dyn. ¹ Wstali rano / y ruszyli sie w
pole : á oto woysko wielkie przeciw-
6 to im pieśnych y iezdnych / á miedzy
nimi była rzeka. ² A położył sie obo-
zem przeciwko im sam y lud iego. A
B widział że sie lud bał przeprawić
przez rzekę / y pierwszy sie przeprawił :
y wyrzeli go meżowie / y przeprawili
7 sie za nim. ³ A rozdzielił lud / y iezdne
miedzy pieśnymi / á iezda nieprzyaciel-
8 ska była bázno wielka. ⁴ A zadržali w
traby święte / y podał tyl Cendebey y
woysko iego / y poległo z nich wiele
9 rannych / á ostatek ná zamek wciekli.
Ná ten czas raniom iest Judás brát
Janów / á Jan gonił ie áz przyszedł do
10 Cedrona / który zbudował : ⁵ A wciekli
áz do wież które były w polách Azot-
thu / y popalił ie ogniem : y poległo z
nich dwa tysiąca meżów : y wrócił
sie do Żydowskiej ziemi w pokoiu.
11 ⁶ A Ptolemeus syn Abobi / który prze-
łożony był księżciem ná polu Jeri-
cho / y miał wiele srebra y złota. ⁷ Bo
12 był dzieciem naroysszego káplana. ⁸ A
wyniosło sie serce iego / y chciał opá-
nować ziemię / y myślił zdráde ná Si-
moná y ná syny iego / áby ie zglądził.
13 ⁹ A Simon obieżdżając miásta / które
były w kráinie Żydowskiej / y stárá-
jąc sie o nie / wstąpił do Jericho sam
14 y Mátháthias syn iego / y Judás / ro-
C ku setnego siedmdziesiątego siód-
mego miesiąca iedenastego / ten iest

15 miesiąc Sabbát. ¹⁰ A przysiął ie syn
Abobi do zameczku który zwano
Doch zdrádlowie / który zbudował : y
sprawił im wielką wczte / y zátął tam
16 meże. ¹¹ A gdy podpili sobie Simon
y synowie iego / powstał Ptolemeus
z swymi / y wzięli bronie swé / y wesli
ná wczte / y zábili go / y dwu synów
17 iego / y niektóre slugi iego. ¹² A wezmili
zdráde wielką w Izraelu / á oddal-
18 zym za dobre. ¹³ A napisał to Ptole-
meus / y posłał do króla áby mu po-
stał woysko ná pomoc / y żeby mu
podał ziemię y miásta ich / y poda-
19 tki. ¹⁴ A drugie wysłał do Gázary
zabíć Janá / y do tysiączników napi-
sał listy / áby do niego przyiechali / y
áby im dał srebro y złoto / y wpomin-
20 ki. ¹⁵ A drugich posłał / áby osiedli Je-
D ruzalem / y górę kościelną. ¹⁶ Ale nie-
który wprzejdziwszy / oznaymili Jano-
wi w Gázarze / iż zginął oćiec iego / y
brácia ieg / á iż posłał ciebie téż zabíć.
22 ¹⁷ A gdy wysłyszał / zlecił sie bázno / y po-
imał meże / którzy byli przysli zgu-
bíc go / y zabił ie / bo sie dowiedział że
23 go chcieli zabíć. ¹⁸ A ostatek moro Ja-
ná / y walc iego / y wielkiego mestwa /
którym meżnie poczynął / y budowa-
nia murów / które wystawił / y dzie-
24 iów iego : ¹⁹ oto iest napisany w księ-
gách dni káplánstwa iego / od tego
czasu / iáko zostal księżciem káplán-
skim po oycu swoim.

Simon ná-
uczył zabi-
ty.

*do Simoná G.

*we zdrowiu

KSIĘGI WTORE MACHABÆYSKIE.

ROZDZIAŁ I.

1 List Żydów
Jeruzolim-
skich do
Żydów w
Egiptcie
mieszkających,
o
A śmierci An-
tiochowej,
aby ja to
Bogu dzię-
kowali.

2 Aciety
którzy są w
Egiptcie
Żydów
zdrowia ży-
wych brácia
którzy są w
Jeruzalem
Żydzi / y
którzy w kráinie Żydowskiej ziemi / y
w pokoiu dobrego. ³ Niech wam Bóg

dobrze czyni / á niech pomni ná przy-
miérze swé / które mówił do Abrahá-
ma / y Izáká / y Jákobá slug swoich
wiernych. ⁴ A niech wam wszystkim da
serce / ábyście go chwalili / á wolę ieg
czynili sercem wielkim / y wymyśli-
li chetliwym. ⁵ Niech otworzy sercá wá-
śe w zákonie swy / y przykazaniu swy /
á niech weźmi pokóy. ⁶ Niech wy-
słucha modlitwy wáśe / á niech
was w łasce przyjmie / áni was niech
nie opuścza czasu złego. ⁷ A teraz tu
iestesiny modląc sie za wami. ⁸ Já

Król

y roważysze
iego. G.

8

królowania Demetriusa roku setne-
go sześćdziesiątego y dziewiątego /
my Żydowie pisaliśmy do was w
terapieniu / y w gwałcie / który przy-
padł na nas po té latá / iákoż odstę-
pil * Jason od ziemie świętę y od
królestwa. * Biame spalili / y krę-
niewinną wysłali: y modliliśmy się do
Pána / á wysłucháni iestefiśmy / y ofia-
rowaliśmy ofiary / y czystą makę / y
zapaliliśmy lampy / y wyłożyliśmy
chleby. * A teraz obchodźcie dni w
roczystę Kuczek miesiącá Kásleu.

9

10

C

* Roku setnego osmdziesiątego osmego /
lud który iest w Jeruzalem / y w Żydo-
wstwie ziemi y Senat / y Judas Aristo-
bulowi Ptolemeusá króla mistrzo-
wi / który poszedł z narodu pomaza-
nych káplanów / y tym którzy są w
Egypcie Żydom / zbawienia y zbro-
wia.

11

12

* Z wielkich niebezpieczeństw
od Boga wybawieni / wielce mu dzie-
kujemy / iáko ci którzyśmy przeciw-
tákiemu królowi walczyli. * Albo-
wiem on uczynił że się wysypáli z Per-
syi ci / którzy walczyli przeciwko
nam / y miástu swemu. * Bo gdy w
Persyi był sam hetmánem / y z nim
wyszło niezliczone / poległ we zborze
Dániel / ráda ministrów Dániel / o-
sukány. * Albowiem Antioch chcąc z
nią mieścić / przyiechał na miejsce y
przyjaciele ię / y aby wziął wiele pie-
niędzy w posąg.

13

14

15

16

17

18

* Które gdy mini-
strowie Dániel / položyli / á on z kil-
kiem osób wszedł do zboru / zamknęli
zbor / * gdy wszedł Antioch / y otwo-
rzywszy wessie skrytę zboru : ciskał
kámieniami zabił hetmána / y té którzy
z nim byli : y rozsiekali je na stuki / y
poucinawszy głowy precz wyrzucili.
* Zá wszystko błogosławiony Bóg /
który bezbożniki wydał. * A przetoż
májac uczynić dwudziestego y piąte-
go dnia miesiącá Kásleu / oczyszcie-
nie kościoła / zdáło się nam zá rzecz
potrzebną oznaynić wam : ábyscie
téż y wy obchodzili dzień Kuczek / y
dzień ognia / który dány iest kiedy Ne-
emiasz zbudowawszy kościół / y ol-
tarz / ofiarował ofiary. * Bo gdy o-
cowie násy byli wiedzeni do Persy-
i / káplani którzy ná ten czas bogo-
chwalcy byli / wzięwszy ogień z oltá-
rza / strzeli potájemnie w dolinę / gdzie

17

18

19

E

była studnia głęboka á sucha / y w nię
ji obwarowali tak iż wssytkim nie-
wiadomé było miejsce. * Lecz gdy
wyszło wiele lat / á podobáło się Bo-
gu / aby był posłan Neemiasz od kró-
lá Perski : wnikł káplanów onych /
którzy byli skryli / posłał aby szukali
ognia / á iáko nam powiádali / nie ná-
leżli ognia / ále wode gestą. * A roz-
kazał im czérpac y przynieść do sie-
bie / á ofiary które náłożone były / roz-
kazał káplan Neemiasz pokropić tą
wodą / y dwá co było náłożono. * Co
gdy uczyniono / á czas przyszedł / któ-
rę się słońce rozświeciło / które pier-
wéy było zá obłoki / zapalił się ogień
wielki / tak iż się wssyscy zdziwili. * A
modlitwe czynili wssyscy káplani / gdy
się ofiara odprawowała / gdy Joná-
thás zaczął / á dwudzy odporiádá-
li. * A modlitwa Neemiaszowa ná-
ten kształt była. PANIE Boże wssy-
kich stworzycielu / stráśliwy y mo-
cny / sprawiedliwy y miłosierny / któ-
ry iestes sam dobry król / * sam szo-
drobliwy / sam sprawiedliwy / y wse-
chmocny / y wieczny : który wybarwia
Izraelá ze wsszego złego : któryś uczy-
nił oycę wybrané / y poswiecił te.
* Przymis ofiary zá wssytek lud twój
Izraelski / á zachoway czystkę twą / y
poswieć. * Zgromadz rozproszenie
náše / wybaw tych którzy są w niewo-
li y pogan / á wesszy ná wzgardzo-
né y obrzydzone / aby poznali pogani
żeś ty iest Bóg náš. * Otráp té którzy
nas wciśkają / y którzy nám w hárdo-
ści krzywdę czynią. * Postánów lud
twój ná miejscu świętym twoim /
iáko Moyses powiedział. * A kápla-
ni śpiewáli hymny / áż się ofiara do-
konála. * A gdy się ofiara dokónála /
kazał Neemiasz ostátkiem wody po-
lać wietrse kámienie. * Co gdy uczy-
niono / zapalił się z nich płomień / ále
od iáśności która się istniála od ol-
tarza zgaśniał. * A gdy się rzecz rozsta-
wila / opowiedziano królowi Perski-
mu / że ná miejscu ná którym káplani
w niewolá zagnáni skryli byli ogień /
wode znaleziono / która Neemiasz z
tymi co z nim byli / oczyszcili ofiary.
* A wważając król / y rzeczy się pámie-
dowiedziawszy / zbudował mu ko-
ściół / aby pochwalil co się było sta-
-

20

21

22

23

24

F

25

26

27

28

29

30

G

31

32

33

34

* ábo, pu má-
tę chwili G.

Modlitwa
Neemiasza =
wa.

* De. 30. 27. 5.
Nizéy. 6. 18
* ábo pśłmwy.

* ábo, nie iná-
szę, jedno iá-
kobyśmy ná-
królem biłszy
wygráli. G.

Dzień Ku-
czek y dzień
dniego o-
gnia powro-
ceniu znie-
wolę ob-
chodzą.

35 lo. 'A gdy pozwolił / dąrował kapła-
36 nom wiele dobria / y rozmaite dary / y
biórac swą rękę dawał im. 'A Nee-

miasz to miejsce nazwał Tephthar /
co sie wyklada oczyszczenie. A wiele
ich co ie zowia Tephthi.

ROZDZ. II.

Kady Iere-
miasz scho-
wał przyby-
tek / skrzy-
nia y oltarz

Mówiute sie to
w pismiech Jeremiasza proroka /
ze rozkazal wziac
ogien tym ktorzy
sie przeprowadza-
li / iako iest oznay-
miono / y iako rozkazal przeprowa-
dzonym. 'A dal im zakon / aby nie
zapominali przykazania panskiego /
a izby nie wytróczyli wmyslem wi-
dzac baltwany zlate / y srebrne / y oche-
dostwa ich. 'y inne takowe rzeczy
mowiac / napominat / aby zakonu nie
spuszczali z wmyslu swego. 'A bylo w
onym pismie / iako przybytek y strzy-
nie rozkazal prorok za wyrokiem Bo-
skim do niego wezynionym / za soba
niesc / az wyszedl na gore / na ktora
wstapil Moyses y widzial dziedzic-
two Boze. 'A wszedly tam Jeremi-
asz nalazl miejsce iasniety: y przy-
bytek / y strzynie / y oltarz kadenia
winoft tam / y zawalil dzwi. 'A przy-
stapili niektorzy pospolu / ktorzy sli za
nim / aby sobie miejsce naznaczyli: y
znalezc niemogli. 'A skoro sie dowie-
dzial Jeremiasz / winuic ie / rzekl:
iz miejsce nie bedzie wiadome / az z-
bierze Bog zgromadzenie ludu / a
smilwie sie. 'A na ten czas Pan te
rzeczy wkaże / y okaże sie maiestat pan-
ski / y oblot bedzie / iako sie y Moyses
bowi pokazal / y iako gdy Salomon
prosil aby miejsce wielkiemu Bogu
bylo poswiecone / pokazowal te rze-
czy. 'Bo sie wielmoznie z mądrością
obchodzil / a iako mądrość macy /
ofiarowal ofiare poswiecenia / y do-
konania koscioła. 'Jako y Moyses
modlit sie do Pana / a ogien zstapil z
nieba / y calopalenie strawil. Tak y
Salomon modlit sie / y zstapil ogien
z nieba / y zstrawil calopalenia. 'A
powiedzial Moyses / dla tego ze nie
bylo ziedziono co bylo za grzech / spa-
loné iest. 'Takze y Salomon przez
ośm dni obchodzil poswiacanie. W
pisano też rzeczy w księgi w pismá

Jeremiasza: y iako sprawiwszy Bi-
bliotekę / zniósł do niego z krain księgi /
y proroków / y Dawida / y listy króle-
wskie / y o podarkach. 'Takze y Ju-
das / te rzeczy które były poginęły dla
wojny która na nas była przypadła /
zebrał wszystkie / y są u nas. 'Jesli te-
dy tych rzeczy potrzebniecie / posłicie
te którzyby ie wam odnieśli. 'A tak
mając czynić oczyszczenie / pisaliśmy
do was: przetoż dożyte weczynicie / ie-
śli te dni obchodzić będziecie. 'A
Bóg który wybawił lud swój / y przy-
wrócił wszystkim dziedzictwo / y kró-
stwo / y kapłanstwo / y świątynię /
'iako obiecał w zakonie / mamy na-
dzieje ze sie rychło nad nami smilwie /
y zgromadzi z podniebia na miejsce
świète. 'Bo nas wyrwał z wielkich
niebezpieczeństw / y miejsce oczyścił.
'A o Judzie Machabeusz / y o brá-
ciey jego / o koscioła wielkiego oczy-
szczeniu / y oltarza poświęceniu / ale
y o walkach które sie tknę Antiochą
zaczęto / y syna jego Eupatora / y o
ziawieniach które sie z niebą stały /
do tych którzy sie za dydy mocno za-
stawowali / tak iz wszystkie ziemie wy-
swobodzili choć ich mało było: y
wystá poganstwie wypędzili / y na-
stawienie po wsem świecie ko-
scioła zaś dostali / y miasto wybawi-
li / y prawa które były zginyły napra-
wione były / bo sie im Pan miłości-
wym stał / ze wszystką łaskawością.
'A ktemu co Jason Cyreneczycę pie-
ciorgiem ksiąg zamknął / myśmy sie
staráli w iedné księgi skrócić. 'Bo
wrażając wielkość ksiąg / y trudność
tym którzy sie chcą obierać w history-
ach / dla wielkości rzeczy / Staráli-
śmy sie aby ci którzy chcą czytać / mie-
li na wmyśle wcieche / a wezacy sie ze-
by te łatwiej w pamięć wbić mogli:
a wszystkim czytającym przynióst sie
pożytek. 'A my iednak / którzyśmy sie
te księgi skrócić podieli / nie lekko
pracę / ale owszem zabawą pełną nie-
dospiania y potu na sielmy przystali.
'Jako ci którzy wezta sprawują / a sta-
rają sie aby innych woli dosyć wezyc

Uchowanie
księgam.

Rozdział.

Deut. 30.
23. 5.

Epiphaneus.
G.
o zakon Zy-
dowski. G.

O piecio-
rych księ-
gach Iasono-
wych w te
iedné zło-
zonych.

29 nili: gwoli mnogim z chęcią prace
podęymujemy. Prawde o każdéy rze-
czy sładaczom zostawiać / a sami
30 wedle daného sposobu krótkości fol-
guie. Bo iako temu który nowy
dom buduje / o wszystkim sie budow-
niu potrzeba pilnie starać: a temu
G zaśie kto chce pomalować / wynas-
domać potrzeba / co do ochodostwa
należy: tak rozumieć potrzeba y o nas:
31 Abowiem wyrozumienie zebrać / y

mowa stosować / y dworniey każda
część osobno rozbić / sładaczowi
32 historyi należy: ale dźierżec sie kró-
kości mowy / y strzedz sie wyprawo-
wania rzeczy stracającemu ma bydź
33 dozwolono. Stąd tedy historia za-
czniemy: z przemowy ile sie rzekło /
niech dosyć będzie. bo głupstwo iest
przed historyą rozciągac sie / a w sa-
miej sie historyi ścigać.

ROZDZ. III.

Tak gdy w
mieście świętym
ze wszystkim poko-
iem mieszkało / y
prawieście bardzo
dobrze przestrze-
gano / dla pobo-
żności Oniasza Arcykapłana / y dla

2 ferc nienawidzących złego / bywało
że y sami królowie y książetá miesce
wielkiey wczciwości godne bydź rozu-
mieli / y kościół bardzo wielkimi wpo-
minkami ozdabiali: Tak iż Seleukus
3 król Azii z dochodów swych dawał
wsytek nakład / który należał ku po-
sludze ofiar. A Simon z pokolenia
4 Beniamin / postanowionym kościelnym
będąc postanowiony / wsiłował /
choć mu sie książę kapłanśkie zasta-
wowało / aby co złego w mieście bro-
5 il. Ale gdy niemógł przewieśdź nad
Oniaszem / przyszedł do Apolloniusza
syna Tharseasa / który na ten czas
6 był Starostą Telesyrii y Phenici-
i: y oznaymił mu / że starb w Je-
ruzalem pelen iest niezliczonych pie-
niedzy: y pospolity starb niezmierny
7 który nie należy do ofiar / a iż można
B rzecz że wszystko wpadnie w ręce kró-
lewskie. A gdy Apolloniusz dał sprá-
we królowi o pieniądżach / o których
było powiedziano: on przyzwawszy
Heliodora / który był nad sprawami
tego / wyprawił go z mandaty / aby
8 przeniósł przereczoné pieniądże. A
nátychmiast Heliodorus pusił sie
w drogę / wrzкомо iakoby obiedzając
miał miastá w Telesyrii y w Phe-
nicii / ale poprawdźie aby woli kró-
9 lewski dosyć uczynił. Lecz gdy
przysiachał do Jeruzalem / a był w dzie

cznie przyiet w mieście od najwyż-
szego kapłana / powiedział iako dano
znac o pieniądżach / y dla której rze-
czy przysiachał: a pytał sie iesliby to
10 prawdziwie tak było. Tedy najwyż-
szy kapłan okazał / iż to ná schowanie
dano / y ná pozyswienie wdów y sierót /
11 a iż też są niektóré Żirkána Tobiasza
człowieka bardzo zacnego / między ty-
mi o których niezbożny Simon po-
wiał: a iż wszystkiego iest czterzy
12 sta talentów srebra / a dwieście złota.
A żeby mieli bydź oszukani ci którzy
sie zwierzyli miejscu y kościółowi /
13 który po wszystkim świecie iest w wcz-
ciwości / dla wczciwości y świętości
tego / żadnym obyczajem bydź niemo-
14 że. Ale on według tego iako miał od
króla rozkazanie / mówił: że koniecz-
nie to królowi ma bydź odniesiono.
15 A dnia postanowioného wchodził
Heliodorus / aby té rzeczy rozrządził:
A po wszystkim mieście był strach nie-
16 mący. A kapłani w świątyniach kapłań-
skich przed oltarzem padali / y wzy-
wali z niebá tego / który postanowił
zakon orzeczech zwierzonych / aby ie-
17 tym którzy ie złożyli wcale zachował.
Wiec zaś kto iedno weyjszał ná
18 twarz najwyższego kapłana / serce mu
sie króciło: bo oblicze y barwa zmie-
niona pokazywała boleść wnetrzną
19 serca. Abowiem ogarnął był meża
niciaki smutek y strach ná ciełe / z kró-
wego iasnie sie wszystkim boleść serca
20 iego pokazywała. Dudy też hur-
mem z domu zbiegali sie pospolity
modlitwa modląc sie dla tego / iż
21 miejsce miało przysdź ná wzgárdę.
D A niewiasty przepasawszy pierśi swe
włosienicami po wlicach sie schodzi-
ły. Ale y panny / które w zamknięciu
były / wybiegały do Oniasza / a dusz

*do bron. G.
*do do drzwi.

Včciwość
kościółowi
od królów
wyrządza-
na.

Simon o
skarbiech
kościelnych
dłiegnąc
pogánóm.

do podskar-
bim.

Heliodorus
posłany
aby skarb
pobrał.

Heliodorus
o kupieztwo
kościółki
od Bogá
skarany.

20 gié na mury / á niektóre z okien wygla-
21 daly: á wšytkié wznosiac rece w nie-
22 bo / modlitwe czynily. ° Bo bylo mi-
zerné pomiešánég ludu / y nawayššé-
go káptana / w wielkiey testnicy be-
23 dzącego oczekawanie. ° A cié wzywáli
Bogá wšechmocného / aby rzeczy im
zwierzone / tym którzy byli zwierzili /
we wšelkiey cálosti byly zachowane.
24 ° Lecz Heliodorus co byl wmyšlił od-
prawował na tymże miejscu / sam z
25 słuzebnymi w stárbie obecny. ° Ale
E duch wšechmocného Bogá pokazał
iáwny á wielki cud / tak iż wšyscy křo-
rzy go słuchác śmieli / wpadając od
Božey mocy / pomgłeli y polekli sie.
26 ° Abowiem wkazał sie im niašá / křo-
meiac na sobie iežďśca strážného /
kostownie vbrány: á ten spodem v-
derzył Heliodorá przednimi nogami /
á on křory ná nim siedział / zdał sie
27 iákbym miał zbroie złota. ° Wkažali sie
též inni dwá mlódźieney / síla kra-
śni / osobni chwala / šáta swiętni /
křory go obšpáli / y z obu stron
śiekli go biezami bez přestánku / y
28 wiele mu plag zádał. ° A Heliodo-
rus wnet wpadł na zienie / á iež wiel-
kú ciemnošć ogármioného pochwy-
cił / y ná stolet ná křorym nošá wlo-
29 żywšy wyniešli. ° A tego křory z wie-
lú lokátów y páchołků přyšedł byl
do stárbu přerzeczóného / niesiono /
á žaden mu pomocy nie dawał / po-
30 žnawšy iáwná moc Božá: ° A on
F přez Božá moc ležal niemy / y wše-
láka náđjieie y zdrowie wtráciwšy.
° A ci zášie błogosłáwili Pána / že w-
wielmožyl miejsce swoje: y křostíł
křory málo před tym stráchu y trwo-

gi byl pelen / zá okazáním Pána wše-
chmocného / weselem y rádošćí byl
31 nápełniony. ° Na ten čas niektózy z
přyziaćiół Heliodorá prošili záraz O-
niašá / aby wzywál nawayššého / žeby
dárował žywot temu / křory iuž přá-
32 wiekonal. ° A nawayššy káptan / w-
wážájac by snadž křól niedomniéma-
wał sie / že zlošći iákiey vžyli náđ Heli-
33 odorem / ošlárowal zá zdrowie mežá
ošláre zbáwienná. ° A gdy czynil mo-
dlitwe nawayššy káptan / ciš mló-
dźieney w též šáty vbráni / stánawšy
náđ Heliodorem / rzekli: Děkuý O-
niašowi káptanowi / bo Pan dla nie-
34 go tobie žywot dárował. ° A ty od
Bogá škarany / opowíday wšytkim
wielkie cuda / y moc Božá. A to rzé-
35 kšy / zmišeli. ° A Heliodorus ošláre
G Bogu wczyniwšy / y wielkie šluby o-
biecawšy temu / křory mu zdrowie
přyzwócił / Oniašowi též podžieko-
wawšy / wžáwšy z šobá woýšto wro-
36 cíł sie do křolá. ° A ošwiadczał wšy-
tkim oné křore ocymá swěmi wi-
37 džal Bogá wielkiego špráwy. ° A
gdy křól pytał Heliodorá křoby šiená
to godžł / žeby iešće raz do Jeruzá-
38 lem pošlan byl / rzekl: ° Jestli maš
křorego nepřyziaćiela / ábo zdraj-
ce křoleštwá twego / pošli tam / y
vbiczowáného přyzwítaš go / ieš-
39 sie iednáť wybiega: dla tego že ná
miejscu prawdziwie iešć iákaš moc
Božá. ° Gdž ten křory ma miešćá-
nie w niebie / iešć dozorec y obrońca
miejšćá oného / y přychodžác aby
40 co złého czynili bñe / y tráci. A tak o
Heliodorze / y o strážey stárbu / tak sie
rčecž ma.

Vzdrowio-
ny na modli-
twe Onia-
šá.

ROZDZ III.

Niezbožny.
Isaon kupi-
wšy ki-
planstwo,
wzwraca
wšytku
chwałę Bo-
žá.

1 **A**LE Simon
wysšey pomie-
miony pieniedzy
y oczynny zdraj-
cá / šle mřowil o
Oniašu / iákbym
on sam Heliodo-
2 rá ná to podušežyl / y sam byl powo-
dem złého: ° á opiekuná miášćá y o-
brónce narodu swěgo / y milošćná
3 zákonu Božěž / śmiał názywác zdraj-
cá křoleštwá. ° Ale gdy nepřyziažni

4 tak dáleko zášly / že též iž přez niektó-
ré přyziaćióly Simonowé džaly sie
mežobóřštwá. ° Wwážájac Oniaš
niebespieczeńštwu špóu / y že Apol-
lonius šálat bedže šárošćá Celeřy-
ryčey y Phenicyčey / aby přyczyniał
5 zlošći Simonowey / iáchał do křolá /
° nie iáko ten coby miał šáržyc ná
miešćány / ále wwážájac sam v sie-
bie požytek wšytkiego po špóštwá.
6 ° Bo widžal iž bez opátrnošći křo-
lerošćiey nie podobno bylo rzeczy w-
špokoic / y Simonowi mřc přešćác
7 od šalenštwá swěgo. ° Ale po žešćiu

Sele

*to jest, za-
any, lub sala-
chenny.

Selewką / gdy wiał królestwo Anti-
ochus którego zacnym zwano / Ją-
son brat Oniasów domagał się na-
wyszego kapłanstwa. * przyiacha-
wszy do króla / obiecował mu trzy sta
y sześćdziesiąt talentów srebra / a z
innych dochodów osmdziesiąt ta-
lentów: * Nád to obiecował y dwu-
giesięsto y pięćdziesiąt / iesliby mu była
dána moc postanowić szkołę / y zebra-
nie młodzieniaszków / a te którzy byli
w Jeruzalem Antiochenycki pisać.
* Nád co gdy król zezwolił / a otrzy-
mał księstwo / wnet naród swój po-
czął na obyczaje pogańskie przeno-
sić. * y zniozysy to co dla ludzkości
Sydom było postanowiono od kró-
lów / przez Janá oycá Eupolemoné-
go / którzy do Rzymianów z strony
przyiactelstwa y towarzysstwa pozna-
dne poselstwo odprawował / pisać
prawa mieszczan / zle prawa stanowią-
li. * Abowiém śmiał pod samym zam-
kiem škole postawić / a co napie-
knieysze młodzieniaszki w nierząd-
nych domiach posadzić. * A to było
nie początkiem / ale rozszerzeniem
neciańim y pomnożeniem pogań-
skich y cudzoziemskich obyczajów /
dla nieczobnego / a nie kapłana Já-
sona niecnolliwéy y niesłychanéy zło-
ści: * tak iż sie już kapłani nie około
posługi ołtarza bawili: ale wzgár-
dziwszy koscioł / y zaniecbawsy ofiar-
kowały sie ná to aby byli uczestni-
mi sfermierstwa / y nieczobnego widá-
nia igrzysk iego / y ćwiczenia w ciska-
niu kámieniem. * A niemáiąc sobie
nizacz oyczysk poczcirwosci / chwa-
le Grécká za rzecz nalepszą sobierozu-
mili: * Dla których w niebespieczne
spory przychodzili: y tych wstaw ná-
śladowali / a ná wysytkim chcieli by-
tym podobni / którzy za nieprzyiactele
y za mordérze mieli. * Bo przeciw prá-
wóm Boskim nieczobnie czynić nie
bywa bez skarania: ale to czas poto-
mny potaje. * A gdy igrzyská pieto-
letné sprawowano w Cyrze / y był
król osoba swoia / * posłał Jáson zło-
słowy z Jeruzalem meze grzęsne /
* którzy niesli trzy sta didrachmów
srebra / ná ofiarę Herkulesowę: o
które prosili ci którzy ie odniesli / aby
ich ná ofiary nie dawano / że sie to nie

godziło: ale iżby ie ná co innégo o-
brócono. * Ale te dané są / od tego
który ie posłał ná ofiarę Herkuleso-
wé: ale dla tych którzy obecni byli
dané są / ná budowanie galer. * A
gdy był posłał do Egiptu Apollo-
niusz syn Mnestheusa dla przednich
pánów Ptolemeusa Philomethe-
rá króla / gdy sie dowiedział Antio-
chus że był oddalony od spraw kró-
lewskich / starając sie o swe własné
pożytki / wyiechawsy z onad przyszedł
do Joppen / a z tamtąd do Jeruzá-
lem. * A zámie od Jásona y od miá-
stá przyiety / z pochodniami / y z spié-
waniem wiáchal w miasto / a z tam-
tąd wyszło do Phenicyi obrodzić.
* A po trzech leciach posłał Jáson
Menelausa bratá powys mianowa-
nég Simoná / aby odniósł pieniadze
królowi / y żeby odpowiedź o spra-
wach potrzebnych odniósł. * Ale on
biedac królowi zálecony / gdy wczcił
wielmożnie oblicze możności iego /
sam ná sie przentósł nawysze kapłan-
stwo / * przepláciwszy Jásoná trzemi-
sty talentów srebra. * A wziawsy
mándaty od króla / przyiáchal niemá-
jąc w sobie nic godnégo kapłanstwa /
ale serce okrutné tyránna / y gniew
dzikiego zwierza po sobie pokazując.
* A Jáson / który był własnégo bratá
do więzienia podał / sam osukany /
wygnaniec do ziemie Amániejskiej
wypędzony jest. * Ale Menelaus ácz
księstwo odzierzał / wszákóz o pienią-
dzech królowi obiecanych nie nie
sprawił: gdyż ie Sosstratus starostá
zamkowy wybierał. * Bo temu wy-
bieranie poborów należało: przetóz
obudwu ich do króla pozwano. * A
Menelausa zložono z kapłanstwa / a
ná ieg miejsce wstąpił brátiego Li-
symachus / a Sosstratusá przeložono
nád Cypriány. * A gdy sie to działo /
przydało sie iż Tharsenczycy y Má-
lotczycy wszczeli rozruch / iż byli dáro-
wani Antiochidzie / náłożnicy króle-
wskięy. * A przetóz król wnet wyiá-
chał všmierzyć ie / zostáwiwszy ná
miejscu swym Androniká iednégo z
slug swoich. * A Menelaus máiąc
zá to że nálażł czas po temu / złoté
niektóre naczynia z koscioła wkrá-
dzy / dárował Andronikowi / a drugie

Didrach-
mas, czyli
Math. 17.

* Gréckie
πρωτοκλ.
σieg znaczy
przednie Pa-
ny: znaczy
rész, Koroná-
cia, przeto
tak árduży
przekładá-
* Ptolemeus.

Menelaus
Jásona w ka-
plánstwie
podkupił

* obiecawsy
dác królowi
wiecey niż
Jáson.

Potym Lisi-
machus ná
kapłánstwo
nastąpił któ-
ry od ludu
zabit.

*turniey.

*którzyby sie
dziwował,
iákoby Antio-
chenyacy by-
li. G.

Ná žadí-
nie Menela-
usa Andro-
nicus zabil
Oniasa.

Androni-
cus mezo-
boycá skará
ny ná gár-
dle.

33 w Tyrze / y w okolicznych miáštách
poprzedał. ° Czego gdy sie pewnie O-
34 niasz dowiedział / strofował go / sam
ná miescu bezpiecznym mieszkając w
Antiochiéy blisko Daphniéy. ° Prze-
tóz Menelaus siedsý do Androniká /
prosil go aby zabil Oniasa. który
przyszedsý do Oniasa / y dawsý mu
prawa rękę pod przysięgę (acz mu
był podejrzany) namówił go żeby
wyszedł z miesca bezpiecznego / y ná
tychmiasz go zabil / nie oglądając sie
35 ná sprawiedliwość. ° Dla której przy-
czynny nie tylko Żydowie / ale téż y inni
narodowie / gniewáli sie / y zá złé
36 mieli niesprawiedliwé tak zacného
mezá zabicie. ° Ale gdy sie król z Cyliz-
ciéy wrócił / sli do niego Żydowie / w
Antiochiéy pospolu y Grékowie /
stárżąc sie o niesprawiedliwé zabicie
37 Oniasa. ° Przeto zasmucony ná
sercu Antioch dla Oniasa / y wzru-
siony ku miłosierdziu / záplakał / y
wspomniawsý ná miernosć y stro-
38 mność zmarlégo. ° A bedąc zápa-
lony gniewem / Androniká z wle-
czoného z sárkatu / kazał wodzić po
wsytkim mieście: y natymże mie-
39 scu ná którym niezbożnosć nád Oni-
asem wypelnil / swietokráyce żywo-
tá pozbawić: tak mu Pan oddał go
dná zapláte. ° A gdy Lisymachus /
zá ráda Menelausowa / wiele swie-
40 tokrádztwa w kóściele pobroil / á to
sie rozstawiło / zebráło sie mnóstwo
ludu przeciw Lisymachowi / gdy iuż
był wiele zlotá wynióst. ° A gdy sie
pospólstwo wzrusýło / y sercá sie gnie

wem nápełniły / Lisymachus wzbio-
iwsý około trzech tysięcy niesprawie-
dliwych rak / wzywác poczał / máiąc
hetmánem nieiakię Tyranná / w le-
ciech iednáto / y w sálenstwie pode-
41 słego. ° Ale skoro obaczyli vsítowás-
nie Lisymachowe / iedni kámiennie /
dudzy kúie duże porwali: á inni po-
42 piól ná Lisymachá miotáli. ° A wie-
le ich poránieni / á niektórzy téż legli /
G á wsýscy tyl podawsý wciétki: sámé-
go téż swietokrádzcę podle stárbu
43 zabili. ° A tak o téy rzeczy ieto pra-
wem czynić przeciw Menelausowi.
44 ° A gdy król do Tyrú przyiáchal / prze-
tózyl rzecz przed nim trzey meżowie
od stárszych posláni. ° A Menelaus
45 bedąc przekonany / obiecał wiele pie-
niedzy dáć Ptolemusowi / aby króla
46 namówił. ° A tak Ptolemus do kró-
lá gdy był ná iednéy sali iákoby dla
ochłodzenia / przystápił / y odwiódł go
47 od przedsiérożecia. ° á Menelausa
winného wsýtkich zlosć / od obwi-
niená wolnym uczynil / á niedzniki /
którzy choćby sie téż przed Tátary
práwowáli / zá niewinnéby byli osz-
48 dzeni / té ná smierć skazał. ° Předko
tedy niesprawiedliwé karanie podie-
li / ci którzy o miásto / o lud / y o náczy-
49 nie swieté práwem czynili. ° Przeto
téż Tyrtyczycy gniewem wzruszeni ná
50 pogrzeb ich bárzo hoyni byli. ° A Me-
nelaus prze lákomstwo tych którzy
ná vrzedzie byli trwał ná vrzedzie /
mnożąc sie we zlosć ná zdráde mie-
szánóm.

Menelaus
przedáro-
wawsý ses-
dżic wol-
nym został.

ROZDZIAŁ V.

Znáki ná po-
wietrzu wi-
dżané.

1 **A**le Góž czasu
2 Antioch wypra-
wil sie powtóre
do Egyptu. ° A
przýdalo sie / że
po wsytkim mie-
ście Jerozolim-
skim przez czterdziési dni / widżiano
ná powietrzu iézdne biegájące / którzy
3 mieli zloté sáty / y koptiámi iáko hufy
opátrzone / y biegánie koni ná róty
podzieloné / y porýkání w rúc / y ru-
sání tarcz / y mnóstwo ludzi w przy-
lbicách z dobytými mieczmi / y mio-

4 tání dard / y swietnosć zbroý zlotych
y wselákich páncérzów. ° A przetóz
5 wsýscy prosili / aby sie widzenia w
dobré obróciły. ° Ale gdy wiesć fałszy-
wa wysła / iákoby Antiochus umarł /
Jáson zebrawsý nie mnieý tysięc me-
żów zniénaglá vderzył ná miásto: á
gdy sie mieszcánie ná mury zbiegáli /
ná koniec wzięwsý miásto / Mene-
6 laus wciétk ná zamek. ° A Jáson zá-
sie nie przepuszczał w mordowaniu
mieszcánóm swoim / ani myslil że sze-
ście przeciw powinowátym / iest złé
bárzo wielkie: máiąc zá to że miał z
nieprzyiációl / á nie z mieszcánów zwo-
7 cieństwo odzierżec. ° A káiestwa nie o-

Jáson mie-
szány iero-
zolimskie
trapiący w
cudzej zle-
mi zginął.

8 trzymał / ale koniec zdrał swoich zel-
 żywość wziął : a wciekły zaście po-
 9 siedł do Alánithydy. ¹ na ostatek na
 swe zatrącenie / będąc ściśniony od
 Alrety tyranna Arábsteiego / wciekając
 z miasta do miasta / w każdym omie-
 10 rzły / iako odstępca zakonu : y obzy-
 dły / iako nieprzyjaciół oyczyzny y mie-
 11 szan / do Egiptu wypchniony jest.
² A który wiele ludzi z oyczyzny ich wy-
 gnał / w cudzej ziemi zginał / posze-
 12 dły do Lacedemonu / iakoby tam dla
 powinowactwa miał mieć wcieczkę :
³ a który wielu niepogrzebionych po-
 miątywał / sam y bez żałoby / z bez po-
 grzebu był porzucony / nie mając ani
 13 pogrzebu cudzoziemskiego / ani be-
 dąc uczestnikiem grobu oyczystego.
⁴ To tedy gdy sie stało / domniema-
 wał sie król / żeby Żydzi chcieli odstę-
 14 pić od towarzysztwa / y dla tegoż wy-
 iachawszy z Egiptu z zaintryzowanym
 15 sercem wziął miasto mocą. ⁵ A ro-
 szkał żołnierzom zabijać / ani folgo-
 wać tym któreby potkali : y po do-
 16 mACH chodząc aby mordowali. ⁶ A
 przetoż było zabijanie młodych y sta-
 17 rych / y niewiaśc y dzieci wygubienia /
 y pánien y młodych dzieci morder. ⁷ A
 18 było przez trzy dni całe osmdziesiąt
 tysięcy zabitych / czterdzięści tysięcy
 powięzanych / a nie mniej zaprzeda-
 19 nych. ⁸ Ale y na tym nie dosyć / śmiał
 też wnieść do kościoła po wszystkiey
 20 ziemi naswietłego / mając przewodni-
 kiem Menelausa / który był zdrajca
 21 praw y oyczyzny : ⁹ y złościwemi reka-
 mi wzięwszy naczynie święte / które
 22 od innych królów y miast na ozdobę
 miejsc a y chwałę były położone / do-
 23 tykał sie ich niegodnie / y splugawił.
¹⁰ Tak Antioch osławawszy / nie wwa-
 24 żał / że dla grzechów mieszkańców w
 25 mieście / Bóg rozgniewał sie był na
 26 mały czas / dla czego też przysłał na
 27 miejsce wżgardą. ¹¹ Bo gdzieby nie

byli wielę grzechów wrytani / iako
 Heliodorus / który posłan jest od Se-
 18 lewka króla na złupienie skarbów / y ten
 też przyiachawszy wnetby był wbiezo-
 19 wany y odstrąsany pewnie od śmia-
 20 łości. ¹² Lecz nie dla miejsca naród /
 ale dla narodu miejsce Bóg obrał.
¹³ A przetoż y samo miejsce stało sie
 uczestnikiem nieszczęcia ludu / a po-
 tym będzie towarzyszem szczęścia : a
 21 które dla gniewu wszechmocnego Bo-
 ga było opuszczone : zaście wblągawszy
 wielkiego PANA / z wielką sławą be-
 22 dzie wywyższone. ¹⁴ A tak Antioch /
 wzięwszy z kościoła tysięcy y osm set
 23 talentów / z straszeniem sie wrócił do
 D Antiochii / tużac sobie od hárdo-
 ści / że miał ziemię ku żeglowaniu / a
 24 morze ku chodzeniu przywieźć / dla
 podniesienia myśli. ¹⁵ A zostawił
 przetoż na vtrapienie narodu : w
 25 Jeruzalem Philippa rodem z Phry-
 26 gię / obyczajami okrutniejszego / niż
 27 ten sam który go postanowił : ¹⁶ A w
 Garrym Andronika y Menelausa /
 28 którzy ciężcy niż insy mieszczanom na-
 29 légali. ¹⁷ A gdy sie wdał przeciwko Ży-
 dom / wyprowadził przemierzonego hetma-
 30 na Apolloniusa z wojskiem dwudzie-
 31 stu y dwu tysięcy / roztągnąc mu aby
 wszystkie doskonałych lat zabijał / nie-
 32 wiastki y młodzieniaści przedawał.
¹⁸ A który gdy przyciągnął do Jeruza-
 33 lem zmyślając pokóy / dał pokóy aż
 do dnia świętego szabbatu : a na ten
 34 czas gdy Żydowie świecili / kazał swo-
 35 im do oreża. ¹⁹ A wszystkie co sie byli
 36 wyspli dziwować pobili / a biegnąc po
 37 mieście ze zbrojnymi / niezmierną wiel-
 38 kość ludzi zabijał. ²⁰ A Judas Macha-
 beusz który był dziesięcimy / wstąpił był
 39 na puste miejsce / tamże między żwie-
 40 rzety po górach zswęmi żywot wiódł /
 y z żół pokarmu używając mieszkali :
 41 żeby nie byli uczestnikami splugawie-
 42 nia.

Miejsce
 święte dla
 czego Bóg
 dopuszcza
 gwałcić.

śraka była
 wyniosła
 myślenie. G.

²¹ Dziesięty Bi-
 skup od czasu
 Alexandra
 wielkiego :
 drudzy pi-
 szą to było i-
 mig wrzdu,
 iako Decurio
 albo Decanus

Kościół plu-
 gaw.

²² to jest go-
 ściu.

ROZDZIAŁ VI.

Ale nie podlu-
 gim czasie / po-
 1 stał król niektóre-
 2 go starcą Antio-
 3 chenczyka / który-
 4 by przymusił Ży-
 dy / żeby sie prze-

nieśli od oyczystych y Bożych praw /
 2 a żeby też splugawił kościół który
 był w Jeruzalem / a nazywał go Jo-
 3 wiszą Olimpiusa / a na Garrym i-
 4 cy byli ci którzy na miejscu mieszkali
 3 Jowiszą gościnnego. ² A na gorse by-
 4 ło y wszystkim ciężkie złości wtargnie-
 5 nie. ³ Bo kościół pelen był zbytków /
 y obżarstwa poganistego / y tych któ-

Król Zydy
 przymusił
 odstąpić za
 konu.

Maczeń-
stwo dwu
niewiaśc. y
Szabbatowie
tych.

Maczeń-
stwo Elea.

rzy z mierzadnicami nieczyste pło-
dzili: a w świętych gmachach nie-
wiasły dobrowolnie się podawały /
wnosząc tam rzeczy których się niego-
dzilo. ⁵ Oltarz też pełen był rzeczy
nieślusnych / których zakon zakazo-
wał. ⁶ Lecz ani Szabbatów świę-
cono / ani dni wroczystrych oyczystych
zachowano / ani się zgola żaden ży-
dem bydy nie wyznawał. ⁷ A wodzo-
no je z gorzkim musiem w dzień na-
rodzenia królewskiego na ofiary: a
gdy obchodzili święto Bachusowe /
przymuszano ich w wieńcach bluszo-
wych Bachusowi kwóli chodzić. ⁸ A
Dekret wyszedł do bliskich miast po-
gąńskich / z poduszczenia Ptolemei-
stów / aby y oni także przeciwko ży-
dom czynili / żeby ofiary sprawowali:
⁹ A tych którzyby niechcieli przenieść
się do wstaw pogąńskich / aby zabija-
li. A tak widzieć było nadze. ¹⁰ Bo
dwie niewieście oskarżono / że syny
swe obrzezały: które zawiesiwszy im
w piersi niemówiątkę / iaronie w mie-
ście obwiodły / z muru zrzuciły. ¹¹ Du-
dzy zaście szedły siedo bliskich iastin /
a dzień Szabbatu po tryomku ob-
chodząc / gdy je Philippowi oznay-
miono / ogniem są spaleni: dla tego
że się obawiali / dla nabożeństwa y dla
zachowania powinności reka sobie
pomoc dąć. ¹² Lecz prosię tych którzy
te księgi czytać będą / aby się nie obra-
żali dla przeciwnych przygód / ale żeby
te rzeczy które się przydały / poczytali
że były nie na zginienie / ale na stará-
nie rodziu naszego. ¹³ Albowiem nie
dopusci grzesznikom długo czynić po
swey wolę / ale zarazem pomścić się /
znák jest wielkiego dobrodziejstwa.
¹⁴ Bo nie tak / iako w innych naro-
dziach / Pan cierpliwie czeka / aby je /
gdy dzień sądu przyjdzie / w zupełno-
ści grzechów pokarać: ¹⁵ tak y o nas
postanowił / aby gdy grzechy na-
sę do końca przyda / tak dopiero nad
nami się mścić. ¹⁶ A przetoż nigdy od
nas nie oddala miłosierdzia swego /
ale karząc przeciwnościami lud swój
nigdy nie opuszcza. ¹⁷ Ale to trochę /
dla wspomnienia czytających / niech
będzie przypominiono: a teraz wró-
ćmy się do historii. ¹⁸ Eleazar tedy ie-
den z przedniejszych Doktorów / mają

w leciech podeśli / y nadobney twa-
rzy / był przymuszany / wsta otworzy-
wszy ięć swinię mięso. ¹⁹ Ale on śmierć
nachwalebnieyszą rączej niż żywot o-
mierzył obierając / dobrowolnie w prze-
dzał na śmierć. ²⁰ A przegladając iá-
ko przystało przystąpić / skromnie zno-
sząc / wmyślił nie dopuszczając się rzeczy
nieprzystoynnych / dla miłości zdro-
wia. ²¹ A ci którzy przy nim stali / nie
dobry litosciz wżruszeni / dla staręy
przysięgi z meżem / odwiodły go oso-
bno / prosili aby przyniesiono mięsa /
którego mu się używać godziło / aby
zmyslono że iadł / iako król był ro-
zkazał / z mięsa ofiarowanego: ²² że-
by to uczyniwszy wszedł śmierci: a
dla staręy z meżem przysięgi z nim lu-
dzkość czynili. ²³ Ale on iá w siebie w-
wając zacność wieku y starości swey
godną / y wrodzonego ślachestwa
śędziwość / y z dziecinstwa obyczaje
zachowania dobrego: y według w-
staw świętego / a od Boga danego
zakonu / przedto odpowiedział / mó-
wiąc: ²⁴ że wolął piérwey iść do pie-
kła. ²⁵ Bo / prawi / na nasze lata zmy-
ślać nie przystoi: żeby wiele młodzień-
ców / mniemając iż Eleazar będąc w
dzieciwaci dziesięć lat przestósł się do
życia cudzoziemców: ²⁶ y oni / dla me-
ż zmysłania / y dla trochy skazitelnego
żywota / byli w błąd zawiedzeni: a
przeto bych zmázy y przeklectwa stá-
rości moiey nábył. ²⁷ Bo choćbych ná-
ten czas wszedł między ludzkich / wśakże
reki wszechmocnego ani żywy ani w-
márły nie wyde. ²⁸ A tak statecznie z
żywota schodząc / okáże się bydy stá-
rości godnym: ²⁹ a młodzieńcom me-
żny przykład zostawie / jeśli ochotnym
sercem a meżnie za napoważnieyszą y
naswietszą prawą pocziwając śmierć
podęyme. To gdy wymówił / zaraz go
na mekę pociągniono. ³⁰ A ci którzy go
wiedli / a máło przedtem byli iastá-
wscy / rozgniewali się dla słów od nie-
go rzeczonych / które oni rozumieli że
z hárdości rzeczony były. ³¹ A gdy od-
bicia wmięrał / westchnął y rzekł: Pá-
nie który masz świętą znáomość / ty
wieś iaronie / że ja mogąc bydy od
śmierci wybawion / ciężkie bolesci ná-
ciele cierpie: wśakże według dusze
dla bólażni twoiey rad to cierpie. ³¹ A

żarą starcá
że niechciał
ięć swinie
go mięsa.
wyplawa-
ięc. G.

tenci ty sposobem siedl z żywota / nie
tylko młodzieńcom / ale y wśe naroz

dowi pamiątka śmierci swej / na przy
kład cnoty y męstwa / zostawioşy.

ROZDZ. VII.

Przydało sie /

iż siedm bracię

apospolu z matką

ich poimanych

od króla przymu

sano / aby prze

ciw prawu świ

nie mięso iedli /

biąc ie bieżni byko

wemi. ¹ A ieden z nich / który był pier

wşy / tak mówił : Czegóż sie pytaś :

abo czego sie chcesz od nas dowiedzieć :

Gotowisny rączey vmrzeć / niżli za

kon Boży oyczysty przestąpić. ² Roz

gniewawşy sie tedy król / rozkazał

panwie y kotły miedziáne rospalić :

które gdy natychmiast rospalono /

kazał temu który naprzod mówił / ie

zść wrzucić / a które z głowy zdawşy

rece y nogi iego obciąć : na co inni

bracia iego y z matką patrżeli. ³ A

gdy iuż na wşytkim niczemu sie nie

godził / kazał ogień przyłożyć / y iesze

dychającego smażyc w panwi / w

które gdy go długo mczono / dwu

dzy po polu z matką napomináli ie

den drugiego / aby śtatecznie śmierć

podzieli / mówiąc : ⁴ Pan Bóg wey

żrzy na prawde / a wcieşy sie w nas /

iako w oświadczeniu pieśni Mo

żesz oznaymił : A w slugách swoich

wcieşy sie. ⁵ A gdy tym sposobem on

pięrowşy vmął / wiadziono drugiego

ku nagrawaniu : a które głowy iego y

zwoły zdawşy / pytali iesliby chciał

iesć pierwey niż go po wşytkim cie

na każdym cz' onku mczyc beda. ⁶ Ale

on odpowiadając oyczystym głosem

rzekł : Nie uczynie. Dla tego y ten

wrócy pierwszego meki podiał : ⁷ a ko

naiąc / tak rzekł : Ale ty nazłoşliwşy

w minieşym żywocie nas traciş : ale

król swiata / nas za swe prawa v

marle / na wiecznego żywota zmar

twoch wstanie wzbudzi. ⁸ Po onym

trzeci był nagrawan / a gdy mu iesz

podac kazano wnet podał / y śmie

rece wyciągnął : ⁹ y z vşności m

wił : Niebá to mam / ale dla zakonu

Bożego teraz y to wżgardzam : bo

sie od niego zaśie to wziąć spodzie

12

wam : ¹⁰ tak iż król y którzy z nim byli /

13

dziwowáli sie sercu młodzieńca / że

14

iako na nic na meki niedbał. ¹¹ A gdy

15

ten tak vmął / czwartego także me

16

cząc trapili : ¹² a gdy iuż był bliski ś

17

mierci / tak rzekł : Lepiey iest od ludzi

18

na śmierć zdany / czekać nadzieie od

19

Boga / którzy od niego zaśie maia

20

bydź wstrzeşeni : bo robie nie bedzie

21

zmarł w wstanie ku żywotowi. ¹³ A

22

gdy przywiedli piątego / mczyli go :

23

ale on weyşrzawşy nań / rzekł : Ma

24

iąc moc miedzy ludźmi / bedac ślazi

25

telny / czyniş co chcesz : a nie mnie

26

may żeby narod náš był od Boga o

27

puszczony. ¹⁴ A ty cierpliwie czeka / a

28

wyşrzyş wielką moc iego / iako ciebie

29

y nasienie twoe mczyc bedzie. ¹⁵ Po

30

tym wiadziono šestego / y ten zaczy

31

naiąc vmiérac / tak mówił : Nie

32

myl sie darmo : bo my to sami dla sie

33

bie cierpiemy / żeśmy przeciw Bogu

34

nášemu zgrzeşyli / y stáli sie nam

35

rzeczy podziwienia godne. ¹⁶ Wşakże

36

ty niemni may żebyś miał vşdż kara

37

nia / żeś sie ważył przeciw Bogu wal

38

czyc. ¹⁷ Ale nad miare matką dziwna /

39

a pamiątki miedzy dobrymi godna :

40

która na ginące siedm synów iedne

41

go dnia patrząc dobrym sercem zno

42

siła / dla nadzieie która w Bogu mia

43

ła. ¹⁸ Każdego z nich oyczystym gło

44

sem meżnie napominála / bedac peł

45

na mądrości : a myśli niewieścię

46

meştięgo serca dodając / ¹⁹ do nich

47

mowila : Niewiem iakoście sie w

48

żywoće moim wkażali : bo nie iam

49

duchą y dusze wam darowała y ży

50

wot : y każdego członki nie iam sama

51

spoila : ale stworzyciel swiata / który

52

sprowił człowieczę narodzenie y któ

53

ry wynalazł poczećie wşech rzeczy / y

54

wam zmiłosierdziem zaś ducha przy

55

wróci y żywot / iako wy teraz samymi

56

soba / dla praw iego gárdzicie. ²⁰ Lec

57

Antioch mniemając żeby nim gár

58

dzono / y pusciwşy też mimo sie głos

59

vragający / gdy iesze namłodszy po

60

został / nie tylko go słowy vpominal /

61

ale y pod przysięgą obiecował że go

62

bogatym y szczesliwym uczynić miał /

63

y iesliby odstąpił od praw oycz

64

nych.

Meczeń
stwo siedmi
bracię y
matki ich / że
świniego
mięsa iesć
niechcieli.

Pan Bóg to
wił / a pra
widziwie. G.

to iest /
mżąc sie
kazywly ná
şy.

25 stych że go miał mieć za przyiaciela
y potrzeb mu dodać. ² Ale gdy sie mło
dzieniec żadną miarą nie skłaniał / ná
to zawołał król mátki / y rádził ię / á
by młodziencowi rádziła ku zdrowiu.
26 ² Gdy iá długimi słowyná pominał /
27 obiecał że synowi rádzić miałá. ² A
táť schiliwszy sie do nieg / sydzac z o-
krutnég tyráná / mówiłá glosem oy-
czysty: Synu mój / smiluy sie ná de-
niná / któram cie dziewięć miesięcy w
żywocie nosiła / y przez trzy lata przy-
piersiách miałá / y chovála / y do
28 tych lat przywiodła. ² Prośe synu / á
F byś pozjrzał ná niebo y ná ziemię / y
ná wszystko co ná nich iest / y zrozu-
miał / iż to Bóg z niszczého uczynił / y
29 rodząy ludzki. ² Táť sie ośtanie / że sie
nie bedziesz bał tego káta: ále ośta-
wszy sie godnym bráctwem twém wczes-
tnikiem / podéymy śmierć / ábych cie
z bráty twémi w onym smilowaniu
30 przyiela. ² To gdy oná iesze mówiłá /
rzekł młodzienniec: Kogóż czekacie?
nie słucham rozkazania królewstieć /
ále rozkazania zakonu który ná mi iest
31 dan przez Moysesá. ² Ale ty któryś sie
ośstał wynalezca wśelkiey złości ná
zebracyzki / nie wydźiesz reki Bożey.
32 ² Bo my to dla grzechów nášych
33 cierpiemy. ² A ácz sie ná nas / dla ka-

34 zni y karania / Pan Bóg náš troche
rozgniewał / ále przednán bedzie
sługóm swoim. ² A ty zlosliwy / á ze
wszech ludzi nagozsy / nie wynos sie
próżno daremniemi nádzieiami / roz-
35 spaliwszy sie ná slugi ię. ² Albowiem
G ieszesz nie wśedł sádu wśechmocné-
go / á wśytko widzącego Boga. ² Bo
36 brácia moi krótkie teraz bolesci wy-
cierpiawśy / w przymierzu żywota
wiecznégo postánowieni sá: ále ty
sádem Bożym spráwiedliwé pychy
twéy karanie odniesiesz. ² Lecia / iá-
37 ko y brácia moi / duśe y ciáło moje
dawam za práwá oczyste / wywájac
Boga áby co rychléy narodowi ná-
śému miłosćiwym był / á ty że byś w
mekách / y w karaniu wyznał / że on
sam iest Bogiem. ² Tá mnie lepać / y
38 ná bráci moiey wśtanie gniew wśech
mocného / który iest spráwiedliwie
wniesion ná wśytek náš naród. ² Te-
39 dy król gniewem zápalony / ná tym
okrutniey niż náđ wśytkimi sie sro-
żył / gniewájac sie / że był nágrány.
40 ² A táť y ten ² czystym wśedł / ná wśy-
41 tkim w Pánu wśájac. ² A ná ośtátek
po syniech y mátká koniec wzięła.
42 ² A táť o ofiárách / y zbytnich okru-
cieństwach dosyć sie rzekło.

² ábo, czyś
śmierć podał
G.

ROZDZ. VIII.

Iudás Máz
chábzeus Ni-
kánorá ná
głowe po-
ráził, że le-
dwie sam u-
ciekł.

I A ² Le Judás Má-
chábzeus / y ci co z
nim byli / kryjom-
to wchodzili do
miásteček: á zwo-
lawśy powin-
wáté y przyacio-
ty / y przyiawśy ku sobie té którzy
trwáli w wierze żydowskiey / wywie-
2 dli do siebie śesć tysiecy meżów. ² A
wzywáli Pána áby weszczal ná lud
który był od wśytekich deptány: á
smilował sie náđ kóściolem który od
3 niezbożnych był plugáwiony: ² Aby
sie téż zlitował náđ zbúrzeniem miá-
stá / które przedtóm miało bydź z ziemá
zrównané / á wśluchał głos krwie do
4 niego wolaćcey: ² Zeby téż wśpo-
mniał ná niespráwiedliwé śmierci
dziatek niewinnych / y ná bluźnier-
stwá zádáné imieniowi iego / á żeby
5 sie o to rozgniewał. ² Ale Máchá

B beuś zebrałśy mnóstwo / ośtawiał
sie nieznosny pogánóm: bo sie gniew
Pánstki w miłosierdzie obrócił. ² A
6 ná miástecká y miásta náchodzac /
nie odpowiednie palił ie / á miéscá
spósobné posiadśy / niemáło pora-
7 żeł nieprzyaciól czynił: ² á nawiecéy
w nocy do tákich sie wyćieczek wda-
wał / y sławá mocy iego wśedy sie
8 roznosiła. ² A táť widzac Philip że
máż pomálu sie wzbiął / á iż sie mu
rzeczy czesćiey śczesliwie powodziły:
pisał do Ptoleméusa stárosty Cele-
9 syryiey / y Phenicyiey / áby dáł rácu-
net spráwám królewskim. ² A on w-
net posłał Titánorá Pátroklowého /
z przednieyśych przyiaciela / dawśy
C zmiéśánych narodów zbroynnych nie
mniey dwudziestu tysiecy / áby wśy-
tek naród żydowski wygládził: przy-
dawśy mu y Gorgiasá mezá rycer-
stkiego / y w rzeczách wojennych bár-
10 zo biegłego. ² A postánowił Titás-
nor: áby dániey królom / którá mia

no plácić Rzymiánóm/ dwá tysiącá talentów / dołożył z poimáných Żydów. ¹¹ A wnet postął do miast nád morzem leżących / zwolymájąc kupców ná kupowánie więźniów Żydów / wstlich / obiecując im dáwać dzierwieć dziesiąt niewolníków zá ieden talent / nie sie nie ogládając ná pomste / ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ^D ^E ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ^F ^G <sup>Mediter-
ne. m.</sup> ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰

ponuczysz káždemu po tysiącu y po
pięć set. ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ^{390</}

opowiadał teraz / iż Żydowie mają
Bogą obroncę / a dla tego ranieni

bydź nie mogą / że zażonni od niego
postanowionego namiętności.

ROZDZIAŁ IX.

Ależ czasu
Antioch sromotnie
się wracał z
Persii. Bo w
iachał był domia
śca które zowią
Persopolis / y ku

sił się zbór złupić / y miasto podbić.
Ale gdy się pospólstwo do bronię zbiegło / tył podali / y tak się sstało / iż
Antioch wciękłszy z sromoty się wracał.
A gdy przyiachał ku Etbátas nie / dowiedział się co się z Tuktanorem y z Tymothaeusem sstało. A nadsawszy się gniewem / spodziewał się / że krzywdę onych przed którymi wciękł / mógł na Żydy obrócić / y dla tegoż rozkazał co przedtę poganiać / iadąc bez przesanku : gdyż go sad niebieski przycisłał / za to że tak hardzie mówił / że miał przyiachać do Jeruzalem / uczynić ji mogiła grobu Żydów. Ale który wszystko widzi / Pan Bóg Izraelski / zarządził go plaga nie wleczona y niewidoma. Bo skoro tedy że to mowy dokonał / zlecił go boleść sroga wnetrznosci / y gorzkie dziecinie wnetrza. A iście barzo sprawiedliwie : iako tego który mnogimi a nowemi mekami dzieczył innych wnetrznosci : acz on przedtę żadnym obyczajem od swej złości nie przestawał. A nad to będąc pychy pełen / y ogniem paląc na sercu przeciw Żydom / y rozkazując pospieszać : przydało się że bieżąc wstok wypadł z woza / y od ciężkiego ciała stłuczenia / członki tego strapienie były. A ten który się zdał sobie / że y nawalnościom mozkim rozkazywał / nad ludzki zwyczaj hardości pełen / y górowość miał na sali zważyć : teraz do ziemi poniżony noszon był na stole / iadąc moc Bożą na samym sobie oświadczać : tak iż robacy z ciała złośliwą wyciekali / a żyjącego w boleściach mięso padało / cuchnienie też y smród tego wojsła ciężkie było. A który mało przedtęm zdał się sobie gwiazd niebieskich dosięgać : te

go już nić nie mógł dla nieznosnego smrodu znosić. Stąd tedy poczał od wielkiej pychy odwieziony / ku wzniesieniu samego siebie przychodzić / Boska plaga wspomniona / gdy na każdą ocemgnięciem boleści tego wietrza moc brały. A gdy już ani sam mógł swego smrodu znosić / tak mówił : Sprawiedliwa rzecz jest bydź poddanym Bogu / a smiertelnemu / myślą nierównać się z Bogiem. A modlił się ten złośliwy do Pana / od którego nie miał otrzymać miłosierdzia. A miasto do którego przedtę bieżał / aby ie z ziemią zrównał / y grób na gromadzonych trupów uczynił : teraz chce wolnym uczynić. A Żydy o których był rzekł / że ich ani grobu godnych miał rozumieć / ale ptać y zwierzęm podać ku rozniesieniu / y zdiatkami wygładzić / teraz ie równie Athencytom uczynić obcięcie. Kosciół też święty który był pierwey złupił / że ji miał co nalepszymi darami ozdobić / y naczynia świętego wiecety przyczynić / y nakłady do ofiar należąć z dochodów swych dawać : A nad to y Żydem zostać / a po wsech mieyscach ziemi przechodzić / y moc Bożą opowiadać. Ale gdy boleści nie przedstawiały (bo nan był przypiekl sprawiedliwy sad Boży) rozpaczając napisał do Żydów na kstałt odprosenia list to zamysłający : PRZENALEPZSYM mieścianóm Żydom dobrego zdrowia / y dobrego mienia / y wszelakiego szeszenia król y hetman Antioch. Jestście dobrze zdrowi y dziatki wasze / y wszystko się wam po myśli powodzi / wielce dziekujemy. A ia niemocą złożony / a nawas łaskawie wspominać / gdy się wracał z Persii / a w padłem w wielką chorobę / zdało mi się że rzecz potrzebna / abym o pospolitym pożytku staranie miał : niewatpiąc sam o sobie / ale nadzieję wielką mająć że się z niemocy wybiegam. A rozmyślając sobie że y otec mój czasów których do waszych mieysc wysłał wiódł / nazańczył któryby po nim państwo wiał / iż iesliby się co przeci

Nieważ
się ugnawa.

πολυα-
δριον.

Syná swego
Żydom
przez list gá
leciwszy u
miera mizer
nie.

wnego

Antiochus
chce Żydy
wytrącić
sroga plagę
od Boga
skarany.

1

2

A

3

4

5

6

7

8

B

9

10

11

12

13

14

15

C

16

17

18

19

20

21

22

23

D

24 wnego przydalo/abo iako co trudne-
go dano znac/ wiedzac ci ktorzy po-
krainach byli: komu jest pomczona
zwierzchnosc wsech rzeczy/ z soba nie-
trwozyli. ¹ Ktemu wważając że bli-
skie kśiążetá wśytkie/ y sąsiedzi czasu
pátrza/ y skonczenia czekaia: syná
mego Antiochá naznaczyłem królem:
któregóm częstokroć doieżdżając do
wyszych królestw wielóm z wśyich
25 zalecał: y pisałem do niego co niżej
położono. ² A przetoż was prośe y za-
dam/ pómniąc ná dobrodziejstwa
pospolicie y osobliwie/ aby każdy wiá-

26 re przeciwko mnie/ y przeciw synowi
mému zachował. ³ Bo mam nadzie-
27 ie że sie będzie skromnie y ludzkie sprá-
wował/ y náśladował przedsiwzię-
cia mego: A będzie wam pospolity.
28 ⁴ A tak meżobóycá y bluźnierz okru-
tnie zaráżony/ iako sie sam z drugimi
obchodził/ w dóbze/ między górąmi
mizerna śmiercią żywota dokonął.
29 ⁵ A Philip który z nim był pospolu
wychowan/ prowadził ciało: który
bojąc sie syná Antiochá/ do Ptoles-
meusa Philometora do Epyptu zia-
chał.

ROZDZ. X.

Machabeus/
y ktorzy z nim by-
li/ za obronę Pán-
stwa kścioł y miá-
sto zasje wziął/ á
oltarze ktorých by-
li cudzoziemcy po-

3 wlicach nabudowali/ tudzież też zbory
rozwałił. ⁶ A wychodożywszy kścioł/
inny oltarz spráwili: á z kámenia ro-
spalonego ogień wstrzósawszy/ spráwo-
wali ofiary po dwu lat/ y kádzenie y
4 lámpy/ y chleby pokładné wystáwili.
⁷ Co uczyniwszy/ padając ná ziemię
prośili Páná/ aby inż więcej w tákó-
wé nedze nie wpadali: ále y iesliby kie-
dy zgrzeszyli/ aby łaskáwicy od niego
5 byli karáni/ á nie dżikim á bluźnier-
stím ludzióm podawáni. ⁸ A którego
dnia kścioł od cudzoziemców był
splugawiony/ tegóž dnia przydalo sie
że sie oczyszcienie sstało/ dwudziesté-
go y piátého dnia miesiáca który był
6 Kásleu. ⁹ A z weselem przez osm dni
obchodzili iako swieto Kuczek: wspo-
minając iż przed máłym czasem dzień
wroczyſty Kuczek po górách y po
7 iáſtinách iako zwierzetá obchodzili.
⁸ A przetoż gáłgłi y rozgi zieloné/ y
pálmy nosili przed tym/ który zdá-
rzył że oczyszcione było miejsce swo-
8 ie. ⁹ A pospolitym rozkazaniem y
wyrokiem wstáwili/ aby oné dni
wśytek národ Żydowski ná każdy rok
9 obchodził. ¹⁰ A Antiochá/ którego
zwano Zaczym/ taki był koniec ży-
wota. ¹¹ A teraz o Eupatorze/ synie An-
tiochá niebożnego/ co sie działo po-

11 wiemy/ stracając złé przygody które
sie ná walkách przydawały. ¹² Bo ten
dostąpiwszy królestwá/ przelożył nád
G sprawami królestwá nietákiego Lisi-
12 asá/ hetmána rycerstwá Phenicicéy y
Syrjiéy. ¹³ Albowiem Ptolemeus który
regó zwano Mácér/ práwá Żydom
wymyslił zachować/ á zwlaszcza dla
nieśpráwiedliwosci która sie im była
13 sstała/ y spokojnie sie z nimi obcho-
dzić. ¹⁴ Ale przeto będąc oskárżony od
przyaciół do Eupatora/ gdy go czę-
stokroć zdraycá nazywano/ (przeto iż
Cypriu od Philometora iemu pou-
14 czonego odbieżał/ y do Antiochá za-
cného sie wdawszy/ y od tego odstá-
truciżną żywota dokonął. ¹⁵ A Gor-
gras będąc hetmánem ná tych miey-
scách/ názbierawszy przychodniów/
15 często z Żydy wojował. ¹⁶ A Żydzé
ktorzy mieli zamki ná różnych miey-
scách/ wygnané z Jeruzálem przy-
16 mowali/ y kusili sie walczyć. ¹⁷ A ci
ktorzy z Machabeusem byli/ przez
modlitwé Páná prośąc aby im był
ná pomocy/ wderzyli ná obronné
17 mieysca Idumeycków: A dobywa-
jąc ich wielką mocą/ mieysca otrzy-
máli/ á kto sie im náwinął zabiáli/ y
wśytkich wobecnymnié dwudziestu
18 tysięcy zámordowali. ¹⁹ A gdy niektó-
rzy wciékli ná dwie wieży bárzo obron-
né/ wśytkie potrzebna odpórmaigcé.
19 Machabeus ná ich zdobywanie Si-
moná/ Jozephá/ y Zacheusá/ y tych
ktorzy z nimi byli/ dosyć wielu zoszá-
wiwszy/ sam sie wdał do tych bitew
20 więcej które przynaglały. ²¹ Ale ci któ-
rzy z Simonem byli/ chciwościg wnie-
sieni/ od niektorých ktorzy ná wieżách

Iudas oczy-
ściwszy ko-
ściół y miá-
sto, swieto
poświęca-
nia stáwiał.

*y po śláti
miesiácy (iá-
ko było miá-
sto wáżné)
G.

*Nowembra.

*láſki liſciem
y kwieciem
obwiesi.

*Epiphaniem.
G.
Eupatorá
dzicie opisu-
ie.

*Mákrón. G.

*Epiphaniá.
G.

*Idumey-
cy. G.

*przynam-
niey dżiewái
tysięcy. G.

*dwá tyśi-
cá. G.
Timotheuś
znovu ie-
dźie ná Zy-
dy.

Máchábeuś
modlitwa
sie uzbroit.

Piec me-
żów niebi
ná pomoc
Máchábeu-
śowi.

*Abó opiekun

Lysiaś od
ludy Máchá-
beuśá ná
głowe po-
rážony, po-
kóy między
Zydy á kró-
lem stanowi

byli dáli sie wwieźdź pieniądžóm : á
wzięwšy siedmđiesięt tyśiecy Dy-
dráhm / niektórym wcieć dopuścili.
21 * A gdy Máchábeuśowi oznaymio-
no co sie sstało / zgromádziwšy prze-
dnieyšę z ludu / skázyl ná nie / iż brá-
cia zá pieniądže przedáli / wypuści-
wšy ich nieprzyjacioly. * Tych tedy
22 uczyniwšy ie zdiaycy / zabil / y nátych-
23 miast dwu wieź dobył. * A spráwu-
iác wšytko szczęśliwie / bronią y reko-
má / wiecéy niź *dwáďiesiętá tyśie-
24 cy / zabil ná dwu zamkách. * A Ti-
motheuś / który piérwey od Zydów
był zwycięžony / zebrawšy woysko lu-
du cudzoziemskiego / y zgromádzi-
wšy iězdné z Asyiey / przyciągnął / iá-
25 koby mocą miał wziąć ziemie Zy-
domską. * Lecz Máchábeuś y ci co
z nim byli / gdy sie on przybližal / mo-
dlili sie Pánu / głowy ziemia posypa-
wšy / á biodrá włościenicami opasa-
26 wšy / * padšy v spodku oltarzá / aby
im miłostíw / á nieprzyjaciolóm ich
był nieprzyjacielem / y sprzeciwnikóm
27 sprzeciwił sie / iáko zakon mówi : * A
F ták po modlitwie wzięwšy zbroie /
odšedšy dáleý od miásta / á przyšed-
šy bližę ku nieprzyjaciolóm / položyli
28 sie. * A skoro słońce wzešlo / stoczyli
bitwe z obudwu stron : ci májac re-
koymia zwycięžtwá y szczęścia Pána
z cnotą : á oni zá hetmáná ku bitwie
29 serce májac. * Lecz gdy stoga bitwá
była / wkážali sie nieprzyjaciolóm z

niebá pieć mežów ná koniech / vzdámł
30 złotými ozdobi : któzy byli přewo-
dníkami Zydóm : * Z których dwá
Máchábeuśá miedzy sobą májac /
broniámi swymi obtoczywšy zdro-
wého zachowywali / á ná nieprzyja-
cioly zastrzaly y pioróny miotáli /
31 prze co y ślepotá zámiešáni / y nápeł-
nieni trwogi vpadáli. * A zbito ich
32 dwáďiesiętá tyśiecy y pieć set / á iěz-
dnych šest set. * A Timotheuś wciekl
ná Gázare zameczek obionny / w k-
33 rym był stárostá Chereas. * Ale Má-
chábeuś y ci któzy z nim byli / z o-
34 choťá oblegli zamek przez cztěry
dni. * A ci któzy ná nim byli / vřájac
mieyscá obronie / nád miáre zlorze-
35 czyli / y mowę nieslušné miotáli. * Ale
gdy piaty dzień nástáwał / dwáďie-
ściá młodzieńców z tych któzy z Má-
chábeuśem byli / zápaleni sercem o-
ne bluznierstwa / mežnie do muru
przystąpili / y stogim sercem idac
36 wstepowali. * Lecz y drudzy táž re-
stepuic / wieže y bramy palic pocze-
37 li / y sámé bluznierze žyroo palili. * A
przez dwá dni vřáwiczně zamek zbu-
rzywšy / Timotheuśá / który sie był
řrył ná iednym mieyscu / dostawšy
zabili : y brátá iego Chereasá / y Ap-
38 polophaná zabili. * Co spráwivšy /
z pieśniámi y z wyznawániem blo-
gosławili Pána / który wielkie rzeczy
uczynil w Izráelu / á dal im zwycię-
ztwo.

Timotheuś
zabit.

ROZDZ. XI.

1 **A** Le po málym
czásie / Lysiaś
sprawcá y powi-
nowátý królew-
ski / y nád spráwá-
mi přeložony / to
co sie sstało cież-
2 ko znošac / * zebrawšy ośmđiesięt
tyśiecy / y wšytkę iězde / ruřyl sie prze-
ciw Zydóm / rozumieiac iż miásta do-
3 bywšy uczynić ie miał mieřtáněm
pogánřtim / * á že kóściol miał iědž
ná zřst pienněžny / iáko inné zbory po-
gánřtie / á káplánřtvo předaýné ná
4 káždý rok : * wnitwczym sie nie ogle-
dájac ná Božá moc / ále rozpusti-
wšy wódže sercá w mnořtwie pie-

5 řych / y w tyśiáczách konnych / y w o-
śmđiesięt elephántów / vřat. * A
táť wtárgnawšy do ziemie Zydow-
řkiey / á přyblíživšy sie do Bethsury /
która byla w cřářnym mieyscu / ná piá-
6 ci řtáťách od Jeruzálem / oněgo zam-
ku dobywał. * A gdy Máchábeuś y
ci co z nim byli / dowiedzieli sie iż zam-
B ków dobywano / z pláczem y łzami
prořili Pána / y wšytek lud pořpolity
z nimi / aby zřřtal ányolá dobrěgo ku
7 wybáwieniũ Izráelá. * A sám ná-
piérwey Máchábeuś / porwawšy
brón / nápominał drugich / aby sie z
nim wdáli w niebespřiečęřtvo / á dá-
8 li ráťunek bráćiey řwey. * A gdy po-
řpolu ochotnym sercem wieźdžáli w
Jeruzálem / wkážal sie řycěř iáďacy
před nimi w řácié řwiěťnéy / we zlo-

Anyol gnie-
ba za hetma-
na dany.
Boga, G.

Wol. Hebreo-
wie.

List Lysia-
sów do Zy-
dów.

Don. G.
Wam pozwo-
lit. G.

Czerwca.

9 tęg zbroi / dziewcem obracając. ° Te-
dy wszyscy spółu błogosławili miło-
ściwego Páná / y byli na umysle w-
twierdzeni: będąc gotowi nie tylko
przez ludźie / ale y przez naokrutnie-
sę bestyie / y przez mury żelazné prze-
bici sie. ° A tak śli ochotnie / mając z
10 niebą pomocniká / y litościwego nād
C sobą Páná. ° A iako lwi rzuciwszy sie
11 przed namięprzyciacioly / porażiliż nich
iedenaście tysięcy pieszych / á tysięcy
12 y sześć setiędnych: ° a wszyscy w tyl
obróćili / á wiecéz nich rannych nágo
vślo. Lecz y sam Lysias śromotnie
23 wciekając vśedł. ° A iż był nie głupi /
rozmyśliwszy sobie iaką škodę pod-
iá / y rozumiejąc iż Żebreczykowie
nie zwyciężeni są / polegając na wśe-
14 chmocného Boga pomocy: ° Po-
stał do nich / y obiecował zezwolic
ná wszystko co słusna iest / y król przy-
15 wieźdż aby był przyiacielem. ° A
przyzwolit Machabeus ná prosby
Lysiasowe / użytowski w wszystkim
dogadziac / y cokolwiek Machabe-
us pisał Lysiasowi o Żydziach / tego
16 król pozwoilit. ° Bo były listy napi-
sane do Żydów od Lysiasa ten spo-
sób zamýkając: Lysias ludowi Ży-
17 dowskiemu zdrowia. ° Jan y Abesa-
lom / którzy byli posłani od was / od-
dawşy písanie / żądali abym to co sie
18 przez nie dáło znać / wypelnil. ° A tak
cokolwiek mogło sie odnieść do kró-
19 lá / przetożyłem: ° a czego rzecz do-
puszczála / pozwolilem. ° Przetoż iesli
w sprawách wiare zachowacie / ná
potym starać sie będzie / abych wam
20 był przyczyną dobrego. ° A o innych
rzeczách o każdę osobná dalem ro-
skazanie słowné / y tym / y owym / któ-
21 rzy odemnie posłani są / aby sie z wa-
mi námówili. ° Miejcie sie dobrze.
E Roku setného czterdziestého osmého
miesiącá Diosforá / dnia dwudzie-
22 stého y czwartého. ° Królewski zaś
list to w sobie miał: KROL Anti-
23 och Lysiasowi brátu zdrowia. ° Gdyż
oćiec náš między bogi przeniesion
iest / my chcąc / aby ci którzy są w kró-
lestwie naszym / bez trwogi żyli / á rze-

24 czy swę pilnowáli. ° Styszelismy iż
Żydowie nieprzyzwolili oycu memu /
żeby mieli przeniesieni byđz do oby-
czaiów Grécich / ale że chcą trzy-
mác swę vstawy / y dla tego żądają
od nas / abyśmy im dopuścili praw-
25 ich. ° Chcąc tedy aby ten naród był
w pokoju / stanowiąc osadziłismy / á-
by im kościół był przywrócony / aby
sie podług zwyczajów przodków swych
26 rządžili. ° Dobrze tedy uczyniś / iesli
do nich poslesz / á daś im prawą rękę:
aby poznawşy wolę naszą / byli do-
bręgo sercá / á własnych użytków
27 przestżęgáli. ° A list do Żydów kró-
lewski taki był: KROL Antioch rá-
dżie Żydowskię / y innym Żydom
28 zdrowia. ° Jesli sie dobrze macie / tá-
kescie iako chcemy: ale y my dobrze
29 sie mamy. ° Przysedł do nas Menelaus /
powiádając że wy chcecie zsta-
30 pić do waszych którzy są v nas. ° A
przetóż tym którzy do nas przyđą / aż
do dnia trzydziestého miesiącá Xan-
31 thiká / dátemy prawice bezpieczeń-
stwa. ° Aby Żydzi używali potár-
mów y praw swoich / iako y przed tų:
á iżby żaden z nich żadnym sposobem
przycrości nie cierpiał / w tych rze-
32 czách które sie z niewiadomości dzia-
ły. ° A posłalismy y Menelausa / któ-
33 ryby z wami mówił: ° Dobrze sie miej-
cie. Roku setného czterdziestého os-
smého / Xanthiká miesiącá dnia pięt-
34 nastého. ° Posłali téż y Rzymianie
list taki: QUINTVS Memmius / y
35 Titus Manilius / Legaci Rzymscy
ludowi Żydowskiemu zdrowia. ° Te-
36 go co wam Lysias królewski powinó-
waty pozwoilit / y myśmy pozwolili.
° A o czym rozumiał że sie miał królik
37 dołożyć / pilnie sie między sobą nara-
dziwşy / wnet kogo posłicie / abyśmy
skazáli / tak iako wam należy / bo my
38 iedziemy do Antiochię. ° A przetoż co
narychleý odpisć / abyśmy y my wie-
dzieli / co iest za wola wasza. ° Miej-
cie sie dobrze. ° Roku setného czter-
dziestého osmého / piętnastého dnia
miesiącá Xanthiká.

List Antio-
chá do Zy-
dów.

*Kwieńia.

List Rzy-
mian do Zy-
dów.

ROZDZ. XII.

Dy sie te vmo-
wy staly / Lysias
i achal do Erola / a
Zydowie rola sie
dawali. Ale ci
ktoryz bli zostali /
Timotheus y A-

pollonius / syn Gemneusa / ale y Hie-
ron y Demophon y nad te Nikanor
Esijs z Cypru / nie dopuszczali im zyc
w milczeniu y w pokoiu. A Joppito-
wie taka zlosc zbroili: Prosil Zydow
z ktorymi mieskali / aby wstiedli w lo-
dzi ktore byli nagotowali z zonami y
z dziecmi / iakoby z nimi zadnego nie-
przyiacielstwa nie mieli. A tak wes-
dlug pospolitego wyroku mieyskie-
go / gdy y sami przyzwolili / a nie po-
dezyrzanego dla pokoiu nie mieli / za-
iachawszy na glebia / potopili nie-
mniey dwu set. O ktorym okrucie-
stwie nad narodem swym uczynio-
nym / gdy sie dowiedzial Judas / ro-
skazal mejom ktoryz byli z nim / a we-
zwawszy sedzięgo sprawiedliwego Bo-
ga / przyciagnal na braciey morderze-
y zapalil port w nocy / y lodzie popa-
lil / a te ktoryz ognia wslil mieczem
pozabital. A gdy to tak sprawil / od-
ciagnal iakoby sie zas znouu wrócić
mial / a wyslytkie Jopity wykozenie.
Lecz gdy sie dowiedzial / ze y ci ktoryz
byli w Jamniety chcieli takiez Zydow
w nich mieszkajacych uczynici / Jam-
niety tez w nocy naitachal / y port z o-
kretami spalil / tak iz lune od ognia
bylo widac w Jeruzalem / przez dwie-
scie y czterdziestci statow. Stamtad
gdy juz byli odciagneli / na dztewie-
cioro staly / ciagneli ku Timotheusowi
/ potkalo sie z nim Arabczykow
piec tysiecy mejom / y iednych piec
set. A gdy tega bitwa byla / y za po-
moga Boga fortunnie sie wiodlo / o-
statet Arabczykow zwyciezonych pro-
sili Judy / aby im dal prawice / obie-
cując passey postapic / y w innych
rzeczach bydz ku pozytku. Tedy Ju-
das rozumieiac ze prawdziwie w wie-
lu rzeczach mogz bydz pozyteczni / o-
biecal pokoy / y dawsz sobie rece ode-
fli do namiotow swoich. Naitachal
tez y niektore miasto mocne / mosta

mi y mury obtozone / w ktorym mie-
skalo mnostwo narodow rozma-
tych / ktore zwano Kasphim. A ci
ktoryz w miescie byli / wstajac w mo-
cności murów / y w dostatku żywno-
ści / swowolniey sobie poczynali / zlo-
rzenstwy diaznic Jude / y blu-
znic / y mówiac co sie niegodzi. A
Machabeusz wzywając wielkieg Pa-
na swiata / ktory bez taranow / y bez
Machim za czasow Jezusa obalil
Jerycho / wderzyl okrutnie na miasto.
A dobywszy miastę za wola pánstę /
niezlizone mordy poczynil : tak iz
przylegle ieztoro / ktore bylo wstecz na
dwoygu staj / zdalo sie ze krwiz po-
bitych oplywalo. Stamtad odesli
przez siedmset y piecdziesiat statow /
y przyfli do Charaka / do tych Zydow
ktore Chubiany zowia. A Timothe-
us na onych mieyscach nie zastali :
ktory sie byl nie niesprawiozsy wró-
cil / zostawiozsy na niektórych miey-
scu mocna obrone. A Dosytheusz / y
Sospater / ktoryz byli hermani / Ma-
chabeuszem / pobili od Timotheusa
na zamku zostawionych dziesiec ty-
siecy mejom. Lecz Machabeusz
zshkowawszy okolo siebie szesc tysie-
cy / y rozsadziwszy je w husce / ciagnal
przeciw Timotheusowi / ktory mial
z soba sto y dwadziescia tysiecy pie-
sych / a iednych dwa tysiacz y piec
set. A Timotheusz dowiedziawszy
sie o przyciagnieniu Judy / wprzód
wyslal niewiasty / y dzieci / y inne po-
trzeby na zamek ktory zowia Kar-
nion / bo byl niedobyt / a trudny do
przystepu dla ciasnosci mieysc. A
gdy sie pierwszy huf Judy wklazal /
padl na nieprzyiacioly strach / z o-
becnosci Boga ktory wyslytko widzi :
y ieli wcietać ieden od drugiego / tak
iz wiecy od swych byli porazeni / y od-
razem mieczow swych slabieli. A
Judas barzo docieral / karzac niezbo-
zne / y porazil z nich trzydziestci tysie-
cy mejom. A sam Timotheusz na-
padl na strzydlo Dosytheusa / y So-
sipatra / y prosil ich wielkimi prosba-
mi / aby go zywo puscieli / dla tego iz
wielu z Zydow mial rodzice / y bracia
ktorymby przyszlo osukac sie dla sz-
mierci tego. A tak / gdy im przyrzekl
ze ie mial wolno puscić według w-

ayayay
y o t e p o v.

Woysko
Timoteusza
we poraża.

iz sie im Bóg
wkazał.

27 mowy/ puścili go zdrowo dla bracię
wybawienia: A Judas wyciągnął
do Karnionu/ pobawił dwadzie-
28 ścia i pięć tysięcy. Po tych wcieczce
i porażce/ ruszył się z wojskiem do
Ephrona miasta obornego/ w któ-
rym mnostwo narodów rozlicznych
mieściło/ i duży młodzieńcy stojąc
na murze mocno się brónili: a w tym
machin wiele/ i strzelby gotowość.
29 Ale gdy wzywali wszechmocnego/
który mocą swą kruszy nieprzyjaciel-
skie siły/ wziali miasto/ aż onych któ-
30 rzy w nim byli dwadzieścia i pięć ty-
sięcy porażili. Stamtąd przysli do
miasta Scythów/ które jest od Jeru-
zalem na sześciu set stadian. Ale gdy
Żydowie/ którzy w Scytopolitanow
byli/ dali świadectwo/ że się z nimi
łaskawie obchodzili/ i czasów niesze-
ścia skromnie się przeciw im zachowa-
31 li. Podziękowawszy im/ i napom-
niawszy/ aby i na potom na naród
ich łaskawo byli/ przyleżeli do Jeru-
32 zalem/ gdy woczyłszy dzień święty
Tegodniów nadszedł/ a po pięć-
dziesiątnicy ruszyli się przeciw Gor-
33 giaszowi skroście Idumejskiemu.
A wyciągnął ze trzema tysięcy pie-
34 szych/ i z czterdziestą i siedmiu
35 trochą Żydów poległo. A Dosythes
i niektórzy z Baceronowych iędny/
mąż mocny dzierzał Gorgiasz: a
gdy go chciał pojąć żywo/ iędny
niektóry z Thrafów natął nań/ i od-
ciął mu ramię: i tak Gorgiasz wciął
36 do Maresa. A gdy ci którzy z Eodry
nem byli/ długo walczyli i z mordowa-
wali się. Judas wzywał Pana/ aby

im był pomocnikiem i hetmanem bi-
37 twy. A poczynawszy głosem oczyszczym
i z pieśniami wolanie podnosząc ry-
38 cerstwo Gorgiaszowe wciłac przy-
musił. Tedy Judas zebrałszy woj-
sko/ przyszedł do miasta Odolle/ a gdy
dzień siódmy przyszedł/ według zwy-
czaju oczyszczywszy się święcili śabbat
39 na tymże miejscu. A nazajutrz Ju-
das przyjechał zsiwemi/ aby pobiał
ciała pobitych/ i pochował je z po-
winowatymi w grobiech oczyszczonych.
40 Tedy znaleźli pod ścianami pobitych
dary bawianów/ którzy byli w Ja-
nniety/ czego Żydów zakon zakazu-
ie. Wszelkim tedy iawnno było/ iż dla
41 tego byli porażeni. A tak wszyscy blo-
gosławili sprawiedliwy sąd pański/
który rzeczy skryte iawnemi uczynił.
42 A tak wdawszy się na modlitwy/ pro-
sili aby ten grzech który się stał/ w
zapamiętanie przyszedł. Ale name-
żniejszy Judas napominał lud/ aby
się bez grzechu zachowali/ widząc na-
oczy co się stało dla grzechów onych
43 którzy polegli. A złożywszy dwana-
ście tysięcy drachm srebra posłał do
Jeruzalem/ aby ofiarowano za grze-
chy umarłych ofiary: dobrze i pobo-
żnie o zmarłych chrześcianu myśleć.
44 (bo/ by się był nie nadziwiał/ że oni
pobici zmarłych wstać mieli/ zdala
by się rzecz nie potrzebna i próżna/
45 modlić się za umarłymi.) A iż uważał/
że ci którzy pobożnie byli zasnęli/ baw-
46 zo dobrą łaskę mieli zachowania. A
tak święta i zbawienna jest myśl mo-
dlić się za umarłymi/ aby byli od grze-
chów rozwiązani.

Ofiary za
umarłe czy-
nić rozkazu-
ie.

43 Aby ofiarowano za grzechy umarłych
ofiary] Tu masz wyrażnie pisać. o modli-
twie za umarłe: bo Judas Machabeusz ze-
stąpił i stał się Żydowskim wielkim obrońcą za-
konu Mojżeszowego/ posłał na ialmużne
dwanaście tysięcy drachm srebra: i rozka-
zał ofiary czynić za grzechy pobitych w woj-
scze swym. A to mu na to ródził: i skład się te-
go nauczył: nie możemy inaczej rzecz/ iedno iż
Machabeusz wielkim miłośnikom zakonu Bożo-
mu/ gdyby tego był nie uczynił/ Eieodyby to nie
według zakonu miało być/ ale znać iż ten
zwyczaj był onego czasu/ którego też on o-
puszczać nie chciał. Jako tedy mówię Jabez
Galaad/ uczyniwszy pogrzeb królowi Sau-
lowi i Jonacie synowi tego/ siedmiu dni po-
słali. Erol. 31. a Dawid y na ten czas y po-
śmierci Abnerowej cały dzień. 2. Erol. 1. y 3.
nie dla czego innego iedno modlić się za nie-

43 tak y tu Machabeusz dla tego y ofiary zwy-
czajne rozkazał za umarłe ofiarować/ z mo-
dlitwami do tego należąćmi.

Dobrze y pokornie o Zmarłych wstaniu
myśleć] Nie dla tego kazał się modlić za u-
marłe aby zmarłych wstali: ale Machabeusz
pobożnie myślał iż zmarłych wstanie
być ma/ a i dusze też są nieśmiertelne: bojąc
się aby dusze pomarłych dla grzechu takiego
na drugim świecie nie były karane/ rozkazał
za nie ofiarować y modlić się/ aby od grze-
chów były rozwiązane. A tu obacz iż tak sta-
zione są te Artykuły o nieśmiertelności duszy/
y ciała zmarłych wstania/ że wyznawszy albo
zaprzawszy się iednego/ musi wyznać albo za-
przec się y drugich. Saduceusowie obudwu
się zaprzekli/ Phariseusowie wyznawali w
Dzieliach 23. A Pan Christus Mach. 22. z nie-
śmiertelności duszy/ dowodzi zmarłych

wstania/

ry do Archi-
gacyn. G.

do Scytho-
p. G.

Swiętok.

Modlitwy za
umarłe.

wstania / tak y Paweł 1. Cor. 15. Z tymi zaś obciema Atrykulami słazony jest ten trzeci / modlitwa za umarłe / y kiedy kto na tym swankuie/predko sie y onych dwu zaprzyta / kż widziemy że nowochrzescy nie wierza duż nieśmiertelności / do czego by byli nie przysli / gdyby sie za umarłe modlił.

46 *Swiata y zbawienia jest myśl modlić sie za umarłe. Jż tych słow tych rzeczy dowodźmiemy. 1. Jż umarli mogą być po śmierci od grzechów rozwiązani. 2. Ofiary y modlitwy żywych pomagają umarłym. 3. Może kto dożyć*

y swietobliwie umrzeć / a przecie tesze może być winien karania y dosyć uczynienia albo za powszednie grzechy / albo za śmiertelne mż odpuszczone / za które tesze nie dosyć pokutował. Należałby się wywodzić iż to jest Atrykul wiary / modlić sie za umarłe / ponie- waż tak pisino ś. vezy. widząc Herenicy tak iasne słowo Boże / niechca tych ksiąg przy- mować / a teni sam znał jest że Herenikom nie tak pisina niedostate bo tego mają dosyć / ale wiary / iż pisinu iasnemu wierzyć niechca.

ROZDZ. XIII.

Moku setnego czterdziestego y dziewiątego do- wiedział sie Ju- dás / iż Antioch Eupator ciągnie z mnostwem na Sydowską ziemię / a z nim Lysiasz sprawca y przelozony nad sprawami mając z sobą pieśtych sto y dziesięć tysięcy / a iędnych pięć tysięcy / y Elephantów dwadzieścia y dwa / y wojów z konami trzy sta. A przymiezał sie do nich y Menelaus / y z wielką chytrością prosił Antiochą nie o zachowanie oyczyny / ale mając nadzie- ie że miał być wśadzony na pań- stwo. Lecz król nad królmi wzru- szał serce Antiochowe przeciw złośni- kowi / y gdy Lysiasz przypominał / że on był przyczyna wśeg złę / rozkazał (iako w nich jest obyczaj) poyma- wśy go na tymże miejscu zabić. A była na onym miejscu wieża na pięć dziesiąt łokiet / która miała ze wśad o koło siebie kupę popiołu / ztę było pożyżenie na dół przykre. Tamtąd kazał onęgo swietokrayce w popiół wrzucić / gdy go wśyscy popychali na stracenie. Takimci prawem przestę- pcy zakonowi przydało sie umrzeć / ani w ziemi być pochowanym Mene- lausowi. A zaście dosyć sprawiedli- wie: bo iż wiele przeciw oltarzowi Bożemu złości poczynił / którego o- gięń y popiół był swiety / sam na po- piołowi śmierć zdan jest. Alle król ciągnął sercem nieuiety / chcąc sie potażać gorzym na Sydy niżli oćie- iego. Czego sie Judás dowiedzia- wśy / przykazał ludowi aby wednie y wnocy Pána rozrywali / aby iako za- wśe / tak y teraz im był na pomocy:

11 Jako tym którzy sie bali / aby zako- nu y oyczyny / y kościola swietego nie utracili: a iżby ludowi który nie dawno troche sobie wychnął / nie- dopuszczał znówu przysdż w poddań- stwo narodom bluznierskim. To gdy wśyscy spolu uczynili / y prosili miłosierdzia od Pána z płaczem y z posty przez trzy dni wśtawicznie leżac na ziemi / napominal ich Judás / aby sie gotowali. Sam z starszymi w- myślił pierwey niżby król z woyskiem przyciągnął do Sydowskiej ziemi / a niżby wziął miasto / wyciągnąć / a sadowi pańskiemu skonczenie rzeczy poruczyć. A tak wśytko dawśy w moc Bogu stworzycielowi swiata / a swych napomniawśy / aby sie me- żnie potykali / y aż do śmierci o zakon / kościół / miasto / oyczynę / y mieszcza- ny sie zastawali / položyl sie z wo- ystem w Modyn. A dawśy swoim haślo / zwycięztwa Bożego obrawśy sobie co meżnieysze młodzieńce / wde- rzywśy w noc na dwór królewski / zabił w obozie meżów cztery tysiące / y co nawietśwego elefanta / z tymi którzy na nim byli: A napelnio wśy wielką trwoga y zamięśaniem obóz nieprzyiacielski / a rzeczy fortunnie od- prawio wśy / odiechali. A to sie sstało gdy sie iuz rozedniwalo / za pomocą obrony pańskiej. Alle król skostowa wśy śmiatosci Sydowskiej / forte- lem potuśał sie o trudności mieysc: A položyl sie obozem w Bethsury / która była obronnym zamkiem Sydo- wskim: ale go odpedzono / y skodzo- no / y wrywano. A onym którzy w zamku byli / Judás potrzeb doda- wał. A Rhodok nieiaki / który był z woyska Judzkiego / tajemnice nie- przyiacielom oznaymił / który skut- ny poiman jest / y wśadzony. Po- wtóre król uczynił rzecz do tych któ-

Menelaus
gdrayca o-
czyzny / zła
śmierci
zginął.

Judas prze-
modlitwa
gotuje sie
na wojne.

do namiotu
królewskiego.
6.

Wczyniwszy
z nimi przy-
mierze.

Antiochus
poiednal sie
z Zydami.

23 rzy byli w Bethsurze / rękę dał wziąć /
odłachal. ¹ Zwiódł bitwę z Judą / po-
różn jest. A dowiedziawszy sie / iż
Philip wybił sie z mocy w Antio-
chię / którego był zostawił nad spias-
wami : wpadłszy na sercu / przepiast-
ując Zydów / y podając sie im / przysięgł
na wszystko co sie słusno widziało : a
poiednawszy sie / ofiary ofiarował / ko-
ściół wczcił / y dary zostawił : ² Ma-
chabeusza obłapił / y wczynił go księ-
24

25 żęciem y hetmanem od Ptolemáidy
aż do Gerénów : ³ A gdy przyiachał
do Ptolemáidy / zázle mieli Ptolemey
czycy przyiactwa postanowienie /
gniewając sie / żeby snadź przymierza-
26 niezgwałcili. ⁴ Tedy Lysias wstąpił
na stolicę / y dał sprawę / y lud wśmie-
rzył / y wrócił sie do Antiochię. A
tymci sposobem toczył sie królewski
odjazd y przyjazd.

ROZDZ. XIII.

I
A

Le po trzech
leciech dowie-
dział sie Judas /
y ci co z nim by-
li / iż Demetrius
Selewów z po-
teżny wojskiem

2 y z okrety przez port Tripolu ciągnął
na mieysca sposobne / ¹ y wziął ziemie
przeciwko Antiochowi / y hetma-
3 nowi tego Lysiasowi. ² A nieiały Al-
cimus / który był najwyższym kaptanem /
ale sie był dobrowolnie spługa-
wil czasu pomięśania / bacząc że za-
dnym obyczajem żyw zostac nie
mógł / ani przystempu mieć do ołta-
4 rza : ³ przyszedł do króla Demetriu-
sa roku setnego pięćdziesiątego ofia-
rując mu koronę złotą y pálme / y nie-
iakię zielonę gálaski / które sie zdają
bydź kościelne. A onęgo dnia mil-
5 czał. ⁴ Potym wpátrzywszy czas sa-
leństwu swemu pogodny / gdy był od
Demetriusa wezwán do rady / a py-
tano go ná których rzeczach y rá-
6 dach Zydowie sie sádzili. ⁵ odpowie-
dział : Ci które zowią Assydeycy /
miedzy Zydami których hetmanem
jest Judas Machabeusz / mnożą
woyny y tumulty wzrusiają / a nie do-
puszczają królestwu zostac w pokoju.
7 ⁶ Bo y ia złupiony z chwały przod-
ków moich / (mowię z Nawyszego
kaptanstwa) tum sie wciół : ⁷ na-
8 przód zachowując wiare pożytkom
królewskim : a potym też radząc o
mieszczańach : bo dla ich przewrotno-
ści wszytek naród náš nie pomálu
9 jest utrapiony. ⁸ Ale proszę królu / té
wszystkie rzeczy wynawsz / y o ziemi / y
o narodzie / według twóej ludzkości

10 wszystkim znáiomę / obmyslay. ⁷ Bo
póki żyw Judas / nie jest rzecz podo-
11 bna / aby rzeczy były w pokoiu. ⁸ To
gdy on powiedział / dundzy też przyia-
ciele bedąc nieprzyiactelskiego ser-
12 cá przeciw Judzie / zápalili Demetri-
usa. ⁹ Który natychmiast Nikánora
przełożonego nad Elephanty / he-
tmana posłał do Judzkiej ziemie :
13 ¹⁰ dawsz rozkazanie / aby Jude ¹¹ poy-
mat / y tych którzy z nim byli rozpro-
szył / a Alcima Nawyszym kaptanem
14 nawyszego kościoła pástánowi. ¹²
Tedy pogáni którzy byli z Zydów
15 skiey ziemie przed Judą wciół / ku-
pami sie do Nikánora przymiešywa-
li / mniemając iż niedza y kleski Zy-
16 dow miało bydź ich szczęściem. ¹³ A tak
Zydowie wysławszy o przysięciu Ni-
17 kánorowym / y o zgromádeniu naro-
dów / ziemia sie posypawsz / prosili
18 onęgo który swoy lud postanowił /
aby ná wieki strzegł / y który czastke
19 swoie iáśnemi cudami broni. ¹⁴ A zá
rozkazaniem hetmana / zárazem sie
20 zámrad rusyli / a ságneli sie do
miasteczka Dessau. ¹⁵ A Simon brát
Judy potkał sie z Nikánorem : ale sie
21 przeleł nagłego przypádnienia nie-
przyiactól. ¹⁶ Wszakoz Nikánor sly-
sząc o meztwie towarzysów Judy / y
o wielkim sercu które mieli biąc sie
22 zá oyczyzne / bał sie krwiz rozsádku
wczynić. ¹⁷ Przetož posłał przed sobą
Possedoniusa / y Theodocysa / y
23 Machiasa / aby dali práwice y wzie-
li. ¹⁸ A gdy sie o to dlugo námarowali /
a sam hetman przed ludem one rzecz
24 przełożył / wszystkim iedno zdanie by-
ło zezwolic ná przyiaźń. ¹⁹ A tak ná-
znaczyli dzień / którego mieli z sobą ná-
osobności mówić / y dla każdego wy-
niesiono stołek y postáwiono. ²⁰ A

zabit. 6.

zabiwszy
Antiocha y
Hermánara-
go Lysiasa 6.
Zá podu-
sczeniem Al-
cimowym,
Nikánor od
Demetriusa
króla posła-
ny.

oliwy ábo
pálmy.

aby z Zydów
pokój wazy-
nili.

Judas

Nikánor u-
czynił przy-
mierze z lu-
dźm, które
potym za ro-
skazaniem
królewskim
złamał.

Judás rozkazał aby zbrojni byli na
miejscach sposobnych / by się sitać z
przedką od nieprzyjaciół co złego nie
zaczęło: A mieli przystoyną rozmowę.
23 **D** A Nikánor mieszkał w Jeruzaleмі /
y nie niesprawiedliwie nie czynił / y
24 gromady gminu które się były zebra-
ły rozpuścił. A zároveň mu był z sercá
mity Judás / y był meżowi przychil-
ny. A prosił go aby żonę poiał / y sy-
25 ny spłodził. Poiał żonę / y mieszkał
26 spokojnie / y żył społecznie. A Lecz
Alcimus widząc między nimi spóte-
czną miłość / y umowę / przyszedł do
Demetriusa / y oznaymił mu / że Ni-
kánor na rzeczy škodliwe pozwoilił / a
27 Jude zdrayce królestwa nastempca
swy naznaczył. A tak król zaigro-
ny / a złościwemi potwarzami iego
rozdrażniony / napisał Nikánorowi
mówiąc / że mu nie miło iż przyjaźń
zawart / wśárżę rostkąwie / aby co ry-
28 chłey Máchabeuszá związanego do
Antiochiię posłał. Co zrozumia-
ły Nikánor / lekał się / y było mu to
ciężko / iesliby to miał złamać / a czy
było stánelo / nie będąc w niwczym o-
29 brążony od meżá. Ale iż się królowi
nie mógł sprzeciwić / wpátrował po-
gode którejby wypełnił rozkazanie.
30 A Lecz Máchabeusz widząc że się z
nim Nikánor ostrze obchodził / y na
zwykłym potykaniu strożę mu się stá-
wił / rozumiejąc iż tá srogość nie z do-
31 bręgo pochodziła / zebrałszy nie
wiele ludu swego / schronił się przed
Nikánorem. Czego gdy się on do-
wiedział / iż był meżnie od meżá v-
przedzon / wszedł do nawietśę / a na-
świertśę kościół / a gdy káplami zwy-
32 kłe ofiary sprawowali / rozkazał im
aby meżá wydalili. A Lecz gdy oni pod
przysięgą powiadali / iż niewiedzą
gdzieby był którego szukano : ści-
gnąwszy rękę przeciw kościółowi /
33 przysięgł mówiąc : Jeśli mi Judy
związanego nie wydacie / ten kościół
Boży zrownam z ziemią / y ołtarz
wyrwale / a ten kościół poświęca Bóg

34 chusowi. A to rzekłszy siedł przecz.
Lecz káplami podniosłszy ręce w nies-
bo / wzywáli tego / który zároveň był
35 obrońcą narodu ich / to mówiąc : Ty
F Pánie wśech rzeczy który niczego nie
potrzebujesz / chciales aby był kościół
36 mieszkánia twoę między námi. A te-
raz świety wśiękich swietych Pánie /
zachoway ná wieki nie splugawiony
dóm ten / który nie dawno iest oczy-
37 ściony. A Rázyas nieiałki z stárszych
z Jeruzalem był oskarżon przed Ni-
kánorem / a ten mąż miłośnik miá-
stá / y dobra sławemáiąc : którego
38 dla żyćliwości nazwan był oycem
Żydów. Ten przez wiele czasów
przedsięwzięcie czystości trzymał w
załonie Żydowski / gotów wydać
39 ciało y duszę / za wyrwanie. A Ni-
kánor chcąc okazać nienawiść którą
miał przeciw Żydom / posłał pięć set
40 żołnierzy / aby go poymáli. Bo
mniemał gdyby go był zwiódł / że
miał wielką kleskę Żydom uczynić.
41 A tak gdy się chciał werwać gmin
do do^o ię / y dziwi wśbić / y ogień záło-
żył : gdy go już poymać mieli / przebił
42 się mieczem. Woląc rączęć pocziwie
G vmrzeć / a niżli poddać się grzęśni-
kóm / y nieprzystojnie rodowi swemu
43 trzymać cierpieć. Ale gdy przed kwá-
pieniem nie peroný rázem ráne sobie
zadał / a gmin się we dziwi wódziérá /
wbiejarłszy śmieć ná mur / meżnie się
44 z góry zrzucił ná ludźie. A który gdy
przedko dáli plác spádnieniu ię / padł
45 ná byie. A gdy ieszcze dychał / zápa-
liłszy się sercem powstał : a chocia
krwó z niego wielkim strumieniem
ciekła / y acz był ciężko zraniony / prze-
45 szedł wśtok przez lud : A stánąwszy
ná nieiałkię stále przykrę / gdy go już
krwó vchodziła / vchwyciwszy obie-
má rękómá wnetrznosci swe / rzucił
ie ná lud / wzywając tego który iest
Pánem żywotá y Duchá / aby mu ie
zás przywrócił. a tym sposobem v-
márl.

Nikánor
grozi ko-
ściółowi.

Rázyas ka-
zał Nikánor
poimac.

Rázyas
meżnoć.

Nikánor
chce ludźi
zárada poi-
mac, ale lu-
dás uśedł.

Nikánor w
Szábát wal-
czy ná lude

ROZDZ. XV.

N Nikánor / dowiedzia-
wszy się że Judás był ná
miejscach Samaryię / v-
mýślił że wśytká mocą w

2 dzień soboty stoczyć bitwę. A gdy
Żydowie / którzy z przynuszenia z
nim isb / musieli / mówili mu / nie
czyn tak okrutnie a nie ludzkie : ale
vcieli dzień swiety / y cści tego który
wśytko widzi. on nieścieszny zopy-
3

4 tal / jeśli jest możliwy na niebie / który
ry rozkazał obchodzić dzień sobo-
tnt? / A gdy oni odpowiedzieli / Jest
Pan żywy sam w niebie możliwy / który
ry rozkazał obchodzić dzień siódmy.
5 / On zaś odpowiedział : A i am też
mocny na ziemi / który każę bracie zbior-
ić / y sprawy królewskie wypełnić. W-
szakże nie dotykał / aby był rade wy-
konać. / A Nikanor wielką hardo-
ścią wyniesiony / wymyślił był pospo-
lity znak zwycięstwa wystawić z Ju-
dy. / A Machabeusz wystawienie w-
fał ze wszystkich nadszła / iż mu miał
przysłać ratunek od Boga. / y napo-
minal swoich / aby się nie bali przy-
ścia poganów : ale aby mieli na pą-
mieci wspomnienia im z nieba poda-
wane : y teraz aby się spodziewali / że
im miało przysłać od wszechmocnego
zwycięstwo. / Mówiąc do nich z za-
konu y z proroków / przypominając
też bitwy które pierwsze mieli / w-
czynili ie ochotnieysie. / A tak serca
im dodawszy / przytym okazał zdra-
dy poganów / y zgniewienie przysiąg.
11 / A każdego z nich wzbroił / nie bro-
nia tarcz y dzur / ale dobrą mo-
wą y napominaniem : powiedział
wszystem wiary godny / którym wszy-
tkie uweselił. / A było widzenie tak-
owe : Oniasz który był najwyższym
kapłanem / między dobrego / y łask-
wego / wstydliwego wyzrzenia / y
stromnych obyczajów / y wymowy
ozdobnej / który z dzieciństwa w cno-
tách był ćwiczony / rece wyciągną-
wszy / modlącego się za wszystkie lud
żydowski. / Potym że się ukazał y
drugi mąż w lecłach y w chwale dzi-
wnej / y wielkiej ozdoby przy nim. / A
14 iż odpowiadając Oniasz rzekł : Ten ci
jest miłośnik braci y ludu Izrael-
skiego / ten jest który się wiele modli
za lud y za wszystko miasto święte /
15 Jeremiaś prorok Boży. / A że Jere-
miaś zścięgnął prawą rękę / y podał
16 Judzie miecz złoty / mówiąc : We-
źmi miecz święty dar od Boga / któ-
rym porażysz przeciwniki ludu mego
17 Izraelskiego. / A tak będąc napo-
mnień namowami Judy bardzo do-
brę / które mogła być wzbudzo-
na ochota / y serca młodych ludzi w-
mocnione / postanowili być y po-

18 tykać meżnie / aby miasto o rzeczach
osadziło : przeto że miasto święte / y
kościół był w niebezpieczeństwie.
19 / Bo mnieysie było staranie o żony / y
o syny / y o bracia / y o krewnie / ale na-
wielką y napiętą była bojaźń / o
światobliwość kościoła. / Ale y ci
którzy w mieście byli / nie pomatu sie
troskali o te którzy się potykać mieli.
20 / A gdy się już wszyscy spodziewali
przyszłego sady / a nieprzyjaciele już
bliisko byli / wojsko zsyłowane było /
y bestie / y iędni na sposobnym miej-
scu postawieni : / Machabeusz w-
ważając nadchodzenie wojska / y roz-
umając przypawy broni / y strasność
bestii / wyciągnąwszy rece ku niebu /
prosił Pana który dżiwne cuda spra-
wuje : który nie według mocy zbroj /
ale iako się mu podoba godnym zwy-
cięstwo dać. / y mówił wywołując
22 tym sposobem : Ty Panie któryś po-
stał anioła twego / za Ezechiasza
E króla Judyckiego / y pobles z wojska
Sennacherib sto osmdziesiąt y pięć
23 tysięcy : y teraz panujący niebiosom /
spuść anioła twego dobrego przed
nami / w bojaźni y w strachu wielko-
ści ramięcia twego : / aby się przele-
24 tli którzy z bluźnieniem idą przeciw
świątemu ludowi twemu. A ten tak
25 modlitwę skończył. / A Nikanor y
którzy z nim byli / z trębami y z pie-
26 śniami następowali. / Lecz Judas
y którzy z nim byli / wywołując Boga z
27 modlitwami zwiadli bitwę. / Reko-
ma w prawdzie wojować / ale sercem
Pana się modląc : porażili nie mniey
trzydziestu y pięci tysięcy ludzi / ra-
dując się wielce z obecności Bożej.
28 / A gdy przestali / y z weselom się wia-
cáli / dowiedzieli się iż Nikanor w-
29 padł we swej zbroi. / Tedy otrzyk
wczyniwszy y trwogę wzruszywszy / blo-
30 gostawili głosem oyczystym Pana
wszechmocnego. / A Judas przyka-
zał / który zawię ciałem y sercem go-
tów był dla mśczenia umrzeć / głowę
Nikanorową / y rękę z ramięciem w-
31 ciąć do Jeruzalem zanieść. / Gdy
gdy przyiachał / zezwawszy mśczeny
y kapłany do ołtarza / wezwał y tych
32 którzy na zamku byli. / y ukazał
głowę Nikanorową / y rękę przetle-
tą / którą zściągawszy na dóm świę-

Judas lud
swoy widze-
niem no-
cny u-
twardza.

Jeremiaś po-
śmierci mo-
dli się za Je-
ruzalem.

Miecz dany
Judzie od Je-
remiasza.

Wzwołanie bi-
twy.

Modlitwa
ludy Ma-
chabeusza.

Nikanora
na głowę
porążywszy
głowe jego
y rękę w
Jeruzalem
zanieśli
zawieszono,
y język blu-
żnierski ro-
siecano.

33 ty wszechmocnego Boga / hárdzie sie
chlubił: i y iezyk niezbożnego Niká-
nora wyrzynał / kazał po kęsu pra-
34 kóm dáć / á reke sálená záwiesić
przeciw kóściolowi. i Tedy wšyscy
błogosławili Pána niebieskiego / mó-
35 wiac: Błogosławiony który mieysce
G swe zachował nie splugawione. i Sá-
wiesił téż głowę Nikánorowe / ná
36 wierzchu zamku / áby było iáśnie / á
iáwne známie ráttunku Bożego. i A
táť wšyscy zá spólecnyim zezwole-
niem postanowili / áby dnia oného
37 żadná miara bez świeceńia nie mia-
ła: i ále żeby mieli swieto trzynasté
dnia księżycá Adár / iáko Syryjskim

38 ięzykiem zowia / dniem przeddniem
Márdocheuszowym. i A gdy se to z
Nikánorem stáło / á od oného czá-
su Hebreycyktowie miásto otrzymáli:
39 iá téż ná tym mieyscu koniec uczynie
písaniu memu. i A iesli dobrze y iáko
historiý przystoi / tegom y sam pře-
gná: á iesli nie táť godnie / ma mi
40 bydź odpuszczo. Bo iáko zározdý
pić wino / ábo zározdý wode / iest rzecz
przeciwna / ále ná przemiány wż-
wác / iest rzecz wdzięczna: táť czytá-
iacy / iesli by záwse było písanie do-
stónále / nie bedzie wdzięczne tym co
czytá. Tu tedy bedzie koniec.

14 Ten iest który sie wiele modli zá lud y zá
wsztko miásto swięte. i Pátrzu iś świeci
Oniasz Biskup / y Jeremiasz prorok / modla
sie po śmierci zá lud żydowski / toć tedy ży-
wym y po śmierci byli. i Táť náucz sie tu iś
to rzecz pewna w zákonie stárym bytá / że sie
oni świeci ná łonie Abrahánowym iefse be-
dacy modliłi: bo iáko tu bedac w čiele śmier-
telnym modliłi sie / táť y po śmierci wolnie-
szym bedac / y większą miłość máiac / dáleko
lepiéy to czynili. Dla tego y tu mówi / Ten
iest miłosnie bráć y ludu Izráelskiego. Bo
iáko to tu z miłości czynili / táť y po śmierci

też miłość zachowali: modlac sie zá rodzy
ludzi / zá kóściół Boży / zá przyjaciół y sy-
ny / y zá wšytkie inše. Wyrausy to iś nie
mogli o wšytkich potrzebach wiedzieć / tylko
co im Bóg objáwił wedle czásu oného. i A ie-
śli ná on czás przed przysćciem Pána Chry-
stusowym / nie bedac iefse w niebie / modliłi
sie zá ludzie / iákož dáleko więcej teraz tu w
niebie bedac / modla sie zá nas / bo nas dostó-
naley miłna / y wšytkie potrzeby náše w o-
sobności wiedza. Czytaj o tym Exod. 32. Isa.
63. Jerem 15.

MODLITWA MANASSE,

Y DWOIE KSIĘGI, KTORE POD IMIENIEM

trzech y czwartych ksiąg Esdraſonych vdaná, tu ná koncu ná stro-
nie, to iest, nie mieđy inſemi księgami ſwiętymi ſtáręgo zakonu, kto-
rę ſwięty Synód Trydentski przyiá, y zá ſwiętę á Boſkie przyimowác
rozkazał, połoſonę ſá, aby do końca nie zginęły: poniewaſ ie niektořzy
ſwięci oyconie cháſem wſpomíná, y w niektořych Bibliách Láciń-
ſkich, ták ręká piſanych, iáko y w drukowanych ſie náyduiá.

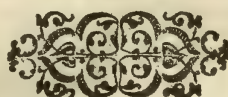
MODLITWA

Mánáſſe Króla Iudzkiego,
gdy w więzieniu byl trzy-
man w Bábilonie.

Anie wſſech-
mogacy Boże oy-
ców náſych / A-
bráhámá / y Iſá-
áká / y Jákobá / y
naſienia ich ſprá-
wiedliwego / któ-
rys ſtworzył niebo y ziemię ze wſſych
kim ich ochędoſtrem: którys zwiá-
zał morze ſłowem rozkazania twego /
którys zámknął przepáć / y zápie-
czetowaleſ iá ſtráſnym á chwale-
bnym imieniem twoim: którego ſie
wſſytkie rzeczy leká, y diá przed o-
bliczem mocy twoięy. Abowiém nie-
znoſna ieſt wielmoſnoſć chwały
twoięy / y nie wytrzymány gniew gro-
źby twoięy ná grzeſzniki: á niezmię-
né y niedoſcignioné miłoſierdzie o-
bietnice twoięy: boſ ty ieſt Pan ná-
wſſy / láſkawý / ciępliwý / y bárzo
miłoſierný / y záluiać złęgo ludzi.
Ty Pánie, według wielkoſci dobroci
twęy obiecaleſ pokutę y odpuſzczenie
tym / któři zgrzeſzyli tobie / á z wiel-
koſci miłoſierdzia twego poſtáno-
wileſ grzeſznikom pokutę tu zbáwie-
niu. A ták ty Pánie Boże ſpráwiedli-
wych / nie wſtáwileſ pokuty ſpráwie-
dliwym / Abrahámowi / y Iſáákowi /
y Jákobowi / tym któři nie zgrzeſzyli

tobie: áleſ wſtáwił pokutę dla mnie
grzeſznego: bom zgrzeſzył nád liczbę
piaſtu morſkiego: rozmnożyły ſie nie-
práwoſci moie / Pánie / rozmnożyły ſie
niepráwoſci moie / y nie ieſtem go-
dzien poyrzec y pátryć ná wyſokoſć
niebá / prze wielkoſć niepráwoſci mo-
ich. Sturczyłem ſie pod wielá lán-
cuchów żelázných / iſ niemoge pod-
nieſć głowę moięy / áni mam wyt-
chnienia: Abowiém wzbudziłem
gniew twóy / y złoſć uczynilem przed
tobá: nie czynilem woli twoięy / y nie
ſtrzeżłem przykazania twego: ſtáno-
wilem obizydoſci / y rozmiaſzałem
obráżenia. A teraz wpádam ná kolá-
ná ſercá mégo / proſząc v ciebie do-
biroliwoſci. Zgrzeſzyłem Pánie / zgrze-
ſzyłem / y wznowam niepráwoſci mo-
ie. A przetóſſądam proſząc cie / od-
puſć mi Pánie / odpuſć mi / á nie zá-
trácaj mnie zpolu z niepráwoſciami
moimi / áni rozgniewány ná wielki
záchorowaj mi złoſci / áni mie pote-
piay do niſſzych mieyſć ziemię: Albo-
wiemeſ ty ieſt Bóg / Bóg mówie
pokutniacych: á okażeſ nádemna
wſſytkę dobroliwoſć twoię: bo mie
niegodnego zbáwiſ według wielkie-
go miłoſierdzia twego / á bede cie
chwalil záwoſe po wſſytkie dni żywo-
tá mégo. Abowiém ciebie chwalił w-
ſſytká moc niebieſka / á tobie ieſt
chwałá ná wielki wieków. Amen.

KSIEGI TRZECIE ESDRASZOWE.

ROZDZIAŁ I.

Sprawa
wil Josi-
as Pásche
w Jerusa-
lem pá-
y ofiaro-
wał Phá-
se czterna-
stego dnia
kiszczca /

1 miesiąc pierwszy. Postanowi-
wszy kapłany według porządku dni /
obleczone w szaty kościelne pańskim.
2 A mówił Lewitom poświęconym
sługom w Izraelu / aby się poświęci-
li panu ku postawieniu stolicy świę-
tej pańskiej w domu który król Sa-
lomon syn Dawidów zbudował.
3 Nie będziecie też nosić na ramio-
nach. A teraz służcie panu waszemu /
a miesiąc staranie o lud tego Izrael-
ski po części / według oyczyzn i pokó-
leni waszych. Według opisanja Da-
wida króla Izraelskiego / y według
wielmożności Salomona syna tego /
wszystcy w kościele / y podług waszej
oyczyzny czystki kiszczwa / tych któ-
rzy stoja przed bracią swą synami Izra-
elskimi. Ofiarujcie Pásche / a go-
tujcie ofiary braci waszej / a czyncie
według rozkazania Pańskiego / które
dane jest Mojżeszowi. A darował
7 Josias ludowi który się nąydował /
owiec / iagniat y kozlat y kóz trzydzie-
8 ści tysięcy / cielców trzy tysiące. To
z królówczyzny dano według obietni-
ce ludowi / a kapłanom na Pásche
owiec liczba dwa tysiące / a cielców
sto. A Jechonias / y Semeias / y
9 Nathanael bracia / y Hasabias / y O-
zyel / y Borabá na Pháse owiec pięć
tysięcy / cielców pięć set. A gdy się to
10 działo ochodożnie / stanieli kapłani y
Lewitowie mając przasnie chleby we-
11 dług pokoleni / y według rozdziałów
kiszczwa oycowskiego przed ludem
ofiarowali panu / według tego co na-

12 pisano jest w księgach Mojżeszo-
wych. A wpięli Pháse ogniem i-
to było trzeba / y ofiary powarżyli w
13 kotłach / y w garncach z dobrego wola-
A przemieśli wszystkim którzy byli z
14 pospolitego ludu / a porym nągoro-
wali sobie y kapłanom. Bo kapła-
ni ofiarowali tłustości / aż się godzi-
na skończyła / a Lewitowie gotowa-
li sobie / y bracię swą / synom Aaro-
15 nowym. A kościelni śpiewacy sy-
C nowie Asaph byli w porządku / we-
dług rozkazania Dawidowego / y As-
saph y Zacharias / y Jeddimus / któ-
16 ry był od króla. A odzwiercy w ka-
żdych dniach / tak iż żaden nie odstąpił
od swego : bo bracia ich gotowali
17 im. A odprawiło się co należało ku
18 ofierze Pańskiej. Onego dnia spra-
wowali Pháse / y ofiarowali obiaty
na ofiarę Pańską / według rozkaza-
19 nia króla Josiasa. A obchodzili sy-
nowie Izraelowi / którzy się na on
czas nąydowali / Pháse y dzień świę-
ty Przasników przez siedm dni. A
20 nie było obchodzone takowe Pháse
w Izraelu od czasów Samuela pro-
roka : y wszyscy królowie Izrael nie
sprawowali takiej Páschi / i-
21 sprawa Josias / y Kapłani y Lewito-
wie / y żydzi / y wszystek Izrael / y któ-
rzy się nąydowali mieszkający w Je-
22 ruzalem. Osmnastego roku za kró-
lowania Josiasowego było obcho-
dzone Pháse / y szczęśliwy się sprawę
23 Josiasa bojącego się sercem zupeł-
nym / przed oczyma Pana tego. Lec
24 co o nim pisano dawnych czasów /
D dla tych którzy grzeszyli / y którzy nie
wzćiwieć się stawali przeciw panu /
niżli wszyscy narodowie / y którzy nie
śukali słów pańskich nad Izraelem.
25 A po tych wszystkich sprawach Josi-
asowych / ruszył się Pharao król E-
gypski ciągnąc przeciw Charkamis
z drogi nad Euphratesem : y wyie-
26 chał przeciw temu Josias. A po-
stał król Egypcki do Josiasa / mó-
wiąc : Co mnie y tobie jest królu Ju-

*Przede.

*Kobyła.

27 dzki: ¹ Nie jestem po stan od Pána /
 abych walczył przeciw tobie: bo woj
 28 na moia jest nad Euphratesem: ² A niewrócił sie
 krópiąc sie odiedz. ³ A niewrócił sie
 29 Joziasz na wozie: ale go chciał zwa-
 czyć: nie bacząc na słowa prorockie z
 30 wst Pánstkich: ⁴ ale zwrócił z nim bi-
 twe na polu Mageddon. A zbieża-
 31 ty sie książęta do króla Joziasza. ⁵ A
 rzekł król slugóm swoim: Wywiedź-
 cie mnie z bitwy: bom zachorzał bázno.
 A wnet go słudzy jego wywiedli z
 32 wojska. ⁶ A wsiadł na długi swój
 wóz: y przysiechawszy do Jeruzalem /
 33 umarł: y pogrzebion jest w oycow-
 skim grobie. ⁷ A żałowali Joziasza
 po wszystkich Sydowskiej ziemi: a któ-
 34 rzy byli przetożeni / z żonami łamen-
 rowali nad nim: aż do dnia tego. A po-
 stanowiono / aby to zawsze czyniono
 po wszystkim narodzie Izraelowym.
 35 ⁸ Ale te rzeczy są opisane w księgach
 historyj królów Judytych: y w wszyst-
 kie dzieje spraw Joziaszowych: y sta-
 36 wa jego: y biegłość jego w zakonie
 Pánstkim: y co on czynił: y czego nie
 37 napisałano w księgach królów Izrael-
 38 skich y Judytych. ⁹ A wzięwszy którzy
 byli z narodu Jechoniasza syna Josi-
 aszowego / postanowili królem na
 39 miejscu Joziasza oycę jego: gdy mu
 było trzydzieści y trzy lata. ¹⁰ A kró-
 lował nad Izraelem trzy miesiące.
 A złożył ii król Egypcki: aby nie kró-
 36 lował w Jeruzalem. ¹¹ A złożył na
 lud wine sto talentów srebra: y talent
 37 złota ieden. ¹² A postanowił król E-
 gypcki Joacyńa bratę jego królem
 38 Judy y Jeruzalem. ¹³ A związał Jo-
 acym wiazd: y Zarácclá bratę swego:
 y poimawszy zawiódł do Egiptu.
 39 ¹⁴ Pieć y dwadzieścia lat było Joaci-
 mori: gdy królować począł w ziemi
 40 Judytych y w Jeruzalem: a czynił złe
 przed oczyma pánstki. ¹⁵ A potem
 przyciągnął Nabuchodonozor król
 41 Babilonski: a związaawszy go łańcu-
 chem żelaznym: zawiódł do Bábilo-
 42 nu. ¹⁶ A święte naczynia pánstkie za-
 brał Nabuchodonozor: y zaniósł y
 43 poświęcił we zborze swym w Bábilo-
 nie. ¹⁷ Bo o nieczystości jego y o nie-
 pobożności napisano jest w księgach
 44 czasów królewskich. ¹⁸ A królował Jo-

45 achin syn ięgi miasto niego. A gdy po-
 stanowion był królem: było mu osm-
 46 naście lat. ¹⁹ A królował trzy miesią-
 ce y dziesięć dni w Jeruzalem: y czy-
 47 nił złe przed oczyma pánstki. ²⁰ A po-
 roku posławszy Nabuchodonozor /
 48 przeniósł go do Babilonu: pospolu
 z świętym naczyniem Pánstkim. ²¹ A
 postanowił Sedeciasza królem Ju-
 49 dą y Jeruzalem: gdy mu było dwa-
 dziesiąt y ieden rok: a królował lat
 iedenastie. ²² A czynił złe przed obli-
 cznością Pánstka: a nie bał sie słow
 50 które powiadał Jeremiasz prorok z
 wst pánstkich. ²³ A poprzyssiężony be-
 dząc od Nabuchodonozora króla: zła-
 mawszy przysięgę odstąpił od niego: y
 51 zawiódłszy syje swą y serce swoje:
 zgwałcił wstawy Pána Boga Izra-
 52 elskiego. ²⁴ A książęta ludu Pánstkiego
 wiele sie złego dopuszczali: y przecho-
 dzili złością wszystkich obzydłości po-
 53 gánów: y splugawili kościół pánstki
 54 który był święty w Jeruzalem. ²⁵ A po-
 stał Bóg oyców ich przez anioła swę-
 go: abyie nawrócił: przeto że im folgo-
 55 wał: y przybytkowi swę. ²⁶ Ale sie oni
 nasmięwali z aniołów ięgi: a którego
 56 dnia Pan mówił: sydzili z proroków
 ięgo. ²⁷ Który aż do zapalczywości w-
 zruszony jest przeciwko ludowi swę:
 57 mu dla niebożności ięgo: y roztazał
 58 królóm Chaldejskim powstać. ²⁸ Ci
 pomordowali młodzieńce ich mie-
 czem około świętego kościoła ich: a
 nie przepuścili młodemu: y starému:
 59 y pannie: y młodzieńcowi: ²⁹ ale wśy-
 scy podani są w ręce ich: y wszystkie
 60 naczynia święte Pánstkie: a zabra-
 wśy stárby królewskie: zanięśli ie do
 61 Babilonu. ³⁰ A dom pánstki spalili: y
 mury Jerozolimskie rozwalili: y wie-
 62 że ięgo ogniem popalili: ³¹ A zniszczy-
 li: y wniwecz obrócili wszystkie poczy-
 63 ciwości ięgo: a pozostałe od miecza:
 64 zawiędli do Babilonu. ³² A byli nie-
 wolnikami ięgo: aż Persowie króle-
 65 stwo otrzymali: aby sie ziszcilo słowo
 66 Pánstkie przez wstá Jeremiaszowe: ³³
 67 ³⁴ aż mile odprawiła ziemia Sabbáty
 68 swoje: odpoczywała przez wszystkie
 69 czas spustoszenia swęgo: aż sie wy-
 pełniło siedmdziesiąt lat y siedm.

*Pół.

*Pół.

*Swięta.

ROZDZ. II.

Cyrus Zy-
dy niewo-
lę pusa-
le im Ar-
taxerxes bu-
dowania
miasta zaka-
zuje.

1 **A** GDY królo-
wał Cyrus król
2 Persti/ aby się wy-
konalo słowo
3 Pánstie z wst Je-
remiaszowych. **W**zbudził Pan
4 ducha Cyrusa króla Perstiego/ y ob-
wotał po wszystkim królestwie swoim
5 zaraz przez pismo/ mówiąc: To mó-
6 wi Cyrus król Persti: Mnie postá-
nowił królem okregu ziemi Pan Iz-
7 raelsti/ Pan wysoki/ y dał mi znać
8 abych mu zbudował dóm w Jeruzá-
9 lem/ który jest w Żydowskiéj ziemi.
10 **J**esli kto jest z narodu waszego/ Pan
iego niechay z nim wstąpi do Jeru-
11 zalem. **C**o ichkolwiek tedy przy mie-
12 scach mieśkaia/ niech wspomagaia
13 tych/ którzy są na onym miejscu zło-
tem/ y srebrem/ darami/ konmi y by-
14 dlem/ y innymi rzeczami/ które wedle
15 slubu oddawane bywaja do domu
16 Pánstiego/ który jest w Jeruzalem.

Perstiego/ pisali mu o tych którzy
mieścili w Judziéj ziemi y w Jeru-
zalem/ Bálšam/ Mithrydatus/ y Sá-
bellius/ y Ráthimus/ Bálthemus/
Sámelius pisarz/ y inni mieścacy
w Samáriéj/ y na innych mieścach/
list poniż położony królowi Artáper-
17 rowi. **P**ANIE/ słudzy twoi Ráthi-
mus od przypadków/ y Sábellius pi-
sarz/ y inni dwom twego sedziowie w
18 Celestriéj y w Pheniciéj. **A** teraz
niech będzie wiadomo Pánu królo-
wi/ iż Żydowie którzy od was przyia-
chali do nas/ przysiedsy do Jeruzá-
lem miasta odpornego y złościwego/
buduj ognistá iego/ y stánowią mu-
19 ry/ y kościół nápiáruia. **L**ecz iesli
to miasto y mury będą dokonane/ nie
tylko nie będą chcieć dawać poboru/
20 ale się też królom sprzeciwia. **A** iż się
to dzieje okolo kościoła/ zdáło się nam
21 dobzenie zámiedbawac tego: **A**le o-
znaymie Pánu królowi/ aby iesli się
królu będzie zdáło/ poszukano rośsie-
22 gach oyców twoich. **A** naydzieś w
historiach o tym nápisano/ y poznasz
23 że to miasto było odpórne/ y króle y
miasta burzące: y Żydowie odpórni
wsczynający w nim walki od wieku:
24 dla której przyczyny to miasto jest spu-
stoszone. **A** przetoż teraz oznaymu-
iemyc/ Pánie królu/ że iesli to miasto
będzie zbudowane: a mury iego wy-
25 stáwione/ nie będzieś miał przystępu
do Celestriéj/ y do Pheniciéj. **T**e-
dy pisał król Ráthymowi który pisał
przypadki/ y Bálthemowi/ y Sábél-
liowi pisarzowi/ y innym przetożonym
y mieścacy w Syriéj y w Phe-
26 niciéj/ to co poniż idzie. **C**zyta-
tem list któryście mi posłali. **P**rzetoż
rozkazalem szukać/ y náleżono że tam
to miasto jest od wieku królom sprze-
27 ciwne. y ludzie odpórni/ y walki ro-
sczynający w nim: y królowie bárzo
mocni pánowali w Jeruzalem/ y dan
wyciągali z Celestriéj/ y z Phenici-
28 iéj. **A** takem teraz rozkazał/ zakażac
tam tym ludziom budować miasta:
y zakażac/ aby nád to nie wiecey nie
29 czynili. **A**le niech daley nie postepuj
złości/ od tąd iako są/ tak i żeby kró-
30 lóm trudność wrosła. **T**edy przecz-
tawşy to co od króla Artáxerxa by-
ło nápisano/ Ráthymus/ y Sábelli-

us pisarz / y którzy z nimi stánowieni
byli / zaprzęgi przytáhali przedko do
Jeruzalem z iézdnymi / y z gromádą / y
z orszakami : y poceli budującym zá-

kázować : y nie budowano kościoła
w Jeruzalem / aż do wtórego roku
królestwa Dariusza króla Perskiego.

ROZDZ. III.

Król Dariusz
sprawił wście
wielką na wszy
tkie domowniki
swe / y na wszytkie
przełożone Me
diów y Persiów /
y na wszytkie pány / starosty / y rade / y
wziedniki / od Indii aż do Aethyo
pii / nad stem dwiemadziestą y sie
dmia krain. A gdy sie náiedli / y ná
pili / y násyćiwszy sie : gdy sie wracali /
tedy y Dariusz król siedl do pokoju
swego / y zasnął / y oćcił sie. Tedy
oni trzej młodzieńcy stróźowie ciála /
któzy strzegli ciála królewskiego / rze
kli jeden drugiemu : Powiédzmy ká
żdy z nas mowę ktoraby lepsza była /
á czykolwiek mowa pókaże sie me
dysa nád inné / da mu król Dariusz
wielkie wpminki / w sárlacie cho
dzić / ze złotą pić / y ná złocie légac / y
wóz ze złotym rzędem / y czapkę z bi
sion / y lánecch ná szyję : á będzie
siadał ná piérwsym miejscu po Dá
riuszu dla mądrości swoiey : y będzie
zwan powinowatym Dariuszowym.
Tedy káždy nápisawszy słowo swoje /
zápłeczetowali / y podłożyli pod wez
głowie Dariusza króla / y rzekli : Gdy
wstanie król / damy mu písania náse
á cokolwiek ze trzech król osadzi / y w
rzód Perski / że jest między słowo ię /

ten otrzyma zwycięstwo iáko jest ná
pisano. Jeden nápisal : Mocné jest
wino. Drugi nápisal : Mocniejszy jest
król. Trzeci nápisal : Mocniejszy są
niemiasty : ále nádewszystko prawda
zwycięza. A gdy król wstał / wzięli
písania swoje / y przeczytal. A posta
wszy wezwał wszytkich wżędów
Perskich y Medów / y pánów / sta
rów / y wżędników : y zásiedli w
radzie / y czytano písania przed nimi.
A rzekl : Závólajcie młodzieńców /
á sami wyłożą słowa swoje. y záo
łano ich / y wesli. A rzekl im : Wyłó
żcie nam to co jest nápisano. A po
czął piérwszy / który mówił o mocy
wina / y rzekl : Meżowie / iáko prze
maga wino wszytkie ludzkie któzy ie
pią : rozum odéymnie / tákże myśl
króla y siérotę czyni marną / y niewol
niká iáko y wolného / w bogiégo y bo
gátého : y wszytkie myśli obraca w
bespieczeństwo y w weselę / y nie pá
mieta żadného stráunku y długu : y
serca wszytkich czyni bogaté / y nie pá
mieta ná króla / ani ná wżád / á czyni
że wśytko talentami mierzą. A nie
pámietaá gdy sobie podpili ná przy
iażń / ani ná bráterstwo : ále nie dłu
go potym mieczów dobywáá. A
gdy sie z winá wynurzą y wstáną nie
pámietaá co czynili. O meżowie / á
wiec nie przechodzi wino : któz tak
przymusza czynić : A to powiedzia
wszy / wniknł.

ROZDZ. III.

Począł drugi
mówić / który mó
wił o mocy kró
lewskiej. O me
żowie / áza nie mo
cniejszy są ludzie /
któzy morzem y
ziemią władną / y wszytkim co ná nich
jest : A król wśytko przewyśsa / y
pánuie nád nimi / y wśytko cokolwiek
im rośkáże czyni. A iesli ie posle ná
żołnierstwą / idą / y góry / y mury / y wie

że rozwalá / mordują y mordowá
ni bywáá / á słowa królewskiego nie
przeskpują. Bo iesli zwycięza wszy
tkie lupy ktorých dostáli / królowi od
noszą. Tákże y inni wszyscy / y cokol
wiek ich nie walezy ani woimie / ále
rolą orzą / zás gdy późną / przynoszą
dań królowi. A on sam ieden iesli
rzecze / Zábijcie / zábijáá : rzecze / wy
pusćcie / wypuszczáá : rzecze / wbi
cie / wbiá / rzecze / wykorzenicie / wy
korzenia : rzecze / budujcie / budujá :
rzecze / wytniecie / wyćináá : rzecze /
sczępcie / sczępiá. A wśytek lud y

Komernia
ków króla
Dariusza
gadki, co
jest mocniej
szego, iesli
wino, czy
królewscy y
nie wiastá á
prawdą. A
naprzód o
winie.

O mocy
królew
skiej, biało
głowskiy,
y prawdy.
Król Zoro
babełowi
já wygra
ną dogwa
la budować
Jeruzalem.

Abd., moca =
720.

11 woysła słuchaia go : a na to sam
siedzi / y piie / y spi / a ci go strzeżę
12 w okolo / a niemoże żaden z nich o-
dydż / y czynić sprawy swoje / ale na
słowo go słuchaia. ¹ O meżowie / ta-
kóż król nie przewysza namocniejszy /
13 który ma takie zalecenie : ² A umił.
³ Tzec / który o niewiastach a o pra-
wodzie powiadał / ten jest Zorobabel /
14 począł mówić : ⁴ Meżowie / nie wiel-
ki król / y siła ludzi / ani wino prze-
wysza. ⁵ Któż tedy jest co paniuie nad
15 nimi : ⁶ A za nie niewiasty wrodziły
króla / y wszytek lud który paniuie nad
16 morzem y nad ziemią : ⁷ A z nich sie
narodzili / y one wychowały té którzy
sądził winnice / z których bywa wino :
17 ⁸ A one wszytkim ludziom sáty czy-
nia / y one czynia chwaie ludziom / a
nie mogą być ludzie odlaczeni od
18 niewiast. ⁹ Jesli zbierza złoto y sre-
bro / y wszelka rzecz piekna / a wyśza
19 iedne białagłowe podobna y gład-
ka / ¹⁰ wszytko to opuściwszy na nie pil-
nie patrzy / a otworzywszy gebe przy-
patruia sie iey / y wabia ia wiecéy ni-
20 żli złoto y srebro / y wszelka rzecz dro-
ga. ¹¹ Opuszcza czlowiek oycá swého
który go wychował / y kraie swoje /
21 a przyłącza sie do niewiasty. ¹² y z nie-
wiasty cieşy duşe / y ani na oycá pa-
mieta / ani na matkę / ani na oyczy-
22 zne. ¹³ A z tąd wiedzieć macie że nie-
wiasty paniuia nad wami. Izali nie
23 żaluiecie : ¹⁴ A bierze czlowiek miecz
swóy / y idzie na drogę żeby czynił krá-
dzieş y meżobóystwa / y pływał po
24 morzu y po rzekách / y wózi lwá / y w
ciemności chodzi : a naczyniwszy kra-
dzieşy / y zdrády / y łupieşy / miley swéy
25 przynosi. ¹⁵ Ktemu miluie czlowiek
żona swá wiecéy niżli oycá abo ma-
26 tkę. ¹⁶ y wiele ich posálało dla żon swo-
ich / y stáli sie niewolnikami dla nich :
27 y wiele ich pogineło / y pobito / y zgrze-
28 syło dla niewiast. ¹⁷ A teraz wieżcie
mi / iż wielki jest król w mocy swéy /
29 bo sie go wszytkie ziemie obawiaia
dotknąc / ¹⁸ przeciem widział Alpame-
ne córke Bezáká zacnégo nałożnice
królewską / gdy siedziála podle króla
30 po prawey stronie / y ziała koronę z
głowy iego / y włożyła na sie / a dło-
31 niá króla biła od lew. ¹⁹ A nad to o-
tworzywszy wsta patrzył na nie : a ie-

32 si sie nań všmiechnie / smieie sie : bo
iesli sie nań rozgniewa / poblaża iey /
33 aż go zasia w łasce przyimie. ²⁰ O me-
żowie dla czegoś niewiasty nie są
mocniejszy : wielkać jest ziemia / y
34 wysokić jest niebo / któż to czyni : ²¹ Te-
dy król y pánowie pogladáli ieden na
drugiego : y począł o prawdzie mó-
wić. ²² O meżowie / aza nie mocné są
niewiasty : Wielkać jest ziemia / y wy-
35 sokieć niebo : y przedi bieg słonca o-
braca wkoło niebo na swe miysce
za ieden dzień. ²³ A wiec nie wielmo-
żny jest ten który to czyni : ²⁴ A prawda
jest wielka y mocniejszy nad wszytko.
36 ²⁵ Wszytká ziemia prawdy wyzwa / nie-
bo téż ia blogosławi / y wszytkie dzie-
ła poruśaia sie y dżia przed nią / a
37 niemaş v niéy nic nieprawého. ²⁶ Wi-
no nie prawé / nie prawy król / nie pra-
wé niewiasty / nieprawi wszyscy syno-
wie czlowieczy / y nieprawé ich wszy-
38 tkie sprawy / y niemaş w nich pra-
wody / y pogina w nieprawości swo-
39 iey : ²⁷ A prawda trwa / y wzmagá sie
na wieki / y żywie / y zwycięża przez
wieki wieków. ²⁸ A niemaş v niéy brá-
kowania osób / ani różności : ale czy-
ni sprawiedliwosc wszytkim niespra-
40 wiedzliwym y złościwym / a wszyscy
sie cieşą z uczynków iey. ²⁹ A niemaş
w sądzie iey niesprawiedliwosci / ale
moc y królestwo / y możność / y máie-
41 stat wszytkich wieków. ³⁰ Blogosławio-
ny Bóg prawdy. ³¹ A przestał mówić /
A wszyscy ludzie zawoláli / y rzekli :
42 Wielka jest prawda / y przewysza.
³² Tedy król rzékt iemu. ³³ Proś iesli cze-
go chceś / wiecéy niż co na piśmie po-
dano / a dam ci : ponieważes nále-
żion medyšym nad towarzyşe / be-
dzieş siadał tuş podle mnie / a be-
dzieş zwan porównowatym moim.
43 ³⁴ Tedy rzékt królowi : Wspomni ná
slub twóy / któryś slubił zbudować
Jeruzalem / onégo dnia króiegos do-
44 stał królestwá : y wszytkie naczynia
które zabrano z Jeruzalem odesłać :
które odłożył Cyrus gdy Babilon po-
45 bił / a chciał ie tam odesłać. ³⁵ A tys
slubił zbudować kościół / który spa-
lili Idumeyczycy / gdy ziemia dydo-
46 wsta od Chaldeyczyków byla spusto-
şona. ³⁶ A toć jest Pánie / czego teraz
żadam / y czego proşe / to jest / Máie-

47 ftacie/ czego od ciebie żadał abyś wy
pełnił ślub któryś ślubił królowi nie-
bieśskiemu wsty twemi. Tedy Dári-
us król powstawszy pocąłował go/ y
napisał listy do wszystkich śafarzów/
do starost/ y pánów/ aby go prowá-
dzili/ y té którzy z nim byli/ ciągnąc/ 48
aby budowali Jeruzálem. A wszy-
tkim starostóm/ którzy byli w Sír-
ięy/ y w Pheniciey/ y ná Libanie/
pisał listy/ aby náwozili drzewá Ce-
drowego z Libanu do Jeruzálem/ á 49
by z nimi miásto budowali. A ná-
pisał list wolności wszystkim Żydom/
któzy ciągneli z królestwa do Żydo-
wstey ziemi/ aby żaden Pan/ ani w-
rzednik/ ani starosta nie śmiał náie-
żdzáć brami ich: Ale iżby wszystkie ich 50
ziemiá która otrzymáli/ wolná im by-
ła: á iżby Judeyeycy puscili miá-
steczka Żydowskie któde dżierzą. A 51
ná budowanie kościółá/ aby dawano
ná każdy rok dwádziestá talen-
tów/ ázby sie budowanie dokończy-
ło: á ná palenie całopalenia ná ot- 52
tarzu ná każdy dzień/ tak iáko mág
rozkazanie/ aby dawano długie dzie-
sieć talentów ná każdy rok. A wszy- 53
tkim którzy wysli z Babilonu budo-
wać miásto żeby była wolność/ tak
śámyim iáko y synóm ich/ wszystkim

54 kapłánóm którzy idą naprzód. O-
pisał téż y summe/ y święta śáte ka-
zał dáć/ w któreyby służyli: á Le- 55
witóm napisał żeby dano co nákaza-
no/ áz do dnia którego będzie doko-
nány dóm/ y Jeruzálem zbudowa-
né: á wszystkim strzegącym miásta/ 56
napisał aby część y myto dawano.
A odesłat wszystkie naczynia/ któde 57
kolwiek był oddzielił Cyrus z Báb-
lontiey/ y wszystko cokolwiek był Cy-
rus rzekł: y on rozkazałaby wczynio- 58
no y odesłano do Jeruzálem. A
gdy wyszedł on młodzieniec/ podniós-
szy twarz ku Jeruzálem: błogósłá- 59
wił króla niebieskiego/ y rzekł: O
ciebieć jest zwycięstwo/ y od ciebie
jest mądrość y oświecenie. A iámi jest 60
sługá twódy. Błogósławionys jest
któryś mi dáł mądrość/ y tobie wy-
znawać bede Pánie Boże oyców ná- 61
sych. A wziął listy/ y iáchal do Báb-
ilonu/ y przyiáchal y oznaymił wszy-
tkiey bráćiey swey którzy byli w Báb- 62
bilonie: y błogósławili Bogá oy-
ców swoich/ iż im dáł sfolgowanie y
ochłode/ aby sli y budowali Jeruzá-
lem/ y kościół w którym jest miáno-
wane imię iego/ y weselili sie z muzy-
ką y z radością przez siedm dni.

ROZDZ. V.

1 W tym obráni-
sá żeby iácháli
książetá oyczyzn/
według domów
y pokolenia ich/
y żony ich/ y syno-
wie/ y córki ich/
y słuźy/ y słuźebnice ich/ y bydła ich.
2 A Dárius król posłał wespół z nimi
tysiącie żdnych/ ázby ie doprowadzi-
li do Jeruzálem w pokoju/ y z muzy-
ką/ y z bebrny/ y z piszczałkami. (A w- 3
sycy bráćia gráli) y kazał im iácháć
pospólu z nimi. A téć śáimioná me- 4
żów/ którzy wysli według oyczyzn
swoich/ do pokolenia y części przelo-
żeństwa ich. Kapłani synowie 5
Phineesá/ syná Aaronowego/ Jezus
syn Josedeków/ Joacim syn Zoroba-
belá syná Sáláthyelowego/ z domu 6
Dawidowego/ z potomstwa Pháres

6 z pokolenia Judá: którzy mówil zá
Dáriusá króla Perskiego dżiwne mo-
wy/ roku wtórego królestwa iego/
7 miesiącá Tisán/ pierwszego. A śá-
ci którzy wysli z Żydowskiej ziemi z
nierwóley przeprowadzenia którch
przeprowadził Tabuchodonozor król
Babilonski do Babilonu: y wrócił 8
sie do Jeruzálem: A szukał każdy
części Żydowskiej ziemi w mieście
swoim: którzy przeszli z Zorobabelem/
y z Jezusem/ Nehemiasz Areoes/ z 9
Elimeusem/ z Emmánusem/ z Már-
docheusem/ z Beelsurem/ z Nech-
psátochozem/ z Oliorem/ z Emonia-
sem/ każdy książciem ich. A liczba 10
od narodów ich od ich przelożonych:
synowie Pháres/ dwá tysiące sto
siedmdziesiąt y dwá. Synowie A- 11
res/ trzy tysiące sto pięćdziesiąt y
siedm. Synowie Phemo/ sto czter-
dziesiąt y dwá: w syniech Jezusowych/ 12
y Joábess/ tysiąc trzy śá y dwá. Sy-

Wyliz-
nie tych kto-
rzy sie gnie-
wolę Báb-
biloniey
wróci-
wszy do Je-
ruzálem/
chwałá Bo-
żá náprá-
wić po-
czeli. áz
im przećie-
pogámie
prześkadzá-
li.

nowie Demu / dwa tysiąca czterzy sta
 siedmdziesiąt. Synowie Chorabá /
 13 dwieście y pięć. Synowie Dánielá /
 sto siedmdziesiąt ośm : ¹ Synowie
 Bebech / czterzy sta y trzedy: Synowie
 14 Archád / czterzy sta dwadzieścia y
 siedm : ² Synowie Chám / trzydzie-
 ści y siedm : Synowie Doroár / dwa
 15 tysiąca pięćdziesiąt y siedm : Syno-
 wie Adym / czterzy sta pięćdziesiąt
 y ieden : ³ Synowie Aderektis / sto y
 16 ośm : Synowie Ciaso / y Delás / sto y
 siedm : Synowie Azaro / czterzy sta
 trzydzieści y dziewięć : ⁴ Synowie
 Jedárbone / sto trzydzieści y dwa :
 Synowie Ananiášowi / sto y trzy-
 17 dziesiąt : Synowie Afoni / dziewięć-
 dziesiąt : ⁵ Synowie Máfár / czterzy
 sta dwadzieścia y dwa : Synowie
 Dábarus / dziewięćdziesiąt y pięć :
 Synowie Sepolemon / sto dwadzie-
 18 ścia y trzedy : ⁶ Synowie Nepopás /
 pięćdziesiąt y pięć : Synowie Nes-
 19 chánatus / sto pięćdziesiąt y ośm :
 Synowie Cebethamus / sto trzydzie-
 ści y dwa : ⁷ Synowie Breárpátros /
 20 którzy Enokádies / y Modiášowi /
 czterzy sta dwadzieścia y trzedy :
 21 którzy z Grámás y z Gábea / sto dwadzieścia
 y ieden : ⁸ A którzy z Besselon / y z Ce-
 ággi / pięćdziesiąt y pięć :
 22 którzy z Báfáro / sto dwadzieścia y dwa.
⁹ A którzy z Bechenobes / pięćdziesiąt
 y pięć. Synowie Liptis / sto pięćdzie-
 23 siąt y pięć : Synowie Lábom / trzy
 sta pięćdziesiąt y siedm : ¹⁰ Synowie
 Sychem / trzy sta y siedmdziesiąt :
 24 Synowie Suádon / y Aliomus / trzy
 sta siedmdziesiąt y ośm : ¹¹ Syno-
 wie Eritus / dwa tysiąca sto czterdzie-
 25 ści y pięć : Synowie Anáás / trzy sta
 y siedmdziesiąt. Káplani : ¹² Syno-
 wie Jedus syná Luther / syná Eli-
 26 ásb / trzy sta siedmdziesiąt y dwa :
 Synowie Emerus / dwieście pięć-
 27 dziesiąt y dwa : ¹³ Synowie Phásuri /
 trzy sta pięćdziesiąt y siedm : Syno-
 wie Káree / dwieście dwadzieścia y
 siedm. ¹⁴ Lewitowie synowie Jezuso-
 wi w Kaduel / y Dami / y Serebiás /
 y Edias / siedmdziesiąt y czterzy.
 Wszęka liczba od dwunastego roku /
 trzydzieści tysięcy / czterzy sta / pięć-
 27 dziesiąt y dwa : ¹⁵ Synowie / y córki /
 y żony summá wszystkich / czterdzieści

28 tysięcy / dwieście / czterdzieści y dwa.
¹⁶ Synowie Káplánscy którzy spiewá-
 29 li w kościele : Synowie Asáph / sto
 dwadzieścia y ośm. ¹⁷ A odzwierci :
 Synowie Esnenni syná Azee syná
 Ammon syná Akubá / Topá syná To-
 bi wštych sto trzydzieści y dziewięć.
¹⁸ Káplani służyący w kościele : Syno-
 30 wie Sel / synowie Gáspá / synowie
 Tobloch / synowie Kárie / synowie
 Su / synowie Zelki / synowie Libaná /
 synowie Armáchá / synowie Akub /
 synowie Othá / synowie Cethá / syno-
 wie Aggáb / synowie Obái / synowie
 Anáni / synowie Kánná / synowie
 Geddu / ¹⁹ synowie An / synowie Ká-
 31 din / synowie Desánon / synowie Náz-
 chobá / synowie Káseba / synowie
 Gáze / synowie Ozi / synowie Sy-
 none / synowie Attre / synowie Hásten /
 synowie Asyianá / synowie Mánei /
 synowie Náfisim / synowie Attusu /
 synowie Agistá / synowie Azui / syno-
 wie Pháwon / synowie Phásálon /
²⁰ synowie Meedá / synowie Phuia :
 32 synowie Káree / synowie Bártus / sy-
 nowie Sáree / synowie Koesi / syno-
 wie Náfith / synowie Agisti / syno-
 wie Pedon. ²¹ Salomon synowie ie-
 33 go / synowie Asophot / synowie Phás-
 fidá / synowie Celi / synowie Dedon /
 synowie Gáddáhel / synowie Sephe-
 34 gi / ²² synowie Aggia / synowie Sáchá-
 reth / synowie Sábáthen / synowie
 D Károneth / synowie Máfyth / syno-
 wie Amgowi / synowie Sasus / syno-
 wie Abdus / synowie Subá / synowie
 Eurá / synowie Káhoris / synowie
 Pháspát / synowie Malmón. ²³ W-
 35 sztych w świątnicy służyących / y sług
 Salomonowych czterzy sta ośm-
 36 dziesiąt y dwa. ²⁴ Ci są synowie którzy
 wysli z Chelmelá Cethársá : Ksią-
 37 ża ich Karmellam y Káret. ²⁵ A nie
 mogli powiedzieć miast swoich / y
 38 narodu swego iako byli z Izráelá.
 Synowie Dálári / synowie Lubál / sy-
 nowie Nechodáci. ²⁶ Z Káplánów /
 39 którzy sprawowali urząd Káplánst-
 á nie náleżli sie / synowie Obia / syno-
 wie Achifos / synowie Addyn / który
 wziął żonę z córki Phárgelus : ²⁷ y
 nazwano je imieniem tego : tych na-
 39 rodu pismá szukano w Reiefrze / á
 nie náleżono / y záfazano im sprawo-

εν καταλο-
 γισμῳ.

40 wac wrzedu kaptanskię. 'A rzękl im
Nehemiasz y Astharás / aby nie byli
wczestnikami rzeczy świętych / ażby
41 nastat najwyższy kapłan wczony na
okazanie y na prawdę. 'A wszystkich
Izraela było / oprócz slug y służebnic
42 czterdzięści y dwa tysiąca / trzy sta y
czterdzięści. 'A slug y służebnic ich
siedm tysięcy / trzy sta / trzydzięści y
siedm. Śpiewaków y śpiewaczek
43 dwie ście pięćdziesiąt y pięć. 'Wiel-
błądów czterzy sta trzydzięści y pięć.
Kóni siedm tysięcy trzydzięści y
pięć. Muloń dwie ście tysięcy
44 czterdzięści y pięć. Podjąrzemnych
pięć tysięcy dwadzieścia y pięć. 'A
z samych przelożonych oyczyzn / gdy
przyszli do kościoła Bożego który jest
w Jeruzalem / obiecali odnowić y
45 zbudować kościół na miejscu swym
według siły możności. 'A dać na
kościół starb święty na robotę złotą
grzywien dwanaście tysięcy / a srebrną
grzywien pięć tysięcy / y sto stat ka-
46 płańskich. 'A mieściłi kapłani y Le-
witowie / y którzy byli wysli z po spól-
stwa w Jeruzalem / y w krainie / y
śpiewacy kościelni / y odzwierci / y
wsytek Izrael po krainach swoich.
47 'A gdy nadchodził miesiąc siódmy / y
gdj synowie Izraelowi mieściłi każdy
w osiadłości swojej / zesli sie do domy
48 śnie do śieni która była przededzwia-
mi / na wschód słońca. 'A stánawszy
Jezus syn Josedek / y bracia ięg kapła-
ni / y Zorobabel syn Salathielów / y
49 tego bracia / nágotowali oltarz / aby
ofiárowali na nim całopalenia / we-
dług tego iáko napisano w księgach
50 Moysesá mezá Bożego. 'A zesli sie
tám z innych narodów ziemi / y wy-
wiedli oltarz na miejscu swym wsy-
scy narodowie ziemi / y ofiárowali
51 ofiary / y całopalenia Pánu zaránne.
'A obchodzili święto Kuczek / y dzień
wroczystry / iáko w zakonie przykaza-
no / y ofiary co dzień / iáko sie godzilo:
52 'A potym ofiary postanowione / y ofi-
ary śabbátowe / y nowych księżców /
y wszystkich dni świętych wroczystrych
53 poświęconych. 'A co ich kolwiek Pá-
nu uczyniło sluby / poczel od pier-
wsęg dnia miesiąca siódmego spra-
54 wować ofiary Bogu / a kościół Pán-
ski ieszcze nie był zbudowany. 'A dáli

pięćdziesięć kamienników / y rzemie-
ślników / y picie / y strawy z ochoty.
55 'Dáli też wozy Sydonczyków y Ty-
ryczyków / aby im nawożili z Liba-
nu tramiey Cedriowych / y powiązali
ie w trasę / y portu Joppenstiego /
według dekretu / który był napisany
56 od Cyrusa króla Perskiego. 'Roku
wtórego przyszedł do kościoła Bo-
żego w Jeruzalem miesiąc wtórego /
począł Zorobabel syn Salathielów /
y Josue syn Josedeków / y bracia ich /
y kapłani / y Lewitowie / y wszyscy
którzy byli przysli z niewolę do Je-
57 ruzalem. 'A złożyli kościół Boży
na nowie miesiąca wtórego / roku
wtórego po przyściu swym do Zy-
58 domstkiego ziemi y Jeruzalem. 'A po-
stánowali Lewity od dwudziestu lat
nab robotę Pánstwą / y stánal Jezus
y syn iego / y bracia wszyscy Lewito-
wie iednomyślnie / y czyniciele zako-
59 nu / czyniccy roboty w domu Pán-
skim. 'A stánali kapłani mając ślasy
z trambami / y Lewitowie synowie
60 Asaphowi / trzymający cymbaly / chwa-
lacy Páną / y błogosławiące wedle Da-
61 wida króla Izraelstiego. 'A śpiewali
pieśni Pánu / z łobkoscie ięg / y chwa-
la nawięki náde wsytkim Izraelem.
62 'A wsytek lud trąbił w trąby / y krzy-
czeli głosem wielkim / chwalać Páną /
gdy znówu budowano dom Pánstki.
63 'A przysli z kapłanów y z Lewitów /
y z przelożonych stárzych wedle o-
64 czyn którzy widzieli stary kościół. 'A
na budowanie tego z krzykiem / y z
65 płaczem wielkim / a mnodzy z trąba-
mi / y z radością wielką / y tak iż lud
nie slyszal trąb przed płaczem ludu.
66 Do lud w trąbmy trąbił ogromnie
tak iż daleko było slychac. 'A w sly-
67 seli nieprzyiaciele pokolenia Judá y
Beniamin / y przysli sie dowiedować /
co by to za trąbienie było. 'A dowie-
68 dzili sie iż ci którzy byli z niewolę / bu-
dowali kościół Pánu Bogu Izraelstie-
mu. 'A przystapivszy do Zorobabela
y do Jezusa / przelożonych oyczyzn / y
69 mówili im: Bedziemy z wami pospo-
lu budować. 'Bo y my także byliśmy
posłusni Pánu wásemu / sami także
postępujemy ode dni Asabázare-
tha króla Assyryjskiego / który nas tu

70 przeniósł. ¹ A odpowiedział im Zoro-
 71 babel / y Jezus / y przedmieszy oyczyn
 Izraelskich : ² Nie godzi się nam z
 wami budować domu Boga nasze-
 go. Bo my sami budować będziemy
 my Pánu Izraelskiemu / wedle te-
 go co nam rozkazał Cyrus król Per-
 72 ski. ³ A narodowie ziemi / leżąc nad
 rzyni którzy mieszkali w Sydowskiej

ziemi / y znosząc robotę budowania /
 y zasadzili / y lud na nie przywodząc /
 73 bronili im budować / ⁴ y natężdy czy-
 niąc przekazy / żeby się nie skończyło
 budowanie przez wyszytek czas żywota
 Cyrusa króla / y pozwolili budowanie
 przez dwie lecie / aż do wtórego roku
 panowania Dariuszowego.

ROZDZ. VI.

Wtorego ro-
 ku królestwa Da-
 riuszowego / pro-
 rokował Agge-
 us / y Zachariasz
 syn Addin / pro-
 rocy / w Sydow-

skiej ziemi / y w Jeruzalem / w imie
 2 Boga Izraelskiego nad nimi. ¹ Tedy
 stanawszy Zorobabel syn Salathiel /
 y Jezus syn Josedekow / poczęli bu-
 3 dować dom Pánstki / który jest w Jeru-
 zalem : ² Gdy przy nich byli proro-
 cy Pánscy y pomagali im. Tegoż cza-
 4 su przyszedł do nich Sisemes staro-
 sta Syryjski y Phenicki / y Sattrabuz-
 5 ánes y towarzysze ich / ³ y rzekli im :
 6 Já czym rozkazaniem ten dom bu-
 duiecie / y to przykrycie / y inne wszytkie
 7 rzeczy kończyćcie : ⁴ a którzy są budo-
 wniczy / którzy to budują : ⁵ A mieliś-
 8 kę od Pána starzy Sydowscy / że na-
 wiedzieli te którzy byli z poimania / ⁶ y
 nie przekazano im budować / aż dano
 9 znać Dariuszowi o tym wszytkim / y
 10 odpis wzięto. ⁷ Copia listu który po-
 stali Dariuszowi. SISENNES sta-
 11 rosta Syrii y Phenicii / y Sattrabuz-
 ánes y towarzysze jego w Syrii
 y w Phenicii wzednicy : królowi
 Dariuszowi zdrowia. ⁸ Wszytko niech
 będzie wiadomo Pánu królowi / że
 12 gdyśmy przychodzili do Sydowskiej
 ziemi / y weszliśmy do Jeruzalem / na-
 13 leżliśmy áno budując dom Boży wiel-
 14 ki / ⁹ y koscioł z kamienia ciosanego y
 15 wielkiego / y z drogiej materii w
 16 ścianach. ¹⁰ A że ona robotá wstawi-
 17 cnie się dzieje / y postępuje / y szczę-
 18 sie w rękach ich / y ze wszytkim och-
 19 dostwem iako napilniej się kończy.
 20 ¹¹ Tedyśmy spytali starzych / mówiąc :
 Já czym dozwoleniem ten dom bu-

21 duiecie / y te roboty zakładacie : ¹² A
 dla tegośmy ich pytali / abyśmy oznay-
 mili tobie ludziej y przełożone : y ja-
 22 daliśmy aby nam dali na spisku imio-
 23 na przełożonych swoich. ¹³ Lecz nam
 oni odpowiedzieli / mówiąc : My ie-
 24 stesmy słudzy Pána który stworzył
 niebo y ziemię. ¹⁴ A ten dom był budo-
 wany y dokonany przed wielk lat od
 25 wielkiego y bázro mocnego króla Iz-
 26 zraelskiego. ¹⁵ Ale iż oycowie nasze dra-
 żnili y grzeszyli przeciw Bogu Izrael-
 skiemu / podał ie w ręce Nabuchodo-
 27 nozora króla Babilonskiego króla
 28 Chaldejskiego / ¹⁶ y ten koscioł obali-
 wszy spalili / a lud w niewolę zawię-
 29 do Babilonu. ¹⁷ Pierwszego roku gdy
 królował Cyrus król Babilonski / na-
 30 pisał król Cyrus aby ten dom był bu-
 31 dowany : ¹⁸ y naczynia one święte zło-
 32 te y srebrne które był Nabuchodonoz-
 33 or wyniósł z koscioła / który jest w
 34 Jeruzalem / y poświęcił ie był w zbo-
 35 rze swoim / znów ie wyniósł Cyrus
 36 król ze zbow który był w Babilonii :
 37 y oddano ie Zorobabelowi y Salmá-
 38 nazarowi staroście : ¹⁹ y rozkazano im
 aby te naczynia ofiarowali / y skłádli
 39 w kosciele / który był w Jeruzalem / a
 40 izby y sam koscioł Boży był zbudo-
 41 wany na miejscu swoim. ²⁰ Tedy Sál-
 manásar złożył fundamenty domu
 Pánstkiego / który jest w Jeruzalem :
 42 y od onego czasu aż dotąd buduje się /
 43 a nie jest dokonczony. ²¹ Przetoż teraz
 jeśli się tobie zda królu / niech szukają
 44 w królewskich Bibliotekach Cyrusa
 45 króla : ²² a jeśli się narydzie / iż za rą-
 46 dą króla Cyrusa poczęło się budowanie
 47 domu Pánstkiego / który jest w Jeru-
 48 zalem / y zda się królowi Pánu nasz-
 49 mu / odpisać nam w tej rzeczy. ²³ Tedy
 król Dariusz kazał szukać w Biblio-
 50 thekach : y należiono w Ekbatanie
 51 miasteczku / które jest w ziemi Me-

Zydzi są
 dozwoleniem
 Dariusza
 króla koscioł
 budują.

24 dzkiey/mieysciejedno ná którym to by
to nápisano. ¹ R O K V piérwšie-
go gdy królował Cyrus / król Cyrus
rozkazał budować dóm Pánstki / któ-
ry iest w Jeruzálem / gdzie wstawi-
25 czny ogień palono : ² Którego wyso-
kość ma bydź ná dziesięć łokiet / a sze-
rokość ná sześćdziesiąt łokiet / wtwó-
dżowány trzema rzędómá kámiemi
ciosánych / y gánkiem z dzewá tézże
kráiny / y gánkiem iednym nowym : a
izby dawano nakład z domu Cyrusa
26 króla. ³ a swieténaczynia domu Pán-
stkiego / ták złoté iákó y srebrné / które
wymióst Nabuchodonozor / aby ie w
dóm Pánstki / który iest w Jeruzálem /
gdzie były postáwione / ták postá-
wiono. ⁴ A rozkazał Sisennowi stá-
roście Syryjskiému y Phenicickému /
y Sátrábuzánowi y towarzysóm ie /
y wrzednikóm którzy byli postáno-
wieni w Syrii y w Phenicii / aby
sie stárali / żeby dano pokóy onému
28 mieyscu. ⁵ y iám téż rozkazał / aby do-
końcá budowáno / y opátrzytem aby
wspomagano tych którzy są z niewo-

29 lę Żydowskiéy / aż dokonáią kościoła
domu Pánstkiego. ⁶ A z wyciągania po-
datków Celestryi y Phenicii aby
pilnie dawano summe tym ludziom
ná ofiáry Pánstkie / Zorobabelowi prze-
łożonému / ná woły / y barány / y iá-
30 gnietá. ⁷ Także psenice / y sol / y wino / y
oliwe / wstáwicznie ná każdj rok bez za-
dnéy odwrótki / ile okáżá káplani któ-
rzy są w Jeruzálem / że ná każdj dzień
31 wychodzi : ⁸ aby ofiáry były spáwo-
wáne Bogu nawysšer u zá króla y
zá dzieci tego / a izby sie modlili zá ich
zdrowie. ⁹ A niech obwołáią / iż ktoby
32 kolwiek przestąpił co z tego co iest o-
pisano / ábo wzgárdził / niechay we-
zma dzewo z ich własności / a niech
ie obiešá / a dobráich niech ná króla
33 idá. ¹⁰ Przetoż y Pan którego ták imie-
niá wyzywano / niech wytráci wšelkie-
go króla / y národ / którzyby reké swą
wyciągnął / aby przekazał / ábo iáká
34 złość wyrządzał domowi temu Pán-
stkiému / który iest w Jeruzálem. ¹¹ Ja
Darius król uczynilem dekret / aby iá-
ko napilniey wedle tego czyniono.

ROZDZ. VII.

EDy Sisen-
nes stárostá Ce-
lestyrii y Pheni-
cii y Sátrábu-
sánes y towarzy-
šé iego / czyniąc
dosyć temu co od

1 Dáriusza króla było postánowiono /
2 pilnie doglądáli robót swietych / po-
magáiąc stáršym Żydowštim z ksiá-
3 zety Syryjskiemi. ⁴ A powodziły sie
budowánia swieté / gdy prorokowali
4 Aggeuš y Zácháriáš prorocy. ⁵ A do-
kończyli wšytkiego według rozkazá-
nia Pána Boga Izráelskiego / a z rá-
5 dy Cyrusa / Dáriusza / y Artáxerxa kró-
lá Perškiego. ⁶ A dokonán był dóm
náš az do dwudziestego y trzeciého
6 dnia miesiáca Adár / šóstého roku
Dáriusza króla. ⁷ A uczynili synowie
Izráelscy / y káplani / y Lewitowie / y
inni którzy byli z niewoléy / a byli przy-
7 dani / według tego co iest nápisano
w ksiégách Moysesowych. ⁸ A ofiá-
rowáli ná poświęcánie kościoła Pán-
stkiego / wolów što / baránów dwie-

8 ście / iágniat cztery stá / ⁹ a koźlat zá
grzechy wšégo Izráela dwánáście /
według liczby pokoleni Izráelowych.
9 ¹⁰ A stáneli káplani y Lewitowie w
šátách swoich według pokolenia
przy wšytkiém službie Pána Boga
Izráelowého / według ksiąg Moyses-
šowych / y odzwierni y káždéy bra-
10 iny. ¹¹ A synowie Izráelscy z tymi któ-
rzy byli z niewoléy / obchodzili ono
Pháse czternásteš dnia ksiéžycá mie-
siáca piérwšégo / gdy káplani y Le-
11 witowie byli poświęceni. ¹² Nie w-
šytcy synowie niewoléy pospolu byli
poświęceni : bo wšytcy Lewitowie
wšepolek byli poświęceni. ¹³ A ofiáro-
wali Pháse wšytcy synowie niewo-
12 léy / y bráćiey swéy káplanom / y sami
sobie. ¹⁴ A iedli synowie Izráelowi /
któzy byli z poimánia / wšytcy którzy
sie byli odłączyli od wšech obzýdlo-
ści národów ziemié / szukáycy Pána.
14 ¹⁵ A obchodzili dzień swiety Przájni-
ków siedmi dni / wzywájac przed obli-
cznością Pánstá : ¹⁶ iż był obrócił ku
nim ráde króla Assyryjskiego / aby
zmocnił rece ich ná roboty Pána Bo-
gá Izráelowého.

Dom Boży
zbudowany
poświęca-
ia y wnim
świato
przafników
obchodzą.

ROZDZ. VIII.

Ezdrasz w-
czytel za-
konu posła-
ny od króla
do Jeruzá-
lem, Zy-
dów z sobą
niemáko
prowadzi.
A uczyni-
wszy modli-
twę ludzkie
do pokuty
przewodzi.

1 Potym zaś kró-
lowania Artaxer-
xa króla Perski-
go/ przystąpił Ez-
drasz syn Azaria-
śa syna Helcia-
śa/ syna Solo-
2 me/ Syna Sadoch/ syna Achitob/
syna Amerei/ syna Azabhel/ syna Bo-
tecy/ syna Abisue/ syna Phinees/ sy-
na Eleazara/ syna Aarona kapłana
3 piętego. Ten Ezdrasz przyszedł
z Babilonu/ będąc Doktorem/ y bár-
zo dowcipny w zakonie/ który dan
4 jest od Pana Boga Izraelowego/ a
by nauczał y czynił. A wstawił go
król/ że naleział łaskę we wszystkich go-
5 dności y żądaniu przed oczyma jego.
A jeśli pospolu z nim z synów Izra-
6 elskich/ y z kapłanów/ y Lewitów/
y świętych śpiewaków kościelnych/
y odzwiercnych/ y slug kościelnych
7 do Jeruzalem. Roku siódmego zaś
królowania Artaxerxa miesiąca pig-
8 teg/ ten jest rok siódmy królestwa/ wy-
szedłszy z Babilonu na nowiu miesią-
9 ca piątego/ przyszedł do Jeruzalem
według rozkazania tego/ według sze-
10 śliwego powołania drogi/ które im
dał Pan ich. Abowiem w tym Ez-
drasz wielką roztropność miał/ aby
11 niczego nie opuścił z tego co było we-
dług zakonu y przykazania Pańskiego/
go/ y nauczając wszystkie Izraela w-
12 śelakię sprawiedliwości y sadu. A
przyszedłszy ci którzy pisali listy Artaxer-
xa króla/ oddali pisanie które wy-
13 szło od Artaxerxa króla do Ezdrasza
kapłana y wzyciela zakonu Pańskiego/
którego copia tu położono. KROL
Artaxerxes Ezdrasowi kapłanowi/
y wzycielowi zakonu Pańskiego zbro-
14 wia. Ja chcąc użyć ludzkości w do-
brych czynieniu/ rozkazałem tym którzy
chcą z narodu Żydowskiego/ dobro-
15 wolnie/ y z kapłanów y Lewitów/
którzy są w królestwie moim/ z tobą
16 iść do Jeruzalem. Jeśli tedy któ-
rzy mają wolę iść z tobą/ niech się
17 zjedzą/ a niech idą iako się mnie podo-
bają/ y siedmiu panóm radnym przy-
18 iaciółom moim/ aby oglądali to co
się dzieje około Żydowskiej ziemi
y w Jeruzalem/ zachowując iako

14 masz w zakonie Pańskim: A żeby
nieśli dary Panu Bogu Izraelskie-
mu/ którym ślubili iá y przysięgali moi
do Jeruzalem/ y wszystko złoto y sre-
bro/ które się nabydzie w ziemi Babi-
15 lonńskiej/ Panu miejscującemu w Jeru-
zalem: z tym co od samego ludu da-
rowano na kościół Pana ich/ który
16 jest w Jeruzalem: aby zebrano. to
złoto y srebro/ na woły/ na barany/ y
na iagnięta/ y na kozłeta/ y co któmu
17 należy: aby sprawowali ofiary Pa-
nu na oltarzu Pana ich/ który jest w
Jeruzalem. A cokolwiek będziesz
chciał y bracia twoi czynić ze złotem
y srebrem/ czyn po twej woli we-
18 dług rozkazania Pana Boga twé-
go. A naczynia święte/ które są to-
bie dane ku służbie domu Pana Bo-
19 ga twégo który jest w Jeruzalem: A
inne rzeczy którekolwiek na pa-
mieć przysły/ na potrzeby kościoła
Boga twégo/ daś z królewskiego
20 skarbu: a gdy będziesz chciał z brá-
cia twą uczynić ze złota y srebra czyn
21 według woli Pana. A iá król Ar-
taxerxes przykazałem podskarbióm
Syruię y Pheniciey/ aby cokolwiek
napisze Ezdrasz kapłan y wzyciel za-
konu Pańskiego/ aby mu to z pilno-
22 ścią wydano/ aż do sta talentów sre-
bra/ także y złota: y aż do sta miar
psenice/ y do sta barił winá: a in-
nych rzeczy których jest dostatek/ bez-
23 liczby. Wszystko według zakonu Bo-
żego niech będzie Bogu nawysze-
mu/ aby snadź nie powstał gniew
na królestwo króla/ y syna/ y synów
24 tego. A wam mówię/ abyście na
żadnego kapłana y Lewite/ ani śpie-
waka/ ani slug kościelnego/ ani
25 wzyciela kościoła tego/ żadnej da-
nię/ ani żadnych podatków nie
wkládali/ a iżby żaden nie miał mocy
26 zarzucać im co. Ale ty Ezdraszu we-
dług mądrości Bożej/ postánów se-
dź y rozeznawce po wszystkich Syry-
27 ię y Pheniciey: a wszystkich którzy
zakonu Boga twégo nie umieją/ na-
uczaj: aby wszyscy którzyby zakon
przystąpili/ byli pilnie karani/ bądź
gárdlem/ bądź męą/ bądź winą pie-
28 nieżną/ bądź wywołaniem zżemie.
Tedy rzekł Ezdrasz Doktor: Błó-
gosławiony Bóg ojców naszych/ któ

29 ry dał te wolę do serca królewskiego/
 aby obiaśnit dom swóy który jest w
 30 Jeruzalem. ¹ A mnie wczcił przed o-
 bliżem króla y rąda/ y przyiaciół/ y
 31 pánów iego. ² A ia sstałem sie ná v-
 mysle vtrwíertzony/ zá pomocá Pá-
 ná Boga mégo/ y zebrałem meze z
 32 Izráela żeby wespół sli zemná. ³ A ci
 sa przelożeni według oyczyn swych/
 y według przelożeństvá z dżialu/ k-
 33 rzy zemná wysli z Babilonu/ zá k-
 lestwá Artaxerxa. ⁴ A z synów Phá-
 res/ Gersomus: z synów Siemá-
 rith/ Amenus: z synów Dawido-
 34 wych/ Achus syn Seeciliašów. ⁵ Z
 synów Pháres/ Záchariaš/ y z nim
 wróciło sie sto y pięcdziesiąt mežów:
 35 ⁶ Z synów wódzá Moábilioná/ Zár-
 ci/ á z nim mežów dwiesćie y pięcdzie-
 36 sít. ⁷ Z synów Záchues/ Jechoni-
 as/ Zeholei/ y z nim mežów dwie-
 37 sćie y pięcdziesiąt: ⁸ Z synów Sálá/
 Máasias Gotholiašów/ á z nim
 siedmdziesiąt mežów: ⁹ Z synów
 Sáp háthiašowych/ Záriaš Niche-
 38 li/ á z nim osmdziesiąt mežów: ¹⁰ Z sy-
 nów Job/ Abdiaš Jeheli/ á z nim
 39 mežów dwiesćie y dwánaście: ¹¹ Z sy-
 nów Baniašowych/ Salimoth syn
 40 Josáphiašów/ á z nim mežów sto y
 šestdziesiąt: ¹² Z synów Beer/ Zá-
 cháriaš Zebái/ á z nim mežów dwie-
 41 sćie y osm: ¹³ Z synów Ezeád/ Jan
 Ekeethán/ y z nim mežów sto y dzie-
 42 sćie: ¹⁴ Z synów Adonikám onych
 ofstátních/ á té sa ich imioná/ Eli-
 43 phálám syn Gebel/ y Semeiaš/ y z
 nim siedmdziesiąt mežów. ¹⁵ y zgro-
 mádziłem ie do rzeki k-
 44 thia/ y leżeliśmy tam trzy dni/ y
 policzyłem ie. ¹⁶ A z synów káplán-
 skích y Lewitów/ nie nálažem tam.
 45 ¹⁷ A poslałem do Eleázára y Eke-
 lon/ y Másmán/ y Málobán y Ená-
 áthán/ y Sámiea/ y Joribá/ Náthá-
 46 ná/ Enuágá/ Záchariašá/ y Mesó-
 lámá/ oné wódze y bieglé: ¹⁸ y kazałem
 im aby sli do Loddeuša/ k-
 47 tóry był przy mieyscu stárbnice. ¹⁹ A poruczy-
 lem im/ aby mówili Loddeušewi/ y
 bráćiey iego/ y tym k-
 48 tózy byli w stár-
 bie/ aby nam posłáli tych/ k-
 tózyby káplánstí vřad správováli w do-
 mu Pána Boga nášého. ²⁰ A przy-
 wiedli nam/ wedle reki mocnéy Pá-

49 ná Boga nášého/ meze bieglé: z sy-
 nów Moholi syná Lewi/ syná Izrá-
 el Sebebiána/ y z syny y z bráćia/ k-
 50 tózych było osmnaście: ²¹ Asbiámá/ y
 Aminá/ z potomków synów Chána-
 neiorowych/ á synowie ich mežów dwa
 51 dziesćia. ²² A z tych k-
 tózy słužyli k-
 52 sćiotowi/ k-
 tóré postávil Dawid/ y
 sámé k-
 53 sćizetá ku pomocy Lewitóm
 w k-
 54 sćiele słužacyin/ dwiesćie y dwa
 dziesćia/ wšytkié imioná w k-
 55 sćiegi
 sa wpišané. ²³ A tám obiecalem post
 56 mladzieńcóm przed Bogiem/ ábych
 vprosil y niego dobrá droge nam y
 57 tym co známi byli/ y synóm/ y doby-
 tkóm/ dla totrořtwá. ²⁴ Bom sie wšty
 58 dał prořić króla o pieře y o iěždne/
 59 coby nas prowadžili/ dla obiony od
 60 nieprzyiaciół nášých. ²⁵ Bosmy byli
 powiedžili królowi/ iž moc Pánstá
 61 bedžie z tymi/ k-
 62 tózygo ze wšytkiéy
 63 chuci s-
 káia. ²⁶ A powtóre modlili-
 smy sie o to Pánu Bogu nášému:
 k-
 64 tózy nam též byl miłosćiw/ y otrzy-
 65 málišmy od Boga nášého. ²⁷ A od-
 66 łačyzłem z przeložonych ludu/ y z ká-
 67 planów k-
 68 sćielnych mežów dwána-
 69 sćie/ y Sedebiašá/ y Asámámá/ á
 z nimi z bráćiey ich mežów dziesćie:
 70 ²⁸ y odwažyzłem im złoto y srebro/ y na-
 czynia káplánstíe domu Boga ná-
 71 šého/ k-
 72 tóré byl król dárował/ y rády
 iego y k-
 73 sćizetá/ y wšytek Izrael. ²⁹ A
 odwažyzšy oddalem srebro sto y
 74 pięcdziesiąt talentów/ á naczynia
 75 srebneho sto talentów/ y złotá sto
 76 talentów. ³⁰ A naczynia zlotéž siedm
 77 k-
 78 tóć dwádžiesćia/ y naczynia mosie-
 79 žnégo z dobřého mosiądžu k-
 80 sćnácé-
 go sie iáko złoto dwánaście. ³¹ A rzé-
 81 k-
 82 tlem im: A wy iestescie swięci Pá-
 83 nu/ y naczynia sa swięté/ y złoto y sre-
 84 bro poslubioné iest Pánu Bogu oy-
 85 ców nášých. ³² Czuyćie/ á strzežćie/ áž
 86 oddacie przeložonym ludu/ y kápla-
 87 nóm/ y Lewitóm/ y przedniejšym
 88 miast Izráelskich w Jeruzalem/
 89 do komory domu Boga nášého.
 90 ³³ A ci káplani y Lewitowie/ k-
 91 tózy
 92 wžili złoto y srebro/ y naczynia wnie-
 93 sli ie do k-
 94 sćiotá Pánstíe-
 95 go w Jeru-
 96 zalem. ³⁴ A ruřylišmy sie od rzeki Thi-
 97 iéy/ dwunástégo dnia miesięcá piér-
 98 wšého/ ážesmy przysli do Jeruzalem.
 99 ³⁵ A gdy dzień trzeci wysped/ czwarté-

64 go dnia odważywszy złoto y srebro/
oddano iest do domu Pána Boga
naszego M'arimothowi synowi Jori
kapłanowi: ' A z nim był Eleazar
syn Phinees: a byli z nim Josadus
syn Josophow / y Medias / y Bani
syn Lewitow / wszystko pod liczbą y
65 pod wagą. ' A spisano wagę ich tęg
66 że godziny. ' A ci którzy sie z niewo
lę wrodzili / sprawowali ofiary Pánu
Bogu Izráelskiemu / wolow dwuna
ście za wszystkiego Izráela / baránów
67 osmdziesiąt y sześć / ' iágniat siedm
dziesiąt y dwoie / kozłow za grzech
dwanaście / a za wybawienie iálowic
dwanaście / wszystko ná ofiary Pána
68 sta. ' A czytali mandaty królewskie pá
fárzóm królewskim / y starostóm Cele
sirićy y Pheniciey / którzy zacnie wcz
69 eili lud y kościół Pánstí. ' A to gdy sie
odprawiło / przyszli do mnie przeloże
ni / mówiac: Nie oddzielili naród
Izráelski / y książetá / y kapłani / y Le
70 wito wie y cudzoziemskie narody y ná
cie ziemié / ' nieczystości swych od
Chánanczyków y Heteyczyków / y
Phereyeyczyków / y Jebuzeyczyków /
y Moábeczyków / y Egipciánów / y
71 Idumeyczyków. ' Bo sie złączyli z
córkami ich / y sámi y synowie ich: y
pomieszało sie nasienie święte z na
rodem cudzoziemskim: przelozeni y
przednicy / byli uczestnikami tęg nie
72 prawości / od początku tego króle
stwa. ' A słorom to usłyszał / rozdar
łcm odzienie y świętą sáte / a targá
iac włosy z głowy y brode / siadlem
73 żalosny y zafasowany. ' A zefli sie ile
sie ich ná ten czas wzruszyło słowem
Pána Boga Izráelskiego / do mnie
plączącego nád tą nieprawością / y
siedziałem smetny aż do ofiary wie
74 czoméy. ' A wstałszy od postu / má
igc odzienie zdarte y sáte świętą / po
kleknąwszy / y rece ku Pánu wycią
75 gnąwszy / mówiłem: ' Pánie iestem
zawstydzon / y stramam sie obliczno
76 ści twoięy. ' Bo grzechy nasze prze
wysłaię głowy nasze / a nieprawo
ści nasze podniosły sie aż do niebá.
77 ' Albowiem od czasów oyców naszych
iestesmy w wielkim grzechu / aż do te
78 go dnia. ' A dla grzechów naszych y
oyców naszych / iestesmy podáni z brá
cią naszą y z kapłanymi naszymi / królom

79 ziemie / pod miecz / y w niewolę / y ná
zlupienie / pohánbieniem / aż do dnia
dzisiejszego. ' A teraz iáko to wielka /
że sie nam ostáło miłosierdzie od cie
bie pánie Boże / y zostaw nam korzeń /
y imię ná miejscu świętym twoim /
80 ' aby była odkryta światłość náśá w
domu pána Boga naszego: y dána
nam żywność przez wszystkie czas nie
81 wolę naszey. ' A gdyśmy byli w nie
woli / nie byliśmy opuszczeni od pána
Boga naszego: ale nas postawił w
lásce czyniac / że królowie Perscy dá
82 ię nam żywność / ' y sławny czynią ko
ściół pána Boga naszego / y budują
puszki Sion / y dáją mieszkánie státe
83 czné w Sydomskiej ziemi y w Jeru
zalem. ' Teraz tedy cóż rzeczymy pá
nie / máiac to: ' gdyżesmy przestapili
przekazanie twoie / któreś dal w rece
84 slug twoich proroków. ' mówiac: Jż
ziemia w którąście weszli / postęsódz
dziedzictwo tęg / iest ziemia pomá
zana plugastwy cudzoziemców zie
mie / y plugastwa nápełniły ię wszyst
85 ke nieczystością swą. ' A teraz niebe
dziecie dawac córek wáśnych za syny
ich / a córek ich nie będziecie brąc sy
86 nom wáśnym. ' ani sie będziecie sta
rac mieć pokóy z nimi / przez wszystkie
czas: abyście będąc zmocnieni / wzy
wáli nalepszych owoców ziemi / y po
dzielili dziedzictwo synóm wáśnym aż
87 ná wieki. ' A co sie nam przydało /
wszystko sie dziecie dla czynków ná
88 szych. ' A dales nam takowy ko
rzeń / a zásiesmy sie wrodzili / przesta
pic wstawy twoie / zesmy sie pomie
89 śáli z plugastwy obcych narodów
tęg ziemi. ' Izali sie nie rozgniewaś
ná zatrácenie náśe: ' aż nie zostanie
90 korzenia / ani imienia naszego: ' Pá
nie Boże Izráelski prawdziwy: Bo
został korzeń / aż do dnia dzisiejszego.
91 ' Otośmy teraz przed oblicznością
twoią w nieprawościach naszych / boć
w nich dálej przed tobą stać nie mo
92 żemy. ' A gdy modląc sie ' Izdráś
spowiadał sie z płaczem / leżac ná zie
mi przed kościołem / zebrało sie prze
denbárzo wielkie mnostwo ludu z Je
ruzalem / meżowie y niewiasty / y mło
dzieńcy / y pánienci: bo był wielki
93 płacz między onym ludem. ' A záwo

24 wſzy Jechoniaſz Jecheli z ſynów Izraélſkich / rzékl Eſdraſzowi : My eſmy zgrzeſzyli przeciw Pánu / że ſmy ſobie wzięli za żony / niewiaſty cudzoziemki z narodów ziemi. ²⁵ A teraz iſtes nádwſytkim Izraelem : ²⁶ Ná to tedy wezyńmy przyſięga Pánu / że wypędzimy wſytkie żony náſe które ſą z cudzoziemek z dziećmi

25 ich. ²⁶ Jáko tobie rozkazano od ſtarſzych według zakonu Pánſkiego / po-
26 wſtawſzy rozporwiedz. ²⁷ Bo tobie ſprá-
27 wá należy / á my ſtoićmy przy tobie :
meżnie ſobie poczynay. ²⁸ A wſtawſzy
Eſdraſz obowiazał przyſięga ksiá-
żetá káplánſkie / y Lewity / y wſytkie
Izraélczyki / áby ták wezynili / y przy-
ſięgli.

ROZDZ. IX.

1 Eſdraſz wſta-
wſzy od przyſion-
2 ká kościelného /
wſedł do komo-
ry Jonáthy ſyná
Náſábi / y tam
máiąc goſpode
nie ſtoſtował chlebá / áni pił wody /
3 dla nieprawoſci ludu. ⁴ A eſtáto ſie
obrotanie po wſytkiej Sydowſkiej
ziemi / y w Jeruſálem wſytkim którzy
ſie byli z niewoli zeſli do Jeruſálem.
4 ⁵ Aby którzykolwiek zá dwa ábo zá
trzy dni nieprzyſedł / według ſádu
ſtárſzych ſiedzących / byty wzięte má-
ietnoſci tego / á on ſam áby byl oſ-
5 dzon oddalonym od zebrania po-
máńców. ⁶ A zebráli ſie wſyſcy / któ-
rzy byli z pokolenia Judá / y Benjá-
min / zá trzy dni do Jeruſálem / ten
ieſt mieſiąc dzieſiąty / dzień mieſi-
6 cá dwudzieſty. ⁷ A wſiadł wſytek lud
ná plácu kościelnym / dżac od zimná /
7 które ná ten czás było. ⁸ A Eſdraſz
wſtawſzy / rzékl im : Wyſcie ſie wezy-
nili jeſcie pómowáli żony cudzo-
8 mki / ábyſcie przydáli do grzechów
Izraélſkich. ⁹ A przetoż teraz wezyń-
cie wyznánie / á dajcie chwale Pánu
Bogu oyców náſzych : ¹⁰ á wykona-
cie wolá tego / á odłaczcie ſie od na-
10 rodów ziemi / y od żón obcych. ¹¹ A
záwolał wſytek lud y rzékl głoſem
wielkim : Jákoſ rzékl / wezynimy.
11 ¹² Alle iż ieſt wielkie mnoſtwo / á czás
zimny / á niemożem ſie oſtać ná dwo-
rze / y tá ſpráwá nie ieſt iedného dnia
áni dwu : boſmy w tym wiele zgrze-
12 ſyli. ¹³ Niechay ſtána przelożeni lu-
du / y wſyſcy którzy známi mieſtá /
á ſe ich máią y ſiebie żony obce / á
13 niech ſtána wſiągſzy czás z káżdego
mieyſcá ſtárſzy y ſedziowie / áż odda-
14 la gniów páńſki w téy ſpráwie. ¹⁵ A

Jonáthás ſyn Eſeli / y Ozyaſ The-
kam podieli ſie tego : á Boſoramus /
y Lewis / y Sábbátay pomagáli im.
15 ¹⁶ A ſtáli przytym wſytkim oni / któ-
rzy byli z niewolę. ¹⁷ A obrał ſobie E-
ſdraſz káplán ksiáżetá wielkie z oy-
ców ich / wedle imion / y záſiedli w
nów mieſiáca dzieſiątego / rozbiérá-
17 te ſpráwe. ¹⁸ A ſkonczyło ſie o meżách
któzy mieli obce żony piérwſz dńá
18 mieſiáca piérwſzego. ¹⁹ y náleżli ſie z
káplánów pomieſzani / któzy mieli
19 obce żony. ²⁰ A ſynów Jeſuſá ſyná Jo-
ſede / y z bráćiej tego : Náſeás / y Eli-
ozer / y Jonb / y Joábei : ²¹ A rzucili ſie
áby wypędzili żony ſwe / y tu oſiáro-
waniu ná wproſzenie / báraná zá nie-
21 wiádomoſć ſwoie. ²² A z ſynów Sem-
meri : Náſeás / y Eſſes : y Jeelech /
22 Azáriáſ. ²³ A z ſynów Joſerowych :
Limofías / Hiſimáenis / y Náthánee /
23 Juſſio / Keddus / y Chálſás : ²⁴ A z Le-
witów / Jorábdus / y Semeis / y Kol-
nis / y Kálitás / y Sákteás / y Koluás /
24 y Elionás. ²⁵ A z ſpiéwaków kościel-
nych Eliſib / Zákkárus. ²⁶ A z o-
dziwiérnych / Salumus / y Tholbanes.
26 ²⁷ A z Izraélá z ſynów ſoro / Oni / y Re-
miaſ / y Geddiáſ / y Melchiáſ / y Mi-
chelus / Eleázarus / y Jámmebiás / y
27 Bámás. ²⁸ A z ſynów Jolamán / Chá-
más / y Zácháriáſ / y Jezeelus / y Jod-
28 dius / y Erimoth / y Helías. ²⁹ A z ſy-
nów Záthoim / Eliádis / y Liáſumus /
Zochiás / y Lárimoth / y Zábdis / y Te-
29 bediás. ³⁰ A z ſynów Zebes / Jan / y Am-
mániás / y Zábdias / y Emeus. ³¹ A z
ſynów Bámni : Olamus / y Málus-
chus / y Jeddus / y Jáſub / y Afábus /
31 y Jerimoth. ³² A z ſynów Addyn : Ná-
áthus / y Moofiaſ / y Kálus / y Ká-
ánás / Nááſeás / Náthátiás / y Be-
32 ſcel / y Bonus / y Nánáſſes. ³³ A z ſy-
nów Tuac : Tóneas / y Aféas / y
Melchiás / y Sámeás / y Simon / Be-
33 niámin / y Málchus / y Nárrás. ³⁴ A z

Każe im ob-
ce żony y z
dziećmi
porzucić
potym prze-
czytaſzy
zakón Pán-
ski, każe
im weſela
złóżyć.

synów Asom: Kariáneus/ Máthá-
 34 thías / y Bánnus / y Eliphálách / y
 Manásses y Semei. A z synów Bám-
 ni: Jeremiáš / y Moádiás / y Abiá-
 mus / y Jobel / y Báneás / y Pelías / y
 35 Jonás / y Márimoth / y Eliásib / y
 Máthaneus / y Eliásis / y Onías / y
 Diclus / y Semedius / y Dámbus / y
 36 Jozeph. A z synów Tobei/ Jodelus
 y Mátháthías / y Sábádus / y Seches-
 37 dá / Sedmi / y Jessei / Báneás. Ci w-
 szyscy poieli sobie byli żony cudzoziem-
 38 skie / y opuścili ie z dziećmi. A mie-
 skali Káplani / y Lewitowie / y którzy
 byli z Izraelá w Jeruzálem / y we wszy-
 39 tkiej iednej kráinie piérowszego dnia
 miesiáca siódmego: y byli synowie
 40 Izraelscy w miéskaniách swoich. A
 zebráło sie wszytko zgromádenie lu-
 41 du spólu ná plác który iest ná wschód
 42 stoná bramy swietey. A rzekli E-
 sdrasowi náwysssiemu Káplanowi
 y wczycielowi / aby przynióst zakon
 43 Moyssów / który iest podány od pá-
 44 ną Bogá Izraelskiego. A przynióst
 Esdras náwysssy Káplan zakon wsi-
 45 tkiemu zgromádeniu ich / od mezá aż
 do niewiásk / wszytkim Káplanóm / aby
 46 slucháli zakonu / piérowszego dnia
 miesiáca siódmego. A czytał ná
 47 plácu który iest przed swietą bramą
 48 kóścielną od poránku aż do wieczorá
 49 przed meżmi y niewiáskami. A wszy-
 50 scy slucháli zakonu. A stał Esdras
 51 náwysssy Káplan / y wczyciel zakonu /
 52 ná stolicy dzierwiáney / która byla zbu-
 53 dowána. A przy nim stali Máthá-
 54 thías / y Samus / Anánias / Azári-
 55 as / Urias / Ezechiás / y Bálšamus /
 56 po prawey rece. A po lewey stronie
 Sáldeus / Misáel / Máláchiás / Abu-

sthas / Sábus / Nábádiás / y Záchá-
 45 rías. A wziął Esdras księgi przed
 46 wszytkim zgromádeniem / bo sie-
 dział w chwale ná náwysssym mie-
 47 scu przed oczymá wszytkich. A gdy
 dokonał zakonu / wszyscy powstali: y
 48 błogosławił Esdras Páná Bogá
 náwyssszego / Bogá zastępów wszech-
 49 mocného. A wszytek lud odpowie-
 50 dział / Amen. A podniószy rece ku
 51 górze / padáiąc ná ziemié klániali sie
 52 Pánu. Jezus y Báneus / y Sare-
 53 biás / y Jáddimus / y Attubus / y Sáb-
 54 bátheus / y Bálithes / y Azáriás / y Jo-
 55 rádus / y Anánias / y Philiás Lewito-
 56 wie / którzy wczyli zakonu pánskiego /
 y przed zgromádeniem czytali zakon
 57 pánski / y przekłádal każdy té którzy
 58 rozumieli co czytano. A mówił A-
 59 tharáthes / Esdrasowi náwysssiemu
 60 Káplanowi / y wczycielowi / y Lewi-
 61 tom którzy lud náuczali / rzekąc: Ten
 62 dzień iest swiety Pánu: A wszyscy
 63 plákali gdy wysłyseli zakon. A rzekł
 64 Esdras: Odsedzy teby / iédzcie co
 65 natłuszté pokármu / á pićcie co ná-
 66 stódpsé pićcie / á posłaycie dary tym /
 67 którzy nie máią. Bo ten dzień iest
 68 swiety Pánu / á nie bądźcie smutni.
 69 Bo was Pan oświeci. A Lewito-
 70 wie téż táwnie wszytkim opowiedáli /
 71 mówiąc: Ten dzień iest swiety / nie
 72 bądźcie smutnymi. A táż rozესli sie
 73 wszyscy iedz y pić / y wżywáć / y da-
 74 wáć dary tym którzy nie mieli / aby w-
 75 żywali: bo bázro wielce byli pociesze-
 76 ni słowy których ie náuczano. A ze-
 77 bráli sie wszyscy do Jeruzálem / ob-
 78 chodząc wesele według testámentu
 79 Páná Bogá Izraelskiego.

KSIĘGI CZWARTE ESDRASZOWE.

ROZDZIAŁ I.

TOKÉ Księgi
 Esdrasá proro-
 ká / syná Sárei /
 syná Azarei / syná
 Helciasá / syná
 Sádániasá / sy-
 ná Sádoch / syná

2 Achitob / syná Achiasá / syná Phine-
 es / syná Zeli / syná Ameriasá / syná A-
 3 siel / syná Márimoth / syná Arná / syná
 4 Oziaboweg / syná Borith / syná Abi-
 sei / syná Phinees / syná Eleázár / syná
 5 Aaron z pokolenia Lewi / który był
 6 potmáncem w ziemi Medzkiej / w
 7 królestwie Artáxerxá króla Perskiego.
 8 A ostáło sie słowo Pánskie do mnie /

wdzie-
 cznym uczy-
 nione ná o-
 czu wyrgu-
 ca.

Esdras po-
 słany od
 Páná, wiel-
 kie dobro-
 dziejstwa
 Boże, Zy-
 dóm nie

mówiąc:

mówiąc: ⁶ ' Jdź / a opowiedz ludowi
 memu złości ich: a synom ich / nieprá-
 wości których sie przeciwko mnie do-
 puszczali / aby opowiedali synom sy-
⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹
 nów: ' iż grzechy rodziców ich roz-
 mnożyły sie w nich. Bo zapomnias-
 wszy mnie / ośiarowali cudzym Bo-
 góm. ' Izalim nie ia wywiódł ie z zie-
 mie Egypckiej / z domu niewolę: '
 A oni drażnili mnie / y wzgardzili rády
 moie. ' A ty otrząśni włosy głowy
 twojej / a wrzuc na nie wszystko złe:
 bo nie byli posłuszni zákonu mego. A
 lud niekárny jest. ' A dotądże ie bede
 cierpiał / którymem tak wielkie do-
 brodziejstwa pokazał: ' Wytrąci-
 lem dla nich wiele królów: poraziłem
 Pharaóna y z slugami jego / y wszystko
 woysko jego. ' Wszystkie narody wy-
 gubilem przed nimi / a na Wschód
 słońca we dwu ziemiach lud Tyryjski
 y Sydoński rozprósylem / y pozabi-
 tałem wszystkie ich nieprzyiaciele. ' A
 ty mów do nich / mówiąc: To mówi
 Pan: ' Jaciem was przeprawił przez
 morze / a drogi obrotne sprawilem
 wam zdaną: dałem wam Moysze-
 śa hetmanem / y Aaroná kapłanem:
 Dawałem wam światłość w słupie
 ognistym / y czynilem wielkie cuda
 między wami: a wyszcie mnie zapa-
 mietali / mówi Pan. ' To mówi Pan
 wszechmogący: Przepiórki wam by-
 ły na znak / dałem wam obóz na obro-
 ne / a támeście szemrali. ' Anisście try-
 umphowali w imieniu moim z zató-
 cenia nieprzyjaciół waszych: alesście
 aż ieszcze y dotąd szemrali. ' Gdzież są
 dobrodziejstwa ktorém wam uczy-
 nił: ' Izali na pustyni / kiedyście tá-
 knuli / nie wołaliście do mnie / mó-
 wiąc: Przeczes nas wywiódł na te
 puszcze / abyś nas pobit: lepiej nam
 było służyć Egypciánóm / a niżli po-
 nrzec na tę puszczy. ' Ja wjalilem
 sie nad wzdychaniem waszym / y da-
 łem wam mannę ku pokármowi. Je-
 dliście chleb anielski. ' Aza gdyście
 pragneli / nie rozszepił opoki / y pły-
 nęły wody do sytości: y dla gorąca za-
 krywałem was liściem dzewy. ' Roz-
 dzieliłem między was ziemię obfitą:
 wyrzuciłem przed wami Chananej-
 czyki / Pherezyczyki / y Phylishtymy:
 cóż wam dálej czynić mam / mówi

22 Pan: ' To mówi Pan wszechmogą-
 cy: Gdyście byli na pustyni y rzeki
 Amorrhayskiej pragnąc y bluźniąc
 23 imię moje / nie przepuszcilem na was
 ognia za bluźnierstwa: ale włożywszy
 24 dzewo w wodę / uczynilem rzekę sto-
 dłą. ' Cóżci czynić mam / Jakobie:
 Niechciales słuchać Judo. Přenio-
 se sie do innych narodów / y dam im
 imię moje / aby strzegli praw moich.
 25 ' Ponieważście mnie opuścili / y ia
 was opuszczę. Gdymie będziecie prosić
 26 o miłosierdzie / nie smilnie sie. ' Gdy
 mie będziecie wyzywać / ia nie wyslu-
 cham was. Boscie splugawili rece
 wasze krwią / a nogi wasze nie leniwe
 27 na dopuszczenie sie meżobójstwa.
 ' Tcie iakobyście mnie opuścili / ale są-
 28 mi siebie / mówi Pan. ' To mówi
 Pan wszechmocny: Izalim ia was
 nie prosił iako oćiec synów / y iako má-
 29 tka córek / y iako matka dżiatek swo-
 30 ich / abyście byli ludem moim / a ia
 Bogiem waszym: y wy mnie miasto
 synów / a ia wam miasto oyców: ' Tak-
 em was zbierał iako kókoś kureczka
 31 swę pod skrzydła swoje. A teraz cóż
 wami czynić mam: Odrzuce was od
 32 oblicza mego. ' Gdy mi ośiars przy-
 niesiecie / odwróce od was oblicze
 moie. Bo dni świete wasze / y nowie
 33 ksieżyców / y obżezania odrzuciłem.
 ' Jam posyłał do was slugi moie pro-
 34 roki / ktorésie poimawszy pozabijali /
 y ciała ich rozszarpali: ktorých krwie
 35 szukać bede / mówi Pan. ' To mówi
 Pan wszechmocny: Dóm wasz spu-
 36 skosny jest: rozprosse was iako
 37 wiatr plewy / a synowie waszy po-
 tomstwa mieć nie beda / bo zamedba-
 38 li rozkazanie moie / a co złe jest prze-
 demną czynili. ' Podam domy wasze
 ludowi przychodzącemu / ktorzy mnie
 39 nie słyszawszy wierzą: ktorýmem cu-
 dów nie pokazał / uczynią cóm przy-
 kazał. ' Proroków nie widzieli / beda
 wspominać nieprawości swoje. ' O-
 świadczaám ludu przychodzącego tá-
 40 kę / ktorého sie dżiatki weselą rado-
 41 ścią / choć mie oczyma cielesnemi nie
 widzą / ale duchem wierzą com po-
 42 wiedział. ' A teraz bracie obacz co za-
 43 chwała: a oglądaj lud przychodzący
 od Wschodu słońca / ' ktorému dam
 ksiestwo Abrahámore / Izáakowe /

40 y Jákobowé / y Ozeasowé / y Amoso-
wé / y Micheasowé / y Joelowé / y Ab-
diasowé / y Jonaśowé / y Nahumos-
wé / y Habakukowé / Sophoniaso-

wé / Aggeusowé / Zachariasowé / y
Malachiasowé / którego y aniołem
Pánstím nazywano.

ROZDZ. II.

Omówi Pan:

Jam wywiódł
lud ten z niewo-
lę / y ktorzymem po-
dał przykazania
przez slugi moje
proroki / ktorých

1 słuchac niechcieli / ale wniwecz obró-
2 cili rady moje. ¹ Mátka która te po-
3 rodziła / mówi im: Idźcie synowie /
4 bo ciem ia jest wdowa y opuszczona.
5 ² Wychowałam was z weselem / a
6 wtraciłam was z płaczem y z żalo-
7 sć: ³ Bówiemście zgrzeszyli przed
8 Pánem Bogiem waszym / y co złe jest
9 przednimście czynili. ⁴ A teraz cóż
10 mam czynić z wami? Jam jest wdo-
11 wa y opuszczona: idźcież synowie / a
12 proście od Pána miłosierdzia. ⁵ A ia
13 ciebie błogę za świadka oycze na má-
14 tce synów / ktorzy przypięra mego
15 zachować niechcieli / ⁶ abyście dal na
16 pohánbienie / a mátke ich na złupie-
17 nie / żeby nie bylo narodu ich. ⁷ Niech
18 beda imiona ich rozprossone między
19 pogány / niech beda wygładzeni z zie-
20 mie: gdyż wzgardzili przysięge moje.
21 ⁸ Wiadą robie Asyrie / ktorzy kryli nie-
22 sprawniedliwe v siebie. Narodzie ży-
23 wopomni com uczynił Sodomie y
24 Gomorze / ⁹ ktorých ziemiá leży w
25 smolnych bryłach / y w kupach po-
26 piołu: tak tym uczynie ktorzy nie
27 słuchali / mówi Pan wszechmocny.
28 ¹⁰ To mówi Pan do Esdrasza: Opo-
29 wiedź ludowi memu / iż im dam kró-
30 lestwo Jerozolimskie / ktorém miał
31 dać Izraelowi. ¹¹ A weźmie sobie
32 chwałę ich / a dam im wieczné przy-
33 bytki / ktorém był onym nagotował.
34 ¹² Dziewo żywota będzie im na won-
35 nosć masćci drogich / a nie będą robić
36 ani sie spracnia. ¹³ Idźcież / a weźmie-
37 cie. Proście sobie aby sie nie przez wie-
38 le dni odwróczyło. Jużci wam króles-
39 two zgotowano: czujcież. ¹⁴ Oświadczy
40 sie niebem y ziemią. Bom skruszył
złé / a stworzyłem dobre / bo ia żywie /

16 mówi Pan. ¹ Mátko obłap syny swo-
ie / wychoway ie z weselem iako gole-
bica / utwierdzay nogi ich: bom cie
obral / mówi Pan. ² A wzbudze v-
mátke z mieysc swoich / a wywiode ie
z grobów / bom poznał imie moje w
17 Izraelu. ³ Nie bój sie mátko synów:
18 bom ciebie obral / mówi Pan. ⁴ Po-
ślec na pomoc slugi moje / Izaiasza /
y Jeremiasza / za ktorých radą po-
świeciłem y zgotowałem ci dwana-
ście dziew rozmaitými owocami oci-
19 żonych / ⁵ y ryleż też przódet plyną-
cych mlektem y miodem: y siedm gór
20 bázro wielkich / mágłych róże y lilie /
na ktorých nápełnie weselem syny
twoie. ⁶ Czyn sprawiedliwosc wdo-
wie / czyn sąd sierocie / day niedosta-
21 recznemu / broń osierociatego / przyo-
dźy nagięgo / ⁷ opatrz wlonnego y
niemocnego / nie násmierway sie z
22 chromego / broń iednoretkego / a sle-
pęgo przypuść ku widzeniu swiatlo-
23 ści moiej. ⁸ Zachoway starego y mło-
dego między mury twémi. ⁹ Gdzie
narydżiesz vmátke / náznaczywszy po-
choway w grobie: a dam ci piéwsze
24 siedzenie w smartwychrośtaniu mo-
im. ¹⁰ Wytchni a odpoczni ludu mój /
25 boć przydzie odpoczynienie twoie.
26 ¹¹ Mátko dobra wychoway syny two-
ie / a zmocni nogi ich. ¹² Slugi ktorém
ci dal żaden z nich nie zgine: bo sie
27 ia bede o nich dowiedował z pocztu
twego. ¹³ Nie wstaway. Bo gdy przy-
dzie dzień wciśtu y wtrapienia / dudy
28 plakacy smecic sie beda / a ty wesola
y obfitująca będziesz. ¹⁴ Bedac za-
29 żreć pogani / a nie nie beda mogli
przeciw tobie / mówi P. ¹⁵ Zastonia cie
recc moje / aby synowie twoi pietla
30 nie widzieli. ¹⁶ Wesel sie mátko z syny
twémi: bo ia ciebie wywrze / mówi
31 Pan. ¹⁷ Wopomni na syny twoie spi-
céc / iż ie ia wywiode z boków ziemi /
y uczynie z nimi miłosierdzie / bom
32 jest miłosierny / mówi Pan wsze-
chmocny. ¹⁸ Obłapze syny swe aż ia
przyde a uczynie im miłosierdzie: bo
obfitują przódta moje / a laska moja

Bużnice
pod figura
mátki, od-
wołai od
głości iey
ku lepszemu
żywotowi.

33 nie wstanie. ¹ Ja Esdraś wziąłem
rozkazanie od Pana na górze Qieb /
abych siedl do Izraela: do których
34 gdy przyszedl / odzucili mnie / y wzgár-
dzili rozkazanie Pánstie. ² A przetoż
wam mówię narodowie / którzy słu-
chacie y rozumiecie: Czekajcie pástę-
rza waszego / odpoczynienie wieczné
35 da wam: bo blisko iest ten / który
przyszcie na skónczeniu swiátá. ³ Wódz
cie gotowi ku odpłacie królestwa: bo
36 iásność wieczna bedzie wam świeci-
lá czasy wiecznémi. ⁴ Oczekajcie przed-
cieniem tego swiátá: a burzcie wese-
lé chwały waszej. Ja sie oświad-
czam iáwnie stworzycielem moim.
37 ⁵ Weźmiecie dar zálecony / a weselcie
sie dziekując temu który was wezwał
38 do królestwa niebieskiego. ⁶ Pow-
stańcież / a stójcie / a obaczcie liczbę
náznaconych na gody Pánstie.
39 ⁷ Który sie z cienia swiátá przenie-
śli / wzięli swiętne śáty od Pána.
40 ⁸ Przyimi Sion liczbę twoie / a zamieni
swęto białe śáty ubrané / którzy za-
41 kon Pánstie wypełnili. ⁹ Dopełna iest
liczbá synów twoich / których es po-

33 żądał. Proś rozkazania Pánstiego /
aby był poświęcony lud twój / który
42 iest wezwan od początku. ¹⁰ Ja E-
sdraś widziałem na górze Sionie
rzeszę wielką / którejem zliczyć nie-
mógł / a wszyscy pieśniami wespół
43 chwalili Pána. ¹¹ A w posrodku ich
był młodzieniec wysoki wzrostem wy-
soki wysoki nád oné wyszkie / y kájde-
mu z nich kładł korony na głowy / a
wiecey sie wywyższał: A iam sie dzi-
44 wował. ¹² Tedy pytał Anzola y rzé-
45 kłem: Panie który to są? ¹³ Który od-
powiedziąc rzekł mi: Ci są którzy
śáte śmiertelną złożyli / a wzięli nie-
śmiertelną / a wyszali imię Pánstie:
46 Teraz ie koronują y biorą palmę. ¹⁴ A
rzekłem Anzolowi: On młodzieniec
co zacy iest / który na nie kładzie koro-
47 ny / a palmę w ręce dacie? ¹⁵ A odpo-
wiedziąc rzekł mi: Ten iest syn Bo-
ży / którego na świecie wynawali. A
iam ich wielmożyć poczał którzy me-
48 żnie sie dla imienia Pánstiego zástá-
wiali. ¹⁶ Tedy mi rzekł Anzól: Idźże /
a powiedz ludowi memu iákie y iáko
wielkie widział cudá Pána Boga.

ROZDZ. III.

1 **W**tedy trzydzie-
stego po zburze-
niu miastá byłem
w Babilonie / a
2 frásowałem sie
leżąc na toż mo-
im / y myśli moje
wstępowály na serce moje: ¹ Jem
widział opuszczenie Sionu / a mno-
stwo tych którzy mieszkali w Babilo-
3 nie. ² A chwiał sie duch mój bázno / y
począłem mówić do Nawyszeję sło-
4 wá boiázliwe / ³ A rzekłem: O Pánu-
żacy Panie / tyś powiedział ob pocza-
tku / gdyś zakładal ziemię / a to sam /
5 y rozkázowałeś ludowi / y dales A-
dámowi ciáło martwe / lecz y to było
6 stworzenie rąk twoich: y náchna-
les wén ducha żywota / y ośtał sie ży-
wym przed tobą. ⁴ A wprowadles go
do ráju / który była násadziła práwica
7 twoia / piérwéy niżli zemna przysła.
⁵ A temus rozkázal / aby młował
długie twoie / y przestąpił ię / y nátych-
miast postánowiles nań śmierć / y ná-

narody ię: y národziło sie národów /
y pokoleni / y ludzi / y rodziłi których
8 liczby niemáś. ⁶ A chodit káždy ná-
ród po swéy woléy / y dzinoy czynili
przed tobą / y gárdzili przykazaniem
9 twoim. ⁷ A potym zá czásem przywió-
dles potop ná miestá iące ná swie-
cie / y wygładziłes ie. ⁸ A przypadł ná
10 káždého z nich / iáko ná Adámá s-
mierć / tak ná nie potop. ⁹ Alles zósta-
wił iedného z nich Noego y z domem
11 iego / a z tegó wszyscy spáwiedliwi. ¹⁰ A
ośtáło sie gdy sie poczełi rozmnażác
któzy mieszkali ná ziemi / y námnóży-
li synów / y ludów / y národów wiele / y
poczełi záś niezbóžność czynić wiecéy
12 niżli piérwsi. ¹¹ A ośtáło sie gdy nie-
práwość czynili przed tobą / obrales
sobie z nich meżá ktorému imię było
13 Abrahám. ¹² A umiłowales go / y o-
znaymiles iemu sámému wolá two-
14 ie: ¹³ A postánowiles z nim przymie-
rzę wieczné / y rzekles mu: Jęś nigdy
nie miał opuścić násiemia iego. A
dales mu Izááká / a Izáákowi dales
15 Jákobá y Esau. ¹⁴ A odłaczyles so-
bie Jákobá / a Esauá oddzieliłes. A

We wśy-
thich po-
tomkach A-
dámowych
ale nawie-
céy wpogá-
niech głósć
obstanie.

ośtał

17 stał się Jąkob w mnostwo wielkie.
 18 'A stało się gdyś wywiódł potom-
 19 stwo iego z Egiptu/ przywiódłes na
 20 górę Syna. 'A nakłoniłes niebios/ y
 21 stawiłes ziemię/ y wzruszyłes okrąg/
 22 y zątrząsnąłes głąbości/ y zątrwoży-
 23 les świat/ 'y prześła chwałę twoją
 24 cztery bramy/ ognia/ y trzęsienia zie-
 25 mie/ y wiatru/ y mrozu/ abyś dał za-
 26 kon nasieniu Jąkobowemu/ a naro-
 27 dowi Izraelskiemu pilność. 'A nie
 28 odiales od nich sercą złościwego/ iżby
 29 był zakon twój uczynił w nich poży-
 30 tek. 'Bo serce złościwego nosząc pierwsz
 31 Adam/ wystąpił y zwyciężon jest: ale
 32 y wszyscy którzy się z niego zrodzili. 'A
 33 stała się trwająca młodość y zakon z
 34 sercem ludzkim/ z zakażeniem korze-
 35 nia: y odešlo co dobre jest/ a złe zo-
 36 stało. 'A prześły czaśy/ y skończyły się
 37 lata/ y wzbudziłes sobie sługę imie-
 38 niem Dawida/ 'y rzekłes mu/ aby
 39 budowane było miasto imienia two-
 40 go/ y tobie winim ofiarowano kądzi-
 41 dło y ofiary. 'A działało się to przez
 42 wiele lat/ y wystąpili którzy mieszkali
 43 w mieście/ 'czyniąc we wszystkim iá-
 44 ko czynił Adam/ y wszystko potom-
 45 stwo iego. bo y ci używali sercą zło-
 46 ściwego. 'A podałeś miasto twoje w
 47 ręce nieprzyjaciół twoich. 'A za któ-
 48 rzy mieszkają w Babilonie lepięcy czy-

nia: y dla tego będą panować nad
 29 Sionem: 'Stało się gdyś tu przy-
 30 siedł/ y obaczyłem niebożności któ-
 31 rym liczby niemały: y wiele wyste-
 32 pnych widziałą duszą moją tego trzy-
 33 dziesiątego roku/ y odchodziło ode
 34 mnie serce moje/ 'iżem widział iáko
 35 znosiłś tę grzeszącą/ y przepuściłś nie-
 36 zbożnie czyniacym: a zątraciłś lud
 37 twój/ y zachowałś nieprzyjaciół
 38 twoje/ a nie oznajmiłś. 'Nie nie
 39 pamiętam iákoby tá drogá miała
 40 być opuszczona/ a zaż lepię sprawę
 41 czyni Babilon niż Sion: 'abo cie
 42 który inny naród poznał oprócz Iz-
 43 raela: abo które pokolenia wwierzy-
 44 ły świadectwóm twoim iáko Jąko-
 45 bowe: Których zaplata nie pokazá-
 46 ła się ani praca przyniosła pożytku.
 47 'Bo przechodząc przeszędem mie-
 48 dzy narody/ y widziałem ie obfitują-
 49 cę/ y nie pamiętającą na roztazanie
 50 twoje. 'Teraz tedy zważ na wadze
 51 nieprawości nase/ y onych którzy nie
 52 stali na świecie/ a nie nadyje się
 53 imię twoje iedno w Izraelu. 'Abo
 54 kiedy nie grzeszyli przed tobą ci którzy
 55 mieszkają na ziemi: abo który naród
 56 tak strzegł przykazania twego: Tę
 57 iedną nadyjesz miánowicie/ że za-
 58 chowywali przykazania twoje: ale
 59 poganów nie nadyjesz.

Abd. przez to
trzydziest
lat.

ROZDZ. III.

Zbiła śmia-
łość bali-
czi dwor-
nego przy-
wodzącego
głównie po-
dobieństwa

1 **O**dpowie-
 2 dział mi anioł/
 3 który był do mnie
 4 posłan/ któremu
 5 imię Uriel: 'A
 6 rzekł mi: Prze-
 7 chodząc przeszło
 8 miastę serce twoje na tym świecie/ y
 9 myśliś ogarnąć drogę Nawyszęgo.
 10 'A rzekłem: Tak Panie mój. A od-
 11 powiedział mi/ y rzekł: Posłanem
 12 jest abych ci okazał trzy drogi/ a prze-
 13 łożył przed tobą trzy podobieństwa:
 14 'z których iesli mi iedne zgądniesz/ y
 15 ia tobie okaże drogę którą pragniesz
 16 widzieć/ a nauczę cie żąd jest serce
 17 złościwe. 'A rzekłem: Mów Panie
 18 mój. A rzekł do mnie: Idź/ zważ mi
 19 wagę ognia/ abo pomierz mi wieniec
 20 wiatru/ abo wróć mi nazad dzień

6 który przeminął. 'A odpowiedzia-
 7 łem/ y rzekłem: Któż z wrodzonych to
 8 uczynić może/ że nie oto pytasz: 'A
 9 rzekł do mnie. Gdybych cie pytał
 10 mówiąc: iáko wiele jest mieszkánia
 11 w sercu morza/ abo iáko jest źródło
 12 na początku przepięści/ abo iáko wie-
 13 le jest zdwojów nad utwierdzeniem/
 14 abo które są wyszcia z raju: 'rzekłbyś
 15 mi śnadj: Nie zstępowałem do prze-
 16 pasci/ ani iesze do piekła: do nie-
 17 bóm też nigdy nie wstępowałem. 'A te-
 18 raz nie pytałem cie iedno o ogień/ o
 19 wietrze/ a o dmiu/ przez któreś prze-
 20 siedł: y od których oddalon byś nie
 21 możesz: a nie odpowiedziałes mi o
 22 nich. 'A rzekł mi: Ty co jest twego/
 23 co z tobą zrosło/ poznać niemożesz:
 24 'a iákoż naczynie twoje będzie mogło
 25 ogarnąć drogę Nawyszęgo: y gdyż
 26 się świat już zewnątrz zepsował/ zro-
 27 zumieć zepsowanie iásne przed obli-

Głabokich

12 chem moim? ¹ A rzékłem mu: Lepiej nam było nie być niżli iść z żywicę żyć w niebożnościach/ a ciępieć a niewiedzieć dla czego. ² A odpowiedział mi/ y rzékł: Jádac/ iáchałem do láśa dzew polnych/ y vczynily ráde/ ³ y rzékly: Pódzcie á idźmy/ y ruszmy woynie przeciw morzu/ áby przed námi vstąpiło/ y vczynimy sobie inné lásy. ⁴ Tákże y náwátności morzkie/ y samé ráde vczynily/ y rzékly: Pódzmy ruszmy sic/ zwalczmy lásy polné/ ábyśmy y tām samé sobie otrzymály druga kráine. ⁵ A sstála sie ráda lásu prózna: bo przyszedł ogień/ y spalił ji. ⁶ Tákże y ráda náwátności morzkich: bo zástáwili sie piasek/ á niedopuscił im. ⁷ A ták gdybys tych sedziem był/ kógóbys poczał vspráwiedliwić/ ábo kógopotepić? ⁸ A odpowiedziałem y rzékłem: Záprawde prózna ráde vradzili/ bo ziemiá dána iest lásowi/ á morzu mieysce któreby znaśáło náwátności tego. ⁹ A odpowiedział mi y rzékł: Dobrześ ty rozsądził/ á czemuś siebie samého nie osądził? ¹⁰ Bo iáko ziemiá lásom dána iest/ á morze wáłom swoim: ták któzy mieśkáiz ná ziemi/ tylo rzeczy ziemskie zrozumić mogą: á któzy ná niebie/ to co iest ná wysokości niebieskiej? ¹¹ A odpowiedziałem/ y rzékłem: Proście pánie áby mi był dan smysł ku wyrozumieniu. ¹² Bom niechciał pytać o twych rzeczách wyspych/ ále o tych które po nas co dzień chodzą. Przecz Izrael podán iest národóm ná pohánbienie/ lud którys vmitował/ dány iest pokoleniám niebożnym: á zákon oyców nášych záginął/ y vstaw nápisanych nigdzie niemá? ¹³ A zesłisłmy z sziatá iáko sáráneza/ á żywot náš zduwienie y lekání/ ániśmy godni otrzymác miłosierdzia. ¹⁴ Ale cóż vczyni z imieniem swoim/ które iest wyzywano nád námi? ¹⁵ A o tom sie pytał: ¹⁶ A odpowiedział mi/ y rzékł: Jesli sie bedziesz wiele bádał/ często sie bedziesz dziwował: bo kwápiąc kwápi sie sziat przeminąć/ á niemoże znieś co ná przyszle czasy sáprawiedliwym iest obiecáno: bo ten sziat pelen iest niesáprawiedliwósci y młósci. ¹⁷ A o co pytasz powiem: Bo

násiáło sie złości/ y iestczenie przysło sáżenie iey. ¹⁸ A ták iesli nie bedzie wywrocono to co sie násiáło/ á nie odstąpi mieysce gdzie násiáno zlé/ nie przýdzie gdzie násiáno dobrego. ¹⁹ Bo ziele nasienia zlégo wsiáne iest w serce Adámowé od początku: á iáko wiele niebożności národziło áž do tąd/ y rodzi áž przýdzie boiowisko? ²⁰ ¹ Uwážje v siebie/ ziele nasienia zlégo/ iáko wiele owocu niebożności národziło: ² á gdy beda požeté kłosy którym liczby niemá/ iáko wielkie boiowisko poczná czynić? ³ A odpowiedziałem y rzékłem: Jákóž/ á kiedy to? ⁴ Cemu malé á zlé są láta náše? ⁵ A odpowiedział mi/ y rzékł mi: Nie sáwápiay sie ty nád Náwyspégo. Bo sie darmo kwápiš byđ náden/ bo wykraczánie twoie wielkie. ⁶ ¹ Izali o tym nie pytały dusze sáprawiedliwych w przybytkách ich/ mówiaci: Dokądże ták sie spodziéwam? á kiedy przýdzie požytek boiowiská zapláty nášey? ² A odpowiedział ná to Jeremiel árchániót/ mówiąc: Gdy sie wypelni liczba nasienia między wámi: bo odważył ná wadze wiek. ³ ¹ A miara rozmierzył czasy/ y liczba policzył czasy/ á nie poussyl/ áni wzbudził/ áž sie wypelni miara przerzezona. ² A odpowiedziałem/ y rzékłem: O pánuiszy Pánie/ ále y my wszyscy iestemy pelni niebożności. ³ ¹ A podobno dla nas nie nápelni sie boiowisko sáprawiedliwych/ dla grzechów mieśkáizacych ná ziemi. ² A odpowiedział mi/ y rzékł: Idź/ á pytaj bżemiennéy/ iesli gdy wypelni dzień wiek mieśiecy swoich/ máciá iey bedzie moglá zátrzymác plód w sobie? ³ ¹ A rzékłem: Niemoże Pánie. ² A rzékł do mnie: W piekle przybytki dusz máciéy są podobné. ³ Bo iáko tá która rodzi spieśy sie iákoby zbydż potrzeby rodzenia: tákżec y oné spieśy sie áby oddáły to co im zlécono. ⁴ ¹ Od początku pokáż tobie to czego prágniess widzieć. ² A odpowiedziałem/ y rzékłem: Jeslim nálaź láskę przed oczymá twymi/ y iesli možna iest/ á ieslim iest godnym/ ³ pokáż mi/ iesli má przýdź wiecey/ niż przéšlo/ ábo wiecey przéšlo niż má byđ. ⁴ ¹ Wiém co przeminieło/ á co má przýdź niewiém.

Abó: e r e c z
podobien-
stwem.

47 ¹ A rzekł do mnie: Stań na prawey
48 stronie / a okazę wykład podobień-
stwa. ² A stanąłem y wyjrzałem / a no-
piec palący przyszedł przedemną:
49 y stało się gdy miał płomień / wi-
działem a oto dym zostawał. ³ Po-
tym przyszedł przedemną obłok pełen
wody / y spuścił deszcz wielki gwał-
tem: a gdy przestał gwałt deszczu / zo-
50 stały w nim krople. ⁴ A rzekł do mnie:
Myśl sobie / iż iako deszcz jest obfity

51 niż krople / a ogień / niżli dym: tak
jest wieść miara która przeminie.
A zostały krople y dym. ⁵ A modli-
łem się / y rzekłem: Co mniemaś be-
52 deliia żyw aż do dni onych: abó co
będzie w one dni? ⁶ Odpowiedział
mi / y rzekł: O znakach / o których nie
pytaś mogeć pocześć powiedzieć:
ale o twym żywocie nie jestem po-
stan / abych ci powiedział / ale nie-
wiem.

ROZDZIAŁ V.

Strony zna-

1 ów: Oto przy-

2 da dni / w któ-

3 rzych będą poi-

4 miani którzy nie

5 stają na ziemi

6 w wielkich bo-

7 gactwach / y

8 będą zakryta droga

9 prareby: a krajina

10 będzie nieplodna

11 w wierze. ² A rozmnoży się niepra-

12 wiedliwość wiecy niżli ta która ty

13 sam widzisz / a niżli kieby słychać. ³ A

14 będzie na piętrofym wstępie ta krajina

15 na którą teraz widzisz że króluje / że iż

16 wyższa spustoszona. ⁴ A jeśli Tawys-

17 sy da żyć / wyższy po trzeciemy tracie /

18 iż się słonice rozciągnięta w nocy / a

19 księżyc trzymać przez dzień. ⁵ A król

20 będzie kapać z dzewy / y kamień wy-

21 da głos swy / y wzruszą się narodo-

22 wie / y będzie królował którego się

23 nie nadsziewają ci co mieszkają na zie-

24 mi / a ptacy przeprowadzą się: y mo-

25 rze wyrzuci ryby / y wyda głos w nocy /

26 iakięgo wiele ich nie znali / a wszytcy

27 wstąpią głos jego. ⁶ A przepaszą się

28 na wielu mieyscach / y ogień często

29 spuszczone będą / bestyje dzikie prze-

30 niosą się / niewiasty miesięczne dzitwy

31 rodzić będą: y w wodach słodkich

32 nasyca się słoni / a przysiącie wszytcy

33 sami się wybić będą. ⁷ A tedy się za-

34 tają smysły / a rozum wstąpi do zám-

35 knienia swego: y wiele ich szukać go

36 będą: ale nie nasyca: y rozmnoży się

37 nieprawidłowość y niepowściągli-

38 wość na ziemi. ⁸ A spyta krajina są-

39 siady swojej / y rzecze: Izali przez cie

40 przestła sprawiedliwość czyniąca spra-

41 wiedliwego? y na to rzecze: Nie.

42 ⁹ A będzie czas o nego / że się ludzie

13 spodziewać będą / a nie otrzymają:
14 będą pracować / a niezdarsz się drogi
15 ich. ¹⁰ Te znaki dopuszczono mi opo-
16 wiedzieć tobie: a jeśli się powtórze mo-
17 dlic y płakać będzieś tak iako y teraz /
18 a będziesz się pościć przez siedm dni /
19 znowu wstąpną wieść niż te. ¹¹ A ocu-
20 ciłem się / a ciało na mnie bardzo dża-
21 ło: y dusza moja pracowała / że wsta-
22 ła. ¹² A wiał mnie Anioł który przyszedł /
23 y który mówił we mnie / y potrząsnął
24 mnie / y postawił mnie na nogi. ¹³ A sta-
25 ło się nocy wtórej / y przyszedł do mnie
26 Salathiel hetman ludu / y rzekł mi:
Gdzieżes był: a czemu smutna twarz
twoja? ¹⁴ Iż nie wiesz że tobie zwie-
rzony jest Izrael / w krajnie przepro-
wędzenia ich? ¹⁵ A przetoż wstań / a
27 skosztuj chleba / a nie opuszczaj nas /
28 iako pasterz trzoby swy w roku wil-
29 ków zlosliwych. ¹⁶ A rzekłem mu ia:
Jdź ode mnie / a nie przystępną się
30 blisko do mnie. y wstąpił iakom
31 rzekł: y odszedł ode mnie. ¹⁷ A tam się
32 pościł przez siedm dni narzekając y
33 płacząc / iako mi rozkazał Uriel An-
34 ioł. ¹⁸ A stało się po siedmiu dni / a
35 znowu myśli serca mego bardzo mi przy-
36 kre były. ¹⁹ A wzięła zaśie dusza moja
37 ducha rozumienia: y począłem zaś
38 mówić mowy przed Tawysym / y
39 rzekłem: Pánujący Pánie / że wszyt-
40 kich lasów ziemi / y ze wszytkich dzew
41 iey obrates iedne winnice: a ze wszyt-
42 go okregu ziemi obrates sobie ieden
43 dół: a ze wszytkich kwiatów swiatá /
44 obrates sobie iedne lilie: a ze wszyt-
45 kich glebokosci morskich / napelni-
46 les sobie ieden strumień: a ze wszyt-
47 kich miast pobudowanych / poświę-
48 ciles samemu sobie Sion: a ze wszyt-
49 kich ptaków stworzonych / miáno-
50 wales sobie iedne gołebice: a ze wszyt-

kiego

Rozmaité
znaki Esdra
sowi poká-
zuia dla ná-
dzieie y po-
ciechy w-
niewoli be-
dacych.

Abó swiat.

bludzie m-
dzy a rozu-
mni.

27 tkiego bydła stworzonego / wpatrz-
 28 les sobie iedne owieczke : ^o a że wssy-
 tkich rozmnożonych narodów / dosta-
 les sobie ludu iednego / a zakon od w-
 28 szych pochwalony dawałes lu-
 dowi temu / któregoś pragnął. ^o Ale
 teraz Panie / przeczesa iednego wielom
 29 podał : a nąd iednym korzeniem na-
 gotowałes drugie / y rozproszyłes ie-
 dynaczka twego między wiele : ^o y po-
 29 deptali go ci którzy sie sprzeciwiali o-
 30 biernicam twoim / y którzy nie wierzy-
 li przymierzam twoim. ^o A iesli nie-
 30 nawidząc nienawidziś lud twój / twy
 31 mi rekoma ma być karany. ^o A sta-
 31 lo sie gdym wymówił morę / y po-
 stan iest do mnie Anioł który przed-
 32 tym przyszedł był do mnie przeszły
 32 noc / y rzekł mi : Sluchay mie / a
 33 naucze cie : pilnuy mie / a przydam ci.
 33 y rzeklem : Powieday mój Panie. y
 rzekł do mnie : Bázos sie ty myśla
 34 wyniośł za Izraelem : izaliś go ty
 34 wiecéy wmiłował / niżli który go stwo-
 rzył : ^o A rzeklem do niego : Nie Pá-
 nie / ale żaluąc mówiłem. Bo niektór-
 35 moie trapią mnie na każda godzinę /
 gdy sie staram poić ściężkę Tawys-
 35 śęgo / y dosięgnąc części sadu iego.
 35 A rzekł do mnie : Nie możesz. y rze-
 klem : Czemu Panie : Na cożem sie
 36 narodził / abo przecz żywot matki mo-
 36 iej nie sstał mi sie grobem / abych był
 nie widział vtrapienia Jakób / y sprá-
 36 cowania narodu Izrael : ^o A rzekł do
 37 mnie : Obráchuy mi co ieszcze nie by-
 37 ło / a zbierz mi krople rozpiérchnio-
 37 né / a wezryń mi z zwiedlych kwiatków
 37 zieloné / y otwórz mi zawárté iamy / a
 38 wypuść wiátry w nich zámknioné :
 38 wkaż mi obraz głosu : a tedyc wkaże
 38 przyczynę vtrapienia / którego pra-
 38 gniesz widzieć. ^o A rzeklem : Pánui-
 38 cy Panie / a któż iest który to może
 39 wiedzieć / iedno który z ludźmi nie-
 39 skłania nie ma : ^o A iam głupi / a iá-
 39 kóz o tym mówić bede mógł / o coś
 40 mie pytał : ^o A rzekł do mnie : Jáko
 40 nie możesz wezrynić iednéy rzeczy z tych
 40 którym powiedział / tak nie możesz ná-
 41 léść sądów moich / ani miłości ná-
 41 końcu którym obiecał ludowi. ^o A rze-
 ktem : Ale oto Panie tys błiski iest

42 tym który ná końcu beda : a coż czy-
 nieć beda którzy przedemną byli / abo
 42 my / abo ci którzy po nas : ^o A rzekł
 do mnie : Do korony przyrównam
 43 sad mój / iáko nie ostatecznych leni-
 43 wosć / tak ani piérwoszych przedkość.
^o A odpowiedziałem / y rzeklem : Nie
 43 mógłśes tych którzy byli / y którzy są /
 y którzy bydy maia pospolu stworzyć /
 44 abyś tym rychlę sad twój pokazał :
^o A odpowiedział mi / y rzekł : Nie
 44 może stworzenie pokwápić sie nąd
 44 stworzyciela / ani świat razem zdiere-
 45 żec tych którzy ná nim maia bydy
 45 stworzeni : ^o A rzeklem : Jákos po-
 45 wiedział słudze swemu / żeś ożywiájąc
 45 ożywił pospolu stworzenie któreś
 46 stworzył / a zniósł stworzenie : będzie
 46 mogło y teraz zniéśc niniejsze pospo-
 46 lu. ^o A rzekł do mnie : Spytay má-
 46 cice niewieścię y rzecześ do nię : Je-
 47 sli rodziś / czemu zá czásem : Prośże
 47 ię aby razem dziesięć dała. ^o A rze-
 48 ktem : Jscie nie będzie mogła / iedno
 48 zá czásem. ^o A rzekł do mnie : y iam
 49 dał macice ziemi / tym którzy ná
 49 nię są posiani zá czásem. ^o Bo iáko
 50 dzieciátko nie rodzi tego co stárym
 50 należy : takem ia rozrządził świat
 50 odenimie stworzony. ^o A spytałem / y
 50 rzeklem : Gdyżes mi iúż podał dró-
 51 ge / przed tobą mówić bede : bo má-
 51 tká náśá o którejśes mi powiedział / że
 51 ieszcze iest mloda / iúż iest bliska stáro-
 51 ści. ^o A odpowiedział mi / y rzekł : Py-
 52 tay sie téy która rodzi : y powie tobie.
 52 Bo rzecześ ię : Czemu ci którejś po-
 53 rodziła teraz / nie są podobni onym
 53 którzy przed tobą / ale niniejszég wzro-
 53 stu : ^o A rzeczeć y ona : Jedni są / któ-
 54 rzy sie zrodzili w czérstwéy mlodości /
 54 a dudy którzy sie rodzili pod czas
 54 stárości / gdy wstawa macica. ^o A
 54 przetoż y ty obacz / ieszcze wy są niższé-
 55 go wzrostu / a niżli ci co przed wami.
 55 ^o A którzy po was mnięszego niżli
 55 wy / iákoby iúż ostárzalé stworzenia /
 55 y przemiájące czérstwość mlodości.
 y rzeklem : Prośe Panie / ieslim ná-
 55 lażł iáskę przed oczymá twémi / po-
 55 każ słudze twemu / przez kogo náwié-
 55 dzaś stworzenie twoie.

ROZDZ. VI.

Bóg wszy-
tko wie niż
sie sstanie,
który wszy-
tko dla cęło
wieka stwo-
rzył y koń-
cę wszyt-
kich wpatru-
ie.

1 rzekł do mnie:
2 Na początku o-
3 krepu ziemię / y
4 przed tym niż sta-
5 nęły postępek wie-
6 ków / y pierwey
7 niż poczęły wiać
8 wiąre y zchadzące sie / y niżli za-
9 grzmiąły głosy gromów / y niżli sie
10 zaświeciły iasności błyskawic / y pier-
11 wey niżli są utwierdzone grunty ra-
12 iu / y pierwey niżli sie pokazały kwia-
13 tki nadobne / y pierwey niż były w-
14 twierdzone ruchające sie mocy / y
15 przed tym niżli są zgromadzone nie-
16 zliczone woyska aniołów / y przed
17 tym niżli sie podniosły wysokości po-
wietrza / y niżli były mianowane po-
miary utwierdzenia / y niżli pałały
piece w Sion / y pierwey niż dosię-
gniono lat terażniejszych / y pierwey
niż sie oddaliły wynalazki tych którzy
teraz grzeszą / y byli namiętni którzy
skarb wiary zebrałi : na ten czas my-
ślelem y przezemnie samęg są uczynio-
ne / nie przez innęg : y koniec przez mie-
nie / a nie przez innęg. A odpowiedziałem /
y rzekłem : Ktoreż będzie rozdzielenie
czasów : abo kiedy koniec pierwszég /
początek posledniyszég : y rzekł do
mnie : Od Abrahama aż do Izaka /
gdy są zrodzeni od niego Jakób y E-
sau / reka Jakobowa trzymała na po-
czątku pięte Esau : bo koniec wieku
tego Esau / a Jakób początek przy-
szłego. Reka człowiecza między pie-
tą a reką. O wiecęc sie nie pyta y E-
draszu. A odpowiedziałem / y rzę-
kłem : O panuigcy Panie / iesliżem
nalazł łaskę przed oczyma twómi /
prosze abyś oznaymił słudze twemu
koniecznáków twoich / którychś mi
część pokazał przeszłęj nocy. A od-
powiedział / y rzekł mi : Wstań na
twé nogi / a słuchay głosu który iesť
pelen sumu. A będzie iakoby wzru-
szenie / a nie poruszy sie miejsce na któ-
rym stać będziesz. A dla tego gdy
mówi / ty sie nie lekay. bo o końcu sło-
wo y fundament ziemi rozumie sie :
Abowiém o tych rzeczách mowa
dży y trzesie sie / iż wie że koniec ich
musi sie odmienić. A stało sie gdy

18 wysłyszał / powstałem na nogi moie /
y słuchałem : A oto głos mówiący /
19 a sum tego iako sum wód wielkich /
y rzekł : Oto dni przychodzą / a be-
dże gdy sie poczne przybliżać aby ch
nawiedził miastájące na ziemi : A
gdy poczne pytać tych / którzy niesprá-
wiedliwie skodzili niesprawiedliwo-
ściá swoią / y gdy sie dopełni poni-
żenie Sionu / y kiedy będzie zapie-
czetowany wiek który poczná przemi-
iać / téż znamiona uczynie : Księgi be-
dą otworzone przed oblicznością w-
twierdzenia / y wszyscy razem patrzyć
21 będą : niemówiątká w iednym ro-
ku mówić będą głosy swymi / bze-
mienné plód niedośły w trzecim y w
czwartym miesiącu rodzić będą / a be-
dą żywe y wzbudzone. A nątych-
22 miast okażą sie osiané miejscá nieo-
siané : a spiżarnie pełné wnet sie ną-
dą wypióznione : A tręba głośno
23 zagrabi / która gdy wszyscy wysłyszą /
zaráz sie vlekną. y będzie czasu onę-
24 go przyiaciele zwoiwią przyacioly / iá-
ko nieprzyiaciele / y zátwoży sie z ty-
mi ziemiá : A żyły żródel stąną / y nie
25 popłyną przez trzy godziny : y be-
dże każdy który pozostanie z tych w-
szystkich ktorém opowiedział / ten zbá-
wion będzie / y ogląda zbawienie mó-
26 ie / y koniec wieku waszego. y wyżrą
ludzie którzy są przyieli / ktorzy nie w-
kusili śmierci od narodzenia swęgo /
y odmieni sie serce miastájących / a
27 obróci sie w inákшы smysl. Bo złość
będzie z głądzona / a zdiada zagáso-
28 na. A zátwótnie wiara / a skaza be-
dże zwyciężona / y wleże sie prawda /
która przez tak wiele dni była bez po-
29 żytku. A stało sie gdy mi mówił / a
otom po málucztu poglądał na tego
30 przed którymem stał / y to rzekł do
mnie : Przyszedłem aby ch ci okazał
31 czas przyszłęj nocy. A tak iesli sie zno-
wu będziesz modlić / y znowu posćić
przez siedm dni / ieszcze więkšie rzeczy
32 nád té oznaymieć dnia ktoręż wysłysze.
Bo wysłuchany iesť twóy głos od
Nawyszłego. Abowiém mocny wi-
dział wprzýmóść twą / y przeżywał
czystosć ktorąś zachował od mlodo-
33 ści twoięj. A dla tego posłał mie á-
bych ci to wszystko oznaymił / y powie-
34 dział. Wfay / a nie lekay sie / y nie

35 stworpiay sie z piérwšémi czásy/ my-
 ślic próżnych rzeczy/ ábyś sie nie kwá-
 pił od poslednieyszych czásów. ' A
 36 sstało sie potym/ y plákałem znouu/
 y posćilem sie tázje przez siedm dni/
 ábych wypelnit trzy tegodnie/ które
 37 mi byly powiedziane. ' A przydało sie
 ósméy nocy/ á serce moje znouu sie
 38 trwożyło we mnie/ y poczałem mó-
 wić przed Nawysšym. ' Bo sie wiel-
 ce zápalat duch mój/ á dušá moia
 39 byla wdrecona/ ' y mówilem : O
 Pánie / rzekłes rzekac ná początku
 stworzenia dnia piérwšégo mówiac:
 40 Niech sie sstańie niebo y ziemia/ á
 41 słowo twoie wczynkiem doskonałym.
 ' A ná ten czás był duch/ á wokóło
 42 byly ciemności y milczenie : ieszcze
 43 dźwięk głosu człowieczégo nie był od
 44 ciebie. ' Tedys rzekł : żeby, z stár-
 bów twoich wyszło iáśné swiátło á
 by sie okazało dzieło twoie. ' A dnia
 45 wtórégo stworzyłes ducha wtwó-
 46 dzenia/ y rozkazałes mu/ áby rozdzie-
 lił/ y przedział wczynił miedzy wodá-
 mi/ żeby część iedná wzgórze wstapi-
 47 ła/ á część ná dole zostála. ' A trze-
 48 ciégo dnia/ rozkazałes sie zebráć wo-
 49 dóm ná siódmy część ziemié : á šest
 50 części osušyłes y zachowałes/ áby z
 51 tych tobie służyły/ posiane od Bogá/
 52 y spirańioné. ' Bo wyszło słowo two-
 53 ie/ á dzieło wnet sie sstało. ' bo wnet
 54 wysłániezmierna obfitość owoców/
 55 y rośtošy smáku rozmaíte/ y kwiatki
 56 bárwy nie odmiennéy/ y wonności
 57 nie dościgléy woniéy : á to sie sstało
 58 dnia trzeciego. ' A czwartégo dnia
 59 rozkazałes áby sie sstała iáśność sło-
 60 neczna / swiátłość kšiezycowa / y
 61 gwiazd porzadek : ' y rozkazałes im
 62 áby służyły człowiekowi stworzone-
 63 mu / y aby służyły mu w pokorze /

47 mu. ¹ A dnia piątego rzekłes siódmej
czesci/ gdzie była woda zgromadzo-
na/ aby zwierzęta/ y ptaki/ y ryby zo-
48 dżila : y tak sie stało. ² Woda nie-
ma y bez dusze/ które Boga wola ro-
stązowała zwierzęta rodziła : aby z
tad opowiadali narodowie dziwnie
49 sprawy twoie. ³ A na ten czas zachowaleś
dwie dusze/ z których iedne
nazwales Enoch/ a imie wtórey na-
50 zwales Lewiathán / ⁴ y oddzieliłes
iedne od drugiey. Bo siódma czesc/
gdzie sie były wody zebrały/ niemo-
51 gła ich ogarnąć. ⁵ A dales Eno-
chowi iedne czesc/ która była osuszo-
na dnia trzeciego/ aby na nię nie-
52 stał/ kiedy jest tysiąc gór. ⁶ A Lewia-
thánowi dales siódmą czesc mokra/
y zachowales iz aby była na pożarcie
53 temu chcesz/ y kiedy chcesz. ⁷ A dnia
ósmego rozkazales ziemi aby przed
tobą zrodziła bydła/ y zwierzęta/ y
54 ptazy : ⁸ a po tych Adamá/ któregoś
postanowił przelożonym nad wszy-
tkimi dziełami/ któregoś wdziatal : y z
niego wychodzim y my wszyscy/ y lud
55 któregoś obiał. ⁹ A to wszystko rzekłem
przed tobą Pánie/ iżes dla nas świat
56 stworzył : ¹⁰ A inné narody które po-
stły z Adamá/ powiedziates że nic nie
są/ y że są podobné słinie/ a do kro-
ple znacznia przyrównales dostatek
57 ich. ¹¹ A teraz Pánie oto narody te
które były za nic poczytane/ poczęły
58 pánować nad nami/ y pożerać : ¹² a
my lud twój/ którzyś nazwał pierwo-
rodnym/ iednorodnym/ miłosnkiem
twoim/ podánichmy są w ręce ich.
59 ¹³ A iesli świat iest dla nas stworzon/
przecżże niemamy dziedzictwa z
światem : ¹⁴ A pókiż to :

2dwoie żwie
rzę z kró-
wych jedno
názwałś Be
hemothem.

Behemo-
wi.

•ábo, iákíky
kađen rwie
śnik wyrá-
śńie nie może

ROZDZ. VII.

1

Kstało sie/
gdym skonczył
mówić te słowa/
poslan iest do
mnie Anioł ten
który był poslan
do mnie pierw-
sych nocy: ' y rzekł do mnie: Wstań
Ładrasu / á sluchay mów które-
mu przysiedł mówić do ciebie. ' A rzé-

2

4
 5
 6

Ktem : Mów Boże mój. Rzékł do
 mnie : Morze iest położone na prze-
 stronym mieyscu / aby było głębokie
 y niezmierné : ¹ ale będzie węższe iego
 na ciasnym mieyscu położone / aby
 było rzekam podobne. Bo kto chcąc
 będzie chciał wniść na morze / y o-
 glądać ie / abo ie opánować : iesli cie-
 sniey nie przyjdzie / takż będzie mógł
 wniść na szerokość : ² Jesze druga :
 Jest miasto zbudowane á w polu po-
 łożone / á iest wśęgo dobra pełne.

Зүүн ү

Wesicid

Bez utrapie
nia niemo-
żem wniść
do żywota
wiecznego

*Drugiego.

7 *Wesćcie do niego ciasne / y na przy-
 8 trym mieyscu położone / tak iż po pra-
 9 wny stronie ogień / a po lewy wodą
 10 głęboką : * a tylko iedną ściężką leży
 11 między nimi / to jest między ogniem
 12 a wodą / tak iż nie może się na ściężce
 13 zmieścić iedno tylko stopą człowie-
 14 cza. * A jeśli miasto będzie dane czo-
 15 wiektowi w dziedzictwo / jeśli by nigdy
 16 przed sobą położonego niebezpieczeń-
 17 stwa nie przeszedł / iakóż weźmie dzie-
 18 dzictwo swoje : * A rzekłem : Tak
 19 Panie. A rzekł do mnie : Tak jest y
 20 czasłk Izraelowa. * Bom dla nich
 21 świat stworzył : a gdy Adam przestę-
 22 pił rozkazanie moje / osadzono jest co-
 23 sie ostalo. * A ostaly się wesćcia tego
 24 świata ciasne / y bolejące / y pracowite /
 25 a trochą ich y złych niebezpieczno-
 26 ści pełnych / a na pracy się bázno w-
 27 spierający. * Bo wesćcia wieku wiet-
 28 sęgo świętę y bezpieczne / y czyniące
 29 owoc niesmiertelności. * Jeśli tedy
 30 ci którzy żyją wchodząc nie wnikną
 31 przez tę ciasnę a marną / nie będą mo-
 32 gli wjść tego co schowano. * Prze-
 33 róż teraz przecz się ty strasnie / gdyż
 34 skazitelnym : a przecz sobą trzewy
 35 gdyż jest smiertelnym : * A przecz
 36 nie bierz się do serca twego co ma
 37 przyszedz / ale co teraz jest : * Odpo-
 38 wie-
 39 działem y rzekłem : Panuacy Panie /
 40 otos postanowił zakonem twym / że
 41 odziedziczą to sprawiedliwi / a zło-
 42 stnicy poginą. * A sprawiedliwi be-
 43 dą mieć rzeczy ciasne / nadsiewając
 44 się przestronych. bo ci którzy zło-
 45 wie czynili / y ciasne rzeczy cierpieli / y
 46 przestronych nie oglądają. * A rzekł
 47 do mnie : Ciemąś iedzięgo nąd Bo-
 48 gą / ani mądrego nąd Tawysięgo.
 49 * Bo wiele ginie minieyszych / iż zanie-
 50 dbany jest zakon Boży / który jest
 51 przed nimi. * Bo rozkazując rozkaz
 52 Bóg przychodzącym / kiedy iedno
 53 przysli / coby czynić żyli / a co zacho-
 54 wując nie byli karani. * Ale ci nie da-
 55 li się namówić / y sprzeciwili się temu /
 56 y wzięli przed się myśli próżne / y
 57 chwycili się omylności grzechów / y
 58 nąd to rzekli Tawysiemu że go nie-
 59 mąś / a drogę jego nie poznali. * y za-
 60 kon jego wzgardzili / y obietnicę temu
 61 uczynionych zaprzeli się : y prawom
 62 jego wiary nie dawali / y uczynków

25 tego nie pełnili. * A przetoż Eodnie
 26 rzeczy próżne próżnym / a pełne pel-
 27 nym. * Oto czas przyszedł / y będzie
 28 kiedy przyszą znaki / ktorými powie-
 29 dział / y okaże się oblubienicą / y wka-
 30 zując się wkaże która teraz jest zakryta
 31 ziemią : * a wśleki który wybawion
 32 jest z przereczonego zięgo / ten oglą-
 33 da dziwy moje. * Bo się okaże syn
 34 mój IESVS z tymi którzy są z nim / y
 35 będą się weselić którzy pozostali przez
 36 cztery stą lat. * A będzie po tych le-
 37 ciach / y wmrze syn mój CHRISTUS /
 38 y wszyscy ludzie którzy dech mają : * y
 39 obróci się świat w stare milczenie
 40 przez siedm dni / iako y za pierwszych
 41 sądów / tak iż żaden nie zostanie. * A
 42 będzie po siedmi dniach / y wiek któ-
 43 ry ieszcze nie czuje będzie wzbudzon /
 44 y wmrze skazony : * A ziemią wróci to
 45 co wnię spi / y proch którzy w nim
 46 milcząc mieszkają / a gmachy wróca
 47 dusze które im są zwierzone : * A zla-
 48 wie Tawysy na stolicy sądowej / y
 49 przemina niedze / a będzie cierpliwosc
 50 zgromadzona. * A tylko sąd zostanie /
 51 prawda stać będzie / y wiara się zmie-
 52 ni / y uczynki naśladować będą / a
 53 zapłata się pokaze / y czuć będą spra-
 54 wiedliwości / a nieprawosci pano-
 55 wac nie będą. * A rzekłem : Abrahám
 56 pierwszy modlił się za Sodomczyki /
 57 a Morze za oycę którzy na puszczy
 58 grzesyli : * A którzy po nim / za Izra-
 59 e-
 60 lą / czasem Acház / y Samuelem. * Da-
 61 wid za porażkę / a Salomon za te
 62 którzy do świętynie przysli. * A Eli-
 63 asz za te którzy deszcz otrzymali / y za
 64 wmarłego aby ożył : * A Ezechiasz za
 65 ludem za dni Sennacherib / y wiele
 66 za wielu. * Jeśli tedy teraz gdy się
 67 skaza rozmnożyła / a niesprawiedli-
 68 wosc obfituje / modla się sprawiedli-
 69 wi za niepobożnymi / przeczże y te-
 70 raz tak nie będzie : * A odpowiedział
 71 mi / y rzekł : Timieysy wiek / nie jest
 72 koncem : sława na nim czestokroć
 73 potyka : dla tego modlili się za kre-
 74 tami. * Bo dzień sądny będzie skoń-
 75 czeniem czasu tego / a początkiem cza-
 76 su przysły niesmiertelności / w któ-
 77 rym przeminie skazitelnosc : * zgi-
 78 nęła niemierność / niewiara odcięta
 79 jest : rozrodziła się sprawiedliwość /
 80 prawda wesła. * Bo na on czas / za-

Modlitwy
 sprawiedli-
 wych teraz
 są pomo-
 cne, lecz po
 ostatnim są
 dzie nie się
 nie odmie-
 ni.

nie jest com
zawsze mó-
wił.

46 Den nie będzie mógł wybawić onęgo
który zginął / ani pograżyć / który
zwoycieżył. ¹ A odpowiedziałem / y rze-
kłem : Tę jest mowa moia pierwsza
y ostatnia / że lepiej było nie dawać
47 ziemi Adamirowi / albo wiec już da-
wszy / zawściągnąć go aby nie grze-
szył. ² Bo cóż za pożytek ludziom
48 wieść ten żywot w frasunku / a po ś-
mierci obawiać się potępienia ? ³ O
ty Adamiu cóś to uczynił ? bo iżes ty
zgrzeszył / nie stał się wpaść twój
49 ciebie samego / ale też y nas którzyśmy
z ciebie posłali. ⁴ Bo a cóż nam za po-
żytek z tego iż nam obiecany jest czas
nieśmiertelny : a myśmy śmiertelne
50 sprawy czynili ? ⁵ A że nam opowie-
dziana jest nadzieja wieczności / a my-
śmy się z tymi a nieczynnymi stali ?
51 ⁶ A że nam naznaczono zdrowie y be-
spieczne mieszkanie : a myśmy się złe
52 zachowali ? ⁷ A że nam zgotowana
jest chwala Nawyszego tu zachowa-
niu tych którzy zlekka chodzili : a my-
53 śmy drogami złymi chodzili ? ⁸ A że
nam włożył ray / w którym trwa o-
woc nienaruszony / w którym jest be-
54 spieczestwo y włączenie : a my nie
wiodziemy : bośmy mieszkali na mie-
55 scach nierodziecnych. ⁹ A że oblicza
tych którzy powściągliwie żyli będą
iśmiejść niż gwiazdy : a twarzy na-
56 że będą czerniejść niż ciemności ?
Bo gdyśmy żyli / nie myśleliśmy nie-
57 prawości czyniąc / po śmierci pocznie-
my cierpieć. ¹⁰ A odpowiedział y rzekł :
Tę jest myśl walki którą walczyć be-
dzie człowiek który się na ziemi naro-

58 dził. ¹¹ Ze jeśli zwoycieżon będzie / wciér-
pi to coś powiedział : lecz jeśli zwy-
59 cieży / dostąpi co mówi. ¹² Bo ten ci
jest żywot o którym Moyses powia-
dał ludowi po kiżył / mówiąc : Obierz
60 sobie żywot / abyś żył. ¹³ Ale mu nie
wierzyli / ale ani prorokom po nim /
ale ani mnie którym mówił do nich :
61 ¹⁴ że smutek nie miał być tu ich zatra-
ceniu / iako ma przysdż wesele na tę
któży się dali nawieść tu zbawie-
62 niu. ¹⁵ A odpowiedziałem / y rzekłem :
Wiem Panie iż Nawyszego zowia-
dla tego miłosiernym / iż jest luto-
63 ściw nad tymi / którzy ieszcze na świat
nie przyszli : ¹⁶ A iż jest miłosierny nad
tymi / którzy się obierają w zakonie
64 iego : ¹⁷ A jest nie strąpliw / iż cierpli-
wość pokazuje tym którzy zgrzeszyli /
65 iako dziełom swoim. ¹⁸ A jest szodro-
bliwy / bo chce dawać wedle potrzeb :
66 ¹⁹ A wielkiego miłosierdzia / iż roze-
mnaża miłosierdzia więcej nad ty-
mi którzy teraz są / y którzy mineli / y
67 którzy będą. ²⁰ Bo jeśli by nie był obfi-
ty w miłosierdziu swoim / nie ożywie
świat y z tymi którzy dziedziczyli na-
68 nim. ²¹ A dąwie : bo gdyby nie dāro-
wał dla dobroci swej / aby ci którzy
zgrzeszyli byli wyzwoleni z nieprawo-
69 ści swoich : nie mogłaby się ożywieć
dziesięćkroć tysięczna część ludzi. ²² A
sedzia jeśli by nie odpuścił tym którzy
są wzdrowieni słowem iego / a nie
zglądał mnożstwa spórod : nie zostā-
łoby ich podobno z niezliczonego
mnożstwa / iedno bāzo mało.

ROZDZ. VIII.

Odpowie-
dział mi / y rzekł :
Ten wiek stwo-
rzył Nawyszy
dla wielu / ale prz-
szy dla niewielu.

2 ¹ A przelożąc po-
dobieństwo Esdrasowi : Jāko spytaś
ziemię / y rzeczeć iż doda więcej zie-
mie z którejby było gārneczarskie na-
sienie / a mało prochu z którego by-
wa złoto : tak y sprawa wielu Na-
3 ² wyszego. ³ Wielec ich wprawdzie
stworzonych / ale mało będzie zbawio-

4 nych. ⁴ A odpowiedziałem / y rze-
kłem : Polknij tedy duszo smysł / a
5 ⁵ ziedź coś śniadanie. ⁶ Boś przysła słu-
chac / y chcąc prorokować : boć nie
6 dano czasu / iedno tylko tu życia. ⁷ O
Panie / jeśli niedopuszczisz śludze twę-
mu / abyśmy się modlili przed tobą / a
nie daś nam nasienia sersu / y śmy
słowi wyprawy / skądby posiedł o-
woc : skądże będzie mógł żyć wpełki
7 ⁸ stężony / który poniesie miejsce czło-
wiecze ? ⁹ Bo sam jesteś / a myśmy są
iedno dzieło rąk twoich / iakoś rzekł :
8 ¹⁰ Bo iako teraz w żywocie jest ciāto
stworzone / a dāteś członki : w ogniu
y w wodzie bywa zachowane stwo-

Bóg w tym
wieku miło-
ścierny jest
grzesznym,
wsak że
ich wiele
bywa potę-
pionych : ale
śniadawli-
wym zapła-
tā ich na-
gotowaną.

9. rzenie twoie / y przez dziewięć mieśie-
 cy cierpi dzieło twoie / stworzenie two-
 ie / które w nim jest stworzone : a ono
 co zachowawa / y to co bywa zachow-
 10. wano / oboie zachowane będą : y zach-
 owane zacząsem znovu wraca ma-
 11. ćicá co w nię wrosło . Bo roztazał
 z samych członków / to jest z pierś-
 12. mięto dawać owocowi pierśi / aby
 to co jest stworzono / było do pewne-
 go czasu wychowano / abys go po-
 tym sprawował miłosierdziu twé-
 13. mu . Wychowales go w sprawiedli-
 wości twoiej / y wyćwiczyles go w
 14. zakonie twoim / y skarales go rozu-
 mem twoim : y wmożyś go iáko
 15. twé stworzenie / a ożywiś go iáko dzie-
 16. ło twoie . A przetoż iesli zgubiś tego
 który z taką pracą jest wykształto-
 17. wan : tedyć iáko jest twym rozkazá-
 niem sprawić / aby y to co jest woczy-
 18. niono było zachowano . A teraz Pá-
 nie bede mówić : O wszelkim człowie-
 19. cie / ty lepiej wieś : ále o twoim ludu
 dla którego bolecie / y o dziedziectwie
 20. twoim dla którego płacze / y o Izrá-
 lu dla którego się smucze / y o Jákobie
 21. dla którego się frásuje : dla tego po-
 czne się modlić przed tobą za się / y za
 22. nie . bo widze wpadki nasze / którzy
 mieszkamy na ziemi . Ale wstyszał o
 23. przedkości siedzięć którzy ma przysdź .
 A przetoż wysłuchay głos mój / a wy
 24. rozumiey mowę moie / a bede mówić
 25. przed tobą . Początek słów Esdra-
 26. sowych piérwéy niż był wzięt . A rzé-
 kłem : Pánie który mieszkasz w wieku /
 27. którego oczy podniesione na wyso-
 kości / y na powietrze : y którego sto-
 lica jest nieosiácowana / a chwala nie
 ogárniona : przed którym stoi huf-
 28. ániółów ze dzięniem . A których straż
 w wietrze y w ogniu się obraca : któ-
 29. régo słowo prawdziwe / y powieści
 30. trwające : którego rozkazanie mo-
 31. cne / a porządek stráśliwy : którego
 32. pożyżenie wysusza głębokości / a roz-
 33. gniawanie rozstapia góry / a prawda
 34. świadczy . Wysłuchay modlitwe
 35. slugi twego / a przyjmij w vsy prośbe
 36. stworzenia twego . Bo pókim żyw-
 37. mówić bede : a pókim co rozumiem /
 38. odpowiadać bede : Ani pátrzy ná
 39. wyśteptki ludu twego / ále ná té / któ-
 40. rzy tobie w prawdzie służą . Ani po-

28. gląday ná niezbożné sprawy naro-
 dów / ále ná té którzy świadectwa
 twoie z bolesciami zachowali . Nie
 29. myśl o tych którzy przed oblicznością
 twoią obłudnie się obchodzili : ále
 pamiętaj ná té którzy według woli
 30. twoiej boiażń poznali . Ani chciey
 zatracić tych którzy bydlece obyczaje
 31. mieli : ále pátrzy ná té którzy zakonu
 twego iáśnie náuczali . Ani się gniew-
 32. way ná té / którzy gorzki niż bydło są
 osadzeni : ále miłuy té którzy záwzdą
 w sprawiedliwości twoiej y w chwa-
 33. le dufają . Bo my y oycowie nasze
 takimi niemocami chowiemy : ále ty
 dla nas grzesznych miłosierdnym be-
 34. dzieś nazwany . Bo iesli bedziesz
 chciał nád nami się smilować / tedy
 35. cie będą zwąc miłosierdnym / a nád
 nami którzy nie mamy uczynków
 36. sprawiedliwych . Bo sprawiedliwi
 którzy mają wiele dobrych uczynków
 37. zachowanych / za swé własné uczyn-
 38. ki wezmą zapłatę . Abowiém cóż jest
 człowiek żebyś się náń miał gniewać :
 39. ábo naród skáżitelny / żebyś miał
 bydź tak gorzki przeciw niemu : Bo
 40. záprawde żaden nie jest z narodzo-
 nych którzyby się nie czynili : a z wyzna-
 41. wających którzyby nie wykróczyli . Bo
 w tym będzie opowiadana sprawie-
 42. dliwość twoia / y dobroć twoia Pá-
 nie / gdy się smilujesz nád tymi / którzy
 43. nie mają uczynków dobrych . A od-
 powiedział mi / y rzekł : Dobrześ nie
 które rzeczy mówił : a wedle powie-
 ści twych tak się ostanie . Iż zápra-
 44. wde nie bede baczył ná dzieło tych /
 którzy grzeszyli / przed śmiercią / przed
 45. sądem / przed zginieniem . Ale się be-
 de kochał w sprawach ludzi sprawie-
 46. dliwych / y bede też pamiętać ná go-
 47. ścińce / y ná zbawienie / y ná zapłatę
 48. odniesienie . Przetoż iákom mówił /
 49. tak też jest . Bo iáko oracz wsiewa
 50. wiele nasienia w ziemi / y sádzi do-
 51. syc scepów / ále nie wszytko co jest
 52. wsiano zachowane bywa czasu swe-
 53. go / ále ani wszytko co wsczepiono
 54. korzeń puszc : także też nie wszyscy be-
 55. dą zbawieni którzy ná świecie są po-
 56. siani . A odpowiedziałem / y rzé-
 57. kłem : Jeslim nálażył lástke niech mó-
 58. wie . Jáko nasienie oraczowe iesli
 59. nie wyznidzie / ábo nie przyjmie dżdzu

44 twego na czas / albo jeśli będzie wiel-
kością dziedzów zepsowane / tak ginie.
45 A także człowiek który jest stworzon
rekomą twemi / a tyś mu obrazem
mianowany / żeś mu jest podobny /
46 dla któregoś wszystko stworzył / y przy-
równałeś nasieniu oraczowemu. A
niegnieważe się na nas / ale odpusć
ludowi twemu / a smiluy się nad dzie-
47 dźictwem twoim / a tyś litosć swoję prze-
ciw stworzeniu twemu. A odpo-
wiedział mi / y rzekł : Teraz nieyś te-
raz nieyś / a przyszłes przyszłym.
48 Boć siła niedostatek / abyś mógł mi-
łować stworzenie moje więcej niżli
ja : a do ciebie samego częstom się
49 przybliżał / ale do złościwych nigdy.
50 Ale y w tym dziwnyś jest przed na-
wyszym. iż się wniżył tak iako
przyszłoi / ani się za tego maś / abyś się
wielce chwalił między sprawiedliwy-
51 mi. Przetoż wielkie niedze y polito-
wania godne przypada na te którzy
miejska na świecie czasów ostate-
52 cznych : w wielkiej pyśle chodzili. Ale
ty i la siebie rozumiey / a dla tobie ro-
wnych szuka chwały. Boć wam
jest ray otworzony / dzewo żywota
wśadzone / przyszły czas zgotowany
jest / nągotowana obfitość / zbudowa-
wane jest miasto / doświadczone od-

53 poczynienie / dokonana jest dobroć / y
dokonana mądrość. Korzeń złości
zapieczetowan jest przed wami / nie-
54 moc y mól zakryty jest od was : a sta-
żenie wiecło do piekła na zapamię-
tanie. Wołści przemineli / a na kon-
55 cu okazał się śkarb nieśmiertelności.
56 A tak nie pyta się więcej o mno-
stwo tych / którzy gina. Bo y oni
wziawszy wolność wzgardzili Za-
57 wyszłego / y zakon iego porzucili / y o-
puszcili drogi iego. Nad to jeszcze po-
58 toczyli sprawiedliwe iego. A rzekli
w sercu swoim / że niemam Boga : a
59 jeszcze wiedząc że umierają. Bo iako
was potka co / przereczono jest : tak
ie pragnienie y dziezenie / które jest
60 zgotowane. Bo niechciał Bóg aby
człowiek zginął. Ale y oni którzy są
stworzeni / spługawili imię tego co
61 ich stworzył : a byli niewdzięczni te-
mu który im żywot zgotował. A dla
62 tegoż się teraz sąd mój przybliża / cze-
gom niewyśzetkim okazał / iedno to-
bie / a i takam tobie podobnym. A od-
63 powiedziałem / y rzekłem : O to te-
raz Panie okazales mi wiele znaków /
które poczniesz czynić w czasiech o-
statecznych : ales mi nie okazał tego
tego czasu.

ROZDZ. IX.

1 Odpowiedział mi
y rzekł : Zmierz
2 mierząc czas sam
w sobie : a będzie
gdy ogladaś kie-
3 dj przeminie część
niektóra z znaków
4 które są opowiedziane : tedy zrozu-
mieś iż to jest ten czas w którym po-
5 cznie Nawyszy nawiędzając świat
przezeń stworzony. A gdy się wkaże
6 na świecie miejsce wzruszenie / y ludzi
stworzenie / tedy zrozumieś że o ty
7 Nawyszy opowiedział ode dni które
były przed tobą od początku. Bo i-
ako wszystko co jest na świecie stwo-
rzone / ma początek / także y koniec / a
dokończenie jest iawne : także y
czas Nawyszego ma znaczną po-
czątki w cudach y w mocy / a dokoń-
czenie w skutku y znakach. A będzie

8 że każdy który zachowan będzie / y
który będzie mógł wśdż przez czynki
swe / a przez wiare którąście uwierzy-
9 li / wynidzie z tych przereczonych nie-
bespieczeństw / y ogląda wybawienie
moje w ziemi moiej / y w granicach
moich / bom się poświęcił od wieku.
10 A tedy niedziymi będą którzy teraz
ile używali drog moich / a mieszkac
11 będą w mekach ci którzy ie ze wzgar-
dą odrzucili. Bo którzy nie nie po-
znali za żywota dobrodziejstwa wia-
12 wszy / y którzy bzydzili się zakonem
moim gdy jeszcze wolność mieli : a
13 gdy im jeszcze miejsce tu pokucie było
otworzone / nie zrozumieli / ale wzgar-
dzili / ci muszą po śmierci w mekach
14 poznać. Ty tedy nie bądź daley dwor-
ny iako będą męczni niebożni / ale
15 się pyta iako sprawiedliwi będą zb-
awieni / y których świat / y dla których
świat / y kiedy. A odpowiedziałem
y rzekłem : Dawnom mówił / y te-

Sady Pán-
skie iako y
inne sacné
sprawy ie-
go uprge-
dzo pewné
znaki.

ROZDZ. X.

Przeż nie-
wiaste plá-
częcy, á po-
tym oswie-
conę, figu-
rowané
miasto Ieru-
sálem.

1 stało sie gdy
2 syn mój wszedł
3 do łóżnicy swej /
4 wpadł y umarł :
5 y wywróciłimy
6 wszystkie światła :
7 y powstałi wszyscy
8 sąsiedzi moi aby mnie ciešyli / y w-
9 spokoilał sie aż drugiego dnia aż w
10 nocy. A stało sie gdy wszyscy ciešyc
11 mie przestáli / żem sie w spokoilał / y
12 wstałam w nocy / y wcieklał / y przy-
13 ślałm iáko widzisz ná to pole : y myśle
14 iuż sie nie wrócić do miásta / ále tu
15 mieszkáć : y áni ięć áni pić / ále pláć
16 bez przestánku y pościć / aż umre. A
17 opuściłem mowy którem miał przed
18 sobą / y odpowiedziałem ię z gnie-
19 wem / y rzekłem : Glupia ná w-
20 ſkie niewiaſty / iáż nie widzisz żáłości
21 náſey / y co ſie známi dzieie : Gdyż
22 Sion mátká náſá wſelkim ſie ſme-
23 rkiem ſmeć / y poniżeniem poniżona
24 ieſt / y ciężko pláče. A teraz gdy w-
25 ſcy żálujemy / y ſmećni ieſteſmy / boſmy
26 wſyſcy żáſnuć / ty ſie ſeáſnieſz o ie-
27 dnęgo ſyná : Pytay iedno ziemie / á
28 powieđz : iá ona ieſt która má żáło-
29 wáć wpadku ták wiela rodzących ſie
30 ná nię. A z nię od początku wſy-
31 ſcy národzeni / y dudy przydę : á oto
máło nie wſyſcy idę ná zginienie / á
mnosťwo ich zgubę ſie ſſáie. A któž
tedy má wiecéy pláć / iedno tá któ-
ra ták wielkie mnosťwo ztráćilá / niſi
ty która iednego żáluieſz : A ieſli mi
rzeczeſz : Ze nárzekánie moie nie ieſt
podobné ziemi : bom iá wtráćilá o-
woc żywotá meę / którym z ſmetkiem
porođiſilá / y z boleſcią wrođiſilá : ále
ziemiá wedle obyczáiu ziemie : y ſi-
do nię teraz nieſſie mnosťwo / iáko
bywa. A iá tobie powiádam : Já-
koſ ty z ciężkoſcią rođiſilá / tákżec též
y ziemia dáwa owoc ſwoy człowico-
wi od początku / temu który iá ſprá-
wował. A przetož teraz záwſciágni-
ſámá w ſobie żal ſwoy / á ſtátecnie
znos przypádku które ná cie przyſly.
Bo ieſli oſpráwiedliwiſz kres Boży /
á ráde ię w czás przyjmieſz / y w tym
doſtapiſz chwałę. A przetož idź ty do
miáſta do mežá twęgo. A rzekłá do

18 mnie : Nie uczynie / áni póyde do
19 miáſta / ále tu umre. A przydałem
20 ieſze do nię mówić / y rzekłem : Nie
czyn též mowy / ále ſłuchay rádzá-
go : Bo iáko wiela ieſt wpadków Si-
onſkich : Cieſ ſie bólem Jeruſálem.
21 Bo widzisz że mieyſce náſe ſwiete
ieſt ſpuſtoſhone / y oltarz náſz rozwa-
22 lony / y kościół náſz zburzony. A mu-
zyki náſe poniżone ſę / y pieſni umi-
kneły / y weſele náſe zginelo / á ſwiece
ná lichtarzu náſym pogáſneły : y
ſkrzyniá przymierza náſego wzięta
ieſt / rzeczy poſwiecone náſe ſę ſplu-
gáwione / á imie które ieſt wywołá-
né ná námi máło nie ieſt zgwałcone :
y dſiatki náſe háńbe odnióſly / y ká-
plani náſy ſę popaleni / y Lewitowie
náſy w niewolę záſli / y pánný náſe
ſę ſplugáwione / y niewiaſty náſe po-
gwałcone : y ſpráwiedliwi náſy ſę
pobráni / y dſiatki náſe ſę potrácone /
y młodzińcy náſy ſłużyli / á mocarze
náſy ſlábymi ſie ſſáli. A co ieſt ná-
23 wietſza / Pieczęć Sion / bo ieſt odpie-
czetowáno z chwały ſwey. Bo y po-
dáné ieſt w ręce tych któzy náſ mieli
24 w nienawiſci. A przetož ty odrzuć
ſmetek ſwoy / á ođeymi od ſiebie wiela
koſć boleſci / ábyć Mocny byl miłó-
ſciw / á Náwyyſſy dáć odpoczynek
25 odpoczymienie od prac. A ſtało ſie
gdý z ná mówil / wnet roziaſniáłá ſie
twarz y pieknoſć ię / á weyſzzenie ię
blyſkáło ſie ták ižem ſie ię bázro le-
26 kał / y myſliłem coby to bylo. A oto
wnet wydáłá wielki głoſ ſkráchu pe-
ny / że ſie zruſylá ziemia od głoſu nie-
27 wiaſty. A widziałem / á oto nie bylo
wiecéy widáć niewiaſty / ále miáſto
budowáne bylo / y mieyſce wſázowa-
no z fundámentów wielkich : y zle-
kłem ſie / y záwołałem wielkim gło-
28 ſem / y rzekłem : Gdziež ieſt Dziel
Aniół / który z piérwu byl przyſedł do
mnie : bo on uczynil žem iá przyſedł
w to wielkie odeſcie od rozumu / á
koniec mój obrócił ſie w zepſowánie /
29 á modlitwá mojá w pohánbienie. A
gdym iá to mówił / oto przyſedł do
30 mnie / y wyſzał mie. A otom iá le-
żał iáko umáry / y ođſedłem byl od
rozumu / y wiał mie zá ręke práw / y
poſilił mie / y podnióſł mie ná nogi /
31 y rzekł mi : Cóżci ſie dzieie / á przecz

którym ſie
ożywamy.

rozum twój jest skrwawiony / y myśl
 32 sercá twego : o cóż się strąsiłeś : **A**
 rzekłem : Jżes mie opuścić / á iam v-
 czynił według powieści twojej / y wy-
 33 śedłem ná pole / y otom widział / y
 34 widze czego wypowiedzieć nie moge.
A rzekł mi : **S**tóy iáko mój / á wzru-
 35 sę cie. **A** rzekłem : **M**ów ty Pánie
 mój we mnie / niechciej mie opuszczać
 36 ábych darmo nie umárt. **B**om wi-
 37 dział czego nie wiedział / á sły-
 38 sząc czemum nie rozumiał. **A**boć
 mie smysł mój omyla / ábo się sni du-
 39 szę mojej. **A** przetoż teraz proszę cie
 oznaymi słudze twemu o tym zachwy-
 40 ceniu. **A** odpowiedział mi / y rzekł :
 Słuchaj mie á náuczę cie / y powiem
 41 ci o tym czego się boisz. **B**o tobie **N**a-
 42 wyszý obiawił wielkie tájnice.
Widział prostą drogę twoją / jżes się
 43 bez przestánku frąsował dla ludu
 40 twego / á byles bázro żalóściu dla
 41 Sionu. **A** przetoż takowe jest zrozu-
 42 mienie widzenia tego / któreś má-
 43 ło przed tym widział. **K**tórgs wi-
 44 dział płacząc / poczęles iá cięścić : á
 45 teraz iuż nie widzisz osoby niewieściej :
 áles widział miásto które budowa-
 43 no. **A** iżci oná powiedziała o śmier-
 44 ci syná swego / tedy ten jest wykład.
Tá niewiásta którgs widział / jest
 45 Sion : á że ztoba mówiła / którgs y te-
 46 raz wyżrzył iáko miásto budowane.
A cóc powiedziała / że przez trzydzie-
 ści lat nieplodná była : dla tego / iż
 46 trzydzięci lat było gdy iesze w nim
 ofiárá nie była sprawowana. **A** stá-
 47 ło się po trzydzięci lat / **S**álonon
 miásto zbudował / y ofiáry spráwo-

wał : tedy był kiedy nieplodná syná
 47 porodziła. **A** cóc powiedziała / iż go
 48 wychowała z piacą / toć było miéstká
 nie w Jeruzálem. **A** iżci rzekła / iż syn
 mój wszedł do łóznice swéj umárt /
 y trącił mu się przypadek / ten jest v-
 49 49 **A** otós widział podobienstwo ię / á
 iż syná plákała / poczęles iá cięścić : á
 o tych rzeczách co się przydały toć by-
 50 50 **A** teraz tedy
Nawyszý widzi że się z sercá zasnú-
 51 51 **A** iż ze wszytkiego sercá ciępiš zá
 nie / pokazáci iáśność chwały ię / y
 52 52 **P**iękność ochedośtwá ię. **B**o dla
 tego mówilem ci ábyś zostál ná polu /
 53 53 **A** gdzie dom nie jest zbudowany. **B**om
 iá wiedział iżci to **N**awyszý okázó-
 54 54 **A** przetoż rzekł á-
 byś wyszedł ná pole / gdzie niemáš
 55 55 **A** gruntów budowania. **B**o się też nie
 moglá robotá budowania ludzkiego
 56 56 **A** ostáć ná miejscu / gdzie poczynáło się
 okázowác miásto **N**awyszého. **A**
 57 57 **A** ták ty nie bój się / á niech się nie leká
 serce twoje : ále widi / á ogládá iá-
 58 58 **A** śność y wielkóść budowania / ile mo-
 59 59 **A** gá przeżyć oczy twoje : **A** potym
 wślyšysz / ile może słuch vśu twych sły-
 60 60 **A** śec. **B**o ty ieszes błogóślawieńšy
 nád wiele innych / y powołanes od
Nawyszého / iáko máło innych. **B**o-
 61 61 **A** stánieš tu iesze ná iutrzejšą noc / á
 62 62 **A** okázec **N**awyszý widzenia rzeczy ko-
 niecznych / które uczyni **N**awyszý
 63 63 **A** tem co miéstká ná ziemi czásow o-
 64 64 **A** státecznych. **A** spalem przez one noc /
 y przez drugá / iáko mi rozkázal.

ROZDZ. XI.

Widziałem
 1 **S**en / á oto orzeł wy-
 2 **C**hodził z morzá /
 3 **K**tóry miał skrzy-
 4 **D**el dwánáście z
 5 **P**ięrza / y trzy gło-
 6 **W**y. **A** widzia-
 7 **L**em / á oto skrzydłá swé rozsziágá-
 8 **N**á wszytké ziemié / á wszytkié wiátry
 9 **N**iebieskie wiáły náń / y zbierały się.
A widziałem / á z piérza ięgo wyra-
 10 **S**táło piérzē przeciwné / á one się w
 11 **D**robne á w malé pióreczká obiacály.

Orzeł Es-
 drašewi w
 widzeniu
 pokazány
 który sobie
 przywłas-
 ſzył páń-
 stwo wśe-
 go świáta.

4 **B**o głowy ięgo stály z pokóiem : á
 5 **S**rzédniá głowá była wielkšá niż inné
 6 **G**łowy / lecz oná z nimi spokóiem stá-
 7 **L**á. **A** widziałem / á oto orzeł latał w
 8 **S**woim piérzu / á królował nád ziemiá /
 9 **Y** nád tymi / którgs miéstká ná nię.
A widziałem / że wszytko pod nie-
 10 **B**em było mu poddano / á żaden się
 11 **M**u nie sprzeciwił / áni ieden z stwo-
 12 **R**zenia które jest ná ziemi. **A** widzia-
 13 **L**em / áno orzeł wstáł ná páznołty swo-
 14 **I**e / y puścił głos do piérza swégo mó-
 15 **W**ięc : **N**ie wszytkie spółu czuyćie :
 16 **S**pićie káždé ná miejscu swym / á ná
 17 **C**zás czuyćie. **A** głowy niech ku ostá-

10 tkowi zachowane będą. ¹ y obaczy-
 11 lem á oto głos nie wychodził z głow-
 12 iego/ ále z posrzedku ciała iego/ ² y
 13 policzyłem przeciwne pióra iego/ á o-
 14 to ich było osm. ³ A widziałem á oto
 15 po prawey stronie powstało iedno
 16 pióro/ y królowało nad wszytką zie-
 17 mią. ⁴ A stało sie gdy królowało/
 18 przyszedł mu koniec/ y nie było znáć
 19 miejsca iego. A nastáło drugié/ y
 20 królowało/ to było przez dlugi czas.
 21 ⁵ y stało sie gdy królowało/ á przyszedł
 22 koniec iego/ że go nie znáć było iáko
 23 piérwšego. ⁶ A oto głos przypuszczo-
 24 ny do niego mówiac: ⁷ Sluchay ty
 25 któres przez ták dlugi czas trzymało
 26 ziemię. To oznáymuie robie piérwéy
 27 niż poczniesz nie bydź widziáné. ⁸ Za-
 28 den po tobie nie będzie trzymał czá-
 29 su twégo/ ále ani połowice iego. ⁹ A
 30 wzbiło sie trzecié/ y otrzymało pán-
 31 stwo iáko y piérwšé/ y sámó též nie
 32 było widác. ¹⁰ A ták sie przydawało
 33 wszytkim inszym každému z osobná
 34 pánstwu mieć/ á potý nigdzie sie nie
 35 wklázowác. ¹¹ A widziałem á oto zá czá-
 36 sem y drugié pióra podnosiły sie po
 37 prawey stronie/ áby y oné trzymały
 38 pánování/ á z nich było któré trzy-
 39 mály/ wšákžé předko nie widác ich
 40 było. ¹² Bo y niektóré z nich podnosi-
 41 ty sie ále nie pánowały. ¹³ A obaczy-
 42 lem potým á oto nie widác było dwa
 43 nasćie piór/ y dwu piórek: ¹⁴ a nic nie
 44 zostáło ná cíele orłowym/ iedno dwie
 45 głowie odpoczywájacé/ á šest pió-
 46 rek. ¹⁵ y wyjrzałem/ á oto z šestí pió-
 47 rek oddzieliły sie dwie/ y zostály pod
 48 głowá która byla ná prawey stronie:
 49 bo cztery ich zostáło ná swym miej-
 50 scu: ¹⁶ A widziałem á oto podstrzyd-
 51 né piórka chciały sie podnieść/ y o-
 52 trzymác pánování. ¹⁷ A obaczyłem
 53 á oto sie iedno podniosło/ ále go w-
 54 net widác nie było/ ¹⁸ y drugié předzý
 55 wstály niż piérwšé. ¹⁹ A widziałem/ á
 56 oto dwie/ któré były pozostály/ my-
 57 śliły z sobą áby y oné królowály. ²⁰ O-
 58 czym gdy myśliły/ oto iedná głowá z
 59 odpoczywájacych/ która byla w po-
 60 srzedku/ ocuciła sie/ bo tá byla wiel-
 61 ša niż dwie głowie. ²¹ A widziałem/

31 że sie spoily dwie głowie z nią. ²² A o-
 32 to głowá obróciła sie z drugiemí křó-
 33 ré z nią były/ y zjádla dwie podstrzyd-
 34 né pióra/ któré myśliły królowác. ²³ A
 35 tá głowá przestrášyla wszytké ziemié/
 36 y pánowała ná niéy nad tymi którzy
 37 ná ziemi miestkaig ²⁴ z wielkú pracú/
 38 dšieržac pánstwu wššego swiátá dlu-
 39 žéy niż inné strzydla któré byly. ²⁵ A
 40 widziałem potým/ á oto srzedniéy
 41 głowy z předkú widác nie bylo/ á to
 42 iáko strzydel. ²⁶ A dwie głowie pozos-
 43 tály/ któré též tákéž królowály nad
 44 ziemiú/ y nad tymi którzy miestkaig ná
 45 niéy. ²⁷ A wyjrzałem/ á oto głowá po
 46 prawey stronie/ požárla one co byla z
 47 lewéy strany. ²⁸ A slyšálem głos mó-
 48 wiacy do mnie: ²⁹ Poyžry przed sie/ á o-
 49 bacz co widžiš. ³⁰ A widziałem/ á oto
 50 iáko lew předko biezacy zlášá ryczac:
 51 y widziałem/ že głos człowieczy pu-
 52 szał do orla/ y rzekl mówiac: ³¹ Slu-
 53 chay ty/ á bede mówił do ciebie/ á be-
 54 dziec Dawysšy mówił. ³² Jzališ nie ty
 55 iešł którys pozostál ze czterech žwié-
 56 rzat/ którem postanowił áby królowá-
 57 ly ná moim swiećie/ y áby przez nie
 58 przyszedł koniec czásów ich: ³³ á cwar-
 59 ty przysedšy zwoćiežyl wszytké žwié-
 60 rzetá/ któré minely/ y pánstwem
 61 dšteržal swiát ze dženiem wielkim/ y
 62 wszytké ziemié z ciężkim wćistiem/ y
 63 miestkaig ták dlugo ze zdráda ná swie-
 64 cie. ³⁴ Jž nie według prawdy sáđžiles
 65 ziemié. ³⁵ Gdyžes cíché trapil/ á spo-
 66 koynés obražal: ³⁶ kochales sie w kłam-
 67 cách/ y psowales miestkánia ³⁷ tych
 68 którzy owoc czynili/ á ponižales mu-
 69 ry tych któzyć nie škodžili. ³⁸ A prze-
 70 tož potwarz twojá przysšla áž do Da-
 71 wysšego/ á pychá twojá do Mocné-
 72 go. ³⁹ A weyžzał Dawysšy ná pysné
 73 czásy/ á oto dožónčyly sie/ á zlošć
 74 ich sa wypelnioné. ⁴⁰ A dla tegóž ty
 75 orle wiecey sie nie wklázuy/ y grožné
 76 strzydla twoie/ y zlošćiwé piérzé two-
 77 ie/ y głowy twé/ y páznogty nagošé/
 78 y wšytko márné cíáto twoie. ⁴¹ Aby o-
 79 chlodla wszytká ziemiú/ y wróciła sie
 80 wolná od gwałtu twégo/ á spodžie-
 81 wála sie sádu y miłosierdžia tego křó-
 82 ry iq wczynil.

²⁴ ábo z wći-
 škem wiel-
 kim.

³⁷ dobrych lu-
 di.

ROZDZ. XII.

Wykład te
go widze
nia y wszy
thich czę
ści tego.

1 stało sie gdy
2 lew mówił te slo
3 wa do orla / y wi
4 działem / a ono
5 głowa która była
6 pozostala / ale o
7 ne cztery strzy
8 dla które kniey przystaly / a podnio
9 sły sie byly / aby królowaly / zniknęły
10 y było panowanie ich máluczkie / a za
11 miésiania pełné. A widziałem / a o
12 to ich nie było widac / a wszytko ciá
13 ło orlowe gorzało : a ziemia bárzo sie
14 lekála : a ja z trwogi y odescia od pá
15 mieci / y od wielkiej boiaźni ocuciłem
16 sie / y rzekłem duchowi mému : O to
17 żeś ty mnie to sprawił / w tym iż sie
18 wywiáduiesz drogę Nawyszego. O
19 toin iesze jest sprácowany ná wmy
20 śle / y zemdlalem w duchu moim bár
21 zo : a niemáš ani máléy mocy we
22 mnie / od wielkiego strachu który mie
23 téy nocy przestraszył. A przetoż teraz
24 bede sie modlił Nawysiemu / aby
25 mie wzmocnił aż do końca. A rze
26 kłem : Pánuiący Pánie / iesliżem ná
27 lazł łáskę przed oczymá twémi / a iesli
28 mie masz za spráwiedliwoseś nádwie
29 lu / a iesliż perwne dochodzi modli
30 twá moia przed oblicze twoie / Po
31 trwórzże mie / a oznaymi mnie stu
32 dze twému / wykład y rozdział tego
33 stráśnego widzenia / abyś zupełnie
34 wciészyl dusze moje : gdyżes mie miał
35 za godného żebyś mi okazał ostáte
36 czné czasy. A rzekł do mnie : Ten
37 ci jest wykład widzenia tego. O rze
38 kł któregoś widział wychodzącego z mo
39 rzá / to jest królestwo / które Dániel
40 wi brátnu twému w widzeniu jest o
41 kazáne. Ale mu nie było wyložone /
42 przeto ja teraz wyložę tobie. Oto i
43 dz dni / y nástanie królestwo ná zie
44 mi / y będzie strach strozhy ná inné
45 wszytkie królestwa które przed nim
46 byly. A w nim królować będą kró
47 łów dwánaście ieden po drugim.
48 Bo wtóry pocznie królować / a on
49 dluzéy trzymać będzie niż dwánaście.
50 A ten ci jest wykład dwánaście strzi
51 del któreś widział. A głos któryś
52 slyśał mówiący / nie z głow tego / ale
53 z poszrodku ciála tego / pochodzący.

18 ten jest wykład / iż po czasie króle
19 stwa onęgo zaczął sie zwády niemá
20 te / y będzie bliski wpádku : a w ten
21 czas nie wpádnie / ale znorwu przydzie
22 do poczatku swego. A żeś widział
23 osm piór pod strzydly tego kwiáć /
24 ten jest wykład. Nástanie w nim
25 osm królów / których czasy lekkie be
26 dą y lata przedtę / a dwa z nich zginą.
27 A gdy sie szedni czas przyblizac
28 będzie / zachowani będą czteréy do
29 czasu / gdy sie pocznie przyblizac czas
30 tego / aby sie dokonczył : ale dwa za
31 chowani będą dokonca. A iżes wi
32 dział trzy głowy w pokoju stojące /
33 ten jest wykład : Nawyszy wybu
34 dzi trzy królestwa w czasy ostáteczne
35 tego / y zaś wróci do nich wiele / a be
36 dą panować ná ziemiá / y ná tymi
37 którzy mieszkają ná niéy / z pracą wie
38 tszą niż wszyscy którzy byli przed nim :
39 przetoż ie nazwano głowami orlemi.
40 Bo ony zgrómádszą niezbożności
41 tego / y dokonają ostátów tego. A
42 iżes widział że wietsey głowy nie wi
43 dác było / to znaczy / iż ieden z nich ma
44 wmrzec ná łozu swym / a wsákie z
45 mekami. Bo dwa którzy pozostaną
46 miecz ich pójrze. Bo iednego miecz
47 pójrze / tego który z nim / a wsákoż y
48 ten ná ostátek od mieczá wpádnie.
49 A żeś widział / iż dwie pióra pod
50 strzydlinę przeszly do głow / która jest
51 po prawey stronie. Ten jest wykład :
52 Ci ja które zachował Nawyszy ku
53 końcowi swemu / to jest / królestwo
54 máluczkie / y zámieśiania pełné. Ja
55 kós widział y lwá / któregoś widział
56 z łáśá czuńącego / y ryczącego / a mó
57 wiającego do orla / y iegóž strofuiące
58 go / y niespráwiedliwosci tego / wszyt
59 kimi mowy swemi iákos slyśał. Ten
60 jest wiátr który Nawyszy zachował
61 ku końcowi ná nié / y ná złości ich : y
62 karac ie będzie y wyrzuci im ná oczy
63 drapiestwa ich. Bo ie postawi ná
64 sadzie żywo : y będzie gdy ie prawem
65 przekona / pokarze ie. Bo ostátek
66 ludu mégo wybawi przez trapienie /
67 którzy są zachowani w granicach mo
68 ich : a rozweseli ie aż przydzie koniec
69 dzień sądny / o którymémci napróód
70 powiedział. Ten sen któryś widział /
71 y té wykłady. Tys tedy sam stał sie
72 godnym / abyś wiedział te tajemnis

37 ce Nawyszego. ¹ A przetoż wszystko
38 to coś widział napisać w księgi / a scho-
40 wać je na świętym miejscu : ² A nau-
czył je mądrych ludu twego / których
39 serca znać iż mogą zrozumieć / y za-
chowac te tajemnice. ³ A ty tu jeszcze
potrway przez drugie siedm dni / a
być okazano cokolwiek się będzie zda-
40 ło Nawysżemu okazać tobie. ⁴ A od-
szedł odemnie. A stało się gdy wstę-
41 wał wszystkie lud / że minęło siedm dni /
D a iam się nie wrócił do miasta : zeszli
się wszyscy od namniejszego aż do na-
42 wietniego / a przyszedłszy mówili do
mnie mówiąc : ⁵ Cośmy zgrzeszyli / y
cośmy niesprawiedliwego uczynili
przeciw tobie / że nas opuściwszy ścia-
42 dłeś na tym miejscu : ⁶ Boś nam ty
sam pozostał ze wszystkiego ludu / i-
43 ąko grono z winnicy / a iako świeca na
ciemnym miejscu / y iako port y okret
zachowany od nawalności. ⁷ Czyli
nie dośyc mamy złego które nas po-

44 tyka : ⁸ A tak jeśli ty nas opuścisz / i-
45 ąko nam lepiej było byśmy byli zgo-
rzeli y my w popaleniu Sion. ⁹ Bo-
śmy nie lepsi nad te którzy tam po-
46 marli : A płakali wielkim głosem. A
odpowiedziałem im / y rzekłem : ¹⁰ V-
47 fasy Izraelu / a nie troszcz się ty domie
Jakobów. ¹¹ Bo Nawyszy pamięta
na was / a Mocny / nie zapominał
48 was w pokuszeniu. ¹² Bo ia nie opu-
ściłem was / a nim się od was odda-
li / ałem przyszedł na to miejsce / aby
się modlił za spustoszeniem Sionu /
49 iżbych szukał miłosierdzia / dla poni-
żenia świętego miejsca waszego. ¹³ A
teraz idźcie każdy z was do domu
waszego / a ia przyde do was po tych
50 dniach. ¹⁴ A odszedł lud / iako mu
51 powiedział / do miasta : ¹⁵ A iam sie-
dział na polu przez siedm dni / iako
mi rośkazał : y iadłem tylko trawki
polne / a iedno żito był mi pokarm
przez one dni.

ROZDZ. XIII.

1 **S**stało się po
2 siedmi dniach / y
3 snuł mi się sen w
nocy. ⁴ Aoto wiatr
powstawał z mo-
rza / że wzruszył
wszystkie nawal-
4 ności jego. ⁵ A widziałem a oto zma-
niał się on człowiek z tysiącami nie-
biestnymi / a gdzie obrócił twarz swoje
ku wyższemu / trzęsło się wszystko co
6 pod nim widac było. ⁶ A gdziekol-
wiek głos wychodził z ust jego / roz-
7 palali się wszyscy którzy słuchali gło-
su jego / iako się pali ziemia gdy ogień
5 poczuie. ⁷ A widziałem potym / a oto
się zgromadzał wielki lud / którego
liczby nie było od czterech wiatrów
niebieskich / aby zwalczyli człowieka
6 który był wyszedł z morza. ⁸ A widzia-
łem / a ono sam sobie wykował góre
7 wielką / y wleciał na nie. ⁹ A iam pra-
gnął widzieć krainę albo miejsce / z
którego góra była wykowana / y nie mo-
8 głem. ¹⁰ A potym widział / a ono w-
szyscy którzy się byli zebrałi do niego aby
9 go zwalczyli / bali się bardo / ale prze-
cie walczyć śmieli. ¹¹ Aoto gdy wyrzał
gwałt przychodzącego mnostwa / nie

10 podniósł ręki swej / ani dzierzał mie-
cza / ani żadney broni wojennej : ¹² tyl-
ko / iako widział / iż wypuścił z ust
swoich iako para ognista / a z warg
swoich dech płomienisty / a z języka
swoego wypuszczał iskry y burze : y po-
11 mieściło się pospolu wszystko ta para
ognista y dech płomienisty / y wiel-
kość burze : ¹³ A spadło z trząskiem na
wielki lud / który był gotów walczyć /
y popaliło wszystkie / tak iż narych-
miast z wielkości niezliczonej nie
zostało iedno próch a smród dymu.
12 A obaczyłem / y zlekłem się. ¹⁴ Poty-
mem widział człowieka onęgo / iż z
góry zstępował / a wzywał ku sobie
13 innę wielkość ludu spokojnego. ¹⁵ A
przychodziły do niego osoby wiele lu-
dzi / niektórych weselących się / nie-
których smeczących się : a niektórzy
związani / a inni wiodąc te którzy się
im nagaźdzali. A zachorzałem od wiel-
14 tego strachu / y ocknąłem / y rzekłem :
¹⁶ Ty od początku pokazałeś słudze
twemu te dziwy / y miałeś mnie za go-
dnego / abyś przyjął modlitwę moie.
15 ¹⁷ A teraz pokaż mi wykład jeszcze snu
tego. ¹⁸ Bo ile ia bacze na wymysle
moim / biada onym którzy na on czas
pozostali / a daleko wietśza biada
17 tym / którzy nie pozostali. ¹⁹ Bo którzy

Drugie wi-
dzenie o me-
żu smorza
wychodzą-
cym y z wy-
kładem ies-
go.

18 nie pozostali / smetni byli. ¹ Teraz ro-
zumiem które rzeczy zachowane są na
ostateczne czasy / y przypadać na nie /
19 ale y na te które pozostali. ² Bo dla
tego przysli w niebezpieczeństwa wiel-
kie y w potrzeby mnogie / iako te sły
20 potężnia. ³ A wszakóż łatwiej jest
niebezpieczeństwu przysdż na to / niżli
przeminać iako obłok z swiata / a te-
raz przysiężć co przypada na koniec.
21 A odpowiedział mi / y rzekł : ⁴ A wy-
kład widzenia powiem ci / y to o coś
mówił otworzyć. ⁵ Coś mówił o tych
22 którzy pozostali / ten jest wykład :
23 ⁶ Który znosi niebezpieczeństwo one-
go czasu / ten się strzeż : a którzy w
niebezpieczeństwo wpadli / ci są któ-
rzy mają uczynki y wiare ku Tamo-
24 cniejszemu. ⁷ A tak wiedz iż ci wie-
cący obłogosławieni są którzy pozo-
25 stali / niżli oni którzy pomarli. ⁸ Tę
wykład widzenia. ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰ ¹⁰⁰¹ ¹⁰⁰² ¹⁰⁰³ ¹⁰⁰⁴ ¹⁰⁰⁵ ¹⁰⁰⁶ ¹⁰⁰⁷ ¹⁰⁰⁸ ¹⁰⁰⁹ ¹⁰¹⁰ ¹⁰¹¹ ¹⁰¹² ¹⁰¹³ ¹⁰¹⁴ ¹⁰¹⁵ ¹⁰¹⁶ ¹⁰¹⁷ ¹⁰¹⁸ ¹⁰¹⁹ ¹⁰²⁰ ¹⁰²¹ ¹⁰²² ¹⁰²³ ¹⁰²⁴ ¹⁰²⁵ ¹⁰²⁶ ¹⁰²⁷ ¹⁰²⁸ ¹⁰²⁹ ¹⁰³⁰ ¹⁰³¹ ¹⁰³² ¹⁰³³ ¹⁰³⁴ ¹⁰³⁵ ¹⁰³⁶ ¹⁰³⁷ ¹⁰³⁸ ¹⁰³⁹ ¹⁰⁴⁰ ¹⁰⁴¹ ¹⁰⁴² ¹⁰⁴³ ¹⁰⁴⁴ ¹⁰⁴⁵ ¹⁰⁴⁶ ¹⁰⁴⁷ ¹⁰⁴⁸ ¹⁰⁴⁹ ¹⁰⁵⁰ ¹⁰⁵¹ ¹⁰⁵² ¹⁰⁵³ ¹⁰⁵⁴ ¹⁰⁵⁵ ¹⁰⁵⁶ ¹⁰⁵⁷ ¹⁰⁵⁸ ¹⁰⁵⁹ ¹⁰⁶⁰ ¹⁰⁶¹ ¹⁰⁶² ¹⁰⁶³ ¹⁰⁶⁴ ¹⁰⁶⁵ ¹⁰⁶⁶ ¹⁰⁶⁷ ¹⁰⁶⁸ ¹⁰⁶⁹ ¹⁰⁷⁰ ¹⁰⁷¹ ¹⁰⁷² ¹⁰⁷³ ¹⁰⁷⁴ ¹⁰⁷⁵ ¹⁰⁷⁶ ¹⁰⁷⁷ ¹⁰⁷⁸ ¹⁰⁷⁹ ¹⁰⁸⁰ ¹⁰⁸¹ ¹⁰⁸² ¹⁰⁸³ ¹⁰⁸⁴ ¹⁰⁸⁵ ¹⁰⁸⁶ ¹⁰⁸⁷ ¹⁰⁸⁸ ¹⁰⁸⁹ ¹⁰⁹⁰ ¹⁰⁹¹ ¹⁰⁹² ¹⁰⁹³ ¹⁰⁹⁴ ¹⁰⁹⁵ ¹⁰⁹⁶ ¹⁰⁹⁷ ¹⁰⁹⁸ ¹⁰⁹⁹ ¹¹⁰⁰ ¹¹⁰¹ ¹¹⁰² ¹¹⁰³ ¹¹⁰⁴ ¹¹⁰⁵ ¹¹⁰⁶ ¹¹⁰⁷ ¹¹⁰⁸ ¹¹⁰⁹ ¹¹¹⁰ ¹¹¹¹ ¹¹¹² ¹¹¹³ ¹¹¹⁴ ¹¹¹⁵ ¹¹¹⁶ ¹¹¹⁷ ¹¹¹⁸ ¹¹¹⁹ ¹¹²⁰ ¹¹²¹ ¹¹²² ¹¹²³ ¹¹²⁴ ¹¹²⁵ ¹¹²⁶ ¹¹²⁷ ¹¹²⁸ ¹¹²⁹ ¹¹³⁰ ¹¹³¹ ¹¹³² ¹¹³³ ¹¹³⁴ ¹¹³⁵ ¹¹³⁶ ¹¹³⁷ ¹¹³⁸ ¹¹³⁹ ¹¹⁴⁰ ¹¹⁴¹ ¹¹⁴² ¹¹⁴³ ¹¹⁴⁴ ¹¹⁴⁵ ¹¹⁴⁶ ¹¹⁴⁷ ¹¹⁴⁸ ¹¹⁴⁹ ¹¹⁵⁰ ¹¹⁵¹ ¹¹⁵² ¹¹⁵³ ¹¹⁵⁴ ¹¹⁵⁵ ¹¹⁵⁶ ¹¹⁵⁷ ¹¹⁵⁸ ¹¹⁵⁹ ¹¹⁶⁰ ¹¹⁶¹ ¹¹⁶² ¹¹⁶³ ¹¹⁶⁴ ¹¹⁶⁵ ¹¹⁶⁶ ¹¹⁶⁷ ¹¹⁶⁸ ¹¹⁶⁹ ¹¹⁷⁰ ¹¹⁷¹ ¹¹⁷² ¹¹⁷³ ¹¹⁷⁴ ¹¹⁷⁵ ¹¹⁷⁶ ¹¹⁷⁷ ¹¹⁷⁸ ¹¹⁷⁹ ¹¹⁸⁰ ¹¹⁸¹ ¹¹⁸² ¹¹⁸³ ¹¹⁸⁴ ¹¹⁸⁵ ¹¹⁸⁶ ¹¹⁸⁷ ¹¹⁸⁸ ¹¹⁸⁹ ¹¹⁹⁰ ¹¹⁹¹ ¹¹⁹² ¹¹⁹³ ¹¹⁹⁴ ¹¹⁹⁵ ¹¹⁹⁶ ¹¹⁹⁷ ¹¹⁹⁸ ¹¹⁹⁹ ¹²⁰⁰ ¹²⁰¹ ¹²⁰² ¹²⁰³ ¹²⁰⁴ ¹²⁰⁵ ¹²⁰⁶ ¹²⁰⁷ ¹²⁰⁸ ¹²⁰⁹ ¹²¹⁰ ¹²¹¹ ¹²¹² ¹²¹³ ¹²¹⁴ ¹²¹⁵ ¹²¹⁶ ¹²¹⁷ ¹²¹⁸ ¹²¹⁹ ¹²²⁰ ¹²²¹ ¹²²² ¹²²³ ¹²²⁴ ¹²²⁵ ¹²²⁶ ¹²²⁷ ¹²²⁸ ¹²²⁹ ¹²³⁰ ¹²³¹ ¹²³² ¹²³³ ¹²³⁴ ¹²³⁵ ¹²³⁶ ¹²³⁷ ¹²³⁸ ¹²³⁹ ¹²⁴⁰ ¹²⁴¹ ¹²⁴² ¹²⁴³ ¹²⁴⁴ ¹²⁴⁵ ¹²⁴⁶ ¹²⁴⁷ ¹²⁴⁸ ¹²⁴⁹ ¹²⁵⁰ ¹²⁵¹ ¹²⁵² ¹²⁵³ ¹²⁵⁴ ¹²⁵⁵ ¹²⁵⁶ ¹²⁵⁷ ¹²⁵⁸ ¹²⁵⁹ ¹²⁶⁰ ¹²⁶¹ ¹²⁶² ¹²⁶³ ¹²⁶⁴ ¹²⁶⁵ ¹²⁶⁶ ¹²⁶⁷ ¹²⁶⁸ ¹²⁶⁹ ¹²⁷⁰ ¹²⁷¹ ¹²⁷² ¹²⁷³ ¹²⁷⁴ ¹²⁷⁵ ¹²⁷⁶ ¹²⁷⁷ ¹²⁷⁸ ¹²⁷⁹ ¹²⁸⁰ ¹²⁸¹ ¹²⁸² ¹²⁸³ ¹²⁸⁴ ¹²⁸⁵ ¹²⁸⁶ ¹²⁸⁷ ¹²⁸⁸ ¹²⁸⁹ ¹²⁹⁰ ¹²⁹¹ ¹²⁹² ¹²⁹³ ¹²⁹⁴ ¹²⁹⁵ ¹²⁹⁶ ¹²⁹⁷ ¹²⁹⁸ ¹²⁹⁹ ¹³⁰⁰ ¹³⁰¹ ¹³⁰² ^{1303</}

Vkazuje sic
Bóg we
krzu Esdra
sawiy ob-
iawia nie-
które táie-
mnice.

57 drugie rzeczy / y wyłożę y poważné y
dżiwne. ¹ A odśedłem y przyśedłem
na pole wystawiając y chwalcąc bary-
30 ² Lawyszego / dla rzeczy dżiwnych

58 które za czasu czyni. ³ A że go roz-
czadza y te rzeczy które z czasem przy-
chodzą / y siedziałem tam przez trzy
dni.

R O Z D Z. XIII.

1 **S**stało sie trze-
2 cięgo dnia / a iam
siedział pod de-
bem. ³ A oto głos
wyśedł ku mnie
ze krza / y rzekł :
Esdraśu / Es-
draśu. A rzekłem : Owo ia Panie.
y wstałem na nogi moje. A rzekł do
mnie : ⁴ Zjawiając zjawilem sie we
krzu / y mówiłem do Moysésa / na
ten czas gdy lud mój był w niewolę
w Egypcie. ⁵ A posłałem go / y wy-
wiódłem lud mój z Egiptu / y przy-
wiódłem ję na górę Synai / y za trzy-
małem ję w sobie przez długi czas : y
opowiadałem mu wiele dżiwów / a
táiemnice czasów y koniec oznaymi-
łem mu : y rozkazałem mu mówiąc :
6 ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴
7 ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴
8 ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴
9 ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴
10 ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴
11 ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴
12 ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴
13 ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴
14 ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴
15 ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴
16 ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴
17 ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴
18 ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴
19 ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴
20 ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴
21 ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴
22 ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴
23 ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴
24 ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴
25 ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴
26 ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴
27 ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴
28 ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴
29 ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴
30 ³¹ ³² ³³ ³⁴
31 ³² ³³ ³⁴
32 ³³ ³⁴
33 ³⁴
34

18 res widział. ¹⁹ A odpowiedziałem / y
19 rzekłem przed tobą Panie : ²⁰ Oto ia
iuz póyde iakós mi rozkazał / a teraz
nieyśy lud kárac bede. Lecz tych któ-
20 rzy sie po nich narodzą / kto napomi-
nác bedzie : ²¹ A tak świat położon
jest w ciemności / a ci którzy na nim
21 mieszkaia bez światłości. ²² Abowiem
zakon twój spalon jest / dla czego nikt
nie wie co sie od ciebie stało / abo któ-
22 ré sie zaczęła czyni. ²³ Abowiem ie-
slim nálażł łaskę w ciebie / wpusć we
mnie Ducha swietego / y nápiśe wszy-
tko co sie działo na świecie od począ-
tku / co było w zakonie twoim nápi-
sano : żeby ludzie mogli znaleźć ścię-
23 żkę / y aby żyli / którzy żyć beda chcieć
czasów ostatecznych. ²⁴ A odpowie-
dział mi / y rzekł : Szedśy zgromadz
lud / y rzecześ do nich / aby cie nie szuka-
24 li przez czterdzięci dni. ²⁵ A ty sobie ná-
gotuy wiele bukspanów / a weźmi
z sobą Sarcasá / Dábriasá / Sále-
miasá / Echána / y Asielá / tych
pięci którzy gotowi są na písanie
25 przedkie. ²⁶ A przydź tu / a ia zapale
w sercu twoim świecę rozumienia /
która nie będzie zagášona aż sie wszy-
26 tko dokona co poczniesz písac. ²⁷ A na
ten czas tych rzeczy dokonawszy / ie-
dné iawnie opowieś / niektóre ma-
drym potáiemnie podaś. ²⁸ Bo iutro o
tę godzinę poczniesz písac. ²⁹ A pośe-
dłem / iako mi rozkazał / y zgromadzi-
łem wszytek lud / y rzekłem : ³⁰ Słu-
chay Izraelu tych słów : ³¹ Oycowie
násy od początku byli gościami w E-
giptcie / a zámtyd byli wybawieni.
30 ³¹ ³² ³³ ³⁴
31 ³² ³³ ³⁴
32 ³³ ³⁴
33 ³⁴
34

*wielokilg

35 wani będziecie / y po śmierci miłośier
 dzie dostąpić. ³⁶ Bo po śmierci przy
 dzie sąd / gdy znówu ożywiemy : a na
 ten czas iawné będą imiona sprawie
 dliwych / a sprawy niebożnych oka
 37 zane będą. ³⁸ A przetoż niechay teraz
 żaden nie chodzi do mnie / ani nie
 niech nie szuka aż do czterdzięści dni.
³⁹ ⁴⁰ A wziąłem z sobą pięci mejów / iako
 mi rozkazał / y slishy na pole / y tam
 csiny zostali. ⁴¹ A na zauntz oto zawo
 tał mie / mówiąc : Esdraflu / otwórz
 vsta twoie / a piy to czym cie napoie.
⁴² ⁴³ A otworzył vsta své / a oto mi po
 dano kubek pełny. Ten byl pełen iá
 koby wody / ale bärwa iego była o
 gniowi podobna. ⁴⁴ A wziąłem / y wy
 pilem : a gdy on wypil / serce mo
 ie meczyło sie rozumem / a w pier
 siách moich rozrastała sie mądrość /

Bo duch mój byl w pamięci zacho
 41 wan. ⁴² A otworzyły sie vsta moie / a
 43 wiecéy nie byly zamknięte. ⁴⁴ Tawys
 sy dał rozum pięci mejóm / y pisali
 zachwycenia nocné / które byly powie
 45 däne / których nie rozumieli. ⁴⁶ A w no
 cy iadali chléb / a iam mówił we
 47 dnie / a nie milczałem w nocy. ⁴⁸ A przez
 czterdzięści dni napisane są dwieście
 y czworo ksiąg. ⁴⁹ A stało sie gdy wy
 pełnili czterdzięści dni / mówił Taw
 wysy / rzekąc : Piérwsé / któreś napi
 sal / wyday na iawiz / a niech czytają
 50 godni y niegodni : ⁵¹ ale té siedm dze
 siat posłednieyszych zachowaj / abyś
 52 ie podał mądrym z ludu twego. ⁵³ Bo
 w tych iest źródło zrozumienia / y
 54 zdroj mądrości / y rzeka wmiętności.
 y takem uczynił.

ROZDZ. XV.

To mów do
 vstu ludu mégo
 mowy proroczwá
 które podam do
 vst twoich / mó
 wi Pan : ² a sta
 ray sie aby byly w
 księgi napisané bo są wierné / a pras
 3 wdzawé. ⁴ Nie bój sie myśli przeciwné
 tobie ani cie niech nie frásują nie
 5 dowiárstwa mówiących. ⁶ Bo ká
 7 żdy niewierny umrze w niedowiár
 8 stwie swoim. ⁹ Oto ia przywiodę / mó
 wi Pan / na okrag ziemi nieszczęście /
 10 miecz / y głód / y śmierć / y zginienie :
 11 ¹² Przeto iż nieprawość bärzo splugá
 13 wila wśytke ziemi / y dopełniły sie
 14 uczynki ich škodliwe. ¹⁵ Dla tegó mówi
 16 Pan : ¹⁷ Już nie bede milczał ná złé
 18 sprawy ich / które niebożnie czy
 19 nią / ani zcierpie tego co niebożnie
 20 czynią. ²¹ Oto krewo niewinna y sprawie
 22 dliwa woła do mnie / a duśe sprawie
 23 wiedliwych wołają vstáwicznie.
²⁴ ²⁵ Mścąc pomścze sie ich / mówi Pan /
 a wśytke krewo ich niewinna przyime
 26 ná sie. ²⁷ Oto lud mój wiode ná zabi
 28 cie iako stádo : iuz mu nie dopuszcze
 29 mieścić w ziemi Egypckiej. ³⁰ Ale ji
 31 wyrwiodę reka mocną / y ramięm
 32 wyciągnionym : y starze plaga iako
 33 piérwéy / y wśytke ziemi ięg stáže.

12 ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³
 Bedzie plakał Egipt / y grunty ie
 go plaga zaráżone / y karaniem które
 nan Bóg przepusci. ²⁴ Beda plakać
 oracze sprawujący ziemi / iż pogina
 nasienia ich od gorącości / od grádu /
 y od gwiazdy strogiej. ²⁵ Biada swiá
 tu / y którzy mieszkają ná nim. ²⁶ Bo
 sie przybliżył miecz / y zginienie ich : a
 powstanie naród przeciw narodowi
 27 ku bitwie / a miecz w rekách ich. ²⁸ Bo
 bedzie niestáteczność między ludźmi /
 y iedni zmocniwszy sie nie będą dbać
 ná króla swégo / a książetá drogi
 29 spraw ich w mocy ich. ³⁰ Bedzie chciał
 człowiek isdz do miásta / a nie bedzie
 31 mógł. ³² Bo dla pychy ich miásta be
 33 dą strwożone / domy wyniszczone / lu
 34 dzie sie polekna. ³⁵ Nie bedzie miał li
 36 tości człowiek nád bliżnim swoim /
 aby niemiał wyniszczyć domów ich
 37 mieczem / y rozśarpac máietności
 38 ich / dla głodu chleba / y wciśtu wiel
 39 kiego. ⁴⁰ Oto ia zwolynam / mówi
 41 Pan / wśytkich królów ziemi / aby sie
 42 mnie bali / którzy są od wschodu słoń
 43 cá / od Poludnia / y od Zachodu / y
 44 od Libanu / aby k sobie przysli / y wró
 45 cili co im dano. ⁴⁶ Jáko czynią aż po
 47 dzis dzień wybranym moim / tak vzy
 48 nie y oddam w zánadze ich. ⁴⁹ To mó
 49 wi Pan Bóg. ⁵⁰ Prawicá moia nie
 51 przepusci złośnikóm / ani vstanie
 52 miecz nád tymi którzy wyléwają krewo
 53 niewinna ná ziemi. ⁵⁴ Wyśedl ogień

Opowiada
 wiele cie
 złości któ
 re przysd
 mają ná
 świat.

od gniewu jego / y pożarł grunty ziemie / á złośniki iáko stoma zapalona.
 24 'Biada tym którzy grzeszą / á nie zachowują przykazania mego / mówi
 25 Pan. 'Nie przepuszcze im. Odstąpić synowie od mocy. Nie plugawicie świątynie moiej. 'Gdyż Pan zna
 26 wszystkie którzy występują przeciwie mu: dla tego podał ie ná śmierć y
 27 ná zabicie. 'Bo już przysły ná okrag ziemie nieszczęścia y zostanicie w nich / bo was nie wybawi Bóg / prze
 28 to iżście grzeszyli przeciwie temu. 'Oto widzenie straszliwe / á oblicze jego od
 29 wschodu słońca. 'A wynidź narody smoków Arabskich z wielkoscia wozów / y iáko wiatr ich liczba rozno
 30 si sie po ziemi / iż sie ich wszyscy bac / y przed nimi dzieć beda / którzy wstyszą o nich. 'Karmioncy sáleicy w
 31 gniewie / y wyrwa sie iáko dżicy wieprzowie z lasa / á przypadną wielką mocą / y zwiódą z nimi bitwę y spustoszą część ziemie Asiryskiej. 'A
 32 potym przemoga smokowie pamiętając ná swé narodzenie / y obróca sie spiskawszy sie mocą wielką / ná pogonią ich. 'Ci zátwożeni beda y w
 33 milną dla siły ich / y obróca nogi swé ná wciekanie / á z krainy Asiryskiej zdraycá obleże ie / y zátrocíe
 34 dnego z nich / á będzie strach y dziwienie w wojsku ich / y niezgodá między królmi ich. 'Oto obłoki od wscho
 35 du słońca / y od Pólnocy / aż ná Pólnudnie / y widzenie ich bárzo straszne / pełne gniewu y niepogody. 'A zetrą
 36 sie między sobą / y wiele gwiazd ztrąca ná ziemie / y gwiazde ich / á będzie krew od miecza aż do brzucha. 'á
 37 gnóy czlowieczy / aż do podesłania wielbłąda / y będzie strach y dziwienie wielkie ná ziemi. 'y którzy wyjrzą on
 38 gniew / beda sie wzdygac / y dziwienie ie zdéymie. 'Potym sie wzruszą dżdże obfite / od Poludnia / y od Pólnocy /
 39 á druga część od Zachodu: 'y beda regie wiatry od Wschodu słońca / y rozpędzą ie / y obłok który wzbudził w gniewie / y gwiazda ná uczynienie
 40 przestráchu ku Wschodniemu wiátorowi / y ku Zachodowi będzie zgwałcona: 'y podniosą sie wielkie á gwałtowne obłoki / pełne gniewu / y gwiazdy aby przestrášyły wszystkie ziemie / y

miejskając ná niey / y wyleją ná każdde miejsce wyniosle á wysokie gwiezde straszne / 'ogień / y grad / y miecze latające / y wody wielkie / ták iż sie nápełnią wszystkie pola / y wszystkie strumienie pełnoscia wód mnogich:
 42 'y popsują miasta / y mury / y góry / y págoroki / y dzewa lesne / y siano ná łąkach / y zboża ich. 'przejdą státecznie aż do Babilonu / y spladnią ie.
 44 'Zbieżą sie do niego y obtoczą ij / y wyleją gwiazde / y wszystkie gniewy nań / y powstanie proch y dym / aż do nieba / á wszyscy okoliczni beda go płakać / á którzy pod nim zostają / beda służyć tym którzy ij zburzyli: 'y ty Asia zgodliwa w nadziei Babilonskiej / á chlubo osoby iej / 'biada tobie niedznico / dla tego iżś iej náśladowała / y wbiéralás córki twoie ná wsteczeństwo / aby sie podobály y chlubiły z gámratorów twoich / którzy zámždy prágnełi cudzołóżyć z tobą. 'Násładowalás obzwydeł we wszystkich sprawách iej / y w wynalazkach iej: dla tego mówi Bóg: 'Puszcze ná cie niedze / wdówestwo / wbośtwo / y głód / y miecz / y móz / ná spustoszenie domów twoich od gwałtu / y śmierci / 'y chwały mocy twoiej / wſchnie iáko kwiat / gdy powstanie goracość / która jest ná cie wypuszczo
 51 na. 'Rozchorzeieš sie iáko wbożuchna / wbita / y starána od niwiaszt / aby cie nie mogli przyiac mocarze á miłośnicy. 'Azajbych sie ia obruszył przeciw tobie / mówi Pan / 'bys była nie mordowała wybranych moich ná każdy czas / wynosząc sie z biciem rąk / á mówiąc náś śmierci ich / gdyś sie opłiała: 'ochedóž pięknośc twarzy twoiej. 'Nagroda wsteczeństwa twóego w zánadzu twoim / przetož zapláte weźmieš. 'Jáko uczyniś wybránym moim / mówi Pan / ták tobie Bóg uczyni / á poda cie ná złé. 'y synowie twoi pozdychają od głodu / y ty przez miecz wpádnieš / y miastá twoie beda zburzone / y wszyscy twoi ná polu od miecza poginą. 'A którzy są ná górách / głodem wyzdychają: ciála swé iesć beda / y krew pic / od głodu y od prágnienia / dla łáknienia chleba y prágnienia wody. 'Nieszczęśliwie po morzu popłynieš / á zno

60 wu skłode podęymieś. ' A w prześciu
portuka miasto pobite / a zburza nie-
którą część ziemi twoię / y zglądza
61 część chwały twoię / widziwszy sie
zś do Babilonu wyrwconego. ' A
62 zburzona / będzieś im miasto stomy /
a oni tobie ogniem będą. ' y pożrą

63 cie / y miasta twoie / ziemię twoą / y gó-
ry twoie / wszystkie lasy twoie / y dzie-
wa rodząyne ogniem spala. ' Syny
twoe w niewola zabiorą / dochody twoe
rozchwyca / a ozdoba oblicza twęgo
zniszcza.

ROZDZ. XVI.

1 **A**DA tobie
Babilonie y A-
sia / biada tobie
Egypcie y Sy-
2 rya. ' Opasście sie
wornami / y włosie-
nicami / a płaczcie

synów waszych / a żalujcie: bo bliski
3 jest zginienie wasze. ' Puszczon jest na
was miecz / a kto jest coby go odwró-
4 cił: ' Puszczon jest na was ogień / któż
5 jest kto go ugasi: ' Puszczono na was
nieszczęścia / a któż jest co je odpędzi:
6 ' Izali kto odpędzi lwą głodnego w
lesie / albo ugasi ogień w słomie żaraz
7 gdy pocznie gorzeć: ' Izali kto odpe-
dzi strzałę od mocnego strzelca wy-
8 puszczonego: ' Pan mocny przepuszcza
nieszczęścia / a któż jest co je odpędzi:
9 ' Wyszedł ogień od gniewu iego / a
10 któż jest co go ugasi: ' Puszczą błyska-
wice / a któż sie bać nie będzie: ' za-
11 grzmi / a któż sie nie zleknie: ' Pan
pogrozi / a któż nie zginie z gruntu
12 przed oblicznością iego: ' Ziemia za-
drząła y grunty iey / morze sie z glebo-
kości wzrusza / y nawalnością iego ro-
zbiła sie / y ryby iego przed obliczno-
ścią Pańską / a przed chwałą mocy
13 iego. ' Bo mocna prawica iego któ-
ra łuk ciągnie: a strzały iego ostrze
któremi strzela nie wstają / gdy ie po-
cznie wypuszczać na granice ziemi.
14 ' Oto puszczone są plagi a nie wró-
15 ca sie / aż przyjdą na ziemię. ' Ogień
jest zapalon / y nie zagasnie / aż wy-
16 pali fundamenty ziemi. ' Jako
sie nie wraca strzala od mocnego
strzelca wypuszczonego / tak sie nie wró-
ca plagi które będą puszczone na zie-
17 mie. ' Biada mnie / biada mnie / któż
18 mie w one dni wybawi: ' Początek
bolesci y mnogiego wzdychania / po-
czątek głodu y wielkich wpadków /
początek walet / a będą sie lekać mo-

cy / początek złego a będą wszyscy
19 dżec. ' W tym co bede czynił / gdy
20 nieszczęścia przyjdą: ' Oto głód y
płacz / utrapienie y wciśt zesłane są
21 każni ku polepszeniu: ' a w tym wszy-
tkim nie nawrócą sie od nieprawości
swoię / ani będą zawse pamiętać ka-
22 rania. ' Oto będzie taniosc zboża na
ziemi / tak iż sie im zdac będzie / iakoby
dany był pokoy: a na ten czas wyro-
sna plagi na ziemi / miecz / głód / y
23 wielkie zamieszanie. ' Bo wiele z tych
któzy mieszkają na ziemi od głodu
pogina: a miecz wytraci inne którzy
po głodzie zostają: ' A umarli będą
24 porzuceni iako gnoy / a nie będzie któ-
by ie pocieszył. ' Bo ziemia pusta zo-
stanie / a miasta iey będą obalone.
25 ' Niezostanie ktoby miał ziemię spra-
wować / y ktoby siał na nię. ' Drze-
26 wa dadzą owoce / a kto ie zbierać be-
dzien: ' iagody sie winne dostoją / lecz
27 kto ie tłoczyć będzie: bo będzie na
mieyscach wielkie spustoszenie. ' Bo
28 człowiek człowieka będzie pragnął
widzieć / glos iego słyszeć. ' Bo ich zo-
29 stanie zmiasta dziesięć / a dwa ze wsi /
któzy sie wtaili w gęstych lesiach / y
30 w siólinach stálnych. ' Jako zostają
w oliwnicy na każdy dzewie trzy albo
31 czterzy oliwki: albo iako na winnicy po
zbieraney bywają zostawione grona
od tych którzy winnice pilnie obiera-
32 ją: ' Tak zostaną onych czasów trzy
albo czterzy po tych którzy mieczem
33 domy ich wyspieraia: ' a ziemia zo-
stanie spustoszona / pola iey zarosną /
a po wszystkich y drogach iey y ściężki
wszystkie iey ciężnie rodzić będą / prze-
to że ludzie po nich chodzic nie będą.
34 ' Płakać będą panny nie mające oblu-
bienców: będą płakać niewiasty nie
mające mężow / będą płakać córki
35 ich / nie mające ratunku. ' Oblubienicy
ich pogina na walce / a mężowie ich
36 od głodu pozdychają. ' Stuchajcież
też / a zrozumiećcie to słudy Pańscy.

Strasne spu-
stoszenie
swiata kto-
re bydz ma-
na koncu.

37 'Oto słowo Pańskie/ przymicieś ie:
 38 nie wierście bogom o których Pan
 39 mówi: 'Oto sie przybliżą plagi/ a
 nie miastą. 'Jako brzemienna gdy
 dziewiątego miesiąca syna swego
 rodzi/ gdy nądchodzi godziną ię po-
 rodzenia/ przed dwiema albo trzema
 godzin boleści obchodzą żywot ię: a
 gdy już dziewiątko z żywota wycho-
 dzi/ nie omiastą punktu iednego:
 40 'tak nie omiastą plagi aby niemiał
 ly przysdż na ziemię/ a świat wzdzy-
 chać będzie/ y boleści go ogarną.
 41 'Sluchajcie słowa ludu mój/ gotuy-
 cie sie na bitwę/ a w kłopotach tak
 bądźcie iako goście na ziemi. 'Ten
 kto przedawa iako ten kto wiera: 'a
 42 kto kupuje/ iako ten który ma strą-
 43 cić. 'Który kupczy/ iako ten który nie
 weźmie pożytku: a kto buduje/ iakoby
 44 niemiał miast. 'Kto siewie/ iakoby
 żąć niemiał: tak y który obżeruje win-
 nice/ iakoby winą zbierać niemiał.
 45 'Który sie żenia/ tak iakoby nie-
 mieli mieć synow: a który sie nie
 46 żenia tak iako wdowcy. 'Przeto iż
 47 którzy robia/ próżno robia. 'Bo
 wrodzącie ich/ cudzoziemcy pozna/
 y majątność ich rozchwyca/ y do-
 my wywiodą/ y syny ich w niewola
 zabiorą: iż na poimanie y na głód ro-
 48 dzą dzieci swoje. 'A którzy kupczą z
 łupieństwem/ iako długo odchodzą
 miasta y domy swe/ y ośiadłości/ y
 49 osoby swe: 'tym sie bierzcie rozżarze
 na nie dla grzechow ich/ mówi Pan.
 50 'Jako niewiasta wsteczna ma w
 51 nienawiści węża y dobę: 'tak
 nienawidzić będzie sprawiedliwość
 nieprawości/ gdy sie stroi/ y w oczy
 52 skarzy na nie/ gdy przydzie który ma
 53 hamować wynaydującego wsełki
 grzech na ziemi. 'Dla tego nie na-
 śladujcie ani ię/ ani spraw ię. 'Bo
 54 iestże mało a będzie zięta nieprawość
 z ziemi/ a sprawiedliwość będzie w
 was panowała. 'Niechże nie mówi
 grzesznik że nie grzeszył: bo węgle o-
 gniście będzie palił na głowie tego
 55 który mówi: 'Nie zgrzeszyłem przed
 Panem Bogiem/ y przed majątkiem
 56 iego. 'Oto Pan pozna wszystkie spra-
 wy ludzkie/ wynalazłi y myśli ich/ y
 serca ich. 'Bo rzekł: 'Niech sie stą-
 nie ziemia/ y ostala sie: 'Niech sie

57 stąnienie niebo/ y ostalo sie. 'A na iego
 słowo vgruntowane są gwiazdy/ y
 58 wieleżbę gwiazd. 'Który przegla-
 da głębości y skrytości ich: który
 59 rozmierzył morze y łozysto iego. 'Kto-
 ry zamknął morze w poszrodku wód/
 a słowem swym zawiesił ziemię nad
 60 wodami. 'Który rozściagnął niebo
 iako sklep/ nad wodami ie vgrunto-
 61 wał. 'Który postawił na puszczy
 źródła wód/ a jeziora na wierzchu
 62 gór/ na wypuszczenie rzek z wysokości
 staly/ aby napoił ziemię. 'Który
 stworzył człowieka y polozył serce ie-
 63 go w poszrodku ciała/ y wpuscił w
 wen ducha/ żywot/ y rozum. 'A
 64 tchnienie Boga wsechmocnego któ-
 ry wsełko stworzył/ y świadom iest
 wszystkich rzeczy zakrytych w skryto-
 65 ściach ziemi: 'on wie wynalazłi
 wasze/ y to co myślicie w sercach wa-
 66 szych/ grzesząc/ a chcąc zakryć grzechy
 67 wasze. 'Przetoż Pan macając wyma-
 cał wszystkie sprawy wasze/ y rozstawi
 68 was wszystkich/ a wy sie wstydać be-
 dziecie/ gdy wynida grzechy wasze
 przed ludzie/ a nieprawości będą któ-
 69 re stana oskarżycielami dnia onego.
 'Coż będziecie czynić/ albo iako zatai-
 70 cie grzechy wasze przed Bogiem y
 przed Anioły iego: 'Oto Bóg sedzia/
 bójcie sie go. Przestaniecie grzechow
 71 waszych/ a zapamiętajcie już na wie-
 ki czynić nieprawości waszych/ a Bóg
 72 was wywiedzie y wybawi ze wse-
 73 go wciśtu. 'Bo oto zapala sie na
 was zapalczywość ludu mnogiego/ y
 74 powa niektóre z was/ y skarmia za-
 75 bawny bawianom/ 'a którzy im ze-
 zwola/ będą v nich w posmięwistku/
 y w pohánbieniu/ y w podeptaniu.
 76 'Bo będzie miejscóm miejsce/ y w
 okolicznych miesciach będzie wzru-
 szenie wielkie przeciwko tym którzy sie
 77 Pana boia. 'Będą iako saleni/ ni-
 komu nie sioiguąc/ lupiąc y niszcząc
 78 te którzy sie Pana boia. 'Bo spusto-
 są y rozchwyca majątności/ a z ich
 79 domow ie wyrzuca. 'Tedy sie pokaze
 80 doświadczenie wybranych moich iak
 81 to złoto które probują w ogniu. 'Slu-
 chajcież mili moi/ mówi Pan: 'Oto
 82 blisko są dni wtrapienia/ y z tych was
 83 wybawie. 'Nie bójcie sie ani wstępie

77 boć jest Bóg wódcem waszym. ⁹ A
 kto strzeże mandatów y przykazań
 moich / mówi Pan Bóg niech was
 nie przeważają grzechy wasze / ani sie
 niech nie wynoszą nieprawości wasze.
 78 ¹ Wiada którz y są związani grzechy

swómi / a które odkryły nieprawości
 ich: iako pole ścieśnione bywa od
 lasu / a ścieżka iego odkryta bywa cięz-
 niem / przez którą nie przechodzi czło-
 wiek y bywa wypchniony y wyrzuczo-
 ny na pożarcie ognia.

SVMMA WSZYTKIEY HISTORIIEY
Świętęy w Biblii opisaney, ná siedm
części sie rozdziela.

PIERWSZA.

Zamyka w sobie co sie od początku świata
 tá, czasu Ojców y Patriarchów działo. To o-
 pisuje Genesis, 1. Paralipomenon. Iosephus lib. 1.
 Antiquit.

WTORA.

Co sie działo pod Mojszem y Iosue y
 sędziami: A to ma Exodus, Leuiticus, Numeri,
 Deuteronomium. Iosue, y księgi sędziów.
 Iosephus lib. 2. 3. 4. 5. Antiquit.

TRZECIA.

Co było zá czasu Saula, Dawida, Sáló-
 mona, w królestwie Zydowskim. To pisze w
 księgach królewskich 1. 2. y 3. aż do Rozd. 12.
 y w księgach Paralipomenon.

CZWARTA.

Rozzerwanié królestwa Zydowskiego,
 ná królestwo ludy y królestwo Izraelskie, y co
 sie z królem ich działo: y przeniesienie Izraela
 do Persyiéy, y ludy do Babilonu, o tym są

księgi królewskie 3. y 4. y wtóre Paralipome-
 non y części niektórzy prorocy. Iosephus lib.
 8. 9. 10. y 11. Antiquit.

PIATA.

Wrocenie ludy z Babilonu, y co sie z ni-
 mi y z książetery ich Esdrasem, Nehemiasem, y
 Máchabeusem działo: o tym siła prorocy opo-
 wiedali, y w księgach Esdrasá, Nehemiasá,
 y Máchabeyskich jest wypisano.

SZOSTA.

Po Máchabeusách y inszych książetách
 Iudzkich przyszło królestwo ná cudzoziemce
 iako był Herod y inszy po nim. to opisuje Iose-
 phus lib. 13. Antiquit. gdzie téż opisuje iako to
 królestwo jest przez Rzymiány zburzone y
 skonczone.

SIODMA.

Ludzkiego narodu Zbawiciela Iesusá
 Christusa, który jest końcem y wypełnieniem za-
 konu starého, opisuje. o tym masz niżej w No-
 wym Testamencie.

NO W Y
TESTAMENT
PANA NASZEGO
IESVSA
CHRISTVSA.

SVMMA NOWEGO TESTAMENTV.

Koniec zakonu
Christus,
Rzym: 10. 4.
y kościół ie-
go.
De Catech
rudib: c. 3.
Ibid: cap: 4.
Super Exo
9. 73.
Matth: 5. 18.
Tamże v. 19.

Nowy Testa-
ment ma 40
głównie cz-
ści.

Ewangelie.
Dzieje Apo-
stolskie.
Obiawienie
Iana S.
Listy Apo-
stolskie.

Ewangelie co
w sobie mają

Matth: 21. 43

Cztery E-
wangeliste-
wie.
Ezech: 1. 10.
Obia: 4. 7.

Ian: 4. 46.
Ian: 6.
Luk: 3. 23.

KTóra była Summa Starego Testamentu, to jest Christus Pan y kościół jego (iako Augustyn S. naucza) tak też właśnie jest Summa Nowego. Bo, iako tenże Augustyn powiada, w starym Testamencie jest zakrycie nowego: a w nowym jest objawienie staroego. Y na drugim miejscu: W starym prawi Testamencie jest nowy zakryty, a w nowym jest stary odkryty. Y przetoż zbawiciel nasz powiedział: iż nie przyszedł rozwiązać zakonu albo proroków, ale je wypełnić. Bo wam (mówi) prawdziwie powiadam: póki nie przeminie niebo y ziemia, iedno iota ani kręska iedna nie przeminie z zakonu, aż się wszystko wypełni. Któreż słowa jasnie pokazuje, iż nowy Zakon nie jest nic innego, iedno wypełnienie staroego.

A tak przystępuję do czterech części głównych Nowego Testamentu: Naprzód Ewangelie opisują nam Chrysta Pana, którego stary zakon obiecywał, a to poczynając od przysięcia jego na ten świat, aż do wysięcia z niego. Dzieje zaś Apostolskie opisują kościół jego: iako się począł od Ieruzalem głównego miasta Zydowskiego: a iako się rozszerzył y przeniósł do Pogan, y do miasta ich głównego Rzymu. Obiawienie lepak Iana S. ma w sobie prorocztwa aż do skończenia tegoż kościoła, które będzie przy dokonaniu świata. Listy na koniec Apostolskie bawią się częściami wykładaniem tych rzeczy y kwestii, o których na on czas wątpienie było, y na potym być mogło: częściami naukami o pobożnym żywocie chrześcijańskim, y o dobrym porządku kościelnym.

SVMMA CZTERECH EWANIELIY.

Ewangelie mają w sobie historię żywota Pana naszego Iezusa Christusa: y jasnie pokazują, że on jest Christusem, Mesiasem, albo królem Zydowskim: od Pana Bogá Patriarchom y oycóm światym przed zakonem, y potym w zakonie przez Moysęsą obiecanym: a iż jest prawdziwym synem Bożym y prawym Bogiem, który naturą człowieczą z Panem przyjął dla zbawienia świata. O czym Ian S. Ewangelista najjasnię wypisał. K temu opisują, iako tego Pana y Mesiasa na świat zesłanego Zydzi z szęderą swęą głości y ślepoty, przyjąć nie chcieli: ale zawsze szukali śmierci jego: którą on na koniec dobrowolnie podjąć raczył dla odkupienia świata. A przetoż sprawiedliwie zasłużyli, aby ie Pan Christus opuścił, y odtąd od nich królestwo, y kościół swój, a przeniósł gi do Poganów. Dla którego kościoła zgromadzenia, obrat dwunastu Apostołów, z których iednego przełożył nad wszystkimi.

Historia Ewangelii jest napisana od czterech, którzy w Ezechiela proroka, y w Obiawieniu czterem zwierzętom są przyrownani: wedle tego, iako który zaczął księgi swoje. S. Mattheus jest przyrownan człowiekowi, iż poczyną od rodzeniu Pana Christusowego według człowieczeństwa jego. S. Marek przypodoban Lwowi: iż poczyną od przepowiedania Iana S. chrzciiciela głosu wołającego, a iako Lwa ryczącego na puszczy. S. Lukasz przypodoban cielowi: iż poczyną od kapłana zakonu staroego (to jest od Zachariasza oycę s. Iana) którego urząd był cielce ofiarować. A s. Ian figurowan w Orle: iż poczyną od bestwa pana Christusowego, y tak wysoko lata, że wysięcy wglęzić nie jest rzecz podobna.

Trzej pierwsi Ewangelistowie dojsz sferocę opisują, co pan Christus czynił w Galilei y po wsadzeniu ianowym do więzienia. Dla czego Ian S. Ewangelista, który po wszystkich pisał, opuścił sprawę jego w Galilei (wyjąwszy iedne albo dwie, o których inni Ewangelistowie nie nie pisali: iako o uzdrowieniu syna królikowego, a o onym dziwnym chlebie, o którym do Kapharnaitów mówił, że go im mógł y chciał dać:) Y powiada naprzód, co Pan Iesus czynił, póki iezę Ian chrzciiciel przepowiadał y chrzcił: potym po wsadzeniu ianowym, co czynił w Iudzkiej ziemi/na każdy rok, na święto Paschy albo Wielkonocne. Ale o mece jego wszyscy dojsz sferocę pisali.

Kedy wiedzieć mamy, że ode chrtu pana Christusowego, który był osięgo dnia księzycy styczniá, kiedy panu naszemu porzeło być trzydzięści lat, aż do meki jego, liczą trzy lata y trzy miesiące: w których iednak były cztery Pajchy, albo święta Wielkonocne.

SVMMA EWANIELIIEY S. MATTHEV SZA.

Ewangelia Mattheusa S. może być na pięć części rozdzielona. Pierwsza opisuje dzieciństwo ná sęgo Zbawiciela w rozdz: 1. y 2. Wtóra ma w sobie przygotowanie, które uprzedziło miłsi o. kazak. w Rozdz: 3. y na początku czwartego. Trzecia opisuje okazanie jego przez naukę y cuda, a to w Galilei: od posle dnię części Rozdziału 4. aż do 19. Czwarta o przysięciu jego do Iudzkiej ziemi na meke. w Rozdz: 19. y 20. Pięta zamyka w sobie on tydzień święty, meki jego w mieście Ieruzalem, od Rozdziału 21. aż do końca.

O S. Mattheusu mamy Matth: 9. 9. Mar: 2. 14. Luc: 5. 27. który będąc pierwszy Celnikiem, powołany od pana stał się uczniem jego. Y zaś u Luk. w 6. 14. Mar: 3. 13. Matth: 10. 1. iako że wszystkich liczby uczniów obran był, y policzon w poczet Apostołów. Y z nich zaś wybran (on sam z S. Ianem) aby był iednym z czterech Ewangelistów. Miedzy którymi też czteremá, on napierwszy pisał Ewangelia swą ięzykiem Zydowskim siódmego roku po w niebo wstąpieniu pańskim: to jest, Roku pańskiego, 41. iako świadczy Eusebius in Chronico.

SWIĘTA IEZVSA CHRISTVSA EWANIELIA, według Máttheusza.

ROZDZIAŁ I.

To iest, księ
gi mądrości w
sobie dobro
nowiny, albo
wesołe posel
stwo o przy
stąpiu obietni
cy Messiasa
na pisané od
Máttheusza s:

PIER
WSZA
część E
waniieliéy
o dziecin
stwie nášé
go zbawie
ciela.

1

A

2

3

4

5

6

7

B

8

9

10

Sięgi rodzą
in IEZVSA
CHRISTVSA
syna Dawido
wého/ syna ^a Ab
rahámowého.
^b Abrahám zro
dził Izááká. ^c Izáák zrodził

Jákobá. ^d Jákob zrodził Jude y bráć
iego. ^e A Judás zrodził ^f Pháresá y Záre z
Thámár. ^g A Pháres zrodził ^h Efroná. ⁱ A
Efron zrodził Arám. ^j A Arám ^k zrodził
Aminádábá. ^l Aminádáb zrodził ^m Naá
son. ⁿ A Naásson zrodził Sálmoná. ^o A
Sálmon zrodził Boozá z Rábáb. ^p A Bo
oz zrodził Obedá z Ruth. ^q A Obed zrodził
Jesse. ^r ^s Jesse zrodził Dawidá króla. ^t A
Dawid król zrodził ^u Sálomoná/ z téy kó
ra byłá Driáflowá. ^v A Sálomon zrodził
^w Roboámá. ^x A Roboám zrodził ^y Abiá. ^z A
Abiá zrodził Ase. ^{aa} A Aśá zrodził Jozáphá
tá. ^{ab} A Jozáphát zrodził Jorámá. ^{ac} A Jos
ráam zrodził Ozyasá. ^{ad} A ^{ae} Ozyas zrodził
Joáthámá. ^{af} A ^{ag} Joáthám zrodził Acházá.
^{ah} A ^{ai} Achás zrodził ^{aj} Ezechiasá. ^{ak} A ^{al} Eze
chias zrodził Mánássesá. ^{am} A ^{an} Mánásses zro
dził Amoná. ^{ao} A Amon ^{ap} zrodził Jozyasá.

Alaaa ij

^a A ^y Jos

^a Luk: 3.
^b f. 31.
^c 1. Mo: 21.
^d 2.
^e 1. Mo: 25.
^f d 26.
^g 1. Mo: 29.
^h d 35.
ⁱ 1. Mo: 38.
^j g 29.
^k 1. Par: 2.
^l 2.
^m 3.
ⁿ Ruth: 4.
^o d 18.
^p 1. Par: 2.
^q b 10.
^r 1. Mo: 7.
^s b 12.
^t 1. kro: 2.
^u b 11.
^v 1. kro: 16.
^w 1. y 17. b 12.
^x m 2. król 12.
^y f. 24.
^z n 3. kro: 11.
^{aa} g 43.
^{ab} o 1. Par: 3.
^{ac} b 10.
^{ad} P 2. król 26.
^{ae} d 23.
^{af} q 2. Par: 27.
^{ag} d 9.
^{ah} r 2. kr: 28.
^{ai} d 27.
^{aj} ^{ak} Ezechiasá.
^{al} G. L.
^{am} f 4. król 20.
^{an} d 21.
^{ao} t 4. król 21.
^{ap} c. 18.
^{aq} v 4. król 21.
^{ar} d 24.

^x 4. król 23.
f. 30.

Y 1. E/dr: 3.
22. y 5. a 2.
Agg: 1. a 1

^z Luk: 1. c 27
bowiam. G.

Basilus.

Pf: 104. 15.
1. król 24. 7.
Niały 2. 4. y
16. 16. y 23. 10
Luk: 3. 23.

1.
Succesja Pá
ná Chrystu
wá y kościo
ła iego.

Iren: lib. 3.
cap. 3.

2.
Złość przeło
żonych nie
korzych nie
škodzi kościo
łowi.

3.
Obietnice
Pánskie nie
mienia sedla
złości ludz
kiey.

11 ^x A ^x Jozyaf zrodził Jechoniasá y
bráćia iego/ w przeprowadzeniu Bábilonstkim. ^o A po przeprowadzeniu
12 Babilonstkim/ Jechoniasz zrodził Sá
láthielá. A ^y Saláthiel zrodził Zoro
13 bábela. ^o A Zorobábel zrodził Abiú
dá. A Abiúd zrodził Eliácimá. A E
liácim zrodził Azorá. ^o A Azor zrodził
14 Sádoká. A Sádok zrodził Achimá.
A Achim zrodził Eliudá. ^o A Eliud
15 zrodził Eleázará. A Eleázár zrodził
C Máthhaná. A Máthhan zrodził Já
16 kobá. ^o A Jákob zrodził Jozephá me
zá Máryiéy: z którey sie narodził IE
SVS / którego zowia Chrystusem.
17 ^o A tak wszytkiego pokolenia / od
Abraháma aż do Dawida / pokolenia
czternasćie: á od Dawida aż do prze
prowadzenia Babilonstkiego / pokole
nia czternasćie: á od przeprowadze
nia Babilonstkiego aż do Chrystusa /
pokolenia czternasćie.
18 ^o A narodzenie Chrystusowe tak bylo.
Gdy ^x bylá ^z poslubiona mátká ie
go Mária Jozephowi: piérwéy niżli

19 sie zesli / náleżona iest w żywocie má
igca z Duchá swietégo. ^o A Jozeph
máz iéy będąc sprawiedliwym / y nie
chcąc iéy ^o stáwiać: chciał iá potá
20 temnie opuścić. ^o A gdy to on myślił/
D oto Aniół Pánstki wkázał mu sie we
śnie / mówiąc: Jozephie synu Dawi
dów / nie bój sie przyiąć Máriiéy mał
żonki twéy: ábowiem co sie w niéy
21 vrodziło / iest z Duchá swietégo. ^o á
porodzi syná: y ^b názwiesz imie iego
IESVS / ábowiem on zbawi lud swoy
od grzechów ich.
22 ^o A to sie wszytko stáło / áby sie
wypełniło co iest powiedziano od
23 Páná przez proroká mówiącég: ^o ^c ^o
to pánná w żywocie mieć będzie / y po
rodzi syná: y názwie imie iego Ema
nuel: co sie wykłada / Bóg z námi.
24 ^o A Jozeph wstawy ze snu / vczynił
iáko mu rozkázał Aniół Pánstki: y
25 przyiął żonę swoię. ^o A nie vznał iéy
aż porodziłá syná swego piérworoz
dnego: y ^d názwał imie iego IESVS.

^z 5. Moy: 24
21.

b Luk: 1. c 31
dla: 4. b. 12.

^c Is: 7. c 14.

d ábo, má
zwala. Bo
tak Pánnie
iáko y Joz
ephowi rzeczo
no przez An
yola: Názo
wiesz imie ie
go Iesus wys
21. Luk: 1. 31.

Mat: 16. 18.

20.

Ian 14. 17. y

16. 13.

Luk 3. 27.

Mat: 1. 12.

Mat: 28. 20.

zgodá Ewán

gelistów w o

pisaniu ro

dzáin Chri

stusowégo.

Przez Má

thensá. ná

ród Ioz

phów ráczty

niá P. Mári

iéy opisúie.

P. Márya

bylá z do

mu Dawido

wégo z pok

lenia Iudá.

v. 16. y 18.

Is: 11. 1.

4. Moy: 36. 6

Luk: 2. 4.

Luk. 3 36.

NAVKI Y PRZESTROGI Z ROZDZIALV I.

1 Iesusa Chrystusa.] Iesus ábo Iesuah po
Żydowsku / rozumie sie zbawiciel po Polsku /
á po Grecu lekarz. A Christus po Grecu /
Messyasz po Żydowsku / po Polsku pomaza
niec. Iesus imie iest własne osoby / á Chri
stus imie vzedu ábo dostojenstwa. Atóże ácz
w starym zakonie bylo pospolite wszytkim
królóm / kaptanom y prorokóm (bo ci wszyscy
bywali pomazani) ále tu y wszedy w nowym
testamencie / iest własne przezwisko onégo ie
synégo Chrystusa ábo Messyasa / którego
wszyscy Żydowie czekali.

6 Dawid zrodził Salomona] Jáko Ewán
ielistowie potężnie dowodzą / że Pan Iesus
iest prawdziwy Messyasz / potomek Dawi
dów y Abrahámów / przez ten porządek po
tomstwa / przez te linia / ábo sukcesia cieles
na: tak tymże dowodem przez sukcesia du
chowna / oni starzy á świeci Doktorowie / Je
renus / Augustyn / Optatus / y my z nami po
kázujemy / że dzisiejszy Papiész Clemens VIII.
iest prawdziwy potomek Piórrá s. á namiá
stet Chrystusow: y Kościół Rzymstki iest pra
wdziwie Kościół Apostolski. A iest to nape
wniejszy dowód / mówi Irenus. A iáko w
tym porządku rodziin Chrystusowégo / złość
wiele przodków pánstkich nie nie zaskodziła
świątobliwośći Páná Iesusowéy / y Pánni
mátki iego: tak y w onym porządku Papié
żów / złość niektórych nie škodzi świątobli
wości Kościoła powszechnégo. A iáko dla
złości potomków Dawidowych nie odmiemni
Pan Bóg obietnice Dawidowi vczynionéy:
tá / y dáleko wiecéy / dla złości wielu ludzi
w Kościele swym / nie odmiemni Pan Chrystus

obietnice onéy: Żebramy piekne nigdy nie
zwyćieśa Kościoła iego. A onéy: że on sam
y Duch iego S. mieszkać ma w tym Kościele
ná wieki / y vczyć go wsłáctiéy prawdy.

13 A Zorobabel] Máthens S. z Luká
sem w opisaniu rodziin Páná Iesusowégo
zgadzáia sie á do Zorobabelá. Ale i ten
miał dwu synów / Rezego y Abiudá: wiec Lu
kasz przez Rezego aż do oycá Pánni Máriiéy
prowadzi linia Máthanowe. A Máthens
przez Abiudá téż prowadzi aż do oycá Joz
ephá małżonká Máriiéy. A tak przez Rezego
narodziła sie pánná Márya / á przez Abiudá
narodził sie Jozeph / Gagneius.

16 Iozephá meża Máriiéy] Dla dwu przy
czyn Ewányelistá S. národ Jozephów tak
pilno opisać: choć on nie był własnym o
cem Páná Iesusowym. Jedná / i nie iest oby
czay pisać S. białychgiów meżátych ro
dzay opisać / iedno przez meże idy. Drugá
i Márya pánná bylá z tegóś domu y pokó
lenia z którego y Jozeph: iáko y tu Ewánye
listá dosyć pokánie / twierdząc że sie Pan Ie
sus syn Dawidów z Máriiéy pánni / bez me
żá / narodził. A Józaf / zowiac Márya pá
nné / látorośla z kórmień Iességo / oycá Dawi
dowégo. A Moyżesz / rozkázuie áby każda
córká dziedziczyła (iáka bylá Pánná Márya /
będąc iedynaczká) nie mogła iść zá inšégo
meżá / iedno któzyby był z tegóś pokolenia:
iáko wyraźnie / nierytło w Záćinškim / ále y
w Żydowskim textcie stoi. A Lukasz / wspomi
náieć że pospolu / Jozephem sła ná popis do
Betlehem miastá Dawidowégo: że oboie by
li z tegóś pokolenia. Hieron. in Matth. Tertul

Iesus z saméy
sie Panny ná
rodził nie z
Iosephá, ani
z nasienia
iego.

niżey v. 23.
Iza: 7. 14.
1. Mo: 3. 15.

P. Mária ni
gdy mężá
nie znála.

Smiałość An
dnego w r-
mnieśaniu
y pśowaniu
pismá s.

lianus aduersus Iudæos. A przedsié Elżbieta
była krewna Panny Máriey / o czym będzie
niżej.

16 Z której sie narodził / Nie rzekł / Joseph
zrodził Jezusa: iż Pan Jezus nie pośedił z
Iosephá / ani z nasienia tego (iako bliźni
Budny kácerz sprosny) ale sie narodził z na-
czystšey Panny / bez żadney meškíey sprawy.
Bo panna poczeła / y panna porodziła / iako
Mattheus S. y Izaasz świadcza. A przedsié
Messyas nazwan jest nasieniem niewie-
stém: iż sie z saméy Panny / bez nasienia me-
škíego / miał narodzić.

18 Pierwéy niż sie zeszli / Nie iżby sie kiedy
potym zisódz mieli: ale tym nas iści / że nie z
Iosephá poczeła / ale z Duchá S. Hieronym.
In Matth: & contra Heluid. Podobné miéyscá
maś Iza: 37. 27. Vschłá pierwéy miślisie do-
stała. Iza: 65. 24. Matth: 6. 8. Ioan: 4. 49.

23 Oto Panna / To proroctwo Izaaszowe
od Mattheusa S. o Máriey pannie y o sy-
nie iey Pánu Jezusie iásnie wyłósoné / ták sie
zupełnie náydnie we wszystkich ksiégách E-
wángeliu Mattheusowéy / Látinšich / Gré-
ckich / y Syrijskich: że nigdy o nim w ko-
ściele namnieyszego wątpienia nie było: y
ták iezgodnie wszyscy Doktorowie kościelni
záwse rozumeli. Jeden sie tylko nálażł ná-
sich czasów w Litwie Symon Budny blu-
źnierz sprosny / któzy w swych niezbożnych
przypiskách ná Testament nowy to miéysce
Izaaszowe w wątpliwóść przywodzi: mó-
wiąc / iż sie o Pannie Máriey y o Synie iey
rozumieć mianoje: á iż to nie Mattheus E-
wángeliś s. pisał / á iákis prostał / ná trá-
in był te słowa przypisał / á potym ie ktos
drugi w text wpisál. Lecz sie w tym Budny
nie czuie / iż rzecz niepodobná / żeby ieden
prostał miał iednym razem wszystkie księgi
Ewángeliu Mattheusa S. co ich foliów

było ná świecie / Gréckie / Látinškie / y Sy-
rijskie popśować. Poniawáż tedy Budny
fałszerz iawný / tego domysłu swego opáczné-
go / niezym nie dowodzi / iedno żydowski
plotki / á niepewnémi świadczy / tráśiná /
Lutra / y Castalióná heretyków: przetoż wy-
mysły iego słusnie wszyscy wierni odrzućć y
przeklinać powinni: máiac po sobie nietylko
wszystkie Oyce święte y Doktorzy kościelne
wszystkich wieków: któzy tych słów o pánier-
stwie P. Máriey ták w poczęciu / iako y w
porodzeniu iey / przećw żydóm y heretykóm
śmiele wýwáli: ále y wyraźné słowa samé-
go Mattheusa Ewángeliś s. á rączyé Du-
chá S. przesiń mówiąćego.

23 Y porodził / A to przećw Jowiniani-
stóm y Ráwiniśtóm / któzy śmiera bliźnié /
żeby w rodzeniu miała byód zupełność iey
pánierśka náruźsoná. Augu: haresi 28. & epi-
3. Ano y w Kredzie wýznawamy / iż sie náro-
dził z Máriey dziewice.

25 Aż porodziła pierworodného / Z tych
słów źle rozumianých Helwidius stary here-
tyk swóy bład wywodził: żeby panna Má-
rya po porodzeniu meśá wznáć / y drugie sy-
ny mieć miała. Które bliźnierstwo y od S.
Hieronymá z gruntu wywróconé / y od ko-
ścioła wszystkich jest dawno potępioné: á iá-
ko Augustyn świadczy / nie ták z pismá / iako
z tradyciíey. Podobné temu miéyscá mamy:
Micholi córce Saulowéy nie vrodził sie syn /
aż do dná śmierci iey. Oto ta iestem zwani-
áż do skończenia świata. Siedz po prawicy
moíey / áż położy nieprzyiacioly twoie pod
nożkiem nóg twoich. A ták nie idzie z tad / aby
ta miał po porodzeniu wznáć. Pierworo-
dnym lepał tego zowa / przed któzym sie ja-
den nie vrodził / choćaby sie y po nim niśt
nie narodził. Hieron: contra Heluidium.

Mária w po-
rodeniu
pánné.

Mária pán-
ná y po poro-
dzeniu.

August: hę
refi 84.
2 król 6. 13.
Mat: 28. 20.
Psal: 109. 1.
2. Moy. 3. 2.

Pierworo-
dny móże
być iednowo-
dny.

ROZDZ. II.

Narodził Jezus w
Bethlehem Ju-
dá / we dni Héro-
da króla: oto Me-
drey ze Wschodu
słońca przybyli

do Jerozolimy / mówiac: Gdzie iest
któzy sie narodził król żydowski?
Abowiém widzieliśmy gwiazdę tego
ná Wschód słońca / y przyiáchaliśmy
pokłonić sie iemu. A wstąpawşy
król Heród / zátrwożył sie / y wszystká
Jerozolimá z nim. A zebraşy ws-
zystkie przednieysze káplany / y Dokto-
ry ludu / dowiádomat sie od nich /
gdzie sie miał Christus narodzić. A
oni mu rzekli: W Bethlehem Judz-
kim. Bo ták iest nápisano przez pro-
roka: ^b A ty Bethlehem ziemio Ju-
dzka / z żadney miáry nie iestes napo-
dleyśé między kśáżetey Judzkimi. á

bowiém z ciebie wymiódzie wódz / któ-
ryby zrodził lud moý Izráelski. ^c Te-
dy Heród wezwawşy potátemnie
Mediców / pilnie sie wywiádomat od
nich czasu gwiazdy która sie im wka-
záła. A posławawşy ie do Bethlehem /
rzekł: Idźcie / á wywiáduycie sie pil-
no o dzieciátku: á gdy náydziecie /
oznaymicie mi / ábym yia przyiáchá-
wşy pokłonił sie iemu. Któzy wy-
słuchawşy króla / odiácháli. A o-
to gwiazdá / która byli widzieli ná
Wschód słońca / stá przed nimi / áż
przyśedşy stánelá nád miéyscem
gdzie było dziecie. A wyjezawşy
gwiazdę / vrádomáli sie rádostíá bár-
zo wielká. A wşedşy w dóm / nále-
żli dziecie z Máriá mátká iego / y w-
padşy pokłoniłi sie iemu: ^c á otworzy
wşy stárby swé / ofiarowali mu dáry /
złoto / kadzido / y mirrhe. A ^d wżi-
wşy odpowiedz we śnie / áby sie nie
wracáli do Herodá / inşá dróga wó-
cili sie do kráiny swoiey.

^a bádzie pośt
G.

^c Psal: 71.
b 10.

^d od Bogá. G.

^a Luk: 2: 27

^b zázáśa.

^c on národzo-
ny. G.

^d chwálá od-
dái. ábo po-
klón czyni.

^e Mich: 5.
22.

^f Iam: 7: f. 42.
Iam. 21. 17.

^g ábo prze-
dniéysimi
miáşy.

18 mówiącego: Głos iest słyſzan w Ra-
mie / płacz y krzyk wielki: Rachel
płacząca synów ſwoich / y niechcia-
ła ſie dać pocieſzyć / iż ich niemaſz.

19 A gdy Herod wmał, oto Annyót
D pańſki wkazał ſie we ſnie Jozeph-
owi w Egiptcie / mówiąc: Wſtań / a
20 weźmi dziećcie y matkę iego / a idź do
ziemie Izraełſkiey. Abowiem pomar-
li / którzy^e duſze dziećciacey ſukali.

21 A który wſtawſzy / wziął dziećcie y ma-
tkę iego / y przyſzedł do ziemie Izraeł-
22 ſkiey. A wſłyſzawſzy iż Archelaus kró-
lował w Żydowſkiey ziemi miasto
Heroda oycą ſwego / bał ſie tam iſdź:
a^{*} napomniony we ſnie / wſtąpił w
ſtrony Galileyſkie. A przyſzedſzy nie
23 ſtał w mieſcie / które zowa Nazá-
reth: aby ſie wypełniło co rzeczone
ieſt przez proroki: Iż Nazáreym
będzie nazwany.

Jerem. 31. 13
"to ieſt, na
wyoſkoſci.
Hieronim
"to ieſt, Be-
chleheſk
ziemi: na
dle Berlehe-
má Racheb
pożrebóná
była.

z od dwunastu-
tych y młód
śc. G.

Madryx.
Madryx Krato-
wie.
Hieron: in
Dan. 2.
Plin: l. 30.
c. l. nat: hi.
Cic: lib: 4
de diui:
Tertul: de
idolat.
Chryf: &
Theophil.
in Matth.
Cyp: fer:
de Bapt.
Pfal: 71. 10.

Isai: 60. 3.
3. król. 10.

Hest: 1. 13.
Tob: 2. 15.

Gwiardärze

Jer: 10, 2.
Isa: 47, 13.

Medrey] Alez niektorzy z Doktorow sta-
rych té Medyce za czarno księżniki mieli:
wszakże pewnieysza jest innych sentencya / a
na imie świętego Hieronyma / Klemenśa Ale-
xandryjskiego / Chryzostoma / Cyrilla Ale-
xandryjskiego / Theodorata / Leoná wielkiego
go / y innych / iż to nie czarno księżnicy byli /
ale Medycowie á Philosophowie Chaldey-
scy ábo Arabscy: ktorzy w onych kráćch ábo
królmí byli / ábo y samym królóm rozkazowa-
li: iáko Plinius y Cicero świadczą. A przetoż
te słusnie Kościół wysyłał z Tertullianem / z
Cyprianem / z Chryzostomem y z Theophilá-
tem / z Isidorem y z Klaudianem / z tradicię
á podania starszych / zdawná królmi zowie.
Co sie y z stáremi proroctwy nadobnie sto-
sue / y z Ewángeliá: która wspomina ich
słaby / królóm własnie: y to / że sie ná ich przy-
iáchanie stwożył Zerób y z nim wysyłał miá-
sto Jeruzalem. Skąd znać / że to nie lada
Medycy byli / y z niemáłym poczem przyje-
chali. Jáko y przedtym królowa Sába z tá-
kimiż dárzy do króla Salomóná. Alez podo-
bno nie byli tak wielkimi królmi / iáko sa kró-
lowie dzisieyszy: ále przynamnięć możnym
ludźmi / królikiami / ábo ksiązety: iacy byli o-
ni siedm Medycowie / v króla Perskiego As-
suerusa: które pisno zowie ksiązety Persów /
y Medów. A v Tobiaszá oni przyziaciele Jo-
bowi (któzy téż byli Medycy / iáko ich dyspu-
tácyce potázują) królmi sa nazwáni. A co sie
liczby ich dotyczy / Leo piérwszy Pápiész y Au-
gustyn S. śmieie twierdzą / że ich bylo trzey.
Ciátá ich ze wschodu przeniesioné / w Rólmie
wázują: y imioná ich nie tájné / Bálper /
Malcher / Bálcer / Histo. Scholastica.

2 Gwiazde jego / Nie byłac ta gwiazda z
liczby innych / Ktore sa na niebie: przetoż nie
maja stad obrony ani przysyllianistowie he
retycy / ani Gwiazdarze owi / Ktorezy gwiaz
dom poddawaja wolność ludzka / albo z
gwiazd chca opowiedac ludzjom przyszłych
przy padki szczęście abo nieszczęście. Wo takie
sam Pan Bóg potępia v Jeremiasza / y v Is

2. **Przybiechaliśmy pokłonić się ciemu]** **To**
przybiehanie z tąd dalekich Fratów / z nabo-
żeństwa / dla nawiedzenia y pochwalenia
Chrysta Pana na miejscu narodzenia tego:
potwierdza pielgrzymowania Chrzęścian-
skie / albo chodzenia na odpusty / y te wzię-
wość Frórn się dzieje w Kościele powszechnym /
personom / miejscóm / y rzeczóm świę-
tym. Według onęgo proroctwa: Bedziem
się Klaniać na tym miejscu tedy stały nogi
tego.

Przednięysze kapłany y Doktory] Apok-
 4 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100 101 102 103 104 105 106 107 108 109 110 111 112 113 114 115 116 117 118 119 120 121 122 123 124 125 126 127 128 129 130 131 132 133 134 135 136 137 138 139 140 141 142 143 144 145 146 147 148 149 150 151 152 153 154 155 156 157 158 159 160 161 162 163 164 165 166 167 168 169 170 171 172 173 174 175 176 177 178 179 180 181 182 183 184 185 186 187 188 189 190 191 192 193 194 195 196 197 198 199 200 201 202 203 204 205 206 207 208 209 210 211 212 213 214 215 216 217 218 219 220 221 222 223 224 225 226 227 228 229 230 231 232 233 234 235 236 237 238 239 240 241 242 243 244 245 246 247 248 249 250 251 252 253 254 255 256 257 258 259 260 261 262 263 264 265 266 267 268 269 270 271 272 273 274 275 276 277 278 279 280 281 282 283 284 285 286 287 288 289 290 291 292 293 294 295 296 297 298 299 300 301 302 303 304 305 306 307 308 309 310 311 312 313 314 315 316 317 318 319 320 321 322 323 324 325 326 327 328 329 330 331 332 333 334 335 336 337 338 339 340 341 342 343 344 345 346 347 348 349 350 351 352 353 354 355 356 357 358 359 360 361 362 363 364 365 366 367 368 369 370 371 372 373 374 375 376 377 378 379 380 381 382 383 384 385 386 387 388 389 390 391 392 393 394 395 396 397 398 399 400 401 402 403 404 405 406 407 408 409 410 411 412 413 414 415 416 417 418 419 420 421 422 423 424 425 426 427 428 429 430 431 432 433 434 435 436 437 438 439 440 441 442 443 444 445 446 447 448 449 450 451 452 453 454 455 456 457 458 459 460 461 462 463 464 465 466 467 468 469 470 471 472 473 474 475 476 477 478 479 480 481 482 483 484 485 486 487 488 489 490 491 492 493 494 495 496 497 498 499 500 501 502 503 504 505 506 507 508 509 510 511 512 513 514 515 516 517 518 519 520 521 522 523 524 525 526 527 528 529 530 531 532 533 534 535 536 537 538 539 540 541 542 543 544 545 546 547 548 549 550 551 552 553 554 555 556 557 558 559 560 561 562 563 564 565 566 567 568 569 570 571 572 573 574 575 576 577 578 579 580 581 582 583 584 585 586 587 588 589 590 591 592 593 594 595 596 597 598 599 600 601 602 603 604 605 606 607 608 609 610 611 612 613 614 615 616 617 618 619 620 621 622 623 624 625 626 627 628 629 630 631 632 633 634 635 636 637 638 639 640 641 642 643 644 645 646 647 648 649 650 651 652 653 654 655 656 657 658 659 660 661 662 663 664 665 666 667 668 669 670 671 672 673 674 675 676 677 678 679 680 681 682 683 684 685 686 687 688 689 690 691 692 693 694 695 696 697 698 699 700 701 702 703 704 705 706 707 708 709 710 711 712 713 714 715 716 717 718 719 720 721 722 723 724 725 726 727 728 729 730 731 732 733 734 735 736 737 738 739 740 741 742 743 744 745 746 747 748 749 750 751 752 753 754 755 756 757 758 759 760 761 762 763 764 765 766 767 768 769 770 771 772 773 774 775 776 777 778 779 780 781 782 783 784 785 786 787 788 789 790 791 792 793 794 795 796 797 798 799 800 801 802 803 804 805 806 807 808 809 810 811 812 813 814 815 816 817 818 819 820 821 822 823 824 825 826 827 828 829 830 831 832 833 834 835 836 837 838 839 840 841 842 843 844 845 846 847 848 849 850 851 852 853 854 855 856 857 858 859 860 861 862 863 864 865 866 867 868 869 870 871 872 873 874 875 876 877 878 879 880 881 882 883 884 885 886 887 888 889 890 891 892 893 894 895 896 897 898 899 900 901 902 903 904 905 906 907 908 909 910 911 912 913 914 915 916 917 918 919 920 921 922 923 924 925 926 927 928 929 930 931 932 933 934 935 936 937 938 939 940 941 942 943 944 945 946 947 948 949 950 951 952 953 954 955 956 957 958 959 960 961 962 963 964 965 966 967 968 969 970 971 972 973 974 975 976 977 978 979 980 981 982 983 984 985 986 987 988 989 990 991 992 993 994 995 996 997 998 999 1000 1001 1002 1003 1004 1005 1006 1007 1008 1009 1010 1011 1012 1013 1014 1015 1016 1017 1018 1019 1020 1021 1022 1023 1024 1025 1026 1027 1028 1029 1030 1031 1032 1033 1034 1035 1036 1037 1038 1039 1040 1041 1042 104

4 Dowiadował się od nich] Słusznie się /
w sprawie załonu y religiię swę pyta prze-
łożonych Kaptłńskich: iako y w załonie było
rozkazano. Bo acz y ci nie dobrzy przełożeni
byli/ iedną często/ dla osobnego przywile-
ju w przedu swoiego/ prawdę znąc musieli: iako
to y tu y gdzie indziej / prawego Messyja-
szu oznajmując czynili.

Y upadły poklonili sie iemuż Temu ciá-
tu mówi Chryzostóm S. we słobie Medrey
sie klámali. Násłádujemyż ich tedy y my. Już
go tu nie we słobie widzisz / ále ná ostarzu :
uż go tu nie białagłowa / ále káplan trzy-
ma : y Duch S. obświe ná te ofiáre jest wy-
lany. Hom: 24. in 1. 2d Corinthios.

A otworzywszy skárby swe] Skárby té
były iáko by piérwiástei onych dárów: Etoż

Odpusty y
piegrzym-
stwa ná miéy
scá swiętę.

Pfal: 131. 7.
Iſa: 60. 14.

*Arcykąpla-
ni y Doktor
wie.*

Mal: 2. 7.
5. Moy 17.8.
Ian 11. 51.

porządni ká-
ptani wykłá-
dające zako-
nu y pismá
świétygo.

Pokłon P.
Chryśtusowi
w Sakramen-
cie.
Pfal: 71. 10.
Iſa. 60. 16.
Królowie
ziemiſcy mie-
liſcie klamać,
y dary ofiaro-
wać Pannu
Chryśtusowi.

Pisma staro-
go zakonu
iako wykład-
ać, y do se-
go się ściągá
iá.
Kościół ma
móć kánoni-
zować świę-
té, y świętá
ich ystáwić

Wtóra
część E-
wangelii,
o przygo-
waniu ni-
gdy P. Chri-
stus okazał
Marc. 1. a 4
Luk: 3. a 3.

b Isa. 40. a 3
Marc. 1. a 3.
Luk: 3. a 4.
Ian 1. c. 23.

c co to są sá-
ráníca pára
Marc: 1. 7.

die: 19. 18.

c nietyl. 23.
d 33.
e narodnie
známé.

d Ian. 8. c.
39.

Zywoz puseł
niezły święty
Ian 6. przod-
kiem mni-
chów y pu-
stelników.
Ewangeliko
wie fałszerze
Ewangelii
świętých.

według proroctw Dawidowych y Izaiaszo-
wych/ pogaństwo Chrystusowi y Kościołowi
iego ofiarować miało: y ofiarowało pocza-
wszy od Konstantyna wielkiego Cesarza. A
ci trzej królowie/ y kęsażeta ludu swego/ no-
są na sobie osobe wśch królów y Cesarzów/
którzy wedle námiennonych proroctw mieli
w Chrystusa wwierzyć.

15 Z Aegyptu wzewał em/ To miejsce pro-
rockie (y temu podobné w nowym testamen-
cie) tu ná Chrystá pána przytoczone/ choćby
się wedle litery inaczej rozumieć mogło: w-
czy nas dobrze wykládać pisma starého za-
konu. Ponieważ przedtępsie ich rozumienie
jest o Chrystusie/ y o Kościele iego.

16 Pobit wszystkie dzieci/ Obacz iáka jest
władza y powážność Kościoła Bożego/ oko-

ło chwaly Bożey: á mianowicie w kánonie
zákcięć świętych/ y w ystáwowaniu świat-
ich: gdyż bez żadného wyraźného słowa Bo-
żego ábo pisma S. święto tych niewinnych
dziatek záwsie Kościół święcił y obchodził/
począwszy od czasów Apostolskich: chocia-
oni nie dobrowolnie dla Chrystusa umarli:
y niewszyscy podobno byli obrzezani: y owo-
sem niektórzy z pogańskich rodziców posłli.
Augustinus epist. 28. Origenes Homilia 3. in
diuersos.

20 Dziecie y matka iego/ Nie rzekł/ wżat
syná swego y żónę swoie: ále dzieciatko y
y matkę iego. Bo nie był oycem własnym pá-
21 ná Jezusowym/ ále opiekunem. Hieron: in
Matth.

Joseph nie
był własnym
oycem P. Ie-
susowym.

ROZDZ. III.

1 **W** dniu one-
2 a przyszedł Jan
Chrzciiciel/ káżąc
ná puszczy żydos-
3 wstępné ziemie/ y
mówiąc: Czynie-
cie pokute: ábo
wiem przybliżyło się królestwo nie-
bieśkie. ¹ Bowiém ten jest/ który opo-
wiedziány jest przez Izaiasza proro-
kó mówiącego: ² Głos wołającego ná
puszczy: ³ Gotujcie droge pánska:
4 proście czynicie ścieżki iego. ⁴ A ten
Jan miał odzienie z sierci wielbłą-
dowey/ y pás skórzany okolo bioder
swoich: á pokarm iego był ⁵ sárání-
cze y miód leśny. ⁶ Tedy wychodziło
do niego Jeruzálem/ y wszytká ży-
dowska ziemia/ y wszytek kraj okolo
6 Jordanu. ⁷ A byli chrzczeni w Jorda-
nie od niego/ spowiadájąc się grze-
chów swoich. ⁸ A gdy widział wielu z
7 Pháriseuszów y Sadduceuszów przy-
chodzących do chrztu swego/ mówił
im: ⁹ Rodzáiń iáseżnicy/ któż wam
pokazał ábyscie wciekali od przysię-
8 go gniewu? ⁹ Czynieć tedy owoc go-
9 dny pokuty. ¹⁰ A niechciećcie mówić
sámi w sobie/ ¹¹ Oycá mamy Abrahá-
má. ¹² A bowiém wam powiadam/ iż

10 mocen jest Bóg z kámienia tego wz-
budzić syny Abrahámovi. ¹¹ Bo iuż
siękiera do korzenia drzew jest przypo-
żona. ¹² przeto wśelkie drzewo które
nie dáie owocu dobrego/ ¹³ bedzie wy-
cięte/ y w ogień wrzucone. ¹⁴ ¹⁵ Já-
was chrzcie wodą ku pokucie: ále któ-
ry przydzie po mnie/ mocniejszy jest
niż ja: ¹⁶ któregośm trzewików nie jest
godzien nosić/ ¹⁷ tenci was ochrzczi Du-
chem S. y ogniem. ¹⁸ Którego łopátá
w reku iego/ á wyczyści boiorwisko
swoie/ y zgromádzi psenice swá do
gumná/ á plewy spali ogniem nieu-
gásonym.

13 ¹⁴ Tedy ¹⁵ Jesus przyszedł do Gali-
leji do Jordanu do Janá/ áby był
ochrzczen od niego. ¹⁶ A Jan mu nie
dopuszczał/ mówiąc: Já mam by-
15 ochrzczen od ciebie/ á ty idzieś do
mnie? ¹⁶ A Jesus odpowiadájąc rzekł
mu: ¹⁷ Zaniechay teraz. á bowiém tak
się nam godzi wypełnić wśelką spá-
wiedliwość. ¹⁸ A tak go dopuscił. ¹⁹ A
gdy był Jesus ochrzczen/ wnet wy-
stąpił z wody. ²⁰ A oto się otworzyły ie-
mu niebiosá: y widział Duchá Bożé-
go ²¹ zstępującego iáko gołębice/ y przy-
chodzącego nań. ²² A oto głos z nie-
bios mówiący: ²³ Ten jest syn mój mi-
ły/ ²⁴ w którym mem wpodobáł sobie.

c nietyl. c. 19
f. Mar. 1. b 8
Ian 1. d 26.
die: 11. c. 16.
y 19. 2. 4.

g Marc: 1.
b 9.
Luk 3. d 21.
e y w Xp-
e w Xp-
e w Xp-

h Marc. 1. 11.
Luk: 3. c.
22.

i. Procr 1. c.
17.
j. przez które
go chce być
wblágný y
przeidány

1 Ná puszczy. ² I te słowá Eremus, to jest pu-
sacza/ názwanisá Eremita, Pustelnicy: którzy
bogomyślny á surowy żywot wiódá ná pu-
sacz/ przykładem Janá s. Którego przeto S.
Doktorowie zowią Psażeciém ábo princypa-
lem Wnichów y pustelników. Chryl. Hom. in
Marc. & hom. de Ioan: Bapt. Hier. ad Eusto. de
cudostia virginis. Isidorus lib. 2. cap. 15. de di-
uinis officijs. Bernar. de excellentia Ioan.
Bapt. Przetoćby Nowomiernicy rádzi z tęg

puszcze/ nie puszcza/ ále mteyscá ludzi pełné:
z włosienice Janowey/ czámlety y mietkiesá-
ty: á z sáráníczey/ y z miodu leśnégo gorzkie
go/ ráki/ ryby/ cukry/ y mánny rostopné po-
czynili (przeciw iáśnému świadectwu y sá-
mého Páná/ y wszytkich Doktorów) iá sa wiel-
cy nieprzyjaciele pokuty/ postów/ ośtrości
żyćia/ y odzienia/ y wmarwienia ciała/ y sa
fonnych stanów.

Czynieć pokute/ ² Abo pokutnyć. No-

Matt: 11. 8.
Luk: 7. 31.

Słowo poku-
ty Nowo-
wiernicy o-
nu przenie-
nia.

Mat. II. 21
Luk. 10. 13
2. Kor: 7. 9
Basil: ser-
in fam: &
siccit.
v. 2. 6. y 8.

Słowo chrztu
y chrzczenia
Nowo-
chrześcij
iako prze-
czyszczenia.

Mar: 7. 4.
Do Zyd: 9. 10
Luk: 3. 16.
Dzie: 1. 5. y
11. 16.
Do Tyt: 3. 5

Ephes: 5. 26
1. Kor: 6. 11.
Zyd: 10. 22.

Spowiedź
przed Janem
z wylicza-
niem grze-
chów.

Dosć wazy-
nienie.

wowiernicy dzisiejszy/nieprzyjaciele pokuty
s. ani Sakramentu/ani samego słowa poku-
ty ścierpieć nie mogąc/ miało pokuty wpa-
mianić/abo pokutanie (pro poenitent: resipi-
scentiam) omylnie y doradliwie podmietał:
aby lednym słowem y on żal serdeczny/ y do-
syć wczynienie/ y wtrapienie wśladzie za grze-
chy/ zaraz y sama pokuta odrzucił. A darmo
sie Etymologię/ abo własności słowa Grę-
ckiego perávoia, rączy nż do zwyczajn pi-
sina s. y s. Doktorów wciąga: Bo perávoia
y Apostołów y Ewangelistów ma coś więcej
w sobie nż wpańietanie: ponieważ nie jest
bez żalu y wtrapienia ciała/ iako sie iasnie z
tych miejsc/ na krótu nąznaczonych/ poku-
znie. X s. Basilius Gręcki Doktor/pokute Xi-
nitów/ w poście/ w popiele/ y włościenicy
czyniona/ Metanoia zowie. Na koniec y Jan
s. ludzjom pokutującym/ y żalosc za grze-
chy/ y spowiedź/ y godne owoce pokuty/ to-
st dosyć wczynienie zaleca.

6 Byli chrzczeni od niego Nowo Chrześcij
słowo chrztu y chrzczenia w kościele zdawna
wyzwyczajne/ y Sakramentowi pierwszemu
przywłaszczoné/ śmiśle odrzućwfy/ na to
miejscie nurzanie/ abo ponurzanie swoje spro-
sne/ błędóm swoim kwoli/ podzucili: aby
chrzest małych dzieci (których sie nurzać nie
godzi by nie wtonely) y tym samym słowem
wymyszyli. Lecz jeśli słowo Gręckie βαπτi-
σμός (iako oni mówią) y Ewangelistów zgo-
ta ponurzenie/ a nie rączy mycie abo omycie
znamięnioné: czemuż y sami Luterowie onych
słów/ Nisi baptizentur, nie przelożyli/ Jesliby
sie nie nurzali: ale/ Jesliby sie nie omyli: y
tąmże baptizmata calicum nie nurzanie/ ale o-
mycie kubłów: y na drugim miejscu: In va-
riis baptismatibus, w rozmaitych omywa-
niach/ a nie ponurzaniach/ samiz przelożyli:
X one. Ja was baptizo aqua; chrzce abo o-
mywam wodą. Ioannes baptizavit aqua, Jan
chrzcił wodą: czemuż zepsowali/ przydawfy
słowo/ In: Którego ani w Gręckim/ ani w Ła-
cińskim niemają/ mówiąc: Nurzał w wodzie:
jedno iż rzec nie mogli/ nurzał wodą: iako
my właśnie mówimy/ chrzcił abo omywał wo-
dą: Przetós y Paweł s. chrzest s. nie nurza-
niem/ ale omyciem abo kąpielą odrodzenia y
odnowienia zowie. y na drugim miejscu mó-
wi: Byłście kiedyś grzesznymi/ alescie omy-
ci/ (nie ponurzeni) alescie poświęceni/ ale
wsprowadzeni. X zaście. Miałac serca oo-
czyszczone od sumienia złego: y ciała omyte
(nie ponurzone) czysta woda. Wawet y Ca-
stalo/ choć też nie Katoлик/ Baptisum także
nie nurzaniem (merionem) ale myciem abo
omyciem (lotionem abo ablutionem) pier-
wéy był przelożył. Acz potym od Bez y przes-
to strofowany/ wrócił sie do starého słowa/
Baptisum, y Baptizare.

6 Spowiedziac sie grzechów swoich] Jako
Janów chrzest był figura chrztu P. Chrystusa
wého: tak też y spowiedź która przed nim
czyniona/ była figura téy spowiedzi/ która
przed slugami P. Chrystusowymi ludzic cy-
nie mieli. A obacz/ iż ci którzy sie tu spowie-
dali/ nie tylko grzesznymi sie bydź wyznawa-
li/ ale grzechy swez osobną (τας αμαρτίας)
wypisali. Bo insza rzecz jest grzesznym sie wy-
znawać/ abo y wyznawać: a insza/ grzechów
sie swych przed drugim spowiedać.

8 Czynieć owoc godny pokuty.] To jest/ iako
s. Jan Chryzostom y Gregorz s. wykładac

ia) czynięć wczynki dobrze/ pierwszym grze-
chóm przeciwné. Jako na przykład. Kto pier-
wéy cudzebrał: teraz niech to wróci/ y swé
własné niech na talmużny wydać. Kto sie ob-
żerał/ abo opiał: teraz niechay pości/ y nie
pijanego nie pić. Kto nieczystosc abo cudzo-
kostwo popelnit: ten sie niech na czas wstrzy-
mawa y od własney żony. Kto kogo obraził
słowem abo wczynkami/ niech sie w pokorzy/ y
niech go przeprosi. A toć w kościele Chrze-
ściánstwu dosyć wczynieniem zowią.

10 A iuz siekiera jest przyłożona] Tu Jan
s. swym przykładem wcy káznozdzie/ aby
ludzic odstrasali od złego/ boiázna piekła y
sadu Bożego: a napomináli ku dobremu/
nádzieia zapłaty królestwa niebieskiego. Cze-
go Nowo-wiernicy nie czynia: boiac sie aby
wiary y wfnosci swéy pewney nie stracili.

10 Które nie daie owocu] Nie tylko złe cy-
nie jest rzecz potępienia godná: ale y dobrze
nie czynięć. August. serm. 6. de Tempore.

11 Iac was chrzce wodą] X to prosto prze-
ciw Luteróm y Kalwinistóm/ którzy chrzest P.
Chrystusów z Janowym równaia. Co nie
przeto czynia/ aby chrzest Janów wstawili:
ale izby chrzest P. Chrystusów zelzyli: powie-
daiac/ iż on nie miał wietšey mocy do opu-
szenia grzechów/ y dostapienia łaski y w-
sprawiedliwienia/ niżli Janów: Aby ślad
prowadzili rozlicné své błedy/ Którými lu-
dzie zwodza/ twierdząc/ iż chrzest nie gładzi
grzechów: y nie czyni człowieka ani czyst-
szym/ ani sprawiedliwszym/ niżli był pier-
wéy: a iż dziełóm do zbawienia nic nie po-
maga: ale dosyć na tym/ że sie rodza z rodzi-
ców Chrześciańskich. Lecz wważywszy mie-
scá/ przy tym wieršu na krótu nąznaczoné/
śnadnie poznaj/ iż ślusnie święte Tryden-
skie Concilium za herezetyk przelkre osadziło
oné/ którzy też moc dają chrstowi Janowé-
mu/ która y Chrystusowému.

11 Ten was ochrzcí Duchem s. y ogniem]
Hieronym s. to miejsce tak wyklada: Abó iż
Duch s. jest ogniem/ iako świadeca dziele
Apostolskie: abó iż na tym świecie bywamy
chrzczeni Duchem: a na innym/ ogniem. Które
go wykładu y Paweł podpieta/ mówiac: iż
Każdego robote/ iaka by była/ ogień spróbuie/
A nie tylko Hieronym s. ale y Zolariusz y
Chryzostom y Ambroży y Beda y pospol-
cie wšyscy wykładacze pisina s. na to sie
zgadzaią/ że dla tego tu przydano to słówko/
Ogniem: iż po chrście Chrystusowym nastę-
puie ogień wtrapienia/ y ogień sadu Bożego/
y ogień czyscowy.

12 Wyczyści boio wisko swote] To boio
wisko jestci Kościół Boży/ tu na ziemi tescze
boiuacy: w którym sa tészli/ iako y dobrzy:
tu przez pszenice y plewy oznaczeni: aż sie
w dzień sadny sstanie lednych od drugich od-
lacznie. Co też jest przeciw Nowo-wiernikóm
dzisiejszym: którzy mówia/ że w kościele nie
sa ledno dobrzy.

16 Y widział Duchá Bożego] Tájemnicá
Troyce S. w tym siechrzcie okazuje Pan sie
chrzci/ Duch s. zstepuje w osobie gołebice: a
głos Oycá/ świadectwo Synowi dáiacego/
był styšany. Hieronymus in Matthaeum.

17 W którymem wpodobáł sobie] W Ła-
cińskim Complacui, a w Gręckim ενω εὐδο-
κῆςa Które słowo/ 70. tłumacze wprawdżis-
li/ bo gdziekolwiek w Żydowskim jest 77
tám 70. Kłada εὐδοκῆν Plal. 39. v. 14. y 43. v. 4.

Chryzost:
hom: 10. in
Matth. Gre
homil: 20.
in Euang.
Eph. 4. 28.

Boiázna pe-
ki, y nádzie-
ia zapłaty
máig byda lu-
dzie odwoła-
ni od złego, a
prawydozeni
do dobrego.

Chrzest P.
Chrystusów
od Janowého
róžny.

Błedy Nowo-
wierników
akolo chrztu
s.

Sesio: 7.
can: 1.
Hieron: in
Matth.

Dzie: 2. 3.
1. kor: 3. 15.
Ogień czy-
sowyy na o-
nym świecie

Kościół ma
w sobia złé y
dobré.

Tróysá świa-
ta.

y 149. v. 4. A tak według słowa Żydowskiego y Greckiego ewangelij ma być rozumiane. A iż Żydowskie są / ale wiele innych / ale znaczy też / wblagac y przemocac / tedy y tu / w kto

rym w podobal sobie / nie znaczy / Którego mi-
lute / ale w którym chce być wblagany. Wo-
chciał tu Bóg oćiec zaraz pokazać dla czego
syna swiego posłał.

ROZDZ. III.

Edy Jezus

był zawiedzion
na puszcza od Du-
cha / aby był ku-
son od Dyabła.

A gdy poscił
czterdzieści dni y

czterdzieści nocy / potem taknął. A
przystąpiwszy kusiciel / rzekł mu : Je-
sus jest syn Boży / rzecz aby to kamie-

nie stało sie chlebem. Który odpo-
wiedziąc / rzekł : Napisano jest / Nie
samym chlebem żywie człowiek : ale

wszystkim słowem które pochodzi z
ust Bożych. Tedy go wziął dyabel
do miasta świętego / y postawił go

na ganku kościelnym : A rzekł mu :
Jesús jest syn Boży / spusć sie na dół.
Abowiem napisano jest : Jż Anjo-

łom swoim rozkazał o tobie / y beda-
cie na reku nosić / abyś snadź nie o-
brził o kamień nogi swojej. Rzekł

mu Jezus : Zaste napisano jest / Nie
bedziesz kusił Pana Boga twego.
Wziął go zaś dyabel na górę wyjo-

szę bardzo : y ukazał mu wszystkie kró-
lestwa świata y chwale ich : A rzekł
mu : To wszystko dam tobie / jeśli w-

padłszy uczynisz mi pokłon. Tedy mu
rzekł Jezus : Pódz precz szatanie. A-
bowiem napisano jest : Panu Bogu

twemu klaniać sie będziesz / a iemu sa-
memu służyć będziesz. Tedy opuścił
go dyabel : a oto Aniołowie przy-

jękli / y służyli iemu.
A gdy wysłyszał Jezus / iż Jan
był wydan / wszedł do Galilei.

A opuściwszy miasto Nazareth / przy-
szedł y mieszkał w Kapharnaum nad
morzem / na granicach Zabulon y

Nápuszcz Jako Jan S. Chryściel /
tak y Zbawiciel nasz mieszkał na puszczy / y
tam sie bawiac postem / modlitwa / y bogo-

myslnością / y nosząc wszelkie pokusy / dał
przykład y pobudkę ludzom onym świę-
tym / którzy na pustych miejscach y w klas-
tach żyjąc / czynili godne owoce pokuty : że

sobie taki żywot obierali.
Poscił czterdzieści dni / Elias y Moyo-
sz (mówi Hieronym S.) przez post czte-

14 Nephthalim. Aby sie wypełniło co
jest rzeczone przez Izaiasza proroka :

15 Ziemia Zabulon y ziemia Nephtha-
16 lim / droga mojska za Jordanem Ga-
lileę poganów : Lud który siedział
w ciemności / wyjechał światłość wiel-

17 ka : y siedzącym w krainie ciem-
śmierci / wstąpił im światłość. Od
18 tad poczał Jezus kazać / y mówić :

Pokute czyncie : abywiem przybliżyło
sie królestwo niebieskie.

18 A gdy Jezus chodził nad mo-
rzem Galilejskim / wyjechał dwu brá-
19 cię / Symona którego zowią Pio-
trem / y Andrzeja brata jego / zapuszcza-

20 iące sieci w morze (abowiem byli ry-
bitwi.) A rzekł im : Pódzcie za mną :
21 a uczynie was że sie staniecie ryb-
wami ludzi. A oni natychmiast o-

puszcili sieci / sli za nim. A posta-
piwszy zamtad / wyjechał drugich
dwu bracię / Jakuba Zebedeusowe-

22 go / y Jana brata jego w łodzi z Ze-
bedeussem oycem ich / oprawniac sie-
ci swoje : y wezwał ich. A oni natych-

23 miast opuścili sieci / y oycę / sli za
nim.
A obchodził Jezus wszystkie Ga-

24 lileę nauczając w bóżnicach ich / y
przepowiadając Ewangelia kró-
stwa : a uzdrawiając wszelką choro-

25 bę y wszelką niemoc między ludem.
A rozestła sie sława jego po wszystkię
Syrię : y przynosili mu wszystkie złe

sie maigce / rozmaitemi chorobami y
dreczeniem zięte : y którzy dyabelstwa
mieli / y lunatyki / y powietrzem ru-

26 szoné : y uzdrowił je. A sli za nim
wielkie rzesze od Galilei / y Dekapo-
lu / y z Jeruzalem / y z Żydowskiej zie-

mie / y z za Jordania.

h Isa. 9 21.

y w ciem-
3 L. K. G. S
1. Mar. b 15.

k Mar. 1.
b 16.
Luk. 5. 21.

L. G.

Euangelion
po Grecku
jest dobra
nowina, abo
wselkie poset-
stwo:

miejszani-
ks. Lunaty-
kowie są co
káduk mi-
wają.
1 Mar. 3 27.
Luk. 6. c 17.

Post 40. dni
y przykład
Pánského
Apostola
SS. yśw. Epi-
st. 119 &
in Psal. 110.

Serm: 36.
& 37.

Epist: 54 ad
Marcellam
Augustin:
Epist: 119.
Hieron: in
Iong 3.
Leo: serm:
6. & 9. de
tempore.

Pisná vzy-
wa y sáran
y ministro-
wie. tego.
Aug: sup.
Gen: q. 61.

Chwała dwo-
iaka, iedná
Bazka, a-
tęż: a dru-
ga stworze-
niu przywo-
ła dwoiaka

Kazanie Pa-
na Chrystu-
sowa na go-
rze: o któ-
rym Augu-
stin S. ná-
pisał dwoie
księgi.
Luk: 6. 6. 20

Psalm: 36.
a 11.

Isa: 61. 23.

Psalm: 23.
a 4.

1. Pio: 2.
d 20.

1. Pio: 4. d
14.

Dány y przykazány y dla tego ma byt: z po-
treby zachowany. Ambroży s. mówi: Że ten
post nie od ludzi jest wstawiony / ale od Boga
poświęcony; nie z ziemskiego wymysłu ná-
leżony / ale od Boskiego máteřtatu rozkázá-
ny. Do post 40. dni sam Pan postem swym
poświęcić raczył / Któřego zgoła nie zachó-
wał / świętokradztwo jest / a po cześci go z-
gwałcić / grzech jest. Hieronym niemniej tá-
jnie: My / prawi / post czterdzieści dni / wes-
ług podania Apostolskiego / raz w rok / cza-
su nam przystoynego poświęćmy. Który czas
przystoyn jest przed samá Wielkanocá / a
byśny y z Chrystusem pospolu cierpieli. we-
dle Augustiná: y tym sie ná-prześławne Wiel-
konocné święto przygotowali / według Hie-
ronymá. Tegoż poświadcza Leo wielki Pa-
pieř / że ten wielki post jest wstawá Aposto-
łka: a iř od S. Apostołow wietře przed
Wielkanocá posty sa wstawione. Nákoniec
Augustyn s. mówi: że przez té 40. dni postu-
řli od dobrych / niewierni od wiernych / he-
reticy od Kátholikow rozgnáni y oddzieleni
ni bywáti.

Abowiem napisano jest / Oto y sátan
przywodzi pismo przeciw panu Chrystusowi /
iáko y hereticy ministrowie tego przeciw Ko-
ściółowi / ale źle y wywrotnie. Lecz Kościół
powszechny / iáko y Pan Chrystus / wřywa go
własnie y prawdziwie: a zřády y wykrety
heretyckie zbíta y odkrywa.

Pánu Begu twemu kłaniáć sie / Hierzeřł
(mówi Augustyn s.) Pánu Bogu samému

klaniáć sie będzieř: iáko rzekł / Temu samé-
mu stáć będzieř: po Grécku λατρεύεις.
Ztáde Kościół powszechny czyni ten pra-
wóřliwy y potrzebny rozdział / że jest iedná
część / chwála ábo pokłon samému Bogu
własnie naleřacy: Któřego sie żadnému stwo-
rzeniu oprócz bátwóchwałřtwa dáwać niego-
dzi. A jest zářte druga część / pokłon y chwa-
lá / Która ma byt stworzeniu wyrzadzána /
(iáto według godnořci Káždého) iáko oso-
bom / mięřsom / y rzeczóm świętym. W piér-
wsę nápisano: Chwały mořey nie dam in-
nému. y Samému Bogu część y chwála. A o-
tęy drugię: Częř y chwála Káždému dobre-
czyniacému. Chwála tá jest wřytłim świe-
tym tego. A o obořey pospolu: Pokloniř sie
lud Bogu / a porymi Křólowi.

17 Pokutuyćie / A pokutá (to jest skrucha
serdeczna / ábo žal za přeřřle grzechy / z vmyř-
řtem řywotá polepřenia) y przede chřtem /
ludřiom dorozřtem jest potrzebna: tář Jano-
wé / iáko y řbáwiciela nářego / tář y Pio-
trá s. Kazanie pokázuie.

23 Vzdrawiágc wřeláká chorobę / Chri-
stus (mówi Augustyn s.) cudámi sobie zie-
dnař powářnoř: powářnořciá zářřlyř
wiáre: wiára zřromádiř wielkoř ludři:
wielkořciá otrzymař dawnoř: dawnořciá
wřiwierdziř religia / Ktoreby ani nowoř nie
řzemna heretycka / zřřádámi nárabláiac:
ani řtáry błáđ pogáńřř / móca sie spřeciwář-
iac / nigdy nářřřyř y zepřowáć niemóřł.

Isa: 42. 8.
1. Tim: 1. 17
Řey: 2. 10.
Psál: 149.
1. Par: 29.
20.
Řize: 2. 38.

Pokutá y
přede chř-
tem.

Cudámi v-
řwierzóna
wiára.
Augu: de
vřti: cred:
cap: 14.

ROZDZ. V.

1 A widząc Jezus
2 część / wřtápiř ná
3 góře: a gdy w-
4 siádl / przystápiř
5 k niemu wczno-
6 wie ięř: a otwo-
7 rzywřřy wřtá swé /
8 náuczal ich mówiac: ^a Błogostáwien-
9 ni wbořzy duchem: ábowiem ich jest
10 Křólestwo niebieřkie. ^b Błogostá-
11 wieni ciřřy: ábowiem oni posiedá žie-
mie. ^c Błogostáwieni Křóřzy pláczá:
ábowiem oni bedá pocieřeni. ^d Błog-
gostáwieni Křóřzy lákna y prářna
ipřáwiedliwóřci: ábowiem oni bedá
nářyceni. ^e Błogostáwieni miłóřter-
ni: ábowiem oni miłóřterđia dostá-
piá. ^f Błogostáwieni czyřřęgo řer-
cá: ábowiem oni Boga ogláđáti.
Błogostáwieni pokóřy czyniacy: á-
bowiem nářwáni bedá synámi Bo-
řými. ^g Błogostáwieni Křóřzy cięřpiá
přeřřáđowánié dla řpřáwiedliwó-
řci: ábowiem ich jest Křólestwo nie-
bieřkie. ^h Błogostáwieni ięřteřcie / gđj
wám zřorzeczyć beda y přeřřáđowáć /
was bedá / y mówić wřytłko źle přeř-

12 cówko wám kłámágc / dla mnie. ⁱ Ká-
duřcie řie y wěřelćie řie: ábowiem zá-
plátá wářřá obřita jest w niebieřsieřch.
Boc tář přeřřáđowáli přiořki /
Któřzy přeřd wámi byli.

13 ^j Wy ięřteřcie řól žiemie. A ięřři
řól zwięřzeřie / czym řolona będzie?
14 ^k Tłnacž řie wleceř niezgodži / iedno
aby bylá přeř wřřřucona / y podeptá
na od ludži. ^l Wy ięřteřcie řwiářłóř
řwiářtá. Nie móže řie miářřto zářřyć
15 ná góře osáđzone: ^m Ani zápaláig
řwięce / y kłáđá ięř pod řorřec / ale ná
řwięczniř: aby řwięciłá wřytłim
16 Křóřzy řa w domu. ⁿ Tář niechay řwię-
ci řwiářłóř wářřá přeřd ludřmi: aby
włdzieli wczniř wářřę dobre / y chwa-
17 lili oycá wářřęgo Křóřy ięř w niebieř-
sieřch. ^o Nie mniémayćie ábym přyz-
ředł rozwięřowáć zákon ábo přioř-
18 řki: nie přyzředlem rozwięřowáć / ale
wypelnić. ^p Záprawde boriem po-
wřáđám wám: Až přeminię niebo y
19 žiemná / iedno iotá / ábo iedná Křyřřá
nie odmieni řie w zákonie ář řie wřř-
řtá sřtánie. ^q Křoby ředy rozwiázal
iedno z řřch přyzřkázá namnięřřřch /
y tářby ludži náuczal: będzie řwan
namnięřřřym w Křólestwie niebieř-

Ř Mar: 9. 8
50.

Ř Mar: 4. c.
21.
Luk: 8. b 16
řy řwięci. 6.
1. Pio: 2. c 12

Ř mřřřyř ábo
řřowáć.

Ř Luk: 16. d
17.

Ř Iak 2. 5 10

řřim:

skim: A żeby czynił y nauczał / ten
będzie zwan wielkim w Królestwie
niebieskim.

7 Albowiem powiadam wam/iż ie-
 stli nie będzie obfitowała sprawiedli-
 wość wasza więcej niż Doktorów za-
 konnych y Pharyzeuszów/nie wnijdzie-
 cie do królestwa niebieskiego. 8 Sły-
 szeliście iż rzeczono jest starym/^m Nie
 będziesz zabijał: a żeby zabił/ będzie
 winien sądu. 9 A ja wam powiadam:
 iż każdy który sie gniewa na brata
 swego/ ^a będzie winien sądu. A żeby
 rzekł bratu swemu / ^c Raka: będzie
 winien rady. A żeby rzekł/ głupcze:
 będzie winien ognia piekielnego. 10 Je-
 stli tedy ofiarujesz dar twój do oltar-
 za/ a tam wspomniś iż brat twój
 ma nieco przeciw tobie: zostaw tam
 dar twój przed ołtarzem/ a idź pier-
 wój zjednać sie z bratem twoim: a te-
 dy przyszedłszy ofiarujesz dar twój.

¹⁰ Bógdz sie z przeciwnikiem twoim
rychło / pókisz iest z nim w drodze: by
cie snadź przeciwnik nie podał sedzi-
mu / á sedziaby cie podał słudze / á
byłbys wrzucon do ciemnice. ⁸ Zápra-
wde powiadamci / nie wynidzieś z
tamtąd / áż oddasz ostatni pieniążek.

'Slyśliście iż powiedziano sta-
 rym: ° Nie będzieś cudzołożyl. ° A
 ja powiadam wam: iż wszelki który
 patrzy na nierządne/ aby iey pożadał/
 już iż zcudzołożył w sercu swoim.

¶ Jesli tedy prawe oko twoie goršy
cie / wyrwi je / a zárzuć od siebie. Albo
wiem pożyteczniéy jest tobie / aby zgini-
ął ieden z członków twoich / niżli by
miało bydź wyrzucone wszystko ciało
twoie do piekła. ¶ A iesli cię prawa re-
ka twoia goršy / odetni ją / a zárzuć od
siebie. Albowiem pożyteczniéy jest to-
bie / aby zginiął ieden z członków two-
ich / niżli by miało isdź wszystko ciało
twoe do piekła.

¶ A powiedziano: ¶ Ktokolwiek opu-
ści żonę swoją/ niech iey da list rozro-
bny. ¶ A ja wam powiadam/ iż wśel-
ki który opuści żonę swoją/ wygawszy
przyczynę porupstwa/ czyni że cudzo-

loży / y ktoby opuszczona poiał / cudzo-
 loży. ¹ Słyszeliście zaśie / iż powiedzia-
 no starym: Nie będziesz krzywopry-
 siegał : ale oddaś Pánu przysięgi
 twoie. ² A ia wam powiadam / aby-
 ście zgola nie przysięgali : ani ná
 niebo / bo iest stolicá Boża : ³ ani ná
 ziemię / ábowiem iest podnożkiem
 nóg iego : ani ná Jerozolimę / ábo-
 wiem iest miasto wielkiego króla :
⁴ Ani ná głowę twoję będziesz przy-
 siegał / ábowiem nie możesz uczynić
 iednego włosá białym ábo czarnym.
⁵ ⁶ A niechay mowa wasza będzie /
 Jest / iest : Nie / nie. A co nád to wie-
 cey iest / od złego iest. ⁷ Słyszeliście iż
 powiedziano : ⁸ Oko zá oko / á zęb zá
 zęb. ⁹ A ia wam powiadam / żebyście
 sie nie sprzeciwiali złemu: ¹⁰ ale iesli cie
 kto vderzy w prawy policzek twój /
 nástaw mu y drugiego. ¹¹ ¹² A temu
 który sie chce ztoba právem rozpię-
 ráć / á suknią twoją wzięć / puść mu y
 płasz. ¹³ A ktoby cie kolwiek przymu-
 szał ná tysiąc kroków / idź z nim dru-
 gie dwa. ¹⁴ ¹⁵ A który cie prosi / day mu :
 á od tego który chce v ciebie pożyczyc
 nie odwracay sie.

¹ Słyszeliście iż powiedziano: ² Bę-
 dzieś miłował bliźnię twego / ³ a bę-
 dzieś miał w nienawiści nieprzyjacie-
 ła twego. ⁴ A ja wam powiedziałam /
⁵ Miłujcie nieprzyjacioly wasze : ⁶ do-
 brze czynicie tym którzy was mają w
 nienawiści : a módlcie się za prześlá-
 dującą y potwarzającą was : ⁷ b ⁸ aby-
 ście byli synami oycá waszego / który
 iest w niebiesiach : który czyni że
 słońce tego wschodzi na dobre y złe / y
 spuszcza deszcz na sprawiedliwé y nie-
 sprawiedliwé. ⁹ Abowiém iestli miłu-
 iecie té co was miłują / cóż za zapłate
 mieć będziecie ? ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³

Rzym: 7.
a 2.
r 2. Mo. 20.
a 7.
3. Moy: 19.
c 12.
5. Moy. 5.
b 11.
niiako.
f Niżey 23.
c 22.

^c *Iac. 5. c 12.*

V 2. Mo. 21.
c 24.
3. Moy: 24.
d 20.
5. Moy: 19.
d 21.
x Luk: 6.
d 29.
y I. Cor. 6.
b 7;

Z 3. Mo. 19.
 d 18.
 *Ték wczyl
 nie zakon, ale
 fil Pharyze-
 usflow.
 * Błogosław-
 cie te którzy
 was przekli-
 nają. G.
 2 Luk. 6.
 d 27.
 Rzym: 12.
 d 17.
 Luk: 23.
 c 24.
 Dzie: 7.
 g 60.
 1. Cor. 2.
 c 13.
 b Luk. 1.
 c 25.

prziacioty
waste G.
celnicy.

Cont. epist.
Parmen.
I. ca. 7.
Abak.

Dla sprawiedliwości Heretycy y inni
 złocepnicy / czasem też wielka ochota y cię-
 pliwość kłószkolwiek meji y śmierci po-
 dożniuta: ale przędzie nie za błogosławieni.
 Bo / także Augustyn S. piše / niemoga cię-

pieć dla sprawiedliwości oni/ którzy roztę-
gali Kościół Boży. Bo gdzie nie masz zdro-
woty wiary/ tam sprawiedliwość bydz niemo-
że. I sprawiedliwy z wiary żywie. A gdzie
nie masz miłości/ tam też nie masz sprawiedli-
wości. Bo miłość bliźniego nie czyni złego.

Etóza

in 2. Mo: 20
c. 13.
5 Mo. 5 h 17
*bez przy-
czy. G. Aleo
Hieron: wy-
mierzowaś
każe: i jako
przydarek
nieporze-
bny.
c. Raką słowo
Zydowski
znaczy: g-
dzić, albo go-
le, albo hul-
tać. 2. Kron.
1: 7. albo y
blazna. 2.
Krl: 6: 20.

n Luk: 12.
g 58.

0 Mo, 20.
 c 14.
 Orð nie tyłko
 cudzołóstwo,
 ale y wśelá-
 kie wśere-
 czelstwo jest
 zákazáne.
 P Ntęry 18.
 a 8.
 Mar. 9.
 3 47.

15. Mo. 24.
 a 1.
 Nov. 19. a 7.
 Mar. 10. a 4.
 Luk: 16,
 d 13.
 Cor: 7.
 B 10.

Katerſcy in g-
ennicy nie
błogostwie-
ni.

Rzym. 13. 10.

Cypr. de v. nit: Eccl.

1. Cor. 13. 3.

Zastuga y za-
platá razyn-
ków do-
brych.

Żyd. 11. 28.
Psa. 118. 112.

Kościół praw-
se. hnywysy-
flkim wido-
my y znáio-
my zświecie
nie może.

Tract. 2. in
Epist. Ioan.

Żywot ducho-
wnych wiele
buduje y gor-
sy.

Sama wiara
nie płacna
bez czyn-
ków.

Sprawni-
wość nie jest
prawyżana,
ale wnas bę-
daca.

Grzechy ied-
ne śmierzel-
ne, a drugi
powszednie.

Bez miłości
nie godzi się
przyjmować
Sakramen-
tów.

26
29
32
34
39
45
Ztóra gdyby odscepienicy mieli / nie stufo-
wałiby ciała Chrystusowego / które jest ko-
ściół tego (Idem de sermone Domini in mon-
te cap. 9.) A tak przez to pisano są odstępnie
ni wysocy fałszywi męczennicy kacerzcy: iá-
ko często powtarza Augustyn y Cyprian S.
Bo choćby kto wydał ciało swe na spalenie/
a miłosąby nie miał / nie mu to wspomóże.
A ten lepać nie może mieć miłości / który jest
nieprzyjacielem iedności. Aug: epist. 50.

12
Rádnyćie się, iż zaplatá wásá] Tymi
słowy zbliáa się dwa Luterzkie błedy: Jeden/
żeby wezyńfi dobrze wiernych nic nie zastugo-
wały / ábo żadney zastugi nie miały. Drugi/
żeby człowiek nie mógł dobrze czynić dla za-
platy niebiezkiej. Abowiem tu y zaplatę pan
wspomina / która za zastugá chodzi. Bo gozic
jest zaplatá / tam y zastugá bydz musi. A w
zgledem zaplaty weznie swe pobudza / tu zno-
szemu ciérpliwie rzeczy przeciwnych / y ow-
szem tu wespół w rtrapieniu. Takci y Mow-
szé pátarz na oddarowanie: y Dawid zácho-
wat páńskie przykazania dla odpłaty wie-
czney.

14
Wy jesteście światłość światá] Swiá-
tość swiáta / y miásto na gorze leżace / y swiá-
cá na lichtarzu / iestá stan duchowny / y wysy-
tel kościół Boży / tak ná Pánie Chrystusie /
iáko na gorze fundowany y wystawiony /
że koniecznie musi bydz widziány / á żadna
miáta zátatć się nie może. Bo nie iest iáko
świećca pod forcem / ále ná lichtarzu. aby
świećcała wysyćciemu domowi / to iest wšemu
swiátu. A cóż wiecey mówić (sa słowa Au-
gustina S.) iedno iś ślepiśa / którzy tak wiel-
kiey gozy y miásta nie widza: y ná swiáce
ná lichtarzu wysyćtim swiécaca / ocy zámru-
żáia.

16
Ták niechay swiéci swiátość wásá] Iáko
dobry żywot duchownych bázo wysy-
ćkich budnie / y iest niemála cścia y chwala
Pánu Bogu / tak przeciwnym obyczajem /
życie ich niepobożné / widu ludzi gorzsy y
Boga obraża.

19
Iedno z tych przykazan namnięyszych] Wey
iáko iest potrzeba nietylko wierzyc / ále y
záchowác namnięysze przykazanie.

20
Sprawniwość wásá] Wásá iest sprá-
wiedliwość / kiedy nam bywa od Boga dá-
na. A tak Chrzesciánie prawdiwie spráwie-
dliwiśa / y máia w sobie trwáta spráwiedli-
wość / przez zachowanie páńskiego przykaza-
nia: bez której spráwiedliwości wezyńków/
żaden dorozsy zbawion bydz nie może. Zkád
widziimy / iś zbáwienie / spráwiedliwość y w
spráwiedliwienie / nie nálezy ná saméy wie-
rze / y ná poczytaniu spráwiedliwości Pána
Chrystusowego / iáko heretycy mniémáia. Au-
gust: de spir. & lit: cap. 9.

23
Będzie wimien jedu] Tu mamy iáwná
á iáśná różność grzechow / że iedné są śmier-
telné / które zástugia pieklo: á drugi powsze-
dnie / y mnięyszego karania godné / które iá-
cniéy bywáia odpuszczone. Co iest przeciw
Jowinámistóm / Luteróm y Kálwinistóm.

23
Dar twój do oltarza] Do oltarza Páni-
skiego / ábo do któregożkolwiek Sakramen-
tu / nie będąc w miłości żaden nie przystepuy /
ále idz piérwéy ziednáy się z brátem twoim:
á dáleko wiecey z kościółem powszednim:
który iest zupełné bráctwo wysyćkich Chrze-
ściánów.

Niewynidzieś stamtąd] To iest (iáko
Hieronym S. to miysce wykładá) nie wyni-
dzieś z ciemnice / áż wypłáciś y namnięysze
grzechy. A Bernát zás S. Wiedzie / prawi /
że po tym żywocie / ná miyscach cysćcio-
wych / we sto nasob wypłacać to musimy /
czego tu omiészamy: áż do ostatniego pie-
niáśka. Ale y starzsy Doktorowie / á ná imie
Cyprian S. Origenes / Eusebius Emisenus /
y Ambrozj S. o cysćcu to miysce wykładáia.

Do piekła] Gehenna słowo Żydowskie
znáczy pieklo / ábo meki wieczné potępionych
Przeto / iś przy Jeruzalem bylá doliná nazwa-
ná tym imieniem / kedy Żydowie dżiatli swe
báhwánóm ofiárniać pákili. Ztóra téż zwano
Tophet, ponáśému Beben / iś dżiatli palac
bebnano / aby kęzpli ich ródzicy nie ślyszeli.
A tak przeté meki ogniowé oírume / przeto /
że ná to miysce potym od Izajasza królá
splugáwione ścierwy y inne brydliwości
wyrzucano: weszło w swyecz / iś słowo to
Gehenna známionuje pieklo y meki oné wie-
czné.

Wyiawśy przyczynę porubstwa] Dla-
tę saméy przyczyny może máz opuścić żone
swá: ále przedśie ani on / pśt. żona opu-
ści / ná żywa / innéy żony poiac: ani żona opu-
ści / pśt. on żywy / á innéy meřa iedz nie
może. Iáko się z tego miysca y z innych ná
brzegu nágnázoných dosyć pokáznie. Abó
wimien zwáćci máłżeńśka / zstrony Sakra-
mentu / iest tak nierozdzielna: iś y samym ro-
zwodem niemóże bydz rozwiázana. Augu. de
bono coniug. cap. 7. Wśáśke iestli się oboie
dopuszta cudzołóstwá / tedy iáż miedzy nimi
rozwód bydz niemóże.

Abyscie zgola nie przysięgali] Wtowo-
chrzeczeny / wógardziwśy y odzuciwśy wy-
klad y rozsádek kościóla powszednego / tu się
litery trzymáia (iáko y inni heretykowie ná
inśyich miyscach) twierdza: że się Chrzesci-
áninowi żadnym obyczajem / ani w sřdu / ani
w práwá przysięgac niegodzi. Gody tu Pan
Chrystus mówi / tyłko o przysiędze / křda się
lekee / nierozmýślné / bez potrzeby / bez stu-
śney przyczyny / ábo z popedliwosci iákiey /
ábo ze złego zwyczáiu dżicie. Lecy przysięgi
prawdiwéy / spráwiedliwéy / rozsádnéy / á
z dobrým rozsádkiem wezyńonéy / nietylko
Bóg nie zákánie / ále iá owšem á rozsánie.
A sam Paweł S. nie raz bprzysięgał. A swi-
ci ányołowie. Wáwet y sam d pan Bóg.

Zebyście się nie sprzeciwiali złému.]
Ztád Wtowochrzeczeny (iáśke się litery trzy-
máiać) błád swóy wymieráia / twierdza: /
iś się Chrzesciáninowi pozýwac áni práwo-
wac niegodzi. Iáko y Luter ztád dowodził /
że się Chrzesciánie Turkóm bronić nie má-
ia / áni przeciwko nim walczyć. Lecy Pan
Chrystus tymi słowy nie zákánieć práwnéy /
ábo innéy spráwiedliwéy obrony. ále ciérpli-
wości wezy / aby człowiek z swórey strony
wolał rácsy křzywde ciérpieć / á miśli się
mścić ábo práwować. Bo áni Pan Chrystus /
áni Paweł swiery téy się litery trzymáli / o
náśtawieniu drugiego polieźci.

Na złe y na dobre] Ztád baczymy / iś
sezesćie docześné person ábo królá / nie
iost nákiem lepszych ludzi / ábo prawdziw-
śey religii.

Czyściec.
Hieron: in
Matu:
Serm. de o-
bitu Kum.

Gehenna co
znáczy.

4. król 23 10

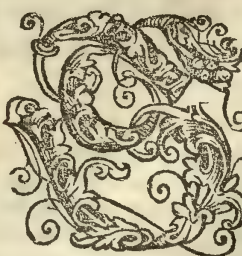
Máłżeńśwo
nie rozdiel-
né y laca-
dźciłśwa.

Przysięgá
nie zgolać
kazána.

2. Moř. 6. 13.
y 10. 20.
Psal. 5. 12.
Jeremi. 4. 2.
Rzym. 19
2. kor. 1. 23.
Philip. 18.
1. Tim. 5. 26.
6. Obi. 10. 6
d Psal. 109. 4
Bronić się
práwem nie
i. śt. zákazá-
no.

1. Kor. 6. 7.
Ian. 18. 23.
Dzie. 23. 7.

R O Z D Z. VI.

Trzeźcie aby-

ście sprawiedli-

wości waszcy nie

czynili przed lu-

dzmi / abyście byli

widziani od nich:

bo inaczej zapła-

ty mieć nie będziecie

w Oycę waszego

który jest w niebiesiach.

Gdy tedy

czynisz iakmużne / nie

trag przed sobą /

iako obludnicy czynią

w bóżnicach y

po vlicach / aby byli

czczeni od ludzi:

Zaprawdę powiadam

wam / wzięli za

plátę swoje. ^a Alle

gdzy ty czynisz iak-

mużne / niechay nie

wie lewica twoja

co prawica twoja

czyni: ^b aby iakmu-

żna twoja była w

skrytości: ^c a oćiec

twój który widzi w

skrytości odda

tobie. ^{*}¹ A gdy się modlicie ^c nie

będziecie iako

obludnicy / którzy

się radzi w

Bóżnicach y na

rogach vlic sto-

iąc modlą / aby

byli widziani od

ludzi: Zaprawdę

powiadam wam /

wzięli zaplátę

swoją. ^d Alle ty

gdzy się mo-

dlisz będziesz /

wniódź do komory

swojej / a zawar-

szysz drzwi /

módl się oycu

twemu ^{*} w skry-

tości: a oćiec

twój który widzi

w skrytości

odda tobie. ^{*}² A modląc się

nie mówcie wiele

iako pogani: abo

wiem mniemają /

iż w wielomowno-

ści swojej będą

wy słuchani. ^e Nie

bądźcież tedy im

podobni: Abowi-

emci wie oćiec

wasz czego

potrzebujecie /

pierwcy niż

byscie go

prosiłi. ^f Wy

tedy tak się

modlicie: ^g O-

yże nasz który

jest w niebiesi-

ach: Świeć

się imię two-

je. ^h Przyjdź

królestwo two-

je. Bądź

wola twoja

iako w niebie

tak y na ziemi.

ⁱ Chleba

naszego pow-

szedniego da-

j nam dzisiaj.

^j A odpuść

nam nasze

winny / iako y

my odpuszczamy

naszym

winowaycom.

^k A nie w-

wódk nas w

pokuszenie.

Allenaszbaw

odezłego. ^{*}

Amen.

^l Bo jeśli

odpuszczacie

ludziom

grzechy ich:

odpusci też

wam oćiec

wasz niebieski

grzechy wasze.

^m Lecz

jeśli nie

odpuszczacie

ludziom: ⁿ ani

Oćiec

wasz nie

odpusci

wam grzechy

waszych.

^o A gdy

pościcie /

nie bądźcie

iako obludnicy

smietnymi: Abowi-

em

twarz

swoją

nieczysz /

aby

się

ludziom

zdali

poszczycini.

Zaprawdę

powiadam

wam /

iż

wzięli

zaplátę

swoją.

^p Alle

ty kiedy

pościsz /

namóż

głowe

twoją /

y

vniy

oblicze

swoje: ^q abyś

się

nie

okazał

ludziom

iż

pościsz /

ale

oycu

twemu

który

jest

w

skrytości:

a oćiec

twój

który

widzi

w

skrytości:

odda

tobie. ^r Nie

starbicie

sobie

starbów

na

ziemi:

gdzie

rdza

y

mól

psuje /

y

gdzie

złodzieje

wykopywają

y

kradną. ^s Alle

starbicie

sobie

starby

w

niebie:

gdzie

ani

rdza

/

ani

mól

nie

psuje /

y

gdzie

złodzieje

nie

wykopu-

ją /

ani

kradną. ^t Abowi-

em

gdzie

jest

starb

twój /

tamt

jest

y

serce

twoje. ^u Świeć

się

ciała

twoje /

jest

oko

twoje. ^v Jesli

by

oko

twoje

było

śmier-

tne /

wszystko

ciało

twoje

światłe

będzie.

^w Alle

jesli

by

oko

twoje

złe

było:

wszyst-

ko

ciało

twoje

ciemne

będzie. ^x Jesli

ż

tedy

światło

które

jest

w

tobie /

ciem-

ności

twojej

jest:

iakoż

wielka

będzie

śa-

ma

ciemność.

^y Żaden

nie

może

dwoma

pánom

służyć. ^z Bo

abo

jednego

będzie

niena-

widział /

a

drugiego

będzie

miłował:

abo

przy

jednym

stać

będzie /

a

dru-

gim

wzgardzi. ^{aa} Nie

możecie

Bogu

służyć

y

mámmonie. ^{ab} Dla

tego

wam

powiadam /

nie

troszczcie

się

o

duše

waszą

co

byscie

jedli: ^{ac} ani

o

ciało

was-

ze

czym

byscie

się

odżierwali. ^{ad} A

ż

du-

śa

nie

jest

waż-

niejsza

niż

po

karm:

y

ciało

niż

li

odżenie. ^{ae} W

y

ż

życie

na

ptaki

niebieskie /

iż

nie

śię

ani

żna

/

ani

zbi-

erają

do

gumien:

a

oćiec

wasz

niebieski

żywi

je. ^{af} A

ż

życie

wy

nie

da-

le

Yego, to jest,
Bożę.
3. Kró. 3. 29.

Sprawiedli-
wość z czyn-
ków, a nie z
śmęty wiary
1. Jan. 3. 7.
Iak. 2. 24.
August. in
Plal. 42.

Zasługą do-
brych czyn-
ków.

Pl. II, II. 2.

Czynki do-
brye mogą y
mnie być i
wne czynio-
ne.
Matt. 5. 16.

Hom. II. in
Euan. c. 10.

Nie wielo-
mowstwa,
ale prozno-
mowstwa na
modlitwie
Pan zaká-
zuje.
Luk. 6. 12.
Luk. 18. 1.
L. Theff. 5. 17

Chleb powse-
dni albo nad-
istotny.

Luk. II. 3.

33 **Káig.** Abowiem oćiec wász niebieski
wie że tego wszytkiego potrzebnicie.
Szukajcież tedy naprzód kró-
stwa Bożego / y sprawiedliwości / ie-
go : a to wszytko będzie wam przy-

I Sprawiedliwości wászej] Stad znáć / i
dobrze uczynić / a sprawiedliwość : a i
wielę czyniacy dobrze / czyni sprawiedliwość.
Z tego dobrze czynienia / a nie tylko z wie-
czenia / y sprawiedliwość bywa. A tak spra-
wiedliwość Chrześciańskiego człowieka
zbawiciel nasz pokłada nawieczę w tych
trzech cnotach : w iálmużnie / w posćie / w
modlitwie : tak i iálmużny czynić / posćić
sie / modlić sie / jest sprawiedliwość czynić
y uczynić miłosierne / sa uczynić sprawie-
dliwość.

4 Odda tobie] To oddanie albo zapłata
w niebie za dobre uczynki / (która Pan a zbá-
wiciel nasz często przypomina) pokazuje / i
uczynki dobre wiernych máia swa zasługe /
albo i zasługusia żywoi wieczny : a i mogą
bydź czynione dla zapłaty wieczney. Patrz
wys. 5. 12.

5 Iako obłudnicy] Obłudności a próżney
chwały Pan zakázanie w tych trojátech czyn-
kach sprawiedliwości : a nie iáwnego ich
czynienia przed ludźmi / tu czi a chwale Bo-
żey / tu bliżnich zbudowania / y na zbawienie
nasze. Ponieważ nam wyszey roztazał / aby
sietak światła światłość naszą przed ludźmi
żeby oni widząc uczynki nasze dobrze / chwali-
li stad P. Bogá. Przetó / w sprawowaniu
wseláckich czynków dobrych / mamy chować
Regule one Grzegorza s. aby uczynek był na
iáwi : ale intencja albo serce dobrze z którego
i czyni / aby zostało w tajemności.

7 Nie mówcie wiele] Nie zakázanie Pan
długiej modlitwy : gdyż y sam ná przykład
nam / całe noce ná modlitwie tráwił / y rosta-
zał sie nam zawsze modlić / a nigdy nie wsta-
wał : iáko y Paweł s. y ten był zawsze ży-
czay Kościoła Bożego / który od początku
miał pewne godziny modlitw : które zowa-
horas canonicas. Nie wielomowstwa tedy /
ale wielomowstwa albo proznomowstwa
Pan zakázanie / to jest / abyśmy niepotrzebnych
rzeczy / proznomi / bytniemi a wydwornemi
słowami sie nie domagali. Jáko Pogané czy-
nili / którzy mniemieli / że Bogowie potrzeb-
ich nie wiedzieli / ani ich wysłuchac nie mogli /
aby dla z oziacya wystroili / a wydwornemi
słowami wylieczyli to wszytko / czego im potrze-
ba August. epist. 121. cap. 8. 9. 10. Przetó y
Collety Kościelnesa bázgo krotkie / ale wielce
skuteczne y potrzebne.

11 Chleba naszego powszedniego] Słowo
Greckie *epiousion*, stary tłumacz przed Zie-
ronymem wyłożył był / quotidianum, to jest
powszednim : Lecz Hieronim s. przelożył ie
tu supersubstantialiem : to jest nád istotnym albo
nádystotnym : acz y Łukasá tóž słowo prze-
łożył powszednim / bo słowo Greckie / te oboie
rzecz znaczy. Niektórzy ie też utrzymują
a drudy postpräsentem, po terażniejszy
wykładają. A tak prosimy tu nie tylko
chleba powszedniego / to jest / tego wszytkiego
co nam tu zachowaniu ciała jest potrzeba :
ale też chleba nádystotnego / to jest / wszelkiego

dano.

34 Nie troszczyć się tedy o utrże.
Abowiem utrżesz dzień sam o sie
trosząc sie będzie. Dojści ma dzień
ná swęj niedzy.

pożarcia duchownego / a zwłaszcza chleba
naswetszego Sakramentu / w którym jest
prawdziwie Pan Christus / on chleb żywy
który zstąpił z nieba. Który przeto nazwan
jest chlebem nádystotnym / i przewysza ws-
zytkie istności / y wszytko stworzenie.

12 Nasze winy] Te winy / są grzechy nie
tylko śmiertelne / ale też powszednie : iáko czę-
sto wzy Augustyn s. A przetoż niemáš za-
dnego człeka ná świecie / by był nasprawie-
dliwszy / któryby nie był winien używać téj
modlitwy : ponieważ żaden nie jest bez grze-
chów / przynajmniej powszednich.

13 Nie wwoź nas w pokuszenie] To jest /
nie dopuszczaj nas wwozić : iáko y Cyprian
s. y Augustyn cytá : y iáko rozumie y wy-
kláda s. Kościół powszedni. Abowiem Bóg
nikogo nie kusí / mówi Jáko s. A tak strzeż
sie bleda Kálwinistów / którzy Boga czynia
pryczyną y sprawcą ludzkich grzechów : po-
wiádając że Bóg zwykł ludźie wwozić w
też pokusę / w którą y sam szatan : y owsem
sámego / prawi / szatana Bóg podwodzi / aby
serce słych ludzi nápełniał. Jáko Beza na-
mástał Kálwinów ná to miejsce smiał ná-
pisać : y sam Kálwin táž bluzni ná wielu
miejscach.

Słowa które Grecy do pacierza przyda-
li : Bo twoie jest Królestwo / zc. nie sa z pisma
s. wzięte / ale z Liturgicy albo Mszey Greco-
kiey. Przetó Łacínsky Doktorowie / w teysku
Greckim biegli / tych słów niewspominá / i
do pisma mienáją.

16 Gdy sie posćicie] Nie zakázanie tu Pan
iáwnych postów / iáko w pismie s. y wchwa-
lone y ustanowione były / gdyż y Kłimentowie
iáwnemi postami wbiągali gniew Boży prze-
ciw sobie : ale gani te którzy albo dla próżney
chwały posca / aby ie ludzie chwali / albo
którzy stroia postawe poszcaych / choć nie
posca : co jest hypocrisis, y serca obłud.

20 Skarbćie w niebie] Przez te skarby nie
możecie sie rozumieć sama wiara : ale serodre
iálmużny / y inze uczynki dobre : które Bóg
chowáac / iáko w księgách albo w skryzynie w
niebie / wedle nich ma každemu oddac y za-
pláć. Jáko z drugiey strony / to skapie sie-
ie / skapie też będzie žal / mówi Paweł s.

24 Dwie ma panom służyć] Dwa panowie
są naprzód / dwóia wiara : Bóg y Bál :
Christus y Luter / Serwet albo Kálwin : o-
tary Boży y odsepiensta wieczerna : stół
pánstki y stół Czartowski : Kościół Powszech-
ny / y zbór Kácersti. Potym dwa panowie sa
też / Bóg y świat : Ciało y Duch / Grzech y
sprawiedliwość.

26 Nietroszczyć się] Nie zakázanie Pan ro-
boty y opátrowania żywności : ale troska-
nia z kłopotem y frasunkiem : albo zbyt-
nięgo stárania / iáko by nie wstáac opátrności
Bożey.

ná swym v-
trapieniu.
Hieron:

1. Jan. 6. 48

Zaden nie
jest bez wi-
ny ná swie-
cie.

Bóg nikogo
nie wwozi
w pokusy.
Cypri. de
Ora. Dom.
Aug. de bo-
no perleu
c. 6.

Iac. 1. 13.

Iáwné posty
nie zakáza-
né.
Ion. 3. 7.

Skarby czyn-
ków dobrych

2 Kor. 9. 6.

Dwa páno-
wie prawi-
ni.

Roboty y ná-
bywania ży-
wności Bóg
nie zakázue

ROZDZ. VII.

Je sǎdźcie / ǎ-
byscie nie byli sǎ-
dzeni. ¹ Abowiém
którimbyscie sǎ-
dem sǎdźili / sǎ-
dzeni bedźciecie :
y która miara
mierzyć bedźciecie / odmierzǎ wam. ² Al-
cóż widziś ǎdźblo w oku bratǎ twéǎ /
ǎ tramu w oku twoim nie widziś. ³ Al-
bo iǎko mówiś bratǎ twé : Dopuść
że wyymie ǎdźblo z okǎ twego / ǎ oto
tram iest w oku twoim. ⁴ Obludnik /
wyrzuc piérwéy tram z okǎ twego : ǎ
tedy przeyrzyj ǎbys wyrzucił ǎdźblo
z okǎ bratǎ twego. ⁵ Nie dawaycie
psóm świętego : ǎni mieccie peret
wǎszych przed wieprze : by ich siǎdź
nie podeptǎli nogǎmi swémi / y obró-
ciwszy sie ǎby was nie rostǎrgǎli.
⁶ Proście / ǎ bedźie wam dano :
B szukaycie / ǎ naydźciecie : Kólǎccie / ǎ
8 bedźie wam otworzono. ⁷ Abowiém
wselki który prosi bierze : ǎ kto szuka
nayduie : ǎ kólǎccémui bedźie otwo-
9 rzone. ⁸ Abo którz z was iest czło-
wiec / którego iesliby prosił syn iego o
10 chléb / izali mu poda kǎmien : ⁹ Abo
iesliby prosił o rybe / izali mu poda
11 weźǎ : ¹⁰ Jesli wy tedy / bedǎczlymi v-
mieccie datki dobré dǎwǎc synóm wǎ-
szym : iǎkóž wiecéy oćiec wǎs / który
iest w niebiesiéch / dǎ rzezy dobré
tym którz go prosǎ :
¹² Wsytko tedy cokolwiek chcecie
ǎby wam ludzie czynili : y wy im
czyncie. Boć ten iest zakon y prorocy.
¹³ Wchodźcie przez ciasnǎ bramę :
Abowiém szeroka bramǎ / y przestro-
na iest drógǎ która wiedźie nǎ zǎtrǎ-
cenie : ǎ wiele ich iest / którz przez nie
14 wchodźǎ. ¹⁴ Jǎkóž ciasnǎ bramǎ y wǎ-
stǎ iest drógǎ która wiedźie do żywot-
tǎ : ǎ máto ich iest / którz iǎ nayduǎ.

¹⁵ C Strzeźcie sie pilnie fałszywych
proroków / którz do was przychodźǎ
w odzieniu owczym / ǎ we wnetrz sǎ
16 wilcy diapieżni. ¹⁶ Z owoców ich po-
znacie ie. ¹⁷ Izali zbierǎǎ z ciénia iǎ-
gody winné / ǎbo z ostu figi : ¹⁷ Tǎk
wselkie dzewo dobré / owocé dobré
rodzi : ǎ złé dzewo / owoce złé rodzi.
¹⁸ Nie moźe dzewo dobré / owoców
złych rodzić : ǎni dzewo złé / owoców
dobrych rodzić. ¹⁹ Wselkie dzewo
które nie rodzi owocu dobrego / bedźie
wycięte / y w ogień wrzucone. ²⁰ A prze-
to z owoców ich poznacie ie.
²¹ Nie kǎždy który mi mówi / Pǎ-
nie / Pǎnie / wnidźie do królestwǎ nie-
bieskiego : ǎle który czyni wolǎ oycǎ
mego który iest w niebiesiéch / ten w-
nidźie do królestwǎ niebieskiego.
²² Wiele ich rzeze mi dñǎ onégo /
Pǎnie / Pǎnie / izali sǎny w imie twoie
nie prorokowǎli / y w imie twé czar-
tów nie wygǎniǎli / y w imie twé wie-
23 le cudów nie czynili : ²³ A tedy wy-
znam im / ²⁴ kżem was nigdy nieznał :
D Odstǎpcie odemnie którz nieprǎ-
wość czynicie.
²⁵ Wselki tedy który slycha tych
słów moich / y czyni ie : ²⁵ bedźie przypo-
dobǎny meźowi mǎdrem / który zbudo-
wał dóm swóy nǎ opoce. ²⁶ y spadł
dészcz / y przysly rzeki / y wiatry / y
vderzly nǎ on dóm / ǎ nie wpał. bo
27 był nǎ opoce vgruntowany. ²⁷ A wsel-
ki który slycha tych słów moich / ǎ nie
czyni ich / bedźie podobny meźowi
glupiemu / który zbudował dóm swóy
nǎ piastu. ²⁸ y spadł dészcz / y przysly
rzeki / y wiatry / y vderzly nǎ on
dóm / y wpał / y był wpałec iego wiel-
29 ki. ²⁹ A ostǎło sie : gdy dokończyl Je-
sus tych słów / ³⁰ ǎzduiméwǎly sie rzéże
iǎko wladźǎ mǎǎcy / ǎ nie iǎko Do-
ktorowie ich y Phǎrizeusowie.

* Luc. 6.
f Luk. 6.
f 44.
g Wyř. 3.
b 10.
h Niz. 5. b 11.
i Dzie. 19.
c 13.
To iest, iǎw-
nie im po-
wiem. He-
braism.
k Luk. 13.
c 25. y 27.
Psal. 6. a 9.
Niz. 25 d 41.
l Luk. 6.
g 47.
ǎbo nǎ stǎ-
le.
Rzym. 2.
b 13.
Iak. 1 d 22.
m Eze. 13.
b 11.
n Mar. 1.
c. 22.
Luk. 4 c 32.

a Luk. 6.
c 37.
Rzy. 2. a 1.

b Mar. 4.
c 24.
Luk. 6. f 38.
* które iest.
G.

c Nizey 21.
b 22.
Mar. 11. c 24.
Luk. 11. b 9.
Ian. 14. b 13.
y 16. c 23.

* Té rzezy
dobré, sǎc łǎ-
skǎ y dǎry du-
chowné wsi-
skié : y cokol-
wiek zbǎwse-
nin dufné-
mu naleźy.

d Luk. 6.
d 31.
Tob. 4. c 16.

e Luk. 13.
c 24.

Sǎdźie iǎko,
y komu zǎ-
kazano.

1 Nie sǎdźcie J Nie zǎkǎznieć Pan tymi
słowy sǎdźie vzedowi / tǎk duchownému iǎ-
ko y świećciému (iǎko sobie dumǎǎ słowo
chrześnicy) któremu owšem sǎdźie rostǎza-
no. Ani zǎkǎznie człowiekowi sǎmého siebie
pożytecznie sǎdźie, Ani zǎkǎznie złégo złym /
Judǎsǎ zdraycǎ nǎzywǎc : y zloczyncę od
vzedów / y heretyki od kościolǎ osǎdzone y
potepione / mieć zǎ pogǎny y iǎwnogrze-
sniłki. Ale zǎkǎznie tym co nie sǎ nǎ vzedzie

6 posǎdǎc bliźnich swoich : zwłǎszǎ zǎnienawi-
ści / ǎbo se złégo domniemǎnia : słowǎ y sprǎ-
wy ich dobré ǎbo y sǎrednie (które z dobrego
sercǎ wynisłǎz mogly) we złé obrǎcǎǎc / y nǎ
gorǎsǎ strone wyklǎdǎǎc. Jǎko nǎ on czas
posǎdǎli sydowie dobré y święté mowy y
sprǎwy Pǎnǎ Chrystusowe. A dñis heretyko-
wie / nauki y Ceremonie kościelne.
Nie dawaycie psóm świętego J Jǎko w
stǎrym zakonie / w iednym domu bǎrǎnkǎ

Sǎkrǎmenty
niewiernym

y niegodnym
nie mają być
dawane.

Modlitwa
która wa-
żna

Heretyków
mala tróla.
De Sermon:
Domin. in
mon. lib. 2.
cap. 32.

Znaki here-
tyków.

1.

2.

a 5. Mo. 1. 8

22.

b 5. Mo. 13. 2.

3.

c Ier. 23. 21.

4.

5.

Ier. 10. 8.

Rzy. 10. 15.

Zyd. 5. 4.

d Mat. 24. 5.

6.

e Ier. 10. 16.

Dzie. 20. 29.

7.

pożywano / a miasa tego wynosić przez nie
godziło się : tak w iednym kościele powse-
chnym prawdziwa ofiara naszego zbawie-
nia ofiarowana bywa : którego ciała przez
wynosić / a psom świętego dawać zakazano.
Aug. sermone 181. de tempore. Żadnego tedy
Sakramentu / a zwłaszcza oltarzniego (tak
chleba synowskiego) nie godzi się dawać nie-
wiernikom / y tym którzy w grzechach śmier-
telnych bedac / pierwcy się przez święta spo-
wiedź nie spróbują. A słowo Boże / niema
bydź opowiedziane tym / którzy go nie przy-
mują : owszem ie dopca takó swinie : abo ie
bluznia y kasaia takó psi.

8

Wszelki który prosi, bierze / Ktokolwiek
prosi czego przystoi / y takó przystoi to iest/
rzecz do zbawienia potrzebnych / z wiara / z
pokora / z pilnością / y z trwatością / bedac w
tasce Bożej : ten pewno otrzyma / abo to o co
prosi / abo co lepszego.

13

Wchodźcie przez ciasną brame / Augustin
stał na to miejsce piše: Tu sie nawiecy
strzedz / Heretyków mamy / którzy sie pospoli-
cie mala liczba swych / y licha trzoda swota
zalecaia. A dla tego Pan / powiedziawszy : iz
malo tych którzy nayduia ciasną drogę y cia-
sną wlezkę : aby sie pod imieniem matości /
nie wtrádli / Heretycy : wnet dolozył tego :
Strzedzcie sie falszywych Proroków.

15

Strzedzcie sie pilnie falszywych proroków /
Znaki falszywych proroków te sa. Pierwszy/
iest sie to nie stanie / co prorokowali. Dru-
gu / choćby sie też stalo co prorokowali : iest
nowa nauka przynosa / którzy nieznali
przodkowie naszy. Trzeci / iest sami ida / nie
bedac postami. Czwarty / iest wyszedzy z
nas / 1. Jan. 2. 19. nie ida do Pogan / aby ie
nawracali / ale zasie do nas / aby wiare na-
szę psowali y wyracali. Dzie. 13. 10. 2. Tim.
2. 18. Tit. 2. 11. Piaty / iest przychodza w ska-
tach owczych / to iest / pod imieniem Pana
Chrystusowym / stroiac postawe prawdzi-
wych proroków / y miac zawsze w gbie
słowo Boże. Iere. 28. 2. 11. przemieniaiac sie
w Apostoly Pana Chrystusowe 2. Corint. 11.
13. miac postawe nabozenstwa / 2. Tim. 3. 5.
Przez lagodne mowy y blagostawienstwa / y
obietowanie osobney nauki / swiatłosci y
wolności Ewangelickiej / zwodzic serca pro-
stych a niewinnych ludzi. Rzym. 16. 18. Szor-
sty / iest / takó wilcy / targaja y rozprasaia
na rozmaite sekty / ono stado / które Pan Chri-
stus sobie zebrał w iedno. Slodny / z owor-

ców tak nauki takó y żywota ich. Nauki / iestli
przeciwna / nauke wnoszą tej / która iest przy-
ietą we wszystkich kościele Pana Chrystus-
wym / który iest Szilarem y wzmocnieniem pra-
wdy. Jesli wprowadzają sekty dawno prze-
kieré y zatracone. Owoce zasie żywota y o-
byczaiów heretyckich sa : Odstapienie / od
wiary / y oderwanie od kościoła powsze-
nego. Niezgody między nimi / 1. Kor. 3. 4.
Nawista od mistrzów / swoich nowych : od
których ie / miasto Chrześcianów / Lutran /
Kalmunistów / Serwetany zowa. Nieust-
wiczność y niestatek w nauce / 2. Cor. 1. 17.
Nieposłuszeństwo ku przelozonym duchow-
nym y świętym. Nisłość samych siebie :
Pycha y chluba z nauki y wmielności nade
wszystkie Oyce y Doktory święte. Falszowa-
nie pisanie s. y co iest strasliwsza / odzuce-
nie wiela czesći tego / zwłaszcza godzie im iest
przeciwne. A toć sa owoce wszystkich here-
tyków wobec pospolite. Sa y inne osobney-
sze / y własneyse heretykom czasów naszych :
takó nieradne małzenstwa : gwałcenie słu-
bów y person Bogu oddanych : kupiectwa
kościółów. swietośradstwa : samey wiary
zalecanie : ohydzenie uczynków dobrych : po-
wiedziac / iz nie mają zasługi u Boga / a iz nie
sa do usprawiedliwienia y zbawienia potrze-
bne : a iz przykazanie Boże nie tylko iest cie-
skie / ale y ku zachowaniu niepodobne. A
wiele takich nauk stamliwych / na skaze wszel-
kiego życia pobożnego we wszystkich staniach
prosto prowadzacych.

21

Nie każdy który mi mówi, panie, / Cie
pewnie wiare mają : boby bez nię Pana
wzywac niemogli. A iednak tu widzimy / iz
nie dosyć na wierse : a iz nie sama niewiara
iest grzechem : takó vczy Luter : Gdyż ani sa-
mi Katholicy y prawowierni / choćby też
wielka wiara prawdziwe cudz czynili / przez
imie Pana Chrystusowe : wszakże przez do-
brych uczynków zbawienia dostapie nie mo-
ga. A temu obacz którzy to sa / co zawyż w ge-
bie mają Panie / Panie : co im iednak namniey
niepomozę / gdyż tak uczynki dobre zelzyli / y
sprawiedliwosc Chrześciańska ludzjom o-
hydzili.

24

Który zbudował dom swój na opoce. /
Pan Christus ista mądrość / zbudował ko-
ściół swój na opoce / którego żadne furye ska-
niste nigdy nieobala. A głupi heretycy / ró-
zne zbory swoje budują na piasku : które zasie
sami obalają nieszgodami swymi.

1 Rzy. 16. 17
Owoce nauki
St. Tim. 1. 15
2. 1. 10. 1.
Owoce oby-
czajów.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

1. 1. Tim. 4. 1.

k Obi. 2. 6.

Gal. 6. 12.

1. Kor. 3. 4.

2. 1. 2. 3. 2.

m 2. 1. 10. 3.

16.

Owoce di-
sneych he-
retyków.Sama wiara
nie nie po-
moze.

Rzy. 10. 14.

Rozność ko-
ściół Bożego
od Bożnic ka-
cerkich.

Matt. 16. 18.

ROZDZ. VIII.

1

Gdy zstąpił z
góry / sly za nim
wielkie rzesze. ^a A
oro tredowaty
przyszedłszy / poklo-
nił sie mu / mó-
wiąc : Panie / iestli
chcesz / mozesz mie oczyścić. ^a A ścia-
gnawszy Iesus rękę / dotknął sie go /
mówiąc : Chce / bądź oczyścion. A
był zarazem oczyścion trad iego. ^a A
rzekł mu Iesus : paterz abys nikomu

A

3

4

nie powiadał : ale idź / ^b wkaż sie każ-
planowi : y ofiaruy dar który przyka-
zał Moyses na świadectwo im.

5

^a A gdy wszedł do Kapharnaum /
przystąpił do niego Setnik / prosząc
go / y mówiąc : Panie / sluga mój le-
ży w domu powietrzem ruszony / y cie-
żko trapiiony iest. ^a A rzekł mu Iesus :
Ja przyde / y uzdrowie go. ^a A odpo-
wiadaąc Setnik / rzekł : ^a Panie / nie
iestem godzien abys wszedł pod dach
mój : ale tylko rzecz słowem / a be-
dzie uzdrowion sluga mój. ^a Bo y ia
iestem człowiek / pod władzą postaw-

9

b 3. Moys. 14.
2 2.

c Luk. 7. 21.

Ier. 4. 246.

d Luk. 7. 26.

to iest, do

domu mego.

to iest, ra-

skaż. Hebra.

zwierzchno-

ści podległy.

wiony /

10 wiony / mający pod sobą żołnierze : y mówię temu : Idź / a idźcie : a drugie mu / Chodź / a przychodźcie : a słudze moi temu / Czyn to / a czyni. ¹ A usłyszawszy Jezus / żyłował się : y rzekł tym którzy sły za nim : Zaprawdę powiadam wam / nie znalazłem tak wielkiej wiary w Izraelu. ² A powiadam wam / ³ Iż wiele ich ze wschodu słońca y z zachodu przyjdzie y usiedzą z Abrahąmem / y Izáką / y Jakobem / w królestwie niebieskim : ⁴ A synowie królestwa będą wyrzuceni w ciemności zewnętrzne : tam będzie płacz y zgrzytanie zębów. ⁵ A rzekł Jezus Sernikowi : ⁶ Idź : a iakoś uwierzył niechcie się sstać. A ozdrowiony jest sługa onęj godziny.

14 ⁷ A gdy przyszedł Jezus do domu Piotrowego / wyjrzał świeckie iego leżącą a mającą gorączkę : ⁸ y dotknął się ręki iey / y opuściła ię gorączka : y wstała / y posługowała im.

16 ⁹ A gdy był wieczór / przywiedli mu wiele dyabelstwa mających : y wyrzucił duchy słowem : y wszystkie którzy się ile mieli ozdrowili : ¹⁰ Aby się wypełniło / co jest rzeczone przez Izákę proroką mówiącego : ¹¹ On nie mocy nasę przyjął / y choroby nasę nosił. ¹² A widząc Jezus wielkie rzęśe około siebie / kazał ¹³ iachąć za morze.

19 ¹⁴ A przystąpiwszy ieden Doktor / rzekł mu : Nauczycielu / pójde za tobą / gdzie iedno pójdziesz. ¹⁵ A rzekł mu Jezus : Liści mając iamy / y ptacy niebiescy gniazda : a syn człowieka nie ma gdzieby głowę ¹⁶ skłonił. ¹⁷ A drugi z uczniów iego rzekł mu : Panie / do-

22 puść mi piérwéy odéść / y pogrześć oycą mego. ¹⁸ A rzekł mu Jezus : Pódź za mną / a dopuść umarłym grzęć umarłé swoje.

23 ¹⁹ A gdy on wstąpił w łódkę / weszli za nim uczniowie iego. ²⁰ A oto wzruszenie wielkie sstało się na morzu / tak iż się łódka walmi okrywała / a on spał. ²¹ A przystąpili do niego uczniowie iego / y obudzili go / mówiąc : Panie zachoway nas / ginimy. ²² A rzekł im Jezus : Cemu bojąłiwiścieście / mający wiary : Tedy wstawszy rozkazał wiatróm y morzu / y sstało się uciszenie wielkie. ²³ A ludzie się dziwowali / mówiąc : Jakż jest ten / że mu y wiatry y morze są posłusne :

28 ²⁴ A gdy się przewieźli za morze do krajiny ²⁵ Gerazenczyków / zabieżeli mu dwá mający dyabelstwo / z grobów wychodzący / bázro okrutni / tak iż żaden nie mógł przęsdź oną drogą. ²⁶ A oto zakrzyknęli / mówiąc : Co nam y tobie Jezusie synu Boży : przyszedłeś tu przed czasem męczyć nas : ²⁷ A było nie daleko od nich stádo wiela wieprzów na paszę. ²⁸ A czartowie prosili go / mówiąc : Jesli nas wyrzucasz ztąd / puść nas w stádo wieprzów. ²⁹ A rzekł im : Idźcie. A oni wyszedszy / weszli w wieprze. A oto wszystko stádo pedem z przykra wpádkło w morze y pozdycháło w wodách. ³⁰ A pasterze wciekli : y przyszedszy do miásta / opowiedzieli wszystko / y o onych którzy mieli dyabelstwo. ³¹ A oto wszystko miásto wyszło przeciwko Jezusowi : y wyjrzawszy go / prosili aby z ich granic odszedł.

m Mar: 4.
d 36.
Luk. 8, c 22.

n Mar: 5, a 1.
Luk: 8, d 26
"Gerazenczy-
kiéy. G.

o Mar: 5, brr.
Luk: 8, d 32.

4 Vkaż się Káplanowi] Káplani starégo zákónu (mówi S. Złotousty) mieli moc tylko rozcznania ábo rozszadzenia / Który był od trefu oczyszczony. Ale Káplani nowégo zákónu mają moc / nie tylko doświadczając kto jest oczyszczony / ale zgola oczyszczać duszne imázy. A przetoż którzy imi gardzą / daleko są goręyszy y godni więszégo káránía niżli kiedy Dathan ze wszystkimi pomocnikami swoimi. To wszystko iego słowá.

4 Y ofiaruy dar] Káże mu Pan ofiarować ofiárę zákonną (mówi Augustin s.) iż jest że nie była wstáwiona ofiára ona święta nad świętými / która jest ciáło iego / która na mieysce onych wszystkich ofiar zákonných nąstała.

8 Nie jestem godzien] Gdy pożywasz ciáło y krwie Pánstkiéy (mówi Origenes) tedy Pan wchodzi pod dach twoy. Cy tedy wkończysz się mów: Panie nie jestem godzien zc.

Tak też mówił y S. Złotousty we Misy swoich : y tychże słow kóściół powszechny po dziś dzień używa przy Misy s. y przy rozdawaniu nasáwiesztégo Sakramentu.

14 Swieckre iego] O Piérze pewna jest że miał żonę : ale iáko piše Hieronym s. Apóstolowie iedni żon nigdy nie mieli : a drugy co ie piérwéy mieli / po swym powołaniu na wząd Apóstolski tak ie opuścili / że ich potym nigdy nie ználi. Cze^o Hieronym dowodzi z słow onych Pánstkich : Káždy który opuści dla mnie żonę / zc. A z Apóstolskich : Otofimy opuścili wszystko. Przetoż ten zwyczaj był w kóściele od czasów Apóstolskich : że y żonáci mogli bydz na Káplánstwo przypuszczeni / ale tylko męzowie iedney żony / ábo po śmierci żony swéy / ábo ieszce za żywota za iey przyzwoleniem / gdy też ona wieczną czystość służy. A iesli Grécy Káplani / y Ruscy Popi inaczey czynią : niech słuchają Epi-

ny.
Mal: 1. 11.
Hom: 5. in
diuer.

Be zżenstwo
káplánstkie.
Hier: ad-
uer: Iou.
Apóstoli a-
ut virgines
fuerunt aut
post nupti-
as conti-
nentes:
Marth: 19.
28. 29.
1. Tim. 3. 2.

cf. 41. f 25
Mal. 1. c 11.
Luk 13. c 29.
do królest-
wa nájz-
nieni. Hebr.

f 22.
b 13.
Luk. 13. f 28.
8 Psal. 106.
b 20.
Mad. 16 b 12
h Mar: 1. c 19
Luk: 4. f 38.

i Mar: 1. c 32.
Luk. 4. g 40.

k Ifa. 53. a 4.
1. Ps. 2. d 24

"venerio.
N. E.
1 Luk. 9. g 59

"sw. N. L. S.

Káplani pra-
wdziwie gne-
chy odpus-
zczáją.
Chryf. li. 3
de Sacerd.

4. Mo. 16. 1.

Ofiára Ciáła
Chrystus-
wégo.
Quæst: E-
uan: lib: 2.
q. 3.
Sakrament
ziáká pok-
rę ma bydz
przyjmowa-

Epiph: ha-
ren 39.Miłość rodzi-
ców ma w sę-
porwać miło-
ści Bożej.* Iesus N.
L. G.2 Mar: 2. 23,
Luk: 5 d 18.
Ian: 5: 25.* Wiara ied-
nego pomaga
drugiemu.
* Bóg dobrej
nadsied.
* wiedząc
Chrysofom
czyta.
b II: 43 d 25c Dzie: 9.
f. 34.
* z nimiały
sie G.d Ma: 2. b 14
Luk: 5. c 27.

e Ma: 2. c 17

* Chorym.
f Oze: 6. c 7
Niz: 2. a 6.
S. I. Tim: 1.
c 15.
* ni pokuta.
2. L. G.

phaniego Doktorą Gręckiego / że to czynia
przeciw starym kanonom / y wstawom ko-
ścielnym. Co też y Paphnucius na pierw-
szym Synodzie Nicejskim iasnie poraził.
O czym Zozomenus lib: I. cap: 22. y Socrates
lib: 1. cap: 8. Zest to rzecz pewna / iż żaden
mgdy nie był / nietylko w Łacińskim / ale ani
w Gręckim kościele / któryby przytawszy ka-
pląństwo / miał potym poiać żonę.

Niechay umarli swe umarłe grzebią / Iżad
sie wezmą / iż żaden wzgląd nietylko święt-
ci / ale i cielesny / ale ani żadna inna weźmą
pożoga / y tu samym rodzicom naszym / nie

ma nam byż na przeszkodzie / żebyśmy Chri-
stusa nie naśladowali / y doskonalszy żywot
obierali.

26 Roskaj! wiatrom! Kościół s. powse-
chny / który tu przez te łódki jest figurowany /
y Katoolicy tegoż kościoła synowie / częstemi
nawalnosciami y przeciwieństwami bywają
probowani. Ale Pan Chrystus / który sie zdo-
ł zespala / czasu przystoynego modlitwami wier-
nych obudzony / wstaje / y rozbijwszy chmury /
y wciśnięwszy wiatry / wielką pogodę y pokoy /
przywraca kościołowi swemu.

Kościół zmy-
dza w sę-
kie przeciw-
ności.

ROZDZ. IX.

Wstąpiwszy
* w łódkę / prze-
wiozł sie / y przy-
siedł do miastka
swego. * A oto
przymieśli mu po-
wietrzem ruszone

go na łozu leżącego. A widząc Je-
sus wiare ich / rzekł powietrzem ru-
szone mu: * Wfay synu: odpuszczając
sie grzechy twoie. * A oto niektórzy z
Doktorów mówili sami w sobie / Ten
błuzni. * A widząc Jesus myśli ich /
rzekł: Przecz myślicie złe w sercach
waszych? * Cóż jest łatwiej / rzec: * Od-
puścić grzechy twoie? czyli
rzec: Wstań a chodź? * A iżbyście
wiedzieli / że moc ma syn człowieczy
na ziemi odpuszczać grzechy / tedy
rzekł powietrzem ruszone mu: Wstań
weźmi łozę twe / a idź do domu twe-
go. * A wstał y poszedł do domu
swego. * A wyjeżdżawszy rzekł baty sie /
y chwaliły Boga / który dał takową
moc ludziorom.

9 * A gdy zamtad siedł Jesus / wy-
jeżdżał człowieka siedzącego na cie-
li / i łateusza imieniem. * A rzekł mu:
Póddź z nami. A wstawszy poszedł za
nim. * A stało sie: gdy on siedział
w stole w domu / oto wiele Celników
y grzeszników przyszedłszy / siedzieli w
stole z Iesussem y z uczniami jego.
11 * A widząc Phariszeusowie / mówili
uczniom jego: Czemu z Celnikami y z
grzesznikami ię nauczyćcie was? * Lec
Jesus wstawszy / rzekł: * Nie prze-
bą zdrowym lekarz / ale / że sie maia-
cym. * A siedłszy nauczcie sie / co iest:
13 * Miłosierdzia chce / a nie ofiary.
Bom nie przyszedł rozrywac sprawie-
dliwych / ale grzesznych. *

14 * Tedy przystąpili do niego ucznio-
wie Janowi / mówiąc: * Przecz my y
Phariszeusowie posciemy często: a
uczniowie twoi nie poszczą? * A rzekł
im Jesus: Izali synowie oblubień-
ca smieć sie mogą / póki z nimi iest
oblubieniec? Aleć przyjdą dni / gdy
będzie wzięt od nich oblubieniec: a
tedy będą poscić. * A żaden nie wpia-
rowie ląty surowej sukna w wiotcha
sate. Abowiem obrzywa od sate ca-
łość tęg / y sstawa sie gorzej przedar-
cie. * Ani leia winą młodego w stare
stątki: bo inaczey pukają sie stątki / y
wino sie rozlewa / y stątki sie psują.
C Ale młode wino zlewają w stątki no-
we: a oboie bywają zachowane.

18 * To gdy on do nich mówił / oto
książę iedno przystąpił y klaniał
mu sie / mówiąc: Panie cóżka mo-
ia dopiero skonala: ale pódd / wloz
na nie rękę twoją / a żyć będzie. * A w-
stawszy Jesus / siedł za nim y ucznio-
wie jego. * A oto niewiasta / która
trwotał przez dwanaście lat cierpia-
ła / przystąpiła z tyłu / y dotknęła sie
krain sate jego. * Bo mówiła sama
w sobie: Bych sie tylko dotknęła sa-
ty jego / bede zdrowa. * A Jesus obró-
ciwszy sie / y wyjeżdżawszy / rzekł: Wfay
cóżko / wiara twoja ciebie vzbrowila.
A vzbrowiona iest niewiasta od onęy
godziny. * A gdy przyszedł Jesus w
dóm księżęcia / y wyjeżdżał pisać y lud
gilek czyniaczy / mówił: * Odstapcie:
abowiem nie umarła dzieweczka / ale
25 żyje. A śmiali sie z niego. * A gdy wy-
gnano rzekł: Wsedł y wiał rękę tęg /
26 y powstała dzieweczka. * A rozsta-
ła sie ta sława po wszytęj onęj ziemi.
27 * A gdy Jesus przechodził zom /
šli za nim dwa ślepi wolając y mó-
wiąc: Smiluy sie nad nami synu
28 Dawidow. * A gdy przyszedł do do-

h Mar. 2.
c 13.
Luk: 5 f. 33.

* To iest / co-
warzyse / abo
przyaciela
oblubienicowi
na gody za-
proseni / abo
któzy se na
wesela.

i. Mar: 5. b 22
Luk: 8 f. 41

k 3. Mo. 15.
d 24.
Mar: 5. c 25.
Luk: 8. f 43.

* y rzekł:
Dziweczka
zstała.

mu / przy

mu/przystapili do niego slepi. A rzekl
im Jesus: Wierzycie iz wam to mo-
ge uczynic: A rzekli mu: Jscie Panie.
29 Tedy sie dotknal oczu ich/ mowiac:
Wedle wiary waszej niechay sie wam
30 sfanie. A otworzyly sie oczy ich. A
zagrozil im Jesus/ mowiac: Pa-
31 trzcie aby kto niewiedzial. A Lecz
oni wyszedszy/ rozstawili go po wszy-
32 tkiemy oney ziemi. A gdy ci odesli/
oto przywiedli mu czlowieka niemego/
33 go/ dyabelstwo mowacego. A gdy
bylo wygnane dyabelstwo/ przemowil
niemy/ y dzwowaly sie rzesze/ mowiac:
Tedy sie tak nie okazalo w

34 Izraelu. A Alle Phariszeusowie mowili:
35 Przez ksiąze dyabelskie/ wygania dyabły.
A obchodzil Jesus w sytych miastach y miasteczkach nauczajac
w bożnicach ich/ y przepowiadajac
Zwanieli go królestwa/ a ozdrowiajac
wszelką chorobę/ y wszelką niemoc.
36 A widzac rzesze zlitował sie nad nimi:
37 iz byli strudzeni/ y leżacy jako owce niemajace pastersza. A Tedy
rzekl uczniom swoim: Zniwo wprawdzie
38 wielkie/ ale robotników mało. Prościez tedy
Pana żniwa/ aby wysłał robotniki na żniwo swoje.

m Niz: 12.
b 24.
Mar: c 22.
Luk: II. b 15.
Mar: 6. a 6.
Luk: 13. c 22.

* w ludzich.
G.
Mar: 6.
d 34.
PLuk: 10. a 2
Jan: 4. c 36.

Ten bluzni] Slysac niewierni żydowie/ iz Pan Christus grzechy odpuszcza/ bluznierzem go zowa: iako y dzis ich nasladowcy
heretykow/ kapłany Chrystusowe: iz też oni z Boskiego rozkazania grzechy odpuszczaia:
których prawi/grzechy odpuszczaia/ sa im odpuszone.

5 Cóż jest kaniety rzec] Slepí żydowie/ iako y dzis heretykowie/ tak niemali bydz Bogu
wlasna moc grzechow odpuszczenia: żeby
żadnym obyczajem żadnemu czlowiekowi
wyznana bydz nie mogła. Ale P. Christus
po kazuje: iz iako cudá czyni/ acz jest Bogu
wlasna: wsaśnie y ludzom test dozwolona:
tak też y grzechy odpuszcza.

8 Chwalili Boga] Lud wierni P. Boga chwalił/ iz
ludzom dal moc grzechow odpuszczenia/ y
czynienia cudow: przyznawajac/ iz to czego
Bóg wyrezac raczy ludzom/ nietylko nie
wymunie z jego czi y chwały: ale owszem
obraca sie ku wietrzey czi y chwale tego.
Poniewaz on jest przedniyszy sprawca/ y
pierwsza przyczyna skutku tego: a ludzie
tylko stady y naszyta tego: czyniacz wedle
woley/ rozkazania/ y wstawy tego.

8 Dal takową moc ludzom] Nie tylko sam Pan Christus
według słowczestwa miał te moc grzechow
odpuszczenia/ ale i on też meli przezeń/ y
od niego/ naprzod Apostołowie: a po nich
kapłani/ od nich poświęceni. Jako imie/ prawi/
postał oćiec/ tak y ta was posylał: Bierzcie
Ducha swietego/ którzy grzechy odpuszczaia/ sa
im odpuszone.

10 Celników y grzeszników] Celniki żydowie
mili za bezczestny/ a tawnogrzeszne: prze-
to/ iz przeciw wolnościom/ y zakonowi ich/
myła y podatki gwoili poganom/ z wielką
ich cieśkoscia wyciągali.

13 Miłosierdzia chce a nie ofiary] Toć sto-
wa prorockie/ które na on czas mówił/ kiedy
z Boskiego rozkazania czyniono ofiary. Kto
remi słowy nie odzrucac Bóg żadnych cere-
moni ani ofiar Chrześciańskich/ które sobie
ofiarowac każe w nowym testamencie. Ani

też zgola ofiar żydowskich: które na on czas
powinni byli ofiarowac. Ale tu tylko date
znac/ iz mu sie ofiara bez miłosierdzia y mi-
łosci/ a wlaśnie w grzechu śmiertelnym w-
czymona/ mniej podoba. Abo iz woli mi-
łosierdzia a nieli ofiary.

15 A tedy będą pościć] Oto koscioł Pana
Chrystusow/ po Wniebowstapieniu jego
miał pościć.

21 Bych sie tylko dotknęli odzienia tego.]
Jako nabozenstwo téy niewiasty do kraiu
sary pana Jesusowey nie bylo zabobnem/
ale znaniem wielkiej wiary: Tak nabozen-
stwo dorytanie reliquy swietych. Bo nietylko
sowa Pana Chrystusowe/ ale y sary/ y dotknie-
nie ich/ y owszem to wszystko co do niego na-
leżalo/ cudá czyni mogło/ y czynilo: ona
moca która z swietey osoby tego pochodzila.
A obacz/ iz ta niewiasta na wieczna pamiata
ke swego ozdrowienia/ przed domem swym
obraz Pana Chrystusow na wyniosłym mieys-
cu byla wystawila: który obraz dziwnie
cudá czynil. Bo skoro ziele które przed nim ro-
sto/ podobną obrazu onego dosięglo/ wnet
wszystkie choroby ozdawialo. O czym pisze
Eusebius y Nicephorus w koscieleńey histo-
rii/ y Theophylactus/ y inni. Ten obraz
gdy Julian bezbozny Apostata stuc y zrus-
cił/ a na to mieysce swoy obraz posta-
wil/ wnet on obraz tego pioron z nieba stra-
cił: A obraz Pana Chrystusow od Chrześ-
cian zebrany/ y wezwany w kosciele byl scho-
wany. Jako pisze Zozom. w koscieleńey hi-
storii lib: 5. cap: 20.

34 Przez ksiąze diabelskie] Tak też here-
tykowie cudá które Bóg czyni y dzis czyni w
kosciele Katholickim/ przypisują klam-
wym cudom Anty-chrystowym.

38 Prościez tedy Pana żniwa] Przetoć Ka-
tholicki koscioł modli sie y pości w każde su-
chodni/ kiedy kapłany świeca: to jest/ kiedy
robotniki wysłata do winnicy paniskiej. Ja-
ko y Apostołowie przykład zostawili.

Isa: I. II.
Matt: 3. 25.

Posły Chre-
ścianskie

Obrázky y re-
liquie

Euseb: li. 7.
cap: 14.
Nice: li. 6.
cap: 15.
Theophil:
in Matth.

Bluznierstwa
heretyckie

Modlitwa y
pośc w suchie
dni
Dzie: 13. 2.

ROZDZ. X.

A Jezwawszy dwunastcie
uczniow swoich/ dal im
moc nad duchy nieczys-
tymi/ aby je wyganiaли/ y ozdrowiali
wszelką chorobę/ y wszelką niemoc.

2 A dwunastcie Apostolow té sa
imiona: Pierwszy/ Symon którego
zowia Piotr/ y Andrzey brat tego/

Apostół z
Grzechiego-
gar, abo po-
sł

Jakub

Niz: 12. b 22.
Luk: II. b 14.

Nie sam Bóg
grzechy od-
puszcza
Jan 20. 23.

Ludzie nie-
kórzy grę-
chy odpuszcza
19.

Pan Bóg by-
wa chwalo-
ny mocy iu-
sticiom swie-
tym rzytuo-
wem

Ludzie mają
moc grzechow
odpuszczenia.

Jan 20. 22

Celnicy

Zwierzchnia
ofiará
Rzy: 12. 1.
Phil: 4. 18.
1 Tim: 2. 5.
Luk: 22. 19.
1 Kor: 11. 14.
1 Krol: 15. 22

Mar: 5. b 7
y 6. 27.
Luk: 6. 13. y
9. a 1 y 10. a 1.

* Lebens
przewi-
skim. 1. L.
K. G. S.
Tu im dacie
moc kazania
w smyach Zy-
dów: iż ie-
szo czas był
nie przybedł
kazać w Po-
gánów.
miaffa Sá-
maritański-
go. 13.
Dzie: 13.
g 46.

Mar: 6.
b 8.
Luk: 9. a 3. y
10. a 4.
a. 1. Tim: 1. c 8.
Mar: 6.
b 10.
Luk: 9. a 4.
Rozum by
Ewangelic-
kiego pokoiu.
Luk. 10. 6.
syn pokoiu.

Mar: 6. b 11.

g Luk: 9. a 5.
Dzie: 13. g 51
y 13. b 6.

h Luk: 10.
a 30.

* niewinny-
mi.

i Mar: 13.
b 11.
nie trocz-
cie sie G.
Luk. 12. b 11.

k Luk: 21. d 16

* Dzieci. G.

Jakub syn Zebedeusów / y Jan brat
iego: Philip y Bartłomiej / Tho-
mas y Matheus Celnik / Jakub Al-
pheusów / y Tadeus: Symon Ka-
nanejszy / y Judas Iskariot / Kto-
ry go też wydał. Tych dwunastu
postal Jesus: roztępując im / mó-
wić: na dioge poganów nie zachod-
źcie / y do miast Samarytanstich
nie wchodźcie: ale rączęy idźcie do
owiec które poginęły z domu Izrael
skiego. A śedsy przepowiadaycie /
mówiąc: Iż się przybliżyło królestwo
niebieskie. Niemocne ozdawiajcie /
umarli wstreskajcie / trędowate o-
czyszczaście / czarty wyrzucajcie: dár-
moście wzięli / darmo dawajcie.
Tie mięście złota / ani srebra /
ani pieniędzy w trzosach waszych:
ani tasiem w drodze / ani dwu sukien /
ani bótów / ani lasi. Abowiem go-
dzien jest robotnik strawy swojej. A
do któregokolwiek miastá ábo miá-
steczka wnidźcie / pytajcie się kto w
nim jest godzien: y tam mieśkajcie
połt nie wynidźcie. A wchodząc w
dom / pozdrawiajcie ję mówiąc: Po-
kój temu domowi. A iesliby był on
dom godny / przyjdzie nań pokój wasz.
A iesliby nie był godny: pokój wasz
wróci się do was. A któbykolwiek
was nieprzyjął / ani słuchał mów wa-
sych: wychodząc przec z domu ábo z
miastá otrząsniecie proch z nóg wa-
sych. Zaprawdę powiadam wam:
lżej będzie ziemi Sodomstiej y Go-
morystiej w dzień sądny / niżli miá-
stu onemu.
Oto ja was posyłam iáko owce
miedzy wilki: Bądźcież tedy mądry-
mi iáko weźowie: a prostymi iáko
golebice. A strzeżcie się ludzi. Abowiem
was będą wydawać do rad / y
w bóżnicach swoich was biczować
będą. A do starost y do królów bez-
dziecie wodzeni dla mnie / na świadec-
two im y poganóm. A gdy was
wydadzą / nie myślćie iáko ábo co-
byście mówić mieli: Bo wam będzie
dano onęy godziny / co byście mówili.
Abowiem nie wytestesćie którzy mó-
wicie / ale duch oycá waszég który mó-
wi w was. A wyda brát brátá na
śmierć / y oćiec syná: y powstą syn-
nowie przeciw rodzicom / y o śmierć

ie przyprawiać będą: y będziecie w
nienawiści w wszytkich / dla imienia
mego. Ale kto wytrwa aż do końca /
ten będzie zbawion.
A gdy was przesładować będą
w tym mieście / wciekajcie do dingie-
go. Zaprawdę powiadam wam / że
nie skończycie miast Izraelstich / aż
przydźcie syn człowieczy. Tie jest w-
czeni nad mistrzá / ani slugá nad Pá-
ná swego. Dosyć wczniowi aby był
iáko mistrz tego / a słudze / iáko pan
iego. Jesli gospodarzá Beelzebubem
názwali: iákoż dáleko wiecey domo-
wniki tego: Tie bójcież się ich tedy.
Abowiem nie jest nic skrytego / co-
by odkryto bydz nie miało: ani taie-
mnego / czego by wiedzieć nie miano.
Co wam w ciemności mówię / po-
wiadajcie na światłata: co w vcho sły-
szyćie / przepowiadajcie na dachách.
A nie bójcie się tych którzy zabiją
ciáło / a dusze zabić nie mogą: ale rá-
częy bójcie się tego / który y dusze y ciá-
ło może zatrącić do piekła.
Izali dwu wróblów zá pieniąd-
nie przedatá: a ieden z nich nie wpá-
dnie na ziemię bez oycá waszego: A
wasze wolo sy wszytkie na głowie sa po-
liczone. Tie bójcież się tedy: le-
pszyście wy niż wiele wróblów.
Wszelki tedy który mnie wyzna
przed ludźmi / wyznam go iá téż przed
oycem moim / który jest w niebiesiach.
A któryby się mnie zaprzął przed
ludźmi: zaprze się go y iá przed oy-
cem moim / który jest w niebiesiach.
Tie mniemajcie że bym przyszedł
puszczać pokój na ziemię. nie przys-
dłem puszczać pokoiu / ale miecz.
Dom przyszedł rozłaczyć człowieka
przeciw oycowi iego / y córke przeciw
mátcie iey / y niewiastke przeciw świe-
krze iey: y będą nieprzyiaciele czło-
wieka domownicy iego.
Kto miluje oycá ábo mátkę wie-
cay niż mnie / nie jest mnie godzien. A
kto miluje syná ábo córke nad mnie /
nie jest mnie godzien. A kto nie
bierze krzyża swego / a nie náśládnie
mnie / nie jest mnie godzien. Kto
nálażł dusze swoje / stráci iá: a kto-
by utrácił dusze swą dla mnie / nax-
dźie iá. Kto was przymuie / mnie
przymuie: a kto mnie przymuie /

1 Luk: 6. f. 40
Jan 13. b 16.
y 15 c 20.

m Mar: 4.
c 22.
Luk: 18. c. 17.
y 12. a 2.

* Dusza nie-
śmiertelna.
w piekle. G.

* Drażyście
wy.

n Mar: 8.
d 38.
Luk. 9 c 26.
y 12. b 8.
2. Tim: 2 b 12.

o Luk: 12.
f. 51.

P Mich: 7.
b. 6

q Luk: 14.
f. 26.

r Mar: 8. d 34
y 16: d 24
f. Luk. 9.
c 24.

* zdrowie á-
bo żywoś.
Jan. 12. d 25.

t Luk. 10.
c 16.

przymu-

Ian. 17. c. 10.
To jest, prze-
to że jest pro-
rok.
Przeto że
sprawiedli-
wy.

Cudá.

Piotrowe
przodkowá-
nie.
Ambr. in 2.
Corint. 12.

Heretycy fał-
szyw pismo S.
Beza in an-
nota. Noui
Testamen.

Grzech nie
przymuś-
cyen prá-
wych kázo-
nády.

W piekle ró-
żné męki.

Królowie stu-
ją Kościoło-
wi

Chłazniérst-
wa niewier-
ników.

Co jest wy-
nawát y

41 przymuie teg który mie posłał. Kto
przymuie proroká w imie proroká : za-
pláté proroká weźmie. á kto przymu-
ie sprawiedliwego w imie sprawie-
dliwego : zapláté sprawiedliwego

1 Dał im moc] Ták potrzebne były cudá
ná onych pocztách Kościoła Chrystusowé-
go / ku potwierdzeniu náuk / káza ná on czas
poczeto było opowiedac : że ie nie tylko sam
Pan Christus czyni : ale téz Apostołóm y in-
nym wierzym dał moc ku ich czynieniu.

2 Pierwszy Symon] Piotr był pierwszym /
nie z strony powołania (Bo iáko Ambrozjy
ś. piśe / pierwéy Andzrej niśli Piotr był po-
wołan : á przed sie nie on otrzymał przodo-
wanié / ale Piotr) lecz z strony zwierzchności
y przełożenstwa nád innymi Apostoły. Któré
przodkowanié Piotrowe / ták sie iásne znaczy
tym słowem / Pierwszy / y samych Heretyków
rozśadkiem y świadectwem : że Beza sukces-
sor Kálinów / choć iáwne wyznawa / iż wo-
sytkie ták Látinskie iáko y Grécie księgi
máta to słowo Pierwszy : wśákie nie wstydzi
sie mówic / iż podobno to słowo do tertu wo-
tracóné jest od tych / którzy bronia Piotro-
wégo przodkowania. Ślad widzimy iż He-
retykowie ták wiele dbáta ná terz Grécie iáko
y ná Látinski / gdy jest przeciwko im : ponie-
waż ták niewstydliwie śmáta iásnému słowu
Bożemu fałszyć przypisowác / á z tym wśy-
tko pismo w watpliwość przywodzié.

14 Otrząśnięcie proch z nog waszych] Gárdzić
práwymi sługami Bożymi y wiernymi ká-
znodziejymi : ábo niechaciec przynac opowies-
dziané y doznánéy prawdy / iest grzech
śmiertelny / y wiecznégo potępienia godny.

15 Lęcy bedzie] Stad iásne widzimy / iż
w ogniu piekielnym sa nié iákie stopnie y ro-
zności mą y potępienia : że iedni lęcy / á dru-
dy cięśey bywáta Karáni / według zasług
swoich. August. lib. 4. de baptismo cap. 19.

16 Bądźcie rostopnymi iáko weźowie]
Rostropność y szérość popolu / sa potrze-
bne kámodzióm / Biskupóm y Káplánóm.

18 Do królow bedziecie wádzem] Ná po-
czátku Kościoła p. Chrystusowégo / Królowie
y Cesarze i przesiádownili : áby sie krwá y
śmiercia meczenników tym bázniejszy rozmno-
żył. Ale potym gdy sie Cesarze y Królowie
do p. Chrystusa nawrócili / tedy słusznie swéy
zwierzchności náprzeciw Heretyków y nie-
wierników wzywáta. Augustinus epist. 48.

25 Iesliśe gośpodarza Beelzebubem nazowá]
Nie dźw tedo / iż dźis Heretykowie namia-
stá Pána Chrystusowégo Antychrystem zo-
wá : gdy i ich przodkowie niewierni żydo-
wie samého Pána Beelzebubem wáli.

28 A nie boycie sie tych] Wielka póciecha

42 weźmie. A ktobykolwiek dał sie ná-
pic iednému z tych namnięszych kus-
bek zimnéy wody / tylko w imie w-
czniá : záprawde powiádam wam /
nie stráci zapláty swoiey.

32 Kátholikóm / w przesładowaniu Turków /
Heretyków / y niebożnych ludzi.

32 Ktoby mie wyznał] Pátrz iáko sobie p.
Christus wázy iáwne wyznánie siebie / to iest
práwdy świętęy w Kościele Kátholicim. Wo-
gdy Száwét Kościół przesładował : tedo mo-
wił / że onégo samého przesładował : Ták iż
wyznawác Chrystusa / y wyznawác Kościół
iego / iest wśytko z á iedno. Ktemu obacz iáko
sie Pan tym bázdzi / którzy sie go przá przed
ludźmi. Iáko czynia nie tylko ci / którzy sie
prá kátholickiákie namnięsżego árry kálu
wiáry / káto trzymá y wyznawá Kościół
Kátholicki : ale y ci / którzy iáko kátholicki sprzy-
iáta ábo przyzwáta Heretyków z strony re-
ligiēy / lub podpisowaniem sie ná ich dekrety
ábo confederacye : lub chodzeniem ná ich ka-
zanié / chrzściŃy / śluby y pogrzeby : ábo iá-
kímkolwiek innym obyczajem.

35 Nie przyśedłem pulezác pokóiu / ále miecz]
Pan Christus przyśedł dawác ludźiom po-
kóy swóy duchowny / wnetrzny / á práwdzi-
wy : ále targać pokóy zwierzchny á fałszywy
iáko gdy syn iest wierny / á oćcie niewierny :
żóna Kátholicka á mąż Heretyk. Abowiem
zgadzác sie w niewierze / w Heretyctwie / ábo
w którymkolwiek innym grzechu / iest pokóy
fałszywy. Lecz Heretykowie pokóy on Chri-
stusow y Kościoła iego / niebożnie targaia :
przetóž dárno tym mieyscem rosruchy y woj-
ny / káto i ich krwáwa Zwanielia pobudza /
wymawiaia.

37 Kto miłue oycá ábo matká nád mie] Żadna
rzecz ná świecie / áni żadna powinność ku
rodzicom / żenie / dziecióm / y ku własnemu
ciału y żywotowi swemu / nie bedzie moglá
niśego wymowic / którzybykolwiek co wezyñit
(choć iá y nie z serca) ábo by co wierzył / prze-
ciw wierze y iedności Kościoła Pána Chri-
stusowégo.

41 W imie sprawiedliwego] Zapláté obie-
cnie tym którzy przymuia y wspomagáta
wierné Kátholiki / á wlaszaja Biskupy / Ká-
plány / zakonniki / którzy dla timienia Chri-
stusowégo ábo dla wyznania wiáry iego sá
wiercy przesładowanié ciérpia. Abowiem
kto tákowégo przymuie / iáko Kápláná y
sługe Bożégo : ten sie sstawa wiecznikiem
zasług iego : y weźmie zapláté / iáko ieden z
Káplánów y sług Bożych. Iáko y ten który
nieprzyiáciela wiáry / ábo Heretyckiego mi-
nistrá przymuie / sstáie sie též wiecznikiem
niebożności iego.

3 vstýsawšy w wiezieniu dźielá Chri-
stusowé / á postawšy dwu z weźniów
swoich / rzékl mu : Tys iest / który
masz przysdz / czyli inśégo czekamy ?
4 A odpowiadájac Jesus rzékl im :
5 Szedšy odnieście Janowi coście sly-
śeli y widzieli. ^{1b} Slepíwidz / chromí

Mar. 9f. 41.

Wody tylko,
w imię. G.

przecie
Chrystusa.

Ktoby sie
prá Chry-
stusa.
Dzie. 9. 4.

Iáki pokóy p.
Chrystus
przyśedł czy-
nić / á iáki
nie.

Ian. 14. 27.

Miłość rodzi-
ców wśápe-
wác má mi-
łość Bożę.

Zaplátá y v-
czestnikow
czynków
dobrych.

Luk. 7. c. 18

Co slyśycie y
widzicie. G.
b. 1a. 35. a 5.
y 61. a 1.

ROZDZ. XI.

1 A Sstało sie : gdy Jesus
przesłał rośkázowác dwie-
mánaście weźnióm swoim /
poszedł z oná / áby wezył y
2 przepowiadá w miástách ich. A Jan

Ccccc

chodzą

^c Luk. 7.
d 24.

^d Mal. 3. a 1.
Mar. 1. a 7.
Luk. 7. d 27.
^e To jest, p. s. l. d.
swęgo urzęd
rob. Hebra.

^c Luk. 16.
d 16.
^f To jest, kró-
l. stwa niebi-
skiego gwał-
tem dobywa-
ją: a ci kró-
rzy się do nie-
go gwałtem
dra
^f Mal. 4. b 5.

^g Luk. 7. e 31
^h pisk. i. s. n. y.
G.
ⁱ a. l. o. b. n. i. e.
s. m. y. s. p. i. e. w. a. t.

^j Czyny do-
brze zalecon.

^k Pokutą w
czymaalezy.

^l Wys. 3. 2.

6 chodzą / trędowaci bawią / oczyszcze-
ni / g. u. p. s. t. y. s. a / w. m. a. r. t. i. z. m. a. r. t. o. y. c. h.
7 w. s. t. a. i. a. / w. b. o. g. i. m. E. w. a. n. i. e. l. i. a. o. p. o. w. i. e. s.
8 d. a. i. a. : ^a a. b. l. o. g. o. s. t. a. w. i. o. n. y. i. e. s. t. / k. t. o. r. y. s. i. e.
9 z. e. m. i. e. n. i. e. z. g. o. r. s. y. ^b ^c A. g. d. y. o. n. i. o. b. e.
10 s. l. i. / p. o. c. z. a. l. J. e. s. u. s. m. ó. w. i. c. d. o. r. z. e. s. i. o.
11 J. a. n. i. e. : C. o. s. i. e. w. y. s. l. i. n. a. p. u. s. c. z. a. w. i.
12 d. i. e. c. : t. r. z. e. c. i. n. e. c. h. r. o. w. i. e. z. a. c. z. s. i. e. o. d. w. i. a.
13 t. e. n. ^d ^e A. l. e. c. o. s. i. e. w. y. s. l. i. w. i. d. z. i. e. c. : c. z. l. o.
14 w. i. e. k. a. w. m. i. e. k. k. i. e. s. a. r. y. o. b. l. e. c. z. o. n. e. g. o. ?
15 O. t. o. k. t. o. r. y. w. m. i. e. k. k. i. e. s. a. r. y. s. i. e. o. b. l. o.
16 c. z. a. w. d. o. m. i. e. c. h. k. r. ó. l. e. w. s. t. i. c. h. s. a. ^f ^g A. l. e.
17 c. o. s. i. e. w. y. s. l. i. w. i. d. z. i. e. c. : P. r. o. r. o. k. a. : Z. a. t.
18 s. t. e. p. o. w. i. a. d. a. m. w. a. m. / y. w. i. e. c. e. y. n. i. z. p. r. o.
19 r. o. k. a. ^h ⁱ B. o. t. e. n. i. e. s. t. o. k. t. o. r. y. m. n. a. p. i. s. a.
20 n. o. : ^j O. t. o. i. a. p. o. s. y. l. a. m. ^k a. n. y. o. l. a. m. e. g. o.
21 p. r. z. e. d. o. b. l. i. c. z. e. m. t. w. o. i. m. / k. t. o. r. y. z. g. o. r. n. i. e.
22 d. i. o. g. e. t. w. a. p. r. z. e. d. t. o. b. a. ^l
23 ^m Z. a. p. i. a. r. d. e. p. o. w. i. a. d. a. m. w. a. m. / n. i. e.
24 p. o. w. s. t. a. t. m. i. e. d. z. y. n. a. r. o. d. z. o. n. y. m. i. z. n. i. e.
25 w. i. a. s. t. w. i. e. t. s. y. n. a. d. J. a. n. a. C. h. r. z. e. s. i. c. i. e. l. a. :
26 L. e. c. z. k. t. o. r. y. i. e. s. t. m. n. i. e. y. s. y. m. w. k. r. ó. l. e.
27 s. t. w. i. e. n. i. e. b. i. e. s. t. i. m. / w. i. e. t. s. y. i. e. s. t. n. i. z. l. i. o. n.
28 ⁿ ^o A. o. d. d. n. i. J. a. n. a. C. h. r. z. e. s. i. c. i. e. l. a. a. z. d. o.
29 t. a. d. / k. r. ó. l. e. s. t. w. o. n. i. e. b. i. e. s. t. i. e. g. w. a. l. t. c. i. e. r.
30 p. i. / a. g. w. a. l. t. o. w. n. i. c. y. p. o. r. y. w. a. i. a. i. e. ^p ^q B. o.
31 w. o. s. y. s. c. y. p. r. o. r. o. k. y. y. z. a. t. o. n. / a. z. d. o. J. a. n. a.
32 p. r. o. r. o. k. o. w. a. l. i. : ^r a. i. e. s. l. i. c. h. e. c. i. e. p. r. z. y. i. c. /
33 t. e. n. c. i. i. e. s. t. E. l. i. a. s. k. t. o. r. y. m. a. p. r. z. y. s. d. z. ^s
34 ^t A. t. o. m. a. w. s. y. t. u. s. l. u. c. h. a. n. i. u. / n. i. e. c. h. a. y.
35 s. l. u. c. h. a. ^u
36 ^v ^w A. k. o. m. u. z. p. o. d. o. b. n. y. m. w. e. z. y. n. i. e. t. e. n.
37 r. o. d. z. a. y. : P. o. d. o. b. n. y. i. e. s. t. c. h. l. o. p. i. e. t. a. m.
38 s. i. e. d. z. a. c. y. m. n. a. r. y. n. t. u. : k. t. o. r. e. w. o. l. a. i. a. c.
39 r. ó. w. i. e. n. n. i. k. ó. m. ^x m. ó. w. i. a. : ^y S. p. i. e. w. a. l. i. z.
40 s. i. n. y. w. a. m. / a. n. i. e. s. t. a. l. i. s. c. i. e. : l. a. m. e. n. s.
41 t. o. r. o. s. l. i. s. i. n. y. / a. n. i. e. p. l. a. k. a. l. i. s. c. i. e. ^z ^{aa} A. b. o.
42 w. i. e. m. p. r. z. y. s. t. e. d. l. J. a. n. a. n. i. i. e. d. z. a. c. a. n. i. p. i.
43 i. a. c. : y. p. o. w. i. a. d. a. i. a. C. z. a. r. t. a. m. a. ^{ab} ^{ac} P. r. z. y.
44 s. t. e. d. l. s. y. n. c. z. l. o. w. i. e. c. z. y. i. e. d. z. a. c. y. p. u. g. e. / y.
45 m. ó. w. i. a. : O. t. o. c. z. l. o. w. i. e. k. o. b. z. e. r. c. a. / y. w. i.

nożartów / przyściel Celników y grze-
sników. A usprawiedliwiona jest
mądrość ob synów swoich.

20 Tedy poczał wymawiać miastom /
w których się stało bardzo wiele cze-
21 dów tego / że nie czyniły pokuty. ^a Bła-
22 da tobie Borożanin / błada tobie
Bethsáido: Bo gdyby się były w Ty-
rze y w Sydonie cudą stały / które
się stały w was / dawno by byli w
włosienicy y w popiele pokute czy-
22 nily. ^b Wszakże powiadam wam / Ty-
23 rorowi y Sydonowi lżej będzie w dzień
sądu / niżli wam. ^c A ty Bapharna-
um / izali się aż do nieba wyniesiesz :
aż do piekła zstąpisz. ^d Bo gdyby się
były w Sodomie cudą stały / które
się stały w tobie / snadź by były zos-
24 ty aż do dnia tego. ^e Wszakże powia-
dam wam / iż znosić będzie ciemi
Sodomitów w dzień sądu / niżli to-
bie.

25 ^f ^g W on czas odpowiadając J. E-
sus / rzekł : Wyznam tobie Oycze
Panie nieba y ziemi / żeś te rzeczy za-
26 kł. przed mądrymi y roztroprnymi / a
obiawiles im malutkim. ^h Tak Oycze
iż się tak wpodobalo przed toba.

27 ⁱ ^j Wszystkie rzeczy dane mi są od
o. y. c. a. m. e. g. o. A nikt nie zna syna iedno
O. i. c. e. : ^k a. n. i. O. y. c. a. k. t. o. z. n. a. i. e. d. n. o. s. y. n. /
28 a k. o. m. u. b. y. c. h. e. i. a. l. s. y. n. o. b. i. a. w. i. e. ^l ^m P. ó-
29 d. z. i. e. d. o. m. n. i. e. w. s. y. s. c. y. / k. t. o. r. y. p. r. a. c. u.
i. e. c. i. e. / y. i. e. s. t. e. s. c. i. e. o. b. c. i. a. z. e. n. i. / a. i. a. w. a. s.
30 ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^{aa} ^{ab} ^{ac} ^{ad} ^{ae} ^{af} ^{ag} ^{ah} ^{ai} ^{aj} ^{ak} ^{al} ^{am} ^{an} ^{ao} ^{ap} ^{aq} ^{ar} ^{as} ^{at} ^{au} ^{av} ^{aw} ^{ax} ^{ay} ^{az} ^{ba} ^{bb} ^{bc} ^{bd} ^{be} ^{bf} ^{bg} ^{bh} ^{bi} ^{bj} ^{bk} ^{bl} ^{bm} ^{bn} ^{bo} ^{bp} ^{bq} ^{br} ^{bs} ^{bt} ^{bu} ^{bv} ^{bw} ^{bx} ^{by} ^{bz} ^{ca} ^{cb} ^{cc} ^{cd} ^{ce} ^{cf} ^{cg} ^{ch} ^{ci} ^{cj} ^{ck} ^{cl} ^{cm} ^{cn} ^{co} ^{cp} ^{cq} ^{cr} ^{cs} ^{ct} ^{cu} ^{cv} ^{cw} ^{cx} ^{cy} ^{cz} ^{da} ^{db} ^{dc} ^{dd} ^{de} ^{df} ^{dg} ^{dh} ^{di} ^{dj} ^{dk} ^{dl} ^{dm} ^{dn} ^{do} ^{dp} ^{dq} ^{dr} ^{ds} ^{dt} ^{du} ^{dv} ^{dw} ^{dx} ^{dy} ^{dz} ^{ea} ^{eb} ^{ec} ^{ed} ^{ee} ^{ef} ^{eg} ^{eh} ^{ei} ^{ej} ^{ek} ^{el} ^{em} ^{en} ^{eo} ^{ep} ^{eq} ^{er} ^{es} ^{et} ^{eu} ^{ev} ^{ew} ^{ex} ^{ey} ^{ez} ^{fa} ^{fb} ^{fc} ^{fd} ^{fe} ^{ff} ^{fg} ^{fh} ^{fi} ^{fj} ^{fk} ^{fl} ^{fm} ^{fn} ^{fo} ^{fp} ^{fq} ^{fr} ^{fs} ^{ft} ^{fu} ^{fv} ^{fw} ^{fx} ^{fy} ^{fz} ^{ga} ^{gb} ^{gc} ^{gd} ^{ge} ^{gf} ^{gg} ^{gh} ^{gi} ^{gj} ^{gk} ^{gl} ^{gm} ^{gn} ^{go} ^{gp} ^{gq} ^{gr} ^{gs} ^{gt} ^{gu} ^{gv} ^{gw} ^{gx} ^{gy} ^{gz} ^{ha} ^{hb} ^{hc} ^{hd} ^{he} ^{hf} ^{hg} ^{hh} ^{hi} ^{hj} ^{hk} ^{hl} ^{hm} ^{hn} ^{ho} ^{hp} ^{hq} ^{hr} ^{hs} ^{ht} ^{hu} ^{hv} ^{hw} ^{hx} ^{hy} ^{hz} ^{ia} ^{ib} ^{ic} ^{id} ^{ie} ^{if} ^{ig} ^{ih} ⁱⁱ ^{ij} ^{ik} ^{il} ^{im} ⁱⁿ ^{io} ^{ip} ^{iq} ^{ir} ^{is} ^{it} ^{iu} ^{iv} ^{iw} ^{ix} ^{iy} ^{iz} ^{ja} ^{jb} ^{jc} ^{jd} ^{je} ^{jf} ^{jj} ^{jk} ^{jl} ^{jm} ^{jn} ^{jo} ^{jp} ^{jq} ^{jr} ^{js} ^{jt} ^{ju} ^{jv} ^{jw} ^{jx} ^{ky} ^{kz} ^{la} ^{lb} ^{lc} ^{ld} ^{le} ^{lf} ^{lg} ^{lh} ^{li} ^{lj} ^{lk} ^{ll} ^{lm} ^{ln} ^{lo} ^{lp} ^{lq} ^{lr} ^{ls} ^{lt} ^{lu} ^{lv} ^{lw} ^{lx} ^{ly} ^{lz} ^{ma} ^{mb} ^{mc} ^{md} ^{me} ^{mf} ^{mg} ^{mh} ^{mi} ^{mj} ^{mk} ^{ml} ^{mm} ^{mn} ^{mo} ^{mp} ^{mq} ^{mr} ^{ms} ^{mt} ^{mu} ^{mv} ^{mw} ^{mx} ^{my} ^{mz} ^{na} ^{nb} ^{nc} nd ^{ne} ^{nf} ^{ng} ^{nh} ⁿⁱ ^{nj} ^{nk} ^{nl} ^{nm} ⁿⁿ ^{no} ^{np} ^{nq} ^{nr} ^{ns} ^{nt} ^{nu} ^{nv} ^{nw} ^{nx} ^{ny} ^{nz} ^{oa} ^{ob} ^{oc} ^{od} ^{oe} ^{of} ^{og} ^{oh} ^{oi} ^{oj} ^{ok} ^{ol} ^{om} ^{on} ^{oo} ^{op} ^{oq} ^{or} ^{os} ^{ot} ^{ou} ^{ov} ^{ow} ^{ox} ^{oy} ^{oz} ^{pa} ^{pb} ^{pc} ^{pd} ^{pe} ^{pf} ^{pg} ^{ph} ^{pi} ^{pj} ^{pk} ^{pl} ^{pm} ^{pn} ^{po} ^{pp} ^{pq} ^{pr} ^{ps} ^{pt} ^{pu} ^{pv} ^{pw} ^{px} ^{py} ^{pz} ^{qa} ^{qb} ^{qc} ^{qd} ^{qe} ^{qf} ^{qg} ^{qh} ^{qi} ^{qj} ^{qk} ^{ql} ^{qm} ^{qn} ^{qo} ^{qp} ^{qq} ^{qr} ^{qs} ^{qt} ^{qu} ^{qv} ^{qw} ^{qx} ^{qy} ^{qz} ^{ra} ^{rb} ^{rc} rd ^{re} ^{rf} ^{rg} ^{rh} ^{ri} ^{rj} ^{rk} ^{rl} ^{rm} ^{rn} ^{ro} ^{rp} ^{rq} ^{rr} ^{rs} ^{rt} ^{ru} ^{rv} ^{rw} ^{rx} ^{ry} ^{rz} ^{sa} ^{sb} ^{sc} ^{sd} ^{se} ^{sf} ^{sg} ^{sh} ^{si} ^{sj} ^{sk} ^{sl} sm ^{sn} ^{so} ^{sp} ^{sq} ^{sr} ^{ss} st ^{su} ^{sv} ^{sw} ^{sx} ^{sy} ^{sz} ^{ta} ^{tb} ^{tc} ^{td} ^{te} ^{tf} ^{tg} th ^{ti} ^{tj} ^{tk} ^{tl} tm ^{tn} ^{to} ^{tp} ^{tq} ^{tr} ^{ts} ^{tt} ^{tu} ^{tv} ^{tw} ^{tx} ^{ty} ^{tz} ^{ua} ^{ub} ^{uc} ^{ud} ^{ue} ^{uf} ^{ug} ^{uh} ^{ui} ^{uj} ^{uk} ^{ul} ^{um} ^{un} ^{uo} ^{up} ^{uq} ^{ur} ^{us} ^{ut} ^{uu} ^{uv} ^{uw} ^{ux} ^{uy} ^{uz} ^{va} ^{vb} ^{vc} ^{vd} ^{ve} ^{vf} ^{vg} ^{vh} ^{vi} ^{vj} ^{vk} ^{vl} ^{vm} ^{vn} ^{vo} ^{vp} ^{vq} ^{vr} ^{vs} ^{vt} ^{vu} ^{vv} ^{vw} ^{vx} ^{vy} ^{vz} ^{wa} ^{wb} ^{wc} ^{wd} ^{we} ^{wf} ^{wg} ^{wh} ^{wi} ^{wj} ^{wk} ^{wl} ^{wm} ^{wn} ^{wo} ^{wp} ^{wq} ^{wr} ^{ws} ^{wt} ^{wu} ^{wv} ^{ww} ^{wx} ^{wy} ^{wz} ^{xa} ^{xb} ^{xc} ^{xd} ^{xe} ^{xf} ^{xg} ^{xh} ^{xi} ^{xj} ^{xk} ^{xl} ^{xm} ^{xn} ^{xo} ^{xp} ^{xq} ^{xr} ^{xs} ^{xt} ^{xu} ^{xv} ^{xw} ^{xa} ^{xb} ^{xc} ^{xd} ^{xe} ^{xf} ^{xg} ^{xh} ^{xi} ^{xj} ^{xk} ^{xl} ^{xm} ^{xn} ^{xo} ^{xp} ^{xq} ^{xr} ^{xs} ^{xt} ^{xu} ^{xv} ^{xw} ^{ya} ^{yb} ^{yc} ^{yd} ^{ye} ^{yf} ^{yg} ^{yh} ^{yi} ^{yj} ^{yk} ^{yl} ^{ym} ^{yn} ^{yo} ^{yp} ^{yq} ^{yr} ^{ys} ^{yt} ^{yu} ^{yv} ^{yw} ^{yx} ^{yy} ^{yz} ^{za} ^{zb} ^{zc} ^{zd} ^{ze} ^{zf} ^{zg} ^{zh} ^{zi} ^{zj} ^{zk} ^{zl} ^{zm} ^{zn} ^{zo} ^{zp} ^{zq} ^{zr} ^{zs} ^{zt} ^{zu} ^{zv} ^{zw} ^{zx} ^{zy} ^{zz}

epist. 108. ad Seleucian.

25 Obiawiles im malutkim / Przez te malut-
kie nierozumiejące samych siebie / y prostas-
ków / rzemieślników / dzieci y niewiast / że-
by oni tylko mieli to od Boga objawienie / iż-
by pisano rozumieć wykładac mogli (iako
Nowowiecznicy dzisiejszy rozumieją : y te-
ni słowy Doktorów y kapłanów kościelnymi
bardziej wrażliwi.) Ale przez te malutkie roz-
umiejące podobnie / tak wczoné iako y niewczoné.
Bo tak indziej mówi : Jeśli się nie nawróci-
cie / a nie odstaniecie się iako malutcy / nie wnie-
dziecie do królestwa niebieskiego. A tak y na-
wielcy Doktorowie (którzy im byli ucze-
ni / tym mniej y niżey o sobie rozumeli / y
tym więcej się rozsądkowi kościoła powzię-
dnego poddawali) są ci malutcy o których
Pan mówi. A heretykowie lepał / którzy im

^h Luk. 10.
b 13.

ⁱ którzy się
wywyższyli
aż do nieba
stracony bę-
dą aż do
piekła. G. S.

^j Luk. 10.
d 21.

^k D. s. k. u. i. s.
a. b. o. c. h. r. w. a. i. s.
t. i. s. / t. u. b. w. y.
s. t. a. w. i. a. m.

^l s. o. b. i. e. : H. e. b.

^m I. a. n. 3. d. 35.

ⁿ I. a. n. 6. c. 46.

^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^{aa} ^{ab} ^{ac} ^{ad} ^{ae} ^{af} ^{ag} ^{ah} ^{ai} ^{aj} ^{ak} ^{al} ^{am} ^{an} ^{ao} ^{ap} ^{aq} ^{ar} ^{as} ^{at} ^{au} ^{av} ^{aw} ^{ax} ^{ay} ^{az} ^{ba} ^{bb} ^{bc} ^{bd} ^{be} ^{bf} ^{bg} ^{bh} ^{bi} ^{bj} ^{bk} ^{bl} ^{bm} ^{bn} ^{bo} ^{bp} ^{bq} ^{br} ^{bs} ^{bt} ^{bu} ^{bv} ^{bw} ^{bx} ^{by} ^{bz} ^{ca} ^{cb} ^{cc} ^{cd} ^{ce} ^{cf} ^{cg} ^{ch} ^{ci} ^{cj} ^{ck} ^{cl} ^{cm} ^{cn} ^{co} ^{cp} ^{cq} ^{cr} ^{cs} ^{ct} ^{cu} ^{cv} ^{cw} ^{cx} ^{cy} ^{cz} ^{da} ^{db} ^{dc} ^{dd} ^{de} ^{df} ^{dg} ^{dh} ^{di} ^{dj} ^{dk} ^{dl} ^{dm} ^{dn} ^{do} ^{dp} ^{dq} ^{dr} ^{ds} ^{dt} ^{du} ^{dv} ^{dw} ^{dx} ^{dy} ^{dz} ^{ea} ^{eb} ^{ec} ^{ed} ^{ee} ^{ef} ^{eg} ^{eh} ^{ei} ^{ej} ^{ek} ^{el} ^{em} ^{en} ^{eo} ^{ep} ^{eq} ^{er} ^{es} ^{et} ^{eu} ^{ev} ^{ew} ^{ex} ^{ey} ^{ez} ^{fa} ^{fb} ^{fc} ^{fd} ^{fe} ^{ff} ^{fg} ^{fh} ^{fi} ^{fj} ^{fk} ^{fl} ^{fm} ^{fn} ^{fo} ^{fp} ^{fq} ^{fr} ^{fs} ^{ft} ^{fu} ^{fv} ^{fw} ^{fx} ^{fy} ^{fz} ^{ga} ^{gb} ^{gc} ^{gd} ^{ge} ^{gf} ^{gg} ^{gh} ^{gi} ^{gj} ^{gk} ^{gl} ^{gm} ^{gn} ^{go} ^{gp} ^{gq} ^{gr} ^{gs} ^{gt} ^{gu} ^{gv} ^{gw} ^{gx} ^{gy} ^{gz} ^{ha} ^{hb} ^{hc} ^{hd} ^{he} ^{hf} ^{hg} ^{hh} ^{hi} ^{hj} ^{hk} ^{hl} ^{hm} ^{hn} ^{ho} ^{hp} ^{hq} ^{hr} ^{hs} ^{ht} ^{hu} ^{hv} ^{hw} ^{hx} ^{hy} ^{hz} ^{ia} ^{ib} ^{ic} ^{id} ^{ie} ^{if} ^{ig} ^{ih} ⁱⁱ ^{ij} ^{ik} ^{il} ^{im} ⁱⁿ ^{io} ^{ip} ^{iq} ^{ir} ^{is} ^{it} ^{iu} ^{iv} ^{iw} ^{ix} ^{iy} ^{iz} ^{ja} ^{jb} ^{jc} ^{jd} ^{je} ^{jf} ^{jj} ^{jk} ^{jl} ^{jm} ^{jn} ^{jo} ^{jp} ^{jq} ^{jr} ^{js} ^{jt} ^{ju} ^{jv} ^{jw} ^{jx} ^{ky} ^{kz} ^{la} ^{lb} ^{lc} ^{ld} ^{le} ^{lf} ^{lg} ^{lh} ^{li} ^{lj} ^{lk} ^{ll} ^{lm} ^{ln} ^{lo} ^{lp} ^{lq} ^{lr} ^{ls} ^{lt} ^{lu} ^{lv} ^{lw} ^{lx} ^{ly} ^{lz} ^{ma} ^{mb} ^{mc} ^{md} ^{me} ^{mf} ^{mg} ^{mh} ^{mi} ^{mj} ^{mk} ^{ml} ^{mm} ^{mn} ^{mo} ^{mp} ^{mq} ^{mr} ^{ms} ^{mt} ^{mu} ^{mv} ^{mw} ^{mx} ^{my} ^{mz} ^{na} ^{nb} ^{nc} nd ^{ne} ^{nf} ^{ng} ^{nh} ⁿⁱ ^{nj} ^{nk} ^{nl} ^{nm} ⁿⁿ ^{no} ^{np} ^{nq} ^{nr} ^{ns} ^{nt} ^{nu} ^{nv} ^{nw} ^{nx} ^{ny} ^{nz} ^{oa} ^{ob} ^{oc} ^{od} ^{oe} ^{of} ^{og} ^{oh} ^{oi} ^{oj} ^{ok} ^{ol} ^{om} ^{on} ^{oo} ^{op} ^{oq} ^{or} ^{os} ^{ot} ^{ou} ^{ov} ^{ow} ^{ox} ^{oy} ^{oz} ^{pa}

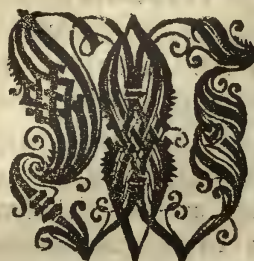
a niemieńscy y niemietetniey / tym sie za-
wzięte y w piśmiebiegleyse mają y wyno-
sa sie nade wszytkie Doktory y Wyce światel
y owsem nade wszytek Kościół Boży / niemo-
ga bydy między tymi małutkami policzeni.

30 Iarżmo moje słodkie / A Ktoż to iarż-

mo pańskie słodkie y bżemie lekkie / iedno
przykazania tego : o Których Jan 5. mówi :
Je przykazania tego nie są ciężkie. Prosto
przeciwko Niewiernikom dzisiejszym Który
mowią / iż nietylko są ciężkie / ale y tu żacho-
waniu niepodobne.

1. Jan. 5. 3.
Przykazania
Paniękie nie
se niepodo-
ne.

ROZDZ. XII.

On czas sędł
Jesús wśabbat
przez zboża : a w-
czniowie ieg' glo-
dni bedac' pocze-
li rwac' kłosię / y
iesc. A wyzra-

2 wśy Pharyzeusowie / rzekli mu : Oto
wczniowie twoi czynią czego sie nie-
godzi czynić w śabbat. A on im po-
wiedział : Nie czytaliście co uczynił
3 Dawid kiedy łaknął / y Który z nim
4 byli : iako wśedł do domu Bożego /
y chleb pokładny jadł / Którego sie
mu niegodziło iesc / ani tym Który z
nim byli / tylko śanym Kaptanom :
5 Aboście nie czytali w zakonie / że w
śabbat Kaptani w kościele gwałca
śabbat / a bez winy są : Aecz mówie
6 wam / iż tu więtszy jest niż kościół. A
7 gdybyscie wiedzieli co jest : d' Nito-
sierzdża chce / a nie ofiary : nigdy by-
8 ście byli nie potępiali niewinnych.
9 Abo wiem Pánem jest syn człowie-
czy y śabbatu. A gdy odśedł z tam-
10 tad / przyszedł do bóżnice ich.

11 A oto człowiek mający w schłazę
re : y pytali go mówiąc : Godziliście w
śabbat / y zdrawiacie : abj go ośtarzy-
li. A on im rzekł : Który z was czło-
wiek bedzie / Któryby miał owce iednej
12 a gdyby ona wpadła w dół wśabbat /
izali iey nie weźmie y podniesie : Iá
13 Kóz daleko lepszy jest człowiek niżli
owca : Przetoż sie godzi w śabbat
dobrze czynić. Tedy rzekł człowieko-
wi : Wyciągni ręke twoie. A wy-
ciągnął : y przywrócona jest do zdro-
wia iako druga.

14 A Pharyzeusowie wyszedşy / czy-
nili ráde przeciw niemu / iakoby go
15 stracili. Ale Jesús wiedząc odśedł
z tamtad / y ślo ich za nim wiele / y w-
16 diowił ie wśytki : y rośkazał im / aby
17 go nie obiaćwali. Aby sie wypelni-
ło co było powiedżiano przez Izai-
śa proroká / mówiącego : Oto ślu-

gá mój Któregóm obrat / miły mój
w Którym sie dobrze wpodobalo du-
şy moiey. Poloże ducha moiego ná
19 nim / a śad Poganóm opowie. Nie
bedzie sie wadził / ani bedzie wołał / y
nikt nie wślyşy po wlicách głosu ie-
20 go. trzcinny zgniecioney nie złamie / a
łnu kurzącego sie nie zagási : aż wy-
21 stawi śad tu zwycięstwu : a w imie-
niu iego Poganí beda nądzicie mie-
22 li. Tedy mu przywiedzion jest má-
iący dyabelstwo / ślepy y niemy : y w-
diowił go / tak iż * mówił y widział.
23 A zdumiały sie wśytkie rzęśe / y mó-
wily : Nie tenli to * syn Dawidów :
24 A Pharyzeusowie wślyşawśy rzekli :
Ten nie wygania czartów / iedno
przez Beelzebubá Książecią czartów-
25 ścięgo. Ale Jesús wiedząc myśli ich /
rzekł im : Wśelkie Krolestwo rozdzie-
loné przeciwko sobie / bedzie spusto-
śoné : y wśelkie miasto ábo dóm roz-
dzielony przeciwko sobie / nie ośtoi sie.
26 A iesli śatan śatana wyrzuca / prze-
ciwko sobie jest rozdzielony : iakóż te-
27 dy ośtoi sie Krolestwo iego : A iesli
ia przez Beelzebubá wyrzucam czar-
ty : synowie waszy przez Kogo wyrzu-
caią : Dla tego oni beda sedżiami
28 waszymi. Aecz iesli ia duchem Bo-
żym wyganiaam czarty : tedy ná was
29 przysło Krolestwo Bożé. Abo iako
może kto wnidz do domu mocarzo-
wego y spizet iego rozchwyć : ázby
pierwéy związał mocarzá : tóż wiec
dopiero dóm iego rozchwyć.

30 Kto nie jest zemną / przeciwko
mnie jest : a kto nie zbiera zemną / roz-
31 praśa. Dla tego powiadam wam :
Wśelki grzech y bluźnierstwo bedzie
odpuszone ludzióm : ale bluźnier-
stwo ducha nie bedzie * odpuszone.
32 A Ktobykolwiek rzekł ślowo prze-
ciwko synowi człowieczemu / bedzie
mu odpuszone : ale Ktoby mówił
przeciw Duchowi ś. nie bedzie mu
odpuszone / ani w tym wieku / ani w
przyszłym. Abo czynicie dzewo do-
33 bré / y owoc iego dobry : ábo czynicie

Przez kró-
wego iestem
w blagany :
To iest, śprá
wiedziwa á
prawdziwa
náuka Ewán-
geliey S.

* Christus.
G. K.

i Wysły 9.
d 32.
Luk. II. b 14.
* on ślepy y
niemy, y G.

k Luk : II.
c 17.

* To iest : przy-
śedł inż Mof-
syś obiecá-
ny.

1 Mar. 3. d 28
Luk. 12. b 10
1. Jan. 5. d 16.

* To iest, prze-
ciw Duchowi.
* Ludzióm G
* meco. Hebr.

2 Mar. 2.
d 23.
Luk : 6. a 1.
w śabbat.
G. to iest w
iedyn śabbat.

b 1. Krol. 21.
b 6.

* chleb ofi-
rowny.

c 3. Mo. 24.
b 9.
2. Moy. 29.
c 33.

d Oze. 6.
c. 6.
d To iest,
Wols mi-
sierzdżie, á
niżli ofiary.
Hebraism.

e Mar. 3. a 1.
Luk. 6. a 6.

f 5. Moy. 22.
a 4.

* máigedmu
reka wśchlá.
G.

g 10.
f 11.

Narodzie
źmiów.	34	dziewo złe / owociego zły. abowiém
z owocu dziewo bywa poznane. ¹ Ro-	piji: ¹ iż przyiachała z krainów zie-
mie słuchac mądrości Salomono-	9, król 10. a 1
2. kron: 7. a 5
² wieści iest
m Luk: 6.
g 45.	35	czy mówic / gdyżście zli? ² Ponieważ
z obfitości serca / usta mówią. ³ Do-	43 ¹ A gdy nieczysty duch wynidzie od
człowieka / chodzi po miejscach su-	¹ Luk 11. c 24
*Sercá G. N.	36	bry człowiek z dobrego skarbku ⁴ wy-
nosi rzeczy dobre: a zły człowiek ze złe-	44 nąduie. ² Tedy mówi: Wróce się
do domu mego z każdym wyszedł. A	
	37	go skarbku wynosi złe. ⁵ A powiadam/
wam / iż z każdego słowa próżnego	45 przyszedłszy nąduie się pustą / umiecie-
ny / y ochodożony. ⁶ Tedy idzie / y bie-	
	38	którebym wyrzekli ludzie / dadzą liczbę
w dzień sądný. ⁷ Abowiém z słów two-	46 ¹ Gdy on ieszcze mówił do rzęśfey / o-
to matka jego y bracia stali przed do-	¹ to iest, wie-
le inſych,
Hebr.
1. 2. Płó: 2.
d. 20.
	39	ich będzieś wspiawiedliwiony: y z
słów twoich będzieś potępiony.	47 ² A rzekł mu niektórzy: Oto matka
twoja y bracia twoi przed domem	¹ Mar: 3. d 31.
Luk: 8. c. 20.
Niz: 16. a 4
Luk: 11. d 29
1. kor: 1. c. 22	40	⁸ Tedy odpowiedzieli mu niektó-
rzy z Doktorów y z Pharyzeusów / mó-	48 stoja sukając cie. ³ A on odpowia-
daiąc rzekł mówiącemu do siebie:	² krewi, po-
winni, kiebr.
*Ion: 2. a 2.	41	wiąc: Nauczycielu / czemuś od cie-
bie znać widzieć. ⁹ Który odpowia-	49 bracia moi: ⁴ A ściagnąwszy rękę na
wznie swoje / rzekł: Oto matka moja	³ zoba m-
wié. G. S.
*to iest, we
wgereno-
ści, abo w
głębokości.
Hebrajsm.	42	daając rzekł im: ¹⁰ Rodzay zły / y cudzo-
łożny znaku szuka: a znać mu nie be-	50 y bracia moi. ⁵ Abowiém ktobykolwiek
uczynił wolę Oycá mego / który iest	
Płon: 3. b 5.
*wieści iest		dźcie dan / iedno znać Jonásá proro-
ká. ¹¹ Abowiém iako był Jonás w		
*to iest, w
sądny dzień.		buzuchu wielorybá trzy dni y trzy no-
cy: tak będzie syn człowieczy w sercu		
Bluznier-
stwa Ewánie-
lików.
Sekry są nie-
czyste.	24	Mocą Beelzebuba] Podobne bluźnier-
stwo przeciw Duchowi S. iest / cudá swie-
tych ludzi / czartóm przypisować.	przeciw iasnym sprawóm Duchá S. a także
heretyków / którzy chcą y wiedzac vporne	Dzie: 7. 51.
Neutrales.	25	Wszystkie królestwo rozdzielené] Prze-
tór iest niepodobno / żeby miało długo stać
królestwo kácerskie: gdyż iest wszelkich nie-	sierznaney prawdzie sprzeciwiaja / y sprá-
wom Duchá S. w Kościele Bozym barzo	Rzym. 2. 5.
Kto z Papie-
żem nie zbie-
ra, ten roz-
prasza.	30	zgód / rozdzielenia / y rozzerwania pełné.
Kto nie iest gemmą] Na to nechay pá-
mietáia Neutrales, ci którzy nie są ani Ká-
tholicy ani Heretycy. Je te Pan Christus plá-
dźcie w poczet iasnych nieprzyiaciół swoich /
y Kościoła swego.	trudno bywáia odpuszone: a iż takum Bóg
sprawiedliwie wszystkie látkę odéymnie / aby
nie poškrowáli. Wszakże iedną między wszy-
tkimi grzechy przeciw Duchowi S. (którch
jesć miánnia) ieden tylko iest który zgólá nie	Enchir. c 28
Grzech prze-
ciw Duchowi
swiatemu.	31	Ale bluźnierstwo Duchá] Nie rozumiéy
żeby który był tak ciężki grzech na świecie /
któregoby Bóg odpuszcic niechtiał: abo za
którchby człowiek na tym świecie niemógł po-
kutowac: iako niektórzy heretycy y podziś-
miennia: ale iż niektóre cięższe grzechy (iá-
ko miánowicie to bluźnierstwo żydowskie	bywa odpuszczone / to iest / jeszté z tego swiá-
ta nie wiedności a postuśenstwie Kościoła
powstędnego / y bez pokuty. Iako iasnie An-
gustyn s. świadczy temi słowy. Kto niewie-
dząc żeby w Kościele były grzechy odpuszcza-
né / gárdzi tak wielką hojnością dárni Bożé-
go / a w tym zátwardzeniu serca zchodzi ztego
swiáta / ten zostáie winien onégo nieodpu-
szczonego grzechu przeciw Duchowi S. A
tená grzech Jan S. w liście swoim zowie
grzechem aż do śmierci: y zátym który w nim
umiéra / modlić się nie káže.	1. Jan: 5. 16.
	32	Słowo przeciw synowi człowieczemu]
Żydzi grzeszyli słowem przeciw synowi czło-
wieczemu / kiedy gánili to co on czynił we-
dług człowieczeństwa: zowiąc go obzartym
y puánicą y przyiácielem grzeszników: że ob-
cował z grzesznymi / y gwałcił Sobote: y
rzeczy tym podobné. A ten grzech iácniey
mógł byđ odpuszczone: iż go sádzili iako in-
négo któregó człowieka. Ale grzeszyli y blu-
źniłi przeciw Duchowi S. (któregó m zowie
pálcem Bozym / który cudá czyni) kiedy z w-	32 Słowo przeciw synowi człowieczemu]
Żydzi grzeszyli słowem przeciw synowi czło-
wieczemu / kiedy gánili to co on czynił we-
dług człowieczeństwa: zowiąc go obzartym
y puánicą y przyiácielem grzeszników: że ob-
cował z grzesznymi / y gwałcił Sobote: y
rzeczy tym podobné. A ten grzech iácniey
mógł byđ odpuszczone: iż go sádzili iako in-
négo któregó człowieka. Ale grzeszyli y blu-
źniłi przeciw Duchowi S. (któregó m zowie
pálcem Bozym / który cudá czyni) kiedy z w-	Słowo prze-
ciw Synowi.
				Matt: 11. 19.

Czystie.

Wolność lu-
dzka.To jest: po
oym czasie.
Hebraism.
Mar: 4. a 1.
Luk. 8. a 4.Iedno sto,
drugie sześć-
dziesiąt, a
drugie trzy-
dzieści. I. L.
G. Także y
miał y. 23.

bN: 25 c29

Ista: 6. c9.
Mar: 4. b12.
Luk: 8. b10.
Jan 12. f40.

poru y zezłości iasne sprawy Boże w wyrzu-
caniu czartow / przypisowali samemu czarto-
wi. A ten grzech nie bywa odpuszczony: iż
bárzo z trudną może bydy odpuszczony: iako
widzimy w tym pokaraniu potomków 3y
dowstich / aż do dnia dzisiejszego.

32 Ani w przyszłym wieku] Starzy a swie-
ci Doktorowie sžad dowodzą: iż grzechy
niektóre na onym świecie mogą bydy odpus-
zczone: sžad zaś pokazuje iż czystie jest po
smertci. August. lib. 21. cap. 13. de Ciuitate
Dei. Gregorius lib. 4. Dial. cap. 39. Isidorus
lib. 1. cap. 18. de officiis Ecclesiast. Bernard.
sermone 66. in Cantica.

33 Abo czyńcie drzewo dobre] Na wolę
to jest każdego / mówi Augustin 6. abo obrac

co jest dobrego y bydy drzewem dobrym: a
bo obrac co jest złego / y bydy drzewem złym:
wydawać dobre owoce / abo złe. In actis cum
Falice Manich. lib. 2. cap. 4. & in hunc locum.

36 Z każdego słowa proznego] Jesli z ka-
żdego słowa proznego mamy dać liczbę na
sądzie: a przed sie dla żadnego słowa pro-
znego nie będziemy na wielki potepieni: te-
dyć pewnie musi bydy iakté doczesne kara-
nie / abo meka na onym świecie / za lekcyejsze
grzechy.

48 Ktoraz jest matka moia] Miłość porzą-
dna ku rodzicom y powinny nie jest saka-
zana: ale nieporządna miłość która bywa
na przekazie do służby Bożej. August. de fide
& Symbolo cap. 4.

Czystie.

Iaka miłość
rodziców za-
kazana.Dnie: 28 f 26
Rzym. 11 b 8.

dLuk: 10 d24

eMar: 4. b 15
Luk: 8. b 11

ROZDZ. XIII.

nia onego wy-
sedy Jezus z do-
mu / siedział nad
morzem. ^a A ze-
brały sie do niego
wielkie rzesze / tak
iż wstapiwszy w
łódz siedział / a wszystkie rzesze na bze-
gu stały: ¹ A mówił im wiele przez
podobieństwa / rzekąc: Oto który
ście wyszedł siac.

4 ¹ A gdy siał / niektórzy pądy przy-
dródze y przylecieli ptacy powietrzni
a pozobali ie. ² A drugie pądy na o-
poczyste / gdzie niemiwały ziemi wie-
le: y wnet wzesły / iż nie miały gle-
bokości ziemi. ³ A gdy słońce wze-
sło / wygorzały / a iż nie miały korze-
nia / wshły. ⁴ A drugie pądy w ciér-
nie: a ciérnie wyrosło / y zardusiło ie.

8 ⁵ A drugie pądy na ziemi dobra: y
dały owoc / iedno setny / drugie sześć-
dziesiątny / drugie trzydziestny. ⁶ Kto
ma vsy ku słuchaniu niechay słucha

9 ⁷ A przystapiwszy wezmowie rzekli
mu: Czemu im w podobieństwach
mówisz: ⁸ Który odpowiadając rzekł
im: Iż wami dano jest wiedzieć ta-
jemnice królestwa niebieskiego: a o-
nym nie jest dano. ⁹ ^b Abowiem kto-
kolwiek ma / będzie mu dano / y obfi-
towac będzie: a kto niema / y co ma
będzie wzięto od niego. ¹⁰ Dla tego
im w podobieństwach mówię: iż wi-
dzac nie widzą / y słysząc nie słyszą / a
nie rozumieją. ¹¹ A pełni sie w nich pro-
roctwo Izaiasz mówiącego: ¹² Sły-
sieniem słuchać będziecie / a nie zro-
zumiecie: a widząc widzieć będziecie /
a nie wyjrzącie. ¹³ Abowiem zatyło

14 ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷

serce ludu tego / a vsyma ciężko sły-
sli / y oczy swe zamrużyli: żeby kie-
dy oczyma nie oglądali / y vsyma nie
słyszeli / a sercem nie zrozumieli / y na-
wrócili sie / a ozdrowilibym ie. ¹ A wa-
sę oczy błogosławione iż widzą / y v-
sly wasę iż slyszą. ² Abowiem zapra-
wde mówię wam / ³ iż wiele prozo-
ków y sprawiedliwych żądali widzieć
co widzieć / a nie widzieli: y slyścić
co slyszycie / a nie slyszeli. ⁴ Wy tedy
słuchajcie podobieństwa sieiącego.

19 ⁵ Wsliki który słucha słowa króle-
stwa / a nie rozumie / przychodzi zło-
śnik y porywa co jest wsiano w sercu
iego. Ten jest który jest przy dródze
posiany. ⁶ A który na opoczystych
jest posiany / ten jest który słucha slo-
wá / y zarazem ie z radością przymu-
ie: ⁷ a nie ma korzenia w sobie / ale
doczesny jest / a gdy przypadnie vtra-
pienie / y prześladowanie dla slo-
wá / wnet sie gorzy. ⁸ A który jest
miedzy ciérnie wsiany / ten jest który
słucha słowa / a pieczolowanie swia-
ta tego / y osukanie bogactw zardusi
słowo / y sstawa sie bez pożytku. ⁹ A
który jest wsiany na ziemi dobra:
jest ten który słucha słowa / y roz-
umie / y owoc przynosi / y czyni iedno
setny / a drugie sześćdziesiątny / a dru-
gie trzydziestny.

24 ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷

fMar: 4 c26

To jest Mes-
syas król
niebieski.
Ez: 2: d24

Cecce iij

nie/

Nieprzy-
ciel.	28	nie / izaliś nie posiał dobrego nasie-
nia na rolę twoię? ³ Kąd tedy ka-
kol ma? ⁴ Rzekł im: Nieprzy-
rzy człowiek to uczynił. A słudzy
rzekli mu: Chceś iż podyjemy y zbie-
rzemy je? ⁵ Rzekł: Nie / byście
śnadź zbierając kół / nie wykożeni-
liżaraz z nim y psenice. ⁶ Dopusćcie
oboygu rość aż do żniwa: a czasu
żniwa rzekę żencóm: Zbierzcie pier-
wzy kół / a zwiążcie ij w snopki ku
spaleniu: a psenice zgromadźcie do
gumna moiego.	42	czynią nieprawość: ⁷ y wrzucą ie w
piec ognisty. Tam będzie płacz y za-
grzytanie zębów. ⁸ Tedy sprawiedli-
wi świecić będą iako słońce w kró-
stwie oycá ich. Kto ma uszy ku słu-
chaniu niechaj słucha.	⁹ Mdr. 3, b 7
Dan: 12, a 3.
hMar: 4, d 10
Luk: 13, d 18.	31	⁹ ^h Inśe podobieństwo powie-
dzał im / mówiąc: Podobne jest
królestwo niebieskie ziarnu gorczy-
czn ^o / które wziąwszy człowiek wsiał
na rolę swoię. ¹⁰ Które namniejszy
jest ze wśęgo nasienia: ale kiedy w-
roście / większe jest ze wśęch iarszyn: y
ostawa sie dziewem / tak iż przycho-
dzą ptacy niebiescy / y mieszczą na
gałązkach iego.	44	¹⁰ Podobne jest królestwo niebie-
skie skarbowi skrytemu w rolę: który
należy człowiek / skrył. a od radości
iego odchodzi y wszystko co ma prze-
dać / a one rolę kupuje. ¹¹ Zásie po-
dobne jest królestwo niebieskie czło-
wiekowi kupcowi / szukającemu do-
brych perel. ¹² A nalezszy iedne droga
perle / odszedł y przedał wszystko co
miał y kupił ią. ¹³ Zásie podobne jest
królestwo niebieskie niewodowi za-
puszczonemu w morze / a ze wśękiego
rodzaju ryb zgromadzającemu. ¹⁴ Ktoś
ry / gdy sie napełnił / wyciągnąwszy /
a na brzegu wsiadłszy wybiłi dobre
w naczynia / a złe przez wyrzucili.	¹⁵ która ma
niego.
¹⁶ albo pi-
knych. G.
⁹ Gmierzka se
z Greckiego.
¹⁰ Luk: 13, c 21.	33	¹¹ Inśe podobieństwo powiedział
im: Podobne jest królestwo niebie-
skie kwasowi / który wziąwszy niewia-
sta zakryła we trzy miary maki / aż w-
szystka skwasniała. ¹² To wszystko mó-
wił Jezus w podobieństwach do rze-
szyć: a krom podobieństwa nie mówił
im: ¹³ aby sie wypełniło to co jest rze-
czono przez proroka mówiącego:
¹⁴ Otworze usta moje w przypowie-
ściach / bede wypowiadał skryte rze-
czy od założenia świata.	45	¹⁵ Tak będzie w dokonaniu świata.
wyniada anyotowie / y wylącają złe z
pośród ich sprawiedliwych. ¹⁶ y wrzu-
cą ie w piec ognisty / tam będzie płacz
y zgrzytanie zębów. ¹⁷ Wyrozumieli-
ście to wszystko: Mówią mu: Tak.
¹⁸ Rzekł im: Przetoż każdy Doktor
nauczony w królestwie niebieskim
podobny jest człowiekowi gospodar-
zowi / który wymuie z skarbu swęgo
nowe y stare rzeczy.	¹⁹ Rzekł im
Jezus: G.
²⁰ Panie N.
L. K. G. S.
Mar. 4 d 33	34	¹⁵ E	46	²¹ Rzekł im: Przetoż każdy Doktor
nauczony w królestwie niebieskim
podobny jest człowiekowi gospodar-
zowi / który wymuie z skarbu swęgo
nowe y stare rzeczy.	²² dokrólestwa
niebieskiego.
G.
1 Psal. 77. a 2	35	¹⁶ Tedy rozpuszcząwszy rzeszę przyszedł
do domu. ¹⁷ A przystąpili do niego uczniowie
iego / mówiąc: Wyłóż nam podo-
bieństwo kółu roley. ¹⁸ Który od-
powiedziąc / rzekł im: Ten który siew
dobrze nasienie / jest syn człowieczy. ¹⁹ A
rola / jest świat. ²⁰ A dobre nasienie / ci-
są synowie królestwa. ²¹ A kół są
synowie złęgo. ²² A nieprzyjaciel który
go nasiał / jest dyabel. ²³ A żniwo / jest
dokonanie świata. ²⁴ A żęcy są Any-
łowie. ²⁵ Jako tedy kół zbierają y
pala ogniem: tak będzie w dokoná-
niu świata. ²⁶ Pośle syn człowieczy
Anyły swoje / a zbiorą z królestwa
iego wszystkie pogorszenia / y te którzy	47	²⁷ A zostało sie: gdy Jezus dokon-
czył tych przypowieści / odszedł z tam-
tąd.	²⁸ Mar: 6. a 1.
Luk: 4 c 16.
N ^o Bóg ale
jakoan gré-
chu jest przy-
czyną.	37	²⁷ A przystąpili do niego uczniowie
iego / mówiąc: Wyłóż nam podo-
bieństwo kółu roley. ²⁸ Który od-
powiedziąc / rzekł im: Ten który siew
dobrze nasienie / jest syn człowieczy. ²⁹ A
rola / jest świat. ³⁰ A dobre nasienie / ci-
są synowie królestwa. ³¹ A kół są
synowie złęgo. ³² A nieprzyjaciel który
go nasiał / jest dyabel. ³³ A żniwo / jest
dokonanie świata. ³⁴ A żęcy są Any-
łowie. ³⁵ Jako tedy kół zbierają y
pala ogniem: tak będzie w dokoná-
niu świata. ³⁶ Pośle syn człowieczy
Anyły swoje / a zbiorą z królestwa
iego wszystkie pogorszenia / y te którzy	48	³⁷ A przystępili do niego uczniowie
iego / mówiąc: Wyłóż nam podo-
bieństwo kółu roley. ³⁸ Który od-
powiedziąc / rzekł im: Ten który siew
dobrze nasienie / jest syn człowieczy. ³⁹ A
rola / jest świat. ⁴⁰ A dobre nasienie / ci-
są synowie królestwa. ⁴¹ A kół są
synowie złęgo. ⁴² A nieprzyjaciel który
go nasiał / jest dyabel. ⁴³ A żniwo / jest
dokonanie świata. ⁴⁴ A żęcy są Any-
łowie. ⁴⁵ Jako tedy kół zbierają y
pala ogniem: tak będzie w dokoná-
niu świata. ⁴⁶ Pośle syn człowieczy
Anyły swoje / a zbiorą z królestwa
iego wszystkie pogorszenia / y te którzy	⁴⁷ Plan 6, c 42
⁴⁸ Greckie sto-
wo anaczy
zemieślniká
w obec.
⁴⁹ Ios. G. S.
Tę πονηρίαν
in Obi. 14.
c. 15.	39	⁴⁰ E	49	⁵⁰ A przystępili do niego uczniowie
iego / mówiąc: Wyłóż nam podo-
bieństwo kółu roley. ⁵¹ Który od-
powiedziąc / rzekł im: Ten który siew
dobrze nasienie / jest syn człowieczy. ⁵² A
rola / jest świat. ⁵³ A dobre nasienie / ci-
są synowie królestwa. ⁵⁴ A kół są
synowie złęgo. ⁵⁵ A nieprzyjaciel który
go nasiał / jest dyabel. ⁵⁶ A żniwo / jest
dokonanie świata. ⁵⁷ A żęcy są Any-
łowie. ⁵⁸ Jako tedy kół zbierają y
pala ogniem: tak będzie w dokoná-
niu świata. ⁵⁹ Pośle syn człowieczy
Anyły swoje / a zbiorą z królestwa
iego wszystkie pogorszenia / y te którzy	⁶⁰ Mar: 6. a 4
Luk: 4, d 24.
Jan 4, f 44.
Różność za-
ług y za-
plat.	41	⁶¹ E	50	⁶² A przystępili do niego uczniowie
iego / mówiąc: Wyłóż nam podo-
bieństwo kółu roley. ⁶³ Który od-
powiedziąc / rzekł im: Ten który siew
dobrze nasienie / jest syn człowieczy. ⁶⁴ A
rola / jest świat. ⁶⁵ A dobre nasienie / ci-
są synowie królestwa. ⁶⁶ A kół są
synowie złęgo. ⁶⁷ A nieprzyjaciel który
go nasiał / jest dyabel. ⁶⁸ A żniwo / jest
dokonanie świata. ⁶⁹ A żęcy są Any-
łowie. ⁷⁰ Jako tedy kół zbierają y
pala ogniem: tak będzie w dokoná-
niu świata. ⁷¹ Pośle syn człowieczy
Anyły swoje / a zbiorą z królestwa
iego wszystkie pogorszenia / y te którzy	⁷² Aug: de S.
virgi: c 44.
	8	Iedno owoc setny / Różność owocow /
znaczy różność załug na tym świecie / y róż-
ność zapłaty za nie na onym: według róż-		ności stanów. Setny owoc przynosi pán-
ny y pánicy Bogu poświęceni: a gorący w
miłości Bożej. Szesćdziesiąty / wdowy y	wdowcy /

wdowcy / w tym stanie trwający dla służby
y chwały Bożej : a trzydziesty / w małżeń-
stwie świętym pobożnie żyjący. To August-
styn s. Przeciw której prawdziwie stał kiedyś
Ecceriusz Dominian (którego dzisiejszy
Ecceriusz naśladowa) vszacz / iż niemają żadney
rozności zasług / ani zapłat. Hieronymus lib:
2. aduersus Iouinianum, Ambrosius epist. 82.
August: hærezi 82.

9 Kto ma uszy / Gdy słowo Boże powie-
dzieć / Augustyn S. mówi / tedy ci maia vsy
ku słuchaniu : którzy maia serca ku postu-
stwu. A ci słuchając nie słuchają / którzy ucz-
sny stem cielesnym słuchają / ale nie są postu-
sini przez przyzwolenie serca.

11 Wam dano jest wiedzieć / Apostołom
y ich namiestnikom / których urząd jest dru-
gich nauczać / dano jest więcej y głębiej wy-
rozumienie słow Bożego y tajemnic tego:
które nie jest dane pospolitemu słowiekowi.
Niekolwiek też wszystkim wobec Chrześcia-
nom dano jest to / co nie było dano wpo-
nym y niewiernym żydom.

15 Oczyszczyć się / aby nie widzieli / Gdy mówi / iż o-
czyszczyć się / aby nie widzieli (które slo-
wa y Paweł powtarza) vsy nas prawego
rozumienia inszych męysć pisma S. tedy sie
z gołych słow zdać może / żeby Bóg był spra-
wca y przyczyna ludzkich ślepot / zatwa-
żenia albo innych grzechów. Które było sta-
re y potępione bluźnierstwo / y teraz jest ka-
cérstwo Kalwinowo. Lecz nam tu przeciw-
niemu Chrystus pokazuje / iż sami ludzie ocz-
yszczyć się / aby nie widzieli : y sami byli
przyczyna grzechu y potępienia swego. Cze-
go w nich Pan Bóg nie sprawował / ale im
dopuszczał dobrowolnie wpadść / dla ich prze-
słuch grzechów : tak Paweł święty po-
kazuje o poganiach sprawiedliwie odrzuconych.

25 Nasiał kłakolu. / Pierwszy przez Pana
Christusa y przez Apostoty posłana jest pra-
wda : a potem nieprzyjaciół Diabeł nasiał
kłakolu kłamstwa y kacerstwa : nie p. Chri-
stus / który nie jest przyczyna złego. Tertuli-

29 anus lib: de præsceptis
Chceś poydżemy y pogbiemy gi / Do-
bry maia zleżność / y poruczać ie sadowi Bo-
żemu / kiedy ich nie mogą wykorzystać bez sło-
dy y zatrącenia dobrych. Ale gdzie bydy mo-
że bez szkody dobrych / tam złoczyńcy maia
bydy tracent : a zwłaszcza jeśli szkoda dobrym
y gorzka ie / 5. Moy: 13. 5. Mat: 18. 6. Gal. 5. 12.

30 Dopusćcie obojgu spoku rość / Oto żli y
dobrzy pospolu są w jednym kościele. Co jest
nie tylko przeciwko starym Heretykom / ale y
przeciwko dzisiejszym Ewangelikom / którzy
mówią / iż żli nie są w kościele / jedno sami do-
bry. A dla tegoż smysłaia dwa kościoły.
Belarminus de Ecclesia cap: 2.

32 Namniejszy jest / Kościół pana Christu-
sów małutki był na początku : ale sie wnet ro-
zrost y rozkrzewił po wszystkich światach : tak
iż królowie y Cesarze / y inni wysokich stanów
ludzie / szegli sie do niego / Chri: in Marth.

55 Syn rzemieślniczy / Je Joseph rzemieś-
nikiem był / pewna jest / ale takim rzemieś-
nikiem y niepewna y niebardzo potrzebna. Jes-
dni rozumiecia iż był kowalem / Silar: y Am-
bros. 3. in Lucam. Druzy złotnikiem albo
murarzem: Aug: Insy cięsla / Chryso: co y
teraz pospolicie rozumiecia. Stadci Julian nie
sbożny Apostata / y tego pochlebca Libanius /
wzieli byli ono swie bluźnierstwo przeciw pa-
nu zbawicielowi naszemu : mówiac Chre-
ścianom (gdy sie na wojne przeciw Persom
gotowali) A co teraz syn cięsielski czyni / Na-
co im wnet ieden Chreścianin / Duchem S.
natchniony / odpowiedział: Christus praw-
dowy Bóg / stworzyciel świata / którego ty
na syderstwo synem cięsie zowieś / trunne
gotne waszemu Cesarzowi. Co sie po kilku
dni wypełniło. Bo wnet potym był on nie-
sbożnie zabity. Podobnego syderstwa Hete-
rykowie dziś wywata / bluźniac rozmaitie
naszawitczy Sakrament ciała Bożego / y bo-
stwo Pana Christusowe znacząc z cłowies-
cznictwem.

Zł poki ma-
ia bydy ano-
stani.

W kościele
żli y dobzy.

Kościół jest
powszechny.

Bluźnier-
stwa nie-
wierników
Theodor.
lib: 3. c. 18.
Sozomen .
lib: 6. c. 2.

Którzy maia
ręsy ku słu-
chaniu.
August: de
bono per-
seu ca: 14.

Nie wsy-
skich jest ro-
zumieć cła-
mnia pisma
świątęgo.
Mal: 2. 7.

Nie Bóg, ale
człowiek jest
przyczyna
swiego pora-
żenia.
Dzie: 28. 26.
Iren. apud
Euseb. li. 5.
c 19.
Cal: lib: 2.
Inst: c. 4.

Rzy. 1. 36.

Kacerstwa
posłane pow-
stawia.

a Mar: 6. b 14
Luk: 9. a 7.
"Terrarcha
właśnie jest
pan, który
trzymać
czwartę
część króle-
stwa.

b Mar: 6.
c. 17.
Luk: 3. d 19.

"Philip 2.
L. K. G. S:

c Nie: 21. c. 16

ROZDZ. XIII.

On czas wstę-
sal Heród "Te-
trarcha sławe o
Jesuse: y rzekł
służebnikom swo-
im : Tenci jest
Jan Chrzęciel :

on zmartwychwstał / y dla tego cu-
dą sie pokazywał w nim. b Abowiem
Heród posłał Janą y związał go :
y wsadził do ciemnicy / dla Herodias-
dy żony brata swego. Bo mu Jan
mówił : Nie godzić sie iey mieć to-
bie. c A chcąc go zabić / bał sie ludu :
d abowiem mieli go iako proroka. e A
w dzień narodzenia Herodowego /
tancowała cótka Herodyady w po-
środku : y podobala sie Herodowi.

7 "Skąd pod przysięgą obiecał iey dać
8 czego bykolwiek żądała od niego. a A
ona przestraszona od marki swej / rze-
kla: Day mi tu na miście głowę Janą
9 Chrzęciela. b A zasmucił sie król :
lecz dla przysięgi y tych którzy pospo-
10 lu siedzieli / kazał dać. c A postawszy
11 ściął Janą w ciemnicy. d A przynie-
B siono głowę iego na miście : a odda-
no dziewczę / y odniosła matce swojej.
12 e A przyszedłszy uczniowie iego / wzięli
ciało / y pogrzebli je : y przyszedłszy o-
13 powiedzieli Jesusowi. f Co wstysza-
wszy Jesus wstał z ongd w łódce /
na miejsce puste osobno : a wstysza-
14 wszy rzęka / słyżá nim z miast pieśń.
15 A wyszedłszy wyzwał wielką rzeszę /
y zlitował sie nad nimi / y wzdrowił
niemocne ich. g A gdy był wieczór /
przystąpili do niego uczniowie iego /

d Luk: 9. a ro
Mar: 6. d 31.

mówiące

Mar 6. c 37
Luk. 9. b 13.
Jan. 6. a 9.

gMar. 6. f 45

hJan. 6. b 15
Luk. 6. b 12.

* Iesw. G.

* weznio wie.
G.

Przysięga
nie ważna.

Reliquie albo
kości świę-
tych wczeszo-
ne.
Theodor:
lib. 3. c. 6.
Rufin: li. 2.
b. c 7. & 28.

Sozo: li. 7.
c. 21.

16 mówiąc: Pusté jest miejsce / a godzi-
17 na inż nimela: rozpuść rześe / aby od-
18 bedsy do miasteczek kupili sobie ży-
19 wności. * A Iesus im rzekł: Nie
20 potrzebá im iedż: * dajcie im wy-
21 ieść. * Odpowiedzieli mu: * Niema-
22 my tu iedno piecioro chleba / a dwie
23 rybie. * A on im rzekł: Przynieście mi
24 ie tu. * A rozkazałszy rześam vsiedź
25 ná trawie / wsiąwszy piecioro chleba
26 y dwie rybie / pożyżawszy w niebo
27 błogosławił / potamał / y dał ucznióm
28 chleb / a uczniowie rześam. * A iedli
29 wszyscy y náiedli sie. A zebráli co zby-
30 wało włomków / dwanaście kosów
31 pełnych. * A tych którzy iedli była li-
32 czba / pieć tysięcy mężów / oprócz nie-
33 wiaśc y dzieci.

22 * A Iesus zarazem przymusił w-
23 cznie wstąpić w łódke / a vpředzić sie
24 zá morze / aźby rozpuścił rześe. A roz-
25 puściwszy rześa / wstąpił ná górę
26 sam sie modlić. A gdy był wieczór /
27 sam tam był. * a łódke ná szrodku
28 morza wały miotály. a bowiem był
29 wiatr przeciwny. * Lecz czwartę strą-
30 żę nocną sedł do nich * chodząc po
31 morzu. * A wyjeżawszy go * chodzą-

27 cęgo po morzu / zátrowżyli sie / mó-
28 wiąc: * Jieśt obluda. A od boiaźni
29 krzykneli. * A wnet mówił do nich
30 Iesus / rzećac: * Mięcie vfnosć / iam
31 ieśt / nie bójcie sie. * A Piotr odpo-
32 wiádając rzekł: * Pánie ieslis ty ieśt /
33 każ mi przysdź do siebie po wodách.
34 * A on rzekł: * Przysdź. A wystapiwszy
35 Piotr z łódki chodził po wodzie aby
36 przysedł do Iesusa. * A widząc wiatr
gwałtowny / zlekł sie: a gdy poczał
tonąc / zawałat mówiąc: * Pánie / za-
choway mie. * A wnet Iesus sčią-
gnawszy reke vchwycił go: y rzekł
mu: * Máley wiary / czemuś wátpił?
* A gdy wstąpili w łódke przestał
wiatr. * A którzy byli w łódce przysli
y poklonili mu sie / mówiąc: * Praw-
dziwieś ieśt syn Boży.

34 * A gdy sie przepławili / przysli do
35 ziemie Genesár. * A poznawszy go
36 meżowie miejscá onęgo / posłali po
wsytkihey oney * kráinie / y przynieśli
mu wsytki którzy sie źle mieli: y pro-
sili go aby sie choć kráin sárty iego
dotykáli. A którzy sie kolwiek dotkne-
li vzdrowieni są.

Mar. 6. g 33
* Genesár.
G.

* Przylegly.
G.

7 Pod przysięgą obiecał] Niebożna á
lekkomyślna przysięga: a iestez niebożnię
wypelniona. Gdyż niestusna przysięga ni-
tego nie obwiezuie.

12 Wzieli ciało iego] Przykład starania
y naboženstwa Chrześciańskięgo / okolo cho-
wania y czczenia ciał y reliquiy świętych.
W czym obacz rozność Chrześciańow / od
poganów / heretyków y Apostatów. Albo-
wien gdy to święte ciało w Sebasście ciałę
Eliaśa y Abdiasa proroków było pocho-
wane / y wielkimi cudami stynelo: zá časów
Juliana Apostaty / pogani trapiac y prze-
śladowiac Chrześciań / Janá s. grobu dobyli /
kości palili / y popiół ich rozmiatáli. A Cheze-
scianie / wyrwawszy ich nie mogli zogná-
zanieśli ież do Alexandrię do Athanasysa
s. Kedy ietż przyiał z wielką wczewosć /
y zchowal ie ná takowym miejscu / kedy po-
tym kościół zbudowano. A głowe Janá s.
Theodosius Cesarz pobożny / z wielką rado-
ścią y wczewosć / przyniósł do Constan-
tynopola / znamenity kościół zbudował pá-
nu Bogu / ná cześć y ná pámiatkę Janá s.
Heretycy dzisiejszy náśladowia niebożności
żydowskiey y pogańskiey / w paleniu y roz-
miataniu ciał y kości świętych. iáko miáno-
wicie we Francyi wczynili: y czynia gdzie
moga po dziś dzień. Ale Kátholicy trzymá

19 sie wiary y naboženstwa starych Chrześciań
now / w chowaniu y czczeniu ich.

26 Dawał ucznióm / a uczniowie rześam]
Figurá porządku / który chce mieć Pan Chri-
stus w swym kościele: że nie sam przez sie / ale
przez Apostoly swé / y ich namiestniki karmi
wierne słowem swoim y Sakramentami
świątymi.

29 Chodzącego po morzu] Gdyż nie tylko
P. Christus ále y Piotr moca iego tu po mo-
rzu chodzi / tedyć iáśna rzecz ieśt / że też mógł
Pan Christus ciałem swoim / nád przyrodze-
nie iego / wnieść przez drzwi zamknięte: y
bydź zupełny pod osoba małutkiego chleba.
Epiphanius in Anchorato.

31 Szedł po wodzie] Piotr (iáko s. Bernát pi-
se) chodząc po morzu iáko y Pan Christus /
pokazal sie bydź iedynym Włárym / albo na-
miestnikiem P. Christusowym: który nie nád
iednym ludem / ale nád wszytkimi miał bydź
przełożony. Albowiem wiele wód / znacza
wiele narodów. Ażora władza y iurisdikcia
máia także Piotrowi potomkowie / Rzymscy
Papieżowie: iáko tamże twierdzi Bernát s.

31 Máłowierny] Ale przełożeni kościelni
sa niedostónali: wśátkie ie P. Christus po-
sila: y przez nie / iácykolwiek sa / swóy ko-
ściół sprawnie y zachowuje.

Száfara Pa-
ná Chryśta-
sowi.

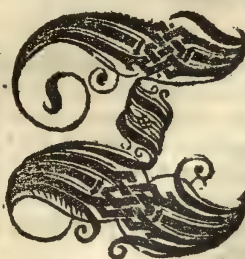
Ciało Páná
Chryśtusowe.
Jan: 20. 26.

Piotrowá
zwiench-
ność.
Lib. 2. de
confid. c. 9.

Apoc. 17. 15.

Przełożeni
niedostónali.

ROZDZ. XV.

Edy przysta-
pili do niego Do-
ktorowie z Jeru-
zalem y Pharyze-
usowie mówiąc:
Czemu ucznio-
wie twoi przeste-

pują wstawę starszych: abowiem nie
wymyślają reku swych gdy chleb ie-
dzą. ¹ A on odpowiadając rzekł im:
Czemu wy przestepnicie rozkazanie
Boże dla wstawy waszej: Abowiem
Bóg rzekł: ² Czcí oycá y matkę. A
³ Ktoby złorzeczył oycu ábo matce/
śmiercią niechay umrze. ⁴ A wy po-
wiedacie: Ktobykolwiek rzekł oycu
ábo matce: Dar którykolwiek jest ze-
mnie/tobie pożyteczen będzie: y nie
będzie czcíł oycá swego ábo matkę
swoięy. ⁵ A skądżiliście rozkazanie Bo-
żę dla wstawy waszej. ⁶ Obludnicy/
dobrze o was prorokował Izaiasz/
mówiąc: ⁷ Ten lud ⁸ czcí mie wár-
gami: ále serce ich daleko jest ode-
mnie. ⁹ Lecz próżno mie chwala / w-
cząc naukę y rozkazania ludzkie. ¹⁰ A
wezrawszy do siebie rzeszę / rzekł im:
Sluchaycie á rozumiećcie. ¹¹ Nie co
wchodzi w usta plugawí człowieká:
ále co wychodzi z ust / to plugawí
człowieká.

¹² Tedy przystąpiwszy uczniowie ie-
go / rzekli mu: Wiész iż Pharyzeus-
owie / wysłyszawszy to słowo / zgorzeli
się? ¹³ A on odpowiadając / rzekł:
Wszystkie szczepienie którego nie szczę-
pił oćiec mój niebieski / wykorzystanie
będzie. ¹⁴ Zaniechaycież ich: ślepi są/
y wódzowie ślepych. A ślepy iesliby
ślepego prowadził / obadwá w dół
wpadaia. ¹⁵ A Piotr odpowiadając
rzekł mu: Wylóż nam to podobień-
stwo. ¹⁶ A on rzekł: Jeszczeż y wy bez
wyrozumienia iestescie? ¹⁷ Nie rozu-
miećcie iż wszystko co wchodzi w usta
do brzucha idzie / y do wychodu się
wyryca? ¹⁸ Ale co z ust wychodzi / z
serca pochodzi / á to plugawí czło-
wieká. ¹⁹ Abowiem z serca wychodzą
złe myśli / meżobóystwa / cudzolo-
stwa / pomysłwa / krádjieństwa / fał-
szywe świadectwa / bluźnierstwa.
²⁰ Tęć są które plugawiają człowieká.

Alle iesté nieumytými rękoma / czło-
wieká nie plugawí.

²¹ A wyszedłszy Jezus zongą odszedł
w stronę Tyru y Sydonu. ²² A oto
C niewiasta Chanancyska wyszedłszy z
onych granic zawołała / mówiąc mu:
Smiluy się nademną Panie synu
Dawidów: córká moia od śatana
²³ ciężko dręczona iest. ²⁴ Który nie od-
powiedział iey słowa. A przystąpi-
wszy uczniowie iego prosili go mó-
wić: Odpieraj: bo wola za nami.
²⁵ A on odpowiadając / rzekł: Nie ie-
stem posłan / iedno ²⁶ do owiec które
zginęły domu Izraelskiego. ²⁷ A ona
przystła y pokłoniła mu się / mówiąc:
Panie / ratuy mie. ²⁸ Który odpowie-
dając / rzekł: Nie dobra iest brát
chleb synowski á miotać psóm. ²⁹ A
ona rzekła: A owšem Panie: Bo
y szczeniá iedzą z odrobín które pa-
dają z stołu pánów ich. ³⁰ Tedy od-
powiedając Jezus / rzekł iey: O nie-
wiasto / wielka iest wiara twoia: nie-
chayci się sstanie iáko chcesz. y wzdro-
wiona iest córká iey od onęy godziny.
³¹ A gdy zámknął odszedł Jezus /
przyszedł nad morze Galilejskie: á
wstąpiwszy na górę / siedział tam.
³² A przysły do niego wielkie rzęse/
máiąc z sobą niemé / ślepé / chromé /
włomné / y inszych wiele: y porzucili ie-
v nóg iego / y wzdrowili ie. ³³ tak iż się
rzęse dźwiowały widząc niemé mó-
wić / chromé chodzące / ślepé wi-
dzące: y wielbili Boga Izraelskiego.
³⁴ A Jezus zezwawszy uczniów
swoich / rzekł: Żal mi ³⁵ rzeszy: ábo-
wiem już trzy dni trwają przy mnie /
á nie máią coby iedli: á niechce ich
opuszcć głodnych / áby ³⁶ nie wstáli w
dródze. ³⁷ A rzekli mu uczniowie iego:
Skądże tedy nam tak wiele chleba ná
pustyni / ábyśmy tak wielką rzeszę ná-
karmili? ³⁸ A rzekł im Jezus: Wiele
macie chleba? A oni rzekli: Sie-
dmioro y trochę rybek. ³⁹ A rozkazał
rzęsey áby siedli ná ziemi. ⁴⁰ A wzięwszy
siedmioro chleba / y ryby / y dzięki w-
czyniwszy / złamał y dał ucznióm swo-
im / á uczniowie dali ludowi. ⁴¹ A ie-
dli wszyscy y náiedli się: y zebráli co
zbywało z włomków / siedm kosów
pełnych. ⁴² A było tych którzy iedli /
cztery tysiące człowieká / oprócz džia-

2 Mar: 7. a. 1.

1 A

b10: 2. a. 1.
karm Hebrá
i sm.b2. Mo: 20.
c. 12.

5. Moy: 5.

b 16.

Ephes: 6. a. 2

c. 3. Mo: 20.

b 9.

przy: 20. c. 20

2. Mo: 21. c. 16

d. Isa: 29. d. 13.

Mar: 6. a. 6.

przybliża się

ku mnie wstę

swęmi, y G.

c. Ian: 15. a. 2.

f. Luk: 7. c. 39

E. Mar: 6 b 17

h. 1. Mo: 6. a

5. y 8. d. 21.

i. Mar: 7. c. 25

k. wys: 10. a. 16

Luk: 19. b 10

Ian: 10. a. 23.

nie przystoi.

dłacinny G

szczepionóm

G.

śaki: pánia

wstękie.

I. Isa: 35. a. 5.

Luk: 7. d. 22.

Jesufowych.

G.

włomné y

zdrowioné.

G.

m. Mar: 8. a. 1.

ferdecanie.

G.

śnad. G.

hJan:6.g 69

Jan:1.f. 42.
Bároná zná
cny synu Iony
ciálo y
kréw, miásto
aslouiekká.
Hebráism.
Piotr, Pe-
tros po Gre-
cku, Cepha-
po Zydowsku
Skála ábo o-
poká po y o-
sku.
ábo iéy, so
ieft opoki.
Niz:18.c.18
Jan:20.c.23.

Piotr głowá
Apostolów.

Piotr napier-
wšy poznal
dwie nazwy-
se tájemnice
wiary Chry-
stusowey.
Mat. 16. 18.
y 19.
Luk. 22. 32.

Rzym. 4. 3.
Basil libro
2. contra
Euno.

Zaplatá Pio-
trowi zá
wyznání
dána.

15 cielem / á dnuzy Eliášem / á insy
Jeremiasem / ábo iednym z pror-
16ków. ' Rzekł im Jესus : A wy kim
mie bydz powiádacie ? ' Odpowia-
17dając Simon Piotr rzekł : ' Tys
ieft Christus syn Boga żywego. ' A
odpowiádając Jესus / rzekł mu: Bło-
gostawionys iest Simonie ' Bári-
18oná : bo ciálo y kréw nie obíawila
tobie / ále Ociec mój który iest w nie-
biesiéch. ' A ia tobie powiádam / ižes-
ty iest ' opoka : á ná téy opoce zbu-
19duie kościół mój : á bramy piekielne
nie zwycięžia ' go. ' A tobie dam
klucze królestwa niebieskiego. ' A co-
kolwiek zwiążesz ná ziemi / będzie
związano y w niebiesiéch : á cokol-
20wiek rozwiążesz ná ziemi / będzie roz-
wiązano y w niebiesiéch.
' Tedy przykazał wcznióm swoim
aby nikomu nie powiádali že on iest
Jesusem Chrystusem.
21 ' Od tad poczał Jესus okázować
wcznióm swoim iž potrzeba iest aby
šedł do Jeruzálem / y wiele cierpiáł
od staršych y od Doktorów / y od prze-
dniejšych kapłanów / y był zabít / y

14 A oni rzekli J Gdy Pan Christus pytał
wczniów swoich o ludzkim osobie miená-
niu : tedy mu wyslycy Apostołowie odpowie-
dzeli. Ale gdy ich zopytał / coby též sami o
nim rozumeli : tedy Piotr táko kšasze y gło-
wá wyslych Apostolów / sam zá wyslychíe o-
powiédział. Chrysoſtomus Homil: 55. in Mar-
thaeum.

16 Tys iest Christus] Piotr napierwšy z
Božíego obíawienia poznat dwie najwy-
še tájemnice wiary nášey : rozdzielnošć per-
son w Boštwie / y wcielénie syná Božígo.
Hilarius ná to mleyšce / y Athanasius sermone
4. contra Arianos, Chrysoſtomus, Cyrillus,
Augustinus, y Leo. Abowiem przystálo / aby
ten który miał bydz głowá y fundamentem
košciola Chrystusowego / y którego wiáre
miał nieomylna czynić : przodek iež otrzy-
mał w tym wyznániu : któž táž dálecze prze-
chodžilo wszytko przyrodzenie / y wszytež ro-
zum ludžski (zwlašcza pátrzac ná cšlowiečení-
stwo / y ná wšomnošć ciála p. Chrystusowe-
go) iž dla téy wiary / y táwného téy wyzná-
nia / nazwany iest Piotr błogostawionym :
táko y Abrahám dla swéy wiary : y otrzy-
mał / táko y on / wielkie á známenité obietni-
ce / táž sobie / táko y potomkóm swoim. prze-
tóz š. Basilus mowi. J Piotr / dla zacnošći
wiary / zbudowánie košciola ná sobie otrzy-
mał.

17 Błogostawionys iest Simonie synu Iony]
Theophiláktus táž ná to mleyšce piše. Od-
darował Pan Piotrowi / dawšy mu te wiel-
ké zaplaté : iž ná nim kościół swóy zbudow-
wał. A Chrysoſtom táž wykłáda téšlowá :
Jákož ty iest wšasnym synem Jonášowym :

22 trzeciego dnia z martwych wštał. ' A
wziáwšy go Piotr / poczał go štrofo-
wác / mówiáć : ' Bože cie wchoway /
23 Pánie / nie przydzie to ná cie. ' Acóž
ry obróciwšy sie rzekł P Piotrowi :
D ' Pódž zá mna šátanie / iestšes mi
zgoršeniém : iž nie rozumieš co iest
Božígo / ále co iest ludžkiego.
24 ' Tedy Jესus rzekł wcznióm swo-
m : ' Ješli kto chce zá mna išdz /
niech sam siebie zápiży / y weźmie
25 krzyž swóy á nášláduie mie. ' ' Bo
ktoby chciał záchowác ' duše swoie /
štráci iž : á ktoby štrácił duše swo-
26 ie dla mnie / naydzie iž. ' Bo cóž po-
može cšlowiecowi / iešli by wszytež
šwiat zyskał / á ná dušy swéy škode
podiał : ' ábo co zá odmiáne da cšlo-
27 wiek zá duše swoie ? ' Abowiem przy-
dzie syn cšlowieczy w chwale oycá
swégo z Anioły swoimi : ' A tedy od-
da každemu wedlug wczynkówo iego.
28 ' ' Zápiawde powiádam wam / ja
niektóžy z tych co tu štojá któžy ' nie
vkusša smierci / áž wyžřa syná cšlo-
wieczego przychodžącego w króle-
štwie swoim.

18 tálem ia iest synem oycá mego / též iežnošći
z nim. Bo gdyby był Piotr nie wierzył / že
Christus iest synem Božym przyrodžonym /
vrodžonym z Oycá : ále tytko synem wcz-
nionym ábo šposobionym : nie trežabáby mu
było ná to obíawienia : niebá : áni by był zá-
šlýšł táž wielkiego błogostawienštwá.

Tys iest Opoka] Z Gréckého táž sie
wšáśnie má przeložyc. Tys iest Opoka / ábo
štála / á ná téy opoce / ábo štále zbudnie mój
košciół. Přeztož sie tu táwnymi šáššerzmi pi-
šíná šwitégo pokazáli Cechowic y Budny /
tlumáczéšlowé Testamentu Nowožchrze-
cy : gdy táž przeložyl ieden : Tys iest opo-
czyšty : á drugi : Tys iest štálny. Bo w Gre-
ckim nie iest πετρας ani πετρης, ani πέ-
τρες, ani πετρών, któžym imieniem po-
wie Matheus y Mareš š. žienna opoczyšty /
ná któžey náštemie wšezdšy wner wšych : ále
πετρας, co žgotá tóž iest co y πετρα, po náš-
šemú kámen / opoka / ábo y štála : po Syrijs-
šku / Cháldyjsku y po Žydowsku Cepha. A
gdyž to iest pewná / že Pan Christus do Pio-
trá nie po Láćinie / áni po Grécku / ále težy
šiem wyřczynym / po Syrijsku mowił : Tys
ieft Cepha, á ná téy Cephe zbudnie mój ko-
šciół : tedy y to rzec náš štonce tášniejša /
že Pan tymi šlowy / nie ná šim insym / iedno
ná Pietrze obiecał košciół swóy zbudowác /
wczynwšy go pierwšym po šobie fundamen-
tem / to iest głowá košciola swóiego. Bo co
ieft fundament w budowániu : to iest głowá
w ciéle / król w królestwie / á gopodarz w do-
mu. A přeztož šbor wálny Chálcédonski ná
któžym bylo 630. Oyców Gréckich y Láćin-
škich / šowie Pietrá opoka y fundamentem

' Zluty fle-
nád soba G.

1Mar:8.d 33.

m wys: 10.
d 38.
Luk: 9.c 23.
y. 14. c. 17.
17.g 33.
Jan:12.d 25
' to iest, áy-
wot swoy.

o Pfal: 48.
a 8.

P Pfal: 61. b 13
Džie. 17. g 31.
Rzy: 2. a 6.
1Mar: 9. a 1.
Luk. 9. c 27.
' nie vmyš.
Hebráism.

Hom: 55. in
Matth.
Christus ro-
džony Syn
Boží.

Piotr iest tá
opoka, ná któ-
žey p. Chri-
stus košciół
swóy zbudow-
wał.

Mat: 13. 5.
Mar: 4. 5.

Jan. 1. 42.

Act: 3.

Hoc ipsa
Petra Ec-
clesia ca-
nente cul-
pam diluit

In Pl. cont:
par: Don.
Hier: ad
Damatum.

Basi. hom.
de penit.

Elias in
Thisbi.

Mocność ko-
ścioła y stolice
Piotrowey.

August: in
Placcont.
par: Don.

Zwier-
chność Pio-
trowa.

Kościół powszedni. A przed dwanaście
set lat iako Augustin s. swiadczy / toż spiewa-
no iawnie w Kościele / w onych wierszach s.
Ambrose. Przeczo Hieronym s. y Augustin
s. namiastki Piotra s. y stolice iego zowa ta
opoła / na której Pan Christus Kościół swój
zbudował / Piotr iest opoła / nie iako prosty
cslowiek abo sezegulna osoba: ale iako Bi-
skup nawyszy po Christusie. Bo Pan Chri-
stus iako s. Basił: powiada / tytulow y zacno-
ści swoich rad vsyca drugim. Kapłanem
iest / y kapłany czyni: opoła iest / y opoła
czyni: a rzeczy swe własne daje sługom swo-
im. Ale iestli przeciwnicy wsytkim Doktorom
Chrześcianin wiary nie dawają: niech na
Konic samym Żydom wierzą. Niech słuchają
co Elias Kabin Żydowski piše tymi słowy:
Cepha po Chaldeysku / znaczy skała / y mo-
cność. Którym imieniem nazwał Iesus Kła-
sareński weznią swego: dając znać / iż on miał
bydź głowa y twierdzeniem wiary iego.

A bramy piekielne J Stalność y trwałość
wieczna tu iest obiecana / nie iedno Kościół
wi: ale y opoła na której Kościół iest zbud-
wany. Iako przypominia Origenes sławny
na tym mieyscu. A tak osobnym przywilejem
Piotrowi obiecano / że stolicą iego nigdy nie
wpadnie. Iako y Augustin s. wyznawa temi
słowy: Liczcie Biskupy / od samego Piotra
na stolicę iego: a patrzącie / w onym rze-
dzie który za kim idzie. Ten iest tak opoła /
który niewycieśa bramy piekielne. Który
obietnice i nie mieli inni Apostołowie: prze-
toż nie dziw / że ich stolice bramam piekielnym
wstąpić musiały.

Y tobie dam klucze J Przez te klucze / rozumie
się nawysza zwierzchność y przełożenstwo
dane Piotrowi nad wsytkim Kościołem: to
iest moc rozsądzania nauk / iestliśa prawdziwe
abo fałszywe: y praw stanowienia / y zgro-
madzania synodów / y pierwszy glos na nich /
y potwierdzenia ich: moc poswieceń y sta-
nowienia Biskupów y składania ich / y mo-
c sąsowania dobry Kościelnymi / tak duchow-
wnemi iako y świeciami. Abowiem taka

moc y zwierzchność pisano s. na wielu miey-
scach wyraża przez klucze / iako ono kiedy opi-
sanie złożenie iednego Biskupa nawyszego / a
obranie inzego / temi słowy: A dam klucze do-
mu Dawidowemu na ramię iego: y zawrze /
ażaden nie otworzy: otworzy / a żaden nie
zawrze. Także w objawieniu. Iako przelo-
żonemu mieyskiemu / y gospodarzowi domo-
wemu / danien kluczy / zwierzchność nad mia-
stem abo nad domem zlecaia. A tak temi sło-
wy / iako s. Grzegorz y s. Chrystom piše /
poruczył Pan Piotrowi wsytek świat / y v-
czynił go pasterzem y głową Kościoła wsy-
stkiego.

A cokolwiek zwiążesz J W piśmie s. ten
zwieźmie / który rozkazuje / y który karze. O ro-
żkazanach Pan ono mówi: Wiaża brzemio-
ną ciężkie / y trudne ku nośnieniu / y klada na
ramiona ludzkie. A o karaniu: Cokolwiek
zwiążecie na ziemi. Ludzie lepać bywają obo-
wiązani / tak na zachowanie raskazania prze-
łożonych Kościelných: iako y na podcieś ka-
rania / iestli ich nie chowali. A ten zaś rozwie-
żmie / który odpuszcza grzechy / który wyzwala
od karania / który wolnym czyni od vstaw /
od słubów / od przysiąg / y od innych obo-
wiazek podobnych. A tak gdy Pan Piotrowi
mówi w obec: Cokolwiek zwiążesz abo roz-
wiążesz zc. dając mu moc zupełna rozkazo-
wania / karania / zakładania / wyzwalań / od-
puszczania / rozgrzeszania / y odpustów daw-
nia: aby był y sedzia y przełożonym zgoła
wsytkich / którzy są w Kościele.

Podź ją mna J Linie J Abo przeciwni-
ku: Bo sie tak własnie wyklada / Szatan sto-
wo Żydowski. Cytay 3. Krol: 5. 4. A dla te-
go Piotr wstał to sobie / iż sie tu sprecowił
woley Bożej y Pana Christusowej.

Według uczynków iego J Nie rzekł we-
dlug miłosierdzia swego (ani według wi-
ary) ale według uczynków każdego. Augustin.
de verbis Apostoli, sermone 35. y zaście: Za-
kłada oddał każdemu w dzień sądu według
uczynków iego / kiedyby nie było wolności
w cslowiecz / która zowa liberum arbitrium:

Mat. 22. 22.

Obja: 1. 18.
y 3. 7.

Gre. epist.
32.
Chry: ho-
mil: 55. in
Marth.

Moc dana
Piotrowi y
namiastkom
iego.
Mat. 23. 4.
Mat. 18. 18.

Szatan co
znaczy.

Sąd według
uczynków
iego.

Wolność
człowiecza.

ROZDZ. XVII.

A po sześci
dniach wziął Je-
sus Piotra y Ja-
kuba / y Jana
bratá iego / y w-
prowadził ie na
górze wysoką o-

śobno: A przemienił sie przed nimi.
A oblicze iego rozświecało iako słońce:
a białe iego szaty iako śnieg.
A oto sie im ukazał Mojżesz y Eli-
asz z nim rozmawiający. A odpowia-
dając Piotr / rzekł do Iesusá: Panie /
dobrze iest nam tu bydź: Jeśli chcesz /
uczynimy tu trzy przybytki / tobie ieden
Mojżesowi ieden / a Eliaszowi ieden.
Gdy on iesze mówił / oto obłok iáśny
otrył ie. A oto głos z obłoku mó-
wiący: Ten iest syn mój miły / w któ-

rym iem sobie dobrze upodobał: iego
słuchajcie. A wstałszy wezwioście /
vpadli na twarz swoje / y bali sie bár-
zo. A przystąpił Iesus y dotknął sie
ich / y rzekł im: Wstańcie / a nie bój-
cie sie. A podniosszy oczy swe / nikogo
nie widzieli / iedno samego Iesusá. A
gdy zstępowali z góry / przykazał im
Iesus / mówiąc: Nikomu nie po-
wiadaycie widzenia / aż syn człowie-
czy zmartwychwstanie.

A pytáligo wezwioście / mówiąc:
Cóż tedy Doktorowie zakonni powia-
dają iż Eliasz musi piérwéy przysdź:
A on odpowiadając / rzekł im: Eli-
asz i przysdź / y naprawi wsytko. W-
szakże wam powiadam / iż Eliasz
iż przysedł / a nie poználi go: ale v-
czynili nad nim cokolwiek chcieli.
Takci y syn człowieczy będzie od nich
cierpiat. Tedy zrozumieci wezwioście /

Mar. 9. bñ.
Mal. 4. 25.

* piérwéy.
I. L. K. G. S.
dwys. II. 114.
Cwys. 14. 29.

Mar. 9. c 14
Luk. 9. c 37

*mieszczni
kiem, to jest,
kádúk, ábo
pádúch mié-
wa.

*to jest, du-
chá zlégo.

ELuk. 17. b 6

Swięci sie po
śmierci lu-
diam wká-
zują
Augde cu-
ra pro mor.
c. 15. & 16.
5. Moy. 34. 5
Miejsca ś-
wiste.
2. Piot. 1. 18.
2. 2. 3. 5.

Ziemia swie-
ta,

Eliasz dwoiá
ki.
Luk. 3. 17.
Mal. 4. 5.]

Czartów wy-
rucanie nie
zawse sie
dąrzy.

Wiara Ka-
tholicka sa-

14 że im o Janie chrzciicielu powiedział.
15 ¹ A gdy przyszedł do rzeszcy / przy-
szepił do niego człowiek wpadłszy
przed nim na kolana / ² mówiąc : Pa-
nie smiluy się nad synem moim : á-
bowiem lunatykiem jest / y źle sie
ma : bo często króć wpada w ogień /
16 y często króć w wodę. ³ y przywió-
C dłem go wcznióm twoim : á niemo-
17 gli go wzdrowić. ⁴ A odpowiadając
Jesús / rzekł : O rodząiu nie wier-
ny / y przewrotny : y pókiź bede zwa-
mi : pókiź was bede cierpiał : przy-
18 niescie go tu do mnie. ⁵ A zszukał go
Jesús / á wyszedł od niego czart / y
19 wzdrowione jest páchole od onęy go-
dziny. ⁶ Tedy przystąpili wczniowie
do Jesusa osobno / y rzekli : Czemu-
20 smy go my wyrzucić nie mogli ?
⁷ Rzekł im Jesús : Dla nie dowiár-
stwa waszego. ⁸ Bo wam zapraw-
de powiadam : Bedziecie mieć wiá-
re / iáko ziarno gorczyczné / rzeczenie
tęy górze / przeydźci z tad ondzie : á

3 Vkażali sie im Moyses J Augustin s. 37 ad
dowodzi że sie święci po śmierci ludzimi w
osobie swęj własny pokazywać mogą : iáko
sie tu Moyses pokazał Apostołom / którzy
był dawno umarł.

9 Z góry J Tegóże Piotr s. zowie góra
święta / dla tego dziwne o ná nięj prze-
miana. Jáko y w starym załomie tedy sie Bóg
wkazał we krzyżu Moysesow : y gdziekolwiek
indzie / miejsce takiego wkażania / ziemia ś-
wista pisano s. zowie. Skąd iáśnie widzi-
my / że przez takie wkażanie Bóżej obe-
ności / miejsce one bywata poświęcane. y w-
zbudza sie nabożenstwo w ludzich wiernych
tu takowym miejscu. Jáko miánowiącie ná
te górze Tabor bywały wielkie y częste piel-
grzymowania w pierwszym Kościele : iáko y
ná inne wszystkie miejsca / które zbawiciel
náš swoia obecnością y cudami poświęcić
raczył : y przeto wszystkie one ziemie obiecá-
nizowa ziemia święta. Cytaty Hieronyma
s. in Epi. Paulae, & Epi. 17. & 18 ad Marcellam.

11 Eliasz przeydźci J Tu masz różnice między
Eliaszem w osobie / który iśszema przeydź-
przed dnem sadnym / á między Eliaszem w
przewiśnię / który jest Jan Chrzciciel / który iś-
przyszedł w duchu y w mocy Eliaszowey.
Tak iś nie o samym Janie jest ono proroctwo
v Malachijsa / ale wiecéy o prawym Eliaszu.

19 Czemużemy go my niemogli. J Nie dziw te-
dy / iż Exorcystowie Kościoła powszechného /
którzy mają moc wyrzucania czartów / nie za-
wždy ich mogą wyrzucić kiedy chcą / y często z
wielką pracą. Odyż Apostołowie wzięwszy
przebrany moc nad czartami / tu ich iednak wy-
rzucić nie mogli. Lecz Heretykowie zgola ni-
gdy nie takiego / ani żadného cudu innégo pra-
u dziwného uczynić nie mogą / ná potwierdzenie
nie wiary swęj potwornęj.

20 Wáre iáko ziarno J Ták jest Katholicka
wiara / przez która same dzieła sie wszystkie cna

21 przeydźci / y nie nie podobného wam
nie będzie. ⁹ A tenci rodząy nie by-
wa wypędzon / iedno przez modlitwe
y post. ¹⁰ A gdy oni przebywali w
22 Galilei / rzekł im Jesús : Syn czło-
wieczy ma byđz wydan w ręce ludz-
kie : y zabity / á trzeciý dná zmar-
23 twychwstanie. y zasmucili sie bázno.
D ¹¹ A gdy przysli do Kapharnaum /
24 przystąpili którzy Didrachmy od-
bieráli do Piotra / y rzekli mu : Mistrz
wasz nie pláci Didrachm : Rzekł : A
25 owšem. A gdy wszedł w dom / wprze-
dził go Jesús / mówiąc : Co sie to-
bie zda Simonie : Królowie ziem-
scy od kog biorą podatek ábo czynsz :
26 od synów swoich / czyli od obcych :
27 ¹² A on rzekł : Od obcych. Rzekł mu
Jesús : Tedy wolni są synowie. ¹³ A
le abyśmy ich nie zgorzysli / idź do mo-
rza á rzuc węde / á one rybe która na-
pierwéy wynidzie / weźmi : á otwo-
rzwszy gebe iey / naydźiesz skater :
ten wzięwszy / day im za mie y za sie.

21 dá. wśakże nie od wszystkich którzy mają Ka-
tholicka wiare : ale od tych / którzy mają wiare
mocną / niewatpliwą / y niezwyślesoną / y ze
wszystkimi darami cudów. Oni nie mogą we-
dle tych słów Pańskich / nie tylo inśe dziwne
cudá czynić / ale y góry przenosić / iáko y Pa-
wel s. wspomina / y Hieronym s. twierdzi / y
Koscielne historie miánowiącie świadczą o s.
Grzegożu Nieoceńzonym / który przeniósł
górze dla zbudowania Kościoła : którego prze-
to / y prze inne wielkie cudá / nazwano Cudo-
tworzą.

21 Przez modlitwe y post J Moc postów y
modlitw. Skąd widzimy / iż Exorcysty Ko-
ścielne są z piśmieni świętym zgodné / które
do imienia Pana Jesusa / przypowiadają po-
sty y modlitwy rozliczne / ná wygnanie czar-
tów. Bo y tych też do tego potrzeba / á nie
samey wiary.

26 Wolni są synowie J Acz Pan / aby nie dał
zgorzenia / pobór pláci wśakże iś pokazał
że nie tylo sam miał być wolien od plácenia
takich podatków (iáko syn królewski / tak z stro-
ny bóstwa / iáko y z strony człowieczeństwa)
ale y czeladź iego / Apostołowie / y ich namié-
stowicze / ze wszystkim duchowieństwem : która
jest własna część nášego zbawiciela. Który
przywilej / ná samym prawie przyrodzonym
fundowany / y przeto y v samych pogánów z
wycząny / dobzy Cesarze y Królowie Chry-
ściáńscy potwierdzili / y prawami swemi v-
mocnili / ná część Chrystusową. Jáko Hieron.
s. piśe ná to miejsce. My / prawi dla cśi iego
poboru nie pláćmy : á iáko synowie Królew-
scy / iśtechny wolni od takowych podatków.

27 Za mie y za sie. J A to jest wielki náś / iż
Piotr był po Chrystusie głowa y przełożo-
nym wszystkim Apostołów. Co też y sami A-
postołowie z tych słów zrozumieli. iáko Ori-
genes / Chryzostom / Hieronym / y Augustin
świadczą / y sama rzecz niżej pokazuje.

h. 2. 20 b 18
Luk. 9. f 48
Mat. 9. c 31

*Didrachmy
G. y L. to jest
dwie drach-
mie iáko v
nas ort tale-
rá. 20 drach-
má iedná wa-
żyła nápięć
pięć grośá,
iáko y Dena-
rius.

*Skater, wa-
żył dwie Di-
drachmie, iá-
ko y siclus,
iáko v nas
pół talera

má cudá cz-
ni.

1. Kor. 13. 2.
Nicephor :
lib. 6. c. 17.
Gre: Nislen.
in vita ipi-
us.

Exorcysty z
modlitw y
z posty.

Christus y
Duchowi
oa poborów
wolni.

1. Mo: 42. 27

Piotr S. głó-
wa y jrchich
Apostolów.

ROZDZ. XVIII.

One godzinie
przyszli do Jezu-
sa wezmowie/mo-
wici: Kto mnie
maś wierzby jest
w królestwie nie-
bieskim? ^b A Jezu-

sus wezwawszy dziecięcia/ postawił
je w posrodku ich/ ^a y rzekł: Zapra-
wde powiem wam/ jeśli sie nie na-
wrócicie/ y nie sstaniecie sic iako dzie-
tka/ nie wnidziecie do królestwa nie-
bieskiego. Ktokolwiek sie tedy wni-
ży iako to dzieciętko/ ten jest wierzby
w królestwie niebieskim. A koby
przysięgł iedno dzieciętko takowé w i-
mie moie/ mnie przymnie. ^c A koby
zgorzyl iednég z tych málých krózy
w imie wierzby/ lepiéy mu aby zawieś-
no kamień młynski w szyie tego/ y za-
topiono go w głębokości morzkiej.

^d Biada światu dla zgorzenia. A
bowiem muszę przysdz zgorzenia:
a wsakże biada człowiekowi onému
przez którego zgorzenie przychodzi.

^e A jeśli reká twojá/ ábo nogá two-
já gorzby cie/ odetni ją y zázruc od sie-
bie. Lepiéy ci tobie włomnym ábo
chrómnym wnisdz do żywota/ niżli
májac dwie rece ábo dwie nodze/
bydz wrzuconym w ogień wieczny.

^f A jeśli oko twoie gorzby cie/ wylup-
ie/ y zázruc od siebie. Lepiéy ci tobie
z iednym okiem wnisdz do żywota/
niżli dwie oczy májac/ bydz wrzuc-
ny do piekła ognistého.

^g Pátreciez abyście nie wygadzali
iedného z tych málých. A bowiem
wam powiem/ iż Aniołowie ich/
w niebiesiéch zawse widza oblicze o-
cá mego/ który jest w niebiesiéch.

^h Bo syn człowieczy przyszedł aby
zbawił co było zgineło. ⁱ Co siemam
zda: Jesliby kto miał sto owiec/ á
zabłądziłaby iedná z nich: áza nieo-
puszcza dziewięćdziesiąt y dziewięć ná
górách/ y idzie szukać onéy która za-
błądziła: A jeśli mu sie przyda ná-
leżé iá: zaprawde powiem wam/
że sie z niéy wiecéy weseli/ niż z dzie-
wiciúdziesiąt dziećmiáci które nie zbłą-
dziły. Takci nie jest wola przed o-
cem waszym/ który jest w niebiesiéch/

aby zginął ieden z tych málých.

^j A jeśli by zgorzyl przeciwko to-
bie brát twój/ idz á karz go między
tobą y onym sánym. Jeśli cie wslu-
cha/ pozysczesz brátá twego. ^k Ale ie-
śli cie nie wslucha/ weźmi z sobą ie-
sze iednég ábo dwu/ ^l aby w wściéch
dru ábo trzech świádków stánelo
wselkie słowo. ^m A jeśli by ich nie w-
sluchał/ powiedz kościolowi: A ie-
sliby kościolá nie wsluchał/ niechci
będzie iako pogánin y celnik.

ⁿ Zaprawde powiem wam:
^o Cobyscie kolwiek związali ná zie-
mi/ będzie związane y ná niebie: á
cobyscie kolwiek rozwiązali ná ziemi/
będzie rozwiązano y w niebie. ^p Za-
śie powiem wam/ iż gdyby sie z
was dwá zezwolili ná ziemi/ o wsel-
kú rzecz o której by prosili/ sstanie sic
im od oycá mego który jest w niebie-
siéch. ^q A bowiem gdzie są dwá ábo
trzy zgromádzeni w imie moie/ tá-
mem jest w posrodku ich. ^r Tedy
Piotr przystapiwszy do niego/ rzekł:

^s Pánie/ ilekroć brát mój zgorzyl
przeciwko mnie/ á mam mu odpu-
ścić: áż do siedmi kroć? ^t Mówi
mu Jezu: Nie powiem ci áż do
siedmi kroć/ ále áż do siedm dze-
siąt siedmi kroć.

^u Dla tego przypodobané jest kró-
lestwo niebieskie człowiekowi królo-
wi/ który chciał kłásdz liczbę z slugá-
mi swoimi. ^v A gdy poczał liczbę
kłásdz/ przywiedziono mu iedného/
który mu był winien dziesięć tysięcy
talentów. ^w A gdy niemiał zkad od-
dác/ kazał go Pan iego záprzedać/ y
żone iego y dzieci/ y wszystko co miał/
y oddać. ^x A upadł slugá on/ prosił
go/ mówiac: Mléy ciérpliwosć ná-
demną/ á wszystko tobie oddam. ^y A
Pan zlitowawszy sie nad onym slug-
gá/ wypuścił go/ y dług mu odpu-
ścił. ^z Lec slugá on wyszedł/ ná-
lazł iedného z towarzysów swoich/
który mu był winien sto groszy: y w-
igrofsy/ dusił ji/ mówiac: Odday cóś
winien. ^{aa} A upadł towarzys iego/
prosił go/ mówiac: Mléy ciérpli-
wosć nádemną/ á oddam ci wszystko.
^{ab} A on niechciał: ále sedł y wsadził
go do więzienia/ áżby oddał dług.
^{ac} A wyzrawszy towarzys iego co sie

^j 3. Moy. 19.
d 17.
Syr. 19. b 13.
Luk. 19. a 3.
Iak. 5. d 19.

^k 5. Moy. 19.
c 15.
2. Kor. 13. a 1.
Zyd. 10. d 28
Ian. 8. c 17.

^l 1. Kor. 5. cu

^m Ian. 20.
d 23.

ⁿ Luk. 17.
a 4.

^o do siedmi-
dziesiąt kroć
siedmi. G. Co
wczyni całe-
ry stá kroć y
dziewięćdzie-
siąt.

Talent ieden
wazy 600.
korón, to jest,
900. złotych.
á tak 10000.
Talentów
czynią dzie-
winié kroć ty-
siąc tysięcy
złotych: ábo
dziewięć mi-
lionów.

^z Denarius.
G. L. A sto
sákich groszy
czynią dzie-
siąt korón:
ábo pigma-
ście złotych.

^a Mar. 9. f 34
Luk. 9. f 46.
Ná. 19. b 14.
^b 1. Kor. 14.
d 20.

^c Mar. 9.
f 42.

^d hárná ošl.

^e Luk. 17. a 1.

^f Ná. 5. e 30.
Mar. 9. g 43

^g Dobrá iest
sobie. H. br.
Táké y ni-
áby.

^h Psa. 33. a 8.
Aniołowie
są strážni y
opiekunmi
málých.
8 Luk. 19.
b 10.

ⁱ Luk. 15.
a 4.

Psal: 2. c. 13.

Piotrowé
przełożenie
nád
wyskimi.
wys: 16. 18.
y 19.
wys: 17. 27.Gorsacych
karanie.Gorsacych
oddanie.Anyołowie
strobo.Klarwá na-
wisłé ska-
ranie.Aug: cont:
adu: leg. li:
I. c. 17.CZWARTA
CZESC E-
wanieliów,
oprzyściu P.
Chrystus-
wym do Iud-
zkiej ziemi
ná wmgzi-
nie.

2Mar. 10. 21.

32 Działo/ zasmucili sie bázro: y przyšli
y porzedzili pánu swému wšytko
co sie było stáło. Tedy zámolat go
pan ieg/ y rzékł mu: ° Slugo niecz-
33 tliwy/ wšytek dług odpuszcilemci/ i
żes mie prosił: ° Izali tedy y ty nie-
miales sie smilowác nád towárzy-

1 Ktoli wiešym iest] Tego pytania 2/
postotowie stad przycyne wzięli/ iž widzieli
Piotrowi zwierzchność dána nád wšytkimi/
przez to że mu rzezono/ Tyś iest opośa/ To-
bie dam klucze/ á wysłę/ Day im zá mie y
zá sie. Wšakże nie smieiac iasnie spytać/
przezby Piotra nád inšę przełożyl: pyta-
3 zdaleka/ Ktoby był między nimi wiešym.
Chryzostom y Hieronym s. ná to miešce.

3 Iáko malé dżiatki] Pókorá/niewinność/
szérość/ á prośtorá iest nam tym przykła-
dem dżiaték zálecora.

6 Kamień mlynjski] Słowa łacińskie/mo-
la asinaria, własnie sie przełożyc moga/ żar-
ná ośle: bo ten obyczay był/ iž osiel żarna
obracał/ iáko y nas we mlynie woda obraca
kamienie. Wšakże iž obadwa ták ten osli/iá-
ko y wodny sa mlynami/ dobrze sie zowie/
Mlynjski kamień/ bo go też ták zowie Luk: 17
ver. 2.

7 Dla zgoršenia] Ludzie sa bázro sklon-
ni do zgoršenia ze złego życia przełożonych
swoich/ á zwłaszcza káptanów. Przetóž cieški
sąd odbiósá przełożeni/ ták duchowni iáko y
świérty (ále wiecey duchowni) którzy złym
przykładem y życiem niepobożnym inné lu-
dzie goršá.

8 Reki twoia/ ábo nogá] Przez te członki
napotrzebniejšé człowiekowi/ rozumieja sie
nam nabližšé y namilšé rzeczy: iáko żóna/
dzieci/ krewni/ przyjaciele/ máterności. Co
wšytko wgardzić y opuścić mamy/ kiedy
nam przeškadza do zbawienia.

10 Anyołowie ich] Wielka iest zacność du-
še cšlowiecsy/ że każda z nich/ od początku
národzenia/ má anyoła stróżá swego názná-
czoného/ Hieronym s. ná to miešce.

17 Iesliby kościółá nie usłuchał] Tu przez
kościół/ Chryzostom s. y pospolicie wšyscy
doktorowie rozumieja Biskupy y przełożo-
né kościelne: którzy máia moc sadzenia/zwia-
żania y rozwiązania: nišéy ver: 18. A obáz
iž nietylko Heretycy/ále y inni vpozni/ á nie-
poslušni synowie kościelni/ moga bydž wy-
słęci/ y stáć sie takimi iacy byli v Żydów po-
gani y celnicy/ to iest wyrzuceni z społeczno-
ści wiernych. Która klątwa (iáko Augustyn
świádeczy) iest cieššé karanie niž gdy cšlo-
wieka mieczem żetná/ ogniem spála/ ábo be-
stiami skarmia. Bo kluczi kościelnymi cie-

34 sem twoim/ iákom sie y ia smilował
nád tobá? ° y rozgniewawšy sie pan
iego/ podał go kátom/ ážby* oddał
35 wšytek dług. ° Takci y Ociec mój
niebieski uczyni wam/ Piesli nie od-
puszczicie każdy brátru swemu z serc
wášych*.

17 Iáko pogani] Ponieważ tedy Herety-
kowie kościółá nie słuchá/ słusnie sie ich (á
zwłaszcza mianowicie wytkłych) Rátholico-
wie wiarowác/ z nimi w rzeczách strony na-
boženstwa nie obcowác/ y owšem sie ták imi
bzydžić máia/ iáko Żydy/ pogány y iáwno/
grzešni ki.

18 Cobykolwiek zwiázali] Jáko przedtym
dał moc związania y rozwiązania wšy-
tkich wobec/ y každého z osobná/ nápiérwey
y osobliwie Piotrowi s. ná którym kościół
swój zbudował: Táł tu nietylko Piotrowi/ y
w nim potomkom iego: ále też y inšym 2/
postolóm/ y w nich namiastkom ich/ každému
w swym Biskupstwie też moc dáie. Hiero: lib.
I. cap: 14. aduersus Iouinianum, & epist ad
Heliód. Cyprianus de unitate Ecclesie. Lecz
inaczej wiedzieć nie moga coby rozwiązać/ á
co zwiázáć mieli/ áž im każdy otworzy przez
spowiedž swé summienie.

18 A cobyście rozwiązáli] Nie mnięšá
moc dał Pan kościółowi swému rozwiązá-
nia/ á nišli związania. Jáko s. Ambroży
przećiw Nowácyanom piše. Którzy mówia-
li: iž káptani moga zwiázáć/ ále nie rozwią-
záć.

19 Gdyby sie z was dwá zezwolili] Wšelkie
zezwołenie w iedności kościółá Chrystus-
wého/ ná Conciliách/ ná Synodziech/ y ná
pospolitych modlitwach/ wietšéy mocy iest/
nišli osobného ktrého cšlowieka.

20 W porzodku ich] Nie każde zgroma-
dzenia moga sobie przytomność y obecność
Pána Chrystusowa przypisowác: ále tylko
te/ które sie zgromádzá w iedności kościel-
néy. A przetóž wšytkie zbozy y schadzki he-
retyków y odszeptenców/ które sie zgroma-
dzáia prosto przećiw Rátholickiéy wierze/
dármo sie tym słowem Páńskim cieszyć máia.
Cyprianus de unitate Ecclesie.

22 Siedm dżiesiąt siedm kroć] Jáko záwšé
máia odpuszcáć káplani pokutującym grze-
chy ná spowiedzi przez rozgrzešenie: táł też
winien każdy odpuszcć bliźniemu występki
iego przećiw sobie/ choćby go tysiąc kroć o-
bráził.

2 Jordan. ° A šły zá nim wielkie rzešce/
y vzdrowił te tám.

3 ° A przyšli do niego Pháriszeus-
wie/ kuszác go/ y mówiąc: ° Godzi-
4 li sie człowiekowi opuścić żone swoje
dla którejkolwiek przyczyny? ° Któ-
ry odpowiadáiąc/ rzékł im: ° Nie czy-
táliście/ iž który stworzył człowieka
od początku/ mežczyzná y niewiaškę

*mu. .K.

Páys: 6. b. 12.

*pádków
sch. G.Heretyków
se wiáro-
wác potrze-
bá.Moc zwiázo-
wania y roz-
wiązowania-
komu dána.
Matt: 16. 19.

Spowiedž.

Káplani mo-
gá zwiázáć y
rozwiązáć.
Lib: de pa-
nit. cap: 2.W których
porzodku
iest P. Chri-
stus.Odpuszczenie
grzechów nie
iest zámie-
rzoné.bMar. 10. 22.
*mu. G.c 1. Moy. 1.
d 27.

ROZDZ. XIX.

1 stáło sie/ gdy
dokóńczyl Jésus
tych mów/ od-
šedł: Galilej-
2 á y przyšedł ná
gránice Żydow-
3 skiey ziemi zá

2 Jordan. ° A šły zá nim wielkie rzešce/
y vzdrowił te tám.

3 ° A przyšli do niego Pháriszeus-
wie/ kuszác go/ y mówiąc: ° Godzi-
4 li sie człowiekowi opuścić żone swoje
dla którejkolwiek przyczyny? ° Któ-
ry odpowiadáiąc/ rzékł im: ° Nie czy-
táliście/ iž który stworzył człowieka
od początku/ mežczyzná y niewiaškę

stworzył

d. I. Moy. 2.
d. 24.
Eph. 5. g. 1.
1 Kor. 6. d. 16
w iedno cia
to. G. to iest
zjednego
czlowieka.
c. 5. Moy. 24.
a. 1.
* i. a. G.

f. Wyr. 5.
c. 32.
Mar. 10. b. 11.
Luk. 16. d. 18.
1. Kor. 7. b. 11.

* Albo stowa
tego, abo rze-
czy tej. Bo
slovo sposo-
bem izyky
Zydowskie-
go czasto sie
mialo rzeczy
kladzie.

g. Mar. 10.
b. 13.
Luk. 18. c. 15.
h. Wyr. 18. a. 3.

i. Mar. 10.
b. 17.
Luk. 18. b. 18.
* przez mi-
zowiec dob-
rym? zaden
dobry tylko
ieden, Bog. G.
k. 2. Moy. 20.
c. 13.
* mialo. Nie
zabijaj. Nie
cudzołoz.
Hebraism.
Futura pro
Imperati-
uis.

Matzenstwo
cz. mu nieroz-
dzielne.
Eph. 5. 32.

Matzenstwo
nierozdziel-
ne.
Mar. 5. 33.
Mar. 10. 4.
Luk. 16. 18.
Hier. in e-
ius Epita.
Rzym. 7. 2.

5 stworzył ie: y rzekł: ^a Dla tego opu-
ści człowiek oycę y matkę y złaczy sie
z żoną swoją: y będą dwoie w ie-
6 dnym ciecie. ^b A tak już nie są dwoie /
ale iedno ciało. Co tedy Bóg złaczył /
7 człowiek niechay nie rozłącza. ^c Rze-
kli mu: Przeczże tedy ^d Mójżesz roz-
kazał dawać list rozwodny / y opu-
8 ścić? ^e Rzekł im: Jż Mójżesz dla
twardości serca waszego dopuścił
wam opuszczać żony wasze: lecz od
9 początku nie było tak. ^f A powi-
dam wam / iż ktobykolwiek opuścił
10 żonę swoją oprócz dla porubstwa / a in-
soby poiął / cudzołozy: a ktoby opu-
11 szoną poiął / cudzołozy. ^g Rzekli mu
uczniowie tego: Jesli tak iest spr-
12 wa człowieka z żoną / niepożyteczno
sie żenić. ^h Który im rzekł: Nie wszy-
scy pomylił ⁱ słowá tego / ale k-
13 tórym iest dano. ^j Abowiem są rze-
żący krózy z żywotą matki tak sie n-
14 dziłi: y są rzeżący / krózy od ludzi są
uczynieni: y są rzeżący / krózy sie są-
mi potrzebili dla królestwa niebieskie-
15 g. Kto może poiąć niechay pomylić.
^k Tedy mu przyniesiono dziatki /
aby rece włożył na nie y modlił sie. A
16 uczniowie śmiali im. ^l Lecz J-
17 zus rzekł im: ^m Zamiechajcie dziatki / a
nie zabraniajcie im przychodzić do
mnie: abowiem takowych iest kró-
18 stwo niebieskie. ⁿ A gdy włożył na nie
rece / pośedł zongd.
19 ^o A oto ieden przystapiwszy / rzekł
mu: ^p Nauczycielu dobry / co dobrego
mam czynić abym miał żywot wie-
20 czny? ^q Który mu rzekł: ^r Co mi py-
tasz o dobrym? Jedenci iest dobry /
21 Bóg. A iesli chcesz wnikć do żywo-
22 t- / choway przykazania. ^s Rzekł mu:
Które? ^t A Jezus rzekł: ^u Nie be-
23 dzieś meżobóystwá czynił: ^v Nie be-
24 dzieś cudzołozyl: ^w Nie bedzieś czynił

19 krádzieży: ^x Nie bedzieś fałszywego
świádeczwa mówil: ^y Czcí oycá twe-
go y matkę twoie: ^z A bedzieś miło-
20 wał bliźniego twego / iáko samého
siebie. ^{aa} Rzekł mu młodzieniec: ^{ab} W-
szystkiégóm też strzegł / od młodości
moiej: czegoż mi iesze nie dostawa-
21 ^{ac} ^{ad} Rzekł mu Jezus: ^{ae} Jesli chcesz by-
dostónalym / idź / przeday co masz / y
22 day w bogim: ^{af} a bedzieś miał skarb w
niebie: ^{ag} a przydź / poydź za mną. ^{ah} A
23 gdy słowo młodzieniec wysłal / od-
szedł smutny: ^{ai} abowiem miał wiele
24 tności wiele. ^{aj} A Jezus rzekł ucznióm
swoim: ^{ak} Zaprawdę powiadam wam /
iż bogá trudno wnikć do kró-
25 stwa niebieskiego. ^{al} A zaście powi-
dam wam: ^{am} Łatwiej iest ^{an} Wielb-
dom przez dziure igielną przysć / niż
26 bogátemu wnikć do królestwa nie-
bieskiego. ^{ao} A wysławszy to ucznio-
wie / dziwowali sie báz- / mówiąc:
27 ^{ap} Któż tedy może by- / zbawion? ^{aq} A
Jezus poyrzawszy / rzekł im: ^{ar} W lu-
28 d- to niepodobno iest / ^{as} ale w Bogá
wszystko iest podobno.
29 ^{at} Tedy Piotr odpowiadając rzekł
mu: ^{au} Orosiny my opuścili wszystko / y
posłidhmy za tobą: ^{av} Cóż nam tedy
30 bedzie? ^{aw} A Jezus rzekł im: ^{ax} Z-
aprawdę powiadam wam / iż wy którzy-
ście śli za mną / w odrodzeniu gdy
wsiedzie syn człowieczy na stolicy má-
iestatu swego / ^{ay} bedziecie y wy sie-
dzicie na dwánaście stolicách / s-
adząc dwoienascie pokolenia Izraelskie.
31 ^{az} A wszelki któryby opuścił dom / abo
bráć / abo siostry / abo oycá / abo
matkę / abo żonę / abo ^{ba} syny / abo ro-
dla imienia mego: ^{bb} tyle stokroć we-
źmie / y żywot wieczny ^{bc} odierzy. ^{bd} A
wiele pierwszych / będą ostatcznymi:
32 a ostatcznych / pierwszymi.

* Albo, Linie-
bo y to zna-
czyć może
Greckie slo-
wo κάμην-
λος. ale le-
pijy sák iáko
wscenie stoi.

* Mar. 10.
d. 28.
Luk. 18. c. 28.
* c- / tedy
miej b-
dziem? abo
co nam z-
b- /

m. Luk. 22.
c. 30.

* Wic. G.

* odd. d. 11. c. 1.
G.
n. Niz. 20.
b. 16.
Mar. 10. c. 11.
Luk. 13. f. 30.

6 Człowiek niechay nierozłącza / Ta nie-
rozdzielność między meżem a żoną / rad po-
chodzi: iż Matzenstwo iest Sakramentem:
to iest znakiem świętym nierozdzielnego sta-
czenia Chrystusa z Kościołem / Augustinus de
peccato orig. cap. 34.

9 Oprócz dla porubstwa / Dla cudzolo-
stwa może maż żonę / y żoná meżá opuścić.
Ale ani maż insey żony / ani żoná insey
meżá potać nie może / póti pierwszy żywi.
August. de Adult. coni. lib. 2. cap. 9. A prze-
to Fábriolá zacna Rzymianka czyniła iawná
pokute / ácz to z niewiadomości była wzy-
má: iáko s. Hieronym pise. A z Pawła s.

11 iásna iest / że która idzie za drugiego meżá / pó-
ti pierwszy żywi / iest cudzołoznica. Co wszy-
tko iest przeciw Nowowiernikóm dzisiejs-
szym / którzy takich matzenstw dopuszczają.

Nie wszyscy pomylił / Którykolwiek
nie máta tego dár- / dár- / mówi An-
gustyn s. abo dla tego nie máta / iż niechca /
abo iż tego co chce nie zachowá. A którzy
ten dar máta / z Bogá ii máta / y swéy do-
bréy woli. Skąd iásna iest / iż Pan Bóg dár-
powściągliwości żadnému nie broni: ale go
daje każdemu który oń prosi / który go chce /
który sie stara aby go dostał. Abowiem każ-
demu prośacemu będzie dano / y który szuka /

Dár- / pow-
ściągliwości
nikomu k-
niebroni.
Augusti. de
Grat. & lib.
arbitr. c. 4.
Luk. 11. 10

Sluby wyso-
ści.Aug. de S.
virginita-
te, cap. 23.Insta iest rā-
dā, ā instā
rozkazanie.
Mat. 17. 17.
I Kor. 7. 27.
Rzy. 14. 21.
Mat. 19. 23.Biskupie bło-
gostawień-
stwo.Insta iest rā-
dā, ā instā
przykazanie.
Pocynki do
zbawienia
posrebnā.Roknośc sta-
now miedzy
ChmęcinānyAugu: epi:
89. quęf. 4.Großen De
nārinu wiele
wāyl pāre
wys: cap:
17. 24.

12 naydźcie / y kłóćacemu będzie otworzono. Hieronym na to miejsce. Tōż Terulian / Origenes / Gregorz Nazyan: Ambrozj / Augustin y Chryzostom twierdzą / y tāk tē słowā pāńskie wykładają. Przetōż Heretykowie / y zbiegli mniśy nie ślusznie tym przywopry-
siewstwā swē y złamānie ślubów wymawia-
ją / żeby im Bóg nie dał tego daru.

12 Ktōrzy się sāmi otrębili. Ci się otrębili dla Królestwa niebieskiego / Ktōrzy wieczną cys-
tość Boga poślubili / dla łacienięsiego y po-
wnięsiego dostąpienia / Królestwa niebieskie-
go. Jākō Augustyn S. pokazuje: Ktōrzy też
dowodzą / iż stan tych Ktōrzy cysność ślubu
ia Pānu Bogu / jest lepszy y doskonalszy / y
wietśzy zaśluzi v Boga / y sposobniejszy do
dostąpienia żywota wiecznego / ā mżli stan
małżeński. Co jest przeciw Jowinianistom /
tāk starym / iākō y tym nowym.

15 Kto może poiać, niechay pōymie. Nie
tāk mówi o przykazaniach: Kto je może cho-
wać / niechay chowa (bo tē z potrzeby mātā
bydź chowane / pod vtrātā żywota wieczne-
go) āle o radach / (iākō o pānienstwie / o wo-
strzymāniu się od miewā y od winā / o dobro-
wolnym vbożtwie / y o rozdāniu vbożim wō-
sytiego) tāk mówi: Kto może poiać niech
pōymie. Co jest tylko rada / ā nie māndat ā
ni rozkazanie. Aug. serm: 6. de tempore. A to
też przeciw dżięciyszym heretykom: Ktōrzy
powiādają / iż niēmāś w Ewāngielu jās-
dnęj rady / āle wszystko jest przykazanie.

17 Włōży wszy na nie rece. Wiedzieli ci
ważność błogostawieństwa y przeżegnania
Pānā Chrystusowego: y przetōż dżiatki przy-
wodzili do niego. Jākō y dobrzy Chrześcia-
nie wszystkich wieków / dżiatki swē wodzili do
Biskupów / aby od nich brali przeżegnanie.

17 Co me pytasz o dobrym. Teraz pospoli-
cie w Gręckim tāk czytamy. Przecż mie zo-
wiesz dobrym: wśākż w niektórych tāk jest
iākō wulgatā łacińska ma: y tāk Hieronym y
Augustyn s. de Trinit: c. 13. czytali. Origenes
też ma oboje.

17 Iesli chcesz wnieść do żywota. Iż rzekł
mu: Iesli chcesz wnieść do żywota / idź prze-
day wszystko co masz: āle / choway przykaza-
nia. Dobry mīstęz oddzielił zakonne przy-
kazania / od tēj zacniejszēj doskonałości.
Czegoby był nie rzekł / gōby kto mogł wnieść
do niebā bez zachowania Bożēo przykazania /
przez sāmę wiarę / Ktōra bez czynków winā-
ła jest. Augustinus ad Dulcid. quęst. 1.

21 Iesli chcesz byc doskonałym. Oto iāsna
różność czyni miedzy zachowaniem Bożego
przykazania (ktōre jest wszystkim do zbawie-
nia potrzebne) ā miedzy doskonałościā / Ktō-
ra rādżi tym / co tēj żądają. A toć jest stan
doskonałości / Ktōrę zakonnicy szukają / we-
dle tēj rady Pāńskiej / wszystko opuszczay ā
nāsładowac go.

21 Podaj za mną. Jēdż ā Chrystusem y nā-
śladowac go / iest / niēmiec żony / nie miēc nic
własnego / y żyć spłecznie. Ktōry stan ma
osobna w niebie zapłatę nād innē wszystkie
stany. Ten stan obrali Apłostolowie / y za-
konnicy wszyscy / y Augustyn s. tōż wezmił /
y inny do niego pilnie nāmawiał. August.
epist. 89.

23 Bogāty trudno ma wnieść. V Mārkā s.
wyklāda to Pan Christus / o tych bogatych
Ktōrzy w bogactwach vśāia. w Rozdż: 10. 24.

26 V Boga wszystko iest podobno. Podobna
jest v Boga wielbłādā przeprowadzić przez
igielnē vcho: choćn tego Bōg nigdy nie v-
czynił / āni podobno wezmił nā potym. Co
jest przeciw bliźniestwemu niedowiarstwu
przeciwnikōw / Ktōrzy mówią: Iż Bōg nie
może nic wiecēy wezmić / iedno co do tad v-
czynił. Lecż iākō wierzymy / iż może wielbłā-
dā przewieźć przez vcho igielnē / co się zda
niepodobno: tāk też wierzymy / iż ciāto swē
świētē przewieźōł przezedzwōi zamkniętē /
przez kāmien grobowy / y przez menāruszonā
zupełność Panny Mārki swoiēy: czyniac
nād przyrodzenie / y przeciw przyrodzenia /
co chce ciātem swoim.

27 Mysmy opuścili wszystko. Stad znac / iż
Apłostolowie y żony opuścili: iākō Hiero-
nym s. pokazuje. A z tychże słow Augustyn
s. dowodzi: iż ten ślub dobrowolnego vbo-
stwa Apłostolowie wezmiłi. August: lib: 17. de
ciuit: Dei cap. 4.

27 Cōż nam tedy będzie. Obācz iż Apłosto-
łowie dla zapłaty wszystko opuścili / y Pan
Christus nagrode im za to obiecał.

28 Bedziecie y wysiedzieć. Nie sam Pan
Christus (ācz on iest przedmieszy y własny
sedzia żywych y umarłych) āle y Apłostolo-
wie / y wszyscy święci doskonali beda z nim
siedzili. A wśōdy to nie nie wymnie czi / dchwa-
ły iego: przez Ktōrego y w Ktōrym ten y tych
wiele przywilejōw mātā święci tāk w tym iā-
ko y w przyszłym żywocie.

Ktōry ofobli-
wie Chrystusa
nāsładowa.
Njā: v. 29.Ciāto Chrystu-
sowe mōże
bydź kędy / y
iākō racy.Aug: trac:
121. in loamApłostolowie
vbośwa słu-
bili.Hier: adu:
Iouinian:Dla zapłaty
mōżem do-
brze czynić.Christus nō
zaymā swi-
ętych swych.
wiedz:

*proznuięć.

*ā co bōdzie
sprawiedli-
wa, wēzmi-
cie. G. S.

ROZDZ. XX.

1 **D**obne iest
2 Królestwo niebie-
3 skie cłowiekowi
gospodarzowi /
ktōry wyszedł bā-
rzo rāno nāymo-
wac robotnikū
do winnice swoiēy. A wezmiwśy v-
mowę z robotnikami z grośā dżiē-
nego / posłat je do winnice swoiēy. A
wyszedł okōło trzeciēy godzinie / wy-
żrzał drugie stojące nā rynku prōznu-

4 iące. y rzekł im: Idźcie y wy do win-
5 nice moiēy / ā co będzie sprawiedli-
6 wa / dam wam. A oni posli. A za-
7 ście wyszedł okōło piątey y dżiewiatēy
8 godzinie / y tākże wezmił. A okōło ies-
9 demnastēy wyszedł y nālazi drugie sto-
iące. y rzekł im: Co tu stojacie cāy
dżiēn prōznuiący: Rzekł im: Idźcie
y wy do winnice moiēy. A gdy wie-
B cōr przyszedł / rzekł pan winnice spra-
wcy swemu: Zāwołay robotnikōw /
y odday im zapłatę / poczynwśy od o-
statnich āż do piērwśych. Gdy tedy

Eccc

przysli/

10 przyšli / którzy około iedenastej go-
 dzinie byli przyšli / wzięli po groszu.
 11 ^a A przyśedłszy y pierwsi / inniemi
 żeby wiecej wziąć mieli : ale wzięli y
 12 oni po groszu. ^a A wzięwszy sennali
 przeciw gospodarzowi / mówiąc : Ci
 13 ostateczni iedne godzinie robili : a wy
 czynilesie je równymi nam którzyśmy
 14 miesli ciężar dnia / y ^a upalenia. ^a A
 on odpowiadając iednemu z nich /
 rzekł : Przysiacielu / nie czyniec krzy-
 15 woty : Alas sie zemna za grosz nie
 16 zmówil : Weźmi co tweż jest / a idź.
 Chce też y temu ostatecznemu dać
 17 iako y tobie. ^a Czyli mi sie niegodzi
 18 uczynić co chce : czyli oko twoie zło-
 19 ściwie jest / iżem ia jest dobry. ^a Takci
 ostateczni / beda pierwszymi : a pier-
 20 wsi ostatecznymi. ^b Abowiem wiele
 jest wezwanych ale mało wybranych
 21 ^a A wstępując Jezus do Jeruzal-
 22 lem / wziął dwunastcie uczniow oso-
 23 bno / y rzekł im : Oto wstępujemy
 24 do Jeruzalem / a syn człowieczy be-
 25 dzie wydan przedniejszym kapłanom
 26 y Doktorom / y zdadza go na śmierć :
 27 y podadza go Poganom ku nęga-
 28 waniu / y biczowaniu / y krzyżowaniu /
 29 a trzeciego dnia zmartwychwstanie.
 30 ^a Tedy przystąpił do niego ma-
 31 tką synów Zebedeusowych z syny
 32 swymi / czyniąc pokłon / y prosząc cze-
 33 gos od niego. ^a Który iey rzekł : Cze-
 34 go chcecie : Rzekł mu : Rzecz aby
 siedzieli ci dwaj synowie moi / ieden
 po prawicy twojej / a drugi po lewicy
 22 w Królestwie twoim. ^a A Jezus od-

powiedział / rzekł : Nie wiecie czego
 23 proście. Możecie pić kielich / który
 ia bede pił : Rzekł mu : Możemy.
 24 ^a Rzekł im : Kielich mój pić będzie-
 25 cie : ale siedzieć po prawicy mojej /
 albo po lewicy / nie jest moia rzecz dać
 26 wam / ale którym jest zgotowano od
 27 oycy mego.
 28 ^a A wstępując dziesięć / obruszyli
 29 sie na dwu bratow. ^a A ^a Jezus we-
 30 zwał ich do siebie / y rzekł : Wiecie iż
 31 księżetą narodów panna nadniami
 a którzy wietrzy są / rozciągają wła-
 32 dza nad nimi. Nie tak będzie mie-
 33 dzy wami. ale Ktobykolwiek między
 34 wami chciał wietry być / niech be-
 dzie sluga waszym : ^a A Ktoby między
 35 wami chciał pierwszym być / będzie
 36 sluga waszym. ^a Iako syn człowie-
 37 czy nie przyszedł aby mu słuźono / ale
 38 służyć / y dać dusze swą na okup za
 39 wielu.
 40 ^a A gdy oni wychodzili z Jerichy /
 41 ślę za nim rzesza wielka. ^a A oto dwa
 42 ślepi siedzący przy drodze wstępieli / i
 43 Jezus przechodził / y zawołali mó-
 44 wiąc : Panie / smiluy sie nad nami / sy-
 45 nu Dawidow. ^a Lecz rzesza kłóla im
 46 aby milczeli. A oni bądzteż wołali /
 47 mówiąc : Panie / smiluy sie nad na-
 48 mi / synu Dawidow. ^a A stanął Je-
 49 zus y zawołał ich / y rzekł : Co chcecie
 50 abym wam uczynił : ^a Rzekł mu :
 51 Panie / aby otworzone były oczy na-
 52 sze. ^a A Jezus wlitowawszy sie ich / do-
 53 tknął oczu ich : a natychmiast prze-
 54 żrżeli y śli za nim.

^a to jest, cier-
 pieć męg
 którą ia
 mam cier-
 pieć. Tę ro-
 zumiey y o
 chrście.
^a y chrztem
 którym sie ia
 chrzcie być
 chrztem. G.
 Mar. 10.
 f. 41.
 Luk. 22. c.
 25.
^a to jest, że
 chcieli być
 nad inni
 przełożeni
 przełożeni.
 G.
 Wielkim.

^a niewolni-
 kiem. G. L.
 Sphil. 2. a 7

Mar. 10. g
 46.
 Luk. 15. f. 35.

^a przeżył
 oczu ich. G.

Bóg każdego
 wieku wzy-
 wa ludzi na
 służbę.

Różne zapła-
 ty wianym
 żywocie wie-
 cznym.
 1. kor. 15. 41.

którzy wy-
 brani.

I Bóg rano] To wezwanie rozmaitych
 godzin / znaczy wezwanie Żydów pierwszego
 wieku świata / y poganów ostatecznego wieku.
 Nad to znaczy / iż Bóg wzywa poganów do
 wiary / iednych rychły / a drugich poźniej :
 y ludzi osobna / iednych w młodości / dru-
 gich już dorostych / a niektórych w starości
 powoływa na służbę swoje.
 9 Wzięli po groszu] Ten grosz obiecany
 jest żywot wieczny : pospolity wszystkim /
 którzy mają być zbawieni. Wszakże w tym
 iednym żywocie są różne stopnie chwały :
 iako gwiazda od gwiazdy jest różność ro-
 11 zna. Augustinus de virgin. cap. 26.
 12 Sennali przeciw gospodarzowi] Żydow-
 ski obyczaj opisuje : którzy zayrzeli poga-
 nom taki powołania y rowney zapłaty.
 16 Mało wybranych] Ci są wybrani / którzy
 nie wzięli Boga gdy ich wzywał : ale go
 wierząc naśladowali. A wzięli pewnie z
 dobrego wole. August. lib. 1. ad Simplic. que-
 stione 2.

23 Nie moia rzecz dać wam] To jest (iako
 s. Hieronym / Chrysostom y Cyrillus wyka-
 dają) Nie przystoi mnie / którym jest sprawie-
 dliwy y mądry / dać wam pierwsze siede-
 ntę / przeto iściecie powinowaci moi : ale tym
 którzy e zasługa. Bo ie takim Ociec od wieku
 Synem y Duchem swym s. nazywał. Tak
 by też podawcy wrzędów Kościelnych odpo-
 wiedać mieli swym powinny : Nie moia
 rzecz dać wam / ale godnym / na których to
 nadano.

23 Ale którym jest zgotowano] Królestwo
 niebieskie jest tym zgotowane / którzy go są
 godni / y którzy iednymi czynkami zasłu-
 gnia. Bo iż Bóg jest sprawiedliwy / nie daie
 Królestwa swego lada komu oproc względu
 zasług : y owsem ani go iednao wszystkim
 daie : ale każdemu według zasług tego. A tak
 wszystko zbawienie ludzkie y nadzieia chwały /
 naprzod na łasce Bożej / a zaym na czyn-
 24 kach y zasługach naszych zawisła. Chryso-
 stom y Hieronym święty na to miejsce.

Christus nie
 parzy na
 kreć, ale na
 zasługi.

Królestwo
 niebieskie któ-
 rym y gos-
 wani.
 Mat. 25. 35.
 Rzym. 2. b 8
 2. Thessa. 7.
 Mat. 16. 27.

Apostołowie
poki niedo-
skonali.

Pan przeło-
żeniśwa nie
zakazuje.
Rzym. 13. 1.

P I A T A
część, która
ma w sobie
on ryżień
świśrędy mg-
ki tego w Je-
ruzalem.
Mar. II. a 1.
Luk. 19. d 29

b Iſa. 62. d 11
Zach. 9. b 9.
Ier. 12. b 15.
To ieſt Ko-
ściółowi Si-
bůſkiemu abo
ludowi Izra-
eſkiemu.
y wiadi. G.

c Pſal. 117.
d 26.
Mar. II. b 9.
Luk. 19. f 38.

d Mar. II. b 11
Ier. 2. c 14.

e abo tych co
pieniędzy mi
handluje.
e 5. Moj. 14.
d 25.
Luk. 19. g 45.
Iſa. 56. a 7.
f Ier. 7. b 11.
Mar. II. c 18.

24 Obruszyli sie J Uczniowie (mówi Chry-
sostom s.) poſi laſka Duchá s. nie byli w
twierdzeni / lácno ſie wzruſáli o przełożeń-
ſtwo towarzyszy ſwoich. Lecz wſtawſzy la-
ſke: wiécy taſciemi nie byli: ále wſtedy Pio-
trowi zwiérſchnoſci y przodkowania po-
zwoláli. Chryſtoſtomus in Marthæum.

26 Nie tak będzie między wami / Nie zakazu-
ieć Pan temi ſłowy zwiérſchnoſci y przeło-
żeńſwa taſ duchownego iáko y ſwiectkiego.

Gdyż wſelka zwiérſchnoſć ieſt od niego:
ále pychy y okrućeniſtwa przełożonym zaká-
zuie / á potóre im wielce záleca.

28 Iáko ſyn cſłowieczy J Iáko Chriſtus y
według cſłowieczyſtwa był prawdziwie Pa-
nem y Miſtrzem / y głowa Apoſtół y nas
wſyſtych / choć on wſyſtkim ſłużył: Tak téż
temi ſłowy zakázuie pychy y wynioſtoſci / á
nie przełożeniſtwa ani zwiérſchnoſci / która
muſi byđz w koſciele z poſtánowienia tego.

Chriſtus był
y pánem y
ſługą.
Eph. 4. 11.

ROZDZ. XXI.

1 **A** Gdy ſie przy-
bliżáli ku Jeru-
zalem / y przyſli
do Bethphage
do góry oliwney:
tedy Jeſus poſłał
2 dwu uczniów /

mówiąc im: Idźcie do miáſteczka
które ieſt przeciwko wam / á nátych-
miáſt náydziecie oſlice wwiązáną / y
oſle z nią: odwiążcie y przywiedźcie
3 mi. A ieſliby wam kto co rzéł / po-
wiédźcie: iż Pan ich potrzebuie: á
4 zaráżem puſcić ie. A to ſie wſyſtko
ſſtało / áby ſie wypełniło co ieſt po-
wiédziano przez proroka mówiące-
5 go: ^b Powiédźcie córce Sionſkiey:
Oto król twóy idzie tobie cichy / ſie-
dzący ná oſlicy y ná oſleciu / ſynu
6 podiárzenney. Szedſy tedy ucz-
niowie / uczynili iáko im rozkazał Je-
7 ſus. A przywiedli oſlice y oſle: y
włożyli ná nie odzienia ſwoie / á ie-
8 go wſádzili ná nie. A rzéſa bárzo
wielka ſtáli ſáty ſwoie ná dródze: á
9 dwozdy obcináli gálazki z drzew / y ná
dródze ſtáli. A rzéſe które wprzédzá-
ły / y które pozad ſły / wołály mó-
wąc: Hoſanna ſynowi Dawidowé-
mu: ^c błogóſłáwiony któy idzie w
imie páńſkie: Hoſanna ná wyſoko-
ściách.

10 A gdy wiáchal do Jeruzalem /
wzruſzyło ſie wſytko miáſto / mó-
wąc: Któż to ieſt? A lud mówił:
11 Ten ieſt Jeſus prorok / z Nazareth
Galileyſkiego. ^d A wſeł Jeſus
do koſciółá Bożego / y wyrzucał w
ſytkie przedawájące y kupuájące w
koſciele: á ſtoły bánkierzów / y
12 ſtołki przedáiących gołębie poprze-
wicał: y rzéł im: Nápiſano ieſt /
13 ^e Dóm mój / dóm modlitwy názwán
będzie: á wyſcie ii uczynili iáſtinią

14 zbóyców. ^f A przyſtąpili do niego
ślepi y chromi w koſciele: y vzdio-
15 wil ie. ^g A widząc przednieyſy ká-
pláni y Doktorowie dziwy które czy-
16 nił / y dzieci wolájące w koſciele / y
mówiące: Hoſanna ſynowi Dawi-
dowému: rozgniewáli ſie / y rzéłi
mu: Słyſyſ co ci mówią? A Je-
sus rzéł im: A owſem nie czytali-
ście nigdy: ^h Iż z wſt niém ówiatek y
ſgących doſkonálas uczynił chwale?
17 A opuſciwſy ie wyſełł precz z miá-
ſtá do Bethániey: y táń zoſtał.

18 A ráno wracáiąc ſie do miáſtá /
19 láknął. ⁱ A wyſzawſy iedno figo-
wé drzewo przy dródze / przyſełł do
niego: y nie nálażł nic ná nim iedno
tylko liſcie / y rzéł mu: Niechay ſie
nigdy z ciebie owoc nie rodzi ná wie-
20 ki. A wſchlá zaráżem figá. ^k A wy-
ſzawſy uczniowie dziwowáli ſie /
mówiąc: Iákoć nátychmiáſt wſ-
21 chlá! A odpowiadájąc Jeſus / rzéł
im: Záprawde powiadam wam / ie-
ſlibyście mieli wiáre / á nie wątpili-
byście / nie tylko z figowym drzewem
uczynicie / ále téż gdybyście téy górze
22 rzéłi: Podnieſ ſie á rzuc ſie w mo-
rze: ſſtanie ſie. ^l y wſytko o coby-
ście proſili w modlitwie wierząc /
weźmiecie.

23 A gdy przyſełł do koſciółá / przy-
ſtąpili do niego gdy uczył przedniey-
ſy kápláni y ſtáry ludu / mówiąc:
24 ^m Która mocą to czyniſ? á ktoć dał
te władz? Odpowiadájąc Jeſus
D rzéł im: Spytam ia téż was ⁿ o ie-
dne morze: Która ieſli mi powiećcie /
ia téż wam powiem Która mocą to
25 czynie. ^o Chrzeſt Janów ſkąd był?
z niebá / czyli z ludzi? A oni rozbié-
26 ráli między ſobą / mówiąc: ^p Jeſli
powieemy z niebá / rzecze nam / Czemu-
żeſcie mu tedy nie wwierzyli? A ieſli
powieemy z ludzi / boimy ſie rzéſe.
^q bo wſyſcy mieli Janá zá proroká.

g Luk. 19
g 47.

h Pſa. 8. a 3.

i Mar. II. b 13

k Mar. II.
c 20.

l Wys. 7. a 7.

Mar. II. c 24

m Mar. II.
d 28.

Luk. 20. a 2.
o o iedno ſło-
wo. G. Hebr.
p To ieſt, czy-
iá mocą Jan
chrzcił Koźá
czyli ludźk?

n Wys. 14.
a 5.
Mar. 6. c 20.

*Ja Pánie.
G. to jest v-
czinje Pánie.
Hebrajsm.*

*To jest wi-
dzac przy-
klad ich nie
ypámigrali-
ście sie.*

*Mar. 12. a 1.
Luk. 20. b 9.
Isai. 5. a 1.
b 5.
Jer. 2. d 21.*

*Abó idy to
jest winnice.*

*Nastwo Chri-
stusowe.*

*Oślice y ośle
to znaczyły.*

Processie.

*Hosanna we
Mszę peca
powtarzają.*

27 ^o A odpowiadając Jesusowi rzekli:
Tłumie my. Rzekł im też on: A nia-
wam powiem która mocą to czynie.
28 ^o A co sie wam zda? Tłumie czy
wiekt miał dwu synów: y przyszedłszy
do pierwszego rzekli: Synu idź dziś
29 rob na winnicy mojej. ^o A on odpo-
wiadając rzekł: Niechce. Ale po-
30 tym żalem rozruchy / poszedł. ^o A
przyszedłszy do drugiego / rzekł także.
A on odpowiadając / rzekł: Jde
31 Pánie / a nie siedl. ^o Który z dwu
uczynił wolę ojcowską? Rzekli mu:
Pierwszy. Powiedział im Jesus: Że
prawde powiadam wam / iż celnicy
y rośtecznice wprzódza was do kró-
32 lestwa Bożego. ^o Albowiem przy-
szedł do was Jan drogą sprawiedli-
wości: a nie uwierzyliście mu. a cel-
nicy y rośtecznice uwierzyli mu: a
wy widząc aniście żalu nie mieli po-
33 tym / abyście mu uwierzyli.
^o Drugi przypowieści słuchay-
cie: ^o Był człowiek gospodarz kró-
34 ry nadszedł winnice / y plotem i o-
grodził / y wkopał w niey piase / y
zbudował wieże / y nągił i ościami
y ościachal przecz. ^o A gdy sie przybli-
żył czas owoców / posłał sługi swe
do ościami / aby odebrali owoce / i o-
35 go. ^o A ościami poymawszy sługi iego /
jednego ubili / drugiego zabili / dru-

36 giego zaś ukamionowali. ^o Zásie
posłał innych sług więcej niżli pier-
37 wszych: y także im uczynili. ^o A na
ostatku posłał donich syna swego /
38 mówiąc: vsamnia syna mego. ^o A
ościami wyzywawszy syna / mówili mie-
dzy sobą: ^o Tenci jest dziedzic / podz-
cie zabijemy go / a bedziem mie-
39 dziedzictwo iego. ^o A poymawszy go
40 wyrzucili z winnice y zabili. ^o Gdy
teby przyszedł Pan winnice co uczyni
41 ościami onym? Rzekli mu: Zle
zle potraci: a winnice swa naymie
innych ościami / którzy oddadzą mu
owoc czasów swoich.
42 ^o Rzekł im Jesus: Nie czytaliście
nigdy w pismach: ^o Kamień który
odrzucili budownicy / ten sie stał glo-
wą roglá. Od Pána sie to stało:
y dzwono jest w oczach naszych:
43 ^o Przetoż powiadam wam / iż będzie
odteré od was królestwo Boże / y be-
dzie dané narodowi czyniącemu o-
44 woce iego. ^o A kto pádnie na ten
kamień / będzie struszon / a na kogo-
45 by wpadł / zetrze go. ^o A wysławszy
przednicysy kapłani y Phariszejs-
46 wie przypowieści iego: poznali iż o
nich mówił. ^o A szukając go poymać /
bali sie rzekł: ponieważ go iako pro-
feta mieli.

*P Ns. 26.
23 y 27. a 2.
postigamy.
G.
Jan. 11. g 53.*

*9 Psal. 117.
c 22.
Dzie. 4. b 11.
Rzy. 9. g 23.
1. Pto 2. a 7.
Luk. 20. c 17.
Mar. 12. a 10*

*rozumieć o-
woce królest-
wa, nie Bogá.
r Zach. 12.
a 5.
Dan. 2. c 34.*

2 A nitychmiast nadyściecie Pan Christus
Boża mocą swa / y wiedział goście byty té
byłota / choć tam przy nich nie był: y rozka-
zał iako Pan aby mu ie przywiedziono / cho-
cia byty cudze.

7 Oślice y ośle / Oślice pod tarczem / zna-
czy bydy pod zakonem / y pod posłuszeństwem
Pána Boga swego: Który byli starym / y da-
wym ludem iego. Lecz mlody żrzebiec / ná
którym napierwé Christus siedział / znaczy
pogány iefese dzikie y nieobrzeżone: Który
dopiero teraz mudi bydy wzwáni do wiary /
y ná przyiecie tarczmá Pánstiego. A przetoż
trzy drudy Ewangelistowie / Który nay-
więcej dla pogán dw pisali / niewspominają
oślice / iedno samo ośle.

8 Skłali śary swoje / Té postugi tu poczi-
wości Pána nášego uczynione / bez pochyby
bárzo mu wdzięczne byty. Przetoż ná pámia
tke tryumphu tego / koscioł co rok wznowia
podobné ceremonie / ná processiey woczy-
stey Niedzieli Zwiensy / tu chwale Christu-
sowey. Podobna część chwale y postuge czy
ni mu téz koscioł ná innych wszytkich proces-
syach z s. Sakramentem / które bez wątpienia
memniemy mu sa wdzięczne / y przyjemné.

9 Hosanna / To jest / Zbaw prosie syná Da-
widowego / ná królestwo swoje iedacego.
Włogostawiony król nam od Boga zstány.

Zbaw prosie / o ty który mieszkaś ná wyso-
ściach. Drudy iak wykládali: Hosanna, to
jest / galaszi abó rozjęzi synowi Dawidowe-
mu: iakie nąsili bydy w swieto Ruczel abó
Namiorów tu czi Bogu samému. Vide Ba-
ronium. A té słowa wedłogo wołania / y gło-
su tryumphiacych / y raduacych sie z przy-
stia Pána nášego / koscioł swiety wstawie-
nie powtarza we Mszy swiety przez kapla-
ná w osobie wszytkich ludzi wiernych / przed
samym poświęceniem y podnośzeniem s. Sa-
kramentu. Czym pokázanie radość / y wesele z
przystia ná swiat nášego zbawiciela.

13 Dom modlitwy / Obacz / tu (z proroc-
twá Izaiasowego) zwienszta ofiare mo-
dlitwa nazywa. Bo mówi o kosciele / Który
nawiecy dla ofiary byt zbudowany.

16 Z vsá niemowiatek / Jako té modlitwy
dziatek / pochodzące z natchnienia Duchá
swietego / byty wdzięczne y przyjemné Bo-
gu: Tak y teraz spiewania / modlitwy / w ko-
sciele dziatek / y prośaczków / z nabożnego
serca wypuszone / choć ich czasem y sami nie
rozumieją / wdzięczne sa Pánu Christusowi.

Dokonałs uczynił / Tak znaczy Gré-
ckie *καταπερισσεύω* / y w żydowskim słowa
Dawidowe także sie rozumieją. W tych slo-
wách pokázanie sie Christus bydy Bogiem / bo
co o Bogu Dawid powiedział / to Christus

*3. Moy. 23. 40.
2. Mach. 10. 7.*

*Ofiara zwi-
erszenia mo-
dlitwa ná-
zwana.*

*Modlitwy
prośaczów
Pánu Bogu
wdzięczne.*

o sobie bydy napisano wyklada. Jakoby tedy rzekł: Doskonalsz chwaty dostąpił.

19 A wyżrąwszy jedno figowe drzewo] figa ta miała dosyć liścia / ale bez owocu: znaczyła żydy mające słowa zakonu / ale nie owoce. Augustinus de verbis Domini. sermone 44.

W modlitwie
jaka wiara
mieć mamy.

22 Wierząc weźmiecie] Wzgle dem ntego dności náfey / y rzeczy o ktora prosimi (gdyż niewiemy iesli nam będzie pożyteczna) skutnie modlac sie watpie możemy / iesli ia otrzymamy albo nie. Ale z strony Bożey mamy mocno wierzyć / y namniety nie watpieć / że y może y chce nas wysluchać / iesli my godni bedziemy / a iesli to o co prosimy nam będzie pożyteczno: y przetoż v Marka 6. tak czyta-

Mar. II. 22.

my: Młecie wiare Boża.

23 Która mocą to czynisz] Odszepieńczy dosyć hárdzie równaia sie w tym Panu Chrystusowi / że ich takież pytamy: Czyta mocą kaza / albo kto ich posłał? Ale kiedy na to pytanié tak zupełnie y dostatecznie odpowiedziało Pan Chrystus uczynił: pokazuiac troiákim świadectwem / Janowym / Oycowstwu z nieba / y własnymi cudami które czynił / że go Oátec posłał / tedy będą mogli bydy mówieni. Lecz po i tego nie uczynił / za te ich mieć mamy / na które sie p. Bóg v proroków skazy / że ich nie posłał a oni biędi.

28 Rzekł do pierwszego] Ten pierwszy syn znaczy pogány. Jż poganstwo pierwszy było / nišli byt osobnie wybrány lud żydowski.

Odszepieńczy
cy równaia
sie P. Chry-
stusowi.

Iere. 23. 21.

Pierwszy
syn.

ROZDZ. XXII.

1 **A** Odpowiadając Jęsus / mówił im zaśie przez przypowieści / rzekąc: ^a Podobné se stało królestwu niebieskie czlo-
2 wiekowi królowi / który sprawił gody małżeńskie synowi swemu. ^a A posłał slugi swoje wzywać zaproszonych na gody: a niechcieli przysdy.
3 ^a Zásie posłał inšie slugi / mówiąc: Powiedźcie zaproszonym / Otróbiad swóy nágotował: woły moje / y karmine rzeczy są pobite / y wszystko gotowo: pódźcie na gody. ^a A oni zániedbali / y odesli / ieden do wsi swo-
4 iey: a drugi do kupiectwa swego: ^a a dwudzy poimáli slugi tego / y zelżywość im uczyniwszy / pobili. ^a A uslyszawszy król / rozgniewał sie: y posłał woyská své / wytrácił oné mezo-
5 bójce / y miásto ich spalił. ^a Tedy rzekł sluzebnikóm swoim: Godyc są gotowe: lecz zaproszeni nie byli go-
6 dnymi. ^a A przeto idźcie na rozstania dróg: a którychkolwiek náydziecie /
7 wzórwcie na gody: ^a A wyszedłszy sluzdzy tego na drógi / zebrałi wszystkie kó-
8 ré náleżli / zlé y dobre: y nápełnioné są gody siedzącemi. ^a A wszedł król aby ogládal siedzące / y obaczył tam czlowieká nie odzianého sáta / godo-
9 wna. ^a Rzekł mu: Przysiacielu / iakós tu wszedł nie mając sáty godowney:
10 A on zámilkł. ^a Tedy rzekł król sluzgóm: ^b Związawszy rece y nogi ie-
11 go / wrzucicie go w ciemność zero-
12 netzną: tam będzie płácz y zgrztyá-
13 nie zębów. ^a Abowiem wiele jest we-

to jest zá-
czawszy rzecz
abó zaczyná-
igc. Hebrai.

a Luk. 14 d 16
Obi. 19. b 9.

oto y zli są
w kościele, a
nie sami do-
bry.
abó godóm
przysłownym.

b Wyr. 8. b
12. y 13. f 42
* wczmienie
go. y G.
Niz. 25. d 30.

zwanych / lecz málo wybranych.

15 Tedy odszedłszy Phariszeusowie /
16 radzili sie iakoby go podchwycili w
mowie. ^a A posłałi mu ucznie swoje z
Herodyány / mówiąc: Nauczycielu /
wiemy iżes iest prawdziwy / y drógi
Bożey w prawdzie nauczasz / a nie-
17 dbasz ni ná kogo: abowiem nie ogla-
18 dasz sie ná osobe ludzká. ^a Powiedźże
nam tedy cóc sie zda / godzili sie dáć
19 czyns Cesarzowi / czyli nie? ^a A Jęsus
poznawszy złość ich / rzekł: Czemu
20 mie kusicie obludnicy? ^a Pokażcie mi
21 monete czynsowa. A oni mu przynie-
22 sli grosz. ^a y rzekli mu: Jęsus: Czy iest
23 ten obraz / y nápis? ^a Rzekli mu: Cé-
24 sárski. Tedy rzekł im: ^a Oddaycież
25 tedy co iest Cesarstkiego Cesarzowi:
a co iest Bożego Bogu.

22 ^a A uslyszawszy dziwowáli sie / y o-
pusciwszy go odesli.

23 ^a Dnia oného przysli do niego Sa-
duceusowie / którzy powiádali iż nie-
24 máš zmártwychwstania: y pytáli
go / mówiąc: Nauczycielu / ^a Moyses
25 rzekł / Jesliby kto vmárt nie má-
26 iac syná / niech brátiego póymie žónę
27 iego / y wzbudzi násiemie brátu swé.
28 ^a A bylo siedm brátcy v nas: a pier-
29 wšy óżeniwszy sie vmárt: a nie má-
30 iac násiemia / zostáwli žónę swoje
31 brátu swemu. ^a Także wtóry y trzeci
až do siódmého. ^a A ná ostatek po
wsytkich vmártá y žoná. ^a W zmar-
twychwstaniu tedy któregóż z siedmi
będzie žoná? bo iá wsyšcy mieli. ^a A
odpowiádając Jęsus / rzekł im: Bła-
dzicie / nie rozumiecie písm / ani mocy
Bożey. ^a Abowiem w zmártwychw-
staniu ani sie žená / ani zá máž idá:
ale będą iakó Anýolowie Boży w nie-
bie. ^a A o powstaniu vmártých nie

c Mar. 12. b 13
Luk. 20. d 20

d Denarius.
pátra wysłéy
Rozd. 17. 24
G.
d Rzym. 13.
b 7.

c Mar. 12 b 19
Luk. 20. d 28
Dáte. 23. b 6
5. Moy. 25.
a 5.

poromka.

f 2. Moy. 3 ^a
b 6.	32	czytaliście co powiedziano iest od Boga mówiącego wam. ¹ Jam iest Bóg Abrahámów / y Bóg Izaków / y Bóg Jakóbów: Nie iestci Bóg waszych / ale żywych. ² A wstysławszy rzęse / dziwowaly sie nauce iego.	40	dobne iest temu: ¹ Bedziesz milował bliźniego twego iako samego siebie. ² Na tym dwoygu przykazaniu wszytek zakon zawisi y proroocy. ³ A gdy sie Pharyzeusowie zebrali / spytal ich	i 3. Moy. 19.
d 18.
Mar. 12. c 31.
g Mar. 12.
d 28.	33		41	Jesus / ⁴ mówiąc: ⁵ Co sie wam zda o Chrystusie: Czy iest syn: Rzekli mu / Dawidów. ⁶ Rzekł im: Jákóž tedy Dawid w Duchu zowie go Pánem / mówiąc: ⁷ Rzekł Pan Pánu memu / siedź po prawicy mojej / aż polože nieprzytacioly twoie podnóžkiem nóg twoich: ⁸ Jesli tedy Dawid zowie go Pánem: iákóž iest synem iego go: ⁹ A żaden nie mógł mu odpowiedzieć słowa: ani śmiał żaden od onego dnia wiecéy go pytać.	k Mar. 12.
d 35.
Luk. 20. g 41
⁴ nawigist.
Hebraism.
h 5. Moy. 6.
a 5.
Luk. 10. c 27
⁵ miluy. Heb.	34	¹ A wstysławszy Pharyzeusowie iž vsta zawárt Saduceusóm / zesli sie spolu: ² y zopytal go ieden z nich zakonny Doktor / kuřac go: ³ Naučycielu / które iest wielkie przykazanie w zakonie: ⁴ Rzekł mu Jesus: ⁵ bedziesz milował Pána Boga twego go ze wszytkiego serca twego / y ze wszytkiej duře twoiej / y ze wszytkiej myřli twoiej. ⁶ Toc iest nawietře y piérwsze przykazanie. ⁷ A wtóre po-	42		l Psal. 109.
a 1.
Gody syná Božego.	2	Spráwił gody małżeńskie] Tedy Bóg Otiec synowi swému gody spráwił / kiedy w żywocie pánienřtím Bożtwo iego z cřlowie / czeńřtwem zlačzył: ábo ráčey / gdy mu przez przytęcie cřlowie / czeńřtwa kóřciól swiety dat žá obľubienice. Gregorius homil. 38.	43		Mat. 22. 21.
Wymowki niewiernych	5	Ieden do wřli] Ci którzy sie niechca náwróćić do iednořci wiary / podobné wymowki przynoszą / wřledów y przykáz swiętych. Ržre ich przed sadem Pánřtím namońtey nie wymowia.	44		Kóřcioly Kátholické nie máją byđé Heretykom pozwaláné.
Sžata swá-
dziebna / mi-
lořć.
Nie sámí wy-
bráni sřw Ko-
řciola.
Gre. in ho-
mil. Hier.
Mat. 20. 16.
Różnořć v-
řředů swię-
tokiego od du-
chowńego.	11	Sžata godowna.] Sžata godowna / iest miľořć á dobre včynki. Ten tedy wchodźi ná gody / ale bez řáty godowney: któřy bedac w kóřciela wiare ma / lecz miľořci nie ma. S tad též mamy / ře nie sámí wybráni ná leřa do kóřciola (iáko obřęptieney včza) Bo wiele iest weřwáných / lecz málo wybráných.	45		
Swiecki v-
řředů nie ma
ře wdáwác
w kóřcielné
řřrawy.	21	Cesarzowi co iest Cesarřkiego] Cesarzowi cžyńř y pobór / á Bogu dšizeřtyny y ořřary. Hieronym ná to młeyře. August. 50. homilia. homil. 48. Lecz gdy swięci vřřad przywlařca sobie to co nie iest iego (iáko vřřadec o wierze) y wtraca sie w vřředy kóřcielné / tedy go poddam řluchác nie powłmł. O cžym Athanářyř przywodzi te pámięci godné řlowá řlřtř oné wielkiego y řlawńego Břřtřpá Řořřřřá Řordubieřřkiego do Řonřtáncyřá Cesarřá Ariána: Přeřřań proře / á pámiętař řeř řmiertelny: býy ře dná řadńego / řáchoway ře ná on dšieř cžřřym / nie wdaway ře w řzeřy kóřcielné: ani nám w téř młeřerořřářny / ale ře ráčey včř od nas. Tobie Bóg póruczył Cesarřřwo / á nam zwiěřyl co iest kóřcielného. Nářo ten řtóřy ře řwořey zwiěřčnořci řprečřwia / Bogu ře řprečřwia: řák ře y řř řřřeř / ábyř	46		
Ržym. 13. 2.			30	Ale ře iáko Anyřlowie] Štad to mamy / řř řřan pánienřři y beřřeřřři / iest řřwot Anřyľřři w řřářitelnym čiele. Basil. de Virginie.	Stan beřřeřřřři řeř řřan Anřyľřři. Swięci nie vřmáři.
			32	Nie iest Bóg umářłych] Hieronym ř. řřořřine Vigilančyřřá Řeřeřřřá / á w nim té dšizeřře řřřeřřpuly iego / któřy čřci y čřwařly swiętym vřłáčřář / vřmyřłne te vřmářlymi řowiac.	Nie sámá wiářá řřawia. Ržym. 13. 8.
			40	Ná tym dwoygu przykazaniu] Štad řák řřna iest / řř nie wřřřřo řawřřto ná wierze (áč wiářa iest piérwřřym řundámentem) ale wiečey ná miľořci Boga y bliźniego / řřora iest řumná y wypelniené zakonů. Bo řřo miľuře bliźniego / ten wřřřřeř zakon wypelnřł.	

ROZDZ. XXIII.

1
A
2

EDY Jesus mówił do rzęse / y do včznřw swoich / ¹ řřekac: ² Na řřolicy Moř řeřřowey vřřiedli ³ Doktorowie y

³ Pharyzeusowie. Wřřřřto tedy cokół wiel wam rořřář / řáchowřwáćie y cžyńćie: ale wedle včřynřřw ich nie cžyńćie. Abowiēm mōwřá á nie cžyńá. ⁴ ⁵ Bo wiářá řřzemřoná čięžkie y niečnořné / y kłáďá ná rámiřoná lřř dškie: á pálcem řřwym niechčá ře řč ruřřć. ⁶ A wřřřřře řřrářy řřwe cžyńřá / áby řřli wřđřřámi od lřđři. ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰

wiem

<p>*płasciw
swoich. G.
d Mar. 12.
d 38.
Luk II. f 43.
y 20. g 46.
Luk. 3. a 1.</p>	6	<p>wiem rozszerzać bramy swe / y wietśe
czynię krócie. * A miluiz pierwsze sie
dzenia na wieczerzách / y pierwsze sto
lice w bóżnicách / y pozdrowiania</p>	24	<p>go nie opuszczając. * Wodzowie ślepi /
któzy przecedzacie komorá / á wiel
błgá polylacie. * Biada wam Do
ktorowie y Pháriseusowie obludni
cy : iż oczyszcacie co jest zewnątrz ku
błá / y misy : á wewnątrz pełni ieste
ście drapieżstwá y plugaństwá. * Phá
riseusu ślepy / oczyść pierwey co jest
wewnątrz kubłá y misy : aby to co ze
wnątrz jest / czystym się stało. * Biá
dá wam Doktorowie y Pháriseuso
wie obludnicy : iż iestescie podobni
grobowi pobielanym / które zwierz
chu zdádza się piękne ludzóm / ále
wewnątrz pełne są kości umarłych / y
wółelákiego plugaństwa. * Także y wy
zwierzchu się wprawdzie zdacie lu
dzóm sprawiedliwi : lecz wewnątrz
pełni iestescie obludności y niepra
wości.</p>
<p>*Rábi, to iest
mistru ábo
nauczycielu.
*Christus. G.
e Mal. 1. b 17</p>	7	<p>na rynku / y bydz zwányimi od ludzi
Rábi. * Ale wy nie zórócie się Ráb
bi : ábowiem ieden iest nauczyciel
wáś * á wy wszyscy iestescie bráćia.</p>	25	<p>k Luk. II. c.
39.</p>
<p>*Luk. 14. c.
II. y 13. c. 14.</p>	8	<p>* A oycá nie zórócie sobie na ziemi :
ábowiem ieden iest oćiec wáś / któzy
iest w niebiesiech. * Ani się zórócie
nauczycielni : gdyż ieden iest nauczy
ciel wáś / Christus. * Któzy iest wie
tśy z was / będzie slugá wáśzym. * A
ktoby się wywyższał / będzie wniżon :
á ktoby się wniżał / będzie wywyżson.</p>	26	
<p>*Luk. 14. c.
II. y 13. c. 14.</p>	9	<p>* A biada wam Doktorowie y Phá
riseusowie obludnicy : iż zamykacie
królestwo niebieskie przed ludzmi / á
bowiem wy nie wchodzicie : ani w
chodzącym dopuszczacie wnieść. * Biá
dá wam Doktorowie y Pháriseuso
wie obludnicy : iż wyiadacie domy
wdów / długie modlitwy czyniac :</p>	27	
<p>*Luk. 14. c.
II. y 13. c. 14.</p>	10	<p>dla teg wietśy sąd odniesiecie. * Biá
dá wam Doktorowie y Pháriseuso
wie obludnicy : iż obchodzicie morze
y suchá / ábyscie uczynili iednego no
wego Żydowiná : á gdy się stanie /
czynicie go synem piekła dwákróć
wiecey niż was. * Biada wam wo
dzowie ślepi / któzy mówicie : Kto
bykolwiek przysięgl na kościół / nic
to : ále ktoby przysięgl na złoto ko
ścielné / winien iest. * Głupi y ślepi :</p>	28	
<p>*Luk. 14. c.
II. y 13. c. 14.</p>	11	<p>ábowiem cóż wietśego iest / złoto / czy
kościół któzy poświęca złoto. * A
ktobykolwiek przysięgl na oltarz / nic
to : lecz ktobykolwiek przysięgl na
dar któzy iest na nim / winien iest.</p>	29	
<p>*Luk. 14. c.
II. y 13. c. 14.</p>	12	<p>* * Ślepi : ábowiem cóż wietśego
iest / dar / czyli oltarz któzy poświęca
dar. * Kto tedy przysięga na oltarz /
przysięga nań y na wszystko co na
nim iest. * á ktobykolwiek przysięgał
na kościół / przysięga nań y na tego
któzy w nim mieści. * y kto przysię
ga na niebo / przysięga na stolicę Bo
żá / y na tego któzy na niéy siedzi.</p>	30	
<p>*Luk. 14. c.
II. y 13. c. 14.</p>	13	<p>* Biada wam Doktorowie y Phá
riseusowie obludnicy : iż dawacie
dziesięciny z mietki y z ányżu y z kmi
nu / á opuściliście co ważniejszego
iest w zakonie : sąd y miłosierdzie y
wiare. To było trzeba dźiać / á owe</p>	31	
<p>*Luk. 14. c.
II. y 13. c. 14.</p>	14	<p>* * Ślepi : ábowiem cóż wietśego
iest / dar / czyli oltarz któzy poświęca
dar. * Kto tedy przysięga na oltarz /
przysięga nań y na wszystko co na
nim iest. * á ktobykolwiek przysięgał
na kościół / przysięga nań y na tego
któzy w nim mieści. * y kto przysię
ga na niebo / przysięga na stolicę Bo
żá / y na tego któzy na niéy siedzi.</p>	32	
<p>*Luk. 14. c.
II. y 13. c. 14.</p>	15	<p>* * Ślepi : ábowiem cóż wietśego
iest / dar / czyli oltarz któzy poświęca
dar. * Kto tedy przysięga na oltarz /
przysięga nań y na wszystko co na
nim iest. * á ktobykolwiek przysięgał
na kościół / przysięga nań y na tego
któzy w nim mieści. * y kto przysię
ga na niebo / przysięga na stolicę Bo
żá / y na tego któzy na niéy siedzi.</p>	33	
<p>*Luk. 14. c.
II. y 13. c. 14.</p>	16	<p>* * Ślepi : ábowiem cóż wietśego
iest / dar / czyli oltarz któzy poświęca
dar. * Kto tedy przysięga na oltarz /
przysięga nań y na wszystko co na
nim iest. * á ktobykolwiek przysięgał
na kościół / przysięga nań y na tego
któzy w nim mieści. * y kto przysię
ga na niebo / przysięga na stolicę Bo
żá / y na tego któzy na niéy siedzi.</p>	34	
<p>*Luk. 14. c.
II. y 13. c. 14.</p>	17	<p>* * Ślepi : ábowiem cóż wietśego
iest / dar / czyli oltarz któzy poświęca
dar. * Kto tedy przysięga na oltarz /
przysięga nań y na wszystko co na
nim iest. * á ktobykolwiek przysięgał
na kościół / przysięga nań y na tego
któzy w nim mieści. * y kto przysię
ga na niebo / przysięga na stolicę Bo
żá / y na tego któzy na niéy siedzi.</p>	35	
<p>*Luk. 14. c.
II. y 13. c. 14.</p>	18	<p>* * Ślepi : ábowiem cóż wietśego
iest / dar / czyli oltarz któzy poświęca
dar. * Kto tedy przysięga na oltarz /
przysięga nań y na wszystko co na
nim iest. * á ktobykolwiek przysięgał
na kościół / przysięga nań y na tego
któzy w nim mieści. * y kto przysię
ga na niebo / przysięga na stolicę Bo
żá / y na tego któzy na niéy siedzi.</p>	36	
<p>*Luk. 14. c.
II. y 13. c. 14.</p>	19	<p>* * Ślepi : ábowiem cóż wietśego
iest / dar / czyli oltarz któzy poświęca
dar. * Kto tedy przysięga na oltarz /
przysięga nań y na wszystko co na
nim iest. * á ktobykolwiek przysięgał
na kościół / przysięga nań y na tego
któzy w nim mieści. * y kto przysię
ga na niebo / przysięga na stolicę Bo
żá / y na tego któzy na niéy siedzi.</p>	37	
<p>*Luk. 14. c.
II. y 13. c. 14.</p>	20	<p>* * Ślepi : ábowiem cóż wietśego
iest / dar / czyli oltarz któzy poświęca
dar. * Kto tedy przysięga na oltarz /
przysięga nań y na wszystko co na
nim iest. * á ktobykolwiek przysięgał
na kościół / przysięga nań y na tego
któzy w nim mieści. * y kto przysię
ga na niebo / przysięga na stolicę Bo
żá / y na tego któzy na niéy siedzi.</p>	38	
<p>*Luk. 14. c.
II. y 13. c. 14.</p>	21	<p>* * Ślepi : ábowiem cóż wietśego
iest / dar / czyli oltarz któzy poświęca
dar. * Kto tedy przysięga na oltarz /
przysięga nań y na wszystko co na
nim iest. * á ktobykolwiek przysięgał
na kościół / przysięga nań y na tego
któzy w nim mieści. * y kto przysię
ga na niebo / przysięga na stolicę Bo
żá / y na tego któzy na niéy siedzi.</p>	39	

Złość prze-
stonych nie
skodzi Ko-
ściołowi.

Epist. 165.

Doktorowie.

Hereticy Sto-
lice Rzym-
skiej Stolicę
pedilencie.

Odszepiechy
Biskupy Ka-
tholickie ró-
wnali z Phá-
ryzeuszami.

Phylak-
teriz.
5. Moy. 6.6

Oziębienie
Chłysto. in
Matth.

Ieden mistrz
w Kościele
Katholickim.
V Herety-
ków jest wie-
le mistrzów

Mistrzami iá
ko się Pan

2 Nástolicey Moysesówéy] Pan Bóg za-
chowuje prawdę Chrześciańskiej wiary ná
stolicy Apostolskiej Rzymskiej (która jest
nowy zakon / ná miejsce oney staryéj stolicy
Moysesówéy) choćby też ci / którzy ná niej
siedzą / nagożymy y nagrzęsnymy byli.
X owsem (iáko Augustin mowi) by też iáki
zdrayca iáko Judasz siedział ná stolicy Pio-
trá s. nicby to przecie nie škodziło niewin-
nym Chrześcianóm / którzy opártniá Pan/
powiedzieć raczył o zlych przetożonych: Co-
kolwiek wam powieďte / zachowaycie y czyn-
cie: ále wedlug weczynków ich nie czyncie. Aby
nástieia wiernych była pewna / która nie ná
człowieku / ále ná Bogu fundowana / nigdy
żadná burza światofradzkiego odszepie-
stwa nie może bydz wywrocona. To Augu-
stin s.

2 Všiedli Doktorowie] Ci Doktorowie
bylić Káplani ábo Ksienie Żydowscy / w za-
konie Moysesowym dobrze biegli y wzeni: k-
tórzy pisma s. wykładali. O których mawys-
šej Rozdz. 2. 4.

3 Cokolwiek wam rozkażá] Czemu ty od-
szepieście (Augustin s. mowi) stolicę Apo-
stolską zowieś stolicą zaráżeną? Jestli dla
ludzi / którzy iáko powieďte zakon opowie-
dáia / ále nie czynia go: Żali Pan Iesus Chri-
stus dla Pharyzeuszów (o których powie-
dzał / Ż mowiá ále nie czynia) stolicę ná
której siedzieli iáka krzywdę wezyni? Żali
oney stolicy nie záleá: y zachowawşy częś
stolicy / Pharyzeuszów nie strofował? Wo ták
mówil: Ná stolicy Moysesówéy siedzą: Co
powieďte to czyncie. To gdybyście wy He-
retycowie baczili / tedybyście dla ludzi które
stawicie / nie bliźnili stolicę Apostolskiej
którejście odstapili. X niéy. Dla Pharyzeu-
szów onych (z którymi nas nie z baczności
ále ze złości równacie) nie rozkazał Pan o-
puszcic stolicę Moysesówéy / w której ie-
dná swoie figurował: áby od światości
stolicy kto nie odstepował / áni dla zlych pá-
stérów iedności trzody nie targał. Augusti-
nus contra lit. Peril lib. 2. cap. 51. & 61.

5 Rozszéřáia bramy] Té bramy Phyla-
kteria byly z párgámina / ná których dziesię-
cioro páńskie przykazanie bylo nápisane:
które oni nosili ná czole y ná ramieniu: rda-
wáiac się zá czynienie zaku. Hieronymus
in Mattheum.

6 Milutá piéřwśe siedzenia] Nie ganieć
Pan zgoła wszystkich / którzy ná piéřwşy
miejscach siadaia: ále tych / którzy się piéř-
wşy miejsc domagaia / y kocháia się w
nich / y gniewáia się gdy się komu inşemu do-
stána. Owa gáń serca pyśné y cci prágna-
cé / które w onych Pharyzeuszách widziá iá-
ko Bóg: y przetoż ie bęspieczné mogli stro-
fowác.

8 Ieden iest náuczyciel wáś] W Kościele
powszechnym ieden iest Mistrz Pan náš Ie-
sus Christus: á pod nim ieden namásteł ie-
go / z którym wszyscy Katholicy Doktorowie
iedno są / i wszyscy iednáko weza. Ale v He-
retyków tyle iest Mistrzów / ále Mistrzów.
Wo tam każdy chce mistrzem bydz: y ieden
tá / drugi iná wezy. Á każdy Arcykácerz
chce bydz znan zá Mistra od wszystkich vo-
czynów swóich. Arius iest Mistrzem Ariu-
sów / Luter Luteranów / Kálmín Kálmíni-
stów.

Ani się zowcie náuczycielmi] Wileff y

inni heretykowie czasów náşyich / z tego mie-
scá chcieli zganieć promocy y tytuły Mi-
strzów y Doktorów w Akademiách y škólách
zwyczajné. Aleby také mogli zganieć y S.
Pawła / że się też názywa Mistrzem y Dokto-
rem Pogánów: y powieđa / iż záwşdy w Ko-
ściele máia bydz Doktorowie. Á iestli im to
wádzi / iż się zakonnicy dopuszcáia zwác oy-
cami: czego się zda że tu Pan zákaznie: Te-
dy pierwéy muszá zgládnic imioná wsyt-
kich oyców cielsnych ná ziemi: y potepic ná
świecie wsytlié ludzic / którzy rodzice swe oy-
cami zowa: y Pawłowi S. bład przypisáć
muszá / iż się názwá oycé Koryncezyków. Lecz
prawdziwie nie inşego nie rozkaznie Pan té-
mi słowy / iedno áby się nikt nie czynil kácer-
mistrzem / to iest wódrzem y herstem iákich-
kolwiek sęť / kácerstw / y odszepieństw. Iáko
Arius / Nestorius / Luter / Kálmín / Serwet /
wezynili.

14 Biáda wam Doktorowie y Pharyzeuszowie]
We wsytkim tym strofowánim pilnie obác /
iż Pan zbawiciel náş nigdy żadného Kápla-
ná nie gánil / áni strofował dla stanu iego:
to iest / dla Kápláństwa / y wezdu iego. Tá-
iáko dzis Heretykowie / stan y wezdu Káplá-
ństá vmyślnie škálnia: y stan Duchowny ró-
wnáiac z Pharyzeuszami / sami siebie czynia
Apostolami / iestli nie Chrystusami. Ale po-
krytoś tyłko y wymysly Pharyzeuszów Pan
strofował.

14 Długie modlitwy czynicie] X tu Pan
Pharyzeuszów nie gánil prze ich wezyni do-
bre: że się długo modlili / że pogánstwo ná
wiare prawdziwą náwrócili / że groby Pro-
roków budowali y przychodzáli: ále ich
strofuié / że to wsytko czynili vmyślem niedo-
brym / tyłko dla próżnéj chwaly / iáko się
wysşey o poscie y o iátnuśm rzeklo.

15 Dwákróć więcej niż wáś] Którzy weza
iż dospé iest ná wierze / také Chrześciańy cy-
nia / iákie Żydzi czynili nové Żydowiny: to
iest / dwákróć gorşé á niżli sami. August. de
fide & operib. cap. 26.

19 Oltarz poświęca dar] Obác / iż dary / ná
vřywánie y ochodořstwo Kościoła y oltarzów /
ofiárowánie / bywáia poświęcone przez od-
dánie Bogu / y przez dotknienie oltarza y in-
nych rzeczy świętych. Iáko y teraz Kielichy y
inne naczynia świętey oltarzney ofiáry y ná
świętszé Sákrámentu / poświęcáia się przez
dotknienie ciála y krwi páńskiey / y przez ol-
tarz / ná którym ciáło y krew páńska bywa
sprawowana. Przetoż ná to miejsce Theos-
philactus ták pişe: W stárym zakonie Pan
Christus nie dopuszcza / áby dar byl wietşy
nişli oltarz: ále v nas oltarz od darów bywa
poświęcony.

21 Ná tego który w nim mieszka] Z tad wi-
dziemy / iż przysięgi które się dzicia przez
stworzenie / iáko przez Ewáneliá / przez krzyż /
y przez święte / ściagáia się wsytlié tu cci y
tu chwale Boga samého / którego iest Ewán-
gelia / krzyż / y święci.

28 Lecz wewnątrz pełni] Stusnie Pan
Christus ták często y ták ostro Pharyzeu-
şé mógł strofowác y karác dla ich pokrytości:
iż znał ich serca y myşli. Lecz my którzy wne-
trności ludzkich widziec nie móżemy / nie
mamy zwierzychnych wezynów ludzkich zwác
pokrytością: ále sadzic každého wedle tego /
co zwierżchu widzimy.

29 Buduiecie groby] Nie przetoć Pan Chri-
stus ży-
stus ży-

ná żywót ná
ká znie.

1. Tim. 6. 7.
2. Tim. 1. 11.
Eph. 4. 11.

Mat. 23. 9.

1. kor. 4. 15.

Christus ká-
pláńského
řtanu nie
strofuié.
Cypr: epi-
65.

Nie wezyni
dobré, ále
próžné
chwale Pan
strofuié.

Mat. 6. 2. 16.

Hereticy iá-
kie rcanie
czynia.

Rzeczy po-
święcánie.

Przysięgi
ná Ewán-
eliá y ná
krzyż.

Serca y myşli
ludzkich po-
jękác nie
mamy.

Grobów S. S.

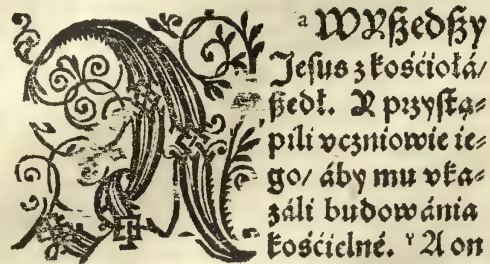
Budowanie
dobrych

stus żydy strofuie / iś ochedażali groby pro-
rośów (gdyż y Chryścijanie groby świętych
Meczenników w wielkiej zawziętości
mieli / iako Hieronymus. Augustin / Chryso-
stom / y wszyscy starzy Doktorowie świado-
czą.) Ale iś nie naśladowali tych którzy gro-
by ochedażali / ale owsem onych którzy ie

pomordowali: prze co sami siebie potępiali.
Hilarius, Hieronymus, Chrysostomus, Theo-
philactus in Mathaeum. Atemu iś widział iś
to Bóg / że oni mieli napetnić złość oyców
swych / w przelaniu krwi jego / iako ich pro-
roowie w przelaniu krwi prorockiej.

Hier. ad
Marcell:

ROZD. XXIII.

Wszedłszy
Jesus z kościoła /
szedł. A przysła-
pili uczniowie ie-
go / aby mu wka-
zali budowania
kościelne. A on

odpowiadał im: Widzicie to
wszystko? A prawda powiadam
wam / nie zostanie tu kamień na ka-
mieniu / któryby nie był zepsowany.

A gdy on siedział na górze oli-
wnej / przysłapili do niego osobno uc-
niowie / mówiąc: Powiedz nam kie-
dy to będzie? a co za znak przysła-
twoż / y dokonania swiata? A od-
powiadał Jesus im: Patr-
cie aby was kto nie zwiodł. Abo-
wiem wiele ich przyjdzie na imie mo-
je / rzekąc: Jam jest Christus: y

wiele ich zwiada. Bo wysłyszycie wo-
ny y wieści o wojnach. Patrzyćcież
abyście sobie nie trwożyli. Boć sie to
musi stać: ale ieszcze nie jest koniec.

Abowiem powstanie naród przeci-
wno narodowi / y królestwo przeciw-
ko królestwu: y będą morze y głody /
y dzienia ziemi "po mieyscach". A
to wszystko są początki boleści. A te-
dy podadzą was w udręczenie / y be-
dą was zabijać: y będziecie niena-
wizeni od wszech narodów dla imie-
nia mego. A tedy wiele sie ich zgo-
szyć: a ieden drugiego wydadzą / y ie-
den drugiego nienawidzić będą. A

wiele fałszywych proroków powsta-
nie: y wielu zwiada. A iś sie roz-
mnoży nieprawość: ożiebnie miłość
wielu. A kto wytrwa aż do końca /
ten będzie zbawion.

A będzie przepowiadana ta E-
wangelia królestwa po wszystkich zie-
mi / na świadectwo wszystkim naro-
dom. a tedy przyjdzie koniec.
Gdy tedy wyjrzyście bliskość
spustofienia / która jest opowiedzia-
na przez Daniela proroka / stojąc

na mieyscu świętym / kto czyta niech
rozumie. Tedy którzy są w żydow-
skiej ziemi / niech wciekają na góry:
a kto na dachu / niechay nie zstepu-
je / aby co wziął z domu swego: a
kto na roli / niech sie nie wraca brząc
suknię swojej. A biada brzemien-
nym karmiącym w one dni. A prosicie
aby wciekanie wasze nie było żmudne
bo w sabbath. Abowiem na on

czas będzie wielki wójsk / iaki nie był
od początku swiata aż do teraz / ani
będzie. A gdyby nie były skrócone
one dni / żadne ciało nie byłoby za-
chowane: ale dla wybranych będą
skrócone dni one. Tedy iesliby wam
kto rzekł: Oto tu jest Christus / abo

on dzisie: nie wierście. Abowiem po-
wstanie fałszywi Chrystusowie / y fał-
szywi prorocy / y czynić będą znaki
wielkie y cuda / tak iżby w błąd za-
wiedzeni byli / (iesli może bydy) y
wybrani. O to wam opowiedział.

Iesliby tedy wam rzekli: Oto na-
puszczy iest / nie wychodźcie / oto w ta-
jemnych gmachach / nie wierście.

Abowiem iako błyskawica wy-
chodzi od wschodu słońca / y oświeca
sie aż na zachódzie: tak będzie y przy-
ście syna człowieczego. A gdzieby
kolwiek było ciało / tam sie y oślo-
wie zgromadzą. A natychmiast po-
utrapieniu onych dni słońce sie za-
ćmi / y księżyc nie da światłości swo-
iej: a gwiazdy będą padać z nieba /
y mocy niebieskie poruszone będą. A

na on czas sie okaże znak syna czło-
wieczego na niebie: y tedy będą na-
rzekać wszystkie "pokolenia" ziemi: y
wyjrzą syna człowieczego przycho-
dzącego w obłokach niebieskich z mo-
cą wielką y maiestatem. A posle an-
ioły swoje z trąbą y głosem wielkim:
y zgromadzą wybrane jego ze czte-
rech wiatrów "od krańców niebios aż
do krańców ich". A od figowego drze-
wa wycie sie podobieństwa: gdy
uż gąłaz jego odmładza sie / y liście
sie wypuszcza / wiecie iż blisko iest la-

to. i także

to. i także

Widzę co
seś w domu
swym. G.

hDzieł. b 12

Aaden celo-
wiek Hebra-
izm.
Mar. 13. c. 2
Luk. 17. c. 23

kLuk. 17. g 37
Hier. G.
Mar. 13. c. 24
Luk. 21. c. 25.
Ezech. 32.
b 7.
Ira. 13. b 10.
Ioel. 2. g 31.
y 3. c. 15.

Abu narody.

m Obia. 1.
b 7.
1. kor. 15. g 52
co iest, od is-
dnego krainu
swiata aż do
drugiego.

aMar. 13. a 1.
Luk. 21. a 5.

A

bLuk. 19. g
44.

cEph. 5. b 6.
Kol. 2. c. 16.

mieyscami.
Jan 15. c. 20
y 16. a 2.
y 10. c. 17
Luk. 21. c. 12.
2. Piot. 1. a 1.

B

eRay. 15. e
20.

15

fMar. 13. b 14
Luk. 21. d 20.
Dan. 9. g
27.

ffff

to. i także

33 to. ¹ także y wy / gdy wyrzycie to
wszystko / wieǳcie iż blisko jest we
dzwiaćch.
34 ² Zaprawdę powiadam wam / iż
nie przeminie ten naród / ażby się sta-
ło to wszystko. ³ Niebo y ziemia prze-
miną / ale słowa moje nie przeminą.
36 ⁴ Lecz o onym dniu y godzinie nikt
nie wie / ani aniołowie niebiescy / ie-
dno sam Ociec. ⁵ A takó za dni No-
wego : tak będzie y przysięcie syna czło-
wieczego. ⁶ P Albowiem takó we dni
przed potopem iedli y pili / żenili się y
zámaj dawali / aż do onego dnia któ-
regó wszedł Noe do korabia : ⁷ y nie
poznali iż przyszedł potop / y zabrał
wszystki : tak będzie y przysięcie syna
człowieczego. ⁸ Tedy będą dwa ná-
roley : ieden będzie wzięty a drugi zo-
stanie. ⁹ Dwie mielące we młynie :
iedną będzie wzięta / a druga zostá-
wiona.
42 ¹⁰ Czujcież tedy : abowiem nie-
wieǳcie której godziny wás Pan przy-
dzie. ¹¹ A to wieǳcie / że gdyby wie-

dział gospodarz / której godziny / zło-
dziej ma przysść / czyliby wždy / a nie
dopuszcilby podkopać domu swego.
44 ¹² Przetoż y wy bądźcie gotowi : bo
której godziny niewzowiecie syn czło-
wieczy przysć. ¹³ Który minimal-
nie jest sługa wierny y roztropny / którego
postanowił Pan iego nad czeladzią
swoją / aby im dał obiót ná czas :
46 ¹⁴ Błogosławiony sługa on / którego
go gdy przysć Pan iego / nazyć
tak czyniącego. ¹⁵ Zaprawdę powia-
dam wam / że go postanowi nad ws-
szymi dobrymi.
48 ¹⁶ A iesliby rzekł on złj sługa wsercu
swoim : Dług Pan mój przysć / omie-
śliwa : ¹⁷ y począłby bić towarzyse
swoie / a iadłby y pił z pićanicami :
50 ¹⁸ Przysć Pan slugi onę w dzień któ-
regó się nie spodziewa / y w godzinę
której nie wzwie : ¹⁹ y odłacz go / a
część iego połóży z obłudnikami :
²⁰ Tam będzie płacz y zgrzytanie ze-
bów.

o której
stracy. O. Ba
stary na
caterzy strá-
ze, z której
kłada miła
trzygodziny,
noc dzieł.
Luk. 12. c. 42

Obia 19.
c. 15.

x wys. 13. f.
42.
Nizy 25. c.
30.

Kościół Iero-
zolimski zbu-
rowy a Chre-
ściński roz-
szerzony.
Euseb: li-
bro 3. c. 6
Mat. 16. 18.
Lib. Quod
Christus sit
Deus.

Heretykow
się wystrze-
gają potrzeba

Heretycy
wistrowie
czynią się
Christusami.

Ewangelia
kóra jest
przepowiedá-
na po wysy-
kim świecie.

2 Nie zostanie tu kamień / To się wypełni-
ło czterdziestego roku po Pánstwie w niebo-
wstąpieniu / przez Wespásiana Cesarza y Ty-
tá syna iego. A té słowa / które obiecał sta-
żenie Kościoła Żydowskiego / a ná onę / A
tę opocę zbuduje Kościół mój / które obieca-
ł zbudowanie Kościoła powszechnego / tak
Christosom piše : Widzisz w obojgu dzwó-
na a niewymowna moc Christusowe : że y
Kościół swój rozszerzył po wszystkich świata-
tu : y té którzy się on okracili wniżył y wgar-
dził. Widzisz / że cokolwiek on zbuduje / tego
nikt nie zepsuje : a co on zepsuje / tego nikt nie
zbuduje. Zbudował Kościół swój / a nikt go nie
zepsze nie może aż do tego czasu : choć się o
to wiele ich kusilo / aby y on zepsowali / ale
nie przemogli : y ten znów zbudować wsi-
lowali / ale nie nie sprawili etc.

4 Patrzcie aby was kto nie zwiódł / Pierwsza
y napotrzebniejsza przestroga jest wiernym /
od w niebowstąpienia Pánstkiego aż do skoń-
czenia świata / aby się nie dopuszczali herety-
ków zwodzić : którzy pod pokrywką praw-
dowych náuczycielów y káznodziejów / y pod
imieniem pána Christusowego y Ewangelii-
tęgo zdradzają. Patrz wyszły Matth. 7.
ver. 13. y 15.

5 Iam jest Christus / Wzietylś on / którzy się
zwali Christusami / iako Symon Czarnokście-
żnik / Menánder / y niektórzy inni : ale wysy-
scy Arcybiskupcy czynią się Christusami / y sa-
z Christuse wzniosł swoim : Luter Luterá-
nom / Kalwin Kalwinistom / Serwer Ser-
wetanom. Iż im więcej wierzą náli Christu-
sowi mówiącemu y uczącemu w Kościele
swoim :

14 Y będzie przepowiedána tá Ewangelia /
Tá Ewangelia mówi / która Pan Christus
póstrawił y Páwłowi / Piotr y Páwel Rzy-

miánom / a Rzymianie inszym narodóm po-
dali / y która przyteli wszyscy po świecie wier-
ni Christusowi. Przetoż / Ktokolwiek dziś do
nas przynosi inśa iaka Ewangelia / onę
przeciwną / ten ma być przeklęty / by był y
aniołem z nieba. Tá tedy Ewangelia / nie
Augustuskiej ale Rzymskiej Confessii /
przepowiedána jest po wszystkich światach :
tá roście y szerzy się po wszystkich narodach /
y przechodzi aż ná nowy świat do Indii /
do Ameryki / y do Japonii / tedy pierwey
o nię nie słychano : aby się spełniło to słowo
Christusowe. August. de unitate Eccles. cap.
15. & epist. 80.

15 Brzydłość spustoszenia / Tá brzydłość
spustoszenia spełniła się naprzód w onym spu-
stoszeniu Kościoła Jeruzolimskiego / przez Rzy-
mian / kiedy odieno Żydom ofiary y nabo-
żeństwa ich : Ale się dopieroś wypełni przez
Antychrista / który do końca wyniszy / spu-
stoszy y zgładzi ofiary Nsę s. Chreścián-
ską / y sam Kościół : tak iż (iako on stary
Biskup y Męczennik s. Hippolit napisał)
nie będzie ani ofiary ani káżenia / ani chwa-
ły przyiemny Pánu Bogu / ale Kościoły s.
wiete będą iako szopy / y nadrośse ciało y
krew Pánstka nigdy się nie nazyć onych
czasów. Nsá świata zágina / spiéwanie Ko-
ścielne ystanie / Káżanie y pisma wykładanie
nie będzie słychané. Przetoż Irenęus / Zila-
rius / Ambroży / Hieronym / y pospolicie wszy-
scy Doktorowie / przez tę brzydłość spusto-
szenia / rozumieją Antychrista / którego ká-
rze dźsić się y dróże ławie ścila.

22 Skracané onę dni / Królestwo Antychri-
stowe nie będzie trwać dłużej iedno przez
puścawartá lata / to jest / przez czterdzieści y
dwa miesiące : przez tysiąc dwieście y sześć-
dziesiąt dni : przez pustegołnia lat. Przetoż

Gal. 1. 8.

Kol. 1. 6.

Brzydkie spu-
stoszenie.

Hippol: de
conflumma:
mundi.

Antichristo-
we królestwo
bárzo kro-
tkie będzie.

Dan. 9. 27.
Ian 21. 17.
Matt. 16. 19.

Kościół Chri-
stusów powo-
szechny.
Augu: de
vni: eccl:
cap. 3:
Id contra
faust: li. 13.
cap: 13.
Matt: 5. 14.

Cudá Anti-
chryfowe.
2. Thef: 2. 9.

wielki jest niewstyd y bluźnierstwo dzisiaj-
szych heretyków / forytarzów Antychrysto-
wych / którzy aby ślad trącili / namiastką
Chrystusowego Biskupa Rzymskiego Anty-
chrystem czynią: gdyż on od pukoza tysiąca
lat y dalej Kościół Boży rządził y sprawo-
wał / y był przelożonym nad wszytkimi owo-
cami Pana Chrystusowemi.

Oto tu jest Chrystus / Gody Kościół Chri-
stusów (Augustyn s. mówi) w piśmie wszedy
tak jest opisany / iż miał być w wszytkich ná-
rodzích: cokolwiek przyniosła / y każdakolwiek
piśnią zbierać beda ci / którzy do katów swych
wskazują / mówiac: Owo tu jest Chrystus / nie
mamy im wierzyć. Abowiem częścią wskaza-
y ná sekty odwozła / którzy mówią: Owo tu /
owo sam. Gody Kościół Chrystusów iasny jest /
iako miasto ná rąk górze zbudowane / któ-
ra wszytek świat napelnia. Przetó nie stu-
chamy tych / którzy ná strony y sekty odwo-
dzą / mówiac: Owo tu jest Chrystus / abo / Ono
tam. Jedność obiecał Chrystus: w iedność
sie królowie zebrałi / nie przez sekty sie rozje-
wali / Augustinus in Psal. 47.

Y czynić beda znaki wielkiej Cudá Anti-
chrystowe y slug iego / nieprawdziwe / ale fał-
szywe y klamliwe beda: którzy zwodzą ma-
rylko te / co zginać mieli. Ślad to mamy / że
choćby heretykowie cudá czynić mogli /
wszakżebyśmy im przeto nie mieli więcej wie-

zyć / iedno gdyby żadnych czynić niemogli.
Oto ná puszczy / Puszczy y zámknienia zna-
cza ciemne y tajemne y pokatne schadzki y
zbozy odsepienie. Postanowivszy tedy
Pan Chrystus Kościół swój powszechny po
świecie iasny y znakomity / zátym wcznie y
wszytke wiernie nápomina / aby heretykom y
odsepienióm nie wierzyli. Augustin. quæst.
Euang: lib. 1. quæst. 38.

Iako błyskawica / Słowem błyskawice
znaczy iasność / y swietność Kościoła powsze-
chnego / który sie zátat nie może / y serzy sie
od wschodu słońca aż do zachodu. Co jest
przeciwko tym / którzy tu y owdzie po kaciach
Chrystusa wskazują / którzy potajemnie zgro-
madzają / iakoby w zámknieniu: y nie wielu /
iakoby ná puszczy. Idem vbi supra.

A ná tychmiast / Jestliż on dzień ostáteczny
sadny (iako tu p. świadczy) ma nárychmiast
nastąpić po przesładowaniu Antychrysto-
wym / które ma trwać tylko przez pół czwártá
lata / iakosiny wysłę rzekli: tedy nieznosne
bluźnierstwo jest / namiastką Pana Chri-
stusowego czynić Antychrystem.

Znak syná człowieczego / Ten znak
jest krzyż s. który sie włáse dydom ná ich
pohánbienie. Chrysoflo. in Matt. Homil. 77.
Lecz y niemniéy będzie ná pohánbienie here-
tyków: którzy nie mogą cierpieć znaku krzy-
ża świętego.

Puszcze od-
sepienie w.

Iasność ko-
ścioła powsze-
chnego.

Antychrysto-
we królestwo
przed samym
dnem sad-
nym.

Znak krzyża
świętego.

ROZDZ. XXV.

Edy podobne
bedzie królestwo
niebieskie dzisiaj
ci pánóm: które
wziawszy lampy
swoie wysły prze-
ciw oblubienco-
wi / y oblubienicy. A piec z nich było
glupych / a piec mądrych. Ale piec
glupych wziawszy lampy / nie wzięły
oleju z soba: a mądre wzięły olej w
naczynia swoje z lampami. A gdy o-
blubieniec omieškawał / zdziwiałysie
wszytki y posnely. A w północy sta-
ło sie wołanie: Oto oblubieniec idzie /
wynidźcie przeciwko iemu. Tedy w-
stały one wszytkie panny / y ochedoży-
ły lampy swoje. Lecz głupie rzekły
mądrym: Dajcie nam z oleju waszego:
boć lampy naše gasną. Odpowie-
działy mądre / mówiac: by ślad nam
y wam niedostało / idźcie ráczey do
przedajacych / a kupcie sobie. A gdy
šly kupować / przyszedł oblubieniec:
a które były gotowe / wešły z nim ná
gody / y zámknioné są drzwi. A ná-
ostátek przysły y drugie panny / mó-
wiac: Pánie / Pánie otwórz nam. A
on odpowiadając / rzekł: Śáprawde

mówię wam: nie znam was. Czuy-
cież tedy: bo nie wiecie dnia ani go-
dziny.

Abowiem iako człowiek przecz
odieżdżając / wezwał slug swoich / y
dał im majątności swoje. y dał ie-
dnému piec talentów / a drugiemu
dwá / a drugiemu ieden / každému wedle
własnéj przemożenia: y wnetże odie-
chał. A pośedšy on który był wziął
piec talentów / robił imi / y zyskał dru-
gie piec. Także y ten który był wziął
dwá / zyskał drugie dwá. Lecz
ten który wziął ieden / sedšy zátopał
w ziemi / y skrył pieniądze pána swego.
A po niemáłym czasie wrócił sie
pan onych slug / y uczynił liczbę z ni-
mi. A przystápiwszy ten który wziął
piec talentów / przynióšł drugie piec
talentów / mówiac: Pánie / dales mi
piec talentów: otom drugie piec zys-
kał. Rzekł mu Pan iego: Dobrzeć
slugo dobry y wierny: gdyžes ná-
málem był wiernym / ná- wiecelem cie
poštanowie: wnidž do wesela pána
twego. A przystápił též który był
dwá talenty wziął / y rzekł: Pánie / da-
les mi dwá talenty: otom drugie dwá
zyskał. Rzekł mu pan iego: Dobrzeć
slugo dobry y wierny: gdyžes był wier-
ny ná- málem / ná- wiecelem cie pošta-

2 Mar: 13.
d 33.
wys. 24. d 42
*krórey syn
człowieczey
przydžie. 6.
b Luk. 19.
b 12.

Wołność
ludzka pošto-
tu zláská Bo-
žá zásluguie
*talentów 6.

*znam. 6.	24	nowie: wmidz do wesela pana twego. ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰	mie: bylem gościeniem / a przyialiscie
mie: ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴² |
|-----------|----|--|---|

Zaſługá y
zapláta do-
brych wczyn-
ków.

35

ſwych/ poſutowali y Dobrze czynili. Auguſti-
nus in Aet. cum Felice Manichæo lib. 1. cap. 8.
Daliſcie mi j Stad obaczyć możesz
iako wiele iálmuſzny y wſytkie wczynki
miłoſcierné zaſługá / y iako wielce poma-
gáa ku zgładzeniu grzechów / y ku zbawie-
niu y doſtapieniu żywota wiecznego. Augu-

42

stinus in Pſal. 49.
Nie daliſcie mi j Nie przeto ich potępia/
ſeby nie wierzyli / ale iſ Dobrych wczynków
nie czynili. Bo ci weni wierzyli / ale dobrze czy-
nić zaniechali / iſ inni mieli ſeby ſama wiara
mogli bydź zbawieni. Auguſtinus de fide &
operibus cap. 15. & ad Dulcit. quæſt. 1.

Sámá wiara
nikogo nie-
zbawia.

ROZDZ. XXVI.

A

stało ſie / gdy
dokóńczył Jeſus
tych wſytkich
mów / rzekł wcz-
nióm ſwoim :
2 Wiécie iſ po
dwou dniu Pá-
ſchá będzie / á ſyn człowieczy będzie
wydan / áby był wkrzyſzowan. Tedy
ſie zebrałi przednięſzy káplani y ſtar-
ſzy z ludu do dwou Naroysſzego ká-
plana / którego zwano Káiphásem.
y narádzili ſie áby Jeſusa zdra-
dza poimáli / y zábili. Lecz mówili : Nie
w dzień ſwiety : áby ſnadź nie ſstał
ſie rozruch między ludem. Agdy Je-
sus był w Bethániéy w domu Sy-
moná tředowátého / przyſtąpiłá do
niego niewiaſta máiac álábáſtr olej
ku drogiégo / y wylałá ná głowé iego
gdy w ſtołu ſiedział : Al widząc w-
czniowie / zágniwáli ſie / mówiąc :
Ná cóż tá wtrátá ? ábowiem mo-
no to drogo przedać / y rozdać wbo-
gim. Al wiedząc Jeſus / rzekł im :
Przecz ſie przykrzyćie téy niewieſcie :
bo dobry wczynek przeciwko mnie w-
czyniła. Abowiem záwſe w bogié
macie zſoba / ale mnie nie záwſe ma-
cie. Bo tá wylaſy ten oleiek ná
ciáto moie : wczyniła ná pogrzeb mój.
Záprawde mówię wam / gdźiekol-
wiek będzie przepowiadána tá E-
wángelia po wſytkim ſwiećie / y co tá
wczyniła będzie powiadano / ná téy
pámiátke. Tedy oſſedł ieden ze
dwunáſcie / którego zwano Juda-
ſem Iſkariotem / do przednięſzych
káplánów / y rzekł im : Co mi chce-
cie dáć / á ia go wam wydam : Al oni
náznaczyli mu trzydzieſci ſrebrnych.
Al od onáđ ſukał pogody / áby go
wydał. W piérwſy tedy dzień przá-
ſników przyſtąpili wczniowie do Je-
ſusa / mówiąc : Gdzie chceſ áby ſmyć
zgotowali ieſc Páſchá : Al Jeſus
rzekł : Idźcie do miáſta do niektó-
go / á rzeczyćie mu : Miſtrz mówi :

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

Czas mój bliſko ieſt / w ciebie czynię
Páſchá z wczniámi mymi. Al wcz-
niłi wczniowie iako im roſtazał Je-
sus : y zgotowali Páſchá. Al gdy
był wieczór / ſiedział ze dwiemána-
ſcie wczniów ſwoich. Al gdy oni ie-
dli / rzekł : Záprawde powiádam
wam / iſ ieden z was mnie wyda. Al
záſmućiwſy ſie bárzo / poczełi káždy
mówić : Zazem ia ieſt Pánie : Al
on odpowiedáiąc / rzekł : Który ma-
cza zemną rękę w miſie / ten mie wy-
da. Syni człowieczy idźie / iako ná-
piſano o nim : ale biádá onému czło-
wiekowi / przez którego ſyn człowie-
czy będzie wydan. Dobrze mu było /
áby ſie był nie národził on człowiek.
Al odpowiedáiąc Judaſ Który go
wydał / rzekł : Al zazem ia ieſt Mi-
ſtrzu : Rzekł mu : Tyſ powiedział :
Al gdy oni wiecezowali / wziął Je-
sus chléb / y błogóſławił / y łamał / y
dawał wcznióm ſwoim / y rzekł :
Bierzcie / y iedźcie : to ieſt ciáto moie.
Al wſiawſy kielich / dzięký czynił / y
dał im / rzekąc : Piycie z tego wſyſcy.
Abowiem tá ieſt krew moia nowé
go teſtámentu / Która zá wielu
będzie wylana / ná odpuſzczenie grze-
chów. Al powiadam wam / nie bede
pił od tychmiáſt z tego owocu win-
néy máciće / áż do dnia onégo / gdy ji
bude pił z wámi nowy w tróſteſtwie
oycé mégo. Al himn odpráwiwſy /
wyſli ná górę oliwná. Tedy im rzekł
Jeſus : Wſyſcy wy zgoſzenie we-
miećie ze mné téy nocy. Abowiem
ieſt nápiſano : Wderze páſtérzá / y
rozpróſſá ſie owce trzódý. Lecz
gdy zwartwychwſtáne / wprzédze
was do Gálilei. Al odpowiedáiąc
Piotr / rzekł iemu : Choćby ſie wſy-
ſcy zgoſſyli z ciebie / ia nigdy ſie nie
zgoſſe. Rzekł mu Jeſus : Zápraw-
de powiadam ci : iſ téy nocy / piérwéy
niſ kur zápoie / trzykróć ſie mné zá-
przyſ. Rzekł mu Piotr : Choćby mi
téż zſoba przyſlo wmrzéc / nie záprzy-

Mar. 14. b
17.
ELuk. 22. b
14.
Jan 13. c. 21

Pſal. 40. b
10.

lepię Heb.

I. kor. II. c.
24.
Która ſie zá
wiele ich wy-
lewa. G. S.
ſkađ znáć áz
P. Jeſus ná o-
ſtáwniéy wie-
czery / wyle-
wáiąc zá
nas krew
ſwá : Boga
Oycu oſiáro-
wał o czym
ſerzey y Luk
22. 20.

ren himn
ſnađ był
Pſal m 113.
który ſie ták
poczyna : Gdy
lud Izráelſki
wychodził z
Egiptu.
Mar. 14. e 6
17.
Jan 16 d 32.
zach. 13. b 7
mMar. 14. c
6. 28. 16. b 7

Mar. 14. a 1
Luk. 22. a 1.
Páſchá ſwi-
etopředniéy
ſtę Żydow-
ſkie. ná pá-
miátke wy-
báwienia z
niewolý E-
giptſkéy. ná
którégo mie-
ſce náſtąpiło
náſtę wielko-
mocné ſwye-
20.
Jan II. a 2.
y 12. a 3.

ren oleiek.
G.

c. 5. Mo. 13. b
II.

Mar. 14. b
10.
Luk. 22. a 4.
trzydzieſci
ſyhlów ſre-
brnych które
czyniá 15 tá-
lerów. Aca
Baronius klá-
dže dáleko
wſtęſſá ſum-
mę.
co ieſt, bá-
ránaká ná pá-
miát páſchy

ⁿMar: 14.
d 32.
Luk: 22. d 39.
Gethsemáni,
po naszymu,
dolina tłusto
ści.

^y ciężko
frąsować G.

^{to} jest, wy-
zwól mię od
tak srogiej y
hłannej śmierci.

ⁱ takżeście
niemogli. N.
L. K. G. S.

^{to} jest, czło-
wieczeństwo.

^odemnie. G.

^{aby} syn
człowieczy
był. Hebr.

^oMar: 14. e.
43.
Luk: 22. e 47
Ian 18. a 3.

^{mistrzu} mój

Pr. Mo: 9. a 6
Obia: 13.
c. 10.

^według za-
konu, który
każe wrócić
mężnobyce,

36 sie ciebie. Także y wszyscy wezniowie
mówili. ⁿTedy przyszedł Jezus z ni-
mi do wsi która zowią Gethsemá-
ni/ y rzekł weznióm swoim: Siedźcie
tu/ aż pójdę ondzie y bede sie mo-
37 dlił. ⁿ A wziąwszy Piotra y dwu sy-
now Zebedeusowych/ poczał sie smu-
38 cić y testnić sobie. ⁿ Tedy im rzekł:
Smetna jest dusza moja aż do śmier-
ci: Czekajcie tu/ a czujcie zemną.
39 ⁿ A postąpiwszy troche/ padł ná obli-
cze swoje/ modląc sie/ y mówiąc: O-
czy mój/ jeśli można rzecz/ niechay o-
40 dędzie odemnie ten kielich. wszakże
nie iako ja chce/ ale iako ty. ⁿ A przy-
szedł do wezniów swoich/ y nálażył ie
spicę/ y rzekł Piotrowi: Tak? nie
mogliście iednej godziny czuć zem-
41 ną? ⁿ Czujcie/ a módlcie sie abyście
nie weszli w pokusę. Duchci w pra-
wdzie jest ochotny/ ale ciało młde.
42 ⁿ Zásie powtóre odszedł/ y modlił sie
rzekąc: Oczy mój/ jeśli nie może
ten kielich odęjż? ⁿ Iedno abym go
43 pił: niech sie dżicie wola twoja. ⁿ A
przyszedł powtóre/ y nálażył ie spicę.
abowiém były oczy ich obciążone.
44 ⁿ A zostawiwszy ie/ zaś odszedł: y trze-
ci raz sie modlił/ też mowę mówiąc.
45 ⁿ Tedy przyszedł do wezniów swoich/
y rzekł im: Już spicie/ y odpoczy-
wajcie: oto przybliżyła sie godzina/
46 ⁿ a syn człowieczy będzie wydan wre-
ce grzeszników. ⁿ Wstańcie/ pódźmy:
oto sie przybliżył który mie wyda.
47 ⁿ A gdy on ieszcze mówił/ oto Judas
ieden ze dwunastie przyszedł/ a z nim
wielka rzesza z mieczmi y z kijmi/ po-
48 słani od przedniejszych kaptanów y
stárszych ludu. ⁿ A który go wydał/
dał im znak/ mówiąc: Któregokol-
wiek pocałuje/ ten ci jest: imajcie go.
49 ⁿ A natychmiast przystąpiwszy do Je-
susa rzekł: Szadź pozdrowion ⁿ Ráb-
bi: y pocałował go. ⁿ A Jezus rzekł
50 mu: Przyjacielu/ ná cos przyszedł?
Tedy przystąpili/ y rzucili sie ná Je-
51 susa/ y poymáli go. ⁿ A oto ieden z
tych którzy byli z Jesusem/ wyciągną
wszy reke/ dobył kordá swego: a w-
52 derżywszy slugę kósiżecia kaptanów
Jesusa: Obróć kord swóy ná miejsce
iego. ⁿ Abowiém wszyscy którzy miecz
53 biorą/ mieczem pogina. ⁿ Czyli mni-

54 maś abym nie mógł prosić oycá mé-
go: a stawiłby mi teraz więcej niż
dwunastie hufców aniołów? ⁿ Já-
55 kóż sie tedy wypelnia ⁿ pisma/ iż sie
tak musi stać: ⁿ Onęy godziny mó-
wił Jezus rzeszám: Wyśliszcie iako ná-
zbojcy/ z mieczmi/ z kijmi/ poimáć
mie. Siedziałem ná każdy dzień w
was wcząc w kościele/ a nie poimá-
56 liście mie? ⁿ A to sie wszystko działo/
aby sie wypelnily ⁿ pisma prorockie.
Tedy wezniowie wszyscy/ opuścivszy
go pouciekali.
57 ⁿ A oni poimawszy Jesusa/ wie-
dli do Kaiphasá nawyszego kaptá-
ná/ gđcie sie byli zebráli doktorowie
58 y stárszy. ⁿ A Piotr siedł z nim zdá-
leká/ aż do dworu nawyszego kaptá-
ná. A wszedłszy tam/ siedział z slugá-
59 mi: aby widział koniec. ⁿ A prze-
dnieyszy kaptani y wszystkie rada sie-
dząca szukáli fałszywego świadec-
60 twá przeciwko Jezusowi/ aby go o-
śmierć przyprawili: ⁿ y nie náleżli/
acž wiele fałszywych świadków przy-
61 chodziło. A ná koniec przysli dwá
fałszywi świadkowie/ ⁿ y rzekli: Ten
mówił: ⁿ Moge zepsować kościół
62 Boży/ a po trzech dniach zásie ii zbu-
dować. ⁿ A wstawłszy nawyszy ká-
plan/ rzekł mu: Tlic nie odpowiedaś
63 ná to co ci przeciwko tobie swiá-
deż? ⁿ Lecz Jezus milczał. A prze-
dnieyszy kaptan rzekł mu: Poprzy-
64 siegam cie przez Boga żywego/ abys
nam powiedział ieliś ty iest Chri-
stus syn Boży? ⁿ Rzekł mu Jezus:
Tys powiedział. Jedną powiadam
wam/ od tad wyzrycie ⁿ syná czło-
wieczegó siedzącego ná prawicy mocy
65 Bożej/ y przychodzącego w obłokách
niebieskich. ⁿ Tedy nawyszy kaptan
rozdárl sáty swoje/ mówiąc: zblu-
66 żnił: cóż dálej potrzebujemy swiá-
dków? otosćie teraz słyseli bluźnier-
67 stwo: ⁿ co sie wam zda? A oni odpo-
wiadając/ rzekli: Wintien iest śmier-
68 ci. ⁿ Tedy plwáli ná oblicze iego/ y
bili go kulakámi: a dudy policzkí
69 twarzy iegó zadawali/ mówiąc: Pro-
roku nam Chrystusie/ kto iest który
70 cie vderżył? ⁿ A Piotr siedział przed
domem nápodwozury przystąpił do
niego iedną sluzebnicá/ mówiąc: A
tys był z Jesusem Galilejskim. ⁿ A

^{aby} wysk-
polać ienie y
po Gracku le-
gio: która ma
w sobie 12250
żołnierów.
Tę słowo
maż Niz.
Mar. 5. 9.
Luk. 8. 30.
111a. 52. c 10

^rwys. c. 31.

^oMar: 14.
e 53.
Luk. 22 f. 54
Ian. 18. d 24

^oMar. 14. f. 55

ⁱ Ian 2. d 19.

^oBogá żywó-
go. N. G. Y. L
^{Tak} i est iá-
koś powie-
dział Hebrá-
ism.
^xwys. 16.
d 27.
1. Thef. 4. c.
14.
Rzym: 14.
b 10.
Y11a: 50. b 6.
Mar. 14. f. 65

^oLuk. 22: f.
55.
Ian 18. d 25.

71 on sie zapisał przed wszytkimi / rze-
 72 73 kę : Mowiem co mówisz. A gdy
 on wychodził ze dzwii / wyjeżdżała go
 druga służebnica : y rzekła tym co
 tam byli : A ten był z Jesusem Na-
 zarárskim. A powtórze zapisał sie z
 przysięgą / iż nie znam człowieka. A
 mało potym przystąpili którzy stali /
 y rzekli Piotrowi : Prawdziwies y ty

74 75 iest z nich : bo y mowa twoja cie wy-
 dawa. Tedy poczał przeklinac y przy-
 siegac iż nie znam człowieka. A na-
 rychmiał się kur zapiać. A wspomniat
 Piotr na słowo Jesusowe / które mu
 był rzekł : Pierwéy niż kur zapote /
 trzykroć sie mnie zaprzysię. A wyse-
 dby z dworu / gorzko plakał.

7 Alabástr J zowia to pospolicie / stoieł
 Alabástrowy / ale i pise Marek s. że go stłu-
 śla / niewiem iakogo tak rychło stłuc mogła /
 iestli był Alabástrowy. Alec musiało bydź
 coś stańszego niż Alabáster : wszakże zowie Al-
 labástrum / i pospolicie takowe stoyłi do ma-
 ści bywały Alabástrowe / chocia nie wszyt-
 kie / wszakże i Alabástrum zwano : abo rącey
 i takowe stoyłi bez vchā abo rekoiesci by-
 waly / iako w Apłektach widzimy / a takie
 stoyłi Alabástrum zwano / iako pise Suidas.

8 Tá utrátá J Nakład ná ciáło Pána Chri-
 stusowe tescze żywe wezyniony / zdał sie Juda-
 daszowi stracony y niepożyteczny. Iako y
 dzis nakłady podobné ná toż ciáło Pánstie
 w naswietszym Sakramencie / ná oltarze y
 ná kościoly / zdadza sie heretykóm prozney
 škodliwe : abo wždy nie tak pożyteczne / iako
 gdyby ná vboгіé byly obrocone. Ale tu Pan
 inaczeý osadzil.

10 Dobry wezynek J Nakłady ná nabożeń-
 stwo / ná kusze y chwałę Bożā wezynioné / sa
 wezynki dobre / y Pána Boga wdzięczne / y
 czestokroć wieceý zasługujące / niż gdyby ie
 ná vboгіé obrocono : aczkolwiek oboje są do-
 bre y niekiedy rzecz iest powinnośsa vbo-
 gié opatrzyć. A owsem y niekiedy ch potrze-
 bacy y przypadłachy kościółi kielichy / Erzye y
 inne statki poświęcone łanie / a vboгіé imi
 wykupnie abo opatrnie. Ambrosius lib. 2. Of-
 fic. cap. 28. Wszakże to iest pewna / y za przod-
 ków naszymy rzecz doświadczona : i sie vbo-
 dzy ná ten czas nalepię mieli / kiedy wieceý
 ná potrzeby kościelne obracano.

11 Mnie nie gawośe macie J Nie mamy teraz
 Pána onym widomym sposobem / iako ná
 świecie z wezniami obcowal / y postugi ludz-
 kiey potrzebował. Ale inszym sposobem ma-
 my go w naswietszym Sakramencie / acz nie
 oczywiscie / ale rzeczywiscie / istotnie y praw-
 dziwie. Bo iestli kusnie ono rzekł Pan Chri-
 stus : Tom do was mówil / gdy m tescze był z
 wami : dawátac znac / że iuż nie był z nami /
 przeto i z nami wieceý nie obcowal ludzkim
 obyczajem / choć był z nami prawdziwie y
 widomie : iakoz my słusnieý mówić możemy /
 J Pan Christus teraz nie iest z nami : gdyż
 nie tylko nie obcuje z nami ludzkim obyczaj-
 em : ale ani iest widomie z nami.

13 Co uczynilá / bedgie powiedmo ná iey
 pamiatke J Obacz / i dobrze wezynki swie-
 tych máta bydź w kościele wspomínané / ku
 czci onym : iako iest obyczay w kościele Kato-
 licicim.

20 Siedzial ze dwiema nácié J Samych tyl-
 ko dwanaście Apostolów obrat do téy sprá-
 wy (chočia było w miescie wiele weznów ies-
 go) i tym samym dal moc y sposób nietylko
 pożywania y rozdawania tego Sakramen-

tu : ale téż poświęcania y ofiarowania téy
 nowéy ofiary nowého Testamentu : wezyni-
 wsi ie tamże kapłany y ofiarowniki. O czym
 Leo wielki tak napisal. Stánowiąc testament
 ciála y krwi swoiey / wezyl Apostolów iaka
 ofiare mieli Boga ofiarować. A s. Clemens
 wezeń Piotra s. powiedział : J p. Christus
 ofiaruie duchowna ofiare pierwéy niżli
 cierpiat / nam samym (Apostolóm y ich na-
 miestnikom) rostasat toż czynia.

26 Wzyl chleb J Dokonawszy Pan Chri-
 stus ofiary oného baranka wedlug porzadku
 Aaronowego (mówi Augustyn s.) sam vsta-
 wil ofiare z ciála y krwi swoiey wedlug po-
 rzadku Melchisedechowego. A Irenaeus świád-
 czy : J Pan Christus wzlawszy chleb y wi-
 no / wezyniwszy ie ciátem y krwią swoia / ná-
 uczył Apostolów nowéy ofiary nowého Te-
 stamentu : która kościółi wzlawszy od Apo-
 stolów po wszytkim świecie ofiaruie Boga.
 Chryšto, zas pise : J ná tymże iednym stole
 oboia ofiara wielkonocna / y figury / y praw-
 dy / była sprawowana. Nakoniec Leo s. twier-
 dzi : J ná onéy wieczery Pan Christus sta-
 réy dokonat / a nowa ofiare wielkonocna
 postanowil.

26 Błogosławil J Abo przeżegnał on
 chleb / po Grécu ευλογησας. A tożym bło-
 gosławienstwem / y słowy które przydal / v-
 czynil on chleb ciátem swoim. Abowiem bło-
 gosławienstwo Boże zawsze iest skuteczne. Já-
 ko y ono błogosławiwszy abo przeżegnawszy
 chleb y ryby / wnetze ie rozmnożył. A prze-
 czynim obyczajem / kiedy przeklat fige / tudzież
 ia vsuszył. Przetó y Pawel s. kielich Pánstí
 kielichem błogosławienstwa zowie : Kielich /
 prawí / którego błogosławił / to iest / który
 poświęcamy. A Ambrosy s. seroko domo-
 dzi / i w s. Sakramencie niemaż wieceý chle-
 ba który przyrodzenie sprawilo : ale iest to co
 przeżegnane poświęcilo (to iest ciáło Pána
 stie) Bo wietśa / mówi / iest moc poświęce-
 nia / niżli przyrodzenia : poniewaz poświęce-
 niem y sama sie natura przemienia.

26 To iest ciáło J Chleb y wino bywa prze-
 mienioné w ciáło y krew Pánstā / tak moca
 wszechmocna / która świat iest stworzony / y
 która słowo w żywocie pánieństam iest wciel-
 loné. Damascenus lib. 4. cap. 14. Cyprianus
 de cena Domini. Ambrosius libro de mister-
 inis. cap. 9.

26 Ciáło moje J Nie rzekł : Ten chleb iest fi-
 gura ciála mego / abo to wino iest figura
 krwi moiey. Damascenus lib. 4. cap. 14. The-
 ophilactus in hunc locum. Concil. Nic. 2. act.
 6. Gdy tedy Doktorowie zowa kedy ten Sa-
 krament figura abo znakiem / tedy przez zna-
 k y figure / rozumiea wierzchnia osobe chleba
 y wina.

Leo ser. 7.
 de passio.
 Domin.

Ofiara msta
 s. ná ofia-
 rniéy wieca-
 ry vsławio-
 na.

August: in
 Psalm : 33.
 con. 2 Iren.
 li. 4. cap. 12.
 Chrylost :
 homil: de
 prod. Iud.
 Leo ser: 7.
 de pasi: Do.

Przemienie-
 nie chleba w
 ciáło Pánstie
 Luk: 9. 16.
 Mar. 8. 7.
 Mat. 21. 19
 1. kor. 10. 16

Ambr: lib:
 de iis qui
 mysteriis
 initiantur
 cap. 9.

Przemienie-
 nie chleba.

Ciáło praw-
 dziwe w S.
 Sakramencie

Harasikowie
 bracia luda-
 szowi.

Dobré wezyn-
 ku.

Iako P. Iest-
 sa seras ma-
 my, a iako
 nie.

Luk. 24. 44.

Pamiatka
 swiętych w
 kościele.

Przez sa-
 mych 12 Apo-
 stolów miał
 Pan nawie-
 szczy.

Pan krew
w kielchu y
wylał:
Do Zydów 9.
20:

1. kor. II. 24.

W Sika-
mentie nie
miał więcej
chleba ani
winą.
Luk. 22. 19.

1. Mo. 2. 23.
2. Mo. 7. 12.
Tob. 5. 5.
1. Mo. 18. 2.
Ian 6. 55.

2. Mar. 15. 1.
Luk. 22. 1. 66
Ian 18. c. 28.

niewinny.
G. to jest
człowiek
niewinnego.
"to jest, two-
ja to winą,
nie nabił.
bDaniec. 18.
"do karmie-
ce, aby do
skrynie ko-
ścielny, któ-
ra po Zydów-
sku Karbona
zawożę do
niży kładzie-
na darytka.
bo Karbon
jest kar po
Zydowski.
Tę skrynie z
Grackiego
zawożę Gazo
phylacium.
"cudzoziem-
ców.
cDaniec. 1. c
19.
d Zach. 11.
c 12.
Ier. 32. b 9:

28 Krew moia nowego testamentu] Jako
stary testament krewia był utwierdzony tymi
słowami: Ta jest krew testamentu / której Bóg
do was posłał: Tak też tu jest utwierdzenie
utwierdzenie nowego testamentu: we krwi
Chrystusowej / przez te słowa: Ta jest krew
moja nowego Testamentu: która krew
iż oto tu wylał / a nietylko potym na krzy-
żu. Abowiem w Greckim / w wszystkich Ewan-
gelistach y w Pawła / tak stoi / in presentii: A do-
ra sie (teraz) wylał / albo która (iż) wylał
wam. A także o ciebie: Którę za was dał / la-
mnia. A sami heretykowie tak przekładają.

29 Z tego owocu winnej macice] S. Lukasz
te słowa kładzie przed poświęcaniem. Skąd
znać że to Pan mówił o prostym winie / które
pili jedząc baranka wielkonocnego. Ale choć
by też mówił o winie / które się już w krew tego
było przemieniło: tedy te takżowie winem /
iako Páwł chleb w ciało przemieniony / zo-
wie przecie chlebem: dla trzech przyczyn. Je-
dną / iż pierwszy winem było: Jako Jadam
zowie Ewe koscia swoia / iż była czyniona
z koscia tego. y iako was Moysesów nazwany
jest laska / iż pierwszy był laska. Druga / iż

przecie zostawa osoba chleba y winą: Jako
Aniyl Ráphael nazwan jest młodzieńcem:
y trzej Aniylowie którzy się Abrahamowi
wskazywali / trzej meżowie. Trzecia / iż ciało Pana
Chrystusowe prawdziwie jest chlebem y po-
karmem / y krew tego prawdziwie napoim.

39 Nie iako ja chce] Doskonały przykład po-
stuszeństwa / y oddania nas samych y wolej na
się pod wola y urządzenie Boga / we wszystkich
trudnościach y przeciwnościach: a iż nie doze-
nieżądać ani prosić od Boga / ani mamy / iedno-
stym do kładem wolej Boga y wypodobania ie.

41 Czujcie a modlcie się] Stodół posły
Wigilii / to jest / czynności y nocowania na
modlitwach / które były w pierwszym koscie
le wyuczajne wszystkim Chrześcianom / na ka-
żde wroczyście święto. Jako świadczy Cypria-
n s. de orat. Domini: y Hieron. aduersus Vi-
gil. & epist. 53. Ale potym dla staśnych przy-
czyn odiet / dostali się samym zakonnikom.

74 Począł przeklinać] Znacny przykład y
prześtroga krewkości ludzkiej: aby się każdy
strzegł wielkiego o sobie rozumienia: a żeby
czasu pokusy / w samym Bogu nadszicie po-
kładat.

Posußen-
stwo.

Wigilie.

Presumptia.

ROZD. XXVII.

1 **A** Gdy było ra-
no / weszli w ra-
de wszyscy prze-
dnieyszy kápła-
ni / y starşy ludu
przeciwko Jesu-
sowi / aby go o
2 śmierci przypawili. A związawszy
przywiedli go y podali Pontiusowi
Pilatowi Stárosćie.
3 Tedy wyjezawszy Judasz który go
wydał / iż był skazan: żalem zięty od-
mógł trzydziści srebrnych przedniey-
szym kápłanom y starşym / mówiąc:
4 "Zgrzeszyłem / wydam was krew / sprá-
wiedliwym". A oni rzekli: Co nam do
tego / ty sie pátrzesz. A poruciwszy
5 srebrniki w kosciele / odszedł: y po-
szedł / obiecał sie. A przednieyszy
6 kápłani wzięwszy srebrniki / mówili:
Nie godzi się ich kłaść do "korbo-
ny": bo jest zapłatą krewie. A nara-
7 dziwszy się / kupili za nie rola gárn-
cárzowa / na pogrzeb pielgrzymów.
8 Dla tego ona rola nazwana jest
"Záceldama / to jest rola krewie / aż
9 do dnia dzisiejszego. Tedy się wy-
10 pełniło co jest powiedziano przez Je-
remiasza proroka / mówiącego: A
wzięli trzydziści srebrnych / zaplá-
te ofiácowanego którego ofiácowá-
li z synów Izráelskich: A dali je na
rola gárnecárzowa / iako mi poştáno-

11 wil Pan. A Jesus stágl przed stá-
roştą: y pytał go stároştá mówiąc:
12 Tyś jest król Żydowski: Rzekł mu
Jesus: Ty powiádasz. A gdy nań
13 stárzyli przednieyszy kápłani y starşy /
nie mie odpowiedział. Tedy mu rzekli
Pilát: Nie słyszysz iako wiele przeciw
14 tobie świádecztwo przywodzi? A mie
odpowiedział mu na żadne słowo:
15 Tak iż sie bárzo dziwował stároştá.
A na dzień wroczysty zwykł był stá-
16 roştá wypuszczać pospólstwu iedné-
go więźniá którego by chcieli. A
17 miał na ten czas więźniá znacznego /
którego zwano Bárábbasem. Gdy
18 sie tedy oni zebráli / rzekli Pilát: Któ-
regó chcecie wypuścić wam: Bá-
19 rábbasá / czyli Jesusa którego zowa-
Chrystusem? Bo wiedział iż go z
20 zadrósci byli wydáli. Lecz gdy on
siedział na stolicy sádowney / posłata
21 do niego żoná tego / mówiąc: Nie
tobie y sprawiedliwemu temu: albo-
22 wiem wielem cierpiála dziś przez sen-
dla niego. A przednieyszy kápłani
y starşy námówili pospólstwo aby
23 prosili Bárábbasá / a Jesusa stráci-
li. A odpowiadając stároştá / rzekli
im: Którégóż chcecie abym wam
wypuścił ze dwu? A oni rzekli: Bá-
rábbasá. Rzekł im Pilát: Cóż te-
dy uczynie z Jesusem którego zowa-
Chrystusem? Rzekli wszyscy: Niech
będzie ukrzyżowan. Rzekł im stá-
roştá: Cóż wždy złego uczynił? A

c Mar. 15. 2
2.
Luk. 23. 23.
Ian 18. f 33.

f Mar. 15. 21.
Luk. 23. 218.
Ian. 18. 840.
Daniec. 3. c 14.

oni wie-

to iest: nie
ia go zabia-
iam, ale wy.
wy obacz-
cie, wważcie
rozmyślcie.

8Mar:15.b16
Ian 19. a.1.

hMar. 15.b
21.

Luk:23.d26

1Mar:15.b22

Luk:23.e.33.

Ian 19.c.17.

6ocet. G. S.

kMar: 15. c.
24.

Luk:23.c.34

1Pfal 21 c.19

Abó przyczy-
na śmierci.

mIan 2. d 19

nMat:2.d.18

wierzymy
w nich. G.

OPfal:21.b9

24 oni wiecę wołali / mówiąc: Niech
bedzie wkrzyżowan. ¹ A widząc Pi-
łat iż nie nie pomagało / ale wietrzy
sie rozruch dźiał: wziąwszy wodę / w-
mżył ręce przed pospółstwem / mó-
wiąc: Nie winienem ja krwi tego
sprawiedliwego: wy sie patrzyć.
25 ² A odpowiadając wszytek lud / rzekł:
Krew iego na nas / y na syny nasze.
26 ³ Tedy im wypuścił Barabbasą: a
Jesusa wbiżowanego podał im aby
był wkrzyżowan.
27 ⁴ Tedy żołnierze starościni wzię-
wszy Jesusa do ratusza / zebrałi do-
nieg wszytkę rōtę: a ⁵ zwolęszy go w-
łożyli nań płaszcz fioletny. ⁶ y wplot-
szy koronę z cięćnia / włożyli na gło-
we iego / y tręćnie w prawicę iego. A
klaniając sie przed nim / nagrawali
go / mówiąc: Bądź pozdrowion kró-
lu żydowski. ⁷ A pluąc nań / wzięli
30 tręćnie / y bili głowę iego. ⁸ A gdy sie
z niego nasmiali / zwolęli go z farty:
y oblekli go w odzienie iego / y wiedli
31 go aby wkrzyżowali. ⁹ A wychodząc
należli człowieka Cireneyczyka / imie-
niem Symoną: tego przymusili a-
by niósł krzyż iego: ¹⁰ A przysli na
33 miejsce które zową Golgotha / co sie
wyklada miejsce trupięty głowy / y
34 dali mu pić wino / z żółcią zmieszane
a gdy skořtował niechciał pić. ¹¹ A
35 wkrzyżowawszy go / rozdzielili odzie-
nia iego / rzuciwszy los: aby sie wy-
pełniło co iest rzeczone przez pro-
feta mówiącego: ¹² Rozdzielili sobie
odzienia moje: a o suknią moję los
36 miotali. ¹³ A siedząc strzegli go. ¹⁴ A
37 włożyli nad głowę iego wino iego
napisaną: TEN IEST IESVS
38 KROL ZYDOWSKI. ¹⁵ Tedy sa
wkrzyżowani z nim dwā lotrowie:
ieden po prawicy a drugi po lewicy.
39 ¹⁶ A przechodzący mimo bluznili go
40 chwiejąc głowami swymi / y mó-
wiąc: ¹⁷ Hej co rozwalasz kościół
Boży / a za trzy dni ii zaśie budniesz:
zachoway sam siebie: iestis syn Bo-
41 ży / zstąp z krzyża. ¹⁸ Także y przedniey-
szy kaptani z Doktorami y z star-
42 szymi / nagrawając mówili: ¹⁹ Inśych
zachował / sam siebie zachować nie-
może: ²⁰ Iestli iest król Izraelski /
niech teraz zstąpi z krzyża / a wwie-
43 rzymy temu. ²¹ Dufał w Boga: niech

go teraz wybawi iestli chce: Bo po-
wiedział / Ze / Jestem synem Bożym.
44 ²² Tōż y lotrowie którzy byli z nim w-
45 krzyżowani / wragali mu. ²³ A od szó-
stej godziny / stała sie ciemność po
wszystkij ziemi aż do dziewiątej go-
46 dziny. ²⁴ A około dziewiątej godziny za-
wołał Jęsus głosem wielkim rzekąc:
Eli / Eli / lamazabachtani: to iest /
Boże mój / Boże mój / czemuś mie
47 opuścił: ²⁵ A niektórzy tam stojący
48 ślęjąc mówili: Eliasa teń woła. ²⁶ A
F natychmiast bieżawszy ieden z nich /
wziąwszy gębkę napelnił octem / y
włożył na tręćnie / y dawał mu pić.
49 ²⁷ Lecz drudzy mówili: Zamiechay /
patrzaymy iestli przydzie Eliasa aby go
50 wybarwił. ²⁸ A Jęsus zawoławszy po-
wtóre wielkim głosem / wypuścił du-
51 chę. ²⁹ A oto zasłona kościelna roz-
darła sie na dwie części / od wierz-
chu aż do dołu: y ziemia zadźżała / a
52 skały sie popadały: y groby sie o-
tworzyły: y wiele ciał świętych któ-
53 rzy byli posniali powstalo. ³⁰ A wy-
szedłszy z grobów po zmartwychwsta-
niu iego / weszli do miasta świętego:
y wskazali sie wielom. ³¹ A sernik y ci
54 co z nim byli strzegąc Jęsus / wyjeza-
wszy trzęsienie ziemi / y to co sie dzia-
ło / zlekli sie bārzo / mówiąc: Jakiś-
55 ten był synem Bożym. ³² A było
tam wiele niewiast zdalęk / które
były posły za Jęsem od Galilei /
56 posługując mu: ³³ między którymi by-
ła Maria Magdaleną / y Marya Ja-
kobową / y Jozephową matką / y matką
57 synów Zebedeusowych. ³⁴ A gdy był
G wieczór / przyszedł niektóry człowiek
bogaty z Arimathii / imieniem Jo-
58 zeph / który też był uczniem Jęsu-
wym. ³⁵ Ten przyszedł do Pilata / y pro-
sił ciała Jęsuśowego. ³⁶ Tedy Pilat ka-
59 zał oddać ciało. ³⁷ A Jozeph wziąw-
szy ciało / wwinął ie w czyste prześcier-
60 radło: y położył ie w nowym gro-
bie swoim / który był w skałce wyko-
wał. y przywalił do dziwi grobu ka-
61 mien wielki y odśedł. ³⁸ A była tam
Maria Magdaleną / y druga Ma-
ria / siedząc przeciwko grobowi.
62 ³⁹ A na zaimez który iest dzień po-
przygotowania / zebrałi sie przedniey-
63 szy kaptani y Pharisieusowie do Pi-
lata / mówiąc: Panie / wspomnie-

PPfal.2b a.1.

1Pfal:68.c.12

2. kron. 3.
d.14.

sernik co
miał sio żol-
nierzow pod
sobą.

8Mar: 15. d
40.

przypatr-
ując sie G.

8Mar: 15. d
42.

Luk:23. g 50
Ian 19. g 38

Prawscone,
to iest przygo-
towanie zo-
wie dzień pię-
tkowy, iż
wien gotowa-
no porządy
na Sobotę,
która y Zy-
dów była i-
ako y u nas Nie-
dział.

Ggggg

lisiny/

		lismy / iż on zwodźiciel powiedział ie-
seze żywić / po trzech dni zmar-
64 twychwstań. ¹ Przetóż rostaż aby
strzeżono grobu aż do dnia trzeciego :
aby snadź nie przyszli uczniowie tego
y ukradli go / y powiedzieli ludowi :	65 Powstał zmartwych : y będzie osta-
tni błąd gorzki niż pierwszy. ² Rzekł
im Pilat: Macie straż: idźcie / strzeż-
66 cie iako umiećcie. ³ A oni siedzą / ob-
warowali grób / zapieczetowali
kamień z strażą.		
Pomsta grze-
chu.	3	Iudaś Żalem żyty] Obacz iako pomsta
Boża wnet za grzechem idzie. A osobliwie /
iakięgo karta na sumieniu cierpią / y do iakięgo
rozpacz częstokroć przychodzi ci / którzy nie-
winna krew przelewają.	46 Czemś mie opuścił] Strzeż się tu stro-
giego bluźnierstwa Kálwinistów: którzy mó-
wia / iż cielesna śmierć y meka Pána Chri-
stusowa nie była dostateczna: a iż Christus od
Oycy tak był opuszczony / że na duszy y na sum-
nieniu swym cierpiął meki piekielne ludzi po-
tepionych. Ktemu iezuse / na wyniszczenie ar-
tykułu wiary Chrześcijańskiej / o zstąpieniu
tego po śmierci do piekła (który był trium-
phem nie meka) mówią / iż iego zstąpienie
do piekła nie inśe było / iedno to / że dusza ie-
go cierpiła na krzyżu meki piekielne. Lecz
Pán zbawił nas / tych słów wyetych z
Psalmu dla tego używa. Naprzód aby oka-
zał / iż ono prozoctwo w nim się już w mece
tego y na krzyżu pełniło. Druga aby dał
znać y wielką ciężkość onych mek które cie-
pił iako szczyt człowiek / y prawdziwe przy-
ięcie natury ludzkiej y z krewnością ię. W-
staż się tedy iż był opuszczony: to iest / że nie
była wola Oycowska / aby go z śmierci wy-
bawił / iako Izák / Dániel / y innych / ale
żeby umarł. A ktemu iż tego Bożka natury
y siły / tak się w nim była wiała / (iako Tre-
neus napisał) że od niego żadnego posilenia /
ani poćiechy natury człowieczej nie brał: A
byśmy Panu swemu tym więcej byli po-
winni / iż tak wiele raczył za nas dobrovol-
nie cierpieć.	Phil: 2. 6.
Bluźnier-
stwa Kálwi-
nistów.	
Rospać Inda-
sowa.	5	Obiecił się] By był chociaż po tak cięż-
kim grzechu prawdziwie pokutował: mógł
by był otrzymać odpuszczenie: ale przez obie-
śnienie samego siebie / odiał sobie wszystkie przy-
step do miłosierdzia y zbawienia / iż w rozpá-
czy bez pokuty umarł.			
Exekutoro-
wie praw nie
sprawiedli-
wych.	2.4	Nie winienem] Ależ Pilat był niewin-
niejszy niżli wszyscy Żydzi / y szukał wsłá-
tych obyczajów które iedno mógł wynaleźć
(opócz obrażenia ludzi y praw Césarskich)
aby był Christá Pána od śmierci wybawił:
iedną przecie na wielki potępien iest / iż był
niesprawiedliwy wolej ludzkiej / przeciw
własnému sumnieniu swemu / fuga y eřektu-
rozem. Takżec wszyscy przednicy / a wlaszcza
sędziowie / którzy eřekwira prawá y mánda-
ty królów y pánów doczesnych przeciw Ká-
tholikóm / winni są krewie niewinnej: y żadna
miara nie są wymowieni / iż tylko eřekucya
według praw czynią / kiedy prawá są niespra-
wiedliwe. Bo by mieli raczej umrzeć / a ni-
żli żywot oddać niewinnému.		1. Mo: 22. 13.
Dan: 14. 40	
Bluźnierstwa
odszczipien-
ców Pan Bóg
do czasu cier-
pi.	40	Ieśliś syn Boży] Nie dźwinyż się czło-
wiecze kiedy widzisz / ano takiż Żydzi y He-
rerycy nagrawają y bluźnią tegoż Pána w
nasświetłym Sakramencie: że się nie zaraz
mści nad nimi / ani ich karze za takie blu-
źnierstwa: abo że się im tain widomie nie w-
każe. Abowiem iż oto tu na krzyżu cierpi:
choćby był mógł / by był chciał / tak łatwo z
krzyża zstąpić / iako łatwo potym powstał
z grobu.	59	Vwinał w czyste prześcieradło] Tá część
y postuga ciała Pána Christusowému wy-
rządzona (choć nie roztazana) była mu pe-
wnie wdzięczna y przyjemna. A to wwinie-
nie w czyste prześcieradło znaczyć może (we-
dlug Hieronymá S. na to miejsce) iż ciało
Pánskie przy nasświetlęj ofierze niema byż
we złotogłowy / ani w iedwabne chustki w-
wiané / ale w czyste płótno. Iako się w Ko-
ściele powszechnym zawsze zachowało z wsta-
wy s. Sylwestra Papieża: który postanowił
aby Korporaty / na których ciało Pánskie leży
na ołtarzu / były z szęregó a czystego płótna.	Ciało Pán-
skie w czyste
płótno ma
być wwinané
Godziny
Żydów.
Matt. 20. 5.	45	A od szóstej godziny] Godziná pierwsza
na dzień Żydów była / która v nas na pół
żegarzu szósta przed południem. Zaś szósta
Żydowska / v nas iest dwanaśta w południe.
A dziewiąta Żydowska / v nas trzecia z po-
łudnia.			
Bostwo Chri-
stusowo.	46	Boże mój] Bogiem swym Oycá zowie /			

ROZD. XXVIII.

a Mar: 16. a 1
Jan 20. a 1.Toteż, który
był począt-
kiem dnia
przyszłego:
abo iako Má-
rek napisał:
Gdy minęła
Sobota: to iest
nazajutrz po
Sobocie, w
Niedzielu na-
sta Wielkono-
cna.1
A

2

¹W wieczór
Sobotni Który
zawszita na dzień
pierwszy Sabbá-
tu / przyszła Má-
ria Magdalená /
y druga Mária
ogłądać grób. ²A oto się stało wiel-
kie dżenie ziemie. Abowiem Aniół
Pánstki zstąpił z niebá: y przystapi-
wszy odwałit kamień / y siedział na

3 nim. ³A było weyższenie tego iako
4 błyskawica: a odżenie ię iako śnieg.
5 ⁴A od boiaźni tego stróże przestrasze-
ni są / y stali się iakoby umarli. ⁵A ob-
powiadał Aniół rzekł niewiastóm:
Nie bójcie się wy. Bo wiem / iż Jesu-
sá który ukrzyżowany iest szukać.
6 ⁶Niemas go tu: abowiem powstał /
iako powiedział. Chodźcie a oglá-
dajcie miejsce / gdzie był położony
7 Pan. ⁷A predko idąc / powiedźcie v-
cznióm iego iż powstał: a oto vprze-
dza was do Galilejy / tam go wy-

życie:

8 żyćcie: otom wam przepowiedział.
 B 9 A wysły przedko z grobu z boid-
 9 znia / y z radością wielką bieżąc aby
 10 opowiedziały wcznióm tego. A oto
 11 Jesus potkał sie z nimi / mówiąc:
 C Bądźcie pozdrowione. A one przy-
 12 skapily y wieły nogi iego / y poklon
 12 mu uczynily. Tedy im rzekł Jesus:
 13 Nie bójcie sie: Idźcie / oznaymicie
 14 bráćciey moiey aby posli do Galilei-
 14 tami mie wyzra. Które gdy odešly /
 14 oto niektórzy z stróżów przysli do
 14 miastá / y oznaymili przednieyszym tá
 12 planóm wszystko co sie stało. A ze-
 13 brawšy sie z stáršymi / narádziwšy
 13 sie / wiele pieniedzy dali żołnierzóm /
 13 mówiąc: Powiádaycie: Jż wcznio-
 14 wie iego w nocy przysli / y ukrádli go
 14 gdyšmy my spáli. A iesli sie to stáro-

15 sty doniesie / my go námówiemy / á
 15 bespiecznymy was wczynimy. A oni
 15 wziawšy pieniądze / wczynili iáko ie
 15 náuczono. A roznošto sie to słowo w
 15 Żydów áž do dnia dšisieyšego.

19 A lecz iedenáście wczniów šli do
 19 Galilei- / ná górę gdzie im był po-
 17 stánowil Jesus. A wyrzawšy go
 17 poklonili sie: á niektórzy wątpili. A
 17 przystapiwšy Jesus / mówił im / rze-
 17 kąc:

18 Daná mi iešł wšytká władza ná
 19 niebie y ná ziemi. Tedy náuc-
 19 czaycie wšytki narody: chrzcząc ie
 20 w imie Oycá / y Syná / y Duchá šwie-
 20 tego: Náuczając ie chować wšy-
 20 tko com wam kolwiešł przykazal. A
 20 oto ia ieštem z wámi po wšytkié dni /
 20 áž do škončenia šwiátá.

b Jan 17. a 2.
 zyd 2. b 8.
 Mar. 16. c.
 15.

Amen. G.

Nie wšytko
 złe o czym
 niemáš iákné
 go rósłkazá-
 nia.
 Jan 19. 40.

Grób Páńšł
 w iákiéy cze-
 ŝi Chrešćian
 Epist. 17.
 ad Marcel:
 lam.

Iŝa. 11. 10.

1 Oglądác grób] Tá poštuga y nabožen-
 1 štwo šwietych Páń / áškolwiešł ŝadnym pi-
 1 sinem nie rošłazáné / y ŝtanu máto potze-
 1 bné (gdyž ááko Páńšł ie ušł pierwey bylo ná
 1 mášané) iednáł byto táł wdzieczné Pánu Jes-
 1 ŝusowi ŝe sie po ŝmártwy chwałianiu tym biaz-
 1 lymglowóm (po pánnie Máce šwey) ná-
 1 pierwey potkał. A co sie ténie czešł grobu
 1 Páńšłiego / y pidgešymowánia do niego:
 1 pološe tu słowá Hieronymá S. Mieli / prá-
 1 wi / Kiedyž ŝydešł we czešł mieyŝce šwiéte / iž w
 1 nim były Cherubiny / y ŝerznią testamentu /
 1 mánná / róžgá Aaronowá / y oltarz złoty.
 1 ŝaž sie tobie niešda czešł godnieyšy grób
 1 Páńšłi: Którežy czešł y chwálá dawno przez
 1 ŝááášá byla ogłosóná: Jż mieyŝce grobu
 1 Páńšłiego miáto bydešł od wšytkiých czošno y
 1 wažono: A podšis dšiešł / áž grób Páńšłi
 1 iešł w Turcekiey mocy / iednáł Chrešćian-

šcy ŝakonnicy / wšáac mocy y opátrnošci
 19 Božey / ŝrežga tego grobu / do Którežy sie
 19 Chrešćianie ze wšého šwiátá ŝchodzą.

19 Náuczaycie wšytkié] Ci tedy ša práwi
 19 potomšłowie Apostołšy / Którežy y poŝis-
 19 dšiešł weza y chrzta wšytkié narody po wšy-
 19 tkiemu šwiátu / Którežy przeto Kátholikámi zo-
 19 wa: y z tými tylko iešł Pan Christus y Duch
 19 iego S. y przetož błáđiŝ nie mogą / áni w
 19 náuce / áni w ŝášovániu šwietych Šátrá-
 19 mentów.

20 Ieštem z wámi] Obiecié Pan obecnošé
 20 šwa y obrone Košciolowi šwému powšedze-
 20 nemu: Którežy przeto nigdy wšáac nie má / ále
 20 má štač záwŝe / po wšytkié dni / áž do ško-
 20 čenia šwiátá. Przetož myšla sie hererycy / Któ-
 20 režy mówia / iž Košciól zbláđił / y wšáł od E-
 20 lmasá ŝet lat / áž do przyššcia Lutrá y Ká-
 20 lwiná.

Kátholicy v-
 cze wšytkié
 narody.

Košciól Chri-
 ŝtusów praw-
 dšivy nigdy
 nie wšláni.

SVMMA EWANIELIEY S. MARKA.

1 Ewanielia S. Márka ná czešty czešci može bydešł rozđielóna. Z kótorych piérwšá má w šobie
 2 przygotowánie ná okazáné Pana Chrištusowo: w Rozđziale piérwšym od poczátku. Wtóra
 3 czešé opisúie okazáné iego z náuká y z cudami w Galilei- / od oštátka Rozđziału piérwšego áž do
 4 dšiešátého. Trzecia czešé má przyššcie iego ná meke do Iudžkiey ŝemie: w Rozđziale 10. Czwár-
 4 ta žámyka w šobie on wielki tydžiešł meki iego w miešcie Ieruzálem: w Rozđ. 11. áž do końcá kšigg.

O S. Marku, y o iego ŝe dwiema Apostoły Pawłem y Barnabašem przebywaniu, mamy w Džie:
 12. 25. y 15. 37. nieco též do Kol. 4. 10. y 2. Thym: 4. 11. y do Philemona ver: 24. Zášie o iego to-
 12. 25. 37. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.

Lecz o Marku š. tak Hieronym piše: Marek ucešł y tłumacz Piotrów, wedle tego iáko od Pio-
 1 tra šyšál, prošony w Rzymie od bráćciey, napisał krótká Ewanieliá około dšiešátého abo dwuna-
 2 štego roku po w niebo wštápieniu páńškim. (A napisał iá napierwey po Lácinie, iáko šwiadežy Da-
 3 masus opisúie život Piotra š. y inni: á potym iá ŝamže w Aquilei- / ná Gréckie přeložyl) Którá
 4 Ewanieliá Piotr ušlyšawšy pochwalil, y košciolowi ku czytaniu žwieržchnošciá ŝwoę pc dal: iáko
 5 piše Clemens in 6. Hippotypoŝeon. Potym Marek pošeł do Aegyptu, y napierwešy w Alexandri-
 6 i- / miešcie přednieyšym Chrištuŝa wšlawiwšy, košciól poštánovil, ŝ tak wielká náuká y šwiáto-
 7 bliwošciá žywota: ŝe wšytki Chrešćijany przywiodł do nášładowania przykádá ŝwego. Tak iž

Czešci Ewán-
 ieliéy Már-
 ká S.

Piŝmá o Már-
 ku šwiššym.

Ewanieliŝto-
 wie dwá z
 Apostołów, á
 dwá zucz-
 niów před-
 nieyšych
 áwón Apoŝ-
 tów.
 Žywot Már-
 ká šwiššého.
 Hieron. in
 Cata. ŝcri:
 Eccl.

Philo de
supplicib.
Mirek S. w
Egipcie mni-
chy y mniſkir
fundował.
Dzie: 4. 32.

Hieronim.
tamze.

Przez Ale-
xandrijski ko-
ściół, pierwsze
miejsce po
Rzymskim o-
trzymał.

Philon Zydowiń barzo wymowny, widząc w Alexandrijej ono pierwsze zgromadzenie Chrześcijanów po wielkiej części z Zydów nawróconych (którzy byli Mniſzy pod sprawą y ćwiczeniem Marka s.) księgi napisał o wielkiej ich pobożności y świętobliwości, iakoby ku chwale narodu swęgo Zydowskiego. A iako Łukasz powiada, iż Chrześcijani w Ieruzalem nie mieli nic własnego, ale wszytkie maiećności wspólne: tak też Philon, co w Alexandrijej pod sprawą Marka s. widział że się działo, to napisał. A nie tylko Hieronim (w żywocie Marka y Philona) ale y Eusebius lib. 2. cap: 15. 16. y 17. Epiphani: secta 29. Nazarenorum: Cassian: de Instit: Cænob: lib: 2. cap: 5. Sozomenus lib. 1. cap. 12. Niceph: lib: 2. cap. 15. y wiele innych pisarzy starych czynią wzmiankę tych to mniſchów w Alexandrijej, z tegoż Philona. Vmarł Marek s. ósmego roku Neroni Cezarza: y pogrzebion w Alexandrijej: na którego miejsce nastąpił Anianus. Potym roku pańskiego 830. ciało jego do Wenecyj było przeniesione. Nacler: Gener: 28.

Tego się też zamilceć nie godzi, iż dla ucziwości Piotra s. który Marka ucznia swęgo posłał do Alexandrijej, y tam go pierwszym Biskupem postanowił, kościół Alexandrijski pierwsze miejsce otrzymał po Rzymskim kościele: y Biskup Alexandrijski był przedniejszym Patriarchą wschodnich krajów: o czym jest dekret pierwszego Synodu Nicenjskiego. Czytaj Leon s. Epist: 53. y Grzegorza s. lib: 5. epist: 60. y lib: 6. epist: 37.

SWIĘTA IESVSA CHRISTVSA EWANIELIA, według Márká.

ROZDZIAŁ I.

oczątek
Ewangelii
Jesusa
Christusa
syna
Bożego.
Jako na-
pisano
jest w Izai-

iasza proroka: ^a Oto ja posyłam ^a An-
yola mego ^a przed oblicznością two-
ją / który zgłosi drogę twoją przed
tobą. ^b Głos wołającego na puszcy:
Gotujcie drogę Pańską czyncie pro-
ste ścieżki jego. ^c Był Jan na puszcy
chrzcząc / y przepowiadając chrzest
pokuty na odpuszczenie grzechów.
^c A wychodziła do niego wszystka
kraina Zydowskiej ziemi / y Jerozo-
limczycy wszyscy: y byli od niego chrz-
czeni w rzecę Jordanie / spowiadając
się grzechów swoich. ^d A Jan odziany
był sierścią wielbłądową / y pasem skó-
rzanym około bioder swoich: ^d a iadał
śarancze y miód leśny. ^e A przepowie-
dał mówiąc: ^e Idzie za mną moż-

niejszy niż ja: którego nie jestem go-
dzien wpaść / rozwinąć rzemyską trze-
wików jego. ^f Jamci was chrzcil
wodą / aleć on was będzie chrzcil Du-
chem świętym.

^g A stało się: w one dni przyszedł
Jesús od Nazaret Galilejskiego: y
ochrzczon jest od Janá w Jordanie.
A natychmiast wystąpiwszy z wody /
wyjrzał ^h otworzone niebosza / y Du-
cha iako gołębica zstępującego y
trwającego na nim. ⁱ A stał się głos
z nieba: Tyś jest syn mój miły / w to-
bie mi się wpodobalo. ^j A natych-
miast Duch wygnał go na puszcza.
^k A był na puszczy czterdzieści dni / y
czterdzieści nocy: y był kuſon od Sa-
tana / y był z bestyami / a Aniołowie
służyli mu.

^k A potym gdy Jan był wydan /
przyszedł Jesús do Galilei / prze-
powiadając Ewangelia królestwa
Bożego / ^l a mówiąc: Iż się wypeł-
nił czas / y przybliżyło się królestwo
Boże: ^l Pokutujcie / a wierzcie E-
wangelii.

^l A przechodząc się nad morzem

PIER-
WSZA CZESC
Ewangelii,
o przygotowa-
niu na okazie
nie Pána
Christusowo.

^a Mal. 3. a 1.
^a posła.
^b to jest, przed
tobą: dno
przed przys-
ciem twym.
Hebrajsm.
^b Ila. 40. a 3.
Iani. c 15.
Luk. 3. a 4.
Mat: 3. a 1.
Mat 3. a 5.

^c O śaranczy
Plinius lib.
6. c. 30. y
lib: 11. c. 29.
d. Mo. 11.
c 22.
^e Mat: 3. c 11.
Lu 3. c 16.
Iani. d 27.

^f Dzie. a 5.
y 2. a 4. y 11.
c 16. y 19. a 4.

^g Mat. 3. d 14.

^h roztępiące
się G.
^h Lu. 3. d 22.
Iani 1. d 32.

ⁱ Mat. 4. a 1.
Luk. 4. a 1.
^k Mat. 4. b 12
Luk. 4. c 14.
Iani 4. f 43.
W T O R A
C Z E S C E-
wangelii, o
okazaniu P.
Christusow-
ym w Gali-
leji przez ka-
żanie y cudá
Nie sąm
wiarażalecá
ale y pokutę.
^l Mat. 4. c 18.
Luk. 5. a 2.

Abó opra-
wiáli.

m Mat. 4.
b 13.
Luk. 4. c 31.
Mat. 7. d 28
"moc.

o Luk. 4. c 33.

"zniego. G.

P Mat. 8. b 14.
Luk 4. f 39.

Chrześc. Ia-
nów.

Spowiedz
przed Ianem.

Ian 20. b 3.

Spowiedz z
wylizaniem
grzechów.

Ostry żywót
Iana święte-
go.

Galiłazystim / wyjechał Simoná y An-
dżezá bratá tego / zápuszczájac síeci w
17 morze (bo byli rybáři) y rzékl im
Jesús : Pójdźcie zá mná / á wczy-
18 nie was że bedźcie rybáři ludźi.
19 " A nátychmiasť opusćiwšy síeci / sli
zá nim. " A ztamtąd odśedšy málu-
czko / wyjechał Jákubá Zebedeusowé-
go y Janá bratá tego / á oni " zbieráli
20 síeci w łodzi : y wnet ich záwolał.
A zosťáwivšy oycá swégo Zebedeu-
śá w łodzi z náemniká / posli zá nim.
21 " A weszli do Káphárnaum : á wnet
w šábbáty wśedšy do bóžnice / náu-
22 czał ich. " A zdumiewáli sie ná náuke
go. ábowiem ie wczyl iáto " wladzá
máigcy / á nie iáto Doktorowie.
23 " A byi w bóžnicy ich / człowiek " w
którym byl duch nieczysty : y záwolał /
24 " mówiac : Co nam y tobie Jesúsie
C Názáreński : przyszedles gubić nas :
Znam cie któs iest / święty Boży. " A
25 zágroził mu Jesús / mówiac : Milcz /
26 á wynidź " z człowieká. " A tárgájac
go duch nieczysty / y wolájac głosem
27 wielkim / wyszedł z niego. " A dźiwo-
wali sie wśyscy : ták iż sie miedzy so-
bá pytáli / mówiac : Cóż to iest : což
to zá noreá náuka : iż z wladzá y du-
chóm nieczystym rośtáznie / á sá mu
28 poslušni : " A wnet sie rozgłá slawá
ieš po wśytkiéy kráinie Galiłazystiéy.
29 " A nátychmiasť wyszedšy z bó-
žnice / przysli do domu Symonowé-
go y Andżezowégo / z Jákubem y z
3 Janem. " A świętrá Symonowá le-
żaťá májac gorączkę : á nátychmiasť
mówili mu o nie. " A przystápiwšy
31 podniósłá / wzięwšy reke ieš : á wnet

iz gorączká opusćilá / y słužylá im.
32 " A gdy byl wieczór gdy słońce zášlo /
33 przynosili do niego wśytki którzy sie
34 źle mieli y operáni : á wśytko miásto
D zebráło sie do dźwi. " A vždrowil wie-
lu których rozináité choroby trápily :
" á wyrzucił wiele czártów / y nie do-
35 puszczał im mówić że go ználi. " A rá-
no bázno wśkawšy wyszedšy / od-
śedł ná pusté mieysce : y táń sie mo-
dlit.
36 " A śedł zá nim Symon / y ci co
37 przy nim byli. " A nálazšy go / powie-
38 dźili mu : Ze cie wśyscy szukáig. " A
rzékl im : Idźmy do blisťich wsi y
miášt / ábych y táń przepowiedáł.
39 bom ná to przysedł. " A kázal w
bóžnicách ich / y po wśytkiéy Gáli-
40 leziéy : y wyrzucal czárty. " A przy-
śedł do niego tredowáty prośác go /
y wpadšy ná koláná rzékl mu : Jesli
41 chceš / móžesz mie oczysćić. " A Jesús
smilowawšy sie náń nim / ściágnął
reke swá : y dotknawšy sie go / rzékl
42 mu : Chce / bądź oczysćiony. " A gdy
rzékl / nátychmiasť odśedł tąd od
43 niego / y byl oczysćion. " A zágroził
44 mu / y nátychmiasť go pusćil. " A
rzékl mu : Pátrz ábys nikomu nie
powiádal : ále idź / wkaž sie " náwysťe
mu káplanowi : y ofiáruj zá oczysćie
nie twe co rozkázal " Móžesz ná
świádectwo im.
45 " Lecz on wyszedšy poczał opowie-
dáć y rozslawiac " mowę : ták iż iž nie
mógl táwnie wnidź do miásta : " ále
byl ná vřtroniu ná mieyscách pu-
stych : á zewśąd schodźili sie do nieš.

q Luk. 4.
g 41.
"iešce w no-
cy. G.

"Luk. 4. g 43.

"wysedł. G.

"Mat. 8. a 2
Luk. 5. c 12.

"káplanowi.
G..

"3. Mo. 14.
a 3.
Luk. 5. c 14.

"Luk. 4. g 42

Chrześc pokuty] Janów chrześc nádzie-
ie czynit odpuszczenia grzechów / iáto przygo-
towanie do Sákrámentów Pána Chrystuso-
wych / przez które grzechy bywáta prawdzi-
wie odpuszczone. Augustinus de Bapt: contra
Donat: lib. 5. cap. 10.

Spowiedziájac sie grzechów swoich] W
onéy pokucie która Jan przepowiedáł / y któ-
réy vřywáli ludźie niš sie chrzćili / byťá pew-
ná iákas spowiedź grzechów. Škad znáć iž
Jan gotowál dróge do Sákrámentu poku-
ty y spowiedzi / która potym od Chrystusá pá-
ná vřtáwiona byťá : iáto y przez chrześc lu-
dzie gotowál do chrztu Chrystusowégo. A o-
bácz / iž nie mówi / żeby sie wyznawáli bydž
grzešnyimi / co bydž móže przez powśedná
spowiedź : ále iž sie spowiedáli grzechów swo-
ich : co znáczy osobná iákas spowiedź / z wy-
liczaniem grzechów. Pátrz Máth: 3. 6.
Ian odgáńny byl] Chćiał vmyślnie Duch

ś. to ná piśmie podáć : áby káždy wiedźtal
iáto ciáśny á štogi żywót wiódl ten dźwínie
świety człowiek : y iáto sie nierylko od zby-
tnich / ále y od potrzebnych šat y pokármów
wřtzymáł : ná náuke tym / któzy cheá pa-
wdźwie pokutowáć y bydž doškonáli.

Ian chrzćil wodá] Jan wodá / á Pan
Christus Duchem : lecz nie šánym duchem /
iáto heretykowie rozumieá / mówiac : iž wo-
dá do chrztu nie iest potrzebna : ále wodá y
Duchem śwíetym pospolu. Wo iestli sie kto
nie odrodźi z wody y z Duchá ś. tedy nie mó-
že wnidž do Králestwa Božégo.

Iesús ochrzćon iest] Pokorá Pána ná-
šégo / nie gárdzácégo chrztem słuži swégo
tedy chćiał dáć przykłád wśytkim wiernym
swoim / áby nie gárdžili Sákrámentámi tego /
od iákiegž kolwiek kápláná / by teš náprost
šégo podánemi : byle iedno w řościele pos-
wśednym porádnie byl ná to powolány.

Wodá do
chrztu potrze-
bna.
Caluin. in-
řit. lib. 4.
cap. 16.
Ian 3. 5.
Pokorá P.
Christusowá.

Troyca S.

Poł y puseł
niczy żywos
załcony.Puszcza Iano
wá y Páná
Chrystusowa.Mat. 9. a 1.
Luk. 5. d 18.

po kilku.

uczynił im
kazaniecto jest, odpu
szona / a tobie
grzechy two
je.mówi blak
nierstwa. G.
1 Iob. 1. c. 7. 4
II. 43. d 25.Mat 9. a 9.
Luk. 5. c. 27.

August. lib. 5. de baptismo, cap: 9.

Duchá iáko gołebice / Tu masz wyrá
żná wymiánke przenaświérzéný á nierozdzié
ný Troyce. Góciec mówi z niebá: Duch s. v
tánuie sie w osobie gołebia / á Syn nam od
oycá jest záłecony. Ambr: 1. de Sacram: cap: 5.

Na puszczy / Christus pokutniac ná pu
szczy / y długo poszczać / záłecit Kościółowi
swym przykładem / y post czterdziésci dni / y
żywot pustelnicy.

Y byl z bestiami / Na tákiéż pusezy byl
y Jan s. Kedy nie ludzic mieszkali / ale bestie

y iádowita gódzina / Która znaczy Grécié
słowo *ἵπια*.

Szedł ná pusté mieysce / Często Pan Chri
stus mieszkál ná pustyni: áby nam pórószál /
iż tákie mieysca do modlitwy y bogomysłno
ści sa náspósobniéjszé: á iż często od święto
ckich zabaw / ná rozmyślanie rzeczy niebies
kich / odrywác sie mamy.

Vkáz sie nawoyssemu káplanowi / Pan o
czyściwszy tředowátého / odsyła do káptaná:
nie psináć rzadu / Który sam postánowił. Já
ko y Páwłá odesłál do Ananiášá. Dite: 9. 7.

Mieysca ośo
bne ná modli
twę.Słowo Gre
ckie *τελειω*
cy, znaczy
słot celniczy,
ábo mieysce
kiedyś wy
bierają.d Tim. 1. c. 15
Matt. 9. b 13
Luc. 5. f. 22.
ná pokutę.
G.to jest, swá
townie godzi
cy. Pátre
Matt. 9. 15.
Mat. 9. b 15
Luk. 5. g 35.rozlewa G.
psuig. G.G.
f Mat. 12. a 1.
Luk. 6. a 1.uczniowie
twoi. N. L.
y G.
Si. król 21. b 6

ROZDZ. II.

Żásie wšedł
do Káphárnáum
po dniách: y wšy
sano że byl w do
mu: á wíele sie
ich zebrało / ták iż
sie zmieścić nie

mogli áni v dzwi: y mówił do nich
słowo. Á przysli do niego niósac
powietrzem ruszoného / Któréž niešli
czterzey. Á gdy go nie mogli przedeń
przyniesć dla ciżby / odarł dách gózie
był: á uczyniwszy dżiure spusćili łó
żko / ná ktorým powietrzem ruszony
leżał. Á Jesus obaczywszy wiáre
ich / rzékł powietrzem ruszonému:

Synu odpuszczá sie tobie grzechy
twoje. Á byli tam niektózy z Do
którow siedzące y myśląc w sereách
swoich: Á Cemu ten ták mówi:
blużni. Któz grzechy odpusćić mo
że / iedno sam Bóg: Á Co wnet po
znawšy Jesus duchem swym / iż ták
w sobie myślili / rzékł im: Cze to my
ślicie w sereách waszych: Cóz táciwéj
jest / rzéc powietrzem ruszonému:

Odpuszczá sie tobie grzechy: czyli
rzéc: Wstań / weźmi łóžko twoje y
chodź: Á iżbyście wiedzieli iż syn

człowieczy ma moc odpuszczáć grzéch
y ná ziemi (rzékł do ruszoného po
wietrzem): Á Tobie mówie: wstań /
weźmi łóžko twé / á idź do domu twé
go. Á on natychmiást wstał: á w
szigwšy łóžko wyszedł przed wšytki
mi / ták iż sie wšyscy zdziwili / y chwa
lili Boga / mówiąc: Jesmy nigdy
ták nie widáli.

Á wyszedł žásie do morzá: á w
šytká rzéřa przychođiła do niego / y
náuczal ie. Á gdy miál wyřzał
Lewi Alpheusowego siedzącego ná

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

cle: y rzékł mu / Póđž zámna. Á w
stawšy / siedł zá nim. Á estáło sie:

gdy siedział v stole w domu tego /
wiele celników y grzészników weřpó
leł siedzieli z Jesusem y z uczniámi
tego. Bo ich wiele bylo Któzy y cho
dziłi zá nim. Á widząc Doktorowie
y Pháryzeusowie iż iadł z celník y
grzésznik / mówili ucznióm tego:

Cemu z celník y grzésznik ié y pié
mistrz wasz. Á to wšlyřawšy Jesus
rzékł im: Zdrowi nie potrzebuja leká
rzá: ále Któzy sie źle mája. Abowiém
nie przysiedlem wyřwác sprawiedli
wych / ále grzésznych.

Á uczniowie Janowi y Pháryzeu
sowie pócili: y przysli / y mówili
mu: Cemuž uczniowie Janowi y
Pháryzeuscy posciza: á twoi uczni
owie nie posciza: Á rzékł im Jesus:

Jzali moga synowie gód małżeń
skich pócic / póti z nimi iest obłubie
niec: Jáko długo zřoba obłubiená
mája / nie moga pócic. Ále przys
da dni gdy od nich odisty będzie o
błubieniec: á tedy będa pócic w oné
dni. Á żaden nie przysyřwa láty sukna
surowého do stárey řáty: bo ináčey /
řuká nowa wymnie z stáryřny y by
wa wíetřé zdarcie. Á żaden nie leie
winá nowego w stáre státki: bo ináčey /
wino rozřadí státki / y rozle
ie sie wino / á státki sie zepsuia. Ále
wino nové ma byđž wlewáné w stá
tki nové.

Á estáło sie záś / gdy Pan prze
chođił w řábbaty przez zboża / á u
czniowie tego poczeli iřdź y rwác kłó
sy. Á Pháryzeusowie mu mówili:

Oto / co czynia w řábbaty / co sie nie
godži: Á rzékł im: Żigdyście nie
czytáli co uczynił Dawid / gdy potrze
bowál á lánął sam y co z nim byli:

Á iáko wšedł do domu Božého zá A

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

biáthará

*chleb ofiaro-
wuy.
h2. Mo: 29. c.
33.
3. Mo: 8. f. 31.
7 24. b 9.
Miłość bli-
źniego.

Parálizowa-
ny.

Dużnie zdro-
wie w przed
opatrzyć ma-
my.

Bostwo P.
Christusowo.

Ludzie mają
moc grzechy
odpuszczać.

2. Mat: 12. a 9
Luk: 6. a 6.

*człowieka
altany.

b. Mat: 12. b
14.
Ian 10. g 39.

biathará nawyszego káplana y iadł
"chleb pokładny" / Którego sie niego-
dziło iednó z iedno káplanom: y dał
tym którzy z nim byli: X mówił im:

27

4

5

5

5

8

10

Odarli dach J Takać ma bydz pilność
w przywodzeniu grzesnych do Chrystusa y do
Sakramentow tego / iaka pokazali ci dla os-
trzymania zdrowia cielesnego.

Obaczysz wiara ich J Wiara y mo-
dlitwa iednych za drugimi / wielmi jest po-
mocna.

Powietrzem ruszonemu J Jaki ten byl na
ciele / taki jest grzesny człowiek na duszy /
przez sie posiadliwosci osiadaiace serce iego /
y odciagajace go od wszech wczynkow do-
brych. August. de past. cap 6.

Grzechy twoie J Stad znać / ze Pan
Christus chorego pierwey wzdrowil na dus-
sy / a nżli na ciele. Na nauke kazdemu cho-
remu / aby sie pierwey wcielł do Sakramen-
tow / Które sa duszne lekarstwa. Godzie też wi-
dzimy / iż wiele chorob cielesnych dla grze-
chow przychodzi: Które nie moga bydz wzdro-
wione / aźby grzechy pierwey byly odpus-
szone.

Co wnet poznawsy Iesus duchem swym J
pokazuje sie bydz Bogu Wycu równym: zna-
iac myśli ich duchem swoim / y iednym sto-
wem wzdrowiajac paralizowanego.

Syn człowieczy J Jako Pan Christus /
chcac pokazac ze ma moc odpuszczenia grze-
chow / nie tylko z tej strony z której Bogiem
jest / ale z tej z której jest człowiekiem / dowo-
dzi tego przez moc czynienia cudow. Tak też

28

10

20

25

Sabbat wczynion jest dla człowie-
ka / a nie człowiek dla sabbatu. A
tak Syn człowieczy jest panem też y
sabbatu.

Apostołowie / mając od Boga dana moc czy-
nienia cudow / chocią Bogami nie sa / mieli
też moc grzechow odpuszczenia: nie iako Bóg /
ale iako studzy Boży.

Na ziemi J Moc Która Syn człowieczy
ma grzechy odpuszczac na ziemi / nigdy mu
odietą nie była: ale iezse trwa / y trwać bez-
dnie na ziemi do skonczenia swiata / w stu-
gach ie / y w swietych Sakramentach / przez
które on grzechy odpuszcza w kościele / a nie
tylko w niebie. Tak iż cokolwiek oni zwiasta
abo rozwiasta na ziemi / to bedzie zwiastano y
rozwiastano w niebie. Na Które słowa Hiero-
nym s. tak pisze. J Káplani / mając klucze
Królestwa niebieskiego / niezakim sposobem
przed dniem sadnym sadza. O czym szerzey s.
Chrysost. lib. 3. de Sacerd.

Ale przyda dui J Oto Pan Christus
twierdzi / iż w kościele iego miano czesto po-
ścić: tak iako posćli wczniowie Janowi.

Gdy potrzebował J Gdy potrzeba przy-
cisnie / wiele sie czyni y czynić może bez grze-
chu / coby sie procz takiej potrzeby ani mia-
to ani mogło czynić. Jako kielich y inże kle-
nory kościelne / w wielkiej potrzebie / od prze-
łożnych mających na to moc / bywają na vo-
bogie y wieżnie obrocone. Co gdyby kto vo-
czynił dla swego pożytku / bylby swieto-
kradzca. Ambro. lib. 2. offic. cap. 28.

T seraz. Pan
Christus odpus-
zcza grzechy
na ziemi.

Mat: 18. 18.
Ian 20. 23.

Posly Chre-
stiańskie.

W potrzebie
niektóre rze-
czy mogą
być dozwole-
ne.

ROZDZ. III.

Wszedł zaśie
do bóżnice: a
tam był człowiek
mający rękę w-
schłą. A pod-
strzegali go iesli-
by w sabbaty w-
zdrowiał: aby go oskarżyli. y rzekł
człowiekowi mającemu rękę w schłą:
Powstań w posrzodek. A rzekł im:
Godzili sie w sabbaty dobrze czynić /
czyli źle? Duże wzdrowić / czyli zabić?
A oni milczeli. A porzyrzawsy po-
nich z gniewem / zaśmuciwszy sie dla
ślepoty serca ich / rzekł człowiekowi:
Wyciągni rękę twą. A wyciągnął:
y przywódcą mu jest ręką.

1

2

3

4

5

6

7

8

B

A wyszedłszy Phariszeusowie / czy-
nili natychmiast radę z Herodiány
przeciwko iemu iakoby go strącić. A
Iesus z wczniami swymi wszedł do
morza: a wielka rzesza z Galilei y z
Tydowskiej ziemi szła za nim: y z
Jeruzalem / y z Idumei y z za Joze-

9

10

11

12

13

14

15

C

16

17

18

19

dania / y którzy okolo Tyru y Sydo-
nu / mnóstwo wielkie / słysząc co czy-
nił / przyszli do niego. A rzekł wcz-
nióm swym aby miał łódke ku po-
trzebie dla rzesze / aby go nie cisnęły.
Abowiem wiele ich wzdrowiał / tak
iż sie nań cisnели aby sie go dotykali
ile ich miało niemocy. A duchowie-
niecysci / gdy go zayrzeli / wpadali
przed nim: y wolali mówiac: Tys
jest syn Boży. A bázro im groził
aby go nie wyławiali.

A wszedłszy na górę / wezwał do
siebie Których sam chciał: y przyszli
do niego. A wczynił dwunastę aby
byli z nim: a iżby ie posłał przepowie-
dac. A dał im moc wzdrowiania nie-
mocy y wyganania czartow. A dał
Symonowi imię Piotr. A Jakubá
Zebedeusowego / y Janá bratá Já-
kubowego: y dał im imioná Bo-
nerges / co jest / synowie gromu. y
Andrzejá / y Philippá / y Bártłomie-
iá / y Mattheusá / y Thomasá / y
Jakubá Alpheusowego / y Tadeusá
y Symoná Kanáneyczyská / y Ju-

*abo, y wiel-
kie mnóstwo
Tyrryenzków
y Sydonez-
ków.
"był wzdro-
wil. G.

C. Mat: 10. a 1.
Luk. 6. b 13.
y 9. a 1.
Nieży 6. a 8.
*które y ná-
zwał Aposto-
łami. N. G.

*Benere-
ges własnie
poZydowski

*Kanani-
czyská. G.

bracie pokar-
mu Hebra-
izm.

dMatt. 9. d
34. y 12. b 24
Luk. 11. b 15.

Reliquiz.

Heretyckie
nabożeństwa

Mat. 16. 17.

Hieron: in
Ose: 7.

Apostołów
liczbą.

Piotr ma
przodek mie-
dzy Apostoły

Nabożeń-
stwo świadc-
nie zda ślasku
stwo.

Mat. 13. a 1.
Luk. 8. a 4.

20

21

22

23

24

25

26

27

10

II

14

16

21

daśa Jstariotha który go też wy-
dał.

20 ² A przysli do domu: y zbiegła sie
zasię rzęsa/tak iż nie mogli ani chle-
21 bá iść. ³ A gdy wstępli swoi/ wysli
aby go poimali: bo mówili/ iż osłalał.
22 ⁴ A Doktorowie którzy byli przysli z
Jeruzalem/ ⁵ mówili/ iż ma Beelze-
bubá: á iż mocą księżcia czartow-
23 skiego czarty wygania. ⁶ A wezwa-
D wsi ich/ mówil do nich w przypo-
wiesciach: Jakóż może sátan sá-
24 tana wyganiać? y królestwo iesliby
przeciw sobie było rozdzielone/ nie
25 może sie ostać królestwo ono. ⁷ A dom
iesliby przeciw sobie był rozdzielon/
26 nie może sie ostać on dom. ⁸ A sátan
iesliby sam przeciw sobie powstał/
rozdzielon iest/ y nie będzie sie mógł
27 ostać/ ale ma koniec. ⁹ Nie może za-
den sprzetu mocarzowego wstępsy w
dom rozśarpac/ iesliby piérwéy mo-

10 Aby sie go dotykali] Sámó dotknięcie
páná Christusa/ ábo który rzeczy tego/ nie/
mocy ozdrowiało.

II Tyś iest syn Boży] Wymianie prawdy
nie od ládą tego iest Panu Bogu wdzięcznó.
Bo oto dyabla/ wynawiaćcego Christa
páná bydz synem Bozym/ sfałsano/ y kaza-
no mu milczec. A Piotrowé o tymże wyzna-
nie iest wielce pochwaloné y odplacone. Au-
gust. trać. 10. in epist. Ioan. & serm. 30. de verb.
Apost. Przetoż y kazań heretyckich słuchac sie
nie godzi/ choćaby też czasem prawdę mó-
wili. 2 mi bywać ná ich modliwach y cere-
moniach. Bo cokolwiek oni ku chwale Bożej
mówia ábo czynia/ to iest według Hierony-
má s. wyćie wilków/ y wrzask śaleciacych.
Bo którzy nie są w kościele powszednym
(Augustin s. mówi) á nie śpiewają/ ale iáko
wilcy wpa. Non iubilant, sed ululant.

14 Y uczynil dwunásćie] Liczbá dwuná-
ście Apostołów ma w sobie nie máta táie-
mnicé/ co znáć obrania s. Mácieta ná micy-
sce Judasowo/ aby táliczbá nowu była ná-
pełniona. Bo á sa one dwunásćie funda-
mentów kościoła Bożego. Obiaw. 21. 14.

16 Piotr] W liczbie dwunásćie Apostołów
zawsze Piotr ma przodek: y nazwan iest Pe-
trus, co znaczy opoka/ iest miał bydz opoka ábo
fundamentem kościoła po Christusie. Hier-
on: in Matth. 16.

21 Mówili, iż osłalał] Pátrz obyczaju świet-
ckich powinnych: którzy wielkie nabożeń-
stwo/ chce do zakonu y służby Bożej/ zarzli-

carzá nie związał/ á ná ten czas dom
iego splondwie.

28 ¹ Zaprawdę powiadam wam/ że
wszystkie grzechy będą odpuszczone sy-
29 nom ludzkim/ y bluźnierstwa które-
mi by bluźnili. ² Ale który bluźnił prze-
ciw Duchowi świętemu/ nie ma od-
puszczenia ná wieki/ ale będzie winien
30 grzechu wiecznego. ³ I mówili/ ma-
31 ducha nieczystego. ⁴ A przysli má-
tká iego y brácia: á stojąc przed do-
mem posłali do niego wołając go:
32 ⁵ á rzęsa siedziałá okolo niego: y po-
wiedziano mu: Oto mátká twojá y
brácia twoi przed domem cie szuka-
33 ją. ⁶ A odpowiadając im/ rzekł: Któż
34 iest mátká mojá y brácia moi? ⁷ A
pożywszy ná té którzy okolo niego
siedzieli/ rzekł: Oto mátká mojá y
35 brácia moi. ⁸ Abowiem który czyni
wola Bożá/ ten brát mój y siostrá
mojá y mátká iest.

24 wość o religia y o chwale Bożá/ máta za
śaleństwo.

Królestwo rozdzielone] Jáko sie to iest
wewszystkich królestwach y rzeczach pospoli-
tych kedy niezgody pánia: ták sie osobliwie
pełni w sektach y heretykach/ którzy zawsze
máta swary y niezgody między sobą/ iáko
plage Bożá: przeto iest sie sami od kościoła
oderwali.

29 Grzechu wiecznego] Wiecznym grze-
chem zowie/ ten (iáko Máthens s. wyklá-
da) który nie będzie odpuszczone ani ná tym/
ani ná onym świecie. Kedy sie uczyni od
Mátká s. iest sa niektóre grzechy nie wieczne:
á od s. Máthensá/ iest sa takie/ które y ná tym
y ná onym świecie bywają odpuszczane.

33 Któż iest mátká mojá] Témí słowy nie
przyc sie Pan Christus mátki swoięy/ ani w-
czy niewdzięczności przeciwko rodzicom:
ale wzy przeládać mátkę duchowná wśy-
tkich wiernych/ która iest kościół powszedny/
y brácia násew nim/ y dobra ich duchowné/
nád rodzice y krewné cielesné. Bo ták Pan y
mistrz nász/ bawiac sie sprawami niebieskimi/
miał té wszystkie za mátki/ brácia y siostry/
któzy czynili wola Oycá iego. Mátdy które-
mi była pewnie y Pánna mátká iego: iest czy-
niła wola Oycá niebieskiego. y owśan nád
inne wszystkie: bo ták iásti pełná była/ że ni-
gdy żadnym grzechem ani powszednim/
przez wszystkie czas żywota swego/ nie zgrze-
szyła. Aug: de nat. & grat. cap: 36.

2 do łodzi siedział ná morzu/ á wszystkie
3 rzęsa była przy morzu ná ziemi. ² A ná-
uczał ich wiele w przypowieściach/ y
mówil im w náuce swoięy: ³ Słu-
chajcie/ Oto/ śięgcy wyszedł śiac.

Mat. 12. c. 31
Luk. 12. b 10.
1. Jan 5. d 16.

Mat. 12. c.
49.
Luk. 8. c. 19.

Heretycka
zgoda.

Grzechy nie-
które ná o-
nym świecie
będą odpu-
szczone.
Mat. 12. 32.

Mátká Chri-
stusowa.

Aug: epi: 38

to iest, r-
cząc: ábo oby-
czajm náu-
czania swego
Hebraizm.

ROZDZ. III.

A Począł zaśie uczyć przy
morzu: zebrała sie do niego
rzęsa wielka/ tak iż wstępsy

² A gdy

trzydzieści,
sześćdziesiąt-
ny, setny N.
L. Także y ni-
żey v. 20.

że awuna-
cja G. to jest
uczynienie
iego.

b Ifaz 6. c 9.
Matt. 13. b 14
Luk. 8. b 10.
Ian 12. f. 40.
Dzie. 28. f. 26
Rzym. II. b 8

Ab.

Ati sa G.

wieku tego
G.
y emylne bo-
gactwa Hebr
Tim. 6. c
17.

d Matt. 5. b
15.
Luk. 8. c 26.
y II. c 33.
Matt. 10. c
26.
Luk. 8. c 17.
Czemu Hare-
tycy nie rozu-
mieją pisma.

4 ¹ A gdy siał iedno pądo podle drogi/
á pracy niebiescy przysli y poiedli ie.
5 ² A drugie pądo ná opoczytę / gdzie
niemialo wiele ziemie: y nátychmiast
wzesło / iz niemialo głębokiey ziemie.
6 ³ á gdy słońce wzėsło / wygorzało: á
przeto / iz niemialo korzenia / vřšlo.
7 ⁴ A drugie pądo w ciérni: y wrosło
ciérni / y zádusiło ie / y nie dąło owoc-
u.
8 ⁵ A drugie vpądo ná ziemię dobrą:
y dąło owoc buyny y rořtący: á iedno
przyniosło trzydzieřci / iedno šesć-
dziesiąt iedno sto.
9 ⁶ A mówił: Kto ma vřy ku słuchaniu niechay słucha.
10 ⁷ A gdy sam tylko był / pytał go ci
co przynim byli ⁸ dwanaście o przy-
powieřci. A mówił im: Wam da-
11 ⁹ no iest poznać tájemnice królestwa
Bożego: ále tym którzy ná stronie
sa / vřytko bywa w przypowieřciach:
12 ¹⁰ aby pátrząc pátrzyli / á nie widzie-
li: á słysząc słyseli / á nie zrozumieli:
by sie kiedy nie náwrócili / á były im
13 odpuszczone grzechy. A rzekł im:
Nie rozumiecie téy przypowieřci: á
14 iákoż zrozumiiecie vřytkie przypowie-
řci? Który sieie / słowo sieie. A ci
15 sa którzy podle drogi / gdzie siero-
sięwa słowo / á gdy vřysła nátych-
miast przychodzi řátan / á bierze slo-
wo które iest wsiáne w serca ich.
16 ¹¹ Takżec y ci sa co ná opoczytych sa
posiani: którzy gdy vřysła słowo /
nátychmiast ie zrádořcia przymu-
17 ¹² á nie mają korzenia w sobie / ále sa
docześnymi: potym gdy przydzie v-
ciśnienie y przeřádowanie dla slo-
18 ¹³ wa / nátychmiast sie gorřą. A du-
dzy sa którzy między ciérni sa posia-
19 ¹⁴ ni: ci sa którzy słowa słuchają / á
pieczolowania ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰

Ale tym którzy ná stronie sa / Którzy nie
sa w řořciele powřednym / by nawiecy řu-

23 sřtalo sie řkrytym / ále řzby ná iásnia
wysřlo. ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶

Nie Bóg gre-
chu przyczyni-
ła, ale wola
człowieka.

Matt. 13. 15.
Dzie. 28. 26.

Kościół Chri-
stusowy iśny
y widomy.

Kościół za-
wsze rośnie.
Kol. 1. 6.

Mat. 8. d. 28
Luk. 8. d. 26.

Gadanie
Kiw G.

To jest zie-
dnego albo z
niektórego
grobu. Hebr.
mający du-
chą nieczystą
go. Hebr.

b. Mat. 8. d. 30
Luk. 8. d. 32.

Był kiedyś nie nawrócił. Tę stowę y
inne im podobne nie tak rozumieć mają, żeby
Pan przeto mówił w przypowieściach aby
stuchające nie rozumieć, żeby się nie nawrócili.
Coby tak wiele ważyło i takoby rzekł / i nie
chciał aby rozumieć / albo się nawrócili. Ale
prawego wykładu tego miejsca / z Matthae-
is. 13. y z Dziejów Apostolskich dochodzić
mamy : gdzie tak zbawiać nas y Paweł s.
mówia : Oczy swe zamrużyli / żeby kiedy o-
czyma nie oglądali / y uszami nie słyszeli / a ser-
cem nie rozumieć / a nie nawrócili się. Skąd
to idzie / i mówienie w przypowieściach nie
było przyczyną ich niedowiarstwa (bo wiele
innych y z Apostołami słyszeli y rozumieć) ale
iż oni sami słysząc y rozumieć nie chcieli / aby się
kiedy nawrócili. A tak sami byli przyczyną
na dobrowolny y zawnarodziły niewiary
swojej. Ale y dla tego mówił w przypowie-
ściach / i nie byli godni aby zrozumieć / i tak
im krótko je wykladał.

Pod korcem, albo pod łozem. Nie krę-
cie się po kłęczach Kościoła Rzymskiego / y w imię
słowo Pana Chrystusowo : ale iśno święci
po wszytkiemu światu.

A spaliłby Kościół y nauka Pana Chri-
stusowa (choć my spieny albo czuemy) zaw-

se rośnie za sprawą y opatrnością Bożą :
tylko kłopotliwie stać y szepeć y polować
mają : a Bóg pewnie da pomnożenie y wzrost
nasienia w sercach ludzkich. Przetoż rozpá-
cząć niemamy / ani byż niecierpliwi ani frás-
sowliwi / i jeśli się nam nie zawżdy powodzi :
ale czyniąc to co z nas jest / ostatek Panu Bo-
gu pomóżmy.

Iako ziarno gorzycynej Godyby Kościół
y prawda codziennie to więcej wstawiała była : y
w większej ciemności zachodziła / od czasów
Apostolskich aż do nas : iako mówią y blu-
żnia odszepienicy : tedyby na początku mu-
siał byż Kościół większy / a potym mniejszy
y ścisleyszy. Lecz Pan tym podobieństwem
przejawney rzeczy rzeczy / i Kościół pierw-
był mąty iako ziarno gorzycynej / a potym się
roztęł y rozszerzył iako dzwono wielkie.

Placy niebiescy. Miedzy wszytkimi se-
krami y naukami wiara Chrystusowa na po-
czátku namniejsza y nawięzardniejsza była :
ale rychło potym wszytkie nauki ludzkie dale-
ko przeszła y zwyciężyła : tak iż namiędzy
Philosophowie / y namiędzy Cesarze y
królowie / ze wszytkiego świata ślecieli się do
niej / y w niej sobie mieszkając wznikli. Chri-
stusomus in vita S. Babylz mart.

Kościół ro-
śnie.

Wiary chre-
ścijański
żwirne roz-
mnożenie.

ROZDZIAŁ V.

SPRZYSZLI ZA-
morze / do krainy
Gerasenczyków.
A gdy on wy-
chodził z łodzi /
narychmiał mu
zabiegać / z gro-
bów człowiek / w duchu nieczystym /
który miał mieszkanie w grobiach. a
nie mógł go już nikt y łańcuchami
związać : przeto iż często będąc pe-
tami y łańcuchami wiązany / łańcu-
chy rozrywał / y petą łamał / y nie
mógł go żaden wrócić. a zawżdy
we dnie y w nocy w grobiach y w go-
rach był / wołając y tłukąc się ká-
mieniami. A wyjrzawszy Jezusa z dá-
leka / przybieżał y pokłonił się mu : a
wołając głosem wielkim / mówił : Co
mnie y tobie Jezuśe synu Bogá
Nawysięg / poprzysięgam cie przez
Bogá abyś mnie nie męczył. Albo-
wiem mu mówił : Wynidź ducha
nieczysty z człowieka. A pytał go :
Co za imię masz : A rzekł mu : Imię
mi wojsko : abowiem nas jest wie-
le. A prosił go bázno / aby ich nie
wyganiał z krainy. A było tam
przy górze wielkie stádo wieprzów ná-
pasy. A prosił go czarć / mówiąc :
Pusc nas w wieprze / abyśmy w nie

wesli. A narychmiał im dopuścić
Jesusa. A wyszedł duchowie nieczy-
ści / wesli w wieprze : y wpádo stá-
do wielkim pedem z przytá w morze /
około dwu tysiącu / y potoneli w mo-
rze. A którzy ie páśli / wcieli / y dáli
znác do miastá / y ná polá. A wysli
aby oglądali co się stało. A przysli
do Jezusa / y wyřzeli onęgo który był
operány / siedzącego / obleczonego / y
z dobrym baczeniem : y bali się. A
powiedáli im którzy widzieli / iako się
przydało temu który miał czarć / y o
wieprzách. A poczełi go prosić
aby wyszedł z granic ich. A gdy w-
stepował w łódź / poczeł go prosić
który był od czarć wdreczony / aby
był przy nim. A nie przypuścił go /
ale mu rzekł : Idź do domu twóiego
do swych / a oznaymi im iakoc wiel-
kie rzeczy Pan uczynił y zlitował się
nád tobá. A odszedł y poczeł sta-
wić w Dekapolu iako mu wielkie rze-
czy uczynił Jezus : a wszyscy się dżi-
wowáli.

A gdy się zás Jezus przeprawił w
łódź za morze / zesła się do niego wiel-
ka rzesza / a był nád morzem. A przy-
szedł ieden z Arcybózników imieniem
Jair : a wyjrzawszy go / padł w nó-
g jego : y prosił go wielce / mówiąc :
Jż córká mojá kona. Pódź / włoż ná
nie ręce / żeby oźdrowiała y żywá zo-

Luk. 8. d. 37
Dzie. 16. g. 39

Mat. 9. c. 18
Luk. 8. f. 42.
Arcybóznik-
owy jest pier-
wszy przeto-
ny w bóstwie.

e 3. Mo. 15.
d 24.
Mat. 9. c 20.
Luk. 8. f 43.

24 stała. ¹ A siedł z nim: a za nim stała
25 wielka rzęsa / y ściśkali go. ² A nie-
26 wiastka która miała płynienie krwi
dwanaście lat / y wiele była w cierpi-
27 ęciu od wielu lekarzów / a wszystko swe
wydanie była / a nic iey nie pomogło /
28 ale sie ieszcze gorzej miała: ³ wstysła
29 wszy o Jezusie / przysła z tylu między
30 rzęsa / y dotknęła sie ściany jego. ⁴ Bo
31 mówiła: ⁵ Jeśli sie tylko tknę ściany
jego / bede zdrowa. ⁶ A natychmiast
wyschło źródło krwi iey: y poczuła
32 na ciele iż była uzdrowiona od cho-
33 roby. ⁷ A poznawszy wnet Jezus w
sobie moc która z niego wysła / obro-
34 ciwszy sie do rzęsy / mówił: ⁸ Kto sie
35 dotknął ściany moich: ⁹ A uczniowie
iego mówili mu: ¹⁰ Widzisz rzęsa ci-
36 śnając się / a mówisz: Kto sie mnie dot-
37 knął: ¹¹ A patrząc po ludziach aby oba-
38 czył że która to uczyniła. ¹² A niewi-
39 sta bojąc się y dżąc / wiedząc co sie z
nią stało: przysła y wpadła przed
nim / a powiedziała mu wszystko pra-
40 wde. ¹³ A on iey rzekł: ¹⁴ Cóż / wiara
twoja uzdrowiła cie: ¹⁵ Idźże w pokoiu /

f Luk: 7. f. 50

Czárta w kro-
wych wódci
przebywająca.

Reliquia.
Danie. 5. y 19.

Basilus in
Plalm: 115.

Reliquia.

Sama wiara.
Mar. 6. 5.

10 Puść nas w wieprze / J paterz iako czarci
rądzi mieszkają w wieprzách / y Christus in
tego dopaszan: ludzie obżarci y męczący sa
w dziecinie przybytkami czarów.

28 Jeśli sie tylko tknę ściany jego / Tak też mó-
wi prawa a Katołicka wiara: Jeśli sie dot-
kne jednego z Apostołów jego / y owsem ie-
dny chustki Apostołów / albo (co ieszcze
mniejsza) tylko cienia którego światłego / nie
bde bez pożytku. Bo iako Bazyli S. píše:
Kto sie kosi którego meczennika dotyka / ten
bierze nieśmiertelność / i tak y mo-
cy / która w niemy jest.

30 Moc która z niego wysła / J iako ta moc /
która ta niewiasta była uzdrowiona / wysła
od Chrystusa / choć sie ona dotknęła tylko ściany
tego: tak też kiedy świeci przez reliquię / a
bo ściany swoje cudą czynia / i tak y moc ich
pochodzi od Chrystusa: gdyż oni sa iako człon-
ki y naczynia jego.

36 Wierz tylko / Nie przetoć to mówi / żeby
dosyć było na samey wierze: ale iż (iako niemy
napisano) niemógł żadnego cudu czynić dla
ich niedowiarstwa. A temu dla téy wiary dał
im tylko cielesne zdrowie / o które prosili. y
przetoć nie mówi / Wiara twoja ciebie uspra-

35 a bądź zdrowa od chorob twoich.
¹⁶ A gdy on ieszcze mówił przysli
od Arcybóżnika mówiac: ¹⁷ J cóż
twoja umarta: Czemu ieszcze tru-
36 dź się nauczyciela: ¹⁸ A Jezus wstysła
wszy słowa które powiedano / rzekł
Arcybóżnikowi: ¹⁹ Niebóy sie: wierz
tylko. ²⁰ A niedopuszcz żadnemu isd-
37 za soba / iedno Piotrowi y Jakubowi
y Janowi bratu Jakubowemu. ²¹ A
przysli w dom Arcybóżnika / y wyżzał
38 zgiełk / y płaczące y ryczące. ²² y wśed-
39 sy / rzekł im: Przecz zgiełk czynicie y
płaczenie: ²³ dzieweczka nie umarta /
40 ale spi. ²⁴ A śmiali sie z niego. A on
wygnawszy wszystkich / wziął oycę y ma-
41 tke dzieweczki / y którzy z nim byli: y
wśedł gdzie dzieweczka leżała. ²⁵ A w-
42 iawszy rękę dzieweczki / rzekł iey: ²⁶ Tha-
43 lishá kumi: co iest / wstój / y wstaj. ²⁷ A na-
tychmiast pánientka wstała: y cho-
dziła. a była we dwanaście leciech. y
zdumeli sie zdumieniem wielkim. ²⁸ A
roztazał im wielce / aby też żaden nie
wiedział: y rzekł / aby iey dano iecie.

GLuk: 8 g 49

h Mat: 9. c 24

i Dnie: 9. g 40

wiedliwita / ale uzdrowiła. Wad to wiara ta
oycowa była / która czeri iego usprawiedli-
wić nie mogła. Skąd iasna rzecz / że to / y po-
dobne pisma / głupie y niegrzeczne odsze-
pienicy kleru / chce pokazać że sama wiara
dosyć iest człowiekowi ku usprawiedliwieniu.

40 Nie umarta, ale spi / J Spać / ale temu /
który ia łacniemy mógł wskrzesić umarta / ni-
żeli my obudzić śpiącego. Aug: de verbis Do-
mini ferm: 44.

41 Pánientka wstań / J Cudá Pána Chrystu-
sowe nie tylko wszechmocność iego pokazuje /
ale też coś inśe: namionuje. Jako że wskre-
szenia umarłych / figurują że on iest który du-
še nasze ożywia y wzbudza z śmierci grze-
chów. Trzech umarłych czytamy że Pan Chri-
stus wzbudził. Jedne te dzieweczke w domu:
drugiego syna wdowy w Naimie / inś wynie-
sionego z miasta ku pogrzebu: a trzeciego / a
zarcha inś pogrzebionego. Który znać r-
zność dusz umarłych w grzechu. Bo iedni
grzecha tylko myśla / drudzy uczynkiem / a trze-
ci inś gniją w nalogu grzeszenia: y przetoć
iedni łacniemy / a drudzy trudniemy bywać oży-
wieni. Wszakże niemy rozpacz nie ma. Bo
mocen iest Pan Christus ożywić y nagrzes-
znych.

Wśechmo-
cność P.
Chrystusowa.

Trzy umarli
od Pána w
skrzeszeni.

Augustinus
ferm: 44. de
ver: D.
Luk: 7. 11.
Jan 11. 44:

ROZDZ. VI.

¹ Wyśedłszy z tam-
2 tad przyszedł do oycz-
3 zny swej: a z nim sli
uczniowie jego. ⁴ A gdy
przyszedł sabbát / po-

a Mar: 7. g 4
Luk: 4. c 16.
Jan 4. f. 44.

1
A
2

czął w bóżnicy nauczać: a wiele
ich słuchając zdumiewali sie nauce
iego / mówiac: ⁵ Skądże temu to wszy-
tko: a co to za mądrość która mu
iest dana / y takie cuda które sie dzie-
ją przez ręce iego: ⁶ ⁷ Jzali ten nie
iest rzemieślnik / syn Marii y brat Já-

przez
Hebr.
Jan 6. e 42

		Łobów / y Jozephów / y Judášów / y Simonów : áżaz y siostrę tego tu v nas niemasz : y gorzylili sie z niego. 4 ¹ A Jezus im mówił : ² Jż prorok nie jest ³ bezę czci / chyba w oczyszczeniu swoiém / y w domu swoim / á miedzy rodzińsz swoiz. ⁴ A niemógł tam v czynić żadnego cudu : iedno mało chorych kładąc ręce vzdrowił : ⁵ á dżi mował sie dla niedowiarstwa ich : ⁶ y obchodził miasteczka okolicznie nauczając. 7 ¹ A wezwał dwunastę : y poezął ie po dwu rozsyłać : y dal im moc nad duchy nieczystymi. ² A rozkazał im aby nie ná drogę nie brali / iedno tylko lasse : áni táfstry / áni chleba / áni pieniedzy w trzosię : ³ ále aby sie obuli ⁴ w trzewiki / á nie obłoczyli dwu sukien. ⁵ A mówił im : ⁶ Gdziekolwiek wnidziecie do domu : ⁷ tam mieszkaćcie áż z tamtąd wynidziecie. ⁸ A którybykolwiek was nie przymował / áni was słuchali : ⁹ wyszedşy z tamtąd otrzescie proch z nóg waszych ná świadectwo im[*]. 10 ¹ A wyszedşy przepowiadali aby pokute czynili : ² y wyrzucali wiele czarów / y wiele chorych ³ oleiem mázali y vzdrowiali. 11 ¹ A wysłyszał król Heród (bo imię jego było rozstawione) y mówił : Jż Jan Chrzęciel wstał z martwych : y dla tegoż sie w nim cudá okazuię. ² A dudzy mówili / Jż Eliasz jest : ³ Dudzy zaśie powiedali : Jż prorok jest iáko ieden z Proroków. ⁴ Co wysławszy Heród / rzekł : ⁵ Jan królę gom iá sćiał / ten wstał z martwych. 12 ¹ A bowiém ten Heród postął y poymał Janá / y związał go w ciemnicy dla Herodiády żony Philipá brátá swęgo / iż iá był poiał. ² Bo Jan mówił Herodowi : ³ Nie godzi sie tobie mieć żony brátá twęgo. 13 ¹ A Herodiás czyhála nań : y chćiała go zabić / á nie mogła. ² A bowiém Heród bał sie Janá / wiedząc go bydż meżem sprawiedliwym y świętym : y strzegł go / á słuchając go wiele czynił : y rad go słuchał. ³ A gdy był dżień po temu / Heród dnia ná rodzenia swęgo sprawił wieczerszą pánóm y tysiącownikóm / y przednieszym Galilejey. ⁴ A gdy wešla cóřká	
		onę Herodiády / y táncowała / y spo dobála sie Herodowi / y spolu siedzącym : rzekł król dżiewce : Proś mi o co chceş : á dam tobie. ² y przysięgl ię : ³ Jż óczkolwiek prosić będzieś damci / by téż połowice królestwa mégo. ⁴ A tória wyszedşy / rzekła mátce swoiey : Czego mam prosić : A ona rzekła : Głowy Janá Chrzęciela. ² A gdy wešla zaraz z kwápliwosciá do króla / prosiła mówigę : Chce abyś mi zaraz dal ná miśię głowę Janá Chrzęciela. ³ A zasmucil sie król. dla przysięgi y dla spolu siedzących niechćiał ię zasmucić : ⁴ ále poslawşy kátá / rozkazał przynieść głowę tego ná miśię. ⁵ A sćiał go w więzieniu / y przyniół głowę tego ná miśię : y oddał iá dżiewce / á dżiewka oddála iá mátce swęey. ² Co wysławszy vczniowie tego przysli y wzięli ciáto tego : y położyli je w grobie. 30 ¹ A zşedşy sie Apostołowie do Jezusa / opowiedzieli mu wszystko co czynili y czego uczyli. ² A rzekł im : Póđcie osobno ná miysce pusté / á odpoczyńcie máłuczko. Bo wiele tych było co przychadzali y odchadzali : y áni czasu mieli do iedzenia. ³ A wstał piwşy w łódź / wstąpił ná miysce pusté osobno. ⁴ A widzieli ie odieżdżając / y poznali mnodzy / y zbieżeli sie tam pieşo ze wşech miast / y vprzędziłi ie. 31 ¹ A wyszedşy Jezus wyřzał wielką rzęşę : y był ruşony miłosierdziem nad nimi / iż byli iáko owce nie mające páfsterzá : y poczał ie uczyc wiele rzeczy. ² A gdy iuż była pozna godzina / przystąpili vczniowie jego / mówigę : Pusté to miysce jest / á godzina iuż minetá. ³ Rozpusćcie aby sedşy do blisich wsi y miasteczek / kupili sobie pokármów ⁴ któreby iedli. 32 ¹ A odpowiedając rzekł im : ² Dajcie wy im iedş. A rzekli mu : Szedşy ³ Kupmy ⁴ zá dwieście groszy chleba : á damy im iedş. ⁵ A rzekł im : Wiele chleba macie : idźcie y obaczcie. A dowiedziawszy sie / powiedzieli : ² Piećioro y dwie rybie. ³ A rozkazał im posádzić wşytkie gromády ná żeloney trawie. ⁴ A siedli ná cześci po řku y po pięćdziesiąt. 33 ¹ A wżiawşy piećioro chleba / y dwie	

Mat. 14. c.
21.
Jan 6. b 10

rybie : weyżrzawşy w niebo / błogo-
sławit y łamał chleb / y dawał wcz-
nióm swoim / aby przed nie kładli :
42 y dwie rybce podzielił wşyſtkim. ' A
43 iedli wşyſcy / á naiedli ſie. ' A zebra-
li oſtátki / włomkow dwánaſcie ko-
44 ſów pełnych / y 3 ryb. ' A tych kó-
rzy iedli było pięć tyſięcy meżów.
45 ' A wnet przymusił wcznie ſwé wſta-
pić w łódź / aby go wprzędzili za mo-
rze do Bethſaydy / ázby on roſpuſcił
46 lud. ' A roſpuſciwşy ie / oſpedł ná
górze modlić ſie.
47 ' A gdy było w wieczór / była łódź w
poſrzedku morza / á on ſam ná ziemi.
48 ' A widząc ie pracujące wioſły robiąc
(bo im był wiátr przeciwny) á około
czwartey ſtrazey nocney przyſzedł
do nich chodząc po morzu : y chciał
49 ie miąć. ' A oni ſkoro wyżrzi go
chodzącego po morzu / mniémáli
50 żeby była obluda y zatrzykneli. ' A
G

Heretycy ſie
z Chryſtuſa
gorſz.

3 Rzemieſlnik ſyn Máryi y Jáko ſaſiedzi
Pána Chryſtuſowi widząc go nie tylko w
bogiego czeſtá / ále téż znáiac rodźice ie-
go wedle ciała podlé y w bogié / nie zná-
iac boſtwá tego / y rodźaiu tego według bo-
ſtwá / gorſzyli ſie z niego. Táť ſie gorſza
Arianí z cſłowicieſtwa tego / á Kalwi-
niſtowie z Sákrámentu ciała y krowie tego /
pátrząc tylko ná oſoby chleba / które nie
nie ſa rózne od poſpolitégo : á nie bacząc
tego / iſz ciáto Pánſkie ieſt w Sákrámen-
cie / nie przez robote piekárſka / ále przez
poſwiecenie / y mocá ſłow Pána Chryſtuſo-
wych.

Niedowiar-
ſtwo paeſka
dla ſprawom
koźym.

5 Y nie mógl tam uczynić cudu / Nie iſz-
by on nie mógl / ále iſz z ſtrony ich wáda y
przekáza była / że nie byli ſpoſobni tu przy-
ieciu wiáry. A przetoż nie chciał tam cu-
dów czynić / gdzie táť wielkie niedowiar-
ſtwo było / że im cudá żadného pożytku
przymieſć nie mogly. A dla tegoć máto
nie wſtedy wiáry ſie domaga v tych / któ-
rzy chcieli widzieć cudá tego / mówiac :
Wierz tylko. A ná to dla tego nie mógl /
iſz nie była rzecz ſuſinna / przed tákimi nie-
wiernymi cudá czynić. Jáko gdy kto cze-
go nieſuſnego proſi / mówimi : Nie moze
tego wczynić.

Wboſtwo Apo-
ſtołſkie.

9 Dwa ſukien J Nie záfázanie dwu ſu-
kien wýwác zaráz kiedy tego potrzeba / ále
záfázanie zbytków y wielkiego ſtáránía o rze-
czy doczeſné / báwiacym ſie ſluſba Boża /
y ſtáraniem o ludzkim báwieniu. A vga-
dzáiac Świtégo Mártijęſa z Mártiem :

Mar. 5. 36.
Matt. 10. 10.

bowiem wşyſcy go widzieli / y záf-
trwożyli ſie. A nátychmiałſt mó-
wił z nimi / y rzékl im : Wſaycie / iam
ci ieſt : nie lekaycie ſie. ' A wſta-
pił do nich w łódź / y przeſtał wiátr.
A tym wiecey ſie ſámi w ſobie zdumie-
wáli. ' Bo ' nie zrozumieli by-
li o chlebie : iſz ſerce ich było záſle-
pioné. ' A gdy ſie przepráwili przy-
ſli do ziemie Genezáréth : y przybili
ſie tu brzegu.
54 ' A gdy wyſli z łódzi / nátych-
miałſt go poználi : y zbiegawşy wşy-
ſtke one kráine / poczeli noſić ná łó-
żách ſie máiacé / gdzie wſlyſzeli że
był. ' A gdziekolwiek wſedł do
56 miáſteczek álbo do wſi / álbo miáſt /
kładli niemocene po vlicách : y pro-
ſili go aby ſie dotkneli choć kráiu ſá-
tyiego : á ile ſie go dotknelo / zdo-
wémi ſie ſtawáli.

Co ieſt ſtraſa.
patrz Matt.
24. 43.

Co ieſt, Nie
ſtali ſie byli
mędrými o-
nym cudem
chlebów roz-
mnożonych.
Hebráſim.

"rozumiéy,
ábo kráiu,
ábo Pána:
bo y Grackie
ſłowko iákże
ieſt wſpli-
wé.

Tám záfázuteláſti / á tu láſti dozwała / dá-
iac znáć / iſz y láſti / mieć niemieli wſaſney /
tylko kiedy iey w drodze potrzebowali / iná-
czey nie. Táťſe y trzewików tylko iedne
para mieć pozwała w których chodzili / á
okrom tych inſzych záfázanie ſłoba noſić.
Augustinus libro 2. cap. 30. de conſenſu E-
uangelist.

13 Oleiem mázáli J Roſfázania Pánſkie
go / o mázaniu oleiem / nigdzieſz nie czy-
tamy : á wſdy go tu wcznowie wýwáia.
Albo tedy nie wşyſtke nápiſano : ábo mieli
moc Apoſtolowie czynić nieco / o czym nie
mili wyraźného Pánſkiego roſfázania / tyl-
ko mocá onégo złecenia y poruczenia po-
wſedného. Stád téż ieſze mamy / że Apo-
ſtolowie y inni Świeci ludzie mieli moc
cudów czynienia / nie tylko przez ſłowo ſwé /
ábo wýzwánie imienia Pána Chryſtuſowé-
go : ále téż przez przykładanie rzeczy ſtwo-
rzonych / które téż máia niezáká moc do v-
léczenia chorób. Náoſtatek to mázanie o-
leiem było téż niezáká przygotowánie do
Sákrámentu Oſtáteczného pomázania, O
którym Jákuſ 5. 14. Beda, Theophilactus,
Oecumenius, ná to mieyſce.

Tradicię.

18 Nie godzi ſie tobie J Godziłóć ſie we-
dług záfónu Móyſzowego poiac ſone brá-
tá ſwego : kiedy on brát wniát bez potom-
ſtwá. Ale brát Herodów álbo ieſze żyw
był / álbo przynamniéy miał córke oto te
ſkocze.

ROZDZ. VII.

Szefli sie do nie-
go Pharyzeusz-
owie y niektórzy z
Doktorów/co by-
li przysli z Jeru-
salem. ^aAl wyjecha-
wszy niektórzy z w-
czniow iego iedząc chleb rekoma
pospolitými / to iest / nie wmytými /
przysganiłi. ^bAbowiem Pharyzeusz-
owie y wszyscy Sydonowie / iesliby czysto-
rą nie wmywali / nie iedzą / trzymają-
cąc wstawie starych: ^cy z rynku iesli-
by sie nie wmyli / nie iedzą: y wiele sa
innych rzeczy które im do chowania
sa podane wmywania kubków / y kru-
żyków / y naczyńia miedzianego / y łó-
żek.

^dAl pytali go Pharyzeusowie y
Doktorowie: Przecz wczniowie twoi
nie chodzą według podania star-
szych / ale iedzą chleb pospolitými re-
koma: ^eAl on odpowiedziałwszy / rzekł
im: Dobrze Jzaiasz o was obłudni-
kach prorokował / iako iest napisano:
^fLud ten wargami mie czci / ale ser-
ce ich daleko iest odemnie. ^gLecz pró-
żno mię chwala / wcząc naukę y przyka-
zania ludzkiego. ^hAbowiem opuści-
wszy przykazanie Boże / trzymacie w-
stawy ludzkie / wmywanie krużyków
y kubków: y wiele innych rzeczy tym
podobnych czynicie. ⁱAl mówił im:
Czysćcie niszczycie przykazanie Boże /
abyście wstawie wasze zachowali.
^jBo Moyses rzekł: Czci oycę twego
y matkę twoie: ^kktoby złorzeczył oycu
abo matce / niechay smierć wmrze.
^lAl wy mówicie: Iesliby człowiek
rzekł oycu abo matce / Korban (co iest
dar) ktorykolwiek będzie odemnie /
tobie pomocny będzie. ^mAl niedopus-
zczacie mu wiecéy nie czynić oycu
swému abo matce: ⁿniszcząc słowo
Boże przez wstawie wasze którąście
wchwalili: y wiele rzeczy tym podo-
bnych czynicie.

^oAl przyzywawszy zaście rzęsy / mó-
wił im: Sluchaycie mnie wszyscy /
a zrozumiećcie. ^pNie iest rzecz żadna
ze wnetrz człowieka y wychodząca w
wien któraby go splugawieć mogła:
lecz rzeczy które pochodzą z człowie-

ka / one są które pokalają człowieka.
^qIesli kto ma w sy tu sluchaniu nie-
chay slucha. ^rAl gdy wśedł w dom
od rzęse / pytali go wczniowie iego o
przypowieści. ^sAl rzekł im: Także y
wy nierozumni iestescie: nie rozu-
miecie iż wśytko co zewnetrz wcho-
dzi w człowieka / nie może go spluga-
wieć: ^tabowiem nie wchodzi w ser-
ce iego / ale w brzuch idzie / y do wy-
chodu wychodzi / czysćcie wśytci po-
trawy: ^uAl powiadał że co pocho-
dzi z człowieka / to pokala człowieka.
^vBo z wnetrzności serca człowie-
czego wychodzą myśli złe / cudzoło-
stwo / porubstwa / meżobóystwa / kra-
dziestwa / łakomstwa / złości / zdra-
dzy / niewstydy / oko złe / bluźnierstwo /
pycha / głupstwo. ^wWśytko to złe
z wnetrzności pochodzi / y pokala
człowieka.

^xAl wstawwszy z tamtąd odszedł
na granice Tyru y Sydonu: a wśedł
w dom / niechciał aby kto wie-
dział: a zataić sie nie mógł. ^yAbowiem
wnet iako wślypiał o nim nie-
wiasta / ktorej córka miała ducha nie-
czystego / wślę y wpadła w nogi ie-
go. ^zBo była niewiasta / poganska /
rodem Syrofeniczka: y prosiła go
aby czartą wyrzucił z córki iey. ^{aa}Któr-
y iey rzekł: Day sie pierwéy naćcieć
synóm: Bo nie dobra iest brać chleb
synóm a miorać / psóm. ^{ab}Al ona od-
powiedziała / y rzekła mu: Takci Pa-
nie: bo y szczeniata iadają pod sto-
łem odrobiny synowstie. ^{ac}Al rzekł
iey: Dla téy mowy idź / wśedł czart
z córki twéy. ^{ad}Al gdy odesłła do domu
swego: nalażła córkę leżącą na to-
żu / a iż czart wśedł.

^{ae}Al zaś wśedłszy z granic Tyru /
przyszedł przez Sydon do morza Ga-
lilejskiego przez pośrodek granic
Dekapolstich. ^{af}Al przywiedli mu
gluchego y niemego: a prosił go
aby nań rękę włożył. ^{ag}Al wziąwszy
go na stronę od rzęse / wpuscił palce
swie w wśy iego: a splugawszy / do-
tknął ięzyka iego: ^{ah}Al wyśzawszy
w niebo / westchnął / y rzekł mu: E-
fethah: to iest otwórz sie. ^{ai}Al wnet
sie otworzyły wśy iego / y rozwiązała
sie związka ięzyka iego / y mówił do-
brze. ^{aj}Al przykazał im aby nikomu

^ato iest, odd-
czając to co
w potra-
wach i-
stnie-
czącego, od-
czystego co
zostaje w cie-
le.
^bMo: 6. a 5.
y 8. d 21.
^cto iest, z-
drósć abu-
zla pozadli-
wość.

Mat: 15. c 21

^dGrecka G.
y tak pospoli-
cie kłama-
jącie sie
Greczyn mia-
ła pogani-
A Iesus. G.

^eszczeniata
G.

^fTyrskich y
Syrofenich
przys-
dł. G.
S.
^gMat. 9. d 32
Luk. 11. b 14.
^hprzyniesli
mu gluchą le-
dwo mówią-
go G.

ⁱChaldejskie
to nie Zyd-
wskie słowo.

37 nie powiedali. Ale / im on wiecéy za-
kazywał / tym daleko wiecéy rozkła-
sali: y tym bázniejszy się dziwowali

mówiąc: ¹ Dobrze wszystko uczynił: y głuché uczynił że słyszą / y niemé / że mówią.

¹ 1. Mo: 1. d 31.
Syr: 39. c 21.

Krómy Bogd
zylko wsty
chwala.

Nianki y wsta
wy ludzkie.

Dzie 15. 28.
43.

2. Thef. 2. 11.

Dary kościel-
ne które nie-
służą.

Przebieranie
pokarmów.

6 Lud ten wargami mia części / Tacyé sa /
któzy Chrystusa y słowo ie^o zawzię w vsiędy
mają: ábo któzy dobrze mówią y wca: á
przedsie zle czynią.

7 Przykazania ludzkiego / Kłan / wstawy /
y przykazania ludzkie tu są potępione / które
ábo są przeciwné Bożiemu przykazaniu / á
bo są próżné y niepożyteczné tu zbudowaniu /
ábo tu wypełnieniu Bożiego rozkazania.
Takie były wstawy y zwyczajé na on czas
Pharyzajskie / á dziś są heretyckie tym po-
dobné. Bo choć się oni piśmim popisują: w
słóże wszystkie ich nauki / wymysły y wstawy /
nie mają żadného świadectwa we wszystkich
piśmie y słowie Bożym. Ale wstawy y trąbi-
cie Apostolskie / y Wyćw. s. starych / y ro-
skazania Kościelne / są nam Bóg chować:
nie iako rzeczy od ludzi y przez ludzi podane /
ale przez Ducha s. w Kościele ustanione.

11 Dar którykolwiek / Dac co do Kościoła /
ábo na oltarz / nie jest zakazano: ale opuścić
rodzic w potrzebie y nie dać im pożywienia
dla tego ábyś raczej dał do Kościoła / to nie-
zbożna rzecz / y przeciwna Pánstwu przy-
kazaniu. A tak była nauka Pharyzajów: że
by synowie raczej do Kościoła dali / niżli o-
cu ábo matce / by głodem zdechnąć mieli.

15 Któraby go sflugawić mogli / Jako z tych
słow Pánstkich nie dowiedzieli tego / żeby się

na on czas godziło żydom wzywac pokar-
mów w zakonie zakazanych: tak ani teraz z
nich nie dowiedzieli / żeby wolno było Chre-
ścianóm pożywać pokarmów od Kościoła
zakazanych. Choć tak teraz / iako y na on
czas wszystkie pokarmy były czyste / y nie mo-
gły człowieka pokalać. Lecz y my / y oni / nie
dla tego się od niektórych pokarmów wstrzy-
mawamy / żeby oni nie y plugawé były: ale
oni dla figury ábo wyznaczema / ámy dla po-
stuszeństwa y dla wtrapienia ciała. Nie wi-
noć / ani piwo / ani mięso pokala człowieka:
ale złe wzywanie tych rzeczy: obżarstwo / pi-
tanstwo / niepostuszeństwo / y wgarda Ko-
ścioła Bożego.

33 A plugawość / Nie tylko przez słowa y
wola Pána Chrystusowe / ale też przez cere-
monie / y przykładanie zwierzęchné rzeczy
stworzonych / zwłaszcza poświęconych / Pan
Bóg cuda czyni. Jako oto ślina Chrystu-
sa / choć nie była częścią ciała tego / ale
iaktis zbylek wśafie iedną świętą. Theophy-
lactus na to mnysee.

43 Effethab / J Koscioł / z natchnienia Bo-
żego / przykładem Chrysta Pána / wzywa po-
dobnych ceremonii / w Ewangelijach przede-
chresem / na wzdrowienie dusz: iaktim tu Pan
Chrystus wzdrowił niemoc duszną zaraz y cie-
lesną. Amb: lib: 1. de Sacram: cap: 1.

Cuda przez
rzeczy świę-
cone.

Ceremonia
chrystu S.

ROZDZ. VIII.

W Oné dni za-
szę gdy wielka
rzęśa była / á nie
mieli co by iedli:
wzywawszy¹ w-
czniów swoich /
rzékł im: ¹ Żal

2 mi ludu: iż oto już trzy dni trwaia
przy mnie / á nie mają co by iedli: ¹ á
3 jeśli ie opuścze głodné do domów
ich / wstana na drodze: bo niektórzy z
4 nich z daleka przysli. ¹ A odpowiedzie
li mu uczniowie tego: ¹ Kładze ich
5 będzie mógł kto tu na puszy nakar-
mieć chlebem: ¹ A zopytał ich / Wie-
6 le chleba macie. Którzy rzekli / Sie-
7 dmioro. ¹ A rozkazał rzęsy wsiedź
8 na ziemi. A wzięwszy siedmioro chle-
9 bów / dzielił czyniąc łamał y dawał w-
cznióm swoim / áby przed nie kládli:
y kládli przed rzęśą. ¹ Mieli też y tro-
che rybek: y té błogosławił y kazał
prze nie położyć. ¹ A iedli y náiedli sier-
y zebrałi co zbyło z włomków / siedm
košów. ¹ A było tych co iedli około
czterech tysięcy: y rozpuscił ie.

10 ¹ A wnet wśedłszy w łódź z ucznia-
mi swoimi / przyszedł w strony Dal-
manutá.

11 ¹ A wysli Pharyzeusowie / y po-
czeli się z nim gadać domagając się
w niego znaku z nieba / ¹ Kładze go.
12 ¹ A wśedłszy w duchu / rzékł:
Czemu naród ten znaku szuka: ¹ Ża-
prawde powiadam wam / ¹ Jeśli be-
13 dzie dany znak narodowi temu. ¹ A
rozpuszczwłszy ie / wstąpił zaśie w
14 łódź / y odszedł za morze. ¹ A zápo-
15 mnili wzięć chleba: y nie mieli z so-
bą iedno ieden chleb w łodzi. ¹ A ro-
16 skazywał im / mówiąc: Pátrście / á
chronicie się kwásu Pharyzajskiego y
17 kwásu Herodowego. ¹ A myśliłi ie-
den do drugiego mówiąc: ¹ Że nie-
mamy chleba. ¹ Co poznawłszy rzékł
18 im Iesus: ¹ Cóż myślicie / że chleba
nie macie: ¹ Ieszeż nie baczycie ani ro-
19 zumiećcie: ¹ Ieszeż macie serce wáśé
záslepione: ¹ Czy macie nie wi-
20 dzieć / y wśy macie nie słyszyć: ¹ A-
ni pámistacie: ¹ gdym pięćioro chle-
bá łamał ná pięć tysięcy: wieleście
odnieśli košów pełnych włomków: ¹ A
rzekli mu: Dwanaście. ¹ A gdy się

¹ Mat: 15. d
39.
¹ Magedan-
skie. Tak Hie-
ro: S. y Au-
gust: czystal.
¹ Mat: 16. a 1.
¹ Luk: 11. 54.
¹ áby wiedzie-
li jeśli by
miał iaké
moc ná nie-
bie.
¹ A to iest w sá-
mych s. 16.
¹ Mat: 16. a 5
¹ A to iest, nie
będzie. Hebr.

Cypr: 6. f. 41
Jan 6. b 11.

dmioro chleba na cztery tysiące / wie-
 21 leście kossów zebrałi włomków: A
 rzekli mu: Siedm. A mówił im:
 22 Jakóż iście nie rozumiecie?
 23 A przysli do Bethsaidy: y przy-
 wiedli mu ślepego / y prosili / aby sie
 24 go dotknął. A wziąwszy ślepego re-
 25 ce / wywiódł go za miasteczko: a plu-
 nąwszy na oczy tego włożywszy rece
 26 swe / pytał go iśliby co widział. A
 on pátzając / mówił: Widze ludzic
 27 iako dzewa chodzące. Pórym zaś
 28 sie położył rece na oczy tego: y po-
 29 czął widzieć / y wzdrowiony iest / tak
 30 iż widział wszystko iasnie. A odesłat
 go do domu tego / mówiąc: Idź do
 domu swego: a ięśli wnidziesz do
 31 miasteczka / żadnemu nie powiáday.
 32 A wyszedł Jesus y wezwiowie te-
 go do miasteczka Cesarei Philippos-
 33 wey: a w drodze pytał wezwio-
 34 w swych / mówiąc im: Czym mie po-
 35 wiádaia byđz ludzic? A którzy mu
 36 odpowiedzieli / mówiąc: Janem
 37 chrzćcieleni / duudzy Eliaszem / a du-
 38 dzy iakoby jednym z proroków. Te-
 39 dy im rzekł: A wy kim mie byđz po-
 wiádaicie? A odpowiadając Piotr /
 40 rzekł mu: Ty iestes Christus. A za-
 41 groził im aby o nim nikomu nie po-
 wiáдали.

A poczał ie nauczać / iż potrzebá
 żeby syn człowieczy wiele cierpiał: y

wzgardzonym był od stárszych / y od
 32 przedniejszych káptanów y od Dokto-
 rów / y zabitym / a po trzech dni z
 33 martwych wstát. A mówił otwo-
 rzyćcie słowo. A wziąwszy go
 34 Piotr / poczał go strofować. A on
 obiócinęszy sie / a widząc weznie swe /
 zgromił Piotra / mówiąc: Idź za
 35 mną śáthanie: bo nie rozumieš co
 iest Bożego / ale co iest ludzkiego.
 36 A wezwawszy rzekł z wezwianmi swy-
 mi / rzekł im: Jesli kto chce za-
 37 mną iść / niech sámego siebie za-
 38 pzy: a weźmie krzyż swój / y niech
 39 mie náśládute. A Abowiém ktoby
 chciał zachować dusze swą / stráci
 40 ją: a ktoby wtrácił dusze swą dla
 41 mnie y Ewángeliu / zachowa ją.
 42 Bo cóż pomoże człowiekowi / choć
 43 by wysytek świat pozyskał / a skode-
 44 by podiał ná duszy swoiey? Abo /
 45 co za odmiane da człowiek za dusze
 46 swą? A Abowiém ktoby sie wstydał
 47 mnie / y słów moich między narodem
 48 tym cudzołożnym y grzesznym: za-
 49 wstyda sie go y syn człowieczy / gdy
 50 przyđzie w chwale oycá swego z ányo-
 51 ły swietymi. A mówił im / zápra-
 52 wde powiádam wam / iż są niektórzy
 53 z tych co tu stoia / ktorzy nie wku-
 54 są śmierci / aż wyższá królestwo Bo-
 55 że przychodzące w mocy.

Szatan po Zy-
 dowisku, prze-
 ciwnik po pol-
 sku.

Mat. 10. d
 38. y 16. d 24
 Luk. 9. c 23.
 y 14. f. 27.
 náśládować
 mie.
 Luk. 17. § 33
 Jan 12. d 25.
 Pátz. Matt.
 16. 25.

W nagrodę G.
 Matt. 10. d
 34.
 Luk. 9. c 16

Nabożeń-
 stwo.

Káptani śá-
 farsze s. Sákra-
 mentów.

Moc prze-
 gnania Chri-
 stusowego.

Nabożné do-
 tykanie re-
 czy świętych

2 Już trzy dni trwáia przy mnie / Widka
 3 cheć wicrnych ludzi do słowa Bożego: y dzi-
 4 wna skodność mowy Christusowej: dla kó-
 5 réy ludzic zapomináli cielesnego pokármu.

6 Dawał ucznióm swoim / Nie sam przes-
 7 sie / ale przez Apostoly své Christus ludzic
 8 karmi: tym nas wezác / iż słowo Pánstie y
 9 Sákramenty s. nie wedle myśli nášey bráć
 10 y przyjmować mamy / ale według rozsádku y
 11 śáfunku przelożonych y pástérzów nášych.

7 Y té błogosłáwił / Obacz przeciw he-
 8 retykóm / iż tu y gdzie indziej błogosłáwi-
 9stwo nie ściaga sie do Boga / ale do stworze-
 10 nia. Błogosłáwił tedy rybám onym / to iest
 11 przeżegnał ie / y tym przeżegnaniem y bło-
 12 gosłáwienstwem rozmnożył ie. Błogosłáwił
 13 chléb y fielić ná ostatniey wieczerzy / y prze-
 14 mienit ie w ciáło y krew swoie. Abowiém bło-
 15 gosłáwienstwo Boże nigdy nie iest próżné /
 16 ale záwsze w rzeczách stworzonych nieiáka od
 17 miáne w lepsze spáwute.

23 Włożywszy rece / Pan Christus wiele
 24 rzeczy dotknieniem sámyim czynil: náuczając
 25 nas nie gárdzić dotykaniem sie y przykładá-
 26 niem zwierzchnim rzeczy świętych: a nie

chłubić sie sámyim duchem y sáma wiára: iá-
 35 ko heretycy.

36 Dla mnie y Ewángeliu / Przez Ewán-
 37 gelia nie rozumiey tylko pisma czterech E-
 38 wángelistów: ale wszystkie pisma Apostolskie /
 39 y cokolwiek iedno Pan Christus mówił ábo
 40 czego wezyl. Abowiém tak misy wykláda:
 41 Ato by sie mnie wstydał / y słów moich zé. A
 42 nie tylko słowá tego są Ewángelia / ale czegoś
 43kolwiek Apostołowie słowem ábo pismem vo-
 44 czyli. Jáko indziej mówi: Ato was wzgar-
 45 dza mnie wzgardza. Przetoż dla wyznánie y
 46 obrony króregośkolwiek árykulu Katholi-
 47 ckiey wiáry / ráczey vmrzeć mamy / a mzi sie
 48 go záprzeć. A toć iest dusze kłásć dla Chri-
 49 stusa y dla Ewángeliu.

36 Wszytek świat / To niech wważá /
 37 ktorzy dla obludy swiáta tego / poddáta sie
 38 nieśpáwiedliwym wstáwóm y práwóm ludz-
 39 fun / w spáwie religiey / przeciw swému wła-
 40 stnému sumnieniu: zátracájac dusze swoie / y
 41 królestwo ono wieczné wtracájac dla kilku
 42 dni żywota doczesnego / ábo dla trochy má-
 43 ietności / żeby iey nie stráćili.

Ewángelia co
 iest.

Luk. 10. 16:

Milóšnicy
 swiáta wiá-
 cdy niżli kógá

ROZDZ. IX.

^b Po sześciu dniach wstał Jezus Piotra i Jakuba i Jana: i wwiódł ich na górę wysoką samemu osobno / i przemiennieł się przed nimi. i ściany jego stały się jasne i bardzo białe i jako śnieg: i takich niemoże farbiarz na ziemi białych uczynić. i pokazał się Eliasz z Mojżeszem: i rozmawiali z Jezusem. i odpowiadając Piotr / rzekł Jezusowi: Rábbi / dobrze nam tu być: i uczynimy trzy przybytki / tobie ieden / a Mojżeszowi ieden / a Eliaszowi ieden. i Abowiem nie wiedział co mówił: bo przestraszeni byli. i stał się obłok który je zasłonił: i przyszedł obłok głos / mówiąc: Ten jest syn mój najmilszy: słuchajcie go. i wnet obejrzawszy się / żadnego więcej nie widzieli / i edno tylko Jezusa z sobą. i gdy zstępowali z góry / rozkazał im aby nikt nie powiedział co widzieli: aż kiedy syn człowieczy zmartwychwstanie. i zachowali słowo w sobie: pytając się między sobą co by było / kiedy zmartwychwstanie? i pytali go / mówiąc: Coż tedy Phariszei i Doktorowie powiedzą / iż pierwszy potrzeba aby przyszedł Eliasz? Który odpowiadając / rzekł im: Eliasz przyszedłszy pierwszy naprawi wszystko: i tak jest napisano o synu człowieczym / aby wiele wcięrpiał i zagardzony był. i Ale wam powiem / że przyszedł i Eliasz (i uczynił mu cokolwiek chcieli) i tak o nim jest napisano. i gdy przyszedł do swych uczniów / wyzwał wielką rzeszę okolo nich / i Doktorzy gadające się z nim. i wnet wyzrawszy Jezusa wszystkich lud / zdumiał się / i poletali się: i przybieżawszy witali go. i pytał ich: O co się gadacie między sobą? i odpowiadając ieden z rzeszy / rzekł: Nauczycielu / przywiódłem do ciebie syna mego / który ma ducha nieczystego: i który gdziekolwiek go napadnie tłucze go / i ślini się / i zgrzyta zębami / a schmie: i mówiłem w

cznion twoim aby go wyrzucili / a nie mogli. Który odpowiadając im / rzekł: O narodzie niewierny: do kądże przy was będzie? do kądże was cierpieć będzie? przyniescie go do mnie. i przyniesli go. i gdy go wyzwał / natychmiast go duch iął targając: i upadłszy na ziemię / przewracał się śliniąc się. i spytał oycę tego: Jaki dawny czas jest / i tak się mu to przydało: i on powiedział: S dżiecinstwa: i często miewał go w ogniu i w wodzie / aby go stracił. ale mojesli co / ratuj nas / zlitowawoś się nad nami. i Jezus rzekł mu: Jesli wierzyć możesz / wszystko jest podobno wierzącemu. i natychmiast zawoławoś ojciec dżiecięcia / ze łzami rzekł: Wierze Panie: ratuj niedowierstwo mego. i widząc Jezus iż się rzesza zbiegała / zagroził duchowi nieczystemu / mówiąc mu: Głuchy i niemy duchu / i ty tobie roztąż / wyjdź z niego: i nie wchodź więcej weni. i zawoławoś / i bardzo go starawoś / wyszedł z niego: i stał się i tak umarły: i tak / że ich wiele mówiło / iż umarł. i Jezus wiałoś rękę jego / podniósł go: i wstał: i gdy wszedł do domu / uczniowie jego pytali go osobno: Czemużemy go my wyrzucić niemogli? i rzekł im: Ten rodzaj żadnym sposobem wynisodzi nie może / i edno za modlitwą i postem. i wyszedłszy z tamtąd przeszli przez Galileę: i nie chciał aby ktokolwiek wiedział. i nauczał wnie swę / i mówił im: Jaki syn człowieczy będzie wydan w ręce ludzkie / i zabity / i zabity wstać nie dnia trzeciego. i Lecz oni słowa nie rozumieli: i bali się go spytać. i przysli do Kapharnaum. Który gdy w domu byli / pytał ich: Coście w drodze rozmawiali? Lecz oni milczeli: i Abowiem w drodze z sobą rozmawiali / i ktoby z nich był wieśszy. i A sie dżąc wezwał dwunastę / i rzekł im: Jesli kto chce być pierwszym / będzie ze wszech ostatcznym / i sługa wszystkich. i wiałoś dżieciatko / postawił je w pośrodek ich / i ktoby gdy oblał / rzekł im: Któżkolwiek i edno z takowych dżiateczek przymie w imię moje / mnie przymie: i ktokolwiek mnie przymie / nie mnie przymie / ale tego który mnie postawił. i odpowie

^b Mat. 17. a 2
^c Luk. 9. d 29.

1
A

2

3

4

^c Nauczycielu
mój.

5

6

B

7

8

^c Mat. 17. b 9

9

10

^d Mal. 4. b 5.

11

^e Isa. 53. a 3.

12

^f Mala. 4. b 5
^c Mat. 17. b 12

C

13

14

^c Doktorów.
G.

15

^c Mat. 17. b
14.
^c Luk. 9. c 37.

16

17

18

D

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

E

31

32

33

34

35

36

37

F

^h Mat. 17. d
22.

ⁱ Luk. 9. b 21.

^k Mat. 28. a 1.
^c Luk. 9. f. 46.

^c to jest: nie-
chay będzie
Hebr.

^c a wiałoś
ie na rce. G.
i dla mnie He-
braim.

^c to jest, nie
tylko mnie,
ale nie tak
mnie, iako te-
go.
^c Luk. 9. f 49.

Siemieniem
twoim. G. abo
przez imię
twoje.
*iż nie chodzi
za nami. G.
1. kor. 12. 2
3.
*a mógł mi
prędko zło-
żyć. G.
1. Matt. 10. d
42.

1. Mat. 8. a 6
Luk. 17. a 2.
1. Matt. 5. c
20. 7. 18. a 8.
*prędko a
iść ci do zba-
wienia.

Mojżesz y E-
liasz.

Ian iako El-
asz.

TRZECIA
CZESCE wán
ieley. prz-
sio Pánki
ná męs do
ludskéy áie-
mie.
1. Mat. 19. a 1.

1. Mo. 24.
a 1.

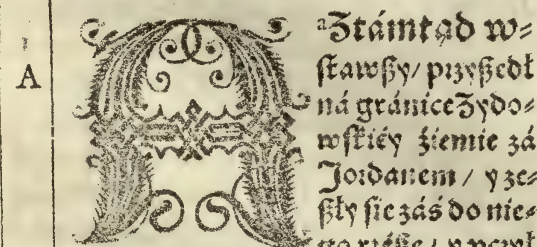
1. Mo. 1. d. 7
Mat. 19. a 4.
1. Kor. 2.
d. 24.
1. Kor. 6. d. 15
Ephes. 5. g. 31

dział mu Jan/ mówiąc: Nauczycie-
lu/ widzieliśmy niektóre/ w imię two-
ie/ czarty wyrzucające/ który nie cho-
dzi za nami: y zakazaliśmy mu. * A
Jesús rzekł: Nie zakazujcie mu. * A
bowiem żaden nie jest/ któryby czynił
cudá w imię moje/ * a mógłby przed-
ko źle mówić o mnie. * Bo kto nie jest
przeciwko wam/ za wami jest. * A
bowiem ktobykolwiek wam dał ku
pićiu kubek wody w imię moje/ iżeście
Christusowi/ zaprawdę powiem
wam/ nie utraci swej zapłaty.
* A ktobykolwiek zgorzysł iednego
z tych maluczkich wierzących w mnie:
lepięybymu iżby był wwiązán młjński
kámien okolo szyi tego/ y był wrzucon
w morze. * P A iesliby reká twa * gor-
zylá cie/ odetni iż. lepięy jest tobie
wnisnąć do żywota w łomnym/ niż má

Y wygrzeli Eliáš y Mojżesem] Mojżesz
znánnomite ludzic swięte/ przedtym zmarłé
mł Pan Christus przydšie ná sád w swym má-
iściácie. A Eliáš (który iesze był nie umarł)
figurnie swięte/ któré Pan Christus zástanie
iesze żywé/ kiedy przydšie w chwale. Tam
wšyscy społen pocna z Christusem krolo-
wáć/ w onéy chwale wiecznéy. Bedá ná to
miejšce. Ná to zákon y prorocy poświádo-
czáá Pánu Christusowi: y swięci po śmier-
ci moga sie żywym pokázowáć. August. de
cura pro mortuis cap: 15. & 16.

Przyšedł Eliáš] Eliáš żarliwy był o
zákon Pánki/ y grzechy wielce kará/ y mie-
škal ná pušy/ y wprzodzi wtóré przyšcie
Pánki. Ták był Jan s. przed pierwszym
przyšciem Pána Christusowym/ żarliwy/
strosfitycy zlosty/ y wprzodziel Pánki. The-
odorēt in Catena Thomae in hunc locum.

ROZDZIAŁ X.

A * Stamtąd w-
stawšy/ przyšedł
ná granice žydo-
wškiey ziemié zá
Jordanem/ y ze-
šly sie záś do nie-
go rzęšce/ y wczyl
ie zášie/ iáko był zwykł.
2 * A przyštapiršy Pharyzeušowie/ py-
táli go: Jesli sie godži mežowi žóna
opusćić: kúšáć go. * A on odpowie-
działšy/ rzekł im: Co wam roztáží
Mojżesz? * Któzy rzekli: * Mojżesz
dopusćil nápišáć list rozwodny/ y o-
pusćić. * Którym odpowiedziałšy
Jesús/ rzekł: Zátwárdzenia sercá wá-
šeg nápišáł wam to roztázanie. * Ale
od poczátku stworzenia cmežczyne y
niewiášte wczynil te Bóg. * Dla te

43 iac obie rece iśdž do piekła w ogień
44 nieugášony: * *gdzie robať ich nie
umiéra/ a ogień nie gáśnie. * A iesli
cie nogá twóá goršy/ wtni iż. lepięy
jest tobie wnisnąć chromym do żywo-
tá wieczného/ niż mááć obie nodze/
bydž wrzuconym do piekła ognia nie
45 vgašoného: * gdzie robať ich nie v-
46 miéra/ a ogień nie gáśnie. * A iesli cie
oko twé goršy/ wylup ie: lepięy jest
robic wnisnąć iedno okim do krole-
stwa Božego/ niżli mááć obie oczy/
wrzuconym bydž do piekła ognistého:
47 go: * gdzie robať ich nie umiera/ a o-
48 gien nie gáśnie. * A bowiem káždy o-
gniem bđžie posolon: a kóždy ošá-
49 rá bđžie solá osolona. * Dobrá jest
sol/ ale iesli sol nie stona bđžie/ czym
žeiá osolicie? * Mięćciež w sobie sol/
a pokóy mięćcie miedzy sobá.

W imię twoje] Czynia cudá w imię Pána
Jansowé časem y žli y niewierni ludzic/ ná
potwierdzenie prawdy/ y ku chwale Božey.
Ták iž Julian męžbožny Apostolá wygnat
czarty známiemem Kryža s. iáko piše s. Grze-
gorz Názyánžski/ y Theodor. Ták časem
y heretykowie moga cudá czynic miedzy P o-
gány/ ku potwierdzeniu křóžego ártýkulu Ká-
tholickéy wiáry. Ale nigdy nie wczynili áni
wczynia cudu żadné/ prawdywego ku pod-
párciu křóžego ártýkulu náuki swéy oblednéy.

40 Nie utráci swéy zapłaty] Oto zapláta
zá wczynil miłosierne. Šedá iásna rzecz/ iž
wczynil dobre zapláte v Boga záslugá.

45 Káždy ogień bđžie posolon] Játo w zákonie
stárym žádná ošárá bez ognia y soli nie bylá:
ták bez utrapienia žádná nie ižt Bogu przytem-
ny. Bo tóž znácy bydž ochrzcenym ogniem:
co bydž osolonym ogniem. Pátr Matt. 3. u.

8 góž opusćić cžłowiek oycá swéš y má-
tke/ a przyšlaczy sie do žóny swéy: y be-
dž dwoie/ w iedný ciele. A ták iž nie
są dwoie/ ale iedno ciało. * Co tedž
9 Bóg zágláczyl/ niech cžłowiek nie rozlá-
10 cza. * A w domu zášie wczniowie iego
11 o tymž go pytáli. * Rzekł im: Ktoby
B ktoby opusćil žónę swó / a poizłby
inná/ * cudžoloztwá sie dopuszcza prze-
12 cívko iey: * A iesliby žóná opusćilá
mežá swóšiego/ a pláby zá drugiego/
13 cudžolozy. * A przynošono mu dziat-
14 ki/ áby sie ich dotknáł. A wczniowie
grožili przynošácy. * Które gdy
widžiał Jesús/ miał zá źle/ y rzekł im:
Dopusćcie dziatkom iśdž do mnie:
15 a nie zakázućie im/ ábowiem ták o-
wych iest królestwo Bože. * Zápra-
wde mówie wam: Ktobykolwiek nie
przyiáł królestwa Božego iáko dšie-
16 ciatko/ nie wnidžie do niego. * y oblá-

1. Mat. 6. g. 24
* to iest meká
160.

1. Mo. 2. c. 13
Matt. 5. b. 13

1. Luk. 14. g
34.

Cudá herety-
cké.

Gre: ora: 1.
in Julian.
The: lib. 3.
cap. 3.

Dobré wczyn-
ki plátné.

Pożytek w-
stápienia.

Wláśnie * a
prylnie.
* iedno ciało G
ábo iednym
ciałem.
1. Kor. 7. b
10.

* cudžolozy
ku křáždžie-
iety. G:

1. Mat. 19. b. 13
Luk. 18. d. 17.

* to iest, E-
wánliedny w
pokorze y w
prostoti.

piátácie/

17	C	piągacie/ y kładąc na nie rece błogo-
sławili ie. ¹ A gdy wyszedł w drogę/
przybiegłszy ieden/ wpadłszy na kolana
przed nim / pytał go : ² Nauczycielu
dobry/ co uczynię/ abych otrzymał ży-
wot wieczny : ³ A Jezus mu rzekł :
Czemu mnie zowieś dobrym : żaden
nie dobry iedno ieden/ Bóg. ⁴ Przy-
kazania umieś : Nie cudzołóż : Nie
zabijaj : Nie krądni : Nie mów
świádecstwa fałszywego : Nie czyn
zdrády : Cześć oycá twego y mátkę.
⁵ A on odpowiedziawszy rzekł mu :
Nauczycielu/ tegom wszytkiém strzegł
od młodości moiej. ⁶ A Jezus wez-
szawszy nań ⁷ <i>umilował go</i> / y rzekł
mu : Jednegoś niedostawa : idź/ co-
kolwiek masz przeday/ á day w bogim/
á będziesz miał skarb w niebie : á
przyjdź naśláduy mnie*. | 18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
E | 1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49 | nimi/ y zdumieliáli sie : á idąc pozad-
bali sie. ¹ A zásie wzięwszy dwu na-
ście / poczał im powiedáć co nań
przyśdź miało. ² Iż oto wstępujemy
do Jeruzálem : á syn człowieczy be-
dzie wjdán przedniejszym kápłánóm/
y Doktoróm/ y osądzą go ná śmierć/
y wydadzą go pogánóm : y będą go
nagrąwać/ y będą nań plwáć/ y wbi-
czują go / y zabiją go / á dnia trzeci-
go zwartwychwstanie. ³ ^m A przysli
do niego Jákub y Jan synowie Ze-
bedeusowi / mówiąc : Uczycielu /
chcemy ábys / o cokolwiek prosić be-
dziem/ uczynił nam. ⁴ A on im rzekł :
Cóż chcecie ábych wam uczynił : ⁵ A
rzekli : Day nam ábychmy siedzieli/
ieden po práwicy twój/ á drugi po le-
wicy twój w chwale twoiej. ⁶ A Je-
sus im rzekł : Nie wieście ócz prosicie.
Możecie pić kielich który ja piję/ ábo
bydź chrzczeni chrztem którym sie ja
chrzczę : ⁷ A oni mu odpowiedzieli :
Możemy. A Jezus im rzekł : Kie-
liczei który ja piję pić będziecie /
y chrztem którym sie ja chrzczę/ chrzcze-
ni będziecie : ⁸ ále siedzieć po práwi-
cy moiej/ ábo po lewicy / nie moia
rzecz dáć wam/ ⁹ ále którym jest ná-
gotowano. ¹⁰ ⁿ A wsłyszawszy dziesięć/
poczełi z á zle mieć Jákubowi y Jano-
wi. ¹¹ A Jezus wezwawszy ich/ powie-
dzał im : ¹² Wieście / iż ci / których wi-
dzą że rośkáują narodóm / pánują
nád nimi : á kśiążetá ich ¹³ <i>władzą ro-
ściągáją nád nimi.</i> Lecz nie tak jest
miedzy wámi/ ále ktobykolwiek chciał
bydź wietszym/ będzie sluga wászym :
¹⁴ ¹⁵ <i>á ktobykolwiek miedzy wámi chciał
bydź piérwszym / będzie wszytkich
sluga.</i> ¹⁶ <i>Abowiem y syn człowieczy
nie przysiedł áby mu sluzono/ ále áby
slużył / y dał ¹⁷ <i>duśe swą</i> okupem z á
wielu.</i> ¹⁸ ^p A przysli do Jerichá : á gdy on
wychadzał z Jerichá y uczniowie ie-
go / y rzekł wielká : syn Tymeusów
Bártymeusz ślepy / siedział podle
drogi żebząc. ¹⁹ Który wsłyszawszy iż
Jezus Nazárenski jest / poczał wo-
láć / y mówić : Jezusie synu Dawi-
dów/ smiluy sie nádemną. ²⁰ A wiele
ich groziło mu áby milczał. A on dás-
leko wiecey wołał : Synu Dawidów
smiluy sie nádemną. ²¹ A Jezus stá- | 1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49 | 1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49 | 1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49 | 1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49 | 1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49 | 1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49 | 1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49 | 1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49 | 1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49 | 1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49 | 1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49 | 1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49 | 1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
 |
|----|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|

¹ będa dobre-
go serca.

50

51

narosły kazal go zawolac. A zawolali
ślepego/mówiac mu: ² Bądź dobie-
myśli/ wstań/ woła cie. ³ Który po-
rzuciwszy suknie swoje/ porwawszy sie/
przyszedł do niego. ⁴ A odpowiedzia-
wszy Jesus/ rzekł mu: Co chcesz a-

52

bych ci uczynił: a ślepy rzekł mu:
⁵ Mistrzu abyś przywrócił. ⁶ A Je-
sus mu rzekł: Idź/ wiara twota cie-
bie zdrowym uczynila. A natych-
miast przywrócił/ y siedł za nim w
drodze.

¹ Rabbani. G
L.

² za Iesusem.
G.

Dopuszczenie
mniejszych
grzechów.

4

Mojżesz dopuścił J niektórych rzeczy
dopuszczając/ nie pochwalając ich/ na wtórzo-
wanie wierszego złego. Żaden człowiek nie
ma zle czynić/ ani złego pozwalac/ dla za-
dnej przyczyny: ale czasem może przegledac
zle uczynki innych/ dla słusznej przyczyny.
Jako y Pan Bóg sam nie czyni nic złego/ w-
szakże złego dopuszcza. Tak królowie y pra-
wa pospolite dopuszczają mniejszych złosci/
aby droge zagrozdili do wietszych. A daleko
wiecej koscioł s. (iako Augustin s. pisze)
mając w sobie nie tylko zła/ ale y plawy/
wiele znosić musi. A wszakże niczego nie w-
czy/ ani pochwala/ cokolwiek jest zdrowe
wierz y pobożnemu życiu przeciwno.

21

den jest prawy Mistrz y Ociec nasz: aczkol-
wiek y drudzy na ziemi sa też oycami y mi-
strzami naszymi.

21

¹ Idź przeday J Nie roztążnieć tego wśy-
tkim/ ale radosi tylko: a tey rady naśladowia
prawi zakonnicy.

25

Niż bogaczowi J Bogaczem tu zowie
(iako wyspę powiedzial) tego który wśa w
mátemosćach swoich: którzyby rychley ob-
stapil wiary y powinności swęy ku Bogu/
nie liby miał piemiadze wracać. A tacy s. w-
śyscy/ którzy dla doczesnych pożytkow ze-
zwalaia na heretyckie błędy.

25

24

24

30

Stokroć wiecey J To sie naprzod zisćilo
w Apostołach/ y teraz sie isć w prawy za-
konnikach: którzy za ieden dóm/ oycá abo
bracia opuszczoné/ tyle domów mają/ ile klas-
torów: tyle oyców ile starszych swoich: tyle
braciéy ile zakonników. A nad to ieszcze káski
y pociechy wielkie duchowné/ które sa sto-
kroć wiecey y zacnieysze niżli wśytkie dostá-
tki y pociechy świeckie. Tak isć ten który sto-
kroć opusćil dla zakonu/ nie opusćilby zaka-
nu za wśytek świat.

31

Z prześladowaniem J Bo y to dar Bo-
ży/ dla Chrystusa cierpieć. Abo isć to beda
mieć y wśanyim prześladowaniu/ co im tu
Pan obiecować raczy.

Mar. 4. 10.

Rada dysko-
nalsci.

Bogacz który

Stokrotna za-
plata.

Phil. 1. 29.

Epist: 117.
cap: 19.

Opuściwszy
żona choć dla
cudzołóstwa,
niegodzi sie
drugiey po-
ić.

Mat 19 9.
Luk: 16. 18.

Iako sam Bóg
dobry, sam
mistrz y otec
nasz.

11

18

A poigłby inq J Co Mattheus nie tak
táśnie napisał (żad niektóry chcieli do-
wiesć żeby sie komu godzilo/ żone dla cudzo-
łóstwa opusćil/ ina sobie poiać.) to tu
Mattheus. iako y Lukasz s. táśnie dekláro-
wał: aby nikt nie watpil/ isć kókolwiek opu-
ścił żone/ a inq pomylił ten cudzołósty. Aug.
lib: 1. de adult. coniug: cap: 11. & sequentib.
Tak tedy mocna jest zwiazka małżonka: że
ta sam tylko rydł a motyla rozwiązać może.

Żaden nie dobry J Żaden istotnie/ y sam
z siebie nie jest dobry/ iedno sam Bóg: acz-
kolwiek dla wezśniectwa dobroci Bożey też
y ludzkiej bywania dobry. Tymie sposobem iez-

ROZDZ. XI.

1

A

2

3

4

5

6

7

¹ GDY blisko
byli Jeruzalem y
Bethániiéy/ w
góry oliwney/ po-
stał dwu z wcz-
mów swoich/ y
rzekł im: idziecie

do miasteczka które jest przeciwko
wam: a natychmiast wśedźy tam/
naydziecie osle wwiązane/ ná któ-
rym ieszcze żaden z ludzi nie siedział:
odwiazcie ie y przywiedźcie. ² A iesli-
by wam kto rzekł: ³ Co czynicie?
Powiedźcie iż go Pánu trzeba: a w-
net ie tu pusći. ⁴ A posćedźy náleżli
osle wwiązane przede wroty ná dwor-
rze/ ná rozstáníu: y odwiazali ie.
⁵ A niektóry z onych co tam stali/
mówili im: Co czynicie odwiazując
osle? ⁶ Który im rzekł iako im był
roztazał Jesus: y ⁷ pusćili im. ⁸ y
przywiedli osle do Iesusa: y wżuci-
li ná nie státy swé/ y wśiadł ná nie.

8

9

B

10

11

12

13

14

15

C

¹ A wiele ich stáło odbienia swoje ná
drodze: drudzy zaśie obcináli gáłęzi
z drzew/ y stáli ná drodze. ² A którzy
w przód šli/ y którzy pozad/ woláli
mówiac: ³ Hosanna/ ⁴ Błogosławio-
ny który idzie w imie Pániskie. ⁵ Bło-
gosławione które idzie ⁶ królestwo
oycá nášego Dawida/ ⁷ Hosanna ná
wysokosciách.

⁸ A wśedł do Jeruzalem do ko-
ściola: a obejrzaawszy wśytko/ gdy
iuz była wieczorna godzina/ wśedł
do Bethániiéy z dwiema náscie. ⁹ A
náziáutrz gdy wychodzili z Bethá-
niiéy/ iátnęł. ¹⁰ A wyjrzaawszy z dále-
ka fige máizęg liście/ przyszedł iesliby
śnadź co ná niey nálażł. A przysćed-
śy do niey/ nie nie nálażł oprócz li-
ścia/ bo nie był czas figom. ¹¹ A odpo-
wiádaic rzekł iéy: ¹² Tíech iuz wie-
céy ná wieki nie ie owocu niż z
ciebie. A šlyšeli wezśniowie iego. ¹³ y
przysćili do Jeruzalem. A wśedźy do
kościola/ poczał wyrzuć przedáiz-
cę y kupuicé w kosciele/ y stóły bány

¹ Luk: 21. a 9
Luk. 19. f. 8.
Psal: 117. d 24
² to jest, káśl
Dawidow o-
biecány, abo
syn Dawidów
³ wymis Pán
šlic. G.
⁴ Mat: 21. a 10
Luk. 19. g 45

⁵ Mat: 21. b 19

CZWARTA
CZESC E-
wangeliey
ma w sobie
on wielki ty-
tuł i Męki
Pániskiey w
mieście Ieru-
zalem.
² Mat: 21. a 1:
Luk. 19. c 19.

³ przez to czy-
nicie? G.

⁴ pusćili ie. G
Hosá: ná-
zbaw prosie,
abo zbaw ie
raz.
Mat: 21. 9.
Jan 12. b 14

Hs: 56. b 7.

Hs: 7. b 11.

h Mat: 21. b 19.

1 Mat: 7. a 7.
y 11. b 22.
Luk: 11. b 9.

Processio.

Zgwałcenie
kościółów.Heretycy do
my Bożo obra-
cą wiński-
nie zbóyców.

16 Kierców / y stolki tych co przedawali
golebie przewrócił / ani dopuścił
aby miał kto nieść naczyńie przez ko-
17 ściół: ani nauczał / mówiąc im: Je-
żaj nie jest napisano / że dom mój /
dom modlitwy będzie nazywan w sy-
18 tkin narodóm: A wyszcie ii wzy-
nili iástiniz zbóyców. Co usłysza-
wszy przednieyszy káplani y Doktoro-
wie / szukali iáko by go zátrocili. A-
bowiem siego bali: iż wyszłá rzéśa
19 dziwowała sie náuce iego. A gdy
był wieczór / wychadzał z miástká.
20 A ráno idąc mimo / wyrzeli fige z
21 korzenia vschlá. A Piotr wspomnia
wszy / rzékl mu: Rábbi / Oto figá
któráś przełáz / vschlá.
22 A Jesus odpowiedziawszy rzékl
23 im: Miéycie wiáre Bożá. Zápra-
wde mówię wam / iż ktobykolwiek
rzékl téy górze / Podnieś sie á wrzuc
sie w morze / á nie wátpilby w sercu
swoim / áleby wierzył że sie stánie co
24 by iedno rzékl stánie sie mu. Prze-
tóż wam powiádam / wszystko o co-
kolwiek modląc sie prosić / wierzyć
że otrzymacie / á stánie sie wam.

8 A wiele ich stáło odjénia swé / Wszytkié
té postugi / choć nie przykázané / Pan wdzies-
cznie przyjmował: iáko y té náśe / na pro-
cessyách / w iernéy / w iedzielu / y Ciałá Bożego.
16 Naczymie przez kościół / Jesli Pan cierpieć
nie mógt / aby kto iáki státek nióst przez ko-
ściół: iákoż opuści bez kárania złupienie y
zgwałcenie kościółów przez ceremonie here-
tyckie / y kárania idy / błędów y bliźnierstwa
pełné?
17 Iástiniz zbóyców / Jesli ná on czas ko-
ściół był iástiniz zbóyców dla tego / że w nim
przedawano y kupowano rzeczy które mus-

25 A gdy stániecie ná modlitwe od-
pusćcie iesli co przeciw komu macie:
aby y oćiec wasz który jest w niebie-
26 siech / odpusćil wam grzechy wasze.
D Ależ iesli wy nie odpusćicie: ani
oćiec wasz który w niebie jest / odpusći
wam grzechy wasze.
27 A przysli zásie do Jeruzálem.
A gdy chodzil w kóściele / przystápi-
li do niego przednieyszy káplani y Do-
ktorowie y stáry / y mówili mu:
28 Któráż to mocá czynisz: á kóć da te
29 władzá ábys to czynil: A Jesus od-
powiedziájąc rzékl im: Spytam y ia
was o słowo iedno / á odpowédzcie
mi: á powiem wam którá to mocá
30 czynie. Chrzest Janów z niebáli byl /
31 czyli z ludzi: odpowédzcie mi. A oni
rozmyśláli w siebie / mówiąc: Jesli
powiemy z niebá: rzecze / Przeczescie
32 mu tedy nie wierzyli: Jesli rzeczymy
z ludzi: boiemy sie ludu / ábowiem w-
szyscy trzymáli o Janie iż prawdziwie
33 byl prorokiem. A odpowédziájąc rze-
kli Jesu owi: Niewiemy. A Jesus
odpowédziáwszy rzékl im: ani ia
wam powiem / którá mocá to czynie.

h Mat: 6. b 14
y 18. d 35.h Mat: 21. b
23.
Luk: 20. a 19

no Bogu ofiarować: iákoż dáleko wiecey te-
raz / kiedy domy Boże / ná ofiare swieta y ná
pożywanie Ciałá y krewie Pánstkiey poswie-
cone / obracá sie w iástinie / w iástinie / y ná
przełete wiecznje heretyckie / ábo ráczey
sátánskie?

22 Miéycie wiáre Bożá / W iácinie wiáre Bo-
żá / ábo wśność w Bogu / test wierzyć iż on y
może / y chce to wszystko uczynić / co nam jest
pożyteczno: bysmy iedno my z náśey strony
nie przeszkádzáli.

25 Odpusćcie / Oto nie dosyć ná saméy wie-
rze: trzeba y odpusćać tym co nas obrażili.

Wiáre Boża

*kámionu-
G.

ROZDZ. XII.

1 A **A** poczał im
mówić przez podo-
bienstwa: Win-
nice náśádzil czło-
wiek / y ogrodił
plotem / y wyko-
pał práśe / á zbu-
dował wieże / y náázł iz oraczom / y
2 odiáchał. A ná czas posłał sluge
do oraczów / áby od oraczów wziął z
3 owocu winnice. Którzy poimawszy
4 go vbili / y odesłáli próżnego. A zá-
sle do nich drugiego sluge posłał: y

5 oného * ránili w głowę y zelżyli. y
zásie posłał drugiego / y oného zabi-
6 li: y wiele innych: iedné biáz / á dru-
gie zabiáz. Jesze tedy máíz
iedného syná namilśego / y tego po-
7 słał ostáteczného do nich / mówiąc:
że wśánniz syná mego. A oracze
rzekli / ieden do drugiego: Ten jest
8 dziedzic: Pódźcież zabiymy go: á
náśe będzie dziedzictwo. y poima-
9 wszy go / zabili y wyrzucili z winnice.
10 Cóż tedy uczyni pan winnice: Przy-
dźie / á potráci oracze: y da winnice
innym. Ani tego písma czytálicie /
b kámien który odzucili buduiący / ten

b Plal: 117
c 22.

Hs: 28 d 16.

Dz: 2. a. b 11.

Rzy: 9. 8 33.

1. Piotr. 2. b 3

Mat. 21. d 42

Dzie: 4. b 11.
Rzym: 9. g
33.
1. Piotr: 2. b 8
Matth: 21. d
42.
Matt: 22. b
15.
Luk: 20. d 20

Czyni Ciś-
nowi czyli
nie? mamyli
dacie, albo nie
dacie? G.

d Rzy: 13. b 7

Matth: 2. c
23.
Luk: 20. d 27

1. Mo: 25. 25.

G.

82 Mo: 3. b 6
Mat: 22. d 32
Luk: 20. f. 27

* Bogiem. G.
* Bogiem. G.

11 sie sstał głowa wagielną: ° Od Pá-
12 ná sie to sstało / á dziwno iest w o-
13 czách nášych. ° y stárali sie go poi-
14 mác: á balisie rzéšy / bo poználi iz
15 ná nie to podobienstwo powiedzial /
16 opuścivšy go odesli. ° A posłáli do
17 niego niektórych z Phárizeušów y He-
18 rodianów: áby go podchwycili w
19 słowie. ° Któzy przyszedšy rzekli mu:
20 Nauczycielu / wiemy żeś prawdziwy
21 iest / á nie dbaš ni ná kogo / ábowiem
22 nie pátrzaš ná osobę ludzká: ále w-
23 prawdziwie drógi Božy nauczáš: Go
24 dżiz sie dáć dań Césarzowi / czyli nie:
25 Któzy wiedzac chytrości ich / rzekli im:
26 Czemu mie kusicie: przyniescie mi
27 groš ábym ogládał. ° A oni mu przyniesli.
y rzekli im: Czy to iest obraz y
napis: powiedzieli mu: Césárski. ° y
odpowiedzivšy Jesus / rzekli im:
° Oddayciež tedy co iest Césárskiež
go / Césarzowi: á co iest Božego /
Bogu. y zádžiwili sie temu.

18 ° A przysli do niego Sáduceu-
19 ſowie / którzy powiádaž iz niemáš
20 zmartwychwstánia: y pytáli go mó-
21 wiac: ° Nauczycielu: Móžesz nam
22 nápišat: ° iz iesliby czy brát vmárl /
23 y pozostáwił žone / á dźiatekby niezostá-
24 wił / áby wziął brát tego žone ięž /
25 y wzbudził nášenie brátu swemu.
26 Było tedy siedm bráćy / á piérwšy
27 poizł žone / y vmárl nie zostáwivšy
28 nášenia. ° y poizł iž wtóry / y vmárl:
29 y áni ten pozostáwił nášenia / y trzeci
30 tákž. ° y wzięli iž tákž siedm: á nie
31 pozostáwili nášenia. Ostatnia po
32 wšytkich vmárlá y niewiásta. ° W
33 zmartwychwstániu tedy gdy powstá-
34 ná / któregóż z tych będzie žoná: ° bo
35 siedm ich mieli iž za žone. ° A Jesus
36 odpowiedziavšy / rzekli im: Iż nie
37 dla tego błádzicie / że nie rozumiecie
38 pišmá / áni mocy Božy: ° Abowiem
39 gdy zmartwychwstáná / áni sie ženíc
40 bedá / áni zá mąż chodžić: ále są iá-
41 ko ányołowie w niebiesiech. ° A o v-
42 márlých iz zmartwychwstáć májá /
43 nie czytálicie w księgách Móžesz-
44 wych / iáko v krzá mówił Bóg do
45 niego / rzeká: ° Jam iest Bóg A-
46 bráhámów / y Bóg Izááków / y Bóg
47 Jákobów: ° Nie iest Bóg * vmárl-
48 ych / ále * żywych. A przetož wy bá-
49 ró błádzicie.

28 ° A przystápił ieden z Doktorów
29 co slyšal gdy sie gadáli: á widzac že
30 im dobrze odpowiedžiał / spytał go /
31 któré iest przedniejšé ze wšech przy-
32 kazánié: ° A Jesus mu odpowie-
33 dźiał. Iž przedniejšé ze wšytkich
34 przykazánié iest / ° Sluchay Izráelu /
35 Pan Bóg twój / Bóg ieden iest. ° A
36 będzieš miłował Páná Boga twé-
37 go ze wšytkiego sercá twégo / y ze w-
38 šytkiež duše twoiež / y ze wšytkiego
39 vmysłu twégo / y ze wšytkiež síly two-
40 iež: Tóć iest piérwšé przykazánié. ° A
41 wtóré iest temu podobné. ° Bedžieš
42 miłował bližniego twégo iáko sámé-
43 go siebie. Ná to niemáš innégo
44 wietšégo przykazánia. ° y rzekli mu
45 Doktor: Dobrzeš nauczycielu / wpra-
46 wdžie powiedžiał / iz ieden iest Bóg /
47 á niemáš innégo oprócz niego. ° á iz-
48 by był miłowan ze wšytkiego sercá / y
49 ze wšytkiego vmysłu / y ze wšytkiež
50 duše / y ze wšytkiež síly: y miłowác
51 bližniego iáko sámégo siebie: wiecež
52 iest nád wšytkie całopalenia y ofiáry.
53 ° A widzac Jesus / iz rostopnie od-
54 powiedžiał / rzekli mu: Tę dálekoš
55 iest od królestwa Božéž. y nie śmiał
56 go iuž żaden pytáć: ° A Jesus od-
57 powiedziavšy / mówił / nauczáigc w
58 kóściele: Jákož mówiá Doktorowie
59 iz Christus iest synem Dawidowym:
60 ° Abowiem sam Dawid mówi w Du-
61 chu S. ° Rzekł Pan Pánu memu /
62 siáđž po práwicy moiež / áž polože
63 nieprziácioly twoie podnóžkiem
64 nóž twóich. ° Sam tedy Dawid zo-
65 wie go Pánem: á stáđže iest synem
66 iego: ° A wielká rzéšá ráda go sluchá-
67 lá. ° A mówił im w náuce swoiež:
68 ° Strzežcie sie Doktorów / którzy
69 chęć chodžić w długich stárách / y
70 bydž pozdráwiani ná rynku: ° y sie-
71 dzieć ná piérwšych stolicách w bó-
72 žnicách / y piérwšé mieyscá ná wie-
73 czerzách: ° Któzy póžeráž domy w
74 dów pod pokrywká długiego modle-
75 nia. Tę odniosá wietšy sad. ° A sie-
76 dzáć Jesus przeciw stárbnicy / pá-
77 trzał iáko rzéšá kłádłá pienáđže do
78 stárbu: á wiele bogaczów wiele kłá-
79 dli. ° A przyszedšy iedná wdowá vbo-
80 ga / wložylá dwá drobne pienáđže /
81 co wáży kwadránt. ° A zwolavšy v-
82 cmiów swych / rzekli im: Záprawde

h 5. Moy. 6.
2 4.
náš Pan.
7 L. G. S. wáš
N. N. G.

13. Mo: 19.
d 18.
Mat: 22. d 39
Rzy. 13. c9.
Galat: 5. c14
lak: 2. b 8.

Mat: 22. d
41.
Luk: 20. 841

1. Psal. 109. a 1

° wezpc ich.
Hebráim.
Mat: 23. a6
Luk: 11. f. 43.
y 20 g 46.

° Luk: 21. a 1.

° do stárbni-
ce, która by-
lá w przy-
sionku ko-
ściełnym. 4.
Król: 12. 9.
Quádránt.
wáżył málo
co wiecež,
nižli dwá ná-
še drobne pie-
niáki: mniéj
nižli kwár-
tnik: ceter-
diesta cępié
dráchmy ábo
Denáryusá,

*właſne wciś-
kanie. G.
*to ieſt, beda
w one dni ta
kowie wciſki.
Hebr.
*zadenby
człowiek nie
był zachowa-
ny.
SMat. 24. d
23.
Luk. 21. b 8.

hEze. 32. b 7
Ila. 13. b 10.
Joel. 2. c 10.
g 3. y 3. c 15.

iMat. 24. c 31

Znaki dnia
sądniego.

Faleſni Chri-
ſtuſowie.

ver: 22.

Kłóſzerze dżi-
ſieyſzy drogę
świętą Anti-
chryſtuſowi.

Hippol. de
Antichryſto
Cypr. de ce
na D.

Antichryſto-
we królestwo
krótkie.
Heretycy
chryſtuſa po-
kaleczą w ka-
żdej.

19 aby *nie było żmienie. *Abowiém *one
C dni beda takimi wciśkami / iakie nie
były od początku ſtworzenia które
ſtworzył Bóg aż do tad / ani beda.
20 *A by był nie wkrócił Pan dni: *zas
dnéby ciało nie było zachowane: ale
dla wybranych które wybrał / wkrócił
21 dni. *A tedy ieſliby wam kto rzekł:
Oto / tu ieſt Chryſtus / oto tam: nie
22 wierźcie. *Bo powſtana fałſzywi
Chryſtuſowie / y fałſzywi prorocy: y
beda czynić znaki y cuda ku zwiedzie-
niu / by mogło bydź y wybranych.
23 *Wy tedy patrzyć / otom wam wſy-
tko przepowiedział.
24 *^hAlle w one dni po wciśnieniu o-
nym zaciemnie ſie ſłońce / y kſieżyć nie da-
25 iąſności ſwoięy. *y gwiazdy niebieſkie
beda spadać / a mocy które ſą na nie-
26 bieſiach pouſſą ſie. *A tedy wyſz-
ſyną człowieczego przychoźącego w
obłokach / z wielką mocą y chwale.
27 *ⁱA tedy poſle Anioły ſwe / y zbierze
wybrane ſwe od czterech wiatrów /
od wierzchu ziemi aż do wierzchu

28 niebá. *A od figi weźcie ſie podobień-
D ſtwa. Gdy ſie już gęſtſza ięć odmota-
dza / y wypuſci ſie liſcie: poznawa-
29 cie iż bliſko ieſt lato. *Także y wy / gdy
obaczycie iż ſie to dzieć bedzie / wie-
dziecie że już bliſko ieſt we dżwiach.
30 *Zaprawdę powiadam wam / żeć nie
przemienie ten *rodzay / aż ſie to wſy-
31 tko ſtanie. *Niebo y ziemia przemi-
32 na / lecz ſłowa moje nie przemina. *A
o dniu onym / abo godzinie żaden nie-
wie / ani Aniołowie w niebie / ani ſyn
iedno Oćiec.
33 *^kPatrzyć / czuycie / a módlcie ſie:
34 bo niewieć kiedy czas bedzie. *Já-
ko człowiek który odiechawſy przez
został w domu ſwoim: y dał ſługom
ſwym *władzę nad każdą robotą
ſwoią / y wrótnemu rozkaſał aby czuł.
35 *Czuycie tedy (bo niewieć kiedy
Pan domu przydzie: wieczorali / abo
w północy / abo gdy kury poia abo z
36 poranku) *by z przedką przyſzedſy / nie
37 znalazł was ſpiących. *A co wam
mówię / wſytkim mówię / Czuycie.

*abo wiek.

k Mat. 24.
d 42.

*władza, y
każdemu ro-
botę jego, G.

4 Kiedy ſie to ſtanie] Znaki y utrapienia
które wprzedyły ſpuſtoſenie Kościoła y mia-
ſta Jeruzolimſkiego / były figura znaków y
utrapienia oſtátniego / które bedzie przede
dnem ſadnym czasu Antychryſta. A Pan
Chryſtus poſpolu o oboich mówi.

6 Ja ieſtem] Jáko przed ſpuſtoſeniem
miaſta Jeruzalem rozmarci zwodzićiele ná-
ſtawali / y ſami ſie zwáli Chryſtuſami / obie-
cuiac ludźiom wyzwolenie od boiaźni y utra-
pienia w którym byli: tak téż przyda przed
ſkończeniem ſwiata którzy ſie czynię be-
da Chryſtuſami y kacermiſtrami / y wiele
wzmiank pociągna za ſoba. Jáko iſniemy mó-
wi niſey: Já uſtana faleſni Chryſtuſowie /
y faleſni Prorocy.

14 Obrzydłość ſpuſtoſenia] Żadne kacer-
ſtwa tak właſnie y wymyſlnie do téy bzydy
koſci ſpuſtoſenia nie wiodły / y Antychry-
ſtuſowi: drogi nie gotowały / iako te dżiſieyſze:
które nie tylko zwierżnia oſiarte ciała y
krwie Pana Chryſtuſowey odcynia. Która
odawſy (iako Cyprian ſ. mowi) żadna Re-
ligia nie zoſtaie: ale y Pana Chryſtuſa odzie-
raia z boſtwa / y iawnie bluźnia Bogu w
Trójcy iedyńego.

20 Wkrócił dni onych] Królestwo Anty-
chryſtuſowe nie bedzie trwać dłuſey nad pół
czwartą latá. Daniel. 7. 25. Obiaw. 13. 5.

21 Oto tu ieſt Chryſtus] Heretykowie tego
mieyſcá przeciw Kátholikom omylnie náciá-
gáia / mówiać że my Pana Chryſtuſa wka-
żemy w zamknięciu / w Ciborium / w s. Sa-
krámentcie. Lecz y w tym ludźie zwodzą y

zdradzaia. Bo tu Pan Chryſtus o zwodni-
kach y Heretykach / y o ich ſchadſkach tátem-
nych y pokatnych mówi: a nie o Sakrámen-
cie s. Który nie dopiro tych oſtátnich czasów /
ale zawnſe v Kátholikow: y nie ná puſty-
niach / ale ná mieyſcach iawnych we wſytki-
ch Kościołach chowáia: y w którym ieſt
Chryſtus prawdziwie według ſłowa ſwego / y
według wiary y wyznáta wſytkich wieków
Kościoła wſytkie. *Patrz Mat. 24. 23. y 26. 27.

22 Beda czynić znaki y cuda] Faleſni Chri-
ſtuſowie y fałſzywi Prorocy ſa ci zwodzićiele /
którzy oſtátnich czasów mocá ſatánſką beda
ſie zwać cuda czynić: a ludźie im przecie wie-
rzyć nie máia. Dálekó tedy nimiey tym wie-
rzyć mieli / którzy dla potwierdzenia wiary
ſwey fałſzywey / góla żadnego znaku ani cu-
da okazać nie mogli.

31 Ani ſyn] Rozumiey z téy ſtrony / z któ-
réy ieſt ſyn człowieczy: abo ta wiadomoſćia /
która ku obiawieniu náſtemu náleſy. Bo iá-
ko ſam o nim wiedzieć niema / gdyż on ieſt
poſtanowion ſedzia żywych y umarłych: y
w nim ſa wſytkie ſtáby wiadomoſci y ma-
droſci Boſzey: Niewie tedy / ale nam / nie
ſobie. Jáko y ono: Terazem poznał iſ ſie
Boga boiſ: tak ſie rozumieć má: Terazem ci
oznaymił y pokazał. Bo to piérwey p. Bóg
dobrze wiedział. A tym ſpoſobem ſam Oćcie-
wie o dniu ſadnym / iſ ti on obiawił Chryſtuſ-
owi ile człowiekowi. Auguſt. lib: 1. de Gen:
contra Maniche: cap: 22.

Heretykom
choćć cuda
czyniącym
wiary dát
nie mamy.

Iáko ſyn Bo-
ży o dniu /
dnym niewie

Ian 5. 22.
Kol. 2. 3.
1. Moy 22. 12.

ROZDZ. XIII.

A Było Páscha
y Pzasniki po
dwu dni: y szuka
li nawyszy ká
planu y Doktoro
wie iákoby go
driadz poimáli y

zábili. ¹ Bo mówili: nie w swieto/
aby snadź nie byl rozruch w ludu.

² A gdy byl w Bethánii w domu
Symoná tre dowátého / y siedział w
stoku / przysła niemiastá májac álá
bástr oléyku / spikónardowého dro
giego: á skłuszy álábástr / wysłala
ná głowe iego. ³ y byli niektorzy co

sie gniewáli sámi w sobie / á mówili:
Tá cóż sie stála tá wtráta oléyku?

⁴ Abowiém mógl sieten oleiek / prze
dác drożey niż za trzy stá groszy / y ro
zdác w bogim / y gniewáli sie ná nie.

⁵ A Jesus rzékl: Dáycie iéy pokóy /
czemu iéy przykrość czynicie? Dobry
wczynek przeciwko mnie wczynila.

⁶ bo záwždy w bogie ⁷ macie z joba: y
kiedy bedziecie chcieć możecie im do
brye czynić: lecz mnie nie záwždy ⁸ ma
cie. ⁹ tá co miała wczynila: wprze
dżila pomázac ciáto mé ná pogrzeb.

¹⁰ Záprawde powiádam wam: kedyż
kolwiek opowiadána bedzie Ewán
gelia tá po wszytkim świecie / y co tá
wczynila powiádac bedz ná pámia
tke iéy.

¹¹ A Judas Iskarioth ieden ze
dwunásćie odśedł do nawyszych ká
planów / aby go im wydał. ¹² Ktorzy
wstyskawşy wrádownáli sie: y obieca
li mu dác ptenigdze / y szukał iákoby

go czásu pogodného wydał. ¹³ y pier
wszego dnia Pzasników ¹⁴ gdy Pás
che ofiárowáli / rzekli mu wczniowie:

Gdzie chceś abyśmy sli nágotowáli
żebyś iadł Pásche? ¹⁵ y posłał dwu z
swych wczniów / y rzékl im: Idźcie

do miastá: y potka sie zwámi czło
wiek noszac dzban wody / idźcież zá
nim: ¹⁶ á gdziekolwiek wnidzie / po
wiedzcie pánu domu iż Táuuczyciel

mówi: Gdzie iest odpoczynienie mo
ie / kedybym iadł Pásche z wczniámi
moimi? ¹⁷ A on wam wkaże wieczerni
k wielki wstány: y tam nágotuy
cie nam. ¹⁸ y posli wczniowie iego / y

przysli do miastá: y náleżli iáko im
powiedział / y nágotowáli Pásche.

¹⁹ A gdy byl wieczor / przysedł ze dwu
mánasćie. ²⁰ A gdy oni siedzieli y iedli /
rzékl Jesus: Záprawde powiádam
wam / iż ieden z was wyda mie / ktory
ie zemna. ²¹ A oni poczełi sie smecie /
y mówic mu zosobná. Izali ia? ²²
Ktorzy im rzékl: ²³ Jeden ze dwuna
ście ktory zemna macza reke w misie.

²⁴ Syni człowieczy idzie iáko o nim
iest nápisano: lecz biáda człowięko
wi onemu przez którego syn człowię
czy bedzie wydan: lepiéy mu było /
by sie byl człowiek on nie národził.

²⁵ A gdy oni iedli / ²⁶ wziął Jesus ch
léb: y błogosłáwiac łamał / y dáł
im / y rzékl: Bierźcie / to iest Ciáto
moie. ²⁷ A wżiawşy kielich / dzielił w
czyniawşy dáł im / y pili z niego wşy
scy. ²⁸ y rzékl im: Tá iest krew moia
nowého testámentu / która zá wicéu
bedzie wylaná. ²⁹ Záprawde powia
dam wam / iż iuż nie bede pił z tego
owocu winnéy málice / áż do oného
dnia / gdy ii pic bede nowy w króle
stwie Bożym. ³⁰ A himn odprawiwşy
wşli ná gór: ohwóna. ³¹ y rzékl im Je
sus: ³² A wşcy sie zgorşycie ze mnie
téy nocy: iż nápisano iest: ³³ Wderze
pásterzá / á rozproşa sie owce. ³⁴ Ale
gdy zmartwychwstáne / ³⁵ wprzędze
was do Galilei. ³⁶ A Piotr mu
rzékl: Choćby sie wşcy zgorşy
li z ciebie / ále nie ja. ³⁷ y rzékl mu Je
sus: Záprawde powiádam ci / iż ty
dzis téy nocy / pierwéy niż dwá kroć
kur zápoie / trzykroć sie mnie záprzyś.

³⁸ A on wieceś mówił: By potrzebá
y wmrzec mi stoba / nie záprzy sie cieś
bie. ³⁹ Tékże téż y wşcy mówili. ⁴⁰ y
przysli do solwártu / któremu imie
Gethsemáni / y rzékl wcznióm swo
im: ⁴¹ Siedzcie tu áż sie pomodle.
⁴² y wżiál z joba Piotrá / y Jakubá / y
Janá / y poczał sie stráchac y testnić
jobie. ⁴³ y rzékl im: smetna iest duşá
moia áż do smierci / zostáncie tu / á
czuycie. ⁴⁴ A odśedşy máto / padł
ná ziemié: y modlił sie ⁴⁵ żeby godzi
sié iestli moze bydż odesłá od niego /
⁴⁶ y mówił: Abbá / Oycze / wşytko
tobie iest podobno / przynies odem
nie ten kielich. ⁴⁷ Ale nie to co ia chce /
ále co ty. ⁴⁸ y przysedł / y znalazł ie

^a Mat: 26. a 1
6.
Luk: 22. a 1.

^b Mat: 26. a
Luk: 22. a 1.

^c Nádu sce
rego, á nie z
falsowánego
^c Mat: 26. a 8
Luk: 22. a 4.

^d mieł będie
cie N. L. K.

^e mieł będie
cie N. L. K.

^d Mat: 26. b
14.
Luk: 22. a 4.

^c Mat: 26. b
16.

Luk: 22. a 6.
^f ro iest, gdy
báránka wiel
konucnego o
fiárowáli.

^g sals wielk
y stánc. G.

^f Mat: 26. b
20.
Luk: 22. b
14.
Luk: 13. c 21.

^h á drugi Izá
li 12. G.
Luk: 22. c 21
Psal: 4. c 10.
Dzie: 1. c 16.
^h Mat: 26. b
24.

ⁱ ro iest, zse
ch báránka.
1. kor. 11. c
24.

^j e. k. G.

^k Luk: 16. d
32.
Zach: 1. c 7

^m Luk: 16. b 7

ⁿ Mat: 26. d
36.

^o Luk: 22. d
40.

^p ro iest, żeby
był wyrwo
lon od męki
która miał
wnet posiać.

*„bądźcie po
tym spać y
odpoczywać:
lecz teraz
iż dosyć
Hebr. Iako y
ono: rozwał-
cie kościół
ten Ian 2. 19
PMat: 22. d
47.
Luk: 22. c
47.
Ian 18. a 1.*

*9Mat: 26. f
56.*

*1Luk: 22. f.
54.
Ian 18. c. 13*

*5Mat: 26. f
59.*

*Dobre uczyn-
ki są nakła-
dy na kościo-
ły.*

38 spiacé / y rzekł Piotrowi: Symonie
39 spisz: nie mógłśes czuć iedney godzi-
ny: 40 „Czuyćie / a módlćie sie / byście nie
weszli w pokuśenie. Duch wprowadzie
ochozny / ale ciało mólć. 41 „A zaśie od-
śedzsy modlił sie / w tész słowa mó-
wiał. 42 „A wróćiwszy sie / znalazłie zaśie
spiacé (bo oczy ich były obciążo-
ne) a niewiedzieli coby mu odpowie-
dzieć. 43 „y przyszedł po trzecie / a rzekł
im: 44 „Spicieś iż y odpoczywacie. Do-
śyć / przysła godzina: oto będzie
wydan syn człowieczy w ręce grzeszni-
ków. 45 „Wstaniecie / pódźmy: oto któ-
ry mie wyda blisko iest.

46 „A gdy iesze mówił przyszedł Ju-
dasz Iskariot / ieden ze dwunastie /
47 a z nim 48 wielka rzesza z mieczmi y z
kijami / od Nawyszych Káplanów / y
Doktorów / y starszych. 49 „A dał im był
znák / który go wydał / mówiąc: któ-
regokolwiek pocałuje / ten iest / imay-
cie go / a wiedźcie ostrożnie. 50 „A przy-
śedzsy / natychmiast przystąpiwszy
51 łmiemu rzekł: Bądź pozdrowion Mi-
strzu / y pocałował go. 52 „A oni táz-
gneli sie nań rekomá / y poimáli go.
53 „A ieden niektóry z tych co stali doby-
wszy miecz / wderzył sluge nawysze-
go Káplana / y wciął mu vcho. 54 „A Je-
sus odpowiedziawszy rzekł im: Já-
koby na zbóyce wyflisćie z mieczmi y
55 z kijami poimáć mie? 56 „na każdym
dzień był w was w kościele ucząc / a
nie poimáliście mnie. Ale żeby sie wy-
pełniły pisma. 57 „Tedy vczniowie ie-
go / opuściwszy go / wszyscy vciekli.
58 „A niektóry młodzieniec śedł za nim
odziany przesćierádem na golé ciało
y poimáli go. 59 „A on porzuciwszy prze-
ściérádło / nági vciekł od nich. 60 „A
przymiedli Jhesusa do nawyszego Ká-
plana: a zesli sie wszyscy Káplani / y
Doktorowie / y starszy. 61 „A Piotr za
nim śedł z daleká aż wewnątrz do
dworu nawyszego Káplana / y sie-
dział z słuzebniki w ognia / y grzał sie:
62 „Lecz nawyszy Káplani / y wszyscy
rada szukáli przeciw Jhesusowi świá-
dectwa / aby go na śmierć zdáli /

56 a nie náleżli. 57 „Albowiem wiele ich
przeciw iemu fałszywie świádczyli:
58 „lecz świádectwa zgodné nie były.
59 „A niektóry powstawszy / fałszywie
świádczyli przeciw iemu / mówiąc:
60 „Zesmy my słyseli tego mówiącego:
61 „Ja rozwałé kościół ten reka vcz-
niomy / a za trzy dni inny nie reka v-
czyniony zbuduje. 62 „y nie było zgodné
ich świádectwo. 63 „A powstawszy w
pośrodek nawyszy Káplan / spytał
Jhesusa / mówiąc: Tćie nie odpowia-
dasz ná to co tobie ci zarzucają? 64 „Ale
on milczał / a nie nie odpowiedział.
65 „Znowu pytał go nawyszy Káplan / y
rzekł mu: Tyś iest Christus syn Bo-
gá błogosławionego? 66 „A Jhesus mu
rzekł: Jam iest / y wyżrzycie syná
człowieczego siedzącego ná prawicy
67 mocy Bożey / y przychodzącego z o-
błoki niebieskimi. 68 „A nawyszy Ká-
plan rozdarszy szaty swé / rzekł: Cóż
iesze potrzebujemy świádków? 69 „Sły-
śeliscie bluźnierstwo: co sie wam
zda? 70 „Ktorzy wszyscy osądźili go win-
nym bydz śmierci. 71 „y poczelí nań
niektózy plwáć / y zakrywáć oblicze
iego / y bić go kufakami / y mówić mu:
72 „Proroku: a słuzebnicy policzkowa-
li go. 73 „A gdy Piotr był w sieni ná-
dole / przysła iedná z słuzebnic na-
wyszego Káplana / 74 a widząc że sie
Piotr grzezie / porzeczawszy nań rzekł:
75 „y tyś był z Jhesusem Nazareńskim. 76 „A
on sie zaprzáł mówiąc: Ani wiem /
ani rozumiem co mówisz. 77 „A wyszedł
przez ná podwórzé / a kur zápiál. 78 „A
znowu gdy go wyżrzála słuzebnicá
poczelá mówić tym ktorzy okolo sta-
li: 79 „Jż ten z onych iest. 80 „A on powtóre
zaprzáł. 81 „A zaśie po maléj chwili ci
co tam stali mówili Piotrowi: Pra-
wduśiwie z nich iestes: boś y Gáliley-
czyk iest. 82 „A on poczał kłáć y przysię-
gáć: 83 „Jż nie znam człowieka tegó kto
ym powiedacie. 84 „A wnet powtóre
kur zápiál. 85 „y wspomniál Piotr ná
słowo / które mu mówił Jhesus: Piér-
wéy niż kur dwa kroć zápoie / trzy kroć
sie mnie záprzyś / y poczał pláć.

1Ian 2. d 19.

*9Mat: 24. c
30.*

*8Mat: 26. g
69.
Luk: 22. f. 56
Ian 18. c 17.*

*9Mat: 26. g
71.*

*2Luk: 22. f.
58.
Ian 18. c 17.*

*9ymowa trza
aga dza sie G.*

*2Mat: 26. g
75.
Ian 13. d 38.*

*9y odśedzsy
plákal G.*

*ciála Pánstiego obracáta. Pátrz Mat: 26.
v. 5. y 10.*

*7 Mnie nie záwždy macie / Nie mamy tu
teraz Christusa / iáko ná on czas / vbo gie-
go y iálmuzny potrzebującego: ale chwale-
bnego*

*Iáko seran
Christusa ma-
my y nie ma-
my.*

bnego

Przemienie-
nie chleba w
ciało Pańskie

Christus ciało
swe nośił w
rękach swo-
ich.

Przemienie-
nie winą w
krew.

Ciało Pańskie
w Sakramen-
cie.

Iedną osobą
S. Sakramen-
tu.

Mat. 27. a 1
Luk. 22. g 66
Ian 18. d 28.

bMatt. 27. b
12.
cLuk. 23. a 6.
Ian 18. f. 33.

A zawoła-
wszy rzęśa. G
S.

dMatt. 27. d
21.
Luk. 23. c 20.

bnego w s. Sakramencie. Pátrz Mat. 26. 11.
Wziął Iesus chléb] Ten chléb przed
stowy Sakramentu chlebem iest / ále skoro
przystąpi poświęcenie / z chleba sstaie sie
ciało Paná Chrystusowe. Amb. lib: 4. de Sa-
cram: cap. 4. & 5.

To iest ciało moje] Uosił sie Pan Chris-
tus w rękách swoich kiedy mówił. To iest
ciało moje. Abowiem nośił toż ciało w re-
kách swoich. August. in Pál: 33. Con: 1.

Wziąwszy kielich] Wino y wodę w
kielich leia / ále sstawia sie krew / przez po-
święcenie stow niebieskich : Ale / dla ochro-
nienia bżydkości / osoba winá zostáie. Ama-
brozy tamże.

Ciało moje / krew moia] Ktośkolwiek
nie wierzy że to prawda co Pan mówi : ten
wypada z łaski y z zbawienia. Epiph: in An-
chor: Wierzymy tedy Bogu wszedy / á nie
sprzeciwiamy sie temu / chociaży sie synostóm
y myslóm naszym dżiwno ábo niepodobno
zdáło / co on mówi. Chrysoft: hom: 83. in
Matthazum.

Y pili z niego wszyscy] Wszyscy / rozu-
miéy dwanaście Apostołowie: bo ich tám

wiecéy nie było. Zład iásné okázanie / iż oné
stowá y Mattheusza s. Prycie z tego wszyscy /
sa rzeczóné do samych Apostołów : o Których
tu Marek s. mówi : iż pili z kielichá wszyscy.
A tak nie iest powszechné rozsazanie wszy-
tkim Chrześcianóm.

Tedy Nawyszy káplan rozdársky Sáty]
Wczynił to ze złości przećw Bożkiemu záka-
zaniu. 3. Moy: 21. 10.

A on sie záprgał] Który sie tu vleśł ie-
dnéy dzień : nie vleśł sie potym Rzymu /
paná swiatá. Leo sermone 1. in natali Petri
& Pauli.

Począł kłóc] W iednym Pietrze Arce-
apostole / w Którym Kósćciół był figurowan /
dwá stany ludzi sa wyznaczone : mocnych y
Krewkich : iż Kósćciół ma oboich w sobie. Au-
gust: serm. 13. de verb. Domini. Ktemu przy-
kładem Ksążęcia Apostolskiego chciał zbá-
wićel nasz pokázac / iż żaden síłóm swoim
wśác nie ma : gdyż sie ani Piotr s. odmien-
ności nie mógl wwiárować. August: tract. 66.
in Euang: Ioan. Leo serm. 9. de Passione Do-
mini.

Matt. 26: 27

Serce Piotro-
wo.

Piotr figura
mocnych y
krewkich.
Nauka z v-
padku Piotro-
wego.

cIan 18. g 39
y 19. a 6

dMatt. 27. c
27.
Ian 19. a 2.
Która iest
ratuszem. G.
ábo sądowym
domem.

EMatt. 27. d
32.
Luk. 23. d 26

fMatt. 27. d
33.
Luk. 23. e 33.
Ian 19. c 17.
Matt. 27. d
35.
Luk. 23. e 34.
Ian 19. d 23.

kIsa: 53. d 12.

ROZDZ. XV.

Wnet ráno
wczyniwszy ráde
nawyszy kápla-
ni z stárzymi y z
doktórmi y wszy-
tká ráda zwiázá-
wszy Iesusá / wie-
dli y podáli Pilatowi. y pytał go
Pilát : Tyś iest królem Żydowskim :
A on odpowiedziawşy / rzéłł mu :
Ty powiedaś. b A stárzyli nań na-
wyszy káplani o wiele rzeczy. c A
Pilát go záśie spytał / mówiąc : Nie
nie odpowiedzaś : pátrz w iáko wiel-
kich rzeczách cie winiua. A Iesus
nie wiecéy nieodpowiedział : tak iż
sie Pilát dżiwował. A ná swisto
zwyłł im był wypuszczać iedného wie-
źniá / Któregokolwiek żádáli. A był
co go nazywano Barábbasem : Któ-
ry zbuntownikámi był w więzieniu /
który był w rozruchu popelnil mezo-
bóystwo. A gdy wstąpiłá rzęśa /
poczelá prosić iáko im záwždy czy-
nił. A Pilát im odpowiedział / y
rzéłł : Chcecież puszce wam królá
Żydowskiego : Abowiem wiedział
iż go z zádności byli nawyszy ká-
plani wydáli. Aecz przedniwszy ká-
plani podusczyli rzęśa / áby im rád-
szyć Barábbasá puscił. A odpo-
wiedziawşy záś Pilát / rzéłł im : Cóż
tedy chcecie wczynie królowi Żydo-

13 wśkiemu : A oni záśie woláli : V-
14 krzyżuy go. A Pilát im mówił : Cóż
wždy złégo wczynił : A oni tym wie-
15 céy krzyczeli : Vkrzyżuy go. A Pilát
chcąc ludowi dosyć wczynie / puscił
im Barábbasá / á Iesusá wbiezowá-
ného podał áby był vkrzyżowan.
16 A żołnierze wprowadzili go do sie-
ni ratusznéy / y zwołáli wszytkiéy ró-
17 ty. y oblekli go w purpure / y włoży-
li nań : vplóťsy ciérentowá korone.
18 y poczelí go pozdriawiac : Witay
19 królu Żydowski. A bili głowe iego
20 trzęciną : y plwáli nań : á wpadájąc
ná koláná / Kłaniáli sie temu. A gdy
sie z niego nágráli / zwlekli go z pur-
21 pury / y oblekli go w sáty iego / y wy-
wiedli go áby go vkrzyżowali. y y
22 przymusili niektórego mimo idące-
go / Symoná Cyreneyczyká idącego
ze wsi / oycá Alexándrá y Rufá / áby
23 niósł krzyż iego. A przymiedli go ná
mieysce Golgothá : co sie wykláda
24 mieysce trupiéy głowy : y dawáli
mu pić wino z mirrą : y nie wśiał. A
25 vkrzyżowawşy go / podzielili sáty ie-
go / miecąc o nie lós / co kto miał w-
26 śiáć. A byłá trzecia godziná : y vkrzy-
27 żowali go. A był napis winy ieg náś
pisány : Król Żydowski. A z nim v-
krzyżowali dwu łotrów / iedného po
práwicy / á drugiego po lewicy iego.
28 A wśpelnilo sie písmo które mówi /
29 A ze złoczyńcami iest policzon. A
mimo przechadzátacy bluznili go / Ká-

Jan 2. c 19.

mpfal. 21. a 1
Mat. 27. c 46
Słowa to
Chaldejskie:
miasło kół-
nych Zydów
wie mówią,
Elpácz Mar:
27. 46. blu-
nierkiego
wykładu Kál
winowego á
strza sie go.
mpfal. 68. c
22.

Kapłaniśtwo
nowego zaka-
nu wiążące
ma przywi-
lecie.

Hier. 18. 18.
Ezech. 7. 26

Pfal. 109. 4.
Jan 16. 13.
Luk. 22. 10.
Luk. 10. 16:

Mat. 28. a 1.
Luk. 24. a 1.
Jan 20. a 1.

30 mówiąc głowami swemi / y mówiąc:
31 Ach który rozwalasz kościół / y we-
32 trzech dniach znówu budujesz: Wys-
33 barw sie samęż skrzyż. Także też y na-
34 wyszły kapłani sydząc / ieden do dru-
35 giego z doktorami mówili: Ineżacho-
36 wał / á samęż siebie zachować niemo-
37 że. Tłuchże teraz Chryste Król Izra-
38 elski zstąpi z krzyża / á byśmy wyjrżeli / y
39 wólczyli. A którzy z nim byli wkrzyżo-
wani / strumocili go. A gdy byłą godzi-
na szósta / stały sie ciemności po w-
szystkich ziemi aż do dziewiątej godzi-
ny. A dziewiątej godziny zawołał
Jesús głosem wielkim / mówiąc: m
Eloi / Eloi / lammasabachani: co
jest wyłożony: Boże mój / Boże
mój / czemuś mnie opuścić? A słysząc
niektórzy z okolo stojących mówili:
Oto / Eliasz woła. A przybieżawszy
ieden / y napełniwszy gębę octu / y
włożywszy ná trzcinę / dał mu pić /
mówiąc: Tłuchajcie / patrznijcie jeśli
przyjdzie Eliasz aby go zdiął. A Je-
sús wypuściwszy głos wielki / skonał.
A rozdarta sie ná dwoie zasłona ko-
ścielna od wierzchu aż do dołu. A
widząc Kotmistrz który stał przeciw-

40 ko / iż tak wołając skonał / rzekł: pra-
wdziwie człowiek ten był synem Bo-
żym. 41 Były też y niewiasty patrzą-
42 ące zdaleka / między ktorými była Má-
43 rya Mágdałena / y Mária Jakubá
44 mniejszego / y Jozephá mátká / y Sá-
45 lome: A gdy był w Galilei / pcho-
46 dziły za nim / y służyły mu: y wiele i-
nych ktoré były spólem z nim / wsta-
piły do Jeruzalem. 47 A gdy już był
wieczór / ábowiem był dzień przygo-
towania / który jest przed szabbatem)
48 przyszedł Jozeph z Arymarchi / za-
cny senator / który też oczekiwał Kró-
lestwa Bożego: y śmieło wszedł do
Pilata / y prosił o ciało Jesusowe.
49 A Pilat sie zdziwił iesliby już umarł.
50 A wezwawszy Kotmistrza / pytał go
51 jeśli już umarł. A dowiedziawszy sie
52 od Kotmistrza / darował ciało Jo-
53 zephowi. A Jozeph kupiwszy prze-
ścień radło / y zdiawszy go wwinął w
prześcień radło / y położył go w grobie
który był wyćciosany opoki: y przywa-
lił kámiem do drzwi grobowych.
54 A Mária Mágdałena / y Má-
rya Jozephowa patrzyły kedy go kła-
diono.

Mat. 27. f.
55.

Luk. 3. a 2.

Mat. 27. g
57.
Luk. 23. g 50
Jan 19. a 38.

Abó ródny
Pan, á po
Grzechu Bg-
LEUTY.

rg.

11 Przedniejszy kapłani poduszali / heretycy
chcąc obhydzić ludziom kapłany nowego Tes-
tamentu / równaia też kapłany staro / á sá-
mi siebie z Panem Chrystusem / y mówia: J-
tako oni ná on czas skłaradzie zbladzi / ska-
zawszy ná śmierć Chrystusa / tak też y ci bla-
dza. Aleć nie dźwiz oni zbladzi. Naprzod /
iż nie przez successyia w zakonie opisana ná v-
rzedy one wstepowali / ale od zwierzchności
święteckiej / á ktemu Pogańskiemu wtroceni by-
wali. Druga / iż już czas był przyszedł ktorého
ono kapłaniśtwo Aaronowe wstać / á nowe sie
według porządku Melchisedechowego zacząć
miało. Trzecia / iż to sam Bóg przez Proro-
ka był przepowiedział / że oni nakoniec zbla-
dzić mieli. Zginie prawi zakon od kapłan /
słowo od proro / rada od madrego. Lecz
kapłaniśtwo jako nu nowego wieczné jest / y
trwać musi do skończenia świata: mając
nauczyć ciela Ducha s. który go wzy wśytkiej
prawdy / y bladzić mu nigdy nie dopuści. A
nie próżno Pan Chrystus prosił za Piotra

15 (nawyszego kapłana y pasterza w tym ko-
ściele) aby wiara tego nigdy nie wstała. A do
innych mówił: Kto was słucha mnie słucha.
Chcecieżby doszć uczynić / Miał Pilat
rączyć umrzeć / nišli gwoli ktorémuś człowiek
człowiekowi / ná śmierć niewinnego Pana
skazac. Jako y każdy Chrześcianin siedzia /
wśytkie skody wimen pierwcy podiac / nišli
Katholika dla wynánie wiary ná śmierć
skazac.
46 Kupiwszy prześcień radło / Nie była bez
wielkiej zasługi tá posługa ciela Chrystusa
wemu po śmierci wyrządona / y przetoż tak
pilnie w Ewangeliu jest zalecona: ná przy-
klad ludziom wiernym / aby częś pow. nna
wyrządzali cielu Pana Chrystusowemu / y
ciatom innych swiętych.
32 Niechże teraz zstąpi / Także teraz blu-
żnią heretycy Sakrament naswietłszy: Jesli
to jest Chrystus / niech sie broni ode wśech
złżywości.

Pilata
nieprawiedli-
wość.

Cześć ciela
Pánstwu
wymagana

Bluznier-
stwa niewier-
ników.

tego dnia.
to jest
dzień Nie-
dzielny.

Mat. 28. a 5
Luk. 24. a 4.
Jan 20. a 12.

ROZDZ. XVI.

1 A Gdy minął
2 Szabbát / Má-
3 rya Mágdałena
4 y Mária Jaku-
5 bowá / y Salome
nákupily won-
nych olejów / á

2 by przyszedły namázaly Jesusa. A
3 bázro ráno pierwszego dnia z szab-
4 bato / przysły do grobu: gdy już wze-
5 sło słońce. A mówiły między sobą:
Kto nam odwali kámiem odedzwii
grobowych? A poyżrzawszy obaczy-
ły odwalony kámiem: ábowiem był
bázro wielki. A wśedły w grób /
wyjrzały młodzieńca siedzącego po

prawcy

^cMatt. 26. c
32.
wys. 14. c 28

ⁱIes. N. L.
K. G.
^dIan 20. d 16
^cLuk. 8. a 2

^fLuk. 24. b 13

Dobré uczyn
ki choć w pi-
smie nie ro-
skazane.
wys. 13. 3.

Piotrowe
przodkowá-
nie.

Christus win-
nym křtácíe
jest w S. Sá-
krámencie.

Rozdzielanie
Ewangelii
Lukasá. S.

Zywiec Luka-
śa świętego.
Hieron. in
Catalog.
script: Ec-
clesiast.

6 **B** prawey stronie / wbránego w ścátę
białą: y zdumiály sie. ⁱ Który im
rzékt: ⁱ Uciekaycie sie: ⁱ Jesuśa sukca-
cie Nazárenskiego / wřzyżowaného:
wstał / niemáš go tu: oto mieysce
7 gdzie go položono. ⁱ Ale idźcie / po-
wiedźcie ucznióm iego y Piotrowi /
ⁱ iż was wprzędza do Galilei: tam
8 go ogladacie iáko wam powiedział.
ⁱ A oné wyszedşy / wćiekly z grobu / á
bowiem żeto ie dżenie y strách: á ni-
komu nie niepowiedály / bo sie bały.
9 ⁱ A wstałşy ⁱ ráníuczko piérwşego
dnia śábbátu / ^d wkazał sie naprzod
Marię Magdalenie: ⁱ z którey był
10 wyrzucił siedmi czártów. ⁱ Oná sed-
şy opowiedziála tym któzy z nim by-
wali / smutnym y płáczącym. ⁱ A oni
11 wřşşarwşy iż żywie / y był widżian od
12 nię / nie wierzyli. ⁱ Potym też dwie-
má z nich idącym / okazał sie w in-
13 şym křtácíe / idącym do wsi. ⁱ A o-
ni sedşy opowiedzieli drugim: á oni
onym wwierzyli.

1 **A** Nákupily J Jákó dobry y święty náklad
Magdalena była uczynila ná masći / które-
mi ciało Chrystá Paná ięsze żywiácego po-
mázata: zá świádecstwem sámego Pana / křó-
ry zá nią wówil / y uczynku ięż przeciwno Jus-
dassowi bromi: Ták / z nie mnieşşym nabo-
ženştewem y zastuga / chćiała z drugimi pá-
niámi pomázac vmárle ciało iego: choć sie
o dżesepienćóm widżi / żeby to lepię ná wbo-
gie była obroćila. A przetóz naprzod ona / á
potym y drugie panie / Chrystá Paná po z-
marwýchwřtaniu iego widżiec zástużyly.

7 **Y** Piotrowi J Piotrá ofobliwie wspomí-
na (iáko y indzie często) dla przelożenřtwa
iego náđ inşşymi.

12 **W** inşşym křtácíe J Acz Pan Christus
ma ieden křtácí / cieleśný ofobie iego przy-
rodzony: wřákże przez wředhmocnořć swo-
może przypiac křtácí iáki raczy: y wřácac sie
w postáwie křórego kłówek stworzenia / gdy
mu sie podoba. A przetóz sie żaden niechay
nie dżiwuie / że iest pod křtácíem ábo osoba

14 ⁱ Náořtátek onym iedenáście spó-
tem v stole siedzącym wkazał sie: y
wymawiał niedowiarřtvo ich y zá-
twárdzenie serca / i z tym któzy go
widżieli że zmárwýchwřstał niewie-
rzyli. ⁱ A mówil im: ⁱ Idźcie ná wřşş-
15 tek sviát / opowiedaycie Ewángeliá
16 wřsemu stworzeniu. ⁱ Kto wwierzy
y ochrćci sie / zbáwion bedźie: á kto
nie wwierzy / bedźie potepon. ⁱ A cu-
17 dá / tych co wwierza / té nářláadowác
bedą. ⁱ W imie moie czártý bedą wy-
18 rzucac: ^k nowém ięzykám bedą mó-
wić: ⁱ weże bedą brác: y choćby co
śmiertelného pili / škodźic im nie be-
dźie: ^m Ná niemocné rece bedą křácć /
á dobże sie mieć bedą.
19 ⁱ A P. Jesus / potym iáko do nich
mówil ⁿ wżietý iest do niebá / y siedzi
20 ná prawicy Bóży. ⁱ A oni wyszedşy
przepowiedáli wřşedy: á Pan dopo-
magal / y wtwierdzał mowę przez
cudá ⁱ pozad idacć.

16 **K**to uwierzy J Acz ten Ewángeliřtá tylko
wiáry y chřztu wymianke czyni (iáko by do-
řć było ná chřćie á ná wierze) wřákże Má-
theuř s. przydáie oné słowá Pánřkie: Náo-
czác ich chowác to wřşyto com wam ro-
řkał. W których słowich wřşytćie uczynki
dobré / y wřşytćie spráwiedliwořć Chřćeřćia
iáńřkiego cłowieká záwiázal.

17 **A** cudá tych co uwierza J Nie ták to mář
rozumieć / żeby wřşcy Chřćeřćianie / křózy
wiáre prawdżiwa máia / cudá czynić mieli:
ále że niektózy / dla potwierdzenia wřşytćiey
wiáry / ten dar cudów mieć mieli / ná zbudó-
wanié y pożytek wřşytćich. Acz y wřşcy
wierni duchownie tákćie cudá czynia: diabły /
to iest grzechy z siebie y z inşşych ludży wy-
řzucac: i z řćów swych ná chwale Bóży y
ná zbudowanié bliźnich wřşwácac: weřów-
řćie poduřczenia z serc wybierácac: nie gor-
řac sie słowy y przykłády stěmi: á náořtátek
chorými y wboğum řtuřac. Gregorius homi. 49.

^cLuk. 24. c
36.
Ian 20. c 19.

^hMatt. 28. d
19.

ⁱDńie. 16. d
18:
^kDńie. 2. a 4.
^y 10 g 46.
^lDńie. 28. a 3.

^mDńie. 28. b
8.

ⁿLuk. 24. g
51.

^kktóra ná
tym oznili.
G.
ⁱAmen, G.

Nie sámá
wiára zba-
wia.
Matt. 23. 20.

Cudá nie
wřşcy czyni-
nię.

Cudá ducho-
wné.

SVMMA EWANIELIEY S. LVKASZA.

1 **E**wanielia Lukasá S. na pieć częřći może bydż rozdzielona. Piérwřa częřć opisuię dżiećinřtvo
2 tak Iana Chřćiciela Marřálka Chrystuřwého, iáko y sámego Chrystá pana w Roz: 1. y 2. Wtór-
3 ra ma przygotowanié, które było przed okazaniem pana Chrystuřwym w Rozd: 3. y w częřći Roz:
4 czwartého. Trzecia zamyka w sobie okázanie pana Chrystuřwého przez kázanie y cuda, nawiećy w
Galilei, od pořlednięj częřći 4. Rozd: až do 17. Czwarta ma przyřćićie páńřkie ná meke do lud-
kięy ziemie: od Rozd: 17. až do połowice Rozd: 19. Pięta záwiéra on tydżeń sviaty meki iego:
od połowice Rozd: 19. až do końca księg.

Lukas S. iáko Hieronym piře, był ucęń y nářládownca Pawła s. y towarzýř we wřşytćich
drogach iego. Co sie też pokázue z Dżieiów Apostolřkich, kedy Lukas opisuię drogi Pawła s. tak
pořpolićie mówi: Przyřłismy do miasta Philippowa, y zmięřkalismy tam. A to czyni począwşy od 4.
Rozd: 16. ver. 10, až prawie do końca: dawaic znać, że wřşedy był z Pawłem. O nim y o iego
Ewanieliēy Hieronim s. rozumie oné Pawłowe słowa: posłalismy z nim brata, który chwála ma w

2. Kor. 8. 18.

Kolof. 4. 14.

Lukaś S. ni-
gdy żony nie
miał.R. liquis se
praeiunxit.

Ewangelii. Gdzie y to przydaie, że niektórzy mniemają, iż ilekroć Paweł w liściech swoich mówi : Według Ewangelii mojej : że to rozumie o księgach Lukaśa. A tak Lukaś S. nauczył się Ewangelii nie tylko od Apostoła Pawła, (który nie był z Chrystusem w ciele obcującym) ale y od innych Apostolów : czego y sam Lukaś nie zapominał na początku Dziejów Apostolskich. A tak Ewangelia tak napisał, iako słychał : Ale Dzieje Apostolskie złożył iako widział. Wspomina go Paweł S. mianowicie pisząc do Kolossensów. Pozdrawia was Lukaś Medyk. Y 2. Tymot. 4. 21. Lukaś S. jest żywym. Żył osmdziesiąt lat y czterzy, żony nigdy nie miał : pogrzebion jest w Konstantynopolu : do którego miasta dwudziestego roku panowania Césarza Konstantina kości jego, z reliquiami Andrzeja Apostoła, z Achaiy były przeniesione : O czym y na drugim miejscu tenże Hieronim wspomina, pisząc przeciw heretykowi vigilanciuszowi : którego także to bolało (iako y dziśieysze uczni jego) że Chrześcijani reliquie świętych męczenników w uczciwości mieli, drogo uwijali, y w srebrze y we złocie chowali.

ŚWIĘTA IESVSA CHRISTVSA EWANGELIA, według Łukasza.

ROZDZIAŁ I.

Ani-
waż wiele
ich się ku-
siło / żeby
spisać po-
rządna hi-
storyę o
rzeczach /
które się
w nas wy-

pełniły : i iako nam podali / którzy się
im od początku sami przypatrowali /
y byli sługami mowy. i Dość się y
mnie / którym z początku pilnie wszy-
stkiego dochodził / porządnie tobie /
cny Theophile wypisać : abyś po-
znał prawdziwe słów tych / których cię
nauczono.

Był zaś dni Heroda króla żydo-
wskiego ziemie / kapłan niektóry imie-
niem Zachariasz / z porządku Abia-
sz / a żona jego z córek Aaronowych /
a imię jej Elżbieta. i Byli oboje
sprawiedliwymi przed Bogiem / cho-
dząc we wszystkich przykazaniach y w
sprawiedliwieniach Pańskich bez przy-
gany : i nie mieli syna / przeto iż
Elżbieta była nieplodna / a byli obo-
je podeszłymi w dniach swoich. i A

stało się gdy odprawował urząd
kapłanski w rzędzie porządku swego
przed Bogiem : i według zwyczajów
urzędu kapłaństwa / losiem padło / że
miał kładzie wędzys do kościoła
Pańskiego : a wszystko mnóstwo lu-
du było zerwnętrz modłać się godzi-
ny kładzenia. i Wkazał mu się Anioł
Pański stojąc po prawej stronie oł-
tarza kładzenia. i Zatrwożył się Za-
chariasz wyjęzawszy : y przypadła nań
bojaźń. i rzekł do niego Anioł :
Nieboj się Zachariasz / bo jest wy-
słuchana prośba twoja : a żona twoja
Elżbieta wrodzi tobie syna / y nazo-
wiesz imię jego Jan. a ty będziesz
miał wesele y radość / y wiele ich będą
się radować z narodzenia jego. i Albo-
wiem będzie wielki przed Panem : y
winą y sycery pić nie będzie : y będzie
napełnion Duchem świętym i jeszcze z
żywością matki swej : a nawróci wie-
le synów Izraelskich ku Panu Bogu
ich : i On wprzódzi przed nim / w
duchu y mocy Eliaszowey : aby
obrócić serca oyców ku synom / a nie
dowiarki ku roztropności sprawie-
dliwych : iżby zgotował Panu lud
dosłonały.

i rzekł Zachariasz do Anioła :
Jak to poznam : bom jest stary : y

w kościele
Hebrajsm.
Exo. 30. 27

Leu. 16. 17

to jest, w sia-
ni kościelney
przed pir-
wym przyby-
ciem, do któ-
regu sami ka-
plani wcho-
dili. Do Zyd.
9. 2.

Niz. 1. 6.

Mar. 11. 14

Mal. 4. 6
a nieplod-
ny. G.przyprowi-
dny. G.

żona

PIER W-
SZA CZESC
Ewangelii y
o dzieństwie
Janowym, y
P. Chrystusa-
wym.o których
my zupełnie
wiemy y wie-
domość ma-
my. G.y sami te
rzeczy opo-
wiadali.

Dzie. 1. 21.

prawość. G.

o tych pro-
mianach czy-
tay I. Par. 24
a 10.1. kron. 24
a 10.i żyjąc wedle
wszystkich.
Hebr.i istniał.
G.

² *ſługą Bożą.*
Hebr. 1. 1.

³ *à tak Hebr.*
Skaranie nie
dowiadstwa.

⁴ *Mat. 1. 18.*

⁵ *wyrazuſzy.*
L. G. S.

⁶ *ſławkaw P.*
Bóg na 1. 18.
Hebr. 1. 18.
1. 18. c 14.
2. 2. c 21.
Mat. 1. 18.

⁷ *Dan. 7. d 14.*
7 g 27.
Mich. 4. b 7.
à nęd domem
G.

19 y żoná mojá podeſłá we dniách
ſwoych. ⁸ A odpowiadziawſzy Aniół /
rzekł mu : Jam ieſt Gábriel ⁹ który
ſtoie przed Bogiem : ¹⁰ á ieſtem po-
ſłan ábych mówił do ciebie : ¹¹ á to do-
bré poſełſtwo tobie odnióſł. ¹² A oto
bedzieſz milczący / ¹³ ani bedzieſz mógl
mówić aż do dnia którego ſie to ſſá-
nie : dla tegó żeſ nie wwierył ſłowóm
moim / ¹⁴ które ſie wypelniają czasu ſwo-
iego. ¹⁵ A lud oczekiwáł Záchariáša :
y dziwowáli ſie że on omieſzkawał w
koſciele. ¹⁶ A gdy wyſzedł nie mógl do-
nich mówić : y poználi że widzenie
widział w koſciele. ¹⁷ A on ſtáwał ná
nie / y zoſtał niemym / ¹⁸ y ſtáło ſie :
gdy ſie wypelnili dni wzeđu iego / ¹⁹ od-
ſzedł do domu ſwego.
²⁰ A po onych dniách poczełá El-
żbieta żoná iego : y ráila ſie przez pieć
miejſciecy / ²¹ mówiąc : ²² *Iż mi ták Pan*
wczynił we dni w które pożyrał áby
odiał moie wragánie między ludźmi.
²³ A mieſiącá ſóſtego / poſłan ieſt
ányół Gábriel od Boga do miáſta
Galileyſkiego / ²⁴ którego imie Mázá-
reth / ²⁵ do Pánný poſlubionej me-
żowi / ²⁶ którego było Jozeph / ²⁷ z domu
Dawidowego : ²⁸ á imie Pánný Máz-
rya. ²⁹ A wſpędſzy ányół do niéy / ³⁰ rzekł :
Bóg pozdrowiona táſti pełna /
Pan ztoż / ³¹ błogóſłáwionás ty mie-
dzy niewiaſtámi. ³² Którá ³³ gdy wſły-
ſzáła / ³⁴ zátwożyła ſie ná mowę iego / ³⁵ y
myſliła iákieby to było pozdrowie-
nie. ³⁶ A rzekł iéy ányół : ³⁷ Niebóy ſie
Mázrya : ³⁸ ábowiem nálaźláſ táſtkę w
Boga. ³⁹ Oto poczniesz w żywocie /
y porodziſ ſyná : ⁴⁰ á názwieſz imie ie-
go Jeſus. ⁴¹ Ten będzie wielki / ⁴² á bez-
dzie zwan ſynem náywyſſego : ⁴³ y da-
mu Pan Bóg ſtolice Dawidá oycá
iego : ⁴⁴ y będzie królował w domu
Jakobowym ná wieki : ⁴⁵ á królestwá
iego nie będzie końca. ⁴⁶ A Mázrya rze-
kla do Anióła : ⁴⁷ Jákóž ſie to ſſánie :
gdyž mežá nie znam : ⁴⁸ A Aniół od-
powiadziawſzy rzekł iéy : ⁴⁹ Duch ſwie-
ty zſtąpi ná cie / ⁵⁰ á moc náywyſſego
zámci tobie. ⁵¹ przetož y co ſie z ciebie
národzi ſwiete / ⁵² będzie názwano ſy-
nem Bożym. ⁵³ A oto Elżbieta kre-
wná twojá / ⁵⁴ y oná poczełá ſyná w ſtá-
roſci ſwey : ⁵⁵ á ten mieſiącá ſóſty ieſt
onéy ⁵⁶ którego zową nieplodną : ⁵⁷ Do v

38 Boga nie będzie żadné ſłowo niepo-
dobné. ³⁹ A rzekłá Mázrya : ⁴⁰ Oto ſłu-
żebnicá Pánſka / ⁴¹ niechay mi ſie ſſánie
według ſłowá twego. y odſedł od
niéy Aniół.

39 A powſtawſzy Mázrya w onych
dniách / ⁴⁰ poſłá ná góry z kwápieniem
do miáſta Judyſkiego : ⁴¹ y weſłá w
dóm Záchariášów / ⁴² y pozdrowiła
Elżbietę. ⁴³ y ſtáło ſie : ⁴⁴ ſkoro wſłyſzá-
ła Elżbieta pozdrowienie Mázryy /
ſkoczyło dítěciátko w żywocie iéy : ⁴⁵ y
nápełniona ieſt Duchá ſwietego El-
żbieta : ⁴⁶ y zámowála głoſem wielkim /
y rzekłá : ⁴⁷ Błogóſłáwionás ty między
niewiaſtámi / ⁴⁸ y błogóſłáwiony owoc
żywota twego. ⁴⁹ A zádaje mnie to / ⁵⁰ że
przyſłá mátká Pána mego do mnie :
⁵¹ Abowiem oto iáko ſſáł ſie głoſ po-
zdrowienia twego w wſách moich /
ſkoczyło ob radoſci dítěciátko w ży-
wocie moim. ⁵² A błogóſłáwionás
któráś wwieryła / ⁵³ ábowiem ſpełni
ſie tocoć ieſt powiedziano od Pána.
⁵⁴ y rzekłá Mázrya :

47 Wielbi duſzo mojá Pána : ⁴⁸ A rozrá-
dował ſie duch mój w Bogu zbáwi-
cielu moim. ⁴⁹ *Iż weyrzał ná niſkoſć*
ſłużebnice ſwoiey. ⁵⁰ Abowiem oto od
tąd błogóſłáwionás mie zwáć będą
wſyſtki narody. ⁵¹ Abowiem wczynił
mi wielkie rzeczy ⁵² który moſzny ieſt / ⁵³ y ſ-
wiete imie iego. ⁵⁴ A miłóſierdzie iego
od narodu do narodów / ⁵⁵ bojácy ſie
iego. ⁵⁶ Wczynił moc ⁵⁷ rámieniem ſwo-
im / ⁵⁸ rozpróſzył pyſne myſlá ſercá
ich. ⁵⁹ *ó* ⁶⁰ *ó* ⁶¹ *ó* ⁶² *ó* ⁶³ *ó* ⁶⁴ *ó* ⁶⁵ *ó* ⁶⁶ *ó* ⁶⁷ *ó* ⁶⁸ *ó* ⁶⁹ *ó* ⁷⁰ *ó* ⁷¹ *ó* ⁷² *ó* ⁷³ *ó* ⁷⁴ *ó* ⁷⁵ *ó* ⁷⁶ *ó* ⁷⁷ *ó* ⁷⁸ *ó* ⁷⁹ *ó* ⁸⁰ *ó* ⁸¹ *ó* ⁸² *ó* ⁸³ *ó* ⁸⁴ *ó* ⁸⁵ *ó* ⁸⁶ *ó* ⁸⁷ *ó* ⁸⁸ *ó* ⁸⁹ *ó* ⁹⁰ *ó* ⁹¹ *ó* ⁹² *ó* ⁹³ *ó* ⁹⁴ *ó* ⁹⁵ *ó* ⁹⁶ *ó* ⁹⁷ *ó* ⁹⁸ *ó* ⁹⁹ *ó* ¹⁰⁰ *ó* ¹⁰¹ *ó* ¹⁰² *ó* ¹⁰³ *ó* ¹⁰⁴ *ó* ¹⁰⁵ *ó* ¹⁰⁶ *ó* ¹⁰⁷ *ó* ¹⁰⁸ *ó* ¹⁰⁹ *ó* ¹¹⁰ *ó* ¹¹¹ *ó* ¹¹² *ó* ¹¹³ *ó* ¹¹⁴ *ó* ¹¹⁵ *ó* ¹¹⁶ *ó* ¹¹⁷ *ó* ¹¹⁸ *ó* ¹¹⁹ *ó* ¹²⁰ *ó* ¹²¹ *ó* ¹²² *ó* ¹²³ *ó* ¹²⁴ *ó* ¹²⁵ *ó* ¹²⁶ *ó* ¹²⁷ *ó* ¹²⁸ *ó* ¹²⁹ *ó* ¹³⁰ *ó* ¹³¹ *ó* ¹³² *ó* ¹³³ *ó* ¹³⁴ *ó* ¹³⁵ *ó* ¹³⁶ *ó* ¹³⁷ *ó* ¹³⁸ *ó* ¹³⁹ *ó* ¹⁴⁰ *ó* ¹⁴¹ *ó* ¹⁴² *ó* ¹⁴³ *ó* ¹⁴⁴ *ó* ¹⁴⁵ *ó* ¹⁴⁶ *ó* ¹⁴⁷ *ó* ¹⁴⁸ *ó* ¹⁴⁹ *ó* ¹⁵⁰ *ó* ¹⁵¹ *ó* ¹⁵² *ó* ¹⁵³ *ó* ¹⁵⁴ *ó* ¹⁵⁵ *ó* ¹⁵⁶ *ó* ¹⁵⁷ *ó* ¹⁵⁸ *ó* ¹⁵⁹ *ó* ¹⁶⁰ *ó* ¹⁶¹ *ó* ¹⁶² *ó* ¹⁶³ *ó* ¹⁶⁴ *ó* ¹⁶⁵ *ó* ¹⁶⁶ *ó* ¹⁶⁷ *ó* ¹⁶⁸ *ó* ¹⁶⁹ *ó* ¹⁷⁰ *ó* ¹⁷¹ *ó* ¹⁷² *ó* ¹⁷³ *ó* ¹⁷⁴ *ó* ¹⁷⁵ *ó* ¹⁷⁶ *ó* ¹⁷⁷ *ó* ¹⁷⁸ *ó* ¹⁷⁹ *ó* ¹⁸⁰ *ó* ¹⁸¹ *ó* ¹⁸² *ó* ¹⁸³ *ó* ¹⁸⁴ *ó* ¹⁸⁵ *ó* ¹⁸⁶ *ó* ¹⁸⁷ *ó* ¹⁸⁸ *ó* ¹⁸⁹ *ó* ¹⁹⁰ *ó* ¹⁹¹ *ó* ¹⁹² *ó* ¹⁹³ *ó* ¹⁹⁴ *ó* ¹⁹⁵ *ó* ¹⁹⁶ *ó* ¹⁹⁷ *ó* ¹⁹⁸ *ó* ¹⁹⁹ *ó* ²⁰⁰ *ó* ²⁰¹ *ó* ²⁰² *ó* ²⁰³ *ó* ²⁰⁴ *ó* ²⁰⁵ *ó* ²⁰⁶ *ó* ²⁰⁷ *ó* ²⁰⁸ *ó* ²⁰⁹ *ó* ²¹⁰ *ó* ²¹¹ *ó* ²¹² *ó* ²¹³ *ó* ²¹⁴ *ó* ²¹⁵ *ó* ²¹⁶ *ó* ²¹⁷ *ó* ²¹⁸ *ó* ²¹⁹ *ó* ²²⁰ *ó* ²²¹ *ó* ²²² *ó* ²²³ *ó* ²²⁴ *ó* ²²⁵ *ó* ²²⁶ *ó* ²²⁷ *ó* ²²⁸ *ó* ²²⁹ *ó* ²³⁰ *ó* ²³¹ *ó* ²³² *ó* ²³³ *ó* ²³⁴ *ó* ²³⁵ *ó* ²³⁶ *ó* ²³⁷ *ó* ²³⁸ *ó* ²³⁹ *ó* ²⁴⁰ *ó* ²⁴¹ *ó* ²⁴² *ó* ²⁴³ *ó* ²⁴⁴ *ó* ²⁴⁵ *ó* ²⁴⁶ *ó* ²⁴⁷ *ó* ²⁴⁸ *ó* ²⁴⁹ *ó* ²⁵⁰ *ó* ²⁵¹ *ó* ²⁵² *ó* ²⁵³ *ó* ²⁵⁴ *ó* ²⁵⁵ *ó* ²⁵⁶ *ó* ²⁵⁷ *ó* ²⁵⁸ *ó* ²⁵⁹ *ó* ²⁶⁰ *ó* ²⁶¹ *ó* ²⁶² *ó* ²⁶³ *ó* ²⁶⁴ *ó* ²⁶⁵ *ó* ²⁶⁶ *ó* ²⁶⁷ *ó* ²⁶⁸ *ó* ²⁶⁹ *ó* ²⁷⁰ *ó* ²⁷¹ *ó* ²⁷² *ó* ²⁷³ *ó* ²⁷⁴ *ó* ²⁷⁵ *ó* ²⁷⁶ *ó* ²⁷⁷ *ó* ²⁷⁸ *ó* ²⁷⁹ *ó* ²⁸⁰ *ó* ²⁸¹ *ó* ²⁸² *ó* ²⁸³ *ó* ²⁸⁴ *ó* ²⁸⁵ *ó* ²⁸⁶ *ó* ²⁸⁷ *ó* ²⁸⁸ *ó* ²⁸⁹ *ó* ²⁹⁰ *ó* ²⁹¹ *ó* ²⁹² *ó* ²⁹³ *ó* ²⁹⁴ *ó* ²⁹⁵ *ó* ²⁹⁶ *ó* ²⁹⁷ *ó* ²⁹⁸ *ó* ²⁹⁹ *ó* ³⁰⁰ *ó* ³⁰¹ *ó* ³⁰² *ó* ³⁰³ *ó* ³⁰⁴ *ó* ³⁰⁵ *ó* ³⁰⁶ *ó* ³⁰⁷ *ó* ³⁰⁸ *ó* ³⁰⁹ *ó* ³¹⁰ *ó* ³¹¹ *ó* ³¹² *ó* ³¹³ *ó* ³¹⁴ *ó* ³¹⁵ *ó* ³¹⁶ *ó* ³¹⁷ *ó* ³¹⁸ *ó* ³¹⁹ *ó* ³²⁰ *ó* ³²¹ *ó* ³²² *ó* ³²³ *ó* ³²⁴ *ó* ³²⁵ *ó* ³²⁶ *ó* ³²⁷ *ó* ³²⁸ *ó* ³²⁹ *ó* ³³⁰ *ó* ³³¹ *ó* ³³² *ó* ³³³ *ó* ³³⁴ *ó* ³³⁵ *ó* ³³⁶ *ó* ³³⁷ *ó* ³³⁸ *ó* ³³⁹ *ó* ³⁴⁰ *ó* ³⁴¹ *ó* ³⁴² *ó* ³⁴³ *ó* ³⁴⁴ *ó* ³⁴⁵ *ó* ³⁴⁶ *ó* ³⁴⁷ *ó* ³⁴⁸ *ó* ³⁴⁹ *ó* ³⁵⁰ *ó* ³⁵¹ *ó* ³⁵² *ó* ³⁵³ *ó* ³⁵⁴ *ó* ³⁵⁵ *ó* ³⁵⁶ *ó* ³⁵⁷ *ó* ³⁵⁸ *ó* ³⁵⁹ *ó* ³⁶⁰ *ó* ³⁶¹ *ó* ³⁶² *ó* ³⁶³ *ó* ³⁶⁴ *ó* ³⁶⁵ *ó* ³⁶⁶ *ó* ³⁶⁷ *ó* ³⁶⁸ *ó* ³⁶⁹ *ó* ³⁷⁰ *ó* ³⁷¹ *ó* ³⁷² *ó* ³⁷³ *ó* ³⁷⁴ *ó* ³⁷⁵ *ó* ³⁷⁶ *ó* ³⁷⁷ *ó* ³⁷⁸ *ó* ³⁷⁹ *ó* ³⁸⁰ *ó* ³⁸¹ *ó* ³⁸² *ó* ³⁸³ *ó* ³⁸⁴ *ó* ³⁸⁵ *ó* ³⁸⁶ *ó* ³⁸⁷ *ó* ³⁸⁸ *ó* ³⁸⁹ *ó* ³⁹⁰ *ó* ³⁹¹ *ó* ³⁹² *ó* ³⁹³ *ó* ³⁹⁴ *ó* ³⁹⁵ *ó* ³⁹⁶ *ó* ³⁹⁷ *ó* ³⁹⁸ *ó* ³⁹⁹ *ó* ⁴⁰⁰ *ó* ⁴⁰¹ *ó* ⁴⁰² *ó* ⁴⁰³ *ó* ⁴⁰⁴ *ó* ⁴⁰⁵ *ó* ⁴⁰⁶ *ó* ⁴⁰⁷ *ó* ⁴⁰⁸ *ó* ⁴⁰⁹ *ó* ⁴¹⁰ *ó* ⁴¹¹ *ó* ⁴¹² *ó* ⁴¹³ *ó* ⁴¹⁴ *ó* ⁴¹⁵ *ó* ⁴¹⁶ *ó* ⁴¹⁷ *ó* ⁴¹⁸ *ó* ⁴¹⁹ *ó* ⁴²⁰ *ó* ⁴²¹ *ó* ⁴²² *ó* ⁴²³ *ó* ⁴²⁴ *ó* ⁴²⁵ *ó* ⁴²⁶ *ó* ⁴²⁷ *ó* ⁴²⁸ *ó* ⁴²⁹ *ó* ⁴³⁰ *ó* ⁴³¹ *ó* ⁴³² *ó* ⁴³³ *ó* ⁴³⁴ *ó* ⁴³⁵ *ó* ⁴³⁶ *ó* ⁴³⁷ *ó* ⁴³⁸ *ó* ⁴³⁹ *ó* ⁴⁴⁰ *ó* ⁴⁴¹ *ó* ⁴⁴² *ó* ⁴⁴³ *ó* ⁴⁴⁴ *ó* ⁴⁴⁵ *ó* ⁴⁴⁶ *ó* ⁴⁴⁷ *ó* ⁴⁴⁸ *ó* ⁴⁴⁹ *ó* ⁴⁵⁰ *ó* ⁴⁵¹ *ó* ⁴⁵² *ó* ⁴⁵³ *ó* ⁴⁵⁴ *ó* ⁴⁵⁵ *ó* ⁴⁵⁶ *ó* ⁴⁵⁷ *ó* ⁴⁵⁸ *ó* ⁴⁵⁹ *ó* ⁴⁶⁰ *ó* ⁴⁶¹ *ó* ⁴⁶² *ó* ⁴⁶³ *ó* ⁴⁶⁴ *ó* ⁴⁶⁵ *ó* ⁴⁶⁶ *ó* ⁴⁶⁷ *ó* ⁴⁶⁸ *ó* ⁴⁶⁹ *ó* ⁴⁷⁰ *ó* ⁴⁷¹ *ó* ⁴⁷² *ó* ⁴⁷³ *ó* ⁴⁷⁴ *ó* ⁴⁷⁵ *ó* ⁴⁷⁶ *ó* ⁴⁷⁷ *ó* ⁴⁷⁸ *ó* ⁴⁷⁹ *ó* ⁴⁸⁰ *ó* ⁴⁸¹ *ó* ⁴⁸² *ó* ⁴⁸³ *ó* ⁴⁸⁴ *ó* ⁴⁸⁵ *ó* ⁴⁸⁶ *ó* ⁴⁸⁷ *ó* ⁴⁸⁸ *ó* ⁴⁸⁹ *ó* ⁴⁹⁰ *ó* ⁴⁹¹ *ó* ⁴⁹² *ó* ⁴⁹³ *ó* ⁴⁹⁴ *ó* ⁴⁹⁵ *ó* ⁴⁹⁶ *ó* ⁴⁹⁷ *ó* ⁴⁹⁸ *ó* ⁴⁹⁹ *ó* ⁵⁰⁰ *ó* ⁵⁰¹ *ó* ⁵⁰² *ó* ⁵⁰³ *ó* ⁵⁰⁴ *ó* ⁵⁰⁵ *ó* ⁵⁰⁶ *ó* ⁵⁰⁷ *ó* ⁵⁰⁸ *ó* ⁵⁰⁹ *ó* ⁵¹⁰ *ó* ⁵¹¹ *ó* ⁵¹² *ó* ⁵¹³ *ó* ⁵¹⁴ *ó* ⁵¹⁵ *ó* ⁵¹⁶ *ó* ⁵¹⁷ *ó* ⁵¹⁸ *ó* ⁵¹⁹ *ó* ⁵²⁰ *ó* ⁵²¹ *ó* ⁵²² *ó* ⁵²³ *ó* ⁵²⁴ *ó* ⁵²⁵ *ó* ⁵²⁶ *ó* ⁵²⁷ *ó* ⁵²⁸ *ó* ⁵²⁹ *ó* ⁵³⁰ *ó* ⁵³¹ *ó* ⁵³² *ó* ⁵³³ *ó* ⁵³⁴ *ó* ⁵³⁵ *ó* ⁵³⁶ *ó* ⁵³⁷ *ó* ⁵³⁸ *ó* ⁵³⁹ *ó* ⁵⁴⁰ *ó* ⁵⁴¹ *ó* ⁵⁴² *ó* ⁵⁴³ *ó* ⁵⁴⁴ *ó* ⁵⁴⁵ *ó* ⁵⁴⁶ *ó* ⁵⁴⁷ *ó* ⁵⁴⁸ *ó* ⁵⁴⁹ *ó* ⁵⁵⁰ *ó* ⁵⁵¹ *ó* ⁵⁵² *ó* ⁵⁵³ *ó* ⁵⁵⁴ *ó* ⁵⁵⁵ *ó* ⁵⁵⁶ *ó* ⁵⁵⁷ *ó* ⁵⁵⁸ *ó* ⁵⁵⁹ *ó* ⁵⁶⁰ *ó* ⁵⁶¹ *ó* ⁵⁶² *ó* ⁵⁶³ *ó* ⁵⁶⁴ *ó* ⁵⁶⁵ *ó* ⁵⁶⁶ *ó* ⁵⁶⁷ *ó* ⁵⁶⁸ *ó* ⁵⁶⁹ *ó* ⁵⁷⁰ *ó* ⁵⁷¹ *ó* ⁵⁷² *ó* ⁵⁷³ *ó* ⁵⁷⁴ *ó* ⁵⁷⁵ *ó* ⁵⁷⁶ *ó* ⁵⁷⁷ *ó* ⁵⁷⁸ *ó* ⁵⁷⁹ *ó* ⁵⁸⁰ *ó* ⁵⁸¹ *ó* ⁵⁸² *ó* ⁵⁸³ *ó* ⁵⁸⁴ *ó* ⁵⁸⁵ *ó* ⁵⁸⁶ *ó* ⁵⁸⁷ *ó* ⁵⁸⁸ *ó* ⁵⁸⁹ *ó* ⁵⁹⁰ *ó* ⁵⁹¹ *ó* ⁵⁹² *ó* ⁵⁹³ *ó* ⁵⁹⁴ *ó* ⁵⁹⁵ *ó* ⁵⁹⁶ *ó* ⁵⁹⁷ *ó* ⁵⁹⁸ *ó* ⁵⁹⁹ *ó* ⁶⁰⁰ *ó* ⁶⁰¹ *ó* ⁶⁰² *ó* ⁶⁰³ *ó* ⁶⁰⁴ *ó* ⁶⁰⁵ *ó* ⁶⁰⁶ *ó* ⁶⁰⁷ *ó* ⁶⁰⁸ *ó* ⁶⁰⁹ *ó* ⁶¹⁰ *ó* ⁶¹¹ *ó* ⁶¹² *ó* ⁶¹³ *ó* ⁶¹⁴ *ó* ⁶¹⁵ *ó* ⁶¹⁶ *ó* ⁶¹⁷ *ó* ⁶¹⁸ *ó* ⁶¹⁹ *ó* ⁶²⁰ *ó* ⁶²¹ *ó* ⁶²² *ó* ⁶²³ *ó* ⁶²⁴ *ó* ⁶²⁵ *ó* ⁶²⁶ *ó* ⁶²⁷ *ó* ⁶²⁸ *ó* ⁶²⁹ *ó* ⁶³⁰ *ó* ⁶³¹ *ó* ⁶³² *ó* ⁶³³ *ó* ⁶³⁴ *ó* ⁶³⁵ *ó* ⁶³⁶ *ó* ⁶³⁷ *ó* ⁶³⁸ *ó* ⁶³⁹ *ó* ⁶⁴⁰ *ó* ^{641</}

Panna Maria
laska pet-
na.

Luk. 16. 20.
Amb. lib. I.
c. 2. in Luc.
Hier. in ep.
ad Princip.

P. maria mia
la slub czy-
stosci.
Bern. ser. 4
sup. Misus
est. Grego.
Naz. orat.
de natiuit.
Domini.

Panna Ma-
ria z domu
Krolewskie-
go.

5. Moy. 18. 1.
4. Moy. 36. 6
Sed. 19. 1.
2. Kron. 22. II

28

niu syna Bozego / y o naszym przezi sbawie-
niu y odkupieniu : a is sa takoby krotkie zam-
ienienie y summa wszytkiej Ewangelii. Prze-
toz nie sa Ewangeliami ci / ktorzy ich nie ra-
dzi wywaia.

Laska pełna] Obacz zacne tytuły y przy-
wileie Marii. Panny błogosławionej /
przeciw heretykom / ktorzy ia tak sobie waży-
iako inna prosta niewiasta : y owsem iey za-
jęza tego tytułu : przekładając Greckie slo-
wo *κεχαριτωμένη*, gratioła, nie laski peł-
na / ale z laski wmitowana. Lecz wżeni wie-
dza / is takie slowa inofus, pilność znamię-
nia / iako *vinofus vino plenus*, *vlcerofus vl-
ceribus plenus*, *ηλκωμενος*, wrzodów peł-
ny. Takie gratioła, gratia plena, laski pełna.
Przeto wszyscy starzy Doktorowie zgodnie
prawie z natchnieniem Bozego / przekładają :
Laski pełna. Dziecięsyich lepał heretyków
sami w przekładaniu tych słow niezgodą /
pokazując is nie należli lepszego wykładu / po-
nieważ sie na ieden zgodzić nie mogli. A stu-
snie ta sama nazwana jest laski pełna / is ona
sama z daru Bozego taka laska była napel-
niona / przez ktora stala sie godna aby Chri-
stusa poczela y porodila. Nad to Ambrozjy
s. mowi / ta sama jest nazwana laski pełna /
is sama tey laski / ktorzy żadna inna nie za-
stusyta / dostala : ze dawca laski była napel-
niona. Hieronim s. także : Przeto / prawi /
panna laski pełna jest pozdrowiona : is po-
czela tego w ktorzym wsytka zupełność bo-
stwa cielskimi mieška. Kolos. 2. 9.

34

Meza nie znam] Tegoby nigdy nie mo-
wila / by była pierwey slubu panienstwa nie
uczynila. August. de sancta virgin. cap. 4. A
obacz is nie watpi o obietnicy / iako zachari-
as : ale sie pyta sposobu. y przeto nie mowi.
Jzali to bedzie : ale / iako y ktorzym sposobem
to bedzie : gdytem ia poslubila meza nigdy
nie znac : Jakoby tak rzekla. Alez ty jest An-
yol / acz mi wielkie poselstwo przynosisz : ale
sie mnie przecie meza znac nie godzi. Jaktos
tedy bez meza matka bede : Wo acz Jozwa
znam za oblubienica / ale go nie znam za me-
za. Abowiem syn Bozy nie lada z panny na-
rodzić sie raczył / ale z takiej panny / ktora by
panna była nie do czasu tylko / ale wiecznie
panna : nie tylko na cieło / ale y na duszy / swe
panienstwo Bogu poslubwszy y wiecznie
poswieciwszy. Wo ktora jest panna / ale ma
wola isdz za maza abo meza poznac / tać nie
jest prawnie panna na duszy y na ciele. Lecz y
tego przywileiu Pannie Marii heretycy
zajzra.

36

Elzbieta krewna twoia] Alez panna Ma-
ria była z domu Dawidowego z pokolenia
Juda / a Elzbieta z cizek Aaronowych z po-
kolenia Lewi : wszakże przecie Elzbieta była
krewna Pannie Marii po matce is miała
matkę z domu Dawidowego / a Oycą z do-
mu Aaronowego. Abowiem kaptani pospo-
licie brali żony z pokolenia Juda z domu Da-
widowego / is to były przednieysze pokole-
nia : a is z takiego małzeństwa / nie sło za-
dne dziedzictwa przemieszenie z iednego po-
kolenia do drugiego. (Wo sie Lewitom za-
dne dziedzictwa mieć nie godziło) dla cze-
go było w zakonie rozkazano / aby każda
cizka dziedziczka nie mogła isdz za inzego
meza / iedno z pokolenia swego. Przeto czy-
tamy / is maza z pokolenia Lewi / poiat żone z
Bethlehem Judzkiego / y Jozada nawyszy

38

Kaplan z pokolenia Lewi / miał za żone Jzo-
abete siostrę Ochoziasza króla Judzkiego. A
przystojnie to Duch s. rzadził / is panna
ktora miała porodzić Mesiasza / była kre-
wna cizek Aaronowej / aby Mesiasz / ktorzy
miał byc królem żaraz y kapłanem / oboje
go domu królewskiego y kapłanskiego kre-
wością dotyczył. Iansen.

42

Oto służebnica Panska] Skoro panna
zezwoila / natychmiast poczela zupełnego
Boga y zupełnego człowieka w żywocie swym
świetyim. Wo sprawy Ducha s. doskonałe /
czasu dlugiego nie potrzebuia.

43

Błogosławiona ty] Oto Elzbieta nie
tylko Chrystusa błogosławi y chwali / ale y
Panne Maria dla niego. Co też koscioł czy-
ni tey przykładem / powtarzając często teś
słowa w pozdrawianiu Panny Marii.

48

Matka pana mego] Matka ia zowte pier-
wey niżli porodila / is skoro poczela / żaraz
ono swiete ciało ze wszytkimi członkami było
doskonałe / y z dusza człowiecza y z bożstwem
staczone. y przeto ia zowiem matka pana
swego / is nie tylko człowieka / ale pana y Bo-
ga poczela y porodila. Dla tego też praw-
dziwie Boga rodzica nazwana jest / przeciw
Nestorianom tak nowym iako y starym.

63

Błogosławiona nie powiedzieć beda]
To proroctwo pełni sie ystawnie / kiedy
koscioł s. powszechny obchodzi swięta Pan-
ny błogosławionej : a gdy wierni wszech
narodów każdy swym ieszkiem one pozdra-
wiaia. A tu waz / mialai Nowanyelkowie
wszytkie narody / żeby sie to proroctwo w
nich pełnilo : Błogosławiali oni te Pannę :
ktorey y pozdrawiac zakazuia / a ile moga /
wszytkie tey laski / błogosławienstwa y cści
wlażciaia :

75

Ian iesz imie iego] Tu widziny / is na
imionach nie mało zależy / ponieważ ie sam
Bóg daie / abo odimienta w oboim Testa-
mentie / iako Abrahamowe / Izraelowe /
Piotrowe / y ono ktore jest nad wszelkie imie
Jesusa. A tu imie Ian / ktore znaczy laska
abo miłosierdzie Boże / abo Bóg sie żmilitue.
Abowiem on był wprzecziciel miłosierdzia y
laski ktora przyszla przez Jesusa Chrystusa.
Atemu obacz / is iako na on czas przy obrze-
żaniu / tak teraz przy chrzcie. imiona da-
wiaia. Choć o tym nie mamy w pismie ro-
kazania. A is także Chrzestianie dżia-
tóm swoim maza dawac imiona nie pogani-
skie / ale swietych ludzi : aby żyworą y enot
ich naśladowali. Jako swiete Concilium
Tridentkie napomina.

87

W sprawie dliwości przed nim] A tu wi-
dziny is możemy miec prawdziwa sprawie-
dliwość nie tylko przed ludźmi / abo przez po-
czytanie Boże / ale prawdziwie przed Bo-
giem y przed oblicznością iego. A is na to
przyszedł Pan Christus / aby taka sprawie-
dliwość ludźiom dawal.

Wschod z wysokości] Po Gracku *ἀνα-
τολή*, co nie tylko znaczy wschod słońca
(którym imieniem Pan zbawiciel nasz wpro-
ków nie raz jest nazwany : iako Zachar. 6.
12. y 3. 9.) ale tu własniny znaczy latorośl
wschodząca abo wynikająca z ziemi : po ży-
dowsku Tlemach / ktore słowo Greccy tlu-
macze wyłożyli niekiedy *ἀνατολή* : a dru-
gizie też *βλάστος*, to jest latorośl. Jerem. 33.

Porazkie Chry-
stusowe iak-
kie.

Chwała Świe-
tych.

Mariamarka
Boża.

Katholici bło-
gosławią Pán-
nę Marię.

Imiona iakie
dzieciom ma-
ię być dawá-
ne.
1. Moy 18. 5.
y 35. 10.
Ian 1. 42.
Luk. 2. 22.

De Bapt. in
fine.

Sprawiedli-
wość nie po-
czytana.

ROZDZD. II.

Sstało sie / w
one dni wyszedł
decret od Césa-
rza Augusta / aby
popisano wszy-
tek świat. Ten
popis piérwszy /
stał sie "od staroszy" Sircyjskiego
Cyryna. "y sli wszyscy aby sie popis-
sali / każdy do miastá swégo.

"Szedeł téż y Jozeph od Gálile-
iéy z miastá Nazareth / do Jydow-
skiego ziemie / do miastá Dawidowé-
go które zowa "Bethlehem: przeto
iz był z domu y pokolenia Dawidowé-
go: "aby był popisany z Máryą po-
ślubioną sobie małżonką bżemien-
ną. "A stało sie gdy tam byli / wy-
pełniły sie dni aby porodziła. "A po-
rodziła syná swóiego piérworodne-
go / "a wwinęła go w pieluski / y po-
łożyła go w żłobie: iz mieyscá im nie
było w gospodzie. "A byli pasterze
w téjże krainie "czuący y strzegący
nocné straze nád trzódą swoią. "A
oto ányól Pánstí stágnł podlenich
á iásnoś Boża zewszád ie oświeci-
ła: y zlekli sie wielką boiáznia: "y
rzékł im ányól: Nie bójcie sie: bo
oto opowiadám wam weselé wielkie
które będzie wszytkiemu ludowi: "iz
sie wam dziś národził zbáwiciél / któ-
ry iest Christus Pan / w miescie Da-
widowym. "A ten wam zná: znay-
dziecie niemówiátko "wwinione w
pieluski y położone we żłobie. "A ná-
tych miast było z ányólem mnostwo
woyská niebieskie / chwálących Bo-
gá / y mówiących: "chwała ná wy-
sokości Bogu: á ná ziemi pokóy lu-
dzióm dobrej woléy.

"A stało sie: gdy odesli ányólo-
wie od nich do niebá "pasterze mó-
wili jeden do drugiego: Podjmy áz
do Bethlehem / á ogládamy "to sło-
wo: które sie stało / które nam pan
pokazał. "A przysli kwápiąc sie / y
nálezli Máryą y Jozephá / y niemó-
wiátko położone we żłobie. "A wy-
żrząwszy "poznali słowo / które im by-
ło powiedziano o dzieciátku tym.

"A wszyscy którzy slyszeli dziwowáli
sie temu / y co do nich pasterze mówi-

li. "Lecz Márya té wszytkie słowa
zachowywała stósując w sercu swo-
im. "A wróćili sie pasterze / wysła-
wiając y chwáląc Boga / ze wszytkie-
go co slyszeli y widzieli / iáko im po-
wiádano iest.

"A gdy sie spełniło ósm dni "iz-
by obżezano dzieciátko: "názwano
iest imie tego IESVS / które było ná-
zwano od ányóla piérwey niżli sie w
żywoćie poczeło.

"A gdy sie wypełniły dni oczyszcze-
nia iéy "według zakonu Moysészo-
wego / przyniesli go do Jeruzálem /
aby go zstáwili Pánu / iáko náписа-
no iest w zakonie pánstím / "ze "wspel-
ni meżczyzna otwierájący żywot / s-
wietym Pánu názwany będzie. "A
izby oddáli ofiárę / wedle tego co iest
powiedziano w zakonie Pánstím /
para synogálic / ábo dwoie goł-
biát. "A oto / był człowiek w Jeru-
zalem / któremu imie Simeon: á ten
człowiek sprawiedliwy y bogoboyny /
oczekawájący pociechy Izráelskiej:
á Duch swiety był w nim. "A odpo-
wiedz był wziął od Duchá swietego
ze nie miał "ogłádać smierci / ázby
piérwey ogládał "Christusá Pánstie-
go. "A przyszedł "w duchu do ko-
ścioła: A gdy wprowadzili dzieciátko
Jesusa rodzicy tego / aby zá nie wcz-
nili wedle zwyczáiu zakonnego: "on
téż wziął ie ná rece swoje y błogósłá-
wił Boga / y mówił: "Teraz "pu-
szasz sluge twégo Pánie w pokóiu /
według słowa twégo. "Gdyż oczy
moie ogládały zbáwienie twoie. "Któ-
rész zgotował przed oblicznością ws-
sztych narodów. "Swiátłość ná-
obciáwienie pogánów / y chwale ludu
twégo Izráelskiego.

"A "oćiec tego / y mátká dziwowa-
li sie temu co o nim mówiono. "A
błogósłáwił im Simeon / y rzékł do
Máryi mátki tego: "Oto ten po-
łożon iest ná wpadek / y ná powstá-
nie wielu w Izráelu / y ná znáć któré-
mu sprzeciwiác sie będą / "y dusze
twojé własné przeniénie miecz / aby
myśli z wielá serc były obciáwione.
"A była Anná prorokini / córká Phá-
nuclowa / z pokolenia Aser: tá była
bárzo podesła w lecicach / á siedm lat
żyła z meżem swym od pániénstwa

swego

b Mon. 7. b 18
3. Mon. 12. a 3.
C wys. 1. c 31.
Matt. 1. d 21.

d. Mo. 12. b
6.

"to iest, wśel
ki syn piérwo-
rodny będzie
Pánu po-
święcony.
Hebr.
2. Mo. 13. a 2.
4. Mo. 8. c 16
3. Mo. 12. b 8

"umrzeć Heb
"to iest po-
mázanie.
"to iest, z
nádechnienia
Duchá swię-
tego.

"rozwiązu-
je. G.

Joseph. K.
G. S.

Isa. 3. c 14.
Rzym. 9. g 32
1. Piotr. 2. b 8

"Ktému. G.

"za staroszy.
G. S.

"to iest, w
którym sie
rodził.

Mich. 5. a 2
Matt. 2. a 6.
Ian 7. f. 42.

"a powiła go
G.

"na polu. G.

"ábo, nád ni-
mi, z Grack.

"powiła. G
"leżąc G.
"w łóżkach
dobrá wola
G. S. ábo, y-
podobnie Bo-
że w li-
ściach.

"á ludziewi.
G.

"to iest.
Hebr.

"ábo rozsta-
wili rósto wo
G.

<p>37
F
λατρευνουσα.</p>	37 swęgo. ¹ A tá wdowa aż do lat osmdziesiąt y czterzech / która nie odchadzała z kościoła / postami y modlitwami / służąc wednie y wno-	45 wśli dzień drogi / y szukali go między krownymi y znátomymi. ¹ A nie ná-	
<p>38
¹ábo dawała mu świadectwo.</p>	<p>38 cy. ¹ Tá též onęže godziny nádśed-
szy / wyznawała Pánu / y powiádała o nim wsytkim / którzy o czekawali od-
kupienia Izráelskiego.</p>	<p>46 káiąc go. ¹ A ostáło sie / po trzech dniách náleżli go w kościele siedzą-
cégo w posrzedku Doktorów / á on ich słucha y pyta ich. ¹ A zdumie-</p>	<p>1 Matt. 7. d 28.
Mar. 1. b 22.
Náiev 4 c 32
lan 7. b 15.</p>
*w duchu. 1. L. K. G. S.	<p>39 ¹ A gdy wykonáli wsytko według zákónu Pánstkiego / wrócili sie do Gá-
lilei / do Názaret miásta swęgo.</p>	<p>47 wáli sie wsytscy / którzy go słucháli rozumowi y odpowiedziám iego. ¹ A wyżrawszy zdziwili sie. A rzekł do-
niego mátká iego : Synu / Cożes nam ták uczyni? oto oćiec twóy y</p>	
<p>h2. Mo. 23. c 15. y 34. b 17
5. Mo. 16. a 1.</p>	<p>40 ¹ A dítěcie rośło y wmacniało sie*
pełné mądrości / á láská Bóža była w nim.</p>	<p>48 ¹ A zduńie wáli sie wsytscy / którzy go słucháli / rozumowi y odpowiedziám iego. ¹ A wyżrawszy zdziwili sie. A rzekł do-
niego mátká iego : Synu / Cożes nam ták uczyni? oto oćiec twóy y</p>	
¹Iosaph y mátká iego. G.	<p>41 ¹ A rodziy iego chodzili ná każddy rok do Jeruzálem /^h ná dzień wroczy-
sty Páschy. ¹ A gdy iuz był we dwu-</p>	<p>49 ¹ A zduńie wáli sie wsytscy / którzy go słucháli / rozumowi y odpowiedziám iego. ¹ A wyżrawszy zdziwili sie. A rzekł do-
niego mátká iego : Synu / Cożes nam ták uczyni? oto oćiec twóy y</p>	
<p>Rok národze-
nia Pánstkiego</p>	<p>42 ¹ A gdy iuz był we dwu-
násćie leciech / gdy oni wstapili do Jeruzálem wedle zwyczáju dnia swie-</p>	<p>50 ¹ A zduńie wáli sie wsytscy / którzy go słucháli / rozumowi y odpowiedziám iego. ¹ A wyżrawszy zdziwili sie. A rzekł do-
niego mátká iego : Synu / Cożes nam ták uczyni? oto oćiec twóy y</p>	
<p>Orige. in Luc. 13.
Chrysost. hom. 36. in Marth. & in ferm. de A-
scen: D. & homil: de Natiu: Do. Rzym: 9. 33. 1. korin: 2. 13</p>	<p>43 ¹ A stónczywszy dni gdy sie wia-
cáli / zostáło dítěcie Jesus w Jeruzá-
lem: á nie obaczyli / rodziy iego. ¹ A</p>	<p>51 ¹ A zduńie wáli sie wsytscy / którzy go słucháli / rozumowi y odpowiedziám iego. ¹ A wyżrawszy zdziwili sie. A rzekł do-
niego mátká iego : Synu / Cożes nam ták uczyni? oto oćiec twóy y</p>	
<p>Nie bóg ále człowiek jest swęgo wpa-
dku przyczyną.</p>	44 ¹ A mimáiąc że on był w towarzyśtwie /	<p>52 ¹ A zduńie wáli sie wsytscy / którzy go słucháli / rozumowi y odpowiedziám iego. ¹ A wyżrawszy zdziwili sie. A rzekł do-
niego mátká iego : Synu / Cożes nam ták uczyni? oto oćiec twóy y</p>	
<p>Pánny Má-
wieybolesci.</p>	<p>34 ¹ W onęj áni] Roku od początku swiá-
tá / 5199. według Gréków : ále według textu
żydowskiego / okolo roku czterý tysiączné-
go / máło co minęý ábo wieceý : Roku 42.
pánowania Césarzá Augusta.</p>	<p>51 ¹ A zduńie wáli sie wsytscy / którzy go słucháli / rozumowi y odpowiedziám iego. ¹ A wyżrawszy zdziwili sie. A rzekł do-
niego mátká iego : Synu / Cożes nam ták uczyni? oto oćiec twóy y</p>	
<p>Anná Spote-
pia Nowán-
seliki.</p>	<p>35 ¹ Ludziom dobreý wolęý] Wsytkie Lá-
cińskie terty ták máia / y Doktorowie Láciń-
scy ták zgodnie wykládáia : y owšem y Ori-
genes y Chrysostom / Grécý Doktorowie ták
czytáia. Skład sie wczem ludzic domniemawá-
ia / że y staré Grécie máty eudoxia. Lecz
dziśieysie Grécie máia eudoxia : y to rozu-
mienie podawáia : Ná ziemi pokóy / w lu-
dziách dobra wola / ábo wpodobanie Bóže.
Niez sie y náš text Láciński tákże rozumieć
może : Ná ziemi pokóy ludzím / pokóy / mówie
dobréý wolęý Bóžey przeciwko im. Vide Lan-
sen: & Bellarminum.</p>	<p>52 ¹ A zduńie wáli sie wsytscy / którzy go słucháli / rozumowi y odpowiedziám iego. ¹ A wyżrawszy zdziwili sie. A rzekł do-
niego mátká iego : Synu / Cożes nam ták uczyni? oto oćiec twóy y</p>	
	<p>37 ¹ Na upad] Ná wpađ tych którzy weń wie-
ryć niechcieli : á ták sami sobie byli wpađku
przyczyna. Przetoż též názwán jest opoka ze
gorśenia / iż sie miodzy on otráciwszy / swa
wina wpađli. Lecz inszych ożywił z grzechów
ku sprawiedliwosci / y przetoż był smartwych
wstánięm mnogich. Jáko y Apostołowie by-
li lednym wonia żywotá ku żywotowi / á dnu-
gim wonia śmierci ná śmierć : że ich kazánie
było niektórym przyczyna żywotá / á niektórym
śmierci : iż niechcąc wierzyć Ewángeliu
i / dobrowolnie zgorszeli śmierć / y
wieczné potępienie zasluzili.</p>	<p>51 ¹ A zduńie wáli sie wsytscy / którzy go słucháli / rozumowi y odpowiedziám iego. ¹ A wyżrawszy zdziwili sie. A rzekł do-
niego mátká iego : Synu / Cożes nam ták uczyni? oto oćiec twóy y</p>	

ROZDZIAŁ III.

Pietnastego roku panowania Tyberiusza Césarza / gdy Pontius Pilat rządził żydowską ziemią / a Heród Tetrarcha Galilejskim / a Philip brat jego Tetrarcha Iturejskim y Trachonit-
 1 A
 2
 3
 4 B
 5
 6
 7
 8
 9
 10
 11 C
 12
 13
 14
 15

stę krainy / a Lizaniass Abilenskim Tetrarcha: / za nawyszych kápłanów Annasza y Káiphasza: / sstało się słowo pánstie do Janá Zacháryszowego syna ná puszczy. / ^a A przyszedł do wszystkich krainy Jordanu / opowiadając chrzest pokuty ná odpuszczenie grzechów: / iáko jest napisáno w księgách mów Izaiáša proroka: ^b Głos wołającego ná puszczy: Gotujcie droge pánstwu / czyncie proste ścieżki jego. / ^c Wsłeka dolina / będzie nápełniona: / a wsłeka góra y págorzek poniżej będzie. y krzywé miéyscá będą proste / a ostre diógami gładkimi. / ^d A ogláda wsłekté ciało zbawienie Boże.

^e Mówił tedy do rzęsy któré wycho-
 16 D
 17
 18
 19
 20
 21
 22 E
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34

sielud domniemawał / y wszyscy my-
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34

^f A Heród tetrarcha będąc stro-
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34

W TORA
 CZESCE-
 wániełny, o
 przygo-
 towá-
 niu ná oka-
 zanie Pána
 Chrystusowo.

^eco jest Te-
 trarchá,
 Pátr Mátr.
 14.

^fto jest. mó-
 wit Ełg do
 Ianá y rozka-
 zał mu ká-
 zát.

^gMat. 3. a 1.
 Mar. 1. a 4.
 Pokutá dro-
 gá górné P.
 Chrystusowo.
 b. 1. a 3.
 Ian 1. c 23.

^habo niech
 będzie. Hebr

Mat. 3. b 7.

ⁱsami siebie
 G.

^jdział. G.

^kdział. 2. c 15.
 2. Ian 3. c 17.

^lnie wycią-
 gajcie. G.

^dMat. 3. c 11
 Mar. 1. a 8.
 Ian 1. d 26.
 Dá. 1. a 5. y
 11. b 16. y 19.
 a 4.

^epátr tego
 słowa wykłá-
 au, Mar. 1. 12

^fMat. 14. a 3
 Mar. 6. c 17.

^gPhilippá. K.
 G. 5.

^hMat. 3. c 13.
 Mar. 1. a 9.
 Ian. 1. d 32.

ⁱIsa. 41. a 1.
 Mar. 3. a 17. y
 17. a 5.
^jprzez
 cieć by
 v-
 blagany.

^kNiz. 9. d 15.
 2. Piotr 1. 17
 Mar. 13. g 55.
 Mar. 6. a. 3.

^lW tym po-
 rzęku przed
 ków P. Ch. i
 susorzech,
 wstępy pró-
 dni jest cy-
 cem przedni-
 go. Bo Heli
 był syn Mía-
 tháre, a ten
 syn Lewiego:
 y taká
 áś do kón-
 1. Niz. 4. d 22
 Ian 1 f. 45. y
 6. c 41.
 kMat. 1. a 6.
 Meleorwego.
 G. 5.

ry był

35 ry był Phares / który był Judow /
36 który był Jakobow / który był Izaa-
37 kow / który był Abrahámow / który był
38 Thare / który był Nachor / który był
39 Sarug / który był Ragau / który był
40 Phaleg / który był Heber / który był
41 Sale / który był Kaynan / który był

42 Alpharad / który był Sem / który był
43 Noe / który był Lamech / który był
44 Mathusale / który był Enoch / który
45 był Jared / który był Malaleel / który
46 był Cainan / który był Henos / który
47 był Seth / który był Adamow / który
48 był Boży.

* Bóg stworzył Adama, Adam zwi-
dzał Setá, Set
Enosá, Enos
Kainána : y
tak aż do
Christusa.

Powołanie.
Iere. 17. 21.

Dosyć wzy-
nienia.

Pokuta.

Grzech za
grzechem i-
dzie.
Nierozum
malachstwa.

2 sstało sie słowo] Czekaj Jan s. Wo-
skiego powołania : chociaż był więcej mi-
li Prorok. Lecz fałszywi prorocy bieżą / choć ich
Bóg nie posłał.
8 Owoce godné pokuty] Takowe są w
czynki dosyć wzniesienia. Patrz Matt. 3. 8.
9 Każde drzewo nie dawające owocu]
Człowiek bez dobrych czynków jest niepo-
żyteczny / y przeto samo będzie potępiony.
10 Kto ma dwie suknie] Jakiś mu przyka-
zał : y dać za pokutę za grzechy / aby ludzie
wzgli potępienia.
16 Iac was chrzci woda] Jakś tedy Ewán-
ielikowie śmucia równać chrzest Janow z Pa-
nii Chrystusowym ?
20 I gdyż też to nád wszystko] Grzechy któ-
ry przez pokutę nie jest oczyszczony / drugie grze-
chy wnet są soba ciągnie. Gregor : Przyczyna
meści Janowcy ta była : iż mówil : Nie godzi
sie tobie mieć żony brata twego. A ieliż to
rzekł o żenie człowieczy / iakżby rzekł wie-
cay o panie Bogu poslubioney : Jesli to
rzeczono królowi / iakżby daleko więcej ma-
byż innym mówiono : w której sprawie y

nam wine daia. Ale która ? Iż zakazujemy
małżeństwa nieślubnego ? Niechże pierwey o
tój Jan s. winna. Ambro : lib. 3. de Virgin.
23 Iosepha który był Elij Ten Zeli (iako me-
kóry rozumiecia) był własny oćiec Panny
Marii / który innym imieniem zwany był
Jehotachin / abo iako pospolicie mówia Jo-
achim. Bo iako król Joachim / który był w sa-
prowadzeniu do Babilonu / był też nazwany
Eliacym (Bo té imiona v żydów jedno zna-
cia) tak podobieństwo że też oćiec Panny
Marii był nazwan Eliacym / y iesze który
cay Eli. Ten tedy iż był świętym Iosepho-
wym / przeto Ioseph nazwan jest synem abo
świeceniem tego : acz był rodzonym synem Ja-
kobowym. Tak Iansen. Gagneus, y inni.
37 Kainan] Té słowa / który był
Kainan / Bezá śmiele odrywa y wymaga-
ie : chociaż te máia zgodnie wszystkie Greckie
Elegi tak starého / iako y nowego testamen-
tu. Skąd każdy może poznać szerość Ewán-
ielikow : y iako oni sobie słowo Boże y pismo
ś. waża : gdyż y samey Ewangelii niefol-
guia / ale iá rozmáicie nicnia y krzyżia.

Oćiec P. Ma-
rii.

4. król 23. 3. 4.

Matt. 1. 16.

Kálmis-
wie fałszer-
pisma swia-
tego.

ROZDZ. III.

1 **A** Jesus pełen
Duchá świeté-
go / wrócił sie od
Jordanu / y za-
prowadzon jest
od Duchá ná pu-
seza. y był przez
czterdzieści dni kuszon od dyabla. A
nie jadł nic w oné dni : a gdy sie oné
kończył * latnął. A rzekł mu dy-
bel : Jesus jest syn Boży / rzecz ka-
mienowi temu aby sie sstał chlebem.
4 A odpowiedział mu Jesus : Nápi-
sano jest : Iż nie samym chlebem ży-
wie człowiek / ale wszelkim słowem
Bożym. A w wrócił go dyabel ná
góre wysoką / y wskazał mu wszystkie
królestwa wsego świata w ocemgnie-
niu : A rzekł mu : Tobie dam wła-
dza te wszystkie y chwale ich : bo mnie
podane są / a komu chce daram ie.
7 Ty tedy iesli sie poklonisz przede-
mną / będą twoie wszystkie. A odpo-
wiadaćc Jesus rzekł mu : Nápi-
sano jest : Panu Bogu twemu będziesz

9 sie klaniał / y iemu samému służył. A
wrócił go do Jeruzalem / a postawił
go ná ganku Kościelnym : y rzekł
mu : Jesus jest syn Boży / rzuc sie
10 ztąd ná dół. Abowiem napisano
jest : Iż Aniołom swym rozkazał o
11 tobie / aby cie strzegli : a iż cie ná re-
ku nosić będą / byś snadź nieobráził o-
12 kámiem nogi twojey. A odpowie-
dając Jesus / rzekł mu : Powiedziano
jest : Nie będziesz kusil Pána Bo-
13 ga twego. A skończywszy wszystko ku-
szenie dyabel odpędil od niego / aż do
czasu.
14 A Jesus wrócił sie w mocy Du-
chá do Galilei : a wystá o nim sta-
15 wá po wszystkich kráinie. A on náu-
czał w bożnicach ich / y był wielce wa-
16 żony v wszystkich. A przyszedł do
Nazareht / gdzie był wychowan : y
wstąpił według zwyczáiu swego w
dzeń Sobotni do bożnice : y wstał
17 czytać. A podano mu księgi Izai-
asá proroká. A otworzywszy księgi /
18 nálażył miejsce gdzie było napisano :

* ná służy cie.

dpál. 90. e
II.

Christus ná-
cza w bożni-
cach.
e 5. Moy. 6. e
16.

Mat. 4. b 12
Mar. 1. b 14.
Iac 4. f. 45.

TRZECIA
CZESCE-
wáneley, o
Christus-
wym okaza-
niu z náuk
y cudami,
nawiccy w
Galilei
E Matt. 13. 5
54.

Mar. 6. a 1.

h 12. 61. 41.

* Mat. 4. a 1.
Mar. 1. b 12.

* potym. 1. L.
K. G. S.

b 5. Mo. 3. a 3
Mar. 4. a 4.

* Dyabel, G.

* idź mi ná
zadśtanie.
G.

* 5. Mo. 6 e 13
yto. d 20.

19 20 D 21 22 23 24 25 26 E 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 G 41 42 43 44	<p>wanielię w bogim : posłał mię abych
wzdrowił skruszone na sercu / ¹ a
bych opowiedał wieściom wypusze
nie / y ślepym przywrócić / żebym wy
puscił na wolność zniezdzone / y opo
wiedał rok Pański przyiemny / y dzień
odpłaty. ² A zamknawszy księgi / od
dał słudze / y siadł. A oczy wszystkich
w bożnicy były weń wlepione. ³ A po
czął do nich mówić : Jż sie dziś spel
niło to pismo w vsách waszych. ⁴ A
wszyscy dawali mu świadectwo : y
dziwowali sie wdziecznym słowom /
które pochodziły z ust jego : y mówi
li : Jż ten nie jest syn Jozephów ?
⁵ A rzekł im : Perwie mi rzeczećie te
przypowieść : Lekarzu włecz samęgo
siebie. ⁶ Jżko wiele rzeczy wysłisłszy
uczynionych w Kapharnaum / uczyni
y tu w oycyzynie twoię. ⁷ A rzekł : Jż
prawde wam powiadam / iż żaden
prorok nie jest przyiemny w oycyzynie
swoię. ⁸ Wprawdzie mówię wam /
było wiele wdów za dni Eliaso
wych w Izraelu / gdy było ¹ zamknię
nie niebo do trzech lat y sześciu mieśie
cy / gdy był wielki głód po wszystkiey
ziemi : ² a do żadney z nich nie był po
stan Eliasz / iedno do Sarepty Sy
donstkiey do niewiasty wdowoy. ³ A
wiele tředowatych było w Izraelu
za Eliasa proroka : a żaden z nich
nie był oczyszcion iedno Naaman Sy
rianin. ⁴ A napelnieni są wszyscy gnę
wu / w Bożnicy słysząc o / y wstali y
wyrzucili go z miasta : y wyrzucili go
aż na wierzch góry / na której miasto
ich zbudowane było / aby go zrzucili.
⁵ A on prześedłszy przez pośrzodek ich
wyszedł.
⁶ A zstąpił do Kapharnaum mia</p> <p>2 A nieiałt nie w one dni / Tu sie począł post
czterdzięści dni / który Apostołowie podali
Fosciolowi / iżko świadczy Klimunt / Hiero
nym y Leo S. Pater Matt. 4. 2.</p> <p>10 Abo wiem napisano / Gdy y sam Szat
tan przywodzi pismo przeciw Chrystusowi : a
coż za dziw że ie także przywodzi Ministro
wie tego przeciw Fosciolowi ?</p> <p>13 Aż do czasu / Nie dziw iż Szatan y często
y mocno kuśi Chrześciany / gdyż oto będąc
od Pana Chrystusa wyćieiony y na głowe
porażony / iedną o nim do końca nie zwat
pił / ale go tylko do czasu opuscił. Tóż też czy</p> | <p>sta Galileyskiego : y tam ich nauczał
w Sabbaty. ¹ A zdumiewali sie nad
nauką tego : bo była z władzą morą
iego. ² A w bożnicy był człowiek ma
jący czartą nieczystego : y zawolał
wielkim głosem / mówiąc / Uciehay /
co nam y tobie Jezuśie Nazareński :
przyszedłś zetrącić nas : znam cię /
któs jest / Święty Boży. ³ A osukał
go Jezuś / mówiąc : Samiśni / a wy
nidź z niego. A czart porzuciwszy go
w pośrzodek wyszedł od niego / y nie
mu nie zaszkodził. ⁴ A padł strach na
wszystki : y rozmawiali ieden do dru
giego / mówiąc : Cóż to za słowo / iż
z władzą y mocą rośkazuje duchom
nieczystym / a wychodzą ? ⁵ A rozcho
dziła sie sława o nim na wszelkie
mieysce krainy.</p> <p>⁶ A powstałszy Jezuś z bożnice /
wyszedł do domu Symonowego. ⁷ A
świekra Symonowa zięta była go
rączką wielką : y prosili go za nią. ⁸ A
stojąc nad nią / rośkazał gorączce / y
opuszcila ją. A natychmiast wstawszy
służyla im. ⁹ A gdy zaśło słońce / wszy
scy którzy mieli chorwice rozlicznemi
niemocami / przywodzili ie do niego.
A on na każdego kładąc ręce / wzdia
wiał ie. ¹⁰ A wychodzili czarci z wielu
ich wołając y mówiąc : Jżes ty jest
syn Boży. A iżąc nie dopuszczał im
mówić / że wiedzieli iż on jest Chrystu
sem. ¹¹ A gdy był dzień / wyszedłszy
szedł na puste mieysce : a rzęśe go fu
kaly. ¹² A przysły aż do niego : y za
trzymawały go aby nie odchodził od
nich. ¹³ A którym on rzekł : że y innym
miastom potrzebą abych opowiedał
królestwo Boże : bom dla tego po
stan. ¹⁴ A kazał w bożnicách Galile
yskich.</p> <p>ni zdrayca z Chrześciany : że ich poście do
czasu opuszcza / aby ich zaśie po wielkietnocy
znowu opánował.</p> <p>23 Vczyn y tu / Nie wszedy Pan Bóg cudá
czyni / ale obiera ná to pewné mieysca y per
sony / ná których y przez które cudá czyni / y
ludziom dobrodziejstwa dáie / aczby mógł
ledyżkolwiek czynić / gdyby sie tak podoba
ło wolę y mądrości tego. August. epist. 137.</p> <p>38 Świekra Symonową / Piotr miał pier
wę żonę / ale ta opuscił po swym powoła
niu. Jżko y sam wyznawa / y Hieronym S.
y z nim inni Doktorowie świadczą.</p> | <p>¹ Mat. 7. d. 28
Mar. 1. b. 22.
PMar. 1. b. 23</p> <p>¹ Mar. 8. b. 14
Mar. 1. c. 30.</p> <p>² zukał go
rączkę, G.</p> <p>¹ Mar. 1. e. 35.</p> <p>² Christus, G.
S.</p> <p>³ Mar. 1. d. 35</p> <p>Cudá nie
wszedy by
wały.</p> <p>Piotr opu
ścił żonę.
Matt. 19. 27.</p> |
|---|--|--|---|

ROZDZIAŁ V.

Sstało sie gdy
 rzepe nalegaly
 nan/ aby sluchaly
 słowa Bozego/
 a on stat podle
 jeziora Genesareth.^a A wyzszal
 dwie lodzi stojace przy jezierz: a ry-
 bitwi wysli byli y plotali sieci. A
 wyszedzy w iedne lody/ktora byla Symonowa/prosil go aby maluczko od-
 iechal od ziemie. A siadzy/wczył rze-
 se z lodzi. A gdy przestął mówić/
 rzekł do Symona: Zaiędz na glebię/
 a zapuśćcie sieć waszą na połow. A
 Symon odpowiedziałwszy/rzekł mu:
 Nauczycielu/przez całą noc pracując
 nicefny nie wlowili: wszakże na sto-
 wo twę zapuścze sieć. A gdy to wczy-
 nili/zagarneli ryb mnostwo wielkie/
 y rwala sie sieć ich. A sklneli na to-
 warzyse co byli w drugiey lodzi/ aby
 przybyli y ratowali je. A przybyli/ y
 napelnili obie łódce/ tak iż sie mało
 nie zaturzały. Co widząc Symon
 Piotr/ wpadł y kolan Jესusowych/
 mówiąc: Wyniędz odemnie/bom iest
 człowiek grzeszny/Panie. Abowiem
 go bylo zdumienie ogarnęło/ y wszy-
 tkie co przy nim byli/ z połowu ryb/
 który poimali. Także też Jakub y
 Jan syny Zebedeuszowe/ którzy byli
 towarzysze Symonowi. A rzekł Je-
 sus do Symona: Niebóy sie: od tąd
 już ludzie łowić bedzieś. A wycią-
 gnawszy łodzi na ziemie/ wszytko o-
 puszcawszy/ szli za nim.
 A stało sie/ gdy byl w iednym
 miescie/ a oto mąż pelen tradu/ a
 wyzszawszy Jესus/ y padszy na obli-
 cze/ prosił go mówiąc: Panie/ iesli
 chcesz/ możesz mnie oczyścić. A ścia-
 gnawszy rękę/ dotknął sie go mó-
 wiąc: Chce/ bądź oczyszczon. A na-
 tychmiast odszedł trad od niego. A
 on mu przykazał aby nikomu nie po-
 wiedał: ale idź wkaż sie kapłanowi/ y
 ofiaruy za oczyszczenie twoie/ iako
 rozkazał Moyses/ na świadectwo
 im. A rozchodząc sie o nim wiecey
 powiesć/ y schodziły sie wielkie rzepe
 aby sluchali/ y byli wzdrowieni od
 niemocy swoich. A on wstepował

na pustynię/ y modlił sie. A stało
 siednia iednego/ a on siedział/ wczaz.
 A siedzieli Phariszeusowie/ y zakon-
 ni Doktorowie/ którzy byli przyšli ze
 wszystkich miasteczek Galilei/ y sy-
 domskiey ziemi/ y Jeruzalem: a moc
 Pańska byla tu wzdrowieniu ich. A
 oto meżowie noszący na łożku czło-
 wieka który byl ruszony powietrzem:
 y szukali go wniesć/ y postawić przed
 nim. A nie nalazszy ktoreby strongo
 wniesli prze rzepe/ wstapili na
 dach/ y przez dachówki spuścili go z
 łożkiem w poszrodek przed Jესusą.
 A których wiara wyzszawszy/ rzekł:
 Człowiecze/ odpuszczają sie tobie grze-
 chy twoie. A poczełi myśleć Dokto-
 rowie/ y Phariszeusowie/ mówiąc:
 Któż iest ten co mówi bluznierstwa:
 Któż może odpuszcć grzechy/ iedno
 sam Bóg. A Jესus poznawszy my-
 śli ich/ odpowiadając rzekł do nich:
 Cóż myślicie w sercach waszych:
 Cóż iest łacniejszy rzecz: Odpu-
 szają sie tobie grzechy: czyli rzecz:
 Wstań/ a chodź. Lecz abyście wie-
 dzieli iż syn człowieczy ma władzę na
 ziemi odpuszcząc grzechy. (rzekł ru-
 szonemu powietrzem) Tobie mówię/
 wstań/ a weź łożko twoie/ a idź do do-
 mu twego. A natychmiast wsta-
 wszy przed nimi/ wzięł łoże na któ-
 rym leżał/ y szedł do domu swego wiel-
 biąc Boga. A zdumienie zielo wszy-
 tch/ y wielbili Boga. A napelnili
 sie boiażni mówiąc/ żesmy dziś dziwy
 widzieli.
 A potym wyszedł/ y wyzszal Cél-
 niká imieniem Lewi/ siedzącego na
 cle/ y rzekł mu: Póddzámna. A o-
 puszcawszy wszytko/ wstawszy szedł za
 nim. A uczynił mu Lewi wielką v-
 czte w domu swoim: y byla wielka
 rzepe Celników/ y innych którzy z ni-
 mi siedzieli. A szemrali Phariszeu-
 sowie y Doktorowie ich/ mówiąc do
 uczniów iego: Cemu z Celniki y z
 grzeszniki iecie y pitecie. A Jესus od-
 powiedziawszy/ rzekł do nich: Nie
 potrzebuia którzy zdrowi są lekarza:
 ale którzy sie śle mają. Nie przysze-
 dlem wyzwać/ sprawiedliwych/ ale
 grzesznych ku pokucie. A oni rzekli
 do niego: Cemu uczniowie Jano-
 wi poszczaz czesto/ y modlitwy czynią/

^ato iest/ a
 Pan mocy
 swę wy-
 wał/ wzdra-
 wiając lu-
 dzie. Hebr.
 ism.
 d Mat. 9. 22.
 Mar: 2. 23.

^amaś odpu-
 szania grz-
 chów swoich

^aalé NL. NG

^cMat. 9. 29
 Mar: 2. b 14.

^fMat. 9. b 11.
 Mar. 2. b 16
 St. Tim. 1. c
 15.

^gto iest/ tych
 którzy sie za
 sprawiedli-
 we mają/ y
 mniemają że
 by im Chri-
 stus nie po-
 trzeba.

^hMar. 9 b 14
 Mar. 2. c 18.

^aMat. 4. c 18
 Mar: 1. b 16.

ⁱA

²

³

⁴

⁵

⁶

^B

⁷

⁸

⁹

¹⁰

^C

¹²

¹³

¹⁴

¹⁵

¹⁶

^bMat. 8. 22.
 Mar: 1. d 40.

^cMat. 14.
 24.

*Synowie to
żnice abo to-
żá małżeń-
skiego. G.
Hebrásm: to
est swáto-
wie.
Słód zrozu-
mień miéysce
podobné, v
Máthausá y
Márká, przy-
trudnię-
bym.

Christus v-
czw w łódzi
Piotrowey.
Amb: ser-
monem.

Piotrowe
przodkowá-
nie.

Dzie. 2. 41.

Piotrowi po-
mocnicy.

Piotrowe
przywileie

Mat. 4. 19.

*Mat. 12. 21.
Mar. 2. d 23.
to jest, w o-
krawa Pá-
schy: która
także była
święta y vro-
czyła, iáko y
sámá Páschá
wyisłszy
tylko iedne-
nie báyanká.
2. Moy. 12. 16
Epiph. here
fi. vide
Janfenium.

24 G także y Pháriseusów: á twoi iedza y
pią: * Którym on rzékt: Żali możes-
cie uczynić / żeby synowie oblubień-
cowi posćili / póki z nimi iest oblubień-
35 niec: * Lecy przyda dni / gdy oblub-
36 bieniec będzie wzięt od nich / tedy w
one dni posćić bedą. * A powieadał
im téż podobieństwo: Żá żaden płá-
tá od sukni nowéy nie przyszywa do
sąty stárey: bo ináczey / y nowé dize /

3 W łódz która była Symonowá] Wyjecha-
wszy Pan dwie łódzi / wstąpił w łódz Pio-
trowe / y z nię nauczał: dawáiąc znáć / iż
Pan Christus mieszka y wcy tylko w tym Ko-
ściele który Piotr rzadzi y sprawuje. Jáko y
Ambrozý s. obaczył to mówiąc: Do téy sa-
męy łódzi Kościoła Pan wstąpił / w której
Piotr iest Mistrzem postánowion: y przetoż
téż temu rzeczo: Sądź ná glebia: nie tyl-
ko áby on iáko przednięszy sprawcá y mistrz
rybitwów / ná łowienie ryb inné wywoził:
ale áby téż glebsze y trudnięsze s. ozy y kon-
trowersy: o okolo wiary decydował / y deklá-
rował. Ambrosius in Lucam.

6 Zágárneli ryb mnóstwo wielkie] Tym
cudem przeznaczył Pan Christus / iáko dżi-
śne sześcicie miał mieć Piotr w návracániu
ludzi do niego / ták żydów iáko y Pogánów.
Ták iest iedna tónia y iednym kázaniem po-
ciágnął do swéy łódzi / to iest do Kościoła
Christusowégo / wielkie mnóstwo ludzi / iáko
teraz ryby. Co téż potym y sam przez sie / y
przez potomki swé czynił / y czynić będzie aż
do skończenia świata.

7 Y skimeli ná towarzysze] Ták wiele pra-
ce y roboty miał Piotr / że mu było trzeba
żadać pomocy towarzyszy / y przyciágnąć
druga łódz do siebie. Co znaczyło spol ro-
botnik y towarzysze tego w opowiedániu
Ewángelię / y slázenie żydowstwa y Po-
gánstwa w iedne łódz Kościoła Pána Chri-
stusowégo. Amb: lib: 4. in Lucam cap: vltimo.

10 Ludzie łowić będzieś] Że to wszystko
znaczyło prace y drogi Piotrowe okolo ná-
wracánia świata do Pána Boga / y iego
własne przywileie: znáć to z osobnych obie-
tnic Pánstich temu nawiecéy uczynionych.
Jáko y tu temu samemu rzékt / że miał ludzic
łowić. Acy y inszym potym dał tenże wząd
iáko pomocnikom iego.

37 y nie przystoi stáremu płat od nowé-
go. * Żaden nie leie winá nowégo
w stáre státki: bo ináczey wino nowé
rozśádzi státki / y sámó wycięcze / y stá-
38 tki sie winiwecz obróca: * ale nowé wi-
no ma bydź lano w státki nowé: á o-
39 boie bywáia zachowané. * Żaden
piąc stáre nie wnet chce nowégo / bo
mówi / lepsze iest stáre.

19 Wstąpili ná dách] Dżiwna pilność o-
kolo zdrowia cielesnégo: y przykład nam /
ábysiny wśdy równa / iesli nie wierzá praca
podeymowali / okolo zdrowia dusznégó / ták
nášego / iáko y bliźnich nášych. przywodzac
tego możemy do Kościoła iego / y do S. Sá-
kramentów / choćá z praca y z nákladem
nášym.

20 Których wiare ugrzawśy] Wielki iest
Pan (mówi Ambrozý S.) y dla cudzych za-
stóg innym przepuszcza. Przetoż y ty / iesli wat-
piś żebyś sam miał dostać odpuszczenia cie-
śkich grzechów swóich / używáysze przyczyn-
ców / używáysze pomocy Kościoła / który sie zá-
toba przyczynić może / y otrzymáć zá cie / cze-
goby tobie samemu Bóg nie dał. To Am-
brozý S.

24 Syn człowieczy ná ziemi.] Tym cudem po-
kázal (mówi Cyrillus) iż Syn człowieczy mó-
że grzechy ná ziemi odpuszczać. Co rzékt y dla
siebie / y dla nas. Bo on iáko Bóg stáwśy
sie człowiekiem / y iáko Pan zákonu grzechy
odpuszcza. A myslny téż od niego ták dżiwna
láfke wzięli. Albowiem rzékt wszystkim: Kto-
rych odpusćcie grzechy sa im odpuszone.
Jákoż tedy nie wiecéy sam grzechy odpuszcza:
który innym dał moc toż czynienia: To pó-
ty Cyrillus.

28 Opusćiwśy wszystko.] Dżiwna moc Pána
Christusowá / który w ocygnięciu serca
ludzkie ták odmięć może / żeby to wszystko
zá gnóy potym mieli / w czym sie piérwcy ná-
wiecéy Kocháli. Co nie tylko ná on czas czy-
nił obcutac ná ziemi: ale y po dżis dzień w
Kościele swym czyni. Bo ták y Antoni y Frán-
ciszek S. y wiele innych ludzi świętych / ná
sámó wstyszenie słow Christusowych w Ko-
ściele czytanych / náśladowáli go wszystko
opusćiwśy.

i Mat. 9. b 17
Mar. 2. c 22

Stárání o
dusze.

Przyczynę
do Regá.
Amb. lib. 5.
in Lucam.

Christus ná
ziemi przez
sługi swé
grzechy odpu-
szcza.
Cyrill. in
Cat. S. To-
má.
Lan 20. 23.

Moc Christu-
sowá w po-
wołániu lu-
dzi.
Phil. 3. 8.

ROZDZD. VI.

1 A

2

3

* Stáło sie w
sábbat wtóro-
piérwśy / gdy
siedł przez zbożá /
uczniowie rwáli
kłosy / y iedli wćie-
rájąc rekómá. * A
niektórzy z Pháriseusów mówili im:
Co czynicie co sie nie godzi w sábbá-
ty: * A Jesus odpowiadáiąc / rzékt

4 do nich: Anisćie tego czytáli co v-
czynił Dawid / gdy sam láfkał y co z
nim byli: * iáko wśedł do domu
Bożégo / y wźął chleby pokładné / y
iadł / y dał tym którzy z nim byli: Któ-
rych nie godzi sie iesc iedno tylko
5 káptanom: * A mówił im: Że Syn
człowieczy iest pánem y sábbátu.
6 * Stáło sie téż w drugi sábbát / że
wśedł do bóžnice / y wcył. A d był
tám człowiek / á reká práwa iego by-
7 lá v schlá. * A podstrzegáli Doktoro-

D. kró. 21. b 6

C. 2. Moy. 29.
c 32.
3. Moy. 8. f 31
y 24. b 9.

d Mat. 12.
10.
Mar. 3. 21.

*żywoś albo
młowieka,
Hbraism.

*zarowa iá-
kodruka.NL.
G. S.

*Mat. 10. a 1
Mar. 3. b 13.
y 6. a 7.
Niz. 9. a 1.
Apostol, po
następu po-
staniec albo
poset:

fMat. 5. a 2.

gIla. 65. b 13

hIla. 61. a 3.
y 66. b 10.
iMat. 5. a 11.

wie y Pharyzeusowie ieslibj wśabbát
vzdriawiat : aby náležli o coby naní
stárzylí. ⁸ A on wiedział mysli ich : y
rzéłt człowiekowi który miał reke v-
schlę : Wstań / á stań w posrzedku.
⁹ A powstawšy stágl. ¹⁰ A rzéłt do
nich Iesus : Pytam was iesli sie go-
dzi w śabbáty dobrze czynić czyli źle :
¹¹ "duśe" zachować czyli zátraćć : ¹² A
poyżrzawšy po wšytkich rzéłt czło-
wiekowi : Wyciągni reke twoie. A
wyciągnął : y przywrócona iest reka
iego. ¹³ A oni nápełnili sie śaleń-
stwá : y námawiali sie coby uczynić
Iesufowi.
¹⁴ A szkóło sie w oné dni / odszedł ná
górze modlić sie : y nocował ná mo-
dliwíe Bożey. ¹⁵ A gdy był dzień /
przyzwał uczniów swych : y wybrał
z nich dwunásć / któré téż názwał
Apostoly. ¹⁶ Simoná którego náz-
wał Piotrem / y Andrzejá brátá ięś /
Jákubá y Janá / Philippá y Bár-
tłomiejá / ¹⁷ Máttheusá y Thoma-
śá / Jákubá Alpheusowego / y Si-
moná którego zowá Sclotem / y Ju-
de Jákobowego / y Judasá Iskari-
otá / który był zdraycá.
¹⁸ A szedšy z nimi / stágl w polu /
y rzéśa uczniów iego / y mnoštvo
wielkie ludu ze wšytkiey Żydowskiéy
ziemie y z Jeruzálem / y z pomorza / y
Tyru y Sydonu : ¹⁹ którzy byli przysli
aby go słucháli / y byli vzdrowieni
od niemocy swoich. A którzy nágá-
bani byli od duchów nie czystych / v-
zdriawiani byli. ²⁰ A wšytká rzéśa prá-
gnęła sie go dotknąć : ábowiem moc
wychodziła od niego / y vzdriawiała
wšytki. ²¹ A on podniósšy oczy ná
ucznie swoje / mówil : Błogosławie
ni vboży : bo wáśś iest królestwo
Bożé. ²² Błogosławieni którzy te-
raz lákniecie : bo bedżiecie náśyceni.
²³ Błogosławieni którzy płáczecie te-
raz : bo sie śmiać bedżiecie. ²⁴ Bło-
gosławieni bedżiecie gdy was beda
nienawidzić ludzie / y gdy was wylę-
czą / y beda śromocić / á imie wáśś
wyrzucáć takó źle / dla Syná człowie-
czego. ²⁵ Wescłcie sie dnia onégo y rá-
duycie sie : bo oto zapláta wáśś iest
obśita w niebie.
Bo wedle tego Piorokóm czynili
oycowie ich.

²⁴ ^D Wśakże biádá wam bogaczóm :
bo macie pocieche wáśś. ²⁵ Biádá
wam którzyscie sie náśycili : ábowiem
láknąć bedżiecie. Biádá wam którzy
sie teraz śmieciecie : bo bedżiecie nárzé-
ć á y płáćć. ²⁶ Biádá kiedy o was
dobrze mówić beda ludzie : bo wedle
tego czynili fałšywym prorokóm oy-
cowie ich. ²⁷ Ale wam powiádam któ-
rzy słuchacie : ²⁸ Miłuyćie nieprzy-
iacioly wáśś : Czynćie dobrze tym co
was nienawidzą. ²⁹ Błogosławćie
tych co was przeklináją : á módlćie
sie zá tymi którzy was potwarzáją.
³⁰ A kto cie bić w policzek / nástaw
y drugiego : ³¹ á temu którychby brał
płaszcz / y suknię nie zbraniáy. ³² A
kázdemu którychby cie prośil / day : á
kto bierze co twoiego iest / nie vpo-
mináy sie.
³³ ^E A iáko chcećie aby wam ludzie
czynili / także im y wy czynćie. ³⁴ A
iesli miłuećie te którzy was miłują /
co zá "dzieke" macie : ábowiem y grze-
śnicy miłują co ich miłują. ³⁵ A iesli
dobrze uczynćie tym którzy wam do-
bry czynią / co zá dzieke macie : ábo-
wiem y grześnicy to czynią. ³⁶ A ies-
li pożyczacie tym od których sie spo-
dziéwaćcie odebrać / co zá dzieke ma-
cie : ábowiem y grześnicy grześni-
kom pożyczáją / aby tyléś odebráli.
³⁷ A tak miłuyćie nieprzyiacioly wá-
śś : czynćie dobrze y pożyczayćie / ni-
czego sie "z tąd" nie spodziéwać : á
bedzie wielka zapláta wáśś / y bedzie
cie synmi Nlawysšego : ábowiem on
dobrotliwy iest przeciw niewódzie-
cznym y złym.
³⁸ A tak bądżcie miłosierni / iáko y
Ociec wáśś miłosierny iest.
³⁹ Nie śadźcie / á nie bedżcie śa-
dzeni. Nie potępiayćie / á nie bedzie-
cie potępieni. Opuścayćie / á be-
dzie wam odpuszczone. ⁴⁰ Dawayćie /
á bedzie wam dano. miárę dobrá y
nátłoczona / y potrzebioná / y oplywá-
jąca / dáda ná łono wáśś. ⁴¹ Bo táz
miárę którá mierzycie / bedzie wam
odmierzona. ⁴² A powiedzial im y po-
dobienstwo : ⁴³ Izali moze ślepy śle-
pého prowadzić : ázaz nie obádwa
w dół wpadáją. ⁴⁴ Nie iestci wceń
nad mistrzá : lecz doskonály kázdy
bedzie / bedzieli iáko mistrz ięś. ⁴⁵ A

kAmos 6. a 1
lSyr. 31. a 8.
Ila. 65. c 13.

mMat. 5. g
44.

nMat. 5. f 39
lkor. 6. b 7
oMat. 5. f 40

pMat. 7. b 12
qTob. 4. c
16.
rMat. 5. g 46.
sIla. 65. a 13.
tIla. 65. a 13.

uMat. 5. g 42
vMoy. 15. b 8

wMat. 5. g 44

xG.

yMat. 7. a 1.

zMat. 7. a 2.
Mar. 4. c 24.
aaMat. 15. b
14

bbMat. 10. c
24.
ccIa. 14. b 16.
ddIa. 15. c 20.
eeIa. 15. c 20.
ffIa. 15. c 20.
ggIa. 15. c 20.

*która jest w oku twoim. G.

^aMat. 7. c 17

^bMat. 7. c 16 y 12. c 33

*abo ze krzą

*serca swego G.

Heretycy: nie rozumieją pisma.

Modlitwa gdy kapłany święcą.

Apostołowie. 1. kor. 12. 28.

Zdrady heretyckie w piśmie napiętnu. Caluin: instic. lib. 4. cap. 8. num: 4.

Piotrowie przodkowie.

Wielkie są cierpienia dla Chrystusa.

*których on ina słuchał. Hebr. ^aMat. 8. a 5. ^b1an 4. f. 46

coż widzisz żdźbło w oku brata twego: a tramu który jest w oku twoim/ nie baczysz? ^a Albo iako możesz rzec bratu twemu: Bracie/ dopuść że wyrzuce żdźbło z oka twego/ sam tramu w oku twoim nie baczysz? O bludniku/ wyrzuc pierwszy tram z oka twego: a tedy przyczysz abyś wyjął żdźbło z oka brata twego.

^a Abowiem nie jest dzewo dobre/ które czyni złe owoce: ani dzewo złe/ które czyni owoc dobry. ^b Bo każde dzewo z owocu swego bywa poznane: Bo nie zbierają z ciernia fig: ani z głogu zbierają winnych iągód. ^c Człowiek dobry z dobrego skarbu serca swego wynosi dobre: a zły człowiek/ ze złego skarbu^d wyno-

3 Aniście tego czytali] Doktorowie y Pharyzeusowie chlubili się wmiętnością y rozumieniem pisma s. ale zbawiciel nasz głupstwo y nieumienie nosić ich często potężuje. Tak dżistęysy Heretykowie samym sobie wykład y wyrozumienie pisma przypisują: ale Katołikom nie trudno pokazać/ iż abo nie/ abo mało pisma rozumieją.

12 Nocował na modlitwie] Paterz także Pan przygotowanie wzywał/ pierwszy nieli Apokoły obrat. Dając przykład Kościołowi pilnej y nieprzeżytnej modlitwy na ten czas gdy kapłany święcą/ y każdemu który co zna czynego chce począć tu chwale Bożej.

13 Które nazwał Apostoły] Niez Apokoł po Gręku tylko znamięnionie postać/ abo posta: wszakże to jest imię najwyższego wzydu/ przełożystwa y godności w Kościele Pana Chrystusowego: z którego kiedy wypadł Judaś/ na to miejsce Maciej był wybrany/ aby liczbe dwunastu napelniał. Przetoż się strzeż zdrady Heretyków/ którzy stad dowodzą/ że Apokołowie/ iako postowie/ nie mogli nic innego czynić abo mówić/ iedno co im wyrażnie słono. Tegoż też fortele używają/ prześladując Dozorce miasto Biskupów/ kiedy w Grękim stoi επισκοπος: Stársze miasto kapłanów/ gdzie po Gręku stoi επεσκοπος: miasto pokuty y pamiętanie/ tedy μετανοια, miasto chrupe nuzenie/ gdzie ιου βαπτισμος. Jakoby te słowa nie wiecej nie znaczyły/ iedno to co wierszu podawają: chocia w piśmie coś wietrszego znacza. Paterz Matt. 3. 2. y 6.

14 Symon] Piotr w liczbie Apostołów wśdy przodek trzyma/ też y przed Jedzieiem starzym bratem swoim/ y pierwszym od Chrystusa powołanym. Paterz Matt. 10. 2.

23 Wśclenie się] Wśytłie wtrapienia y

ROZDZ. VII.

1 **A** GDY dokończył wśy 2 tych słów swych/ do wśu ludu/ wśiedl do Kapharnaum. ^b A niektóreż Not-

si zle. Abowiem z obfitości serca/ wśt^a mówią.

46 ^a Przeczcie mnie zowiecie/ ^c Panie/ Panie: a nie czynicie co powiadam? 47 ^a Wśelki który przychodzi do mnie/ a 48 słucha mów moich/ y czyni je: okaże 49 wam komu jest podobnym. ^a Podobny jest człowiekowi dom budujące mu/ który wykopał głęboko/ y założył fundament na skale. a gdy wezbrała powódź/ otrząciła się rzeka o on dom/ a nie mogła go poruścić. bo był założony na skale. ^b Lecz ten który słucha a nie czyni/ podobien jest człowiekowi który buduje dom swój na ziemi bez gruntu: o który otrząciła się rzeka/ y natychmiast wpadł y sstał to sic obalenie domu onego wielkie.

prześladowania które Katołiki dla Chrystusa y powszechnej wiary potykaia/ prawdzicie są wielkie błogostawieństwa/ y zaśluga zapłate żywota wiecznego. Z drugiey strony wśytłie szczęścia te^a światła bez Chrystusa y wiary prawdzawey/ nie są nic innego/ iedno wśawienie na nedzą/ y pocatek wiecznego potępienia.

26 Bieda: kiedy o was będą dobrze mówić] To prześlectwo należy wśasnie dżistęysym Heretykom/ którzy takżeż próżna chwala swych rozumów y słuchaczów wnieśli/ w dżestę im rzeczy wymyślnie powiadają/ y wśy ich lekka: y także na duszy zabużają. Jako y fałszywi prorocy czynili/ którzy nie bożni omi y cielesni żydzi zalecali y wielce wśyli.

35 Nie lie zstał nie spodzie wając] Nie táf rozumieć maś/ żebyć się ani sumy pożyconey/ spodziewać nie godziło (booby to mi był nie pożytek ale dąrowanie) ale abyś pożyty/ nie spodzie wając się żadney nagrody/ ani zysku dla onego pożytku/ oprocz samey sumy pożyconey/ a zapłaty y nagrody od samego Boga. Co śnadnie obaczył/ weryżawśy w te słowa/ które Pan przed tym mówi: Jesli pożycać tym od których się nądziewacie o debrac/ coż za zapłate mieć będziecie? Boć y grześniący grześnikom pożycaia/ aby za rowno odebrali: to jest aby im podobne abo równe oddali dobrodzietstwo/ aby im ząsie w potrzebie pożytyli. Ale wy pożycaćte y dobrze czynićte/ nie względem żadney nagrody y zapłaty od ludzi/ ale tylko od samego Boga.

48 Y założył fundament na skale] Ten gruntuownie buduje/ który ma wiare y czyni dobre: A ten lepał na piasku buduje/ który wśa w wierze/ abo w czystaniu y wmiętności pisma: ale nie czyni ani żywie według pisma.

3 mistrza slugą śle sie mając miał wś 4 nierzec: który u niego był drogi. ^a A wśyśawśy o Jezusie/ posłał do niego starśse Żydowski/ prośąc go aby przyszedł y wzdrowił slugę iego. ^a A oni przyszedśy do Jezusa/ prośili go z

iego. 6.

^cMat. 7. c 21 Rzy: 2. b 13 Iakub 1. d 22

Iak: 1. 1.

Bieda heretykom.

Rzym. 16. 14 2. Tim: 4. 3.

Lichwa zakazana.

ver. 34.

*konat.

Pierw náuki
Mat. 8. v. 8.
Mat. 8. a 8.
do domu me
go.

*zwierchno
ści podległy.*

temu. G.

G.

dpal: 106.
b 20.
Méd. 16. b 12
*I. su N. L.
*Nain. G: S.

Niz. 24. c
19.

Ian 4. c 19.
y 6. h 14. y 7
f 40.
Mat. II. a 2.

miektórych.
G.

ma G.

5 pilności / mówiąc mu: **J**ż godzien
6 jest abyś mu to uczynił. **A**bowiem
7 naród nasz miłuje: y on nam zbudo-
8 wał bóżnice. **A** **J**esus siedł z nimi. **A**
9 gdy już nie daleko był od do^o, posłał
10 do niego **R**otmistrz przytacioli mów-
11 iąc: **P**anie / nie trudź się. **B**om
12 nie jest godzien / abyś wszedł pod
13 dach mój: **P**rzetożem się sam nie
14 miał za godnego / abych miał przysść
15 do ciebie: ale rzekł słowem / a wzdio-
16 wion będzie sluga mój. **B**om y ia
17 jest człowiek pod władzą postano-
18 wiony / mając pod sobą żołnierze: y
19 mówię temu: **J**dz / a idź: a drugie-
20 mu / **P**rzydź / y przychodzi: a słudze
21 moiemu / **U**czyn to / y uczyni. **C**o
22 w-
23 słysawszy **J**esus / dziwował się / y o-
24 bróciwszy się rzekł rzekam za sobą i-
25 dąc: **Z**aprawdę powiadam wam
26 nie znalazłem tak wielkiej wiary ani
27 w **I**zraelu. **A** wróciwszy się co byli
28 posłani / do domu / znaleźli slugę / któ-
29 ry chorował / zdrowego. **A** stało się
30 potym / siedł do miasta które zowa-
31 ła **N**ain: a z nim sli uczniowie jego / y
32 rzekł wielka. **A** gdy się przybliżył
33 ku bramie mieścisć / oto wynosono
34 umarłego / syna iedynego matki ie-
35 go: a ta była wdowa: a rzekł mie-
36 sć wielka z nią / która wyzawszy
37 Pan / wlitował się nad nią / y rzekł i-
38 nie płacz. **A** przystąpił y dotknął
39 się mar. **A** ci co niesli / staneli / y
40 rzekł: **M**łodzieńcze / tobie mówię / w-
41 stań. **A** wstał on który był umarły /
42 y począł mówić. y dał go matce i-
43 g. **A** zszedł wszytki strach / y wielbili **B**o-
44 gą / mówiąc: **Z**e prorok wielki po-
45 wstał między nami: a iż **B**óg nawie-
46 dził lud swój.
47 **A** rozekła się o nim ta powieść
48 po wszytkiej **S**ydowskiej ziemi / y po
49 wszytkiej okolicznej krainie. **A** oznay-
50 mili **J**anowi uczniowie jego o tym
51 wszytkim. **A** **J**an wezwał dwu z
52 uczniów swoich / y posłał do **J**esusa /
53 mówiąc: **T**ys jest który ma przysść:
54 czyli inzego czekamy? **A** gdy przysli
55 do niego mężowie rzekli: **J**an **C**hrz-
56 ciciel posłał nas do ciebie / mówiąc:
57 **T**ys jest / który masz przysść: czyli in-
58 zego czekamy? **A** onęże godziny
59 wiele ich wzdrowił od niemocy / y cho-
60 rob / y od duchów złych: a wiele sle-

22
D

23

24

25

26

27

28

29
E

30

31

32

33

34

35

36
F

37

pych wzrokiem darował. **A** odpo-
wiedziałwszy rzekł im: **S**zedźcie odnie-
ście **J**anowi coście słyseli / y widzieli:
Jż ślepi widzą / chromi chodzą / tre-
dowaci bywają / oczyszczeni / głuszy sły-
szą / umarli powstawają / y wiodą
Ewangelizacyę: **A** błogosła-
wiony jest którykolwiek się nie zgor-
szy ziemie. **A** gdy odešli posłowie
Janowi / począł o **J**anie mówić do
rzekę: **C**ożście wysli na puszcza wi-
dzieć: trzcinę która się od wiatru
chwicie? **A**le coście wysli widzieć:
człowieka w mekkie śaty obleczone-
go? **O**to który sę w śacie ko-
stów / y w rostkach / w domach kró-
lewskich sę. **A**le coście wysli wi-
dzieć: **P**rooką? **Z**aiste powiadam
wam / y więcej niż prorok. **T**en jest
o którym napisano jest: **O**to posy-
łam anioła mego przed obliczem
twoim: który zgotuje drogę twoją
przed tobą. **A**bowiem powiadam
wam: **W**ieści między narodzone-
mi z niewiast / prorok nad **J**an
Chrzciela żaden nie jest. **L**ecz który
mniejszy jest w królestwie **B**ożym /
większy jest niżli on. **A** słysząc lud
wszytek y **C**elnicy / w sprawieśliwili
Boga / ochrzczeni chrztem **J**ano-
wym. **A**le **P**haryzeusowie y biegli
w zakonie / wzgardzili radę **B**ez-
mi przeciw sobie / nie ochrzczeni od
niego.
A rzekł **P**an: **K**omuż tedy podo-
bne rzekę ludzic rodzaju tego: a ko-
mu sę podobni? **P**odobni sę chło-
pietóm na rynku siedzącym / y z sobą
rozmawiającym / y mówiąc: **G**rali-
śmy wam na pisezałkach / a nie tance-
waliśmy: narzekaliśmy / a nie płaká-
liśmy: **B**o przyszedł **J**an **C**hrzci-
ciel / ani iedząc chleba / ani piąc winą:
a mówicie / czartá ma. **P**rzyszedł syn
człowieczy iedząc y piąc: a mówicie /
Oto człowiek obżerca / y winopilca /
przytacieli **C**elników / y grzesników. **A**
w sprawieśliwiona jest mądrość od
wszytkich synów swoich.
A niektórzy z **P**haryzeusów prosił
go aby z nim iadł. **A** wszedł w dom
Pharyzeusów / siadł do stołu. **A** o-
to niewiasta która była w mieście
grzesznica / skoro się dowiedziała iż
siedział w stołu w domu **P**haryzeu-

Ie. G.

Sif. 29. f
18. y 35. a 5.
Mat. 15. d

30.
Ifa. 61. a 1.
nie obrazi
o mi.
Mat. II. a 1.

*któży cho-
dzą Hebr.*

kMat. 3. a 1.
Mat. II. b 10.
Mar. I. a 2.
to jest, posta
swiego przed
tobą.

Hebrajsm
to jest, sprá-
wiedliwego
bydł wyzna-
li.
to jest, z
swoją skodą

Mat. II. b 6.

wam G.
Mat. 3. a 4
Mar. I. a 6.

nMat. 26. a 7
Mar. 14. a 3.
Ian 12. a 3.

*placze. G.

38 Borym / przyniosła alabastrowy olejku :
 39 i stanawszy z tyłu w nogi jego / a włosami
 40 łzami polewać nogi jego / a włosami
 41 głowami swoimi wcierała / y całowała
 42 nogi jego / y olekiem mazała. A
 43 widząc Phariszeusz który go był wez-
 44 zwał / rzekł sam w sobie / mówiąc : By-
 45 ten był prorokiem / wzdychy wiedział
 46 która y taka jest niewiasta co się go
 47 dotyka : bo jest grzesznica. A Jezus
 48 odpowiedział / rzekł do niego :
 49 Symonie / mam ci coś powiedzieć. A
 50 on rzekł : Mistrzu / powiedz. Dwu
 51 dłużników miał niektóry lichwiarz :
 52 jeden dłużył był pięć set groszy / a
 53 drugi pięćdziesiąt. A gdy oni nie
 54 mieli czym płacić / darował obiem.
 55 Któryż tedy więcej go miłuje? A Sy-
 56 mon odpowiedział / rzekł : Mnie
 57 mam iż ten któremu więcej darował.
 58 A on mu powiedział : Dobrześ roz-

44 sądził. A obróciwszy się do niewia-
 45 sty / rzekł Symonowi : Widzisz ta
 46 niewiastę? Wszedł do domu two-
 47 go / nie dałaś wody na nogi moje : a
 48 ta łzami polewała nogi moje / y włosami
 49 swymi otarła. Nie dałaś mi po-
 50 całowania : a ta / i takż weszła nie
 51 przestając całować nogi moich. Nie
 52 pomazałaś oliwą głowę moją : a ta
 53 olekiem nogi moje pomazała. Prze-
 54 to powiadam ci / Opuść się cię
 55 wiele grzechów / iż wielce umiłow-
 56 ła. A komu mniej odpuszczaisz / mniej
 57 miłuje. A rzekł do niej : Opu-
 58 szaj się / tobie grzechy. A pocze-
 59 ła która spół w stole siedzieli mówić
 60 między sobą : Któż jest ten / który y
 61 grzechy odpuszcza. A rzekł do nie-
 62 wiasty : Wiara twoja zbawiła cię /
 63 idź w pokoiu.

*głowy / swy
G.*Mat. 9. a 2.
*swoje. G.P Mar. 5. d
34.Kościółów
budowanie
Bogu miłe.

5 Bożnice nam zbudował / Jakoż na on czas
 6 Bożnice zbudować była rzecz dobra / Bogu
 7 wdzięczna / y zasługująca modlitwie w wier-
 8 nych / a te którzy ją budowali : tak daleko wie-
 9 cę y Chrześcianów zbudować kościół / fun-
 10 dować Collegium / szpital albo klasztor iaki /
 11 albo co takiego na cześć y na służbę Panu
 12 Bogu należącego / jest rzecz Bogu miła / y
 13 zasługująca modlitwy ludzi pobożnych / dla
 14 których się pożytku ono zbudowało albo fun-
 15 dowało / y zapłatę wieczną.

30 Biegli w zakonie wzgardzili / Jesli ci co
 31 wzgardzili chrzest Janów / odzucili radę Bo-
 32 ża / na swę zarcenie : daleko ci więcej / którzy
 33 spowiedzi / y chrzestem Pana Chrystusowego /
 34 y innemi Sakramentami gardzą.

38 Poczeła łzami polewać / Wzór praw-
 39 dny pokuty w tej niewieście / to jest / stru-
 40 chy / spowiedzi y dośię czynienia.

47 Iż wielce umiłowala / Oto widzisz iż nie
 48 sama wiara / ale y miłość dostępuje / y jest przy-
 49 czyną grzechów odpuszczenia y sprawiedli-
 50 wienia. Nie iżby albo wiara albo miłość za-
 51 sługowała pierwsze sprawiedliwienie y grze-
 52 chów odpuszczenie (gdyż ono jest szczyt iakże
 53 Boża przez zasługę Pana Chrystusowego) ale
 54 iż miłość jest tak przyczyna sprawiedliwie-

nia / iako światłość przyczyna oświecenia.
 55 Albowiem tym samym czowiem bywa w spra-
 56 wiedliwiony / iż mu przez wiarę bywa miłość
 57 Boża wlana / z zasługi pana Chrystusowego.

49 Y poczeła / spolem siedzący / Jako Pha-
 50 riszeusowie Chrysta pana / tak heretykowie
 51 straszą kościół jego / że mocą jego grzechy
 52 odpuszcza.

50 Wiara twoja / Grzechów odpuszczenie / Któ-
 51 re pierwsze miłości było przypisanie / teraz
 52 zaiste wierze ię przypisuje. Skąd każdy po-
 53 znać może / iż ono z obojga pochodzi / y z na-
 54 dzieje ktemu / chociaż tylko jedną / która z tych
 55 cnót bywa mianowana. Bo kiedy się wiele
 56 przyczyn do jednego skutku schadza / tedy
 57 pismo pospolicie wspomina tylko jedną / a
 58 nawiecy te / która onemu czasowi y miejscu
 59 y przedświeźciełn więcej służy : a tym przed-
 60 sie innych nie odzucia. A przetoż Pan cuda
 61 które czynił / często przypisuje wierze tych / na
 62 których prośbie cuda one czynił : aby ludzkie
 63 wśytkie do wiary w sie przywiodł. A dla
 64 tegoż nawiecy wiary się w nich wspominał /
 65 pytając iestliby wierzyli że to mógł czynić o
 66 co prosili : iż prośba ich bez tej wiary była
 67 by więcej pydaniem y fuszeniem / a niżli
 68 prawdziwym pragnieniem dobrodziejstwa.

Causa for-
malis.
Rzym. 5. 5.*sprawiedli-
wienia pocho-
dzi z wiary
znajdziecie y
miłość.Mat. 9. 28.
Mar. 9. 23.

2 Mar. 16. c 9

b Mat. 13. 3
Mar. 4. a 2.

ROZDZ. VIII.

I
A

2 stało się po-
 3 tym / a on chodził
 4 po miasteczkach ka-
 5 żąc y przepowie-
 6 dając królestwo
 7 Boże : a dwana-
 8 ście z nim / y niektórzy niewiasty / któ-
 9 re były uzdrowione od duchów złych

3 y od chorób / Maria która zowią Ma-
 4 gdalena / z której siedm czartów wy-
 5 flo było : y Johana żona Chuzego
 6 sprawce Herodowego / y Suzanna / y
 7 innych wiele / które mu służyły z mi-
 8 łośnością swoich.

4 A gdy się wielka rzesza schodziła /
 5 y z miast kwąpili się do niego / rzekł
 6 przez podobieństwo :

7 Wszedł który siał / siał nasienie
 8 swoje. A gdy siał / iedno wpadło po-

dle

Isa. 6. c 9.
Mat. 13. b 14.
Mar. 4. b 12.
Jan 12. f 40.
Dzie. 28. d 26
Rzym. 11. b 8

d Mat. 5. b 15
Mar. 4. c 21.

e Mat. 10. c 26.

Mar. 4. c 22.

f Mar. 13. b 12
y 25. c 29.

Mar. 8. c 23.
Mar. 4. d 36.

6 dle drógi / y podeptano iest á ptacy
niebiescy pozobáli ie. ¹ A drugie v-
7 pádło ná opoke : á wśzedſy vſchlo-
8 iſ nie miało wilgotnoſci. ² A drugie
B pádło miedzy ciernie : á ſpótem wſed
ſj ciernie záduſiło ie. ³ A drugie pádło
ná ziemié dobri : á wſedſy / wczyniło
owoc ſtokrotny. To mówiąc wołał :
9 kto ma vſy ku ſłuchaniu / niechay
10 ſłucha. ⁴ y pytáli go wczniowieiego /
coby to zá podobieństwo bylo. ⁵ Któ-
rym on rzéł : Wam dano iest wie-
dzieć tájemnice królestwa Bożego /
á innym przez podobieństwa / áby
11 widząc nie widzieli / á ſłyszac nie ro-
zumieli. ⁶ Jest tedy to podobieństwo :
12 Tłáſienie / iest ſłowo Bożé. ⁷ A któ-
rzy podle drógi : á ſa którzy ſłucháją /
potym przychodzi dyabel / y wybiera
13 ſłowo z ſercá ich / áby wwierywſy nie
byli zbáwieni. ⁸ bo którzy ná opoke :
któzy gdy vſlyſá / z weselem przy-
muia ſłowo : á ci kozenia nie máją
14 którzy do času wierzą / á času poku-
ſy odſtepuia. ⁹ A które pádło miedzy
ciernie : ci ſa którzy vſlyſeli / á od
troſkania / y bogactw / y roſkoſy ży-
wota odſedſy bywáją záduſzeni / y
15 nie przynofá owocu. ¹⁰ á które ná zie-
mie dobri : ci ſa / którzy dobrym á wy-
bornym ſercem vſlyſawſy ſłowo zá-
trzymawáją / y owoc przynofá w ciér-
pliwóſci.
¹¹ ^d A żaden zápalivſy ſwieće / nie
16 nákręwa iey naczyniem / ábo kładzie
C pod łozę : ále ſtawia ná ſwieczniku /
áby którzy wchodzą widzieli ſwiá-
tło. ¹² ^e A bowiém niemáſ tájemnéy
17 rzeczy któraby ſie obáwić nie miała :
áni ſkrety któraby poznána nie by-
ła / y ná iáwia nie wyſtá. ¹³ ^f A przetoż
18 pátrzące iáko ſłucháć macie / Abo-
wiém kto ma / będzie mu dano : á kto
19 kolwiek nie ma / y to co mniéma żeby
miał / będzie od niego odieto. ¹⁴ A przy-
ſli do niego mátká y brácia iego : ále
do niego przyſtąpić nie mogli / dla
20 ciżby. ¹⁵ A oznaymiono mu : Mátká
twa y brácia twoi ſtojá przed do-
mem / chcąc cie widzieć. ¹⁶ Który od-
21 powiedziawſy / rzéł do nich : Má-
tká moia / y brácia moi / ci ſa któ-
rzy ſłowa Bożego ſłucháją y czy-
niá.
22 ¹⁷ A ſtáło ſie dnia iednego : á

on wſtąpił w łódke / y wczniowie
iego / y rzéł do nich : Przepiaw-
23 my ſie zá ieżoro. A obbili ſie. ¹⁸ A
gdy ſie oni wiezli / vſnął : y przyſlá
nawálnoſć wiatru ná ieżoro y zá-
24 léwali ſie / y byli w niebeſpieczeń-
ſtwie. ¹⁹ A przyſtapiwſy / obudzili
go / mówiąc : Miſtru ²⁰ / giniemy.
A on wſtawſy / ſfukał wiatr y
nawálnoſć wody / y przeſtá : y
25 ſtáła ſie pogoda. ²¹ y rzéł im :
D Gódież iest wiára wáſá : którzy zle-
knawſy ſie / dziwowáli ſie : mówiąc
ieden do drugiego : kto mniemáſ
iest ten / że y wiatróm / y morzu ro-
ſtánie / á ſłucháją go :
26 ²² ^g A wiezli ſie do kráiny ²³ Gerá-
zánów / która iest przeciw Gáli-
leji. ²⁴ A gdy wſtąpił ná ziemié /
27 zábieżał mu niektóry mąż ²⁵ co miał
czartá / inż od dawného času / y
nie obłóczył ſie w odzienié / y nie
mieſkał w domu / ále w grobiách.
28 ²⁶ Ten gdy wyjrzał Jeſuſá / wpadł
przed nim : y záwoławſy wielkim
głoſem / mówił : Co mnie y tobie
iest Jeſuſie ſynu Bogá Dawyſſe-
29 go : proſe cie nie męcz mie. ²⁷ A-
bowiém roſtázował duchowi nie-
czyſtemu áby wyſedł od człowieká /
bo go od wiela časów porýwał /
y wiázano go láncuchámi / y w pe-
tách ſtrzeżono / á zwiázki potárga-
wſy bywał zápedzon od czartá ná
30 puſtynie. ²⁸ A pytał go Jeſus / mó-
E wiąc : Jákoć imię : A on po-
wiedziál / Woýſto : bo wiele czar-
31 tów weſło było wem. ²⁹ y proſili go
áby im nie roſtázował iſdż do przes-
páſci. ³⁰ ^h A bylo tám ſtádo wiela
32 wieprzów páſących ſie ná górze : y
proſili go / áby im wnie dopuſcił w-
niſdż / y dopuſcił im. ³¹ Wyſli tedy
33 czarci od człowieká / y weſli w wie-
prze : y pedem wpádo ſtádo z przykra-
34 w ieżoro y wtonelo. ³² Co gdy wyjrze-
li że ſie ſtáło / którzy páſli wcieli : y
35 dáli znác do miáſtá y do wſi / y wy-
ſli áby ogládáli co ſe ſtáło : á
przyſli do Jeſuſá / y náleził człowie-
ká od którego wyſli czarci / ſie-
36 dzącego / wbiánego / y z dobri pá-
miecia v nóg iego y bali ſie : y po-
wiedzieli im tež ci którzy widzieli iáko
37 byl vzbrowion od Woýſtá. ³³ y proſi

²⁰ miſtru. N.
G. S.

²³ Mat. 8. d 28
Mar. 5. 8. a 1.
²⁴ Gádare-
nów. G.
²⁵ z miáſtá. G.
²⁶ czarcy. G.

³⁰ h Mat. 8 d 30
Mar. 5. a 1.

³³ Jeſuſowych.
G.

³⁴ czarów.

⁶ Gdźżrenów
6.

38
F

39

40

41

42

43

44

45

Mat. 9. c. 13.
Mar. 5. b. 12.

Białogłowy
stąż Chry-
stusowi y stu-
góm iego.
Hieron: in
Mat. cap. 27

1. kor. 9. 5.
Wiara mo-
że być wra-
cona.

Bracia Pán-
scy którzy.

Hier: con-
tra Helui-
cap: 9.
Aug: ser. 14
de nativit.
Domini.
Matth. 10. 3.
M. 3. 18.
Ian 19. 25.

to go wszytko mnostwo kráiu Gerá-
zánów aby odśedł od nich: ábo-
wiém byli wielkim stráchem zięci. A
on wsiadłszy w łódź/ wrócił sie. y pro-
síl go mąż od którego wysli byli czar-
ci/ aby był przy nim. Ale go Jesus od-
práwił/ mówiąc: ³⁸ Wróć sie do do-
mu twego/ á powieday iákoć wiel-
kie rzeczy Bóg uczynił. y posedł po
wszytkim mieście/ opowiedájąc iák
wielkie rzeczy uczynił mu Jesus. ⁴⁰ A
stáło sie: gdy sie wrócił Jesus/ przy-
szła go rzęsa: bo wszyscy go czekali.
⁴¹ A oto ¹ przyszedł mąż imieniem Já-
ir: á ten był przelożonym bóżnice: y
wpadł do nóg Jesusowych/ prosząc
go aby wszedł w dom iego: ⁴² iż miał
córkę iedyną iákoby we dwáneasie
leciech/ á tá vmierała. y przydało sie/
gdy sedł/ rzęse go ścisłáły. ⁴³ A nie-
wiásta niektóra miała płynienie
krwie od lat dwunásie/ która wyda-
ła była ná lekárze wszytkę swą máiet-
ność/ á nie mogła bydz od żadnego
wleczona: ⁴⁴ przystąpiła z tyłu/ y do-
tknęła sie kráiu sáry iego: á natych-
miast sie zástánowiło płynienie krwie
ięy. ⁴⁵ A rzékt Jesus: kto iest co sie
mnie dotknął? A gdy wszyscy prze-
li/ rzékt Piotr/ y ci którzy z nim byli:
Mistrzu/ rzęse cie ścisłáją y tłoczą/

46 á mówisz/ kto sie mnie dotknął? A
Jesus rzékt: Tkął sie mnie ktos. bo
47 ia wiem że moc wysła odemnie. A
widząc niewiásta/ że sie nie zátála/
drżąc przysła/ y przypádlá do nóg ie-
go: y dla której sie go przyczyny do-
tknęła oznaymiła przede wszytkim lu-
dem: y iáko natychmiast ozdrowio-
48 na była. A on iey powiedziáł: ¹ Cór-
ko/ wiara twoia ciebie ozdrowiła:
49 idź w pokoiu. ² Gdy on iesze mówił/
G przyszedł niektóry do Arcybóżnika/
powiedájąc mu: ³ Jż vmárła córka
twoja/ nie trudź ⁴ go. A Jesus vstá-
50 ślawszy to słowo/ odpowiedziáł oycu
dzieweczki: ⁵ Nie bój sie/ wierz iedno/
á będzie zdrowa. A wszedłszy w dom/
51 nie dopusćił wniesdz nikomu z sobą/
iedno Piotrowi/ y Jákurowi/ y Já-
52 nowi/ á oycu y mátce dzieweczki. A
plákáli wszyscy/ y żáłowáli iey. Lecz
on rzékt: ⁶ Nie pláczcie: nie vmárła
53 dzieweczka/ ále spi. A śmiáli sie z
54 niego: wiedząc iż była vmárta. A
on ⁷ wíawłszy rękę iey/ zázwołał mó-
55 wiąc: Dzieweczko wstań. A wrócił
sie duch iey/ y wnet wstála. y rozkázal
aby iey iesc dano. A zdumieli sie ro-
dzice iey: którym rozkázal aby niko-
mu nie powiedáli co sie stáło.

¹ y sy. G.

³ náuczyciela
G.
⁴ mu mówiąc
G.

⁷ wygnawłszy
przez wszy-
tki, a G.

3

13

20

Które mu służyły] Był ten obyczaj v
Sydów/ że niewiasty z máietnościami swych/ ży-
wność y odzienie dawály swym náuczycie-
lóm/ y chodziły zá nimi: nágradzájąc dobro-
dzystwy docześniemi duchowné dobrodziey-
stwá które od nich bráły. Co iż mogło bydz
z gorśzeniem v pogánów/ przeto S. Paweł
tego práwa nie vzywáł/ iáko sam wspomina.

Iż do czaśu wierzą] To przeciw herety-
kóm/ którzy mówią/ iż wiary raz otrzymá-
ný nikt strácić nie może/ ábo że ten który wia-
re strácił/ nigdy iey przedtym nie miał.

Bracia twoi] Ci bracia Pánscy nie bylić
synowie Panny błogostawioney/ iáko nie-
zbożnie Helwidius bluznił: áni byli synowie
Jozephowi z inšey żóny/ iáko drudzy obte-
dnie mniémáli. Bo iáko S. Hieronym/ An-
gustyn/ y wiele innych twierdzą/ nietylko sá-
má Panna Mária pániestwo była ślubita/
ále y Jozeph przez nie/ y dla nię/ pániest-
stwo záchował: aby sie Pan náš narodził z
małżeństwa pániestkiego. Ale bracia Pána
Jesusowi (według wychezáin písma S.) ná-
zwáni sá krewni y powinni iego: iż byli syn-
mi/ iedni Alpheusa y Marięy żóny iego (á
siostry nie rodzoney Panny Marięy) mátki

Jákubá mnięyszego y Jozephá: á drudzy syn-
mi Aleosá: á bratá Jozephowego z Má-
rięy żóny iego/ á siostry także nie rodzoney
Panny Marięy/ mátki Symoná ábo Syme-
oná/ którzy po Jákuwie mnięyszym byli Jero-
zolimskimi Biskupem. O czym Aegheppus a-
pud Euseb. hist. lib. 3. c. 10. & 26.

21 Matka moja y bracia] Nie gárdzić tu mátki/
ále rzeczy/ powinowáctwo duchowné prześlá-
dác náś krewność cielską/ Hilar. in 12. Mat.

45 Rzekł Piotr y ci którzy z nim.] A to iá-
sny znák osobliwego przywileju Piotrowe-
go/ że go ták często wspomina Ewángeli-
stowie/ iáko wódzá innych Apostolów. Jáko
Mar. 1. 36. y 16. 7. Luk. 9. 32. Džie. 5. 29.
1. Cor. 15. 5.

55 Wrócił sie duch iey] Wrócentie dufi w
ciála tych które Pan Christus y iego Aposto-
lowie z wartwych wzbudziłi (ázwłaszcza Lá-
zárzá cztery dni uż w grobie leżácego) iáśnie
pokázniá przeciw odśsepicióm/ iż ná onym
świecie/ iest iákies trzećie miejsce prócz pie-
kła y niebá. Bo kto sie do niebá ábo do pie-
kła raz dostánie/ ten uż stámtąd pospolicie
wiecey nie wychodzi.

Przec P.
Christus kre-
wnych ciels-
nych iákoby
zaniedbawa
Przywilej
Piotra S.

Trzećie miej-
sce ná onym
świecie.

ROZDZD. IX.

^aŻezwawszy
dwanaście Apo-
stolów dal im
mocy władzę na
wszystkie cząsty / a
żeby wzdawiali
choroby. ¹A po-

statie przepowiedać królestwo Bo-
że / y wzdawiać niemocne. ²A rzekł
do nich: ^bNie bierzcież nic w dro-
dze / ani laski / ani tasistry / ani chleba /
ani pieniędzy : ani po dwu sukien
miejście. ³A do któregokolwiek domu
wnijdziecie / tam mieszkajcie / y z tam-
tąd nie wychodźcie. ⁴A którybykol-
wiek was nie przyieli : ^cwyśedysz
miastą onęgo / y proch nóg waszych
otraszajcie na świadectwo przeciw
im. ⁵A wyszedysz chodźli po miastecz-
kach / opowiadając Ewangeliją / a w-
śedzie wzdawiając.

^dA wysłyszał Heród tetrarcha
wszystko co sie działo od niego : y
wątpił prze to że niektórzy powiada-
li / iżby Jan zmartwychwstał : ⁸a nie-
którzy zaśie / iż sie Eliasz ukazał : a
dudzy też / iż prorok ieden z starych
powstał. ⁹A mówił Heród : Janá
iam ściął : A któż ten jest o którym
ia takowé rzeczy słysze / y starał sie że-
by go widział. ¹⁰^eA wróciwszy sie A-
postołowie / powiedzieli mu cokol-
wiek czynili : y wzięwszy ie odszedł o-
sobno na miejsce puste / które jest
Bethsaidskie. ¹¹Czego dowiedzia-
wszy sie rzęse / sly za nim : y przyi-
ał ie / y powiadał im o królestwie Bożym :
a że niektórzy leczenia potrzebowali w-
zdawiać.

¹²A dzień poczał był zchodzie. A
przystąpiwszy dwanaście / rzekli mu :
Rozpusć rzęse / aby odszedysz do
miasteczek y wsi które są w okolo / go-
spodami stali / y nalezli żywność :
bosiny tu są na pustym miejscu. ¹³A
rzekł do nich : Dajcie im wy iść. A
oni powiedzieli : ¹⁴Nie mamy więcej
tylko pięć chleba / a dwie
rybie / chybabyśmy sli y kupili po-
karmów na te wszystkie rzęse. ¹⁵A by-
ło meżów okolo pięci tysięcy. A rzekł
do uczniów swoich : Posadźcie ie rze-
dami po pięćdziesiąt. ¹⁶A uczynili

tak : y posadziłi wszyscy. ¹⁷A wzię-
wszy pięć chleba y dwie rybie / po-
łamał / y rozdawał ucznióm swoim /
aby kładli przed rzęse. ¹⁸A iedli wszy-
scy / y naledli sie. y zebrano co im zby-
wało włomków kółców dwanaście.

¹⁹^hA stało sie : gdy był sam na
modlitwie / byli z nim y uczniowie : y
zapytał ich mówiąc : Kim mie po-
wiadaia bydsz rzęse : ²⁰A oni odpo-
wiedzieli y rzekli : Janem chrzcie-
lem : dudzy też Eliaszem : a dudzy
iż prorok ieden z pierwszych powstał.

²¹A rzekł im : A wy kim mie bydsz po-
wiadać : ²²Odpowiedziawszy Sy-
mon Piotr rzekł : ²³Christusem Bo-
żym. ²⁴A on im pogroził wszy / rosta-
zał aby tego nikomu nie powiadał :
²⁵mówiąc / ²⁶Iż potrzeba aby Syn
człowieczy wiele cierpiat / a był w-
zgárdzon od starych / y od przedniey
sich kapłanów y Doktorów / y aby
był zabity / a trzeciego dnia powstał.

²⁷^kA mówił do wszystkich : Jesli
kto chce za mną iść / niech zapyszą
mego siebie / a weźmie krzyż swój na
kądy dzień / y niech idzie za mną. ²⁸^l
Bo ktoby chciał dusze swoje zach-
ować / straci ją : Bo ktoby stracił du-
še swą dla mnie : zachowa ją. ²⁹^m
A-
bowiem co ma za pożytek człowiek /
iesliby zyskał wszystkie światy / a samby
siebie stracił / y sam na sobie sko-
de podiał : ³⁰ⁿBo ktoby sie wsty-
dził mnie y słów moich / tego sie Syn
człowieczy wstydić będzie / kiedy przy-
dzie w maiestacie swym / y Oycowskim /
y świętych aniołów. ³¹^oA powi-
dam wam prawdziwie / są niektórzy
tu stojący / którzy nie wkuszą śmierci /
aż ogladają królestwo Boże.

³²^oA stało sie po tych słowach /
około osmich dni / y wzięł Piotra / y
Jakuba / y Jana / y wstąpił na górę
aby sie modlił. ³³A gdy sie modlił /
stał sie inakszy / stał oblicza iego : y
odzienie iego białe y świetne. ³⁴A o-
to dwa meżowie rozmawiali z nim :
a byli Mojżesz y Eliasz : ³⁵widziáni
w maiestacie / y opowiadali iego ze-
ście które wykonać miał w Jeru-
zalem. ³⁶A Piotr y ci co byli z nim /
snem obciążeni byli. A ocuciwszy sie /
wyrzeli maiestat iego / y dwu me-

^hMat. 16. b
13.
Mar. 8. c 27

ⁱIedni. 1. L.

^jto jest, po-
mazańcem :
abo Mesia-
sem onym
obiecany.
^lMat. 17. c 23
Mar. 8. d 31.

^kMat. 10. d
38. y 16. d 24
Mar. 8. d 34.
^lMat. 14. f 27
y 17. g 33.
Jan 12. d 25.
^mzywość swą

ⁿMat. 10. c
33.
Mar. 8. d 38.
2. Tim. 2. b
12.

^oMat. 16. d
28.
Mar. 9. a 1.

^pMat. 17. a 1.
Mar. 9. a 2.

^qto jest,
śmierć którą
miał podjąć.

^rchwycił. L.

^aMat. 10. a 1
Mar. 3. b 13.

^bMat. 10. a 9.
Mar. 6. a 8.
^cNie drogę
ani laski.
N. L. G. S.

^dMat. 13. g
51.

^eMat. 14. a 1
Mar. 6. b 14

^fMat. 14. b
13.
Mar. 6. d 31.
^gmiastą na-
zwanego
Bethsaidá G.

^hMat. 14. b
15.
Mar. 6. c 36.

ⁱJan 6. b 9.

33	żów którzy z nim stali. A stało się :
gdy odchodzili od niego / rzekł Piotr
do Jhesusa : Mistrzu : dobrze nam tu
bydź : y weźmiemy trzy przybytki : ie-
den tobie / á jeden Mojżeszowi / y ie-
den Eliaszowi : niewiedząc co mó-
wił. A gdy on to mówił / stał się os-
łok / y zaślonił się : y bali się gdy w-
chodzili w obłok. A stał się głos
z obłoku mówiący : Ten jest syn mój
milý : iego słuchajcie. A gdy się stał
głos / náleżon jest sam Jhesus. A oni
młczeli : y we dni oné nikomu nie
powiedáli z tego co widzieli. A stało
się : náziąutrz gdy oni zstępowáli z gó-
ry / zabieżałá mu rzęśá wielká. A oto
mąż z rzęse záwołał / mówiąc : Na-
uczycielu / prośe cie / wejrzy ná syná
mego : bo iedyńego mam. á oto
duch go porýwa / y nátychmiast krzy-
czy / y rostrąca / y rozdziára go z wóli-
nieniem / á záledwie odchodzi / stár-
gawşy go. y prosiłem wezńiów two-
ich áby go wyrzucili / á nie mogli. A
Jhesus odpowiedział / rzekł : O ná-
rodzie niewierny y przewrotny / do ká-
dżę bede v was / y cierpieć was bede.
Przywiedz tu syná twój. A gdy przy-
chodzil / rostrącił go czárt y rostrá-
gał. Lecz Jhesus sfukał ducha nie-
czystego / y vzdrowił dziecię : y oddał
je oycu iego. A zdumieli się wszyscy
nád wielkością Boga. A gdy się wşy
scy dziwowali wşytkim rzeczóm / któ-
ré czynil / rzekł do wezńiów swoich.
A kládźcież wy do ferc' wáşych
té powieści : ábowiem stanie się że
syn człowieczy będzie wydan w rece
ludzi. Lecz oni nie rozumieli / tes-
go słowá / y zakryté było przed nimi /
że go nie poieli : y bali się pytać go o
to słowo. A wešla myśl w nie / kto-
by z nich był wietszym. A Jhesus wi-
dząc myśli fercá ich / wziął dziecię
tę / y postawił je podle siebie : y
rzekł im : Ktobykolwiek przyiáł to
chleb y ryby przeżegnał / y błogostáwił.
Pátrz przypisu. Mar. 8. 7.
Y náredli się / Dziwna opátrność Pán-
ska nád tymi / którzy Páná Chrystusa ná pu-
szo / náwywołanie / y do wieżienia náślá-
dują.
O narodzie niewierny / Wiedowiáństwo
prześládia skutóm Ewangelizóm / y innych
cudownych daróm łóscielnych.
Wešla myśl w nie / Chciwość przełó-
ziła / á ktokolwiek nie przyiámi /
przyiámi tego który nie posláł. Ábo
wiém kto jest mniejszym między wşy
tkimi wámi / ten jest wietszym.
A odpowiedział wşy Jan / rzekł :
Mistrzu / widzielişmy niektórego z
mieniem twym czártę wyrzucájące-
go / y zábroniłşmy mu : ábowiem nie
náśláduie známi.
A rzekł do niego Jhesus : Nie zábrá-
niajcie : bo kto nie jest przeciwko
wám zá wámi jest. A stało się gdy
się wypełniáły dni wżięcia iego / á on
wtwierdził twarz swoie áby sędł do
Jeruzálem. A posláł posły przed o-
blichem swoim : á idąc weszli do miá-
sta Samárytánskiego / áby mu ná-
gotowáli. Lecz go nieprzyieli / iz
twarz iego byłá idącego do Jeruzá-
lem. A widząc wezńiowie iego Já-
nub y Jan / rzekli : Pánie / chceş rze-
czy / áby ogień zstąpił z niebá y spa-
lił ie. A obióciwşy się sfukał ie /
mówiąc : Niemóćcie czyiego ducha
ieścieście. Syn człowieczy nie przy-
sędł duşe / trácić / ále záchowywáć.
y sli do drugiego miásteczká. A przy-
dáło się / gdy oni sli w dródze / rzekł
niektóry do niego : Póyde zá tobá
gdzie iedno póydziesz. Rzekł mu Je-
sus : Listki máją támy / á ptacy niebie-
scy gniazda : Lecz syn człowieczy nie
ma gdzie sfłonić głowy. A rzekł do
drugiego : Podź zá mná. A on rzekł :
Pánie / dopuść mi piérwéy iśdź y po-
grzesić oycá mego. A Jhesus mu
rzekł : Niechay vmiárli grzebiá swé
vmiárle : á ty idź á opowádáy króle-
stwo Boga. y rzekł drugi : Póyde zá
tobá Pánie / ále mi piérwéy dopuść
rospráwić té rzeczy które są domá.
A rzekł do niego Jhesus : żaden który
reke swá przyłóżył do plugá / á oglá-
da się názád / nie jest sposobny do kró-
lestwa Bóżego.	
34		
35		
36		
37		
38		
39		
40		
41		
42		
43		
44		
45		
46		
47		
48		
49		
50		
51		
52		
53		
54		
55		
56		
57		
58		
59		
60		
61		
62		
63		
64		
65		
66		
67		
68		
69		
70		
71		
72		
73		
74		
75		
76		
77		
78		
79		
80		
81		
82		
83		
84		
85		
86		
87		
88		
89		
90		
91		
92		
93		
94		
95		
96		
97		
98		
99		
100		

Nasunicy.

Phil. 1. 15.

Sámáryta-
nowie Chri-
stusa nie przy-
mują.

Mat. 23. 2.

2. Mach. 6.
2 2.

Pan pomsty
a nie kárno-
ści zakaźnia

żenstwa jest krewkość człowieka czasem y w
dobrych ludziach. Naprzeciw którzy wsey
Pan pokazy: ale przełożeni y zwierzy-
ności nie są takimi.

Nie naśladować z nimi] Ustępowy nie prawie
Christusa nie naśladować w żywocie y w nau-
ce. Od których jednat pożytek duchowny
brać możemy / kiedy dobrze waga. choćaby
nie szersze dla części y chwaty Bożej to czynili.

A on postawi swoje stanowki] To jest/
skatecznie wziął przed sie: pokazując to y
zwierzchnia postawa.

Twarz jego była idącego] Sámáryta-
nowie bylić odsepienicy od żydów / y mieli
kościół heretycki na gorze Gazyym wmy-
slnie dla tego / aby odwrócić ludzi od ko-
ścioła Bożego który był w Jeruzalem: gdzie
tylko była prawdziwa chwata y służba Bo-
ża. A przetoż nie radzi przyjmowali do go-
spody naszego zbawiciela / że wrodzili / iż on
często przebywał w Jeruzalem / a nigdy nie
bywał w ich kościele.

Zfukać ie] Nie zabraniać Pan sprawies

dlawości / ani srogiego karania z tych lat 30/
ani gani wzytku zelazowego / ani postęp-
ków kościelnych / które heretyki choć na gar-
dle kaza. Ale pokazuje / iż nie takiego
dostać sie nie ma przeto / aby sie kto własney
krzywdy pomścił: ani bez rozsadku / y chęci
zbawienia y polepszenia tych / które kaza
dla przykładu innych. Przetoż y Piotr s. był
mocy swojej nad Ananiasem y Saphira /
skarawszy obnowu nagłą śmiercią / iż tro-
che pomiędzy wieli kościelowi.

Lisiki mają iamy] Ten dla doczesnych
pożytków chciał Pana Jezusa naśladować:
y przetoż odprawion.

A ogląda sie nągad] Niebezpieczna jest
pokusa / wszystko wtraciwszy / aby opuścić
dla wiary / aby dla miłości Pana Chrystu-
sowy / oglądać sie zaście na niedźne dostarki
tego świata: aby czystość poślubwszy / my-
slic o małżeństwie: aby wstąpiwszy do za-
konu / obracać sie na wstecz. Co dziś wszystko
y heretyków wolno.

Daje. 5. 5.

Krózy sie na
zau ogładają

2. Tim. 5. 12.

*na was. G.

2. Mat. 11. 21

h Mat. 10. d
40.
lan 13. c 20.

*daje. G.

i Mat. 11. d
25.

*Jeus. G.
niemowia-
tkam / aby
glupim.

ROZDZIAŁ X.

Potym nazna-
czył Pan y dwu-
gich siedm d-
siat y dwu: y ro-
zestali ie po dwu
przed sobą do w-
szystkich miast /

y miejsc / kiedy sam przyszedł miał. ^a A
mówił im: ^a Żniwoć iście wielkie:
ale robotników mało. Proścież tedy
Pana żniwa / aby wysłał robotniki
na żniwo swoje. ^b Idźcież: oto ja
was posyłam jako baranki między
wilków. ^c Nie noścież miekła / ani
tąstwy / ani bótów: ^d a żadnego w
drodze nie pozdrawiajcie. ^e Do któ-
regokolwiek domu wchodzić / na-
przód mówcie: Pokój temu domo-
wi. ^f A iesliby tam był syn pokoju/
odpocznie na nim pokój wasz: a ie-
sliby nie / wróćcie sie do was. ^g A w tymże
domu mieszkajcie / iedząc y piąc to
co w nich jest. ^h a bowiem godzien
jest robotnik zapłaty swej. Nie prze-
chadźcie sie z domu do domu. ⁱ A
do któregookolwiek miasta wchodzi-
cie / a przyjmą was / iedźcie co przed
was położą: ^j A wzdrowiajcie nie-
mocne którzy w nim są / a powieda-
jcie im: Przybliżyło sie do was kró-
lestwo Boże.

^k A do któregookolwiek miasta w-
chodzić / a nie przyietoby was / wy-
siedźcie na ulice jego / mówcie: ^l A

proch który przylnął do nas z miasta
waszego / ocieramy na was. Wszakż
to wieścieżec sie przybliżyło ^m kró-
lestwo Boże. ⁿ Powiadamci wam: że
Sodomie w on dzień lżej będzie / ni-
żli miastu onemu. ^o Biada tobie
Korozaim / biada tobie Bethsaido:
abowiem gdyby w Tyrze y Sydonie
cudá czynione były iakie sie w was
działy: dawnoby siedząc w włosien-
nicy y w popiele pokutowali. ^p W-
szakże Tyrowi y Sydonowi lżej be-
dzie na sądzie / niżli wam. ^q A ty Ka-
pharnaum / aż do niebá wyniesione /
aż do piekła będziesz pogrążone.

^r Kto was słucha / mnie słucha:
a kto wami gardzi / mna gardzi. A
kto mna gardzi / gardzi onym który
mnie posłał. ^s A wrócili sie siedm d-
siat y dwa z weselem / mówiąc: Pa-
nie / y czartowiec sie nam poddał w
imie twoie. ^t A rzekł im: Widzia-
łem satana iako błyskawicę z niebá
spadającego. ^u Oto dajem wam
moc deptać po węzłach y niedźwiat-
kach / y po wszystkich mocy nieprzyja-
cielowey: a nie was nie vskodzi.
^v Wszakż sie z tego nie weselcie / iż
sie wam duchowie poddał: ale sie
weselcie że imiona wasze napisane są
w niebiesiach.

^w Onęże godziny rozradował sie
duchem świętym ^x y rzekł: Wyzna-
wam tobie Oycze / Panie niebá y zie-
mie / iżes to zakrył od mądrych y ro-
zumnych / a objawiles to ^y małutkim.

		vsal / y korzyści tego rozdał.			mówić / * czemu byście nie wniyl przed	
	23	¹ Ktoć nie jest zemną / przecie mnie		39	obiadem. ² A rzekł Pan do niego:	* pierwszy. G.
Mat. 23. c. 23
	24	jest: a kto nie zgromadza zemną / roz-			Teraz wy Pharyzeusowie co jest	
		piasła. ³ Gdy duch nieczysty wynidzie			zwierzchu kuby y misy oczyszcacie:	
		od człowieka / chodzi po miejscach			lecz co jest wewnątrz w was / pe-	
		bezwodnych / szukając odpoczynku.			no jest drapięstwa y nieprawości.	
	25	A nie nalazszy / mówi: Wroce sie do		40	¹ Szaleni / iż ten który uczynił to co	
		domu mego skadem wyszedł. ² A przy-			jest zwierzchu / nie uczynił też tego co	
	26	szedłszy / náyduie ję vmieciony y och-		41	jest y wewnątrz: ³ Wszakże co zbývá	* 2. mądro-
ści wáf. ch.
		dozony. ⁴ Tedy idzie / y bierze z sobą		F	dawcie iakmużne / a oto wszytkie rze-	
	D	siedmiu innych duchów gorzpych nad			czy są wam czyste.	
		sie / a wszedłszy mieszkają tam. y sta-		42	¹ Ale biada wam Pharyzeusom /	
		wają sie posledniejsze rzeczy człowie-			iz dawacie dziesięć z mietki y z ru-	
		ka onego gorze / niżli pierwsze.			ty y z wszytkiej iakzyny: a opuszcacie	* sprawiedli-
wość. Hsbr.
	27	¹ A stało sie: gdy to mówił / pod			ślad y miłość Bożą. Lecz te rzeczy	
		niósłszy głos niektóra niewiasta z rze-			trzeba było czynić / a onych nie opu-	
		se / rzekła mu: Błogosławiony ży-		43	sząc. ² Biada wam Pharyzeusom /	
		wot który cie nosił / y pierśi króś-			iz miłować pierwsze stółki w bożni-	
	28	śsał. ³ A on rzekł: A owsem / błogo-		44	cząc y pozdrawiania ná rytku. Biada	
		ślawieni którzy słuchają słowa Bo-			wam ⁴ iz iestescie iako groby których	
		żego / y strzeżę go.			nie widać / a ludzie którzy sie po nich	
		¹ A gdy sie rzęsz zbierały / poczał		45	przechodzą / nie wiedzą. ² Odpowie-	
	29	mówić: ³ Ten naród / jest naród zło-			działwszy tedy niektórzy z biegłych w	
		ściwy: żąda znaku / a znak mu nie be-			zakonie / rzekł mu: Nauczycielu to	
		dzie dan / tylko znak Jonasa proroka.		46	mówiąc y nas hanbił. ² A on rzekł:	
	30	³ Bo iako był Jonaś znakiem			A wam w zakonie biegłym biada: ⁴ a	
		Ninivitóm: takżec będzie y syn czło-			bowiem obciążacie ludzi brzemiony	
	31	wieczy narodowi temu. ⁵ Królowa z			których wnieść nie mogą / a sami sie	
		południá wstanie ná sadzic z meżni			iednym palcem swym nie dorykacie	
		narodu tego / y potępi je: iz przye-		47	brzemion. ² A biada wam / którzy bu-	
		chala od kráśwó ziemié słuchać ma-			duiecie groby proroków: a oycowie	
		drosći Sálomonowey: a otoc tu		48	waszy pozabiałcie. ³ Zaisze świadczy-	
	32	wiećcy niż Sálomon. ⁴ Mężowie		G	cie iz zezwalacie náuczynki oyców	
		Nininitowic powstają ná sadzic z			waszych: a borem ie oni zabili / a wy	
		narodem tym / y potępi ją: ⁵ iz po-		49	budujecie groby ich. ⁶ Dla tego y	
		łute czynili ná Jonaszowé kazanie:			mgdrosć Bożą rzekła: Posle do nich	
	33	a oto tu wiecy niżli Jonaś. ⁷ Żaden			proroki y Apostoly / a z nich zabija y	
	E	świeće nie zapala y nie stawia w skry-			prześladować będą: ⁸ aby szukano	
		tości / ani pod korzec: ale ná świecz-		50	krwie wszytkich proroków / którzy wy-	
		nik / aby którzy wchodzą widzieli			łali ten naród od założenia świata /	
		światło.		51	⁹ Pod krwie Abelowey / aż do krwie	
		¹ Świeca ciała twego jest oko			Zachariasowey / ¹⁰ który zginął mie-	
	34	twoie. Jesliby oko twé bylo sezeré /			dzy ołtarzem a kościołem. Zaisze	
		wszytko ciało twé świetné będzie.			wam powiadam / będą szukać od na-	
		Lecz iesliby złé bylo / ciało też twoie		52	rodu tego. ¹¹ Biada wam biegłym w	
	35	ciemné będzie. ² Patrz tedy żeby swia-			zakonie / iżescie wzięli klucz wyrozu-	
		řło które w tobie jest / ciemnościá nie			mienia: samiście nie wesli / a tych	
	36	było. ³ Jesliby tedy ciało twé wszytko		53	któży wchodzili hamowaliście. ⁴ A	
		świetné bylo / nie mając iakiey cząstki			gdy to do nich mówił / poczeli Phá-	
		ciemności: będzie wszytko świetné /			rizeusowie y biegli w zakonie bázno	
		a iako świeca iáśności oświeci sie.			nacierać / y wsta mu zátulac wielá	
	37	¹ A gdy mówił / prosił go niektóry		54	rzeczy / ² czyhając nań / y szukając żeby	
		Pharizeus aby obiedował v niego.			co wchycili z wst tego / aby go oskar-	
	38	Wszedłszy tedy siadł do stołu. A Phá-			żyli.	
		rizeus poczał sam w sobie myślac				

Panna Ma-
rya bło-
gawiona
Katołicki.

Maria
przez bło-
gawioną.

Luk: 1. 30.

Luk: 1. 42.

Syrach 3. 33

Skutki iak-
mężny.

Dan: 4. 24.

Tob: 4. 12. II

9.

Mat: 25. 35.

Tob: 12. 9.

27

Błogosławiony żywot J Podnośnys
tęż y my (mówi wielbny Boga) głosy nasze
z kościołem powszednym / którego ta niewia-
sta figura była: podnośnys serca między lu-
dzmi / y mówiny zbawicielowi naszemu: Bło-
gostawiony żywot który cie nośil / y pierś
której siał. Abowiem prawdziwie błogost-
awiona jest matka która porodziła króla onę-
go / który niebo y ziemi rządzi y sprawuje.

28

Y owsem błogosławien J Nie przyć Pán-
tęmi słowy / żeby matka tego przeto że go po-
częła y wychowała / nie miała bydź błogo-
stawiona: gdyż tak wyszły anyoły do niej
mówi: Tęlasz lasz Bogu / oto poczniesz
w żywocie zc. Wskłiera Duchem S. na-
pełnioną / rzekła: Błogosławionas ty mie-
dzy niewiastami / y błogosławion owoc ży-
wota twego. Ale pochwałając y powierdz-
iac to niewieście słowo / daie długo niesz-
cia y pospolitsa / a temu nie cielesna ale duchow-
na przyczyna błogosławienstwa / dla po-
chwy wszystkich wiernych swoich: że nie tylko
Matka Bogurodzica jest błogosławiona /
ale y ci wszyscy / którzy słowo Boże duchownie
w sercu poczynają / co bywa słuchając: a po-
częte rodzą / y iakoby pierśiami karmia / gdy
słowa żywego strzeżę y pełnia ie.

32

Iz pokute czynili J Tu masz μετάνοιαν,
Gręckie słowo: Skąd znać że μετάνοια nie
jest upamiętanie tylko albo pokutanie: ale ta-
ka pokuta / iaka Ananiaszowie czynili. Párus
Mat. 3. 2.

41

Wszakże co żywa J W Gręckim jest τὸ
ἐόντα / co znaczy także iako y to / κατα τὰ
ἐόντα / to jest / według mądrości swojej /
iakoby rzekł / Jako kto może. Także sie słowa
tęckiego tłumacza rozumie / Quod super

41

est / co żywa / to jest / z tego co ma y iako może.

Daycie iakimuzne J Wielka moc y sku-
tek iakimuzny / tu y na innych miejscach pisać
s. jest wyrażona. Abowiem czytamy / iż ona
głodzi grzechy: iż odkupie y wybawia z
grzechu: że który ia czynia / ci podyda do nie-
bá: a który ia opuszcza / potępienie beda: iż
iakimuzna oczyszcza grzechy / y czyni dosyć za
przeszłe grzechy. Do iako Augustyn S. pi-
se / wezyscy miłośnierze nie pomagają czo-
wiekowi w grzechach trwającemu / ale za
przeszłe grzechy mają bydź czynione. Ta na-
ka tak w piśmie s. iasnie wyrażona / iako sie z
sama wiara zgadza / y iako sie dżisiejszym E-
wangelikom podobá / to iż każdy widzi.

46

Y wam iakimuznym Doktorom J Jako imie
Mistrzów / Doktorów / Nauczycielów Chrze-
ściánstka nie ma bydź szypané / znieważa-
né / y od ludzi w niemawie podawané / prze-
to iż mistrzowie y doktorowie żydowscy byli
sli / y stańcie od Pana skrofowani: tak imie
kapłana nie ma bydź v Chrześciánstwie w
miejscu wadze przeto / iż kapłani żydow-
scy iż i niebożni byli. O co sie iednak heres-
tycy wadnie starają / sami siebie równając z
Chrytusem / a Biskupy y kapłany Katołicki
nie Biskupy żydowskiemi y Pharyzejskimi.

47

Który buduje groby J Nie toć w nich
gánt / iż budowali groby proroków: ale iż
násładowali złości y niedowiarstwa przeto
ków swych / którzy pobili proroki. Ambrosius.

53

Vsta mu zatulać J Tłumacz łaciński tak w
Gręckim exemplarzu czytał / ἐπιστάμεν / co
znaczy vsta zatulać / Tit. 1. ver. 11. Jnsy też
czytają / Obłudnie go pytać / albo podchwy-
tając / od słowa Gręckiego ἀποσπασμένον.

Aug: Ench:
cap. 70.

Heretycy iak
plany w ni-
kawie przy-
wodzą.

Budowanie
grobow. SS.

ROZDZ. XII.

A

GDY wiele
rzecz okolo stało /
tak iż iedni du-
gie deptali / po-
czal mówić do
wczniów swoich.

2

Strzeżcie sie
krwawu Pharyzajskiego / który jest o-
bludność. ¹ A niemasz nic zakryte-
go / co by sie wyiawic niemialo: ani
tajemnego / czego by sie nie dowie-
dziano. ² Abowiem coście w ciemno-
ściach mówili / na świetle mówić be-
da: a coście w vcho mówili w ko-
mórach / na dachach ogłoszono be-
dzie. ³ A mówie wam przyiacielóm
moim: Nie daycie sie vstrąszyć
tym / którzy zabijają ciało / a potym
nie mają dalecy co by czynili. ⁴ Lec-
z wam okaże koż sie bac macie. Bó-
cie sie onęgo który gdy zabije / ma
moc wrzucić do piekła. Zaiszcie wam
powiedam / tego sie bójcie. ⁵ Izali
pięci wróblu nie przedać za dwa pie-

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

7

B

niżki: a ieden z nich nie jest w zápa-
mietaniu przed Bogiem: ¹ Aleć y
włosy głowy waszey wszystkie są zliczo-
né. A przeto sie niebóycie: drozyszcie
wy niżli wiele wróblów.

8

² A mówie wam: Wszelki który
mie wyzna przed ludźmi / y syn czło-
wieczy wyzna go przed anyoły Bo-
żymi.

9

³ A który sie mnie záprzy przed lu-
dźmi / będzie záprzy przed anyoły
Bożymi. ⁴ A wszelki który mówi slo-
wo przeciw Synowi człowieczemu /
będzie mu odpuszczono: a temu co by
bluźnił przeciw Duchowi świętemu /
nie będzie odpuszczono. ⁵ A gdy was
bedą wodzić do bóznicy / y do wrze-
dów / y zwierchności / nie frászycie
sie / iako albo co byście odpowiedzieć
abo mówić mieli. ⁶ Bo Duch święty
nauczy was onęzje godziny co wam
potrzebá mówić.

13

14

⁷ A rzekł mu niektóry z rzęse: Na-
uczycielu / rzecz bratu memu aby sie ze
mna podzielił dziedzictwem. ⁸ A on
mu rzekł: Człowiecze / któż mie po-

^c Mat. 10. 32.
Mar. 8. 38.
2. Tim. 2. 12

^d Matt. 12. c
32.
Mar. 3. d 28

^e Matt. 10. b
19.
Mar. 13. b 11.

^a Mat. 15. a 6
Mar. 8. b 15.

^b Mat. 10. c
26.
Mar. 4. c 22.

<p>G.
Pro iest: nie dla tego kro dlużej żywie, iż ma wielkie bogactwa.
Syr. 12. c 19</p>	<p>15
C</p>	sta nowił sędzią albo dzielnikiem nad wami? A rzekł do nich: Wacścież a strzeżcie się woselakięg łakomstwa: gdyż nie w dostętku czym żywot ie go iest / z tego co ma.	<p>34
35
36</p> <p>cie sobie mieści które nie wiecie / starb nie wstawiający w niebiesiach: gdzie sie złodziey nie przybliża / ani mól psunie. Abowiem gdzie iest starb was / tam y serce wasze bedzie.</p>	<p>bioara prze pasować iest w czystości sie chować
Greg: Homil. 13.</p>
Prozday wbo gim: bos to y czyni wi nien. mówi Basilius S.	<p>16
17
18
19</p>	A powie dział im podobieństwo / mówiąc: Tęktórego bogatęg czło wiek a rola / obfite pożytki zrodziła: A rozmyślał sam w sobie mówiąc: Cóż uczynie / gdyż niemam dotąd bych zgromadzić miał wrodzaje mo ie? A rzekł: To uczynie: Pokáže gumną moie / a wieśse pobuduje: a tam zgromadze wszytko co mi sie v rodziło / y dobra moie: y rzeka dusy swoiey: Duszo / masz wiele dóbr zgo towanych na wiele lat: odpoczyway / iedz / piy / wzyway. A rzekł mu Bóg: Szalony / tęg nocy dusze twęy wpo minają sie v ciebie: a coś nągoto wał / czyież bedzie? Takci iest kto ry sobie starbi / a nie iest tu Bogu bo gatym. A rzekł do uczniów swoich: Dla tego wam powiedam: Nie troszczcie sie o dusze wasze / cobyscie iedli: ani o ciało w cobyscie sie obło czyli. Wierśa iest dusza niż żyw ność / a ciało wiecéy niżli odzienie.	<p>37
38
39
40</p> <p>które przyszedł pan / znalazł ię otworzyli. Błogosławieni oni słu dzy / które przyszedł pan / znalazł ię czuące. Naprawdę powiedam wam / iż sie przepasze / a także im sięsędz / a przechadżając sie bedzie im służył. A iesliby przyszedł o wtórej strażi / y iesliby o trzeciej strażi przyszedł / a tak by nalażi: błogosławieni są oni słu dzy. A to wieǳcie / iż gdyby wie dział gospodarz którey godziny zło dziey ma przysędz / czulby wżdy / a nie dopuściłby podkopać domu swego. A wy gotowi bądźcie: bo godziny którey sie nie domniemacie / Syn czło wieczy przysdzie.</p>	<p>k Matt. 24. d 43.
Objaw. 16. c 45.</p>
<p>Piekna prze szoga wśy skim mąga tym lu dziom.
komuś. G.</p>	<p>20
21
22
23
24</p>	Przypatrzcie sie krukóm / iż nie sieia ani żna: którzy nie mają spiżarniey ani gumną / a Bóg ie karmi. Jakóż daleko wy iestescie droższy niżli oni? A ktoż z was myśląc może ieden ko ścić przydać do wzrostu swego? Jes liż tedy ani tego co namnięysie iest możecie / czemuż sie o inne trąsacie? Przypatrzcie sie liliiom / iako rosta: nie pracują ani przeda: a powiedam wam / ani Salomon we wszytkiej swey chwale / nie był wbránym iako iedna z tych. A iesliż trawá która dzis iest na polu / a jutro bywa w piec wzucona / tak Bóg przyodziewa: iá kóż wiecéy was máley wiary? A wy nie pytacie sie / cobyscie iest abo pic mieli: a wżgóre sie nie podnoscie. Abowiem tego wszytkiego narodo wie swiata szukaia. A Ociec wasz wie że tego potrzebuiecie. Wrośem su łaycie naprzód / krolestwa Bożego: a to wszytko przydano wam bedzie.	<p>41
42
43
44
45</p> <p>A rzekł mu Piotr: Panie / do nasze mówis to podobieństwo / czyli y do wszytkich? A Pan rzekł: Który mniemasz iest wierny a roztropny sáfary / które go Pan postanowił nad czeladzią swoią: aby im na czas dał miare psenice. Błogosławiony on sługa / którego pan przyszedł / y znalazł ię tak czyniącego. Prawdziwie mówie wam: nad wszytkim co ma postano wi go. A iesliby rzekł on sługa w ser cu swoim / omieśkawa przysedz pan mój: y poczałby bić slugi y służeńni ce / y iest y pic / y wpiąć sie: przysdzie pan służy onęgo / w dzień w który sie niespodzieiwa / y w godzinie której nie wie: y oddzieli go / a część ięgo z niewiernymi poloży. A on sługa kó ry poznał wolę paná swego / a nie na gotował ani uczynił wedle woli ięg / wielce bedzie karan. Ale który nie wiedział / a uczynił co godného kara nia / mało bedzie karan. A od káždęg kórému wiele dano / wiele żadać be dą: a kórému wiele zlecono / wiecéy bedą chcieć od niego.</p>	obrok zd mierzony.
<p>nieli pracy. G.
wiatkóm
wielmożno ści.
At. L. G. S.
h Mat. 19. c 21
Mat. 6. c 20</p>	<p>25
26
27
28
29
30
31
32
33
E</p>	A ktoż z was myśląc może ieden ko ścić przydać do wzrostu swego? Jes liż tedy ani tego co namnięysie iest możecie / czemuż sie o inne trąsacie? Przypatrzcie sie liliiom / iako rosta: nie pracują ani przeda: a powiedam wam / ani Salomon we wszytkiej swey chwale / nie był wbránym iako iedna z tych. A iesliż trawá która dzis iest na polu / a jutro bywa w piec wzucona / tak Bóg przyodziewa: iá kóż wiecéy was máley wiary? A wy nie pytacie sie / cobyscie iest abo pic mieli: a wżgóre sie nie podnoscie. Abowiem tego wszytkiego narodo wie swiata szukaia. A Ociec wasz wie że tego potrzebuiecie. Wrośem su łaycie naprzód / krolestwa Bożego: a to wszytko przydano wam bedzie. Nieboycie sie malé stádo: abo wiem sie w podobáło Oycu waszemu dáć wam krolestwo. Poprzedaycie co macie / a daycie iálmuzne. Czyna	<p>46
47
48
49</p> <p>Przyszedłem pusić ogień na zie mie: a czegoż chce iedno aby był zá</p>	rozetnie. G. policzy go między nie wiernymi slugami.

^mMat. 10. d
34.

50 palon : ^o Lecz mam bydz chrztem o-
G chzczone : a iakom iest sciscion / az
51 sie wykona : ^m Niemacie aby ch
przyszedl dawac pokoy ^o na ziemie :
Nie / mowie wam : ale rozlaczemie.
52 ^o Abowiem odtad bedzie ich piec w
iednym domu rozlaczonych : trzey
przeciwko dwiemu / a dwa przeciwko
53 trzem. Oddziela sie ociec przeciw sy-
nowi / a syn przeciw oycu swemu :
matka przeciw ciece / a cotka przeciw
matce : swiekra przeciw niemiastce
54 swej / a niemiastka przeciw swiekrze
swojej. ^h Mowil tez y do rzeszy :
Gdy widziecie oblok wshodzący od
zachodu / wnet mowiecie : Bedzie

Boiazn pie-
kla iest poży-
teczna.
Tak Lutro-
wie y Kálwi-
nistowie.

Christusa wi-
nien kazdy
wyznac.

Iako Duch S.
naucza o
wiary poima-
nych.

Dzie. 6. 10.

Duchowni
mágl sie bá-
wic swiet-
ckimi strá-
wami.
2. Tim. 2. 4.

Lib. de o-
per. monac
c 29.

55 deszcz y tak bywa. ^o A gdy wiatr wie-
igcy od poludnia / powiadać : Jz
56 bedzie gorąco y bywa. ^o Obludnicy/
postawy nieba y ziemie doswiadczać
wmiécie / a tego to czasu iako niedo-
57 swiadczenie : ^o Przeczcie y sami z sie-
bie nie sadzicie co iest sprawiedliwe
58 go : ^o Gdy tedy idziez z twym przeci-
wnikiem do przelozonego / starayze
sie w drodze iakobys byl wolen od
niego : by cie snadz nie pociaagnal
przed sedzięgo / a sedziaby cie podal
wyciegaczowi / a wyciegaczby cie wzu-
cil do wiezienia. Powiedamci / nie
wynidziez stamtad / az y ostatni dno-
bny pieniądz oddasz.

^oMat. 5. d 25

21 zaplate w niebie.
Ku Bogu bogatym] Ten iest fu Panu
Bogu / abo przeciw Bogu bogatym / ktory
dobra swé na rozmnozenie Chwały Bozey
na Koscioly / na skoly / na spitale / abo na
v bogie wydawiac / skarb sobie skarb zastu-
gi y zaplaty w niebie : ktorému vbozzy / zázy-
waciacy ialmużn tego / vprosa w dzien sadny
milosierdzie / ktore tu skarbem niebieskim iest
nazwane. Tu tedy pan Christus ialmużne
tak bydz potrzebna y tak wdzieczna Bogu
pokazuje / aby raczy ludzie mieli wszystko prze-
dac y rozdac v bogim / a mli ostradac iey
pozytku. Nad to / bydz fu Bogu bogatym /
znaczy nie miec w Bogactwach nádzieie iako
ten bogacz czynil / ale w samym Bogu / tak
Theophyl : Abo tez znaczy bydz bogatym w
cnoty Panu Bogu milé. Eucym : to wszystko
záménal Pawel 2. Tim. 6. v. 17. 18. 19.

Ialmużny po-
żytek:

22 Nie troszczcie sie o żywot wás] Nie zá-
kazuje mierného starania y opatrznosci :
ale frásunkow y kłopotow o potrzeby cieles-
ne. Pátrz Mat. 6. 25.

Troskanie zá-
kazane.

29 A wzgore sie nie podnoscie] Grécie
słowo *μετασφραζαι*, iest watpliwé. Wo-
sie rozumieć moze / abo / Ani sie z niebios o
tym wywiaduycie : abo / Ani patrzcie wzgo-
re / watpiac o Bozkiej opatrznosci : abo / Ani
sie wahaycie : abo / Nie myslcie wysoko : a-
bo / iako w tertcie.

32 Male stado] Do Apostolow tu samych
pan mowi : y przeto ie malym stadkiem zo-
wie : y rosfanie im przedawac maternosci /
czego wszystkim wobec nie rosfazal. A przeto
nie idzie stad / zeby Kosciol powszechny / miał
bydz malutki.

Kosciol Chri-
stusow nie
iust male
stado.

34 Gdzie iest skarb wás] Jest bogacz vto-
piwszy serce w skarbie swoim ziemskim / nie
moze go podwazyć y podmieśc do nieba : nie
chayze skarb ziemski przed soba przesyła do
nieba / wydawiac go na té / ktorzy sie zań
modlic beda : tedy wnet serce tego bedzie z
skarbem w niebie.

Skarbit w
niebie.

51 Abych przyszedl dawac pokoy] Rozumiéy
on pokoy sly / ktory iest miedzy swietckimi y
niezboznymi ludzmi / y one zgođe ktora iest
miedzy niewiernymi y heretykami / abo innymi
zlosnikami. Wo ten pokoy przyszedl Christus
targac. Pátrz Mat. 10. 35.

Pokoy zly y
dobry.

ROZDZ. XIII.

Ali niektó-
rzy na ten czas /
oznawując mu
o Galilejskich
których król
mieśkal Płat z o-
fiarami ich. ¹ A

² * odpowiedział im: Mnie-
macie że ci Galilejczycy nad wszystkie
³ inne Galilejczyki grzeszniejszymi by-
li / i z takowé rzeczy cierpieli? ³ Tę:
powiadam wam: lecz jeśli pokuto-
wacie nie będziecie / wszyscy także zgi-
niecie. ⁴ Jako osmnasćie onych na
które wpadła wieża w Syloe / y po-
bita ie: mniemacie żeby y oni win-
niejszymi byli nad wszystkie ludzkie nie-
ściągające w Jeruzalem? ⁵ Tę: mówię
wam: ale jeśli pokutowacie nie będzie-
cie / wszyscy także zginiecie.

⁶ ^B A powiedział to podobieństwo:
Miał niektórzy figowé drzewo w sa-
dzone w winnicy swojej: y przyszedł
szukając na nim owocu / y nie znalazł.
⁷ A rzekł do sprawcy winnicy: Oto
trzy lata są iako przychodzi szukając
owocu na téj siodze: a nie najduie.
Wytnij ją: przecz y ziemię zastępu-
ie? ⁸ A on odpowiedział mu: Panie /
zaniechaj ją y na ten rok / aż
iż okopam y obłożę gnoiem: ⁹ a jeśli
by dała owoc: a jeśli nie / napotym ją
wytniesz.

¹⁰ ^C A nauczał w bóżnicy ich w śab-
bary. ¹¹ A oto niewiasta / która miała
duchą niemocy przez osmnasćie
lat / a była skurczona: y nie mogła
żadną miarą wzgóie położyć. ¹² Któ-
ra wyjeżdżając / przysłała ię do
siebie / y rzekł ię: Niewiasto / wolno
czyniona jest od niemocy twojej. ¹³ A
włożył na nie ręce: a natychmiast
podniosła się / y chwaliła Boga. ¹⁴ A
odpowiedział Arcybóżnik / gnie-
wając się że Jezus w śabbat wzdra-
wiał / rzekł do rzesze: Szesć dni są w
których ma być robiono: w té tedy
przychodźcie a lećcie się: a nie w dzień
sobotni. ¹⁵ A odpowiadając do niego
Pan rzekł: Obludnicy / każdy z was
w śabbat nie odwiezie wołu swego
abo osła od żłobu / y wiedzie napá-
wac? ¹⁶ A téj cóżi Abrahimowej kó-

ra związał sátan oto osmnasćie lat /
nie potrzebá było od związki téj roz-
wieszać w dzień sobotni? ¹⁷ A gdy to
mówił / wstydali się wszyscy przeciw-
nicy iego: a wstępek lud radował się
ze wszystkiego co się chwalebnie dzia-
ło od niego.

¹⁸ ^E ¹⁹ A mówił tedy: Czemuż podobné
jest królestwo niebieskie / a czemu ie-
podobné czynię? ²⁰ Podobné jest
ziarnu gorczycznemu: które wsiadłszy
człowiek / wrzucił do ogrodu swego /
y wrosło / y stało się drzewem wiel-
kim / a ptacy niebieskie odpooczywały
na gałęziach iego. ²¹ A zasiał rzekł:
Komuż podobné czynię królestwo

Bożę? ²² Podobné jest kwasowi / który
wsiadłszy niewiastą / zakryła we trzy
miary maki: ażby się wszystko zakwasi-
ło. ²³ A chodził po miastach y miaste-
czkach / nauczając / a idąc w drogę do
Jeruzalem. ²⁴ A rzekł mu niektórzy: Pa-
nie / jeśli mało tych co mają być zbá-
wieni? ²⁵ A on rzekł do nich: Wsiad-
cie abyście weszli przez ciasną furtkę. Bo

powiadam wam / że ich wiele będą
chcieli wniknąć / a nie będą mogli. ²⁶ A
gdy wniknęli gospodarz / y zamknęli
drzwi / poczniecie stać na dworze / y
kolatać we drzwi / mówiąc: Panie /
otwórz nam: ²⁷ A odpowiadając rzecze
wam: Nie znam was. ²⁸ Tę: znacieście. ²⁹ Te-
dy poczniecie mówić: Jadaliśmy
przed tobą / y piliśmy / y wczysnęli na wli-
cach naszych. ³⁰ A rzecze wam: Nie
znam was. ³¹ Tę: znacieście. ³² Wtedy
odemnie wszyscy czyniciele nieprawo-
ści. ³³ Tam będzie płacz y zgrzytanie
zębów: gdy wyzrycie Abrahám / y

Izaak / y Jakób / y wszystkie Pro-
fety w królestwie Bożym / a was przez
wyrzuconych. ³⁴ A przyjdą od Wschó-
du / y Zachodu / od Północy / y Połu-
dnia: y usiądą w królestwie Bożym.

³⁵ ^F ³⁶ A oto są ostateczni / którzy będą
pierwsi: a są pierwsi / którzy be-
dą ostatecznymi.

³⁷ ³⁸ W onże dzień przystąpiłi niektórzy
z Phariszeów / mówiąc mu: Wy-
midz / a idź stąd: bo cieheród chce za-
bić. ³⁹ A rzekł im: Idźcie / a powiadźcie
liście oney: oto wyrzucam czarty y wy-
konam wzdrowienia dziś y jutro /
y trzeci dzień koniec mieć będzie. ⁴⁰ A
wszakóż potrzebá mi dziś y jutro y po

¹⁷ Mat. 13. d. 11
Mar. 4. e. 30.
¹⁸ który me-
czy.

²⁰ gnieżdżili
są G.
²¹ Mat. 13. e. 33

²⁴ Mat. 7. b. 13

²⁵ d. Mat. 25. a
10.
wstanie. G.

²⁶ Pania. G. K

²⁷ Mat. 7. e. 23
y 25. d. 41.
²⁸ Psal. 6. b. 9.

³⁵ Mat. 19. d
30. y 20. b. 16
Mar. 10. d. 31.

¹ których Pi-
lat pokłó-
rzy ofiaro-
waniu
² Jezus. K. G.

⁹ rozumiey
nie trzeba by-
dzie wyświ-
nać.
¹⁰ jedné. G.
¹¹ ciążka nie-
moc.

¹² rozkuteż
są G.

h Matt. 23. d 37. **34** intrze idź : bo nie może być aby pro rok indziej zginął ośrodek w Jeruzalem. ¹ Jeruzalem / Jeruzalem / która zabijaś proroki / y kamionujesz te które są do ciebie posłani : iłtrocēm chciał zebrać dżiatki twoje iako praci

35 "głazdo swie pod strzydla / a nie chciałas : ² Ośrodek zostanie wam i om waij pusty. A powiadam wam / że nie nie wyżecie / a wyżedzie tedi rzeczecie : ³ Błogosławiony który idzie w imie Pańskie.

¹ Knechtia 1706. ² Zof. 1. 1. G. S. ³ Nie 19. f. 8

Bóg niekto- rch karze na pnestro- gich. **4. Mo. 16. 31.** **2** Ci Galilejczycy J Wielkie jest w tym mi- lośterdzie Boże / iż nie tak przedko y nie tak cieśko wszystkie grzesne karze : iako niektóre karał na pnestroge dągich. Iako na przy- kład / nie na wszystkie heretyki (którzy prze- lożonymi swymi gędza im sie sprzeciwiając) dopuszcza / aby przepadli ziemi / iako Choro- ztowarysztem swoim : A nie mści sie tak zaraz nad wszystkimi / którzy kosićdły y skar- by ich lupia / iako sie nad Heliodorem y nad Báltazarem pomścił : A nie wszystkich którzy wcale nie oddawia Bognu co ślubili / karze nagła śmiercia / iako Ananiasz y Saphyre. Ale niektórych tylko skarać raczył wedle ich zasługi / aby byli na przykład y na pnestroge fu pośucie innym wszystkim / którzy ich w ta- kich złościach naślądni : którzy iesli na tym świecie nie pokutnia / tedy pewnie na onym będą potępieni. Opat : lib : 1. contra Parmien. iesli pokutować nie bedziecie J ¹ uetawoia, w Nowym Testamencie / znaczy zupełna po- kute. Patrz Mat. 3. v. 2. **6** Miał niektóry figowe drzewo J figa ma- iaca liście bez owocu / znaczy żydy / heretyki y złe Chreściani : którzy mają wiare y do- brze słowa / ale nie czynią. **16** Związał Szatan J Stad widzimy / iż wiele chorob / które sie zdadza bydz przyro- dzonę / pochodza od szatana z Boskiego dopu- szenia : albo dla grzechu / albo dla doświad- czenia. Lecz Pan Christus oboie te choroby wzdawia : którzyby żaden lekarz przyrodzo- nym obyczajem złeczyć nie mógł. Jf on na

24 to przyszedł / aby wyniszczył / i tak na duszach iako y na ciələch / sprawy dyabelskie. Przez ciężną fortke J Chreściani wży- ciu swym pobożnym mają szukać tej ciężney fortki : ale w wierze y w religii mają sie trzy- mać powszechności / to jest starey y ubitey dro- gi. Aremu obacz / iż nie jest Pan sobie prze- ciwny / powiedziac tu / że mało jest tych któ- rzy mają bydz zbawieni : a gdzie indziej mo- wie / iż wiele ich przydzie ze wschodu y z za- chodu słońca / którzy wstęda z Abrahąmem w Królestwie niebieskim : Bo acz ich mało jest względem potępionych : wszakże wiele ich jest względem samych zbawionych. Iako y pfe- nice między pławami mało sie zda kiedy mło- ca : ale po odwianiu / napelnia sie nią spie- chlerze niebieskie. August. serm. 32. de verbis Domini. **26** Iadaliemy przed tobą J Nie dosyć jest fu zbawieniu wywać Pańskich Sakramen- tów / y słuchać słow tego : iesli kto nie żywie w iedności kościół powszechnego. Tak to meysce Augustyn 6. przywodzi przeciw do- natystom : którzy acz mieli prawdziwe Sa- kramenty / y ofiare Mśey S. ale sie przez odsepienstwo oddzielili byli od kościół S. powszechnego. **34** A niechciałos J Żydz sami sobie wlaśna wola swoia / byli przyczyrna swego zadržce- nia / a nie Bóg / który ich wywać nie przesta- wał / gdy oni słuchać niechcieli. Stad widzi- my wielką wolność ludzka.

Ciaśna for- tka. **Mat. 8. 11.** **Widra o- procz kościo- ła nie wa- żna.** **Cont. lit. Petil. lib. 2 c 55.** **Clowiek przy- czyną swego potępienia.**

ROZDZ. XIII.

A **1** **2** **3** **4** **5** **6** **7** **B** **1** **2** **3** **4** **5** **6** **7** **8** **9** **10** **11** **12** **13** **14** **15** **16** **17** **18** **19** **20** **21** **22** **23** **24** **25** **26** **27** **28** **29** **30** **31** **32** **33** **34** **35** **36** **37** **38** **39** **40** **41** **42** **43** **44** **45** **46** **47** **48** **49** **50** **51** **52** **53** **54** **55** **56** **57** **58** **59** **60** **61** **62** **63** **64** **65** **66** **67** **68** **69** **70** **71** **72** **73** **74** **75** **76** **77** **78** **79** **80** **81** **82** **83** **84** **85** **86** **87** **88** **89** **90** **91** **92** **93** **94** **95** **96** **97** **98** **99** **100** **101** **102** **103** **104** **105** **106** **107** **108** **109** **110** **111** **112** **113** **114** **115** **116** **117** **118** **119** **120** **121** **122** **123** **124** **125** **126** **127** **128** **129** **130** **131** **132** **133** **134** **135** **136** **137** **138** **139** **140** **141** **142** **143** **144** **145** **146** **147** **148** **149** **150** **151** **152** **153** **154** **155** **156** **157** **158** **159** **160** **161** **162** **163** **164** **165** **166** **167** **168** **169** **170** **171** **172** **173** **174** **175** **176** **177** **178** **179** **180** **181** **182** **183** **184** **185** **186** **187** **188** **189** **190** **191** **192** **193** **194** **195** **196** **197** **198** **199** **200** **201** **202** **203** **204** **205** **206** **207** **208** **209** **210** **211** **212** **213** **214** **215** **216** **217** **218** **219** **220** **221** **222** **223** **224** **225** **226** **227** **228** **229** **230** **231** **232** **233** **234** **235** **236** **237** **238** **239** **240** **241** **242** **243** **244** **245** **246** **247** **248** **249** **250** **251** **252** **253** **254** **255** **256** **257** **258** **259** **260** **261** **262** **263** **264** **265** **266** **267** **268** **269** **270** **271** **272** **273** **274** **275** **276** **277** **278** **279** **280** **281** **282** **283** **284** **285** **286** **287** **288** **289** **290** **291** **292** **293** **294** **295** **296** **297** **298** **299** **300** **301** **302** **303** **304** **305** **306** **307** **308** **309** **310** **311** **312** **313** **314** **315** **316** **317** **318** **319** **320** **321** **322** **323** **324** **325** **326** **327** **328** **329** **330** **331** **332** **333** **334** **335** **336** **337** **338** **339** **340** **341** **342** **343** **344** **345** **346** **347** **348** **349** **350** **351** **352** **353** **354** **355** **356** **357** **358** **359** **360** **361** **362** **363** **364** **365** **366** **367** **368** **369** **370** **371** **372** **373** **374** **375** **376** **377** **378** **379** **380** **381** **382** **383** **384** **385** **386** **387** **388** **389** **390** **391** **392** **393** **394** **395** **396** **397** **398** **399** **400** **401** **402** **403** **404** **405** **406** **407** **408** **409** **410** **411** **412** **413** **414** **415** **416** **417** **418** **419** **420** **421** **422** **423** **424** **425** **426** **427** **428** **429** **430** **431** **432** **433** **434** **435** **436** **437** **438** **439** **440** **441** **442** **443** **444** **445** **446** **447** **448** **449** **450** **451** **452** **453** **454** **455** **456** **457** **458** **459** **460** **461** **462** **463** **464** **465** **466** **467** **468** **469** **470** **471** **472** **473** **474** **475** **476** **477** **478** **479** **480** **481** **482** **483** **484** **485** **486** **487** **488** **489** **490** **491** **492** **493** **494** **495** **496** **497** **498** **499** **500** **501** **502** **503** **504** **505** **506** **507** **508** **509** **510** **511** **512** **513** **514** **515** **516** **517** **518** **519** **520** **521** **522** **523** **524** **525** **526** **527** **528** **529** **530** **531** **532** **533** **534** **535** **536** **537** **538** **539** **540** **541** **542** **543** **544** **545** **546** **547** **548** **549** **550** **551** **552** **553** **554** **555** **556** **557** **558** **559** **560** **561** **562** **563** **564** **565** **566** **567** **568** **569** **570** **571** **572** **573** **574** **575** **576** **577** **578** **579** **580** **581** **582** **583** **584** **585** **586** **587** **588** **589** **590** **591** **592** **593** **594** **595** **596** **597** **598** **599** **600** **601** **602** **603** **604** **605** **606** **607** **608** **609** **610** **611** **612** **613** **614** **615** **616** **617** **618** **619** **620** **621** **622** **623** **624** **625** **626** **627** **628** **629** **630** **631** **632** **633** **634** **635** **636** **637** **638** **639** **640** **641** **642** **643** **644** **645** **646** **647** **648** **649** **650** **651** **652** **653** **654** **655** **656** **657** **658** **659** **660** **661** **662** **663** **664** **665** **666** **667** **668** **669** **670** **671** **672** **673** **674** **675** **676** **677** **678** **679** **680** **681** **682** **683** **684** **685** **686** **687** **688** **689** **690** **691** **692** **693** **694** **695** **696** **697** **698** **699** **700** **701** **702** **703** **704** **705** **706** **707** **708** **709** **710** **711** **712** **713** **714** **715** **716** **717** **718** **719** **720** **721** **722** **723** **724** **725** **726** **727** **728** **729** **730** **731** **732** **733** **734** **735** **736** **737** **738** **739** **740** **741** **742** **743** **744** **745** **746** **747** **748** **749** **750** **751** **752** **753** **754** **755** **756** **757** **758** **759** **760** **761** **762** **763** **764** **765** **766** **767** **768** **769** **770** **771** **772** **773** **774** **775** **776** **777** **778** **779** **780** **781** **782** **783** **784** **785** **786** **787** **788** **789** **790** **791** **792** **793** **794** **795** **796** **797** **798** **799** **800** **801** **802** **803** **804** **805** **806** **807** **808** **809** **810** **811** **812** **813** **814** **815** **816** **817** **818** **819** **820** **821** **822** **823** **824** **825** **826** **827** **828** **829** **830** **831** **832** **833** **834** **835** **836** **837** **838** **839** **840** **841** **842** **843** **844** **845** **846** **847** **848** **849** **850** **851** **852** **853** **854** **855** **856** **857** **858** **859** **860** **861** **862** **863** **864** **865** **866** **867** **868** **869** **870** **871** **872** **873** **874** **875** **876** **877** **878** **879** **880** **881** **882** **883** **884** **885** **886** **887** **888** **889** **890** **891** **892** **893** **894** **895** **896** **897** **898** **899** **900** **901** **902** **903** **904** **905** **906** **907** **908** **909** **910** **911** **912** **913** **914** **915** **916** **917** **918** **919** **920** **921** **922** **923** **924** **925** **926** **927** **928** **929** **930** **931** **932** **933** **934** **935** **936** **937** **938** **939** **940** **941** **942** **943** **944** **945** **946** **947** **948** **949** **950** **951** **952** **953** **954** **955** **956** **957** **958** **959** **960** **961** **962** **963** **964** **965** **966** **967** **968** **969** **970** **971** **972** **973** **974** **975** **976** **977** **978** **979** **980** **981** **982** **983** **984** **985** **986** **987** **988** **989** **990** **991** **992** **993** **994** **995** **996** **997** **998** **999** **1000**

8 sie iako pierwsze siedzenia obierali / **9** mówiac do nich : ¹ Gdy bedziesz we- zwan na gody / nie siadajze na pier- wszym miejscu : aby snadz poczywsiy nad cie nie byl wezwan od niego : ² a przysiedsy ten który ciebie y onęgo wezwał / nie rzekci : ³ Daj temu miej- sce i a tedy bys ze wszystkim poczał mieć ostateczne miejsce. ⁴ Ale gdy bedziesz wezwan / idz / vsiadz na poslednim miejscu : ⁵ że gdy przydzie ten który cie wezwał / rzecze tobie : ⁶ Przysiadci / posiadz sie wśsey. ⁷ Tedy bedzie tobie chwala przed spolem siedzącymy. ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴

13 śnadź y oni zaś nie wezwáli y nie ssta-
ląc sie nagrodą. Ale gdy sprawiłeś
14 wczte / wżowżę w bogich / w łomnych /
chromych y ślepych: a będzie bło-
gostawionym: żeć nie mogą oddać:
abowiemci będzie oddano w żmár-
wychwstanie sprawiedliwych.

15 To wślyśharszy niektórzy z społu
D siedzących / rzekł mu: Błogosławio-
ny który będzie iadł chleb w króle-
stwie Bożym. A on mu powiedział.

16 Cziowiek niektórzy sprawił wie-
17 czerzą wielką y wezwał wielu. A po-
stał sługe swego / w godzinie wiecze-
rzej / aby powiedział zaproszonym / że-
by przyszli boć już wszystko gotowo. A
18 poczeli sie wszyscy spótecznie wyma-
wiać. Pierwszy mu rzekł: Kupilem
wies / y mam potrzebe wynisnąć a o-
19 gładac ią: prośe cie mieć mnie za wy-
mówionego. A drugi rzekł: Kupi-
łem piec iarżm wolów / y ide ich do-
świadczać: prośe cie mieć mnie za wy-
mówionego. A drugi rzekł: Żonem
20 poiat / a przeto nie mogę przysść. A
21 wróciwszy sie sluga / oznaymł to pa-
nu swemu. Tedy sie gospodarz roz-
gniewawszy / rzekł słudze swemu:
Wynisź rychło na wlice y wliczki mia-
sta: a w bogie y w łomne y ślepe y chro-
22 me wprowadz tu. A rzekł sluga:
Panie / stało sie iakoś rostkazal: a
23 ieszcze jest miejsce. A rzekł pan slu-
dze: Wynisź na drogi y opłotki: a
przymus wnisź / aby był dom mój

24 napelnion. A powiedam wam / żeć
żaden z onych mężów którzy są zapro-
szeni / nie wśsi wieczérzy moiej.

25 A śly z nim rzęse wielkie: a obró-
ciwszy sie rzekł do nich.

26 Jesli kto idzie do mnie / a nie ma
w mienawisći oycá swego y mátki / y
żony y dzieci / y bráćy y siostr / ieszcze
27 też y dusze swoiej / nie może byđż w
czniem moim. A kto nie nosi krzy-
żá swego / a idzie za mną / nie może
28 byđż wezniem moim. Abowiem kto
z was chce budować wieże / nie pier-
wój siadşy ráchuie nakładý / których
potrzeba / iesli ma do wykonania:
29 aby / gdyby záložyl fundáment a nie
mógł dokóńczyć / wszyscy patrzący
nie poczeli śmiać sie z niego / mó-
30 wiąc: Jż ten cziowiek poczał budo-
wać a nie mógł dokónać. Abo któ-
31 ry król / máiąc iáchac stoczyć wojne z
drugim królem / nie piérwój siadşy
nysli iesli może z dziesiáciá tysiecý
29 potkáć sie z onym / który z dwudzi-
30 ská tysiecý iedzie przeciw niemu. Bo
inaczej / gdy on ieszcze jest dáleko / po-
31 selfstwo wyprawiwszy prosi o to co
do pokoiu należy. Tak tedy káżdy z
32 was / który nie odstepuje wszystkiego
co ma / nie może byđż moim wezniem.

33 Dobrac jest sól. Lecz iesli sól
34 zwietrzeje / czym solona będzie: Nie
35 przygođzi sie ani do ziemi / ani do
gnoiu: ale iá przez wyrzucą. Kto ma
wsy tu słuchániu niechay słucha.

e Matt. 10. d 37.

Żyworá ábo
zdrowia / we
go.
f Matt. 10. d 38. y 16. d 24
Mar. 8. d 34.

o pokój.

e Mat. 5. b 13
Mar. 9. g 50
wł. zgłupie
ie.Zaślugi w-
czynów do-
brych.Heretycy
nie mogą być do
kościół przy-
jęci.Odmowa de-
votio Do-
mini.

14 Abowiemci będzie oddano / O to zapła-
tá za wżynki miłosierne: a iż mogą byđż cy-
mone dla zapłaty wiecznej. co jest przeciw
Nowowiernikom dzisiejszym.

18 Y poczeli sie wszyscy wymawiać / Wolność
ludźka / a dostatek święteki / nawiećy prze-
śladzaiá ludźiom do zbawienia.

23 Przymus wnisź / Słabo Augustyn S.
dowodzi / iż heretycy do wiary którzy nie
szczykali / y do kościoła z którego wicli /
máia byđż mándaty y winámi królów y kśia-
żat Chrześciánstich przymuszani y przypa-
dzani: ponieważ kościół ma ná nie práwo /
iako ná swé zbłegi. Słowa tego té są: Przysli
Pogáni z wlic y z rostkátów: niechże też przy-
da heretycy / a tu nayda pokój. Bo którzy
ploty grodzá / cié rozdzieláia sukáta. Wiec
ich wyćiągnąć z opłotków / wiec ie z czerżnia

wywlec. Na płóciach wnieśli / y niechca aby
ich przymuszano. Chca aby im wolno bylo
wnisź ábo nie wnisź. (y wierzyć iako
chca) Lecz nie tak Pan rostkazal / ale tak: Przy-
padz / ábo przymus ich aby weszli. Niechay
z wierżchu potrzeba przycisnie: abowiem po-
tym z niéy wola wyrośnie. To Augustyn S.

25 A nie ma w nienawisći oycá / żadne
stworzenie nie ma nam tak byđż miś / którzy
gobyśny sie záprzec y w nienawisći mieć nie
mieli: iesli nam jest ná przekázie do Christus-
sa / y do kościoła tego / ábo do nawrócenia /
y zbawienia náśego.

33 Który nie odstepuje / Práwy Chrześciá-
nin ma sie poráchowác / gdyby ná taki háł
przysedł (czasu prześladowania) żeby sie ra-
czej odrzekł wszystkiego co ma y mieć może:
a niżliby miał wtráćić wiáre Kátholicę.

Bóg ma być
miłowan ná-
do wszyko.

ROZDZ. XV.

*w syrcy. G.

*Mat. 18. b12

A dráchná.
róž co y De-
narius waży
półpięć gro-
szá polskie.

Przybliżali się do niego * Celnicy y grzesznicy aby go słuchali. * A semrali Pharyzeusowie y Doktorowie / mówiąc: Jz ten przyjmie grzeszniki / y iada z nimi. * A rzekł do nich to podobieństwo / mówiąc: * Który z was czlowiek co ma sto owiec / a iesliby stracił iedne z nich / izali nie zostawie dziewięćdziesiąt y dziewięć na puszczy / a idzie za oną co zgineła / aż iz naydzie? * A gdy iz naydzie / kładzie ją ramięm swoje radując się: * a przyśedysz do domu zwolnwa przyjaciół y sąsiad / mówiąc im: Radujcie się ze mną / iżem znalazł owce moje która była zgineła? * Powiadam wam / żeć tak będzie radość w niebie nad iednym grzesznikiem pokute czyniącym / niż nad dziewięćdziesiąt y dziewięć sprawiedliwych którzy nie potrzebują pokuty. * Abo która nierwaśta miała dziesięć Drachm / iesliby straciła drachmę iedną / izali nie zapala świece / y wymiata dom / y szuka zpnosć / ażby znalazła? * A gdy naydzie / zwolnwa przyjaciół y sąsiad / mówiąc: Radujcie się ze mną / bom znalazła drachmę którą była straciła? * Tak / powiadam wam / radość będzie przed anioły bożymi nad iednym grzesznikiem pokute czyniącym.

* A rzekł: Czlowiek niektóry miał dwu synów. * A rzekł młodsz z nich oycu: Oycze / daj mi część majątności / która na mnie przypada. Rozdzielił im majątność. * A po niewielu dni / zabrawszy wszystko młodsz syn odiachał w daleką krainę: y rozproszył tam majątność swą żywiąc rozpustnie. * A gdy wszystko wtracił / sstał się głód wielki w onę krainę / y on począł nie dostać cierpieć. * A siedl y przyszedł do iednego obywatela onę krainy. A postął go do wsi swojej aby pisał wie

prze. * A radby był napelnit brzuch swój młotem którego iadali wtoprze: a niht mu nie dawał. * A przyśedysz ksobie / rzekł: Jako wiele natemnisz ków w domu oycá mego mája dosyć chleba: a ia tu głodem umieram? * Wstane y póyde do oycá mego / y rzekł mu: Oycze / zgrzeszyłem przeciw ciu niebu y przed tobą: * iżem nie iest godzien bydz zwan synem twoim: uczyniłem iako iednego z naimniejszich twoich. * A wstawyś się do oycá swego. A gdy iesze był daleko / wysłał go oćciec ię / y miłosierdziem wzruszony iest / a przybieżawszy wpadł na szyję iego / y pocałował go. * A rzekł mu syn: Oycze / zgrzeszyłem przeciw ciu niebu y przed tobą: iżem nie iest godzien bydz zwan synem twoim. * A rzekł oćciec do slug swoich: Bychlo przynieście pierwszą sate / a obleczcie go: y dajcie pierścien na rękę iego / y bór na nogi iego: * y przywiedźcie cielca wtuczonego / y zabijcie: a iedźmy y używamy. * Abo wiem ten mój syn umarł był / a ożył: zginał był / a znalazł się. A poczeł żywać. * A starszy syn iego był na polu. A gdy przychodził y przybliżał się do domu / usłyszał muzykę y taniec: * a przyzwał iednego z służebnikow / y spytał co by to było. * A on mu powiedział: Brat twój przyśedł: y zabił oćciec twój cielca wtuczonego / i zgo zdrowego zaś dostał. * A rozgniewał się / y nie chciał wniknąć. A tak oćciec iego wyszedł poczeł go prosić. * Lecz on odpowiedziawszy rzekł oycu swemu: Oto tak wiele lat służe tobie / y nigdy nie przestąpił rozkazania twego: a nigdyś mi nie dał kózłecia / żebych używał z przyjaciół moimi. * Ale gdy ten syn twój / który pożarł majątność swą z nierządnicami / przyśedł / zabijeś mu wtuczonego cielca. A on mu powiedział: Synu / tys zawsze iest zemną / y wszystko moje twoje iest. * Lecz trzeba było żywać y weselić się / iż ten brat twój był umarł / a ożył: zginał był / a znalazł się.

Ian 10. 11.

4 Który z was czlowiek / Ten czlowiek / iest ci Pan a zbawiciel nasz / który wszystkie swe prace obracał ku nawróceniu grzesznych do pokuty. Którego wszyscy wierni / a zwłaś

czá duchowni / mają naśladować.

7 Tak będzie radość w niebie / Nie iżby Bóg y święci na niebie wiecy sobie ważyli iednego grzesznego pokutującego / niżli tys

Radość w niebie z grzesznych na nawrócenie.

któzy trwają w dobroci y sprawiedliwości. Ale tym chciał Pan pokazać / iako miłe jest y wdzięczne Bogu y świętym tego grzesznego nawrócenie. Które nowa iakas y niespodziewana radość czyni w niebie. Iako y człowiek nie iako się wieciey radnie z naleśionej iedney owce straconey / niżli z wielu innych które nie zgineły.

8 Abo która niewiasta / Ta niewiasta test / ci Kościół Rkatholic / Który zawse szuka sy / now wtraconych.

Święci wie-
dzą w niebie
co się z nami
dzieje.

Mat. 22. 30.

10 Przed Anioły Bożymi / Aniołowie y dusze świętych w niebie wesela się z nawróce-
nia każdego grzesznego : wiedza tedy o nim y piecza o nas maia : y owsem serca nasze / y wnetrzna pokuta y stracha nie jest onym taylor na z Bożkiego widzenia abo objawienia. Iakoz tedy modlitwa naszych słyszeć nie maia :
A niemając w tym żadney różności / między Anioły a duszami świętymi : gdyż y ci / y oni są duchowie / y spólują w niebie / y iednako Pana Boga widzą / w którym y przez które-
go widzenie abo objawienie / o nas y o rzeczach naszych wiedza.

13 Y rozproszył tam młotność swą / Ten syn marnotratny figuruje y nawrócenie po-

gánów / y każdego człowieka grzesznego.

16 Młotem które iadali wieprze / Słowo Łacińskie Siliqua, a Grecie κερατιον zna-
czy własnie owoc ieden / Który w ciępych kłach dawa wieprzom / iako v nas żoladz : z te-
go owocu wbody łuski iadają a ziarna od-
rzucają. iako pisze Plinius lib. 15. c. 24. Temu podobne jest v nas młoto / z którego ziarno wyłoczone bywa / a same łuskiyny zostają. Przeto tu także możemy abo młotem abo łus-
szynami zwąć. Hereticy tłumacze słowa nie rozumieją / ziarnem to zowią : ale kiedyby się byli doczytali / naleźliby że Siliqua kłuskiemy możemy zwąć młotem niż ziarnem. Wszakże im to własna jest tego nie umieia to gania.

23 Cielec wtuczonego / Teraz się to weselę dzieje w Kościele powszechnym / mówi Augustyn święty. Albowiem to ciele tłusté bywa ofiarowano Bogu / w ciele y krwi Pańskiej / y karmi y nasycia wstępek dom. A iako ciele znaczy naswietła ofiary / y używanie ciała y krwi Pana Chrystusowego : tak świąta prze-
dnieysza znaczyć może niewinność one pier-
wsa / która nam Bóg przywraca przez poku-
te : y inśe dary y łaski / pochodzące z go-
dnego używania świętego Sakramentu.

Ofiara ciała
y krwi Pań-
skiej.
Aug. lib. 2.
Quaest.
Euang. que-
sti. 33.

ROZDZ. XVI.

1 A Owił też y do
oczniów swych :
Był niektóryczło-
wiec bogaty któ-
ry miał włóda-
rzą : a ten był od-
niesion do nieg-
o

2 iakoby rozproszył dobrą iego. A we-
zwał go y rzekł mu : Cóż to słysze o
tobie : oddaj liczbę włóдарstwa twé-
go : abowiem już włóдарzyć nie be-
dziesz mógł. A mówił włóдарz sam
w sobie : Cóż uczynię gdyż Pan mój
odejmuie odemnie włóдарstwo : ko-
pác nie moge / żebrąc się wstydze.

4 Wiem co uczynię : że gdy bede zło-
żon z włóдарstwa / przyjmę mie do
domów swoich. A wezwawszy tedy
każdego z osobna dłużniká pána swé-
go / mówił pierwszemu : Wieleś wi-
nien pánu memu : A on powiedział :
sto baret oliwy. A rzekł mu : We-
źmi zapis twój / a siadź natychmiast
napis pięćdziesiąt. Po tym drugie-
mu rzekł : A ty wieleś winien : A on
rzekł / sto beczek psenice. A rzekł
mu : Weźmi zapis swój / a ná-
pis ośmdziesiąt. A pochwalil
pan włóдарzá / niesprawiedliwości /
iż roztropnie uczynil. Bo synowie te-
go swiata / roztropnieyszy są w ro-
dzaju swoim náđ syny swiátłosci.

9 A ia wam powiadam : Czynicie so-
bie przyiacioly z mammony niespra-
wiedliwości : aby gdy wstaniecie /
przyieli was do wiecznych przyby-
tków.

10 A kto wierny jest w najmnieyszej
rzeczy / y w wiekszej wierny jest : a kto
w male niesprawiedliwy jest / y w wie-
kszym niesprawiedliwy jest. Jesli-
ście tedy w niesprawiedliwej mam-
monie wicznymi nie byli : która pra-
wdziwa jest kto sieciey wam zwierzy :

11 A iesliście w cudzym wicznymi nie
byli : któz wam da co wasze jest :

12 A iesliście w cudzym wicznymi nie
byli : któz wam da co wasze jest :

13 A żaden slugá dwiemá pánom slu-
żyć nie moze : bo abo iednego bedzie
miał w nienawiści / a drugiego miło-
wac bedzie : abo do iednego przysta-
nie / a drugiego wzgardzi. Nie mo-
żecie Bogu y mammonie sluzyc. A
sluchali tego wstępkiego Phariszeus-
wie któzy byli takomi : y śmiali się z
niego.

14 A rzekł im : Wy iescieście któzy są
mi siebie vsprawiedliwiać przed lu-
dzimi : lecz Bóg zna serca wasze : abo-
wiem co jest v ludzi wyniosłeg / obry-
dlosć jest przed Bogiem. A zakon y
Prorocy / aż do Jana. od tychmiast
królestwo Boze opowiadają / a ka-
żdy gwałt mu czyni. A łacwiej nie-
bu y ziemi przeminac / niż iedney kre-
sce z zakonu xpasc. A wszelki który
opuszcza żonę swą / a drugą póymute /

Mammon,
máigtnosc,
abo, imienie,
abo bogá-
ciwá. Hier.

2 Mat. 6. c. 24

b Mat. 23. 12

c Mat. 5. c. 18

d Mat. 5. c. 32
Mar. 10. b 11
1. kor. 7. b 10

Abo rzadni
kápó Græ-
cku αἰσχρο-
μοῦ, który
wstępkim do-
mem rądzi.
G.

Corus miał
w sobie 30.
miar, z któ-
rych każda
brala w 144
ile się w 144
skorup iáiec
kokoszych po-
speliwych wly-
pác moze.
Niesprawie-
dliwego.

W sferach
wiedza ni-
ca. Byłus: by-
to iaku s pło-
rno i Indy-
dy bário
niekikie, sub
tylu i á dro-
gie: iaku ie-
dwadnicá.
bywał do-
woty myśli.
G.

ppogrze-
bion, iest, á w
piekle po dno-
s. Co. St.

Do. Pan. w
sfarz
chwali.

Kamizny po-
zyki.
Wyn II. 42.
Alia: 25-47.

Małżeństwo
nie rozdziel-
ne.
I. kor. 7. 10.

cudzołóży: á kto od meżá opuszczona
póymnie/ cudzołóży.

- 19 E Był niektóry człowiek bogaty /
który obłóczył się w purpure y w bi-
sior: y yżywał hoynie ná każdy
20 dzień. A był niektóry żebrał imie-
niem Lázarz/który leżał w wrót iego/
21 pełen wrzodów. Chcąc bydy násy-
con z odrobin /które pádały z stołu
bogaczowego / á żaden mu nie da-
wał. ále y psi przychodząc liżáli wrzo-
22 dy iego. A stało się że umarł że-
brał/á poniesion był od ányolów ná
23 łono Abraámowé. Umarł też y bo-
gacz y pogrzebion iest w piekle. A
podobizny oczy swoje gdy był w me-
24 kách / wyszedł Abraáma z daleká / y
F Lázarzá ná łonie iego: á on wolá-
jąc rzekł: Oycze Abraámie / smiluy
się nademną: á posli Lázarzá aby o-
moczył koniec páłca swego w wodzie
aby ochłodził ięzyk mój: bo cierpie

1 Włodarz [Gręctie ówovóuog, wlasnie
znaczy Szafarz domowego: co y Hieronym
S. tu przypomina. wśkásie tłumács Lácínski
wýwa starych słów Lácínskich z Pomponiu-
śa wśtetych y zowie Villicum, Włodarzem/
co y Hieronym S. ktory starého przekładu
poprawiał / widząc iż tak wśtety inśy tlu-
mács zostawili / on także zostawił nie odmie-
niając. w czym my go też tu náśládniemy.

8 Y pochwalik Pan Włodarz [Nie chwa-
lic Pan tego / tego zdrádził: ále opátrność
ieo ná przykád podáw /e sobie vniat w po-
trzebie poradzić. Lecz iestli on był pochwalon
od pána którego kradł: takż daleko wiecey
Bogu się podobá / któzy wedle wóley y ro-
szkázania iego / dobrá páństie vboğun rozda-
wáig: August: de quæst: Euang.

9 Przyieli was [Wielka pociechá wśyt-
finitálmuszóm / y wielka moc vczynów
miłostínych: że metylko grzechy oczyszcá-
ig / y krolestwo niebieskie zástugnia / y modli-
twy ná ziemi tych któzym się dzieia: ále y po-
moc ich y obrone w niebie. Zkád też mamy /
iż świeci w niebie modlitwami y przyczyna-
mi swymi wspomagaia tych / któzy im do-
brze czynili ná tym świecie. A iż w tákley części
y łasce są v Pána Boga / że y moga y chca
dobrodziacie své przyiac do przybytków wie-
cznych: tak dobrze iáko ci dlużnicy mogli
przyiac sfarzaz do swych domów. A iż iá-
mużny zákonnikóm y innym ludziam pobo-
żnym vczynoné / sa daleko pomocniejszy y
pożyteczniejszy / á niżeli ná pospolité vbo-
gobroné: ácz y te swa zásluge y zápláte
máig. O czym szerzy Hieronym S. quæst: 6.
ad Algasiam. Ambr: in Luc: August: serm: 35.
de verb: Domin.

18 A druga poymnie [Jáko zóna meżá cu-
dzolózniá opuszczá / po ki on żyw / nie
może isdy zá drugiego / z páństiego rozkázá-
nia: tak też y máž / dla cudzolózstwa zóna o-
puścáwśy / po ki oná żyie / nie może innéy

- 25 meki w ty płomieniu. A rzekł mu A-
braám: Synu / wspomni żeś odebrał
dobrá / zá żywotá tweğ / á Lázarz tá-
26 kże złé: á teraz on ma pocieche / á ty
meki ciérpiś. A nád to wśytko / mie-
dzy námi y wámi otchłán wielka iest
vtwierdzona: aby ci któzy chca ztád
przéysć do was / nie mogli: áni ztám-
27 ztád przéysć sám. A rzekł: Prośie cie
tedy oycze abyś go poslat do domu
oycá mego: ábowiem mam piec brá-
28 ciéy: á aby im świadectwo wydał
iżby też oni nie przysli ná to miejsce
29 mgt. A rzekł mu Abraám: Máig
Moyzészá y proroki: niechże ich słu-
30 cháig. A on rzekł: Tłé / Oycze A-
G braámie: ále gdyby kto z umarłych
31 siedi do nich / bedá pokute czynić. A
rzekł mu: Jesli Moyzészá y proroków
nie słucháig / áni / by też kto z mart-
wych powstał / nie wwierzg.

*zwol G.

*Abi ie prze-
szęgl.

poiać. August: de bono coniug: cap: 7. & lib: 1.
cap: 8. & 9. de adult: coniug.

22 Odniesion był od Ányolów [Ták teraz
Ányolowie dusze świętych odnośa do niebá /
iáko ná on czas dusze Lázarzowe ná łono A-
braámowé. A obacz zápláte vbośtwá / nedze
y ciérpliwósci: á z drugiey strony koniec y
zápláte dostátku y rośkosy tuteczney / z nie-
miłostírdziem ztáconey. Átemu obacz / iż
przy śmierci káždého / dzieie się iákieś sad oso-
bny: á iż dusza nie vmiera / áni spi / áni bywa
záwieřona áż do dnia sadného: ále záraz po
śmierci bierze swa zápláte.

22 Ná łono Abraámowé [Łono Abraámo-
wé byloć miejsce odpoczymienia wśytkich
tych / któzy vmieráli w łasce Bożey / przed
przysćciem ná świat Pána Chrystusowym:
po ki ieste nie bylo niebo otworzoné świętá
śmierciá iego. To miejsce Zachariáš zowie
dołem w któzym niemáś wody: Zkásig cie-
mnica / á Doktorowie pospolicie limbum Pa-
trum / otchłánia Oyców świętych. A Pan
zbáwićiel náš dla tego nawiećy do pie-
kłów sstápić raczył / aby stamtád wybáwił
dusze Oyców S. Iren: lib: 4. cap: 39. Euseb:
Demonstrat: Euangel: lib: 10. cap: 8. Epiphan:
hære: 56. Ambr: de myst: Pasch: cap: 4. Hieron.:
in 9. Zach: August: epist: 92. & lib: 20: de ciuit:
cap: 15.

25 Ześ odebrał dobrá [Bydy w vstáwicznym
pokóiu / rośkosy y szesćciu ná tym świecie /
iest rzecz niebezpieczna: y znáť meki ná o-
nym. Hieronymus.

25 On ma pocieche [Lázarz odpoczywał /
á miał pocieche ná łonie Abraámowym / ále
przećie w piekle: á nie w niebie przed Chris-
tusem. Hieron: epist: 3. & epist: 129.

26 Otchłán wielka [Wielki iest przećiag
od łoná Abraámowého do niższego piekła.
W któzym przećiagu trzymáia niektóry że
Czyśćcie iest: 5. którego też Pan Chrystus /
gdy sstápił do piekła / nie iedného wybáwił.

Aniolowie
dusze odno-
śa do niebá.

Sad osobny
Duszą nie
śmierćelná.

Łono Abraá-
mowé.

Zach. 9. 11.
Iza: 40. 7.
Psal: 85. 13.
Christus
przeća sstápił
do piekła.

Czyśćciec.

Aug. epi 93.

Święci starci
i są o nas.Wzywianie
świątych.

28

Bo ci którzy w łonie Abrahimowym byli / są
dnych mał nie cierpieli : a przecie są iasne pi-
sma (Augustyn S. mówi) które świadczą /
iż Chrystus wstąpiwszy do piekła / niekiedy z
mał wybawił : tedyć pewnie z Cypśca mu-
siał ie wybawić.

Iżby też oni / Jesli potępieni mają pie-
sza o przytaciolach swoich iestże żywiących /
iakoż ludzie święci y zbawieni w niebie / nie
mają sie o swe bairzyc starać ? A iesli pote-
pieni w ogniu piekelnym mają smysły y spo-
soby / którzy imby myśli y chęci swoje oznay-
miali. tak iż mogą bydy wysłyszani y rozumie-
ni od Abrahama / chocia tak daleko od nich
miejscem y stanem oddalonego / daleko stu-
sniej zaście mogą ludzie na świecie bedacy

świątych wywąć / y od nich bydy wysłucha-
ni. Przetoż błuzni Kalwin gdy tak pyta: Ato
dał świętym tak długie wpy / y tak ostre o-
czy / żeby mogli słyszeć prośby y widzieć po-
trzeby nasze? Dosyć cięśnie y grubie Kala-
win mówi o rzeczach duchownych : Gdyż a-
ni ten bogacz potępiony / ani Abrahama / wzu-
oczu / y iezyka cięśnego nie miał : a przecie
oio widział y słyszał y mówił.

29

Mając Mojżesza / Abrahama miał wi-
domość rzeczy które sie działy na świecie :
które za tego wieku nie były : iako to / że mieli
księgi Mojżesowe y proroków / którzy on
nigdy nie widział. August. de cura pro mortuis
cap. 14.

Lib. 3. Inst.
cap. 22, sec.
24.
Błaznier-
stwo Kálwi-
nowo.

Święci wie-
dzą co się
dzieje na
świecie.

ROZDZ. XVII.

I
A

Rzekł do v-
czniów swoich :
Niepodobna jest
aby zgorzienia
przyszli niemiaily:
lecz biada temu
przez kogo przycho-
dzi.

2

Pożyteczniemy mu iest / gdyby
młynski kamień zawieszono na głowie
tego / y wrzucono go w morze / niżliby
miał zgorzysć iednego z tych małut-
kich.

3

Wściecież sie na pieczy. Jesli-
by twój brat zgrzeszył przeciw tobie /
skroś go : a iesliby żałował / odpusć
mu.

4

A iesliby siedmćroć na dzień
zgrzeszył przeciw tobie / y siedmćroć
na dzień nawrócił sie k tobie / mó-
wiasz : Zalcí mi : odpusć mu.

5

Rzekł
li Apostołowie Pánu : Przynnóž
nam wiary.

6

A Pan rzekł : Jesliby-
ście mieli wiare iako ziarno gorczycz-
né / rzeczećie temu drzewu morowé-
mu : Wykorzeń sie / a przesadz sie w
morze / a wsłucha was.

7

A któż z
was mający sługe ozacęgo ábo pa-
sacęgo / który gdyby sie z polá wrócił /
rzekłby mu : Szaraz / pódz / siadz do
stolu.

8

A nie rzekłby mu : Nagotuy
cobych wieczerał : a przepasz sie y
służ mi / aż sie náiem y nápiie : a po-
tym ty bedziesz iadł y pił ?

9

Salidzies-
knie słudze onému / iż uczynił to co
mu rozkazal ?

10

Niezdá mi sie. Także
y wy / gdy uczynicie wszystko co wam
rozkazano / mówcie : Słudzy niemy-
teczni iestefmy : cosmy byli winni v-
czynić / uczyniliśmy.

11

A száło sie / gdy siedł do Jeruzá-
lem / siedł srzodkiem Samárii y

12

Gálilei. A gdy wchodził do nie-
którego miasteczka / zabieżeli mu dżes-
sieć męzów tředowatych : którzy sta-
neli zdaléka / y podniesli głos / mó-
wiasz : Jესusie náuczycielu / smiluy
sie nad nami.

13

Które gdy wyrzał /
rzekł : Idzcie / okazcie sie kapłanom.
A száło sie gdy sli / byli oczyszcieni.

14

A ieden z nich / gdy obaczył że był v-
zdrowion : wrócił sie / głosem wiel-
kim chwalc Bogá : y padł ná o-
blicze v nóg iego / dziekując : a ten
był Samarytan.

15

A Jესus odpowie-
działwszy / rzekł : Żaż nie dżiesieć iest
oczyszcionych : a dżewieć kedy są ?

16

Nie iest náležiony któryby sie wró-
cił / a dał Bogu chwale / iedno ten
cudzoziemiec ?

17

Rzekł mu : Wstań /
idz : bo wiara twoia ciebie wzdro-
wiła.

18

A spytany od Pharyzeuszów : Kie-
dy przydzie królestwo Boże ? odpo-
wiedział im y rzekł : Nie przydzieć kró-
lestwo Boże z postrzeżeniem : ani
rzeka : Oto tu / ábo tam.

19

Abowiem
oto królestwo Boże w was iest. A
rzekł do vczniów swoich : Przyda-
dni / gdy bedzicie żądali oglądać ie-
den dzień Syná człowięcęgo : a nie
ogładaćie.

20

y bedąc wam mówić :
Oto tu / y oto tam. Nie chodźcież /
ani sie za nimi wdawaycie.

21

Abowiem iako błyskawica błyskając sie z
podniebia / ná to co iest pod niebem /
świeci : takżec bedzie Syn człowię-
czy w dzień swóy.

22

Lecz potrzebá mu
pięćwéy wiele vciérpieć / y bydy w-
zgárdzonym od narodu tego.

23

A iako sie száło we dni Tołego /
takżec bedzie y we dni Syná człowię-
cęgo. Jedli y pili / żony pýmowa-
li / y ża mąz wydawali / aż do dnia

24

li / y ża mąz wydawali / aż do dnia

CZWAR-
TA CZESC
Ewangelii
przystaje Pa-
nie na mękę
do Iudziey
ziemie.
Ez. Moy. 14.
22.

mu: G.

nie są ná-
żeni, krowy
by sie wróci-
li dać. G.

száło to iest
w owego przy-
ścia Chrystu-
świętego nie
możem wie-
dzieć.

Matt. 24. b
23.
Mar. 13. c. 21.

Matt. 4. d. 37
1. Moy. 7. a. 5

h. Moy. 19.
ca 4.

28 którego wszedł Noe do korabia: y
przyszedł potop/ y wytrącił wszytki.
29 Także iako sie działo za dni Loto-
wych: Jedli y pili: kupowali y prze-
dawali: szepili y budowali: a kto-
30 régo dnia wyszedł Loth z Sodomy/
spadł deszcz ognisty y siarczasty z nie-
bá/ y wytrącił wszytki. Wedle tego
31 będzie w dzień w który Syn człowie-
G czy sie obiarwi. Onę godzinę kto be-
dzie na dachu/ a naczynie tego w do-
mu: niechay nie schodzi bracie: a
kto na polu/ niech sie także nazad nie

32 wraca. Pamietaćcie na żone Loto-
33 we. i Ktoby sie kolwiek starał za-
chowac dusze swoj/ straci ja: a kto-
34 kolwiek by ja utracił/ ożywi ja. Po-
wiadam wam/ onę nocy beda
dwa na jednym lożu: iednego we-
35 zmg/ a drugiego zostawia: Dwie
beda mleć spolu: iedne wezmą/ a dru-
36 ga zostawia: Dwa na polu/ ieden be-
dzie wzięt/ a drugi zostawion. A od-
powiadając rzekli mu: Gdzież Pa-
37 nie? Który im rzekł: Gdziekolwiek
będzie ciało tam sie zbiorą y ożlowie.

1 wys. 9. c 24
Mat. 10. d 39
Mar. 8. d 35.
Jan 12. d 25.
Żywot swy
k. Mat. 24. d
40.
1. Thef. 4. d
D.

Żrup dko
stierw. G.

Zgorżenia
iako by d mu
β.

1 Nie podobna jest J Nie: szczerę potrzeby:
boby tedy nie nie grzeszyli ci którzy inné gor-
sa: ale dla wielkiej złości ludzkiej/ nie test
rzecz podobna/ aby nie były zgorżenia. A
przełoż wnet przydał. Wiada temu przez kto-
tego przychodzi.

14 Okażcie sie kapłanom] Ten trad ma-
mionował grzechy: które acz Pan Bóg bez-
żadney ludzkiej postugi sam wleczyć y oczy-
ścić może: wszakże ich pospolicie nie oczy-
ścił/ iedno przez postugę kapłanów. Pżetoż
żaden niech nie gardzi rzadem y postanowie-
nien Bożym: y niech nie mówi/ żeby dosyć
było spowiedac sie samemu Panu Bogu.
August: lib: de visit: infirm.

Bóg, odpu-
sca grzechy
przez kapła-
ny.
Jan 20. 21.

Zastuga v-
czynków do-
brych.

10 Skudzy nieużyteczni] Gdyby był rzekł
Pan y zbawiciel nasz/ iż zachowanie Bożie-
go przykazania nie test nam pożyteczne: stu-
sniemy mogli odsepienicy mówić/ iż nasz
wczynki nie zastuguta niebá/ ani iakiej zapła-
ty v Pana Boga. Ale nie rzekł tego: tylko to
znać dał temi słowy/ iż służba naszą nie test
pożyteczna Panu Bogu/ który iey od nas wy-
ciąga/ nie iako temu potrzebney ábo pożyte-
czney/ ale iako powinney. A acz Pan Chri-
stus wezy nas tak pokornie rozumieć o wczyn-
kach y postugach naszych temu wyrządza-
nych: wszakże na innych wielu miejscach/
slug swoich którzy czynią ile mogą/ nie zowie
niepożytecznymi: ale tak wdzięcznie y mile
do nich mówi: Tuz tedy slugo dobry y wier-
ny/ gdyś nad matym był wiernym/ nad
wielu cie postanowie. A nad to zowiecie nie
tuz slugami/ ale przyiacioły/ bracia y siostra-
mi. Ales my przecie zawse/ z pokory y z praw-
dy/ mamy sie mieć za niegodne slugi.

15 Gdy sli] Moge kto mieć czasem taka
strucha y pokute: że grzech tego/ piérwey
nieli przydzie do kapłana/ będzie odpuszczo-
ny: wszakże y ten ma iedó do kapłana iako
oto ci tredowaci wczynili: zwlaszcza iż niewie-
my pewnie/ iesli strucha dostateczna mamy:
a iż nie test prawa struchá bez żadze Sakra-
mentu/ gdy czas y miejsce test po temu.

Do skruchy
spowiedz po-
rzebna.

19 Wiara twoja] A tu widzimy nie same
wiare/ ale y nawrócenie/ y dziekowanie/ y
chwalenie Boga.

23 Y bedac wam mówić] To mówta he-
reticy na cześci rozerwani/ którzy Chrystusa
po kaciech wśmaga. Lecz nauka Pana Chri-
stusowa/ iako błyskawica/ iawna y iasna test
po wszytkim świecie. August: Quæst: Euan:
lib: 1. quæst: 38.

Heretycy
Christusa tu
y owdzie v-
kazuja.

Mat. 25. 21.
Jan 15. 15.

ROZDZ. XVIII.

I
A

Powiedział
im też podobien-
stwo/ i z sie za-
wzdy modlic po-
rzebá/ a nie v-
stawać mówiące:
Był niektóry se-
dzia w iednym miescie/ który sie Bo-
gá nie bał/ a człowieka sie nie wsty-
dał. A w onym miescie była iedná
wdowa: y chodząc do niego/ mó-
wiąc: Wczyn mi sprawiedliwość z
przeciwniká mego. A niechciał przez
4 długi czas. A potym rzekł w sobie:
Aczci sie Boga nie boie/ y człowieka
5 sie nie wstydam: wszakóż iż mi sie v-
B przykza tá wdowa/ wczynie iey sprá-

6 wiedliwość/ aby náostátek przysed-
sy/ nie lżyła mie. A rzekł Pan: Słu-
chajcie co mówi niesprawiedliwy se-
7 dzia. A Bóg/ zali nie wczyni sprá-
wiedliwości wybranym swoim wo-
lającym do niego we dnie y w nocy:
y będzie ciérpliwym z strony ich:
8 Powiadam wam/ że im w rychle
wczyni sprawiedliwość. Wszakóż syn
człowieczy przysedsy/ izali znaydzie
wiare na ziemi:
9 Rzekł też y do niektórych którzy
vfáli sami w sobie/ iakoby spráwie-
dliwi/ a inszymi gardzili/ to podobien-
10 stwo. Dwoie ludzi wstąpiło do ko-
ściółá aby sie modlili: ieden Phary-
zeusz/ a drugi Celnik. Pharyzeusz sto-
11 iąc/ tak sie sam v siebie modlił: Bo
że dziekuie tobie/ że nie test iako in-

chofia test.
G.
iście. G.

k temu. G.

Syr. 18 c 22
1. Tes. 5. c 17.

Od niego
Hebrajsm
jest: iakoby
rzekl wiscey
nieli on.
b wys: 14. b 11
Mat. 23. b 12.

c Mat. 19. b 13
Mar. 10. b 13

d Mat. 19. c
16.
Mar. 10. b 17

e 2. Moy. 20.
b 14.

Wiara w
kościół ni-
gay nie wsta-
ła.

Hier. con.
Lucif. cap:
6.
Aug: de v-
nit: Eccl:
cap: 15.
De verb:
Dom fer: 36

ni ludzie/ diapieżni/ niesprawiedliwi/
12 cudzolożnicy i iako y ten Celnik: ^a po-
13 sze dwaćroć w tydzień: dawać dzie-
C siećiny ze wszystkiego co mam. ^a A Cel-
nik stojać z daleka/ nie chciał ani pod-
nieść oczu w niebo: ale bił pierś
swoie/ mówiąc: Boże bądź miłosier-
14 mnie grzeszному. Powiadam wam/
zstąpi ten ^a w sprawiedliwionym do
domu swego/ od nieg. ^b Albowiem kto
kolwiek się podwysza/ będzie wniżon:
a kto się wniża/ będzie podwyszon.

15 ^a A przyniosono do niego y dziate-
czki/ aby się ich dotykał. Co widząc
16 wczniowie łatali im. ^a Lecz Jesus przy-
zwawszy ich/ rzekł: Dopuszczcie dziate-
czkom przychodzić do mnie/ a nie za-
braniaćcie im: albowiem takowych
17 jest królestwo Boże. ^a Zaprawdę
D wam powiadam: Ktobykolwiek nie
przystał królestwa Bożego iako dzie-
ciatko/ nie wnidzie do niego.

18 ^a A pytało go niektóre książe/ mó-
wić: Nauczycielu dobry/ co czyniąc
19 otrzymam żywot wieczny? ^a A Jesus
mu rzekł: Przecz miżowieś dobrym?
żaden nie jest dobry tylko sam Bóg.

20 ^a Umieś przykazania? ^a Nie zabiz-
iać: Nie cudzoloż: Nie kradni: Nie
świadeć fałszywie: Czeć oycá twego y
21 matkę. ^a Który rzekł: Tegom wszystko
go przestrzegał od młodości moiej.

22 ^a Co wysłyszawszy Jesus rzekł mu: Je-
dnegoć nie masz nie dostawa: Przeday
wszystko co masz/ a day w bogini: a be-
dziesz miał skarb w niebie: a przys-
23 chodz za mną. ^a To on wysłyszawszy/ za-
smucił się: bo był barzo bogatym. ^a A

E Jesus widząc go za smuconym/ rzekł:
Jako trudno/ co mają pieniądze/ wni-
24 dą do królestwa Bożego? ^a Albowiem
25 tak wiec jest wielbłądowi przejść przez
ucho igielne/ niż bogaczowi wejść do
26 do królestwa Bożego. ^a A rzekli co słu-

8 [gali znajdzie wiare] Lucyferanowie
y Donatystowie wzywali tego miejsca/ na
wymówkę oderwania swego od Kościoła/ iako
to y dzisiejszy odsepienicy/ mówiąc: żeby Ko-
ściół miał wytracić wiare/ Która oni sami w-
tracili. Którym my odpowiadamy/ co Hiero-
nym y Augustyn s. onym odpowiedział: ^a Je-
nie mówi Pan Christus / żeby s. dnia wiara
na ziemi bydz niemiła: ale to znać dacie te-
m słowy / iż ostatnich czasów/ dla przesłaz-
dowania Antychrystowego/ rzadka będzie
wiara/ y ledwie znać będzie wierni/ między
wielkimi gromadami niewiernych. A zwla-
szcza ona dośkonata wiara/ która tak barzo w
niektórych Pan pochwalil / y na którą cudá

chali: A któż może bydz zbawion?
27 Rzekł im: Co niepodobno jest w lu-
28 dzi/ podobno jest w Bogu. ^a A rzekł
Piotr: Oto/ my opuściliśmy wszystko/
29 a śliszmy za tobą. ^a Który im rzekł:
Zaprawdę wam powiadam: iż nie-
masz żadnego który opuścił dom/
30 albo rodzice/ albo bracia/ albo żona/ albo
dzieci/ dla królestwa Bożego/ ^a a nie
miałby wziąć daleko więcej w tym
czasie / a w przyszłym wieku żywot
wieczny.

31 ^a A wziął z sobą Jesus dwu-
F ście/ y rzekł im: Oto wstępujemy do
Jeruzalem: a skończą się wszystko co
napisano jest przez ProroKi o Synie
człowieczym. ^a Bo będzie wydan Po-
32 gánom: y będzie nęgowany/ y bicz-
33 wany/ y wplwany: ^a y w biczowaniu za-
34 bita go: a dnia trzeciego zmartwych-
wstanie. ^a A oni tego nie nie zrozu-
mieli: y było to słowo zakryte od nich
y nie rozumieli co się mówiło.

35 ^a A stało się/ gdy się przybliżał ku
Jerychu/ ślepy niektóry siedział we-
36 dle drogi/ jebząc. ^a A wysłyszawszy rze-
37 ść przechodzącego/ pytał co by to było.

38 ^a A powiedzieli mu / iż Jesus Nazar-
reński mino idzie. ^a A zawołał/ mó-
wić: Jesusie synu Dawidów smi-
39 łuy się nadenng. ^a A którzy sli wprzód
40 sukali nań aby miledzał. Lecz on tym
wiecey wołał: Synu Dawidów smi-
41 łuy się nadenng. ^a A Jesus stając
rozkazał go przywieść do siebie. A
42 gdy się przybliżył/ pytał go/ mówiąc:
Co chcesz aby miż czynil. A on po-
43 wiedział: Panie abych przejrzał. ^a A
Jesus mu rzekł: Przejrzy: wiara two-
ia ciebie vzdrowila. ^a A natychmiast
przejrzał / y siedl za nim wielbiąc
Boga. A lud wszystek widząc/ dawał
chwałę Bogu.

11 czynić raczył / y którzy moca gozy mogą
bydz przeniesione / taka wiara była rzadka/
y na on czas kiedy Kościół kwitnął.

12 ^a Zem nie jest iako inni ludzie / ^a Ale dobre
uczynki są Panu Bogu wdzięczne: ale py-
śnić się z nich/ y wynosić nad inné/ jest rzecz
33 zła y Bogu przeciwna.

13 ^a Bił się w pierś swoie / ^a Tóś czynia y fa-
plami / y lud Chryścianński w ołtarzów. Au-
gust: hom: 50 c. 8.

17 ^a Ktoby nie przysiał królestwa Bożego /
W rzeczach ośoko wiary / ma tak fałszy słu-
chac Kościoła powszechnego / iako dziatki
rodziców.

f Mat. 20. b 17
Mar. 10. c 32.

g synowi czło-
wieczemu G.

h Mat. 20. d
39.
Mar. 10. g
46.

Proste postu-
szeństwo.

Umieś

Rada Pán.
ka o dobro-
wolnym vbo
šwie.

*książęciem
abo prze-
dniejszym
miedzy Celni-
kami.

*co czyiego
skorzystał.

*przez postu-
szeństwo wiá-
ry.
a Mat. 18. b
12.

b Mat. 25. b
14.

*Grzywná,
ština, abo Mi-
ná, ma sto
dráchem w so-
bie. iáko by
puli trzynásta
zatkow ná-
sych.

20 Vmieš przykazania] Nie sáná wiára /
ale y zachowanie Božego przykazania / zástu-
guie žywot wieczny. Pátrž Mat. 19. 16.
22 Předá yšyto co máš] Nie testé to
przykazanie / ale rada : Którý zákonni ľudjie
násláduia. Pátrž Mat. 19. 21.

ROZDZ. XIX.

A W Szedšy /
sedł przez Jeru-
cho. * A oto máš
inniem Zache-
uša : Którý byl prze-
dniejszym Celni-
kiem / a on bogá-
tym : * y stáral sie aby widział Jesu-
sa / coby zácz byl : a nie mógl przed-
ržeš / bo byl mály wzrostem. * A bies-
zawšy naprzód / wštapil ná dzewo-
plonné figi / aby go wyžzał : bo tám
tedy isdž miał. * A gdy przysedł ná
miejsce / poržzawšy wzgóre Jesus
wyžzał go / y rzéł do niego : Zacheu-
šu / zštap předko : abowiém dziś po-
trzeba mi miešćac w domu twoim.

3 * A předko zštapil y przyšł go z rado-
ścią. * A widžac wšyscy šemráli mó-
wiác : iž zštapil do człowieka grze-
šného. * A stánawšy Zacheuš / rzéł
do Pána : Oto Pánie / polowice dobr-
moich darowám v bogim : a testim
* Kogo w czym osukał / wracam we-
czwór násob. Rzéł Jesus do niego :
Jž sie dšisia zbáwienie sštało temu
domowi : dla tego že y on iest synem
Abraámowym. * A Bo przysedł Syn
człowieczy šukać y zbáwiać co bylo
zginéło.

11 * Gdy oni tego slucháli / dokládá-
iác powiedžiał podobieństwo : dla
tego že byl blisťo Jeruzálem / a iž
mniémáli že sie wnet królestwo Bo-
žé okázac miaío.

12 * Rzéł tedy : * Człowiek niektóry za-
cny iáchal w dáleká kráine wžiac so-
bie królestwo / y wrócić sie. * A przy-
zwawšy dšiestáci slug swych dáł
im dšiesté grzywnien / y rzéł do
nich : Hándluyćie až przyiáde. * A
mieszcánie iego mieli go w niená-
wišći : y wypráwili zá nim poselstwo /
mówiác : * Niechcemi aby ten królo-
wał ná námi. * A sštało sie že sie
wrócił dostawšy królestwá : y ro-
sškał wezwác slug ktorým dáł pie-
niádze : aby widžiał coby každý z

28 Oto my opuščilichmy wšyto] Aposto-
lowie opuščili šony : iáko sie z tego mieysca
pokázuie. Hieron : lib. 1. aduersus Iouin.
30 Žywot wieczny] Oto žywot wieczny
zapláta iest zá opušćenie dobrowolné rzeczy
dočasnych.

16 nich zárobil. * A przysedł piérowsy /
mówiác : Pánie / grzywná twa dšiez-
sić grzywnien dostála. * A rzéł mu :
Dobrze slugo dobry : ižes byl ná mále
wiernym : bedžieš miał wladžá ná dšie-
stáciá miast. * Przysedł y drugi /
rzéł : Pánie / grzywná twa pić
grzywnien uczynila. * Rzéł y temu :
A ty badž ná dšiestáciá miast. * A
drugi przysedł / mówiác : Pánie / oto
grzywná twoia / ktorám miał zácho-
wáná w chustce. * bom sie bał cie-
bie / žes iest człowiek šrogi : bierzies
czegoš nie položyl / a žnieš czegoš nie
siał. * Rzéł mu : Ž všt twych sadze
cie žly slugo. wiedžiales žem ia iest
człowiek šrogi / biorác czegoš nie
położyl / y žnác czegoš nie siał : * a
pržeczies nie dáł pieniedzy moich ná
bánk / abyh ia przyiáchawšy z li-
chwa ie byl wždam wyčiagnáć. * A
rzéł tám stojácym : Weźmície od
niego grzywne / a dayćie temu ktorý
ma grzywnien dšiesté. * A rzekli mu :
Pánie / ma dšiesté grzywnien. * A po-
wiádam wam / iž wšelkiemu ktorý
ma / bedžie dano : a od teš / ktorý nie
ma / y co ma bedžie odiéto od niego.

27 * Wšákž nieprzyiácioly moie / oné
co niechćieli aby m królował ná ná-
mi / przywiedzćie tu : a pobiyćie prze-
demná.
28 * A to rzekšy / sedł wprzód idác
do Jeruzálem. * A sštało sie / * gdy
sie przybližyl do Bethphági y Be-
thániié / v góry ktorá zowa Oli-
wná / poslal dwu uczniów swych /
30 * mówiác : Idćie do miástecká / któ-
ré iest przeciwko do ktorého wšedšy
naydšiecie žrebie oslice wwiązáné /
ná ktorým žaden człowiek nigdy nie
siedžiał : odwiazćie ie y przywiedzćie.
31 * A iesliby was kto spytał : Przecz od-
wieszćie : tak mu rzecćie : Jž po-
slugiého Pan chce. * A odesli ktorzy
byli posłani / y znaležli iáko im po-
wiedział / osle stojácé. * Gdy tedy
odwieszowali oni osle : rzekli páno-
wie iego do nich : Przecz odwieszies
34 ie osle ? * A oni powiedželi : Jž go

Žywot wie-
czny dáá zá
zapláte.

*báňkiem
abo šolní-
kóm, co pie-
niádzmi hán-
dluię.

*wys. 18. c 18
Mat. 13. b 12.
y 25. c 29.
Mar. 4. c 25
*y bedžie ob-
štrawá. Nl.
y. G.

d Mat. 21. a 1.

e Mar. 11. a 1.

P I A T A
C Z E S C E
wániešćie :
ma w sobie
on tyždien S.
y mek w
Jeruzálem.

Jan 12. b 14

35 Pánu potrzeba. ¹ A wiedli ie do Jezu-
36 susa. A wrzuciwszy śaty swe na osle/
wsadził Jezuśa. ² A gdy iáchal/ślali
śaty swe na dródze.

37 A gdy sie już przybliżał tam gdzie
sie spuszczała z góry Oliwnéy / pocze-
ły wszystkie rzęśe uczniów zstepują-
cych weseląc sie chwalić Boga glo-
sem wielkim/ze wszystkich cudów któ-
38 re widzieli: ³ mówiąc: Błogosławio-
ny który idzie król w imie Páńskié:
Pokój na niebie / a chwała na wyso-
39 kosi. ⁴ A niektórzy Pharyzeusowie z
rzęś / rzekli do niego: Nauczycielu /

40 naley uczniom twoim. ⁵ Którym on
rzekł: Powiadam wam / iż iesliby ci
młczeli / kámiennie wołać beda.

41 A gdy sie przybliżył / wyrzawszy
miasto / płakał nad nim / mówiąc:

42 Jż gdybyś y ty poznało / y w ten
dzień twoy / co tu pokoiowi twemu:
43 a teraz zakryto iest od oczu twoich.

43 ⁶ Albowiem przyjdą na cie dni / y obto-
czy cie nieprzyjaciele twoi wálem: y

44 oblegą cie / y ścisną cie ze wsząd: ⁷ y
na ziemi cie obala / y syny twoie któ-
rzy w tobie są: ⁸ a nie zostawią w to-
bie kámienia / a kámiennu: dla tegożes

niepoznało czasu nawiedzenia twego.

45 ⁹ A wszedłszy do kościoła / począł
wyganiać przedając w nim y łup-
46 iacé: ¹⁰ mówiąc im: Napisano / ¹¹ Jż
dóm mój / dóm modlitwy iest. ¹² A wy

47 ście ję uczynili iástiną zbóyców. ¹³ A
uczyl na każdy dzień w kościele.

48 Lecz przednieyszy káplani / y Dokto-
rowie / y celnieyszy z ludu szukali go
strácić: ¹⁴ ale nie náydowali / co by mu
uczynić. Albowiem wszytek lud báz-
pilnie go słuchał.

SMat. 24. a

2.

Mar. 13. a 2.

Niz. 21. a 6.

hMat. 21. b 12.

Mar. 11. b 17.

Hsa. 56. c 7.

k. er. 7. b 11.

iákeby wro-
céńcie.Zwierchnie
nabożeństwo

4 Wstąpił na płonną figę / ¹ Ale tylko
wewnętrzne wiary y miłości ku Pánu Chri-
stusowi nabożeństwo / ale y zwierchnie poslu-
gi / iáko widzenie / náśladowanie / doryśa-
nie / y w dóm przyćcie tego / tym przykład-
dem iest nam zalecone. Bo tak y rozmaite ná-
śe zwierchnie nabożeństwo ku náświerśe-
mu Sakramentowi tego / y ku świętym y stu-
gam tego / iest mu bázgo wdzięczne: a swła-
śesa ono ludu wiernego nabożeństwo / Kiedy
nie tylko słucha onéy stráśnéy ofiary Niszy
S. ale y widzi ciáło Pána swęgo / a dáleko
wiecey gdy ie przyimie w dóm serca swęgo.

8 Wracam w czwor nasob / ¹ Co daniemy z
swęgo / to iest iálmusná / y dosyć uczynienie
za grzechy: ale co wracamy ze złe nábytego
(iáko przez lichwy / wydartki / symoniz / ká-
dzistwa / zátrzymywanie cudzego) to wraca-
niemzowa: co iest rzecz powinna / a nie / iá-
ko iálmusná / wolna. Rzeczy lepať złe náby-
te / máta bydz wracane y oddane nie komu
my chcemy / ale tym którzyśmy ie wzięli / ies-
li to bydz może. A iesli nie może / tedy wbo-
gim máta bydz rozdane / ábo ná inśe dobre
uczynki według rady oyców náśzych duchow-
nych obrocone. A iż stworáto nágradzał

wiecey niż był winien / tym zupełniéy dosyć
czynił za przestę swe grzechy: ná przykład
nam: iż nie dosyć iest bogátemu z tego co mu
zbývá dać wbońtemu grosz ábo stoty: ale
szodré y hojné iálmusny czynić / y czasem
przedac wszytko y rozdac wbońmu / y dać co
lepszego z miáetności swoich / y wracać w
czwor nasob złe nábyte / to dopiero doskoná-
le gládzi grzechy. Dwa pieniażki onéy wbo-
giey wdowki tym wdzięcznieysze były Pánu
Bogu / iż ábo wszytko dáta co miála / ábo
wietřa część żywności swoiey: a iálmusná
bogatego z tego co mu zbývá / ácz też dobra
iast / ale nie tak wdzięczna Pánu Bogu.

19 Y ty bádź náđ piścią miast / ¹ Obacz to /
przeciw heretykóm / iż nie równesa tych dwu
sług zaptáry / według różności zasług: cho-
cia wszyśy biora ieden grosz / to iest żywor-
wieczny.

43 Y oblegą cie / ¹ To sie wypelnito czter-
dziestego roku po wnieńeniu Páńskim / przez
Tytusa y Wespazjana / Kiedy zagnieto żydów
w mieście Jeruzálem ieden náście króćsto ty-
śiecy / a poymano ich 97000. A to w swie-
to Páschy / w które byli Chrystusa wcrzyśo-
wali. Eusebius & Iosephus.

2. kor. 9. 6

Luk. 21. 2

Różne zasłu-
gi y zaptáry.
Mat. 20. 9Wiele Zy-
dów zgineło
w Jeruzá-
lem.

Luk. 7. 44.

Iálmusná
iast inśa, a
inśe wróce-
nie cudzego
Luk. 3. 11.

ROZDZ. XX.

¹ Stało sie:
iednég dnia gdy
on uczyl lud w
kościelie y opo-
wiádal Ewángel-
liá / zesli sie prze-
dnieyszy káplani
y Doktorowie z stárfymy: ² y rzekli do
niego mówiąc: Powiédź nam która
mocą to czynisz: ábo kto iest / coć dáł
3 te władzgy: ³ A Jesus odpowiáda:

iác / rzekł do nich: Spytam y ia-
was o iedno słowo / odpowiędzcie
mi: ⁴ Chrześ Janów byli z niebá /

5 czyli z ludzi: ⁵ a oni rozmyślali w so-
bie / mówiąc: Jż iesli powiemy / z

6 niebá: rzecze: Przecziescie mu tedy nie
wierzyli: ⁷ A iesli rzeczeni / z ludzi:

7 wszytek lud w kámiennie nas: bo są
pewni iż Jan iest prorokiem. ⁸ A

odpowiedzieli że nie wiedzą skąd
był. ⁹ A Jesus im powiédział: A ia-
tęż wam nie powiém która mocą to

czynię.

2 Mat. 21. b 23
Mat. 11. d 27

A

A począł

b^{Mat. 21. c33}
Mar: 12. a 1.
Iſa. 5. a 1.
Ier. 2. d 21.

*rozmarwi-
li mieniy ſo-
bą. G.
*podzielił.
G. S.

c^{Pſal. 117. c}
21.
Dzie 4. b 11.
Rzym: 9. g 33
1. Piotr: 2. b 8
Iſa: 8. c 14.
Mat: 21. d 42

d^{Mat. 22. b}
15.
Mar: 12. b 13.

e^{Rzym 13. b7}

f^{Mat. 22. c23}
Mar: 12. b 18.

9 ^a A poczał do ludu mówić to po-
dobieństwo: ^b Człowiek naſadził win-
nice / y náigł iſz oraczóm: á ſam od-
10 iachał przecz ná dlugi czás. ^c A ſwego
czáſu poſtał do oraczów ſługe / áby
mu dąliz orowcu winnice. Którzy v-
11 biwſzy go / odeſłali z niſczym. ^d A
przedsie poſtał ſługe drugiego. A o-
ni y tego vbiwſzy y zeſtomociwſzy /
12 odeſłali z niſczym. ^e A poſtał ieſzcze
trzeciego: Którzy y tego xraniwſzy wy-
13 rzucili. ^f A rzekł pan winnice: Co v-
czynie? Poſle ſyná mégo miłego:
podobno wyſzawſzy tego / obawiać
14 ſie beda. ^g Którego wyſzawſzy ora-
cze ^h myſlili ſami w ſobie / rzekac:
Cenici ieſt dziedzie: ⁱ zabiemy go / áby
16 dziedziectwo nam ſie doſtało. A wy-
rzuciwſzy go z winnice / zabili. Cóż im
17 tedy uczyni pan winnice? ^j Przydzie-
á potraci oracje one / á da winnice iſ-
nym. Co vſlyſawſzy / rzekli mu: Nie
17 day tego Boże. ^k A on poſyſzawſzy
ná nie / rzekł: Cóż tedy ieſt to co ná-
piſano: ^l Kamień który odrzucili bu-
downicy / ten ſie ſstał głową węgla.
18 ^m Wſelki który vpadnie ná ten ká-
mień / ſklucze ſie: á ná kógoby v-
padł / ſkruſzy go.
19 ⁿ A ſtáráli ſie przednieſzy káplani
y Doktorowie tárznać ſie náń reką
onęy godziny: lecz ſie bali ludu. A
bowiem poználi iſz przeciw nim wy-
20 rzekł to podobieństwo. ^o A podſtrzé-
gáiąc poſtáli zdrajcy / Którzyby ſie zmy-
ſláli bydz ſpráwiedliwymi: áby go
podchwycili w morwie / á podáli go
przełożeńſtwu y wladzy ſtároſciney.
21 ^p A pytáli go / mówiąc: Nauczycie-
lu / wiemy że dobrze mówiſz y uczyſz /
áni ſie ogladaſz ná oſobe / ále drogi
22 Bożey w prawdzie nauczay: ^q godzi
ſie nam dáć dań Cefárzowi / czyli nie?
23 ^r Lecz obaczywſzy zdraide ich / rzekł do
24 nich: Co mie kuſicie? ^s Wkázcie mi
groſz. Czy ma obraz y napis? Odpo-
25 wiedziawſzy rzekli mu: Cefárſti. ^t A
rzekł im: ^u Oddaycież tedy co ieſt Cé-
ſarſkiego / Cefárzowi: á co ieſt Bo-
26 żego / Bogu. ^v A niemogli náganieć
ſłowá tego przed ludem: á dziwując
ſie odpowiedzi tego / vmilili.
27 ^w A przyſtąpili niektórzy z Sádú-

E ceuſów / Którzy mówią że niemáſz
zmartwychwſtania. A ſpytáli go /
28 ^x mówiąc: Nauczycielu / Mozyſz
nam nápiſał: ^y Jeſliby czyy brát v-
márl máiąc żonę / á tenby był bez-
dziatek / áby iá wziął brát iego zá żo-
ne / á wzbudził naſienie brátu ſwo-
29 ^z Było tedy ſiedm bráciéy: á piérwſzy
30 poizł żonę / y vmárl bez dziatki. ^a A
poizł iá wtóry / y ten vmárl bez ſyná.
31 ^b A trzeci iá poizł: Tákże y wſyſcy
ſiedm / á nie zoſtáwili naſienia / y po-
32 márl. ^c Po wſyſkich téż vmárlá y
33 niewiaſtá. ^d Wzmartwychwſtanie
tedy / Którego z nich bedzie żona? po-
34 nicwáż ſiedm mieli iá zá żonę. ^e A
F rzekł im Jeſus: Synowie tego wie-
35 ku żenisz ſie / y zá máż iá: ^f lecz oni
którzy godni beda miáni wieku onę-
go y powſtania od vmártych / áni
póyda zá máż / áni żón póymowác be-
36 da: vmrzéc bowiem wiecey nie be-
da mogli: bo ſa równi ániólóm / y
ſa ſynámi Bożymi / bedać ſynámi
37 zmartwychwſtania. ^g A iſz vmárl
zmartwychwſtawáiąc / y Mozyſz po-
kázal v křzá / iáko zowie ^h Páná / Bo-
giem Ab:ráámowym / y Bogiem I-
záákowym / y Bogiem Jákobowym.
38 ⁱ A Bóg nie ieſt ci vmártych / ále ży-
39 wych. bo iemu wſyſcy żywi. ^j A nie-
którzy z Doktorów odpowiedájąc rze-
kli mu: Nauczycielu / dobrzeſ po-
40 wiedział. ^k A nieſmieli go váléy mócz
41 pytać. ^l A rzekł do nich: Jákoż po-
wiedáią / żeby Chriſtus był ſynem Da-
42 widowym? ^m á ſam Dawid powiáda
w kſiegách Pſalmów: ⁿ Rzekł Pan
Pánu moiému / ſiádz po práwoicy mo-
43 iéy: ^o áżbym polozył nieprzyiácioly
44 twe / podnożkiem nóg twoich: ^p Da-
wid tedy názywa go Pánem: á iákoż
ieſt ſynem iego?
45 ^q A gdy ſłuchał lud wſytek / rzekł
46 ucznióm ſwoim: ^r Strzeżcie ſie Do-
ktorów / Którzy chcą chodźć wſtách
dlugich / y miluiz pozdráwiania ná
ryntu / y piérwſie ſtolice w bóžni-
cách / y piérwſie záſiadania ná vcz-
47 tách: ^s Którzy wytrawiaią domy ro-
dów / ſmyſlájąc dlugá modlitwę. Ci
wezmą więſſe potępienie.

85. Moy: 15:
a 5.

h^{2. Moy: 3. b}
6.
Mat. 22. d 32
Mar. 12. c 26

i^{Mat. 22. d}
44.
Mar. 12. d 26
Pſal: 109. a 1

k^{Mat. 23. a6}
Mat. 12. d 38
wys. 11. f 43:

*tęże ka-
ranie, ábo po-
tępienie.

A co ieſt Bożego Bogu? ¹ Królóm y pá-
nóm doczeſnym ták ſłużyć mamy / iáko by

ſmy ſłužby Bożey nie nie omieſtáli. ² Pátrz
Mat: 22. 21.

Godność y
zasługa świę-
tych.

Mędr. 3. 5.

Mat. 10. 37.

2. Thess. 1. 5.

Obia. 3. 4.

Obia. 5. 12.

35

Którzy godni będą? Obaż i ludzie są
taka Boga stawiać się godni żywota wie-
cznego. A i ten sposób mowy / że dobzy są
godni nieba / test wedle pisma / y znaczy to / że
uczynili ludzkie / które się dzieła w łasce Bo-
żej / swą godnością zasługują nieba y żywot
wieczny. Jako się z tych miejsc pokazuje: Pro-
bowal ich Pan Bóg / y nalaż / że go byli go-
dni. Kto miluje oycę swego nad siebie / nie test
mnie godzien. Abyście obcowali godnie
Bogu. A ono bardzo iasnie: Abyście byli
godni Królestwa Bożego / dla którego też cier-
picie. A iasie: Boda zemna chodźcie w bieli:
abowiem godni są. Jako y o Panu Christus
się rzeczone: Godzien test baranek / który za-

36

bit był / wziąć moc / y bosstwo / y cześć / y chwa-
le y błogosławienie.

Bosą Anyolom równi? Świeci z rodzą-
iu naszego / teraz w duszach / a po zmartwych-
wstaniu też y w cielech beda Anyolom równi.
A owsem wiele świętych ludzi beda mieć
większą zasługę y zapłatę nad Anyoly w nie-
bie. Jako Jan s. chrzciel / Apostołowie y i-
ni. A Panna naswieca nade wszystkie cho-
ry Anyelskie test wyniesiona: A nie dźw-
gdyż nasza natura przez Christusa test nade
wszystkie Anyoly powyssona. A tegoż też
miejscu dobrze dowodzimy: iś się godzi świe-
tych wyzwać iako y Anyolow / a iś także wie-
dza potrzeby nasze / y słysza prosby nasze.

Święci anio-
łom równi.

wyzwaniu
świątych.

ROZDZ. XXI.

^a Weyrzyza-
wszy / wyzwał té
bogate / którzy
rzucali dary swe
do skarbnie. ^a
Wyzwał też y nie
którz wdowe v-

bożuchną wrzucającą ^a dwa diobne
pieniążki. A rzekł: Prawdziwie wam
powiadam: iś wdowa tá vboga /
wlecęć niż wszyscy wrzucila. ^a abo-
wiem ci wszyscy / z tego co im zbývá-
to wrzucili do darów Bożych: a tá z
tego co iś niedostate: w wszystkie żyw-
ność swą którą miała / włożyła.

^a A gdy niektórzy powiedali o koscie
le iś był piękny kamieniem y w pomini
kami ozdobiony / rzekł: ^a z tego ná co
patrzyćcie / przyjdą dni w które niebe-
dzie zostawion kamień ná kamieniu
którejby nie był rozwalon. A pjtali go
mówiąc: Tłauczyćielu / kiedyż to be-
dzie: a co zażnał gdy się pocznie dżiac:

^a Który rzekł: Patrzyćcie żeby was
nie zwiedziono. bo ich wiele przyjdzie
w imię moje / mówiąc że ja testem: a
czas się przybliżył: nie chodźcież te-
dy za nimi.

^a A gdy usłyszycie walki y rozruchy /
nie lekajcie się: potrzeba aby to było
w przód / aleć nie wnet koniec. ^a Tedy
im mówił: Powstanie naród przeciw
narodowi / y Królestwo przeciw Króle-
stwu: ^a wielkie trzęsienia ziemi be-
dą / mieyscami y morzy / y głody / y strá-
chy z nieba / y znaki wielkie beda.

^a Ale przedtym wszystkim targną
się ná was rekami swymi / y beda prze-
kładować / podawając do bóznicy y
więzienia / ciągnąc do Królów y stá-
roftów dla imienia mego. ^a a potra-
was ná sroładecrwo. ^a A przeto kładz

15

cie do serc waszych / nie obmyślać iá-
kobyście mieli odpowiadać. ^a Abo-
wiem ja wam dam wstá y mędrość /
którey nie beda mogli odepzść ani się
sprzeciwić / wszyscy przeciwniemy waszy.

16

^a A bedziecie wydani od rodziców y
bracię / y krewnych / y przyjaciół: a o-
śmierć przyprowadzą niektóre z was: ^a y
bedziecie w nienawiści y w wszystkich
dla imienia mego: ^a a włos z głowy
waszej nie zginie. ^a W cierpliwości
waszej otrzymacie dusze wasze.

20

^a A gdy wyzrzycie Jeruzalem woy-
stem obtozione / tedy wiedziecie że się
przybliżyło spustoszenie ię. ^a Tedy co-
sa w żydowskię ziemi / niech wciekają
ná góry: a którzy są w posród ię /
niech wychodzą ci co są po krainach
niechay nie wchodzą do nię. ^a abo-
wiem té dni są pomsty / aby się wypeł-
niło wszystko co test napisano. ^a A biá-
da brzemienney y karmiący woné dni.
abowiem bedzie wciś wielki ná ziemi /
y gniew przeciw ludowi te: ^a y polega
paszeka miecza: y zápedzą ie w nie-
wola między wszystkie narody: a Jeru-
zalem deptané bedzie od Pogánów:
^a aż się wypełni czas Pogánów.

25

^a A beda znaki ná słońcu / y księ-
życu y gwiazdach ná ziemi wciśnie-
nie narodów / dla zamieszkania sumu
morskiego / y nawalności: ^a gdy beda lu-
dzie schnąć od strachu y oczekawania
tych rzeczy / które beda przychodzić ná
wszystek świat. Abowiem mocy niebie-
skie wzruszone beda. ^a A tedy wyzr-
syná człowieczę przychodzącę w o-
bloku / z mocą wielką y z mąciestatem.

28

^a A to gdy się dżiac pocznie / pogl-
daycież a podnoscie głowy wasze:
^a boć się przybliża odkupienie wasze.
^a A powiedział im podobieństwo:
Póżyżycie ná figę y ná wszystkie dzie-
wá: ^a gdy już z siebie owoc wypuszcza-

^a bieracie to
w sercu wa-
st.

Mat. 24. b 13
przez cier-
pliwość wa-
szą otrzyma-
wajcie, G.
Mar. 24. b
15.
Mar. 13. b 14
Dan. 9. g 27

^a aż się wy-
kona pogá-
nów nawró-
cenie.

d Mat. 24.
c 29.
Mar. 13. c 24
1. 13. b 10.
Ezec. 32. b 7.
Isel 3. c 15.
^a dla niedostá-
tku rady / za
sumem mo-
má. G.

^a Rzym. 8. d
23.

^a Mar. 12. d
41.

^a iámie G.

To się wypeł-
niło 40 roku
po męce Pá-
ná Christus-
wéy wys. 19.

^a 44
b Mat. 24. a 1
Mar. 13. a 1.
wys. 19. g 44

Rzym. 13. d
13.

Iálmużny
które w dżig-
czniéjsze Bo-
gu

Mat. 26. a 2
Mar. 14. a 1.

Mat. 26. b
14.
Mar. 14. b 10

Mat. 26. b 17.
Mar. 14. b 12
báwka
wielkonocne
go.

31 iá/ wiećie żeć inż blisko iest lato. Ták
y wy gdy wyżrzycie iż sie to bedzie
32 działo / wiećdież żeć blisko iest kró-
lestwo Boże. ¹ Záprawde mówie
33 wam że nie przeminie ten rodzaj / áż
sie wszytko ziści. ² Niebo y ziemia
przemina : ále słowa moje nie przes-
mina.
34 ³ A mićcie sie ná pieczy / áby kie-
dy nie były obciążone serca wasze ob-
żarstwem y opilstwem / y staraniem
tego żywota : á żeby ná was z trza-

4 Co im ghywilo] Bogu ofiarować ábo
iálmużny dawać z tego co nam zbývá / nie
ták wdzięczno iest Pánu Bogu / y nie ták wies-
le záslugnie / iáko kiedy dáimey z tego co nam
iest potrzebné / y bez czego trudno byđz może-
my. Abowiém to pochodzi z wietšey mило-
ści / y z wietšey chęci y naboženstwa / ná któ-
ré Bóg wiećey niż ná darek pátrzy.
8 Przýdą w imie moje] Heretycy przy-

ROZDZ. XXII.

1 **P**rzybliżał sie
dzien święty Piza-
sniów / który zo-
2 wa Páschą : ¹ á
szukali przedniey-
3 sy káptani y Do-
ktorowie / iáko by
Jesusa zábili : ále sie bali ludu. ² A
wstąpił sátan w Judasá kćórego
zwano Iskariyotem / iedného ze dwu
nasćie. ³ y odszedł / y zmówił sie z prze-
4 dnieszymi káptany y z przelożonymi /
iáko by go im wydał. ⁴ A wrádowali
5 sie : y postanowili dáć mu pieniądze.
6 ⁵ y obiecal. A szukał sposobného czá-
su iáko by go im wydał bez rzéšey.
7 ⁶ A przyszedł dzień Pizasnów / kćó-
8 régo było potrzebá zábić Pásche. A
posłał Piotrá y Janá / mówiąc : Sze-
9 dšy zgotuyćie nam Pásche / ábyśmy
10 pożywali. A oni rzekli : Gdzie chceš
11 ábyśmy nágotowali : ⁷ A rzekł do
12 nich : Oto / gdy wy wnidziećie do
miásta / potka sie zwámi ⁸ człowiek
niosąc dzban wody : idziećie zá nim
13 do domu do kćórego wnidzie / ⁹ á po-
wiećie go gospodarzowi domu : Ná-
czyciel mówi tobie : Gdzie iest złoże
nie kedybym iadł Pásche z weźniámi
moimi : ¹⁰ A on wam wkaże wieczery-
nik wielki wšlány : támże nágotuy-
ćie. ¹¹ A odsedšy / náleżli iáko im po-

35 stiem on dzień nie przypadł. ¹ Abo-
wiémci iáko siódło przypadnie ná w-
36 szytkie kćózy siedzą po wszytkiey dzie-
mi. ² A przetoż czuyćie / modląc sie ná
kázdy czas / ábyście byli godni wysćdz
tego wszytkiego co przysćdzi ma / y stá-
nąc przed Synem człowieczym.
37 ³ A náuczal we dnie w kćóściele : á
wnocy wychodząc / przebywał ná gó-
38 rze kćóra zowa Olivná. ⁴ A wszytek
lud ⁵ rániećko sie zchodził do niego
w kćóściele áby go słuchał.

chodzą w imie Pána Chrystusowe. Pátrzy
Mat. 24. 5. Mar. 13. 6.
73 Nocował ná górze] Jś pustelnicy y o-
sobny żywot dobry iest y Bogu miły / wcy-
nas tego góra Zarnel / ná kćórey Eliáš prze-
bywał / y puseł : Janowá / y góra ná kćórey
Pán Jėsus często nocował y mieszkał. Greg.
Nazian. Sermon. 26. de amant. paup.

14 wiedział : y zgotowali Pásche. ¹ A
gdy przysła godziná / vsiadł / y dwa-
15 naście Apostolów z nim. ² A rzekł
im : Požadaniem požadałem poży-
wac tę Páschę zwámi / pićrwey niż-
16 bym cierpiál. ³ Boć wam powia-
dam : że odtąd nie bede ieść tego /
17 áżby sie wypełniło w królestwie Bo-
żym. ⁴ A wšlávšy kielich / dzieki czy-
nił / y rzekł : Weźmicie ⁵ á podzićcie
miedzy sie. ⁶ Abowiém wam powie-
dam żeć nie bede pił z owocu málice
winnéy / áżby przysło królestwo Bo-
18 że. ⁷ A wšlávšy chléb / dzieki czynił /
y łamał / y dáł im mówiąc : To iest
19 ciáło moje / kćóre sie zá was dawa.
20 To czynćie ná pámiatke moje. ⁸ Ták-
że y kielich / po wieczery mówiąc :
Ten iest kielich nowy testáment we
krwi moiey / kćóry zá was wylan be-
21 dzie. ⁹ Wšakóż oto reka tego co mie
wydáć / zemná iest ná stole. ¹⁰ A synći
22 człowieczy idzie / wedlug tego co po-
stánowiono iest : wšakóż biádá czło-
wiekowi onému przez kćórego ¹¹ bez-
23 dzie wydan. ¹² A oni poczełi sie mie-
dzy sobą pytać / kćóryby z nich był co-
by to weźnić miał.
24 ¹³ A wšezal sie téż miedzy nimi spór /
kćóryby sie z nich zdał byđz wietšym.
25 ¹⁴ A rzekł im : Królowie narodów pá-
nują ná nimi : kćózy ná nimi wla-
dzą máiz / zowią ie dobrodziećymi.
26 ¹⁵ Lecz wy nie ták : ále kćózy iest mie-
dzy wámi wietšy / niech bedzie iáko

Pátrzy wys.
Rozd. 20. 35-
y 2. Thess. 1.
5.

porámiat sie

Pustelnicy
żywot.
3. król. 18. 42
Luk. 2. 40.

Mat. 26. b
20.
Mar. 14. b.
17.

z tego G. á-
bo x dšy Pá-
schy.

ro. 6.

1. kor. 11. c.
24.

še zá was
wylewa. G.
Mat. 26.
b 21.
Mar. 14. c 20
Jan 13. b 18.
8 Plal. 40. b
10.

ym. G.

	27	mniejszy: a przelozony/ iako sluzacy.	47	po kuszenie. ¹ A gdy on iesze mowil/	¹ Matt. 26. c 47.
		¹ Abowiem któz wietrzy: tenli co sie		oto rzesa/ y ktorego zwano Juda	Mar. 14. e. 43
	28	dzi v stolu/ czy ten co sluzi: izali nie	48	sem/ ieden ze drunascie/ przed nimi	Ian 13. a 3.
		ten ktory siedzi: a iam iest w po		sedl/ y przystapil do Jesusa/ aby go	
	29	szrodku was/ iako ktory sluzi: ¹ lecz	49	pocalowal*. ¹ A Jesus mu rzekl: Ju	¹ abowiem
		wy iestescie ktoryzyscie wytrwali przy		dasu pocalowaniem wydawasz Sy	dalim byl to
	30	mnie w pokusach moich. ¹ A ia wam	50	na czlowieczego: ¹ A widzac ci kto	znamie: kro
		odkazuie krolestwo/ iako mi odkazat	F	rzy przy nim byli/ co sie dziać miato/	regot pocal
	31	Ociec mój: abyście iedli y pili v sto	51	rzekli mu: Panie/ mamyli biec mie	lug, teni
		lu mego w krolestwie moim/ y sie		czem: ¹ A wderzyl ieden z nich sluge	iest. G.
	32	dziteli na stolicach sadzac dwoiena	52	nawyszego kaplana: y wcial vcho	
D		ście pokolenie Izraelskie. ¹ A rzekl		iego prawe. ¹ A Jesus odpowiedzia	
	33	Pan: Symonie/ Symonie/ oto sa	53	wszy/ rzekl: Zanicchajcie az pety. A	
		tan pozadal was aby przestial iako		doknawszy vcha iego vzbiorwil go.	
	34	pšenice: ¹ alem ia prosil za toba az	54	¹ A rzekl Jesus do onych ktoryz byli	
h Matt. 26. c 34.		by nie wstala wiara twoia: a ty nie		przeciw niemu przysli przednieyszych	
Mar. 14. c 30		ktedy nawróciwszy sie/ potwierdzay	55	kaplanow/ y koscielnych wrzadni	
	35	bracia twoie. ¹ Który mu rzekl: Pa		kom/ y starzych: Wypliscie iako na	
i Mat. 10. b 9		nie/ z toba iestem gotow y do wie	56	zboyce z nuczmi y z kitymi: ¹ Gdy	
	36	zienia y na smierc isdz. ¹ A on rzekl:		na kazdy dzien bywal z wami w ko	
		powiadam ci Pietrze/ nie zapoie dhis	57	ściele/ nie zscigneliscie rze na mie:	
	37	tur/ az sie trzykroć zaprzyjsze mie nie		alec ta iest godzina wasza/ y moc cie	
		znasz. ¹ A rzekl im: Gdy w was po	58	mnosci. ¹ A poznamwszy go/ pro	
	38	szal ¹ bez mieska y talstry/ y botow:		wadzili w dom nawyszego kapla	
		zali wam czego niedostawalo: A o	59	na: A Piotr za nim sedl z daleka.	
	39	ni rzekli: Niczego. ¹ Rzekl im tedy:		¹ P A nanieciwszy ogien poszed sie	
		Alle teraz kto ma miesek/ niech we	60	ni/ gdy siedli w tolo/ byl Piotr mie	
	40	zmie talze y talsire: a kto niema/		dzynimi. ¹ Ktorego wyszawszy nies	
		niech przeda plaszc swoy/ a kupi		ktora sluzebnica v swiatla siedzace	
	41	iniecz. ¹ Abowiem powiadam wam/		go/ y przypatrzwszy mu sie rzekl:	
		iz iesze to co napisano iest/ potrzeba	61	A ten z nim byl. ¹ A on sie go zapizal/	
	42	aby sie we mnie ^k wypelnilo. A poli		mowiac: Tiewiasto nie znam go.	
		czon iest miedzy zlosnikami. Bo te	62	¹ A maluczko potym wyszawszy go	
	43	rzeczy ktore o mnie sa/ koniec maig.		drugi/ rzekl: A ty iestes z onych. A	
		¹ A oni rzekli: Panie/ oto ty dwa mie	63	Piotr rzekl: O czlowieczy nie iestem.	
	44	cze. A on im rzekl: Dosyc iest.		¹ A gdy czas wyszedl iakoby iedney	
	45	¹ A wyszedl/ sedl wedle zwyczaj	G	godziny/ ¹ inszy niektory twierdzil/	
		iu na górze Oliwna. A za nim też sli		mowiac: Prawdziwie y ten z nim	
	46	y wczniowie. ¹ A gdy przyszedl na mien		byl. bo y Galileycyzk iest. ¹ A Piotr	
		sce/ rzekl im: Modlcie sie/ abyście		powiedzial: Czlowieczy niewiem co	
	47	nie weszli w pokuszenie. ¹ A on		mowil. A natychmiast gdy on iesze	
		oddalil sie od nich iakoby mogl zaci	64	mowil/ zapial tur. ¹ A Pan obróci	
	48	snadz kaniemem: a klekawszy na		wszy sie pozrzal na Piotra. A wspo	
		kolana/ modlit sie/ ¹ mowiac: Oycze/	65	mnial Piotr na slowo Panskie/ iako	
	49	iesli chcesz/ przenies odemnie ten kie		byl powiedzial: ¹ Jz pierwemy niz tur	
		lich. A wszakze nie moia wola/ ale	66	zapiecie/ trzykroć sie mnie zaprzyjs.	
	50	twoia niechay sie stanie. ¹ A wkazal		¹ A Piotr wyszedl/ przec/ gorzko plá	
		nie mu aniol z nieba/ posilajac go. A		kal. ¹ Lecz mezwie ktoryz go trzy	
	51	bedac w ciezkosci/ dluzey sie modlit.		mal/ nagrawali go/ bijac. ¹ A za	
		¹ A sztal sie pot ieg iako krople krwi		tryli go/ y bili oblicze iego: y pytali	
	52	zbiegajacey na ziemie. ¹ A gdy wstal		go mowiac: Priokuy/ kto iest co cie	
		od modlitwy/ y przyszedl do wczniow		wderzyl: ¹ A wiele inych rzeczy blu	
	53	swych/ nalazl ie spiacé od smutku.		znac mowili przeciw niemu. ¹ A gdy	
		¹ A rzekl im: Czemu spiecie: wstan		byl dzien/ zesli sie starzy z ludu y prze	
	54	cie/ modlcie sie/ byście nie weszli w		dnieszy kaplani y Doktorowie/ y przy	

67 wiedli go do rady swej / mówiąc:
? Jęślis ty jeśt Chrystus powiedz
8 nam. A rzekł im: Jeśli wam powiem/
nie wierzycie mi: ? a jeśli y spytam/
69 nie odpowiecie mi / ani wypuscicie.
? Lecz od tąd bedzie Syn czlowieczy

70 siedział na prawicy mocy Bożej. ¹ A
rzekli wszyscy: Toś ty iest Syn Bo-
ży: Który rzekł: Wy powiadacie/
71 zem ja iest. ¹ A oni rzekli: Cóż ieszcze
potrzebujemy świadectwa: bośmy
sami słyszeli z ust iego.

*Pannā ofst-
rney wincae
ry ofstiro-
wat właśné
ciāto swoje:
Tert: lib.
4. contra
Marcio-
nem.*

Kielich dwo-
iaki ná wis-
czary.

Hier: in
Mat. cap. 26
cuſto Pán-
ské pod oſo-
ba chleba.

Catech :
mist : 1.

Hilar. lib:
8. de Trin:

Christus chciał
być swym na
wieczny o-
fiarować.

Sakrament
káptán twá.
Pán kápla-
nóm kazał o
fiáro wac.

Greg. Nis-
sen. orat. 1.
de Resur.
Chrisost.
hom. 24. in
1. ad Corint

15 Pożądaniem pożądałem życie pożadałci
Pan męś baramięgo ofiary żydowskię
która wnet zgłódzić miał. Bo nie test rzecz
godna / mowi Tertallian starodawny Do
ktor / aby Pan Bóg czego cudzego pożadał
ale swę własny ofiary wielonočný poża
dał / która po onę starę ofierze wstawić
miał / ciła y krwi sworę. A przetoż wzię
wszy ciab / wczynił u własnym ciatem swo
im. Pory Tertallian.

17 A wzięwszy kielich] Ten kielich według Hieronyma świętego nie był cześćcia Pańs kiego Sakramentu / ale należał do Pańsży Sydomskicy. Bo wnet niżej o wstąpiym kielichu Pańskim Łukasz Święty mowi.

19 To jest ciasto moje] Pod osoba chleba/
Cyrillus święty mówi/ dacie nam ciasto. Wo-
łając syny twoje osobie chleba wysławiając.
Ja/ ale ciacie niech wino wiara. Nie sądz
rzeczy wedle smaku twego/ ale cie niech wiara
bez żadnego wątpienia wperwi. O prawdzię
ciasta y krew tego/ mówi Hilarius/ uż nie zo-
stało wątpienia miewsca żadnego. Bo uż y
wedle wyznania samego Pana/ y wedle wia-
ry naszey/ prawdziwie ciasto y prawdziwie
krew jest. Alas to nie prawda/ Tym niech y
prawda nie będzie / Ktoży Jezuś Chrystus
prawdziwym Bogiem bydz nie wierzą. Do
tąd Hilarius.

19 Które sie za was dawa] Abo Które za was
dąta. Jāko wyszłē słowa wyswiadczenia pra-
wodziwa obecnośc ciāła Pānskiego w swie-
tym Sakramencie / tak tē słowa znācza iā-
śnie / iż tak iest obecne / iāko dāne y ofiarowā-
ne za nas. A iż nie tylko potym na Przyj-
miato bydż dāne y ofiarowane / ale y tām nā
ostatniēy wieczery / w ś. Sakramencie ofia-
rowāne było. Do dła tego nie rzēł / Które sie
wam dawa / ale / Które sie za was dawa / to iest
ofiarne Bogu. Y nie rzēł : Które za was be-
dżie wydāne / ale / Które dāta abo dāte za was /
w terażniyszyn czasie. Pzetoż stażnie Grze-
gorz S. Nisseist y Theophylakt pisa / że P.
Christus ciāło swoje swięte nā ten czas Bo-
gu ofiarował / fiedy te pezmioń ku iedzeniu
dawał. Greg: Nissen: orat: n. de Resur: Dom:
Theophyl: in Mattheum.

19 To czynić] Tęmi słowy Sakrament
Kaptanstwa jest postanowiony: Któręmi Pan
dał moc y rozkazanie Apostołom y ich po-
tomkom / rzad własny Kaptanński sprawo-
wać / to jest ofiarować y czynić / co tu Pan
Chrystus czyni z ciałem swoim: to jest poświę-
cić chleb w ciasto / a wino w krew: ofiarować
pożywać / y innym tu pożywanu rozdawać.
Bo iako pierwszy widłocznego baranka o-
fiarowano / a potem iedżiono: tak też ciało
iego nie mogło bydź iedżone / ażby piérwcy
Bogu ofiarowane było. A Chrystostom pi-
szę / iż tu Pan / odmieniać ofiary za konu
starego w ofiary nowego / miasto bicia by-
dła / sam siebie rozkazał ofiarować. Sam
Pan Chrystus (Augustyn S. mówi) z ciała y
krwie swojej wstawił ofiary według obrzedu

Melchisedechowego.

19 Na pamiatke moie] Raz sie Pan Chri-
stus ofiarował na śmierć / ale na pamiatke
śmierci swej roztązał sie ofiarować aż do
skonieczna świata. Co objaśnając Chry-
stom S. tak piše: Pan Christus jest najwyż-
szy Biskup nasz / który ofiarę nas oczyszcza-
jąc ofiarował. Też y teraz my ofiarujemy /
która na on czas ofiarowana / nie może być
strawioną. A to co czynimy / dzieje sie na pa-
miatke tego co sie stało. Bo to / prawy / czyn-
cie na pamiatke moie. Wie inża tedy ofiarę
(iako Biskupa zafon starego) ale redne za-
wcy czynimy: a rącsy pamiatke oney Ew-
wcy ofiary sprawujemy. To Chrystom S.

Nowy Testament wekrwi moicy] Jákó
Młoyżs / krew pierwogý ofiary p danu
zakonu wlawşy w cšasę / pokropit lud mó-
wiac: Ták teſt krew przymierza / ktoż z wa-
mi Bóg wezyńt. Y tak potwierdził umowę
y przymierze ono / y ſkry Testament po-
święcił: Ktory iákó Papet ſwiadoſzy / bez
krewie nie mogli byđz poſwiecony. Ták Pan
Chriſtus krew ſwa własná w kielichu Bogu
ofiárutac / y ona Apostoły iákó pierwiaſtci
Nowego Testamentu wezwonatę pokropić
iác / teſtament nowy iáczyńa / y poſwiaca i /
y potwierdza krewi ſwoia: mówiac podo-
bnemi ſłow: Ten teſt kielich nowy teſta-
ment wekrwi moicy. Abo iákó iáſnień v
Mattheusza mamy: Ták teſt krew moia No-
wego testamentu. Ślad to iáſnie idzie / iż
krew Chryſtuſowa w kielichu teſt krew ofiary
zakonu nowego: á iſ w téy oltarzney ofierze
nie mnięj záwiſtá zwierzchnia religia / y wła-
ſna ſłuſbá / y chwala Boſza w Nowym teſta-
mencie / ieno iákó w ſtarym záleſtá w onych
krewawy ofiárach. Bo ács ofiára krzyſowa
Pána Chryſtuſowa y krew iego tam wylana /
teſt powſzechna zapłata / odkupienie y doſyć
wezyńienie zá grzechy wſzego ſwiata / y teſt
oſtatnia pieczęć y doſkonale potwierdzenie
nowego zakonu y nowego teſtamentu: wſák
że ofiára y ſłuſbá / do ktoży ſie lud nowego
teſtamentu vciekác miat / nie moglá byđz oná
krewawa á gwałtowna ſprawa ná krzyſu / ale
tá niekrewawa ná oltarzu: Ktoſa / z wſtawy
ſámego Chriſta Pána teſt y záwſze beďzie za
wierzchnia á iáwna ſłuſbá y ofiára nowego
teſtamentu / y wſtawienie przyczytanie y
przywłaſzczenie wſyřkich dobrodzieyſtw meſci
iego wiernym.

20 Któryżá was wyłan beáże J 3 Grécieś
go sie iásnie pokázanie / i ták ma bydź wła-
sne przelożono : KTORY, rozumnéy Fieli-
kowie / zá was sie wylewa : nie KTORA Frew.
Skąd to pewnie rzéje / że w onym Fieli-
ku zá własna y prawdziwa Frew Pána Christu-
sowa / tá która iest zá nas wylaná / á nie pro-
sto wino. Atmu / iż tamże ná wieczery on
Fieli-
kowie Pánistwie inż był wylewan / to
iest ofiarowanie zá nas ná odpuszczenie grze-
chów. A ták tymi ednym słowkiem własnie
przelożonym / twierdzi sie wiara Rátholi-

Christus tiā-
to swé roska
zał: ofiáro-
wác.

In Psal. 33.
con. 2. Chri
sost. in epi:
ad Hebr:
hom. 7.

Krew nowe-
go testamen-
tu na wie-
czny.
2. Moj. 24. 6.

De Zyd. 9. 18

2:12 MB. 28

kielich krwi
 Pańskię o-
 fiarowany
 na wiecze-
 rzy.

In annot:
Nou: Test.

cka / o prawdziwey bytności ciała y krwi
Pánstwiey w S. Sakramencie y o ofierze tęg
że krwi w Kielchu. Co iż Nowanieli barto
fole w oczy / przetoż wola odstąpić Ewánie
lię / a niżli biedy swé opuścić. Bez a smie to
mówić / że abo sie Łukasz S. omylił ná tym
mieyscu / abo ktos inszy przypisał tę słowá : y
wazy sie odmieniać słowá Boże. Tegoż zu
chwalstwa náśládnia tłumáczé nášy Polscy /
Bziescy / Budny y Czechowie / choć wzskomo
Gréckiego textu nie chcą odstepowác. Co nic
inszego nie iest / tedno swóy przetkety wymysł
przekłádać náó iásné słowá Boże. Lecz chwał
tá Pánu Bogu / pismo S. iest wšedy zá ná
mi / przeciwo ich błędóm.

25 Krolowie narodów] Nie záfázuić Pan
zwierzchności y przetożenstwa / témi słowy :
ale pychy / okrucieństwa y wzgardy podda
nych : zálecáiac im pokóre swym przykładem.

32 Iam prosił zá toba] Dwa wielkie przy
wileie vprosił tu Pan Christus Piotrowi :
Jeden / aby wiara tego y namiastków tego
nigdy nie wstała ná stolicy tego. A drugi aby
on potwierdził brácia swa / Apóstoly y Bi
skupy : co téż záwše czynili Piotrowi nastę

Dwa przywi
leie Pioto
rowe.
Wiara Pio
trowá nigdy
nie wstała.

pnicy Rzymscy Papięzowie. O piérwšym
przywileiu ták Lucius piérwšy Papięz y me
czennik piše : Kościół / prawi / Rzymští iest
Apóstolski y mátká wšech Kościółów : Kto
ry od śniuru náuki Apóstolskiej nigdy nie w
stąpił / ani heretyckimi nowinami nigdy sie
nie wwiódł. Bo mu to sam Pan obiecał mó
wić : Jam prosił zá toba / aby wiara twa
nie wstała. A Bernát S. Dla tego / mówi /
quastie o wierze máta bydž do stolicy Apo
stolskiej Rzymskiej odnosóné / iž tam wiara
wstać nie može / wedle tęg obietnice Pánstwiey.
Co téż przed nim wyznał Cyprian s. mó
wić : Iž bład okolo wiary nigdy nie miał
przystępu do stolicy Piotrowey. O wtórym
záś ták Theophylaktus / chocia Gréczyn /
mówi / wykládaiać tę Pánstwie słowá : Iž cie
mam zá kšáże innych wozniów moich / po
twierdzáye drugich. Bo to ná cie náležý /
którys po mnie iest opoka y fundamentem
Kościoła mego. A Innocentius III. przeto /
mówi / wiersze sprawy Kościelne / zwlászczá
które sa o wierze / máta bydž do stolicy Pio
trowey odnosóné / iž sie Pan zá nimi modlił /
aby wiara tego nie wstała.

In epist. 1.
ad epic. Hi
span. & Gal
liæ.

Bernar. e
pist. 190.
Cyprépist.
55.

Theophyl.
in Luc. 21.
Piotrowi na
stępnicy po
twierdzáia
inne Biskupy.

In epist. ad
Episc. Are
lat.

ROZD. XXIII.

Powstawšy
wsztko ich mno
stwo / wiedli go
do Pilatá. A po
czeli nan stáżyć /
mówiąc : Tego
smy náležli pod

wracáiącego naród náš : b y záká
zuiącego dani dáwać Césarzowi : y
mówiącego że on iest Chrystusem
królem. c A pytał go Pilat / mó
wić : Tyś iest król Żydowski : A
on odpowiedziawšy * rzéł : Ty po
wiádaš. d A Pilat rzéł do przedniey
šych káptanów y do rzése : Tcie nie
náydzie winy w tym człowieku. Lecz
sie oni silili / mówiąc : Wzrusza lud
wzác po wšytkiej Żydowskiej ziemi /
poczawšy od Gálilei aż do tąd. e
A Pilat wšlyšawšy Gálileę / pytał
iešliby był człekiem Gálilejskim. f A
gdy sie dowiedział iž náležał do wła
džey Herodowey / odesłał go do He
roda / który též w Jeruzalem był w oné
dni. g A Heród wyžezawšy Jესusá / wá
dował sie bázno. Bo go od dawnego
czásu prágnął widzieć : dla tęg iž wie
le o nim slychał : y spodziéwał sie że
miał widzieć iáké cudo od niego w
czynioné. h A pytał go wielę mów. A
on mu nic nie odpowíadał. i Lecz
przedniejšy káptani y Doktorowie
stali / wšilnie nan stáżąc. j A wzgár

dził im Heród z wojskiem swoim / y
náygwał obleczonego w šáté białé /
y odesłał do Pilatá. k A stáli sie przy
iácioty Heród y Pilat onégo dnia.
l bo przed tym byli sobie nieprzyziaciel
mi. m A Pilat zezwawšy przedniey
šych káptanów y przelożonych / y lu
du / n rzéł do nich : Przyprowadźcie
mi tego człowieka / iákoby lud odwo
dzącego : á oto ia pytaię przed wá
mi. o nie nálaźlem w tym człowieku
žadnéy winy z tych o których nan
stárgę kładźcie. p Ale ani Heród /
bom was do niego odsyłał : á oto
nie uczyniono mu nic godnéž śmier
ci. q A przetož skarawšy go wypu
szez. r A potrzebá mu było wypuścić
im iedného ná święto. s A záwołała
spółem wšytká rzesá / mówiąc :
Stráćtego / á wypuść nam Baráb
bašá : t który był dla nieiákiego roz
ruchu w mieście uczynioného / y dla
mežobóystwa posádzon do więzie
nia. t A znóu mówił Pilat do nich /
chcąc wypuścić Jესusá. u Ale oni wo
łali / mówiąc : Wžrzyjuy wžrzyjuy go.
v A on potrzećie rzéł do nich : Cóż
wždy złego ten uczynił : Žadnéym
przyczyny śmierci w nim nie nálaźł :
skarzez go tedy y wypuśczez. w A oni ná
legáli głošy wielkimi žádaiać aby był
wžrzyjowan : y zmacniały sie głošy
ich. x A Pilat przysádził aby sie stá
ło žádanie ich. y A wypuścił im oné
go który był dla mežobóystwa yroz

* świętą G.

d Ian 18. g 38
y 19. a 4.

e Matt. 27. c
23.
Mar. 15. b 14

* y Arcyká
planow. G.

ruchu

a Mat. 27. a 2

1
A

2

b Matt. 22. b
21.
Mar. 12. b 17

c Mat. 27. b 11
Mar. 15. a 2.
Ian 18. f 33.
* mu. G.

3

4

5

6

7

8

B

9

10

11

12
C

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

D

24

25

fMatt. 27. d
32.
Mar. 15. b 21

*nie dla
mnie, ale dla
was samych.
y dla dzieci
waszych.

Elia. 2. d 19.
Oze. 10. b 8.
Obia. 6. d 16
9. a 6.

hMatt. 27. d
33.
Mar. 15. b 22
Ian 19. c 17.

Modlitwy za
nieprzyjacio-
ły.

Dzie: 7. 60.

Przykład to-
wra do czego
nie stały.

26 ruchu wrzucon do więzienia / o które-
go prosili: a Jhesusa podał na wolę-
ich. ¹ A gdy go wiedli poimali Sy-
mona niektórych Cyreneyczyka ze wsi
27 idącego y włożyli nań krzyż aby niość
za Jhesusem. ² A stał za nim wielka
rzesza ludu y niewiast: które płakały
28 go y lamentowały. ³ A Jhesus obróci-
wszy się do nich / rzekł: Córki Jerozo-
limskie nie płaczcie nadenem: ale
29 same nad sobą płaczcie / y nad syna-
mi waszymi. ⁴ Abowiemci oto / przy-
dą dni / w które będą mówić: Scze-
śliwé nieplodne / y żywoty które nie
rodziły / y pierśi które nie karmiły.
30 ⁵ Tedy poczną mówić góram: ⁶ Pa-
dniecie na nas: a pagórkam: Przy-
31 krycie nas. ⁷ Abowiem jeśli to na zie-
lonym dziewie czynią: cóż na suchym
będzie?
32 ⁸ Wiedziono też z nim y drugich
33 dwu złoczyńców / aby je strącono. ⁹ A
gdy przyszli na miejsce które zowią
Trupię głowy / tam go wkrzyżowali:
y lotry / iednego po prawey / a drugie
34 go po lewey stronie. ¹⁰ A Jhesus mó-
wił: Oycze / odpuść im: boć nie wie-
dzą co czynią. A rozdzielwszy ściany ie-
35 go / rzucili losy. ¹¹ A stał lud patrzą-
jąc: a nasmięwali się z niego przelo-
żeni z nimi / mówiąc: Imné wyba-
wiał / niechże się sam wybawi / jeśliż
ten iest Christus Boży wybrany.
36 ¹² Nagrawali go też y żołnierze przy-
37 chodząc / a ocet mu podając / y mó-
wiąc: Jeśliś ty iest król żydowski /
38 wybawże się sam. ¹³ Był też nad nim
F napis / napisany Greckimi / Laciń-
skimi / y żydowskimi literami: TEN
39 IEST KROL ZYDOWSKI. ¹⁴ A
ieden z tych którzy wsieli lotrów blu-
żnił go / mówiąc: Jeśliś ty iest Chri-
40 stus / wybawże sam siebie / y nas. ¹⁵ A
odpowiedziałwszy drugi / fukał go /
mówiąc: Ani ty Bogą sie boisz / gdy-

41 żeś teżże skąntey podleł: ¹⁶ A myć
sprawiedliwie: bo godną zapłatę za
42 uczynki odnośimy: lecz ten nie złęgo
nie uczynił. ¹⁷ A mówił do Jhesusa:
43 Panie / pomni na mnie / gdy przydziesz
do królestwa twego. ¹⁸ A Jhesus mu
44 rzekł: Zaprawdę mówię tobie: Dżis
zemną będziesz w raju. ¹⁹ A było iako-
by o szóstej godzinie: A stały się
45 ciemności po wszytkiej ziemi aż do
dzięwigtej godziny. ²⁰ A zacięło się
słońce: a zasłona kościelna rozdarta
46 się w połę. ²¹ A Jhesus zawoławszy
głosem wielkim / rzekł: ²² Oycze / w re-
ce twe polecam ducha moiego. A
47 to rzekłszy / skonał. ²³ A widząc Ro-
mistrz co się działo / chwalił Boga /
mówiąc: Prawdziwie ten człowiek
48 był sprawiedliwy. ²⁴ A wszytki rze-
sach / którzy spólnie byli przy tym wi-
doku / y widzieli co się działo / wraca-
49 li się bliżej pierśi swoje. ²⁵ A wszyscy
iego znáomi z daleką stali / y niewi-
50 sty które były za nim przyszły z Gali-
leyi / na to patrząc. ²⁶ A oto mąż
imieniem Jozeph / który był Senato-
51 rem / mąż dobry y sprawiedliwy / ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰ ¹⁰⁰¹ ¹⁰⁰² ¹⁰⁰³ ¹⁰⁰⁴ ¹⁰⁰⁵ ¹⁰⁰⁶ ¹⁰⁰⁷ ¹⁰⁰⁸ ¹⁰⁰⁹ ¹⁰¹⁰ ¹⁰¹¹ ¹⁰¹² ¹⁰¹³ ¹⁰¹⁴ ¹⁰¹⁵ ¹⁰¹⁶ ¹⁰¹⁷ ¹⁰¹⁸ ¹⁰¹⁹ ¹⁰²⁰ ¹⁰²¹ ¹⁰²² ¹⁰²³ ¹⁰²⁴ ¹⁰²⁵ ¹⁰²⁶ ¹⁰²⁷ ¹⁰²⁸ ¹⁰²⁹ ¹⁰³⁰ ¹⁰³¹ ¹⁰³² ¹⁰³³ ¹⁰³⁴ ¹⁰³⁵ ¹⁰³⁶ ¹⁰³⁷ ¹⁰³⁸ ¹⁰³⁹ ¹⁰⁴⁰ ¹⁰⁴¹ ¹⁰⁴² ¹⁰⁴³ ¹⁰⁴⁴ ¹⁰⁴⁵ ¹⁰⁴⁶ ¹⁰⁴⁷ ¹⁰⁴⁸ ¹⁰⁴⁹ ¹⁰⁵⁰ ¹⁰⁵¹ ¹⁰⁵² ¹⁰⁵³ ¹⁰⁵⁴ ¹⁰⁵⁵ ¹⁰⁵⁶ ¹⁰⁵⁷ ¹⁰⁵⁸ ¹⁰⁵⁹ ¹⁰⁶⁰ ¹⁰⁶¹ ¹⁰⁶² ¹⁰⁶³ ¹⁰⁶⁴ ¹⁰⁶⁵ ¹⁰⁶⁶ ¹⁰⁶⁷ ¹⁰⁶⁸ ¹⁰⁶⁹ ¹⁰⁷⁰ ¹⁰⁷¹ ¹⁰⁷² ¹⁰⁷³ ¹⁰⁷⁴ ¹⁰⁷⁵ ¹⁰⁷⁶ ¹⁰⁷⁷ ¹⁰⁷⁸ ¹⁰⁷⁹ ¹⁰⁸⁰ ¹⁰⁸¹ ¹⁰⁸² ¹⁰⁸³ ¹⁰⁸⁴ ¹⁰⁸⁵ ¹⁰⁸⁶ ¹⁰⁸⁷ ¹⁰⁸⁸ ¹⁰⁸⁹ ¹⁰⁹⁰ ¹⁰⁹¹ ¹⁰⁹² ¹⁰⁹³ ¹⁰⁹⁴ ¹⁰⁹⁵ ¹⁰⁹⁶ ¹⁰⁹⁷ ¹⁰⁹⁸ ¹⁰⁹⁹ ¹¹⁰⁰ ¹¹⁰¹ ¹¹⁰² ¹¹⁰³ ¹¹⁰⁴ ¹¹⁰⁵ ¹¹⁰⁶ ¹¹⁰⁷ ¹¹⁰⁸ ¹¹⁰⁹ ¹¹¹⁰ ¹¹¹¹ ¹¹¹² ¹¹¹³ ¹¹¹⁴ ¹¹¹⁵ ¹¹¹⁶ ¹¹¹⁷ ¹¹¹⁸ ¹¹¹⁹ ¹¹²⁰ ¹¹²¹ ¹¹²² ¹¹²³ ¹¹²⁴ ¹¹²⁵ ¹¹²⁶ ¹¹²⁷ ¹¹²⁸ ¹¹²⁹ ¹¹³⁰ ¹¹³¹ ¹¹³² ¹¹³³ ¹¹³⁴ ¹¹³⁵ ¹¹³⁶ ¹¹³⁷ ¹¹³⁸ ¹¹³⁹ ¹¹⁴⁰ ¹¹⁴¹ ¹¹⁴² ¹¹⁴³ ¹¹⁴⁴ ¹¹⁴⁵ ¹¹⁴⁶ ¹¹⁴⁷ ¹¹⁴⁸ ¹¹⁴⁹ ¹¹⁵⁰ ¹¹⁵¹ ¹¹⁵² ¹¹⁵³ ¹¹⁵⁴ ¹¹⁵⁵ ¹¹⁵⁶ ¹¹⁵⁷ ¹¹⁵⁸ ¹¹⁵⁹ ¹¹⁶⁰ ¹¹⁶¹ ¹¹⁶² ¹¹⁶³ ¹¹⁶⁴ ¹¹⁶⁵ ¹¹⁶⁶ ¹¹⁶⁷ ¹¹⁶⁸ ¹¹⁶⁹ ¹¹⁷⁰ ¹¹⁷¹ ¹¹⁷² ¹¹⁷³ ¹¹⁷⁴ ¹¹⁷⁵ ¹

A do czego
służy.

Aug. lib. I.
de anima
cap. 9.

To zaciem-
nie było y
głuche i ślepe:

^a Mat. 29. a 1
Mar. 16. a 2.
Jan 20. a 1.

* y niektórzy
z nimi. G.

b Mat. 16. c 21.
y 17. e 23.
Mar. 9. c 31.
wys. 9. c 22.

* słowa ich G.

1 Iosierdzia. Ale ieden aś zrad bierz tę naukę:
2 Naprzód abyś nigdy nierospaczał/ choćbyś
3 też co nagorzej był aż do śmierci. Druga/ i
4 wiara/ nadzieja y miłość/ pokuta serdeczna/
5 y dobra wola/ dosyć jest bez dobrych uczyn-
6 ków/ kiedy prze krótkość czasu czynione bydy
7 niemoga. Trzecia/ i ten toż szesliwy miał
8 miły i wielką wiarę/ y wszystkie trzy części
9 pokuty/ skruchy/ spowiedzi/ y dosyć uczynie-
10 nie/ ale nad to/ iako Augustyn świadczy/ od
11 Egiptian S. między święte Mieczniki jest
12 policzony/ którzy się chrzcza we krwi wła-
13 nej swojej. A przetoż nie dziw że prosto
14 szedł do Rzym. Wszakże pamiętaj/ i nie ka-
15 żdy ma takiego obciążenia o swym zbawie-
16 niu/ iako miał ten toż błogosławiony/ y
17 przetoż nie może bydy tak iako on pewien o
18 zbawieniu swoim.

44 Sstała się ciemność/ To zaciemnienie zdało
się tak dzwone Dyonizysowi Areopagicie w
Grecji/ gdy iezus był poganinem/ i po-
wiedzial: Alboć Bóg wsze go stworzenia me-
si ciępi/ albo się wszytek świat obali. O czym
sam pise w liście do Polikarpa/ y w liście do

Apollosana.

53

W którym iezus żaden/ iako w żywocie
błogosławiony y niepokalany dziewice
Marii żaden ani przed Chrystusem/ ani po-
nim nie był poczęty: tak w tym grobie żaden
ani przed tym ani potym nie był pogrzebio-
ny. Co się stało/ i wole y opatrności Bo-
żej/ że Joseph strzegł tego/ aby w onym gro-
bie żaden inny nie był pochowany: iako y
drugi Joseph był stróżem y świadkiem pa-
niństwa Marii matki Bożej. Augustyn y
Hieronym/ ad Pammach. pro lib. aduersus
Iouinianum

55

Widzieli grób/ Tę świętą niewiastę z
wielkiego nabożeństwa przypatrowały się
grebowi/ y strzegły go/ tu czi naswierze-
go ciała Pańskiego. Których przykładem na-
bożeństwo ono wiernych chrześcian w gi ob-
Pański nawiedzaących/ y nocujących w nie-
go w wielki Piątek y w wielką Sobotę po-
kościelach/ na pamiatke pogrzebu Pańskie-
go/ jest pochwały godne: a zwłaszcza iż tż
ciało Pańskie w naswierzym Sakramencie
bywa czczone w grobiech.

Maria wie-
czna Panna.

Nabożeń-
stwo Księżki
Pańskiego.

ROZD. XXIII.

^a Pierwszego
dnia sabbatu ba-
rzo rano przyszli
do grobu/ niosąc
wonne rzeczy któ-
re były nagoto-
wały: * A na-
lázły kámién odwalóny od grobu.

1 A wśedłszy/ nie nálázły ciała Pána
2 Jესusowego. * A sstało się: gdy się
3 sercem zátwożyły dla tego/ oto dwa
4 meżowie stáneli przy nich w sátabach
5 świętých. * A gdy się bály/ a schyliły
6 twarz ku ziemi/ rzekli do nich: Co
7 szukacie żywiącego między umarły-
8 mi: * nie máś go tu/ ale wstał. W-
9 spómnienie iako wam powiádał/ gdy
10 iezus był w Galileji/ * mówiąc:
11 * Jż potrzebá aby Syn człowieczy
12 był wydan w ręce ludzi grzesných/ y
był ukrzyżowan: a trzeciego dnia a-
by zmartwychwstał. * A wspomniá-
ly ná słowa iego. * A wróciwszy się
od grobu/ oznaymily to wszystkim o-
nym iedenasciom/ y innym wsyt-
kim. * A była Mária Magdalená/ y
Joánná/ y Mária Jakobowá/ y iné
które z temi były/ które to powiádały
Aposłelóm. * A zdály się im iako plo-
tki słowá té/ y niewierzili im. * A
Piotr wstawszy pobieżał do grobu:
a náchylivszy się wyżył samé prze-
ścierádło położone/ y odśedł dżwu-
jąc się sam w sobie temu co się sstało.

13

^c A oto dwá z nich tegóž dnia sli-
do miast eczka które było ná pęsc
dziesiąt stáidw od Jeruzalem/ ná ie-
mie Emmaus. * a ci rozmawiali zso-
bą o tym wszystkim co się było sstało.
14 * A sstało się: gdy rozmawiali y spó-
15 lu się pytali/ y sam Jესus przybliży-
16 wszy się sstał z nimi. * a oczy ich były
17 zátzymáne aby go nie poznali: * y
rzekli do nich: Coż to są zá rozmowy
które idąc macie między sobą/ a ie-
18 szescie śmetni: * A odpowiadając
ieden któremu imie Kleophás/ rzekli
mu: * Tyś sam gościem w Jeruzás-
lem/ a niewieś co się w nim w té dni
19 dżiało: * Którym ón rzekli: Co: * A
rzekli: O Jესusie Nazareńsim/ któ-
ry był mąž prorok/ potężny w uczynku
y mowie przed Bogiem y wszystkim
20 ludem: * A iako przedmiesz kapłani
y przelożeni náśy wydali go ná ska-
21 zanie śmierci y ukrzyżowali go. * A
mychmy się spodziéwáli iż ón miał
był odkupić Izraelá: a teraz nád to
22 wszystko dżis trzeci dżień iest iako się
to sstało. * Ale y niewiasty niektóre z
23 náśych przestraszyły nas/ które prze-
dedniem były v grobu: * a nie ná-
lázły ciała iego/ przyszły/ powiádając
iż y widzenie Anielskie widziály/ któ-
24 rzy powiádały iż żywie. * A posli nie-
któzy z náśych do grobu/ y tak nále-
żli iako niewiasty powiádały: ale sá-
25 mégo nie náleżli. * A ón rzekli do
nich: O głupi/ a leniwego serca ku
wierzeniu temu wszystkimu co powie-

^c Mar. 16. c 12

* to iest/ i wie-
mie polskie.
ko 30. stáidw
czyńi iedną
mílę.

* ty sam mie-
skasz w Ieru-
zalem.

* nie widzieli
G. S.

26 dzieli prorocy. ¹ Iż nie było po-
 27 trzebá aby to był cierpiat Chrystus y
 28 tak wśedł do chwały swojej? ² A
 29 poczwosy od Moysesá y wszytkich
 30 proroków wykládał im we wszytkich
 31 piśmiach co o nim było. ³ A przybli-
 32 żyli sie ku miástecku do którego sli:
 33 á ón okázował iákoby dálej miał iść.
 34 ⁴ A przymusili go mówiąc: Zostań
 35 z nami / boć sie ma k wieczom / y
 36 dzień sie już náchylil. A wśedł ⁵ z ni-
 37 mi. ⁶ A sstało sie / gdy siedział z nimi
 38 w stołu / wziął chleb / y błogosławił / y
 39 łamał / y podawał im. ⁷ A otworzyły
 40 sie oczy ich / y poználi go: á ón zni-
 41 knął z oczu ich. ⁸ A mówili między
 42 sobą: Iżali serce nasze nie pałato w
 43 nas / gdy mówił ⁹ w diódze / y piśmá
 44 nam otwierał? ¹⁰ A wstawšy téż
 45 godziny wrócili sie do Jeruzalem: y
 46 znaleźli zgromádzonych iedenascie / y
 47 tych którzy z nimi byli / ¹¹ powiáda-
 48 cych: Iż wstał Pan prawdziwie / y
 49 ukázal sie Symonowi. ¹² A oni po-
 50 wiádali co sie działo w diódze: y iá-
 51 ko go poználi w łamaniu chleba.
 52 ¹³ A gdy to mówili / stágnął Iesus
 53 w posrzedku ich / y rzékl im: Pokój
 54 wam: iám iest. nie bójcie sie. ¹⁴ A
 55 stwożeni y przestraszeni będąc / mniesz-
 56 miali iż ducha widzieli. ¹⁵ A rzékl im:
 57 Czemuście sie zátwożyli / á myśli wo-
 58 stepuiz do serc waszych? ¹⁶ Ogláda-
 59 cie rece moje / y nogi: żeciem iá tenże
 60 iest: dotykajcie sie ¹⁷ / y przypátrujcie:

* aby został.
G. S.

* z nami. G.
S.

d Mar 16. c14
Ian 20. c19.

* mnie. G.

Pan dawał
Sakrament
pod iedną ofo-
bą.
Aug: lib: 3.
de confen-
su Euang.
cap. 25.
Beda & The-
ophil. in
Lucam.

Kościół Chri-
stusow po-
wszechny.

De vnit.
Ecel. c. 10.
Luk: 24. 17.

30 ¹⁸ Wziąwszy chleb błogosławił / ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰

46 Po wszytkich narodziech / ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴

Tertul: de
coro: mil:
in Pfal. 30.
cont 3.

Jakob Pátryarcha błogosławił synóm Jozefowym / ná trzyz ná niekládac rece swoje: y Aaron wyciągnawszy ręce ná lud błogosławił mu. Abowiém po zmartwychstaniu Páńskim trzyz poczał bydż chwalebny miedzy Apostoly / y miedzy Chrześciani. Jako pewna rzecz iest: y Czców S. starych / Któzy tego známiénia ná zegnánie zwierzchnie używali / y zowa to podániem Apostolskim. Mówiém Augustyn S. mówi że sam Pan Christus nie bez przyczyny chciał aby to znánie trzyz świętego ná czelech nászych by

to wyrażone: abyśmy sie nie wstydzili sromoty Chrystusowej: ale sie owšem chlubilibyśmy tego. A niemáś inšego známiénia / Któregoby człowiek Chrześciani ródnié używać miał ná zegnánie samého siebie ábo innych / iáko to Które śmierć Páńską iest po świeconé / y Które iest nasádnieysze pámieć tne téż śmierci. Zaden tedy zwyczajú Páńscióla Bożego gánieć nie ma / że tym známiéniem Biskupi y Káplani lud Boży zegnáją / gdyż to mocą y przykładem Chrystusowym czynia.

SVMMA EWANIELIEY S. IANA.

Rozdzielenie
Ewanieliay
Iana. S.
Matt. 4. 12.
Rozd. 2. 13.
Rozd. 5. 1.
Iren. lib. 2.
cap. 39.

EWanielia Iana S. na cztery części może bydż rozdzielona. Piérwsza ma w sobie sprawy Pana Chrystusowe, przed tym niżli sie iawnie pokazał: gdy iesze chrzcił Ian S. w Rozd: 1. 2. 3. y 4. Wtóra opisuie sprawy iego w Iudzkiej ziemi (rychło potom iako sie poczał w Galileiý okazować) y wtórą Pasche kazania iego, w Rozd: 5. Bo o piérwszý Pasce mamy w piérwszý części, gdzie tak piše: A była blisko Pascha Zydowska. To zaś święto, o którym mamy we wtórý części, gdzie mówi: Był potom dzień święty Zydowski: wielcy Doktorowie (á mianowicie Ireneusz) rozumieją że było święto Paschy. Trzecia część zamyka w sobie sprawy iego w Galileiý y w Iudzkiej ziemi, około trzeciý Paschy, y po niéy: Rozd: 6. aż do 12. Bo tak czytamy w Rozd: 6. 4. A była blisko Pascha święto Zydowskie. Czwarta część ma w sobie czwartą Pasche (o której czytamy na końcu Rozd: 11. 55. Była blisko Pascha Zydowska) y on tydzień święty meki iego w Ieruzalem: od Rozd: 12. aż do końca ksiąg.

A z tego Rozdziału obaczyć się może, iż tego Ewanielisty (który po inšych trzech pisał) przed ziewzięciem było, opuścić sprawy oné P. Chrystusowe w Galileiý po więzieniu Ianowym, tegoż roku którego był P. Christus umęczony: iż o nich inni trzy Ewanieliściowie dosyć sseroce pisali: á tylko wypisać sprawy iego w Iudzkiej ziemi, które oni byli opuścili. Co przeto uczynił, iż Iudzka ziemia z miastem Ieruzalem y z kościołem, była czelnieyszą częścią onéj krainy: kedy mieszkali nawyszy kapłani y przełożeni wszyscy ludu Zydowskiego, y Doktorowie w piśmie nauczeńszy, y nabiegleszy w zakonie. Przetoż to miejsce nasádnieysze było, gdzieby Zbawiciel nasz (nalazszy tam głowę y wódze innych: którzy mu sie téż nawiecéy sprzeciwiali, iako to prorocy byli opowiedzieli) iawnie téż y iasniey uczył á niżli w Galileiý, y dowodził różnych czasów, y każdego roku kazania swoiégo, że on był Chrystusem onym zdawná obiecany którego czekali: á ktemu iż był nie tylko cłowiekiem, iako go oni sobie malowali, ale téż przyrodzonym, iednoistnym, y spółwiecznym Synem Boga Oyca, który go ius postał. A żeby to było przedziewzięcie Ewanielisty tego, sam to pokazuje przy końcu Ewanieliý, temi słowy: To iest napisano, abyście wierzyli, iż Iesus iest Syn Boga żywego: á wierząc abyście mieli żywot w imie iego. Tegoż poświadcza Hieronim s. opisując żywot Iana s. w té słowa.

Ian prawi, Apostól, którego Pan Iesus nawiecéy miłował, syn Zebedeusów, á brat Iakuba Apostola, którego ściał Herod, na ostatku po wszytkich pisał Ewanielią, prośony od Biskupów Asyjskich, napręciw Cheryntowi y innym heretykom: á nawiecéy przeciw bluźnierckiej nauce Ebionitów na on czas nastawiający, którzy mówili że Pan Christus nie był przed Marią. Przetoż musiał wypisać Boskie narodzenie iego. Ten czternástego roku, gdy Domician wtóre po Neronie prześladowanie wzbudził, do Patmu wyspy wygnany, napisał Obiawienie. Ale po zabiću Domicianá, gdy Aktá abo konstitucie iego, dla wielkiego okrucieństwa, od senatu Rzymskiego były kasowane: za Pertinaxa Césarza wrocił sie Ian s. do Ephezu: y tam żyjąc aż do Traiana Césarza, wszytkie Asyjskie kościoły fundował y sprawował: y zstargawszy sie, sześćdziesiątego y ósmego roku po umeczeniu Páńskim umarł, y w tymże mieście Ephezie był pogrzebion.

O zacności Iana Ewanielisty S. tenże Hieronim s. na drugim miejscu tak piše.

Ian który był namłodszy z Apostolów, w panieństwie został: y dla tego od Pana barżiéy był miłowan, y leżał na pierśiach Pana Iezusowych. A czego Piotr który miał żonę, nie śmie zopytać, tego prosi aby on zopytał. Y po zmartwychwstaniu, pospołu z Piotrem biegł do grobu, ale Ian uprzedził. A gdy byli w łodzi, y łowili ryby na iezierze Genezarejskim, Pan Iesus stał na brzegu, y nie wiedzieli Apostołowie kogo widzieli: sam pánic poznał pánic, y rzékt Piotrowi: Pánic iest. Y niżej tak piše: Piotr Apostól iest, y Ian téż Apostól: oni małżonek, ten pánic. Ale Piotr Apostól tylko: á Ian y Apostól y Ewanielista, y prorok. Apostól, iż pisał do kościołów, iako nauczyciel: Ewanielista, iż księgi Ewanieliý złożył: czego oprócz Mattheusa, żaden inny Apostól nie uczynił. Prorok, iż napisał Obiawienie, które ma w sobie nie wyczerpané tajemnice przyszłych rzeczy. Y piše Tertulian, że w Rzymie wpuszczony w panew wrzającego oleju, czystszy y częstwieyszy z niego wyszedł, á niżli wen był wstąpił. Lecz y sama Ewanielia iego barżo iest różná od innych. Mattheusz iako o cłó-

wieczce

Które spráwy y náuki
Páńskie Ian
S. opuścił, á
które opisał.
Hieron. in
Catal.
Christus bo-
stwo swoje iá-
śnie pokazo-
wał.

Ian 20. 31.
Hieron. in
Cat. script.
Ecclesi.
Ian 21. 20.
Matt. 4. 21.
Dzie. 12. 21.
Żywot Iana
Ewanielisty
S.

Ian S. pisał
Ewanielią
przeciw Ebi-
onitóm.
Lib: 1. ad
vers: Iou:
cap. 14.
Ian 13. 24.
Ian 20. 4.
Ian 21. 7.
Ian dla Pá-
nieństwa ná
miłszy Pánu
Christusowi.

Przywilecie
Iana Ewán-
ielisty S.

Rozność E.
wániełiſtów

Ian. 19. 27

wiece pisać poczyła: Łukaſz od kapłaństwa Zachariaſowego: Marek od prorocstwa Malachiaſa y Iſaiiſa proroka. Pierwſzy ma twarz człowieka, dla rodziſcia człowieczego: Wtóry twarz cielecę dla kapłaństwa: Trzeci twarz lwię, dla głosu wołającego na puszcz. Ale Ian S. iako Orzeł wgląda wyſoko, y przychodzi aż do ſamęgo Oycy mówiąc: Na początku było Słowo: a Słowo było u Boga: a Bogiem było ono ſłowo. Nakoniec od Pana pánicá, matka panna, ucyniowi panicowi była po-
lecona. Póty ſłowa Hieronimowe.

Ná te Ewanieliá piſali oſobliwie, Auguſtyn przednieyſzy Doktor Łaciński, y Cyrillus ſacny Doktor Gręcki.

SWIĘTA IESVSA CHRISTVSA EWANIELIA, według Iana.

ROZDZIAŁ I.

Apocza-
tku było
Słowo / a
Słowo by-
ło u Bo-
gá / a Bo-
giem było
Słowo.

To było
ná początku u Boga. Wſzytko ſie
przez nie ſſtało: a bez niego nic ſie
nie ſſtało co ſie ſſtało. W nim był
żywot / a żywot był ſwiátłością lu-
dzi: a ſwiátłość w ciemnoſciach
ſwieci / a ciemnoſci tey nie ogarnęły.
Bыл człowiek poſłany od Boga /
któremu było imię Ian. Ten przy-
ſzedł ná ſwiadectwo: aby dał ſwia-
dectwo o ſwiátłości / aby przezeń w-
ſzyſcy wierzyli. Nie był on ſwiátło-
ſcią: ale iżby ſwiadectwo dał o ſwia-
tłości. Była ſwiátłość prawdziwa
która oſwieca wſelkiego człowieka
ná ten ſwiat przychoźącego. Ná
ſwiecie był / a ſwiat ieſt uczynion
prezeń / a ſwiat go nie poznał. Przy-
ſzedł do właſnoſci / a ſwoi go nie
przyieli. A ilekolwiek ich przyieli go /
dał im moc aby ſie ſſtali ſynami Bo-

żyymi / tym którzy wierzą w imię iego.

Który nie ze krwi / ani z wołę / ciá-
ła / ani z wołę meźa / ale z Boga ſie ná-
rodził. A Słowo ciálem ſie ſſta-
ło / y mieſtkało między nami (y wi-
dzieliſmy chwale iego / chwale iáko
iednorodzonego od Oycy) pełné łá-
ſty y prawdy.

Jan ſwiadectwo dał o nim / y
woła mówiąc: Ten był o którym
powiádał który po mnie przyſdź ma-
ſſtał ſie przedemną: bo był pierwſzy
niż ja. A z pełnoſci iego mychmy
wſzyſcy wzięli / y łáſkę za łáſkę. Abo-
wiem zakon przez Mozyſzá ieſt dan:
łáſka y prawda przez Jeſuſá Chri-
ſtuſá ſie ſſtála.

Bogá żaden nigdy nie widział:
iednorodzony Syn który ieſt ná łonie
Oycowſkim / on opowiedział.

A toć ieſt ſwiadectwo Janowe /
gdy poſtáli żydowie z Jeruzálem ká-
plany y Lewity do niego / aby go ſpy-
táli: Ktoſ ty ieſt? A wyznał a nie
zaprztał: a wyznał: jem ia nie ieſt
Chriſtus. A ſpytáli go: Coż tedy?
Jeſteſ ty Eliáſ? A rzekł: Nie ie-
ſtem. Jeſteſ ty Prorok? A odpowie-
dział: Nie. Rzekli mu tedy: Ktoſ
ieſt / żebychmy dáli odpowiedź tym
któzy nas poſtáli: co powiádaſ

z kóde ábo
chciwoſci.

Mat. 1. c 16
Luk 2. a 7.

miáſto
ſwiadectw.
wołał. G.
ſſtał ſie za-
cniętyſy
náł mię, bo
był pierwſzy
niż ja.
1. Tim. 6. d.
17.

1. Ian 4. c 12

3. c 26

h. 3. d 28

ſprawa.

PIERW-
SZACZES
o ſprawách
Pána Chri-
ſtuſowych, ni-
e ſie iáwne
pokazał: gdy
ieſeńe kazał
Ian S.

nic ſie nie
ſſtało. Co ſie
ſſtało w nim
żywot był.
L. 1. G.

2. Mat. 3. a 1.
Mar. 1. a 4.

h. 3. c 19.

Cyd. II. 23.

11sa. 40. a 3.
Mat. 3. a 3.
Mar. 1. a 3.
Luk. 3. a 4.
Często poką-
znie różność
między chrz-
tem swoim a
Pana Chri-
stusowym iá-
ko y między
ośobą swą y
Pana Chri-
stusową
Mat. 3. c 11.
Mar. 1. b 8.
Luk. 3. d 16.
między wá-
mi.
1 Dział. a 5. 2
a 2. y 11. b 16.
stał się za-
cniejszy ni-
ż iá.
w Bethábá-
rze. G.
ná się bierze
ábo nośi ná
sobie.
grzechy N.
L.

mMat. 3. d
16.
Mar. 1. b 10.
Luk. 3. c 2.

Przez Pan
Christus sto-
wem nazwa-
ny.

23 sam o sobie: Rzekł: Jam glos
wołającego ná puszcy: Prostrzycie
drogę Pánstwu iáko powiedział Izá-
24 iasz Prorok. A którzy byli posłani/
25 byli z Pharyzeusów. A pytali go/ á
mówili mu: Czemuż tedy chrzczisz/ie-
śliżes ty nie iest Christus/ ani Eliasz/
26 ani Prorok? Odpowiedział im Jan/
D mówiąc: Jac chrzcie wodą: ale w
posrzedku was stánuł którego wy nie
27 znacie. Ten iest który za mna przy-
dzie/który przedemną stał się: któ-
regóm iá nie godzien jebym rozwią-
28 zał rzemysł w rzemysłá iego. To się
działo w Bethániiey zá Jordanem/
tedy Jan chrzcil.
29 Nazááurz wyjezał Jan Jhesusa
idącego do siebie/ y rzekł: Oto Bá-
ránek Boży/oto który głádzi gzech
30 swiátá. Tenciiest o którymem po-
wiádał: Idzie za mna mąż/ który
31 stał się przedemną: iż pierwéy był
niż iá. A iá go nie znał: Ale iżby
był obiańwion w Izraelu/ dla tegóm
32 iá przyszedł chrzcząc wodą. A dał
świádecstwo Jan/ mówiąc: Jsem
widz/ al ducha zstepującego iáko go-
33 lebic: z niebá/ y został ná nim. A
iá go nie znał: ale który mi posłał
chrzcic wodą/ ten mi powiedział: Ná
którego wyjrzyś Duchá zstepującego
y ná nim zostawájącego/ ten iest któ-
34 ry chrzci Duchem swiętym. A iá
widział: y dałem świádecstwo że ten
iest Syn Boży.
35 A nazááurz záśie stał Jan/ y dwa
36 z wezniów iego. A wyjeżarowsy ná
Jhesusa idącego/ rzekł: Oto baránek
37 Boży. A usłyszeli go dwa wezniowie
38 mówiącego/ y šli zá Jhesusem. A o-
broćiwšy się Jhesus/ y wyjeżarowsy ie
zá sobá idące/ rzekł im: Czego szuka-
cie? Który mu rzekli: Rábbi (co
zowia/ wyłożysz/ Náuczycielu)

I

Ná początku było Słowo/ Jż tu Páná
Christusa á niekogo inšego/ Słowem/ zowie/
wszystcy się ná to zgadzaja. Ale czemu go zo-
wie Słowem/ niechca się ná to heretycy z pi-
smem s. zgodzić. Bo áczkolwiek Christa pá-
ná zwáć możemy Słowem/ przeto iż nam o-
znaymíl oycá y wola iego: ábo iż oátec do
nas przeseł mowil: wskażcie mu to służy we-
dług człowięczeństwa. A tu Jan zowie Chri-
stusa Słowem/ nie iż człowiękiem ále iż Bo-
giem iest/ á Bogiem synem/ którego to nale-
ży/ od oycá mówić y wszystkim rzadzić/ co się
zgod dowodzi. Naprzód/ iż żaden inšy Ewán-
gelista ábo Apostól oprócz Janá s. nie zowie

39 gdzie mieśkaś: Rzekł im: Pódźcie
F á ogládaycie. Przysli y widzieli gdzie
mieśka/ y zostali przy nim onego
dnia: á była iáko obdziejáta godziná.
40 A był Andžey brát Symoná Pio-
trá ieden ze dwu którzy słyszeli byli od
41 Janá/ á šli byli zá nim. Ten pier-
wéy nálaź Symoná brátá swego/ y
rzekł mu: Náleżlišiny Messyáš (co
42 iest wyłożysz/ Christus.) A przy-
wiódł go do Jhesusa. A wyjeżarowsy
náń Jhesus/ rzekł: Tyś iest Symon
syn Ioná: ty będziesz zwan Cephás
(co się wykláda/ Opoká.)
43 Nazááurz chciał wynieść do
Gálileiey/ y nálaź Philippá. A
44 rzekł mu Jhesus: Pódź zá mna. A
Philip był z Bersáidi/ z miásta An-
45 drzejowego y Piotrowego. Nálaź
Philip Náthánael/ y rzekł mu: O
którym nápisal Móžesz w zákonie y
46 Prorocy/ náleżlišiny/ Jhesusa syná Jo-
sephowego/ z Nazáret. A rzekł mu
G Náthánael: možesz co dobrego byđ
z Nazáret? Rzekł mu Philip: Pódź
47 á ogláday. Wyjezał Jhesus Náthá-
náelá idącego ku sobie/ y rzekł o nim:
48 Oto prawdziwie Izraelczyk/ w któ-
rym niemáś zdrády. Rzekł mu Ná-
thánael: Skądże mié znaś? Odpo-
49 wiedział Jhesus/ y rzekł mu: Pierwéy
niż cie Philip wezwał/ gdys był pod
figá/ widzialem cie. Odpowiedzia-
50 mu Náthánael/ y rzekł: Rábbi/ tyś
iest Syn Boży/ tyś iest Król Izrael-
ski. Odpowiedział Jhesus/ y rzekł
mu: Jemci powiedział: Widzialem
cie pod figá/ wierzyś: wietřa náđ te
51 wyjrzyś. A rzekł mu: Záprawde/
záprawde mówie wam/ y wyjrzyćie
niebo otworzone/ y Anioły Božé
wstępujące y zstepujące ná Syná
człowięczego.

Cephás Chál
deykie słowo
po Grecku
Πέτρος ábo
Πέτρος po-
násemu opa-
ká ábo skáá
Pácz, Mar.
16. 18.

11. Moy. 3. c
15. y 46. b 10
5. Mo. 18. c 18
11sa. 40. c 10
y 45 b 8.
Ier. 23. a 5.
Ezech. 34. c
23 y 27. f 24.
g 25.
Dan. 9. f 24
g 25.

to iest, mi-
sznu mo.

odrad. K
S.
P. Mat.
30. y 28. a.

syná božego Słowem/ y Jan s. niezawódy též/
ále tylko ná piáci mieřscách/ nápiérwéy tu/ á
potym nižey ver. 14. i. list 1. ver. 1. y Rozdz. 5.
ver. 7. Apoc. 19. ver. 13. A obác iż nápisaw-
šy tu/ Słowo ciálem się stało/ nigdziey po-
tym we wszystkich Ewángeliéy/ Słowem/ nie
zowie. Co zá przyczyná tego? Niemožem iná
czey rzec: iedno iż syná zowie Słowem/ nie ile
człowiękiem/ ále ile Bogiem iest. Bo sam
Jan s. wymyślił o Bóstwie Christusowym
piše/ dla tego y sam zowie go Słowem/ y zo-
wie go táł/ pierwéy niż powiedział że się ciá-
łem stał/ áby słowo od ciáta/ to iest/ Boga
od człowięká rozsznáć. Przydać/ y Chri-
so

Chrześcianie: na kolana swę wpadali / gdy te słowa w oltarzcu czytała: albo one w kres dzie: A stał się człowiekiem.

Słowo Gręckie *ezeweto*, acz przez się śa- mo znaczyć może / y było / y stało się / wśa- że na tym miejscu niemożę znaczyć / Było / Bo tego słowa *ezeweto* używają Grecy / gdy mówią o rzeczy która była / a już nie jest / iako y w tym rozdziale / kiedy mówi Jan S. Był człowiek postany / rozumie o Janie Chrze- ście / który był przedym / a na ten czas już nie był / bo był już zmarł. Iż tedy to słowo o którym tu mówi / nie tylko było ciałem / ale y teraz jest ciałem / niemożę o bytności samey mówiąc / używać tego słowa *ezeweto*: ale kie- dyby był Jan S. chciał rzec / Był / a nie stać się / tedyby rzekł był / *ezeweto*, albo *ywes- tai* / to jest / Był / in präterito imperfecto, albo *Test* / a nie *ezeweto* / to jest / był / in präterito perfecto. Co niektórzy Nowożytnicy wie- dząc / znami przekładają / Słowo stało się ciałem: drudzy zaś nie dbając nic na słowa iawnie pisano s. pisał tak przekładając: Sto- wo było ciałem. Ale y tak błędów swoich nie zastania / bo przedsię stać dowiedziem dwu natur w Chrystusie / Bóg jest Słowo / a Slo- wo było człowiekiem.

Dał im moc / Wolność ludzka / która mogła poznać y przyjąć Chrystusa: y moc da- ną ludzkom / żeby byli chęć stali się synmi

Bożymi przez wiarę y chrzest S. ale ich do tego żadna moc Pan Bóg nie przyśła.

18 Boga żaden nigdy nie widział / Rozumiey w tego naturę własną / iako jest sam w so- bie: acz go niektórzy widzieli w iakim wido- mym podobieństwie y w ciele człowieczym.

32 Iżem widział Duchą / Oto y trzecia oso- ba prześwieślej Trojce. Tak iż w tym pierwszym rozdziale mamy wymiankę wszy- stkich trzech Bożkich osob: naprzeciw herezy / Kom / Żydów y Poganom.

42 Ty będziesz zwan Cephás / Chrysofom S. iia to miejsce pisze: iż Bóg nigdy nie da- wa nowych imion / iedno dla wielkich przy- czyn / y na znak osobliwych przywilejów o- nym dany / którzy imioną odmienną. Ja- ko y Abrahamowi. Dwa tedy przywileje Pio- rowe tu mamy. Jeden iż imię samemu ze wszystkich Apostołów imię odmienną. Drugi / iż mu dał takie imię które po Syryjsku zna- czy opoka albo skała (iako świadczy y Hiero- nym S. a nie opoczystego / Kalni go albo Ka- miennego / iako sektarze fałszywa słowo Bo- że) a po Gręcku głowe: iako Optatus świad- czy (czego nieślusnie przez Bzescy tłumacze) Którym imieniem sam Pan Christus w pi- smie S. często jest nazwany. Czym to znać- dał / że Piotra miał po sobie czynić fundam- entem / y głową kościoła wszytkiego.

Bóg nie wi- dziany.

Duch. S.

Piotrowe przywileje.

i. Moy: 17. 5.
Hier: in 2.
c. ad Galat.
Opt. lib: 2.
contra Par-
men.
Cephás po Sy-
ryjsku ká-
mien albo ská-
ła, a po Grę-
cku głowa.

Iza: 8. 14.
Daniel. 2.
34.
Rzym: 9. 33.

Bóg nie przy-
musza nikogo

ROZDZIAŁ II.

Dnia trzecie-
go były gody
małżeńskie w Ka-
nie Galiłeyjskiej:
a była tam mą-
tka Jesusowa.

Wezwan też był

y Jesus / y uczniowie jego na gody.

3 A gdy nie stawało winy / rzekła

4 matka Jesusowa do niego: Wina

5 nie ma. A rzekł iey Jesus: Co

6 minie y tobie niewiasto: ieszcze nie

7 przysła godzina moja. A rzekła mą-
tka jego sługom: Cokolwiek wam

8 rzecze / czyncie. A było tam sześć sta-
giów kamiennych / według oczyszcze-
nia Żydowskiego postanowionych /

9 biożących w się każda dwie albo trzy

10 wiadrá. A rzekł im Jesus: Napełni-
cie stągwie wodą. A napełnili je aż

11 do wierzchu. A rzekł im Jesus:

12 Czerpajcież teraz / a doniescie prze-
łożonemu wesela. A doniesli. A gdy

13 słowował przelożony wesela / wody

14 która się stała winem / a nie wiedział

15 skądby było / lecz słudzy wiedzieli / któ-
ry wodę czerpali: wezwał oblubień-
cá przelożony wesela. A rzekł mu:

16 Wspani człowiek pierwszy kładzie wi-

no dobrze: a gdy się napił / tedy podle-
ś. A tys dobrze wino zachował aż do
tego czasu. Ten początek cudów v-
czynił Jesus w Kanie Galiłeyjskiej:
y okazał chwałę swą / y uwierzyli wen
uczniowie jego.

12 Potym zstąpił do Kapharnaum /
on y matka jego / y bracia jego / y u-
czniowie jego: a zmięskali tam nie
wiele dni.

13 A była blisko Páschá Żydowska /
y wstąpił Jesus do Jeruzalem: A

14 znalazł w kościele przedawające wo-
ły y owce y gołębie / y bankierze sie-
dzące. A uczyniwszy iakoby bicz z

15 powrózków / wyrzucił wszytkie z ko-
ścioła / owce też y woły: a bankier-
zów pieniądze rozsypał / y stoły po-
przebrać. A tym co gołębie prze-
dawali rzekł: Wymieście to ztąd / a

16 nie czynicie domu Oycá mego domem
kupiectwa. A wspomnieli uczniowie
jego / iż jest napisano: b. Barzli-
wość domu twego / iadła mie. Ży-
dowie tedy odpowiedzieli / y rzekli

17 mu: Coż za znak okazuiesz nam iż to
czynisz? Odpowiedział Jesus / y

18 rzekł im: Rozwalcie ten kościół / a
we trzech dniach wystawie j. A ze-
kli tedy Żydowie: Czerdnieśc y sześć

19 lat budowano ten kościół / a ty go we

20

b. psal. 68. b
10.

Abba, a-
bo rzewni-
wość o dom
swoy.

Mat. 26. f
61. y 27. c 40
miasto roz-
walicie, He-
brajsm. co jest
rozdzienie
co ciasto od du-
śa.
Mar. 4. f 58
y 15. c 29.

Co iá mam z
tobą. Hebr.

Architekti
nowi L. G. to
jest, starsze
albo radzcy
na weselu. a-
bi na czasie,
Niz. 4 f 46

dpfal. 3. b 6.
y 56. b 9.

Małżeństwo
od Chrystusa
pochwalone.
1. Tim. 4. 3.
Aug. Tra. 9.
in Ioan.
Beda venet

Márlay przy
czyną do Sy-
na.
Cyril. in

Bernard.

Przec Pan
Christus nie
zawazem czy
ni o co go pro-
sa.
Iustianus.
Epiphani-
us.
Euthymius
Cyrillus.
Chrysosto-
mus.

21 trzech dniach wystawisz: ' Lecz on
22 mówił o kościele ciała swoięg. ' Gdy
tedy zmartwychwstał / wspomnieli
wzmiowie iego / iż to mówił: ' y w-
23 wierzyli pismu / y mówię które wy-
rzękił Jezus. ' A gdy był w Jeruzá-
lem w Pásche w dzień święty / wiele

2 Wezwan też był y Jezus na gody] Jz mie-
li nastać heretykowie / którzy mieli zgola wśy-
kim ludzom małżeństwa / iako złego / niestus-
sine y od dyabła wezmione / zakazować: (iako
cy byli Mácryonistowie / Táciannus / y En-
krátrytowie) przetoż pan Jezus na gody iedz
raczył / aby małżeństwo poświęcił y potwier-
dził / y pokazał iż ie on postanowił. Bo iż
dobra jest czystość małżeńska / lepsza wstrzy-
mliwość wdowia y bezżeństa / a najlepsza
doskonłość pamięństwa: na potwierdzenie
tych / wśytkich stanów / a na okazanie nieró-
wnych zasług każdego z nich / z nienaruszone-
go żywota pamięństwa narodzić się raczył:
a wnet narodziwszy się wśy przoroekami Anny
S. wdowy chciał być wyswiadczony: a be-
dac iuz miłosierdecem / prośbony na gody / swa
ie obecnością / y tym pierwszym cudem we-
ścił raczył.

3 Wina nie miał] Poznala Panna na-
świetla że iuz był przyszedł czas / którego sie
syn iey miły cudami y Kazaniem światu o-
znaymiał. A przetoż sie też za ludzmi przy-
czyniac pocyna: nie niewatpiac / że mu jest
wśytko podobno / a iż to y mógł y miał we-
nie na iey prośbe. Skad sie uczymy / iż Pan
Christus nie dacie pospolicie łaski swoięy / ie-
dno za pokorna prośba y przyczyna: a iż
przyczyna matki iego wiersze y niego jest
wagi / a niźli kogo inzego: a nawet że iey ni-
czego nie odmowi. A iestli sie Panna (mówi
Bernard s.) vśalila wśydu onych od któ-
rych była na gody wezwana: daleko sie nas
wiecey vśali / iestli będzie od nas nabożnie
wzywana.

4 Co mnie y tobie] Nie zaraz sezwalać na
iety prośbe mówi: Co mnie y tobie / abo Co
mnie ztoba / abo Co namá do tego / że niemá
ta winá: Jakoby rzękił: Niechay piérwey o-
bacza swój niedostatek / aby po ym dobro-
dzystwo / które im wezmie / tym lepię po-
znali. Jezuse / praw! nie przyszedł czas y go-
dzina moia: to jest / iezse nie jest czas we-
zienia cudu / aś wśyscy poznali niedostatek
winá. Przetoż matka / rozumieiac że nie odzu-
cił iey prośby / ale ia odłożył na inśy czas /
każę stugom bydz pogotowi na wśelanie ro-

24 ich 'wwierzyło w imię iego / widząc
iego cudá które czynił. ' Lecz sam
Jezus 'niezwierzał samęgo siebie
25 im / dla tego iż on znał wśytkie: ' A iż
nie trzebá mu było / aby kto dał swiá-
dectwo o człowieku: ábowiem wie-
dział co było w człowieku.

4 Kazanie iego.
Niewiasto] Zowie ja niewiastá / iako y
pod krzyżem / nie dla żadney wżgárdy / abo
żeby iey nie cził iako syn / y nie znał za matkę
y za pánne: abo żeby ona nie dobrzym sercem /
to iest / dla iákiey czi y chwaly własney swo-
ięy / a nie sczyrse z miłosierdzia nad niedostá-
tecznymi / przywodziła syná do cudów czy-
nienia (gdyż ona była záwśe czysta y od na-
mniejszego grzechu powśedniego) Ale ia táf
zowie / abo sezwyczaiu iezylá żydowskięgo
(któzy niewiastę meżycá nazywa) abo chce
pokazać / iż iako nie od matki / ale od Wcy
niebieskiego / wziął moc czynienia cudów / táf
nie kwóli przysiaciolóm czynić miał cuda któ-
ré czynił / ale dla czi y chwaly Wcy swęgo.
Ibo iako Epiphanius piśe / uczynił to zábrze-
gáiac błędóm heretyków onych / którzy pá-
ne Márya nie za człowieka / ale za Boga mie-
li / y ofiary iey czynili iako Bogu.

9 Wody która sie stála winem] Kto wie-
rzy iż Pan Christus przemienił wodę w wi-
no: ten watpić nie będzie / że táf moca chleb
w ciáto / a wino w krew przemienia w S.
Sákrámentie. Cyrill. Carhech. Mistag. 4.

12 Y brácia iego] Czterech wspomina Má-
rek ciotecznych brácię Pána Jezusowych /
Jákubá / Jozephá / Jude y Symoná. O czym
wyspśey Luk. 8. ver. 20.

15 Wyrzucił wśytkie] Tym pokazał nie
tylko zwierzchnia moc y władza swá / która
ma táf nad ciáty iako y nad duszami ludzki-
mi: Ale y dat przykład swoim namiestnikom /
aby nietylko przez klatwe sté a niepostuśne /
kościeciá wyrzucali: ale y iawné a pospolite
sté obyczaje / których sie cierpieć niegodzi / nie-
stowy tyłko / ale y sama rzeczá wykożemali /
ázwłasza któréz lákómswa powśawia.

23 Niezwierzał sie im] Káthechumenom /
to iest / nowym Chrzesciánóm / którzy acz iuz
w Chrystusa wierza / ale iezse nie sa ochrzcze-
ni / nie zwierza sie Pan Jezus (mówi Augu-
styn święty) iż do przyięcia ciála y kwię ie-
go żaden nie ochrzczoney. nie bywa przypu-
szone / ani iásnie nauczón o tym Sákrámen-
cie.

'wwierzyli
weh Hebr:
'nie vśal im.
Bośtwo Pd-
ná Chrystu-
sowo.

Przec má-
rká niewi-
stá zowie.
I. 19. 26.

I. Moy. 2. 23.

Epiphani-
her: 79.

Przemie nie-
nie chlébá w
S. Sákrámen-
cie.

Brácia Pána
Jezusowi.
Mar. 6. 3.

Klatwa y
kárnosć ko-
ścielna.

Którym sie P.
Christus nie
zwierza.
Tract. II. in
Ioan.

'abo z wyso-
ká. G.

ROZDZIAŁ III.

1 A Był człowiek
z Pharyzeusów
imieniem Niko-
dem / Książe ży-
dowski. ' Ten
2 przyszedł do Je-
zusá w nocy / y
rzękił mu: Rabbi / wiemy iżes przy-

3 szedł od Boga Nauczycielem: Bo
żaden tych znáków czynić nie może
któré ty czynisz / iestliby z nim Bóg nie
był. ' Odpowiedział Jezus / y rzękił
mu: Záprawde / záprawde / mówię to-
bie: iestli sie kto nie odrodzi ' znou /
nie może widzieć królestwa Bożęgo.
4 ' Rzękił do niego Nikodem: Jakóż
sie może człowiek rodzić będąc stá-
rym: iżali może powtórze wnieść w

'to iest, áli-
szumoy.

		<p>5 żywot matki swojej y odrodzić się ?
6 ¹ Odpowiedział Jezus : Zaprawdę /
7 zaprawdę powiadam ci : Jeśli się kto
8 nie odrodzi z wody i z ducha święte-
9 go / nie może wnieść do królestwa Bo-
10 żego . ² Co się narodziło z ciała / ciało
11 jest : a co się narodziło z Ducha / duch
12 jest . ³ Nie dziwoy się zemci powie-
13 dział : Potrzeba się wam narodzić
14 ⁴ znou . ⁵ Duch tedy chce taknie : y
15 głos iego / słyszysz / ⁶ ale nie wiesz skąd
16 przychodzi / y dokąd idzie : tak jest
17 wśelki który się narodził z ducha .
18 ⁷ Odpowiedział Nikodem y rzekł mu :
19 Jakż to bydy może ? ⁸ Odpowie-
20 dział Jezus y rzekł mu : Tyś iest Na-
21 uczycielem w Izraelu / a tego nie
22 wiesz ? ⁹ Zaprawdę / zaprawdę po-
23 wiadam tobie / iż co wiemy / mówię-
24 my : a co chmy widzieli / świadczymy :
25 a świadectwa naszego nie przyjmie-
26 cie . ¹⁰ Jeśliś ziemskie rzeczy powie-
27 dział wam / a nie wierzycie : jakż /
28 jeśli bym wam niebieskie opowiadał /
29 wierzycie będziecie ?
30 ¹¹ A żaden nie wstąpił do nieba /
31 iedno który zstąpił z nieba / Syn czło-
32 wieczy który iest w niebie . ¹² A iako
33 Mojżesz podwyszył wężą na puszczy :
34 tak potrzeba aby podwysson był
35 Syn człowieczy : ¹³ aby wśelki który
36 wien wierzy / nie zginał / ale miał ży-
37 wot wieczny .
38 ¹⁴ A bowiem tak Bóg umiłowal
39 świat / że Syna swego ¹⁵ iednorodzo-
40 nego dał / aby wśelki kto wierzy wien /
41 nie zginał / ale miał żywot wieczny .
42 ¹⁶ Bo nie posłał Bóg Syna swego
43 na świat / aby sądził świat : ale iżby
44 świat był zbawion przezń . ¹⁷ Kto
45 wierzy wien / nie bowa sądzon : a kto
46 nie wierzy / już osadzony iest : iż nie
47 wierzy ¹⁸ w imie iednorodzoneg Syna
48 Bożego . ¹⁹ ²⁰ A ten iest sąd że swia-
49 tłość przyszła na świat / a ludzie ra-
50 czej umiłowali ciemności niż swia-
51 tłość : bo byli źle ich uczynki . ²¹ Ka-
52 żdy bowiem który źle czyni / niená-
53 widzi swiátłości : ani idzie na swia-
54 tłość / żeby nie były zgánione uczyn-
55 ki iego . ²² Lecz ²³ kto czyni prawdę /
56 przychodzi do swiátłości / aby się os-
57 kazały sprawy iego / iż w Bogu są
58 uczynione .
59 ²⁴ Potym przyszedł Jezus y ucznio-
60 wie ię do Żydowskiéj ziemi : y tam
61 przemieszkował z nimi / y ²⁵ Chrzcil .
62 ²⁶ Chrzcil też y Jan w Enon blisko
63 Salim : iż tam było wiele wód : y
64 przychodzili y chrzcili się . ²⁷ Bo iestże
65 Jan nie był dany do więzienia . ²⁸ A
66 wszelo się gadanie od uczniów Ja-
67 nowych z Żydy ²⁹ około oczyszczenia .
68 ³⁰ A przysli do Jana / y rzekli mu :
69 Rabbi / który z toba był za Jorda-
70 nem / któremuś ty dał ³¹ świadectwo /
71 ten oto chrzci / a wśyscy idą do niego .
72 ³² Odpowiedział Jan / y rzekł : Nie
73 może nic wziąć człowiek / jeśli by mu
74 nie było dano z nieba . ³³ Wy sami ie-
75 ścieście mi świadkami / ³⁴ żem powie-
76 dział : Nie iestem ja Chrystus : ale
77 iżem posłań przed nim . ³⁵ Kto ma
78 obłubienice / obłubiencem iest : lecz
79 przyaciół obłubienców który stoi a
80 słucha go / weselę się weseli dla glo-
81 su obłubiencowego . To tedy weselę
82 moje wypelnione iest . ³⁶ On ma rósć /
83 a ja się umniejszać . ³⁷ Który z weso-
84 ká przychodzi / nad wśyskimi iest . Któ-
85 ry z ziemi iest / z ziemi iest / y z ³⁸ zie-
86 mi mówi : Który z nieba przyszedł /
87 iest nad wśyskimi . ³⁹ A co widział y
88 słyszał / toż świadcz : a świadectwa
89 iego żaden nie przyjmuie . ⁴⁰ Kto iego
90 świadectwo przyjął / ⁴¹ zapieczętował
91 iż Bóg iest prawdziwy . ⁴² A bowiem
92 którego Bóg posłał / słowa Boże
93 powiada . Bo nie pod miarą Bóg
94 dawa ducha . ⁴⁵ Ociec miłuię Syna /
95 y wśytko oddał w rękę iego . ⁴⁶ Kto
96 wierzy w Syna / ma żywot wieczny :
97 a kto ⁴⁷ nie wierzy / Synowi / ⁴⁸ nie oglá-
99 da żywota / ale gniew Boży nad nim
100 zostawa .</p>	<p>¹ kto czyni
dobrze, kto
potrafi być
św. Hebr. 10.   ² Nie 4. 22.   ³ to iest
chrzcie w i-
mie Pána
Chrystusowe.
Ew. 1. c 19.   ⁴ wys. 1. c 20.   ⁵ to iest, o re-
cach ziem-
skich.   ⁶ świat swo-
jako pier-
cia porwie-
dzt.   ⁷ abo nie iest
posłusny. G.
nie będzie
żył. Hebr.</p>
<p>¹ abo zwiem-
chu. G.
² psal. 134. a
8.
³ sumiego.   ⁴ Izraelim.
G.   ⁵ awaśe
Bogus pra-
teritum
tempus w-
stapit.
⁶ 4. Moys. 21.
b 9.   ⁷ 1. Jan 4. b 9
⁸ onego. G.   ⁹ wys. Rozd.
2. 22.
¹⁰ to iest prz-
czyną sądu
abo potępie-
nia.
d. wys. 1. a 9.   ¹¹ Chrzest y
działem po-
tembny do
zbawienia.</p> <p>¹² Sama wiara</p>	<p>5 Z wody y z Duchą J. Témistowy Pan pote-
pia naprzód Pelagiany y Kalwinisty / którzy
działem nie ochrzczoneym śmieją zbawienie
y żywot wieczny obiecować : gdyż oto słysza-
iż żaden bez chrztu (abo sama rzecz / abo przy-
namnię chęcia y wola przyiętego) ani do
kościół / ani do nieba wnieść nie może. Nad-
to potępia Luty y Kalwinisty / którzy wca-</p>	<p>3 iż sama wiara dosyć iest do zbawienia : gdyż
oto y chrzest nie mniej iest potrzebny. Trzecie
stad wiózim / iż chrzest S. oczyszcza grzechy /
y daie także tym którzy u przyjmują / y zbaw-
wia ie / iako Piotr S. mówi. Czego też prze-
dzisiejszy odszepienicy : którzy chcą konie-
cznie wyniszczyć moc chrztu S. dzwonię tę sto-
wá Pańskie wyrzacaia. Budny z Żwinglio-</p>	<p>¹ Piotr. 3. 21.</p> <p>² Chrzest czyni
zbawione.
Ewangeliko-
wie z wody
nie. wodę
czynią.</p>

Christus Bóg
y człowiek.

Jan 14. 12.

Pan. G.

2 wys. 3. c. 22.

Sychem we-
dług Hiero-
nima.

N L.
br. Moy. 33 d
19. y 48. d 22
Iozue 24. g

32.
Ta niewiasta
była figura
kościół z Po-
ganów ze-
bránego.

Aug. Tract.
15. in Ioan.
Żydzi sie
brzykali Sám-
arytany,

iako herety-
kami y od-
stępniemi-
mi. 3. król 12.
28. y 4. król.
17. 24.

1. listu ducha
S.

Niz: 7. 39.
przez wodę
chrztu S.
Cyprjan.

13

1
A

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

B

10

11

ussem / przez wodę rozumie naukę abo kazá-
nie: Brenctus pokute: Kálmán Duchá S.
Jákoby Pan mówi: Jesli sie kto nie narodzi
znou: Duchá S. y z Duchá S. Ale to wo-
sytto wynysły sátnie. Bo wszyscy Do-
ktorowie Kátholicey ná to sie zgadzá: i z té
słowá rozumie sie wlasnie o chrzcie swie-
tym / który złożony jest z widomego elementu
wody / á z niewidomey mocy Duchá S. Kto-
ry do odrodzenia duchownego y do zbawie-
nia wielkiemu y malému jest potrzebny.

Syn człowieczy który jest w niebie [Trzy
tęczy temi krotkimi słowy Pan o sobie twier-
dzi: Prawdziwe człowieczeństwo które przy-
iał: gdy sie zowie Synem człowieczym / to
jest prawym człowiekiem. Prawdziwe bo-
stwo / gdy powiada: że y z niebá sstapil / y
jest w niebie. Złączenie Bóstwa z człowie-
czeństwem w jedność osoby: kiedy mówi /
i Syn człowieczy jest w niebie. Bo iesli
Christus byl w niebie gdy mówił ná ziemi:
tedy zarazem byl w niebie y ná ziemi. Lecz
nie według ciáta ná on czas byl w niebie /
gdy iesze obiecował wstąpić do niebá. A
tak musiała byt insha w Christusie natura /
oprócz téy człowieczej / która widziáły oczy
ludzkie: to jest Bóstwa / która niezmierna jest /

18

21

31

y niebo y ziemię zaraz nápełniajaca.
luz osádzony jest [Kto wierzy w Chris-
tusa ona wiara / która przez miłość dobrze
czyni (iako Apostoł mówi) to jest wiara ży-
wa złączona z miłością y z postużeniem
Pánstkiego przykazania: ten nie bedzie po-
tepión. Ale ten który nie wierzy / lub żyd / lub
poganin / lub heretyk (iesli w swoim niedo-
wierstwie vmrze) ten us sam od siebie jest
osádzony y potępiony: i ma w sobie niewia-
re / iasia przyczynę swego potępienia: tak i
nie trzeba go bedzie sadzić ná sadzie ostat-
cznym sadem rozbiierania / według vczynków
miłosiernych / vczynionych abo opuszczonech.
Tak y Paweł S. świadczy / i vporu heret-
tycy sa wlasnym sadem swym potępieni.

Iz w Bogu sa uczynione [To jest za po-
mocá Bożą z láski Bożej / y z náchycienná
Bożego. A tác jest jedná przyczyna záslugi
vczynków nášych dobrych: i ié nie my sami
czynimy / ale Pan Bóg y láská tego z nami /
iako Paweł mówi.

Nad wszystkimi jest [y tu Jan S. Páná
Jesusa Bogiem byt wyznawa: gdyż saden
nie jest nawyszym y nad wszystkimi rzeczá-
mi / iedno sam Bóg.

Wiara kró-
ra plama.
Gal: 5. 6.

Tit. 3. 11.

Vazyki
skąd plama.

1. kor. 15. 11

Christus na-
wyszy.
Cyril. in
Ioan.

ROZDZ. III.

Dz tedy po-
znał Jesus i z v-
styseli Pharyze-
usowie / że Jesus
wiecéy vczniów
czyni / y chzei /
mzli Jan: (cho

ciaż Jesus nie chzei / ale vczniowie
iego.) Opuscił Żydowską ziemię /
y sędł záste do Gáliciey. á musiał
przejsz przez Sámáryię.

Pryszedł tedy do miásta Sámá-
ryiey które zowa Sychar: blisko
folwárku który dáł Jákob Jozepho-
wi synowi swemu. A była tam stu-
dnia Jákobowa. Jesus tedy spráco-
wany z drogi / siedział tak nád stu-
dnią. Godziná była iákoby szósta.

Pryszła niewiasta z Sámáryiey
czérpác wodę. Rzekł iey Jesus: Day
mi pic. Bo vczniowie iego odesli
byli do miásta / aby kupili strawy.

Rzekła mu tedy ona Sámárytán-
ka niewiasta: Jákóž ty / Żydem be-
dac / prosisz v mnie pic / ktoram jest
niewiasta Sámárytanka? bo Żydo-
wie nie obcuia z Sámárytany. Od-
powiedzial Jesus / y rzekł iey: Bys

wiedziála dar Boży / y kto jest cóc
mówi: Day mi pic: tedybys go snac
była prosiła / á dałaby wodę żywą.

Rzekła mu niewiasta: Pánie / nie-

12

13

14

C

15

16

17

18

19

20

21

22

23

masz y czym czérpác / á studnia jest
gleboka: sadze masz wodę żywą?
Izajes ty wietšy jest niżli oćiec náš
Jákob / który nam studniá dáł / y sam
z niéy pil / y synowie iego / y dobytek
iego? Odpowiedzial Jesus / y rzekł
iey: Káždy który pije z téy wody / zá-
sie bedzie prágnął: lecz ktoby pil z
wody która mu ja dam / nie bedzie
prágnął ná wieki / ale wodá która
mu ja dam / sstanie sie w nim źró-
diem wody / wystákujacey ku żywo-
towi wiecznému. Rzekła do niego
niewiasta: Pánie / day mi téy wo-
dy / abych nie prágnelá / ani tu czé-
pác chodzilá. Rzekł iey Jesus: Idz /
záwołay mežá twého / á przydz tu.
Odpowiedziála niewiasta / y rzekła:
Nie mam mežá. Rzekł iey Jesus:
Dobzesz powiedziála / iž niemam
mežá. Albowiemes piaci mežów
miała: á teraz którego masz / nie jest
twoim mežem. Tos prawdziwie po-
wiedziála. Rzekła mu niewiasta:
Pánie / widze ižes ty jest prorok. Wy-
covie nášy chwalili ná téy górze: á
wy powiadacie / że w Jeruzálem
jest miesce kedy potrzeba chwalic.
Rzekł iey Jesus: Niewiasto wierz
mi / iž przydzie godziná / gdy ani ná
górze téy / ani w Jeruzálem bedziecie
chwalic Oycá. Wy chwalicie co
niewiecie: my chwalimy co wiemy:
bo zbáwienie z Żydów jest. Ale przy-

iž chzei
raz przygry
nie może
być powró-
cony Cypr.
lib. 2. Epul. 3.
6.

te góre
zwano Góry
zym o którý
w 5. Moy. 29.
y 27. 12. y 2.
Mach: 6. 2.
5. Moy. 12.
2. 6.
przychodzi
ábor dzie 2. L.
G. S.
d 4. król 17.
e 28. g 36.

to jest, nie
cielskimi o-
fiarami ko-
złow y biał-
nów, ale du-
chownemi. y
nie cieniem
y figurami
starożako-
nu, ale pra-
wdziwą ofi-
rą y służbą
zakonu no-
wego.
2. Kor. 3.
d 17.
przeto ci.
Hebr.

Mistru nąś

Polam.
Mat. 8. d 37.
Luk. 10. a 2.

w roborg.
G.

24 chodź! godzina / y teraz jest / gdy pra-
25 wdzimi chwalcy będą chwalić O-
D 26 cę w duchu y prawdzie. Bo y Ociec
27 takowych szuka / którzyby go chwali-
28 li. ¹ Duch jest Bóg : ² a ci którzy
29 go chwala / potrzebą aby go chwali-
30 li w duchu y w prawdzie. ³ Rzekł
31 mu niewiasta : Wiem / że przydzie
32 Messyas (którego zowz Chry-
33 stem) / gdy tedy przydzie on oznaymi
34 nam wszystko. ⁴ Rzekł też Jesus :
35 Jam jest który z toba mówię. ⁵ A na-
36 tychmiał przyšli wezmiowie jego : y
37 dziwowali się że z niewiastą mówił.
38 Wszakż żaden nie rzekł : O co py-
39 tasz / albo co z nią rozmawiasz ? ⁶ Zo-
40 stawiała tedy wiadbro swe niewiasta :
41 y szła do miasta / y mówiła onym lu-
42 dziom : ⁷ Pójdźcie / a oglądajcie czo-
43 wiek który mi powiedział wszystko
44 comkolwiek czynił. ⁸ Tę tenli jest
45 Christus ? ⁹ A przetoż wysłi z mi-
46 sta / y sli do niego. ¹⁰ A tym czasem
47 prosili go wezmiowie / mówiąc : Ráb
48 bi / iedz. ¹¹ A on im rzekł : Mam ja
49 pokarm ku iedeniu o którym wy nie
50 wiecie. ¹² Mówili tedy wezmiowie mie-
51 dzy sobą : Alboć mu kto iedść przy-
52 moż ? ¹³ Rzekł im Jesus : Mój po-
53 karm jest abych czynił wolę tego kó-
54 ry nie posłał / abych wykonał spia-
55 wo jego. ¹⁴ Iż wy nie mówicie : iż
56 iedzie się cztery miesiące / a żmwo przy-
57 dzie : Oto wam powiadam : pod-
58 nosicie oczy wasze / a przypatrzcie się
59 krainom / żeć już białe są ku żmwo.
60 ¹⁵ A kto żmie / bierze zapłatę / y zbiera
61 erwo do żywora wiecznego : aby y
62 który sienie weseł się spólu / y który
63 żmie. ¹⁶ Abowiem w tym słowo jest
64 prawdziwe : iż insy jest który sienie /
65 a insy który żmie. ¹⁷ Jam was posłał
66 żąc czegoscie wy nie robili : insy ro-
67 bili / a wyście weszli w prace ich.
68 ¹⁸ A z miasta onego wiele Samary-
69 tanów wwierzyli wien : dla słowa nie-
wiadsty świadectwo dające że mi w-

40 było powiedział com iedno uczyni-
41 ła. ¹⁹ Gdy tedy przyšli do niego Sa-
42 marytanowie / prosili go aby tam zo-
43 stał : y zniestał tam dwa dni. ²⁰ A
44 daleko wiecący ich wwierzyli wien dla
45 mowy jego. ²¹ A niewiście mówili :
46 Już nie dla twej powieści wierz-
47 my : bosmy sami słyseli / y wiemy że
48 ten jest prawdziwie zbawiciel swia-
49 ta. ²² A po dwu dniach wyszedł z tam-
50 tad : y odszedł do Galilei. ²³ A bo-
51 wiem samże Jesus s świadectwo
52 dał / iż prorok w oyczywie swej cze-
53 niema. ²⁴ Gdy tedy przyszedł do Ga-
54 lilei / przyieli go Galilejczycy / wy-
55 żrawszy wszystko co był uczynił w Je-
56 ruzalem w swieto : bo y sami byli przy-
57 sli na dzień swiety. ²⁵ Przyszedł tedy
58 zaśie do Kany Galilejstey / gdzie
59 wodę winem uczynił.
60 A był nieiały / którego syn
61 chorował w Kapharnaum. ²⁶ Ten
62 gdy usłyszał iż Jesus przyszedł z Ży-
63 dowskiej ziemi do Galilei / po-
64 szedł do niego / y prosił go aby ssta-
65 piał a ozdrowił syna jego. bo pocz-
66 nał umierać. ²⁷ Rzekł tedy do niego
67 Jesus : Jeśli znakow y cudow nie
68 wyżręcie / nie wierzycie. ²⁸ Rzekł do
69 niego Król : Panie / zstap pierwey
70 niż vmrze syn mój. ²⁹ Rzekł mu Je-
71 sus : Idź / syn twój żyw jest. ³⁰ Wwie-
72 rzyl człowiek mowie którą mu po-
73 wiedział Jesus / y szedł. ³¹ A gdy on
74 już zstepował / zabiżeli mu służcy /
75 y oznaymili mówiąc / iż syn jego ży-
76 wie. ³² Pytał się tedy od nich godzi-
77 ny / którzy mu się polepszyło. ³³ A rzekli
78 mu : Iż wczorą siódmey godziny o-
79 puszcila go gorączka. ³⁴ Poznał tedy
80 ociec / iż oná godzina była którą mu
81 rzekł Jesus : Syn twój żywie. ³⁵ A w-
82 wierzył sam y wszystko dom jego.
83 ³⁶ Ten zaśie wtóry znak uczynił Je-
84 sus przyszedszy z Żydowskiej ziemi
do Galilei.

* Christus.
G. S.

SMarth. 13
8 57.
Mar. 6. 2 4.
Luk. 4. d 27.
hMar. 4. b 12
Mar. 1. b 14.
Luk. 4. b 14.

1 wys. 2. b 9.

* Dworzanin
abo sluga kró-
lewski, abo
wz ednik Cę-
sarjski. G. S

* miał vmrzeć
abo już umie-
rał. G.

* nie w-
rzył N L
G. S.
dżięć moie
G.

* iego. G.
dżięć swo-
ie żywie. G.

2 Choć iag sam Iesus nie chrzcił / pan Chri-
stus rekomá swými ochrzcił samego tylko
Piotra : a Piotr Andrzea / Jakuba y Jana :
a ci zaśie inni Apostoly. ¹ A siedmdzieśiat
wezmiów Pańskich Piotr y Jan Apostol o-
chrzćli. Euodius apud Niceph. hist lib: 2.
cap: 3. Clemens Alex: apud Sophron: in prato
spir: cap: 76. Tertullian: lib: de baptismo. Au-
gust: epist: 108.

10 Wode żywa / Przez tę wodę Budny
naukę rozumie : iako y wyszły w Kozł: 3.
ver. 5. Ale słusiméy mamy wierzyć Ewaniel-
liście temuż Janowi S. który niżej przez tę
wodę żywa rozumie Duchá S. którego ná-
chrzćie biora wierzący w Christusa.

20 Oycowie nasz y chwalili Boga / To jest
ofiary Bogu czynili nátey gorze. Bo insy

Duch S. ná-
zwany wodą
żywą.
Jan 7. 39.

chwały

Wspiera mśey
S.
Mal. 1. 11.
August. de
Civit. D. 11.
17. cap. 17.

23

chwaly Boze y nabozenstwa przez ofiary /
mogly bywać na inszych miejscach.

W Duchu y w prawdzie] Odpowiedza
Pan nasz / i ofiary Kościoła obotego / tak Gá-
ryzmistkiego w Samarii / i tak y Jerozo-
limum / miały w krócie wstać y wstać ko-
niec. A przy tym wzy nas trzech rzeczy. Pier-
wsza iż prawdziwa ofiara która Bóg ma być
chwalon / nie miała być więcej przywiazá-
na do iednego miejsca ábo narodu : ale mia-
ła być na każdym miejscu po wśm świecie
cie / między Chrześciany z ludu pogańskie-
go powołanymi y obrzanymi według pro-
roctwa Malachiaszowego. Druga / iż grubé-
one á cieleśne ofiary / którzy Żydzi chwali-
li Boga / przez krew bydla / według porzą-
dku Aaronowego / miały być odieté : á na
ich miejsce miała nastąpić ofiara duchowna /
czysta y niebieska / Ciała y krwi Pánstkiej /
pod osoba chleba y wina / według porządku
Melchisedechowego / pełna żywota y łaski.

WTÓRA
CZESC o
sprawach P.
Chrystusa-
wych w Iu-
deji przed kró-
mi iuz sie był
począł iuz
pokazować
w Galiilei.
Mat. 4. y w-
tóra Páscha
kazania iugo.
23. Moy. 23.
a 5.
5. Moy. 16. 21
Berthesia G.
Si. y Hieron.
pryjsion-
ków.

poruszał wo-
dę. G.
G.

b2. Moy. 20
b 11.
Cier. 17. d
24.

I

A

2

3

4

5

6

7

B

8

9

10

11

ROZDZIAŁ V.

WOTYM był
dzień święty Ży-
dowski y wstąpił
Jesús do Jeruza-
lem. A iest w Je-
ruzalem owcza
sadzawka / która
po Żydowsku zowią Bethsáda /
máiąca pięć krudżanków. W tych
leżało mnóstwo wielkie niemocnych /
ślepych / chorych / wyschłych / któ-
rzy czekali poruszenia wody. A An-
yóel Pánstki zstępował czasu pewné-
go w sadzawkę : y wzruszáła się wo-
da. A kto pierwszy wstąpił do sa-
dzawki / po wzruszeniu wody / sta-
wał się zdrowym iakbykolwiek zięty
był niemocą. A był tam niektóry
człowiek trzydzięści y ośm lat máiąc
w niemocy swej. Tego wyższawszy
Jesús leżącého / y poznawszy że iuz
długi czas miał / rzekł mu / Chceś być
zdrow ? Odpowiedział mu chory /
Panie / nie mam człowieka / żeby mié
wpuścił do sadzawki gdy bywa po-
ruszona woda : Bo gdy ja przycho-
dze / inšy zstępują przedemną. Rzekł
mu Jesús : Wstań / weźmi łóżę twoé
á chodź. A natychmiast zdrowym
się stał on człowiek : A wziął łóżę
swe / y chodził. A był sabbát dnia o-
négo. Mówili tedy Żydowie onému
który był ozdrowiony : Sabbát
iest / niegodzi się tobie łożá twego no-
sić. Odpowiedział im : Który mie
zdrowym uczynił / on mi rzekł : We-

42

Trzecia / iż ta ofiara ma być wypełnieniem
onych / to iest prawda / którzy one pierwsze
ofiary cieniami tylko y figurami były. Tak
tedy teraz prawdziwi chwalecy ludzie Chre-
ściánscy / chwala Oycá w Duchu y w praw-
dzie / ofiarując mu ofiary duchowne á nie ciele-
śne / y ofiary prawdziwe á nie figuralne iako
Żydzi. Tak to miejsce wykładają Chryzostom
S. Cyrillus y Euthymius. A tak nie odzu-
cać Pan temi słowy powierzonej służby / of-
siar / Sakramentów / iawnych modlitw y ce-
remonij nowego zakonu : ale tylko ofiary y
ceremonie stárego zakonu. A ktemu nas wzy-
że się mu zwierzenia służba y chwala nie po-
dobna / iesli nie z Duchá / z prawdy á z serca po-
chodzi.

Iuz nie dla twéy powieści] Tymżeć też
sposobem / á którzy z przodu wierzyli / iż
tak Kościół wzył : potym mocniéj wierzą /
gdy to co wierzyli / w piśmie naydą.

12

13

14

C

15

16

17

18

19

20

D

21

22

23

24

źni łóże twoé / á chodź. Pytali go te-
dy : Który iest ten człowiek co po-
wiedział / Weźmi łóże twoie á chodź ?
A on ozdrowiony niewiedział kto
był. Abowiém Jesús schronił się od
rzęśe która była na miejscu. Potym
go Jesús znalazł w Kościele / y rzekł
mu / Ośó się stał zdrowym / iuz nie
grześ / abyć się co goršego nie stało.
Odszedł on człowiek / y oznaymił Ży-
dom iż Jesús iest który go zdrowym
uczynił.

Dla tego Żydowie prześladowali
Jesusa / że to czynił w sabbát. Lecz
im Jesús odpowiedział : Oćiec mój
aż dotąd działa : y ja działam. Dla
tego tedy więcej szukali Żydowie za-
bić go : iż nie tylko gwałcił sabbát /
ale też Bogá powiadał być Oycem
swoim / czyniąc się równym Bogu.
Odpowiedział tedy Jesús / y rzekł
im : Zaprawdę / zaprawdę mówię
wam : nie może Syn sam od siebie
nic czynić / iedno co wyższy Oycá czy-
niącého. abowiém cokolwiek on czy-
ni / to y Syn także czyni. Bo Oćiec
miłuje Syná / y wszystko mu wkazuje
co sam czyni : y wieść mu nád té w-
czynki okaże / abyście się wy dżiwo-
wali. Abowiém iako Oćiec wzbudza
umarłé y ożywia : tak y Syn które
chce ożywia. Bo Oćiec nikogo nie
sądzi : lecz wszyscy są dani Synowi :
aby wszyscy czcili Syná / iako czczą
Oycá. Kto nie czci Syná / nie czci
Oycá / który go posłał. Zaprawdę /
zaprawdę powiadam wam / iż kto
słowa mego słucha / á wierzy onému

Katolicy są
prawdziwi
chwalecy Bo-
ży.
Aug. lib.
cont. ad-
uer. Legis
& Proph.
cap. 20.

*y szukali iá-
ko by go za-
mordować G
Bóg oćiec
nie ma za-
dnego sabbá-
tu, bo od po-
czątku swia-
ta wszystko
czyni, y Pan
Christus a
nim.
Christus syn
Boży, ro-
wien Bogu
Oycu.

*zlecił, poro-
czył.

*na potępie-
nie.

25

26

E

27

28

29

30

31

32

F

33

34

35

*śad czynić,
a iż jest sy-
nem człowieka
czym, nie dła
żucie się re-
mu: S.
dMart. 25. d
46.

*Oycą. G.
*żekłby kro-
że świado-
stwom, n. p.
e Mart. 3. d 17

*iego N. L.
y G. S.
f wys. 1. b 15.
c 19.

*nie potrze-
buie świade-
ctwa od czło-
wieka.

Cudā przez
woda.

Przez rzeczy
świste.

Mar. 12. 24.
Na pewnych
miejscach

który mnie posłał / ma żywot wieczny:
y nie przyjdzie na sąd / ale prześedł z
śmierci do żywota.

*Zaprawdę / zaprawdę wam po-
wiadam: żeć idzie godzina y teraz
jest / gdy umarli wstyszą głos Syna
Bożego / a którzy wstyszą / ożyją. *A
bowiem iako Ociec ma żywot sam w
sobie: tak dał y Synowi aby miał ży-
wot sam w sobie: *y dał mu władzę
śad czynić / iż jest Synem człowie-
czym. *Nie dziwujecie się temu / boć
przychodzi godzina / w której / wszyscy
co są w grobiech / wstyszą głos Syna
Bożego: *A wynidą / którzy dobrze
czynili / na zmartwychwstanie żywo-
ta: a którzy źle czynili / na zmartwych-
wstanie sądu.

*Nie mogę ja sam od siebie nic
czynić. Jako słysze / śadzę: a śad mój
jest sprawiedliwy: Iż nie szukam wo-
lę moiej / ale wolej tego który mnie
posłał. *Jeśli ja sam o sobie dacie
świadećtwo / świadećtwo moje nie
jest prawdziwe: *Jeśli jest który o
mnie świadczy: y wiem że prawdzi-
we jest świadećtwo *które wydawa
o mnie. *Wyscie ślali do Jana / y
dał świadećtwo prawdziwe. *A ja nie
od człowieka świadećtwo biorę: ale
to mówię abyście wy byli zbawieni.
*Oni byli świecą gorzącą y świecą-
cą. A wyscie się chcieli do czasu pora

36 dować w światłości ięć. *Aleć i tamam
świadećtwo wieść niż Janowe. Albo
wiem rzeczy które *dał Ociec aby
ie wykonał: same rzeczy które ja czy-
nie / świadczy o mnie / iż mnie Ociec po-
37 śłał. *A Ociec który mnie posłał / gon-
że świadećtwo dał o mnie. *A nie
słyszeliście nigdy głosu ięć / aniście
38 osoby ięć widzieli: *A słowa ięć
nie macie w sobie mieścić ięć: iż
którego on posłał / temu wy nie wie-
39 rzycie. *Rozbierajcie pisma: bo się
wam zda że w nich żywot wieczny
macie: *a one są które świadećtwo
40 dają o mnie: *a do mnie przyśdź nie
41 chcecie / abyście żywot mieli. *Chwa-
42 ły od ludzi nie biorę. *Aleć po-
zitał was iż miłości Bożej nie ma-
43 cie w sobie. *Jam przyśedł w
G imię Oycy mego / a nieprzyjmiecie
mnie: jeśli przyśdź inny w imię swe
44 onęć przyjmiecie. *Jakoż wy możecie
wierzyć / którzy chwale ieden od dru-
giego bierzecie: a chwały która od sa-
45 mego Boga jest / nie szukacie: *Nie
mniemajcie abyć ja was oskarżać
miał w Oycy: jest który was oskarża
46 Mojżesz / w którym wy nadzieie ma-
cie. *Bo gdybyście wierzyli Mojże-
ślowi: podobno byście y mnie wierzy-
47 li: *bowiem on o mnie pisał. *Lecz
jeśli ięć pismom nie wierzycie: iako-
ż moim słowom wierzycie?

*mi N. L. K.
G. S.

SMar. 3. d 17
y 17. a 5.

h. Moy. 4.
b 12.

*abo rozbie-
rać.

*to jest, choć
one są kt-
wśakże wy
do mnie.

*chwały Oy-
cowskiej su-
kając: abo po-
stany od oycy
chwały
swey suká-
jąc, nie po-
stan od Boga.

1. Moy. 3. e
15. y 22. d 18
y 49. b 10.
5. Moy. 18. c
15.

4 innych swietych: y wiećy we dni pamiat-
kom ich naznaczone / abo w inśe wroczyste
świeta / a inśli w inne dni. Czwarć / iś an-
iolowie y inni pewni a osobni świeci są pa-
tronami y przełożonymi pewnych mieysc / na
których się tacie cuda dzieją: A iś nie iednaka
mocy y łasce cudow Pan Bóg dacie każdemu
5 swiętemu y każdemu mieyscu: ale inśa temu
a inśa owemu. Piata / iś ad wpada ona wy-
mówka heretycka / iś Pan Bóg jest wszedy /
nie trzeba go po świecie szukać: nie potrzeba
po odpuszcich chodźć / y wspomozienia od
swietych / abo od inśego stworzenia czekać:
ale dosyć jest wierzyć / a Boga wśać. Bo acz
Pan Bóg jest wszedy / ale nie wszedy cuda czy-
ni / y nie wszedy iednako wspomaga. Gdyż
tu oto widzisz / iś żaden inćy nie mógł być
zdrowiony / iedno który na ono mieysce przy-
śedł / y w śadawke wstąpił / y w inćy się cie-
6 lesnie omył: y nie inśego czasu / iedno kiedy
anyół one wode wyruszył. Szósta / iś Pan
Bóg ma cuda w mocy swej / y na wolej swo-
iej: y czyni ięć gdy mu się podoba. Bo y tu
7 tylko ieden bywał zdrowiony. Siódma /
iś ta woda była figura chrztu S. który wśy-
8 tkić dusze choroby zdrowia. Na koniec / iś
iako tu Pan Christus swa osobna mocą w-
zdrowił tego chorego / który przez tak wiele

Swięci są pa-
wnim miey-
scam przeło-
żeni.

Odpusły.

Pan Bóg cu-
da czyni kie-
dy raczy.
Figura chrz-
tu, S.
Christus y
bez Sákra-
mentów zba-
wić może.

lat nie

Grzech jest przyczyną choroby i wstyku zła.

Chrystus spłodził Ojca.

1. ver. 11. y 19.
2. ver. 21.
3. ver. 22.
4. ver. 23.
5. ver. 24. y 26.
6. ver. 28.

Ojciec dał Synowi żywot przez porożenie wiecane.

TRZECIA CZĘŚĆ o sprawach Pańskich w ludzkiej ziemi i w Galiilei, około trzeciej Pałchy i po niej.

Mat. 4. b 13.
Mar. 6. e 32.
Luk. 9. a 10.

b2. Moy. 12. c 15.
3. Mo. 23. a 5
5. Mo. 16. a 2

lat nie mógł się doczekać / aby go do onęj wody było doniesiono : tak też zbawia dorosłe ludzkie / którzy bieżą chętnie umierać : jest jedno z serca pragneli / y szukali aby je ochrzczono / ale do tego przyszedł niemożli.

14 Nie grzesze więcej / Jakiż znacie / że ta tego tak długa choroba była / staraniem za grzeszy tego. A iż pragnie ludzkie choroby swe im samym przyczynom przyrodzonym przypisać / y prosić o swiata pomocy szukać / pości przyczyny choroby nie oddać. A przetoż chwalebne jest kościelne rozkazanie / aby się chorzy ludzkie pierwsi przez spowiedź y pokutę z Bogiem pojednali / a potem dopiero cielskich lekarstw używali.

18 Czyniąc się rownym Bogu / Oto iasne miejsce przeciw Arianom / że Pan Chrystus jest Bogu Ojcu równy y współny : to jest / iedno y też z nim natury y wszechmocności. Czego tu sześciorka dowodzi. Naprzód / strony stworzenia : Bo iako iedno y też jest Bóstwo : tak też iedną jest moc y sprawa Ojca y Syna. Drugie / strony umarłych wskrzeszenia y ożywienia. Trzecie / strony wszytkiego swiata / stworzenia. Czwarte / iż iako iedno jest Bóstwo / tak też iedną jest cześć y chwala Ojca y Syna. Bo kto Synowi mniejszą cześć wyrządza / ten go za Boga nie ma. Piąte / strony dusz ludzkich ożywienia. Naostatek / strony wszytkich zmarłych przedwzrostu / y do żywota przywrócenia.

26 Tak dał y Synowi / Jakiż Ojciec / iako własny Ojciec / dał Synowi żywot ten / który sam ma : albo raczej / który on sam jest / nie z takiej potrzeby / ani darem / ale z przyrodoznania : wrodziwszy go na wszech równego y podobnego / sobie przede wsiami wieki. A tak Syn ma w sobie tenże żywot / który ma y Ojciec : iż jest tymże Bogiem co y Ojciec. A z strony zaś cielskiej / dał mu moc / stworzenia : iż jest Synem człowieczym. To jest / iż przysłało

aby siedzia ludzki był nieśmym Bogiem nieświdzianym / ale y człowiekiem / którego by ludzkie oczyma cielskimi widzieć y oglądać mogli. Albo i który się tak umi / że się dla ludzki stał Synem człowieczym / temu Bóg sprawiedliwie dał te moc / stworzenia / aby na imie tego kłaniało się wszytkie kolano.

34 Nie od człowieka świadectwo biore / Ale Pan Chrystus świadectwa od ludzki nie potrzebował : gdyż miał daleko więcej świadectwa od Boga y od cudów : wszytkie iedną dla ludzki używał świadectwo ludzkich. Bo Jan chrzcił na to był posłan od Boga / aby o nim świadczył. A wy prawi Apostołowie / będziecie świadczyć / iżecie od początku semna. A będziecie mi świadkami w Jeruzalem y we wszytkim żydostwie / y aż do końca ziemi.

39 Rozbierajcie pisma / Jakiż rozbiacie / wedle Cyrilla. Bo y Grzechy y Lacińskie / oboiako się rozumieć może. A obacz / iż to mówi nie do pospolitego człowieka / ale do Doktorów y w piśmie nauczonych / którzy to był własny wzrost / w piśmie się obierać. A nie mów / czytacie / ale rozbiacie / albo badacie się pisma. Bo y żydzi y heretycy pisma czytali / ale nie dobrze rozumieć : y przetoż żydzi Chrystusa / a heretycy kościół / powszechnego w nim opisanego widzieć y znać nie mogą. A temu nie rzekł : Tego albo owego pisma / ale zgola pisma. Bo żadnego pisma Pan Chrystus nie odrzucił / żadnego nie czynił fałszywym ani podejrzanym / iako czynia dzisiejszy oszczerzenie.

43 Iesliby przyszedł inny / Antychryst przyszedł nie w imie Chrystusowe / ale w imie swoje : którego żydzi za Mesyasa przyjmą. Tak to miejsce rozumieć starzy Doktorowie / Chryzostom y Cyrillus na to miejsce. Ambrosy / Hieronim / Augustyn / Irenusz / Theodor / y inni.

Phi. 2. 10.

Świadectwa o Chryście.

Ian 1. 7.
Ian 15. 27.
Dzie. 1. 8.

Pisma iako rozbiacie mamy.
Aug. Epist. 166. ad Donatist.
Ambr. in. 1. Tess. 2.
Hiero ad Algisiam
Aug. Trakt. 29. in Ioan.
Iren. lib. 5. con. heres.
Theod. in Epirome.
Antychryst.

ROZDZ. VI.

O tym Jesus odszedł za morze Galilejskie / które jest Tyberiadskie : y ślą za nim rzęsa wielka / iż wielki znaki / które

czynił nad tymi co chorzeli. Wszedł tedy Jesus na górę : y siedział tam z uczniami swymi. A była blisko Pascha / dzień święty żydowski.

Podniósł tedy oczy Jesus / y wyjrzał yż wielką rzęsa idzie do niego / rzekł do Philipa : Skąd tuś piemy chleba / żeby ci iedli ? A mócił to kusić go : bo on wiedział co miał czynić. Odpowiedział mu Philip : Za dwieście groszy chleba nie dosyć im będzie / żeby każdy mało co wziął. Rzekł mu ieden z uczniów tego / Andrzey brat Symona Piotra :

9 Jest tu iedno pachoł / co ma pięć chleba / iecziennego y dwie rybie : ale to co jest na tak wielu ?
10 Rzekł tedy Jesus : Kąćcie ludzkom wsiść. A było trawy wiele na miejscu.
11 A tak wsiadło meżow w liczbie iakoby pięć tysięcy. Wziął tedy Jesus chleba : a dzielił uczyniwszy / rozdał siedzącym. także y z ryb ile chcieli.
12 A gdy się naiedli / rzekł uczniom swoim : Zbierzcie które zbyle włótki / aby nie zginely. Zebrałi tedy / y napelnili dwanaście kosów włótkow z pieciorga chleba / iecziennego / które zbysowały tym co iedli.
13 Oni tedy ludzkie wyjrzał yż cud / który Jesus uczynił / mówili : Jż ten jest prawdziwie Prorok / który miał przysć na świat.
14 Tedy Jesus poznałszy iż mieli przysć / aby go porwali y uczynili królem / wcielił zaśie sam ieden na górę.
15 A gdy był wieczór / wystąpił wcz-

Mat. 14. b 17.
Mar. 6. e 38.
Luk. 9. b 13.

Wanion / a uczniowie G. / żeby nic nie ginęło. G.

y porwał go / aby go uczynił. G. d. Mat. 14. e 23.
Mar. 6. f 46

niowie

17 niowie iego do morza. ^a A wsiadłszy
w łódź/iechali za morze do Kapharnaum/ a już sie było zmierzkało: a Jezus
18 był nie przyszedł do nich. ^a A morze / z powstania wielkiego wiatru /
19 burzyć sie poczynalo. ^a Gdy tedy sie odwiezli takoby na dwudziestu y pięć
C ci albo na trzydziści statków: wyszeli
Jesusa chodzącego po morzu/ a przy
bliżającego sie ku łodzi / y wlekli sie.
20 ^a Lecz on im rzekł: Jam iest/ nie bój
21 cie sie. ^a Chcieli go tedy wziąć do łodzi: a natychmiast łódź przyprzynała
22 do ziemi do której iachali. ^a Wziął
wtrzy rzęsa która stała za morzem /
baczac że tam nie było drugiey łodzi
tylko iedną ^a i Jezus nie wszedł był
w łódź z weznaniami swemi / ale sami
23 weznowie iego wiechali: ^a a drugie
łodzie nadeszły od Tyberyady / nie
daleko miejsca gdzie iedli chleb ^a za
24 dzieł czynieniem Pánstkim. ^a Gdy te
dy obaczyla rzęsa / iż tam nie było
Jesusa/ ani weznow iego/ wsiadli w
łódki y przyprzynali do Kapharnaum
25 szukając Jesusa. ^a A znalazłszy go za
morzem/ rzekli mu: Rabbi/ kiedyś tu
26 przybył: ^a Odpowiedział im Jezus/
y rzekł: Zaprawde/ zaprawde mówie
D wam: szukacie mnie iżeszcie widzie
li cuda / ale iżeszcie chleb iedli / y naje
27 dliście sie. ^a Róbcie nie pokarm kto
ry ginie / ale który trwa ku żywotowi
wiecznemu/ którym wam da Syn czło
28 wieczy. ^a Abowiem tego Ociec Bóg
zapieczętował. ^a Rzekli tedy do niego:
29 Cóż czynić mamy abyśmy czynili
uczynki Boże? ^a Odpowiedział Jezus/
y rzekł im: ^a Toć iest dzieło Bo
30 że / abyście wierzyli w tego którego
on posłał. ^a Rzekli mu tedy: cóż tedy
ty za znák czynisz/ abyśmy wyszli / y
31 wierzyli tobie? Cóż działasz? ^a O
cowie nasz iedli ^a manne na puszczy.
32 ^a Iako iest napisano: ^a Chleb z nieba
dał im iść. ^a Rzekł im tedy Jezus:
Zaprawde/ zaprawde mówie wam:
Nie Moyses wam dał chleb z nieba:
ale Ociec mój dał wam chleb z nie
33 ba prawdziwy. ^a Abowiem chleb
Boży iest który z nieba zstąpił / y da
34 wa żywot światu. ^a Rzekli tedy do
niego: Panie/ daj nam zawždy tego
chleba. A Jezus im powiedział:
35 ^a Jam iest chleb żywota: kto do

^a w którą byli
wsiedli wez
nowie iego:
G.

^a dyktując
Bogu. N. L.

^a wys. I. c. 32.
Mat. 3. d. 17.
y 17. a. 5.
^a to iest swym
świadc
stwem, iako
pieczęcią pu
ściwił za
Syna swego.
2. Jan 3. d. 23.
^a to iest, Bogu
wdzięczne.

^a po Chaldey
sku Manna,
po Zydowsku
Manna
2. Moy. 16.
a. 4.
4. Moy. 11.
b. 7.
Psal. 77. c.
24.
Mgd. 18. c. 20

^a Ezech. 24. c. 29
^a który dał
żywot H. br

36 mnie przychodzi / iakże nie będzie:
a kto wierzy w mie / nigdy pragnąć
nie będzie. ^a Ale wam powiedział /
37 iżeszcie mnie y widzieli / y nie wierzycie.
^a Wszętko co mnie dawa Ociec/ do
38 mnie przyjdzie: a tego co do mnie
przychodzi/ nie wyrzuce precz. ^a Bom
zstąpił z nieba/ nie iżbych czynił wo
39 la moje / ale wola onęgo który mnie
posłał. A ta iest wola tego/ który mnie
posłał/ Oycá: aby mi nic z tego wszy
40 tkiego co mi dał/ nie stracił: ale bym
E to wstrzesił w ostateczny dzień.
^a A ta iest wola Oycá mego/ który
mnie posłał: iżby każdy który widzi
Syna/ a wierzy weń/ miał żywot wie
czny: a ia go wstrzęsę w ostatni dzień.
41 ^a Szemrali tedy Żydowie do nim /
iż był rzekł: Jam iest chleb żywy/ któ
42 ry z nieba zstąpił: ^a y mówili: ^a Jaz
ten nie iest Jezus syn Jozephów/ któ
rę my oycá y matkę znamy: Jakoż
43 tedy ten powiada: Jem z nieba zsta
pił? ^a Odpowiedział tedy Jezus y rzekł
im: Nie szemrzycie między sobą.
44 ^a Żaden do mnie przysść nie może/
ieśli go Ociec który mnie posłał / nie
pociągnie: a ia go wstrzęsę w osta
45 teczny dzień. ^a Jest napisano w Pro
roczech: ^a A będą wszyscy weznaniami
Bożymi. Wszętki kto słytał od Oycá/
y nauczył sie/ przychodzi do mnie.
46 ^a Nie iżebym kto Oycá widział/ ^a mo
prócz tego który iest od Boga: ten
47 widział Oycá. ^a Zaprawde / zapraw
wde wam powiadam: Kto wierzy
w mie / ma żywot wieczny.
48 ^a Jam iest chleb żywota. ^a Oycó
49 wie waszy ^a iedli manne na puszczy: a
50 pomarli. ^a Ten iest chleb / z nieba zste
pujący: aby ieliby go kto pożywał
nie umarli.
15 ^a Jam iest chleb żywy / którym z
F nieba zstąpił. Jesliby kto pożywał
tego chleba / żyć będzie na wieki. A
chleb który ia dam / iest moje Ciało
^a za żywot świata.
52 ^a Swarzyli sie tedy Żydowie mie
dzy sobą / mówiąc: Jakoż nam ten
może dać ciało swe ku iedzeniu?
53 ^a Rzekł im tedy Jezus: Zaprawde/
zaprawde wam powiadam: Jesli
byscie nie iedli ciała Syna człowieka
czego / y nie pili krwi iego / nie be
dziecie mieć żywota w sobie.

^a Matt. 13. g
55.

^a Iza. 54. c. 13.

^a Matt. 11. d
27.

^a 2. Moy. 16.
d. 15.

^a Ktoré ia
dam. G.

^a nie mając

^a Kto

1. kor. II. f
27.

Pwys. 3. b 13.

Ciało Pán-
skie pokarm.
Cyrillus
in Ioan:
August. in
Ioan.

Syn Boży iá-
ko zápiecz-
towan.

Zyd. I. 3.

Wolność lu-
dka.

Aug. ser. 2.
de verb.
Apo: cap. 2.
Virgil.

54 Kto pożywa ciała mégo / y piie
moie krew / ma żywot wieczny : á ia
go wstrzeże w ostatni dzień.
55 Abowiem ciała moie prawdzi-
wie iest pokarm : á krew moia pra-
wdziwie iest napój. Kto pożywa
56 mego ciała / á piie moie krew / we
mnie mieszka / á ia w nim. Jáko mie
57 posłał żywiący Ociec / y ia żywie dla
Oycá : á kto mnie pożywa / y on żyć
58 będzie dla mnie. Ten iest chleb któ-
ry z niebá zstąpił. Nie iáko oycowie
wásy iedli manne / y pomarli. Kto
pożywa tego chlebá / żyć będzie ná
wieki.
59 To mówił w bóžnicy wcząc w Ká-
60 phárnaim. Wiele ich tedy z wcz-
niów iego słuchájąc / mówili : Twár-
da iest tá mowa / y któż iey słuchać
61 może ? A wiedząc Iesus sam w so-
bie iž o tym semráli wczniowie iego /
62 rzékl im : To was goršy ? Jesli tedy
obaczycie Syná człowieczého wste-
pującego tedy był piérwéy ? Duch

27 Pokarm który wam da Syn człowieczý]
Przez ten pokarm Cyrillus y Augustyn S-
rozumieia tenże / o którym niżej mowi : Ciało
moie prawdziwie iest pokarm / ktróž słowa
ciž Doktorowie / y inni pospolicie / wykłádaja
o Ciele Pánšim w świętym Sakramencie.
27 Abowiem tego Bóg Ociec zápieczetował]
Jáko Augustyn wykłáda / w człowieczes-
twie iego wyráził Bóstwo své iáko pieczęć
przez one wnia / ktróž ten człowiek iest Bo-
gtem. Acz y według Bóstwa (iáko Cyrillus
y Hilarius mowi) Syn Boży iest nazwany
obrazem / pieczęcią Oycowš / a wyrásonym :
iž od Oycá wziął wšytkę istność iego.
44 Nie pociągnie go] Nie žeby ludšiom
wolność ich odeymował / ábo ie przyćskat
po niewoley. Bóže vchoway ták rozumieć.
(mowi Theophylaktus y Chrysostom S.)
Ciagnie tedy Ociec nie gwałtem ani przy-
muszeniem / ále oświeceniem y kocháním / ták
iáko Poeta powiedział. Ciagnie káždého ro-
stóž wlasna iego.
45 Beda wšyscy wezniami Božymi] Wšyscy
rozumieý ktróžy sa w kóšciele Chrystusowym.
Bo o tych wlasnie v Jánášá Bóg mowił / y
tych samých Bóg vcsy / ktróžy do kóšciola
iáko do školy Božey przychodzą. A ktróžy
nie sa w kóšciele / ábo glosu Božého nie
słuchája / ábo go nie rozumieia. Grécie lepať
słowa / didaxoi tž bžž / wlasnie znacza vze-
ni Božy / y iest to wiašny Hebraism. Ktróž tóž
wázy iáko by rzékl / weznio wie Božy. A ták té
słowa ták sie rozumieia : Jž wšyscy ktróžy
Folwieť do kóšciola przychodza / bywáta iáko
weznio wie od Boga vzeeni. A ktróžy nie przy-
chodza / dla tego nie przychodza iž nie chcą :
á ták iestli ich nie vzeja sami sobie winni.
49 iedli manne] To přečiw nowowierni-
kóm / ktróžy mówa iž Oycowie stárego testá-

64 iest ktróžy ożywia : ciało nie nie poma-
ga. Słowa ktróžem ia wam mowił /
duchem y żywotem ša. Ale ša niektó-
rzy z was / co nie wierzą. Abowiem
wiedział od poczatku Iesus / ktróžy
65 byli co niewierzyli / y kto go wydać
miał. A mowił : dla tegóm wam
powiedział : iž żaden nie może przysć
do mnie / iestli by mu nie bylo dano od
66 Oycá moiego. Od tžd wiele wcz-
niów iego pošli náwstecz : y iuž z
nim nie chodžili. Ržékl tedy Iesus
do dwunásčiu : Žali y wy odisć chce-
67 cie ? Odpowiedział mu tedy Sy-
mon Piotr : Pánie / do kogóž póy-
68 dziemy ? Słowa żywota wieczného
maš. A my wierzymy y pozná-
li smy žeš ty iest Christus Syn Božý.
70 Odpowiedział im Iesus : Žalim ia
nie dwunásćie was obiał : á ieden z
71 was iest dyabel ? A mowił o Ju-
dásu Symonowym Iskariocie.
Bo go ten wydać miał / będąc ie-
dnym ze dwunásćie.

mentu / ktróžy mány pożywali / tegóž duchó-
wného pokarmu co y my pożywali. Albo-
wiem tu Pan esym wielka różnosť miedzy
mánná / á miedzy tym chlebem niebieskim. Bo
mánná byla tylko figurá tego nášwiestšého
Sakramentu / acz nacełniewšja y nazacniewš-
ša / lec ten Sakrament iest samá rzeczywistá
prawda. Oná nieiákim sposobem štepo-
wála z niebá : ále daleko wieceý ten Sakra-
ment. Onéy pożywano w dróždze y w cia-
gnienu do zemie obiecánéy : ále wieceý tego
Sakramentu. Oná byla daná wšytkim ktró-
rzy ia miedć chcieli : daleko wieceý náš Sa-
krament. Onéy mála časťá ták wiele cý-
nita / iáko y n.wieceý : tákž káždá časťá
náššého Sakramentu. One chowano ná dni
ktróžych sie zbieráć nie godžilo : chováia y
náš Sakrament. One chowano ná pámiat-
tke w štrzyni testamentu : daleko šušnieý
chowáć máta náš Sakrament. Tam žydzi
semráli přečiwko niéy / y bžždžili sie ia : y
tu heretykové daleko wieceý semrža. Oná
mánná karmila y pošlata ciała ná pusezy :
á náš Sakrament nie tylko ciała ále y duše
pošila.
51 Chleb który ia dam] Theophilaktus ták
ná to miéysce piše : Tu nam iasnie mowi o
pożywaniu ciała šwego w S. Sakramencie.
A obáč / iž chleb ktróžego my w Sakramencie
pożywamy / nie iest tylko znát ábo figurá cia-
la Pánškiego / ále samo Ciało Pánškie. Bo
nie rzékl : Chleb ktróžy ia dam / iest figurá Cía-
la : ále / iest Ciało moie. Przemienia sie bo-
wiem on chleb / tájemněmi słowy (przez šwie-
té přežegnání y zstápienie Ducha š.) w Cía-
lo Pánškie. Bo y chleb on ktróžego Pan Ie-
sus / obecuać ná šwiećie pożywał / przemie-
niał sie též w Ciało y štával sie podobny š-
wieršmu Ciału iego. Pzeretóž y teraz przemie-
nia sie chleb w Ciało iego. Acz sie nam niewi-

Opusćili go.
šmyšy v-
wierzyli. G.

1. Matt. 16. c
16.
Mar. 8. c 29
Luk. 9. c 20.
Bogá żywe-
go 2. L. G. S.
dyabelski
człowiek, po-
zwarcá y
zdravcá.

1. kor. 10. 3.
Porównání
mánný z S.
Sakramen-
tem.
Caluin : li:
4. instit. c.
14. Sec. 23.

W Sakra-
mentie nie
iust figurá á-
le prawda.

Wiary po-
rzebą o S.
Sakramen-
cie.
Cyril: in
Ioan.

Luk. I. 35.

Prawdziwe
Ciało jest w
Sakramen-
cie.
August. de
verbis A.
post. ser. 2. c. 1
Leo ser. 6.
de ieiun. se-
pti. menf.

Wżywianie
Sakramentu
pod jedną o-
sobą.

Raym. 6. 9.

Ciało Pán-
skie obżywia
ciała nasze.
Filar. lib.
8. de Trinit
Cyril. in
Ioan.

Iren. lib. 4.
c. 34.
Greg. in
orat. Cate.

Ciało Pán-
skiego pra-
wdziwie po-
żywamy w S.
Sakramen-
cie.

52

dzi Ciąło / ale chleb. abyśmy się nie bzydzili
iedza tego. To Theophilaktus / y wiecéy.

Iakoż ten może / Nie wierzyli ci / i Pan
Chrystus był Bogiem / Któremu nie nie jest
niepodobno. Ale my kazać się ich grzechu
mi (słowa św. Cyrilla S.) mocno wierzymy
słowami Chrystusowym o tych tajemnicach:
a nigdy w tak wysokiach rzeczach tego słowa
(Jako) ani mówimy / ani pomysławamy. Ży-
dowstwie bowiem to słowo jest / y przysyna
wiecznego potępienia. Gdy tedy Bog sprá-
wienie nie pytamy / Jako? ale sposob y zna-
iomość wezrytu tego temu samemu zosta-
wamy. To wszystko Cyrillus. Wszakże kto
się nie zyporu / ale z pokory pyta / aby się na-
uczył: iako nasławił Panną do anyoła
mówiąc: Jakiż to będzie zc. ten niech słucha
anyastiey odpowiedzi. i się to dżicie sprá-
wa Ducha S. A i v Bogu nie nie jest nie-
podobno. Tak Damascen. lib. 4. cap. 14.

53

Ieslibyscie nie iedli Ciąła / Temi słowy
(mówi Augustyn S.) zaleca nam Pan Sa-
krament Ciąła y Krwie swoiey. Gdyż to te-
dy mówi o żywocie ten który sam jest żywot /
będzie temu człowiekowi śmierć a nie żywot /
który płamca czyni żywot: to jest / który nie
wierzy słowom Chrystusowym. A Leo wielki
tak: Gdyż to Pan nasz mówi: Jesli nie be-
dziecie iedli Ciąła / zc. tak go pożywamy / a
bysmy nie nie wąpili o prawdziwe Ciąło y
Krwie Chrystusowey w S. Sakramencie. Wo-
to vszy bierzeni / co sercem wierzymy. A pró-
żno ten odpowiada Amen / który dysputuje o
tym co przyjmie.

53

Y nie pili krwie / Z tego mieysca herety-
kowie dowodzą / że potrzebne jest przy-
mowanie Sakramentu pod obojma osobą. Ale
to słaby dowód. Bo / wedle ich mniemania /
w tym całym Rozdziale / nie się nie mówi o
sakramentalnymżywianiu Ciąła y Krwie
Pánstiey: iedno tylko o duchownym ży-
wianiu Chrystusa przez wiare wen. A tak nie
tu nie ma ani za iedną / ani za drugą osobą.
Ale rozumiejąc też o Sakramencie / iako Ká-
tholicy rozumieją / przecie tu nie nayda pod-
poży obojey osoby. Bo tu Pan nie wspomia
na ani kielch / ani winą. A który pod iedną
osobą Chrystusa pożywa / ci y ciało tego ied-
dza y krew pija. Gdyż pod iedną osobą jest
prawdziwe ciało y krew tego. Wo Pan Chry-
stus wiecéy nie miera / y wiecéy rozdzielon
bydź niemóże.

54

A i go wskrzesze / Jako syn żywie przez
oyca / (mówi Złazina) tak mowy przez Ciąło
Chrystusowe Którego w S. Sakramencie po-
żywamy. A Cyrillus: Jako / praw / istra o-
gnie w siano / a w słone wrzucona / vszy-
to zapala: tak słowo Boże przez pożywanie
Ciąła tego w S. Sakramencie z natura naszą
śmierelną złączone / czyni aby ona vszytká
powstała nieśmiertelną y chwalebna. A Ire-
neusz: Ciąła nasze (mówi) przyjmując Cią-
ło Pánstie w Sakramencie / inż nie sa śmiesz-
elne / ale mające nadzieie zmartwychwsta-
nia. Wo iako s. Grzegorz Nissenski wzy: Cią-
ło Chrystusowe bywa przyjmowane w ciata
wiernych ludzi: aby tym złączeniem z nie-
śmiertelnym / człowiek też był nieśmiertelno-
ści uczestnikiem.

55

Ciało moje prawdziwie / J / iako dobrze
mówi Euthymius / nie pod figura / ani pod
podobieństwem / ale własnje / prawdziwie y
rzeczywiście / Ciało y krew Pánsta bywa

58

przyjmowana w S. Sakramencie. Woby iná
csy prawdziwie pokarmem nie było Ciąło y
krew tego / gdyby niemogło bydź prawdzi-
wie pożywane.

Kto pożywa tego chleba / Stad widzi-
my / że przyjmowanie S. Sakramenta pod
iedną osobą chleba / dosyć jest ku zbawieniu y
ku żywotowi wiecznemu. Gdyż żywotacy
tego chleba / oto ma żywot wieczny. A kto /
prawi / pożywa nim / ten będzie żył dla mnie.
Lecz kto Ciąła Pánstiego pożywa pod oso-
bą chleba / ten całego y żywego Chrystusa
pożywa: gdyż on raz vmárł wiecéy nie v-
miera. Niewinnie tedy heretykowie kóścól
S. powszedni potwarzają / żeby ludzóm
miał co wiać / iśności / z mocy / z skutku y z
pożytków tego Sakramentu / dawając ii
pod iedną osobą. Oni sami ludzie oszukali /
odławszy im iśtote y prawdę Ciąła Pán-
stiego z tego Sakramentu / y se vszytkimi po-
żytki y skutkami tego. Gdyż v nich niemá-
nie iedno prosty chleb a proste wino: Którego
náśad y ná potępienie pożywa / nie rośsa-
dzając Ciąła Pánstiego od prostego chleba.

62

Gdybyscie widzieli / J / iako by rzekł: Jesli
was to gorzy / i wam chce dać moje Ciąło
ku iedeniu / bedac z wami widomie: a cóż
dopiero rzeczećie kiedy do nieba wstapie: y
gdy tak daleko od was będzie Ciąło moje / i-
ko od ziemi niebo? Czego sama rzecz do-
świadcza w Kápharnatach dżisiey / ych-
których ten jest dowód naprzeciwiey / przeciw
prawdziwey bytności Ciąła Pána Chry-
stusowego w Sakramencie / i wstąpił do nie-
ba: a iś ciało nie może bydź zarazem ná zie-
mi y ná niebie. O czym nżey Dżici: i. ii.

62

Kedy był piérwey / To jest (mówi Bu-
dny) do Jerozolimy / gdy go poymáa y zá-
bił. Takci ten bluźniercy y z niebá czyni nie-
niebo / iś nie wierzy Bóstwu Pána Chry-
stusowego / a bo żeby był piérwey v Oycá w nie-
bie / niżli się z Mártiey narodził: o czym p-
śiná pełno.

63

Ciało nie nie pomaga / Toć jest namocniejszy
dowód / y niedziány mur Żwingułsów / prze-
ciw prawdziwey bytności Ciąła Chrystusa-
wego w Sakramencie. Skad Kálwinistowie
taki dowód czynią. Ciąło Chrystusowe nie
nie jest pożyteczne: y przetoż go niemá-
w Sakramencie. Ale tym dowodem pokazać
się może / że y chleba niemá-
w Sakramencie. Bo iesli Ciąło Chrystusowe nie jest pożyte-
czne: daleko mniéy prosty chleb jest pożyte-
czny. A temu / áżá to nie strasne bluźnier-
stwo / żeby Ciąło Chrystusowe z Bóstwem
złączone nie było pożyteczne: Któremu Pa-
wel S. vszytko zbawienie náśe przypisuje:
y o którym tu sam Pan mówi: Ciąło moje
prawdziwie jest pokarm: y kto go pożywa
ten ma żywot wieczny: Albo tedy tak to rozu-
miejmy z Augustynem S. J / Ciąło nie nie
pomaga / tak iako ie w trupie siekacia / y w iá-
tkách przedaia. Albo z Cyrillusem / J / iako
samo przez się / bez Ducha ożywiającego / nie
nie jest pomocne: iakie nie jest Ciąło Chry-
stusowe. Albo ráczey z Chryseostomem / Theo-
philaktem / Euthymiussem y Origenesem: J /
cielesné rozumienie o tym Sakramencie nie
tylko nie nie pomaga / ale owšem wádzi ku
poieciu rzeczy Bózkich / y tajemnic niebie-
skich. J / iako ono Pan do Piotra mówił:
Ciało y krew nie obiówilo tobie. Wo to

Wżywianie
Sakramentu
pod iedną o-
sobą.
Ian 6. 57.

Rzym. 6. 9.

i. kor. 11. 29.

Ciało pra-
wdziwe Pán-
skie jest w Sa-
kramencie.

Chrystus był
piérwey w
niebie, niżli
stał człowie-
kiem.

Ian 1. 1.

Ciało Chry-
stusowe bl-
żni-
odścepiant-
cy.

kol. 1. 22.
Ephel. 2. 14.

Ciało

Mat. 16. 17.

Niedowiar-
stwo Sakra-
mentów.

Zgoršénie
mnohých z
strany Sákra
mentu.

ciato y ten rozum cielesny / y na on czas był
przyczyna/ że ich wiele od Pana Chrystusa od
padało. y dziś czyni że herecykowie przą sie
prawdy tego Sakramentu/ i sie to niepodo-
bno y nieustusno widzi cielesnému ich rozumowi.

64 Co nie wierzą / Niewdziarstwo jest przy-
czyną / że się ludzie sprzeciwiają prawdzie tego
Sakramentu. A wielka łaska Boża jest w
Katolikach / którzy / przeciw smysłom y ro-
zumowi swemu / mocno wierzą słowóm Chri-
stusowym. Astad domyślają się niektórzy /
że Judaś szemal przeciw słowóm Pańskim
o tym Sakramencie.

66 Pošli ná wstecz 7 Wiedziw tedy / że y teraz siła sie ich oderwalo od iedności Kościoła powszechnego / z strony wiary o tym Sakramencie : gdyż y ná on czas wiele werników Pánfich / ktorzy y cudá tego widáli / y náuki słucháli / przedsię sie o to gorzylly / y Pána o puszcili / iż tak wielkiey tajemnicy potać nie mogli. A obacz / iż ci dobrze rozumieli / że to Pan nie pod podobieństwem / ani pod przy powieścią / ale o prawdziwym iedzeniu Ciała swego mówił : y przetoż sie od Pána odtrącili. A ktorzyż dziś nie wierzą żeby teraz Chrystus pod osoba chleba y winá miał bydź powany / czy y ná on czas byli nie wierzyli /

Jeby Chrystus prawy Bóg w postaci człowieka
 być używany. A przetoż też iacno z
 Bawinistów sstaia sie Nowochrześceny /
 Turcy y Żydowie.

Odpowiedział Piotr] Piotr zaś wszystkie
 Apostoły odpowiada / nie wiedząc iż Judaś
 był z liczby tych którzy nie wierzyli słowom
 Chrystusowym o ś. Sakramencie / którzy też
 miał odpasć / tak iako y druzdy. A w tym
 Piotr nosi ośobe wszystkich Katołicków / któ-
 rzy dla żadney słow Pańskich trudności / ani
 dla żadnego oderwania odszepienców (choć
 dla tego Sakramentu / choć dla którego in-
 nego artykułu wiary) Chrystusa nigdy nie
 odstąpił. Ale także mówi: Panie / a do ko-
 góś poydziemy / jeśli Ciebie y Kościół twego
 odstąpimy? Do Lutrań? czyli do Kálwina?
 czyli do Serweta? czyli do którego innego
 proroka fałszywego? Nie day tego Boże: bo
 ty sam masz słową żywota wiecznego. Wie-
 my że nas ani ty / ani Kościół twój powiesz-
 chny (który jest filar y utwierdzenie prawdy)
 nigdy nie zawiedzie. Bo ty masz żywot wie-
 czny (mowi Augustyn S.) w rozdawaniu
 Ciała y Krwie twoięy. Tyś sam iest żywot
 wieczny / y nie dałeś w Ciele y Krwi twoięy /
 iedno to coś sam iest. To Augustyn S.

Piotr Káto-
lik prawy.

1. Tim 3. 15.
Aug. trac. 7
in loan.
1. loan 5. 20

ROZDZ. VII.

23. Moy: 23. f
34.

I
A

O tym Jezus
chodził po Galilei-
ciey: bo niech-
ciał chodzić po
Żydowskićy zie-
mi: iż Żydowie
chcieli go zabić.

2 ¹ A był blisko dzień święty Żydowski
3 Kuczki. ² Rzekli tedy do niego bracia
iego: Odejdź zjad / a idź do Żydow-
4 skiéy ziemié: żeby y wczniowie twoi
widieli dzieła twé które czynisz. ³ A-
bowiem żaden nic w skrytości nie czy-
ni / a sam chce być na świat. Jesli té
5 rzeczy czynisz / oznaymi sam siebie
6 świętému. ⁴ Bo y bracia iego weni nie
wierzyli. ⁵ Rzekł im tedy Jezus: Czas
mój ieseże nie przyszedł: ale czas waf-
7 sów / iest pogotowi. ⁶ Nie może
was mieć świat w nienawiści: ale
mnie ma w nienawiści: że ja świat
8 dectwo wydawam o nim iż spławę
B iego są złé. ⁷ Idźcie wy na ten dzień
święty: ja ⁸ nie pójde na ten dzień
święty: bo mój czas ieseże się niewy-
9 pełnił. ⁸ To powiedziawszy / został
10 sam w Galilei. ⁹ A gdy posli br-
cia iego / tedy y on poszedł na dzień
11 święty / nie iawnie / ale takoby potaie-
mnie. ¹⁰ Szukali go tedy Żydowie w

12

dzień święty / á mówili : Gdzie on
 iest : ° A było o nim wielkie śemra-
 nie między rzęsą. Boiedni powiada-
 li : Ze iest dobry. Druzy zaśie mó-
 wili : Nie / ále zwodzi rzęse. ° Wsa-
 kóż o nim żaden iáwnie nie mówił /
 dla boiáźni Żydów.

14

⁹ Nigdy już było wóół świata / wófedł

35

Jesus do Kosciola w czyl. i dajmo

C

18

19

20

D

b2. Mo: 20.
c 20. y 24. a
30.
wys. 5. c 18.
Iako Zydos
wie Christá
Páná, tak
heretyko=
wie cęca na
miástká iea
go zowięc
go Anty=
chrystem.
c3. Mo: 12. a 3
d1. Moy: 17.
b10.

to jest z z-
wierchniety
poslawy. abo
niebrakuy-
cie person-
mi.

5. Moy. 1. c
16.

Arcykapi-
ni. 2. L. G. S.

5. Moy. 12. d 35
gdzie ia ba-
da.

wł. Gra-
ków. które
czesto kładzie
za wszystkie
Pogány.

5. Moy. 23.
f 27.

Kuczki iakie
świato.
3. Moy. 13. 34

Znak Anty-
chrystów.

24 bieżanie w sabbat / żeby sie nie
25 gwałcił zakon Moysesów : na mie
26 sie gniewacie / zem wszystkiego czło-
27 wieka wzdrowił w sabbat : Nie są-
28 dziecie według widzenia / ale sądźcie
29 sądem sprawiedliwym. Mówili te-
30 dy niektórzy z Jeruzolimy : Jzali nie
E ten jest którego szukają zabić :
ależ oto iawnie mówi / a nie mu nie mó-
wią. Jzali prawdziwie poznali książe-
tą / iż ten jest Christus : Ale tego
znamy skąd jest : Lecz gdy przyjdzie
Christus / nikt nie wzowie skądby był.
28 Wolał tedy Jesus w kościele wczę-
ć a mówiąc : A mnie znacie / y skądem
jest wieście : a nie przyszedłem sam od
siebie : ale jest prawdziwy który mie
29 posłał : którego wy nie znacie. Ja
30 go znam : bom od niego jest / a on
mie posłał. Chcieli go tedy poymać :
ale żaden sie nań reka nie targnął : bo
jeszcze nie przysła była godzina tego.
A wiele z rzęsęy wierzycyło weń.

32 A mówili Christus kiedy przyjdzie /
ależ wiecę cudów uczyni / niż które
ten czyni : Wstąpieli Pharyzeusowie
iż to o nim rzęsa szemrą :
33 A posłali książat y Pharyzeus-
wie slugi / aby go poymali. Rzekł
im tedy Jesus : Jeszcze mały czas ie-
stem z wami : a idę do tego który mie
34 posłał. Szukacie mnie będziecie / a nie
35 naleziecie : a gdzie im ia jest / wy
przyszedz niemożecie. Mówili tedy dy-
dowie między sobą : Dokądże ten
pójdzie / iż my go nie nalezimy : Czy-
li pójdzie do rozproszania Pogánów
y będzie uczył Pogány : Coż to za
36 mowa którą wyrzekł / Szukacie mnie be-
F dziecie / a nie naleziecie : a gdzie im
ia jest / wy przyszedz nie możecie.

37 A w ostateczny dzień wielkiowie

2 Kuczki święto Żydowskie] To święto
Żydowie od siódmego dnia Października
przez cały tydzień obchodzili z Bożkiego ro-
kazania : mieszkać w kuczach abo w na-
miciach : na pamiatke tego że ich oycowie
przez 40. lat idąc z Egiptu / nie mieskali w
domach / ale w kuczach abo pod namioty.

17 Iesli kto będzie chciał] Droga do po-
znania prawdy / jest żywot pobożny.

18 Ktoć samęgo siebie] To oboje sie iści
w Antychryście y w heretykach wszystkich.

20 Dyabelstwo mas] Jako Żydowie Chri-

38 ta / stał Jesus / y wolał / mówiąc :
Jesli kto pragnie / niech do mnie
39 przyjdzie / a pić. Kto wierzy w mie-
iako mówi pismo / rzeki wody żywey
popłynę z żywota tego. A to mó-
wił o Duchu którego wzięć mieli
wierzący weń.

40 Abowiem ieszcze nie był Duch d-
ny : bo Jesus ieszcze nie był uwielbio-
ny. Tedy z onę rzęsęy wysławszy
te słowa tego / mówili : Ten jest pra-
41 wdzowie Prorokiem. Dudy mówili :
Ten jest Christus. A dudy powia-
dali : Alaz Christus przyjdzie z Galile-
42 lecy : Iż pismo nie powiada :
G iż Christus przyjdzie z nasienia Da-
widowego / a z Bethleem miasta ceka
43 gdzie był Dawid : Sstało sie tedy
rozewanie dla niego między rzęsę. A
44 niektórzy z nich chcieli go poymać :
ale sie nań żaden reka nie targnął.

45 Przysli tedy studzy do najwyższych
kapłanów y Pharyzeusów. A oni im
rzekli : Czemuście go nie przywiedli :
46 Odpowiedzieli studzy : Nigdy tak
człowiek nie mówił iako ten czło-
47 wiek. Odpowiedzieli im tedy Ph-
ryzeusowie : Aboscie y wy zwiedzie-
48 ni : Iż który z książat abo z Ph-
49 ryzusów wierzyl weń : Ale ten
gmin który nie umie zakonu / przekle-
50 ci są. Rzekł do nich Nikodem / on
który w nocy przyszedł do niego / któ-
51 ry był jeden z nich : Jzali zakon nasz
sądzi człowieka : iesliby pierwey nie
52 wysłuchał od niego / y zrozumiał co czy-
ni : Odpowiedzieli / y rzekli mu : Al-
bos y ty jest Galileczyk : Rozbięray
pismo / a obacz że z Galilecy proro-
53 nie powstanie. A wrócili sie każdy
do domu swego.

38 sta Pana / tak heretykowie echa namiastka ie-
go / zowiąc go Antychrystem.

Rzeki wody żywey] To sie wypelnito
napierwey w dzień Świąteczny / a potym
zawsze przez wkładanie rak w Sakramencie
Bierzmowania : widomie w pierwszym ko-
ściele / a niewidomie aż do skonczenia swiata

49 Rzekł do nich Nikodem] Zawsze Pan
Bóg ma dobre w posrodku złych / którzy
bronia cecfucy praw niesprawiedliwych
przeciw temu y ludowi tego. Jaki tu był Ni-
kodem y Gamaliel.

h 5. Moy. 18.
c 15.
i Joel. 2. g 18
Dzie. 2. c 17.

Duch świę-
ty 4. L. G.
wiele ich te
dy G.

k Mich. 5. a 2
i Mat. 2. a 6.

żaden.

m wy. 3. a 2.
n 5. Moy. 17.
b 8. y 19. d 15

nie powstał
1. L. K. G. S.

Dzie. 2. 4.

Wszysty Pan
Bóg ma swoje
Dzie. 5. 34.

ROZDZ. VIII.

Jezus pośledł
na górę Oliwną:

á raniuszko zaś
się przyszedł do
kościół: á wszy-
tek lud przyszedł
do niego: á siada-

3 sy wczylie. Á przywiedli * Doktoro-
wie y Pharyzeusowie niemiaste kto-
rą na cudzołóstwie zastano: y po-

4 stawili ją w posrzedku y rzekli mu:
Nauczycielu te niemiaste teraz zaś-

5 stano w cudzołóstwie. ^a Al w zako-

6 nie rozkazał nam Moyses takie ká-

7 mionować. Ty tedy co mówisz? Á

8 to mówili kuszając go: áby go oskarżyć

9 mogli. Á Jezus schyliwszy się na dół

10 pisał palcem na ziemi*. Á Gdy tedy

11 nieprzestawali go pytać/ podniósł się

12 y rzekł im: ^b Kto z was bez grzechu

13 jest/ niech na nie pierwszy rzuci ká-

14 mień. Á zaś się schyliwszy się/ pisał

15 na ziemi. Á wysłyszawszy* ieden za

16 drugim wychodzili/ począwszy od

17 starszych*: y został sam Jezus/ á

18 niemiastą w posrzedku stojąca. Á

19 podniósł się Jezus*/ rzekł też:

20 Niemiasto/ gdzież są co na cie skar-

21 żyli: żaden cie nie potępił? Á która

22 rzekła: Żaden Panie. Á Jezus po-

23 wiedział: Á ia ciebie nie potępie*.

24 Idź á już więcej nie grzesz.

25 Á zaś się im tedy mówił Jezus rze-

26 kąc: ^c Jam jest światłość światła.

27 Kto zaś mną idzie/ nie chodzi w cie-

28 mności: ále będzie miał światłość

29 żywota. Á rzekli mu tedy Pharyzeu-

30 sowie: Ty sam o sobie świadectwo

31 wydałeś: świadectwo twe nie jest

32 prawdziwe. Á odpowiedział Jezus/

33 y rzekł im: Chociaż ia świadectwo

34 daję sam o sobie/ prawdziwe jest

35 świadectwo moje: bo wiem skądem

36 przyszedł/ y dokąd idę: lecz wy nie

37 wiecie/ skąd przychodzi/ ábo dokąd

38 idę. Á Wy wedle ciała sądzącie: ia

39 nikogo nie sądzę: á jeśli ia sądzę/

40 sąd mój jest prawdziwy: Bo nie ie-

41 stem sam/ ále ia/ y który mnie posłał

42 Ociec. Á w zakonie waszym jest ná-

43 pisano: ^d iż dwójgá ludzi świadec-

44 two prawdziwe jest. Á Jam jest który

45 sam o sobie daję świadectwo: y wy

46

19 dać świadectwo o mnie Ociec który

20 mnie posłał. Mówili mu tedy: Gdzie

21 jest twój Ociec? Á odpowiedział Je-

22 sus: áni mnie znacie/ áni Ociec mój

23 go. Wyście mnie znali/ inaczejście y

24 Ociec mój poznali. Á te słowa mówił

25 Jezus w skarbniicy wcząc w koście-

26 le: á żaden go nie poimał: bo jeszcze

27 nie przysła była godzina jego.

28 Á rzekł im tedy zaś się Jezus: Ja

29 idę/ y będziecie mnie szukać/ y w grze-

30 chu waszym pomrzecie. Gdzie ia idę/

31 wy przysść nie możecie. Á mówili te-

32 dy Żydowie: Áboć się sam zabije: że

33 rzekł: Gdzie ia idę/ wy przysść nie

34 możecie. Á mówił im: Wyście z

35 niskości/ á ia z wysokości. Wyście

36 z tego świata/ á ia nie jest z tego

37 świata. Á przetoż wam powiedział/

38 iż pomrzecie w grzechach waszych.

39 Bo jeśliż nie uwierzyście zem ia jest/

40 pomrzecie w grzechu waszym. Á mó-

41 wili mu tedy: Ktożes ty jest? Á rzekł

42 im Jezus: Początek* który y mówię

43 wam. Á Nam o was wiele mówię/

44 y sądzić: lecz ten który mnie posłał/

45 jest prawdziwy/ á ia com słyszał od

46 niego to powiadam na świecie. Á

47 nie zrozumiełże Ojcem swoim Bogá

48 nazywał. Á rzekł im tedy Jezus: Gdy

49 podnieścieście Syná człowieczego/ te-

50 dy poznacie zem ia jest/ á sam z sie-

51 bie nie czynię: ále iáko mnie ná-

52 czył Ociec* to mówię. Á który mnie

53 posłał/ zemną jest/ y nie zostawił mnie

54 samého*: bo ia co się mu podoba/

55 zawsze czynię.

56 Á To gdy on mówił/ wiele ich wem

57 uwierzyło.

58 Á Mówił tedy Jezus do tych co mu

59 uwierzyli/ Żydowie: Jeśli wy trwać

60 będziecie przy moim/ prawdzi-

61 wie wczniami moimi będziecie: y poz-

62 nacie prawdę/ á prawda was wy-

63 swobodzi. Á odpowiedzieli mu: Je-

64 stemy nasienie Abrahimowe/ á nie

65 gdyśmy nikomu nie służyli: iákoż ty

66 mówisz: wolnymi będziecie? Á Od-

67 powiedział im Jezus: Áprawdę/

68 áprawdę mówię wam: Jż* wpełni

69 który czyni grzech/ jest sługą grze-

70 chu. Á Lecz sługa nie mieszka w do-

71 mu ná wieki: Syn mieszka ná wieki.

72 Á przetoż jeśli was Syn wyśwobo-

73 dzi/ prawdziwie wolni będziecie.

*w przysio-
ku koście-
nym, gdzie
była skarbni-
ca ábo skry-
nia która w-
stawił król
Ioas 4. król:
12. 9.

*z 1. 2. G.

*wys. 3. d 33
Rzym. 3. 24.

*moy. G.

*Ociec. G.

Nie dosyc
ná samę
wierze: bez
trwałości,
y gichowa-
nia Bogi-
go przyka-
żania
plem. ábo
dzic.
Reg. 6. c 14.
2. Prior 1. d 19
nie wolni-
kiem.
plem. A-
brahymowe G.

*do niego. G.

*razmy nále-
żli w samym
wczynku ci-
dzolożyc G
Leuit. 20.
b 10.

*nie zmyśla-
jąc. G.
b Deu 17. b7

*á własnym
sumnieniem
przeświadcze-
ni. G.
*á do osła-
tnich. G.
*á nikogo
nie widząc,
oproc nie-
wiastę. G.

*potępiam.
G.

c 1. Ian 1. b 5.
*nie będzie
chodził. 5. L.
G. S.

*to jest roz-
sądkiem lud-
kim nie pra-
wdivie.

d 5. Moy. 17.
b 6 y 19. d 15
Mat. 18. b 16.
Lew. 13. a 1.
d 20. c 28.

wymyślił sátnískíe wnet vpádná / gdy sie kto przypátrzy sámému tekstowi. Boby tym sposobem Pan Christus był nie krzeczy nie odpowiedział Żydom. Bo oni mówili: Piaciá dziesiat lat tesze niemáś / á mówisz żeś Abrahámá widział? Tá co im Pan Christus odpowiedział: Pierwéy niżli był Abrahám / ia testem. Co rák rozumieć musiem / mali co bydź krzeczy: Prawde mówie / izem Abrahámá widział: Bom był pierwéy niżli sie on ná-

rodził. Lecz gdyby tylko był w przeżyżeniu / w ofiárach / w figurach / w sercach: tedyć go nie widział. Aleć y sami Żydowie té sto-á Páńskie dobrze rozumieli. Bo wnet to wstyśhawşy / rzucili sie do kámeniów / aby nan cię skali / iáko ná bluźnierzá / że sie czynił Bogiem. Czegoby iscie byli nie czynili / gdyby to tylko był chciał rzec / co Nowo chrzesceny: że przed Abrahámem był tylko w przeżyżeniu / ábo w obietnicách / iáko prosty człowiek.

ROZDZ. IX.

Nimo idac
Jesus / wyjezał
człowieka ślepé
go od narodze-
nia: A spytali
go wczniowie ie-
go: Rábbi / kto

zgrzeszył: ten / czyli rodzicy tego / iz
sie ślepý narodził? Odpowiedział
Jesus: Ani ten zgrzeszył / ani rodzi-
cy tego: ále / żeby sie spiáwy Bożé w
nim okazały. Nínie potrzebá spiá-
wować spiáwy onégo który mis po-
stał / potád dzień iest. nádhodzi
noc / gdy żaden nie bedzie mógł spiá-
wować. Pókim iest ná świecie / ie-
stem światłoscia światá. Rzekł
to / plunął ná ziemié / á wcznił blo-
to z śliny / y pomázal błotem oczy / ie-
go: A rzekł mu: Idź / vmyś sie w
sádzawce 'Syloe' / (co sie wykláda
Posłány.) Poszedł tedy / y vmył sie:
y przyszedł widzac. Sásiedzi tedy /
y którzy go przed tym widáli / że był
'zebraćiem' / mówili: Izali ten nie
iest który siadał y zebrał? Jedni mó-
wili: Iz ten iest. A dudy: Nie /
ále mu iest podobny. A on mówił:
Izem ia iest. Mówili mu tedy: Jáz
kożci sie oczy otworzyły? Odpowie-
dzał: Człowiek on którego zowia
Jesusem / wcznił błoto: y pomázal
oczy mé / á rzekł mi: Idź do sądzá-
wki Syloe / á vmyś sie. A siedlem / v-
myłem sie / y widze. A rzekli mu:
Gdzież on iest? Powiedział: Nie-
wiém. Przywiedli tego do Pháry-
zeusów / którzy był ślepym. A sábs-
bát był gdy Jesus wcznił błoto / y
otworzył oczy tego. Znowu go tedy
pytáli Pháryzeusowie iáko prze-
jezał. A on im odpowiedział: Wło-
żył mi błotá ná oczy / y vmyłem sie / y
widze. Mówili t. dy niektórzy z

Pháryzeusów: Ten człowiek nie iest
od Boga / który nie chowa sábbátu.
A dudy mówili: Jákóž moze czło-
wiek grzesný té cudá czynić? y było
rozewanie między nimi. Rzekli te-
dy ślepému powtóre. Ty co mówisz
o onym co otworzył oczy twoie. A on
powiedział: Iz iest Prorokiem. Nie
wierzyli tedy Żydowie o nim / żeby
był ślepym y przeżyżzał: áž wezwáli
rodziców onégo który przeżyżzał: A
pytáli ich / mówiac: Tenże iest syn
wáš / którego wy powiádać iz sie śle-
po narodził? Jákóž tedy teraz widzi?
Odpowiedzieli im rodzicy tego / y
rzekli: Wiemy że to iest syn náš / á
iz sie ślepo narodził: / lecz iáko teraz
widzi / niewiemy: ábo kto otworzył
oczy tego / my niewiemy: sámego py-
tacie / ma látá niech sam o sobie po-
wie. To mówili rodzicy tego / iz sie
bali Żydów. Abowiém iuz sie byli
zmówili Żydowie: iz iesliby go kto
wyznał bydź Chrystusem / aby był z
bóžnice wyrzucon. Dla tego powie-
dzieli rodzicy tego: Iz ma látá / py-
tacie sámego. Wezwáli tedy po-
wtóre człowieka który był ślepym / y
rzekli mu: Day chwale Bogu / my
wiemy iz ten człowiek grzesný iest.
Rzekł im tedy on: Jesli grzesný iest /
niewiém: iedno wiém / iz bywşy śle-
pym / teraz widze. Rzekli mu tedy:
Cożci wcznił? iákoć otworzył oczy?
Odpowiedział im: Juzem wam
powiedział / y slyśeliscie: přeczże
znowu slyśec chcecie? zali y wy chce-
cie bydź wczniami tego? Złorzeczy-
li mu tedy / y mówili: Ty badź tego
wczniem: á my iestefşny Moysesów-
wymi wczniami. My wiemy że Bóg
do Moysesá mówił: lecz tego skąd
by był niewiemy. Odpowiedział on
człowiek / y rzekł im: W tym iscie
dzíwno iest / że wy niewiecie skąd iest /
á otworzył oczy moie. A wiemy iz

*przeto sie
ślepym náro-
dził.

*ślepego. G:
*Syloám. G.
sákáe y ni-
hý.

*ślepym. G.

*iáko y nas
zákłste z ko-
ściola wyrzu-
ciá.
Iozu. 7. 19.
1. król 6. 7.
*to iest, przy-
pisy to o-
świecenie Ro-
gu, á nie le-
sowski: ábo,
powiedź pra-
wda.

*á nie slyśe-
liscie G. S.

grzesznych Bóg nie wysłuchawa :
ale jeśli kto jest chwalcą Bożym / a
wola jego czyni / tego wysłuchawa.
32 ° Od wieku nie słychano / aby kto o-
33 tworzył oczy ślepo narodzonego. °
Gdyby ten nie był od Boga / nie
34 mógłby nic uczynić. ° Odpowiedzie-
li / y rzekli mu : W grzechaches się na-
rodził wszytek / a ty nas uczysz : A
35 przez go wyrzucili. ° Wysłyszał Jezus
G iż go przez wyrzucili : a znalazł go /
rzekł mu : Ty wierzysz w Syna Bo-
żego : Odpowiedział on y rzekł : Kto-
ry jest Panie / abych weni wierzył :

36 ° Rzekł mu Jezus : A widziałes go /
37 y który mówi z tobą / onci jest. ° A on
rzekł : Wierze Panie. A wpadłszy w-
czynił mu pokłon.
38 ° Rzekł Jezus : Na sądem ja przy-
siedl na ten świat : aby ci którzy nie
widzą widzieli : a którzy widzą ślepy-
39 mi się stali. ° A wysłyseli niektórzy z
Pharyzeuszów / którzy byli z nim : y
rzekli mu : Żali y my jesteśmy ślepy-
40 mi : ° Rzekł im Jezus : Wyście byli
ślepymi / nie mieliście grzechu.
Lecz teraz mówicie : Jż widzimy.
Grzech wasz zostawa.

Chorob przy-
czyny.

Ceremonie.

Amb: lib. 3.
de Sacram:
cap: 2.

3 Ale żeby się sprawy Boże / Aż pospoli-
cie dla grzechów Pan Bóg choroby przepu-
ścił : ale też czasem dla doświadczania cię-
płowości / y dla wstawienia swego w ich w-
zdrowieniu.
6 Wzysnął błoto / Aż mógł iednym sto-
wem / albo y sama wola człowieka zdrowić :
wszyscy chcieli też wysyć ku temu rozmaitego
stworzenia y ceremonii : błota / śliny / wody /
pomazania y onywania. Jako y teraz w Ko-
ściele swym świętym używa rozmaitych ce-
remonii y Sakramentów pozwiarsznych /
około dusz naszych oczyszczenia y zdro-
wienia.

35 Wierzyszże ty w Syna Bożego / Nie mógł
nam iasnie pokazać / iako temi słowy / że on
jest żaraz y Synem Bożym y Synem człowie-
czym : a iż iedną jest osobą Syna Bożego
y Syna człowieczego. Bo tu widzimy y sty-
śmy / iż ten którego ślepy oświecony wi-
dział y słuchał / w którego wierzył / y ktoremu
pokłon uczynił iako Bogu / zowie się Synem
Bożym : będąc pospolu y Synem człowie-
czym.

39 Aby ci którzy nie widzą / Stad widzi-
my / że to dziwne cudo / nie tylko było dobro-
dziejstwem onemu człowiekowi : ale y zna-
kiem zdrowienia ślepoty duchowney.

Christus ten-
że jest Sy-
nem Bożym
Synem, czo-
wiczym.

ROZDZIAŁ X.

1
A

2 Uprawde / za-
prawde mówię
wam : Kto nie
wchodzi przez
dziwi do owczar-
nie owiec / ale w-
chodzi inedy / ten
3 jest złodziey y zbójca. ° Lecz który
wchodzi przez dziwi / pasterzem jest
4 owiec. ° Temu odźwierni otwiera :
a owce słuchają głosu jego : y nazy-
wa owce swe imiennymi / y wywodzi
5 je. ° A gdy wypuści owce swe / idzie
przed nimi : a owce idą za nim / bo-
6 wiem znają głos jego. ° A za cudzym
nie idą : ale wciekają od niego / bo nie
7 znają głosu obcych. ° Te przypowieści
powiedział im Jezus. Lecz oni nie
zrozumieli co im powiadał. ° Rzekł
im tedy zaśie Jezus : Naprawde / za-
prawde wam powiadam / iżem ja
8 jest dziwiami owiec. ° Wszyscy ile ich
B * przyszło / złodzieje są y zbójcy : y ich
nie słuchają owce.

* przedemną i
L. N. G.

9 ° Jam jest dziwiami. Przez mie
jesli kto wnidzie / zbawion będzie : y

10 wnidzie y wnidzie / y pasterwiśa znay-
dzie. ° Złodziey nie przychodzi iedno-
żeby kraść / a zabijał y tracił : iam
przyszedł aby żywot miał / y obficię
miał.

11 ° Jam jest pasterz dobry. Do-
bry pasterz dusze swoe daje za owce
12 swoie. ° Lecz naiemnik y który nie jest
pasterzem / którego nie są owce wła-
sne / widzi wilk przychodzącego / y
opuszcza owce / y wcieka : a wilk pory-
13 wa y rozpłaca owce. ° A naiemnik
wcieka : iż jest naiemnikiem / y nie ma
C pieczy o owcach. ° Jam jest pasterz
dobry : y znam moie y znają mie mo-
14 ie. ° Jako nie zna Ociec / y ja znam
Oycę : a dusze moie klade za owce
15 moie. ° A drugie owce mam / które
61 nie są z tęg owczarni : y one potrze-
bą abych przywiódł : y słuchać będą
głosu mego : y stanie się iedną o-
wczarnią / y ieden pasterz.

17 ° Dla tego mie miluje Ociec : iż ja
klade dusze moie / abych ja zaśie w-
18 ział. ° Nikt ię nie bierze odemnie /
ale ja klade ja sam od siebie / y mam
moc położyć ja / a mam moc zaśie
wziąć ja. To rozkazanie wziąłem od

2 Isa: 40. cii.
Ezech: 34. c
25. y 37. f 24b Matt: 11. d
27.
Luk: 10. d 22
"zdrowie mo-
ie.c Matt: 28. d
19.
Mar: 16. d 15
Luk: 24. g 47
Dzie: 10. f 35
13. 8 47. y 15.
b: 7.Gal: b 9.
d Zel: 37. f
22.

e Isa: 53. b 70

Oycę

19 Oycá mégo. ¹ Sstátá sie zász różni-
D cá między Żydy dla tych mów. ² A
20 mówilo ich wiele z nich: Diabelstwo
ma / y śaleie: czemuż go słuchacie?
21 ³ Druzzy mówili: Tęc słowá nie są
diabelstwo májcego. Jzali czárt
slepych oczy otwierać może?
22 ⁴ A było w Jeruzalem poświęca-
23 nie kościoła: y jima była. ⁵ A Jęsus
chodźil w kościele / w krudzganku
24 Salomonowym. ⁶ Obstąpili go tedy
E Żydowie / á rzekli mu: Dokądże du-
śe náše ná rzeczy trzymasz? Jęslis
25 ty ięst Chrystus / powiedz nam iáw-
nie. ⁷ Odpowiedział im Jęsus: Po-
wiadám wam á nie wierzyćcie. Sprá-
wy które iá czynię ⁸ w imię Oycá mé-
26 go / té o mnie świádectwo dája: ⁹ Ale
wy nie wierzyćcie: iż nie testesćcie z o-
27 wiec moich. ¹⁰ Owce moje słucháją
głosu mégo: á iá ie znam / y iá zám-
28 mnia: ¹¹ iá im wieczny żywót dawam:
y nie zgina ná wieki: áni ich żaden wy-
29 dze z ręki moięy. ¹² Oćiec mój ¹³ co mi
dal / wietśe ięst nádwósytko: á ża-
F den nie może wydziec z rąk Oycá mé-
30 go. ¹⁴ Já y Oćiec iedno testesmy. ¹⁵ Por-
31 wáli tedy kámmienie Żydowie / áby go
32 vkámmionowali. ¹⁶ Odpowiedział im
Jęsus: Wiele dobrych uczynków v-

kázalem wam ¹⁷ Oycá mégo: dla które-
go uczynku z tych kámmionuiecie mnie?
33 ¹⁸ Odpowiedzieli mu Żydowie: Dla do-
bręgo uczynku nie kámmionuieemy cie:
ále dla bluźnierstwa: á iż ty bedac
człowiekiem / czynisz sie sam Bogiem.
34 ¹⁹ Odpowiedział im Jęsus: Żalnicieś-
nápísano w zakonie wáśym: ²⁰ Jż
35 iám rzekl / Bogowie testesćcie: ²¹ Je-
śliż one názwał Bogami / do któ-
rych sstátá sie Boża mowá / á nie
36 może byđż písimo ślázoné: ²² Którego
G Oćiec poświęcił y postál ná świát /
wy powiádacie / Ze bluźnisz: iżem
37 rzekl / Jęstem Synem Bożym: ²³ Je-
śliż nie czynię spraw Oycá mégo / nie
38 wierzyćcie mi. ²⁴ A ięśli czynię: chociaż
byście mnie wierzyć nie chcieli / wierz-
cież vczynkóm: ábyście poználi y wi-
rzyli / że Oćiec ięst we mnie / á iá w
Oycu.
39 ²⁵ Szukáli tedy go poymac: y wy-
40 śedł z rękú ich. ²⁶ A odszedł zászé żá
Jordan ná ono miesyce gđzie piér-
41 wéy Jan chrzcil: y tám mieskał. ²⁷ A
wiele ich do niego przychodźilo / y
mówili: Jż Janci żadného znáku
nie uczynil: á wśytko cokolwiek Jan
o tym opowiedział / prawdá była.
42 ²⁸ A wiele ich wwierzyło weń.

z wolę Oy-
cá.

SPal. 18. b6

f. Mac: 4. f
56. 59.
3. król 6. 3.

*ná cześć y
ná chwale.

*iákom wam
powiedział, K
G. S.

*który mi
dal, wietśy
ięst ná dwósy-
tkie, K. G. S.

Práwi páste-
re.
Iren: lib. 4.
cap: 43.

Succesya

Złodziey.

Ożwierny.
Mat 16. 19.
Ián 21. 18.

Páster na-
iemnik á
wik.

Kto nie wchodźi drzwiami / Ci drzwiami /
to ięst przez Chrystusa / wchodza: którzy po-
rządnie powołáni y postáni bywáia od tych /
któzym Chrystus dáł te moc posyłania. O-
czym Trensus Biskup y mecennik S. ták
nápisał: Tych tylko pásterów kościelnych
słucháć mamy / którzy máta successya od Apo-
stolów: którzy z successya Biskupstwa wzięli
pewná iáśte y dáł prawdy. A inné wśytkie
któzy od przedniejšey successyiey (rozumiey
kościółá Rzymńkiego) odstepnia / tedy sie
kólwiek zgromadźia / mamy mieć zá podę-
śzané / iáko heretyki ábo odszepeńce.

Ten ięst złodziey / Złodziey ten ięst ká-
żdy Minister heretycki / y którzykolwiek
mieszkunie y nieporządnie sie wrywa do ow-
czarni: áby pśował y zabíiał owce náuka
falszywa.

Odźwierny / Przez tego odźwierného
Augustyn S. rozumie Duchá S. wśákie
może sie téż rozumieć Piotr S. y z potomká-
mi swoymi / Któremu Pan dáł klucze téy ow-
czarnie / y któremu poruczył wśytkie owce / y
te owczárnia kościoła swóiego.

Idzie przed nimi / Ten był obyczay v
Żydów / y v innych narodów: którzy znázy /
y pásterz má owce vzy / y prowadzić: á nie
owce pásterz.

Dobry pásterz / Dobry pásterz ięst / Któ-
ry bedac porządnie postány y powołány / nie
swego ále owiec swych posytku páterza. Nále-

mnik ięst / Który nie dba o posytek y zbáwienie
owiec: y nie ich / ále tylko swych posytków
śuka. Wilt zászé ięst heretyk ábo któryśkol-
wiek prześládowcá kościoła Bożęgo / to ięst
trzody Páńskiey.

Vcieka / Káżdy pásterz winien ięst częśu
prześládowania y niebezpieczeństwa mieskać
przy swéy trzodzie áż do śmierci. Chybáby
onęgo samého śukać y prześládowano / á
nie trzode ięgo: ábo gđby go wgardźila
trzoda ięgo. Bo ná ten czas może pásterz v-
ćiec y wstąpić. Jáko czynili Apostołowie /
Athánazy S. y inni. Athan: apol: de sua fu-
ga. August: epist: 180.

Poswóicanie / To święto kościoła po-
świácania / wśtáwioné było od Judasá Má-
chábensá: Które oto Pan Chrystus raczył v-
czcić y zachowác. A náśy Ewángeliściowie
niechca áni sie modlić / áni ofiar czynić zá v-
márté / iáko tenże Máchábens czynil: áni ob-
chodźić rocznych pámiątek kościołów po-
świácania / Które oto P. Chrystus obchodźil.
Śkad sie téż uczymy / że święta / posty / y inné
obżedy w kościele mogą byđż nowo wśtáwo-
wáne / bez wyraźného w písimie o tym rośka-
zania. Jáko wśtáwiono ięst święto Trojce
S. Bożęgo ciáta / Poczęcia Páńny Mári-
iēy / y nie Które inné.

Co mi dáł / To ięst / iśtność y náture
Boża / Któza má Syn od Oycá / á ta ięst ná-
de wśytko.

Basil. ora.
pro S. Ma-
mante.

Kiedy páster
śe, ekać może

Kościółá po-
świácanie.
I. Mac. 4. 56.
2. Mac. 12. 43

Kościół może
inné święta
wśtáwować.

Christus iedno z Oycem
istnościami
Bafil. lib. 1.
in Eunom.

30 la y Ociec iedno iestechmy / Nie tylko ies
dnościami wolę / iako Aryanowie to miece
wykladali y dais wykladali: ale iednościami
mocy y sily: iako wszyscy starszy a swieci Do
ktorowie zgodnie wykladali y dowodzą. Bo
tu o tej rzecz iest. Abowiem Pan Christus
chcac pokazac / iż owce tego nie zgina / taki
dowod czyni. Żaden nie może wyrwać owiec
z rąk Oycy mego. Bo on iest wiekszy nade
wszystkie. Przetoż ani z rąk moich żaden nie
może wyrwać owiec moich. Bo ja y Ociec
iedno iestemy. Który dowod prostoty nie
nie ważył: goby onę słowá (Jedno iest)

smę) nie to macyły / że iedną y tą iest ręká /
to iest moc y siła / Oycá y Syná. A iest ied
dná y tą moc / tedyć pewnie y tą istność.
Bo to wszystko w Panu Bogu iedno. Co też y
Żydzi dobrze rozumeli. Bo wysławszy to
słowo / rzekli się do kámenia iako ná bliźnie
rzá: iż się Christus czynił równym Oycu / y
Bogiem iednym z Oycem. Z czego ich nie
tylko nie wyrwał Pan Christus / ale owżem
to mniemanie potwierdził temi słowy: Wy
mówicie bliźni / iem rzekł / Jęsem Synem
Bożym: Ociec iest we mnie / a ja w Oycu.

Augustyn
y Chryso-
stom ná to
miece.
ver. 36.
ver. 39.

ROZDZIAŁ XI.

1
A

Był niektóry
chory Łazarz z
Bethanię / z
miasteczka Má-
rię y Máry sio-
stry ię. (Má-
ria była / która

2 pomazała Páná máscia / y wtárlá
nogi tego włosy swoimi / które brát

3 Łazarz chorował.) Pośláły tedy
siostry ięgo do niego mówiąc: Pá-
nie / oto którego miłujesz / choruje.

4 A Jezus wysławszy rzekł im: Cho-
roba tá nie iest ná śmierć / ale dla
chwały Bożey: aby był wmielbion

5 Syn Boży przez nie. A Jezus mi-
łował Marthę y siostrę ię y Máriá /
y Łazarzá.

6 Gdy tedy wysłal że
choruje: tedy przedsie zniestkal ná
onymże miece / przez dwa dni: po-
tym zaś rzekł ucznióm swym: Idź-
my zaś do Żydowskiej ziemi. Rze-
kli mu uczniowie: Rabbi / teraz
chcieli cie Żydowie wkámonowác / á
zaśie tam idziesz? Odpowiedział
Jezus: Aza nie dwanaście iest go-
dzin dnia? Jesli kto chodźi we dnie /
nie obraźi się. bo widzi światło tego
świata: ale iesli chodźi w nocy / o-
braźi się: bo w nim światła nie má.

7 To wymówił: á potym rzekł im:
Łazarz prziciel náś spi: ale ide-
abym go ze snu obudził. Rzekli te-
dy uczniowie ięgo: Pánie / iesli spi /
bedzie zdrow. A Jezus mówił o
śmierci ięgo / lecz oni mniemali iż o
zánieniu snem powiedział. Na ten
czas tedy Jezus powiedział im iáw-
nie / Łazarz umarł: y radem dla
was abyscie wierzyli iżem tam nie
był. Ale idźmy do niego. Rzekł te-
dy Tomáš / który się wyláda Didy-

mus / do spól uczniów: Pójdźmy y
my / abyśmy z nim pomarli. Przy-
szedł tedy Jezus / y nálaź go już czte-
ry dni w grobie máiacęgo. (A
Bethania była blisko Jeruzalem / iá-
koby ná piącinascie stádo.) A
przyszło było wiele Żydów do Má-
rthy y Márię / aby ie cieszyli po brá-
cie ich. Marthá tedy skoro wysłá-
ła że Jezus idzie / zabięzála mu: á
Máryá domá siedziála.

17 Rzekłá tedy Marthá do Jezusa:
Pánie / byś tu był / nie umarłby był
brát mój. Lecz y teraz wiem: że o-
cokolwiek bedziesz Bogá prosił / dáć
Bóg. Powiedział ię Jezus: Zmar-
twochowanie brát twój. Rzekłá
mu Marthá: Wiem iż zmartwych-
wstanie w zmartwychwstaniu / w
ostatni dzień. Rzekł ię Jezus:
Jam iest zmartwychwstanie y ży-
wot: Ato w mie wierzy / chochy
y umarł / żyw bedzie. á wśelki który
żywie á wierzy w mie / nie umrze ná
wieki. Wierzyś temu? Powiedziá-
ła mu: Jásie Pánie / iam wwierzy-
lá jes ty iest Chrystus Syn Boży /
któryś ná ten świat przyszedł.

18 A to rzekłszy / sła / y miłkiem zá-
wólá Márię siostrę swoię / mó-
wić: Nauczyciel przyszedł / y wola-
cie. Oná skoro wysłá / wnet
wstála / y przysła do niego. Bo Je-
sus iesze nie przyszedł był do miaste-
czka: ale był iesze ná onym miece /
gdzie mu záślá była Marthá. Ży-
dowie tedy którzy z nią byli w domu /
á cieszyli się / wysławszy Máriá iż
przedko wstála y wybiezála / sła zá-
nią / mówiąc: Jz idzie do grobu / aby
tam plákála. Máriá tedy gdy
przysła tedy był Jezus / wysławszy
go / przypádlá do nóg ięgo / y rzekłá
mu: Pánie / byś tu był / nie umarłby

leżęcego.

* które cya-
nia pulmá
polskie á
awie młó
wolskie.

* do tych co
przy Máriá
y Máryi
G.

brys. 5. c 29
Luk. 14. c 14

Cwys. 6. d 33
f 47.

* Bogá żywá-
go. A. L.

był brát

2 Mat. 26. a 7
Luk. 7. f 37.
Niz. 12. a 3.

* na którym
był. G.

* zánęł ábu
ynak. G

* to iest Lú-
czak.

33 był brat mój. ¹ Jezus tedy gdy iż
wyrzał płacząc / y dydy którzy z nię
34 przysli / płaczące : rozzerwł sie w
35 duchu / y wyruszył sam siebie ² y rzekł :
36 Gdzieście go položyli : Powiedzieli
37 mu : Panie / pódz á ogląday. ³ A za-
płakał Jezus. ⁴ Mówili tedy dydo-
wie : Oto iako go milował. ⁵ A nie-
którzy z nich mówili : Nie mógł ten /
⁶ który otworzył oczy sleponarodzo-
nég / uczynić / żeby był ten nie umarł :
38 ⁷ Jezus tedy rozzerwłszy sie zaś
sam w sobie / przyszedł do grobu. A
była iástinia : á kámién ná nię był
39 položony. ⁸ Rzekł Jezus : Odéym-
cie kámién. Rzekła mu Martha
siostrá tego który był umarł : Pa-
nie / już ci cuchnie / bo mu już czwarty
40 dzień. ⁹ Powiedział ię Jezus : Za-
jemci nie rzekł / iż iesli wierzysz / o-
glądasz chwałę Bożą : ¹⁰ Odieli tedy
41 kámién ¹¹. A Jezus podniósłszy oczy
swé wzgórze / rzekł : Oycze / dziekuje
42 tobie żeś mię wysłuchał. ¹² A iámcí
wiedział że mnie záwždy wysłucha-
wasz / álem rzekł dla ludu który okolo
stoi / áby wierzyli iżes ty mnie posłał.
43 ¹³ To rzekłszy / zawołał głosem wiel-
kim : Łázarsu wynidź z grobu. ¹⁴ A
44 natychmiast wyszedł który był umar-
ły / mając ręce y nogi związane chust-
kami : á twarz iego była chustką ob-
wiazana. Rzekł im Jezus : Roz-
wiazcie go / y puscie áby šedł. ¹⁵ Wie-
45 le tedy z dydów którzy byli przysli do
Martiey y Marthy / á widzieli co
wczynił Jezus / wierzeli wén.
46 ¹⁶ A niektórzy z nich šli do Phary-

zeuszów / y powiedzieli im co wczynił
Jezus.

47 ¹⁷ Zebráli tedy nawyszym káplani y
Pharyzeuszowie ráde / y mówili : Cóż
48 czynimy : ábowiem ten człowiek wie-
le cudów czyni : Jesli go tak zanie-
chamy / wszyscy wén wierzą : y przy-
da Rzymianie / y wezmą nášé mię-
49 sce y narod. ¹⁸ A ieden z nich ¹⁹ Kái-
G phasz imieniem / będąc nawyszym
káplanem onęgo roku / rzekł im : Wy-
50 nic niewiecie / áni myślicie iż wam
iest pożyteczno żeby ieden człowiek
51 umarł za lud / á nie wszystkie narod zgi-
nął. ²⁰ A tego nie mówił sam z sie-
bie : ále będąc nawyszym káplanem
roku onęgo / prorokował iż Jezus
52 miał umrzeć za narod : ²¹ á nie tylko
za narod / ále żeby syny Bożé którzy
byli rospřoszeni zgromádził w iedno.
53 ²² Od onęgo tedy dnia wmyślił áby
go zabił. ²³ Jezus tedy już nie chodzil
iáwnie między dydy : ále odszedł do
54 kráiny blisko pustiniey / do miásta
które zowia ²⁴ Ešfrem : y tam mie-
škal z uczniami swemi.
55 ²⁵ A blisko była Páscha dydowska :
á wiele ich šlo do Jeruzalem z krá-
ny przed Páschą áby samych siebie
56 poświęcić. ²⁶ Szukáli tedy Jesusa : y
mówili ieden do drugiego / štorąc w
kościele : Co mniémacie / iż nie przy-
57 šedł ná dzień święty : ²⁷ A nawyszym
káplani y Pharyzeuszowie wydáli by-
li rozkazanie / iesliby sie kto domie-
dzał gdzieby był / żeby oznaymił / áby
go poimali.

Niz. 18. et 4

Ephraim G Hieron.

44 Rozwiązcie go Augustyn S. y Cyril-
lus pišac ná to mięsce / pokazują : że tym
dał znáć Pan Christus / iż on żadného ná-
dušy nie ošwia / iedno w kościele swym / á
przez poštuge káplánska. Człowiek / prawi /
kiedy žaluje zá grzechy / tedy ošwia : á wy-
chodź z grobu / kiedy przez spowiedz odkry-
wa swé sumienie. Ale iesze nie iest rozwią-
zány. A kiedyž ábo od kogo bywa rozwiąza-
ny : Od tych do których rzesono : Których
grzechy rozwiązanie ná ziemi / beda rozwią-
záne y w niebie. August. in Psal. 101. Canti. 2.
Bedąc nawyszym káplanem Jeden tyl-
51 ko był z dydów który włáśnie był Arcyká-
planem / to iest / nawyszym káplanem. W-
šákše y drugie / którzy ábo kiedy byli ná tym
wzroście ábo byli przełożonymi ná dwudzie-
sta y czterech domów y rzędów kápláńskich /
též Arcykáplanami nazywano. A osobliwie
tego / który był przełożonym rády siedzący /

która Sánedryn zwano. A ten był Annas ná
ten czas. Lecz Káphas zgoła był Arcyká-
planem / to iest / nawyszym káplanem. Nie
dziwuyše sie iż Pan Bóg w kościele sáchowu
ie prawde / tak przez dobre / iako y przez nie-
dobře przełożone tego : gdyž dary Duchá S.
ida zá ich wředami / á nie zá personami / áni
zařlugami. Jáko tu w Káphasu widzimy.
A iesliž ten žy człowiek / dla wředu swego / ná-
on czas gdy już wřadé mialo kápláństwo za-
konu stárego / przećie mial iákažkolwiek ářř-
stencyą Duchá S. dla potwierdzenia praw-
dy / którzy y sam do konca nie rozumiał : iá-
kóž wiecey my pewni bydž mamy / że Pan
Christus y Duch iego święty nigdy nie opu-
ści stolice Piotra S. ktorego wiara nigdy nie
wřadanie (iako mu to sam Pan przyobiecáć ra-
czył) choćby též czasem osoby / które ná téy
stolicy siedzą / nie nalepsze były.

Biskupi cho-
bia áli, mář-
ářřstencya
Duchá S.Aug. que-
n. vet. test.

Luk. 22. 32.

d. 2. 9. 2. 6.

gálie umár-
ty był polo-
žony. G.

G.

Káplani gré-
chy odpuszcá-
ją.

Ioan. 20. 23.

Nawyszym ká-
plani którzy.

kron. 24. 7

ROZDZ. XII.

CZWARTA CZESC
czwarta Pá-
schá, y on
świety ty-
dzień meki
w Ieruzá-
lem.
Mat. 26. 26
Mar. 14. a 36

"náród prá-
wego, G.

"to jest, ku
pokazaniu,
że iuż ná-
chodzi dzień
pogrzebu me-
go.

Hosanna co-
guczy.
patrz Mat.
21. 9.
"to jest, posta-
ny od Pána.
bMat 21. a 7
Mar. 11. a 7
Luk. 19. f 35.
cZach. 9. a 9

1
A

^a Jezus tedy
szesć dni przed
Páschą przyszedł
do Bethánii /
tedy był Łazarz
umarł którego
Jezus wskrzesił.

2

¹ A sprawili mu tam wieczerzę / a
Martha służyła : a Łazarz był ie-
dnym z siedzących z nimi w stole.

3

² Maria tedy wzięła funt olejku
"Szpitanárdowego" drogiego / y ná-
mazała nogi Jezusowe / y wtręła no-
gi jego włosami swoimi : y napełnił

4

się dom wonnością olejku. ³ Rzekł też
dy ieden z uczniów jego Judaś Is-
kariot / którego miał wydać : Przecz

5

tego olejku nie przedano za trzy sta-
6

6

grošy / a nie dano w bogim : ⁴ A to
mówił nie iżby miał pieczę o wbo-
gich : ale iż był złodziejem / y miešek

7

małac / co wkładano nosił. ⁵ Rzekł
tedy Jezus : Zaniechajcie ię / aby

8

"na dzień pogrzebu mego zachowała
to. ⁶ Abowiem w bogie zawždy z sobą

9

macie : a mnie nie zawždy macie.
⁷ Dowiedziata się tedy wielka rzeša

10

z Żydów iż tam jest : y przysli / nie
tylko dla Jezusa / ale żeby byli wyzre-
11

11

li Łazarza / którego wzbudził od v-
marłych.

12

⁸ A wymyslili przednięšy káplani
żeby y Łazarza zabili : ⁸ bo wiele Ży-
dów dla niego odstępowało / y wie-
13

13

rzyło w Jezusa. ⁹ A náziwetz wielka
rzeša która była przysła na świeto /
14

14

wstyskawšy że Jezus idzie do Jeru-
zalem : nábrali gátezi pálmowych / y
15

15

wyšli náprzeciwko iemu / a wołali :
Hosanna / błogosławiony który ¹⁰ i-
16

16

dzie w imie Pánstie / król Izráelski.
¹¹ A nálażł Jezus osielkę y wsiadł
17

17

nań / iáko nápisano : ¹¹ Nie bój się
córkó Sionńska : ¹² oto król twój ie-
18

18

dzie siedząc na żrębiciu oslice.
¹² Tego z przodku nie rozumieli wcz-
19

19

niowie jego : ale gdy był w wielbi-
on Jezus / tedy wspomnieli iż to było
20

20

o nim nápisano : y to mu uczynili.
¹³ Świadczyła tedy rzeša która z nim
21

21

była kiedy Łazarza wyzwał z grobu /
y wskrzesił go od umarłych. ¹⁴ Dla
22

22

tego też wysła przeciwko iemu rzeša :

23

19
D

że slyšel iż on ten cud uczynił.

20

¹⁵ Mówili tedy Pháryzeusowie
miedzy sobą : Widżicie iż nie nie po-
21

21

magamy. Oto wysyłek świát za nim
posędl. ¹⁶ A byli niektorzy Pogáni
22

22

z tych którzy przysli byli żeby pokłón
uczynili w dzień swiety. ¹⁷ Ci tedy
23

23

przysli do Philippá / który był z Beth-
sáidy Galilejskiej / y prosili go / mó-
24

24

wiąc : Pánie chcemy Jezusa widzieć.
¹⁸ Szedł Philip y powiedział Andrze-
25

25

świ. A Andrześ zaśie y Philip po-
wiedzieli Jezusowi. ¹⁹ A Jezus odpo-
26

26

wiedział im / mówiąc : Przysła go-
dzina / aby był wielbi-
27

27

on Syn czło-
wieczy. ²⁰ Záprawde / záprawde mówie
28

28

wam : iesli ziarno pszeniczne wpad-
nie w ziemię nie obumrze / samo zo-
29

29

stawa. Lecz iesli obumrze / wielki o-
woc przynosi. ²¹ Kto miłuje duszę
30

30

swoją / traci ją : a kto nie nawi-
dzi duszę swoię / na tym świecie / tu wieczne-
31

31

mu żywotowi strzeże ię. ²² Jesli mnie
kto służy / niech za mną idzie / a
32

32

gdziem ja jest / tam y służy mój be-
dzie. Jesli mi kto będzie służył / wczci
33

33

go Ociec mój.
²³ Teraz dusza moia zátrwożona
34

34

jest. A cóż rzekę : Oczę / wybrań mie-
tey godziny. Leczem ²⁴ dla tego przy-
35

35

szedł na te godziny. ²⁵ Oczę / w wielbi-
mie twoie. Przyszedł tedy głos z nie-
36

36

ba : A w wielbiem / y ieszcze w wielbie.
²⁶ Rzeša tedy która stała y slyśla /
37

37

mówila iż zágrzmiáło. A dądzý mó-
wili : Aniół mówił do niego. ²⁷ Od-
38

38

powiedział Jezus / y rzekł : Nie dla
mnie ten głos przyszedł / ale dla was.
39

39

²⁸ Teraz jest sad swiátá : teraz
książe tego swiátá piecz wyrzucóné
40

40

bedzie. ²⁹ A ia iesli bede podwysšón
od ziemi / pociggnę ²⁹ wšytko do sie-
41

41

bie. ³⁰ (A mówił to / oznáymując iá-
kowá śmierć / miał umrzeć.) ³⁰ Od-
42

42

powiedziata mu rzeša : Myšmy sly-
šeli ³¹ z zakonu / że Chryštus trwa na
43

43

wieki : a iákož ty powiadaš / Potrze-
ba aby był podwysšón Syn czło-
44

44

wieczý : któryž to jest Syn człowie-
czy ? ³² Rzekł im tedy Jezus : Iesze
45

45

przez máły czas jest ³³ miedzy wami
swiátłość. Chodźcie póki swiátłość
46

46

macie / żeby was ciemności nie ogár-
nely : ³⁴ A kto w ciemności chodź / nie-
47

47

wie

"slyśla, G.

Grakowie G

dMatt. 10. d
39. y 16. d25
Mar. 8. d 35.
Luk. 9. c 24.
y 17. g 33.

"to jest, a-
bych umarl.

"slyśla, G.

"wsykich,
G.

ePsal. 119. a
4. y 116. a 2.
Ila. 40. b 6.
Eze. 37. g 25.

"z wami, G.

"bo kto Hebr

36 wie tedy idzie.
 37 ¹ Póki światłość macie / wierzyć
 38 w światłość : abyście byli synami
 39 światłości.
 40 To powiedział Jezus : y siedł y
 41 schronił się od nich. ² A gdy tak wie-
 42 le cudów czynił przed nimi / nie w-
 43 wierzyli w niego : ³ aby się wypełniła
 44 mowa Izaiasz Proroka / która po-
 45 wiedziała : ⁴ Panie / któż uwierzył / słu-
 46 chowi naszemu : ⁵ a ramię Pańskie ko-
 47 mu jest objawione : ⁶ Dla tego wie-
 48 rzyć nie mogli / iż iezus powiedział
 49 Izaiasz : ⁷ ⁸ Zaslepił oczy ich / y za-
 50 twardıł serce ich : aby oczyma nie
 51 widzieli / y sercem nie zrozumieli : y
 52 narócić się / y ozdrowił ie. ⁹ To po-
 53 wiedział Izaiasz / gdy widział chwa-
 54 le tego / a mówił o nim. ¹⁰ Wszakże
 55 iednak y z Książąt wiele ich wien w-
 56 wierzyło : ale dla Pharyzeusów nie
 57 wyznawali / aby nie byli z Bóznice
 58 wyrzuceni. ¹¹ Bo umilowali chwałę

44 ludzką / więcej niż chwałę Bożą. ¹² A
 45 Jezus wolał y mówił : Kto w mie
 46 wierzy / nie w mie wierzy / ale w tego
 47 który mie posłał. ¹³ A kto mie widzi :
 48 widzi onęgo który mie posłał. ¹⁴ Ja
 49 światłość przyszedłem na świat : aby
 50 każdy który wierzy w mie / w ciemno-
 51 ści nie mieszkał. ¹⁵ A jeśli kto słu-
 52 chał słów moich / ¹⁶ a nie strzegł / ia go
 53 nie sądze. ¹⁷ Bom nie przyszedł żebym
 54 ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰ ¹⁰⁰¹ ¹⁰⁰² ¹⁰⁰³ ¹⁰⁰⁴ ¹⁰⁰⁵ ¹⁰⁰⁶ ¹⁰⁰⁷ ¹⁰⁰⁸ ¹⁰⁰⁹ ¹⁰¹⁰ ¹⁰¹¹ ¹⁰¹² ¹⁰¹³ ¹⁰¹⁴ ¹⁰¹⁵ ¹⁰¹⁶ ¹⁰¹⁷ ¹⁰¹⁸ ¹⁰¹⁹ ¹⁰²⁰ ¹⁰²¹ ¹⁰²² ¹⁰²³ ¹⁰²⁴ ¹⁰²⁵ ¹⁰²⁶ ¹⁰²⁷ ¹⁰²⁸ ¹⁰²⁹ ¹⁰³⁰ ¹⁰³¹ ¹⁰³² ¹⁰³³ ¹⁰³⁴ ¹⁰³⁵ ¹⁰³⁶ ¹⁰³⁷ ¹⁰³⁸ ¹⁰³⁹ ¹⁰⁴⁰ ¹⁰⁴¹ ¹⁰⁴² ¹⁰⁴³ ¹⁰⁴⁴ ¹⁰⁴⁵ ¹⁰⁴⁶ ¹⁰⁴⁷ ¹⁰⁴⁸ ¹⁰⁴⁹ ¹⁰⁵⁰ ¹⁰⁵¹ ¹⁰⁵² ¹⁰⁵³ ¹⁰⁵⁴ ¹⁰⁵⁵ ¹⁰⁵⁶ ¹⁰⁵⁷ ¹⁰⁵⁸ ¹⁰⁵⁹ ¹⁰⁶⁰ ¹⁰⁶¹ ¹⁰⁶² ¹⁰⁶³ ¹⁰⁶⁴ ¹⁰⁶⁵ ¹⁰⁶⁶ ¹⁰⁶⁷ ¹⁰⁶⁸ ¹⁰⁶⁹ ¹⁰⁷⁰ ¹⁰⁷¹ ¹⁰⁷² ¹⁰⁷³ ¹⁰⁷⁴ ¹⁰⁷⁵ ¹⁰⁷⁶ ¹⁰⁷⁷ ¹⁰⁷⁸ ¹⁰⁷⁹ ¹⁰⁸⁰ ¹⁰⁸¹ ¹⁰⁸² ¹⁰⁸³ ¹⁰⁸⁴ ¹⁰⁸⁵ ¹⁰⁸⁶ ¹⁰⁸⁷ ¹⁰⁸⁸ ¹⁰⁸⁹ ¹⁰⁹⁰ ¹⁰⁹¹ ¹⁰⁹² ¹⁰⁹³ ¹⁰⁹⁴ ¹⁰⁹⁵ ¹⁰⁹⁶ ¹⁰⁹⁷ ¹⁰⁹⁸ ¹⁰⁹⁹ ¹¹⁰⁰ ¹¹⁰¹ ¹¹⁰² ¹¹⁰³ ¹¹⁰⁴ ¹¹⁰⁵ ¹¹⁰⁶ ¹¹⁰⁷ ¹¹⁰⁸ ¹¹⁰⁹ ¹¹¹⁰ ¹¹¹¹ ¹¹¹² ¹¹¹³ ¹¹¹⁴ ¹¹¹⁵ ¹¹¹⁶ ¹¹¹⁷ ¹¹¹⁸ ¹¹¹⁹ ¹¹²⁰ ¹¹²¹ ¹¹²² ¹¹²³ ¹¹²⁴ ¹¹²⁵ ¹¹²⁶ ¹¹²⁷ ¹¹²⁸ ¹¹²⁹ ¹¹³⁰ ¹¹³¹ ¹¹³² ¹¹³³ ¹¹³⁴ ¹¹³⁵ ¹¹³⁶ ¹¹³⁷ ¹¹³⁸ ¹¹³⁹ ¹¹⁴⁰ ¹¹⁴¹ ¹¹⁴² ¹¹⁴³ ¹¹⁴⁴ ¹¹⁴⁵ ¹¹⁴⁶ ¹¹⁴⁷ ¹¹⁴⁸ ¹¹⁴⁹ ¹¹⁵⁰ ¹¹⁵¹ ¹¹⁵² ¹¹⁵³ ¹¹⁵⁴ ¹¹⁵⁵ ¹¹⁵⁶ ¹¹⁵⁷ ¹¹⁵⁸ ¹¹⁵⁹ ¹¹⁶⁰ ¹¹⁶¹ ¹¹⁶² ¹¹⁶³ ¹¹⁶⁴ ¹¹⁶⁵ ¹¹⁶⁶ ¹¹⁶⁷ ¹¹⁶⁸ ¹¹⁶⁹ ¹¹⁷⁰ ¹¹⁷¹ ¹¹⁷² ¹¹⁷³ ¹¹⁷⁴ ¹¹⁷⁵ ¹¹⁷⁶ ¹¹⁷⁷ ¹¹⁷⁸ ¹¹⁷⁹ ¹¹⁸⁰ ¹¹⁸¹ ¹¹⁸² ¹¹⁸³ ¹¹⁸⁴ ¹¹⁸⁵ ¹¹⁸⁶ ¹¹⁸⁷ ¹¹⁸⁸ ¹¹⁸⁹ ¹¹⁹⁰ ¹¹⁹¹ ¹¹⁹² ¹¹⁹³ ¹¹⁹⁴ ¹¹⁹⁵ ¹¹⁹⁶ ¹¹⁹⁷ ¹¹⁹⁸ ¹¹⁹⁹ ¹²⁰⁰ ¹²⁰¹ ¹²⁰² ¹²⁰³ ¹²⁰⁴ ¹²⁰⁵ ¹²⁰⁶ ¹²⁰⁷ ¹²⁰⁸ ¹²⁰⁹ ¹²¹⁰ ¹²¹¹ ¹²¹² ¹²¹³ ¹²¹⁴ ¹²¹⁵ ¹²¹⁶ ¹²¹⁷ ¹²¹⁸ ¹²¹⁹ ¹²²⁰ ¹²²¹ ¹²²² ¹²²³ ¹²²⁴ ¹²²⁵ ¹²²⁶ ¹²²⁷ ¹²²⁸ ¹²²⁹ ¹²³⁰ ¹²³¹ ¹²³² ¹²³³ ¹²³⁴ ¹²³⁵ ¹²³⁶ ¹²³⁷ ¹²³⁸ ¹²³⁹ ¹²⁴⁰ ¹²⁴¹ ¹²⁴² ¹²⁴³ ¹²⁴⁴ ¹²⁴⁵ ¹²⁴⁶ ¹²⁴⁷ ¹²⁴⁸ ¹²⁴⁹ ¹²⁵⁰ ¹²⁵¹ ¹²⁵² ¹²⁵³ ¹²⁵⁴ ¹²⁵⁵ ¹²⁵⁶ ¹²⁵⁷ ¹²⁵⁸ ¹²⁵⁹ ¹²⁶⁰ ¹²⁶¹ ¹²⁶² ¹²⁶³ ¹²⁶⁴ ¹²⁶⁵ ¹²⁶⁶ ¹²⁶⁷ ^{1268</}

<p>bNiz 15.c20
Mat.10.c24
Luk. 6.f40.
Apostol. L.</p> <p>CPsal.40.b
10.
podniósł 3.L
K. G. S.</p> <p>Mesjasz o
którym to pi-
sano.
dMatt.10. d
40.
Luk. 10. c16.</p> <p>w duchu a-
bo na wmy-
śle.
eMar. 26. b
21.
Mar.14. b18.
Luk.22. b 21
f 1 d20
głowa na-
piersiach po-
łożysz.</p> <p>Przez Pan-
a wmywał
czniom swo-
mi.</p> | <p>powiedział mu Jezus: Jeśli cie nie
wmyje / nie będziesz miał części zemi-
9 na. ^a Rzékł mu Symon Piotr: Pá-
nie / nie tylko nogi moje / ále y rece / y
10 głowe. ^a Rzékł mu Jezus: Kto o-
B myty jest / nie potrzebuie iedno żeby
nogi wmył: ále iest czysty wszytek.
A wy iestescie czystymi / ále nie wszy-
11 scy. ^a Abowiém wiedział któryby był
co go miał wydać. dla tego powie-
dział: Nie iestescie wszyscy czystymi.
12 ^a Gdy tedy wmył nogi ich / y wziął
śaty swé / siadłszy zaśie rzékł im: Wié-
13 cie com wam uczynił? ^a Wy mnie
zowiecie Nauczycielu y Pánie: á do-
14 brye mówicie / bomci iest. ^a Jeśli te-
dy ia Pan y Nauczyciel wmyłem no-
gi wasze: y wy powinniście ieden du-
15 gięgo nogi wmywać. ^a Abowiém da-
łem wam przykład / ábyscie iakom
ia wam uczynił / tak y wy czynili.
16 ^a Zápprawde / záprawde wam po-
wiadam: Nie iest sluga wietšy nád
17 Pána swég / ani ^a posłaniec iest wiet-
šy nád onęgo który go posyła. ^a Je-
śli to wiecie / błogosławieni będzie-
18 cie jeśli to uczynicie. ^a Nie o wszyt-
kichci was mówie: ia wiem którym
obrał. Ale żeby sie wypelnilo písno:
19 ^a Który ie zemną chléb / ^a podniesie
przeciwko mnie piete swoje. ^a Teraz
wam powiadam / przed tym niż sie
sstanie: ábyscie gdy sie sstanie / wie-
20 rzeli / izem ia iest. ^a Záprawde / zá-
prawde powiadam wam: Kto przy-
muie ieslibym kog posłał / mnie przy-
muie: á kto mnie przymuie / onęgo
21 przymuie który mie posłał. ^a To rzék-
łszy Jezus / zátwożył sie ^a duchem: y
osiwiadczył / y rzékł: ^a Záprawde /
záprawde wam powiadam: Je ie-
22 den z was wyda mie. ^a Poyrzeli te-
dy uczniowie ieden ná drugieg / wat-
23 piąc o kimby mówił. ^a Był tedy ie-
den z uczniow ięgo ^a siedzący ná lo-
nie Jezusowym / którego miłował</p> <p>2. A odpráwiwszy wiecezga] Rozumiéy
onęgo barántá: bo po téy wieczery dopie-
ro wmył nogi ucznióm / y wstávil nowá ofia-
re Ciála swęgo.</p> <p>5. Począł wmywać nogi] To nog wmywa-
nie uczynił Pan nie tylko ná przykład po-
kory / ále y ná pokazanie iáko wielkiéy czysto-
ści potrzeba temu / który ma godnie przyiać
naswietšy Sákráment Ciála y Erwie ięgo.
Gęgo Bernard S. dowodzi: z tych słow Pán-
skich: Jeśli cie nie wmyje / nie będziesz miał</p> | <p>24 Jezus. ^a Stingł tedy ná tego Sy-
mon Piotr / y rzékł mu: Kto iest o-
25 którym mówisz? On tedy položymšy
sie ná piersiach Jezusowych / rzékł
26 mu: Pánie / kto iest? ^a Odpowie-
dział Jezus: On iest którym ia o-
D moczony chléb podam. ^a A omoczy-
wsy chléb dał Judášowi Symoná
Iškarioty. ^a A po stuzce wstápił
27 weń šatan. A rzékł mu Jezus: Co
czyniš / czyni rychléy. ^a A tego żaden
28 nie rozumiał z siedzących ná coby
mu rzékł. ^a Abowiém niektóry mnie
29 máli / gdyž Judáš miał miešek / iz
D mu rzékł Jezus: Ná kup tedy czego
nam potrzeba ná dzień swięty: ábo
30 izby co dał vbogim. ^a On tedy wziá-
wsy stuzkę / nátychmiást wyszedł.
A noc była.
31 ^a Gdy tedy wyszedł / rzékł Jezus:
Teraz iest wwielibion Syn człowie-
czy: á Bóg wwielibion iest w nim.
32 ^a A jeśliž Bóg wwielibion iest w nim /
y Bóg wwielbi go sam w sobie: á
33 nátychmiást go wwielbi. ^a Synácz-
kowie / ieszem malucžko iest zwámi.
^a Bedziecie mie szukać: ^a á iakom po-
wiedzial Šydóm: gđzie ia ide / wy
prysdž nie możecie: y wam teraz po-
34 wiadam. ^a Przykazanie nové daie
wam: Abyście sie społecznie miłó-
wáli: iakom was wmiłował / ábyscie
35 sie y wy spółu miłowáli. Po tym po-
znáia wszyscy żeście uczniámi moimi
36 jeśli miłosc miec będziecie ieden ku
drugiemu. ^a Rzékł mu Symon Piotr:
Pánie / dokądże idziesz? Odpowie-
dział Jezus: Dokąd ia ide / nie
możesz teraz zá mną isdž: ále potym
37 poydziesz. ^a Rzékł mu Piotr: Cze-
mu nie moge zá tobą isdž teraz? ^a Du-
38 še moje zá cie položę. ^a Odpowie-
dział mu Jezus: Duše swą zá mie
położysz? Záprawde / záprawde po-
wiadam ci: Nie zápoie kur / áž sie
mnie po trzy kroć záprzyš.</p> <p>10. cząstkę zemną. A kto wmyty iest / ten nie po-
trebuie iedno nogi wmyć.
Iedno nogi wmyć] Widziš / że y ten któ-
ry wmyty y wszytek czysty iest / przecie potrze-
buie aby nogi wmył: to iest aby ošatłki
grzechów odpuszczoney / áffekty ziemškie y
cielešné / y grzechy powszednie oczyšcił: ábo
ná tym swięcie / przez godné owoce pokuty /
przez uczynki miłosci y pokory / przez wma-
twienie żadz y áffektów cielesnych: ábo wiec
ná onym swięcie / w czyšciu musí nogi wmyć:</p> | <p>^aaby spytal.
G.</p> <p>^aG.</p> <p>Swys.7.c34.
h3. Moy. 19.
d 18.
Mat.22.d 39</p> <p>Niz.15.b12.</p> <p>^aPánie. G.
kMatt.26. d
35.
Mar.14.c 29
Luk.22.d 33.</p> <p>Bern.Serde-
czna Do-
mini.
Czyšcieł.</p> <p>Anbr. lib.
3. de Sacra-
c. I.</p> |
|---|---|---|---|

*ktem powie-
dział. G.
*moy. G.

Chrystus Bóg
prawdziwy.

Różne zastu-
gi y zapłaty
w niebie.
Augu in
Ioan.
Hier lib. 2.
aduerl. lo-
uin.

1. kor 15. 41.
Chrystus pra-
widły Bóg.
1. Ian 5. 20.

Chrystus Bóg
jedyn z Oy-
cem.
Cyrill. in
Ioan.

Syn spólistny
z O. cem.
Ian 10. 30.

Cudá swię-
tych przez
Reliqu. a y o-
bracy ich.
Dziei 5. 15. y
19. 12.

28 Słyszeliścieżem ia wam powiedział:
Odchodze y przychodze do was. Gdy
byście mnie miłowali / wzdobyście sie
radowali / iż ide do Oycy: Bo Ociec
*wielki jest niżli ia. *A terazem wam
powiedział przedtym niż sie sstanie:
izbyście / gdy sie sstanie / wierzyli.

1 Wierzycie w Boga] Stad test iasny do-
wód / że Pan Chrystus jest onym prawym
Bogiem / którego żydzi chwali. Bo gdyby
im nie był / nie mógłby sobie przywłaszczać
wiary / onemu Bogu samemu powinney. Au-
gustin. in hunc locum.

2 Jest mieszkania wiele] Rozmaité mieszká-
nia / znacza rozliczne zastugi / y różne zapłaty
w iednym żywocie wiecznym. Bo iako insi
test iasność słońca / a insi księżyca / a insi
gwiazdy / y gwiazda od gwiazdy rozna jest w
iasności: tak też będzie swiętych rozna chwa-
ła w niebie. Co test prześw. Jowinianstom /
Luternstom y Kalwinstom.

6 Iam test prawda y żywot] Nie lada pra-
wda y żywot ale iako sie znaczy z Gręckich
artykułów / ona ista a iedyna prawda / y on
prawy a iedyny żywot / który jest Pan Bóg
sam. A to ius wrozy dowód Bóstwa Chrystu-
sowego w tym Rozdziale: ponieważ on jest
żywotem prawdziwym / y tym który żywot
dawa. Czego sobie żadne stworzenie przy-
właszczać nie może.

9 Kto mnie widzi] Trzeci dowód / że Pan
Chrystus jest Bogiem iednym z Oycem. Bo
mógłby poznać Syna / nie zawieralo by w
sobie poznania Oycy / ani kto widzi Syna /
nie uszyby widział Oycy / gdyby nie byla iedna
y taż istność y natura / abo iedno Bóstwo
Oycy y Syna.

10 Nie wierzyli że ia w Oycu] Czwartý do-
wód Bóstwa Pana Chrystusowego y spólist-
ności z Oycem. Bo temi słowy (iako y o-
nemi / Ja y Ociec iestemy iedno) wyraził
nam y równość person Oycy y Syna prze-
ciw Sabellianom. y iedność Bóstwa prze-
ciw Arianom. Aby nie rzekli / że tylko dla
wielkiego podobieństwa między Oycem a
Synem powiedział: Kto mnie widzi / ten y
Oycy widzi. Bo nie może bydz własnie ro-
zumian Ociec w Synie / a Syn w Oycu: ied-
no dla spólistności y téżże natury Oycy y
Syna.

12 Y wieścié ná té] Chryzostom S. w
cálych księgách przeciwko poganóm pokazu-
ie / iż sie to spełniło nie tylko w cieniu Piotro-
wym / y w chustkách Páwlowych / którymi
choroby były wzdawiane: ale też y w reli-
quiách y przy grobiách S. meczenników / a
ná imie S. Babilu meczennika / o którym
tám rzecz ma. Stad dowodzac / że Chrystus
jest Bogiem: który mógł wypelnić y wypel-
nił te słowa / też y przez popioł swiętych swo-
ich. Jednak Ewangelikowie dżisiejszy prze-
ciw temu spór trzymają / iako dziedzicy y o-
bróney niewiary poganstwy. Jakoby Pan
nás także cudown: sprawy próżno obieco-
wał / nie myśląc abo nie mogąc ich wypel-

30 Już wiele z wami mówić nie bede.
Abowiem idzie książe światá tego / a
31 we mnie nie ma. * Ale iżby świat
poznał / że miłuje Oycy: a iako mi
Ociec rozkazanie dał tak czynię.
Wstáncie / podźmy ztąd.

nie. Przetoż zgola wiary nie dawaia wszy-
tkim dobrze doświadczonym historyim Ro-
ścielnym / o cudach przez swięte uczynio-
nych. W czym Ewangelikowie nie nie mają
nad pogány / przeciw którym Chryzostom S.
y Augustyn pisał: ani nad Arian / którzy
także cudom S. meczenników wiary nie da-
wali: iako o nich świadczy Ambrozý S. Ale
sie nie niechay nie dżwiate ani temu / iż O-
brázy Panny Maryey / y podobné rzeczy y
pamiętki swiętych / także cuda czynia / iako
czynił áńi Piotr S. Ani temu / iż sie te d-
ża dżwimiejsze y trudniejszy cuda / niżli one
które sam Pan Chrystus czynił. Gdyż tu
sam Pan (odeymnając nam wszeláka przy-
czyne wątpienia) wyraźnie powiedział: że
swięci za káśka y sprawa tego większe cuda
mieli czynić / a niżli on sam czynił.

13 To wżynie] Nie rzekł / uczyni Ociec /
ale / Ja uczynię: aby okazał / iż iedna y taż jest
moc Oycy co y Syna. a iż Ociec nie nie czy-
ni bez Syna. To ius śósty dowód / którym
iawnie Bóstwo swe y równość z Oycem po-
kazuje: kiedy po dwa kroć obiecuje to wszy-
tko uczynić / o czokolwiekby kto prosił w imie
iego. Bo samemu Bogu wszechmocnemu
przystoi czynić wszystko o coby kto prosił.

16 Aby z wami mieszkáł na wieki] Stad
widżymy / iż nie samym Apostołom Duch S.
był obiecany y dany / żeby ich nauczał wy-
świeć prawdy (bo oni nie mogli na ziemi bydź
ná wieki) ale y namiestnikóm Apostołstom.
A iż obietnice y przywileie dané Apostołóm /
nie do osob ich / ale do wśedów sa przyporó-
żané ná wieki. Przetoż Biskupi y pástere y
kościół posładni wszystkich wieków mieli y
mają tegó Duchá S. ich sprawującého / któ-
regó mieli Apostołowie y kościół pierworo-
dny.

26 Cokolwiek wam powiedział] W Látin-
stom test / futurum dixero, miásto prateritum,
dixi, w Gręckim éizōv.

27 Pokoy moy dacie wam] Ten pokoy he-
retykowie gwałca y targaia hániebnymi od-
szepienistwy swými. August. in Psal. 10.

28 Ociec wielki jest] Syn Boży jest ró-
wien Oycu według Bóstwa / które ma z nim
spóteczné: a mniejszy niżli Ociec według czo-
wiecznistwa. Z strony którego tu mówi / Iż
ide do Oycy: Bo Ociec wielki jest niżli ia.
W téy tedy naturze Syn mniejszy jest / w któ-
rey siedł do Oycy. Ależ nie siedł do Oycy z
strony Bóstwa: wedle którego był wśedny y
wszystko nápełniał: ale z strony człowięcze-
stwa.

Niewier-
ność odsze-
pienców.
August: de
Ciui: Dei.

Amb: ser: 91

Chrystus ro-
wny Oycu.

Ian 1. 4.
Ian 5. 19.

Duch S. iest
dany namia-
stkom Apo-
stolskim.

Heretyko-
wie pokoy
Chrystusow
targają.

Chrystus
mniejszy Oy-
cá z strony
czło wieczeń-
stwa.
Ian 5. 18.
Phil. 2. 6.
Athan. in
Symb.
Ian 3. 13.

Odciży od
kościół nie
Boga przyie-
mnego czy-
nie nie może

Zachowanie
przykazania
dorzabienia
potrzebne.

wiemy jeśli te condycye zachowamy albo wy-
pełnimy. Co jest przeciw próżney wspaniałości y
pewności / albo raczej dumie Ewangelików
dzisiejszych. Z tad się też wzięły / iż kto-
kolwiek przez kacerstwo / albo odczepienstwo /
albo przez którąkolwiek inną przyczynę / od-
ciżety jest od Ciała Chrystusowego / który jest
kościół tegoż ten żadnych czynków płatnych
ku zbawieniu czynić nie może.

Jeśli we mnie trwać będziecie / Przetoć
odczepienicy / by się nawiećcy modlili: iedną
nigdy niebada wysłuchani: iż nie są w Chri-
stusie / iż nie trwają w kościele Chrystus-
owym.

Jeśli przykazania moje / Tak pilne a cze-
ste wspomnianie Pańskie ku zachowaniu przy-
kazania tego / dosyć pokazuje: iż żywot Chre-
ścijańskiego człowieka nie na samej wierze /
ale wierze na dobrych czynkach zależy.

Jeśliż mnie prześladowali / Dacie znać /
iż mnodzy nie mieli byż posłuszni kościoła

wi: a nie dżiw / gdyż y samego Chrystusa od-
rzucili y z nauką tego.

Bych był wezynków nie czynił / Jeśli ży-
dzi / nichy byli nie grzeszyli Chrystusa nie przy-
mując / by był nie czynił takich cudów i takich
nisk nie czynił: Coż za wymowkę mieć będą
Katholików / którzy się zwieśdzą doli Lutro-
wi albo Kalwinowi / bez żadnych zgola cu-
dów?

Ktorego ja wam posle / Oto Syn Du-
chą posyla tak iako y Ociec: i Duch S. po-
chodzi od Syna tak iako y od Oycy. A prze-
tóż jest nazywan Duchem Syna / Duchem
Chrystusowym / y Duchem prawdy. W czym
Grętkowie y Rus bardzo bledzą.

Y wy świadczycie będziecie / Złoczył se
świadectwo Apostolskie z świadectwem Du-
chą S. abyśmy wiedzieli iż świadectwo pra-
wdy jest nierozdzielne w Duchu S. y w prze-
łożonych kościelnich.

Lekkość od-
szepienstwa.

Duch S. y od
Syna pocho-
dzi.
Gal: 4. 6.
Rzym 8. 9.

Przełożeni
Duchowni
mają Ducha
prawdy.

ROZDZ. XVI.

Om wam po-
wiedziać / abyście
się nie gorzysli.
Wylaczę was
z bóżnic: Ale i-
dzie godzina / że
wszelki który was

zabija / mniemac będzie że czyni po-
stuge Bogu. A to wam uczynię /
iż nie znaia Oycy / ani mnie. Ale
to wam powieidiać: abyście gdy
godzina przydzie / wspomnieli na to /
żem ja wam powieidiać.

A tegom wam z przodku nie po-
wiedziać / iżem był z wami.

A teraz ide do tego który mnie po-
słał: a żaden z was nie pyta mnie / do-
kąd idzieś? Ale iżem to wam po-
wiedziać / smutek napełnił serce was-
ze.

Allec ja prawdę wam powia-
dam: pożyteczno wam abych ja od-
szedł. Bo jeśli nie odejde / pocieszyć ciel
nie przydzie do was: a jeśli odejde /
posle go do was. A on gdy przy-
dzie / będzie karał świat z grzechu /
y z sprawiedliwości / y z sądu.

A z grzechu mówię: iż nie wierzą w mnie.
A z sprawiedliwości / iż do Oycy ide /
a iuz mnie nie wyżrzycie. A z sądu / iż
karaże tego świata iuz jest osądzon.

Jeszcze wam wiele mam mówić: a
le teraz znieść nie możecie. Lecz
gdy przydzie on Duch prawdy / na-
uczy was wszelkiej prawdy: Bo nie
sam od siebie mówię / ale co-
kolwiek usłyszycie mówić / y co

przysdż ma oznaymi wam. On mie
wielbi: bowiem z mego weźmie / a
wam opowie.

Wszystko cokolwiek ma Ociec /
moie jest. Dla tegom powieidiać: że
z mego weźmie / a wam opowie.

Maluczko / a iuz mnie nie wyżrzy-
cie: y zaśie maluczko / a wyżrzycie
mnie: iż ide do Oycy. Mówili te-
dy z weźniów tego ieden do drugie-
go: Co to jest co nam mówi: Ma-
luczko / a nie wyżrzycie mnie: y zaśie
maluczko / a wyżrzycie mnie: a iż ide
do Oycy? Mówili tedy: Co to jest
co mówi / Maluczko: niewiemy co
powiada.

A poznal Jesus / że go
pytać chcieli: y rzekł im: O tym się
pytacie między sobą / iżem rzekł: ma-
luczko / a nie wyżrzycie mnie: y zaśie
maluczko / a wyżrzycie mnie? Zapraw-
de / zaprawde wam powiadam / iż be-
dziecie płakać y lamentować wy / a
świat się będzie weselił: a wy się smie-
cieć będziecie / ale smutek wasz w ra-
dosć się obróci.

Niewiasta gdy ro-
dzi / smutek ma / iż przyszła tej godzi-
na: lecz gdy porodzi dzieciątko iuz
nie pamięta wciśnienia dla radości /
iż się człowiek na świat narodził.

A wy tedy teraz wprawdzie smutek
macie: lecz zaśie oglądam was / a
będziecie się radowało serce wasze: a
radość waszą żaden od was nie o-
dymie.

A dnia onego nie będziecie mnie
nić pytać.

Zaprawde / zaprawde wam po-
wiedzam: Jeśli o co prosić będziecie

bierna. G.

widziacie.
G.

odcymie.
G.

awys. 14. br3
Mat. 7. a 7. y
21. b 22.
Mar. 11. c 24
Luk. 11. b 9.
1. a 1. a 5.
iż óczkol-
wiek. G.

z grzechu,
którego się
dopuszczal:
sprawiedli-
wości która
opuszczal:
y z sądu, którym
względal.
Aug: Cyr.

będzie wam
przewodni-
kiem do usze-
lakiej pra-
wdy. G. S.

cie Oycy

*leca przycho-
dzi. G.*

25 cie Oycá w imie moje / da wam. ^oDo
tychmiaſt niódeſcie nie proſili w i-
mie moje. Proſcie / á weźmiecie : á
by radoſć waſzą była pełna. ^oTom
wam powiadał przez przypowieſci :
26 ^oPrzychodzi godzina gdy już nie
przez przypowieſci mówić wam be-
de / ále iáwnie o Oycu oznaymie
wam. ^oW on dzień w imie moje
proſić będziecie : y nie mówię wam
iż ia bede Oycá proſił za wami. ^oA
27 bowiém ſam Ociec miłue was / że-
ście wy mnie umiłowáli / y wierz-
28 liście / zem ia od Boga wyſeđł. Wy-
ſeđłem od Oycá / á przyſeđłem ná
ſwiát : zaś opuſzczam ſwiát / á ide

29 do Oycá. ^oRzekli mu uczniowie ie-
go : Oto / teraz iáwnie mówisz / á za-
30 dneý przypowieſci nie powiadaſz.
^oTeraz wiemy że wſytko wiemy / á nie
potrzebać żeby cie kto pytał. Dla te-
go wierzymy żeś od Boga wyſeđł.
31 ^oOdpowiedział im Jeſus : Te-
raz Wierzyćcie ^o ^bOto przychodzi
32 godzina / y teraz przyſłá : ábyscie ſie
kázdy w ſwó rozpiérzchneli / á mnie
ſámego zoſtawili : á nie ieſtem ſam /
33 bo ieſt Ociec zenny. ^oTom wam
powiedział ábyscie we mnie pokóy
mili. Na ſwiecie wciſt mieć be-
dziecie : ále wſaycie / iam zwoćiężył
ſwiát.

b Mat. 26. c 3
Mar. 14. c 27

Trádyce.

8 Bedgie karał J Greckie ελεησε, iáko y
iácińſtíe arguer, znáczy nietylko karać / ábo
oſkarżać / ále téż rzecz ná oko okázáć. Przetóž
y tu mogłoby ſie ták przełożyć : Pokáże ná o-
to ſwiátu grzech / ſpráwiedliwoſć y ſad.
Wſáktże lepięý zoſtawić ſłowo / karać / które o-
boie rzecz znáczy / y ſkárżyć y pokázać
12 Mamci wam ieſcże wiele mówię J Z tego
mieyſcá mamy / że Apostołowie y inni wier-
ni wiele ſie rzeczy potym náuczyl / któzych P.
Chriſtus ná on czas nie wzył dla ich nieſpo-
sobnoſci. W ſym ſie pokázuie dżiwna opá-
trzoſć páńſka : że Pan Chriſtus ſam przez
ſie nie wſytkiego wzył áni ſtánowił : ábysiny
nie mnięý pewni byli o tych náukách y obze-
dách / które potym koſciół od Duchá S. ná-
uczony podał : iáko y o tych / które ſam Pan
Chriſtus podał.

*Duch pra-
wdy dány
przełożonym
koſcielnym.*

13 Duch prawdy J Niez wiele ludzi máta Du-
chá S. ná ſwé poſwiecenie : ále tu náuczaniu

wſelátięý prawdy y tu záchowaniu od wſelá-
któgo błedu / Duch S. dány ieſt ſámému ko-
ſciółowi y przełożonym tego / y powſechny-
m Koncylion / áby z nimi był y mieſtkał
ná wieki. Sáczym idzie / że áni wſytek koſciół /
áni porządne zgromádzienie Biſkupów ná
Concylium / áni náwysſzy Biſkup / w dekre-
ciech ſwych o wierze / błádzić niemoga.

Ian 14. 16.

*Chriſtus ieſt
Bogu Oycu
rouny.*

15 Wſytko cokolwiek ma oćiec, moje ieſt J
Ztád dowodzą ſwięci Doktorowie / że Chri-
ſtus ieſt równ Bogu Oycu. Bo żadne ſwoe
rzenia nie móže obiać / egarnąć áni mieć wſ-
ytkiego tego co ma Bog Ociec : áni ſámo
człowieczeńtwo Chriſtusowe / według które-
go ieſt mnieſzy niſi Ociec.

24 W imie moje J Przeróć koſciół powſechny
wſytkie ſwé modlitwy ták záwiéra : przez
páná náſzego Jeſuſá Chriſtuſá : y té które ſá
do ſwietych.

*Kánda modl
twé w imie
Chriſtuſowe.*

ROZDZ. XVII.

1 **E** mówil Je-
sus : y podniósſy
oczy ^o w niebo /
2 rzékl : Oycze /
przyſłá godzina /
wſław Syná twé
go / áby cie Syn
3 twóý wſławił : ^o ^aJákoſ iemu dał
roladza ná wſelkim ciálem / iżby
wſem któreſ mu dał / dał im żywot
4 wieczny. ^o ^oA ten ieſt żywot wieczny /
áby poználi ciebie ſámego Boga
5 prawdziwego / y któregóſ poſłal Je-
susá Chryſtuſá. ^o ^oJam wſławił cie-
bie ná ziemi : wykonałem ſpráwe
6 któregóſ mi zlécił. ^o ^oA teraz wſław
mie ty Oycze ſam v ſiebie chwálá
któregóſ miał v ciebie pierwóý niſi
ſwiát był. ^o ^oOznaymiałem imie twé

ſwe G.

*^aMat. 28. c 18
náde wſy-
skimi luźmi*

7 ludzióm któreſ mi dał z ſwiátá :
Twoie byli / y dałeſ mi ie : á mowé
twoie záchowali. ^o ^oTeraz poználi iż
8 wſytko coſ mi dał / od ciebie ieſt :
9 ^oAbowiém ſłowa któreſ mi dał / da-
łem im : á oni przyieli / y poználi pra-
wodżiwie zem od ciebie wyſeđł : y v-
10 wierzyl / żeś ty mnie poſłal. ^o ^oJa zá
nimi proſie : Nie zá ſwiátem proſie :
lecz zá temi któreſ mi dał : ^o ^obo ſá
twoi : y wſytki rzeczy moje ſá twoie :
á twoie ſá moje : y wſławionem ieſt
w nich. ^o ^oWiem nie ieſt ná ſwiecie :
ále ci ſá ná ſwiecie / á ia do ciebie ide.
11 ^o ^oOycze ſwiety / záchoway ie w i-
mie twoie / któreſ mi dał : áby byli
12 iedno iáko y my. ^o ^oGdy z nimi był /
iam ie záchowywał w imie twoie.
^b ^oKtóreſ mi dał / ſtrzegłem y żaden
z nich nie zginął / iedno ſyn zátráce-
13 nia : ^o ^ożeby ſie piſmo ſpełniło. ^o ^oA

*^ainż nie bę-
de.*

*^adla ſławy
y chwály
twoieý.*

*^aná ſwiecia.
G.*

b Niz. 18. b 9

^cten który

miał zginąć.

Hebr. 10. b

^cPſalm 40. b

10. y 108. a 8.

*Iam ich nias
czył, czegoś
kazał, Hebr.*

G.

**twojey. G.*

**to jest, ofia-
ruie tobie cia-
to moje pier-
woty na wie-
czny, a po-
tym na krey
au.*

*Sam Ociec z
Synem y z
Duchem S.
jest Bóg pra-
wdziwy.*

1. Jan 5. 21.

*Jan 14.
Jan 10. 30.*

1. kor. 6. 9.

*Christus we-
dług Bożwá
miał chwałę
y Oycá przed
wieki.*

*a Matt. 26. c
36.
Mar. 14. d 32
Luk. 22. d 39
2. król 15. c
23.*

C teraz idę do ciebie: y mówię to na
świecie / aby mieli weselę moje wypel-
nione sami w sobie. **14** *Iam im dał
mowę twoją / a świat miał ie w nie-
nawieści / iż nie są z światá / iáko y*
15 *ia nie jestem z światá. Nie proszę
abyś ie ział z światá: ale żebyś ie za-
chowal ode złego. Nie są z światá:*
16 *iáko y ia nie jestem z światá.*
17 *Poswięc ie w prawdzie. Mowa
twoja jest prawda. Jakos ty mnie
poslal na świat / y iam ie poslal na
świat. A za nieia poświęcam sa-
mego siebie: aby y oni byli poświę-
ceni w prawdzie. A nie tylko za ni-
mi proszę / ale y za tymi którzy przez
słowo ich wwierzą w mnie: aby wszyscy
byli iedno / iáko ty Oycze we mnie /
a ia w tobie: aby y oni w nas iedno*

3 Ten jest żywot wieczny J z tego miejsca
Arianowie y Samosatenowie chcieli do-
wiedzieć / że nie Christus ale sam Bóg Ociec
jest Bogiem prawdziwym: Jákos y Nowo-
chrześcijcy nie zaniechali tu przydać Arián-
skiej głęby. Ale próżno. Bo y Pan Christus
jest także nazwan Bogiem prawdziwym / y
żywotem wiecznym. To tedy słowo (sám-
go) nie wylacza Syná od Bożwá Oycow-
skiego. (gdyż y Pan Christus jest Bogiem
prawdziwym / który jest w Oycu a Ociec w
nim / y jest iedno y iednym Bogiem z Oycem)
ale wylacza rzeczy stworzone y Bogi fałszy-
we y rytulowane / y to wszystko co jest od Bo-
żwa różne. Jáko gdy mówimy: Jz sam cko-
wiec jest rozumny / nie wylaczamy Aniołów /
ani dusze człowiecze / która w nim jest: ale
tylko inne nieczymne stworzenia. Podobné
miejsce Chrystostom S. pokazuje z Páwla S.
Jaki ia sam y Barnabás nie mamy wolno-
ści to cynter: Kedy Páwel mówił: Ja sam:
nie tylko nie wylacza od siebie Barnabás /
ale owsem go z sobą złącza. Także y tu ro-
zumiey. Ten tedy jest wykład tych słow pra-
wdziwy: Ten jest żywot wieczny. Jáko by
rzekł: Tá jest na tym świecie droga y spo-
sob przysięcia do żywota wiecznego: aby lu-
dzie przez wiare poznali ciebie samého praw-
dziwego Boga: to jest / ciebie Oycá / któryś
z Synem y z Duchem S. swoim jest onym
Bogiem / który sam ma Bożwo prawdziwą: y
nád to aby poznali iednego pośrednika Bo-
gá y ludzi / któregoś zesłał Jezusa Chrystusa.

5 Ta chwała którą miał J prosi Christus /
iáko prawy człowiek / aby go Ociec wiel-
bił / téż według człowieczeństwa / ona chwa-
ła / która miał y mego przed wieki / według
Bożwá. To jest / aby przez powyszenie na-
tury człowieczej / okazan był on człowiek

22 byli: aby wwierzył świat iżes ty mnie
poslal. **D** *A ia chwale którgs mnie
dal / dalem im: aby byli iedno / iáko
y my iedno jesteśmy. Ja w nich / a
ty we mnie / aby byli doskonałymi w
iedno: a iżby poznal świat żeś ty
mnie poslal / y umilowales ie / iákos
y mnie umilował. Oycze / któres
mi dał / chce / aby gdiem ia jest / y oni
byli zemna: aby oglądali chwale
moje / którgs mi dał: a bowiemes
mnie umilował przed założeniem
światá. Oycze sprawiedliwy / świat
cie nie poznal. a iam ciebie poznal:
y ci co poznali / żeś ty mnie poslal / a
oznaymlem im imię twoje / y oznay-
mie: aby miłość którgs mnie umi-
łował / w nich była / a ia w nich.*

10 Christus / iż téż był Synem Bożym: aby go
za tym y Aniołowie y ludzie za Bogá wzna-
li / chwalili / y wielbili / aby na tego imię kła-
niáło sie każde koláno.

11 Wszystko twoje jest moje J To tedy y
istność y natura y Bożwo y chwała y wsze-
chmocność y przedwieczność Oycowá /
jest Synowá: gdyż Pan żadney rzeczy nie
wymunie.

17 Aby byli iedno iáko y my J Tym mie-
scem Arianowie / chcieli wyprowadzić ono. Ja y
Ociec iedno jesteśmy. Ale im dobrze Augu-
styn S. odpowiada / pokazuje iż nie rzeczo-
no / aby byli iedno z nami / ale iedno z sobą /
iáko y my jesteśmy iedno. Jz inaczey my ie-
stemy iedno z sobą / a inaczey Ociec y Syn
iedno są. Bo to nie jest przykład równości /
ale podobieństwa. Jáko y ono: Bądźcie do-
skonali / iáko otec wasz jest doskonały.

20 Powieć ie w prawdzie J Christus
prosi aby Apostołowie y ich następnicy / y
któzybykolwiek byli ich wiary / byli poświę-
ceni w prawdzie. To jest / aby Kościół po-
wszechny zawsze miał Duchá prawdy / a był
wolen ode wżęgo błęd: która modlitwa
Pániska nie byłaby wysłuchána / gdyby Ko-
ściół mógł błędzić.

2 Lecy y ja onymi J Wielka pociecha Ka-
tholików / że Pan Christus modlił sie nie tyl-
ko za samé Apostoły / ale za wszystkie Kościoły
Apostolskie / który jest y będzie aż do skoncze-
nia światá: y za wszystkie którzy przez naukę
ábo od samych Apostołów / ábo od Kościo-
łów od nich postanowionych wzięta wwie-
rzyli. Nie za te którzy wzięli naukę od Lutra /
Kalwina / Cwilingusa / Nowochrześcijców /
ani za te którzy do nich / ábo do zbiorów ich
nauk przystali: a od Apostolskich Kościołów
sie odłączyli.

3 Był y uczniowie tego. A wiedział y
Judas / który go wydawał / miejsce / iż
sie tam często schadzał Jesus z uc-
niami swoimi. **3** Judas tedy wsią-
szy róte / y od najwyższych Káplanów y
Pharyzeusów służebniki: przyszedł

Phil: 2. 10.

Bożwo O-
cowskie ied-
Synowe.

Inaczey Syn
Boży jest ie-
dno z Oycem
a inaczey lu-
dzie są iedno
Jan 10. 30.
Aug lib. 2.
contra Ma-
ximi: c 12. &
lib. 3. cap 22
Matt. 5. 48.
Kościół bł-
dzić nie może

Kościół nie
może wślad.

b Matt. 25. c
47.
Mar. 14. c 43
Luk. 22. c 47
to jest, cie-
mny tak rze-
czony dla g-
słych anioł.

ROZDZ. XVIII.

I **A** Wyrzekłszy Jesus /
wyszedł z uczniami swoimi
za potok Cedron / kedy był
ogród: do którego on w-

*Przyczyny
śmierci.
Mat. 27. b
15.*

*Heretycy
przydawali
do słowa ko-
żego.*

*Mat. 27. c
27.
Mar. 15. b16.*

*przed ratuś
K. G. S.*

38 słucha głosu mego. Rzekł mu Pilat:
Co jest prawda? A to rzekłszy wyszedł
zasia do Żydów / y rzekł im: Ja za-
dneý "winny" w nim nie náyduie.
39 ⁿ Lecz macie zwyczaj / aby mi wam

14 A Káiphas J Przed tym wiersem Buo-
dny y Czechowic y Bzescy tłumacze / wielka
śmiałość przydawia do tekstu słowa Bo-
żego te słowa (A postął go związanego do
Káiphasa Arcykapłana) Choć tych słów
ani w Gręckim / ani w Łacińskim żadnym
tekście niemają: iako y sam Boga wyznawa:
tylko iż te ieden Cyrillus wspomina w swoim

40 iednego wypuścić na Pásche: chce-
cież tedy wypuszcze wam króla Żydo-
wskiego? Zawołali tedy zaś wszyscy/
mówiąc: Nie tego / ale Barabbas-
sa. A Barabbas był zbóycą.

17 Komentarz. Kedy widzi / że samiz heret-
tykowie kedy sie im widzi / przekładają do-
trozy nadsamo pisano Boże.
On powiedział: Nie jestem Obacz / iż
tóż jest / zaprzec sie Chrystusa / a nie wyznać sie
bydź uczniem Chrystusowym / Chryścijanin-
nem abo Kátholikiem. August. Do sie tak
Piotr Chrystusa zaprzat.

Mar. 15. a 6.
Luk. 23. c17.

*Którzy sie
prza Chrystu
są.*

ROZDZ. XIX.

1 **M** Ten czas tedy
Pilát wziął Je-
susá / y vbiczó-
wał. ^a A żołnier-
2 sze wplótłszy koró-
3 neż ciernia / wło-
żyli na głowe te-
4 go: y fátę fátlatowá odziali go. A
przychodzili do niego / a mówili: Wi-
5 tay królu Żydowski. y dawali mu po-
6 liczki. Wyszedł tedy zasia Pilát
przed ratuś / y rzekł im: Oto go wam
7 wiodę przed ratuś: abyście poznali
je w nim żadneý winny nie náyduie.
8 Wyszedł tedy Jesus / niosąc ciernio-
9 wá koronę / y fátę fátlatowá. A rzekł
im: Oto człowiek.
10 Gdy go tedy wyżrzelí Nawyszy
kapłani y słuźebnicy / zawołali mó-
11 wiąc: Wkrzyżuy / wkrzyżuy go. Rzekł
im Pilát: Weźmicie go wy / a wkrzy-
żujcie. bo ja w nim winny nie náyduie.
12 Odpowiedzieli mu Żydowie: My
zakon mamy / a wedle zakonu ma-
13 my mżec / że sie synem Bożym czynić. Gdy
tedy Pilát wysłyszał te mowe / bázniey
14 sie vlekt. A wszedł zasia do ratuś /
15 y rzekł do Jesusá: Skádes ty jest?
Lecz mu Jesus nie dał odpowiedzi.
16 Rzekł mu tedy Pilát: Nie mówisz
żemną? niewiesz iż mam moc wkrzy-
17 żować cie / y mam moc pusić cie?
18 Odpowiedział Jesus: Nie miał-
19 byś żadneý mocy przeciw mnie / gdy-
20 byś zwierchu nie dano. Přetóž kró-
21 ry nie tobie wydal / wietšy grzech
22 ma. A odtąd Pilát stáral sie / aby
23 go pusić. Lecz Żydowie wolali /
24 mówiąc: Jeśli tego wypuścisz / nie

13 iestes przyiaciel Césárski. Káždy bo-
wiem co sie czyni królem / sprzeciwia
sie Césarzowi. A Pilát wysłysawszy
te mowy / wywiódł przed ratuś Je-
susá / y siadł na stolicy sądowey / na
14 miejscu króre zowá Lithostrotos / a
po Żydowsku Gábbáthá. A był
dzień przygotowania Páschy / gódzi
na iakoby śóstá / y rzekł Żydom: Oto
15 król wás. A oni wolali: Srac /
strac / wkrzyżuy go. Rzekł im Pilát:
Króla wászego wkrzyżujcie: Odpowie-
16 dzieli Nawyszy kapłani: Nie mamy
króla iedno Césarzá. W ten czas re-
dy podał go im / żeby był wkrzyżo-
wan. A wzięli Jesusá / y wywieśli.
17 ^b A niosąc krzyż sobie wyszedł na óno
mieysce króre zwano Trupieý głowy /
18 a po Żydowsku Golgotha: gódie go
wkrzyżowali / a z nim dwugich dwu-
19 ztąd y zowád / a w poszedku Jesusá.
20 A napisał Pilát y tytuł: y postawił
nad krzyżem. A było napisano: I I-
SVS NAZARENSKI KRÓL
21 ZYDOWSKI. Ten tedy tytuł czę-
táło wiele Żydów: iż blisko miásto
było mieysce / gódie był wkrzyżowan
Jesus. A było napisano po Żydo-
22 wsku / po Gręcku / y po Łacine. M-
23 wili tedy Pilátowi Nawyszy kapłan-
ni Żydowscy: Nie piś: król Żydo-
wski: ale / iż on powiádał: Jestem
24 król Żydowski. Odpowiedział Pi-
lát: Com napisał / napisałem. Żo-
25 niérze tedy gdy go wkrzyżowali / wzię-
li fátę iego (y uczynili cztery części /
każdemu żołnierzowi część) y suknią.
A była suknią nie šyta / od zwierchu
cało dziana. Mówili tedy ieden do
26 drugiego / Nie krámy iey: ale rzuc-
my o nie łósy czyjá ma bydź. Iżby sie

*to jest opo-
łudniu, licząc
od wschodu
słońca. Bo tak
w piśmie S.
gódić licząc.*

*b Matt. 27. d
33.
Mar. 15. b 12
Luk. 23. e 33
na tym
mieyscu A-
bráham syn-
stary chciál
był ofiaro-
wać / y na-
syna pór-
uś / a z nim
był i
gódić licząc
kośtany / a
ktorzy
sądząc.*

Ie susa. G.

cMatt. 27. d
35.
Mar. 15. c 24
Luk. 23. c 34.
Psal. 21. c 19

Abó, ká swa
márka. N. L.
dPsal. 68. c
22.

to jest przed
śabátie, iáko
v nas wigi-
a ná swigro.

Drewo kray
áá S. cati go
dne.

Catech. 10.
& 13. Chri-
stost. hom:
Quod Chri-
stus sit De-
us.
Greg. Ni-
sen. in vita
Macrinæ so-
roris.

Tny izyki
ná krzyžu
Pánstom po-
swigcone.

25 pismo wypełniło / mówiące: Po-
dzielili sobie skóry moje: a o suknią
moje rzucili los. A żołnierze to w-
czynili.
26 A stały podle krzyża Jęsusowę-
go / matka ięgo / y siostra matki ięgo /
Mária Kleophásowa / y Mária
Mágdaléná. Gdy tedy wyrzał Je-
sus matkę y wznia którego miłował
27 stojącego / rzekł matce swoięj: Nie-
wiásto / oto syn twój. Potym rzekł
wczniowi: Oto matka twoia. A od
onęj godziny wziął iá wczén ná swa
28 pieczę. Potym wiedząc Jęsus / iż sie
iż wšytko wykonało / aby sie wyko-
29 nało pismo / rzekł: Prágne. Było te-
dy naczynie postáwione octu pełné:
A oni gębke pełną octu / obłóżywszy
30 Jęsupem / podali do wst ięgo. Jęsus
F tedy gdy wziął oet / rzekł: Wykona-
ło sie. A skłoniwszy głowę ducha od-
dał.
31 Żydowie tedy (ponieważ był dzień
Przygotowania) aby ná śabbát nie
zostály ciała ná krzyżu (abowiem był
32 wielki on dzień śabbátu) prosili Pi-
lata / ády polamano goleni ich / á zie-
33 to ie. Przysli tedy żołnierze: á pierz-
wšęgo złamali goleni / y drugiego /
który z nim był wkrzyżowan. Lecz

13 Lithostrotos, á po Żydowskiu Gabbatha]
Abosporos, po Gręcku / po nášemu / kámit-
nem połošone / Gabbatha / po Żydowskiu /
wyniosłé miejsce znaczy. iá stolica sądowa
była od ściennej podmiešona kámitniem kwá-
dratowym
17 A niošac krzyż sobie] Krzyż ten iá był na-
czyniem nášęgo odkupienia y ołtarzem na-
wysšęj ofiary / osobliwie przez dorykání /
nošenie / y ofiarowanie Ciała y krwi Pána
nášęgo poświęcony: przetož słušnie swie-
tym iest nazwany / y cudami rozlicznými w-
wielbiony: nietylko sam wšytek / ále y czaš-
ki tego / ktorými iáto Cyrillus piše / wšytek
świat był nápełniony: gdy wšyscy prosili
iákiey czaški tego / á ktorzy iey dostać mogli /
złotem opráwowali / y ná syiey wczowie no-
šili. O czym Chrištom s. y Gregorius Nis-
sénski świádeža. Przetož y dwóie swięto
Krzyża s. w košciele wstáwiono: y wielka
część záwše drzewu krzyża s. wyrzadzano.
Iáko z drugiey strony / żydzi / pogáni y he-
rerycy oto śiešaráli / aby drzewo Krzyża s.
zelyli / zágrzebli / y zatrócili. O czym w ko-
šciełnéy historyi / o Wależeniu y Podwys-
šení Krzyża s.
20 A było nápisano, po Żydowskiu, po Grę-
cku y po Láćinie] Iá te trzy izyki były ná on
czás napřednięšy y nastáwnięšy po wšy-
tkim swięcie. przetož słušnie / ná zwycięžm
tytule Krzyża Chrištusowęgo sá Wogu po-

34 przyszedšy do Jęsusá / gdy go wyrze-
li iá wmarłego / nie lamali goleni ie-
go: ále ieden z żołnierzów wločznia
35 otworzył bok ięgo / á nátychniaš
wysšla krew y wodá. A który wi-
dział / wydał świádectwo: y prawdzi-
wé iest świádectwo ięgo. A on wie iá
36 prawdę powieša: abyście y wy wie-
rzyli. Abowiem sie to sšalo / aby sie
wypelniło pismo: Košci nie zla-
37 miecie z niego. A zášie drugie pismo
mówi: Wyrza / kogo przebodli.
38 A potym prosił Pilatá Józeph
G z Arymáthiiey (przeto iá był wczniem
Jęsusowym / lecz táimnym dla bo-
iáźni Żydów) iáby zdiął ciało Jęsu-
sowé. A pozwoлил Pilat. Przysedł te-
39 dy / y zdiął ciało Jęsusowé. Przysbył
tež y Nikodem / który był przysedł w
nocy do Jęsusá przed tym / niošac
40 przypráwe mirrhy y aloes iáto by sá
funtów. Wzieli tedy ciało Jęsusó-
wé / y zwiázali ie przescierádly z rze-
41 czami wonnými: iáto iest zwyczaj
był wkrzyżowan / był ogród: á w o-
42 grodzie grób nowy / w ktorým ięszce
žaden nie był połožony. Tam tedy /
dla przygotowania Żydowskięgo / iá
grób był blisko / połožyli Jęsusá.

świecone: y pismo s. imi iest podané / wczó-
né y zachowane: y ofiárá Nissey s. y śpiéwá-
nie košcielné témž odprawowane.
23 A była tá sukniá nie była] Tá sukiená
była figura iednošci košciola Pána Chrištu-
sowęgo / która odsepieńcy / strošy náw té ká-
ty / ná stulki rozrywáta. Cypri: de vnit. eccl.
A Euthymius y inni piša / że iá była sáma
Pánna Mária wrobila.
27 Rzekł uczniowi] Wielka część Janowá /
že mu dał matkę swá zá matkę. A słušnie (iá-
ko Hieronym s. piše) matkę Pánne połcił
wczniowi pánicowi.
29 Wziął iá ná swa pieczę] To znaczy Lá-
ćinškie / in sua, á Gręckie εν τῷ ἰδίῳ. Abó ná
swoie: nie máietnošci / ktorých žadnych nie
miał / wšytko opušciwszy / ále ná poštugi / y
ná swa opiekę. August.
34 Wysšla krew y wodá] Z tego boku / mó-
wi Augustyn s. wypłynely s. Sákramenty.
A iáto z boku piérwšęgo Jádámá spiacęgo /
wysšla Jęwá oblubienicá ięgo: tak z boku
wtórégo Jádámá ná krzyżu wšpionęgo / wy-
šstálowan iest košciól / oblubienicá Pána
Chrištusowá. Bo przez wodę chrztu s. sšta-
wáta sie wierni cštonkami košciola Chrištu-
sowęgo / á křwia ięgo w s. Sákramencie by-
wáta wychowani. Tá tedy wodá y křwia
wysnácone sá dwa przednięšy košcielné
Sákramenty / które z smierci Chrištusowęy
swój poczetek y wšytkę moc máia.

przebodł. G.

2. Moy. 12.
g 46.
4. Moy. 9. b
12.

nie złamie.
G.
f zach: 12. c
10.

8 Mat. 27. g
57.
Mar. 15. d 42
Luk. 23. g 50.
h wys. 3. a 1 y
7. g 50.

w przeštie-
rádla G.

iá iá wigi-
lia śabbátu
mála sie k
wiczowu.

Héretické-
krušeniešwo.

Przeš lano-
wi Pánna po
ruczona.
Lib. 2. con-
tra Iouin.

Z boku Pán-
ského wypły-
nł košciól y
Sákramenty
Tra: 120. in
Ioan.

Cyril: lib.
12. cap: 39.
Chrylost:
hom. 84.

ROZDZ. XX.

Pierwszego

dnia śabbátu /

Mária Magdala

lená przysła rá-

no / gdy iesze by-

ły ciemności / do

grobu / wyzła

kamen odwalony od grobu. /

Wtedy przysła do Symona Pío-

trá / y do drugiego weznia którego

miłował Iesus / a rzekł im : Wzięto

Pana z grobu / a niewiemy gdzie go

położono. / Wyśedł tedy Piotr y on

drugi wezeń / y przysli do grobu. /

A bieżeli oba spółu / a on drugi wezeń

wyscięgnął Piotra / y pierwszy przy-

szedł do grobu. / A schyliwszy sie /

wyrztał leżące przesćieradła : wśakóż

nie wśedł. / Przyszedł tedy Symon

Piotr idąc za nim / y wśedł w grób /

y wyrztał przesćieradła leżące : /

y chustka która była ną głowie tego /

nie z przesćieradły położona / ale oso-

bno zwinięta nąiedno miejsce. /

W ten czas tedy wśedł y on wezeń /

który był pierwszy przyszedł do grobu : /

y widział / y uwierzył. /

Abowiem iesze nie rozumieli pisma /

iz potrzeba było aby on wśtał z martwych.

Odesli tedy zaśie weznio wie do

siebie.

A Mária stała u grobu zew-

nętrz / płacząc. /

Gdy tedy płakała /

nachyliła sie / y wyrzła w grób :

A wyrzła dwu aniołów w bieli /

siedzących / jednego u głowy / a dru-

giego u nóg / kedy położone było cia-

ło Iesusowe. / Rzekli tedy oni :

Cie wiasto czemu płaczesz ? Rzekł im :

iz wzięto Pana mego : a niewiem

kedy go położono. / A to rzekłszy /

obróciła sie na zad : y wyrzła Iesusá

stojącego / a niewiedziła iz Iesus

był. / Rzekł tedy Iesus :

Cie wiasto /

czemu płaczesz ? Kogo szukasz ?

Ona

mniemając żeby był ogrodnik /

rzekł

mu : Panie / jeśliś go ty wziął po-

wiedz mi gdzieś go położył : a ja go

weźme. / Rzekł tedy Iesus :

Mária.

Obróciwszy sie ona rzekł mu :

Rabboni / (co sie wyklada mistrzu.)

Rzekł tedy Iesus :

Nie tykaj sie

mnie : bom iesze nie wśtąpił do
Oycá mego. Ale idź do bráćiey mo-
iey / a powiedz im : Wśepucie do O-
ycá mego / y Oycá waszego : Boga
meiego / y Boga waszego. / Przysła
Mária Magdalená / oznáymiac
weznio : Iżem widziála Pana / y to
mi powiedział.

Gdy tedy był wieczór dnia onę-
go pierwszego śabbátu / a dzwi-
były zamknięte / kedy weznio wie by-
li zgromádzeni dla bożni Żydów :
przyszedł Iesus / y stáał w poszro-
dku / y rzekł im : Pokój wam. / A to
rzekłszy / wśazał im ręce y bok. /

Wtedy weznio wie wyrzawszy
Pana. / Rzekł im tedy zaśie. / Po-
kój wam. /

Jako mie posłał Ociec /
y ja was posyłam. / To powiedziá-
wszy / tchnął ná nie / y rzekł im : We-
źmiecie Duchá swiętego : /

Których
odpusćcie grzechy / są im odpuszczo-
ne : a których zadržymacie / są zadrž-
mane.

A Tomasz ieden ze dwunáście /
którego zowiá / Didymus / nie był z
nimi / kedy przyszedł Iesus. /

Mówi-
li mu tedy drudzy weznio wie : Wi-
dzieliśmy Pana. / A on im rzekł : Jes-
li nie wyjrze w reku iego / przebi-
cia / goździ / a nie włoży pálca mego ná
miejsce goździ / y nie włoży reki mo-
iey w bok iego / nie uwierze. /

A po
osmi dni / byli zaśie weznio wie iego
w domu / y Tomasz z nimi. /

Przyszedł
Iesus dzwianui zamkniętymi / y stá-
nął w poszrodku / y rzekł : Pokój
wam. /

Potym rzekł Tomaszowi :
włóż sám palec twój / a oglądaj re-
ce moie / y zśiągni reke twoie / a włoż
w bok mój : a nie bądź niewiernym / a
le wiernym. /

Odpowiedział Tho-
masz y rzekł mu : Pan mój / y Bóg
mój. /

Powiedział mu Iesus : Iżes
mie wyrztał Thomásu / uwierzyłeś :
Błogosławieni którzy nie widzieli a
uwierzyli.

Wielec y innych znáków uczy-
nił Iesus przed oczymá weznio w
swoich / które nie są w tych księgách
nápisané. /

A té są nápisané / abyście
wierzyli że Iesus iest Chrystus Syn
Boży : a iżbyście wierząc / żywot mie-
li w imie iego.

co iest : bo
iesze nie o-
deydoł was
iesze z wami
amieskam
przez 40 dni

Mar. 16. c
14.
Luk. 24. c 36
1 kor. 15. a 5.

swoy. G.

Iesus. K. G. 5

Mat. 18. c 18

Didymus,
bláziak.

znáku 4. L.
G.

Św. 21. dz 5

przezeń, ábo
dla niego.

Cuda v gro-
bn Pánjki-
go.
Hier epi. 17

Otec iáko
ieš Bogiem
Pána Chri-
stusowym.

Ian 14. 29.
Mat. 12. 18.
Ian 5. 18.
Ian 10. 30.

Ciáto Chri-
stusowe iáko
moglo byt
ná iednym
miejscu zá-
raz z dru-
gim ciálem:
iák može
byt záraz
nie ná ie-
dnym miej-
scu.
Zyd. 4. 14.
Iob 37. 18.

Wykrazy
Kálwinistów.

Ver. 26.
Luk. 24. 37.

Epist. 3. ad
Voluf.

Mat. 19. 24.
Mar. 10. 25.
Luk. 18. 25.

11

A Márya stála u grobu] O cudách ktoré
sie dźiály przy grobiách swietych Mieczenni-
ków / a osobliwie v tego grobu Božého / žie-
ronym S. ták piše: Groby Mieczenników
wšedy cziny / y swiety proch do oczu przy-
kládájac / iestli možemy cálnemy: a grob w
którym Pan ležat niektorzy ľeťce považáta.
Jesiľ sobie nie wierzimy / wierzmy wšdy Dia-
blu y ányotóm tego / ktorzy iľeťce ie przed
nim z opetáných ľudí wyganiáta / iáko przed
stolica Chrystusowa stójac / dźia / rycza / y
požozie žálúga že vřzyšowáli tego / ktorého
sie bať musja.

17

Bogá mojého] Tego mteyscá Ariani vs-
řyváli přečiw božtwu Syná: iť tu sam Syn
Božy wyznawa / že nietylčo Oycem tego iest
Bóg / ale tēž y Bogiem (iáko y Matth. 27. ver.
46.) Ale ná to nie trudna odpowēdź: Bo
Pan Chrystus sřrony esłowiczenstwa / iáko
iest prawdzíwne mteysřy nišli Oćiec: ták tēž
stusnie zowie Oycá Bogiem swoim / iáko y
Bogiem nášym. Ale sřrony božtwá iest rów-
nym Oycu / y iedno z oycem: to iest iednym
y tymže Bogiem ktorým iest y Oćiec.

19

A drzwi byly zámknioné] To mteysce
iáwne iest přečiw Kálwinistóm / ktorzy nie
wierza žeby Ciáto prawdzíwe Pána Chrystu-
sowe moglo byt záraz y w niebie y w Sá-
kramencie / to iest ná rōných mteyscách: ábo
žeby nie moglo byt / bez mteyscá y bez przy-
rodzóného wřostu swego. Gdyž tu widzi-
my že Ciáto prawdzíwe Chrystusowe / wcho-
dzac przez drzwi zámknioné / bylo ná tymže
miejscu že drzwiami ábo z sciana przez ktōra
wchodźilo y przeniknelo drzwi / nie ich nie ná-
ruřywsřy: ták iáko y piérwey wysřlo z nie-
naruřóného řywota Pánienřkiego / y przez
kámien grobowy / y potym przeniknelo
wsřytkie niebá / ktōré sa náđ želázo twárdě.
Iáko tedy dwoie ciála ábo iřnosć moga
byt záraz ná iednym miejscu / ták tēž ie-
dno Ciáto moca Boža može byt záraz
nie ná iednym miejscu: y može byt ciá-
lo nie zástepuac mteyscá / y bez wřostu /
dlugosć / šerołosć y miářnosć swę / iáko
iest w nářwierřym Sákramencie. Wázo to
mteysce kole w oczy Kálwinisty. A přetōž
ie rozmáćie pšnia y řalsřita / przydawájac do
řlowá Božého wyřtery swé. Jedni mōwia /
iř Chrystus nie wředł drzwiami / ale oknem
ábo iáka dźiura. Druzdy mōwia / iř moca
řwa drzwi sobie otworzył / ábo drzwi rozpu-
šćil y wniwec obřoćil / y zářie ie tudž ná-
práwit. Ale tym wymyřtóm zábieřeli řwán-
ielistowie. Bo Jan S. ták wyřáźnie mōwi:
Gdy byly drzwi zámknioné stánal Jeřus w
pořtřodku. A zářie: Přyředł Jeřus drzwia-
mi zámknionými. A Lukáš S. wřpomina /
iř dla tego wřpěta zámknionými drzwiami /
mniemali Apostotowie žeby on byl Duch á
nie Ciáto. Atemu wsřyřcy oycowie řárzy w
tym cudo vynawáta / iř Pan Chrystus wředł
zámknionými drzwiami. Augustyn S. ták
mōwi: Ták mōžá / přez menáruřony
řywot pánienřki župelne eslonki dźięciatka
wprowáđila: ktōra potym přez zámknioné
drzwi eslonki młodźienca wprowáđila. A
ták nie nie wátpmy / iř Pan Chrystus z Ciálem
řwym wsřyřko co chce wczynić može: ktōřemu

21

y wielbtadá přez vcho iťielné nie trudno
přeprowáđić.

Iáko mie poslal Oyciec] Tém řlowy y
mořnosć řwa Božka pořázue / gdy sie Oycu
równa w posylániu: y zacnosć Apostolřka /
Biskupřa y Káplánřka: gdy ie w poručenym
wředzie równé sobie czyni / y stánowi ie ná-
miářkami y plenipotenty swými.

22

Tchnál] Iř moc grzechów odpuszczenia
nie náleřy ľudźiom iedno z mocy á z dárú
Duchá S. (poniewáž iest moc y ľasť á duchos-
wna) přetōž piérwey nišli ia im dáie / wřyřa-
im Duchá swego přez zwierzřné nářhnieř-
nie. Czym tēž dáie znáć / iř Duch S. ták od
Oycá iáko y od Syná pochodźi.

23

Ktōrych odpusćićie grzechy] Chryso-
stom S. z tych řlow pořázue / iř tá moc daná
Káplánóm nowého řestamentu odpuszczenia
y zátřymánia grzechów / mteysa iest náđ moc
y władza řrolów tego řwiátá / y náđ moc Ká-
plánów z ákonu Mořřřowego (iř sie ná dus-
ře nie ná ciála sciağa) á náwet y náđ moc
řanyř Anřolów. Dat im / práwi / wsřyřke
moc řeczy niebieřřich. A iáko Oćiec wsřyřke
moc dat Synowi. ták Syn te wsřyřke moc
dal wczinóm swoim. Nářym Káplánóm / mōř-
wi / nie trád čieľřny / ale duřřné plugařřwá /
nie mōwie dořwiádeřac očyřřcioných / ale
práwie očyřřćac dořwolono. Takře y imi
Oycowie řwieći y řárzy Dořřorowie. Ná
tych tedy řlowieř fundue sie potřeba řpo-
wiedźi y rozřřeřenia Káplánřkiego. Bo řtu-
ga Chrystusów nie ma grzechów odpuszc-
ac ábo zátřymawáć / iedno z pilnym rořadřiem
á zwařením grzechów: áby nie byl wczřřni-
řiem cudřřch grzechów / á iřby wladžy řtōra
wřiat řu zbudowániu / žle nie wřywał řu řřá-
řeniu. Bo řa táké grzechy / ktōré nie moga
byt od řadá Káplána odpusćoné. Aby tedy
wiedřial řluga Chrystusów / kiedy ma grzechy
odpuřć / á kiedy zátřymáć: potřeba řo-
niecnie / áby řposob / čieřřkosć y ľicřbe grze-
chów / ná řpowiedźi wyřnat / y obiáwił řen
ktōry sam wře y zna myřli řerá řwego. Po-
niwář z řerá pochodźa myřli řře / meřoboy-
řřwá / cudřotostwá ře. A ták Pan Chrystus /
ktōry grzechy přez řluga řwé odpusćá / á řtō-
ré od nich nie řa odpusćoné té ma zá zwařá-
né y zátřymané / tego do řpowiedźi á wy-
znánia grzechów řwřřch obwiesue / ktōry chce
áby mu grzechy po řřřćie popelńioné byly
odpuřćoné. A tego práwá řosćiol wřywa y
záwře wřywał. Iáko iest iáwno z řřiáğ Cy-
pryana S. de lapsis y z řieronymá S. in cap:
19. Matth: y z Leoná wielkiego Epist. 78. y z in-
nych Oycow S. y Dořřorów řárřřch.

28

Pan mōy, y Bóg mōy] Oto wyřnawa
Tomáš / iř Chrystus iest onym prawdzíwym
Bogiem řřaelřkim. Bo y w řrěćim przy-
dan iest ářtykul ó deos: ktōry znářy oného
Bogá prawdzíwego: y Thomáš bedac řř-
dem / nie znat mřřého Bogá / opřoć oného
o ktōřym nářřano. řluchař řřaelu / Pan
Bóg twōy / Bóg ieden iest. A przydáie Chri-
stóm / iř Thomáš to mōwiac / wřpelnil oné
řlowá řřáľinu: Řeřkami mēmi řřáľalem Bo-
gá / y nie omyľilem sie.

Zacnosć ká-
plánřka.

Christus
přez Duchá
řwego dáie
moc grze-
chów odpu-
řzenia.

Moc káplán-
řka wřřřa
iest ná řrol-
wřka y nišli
ánielřka.
Chrysořt.
lib. 1. de Sa-
cerd.

řpowiedźi po
mēbá.

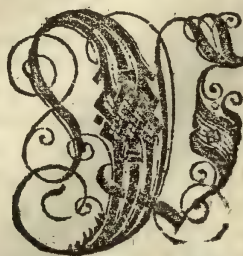
1. Tim. 5. 22.
2. kor. 10. 8.

Mat. 15. 19.
Mat. 16. 18.

Christus iest
Bogiem řřael-
řkim.

5. Moy. 6. 6.
řřáľ. 66. 3.

ROZDZ. XXI.

Otym okazał
się zaś Jezus w
morzu Tyberyas-
dskiego. A oka-
zał się tak: By-
li spolu Symon
Piotr y Thomas

którego zowią Didymus y Nathanael/który był od Kany Galilejskiej/
y synowie Zebedeusowi y dwudzy
dwaz wczniów tego. Rzekł im Sy-
mon Piotr: Jde ryby łowić. Rzekli
mu: Jozjem y my z tobą. A wysli/
y wsiedli w łódź: a oney nocy nie
włowili. A gdy było rano/ stanął
Jezus na brzegu: wsątkoż nie pozna-
li wczniowie że był Jezus. Rzekł im
tedy Jezus: Dzieci/ a macie ryby?
Odpowiedzieli mu: Nie. Rzekł im:
Zapuscicie sieć po prawey stronie lo-
dii/ a naydziecie. Zapuscili tedy: a
iuz nie mogli ięz ciągnąć przed mno-
stwem ryb. Rzekł tedy wczn on k-
torego imlował Jezus Piotrowi: Pan
ieść. Symon Piotr wysłyszawszy iż
Pan ieść/ przepasał się suknią (abo-
wiem był nagi) y rzucił się na morze.
Lecz dwudzy wczniowie przypłyneli
w łódź (bo nie daleko byli od ziemi/
ale takoby na dwiescie łokiet) cią-
gnąc sieć ryb. Gdy tedy wysli na
ziemię/ wyszeli węgle nałożone/ y ry-
be na nie włożone/ y chleb. Rzekł im
Jezus: Przymiescie z ryb ktoreście te-
raz poimali. Wstąpił Symon
Piotr y wyciągnął sieć na ziemię/
pełną wielkich ryb/ stał piazidziesiąt
y trzech. A choć ich tak wiele było/
nie podarła się sieć. Rzekł im Je-
sus: Pójdziecie obiedować. A żaden
z siedzących w stołu nie śmiał go
spytać: Ktoś ty ieść: wiedząc iż Pan
ieść. A przyszedł Jezus y wziął chleb/
a dawał im/ także y rybe. To iuz trze-
ci raz okazał się Jezus wcznióm swo-
im/ powstawszy z martwych.

A macie ryby? Łacińskie słowo/pulmen-
tarium, a Gręckie/ πρὸς φάγιον znaczy wła-
śnie wszystkie potrawy ktore z chlebem iedzą/
miedzy ktoremi potrawami/ ryby pierwsze
miejscie miały/ iako pisze Athenens lib. 7.
c. 1. A tak y tu iż o rybách iest rzecz/ właśnie
ryby znaczy.

Pás owce moie] Tu Pan ścisł Piotro-

Gdy tedy obiad obprawali/ rzekł
Symonowi Piotrowi Jezus: Symo-
nie Janów/ miluieś mie wiecéy
niżli ci: Rzekł mu: Tak Panie/ ty
wiesz że cie miluie. Rzekł mu: Pás
baránki moie. Rzekł mu porótórę:
Symonie Janów miluieś mie?
Rzekł mu: Tak Panie: ty wiesz że
cie miluie. Rzekł mu: Pás bá-
ránki moie. Rzecze mu potrzećie:
Symonie Janów miluieś mie? Za-
smucił się Piotr/ że mu trzeci króć
rzekł: Miluieś mie? y rzekł mu:
Panie/ ty wsytko wiesz: ty wiesz że cie
miluie. Rzekł mu: Pás owce moie.
Zaprawdę/ zaprawdę powiadam
tobie: Gdyś był młodszym/ opaso-
wałeś się/ y chodźles ktoryś chciał:
lecz gdy się stárcieś/ wyciągnieś re-
ce twé/ a inny cie opasze/ y poprowa-
dzi gdzie ty niechcesz. A to mówił/
dawaiąc znác ktorej śmierci miał
wmielbie Bogá.

A to powiedziaławszy/ rzekł mu:
Pójdź za mną. Piotr obróciwszy się/
wyszedł onęgo wczniá/ ktorego mi-
lował Jezus/ pozad idącego: Który
też położył się był przy wieczerzy ná
piersiách tego/ y mówił: Panie/ k-
tory iest co cie wyda? Tego tedy wy-
żrąwszy Piotr/ rzekł Jezusowi: Pá-
nie/ a ten co? Powiedział mu Je-
sus: Tak chce aby został aż przyde/
co tobie do tego? ty pójdź za mną.
Gruchnelá tedy tá mowa miedzy
braćią/ iż on wczn nie umrze. Lecz
nie rzekł Jezus: Nie umrze. ale:
Tak chce żeby on został aż przyde/
co tobie do tego? Ten iest on w-
czn/ ktory daie świadectwo o tym/ y
to napisał: a wiemy że prawdziwe
ieść świadectwo iego.

A iest y innych wiele rzeczy/ ktore
czynił Jezus: ktore gdyby się z oso-
bná pisały/ tuśe iż y sam świat nie
mogłby ogarnąć ksiąg ktoreby się
pisać miały.

wi/ co mu był obiecał/ że go miał wzyntć fun-
damentem/ głowa y przelożonym koscioła
swego/ y przednięszym pasterzem wsytlich
owiec swoich. Bo oro/ przy bytności inšych
Apostolów/ iemu samemu owce swé poleca:
Symonie/ prawi/ Janów/ miluieś mie wie-
céy niżli ci dwudzy Apostołowie: pásie owce
moie. A zleca mu zgola wsytkie owce/ za-

*Tonášw, á-
bo Ionow: y
takie niżej
dwukróć. 2. L.
G. S.

*abo, rzpdeze
owce moie G

*Iesus 1. L.
G. S.
d2. Piotr 1.
c 14.

*obidnié.

*wyn: 13ic 23

*ieśli chce N.
L. K. G. S. ie-
śli tak chce 2
L. Hier:

*ieśli chce 4.
L. K. G. S. ie-
śli tak chce.
3. L.

*wyn: 20. g30

*Amen. G.

Pfal. 2. 9.
Obia: 19. 15

Matt. 2. 6.

Euseb: in
Chron.Chrysoſt:
hom. 11. in
Mat. & Ho:
vlt. in Ioan
& lib. 2. de
Sacer. O-
ptat: lib. 2.
contra Par-
men. Hier.
lib. 1. in Io-
ui. Bern. epi
237. ad Eu-
gen.Greg. lib. 4.
epist. 32. ad
Mauri.Piotrowi
śmierci Pan

18

Przez po E-
wanieliach
napisano
dzieło Apo-
stolskie.
Dan. 9. 26.
Hieron: in
Catal.
Summa dzie-
łw Apostol-
skich.1.
Apostołowie
Zydów nawra-
cają.2.
Pawła S. na
wrocenie.

Ila. 49. 6.

Dzie. 13. 47

Dzie. 13. 45.

yt. 6. y 19.

9. y 28. 28.

Mat. 21. 43.

Ila. 1. 8.

Luk. 13. 35.

Sześć części

Dziełw A-

postolskich.

dnych nie wymuiac/ nawet ani samych Apo-
stolów. A nietylko mówi Pás (po Grécu
Πάσ) ale używa słowa królewskiego τοῦ βασιλέως
to jest/ Kradz y sprawuy/ laszka y mocą paster-
stwa/ owce moje. Tak iako o Panie Chrystusie
napisano: Bedziesz ie rzadził laszka żelazna.
Y na drugim miejscu: Z ciebie wynidzie
wódz/ który bedzie rzadził lud mój Izraelski.
A tak temi słowy uczynił Pan Piotra pier-
wszym Biskupem wszystkich chrześcianów/ iako
go Eusebius zowie) Pasterzem y głową y
przełożonym Kościoła swego y światą wszy-
tkiego: y zlecił mu/ y potomkom jego/ owce
które odkupił krwią swoją/ iako Chrysoſtom
S. nie raz przypomina: y uczynił go głową
wszystkich Apostolów/ iako Optatus świado-
czy. Hieronym S. twierdzi/ Że dla tego mie-
dzy dwunastcią Apostolów iednego Pan o-
brał/ aby postanowiwszy Głowe/ była odie-
ta przyczyną odsepienstwa. A Bernard S.
do Eugeniusa Papieża tak piše: Miejsce na
którym stois jest ziemią świętą/ jest miejsce
Piotrowe/ miejsce Książęcia Apostolów/ któ-
regó Pan postanowił Panem domu swego/ y
przełożonym wszystkiego imienia swego. Na-
wet ś. Orzełdż tak o tym napisał: Jawnie
to jest wszystkim Ewangelia czytającym/ iż na
błogosławieństwu/ y wszystkim Apostolów
Książęciu Piotrowi/ głosem pańskim zlecon
jest rząd y przełożenie/ albo przodkowanie
Kościoła wszystkiego: który Piotrowi wrząd
ściaga sie też na potomków jego. Bo Pan Ko-
ściół swój opatrzyć raczył/ nietylko do lat
dwudziestu y pięci/ ale aż do skończenia swi-
tą. A póki beda owce Pana Chrystusowe/ pó-
ty będzie pasterz ich na miejscu Piotrowym.

A inży cie opasze] A tuć sie pokazuje

osobny przywilej Piotra S. iż temu samemu
Pan Chrystus śmierć opowiedzieć raczył/ a
temu śmierć krzyżowa: aby iako mu imie
swie był darował/ y wrząd swój nań włożył:
tak żeby go też miał towarzyszem w śmierci.
A przetoż mu mówi: Książaduy mie. To jest/
bądź tym czynem ia był/ y żyć y umiera-
ć: bądź pasterzem dusi póki żywiesz: a po-
tym przez śmierć krzyżową/ przeydziesz z te-
go świata do Oycy.

22 Tak chce aby został] Trojakié czytanie
tego miejsca sie naydnie. Pierwsze/ tak chce
aby ten został. Wtore/ Jesli chce aby ten zo-
stał. Trzecie/ Jesli tak chce aby ten został. Pier-
wsze maia dzisiejsze pospolite y stare Laciń-
skie Księgi: y Ambroży ś. Augustyn/ y Beda
tak czytają. Wtore maia/ Królewskie/ Gré-
ckie/ Syryjskie/ y niektóre Lacińskie Księgi/
y Grécy Doktorowie. Trzecie/ dwa Laciń-
skie dawne pisane exemplarze/ y Hieronym
S. Lecz Janſenius dowodzi/ że wtore czytá-
nie jest nalepsze.

25 Y sam świat] Z tad mamy/ iż Pan Chri-
stus wiele y czynił y mówił/ czego nie napi-
sano. Bo te Księgi które mamy/ iedną reka ob-
ić może. A Jan mówi: żeby nie mógł wszy-
tek świat objąć y ogarnąć tych Ksiąg/ które
by sie o tym pisać miały. Nie wszystko tedy jest
pisano y z potrzebnych rzeczy/ wlaszsa o w-
stawie y osprawowaniu świętych Sakra-
mentów/ którego bez wątpienia Pan nauczył
uczniów swych przez one czterdzieści dni ni-
do nieba wstąpił. Przetoż odsepienicy bla-
dza/ mówiąc że wszystko napisano: y żadnych
tradicyi albo nauk Apostolskich/ bez pisma
podanych nie przyjmując.

Christus opo-
wieda.Różne czytá-
nie.

Tradicie.

ARGUMENT, ABO SVMMA DZIEIOW Apostolskich.

PO Ewanieliach S. w których sie okazało, iako niebożnie Zydowie wżgardzili y odrzucili Chri-
sta Pana (o czym dawno przed tym Moysze y prorocy powiadali) y przetoż zasłużyli aby też sa-
mi od niego wżgardzeni y opuszczeni byli: idą porządnie te księgi o dziejach albo sprawach Apostol-
skich (napisane w Rzymie od Lukasa S. czwartego roku panowania Nerona Césarza á roku Pánuskie-
go 60.) które nam opisują iako Pan Chrystus zbawiciel nasz, z niezmierną dobrocią y miłosierdzia
swego (którego też Prorocy nie przepominali) iesze y po w niebo wstąpieniu swoim z nowu sie
ofiarował nie wdzięcznemu ludowi Żydowskiemu. Bo choć go oni wżgrywali, iednak posłał do
nich dwunastcie Apostolów, aby ie przywiedli do pokuty, y przez chrzest wszcepili do kościoła
iego. Lecz gdy sietak wszyscy dwunastcie bawili koło Zydów, w ten czas Pan Chrystus z prześlado-
wce Zyda, uczynił nowego Apostola, Pawła S. á żeby nie dał przyczyny zgorſzenia Zydóm (którym
samym dla tego przyczyny y sam Ewangelia opowiadał) nie kogo inzego ze dwunastcie Apostolów,
iedno tegóż Pawła posłał do poganów, którzy przed tym nigdy o Chrystusie nie słychali, y mnoſtwo
bałwanów za Boga chwalili: aby y tych (według proroctwa) przywiódł do pokuty, y przez chrzest
przyłączył do kościoła swego. Ale niewie, ni Zydowie sprzeciwili sie wszedy Pawłowi, y iego na-
uce u poganów: prześladować go y szukać śmierci iego: y nigdy go trapić nie przestając, aż na-
wet przyśedł w rece poganjskie: aby tak od nich odietą była Ewangelia y dana poganóm: (iako im
to nie tylko rozgliczni prorocy, ale y sam Chrystus obiecował) przeniósłby królestwo swie od samého
miasta Ieruzalem (którego też wżgardzenie y odrzucenie mianowicie opowiedziane było) głowy
ludzikey ziemi, z której sie było poczęło: aż do Rzymu głowy poganów y wszystkiego świata. Co
wszystko iasniy sie pokaze z rozdzielenia tych ksiąg na sześć części.

1. Pierwsza: Iako Pan Chrystus wstępując do nieba przed oczyma Apostolów y uczniów swoich,
obiecwał im poćiesyciela Ducha S. opowiadając ze przezeń mieli być umocnieni, y tak w Ieruzalem
zającąc kościół iego: y rozszerzając go po wszystkiej ludzikey ziemi y Samaryi, á na koniec y po wszy-
tkim świecie, we wszystkich iezykach y narodziech. w Rozd. 1. Wtóra część ma w sobie początki
kościola Chrystusowego w Ieruzalem. w Rozd. 2. Trzecia, rozmnożenie tegóż kościoła y rozszerze-

Dzie. 9. 4.

3.
Paweł S. A-
postol Pogá-
nów.4.
Zydowie Pá-
wła S. prze-
śladowa, y
wydają Po-
ganóm.5.
Kościół Chri-
stusów z Ieru-
zalem do
Rzymu prze-
niesiony.

Hier. 25. II.
Luk. 23. I.

Poginięci
i sks, Zycóm
piewy ofi-
rowanę ná-
stąpił.

Przełsi i.
wz. gise Lu-
kaśa S. w
tych księ-
gach.
Rzym nowe
Jeruzalem
Chrześcijań-
skie.

Kościół Chri-
stusów pra-
wdziwy w
dziach wka-
zany.

Zylowie ná-
koniec wwie-
ra w Chri-
stusa.

Kościół
Rzymski sta-
wa się o swia-
tą nawróce-
nie.

3 rzenie po wszytkiej ludzkiej ziemi y Samaryi. w Rozd. 8. Czwartą, rozciągnięcie tegoż kościo-
4 ła do poganów, w Rozd. 10. Piątą, odcięcie kościoła od upornych y zatwardziałyh Żydów, y prze-
5 nieśienie do poganów przez posługę S. Pawła y Barnabasa. w Rozd. 13. Szóstą, odcięcie kościo-
6 ła nawet od samego miasta głównego Żydowskiego Jeruzalem, a przeniesienie do Rzymu, główne-
go miasta pogańskiego. A to dla prześladowania, którym Żydowie trapiłi Pawła S. tak długo, aż
musiał apelować do Césarza: za czym go tak wydalili Rzymianom, iako y przed tym samego Chri-
stusa. O których Rzymianach y Poganach samże Paweł do Rzymu przyśedłszy, tak do Żydów mo-
wił: **Wiedźcie iż poganom posłane jest to zbawienie Boże: a oni słuchać będą czego wy słuchać
niechcecie.** Y tak się wypełniły one słowa Pańskie: Y aż do ostatnich granic ziemi. A tu Łukaś S.
skonczył swoje księgi: mając dosyć na tym, że pokazał iż się to spełniło, co był Pan Christus obiecał
Pawełowi: Ze ty Pawle masz stać przed Césarzem. Abo wiem przedśię wzięcie jego inśe nie było,
dno ukazać nowe Jeruzalem Chrześcijańskie, w którym naprzedniejszy stolec kościoła swego chciał
Pan Christus fundować y postanowić. Iakoż zaiste wszyscy przodkowie naszy, Chreścijanie wszyt-
kich wieków y czasow, na to miasto ofobliwy wzgląd mieli, y nawieczę ie czcili y wazyli, y w wt-
pliwościach swoich do niego się o radę, y w trudnościach o pomoc uciekali: nie inaczej iedno iako
przed tym Żydzi do miasta Jeruzalem: według ustawy y rozkazania Bożego.

A tym sposobem te księgi dzieiów Apostolskich ukazują kościół prawdziwy, tak iasnie y grze-
telnie: iako Ewangelije ukazują Chrystusa prawdziwego, wszytkim którzy sobie dobro wolnie oczu nie
zakłaniają aby nie widzieli prawdy. Zwłaszcza że ten jest kościół Chrystusów prawdziwy, który po-
cząwszy się widomie od Jeruzalem, odiet był od Żydów, y przeniesion do poganów (a mianowicie
do Rzymu) y tak się widomie rozniosł y rozkrzewił nigdy nie ustając, ale zawsze rosnąc, tak dłu-
go aż wnidzie zupełność poganów, za czym też y wszytek naród Izraelski zbawion będzie: a po-
tym przyjdzie dokończenie świata. Dla którego narodow nawrocenia y zupełności poganów, tenże
kościół powszechny Rzymski. pamiętając na swoy urząd, iako świadek Chrystusów, aż do ostatnich
granic ziemi, iako zawsze przed tym, tak y teraz posyła kaznodzieje na wszytek świat: kady here-
tykowie z drugiey strony nie czynią nic inśego, ieno odwracają tych którzy pierwey Chreścijany
byli.

D Z I E I E A P O S T O L S K I E *.

ROZDZIAŁ I.

Pierw-
szam mo-
we wcz-
nił o The-
ophile / o
wszystkim
co począł
Jesusczy-
nie y w

2 czac: ¹ aż do dnia którego rozkaza-
3 wszy Apostołom przez Ducha świę-
tego / które obrał / wzięt jest: ¹ któ-
rym też siebie samego po swęj mece-
stawił żywym w rozmaitych dowo-
dztach / przez czterdzieści dni się im
ukazując y mówiąc o królestwie Bo-

4 żym. ¹ **A z nimi iedząc** ² rozkazał
im / aby nie odchodzili z Jeruzalem /
ale czekali obietnice Oycowskię: ³
5 **którąście (prawi) słyszeli przez usta**
moie: ¹ **abowiemci Jan chrzcist**
6 **woda, a wy będziecie** ² **chrzczeni Du-**
chem świętym po niemieli tych dni.
7 **A tak którzy się byli zeszli / pytali go /**
8 **mówiąc: Panie / zali w tym czasie**
9 **przywrócisz królestwo Izraelowi?** ¹ **A**
rzekł do nich: **Tie waszą rzecz jest**
znac czasu y chwile / które Ociec w
swęj władzę położył: ¹ **ale** ² **wes-**
zmiecie moc Ducha świętego / który
przyjdzie na was: y ¹ **będziecie mi**
świadekami w Jeruzalem / y we wszy-
tkiej Żydowskię ziemi / y w Samas-
rię / y aż na kraj ziemi. ¹ **A to**

Dzie. 29. 28.
Dzie. 1. 8.

Dzie. 27. 24.

5. Moy. 17. 18

kol 1. 6.
Rzym 11. 25.
Ila. 9. 21.
Mat. 24. 14.
Tertul. de
præcip.

*A spólne so-
li z ni-
mi wzyw-
ając G. Chry-
stos: y Oecu-
men. abo ie-
ko drudy z
Grackiego
wykładać,
z gromadki-
wszy ie.

¹Luk. 24. g
49.
blan 14. d 26
²Mat. 3. b 11.
Mar. 1. b 8.
³Chreścist la-
nów nie da-
wał Ducha ś.
⁴Chreścist 20
wie obfite
wylani Du-
chą. S.
⁵Luk. 24. 16.
Jan 1. d 26.
Niz. 11. c 16.
y 19. a 4.
⁶Niz. 2. a 2.
a 4.
⁷Luk. 24. g
48.
Niz. 2. g 32.
g Mar. 16. d
19.
Luk. 24. g 51

rzekłszy /

*świętego
Łukaśa E-
wangelisty G

Pierw-
szacząc
oczekawanie
Ducha S. mie-
dzy wniebo-
wstąpieniem
Pana Chri-
stusowym, y
potem
kościola jego
zabó księgi
napisał, raz-
między histo-
ryą Ewange-
lię. S.

10 rzekłszy / gdy oni patrzałi podnieśion
i jest / a obłok wziął go od oczu ich. ² A
11 gdy pilnie patrzałi za nim do nieba
idącym : oto dwa mężowie staneli
przy nich w białym odzieniu : ³ Któ-
rzy też rzekli : Mężowie Galilejscy /
czemu stoicie patrząc w niebo : ten
Jezus który wzięt jest od was do nie-
ba / tak przyjdzie iakoście go widzieli
idącego do nieba.

12 ⁴ Tedy sie wiodęli do Jeruzalem od
C góry która zowią Oliwną : która jest
13 blisko Jeruzalem / mając drogę świą-
tą. ⁵ A gdy wysli / wystapili do wie-
czerni / a gdzie mieszkali Piotr / Jan /
Jakub / Andrzej / Philip / Thomas /
Bartłomiej / Matheus / Jakub
Alpheusów / Symon Zelotes / Ju-
14 das Jakóbów. ⁶ Ci wszyscy trwali
jednomysłnie na modlitwie ⁷ z nie-
wiasłami / z Maryą matką Jezusa
15 / z bracią jego.

16 ⁸ W one dni powstawszy Piotr w
pośród braci / rzekł : (a był poczet
osob wspolek iakoby sto dwadzie-
ścia.) ⁹ Mężowie bracia / musiacie
się wypelnic ¹⁰ pismo które opowie-
dział Duch święty przez usta Dawi-
dowe / o Judaszu (¹¹ który był wo-
dzem tych co poimali Jezusa : ¹² który
17 był policzony z nami / y dostał nam się
18 czas / a te ¹³ wslugowania. ¹⁴ A onci o-

trzymal rola / z zapłaty niesprawiedli-
wości : ¹⁵ a obieśiwszy się rozpuli się
na polu / y wypłyneli wszystkie wne-
19 trzności jego. ¹⁶ A stało się iakowo
wszystkim mieszkającym w Jeruzalem :
tak iż nazwano one rola ich językiem
20 Hacedem / to jest / rola krwi. ¹⁷ A
bowiem napisano w księgach Psal-
mów : ¹⁸ Niechaj będzie ich mie-
skanie puste / a niech nie będzie kto-
21 by w nim mieszkał. ¹⁹ A ²⁰ biskupstwo
jego niech weźmie drugi. ²¹ Potrzeba
tedy z tych mężów którzy się z nami
schodzili przez wszystek czas którego
Pan Jezus ²² wychodził / y wychodził
miedzy nami : ²³ poczynawszy ode chrztu
Janowego aż do tego dnia w który
jest wzięt od nas / aby jeden z nich
24 był z nami świadkiem zmartwych-
wstania jego. ²⁵ A postanowili dwu /
Jozeph / którego zwano Barsabas /
którego nazywano Justem / y Ma-
26 cieją. ²⁷ A modląc się mówili : Ty Pa-
nie który znasz serca wszystkich / okaż
któregoś obrat z tych dwu jednego /
28 aby wziął miejsce wslugowania
tego / y Apostolstwa / z którego wy-
padł Judasz / aby odszedł na miejsce
swe. ²⁹ A dali im losy / y padł los na
Macieja / y policzon jest z jednana-
ściami Apostolów.

² niesprawi-
dliwy. Hebr
Mat. 27. 25

mpsal. 68. c
26.

¹⁹ iego. 4. L. K.
G. S.
N. Psal. 108. b
8.

¹⁰ przełożen-
stwo Apostol-
stwa.

¹⁴ przebywał
Hebrajsm.

¹⁰ G. czep-
ka.

¹⁰ losy ich. G.

² to jest, puł-
mle dobre.
Origenes y Oe-
cume. Bo się
Zydów w świą-
tą dążyć iść
nie godziło.
Imiona II. A
posłolów.

⁷ y w proś-
bach. G.

⁸ weniów G.

1.
Pierwszy
znak zwiér-
żchności
Piotrowey
hp. 10. b

9.

1. Jan 13. b 18.

y 18. 23.

Mat. 27. 27

Księgi Luka
swoje.

Budny pismo
S. mieśca.

Ezech. 1:10
Hieron. in
prol. Bibl.
Ciało. Pán-
skit w S. S. S.
krámenie
zaráz y w
niebie.
Lib. 3. de sa-
cerd.
Hom. 2. ad
pop. Ant.
Hom. de di-
uit. & paup

1 ¹ Pierwsze pisanie J Dwoje Księgi napisał
Lukas S. Jedne Ewangelii / o sprawach
y naukach Pana Chrystusowych : a te drugie
o sprawach Apostolskich / y o pierwszych po-
czatkach Kościoła Pana Chrystusowego. Je-
dnak wielka jest śmiałość Budnego / który
porządek czterech Ewangelii pomieszał / sta-
dac pierwszy Ewangelia Jana S. a po niej
Ewangelia Lukasa S. Wiedziacie Apostol-
skie. Do czego mu powód y przyczyna dali
tłumacze Bzescy ta głosa : O kánie tu / iż te
Księgi mają być złączone z onemi pierwsze-
mi. Lecz y bez tego złączenia wszyscy dobrze
wi. dza / iż oboje te Księgi Lukasa S. pisat. A
daleko jest lepszy y przystoyniejszy stary po-
rządek Ewangelii / od czasów Apostolskich
w Kościele zachowany / y w onych czterech
zwierzetach figurowany. Bo iako Jan S. po
wszystkich napisał Ewangelia swoje : tak też
ślusnie ma mieć na ostatku miejsce.

11 ¹ Który wzięty jest od was do nieba J Z tego
widomego wystapienta do nieba Chrysta Pa-
n / a i także zaśmie ma przyszedł na świat : chcieli
dowiedzieć Kálmnistowie / że go niemają w
S. Sakramencie. Ale wierni raczej mają
słuchac S. Chrystoma tak mówiącego : O
iakiż to cudo ! o iako wielka jest dobroć mi-
łego Boga ! że ten który z Oycem w górze
siedzi na niebie / tegóż prawie czasu rekam lu-

dzimi bywa płaśowany na ziemi ! A na dru-
gim miejscu : Chrystus / prawy / wstępując do
nieba / Ciało swe y nam zostawił / y toś Ciało
z soba zaniosł. A ieste indziej mówi : Żel aż
owca sukna zostawił weniowi : ale Syn
Boży wstępując / własne ciało swe nam zo-
stawić raczył.

14 ¹ Ci wszyscy J Oto prawdziwy Kościół
Chrystusów / który on po sobie zostawił / było
ono widzialne zgromadzenie / któremu rosta-
zał pospolu mieszkać cześć zestania Ducha
S. aby przezeń tym lepiej nauczeni y wpra-
wieni / potym wszystkie narody y kráie swia-
ta do tegóż towarzysztwa przywiedli.

14 ¹ Z niewiastami J To miejsce tłumacze
Bzescy y Budny za niem zfałszowali : prze-
łożywszy / z żonami / miasto z niewiastami.
Jakoby wszyscy Apostołowie żony mieli / a
bo mieszkali z nimi / które już dawno byli opu-
ściłi. Lecz Ewangelista mówi o Mariach y
innych nabożnych niewiastach / które za Pa-
nem Chrystusem chodzą y służyły mu z ma-
łetości swych. O których Luk. 8. 2. y 24. 10.

14 ¹ Y z Marią matką Jezusową J Tę jest
ostatnią zmianą Panny naswięt. y w pi-
smiech nowego testamentu. Lecz o iey śmiesz-
ci y w niebowzięciu wedle ciała / mamy pi-
sma dosyć w S. Dionizjusza Arcopagity / w
Damasceńa / Athanazyusza / Nicephora / Ber-

Kościół wi-
dzący.

Heretycy
fałszywa tekst
pisma. S.

Mat. 19. 27.

Panny Ma-
rii w niebo
wzięcie.

Przeciw ni-
cy Panny
Márey.
1. Moy. 3. 15.
Luk. 1. 48.
Chwały Pán-
ny Márey.
Iren. lib. 5.
Ephrem in
orati. de
laud. eius:

In Trage
Christof.
pati.

August. de
Anunci.
Bernar.

W T O R A
C Z E S C, ze
flanie Du-
cha S. y po-
czątek ko-
ścioła w Je-
ruzaleń.
2. Mat. 2. 11.
To jest dzień
pięćdziesiąty
po Pásce, iá-
ko v nas
Świąteczny.
Śiednomysl-
nie. G zgo-
dnie.
b. Mar. 1. b 8
Luk. 2. c 16.
wys. 1. a 8.
Nis 11. b 15. y
19. a 6.
iáko ogniste
Eian > f 39.

narda y innych. Na co wszystko nie nie dba-
jąc Nowowierney dziesięć / wymażali z
kalendarzów swoich naprzędnięć święto
Wniebowzięcia Panny błogostawionej. Któ-
rzy zaiste przynamnięć mieli świecić dzień
zestęcia ię z tego świata / iáko świeca dni ze-
stęcia inſych świętych. Bo ácz niewierzą że-
by iáko ię nasświetić było do nieba wzięte:
wszákże iáko mniemam / nie beda tak niewy-
dawni / aby nie wierzyli że ona umarła / y
duśa ię nasświetza iest z Chrystusem w nie-
bie. Ani tak ślani beda / żeby sie o tym wy-
rażnego piśma domagać v nas mieli / Które-
go sie o śmierci Piotra / Pawła / Janá / y in-
nych domagać nie mogą. O których zestęciu
ácz w nowym Testamencie nie nie napisano:
wszákże dni śmierci ich samż heretykowie
świeca y obchodzą. Nie wspominać świętá
Narodzenia y Poczęcia P. Máriey / o któ-
rych Ewangelikowie zgola wiedzieć niechcą.
Żkad iáko iest poznać stoga menawie śa-
taniśka przeciwko ię Pannie / która przez na-
sienie swe błogostawione starta głowę tego.
Iáko iá z drugiey strony błogostawia y wy-
stawiaá wszystkie narody wiernych Chre-
ściánów / y starych oyców świętych. Irenae-
us zowie iá sprawca á rzecznica Ewy.
Święty Ephrem zowie iá iedyna nadzieia
rospaczających / pomoca opuśczoney / por-
tem utrapionych / pociecha świata / wybawi-
cielka y odtępietelka więźniów y wszystkich
po Bóże zbawieniem. Zowie iá osobna ná-
dzia y vſność swojá / pokojem / weselen-
y zbawieniem świata: vcieśka y obrona / po-
średniczka y iednacza świata / pánia / kró-
lowa y wiciska niebieska / y nadzieia Chre-
ściánów v Pána Boga. A wzywa ię iá
wnie / y vcieśka sie pod ię opiekę y obronę.
Święty Gregorz Nazjansenśki / zowie iá
Królowa świata / patronka żywota swego / y
rzecznica ábo oredownicza do Syná / y
z inſzymi pannami świętymi. A prosi ię /
aby go wybawiła od ognia y od ciemności
wiecznych: aby za ię łaską zbawienia mógł
dostać. Tenże wyznawa / że od nię wziat
wiele dobrego / y od wiela złego przez niewy-
bawion był / y obronion od nieprzyaciół
widomych y niewidomych. Augustyn ię
prosi / aby wspomogła niedzieli utrapione:

aby sie za wszystkim przyczyniła. Bernard ś.
zowie iá Pánia náśa / pośredniczka náśa /
rzecznica náśa / matka miłosierdzia. Y
czesto ię á nabożnie wzywa.

15 Popstawy Piotr / O Piotr iáko pra-
wy pasterz y gospodarz domu pánstiego /
zbiera w kupe y zgromadza wszystkie wierné
pánstie: y wezy ich / że potrzeba iest obrać in-
szego ná miejsce Judaśowo. O czym Chri-
stom ś. tak piśe: Párzay goracości (Pio-
trowe) iáko w téy gromadzie przednię-
szym iest / y wszedy napięwszy se wszystkie
mówić pocyna. A niży tak piśe: Napier-
wszy ze wszystkich wzywa zwierzchności w téy
sprawie: iáko ten który miał wſech w ręku.
Bo do niego Pan Christus tak mówił: A ty
nawróciwszy sie / potwierdzay twa bracia. A
Decumenius: Wstáć / prawi / Piotr nie Já-
sub: iáko ten ktorému zwierzchność y prze-
łożenstwo nád wezniami iest porzuczone. A za-
den sie Piotrowi nie przeciwil / ale wnet ná
tego rozkazanie dwu postawił.

26 Podali im łóśy / Ten przywilej Apo-
stolski nie ma bydz bran ná przykład innych
pasterzów obierania. Bo to Apostołowie v-
czynili z osobnego náchcenia Bózego: żeby
także Máciy ś. obran był od samego Chri-
stusa / iáko inni Apostołowie / aby sie nie dal
ná inſze podleśsym. Abo iś Máciy y Bar-
sabas tak równi byli w światobliwości y w
náuce / że ludzkim rozsádkiem rozstrzygniono
bydz niemogło / ktorzyby z nich był godnię-
szy. Bo w takiey przygodzie dozwolone iest
wywianie łóśów: iś Bóg nie bywa łyson
gdy tego od niego żadamy / czego ludzkim
rośadkiem dóśdz nie możemy. A iś wszystko
zá iedno / ná kogo łós pádnie: Choćby padł
y zprzygody / kiedy równi są ci które obiera-
ia. Czym iednak odęymnie sie przyczyna v-
stáżania drugim / y nikomu sie kęzywá nie
dzieie. Přetóz w takich przypadkach wolno
iest łóśów wzywać / iáko Augu. ś. wezy. Iáko
y v Żydów łóśem obierano iednego / ktorzyby
pewnego czasu w kościele káżit. Na który
zwyczaj podobno wzgląd mieli Apostołowie
w obieraniu ś. Máciela: iáko świadczy Am-
broży ś. y Wielebny Bedá. Bellarm. cont.
5. cap. 5.

I.
Piotrowe
przgodkowá
nie.

Chryś. in
hunc lo-
cum.

Łośy.
Hier in cap
1. Ionę.
Lib. 1. cap 8.
Doś: Chri-
ś. epi. 108.
Luk. 1. 9.
Ambr: in c
1. Luc. Beda
in c 1. Aś.

ROZDZIAŁ II.

A Gdy sie spel-
niały^a dni pięć-
dziesiątnice / by-
li wszyscy^b we-
społek ná tymże
mieyscu. ^c A
stał sie z przedká
z nieba górn / iáko by przypadać
go wiátru gwałtownego: y nápełnił
wszystek dóm gdzie siedzieli. ^d A wka-
zały sie im rozdzieloné ięzyki^e / iáko by
ognia / y vsiadł ná każdy z nich z
osobná: ^f y nápełnieni byli wszyscy
Duchá świętego: y poczełi mówić
rozmaítymi ięzykami / iáko im Duch

5 święty wymawiać dawał. ^g A byli w
Jeruzaleń mieśkańcy Żydowie / me-
żowie nabożni / ze wſzego narodu
6 który iest pod niebem. ^h A gdy sie
stał ten głos / zbierało sie mnóstwo /
y strwożyło sie ná myśli / że káždy sły-
7 skał ie swym ięzykiem mówiącé. ⁱ A
zdumiewáli sie wszyscy / y dziwowali /
8 mówią: Izali / oto / ci wszyscy ktorzy
B mówią / nie są Galilejczycy? ^j á iá-
kóżeńmy slyśeli káždy z nas swóy ie-
zyk / w ktorymechmy sie wrodzili?
9 ^k Párthowie / y Medowie / y Elámi-
towie / y mieśkańcy w Mesopotá-
mii / w Żydowskiéy ziemi / y w Ká-
10 pádociey / w Pontcie / y w Azii / y w
Srygii / y w Pámphiliéy / w Egy-

ptcie y

prcie y w stronach Libii / która jest podle Cyreny / y przychodniowie Rzymscy : Żydowie też y nowonarodzeni / Kretenczycy y Arabczycy : slyszeliśmy ie mówiące języki naszymi wielmożne sprawy Boże.

12 A zdumiewali sie wszyscy / y dziwowali / mówiąc ieden do drugiego : Cóż to ma być ? A dudzy naszymi mówiąc sie mówili : że muszu pełni są ci.

14 A stającysz Piotr z iedemascią / podniósł głos swój / y mówił im : Meżowie Żydowscy / y wszyscy którzy mieszkacie w Jeruzalem / niech to wam iawnno będzie / a przyimiecie do vsu słowa moie.

15 Abowiém nie są piłani ci / iako wy mniemacie : gdyż jest trzecia godzina na dzień : ale to jest co rze-

16 czono jest przez Proroka Joelá : A będzie w ostateczne dni (mówi Pan) wysle z Duchá mégo na wpełkcie ciá-

17 to : a prorokować będą synowie waszy y cótki wasze : a młodzieńcy waszy widzenia będą widzieć : a stárcóm waszym sny sie śnić będą.

18 A iecie w one dni / na slugi mé / y na służebnice moie wysle z Duchá mégo / y będą prorokować : y dam cuda na niebie

19 wzgórze / y znaki na ziemi nisko / tręw / y egień / y kurzawe dymu.

20 Słońce sie obróci w ciemności / a księżyc w tręw / przedtym niż przyjdzie dzień Pański wielki y iawny.

21 A będzie wpełkci / którzykolwiek wzywali imię nia Pańskiego / zbawion będzie.

22 A Meżowie Izraelscy / słuchaycież słów rych. Jesusa Nazareńskiego / meżá od Boga pochwaloneg v was

23 mocami / y cudami / y znakami / które czynił Bóg przez nich między wami / iáko y wy wiecie : tego naznaczona rá-

24 da y przyrzeczeniem Bożym wydane go / przez rece niebożników vmeczy- wszy zatrąćiliście.

25 Którego Bóg wzbudził rozwiązawszy bolesci piekła : iákoż była rzecz niepodobna / aby od niego miał być on zatrzyman.

26 A bowiém Dawid o nim mówi : Vzpátrowałem zawždy Pána przed sobą / bo mi jest po prawicy / abych nie był wzruszon.

27 Dla tegoż sie rozweseliło serce moie / a rozradował sie ięzyk mój : nád to y ciáło moie odpo-

28 stawił dusze moiej w piekle : ani daś świętemu twemu oglądać skazenia.

29 Wznaymiles mi drogi żywota : y napełnił mnie radością z obliczem twoim.

30 A Meżowie bracia / niech sie godzi bezpiecznie mówić do was o Pátryarście Dawidzie / że v marł / y pogrzebion jest : y grób jego jest v nas / aż do dnia dzisiejszego.

31 A będąc tedy Prorokiem / y wiedząc że mu Bóg przysięga przysiągł / iż z owocu biodry tego miał siedzieć na

32 stolicy jego : przegladając powie- dział o zmartwychwstaniu Chrystu- sowym : iáni zostawion jest w pie-

33 kle : ani ciáło jego wyszło zepsowania : Tego Jesusa wzbudził Bóg : czego my wszyscy jesteśmy świadko-

34 wie. Prawica tedy Boża podwys- szony / a obietnice Duchá świętego wzięwszy od Oycá / wylał tego / któ-

35 régo wy widzicie / y slyście. Abowiém Dawid nie wstąpił do niebá : lecz sam powiada

36 Rzekł Pan Panu memu / siadź na prawicy moiej : aż poloże nieprzyjacioly twe podno-

37 żkiem nóg twoich. Niechay tedy wieśa pewne wszystkie dom Izraelski /

38 iż go y Panem / y Chrystusem / wzy- nił Bóg tego Jesusa któregoście wy

39 otrzymali. A wstyskawszy to / stru- szeni są na sercu / y rzekli do Piórra y do innych Apostolów : Cóż mamy

40 czynić meżowie bracia ? A Piótr do nich : Pokute czyn-

41 cie (prawi) a niech ochrzczone będzie każdy z was w imie Jesusa Chrystu- sa / na odpuszczenie grzechow was-

42 szych : a weźmiecie dar Duchá świę- tego. Abowiém wam jest obietnica y działkóm waszym / y wszystkim któ-

43 rzy są daleko / którekolwiek przyzowie Pan Bóg nasz.

44 A wielz innych słów świadczyl / y napominal ich / mó- wiąc : Wyzwólcie sie od tego narodu

przewrotnego. A którzy tedy przyieli morze tego / ochrzczeni są : y przystá- to dnia onego iáko by trzy tysiące

45 "dus". A trwali w nauce Apostol- skiej / y w uczestnictwie łamania chleba / y w modlitwach.

46 A przy- chodzilá na każdá dusze boiaź : wie- le sie też dziwów y znaków przez Apo- stoly działó w Jeruzalem : y była wielka boiaź we wszystkich.

*skazie sa. Hebr.

*przywróci- les mi żywot

Hebr.

*z otczno- ści twojej.

Hebrásim. Bz. król. 2. btor

hpsal. 131. c II.

*ile wedle

ciála Chrystu- sa miał wzbudzić.

G. iplal. bto

*nie miał á

zostać duszą jego. G.

kNiz. 13. c 35

*nie skazito sie Hebr.

1 wy: 1: b 8.

mpsal. 109. a 1

*królem, Heb

*odkarcie sie

od tych ksh- ry nie wie- ra w Chri- stusa.

*wzywianie

Sakramentu S. pod jedną ofobą.

albo podkie- go.

II.

Piotr iako głowi w Rykich Apo- stolów, po- gesłaniu Du- cha S. pier- wsze czyni- kasanie, d Ioel. 2. g 28. Ila. 44. a 3. *to jest, przez sny pokaże- im wolę mó- ja.

Ioel. 2. g 32 Rzym. 10. c 13

*poimau sy. G. *śmierci. G.

1 pSal. 15. b 8.

scy też

	45	scy też którzy wierzyli / byli pospolu : y wszyscy mieli spólné. ° Osiadłości y majątności przedawali / y podzielałi imi wszystkie / iako każdemu było potrzeba. ° Co dzień też trwając iedno myślnie w kościele / á łamiąc chleb	47	po domtęch / pożywali pokarmu z radością y w prostocie serdeczney : ° chwaląc Boga / y mając łaskę w wszelego ludu. A Pan co dzień przymnażał do kupy / którzy mieli bydź zbawieni.	* Kościołowi. G.
Świątki y wielkanoc.	1	Dni pięćdziesiątnice] Albo dzień pięćdziesiąty / πεντηκοστή po Grecku / nazwany jest pięćdziesiąty dzień po dniu Wielkonočnym: który y nas zowa dzień Świąteczny. Bo iako Pan Chrystus baranieł nasz Wielkonočny ofiarowan był w nastawmęysię święto Żydowskie wielkonočné / aby sie figura wypełniła prawda: Tak dnia pięćdziesiątego / którego Żydzi na górze Sinat zakon był podany / zesłał Pan Chrystus Ducha swego S. przez którego nowy zakon napisał na sercach wierznych swoich. A té obadwa dni kościół s. każdego roku nabożnie obchodzi / na pamiatke zmartwychwstania Pana naszego y zesłania Ducha Świętego. Jako Żydowie święcili ie na pamiatke wybawienia z Egiptu y podania zakonu.		Alle mmo té świadectwa / dowiedz się tego możeń y samego tekstu. Abowiem té słowa / Rozwiązawszy boleści piekielne / nie moga sie rozumieć o boleściach samego Chrystusa. bo tego boleści na krzyżu koniec wzięły. Co sie y z onych słów okazuje: Dzisiaj bedziesz zeminą w raju. Ani sie moga rozumieć o boleściach ludzi potępionych: bo té boleści w ogniu onym wiecznym nigdy sie nie skończą. Ani o boleściach oyców świętych: Bo ci żądnych boleści nie cierpieli: iako Augustyn s. wzy na miejscach naznaczonych y Gregorz święty. A tak koniecznie rozumieć sie musi o boleściach onych którzy byli w cyscu. A choć w niektórych Greckich księgach stoi: Boleści śmierci / a nie Boleści piekła: wszak że Łacińskie stary / y Greckie niektóre / y Syryjskie zgodnie mają Piekła: y nastąpiły Wyćwie Grece y Łacińscy tak czytali. Święty Polikarpus / S. Cyprian / Epiphanius / y Augustyn święty. Co sie y z słow posłednich Piotra s. dosyć okazuje / tedy tego co rzekł / dowodzi temi słowy z Psalmu: Nie zostawisz dusze mojej w piekle.	Luk: 23. 43
Greg. hom: 22.
Psal: 15. 10.
2. Moy: 19. 20.
2. kor. 3. 3.	4	Y napełnieni byliż Wzielić byli y pierwsi Apostołowie Ducha s. y na chrzcie / ku odpuszczeniu grzechów / y sprawiedliwieniu y poświęceniu: y po zmartwychwstaniu Pańskim / przez natchnienie Pana Chrystusowo / na odpuszczenie grzechów innym ludzi. Ale teraz biora zupełność Ducha s. y one wstąpiły dary / które wyleża Paweł s. á osobliwie rozmatłość języków / która tu mianowicie wspomina.	27	Dusze meley w piekle] To miejsce heretykowie skłaradzie / fałszowali. Bez a tak pierwszy przełożył: Nie zostawisz trupa mego w grobie. Potym tak poprawił: Nie zostawisz ciała mego w grobie: iako y Bzescy tłumacze z mego przełożyli. Ale troche niżej tego trupa przecie nie zaniechali / tak przekładając: Jz nie został w grobie trup tego. Wszedliwsi troche byli Nowochrześceny Budny y Czechowic / którzy dusze w trupá ábo w ciało przemienić nie śmieć / przełożyli: Nie zostawisz dusze mojej w grobie. Bo y Greckie słowo / iako y Łacińskie Anima / y Polskie Dusza / nigdy nie znaczy trupa ani ciała / ale własnie dusze. A przetoż fałszywa jest ta Budnego głosa / Dusze to jest ciáta. A tak Kalwinistowie dusze w trupá ábo w ciało przemienili / á Nowochrześceny z nimi piekło w grob przetworzyli / y dusze Pańską w grobie zagrzebli: chocia po Grecku nie jest ta Pęć, co grob znaczy: ale ádys, które słowo iako Łacińskie Infernus, nigdy nie znaczy grobu / ale zawsze piekło. Przetoż y Kátholici / choć też nie Kátholici przełożyli / in orco, to jest w piekle. A to iawné fałszowanie pisma nie prze co inszego uczynili Ewangelikowie (iako Bez a sam na sie wyznawa) iedno aby nie musieli przyznać miejsca trzeciego o procz nieba á piekła potępionych. Dla czego też ani Doktorom wszystkim / ani Składowi Apostolskiemu / ani pismu iáśnie mu nie wierza / żeby Chrystus z strony dusze prawdzawie sstąpił do piekła / aby wybawił Wyćców świętych dusze: ale bluźnia / żeby Chrystus na krzyżu miał cierpieć meki piekielne. Lees chwala Boga / i y sami odsępiency wyznawáta / że ani Lumbus / ani czyszcza / przeć y zgładzić nie mogli / áz wynajawszy y odmienivszy text pisma s. y własne słowa Ewangelisty świętego / y zaprzawszy sie ártystulu wiary / że Pan Chrystus sstąpił do pie	Heretycy fałszyw tekst pisma. S.
Ewangelikowie unie w trupá, á piekło w grób przemieniają Dáia. 2. 31.
Ewangelikowie skłádali le Ewangelii.
Bezain an not: Noui Testa.
y bluźnierce iáwni.
Duch S. rozmáicie dány.	4				
Ian 20. 21.
1. kor. 12. 8.	14	Stána wsi Piotr] Oto y po zesłaniu Ducha s. Piotr napięwszy ze wszystkich Ewangelia opowiada y kościół sama rzeczą zaczęł / y pierwszym swym kazaniem nawraca ludzi trzy tysiące. Jako prawy fundament kościółá Pana Chrystusowego. Ambros: y Euthym: in Mat: Chryso. in Acta Apo: homil: 4			
II.
Piotr wse dy przodku ie.	23	Naznaczona rada] WOG Głec wydal Chrystusa / á Chrystus sam siebie / z miłości ku światu y dla zbawienia iego. A przetoż to wydanie było święte / y własna sprawa Boga. Ale Judaś y Żydzi wydali go y wtrzyślowali ze łości á z mienawisć / á nie z rady ani z radzenia Boga. A przetoż ich sprawa była stosliwa y potępienia godna. A przecie Pan cierpliwie ich łosc y nieprawosć znosił: przeto i y mógł y chciał ich sly uczynić odmienie w dobre / na zbawienie nasze. A tak nich sie każdy brzydzi nowem Mánicheuskami czasów naszych / Lutrami y Kalwinistami / którzy Boga czynia sprawca y przyczyna wydania Judaśowego / nie mnié iako y nawrócenia Pawła świętego. Strzeż sie y przekładu Beżinego / Bzesckiego y Czechowicowego / którzy miásto Przejrzienia Boga / polożyli Opátrznosćá Boga: gdyż w Grecku jest πρὸς νόστον, co znaczy przejrzenie / á nie πρὸς νόστον, co opátrznosć znaczy.			
Bóg nie był przyczyna wydania Ludaśowego.
Rzym 8. 32.
Ephes. 2.	24	Rozwiązawszy boleści piekielne] To miejsce tak rozumie Augustyn S. że Chrystus sstapiwszy do piekła wybawił mnogich od boleści piekielnych. Co i y sie o potępionych rozumieć niemoże / musi sie rozumieć o tych którzy byli w cyscu. Bo y Epiphanius píše: i y Pan Chrystus gdy sstąpił do piekła / wybawił té którzy ácz z niewiádomosć grzeszyli / wszakże od wiary Boga nie odstąpili.			
Melan. in epist. ad Rom.					
Dáia. 24. 2.					
Czysćciec.
Epist. 99. & lib. 12.
Gene. 33.
Heref. Tatiáni.					

Piotr sam
do ludzi mó-
wi.

Mat. 27. c
20.
Mar. 15. b 11.
Luk. 23. c 18.
Jan 18. g 40

Godziny mo-
dlitwy.

Święci cudą
czynią mocą
im od Boga
daną.

III.
Piotrowe
przodkowá
nie.
Serm: 3. in
Natali A-
post.

Czyż mocą
święci cudą
czynią.

Piotr / odpowiedział do ludu: Mężowie Izraelscy / co sie temu dziwu-
iciecie: albo przecz sie nam przypatru-
iciecie / iakoby chmy naszą mocą albo
władzą uczynili że ten chodzi:

13 C Bóg Abrahámow / y Bóg Izá-
ków / y Bóg Jakóbów / Bóg oyców
naszych w wielbił Jezusa Syna swé-
go / któregoście wy wydzali / y za-
przeliscie sie przed Pilatem / gdyż ie-
go zdanie było aby był wypuszczón.
14 A wyszcie sie zaprzeli świętego y
sprawiedliwego / y prosiliscie aby
wam dąrował meżá meżobóyce: ^a a
15 zabiliscie sprawce żywota: którego
Bóg wzbudził od umarłych / czego
16 my świadkami iestessmy. ^a A w wie-
rze imienia tego / tego którego wy wi-
dzicie y znacie wzmocniło imie tego: y
wiara która przezeń iest / dała to zu-
pełne zdrowie przed oczyma was
17 wszystkich. ^a A teraz bracia wiem że-
ście z niewiadomości uczynili / iako
18 y przełożeni waszy. ^a A Bóg co przez
wsta wśech Proroków pierwey o-
powiedział / iż Chrystus tego cierpieć
miał / tak zyscił.

19 ^a A przetoż pokutujcie / y náwróć-

cie sie / aby byly zgładzone grzechy
wasze.

20 ^a Aby gdy przyda czasy ochłody
od obliczności Pánstiey / a poslatby
tego który iest opowiadany wam
21 Jezusa Chrystusa ^a: ^a którego po-
trebá aby niebo przysłało aż do czá-
sów nápráwienia wśech rzeczy: które
opowiedział Bóg przez usta swych
22 świętych od wieku Proroków. ^a Mo-
ześci mówił: ^b Iż Proroká wzbudzi
wam Pan Bóg wasz z bráciey wa-
śey iako mnie: onęgo słuchać be-
dziecie wedle wśytkiego cokolwiek
23 wam mówić będzie. ^a A estanie sie /
wśelka duszá / która by nie słuchála
Proroká onęgo / będzie wyko rzemiona
24 z ludu. ^a A wśyscy Prorocy od Sá-
muelá / y po nich którzy mówili / opo-
25 wiedzieli té dni. ^a Wyszcie są syny
Proroctw / y testamentu który po-
stánowił Bóg z oycy naszymi / mó-
wize do Abraháma: ^c A w nasieniu
twoim błogosławione będą wśytkie
26 narody ziemi. ^a Wam nápród
Bóg / wzbudzi wśy Syná swęgo ^a /
poslat go błogosławiącego wam:
aby sie náwrócił każdy od złości swęy.

*byłbyście
zbawieni.

* do Oyców.
G.
b. 5. Moy. 18.
c 15.

* wśelki czło-
wiek. Hebr.

* to iest, wam
napród nále-
żę proro-
ctwa, y obie-
tnice o Chri-
stusie Oycóm
podane. Heb
Gen. 12. a 3
y 21. b 12. y
22. d 18. y 26
a 4.
* Jezusa.

1 Ná gośjine modlitwy dśewiątą J Oto
masz / iefse za Apostolów / pewné godziny
na modlitwe náznaczone / iako y teraz iest w
kościele Nona, Sexta, Tertia, y inne godziny.
Pátrz y niżej cap: 10. 9.

6 Co mam to tobie dawam J Oto widzisz /
że moc cudów czynienia w Piérze była / y Pio-
trowá była / y Piotr właśnie tego człowieka
wzdrowił: áczkolwiek on te moc miał od Bo-
ga. Przetoż dąrimo Brześcy tłumáze Świe-
tym właczáia / odcymináe im to co im Bóg
dał / y powiádaie: że Chrystus był sprawca
wzdrowiáia / a Piotr sluga. Kedy y to obacz /
iż piérwsze cudo ná świadectwo y podpárcie
wiáry Piotr święty uczynił. Bo ácz Piotr y
Jan pospołu byli: wśakże sam Piotr rzekł
do chymęgo: Srebráe ani zlotá nie mam:
lecz co mam / to tobie dawam. A słusnie (iá-
ko Ambrozjy S. wspomina) Piotr piérwsze
cudo uczynił ná nog wleczeniu y wtwórdze-
niu: aby okazał iż on był fundamentem ko-
ściola wśytkiego.

12 Iakobysmy własną mocą J Święci tedy
grzechy odpuszczáia / albo którekolwiek cudo
czynia: tedy nie czynia tego iaka ludzka / wła-
śná / albo przyrodzona mocá swá: ále mo-
cá nád przyrodzoná onym dána z niebá /
ná potwierdzenie prawdy wiáry Chrześci-

ánstiey / y tego / że Chrystus iest Bogiem /
którego żydzi weryżowali / w którego imie y
którego wiara to czynia.

16 A w wierze imienia tego J Tá wiara / nie
byłać wiara tego człowieka / (bo on iámu-
żny prosił) ani wiara sąmych Apostolów /
ále wiara powszechná kościola wśytkiego.

21 Który potrzebá aby był w niebie J To
miejscie Kálwinistowie źle rozumieia: tak do
niebá przywieszuie Chrystá Páná / żeby iuż
nie mógł bydz w Sakramencie. Iakoby tego
bytność w Sakramencie co wadzila / żeby
zaráz nie był y w niebie. A przetoż Brześcy
nie te głóze tu przydali: To dla tego mówi /
iż go indziej szukać nie mamy iedno w niebie.
Lecz Kálholicy / ácz wierza y wyznawáia / że
Pan Chrystus ile wedle ciáta wstąpił ná nie-
biosá / y tam teraz iest / y będzie aż do dnia sa-
dnęgo: ani tam stad przydzie aż ná sad:
Wśakże y z tym wierza y wyznawáia / że téż
iest prawdziwie w Sakramencie. Bo do tego
aby był w Sakramencie / nie potrzebá mu
niebá opuścić / y zstepowác ná dól ruszá-
niem cielesnym. Iako y ná on czás gdy sie
wkazał Pawłowi y innym Świętym często:
nie opuścił byt niebá / ále sie tylko stawił te-
dy chciál / y iako chciál / iako wśechmogacy.

Wiara Ká-
tolicka cudá
czyni.

Christus iest
y w niebie y
w S. Sakrá-
mentie.
Dzie: 9. 17. y
22. 14.

ROZDZ. III.

Gdy oni mó-
wili do ludu / ná-
desli káplani y
vzrąđ kóścielny y
Sáduceusowie :

frásując sie iż v-
czyli lud / á opo-

wiadali w Jესusie powstanie od v-

mártych : ¹ A poimáli ie / y wśáđzili

ie do więzienia do iutrą : bo iuz był

wieczór. ² A wiele tych któzy byli slo

wo wślyšeli / wwierzyło : y bytá liczbá

meżów pięć tysięcy. ³ A sśtáto sie ná

záutrz / że sie zebiráli przelożeni ich / y

stáršy y Doktorowie w Jeruzálem :

y Annáš Nárwyšy káplán / y Kái-

pháš / y Jan / y Alexándér / y ile ich

iedno było z rodu káplánštiego. ⁴ A

stáwiošy ie w poszrodku / pytáli : któ-

rá mocá ábo którym imieniem wy-

sćie to wczynili : ⁵ Tedy Piotr nápel-

niony Duchá swietego / rzékł do nich :

Kśiążetá ludu y stáršy sluchaycie :

⁶ Jeśli my dziś sádzeni iestefmy o do-

brodzieystwo przeciw człowiekowi

niemocnému / przez coby ten był v-

zdrowiony : ⁷ niechże wam wśem iá-

wono bedzie / y wśytkiemu ludowi J-

zráelštieму : że przez imie Pána ná-

šiego Jესusa Chrystusa Názareńštie-

go / ktoregóście wy wkrzyżowali / któ-

regó Bóg wzbudził od wmarłych /

przez tegoć ten stoi zdrowy przed wá-

mi. ⁸ Ten iest kámién który iest od-

ryzucony od was buduiących / który sie

sśtał ná głowe węgla. ⁹ A niemáš w

žadnym innym zbáwienia. Abowiém

nie iest pod niebem inné imie dáné

ludzióm / w którymbysmy mieli byđz

zbáwieni. ¹⁰ A widząc bezpiecność Piotro-

we y Janowe / y porozumiawošy iż

byli ludzie bez náuki y prostacy / dzi-

wowali sie / y poználi ie iż byli z Jესu-

sem : ¹¹ widząc též człowieka z nimi

stoiącego który był vždrowion / nie

mogli nic przeciwko mówić. ¹² A ká-

žáli im przecž vstápićž Rády / y ná-

mawiali sie wśpół / ¹³ mówiące : Co

wczynimy tym ludzióm : gdyž iednáť

znáť wczyniony iest przez nie / wiádo-

my wśytkim mieśkážącym w Jeru-

zálem / rzecz iásna iest / á záprzec nie

možemy. ¹⁴ Ale iżby sie wiecéy nie roz-

stáwialo miedzy ludzie zágróžmy im /

áby wiecéy w imie to žadnému czło-

wiekowi nie mówili. ¹⁵ A wezwawošy

ich / zákazáli áby koniecznie mó-

wili áni wczliw imie Jესusowe. ¹⁶ Lecž

Piotr y Jan odpowiedziawošy / rzekli

do nich : Jeśli iest spřáwiedliwa

przed oczymá Bóskimi / was rádšey

nižli Boga slucháć / rozsádzicie. ¹⁷ Bo

nie možemy cošmy widzieli y slyšeli

nie mówić. ¹⁸ A oni zágróžwošy / wy-

pusćili ie / nie náydując iákoby ie stá-

ráć / dla ludu : poniewáž wśyšcy wy-

stáwiali to co sie bylo sśtáto / w tym

co sie przydáto. ¹⁹ Bo bylo wiecéy niž

czterćdzieści lat człowiekowi / ná któ-

rym sie sśtáto to cudo ozdrowienia.

²⁰ Lecž gdy ich wypuszczono / przyšli

do swych : y oznaymili im cokolwieć

do nich Nárwyšy káplani y stáršy

mówili. ²¹ Któzy wślyšawošy / zgodnie

podniesli głos swóy ku Bogu / y mó-

wili : Pánie / tys iest którys stworzył

niebo y ziemię / morze y wśytko co w

nich iest : ²² Którys Duchem swietym

przez wśtá oycá nášeg Dawida slugi

tweg powiedział : ²³ Cemu sie narody

wzburzyły / á ludzie próžné rzeczy roz-

myśláli : ²⁴ Stáneli królowie ziemscy /

y kśiążetá zśšli sie w gromáde prze-

civ Pánu y przeciw Chrystusowi ies-

go : ²⁵ Abowiém sie zgromádzili pra-

wdziwíe w mieście tym przeciw swie-

tému Synowi twemu Jესusowi / któ-

regos pomázal / Heród / y Pontius

Pilat / z pogány y z ludźmi Izráel-

štini : ²⁶ áby wczynili co "reka" twa y

rádá twá postánowiły áby sie sśtáto.

²⁷ A teraz Pánie weyjrzy ná pogróžki

ich : á day slugóm twym ze wśytká

bespiecność / á opowiedáć slovo two-

ie : ²⁸ w tym / ábyś sćiągáł "reke" twoie

ná vždrowiání / á žeby sie ználi y cu-

dá dźiály przez imie swietego Syná

twego Jესusa. ²⁹ A gdy sie modlili / zá-

trząśnelo sie mieysce ná którym byli

zgromádzeni : y nápelnieni są Duchá

S. y mówili śmiele slovo Bóžé. ³⁰ A

mnostwá wierzących bylo serce ies-

dno y duśá iedná : áni žaden z nich

to co miał swym názywáć : ále bylo

im wśytko spólne. ³¹ A wielká mocá

Apostolowie dáwali świádecstwo

žmártwychwśtánia Jესusa Chrystu-

Ród Arcy-
káplánški :
iż ich wiele
było : choć
ieden tylko
był narwy-
šy miedzy
nimi. pátrž
Iań 21. 51.
Arcyká-
plánški^o G.

IIII.
Piotr vśá-
dužá wśy-
řkich odpó-
wiáda.

apřal. 117. d
22.
Mat. 21. d 42
Mar. 12. a 10
Luk. 20. c 17
Iřa. 28. d 17.
1. Piot. 2. a 7.
Reym 9. g 33
niemáš ni-
kogo innégo
dánego in-
džom, przez
któregoby
mogli byđz
zbáwieni.
Hebr.

*Bogá ná G

břpal. 2. a 1

*moc. Hebr.

*moc ábo w-
špomeńenie.

Odmiáná A.
poštołów.
Mat. 26. 69.

Imię Iesusa-
wo.

Zywot zakon
niez y z cza-
sow Apostol-
skich.

Lib. II. c. 14.
Ciuitt. D.

Euf. lib. 2.
cap. 16.
Hieron. in
Philone.

34 sa Pána nášego: y była wielka káslá
nád nimi wszytkimi. ° Bo żadnego
miedzy nimi nie było miedostateczné-
go. Gdyż którzykolwiek mieli role á
bo domy / przedawšy przynosili za-
35 pláte za ono co przedawali. ° y kładli
przed nogi Apostolskie. A rozdawa-

11 Widząc tedy bezpieczeństwa Piotrowe]
Pátrz iákie bezpieczeństwa / mądrość y náus-
ká była S. Apostołów po przyteciu Dachá
S. Którzy pierwsi byli niewiastami / prostacz-
kami / y boreźliwymi. Nie mielié nauki od
świáta: ále mieli zupełná od Dachá S.

12 Nie jest inné imię] To jest: Żaden nie
może być zbawion / kto nie wierzy w imię
pána Iesusa / przez którego same káste y
zasługi zbawieni będą mamy.

19 Was ráczey niżli Boga słucháć] Táz od
powiédz ma być rzędowi / kiedy co stáno-
wi przeciw Bogu y powszedniéj wierze: Kie-
dy káplánom Kátholickim záfázma wšyć: y
słuszyć pánu Bogu: choćby ie téż biczowano
ábo zabiáno. Pátrz Rozd. 5. 29.

32 Było u nich wszytko spólne] Aposto-
wle y oni pierwsi wiceni / byli wšak: e pier-
wsy mnisi ábo zakonnicy Chrześcianscy.
Bo pospólu mieszkali / y spólne wszytko mieli.
Jákie życie nie było pospólité wszytkich chře-
ściánów: ále tylko tych / którzy chcieli żyć do-
stónale. Co się z tych słów Piotrowych po-
kázne: Żal to nie twoje / y nie w twojej mo-
cy było: A iż się Apostołowie ná te dostó-
nálosć słuham obwieszowali / Augustyn S.
świádecy. Nákoniec z tego przykázdu Apo-
stolskiego początek wzięt spólny żywot mni-
chów y zakonników. Jáko Eusebius w ko-
ścielnéj historii / Hieronym S. Augustyn
S. Isidorus y Cassianus świádczą. Possido-

36 no každému ile komu było potrzebá.
A ° Jozeph który názwany był B á r
nábasem od Apostołów (co wyłoży-
wszy jest / Syn pocieszenia) Lewit / ro-
37 dem z Cypru / máiąc role / przedał iá
y przyniósł pieniadze / y položyl v nog
Apostolskich.

nus piše o S. Augustynie / iż on káplánem
zostawšy / wnet káplán w Kościele postáno-
wił / y z sługami Bożymi począł żyć według
obyczáiu y reguly pod swietymi Apostoly w-
stawionéy: á zwiásczá aby żaden niewiast-
go w onym towarzystwie nie miał: ále aby
on spólne były wszytkie rzeczy: á żeby wšak
lano každému od starszych / iáko by komu by-
ło potrzebá. Possidon: in vita August: cap: 5.
August: de communi vita Clericorum tra-
ctatu 1.

37 V nog Apostolskich] Ci / iáko y drudzy /
pieniadze za przedané máietnosći své da-
wali / nie do rúk Apostolskich / ále z wielką
pořorá y wšakowosćá (iáko rzeczy Bogu po-
święcone y posłubione) kładli przed nogi
Apostolskie. Táz téż Sunámitká oná przed
Zakusem wpadła y obtápiła nogi tego.
Táz y wiele innych / którzy iákiego dobro-
dziejstwa próbili v Chrystusie (iáko niewiastá
Krewia plynáca) wpadali v nogi tego. A Má-
rya Mágdalená całowała nogi tego. Táz
śnáki powinny wšakowosći / wyrządzoney
táz Panu Chrystusowi / iáko y innym Swie-
tym osobám / Prorokóm / Apostołóm y ná-
stepcom ich Papięšóm / którzy ná ziem nása-
osobe y vřad Chrystá pána y Apostołów i-
go. Jáko Hieronym S. piše o swietym Epi-
phánusiu Biskupie Cypřskim / iż w Jeru-
salem wšeláckich stánów ludzie schodzili się do
niego / ořádując mu dziełá své (aby im dat
przeřegnánie) całując nogi tego.

Aug. ferm.
2. de com-
muni vita
cler:
Iřid. lib. 2.
de offic. 15

Pokorá pier-
wsich Chře-
ściánów.
Cass. colat.
8. cap: 5.

4. křt. 4. 27.
Luk. 8. 42.
Luk. 7. 38.

Něg całowa-
nie.

Hier. epist:
61. cap 4.

ROZDZIAŁ V.

1 Niektórzy mają
A imieniem Aná-
2 mias / z Sáphty
3 żoná swá prze-
4 dał relá: ° y wiał
z pieniadzy za ro-
5 lę / z wiadomo-
6 ściá żony swéy: á przyniósłszy część
niektórá / položyl przed nogi Apo-
stolskie. ° A rzekł Piotr: Anániasu /
przeczzę śtátn / sřusil serce twe / iž
bys sřlamal Duchowi swietemu / y
wiał z zapláty roley: ° A záz zostawá-
4 iąc nie tobie zostawáto / á przedawšy
nie w mocy twej było: Czemus te
5 rzecz do sercá twego przypuścili: ° Nie
sřlamales ludzióm / ále Bogu. ° A
6 słysząc słowá te Anánias / padł / y v-
márl. A przyszedł strách wielki ná w-
šytkie którzy tego słucháli. ° A wsta-

7 wszy młodzieńcy / znieśli go ná stro-
8 ne / á wyniosłszy pogrzebli. ° A sřtáto
9 sie / iáko by we trzy godziny / żoná též
10 tego / niewiedząc co sie było sřtáto /
weszła. ° A rzekł iéy Piotr: Powiédz
mi niewiastko / iesłisćie zá to przedali-
rois: ° A ona rzekła: Jácie / zá to. ° A
Piotr do niéy: Což to jestećie sie sřmó-
wili ábysćie kusili Duchá Pánstieř: °
Oto nogi tych którzy pogrzebli mežá
10 twego / v dziwi / y wyniosá cie: ° ná-
tychmiast pádła v nogi tego / y sřoná-
11 lá. A wšedšy młodzieńcy náleřli iá
vmárlá: ° y wyniesli / y pogrzebli po-
dle mežá iéy. ° A padł wielki sřrách
ná wšytek Kościół / y ná wšytkie kř-
rzy to sřyseli.

12 ° A przez rece Apostolskie dźiáto
C sie wiele znáków y cudów miedzy lu-
dem. A byli wšyscy iednomyslnie w
13 křudżganťu Sálomonow. ° A z in-
nych żaden nie sřmiał się do nich przy-

° przez Aso-
soly. Hebr.

łaczyc:

Rozmnoże
nie kościo-
ła Chrystu-
sowego.

VI.
Piotr na-
wiesze cu-
da czynił.

* w ciemnicy.

* rozmistrz. G

VII.
Piotr iko-
głowia, i
wszystkich
odpowieda

Ananiasz
grzech zlamá
nie służy y
światoKrado-
stwo.
Lib. i. epi. 3
De verbis
Apost.

14 łaczyć: ale ie lud wystawiał. ° A wie-
15 cę przybywało mnożstwá wierzących
w Pánu / meżów y niewiast: ° tak iż
ná vlice wynasáli niemocné / y kładli
ná tożách y łóžkách: aby gdy Piotr
chodzil / przynamniéy cién iego zác-
mil którego z nich: á byli vздоровieni
16 od niemocy swoich. ° Zbiegáło sie též
mnożstwo blisich miast do Jeruzá-
lem / nosząc niemocné y nágábané od
duchów nieczystych: ktorzy wšyscy
byli vздоровieni.
17 ° A powstałszy Tawrosz kapłan
D y wšyscy ktorzy z nim byli / (to iest se-
18 kta Sádycuszów) nápełnieni są za-
zdroszczá: ° y poimáli Apostoly / y w-
sádzili ie do więzienia pospolitého.
19 ° Lecz Aniół Páński w noc otwo-
rzyłszy drzwi ciemnice / á wywiódłszy
20 ie rzekł: ° Idźcież: á stánawszy po-
wiádaycie ludowi w kościele wšy-
tkié słowá żywotá tego.
21 ° Ktorzy vstyskawšy / weszli ná svi-
tániu do kościoła / y vzešli. A przysze-
dšy Tawrosz kapłan y ktorzy z nim
byli / zwołáli Ráde y wšytki stárfse
synów Izráelskich: y postáli do cie-
22 mnice aby ie przywiedziono. ° A gdy
przysli słudzy / y otworzywszy ciemni-
ce / nie náleżli ich: wróciwszy sie o-
23 znaymili / ° mówiąc: ciemniceśmy
náleżli zámknioná ze wšytká pilno-
ścią / y stróże stojące przede drzwia-
mi: lecz otworzywszy żadnéhośmy w
24 niéy nie náleżli. ° A gdy té słowá v-
E styskli / vřząd kościelny y przednié-
šy kapłani / wzpili o nich coby było.
25 ° A przyszedšy ktos powiedział im:
Jż oto meżowie / ktoréście wsádzili
do więzienia / są w kościele stojące y v-
26 cząc lud. ° Tedy poszedł vřząd z słuže-
bnikámi y przywiódł ie bez gwałtu:
bo sie ludu báli by ich nie vřámiono-
27 wał. ° A przywiódłszy ie postáwili
przed Rádą. A pytał ich Tawrosz
28 kapłan / ° mówiąc: Rostázuiąc ro-
stázališmy / ábyscie w imie to nie v-
czyli: á oto nápełniliście Jeruzálem

2 Y vřad nieco J Grzegorz S. to mteysce
tał wyřlada: Ananiasz Bogu był ptemadze
posłubit: z ktorých potym / náimowa dyabel-
sa wpycieżony / vřad takas czařte: y dla tegož
był śmiercią pokaran. Nie inaczey též Augu-
styn S. Ananiasz / práwi / z tego co Bogu obie-
cał / czařte vřawšy / sřat sie winien záraz
światoKradzctvá y zřády. ŚwiatoKradz

29 náuká wářa / y chcecie ná nas przy-
F wieźdź kreć człowieká tego. ° A od-
powiádayc Piotr y Apostołowie /
30 rzekli: Wiecéy trzeba słucháć Boga
á niž ludzi. ° Bóg oyców nářych wř-
budził Jęsusá / ktoréhoście wy zábili /
31 záwiesiwszy ná dzewie. ° Tego Rsiá-
żeciá y zbáwiciela wřwysřył Bóg
práwica swojá / ° aby dáł pokute J-
zráelowi y odpuszczenie grzechów.
32 ° A myslny są świadkowie tych słów:
y Duch S. ktorého dáł Bóg wšy-
33 tkim ktorzy mu są posłusni. ° To v-
styskawšy / králi sie / y myřlili ie zá-
34 bic. ° Lecz wřstawšy w rádę niektó-
ry Pháryzeusz imieniem Gámáriel /
Doktor zákonny / w porwázeniu v
wřęgo ludu / rostázal ná mály čas
35 ° ludzióm wystápic: ° y rzekł do nich:
Meżowie Izráelscy / miéřcie sie ná
baczeniu z řrony tych ludzi / cobyście
36 mieli czynić. ° Abowiém przed temi
G dni powstał Theodás / powiádayc
sie bydž cym / do ktorého przysřalá
liczbá meżów okolo czterech set: kto-
ry zábit iest: á wšyscy ktorzy mu wie-
rzyli / rozpróřeni są / y wniwecz sie o-
37 brócili. ° Potym powstał Judas Gá-
lileycyz / we dni ° popisú / y wřiódł
° lud zá sobá: y on zřinął / y wšyscy /
y co ich kolwiek z nim přestawáło / są
38 rozpróřeni. ° Přetóž y teraz powiá-
dam wám / odstápie od tych ludzi / y
zániechaycie ich: ábowiém iesřie iest
z ludzi rá rádá ábo sřráwá / rozchwie-
39 ie sie: ° lecz iesřie iest z Boga / nie be-
dźciecie mogli ich zepsowác: byście
řnadž nie náleżli sie z Bogiem wal-
40 czyć. A vřlucháli go. A wezwawšy
Apostolów / vřiwšy ie zázakáli / aby
zgólá nie móřwili w imie Jęsusowe:
41 y pusřili ie. ° A oni řli od oblicznosci
rády / rádując sie iž sie sřtáli godny-
mi dla imienia Jęsusowego zelży-
42 wosć ciérpieć. ° A nie přestawáli ká-
ždy dzień w kościele y po domích
náuczác y opowiadác Jęsusá Chri-
stusá.

ctwá / iř rzec Bogu poświęcona sobie przy-
właszył: á zřády / iř wiáry nie zachował. A
Hieronym S. tář piře: Ananiasz y Saphirá
dla tego byli potepieni / iř czařte iř nie řwóy
ale cudžey mářemosti sobie zřstáwili. A tář
niechay nie plota herycy / móřwác řeby
Ananiasz y Saphirá tyřko dla řlamřtwá / á-
bo lářomřtwá / pokřytosci / á nie dla zřwal-

* aby náwró-
conym y po-
kruřiczym I-
zrá-řczyóm
dáł grzechów
odpusřczenie
Hebr
° y ráduil. G.

* Apostolém
přecz J. L.
G. S.

* Theodás. G.

* o křřřym
Luk. 2: 1.
° zá sobá wie-
le ludu. G.

Epi. 8. ad
Demetr.

V.

Piotr iako
gwieżdżny
pastor wy-
dał kłgi we-
na Anania
śa.
Lib. 3. cont.
epist. Par-
men. cap. 1.
1. kor. 5. 5.

Mniški stu-
bu nie trzy-
mające porę-
pienie mąga.
Serm. 12. Lo-
uan.

Kreywda
przełożonych
duchownych
jest kreywda
Boża.

Bożwo Du-
chą. S.

VI.

Piotrowe

3

4

4

4

4

4

4

4

4

4

4

4

4

4

4

4

4

4

4

4

4

4

4

4

4

4

4

cenia ślubu y świętohradźstwa pokarani
byli. Ci to mówią / którzy świętohradźstwa
nie tylko za grzechy nie mają: ale owsem we-
ludzi / nie ieno czasłki tego co Bogu oddali
ale y wysłki to co mu byli dobrowolnie o-
fiarowali (iako ciąża przez ślub czystości / du-
še przez posłuszeństwo / mądrość przez
ślub wbojstwa) zaście bracie / y komu insemu
oddawacie / abo sobie zaś mowu przywłaszczacie
któzy potępienie mają / iż nie strzymali wi-
ry Panu Bogu.

Y rzekł Piotr / Oto Piotr / myśl y serce
y pokrytość Ananiaszowe Duchem S. po-
znat: a iako najwyższy siedział y głowa Apo-
stolów y Kościoła wszytkiego (przeciw któ-
re mu ta zdrada była uczyniona) stoga senten-
cyę klawy wydał y exequował / tak na Ana-
niaszu iako y na żenie jego: która mu na
świętohradźstwo była przyzwolita. Bo to by-
ła klawa / iako Augustyn S. świadczy: że
która cłowiek tak na duszy umiera / iako ci
umarli wedle ciała. Iako y klawa Pawła
wa pokarani / od dyabła bywali operani.

Nie w twej mocy było / Tę mówi Au-
gustyn S. może byś rzeciono mniśce za ma-
idacę / co Piotr o pieniadżach mówił: Pa-
nieństwo twoje żali nie w twej mocy było / po-
tęś była Bogu nie ślubila? Lecz teraz ślu-
bowyś / a ślubu nie strzymawyś / nie cielesna
śmierć pokarana / ale w ogniu wiecznym
będziesz potępiona. Bo iestli się Bóg obraził
wiciem pieniedzy / które mu był Ananiasz y
żona swa posłubił: iakóż się wieciey nie ma-
gniewać / kiedy kto czystość ślubi a nie zachow-
wa ię?

Nie skłamał ludźiom / Bracie / Kościoła
abo od przełożonych Kościelnych / rzeczy Bo-
gu y onym oddane y na służbę Bożą po-
srecone / abo klamać sługom Bożym / tak
wiele waży przed Bogiem iakoby to klama-
stwo y zdrada sstała się samemu Duchowi S.
który iest sprawca y rzadca Kościoła. Nad
to obacz z tego miejsca iasny dowód Bojstwa
Ducha S. Bo naprzód powiedzieli Piotr
świety / Ananiaszu / czemu kłusztuś żan serce
twoje / abyś skłamał Duchowi świętemu?
Potym wykladał to / rzekł: Nie skłamał
ludźiom / ale Bogu. A przeto Duch S. który
rzadzi y sprawuje Kościół Pana Chrystusa /
y ktorému klamał Ananiasz / iest prawdzi-
wym Bogiem.

Cień Piotra / Nieskolwiek y inni Aposto-
lowie wielkie cuda czynili: wszakże sam

Piotr / iako głowa y stażę między nimi / czy-
nił wielkie cuda / samym tylko cieniem chore
wzdawiając. A iż cień Piotrow nie inzego
nie był iedno obraz wyrażony ciała tego (bo
nie stał inad iedno z takich obrazów cieniem
wyrażonych malarstwa pocatek wzięto)
z tad obaczyć możesz / iako Pan Bóg we-
ciwość te / która się dzieje w Kościele obrazem
ludzi świętych / skoro na pocatku tak wiel-
kieni y znaczeni cudami wstawie raczył.
Trzeci / gdy tu Pan Bóg też moce dał cienio-
wi Piotrowemu która y ciała tego: tedy też
tym znać dal / iż takie wielkie łaski y przywi-
lecie dał Piotrowi S. tym sposobem / że ietż
na potomki Piotrowe iako na cień przeniosł:
iż choć nie wszyscy są tak świeci iako Piotr /
ale że są cieniem Piotrowym / y ofobie jego
wyrażają / przetoż maia moc y władza Pio-
trowi od Boga dana: aby widzieli wszyscy /
iż dla Piotra maia być czeni y wazeni / ci
któzy przynamnię są cieniem Piotrowym.

29

A odpowiadając Piotr y Apostołowie /
Poznaj y z tego miejsca Piotrowe przodko-
wani. A nie mógłże Łukasz S. powiedzieć
ogolem: Odpowiadając Apostołowie: mie-
dy ktorzymi się był y Piotr S. zamknął. Ale
chciał Duch S. osobno y naprzód Piotra po-
tożyć / iako przedniejszego / a potym inne A-
postoly. Bo y Piotr bez wątpienia to mo-
wił intencją wszytkich Apostolów. y przetoż
rzekł Ewangelista S. Odpowiadając Piotr
y Apostołowie.

39

Iesli iest z Bogą / Tym sposobem trwa-
łość / rozszerzenie y rozmnożenie Kościoła
powszechnego / iasnie pokazuje / iż on iest od
Boga. Bo żadne sprzeciwienie żydów /
żadne przesładowanie Cesarzów y panti-
poganskich / żadne chytrości y zdrady domo-
wych przeciwników / heretyków / odszepie-
ców y innych złych Chrześcianów / przeciw
niemu nigdy nie przemogły. A z drugiey stro-
ny Kacerstwa y odszepieństwa / iako o nich
Piotr y Paweł S. prorokował / długo się o-
stać nie mogły. Przetoż żaden Katholik nie-
chay się nie gozi / gdy Kacerstwo a płaża aż
do czasu. Boć Marianowie y niektórzy inni
heretycy / daleko dłużej kwitli / y wiele kró-
lów y Cesarzów y wezonych ludzi w swoiey
sekte imieli: a przecie imierne pogineli: y
tym którzy teraz są przedko zginąć. Bo nie są
żyzdłami / Kto by wystawicznym następkiem
płynęty od Pana Chrystusa y Apostolów tego:
ale kłusami / które w sobie długo wody / cho-
cia błotne zadržęć nie mogą.

przodkow-
nie.
Obrázky.
wys. ver. 12.

Piotrowi na
miałkow-
iako cień Pio-
trow.

VII.

Piotrowe
przełożen-
stwo.

Kościół po-
wszechny nie
zwyciężony.
Mat. 16. 18:

2. Piotr 2. 3.
2. Tim. 3. 3.

Ier. 2. ver.
12.

al: potrzeba
przepowie-
dania słowa
Bożego.

2. Kł. 24. b 8

ROZDZ. VI.

W dni one
gdy rosła liczba
uczniów / ssta-
ło się semranie
Graków prze-
ciw żydom / iż w
posługowaniu
powszechnym bywały pogardzone wo-
dowy ich. A dwanaście zezwawszy
gromadę uczniów / rzekli: Nie iest
słusna żebyśmy my opuścili słowo

3 Boże / a stołom służyli. ° Vpatrzcież
tedy / Bracia / z was siedmi meżów
dobrze świadectwo mających / peł-
nych Duchą świętego / y mądrości /
którebyśmy przełożyli nad tą spra-
wą. ° A my modlitwy y usługowa-
nia słowa pilnować będziemy. ° A
5 podobala się mowa przed wszytką
gromadą. A obrali Szczepana meżą
pełnego wiary y Duchą S. y Phis-
lippa / y Prochora / y Tifanora / y Ty-
mona / y Parmena / y Nikolaja no-
6 wożydowitą Antiocheńczyką. ° Tę

które po-
nym nazwa-
no Chreści-
iány.
° abo Gra-
czynów / któ-
rzy też byli
Żydzi / ale nie
w Żydo-
wskiemu
narodzeniu / y
po Gracis
mówili: y w
Chrystusa inż
byli wierzy-
li.

postawili

wiary. G.

którym. G.

Przed Papie
zki kościół w
jedności za-
chowac.Diaconów
współMzt. 26. 26.
1. kor. II. 20.
Dzie. 2. 46.Bóg chwale
bny. Hebr.21. Moy. 12.
a 1.

postawili przed oczyma Apostolów/
a modliwszy się włożyli na nie recc.
7 A słowo Pańskie rośło / y mnożył
się poczet uczniów bardzo w Jeruzale-
m: wielkie też mnóstwo kapłanów
posłuszne było wierze.

8 A Szczepan pełen łaski y mocy
czynił cuda y znaki wielkie między lu-
dem. 9 A powstali niektórzy z bój-
ni: cc którzy zowią Libertynów y Cyre-
neńczyków / y Alexandrianów / y tych
którzy byli z Cilicyjczy y z Azjijs / ga-
dając się z Szczepanem. 10 A nie mo-
gli się sprzeciwić mądrości y Ducho-
wi który mówił.

11 Tedy naprawili meze którzyby

Wczelo się semranie To semranie w
czelo się z krewkości ludzkiej / a z chyrości
satanistycznej / którzy one dziwna zgode y ie-
dność kościelną chcieli potargać: ale złości
tego Apostołowie wnet nową Konstytucją
zabieżeli. Których przykładem y wierzy-
nością daleko więcej teraz / potać wielkim ko-
ściół powołanego rozszerzeniu / namiestni-
cy Apostołów starać się mają / aby iedność
kościelną od wszelkiego rozrywania y odse-
pięstwa zachowali.

3 Siedmi mężów Ci Diaconowie na to o-
brani byli / aby oboim stolom służyli / tak
świątyni ołtarzom / iako y stolom pospoli-
tym. Bo iako pan Christus na ostatniej wie-
czerzy stół pospolity z stołem świątynnym zla-
czył: y na pierwszym baranka / a na wtórym
ciasto y krew swa rozdawał: tak za czasów
Apostolskich / tenże obyczaj w kościele był
zachowany: iako Paweł s. y Lukasz s. świad-
czą. Zgodnie / prawi / co dzień trwać w ko-
ściele / a łamiąc po domiach chleb / przymo-
wali po karm z radością. Co się y z innych o-

12 mówili że go słyszeli mówiącego sto-
wá bluźnierstwie przeciw Moysesowi
y Bogu. 13 A tak wzruszyli lud y star-
sze y Doktory: a zbierawszy się poro-
wali go / y przywieśli do rady: 14 y po-
stawili fałszywe świadki którzy mó-
wili: Ten człowiek nie przestawa mó-
wić słów przeciw mieyscu świątyni /
y zakonowi. 15 Abowiemesny go sły-
szeli mówiącego: Jż Jesus Nazá-
renski ten zburzy to mieysce / y odmie-
ni podania które nam podał Moys-
zész. 16 A patrząc nań pilnie wszyscy
którzy siedzieli w radzie / widzieli o-
blicze tego iako oblicze anielskie.

Folicności iasnie pokazuje. Abowiem Dia-
cony obierano / pełne Duchá s. y mądrości /
y po modlitwie pospolitej poświęcano ie-
przez kładzenie rąk Apostolskich / tymże o-
byczajem / którym y Biskupy y Kapłany po-
tym poświęcano. Nád to Paweł s. chce mieć
Diacony mało nie także święte y doskonałe /
iako y Biskupy. Czegoby wszystkich niepo-
trzeba / gdyby Diaconowie mieli byli tylko
stolom pospolitym służyć / iakimżny rozda-
wać / y wdzierać każdemu żywności y odzie-
nia według potrzeby jego. Przetoż y zaraz po
swym poświęceniu (bez pochyby z Aposto-
lskiego poruczenia / które przedtem nie mieli)
poczęli Diaconowie chrzcić / kazać / nauczać /
dysputować: a osobliwie Stephan miedzy ni-
mi pierwszy. O ich wrzędzie tak napisał s. Je-
gnacyus weseł Apostolski: A Diaconowie
słudzy tajemnie (to jest Sakramentów pana
Christusowych) mają się na wszystkim podo-
bać. Bo nie są iadła y picia slugami / ale słu-
dzy y sprawcy kościoła Bożego.

Takieć iest
mestwo y
stać się pra-
wych Me-
czenników
naprzeci-
wko prze-
śladowcom
y też swo-
im sedziom.

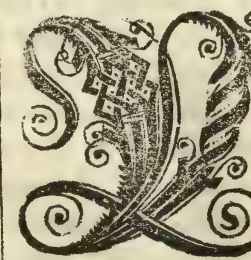
Diaconowie
słudzy Sakra-
mentow y sto-
wá Bożego.

1. Tim. 3. 8.

Dzie. 6. 8.

Ignac: epi: 5.

ROZDZ. VII.

1 Rzekł Na-
wyszy kapłan:
2 Jesli sie to tak
ma: 3 A który
4 rzekł: Mężowie
bracia y oycowie /
słuchaycie: Bóg
chwale / wskazał się oycu naszemu A-
braámowi / gdy był w Mezopotá-
mii / przedtym niż mieszkał w Chá-
rán: 5 A rzekł do niego: 6 Wynidź
z ziemie twej / y z twoiej rodziny / a
idź do ziemie której wkaże. 7 Tedy
wyszedł z ziemie Chaldejskiej / y mie-
szkał w Charán: 8 a stamtąd / gdy w-
miał oćiec jego / przeniósł go do tej
ziemie w której wy teraz mieszkacie.

5 A nie dał mu w niej dziedzictwa y
na krok nogi: a obiecał mu iż dać
w osiadłość y nasieniu jego po nim /
6 gdy nie miał syna. 7 A mówił mu
Bóg: 8 Ze nasienie jego przycho-
dziem będzie w cudzej ziemi: y pod-
bić ie w niewola / y służyć z nimi ob-
chodząc beda przez cztery sta lat: 9 a
naród którymu służyć beda / 10 ia s-
dziec bede / rzekł Pan: a potym wy-
nida / y beda mi służyć na tym
mieyscu. 11 A dał mu testament
obrzezania: 12 y tak zrodził Izáák / y
obrzezał go dnia osmego: 13 a Izáák
Jákob / 14 a Jákob dwanaście Pá-
tryarchów. 15 A Pátryarchowie nie-
nawidząc / Jozephá przedali do E-
giptu: 16 A był Bóg z nim: 17 y wy-
wał go ze wszystkich jego w ciśłach:

b1. Moy. 15.
c 13.

2ia pokaza.
Hebr.

*beda mi
chwałé. G.

λατρεύ-
σουσι.

*abo przynie-
rze

c1. Moy. 17.

b 10.

d1. Moy. 21.

a 2. a 4:

e1. Moy. 25.

c 24. d 26.

f1. Moy. 29.

d 32. y 30. a

b c d y 35.

d 23.

g1. Moy. 37.

f 28.

á dat

h.1.Moy: 41.
d 37.1.1.Moy. 42.
a 2.
1.1.Moy. 45.
a 3. a 4.Iozephow.
G.*ludziach.
1.1.Moy. 46.
a 1. a 5.
1.1.Moy. 49.
d. 12.
1.1.Moy: 50.
b 7.
1.1.Moy: 23.
c 16. y 50. b13
Iosu. 24. g32P2. Moy: 1.
a 7.aby sie nie
mnozyli.92. Moy. 2.
a 2.
Zyd: 11. c 23.12. Moy: 2.
b 12.52. Moy. 2.
b 13.

h á dal mu łáskę y mądrość przed o-
czymá Pháraóna króla Egiptckie-
go: y postanowił go nád Egiptem/
y nád wszytkim domem swoim. ¹ A
przyśedł glód ná wsytek Egipt y
Chánaán y wielkie wciśnienie: y nie
názdowali żywności Oycowie nášy.
² A wysławszy Jakób iz było zbocze
w Egiptcie/ posłał oycę nášę pier-
wszy raz: ³ k á za wtórym razem po-
znány iest Jozeph od bráćcię swoięy y
oznaymiony iest Pháraónowi národ
iego. ⁴ A Jozeph posławszy / przy-
zwał oycá swęgo Jakóbá y wszytkięy
rodziny swęy w siedmudziesiąt y pią-
ci dufách. ⁵ A sstąpił Jakób do
Egiptu: ⁶ y umarł on y oycowie
nášy. ⁷ A przeniesieni są do Sy-
chem y położeni są w grobie/ ⁸ który
kupił Abrahám za summe srebrá w
synów Hemorá syná Sychem. ⁹ A
gdy sie przybliżył czas obietnice któ-
ry był przysiągt Bóg Abrahámo-
wi: ¹⁰ rozrodził sie lud y rozmnożył
w Egiptcie: ¹¹ áz nástał inny król
w Egiptcie / który nieznal Jozę-
phá. ¹² Ten podśedł náš národ/ w-
trapił oycę nášę: żeby wyrzucáli
dziatki swé aby nie żyły. ¹³ Tegóż
czasu národził sie Moyses/ y był przy-
iemny Bogu: który wychowany był
trzy miesiące w domu oycá swęgo.
¹⁴ A gdy był wyrzucony / wzięła go
córká Pháraónowa / y wychowała
go sobie za syná. ¹⁵ A wyćwiczon był
Moyes we wseltię mądrości E-
giptckięy: y był moznym w słowięch
y w czynkach swóich. ¹⁶ A gdy mu
sie wypełnił czas czterdzięcia lat /
pryszło mu ná myśl aby náwiedził
bráćciá swá syny Izráelskie. ¹⁷ A wi-
dząc niektórych wkrzywdonęgo / o-
brócił go y pomścił sie krzywdy onę
go który krzywdę cięrpiał / zabiwszy
Egiptczyká. ¹⁸ A mniémał żeby ro-
zumeli bráćciá że Bóg dáie im wy-
bawienie przez rękę tego: lecz oni nie
rozumieli. ¹⁹ A názántez wskazał sie
im gdy sie wádžili y iednal ie ná po-
kóy mówiąc: Mężowie / bráćciáście
sobie: czemu ieden drugiego krzyw-
dżicie? ²⁰ Lecz co krzywdził bliźnie-
go / odegnął go mówiąc: Któż cie
postawił książciem y sędziá nád ná-
mi? ²¹ Izali mie ty chceš zabić / iakós

29 wezora zabił Egiptczyká: ²² A wcielił
Moyes dla słowa tego: y sstał sie
przychodniem w ziemi Nadyánskiey/
30 gdzie zrodził dwu synu. ²³ A gdy wy-
šlo lat czterdzięci / ²⁴ wskazał sie mu
ná puszcy góry Syná Anzól w ogniu
31 płómienskim krzá. ²⁵ Lecz Moyses
wyrzawszy / dziwował sie widzeniu.
A gdy przystępował aby sie przypá-
32 trzył / sstał sie do niego głos Pánst-
mówiąc: ²⁶ Jam iest Bóg oyców
twoich / Bóg Abrahánow / Bóg
Izáków / y Bóg Jakóbów. A za-
33 drzawszy Moyses / nie śmiał sie przy-
pátrować. ²⁷ A rzekł mu Pan: Zbur
obuwie nóg twoich: bo miejsce ná
którym stoisz / iest ziemiá święta.
34 ²⁸ Widziałem widząc wtrapienie lu-
du mégo który iest w Egiptcie / y
słyszałem wzdychanie ich / y sstapi-
łem żeby ich ie wybáwił. A teraz
35 chodź / á posle cie do Egiptu. ²⁹ Te-
go Moysesá którego sie zaprzeli /
mówiąc: Kto cie postanowił ksią-
żciem y sędziá? tego Bóg książe-
ciem y odkupicielem posłał / ³⁰ z reká
Anzólá / który mu sie wskazał we
36 krzu. ³¹ Ten ie wywiódł wczyniwszy
E cudá y znáti w ziemi Egiptckięy y
w morzu czerwonym / ³² y ná puszcy
37 przez czterdzięci lat. ³³ Ten iest Mo-
yses / który powiedział synóm Izrá-
elskim: ³⁴ Proroká wam wzbudzi
Bóg z bráćcię wáśęy iako mnie: ie-
38 go słuchac będziecie. ³⁵ Ten iest któ-
ry był w zgromádeniu ná puszcy /
z Anzolem który z nim mawiał ná
górze Syná / y z oycy nášymi: który
39 przyjął słowá żywotá aby nam dał.
³⁶ Któremu niechcieli byđ posłusni
oycowie nášy: ále odrzucili / y od-
40 wóćili sie sercem swym do Egiptu:
³⁷ mówiąc do Aaróná: ³⁸ Wczyn nam
bogi którzyby sli przed námi: ábo-
wiem Moyses ten który nas wy-
wiódł z ziemi Egiptckięy / niewiemy
41 co mu sie sstało. ³⁹ A wczynili w oné
dni cięleá / y ofiarowali ofiáre bál-
wánowi / y weselili sie w dziełach rak
42 swoich. ⁴⁰ A odwrócił Bóg y podał
ie aby służyli zastępóm niebieskim:
iako nápisano iest w księgách Pro-
rockich: ⁴¹ Zażęście mi ofiáry y obiáty
ofiarowali ná puszcy przez czterdzię-
43 ści lat / domie Izráelskim: ⁴² A przyie-

2. Moy. 321

dobrzem wi-
dział Hebr.przez An-
iá Hebrájsm
Moyes od-
kupiciel.
2. Moy. 7.
8.9.10 11.14
2. Moy. 16.
a 1.Y5. Moy: 18.
c 15.22. Moy. 19.
a 3. d 10.22. Moy: 32.
a 1.to iest gwia-
zdom niebie-
skim.
b Amos. 5. g
25.

44 liście namiot Molochów / y gwiazde bogą wászego Kemfami / figury któ-
rescie czynili / abyście im pokłon czy-
nili. A przeniose was za Babilon.
45 Przybytek świadectwa był z oycy
nászymi na puszczy / iako rozrządził
Bóg mówiący do Mojżesza : aby
46 ję uczynił wedle kształtu który wi-
dział. ^d Który też wprowadzili
przywódcy oycowię naszą z Jezusem
w ośiadłość pogánów / które Bóg
wygnał przed obliczem oyców ná-
szych / aż do dni Dawidowych : ^e któ-
47 ry náleżł także przed Bogiem / ^f y
prosił aby znalazł przybytek Bogu
Jakobowemu. ^a ^g Salomon zbu-
48 dował iemu dom. ^h Ale Narważy
nie mieřka w uczynionych reka / iako
49 Prorok powiada : ⁱ Niebo iest mi
stolica / a ziemia podnożkiem nóg
moich. Cóż mi za dom zbudiecie
mówi Pan : abo które iest miejsce
50 odpoczynienia mego : ^j Zali reka
moia tego wszystkiego nie uczyniła :
51 ^k Twardęgo karku y nie obzeża-
nych serc y wřu / wy się zawżdy sprze-
ciwiacie Duchowi świętemu : iako
52 oycowie wáři / także y wy. ^l Którego
z Proroków nie prześladowali oycow-

wie wáři : y zabiłi tych / którzy opo-
wiádali o przyřciu sprawiedliwego /
któregoscie wy teraz zdraycami y
43 mezbóycami byli : ^m którzyście wzie-
li zakon przez rozrządzenie Anielskie /
a nie strzeżliście.
44 ⁿ A słuchając teę / króciły się serca
45 ich / y zgrzytali nań zębami. ^o A be-
dąc pelen Duchá S. patrząc pilnie
w niebo / wyřzał chwałę Bożą / y Je-
susá stojącego po prawicy Bożey.
A rzekł : Oto widzę niebiosá otwo-
46 rzone / a Syná człowieczego stojące-
go po prawicy Bożey. ^p A krzyż-
wřy głosem wielkim / zátulili sobie
47 wřy / y rzucili się nań iednomyslnie.
48 ^q A wyrzuciłi go z miasta / ka-
mionowali : a świadkowie skłádli
řaty své w nóg ^r młódzienca które-
49 go zwano Szawłem. ^s A kamiono-
wali Szczepaná wyrwáiscęgo a mó-
wiącego : Pánie Jesu / przymy du-
chá moięgo. ^t A kłótni wřy ná ko-
lana / zawolał głosem wielkim / mó-
wiąc : Pánie / nie przyczystaj im tego
grzechu. A to rzekřy / zasnł w Panu.
A Szawel ^u zezwalał ná zabicie
iego.

Poćiechá
Mecenni-
ków.

G.

Kł. 22. c
20.

Wł. był ze-
zwalać y
Gracism.

Przenieřie-
nie ciał świę-
tych.

1. Moy. 49.
29. y 50. 24.

Ziemiá świę-
ta.
Do Zyd. 11. 22

Mieřcá
święta.

16 Y przenieřieni řa do Sichemá] Przenieř-
sienie ciał ludži świętych / y řadza pogrzebu
wiecey ná iednym niřli ná drugim mieřcu /
która też y Pátryarchowie święci mieli / czař-
sem ma wielkie y wářne przyczyny. August. de
cura pro mort. cap. 1. & vltimo.

33 Iest ziemiá święta] Iestli ono okazanie
Anyoła w osobie Bożey mogło uczynić ono
mieřce y ziemię świętá : do którey Mojżeso-
wi przystąpić się nie godziło / iedno z wielkieř
mi znáki bořámi y reřciwořci. Jakřz daleko
wiecey Narodzenie Pána Chrystusowe weř-
dług ciała / obcowanie y cudá które czynił w
Żydowskiej ziemi / y obecnořć tego w S.
Sákrámenće / one ziemię y wszystkie kořcio-
ły y ołtarze Chreřćciańskie poświęciła :
Wielka tedy ślepotá iest / ganić to / y báłwo-
chwalstwem nazywáć / gdy częřć wyrzadza-
my rzeczóm abo mieřcom pewnym / wzgle-
dem obecnořci Bořkiej / y cudów ná nich /
abo przez nie uczynionych. O ziemi świętey
czytay Hieronymá : epist. 17. 18. & 27.

42 Y odwrócił się Bog y podał ie] Ná sprá-
wiedliwé řkaranie piérwřyřch grzechów po-
dał ie Bóg w wymřt bezrozumny / aby czynili
niepráwořć / iako Páwel o pogánách mówi.

48 Nie mieřka w kořcielch] To mieřce
heretykowie przywodza przeciw cieřniey by-
tnořci ciała Chrystusowego w nářwietszym
Sákrámenće y w kořcielch. Aleć tym spo-
sobem mieliby go byli ze wszystkich domów y
kořciólów y mieřc wygnáć y wyrzucić / póki
ieřsze widomie ná ziemi obcowat. Lec te řko-

wa rozumieia się o samym Bostwie : ná przeř-
stroge cieřnym onym Żydom / którzy mińie
meli / řeby Pan Bóg tak mieřkał y tak był
zámknton y ogárnnton w ich kořciel / řeby
gdzie indzie byđz nie mógt : abo przyna-
mnię / řeby řadnych modlitew wysłuchać /
ani ofiar przymowáć / oprócz ich kořciól /
nigdzie indzie nie miał. Iako tedy to mieřce
Sákrámentarzóm nie nie pomaga : tak ani
Nowochreřćenóm / którzy kořcioly y mieřcá
ná iáwné modlitwy náznáczone tak leřce po-
wářaia / iako y inne które mieřcá abo domy
pospolité. Bo áczci P. Bóg y mocie řadnym
mieřcem nie iest ogárnntoná : wřářce dla potre-
by y pożytku nářego / chce byđz od nas czon
y chwálon ráczey ná świętych mieřcách /
ná których y wola řwa oznaymuie / y rozmá-
te dáry y dobrodzieřstwa dáie : a niřli ná in-
řyřch pospolitych mieřcách. Bóg tedy nie
tak mieřka w kořcielch / řeby ich potrzebo-
wał / abo řeby w nich miał byđz ogárnntoný :
ani tak mieřkał w samym kořciel Salomo-
nowym / řeby tedy indzie wysłuchać y wspo-
magáć nie miał. Wřářce iako iest wředy /
tak osobliwie w kořcielch mieřka : y w
nich rychleý wysłuchywa.

58 Kamiono wali] Augustyn S. piře o teř-
dnym kámeniu / który odřocowyřy od koř-
ciá S. Szczepaná / podniesion był od czo-
wieká wiernęgo / y z nápomnienia Bořkiego
zostáwion w Ankonie mieřcie Włóřkim : Fe-
dy ná pámiatke S. Szczepaná kořciól zbu-
dowano / y wiele się tam cudów pořazało.

Luk. 2. 46.

Kořcioly po-
trebne.
Ian. 2. 17.
Mat. 21. 12.
3. król 8. 27.

Ian. 4. 21.
1. kor. 3. 16.

2. kor. 6. 16.
3. król 9. 3.

Kámen Sca-
paná S. cudo-
wny.
Aug. ser. 21.
& 32. de di-
uerřis.

Rzym 1. 28.

Iako Bóg mie-
řka abo nie
w kořcielch

Modlitwa
Szczepanowa
Pawłowi po-
mogła.

TRZECIA
CZESC, o
rozszere-
niu kościo-
ła po wszy-
tkiej ziemi
Zydów-
skiej, y Sá-
marijczy.

co jest, za-
cny obchod
pogrzebowy.
Hieron. epist.
25. et 53.
2 Niz. 22. a 4
c 19.

ren Philip
był jeden z
onych siedmi
Diakonów,
o których
wys. cap. 6. 5

bawie se
nankę czar-
kiskę. G.

ona wielka.
G.

Piotr cze-
sto bierze za-
towarzyszi-
łania, i z pa-
niestwo
jest miłe ko-
ściolowi.
Arator a-
pud Bedam
in Act. A-
post.

60

I
A

2

3

4

5

6

7

B

8

9

10

11

12

13

G

14

Panie, nie przyczytaj im! By sie był
Stephan tak nie modlił / Kościółby był ni-
gdy Pawła nie miał. Lecz dla tego podnieś

ROZDZ. VIII.

Sstało sie o-
nego dnia wiel-
kie prześladowa-
nie przeciw ko-
ściolowi który był
w Jeruzalem / y
rozprószyli sie w-
szyscy po krainach Zydowskiej zie-
mie / y Samaryjczy / oprócz Aposto-
łów. ¹ A pogrzebli Szczepana ludzie
bogobojni / y uczynili nad nim wiel-
kie płakanie. ² A Szawel burzył
kościół / wchadzał w domy / y cią-
gnąc meze y niewiasty / podawał do
więzienia. ³ Którzy tedy byli rozpro-
szeni / chodzili opowiadając słowo
Boże.

⁴ A Philip zaśedłszy do miasta Sá-
marijskiego opowiadał im Chrystu-
sa. ⁵ A rzęże przychylali się do tego
co Philip powiadał / iednomyslnie
słuchając / y widząc znaki które czy-
nił. ⁶ Abowiem wiele duchów nieczy-
stych / tych którzy ie mieli / wychodzi-
ło wołając głosem wielkim. Wiele
też powietrzem ruffonych y chro-
mych byli zdrowieni. ⁷ Sstało sie
tedy wielkie wesele w onym mieście.
⁸ A niektórzy mąż imieniem Simon /
który przedtem był w onym mieście
Czarnoksiężnik / zwodząc lud w Sá-
marijczy / powiadał sie bydy kim
wielkim : ⁹ którego słuchali wszyscy /
od najmniejszego / aż do największego /
mówiąc : Ten jest moc Boża / któ-
reż zowią wielką. ¹⁰ A słuchali go
przeto / iż od dawnego czasu posalił
ie był Czarnoksiężny swemi. ¹¹ A
gdy wierzeli Philippowi opowia-
dającemu o królestwie Bożym / w i-
mie Jhesu Chrystusa chrzcili sie me-
żowie y niewiasty. ¹² Tedy y sam też
Symon wierzyl : a ochrzciwszy sie
trwał przy Philippie. Widząc też że
ie znaki y mocy barzo wielkie działał /
zdumiewając sie dziwował.

¹³ A wysławszy Apostołowie któ-
rzy byli w Jeruzalem / iż Samaryja
przyjęła słowo Boże : posłali do nich

śion jest Paweł / iż Stephan ku ziemi nakło-
niony / był wysłuchan. August. serm. 1. de S.
Stephano.

¹⁵ Piotra y Jana. ¹⁶ Którzy gdy przy-
šli / modlili się za nimi / aby wzięli
Ducha świętego. ¹⁷ Abowiem ieszcze
nie przyśedł był na żadnego z nich :
ale tylko ochrzczeni byli w imie Pa-
na Jhesusowe. ¹⁸ Tedy na nie wkładał
li ręce / y brali Ducha świętego.

¹⁹ A wyzrawszy Symon / że przez
wkładanie rąk Apostolskich był da-
wan Duch święty : ofiarował im pie-
niądze / mówiąc : Dajcie y mnie te
moc / aby na którego bychkolwiek re-
ce włożył / wziął Ducha świętego.
²⁰ A Piotr rzekł do niego : Pieniądze
twie niech z tobą będą na zginienie :
jesz mniemał iżby dar Boży miał
bydy za pieniądze nabycowany. ²¹ Nie
maś części ani działu w tęg mo-
wie : bowiem serce twe nie jest proste
przed Bogiem. ²² Pokutujże tedy za
teżłość twoją : a pros Boga / iesli
śnadź odpuszczenia będzie ta myśl ser-
ca twego. ²³ Abowiem cie widzę bydy
w żółci gorzkości / y związaniu nie-
prawości. ²⁴ A odpowiedziawszy Sy-
mon rzekł : Módlcie się wy za mną
do Pana / aby na mnie nic z tego nie
przyszło coście powiedzieli. ²⁵ A tak
oni świadectwo wydawszy / y opo-
wiedziawszy słowo Pánstie / wracali
sie do Jeruzalem : y w wielu kra-
inach Samarytánskich Ewangelia
opowiadali.

²⁶ A anioł Pánsti mówił do Phi-
lippa / rękając : Wstań a idź ku polu-
dniowi / na drogę która od Jeruza-
lem bieży ku Gázie / Tá jest spustoka-
ła. ²⁷ A wstawszy śedł. A oto mąż E-
thyopianin Bzezaniec możny Kan-
dakt królowej Etyopstkiej / który
był nad wszystkimi starby ię / przyja-
chał był pokłonic sie do Jeruzalem :
²⁸ y wracał sie siedząc na wozie swoym /
a czytając Izaiasza Proroła. ²⁹ A rzekł
duch Philippowi : Przyskaj / a przy-
łącz sie do wozu tego. ³⁰ A przybieg-
szy Philip / wysłal go czytającego
Izaiasza Proroła / y rzekł : Mnie-
maś że rozumieś co czytasz : ³¹ Który
rzekł : a iako moge / iesli mi kto nie
pokaże : A prosił Philippa / aby w-

VIII.
Piotr po-
twierdza Sá-
marijczy.

Oto grzech
umysłem
tylko popeł-
niony.

IX.
Piotr pier-
wszego has-
retyka pote-
pia.

miastecz-
kach. G.

iesli mi kto
do rozumie-
nia przewo-
dnikiem nie-
będzie. G.
Pismo S.
bez wyklá-
du trudne.
Czytaj Hie-
ronyma S.
in epist. ad
Paulinum,
ktora kła-
dą na po-
czatku Bi-
blii.

bIza. 53.
b7.

32 **F** siadł y siedział z nim. ^a A mieysce
pisma które czytał / to było: ^b Jako
owciana zabicie wiedzion jest: a iá-
to baranek bez głosu przed tym któ-
ry go strzyje / tak nie otworzył ust
33 swoich. ^c W wniżeniu iego sad pod-
niesion jest: A rodząy iego kto wy-
powiér: ábowiem z ziemi zgładzony
34 będzie żywot iego. ^d A odpowiedzia-
wszy Rzezaniec Philippowi rzekł:
Proście cie o kim to Piorok mówi: o
35 sobie / czyli o kim innym: ^e A Philip
otworzywszy usta své / y począwszy
od tego pisma / opowiadał mu Jezu-
36 sa. ^f A gdy iáchali drogą / przyszli do
iednéy wody / y rzekł Rzezaniec: Oto

37 woda. Co mi jest na przeszkodzie á-
bych nie był ochrzczon: ^g A rzekł
Philip: Jesli wierzyś ze wszystkiego
serca / wolnoć. A odpowiedziałwszy
38 rzekł: Wierze / iż Jezuś Chrystus jest
Syn Boży. ^h A kazał stąnąć wozo-
wi: y wstąpili obádwa w wodę /
Philip y Rzezaniec: y ochrzcił go.
39 ⁱ A gdy wysli z wody / Duch Boży
porwał Philippa / y nie widział go
wiecey Rzezaniec: ále iáchal swo-
40 drogą / weseląc się. ^j A Philip znale-
zion jest w Azocie: á przechodząc o-
powiadał Ewangelia wszystkim miá-
stom / áz przyszedł do Cezaryjey.

Cuda prze-
reliquie
Szepana S.

2 Ludzie bogoboyni Jákó tu Szepan s.
z wielkim nabożeństwem był pogrzebiony:
tak nie mnieysze nabożeństwo ludzi chrześ-
ciáńskich pokazało się w należeniu y przemie-
szeniu tegoż ciała tego: y działy się cunda nie-
zliczone we wszystkich Kościołach temu po-
święconych: iáko świadczy Augu. lib. 22. de
ciuit. Dei cap. 8. Et in sermonib. de S. Steph.

VIII.
Piotrowe
przodkowá
nié.

14 Posłali do nich Piotr y Dármó ztąd chca-
dowieźdź odszepieńcy / że Piotr nie był gło-
wa y kśiáżećciem Apostołów / przeto iż był z
Janem posłan od innych Apostołów. Do to-
ż Ariáńskí dowód: Którym óni Syná Bożego
y Duchá s. czynili mnieyszym niżli Oćiec: iż
Syn y Duch s. bywa posłan od oycá. Który
dowód / kiedyby co ważyl / tedyby Piotr S.
musiał byđz mnieyszym ze wszystkich Aposto-
łów. Ale nie zawse wiesz y mnieyszego po-
syla: ále czestokroć y równy równego / y
mnieyszy wieszego. Heród posłał Medce do
Bethleem / nád Któreńi żadney zwierzchno-
ści niemiał. Lud żydowski posłał Phineasá
Kaptana nawyszego do Rubenitów y Ga-
dytów / chociá nawyszy Kaptan prawem bo-
żym miał zwierzchność y przełożenstwo náde
wszystkim ludem. Chrześciánie którzy byli w
Antiochii / posłali Pawła y Barnabásá do
Jeruzaleń / rádzić się Apostołów. Tak tu A-
postołowie posłali Piotra y Janá do Samá-
rytanów / rádzac im / y prosiac ich / áby to
czyńli: iż bázó wielka rzecz była / on lud od-
scepieński w wierze wgruntować. A iż to wła-
sny wrząd był Piotra s. iáko pasterzá nawys-
zego / áby on nápiérwéy tak Pogánóm iáko
y Samárytanóm nietylko Kościelne dzwi o-
tworzył / ále téż kluczi sobie poruczonémi
niebo im odenknał / zładby Duch s. ná nie
zstąpił.

Matt. 2. 8.
Iolu. 22. 13.

Dáie. 15. 2.

Dáie. 10. 28.

Bierzmowa-
nie.Epist. 13. ad
lubai.

17 Tedy ná nie wkládali recej Oto rák w
kládanie / Którym po chrście dan bywa Duch
świety / samym Apostołóm / iáko dzis Bisku-
póm / byto dozwolóné. O czym Cyprian Bi-
skup y mecennik s. tak piše: Jż Samáryta-
nowie od Philippa Diateóna prawdziwy
chrzest byli wzięli / przetoż ich znówn chrście
było nie potrzeba. Ale tylko czego im nie do-
stawáło / tego Piotr y Janem dolożył / áby
modlitwe za nie czyniwszy / y reke włożyw-
szy / Duch s. był im wyczony. Co się y teraz v
nas dzieie: że té Które chrzta w Kościele / do
Biskupów przywodzi / á przez ich modlitwe

y reku w kládanie Duchá s. dostáia y znákiem
páńskim bywáia dostónáli. To Cyprian S.
A choc tu pismo S. Krzyżá nie wspomina:
wsákie to jest pewna / iż odsamych czasów A-
postolich / wierni uż ochrzczeni / przy po-
twierdzeniu ábo bierzmowaniu Krzyżem s.
ná czele bywali pomázani. O czym tenże Cy-
prian s. świadczy temi słowy. Trebá téż po-
mázac tego Który jest ochrzczony: áby przy-
iawszy Krzyżo / to jest pomázanie / mógł byđz
pomázaniem Bożym / y mieć w sobie káskę
Christusowa. Lec Sakráment Ciała páń-
skiego y oléy Którym ochrzczone pomázna /
ná oltarzu bywa poświęcany. A Tertullian
starodawny Doktor / wszystkie ceremonie
bierzmowania wyrażil temi słowy: Ciała
namázna / áby duszá była poświęconá: Cía-
ło zegnáia (znákiem Krzyża s.) áby duszá by-
ła vmocnioná: Ciała rák wkládaniem ná-
krywáia / áby duszá duchem oświeconá była.
Nákoniec ten Sakráment bierzmowania / iá-
ko Augustyn s. mówi: Nie mniey swiety jest /
iedno iáko y sam chrzest: Którego Kościół S.
Kátholicki záwsze wýwał. sami tylko herety-
kowie Nowáciánowie im gárdzili. A Doná-
tystowie / iáko Optatus piše / Krzyżo s. w
ámpucie skłáney wyrzucił: Która cudem Bo-
żym zostála nie stłuczona.

Krzyżm. S.

Epist. 10. ad
Ianu.Lib. de re-
fur. carn.Lib. 2. con-
tra lit. Peril
cap. 104.
Opta. lib. 2

17 Y bráli Duchá s. Wzielić byli piérwéy
Duchá s. ná chrście / ná grzechów odpusze-
nie y poświęcenie: ále teraz ná potwierdzeniu
ábo bierzmowaniu wzięli znówn Duchá S.
ná vmocnienie. O czym tak Melchisedes S.
Papiérz nápiśal máło nie przed trzynáście set
lat: Ná chrście bywamy odrodzeni / ku żywo-
towi: á po chrście przez ten Sakráment by-
wamy posileni ná wojne. Ná chrście bywa-
my omýwani / á tym po chrście bywamy v-
twierdzeni: áby przy odrodzonych byt Duch
świety stróżem / opiekunem y pociesycielem.

Duch S. ná
bierzmowa-
niu.In epist. ad
Episc Hisp.

18 Ofiarował im pieniadze J Ten Symon
czárnokśieźnik / iáko Irenaeus S. y inni stá-
rzy Doktorowie świadczą / był nápiérwý
heretyk / y oćiec wszystkich innych po sobie he-
retyków: Który vzył / iż samá wiara / bez do-
brych czynków y życia pobożnego / dosyć
jest ku zbawieniu. Ten téż nápiérwý chciał
się pieniedzym Biskupstwá dokupić. Ábo-
wiém chciał mieć moc dawania ducha S.
przez wkládanie rák / Która jest moc Bisku-
póm włásna. A od niego swietokupstwo

Symonowe
kácerstwo.
Iren. lib. 1.
cap. 20.

Symonia.

Pokusa.
IX.
Piotrowe
przgodkowa
nie.
Luk. 13. 35.

Pewność Ha
retycká u
grzechów od
puszczenia.
Łoel 2. 14.

Światołup-
stwo.

Heretycy
nád Symoná
ceárnokáig-
ániká goršy.

Ódpusty.

22

(Który jest wielki á strážny grzech iáko tu wi-
dzimy) Symonia jest nazwane.

Pokutuje tedy] Oto widzisz iáko o-
chrzcenym pokutá po ciężkich grzechách jest
potrzebna. A tu obacz dziwna ráde Bozka /
že przeto chciał / aby Piotr S. Esiaże Apo-
stolskie do Samárii był posłany : aby na-
pierwszego heretyka / záraz ná počátku zgro-
mit y potepit. Czym pokazał / iž to jest vřad
Piotra (iáko przedmieskiego stráža prawdy)
heretyka náprzeciw Kátholickiey wierze po-
wstawiać / y błedy ich / zwierzchnościá A-
postolská potepiać.

22

Ješćli śnac odpuszczenia] Nie rzekł iáko
dziś Ewángeliściowie : Tylko wierz / á vsay
mocno že tobie grzechy są odpuszczone / tedy
pewnie beda odpuszczone : ále pod watpie-
niem mówi : Abyś wiedział / že nie láda po-
futy potrzebá po zgrzešení ná odpuszczenie
grzechów : á iž trzeba człowiekowi stać w bo-
iaźni / y obáwiać sie aby śnadź nie był go-
dzien wysłuchania / y otrzymania Bozkiego
miłosierdzia. A stąd też znać iáki ciężki
grzech jest swiatołupstwo : to jest przedawá-
nie ábo kupowanie vředów / dochodów / y
innych rzeczy duchownych.

24

Modlćie sie wy zá mna] Ten Areyheretyk
wierał znátiomosc miał prawdziwey religie-
i / nišli dziś máia Ewángeliściowie. Bo znał
iž Apostołowie przez wkładanie rak (to jest
przez Sákrament bierzmowania) y sami dá-
wali Duchá S. y ná inné też moc wlewać mo-
gli. Wierzył ná to / že przez ich modlitwe y
rozgrzešení mógł otrzymáć Duchá S. Ná-
wet choć ostrze od Apostolów był szukaný /
iednáť nie bluźnił przeciwko im / iáko dziś E-
wángeliściowie / ále pokornie prosił odpuszcze-
nia.

27

Przyjechał modlić sie do Ieruzálem]

Obacz / iž ten zacny máž nie dármo przyjá-
chał był ná odpust do Kościoła Jeruzolim-
skiego. Skąd widzimy / iž rzecz jest dobra y
Bogu przyjemna / zdomów swych ná miety
śca święte y nabožné chodzić.

33

A rodząy iego] To jest iáko Hieronym
S. Leo wielki y Doktorowie pospolicie wszy-
scy wykładáia / národzenie iego / ták onó
przedwieczne z Oycá / iáko y ro doczelné z
máti / jest niewystowione. Galsniac tésto-
wá Brzeszanie / Budny / Czechowic / chac
wyniszyć ten wyklad powšedny o niedo-
ściłym národzeniu Pána Chrystusowym /
któzym sie / Oycá przed wielki rodzi. Ale śtu-
sniemy wierzyć Hieronymowi (iáko stársze-
mu y w piśmích S. y w ięzykach dobrze biez-
gleyšemu) iž nie rzekł wszytkiemu Kościoło-
wi : niž Budnému ábo Czechowicowi nies-
szesnému.

38

Y ochrzcił go] Wyla sie heretycy / od-
rzucáiac ceremonie chrztu S. przeto / iž tu
Łukáš S. nie o nich nie wspomina : iáko y
krzyżmo S. odzucáiac / iž tylko rak wkła-
danie wspomina. Ale niech słuchaia co o tym
Augustyn S. piše : Mówiac Łukáš S. iž
go Philip ochrzcił / chciał abyśmy rozumeli /
iž y téwsytkie ceremonie wypełnił / któzych
choćá piśmo dla krótkości zámiležato / wšak
že z porzádku tradyciey wiemy že máia byđ
wypełnione. Jáko y w tym co nápišano / iž
Philip Rzežancowi Ewángeliá opowiaáat :
nie wątpić nie mamy že go náuczył y tego co
náleży do žyćia y obyčátów tego któzy w
Pána Jesusa wierzy. Boć to jest Ewángeliá
Chrystusowe opowiaáac : nie tylko rzeczy co
trzeba wierzyć o Chrystusie ále též co má žá-
chowáć ten któzy przystáie do spolecznosci
Kościoła Chrystusowego.

Hieron. in
Iza:

Národzenie
przedwie-
czne Chrystu-
sowo.

Ceremonie
chrztu S.

De fide &
op: cap. 9.

Ewángeliá y
czy y wierzy-
y czyni.

ROZDZIAŁ IX.

Gal. I. c. 13.

I

A Száwel par-
stáigc testez gro-
zbami y morder-
stwem przeciw
ucznióm Pán-
skim: przyszedł do
Dawysšego ká-

Niž. 22. 15

2

plana / ^a ^b prosił od niego listów do
Dámářku do bóžnic : iž iesliby które
znalazł ^c téy drogi meže y niewiářky /
aby zwiazané przywiódł do Jeruzá-

řeý wiáry.
Hebrářim.

3

lem. ^c A gdy iechał : ořtáto sie že sie
przybližal do Dámářku / ^d y spredká
zewřád ořwiećilá go swiáťlosć z nie-

Niž. 22. 16.
I. kor. 15. 8.

4

bá. ^e A padřy ná žemie / vřlyřat
głos mówiaćy do siebie : Száwle /
Száwle / přećz mie přeřláduieř :

2. kor. 12.
a I.

5

Który rzekł : Ktoř iest Pánie. A
on / Jam iest Jesus / któřego ty pře-
řláduieř : Trudo iest tobie přećiw

A Pán
žrkl. G.

6

ořćienowi wieržgáć. A dižac y zdu-
miéwáiac sie rzekł / Pánie co chceř á-

7

B

bych czynil. A Pán do niego / Wřtań
á wnidž do miářtá / á támei powie-
dza co bedžieř miał czynić. A mežo-
wie oni którzy z nim byli / řkali zdus-
miařy sie : głos wprawdžie řly-
řac / lećz żadného nie widžac. A w-
řtal Száwel z žemie / á otworzyřyř
oczy nic nie widžial. A prowadžac go

9

OI

zá rece / wwiédli do Dámářku. A był
tam trzy dni nie widžac : y nie iadł
áni pil. A wceń niektózy był w Dá-
mářku imieniem Anániář / y rzekł
Pán do niego w widzeniu : Anániář-
řu. A on rzekł : Otom ia Pánie. A
Pán do niego : Wřtań / á idž ná vřli-
ce któřa zowa Prořta : á řutay w do-
mu Judy Száwla imieniem Tárřen-
czyřá : ábowiem oto sie modli. A

12

C

widžial ^a mežá Anániářá imieniem
wchodžáćego / y rece ná sie wkłádáć
ižćego / aby wřrok zářie wřižł. A
odpovědžial Anániář : Pánie / řly-
řalem od wiela o tym mežu / iáko wie-
le žlego czynil swiětym twym w Je-

řrozumiey
głos Páwłów
nie Chrystu-
sowo.
Dáie. 22. 9.

^a w widze-
niu. G.

Ieruzalem

Chryſtus na
nieb & záras
y ná ziemi.

Przed ko-
ścielny.

Kościół wido-
my y szeroki

X.
Piotrowe
przgodkowá
nie.

Hom: 21. in
Acta Apoft.

CZWAR-
TACZES-
ma w sobie
rozſzerzenie
kościółá do
Poganów.

*to ieſt, wſpo-
mniał Pan
Bóg ná modli-
wy y iálmu-
zny twoie.
Hebraiſm.

VIII.
*z Korneliu-
ſem. G.

*ná zwierz-
chnie pigro-
domu.

4

17

31

32

1

A

2

3

4

5

6

7

8

9

B

čili / ponieważ ſynowie ſtrácenti przymuſili
drugich aby zágineli? Żali pilnoſci páſter-
ſkiej nie należy / bledné owce / ieſli ſie ſprze-
wia / ſtráchem bieżów ábo téż y bićiem y bo-
leſcia przywieźdź do owczárnie páńſkiej. To
póty Auguſtyń.

Szawle Szawle] Żeretykowie / Któzy ták
Chryſtuſa w niebie záwierá / żeby nigdziein-
dzie bydź nie mógl áż do dóta ſadného / co tu
odpowiedza / gdy ich zopytamy / Kedy był P.
Chryſtus / Kedy ſie tu Páwłowi ná dródze w-
kaſał y mówił z nim?

Szawle brácie] Oto y ſam Páwel / choć
z niebá od Boga powołány y náuczony /
wſzákſze poſtan ieſt do cſłowická / dla przy-
eſcia s. Sákrámentów / y do przyłączenia do
koſciółá. Auguſt. de doct. Chriſt. lib. 1. in
Proem.

Ták tedy koſciół] Pátrzy iáko ſie inż ko-
ſciół widomie rozmaża y roſſieża po ſwie-
cie / máiac y w poſréd ciéſkiego przeſládo-
wánia / poćieche Duchá s.

Gdy Piotr obchodził wſytkie] Ná to miey-
ſce s. Chryſtoſtom ták piſze : Jáko hetman w
woyſce / obchodząc opátrował Która częſć

była uſytkowána / Która ozdóbiona / Któraby
potrzebowála przyſcia tego. Pátrzy iákoć wſe-
dy obchodzi y wſedy pierwſzym ieſt. Kiedy
miano obrać Apoſtola / ten był pierwſzym :
Kiedy żydom mówić / Apoſtółowie nie pu-
li byli : Kiedy wdrowić chomého : Kiedy
kazać / ten przed inſzemi ieſt : Kiedy czynić
przeciw Kſáſetóm : Kiedy przeciw Ananiaſzo-
wi : Kiedy od ciemá były wzdráwiania / tedy
ten był. 2c.

Przyſedł téż do ſwitych] To ieſt do
Chreſcíanów / Które piſmo ſwitymi názy-
wa / iſ ſa poſwieceni ná chreſcie aby ſwigo-
bliwie y ſpráwiedliwie żyli.

Pełná dobrych uczynków] Pátrzy iáko ſa
pomocné iálmużny y uczynki dobre : y iáko
ſie rozſciągá y do przyſłego żywota.

Y obſtąpiły go wſytkie wdowy] Mo-
dlitwy tych Którym iálmużny dawany / wie-
le nam pomoc moga / y po śmierci náſey. Wo-
ieſli tu żywot ten doczeſny otrzymáły / dáleko
nam wiecey moga pomoc do otrzymánia
Bożkiego miłóſierdzia / y odpuszczenia mac
czyſcowych.

Dáie: 2. 15. y
3. 6. 12. y 4. 8
y 5. 3. 15.

Chreſcíanie
ſwicy.
Obia : 1. 5.
Luk : 1. 75.

Iálmużny y
po śmierci po-
mocne.

ROZDZIAŁ X.

NW Cezárii
był mąż niektóry
imieniem Korneli-
uſ / Kormiſtrz
róży Która zowia
Włoſta : pobo-
żny y boiący ſie

Bogá ze wſytkim domem ſwoym /
czyniący iálmużny wielkie ludzióm :
á Bogu ſie záwždy modlący. Ten
widział iáwnie w widzeniu / okolo
dziewiętęty godziny ná dzień / ányolá
Bożego wchodzącego do ſiebie / y
mówiącego iemu / Korneliuſu. A

on náń pilnie pátrząc / przeſtráſony
bedąc / rzékl : Co ieſt Pánie? A
rzékl mu : Modlitwy twoie y iálmu-
żny twoie wſtąpiły ná pamięć
przed oczymá Bożemi. A teraz po-
ſli meze do Joppy / á przyzow Sy-
moná nieiákiego co go zowá Pio-
trem. Ten ma goſpode v nieiákie-
go Symoná ſkórnika / Którego dom
ieſt przy morzu / tenci powie co bez-
dziejſ miał czynić. A gdy oſſedł

Ányol Który mówił "do niego" / zá-
wołał dwu domowników ſwoich / y
żołnierzá boiącego ſie Páná / z tych
Którzy pod iego mocą byli : Którym
gdy wſytko powiedział / poſtał ie do
Joppy. á názáutrz gdy oni byli w
dródze / y przybližáli ſie do miáſta /
wſedł Piotr ná gorę aby ſie modlił

o godzinie ſóſtęty. A gdy iáknął
chciał ieſć. A gdy oni gotowáli /
przyſto náń zachwycenie : y wyjrzał
niebo otworzone / á ſtepujące ná-
czynię iákies / iákoby przeſcierało
wielkie zá cztery kónce ſpuſzczone z
niebá ku ziemi : w Którym były wſy-
tkie czworonogie / y ziemoplázy / y
ptáſtwá niebieſkie. A eſtał ſie głos
do niego : Wſtań Pietrze : zábiiay á
iédz. A Piotr rzékl : Nie dáy tego
Pánie : gdyżem nigdy nie iadł nic
poſpólitęgo y nieczyſtęgo. A głos
záſie powtóre do niego : Co Bóg
oczyszcil / ty nie zow poſpólitým. A
to ſie po trzykroć eſtáło : y wnet ná-
czynię wzięto ieſt do niebá. A gdy
Piotr ſam w ſobie wátpił coby zá
widzenie było Które widział : álic me-
zowie Którzy od Korneliuſá byli po-
ſtáni / pytáiący ſie o domu Symo-
nowym / ſtáneli v dziwi. A gdy zá-
wołáli / pytáli ieſliby Symon Któ-
régo zowá Piotrem tám goſpode
miał.

A gdy Piotr rozmyſlał o widze-
niu / rzékl mu Duch : Oto cie ſukáig
trzey meżowie. A Wſtań tedy zniđz /
á idź z nimi / nic nie wátpizac : bom
ie ia poſtał. A Piotr zſedſy do me-
żów / rzékl : Otóm ia ieſt Którego
ſukacie : co ieſt zá przyczyná dla Któ-
réycie przyſli : A oni rzekli : Kor-
neliuf Kormiſtrz / mąż ſpráwiedli-
wy y boiący ſie Bogá y máiący ſwiá-

*to ieſt, o po-
ludniu.
*obiedwáć.

IX.
Przywilej
Piotrow.

*ziemskie, y
beſnye, y gá-
diny.

*y záſie. G.

*Niz. 15. b 7.

*którzy byli
poſtáni od
Korneliuſá.
G.

^a był náu-
czon od cie-
bie. Hebr.

^b Piotr. G.

^c pościłem, y
G.

Cz. 1. m. 1.
dlitwy Pan
Bóg nawie-
cey spuszcza
poćiechy y
nawiedza
nia swoje.

^d przed Bo-
giem. G.

by. Moy. 10.
d 17.
2. kron. 19.
c 7.

wczynki do-
brze przede
chrztem dca
nie są dostá-
teczne ale
przetis dobre
De bapt.
c 8.
Dzie. 8. 27.

23 dectwo od wśęgo narodu Żydow-
skiego / wziął odpowiedź od Anyolá
świątego / aby cie wezwał w dom
swoy / ^a słuchał słów od ciebie.
24 Tedy wpirowadziwszy ie / przysiał do
gospody. A nazajutrz wstawszy ^{*} /
wyśedł z nimi : y niektórzy z bracięy
z Joppy sli z nim. ^a A drugiego dnia
wśedł do Cezaryey. A Korneliusz
czekałich / zezwawszy krewnych swych
25 y powinnych przyjaciół. ^a A sstało
sie gdy wśedł Piotr / wyśedł przeciw
niemu Korneliusz / y przypadłszy do
nóg iego pokłonił się. ^a A Piotr go
26 podniósł / mówiąc : Wstań / y ia sam
jestem człowiek. ^a A rozmawiając z
nim wśedł / y nalażł wiele co sie byli
27 zeszli : ^a rzękt do nich : Wy wieście
iako obrzydła iest / Żydowinowi zle-
28 cząc się / y przychodząc do cudzoziem-
cá : ale mnie Bóg wskazał żebym za-
dnęgo człowieka nie nazywał pospo-
29 litym ábo nieczystym. ^a Dla tego
bez wątpienia przyszedłem wezwany.
Pytam tedy / dla czegoście mnie we-
30 zwali : ^a A Korneliusz rzękt : Od dzis
czwartęgo dnia aż do tęy godziny
^{*} modliłem sie o dziewiętej godzinie
w domu moim : á oto mąż stáał
31 przedemną w odzieniu iáśnym / ^a y
rzękt : Korneliuszu / wysłuchana iest
modlitwa twoia / y iálmużny twoie
32 wspomnienie są przed Bogiem. ^a A
przeto posli do Joppy / á przyzow
Symoná którego nazywáia Piotrem :
ten ma gospode w domu Symoná
33 skórniká nad morzem. ^a Baraz tedy
posłałem do ciebie : á tys dobrze v-
czynił żeś przyszedł. Teraz tedy my
wszystcy iestęsmy tu ^a przed oczymá
twoim / ábyśmy słucháli wśytkiego
cokolwiek tobie iest rozkazano od
Pána.

34 ^a A Piotr otworzywszy vsta swé /
F rzękt : Prawdziwie doznał / ^b iż sie
Bóg ná osoby nie ogláda : ^a ale w

2 Cz. 1. 2. iálmużny wielkie ludzióm]
W tym Korneliuszu Augustyn S. piše : Iż
cokolwiek w modlitwach y w iálmużnách
miał dobrego / toby mu było nie nie pomo-
gło / by sie był przez zwiastę Chreścian-
skiego towarzysztwa y pokoiu niewiecił w
kościół. A przetoż mu kazano postać po Pio-
trá / od którego sie nauczył Chrystusa / od któ-
regó y ochrzczony przyłączeni iest społeczno-
ści Chreścianskiego ludu : ktorému samym
podobieństwem wczynków dobrych był przy-

36 każdem narodzie kto sie go boi á czy-
ni sprawiedliwość / iest temu przysie-
mny. ^a Słowo ^{*} posłał Bóg sy-
nóm Izraelskim / opowiadając po-
tę przez Jezusa Chrystusa (ten iest
Pánem wśytkich.)

37 ^a Wy wieście które sie sstało słowo
po wśytkim Żydostwie : Bo po-
czawszy ^c od Galileey po chrście
38 który Jan opowiadał : ^a Jezusa z
Nazareth / iako go pomazał Bóg
Duchem świętym y mocą : który
przeszedł czyniąc dobrze / y uzdrawia-
jąc wśytkie opętane od dyabła : á
39 bawiem z nim był Bóg. ^a A my ie-
stęsmy świadkami wśytkiego co czy-
nił w kráinie Żydowskiej / y w Jeru-
zalem : którego zabili zawieszivszy ná
40 drzewie. ^a Tęgo Bóg wzbudził dnia
trzeciego / y dał go żeby był obia-
41 wióny ^a nie wśytkiemu ludowi / ale
świadkom przedtym zgotowanym
od Boga : nam ktorzyśmy z nim ie-
dli y pili potym gdy wstał od umar-
łych.

42 ^a A rozkazał nam opowiadać ludo-
wi y świadczyć / iż on iest który posta-
nowiony iest od Boga sędzią żywych
43 y umarłych. ^a ^d Temu wśysey Pro-
rocy świadectwo wydał : iż biorą
grzechów odpuszczenie przez imie ie-
go / wśysey którzy weń wierzą.

44 ^a Tę słowá gdy iesze Piotr mó-
wił / padł Duch święty ná wśytki
którzy słucháli słowá. ^a A zdumieci
45 sie z obżezania wierci co z Piotrem
byli przysli / ^e iż y ná pogány iáská
46 Duchá S. była wylaná. ^a Abowiem
słyszeli ie mówiące ięzykami y wiel-
biące Boga. Tedy Piotr odpowie-
47 dział : ^a Iżali kto może bronić wody /
żeby ci nie byli ochrzczeni ktorzy wzie-
48 li Duchá S. iako y my : ^a A rozkazał
ie chrścić w imie Pána Jezusa
Chrystusa. Tedy go prosili aby zmie-
stkał v nich kilka dni.

4 łączony. To Augustyn S. Skąd wiđzimy /
iż té wczynki dobre które czyni kto przed v-
sprawiedliwieniem / ácz nie są dostateczne ku
zbawieniu : wśakże są dobre / y przygóniacé
do iáski wśprawiedliwienia / y sflamácié
Boga ku miłosierdziu : iako wiđzimy w po-
dobnéy opátrności Bożkiej ku Rzezańcowi
onému. Ale y iákové wśytkie wczynki przy-
góniacé / z iáski też pochodzą : bez którey
niczy v Pána Boga zaśluszyć nie mogły.

Modlitwy y iálmużny] Niemamy / mó-

Iob. 34. b 19.
Mqd 6. b 8.
Syr. 35. b 16.
Rzym 2. b 11.
Galat. 2. b 6
Ephes 6. b 9
Kolof. 3. d 25
1. Piotr. 1. c 17
^{*} któré. G.

XII.
Piotr na-
pierwszy
Pogánóm E-
wáneliq
opowiada-
^e rzecz którá
sie sstała
Hebr.
^c Mat. 4. c 18
Luk. 4. b 14.

^d Ier. 31. f 34
Mich. 7. d 18

^e Żydowie.
^c Niz. 15. b 8

Wczynki do-
brze przede
chrztem nie
są iá.
Cont. Do.
natist. lib.
4. c 23.

Psal.:18. 62.

Godziny mo-
dlitew ko-
szcenne.

Psal 54. 18.

Psal.:118.164

Dan. 6. 10

Dziei: 16. 25

Dziei: 2. 15.

Dziei: 10. 9.

Ad Eusto.
epi:27. c 10.

XI.

Przywilej
Piotrow
nad inſe
Apostoły.*Zydz wierni.
*i nie wſzedł.
G.

wi Augustyn S. ganie sprawiedliwosci czo-
wieka / ktora pierwey sie pocela nſli do ko-
scioła byl przytaczony: iako pocela bydz
sprawiedliwosc Korneliusowa pierwey ni-
ſli sie ſstal Chryſcjaninem. Która gdyby
ſła była / nie rzekłby mu byl Anjól: Przyie-
te ſa iadłmiſny tworie / y ſa twe modlitwy wy-
ſtuchane. Lecz gdyby ona ſprawiedliwoſć
była doſtateczna ku doſtapieniu królestwa
niebieſkiego / nie kazałoby mu bylo po Pio-
tra poſtać.

9 O godzinie ſóſtey J Jako w ſtarym za-
konie byly pewne caſy modlitwom nazna-
czone / tak y w koſciele Chryſcjanſkim od
czasow Apóſtoliſkich aż do nas chowacia
ſiedm czasow abo godzin: Jutrznia / Pryme /
Tercye / Serte / None / Nieſpor y Komplete.
Wſtawat Dawid na modlitwe o pół nocy:
modlit ſie wieczor / rano y w południe: y o-
wſem ſiedm kroć przez dzień chwalił Pana
Boga. Daniel trzy kroć przez dzień kłekał na
modlitwe. W nowym zaś teſtamenćie Pa-
wel y Sylas o pół nocy chwalał Pana Bo-
ga. O trzecięć godzinie na modlać ſie Apo-
ſtoly Duch S. ſſtepuie. Piotr o ſóſtey godzi-
nie niſi iadł / wſtąpił na górę aby ſie modlit.
A o dziewiatęć godzinie Piotr y z Janem ſli
do koſcioła tańieſz na modlitwe. Hieronym
S. tak o tym piſe. Godziny trzecięć / ſóſtey /
dziewiatęć / poranne y nieſpórzne ſaden
nie ieſt kóſzyby nie znał. A na drugim mie-
ſcu / o kłaſtorach panieńſkich które Paula S.
była fundowała piſac: Poranu prawi / godzi-
ny trzecięć / ſóſtey / dziewiatęć / wieczor y o pół
nocy porządnie Pſalterz ſpiewały. O czym
ſerżey Cyprian S. de Oratione Dominica.
Athanafius lib: de Virginitate. Baſilius ſerm:1.
de inſtit: monach. Et in Reg: ſuſius diſp: in-
terrog: 37.

11 Y uſyżzał niebo otworzone J Przywilej
Piotrow / iako głowy / iſ mu Pan Bóg mie-
dzy innemi Apóſtoly / dziwnym widzeniem
zwierzał rozmaitych / czyſtych y nieczyſtych
na przeſcieradle z nieba ſpuſzczonych / y ro-
ſkazanem aby ich pożywał / obiawił przyie-
cie Poganów do taſki: a iſ im Ewangelia
opowiedana bydz miała / chocia z przyrodo-
nia nieczyſtym: które Pan Bóg uſ chciał o-
czyſcić y poſwiecić. Tańieſz też / iſ uſ różnoſć
poſtarmow ſakonna miała bydz zmieſioną.

26

Wſtań J Mniemał Kornelius / ſeby
w Pietrze coſ Bożkiego bylo: y pſetoz ſtu-
ſnie od poſłonu byl pobawowan. Tańieſz
ronym S. A Chryſoſtom S. trzyma / iſ Koz-
nelius chciał Piotrowi czeſć iemu przyſto-
na wyrzadzić: lecz Piotr z pokory / rey cze-
która mu była powinna / przytác nie chciał.

30

A oto mąj ſtángl J Obacz te widzenia y
wſkazowania S. Piotrowi / Korneliusowi y
innym ſwietym w piſmie czeſto kroć wzy-
nione: przećw niedowiarſtwu heretyków /
któſzy widzeniem y obiawieniem Bożkim / y
cudom o kóſzych w piſmie wyraźnie nie mie-
maſ / wiary nie dawaia: gdyż tym wierzyli
Chryſcjanie / pierwey niſli ie bylo napi-
ſano.

35

Kto ſe go boi J Niektóſzy tylo wierza /
ale kóſzy ſie Boga boia / a czynia ſprawie-
dliwoſć ſa przyiemni Bogu.

36

Słowo pojal Bóg J Rozumiey / abo
Słowo ono wieczne które nam poſtał Bóg
Oćiec w czołowieczniſkim ciełie / o kóſzym v
Jan 1. ver. 1. abo Słowo Ewangeliey S.
a nie obiernice / iako Czechowie bredzi. Kte-
mu obacz / iſ Piotr pierwſzy ze wſytkich po-
czyna Ewangelia Poganóm opowiedać / i a-
ko y pierwey ſydom.

41

Nie wſytkiemu ludowi J Chryſtus zmar-
twy chwſtania ſwego / y innych tajemnic wi-
ary / nie ſaraz oznaymił czołowiekowi poſpoli-
temu: ale tylko niektórym przebranyim v
cznióm ſwym / kóſzy mieli bydz paſterzimi y
nauczycielimi drugich. Tym nas wzac / aby-
ſmy wiary / y tajemnic wiary / y tſerzy po-
trebnych do zbawienia pytali ſie y wcyli
od duchownych przełoſzonych naſzych.

47

Zeby ci nie byli ochrzczeni J Moſe bydz
czásem tak wielka laſka Boſza ludzóm dana /
y tak wielka miłoſć y ſtuchá ich / ſe moga
miec grzechów odpuszczenie / wſprawiedliwie-
nie y poſwiecenie / przed przyiećiem zwierz-
chych ſakramentów: chrztu / biermowa-
nia y ſpowiedzi. Jako w tym przykłaďzie wi-
dzimy: kedy na kſzanie Piotrowe przyieli
wſyſcy Duchá S. przede chrztem. Ale ſie tu
iednak y tego wcyimy / ſe przećie tácy kiedy
moga / ſa powinni przyiac ſakrament od
Chriſta Pana wſtawiony: kóſzym kto gárdſi /
ten nie moſe bydz wſprawiedliwiony.

Poklón Bo-
kij ludzki.
Hier. lib.
cont. vigi-
lant.
Chryſoſt.
in Acta.
Widzenia
aniołów y in-
nych ſwie-
tych.

Ian 1. 14.

XII.
Przgodkówa
nie Piotro-
we.

Od kogo ſe
wcyć táie-
mnic wiary

Mal. 2. 7.

ſakramen-
tów wſyſcy
wáywáć má-
ie.

Aug. ſuper
Leuit. quz:
84.

ROZDZ. XI.

Wſlyſheli Apo-
ſtolowie y bracia
któſzy byli w Zy-
dorſkiey ziemi /
ſe y Poganí przy-
ieli ſłowo Boſe.

2 A gdy Piotr
przyſzedł do Jeruſalem / ſpićrali ſie
przećwko niemu / kóſzy byli z obze-
zania mówiac: * Cemus wſeđł do
meſzów odrzeſek máizcych / y iadleſ
z nimi? * A poczwſy Piotr / wyſłá
dal im porządkiem mówiac: * Jam
był w mieſcie Joppie modlać ſie / y

widziałem w zachwyceniu widzenie /
zſtepuiać nieiákie naczynie / iakoby
przeſcieradło wielkie / zá cztery kón-
ce ſpuſzczone z niebá / y przyſzło aż do
mnie. * W kóſze pilnie pátrzac przy-
pátrowałem ſie / y wyſzłem czwo-
ronogie ziemſkie / y beſtyie / y płazy / y
ptáſtwa powietrzne. * A wſlyſałem
y głoſ mówiaćy mnie: Wſtań Pie-
trze / biy / a iědz. * A rzekłem: Za-
drzym ſpoſobem Pánie: abowiém
nigdy nie poſpolitego abo nieczyſte-
go nie wſzło w wſtá moie. * A od-
powiedział powtóre głoſ z niebá: Co
Bóg oczyſcił / ty nie zow poſpolitey.
10 * A to ſe ſtáło po trzykroć: y záſie

wſytko

11 wszystko wzięto iest do niebá. ¹ A oto
narychmiast trzey meżowie stáneli w
12 domu w którymem był / z Cezaryi
do mnie posłani. ² A rzékł mi Duch:
abych z nimi siedł nic nie wątpiąc.
Szli też ze mną y ci sześć brácia: y
13 weszliśmy w dom meżá. ³ A powie-
dzał nam iáko widział ányolá w do-
mu swym stożącego y mówiącego
mu: Posli do Joppy / á przyzów Sy-
moná / którego nazywáią Piotrem:
14 ⁴ Któryc powie "słowa" przez które zbá-
wion będzieś ty y wszytek dóm twóy.
15 ⁵ A gdym począł mówić / Duch S.
padł ná mę / iáko y ná nas z pocza-
tku. ⁶ A wspomniátem ná słowo
Pánstkie / iáko powiádał: ⁷ Jan ci
chrzcił wodą: ále wy będziecie chrz-
17 czeni Duchem świętym. ⁸ Jesliż im
tedy też łáste ⁹ dáł Bóg / iáko y nam
którysiny wierzeli w Páná Jესusá
Chrystusá: iá com był / żebych mógl
18 zábionić Bogu: ¹⁰ A to usłyszawszy
vmilkli / y chwálili Bogá / mówiąc:
Toć tedy y Pogánóm dáł Bóg po-
kute ku żywotowi.
19 ¹¹ A oni którzy byli rozprošeni przed
vtrapieniem które sie sstało zá Sze-
paná / przeszli áž do Phenicyi / y Cy-
pru / y Antyochii: ¹² žádnému nie po-
wiádaie słowa / iedno sámym Ży-
20 dóm. ¹³ A byli niektorzy z nich meżo-
wie Cyprycczy / y Cyrenecczy / któ-

rzy gdy weszli do Antyochii / mó-
wili y do ¹⁴ Gréków / opowiadáie
Páná Jესusá. ¹⁵ A ¹⁶ byłą z nimi reká
Pánstka: ¹⁷ A wielki poczet tych co
wierzeli náwrócił sie do Páná. ¹⁸ A
przysła o nich wieść do vsiu koscio-
22 lá który był w Jeruzálem: y posłali
Bárnábásá áž do Antyochii. ¹⁹ Któ-
ry przyszedłszy / y łáste Bożá ogláda-
wszy / wádował sie / y vpominał w
szytkich / aby ²⁰ w przedśiewzięciu ser-
decznym trwáli w Pánu. ²¹ Abowiem
był mąž dobry / y pełen Duchá S. y
wiáry. ²² A przysłałá rzęśá obfita ku
Pánu. ²³ A siedł Bárnábás do Tár-
su / aby szukał Szawlá: ²⁴ którego gdy
nálaźl przyprowadził do Antyochi-
26 iei. ²⁵ A cały rok bawili sie tam w
kosciele: y wczylí rzęśá obfitá / ták
iż nápiérwéy názvano w Antyochi-
27 iei wcznie Chrześcijány. ²⁶ A w té dni
nádešli prorocy z Jeruzálem do An-
28 tyochii. ²⁷ A powstawšy ieden z
nich imieniem Agábus / oznáymo-
wał przez Duchá / iż miał byđz głód
wielki po wszytkim świecie: ²⁸ który był
zá Klaudiusá. ²⁹ A wczniowie iáko
30 kto miał / postanowili káždy ³¹ po-
słać ná posługowanie bráciéy którzy
mieszkáli w Żydowskiéy ziemi. ³² Co
y wczynili / postawšy do stáršych
przez rece Bárnáby y Szawlá.

¹ do Żydów
Gracynów,
wys. cap. 6.1.
ále ci ieszcze
byli nie wwie-
rzyli.
² Bóg moc
swoją przez
nie w cudách
pokázował.
Hebráim.
³ ku wzárowie
niu ich. G.
⁴ státem ser-
cem.

¹² w zebraniu
wiernych.

bNiz. 12 d 24

¹³ ná wspom-
nienie.

18 To usłyszawszy, vmilkli] Dobrzy Chrze-
ściánie są posłusni prawdzie / im od Bogá
oznáymionéy przez swoje pástérze / przez wi-
dzenia / obáwiená / ábo iáké inné sposoby.

24 Y przysłałá rzęśá obfita ku Pánu]
Iáko piérwéy kátek Pogánstich ludzi / ták
teraz wielká moc Pogánów iest do wiáda-
nego koscioła przyłączone: ¹ Który piérwéy
miał w sobie samé Żydy. ² A ten koscioł po
wniebowstąpieniu Pánstkim / iáśnie był wi-
dziány y znáiony. ³ Bo w nim iáwne było
przepowiadanie słowá Bożego / Sakramen-
ty widomé / kárnosć / przesładowanie y roz-
prošenie widomé: heretycy / którzy z tego ko-
scioła wychodzili / widomi: przystanie y przy-
łączenie k niemu ludzi / Pogánów y narodów
widomé: pokój tego po rozlicznym przesła-
dowaniu / widomy: Biskup y pástérze tego
ták ná káthedrách / iáko y w ciemnicách wi-
domi: kosciołné modlitwy zá swémi wido-
médáry y łásti ich widomé: imie ich (Chrze-
ściánie) iáwne y wšemu światu znáomé.
Lecz o Ewángielickim kosciele niewidomym
ni słowá nie słyšemy.

24 Chrześcijány] Chrześciánie imie od
Christusá máta / á Christus od Chryzámá
(to ié o pomázania) názwany iest pomá-

zaniec: iż y sam Duchem S. był pomázány /
y łáste pomázania rozléwa ná członki své
Chrześcijány. Tým názwištem wierni ro-
zeznáni są nie tylko od Żydów y od Pogá-
nów / którzy w Christusá nie wierzą: ále y od
heretyków / którzy nie od Christusá / ále od
fácermistrzów swych przewyšlá miewáia.
Przeco Hieronym S. ták mówi: iestli gdzie
wstysysz / té które zowa Chrześcijány / że nie
od Páná nášego Jესu Christá / ále od kogoś
kolwiek innégo przewyšto máia: iáko Mác-
cyonitowie / Wálentynianowie (á dziś Lu-
trowie / Kálwinistowie / Sámofátenowie)
wiédz iż tacy nie są kosciołem Christusó-
wym / lecz bóžnicá Antychrystowá. Bo iáko
Láktántius powiedział: które Mácycyonitami
ábo Ariány (Lutrání ábo Kálwinistami)
zowa / ci iuž przestáli byđz Chrześcijány: ¹ że
stráciwszy imie Christusowé / ludzkie y obce
názwišká przyieli. Lecz iż heretykowie dłu-
bili sie též imieniem Chrześcijánów / aby pró-
wowieć od fálszywych Chrześcijánów
rozeznáni byli / názwani są Kátholikámi / po-
dobno od sámych Apostolów / którzy y ko-
scioł Christusów w stádkie swym názwali
kosciołem Kátholickim. Który tytuł ták wła-
śnie prawowiernym Chrześcijánóm służy: iż
choćby sie káždá sekta rádá zwála kosciołem

Iśa. 61. 1.

Cent. Luci:

Lib. 4. c 30.

Kátholik.

Aug. cont.
epi. fund.
c 4.

¹ meczy Hebr.
ábo, to, przez
co zbáwion
budeś.

² wys. 1. a 5.
Matt. 3. c 11.
Mar. 1. b 8.
Luk. 3. c 16.
Ian. 1. d 26.
Niz. 19. a 4.
³ rowny dar.
G:

Pósużeń-
stwo wier-
nych.

Kościół był
zawsze znáio-
my y wiáda-
ny.
wys. 10. 44.

Chrześciá-
nin od Chri-
stusá, ábo od
Chryzámá,
iáko Cyrillus
piše.

Ad Simp:
Nouat.

Papieżnik.

Ewangelik.

Katholickim / wsakże iako Augustyn S. y Cyrillus mówią / gdy ludzie pytają gdzie się do Kościoła Katholickiego schodzą: żaden z heretyków nie śmie nigdy ani domu / ani zboru swego im wkażać. Przetoż Pacyanus stał rodawny Doktor tak w personie Katholika mówi: Imię mi jest Chrześcjanin / a Katholik przewiśko. Ono mię mianuje / a to mię pokazuje. Lecz y przewiśko Papieżnika / acz od heretyków nie dawno zmyślonę / wsakże nie zdrowe jest. Bo nie jest imię wzierę od iakiego mistrza nowego (iakięśa nazwiśka heretyków) ale od namiaszka Chrystusowego / potomka Piotrowego / y pasterza Kościoła Katholickiego. Tak iż iedno jest bydyć Papieżnikiem / a bydyć Chrześcjaninem albo Katholikiem. Iako bydyć Ewangelikiem / nie jest nic innego / iedno bydyć heretykiem / Lutrem / albo Kalwinistą. Bo nie od Ewangeliccy Chrystusowej / która od Apostolów rozgło-

sona / przyjeta / y wterzona jest po wsytkim świecie: ale od nauki Lutrowey y Kalwinowey / wzięli imię nowe dzisiejszy Ewangelikowie: iż się nie mogli zwąć ani Katholikami / ani Chrześcjanami. Lecz iako Cyprian S. y Augustyn po nim prawdziwie powiedzials: Ktożkolwiek jest / y iakiżkolwiek jest: Chrześcjanin nie jest / który nie jest w Katholickim Kościele Pana Chrystusowym.

26

Chrześcjanin / Christianus po Łacinie / po polsku Chrześcjanin / (iako Christophorus, Krzysztof / albo Chryztoph) od Pana Chrystusa jest nazwany: a żaden y od Krzyża który się zagna / y chrztu którym się sstał / wa Chrześcjaninem / y od Krzyżna którym jest pomazany: od którego y sam Pan Chrystus był nazwany. Przetoż to nazwiśko mocno trzymać mamy: a Nowo Chrześcjaniego nowo zmyślonęgo nie przyjmować.

Żaden here-
tyk nie jest
ChrześcjaninChrześcja-
nin mówić
mamy: a nie
Chryzjanin.

ROZDZ. XII.

Onegoż czasu obozyl się mocą Heród / aby utrapić niektóre z Kościoła. A za-
bił Jakubá bratá Janowego mie-
czem. A widząc

że się podobáło Żydom / przydał że poimá y Piotrá. A były dni Przas-
niów. Którego poimawşy / wsá-
dził do ciemnice / podawşy go czwo-
rákiesy czworostrażę żolnierzów pod
stráž / chcąc go po Pásce wywieźć
ludowi. A Piotrá chorwano w cie-
mnicy. Lecz modlitwá bez przestán-
ku działa się od Kościoła do Boga za
nim. A gdy go miał wywieźć He-
ród: onęże nocy spał Piotr między
dwiećmi żolnierzmi / zwiázany dwie-
má lánuchy: a stróże przed dźwiá-
ni strzegli ciemnice. A oto An-yół
Pánski podle stánu / a iásność się
oświeciła w mieśkaniu: a vderzy-
wşy w bok Piotrów / obudził go / mó-
wiąc: Wstań rychlo. A opádły lán-
chy z rąk iego. A rzekł do niego An-
yół: Opas się / y obuy vbránié twoie.
A uczynił tak. A rzekł mu: Wezm ná-
sie odzienié twoie / a idź za mną. A
wyşedşy sędł za nim: a nie wiedział
żeby było prawdá co się działo
przez An-yóła: lecz mniémał żeby wi-
dzenie widział. A gdy mineli pier-
wsá y wtórą stráž / przyşli do bramy
żelázney która wiedzie do miásta /
która się im samá otworzyła. A wy-

şedşy / przeszli iedne wlice: y nátych-
miast odsędł An-yół od niego. A
Piotr przyşedşy k sobierzeł: Teraz
wiem prawdziwie / iż Pan posłał An-
yóła swego / y wyrwał mię z ręki He-
rodowey / y ze wsytkiego oczekawa-
nia ludu Żydowskiego.

A obaczysz się / przyşedł do do-
mu Máriey mátki Janá / której ná-
zywano Márkien: gdzie było wiele
zgromádzonych * y modlących się.

A gdy on kótał w dźwi v wrót /
wyşła dziewká słucháć imieniem
Ród. A poznawşy Piotrów głos /
od rádosci nie otworzyła wrót: lecz
wbieżawşy oznaymiła iż Piotr stáł
przed wroty. A oni rzekli do nię: Száleieş.

Alle oná twierdziła / iż się
tak rzecz má. A oni mówili: An-yół
iego jest. A Piotr przedśie kótał.

A gdy otworzyli / wyşzeli go y zdus-
mieli się. A kłnawşy ná nie reká / a-
by milczeli: rozpovedział iako Pan
wywiódł go z ciemnice / y rzekł: O-
znaymicie to Jakubowi y bráciey. A
wyşedşy sędł ná inné mieysce. A
gdy był dzień / rozruch niemáły był
między żolnierzmi / coby się z Pio-
trem sstało. A Heród pytawşy się
o nim y nie nálażşy / uczyniwşy
wywiádománié o stróżách / kazał ie-
wieźć: A wyiechawşy z Żydowskiego
ziemie do Cezáreiey / tam mieşkał.

A był * rozgniewány ná Tyrryeczki y
Sydonczki. Lecz oni iednomyslnie
przyácháli do niego / a námówiwşy
Bláśtá który był podkomorzým kró-
lewskim / prosili o pokóy: dla tego
iż kráiny ich miály żywność od nie-

go.

go.

go.

go.

* od śmierci
kró-tyczekał
lud Żydw-
ski.

* bráciey. G.

* Pio: 3. L. G.

* Róza poná-
stému.* ábo zmácy
wşy stróże.
* rozumiey,
ná strácenie.

* Herod. G.

* z krolew-
skiey.

Głos Boży, a
nie człowie-
cy. G.

XIII.
Przywilej
Piotrów.

XIII.
Za Piotra
wszytek ko-
ściół. bez
przeſtanku
proſi, iako
gł. pasterz
ſwego

Okowy Pio-
trów cud-
mi ſławne.

PIATA
CZES
przenieſie-
nie Ewán-
gelii od Zy-
dów do Po-
gánów,
przez poſtu-
ga Pawła y
Bárnabasz
a. N. 14. d
25.
Symeon, G.

ſłużyli, li-
turgii, a-
bo ofiarę a-
bo ſłużbę Bo-
żą odprawo-
wali, które-
muż zowiemy:
Λειτουργίαν
τῆς θείας
ὑπηρεσίας

21 go. 2 A dnia nánáczoného Heród
oblókſy ſie w ſátę królestwa / ſiadł
22 ná ſtolicy / y czynił rzecz do nich. 2 A
lud wołał: 2 Głosy Boże a nie czło-
23 wiecze. 2 A nátychmiáſt vderzył go
Anyól Pánſki / przeto iſz nie dał chwa-
ly Bogu: a roſtoczony od robac-

3 Poimał y Piotr / Jáko Piotr S. bedac
głowa innych / był ſławniejszy nád inné / y
wietſza ſtraſza opátron nád inné / aby iáko
nie vſedł: ták z drugiéj ſtrony opátrnoſć
Boża w iego wybáwieniu tym dziwnieyſza
była / aby dłuſzý rzadził koſciół iego.

5 Lecz modlitwa bez przeſtánku / wſytek
koſciół modlił ſie vſtáwicznie zá przednie-
ſzym wódzem y páſtérzem ſwoim / y był wy-
ſłuchány. Byłéi przedrym y Stephan y Já-
kub s. w więzieniu: a wſdy nie cýtamý ſeby
ſie ták zá nie koſciół bez przeſtánku modlił /
iáko teraz zá Piotra. Cemu? iſz oni byli cý-
tonkami / a ten głowa. Przetoſ ná to miey-
ſce ták Chriſtoſtom piſe: Wielkiey miłóſci
znákiem tá modlitwa była: Główa wſyſcy
ſłužali / zé.

6 Związány dwiema lánecchy / Té lánec-
chy były cudami wſtáwione. Bo gdy ieden
z nich był z Jeruzálem do Rzymu od Eudo-
katej ſony Wáleníntianá Cefárzá przynie-
ſiony / y do drugiéj lánecchy (którym tenſe A-
poſtół związán był od Keroná) przyłożony /
cudownie ſie wnet obá ſpoſły. Przetoſ y ko-
ſciół iſt w Rzymie zbudowany / y od Piotra
w okowách nazwany: W którym té lánec-
chy vczémie chowáły / y ſwieto Piotra w o-
kowách obchodzą piérwſzego dnia ſierpniá.

24 twá / ſkonał. 2 A ſłowo Pánſkie roz-
rastało ſie y rozmnażało.
25 2 A Bárnabaſ y Száwel wicéili
ſie z Jeruzálem / wykonawſy 2 po-
ſługe / wzięwſy Janá którego ná-
zwano Márkiem.

15 Anyól to iego / Jeſli ludzióm (ſłowa ſa
Chriſtoſtomowé) żywor tylko ſwóy opátru-
iacy / a nie poſpolitégo pożytku nie czynią-
cym / anyołowie od Pana wſytek ſa náná-
czeni: iáko ieden ſpráwiedliwy mówi: Anyól
który mie wyrwał ze wſzego złégo. Dáléko
wiecey tym / któzych opiece wſytek ſwát iſt
porużony / y któzych noſa bżemioná wiele-
kich dárow bożych / ániółowie: niebá ſa przy-
dáni. Chryſ. hom. 7. de laud. Paul.

17 Oznáymicie to Iákubowi / Jáko to opo-
wiedzieć ſ. Iákubowi Jerozolimſkiemu / Bi-
ſkupowi y Chreſciánóm / aby y ſtátek mo-
dlitew ſwych poználi / y Pánu Bogu zá to
dziękowali. Abowiém ſ. Jáku bez pochyby
przykazał był wſytkiemu koſciółowi te po-
ſpolita modlitwa zá Piotra.

17 Szedł ná inné mieyſce / Aż Pan Bóg cu-
downie Piotra wybáwił / wſákoſ niechciał
Piotr Bogá kuſić / mieſkając z przeſládo-
wniki ſwemi: ále według rozkazania Chri-
ſtoſowego / vſtąpił do cásu.

23 Vderzył go anyól / Królowie y Káſze-
tá któzych ſie w pochlébſtwách y w chwałách
ludzkich ták Kochá / ſe ſie ludźmi bydż zapo-
miná / y nie dáta chwały pánu Bogu / mo-
ga ſie iſcie kárác tym przykádem.

*do Antyo-
chii. G.
2 wys. 11. d. 29

Aniółowie
ſwoje.

1. Moy. 48.
16.

Iákub S. Bi-
ſkup Iero-
zolimſki.

Pyſnégo ſka-
ranie.

*ſłuźbniká
G.

*Bárteſus G.
N. L. Hieron
y Bedá, Bár-
rien. ábo Bár-
rieh.

Elimás Gre-
ckie ſłowo
czárowni-
ká ábo hu-
glarzá gna-
cý.

*pomſtá ábo
plagá, Hebr.

ROZDZ. XIII.

BVLi w ko-
ściele który był
w Antyochii^a
prorocy y Dokto-
rowie / między
któremi Bárná-
baſ y Symon /

którego zwano Níger / y Lucýus Cy-
reneczý / y Mánáhen który był ſpo-
lu wychowan z Herodem Tetrá-
ch / y Száwel. 2 A gdy oni ofiáre
czynili Pánu / y poſłali / rzékl Duch
ſwíety: 2 Odláczcie mi Száwla y
Bárnabášá ku ſpráwie do którem
ich wziął. 2 Tedy poſeżac y modląc
ſie / y włożywſy ná nie rece / odpráwi-
li ſie.

2 A ták oni wſłáni od Duchá S.
odeſli do Seleuciéy: 2 támtąd wo-
dą ſie puſćili do Cypnu. 2 A gdy przy-
ſli do Saláminy / opowiadáli ſłowo
Boże w bżmnicách żydowſkich. A

6 mieli y Janá ná poſłudze. 2 A prze-
ſedſzy wſytkę wyſpę áż do Páphu /
náleſli niektórego mežá czárnoſie-
zniká faleſnégo proroka / żydá / któ-
remu było imię Bárteſu: 2 Który był

7 przy ſtároſcie Sergiúſu Páwle cýlo-
wieku mądrym. Ten przyzwawſy
Bárnabášá y Száwla / žádał ſłu-
8 chác ſłowa Božég. 2 Ale ſie im ſprzeci-
wiał Elýmás Czárnoſiezník (ábo-
wiém ſie ták wykláda imię iego) ſtá-
rájac ſie iáko by odwrócił ſtároſte od

9 wiáry. 2 Tedy Száwel / który y Pá-
wel / nápełniony Duchá ſwíetého /
weyrzawſy nań / y rzékl: O pełny
10 wſelkiey zdrády y wſelkiey przewro-
tnoſci / ſymy dyabelſki / nieprzyiacielu
wſelkiey ſpráwiedliwoſci / nie prze-
ſtawáſ wyráć proſtych dróg

Pánſkich. 2 Oto teraz 2 reka Pán-
ſka nád tobą: y będzieſ ſlepym / nie
widząc ſłonć áż do cásu. A nátych-
miáſt padł nań mrok y ciemnoſć:

2 á chodząc w okół ſukał ktoby mu

Tu iuż Lu-
kaś poczyna
zwac Pá-
wlem, któ-
regó pir-
wicy zwal
szawlem:
iż to imie
wziął od
starosty Pá-
wła.

c2. Moy. 1. a 1
d2. Moy. 15.
c 16. y 14. c
22. f 29.
* wielka mo-
ca Hebrá.
c2. Moy. 16.
a 2.
f Iosu. 14. a 2
* a potym iá-
koby po 450.
lat dał Sa-
dnie
g Sedz. 3. b 9
h 1. król. 8. a 5
I. kro: 9. c 16
c 17. y 10. a 1
* Bóg. G.
I. król 16. a
I. c 13.
* Psał. 83. c 21

I Iza. II. a 1.

m Mat. 3. a 1.
Mar. 1. a 2.
Luk: 3. a 3.

n Ian 1. c 20.
Mat. 3. c II.
o Mar. 1. a 7
Luk. 3. d 16.
Ian 1. d 27.

12 reke podał. ° Tedy starostá widząc
co sie sstało / wwierzył: zdumiewa-
jąc sie nad nauką Pánstá.

13 ° Al pusciliwšy sie woda z Páphu
Páwel / y ci co z nim byli: przysli do
Perge Pámphiliéy. Al Jan odszedšy
14 od nich / wrócił sie do Jeruzálem. ° Al
C le oni przešedšy Perge / przysli do
Antyochiéy Pizideyštíey: a wšedšy
do bóžnice w dzień Sobotni / vsie-
15 dli. ° Al po przeczytaniu zakonu y pro-
roków / posłali Arcybóžnicy do nich /
mówiąc: Mežowie brácia / iesli ma-
cie v siebie mowę nápomínania do
ludu / mówcie.

16 ° Al powstawišy Páwel y reka mil-
czenie czyniwšy / rzekł: Mežowie
Izráelscy / y którzy sie boicie Boga /
17 słuchaycie: ° Bóg ludu Izráelskiego
obrał oycenášé / y wywysšył lud gdy
mieszkali w ziemi Egypťštíey / y wy-
wiódł ie z ntéy ° wyniosłym ramię-
18 niem: ° y przez čas ° czterdziésci lat
znosił obyczaje ich ná puszy. ° Al wy-
19 głádziwšy siedm narodów w ziemi
Chánáneyštíey / ° lósem im podzielił
ziemię ich / ° iakoby po czterech set y
20 piáćdziesiąt lat: a potym ° dał Se-
dzie aż do Samuela proroka. ° Al od
21 onégo času ° prosili o króla: y dał
im ° Sálulá syná Cys / mežá z pokole-
22 nia Benjámin / lat czterdziésci. ° Al
odíawšy go / ° wzbudził im Dawida
króla: któremu świadectwo wyda-
wáiąc / powiedział: ° Ulażalem Da-
wida syná Jesse / mežá wedle serca
mezo / który czynić będzie wšytkié
23 woli moie. ° Z tegóž nasienia Bóg
według obietnice wywiódł Izrá-
24 lowi zbáwiciela Jesuśa: °m gdy przed
oblicznością przyscia tego Jan opo-
wiedał chrzest pokuty wšytkiemu lu-
dowi Izráelskiemu.

25 ° Al gdy Jan wypelnił bieg swój /
mówił: Kim mie byđz mniémacie: °
nie iestem ia: ale ° oto idzie za mná /
którego obuwia nóž nie iestem go-
dzien rozwiązać.

26 ° Mežowie brácia / synowie naro-
du Abrahánowego / y którzy miedzy
wami boia sie Boga / wam iest po-
27 stáné słowo zbáwienia tego. ° Albo-
wiém którzy mieszkali w Jeruzálem y
Eszájetá ° iego / nie znáiąc tego / y gło-
sów prorockich które przez káždy śáb

28 bát czytáné bywáia / osádziwšy wy-
pelnili: ° a nie ználazšy w nim przy-
29 czynny żadnéy śmierci / ° prosili Pita-
E tá aby go zábili. ° Al gdy wykonáli w-
šytko co o nim nápisano bylo / zia-
30 wšy go z dziewá / wlożyli go do gro-
bu. ° ° Lecz Bóg wzbudził go od v-
31 mártych ° dnia trzeciégo. ° ° Który
widziány był przez wiele dni od tych /
któzy z nim spolu przysli byli z Ga-
32 lilcéy do Jeruzálem / którzy aż dotąd
są świadkami iego do ludu. ° Al my
33 opowiedamy wam te obietnice któ-
ra sie oycóm sstała: ° że ia Bóg wy-
pelnil ° działkam nášym wzbudzi-
wšy Jesuśa.

Jako též iest nápisano w Psalmie
° wtóрым: ° Syn móy iestes ty / iam
34 cie dziś porodził. ° Al iž go wzbudził
od v mártych / że sie iuż nie ma wrócić
do skázenia / tak powiedział: ° Zec
35 wam ° dam swieté Dawidowé wierz-
né. ° Przeto y indziéy powiáda: ° Nie
36 daš swietemu twemu ogládać ská-
żenia. ° Albowiém Dawid wieku swo-
iégo vslużywšy Božey woli ° zasnął:
y ° przyláczon iest do oyców swoich /
37 y vznał skázenie. ° Lecz którego Bóg
wzbudził / nie widział skázenia.
38 ° Wiech wam tedy będzie wiadomo /
F mežowie brácia / iž przez tego opo-
wieda sie wam odpuszczenie grze-
chów / od wšytkiégo w czymescie nie
39 mogli byđz przez zakon Moysesów
vsprawiedliwieni. ° Przez tego wšel-
40 ki który wierzy vsprawiedliwion by-
wá. ° Al przetož patrzyć aby ná was
nie przysło co powiedziano w proro-
41 cech: ° ° Obáćcie wżgárdźciele / y
dziwuycie sie / a zginiecie. Bo ia sprá-
wue spráwe zá dni wášych / spráwe
którey nie wwierzycie / gdyby wam kto
42 opowíadał. ° Al gdy oni wysli / ° pro-
sili aby w drugi śábbát mówili do
43 nich též słowa. ° Al gdy sie rozestło
zgromádenie / posło wiele z Żydów
y z nabožnych nowonáwróconych zá
Páwlem y Bárnábasem: którzy mó-
wiąc rádzili im aby trwáli w lásce
44 Božey. ° Al w przysli śábbát málo
nie wšytko miásto zebrało sie ku słu-
45 chaniu słowa Božégo. ° Lecz Żydo-
wie widząc oné rzése / nápełnieni są
zazdrości / y sprzeciwiali sie temu co
46 Páwel powieđał / bluźniąc. ° Tedy

PMat. 27. c
20. c 22.
Mar. 15. b 13.
Luk. 23. c 24.
c 13.
Ian 19. a 6.
QMat. 28. a 6
Mar. 16. b 6
° G.
° Luk. 24. c 15
Ian 20. c 19

* nam džia-
tkóm ich. G.

* to iest, obie-
tnice o Chri-
stusie Dawi-
dowi wczynie-
ne wypelnig.
° Psał. 2. b 7
Zyd. 1. b 5. y
5. b 5.
Iza. 55. a 3.
VPsał. 15. b
10.

wys. I. c 36.
x3. krol 2. b
10.

* to iest, zcho-
wan był do
grobu Oyców
swoich, Hebr.

* jednego z
proroków.
Hebráism
y Hab. 1. by

* z bóžnice
Zydowskiey.
G.

2. 1. 49, b. 6

47

Paweł y Barnabasz bezpiecznie rze-
kli: Wam było naprzód trzeba opo-
wiedać słowo Boże: ale ponieważ
ie odrzucacie / a osądzacie się niego-
dnymi bydź wiecznego żywota: oto
obracamy się do poganów. ² Albo-
wiem nam tak rozkazał Pan: ² Po-
sta nowilem cie za światło poga-
nóm / abyś był na zbawienie aż do
kraju ziemi. ² Al poganie słysząc wró-
dowali się / y wielbili słowo Pańskie:
y wwierzyli / ile ich jedno było zrzędzo

48

2

Apostołowie
Mśa miewa-
li.

A gdy ofiary czynili panu Polacinie Mi-
nistrantibus: Gdy służyli / albo gdy służe czy-
nili panu: po Grecku / λειτουργιών / gdy
Liturgia odprowadzali / albo gdy ofiary czy-
nili panu: iako y Erazmus przełożył / Saeri-
ficantibus, to jest po naszym / Gdy Mśa
mieli. Bo Grekowie ofiary Mśy s. Litour-
geia zowa. Przetóż y Erazmus Liturgia S.
Chrysostoma przekłada po Łacinie Mśa
Chrysostomowa. Skąd to mamy / że y Apo-
stolowie w onym pierwszym Kościele Mśa
miewali / która y podziśdziej Rus y Slo-
wianie Służba nazywają. Bzjeszanie to
miejsce tak wywrócić chcieli / iż Aposto-
wie służyli w opowiadaniu słowa Bożego.
Ale ten wykład ostać się nie może. Bo sto-
wem Bożym iako y śafowaniem świętych
Sakramentów / przełożeni Kościelni służy lu-
dzion / a nie panu Bogu. A tu Łukasz mówi /
że służyli Bogu / któremu też poświęci. A tak
to słowo λειτουργιών często w piśmie S.
znaczy służbę ofiarowania Bogu. Do ży-
dów 8. v. 2. 9. v. 21. 10. 7. 11

2

Powołanie
na urząd ka-
noniejski.
Gal. 1. 1.

Odlęczenie mi / Aż s. Paweł od Boga
był nauczony / y ofobliwie od Pana Chrystu-
sa na Apostolstwo naznaczony / y tu od Du-
cha świętego Barnabaszem obżany: wśat-
że oto przez ludzkie był odlęzony / y przez w-
kładanie rąk poświęcony. A dziś Ministro-
wie Ewangelii biorą sobie urząd kazania y śa-
fowania Sakramentów / oprócz dozwolenia y
potwierdzenia przełożonych Kościoła po-
wsechnego.

3

Suchedni.

Tedy poświęca / Żadci Kościół Boży wzięt
y wstawił każdą ćwierć roku posty pospo-
lite / które Suchedni zowią / Kiedy Kapłany
święca: mając to za potrzebne przygotowa-
nie na tak wielki urząd. Jako z tego miejsca
dowodzi s. Leo wielki / zowac ten post pod-
niem Apostolskim: Który to post nie byłci
wstrzymanie się od grzechów / ani mierné vo-
zywanie iaktch / Których potraw (iako odsze-
pienicy zwykli post wykladać) Bo taki post
winni wszyscy wstawić chować. Ale było
wstrzymanie się do pewnego czasu / albo od
wszystkich potraw / albo od niektórych rośko-
śniewszych: Który post był złączony z modli-

Epist. 8. c. 1.

49

50

51

52

nych ku żywotowi wiecznemu. ² A
rozsięwało się słowo Pańskie po w-
szystkie kraje. ² Lecz Żydowie po-
duszili niewiasty nabożne y wczci-
we / y przednieysze miast: y wzbudzi-
li prześladowanie na Pawła y Bar-
nabasz / y wyrzucili je z granic swych.
² Al oni otrząsnąwszy proch nóg na
nie / przysli do Ikonium. ² Uczniowie
też napełniali się wesela y Duchą
świętego.

2. Mat. 10. b. 4
Mar. 6. b. 11.
Luk. 9. a. 5.

3

twą y z ofiara Mśy świętej / y którzy tegoż
czasu wszyscy z rozkazania Kościelnego zacho-
wali (iako teraz czterdzieści dni przed Wiel-
kanocą / Suchedni / Piatki / y Sobory wszy-
scy Katołicy jednostajnie postują) a nie kie-
dy się komu podobają. Bo to post Ariński /
a nie Chrześcijański.

Y włożywszy na nie rece / J. Wszystkie
żegnania y poświęcenia bywały / za czasów
Apostolskich / przez zwierzchnia ceremonia-
rą wkládania: Przetóż nie tylko biermo-
wanie iaktosiny wysięy przypomineli / ale y
Kapłanstwo / albo poświęcenie Biskupów / Ka-
planów / Diakonów y poddiakonów / y tu y
na wielu innych miejscach / rą wkládaniem
jest nazywane. W którym to rą wkládaniu /
aż byto wiele słów / ceremonii y spraw świę-
tych / wśatke wszystko co się działo w tym Sa-
kramencie / zowa iednym słowem / Rą wklá-
danie. Jako y ono wszystko co się dzieje przy
ofierze Mśy s. zowa Łamaniem chleba. A
bowiem Apostołowie (iako Dionizyus wcześ-
ni Pawłów świadczy) słowá y sprawy tajemne
świętych Sakramentów wmyślnie zakrywają
li w mowach y w pismach swych / które do
rą / albo do vsu niewiernych przysdż mogły.
O tym Sakramencie S. Ambroży tak piše.
Rą wkládanie / słowá są tajemne / Którymi
bywa potwierdzone / na urząd Kapłanski ob-
żany: biorąc moc pod świadectwem sumnie-
nia swego / aby śmiał miasto pana ofiary Bo-
gu ofiarować. A Hieronym s. Świecenie /
prawi / Kapłanów bywa nietylko modlitwa
głosu / ale y rą wkládaniem wykonane. Aż
Paweł S. y Barnabasz na wysięy urząd n-
Kapłanski byli poświęceni: to jest / aby byli
Biskupami między wsiami ludźmi y narody
świata.

Rą wklá-
nie Sakra-
ment kapła-
stwa.
Augu: here
53-
Dzie. 7. 17. 5
1. Tim. 4. 1
2. Tim. 1. 6
Dzie. 2. 42
Eccl: hier
e 1.
In 1. Tim 4

4

Wysłani od Duchá S. / Ktokolwiek po-
stanie test od Kościoła / ten bywa postan od
Ducha świętego Aż to w Pawle s. ofobli-
wszym obyczajem byto. Skąd y to widzi-
my / iako dalece przełożeni duchowni prze-
wysięta przełożone święte: Który aż
reż od Boga są postanowieni / wśatke nie tak
iako duchowni / od Duchá świętego ofobli-
wie wysłani bywają.

Incap. 8.
Izai.Porządne po-
słanie.

ROZDZ. XIII.

I

A

Stało się w Ikon-
um / że pospół weszli do
bóżnice Żydowskiej: y mó

2

3

wili / tak / że wielkie mnostwo Żydów
y Greków wwierzyło. ² Lecz Żydo-
wie którzy niewierni byli / pobudzili y
ku gniewowi wzruszyli serca Pogań-
skie przeciw bracię. ² Przetóż niemá-

ly czas skrawili bezpiecznie poczynając w Pánu: który dawał świadectwo słowu łaski swojej / y czynił je znáti y cudá sie dźiały przez rece ich.

4 ¹ A rozdmuślo sie pospólstwo mieyskie: y byli iedni z Żydy / á dudy z Apostoly. ² A gdy sie sstało náście Pogánów y Żydów z kśiążety ich / áby ie spotwarzyli / y w kámionowáli: ³ dowiedziawszy sie / wdali sie do miast Litáonstich / do Listry y Derby / y wšytki w okolicy kráiny: y tām opowiadáli Ewángeliá.

7 ¹ A mąż niektóry w Listrze niemożny ná nogi siedział / chroni z żywota mátki swojej: który nigdy nie chodził. ² Ten słuchał Páwła mówiącego. ³ który nań patrząc / y widząc że miał wiare áby był wzdrownion: ⁴ rzekł glosem wielkim: Wstań ná nogi twoie prosto. A wystoczył / y chodził. ⁵ A rzęse widząc co uczynił Páwel / podniosł głos swój mówiąc po Litáonstku: Bogowie sstałszy sie ludzjom podobni / zstąpili do nas. ⁶ A nazywáli Bárnabaszá Jowisem / á Páwła Merkurysem: ponieważ on przodkował w morwie. ⁷ A káptan Jowisów który był przed miastem woły y wieńce do wrót przyniošszy / chciał z ludem ośiárować. ⁸ Co wšlyšawszy Apostołowie Bárnabasz y Páwel / rozdáršy odzienia swoje wystoczyli między rzęse wołając / y mówiąc: Mężowie co to czynicie? y myć śmiertelni iestestny wam podobni ludzie: opowiadając wam ábysście sie od tych próżnych rzeczy náwrócili do Boga żywego / ⁹ który uczynił nie-

bo y ziemię y morze / y wšytko co w nich iest: ¹⁰ który zá przesłtych wieków ¹¹ dopuszczał wšytkim Pogánóm ¹² chodźcie ich drogami. ¹³ A iście nie zostawił samého siebie bez świadectwa: czyniąc dobrze z niebá / dawaiąc dźdże y czasy wrodzayne / nápełniając pokármem y weselem sercá nášę. ¹⁴ A to mówiąc záledwie wšpokoili rzęse / że im nie ośiárowáli.

17 ¹ A nádesłi niektóry z Antyochií y z Ikonijéy Żydowie: á náimówiwšy rzęse / y kámionując Páwła / wywlekli go z miastá / mniemając że by umarł. ² Lecy gdy go wiecznówie obštapili / wštawšy wšedł do miastá: á názáintez wšedł do Derben z Bárnabaszem. ³ A gdy opowiedzieli Ewángeliá miastu onému / y náuczylu wielu: wrócili sie do Listry / y Ikonium / y Antyochií: ⁴ wtwierdzając sercá wiecznów: y náponinając áby trwali w wierze / á iž przez wiele wcišków trzeba nam wniśdź do królestwa Božęgo. ⁵ A gdy poštanowali im káptany w káždym kościele / y modlili sie z pośczeniem / pošlićli ie Pánu w którego wwierzyli.

18 ¹ A przesłdšy Pizidy / przyšli do Pámphilijéy: ² y opowiedziawszy w Perguiéy słowopánstkie / pošli do Attalií: ³ á z tamtąd plyneli do Antyochií: ⁴ żęd byli oddáni łasce Božey ku sprawie która wykonáli.

20 ¹ A przysłdšy y kóściół zgromádziłszy / opowiedzieli iáko wielkie rzeczy Bóg uczynił z nimi: á iž Pogánóm otworzył dźwi wiary. ² A przemieškali czas niemáły z uczniami.

21 ¹ A przysłdšy y kóściół zgromádziłszy / opowiedzieli iáko wielkie rzeczy Bóg uczynił z nimi: á iž Pogánóm otworzył dźwi wiary. ² A przemieškali czas niemáły z uczniami.

22 ¹ A przysłdšy y kóściół zgromádziłszy / opowiedzieli iáko wielkie rzeczy Bóg uczynił z nimi: á iž Pogánóm otworzył dźwi wiary. ² A przemieškali czas niemáły z uczniami.

23 ¹ A przysłdšy y kóściół zgromádziłszy / opowiedzieli iáko wielkie rzeczy Bóg uczynił z nimi: á iž Pogánóm otworzył dźwi wiary. ² A przemieškali czas niemáły z uczniami.

24 ¹ A przysłdšy y kóściół zgromádziłszy / opowiedzieli iáko wielkie rzeczy Bóg uczynił z nimi: á iž Pogánóm otworzył dźwi wiary. ² A przemieškali czas niemáły z uczniami.

25 ¹ A przysłdšy y kóściół zgromádziłszy / opowiedzieli iáko wielkie rzeczy Bóg uczynił z nimi: á iž Pogánóm otworzył dźwi wiary. ² A przemieškali czas niemáły z uczniami.

26 ¹ A przysłdšy y kóściół zgromádziłszy / opowiedzieli iáko wielkie rzeczy Bóg uczynił z nimi: á iž Pogánóm otworzył dźwi wiary. ² A przemieškali czas niemáły z uczniami.

27 ¹ A przysłdšy y kóściół zgromádziłszy / opowiedzieli iáko wielkie rzeczy Bóg uczynił z nimi: á iž Pogánóm otworzył dźwi wiary. ² A przemieškali czas niemáły z uczniami.

28 ¹ A przysłdšy y kóściół zgromádziłszy / opowiedzieli iáko wielkie rzeczy Bóg uczynił z nimi: á iž Pogánóm otworzył dźwi wiary. ² A przemieškali czas niemáły z uczniami.

bPsal. 80. c
13.
Żyć po swó-
mu, Hebr.

*i gdy tām
mieszkáli y
náuczáli, ná-
desłi. G.
2. kor. II. f
24. 25.

Apostóło-
wie świeci
li y stáno-
wili kápta-
ny po ko-
ścielech.
*ábo stársi.

awysznar.

Brześcianie.

*y wzruszyła
sie wšytká
wielkość lu-
di ná ich ná-
le. A Pá-
wel y Bárná-
sz mieszká-
li w Listrze.
N. L. K. N.
G.
*mówi-
cie w imię
Pána Iesusa
Chryštusa. N.
L. G. S.

*kazywał do
ludu iž był
wymowny
šy.
*Iywišá bę-
dącego. G.

*ymże też
co y wy nie-
dośiádkóm ie-
stemy podda-
ni. G.
aPsal. 145.
a 6.
Obia. 14. b7

Ośiárá iest
własna stu-
džá boža.
2. Moy. 22.
20.

Swiętych pá-
mątkiprzec-
kościół obcho-
dzi.
Cont. Fau.
Manich. lib
20. c 21:

12 Chciał ośiárować I Ż Poganie páwta z Bárnabaszem zá Bogi mieli: przetož im iáko Bogóm ośiárować chcieli. Bo ośiárá iest część y chwala samému Bogu własná. Jáko nápisano: Kto ośiáruie Bogóm / zátrácon będzie: iedno samému Pánu. Słusnie tedy Apostołowie téy części samemu Bogu własnę przymować niechcieli. Słusnie y kóściół Chryšćjáński / ośiáruie one zwierzenia / która Mišá zowiemy / nie Aniołowi ani žádnému świętemu / ále samému tylko Bogu ośiáruie. Jáko Augustyn mówi: Lud Chryšćjáński pámiatki meczenników nabožné mi święty obchodzi: áby sie wzbudził ku ich náśladowaniu / á żeby sie sstał wieczniem zasług ich / y żeby modlitwami ich był wspomóżony. Wšakże przedśie żadnego z meczenników / ále samemu Bogu meczenników / ácz ná pámiatki meczenników /

oltarze stáwiamy. Bo którzy kiedy z Biskupów ábo káptanów / ná mieyscach ciáł świętych stóiąc w oltarzú / mówil: Ośiárujemy tobie Pietrze / ábo Páwle / ábo Cyprianie? Ale co ośiáruia / ośiáruia Bogu który meczenniki wkoronował / przy pámiatkách tych które wkoronował. Przetož nieślusnie heretycy Kátholików bálwochwalstwo przypisują / mieniac żeby też chwale obrazóm świętych wyrządžali / która tu Poganie Apostołóm wyrządžac chcieli. Bo Kátholicy nie tylko obrazóm świętych / ále ani samym świętym nigdy nie ośiárowáli: ani im części Bogu własnę nie wyrządžali: ále tylko te części / która y stworzeniu wyrządžána bywa: czapki zępomowaniem / kłanianiem / kłękaniem y padaniem. Czego y w piśmie S. iásne przykłády mamy. Bo Abrahám iednákim pokłonił y padaniem áž ná ziemię / częł y Boga / y

Antyoty

Swiecenie
kapłanów.
1. Moy. 17. 3.
1. Moy. 18. 2.
1. Moy. 23. 7

1.

2.

Anioły y ludźie.

22 A gdy postanowili im kapłany [po Grécu
jest *Χειροτονισαυτες*: to jest/ Gdy przez rąk
władanie ordynowali/ poświęcili y posta-
nowili kapłany. Przec co / y samo stanowie-
nie albo swiecenie kapłanów/ nazwane jest
po Grécu *Χειροτονια*, to jest rąk władanie.
Skąd to mamy naprzód / iż Paweł y Barna-
báš byli Biskupami: y mieli zwierzchność
stanowienia y swiecenia kapłanów: y stano-
wili ie po wszystkich kościołach. Drugie / że y
na on czas była różność między Biskupami
a między kapłany: acz w pierwszym kościele
y tych y owych jednym imieniem Presbyte-
rów / to jest kapłanów albo starszych zwano.

ROZDZ. XV.

1 **N**iektórzy przy-
szedłszy z Żydów-
skiej ziemi nau-
czali bracia: iż
2 jeśli się nie obre-
zecie wedle zwy-
czaju Mojszeso-
wego / nie możecie być zbawieni.

3 Gdy się tedy stał rozruch* nie ma-
ły Pawłowi y Barnabaszowi prze-
ciwko nim: postanowili aby szli Pa-
weł y Barnabasz y niektórzy inni z
drugich do Apostołów y do starszych
do Jeruzalem / z strony sporu tego.

4 Oni tedy prowadzeni od kościoła /
przeszli Phenicyą y Samaryą / oznay-
mując nawrócenie poganów: y czy-
nili wielką radość wszystkim braciom.

5 A gdy przyszli do Jeruzalem / przyie-
ci byli od kościoła / y od Apostołów /
y starszych: opowiadając cokolwiek
Bóg z nimi czynił.

6 A powstałi niektórzy z Sekty
Pharyzeusów którzy wwierzyli / mó-
wiąc: iż ie potrzeba obrezać / rostką-
jąc też żeby zachowali zakon Moys-
zów. 7 A zebrali się Apostołowie
y starsi / wysłuchać tego słowa. 8 A gdy
było wielkie gadanie / wstąpił Piotr

9 rzekł do nich: 10 Niezowie bracia / wy-
wieście że od dawnych dni Bóg obrał
między nami / aby przez usta moje
Poganie słuchali słowa Ewangelii
y wierzeli. 11 A Bóg który zna serca /
dał świadectwo / dawszy im Ducha
Ś. iako y nam: 12 y nie uczynił za-
dnej różnicy między nami y nimi / wia-
ra oczyszciliśmy serca ich. 13 Teraz tedy
przeć kusicie Boga / chcąc włożyć
iżarno na szyje wzniosł / którego ani
ojcowie nasi / ani my / znosićemy nie

Trzeci / iż zawsze posty y modlitwy były przy-
gotowaniem na swiecenie kapłanów.

22 Kapłany [po Grécu *πρεσβυτερος*
(iako by rzekli / starsze) którym imieniem tak
pismo święte iako y starszy Doktorowie na-
zywają kapłany albo ofiarniki nowego testá-
mentu. Bo na początku kościoła Chrześcia-
ńskiego / strzegli się Apostołowie / imion
średów zakonu starożytnego / chcąc pokazać róż-
nicę obojgu zakonów: przetoż woleli prze-
łożone duchowne zwąć pastérniami albo Bisku-
pami (to jest dozorcami) albo presbyterami
(to jest starszymi) a niżli kapłany albo ofia-
niki: by kto nie rozumiał / żeby ieszcze staro-
nowe ofiary sprawować mieli.

3.

Kapłani wła-
śnie byli pre-
sbyteri.

11 mogli. 12 Ale przez łaskę Pana Jezusa
C Chrystusa wierzymy iż będziemy zbá-
wieni / tak iako y oni. 13 A umilkneło
wszystko zgromadzenie: a słuchali
Barnabáša y Pawła / opowiadając
14 cych iako wielkie znaki y cuda czynił
Bóg między Poganami przez nie. 15 A
gdy umilkneło / odpowiedział Jakub
mówiąc: 16 Niezowie bracia / słuchaj-
cie mnie. 17 Symon powiedział iako
pierwszy / nawiedził Bóg / aby z Po-
ganów wziął lud imieniowi swemu.

18 A z tym się zgadzają słowa Proro-
ków / iako jest napisano: 19 Potym
się wróce / y znów zbuduje przybytek
Dawidów który upadł / a rozwałiny
iego znów pobuduje / y naprawie-
17 ji: 18 aby drudzy ludzie szukali Pana:
D y wszyscy narodowie nado którymi
wzywane jest imię moje / mówi Pan
czyniaczy to. 19 Znátioma jest od wieku
Panu sprawę tego. 20 Przetoż minie
się zda / nie przykrzyć się tym którzy
21 się z Poganów nawracają do Boga:
22 ale pisać do nich / aby się wstrzy-
mawali od splugawienia białwa-
23 nów / y porubstwa / y od rzeczy da-
wionych / y od krwi. 24 Abowiem
Mojsz od dawnych czasów ma w
każdym mieście té / którzy go opo-
wiadają w Bożnicach / gdzie na ka-
25 żdy Sabbat czytają. 26 Tedy się podo-
bało Apostołom y starszym / że wшы-
27 tkim kościołem / wybrać meze / z sie-
bie y posłać do Antyochii / Pawłem
y Barnabášem / Jude którego zwano
Barnabášem / y Syle / meze przed-
nieysze między bracią: 28 napisawszy
29 przez rece ich. Apostołowie y star-
30 sy bracia / tym którzy są w Antyo-
31 chii / y w Syrii / y w Cylicy / brá-
32 ciom którzy są z Poganów / zdrowia.
33 Gdyżemy słyseli / iż niektórzy z nas

Wiara oczy-
ściła sercá / ale
ona która
przez miłość
sprawuje / y-
czyniła dobre
Bo wiara
marwa ni-
kogo nie o-
czyszcza. párra-
cap. 16. 31.
weyrazł, G.

d Amos 9. c
11.

iakub po
Pietrze wo-
tuje: chocia
był Biału-
pem iero-
zolimskim.
G.

2. Ne e 29. y
21. c 25.
nie. przy-
krzyć się tym

od plugaw-
stwa biał-
wanskich
przebrane
meze postać.
G.

list mójcy
to 4. L. G.
tym sposobem
S.

przez nie
Hebr.
y G.

Gal. 5. a 2.

*do Biskupów
y kapłanów.

*to jest, od
przełożonych
kościelnych.

*wł: widzieć
o tym słowie.
Hebraism.

XV.

Piotr wsze-
dy przodku-
iczy na tym
pierwszym
Synodzie.

b wys: 10. c
20.

XVI.

Piotr obran-
od Boga a-
by on na-
przód opo-
wiadał E-
wangeliją
nie tylko
Żydom, ale
y Poganom
c wys: 10. g
45.

wyśedłszy

*rozkazując,
abyście się ob-
rzeźdali, y za-
kon zachowy-
wali. G.

Duch S. Sę-
my ducho-
wne sprá-
wuie.
f. wys. 15. d. 20
Niz. 21. c. 25.

*a czego kol-
wiek nie
chcecie aby
wam czynio-
no, tego dru-
gim nie czyni-
cie. G.
*wszystek lud.

Koncyliá má-
ją spory o
wierze / sądzić

Ezech. 13. 3.

Zwierzechni
sądzia w wá-
pl. wościach
wiary.

Ian 3. 20.

25 wyszedszy zátrowżyli was słowy / prze-
wracając dusze wasze / ktorzymesmy
nie rozkazali: * zdáło się nam wespo-
26 lek zebránym / wybrać nieże y posłać
do was z namilęyszymi naszymi Bár-
nabaszem y Pawłem / ludźmi ktorzy
27 wydali dusze své dla imienia Pána
naszego Jesusa Chrystusa. * A prze-
tóżesmy posłali Judáša y Syle / któ-
28 rzy też sami wstnie tóż powiedzą. * A
bowiem zdáło się Duchowi święte-
mu y nam / abyśmy wiecéy nie kładli
29 ná was ciężaru / oprócz tych potrze-
bnych: * abyście się wstrzymawali
od rzeczy bálwánóm ofiarowanych /
y od krwi / y od rzeczy dawioney / y
od porubstw: * ktorzych rzeczy strze-
gąc się / dobrze uczynicie. Mięćcie
30 się dobrze. * A tak oni odprawieni
F przyšli do Antyochii: a zebrawszy
31 mnóstwo / oddali list. * Który prze-
czytawszy / wradowali się z pocieše-
32 nia. * A Judáš y Sylas / będący sa-
mi Proroki / wielę słów ciepyli brá-
33 cia / y wtwierdzili. * A pomieştawşy
tám czas niełaki / odprawieni są z po-

2 Postánowali aby sli j Wszymy się tymi
przykładem / co czynić potrzeba / gdy się taki
spor około wiary między nauczycielmi / albo
między ludem Chrześciańskim wszyna. A
widzimy iż nie dosyć jest disputować y pisać
przywodzić za swą stronę. Boby tak nigdy
nie był koniec swarów / disputacy y pisania
(gdy każdy své mniemanie chce wywodzić y
zdobić piśmem y słowem Bożym) aleby za-
wsze byto wiecéy sekt y rozewania. Jako jest
táwna rzecz między heretyk: ktorzy hereto-
wie nie wfaćac prawdy / nie chcą się dać ná
rozsadek ani Papieża potomka Piotrowego /
ani Koncyliów / albo Szymów duchownych:
ale każdy náśladowie ducha swego / phántazyey
swoiey / swego rozumienia piśma / y wmy-
ślnie a wpoźnie się sprzeciwia Kościołowi y
przełożonym tego. Lecz nie takiego ducha
mieli Paweł y Barnabasz S. ktorzy acz byli
Apostołmi y pełni Duchá S. iednak się nie
spuszczali ná rozumy swoje / ale wszystkie spór
odnieśli do Apostołów y starszych Jerozo-
limskich: y dali się ná rozsadek Piótra S. y
tego pierwszego Synodu Kościelnego. Tác
jest święta y mądra opatrność Boska / ná
zachowanie ludu Chrześciańskiego w praw-
dzie y w iedności: y ná osadzenie y potępie-
nie Sektarzów / y falszywych Doktorów / y
turbatorów Kościelnych. Którym sedzióm kto
nie chce albo nie śmie wszystkich swéy náuki y
spraw swoich poddać: ten dosyć pokazuje / iż
prawdy nie wfa / y wciąka przed światło-
ścią / y przed Trybunátem Bożim. Bo gdy-
by tego porządek w Kościele nie było / ná w-
spokojenie y skónczenie wszystkich sporów w
wierze: byłby Kościół Chrystusów niedziem-
szy y nierządniejszy / niżli która rzeczpospoli-
ta albo zgromádenie ludzi ná świecie: gdyż
każde z nich ma pewne y dostateczne sposo-

34 łoiem od bráćiey do tych ktorzy ie-
byli posłali. * Lecz Syli zdáło się
tám zostac / a Judáš sam poszedł do
Jeruzalem.
35 * A Paweł y Barnabasz mieştáli
w Antyochii / nauczając y prze-
powiádając z wielem innych słowo
36 Pánstie. * A po kilku dni rzekł do
G Barnabaszá Paweł: Wroćmy się
nawiedzmy brácia po wszystkich mie-
37 ściach / w ktorychesmy opowiadali
słowo Pánstie / iakoli się máją. * A
Barnabasz chciał wziac z sobą y Ja-
38 ná / którego zwano Márkiem. * Ale
Paweł prosił go aby nie był przy-
iet / iako ten który odstac od nich z
Pámphiliem / a nie chodźil z nimi ná
39 pracę. * Stála się tedy różnica / tak
iż odseł ieden od drugiego: a Bár-
nabasz wziawszy z sobą Márka / wiódł
40 się do Cypru: * Lecz Paweł obrawszy
Syle poszedł / będąc poręczony łascé
Bożey od bráćiey. A obchodźil Sy-
rię y Cylicię / wtwierdząc kościoły:
rozkazując chować przykazania Apo-
stolów y starszych.

6 by ná rozstrzygnięcie y wspotnienie wszyt-
kich niezgod y sporów / które się wszynają
między poddanymi albo mieszany idy.
Y zebráli się Apostołowie j Tym przy-
kładem zbúiá się dwa przeciwné błedy dzia-
śneyşych odsepienców. Jeden tych / ktorzy
chcą aby się ná zborzech duchownych / ná
Konciliach y ná Synodziech wálnych / ziedzá-
li nie tylko Biskupi / ale zgólá Chrześciań-
wşy / tak duchowni iako y świeccy: aby
tám każdy dawał wotá swóie. A drugi bład
onych / ktorzy żadnych innych / oprócz świe-
tych a wybranych / ná Sęmy duchowné
przypuszczá niechca. Bo tu widzimy / iż ná
ten pierwszy Synod niko inşe nie wzwá-
no oprócz Apostołów / Kaptanów y starszych /
iako sedziów: chocia bez pochyby wiele in-
nych ludzi dobrych y uczonych było w onym
mieście tego czasu. Jakóž y potym ná wszy-
tkich y nastárşych Synodziech / sami Bisku-
pi wotowali / sądzili / y dekrety czynili: acz
nie sami Biskupi / ale y inni rozmaici ludzie
dla inşych przyczyn bywali ná Synodziech.
Bo przełożeni świeccy / Césarze / y Królowie
nie mogą bydź sedziami w rzeczach około
wiary: iedno sami Biskupi y przełożeni du-
chowni. O czym piśma pełno. Do tych tedy
wszystkie wątpliwości w wierze odnosieć po-
treba: ktorzy Duch S. w Kościele postáno-
wil Biskupy / aby rzadzili Kościół Boży:
ktorzy kto słucha / ten Chrystusa słucha:
a kto temi gardzi / ten Chrystusem gardzi.
Ktemu y to obacz / iż Biskupi ná Koncili-
um wálnym zgromádeni / noszą osobę Kościoła
powşecznego (iako Augustyn S. napisał:
Iż dekret zupełnego a powşecznego Koncy-
lium jest sezwolenie Kościoła wszytkiego) y
przetóž máją y moc Kościoła wszytkiego / y
przytomność Duchá S. który im zbładzić

*do. Aposto-
łów. G.

*Pawłowi
się zdáło że
niezestępné.
G.

Ná koncyli-
ach którzy
bywać má-
ją.

1.
2.

Sędziowie
wiary.
5. Moy: 17.
Matt: 2. 7.
Agg. 2. 12.
Dzie: 20. 28.
Luk. 10. 16.
Lib: 1. cap.
18. de bapt.
Koncylum
nosi osobę
kościółá w-
şytkiego.

nie do

Pie wse po-
wsechnie Kon-
cilium.

XV.
Piotr na
Koncilium
przodnie.
Hier: epi:
89.

XVI.
Piotr na
pierwszy
nawracaj
Zydy y Po-
gany.

Gal: 2. 9.

Dekret Syno-
du Apostol-
skiego.
Hier: epi:
89.

Dekrety Kon-
cyliow nie w
szykcie jedná-
kie.

Własności
Heretyków.
1. Jan 2. 19.
1.

nie dopuszcza. Co konieczne musi być w Ko-
ściele: tak y urząd święty / Senat / y inni
przełożeni we wszystkich rzeczach pospolitych
nasza osoba wszystkich pospolstwa. A inak
urząd w Kościele stanowić albo wynajdować /
tak czynią dzisiejszy odszepienicy / jest wszy-
tek rząd y jedność tego targać / przeciw wsze-
mu piśniu / zwycięstwu y rozumowi.

Y zebrali się / Tenże był pierwszy zbor
albo Synód wálny a powszechny / z prze-
dniejszych Apostolów y Biskupów zebrany:
który się tym rychły na on czas zgromadził /
im ieszcze było mniey Biskupów y narodów
Chrześcijańskich / niżli porym / gdy się Ko-
ściół rozszerzył po wszystkich światu.

Wstawy Piotr / Piotr / tak głowa Ko-
ścioła / na powszechnym Synodzie napier-
wszy mówi / y dekret feruje / którego Jakub y
inni wszyscy naśladowa: tak Hieronim S.
połaził. Tę czynili zawse potomkowie te-
go Rzymscy Biskupi / na Konciliach wál-
nych: nie tylko sami przez się / ale y w nieby-
tności swej przez legaty swoje. Bo na wszy-
tkich wálnych Konciliach pierwsze miejsce y
pierwszy głos mieli: y żadne Koncilium w
Kościele bez ich potwierdzenia swojej wagi
ani wiary nigdy nie miało. A przetoż one
synody Ariarów y innych heretyków / chociaż
wielkie były: wśakże iż ani przywołania
ani potwierdzenia Papieskiego nie miały /
przeto nie dźw iże pobladły. Jako Ari-
minski Ariarów / Epheskie wórcę Nesto-
rianów / Konstantynopolskie Obrzązko-
ców y inne podobne zbory potępione.

Przez usta moie / Ale Paweł był we-
zwany y osobliwie obrany Apostoł Poga-
nów: wśakże to był przywilej Piotra S. z
wólę y z obrania Boga samego / aby pier-
waski nie tylko Żydów ale y Poganów przez
usta tego na wiare były powołane / ponie-
waż był przedniejszym pasterzem wszystkich
owiec Páńskich / tak z Żydów y z Poganów
nawroconych.

Odpowiedział Jakub S. Jakub Apo-
stól y Biskup Jerozolimski po Piotrze wotu-
ie / y sentencya tego przyjmie / która była:
że ci / którzy się z Poganstwa na wiare Chri-
stusowa nawracają / nie mają się ani obze-
zować / ani innych ceremonij zakonu Moys-
zefowego zachować.

Od porubstwa / Ale porubstwo y bał-
wochwalstwo z przyrodzenia swego są rzeczy
złe / y grzechy śmiertelne / y przetoż nigdy nie
były dozwolone. Wśakże iż Paganie / z za-
starcie nalogu złego byli do obojga sklon-
ni / y zanie sobie porubstwa nie mieli: zdáło
się Duchowi S. obojga tu znowu zakazać.
Lecz wstrzymywanie ode krwie y od dawio-
nych rzeczy nie było nieustusne ani złe samo
z siebie: w którym Żydom do czasu folgować
się godziło / a Poganów też nieco poświęcić w
postupstwie. Zkąd widzimy wielka wla-
dza Kościoła Bożego yśymów duchownych /
które mogą rościć y stanowić dekrety tak
wieczne / tak y doczesne / wedle czasu y po-
trzeby / y różności narodów / bez żadnego
wyrażnego piśnia / y przykazaniem swym w-
czynić aby się to więcej niegodziło / co przed
tym wolno było.

Niektórzy z nas wyszedł / Tu masz wła-
sne y osobne opisanie albo znaki heretyckich y
odszepienich mistrzów albo wycielów.
Pierwszy / z Kościoła wychodzić / y od duko-

wnęj zwierchności y pasterzów odstepo-
wać. Drugi / wycieć bez ich roztazania / po-
ruczenia / y postania. Trzeci / trwożyć Ka-
tholiki wielomówstwem y wdzięcznemi sko-
wy. Czwarty / przewracać y zataćć dusze.

Zdáło się Duchowi S. / z tych słów wcy-
my się naprzód / iż nie nie grzecha Kátholicy /
ślacząc pospolu Boga y stworzenie tego /
tak pierwsze y poslednie przyczyny: y ieden
starek obieną przypisując: który acz nie ie-
dnako / ale przed się y od Boga y od stworze-
nia pochodzi. Jako tu Apostołowie (podá-
jąc forme dekretu wszystkim Koncylion) mó-
wia: Zdáło się Duchowi S. y nam: Jako y
ono: Bóg y Anioł niechaj błogosławi tym
dziećciom. Pánu y Gedeonowi. Miecz Páński
y Gedeonów. Wwierzyli Pánu y Moyszefo-
wi słudze tego. Świadcze przed Bogiem / y
Chrystem Jesium / y wybranemi Anioły
tego. Miłość y wiare która ma się Pánu
Jesufowi / y ku wszystkim świętym. Stáli-
ście się naśladowcami naszymi y Páńskimi.
Przetoż także dobrze y według piśnia Kátho-
licy mówią: Spowiadam się Bogu y wszy-
tkim świętym. Tak mi Pan Bóg pomoż y
wszystcy święci. z. Powtórzę wcymsy się / iż
święte Koncylia dla rozwiązania wątpli-
wości / y potępienia błędów y dla uspokoe-
nia rozruchów / y odszepienstw / albo dla na-
prawnienia skazanych obyczajów / porządnie
zgromadzone / mają zawse przytomność
Ducha S. y przetoż w dekretych swych bła-
dzie nie mogą: ponieważ Duch S. nie bła-
dzi. Który (tak tu widzimy) pospolu z Kon-
cylion dekrety feruje. Potrzebie wcymsy się /
iż osobliwie na Koncylionach pełni się ona obie-
tnica Pána Chrystusowa: / Jż ie Duch S.
sprawie / y wcy ich wśelkię prawdy: a nie
tylko za czasów Apostolskich / ale aż do skoń-
czenia świata: poład Koncilia / Kościół y ie-
go pasterze będą mudi ten przywilej Bo-
żej przytomności. Przetoż Grzegorz S. czte-
ry one pierwsze zbory albo Koncylia (Nice-
skie / Konstantynopolskie / Epheskie y
Chalcedoneńskie) tak przyjmie / jako cztery
Ewangelie: y toż o piątym Koncylion mó-
wi / że te ma w teyże wadze. Coby był rzekł y
o innych wszystkich Koncylionach / by ich więcej
za tego czasu było.

Oprocz tych potrzebnych / Tu masz in-
szy przykład iż Kościół może wstawać czynić
dla pewnych takich przyczyn / y do chowa-
nia ich Chrześcijań na sumieniu obowia-
zác. A piśe Tertulianus Apol: c. 9. iż onych
czasów Chrześcijań: woleli nawierzyć meki
cierpieć y vmrzeć / niż to przykazanie o w-
strzymaniu ode krwie y rzeczy duszonych albo
bálwánóm ofiarowanych przestąpić.

Ode krwie y od dawionę / To przyka-
zanie tylko do czasu trwać miało / dla wiet-
szego ujednoczenia Żydów y Poganów. A
przetoż potym zniesione było mocą y zezwo-
leniem tegoż Kościoła Bożego / który z ná-
chnienia Ducha S. dobrze rozumie / kiedy /
kiedy / tak y po ci co ma być chowano. A o
takich dekretych Augustyn S. mówi. Jż
pierwsze choć powszechne y zupełne concilia
poslednimi mogą być poprawione.

Wradowali się z pocieszenia / Wierni Ka-
tholicy przyjmują z radością dekrety Conci-
liów jako dekrety Ducha S. Lecz ypochni he-
rerycy których błędy na Conciliach bywają
potępione / niedźw że te rozmaić potwaa

2.
3.
4.

1.
Bóg takó mo-
że być zła-
czón z swo-
rzeniem.
1. Moy: 48.
15. 16.
Sgł. 7. 18. 20
2. Moy: 14. 31
1. Tim 5. 21.
Philem: 5.
1. Tess: 1. 6.

2.
Na Koncyl-
ion Duch S.
preświicie.
Matt. 18. 20

3.
Na Koncyl-
ion Duch S.
wcy wśel-
kiey prawdy
Jan 16. 13.
Matt: 28. 20
Lib: 1. epi.
24.

Przykazanie
docze / ne A.
pospolów.

Lib. 2. de
Bapt ca. 3.

Kátholicy de
kretá Koncy-
liów przy-
mują.

Vstárye Biskupie.

36

rzasia iáko ná on čas Cherintyanowie y falšywi Apostołowie nie przyieli tego Jerozolimskiego/ Arianowie Nicejskiego/ á Trydenskiego džištyšy heretykowie.

Wrociwszy sie ná wiedzmy bracia/ Stad ái Biskupi wzięli on obyczay potrzebny ná wiedzania częstého trzód swoich: dla wwierdzenia y zachowania ich w wierze/ y dla posłepku w cnótach/ y dla naprawy obyczaj

ROZDZ. XVI.

PRzyšedł do Derby y do Listry. A oto był tam wcześ niektórzy imieniem Tymotheusz/ syn* nie

wierny/ z oycá Poganiną. Temu dobrze świadectwo dawali/ którzy byli w Listrze y w Ikonium bracia.

Tego chciał Páwel aby z nim šedł: y wstáwšy obczesz go dla Żydów/ którzy ná onych miešcach byli. Bo wszyscy wiedzieli že oćiec tego był Poganinem.

A gdy chodzili po miešcicach/ podawali im tu chowanie nauki/ które były postanowione od Apostołów y starszych którzy byli w Jeruzalemi. A košcioly wtwierdzały sie wiara/ y co dzień ich w liczbe przybywało.

A przešedšy Phrygiá y kráine Galátę/ zabronili im Duch S. przepowiadáć słowa Božego w Azyié. A przyšedšy do Misyié/ kušli sie išdž do Bithynií: y nie dopušcił im Duch Ješusów. A przešedšy Misyiá/ wštapili do Troády.

A wkažalo sie Páwlowi w nocy widzenie: Máž niektórzy Mácedonczyštáná/ y prosił go y mówił: Przyšedšy do Mácedonií ratuy nas.

A gdy wyžzał widzenie/ nátychmiast starálišmy sie išdž do Mácedonií: będąc vpevntieni iż nas Bóg wezwał tu powiedaniu im Ewánge

lií. A pušciwšy sie wodą z Troády/ prostosmy iecháli do Samotráciié/ á názántez do Neápolu: á ztamtąd do Philippów: które iest piérwšé miásto w štronie Mácedonškiey/ nowa osáda. A bylišmy w tymże miešcie kilká dni rozmawiajac.

A w dzień Sobotni wyslišmy z bramy nád rzekę/ gđže sie zdało aby bywała modlitwa: y wšiadšy mówili

ów ták duchownych ták y šwierckich.

39 Rozmá] W téy różnicy żadného swaru o wierze/ ani gniewu/ ani rosterku/ ani grzechu nie było (czego džiš inedy heretykami pełno) ale obádwa przyrym stali/ co sie im nalepić zdało: á šnadž to inž zžadzenie Božie było/ že sie rozšli: aby sie tym wiešcey šeržyło przez ich poštuge przepowiadánie Ewángełií šwiercéy.

14 smy do niewiašt które sie były zeszly. A niektórzy niewiaštá imieniem Lidia/ z miáštá Tyatyrškiego/ która šartat przedawála/ chwaláca Boga słuchála: którzy Pan otworzył serce/ aby przyšlonila do tego co powie

15 Páwel. A gdy była ochrzczona y dom iéy/ prosiła mówiac: Ješliście mie osádzili bydž wierną Panu/ wniđcie do domu mego y mieškajcie. A przymušli nas.

16 A przydało sie gdyšmy šli ná modlitwe/ iż džiéwka niektórzy co miála Duchá Python/ podkála sie z námi/ która zyšt wielki pánom šwymi czynila wiešzac.

17 Tá chodząc za Páwlem y za námi/ wołála mówiac: Ci ludzie są šludzy Boga nawyššiego/ którzy wam oznaymuia droge zbawienia.

18 A to czynila przez wiele dni. Lecz Páwel boleiac y obrociwšy sie rzekł duchowi: Roštázuieć w imie Ješusa Chrystusa/ abys od niéy wyšedł.

19 A wyšedł onéžé godžiny. A widząc pánowie iéy/ iż wysšla náđžicia zyštu ich/ poimawšy Páwla y Sylá/ wiodli ná rynek do pánow: á podawšy

20 te vrzedowi/ rzekli: Ci ludzie niepořoy czynia w miešcie nášym/ gđž są Žydowie: A opowiedáia/ zwyczay króregó/ sie nam przymowác nie godži

21 ani czynić: gdyžesmy są Rzymiánie. A zbiežal sie cžłowiek špospilitý przeciw nim: á vrząd rozdáryš štáty ich kázał ie siéc rózgami.

22 A gdy im^a wiesle ran žádali/ wrzucili ie do^b więzienia: roštázuiać štróžowi aby ich pilnie štržegli. A którzy wžiawšy tákowé roštázanie/ wšadžił ie do wnetržnego tárašu/ á nogi ich zámknął w kłode.

23 A o północy Páwel y Sylás modląc sie chwalili Boga. A słucháli ich którzy byli w więzieniu. A zprétká powštáło wielkie ženie trzesienie/ ták iż sie porušyly fundámenty ciemnice. A wnetřie otworzyly wšytkie džiwi/ y rozwižály sie petá wšytkich.

Niezgody iákie między Apostoly.

*zwyczajie których. G.

22. kor. II. f 25.
b1. Tef. 2. a 2
Philip. I. c 13. d 29.
*ciemnice G.

Modlitwa o północy, choć w więzieniu.

A ocuś

*Graká. G.

Vstáwšy ábo Trádie A= postólkie maia bydž chowane.

Nie żgotáć było odieto słowo Bože Azyianom: ále do cžłurylko. Iž iáko piške Bedá/ przežzał to był Pan Bóg že ná on čas wwierzyć nie mieli: á by cieżey ne byli po tepieni.

*Kolonia. I. G.

27 ² A ocutiwszy sie stróz ciemnice / y wy-
 35 żrżawşy dziwi otworzone v ciemni-
 ce / dobywszy miecz / chciał sie zabić:
 36 mniemając iż więźniowie pouciekali.
 28 ² Lecz Paweł zawołał głosem wiel-
 kim / mówiąc: Nie czyn sobie nie zle-
 29 go: boć i smy sam wysyſcy. ² A kaza-
 30 wşy zaświecić / wşedł / y dżąc przy-
 padł do nóg Pawłowi y Syli. ² A wy
 wiódşy ie z więzienia / rzekli: Páno-
 wie / cóż mam czynić aby ch był zbá-
 31 wion? ² A oni rzekli: Wierz w Pána
 F Jesuś / a będziesz zbawion ty y dóm
 32 twóy. ² A opowiedali mu słowo Pán-
 33 stie / ze wşytkimi którzy byli w domu
 iego. ² A wziawşy ie onęże godziſy
 w nocy / omyl rany ich: y był ochrz-
 34 czony sam / y wşytek dóm iego ná-
 tychmiast. ² A wprowadziwszy ie do
 domu swego / nágotował im stół / y

rádował sie ze wşytkim domem
 swym / wwierzywszy Bogu. ² A gdy
 był dzień / posłał urząd Cektarze / mó-
 36 wiąc: Wypuść one ludźie. ² A opo-
 wiedział té słowa stróz ciemnice Pa-
 włowi: Jż urząd posłał abyście byli
 wypuszczeni: teraz tedy wyszedşy idź-
 37 cie w pokoiu. ² A Paweł rzekł im:
 G Vbiwşy nas iáwnie nie osądzonych
 ludźie Rzymiány / wrzucili do ciemni-
 ce: a teraz nas potáiemnie wypychá-
 38 ią: Nie tak: ále niech przyjdá a sá-
 mi nas wypchną. ² A oznaymili urze-
 dowi cektarze té słowa. A bali sie / v-
 39 slyşawşy że Rzymiány byli. ² A przy-
 szedşy przepiaşali ie: y wywiódşy
 40 prosili aby wyszli z miásta. ² A wysze-
 dşy z ciemnice / wşli do Lidii: y wy-
 żrżawşy bráć poćieşyli ie y posli.

4 Podawali im J Pátrz iż tu Apostołowie
 podawali wiernym dekrety y árzykuly wiá-
 ry / ná Koncilium Jerozolinskim vstawio-
 ne / nie ku rozbiéraniu ani doşwiadczeniu
 (iáko dżisía mieć chea odszepieńcy) ále ku
 zachowaniu. Żkad baczymy nie tylko osobną
 powaźność Koncilioy / ále y potrzebe zaś-
 chowania wşelákich dekretów ná nich v-
 chwalonych. Bo nie tylko to / co Pan Chri-
 stus kazał wyraźnem słowy / ábo co w pi-
 smie wyraźnie mamy (iáko odszepieńcy v-
 cza) chować y ważyć sobie mamy: ále cośol-

wiek Apostołowie y przelożeni Kościelni ro-
 17 stánia.
 Ci ludźie są słudzy J Aboc dyabel przy-
 muson był mocą obecności Pawłowey / aby
 wyznał prawdę: ábo téż (iáko zwykł często
 czynić) teraz wyznał prawdę / aby mu ná-
 potym więcej wierzyli / aby ich tym sposo-
 31 ben łatwiej zradził.
 Wierz, á będziesz zbawion J Nie inşac
 iest wiára która zbawia / iedno tá / która prze-
 miłość spráwne czyni dobre. August: in
 Enchirid: cap: 67.

Luk: 10. 16.

Przez dia-
 bel czásem
 mówi pra-
 wdę.

Wiára któ-
 ra zbawia:
 Gal. 5. 6.

ROZDZ. XVII.

A przyszedşy
 Amphipol y Ap-
 2 pollonia / przyšli
 do Tessaloniki /
 gdzie była boźni-
 3 cá Żydowska. ² A
 Paweł wedle zwy-
 czáiu wşedł do nich / y przez trzy śáb-
 4 bąty rozmawiał z nimi z písmá: ² wy-
 wodząc y wykłádając / że była potrze-
 5 ba aby Chrystus ciérpiał y zmar-
 twychwstał: á iż ten Jesus iest Chry-
 stusem którego iá wam opowiádam.
 6 ² A niektóry z nich wwierzyli / y przy-
 7 łaczyli sie do Pawła y Syle: y z ná-
 8 bożnych y z pogan mnoşstwo wielkie
 9 y niewiaşt zacnych niemáto. ² Ale Ży-
 10 dowie* wzrúşeni zazdroşciá / y ná-
 11 brawşy z sobá z pospólstwá zlych nie-
 12 których ludźi / y rozruch uczyniwszy
 13 wzburzyli miásto: á náşedşy ná
 dóm Jazonów / szukáli ich aby ie wy-

6 wiedli przed pospólstwo. ² A nie ná-
 lazşy ich / wlekli Jazoná y niektóry
 7 bráć do przelożonych mieysckich /
 woláiąc: iż ci którzy miásto wzbu-
 8 rzáć / y tu przyšli: ² które przyjáł
 Jazon: á ci wysyſcy czynią przeciw
 9 dekretóm Cesárskim: powiádaiąc
 10 iż iest król inşy Jesus. ² A wzburzyli
 C pospólstwo / y przelożone miásta któ-
 9 rzy tego słucháli. ² A wziawşy stu-
 10 sżną sprawę od Jazoná y od innych /
 11 puscili ie. ² A bráć wnet wnoey wy-
 práwili Pawła y Syle do Bereie.
 12 Którzy przyşedşy wşli do boźnice
 Żydowskiej. ² (A ci byli przedniey-
 13 şy z tych którzy są w Tessalonice /
 którzy przyieli słowo ze wşytká ocho-
 14 tą: ná káždy dzień wywiádując sie
 písmá / iestliby sie to tak miáto. ² A
 przetoż wiele ich wwierzyło z nich /
 y niewiaşt poganńskich uczniwých / y
 15 meżów niemáto. ² A gdy sie dowie-
 dzieli w Tessalonice Żydowie / iż y w
 Bereiey opowiádané iest od Pawła

*zacnieyşy
 ná inne któ-
 ry są w
 Th:şsalonice.
 G.

*których ná-
 mówić nie
 mogli. G.

15 słowo Boże / przyszli też tam wzru-
 16 szać i podburzać pospólstwo. ² A
 17 tedy wnet Pawła wystali bracia / aby
 18 sędzi do morza : a Sylas i Tymo-
 19 theus pozostali tam. ³ A ci co od-
 20 prowadzali Pawła / zawiedli go aż
 21 do Athen : a wsząwszy rozkazanie od
 22 niego do Sylas i Tymotheusa / żeby
 23 conarychleży przyszli do niego / ode-
 24 sli.

16 ⁴ A gdy ich Paweł w Atheniech
 17 czekał : wzruszał się w nim duch ie-
 18 go / widząc miasto wdane na bálwo-
 19 chwálstwo. ⁵ A przetoż rozmawiał
 20 w bóżnicy z Sydy / i z nabożnymi / i
 21 na rynku na każdy dzień ⁶ z tymi co
 22 tam byli. ⁷ A niektórzy z Epikurów
 23 i Stoików Philosophów gadali się
 24 z nim : i jedni mówili : Cóż wždy
 25 ten ⁸ *ślowosiłowca* mówić chce ? A
 26 drudzy : Sda się bydy opowiadaczem
 27 ⁹ *nowych* bogów : iż im Jესusá i
 28 zmartwychwstanie opowiadał. ¹⁰ A
 29 porwawszy go / wiedli do ¹¹ *Areopagu* /
 30 mówiąc : Możemyli wiedzieć co to
 31 jest za nowa nauka / którą ty powia-
 32 dasz ? ¹² Bo iakiśś nowé rzeczy przy-
 33 nosisz do vsu naszych. A przetoż ch-
 34 cemy wiedzieć co to ma bydy. ¹³ (A
 35 wszyscy Atheniezy / i przychodnio-
 36 wie goście / żadną się inszą rzeczą nie
 37 bawili / iedno albo powiadaniami / a
 38 bo słuchaniem czego nowego) ¹⁴ A
 39 stojąc Paweł w poszród *Areopagu* /
 40 rzekł : Meżowie Atheniezy / we
 41 wszystkim was widzę iakoby zabobon-
 42 nieyszymi. ¹⁵ Albowiem chodząc i pa-
 43 trząc na bálwany wasze / nálażłem
 44 też oltarz na którym było napisano
 45 NIE ZNAIOMEMV BOGV. Co
 46 tedy nie znając chwalicie / to ja wam

24 opowiadam. ¹⁶ Bóg ¹⁷ który uczynił
 25 świat / i wszystko co na nim / ten bez-
 26 dąc Panem nieba i ziemi / nie ¹⁸ mie-
 27 ska w kościelech reka uczynionych :
 28 ani rekoná ludźmi bywa chwa-
 29 lon / potrzebując czego : gdyż sam
 30 dawa wszystkim żywot i dech i wszy-
 31 tko : ¹⁹ i uczynił z iednego ²⁰ wszyte-
 32 kiego rodzaju ludzi / aby mieszkali po wszy-
 33 tkiej ziemi : zamierzyszy postano-
 34 wioné czasy / i granice miéskania
 35 ich : ²¹ aby szukali Boga / owaby go
 36 znać i námacali albo náleżli : chociaż
 37 od każdego z nas nie jest daleko. ²² A
 38 bowiém ²³ w nim żywiemy / i ruszamy
 39 się / i jesteśmy : iáko i niektórzy z wa-
 40 szych Poetów powiedzieli : ²⁴ *Jego*
 41 bowiém i rodziem jesteśmy. ²⁵ Bez-
 42 dąc tedy rodziem Bożym / ²⁶ nie
 43 mamy rozumieć / aby złotu / albo
 44 srebru / albo kamieniowi rycinie rze-
 45 miésta i wymysłu człowieczego /
 46 bostwo miało bydy podobné. ²⁷ A
 47 czasyc téy niewiadomości przegla-
 48 dając Bóg teraz oznajmuie ludźtom
 49 aby wszyscy wszedy pokutowali : ²⁸ dla
 50 tego i postanowił dzień / w który ma
 51 sądzić świat w sprawiedliwości /
 52 przez meżá / przez którego postanowił
 53 ²⁹ *wiäre* podając wszystkim / ³⁰ *wstrześci*
 54 ³¹ *wsy* go od umarłych. ³² A ³³ *wsy*śa-
 55 ³⁴ *wsy* o zmartwychwstaniu / iedni się
 56 ³⁵ *nasmiéwáli* / a drudzy rzekli : Be-
 57 ³⁶ *dziem* cie drugi raz o tym słuchac.
 58 ³⁷ Tak Paweł wyszedł z poszrodku
 59 ³⁸ ich. ³⁹ A meżowie niektórzy przysła-
 60 ⁴⁰ *wsy* do niego / ⁴¹ *wwierzyli* : między
 61 ⁴² *którymi* i Dyonyzjus ⁴³ *Areopagitá* /
 62 ⁴⁴ *i niewiásta* imieniem *Dámáris* / i
 63 ⁴⁵ *drudzy* z nimi.

1. *lako Bóg*
 2. *mieska, albo*
 3. *nie mieska*
 4. *w koście-*
 5. *lech, pátrg*
 6. *wys. 7. 48.*
 7. *Nie bywa*
 8. *w nich za-*
 9. *mkniony :*
 10. *ani ich po-*
 11. *trzebuie.*
 12. *2. 1. Moy. 1. 2. 1*
 13. *b. wys. 7. 48*
 14. **krwie. G.*

*przech.

*słowa to A-
 1. *ratá, Græ-*
 2. *ckiego Poety*
 3. *1. 2. 40 d. 18.*

1. *Bostwo za-*
 2. *dnym obra-*
 3. *zem nie mo-*
 4. *że bydy wy-*
 5. *rażone.*

*wypelnia-
 1. *wy obratnic*
 2. *swia o Mes-*
 3. *siachu.*

*Ieden z o-
 1. *nich zac-*
 2. *nych sędziów*
 3. *w Areopagu,*
 4. *o którym*
 5. *wys. 7. 19.*

1. *Tim. 3. 15.*

*z kim się
 1. *mu trąsilo G*

*świegot, a-
 1. *bo płoska.*

*obcych albo
 1. *ciudzych. G.*

*Areopagus
 1. *wykłada się*
 2. *Mártesów pá-*
 3. *gerek albo za-*
 4. *mek. Miejsce*
 5. *było w w A-*
 6. *thenie sta-*
 7. *wne, gdzie są-*
 8. *dżono zwa-*
 9. *szcza o mór-*
 10. *derstwá.*

Dekrety Kon-
 1. *cylów iáko*
 2. *moga być*
 3. *probowane.*
 4. *Rzym. 1. 1.*

5 Ale Żydowie / Takac iest sąpalczywość
 6 heretyków : i ten iest żywy przykład ich sto-
 7 ści i chytróści / którzy i po dziś wzywá na
 8 przeciw Eaplanóm i káznodziejóm kátholi-
 9 ckim / i dobrym Jázonom / którzy ie przynim-
 10 iá / a zwłasczá w Anglii.

11 W ywiádując się pismá / Stád dowiédz
 12 chca heretykowie / iż im iákieś wolno dekre-
 13 ty Papięś ów i Conciliów eráminowác i pró-
 14 bowác / iestli się z pismem zgadzáia albo nie.
 15 Aleć inśa bylá onym / a inśa tym. Bo ácz
 16 Paweł był Apostolem / i niemógł náukisá /
 17 żywéy podawác : ¹ *wsákie* o tym piérwéy
 18 Berreianie niewiédzieli pewnie / i nie powin-
 19 ni byli wierzyć Páwtowi / áżby piérwéy albo
 20 cudá widzieli / albo inné *ślusne* dowody wie-
 21 rszenia mieli. Przetoż gdy im Paweł dowo-

22 dził z pismá prorockiego / *ślusnie* się téż do-
 23 kładáli pismá / chcąc wiedzieć iestli to ták by-
 24 ło. Lecz Chrześcíanie którzy pewnie wiedzá /
 25 iż Kościół w náuce wiáry zbládzić niemoże :
 26 winni iá przynimowác bez tego rozsádku / a
 27 nie niewarpić iestli to iest prawdá. Kedy y to
 28 obácz / i ácz heretyk grzészý wátpiac o pra-
 29 wdzie Kościoła powszechnego / do którego
 30 przez chrzest odrodzony iest (y inśa iest sprá-
 31 wa heretyká który raz wiäre wyznał / a inśa
 32 Żyda y Pogániná / który nigdy chrześcían-
 33 niem nie był) *wsákie* y heretyk nie *śle* czyni
 34 bádáiac się y doświadczáiac / iestli mieyscá pi-
 35 smá s. y Doktorów od Concilium Trydents-
 36 kiego przywiedzioné / ták się máia : gdy to
 37 ieno czyni tym *wymyslem* / aby nálażt praw-
 38 de : a nie żeby się prawdzie sprzeciwiał. Bo
 39 áczby on miał y bez tego doświadczania Ko-

ścielną

wydworne
nabożeństwo
abo zabobo-
ny.

Lib. 2. de
doś. Chr.
c. 20.

Ieśli Bóg mo-
że być ma-
lowany.

2. Mo. 25. 18.
3. król. 6. 23.
1. Mo. 3. 8.
1. Mo. 28. 13.
Figury w
których się
Bóg okaza-
wał raczył.
Iz. 6. 1.
3. król. 22. 19.
Dan. 7. 9.

ścienna nauka przynimować: wszakże lepszy
jest aby tak doświadczając gotował się ku
poznaniu prawdy: a niżliby niedbając w
swych ciemnościach zostać.

22 Zabobonnymi i zabobony (superstitio)
te są: gdy kto część Boga wyrządza swo-
żeniu: abo tym sposobem wyrządza i Boga
którym się nie godzi. Co trochę bywa.
Najbardziej gdy część Boga białanowi da-
wa: co jest bałwochwalstwo. Drugie: kiedy
miasto Boga rądzi się czarta: abo slug tego
czarowników abo praktykatorów. Trzecie:
gdy stworzenia Boga abo rzeczy świeco-
nych na co innego używa: niżli od Boga y od
kościoła są postanowione. O czym św. o.
Augustyn S. A tymi sposobem Paweł so-
wie pogany/ zabobonnymi/ abo wydwornie
nabożnymi: i dla bojaźni czartów/ i dla
stworzenia za Boga chwalił/ kłamie/ drze-
wa/ besty/ y duchy.

29 Bóstwo mało być podobne i spierają
się Kłówinistowie/ i się nie godzi niewidzia-
nego Boga zgola mało malować/ przeto i
Bóstwo niewidziane nie może być żadnym
widzianym obrazem wyrażone: y nas Kato-
liki potwarzają/ i takobyśmy obrazami Trojce
S. Bóstwo wyrazić chcieli. Lecz i tak anyo-
wie chociaż także są nie cielesni y niewidzia-
ni/ y żadnym obrazem wyrażeni być nie mo-
gą/ a wdy przedsię w starym zakonie byli ma-
lowani y rzeźbieni/ y w kościele stawiani: tak
też Bóg Ociec y Duch S. przeczby nie miał
być malowany/ zwłaszcza w tych figurach w
których się sam pokazywać raczył: Jako A-
dąmowi w Raju w osobie człowieka. Jako
bowi/ wsparł się na wierzchu drabiny: Ja-
śafowi y Michaśowi/ siedzący na stolicy.
Daniel go maluje/ i tak go widział na stolicy
siedzącego/ y opisywał głowę jego y włosy i-
go siwe y siaty białe. Duch S. widać się w

osobie gołębie y w ognistych językach: cze-
mużby w tych figurach nie miał być ma-
lowany: A zwłaszcza i w Katołickim ko-
ściele/ obrazy Trojce S. nie przeto malują/
żeby im podobieństwo Bóstwa y niedość
głębi natury jego wyrazić chcieli: abo żeby
rozumieć bydy Boga tym obrazom podo-
bnego. Bo to jest kacerstwo Antropomor-
fizm/ mniemając żeby Bóg miał także ręce/ o-
czy/ nogi/ i tak człowiek. Ale przeto te obrazy
stawiają/ aby ludzie temi znakami pobudzeni/ na
Pana Boga żywego y niewidzianego wspo-
minali: y różność trzech osób Trojce prze-
naswietłej/ przez te widome figury/ nie mało
rozumieć. Przetoż te obrazy Trojce S. nie
są kstały y figury samego Boga żywego/
którego żaden rozum ogarnąć/ mierzyć ma-
larz wyrazić nie może: ale są figury wido-
wych y cielesnych rzeczy/ w których się Bóg
ludziom jawić y pokazywać raczył.

34 Dionyzys Areopagita Teni to jest on
sławny Dionyzys/ który napierwszy na-
wrócił Francya/ y który napisał prawie bo-
że y zawołane księgi, de ecclesiastica & ce-
lesti Hierarchia. Et de diuinis nominibus:
w których wspomina y chwali mało nie wszy-
tkie obrady y ceremonie/ które y podziśdzeń
kościół Katołicki ma we swych: y daje
świadcstwo kościołowi y wierze Katołic-
kiej przeciw heretykom tak iśnie y iawnie/
i przeciwci wciężki insey nie mają/ i teno
mówić/ że nie ten Dionyzys onę księgi pi-
sał/ ale ktoś insey poledni. Lecz te księgi i-
te własne tego Dionyzysa Areopagity/
przyjął y wyświadczył trzeci zbór powse-
dny Konstantynopolski/ przed dziećmi
set lat: y pokazał to iśnie/ Anastasius Bibli-
othecarius, Hilduinus, Michael Syngellus,
Suidas, Marthaeus Galenus, y inni: zbierając
wszystkie wykrety przeciwników.

Obrazy Trój-
ce S. ale cze-
go malują:

Dionyzys
w piśmie da-
je świadec-
two Kato-
lickiej wiary.

ROZDZ. XVIII.

A tym* odse-
dłszy z Athen przy-
szedł do Koryn-
thu: a znalazłszy
niektórego Żyd-
a imieniem Aquile-
rodem z Pontu/

który był nie dawno z Włoch przy-
szedł/ y Pryscyllę żonę jego/ (dla te-
go iż był przykazał Klaudyusz aby
Żydowie wszyscy poszli precz z Rzy-
mu) przyszedł do nich. A i był te-
góż rzemieślnicą/ mieścił w nich y ro-
bit (a byli namietniczego rzemieślnicą.)
A rozmawiał w Bożnicy na każdy
śabbat/ przypominając imię Pana
Jezusowo/ y namawiał Żydy y Gre-
ki. A gdy przyszli z Macedonii
Sylas y Tymotheusz/ naleył sło-
wem Paweł/ oświadczać Żydom
że Jesus jest Chrystusem. Lecz gdy

się oni zastawiali y bluźnili/ wytrza-
siawszy śarty swe rzekł do nich:
Krew wasza na głowie wasze: czy-
stym ia: odtychczas pójde do Po-
gánów. A odeszedłszy stamtąd wszedł
w dom niektórego imieniem Tyta
Justa/ który służył Bogu: którego
dom był podle Bożnicy. A Krispus
Arcybożnik wwierzył Panu ze wszy-
tkim swym domem: y wiele Koryn-
thyan słuchając wwierzyło/ y chrzest
przyjmowało. A rzekł Pan Paweł
wi w nocy przez widzenie: Nie bój
się/ ale mów/ a nie milcz: dla tego
żem ja test z tobą: a żaden się na cie
nie rzuci/ abyć miał zaszkodzić: abo
wiem ja wielki lud mam w tym mie-
ście. A zmieścił tam rok y sześć mie-
sięcy/ nauczając w nich słowa Boże-
go. A gdy Gallio był starostą w
Achaj/ powstałi iednomysłnie Ży-
dowie przeciw Pawłowi/ y przywie-
dli go do sądu: mówiąc/ iż ten

to jest, śami-
ście sobie
przyczynę
zginienia a-
nie ia, Hebr.

*w Koryntie

*Paweł. G.

*światki był
duchem. G.

^ood tribuna-
tu, od /u. u.
^oGrakowie.
G.
^owdawał się
za Názarey-
czyka, aby
nie obraził
Żydów, któ-
rym za złe
miał, że za-
konu za nie
słuchali.
Niz. 21. 23.
24. Moy. 6.
Niz. 21. d. 24.
^olonecznie
musia bcho-
dzić święto
niedochodząc
w Jeruzalem
lecz G.

Piotr S. z Ży-
cy był wy-
gnany z Rzy-
mu.

Suet. in
Claud. c. 25.
Dzie. 15. 7.

Różność
chrystu Iano-
wego od
Chrystusa
wego.
^oMat. 3. c. II.
Mar. I. b. 8.
Luk. 3. c. 16.
Jan I. d. 26.

14 przeciw zakonowi namawia ludźie
chwalić Boga. ^oA gdy poczynal Pá-
wel wsta otwając / rzekł Gallio do
Żydów: O meżowie Żydowscy / gdy-
by co niesprawiedliwego było / abo
złoczyństwo wielkie / słusniebych was
15 wcielił. ^oLecz jeśli są gadki o sto-
wie / y imionach / y zakonie waszym / sami
tego patrzyć: ia niechce byś tego
16 sedzi. ^oA odegnat ie ^ood stolice. ^oA
17 porwałszy wyszyscy ^oSosthená Arcy-
bożniká / bili go przed stolicą: a Gál-
lio nic o to nie dbał. ^oA Páwel gdy ie-
18 szcze przez niematy czas zmieścił / po-
żegnałszy się z bracia / wiozł się do
E Syryi. (a z nim Priscylla y Aquilá)
20 ^oKtóry sobie głowę był ogolił w Ken-
19 chrze: bo miał ślub. ^oA przyszedł do
Ephesu / y tam ie zostawił. A sam
wędrując do bożnice / rozmawiał z Ży-
20 dy. ^oA gdy oni prosili / żeby dłuższy
21 czas zmieścił / nie zezwolił: ^oale po-
żegnałszy się / y rzekł: ^oWróćcie się
zaws do wasz za wola Boż: y puscil
się z Ephesu.

3 Aby Żydowie wyszyscy / strasili się / znaczy-
iż miewyko Żydzi / ale y wyszyscy Chryścianie
z Żydów nawróceni / byli wygnani z Rzymu.
Roku Pańskiego 51. panowania Alaudy-
sowego roku 9. a Piotrowego Biskupstwa
w Rymie roku 7. Przyczyna te^o wygnania
była / iż niewierni Żydzi przeciw wiernym
wstawicze burdy y rozruchy wstawiali / jako
Swetonius świadczy. Tegoró czasu y Piotr
ś. współ y z innymi Żydy był wygnany /
który tegoró roku był na Jeruzolimskim Con-
cilium. Vide annal Baron.

22 ^oA gdy przyszedł do Cezarei / w-
E stąpił / a ^okościół pozdrowił / y puscil
23 się do Antiochii. ^oA zmieścił w-
szy tam niektóre czas wyszedł / obcho-
dząc porządnie krainę Galacką / y
Phrygią / utwierdzając wszytkie v-
24 cznie. ^oA Żyd niektóre imieniem A-
pollo / rodem z Alexandryi / mąż
wymowny / zaszedł do Ephesu / ^obe-
25 dając potężny w pismach. ^oTen był
nauczony w drodze Pańskie / a zápa-
lony duchem / mówił y nauczał pilnie
tego co się tknie Jezusa: wiedząc tyl-
26 ko o chrzcie Janowym. ^oTen tedy
G poczał bezpiecznie poczynać w bożni-
cy. Którego wysławszy Priscylla y
Aquilá / przysili go / y pilnie mu wy-
27 lożyli drogę Pańską. ^oA gdy chciał
iść do Achaii / napominając brá-
cia / pisałi do wczniow aby go przysie-
28 li. Który gdy przyszedł / wiele pomagał
tem którzy uwierzyli. ^oAbowiem po-
tężnie przekonwał Żydy iawnie / oká-
zując z pismá / iż Jezus iest Chry-
stusem.

^ozgródka
nie wiernych

^obarzo bie-
gły w piśmie
Hebr.

18 Który sobie głowę ogolił / Hieronym
S. y Augustyn twierdzą / iż Páwel a nie A-
quilá głowę sobie ogolił. Lecz Chryzostom
ś. nie o Páwle ale o Aquili y Priscylli to ro-
zumie: Jezus iest był / praw / od obyczaju Ży-
dowskiego nie odwrócił. Składając że Chry-
zostom tak cytal: Który sobie byli głowę
ogolili: bo mieli ślub. Jako się też naydnie
napisano w iednym starym Gręckim exem-
plarzu. O czym świadczy Baronius Tom. 1.
Annal. Anno Christi, 53.

Jeśli Páwel
czyli Aquil-
las był ogo-
lony.
Chryzostom
Act.
4. Moy. 6. 18

wy: 1. a 5. y
11. b 16. y 19.
a 4.
^oPáwel dāie
Sakrament
bierzmowa-
nia abo po-
twierdzenia.
wys: ca. 8.
ver. 17.
b Wys: 224.

^odisputac.

ROZDZ. XIX.

1 **W**stało się gdy
A Apollo był w Ko-
ryncie / iż Páwel
schodziłszy gór-
ne strony przy-
szedł do Ephesu:
y znalazł niektóre
2 wcznie / y rzekł do nich: Zalicście wzię-
li Duchá świętę / gdyście uwierzyli:
A oni rzekli do niego: Ale aniśmy sły-
chali jeśli iest Duch święty. ^oA on
3 rzekł: W czymżście tedy są pochrze-
żeni? Którzy powiedzieli: We chrzcie
4 Janowym. ^oA rzekł Páwel: ^oA Jan
chrzcil chrztem pokuty lud / mówiąc:
Aby w onęgo który miał przysść po
5 nim uwierzyli / to iest / w Jezusa. ^oTo

6 wstawszy / ochrzczeni są w imię Pá-
B na Jezusoré. ^oA gdy ná nie włożył
rece Páwel / ^oprzyszedł ná nie Duch
7 święty / y mówili iezysi / y prorokowa-
li. ^oA wszytkich meżów było około
8 dwunastie. ^oA wędrując do bożnice /
mówił bezpiecznie przez trzy miesią-
ce / rozmawiając y namawiając o
królestwie Bożym.
9 ^oA gdy się niektórzy zatwardzali / y
nie wierzyli / zlorzecząc drogę Bożą
przed pospolstwem / odstąpiłszy od
nich / odłączył wcznie: co dzień roz-
10 mawiając w szkole niektórego Ty-
ranná. ^oA to się działo przez dwie le-
cie: tak iż wyszyscy którzy mieszkali w
Azyi / słuchali słowa Pańskiego /
11 Żydowie y Poganie. ^oA nie lada cu-
da czynił Bog przez rękę Páwlową:

tak iż

poprzyśięga
my. G.

spowiedzi
Paweł S.
słuchał.

szarnakia
skimi.
k o s t i e h , c o
k o s t o w a ł y .
k e b r a s u m
m a , w e d l e B u
d e u s z a c z y n i
5000. k o r o n .
o i e s t 7500.
z ł o t y c h . A t u
w i d z i s z , i z t o
n i e n o w i n a
i a w n i e p a l i o
k i e g i z a k a
s a n e .

SZOSTA
CZESC
o przenieście
niu kościoła
z Jeruzale-
m głosa-
wnego mia-
sta Żydów-
skiego, do
Rzymu głosa-
wnego mia-
sta Pogań-
skiego.

Chrześć 1a-
nowa.

12 ¹ tak iż też na chorę przynosono chu-
stki albo pasy od ciała iego / y odcho-
dziły od nich choroby / y duchowie zli
13 wychodzili. ² A kusili sie niektórzy y z
C wstępczych sie Żydów zatlinaczów /
wzywając nad tymi którzy mieli duchy
złe / imienia Pana Jezusowego / mó-
wiąc : "Poprzyśięgam was przez
Jesusa którego Paweł opowiada.
14 ³ A było siedm niektórych synów
Scerwy Żydą przednieyszego kápła-
15 ną / którzy to czynili. ⁴ A odpowiedzia-
wszy duch zły / rzekł im : Znam Jesu-
sa y wiem Pawła : ale wy coście zaczy-
16 ⁵ A wstępczycy na nie człowiek w
którym był duch zły / a opánowawszy
obudwu / zmocnił sie przeciwko im :
17 tak iż nągo y zranieni wcieli z domu
onęgo. ⁶ A było to wiadomo wszystkim
Żydom y poganóm / którzy mieszkali
w Ephezie : y padł na onę wszystkie
18 strach / y sławiło sie imie Pana Jesu-
sowo. ⁷ A wiele wierzących przycho-
19 ⁸ dziło / spowiedając sie y opowieda-
jąc czyny swoje. ⁹ A wiele z tych kó-
rzy sie dwornoscia parali / znieśli
księgi y popalili przed wszystkimi : a
20 obrachowawszy cene ich / znaleźli
summe pięćdziesiąt tysięcy srebrni-
ków. ¹⁰ Tak potężnie rośło słowo Bo-
żę / y zmacniało sie.
21 ¹¹ A gdy sie to spełniło / wmyślił Pa-
weł w Duchu / przeszedłszy Mácedo-
nię y Achaję / iść do Jeruzalem /
mówiąc : Jż potym gdy tam bede /
22 potrzebą mi y Rzym widzieć. ¹² A po-
stawy do Mácedomiety dwu z tych
którzy mu służyli / Tymotheusa y E-
23 rasta / sam na czas pozostał w Azy-
tey. ¹³ A onęgo czasu sstał sie rozruch
E niemający około "drogi" Pánstiey. ¹⁴ A-
24 bowiem niektórzy imieniem Demetri-
us Srebrnik / który robił zbory Dyá-
nie : czynił nie mający zysk rzemieślni-
25 kóm. ¹⁵ Które zwoławszy y te którzy tá-
kowymi byli rzemieślniki / rzekł : Me-
26 żowie / wiecie iż z tego rzemieślnia jest
nasze nabycie : a widziacie y słyszy-
cie / że nie tylko w Ephezie / ale mało nie
27 wszystkich Azytey / ten Paweł náma-
wiając odwrócił wielką rzęś / mó-
wiąc : że nie są bogowie / które reko-

27 má dżiałają. ¹⁶ A nie tylko będzie nie-
bezpieczno / aby nam tá czystka nie
przysła w naganienie : ale aby y ko-
ściół wielkiej Dyány nie był niszczony
pocztan : ale y pocztne niszczyć má-
stat téy która chwali wszystkie Alzya y
28 wszystkie świat. ¹⁷ Co gdy wysłyszeli / ná-
pełnieni są gniewu / y krzyknęli mó-
29 wiąc : Wielka Dyána Epheza. ¹⁸ A
F nápełniło sie wszystko miastem zamięs-
nia / y wtargnęli iednostajnie ná
Theátrum / porwawszy Gaiá y Ary-
starchá Mácedoncey / podróżné
30 towarzyše Pawłowe. ¹⁹ A gdy Paweł
chciał wynisnąć do pospólstwa / nie
31 dopuścili wczniowie. ²⁰ A niektórzy też
z przednieyszych z Azytey będąc mu
przyaciółmi / posłali do niego pro-
32 śąc / aby nie wychodził ná Theá-
trum. ²¹ A dwudzy coś innego wolali.
Abowiem było zgromądzenie zamię-
śnane : a wiecý ich niewiedziato dla
czego sie zesli. ²² A z rzęśey wywlekli
33 Alexándria / a Żydowie go popychali.
A Alexándery prośąc reka o milcze-
nie / chciał dąć sprawę pospólstwu.
34 ²³ Którego gdy poznali iż był Żydem /
sstał sie ieden głos wszystkich iako-
by przez dwie godziny wołających :
35 Wielka Dyána Epheza. ²⁴ A pisałz
wsmięrczycy rzęś / rzekł : Meżowie
Ephezey / y którzy jest człowiek coby
nie wiedział iż miasto Ephezie jest
"chwalcą wielkiej bogini Dyány / y
36 córki Jowisowej. ²⁵ Gdyż sie tedy
G przeciw temu mówić nie możetrzeba
abyście sie pohánowali / a nie skwa-
37 pliwie nie czynili. ²⁶ Abowiemście
przywiedli te ludzic / ani śmieto kra-
38 dżce / ani bluźniące boginią wásę. ²⁷ A
iesliż Demetrius / y ci co z nim są rze-
mieślnicy / mają sprawę przeciw ko-
39 mu / wsak sądy bywają : są też "sta-
rostowie / niechże iedni ná długich
40 stárz. ²⁸ A iesli insey rzeczy szukacie /
ná porządnym zeszciu odprawić sie
będzie mogło. ²⁹ Abowiem trzeba sie
bać / abyśmy nie byli oskarżeni o roz-
ruch dżisieyszy : gdyż niemamy żadne-
go winnego / o którymbyśmy mogli
dąć sprawę tego zbieżenia. A gdy to
rzekł / rozpuścił zgromądzenie.

"droga Pán-
ska" zowie
nauka Ewán-
gelii, albo
wiarę Chre-
ściánską.
"Boginię. G.

"ná plác,
gdzie kome-
dy y goni-
twy sprawo-
wano.

"tu jest toż
słowo Grę-
ckie y papi-
mētēs :
które indziej
wykładamy
Doktorem, a-
bo Doktorem
zakonnym.
A oboje po
Látinie, Scri-
bá, pátrz
Matt. 2. 4.
"święt-
niem albo ko-
ścielnym.

"sędziowie.

To usłyszawszy ochrzczeni są. J. Stad
znać iż chrzest Janów nie był dostateczny / y

nie oczyszczał grzechów / ani dawał Ducha ś.
Boby sie ci byli znówu nie chrzcili.

Reliquie S. cudi czynią bez rbliznania caci y chwały Bożkiej.

Hō. Quod Christ. sit D. & in vita Bab: Hier: cont: Vigilant.

Nā imię Pāwłowe y innych świętych dyabli wiekają. Philip. 2. 9.

In vita Hilary Chrysof. loco cit.

Spowiedź przed Aposto-
i.
Matt: 3. 6.

Z wylizaniem grzechów.

12

Chustki] Oto chustki y facelęty / które sie Pāwłowego ciata dorykały / cudi czyniły : y nie byto żadne białowodwałstwo / ani zabobony przypisować im tę moc / która im Bóg prawdziwie dawał : y starac sie ich dotknac dla ozdowienia nietylko nie była żadna krzywdā abo zelszywość Bogu / ale owšem to był wielki dowód / iż wiara Chrystusowa test prawdy : a iż ten jest prawym Bogiem / którego slug iście / chustki y podwiązki cudi czyniły : iako s. Chryzostom siero ko pokazu-
ie. przetoż sie nie dziwy / kiedy czytasz w sy-
woćech świętych / że ich reliquie / suknie / chu-
stki / lastki / y inne rzeczy podobne także cudi
czyniły. Cemu iż Wigilāncyus wierzyć nie
chciał : przeto od Hieronyma s. zgromiony /
y od Kościoła powszechnego za heretyka był
osądzony.

15

Wiem Pāwła] Pātrz iż nie tylko chustki Pāwłowe / ale y imię tego było dyabłom strą-
sne : które iż operanych wyganiało. Skąd
widzimy / iż nie tylko imię Pāna Chrystuso-
we / które jest nad wszelkie imię : ale też imię
nā slug tego / nād operanymi wzywane / ma-
ta moc nād czarły. Co nie tylko nie wymnie
chwały Chrystusowej : ale ia owšem mno-
ży y wystawia : iż nie tylko on sam / ale y stu-
dy tego także cudi czynić moga / y mocniej-
szy sa niżli który czarł w piekle. Tak czytamy
y S. Hieronyma : iż nā wzywanie imienia
S. Hilaryona nād operanymi / czarci nā-
tychmiast uciekali. Tak dyabeł poczuł moc
Bābile świętego y innych świętych / też y po-
ich śmierci / gdy mówić nie mógł przy obe-
cności Kościół : y gdy od nich był mezon y
drezon / y uciekać musiał. Czego pełno w
żystożych żywotów świętych. Z drugiey
strony nigdy Luter / aniżaden z tych Ewān-
ielików / czarł wygnąć nie mógł : choć sie o
to niekiedy kusili : y choć sie to chlubia wiel-
ka wiara swoia.

18

Spowiedaiąc sie y opowiadaiąc sprawy
swoie] Insa to była spowiedź przed Apo-
stoly / a insa przed Janem. Bo ona przede-
chtem sie działa / a ta była po chęcie od-
tych / którzy iż wierzyli y Chreszczāny byli.
A obacz iaka ci spowiedź czynili : iż nie one
powszednia / która sie wśyscy ludzie wyzna-
wāta bydy grzesnymi (iaka same spowiedź
heretycy znāia) ale każdy z osobnā nietylko sie
spowiedal wśasnuych spraw / wczynków y grze-
chów swych / ale ie też opowiadal z wylizā-
niem kādego z osobnā. Co znac daie słowo

19

Gręckie : ἐξομολόγησις, którym też słowem
Doktorowie S. zowia spowiedź. A iż tu dwie
rzeczy miānnie Łukasz S. tedy pierwsze sło-
wo / spowiadaiąc sie / znaczy spowiedź pota-
iemna : a drugie słowo / opowiadaiąc / znā-
czy / wyznanie grzechu iawnie przed drugimi /
to ten był zwyczaj iż po spowiedzi tajemney /
podczas z kostazania kapłāńskiego / wyzna-
wali iawnie grzech / gdy tego abo ku zbudo-
waniu inśy / abo dla dosyć wczynienia po-
trzeba było / to wspomina Origenes in Psal:
37. y August: Homil: 50. ex quinquaginta.

19

Znieśli księgi] To o księgach czarno-
kieskich wśyscy rozumieia : a nā imię Chry-
sostom / Beda y Gekumenius. Bo to był da-
wny zwyczaj / księgi czarnokieskie iako y
heretykie palić. O czymsa chwalebne staty-
ty y dekrety Cesarzów Chreszczāńskich / Kon-
stantyna wielkiego / Walentyniana / Theo-
dozysa y Justyniana. Iako y dōis Kościół
pod stroga klauza sākazuje / nie tylko czyta-
ć / ale ani mieć y siebie ksiąg heretyckich. Nie
mniey sie też Chreszczānie brzydzili nauka
Pratrykarska / która z āspektów gwiazd opo-
wieda ludziorich przypadki. Dla której A-
quila Ponticus, wielkiet nauki cziowiek / Ko-
ściół był wyrzucony : iż sie (iako Epipha-
nius świadczy) ta nauka bāwili. Lecz nietyl-
ko Chreszczānie / ale y Pogānie cierpieć ie-
niechcieli. Bo (iako Dio piše) za czāsu Au-
gusta Cesarza / tak Mathematykowie / Astro-
logowie / pratrykarze / iako y Englarze / po-
spolu z Rzymu byli wywołani.

24

Robił góry srebrne] To jest statry
dnego Kościoła zacnego Dpāny : abo rāczey
obrazy z kápliczāmi swēmi / srebrā odlewa-
ne / które tym co ie do Kościoła slobowāli /
drogo przedawał y wielkie stad pieniadze
zbierał. Był ten Kościół Dpāny w Ephesie
z siedmi dōimów swiata / iako Plinius piše /
przez 400. lat od wśytkiey Asii budowa-
ny : 220. łokiet nā dōis / a nā siera 12. w
którym było 127. filarów / kādzy z nich od ie-
dnego krolā wywiedziony : 34. łokiet nā
zwyś : a z nich 60. luych abo z miedzi wla-
nych.

27

Ktōrą chwali wśytkā Azja] Iako nā on
czās przed przyściem Pāna Chrystusowym /
māło nie wśytek świat cudze bogi y bāwā-
ny chwalił : tak po rozgłoszeniu / y roznieśie-
niu Ewāngieliet po świecie wśtāło bāwō-
chwālstwo / y wśytek świat Chrystusa Boga
chwali. O czym y Proroctwa były.

Księgi czar-
nokieskie,
heretyckie y
pratrykar-
skie māj
być palone.
In Acta.

Iza: 47. 13.
Libro de
ponderib.
Diol. 49.

Kościół Diā-
ny w Ephesie.

Plin: nat:
hist: lib: 36.
c 14.

Kościół po-
wszechny po
wśytkim
świecie roz-
szerzony.
zach 13. 2.
Iza: 2. 13.

ROZDZ. XX.

1

A

Gdy przestął
rozruch / wezwa-
wśy Pāwel wcz-
niow / y nāpomi-
nāiēc ich / poje-
gnal sie / y wy-
siedł aby siedł do
Mācedoniet. A przesedł onē stro-
ny / y nāpominawśy ie dōis mo-
wā / przysedł do Grecciet. Gdōie
miejskawśy trzy miesiāce / Żydowie

2

3

4

5

6

B

nań zasadzke wczynili / gdy sie wiezdz
miał do Syriet : y wymyślił wrócić
sie przez Mācedoniā. A puscil sie z
nim Sopāter Pirrhōw Beroeen-
czyk : z Tessaloniezan też Arystar-
chus / y Sekundus / y Gāius Derby-
czyk / y Tymotheusz : a Azyanowie /
Tychikus y Trophimus. Ci wprzōd
przysedłszy / czekali nas w Troādzie.
A my po dniach Przasnitów odpły-
nelśmy do Philippów : y przysłisłmy
do nich do Troādy zā pieć dni / gdōie
smy zmieszkali siedm dni.

Philippowo
imię miastā,
do którego
mieszczan iest
list Pāwła S.

Vzywianie
Sakramen-
tu s. pod ie-
dną osobą.

7 ° A w pierwszy dzień po Sabbacie /
gdysmy sie zesli na łamanie chleba /
Paweł rozmawiał z nimi mając wy-
iechac nazajutrz : y przedłużył mo-
8 we aż do północy. ° A było wiele
lamp w wieczerniku / gdysmy byli
9 zgromadzeni. ° A siedząc niektórzy
młodzieniec imieniem Eutychus w
oknie / będąc zięt ciężkim snem / gdy
Paweł długo rozmawiał / zmorzony
snem / spadł na dół z trzeciego pietra /
y podniesion jest umarły. ° Do której-
10 go sstapiowszy Paweł / padł nań / a
C obłapiowszy rzekł : Nie trwożciez sie :
II boć w nim jest dusza iego. ° A gdy za-
sie wstąpił / y łamał chleb y kosto-
wał / y dosyć długo aż do świtania
przepowiadał : także wyszedł. ° A przy-
12 wiedli młodzieńca żywego / y byli nie
pomalu pocieszeni. ° A my wsiadшы
13 w okret wzięliśmy sie do Asson / ma-
jąc ztamtąd wziąć Pawła : abowiem
tako był postanowił / mając sam lan-
dem iść. ° A gdy do nas przyšedł w
14 Assonie / wzięwszy go przyiachaliśmy
do Mityleny. ° A ztamtąd odwiózшы
15 sie / nazajutrz przybiegliśmy przeciw
Chinu : a drugiego dnia przyplyneli-
śmy do Samu : a nazajutrz przybili-
śmy do Miletu.
° Abowiem Paweł postanowił był
16 mnić Ephez : aby mu sie nie sstało
omieszkanié iakie w Azji. Bo sie
kwapił / iesliby można rzecz była / aby
° dzień Przedziesiatnice obchodził
w Jeruzalem.
° A z Miletu postawшы do Ephe-
17 zu / przyzwał starych kościelnych.
D ° Którzy gdy przyšli do niego y byli
18 wespolek / rzekł im : Wy wiecie od
pierwszego dnia któregoś wšedł do
Azji / iakom z wami był przez wszy-
tek czas : ° słuzec Pánu z wšelą po-
19 kora / y zelam y pokusami które na
mie przychadzały z zasadek Żydow-
skich : iakom nie opuścił nic pożyte-
20 cznego / żebych wam oznaynić nie
miał / y nauczyć was iáronie y po do-
miach : ° oświadczając Żydom y po-
21 gánóm pokute ku Bogu / y wiáre w
Pána naszego Jesusa Chrystusa.
° A teraz oto ja zwiázany duchem /
22

E ide do Jeruzalem : niewiedząc co w
23 nim na mie przysdż ma : ° iedno że
Duch święty po wszytkich miešciach
świadczy mi / powiádać : że mie
wieżenia y wtrapienia czekaia w Je-
24 ruzalem. ° Ale za nic sobie teę nie wa-
że / y zdrowia meę drożej sobie nie śa-
cuie niżli mnie samego : bym tylko
dokończył biegu mego / y posługi
którgam wziął od Pána Jesusa / ku o-
świádczeniu Ewángeliu łaski Bo-
25 żey. ° A teraz oto ja wiem / że nie ogle-
dacie wiecey oblicza mego wy wszy-
scy / przez którym przeszedł przepowie-
26 dać królestwo Boże. ° Przetóž o-
świádczam sie wami dnia dzisiejsze-
go / ° Żem czysty iest ode krwi wszyt-
27 kich. ° Abowiemem sie nie chroni / że
F bych wam nie miał oznaymiać wšel-
28 kiej rady Bożej. ° Pilnujcie sami sie-
bie / y wszytkiej trzody / nad którą was
Duch S. postanowił Biskupami /
abyście rzadzili kościół Boży / której-
29 go nábył krwią swoją. ° Jac wiem
że po odeszciu moim winda między
was wsley ° drapieżni / nie folgując
30 trzódzie. ° A z was samych powstana
mežowie mówiący przewrotności / a-
31 by odwiekli weznie za sobą. ° Dla te-
góž czujcie : pomniac / Żem przez trzy
lata w nocy y we dnie nie przestawał
napominac z was każdego ze łzami.
32 ° A teraz ° powuczam was Bogu y
słowu łaski iego / który mocen iest
zbudować / y dáć ° dziedziectwo mie-
33 dzy wszytkimi poświęconymi. ° Śre-
bra y zlotá abo sáty żadnégóm nie
34 požadał iako ° sami ° wiecie / iż moim
G potrzebóm y tych którzy są zemna /
35 służyły te rece. ° Wšytkóm wam wka-
zał / iż tak pracując potrzebá pode-
mować słabé : a pámietać na słowo
Pána Jesusowe / że on mówił : Sze-
36 słowśa iest dáwać / niżeli brać. ° A
gdy to rzekł / kleknowszy na kolána
37 swe / modlił sie z nimi wszytkimi. ° A
sstał sie płacz wielki wszytkich / a vpa-
38 dać na syi Pawłowe / całowali
go. ° będąc nabarżej žalosni z słowá
które powiedział : że wiecey nie mieli
ogłádać oblicza iego. A prowadzili
go do okretu.

*nina nied-
bam ándu-
se swéy v sie-
bie zá drogę
poczytam G.
*z weślam.
G.

*Żem żadné-
mu nie iest
przyczyna
zárécenia.
Hebráism.
Oto maś
krew Boża
iż P. Chri-
stus iest w
iedney per-
sonie Bóg
y cłowiek.
° Bo ja to
wiem. G.

*brácia. G.

*wam. G.

23. Mo. 16. 15
1. Krol. 12. 3.

b. 1. kor. 4. c
12.
2. Tess. 2. b 9
2. Tess. 3. b 8.

*pomieszká-
wszy w Tro-
gila.

*dziń świę-
teczny.

*Biskupów
kapłanów y
przełożonych
kościelnych,
iako maś
niż. rev. 28.
° G.

*y z wiel-
kiej. G.
Kazanie A-
postolskie
nie same
wiáre lu-
dziom gále-
ca. ále y po-
kute.

*wzywianie
Sakramen-
tu.

Gdyśmy sie zesli na łamanie chleba / Tu
Paweł S w Niedziele chleb łamał / i tak i o

u łamia w naswietšym Sakramencie ciała
Chrystusowego : y miał Kazanie do ludu /

Swi:tki
Chrześci:an-
skie.
Heres. 75.
In Acta
hom. 43.

wys. ver. 7.
1. kor. 16. 2.

Biskupi y ká-
plani.
Obia. 1. 10.

Postwo y czo-
wieszczstwo
Christusowe.

Falszstwo
Czechowico-
wo.

przed sprawowaniem y rozdawaniem swie-
tego Sakramentu/ y potym. Aug. epist. 66.
ad Casulanum. Y Beda ná to miecec.

16 Dzień pięćdziesiątnice] To jest ná dzień
Swiateczny. Co Epiphanius zacny Doktor
Grčki wykláda o Swiatkach Chrześci:an-
skich. Ale Chryzostm s. rozumie / że sie Pá-
wel spieszył do Jeruzalem / nie tak dla samé-
go swięta / które y gdzie indzie obchodzie
mógł / iáko dla wielkiego zgromádenia lu-
dzi ná to swięto / aby nieprzyiacioly swoie
mógł pozyskać. Lecz to pewna że iż ná on
czas Apostolowie iáko Niedziele miásto So-
bory swięcili: tak též y Wielkanoc y Swia-
tki Chrześci:an:skie obchodzili.

28 Biskupami] Oto Biskupi ábo Káplani
(bo sie to o oboich rozumieć moze / iáko y
presbyteri) sa sprawcy y rzádcy Kościola
Bożego / y sa namiestnicy Duchá S. y wze-
dnicy iego.

28 Krwi y swoia] Oto Christus iest Bóg /
który stawšy sie czlowiekiem prawdziwym /
kupil sobie Kościół własna Krew swoia.
Lecz to miecec Czechowie falsznie. Ná-
przód przydawáta słowo (syná) którego w
textie ani w Grckim ani w Lacińskim zgo-
lá żadnym niemá. Wiec to co nápisano / wła-
sna Krew / ábo przez Krew własna / odnie-
siáta w ono / przez Krew własnego: czego nie
tylko Laciński / ale ani Grčki text nie dopu-

szta: Bo pod iednym árttykulem & in eodem
casu dla téu idioy átiuatog, przez własna
Krew) nie o dwu rómych rzeczách (o Krwi y
o Synie) ale o iedney rzeczy (o własney Krwi)
mówi. To též Czechowicowi námniéy nie
pomaga / iż nie stoi té idio átiuat. Bo Gré-
kowie nie mátae Ablatium, miásto niego vs-
zywáta mietylko Datium, ale y Genitium
cum Praepositione dla / iáko ná tym miecec:
Ták iż toż iest nábydz Kościola Krewi wła-
sna / co y przez Krew własna.

29 Wilcy drapieżni] A tu máš kílka wła-
sności heretyków. Jedná / iż sa iáko wilcy tá-
gáacy y rosprašáacy trzóde Pána Christus-
sowe. Druhá / iż powstáta y wychodza z Ko-
ściola iáko y Jan s. mówi: Wysli z nas / ale
nie byli z nas. Trzecia / iż mówia przewrotno-
ści: że wšytko ich stáranie ná tym iest / aby
to wyrzúci co dobre w Kościele Duch S.
postánowil. Czwarta / iż to wšytko czynia /
aby wieweli weznie zá soba: to iest / aby no-
wa sette zátožyli / á tym sobie slawe wezynili:
aby od Lutrá zwano Luterany / od Kálwina
Kálwinisty / od Serweta Serwetany.

35 seješlwšta iest dáwać] Tego słowa
Pánstkiego w Ewángeliu nie czytamy. Bo
nie wšytko iest nápisano co Pan mówi y
czyni. Ale to Paweł S. ábo styszał od które-
go z Apostolów / ábo miał z Duchá S. Raban.

Własności
heretykow. I
Jan 10. 12.
1. Jan 2. 19.
2.
3.

4

Trádisia.

ROZDZ XXI.

stáło sie gdy-
siny odiecháli
rozstawšy sie z
nimi / przyplyne-
lišny prostym
pedem do Bon /
á názáutrz do

2 Rhodu / á stámtad do Pátary. A
znalazšy okret który miał plynać do
3 Seniki / wsiádzšy iáchálišny. A gdy-
siny sie wkazáli Cyprowi zostáwšy
go po lewéy stronie / plynelišny do
Syríe / y przyplynelišny do Tyru:
ábowiem tam okret miáno wyládo-
wáć. A znalazšy weznie / zmieštkáli-
šny tam siedm dni: któzy Páwlo-
wi mówili przez Duchá / aby nie cho-
5 dził do Jeruzalem. A gdyšny wy-
mieštkáli dni / wyszedšy posłišny / á
wšyscy nas prowadžili z ženami y z
džiatkami áž zá miásto: á kleknáwšy
ná kolána nád bžegiem / modliłišny
6 sie. A pożegnáwšy sie spólecnie /
wsiédlišny w okret: á oni wóćili sie
7 do swego. A my odpráwiwšy ply-
nienie od Tyru przyplynelišny do
B Ptolemáidy: á przywitáwšy sie z brá-
ćmi / mieštkálišny v nich ieden dzień.

8 A názáutrz wyszedšy / przyplišny

do Cezáreiey. A wšedšy w dóm^a Phi-
lippa Ewánelisty / któzy byl ieden z
9 "siedmi / zostálišny v niego. A ten
miał cztery córki pánn / prorokujáce.
10 A gdyšny przez kílka dni mieštkáli /
nádszedł z Žydowskiey ziemie prorok
niektóry imieniem Agábus. Ten
11 przypšedšy do nas / wšlál pás Pá-
włow / y zwiázáwšy sobie nogi y rece /
rzékl: To mówi Duch swięty: Me-
žá którego iest ten pás / tak zwiázá w
Jeruzalem Žydowie / y pobádzá w re-
ce Pogánów. Co gdyšny wšlyšeli /
12 prosilišny my / y ci któzy ná onym
miececu byli / aby nie chodžil do Je-
13 ruzalem. Tedy odpowiediál Pá-
wel / y rzékl: Co czynicie / pláczá / á
trapiáć serce moje: Ábowiem ja go-
tówem nie tylko bydz zwiázan / ale y
vmrzeć w Jeruzalem / dla imienia
14 Pána Jesusowego. A gdyšny go
ná mówieć nie mogli / přestálišny /
mówiáć: Niechay sie džicie wola
15 Pánstá. A po onych dniách nágo-
towáwšy sie / šlišny do Jeruzalem.
16 A šli též z námi wezნიowie z Cezá-
reiey / prowadžáć z soba (v któregosmy
gospoda štać mieli) Mnásoná nie-
którego Cyprieytá / stáreho wezná.
17 A gdyšny przypšli do Jeruzalem / w-
18 džiecznie nas przyieli bráćia. A ná-

2 wys 6, b 5.

rozumiey
dyákonow.

iáko Piotr
miał žone,
ale z nią nie
obcował
po swym
powołániu
iáko máš
Mat. 19 tak
sie též rzec
može o tym
Philippie
Diákonie.

19 zaimierz wespół Paweł z nami do Jaz
D tuba / y zebrali się wszyscy starszy. Kto
20 ie pozdrawiający / powiadał z osobną
co Bóg czynił między pogań przez
21 służbę jego. A oni wysłuchawszy /
chwalili Boga / y rzekli mu: Widziś
bracie / iako jest wiele tysięcy między
22 Żydami którzy uwierzyli: a wszyscy
gorzco przy zakonie stoją. A wysłeli
o tobie / iż wezysł odstania od Moys
23 zęsa / tych Żydów którzy są między
pogań: powiedaiąc że nie mają o
brzeczywać synów swoich / ani chodźć
wedle zwyczajów. Cóż tedy jest: ko
24 nieczynie się lud zęszdż musi: bo wstę
szą jes przyszedł. A przetoż wezysł to
coć powiedamy. Są u nas czterzech
25 meżowie / którzy na sobie słuź mają.
E Tę przysławszy poświeć się z nimi: y
26 złoź się z nimi / aby ogolili głowy:
a poznaiąc wszyscy / że to co o tobie sły
seli / fałsz jest: ale y sam chodziś prze
27 strzegaiąc zakonu. Lecz o tych któ
rzy uwierzyli z pogań / myśmy pi
28 siali / stánowiąc / aby się wystrzegali
tego co jest ofiarowano białwánóm / y
krwici / y rzeczy dawionych / y poru
pstwa.

Tedy Paweł wzięwszy meże / ná
zaimierz oczyszczeni będąc z nimi w
szedł do kościoła / opowiedaiąc wy
pełnienie dniów oczyszczenia / aż za
káždego z nich była oddana ofiara.
A gdy się wykonywało siedm dni /
Żydowie ci którzy byli z Antioch wy
jeżdżawszy go w kościele / wzburzyli w
szętek lud / y rzucili się nań reka / wo
lając: Meżowie Izraelscy / ratujcie:
Ten jest człowiek który przeciwo ludo
wi y zakonowi / y miejscu temu / wse
dy wszystkich wczac / ná to y pogań

29 wprowadził do kościoła / y zgwałcił
F to miejsce święte. (Abowiem wi
dzieli z nim w mieście Trofima E
phezyanina / którego mniemali żeby
30 Paweł wwiódł do kościoła) A wz
ruszyło się wszystko miasto / y zbieżał
się lud. A poimawszy Pawła / wlekli
go z kościoła / y natychmiast dzwó
31 zámkniono. A gdy się starali zabić
go / dano znać Tysiącownikowi / Jż się
32 wzruszyło wszystko Jeruzalem. Kto
ry natychmiast wzięwszy żołnierze
y Rotmistrze / zbieżał do nich. Kto
33 rzy gdy obaczyli Tysiącownika y żołnie
rze / przestali bić Pawła. Tedy Ty
siącownik przystąpiwszy poimał go / y
kazał go dwiema łańcuchy zwięzać:
y pytał się koby był / y coby uczynił.
34 A drugy co innego / wolali między
G rześa. A gdy się nic perwego dowie
dzieć nie mogli dla zgiełku / kazał go
35 wiezdz do obozu. A gdy przyszedł do
wschodu / przydało się iż go nieśli żoł
36 nierze dla gwałtu ludu. Abowiem
mnóstwo ludzi sło za nim / wolałac:
37 Strac go. A gdy poczynano Pa
wła wprowadzając do obozu / rzekli Ty
siącownikowi: Godzili mi się co mówić
do ciebie: Który rzekł: Umieś po
38 Grecku: Aż ty nie Egypcyanin /
którys przed temi dni uczynił rozruch
y wywiodles na puszcza czterech tysięcy
39 meżów zbóyców. A rzekł do niego
Paweł: Jam wprowadzie jest czo
wiek Żyd z Tarsu Cylicyiego / mieszcza
nin znacznego miasta. Lecz proste
cie dopuść mi mówić do ludu. A
40 gdy on dopuścił / Paweł stojąc ná
wschodzie / skingł reka ná lud: a gdy
się stało wielkie milczenie / uczynił
rzecz Żydowskiim ięzykiem / mówiac:

Serniki.
e Niz. 26. c
21.

iedni tak
drudzy owak

Niz. 22. a 3.

August.

Dekrety Kon
cyliów iako
ważne.
Gal. 1. 1.
Gal. 2. 11.
Gal. 5. 2.

wszystkich.
G.

to jest, Ná
zawraczko
wie.

4. Moy. 6.
c 18.

wys. 18. c 18.

na ofiary
które oddać
mają.

ewys. 15. d
20. c 29.

nie takowe
go nie zachow
wali: tylko
aby. G.

Niz. 24. c
18.

dużając się
za tego, któ
ry zdrugimi
wypelnił
czas Naza
reystwa.

rozumiey,
kapłanóm.

Panny Boga
oddane.

Hier: lib.

cont. Iouin

Oecum: in

Acta.

Ewangelistá.

2. Tim: 4. 5.

Ceremonie
zakonné do
czin mogły
być odwiec
nych zainy
ne.

9 Panny prorokujące J W tych czterech
córkach Philippowych (według Hieronyma)
po Krzyżu Pańskim pamięstwa pięćwastki
były poświęcone. A iako Dekumenius pi
se / przydał to Lukasz S. ná zalecenie dzie
wictwa / które ony z nabożeństwa ku Bogu
zachowały: y przetoż dar proroctwa otrzy
mały. Lecz Philippa oycá ich / nie przeto E
wangelista nazywano / żeby kiedy pisał E
wangelia: ale iż ia pilnie opowiedał. Jako y
Paweł Tymotheusza napomina / aby wżad
Ewangelisty wykonał / nie w pisanu / ale w
opowiadaniu Ewangelii.

24 Przestrzegaiąc zakonu J Aż ceremonie
zakonné inż ná on czas były wmozżone y nie
pożyteczne: wśakże teście nie były śmiertel
né ani szkodliwe / tym którzy je zachowali / pó

ki teście Ewangelia dostatecznie nie była o
głoszona: y mogły bydz choć od Chreści
anów do czasu chowane / tym wymyślen / aby
młodym Żydom dopiero nawroconym / abo
myślącym o nawroceniu / nie dali zgorżenia.
Jako tu Apostołowie z nátychmienia Duchá
S. postanowili / folgować do czasu krewko
ści nowych Chreścianów z Żydów nawro
conych. A obacz iaka jest ważność dekrétów
starszych abo Koneyliów: że y Paweł S.
który nie od człowieka / ale od samego Chri
stusa wziął był Ewangelia: y który się był
dla nie w Antyochii Piotrowi spzeciwił /
y w listach swoich inż był wiele razy o od
rzuconiu ceremonii zakónnych: a wżdy tak
sobie ważył ten dekrét starszych / iż náń wnet
zawolił: y uczynił to co tylko nabożniejszy
z Żydów wyśli byli czynić.

ROZDZ. XXII.

A 1 **W**szowie bracia
2 oycowie / ¹ słuchajcie ² którą
3 wam teraz daie
4 sprawę. ¹ A gdy
5 wysłyszeli iż do
6 nich mówił Zy-
7 dowstini iezykem / wietśie milczenie
8 uczynili. ¹ A rzekł ² Jam iest mąż
9 Żydowin / wrodzony w Tarsie Cylic-
10 yjski / lecz wychowan w tym mieście
11 w nog Gámalielowych / wyćwiczony
12 według prawdy zakonu oyczysteg :
13 gorącym będąc miłośnikiem zakonu
14 iako wy wszyscy dziś iestescie : ¹ b Któ-
15 rym prześladował ² te droge aż do
16 śmierci / wiążąc y podawając do wie-
17 zienia meze y niewiasty : ¹ iako mi na-
18 wysyłał kapłan daie świadectwo / y
19 wszyscy stary : ¹ od których też listy
20 wzięwszy do braci / iechałem do
21 Dámásku / abych przywiódł zámętą
22 powiązaną do Jeruzalem / aby byli
23 skarani. ¹ d A stało sie gdy iechał /
24 y przybliżałem sie do Dámásku o po-
25 ludniu / nagle oświeciłá sie około
26 mnie wielka światłość z nieba : ¹ A
27 upadłszy ná ziemię / wysłyszałem głos
28 mówiący mi : Szawle / Szawle /
29 przecz mie prześladowieś : ¹ A iam od-
30 powiedział : Kto iest Pánie : A rzekł
31 do mnie : Jam iest Jesus Nazaren-
32 ski / którego ty prześladowieś. ¹ A któ-
33 rzy byli zemni / acz widzieli swia-
34 tłość / ale głosu nie słyszeli onęgo któ-
35 ry zemni mówił. ¹ A rzekłem : Cóż
36 uczynie Pánie : A Pan rzekł do mnie :
37 Wstaw y idź do Dámásku : ¹ a tam
38 ci powiedzą o wszystkim co masz czy-
39 nić. ¹ A gdy nie widział przed iá-
40 snością światłości onę / prowadzony
41 za rękę od towarzyszy / przyszedłem
42 do Dámásku. ¹ A Ananiáš niektóry
43 mąż ² wedle zakonu / mając świade-
44 ctwo od wszystkich Żydów spólem
45 mieszkających ¹ / przyszedłszy do mnie
46 y stągnąwszy rzekł mi : Szawle bracie /
47 przeczzy. A iá téżże godziny weyjsza-
48 łem nań. ¹ A on rzekł : Bóg oyców
49 nasych naznaczył ciebie abyś poznał
50 wolę tego / ¹ a iżbyś oglądał ² sprawie-
51 dliwego / y słuchał głosu z ust tego.

15 ¹ Abowiem będzieś tego świadkiem
16 do wszystkich ludzi / tego coś widział
17 y słyszał. ¹ A teraz co odwołasz :
18 Wstan á ochrzczi sie / ¹ a omiy grze-
19 chy twe wywólajac imienia ² tego. ¹ A
20 stało sie gdy sie wrócił do Jeruzá-
21 lem / ¹ a modliłem sie w kościele zem-
22 był w zachwyceniu. ¹ A widziałem go
23 mówiącego do mnie : Spieś sie / ¹ a
24 wynidź rychło z Jeruzalem : ¹ abo
25 wiem świadectwa tweę nie przyma-
26 o mnie. ¹ A iá rzekł : Pánie / oni
27 wiedzą / ¹ zem iá sadzał do więzienia /
28 y biiałem po bóżnicach tych którzy
29 w cie wierzyli. ¹ A gdy wyléwano
30 krew Szczepaná ² świadka tweę iá
31 tudzież stał / y zezwalałem ² y strze-
32 głem stat tych którzy go zabili. ¹ A
33 rzekł do mnie : Idź / bo iá do pogá-
34 nów dáleko posle cie. ¹ A słuchali go
35 aż do tego słowa : y podnieśli głos
36 swój mówiąc : Zgladź z iemie także
37 go : bo nie godna aby miał żyć. ¹ A
38 gdy oni wrzeszczeli y miotali śaty swo-
39 e / y ciśáli proch ná powietrze : ¹ rosta-
40 zał go Tysięcznik ² wiedź do obozu / y
41 biczmi śiec / y męczyć go : ¹ żeby sie do-
42 wiedział dla którejby przyczyny tak
43 nań wolano. ¹ A gdy go rzemienni
44 wiązano / rzekł Páwel do Kotmi-
45 strza przy nim stojącego : Jesli sie
46 wam godzi człowieka Rzymianina y
47 nie osadzonego biczować : ¹ Co wstę-
48 pawszy Kotmistrz / przystąpił do Ty-
49 sięcznika / y odniósł mówiąc : ¹ Co
50 chcesz czynić : bo ten człowiek iest
51 Rzymski mieszczanin. ¹ A przystapi-
52 wszy Tysięcznik / rzekł mu : Powiedz
53 mi iestli ty iest Rzymianin : ¹ A on
54 rzekł : Tak iest. ¹ A odpowiedział Ty-
55 sięcznik : Jam zá wielką summe tego
56 mieszczánstwa dostał. A Páwel rzekł :
57 A iá sie y wrodził. ¹ Natychmiast
58 tedy odstąpili od niego co go męczyć
59 mieli. Tysięcznik też zlecił sie / ¹ storo
60 sie dowiedział że był mieszczaninem
61 Rzymskim / ¹ a iż go był wiązał. ¹ A
62 nązawłoz ² chcąc pilnieć sie wywie-
63 dzieć o którejby rzecz był od Żydów
64 obwinion / rozwiązał go ² : ¹ a rosta-
65 zał sie zęsdź ² kapłanów / y wszystkich
66 radzie : ¹ a wywiódłszy Páwla postawił
67 między nimi.

¹ Páńskiego.
G.
Páwel wi-
dział Pána
Iesusa.

¹ wys. 8. a 3.

¹ pierwszego
męczennika
abo świadka
twego. G.
¹ wys. 7. g 58.
¹ ná zámordo-
wanie tego.
G.

¹ Obacz. G.

¹ z onych z-
wiązek. G.
¹ Arcykápła
nom. G.

Moc Chrztu
S.

16

Omyj grzechy twe] Chryst S. omywa grzechy / iako tu iasnie widziš / a nie znaczy tylko (iako heretycy mówią) żeby grzechy przed tym były odpuszczone: albo żeby przez same wiary były odpuszczone. A tak nauka Kościelna jest z świętym pismem zgodna / która trzyma / iż Sakramenta dają łaskę / przez moc samego Sakramentu / który jest

20

złożon z słowa y z elementu.

Y zezwalałem] Nie tylko przełożeni / ale y wszyscy inni którzy zezwalają na śmierć albo weśmienie ludzi Chrześcijańskich dla powzięcia wiary / ciężko Pana Boga obrażają. Jako tu zeznawa Paweł S. wystawiając wielkie miłosierdzie Bożkie przeciw sobie.

Ireneus.
Zezwalał
cy na złą.

ROZDZ. XXIII.

I
A

Paweł pą-
trząc pilnie na rą-
bde / rzekł: Mezo-
wie bracia / ia ze
wszystkiego sum-
nienta dobieg za-
chowalem sie

2

przed Bogiem aż do dnia tego. A Ananiasz najwyższy kapłan kazał go tym którzy przy nim stali bić w gebe.

3

Tedy rzekł Paweł do niego: Ode-
rzy cie Bóg ścianno pobielona. A ty
siedząc sądziš mie wedle zakonu: a

4

rozkazuieš mie bić przeciw zakono-
wi: A którzy przy nim stali / rzekli:

5

Nawysšemu kapłanowi Bożemu
złorzeczysz: A Paweł rzekł: Nie-
wiedziałem bracia / żeby był nawys-
szym kapłanem. Bo napisano jest:

6

Przełożonemu ludu twej złorzeczyc
nie będzieš. A wiedząc Paweł że ie-
dną część była Saduceuszów / a dru-
ga Pharyzeuszów / zawołał w radzie:

7

Mezowie bracia / ^biam jest Phary-
zeusz / syn Pharyzeuszów: o ^cnadzieie
y powstanie umarłych mnie sądz.

8

A gdy to wymówił / stał sie rozruch
miedzy Pharyzeuszami y Saduceu-
szami: y rozzerwalo sie zgromadzenie.

9

Abowiém Saduceuszowie powia-
dają / iż niemają zmartwychwstania /
ani anioła / ani ducha: a Pharyzeu-
sowie oboje przyznawali. A stało
sie wołanie wielkie. A powstawšy
niektórzy z Pharyzeuszów / spierali sie
mówiąc: Tę złą nie nadydujemy
w tym człowieku: a iesliż z nim mó-
wił duch albo anioł: A gdy był
wielki rozruch / bojąc sie tysiącznik^a
aby Pawła nierozszarpali: rozkazał
iśdź żołnierzom / a pować go z po-
środku ich / y odwieśdź go do obozu.

10

A przysłęży nocy stanąwszy przy nim
Pan / rzekł: Bądź stały: abowiém
iakoś o mnie świadczył w Jeruzą-
lem / także y w Rzymie trzeba świad-

11

czyc. A gdy był dzień / zebrali sie nie-
którzy z Żydów / y ślubem sie zawiąza-
li mówiąc: że nie mieli ani iść ani
pić / ażby zabili Pawła. A było ich
wiecej niż czterdzięści meżów / któ-
rzy to sprzyśiężenie byli uczynili. Któ-
rzy przysli do najwyższych kapłanów
y starszych / y rzekli: Ślubujemy sie
zawiazali że nie wstanie namy / aż-
byśmy zabili Pawła. A przetoż wy
teraz oznajmicie tysiącznikowi z ra-
dą / aby go do was wywiódł: iako-
byście sie mieli co dostatecznie wy-
wiedzieć o nim. A my / pierwsi niż sie
przybliży gotowismy go zabić. A gdy
wstąpił siostrzeniec Pawłowski / za-
sadł / przyszedł y wszedł do obozu y opo-
wiedział Pawłowi. A Paweł przy-
zwawszy do siebie iednego z Kotni-
strów / rzekł: Doprowadź młodzień-
ca tego do Tysiącznika: bo mu coś
ma opowiedzieć. A tak on wzięwszy
go przywiódł do Tysiącznika / y rzekł:
Paweł wiezien / prosił mie / abych
tego młodzieńca doprowadził do cie-
bie: który ma coś powiedzieć. A ty
tysiącznik wzięwszy go za rękę odpędł z
nim na strone / y pytał go: Coż jest co-
mi oznajmić masz: A on rzekł: S-
mówili sie Żydowie prosić cie / abyś
intro wywiódł Pawła przed radę:
iako by sie mieli co dostateczniejszego
o nim dowiedzieć. Ale ty nie wier-
ząc im: boć sie nań nasađdziło z nich wie-
cej niż czterdzięści meżów / którzy sie
ślubem zawiązali / nie iść / ani pić /
ażby go zabili: y teraz są pogotowiu /
czekając obietnice twoiej. Tysiącznik
tedy odprawił młodzieńca / rozkazu-
jąc aby przed żadnym nie powiadał /
że mu to oznamił. A wezwawszy
dwu Kotmistrzów / rzekł im: Dągo-
tуйте dwieście żołnierzów / aby šli
aż do Cezarei: y siedmdziesiąt ięz-
dnych / y dwieście oścepników / od-
trzęcię godzinę w noc: A nągo-
tуйте bydła / aby Pawła wsadzi-
wszy / zdrowo odprowadzili do Seli-

12

13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24

II

C

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

46

47

48

49

50

51

52

53

54

55

56

57

58

59

60

61

62

63

64

65

66

67

68

69

70

71

72

73

74

75

76

77

78

79

80

81

82

83

84

85

86

87

88

89

90

91

92

93

94

95

96

97

98

99

100

101

102

103

104

105

106

107

108

109

110

111

112

113

114

115

116

117

118

119

120

121

122

123

124

125

126

127

128

129

130

131

132

133

134

135

136

137

138

139

140

141

142

143

144

145

146

147

148

149

150

151

152

153

154

155

156

157

158

159

160

161

162

163

164

165

166

167

168

169

170

171

172

173

174

175

176

177

178

179

180

181

182

183

184

185

186

187

188

189

190

191

192

193

194

195

196

197

198

199

200

201

202

203

204

205

206

207

208

209

210

211

212

213

214

215

216

217

218

219

220

221

222

223

224

225

226

227

228

229

230

231

232

233

234

235

236

237

238

239

240

241

242

243

244

245

246

247

248

249

250

251

252

253

254

255

256

257

258

259

260

261

262

263

264

265

266

267

268

269

270

271

272

273

274

275

276

277

278

279

280

281

282

25 rą staroſty. (abowiém ſie bał by go
ſnadź nie porwali Żydowie / y nie za-
bili / a onby potym odnoſił potwarz /
26 iakoby wſiąc miał pieniadze) napi-
F ſawſzy liſt / który to w ſobie zamykał:
Klaudius Lizyas cnému ſtaroſcie
27 Felipowi zdrowia : Tego meżá poi-
mánego od Żydów / gdy iuż od nich
miał bydź zabít / náſpedſzy z wo-
ſkiem odigłem go: dowiedziawſzy ſie
28 iż ieſt Rzymianin. A chcąc wiedzieć
przyczynę dla którejby nań ſtárzyli /
29 wywiódłem go przed ich ráde. Któ-
régóm nálaſt oſtárżonego o gadki
zakonu ich: lecz nie mającęg żadney
winy godney śmierci ábo więzienia.
30 A gdy mi oznaymiono o zdrádjie

którg mu byli nágotowali: poſta-
łem go do ciebie / opowiedziawſzy
też tym co nań ſtárzyli / áby przed to-
31 bą mówili*. Ntę ſie dobrze. Sol-
niérze tedy / ták iáko im było roſtaza-
no / wſiawſzy Páwła / prowadzili no-
32 cą do Antipátridy. A názántreż zo-
ſtawioſzy iędné áby z nim iácháli /
33 wrócili ſie do obozu. Którg wiecha-
G wſzy do Ceſáreiey / á oddawſzy liſt ſtá-
roſcie / poſtawili przed nim y Páwła.
34 A przeczytawſzy* y zopytawſzy z
któregoby był powiatu: y zrozumia-
35 wſzy że z Ciliciei* rzékł: Bede cie ſlu-
chał / gdy przyda ci którg ná cie
ſtárzyć máig. A roſkazał go ſtrédz
ná pálacu Herodowym.

*co cohy prze-
ciw iemu
miał. G.

*ſtaroſtá. G.
G.

*nárazuſh.

Páwel nie tá-
ie Biſkupowi
Auguſt. ſer:
do in mont
lib. I. Rab:

3 vderzy cie Bóg] Nie rzékł / Boday cie
Bóg vbit ábo ſtarał: ále ſtárze cie Bóg. Wo-
to ieſt prozectwo / á nie pzeſlectwo / ani zlo-
rzczeniſtvo: y nie z gniwu ani z popedliwo-
ści názwat Biſkupa ſciána pobielona / ále
prozectnac tákże / iſ ono Káplánſtvo Żydo-
wſkie obłudné y ſcienie pobieloney podo-
bne / máło iuż bydź obáloné y zepſowane /
gdy ná tego mieyſce náſtapilo / Káplánſtvo
Pána Chriſtuſowe / náucá Aſtoſtolſka obia-
wioné. Aug. vbi ſup. & Beda.

5 Nie wiedziałem brácia] Nie mówię tego
iakoby ſydzac (iáko Bzeſey tłumáczé napi-
ſali) ále iſ go ábo prawdziwie nie znał / nie
bedac przez Filánaſcie lat w Jeruſalem: ábo
iáko Beda rozumie / że nie wiedział áby on
był przednieſzym Káplanem: iſ Káplánſtvo
Żydowſkie iuż wſtáło byto. A choć dobrze
wiedział / że ten prawdziwie nie był prze-
dnieſzym Káplanem w nowym teſtamenće:
wſtáſze vezac inſydy / áby czáli iákie tákie
przełoſone: vezáwie odpowída / y ſpráwu-
ie ſie drugin dla zgorſzenia.

6 A wiedząc Páwel] Tákie madré obro-
ny y wſſcia z niebeſpieczeńſtwa ſa dozwolo-
né: Które s. Chriſtoſtom (zwláſczá w s. Pá-
wle) żowie weſowá roſtropnoſciá: iáko záſ

w náuce / w kázaniu / w ciérplivoſci zácho-
wat proſtote golebiowa.

8 Sáduceuſo wie powiedá] Táć była na-
goſa ſektá Żydowſka: Którey podobna ieſt
Luterſka w tym / iſ ſie tákże nie modli ani o
ſiar czyni zá vmárte. A Nowochrzeſciá w
tym / iſ tákieſ niewierzy o duſzy / ani o mar-
tychſtaniu.

11 Tákie y w Rzymie] Acz Bóg Którg Flá-
mác niemoże / obiecał był Páwłowi / że miał
przyſdż do Rzymu: wſtáſze przedie Páwel
wſytkich ſpoſobów ludſkich wſywał do to-
áby ſam ſiebie od nieprzyiácił y od niebe-
ſpieczeńſtwa obrónit. A nie mówił / iáko dſi-
ſieyſy heretycy mówia: Niechay czynia co
chca / minie ſkódzić niemoga / bo imia prze-
yſzány od Boga / ábym ſeol do Rzymu.

12 Słubem ſie záwiázáli] Tákie przyſięgi y
ſluby iáko niſkogo nie obwieſzúa przed Pá-
nem Bogiem / ták téż od niego wypelnione
bydź nie máig. Abowiém grzech ieſt ſlubos-
wác co przeciw wólé Bożey / iáko przyſiadz
tego zábie / ábo ſienád nim pomieſcié. A ieſze
wierzy / y nowy grzech ieſt / táka przyſięge
ábo ſlub wypelnic. Iáko vezynit Heród / iſ
przyſięgiſy / á ieſze gozey wypelnioſy ono
co był przyſięgił.

Ewángeli-
kie Sádú-
ceuſom podo-
bni.

Przezráni
proznová-
nie máig.
Ná: 24. cap

Przyſięgi
złé nie wa-
żne.

Mar. 6. 26.

Páwel oſti
Biſkupa cho-
cia nie prá-
wego.

ROZD. XXIII.

1 **P**O piáci
dniách ziachał
nawroſy Káplan
Aanáſ z* nie-
A Którgmi* ſtárſzy-
mi / y z nieiákim
Tertullem proku-
rátorem / Którg ſtáneli przed ſtáro-
ſtá przeciw Páwłowi. A pozwaſy
2 Páwła / pocztł ſtárzyć Tertullus /
mówiąc: Gdýż w wielkim pokóu
3 przez cie żyjemy / y wiele ſie przez two-

ie opátrznóſć* popráwia: záwýdy
y wſedy z wſelákim dziekowánien
przyimuiemy / cny Felipie. A iżbych
4 cie dlugo nie báwili / proſe ábyſ nas
máluczko z láſki ſwey poſluchał.
5 A táleſliſiny tego człowieká zárázli-
wego / y wzbudzájacego rozruchy /
wſytkim Żydom po wſytkim ſwie-
cie / y wódzá rozruchu ſektý Názáren-
czyków: Którg ſie téż kuſil zgwalcic
6 koſciól: Któregosiny téż poimawſy
chcieli oſzdzic wedle zakonu náſzego.
7 A Lecz przyſedſy Tyſiácznik Lizyas z
wielkim gwałtem / wydál go z rą

*w národ-
nym. G.
poróg
poſtánow.

náſſych*.

„y poslat do
ciębie. G.
„yżanie
„yżniwyj.

8 nąsych^{*}: „rozkazawşy tym którzy
nań stąrzą isdż do ciebie: od które-
go mozeß sam rozsadziwşy o wşy-
tkim tym rozeznić / ocz my nań stą-
żymy. „A Żydowie przydali mówiąc:
9 że sie tak rzecz ma. „Lecz Páwel od-
powiedział / (gdy mu stąrość mó-
10 wić dozwolił.) Wiedząc że od wiela
lat iestęś sedżią narodu tego / tym le-
pşym sercem dam sprawę o sobie.
11 „Abowiem dowiedzieć sie mozeß / iż
niemáš wiécęj dui tedno dwánascie /
iákóm ia przyszedł do Jeruzálem áby
12 sie modlił. „A nie náleżli mie ani w
kościele niżkim gadáiącę / ábo kon-
kurs ludu czyniącégo / ani w bóżni-
13 cách / ani w mieście: „y nie moga to-
bte dowiejdż / ócz teraz ná mie stą-
żą. „Lecz to przed tobą wyznawam /
14 że według sekty która zowa heresią /
tak służe Wcy y Bogu memu / wie-
15 rzęce wşytkiemu cokolwiek w zakonie
y w Prorocéch iest nápisano: „máiąc
nádzieie w Bogu / iż bedzie zmart-
wychwstanie sprawiedliwych y nie-
16 sprawiedliwych / którego y ci sami cze-
káię. „Oto sie téż sam pilnie stáram /
abych záwżdy miał sumnienie bez o-
bráżenia przed Bogiem y przed lu-
17 dzmi. „A po wielu lat / przyszedtem
ábym uczynił iákmuzny narodowi
mojemu / y ofiary / y słuby. „W czym
18 náleżli mie oczyszcónęgo w kościele /

19 nie z rzęßą / ani z rozruchem. „A nie-
któzy Żydowie z Azyię / którzy tu
mili stąnęć przed tobą / y stążyć / ie-
20 sliby co mieli przeciwko mnie: „ábo
ciż sami niechay powiedzą iesliż we
mnie znależli iáką niepiáwość / „gdyż
21 stoie przed rądą: „oprócz tego ię-
dnęgo głosu / którymem záwołał sto-
ięc między nimi: „Iż o powstaniu
22 umártych wy mnie dżis sádjicie. „A
„Felix / odłożył ie / gdyż perwie wie-
dżiał o téy diódze / mówiąc: Kiedy Ty
sięcznił Lizyáš przyiedzie / wysłu-
23 cham was. „A rozkazał Rotmistrzo-
wi strzedż „go / á iżby miał w czas:
y aby nie brónił żadnému z przyaciól
24 tego służyć mu. „A po kilku dni przy-
G iechawşy Felix z Drusyllą żoną swą /
która była Żydówką / wezwał Páwła /
y słuhał od niego wiary która iest w
25 Chrystusa Jesusa. „A gdy rzecz czy-
nił o sprawiedliwości / y czystości / y o
sádjie przysłym: vlekşy sie Felix
odpowiedział: Co sie tćnie teraz /
26 odędyż: á czas wpátrzywşy / wzom-
cie: „spodziéwáiąc sie záraz / żeby mu
Páwel miał dáć pieniądze: dla cze-
go y często go wyzywáiąc / rozmawiał
z nim. „A gdy sie spełniły dwie lecie /
27 wziął Felix namiestniká Porcyusa
Festá. „A chcąc Felix lástke pokázác
Żydom / zostáwił Páwła w więzieniu.

„gdyż stáł
przed rądą
sie dęca. G.

b wysz. b 6

„y słyßawşy
co G.
„wierze.

„Páwła. G.

„aby go roz-
wiazal, ábo
wypuścił. G.

„drogi. G.

2 wys. 21. c 26

Wiara
Chreścián-
ska nie iest se-
ktá ani here-
sia.
wys. 15. v. 5.

14 Według sekty] Jż Tertullus rzecnił
Żydowski / wiare Chreściánáńska nazwał se-
ktá / ábo iákó w Gréckim stoi heresia Názá-
reyczków / przeto S. Páwel odpowiada / iż
nie iest żadna sekta / ani heretyctwem / ani od-
sepienistwem. W Gréckim to miejsce tak
czytamy: Według drogi która powiáda
bydż heresia ábo odsepienistwem. „Iákó y
w Dżie. 9. v. 2. y w tym Rozdziale nişey. v. 22.
Pátrż nişey Rozdz. 28. v. 22.

25 O sprawiedliwości] Wáńka Apostolska
nie byłá tylko ani nawiecéy o wierze / ále o
sprawiedliwości / pokucie / y sádjie: to iest /
o bórażni piekła y innych sádmó Bóżyh ná-
onym świećie / według zasług nąsych w tym
żywoćie. Któzymi słuhaćże naprzód prze-
stráßem / á tak do pokuty byli przywożeni.
Czemuz tedy heretycy plota / że takowe rze-
czy ludzie obłudnymi czynią?

Apostolowie
czyli nie są
męj wiary.

ROZDZ. XXV.

1 A **F**estus tedy
wiáchawşy do
provincië / po
trzech dniách w-
stąpił do Jeru-
zálem z Cezáre-
iëy. „A przysli do
2 niego przednieyşy káplani / y pié-
wşy z Żydom przeciw Páwłowi: y
3 prosili go: „zadájąc lástki przeciw ie-

4 mu / aby go kazał przywiezdż do Jeru-
zálem / uczyniwsy zasádkę / aby go
zabili ná diódze. „A Festus odpowie-
5 dżiał: iż strzegę Páwła w Cezáreiey /
á że sam miał w rychle poiáchác.
„Któzy tedy między wámi są możni /
6 niech (práwi) pospołu iáchawşy / ie-
B sli iest iáká winá w mezu / nań stąrzę.
„A zmieştawşy w nich nic wiécęj
iedno ósm ábo dżiesięć dni / záchal
do Cezáreiey / y názáwtrz zásiádl ná
sádjie / y kazał Páwła przywiezdż.

Który

„opowiadá-
ie sę mu / ábo
wáńkym G.

*na Páwla.
G.

*sadem Ce-
sarskim.

*oznámili
m. G.

*na strácenie
G.

Kościół mo-
że żądać po-
mocy królów
Chrześcián-
skich.

7 "Który gdy był przywiedzion/ obsta-
pili go Żydowie którzy byli przysli z
Jeruzalem/ wiele y ciężkich skarg zá-
rzucając * Których dowieźdź nie mo-
gli. 8 "Bo Páwel sprawie dawał: zem-
ani przeciw zakonowi Żydowskiemu/
ani przeciw Kościołowi/ ani przeciw
9 Césarzowi" nie nie wystąpił. 9 "Lecz
C Sestus chcąc Żydom łaskę pokazać/
odpowiedziawszy Páwlowi/ rzekł:
Chceś iáchać do Jeruzalem/ y tam
o tych rzeczách sádzony bydź przede-
10 mną? 10 "A Páwel rzekł: Przed stoli-
cą Césarską stoie/ tam mam bydź sa-
dzon: Żydomem nie zaskłodził/ iáko
11 ty sam lepięć wieś. 11 "Bo ieslim zaskło-
dził/ ábom co godného śmierci vczyni-
ł/ nie zbáraniam się vmrzeć. A iesli
niemáš nic z tego/ o co ci ná mie stá-
rza/ żaden mié im dárować nie może:
12 Apelluie do Césarszá. 12 "Tedy Sestus
rozmówiwszy się z rádą/ odpowie-
dziál: Apellowales do Césarszá?
do Césarszá póydzies.
13 "A gdy wyszło kilka dni/ Agrippá
D Król y Bernice ziecháli do Cezarciey
14 witác Sestá. 14 "A gdy nie málo dni
tám zmiestkali/ Sestus Królowi o-
znaymł o Páwle/ mówiąc: Máz
niektóry zostáwion iest od Felixá w
15 więzieniu: 15 "o którym/ gdy był w
Jeruzalem/ przysli do mnie przed-
nieyszy Káplani y stárzy Żydowszy/
16 prośąc stázania przeciw iemu. 16 "Któ-
rym odpowiediál: że Rzymánie
tego zwyczáiu nie máją/ áby którego
człeka stázac mieli/ áby pierwey ten
ná którego wine kláda/ miał przyto-
mné té którzyby náń stárzyli/ y wziął
mieysce ku obronie/ ná oczyszczenie ob-

17 winienia. 17 "Gdy się tedy tu zeszli/ bez
E żadney odwołki názáuierz zásiadłszy
ná sádzie/ kazalem przywieźdź mezá.
18 "Przeciw któremu stánuwszy ci co
stárzyli/ żadney winy nie przyniesli/ w
19 czym się iá zleż domniémaral. 19 "Lecz
iákieś gadki o swych zabobonách
mieli przeciw niemu/ y o nieiákim Je-
susie vmárlým/ o którym twierdził
20 Páwel iż żywie. 20 "A iá wátpiác o téy
gadce/ mówiłem/ iesliby chciał isdź
do Jeruzalem/ á tam o tym bydź roz-
21 sádzon. 21 "Lecz Páwel iż ápellowal/
F áby záchowan był do Augustowého
rozeznánie/ rokazalem go chowác/
22 áz go odesle do Césarszá. 22 "A Agrip-
pá rzekł do Sestá: A samem chciał
sluchác człowieka. Jutro/ pry/ wstý-
23 szý go. 23 "A názáuierz/ gdy przyszedł
Agrippá y Bernice z wielką pompą/
y wesli ná mieysce ku sluchaniu zgo-
towane/ z Tysiącznikámi/ y mezámi
przednieyszymi miáská: ná rokazá-
nie Sestowé przywiedziono Páwla.
24 "A rzekł Sestus: Agrippó/ królu/ y
G wsýscy meżowie którzyście tu z ná-
mi/ widziéie tego/ o którego wsýtko
mnóstwo Żydowskie/ žádało mié w
Jeruzalem/ prośąc y wolájąc/ że nie
25 ma dluzey žyc. 25 "A iá doznał že nie
wezynł nic śmierci godného. Ale iż
on sam ápellowal do Augusta/ zá-
26 to mi się go posláć. 26 "O którym co-
bych pánu pewného písac miał/ nie
mam. Přetóž wywódiem go do
was/ á nawiecéy do ciebie Królu A-
grippó/ ábych wypytání wezyniwszy
27 miał co písac. 27 "Bo mi się bez rozsu-
mna widzi/ posláć więzná/ á nie
oznaymić obwinienia tego.

11 Apelluie do Césarszá] Jestli Páwel S.
aby biezowánia y śmierci vsedł/ nie nie
wátpil ápellowác do Césarszá/ y pomocy y
Rzymstich praw šukác: Předý iesze ani Cés-
sarsz ani Rzym nie prziat byt wiary Chri-
stusowéy: iákož my teraz šustnéy možemy
žadác pomocy Ksázar Chřešćiánstich ná

stáranie heretyków/ y ná obrone Kościoła
przeciwko im? August: epist. 50.

19 Y o nieiákim Iesúsie] Ten kterého tu ze
wžárdy zowie nieiákim Iesúsém/ wezynł
to/ iż go wsýscy Rzymscy Césarze y Królowie
šwiátá poznali: á ich stolice šlugom swým
vbogim/ Piotrowi y potomkóm tego podál.

Pan Iesus Cé-
sáre sobie z
holdowal.

ROZD. XXVI.

1 A Agrippá rzekł do Pá-
wla: Máš wolnosť sam
2 o sie mówić. Tedy Páwel
wyciągnawszy reke/ po-
czál obmowę czynić. 2 "We wsýtk-

3 tim w czym mié winuá Żydowie/
Królu Agrippó/ zá šczęšliwého się
poczytam/ iż dziś mam přez to-
ba się brónić: 3 "zwlašczá žeš ty
šwiádóm wsýtkého y kterého mies-
dzy Žydy/ zwyczátow y gadek: Přez-
tóż cie proše žebyš mié čierpliwie

*wsýskich
rzeczý króví
š. K. G. S.

sluchal:

4 słuchał: ¹ A żywotać mego z mło-
 dosći / iaki był od początku / między
 5 narodem moim w Jeruzalem / swi-
 B domi wszyscy Żydowie. ² znając mie z
 dawną (gdyby świadczyć chcieli) iż
 według naperwieyszey sekty nabo-
 6 żeństwa nášeg żyłem Pharyzeusem.
³ A teraz w nadziei obietnice która
 7 jest oycóm naszym od Boga uczynio-
 na / stoie sądowi poddany: ⁴ do któ-
 réy drwinaście naszych pokolenia we
 8 dzień w nocy służąc spodziewając się
 przysdż. O która nadziei / od Ży-
 dów oskarżonem jest / królu ⁵. Cóż za
 niegodną wiarę rzecz w siebie ma-
 9 cie / jeśli Bóg umarł wstrząsa:
 Jamci rozumiał / że powinien był
 10 wiele czynić przeciw imieniu Je-
 susa Nazareńskiego: ⁶ a com y czynił
 C w Jeruzalem / y wilem swietych i
 w więzieniu zamyskał / wziąwszy moc
 11 od przednieyszych kapłanów: gdy ie
 zabiano / nosilem Dekret. ⁷ A często
 króć karząc ie powszystkich bóżnicach
 12 przymuszałem bluźnici: a nazbyt prze-
 ciw nim ścigać / przesładowałem
 aż y do postronnych miast. ⁸ W czym
 13 gdym do Damásku iachał / z wola-
 dzą y dozwoleństwem przednieyszych ka-
 14 planów: ⁹ w śród dnia w drodze /
 D widziałem / królu / iasność z nieb nad
 iasność słoneczną / że mie oświeciła /
 y tych którzy zemną wespół byli. ¹⁰ A
 15 gdysmy wszyscy wpadli na ziemię /
 wstyskałem głos mówiący do mnie
 16 Żydowskiem ięzykiem: Szawle / Szawle /
 17 przećz mie przesładujesz: trudno
 18 tobie przeciw osćieniom wierząc.
 19 ¹¹ A iam rzekł: Ktoś jest Panie: A
 Pan rzekł: Jam jest Jesus którego
 20 ty przesładujesz. ¹² Ale powstań / a
 21 stań na nogi twe: abowiem na tom-
 22 ci się wstazal / abych cie postanowił
 23 sługą y świadkiem tego co widział /
 24 y tego w czymci się okaże: ¹³ wyrz-
 25 wając cie od ludu y pogánów / do
 26 których cie ia teraz posyłam: ¹⁴ abyś
 27 otworzył oczy ich / aby sie nawrócili
 28 z ciemności do światłości / a z mocy

światłości do Boga: aby wzięli od-
 19 puszczenie grzechów / y dział między
 20 swietyimi / przez wiare która jest w
 mie. ¹⁵ Dla czego / królu Agrippa /
 21 nie byłem ¹⁶ niewiernym ¹⁷ niebieśkie-
 22 mu widzeniu: ¹⁸ ale naprzód tym któ-
 23 rzy są w Damásku y w Jeruzalem / y
 po wszystkiej krainie Żydowskiej / y
 24 pogánóm opowiadałem aby poku-
 25 towali y nawrócili się do Boga / czy-
 26 nąc uczynki godne pokuty. ¹⁹ Z téy
 27 przyczyny Żydowie poimawszy mie w
 28 kościele / kusili się zabić mie. ²⁰ Lec
 29 ratunkiem Bożim wspomóżony os-
 30 tałem się aż do dnia teg / świadczać
 31 y mnieyszemu y wieśszemu: nie mie po-
 32 wiedając prócz tego co opowiedzieli-
 33 że przysdż miało / prorocy y Moysész:
 34 ²¹ Jeśli cierpietliwy Chrystus: jeśli
 35 pierwszy z powstania od umarłych /
 36 światłość ma opowiadać ludowi y
 37 pogánóm. ²² To gdy on mówił / y ob-
 38 mowę czynił / rzekł Festus głosem
 39 wielkim: Szaleiesz Páwle / wielka cie
 40 nauka przywodzi tu śalenstwu. ²³ A
 41 Páwel: Nie śalcie / praw / czy Se-
 42 ste / ale prawdy y trzeźwości słowa
 43 powiadam. ²⁴ Bo o tym wie król / do
 44 którego y bezpiecznie mówię: bo
 45 mniemam że nic z tych rzeczy nie jest
 46 mu tájno. Bo sie nic z tych rzeczy nie
 47 działo w kacie. ²⁵ Wierzyś królu Agrip-
 48 po Prorokóm: Wiem iż wierzyś. ²⁶ A
 49 Agrippa do Páwla: Miało mie nie
 50 nawróciś abych był Chrześciani-
 51 nem. ²⁷ A Páwel rzekł: Żadam od
 52 Boga / aby y ²⁸ w maie y w wielu / mie
 53 tylko ty / ale y wszyscy którzy słuchają
 54 dziś / rąkami się stali iaki iateż jest /
 55 okróć tych okróć. ²⁹ A wstał król / y
 56 starosta y Bernice y ci którzy siedzie-
 57 li z nimi. ³⁰ A odstąpiwszy sie rozma-
 58 wiali z sobą mówiąc: Jż nic nie
 59 czynił ten człowiek godnego śmier-
 60 ci / abo więzienia. ³¹ A Agrippa rzekł
 61 Festowi: Ten człowiek mógł był
 62 wolnym bydż uczynion / by był do Cé-
 63 sárza nie apellował.

¹ abo niepo-
 2 stusnym G.
 3 dwys. 9. d 20
 4 c 28. y 13. c
 5 14. y 14. a 1.
 6 wys. 20. 21.
 7 wys. 21. f 33.
 8 Pokute
 9 Christus y
 10 Apostolo.
 11 wie wśedy
 12 śalcieć, y
 13 uczynki po-
 14 kućie przy-
 15 stoynę: a dżi
 16 śieysy. E.
 17 wanieliko-
 18 wie wśyt-
 19 ko opák.

²⁰ to jest, wśe-
 21 ląkim spofo-
 22 bom.

²³ wyiawśy se
 24 okowy.

ROZD. XXVII.

1 **A** Gdy postanowiono
 2 że miał on woda iachać do
 3 Włoch / y bydż oddan Pá-
 4

1 wel z innymi więźniami Kotmistrzo-
 2 wi / imieniem Juliusowi róty Augu-
 3 stowey: ¹ a wsiadśy w okret Adu-
 4 metynski / ² mając się wieśdż / podle
 5 kráćów Azyjskich / pusciliśmy sie: a
 6 trwał z nami Arystarchus Máce-

² 2. kor. 11.
 3 f 25.

*który miał
płynąć. R. L.
G. S.
*y stawał się
o fce.

*do Morza G.

Kreta, jest
wyspa albo
ostrow na
morszu, któ-
ry dziś Kan-
dia zowią
*Lafra. G.
6. L. G.

*to jest, ku
wiatrowi spo-
łudnia i z za-
chodu.

*Euvoliden
G. w schodo-
pułach.

*Klandia. G.

*wyrzucili-
śmy. G.

3 dończył Tessaloniczanin. ² A przypły-
neliśmy dnia drugiego do Sydonu. A
Juliusz ludzkie się obchodząc z Páw-
łem dopuścił iść do przytocił / y o-
4 patrzyć się. ² A stamtąd się puszciliśmy /
przypłyneliśmy pod Cyprida tego że
5 były wiatry przeciwnie. ² A przeciwa-
wszy morze Cyliciey y Pámphiliéy /
przypłyneliśmy do Listry / która jest Li-
6 ciéy : ² a tam Kotmistrz znalazłszy o-
kret Alexandryski / który płynął do
7 Włoch / przesadził nas do niego. ² A
B przez wiele dni leniwo płynąc / y zale-
dwie przeciwnie Gnidowi dojeżdżając /
iż nam niedopuszczał wiatr / odpły-
neliśmy pod Kretę podle Salmomu.
8 ² A ledwie przeminawszy / przypłyneliśmy
na miejsce nieistotne / które zowią Dobie
9 porty / które blisko było miasto Thá-
laffa. ² A gdy czas nie miał wysied-
gdy już nie było bezpiecznie żeglować
nie dla tego / iż y post już był minal / cie-
10 był ie Páwel / ² mówiąc im : Mężowie
widzcie iż z szkoda / y z wielką wtracą nie
tylko ciężaru y okretu / ale też dusz ná-
11 szych będzie to iachanie. ² Lecz Kot-
mistrz wiecący wfał sprawcy okretu / y
12 Strętnikowi / niż temu co Páwel powie-
13 dał. ² A gdy nie było portu sposobnego
C tu zimowaniu / wiele ich radziło pu-
ścić się stamtąd : ieliby iako mogli
przypłynąć do Pheniki / zimować / y
14 portu Kretskiego który leży tu Afri-
kowi y Korowi. ² A gdy wiał wiatr z
południa / umiemiając że przedsię-
wzięcie trzymać / puszciliśmy się z Af-
15 sonu / plyneli przy Krecie. ² Lecz nie
dług poty przypadł nam wiatr gwał-
towny / który zowią Euroaquilo. ² A
16 gdy był okret porwan / a nie mogli iść
przeciwnie wiatru / puszciliśmy okret po
wiatru plyneliśmy. ² A gdyśmy przy-
17 biegli do niektośey wyspy / która zo-
wiał Cauda / ledwośmy barki dostać
mogli. ² Która wzięwszy / używali po-
mocy / podpasując okret / bojąc się a-
18 by na Syrtę nie wpadli / spuściliśmy
naczynie tak plyneli. ² A iż nas gwałto-
wna nawalność wmiotła / naziwierz
19 wyrzut uczynili. ² A trzeciego dnia świe-
mi rełoma / sprzet okretowy / wyrzucili.
20 ² Lecz gdy się ani słońce / ani gwiazdy
D przez wiele dni nie wstawały / a niepo-
godą nie miała nadlegać / już odietą
21 była wszytką nadzieją zdrowia naszego.
² A gdy było wielkie poszczenie / tedy

Páwel stając w posrodku ich /
rzekł : O mężowie / ² potrzebacieście
było abyście mnie wsluchawszy od
Krety się byli nie puszczały / y pozyskali
22 to wtrapienie y szkoda. ² A teraz nápo-
minam was abyście byli dobrey my-
śli : boć nie będzie zguba żadney du-
23 sze z was / oprócz okretu. ² Abowiem
stając przy mnie tej nocy anioł Bo-
ga którego ja iest / y któremu służę /
24 ² mówiąc : Nieboj się Páwle / trzeba
abyś stając przed Cesarzem : oto da-
rować ci Bóg wszytki / którzy się wiozą
z tobą. ² Przetoż bądźcie dobrey myśli
25 mężowie : abowiem wierze Bogu /
E że tak będzie / iako mi powiedziano.
26 ² Lecz musimy wynieść na nieistotny wy-
sep. ² A gdy była noc czternasta / gdy-
27 śmy się wzięli po Aldi / około półno-
cy / zdało się żeglarzom że się im wta-
28 zala iakas kraina. ² A spuściliśmy smur-
z ołowem / znaleźli dwadzieścia sążon :
a máluczo stamtąd odstapiliśmy /
29 ² znaleźli piętnaście sążonów. ² Lecz
bojąc się abyśmy na miejscu ostrze-
nie napadli / rzuciliśmy cztery kotwice
z tyłu okretu / żądali aby dzień był.
30 ² A gdy żeglarze chcieli więcej okre-
tu / y wypuszczali barkę na morze / zro-
31 mo iakoby chcieli od przódku żarzu-
cać kotwice / rzekł Páwel Kotmistrzo-
wi y żołnierzom : Jesli ci nie zostanę
32 y okrecie / wy nie możecie być zachó-
wani. Tedy żołnierze obcieli powrozy
33 y barki / y dopuścili je odpaść. ² A gdy
poczynął dzień / prosił Páwel wszy-
34 tch aby iedli / mówiąc : Dłżia czter-
nasty dzień czekając trwacie głodni /
nie nie iedząc. ² Przeto was prośe aby-
ście iedli / tu zdrowiu waszemu : boć
żadnego z was włos z głowy nie
35 spadnie. ² A to rzekłszy chleb wzięwszy
dziękował Bogu przed oczyma wszy-
36 tch / y pokarmwszy począł iść.
37 ² Tedy wszyscy przyszedłszy tu lepszy
myśli / y sami pokarmu używali. ² A
38 było nas wszytkich / dusz w okrecie /
dwieście siedmdziesiąt y sześć. ² A ná-
39 syceni pokarmem / używali okretu /
G wyrzucając psenice w morze. ² A gdy
był dzień / nie poznawali ziemi w są-
40 kach / wyrzucili niektoś odnogi mające
bzieg / do której myśleli / ieliby mogli
prybić okret. ² Tedy wyciągnaw-
szy kotwice / puszcili się na morze / we-
spólek rozpusciliśmy / przegubę stero-

*lepiej było

*y zaś sp-
ściwszy ołow-
G :
miatkie.

*abowiem
to będzie. G.
Mat. 10. d
30.
Luk. 12. b 7.

*osob albo in-
d.

*stawał się-
row, albo pán-
wie od st-
row.

41 wé/y podnioszy na przodku máły ja-
giel po wiatru / zmierzali do brzegu.
42 ⁴¹ A gdyśiny wpadli na miejsce które
miało z obu stron morze / otręśli o-
kret : a przodek wwiązany był zostat
nie ruszając się : lecz zad rozbił się
43 od gwałtu morza. ⁴² A była rada żoł-
nierszów / aby wieżnie pozabiali / żeby
który wypłynął nie wciął. ⁴³ Lecz

Rotmistrz chcąc zachować Prawdę /
nie dopuścił uczynić : y rozkazał aby
ci którzy mogli pływać / naprzód się
puszcili y wypłyneli / y na brzeg wycho-
dzili : a długie iedne na desłach / a
długie na tym co było z okretu / niesli.
A tak się stało / że wszyscy ludzie wy-
śli y na ziemię.

Post Żydow-
ski w Gru-
dnia.

zach: 8. 19.
3. Mo: 23. 27

Falszstwo
Czechowico-
we.
Beza in an-
not. Noui
testamenti

Kościół Rzym-
ski osobiwie
od Boga opa-
trony.
wys: 23. 11.

Święci w
niebie modlą
się za nami

9 Y post już był minął] Ten post/wedle nie-
których / był post Chrześcijański przed Na-
rodzeniem Pánstka: lecz według Chryzosto-
ma y Rabana / był to post Żydowski. Bo by-
ły y Żydów rozmaite posty / o których tak piše
Zachariasz Prorok. To mówi Pan następów :
Post czwartego (miesiąca) y post piątego / y
post siódmego / y post dziesiątego będzie do-
mowi Judziemu na wesile / y na radość / y
na zacne święta. Lecz Łukasz S. nie o poscie
siódmego miesiąca / to jest Sierpnia mówi /
ale o poscie dziesiątego miesiąca / to jest
Grudnia. O którym czasie żmna się pocyna /
y wstaje na morzu żeglowanie. Ale y to miej-
sce Czechowic z Káskationem falsznie / odmie-
niając post w pogodę / a w Grécim y o ter-
cen w ywielu / (który odmiany przyczyny
Bez a nálezdy nie mógł) y twierdząc że pe-
wne (bez gruntu żadnego) że się tu omyłka
ten post wprowadził / przez nieumiejętnego ie-
zycę Gréciego. Leczby tym sposobem mógł
sfalszować wszystko pismo S. Bo y to nie k-
rzeczy / co on miało dowodu przywodzi : Że
żeglarze y żołnierze Césarscy na post Żydow-
ski nie dbali. Albowiem tu Ewangelista
nie przeto post wspomina / żeby go żołnierze
Césarscy posć mieli : ale czas opisać / Któ-
regó się już na morzu żeglować nie godziło /
że już post Żydowski był przeminął : iako my
mówimy / że już było po S. Marcinie.

23 Anyół Boży] Jako piérwý sam Pan
Christus / tak tu Anyół tego Páwłowi się w-
kazał / posilając go y opowiadając że miał
przysędz do Rzymu / y stanąć przed Césarzem.
Złazając się widziemy / osobliwa piecza y o-
pátzność Pánstka o Rzymskim Kościele : do
którego posłał przednichy dwu Aposto-
łów swoich / na kazanie y na sezczenie wiary:
aby tam y żyli y umarli y pochowani byli / y
y wiernych w wieczny chć zostali.

24 Dárował ci Bog wszyscy] Páweł 2 > 6.
ludzi modlitwa swa w okrecie pozyskał : a
po śmierci będąc z Pánem Christusem za-

wrże wstał swoje / y nie będzie ich mógł otwo-
rzyć za tymi / którzy po wszystkim świecie
wwierzyli Ewangelicę tego : Hieron: aduer-
sus Vigilant: Któreńi słowy dowodzi / iż
Bóg więcej czyni na przyczynę świętych /
po śmierci ich / niżli póki żyli na świecie.

31 Iesli ci nie zostąn] Gdy nam co Bóg
obíawia / albo nas o tym co się z nami dzie-
ma w pewnia / nie chce iednak abyśmy się też
praca naszą do tego przykładac nie mieli / aby
to co postanowił skutek swoy wzięło: Bo cho-
cia on rzecz do skutku przywodzi: ale nie in-
czey / iedno przez wola / pilność y staranie
ludzkie. Przetoż nie rzekł tu S. Páweł: Cho-
cia żeglarze zostąn / chocia przez odepda /
myslny pewni że zginac nie możemy. bo mi-
to Bóg obíawił / który klamać nie może: prze-
toż inaczej nie będzie. Ale owsem Páweł mó-
wi: Iesli ci nie zostąn / wy nie możecie bydy
zachowani. Takci mówia wszyscy Kátholici
cy Káznodzieie Chrześcijańskim ludzom: Nie
was P. Bóg przyrzekał y nazywał abyście
byli zbawieni: wśakże was żadna miara na
to nie przymusza: macie wolność y swobodę
swoje. Lecz nie możecie bydy zbawieni (cho-
ciaście przyrzekli) iesli nie wwierzycie / iesli
nie zachowacie Pánstkiego przykazania: iesli
są grzechy wasze pokutować / iesli dobrze żyć
nie będziecie: y iesli pobożnie z tego świata
nie zedyście. Aby też dobrze Komu obíawio-
no było / że jest z liczby wybranych / a iż na
Koniec ma wmrzeć w łasce Bożej y ma bydy
zbawiony: iednakby on był powinién / iako
Piotr S. wezy / przez dobre uczynki czynić
pewne wezwanie y wybranie swoje / y z bo-
żnością y ze dżeniem zbawienie swe spawo-
wać: iako Páweł S. y czynił y wezy / aby nie
był op Bogá odrzucony. Przetoż y tu Páweł
y towarzysze jego / chocia mieli od Boga o-
bietnice / że nie mieli zginac: wśakże powin-
ni byli pracować / y wśelka pilnością zabie-
gać temu / aby nie potoneli.

Przezwanie
Pánstkie nie
władzi wolno-
ści y wśelo-
waniu ludz-
kiemu.

Mar. 16. 16.
Matt. 19. 17.
Matt. 7. 21.
2. Petr. 1. 10.
Phil. 2. 12.
1. kor. 9. 27.

ROZD. XXVIII.

1 **A** Gdyśiny wy-
śli zdrowo / te-
dyśiny poznali /
iż wyspe Meli-
te nazywają. A
bárbarowie o-
kazowali nam
niemą ludzkość. ² Albowiem zápa-
liwszy kupe drzew podęymowali nas

3 wszystkich / dla dżdzá który przyna-
siał / y żmna. ⁴ A gdy Páweł nązbié-
rał niemą chróstu suchego / y kładł
na ogień / wyrwawszy się iászcórká
4 od ciepła / wiele się reki iego. ⁵ A gdy
B wyrzeli bárbarowie bestyá wśacá w
reki iego / mówili ieden do drugiego:
Koniecznie ten człowiek jest mezo-
bóycá / który choć z morza zdrowo wy-
szedł / pomistá niedopuszcza mu żyć.
5 ⁶ A on strząsnawszy bestyá w ogień /

⁶ albo śmierć.

Steraa Mál-
19.
⁷ Tak zwáli
Grakowie
wszystki inne
narody, któ-
rzy nie są
Grakowie.

6 nie złęgo mienić się. ¹ Lecz oni
mniemali żeby miał opuchnąć / y
nagle wpasć y umrzeć. A gdy długo
czekali / y widzieli że go nie złęgo nie
7 potkało / odmieniwszy się / mówili iż
jest Bogiem. ² A na onych miej-
scach były folwarki Książecia wy-
spy / imieniem Publiusa: który nas
przywodził / trzy dni przyjaźnieli się po-
8 dęymował. ³ A trąciło się że oćiec
Publiusów leżał gorączką y biegun-
ką zięty. Do którego gdy wszedł Pá-
wel / y modlitwę uczynił / y włożył
nań ręce / wzdrowił go. ⁴ Co gdy się
9 stało / wszyscy którzy mieli niemocy
C na wyspie / przychodzili / y byli wzdrowie-
ni. ⁵ Którzy nam też wielkie czci
10 wyrządzali: a gdyśmy odieżdżali / na-
kładli czego było potrzebą. ⁶ A po
11 trzech miesiącach / iachaliśmy w okre-
cie Aleksandryjskim / który zimował
na wyspie / na którym był herb Bą-
12 skorów. ⁷ A przypłynąwszy do Sy-
rakuzy / zmiestaliśmy tam trzy dni.
13 Skąd obciążawszy przybyliśmy do
Rhegiu: a po jednym dniu gdy miał
wziąć południowy / wtoreg dnia przy-
14 plynęliśmy do Puteolów: gdzie zna-
lazszy braci / prosiłem iestęmy aby-
śmy u nich przez siedm dni zmiestali-
15 śmi. ⁸ A tak też się stało do Rzymu. ⁹ A zram-
tad bracia wysławszy / wysłali przeciw-
16 wo nam aż do rynku Appiuszoweg /
y trzech karczmem. Które wysławszy
Paweł / dzieki uczyniwszy Bogu /
wziął śmiałość. ¹⁰ A gdyśmy przysli
17 do Rzymu / Pawłowi dopuszczono
mieścić osobno / z żołnierzem który
go strzegł. ¹¹ A po trzech dniach / ze-
18 zwał przedniejszych z Żydów. A gdy
się zeszli / mówili do nich: Mężowie
bracia / ja nie uczyniwszy nic przeciw-
19 ludowi / albo zwyczajowi oyczystemu /
związany z Jeruzalem podanem iest
w ręce Rzymianom. ¹² Którzy pytanie
o mnie uczyniwszy / chcieli mnie wypu-
ścić: dla tego że we mnie żadney przy-
czyny śmierci nie było. ¹³ Lecz gdy się

E sprzeciwiali Żydowie / musiałem a-
pellować do Cesarza: nie iakobych
miał w czym naród mój oskarżyć.
20 ¹⁴ Dla tego tedy przyczyny prosiłem / a-
bych was wysłuchał y zważył się rozmo-
wił. Abowiem dla nadziei Izrael-
skiej tym łańcuchem iestem związa-
21 ny. ¹⁵ A oni rzekli do niego: My ani-
śmy wzięli listów o tobie z Żydów-
skiej ziemi: ani nam żaden z bracię
przychodził oznajmić / ani mówił o to-
22 bie co złęgo. ¹⁶ A żądany od ciebie sty-
siec co rozumieś. Abowiem o tej sekt-
cie iawnno nam iest / iż się ię wśedy
23 sprzeciwiają: ¹⁷ A postanowiwszy mu
F dzień / przysła ich bardzo wiele do nie-
go do gospody: którzy świadectwo
wydawać przypowiadali królestwo
Boże: y namawiać ich o Jezusie /
24 zakoniu Mojżesowem y z Pro-
fety / od poranku aż do wieczora. ¹⁸ A
jedni wierzyli temu co powiadał / a
25 drudzy nie wierzyli. ¹⁹ A będąc niezgo-
dni między sobą / odchodzili: a Pá-
wel mówił jedno słowo: Iż dobrze
Duch święty mówił przez Izaiasza
26 Proroka do oyców naszych / mówiąc:
Idź do ludu tego / a mów do nich:
²⁰ Uchem wsłyszycie / a nie zrozumie-
cie: a widząc widzieć będziecie a nie
27 wysłyszycie. ²¹ Abowiem żałuję serce lu-
du tego / a ciężko wśyma słuchali / y
G zamyśliłi oczy swe: ²² aby znać oczy-
mą nie widzieli / a wśyma nie słyszeli /
y sercem nie rozumieli / y nawrócili
28 się / a wzdrowiłbym je. ²³ Niechże wam
tedy iawnno będzie / iż poganom po-
stanie iest to zbawienie Boże / a oni
29 słuchac będą. ²⁴ A gdy to on mówił:
odešli Żydowie od niego mając mie-
30 dzy sobą wielki spór. ²⁵ A miestkal Pá-
wel przez całe dwieście w swym na-
ietym domu: a przyjmował wszystkich
31 którzy wchodzili do niego: ²⁶ opowia-
dając królestwo Boże y ucząc co iest
o P. Jezusie Chrystusie / ze wszelkim
bespieczeństwem / bez zakazania.

*Dioskurów
G. to iest, sy-
now ławis-
wych, Kasto-
ra y Polluxa

*o nas. G.

*Rzymian od-
dał więzić
Hermanowi
wojska: ale.
G.
y stało się.
G.

Málta wyspa

w Málcie gá-
dliny bez iá-
du.

Melita nazywają J W Grécim iest Mes-
lita / dzisia zowa Málta: Której obywatele
osobliwie nabożestwo mają ku Pawłowi s.
na którego pamiatke nie tylko przednichy
Kościół poświęcił / ale y wszystkie wyspy od-
dali pod obzonę tego.

Nic złęgo nie uciérpiał J Tak pilnie te-
sprawę z wolej Bożej opisał Łukasz S. aby
tym znacniejszą była moc Boża przez Pá-

wła S. tej wyspie wyczoną. Bo w onę wy-
sytę ziemi / wszystkie zmię y weśe iadu za-
dnego nie miała. A chociaż tego wśasa nie
mu nie zaszkodzi. A owsem y sama ziemia
abo kamyczki z onę wyspy przez zasługe Pá-
wła S. są pewnym lekarstwem na iadowni-
tych gądzin wśasenie. Baron. tom. I. Annal.

Tym łańcuchem J Radym teraz był na
20 onych miejscach (mówi Chrystom S.) Ks

212.6. c9.
Mat. 13. b 14.
Mar. 4. b 12.
Luk. 3. b 10.
Jan 12. f 40.
Rzym 11. b 8.
Stąd też
znac, iako y
Mat. 13. 13.
iż oni sami
widzieć nie
chcieli: a iż
ich zaślepie-
nie onym sa-
mym, a nie
Bogu ma-
bydł przys-
pisané.
Pátr. Jan
12. 40.
aby kiedy G
Koniec dzie-
iow swię-
tych Aposto-
łów. G.

Okowy Pa-
wła. S.

Reliquiaz.

Sekty Żyſiey
ſię dármo ſie
wym cięſſa iż
wiara Chre-
ściáńska Zy-
dzi ſektę ná-
zywáli.

22

dy ſa té lancuchy/ których ſie lekáia y którzy
ſie bzydza dyabli/ á we czei ie máia Ży-
towie. N Grzegorz S. wspomina cuda temi
lancuchami wezmione. którzy téż poſtał był
do Konſtantyny Céſarzowej troche prochu
z tego lancucha wpiłowaného/ zá wielkie re-
liquię y zá dar oſobny.

O téy ſektcie J Barzo ſie tym cięſſa od-
ſzepienicy/ gdy tu y gdzie indzie nájdniá/ iż
wiara Chreſcianiſka od Żydów y niewierni-
ków názwana ieſt hereſia ábo ſekta Názarey-
czyków/ náwgarde Chriſta Pána náſzego.
Jákoby Kościół Boży tak miał bładzić/ po-
tepiáiąc y názywáiąc hereſia y ſektami/ ich

nauki Éácerſkie/ iáko Żydowie mogli bładzić
y bładziłi w potepianiu wiary Chreſciani-
ſkiej iáko obledliwcy. Albo iáko by nauka
Luterſka była tak doſwiadczona y zálecona
w piſmie przez proroki/ przez Chriſtusa y 24
poſtoly/ przez cuda/ przez dawnoſć/ pomſe-
chnoſć/ iednoſć y zgode wiſſedy narodów y
wieków: iáko ſwieta nauka Pána Chriſtoſa
wá w Koſciele Kátholickim. Lecz prawdzi-
wie nauka Luterſka/ Kálwińſka y Nowo-
chreſceniſka/ temiſ dowodami poſázute ſie
bydź heretycka/ ktorými wiara Kátholicka
bywa pokazana/ iż ieſt wiara prawdziwa á
nie heretycka.

A Ponieważ Dzieie Apostoſkie, dwu przednichſzych Apoſtołów Piotra y Páwła, ſ. ſprawy opi-
ſują, zdáło mi ſie zá potrzebną, Summe ſpraw obudwu, ná dwu tabliczkách oſobnych tu ná kon-
cu przydáć náznaczywſzy ktorého roku po Národzeniu, y po Wniebo wſtąpieniu Pánſkim, y zá
ktorého Céſarzá pánowania co ſie dſiało: przydawſzy téż niektóre inné ſprawy, których Lukáſ S.
w Dzieiách nie wspomina. W czym náſładował nawiecéy Baronium tomo 1. Annalium.

R O K V

| Tiberius
ſa Céſa. | Národ:
Pánſk. | Wniebo
wſtap. |
|----------------------|------------------|------------------|
| 18 | 34 | 1 |
| 19 | 35 | 2 |
| 20 | 36 | 3 |
| Káuíſa. | | |
| 1 | 39 | 6 |
| 2 | 40 | 7 |
| 3 | 41 | 8 |

SUMMA DZIEIOW PIOTRA S.

Apoſtolá.

Piotr ucnie nápomina, áby ſie ná obránié inného Apoſtoła ná mieyſce Iudaſo-
wo ſgotowali. w Dzie. 1.

Po geſłaniu Duchá S. w dzień ſwiąteczny, piérwſe kazánié czyni do ludu Ży-
dowskiégo, ktorým náwrócił ludzi 3000. Dzie: 2.

Vzdrowia chromého, Chriſtusa opowiada, á Zydy przywodzi do pokuty: z tá-
ką gorgoſcią, że ná to kazánié 5000. ludzi w Chriſtusa uwierzyło. Dzie: 3. y 4.

Wjadzon do ciemnice záſ był wypuſzczony: gdzie ſgro miwſzy go Żydzi, roſka-
żáli áby wiecéy Chriſtusa nie opowiadał: ále on z lanem ſmieie odpowiedział,
że potrzeba wiecéy Boga niżli ludzi ſłuchać. w dzieiách 4.

Ananiaſá y Sápſire, dla ich ſwietokradztwa, naglá ſmierciá karze. Dzie: 5.

Cieniem ciała ſwego choroby wſelákie uzdrowia. Tánże.

Tegóſ roku Piotr S. Iakubá mnieyſzego Biſkupem Ieroſolimſkim poſtánowił.
Euseb: in Chron: 8. hiſt: lib: 2. cap: 1. Chryſoſt: in Ioan: homil: 87.

Piotr z lanem poſtan do Sámáryi na potwárdzenie wiernych chreſcíanów od
Philippá Diákoná náwróconych, kedy Symoná czárnokſieźniká ſgromił. Dzie: 8.

Ná rozmaitych mieyſcách w ziemi Żydowskiéy y wprzyległych kráinách E-
wánielia opowiada. Dzie. 9.

Náucza w Syryi y w kráinách Ázyi mnieyſcy, w Bithynií, w Poncie,
w Gálácii w Kápádocii ſtánowiąc Biſkupy y kápłany ná rozlicznych miey-
ſcách. 1. Piotr: 1. Niceph: lib: 2. cap: 35. Platina in Petro.

Piotr w Antiochii kościół fundue, y ſtolice ſwą (ná której ſiedział przeſz
ſiedm lat) tánże zákláda. Euseb: in Chron: Wſákże tán nie uſtáwicznie mieſka,
ále dla wietſzego pożytku kościoła Bożego, częſem w Ieruſálem, częſem ná in-
ſzych mieyſcách przebywa. Hier in Catal: Ignacius ad Magnesianos.

Piotr náwiędząc kościół, uzdrowia Aeneasá w Liddzie: á Tábite w Iop-
pie umárłą ożywia. Dzie. 9.

Od Boga przeſz widzenie nápomniony, piérwſy ze wſytkich piérwſego Po-
gániná Kornéliuſá Rotmiſtrzá ochrzciwſy, Pogánom wrotá do kościoła otwa-
rza. Dzie: 10.

Kalendarz.	Wzrost.	Wzrost.	
2	44	11	Wróciwszy się do Ieruzalem broni swęgo przyięcia Pogánów. Dzie: 11. po káziąc, iż Bóg naprząd przez posługę ięgo Pogány powołał. Dzie: 15. Tegoż roku Mattheus S. napierwszy że wszystkich Ewánelię napisał ięzym kiem Zydowskim. Euseb: in Chron. Piotr w Ieruzalem po zabićiu Iákubá wśádzon do ciemnice z roszkázania Herodowęgo, zámódlitwá kościelná przez ániotá z ciemnice wywiedzion był. Dzie: 12. Wstępując furię Horodowę, wraca się do Antyochiję, y Ewodińsá piérwsęgo po sobie Biskupá stánowi. Euseb: in Chron: & histor: lib: 3. cap. 16. Suzidas, Ignatius ad Antiochen. (dnia Lipca, Tegoż roku Apostołowie z miásta Ieruzalem rozešli się po świecie, piętastęgo A Piotr S. ná pokonání Symoná czárnoksięznika przyšedł do Rzymu: kedy przez dwádziestá y pięć lat stolicę Biskupią aż do śmierci rzyrnał. Hier: in Catal: Euseb: in Chron: & lib: 2. cap: 12. 13. 14. Eccles: hist: Concil: tomo 1. Tego też roku był on wielki głód po wszystkich świecie, o którym prorokował Agabus prorok. Dzie: 11. W tym roku 18. dnia styczniá Rzymski kościół od Piotrá księżęciá Apostolskiego iest fundowany, y stolicę Biskupią ozdobyony. Martyrolog: Rom. Tegoż roku Piotr S. z Rzymu swóy list piérwszy pisał. 1. Pet: 5. Euseb: hist: lib: 2. cap: 14. Hieron: in catal: in Marco. Márek S. Ewánelię w Rzymie po Lácii napisał, Damas: tom: 1. Con: in Petro: do Alexandrię był od Piotrá posłan. Euseb: in Chron. Piotr z Rzymu ucnie swé ná szczepienie wiary rozsyła po rozmaitych stronách y kráinách świata. Greg: lib: 5. epist: 60. & lib: 6. epist: 37. Niceph: lib. cap. 35. Pánná Márya Bogarodzicá wzięta iest do niebá, sześćdziesiątego y trzeciego roku żywotá swoięgo. Euseb: in Chron. Piotr ze wszystkimi Zydzy z Rzymu wygnány, kościoły náwiędza: y wraca się do Ieruzalem, gdzie ná piérwsym Zborze ábo Synodzie Ieruzolimskim prasyduie. Dzie: 15. y 18. Potym w Antyochiję był strofowan od Páwla. Galat: 1. Iákub s. mnicy, brát Páński, Biskup Ieruzolimski od Zydów był zabit: ná którego mieysce Symeon nástąpił. Euseb: in Chron: Hieron: de script: Eccles. Márek S. piérwszy Biskup Alexandrijski koronę mecenjską otrzymał. Hier: de script: Euseb: hist lib. 2. cap. 23. Piotr wróciwszy się do Rzymu stántąd piše swóy list wtóry, tudzież przed swą śmiercią którą mu Pan był obiawić raczył. 2. Piot. 1. 14. Obiera y náznacza swęgo successorá. Ná koniec po więzieniu przez dziewięć mieięcy, w Rzymie ukrzyżowany, koronę mecenjską otrzymał. Hieron: in Catal: August. serm: de sanct: 28.
3	45	12	
4	46	13	
6	48	15	
9	51	18	
7	63	30	
8	64	31	
12	68	35	
13	69	36	

Ambrosius contra Auxentium.

Piotr ná prośbę Chrześcijánów, iuż był poczał Neronowę furię wnoćy ustępować, y wychodzić z miásta. Lecz wygrzawszy Chrystusá w bramie mu zabięgájącego, y do miásta wchodzącego, zopytał go, Pánie, dokąd idziesz? Odpowiedział Christus: Ide do Rzymu, ábych powtóre był ukrzyżowan. Tedy Piotr wyrozumiawszy, iż to náń przymówká, á iż Pan Chrystus nie w swoięy osobie, ále w słudze swym Pietrze miał bydź w Rzymie znówu ukrzyżowan, rad się nágad wrócił: y wnet uchwycony, Pánná Iesusa przez swóy krzyż uwielbił.

SUMMA DZIEIOW PAWLA S.
Apostoła.

Tyber.

18

34

1

19

35

2

20

36

3

Siedmi Diákonów obierá, y wkładaniem rak poświęcá. Dzie: 6.

Stephan z nich napřednięszy zámienitę czyni do ludzi kázanie, dla którego był ukámiotowany: á Száwel (który potym Páwlem iest názwány) ná ięgo śmierć przyzwala. Dzie: 7.

Száwel prześláduie kościół Boży, podawájąc do więzienia meże y niewiásty. Dzie: 8.

Ná drodze do Dámásku od Chrystusá iest náwrocony. Dzie: 9.

Roku trzydziętego piątego żywotá swęgo. Baron.

Tyber.	Wtórki	Wnieb.	
21	37	4	Idźcie do Arabiję na przepowiadanie Ewangeliję y wróćcie się znowu do Damasku. ad Galat: 1.
22	38	5	W Damasku będąc w niebezpieczeństwie, w kościele był z muru spuszczoney. Dzie: 9. 2. Corinth: 11.
23	39	6	Idźcie do Jeruzalem aby oglądał Piotra. ad Gal: 1. 18. Gdzie też niebezpieczeństwo będąc, od braci był z miasta wyprowadzony, y poszedł do Cezarei y potem do Tarsu. Dzie: 9.
24	40	7	Naucza w Syrii y w Cylicyi. Gal: 1. y w Antyochii, kiedy naprzód wierne poczęto gwałcić Chrześcijany. Dzie: 11.
25	41	8	Z Barnabaszem od innych uczniów, z woli Duchá S. oddzielony, y po modlitwach y postach, przez wkładanie rąk Biskupem y Apostolem uczyniony y poświęcony. Dzie: 13. y do trzeciego niebá był zachwycony. 2. Kor: 12.
26	42	9	Paweł w Seleucyi, w Cyprze, y w Salaminie Ewangelia opowiada: a w Paphii starosta Sergiusz Pawła nawraca. Dzie: 13.
27	43	10	W Antyochii Pizydejskiej w bożnicy naucza: a dla niewdzięczności Żydowskiej, do pogánów się obraca. Tamże.
28	44	11	W Ikonii wiele Żydów y pogánów, a mianowicie s. Tekle panny nawraca, y długo tam mieszka. Dzie: 14. Epiphani, heresi 78. Ambr: de virg: lib. 2.
29	45	12	W Listrze uzdrawia chromego gdzie go kamionami mało nie do śmierci. Dzie: 14.
30	46	13	We wszystkich kościołach kapłany y Biskupy stánowi: a przez Pizyda y Pámphila wróćcie się do Antyochii, y tam przez czas niemający mieszka. Dzie: 14.
31	47	14	Z Barnabaszem y Antyochii posłan do Jeruzalem do Apostolów, radzić się o potrzebie obrzezania, y dekret pierwszego Synodu odniósł do Antyochii. Dzie: 15. Gal: 2.
32	48	15	Nawiedzając wiernie w Syrii y w Cylicyi, rozkazuje im, aby dekret y przykazania Apostolów y starszych zachowali. Dzie: 15. y 16.
33	49	16	W Troadzie przez widzenie napomniany, aby się udał do Macedonii, przepłynął się przez morze do Philippów, pierwszego miasta Macedońskiego, kiedy Łukasz do niego przyszedł. Dzie: 16.
34	50	17	Z Macedonii przez Thessalonikę idźcie do miasta Atheny, kiedy nawrócił wielu, a osobliwie Dionysiusz Arcopagite. Dzie: 17.
35	51	18	Z Atheny przyszedł do Koryntu, kiedy mieszkał przez pułtorá latá. Dzie: 18. y z tamtąd list pierwszy do Thessaloniczan pisał.
36	52	19	Wtóry list do Thessaloniczan pisał.
37	53	20	Wyśedłszy z Koryntu do Epezu przyszedł: a potem do Cezarei y Antyochii, Galacji y Phrygii: z kąd się znowu do Epezu wrócił. Dzie: 18. y 19.
38	54	21	Mieszka w Epezie przez trzy lata. Dzie: 20.
39	55	22	Z Epezu pierwszy list do Korynthian pisał, y stamtąd idźcie do Macedonii. Dzie: 20. Z kąd pierwszy list do Tymotheusza pisał.
40	56	23	Wróćcie się do Grecji. Dzie: 20. Z kąd napisał list do Tytá, y po nim list do Korynthian wtóry.
41	57	24	Łukasz s. Ewangelia w Achaii pisał.
42	58	25	Paweł święty list do Rzymian pisał z Koryntu.
43	59	26	Z Koryntu do Troady w Azii się udał kiedy Eutycha młodzieńca umarłego wskrzesił. Dzie: 20.
44	60	27	Z Troady przez morze do Miletu przybył, kiedy przyzwał Biskupy y starsze z Epezu napominał. Dzie: 20.
45	61	28	Przyszedłszy do Jeruzalem był poymany. Dzie: 21. y od hetmána Ligysza Scyzynemu staroście podan. Dzie: 23. A od tego Festowi zostawion. Dzie: 24.
46	62	29	Appelluje do Cezary. Dzie: 25. Odesłan do Rzymu. Dzie: 27.
47	63	30	W Rzymie gęstwawszy przedniejszych Żydów którzy tam mieszkali, dać im sprawę przywiązania y więzienia swego, y namawia ich z zakonu Mojżesowego aby przyjęli wiarę Pana Chrystusową. Dzie: 28.
48	64	31	Mieszka w Rzymie w wolnym więzieniu przez dwie lecie. Dzie: 28. y list do Tymotheusza wtóry, y do Epezyan pisał.
49	65	32	List do Philipowian, y do Kolossan, y do Philemoná, y do Żydów pisał.
50	66	33	Tego roku Łukasz s. dokonał dzieiów Apostolskich. A Paweł z więzienia wypuszczony. 2. Timoth: 4. Wolnym będąc Ewangelia opowiada po rozmaitych krainach y królestwach na zachód słońca, a mianowicie w Hiszpanii. Hier: in Catal: Epiph: heresi 27. iako to samże uczynić obiecował. Do Rzymian 15.
51	67	34	Paweł y Piotr s. znowu się do Rzymu wróciwszy, do więzienia od Cezary
52	68	35	

Žląd.	Žarod.	Wnieb.	
13	69	36	<p>Neroná posádeni, přes děwiec měsícey w nim zátržymáni byli. Theodoret: Metaphrast.</p> <p>Nákoniec byl šíety tegóž dñá y roku kótórego y Piotr ukržžowan. Euseb: in Chron. Hieron: de script: Eccles. Epiphan: haresi 27. Ambr. serm. 66. & 68. S. Maximus. Roku žywotá swego šesćdžiesátého y osmého, iáko Chrysofom šwiadczy. Homil: de Princib: Apostolorum.</p> <p>Tertullian: de præscript.</p> <p>Sežešliwy košciól Ržymški, kótóremu Apostołowie uáuke swą wšytkę y žę kwię wylali: kedy Piotr podobną meke, iáko y Pan podigł: kedy Páwel šíe-
tę smierć, iáko y Ian Chřčiciel, iest ukoronowan.   Chrysofom: in epist: ad Rom: homil: 32.   Nie ták sie iášni niebo, kiedy słońce promienie své rozpuseža: iáko Ržym-
skie miásto, dwie oné iášné pochodnie (Piotrá y Páwla S.) po wšytkiý žiemí
rozglwádc. &c.</p>

Genebr: in
Chron.

Mar. 16. 15.

Sklad Apo-
stolski.
Plal: 18. 5.

O Spráwách ábo džieích insyich Apostołów rzadka bázgo iest wzmianká w pišnié šwietym: ále iáko šwiadcza košcielni pišarže, Ewánelię opowádáli w róznych kráích šwiátá. S. Iedžý w Acháiję, Ian w Agyię, Philip w Phrygię, Iákub mnięšy w Iudžkiý žiemí, Bártłomiý w Scythiý, Thomáš w Indyiý, Máthaus w Āthypiję, Symon w Persiý, Tádeuš w Mezopo-
támiý, Iákub wietšy w Hispániý, Máciý w Pálestynie. Y ták sie po wšytkim šwiecie rozđže-
lili, ná žebání y žgromáždění iednéj wiáry, y iedného košciola Kátholického žę wšytkich naro-
dów y ięžków lůđi, iáko im byl Pan Chrystus roškazal, y iáko dawno před tym bylo prorokowa-
no: Po wšytkiý žiemí rozšedł sie głos ich, y ná kráie šwiátá słowá ich. Wšákžę piérwey nižli
sie rožešli, žebrawšy sie špółem, á bedąc peňni Duchá š. dwánašcie członków wiáry chřęšćitiá-
škiey, kótóre gowię, Sklad Apostolski, složyli: y one žá summe y žá práwidlo wiáry wšytkim wier-
nym, nie nákárcie nápišané iáko inné pišmá, ále žywým głosem podáli. Rufin: in exposit: Symb: A-
post: Hieron: epist: 61. cap: 9. aduersus erro: Ioan Hieros: Amb: serm: 38. Który šklad wiáry, iá-
ko y žáwše před tym, ták y po džis džieň wšyšcy wierni ná chřcie wyznawáją, ábo šáni
přez sie, ábo přez kogo iného: y wšyšcy dorošli powinni ii umić y wierzyć y wyznawác: kót-
ry iest oto ten.

Sklad Apostolski.

Wierze w Boga Wycá wšechmogácego/ stwożyćelá niebá y žiemie.
Y w Iesusa Chrystusa Syna tego iedyného Pána nášého.
Który sie pocal z Duchá šwietého/ narodził sie z Máryiý džiewice.
Dmeczon pod Pontškim Pilatem/ wřžžowan/ umarł y pogrzebion.
Žstapil do piekłów/ trežćiego dñá žmrtwy chwał.
Wštapil ná niebiosy/ siedzi ná prawicy Boga Wycá wšechmogácego.
Žtamtąd przyđzie sedzić žywę y umarłé.
Wierze w Duchá šwietého.
Šwietý Košciól powšechny/ Šwietych obcowání.
Grzechów odpuszczenie.
Ciálá žmrtwy chwał.
Ž žywot wieczny. Amen.

SPRAWA O LISCIECH APOSTOLSKICH
wobec.

Po Ewáneliách, kótóre są historyę o šamym Chrystusie Pánie nášym Zbáwićielu: y po Džieích
Apostoljskich, kótóre są historyę o počátkách košciola Pána Chrystusowego ná žiemí, nástepuę
listy Apostoljskie: kótóre oni pišáli o tych rzecžách, o kótorych ná on čas přyzęžne y potrebe pišá-
nia mieli. Bo iž byli Doktorimi y fundatorimi košciola, tedy tóż žá swého času czynili, co potym dru-
dzy po nich Biskupi y Doktorowie, kótóży od počátku až do tego dñá listy y księgi pišáli pře-
ciw haretikom, y přeciw odsčępienštwom, skoro kedy powstały: y o inych wšytkich rzecžách
do wiáry do řádu košcielného náležácych: kiedy iáką přyzęžne y potrebe pišania widželi. Ná
co im tu Apostołowie přyzkład žostáwili: iáko též S. Lukáš w Džieích Apostoljskich pokažal kštal-
y máteryę historyiý košcielnéy wšytkim kótóży ię po nim pišác mieli.

Historia o
Pánu Chri-
stusie
Historia o ko-
šcielu Pána
Chrystus-
owym.
Pišmá Apo-
stolské pře-
ciw Harety-
kóm ná obro-
ně Kátholi-
ckéj wiáry.

Rozdzielenie
listów Apo-
stolskich.
Euseb. lib. 2
Eccle. hist.
cap. 21.

Hebrajowie,
Listy powse-
chne.

Iak: 1. 1.

Przyczyny
pisania li-
stów Aposto-
lskich.

Kościół z Zy-
dów y z Po-
gánów zebrá-
ny.

Zydów obra-
żenie:

Dzieł: 46.

Zydowie pró-
bowali.

Dzieł. 11, 13.

Summa náu-
ki listów Pá-
wła S.

1.

2.

3.

Rzym: 3. 20.

4.

5.

Nauka Káto-
licka o spra-
wie wiary
y z czyn-
ków.

1.

2.

3.

Którym w-
czynkom Pá-
wł S. ode-
muje moc w-
sprawiedli-
wienia y z-
bawienia.

Z listów jednak Apostolskich, wietsza część jest listów Páwła S. a inne drugich Apostolów zo-
wiesz się listy powszechne. Bo święty Páweł żadnego listu do wszystkich w obec nie pisał (aczkol-
wiek każdy list jego wszystkim kościołowi służy) ale niektóre pisał do osobnych kościołów Po-
gánskich, iako do Rzymian, do Korynthyan, do Gálátów, do Ephesyan, do Philipowian, do Kolo-
san, y do Thessalonician. A niektóre do osobnych person: iako do Tymotheusza, y do Tytusa (któ-
rzy byli Biskupy między Pogány, jeden w Ephesie, a drugi w Krete) y do Philemona: a tylko jeden
list do Hebrajów, którzy byli Żydzi w Ieruzalem y w ludzkiej ziemi. Lecz listy innych Apostolów,
ś. Iakuba, ś. Piotra, ś. Iana, ś. Iudy, nie tak są pisane do jednego którego kościoła, albo do jednej o-
soby (wyjąwszy dwa ostatnie listy ś. Iana króciuchne: które przeto nie mogą być od pierwszego li-
stu jego odłączone, iż wszystkie są od niego pisane) ale do wszystkich wiernych: y dla tegoż ie gowi-
ą Kátholickimi, to jest powszechnymi, albo do wszech w obec. Bo tak Iakub ś. swój list zaczyna: Dwie-
mianacie pokoleniam, które są w rozprośzeniu, pozdrowienie. A Piotr święty w pierwszym liście
piše: Wybránym przychodnióm rozprośonym po Pontie, Gálacyi, Káppadocyi, Azyi, y
Bithyni. A w liście wtórym: Tym którzy równą z nami wiarę otrzymali. Także ś. Iudas: Tym
którzy są w Bogu Ojcu umiłowani, a w Iesúsie Chrystusie zachowani y wezwani. Sam tylko list
pierwszy Iana świętego nie ma tytułu.

Przyczyny zaś, dla których Apostołowie te listy pisali, iasnie pokazuje o czym ie pisali. Gdzie
naprzed pamiętać potrzeba (iako historia Dzieciw Apostolskich szetelnie opisuje) że kościół Chry-
stusów na on czas poczynający, wespółiony był od Apostolów nie tylko między Żydy, ale y między
Pogány: y owszem nawiecy między Pogány. Co też nie pomatu Żydy obrażało. Bo oni zścier-
pieć nie mogli aby narodu ich ludźcie, przyjąć mieli za Chrystusa albo Messyasa tego, którego sami
wzgardzili y ukrzyżowali: a daleko mnię słyszeć y widzieć mogli, żeby tegoż Chrystusa Żydzi Po-
gánom opowiadali. Co też y tych którzy z Żydów w Chrystusa byli uwierzyli, nie pomatu było o-
bruszyło: Acz niektórzy (co wiernymi Chrześciami, a przetoż nie upornymi byli) wnet sie od tęg
żarliwości pohamowali, usłyszawszy od Apostolów że to jest wola Boża. Ale drudzy z Żydów ná-
wróconych upadli byli w kacerstwo, náucząc Chrześciami z Pogánów náwróconę, że im konie-
cznie potrzeba przyjąć piérwey obrzezanie y zakon Moygesów, iesliby chcieli być zbawieni: Inni
zaś Żydowie nieprzyjaciele Chrześciami wiary, nie tylko sami prześladowali Chrześciami, ale też
Pogány bálwochwalce poduszali, aby wszedy Chrześciami škodzili: takim uporem swym, y opá-
czną gorliwością Bogá pobudzając aby ich naród odrzuć: co oni za niepodobną rzec mieli, przeto
iż byli plemieniem Abrahánowym, y obrzezanie y zakon od Moygesa przyjęli. Y dla takich cielesnych
względów, ufali sami w sobie, iakoby Bóg y Christus do nich nie rozdzielił byt przywiązany: przypi-
sując názbyst wiele swym uczynkom, które według zakonu czynili: a niechcąc tego uznać, że śmierć
Christa Pána była tak im iako y Pogánom ku zbawieniu potrzebna: ale takiego Christusa czekając, któ-
ryby był podobny innym królom świeckim, y któryby ie wielkimi y możnymi uczynił na tym świecie.

Y przetoż Páweł ś. swoje listy pisał, Naprzed aby okazał wolę Bożą tak o powołaniu Po-
gánów, iako y o Żydów odrzuceniu. Ktemu aby przestrzegł Chrześciami z Pogánstwá náwróconę,
żeby żadnym obyczajem nie przyjmowali obrzezania, ani innych ceremoniy zakonu Moygesowego: a
Żydów, aby w nich nie ufali, ale raczy rozumieli, że te ceremonie już ustały. Nád to, aby okazał
potrzebę wcielenia y śmierci Pána Christusowego: bez której ani Pogáni zbawieni być mogli: ani
Żydowie żadnymi uczynkami swými, by też nabórzyć z zakonu ratunku szukali. Bo iż wszyscy lu-
dzie są grzesznymi, przetoż też są wszyscy krewkami y nieudolnymi. Lecz zakon choć grzech pokázu-
ie, ale grzechu zgładzić nie może, ani krewkości odjąć, ani siły dodać ku wypełnieniu tego co zna-
bydź dobrego: Ale to sam Pan Bóg mógł uczynić, y dla Christusa tylko chciał uczynić: przetoż po-
trzeba jest wszystkim wierzyć w Christusa, y stać się członkami jego, przylgawszy sie do ciała jego
który jest kościół powszechny. Bo tak (choćaby nie dobrego przed tym nie czynili) mieli dostać
grzechów odpuszczenia, y nowę mocy a siły, aby mogli wypełnić zakon Boży: y owszem ich uczyn-
ki tak już będą wdzięczne Panu Bogu, że im dla nich ma dąć żywot wieczny. Tąd jest potrzeba, ten
owoc, y pożytek wiary Chrześciami. Y przetoż nápomina wszystkich, tak Żydów iako y Pogá-
nów: aby i z pokorą przyjmowali, a żeby w niey státecznie aż do końca trwali: niedbając nic ná-
przeciwné namowy heretyckie, y ná wszystkie prześladowania świeckie y sáráńskie. A żeby przez
wszystkie dni żywota swego, ćwiczyli sie pilnie w uczynkach dobrych: gdyż ie Bóg takimi uczynił,
żeby ie czynić mogli.

Tegoż ci właśnie y zupełnie y po dziś dzień uczy ś. kościół powszechny Rzymski: to jest, iż za-
dne uczynki nie wiernych, tak Żydów iako y Pogánów, nie mogą usprawiedliwić ani zbawić: y
owszem ani uczynki żadnego heretika albo odszepienca, chociaż jest ochrzczony, przeto że nie jest człon-
kiem Chrystusowym. Y owszem, co ieszcze wietsza, kto nie jest żywym członkiem Chrystusowym, cho-
ciaż jest ochrzczony, y jest w powszechnym kościele: wszákie iesli nie jest w lásce Bożej, ale w grze-
chu śmiertelnym, tedy żaden uczynek jego dobry nie jest iemu ku zasłudze y ku zbawieniu płatny.

Tąd ci jest nauka Páwła ś. Abowiem y on uczynkom tych ludzi którzy nie mają Duchá Chry-
stusowego, odejmuje moc do usprawiedliwienia y do zbawienia: y nie wyciąga tego, aby człowiek

Zydowie ká-
cz: rze.

Zydowie nie
wierni.

Dzieł. 15. 1.

Zydowie wfa-
li w czyn-
kach swych
zakonnych.

Zaden bez
Christusa z-
bawion być
nie może.

Summá náu-
ki listow in-
nych Apосто-
łow.
2. Petr. 3. 16.
Inni Aposto-
łowie zaleca-
ją rzeczy
dobre, prze-
ciw samej
wierze

Prześrodek.
1. Tim. 3. 15.

2. Petr. 3. 16.

Czemu list do
Rzymian ma
pierwsze
miejsce.

- 1.
- 2.
- 3.

Wszyscy po-
rzucają łá-
ski Bożey.

Pogáni
przec w łá-
skę przyjęci.
Zydz i czemu
odrzuć.
Rzeczy za-
konne.
Rzym. II. 26.

Dwie części
listu do Rzy-
mian.

- 1.
- 2.

Iako Páweł
S. zaleca Ko-
ściół Rzymi-
ski. Rzym. I. 8.
Rzym. 16. 19
Rzym. 6. 17.
Rzym. 16. 17.

miat umietyność zakonu, ábo żeby zakon piérwéy chował: iákoby ináčey nie mógł byđż przeż Chrystusa zbawion. Ale po tych którzy przyjęli wiare Chrześcijáńską, tego chce koniecznie, áby przykazanie Bożkie zachowali, strzegąc się złych á náśládując dobrych uczynków: y takowym uczynom wiernych ludzi, tak wielką moc y ważność Páweł przypisuje, iako y Kátholikowie dsi-
sleyšy.

Lecz iż byli niektórzy ná on czas (iako y heretykowie wšyscy nášych czasów) które Piotr s. nieuczonymi y nieśtátecznymi zowie: którzy czytając listy Páwła s. pšováli rozumienie iego, iako-
by dobrych uczynków nie wyćiągał ani od ochrzcżonych, ani od nie ochrzcżonych: áleby twierdzić
miał, iż sáma wiara uspráwiedliwić y zbawić może. Przetóž o téy rzeczy inni Apostołowie listy své
písáli, iako y Augustyn s. przypomina temi słowy: Ale iż to mniemanie (żeby do zbawienia sáma
wiara dostáteczna była) ná on czas powstało: przetóž inne listy Apostolskie s. Piotrá, Ianá, Iáku-
bá, y ludy przeciwnemu nawiecéy gściągáją své písanie, áby pokazáli, że wiara bez uczynków nie
nie jest pożyteczna. Iako y sam Páweł dosyć iásnie mówi: Iż choćbych miał wšytkie wiare, tak,
żebych góry przenosił, á miłóści bych nie miał: tedy mi to nie pomoże.

Kto tedy nie chce w téy rzeczy, ábo y w którejkolwiek inéy zbłądzić, czytając listy Páwła s.
ábo inne písma s. ten niech mocnie stoi przy náuce kościoła s. powszechnego, który tenże Páweł
zowie filarem y umocnieniem prawdy, to zá pewné májąc, iż iesli mu się zda co byđż w písme s. téy
náuce przeciwnego, tedy się sam ná tym bázgo myli. A niech záwždy pámieta ná ono upominanie
Piotrá świętego: Iż w liściech Páwła s. są niektóre rzeczy trudné ku wyrozumieniu, które nieu-
miejtni y nieśtáteczni wykrecáją, iako y inne písma (choć łácmieysze) ná swą włásną zgube.

Argument ábo Summá listu do Rzymian.

A CZkolwiek list do Rzymianów nie był piérwszy z tych które Páweł pisał: wšákże jest y był zá-
wse ná piérwszym miejscu położony: Naprzód dla gwierzchności y przodkowania kościoła
Rzymiákiego. Ktemu iż, iako Augustyn s. piše, záléca one łáskie która jest pocztkiem y fundamen-
tem wšytkich innych łásk y dárów Bożych, od wiary poczynájąc. Náđ to, iż o tych rzeczách mó-
wi, które nie tylko Rzymianóm, ále wšytkiemu kościołowi słužą, á zwłaszcza z Pogánów Chře-
ścijánóm: to jest o zjednoczeniu kościoła Chrystusowego. Abo wiem (iako tenże Augustyn s. mó-
wi, wykłádając nam argument y summe tego listu) iákoby miásto sáмого Pána, kámienia onego wé-
glowego, poselstwo spráwując, obóy lud tak z Zydów iako y z Pogánów wéglém łáski zwiézie y
zjednacza w Chrystusie. A tak pokázuie naprzód, iż tak Zydz iako y Pogáni nie máją żadnych u-
czynków, z którychby się chlubić, ábo którymby się z grzechów oczyścić mogli: ábo dla którychby
mieli sobie uspráwiedliwienie y zbawienie przypisować: ále y ci y owi wiele grzechów máją, któ-
ré oplákáć y obžáłować po winni: y z tą pokorą przystąpić do wiary P. Chrystusowey, áby tak
otrzymáli grzechów odpuszczenie, y siłę do spráwowania uczynków u Pána Boga płatnych. Któ-
rym obyćciem iż się Pogáni ukorzyli, przetó miłóśierdzia dostąpili: áczkolwiek nigdy nie wie-
dzieli o zakonie Moyśesowym. Ale Zydz, iż się wspieráli ná swoich uczynkách, które włásniemi
siłami według zakonu spráwowali (prze co ie též zową uczynki zakonne) y niechcieli się ukorzyć,
áby w Chrystusa ukrzyžowanego wierzyli, przetóž též miłóśierdzia nie dostąpili, ále spráwiedliwie
są od Boga odrzućeni: wyizwšy troche tych które Bóg z niewymowney łáski y dobroci svéy so-
bie zachował. Aczkolwiek ná końcu, kiedy zupełność Pogánów do kościoła wnidzie, tedy též w-
šyreć ostátek Zydów pocnie oczy otwáráć, błáđ swój poznawáć, á ná koniec się poddáwać Chry-
stusowi y kościołowi iego. Potym onych którzy tak wielkiey łáski dostąpili, że się Chrześcijány
stáli, nápomina ku státeczności y trwáłości (która nawiecéy potrzebna była w onych czásiech prze-
bládownia) á żeby wšytek żywót swój po chrzcie s. w dobrych uczynkách trawili: iedność pil-
nie zachowując, y gnošąc ieden drugiego ile mogą, Zyd Pogániná, á Pogánin Zydá: nie dávájąc
mdleyšym y niedoskonálszym żadnego pogorszenia. Y ná tym upominaniu ostátek listu trawi. Tak
iż dwie są przednieysze części listu tego. Piérwszy áž do Rozdziału dwunástego, ma w sobie dysputá-
cyę, ábo náuke o łásce wiary Pána Chrystusowey. A drugi áž do końca, má nápominié ku dobrym
uczynom. W tych tedy wiary punktách, y we wšytkich innych (iako y w pobožności y w uczyn-
kách dobrych) zálécenie y chwálá którą Páweł s. dáie Rzymiákiemu kościołowi, jest uwáženia go-
dna. Wiara wáślá, mówi, jest opowiadána po wšytkiemu swiátu. Y, Wáśse poslušéństwo rož-
slawioné jest po wšytkich miejscách, Y przetóž się wesele z was. Y zásie: stálisście się poslušni
z fercá temu křtáctwu náuki, w którásście się podáli. Y iesze: A proszę was brácia, ábyscie upátro-
wali tych, którzy rošterki y zgoršenia czynią mimo náuke, któreyscie się wy náuczyli, y odstépu-
cie od nich. Abo wiem ci tácy nie Chrystusowi Pánu nášemu ále swemu brzuchowi słužą: á przež lá-
godné mówy y błogosłáwienstvá z wodzą fercá niewinnych ludzi. Májąc tedy od Apostóła te prze-
stroge, słušnie się háždy má stržedž Lutrá, Kálwiná, y innych odszczepieńców: poniewáž oni cży-
nią rošterki przeciwno náuce kościoła Rzymiákiego: áby się nikt zdrádlivemi ich namowámi nigdy
nie dáł zwoodzić.

De fide &
oper. cap. 14
& in prefat.
Pfal. 36.
Gal. 5. 6.
1. kor. 13. 2.

2. kor. 5. 20.
Ephes. 2. 14.
20.
Rzym. 3. 9. 23

Rzym. 9. 30.
Rzym. 10. 3.

Drugi Argument listu do Rzymian z S. Augustyná.

Materia li-
stu tego.
August: in
exposit in
choata eius-
dem Epist.

Przyczyna
pisanja tego
listu.
Rzym II. 6.

List który Páweł Apostól do Rzymian pisał, ile sie z textu iego wyrozumieć może, rozbióra te kwestyę: Iesliż samym Żydom przysła Ewáneliá Pána nášego Iesusa Chrystusa dla zasług ich uczynków, czyli ráczey, bez żadnych zasług uczynków uprzedzających, wszystkim narodóm przysła uspráwiedliwienie wiary która jest w Chrystusie Iesusie? żeby nie przeto ludzie wierzyli iż spráwiedliwi byli: ále áby z wiary będąc uspráwiedliwieni, nápotym spráwiedliwie żyć poczeli. To tedy Apostól pokazać usiłuje: iż wszystkim tak Żydom iáko y Poganóm, przysła láská Pána nášego Iesu Chrystá: która téż przeto láská jest názwana, iż nie iáko dług z spráwiedliwości jest oddány, ále dármo dány. Bo niektórzy Żydzi náwrócení poczeli się byli burzyć náprzeciw Poganóm, á nawiezcy przeciw Páwłowi Apostołowi, iż nie obrzezáné y od związek stárého zakonu wolné przypuszczá do láski Ewáneliiey: kázá im, áby w Chrystusa uwierzyli, nie włożywszy ná nie piérwéy żadného iá-
rzmá obrzezánia cielesného. Przetoż Páweł tak obóy národ ugádza y miárkuje, że áni sie Żydom wy-
nosić dopuszcza, iákoby zasług uczynków z zákonných: áni Poganóm nádymáć się przeciw Żydom, z usługi wiary: że ci Chrystusa przyjęli, którego oni ukrzyżowali. To Augustyn S.

LIST

BŁOGOSŁAWIONEGO

PAWŁA APOSTOŁA

Do Rzymian.

ROZDZIAŁ I.

AWIE-
stuga Je-
susa Chri-
stusa po-
wołany A-
postol /
odłaczony ná E-
wáneliá

Boż /¹ który był przed tym obiecał
przez Proroki swoje w pismiech
świtych /² o synu swoim /³ który się
stał iemu z nasienia Dawidowého
wedle ciála /⁴ który jest przénáz-
czony Synem Bożym w mocy / we-
dle ducha poświęcenia / y powstania
z martwych Iesusa Chrystusa Pána
nášego /⁵ przez którego wzięliśmy lá-
skę y Apóstolstwo tu posłuszeństwu
wiary między wszystkimi národami
inienia ię /⁶ między którymi y wy ie-
stecie powołani Iesusa Chrystusa:
⁷ Wszystkim którzy są w Rzymie /
Bogu miłym / powołánym świe-
tym. Láská wam y pokój od Boga
Oycá nášego / y Pána Iesusa Chry-
stusa.

⁸ Naprzód dziekuie Bogu moie-
mu przez Iesusa Chrystusa / za was
wszystkich: iż wiara wasza bywa opo-
⁹ wiadana po wszystkim świecie. ¹⁰ Albo-
wiem świadek mi jest Bóg / któremu
służe w¹¹ duchu moim w Ewáneliiey
Synáiego / że bez przestánku ná was
pamiętam /¹² zároveň w modlitwach
moich proszę / ázaby iáko wždy kiedy
mógł mieć szczęliwą drogę / za wolą
Bożą / przyszedł do was. ¹³ Albowiem
prágne was widzieć / ábych wam nie-
co vzyczył láski duchowney tu v-
twierdzeniu was: ¹⁴ to jest / ábysmy
się w was spólnie wcieliili przez te
która zobopólna jest wiara wasza y
moie. ¹⁵ A niechce ábyscie wiedzieć
nie mieli bráć / iżem często przed się
brał przybydź do was / (á iestem dotąd
zawściągniony) ábych miał iáki po-
żytek z was / iáko y z innych národów.
¹⁶ ¹ Grękom y bárbarzynóm / mądrym y
niemądrym iestem powinien: ² ták
iż ile zemnie gotowość iest. Ewánie-
liá opowiedáć y wam którzyście w
Rzymie. ³ Albowiem nie wstydam się
Ewáneliiey. ⁴ Bo iest moc Boża /
ná zbáwienie káżdemu wierzącemu /
Żydowi naprzód / y Gracyznowi.

Wiara
Rzymjka.

² z duše Heb.

* Chrysto-
wéy G.
* Poganino-
wi.

¹ wezwány y
przed Apostol-
ski.

² ábo który
się národził.
G.

³ Dáie. 13. a 2

⁴ ábo który
się pokazał
być synem
Bożym, przez
cudá, które
czynił: y
przez Ducha
S. którego da-
wał: y przez
to że wla-
dą mocą swą po-
wstał z mar-
twych. Ták
Grakowie
⁵ to iest, áby
wszyscy byli
posłuszeni wie-
rze.

bAbak 2.24
Zyd.10. g 38.
Galat.3. b 11

Eph.4. d17
d 18.

W białwány
które pismo
S. zowie
kłamstwem.
iako Bogu.
G.
mimo stwo-
rzciciela, abo
opuszczwsi
stworzyciela.
G.

Posłuch-
stwo wiary.
2.kor.10. 5.
Wiara Káro-
licka.

Rzymska wi-
ra wielce po-
chwalona.

Epist: 55.

Rzym. 1. 8.

In prefat:
lib. 2. in
Epist: ad
Galat.
Adu. Rufin:
lib. 3. c 4.
Gal. 1. 8.

17 ^a Albowiem sprawiedliwość Bożą
przez nie bywa objawiona z wiary w
wiare: iako jest napisano: ^b A spra-
wiedliwy z wiary żywie.
18 ^c Bo gniew Boży objawia się z
niebana w całej niepobożności y nie-
sprawiedliwości ludzi tych / którzy pra-
wde Bożę w niesprawiedliwości za-
trzymują: ^d ponieważ co jest wi-
domo o Bogu / jest im iawno. Albo-
wiem Bóg im objawił. ^e Bo rzeczy
tego niewidzialne / od stworzenia
świata przez te rzeczy / które są wczy-
nione zrozumiane / bywały poznane:
wieczna też moc tego y bosstwo: tak
iż nie mogą być wymówieni. ^f Gdyż
poznawszy Boga: nie iako Boga
chwalili / ani dziękowali: ale zmie-
czemnieli w myślach swoich / y zaci-
mione jest bezrozumne serce ich. ^g A
bowiem powiedając się być mądry-
mi / głupiejąc się stali. ^h I odmienili
chwałę nieśmiertelnego Boga / w po-
dobieństwo obrazu człowieka śmie-
telnego / y ptaków / y stworzonych /
y pławu. ⁱ Dla czego podał ie Bóg
pożądliwościom serca ich / ku nie-
czystości: aby między sobą ciętą swę
stomocili. ^j Którzy prawdę Bożą od-
mienieli w kłamstwo: y chwalili y / su-
żyli stworzeniu / raczy niż stworzyćcie.

5 Ku posłuszeństwu wiary Wiara nie ma
być synskom ani rozumowi podana: ale o-
na ma rozkazować / a my też być posłusni
w pokorze a w prostocie.

5 Między wszystkimi narody Wiara Ká-
tholicka nie tu y owdzie po krainach / iako he-
retyka: ale wszędzie po świecie / po wszystkich
krainach y narodach jest rozszerzona. Augu-
st. epist. 161.

8 Wiara wafa bywa opowiadana po
wszystkim świecie / O świętości / stateczno-
ści / y trwałości wiary Kościoła Rzymskiego
go / znamienie są świadectwa Doktorów S.
starych z tego miejsca. Cyprian s. Kościół
Rzymski zowie stolica Piotrowa / Kościołem
głównym / to jest przedniejszym abo przo-
dnym / od którego się jedność Biskupia y
Kapłańska poczęła. Wiara / prawi / Rzymian
wszysty Apostolskim jest pochwalona: do któ-
rych kacerstwo abo fałszywa wiara przysze-
pu mieć nie może. Hieronym S. także: Pá-
wel (mówi) chwali wiare ludu Rzymskiego:
nie żeby Rzymianie mieli infa wiare / niżli
wszystkie Kościoły Chrystusowe: ale iż w nich
wiecej jest nabożeństwo / y wiecej prostota
ku wierzeniu. A na drugim miejscu: Wied-
z / i wiara Rzymska Apostolskim jest po-
chwalona / takowych wymysłów nie przy-
maie. Był też Anioł inaczey powiedział / niżli
raz jest o powiedziano / Pawłowymi świade-

26 łowi / który jest błogosławiony na
wieki. Amen. ^a Dla te podał ie Bóg
w namietności stomoty. Bo niewi-
sty ich odmienili używanie przyro-
dzone w ono używanie które jest prze-
ciw przyrodzeniu. ^b Także y mężczy-
zna / opuszczwsi przyrodzone używa-
nie niewiasty / zapalili się w swych po-
żądliwościach ieden ku drugiemu / me-
żczyzna z mężczyzną stomote pło-
dząc / a zaplata / która była słusna /
błędu swego na sobie odnosząc.

28 ^c A iako się im nie podobalo mieć
w znaiomości Boga: Bóg podał
ie w umysł bezrozumny: aby czynili
to co nie przystoi: ^d napelnione wse-
lanki niesprawiedliwości / złości / po-
rubstwa / łakomstwa / złoczynstwa /
pełne zazdrości / meżobóystwa / swa-
ru / zdrady / złościwości / zauszniki / ob-
mówce / Bogu przemierzle / potwar-
ce / pyśnię / chlubne / wynalazce złości /
rodzicom nieposłusne / ^e bez rozum-
ne / nie towarzyskie / bez miłości przy-
rodzone / nie przecdnani / nie miło-
sierni. ^f Którzy sprawiedliwość Bo-
żę poznawszy nie wyrozumieli / iż co
takowe rzeczy czynią / godni są śmie-
rci: a nie tylko którzy ie czynią / ale też
którzy czyniącym jezwolają.

Abó, iako
nie chcieli
znać Pána
Boga.

ctwem wiara utwierdzona nie może być ni-
gdy odmieniona. A na innym miejscu ten-
se Hieronym mówi: Ktośkolwiek jest rozsiwca
nowych nauk / proście / abyś wsi Rzymian
nie obrażał / a nie naruszał wiary Aposto-
lskim jest pochwalony. Cemu po czterech
set lat (a teraz już po pięćdziesięciu set lat) chce-
nas wycie tego / czegośmy pierwey niewie-
dzieli: Cemu wnosisz między nas to / czego
Piotr y Paweł podać niechcieli: Aż do tego
dnia bez tey nauki świat był Chrześcijańskim.
Te wiare w starości trzymać bede / w której
em się dziecięciem wrodził. Tenże Doktor
czy / i wiara Rzymska też jest co y Kátholicka.
Którzy / prawi / wiare swoją zowie: Te-
li / która Kościół Rzymski trzyma: czyli one /
która się náyduie w księgach Wygeneso-
wych: Jest Rzymska powie / tedyśny Ká-
tholicki. A Cyprian s. ja iedno ma / Ko-
neliuszem Rzymskim papieżem / y z Kościo-
łem Kátholickim spólecność mieć. Tak y
Ambroży s. piše / i brat tego Satyrus pytał
Biskupa iednego / ieliby się z Biskupem Ká-
tholickim / to jest z Kościołem Rzymskim zga-
dzał: Skąd znáć / że iako ieden y tenże jest Ko-
ściół Rzymski co y Kátholicki: tak też iedna
y taż wiara jest Rzymska która Kátholicka.

9 Bez przestánku Ten się bez przestánku
modli / który pewnego czasu modliwóm ná-
znaczonego nigdy nie opuszcza. A tu Apostól
znacny przykład miłości wszystkim / ale oso-

Epist: 65. ad
Pam: &
Ocea.
Adu: Ru-
fin: lib. 1. c. 1.
Rzymska
wiara jest
Kátholicka
wiara.
Epist: 52 ad
Anto n.
Ambr: de
obitu Saty-
ri.

Modlić się
bez przestán-
ku.
Aug: her. 57

Modlić się o
duśi nawró-
cenie.

Piotr S. na-
wrócił Rzy-
mian.

Która sprá-
wiedliwość
bywamy v-
spráwie-
li-
wiani.

Z wiary wá-
ko żywie
spráwiedli-
wy.
Iak 2. 26.

Obrázy.

blwierpásterzóm y przelożonym duchownym
pozostawił: aby nietylko opowiedali słowo
Boże/ ale sie też wstawicznie modlili za ná-
wrócenie ludzi na wiarę Pana Chrystusowa.
Jako tu Apostól czynił za tymi którzy nie
znali/ tylko dla większej chwały Bożej y che-
ci pożytkania duśi.

Ku ulwiedzeniu was] Rzymianie już
przed tym od Piotra S. nawróceni y nau-
czeni byli: y przetoż ich Paweł w wierze raz
przytędy chciał wwiérdzić. Aut: coment: a-
pud Hieron: Theodoret: in 16. ad Rom: &
Chrystost.

Spráwiedliwość Boża] Nie tá która sam
Pan Bóg albo Pan Chrystus spráwiedliwy
jest: ale ona która człowieka obdarsa y sprá-
wiedliwym czyni/ gdy go vspráwiedliwia.
August: de spirit: & lit: cap 9. Władza przeto
Kłómacielkowie/ wymyślać sobie nowa
takas spráwiedliwość/ która nie w nich jest/
ale w Panu Chrystusie/ á przecie za ich wla-
stna ma być poczytana: gdy sie iey sama
wiara chwytá.

Spráwiedliwy z wiary żywie] Nie tby
sámá wiara bez wśelakich czynków ożywiać/
vspráwiedliwiać y zbawiać mógała: gdyż wi-
ra bez czynków jest umarła. Ale iż czo-
wiek spráwiedliwy/ z wiary która ma y przez
która weynki dobrze spráwnie/ pewnie y sta-
tecznie czeka tego co mu Bóg obiecał: y nie
wstaje w wierze/ chocia sie Páńskie obietnice
nie zaraz wypełnia. Habac: 2. 4. Zyd: 10. 38.

Podobieństwo obrázu] Bálwany y o-

brázy Pogańskie cudzych bogów w piśmie s.
sa wśedzie poreptone: lecz obrázy święte
Pana Chrystusowe y świętych tego/ nigozie.

Podal ie Bóg požádlivosć ciá] To jest
dopuszcit im iżdz za požádlivosćiami swemi/
iako w psalmie mowi: Puscit ich według po-
žádlivosći sercá ich/ póyda w wynalazkach
swoich.

Podal ie Bóg w namietnosći] Jako tu po-
wiáda/ że ie Bóg podal: tak do Ephesów
mowi: iż oni wdali sie/ albo podali sami sie/
bie na niepowsćiągliwosć/ ku popełnianiu
wśelakich nieczystosći. Abyś nie mniémał/
że Bóg jest sprawca y przyczyna grzechów/
nie tylko dopuszczać grzechów/ ale dycac/
podoszczać/ spráwuiac/ rośkázuiac/ y wola-
nych ludzi ná złe pobudzác/ y wśitowanie
ich wwiérdziac/ iako niebożnie Kalwin/
Luter y Melanchton bluźnia. Ale iż spráwie-
dliwym sadem swym złemu człowiekowi dla
grzechów tego/ á zwłasczá dla bálwochwal-
stwa y odszepteiństwa/ ofobliwa one łáke
odeymuiet/ za którąby sie mógł grzechów y błę-
dów wwiérować: y dopuszcza mu w grzechy
vpádác. Tak czytamy/ iż Bóg zatwardza
złe ludzie/ gdy ie zlosći y wolnosći ich zo-
stáwuiet.

Godni są śmierci] Przetoć dobrze ko-
ściół tedne grzechy śmiertelnymi zowie/ y ma-
ie za takie. iż wszyscy którzy sie ich dopuszcza/
godni są wiecznego potępienia: á drugie po-
wśednie/ które łácniey mogą być odpuszczo-
ne y nie sąstugnia potępienia.

Bóg nie jest
przyczyna
grzechów.
Psal. 80. 13.

Bluźnier-
stwo kalwi-
nowo.
Ephes. 4. 19.
Calu lib: 1.
c 18. l. 2. c 4
l. 3. c 23. &
24.
Niz. 9. 18.

Grzechy nie
jednákie,
śmiertelne y
powśednie.

ROZDZIAŁ II.

Ażetóż niemo-
żesz być wymó-
wion o człowie-
cze wśelki który
sądzi. ² Albo-
wiem w czym du-
giego sądziš/ sá-
mego siebie potępiáš: Bo tóż czy-
niš co posądzáš. ³ Wiemy bowiem
iż sad Boży jest wedle prawdy przecie-
wko tym którzy takowe rzeczy działá-
iá. ⁴ Rozumiéjsze to o człowiecze któ-
ry sądziš té co takowe rzeczy czyniá/ á
czyniš ie też/ że ty wydziesz sadu Bo-
żego? ⁵ Czyli bogáctwy dobrotliwo-
ści iego/ y ciérpliwosći/ y nieśkwápli-
wosći gárdziš? niewieš iż dobrotli-
wosć Boża ciebie ku pokucie przywo-
dzi? ⁶ Lecz według zatwardziałości
twéy/ y sercá niepokutuiącego/ stá-
biš sobie gniew/ w dzień gniewu y
obiáwienia spráwiedliwego sadu Bo-
żego/ ⁷ który odda každému podług
wczynków iego. ⁸ Tym którzy w ciér-
pliwosći wczynku dobrego/ szuká-
iá sławy y czci y nieśkázitelności żywot
wieczny: ⁹ á tym którzy są przecni y

nie przestawá-
iá ná prawdzie/ ale wie-
rza niespráwiedliwosći/ gniew y za-
pálczywosć. ¹⁰ Utrapienie y wśist ná
wśelkú duśe człowieka który zlosć
popełnia/ Zydá naprzód y Graczná:
¹¹ á chwata y cześć y pokóy wśelkie
mu czyniacému dobrze/ naprzód Zy-
dowi y Gracznorowi. ¹² Albowiem nie-
máš wzgledu ná osoby v Bogá. ¹³ Bo
któzykolwiek bez zakonu zgrzešyli/
bez zakonu pogina: á którzykolwiek
w zakonie zgrzešyli/ przez zakon bez-
da sądzeni. ¹⁴ Albowiem nie słuchá-
zákonu spráwiedliwymi są v Bogá/
ale którzy zakon czyniá beda vsprá-
wiedliwieni.

¹⁵ Bo gdy Pogańi którzy niemá-
iá zakonu/ z przyrodzenia czyniá co za-
kon ma: tácy zakonu niemácy/ sá-
mi sobie są zakonem: ¹⁶ którzy oká-
zuiá dzieło zakonu nápiśané ná ser-
cách swoich/ gdy im sumnienie ich
świádectwo dáie/ y myśli miedzy sobá
róžné/ albo ie oskarżá-
iá albo též wy-
mawia-
iá/ w dzień gdy Bóg sądzić
bedzie táienmicé ludzkie/ według
Ewángeliéy moiey przez Jhesú Chri-
stusá. ¹⁷ A iesliž sie ty nazywáš Zy-
dem/ y przestawáš ná zakonie/ y

Dobry we
dle zaslug
dobrej wo-
li swojey
weźmá są-
płáte. Aug:
de uerbis A-
po serm 35.
2. L. G. S.
3. Moy: 10.
d 17.
2. kron: 19.
c 7.
Job 34. b 19.
Dáie: 10. c 34
d Mat: 7. d 21
Iak: 1. d 22.

oro fety: G

Mat: 7. a 2.

A

2

3

4

5

6

7

8

Bárgo to iá
sne pismo, iž
żywot wie-
czny oddan
bywa zá u-
czynki do-
bre. Aug: de
grat: lib:
1. b 7. c 8.
b Mat: 16. d
22.
²⁰ iest trwá-
iá w wczyn-
kach dobrych
Hebr.

18 chłubił się w Bogu / y znał wolę ie-
go / y rozczynał co jest lepszego /
19 nauczonego z zakonu / tużysż jes ty sam
jest wódzem ślepych / światłością
20 tych którzy są w ciemnościach / i mi-
strzem bez rozumnych / nauczycielem
dziatek / mającym kształt mądrości
21 y prawdy w zakonie. Który tedy w-
D czył drugiego / siebie samego nie w-
czył : Który opowiadał żeby nie kła-
22 dano / kładnieś : Który mówił że-
by nie cudzołożono / cudzołożył : Kto-
23 ry się brzydził białawą / światokła-
dstwo pełnił : Który się w zakonie
chłubił / przez przestępowanie zako-
24 nu Bogu nieczcił. (Albowiem imię
25 Bóże dla was bluźnione bywa mie-
dzy poganymi / iako napisano.) Obre-

11a: 52. b 5.
Ezech: 36: 20.

Sędzący dru-
giego.

Dobroci-
wość Bozka.

Wcześnie pła-
nie y zbá-
wienné.

Pierwsze w-
sprawiedli-
wienie, o któ-
rym Paweł
nawigcy z
wiary: a wro-
re o którym
lákub z w-
czynków po-
chodzi.

I Który sądził? Którzy są w cięskich grze-
chach / nie przypisali aby tych sądził / którzy też
grzechy albo mniejsze mają. Chryśsuper Mat
Lich ten sądzi: błąd y występ drugie. Który
sam w sobie nie ma coby sądził: żeby sądzac
drugiego / sam się nie osądził: Ambrosius

4 Czyli gárdził? Stad znąc / iż Bóg lás-
sł y miłosierdzie swe ludzkom oświadczył / y z
wielką cierpliwością długo czekał ich po-
ty: wymyślnie odwołując ich karanie aby się
vznali. Czym okazywał iż się kłóścił brzydził /
nie kochał y ich zadręcał / y nie był przyczyną
na ich grzeszenia / ale oni sami / którzy zawi-
dzą serce swe / y dobrowolnie odrzucał lás-
słke jego / y gárdził dobrociwością jego.

6 Podług uczynków jego? Ależ tu przesł-
wicie Pawła S. jest nawigcy zalecać wi-
re w Chrysta Pana: wsłknie aby kto nie mnié-
mał (zflow jego złe wyrozumiały) żeby
dobrze uczynki Chrześcijaństwa nie nie zasłu-
gowali: y nie były przyczyną zbawienia: oto
iśnie pisze / iż Pan Bóg tak równie dając żywot
wieczny y nieśmiertelną chwałę ludzkom za
ich uczynki dobre: iako te potępia za złe ich
uczynki. Odda / prawi / żywot dobrze czy-
niącym / według uczynków: to jest / odda do-
brych czyniącym zapłatę żywota wiecznego /
względem uczynków ich / albo podług ważno-
ści y zasługi uczynków. Co jest przeciw d-
śiętym odsczepieniom / którzy zasługe y za-
płatę żywota wiecznego uczynkom dobrym
wiernych odejmują.

13 Nie słuchające zakonu? Toż ci rzekł Pan
Christus: Nie każdy który mi mówi / Panie
Panie / wchodzi do królestwa niebieskiego /
ale który czyni wolę Ojca mego. Toż y Ják-
ub S. seroce pokazuje / iż nie samą wiarą

zanie w prawdzie jest pożyteczne / że-
bys zachował zakon: ale i jeśli bys był
przestępcą zakonu / twoje obżezanie
26 stało się odrzeżeniem. Jesli tedy od-
rzeżek chowa sprawiedliwości zakonu-
ne: a zaż tego odrzeżek nie będzie po-
27 czytany za obżezanie: y osądzi ten
który jest z przyrodzenia odrzeżek / za-
kon pełniący / ciebie / który przez lite-
re y obżezania jesteś przestępcą zako-
28 nu: Albowiem nie ten jest żydem /
który jest na iawiu: ani to jest obżez-
zanie / które jest na iawiu na ciebie:
29 ale który w skrytości żydem jest / y
obżezanie serca / w duchu / nie w li-
terze: którego chwala nie z ludzi / ale z
Boga jest.

to jest, twoje
Zydoſtwa sta-
ło się pogán-
stwem.

ale dobre uczynki sprawiedliwością cślowie-
tą. W czym się pięknie zgadza z Pawłem S.
Bo acz pierwsze sprawiedliwienie (gdy się
człowiek z niewiernego stanie wiernym) z
wiary się poczyna / y wiary nawigcy podcho-
dzi / bez żadnego względu y zasługi uczyn-
ków / iako Paweł na innych miejscach wcy:
wsłknie które sprawiedliwienie / albo spra-
wiedliwości pomnożenie y dopełnienie / po-
chodzi z uczynków a nie z samej wiary: W
którym tu Paweł: ale serce Jákub S. w li-
ście swoim mówi: Widzijsż wiarą Abrahá-
mowa spót robiła z uczynkami jego / y z
uczynków wiara była dopełniona: Widziście
iż z uczynków człowiek bywa sprawiedli-
wiony / a nie z samej wiary?

13 Będą sprawiedliwieni? Bydź sprawie-
dliwionym / jest nie tylko bydź poczytanym za
sprawiedliwego (iako nowowierney zle ro-
zumieć) ale też bydź uczynionym z niespra-
wiedliwego iśtotnie sprawiedliwym / albo z spra-
wiedliwego iśteście sprawiedliwym. Co się y z te-
go miejsca pokazuje: Nie słuchające są spra-
wiedliwi / ale czyniacy będą sprawiedliwie-
ni. Z onego iśniéy: Jako przez nieposlu-
szeństwo jednego człowieka wiele ludzi sta-
ło się (prawdziwie) grzesznymi (a nie po-
czytanym tylko) tak przez jednego posłuszeń-
stwo wiele ludzi stana się (także prawdzi-
wie) sprawiedliwymi / a nie poczytanym
tylko.

26 Jeśliż tedy odrzeżek? A tu pokazuje / iż
sprawiedliwość prawdziwa nie jest samą
wiarą / ani ceremonią / ani umietyność za-
konu / ani nawiśkożyda albo Chrześcijaństwa:
ale czynienie dobrych uczynków / y pełnienie
zakonu z łaski Bożej.

Mat. 7. 21.
Iak. 2. 24.

Rzym 3. 28.

Iak. 2. 22.

ver. 24.

Przećiw spra-
wiedliwości
poczytaney.

Rzym 5. 19.

Sprawiedli-
wość iak w
Zydzie iako y
w Poganie
jest pełnienie
zakonu.

32. Tim: 2.
b 13.
1 Ian 3: d 33.
niech będzie
G.
CPal: 115. a
II.
d Psal: 50.
a 6.

ROZDZIAŁ III.

1 A Coż tedy ma wiecéy żydo-
win: albo co za pożytek obżez-
zania? Wiele wśelakim oby-
czaiem. Naprzód iż im zwie-

3 rzone są słowa Boże. Bo cóż jeśli
niektórzy nie uwierzyli: a zaż niedo-
4 wiarstwo ich winowecz cności wiary
Bożej: Nie day też Boże. Ale Bóg
jest prawdziwy / a wśelki człowiek
kłamliwy iako napisano: a bys był

vsprá-

		<p>5 ¹ <i>Wsp</i>rawiedliwionj w mowach twoich
² <i>ale</i> żebyś zwyciężył gdy bywaś sądzon.
³ <i>lecz</i> jeśliż niesprawiedliwość naszą
Boża sprawiedliwość zaleca / coż rze
czemy ? <i>Alaż</i> niesprawiedliwy jest
Bóg który gniew przywodzi ? (mó
wie wedle człowieka) <i>nie</i> daj tego
Boże : bo inaczej i takóž Bóg sądzić
będzie ten świat : <i>Abowi</i>em jeśli
prawda Boża przez moje kłamstwo
obfitowała / ku chwale jego : czemuż
jeszcze y ja bywam osadzony iakó grze
sny ? <i>Al</i> nie ciakó o nas bluźnia /
y iakó niektórzy powiadaia żeby
smy mówili) mamy czynić złych
rzeczy / aby przyszły dobrze : których
potępienie jest sprawiedliwe. <i>Coż</i>
tedy : mamyli nad nie ? <i>Żadnym</i> spo
sobem. <i>Gdyż</i>emy dowiedli / iż ży
dowie y Grecowie / wszyscy są pod
grzechem : iakó jest napisano : <i>Iż</i>
<i>nie</i> masz nikogo sprawiedliwego :
<i>nie</i> masz rozumiejącego / <i>nie</i> masz su
kaiącego Boga. <i>W</i>szyscy się odchy
lili / spółu sstali się niepożytecznymi :
<i>nie</i> masz ktoby czynił dobrze / <i>nie</i> masz
aż do iednego. <i>G</i>ardło ich jest gro
bem otwartym / ięzykami swemi zdra
dliwie poczynali / <i>i</i>ad <i>z</i>miłow pod
wargami ich. <i>K</i>tórych wsta napel
nione są przeklinania y gorzkości :
<i>W</i>ogi ich przedkie ku rozlewaniu
krwie. <i>S</i>kruszenie y nieszczęście na
drogach ich : <i>a</i> drogi pokoju nie po
znali.
<i>N</i>ie masz boiaźni Bożej przed o
czyma ich. <i>A</i> wiemy iż cokolwiek
zakon mówi / tym którzy w zakonie są</p>	<p>20 mówi : aby wszelkie wsta były zatuso
ne / <i>a</i> iżby poddan był wysytek świat
Bogu : <i>Bo</i> z uczynków zakonu za
dne ciakó nie będzie przed nim <i>wsp</i>ra
wiedliwione : <i>Bo</i> przez zakon pozná
nie grzechu. <i>A</i> teraz sprawiedliwość
Boża jest objawiona bez zakonu : o
świadczenia od zakonu y Proroków.
<i>A</i> sprawiedliwość Boża przez wiare
Jesusa Chrystusa / na wszystkie y nad
wszystkimi / którzy wierzą weni : bo ró
żności nie mają. <i>Abowi</i>em wszyscy
zgrzeszyli : y <i>n</i>iedostawa im <i>chwa</i>
ły Bożej. <i>W</i>sprowiedliwieni darmo
przez łaskę jego / przez odkupienie któ
re jest w Chrystusie Jesusie : <i>które</i>
go Bóg wystawił <i>w</i>blaganiem przez
wiare we krwi jego / ku okazaniu sprá
wiedliwości swojej / dla odpuszczenia
przeszłych grzechów / <i>w</i> ciępliwos
ści Bożej / ku okazaniu sprawiedli
wości jego w tym czasie : aby on był
sprawiedliwy / y <i>w</i>sprowiedliwiający
tego który jest z wiary Jesusa Chri
stusa. <i>G</i>dyż tedy jest chlubą two
ją : oduconą jest. <i>P</i>rzez któryż za
kon : uczynków : <i>N</i>ie / <i>ale</i> przez za
kon wiary.
<i>Abowi</i>em za to mamy iż człowiek
bywa <i>wsprowiedliwion</i> przez wiare /
bez uczynków zakonu. <i>I</i>żali Bóg
tylko Żydów : <i>aża</i> też nie poganów ?
<i>O</i>wszem y poganów. <i>p</i>onieważ ies
den jest Bóg / który <i>wsprowiedliwia</i>
obrzezanie z wiary / y <i>o</i>drzeżek przez
wiare. <i>Z</i>akon tedy psujemy przez
wiare : <i>W</i>choway Boże : <i>ale</i> zakon
stanowimy.</p>	<p>¹ Gal. 2. d 16
Zakon wka
zuie grze
chy, <i>ale</i> ich
odig nie
może.
<i>potrzebna.</i>
<i>w</i>blagacem
N. L. S. y mo
że też tak z
Grackiego
przełożył.</p>
<p>¹ Gal. 3 d 22
<i>grze</i>śnymi,
<i>n</i>iewolniká
<i>m</i>i grzechu.
Hebr.
¹ Psa. 139. a 1.
52: 2 3.</p>	<p>10 <i>ale</i> jest Bóg prawdziwy J Bóg z przy
rodzenia iakó sam dobry / tak sam jest praw
dziwy : <i>a</i> ludzie z przyrodzenia swego zli y
klamliwi / zdradząc y zdradzeni bydz mogą.
<i>W</i>szakże Pan Bóg y ludzie duchem prawdy
obdarzone / <i>A</i>postoty / <i>E</i>wangelisty / y <i>P</i>ro
roki y inni / czyni też dobrymi y prawdziwy
mi : iakó y Kościół / który jest filarem y
twierdzeniem prawdy.</p>	<p>26 <i>ale</i> jest Bóg prawdziwy J Bóg z przy
rodzenia iakó sam dobry / tak sam jest praw
dziwy : <i>a</i> ludzie z przyrodzenia swego zli y
klamliwi / zdradząc y zdradzeni bydz mogą.
<i>W</i>szakże Pan Bóg y ludzie duchem prawdy
obdarzone / <i>A</i>postoty / <i>E</i>wangelisty / y <i>P</i>ro
roki y inni / czyni też dobrymi y prawdziwy
mi : iakó y Kościół / który jest filarem y
twierdzeniem prawdy.</p>	<p>¹ Gal. 3 d 22
<i>grze</i>śnymi,
<i>n</i>iewolniká
<i>m</i>i grzechu.
Hebr.
¹ Psa. 139. a 1.
52: 2 3.</p>	
<p>¹ Psa. 139. a 4.
<i>w</i>rzeczenie.
¹ Psa. 9. b 7.
¹ Iza. 59. b 7.
Przyp. 1. b 16</p>	<p>14 <i>ale</i> jest Bóg prawdziwy J Bóg z przy
rodzenia iakó sam dobry / tak sam jest praw
dziwy : <i>a</i> ludzie z przyrodzenia swego zli y
klamliwi / zdradząc y zdradzeni bydz mogą.
<i>W</i>szakże Pan Bóg y ludzie duchem prawdy
obdarzone / <i>A</i>postoty / <i>E</i>wangelisty / y <i>P</i>ro
roki y inni / czyni też dobrymi y prawdziwy
mi : iakó y Kościół / który jest filarem y
twierdzeniem prawdy.</p>	<p>28 <i>ale</i> jest Bóg prawdziwy J Bóg z przy
rodzenia iakó sam dobry / tak sam jest praw
dziwy : <i>a</i> ludzie z przyrodzenia swego zli y
klamliwi / zdradząc y zdradzeni bydz mogą.
<i>W</i>szakże Pan Bóg y ludzie duchem prawdy
obdarzone / <i>A</i>postoty / <i>E</i>wangelisty / y <i>P</i>ro
roki y inni / czyni też dobrymi y prawdziwy
mi : iakó y Kościół / który jest filarem y
twierdzeniem prawdy.</p>	<p>¹ Psa. 139. a 4.
<i>w</i>rzeczenie.
¹ Psa. 9. b 7.
¹ Iza. 59. b 7.
Przyp. 1. b 16</p>	
<p>¹ Psa. 139. a 2
¹ Gal. 2. d 16.</p>	<p>18 <i>ale</i> jest Bóg prawdziwy J Bóg z przy
rodzenia iakó sam dobry / tak sam jest praw
dziwy : <i>a</i> ludzie z przyrodzenia swego zli y
klamliwi / zdradząc y zdradzeni bydz mogą.
<i>W</i>szakże Pan Bóg y ludzie duchem prawdy
obdarzone / <i>A</i>postoty / <i>E</i>wangelisty / y <i>P</i>ro
roki y inni / czyni też dobrymi y prawdziwy
mi : iakó y Kościół / który jest filarem y
twierdzeniem prawdy.</p>	<p>30 <i>ale</i> jest Bóg prawdziwy J Bóg z przy
rodzenia iakó sam dobry / tak sam jest praw
dziwy : <i>a</i> ludzie z przyrodzenia swego zli y
klamliwi / zdradząc y zdradzeni bydz mogą.
<i>W</i>szakże Pan Bóg y ludzie duchem prawdy
obdarzone / <i>A</i>postoty / <i>E</i>wangelisty / y <i>P</i>ro
roki y inni / czyni też dobrymi y prawdziwy
mi : iakó y Kościół / który jest filarem y
twierdzeniem prawdy.</p>	<p>¹ Psa. 139. a 2
¹ Gal. 2. d 16.</p>	
<p>Mat. 19. 17.
1. Tim. 3. 15.</p>	<p>4 <i>ale</i> jest Bóg prawdziwy J Bóg z przy
rodzenia iakó sam dobry / tak sam jest praw
dziwy : <i>a</i> ludzie z przyrodzenia swego zli y
klamliwi / zdradząc y zdradzeni bydz mogą.
<i>W</i>szakże Pan Bóg y ludzie duchem prawdy
obdarzone / <i>A</i>postoty / <i>E</i>wangelisty / y <i>P</i>ro
roki y inni / czyni też dobrymi y prawdziwy
mi : iakó y Kościół / który jest filarem y
twierdzeniem prawdy.</p>	<p>32 <i>ale</i> jest Bóg prawdziwy J Bóg z przy
rodzenia iakó sam dobry / tak sam jest praw
dziwy : <i>a</i> ludzie z przyrodzenia swego zli y
klamliwi / zdradząc y zdradzeni bydz mogą.
<i>W</i>szakże Pan Bóg y ludzie duchem prawdy
obdarzone / <i>A</i>postoty / <i>E</i>wangelisty / y <i>P</i>ro
roki y inni / czyni też dobrymi y prawdziwy
mi : iakó y Kościół / który jest filarem y
twierdzeniem prawdy.</p>	<p>Mat. 19. 17.
1. Tim. 3. 15.</p>	
<p>Słowa Pá
wła S. <i>ale</i> <i>ale</i>
rozumieja-</p>	<p>8 <i>ale</i> jest Bóg prawdziwy J Bóg z przy
rodzenia iakó sam dobry / tak sam jest praw
dziwy : <i>a</i> ludzie z przyrodzenia swego zli y
klamliwi / zdradząc y zdradzeni bydz mogą.
<i>W</i>szakże Pan Bóg y ludzie duchem prawdy
obdarzone / <i>A</i>postoty / <i>E</i>wangelisty / y <i>P</i>ro
roki y inni / czyni też dobrymi y prawdziwy
mi : iakó y Kościół / który jest filarem y
twierdzeniem prawdy.</p>	<p>34 <i>ale</i> jest Bóg prawdziwy J Bóg z przy
rodzenia iakó sam dobry / tak sam jest praw
dziwy : <i>a</i> ludzie z przyrodzenia swego zli y
klamliwi / zdradząc y zdradzeni bydz mogą.
<i>W</i>szakże Pan Bóg y ludzie duchem prawdy
obdarzone / <i>A</i>postoty / <i>E</i>wangelisty / y <i>P</i>ro
roki y inni / czyni też dobrymi y prawdziwy
mi : iakó y Kościół / który jest filarem y
twierdzeniem prawdy.</p>	<p>Słowa Pá
wła S. <i>ale</i> <i>ale</i>
rozumieja-</p>	
2. Piot. 3. 16.	<p>10 <i>ale</i> jest Bóg prawdziwy J Bóg z przy
rodzenia iakó sam dobry / tak sam jest praw
dziwy : <i>a</i> ludzie z przyrodzenia swego zli y
klamliwi / zdradząc y zdradzeni bydz mogą.
<i>W</i>szakże Pan Bóg y ludzie duchem prawdy
obdarzone / <i>A</i>postoty / <i>E</i>wangelisty / y <i>P</i>ro
roki y inni / czyni też dobrymi y prawdziwy
mi : iakó y Kościół / który jest filarem y
twierdzeniem prawdy.</p>	<p>36 <i>ale</i> jest Bóg prawdziwy J Bóg z przy
rodzenia iakó sam dobry / tak sam jest praw
dziwy : <i>a</i> ludzie z przyrodzenia swego zli y
klamliwi / zdradząc y zdradzeni bydz mogą.
<i>W</i>szakże Pan Bóg y ludzie duchem prawdy
obdarzone / <i>A</i>postoty / <i>E</i>wangelisty / y <i>P</i>ro
roki y inni / czyni też dobrymi y prawdziwy
mi : iakó y Kościół / który jest filarem y
twierdzeniem prawdy.</p>	2. Piot. 3. 16.	

Wczynki bez
wiary y łaski
nie ważne.
Gal. 2. 16.

Zyd. 11. 6.

Sprawni-
wość praw-
dliwie w nas
będąca, prze-
ciw hereti-
ckim sprá-
wiedliwości,
poczytanej.
Chrylóst. y
Theophila.

innicy nie tykają: gdyż one własnie są rze-
czone o gromadzie szych a mezożnych ludzi/
miedzy ktorými żaden nie jest sprawiedliwy
coby się Bogą bał.

20 Z uczynków zakonu J Hieronym y Chry-
sostom S. wykładają to miejsce o wczynkach
ceremonialnych tylko zakonu starego / o
których też Paweł mianowicie twierdzi w
liście do Galatów. Wszakże się to rozumieć
może y o innych wszystkich wczynkach do-
brzych / które z wiary a z łaski Bożej nie po-
chodzą. Bo także ani się Bogu podobać / ani
cłowieka sprawiedliwić / ani co u Boga za-
służyć nie mogą. A tak to miejsce Augustyn
wykłada. De spiritu & lit. cap. 8.

22 A sprawiedliwość Boża J Nie która bez-
daru Chrystusie / przez wiarę bywa wla-
piona / albo wchwycona / y za nasze własna po-
czytana (tak odeszepienicy wymyślają) ale
ta która Bóg obdarza y obłoczy cłowieka /
gdy sprawiedliwia grzesznego w pierw-
szym nawroceniu jego. Która przeto jest y
sprawiedliwością cłowiecza / i prawdywie

jest w cłowiecze. y sprawiedliwością Bożą
i od Boga jest. August. in Plal. 30. contr. 1.
Pierz wysz. 2. 13.

24 W sprawiedliwieni darmo J J Żadna z
tych rzeczy / które wprzód są sprawiedliwie-
nie / ani wiara / ani wczynki nie zasługują tak
słci sprawiedliwienia. Bo iestli jest łaska /
tedy nie z wczynków. Bo inaczej / łaskaby
uż łaska nie była. Wszakże wiara y wczynki
dobrze z łaski pochodzące / są przygotowa-
niem do sprawiedliwienia. Pater nizer v. 28.

28 Przez wiarę bez uczynków J Bez wczyn-
ków zakonu: to jest / choćby się nie obżezal y
ceremonij zakonu Mojszowego nie zachował.
Ktemu bez wczynków dobrych / któreby
czynił pierwcy niśli wierzyl / y przed sprá-
wiedliwieniem. A nawet bez zasługi wczyn-
ków. Wszakże nie bez wczynków z wiara sła-
zonych y z wiary pochodzących: nie bez po-
kuty / nadziei y miłości y świętych Sakra-
mentów: to jest nie sama wiara / y nie przez
same wiare. Przetoż darmo gruntuja na tym
miejscu odeszepienicy same wiare swoje.

Concil.
Trid.
Rzym. II. 6.

laskie wczyn-
ki Pawel wy-
łącza od sprá-
wiedli-
wienia.

ROZDZ. III.

1 A **O**ś tedy rze-
czemy / że znalazł
Abrahám oćiec
nasz wedle ciała: /
2 Abowiém iesli
Abrahám z w-
czynków * jest w-

3 sprawiedliwiony: ma chlube / ale nie
u Boga. Bo co pismo mówi: "V-
wierzył Abrahám Bogu: y poczyta-
no mu iest tu sprawiedliwość."

4 "A temu który robi / zapłata nie
bywa poczytana podług łaski / ale po-
5 dług powinności. A temu który nie
robi / ale wierzącemu w tego który
6 sprawiedliwia niepobożnego / po-
czytana bywa wiara jego tu spráwie-
dliwości wedle postanowienia łaski
Bożej."

7 "Jakóż też Dawid opowie-
da błogosławienstwo cłowieka / któ-
8 rému Bóg poczyta sprawiedliwość
bez wczynków: "Błogosławieni któ-
rych nieprawości są odpuszczone / a
których pokryte są grzechy. "Bło-
9 gosławiony mąż któremu Pan grze-
chu nie poczytał. To tedy błogosła-
10 wienstwo w obżezaniu tylko iest /
czyli też w odrzeczce: Abowiém po-

11 wiadamy iż poczytana iest wiara A-
brahámowi tu sprawiedliwości. "Ja-
kóż tedy iest poczytana: "w obżezá-
niu: czyli w odrzeczku: Nie w obże-
zaniu / ale w odrzeczku. "A wziął znak
obżezania / pieczęć sprawiedliwości

12 wiary która iest w odrzeczku / aby był
Oycem wszystkich wierzących przez
odrżezek / aby y onym poczytano było
tu sprawiedliwości: "a żeby był o-
cem obżezania nie tylko tym którzy
są z obżezania / ale y tym którzy cho-
dzą stopami wiary / która iest w od-
rżeczku oycá naszego Abraháma.

13 "Abowiém nie przez zakon obie-
C tnicá Abrahámowi / albo nasieniu
jego aby był dziedzicem swiata: ale
14 przez sprawiedliwość wiary. "Bo ie-
sli którzy z zakonu / dziedzicmi są:

15 próżna została wiara / y wniwecz się
obróciła obietnicá. "Zakon bowiem
gniew sprawuje. Abowiém gdzie za-
16 konu niemasz: ani przestępstwa. "Dla
tego z wiary / aby wedle łaski była
mocna obietnicá wszystkim nasie-
niu / nie tylko temu który iest z zaka-
nu / ale y temu który iest z wiary A-
brahámowej / który iest oćiec nas
17 wszystkich: (iako iest napisano: "Dem-
cie oycem wielu narodów postano-
wil) przed Bogiem / któremu wwie-
18 rzyl / który ożywia umarłe: y zowie
to czego niemasz / iako to co iest. "Któ-
D ry przeciw nadziei w nadziei wwie-
19 rzyl / że miał zostać oycem wielu na-
rodów / podług tego co mu było rze-
czono: "Tak będzie nasienie twoie.

20 "A nie osłabiał w wierze: ani się o-
glądał na ciało swe obumarłe / gdy
uż miał około stá lat / y na obumar-
ły żywot Sáry. W obietnicy też Bo-
żej z niewiary nie wątpił: ale się w-

1. Moy. 17.
24.

1. Moy. 15.
25.

mocnił

21 vmocnił wiara / oddawszy chwałę
Bogu: ² dostatecznie wiedząc iż co-
kolwiek obiecał / mocen jest y uczy-
22 nić. ³ Przeto mu też poczytano ku
23 sprawiedliwości. ⁴ A nie tylko dla
nieg napisano jest iż mu przyczynano
jest ku sprawiedliwości: ⁵ ale też dla

nas / którym ma być poczytano wie-
rzącym w tego / który wzbudził Jezu-
sa Chrystusa Pana naszego z mar-
25 twych: ⁶ który jest wydan dla wyste-
pków naszych / a wstał zmartwych
dla sprawiedliwienia naszego.

I. L. G.

Wczynki A-
bráhamowe
przedstawiające
wiarę.

1 Abrahám] Jż Apostoł w tym rozdzia-
le / takó y wysłany / przeciw Żydom mówi /
któzy mniemali że mogli być sprawiedli-
wieni przez wczynki swe / bez łaski
Chrystusowej wczynione / y bez wiary weni:
przetó wystawia na przykład Abraháma / y
dowodzi / że on był sprawiedliwiony przed
Bogiem / nie przez żadne wczynki / pierwey
wczynione / niżli wwierył: ² abo które nie po-
chodzily z wiary y z łaski Bożej.

Sprawiedli-
wość przed
Bogiem y
przed ludźmi
Rzym. 3. 28.

2 Jesli Abrahám / uczynków] Jesli Abrahám
wczynki takie godne chwały czynił / pier-
wey niżli wwierył: ³ takó mnozy Philozo-
phowie czynili: tedy ácz go ludzie mogli mieć
za sprawiedliwego: ⁴ ale przed Bogiem (któzy
nie nie przyjmie co nie pochodzi z wiary abo
z łaski) nigdy nie mógł być mian za
sprawiedliwego. ⁵ A tak Abrahám nie był
sprawiedliwiony z wczynków / to jest
nie dla zachowania zakonu / ani z wczynków
nie z wiary pochodzących / ⁶ któreby on czynił
własnymi siłami bez pomocy łaski Bożej.
Wszakże był sprawiedliwiony z wczynków
z wiary pochodzących. ⁷ Paweł mówi o wczyn-
kach bez wiary / samymi siłami ludzkimi w-
czynionych. ⁸ A Jakub / o wczynkach z wiary
wczynionych od iuż sprawiedliwionego.
August. in prae: Psal. 31. Nie słusznie tedy od-
szepienicy dla tych słów Pawłowych / wszystkie
sprawiedliwość wczynków odrzucają.

Nie wczynki
ale szczerá lá-
ska sprawnie
pierwsze v-
sprawiedli-
wienie.
August. in
Psal. 31.
Nierobiący á-
bo nie czy-
niący, kto?

4 A temu który robi] Jakoby rzekł: Temu
któzy vsa wczynkóm swym / takó od siebie sa-
mego pochodzącym / bez wiary / bez łaski y
pomocy Bożej: y ² który mówi że mu dana
jest łaska y sprawiedliwienie dla wczynków
tego: ³ Bo taki człowiek przywłaszcza sobie v-
sprawiedliwienie takoby z powinności / a nie
takoby z łaski y szczerobliwości.

In Psal: 31.

5 A temu który nie robi] Nie robiący ná-
tym miejscu rozumie sieten / który abo nie ma
żadnych wczynków dobrych: abo wczynków
słych dobrych / które czynił póki nie wwie-
rzył / nie kładzie za przyczynę sprawiedli-
wienia: ² ale wiarę w Chrystusa / y te z szczeréy
łaski pochodząca. ³ Przeto Augustyn S. mó-
wi: Wiedź iż wiara grzesznym cie znalazła / a
choć cie wiara dana wczyniła sprawiedli-
wym: ⁴ wszakże cie niebożnym znalazła / pier-
wey niż cie sprawiedliwym wczyniła. ⁵ Jesli
bywa grzeszny sprawiedliwiony: tedy z
grzesznego sstate sie sprawiedliwy. ⁶ A iesli z
grzesznego sstate sie sprawiedliwy / a ⁷ którez
sa wczynki grzesznych / jedno złe / a nieczemne /
które nie zasługują iedno potępienia: ⁸ To Au-
gustyn S.

Sprawiedli-
wiony sstate
sie sprawnie-
dliwym.

7 Których nieprawości odpuszczone] Z tego
mieysca odszepienicy dowodzą ácz / iż v-
sprawiedliwienie nie jest nic inšie / iedno grze-
chów odpuszczenie / a nie żadna łaska abo spra-
wiedliwość w czowiecze będąca / od Boga
jemu dana. ² Lecz tu Apostoł to tylko znać daie /
iż Bóg w pierwszym sprawiedliwieniu ża-

Sprawiedli-
wienie co jest

dných zasług zapłaty godnych nie náyduie /
ale tylko grzechy / które odpuszcza tym / którzy
weni wierzą.

7

Których pokryte sa grzechy] Nie rozumiey
(takó heretycy z tych słów rozumiecia) żeby
grzechy nigdy ludzióm nie były prawdziwe
od Boga odpuszczane / ale tylko pokrywane y
niepocytane. ² Abowiem to wierzyć abo mó-
wić / jest Paná Boga bluźnić / y wolać
mocy łaski Bożej y łaski Chrystusowej / która
grzechy nasze bywają prawdziwie zgładzone
y odpuszczone: ³ gdyż on jest baránek / który
gładzi grzechy świata / y który omywa grze-
chy nasze we krwi swojej. ⁴ Przetoż to żakry-
wanie y niepocytanie o którym mówi Apo-
stól / nie jest nic inšiego / iedno zglądzenie y
oddalenie grzechów przez ich odpuszczenie / y
niekaranie za nie. ⁵ Bo inaczej nie bytoby
prawdziwe / ale tylko zmyślone odpuszczenie.
Tak Augustyn S. to mieysce wyklada: Któ-
rych prawi / pokryte sa grzechy: to jest / Któ-
rych grzechów Bóg wiecey nie pamięta: po-
kryte sa / zgładzone sa. ² Nie tak rozumiey co po-
wiedzial / grzechy pokryte sa: ³ takoby tam ie-
seze były y żyły: ⁴ ale iż ich Bóg wiecey nie w-
dzi / ani karze / ani pomni. ⁵ Dorad Augustyn S.

Jako Bóg
grzechy za-
krywa y nie
pocytuje ich.

Ian 29.
Obja. 1. 5.

In Psal. 31.

II

Pieczeć sprawiedliwości] Z tadby chcie-
li dowiedzieć odszepienicy / żeby Sakramenty
nie dawały łaski abo sprawiedliwienia: ² ale
żeby tylko były znaki y pieczęciami grzechów
odpuszczenia / ³ pierwey przez wiarę otrzymá-
nego: ⁴ iż Abrahám pierwey był sprawiedliwy /
a ⁵ potem przyjął ten Sakrament obżezania /
takoby znamię y pieczęć swego sprawiedli-
wienia. ⁶ Ale to sly dowód / żeby tak miało
być we wszystkich / ⁷ iż tak było w iednym A-
bráhamie. ⁸ Bo ácz on sam był pierwey spra-
wiedliwiony / a ⁹ niżli obżezany: (iż to był wła-
sny przywilej tego / że on był oycem wszy-
stkich wiernych / tak Żydom takó y Pogánóm:
y takoby przodkiem y oycem obżezania) ¹⁰ ale
potem wszystko potomstwo tego / ¹¹ oné malé
dzieci / nie dziewięć były sprawiedliwione /
áż były obżezane: ¹² takó y dziś dzieci Chre-
ścianskie / ¹³ gdy będą ochrzczone. ¹⁴ August. de
Bapt. cont. Donat: lib. 4. cap. 24.

Sakramenty
nie są tylko
znaki, ale y
przyczyny
sprawiedli-
wości.

24

Którym ma być poczytano] Tu iásnie
widzimy przećw odszepienicom / iż takó wiá-
ra która Abrahámowi była poczytana ku
sprawiedliwości / nie była wiara ta osobna
Luterka / któraby on wierzył że mu grzechy
pewnie dla Chrystusa były odpuszczone: ² ale
wiara powszechna / która Abrahám wierzył
wszystkiemu cokolwiek Bóg mówił: ³ Tak też
wiara która my bywamy sprawiedliwieni /
jest nie osobna taká / ale Kátholicka / a ⁴ powse-
chna wiara / która wierzymy w wszystkie artyku-
ły wiary / ⁵ ázwłaszcza iż Chrystus wstał dla
grzechów naszych / y zmartwychwstał dla v-
sprawiedliwienia naszego. ⁶ Tę jest vsprawn-
dliwiania wiara / która odszepienicy / takó-
by ná despek / historyálną zową. ⁷ Lecz nie iná

Która wiara
bywamy v-
sprawiedli-
wiani.

Rzym. 4. 25.

Luk. I. 45

essa była wiara Abrahama y Martey Pansa / o której rzeczono: Błogosławiona któraś wierzyla. Nie miała tedy odsepienicy

wsprawiedliwienia / ani przez wiare / ani przez dobre uczynki.

ROZDZ. V.

BEdac tedy z wiary vsprawiedliwieni / pokóy ku Bogu miemy / my przez Pána nášego Jezusa Chrystusa: przez

którego też przez wiare mamy przystęp ku téy łasce w której stoimy / y chlubimy sie / w nadziei chwaly synów Bożych. ² A nie tylko / ale sie też y w uciskach chlubimy: ³ wiedząc iż ucisk sprawuje ciępliwość: ⁴ a ciępliwość / doświadczenie: ⁵ a doświadczenie nadziei. ⁶ a nadzieia niepokładania: ⁷ iż miłość Boża rozlana jest w sercach naszych / przez Duchá S. który nam jest dan.

⁸ Bo przeczę Chrystus / gdyśmy ieszcze byli młodymi / wedle czasu umarli za niepobożné: ⁹ Bo ledwie kto umiera za sprawiedliwego: bo ¹⁰ za dobrego śladzby sie kto umrzeć ważył. ¹¹ Lecz Bóg zaleca miłość swoię przeciw nam: że gdyśmy ieszcze byli grzesznymi / Chrystus za nas umarł.

¹² Daleko tedy więcej teraz vsprawiedliwieni we krwi tego / zachowani będącimy przez od gniewu. ¹³ Bo jeśli gdyśmy byli nieprzyjaciółmi / iestefiny poiednani z Bogiem przez śmierć syná tego: ¹⁴ daleko więcej poiednani / będziemy zbawieni w żywocie tego.

¹⁵ A nie tylko: ale sie też y chlubimy w Bogu przez Pána nášego Jezusa Chrystusa / przez któregośmy teraz poiednanie otrzymali. ¹⁶ Dla tego iáko przez iednego człowieka grzech ná ten świat wszedł / a przez grzech śmierć: y tak ná wszyscy ludzie śmierć

przesła / w którym wszyscy zgrzeszyli.

¹⁷ Abowiem aż do zakonu grzech był ná świecie: ¹⁸ a grzech nie był przyszytany / gdy zakonu nie było. ¹⁹ Ale śmierć królowała od Adama aż do Moyzesa: też y ná tymi którzy nie zgrzeszyli ná podobieństwo przestępstwa Adamowego / który iest kształtem przysłego. ²⁰ Ale nie iáko przestępstwo: tak y dar. ²¹ abowiem jeśli przestępstwem iednego wiele ich pomarło: ²² daleko więcej ná wiele ich ożyła łaska Boża y dar / w łasce iednego człowieka Jezusa Chrystusa. ²³ A nie iáko przez ieden grzech / tak y dar. ²⁴ abowiem sąd w prawdzie iednego ku potępieniu: ²⁵ a łaska z wiela występków / ku vsprawiedliwieniu.

²⁶ Abowiem jeśli iednego przestępstwem śmierć królowała przez iednego: ²⁷ daleko więcej ci którzy obfitość łaski y darowania y sprawiedliwości biorą / w żywocie królować będą przez iednego Jezusa Chrystusa.

²⁸ Przeto iáko przez iednego przestępstwo ná wszystkie ludzi ku potępieniu: ²⁹ tak y przez iednego sprawiedliwość / ná wszystkie ludzi ku vsprawiedliwieniu żywota. ³⁰ Bo iáko przez nieposłuszeństwo iednego człowieka / wiele ich stało sie grzesznymi: ³¹ tak y przez posłuszeństwo iednego / wiele ich stanie sie sprawiedliwymi. ³² A za kon ná czas wszedł aby obfitowało przestępstwo. ³³ Lecz gdzie obfitowało przestępstwo / łaska więcej obfitowała. ³⁴ aby iáko grzech królował ná śmierć: ³⁵ tak też łaska królowała przez sprawiedliwość ku żywotowi wiecznemu / przez Jezusa Chrystusa Pána nášego.

²⁴ iednego grzeszacego: L. G. ²⁵ dla iednego grzechu.

³⁴ przysła albo przysłisiny.

³⁵ w śmierci L. G. S.

¹ Pokóy miemy] Jeśli czytamy / Pokóy miemy: tedy to chceć Paweł S. według Chryzostoma y Theophylakta: Bedac raz przez wiare vsprawiedliwieni / już więcej nie grzeszymy: ² ale pokóy z Bogiem zachowamy / trwając w sprawiedliwości raz przyietey. ³ A jeśli czytamy / Pokóy mamy: tedy tak rozumieć wedle wykładu Ambrozego S. Bedac vsprawiedliwieni z wiary / mamy Boga przez iednanego y ná sie łaskawego / któregośmy przedtym mieli dla grzechów rozgniewanego.

¹ A tak to miewsca nie służy onému bezpieczeństwu y nieomylnéy pewności / która według nauki Luterstey każdy mieć ma o vsprawiedliwieniu swym przez wiare / że pewnie iest w łasce Bożej y iest pewien zbawienia.

² Przez wiare mamy przystęp] vsprawiedliwienie ácz sąmyka w sobie wszelka łaska y cnota nabyta przez zasługi Pána Chrystusa / w / sąższe przystęp ku téy łasce bywa przez wiare: ³ i wiara iest iáko fundament ná którym budują / y iáko drzewo przez które do łaski

³ vsprawiedliwienie wiara bywa przypisane: ⁴ ona iest iego fundament. Augustin. ser: 38. de temp.

² Eph. 2. d. 8. ³ wiara. G.

² chwaly Bożey. G. S.

³ Iak. 1. 23.

⁵ Zyd. 9. d. 14.

⁶ Bo y Chrystus G.

⁷ Zyd. 9. d. 15. g. 28.

⁸ I. Piot. 3. d. 18

⁹ ábo, dla dobra iákiego wielkiego: G.

¹⁴ przez żywot

¹ Przeciw złu chwalecy ha-retyckey wierze y bezspieszczeniu

Nádziera mo
ci sie dobre-
mi wczynká-
mi.

Augustin.
de doct
Christ. lib.
I. cap. 40.

Miłość iest
niez w nas
iż nie będa
ca.

Aug. lib. de
spir. & lit. c
32.

Cone. Tri-
den: sess. 5.
Decre. de
peccato o-
rig.

sti wchodza. A przetoż vspráwiedliwienie ná
sé bywa wierze przysztano / nawiecéy w
tym liście / ácz y sámá wiara téż z láski iest.

A doświadczenie, nádziecie] A to micy /
sce strofuié blad odszepienców / którzy mó-
wia / że nádziera náśá wspiéra sie tylko ná o-
bietnicách Bożych / á bynamniéy ná wczyn-
kách náśych. Ale tu styśmy / iż nádziera po-
chodzi z doświadczenia / z ciérpliwości y sta-
łości w utrapieniu : á iż ták fundowana ná
obietnicách Bożich / y ná wczynkách náśych /
nigdy nas nie omyli.

Miłość Boża roślana] Tá miłość Boża
(przez która prawdziwie bywamy vspráwie-
dliwieni) bywa nam dana w vspráwiedliwie-
niu náśym : á nie bywa nam tylko poczyta-
na / ále iż to nie wyczyna y roślana w sercach
náśych przez Duchá s. który ia nam dáie y z
inśemi cnótami y dárami swémi. Bo tá mi-
łość Boża nie iest oná / która sam Pan Bóg
iest / ále oná która nam Bóg dáie : iáko Au-

gustyn święty pokázuie.

Przez iednego człowieka] Z tego micy /
scá dowodza kóścielni Doktorowie / przeciw
Pelagianóm heretykom (któzy wzyli iż džia-
tki nie máia grzechu pierworodnego / áni má-
ia bydz chrzestóné dla odpuszczenia iego) że
w Adamie y przez Adama wśyscy ludzie po-
czynáia sie / y rodza / y sstawáia grzesnyimi.
Które micy nie mniéy służy przeciw Kálwi-
nistóm wczacym / iż wśytkie džiatki Chresci-
iánskie iestze w żywóciách mácieryńskich
świetyimi sa / y láské Boża máia : ták iż beze
chrztu móga bydz zbáwioné.

Aby obfitowáło] Nie iży zakon byl
przyczyna rozmnożenia grzechów : ále iż zá
podániém zakonu / dla záfazania / námmoży-
to sie przestępstwa zakonu / któzy grzech iest :
Dla czego moc láski Pána Chrystusowéy
wiecéy y obściéy bywa dána w nowym te-
stámentie.

Wśyscy sie
rodza w gré-
chu pierwo-
rodnym.

Bląd Kálwi-
nistów.

Zakon iáko
byl pochopem
do grzechów.

ROZDZ VI.

Oś tedy rze-
czemy: Bedziem
że w grzechu
trwac aby láská
obfitowála ?
Nie day teg Bo-
że. Abowiém kó

rzyśmy umarli grzechowi / iákoż wie-
céy w nim żyć bedziemy ?

Aż nie wiecie / iż kóżykolwiek
w Chrystusie Jესusie iest śmy ochrz-
czeni / w śmierci iego ochrzczeni ieste-
śmy: Abowiém iest śmy z nim po-
spolu pogrzebieni w śmierci przez
chrzest : aby iáko Chrystus wstał z
martwych przez chwale Oycowostá /

ták y my żebyśmy w nowości żywotá
chodzili. Bo iest śmy sie wsczepio-
nymi sstáli w podobienstwo śmierci
iego : spótem y w zmartwychwstá-
ni bedziemy. Wiedzac to / że

stáry náś człowiek pospolu iest w-
krzyżowan / aby zepowané bylo ciáło
grzechu / y dálej nie służył śmy grze-
chowi. Bo kto umarl / vspráwiedli-
wion iest od grzechu. A iest śmy

z Chrystusem umarli : wierzymy iż
wespół téż z Chrystusem żyć bedzie-
my. Wiedzac że Chrystus powstał
wśy z martwych wiecéy nie umiera /

śmierci mu wiecéy pánowac nie be-
dzie. Bo iż umarl grzechowi raz w-
marl : á iż żywie / żywie Bogu. Tá-
k y wy rozumiecie / iż sście sa umar-
ły grzechowi : á żywymi Bogu w
Chrystusie Jესusie Pánu náśym.

Wiedzac to / że
stáry náś człowiek pospolu iest w-
krzyżowan / aby zepowané bylo ciáło
grzechu / y dálej nie służył śmy grze-
chowi. Bo kto umarl / vspráwiedli-
wion iest od grzechu. A iest śmy

z Chrystusem umarli : wierzymy iż
wespół téż z Chrystusem żyć bedzie-
my. Wiedzac że Chrystus powstał
wśy z martwych wiecéy nie umiera /

śmierci mu wiecéy pánowac nie be-
dzie. Bo iż umarl grzechowi raz w-
marl : á iż żywie / żywie Bogu. Tá-
k y wy rozumiecie / iż sście sa umar-
ły grzechowi : á żywymi Bogu w
Chrystusie Jესusie Pánu náśym.

Wiedzac to / że
stáry náś człowiek pospolu iest w-
krzyżowan / aby zepowané bylo ciáło
grzechu / y dálej nie służył śmy grze-
chowi. Bo kto umarl / vspráwiedli-
wion iest od grzechu. A iest śmy

z Chrystusem umarli : wierzymy iż
wespół téż z Chrystusem żyć bedzie-
my. Wiedzac że Chrystus powstał
wśy z martwych wiecéy nie umiera /

śmierci mu wiecéy pánowac nie be-
dzie. Bo iż umarl grzechowi raz w-
marl : á iż żywie / żywie Bogu. Tá-
k y wy rozumiecie / iż sście sa umar-
ły grzechowi : á żywymi Bogu w
Chrystusie Jესusie Pánu náśym.

Niechże tedy nie kóduie grzech w
wáśym śmiertelnym ciéle żebyście
posłusni mieli bydz požadliwóściám
iego. Ale áni wydawaycie człon-
ków wáśych orzeżem niespráwiedli-
wóści grzechowi : ále wydawaycie
sie Bogu / iáko z martwych żywými :

á członki wáśe zbroia spráwiedliwo-
ści Bogu. Abowiém grzech nád-
wami pánowac nie bedzie : boscie
nie pod zakonem / ále pod láská. Cóż
tedy : bedziemy grzeszyć / jesmy nie
pod zakonem ále pod láská ? Nie
day tego Boże. Wierciecie że komu
sie stáwicie sługami ku posłuszeń-
stwu / sługami iest ście tego komu
posłusni iest ście / ábo grzechu ná
śmierci / ábo posłuszeństwu ku sprá-
wiedliwóści. A chwala Bogu że
ście byli niewolnikámi grzechu / ále
ście posłusni byli z serca tego sposó-
bu náuki do którego podáni ieste-
ście. A bedac wyzwoleni od grze-
chu / niewolnikámi sstálisście sie sprá-
wiedliwóści.

Po ludzku mówie dla nieudolno-
ści ciála wáśego. Abowiém iákoście
wydawáli członki wáśe ná słuźbe
nieczystości y niepráwóści / ku nieprá-
wóści : ták teraz wydawaycie członki
wáśe ná słuźbe spráwiedliwóści / ku
poswieceńiu. Bo gdyście byli nie-
wolnicy grzechu / bylście wolnymi
spráwiedliwóści. Któryż ście tedy
ná on czas pożytek mieli z onych rze-
czy / zá które sie teraz wstydźcie ? Bo
koniec onych iest śmierci. A teraz be-
dac wyzwoleni od grzechu / á ssta-

Wierciecie że komu
sie stáwicie sługami ku posłuszeń-
stwu / sługami iest ście tego komu
posłusni iest ście / ábo grzechu ná
śmierci / ábo posłuszeństwu ku sprá-
wiedliwóści. A chwala Bogu że
ście byli niewolnikámi grzechu / ále
ście posłusni byli z serca tego sposó-
bu náuki do którego podáni ieste-
ście. A bedac wyzwoleni od grze-
chu / niewolnikámi sstálisście sie sprá-
wiedliwóści.

Po ludzku mówie dla nieudolno-
ści ciála wáśego. Abowiém iákoście
wydawáli członki wáśe ná słuźbe
nieczystości y niepráwóści / ku nieprá-
wóści : ták teraz wydawaycie członki
wáśe ná słuźbe spráwiedliwóści / ku
poswieceńiu. Bo gdyście byli nie-
wolnicy grzechu / bylście wolnymi
spráwiedliwóści. Któryż ście tedy
ná on czas pożytek mieli z onych rze-
czy / zá które sie teraz wstydźcie ? Bo
koniec onych iest śmierci. A teraz be-
dac wyzwoleni od grzechu / á ssta-

Wierciecie że komu
sie stáwicie sługami ku posłuszeń-
stwu / sługami iest ście tego komu
posłusni iest ście / ábo grzechu ná
śmierci / ábo posłuszeństwu ku sprá-
wiedliwóści. A chwala Bogu że
ście byli niewolnikámi grzechu / ále
ście posłusni byli z serca tego sposó-
bu náuki do którego podáni ieste-
ście. A bedac wyzwoleni od grze-
chu / niewolnikámi sstálisście sie sprá-
wiedliwóści.

Po ludzku mówie dla nieudolno-
ści ciála wáśego. Abowiém iákoście
wydawáli członki wáśe ná słuźbe
nieczystości y niepráwóści / ku nieprá-
wóści : ták teraz wydawaycie członki
wáśe ná słuźbe spráwiedliwóści / ku
poswieceńiu. Bo gdyście byli nie-
wolnicy grzechu / bylście wolnymi
spráwiedliwóści. Któryż ście tedy
ná on czas pożytek mieli z onych rze-
czy / zá które sie teraz wstydźcie ? Bo
koniec onych iest śmierci. A teraz be-
dac wyzwoleni od grzechu / á ssta-

Wierciecie że komu
sie stáwicie sługami ku posłuszeń-
stwu / sługami iest ście tego komu
posłusni iest ście / ábo grzechu ná
śmierci / ábo posłuszeństwu ku sprá-
wiedliwóści. A chwala Bogu że
ście byli niewolnikámi grzechu / ále
ście posłusni byli z serca tego sposó-
bu náuki do którego podáni ieste-
ście. A bedac wyzwoleni od grze-
chu / niewolnikámi sstálisście sie sprá-
wiedliwóści.

Po ludzku mówie dla nieudolno-
ści ciála wáśego. Abowiém iákoście
wydawáli członki wáśe ná słuźbe
nieczystości y niepráwóści / ku nieprá-
wóści : ták teraz wydawaycie członki
wáśe ná słuźbe spráwiedliwóści / ku
poswieceńiu. Bo gdyście byli nie-
wolnicy grzechu / bylście wolnymi
spráwiedliwóści. Któryż ście tedy
ná on czas pożytek mieli z onych rze-
czy / zá które sie teraz wstydźcie ? Bo
koniec onych iest śmierci. A teraz be-
dac wyzwoleni od grzechu / á ssta-

Wierciecie że komu
sie stáwicie sługami ku posłuszeń-
stwu / sługami iest ście tego komu
posłusni iest ście / ábo grzechu ná
śmierci / ábo posłuszeństwu ku sprá-
wiedliwóści. A chwala Bogu że
ście byli niewolnikámi grzechu / ále
ście posłusni byli z serca tego sposó-
bu náuki do którego podáni ieste-
ście. A bedac wyzwoleni od grze-
chu / niewolnikámi sstálisście sie sprá-
wiedliwóści.

Po ludzku mówie dla nieudolno-
ści ciála wáśego. Abowiém iákoście
wydawáli członki wáśe ná słuźbe
nieczystości y niepráwóści / ku nieprá-
wóści : ták teraz wydawaycie członki
wáśe ná słuźbe spráwiedliwóści / ku
poswieceńiu. Bo gdyście byli nie-
wolnicy grzechu / bylście wolnymi
spráwiedliwóści. Któryż ście tedy
ná on czas pożytek mieli z onych rze-
czy / zá które sie teraz wstydźcie ? Bo
koniec onych iest śmierci. A teraz be-
dac wyzwoleni od grzechu / á ssta-

Wierciecie że komu
sie stáwicie sługami ku posłuszeń-
stwu / sługami iest ście tego komu
posłusni iest ście / ábo grzechu ná
śmierci / ábo posłuszeństwu ku sprá-
wiedliwóści. A chwala Bogu że
ście byli niewolnikámi grzechu / ále
ście posłusni byli z serca tego sposó-
bu náuki do którego podáni ieste-
ście. A bedac wyzwoleni od grze-
chu / niewolnikámi sstálisście sie sprá-
wiedliwóści.

Po ludzku mówie dla nieudolno-
ści ciála wáśego. Abowiém iákoście
wydawáli członki wáśe ná słuźbe
nieczystości y niepráwóści / ku nieprá-
wóści : ták teraz wydawaycie członki
wáśe ná słuźbe spráwiedliwóści / ku
poswieceńiu. Bo gdyście byli nie-
wolnicy grzechu / bylście wolnymi
spráwiedliwóści. Któryż ście tedy
ná on czas pożytek mieli z onych rze-
czy / zá które sie teraz wstydźcie ? Bo
koniec onych iest śmierci. A teraz be-
dac wyzwoleni od grzechu / á ssta-

Wierciecie że komu
sie stáwicie sługami ku posłuszeń-
stwu / sługami iest ście tego komu
posłusni iest ście / ábo grzechu ná
śmierci / ábo posłuszeństwu ku sprá-
wiedliwóści. A chwala Bogu że
ście byli niewolnikámi grzechu / ále
ście posłusni byli z serca tego sposó-
bu náuki do którego podáni ieste-
ście. A bedac wyzwoleni od grze-
chu / niewolnikámi sstálisście sie sprá-
wiedliwóści.

Po ludzku mówie dla nieudolno-
ści ciála wáśego. Abowiém iákoście
wydawáli członki wáśe ná słuźbe
nieczystości y niepráwóści / ku nieprá-
wóści : ták teraz wydawaycie członki
wáśe ná słuźbe spráwiedliwóści / ku
poswieceńiu. Bo gdyście byli nie-
wolnicy grzechu / bylście wolnymi
spráwiedliwóści. Któryż ście tedy
ná on czas pożytek mieli z onych rze-
czy / zá które sie teraz wstydźcie ? Bo
koniec onych iest śmierci. A teraz be-
dac wyzwoleni od grzechu / á ssta-

Wierciecie że komu
sie stáwicie sługami ku posłuszeń-
stwu / sługami iest ście tego komu
posłusni iest ście / ábo grzechu ná
śmierci / ábo posłuszeństwu ku sprá-
wiedliwóści. A chwala Bogu że
ście byli niewolnikámi grzechu / ále
ście posłusni byli z serca tego sposó-
bu náuki do którego podáni ieste-
ście. A bedac wyzwoleni od grze-
chu / niewolnikámi sstálisście sie sprá-
wiedliwóści.

Po ludzku mówie dla nieudolno-
ści ciála wáśego. Abowiém iákoście
wydawáli członki wáśe ná słuźbe
nieczystości y niepráwóści / ku nieprá-
wóści : ták teraz wydawaycie członki
wáśe ná słuźbe spráwiedliwóści / ku
poswieceńiu. Bo gdyście byli nie-
wolnicy grzechu / bylście wolnymi
spráwiedliwóści. Któryż ście tedy
ná on czas pożytek mieli z onych rze-
czy / zá które sie teraz wstydźcie ? Bo
koniec onych iest śmierci. A teraz be-
dac wyzwoleni od grzechu / á ssta-

Wierciecie że komu
sie stáwicie sługami ku posłuszeń-
stwu / sługami iest ście tego komu
posłusni iest ście / ábo grzechu ná
śmierci / ábo posłuszeństwu ku sprá-
wiedliwóści. A chwala Bogu że
ście byli niewolnikámi grzechu / ále
ście posłusni byli z serca tego sposó-
bu náuki do którego podáni ieste-
ście. A bedac wyzwoleni od grze-
chu / niewolnikámi sstálisście sie sprá-
wiedliwóści.

Po ludzku mówie dla nieudolno-
ści ciála wáśego. Abowiém iákoście
wydawáli członki wáśe ná słuźbe
nieczystości y niepráwóści / ku nieprá-
wóści : ták teraz wydawaycie członki
wáśe ná słuźbe spráwiedliwóści / ku
poswieceńiu. Bo gdyście byli nie-
wolnicy grzechu / bylście wolnymi
spráwiedliwóści. Któryż ście tedy
ná on czas pożytek mieli z onych rze-
czy / zá które sie teraz wstydźcie ? Bo
koniec onych iest śmierci. A teraz be-
dac wyzwoleni od grzechu / á ssta-

Wierciecie że komu
sie stáwicie sługami ku posłuszeń-
stwu / sługami iest ście tego komu
posłusni iest ście / ábo grzechu ná
śmierci / ábo posłuszeństwu ku sprá-
wiedliwóści. A chwala Bogu że
ście byli niewolnikámi grzechu / ále
ście posłusni byli z serca tego sposó-
bu náuki do którego podáni ieste-
ście. A bedac wyzwoleni od grze-
chu / niewolnikámi sstálisście sie sprá-
wiedliwóści.

Żebyście
mu posłusni
mili bydz w
požadliwo-
ściách iego.
G.

1 Ian 8. d 34
2, Piot. 2. d 19

Slugami G.

Gal. 3. d 27

kol. 2. b 12.

Eph. 4. f 2;
Colo. 3. b 10
Zyd. 9. d 14
1. Piot. 2. a 2.

me pánwie.
G.

*wysługi.	23	wszy sie niewolnikami Bogu / macie owoc wasz ku poświęceniu / a koniec żywot wieczny. ¹ Abowiém zapłaty	
Nie samá wiara ale y Chrzest y spráwie. ¹ Lwina.	3	Iestefmy ochrezeni / Co piérwéy przypisował nie zakonowi Moyseszowému ale wierze / to teraz przypisuje chrztowi: Który jest piérwszym Sakramentem wiary naszej / y piérwszym wstepem do religii Chrześciańskiej. Skąd znác / iż Apostoł nie trzyma / żeby samá wiara y sprawiedliwić miała / ale y Sakramenty / y wszystkie religia Chrześciańska / Która zowie zakonem Duchá / łaski y wiary.	Rzym. 6. 12.
Stary y nowy człowiek	6	Stary człowiek / ciáło grzechu / To jest nasz stan stary / poddany grzechowi y pożądlivościom / pochodzący ná nas od Jádámá. Jáko z drugiej strony człowiek nasz prawiony w Chrystusie y przez Chrystusa: nowym człowiekiem bywa nazywany. A przez ciáło grzechów / rozumiey ábo wszystkie kupy y gromáde grzechów / ábo ciáło grzechom poddane / y do grzechów ciągnące.	Ad Gal. 8.
Pożadliwość czemu zowią grzechem	12	Nie kroluje grzech / Požadliwość tu zowią grzechem / iż jest skutek / przyczyna y materia grzechu / y iakoby choroba iakás y nie moc w nas / skłaniająca nas do złego: Która y po chrście zostaje z strony materii. Lecz nie jest własně grzechem / ani jest zakazana	Rzym. 7. 21.
		grzechowe / śmierć: A łaska Boża / żywot wieczny w Chrystusie Jezusie Pánu naszym.	
		przykazaniem: iedno áby nie królowała w nas / a my żebyśmy iey posłusni niebyli / y chciwości iey nie pełnili. August. lib. de nup. & concup. cap. 23. Cont. du. ep. lib. 1. cap. 12. Conc. Trid. sess. 5.	Pierwszy sposób nauki ma być zachowany.
		Tego sposobu nauki / A piérwszym Káżdého narodu nawroceniu ná wiare Katholická / prawna forma y sposób nauki ábo reguła wiary bywa podawána: Która ludzie od swych Apostołów raz przyjąwszy / nigdy iey więcej odmieniać nie máia: a od żadného człowieka ani od Anyotá nowéy żadnéy nauki ani reguły ábo Analogii wiary nie przysimować.	Ad Gal. 8.
		A łaska Boża żywot wieczny / Jáko obrot / źródło ábo zapłata grzechu / jest śmierć y potępienie: tak zapłata sprawiedliwości / z łaski Bożej / jest żywot wieczny: áby iáko królowała grzech ná śmierć / tak też łaska królowała przez sprawiedliwość / ku żywotowi wiecznému: iáko wyszły mówil. Lecz tu żywot wieczny zowie rácszy łaska niż odptáta: prze to / iż zasługi / Które do żywota przycho- dzimy / są z łaski y z daru Bożego. August. e. pist. 105. ad Sixtum.	Żywot wieczny jest y dar z zapłata.

ROZDZ. VII.

A Za niewiećie brácia (bo umie-
liacym zakon
mówie) iż zakon
pánuie człowie-
kowi iáko dlu-
gi czas żywie.

*poki zakon
żywie.
¹ 1. kor. 7. g
39.
*mężat przy-
wiązana jest
zakonem do
męża żywie
G. S.

2 ^a Abowiém niewiásta Która pod
mocą meżá jest / poki mąż żyw ob-
wiązana jest zakonowi. Lecz iesliby
mąż iey umárl: rozwiązána jest od
zakonu meżowého. ³ Przeto poki mąż
żywie / będzie zwołána cudzołożnicą ie-
sliby była z inszym meżem. Lecz iesliby
mąż iey umárl / wolna jest od zako-
nu meżowého: áby nie była cudzo-
łożnicą iesliby była z inszym meżem.
4 ^a A tak brácia moi y wy iestescie w
martwieni zakonowi przez ciáło
Chrystusowé: ábyście byli ¹ inszego
który powstał z martwych / ábyśmy
owoc przynosili Bogu. ² Abowiém
gdyśmy byli w cieł / namietności
grzechów / Które przez zakon były / w
członkach naszych / áby owoc przyno-
siły śmierci. ³ Lecz teraz iestefmy

*męża. G.

rozwiązani od zakonu śmierci / w
którymefmy byli zatrzymáni: tak á-
byśmy służyli w nowości ducha / á nie
w stárości litery. ⁴ Cóż tedy rzeczeimy:
zakon jest grzechem: Boże vcho-
way. Ale grzechu nie poznal / ied-
no przez zakon: Bobych o požadli-
wości niewiedział / gdyby zakon nie
mówil: ⁵ Nie będziesz pożadał.
6 Lecz grzech / wzięwszy przyczynę
przez zakazanie sprawil we mnie w-
szeláką požadliwość. Abowiém bez
zakonu byl grzech martwy. ⁷ A ia
żyłem niekiedy bez zakonu. Lecz gdy
przysto rozkazanie: grzech ożył. ⁸ A
iam byl umárl: y náleżło mi sie przy-
kazanie które bylo ku żywotowi / to /
bydż ku śmierci. ⁹ Bo grzech wzię-
wszy przyczynę przez przykazanie / z-
wiódl mnie / y przez nie zabił. ¹⁰ A tak
zakon w prawdzie święty / y przyka-
zanie święte / y sprawiedliwe y dobre.
11 ¹ Co tedy dobrze jest sstało mi sie ś-
mierci. ² Boże vchoway. Ale grzech /
áby sie grzechem pokazal / sprawil
mi śmierć przez dobre: áby sie sstał
náder grzeszącym grzechem przez
przykazanie.

*umárl. G. S.

*iż zakon
jest. G.

b2. Moy. 20
c 17.
5. Moy. 5:
c 21.
*pocho-
p.

*pocho-
p.

1. Tim. 1. 58

*Bo wiemy

Nie chwali.

14 ¹ Bo wiemy iż zakon jest duchow-
C wny : a iam jest cielesny / zaprzędany
15 pod grzech. ² Abowiem co czynię /
nie rozumiem : bo nie co dobrego
16 chce to czynię / ale złe którego niena-
widzę ono czynię. ³ A jeśli czego nie-
17 chce / to czynię : zezwalam zakono-
wi / że dobry jest : ⁴ A teraz już nie ia-
18 to czynię / ale grzech który we mnie
mieszk. ⁵ Bo wiem że nie mieszk
we mnie / to jest / w ciele moim /
dobrze. ⁶ Abowiem chcieć przy mnie
jest : ale wykonać dobrze nie naye-
19 duie. ⁷ Bo nie czynię dobrego któ-
D ré chce : ale złe którego niechce to
20 czynię. ⁸ A jeśli czego niechce to
czynię : już nie ia to czynię / ale

21 grzech który we mnie mieszk. ⁹ Z-
nayduie tedy zakon / gdy ia chce
czynieć dobrze / że mi jest złość przy-
22 legła. ¹⁰ Abowiem Kocham się we-
spół z zakonem Bożym według w-
23 netrznego człowieka. ¹¹ Lecz widzę
inny zakon w członkach moich /
sprzeciwiający się zakonowi wmy-
ślu moiego / y biorący mnie w nie-
wola / w zakonie grzechu / który
24 jest w członkach moich. ¹² Nieczę-
sny¹³ ia człowiek / kto mnie wybawi
od ciała tej śmierci : ¹⁴ Łaska Bo-
25 ża¹⁵ przez Jezusa Chrystusa Pana
naszego. Ia tedy sam wmysłem
służę zakonowi Bożemu / lecz cią-
tem zakonowi grzechu.

¹³ nędzny. G.
¹⁴ śmierci y
grzechowi
poddanego.
¹⁵ dzięki Bogu
G. Chwa-
la Bogu N. G

Sprawiedli-
wość w nas
bieda.

6 Abyśmy służyli w nowości ducha] Oto
przez chrzest nie mamy poczytany sprawie-
dliwości pana Chrystusowej : ale wewnętrz-
ne ducha odnowienie / nam dane y trwające
w nas.

Pożądliwość
która zaka-
żana.
Rozd. 6. 12.
Tamże.

7 Niebądźcież pożądat] Tęmi słowy y tym
przykazaniem / nie onąc pożądlivość (która
jest defekt albo choroba ludzkiego przyrodze-
nia o której wyżej mówił) ani skłonność
do złego / pożądająca przeciw Duchowi / jest
właśnie zakazana : Ale przyzwolenie rożnu
naszego / którym na one pożądlivość zezwa-
lamy / abyśmy tej podległości y lubości na-
śladowali / to jest grzech / y tego nam tu za-
kazują.

Pierwsze po-
żądlivości
nie są w mo-
cy ludzkiej.

15 Co czynię] To rozumiem o S. Pawle
albo o innym którym sprawiedliwym / tak wy-
kladać mamy : iż ciało y niższa część człowie-
cza pobudza w nim rozmaite y przeciwne so-
bie chęćwości / żądze y namietności przeciw
rozumowi : y czasem tak sprowadza nań powsta-
cie / iż przewyższył się obaczy / y niżli się rozu-
mu dokoży / człowiek wwiezion bywa. Lecz
gdy człowiek / skoro się obaczy / tym się za-
dzam sprzeciw / y onę potępi : tedy mu nie
nie szkodzi / ani go grzesznym czynia : y o-
wsem do zasługi mu pomagają.

Wolność
człowiecza y
w grzeszeniu
Gal. 5. 12.

15 Nie co dobrego chce to czynię] Nierozu-
miey / żeby człowiek niemógł czynić dobrego
które chce / albo którego pragnie : albo żeby mu-
siało złe czynić przeciw woli y swobody : ale iż
dla natężdów pożądlivości od której póki
żył wolen nie jest / wypełnić we wszystkim nie
może woli ducha swego. Jako to sam dekla-
ruie mówiąc : Ciało pożąda przeciw duchowi /
a duch przeciw ciału.

Grzech który
przeciw wo-
li swęj ko-
czyński grze-
chem nie jest

19 Złe którego niechce] Czasem y sprawie-
dliwi ludzie bywają przynuszeni mocą y si-
łą złej pożądlivości / wiele y czynić y cię-
pieć na niższej części duszy swęj / albo na wie-
rzych członkach : na co rozumem ani wo-
la niezewalają / y owsem się onemi rzeczami

bardzo bżydzą. Czym oni tak dalece nie grze-
szą / że im za to (według S. Augustyna) mo-
wić do Boga nie potrzeba / Odpusć nam
grzechy nasze. Bo grzech tak dobrowolny
jest / iż gdzie wola nie przystąpi / tam też grze-
chu nie ma. Bo nie potępienie / ale na potę-
pienie / jest grzech. Bern.

Epi. 200. ad
Africanum.

19 Którego niechce] Nic to nie wymnie wol-
ności ludzkiej / co Apostół mówi / iż dobzy
ludzie podczas na ciele cierpią namietności /
którym nie przywalają. A owsem się za-
dowodzi liberum arbitrium, to jest wolność
y swobodą ludzką : ponieważ własna ta spr-
awa / która jest / chcieć albo niechcieć / przyzwo-
lić albo nieprzyzwolić / zawsze jest wolna samą
w sobie : aczkolwiek może być i tak moc albo
gwałt wewnętrzny albo zewnętrzny / któryby ją
mował członki ludzkie / aby nie wykonyły te-
go wszystkiego / co wola chce albo rozkazuje. A
pżytoż to nigdy za grzech człowiekowi nie
bywa poczytano / cokolwiek cierpi / albo czyni /
kiedy wola na to nie zezwala. Dla czego ni-
żej mówi : Nic ia to czynię : iż nie człowiek
czyni / co niechce czyni. Czym ięseś iasniey
dowodzi liberum arbitrium, albo wolności
ludzkiej.

Wolność
ludzka.

ver. 20:

25 Wmysłem, a ciałem] Nic czynionego z
pożądlivości (która tu Apostół zowie grze-
chem) gdy duch / rozum y wola ludzka nie ze-
zwala / nie może człowiek winnym przed
Bogiem czynić. Ani pobudki cielesne w czo-
wiecze sprawiedliwym / nie mogą namniey
pomagać y splugawić czynów ducha tego
(jako Luterowie mówią) y owsem im często
zasługi przyczyniają / dla wystawienia wo-
ny / która z nimi wiedzą. Abowiem iasna rzecz
jest / iż sprawy ducha y ciała nie schodzą się
pospół do iednego rezultatu wykonania / i-
to oni obiednie mniemają : gdyż tu Paweł
mówi przeciw temu / iż wmysłem służę zakono-
wi Bożemu / a ciałem zakonowi grzechu / to
jest pożądlivości.

Pożądlivość
nie plugawi
czynów ducha
dla sprawie-
dliwych, i-
ako Luterowie
wczą.

ROZDZ. VIII.

I
A

Eraz tedy nie
máš żadnego po
tepienia tym któ
rzy są w Chrystu
sie Jესusie : któ
rzy nie wedle ciała
chodzą^a.^b Albo

2 wiem zakon ducha^a żywota w Chry
stusie Jესusie / wyzwołił mnie od za
3 konu grzechu y śmierci.^c Bo co niepo
dobnego było zakonowi w czym ślā
by był dla ciała : Bóg posławszy
4 Syna swego w podobieństwie grze
śnego ciała / y przez grzech pote
pił grzech w cieł. aby wspirowiedli
wienie zakonu wypełniło się w nas /
5 którzy nie podług ciała chodząmy /
ale według ducha.^a Albowiem któ
rzy są wedle ciała : co jest ciała rozu
6 mienia. lecz którzy są wedle ducha / co
7 jest ducha rozumienia.^a Bo mądrość
ciała / jest śmierć : a mądrość ducha /
8 żywot y pokój.^a Gdyż mądrość ciała /
9 jest nieprzyjaciółką Bogu : bo nie jest
poddana zakonowi Bożemu : albo
10 wiem ani może.^a Al którzy są w cieł /
Bogowi się podobać nie mogą.^a Lecz
11 wy nie jesteście w cieł / ale w duchu :
C jeśli iednak Duch Boży w was mie
12 ska. Al jeśli kto Duchą Chrystusowe
go nie ma : ten nie jest jego.^a Lecz
13 jeśli Chrystus w was jest : ciałoć w
prawdzie jest umarłe dla grzechu /
ale Duch żywie dla wspirowiedliwie
14 nia.^a Al jeśli Duch tego który Jესusa
wzbudził z martwych / w was mies
15 ska : który wzbudził Jესusa Chrystu
sa z martwych / ożywi y ciała wasze
śmiertelne dla Ducha iego w was
mieszkającego.

12 Al tak bracia / powinni jesteście /
nie ciału / abyśmy podług ciała żyli.
13 Albowiem jeśli podług ciała żyć be
dziecie / pomrzecie : ale jeśli Duchem
sprawy ciała umartwicie / żyć be
dziecie.

14 Bo którzykolwiek Duchem Bo
żym rządzeni są / ci są synami Bożymi.
15 Boście nie wzięli ducha niewol
stwa znouu ku bojaźni : aleście w
zięli ducha przywołania za syny /
przez któregowołamy / Abba (Oy
16 cze.) Albowiem ten Duch / świade

17

stwo daje duchowi naszemu iżemy
są synami Bożymi.^a Al jeśli synami /
tedy y dziedzicami : dziedzicami Bo
żymi / a spolu dziedzicami Chrystuso
wymi.

Jesli iednak spól cierpiemy / aby
śmy też spól byli wciśbieni.

18

Albowiem mam za to iż wtrapię
nia tego czasu niniejszego / nie są go
dne przyszłej chwale / która się w nas
obiawi.^a Albowiem oczekiwanie
19 stworzenia oczekawa obiarwienia sy
nów Bożych.^a Bo próżności pod
dane jest stworzenie / nie dobrowol
nie / ale dla tego który podał pod
20 nadzieię : bo y samo stworzenie be
dziejewyswobodzone z niewolstwa ślā
żenia / na wolność chwale synów
Bożych.

22

Wiemy bowiem iż wszystko stwo
rzenie / wzdycha / y iako rodząca be
23 lecie aż dotąd.^a Al nie tylko ono / ale y
my sami mający pierwiastki Ducha /
y sami w sobie wzdychamy / oczeka
wając przywołania synów Bo
żych / odkupienia ciała naszego.

24

Albowiem nadzieię jesteście zbā
wieni. Al nadzieię którą widzicie nie jest
nadzieję. bo co kto widzi / przecz się
nadzieję.^a Ale jeśli się nadzieję
25 my / czego nie widzimy / przez cierpli
wość oczekujemy.^a Także też y duch
26 dopomaga krękości naszej. albo
wiem o cobyśmy prosić mieli / iako po
trzebā niewiemy : ale sam Duch pro
si za nami wzdychaniem niewymo
wnym.^a Al który wypatruie serca / wie
czego Duch pożąda : iż według Bo
gā prosi za świętymi.

27

28

Al wiemy że tym którzy miłują
Bogā / wszystko dopomaga ku dobrze
mu / tym którzy są wezwani podług
postanowienia święci.^a Albowiem
które przeżywał y przenależyl / aby
byli podobni obrazowi Syna iego :
żeby on był pierworodnym między
30 wielā bracię.^a Al które przenależyl /
F te też wezwał : a które wezwał / te też
wspirowiedliwił : a które wspirowiedli
31 wił / one też wciśbił.^a Cóż tedy rze
czemy na to : Jeśli Bóg za nami /
32 kto przeciwko nam : Który też wła
śnemu Synowi swemu nie przepu
ścił / ale go za nas wszystko wydał :
iako też nam wszystko z nim nie

^aale według
ducha. G.
^bożywające
go.

^cciała grze
chowego.
^ato jest przez
Chrystusa któ
ry się nam
stał ofiarą
za grzech.

^aktóry cieł
nie żywi.

za syny.

Oto y na
dzieję by
wamy zbā
wieni a nie
sāmą wiā
rą.

22. Tim. 1.
b 7.
Gal. 4.25.

daro

33 "daruje. G. S. 33 "daruje. G. S.
34 34 "daruje. G. S.
"przyczynia. 35 "daruje. G. S.
"Pfal. 43. d 36 "daruje. G. S.
23.

Pożądliwość
nie jest wła-
śnie grze-
chem.

1. Jan 5. 18. y
3. 6.

Przykaza-
nie Pánkie
może być za-
chowane.

Świade-
ctwo Duchá.

Cierpieć z
Chrystusem
potrzeba.

Krotkie y lek-
kie wtrape-
nia zaśluga-
ją jednak wie-
czną chwałę
zaśluga-
czynków.

2. kor. 4. 17.
2. Thes. 1. 5.
Rzym. 2. 7.
Zyd. 6. 10. 12
Mat. 25. 34.
Gal. 5. 6.
1. Jan 5. 1.

33 "daruje. G. S. 33 "daruje. G. S.
34 34 "daruje. G. S.
"przyczynia. 35 "daruje. G. S.
"Pfal. 43. d 36 "daruje. G. S.
23.

1 Zadné potępienie] Niemáš żadného
grzechu ciężkiego / któryby był godzien potę-
pienia / w wiernych / póki nie żyła wedle cła-
ta. Stąd to idzie / iż pożądlivost w nich po-
zostala / nie jest właśnie grzechem. Játo y
Jan s. mówi / Iż wšelki ktory sie z Bogá ná-
rodził / ábo ktory w Bogu mieszka / ten nie
grzešy.

4 Aby uspráwiedliwienie zakonu] Z tego
miejsca mamy przeciw odszepiencom / iż za-
kon / to jest przykazanie Bože może y ma bydž
zachowane / á iž zachowanie tego jest sprá-
wiedliwost / á iž sie to w człowiecze Chrześ-
ciánskim pełni przez táste Chrystusowa / co
przez moc stárego zakonu nigdy sie wypelnit
nie mogło.

16 Duch świadectwo dáie] Świádecstwo
Duchá (mówi Ambroży s.) jest żywot pobo-
żny / y žádze swiętę ku Bogu / któré w nas
Duch s. spráwne. Przetož nie to miejsce nie
podpiéra oney osobney wiary Luterskiej /
która chce bydž pewni / że sa w łasce Božey.

17 Iesli iednak spól cierpimy] Choć Pan
Chrystus za nas cierpiał y dosyć uczynił :
wšakże y my nie możemy z nim królować / ie-
śli tu z nim cierpieć nie będziemy.

18 Nie są godné przyszłej chwały] To jest
nie są pomierne ku oney chwale. Bo wtra-
pienia są krótkie y doczesné : á chwała ona
wieczna y nieśkończona. Przetož to miejsce
nie jest przeciwné zaślugom dobrych vo-
czynków ludzi Chrześciáńskich. Bo ácz vo-
czynki dobre y wtrapienia przy nich / lekkie y
krótkie są / y nigdy nie mogą bydž z oną chwa-
łą porównané : wšakże iednak spráwują y
zaśluga nam one wielkość y wieczność
chwały Królestwa niebieskiego. y wierni stá-
ta sie godni Królestwa Božego / dla którego
iž cierpia : A oddáie Pan Bóg tak wielką
chwałę tak małym y lekkim czynkom y wtra-
pieniu / á to dla tegož wtrapienia. A ktory
to miejsce przywodzi przeciw zaślugom lu-
dzi spráwiedliwych / á sie nie czują / iž tymże
dowodem odéymnia zaśluga páná Chrystu-
sowé : (zwłaszcá á ktory go nie máia za Bo-
gá prawnodźwego) gdyž mełi y wtrapienia /
które on w ciełe podiał / były także krótkie / á
chwala za nie oddána / jest wieczna. Játo te-
dy złe uczynki y rozkoszy krótkie y doczesné nie
gdy nie są równé ku oney wieczney mece pie-
kielney / á przedsię piekło zaśluga / y pie-
kiem za nie spráwiedliwie płaca : Tak dobre
uczynki y wtrapienia ludzi spráwiedliwych /
choć także krótkie / zaśluga niebo : y od

37 bywamy martwieni : iestestny po-
czytani iáto owce na rzeż.) " Ale w
38 tym wšytkim przewyćzamy " dla te-
go / ktory nas wmiłował. " Abowiem
" pewniem / iž áni śmierć / áni ży-
wot / áni ányołowie / áni kšiestwa / áni
39 mocárstwa / áni terázniejszy rzeczy /
áni przyszle / áni moc / " áni wysokość /
áni głębokość / áni inše stworzenie /
nie będzie nas mogło odłączyć od
miłości Božey / która jest w Chry-
stusie Iesusie Pánu nášym.

24 dáte im zá nie sedžia spráwiedliwy korone
spráwiedliwosti.

Nádzieja iestestny zbáwieni] Co ná in-
nych miejscach przypisuje wterze / to tu przy-
czyta nádzie : iž nie samá wiára spráwiedli-
wia y zbáwia / ále wiára z nádzieja y z miłó-
ścią staczną / ábo wiára która przez miłost
dobrze czyni. Przetož raz czytamy : Wšelki
ktory wierzy / ten z Bogá jest. A drugi raz
Wšelki ktory miłuje / z Bogá sie národził.
Indzie nápisano : Iž wiára oczyszcá sercá.
A ná innym miejscu : Iž miłost odkrywa
wielkość grzechów. Raz Pan mówi : Wiára
twojá ciebie vřdrowilá. A drugi raz : Odpu-
szono téy wiele grzechów / iž wiele wmiłowała
Raz nápisano : Spráwiedliwy z wiary ży-
wie. A drugi raz : Niy wiemy iestestny przemie-
šieni z śmierci do żywota / iž miłujemy brácia.

26 Sam Duch prosi] To miejsce Ariano-
wie y Mácemonianowie przywodžili przeciw
boštwu Duchá s. chce go uczynić stworze-
niem / á nie Bogiem. Lecz Augustyn s. y inni
Doktorowie Košcielni tak to wykłádá : Iž
sie Duch s. przyczynia y prosi zá námi / gdy
sie w nas przyczynia y prosi / y czy nas pro-
sić wzdychaniem niewymownym. Bo sie tak
sam Apostól wykłádá : Który rzekłszy ná tes-
dnym miejscu : zstał Duchá wołájącego /
Abbá Gye. ná drugim zaś miejscu tak to
dekláruje : W ktorym wołamy / Abbá / Gye-
cze. A tak nie inšego nie jest / Wołájącego /
iedno czyniącego ábysmy wołali : y ná ten
čas Duch s. prosi / kiedy nas czyni prośáce.

30 Które przegnáczyl] Wiele jest wezwa-
nych / lecz máto wybranych. Wiemy iestestny
wezváni / ále niewiemy iestestny wybráni :
gdyž nie wšyscy wezwáni / są wybráni. Iž te-
dy niht niewie o tym pewnie żeby był wybrá-
nym : tedyć wšyscy slyšnie sie bać máia / á
nie vsáć w żadnych silách y uczynkách swo-
ich : ále w samym miłostierdžim Božkim. Lecz
to pewnie widzimy / iž Božkie przeyrzienie /
ábo przeznáczenie / nie nie wymnie áni przeka-
žá wolności ludzkiej. Játo sęroce pokázá-
swięci Doktorowie / á zwłaszcá Augustyn de
corrupt. & gratia cap. 17. De ciuit. Dei, lib.
5. cap. 9. y indzie.

38 Pewniem] To jest / vsám Pánu / ábo
mam nádzieie pewná. Játo sie tož stowo ro-
sumie nátych miejscach. Rzym. 15. 14. 2. Tim.
1. 5. 3. yd. 6. 9. Philip. 2. 2. Thes. 3. Gal. 5. 8
Przetož niemáta stád obrony odszepienicy /
ktory pewnie wierzą iž sa w łasce Božey / iž
będą zbáwieni / iž zgináć nie mogą / choć iž

"przez tego.
G. S.
"vsám, mam
nádzieie. G.

Nádzieja by-
wawy zbá-
wieni, á nie
samá wiára
1. Jan 4. 7.
Džia. 15. 9.
1. Piot. 4. 8.
Luk. 7. 47.
Rzym. 1. 17.
1. Jan 3. 14.

Duch s. iáko
zánámi.
De anima
& eius ori-
li. 4. c. 9. &
Epist. 121. c
15.

Gal. 4. 6.
Rzym. 8. 15.

Nikt nie jest
pewien o
swoym wybrá-
niu.
Mat. 22. 14.
Greg. hom.
38. in Euan.

Nikt nie ma
pewne wie-
rzyć że ba-
dzie zbáwia-
ny.

Augu. de
grat. & lib.
arb. cap. 17.
Chrysof. in
hunc lo-
cum.
1. kor. 9. 27.
Phil. 3. 12.

czesto miłość Bożą przez grzech wtracając. Bo tu Apostoł nie o wszystkich zgola wiernych mówi/ żeby mieli być pewni zbawienia swego/ ale albo tylko sam o sobie/ który to mógł mieć z Bożkiego objawienia: iako Augustyn y Chrysofom S. wykładają: albo o samych Apostołach y wybranych Bożych. Ktemu te pewność/ nie wierze/ ale raczej miłości przy piśmie: dla której powiada iż bywał martwiony przez wszystkie dni. Nado y sam Pa

wel nie zawsze miał taką pewność: iako na to miejsce piše Origenes. Bo na innych miejscach mówi/ iż przeto karał ciało swoje/ aby się snadź nie stał od Boga odrzuconym: Nie iżbym/ prawi/ już wziął/ albo już dosko- niałym był/ ale gonię/ owabym wchwyć. Które iście słowa nie są pewnie wierzące/ go/ żeby odpasć niemógł: ale owsem boja- cego się o swej nieśmiertelności.

ROZDZ. IX.

Kawde mo-
wie w Chrystu-
sie/ nie klamam:
gdyż mi świade-
ctwo dacie sumnie
nie moje w Du-
chu świętym: że

mam wielki smutek / y wstawić nie
boleie serce moje. ¹Abowiem ja sam
zdałem odrzuconym byż od Chri-
stusa za bracią moie/ którzy są krewni
moi według ciała/ ²którzy są Izrael-
czycy/ których jest przywołanie syno-
wstie/ y chwała/ y testament/ y za-
danie/ y służba y obietnice/ ³których o-
cowie/ y z których jest Chrystus wedle
ciała/ ⁴który jest nad wszystkim Bóg
błogosławiony na wieki/ Amen.

⁵Nie żeby wpasć miało słowo
Boże. Abowiem nie wszyscy którzy są
z Izraela/ ci są Izraelczycy: ⁶ani ⁷któ-
rzy są nasieniem Abrahimowym/
wszyscy synami: ⁸ale w Izraelu be-
dzie tobie nasienie nazwane: ⁹to jest
nie którzy synowie ciała/ ci synmi
Bożemi/ ¹⁰ale ¹¹którzy są synowie o-
bietnice/ są w nasieniu poczytani:

¹²Abowiem to jest słowo obietni-
ce: ¹³Wedle tego czasu przyde/ ¹⁴ale be-
dzie Sara syna miała. ¹⁵A nietylko o-
na/ ¹⁶ale y Rebeká/ ¹⁷za jednym zięciem
z Izakiem oycem naszym mając. ¹⁸Ab-
bowiem gdy się iesze nie narodzili
byli/ ¹⁹ale co dobrego albo złego wcz-
nili (aby się zostało postanowienie
Boże według wybrania) ²⁰nie wczyn-
tów/ ²¹ale z tego który powoływa rze-
czono iey: ²²Je ²³wieśpy będzie służył
mniesiemu/ ²⁴iako jest napisano:

²⁵Jakobam wmiłował/ ²⁶ale Esau mia-
tem w nienawiści. ²⁷Cóż tedy rzecze-
my: ²⁸Jali niesprawiedliwość y Bo-
gá? ²⁹Boże wchoway. ³⁰Abowiem
Mojżesowi mówi: ³¹Smilue się

nad tym komum iest miłościw: ¹mi-
łosierdzie wczynie/ ²nad kim się zlitue.
³A przeto niechającego ani bieżącego/
ale litującego się Boga iest. ⁴Abowiem
mówi pismo Pharaonowi:
⁵Zem cie na to samo wzbudził/ ⁶abych
okazał moc moie na tobie: ⁷y żeby by-
ło opowiadane imie moie po wszyst-
kiej ziemi.

⁸Nad kim tedy chce/ ⁹litue się: ¹⁰ale
chce zátwardza. ¹¹Rzeczysz mi tedy:
Przećże się iesze wstárza: ¹²bo któż się
sprzećciwi wolei tego? ¹³O człowie-
cze/ ¹⁴coś ty iest/ ¹⁵który odpowiadasz
Bogu? ¹⁶Jali rzecz lepiąca mówi
temu/ ¹⁷który ją wlepił: ¹⁸Przećżes mie
tak wczynie? ¹⁹Jali lepiarz gliny w
mocy nie ma/ ²⁰aby z tężby były wcz-
nił iedno naczynie ku wczciwości/ ²¹ale
długie ku zelżywości? ²²A iestli Bóg
chce gniem okazać/ ²³y oznaymić mo-
żność swoie/ ²⁴znosił w wielkiej cię-
pliwości naczynia gniemu na strace-
nie zgotowane. ²⁵izby okazał bogá
ctwo chwały swej nad naczyniem
miłosierdzia które ku chwale przygo-
tował. ²⁶Nas których też wezwał: ²⁷nie
tylko z Żydów/ ²⁸ale y z Poganów/ ²⁹iako
to y Ozeasá mówi: ³⁰Názowe lud

nie mój/ ¹ludem moim: ²ale nie wmiłos-
wáng/ ³wmiłowáng: ⁴ale która była mi-
łosierdzia nie otrzymála/ ⁵miłosier-
dzie otrzymała. ⁶A będzie/ ⁷na
miejscu gdzie im powiedano: ⁸Nie
lud mój wy: ⁹tám nazwani będą sy-
nami Boga żywego. ¹⁰A Izaiasz za
Izraelem wola: ¹¹By liczba synów
Izraelstich była iako piasek moriski/
ostatek zachowan będzie. ¹²Abowiem
słowo ¹³stónczając y stracając w sprá-
wiedliwości: ¹⁴iż słowo stóncone wcz-
ni Pan na ziemi. ¹⁵y iako przed tym
powiedział Izaiasz: ¹⁶By był Pan
zastępów nasienia nam nie ostawił:
stálibyśmy się byli iako Sodoma/ ¹⁷y
bylibyśmy Gomorze podobni. ¹⁸Cóż

12. Moy. 9. c
16.

*gniewa Bóg
y owsem. G.

k. Isa. 45. b 9.
Iere. 18. a 6.
Maj. 15. b 7.

1 Oze. 2. d 23
1. Piotr. 2. b 10

m Oze. 1. b
10.

n. Isa. 10. c 22.
Oze. 1. d 10

*abo skończy
y skończy Pan

o. Isa. 1. c 9.

tedy

2. Dzie. 9. a 2.
1. kor. 15. b 9

br. Moy. 21.
b 12.

c Gal. 4. d 28

d 2. Moy. 18.
b 10.

e 1. Moy. 25.
c 21.

f z iednego I-
zaka oycá
naszego po-
czwasy. G.

f 1. Moy. 25.
c 23.

g Mala. 1. a 2
y 3.

h 2. Moy. 33.
d 19.

30 tedy rzeczymy: **Iż** Pogańi którzy nie
G naśladowali sprawiedliwości / dośka-
pili sprawiedliwości / a sprawiedli-
31 wości która jest z wiary. **A** Izrael
naśladował zakon sprawiedliwości /
nie doszedł zakonu sprawiedliwości.
32 **Dla czego?** **Iż** nie z wiary / ale iako

33 z uczynków*. a bowiēm sie obrażili
o kamień obrażenia / i iako jest na-
pisano: **P** Oto *** K**łade w Syonie ká-
mien obrażenia / y skałę zgorzienia: a
wółki który wien wierzy / zawstydzon
nie będzie.

* Zakonu. G.
* Łużcie sami
sa przyczyna
swego pora-
żenia, przez
nieczerpię-
stwo.
Pisa. 8. c. 14.
y 28. d. 16.
I. Piot. 2. b. 7
* ia. G.

Paweł iako
zdał byt
odrzuconym
od Chrystusa.
wys. 8. 35.
2. Moy. 32.
32.

3 Zdałem odrzuconym byt od Chrystusa
3 Albo odrzuconym (po Gręcku *aváthema*) nie
od miłości Pana Chrystusowego / ale od wze-
stnictwa onęj wiecznęj chwaly / którzy cze-
kają wszyscy studzy Chrystusowi. Podobne
temu jest ono słowo **M**ojżeszowe: Albo im /
Panie / odpuszc ten grzech / abo nie wymaż
z ksiąg twoich.

Christus Bóg
nád wszy-
tkim bło-
gawiony.

5 Który jest nád wszystkim Bóg błogosła-
wiony] Tu iasnie Paweł Chrysta Pana pra-
wym Bogiem zowie / tymże co y Ociec / abo
jednym z Oycem / gdyż nád wszystkim żaden
inśy nie jest / iedno Bóg najwyższy. A choć
táż wszyscy Doktorowie starzy wykładają:
y wszystkie księgi táż Gręckie iako y Laciń-
skie táż zupełnie mają: iednak táż wielka jest
śmiałość y niebożność ludnego: że to slo-
wo Bóg z tekstu śmiało wymażać. A Czechos-
łowic acz go do końca nie wymażał / wśakże ie-
táż ma za podeyrzané / y od któregoś za-
konniká nabożnego dla Arianów przydané.
Lecz jeśli takim domysłom (których starzy y
nowi heretycy ná sepfowanie pisma S. radzi
wzywają) miysce damy: tedyć nie będzie ża-
dnego miysca w piśmie S. táż pewnego / o
którymbyśmy wąpić nie musieli. Ktemu /
iako to rzecz można / żeby ieden zakonnik w
szystkie co ich ná święcie księgi Gręckie / Lá-
cińskie y Syryjskie szafszować miał / przyda-
jąc to słowo: **A**bo czym wśdy oni tego do-
mysłu dowodzą? **Iż** / prawi / Cyprian przy-
wodząc to miysce / nie wspominał tego slo-
wa / Bóg. A uż to Nowochrześciany od pi-
sma do Doktorów appellują: y z Doktorów
pisma poprawiają. Lecz y tu obzony nie naye-
da. Bo Cyprian ná miyscu naznaczoneym
ani opuścić / ani mógł opuścić tego słowa /
dowodząc wmyślnie przeciw Żydom / że Chri-
stus jest Bogiem. Hilarius lepał lib. 4. de S.
Trinit. wyraźnie te kładzie: Jako y Chryso-
stom / Irenaeus / Tertullian / Ambroży / Au-
gustyn / Cyrillus / Athanázyusz / Gregorius /
Wiktorinus / Idácyn / Cassianus / y iednym
słowem Doktorowie wszyscy.

Falszstwo
Nowochre-
ścianów.

Cypr. lib. 2
contra Iu-
dæos.

Synowie
świetych nie
rodzą się
świetymi.

Ian 3. 5.

Wolność lu-
dka ná do-
bre potrzeb-
ie iaki y po-
mocy Bożę.
Phil. 2. 13.
Psal. 58. 11.
Psal. 22. 6.
I. kor. 15. 10.

13 Iakobám vmiłował] Jákob y Esau bylić
synowie dobrego y wiernego oycá Izaká: a
wśdy oto Bóg iednego vmiłował / a drugie-
go miał w nienawisći / pierwey niżli oni co
dobrego abo złego czynili. Skąd znáć / iż sy-
nowie świetych nie rodzą się świetymi: ale
sie im odrodzić y ochrzcić potrzeba. Co jest
prosto przeciw Kálwinistom. Bellarm. de
Bapt. lib. 1. cap. 4.

16 A przetoż nie jest chcącego] Témistowy
(mówi Augustyn S.) nie odcynuić Apostoł
wolności y swobody ludzkiey wolę: ale mó-
wi / iż nie dosyć jest ná chceniu naszym / jeśli
Bóg nie wspomaga. Bo on sprawuje nas y
chcenie y wypełnienie / według dobrej wo-
lę. A miłosierdzie tego vprzedza nas / y ná-
śladowie nas. Vprzedza niechającego aby ch-
ciał: a naśladowie chcącego / aby nie próżno

chciał. Wśakże nie dosyć jest ná samym mi-
łosierdziu Bożym / jeśli też wola człowieka
nie przystąpi. August in epist. ad Rom. cap. 62.
Et Enchir. 32. Temu podobne są onę miysca:
Nie ia / ale iaká Boża zemna. Nie wy jeste-
ście którzy mówicie / ale Duch S. który w
was mówi. Ani ten który szepci / jest co / ani
który polewa / ale Bóg / który wzrost daie.
Przetoż Grękowie / a zwłaszcza Phocius / táż
to wykładają. Nie jest chcącego tylko / ani
bieżącego tylko / ale Boga sie śmieniającego.

17 Zem cie ná to wzbudził] Abó postáno-
wit / iako Hieronym S. przełożył: abó / za-
chowal / iako Ambroży S. czyta. Jákoby
rzekł: Aześ był dawno karanie zasłużył /
táż a inné grzechy / iako y zá to / że nád przy-
chodniami wzywaj okrucieństwa: wśakżem
ia ciebie znośil y zachował aż do tego czasu.
Táż y Decumenius G. czyni.

18 A kogo chce záwardzi] Rozumiemy sprá-
wiedliwie go opuszczając / to jest / pomoc mu
niepowinna odcynuić: iako y niektóre po-
daie w stomorné namietności. Táż to y Gre-
kowie wykładają: Záwardzia / mówia / po-
łożono jest miasto / záwardzić dopuszcza. Bo
nie inaczey Bóg jest przyczyna záwardzenia
złych / iedno iako stérnił gdy go w okrecie nie
máš / jest przyczyna vtopienia żeglunacych:
abó iako stonice / dla swego oddalenia / jest
przyczyna zimna: nie zimno przywodzić /
ale ciepła nie podawając. Táż téż Pan Bóg
záwardzia / nie záwardzenie sprawuić / ale
nie dawać iakiéby serce zmięczyła.
Chrylost. hom. 3. in epist. ad Rom.

21 Zali lepiarz gliny] To podobieństwo
ná to tylko Apostoł przywodzi / aby okazał /
że sie żaden ná Boga słusnie skarżyć nie mo-
że / iż z gliny rodzaju ludzkiego niektóre odrzu-
ca / którzy sa naczynie ku zeliwkości. A nie
prze to / żeby chciał rzec / iż zli ludzie nie mają
żadnéj swobody abo wolności / iako glina.
Co sie stad pokazuje / iż wnet przywodzić
przyczynę wolę Bożię / niektóre wgarzają-
iacey przydał: **Iż** Bóg znośil w wielkiey
cierpliwości naczynie gniewu / ná stracenie
przyprawione. Któreimi słowy iasnie to wy-
znawa / iż cierpliwość Boża długo czekała
odrzuconych aby sie nawrócili / a oni sie nawró-
cić nie chcieli. Jákoby ná końcu tegoż rozdzia-
łu świadczy / iż tá jest przyczyna zginięcia Iz-
raelczyków / iż nie chcieli przyiac sprawiedli-
wości która jest z wiary. Nawet sama świe-
ta historia o Pharaonie iawnie pokazuje / iż
táż Pan Bóg sadził Pharaóna / że mu prze-
cie nie odal swobody y wolności tego. A
przetoż mu mówił: Wypuść lud mój. Bo
jesti nie będziesz chciał wypuścić / to cie y
owo potka.

28 Słowo skrocané] To sie rozumieć może abo
o słowie wcielonym / które sie wyniszczywszy
y strocivszy do przyiecia natury człowieczeń-
skiey / ośiátki Izraelskie zbawiło. Abó o slo-

Mar. 13. 11.
I. kor. 3. 7.

Bóg y Phara-
oná przy wol-
ności: zosła-
wil.
2. Moy. 9. 16.

Bóg iako zá-
wardzia
człowieka.
Rzym 1. 24.
26.

Wolność lu-
dowu Pan
Bóg zosła w n-
ie.

ver. 32.

2. Moy. 7. 16
y 8. 2. y 9. 3.

Słowo skro-
ca-
ne.

wie y

wie y zakonie Moysesowym / który strocił Pan Bóg / kiedy miasto onych wszystkich ceremonij zakonnych / dał tróciną przykazanie wiary y miłości.

Ale iako z uczynków] To jest / iż nie w

fali w Chrystusie / który był końcem zakonu / ale w zwierchnych uczynkach y ceremoniach zakonnych. Bo tak w Grecum textie wyraźnie dołożono.

ROZDZIAŁ. X.

Alecia / chce serca mego y mo dlitwa do Boga dziecie sie za nie ku zbawieniu.

2 Abowiem swiadcstwo im dajam iż maia zarliwość Boga / ale nie według umiętności. Bo sprawiedliwości Bożej nie znając / a chcąc swoje postawić / sprawiedliwości Bożej nie są poddani.

3 Bo Chrystus koniec zakonu: ku sprawiedliwości wszelkiemu wierzącemu. Abowiem Moyses napisał / iż sprawiedliwość która jest z zakonu / którąby człowiek czynił / w nięć będzie żył.

4 A sprawiedliwość która jest z wiary / tak mówi: Nie mów w sercu twoim / który wstąpi do nieba: To jest / Chrystusa zprowadzić. Albo

5 kto zstąpi do przepaści: to jest / Chrystusa zmartwych wywodzić. Ale coż pismo powiada: Blisko jest słowom wstęch twoich / y w sercu twoim: to jest słowo wiary które przepowiadamy.

6 Je ieslibys wyznał wsty twoimi Pana Jesusa / y uwierzylbys w sercu twoim że go Bóg zmartwych wzbudził / zbawion będziesz.

7 Abowiem sercem bywa wierzone ku sprawiedliwości: a wsty sie wyznanie dzieje ku zbawieniu.

8 Sprawiedliwości Bożej nie znając] Sprawiedliwość Boża ona jest / która Bóg w człowiecze sprawi / czyniac go prawdziwie sprawiedliwym: a sprawiedliwość własna żydowska jest ta / która oni własnymi swymi siłami / nauka zakonna wspomozeni / wykonać vsilowali / bez pomocy wiary y łaski Chrystusowej.

9 Chrystus koniec zakonu] To jest / Nie przeto zakon jest podany / aby z niego człowiek przez siły swe miał bydź sprawiedliwiony: ale żeby przez był przywiedzion do Chrystusa / przez któregoby wiara był usprawiedliwiony. A wedle Chrystosoma / Chrystus jest końcem / to jest wykonaniem y wypełnieniem zakonu: iż zakon bez wiary nie może bydź wypelniony: ale wiara Chrystusowa daie siły człowiekowi / aby mógł zakon wypelnić. Nakoniec

10 Abowiem pismo powiada: Wszelki kto weń wierzy / pohanbion nie będzie. Abowiem niemasz różności żyda y Greczyną: bo tenże Pan wszystkich / bogaty na wszystkich którzy go wyzwaia.

11 Abowiem wszelki którybykolwiek wyzwał imienia Pánstiego / zbawion będzie. Jakkóż tedy wyzwać będą w którego nie uwierzyli: Albo iako uwierza temu którego nie słyszeli?

12 A iako usłyszą oprócz przepowiadającego: A iako będą przepowiadając iesliby nie byli posłani: iako napisano jest: Jako sliężne nogi opowiadających pokoy / opowiadających dobra!

13 Ale nie wszyscy są posłusni Ewangelii. Abowiem Jaziasz mówi: Panie / kto uwierzył słuchowi namięnu? Wiara tedy z słuchania: a słuchanie przez słowo Chrystusowe.

14 Ale mówię / Żali nie słyszeli: A owsem po wszystkich ziemach rozszedł się głos ich: y na kracie swiata słowa ich.

15 Ale i swie / Żali Izrael nie poznał: Pierwszy Moyses mówi: Ja przez mienarod / ku zadości was przywoła / przez narod nie rozumny do gniewu was przywiode. A Jaziasz śmie / y mówi: Jestem należon od tych którzy me nie szukali: iawniem sie okazał tym którzy sie o mnie nie pytali.

16 A do Izraela mówi: Cały dzień wyciągałem ręce moje do ludu niewiernego y sprzeciwiającego sie.

17 Chrystus jest końcem zakonu / iż zakon nie miał trwać / iedno do przyszcia tego. W nięć będzie żył] Sprawiedliwość zakonna nie odpuszcza grzechów / ani daie żywota wiecznego: ale tylko wybawia od karania / które przestępcom bywa zadawane.

18 Jakkóż wyzwać będą] To mieysce przez ciew wywołaniu swietych odszeptencom naszym nie pomaga. Bo tu Apostoł mówi nie o tym wywołaniu / którym wywołamy ludzi swietych / iako przyzycincow / y pomocnikow naszym do Pana Boga: ale o wywołaniu o nym / którym samego Boga wywołamy / iako zbawiciela. O którym wysłszy powiedział / iż wszelki któryby wyzwał imienia Pánstiego / zbawion będzie. Ales to rzecz możemy / iż iako Boga wyzwać nie może / iako Boga / ten który weń nie wierzy: to jest który go bydź

19 Chrystus jest końcem zakonu / iż zakon nie miał trwać / iedno do przyszcia tego. W nięć będzie żył] Sprawiedliwość zakonna nie odpuszcza grzechów / ani daie żywota wiecznego: ale tylko wybawia od karania / które przestępcom bywa zadawane.

20 Jakkóż wyzwać będą] To mieysce przez ciew wywołaniu swietych odszeptencom naszym nie pomaga. Bo tu Apostoł mówi nie o tym wywołaniu / którym wywołamy ludzi swietych / iako przyzycincow / y pomocnikow naszym do Pana Boga: ale o wywołaniu o nym / którym samego Boga wywołamy / iako zbawiciela. O którym wysłszy powiedział / iż wszelki któryby wyzwał imienia Pánstiego / zbawion będzie. Ales to rzecz możemy / iż iako Boga wyzwać nie może / iako Boga / ten który weń nie wierzy: to jest który go bydź

21 Chrystus jest końcem zakonu / iż zakon nie miał trwać / iedno do przyszcia tego. W nięć będzie żył] Sprawiedliwość zakonna nie odpuszcza grzechów / ani daie żywota wiecznego: ale tylko wybawia od karania / które przestępcom bywa zadawane.

Bogiem

Wyniki.

32

z Izraelczykami. G.

zarliwość Boża, abo żal Boży maia.

opisnie sprawiedliwość. G.

ia człowiek któryby ie czynił, w nich. G.

23. Moy. 18. a 7.

Ezech: 20. b 11.

5. Moy. 30. c 14.

5. Moy. 30. c 14.

Sprawiedliwość Boża y Żydowska.

Chrystus iako jest koncem zakonu.

1sa. 28. d 16

pogani.

Ioel. 2. g 2
Dais: 2. c 21

fisa. 52. b 7:
Nahum. 1. d 15.

8isa. 53. a 1.
Ian 12. f 38.

Boże. G.

hpfal. 18. a 5

15. Moy. 32. c 21.

rozdraszias was.

śmiele mów.

1sa. 65. a 1.

1sa. 65. a 2.

Sprawiedliwość zakonna.

Wzywianie swietych.

Philem, ver

5.

1. Moy. 48.

16.

Lib. loqu.

de Genel.

num: 200.

ver, 5.

Heretycyka

żq nie będąc

posłani.

Bogiem nie wierzy: y który mu nie wierząc
nadszcie w nim nie ma / ani go miluje: Tak
też świętych ten wyzywać nie może / iako s
wierzych y przyiaciel Bożych / który swym
obyczajem w nie nie wierzy: to też nie wierzy
że sa świętymi: ani nadszcie w nich nie ma
iako w pomocnikach: ani ich za takie nie mi
luje. Nawet imie wyzywanta y wiary / nie tyl
ko Bogu ale y ludziom pisano s. dacie. Bo tak
mówi Pátryarcha Jákob: Niechay wyzywają
nad tymi pacholety imienia mego / y imion
oyców moich. Z których stow pokazuje Au
gustyn S. iż wyzywanie nie tylko Bogu ale y
ludziom należy. A Paweł w liście do Philemo
na mówi: Dziekuję Bogu memu / słysząc mi
łość twoją y wiara / która masz w Pana Je
susá / y we wszystkie święte. Na które miejsce
Hieronym sferoko pokazuje / że y wiara ma
my mieć ku świętym / abo w święte.

Iesliby nie byli posłani] To miejsce A

postolście iawnie potępia heretyki y sektarze
wszystkie / y pokazuje że sa wodzićiele y fał
szywi prorocy: którzy idą nie będąc posłani.
Co tak iawnie jest rzecz w dzisiejszych odsze
pieniach / i sami Kálwinistowie wyznawa
ją / że nie sa porządnie posłani / przeto i w
dla ich mniemania wszystkie kościoły przed ni
mi był zbłądził / a i porządných pasterzów
nigdzie nie znaleźli.

20

Od tych którzy mnie nie szukali] że Chri
stus był należon od tych którzy go nie szuka
li / tym znać dacie / iż pierwszą łaską y wspar
wiedlowienie nasze jest bez zastug. A to lepać
iż Pan Bóg wystawicznie y uśilnie żydów wy
wał przez Proroiki y cuda rozmaite / a oni na
to wyzywanie tego nic nie dbali: pokazuje
wolność y swobodę ludzka: a iż Pan Bóg
chciałby wszystkie ludzkie zbawić / iedno iż oni
sami sa przyczyna swego potępienia.

Łaska Boża y
z wolności
ludzka.

1. Tim. 2. 4.

ROZDZ. XI.

Wie tedy:
Izali odrzucił
Bóg lud swój?
Boże vchoway.
Abowiém y iam
jest Izraelczyk / z
nasienia Abrahá
mowego / z pokolenia Beniamino
wego.

Nie odrzucił Bóg ludu swego
który przeżywał. A za niewiecie co pi
sano o heliasu mówi: iako do Bo
ga rzecz czyni przeciwko Izraelowi.
Panie / Proroki twoje pobili / oltar
ze twoje poobalali: a iam sam zo
stał / y szukaś duży mojej. Ale co
mu mówi Bosta odpowiedź: Bosta
stał w sobie siedm tysięcy me
zów / którzy nie uczynili pokłonu przed
Baálem. Także tedy y czasu tego /
ostátki według wybrania łaski stały
sie zbawione. A iesli z łaski: iuż
nie z czynków: bo inaczey łaska iuż
nie jest łaską. Cóż tedy: czego Iz
rael szukał / tego nie dostał: a wy
branie dostało / lecz dudy zaslepie
ni sa. Jako jest napisano: Dát im
Bóg ducha zdrętwienia: oczy aby
nie widzieli: y uszy aby nie słyseli aż
do dzisiejszego dnia. A Dawid mó
wi: Niechay będzie stół ich siódem
y włowieniem / y obrażeniem / y zapła
cą im. Niech będą zaciemione oczy
ich aby nie widzieli: a grzbiety ich
zawždy nachylał. Mówie tedy:
Aż sie tak obrażili / aby upadli:
Nie day tego Boże. Ale ich przeste

12 pstwem / zbawienie jest Pogánóm / a
by im zayrzeli. A iesli ich przeste
pstwo jest bogactwem swiata / a v
mnieśenie ich bogactwem Pogá
nów: iakóž daleko więcej ich napel
nienie?

13 Abowiém powiadam wam Po
gánóm / pokim ia jest Apostolem Po
gánów / wslugowanie moje czcić be
de. Ażabym iako pobudził ciato mo
ie ku zazdrośczeniu / y zbawił niektóre
z nich. Abowiém iesli ich odrzucenie
16 jest ziednaniem swiata: iakież przyie
cie / iedno żywot zmartwych? A ie
17 sli zacynienie jest swięte / y ciasto:
a iesli korzeń swięty / y gálezie. A ie
C sli niektóre z gálezí włomione sa / a ty
będac płonną oliwą / iesles w nie w
szepton / y sstałes sie vczestnikiem
korzenia y tłustości oliwney: nie
18 chlubze sie przeciw gáleziom. A iesli
sie chlubisz / nie ty korzenia nosisz / ale
korzeń ciebie. Rzecześ tedy: Vla
19 mané gálezie / aby ia był w szepton.
Dobrze: dla niedowiarstwa wlamá
20 né sa. a ty wiara stoisz: Nie rozumię
21 wysoko / ale sie bój. Abowiém iesli
Bóg przyrodzonému gáleziu nie prze
puscił: by snadź ani tobie nie prze
22 puscił. Obaczże tedy dobroć y sro
gość Boża: przeciwko tym którzy v
pádli / srogosć: a przeciwko tobie do
broć Boża / ieslibys trwał w dobro
23 ci: inaczey y ty będziesz wycięt. Ale
y oni iesli nie będą trwać w niedo
24 wiarstwie / będą w szepteniu. bo mo
cen jest Bóg zasie ie w szeptić. Abo
wiém ieslis ty jest wycięty z oliwy z
przyrodzenia płonnej / a przeciwko

Zydy.

pierwiasłki.
G.

G.

G ij

przyro

w przed po
anal.3. król 19. b
10.b. 3. król 19. d
18.

*a iesli z r
czynkow, iuż
nie jest wig
cety łaská: bo
inaczey vcy
nek nie jest
wigcety v
czynkiem. G.
Cifa. 6. c 9.
Mat. 13. b 14.
Ian 12. f 40.
Dáie. 28. f 26
Zadrętwie
ńego.
dPfal. 68. c
23.

przyrodzeniu iestes wsczepion w do-
brą oliwę : iakóż daleko wiecey ci kto
rzy według przyrodzenia / będą w
swoje oliwę wsczepieni ?

25 ² Abowiem niechce bracia abyście
nie mieli wiedzieć tej tajemnicy (ze-
byscie nie byli sami sobie mądrymi)
³ iż zaślepienie poczęści przydało się
w Izraelu / ażby zupełność Pogá-
nów wešla : ⁴ A tak wszytek Izrael
D bylbym zbawion / iako iest napisano :
⁵ Przyjdziez Syoni którzy wyrwał /
y odwrócił niebożność od Jakoba.
27 ⁶ A ten im testament odemnie : gdy
odeymie grzechy ich. ⁷ Według E-
wangelii wprowadzie / nieprzyjacioly
dla was : lecz podług wybrania / na-
milszy dla oyców. ⁸ Abowiem bez za-

30 rowania są dary y wezwania Bożę.
⁹ Bo iako y wy niekiedy nie uwierzyli-
ście Bogu / a teraz dostaliście mi-
31 łosierdzia dla ich niedowiarstwa : tak
y ci teraz nie uwierzyli ku waszemu
miłosierdziu / aby y oni miłosierdzia
32 dostali. ³ Abowiem zámknął Bóg
wszytko w niedowiarstwie : aby się
smilował nad wszytkimi.
33 ⁴ O głębokości bogactw / mądro-
ści y wiadomości Bożey : iako są nie-
ogarnione sądy iego / y niedoścignię-
34 łości iego : ⁵ Bo któż poznał wmyśl
Pánki : ⁶ albo kto był rácey iego :
35 ⁷ Albo kto mu piérwcy dał / a będzie
36 mu oddano : ⁸ Abowiem z niego / y
przezeń / y w nim iest wszytko. Jemu
chwała na wieki. Amen.

Med. 9. c. 13.
Ila. 40. c. 13.
1. kor. 2. d. 16

4 Zosta willem sobie siedm tysięcy [Tego
miejsca y przykładu sektarzy wywaja / chcąc
pokazać / że Kościół Chrystusow ma być ta-
ki tajemny / niewidziany y nieznamy. Ale
yżąd obrony nie mają. Bo choć wierni ży-
dzi w Samaryi musieli się kryć y takie cza-
su onęgo ciężkiego prześladowania / za nie-
zbożnego króla Achaba y Jezabele żony ie-
go / które nie długo trwalo : wszakże tegoż cza-
su wierni w Jeruzalem y we wszytkim kró-
lestwie Judzkim dobrze wierzyli / y wiare swa
zwierzyżnieniu ofiarami y ceremoniami iawo-
nie wyznawali (y byli dobrze znaniom Elia-
sowi y innym wszytkim wiernym) którzy
tak wiele było że samych żołnierzy do boju
liczono wiecey niż dziesięć tysięcy. Nie
wspominam / iż wielka różność iest mie-
dy Kościołem Chrześcijańskim / a między bó-
żnicą żydowską. Ponieważ Kościół nasz y
nie z jednego narodu / iako ona / ale ze wszy-
tych narodów zebrany / y daleko lepszymi
przywilejami y obietnicami iest opatrzoney.
Lecz my nie żadamy od sektarzy rzeczy im
niepodobnej / aby pokazali że było siedm ty-
sięcy ludzi sekty ich na on czas / gdy się nowy
ich Elias na świat wstąpił : ale niech poka-
żą siedmi meżow / albo na on czas / albo przed-
tym / przez wszytkie wieki / którzyby się z nimi
zgadzali we wszytkich artykułach wiary ich.
Wiem iż żadnego takiego nigdy nie pokazą.
Bo acz przed nimi byli rozmaici heretyko-
wie / którzy w niektórych artykułach z nimi się
zgadzali : (acz y ci y nie długo trwali / y nie
jednego czasu byli) wszakże żaden nigdy taki
nie był / którzyby się z nimi we wszytkich arty-
kułach zgadzał.

6 Iesli z łaski już nie z uczynków [To iest /
Iesli z łaski są wybrane y zbawione ostatni
żydow / tedy nie z czynków : Rozumiey / sa-
ma siła ludzka / bez wiary y łaski Bożey w
czynionych. Przetoż zdradliwie a opacznie
ciągną to miejsce sektarzy przeciw czynkom
dobrym ludzi Chrześcijańskich (które y z wi-
ry pochodzą y dzieła się w łasce y przez łaskę
Bożą) iakoby te także iako y one / nie płatne
y niepotrzebne do zbawienia były.

8 Dał im Bóg ducha zdratwienia [Dał im
nie czyniac / ale dopuszczając / iako Chrystosom /
Theophilakt y Oskumenius wykładają. A
Augustyn mowi : Iż im dał / nie wpuszczając
złości / ale odęymiac łaskę y pomoc swa.

20 A ty wiara stois [Tu widzimy / iż ten
który przez wiare stoi / może wypaść z wi-
ry / y utracić wiare. A przetoż powinien być
w bojaźni / a nie w próżney dumie / y bezpie-
czeństwie swym heretycznym.

32 Zámknął Bóg wszytko [Iż Bóg wszy-
tkie ludzkie / tak żydy iako y pogány / nalez-
szyć w grzechach / z miłosierdzia swego wywa-
y nawraca ku sobie / kogokolwiek y z której-
gokolwiek narodu temu się podoba : przeto
się nie może z zasług swoich chlubić : ale
tak całe narody y królestwa / iako y każdy
człowiek z osobną / wieczne swie wybranie / y
piérwsze powołanie y nawrócenie / samemu
Chrystusowi y miłosierdziu iego mają przy-
pisowac : gdy żadnymi czynkami swymi / be-
dac w niedowiarstwie / nigdy nie mogli za-
stażyć nic takowego. Acz czynili potym w
wierze y w łasce czynione / zasługnia niebo.

33 O głębokości [Zamyka / iż żaden takich
głębokości tajemnic Bożych o powołaniu
Poganów a odzuceniu żydow / wywiado-
wać się nie ma / nad to co już wiemy : Iż wszy-
scy / którzy od Boga są odzuceni / słusznie y
sprawiedliwie / prze grzechy swe są odzuceni :
a wszyscy którzy zbawieni bywają / z szeregów
miłosierdzia Bożego / a z osobliwcy łaski
Chrystusowej zbawieni bywają. Kto się nad
to wiecey wywiadc / y spiera w tajemnicach
Bożiego miastatu / ten będzie zatłumion od
iakości iego. Przetoż iesli chce być zbá-
wion / tedy wierz / bądź postuśen Kościoła
Katholickiego / bój się Boga / odstaw od złe-
go / a choway przykazanie. Bo to iest twoje
dzieło / y wszytkich którzy mają być zbawie-
ni. Lecz nie twoja rzecz iest / wywiadować
się / iesli ty albo kto inny iest przejrany
albo nie.

Bóg nie iest
pryczyną za-
twórzenia.

Widra może
być wróco-
ną.

Wybranie y
powołanie
iust z szere-
wcy łaski Bo-
żey.

Mat. 25. 35
W tajemni-
cach Bożych
o przejrzeniu
jednych y w-
zgąrdzeniu
drugich, za-
den spierać
nie ma.

Przyp. 25. 27

² albo nadsy
mi. G.

³ bezk. 6.
⁴ Ila. 59. d. 20

⁵ to przymie-
nie.

Kościół Chri-
stusow nigdy
nie był ani
bardziej tajem-
ny ani nie-
znany.
3. król. 19. 10.

2. kron. 17.
14.

Łaska z iaki-
mi czynka-
mi stać nie
może.

ROZDZ. XII.

Kosze was te

dy bracia przez
"miłosierdziebo-
ze / abyście wy-
dawali ciała wa-
sę ofiarą żywią-
cą / świętą / przy-

temną Bogu / rozumną / służbę wa-
sę. ¹ A niebądźcie podobnymi temu
świātu : ale się przemienicie w nowo-
ści umysłu waszego / ² abyście do-
świadczali która jest wola Boża do-
bra / y przyiemna / y doskonała. ³ Abo-
wiem z łaski która mi jest dana / po-
wiadam wszystkim którzy między wa-
mi są / żeby nie wiecéy rozumieli / niżli
potrzebą rozumieć : ale iżby rozumie-
li wedle mierności / ⁴ iako każdemu
Bóg udzielił miarę wiary.

⁵ Abowiem iako w jednym cie-
le wiele członków mamy / a wszystkie cz-
łonki nie iedne / sprawy mają : ⁶ iak
wiele nas jednym ciałem iestemy w
Chrystusie / a każdy z osobną ieden du-
giego członkami.

⁷ A mając dary / wedle łaski która
nam jest dana różne bądź prorocтво
wedle przystosowania wiary / ⁸ bądź
posługowanie w usługowaniu / bądź
kto uczy w nauce / ⁹ kto napomina w
napominaniu / ¹⁰ kto wzywa w prosto-
ści / ¹¹ kto przelożony jest w pieczotowa-
niu / ¹² kto czyni miłosierdzie z weselo-

¹³ ścią. ¹⁴ Miłość bez obludności.
¹⁵ Będąc się z tym / przystawiając ku
dobremu. ¹⁶ Miłością braterstwa
iedni drugich miłowac. ¹⁷ Uczciwością
iedni drugiego wprzędzając : ¹⁸ W pil-
ności nie leniwi / ¹⁹ Duchem palający :
²⁰ Panu służący : ²¹ Tędzicie się wesela-
cy : ²² W utrapieniu cierpliwi : ²³ W mo-
dlitwie wstawiczni : ²⁴ Potrzebam ś-
wietych wdzielający : ²⁵ W gościnno-
ści się kochający. ²⁶ Błogosławcie
prześladowującym was : błogosławcie
a nie przeklinający. ²⁷ Weselcie się z
weselącymi : płaczcie z płaczącymi.
²⁸ Toż ieden o drugim rozumiejąc : Wy-
soko nierozumiejąc / ale się z pokorny-
mi zgadzając.

²⁹ Niebądźcie mądrymi sami w sie-
cie. ³⁰ Zadnemu złym za złe nie odda-
wając. ³¹ Przemyślając to coby by-
ło dobrego nietylko przed Bogiem /
ale też y przed wszystkimi ludźmi. ³² Je-
śli można rzecz / ile z was jest ze wszy-
stkimi ludźmi pokój mający. ³³ Nie
mścić się sami / namiley się : ale daj-
cie miejsce gniewowi : abowiem na-
pisano jest : ³⁴ Mnie pomść : ja od-
dam / mówi Pan. ³⁵ Ale jeśli łaknie
nieprzyjaciół twój / nakarmi go : ie-
śli pragnie / napój go. Bo to czyniąc /
węgla ognistego zgromadzisz na głowe
iego. ³⁶ Nie daj się zwyciężyć złemu :
ale zwyciężaj złe w dobrym.

dAmos. 5. d

17.

Eph. 4. a 3.

1. Piot. 2. d 22

y 2. c 17.

Zyd. 13. a 1.

1. Piot. 5. b 5

8 Zyd. 13. a 2.

1. Piot. 4. c 9

hMat. 5. g

44.

1 kor. 13. c 13.

iPrzyp. 3. a 7.

kIsa. 5. c 21.

1Przyp. 20. d

22.

1. Piot. 3. b 9.

m2. kor. 8. d

21.

ślarając się

o pocieche

raczy :

O nie bro-

niąc się L.

nZyd. 12. d 14

O Syr. 28. a 1.

Mat. 5. f 39.

5. Mo. y. 32. c

35.

Zyd. 10. f 30.

Przyp. 25. c 11

pomść 1. L.

K. G.

złote dobro

cie.

Λατρεῖαν
to iest, ofiara
nie ciała / na
Zydowską,
ale rozumną
a duchowną
nowego ży-
worá w Chri-
stusie.

2Psal. 4. d 18

bEph. 5. d 17

1. Thef. 4. a 23

c1. kor. 12.

b 11.

Ephesi 4. b 7

2ymd.

Zalecenie v-
czynkow do-
brych.

Kto ciało swe
daje za ofia-
rę żywą.

Wczynki do-
bré iako Bo-
gu mile.

¹ Ofiarą żywiącą / Aby się kto niedomy-
ślał z przeszłego dyskursu Pawłowego / o o-
braniu y przyzrzeniu Bożem / żeby ludzie
nie mieli mieć żadney zapłaty za dobre życie
y za dobre czyny : przetoż już odtąd Apo-
stól pilnie zaleca żywot pobożny. A na ten
czas ciałowię ciało swe daje Bogu za ofiarę
żywą / kiedy je wydać na cierpienie dla nie-
go : trapiąc się robotami / postami / czyno-
ściami / bieżowaniami y włosiennicami / y za-
bawiając się iak w miłosiernych czynkach /
iako y w innych cnotach / ku czci y chwale bo-
żey. Skąd znać / iako miły y wdzięczny są Pa-
nu Bogu czyny dobre wiernych / gdyż ie A-
postól przyrównawa ofierze / która jest na-
wielką służbą / która może być Bogu wy-

rzadzona :

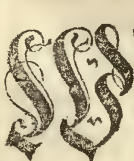
⁶ Bądź prorocтво wedle wiary / To jest /
Jeśli kto ma dar prorokowania / lub przepo-
wiadania przyszłych rzeczy / lub wykładania
pisma : niechże go używa według prawda-
i albo śnuru wiary / to jest / niech nie nie pro-
kuje naprzeciwko wierze / iako czyni fałszy-
wi prorocy : y niech pisma nie wyklada tym
sposobem / któryby katolickiey wierze był
przeciwny : iako heretycy pospolicie czynią.

¹⁹ Nie mścić się sami / Zaleca się mścić
własney przywody swoiey / poruczać iak Bo-
gu / albo wrzedom / którzy jest służą Boży na
to wysłany / aby się mścić przywody ludzi y
przywodych / naprzeciw złoczyńcom.

Iako proro-
kować we-
dług śnuru
wiary.
Aug. doc.
Chryf. lib. 3
cap. 27.

Krzywdę
swoją komu po-
rucić.
Rzym. 13. 14.

ROZDZ. XIII.

Szelaka duszą niechay
będzie poddana wyższym
zwierzchnościom. Abo-
wiem niemam zwierzchno-

² ści iedno od Boga. A które są od Bo-
ga są postanowione. ³ Przeto kto się
zprzeciwia zwierzchności / zprzeciwia
się postanowieniu Bożemu. A którzy
się zprzeciwiają / ci potępienia sobie
nabywają. ⁴ Abowiem przelożeni nie

2Mcd. 6. a 4.

Tit. 3. a 1.

1. Piot. 2. c 13

^adobrym v-
czynkom, ale
złym. G.

Potrzebá sie
poddáć. G.

^bMat. 22. c
21.

^c2. Moy. 20.
b 14.
5. Moy. 5. b
18.
Mat. 19. c 18.

Każdy ma
być podda-
ny przełożo-
nému swému

Każda z-
wierchność
jest od Pána
Bogá.
Ian 19. II.

4 sa ná postrách ^adobrému uczynkowi
ale złému. A chceš sie nie bać vrze-
du: czyn co jest dobrego: a bedziesz
miał chwałę od niego. ^aAbowiem
jest sluga Bożym tobie ku dobremu.
B Lecz iesli uczynisz co złego / bój sie.
bo nie bez przyczyny miecz noś. Abo-
wiem jest sluga Bożym: mścicielem
ku gniewu temu który złość czyni.
5 ^aPrzetóż z potrzeby bądźcie podda-
ni / nie tylko dla gniewu / ale też dla
sumnienia. ^aAbowiem też dla tego
6 podatki dawacie. abowiem sa slu-
gami Bożymi / ná to samo służący.
7 ^aOddawajcież tedy wszystkim co-
ście powinni: komu podatek poda-
tek: komu cło cło: komu boiażń bo-
iażń: komu cześć cześć.
8 ^aNie bądźcie nikomu nic winni/
C iedno abyście sie społecznie miłowá-
li. bo kto miłuje bliźniego / zakon wy-
9 pełnił. ^aAbowiem / ^aNie bedziesz
cudzołożyl / ^aNie bedziesz zabił / ^aNie

bedziesz kradł / ^aNie bedziesz mówił
świadectwá fałszywég / ^aNie bedziesz
pożądał: y iesli które jest inśe przy-
kazanie: w tym słowie sie zamyka/
10 ^aBedziesz miłował bliźniego twégo
iako siebie samégo. ^aMiłość bliźnie-
go / złego nie czyni. Wypelnienie te-
dy zakonu jest miłość.
11 ^aA to wiedząc czas / iż jest godzi-
ná abyśmy iuz ze sinu powstáli. Abo-
wiem teraz bliżśe jest náśe zbawie-
nie / niż kiedyśmy ^awierzyli. ^aToc
12 przeminela / a dzień sie przybliżył. Od-
D rzucimys tedy uczynki ciemności / a
obleczmy sie w zbroie światłości.
13 ^aJako we dnie wieczwie chodźmy:
nie ^aw bielsiádách y piianstwach:
nie ^aw lożách y niewstydlivo-
ściách: nie ^aw zwádzie y w zazdro-
14 ści: ^aAlle sie obleczcie w Pána Je-
susá Chrystusa. a starania o cieie nie
czyncie w pożadliwosciách.

^a3. Moy. 19.
d 18.
Mat. 22. d 39
Mar. 12. c 31.
Galat. 5. c 14
Iak. 2. b 8.

^awierzyć po-
czli.

^cLuk. 21 f 34

^tGal. 5. c 16.
to jest, nie
w porub-
stwie ani
w cudzoło-
stwie.
1. Piot. 2. c
11.

^aWielka dusá] To jest / wielki czo-
wież / który jest pod zwierzchnością / niech be-
dzie poddany y posłuszen swoim przełożo-
nym / tak duchownym iako y świeckim: a nie
tylko dobrym a stronnym / ale też y przy-
krym: kiedy iedno nic nie roztáżnia przeciw
Katólickiéj wierze y sprawiedliwości.

^aAbowiem niemáś zwierzchności iedno
od Bogá] Niez słé używanie zwierzchności jest
d ludzi: ale samá zwierzchność jest od Pána

Bogá. Przetóż y Pan Christus mowił pila-
towi: Nie miałbyś nademną żadney zwierz-
chności / kiedybydż nie była daná z niebá.

^aZakon wypelnił] Stad mamy / iż za-
kon ábo przykazanie Pánstie / może y ma-
bydż wypelnione: y wypelniane bywa przez
miłość w tym żywocie. A tak nie jest rzecz
niepodobná zachować Pánstie przykazanie /
iako sęktarze bluźnią.

Pánstie przy-
kazanie mo-
że być wy-
pelnione.

ROZDZ. XIII.

^aSlabégo w
A wierze / przysmy-
cie: nie w spo-
2 rách myśli. ^aBo
ieden wierzy iż
może iesć wsyt-
ko: a który slá-
3 by jest iárzyny niech iada. ^aTen któ-
ry ié / niechay nie gárdzi nie iedzą-
cym: a który nie ié / iedzącego niech
nie posadza. ^aAbowiem go Bóg
4 przyiáł. ^aTy ktos jest / co sádzisz slu-
ge cudzego: Pánu swemu stoi ábo
wpada. a ostoi sie: abowiem mocen
jest Bóg postáwić go.
5 ^aBo ieden różność czyni miedzy
dniém a dniém: a drugi każdy dzień
sádzi / każdy ná mniémániu swoim
6 niech ma dosyć. ^aKtóry dnia pilnu-
ie / Pánu pilnuie: A kto ié / Pánu ié:

bo dzięknie Bogu. A kto nie ié / Pá-
nu nie ié / a dzięknie Bogu. ^aAbowiem
7 żaden znas sobie nie żywie: y
8 żaden sobie nie umiera. ^aBo chocia
żywiemy / Pánu żywiemy: chocia
umieramy / Pánu umieramy. Choć
tedy żywiemy / choć umieramy / Pán
scy iesťesmy.
9 ^aAbowiem ná to Christus umarł /
y zmartwych wstáł / aby y nád umar-
10 łymi y nád żywójcymi pánował. ^aA
ty przecz sádzisz brátá twégo: ábo
ty czemu gárdzisz brátem twoim:
11 ^aAbowiem wszyscy stániemy przed
stolicą Chrystusową. ^abo jest nápi-
sano: ^aŻywe ia / mówi Pan / iż mi-
C sié wielkie koláno pokłoni: y wiel-
ki ięzyk wyzna Bogu. ^aPrzeto każdy
12 z nas zá sie licze da Bogu. ^aA tak
13 dálej nie sádzimy iedni drugich: ale
ráczey to postánówcie / żebyście nie
dawali obrażenia ábo zgorśzenia brá-

^b2. kor. 5. b
10.

^cIza. 45. d 23
Philip. 2. b
10.

^aa który dnia
nie pilnuie,
pánu nie pil-
nuie. G. S.

d. kor. 8. d. 11

W tych me-
nach, G.

Ceremonie
Żydowski, a
nie Chrześci-
jański, odrzu-
coné.
Kol. 2. 16.

Iakiży wolno
i. Paweł S.
dopusza.

rgadzić, fol-
gować.
nie swógo
pożytku su-
kał.
aPfal. 68. b
10.

b2. kor. 1. b
10.

14 tu. ¹Wiem y wśanie mam w Pánu
Jesúsie / iż niemaś nic przez sie nie-
czystego : iedno temu który mniéma
co bydz nieczystym / temu nieczystym
iést.
15 ¹Bo iесли dla pokármu brát twóy
bywa zasmucon / iuz nie wedle miło-
ści postępujeś. ^dNie zátrocay po-
kármem twoim tego / za kódię Chry-
stus umárl. ¹Niechayże tedy dobro
nášé bliźnioné nie bedzie. ¹Abos-
wiem królestwo boże nie iést pokárm
y picie : ále sprawiedliwość / y pokóy /
y wesele w Duchu świętym. ¹Bo kto
w tym służy Chrystusowi / podoba
sie Bogu / á ludzióm iést przyiemny.

2 Bo ieden wierzy J Gbaez / i tui y niżej
Apostol nie mówi o postách / ani o świętách
Chrześciańskich / ále o ceremoniach Żydow-
skich / kóre ná onych posatzách nowoná-
wrócent iedni chowali (wstrzymawáiac sie od
potraw w zákonie Moyszowym zázá-
nych / y świętá Żydowskié obchodząc) á dru-
dzy ná nie nie dbáli. Przez óz głupie á nie
bácznie czynia / kórzy témieyszą náprzeciw
postóm y świętom Chrześciańskim przyta-
czáia.

5 Káždy ná mniémániu swoim J Nie dáieć
témistowy Apostol ná wola kádemu / aby
co chce czynil ábo wierzył (iáko to seltarze
rozumia) ále tylko w téj máterii (o kólo
Żydowskiégo zachowania swiat / y wstrzy-
mawania sie od potraw w zákonie zázá-
nych / y to do czasu / tylko / ázby sie była Chře-
sciańska wiara mocniéy wtwierdziła) nie
chciał aby kto byl przynusiany : ále aby ká-
dy sie sprawował według sumienia swego.
Wszakże przecie aby ieden drugiégo nie po-

19 ¹A tak stáraymy sie o to co pokóio-
wi należy / y tego co iést ku zbudowá-
niu społecznie strzeżmy. ¹Dla pokár-
mu nie psuy sprawy Bożej. ^eWśy-
tko w prawdzie iést czyste : ále złe
iést człowiekowi który ié z obraże-
niém. ^fDobrá iést nie iesc mięsa / y
nie pic winá / ani czym sie brát twóy
obráza / ábo gorzy / ábo stábieie. ¹Ey-
maś wiare : miéyże y siebie samégo
przed Bogiem : Błogosławiony kó-
ry samégo siebie nie sádzi w tym co
pochwala. ¹Lecz kto wátpi / iestliby
iadt / potepion iést : ¹iż nie z wiary.
A cokolwiek nie iést z wiary / grzech
iést.

sadziat : y nie mniémał żeby to zachowan-
ie ce-
remony Żydowskié w brátowaniu potraw /
y w swiat obchodzenia / miało bydz ku zbá-
wieniu potrzebne.

14 Niemaś nic nieczystego J Ale chce aby
znosił mdlejsze w wierze : wszakże wzy / i
wsytkie pokármu w zákonie iáko nieczyste
zázázane / iuz przez Chrystusa sa oczyszconé /
że ich kády moze bez grzechu swych czasow
pożywać.

23 Cokolwiek nie iést z wiary J To iést (iáko
Doktorowie święci zgodnie wykładáia) co-
kolwiek kto czyni przeciw własnemu sumnie-
niu / ábo nie wiedząc pewnie / ábo wátpiac /
iést sie to czynić godzi / ábo nie : to mu iuz
grzechem iést. A tak faleśnie ziad dowodza
odszeptienicy / i wsytkie wczynki nie wiernych
grzechami sa. Ale nie dźw że o wczynkach lu-
dzi niewiernych tak trzymáia / gdyż téż
smieia wzyć / że y człowiek sprawiedliwy
grzeszy w kádem wczynku dobrym : á iż w
czynki Chrześcianów dobre / grzechami sa.

Tit. 1. d 15.

1. kor. 8. d 13.

bo przeciw
sumieniu
czyni.
A kánda
rzecz co prze-
ciw sumie-
niu iest,
grzech iest.
Ambro. Chry-
jost. Theoph.

Wśyskie po-
kármu iáko
czyste.

Czynić ná-
przeciw su-
mieniu iest
grzeszyć.

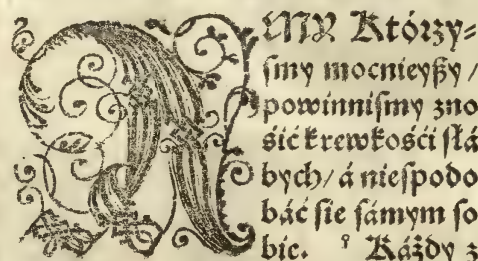
Tak wzy Lu-
ter.

ábo do
chwaly.

Żydów o-
brzezanych.
że byl do
nich postan y
onim służył.
ePfal. 17. d
50.
2. król 23. d
50.

d Pfal. 116.
21.
eH. 11. c 10.

ROZDZ. XV.

1 A Którzy-
smy mocniéyszy /
powinnismy zna-
ć krewkości słá-
nych / á nie spodo-
báć sie samym so-
bie. ¹Kády z
2 was bliźniemu swemu niech sie po-
doba ku dobremu / dla zbudowania.
3 ¹Abowiém Chrystus / nie spodobał
sie sam sobie / ále iáko iést napisano /
4 ^aWragánia wragáiących tobie / ná
mie przypády.
5 ¹Abowiém cokolwiek napisano /
ku nášéy náuce napisano : abyśmy /
przez ciérpliwosć y pocieche písma
nádziéie mieli. ¹A Bóg ciérpliwos-
6 ¹ci y pociechy niech wam dá aby-

6 ¹ście iednóz między sobą rozumieli we-
dle Jesusá Chrystusa : ¹abyście ie-
dnomyślnie / iednemi wśy czcili Bo-
gá y Oycá Pána nášég Jesusá Chry-
stusa.

7 ¹Przeto przytymyćcie iedni drugie /
iáko y Chrystus przyił was ku czci
8 Bożej. ¹Abowiém porwiádam / iż
Jesus Chrystus byl slugá obreza-
nia / dla prawdy Bożej / aby wtwier-
9 dził obietnice oyców. ¹Lecz Po-
gáni żeby za miłosierdzie czcili Bo-
10 gá / iáko napisano. ^eDla tego be-
dec wyznawał między Pogány / Pá-
nie : y bede spiéwał imieniowi twe-
11 mu. ¹A zásie mówi : Wesełcie sie
Pogáni z ludem iego. ¹A zásie :
12 ^dChwalcie Pána wśyscy Pogáni : á
wysławiaýcie go wśyscy narodowie.
¹A zásie Izáiaś mówi : Bedzie

13 korzeń Jessego / a który powstanie
pánować nad Pogány / w tym Po-
gani nadzieie pokładac beda. ¹ A
Bóg nadzieie niech was napełni w-
śelaktę radości y pokoju w wierze-
niu : abyście obfitowali w nadziei /
y w mocy Ducha świętego.

14 ² Lecz ³ perwieniem / bracia moi / y
ia sam o was : iż y wy testesście pel-
ni miłości napełnieni wśelaktę w-
miejtności / tak iż możecie iedni dru-
gich napominac. ⁴ A pisałem wam
bracia pomiekąd przysmielszym / i-
akoby wam na pamięć przywodząc :
dla łaski która mi iest daná od Bo-
ga / ⁵ abych był sluga Chrystusa Je-
susa między Pogány : poświęcając
Ewangelia Bożá / aby była ofiara
Pogánów przyiemna y poświęcona
przez Ducha S. ⁶ Mamt edy ⁷ chwa-
le w Chrystusie Jesusie ku Bogu.

18 ⁸ Albowiem nie smiem nie mówić /
czego Chrystus nie sprawuje przez
mie ku posłuszeństwu Pogánów / sto-
wem y czynki / przez moc znaków
y cudów / ⁹ przez moc Ducha świę-
tego : tak iż od Jeruzalem około aż
do Iliriku napełniłem Ewangelia
Chrystusową. ¹⁰ A ¹¹ takem opowia-
dał te Ewangelia / ¹² nie gdzie iest
mianowan Chrystus / abych na cu-
dym fundamencie nie budował. ¹³ A
le iako iest napisano / ¹⁴ Którym nie
iest oznaymiono o nim / oglądają : a
któzy nie słychali zrozumieją. ¹⁵ Dla

23 tego bázom był zatrudnion / zem do
was przysdż niemógł / y niemógłem
aż do tąd. ¹⁶ Lecz teraz nie máigc wie-
céy mieysca w tych krainách / a máigc
chuc przysdż do was od wiela prze-
słych lat : ¹⁷ Gdy sie puseze do His-
panii ¹⁸ / spodziemam sie że tamte-
dyidac wyjrze was : y tam od was
odprowádzon bede / gdy was pier-
wéy po czesći záżyje. ¹⁹ A teraz póyde
do Jeruzalem posługowac świętym.

26 ²⁰ Bo sie spodobało Mácedonię z
Achátą złożyć sie nie co ná vbogię
świète któzy są w Jeruzalem. ²¹ Albo-
wiem spodobało sie im / y są im po-
winni. ²² Bo ²³ iesli duchownych ich
Pogani wczesnikami sie stali / po-
winni są wcielesnych wslugowac im.

28 ²⁴ To tedy wykonawszy / y oddawszy im
ten owoc / przez was póyde do His-
panii. ²⁵ A wiem iż przyszedłszy do
was w obfitości błogosławieństwa
Ewangelii Chrystusowey przyde.

30 ²⁶ Proše was tedy bracia / przez Pá-
ná nášego Jesusa Chrystusa y przez
miłość Ducha świętego / abyście nie
wspomagali w modlitwach za mną
do Boga : ²⁷ abych był wyzwolon od
niewiernych / któzy są w Sydowstkiey
ziemi : a iżby ²⁸ posługowania moie-
go ofiara przyiemna była w Jeruza-
lem świętym. ²⁹ abych z weselem przy-
szedł do was za wolą Bożá / abych z
wami sie wciełzył. ³⁰ A Bóg pokoju nie-
chay będzie z wami w sytekimi Amen.

¹ Káram se
opowiedac. G.
S.

² przyde do
was. Albo-
wiem G.

Si.kor.9.b.11

³ Ewangelii
Christusowej
G. S.

⁴ posługowa-
nie moie w Je-
ruzalem,
przyiemne by-
ło świętym.
14. L. G.

¹ mam se ná
dziei. G.

² dobroci, ábo
dobroci swo-
ści. G.

³ w. pochwa-
la.
⁴ w tym co ku
Bogu nalezy.
G.

⁵ nie tak dżiś
odczepienicy,
nie náwraca-
jąc pogánów
ále Chrześci-
ány wywra-
cając, czynią
11a.52.d.13.

Wzywianie
świetych.
1.Tim. 2. 5.

Proše was] Oto Páwel wzywa innych
pośredników / aby sie z nim pospolu do Bo-
gá modlili / oprócz krzywdy iednego posrzes-
dnika Chrystá Páná. A iesli on żywycho pro-

sił o przycyne: daleko my słusniey wzywać
możem swietych / z Chrystusem żywacych y
królujących w niebie.

ROZDZ. XVI.

1 **A** Zalecam wam
Phebe siostrę
moją / która iest
ná posłudze ko-
ściółá któzy iest
w Cenchrách. ² A
byście iá przyieli
w Pánu iako przystoi świętym y stali
przy miéy w któreybykolwiek sprawie
was potrzebowała. Albowiem téż o-
ná przy wielu stala / y przy mnie sa-
mym. ³ Pozdrówcie ⁴ Pryskę y A-
kwile pomocniki moie w Chrystusie

4 ⁵ Jesusie. ⁶ (któzy za dusze moie byie
swoiey nástawili : któzym nie ia sam
dziekuie / ále y wszytkie kościóły Po-
gánskie) ⁷ y zgromádzienie ich domo-
wé. Pozdrówcie Epenethá mnie mi-
légo : któzy iest pierwiastkiem Azy-
iëy w Chrystusie. ⁸ Pozdrówcie Má-
ryę / która wiele pracowála dla was.
7 ⁹ Pozdrówcie Androniká y ¹⁰ Juliá
krewne moie / y towarzysze wiezienia
moiego : któzy znacznymi są między
Apostoly / któzy téż przedemną byli w
8 Chrystusie. ⁹ Pozdrówcie Ampliátá
mnie namilszego w Pánu. ¹⁰ Pozdro-
wcie Urbáná pomocnika nášego w

¹ Jesusie. N. L.

² Iunij. 1. L.
K. G. S.

³ Dzie. 18. a 2
g 26.
⁴ Pryscylla.
G.

Christus

10 Chrystusie Jესusie / y Stachiną
mnie miłego. Pozdrówcie Apelle
doświadczonego w Chrystusie. Po-
11 zdrówcie té którzy są z domu Aristo-
bolowego. Pozdrówcie Herodioną
krewnego mojego. Pozdrówcie té któ-
rzy są z Tarcissowego domu/co są w
12 Pánu. Pozdrówcie Tryphene y Try-
phose : którzy pracują w Pánu. Po-
13 zdrówcie Persydenamilsa która wie-
le pracowała w Pánu. Pozdrówcie
Rufą wybranego w Pánu / y matkę
14 jego y moję. Pozdrówcie Assenety-
tę / Phlegontę / Hermasę / Pátrobe /
Hermenę / y bracia którzy są z nimi.
15 Pozdrówcie Philologa y Julię / Te-
reusę y siostrę jego / y Olimpiadę /
y wszyscy świętę którzy z nimi są. Po-
16 zdrówcie iedni drugie z pocłowá-
niem świętym. Pozdrawiając was wszy-
tki kościoły Chrystusowe.
17 A proszę was bracia / abyście w-
pátrowali té którzy czynią rozruchy
y pogorszenia / mimo náuke które-
ście się wy nauczyli / y chrońcie się ich.
18 Abowiem takowi Pánu naszemu
Chrystusowi nie służ / ale brzuchowi
swému : a przez łagodne mowy y po-
19 blażania zwodzą serca nie winnych.

Olimpiad. G.
S.Opisanie
heretyków.

1.

2.

3.

do wysy-
kich doświ.
G. S.Piotr S. był
w Rzymie.Znak pewny
heretyków.
Gal. 1. 9.

16 Pozdrówcie iedni drugie Ję Paweł S.
pozdrawiając wielu innych w Rzymie / Pio-
tra S. nie wspominam / żąd dowodzą sę-
rze / iż Piotr nigdy nie był w Rzymie. Aleby
tymże sposobem dowiedzieć mogli / iż Jan S.
nie był w Ephezie Biskupem / ani Jakub w
Jeruzalem / iż Paweł pisał do Ephezan / y
do Sydon / także ich nie wspominam / ani ich
pozdrawia. Lecz dla tego Paweł w tym li-
ście Piotra nie wspomina / iż gdy ten list pi-
sał / tedy wyszedł był Piotr z Rzymu / y nawie-
dzał kościoły w Syrii. A choćby też Piotr
był na ten czas w Rzymie / tedy mógł Paweł
do niego list osobny pisać. Vide Annal. Ba-
ron. Anno Christi. 58.

17 Abyście opátrowali téj Pulnie nápo-
mna wiernych / aby wynawali heretyki / y fałszy-
we proroki : a to potym pewnym znaku / kiedy
oni wczá náuk przeciwnych téj náuce / która
kościoł powstąpił od Apostołów raz przy-
jawił / teżyma y wyznawa. A obacz / iż nie
każe przez pisma doświadczać ich náuk / ale
przez on pierwszy tytuł / y formę wiary y re-
ligię / podany im pierwszy miłi abo miłi
abo czytali które księgi nowego testamentu :
y każe się takich nowowierców / tak mów-
iąco y ksiąg wiarów / y od nich odsta-
pować.

sie po wszystkich miejscach. Przeto
się z was wesce. Ale chce abyście by-
li mądrymi w dobrym / a prostymi we-
złym. A Bóg pokoiu niechay zetrze
sátanę pod nogami waszemi przed-
Łaską Pána naszego Jესusa Chri-
stusa zwańmi.

20 b Pozdrawia was Tymotheus
pomocnik mój / y Lucius / y Jazon /
y Sosipater krewni moi. Pozdra-
wiam was w Pánu iá Tertius / któ-
rym list pisał. Pozdrawia was Gá-
21 rius gospodarz mój / y wszytek ko-
ściół. Pozdrawia was Erastus są-
22 tarz mieyski y Quártus brat. Łá-
23 ską Pána naszego Jესusa Chrystusa
zwańmi wszytkimi / Amen. A temu
24 który mocen jest was wtólérzyć / we-
25 dług Ewángeliu mojemu y przepo-
wiadania Jესu Chrystusowego / we-
dług obietnic tákich od czá-
26 sów wiecznych zámileżanę : (która
teraz obietniona jest przez pisma pro-
rockie według rozkazania wieczné-
go Boga / ku posłuszeństwu wiary)
27 między wssemi narody poznanę : fá-
memu mądrému Bogu / przez Jესusa
Chrystusa / któremu cześć y chwala
na wieki wieków / Amen.

b Dzie. 16. 21.
Philip. 2. c
19.wyszykie ko-
ścioły. G. L. G
S.

Eph. 3. d20

poślanowie-
nia. G.

18 Ale brzuchowi swému / Aż heretykowie
co innego zwierzą pokazują w owych sa-
rach swoich : wszakże przecie nie tego innego
nie szukają iedno własnego wczá y poży-
tku. Y pewnia nas Apostół tym świadec-
twem / abyśmy o nich inaczej nie sądzili / ied-
no iáko o ludzich którzy nie mają żadnego
sumnienia / ani religię.

19 Wasze posłuszeństwo Przeciw herety-
kom y fortelom ich niemaj lepszey drogi / iá-
ko w prostocie świętę do tego appellować
czegoż początku wozono : przeto Apostół bór-
zo chwali wiare y posłuszeństwo kościoła
Rzymskiego. Patrz Rozd. 1. ver. 8.

27 Samému mądrému Bogu / To nie ośa-
mym Oycu / ale o zupełnéj Trócy świętę
mówi : którzy przez Chrystusa cześć oddawa-
na bywa. Do Pan Chrystus będąc Bo-
giem y człowiekiem / iáko Bóg przyjął
cześć y chwałę iedną z Oycem y z Duchem s.
a iáko człowiek / cześć oddał Bogu. Która ná-
on czas nawiecy oddawał / kiedy ná świe-
cie stawiał Trócy święta / y kazał chwałę
wszystkie ludzie w imie Oycy y Synu y Du-
chu świętego.

Przed-
wzięcie here-
tyków.Obrona prze-
ciw herety-
kom.Sam Bog nie
sam Ociec.
Aug. lib. 3.
co ntra Ma-
ximin. c 13.
Mat. 28. 19.

SVMMA LISTV PIERWSZEGO DO Korynthów.

Dzie. 18. 11.
Dzie. 18. 19. y
19. 2. 8. 10.

Osm Arty-
kułow Listu
pierwszego
do Korynthi-
an.

1. kor. 16. 8.
1. kor. 1. 11.

IAKO Páweł s. fundował kościół w Koryntcie, mieszkając tam przez pultorá lata, to w Dziejach czytamy. Y iáko potym do Ephezu poszedł. Ale niż się skończyły trzy lata przez które tam mieszkał, pisał ten pierwszy list do Korynthian.

Rzecz o której w tym liście piśe, nie iedną jest, (iáko w liście do Rzymian) ále rozmaita y rozliczna. Abo wiem częścią gani onę błędy, o których mu byli powiedzieli domownicy Chloię: częścią im odpisuje ná to, co mu byli napisáli. A tak o ośmi rzeczách w tym liście piśe. Naprzód o niezgodach y swarach, które między nimi były, z strony pewnych náuczycielów ábo kázdziów: (które iásnię w wtórym liście opisuje, iáko fałszywe proroki) w Roz: 1. 2. 3 y 4. Potóm, o wsietceństwie y kázirodstwie: y o tych którzy się przed Pogány prawowali: w Roz: 5. y 6. Potrzebie, o małżeństwie y bezżeństwie. w Roz: 7. Poczwarté, o pokármiech bálwánóm ofiarowanych. w Rozd: 8. 9. y 10. Popiąte, o ustawách swoich. w Roz: 11. Pośóste, o dárách Duchá S. w Roz: 12. 13. y 14. Pośiódmé, o gmatwychwstaniu w Rozd: 15. Nákoniec o składziach y iákmużnách, które zbierał między Pogány, áby Chrześcijány z narodu Zydowskiego wspomógł w Ieruzalem. w Rozd: 16.

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.

LIST BŁOGOSŁAWIONEGO PAWŁA APOSTOŁA Do Korynthów pierwszy.

ROZDZIAŁ I.

A MIE
powoła-
ny Apo-
stól Jesu-
sá Chry-
stusa /
przez wo-
ła Bożá /
y Softhe-

2 nes brát / kósciółowi bożemu który
jest w Koryntcie / poświęconym w
Christusie Jesusie / powołány świe-
tym / ze wszystkich którzy wzywáią i-
mienia pána nášego Jesusá Chris-
tusa / ná wszelkim mieyscu ich / y ná-
3 sym. Láska wam y pokój od Boga
Oycá nášego y Pána Jesusá Chris-
tusa.

4 Dziękuje Bogu mojemu záwas
zá was z lástki Bożey która jest wam
5 daná w Christusie Jesusie / iż we
wszystkim sstałiscie się bogatymi w
nim / we wszelkim słowie y we wszel-

6 kiej wmiętności / iáko świadec-
two Chrystusowe wtwierdzone jest
7 w was / tak iż wam ná żadný lásce
nie schodzi / oczekawájącym obja-
8 wienia Pána nášego Jesusá Chris-
9 tusa. Który też was wzmocni áz do
10 końca bez winy w dzień przyscia Pá-
ná nášego Jesusá Christusa.

9 Wierny Bóg: przez którego ie-
stescie wezwáni w towarzystwo Sy-
10 ná iego Jesusá Christusa Pána ná-
szego.

10 Lecz proszę was brácia / przez i-
mie Pána nášego Jesusá Christusa /
abyście też mówili wszyscy / á iżby nie
były między wami rozewánia: ále
11 bądźcie doskonałi w iednym rozu-
mieniu y w iednej náuce. Abo wiem
dano mi znác o was brácia moi / od
12 tych którzy są Chloię / iż poswarki
są między wami. A to powiadam /
iż każdy z was mówi: Jam jest
13 Páwłó / á ja Apolló / á ja Ce-
phy / á ja Christusó. Rozdzie-
lony jest Christus: Ażá Páweł
jest zá was użyzowan: ábo w imie

*ná żadnym
dárce. G.

*1. Tel. 5. d
24.

*spoieni. G.
*w iednym
zdaniu: G.

Początek
wszystkich
odsege-
pięstw jest
przystawá-
nie do oso-
bnych mi-
strów.
bD 18. f24.

Pierwsza
część listu,
o niegzo-
dach y od-
szepień-
stwach dla
roznych ká-
zodziów
y chręście-
low. G.

*w káżdý
meczy ábo po-
wiesci.

^cDzie: 18. c 8
^abych
chrześc. w i-
mie moie, G.

^d2. Piot. II c
16.
^enie był wy-
niskiem.

^eNiz. 2. a 4.

^fRzym. 1. b16
IIa. 29. c 14.
SIIa. 33. c 18.

^adisputator.

^aprzez głupie
przepowieda-
nie.
Hebrá.

Heretycy
nie od Chri-
stusa, ale od
mistników
św. ną-
zwiska mie-
wają.
Aug: de v-
nit. bapt.
Ambr: in
hunc lo-
cum.

Augustin:
tract: 5. in
Ioan.

14 Páwłowe iestescie ochrzczeni: ^aDzie-
kuie Bogu / izem żadnego z was nie
15 chrzcił / iedno Kryspá ^ay Gáiusá: aby
kto nie mówił / żeście w imie moie o-
16 chrzczeni. ^aOchrzciłem też y dóm
C Stephany. Nádto niewiem ieslim
17 tego drugiego ochrzcit. ^aBoć Chri-
stus nie posłał mie chrzcić / ale Ewán-
gelia przepowiadác: ^anie w mądro-
ści słowá / aby sie ^anie sstał próżnym
krzyż Chrystusów.

18 ^aAbowiem słowo krzyża / tym kto
rzygina iest głupstwem: lecz tym kto
rzyzbawienia dostepuiz / to iest nam /
19 iest mocá Bożá. ^aBo iest náписа-
no: ^aZagubie mądrość mądrych: ^a
roztropność roztropanych odryuce.

20 ^aGdzież mądry: gdzież Doktor:
gdzież ^abádacz swiátá tego: ^aIzali
nie głupia czynil Bóg mądrość s-
21 wiátá tego: ^aAbowiem iz w mądro-
D ści Bożey swiát nie poznal Boga
przez mądrość: podobáło sie Bogu
przez głupstwo przepowiadania zbá-
27 wic wierzące. ^aPonieważ y Żydowie
cudów sie domagáiz / y Grękomie

23 mądrości szukáiz: ^aá my przepowie-
damy Chrystusa wkrzyżowaného / Ży-
dóm w prawdzie zgoršenim / ^aGrę-
24 kom głupstwem / ^alecz sámym we-
zwanym y Żydóm y Grękom Chri-
sta mocá Bożá y mądrością Bożá.
25 ^aPonieważ głupstwo Boże / iest me-
disie nád ludzi: ^aá mólóść Boża / iest
mocniejszy nád ludzi.

26 ^aBo przypátrzyć sie / brácia / wá-
semu powołaniu / iz nie wiele mą-
drych wedle ciáta / nie wiele możnych /
27 nie wiele zacnych: ^aale wybrał Bóg
głupstwa swiátá / aby záwstydzil mą-
dri: ^aá mólé swiátá Bóg wybrał /
28 aby záwstydzil mocné: ^ay podlé swiá-
tá y wzgárdzone wybrał Bóg y té
których niemáiz / aby znišczył té które
29 sz: ^aaby sie żadné ciáto ^aprzed oczy-
30 má tego nie chlubiło. ^aAlcz niego wy-
iestescie w Chrystusie Iesusie: któ-
ry sie nam sstał mądrością od Bo-
gá y ^asprawiedliwością / y poświę-
31 ceniem / y odkupieniem: ^aaby / iáko
iest nápisano: ^aKto sie chlubi / w
Pánu sie chlubil.

^aprzed Bo-
giem. G.

^aIere. 23. a 5
6.

^aIer. 9. f 23.
2. kor. 10. d
17.

12 Iam iest Páwłow / ^aEt ácz pod imiony
ludzi swietych / wśákie niezbożné odszepie-
stwa czynili (mówi Augustyn S.) Bo iáko
sie heretykowie / Photiniany / Ariany / No-
wáciany (á dzis v nas Lutráni / Kalwini-
stami y Samosátanami) od mistrózów swych
názýváiz: ták y ci sie Páwliany / Petriany y
Apolliany mianowáli. Wśákie nie idzie stad
zeby tákież zakonnicy w Kościele powsze-
chym mieli bydź odszepieniami / ze też mó-
wia / Jam iest Augustynów / ^aá ta Benedy-
któw / ^aá ta Fránciszków / ábo Dominików.
Bo wielka iest tych od onych różność. Abó-
wiem Korinthianie mniemáli / zeby moc
Sákrámentu chztu S. pochodzila od do-
broci chzcicielow: y przetoż sie chlubil / ze
byli synmi duchownymi zacnych ludzi. Jáko
to Augustyn S. wyklada. Co sie naprzód z
onych słów dalszych pokázue: Izali Páwel
zá was iest wkrzyżowan: ^aáboście sie w imie
Páwłowe pochyzáli: ^aWiec y z tego / iz w cá-
łym onym Rozdziale / y drugich trzech zá nim
potożonych / ná oddalenie te^a błedu S. Páwel
wzy: ^aIz Apostołowie tylko sa studzy Chri-
stusowi: lecz Christus iest który prawdziwie
y włásna swá mocá wśytko czyni: y przetoż
Bóg obrat mienki y podlé ludzi przez któreby
swiát náwrócił: aby sie komu nie zdáło zeby
zbawienie od ludzi pochodzilo. Nákoniec y
stad baczymy / ze ci prawdziwie rozzerwánia
y odszepienstwa czynili / którzy mówili / Jam

iest Páwłow / ^aá ta Apollów. Bo tyle chztów
czynili / ile byto chzcicielow: ^aázatym też tyle
wiar y Kościolów. Lecz nášy zakonnicy nie
tákowého nie czynia. Nádto iesze y w tym
Korinthianie bładzili / iz leke á pľochó sa-
dzili o swych káznodzieciách / y iedné nád dru-
gie przekládali. Jáko sie z onych słów poká-
zuie: Nie sadzcie przed czásem zé. V mnie to
namniemyšá / ^asem od was iest sadzon. Lecz za-
konnicy / kiedy mówia / Jam iest Augusty-
nów / ^aá iam Benedyktów: tylko to mówia
dla okázania różności zakonów. Wśákie w
śyscy w iednym posłuszeństwie piérwšiego
po Pánu Chrystusie Pástérzú / y w iedney wie-
rze y náuce Kościoła S. Rzymškiego powsze-
chnego trwáiz. Przetoż sie dármno sektarze
przekładem zakonników zástániaiz.

30 Który sie nam sstał mądrością / ^aNie ták
to rozumiey / iáko dšáiesiešy odszepienicy /
zeby wiernt nie mieli w sobie żadney włásney
sprawiedliwości / mądrości y swiátobliwo-
ści / oprócz téy która iest w Chrystusie / y któ-
raby zá náše byla poczytána: Ale to chce
rzec Páwel S. iz Pan Christus iest dawca /
sprawca / y przy czyna zástugniaca / spráwie-
dliwości y swiátobliwości oney która w nas
iest / y która on nam dáie. Bo sie ták sam A-
postól wyklada / troche nišzy mówiac: ^aNie-
ście omyci / áleście poświęceni / áleście wśprá-
wiedliwieni / w imie Pána náššego Iesu
Christusa / y w Duchu Boga náššego.

1. kor. 5. 3.

Christus iáko
iest spráwie-
dliwość ná-
šá.

Rozd. 6. II.

ROZDZIAŁ II.

A Ja gdy przypie-
di do was bracia / przyszedłem
nie z wyniosło-
ścią mowy albo
mądrości / opo-
wiadać wam

świadełtwo 'Chrystusowe'. ' Albo-
wiem nie rozumiałem żebym miał
co umieć między wami / iedno Je-
susá Chrystusá / y tego użyżowás-
nego. ' A byłem iá ze młodością / y
z boiaźnią / y ze dzieleniem wielkim w
was: ' á mowá mojá y przepowiedá-
nie moie nie w przyludziących mą-
drości ludzkiej słowach / ále w oka-
zaniu ducha y mocy: ' aby wiara wa-
śá nie była w mądrości ludzkiej / ále
w mocy Bożej. A powiadam i mą-
drość między doskonałymi.

' A mądrość nie wieku tego / áni
' książat wieku tego którzy się káżą.
' ále powiadam mądrość Bożą w
táimnicy / która zakryta jest / którą
Bóg przénáznił przed wieki tu
chwale náś. ' Którzy żaden z ksią-
żat wieku tego nie poznal: Bo gdy-
by byli poznali / nigdyby byli Páná

chwały nie użyżowali.

' Ale iáko jest napisano / ' Czego o-
ko nie widziało / y ucho nie slyślało /
y w serce człowieka nie wstąpiło / co
nagotował Bóg tym którzy go mi-
lują. ' lecz nam Bóg objawił przez
Duchá swóiego. Albowiem Duch
wszystko wypatruie / y głębokości Bo-
żé. ' Bo któż z ludzi wie co jest czło-
wieczego / iedno duch człowieka któ-
ry w nim jest: także też co jest Bo-
żego nikt nie wie / iedno Duch Boży.
' A my nie wzięliśmy ducha tego swiá-
tá / ále ducha który jest z Bogá: aby-
śmy wiedzieli co nam od Bogá jest
dárowano. ' Co też opowiadamy
nie przez rozumne słowa ludzkiej mą-
drości: ále przez náukę Duchá /
duchownym duchowne rzeczy przy-
stosując. ' A człowiek cielesny nie
póymnie tego co jest Duchá Bo-
żego: ábowiem głupstwem temu
jest / y nie może rozumieć: iż du-
chownie bywa rozsądzon. ' Lecz du-
chowny rozsądza wszystko / á sam od
żadnego nie bywa rozsądzon. ' Albo-
wiem któż poznal umysł Pánstwi któ-
ryby go náuczył: ' lecz my umysł
Chrystusów mamy.

Pan chwa-
ły ukryżo-
wany.

1. 64. 2. 4

dz. Piot. 1. c

16.

' swiętego. 2.

L. G. 2.

' rozumieć

tych rzeczy,

które duchow-

nie bywają

rozróżniane.

N. L.

iż duchow-

nie bywają

rozróżnione.

K. G.

1. 40. c 13.

Mąd. 9. c 13.

Rzym. 11. dz 4

2 wys. 1. c 17

' Boie G.

bDzie. 18. a 1
wys. 1. c 17.

' znacnych á
rozumnych lu-
dzi, Philozo-
phow y kráso-
mowców.
Chrysof: y
Theophilact.

Swięci iáko
wiedzą my-
śli ludzké.
Dzie: 5. 3.

4. król 5. 26.
4. król 6. 12.

Iedno śc per-
son w ko-
ście.
Mat. 11. 27i

Duch S. jest
Bogiem.
Sam ko-
ściół káto-
licki praw-
de ma, tak
w mleku iá-
ko y w chle-
bie swym:

11 Iedno duch człowieka / żaden człowiek
myśli drugiego człowieka z przyrodzenia
wiedzieć nie może. Wszakże Pan Bóg proro-
kóm y innym świętym ięse w tym żywocie
nad przyrodzenie daie moc poznania skryto-
ści ludzkich. Jáko dał Piotrowi poznac zdra-
de Ananiasá y Sáfiry / Elizeusowi zdra-
de stugi swego / w niebytności swéy popel-
niona: y wiedzieć táimné rady w Komorze
Syryjskiej Króla zámknione przeciw Izrael-
czykom: á nawet iáko daie wszystkim áno-
tóm świętym (ile przystoi naszym potrzebom /
y chwale ich niebieskiej) rozumieć nie tylko
głosné modlitwy náś / ále y wnetrzna po-
tę / y żądanie náś.

12 Iedno Duch Boży / Temi słowy nie wy-
łącza Syná od poznania Bożkich rzeczy.
Jáko y onemi nie wyłącza Duchá / tedy mó-
wi: żaden nie zna Syná iedno Ociec /
y Ociec nikt: nie zna iedno Syn. Bo táka jest
iedność person Bożkich / że gdy miánuia ię-
dne / druga się w nię rozumie: wygawszy sa-
mé własności person. Zład też mamy / iż
Duch S. jest prawym Bogiem. Bo naprzód

doskonale zna Bogá / ábo rzeczy Bożkie: czemu
żaden rozum stworzony spróbać nie może.
Ktemu iáko Duch ludzki zna to co jest w czło-
wiecze / przeto że jest wnetrzny / y spólny czło-
wiekowi: tak też Duch Boży: náucząc Bożkie
rzeczy / musi byc wnetrzny y spólny Bo-
gu: co nie może byc dano stworzeniu.

15 Duchowny rozsądza wszystko / Jáko cie-
lesny człowiek nie póymnie rzeczy Bożkich /
ále tylko sadzić może o ziemskich: tak duchow-
ny człowiek w kościele powszechnym roz-
sądza wszystkie rzeczy tak duchowne iáko y
wiekie / tak niebieskie iáko y ziemskie / tak Bo-
żkie iáko y ludzkie / wszakże nie wszystkie Bo-
żkie. A sam od żadnego nie bywa rozsądzon.
Nie od wiecznych / bo się z nimi zgadza:
áni od niewiernych / bo ci nie rozumieją rze-
czy duchownych. Wszakże nie idzie z tym /
żeby duchowny człowiek / y z náuką y z roz-
miesnym / nie miał byc poddany kościo-
łowi y przełożonym jego / gdyż y Páwel S.
náukę swá / która był wziął od Bogá (to jest /
od Chrystusá / iáko sam powiada) nie od lu-
dzi / poddał rozsądkowi innych Apóstolów.

Iáko duchow-
ny rozsą-
dza wszystko.
1. kor. 2. 14.

Káady się ma
poddawać
rozróżnieniu
kościół Bo-
żego.

Gal. 1. 7.

Gal. 2. 2.

to jest tak

w náuce do

skónalych,

iáko y nie-

doskoná-

tych. Aug:

lib: 15. c 3.

cont: Faust.

ROZDZ. III.

A Ja bracia nie mogłem
wam mówić iáko duchow-
nym / ále iáko cielesnym.

2 Jáko małutkim w Chrystusie / dá-
łem wam mleko ná napóy / nie po-
karm: boście ięse nie mogli: ále
ani teraz ięse możecie: bo ięse cie-
lesni ięstescie. ' Albowiem gdyż mie-

*cielesni 3.
L. G. S.
*studzy przez
kierście, G.

apfal. 61. b
13.
Gal. 6. b 5.

Wielka za-
cność du-
chownych,
pasterzów
y káznodzie-
iow: że nie
tylko, są
studzy Chri-
stusowi, ale
y pomocni-
cy do zbá-
wienia ludz-
kiego.

Zastugi y-
czynkowe

Czystowy o-
gień.

4 dzy wami iest zazdrość y swar: á za-
żesćcie nie cielesni / y według czło-
wieka chodźcie: * Abowiem gdy kto
mówi: Jam iest Páwłow / á dru-
gi: Ja Apollow: á żesćcie nie lu-
dzmi: * Cóż tedy iest Apollo: á co
Páwel: * * Studzy tego któremuscie
wierzeli / á iako każdemu Pan dał.
6 * Jam szepił / Apollo polewał: ále
7 Bóg dał pomnożenie. * A tak ani
który szepi iest czym / ani który pole-
wa: ále Bóg który pomnożenie da-
wa. * A który szepi / y który pole-
wa / iedno są. A każdy własná za-
pláte weźmie według prace swojey.
9 * Abowiem iestefny pomocnikami
Bożymi: rola Boża zorána iestescie /
10 budowaniem Bożym iestescie. * We-
dle łaski Bożey która mi iest dána / iá-
ko mądry budowniczy záłożył fun-
dament: á drugi ná nim buduje. Lecz
11 każdy niech bacz iáko ná nim buduje.
* Abowiem fundamentu ineg nikt
záłożyć nie moze / okrom tego który zá-
łożył iest / który iest Chrystus Jesus.
12 * A iesli kto ná tym fundamencie bu-
duie złoto / srebro / kámiennie drogie /
C 13 diwa / siáno / stome: * każdego robota

8 A każdy własná zapláte weźmie] Oto
máš iásyny text: że ludzje przez prace své ró-
zne / weźmą téż rózná zapláte w niebie: á iż y
czynki z łaski pochodzące zastugnia niebo / y
wiersze ábo mniejsze w nim weśle y chwale.
Co iest przeciw Ewángelíom dzisiejszym.

15 Bedzie zbáwion lecz tak iáko przez ogień]
To mleyse Apostolskie: stárzy á świeci do-
kázali o czyscowym ogniu zgodnie roz-
mnieia / y tak wykládá: że wierzmy którzy ná
fundamentie Chrystásie / to iest ná wierze
Páná Chrystusowey / złoto / srebro y drogie
kámiennie buduiá / to iest doskonála náuka y
doskonále wezynki / bez żadney przysády (iá-
ko Apostołowie / Meczennicy / y inni ludzje
doskonáli) moga sie nie bać ognia czyscowe-
go: bo ten zlotu y srebru nie nie záškodzi.
Lecz którzy ná tymże fundamencie / przy zło-
cie y srebze buduiá téż drzewo / stome y siá-
no: to iest / náuki y wezynki nie doskonále / w
których sie lefkich grzechów przysáda náyd-
ie: ci w dzień Pánstí / to iest w dzień sadny

14 láwna bedzie: Bo dzień Pánstí po-
kaze: * bo sie w ogniu obiały: á ká-
żdego robota iáka iest / ogień spobu-
ie. * Iesli którego robota zostanie kó-
15 ra nádbudował / zapláte weźmie.
* Iesli którego robota zgoré / škoda
odniesie: lecz sam bedzie zbáwion /
16 wśátže tak iáko przez ogień. * Niewie-
cie iżesćcie kósciołem Bożym / á Duch
17 Boży mieska w was: * A iesli kto kó-
D ściół Boży zgwalcí / zátráci go Bóg.
Abowiem kósciół Boży swietý iest /
którym wy iestescie.

18 * Niech sie żaden nie zwodzi. Iesli
kto zda sie byđ mądrym między wá-
mi ná tym świecie / niech sie sstanie
19 głupím / áby był mądrym. * Abowiem
mądrość swiátá tego / głupstwem
iest v Bógá. Bo nápisano iest:
* Poimam medice w chytrósci ich.
Zásie: * Pan zna mysli medice
10 iż są próżné. * A tak niech sie nie ché-
piżaden w ludziách. Abowiem wśy-
21 tko iest wáśe: * bądž Páwel / bądž
Apollo / bądž Cephás / bądž swiát /
bądž żywot / bądž śmierć / bądž teraz-
22 nieysze rzeczy / bądž przyszle: bo wśy-
tko wáśe iest: * á wy Chrystusowi:
á Chrystus Boży.

który bywa po śmierci każdego / škoda po-
deyma. Bo to wśytko zgoré / á oni sami zbá-
wieni w prawdzie beda / ále nie ináczey ied-
no przez ogień. Słowa Augustynowe są:
Beda zbáwieni tak iáko przez ogień. Czemur
iedno iż tu budowali ná fundamencie drzewo /
siáno / y stome. Bo gdyby byli budowali zło-
to / srebro / y drogie kámiennie / bylby wolni
od ognia obotego / nie tylko onego wieczne-
go / ále y od tego (doczesnego ábo czyscowe-
go) który bedzie káral té co przez ogień zbá-
wieni beda. Bo tak nápisano: Ale sam zbá-
wion bedzie / ále tak iáko przez ogień. Wtáz y
Ambroży S. piśac ná to mleyse: Wczy / pra-
wi / Apostol / iż acz zbáwion bedzie / ále meki
ogniowe piérwey ciérpieć musí: áby przez
ogień oczyszciony / był zbáwiony: á nie iáko
mewiern / wiecznym ogniem był záwdy me-
czony. Tak y Theodoretus Greczyn to mley-
se wykláda: Ten wierzymy byđ ogień czy-
scowy / w którym dusze bywáá czyszcione / iá-
ko złoto w piecu. Tak y Origenes / y Decu-
mentus / y innych bázjo wiele.

* iá przez o-
gień obiały
na bázje.

b Ník. 6. d 19.
2. kor. 6. d 16

C Job. 5. c 11.
* który poima
w. G.
d Pál. 93. b
11.

Augu. in
Pál. 37.

Dwóáki o-
gień ná o-
nym świecie
wieczny y do-
czesni.

Ambros.

Theodor.

ROZDZ. III.

1 **A**ż niechay czlowiek
o nas rozumie iáko o * stu-
gách Chrystusowych / y pá-
fárzách táimnic Bożych.

2 * Tu iuž sukáá między páfárzmi / áby
3 który náležon był wiernym. * Ale v
mnie to iest namnieysza žebych był
od was sądzony / ábo od * duiá ludz-
4 kiego. lecz ani sam siebie sádze. * Abó-
wiem sie w młoczym nie czuie: ále

* káády.

* od sádu ludz-
kiego.

nád to co
jest napisano
nie rozu-
mieci aby sie
ieden, G.

b Dnie. 20.
g 34.
1. Thef. 2. b
9.
2. Thef. 3. b8

Zaden nie
jest pewien
o swym v-
sprawiedli-
wieniu.

WTORA
CZESC li-
stu, o wse-
teczniku, y c
tych ktorzy
sie u Pogá-
nów prás-
wowáli.
a3 Moy. 18.
b 8. y 20. b11

b Kol. 2. a 5.

nie w tym iestem vspráwiedliwion :
á który mie sádzi Pan iest.

5 [°] A tak nie sádzcie przed czásem /
áaby Pan przysedl / który téz oswieci
zakrycia ciemności / y objawi rády
serc : á tedy chwala będzie každému
od Boga.

6 [°] A tomci brácia obrócił ná sie y
B ná Apoliá / dla was : abyście sie náu-
czyli z nas / żeby sie nád to co iest ná-
pisano / ieden za drugim nie nád-
7 mal przeciwko drugiemu. Abowiém
któž cie rozsadza : A co masz czegos
nie wziął : A iesližes wziął / přeczże
8 sie chlubiš iáko byś nie wziął : Już-
ście nášyceni / inžescie sie bogátými
ostali : oprócz nas króluiecie : á bo-
dayiescie królowáli / žebyśmy y my z
wámi królowáli.

9 [°] Bo mniémam iż Bóg nas Apo-
C stoly ostatnie pokazal / iáko by ná
smierć náznáczoné.

Abowiém sstálisiny sie dživowiz-
stem sviátu / y ányolóm / y ludžiom.

10 [°] Ny glupi dla Chrystusa : á wy roz-
stropni w Chrystusie. myšmy slábi /

á wy mocni : wy zacni / á my beze cčí.
11 [°] Až do téy godžiny y lákniemy / y prá-

gniemy / y nádzy iestemy / y bywamy
12 policzťowáni / y tułamy sie / y ^b prá-

4 Ale nie w tym iestem uspráwiedliwiony]
Znowowiemny nie nie wáptia / iť sa w lásce
Božey vspráwiedliwieni : Lecz Pawel chočia
nie czul ná sumnieniu grzechu žadného / w-
sáťže nie smial smiele twierdziť žeby byl v-
spráwiedliwionym : y niechcial tego sobie
przywlaszczać / áby byl sam siebie / z serca swe

13 cniemy robiac swými reťomá. zlorze-
cza nam / á bťogostáwieny : přeslá-
dowánié cierpiení / á znosiomy : [°] bl-
žnia nas / á modľiny sie. Sstálisiny
sie iáko plugáštwa [°] tego sviátá /
14 smieci wšyťtich áž do táb. [°] Nie že-
bým was záwštydžil to piše / ále iáko
syny moie namilšé nápomínám.

15 [°] Abowiém chočbyście mieli dže-
sieć tysieci Pedágoťogów w Chrystu-
sie / ále nie wiele oyców. bo w Chry-
stusie Jესusie přez Ewángeliá iam
was vrodžil.

16 [°] Proše was tedy / bádžcie náslá-
dowcámi moimi / iáťom y ia Chry-
stusów.

17 [°] Dla tegóm poslal do was Tymos-
theusa / który iest syn mój namilšy y

D mni drogi moie które są w Chrystu-
sie Jესusie / iáťo wšedy w každym
košciele vče. [°] Jáťobych nie mial

18 přysdž do was / tak sie nieťťorzy ná-
deli. [°] Ale rychťo přyžde do was / iesťi

19 Pan będzie chcial : y doznam nie mo-
wy tych ktorzy sie nádeli / ále mocy.

20 [°] Abowiém nie w mowie iest króle-
stwo Božé / ále w mocy. [°] Co chceťe

21 z rózgali mam přysdž do was / czyli
z miľostí / y z duchem áťhošćí :

go / y zwaľsnych myšľi sáđil / ále ten sad ná
on džen Pánšťi odkładal.

21 Z rózgali mam přyždž do was] Apostoľo-
wie y ich namieštnicy máťa moc karáni wy-
stępn ych / y moc odpusťzenia tym co sie vžna-
wáťa : áby oboygá vžywáli wedľug madošćí
y baczénia swego / y wedľug czásu y potreby.

Prełokeni
duchowni
máťa moc ka-
ránia.
Mat. 18. 18.

ROZDZIAŁ V.

I **N**iecznie sly
chac miedzy was
mi poubstwo / á
táťie poubstwo /
A iáťiego áni mie-
dzy Pogány / ^a tak
iž którys ma oycá

2 swého žone. [°] A wyscie sie nádeli : á
nietáczeyesćie žalostí mieli / áby byl
z miesion z posęzodku was który tego
vczynťu sie dopusćil. [°] ^b Já iście nie
3 přyťomny ciálem / ále duchem přy-
ťomny / inžem iáťo přyťomny oš-
džil / tego który tak vczynil / [°] gdy sie
4 wy w imie Pána nášęgo Jესu Chry-

5 stá zgromáđžicie y z duchem moim :

z mocą Pána nášęgo Jესusa / [°] po-
dác táťiego šátánowi ná zátřacenié
ciáťa : áby duch byl záchowan w
džien Pána nášęgo Jესusa Chry-
stusa.

6 [°] Nie dobra iest chluba wáša.
[°] Niewiećie iż trochá kwásu wšyťťo
ciáťo zátřwáša :

7 [°] Wyczysćciež stáry kwás / ábyście
byli nowym záczyniením / iáťo přa-
šni iestescie. Abowiém Páschá náša

8 [°] ošťáťowány iest Chrystus. [°] A tak
[°] vžywámy nie wstárym kwásie / á

9 [°] ni w kwásie žlošćí y přemiotnošćí :
ále w přašnitách ščęřošćí y prawdy.

[°] Písáľem wám w liście / ábyście

^c Gal. 5. b 9.
[°] w džien š-
dny.

^a ná nas G. S.

[°] obchoťámy
šwigo.

10 D sie nie mieřali z poubnikami. ° nie-
zgoła z poubnikami ſwiata tego/
abo z łakomymi/ abo z drapieżnymi/
abo z ſłużącymi białwanóm : Bo iná
12 czeý/musieli byřcie z tego ſwiata wy-
mizdż.
11 ° Lecz teraz piřalem wam abyřcie
sie nie mieřali : ieřli ten ktory ſie brás-
tem miánuie/ ieřli poubnikiem/ abo

łakomym/ abo ſłużącym białwanóm/
abo zlorzeczającym/ abo piánicą/ abo
drapieżcą / żebyřcie z takowym ani
12 iedli. ° Bo co mnie należy o tych ktró-
rzy nie ſą w nas ſadzić : A za o tych
któřzy w nas ſą wy nie ſadźcie : Bo
tych któřzy nie w nas ſą Bóg ſadzić
bedzie. Wyrzucicie złego z pořzodka
was.

Kłówa koř-
cielna.

Moc zálkná
ma przy kim
ieř.

Ian 20. 23.
Mat. 13. 17.

Moc Pán-
řka pářerze
zálkná.

Zálkati by-
wáli odczár-
rá opatáni.

Ian 13. 27.
1. Tim. 1. 20.

3 Ia nie przygoťmny ciálem] Tu Páwel S.
wřywa ſwéy włařnéy władzeý Apostoľſkieý/
w zwięzowaniu wřateczniká tego / zálkná-
iac go przez liřty / przez mándat abo rozkaźá-
nie/ chociaź w niebytnořci.
4 Gdy ſie wy zgromáďcie. Necz erefucya
Flatwy była przy zgromáďzeniu wiernych :
wřářce zwięřchnořć y władza wydania Fla-
twy była przy Apořtole / á nie przy wřyřkim
kořciele abo zgromáďzeniu wiernych / iáko
teraz chce mieć odczeępienicy. Bo moc zwię-
zowania y rozwięzowania nie ieřł dána wřy-
řkiemu kořciolowi (aby ia miał řáďdy wiere-
ny / abo ieý wřywać móęł) ale przełožený
kořcielnym/ ku pożyřku kořciola wřyřkiego.
Jáko y Chřiřtořm ř. piře/ wykłáďac one
Pánřkie řłowa : Powiedz kořciolowi/ to ieřł
mówi/ przełožený kořcielnym.
4 Z mocą Páná nářego] Wřyřká takowa
moc y władza ná wyřepné/ bywa wřywána
y ſprawována imieniem y mocą Páná Jeřu
Chřiřta : á křořolwieř ia gáďřł / ten gáďřł
imieniem y mocą Páná Chřiřtowa.
5 Podáć iákiego řátánowi] Aby ludźie o
tym wpewnieni byli / iř wřyřcy křořzy ſą w
Flatwie/ ſą w mocy y w dźierźawie řátá-
řkieý / y od obrony y opieki Páná Chřiřtoř-
wéy oddaleni / řkoro ſentencya przełožený
kořcielný / od ciála tego y řářramentów
y od obcowania wiernych Kátholików bywa
ia oddzieleni : dáł był Pan Bóg te moc Apo-
řtořm y przełožený kořcielnym/ ná ónych
poczářkach / aby řátan opat ciáło zálkře-
go. Jáko gdy Pan Chřiřtus Judařá wyob-

cowal / wnet go řátan pořáďł. Táľ řkoro
Páwel Alexándra y Symenęřá zálkal/ wnet
od řátá-... li opetáni : y Piotr ř. (iáko An-
guřtyn ř. ſwiádecy) piérweý zálkal Anánieř-
řá y Sápħire / á potym ná znáľ mocy řwéy/
y ná řřách ſentencieý / nagla ie řmiercia po-
řarat. Táľ moc y teraz trwa w kořcielu / y
náđ Flerymi bywa rozřciągána : křořzy ář-
nie ciála / ále duře táľře bywáia od czártá o-
petáni / iáko zgodnie ſwiádeca wřyřcy Do-
křořowie. Albowiem to ieřł řářł najwrietřa
pod řłoncem / y řřáľł iáľřis wieczného pote-
pienia / y od tego mieřá duchowného wmię-
ráta wřyřcy/ křořzy kořciola nie ſą pořřuřni.

7 Abowiem Pářhá nářá] řřad wřđimý/
iř báránek Wielkonocny řyďowřł (křořego
y tu / y w Ewáńgeliéý Pářhá zowa) był ři-
gura ořiarowania Chřiřta Páná : křořy táľře
miał byď piérweý ořiarowany/ á potym po-
řywány. A gdyř Apořtoľowie ná ořřáťmiéý
wietřery pořywáli ciála Chřiřtowa / iá-
řł práwego báránka Wielkonocného : tedyé
pewnie táľře Pan Chřiřtus ciáło ſwoie piér-
weý Bogu ořiarował / á potym ie wczmóm
ku pořywaniu podáł. Greg. Nyřł. Orat. 1. de
Refur. Domini, Theoph. in Mattheum.

11 Zebyřcie z takowymi ani iedli] ř Pogá-
ny dopuřca Apořtoľ wiernym iáďáć : Lecz
ř Chřiřćiány iáwne gręřřacymi/ áwłářřá-
ř wykřetymi/ y od kořciola ořáďżonymi / iá-
řł y z hererykami y z odczeępieniami / řá-
dnéý řpółecznořci wiernym niedopuřca.
Rzym. 16. 17. Tir. 3. 10. 2. Theřł. 3. 14. 2. Ian. 10.

De mira-
fac. script.
lib. 3. c 16.

Zálkřtych
duře czárt
pořáďa :
Cyprian :

Ořárá Mřey
S.

Z zálkřtymi
obcowáć ſie
nie góďł.
Nř. 10. 27.

ROZDZ. VI.

11 Je ktory z
was máiać ſprá-
we przećiw duř-
giemu řadzić ſie
przed nieřpráwie-
dliwymi / á nie
przed ſwietyimi :
2 ° Azaź niewiećie iř ſwiéci bęďa ten
řwiát řadzić : A ieřli od was řwiát
řáďżon bęďie : nie godnięřcie řá-
ďzić řzećzy namnięřřych : Nie wie-
ćie iř ánioly řadzić bęďiemy : iáko dá-
leřł wietřey řzećzy řwiectkieř : Jeřli te-
dy bęďiećie mieć řáďy řwiectkieř/ křó-
řzy ſą wřgáďżeni w kořcielu/ řřch wy-
řadźcie ná řáďżenie. Mówie ku wřyř-

B dowi wářemu. Táľře nie mář mie-
dzy wámi máďiego řáďného/ křóřybř
móęł rozřadzić miedzy brátem řwo-
6 im : ° Ale ſie brát z brátem práwue :
7 y to przed niewiernymi : ° Juź iáko
niecznie ieřł w was wyřtepek / że řáďy
miedzy ſobą miećacie. ° Czemu rá-
8 czeý křzyřdy nie podęymiećie : cze-
mu ráćzeý řřkody nie cięřpicie : ° b Ale
9 wy křzyřdy czyniećie y řřkóďicie / á ie-
ře bęďiećie. ° Aza niewiećie iř nieřprá-
wiedliwi nie ořieęę křóľeřřwá Božé-
go : Nie myľcie ſie / áni poubnicy /
áni białwanóm řłużacy / áni cudzoř-
źnicy / áni přořliwi / áni řodomczy-
10 cy / áni złóďżicie / áni łakomi / áni pi-
C iánice / áni zlorzeczacy / áni drapieżce
nie pořieęę křóľeřřwá Božého. ° A

řo ieřł, prá-
wowáć ſie
przedpogány,
á nie przed
Chřiřćiány

řáďow ná-
mnięřřychř
ř.

řremu áwwo-
řowi řłużacy
ř.

2. Mat. 5. f
39.
Luk. 6. d 29.
b Rzym 12. d
19.
1. Theřł. 4. a 6

Eph. 4. 1.

d wys. 6. d 20
1. Piot. 1. c 18.w tle. G.
Ato. G.czas skroco-
ny jest napo-
nym, aby y ci
G.Zaden sie nie
powinien o-
żenić.
ver: 27.Bezżeństwo
kapłanów.

18 D wdział Pan / iako każdego wezwał
Bóg / tak niech postępuje / y iako we
wszystkich kościołach ucze. ° Obze-
żanym kto wezwany jest : niechajże
nie przywodzi odzysku. W odzysku
kto wezwany jest : niechaj sie nie ob-
rzuca. ° Obżezanie nic nie jest / y od-
rzesek nic nie jest : ale zachowanie
20 Bóżego przykazania. ° Każdy w któ-
rym wezwaniu jest wezwan / w tym
21 niechaj trwa. ° Jesteś wezwan nie-
wolnikiem : nie dbajże. ale jeśli też
możesz być wolnym / raczej używaj.
22 ° Abowiem kto niewolnikiem wezwá-
ny jest w Pánie jest wyzwolony Pán-
skim : także który jest wezwan wol-
nym / jest niewolnikiem Chrystuso-
wym. ° Zapłatąście kupieni / nie ssta-
23 wajcie sie niewolniki ludzimi.
24 ° Każdy w czym jest wezwan / brá-
cia / w tym niech trwa przed Bogiem.
25 ° A o pannách nié mam rozkazá-
nia Pánstiego : ale ráde dáte / iako
ten którym od Pána miłosierdzia do-
26 stał aby był wiernym. ° Mnie-
mam tedy to być rzeczą dobrą / dla
terazniejszej potrzeby / iż dobra jest
27 rzecz człowiekowi tak być. ° Przy-
wiązaneś do żony : nie szukajże roz-
wiązania. Rozwiązanyś od żony : nie
28 szukajże żony. ° A jeśli byś wziął żonę /
nie zgrzeszyles. Jeśli też panna ślá-
żá mąż / nie zgrzeszyła. Wszakże tra-
pienie ciała / mieć będą takowi. A ia-
29 wam folguie. ° To tedy powiadam
bracia / ° czas krótki jest : to zostacie /
aby y którzy żony mają / byli iakoby
30 nie mieli : ° a którzy płaczą / iakoby nie
plakali : ° a którzy się weselą / iakoby

2 Niech każdy ma swoje żonę] Nie rzekł.
Niech każdy żonę poymie który iey nie ma :
iako dziś odszepienicy oblednie wykładają.
(Boby był sam przeciwko sobie / mówiac tro-
sile niżej : Aby nie szukał żony ten / który iey
nie ma) Ale także / aby żonaty miał żonę swo-
ją / aby iey nie opuścił / ale aby mieszkał y
obcował z tą którą poiał pierwéy niżli wwie-
rzył. Bo tu Paweł święty na pierwsze pyta-
nie Korynthian odpowiada : które nie toć by-
to : Jeśli się godzi / albo nie / żonę poiać : Ale /
Jeśli ci który żony mają / nawróciwszy się
na wiare Chrystusowe / mają z nami iako y
pierwéy obcować / czyli te opuścić / a mie-
ścić w czystości : Hieron : lib. 1. cont: Iouin :
Chrysof. in hunc locum homil. 19.

5 Abyście się bawili modlitwą] Jesliś
wielki y którykolwiek wierny modlić się do-
brze nie może / kiedy się nie wstrzyma od mał-
żeńskiej sprawy : tedyć kapłan / który się ma

31 F sie nie weselili : ° a którzy kupują / iá-
koby nie dzierżeli : ° a którzy używają
32 światła tego / iakoby nie używali. bo
° przemiał kształt światła tego. ° A
chce abyście byli bez pieczolowania.
Kto bez żony jest / stara się o to co
Pánstiego jest / iakoby się podobał
33 Bogu. ° A który z żoną jest / stara się
o to co światu należy / iakoby się po-
34 dobał żenie : ° y rozdzielon jest. ° A
białagłowa nie meżata y panna / my-
śli o tym co Pánstiego jest / aby była
święta ciałem y duchem.

A która śláżá mąż / myśli co swia-
tu należy : iakoby się podobiała me-
żowi.

35 ° A toć mówię ku pożytkowi wa-
śemu / nie abym ná was siódło wzru-
cił / ale ku temu co jest pocztwego /
y coby was sposobiło do modlenia
36 sie Pánu bez przeszkody. ° A jeśli sobie
G kto zá sromotę ma z strony panny swo-
iej iż látá prześlá / ° a tak musi być :
co chce niech czyni. nie grzeszy / jeśli
37 pójdzie zá mąż. ° Bo kto postano-
wił mocnie w sercu swym / potrzeby
nie mając / ° a mając w mocy swą wla-
stwą wolą / y to postanowił w sercu
swym / aby zachował pannę swą do-
38 brze czyni. ° A tak y który dáte w mał-
żeństwo pannie swoje / dobrze czyni :
39 y który nie dáte / lepiéy czyni. ° Żoná
przywiązana jest do zakonu / póki ży-
wie mąż iey. ° a jeśli by zaśnął mąż iey /
wolna jest : niech idzie zá tego chce :
40 tylko w Pánie. ° Ale błogosławień-
śta będzie / jeśli tak została / wedle
mojej rady. A mnié mam że y ia-
mam Duchá Bóžego.

zawsze modlić / y ofiary zá lud ofiarować /
powinien być zawsze bez małżeństwa. Hie-
ron : lib. 1. cap. 19. con: Iouin : Pátrz wyspěj /
Luk. 1. 23.

7 Iakom y ia] Stać znáć / iż Paweł S. nie
miał żony / ale w czystości żył. August : de
grat. 8 lib: arb. cap. 4.

9 Lecz jeśli się nie wstrzymają] To mówi
o pannách / które ieszcze czystości nie ślubily.
Bo które po ślubie czystości Bogu uczynio-
nym zá mąż idą : té mają potępienie / y cu-
dzoloznicami Chrystusowymi się sstawiają.
August : de fide ad Pet. cap. 3.

9 Lepiéy jest w małżeństwo wstąpić]
A to słowo należy tylko tym / które czystości
Bogu nie ślubily. Bo która się Chrystusowi
poswieciła / ta już w małżeństwo wstąpiła /
uż z nieśmiertelnym meżem jest złączoną.
Przetóž jeśli by chciała iść zá mąż / prá-
wem pospolitym cudzołóży / y śmierć zaśnu-

° abo zdra-
dza, bo słowo
Greckie ob-
iako się roz-
mieć może.

° różne /
niewiasta /
panna.
Niemeżata
myśli G. ale
to czytanie
odrzuca Hie-
ronym S. lib.
1. cont: Iouin

° nie żbych
was przym-
sił poniewol-
nych. Augu-
stin Hieron :
Theodor. The
ophilact.

° Rzym. 7. 2 2

° to jest, zá
Chrześcían-
ną. Hieron.
Tertul.
Stan wdowi
lepiéy jest y
błogosławień-
sy, a niżli
małżeński.

Paweł nie
żonaty.
Persony Bo-
gu posłubione
za mąż iść
nie mogą.
1. Tim. 5. 12.

Co jest go-
nie.Po rozwo-
dzie przeciw
trwa zwią-
zka małżeń-
ska.Psalmy Apo-
stolskie.

1. Piot. 3.

Dziatki se
nie rodzą
świętymi.CZWAR-
TA CZESC
o pokar-
miech bál-
wánom o-
fiarowa-
nych.* i. a. G.
Nauka któ-
ra pożyte-
czna.

gnie. Ambro: ad virg. lap. cap. 5. A gorzeć na-
tym mieyscu/ nie iestci potuśy cielesne cierpieć
(iako odszepienicy falszywie wykładają) ale
nierządnie żyć / y dąć się potuśam cielesnym
zwyciężać. Lecz iako żona która ma męża
abo schożalęgo/ abo na wojnie/ abo w wie-
zieniu/ abo w dalekich stronach będącego /
nie może prze to iść z drugiego męża/ iż po-
tuśy cierpi: ale powinna iest modlitwą / po-
stów y ciała utrapienia przeciw potuśom w-
żywać: tak też osoby Bogu oddane/ nie do
małżeństwa ziemskiego się wciągają/ ale podo-
bnych lekarstw przeciw potuśom cielesnym
wżywać są powinne.

11 Niechay trwa bez małżeństwa] Jako żo-
na męża opuściwszy / dekretem Chrystusa
wymy y Pawłowym nie może iść z drugie-
go męża: Tak też mał opuściwszy żonę (cho-
ćia y dla cudzołóstwa) nie może innej potać
póki ona żywa. Mat. 5. Mar. 10. Aug. de bono
coniug. cap. 7. Pátrz wyszję Mat. 19. 9.

12 Ia mowie nie Pan] Stad się wczymy / iż
Pan Christus wiele rzeczy oprócz tych któ-
rych sam wczyl / zostawił postanowieniu y
sprawie Apostołów y potomków ich: którzy
moga wedle czasu y potrzeby y to y owo ro-
szczać y rządzic / y nas na posłuszeństwo o-
bowiązać.

14 Poświęcon bywa małż niewierny] To
iest/ często się przygadza / że ieden przez dru-
giego bywa na wiare nawrócony / y tym spo-
sobem bywa poświęcony.

14 A teraz świetemi są] Nie żeby dziatki /
choćia z rodziców wiernych narodzone/ mia-
ły być świetemi/ póki nie są ochrzczone: iak
to Kálwinistowie obtecznie trzymają/ ale iż

do chrztu s. bywają przywiedzione/ gdzie do
pięro bywają poświęcone.

19 Ale zachowanie przykazania Bożego]
Obacz co się Bogu nawiecy podobą / y co
prawym Chryścianinem człowiek czyni:
nie samą iście wiara / ale zachowanie Pán-
skiego przykazania / abo wiara która przez
miłość dobrze czyni. Gal. 5. 6. y 15.

25 Rade dacie] Insa iest rada / a insę przy-
kazanie. Rade dacie / abyśmy pamięstwo za-
chowali: abyśmy się od miewa y od wina wo-
strzymali: abyśmy wszystko przedali / y wbo-
gim rozdali. Ale roztaszać / abyśmy sprawie-
dliwie żyli / aby każdy człowiek strzegł się zle-
go / a naśladował dobrego. Rado kto rad w-
stucha y wypełni ją / będzie miał wietśa chwa-
le. Lecz kto niewypełni przykazania / iestli się
pokuta nie wspomogę / nie wydzic karania.
August. serm. 61 de temp.

28 Iesliby panna śl. a ż. a m. a] Tu o pán-
nach wolnych mowi / które służyu czystości
nie mają. Bo które po służeu czystości w mał-
żeństwo wstepują / te cięży niżli cudzołóznice
ce grzeszą. Aug. Ambr. Hieron.

31 Kto bez żony iest] Tu się odszepienicy
nauczyć moga. Naprzód / iż pamięstwo / y
bezżeństwo / nie dla tego tylko nad małżeń-
stwo bywa przekładane / iż iest stan daleko spo-
koyniejszy. Ale iż też iest do służy bożej spo-
sobniejszy. Druga / iż pamięstwo ma w so-
bie Bogu miła czystość y swiętoblwość tak
dużę iako y cięła / iaka w małżeństwie być
niemoże. Trzecia / iż przeto kościół chce mieć
kapłany nie żonate aby się od Boga nie od-
dzielali / ale aby się temu samemu podobali /
będąc swietymi y czystymi na duszy y na cie-
le.

Nie samą
wiara, ale y
uczynki
Chryściani-
nem czynią.Insa rada, a
insę przyka-
zanie.Stan bezżeń-
ski lepszy niż
małżeński.

ROZDZ. VIII.

1 A O tym co się
bálwánóm ofia-
ruie / wiemy iż w-
szystcy vmiecie-
ność mamy. V-
mieciełność nady-
ma / a miłość bu-
duie. A iestli kto mniema żeby co w-
miał / iestże niewie / iako mu vmieć
potrzebą. Lecz iestli kto miłue Bo-
gá / ten poznán iest od niego. A o
pokarmiech które bálwánóm ofiaru-
ją / wiemy iż bálwan nie iest na
świecie / a iż żaden Bóg nie iest ie-
dno ieden. Abo wiem choć są które
bogizowia / bądź w niebie / bądź na zie-
mi (iakoż iest wiele bogów / y wiele
pánów) / wszakże nam ieden Bóg /
Ociec / z którego wszystko / a my do nie-
go: y ieden Pan Jesus Chrystus /
przez którego wszystko / a my przezeń.
7 Ale nie we wszystkich iest wiado-
mość. A niektórzy dotychmiał z su-

mnieniem z strony bálwáná / iako
rzecz bálwánóm ofiarowania iadają:
a sumnienie ich będąc młde / pokalá-
né bywa.

8 Lecz nas pokarm nie zaleca Bo-
gu: abo wiem ani ieslibysmy iedli be-
dziemy obfitować / ani ieslibysmy nie
iedli schodzić nam będzie. A pátrz-
cie aby śnadż tá wolność wáśá nie
była ku zgorzeniu młdym. Abo-
10 wiem iesliby kto wyzwał tego który
ma wiadomość / w bálwochwál-
cy w stole siedzącego: iżali sumnie-
nie tego / będąc młde / nie weźmie
pochopu do iedzenia rzeczy bálwá-
12 nóm ofiarowanych? A zginię za-
onę twoją wiadomością brát młdy /
dla którego Chrystus umarł? A
grzesząc tak przeciw bráci / y zrania-
jąc młde ich sumnienie / przeciw Chry-
13 stusowi grzeszycie. A przeto iestli po-
karm obraża brátá mégo: nie bede
iadł miewa na wieki / abym brátá me-
go nie zgorzył.

* i. e. b. który
mał. G.* We zbore
bálwániskim.* onęgo który
mał iest. G.* Rzym. 14.
c 15.* z á rwoim su-
mnieniem. R.
L.b Rzym. 14. d
21.

1 Vmieciełność nadyma] Nauka abo vmie-
łetność bez miłości nadyma / y nic nie poma-

ga: lecz miłością okraszona / buduje. Augu-
lib: 9. cap. 20. Ciuit. Dei.

Bálwan

Balwan iako
nie, nie jest.

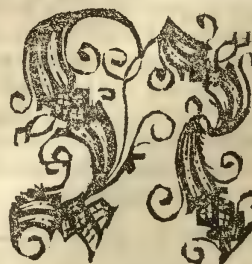
4

Balwan nie, nie jest / Nie strony mater
rity / Która cośkolwiek jest: ale strony for

my / i to znaczy co nie, nie jest / albo czego nie
mają na świecie.

ROZDZIAŁ IX.

A

iestem wol-
nym / nie iestem A
postolem: Iza-
lim Chrystusa
Jesusa Pana na-
szego nie widziat:
Izali wy nie ie-
ściecie robotą moją w Panu.

2

A iestli innym nie iestem Aposto-
łem: awszakże wam iestem. abowiem
pieczęć Apostolstwa mego wy ieste-
ście w Panu.

3

Obrońa moją w tych

4

któży mnie pytają tą iest: Izali nie

5

mamy wolności iest y pić: Izali nie

mamy wolności wodzić sie z siostrą

6

niewiastą / iako y dwudzy Aposto-
wie / y bracta Pánsey / y Cephas: Czy

7

li i sam y Barnabasz nie mamy wol-

ności tego czynić: Kto kiedy żo-
nierstwa swym kostem służy: kto sa-
dzi winnice: a z owocu iey nie poży-
wa: Kto trzódę pásie: a mleka

8

trzódę nie pożywa: Izali według

9

człowieka to mówię: Izali też zakon

B

tego nie mówię: Abowiem w zakonie

Mojżesowym napisano iest: Nie

zawiażesz geby wołowi młodecemu:

Izali Bóg o wolch pieczę ma:

10

Czyli koniecznie dla nas mówi: A-

bowiem dla nas iest napisano: iż w

nadziei ma orać co orze: a który młó-

11

ci w nadziei wzięcia pożytku.

Izali my wam duchowneśmy rzeczy sła-

li / wielka rzecz iest / iestlibysmy wásce

cielesne żeli: Iestli inšy mocy nad

12

wami są uczestnikami / czemu nie ra-

czemy my: Leczesmy téy mocy nie uży-

wali: ale wszystko znaszamy / abyśmy

iąkiey przeszkody Ewangelii Chry-

stusowej nie dali.

13

Niewiecie iż któży w świątni-

cy robią / co iest z świątnice iedzą: a

któży oltarzowi wstugują / uczestni-

14

kami są oltarza: Tak też Pan po-

stał w tym któży Ewangelii opo-

5

Z siostrą niewiastą / Nowowierney to

mieysce o żonach Apostolskich przewrotnie

wykładaia: chocia nie czytamy iako Hiero-

nym s. piše / aby któży Apostól żone miał / o

przez iednego Piotra / y to przed nawróce-

niem. Lecze s. Chryzostom / Theodoretus / y

Theodorus Gręccy Doktorowie / a Hiero-

nym / Augustyn / y Terullian / Lactancy / wy-

kladaia to o nabożnych niewiastach / które we

dlug obyczaju żydowskiego Apostołom słu-

żyły

C

wiadają / aby z Ewangelii żyli. A

iam żadney z tych rzeczy nie używał.

A nie pisałem tego / aby sie tak zemna

stało: bo mnie lepiej umrzeć / niżby

16

któ pochwale moje miał wyniszczyć.

Bo iestli Ewangelii bede opowia-

dal / nie mam chluby: bo mie potrze-

ba przyciska: abowiem biada mnie

iestlibym Ewangelii nie przepowia-

17

dal. Bo iestli to dobrowolnie czynię /

mam zapłatę. lecz iestli poniewolnie /

18

śaśarstwa mi zwierżono. Któraż te-

dy moją iest zapłata: Abych opowie-

daiać Ewangelii / bez nakładu wy-

stał Ewangelii / żebych wolności

moiey żle nie używał w Ewangelii.

19

Abowiem bedąc wolnym od w-

szystkich / uczynilem sie niewolnikiem

wszystkich / abych ich wiecéy pozyskał.

20

A stałem sie żydom iako żyd / a-

bych żydy pozyskał. tym co pod za-

21

konem są / iakobych był pod za-

konem (choćam sam nie był pod za-

konem) abym té co pod zakonem byli

pozyskał. tym któży byli bez zakonu /

D

iakobym był bez zakonu (choćam

nie był bez zakonu Bożego / alem był

w zakonie Chrystusowym) abym po-

zyskał tych któży byli bez zakonu.

22

Stałem sie młodym młody: abych

młodych pozyskał. Wszelkim stałem

sie wszystko: abym wszystko zbawił.

23

A wszystko czynię dla Ewangelii:

abym sie stał iey uczestnikiem.

24

Niewiecie / iż ci któży w zawód

biegają / acz wszyscy bieżą / ale ieden

zakład bierze: Tak bieżcie abyscie o-

25

trzymali. A każdy któży sie potyka

na placu od wszystkiego sie porwoci-

ga. A onie aby wzięli wieniec sławitel-

26

ny: a mi nie sławitelny. Ja tedy tak

bieżę / nie iako na nieperwog: tak bę-

muie / nie iako wiatr błądę: ale ka-

27

żdeciato moje / w niewolę podbijam /

bym snad inšym przepowiedaiać /

sam sie nie stał odrzuconym.

niem. Lecze s. Chryzostom / Theodoretus / y

Theodorus Gręccy Doktorowie / a Hiero-

nym / Augustyn / y Terullian / Lactancy / wy-

kladaia to o nabożnych niewiastach / które we

dlug obyczaju żydowskiego Apostołom słu-

żyły

Christusowa
G.

abych w-
ady niekórde
zbawił A to
czynię. G.

guznia / abo
guzy zada-
wam ciadu.
G.

Chrześcijań
ka.

nie robić. G

tużekimi
tylko dowody
abopodobien
stwy tego
probowis.
25. Moy. 25.
a 4.
1. Tim: 5. c18

wcześni-
kiem ma
być nadzieie
w nadziei
swojej. G.
Rzym. 15. f
27.

25. Moy 18.
21.
ci co rzeczy
świere odprá-
wnie z swię-
tego pożywa-
ia. G.
Apostołowie
iedni żon nie
miał, a dru-
dy ie ma-
wšy opuścili
Aduer. 10-
uin.

Mat. 27. 55.

Owce win-
ne żywie
świe pasterce.Dla zapłaty
możem do-
brać czynić.a2. Moy. 13.
d 21.4. Moy. 9. c
18,b2. Moy. 14.
c 22.wzako-
nie
Moyzeso-
wym, abo
przez Moyze-
są.c2. Moy. 16.
d 15,c2. Moy. 17.
b 6,4. Moy. 20. b
10. 11.

26. G.

c4. Moy. 26
g 65.wzórmi na-
stęmi G. były
figurami ku
naucze następ-
y.f4. Moy. 11.
a 4. b 5.Psal. 105. br4
82. Moy. 32.
b 6.n4. Moy. 25
a 1.14. Moy. 21. b
5. 6.k4. Moy. 11.
g 33. y 14.
f 37.

n4. przykład.

żyły: i takie też za Panem Chrystusem chodzący/
dodając mu potrzeb. Aug. de opere Monach.
cap. 4. & 5.

7 Kto kiedy żołnierską służy] Dowodzi
Paweł S. tak z pisma iako y z przyrodzenia /
że pasterze y karczownicy mają prawo brąć y
wyciągac potrzeby ku żywności y przyrodzie
nu / od swych owiec. Choć sam Paweł tego
prawa dla słuszych przyczyn nie używał / a
ni używać chciał.

23 Abym sie stał iey uczestnikiem] Oto iak
śnie miejsce przeciw odszczepieńcom / którzy w
czaj / iż żaden nie ma nic dobrego czynić dla
odpłaty wieczney. Bo tu Apostoł świadczy /

iż wszystko co czynił lub z powinności / lub z
dobrej wolei nadszys / darmo każąc / to czy-
nił dla otrzymania zapłaty niebieskiej w ie-
wanieli obicanej. Jako y Dawid S.
Psal. 118. 112.

27 Abym sie nie stał odrzuconym] Jesli y
sam Paweł S. nie był pewien o łasce Bożej y
o swym zbawieniu / y dla tego trapił ciato
swoie / posty / pracami / czynnościami / wbo-
stwem dobrowolnym : aby nie był od Boga
odrzucony : Jakiż dżięciyśy odszczepieńcy
tak Kalwinistowie / iako y Nowoheretycy
chcą byc pewni / y namnięć nie wstąpić / że
sa w łasce Bożej / y beda zbawieni.

Nieprawość
zbawiania.

ROZDZIAŁ X.

Abowiem nie
chce bracia aby-
ście wiedzieć nie
mieli / iż oycowie
naszy wszyscy
pod obłokiem
byli / y wszyscy

2 b moze przeszli / y wszyscy byli ochrz-
czeni w Moyziesu / w obłoku y w mo-
rze : y wszyscy jedli tenże pokarm
3 duchowny / y wszyscy pili tóż picie
4 duchowne : (a pili z skały duchi-
wnej / która za nimi była : a skała by-
ła Chrystus.)

5 Ale nie w wielu z nich v podobas-
ło sie Bogu.

Abowiem poległ na puszczy.

6 Ale te rzeczy stały sie w figurze
naszej abyśmy złego nie požądali /
7 iako y oni požądali. Ani sie staway-
cie bálwochwalcami / iako niektórzy z
nich : iako napisano : Siadł lud i eść
8 y pít / y wstał i grać. Ani sie porub-
stwa dopuszczamy / iako niektórzy z
nich porubstwa sie dopuścili. y legło
dnia iednego trzy y dwadzieścia ty-
9 siecey. Ani kusimy Chrystusa / iako
niektórzy z nich kusili / y od wozów
10 pogineli. Ani szemrzycie : iako nie-
którzy z nich szemrali / y pogineli od
11 zatrąci ciela. Ale to wszystko przydało
sie im w figurze : a iest napisano dla
napomnienia naszego / na które przy-
12 szły końce wieków.

2 Przeto kto mniema żeby stał /
3 niech pátrzy aby nie padł. Pokusze-
nie was niechay nie zéymnie / iedno lu-
dzkie. lecz wierny iest Bóg / który nie
dopusći kusić was nád to co moż-
cie : ale z pokuszeniem uczyni téż wy-
ścić / abyście znosić mogli.

14 Dla tego namilszy moi / wcieta-
15 cie od bálwochwálstwa. Mówie iá-
ko mądrym : wy sami rozśadźcie co
16 mówie. Kielich błogosławienia kto-
remu błogosławimy / i zali nie iest v-
czestnictwem krowie Chrystusowej :
y chleb który łamiemy / i zali nie iest
wechestnictwem ciata Pánstiego :

17 Bo ieden chleb iedno ciato nas wie-
le iestesiny / wszyscy którzy z iednego
18 chleba wechestnikami iestesiny. Pá-
trźcie ná Izraela według ciata. i zali
któzy pozyswają ofiar / nie sa we-
19 stniki oltarzów : Cóż tedy : mówie
aby rzecz bálwánów ofiarowana /
miała czym byc : abo żeby bálwan
20 miał czym byc : Ale co Pogani
ofiarują / czartóm ofiarują / a nie
Bogu. A niechce abyście byli towa-
21 rzyśmy czartów. Nie możecie pić
F kielichá Pánstiego / y kielichá czar-
tówstiego : nie możecie byc we-
stnikami stołu Pánstiego / y stołu
22 czartówstiego. Ale wiec diażniny Pá-
ná : i zaliśmy mocnięśy niżli on :

F 1 Wszystko mi wolno / ale nie wszystko
pożyteczno.

23 Wszystko mi wolno / ale nie wszy-
24 tko budwie. Niechay nikt nie szuka
25 co iest iego : ale co drugiego. Wszy-
tko co w iatce przedawają / i edźcie :
nie sie nie pytaie dla sumnienia.
26 Pánstka iest ziemia y napełnienie
iey. Jesli kto z niewiernych was w-
27 zywa / a chcecie isć : wszystko co
przed was położą i edźcie / nie nie py-
taie dla sumnienia.

28 Lecz iesliby kto rzekł : To iest bál-
wánóm ofiarowano : nie i edźcie dla
oného który oznaymił / y dla sumnie-
29 nia : a sumnienia mówie nie twe-
go / ale drugiego. Abowiem przecz
wolność moia ma byc sadzona od

bracia. G.

Chrystus.
wego. G.1 Syr. 37. d. 1.
wys. 6. c 12.

kady. G.

mpsal. 23. a 1
y 49. b 17.

sumnie

¹Kol. 3. c. 17

Zyżi nie te-
gós Sákra-
mentu co my
pożywáli.
lan 6. 4 9.

Christus Bóg
Izraelski.

Budnego
świąt: okrada
stwo.

Christusa Zy-
dzi kuślibi na
puszczy.

ver. 16.

PIAT A
CZESCO v
stawách á-
bo tradicis-
ách, y owie-
czegę Pán-
skiey.
iá pámieta-
cie wśyrkie
moie rzeczy.
G.

30 summienia cudzego: ¹ Jesli ia z dzie-
ta pożywam: czemuż bluźnion ie-
stem za to iż dziękuję: ² Chocia te-
dy iście / choć piście / choć co innego
czynicie: wszystko ku chwale Bóży
czynicie. ³ Bądźcie bez obrażenia dy-

3 Y wszyscy iedli tenże pokarm / Nie rozu-
miemy / iako odszepieńczyby oni tegoż dūcho-
wnego pokarmu / y tychże Sakramentów v-
żywáli którzy y my: ábo żeby Sakrament
Ciała Pánstkiego nie był zacniejszy niżli ona
manna. Bo to iest bład y bluźnierstwo. Ale
iż oni wszyscy żydowie iedli tenże pokarm o-
nę manny: (który zowie Duchownym po-
karmem / iż cudownie był spuszczone z nieba)
á pżecie sie nie wszyscy Bogu podobáli.

4 A skála była Christus / Stąd to mamy
przeciw Nowochrześcenióm / że Pan Christus
pierwcy niżli sie stał ciałem / był z ży-
dy ná puszczy. Bo żydzi ná puszczy pili wodę
z skały. Lecz ona skála nie była materyalna /
ale była skála duchowna / która záwsze przy-
nich była / y prowadziła te / y wszystkie in-
potrzeb dodawała. A ta skála bytci sam Pan
Christus. Tak to miewcy Chryzostom / Theo-
philakt / Theodoret / Ambroży / y inni wy-
kładają. Nád to mamy przeciw Kalwinis-
tóm / iż nie skála ona materyalna znaczyła
Christusa. Bo ona żydów nie prowadziła:
ale sam Pan Christus był duchowna á nie
widziána skála. Vide Bellarm: de Euchar:
lib. 1. cap. 17.

9 Ani kuśmy Christusa / Wszystkie erem-
plarze / Grękie / Łacínskie / Syryjskie mają
to słowo Christusa. A wśdy Bndny z Ces-
chowicem są tak niewstydlivi / że to słowo
odrzucają / á miasto niego / Pána wtracają:
wiecey sobie wazac niewiem iakie świade-
ctwo iednego Doktora Koscíelnego / á niżli
wszystkie księgi pisma świętego. Takci heres-
tykowie / Doktorzy Koscíelné pierwcy wzgar-
dzili y porzuciwszy / záse ie nád pismo S.
przekładają / y pisma S. z nich poprawiają.
Ale áż nie stuśmiej wierzyć / że sie ábo sam
Epiphanius / ábo ci którzy go przepisywali /
w tym omylili: á niżli pśować y odmieniać
słowa Apostolskie / którzy sie mft przed ni-
mi nie wáżył odmieniać / Lecz to kole Nowo-
chrześcienie w oczy / iż stąd dowodzimy / że
Pan Christus był y ná on czas z żydy w sta-
rym zakonie / czego ci niebożnie pżają. Ale
choćbyśmy też czytali Pána / miasto Christus-
sa / tedy sie to pżecie rozumie o Christusie /
iako mało nie wszedy w nowym testamencie
Christusa zowa Pánem: y tu troche niżey /
tedy mówi: ¹ Żali nie iest uczestnictwem kćwie
Christusowej? ² Żali nie iest uczestnictwem
ciała Pánstkiego? w Grękim textcie / miasto
Pánstkiego stoi Christusowego.

16 Kielich błogosławienia któremu błogo-

dóm y Poganóm / y Koscíolowi Bo-
żemu: iako sie y ia wśem we wśy-
tkim podobam: nie szukać co mnie
pożyteczno iest / ale co wielóm / áby
byli zbawieni.

slawimy / Nie rzekł / Którego pić ludzóm po-
dawamy / ale Któzy błogosławimy / to iest
Któzy z ustawy Pánstkiej słowem Bożym po-
święcamy. Bo kielich ná ofiarę Pánu Bogu
záwsze poświęcano: lecz nie záwsze z niego
ludzóm pić dawano. Czym sie zbija bład
Luteranów / którzy nie w poświęcaniu ale w
sámym używaniu pokładają ciało y krew
Pánstka: y którzy mówią że wszyscy wierni z
kielicha pić powinni: y bład Kalwinistów /
któzy nie tylko chleba y kielicha w ciało Pán-
skie nie poświęcają / ale y poświęcanie od
Pána Christusa podane bluźnia / y ciałowó-
niem nazywają.

16 Chleb który łamiemy / Chryzostom S.
tak ná to miewcy pise: Ale czemuż przydaje /
Któzy łamiemy: To w Sakramencie ostar-
nym widzieć możemy / ale na krzyżu rzecz prá-
wie przeciwna. Bo tam według pisma / nie
złamano żadney koscí tego. Lecz czego ná
krzyżu nie cierpiat / to ná ołtarzney ofierze
cierpi dla ciebie. Dopusza sie tamac / áby
wszystkich náżył / hom. 24. in 1. ad Corint.
A chlebem zowie Ciało Pánstkie / nie żeby w
Sakramencie miała zostac sama istność chle-
ba / ale iż Ciało Pánstkie iest prawym chlebem /
to iest pokarmem nádstoynym: ábo iż z chle-
ba iest wezmione / iako Ewa z koscí koscía
iust nazwana: ábo iż iestże ma osobe chleba / y
stutki y własności chlebowe: ábo iż po ży-
dowski wśelki pokarm nazywają chlebem.
Jako y manne bárzo często / 2. Moys. 16. 15.
Madr. 16. 20. Jan 32.

16 Żali nie iest uczestnictwem / Stąd dowo-
dzi Cyrillus / iż Pan Christus iednoczy sie z
nami przez używanie tego Sakramentu / nie
tylko przez miłość / ale też prawdziwie y cie-
lesnie. A Chryzostom mówi / iż nie sama wiás-
ra y myłoscia / ale sama rzecz nas czyni ciał-
em swoim: y prawdziwie á rzeczywiscie ciał-
o swe z nami złącza.

17 Iż iednym chlebem / Przez używanie tego
Sakramentu chociaż pod iedną osobą chle-
ba / stawamy sie nie tylko iedna rzecz z
Christusem / ale też wszyscy iednym ciałem
Pána Christusowym.

18 Któzy pożywają ofiar / To podobień-
stwo od ofiar żydowskich y Poganiskich wzie-
te / nichy nieważyło: gdyby chleb y kielich
Pánstki przed używaniem nie był pánu Bogu
ná ołtarzu zá ofiarę nowego testamentu ofia-
rowany / pierwcy niżli go pożywają: tak iá-
ko ofiary żydowskie y potrawy bálwánstkie
pierwcy ofiarowano / niżli ich pożywano.

Używania
Sakramentu
pod iedną o-
sobą.

Práwe ciało
Pánstkie w S
Sakramencie.

Mar. 6. 11.
1. Moys. 2. 23.
Luk. 14. 1.

Skutek uży-
wania Sákra-
mentu ciała
y krwi Pán-
skiej.
Cyril. li. 10.
in Ioan. c. 13
Chryloft.
hom. 60. ad
pop. & 83.
in Mat.

Ofiara Mśey
S.

²podania. G.

²Eph. 5. c. 23
21. L. G. S.

ROZDZIAŁ XI.

Bądźcie náśladowni-
ki moimi / iako ia y
Christusowym. ² A chwa-
le was brácia / iż we wśy-

3 tkim ná mie pámietać: á iákom
wam podał rozkazania / moie trzy-
macie. ¹ A chce ábyście wiedzieli / iż
² Káżdego meża głowa iest Christus:
á głowa niewiasty / mąż: á głowa
4 Christusowa / Bóg. ¹ Wśelki mąż

	5 B	modlacy sie albo prorokujacy zakry-
wszy glowe / spęci glowe swoje. ²¹ A
każda niewiasta modlaca sie albo pro-
rokuje nie nakrywa glowe / scemo-
ci glowe swa: ²² Boć iedno jest / iako-
by ogolona byla. ^E Albowiem niewia-
sta iesli sie nie nakrywa / niechze sie
strzyze. Lecz iesli scemota niewiescie
strzydz sie albo golie: ⁶ niechze nakry-
wa glowe swoje. ⁷ Mazi niema za-
krywac glowy swojej: ⁸ gdyz jest wy-
obrazeniem y chwala Boga: a nie-
wiasta jest chwala mezoza. ⁹ Bo
maz nie jest z niewiasty / ale niewiasta
z meza.	21
22 E
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34	stiey. ²¹ Bo kazdy wieczerza swa w
przod bierze / tu iedzeniu. ²² a ieden ka-
enie / a drugi jest piiany. ²³ Zali do-
mow nie macie do iedzenia y picia:
albo kosciolem Bozym gardzicie: y
zarostydzacie te ktoryz nie maza: ²⁴ Coz
wam rzeka: ^F Chwale was: w tym
nie chwale.	²¹ w iedzeniu.
G.
21. L. G. S.
²² niechze sie
nakrywa. G.	7
8
9 C
10
11
12
13
14
15
16 D
17
18
19
20	¹⁰ Albowiem nie jest stworzon maz
dla niewiasty / ale niewiasta dla me-
za. ¹¹ (A przetoż niewiasta ma miec
zwierzchnosc na glowie / dla anio-
low.) ¹² Wszakoz ani maz bez niewia-
sty / ani niewiasta bez meza w Panu.
¹³ Albowiem iako niewiasta z meza /
tak tez maz przez niewiaste. a wszystko
z Boga. ¹⁴ Wy sami osadzcie: przy-
stoili niewiescie nie przykrywasy sie
modlic sie Bogu: ¹⁵ ani samo przyro-
dzenie was wcz / iz maz gdyby wlo-
sy zapuszczal / iest mu ku zelzywosci:
¹⁶ lecz niewiasta iesli zapusci wlosy iest
iety ku chwale: przeto iz wlosy sa iety
za przykrycie dane: ¹⁷ A iesli sie kto zda
bydz swarlowym: my nie mamy ta-
kiego obyczaju / ani koscioł Bozy.
¹⁸ A to roslaznie: nie chwalac iz sie
nie ku lepszemu / ale ku gorzszemu scha-
dzacie. ¹⁹ A iz naprzod gdy sie schodzi-
cie do koscioła / slyszcie rozermiania by-
wajaz miedzy wami: y poczesci wie-
rze. ²⁰ Boć musz bydz y kacerstwa: ²¹
aby y ktoryz sz doswiadczeni / ostali
sie tawni miedzy wami.	21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34	²¹ Albowiem ia wzialem od Pana /
com tez wam podal: iz Pan Jesus /
nocy ktorey byl wydan / wziat chleb:
²² a dzieki uczyniwszy lamal / y rzekl:
Bierzcie a iedzcie: to iest ciasto mo-
ie ktore za was ²³ bedzie wydane: to
czyncie na moie pamiatke. ²⁴ Takze y
kielich / po wieczerzy / wzwigac: Ten
kielich / nowy testament iest we krwi
moiej. ²⁵ To czyncie ile kroć pic bedzie-
cie / na pamiatke moie. ²⁶ Albowiem
ile kroć bedziecie ten chleb iedli / y
kielich pili / smierec Panska ²⁷ bedzie-
cie opowiadac / az przydzie. ²⁸ A tak
ktobyskolwiek iadł ten chleb / albo pil
kielich Panski niegodnie: ²⁹ bedzie wi-
nien ciata y krwi Panskietey. ³⁰ Nie-
chayze doswiadczy samegosiebie czlo-
wiek: a tak / niech ie z chleba tego / y
z kielicha pite. ³¹ Albowiem ktory ie y
piti niegodnie: sad sobie ie y piti / nie
rozsadzajac ciata Panskietego.	²⁶ beda was
chwalil. G. S.
b. 1. Moy: 2. d
21. 22.				³⁷ Mat. 26. c
26.
Mar. 14. c22.
Luki 22. b19.
³⁸ Iamig. G. S
abo, ktore sie
za was lamie	
²³ nakrycie. N
L.
²⁴ swojej N. L.
S.				³⁹ ren. G.
⁴⁰ opowiadanie: G.
⁴¹ Jan 6. f. 19.	
²⁵ koscioły Bo-
ze. 2. L. G.
²⁶ opowieda-
nie nie chwala
G.				⁴² 2. kor. 13. b
15.	
²⁷ miedzy wa-
mi. G.					
Zwyczajie ko-
ścielne sa
wielkiy wa-
gi.					
Przyczyny
odszepteni-
stwa.					
Tradicie.	2	A iakom wam podal / Oto masz trady-
ctie / to iest / nauki bez pisma podane / iako y
nizey / ver. 23. y 34.			
	16	My niemamy takiego obyczaju / Coz tu
rzeka owi ktoryz wyzycie koscioła powse-
dnego od poltora tysiac lat zachowane za-
wathie vsilnia: ¹⁷ gdyz oto Apostol rzecze
druga / y o ktorey nie w piśmie nie rozkazano /
chce aby wszyscy zachowali: inzego dowodu
naprzeciw upornym y swarlowym nie przy-
wodzac / iedno wyzycie kosciedny.			
	19	Musz bydz y kacerstwa / Dla zlosci dia-
belstey / ktory ie zawdy rozsiawa: y dla ska-
zonego ludzkiego przyrodzenia / ktore iest			
				⁴³ Augn. in
Psal. 7.	
				⁴⁴ Wiecezra
Panska nie
jest wywa-
nie S. Sakra-
mentu.	

Celnauki o
S. Sakramen-
cie.
Epist 118. c3

Przywianie
Sakramentu
pod iedną ofo-
bą.
Luk. 22. 19.
20.

ver. 28.

Ciało Pán-
skie y zli przy-
mieg.

wáli/ po przywaniu Sakramentu Ciála y
krwie Pánstiey/ co stad znác iż im zbytnie
picie y iedenie wymawia/ y takie wieszerze w
domach nie w Kościelech czynić każe. Przetóž
nie słusnie odszepienicy sprawowanie y przy-
wianie Sakramentu Ciála Pánstiego rá-
dniey wieszerza Pánsta/ niżli Mřsa/ ábo oo-
stára/ z starymi Doktormi Kościelnymi/ ná-
zywáta.

23 Abo wiem ia wziąłem od Pána J Wřyt-
ka tá rzecz o naswietszym Sakramencie/ iest
przeciwko tym którzy go niegodnie używáta:
iáko Augustyn s. przypomina: Nie żeby tu
wszytek porządek sprawowania tego miał o-
pisować/ iáko sobie dumáta heretycy.

25 To czynicie ná moje pamiátke] Té słowá
Pan wyrzekł po daniu Sakramentu pod o-
sobą chleba: iáko v Lukáša mamy nápisá-
no: á po daniu Kielichá v Lukáša ich nie po-
wtóżył: ábysiny rozumeli iż Pan rořkázał/
áby Sakrament pod osoba chleba rozdawa-
no wszytkim/ á nie pod osoba winá. Jáko y
tu podawřy Sakrament pod osoba chleba/
tedy mówi: To czynicie ná moje pamiátke:
Lecz po daniu Kielichá/ už ináčey: To/ prá-
wi/ czynicie/ iákoć pić bedźciecie/ ná pamiát-
ke moje. Czym nie rořkážnie/ áby wszyscy z kie-
lichá pili/ ále tylko sposób y obyczay opisúte/
iż iesti pić beda/ ábo gdy pić beda/ żeby to
czynili ná pamiátke meji Pánstiey. Jáko y
niżej kiedy mówi: Niechayže człowiek do-
świádeczy siebie sámego/ á tak niech iě z chle-
bá tego y z Kielichá pić: nie zgotác rořkážnie/
áby wierni pożywali z tego chleba ábo z kie-
lichá pili: ále obyczay o piśnie/ ktorého uży-
wác máta/ iesti chca iěś ábo pić pożytecznie.

27 Bedzie winien ciála J To iest według
Theodoreta: Jáko go Judas wydat/ y ży-
dowie go zeliyli: tak go lřga y stomoca ci ktor-

zy sie naswietszego ciála tego ábo nieczysty-
mi reřomá dotykaia/ ábo iě w plugawé wřtá
przyimúta. Škad to mamy przeciw Kalwinio-
stóm/ że y žli/ iáko y Judas/ ciáło Pánstie
prawdźwie przyimúta.

28 Niechayže doświádeczy] Niech sie porá-
chuje z swym sumntieniem: iesti dobrze wierzy/
y iesti w czym Boga nie obraził. Bo nie do-
styc iest rozumieć dobrze o tym Sakramencie/
ále trzeba mieć y duře y ciáło przez pokute
od grzechu oczyszcione. Przetóž iáko Augu-
styn s. nápomina: Kiedy mamy przyiać Ciá-
ło Pánstie/ pierwey siemamy do spowiedži
y pokuty wiać.

34 A inné rzeczy gdy przyde postanowie]
Škad dochodźimy (Augustyn s. mówi) iż ten
porządek/ ktorzy przy ofierze Mřsey s. Kościół
po wřem świecie zachowúie/ od Pawła S. y
inřych Apostolów iest postanowiony. Bo
Pan Christus postanowiłřy Mřsa święta/
nieprzykázal ktorym porządkiem mála byđ
odprawiana/ ále to Apostolom/ ktorym rzád
Kościoła swoięgo poruczył/ též y ten rzád Ko-
to Mřsey S. iáko y Koto inřych Sakramen-
tów zostáwił. Przetóž té ceremonie przy Mřsey
S. máta początek od sámych Apostolów.
Tak o tym piře Clemens Papá epi. 2. decre.
y lib. 7. conf. Apostolic. cap. 23. Dionis. Areo.
lib. de Eccl. Hierar. Innocentius 1. epist. 1. pi-
ře/ iż té ceremonie w łacińřtm Kościele zá-
czety sie od Piotrá S. częgo świádkiem iest
Mřsa Piotrá S. y Jakuba S. A tak co po-
tym inřy Papieře o tych ceremoniach Mřsey
s. stánowali: nie byly to rzeczy nové/ ále kie-
dy co od Apostolów postanowionęgo opu-
řzano/ to Papieře odnawiali/ y znów do-
wác rořkážali. Czytay též o tym wykład
Deuter. 34.

Doświádeczo-
nie sámego
siebie.
Theod. in
hunc lo-
cum.
De salut:
docu. c 33.

Páwel S. po-
dał porządek
Mřsey S.
Epist. 118. c6
ad Ianuar.

ROZDZ. XII.

SZOSTA
CZESC o
dárach Du-
chá S.

nie rzecz le-
susa byđ
przekłá-
ctwem. G.
Mar. 9. f. 39.
dobrze o Pá-
nu Iesúsie
trzymáć. G.
Rzym. 12.
b 6.
2. Piot. 4. c10

1 **O Duchow-**
nych brácia/ nie-
chce ábyscie wie-
dzieć nie mieli.

2 **Wiedziecie** iž gdy
ście Pogány by-
li/ do niemych

3 **bátwánów** iáko was prowadzono
bliście. Przetóž oznáymúie wam/
4 **izžaden** w Duchu Bořym mówiąc/
5 **nie mówi** przeklectwá **Jesufowi**.
6 **A žaden** nie može rzec **Pan Iesus**/
7 **iedno** w Duchu swietym. **Różno**
8 **ści dárów** řa: lecz tenże Duch. **A**
9 **řa różności** posług: ále tenże Pan.
10 **A řa różności** spraw: ále tenże Bóg/
11 **ktorzy** sprawúie wszytko we wszytkich.
12 **A každému** bywa dáné okazanie
13 **duchá** ku pożytkowi. Jednému przez
14 **Duchá** bywa dána mowá mądřości:
15 **á drugiemu** mowá vmiecieřności/ we-
16 **dlug** tegož **Duchá**: inřemu wiára/

10 w tymże Duchu: drugiemu **łářká**
11 **vzdávánia**/ w tymże Duchu: **du-**
12 **giemu** czynienie cudów: **drugiemu**
13 **proroctwo**/ **drugiemu** rozeznánie du-
14 **chów**/ **inřemu** rozmáitosc ięzyków/
15 **á drugiemu** tłumáczenie **mów**. **A**
16 **to wszytko** sprawúie ieden á tenże
Duch/ **wdzielaigc** z osobná každému
iáko chce.

12 **Abowiem** iáko ciáło iedno iest/ á
członków ma wiele: á wszytkie człon-
ki ciála choc ich wiele iest/ **wsáťže řa**
iednym ciálem: **táťžec** y **Chřystus**.

13 **Abowiem** w iednym Duchu my w-
řyřcy w iedno ciáło iestęřmy ochřzcze-
ni/ **báđž** **řydowie**/ **báđž** **pogáni**: **báđž**
niemolnicy/ **báđž** **wolni**: á **wsyřcy** ię-
dnym duchem iestęřmy nápoieni.

14 **Bo y ciáło** nie iest ieden członek/ ále
15 **wiele**. **Jesliby** rzekłá **nogá**/ **izem** nie
16 **iest reřa**/ nie iestem z ciála: **izali** dla
tego z ciála nie iest? **A iesliby** rze-
kło **vcho**/ **izem** nie iest okiem/ nie ię-
stem z ciála: **izali** dla tego nie iest z

dáry. G:

řęzykow. G
S:
Rzym. 12. 25
Ephes. 4. b7.

Rzym. 12. 2
4.

ciála:

17 ciała: ^o Jesliż wszystko ciało okiem:
gdzieś słuch: ^o Jesli wszystko słuchem/
18 gdzieś wonianie: ^o A teraz Bóg położył członki / każdy z nich
19 w ciele iako chciał. ^o A gdyby wszystkie były jednym członkiem / gdzieś
20 ciało: ^o Lecz teraz aż wiele członków /
21 ale jedno ciało. ^o A nie może rzecz oko rece: Nie potrzeba mi cie.
22 albo ząsie głowa nogom: Nie potrzebuje was. ^o Wrośsem daleko wie-
23 cę członki ciała które się zdadzą bjdź mdlejsze / są potrzebniejsze: ^o A człon-
24 kóm ciała które mniemamy bydź nie pocziw-
25 szej / tymże wietśzej pocziwo-
sćci przydawamy: a które są sromotne nasze / obfitują pocziwością.
^o A pocziwne nasze / niczego nie po-
trzebują: ale Bóg spółu wmiarko-
wał ciało / temu któremu nie dosta-
wało wietśzej części dawszy: ^o aby nie
było rozermianie w ciele / ale iżby ied-

26 ne członki o drugich tóż staranie mia-
ły. ^o A iesli co cierpi ieden członek:
D spółu cierpią wszystkie członki. choć
bywa wczon ieden członek: wespół
się radują wszystkie członki.
27 ^o Lecz wy ^o iestescie ciałem Chry-
stusowym / y członkami z członku.
28 ^o A Bógci postanowił niektóre w
kościelce / naprzód Apostoły / powtó-
re proroki / potrzećcie nauczyciele / po-
tym mocy / ktemu łaski uzdrawiania /
29 podpomagania / rządzenia / różno-
ści ięzyków y wykładania mów. ^o I-
30 żali wszyscy Apostołmi: ^o Iżali wszy-
scy prorokami: ^o Iżali wszyscy nauczy-
cielmi: ^o Iżali wszyscy mocami: ^o Iza-
li wszyscy łaskie mają uzdrawiania:
31 ^o Iżali wszyscy ięzyki mówią: ^o Iżali
wszyscy tłumaczą: ^o Pragnicie lep-
szych darów.
A iesze zacniejszą drogę wam w-
kazuje.

e Rzym. 12.
b 5.

e Eph. 4. b 11

vnia Chrystu
są z kościo-
tem.

12 Abowiem ciało iedno] Dżwona vnja a
bo ziednoczenie między Chrystusem a kościo-
tem tego: y wielka pociecha Katołikom / te-
góż ciała członkom: że kościół / y głowa y
ciało / są iednym Chrystusem. August. de unit.
Eccles.

30 Iżali wszyscy mają łaskę uzdrawiania]
Jako nie wszyscy święci mają dary uzdra-
wiania: tak też nie we wszystkich kościołach
abo mieyscach świętych cudą Pan Bóg chce
mieć / Który darów swych wycza każdemu iako
to chce. August. epist. 137.

Nie wszyscy
święci ro-
wnie cudą
czynią.

ROZDZ. XIII.

1 Dybych mógł ięzykami lu-
dzkimi / y aniels-
A skimi / a miłości-
bych nie miał /
stałem się iako
między bratka-
2 ca / albo cymbał bzmigacy. ^o A cho-
ciabych miał prorocstwo / y wiedział-
bych wszystkie tajemnice / y wszelką
naukę: y miałbym wszystkie wiare /
tak iżbych góry przenosił / a miłości-
3 bych nie miał: nicem nie iest. ^o A
choćbych wszystkie majątności moie
rozdał na żywność ubogich / y cho-
B bym wydał ciało moje tak iżbych go-
rzał / a miłości bych nie miał / nic mi
nie pomoże.
4 ^o Miłość cierpliwa iest / łaskawa
iest: Miłość nie zazryzy / złości nie
5 wyrządza / nie nadyma się: ^o nie iest
czci pragnąca / nie szuka swego / nie

6 wzrusza się ku gniewu / nie myśli złe-
go: ^o nie raduje się z niesprawiedliwo-
7 ści / ale się weseli z prawdą: ^o wszystko
8 znosi / wszystkiemu wierzy / wszystkiego
się nadzięwa / wszystko wytrwa. ^o Mi-
C łość nigdy nie ginie: choć proro-
ctwa zniszcza / chociaż ięzyki wsta-
ną / chociaż wmiętność będzie ze-
9 pslowana. ^o Abowiem po części zna-
10 my / y po części prorokujemy. ^o Ale
gdy przyjdzie co iest doskonałego /
11 co iest po części zniszcze. ^o Gdy-
był dziećciem / mówiłem iako dzie-
cie / rozumiałem iako dziecie / myśli-
łem iako dziecie. Lecz gdy się stał
mężem / wyniszczyłem co było dziecin-
12 nego. ^o teraz widzimy przez zwierciad-
D ło / przez podobieństwo: lecz w on
czas twarz w twarz. Teraz znam
po części: lecz w on czas poznam iako-
13 kóm y poznany iest. ^o A teraz ^o trwają-
ig wiara / nadzieja / miłość: to troje /
a z tych wietśza iest miłość.

podzastop.

Wiara bez
miłości.

2 Y miałbym wszystkie wiare] Stad iasna
rzecz / iż y prawa y wielka wiara bez miłości

bydź może: ale do zbawienia nic nie pomoże.
Czego oboygą przy odsepienicy.

Augu. de
Trinit. lib:
15. cap: 18.

Y iesli.

Augu. de
fide adPe-
trum, ca. 39

Hebr. II. 6.

3 Y ieslibych wydał ciáło moje Wierz iá-
ko namocniéy (mówi Augustyn S.) á na-
mniéy o tym niewatp / iż każdy hererych ábo
odsepieniec ochrzczony w imie Gycy / y Sy-
ná / y Duchá S. iesli sie do kościoła Kátho-
lickiego nie przylaczy / choćby nawierśiał /
mużny czynił / choćby y krewn własna dla
Chrystusa przelał / żadna miara nie może
bydź zbawiony iż niema miłości / nie bedac
w kościelney iedności. Bo bez prawey Ká-
tholickiey wiary nie jest rzecz podobna Bo-

gu sie podobac.

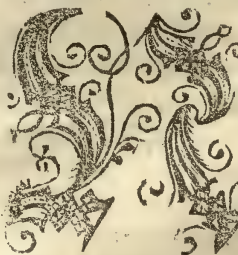
9 Poczésci gnamy] 3 tego miejsca Augu-
styn S. dowodzi / iż święci doskonáley rzeczy
nasze w niebie rozumieja / iżli ie pierwey ná-
ziem rozumieci.

13 Wierśa miłość] Jákóž tedy samá wiá-
rá / która jest miuśśa y podlejša niż mi-
łość / ma vspráwiedliwić y zbawiác / á nie
wiecey miłość / która w zbawionych trwa ná-
wieki ?

Święci ro-
czy náše wi-
dzą w niebie
De ciuit.
D.li.22.c.29
Miłość ma
nád wiara.
ver: 8.

ROZDZ. XIII.

1
A

2 Słáduycie
miłości / žáday-
cie duchownych /
lecz wiesey áby-
ście prorokowa-
li. ² Abowiém
kto mówi iezy-

3 kiem / nie ludžóm mówi / ále Bogu:
bo żaden nie slucha. Lecz duchem
mówi tátemnice. ³ Bo kto prorokuie /
mówi ludžóm ku zbudowánui / y ná-
4 pominánui / y pocieseníu. ⁴ Kto ie-
zykiem mówi / sámego siebie buduje:
lecz kto prorokuie / kościół Boży bu-
5 duie. ⁵ A chce ábyscie wy wszyscy mó-
wili ięzykami: ále wiecey ábyscie pro-
rokowáli. Abowiém wietřy jest co
prorokuie / niż co ięzyki mówi: chyba
iesliby wykłádał / áby kościół wzgił
zbudowánie.

6
B

7 ⁶ A teraz brácia / ieslibych przyszedł
do was ięzykami mówiac: cóž wam
pomoge / iesli wam nie bede mówił
abo przez obciáwienię / ábo przez umie-
8 ietność / ábo przez prorocstwo / ábo
przez náuke? ⁷ Wřák rzeczy które są
bez duře dźwięk czyniacé / choć pi-
sezalká / choć cytrá: iesliby różno-
ści dźwięków nie dawály / iákóž be-
dzie poznano to co piřká / ábo co
8 ná Cytrze grá / ⁸ Abowiém iesliby
nie pewny glos trábá dáł / któž sie
9 ná wojne gotowác bedzie? ⁹ Tákž
y wy ieslibyscie ięzykiem nie dáli mo-
wy znácznéy: iákóž bedzie rozumia-
no to co sie mówi: bo bedžecie ná-
10 wiátr mówiacymi. ¹⁰ Ták wiele ná-
przykład jest rozmáitých ięzyków ná
tym świecie: á niemář nic bez glos-
11 su. ¹¹ Ieslibych tedy nie wiedziáł co
znáczy glos / bede temu któremu mó-
wie bábárzynem: á który mówi
12 mnie bábárzynem. Ták y wy / gdyž
duchów žádacie: szukajciež ábyscie

13

14

15

16

D

17

18

19

20

21

22

23

E

24

25

26

ku zbudowánui kościoła obfitowáli.
¹³ A dla teg kto mówi ięzykiem: niech
¹⁴ sie modli áby wykłádał. ¹⁴ Bo iesli-
bych sie modlił ięzykiem / ¹⁵ duch sie
móy modli / lecz rozumienie moje bez
póżytku zostáie. ¹⁵ Cóż tedy jest? Mo-
dlic sie bede ¹⁶ duchem / modlic sie be-
de y rozumieniem. Bede spiéwał
duchem / bede spiéwał y rozumie-
niem. ¹⁶ Lecz ieslibys blogostáwił du-
chem: ¹⁷ który jest ná miescu ¹⁷ nieu-
ká / iákóž rzecze / Amen / ná twe bło-
gostáwienie: bo niewie co mówiš.
¹⁸ Abowiém ácz ty dobrze dziekuješ:
ále sie drugi nie buduje. ¹⁸ Dziekuie
Bogu moiemu / ¹⁹ iž ięzykiem was w-
řytkich mówie. ¹⁹ Ale w kościele wo-
le pieć słów rozumieniem moim mó-
wić ábych y drugi náuczyl: niżeli
dziesięć tysięcy słów ięzykiem.

²⁰ Brácia / nie ostawajcie sie dzie-
cni rozumem: ále badžcie dziećmi
złóściz: á rozumem doskonálymi
badžcie. ²¹ W zákonie nápisano jest:
²² ²¹ Iž ²² przez obce ięzyki / y obcemi wřy-
bede mówił ludowi temu: áni ták
mie nie wysluchá / ²³ mówi Pan. ²³ A
przetóž ięzyki są ná znák nie wier-
nym / ále niewiernym: á prorocstwá
nie niewiernym / ále wiernym. ²⁴ Je-
sliby sie tedy zesłó wřytko zgroma-
dzenie wiernych wespóteł / á wřyscy
by ięzyki mówili / á wesliby nieuko-
wie ábo niewierni / ²⁵ ižali nie rzek / że
śáleciecie? ²⁵ Lecz iesliby wřyscy pro-
rokowáli / á wředlby który niewier-
ny ábo nieuczony / bywa przekonán
od wřytkich: bywa osádzon od wř-
řytkich. ²⁶ Skrytości sercá iego bywá-
iz obciáwione: á ták wpadřy ná obli-
cze pokłoni sie Bogu / opowiadájac
že Bóg w was jest prawdziwie.

²⁶ Cóż tedy jest bráciar / gdy sie scho-
dzicie / ²⁶ każdy z was ma Psalm / ma
náuke / ma obciáwienię / ma ięzyk / ma
wykłádanie: wřytko niech bedžie ku

²⁰ jest, glos

² glosm.

² profaká.

² iz wiesey
niž wy wřy-
scy ięzykami
mówię. G.

² Obcym.

² Iřa: 28. c. 11.

Ięzyki e křó-
rych tu mó-
wi, cudo-
wne były.

Te dáry ná-
on čas by-
ły possoli-
te miedzy
Chřesćciá-
ny.

²⁰ jest, nie
rozumie.

Każanie iž
nápomíná-
nie ma by-
wác ięzy-
kiem ktory
wřyscy ro-
zumieją.

² mówicému

² obcego iży-
ká czasowie-
kiem.

²⁰ jest, du-
chownych dá-
rów.

Osobne mo-
dlitwy mo-
gą być ie-
zykiem nie-
głoszonym.

*¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰ ¹⁰⁰¹ ¹⁰⁰² ¹⁰⁰³ ¹⁰⁰⁴ ¹⁰⁰⁵ ¹⁰⁰⁶ ¹⁰⁰⁷ ¹⁰⁰⁸ ¹⁰⁰⁹ ¹⁰¹⁰ ¹⁰¹¹ ¹⁰¹² ¹⁰¹³ ¹⁰¹⁴ ¹⁰¹⁵ ¹⁰¹⁶ ¹⁰¹⁷ ¹⁰¹⁸ ¹⁰¹⁹ ¹⁰²⁰ ¹⁰²¹ ¹⁰²² ¹⁰²³ ¹⁰²⁴ ¹⁰²⁵ ¹⁰²⁶ ¹⁰²⁷ ¹⁰²⁸ ¹⁰²⁹ ¹⁰³⁰ ¹⁰³¹ ¹⁰³² ¹⁰³³ ¹⁰³⁴ ¹⁰³⁵ ¹⁰³⁶ ¹⁰³⁷ ¹⁰³⁸ ¹⁰³⁹ ¹⁰⁴⁰ ¹⁰⁴¹ ¹⁰⁴² ¹⁰⁴³ ¹⁰⁴⁴ ¹⁰⁴⁵ ¹⁰⁴⁶ ¹⁰⁴⁷ ¹⁰⁴⁸ ¹⁰⁴⁹ ¹⁰⁵⁰ ¹⁰⁵¹ ¹⁰⁵² ¹⁰⁵³ ¹⁰⁵⁴ ¹⁰⁵⁵ ¹⁰⁵⁶ ¹⁰⁵⁷ ¹⁰⁵⁸ ¹⁰⁵⁹ ¹⁰⁶⁰ ¹⁰⁶¹ ¹⁰⁶² ¹⁰⁶³ ¹⁰⁶⁴ ¹⁰⁶⁵ ¹⁰⁶⁶ ¹⁰⁶⁷ ¹⁰⁶⁸ ¹⁰⁶⁹ ¹⁰⁷⁰ ¹⁰⁷¹ ¹⁰⁷² ¹⁰⁷³ ¹⁰⁷⁴ ¹⁰⁷⁵ ¹⁰⁷⁶ ¹⁰⁷⁷ ¹⁰⁷⁸ ¹⁰⁷⁹ ¹⁰⁸⁰ ¹⁰⁸¹ ¹⁰⁸² ¹⁰⁸³ ¹⁰⁸⁴ ¹⁰⁸⁵ ¹⁰⁸⁶ ¹⁰⁸⁷ ¹⁰⁸⁸ ¹⁰⁸⁹ ¹⁰⁹⁰ ¹⁰⁹¹ ¹⁰⁹² ¹⁰⁹³ ¹⁰⁹⁴ ¹⁰⁹⁵ ¹⁰⁹⁶ ¹⁰⁹⁷ ¹⁰⁹⁸ ¹⁰⁹⁹ ¹¹⁰⁰ ¹¹⁰¹ ¹¹⁰² ¹¹⁰³ ¹¹⁰⁴ ¹¹⁰⁵ ¹¹⁰⁶ ¹¹⁰⁷ ¹¹⁰⁸ ¹¹⁰⁹ ¹¹¹⁰ ¹¹¹¹ ¹¹¹² ¹¹¹³ ¹¹¹⁴ ¹¹¹⁵ ¹¹¹⁶ ¹¹¹⁷ ¹¹¹⁸ ¹¹¹⁹ ¹¹²⁰ ¹¹²¹ ¹¹²² ¹¹²³ ¹¹²⁴ ¹¹²⁵ ¹¹²⁶ ¹¹²⁷ ¹¹²⁸ ¹¹²⁹ ¹¹³⁰ ¹¹³¹ ¹¹³² ¹¹³³ ¹¹³⁴ ¹¹³⁵ ¹¹³⁶ ¹¹³⁷ ¹¹³⁸ ¹¹³⁹ ¹¹⁴⁰ ¹¹⁴¹ ¹¹⁴² ¹¹⁴³ ¹¹⁴⁴ ¹¹⁴⁵ ¹¹⁴⁶ ¹¹⁴⁷ ¹¹⁴⁸ ¹¹⁴⁹ ¹¹⁵⁰ ¹¹⁵¹ ¹¹⁵² ¹¹⁵³ ¹¹⁵⁴ ¹¹⁵⁵ ¹¹⁵⁶ ¹¹⁵⁷ ¹¹⁵⁸ ¹¹⁵⁹ ¹¹⁶⁰ ¹¹⁶¹ ¹¹⁶² ¹¹⁶³ ¹¹⁶⁴ ¹¹⁶⁵ ¹¹⁶⁶ ¹¹⁶⁷ ¹¹⁶⁸ ¹¹⁶⁹ ¹¹⁷⁰ ¹¹⁷¹ ¹¹⁷² ¹¹⁷³ ¹¹⁷⁴ ¹¹⁷⁵ ¹¹⁷⁶ ¹¹⁷⁷ ¹¹⁷⁸ ¹¹⁷⁹ ¹¹⁸⁰ ¹¹⁸¹ ¹¹⁸² ¹¹⁸³ ¹¹⁸⁴ ¹¹⁸⁵ ¹¹⁸⁶ ¹¹⁸⁷ ¹¹⁸⁸ ¹¹⁸⁹ ¹¹⁹⁰ ¹¹⁹¹ ¹¹⁹² ¹¹⁹³ ¹¹⁹⁴ ¹¹⁹⁵ ¹¹⁹⁶ ¹¹⁹⁷ ¹¹⁹⁸ ¹¹⁹⁹ ¹²⁰⁰ ¹²⁰¹ ¹²⁰² ¹²⁰³ ¹²⁰⁴ ¹²⁰⁵ ¹²⁰⁶ ¹²⁰⁷ ¹²⁰⁸ ¹²⁰⁹ ¹²¹⁰ ¹²¹¹ ¹²¹² ¹²¹³ ¹²¹⁴ ¹²¹⁵ ¹²¹⁶ ¹²¹⁷ ¹²¹⁸ ¹²¹⁹ ¹²²⁰ ¹²²¹ ¹²²² ¹²²³ ¹²²⁴ ¹²²⁵ ¹²²⁶ ¹²²⁷ ¹²²⁸ ¹²²⁹ ¹²³⁰ ¹²³¹ ¹²³² ¹²³³ ¹²³⁴ ¹²³⁵ ¹²³⁶ ¹²³⁷ ¹²³⁸ ¹²³⁹ ¹²⁴⁰ ¹²⁴¹ ¹²⁴² ¹²⁴³ ¹²⁴⁴ ¹²⁴⁵ ¹²⁴⁶ ¹²⁴⁷ ¹²⁴⁸ ¹²⁴⁹ ¹²⁵⁰ ¹²⁵¹ ¹²⁵² ¹²⁵³ ¹²⁵⁴ ¹²⁵⁵ ¹²⁵⁶ ¹²⁵⁷ ¹²⁵⁸ ¹²⁵⁹ ¹²⁶⁰ ¹²⁶¹ ¹²⁶² ¹²⁶³ ¹²⁶⁴ ¹²⁶⁵ ¹²⁶⁶ ¹²⁶⁷ ¹²⁶⁸ ¹²⁶⁹ ¹²⁷⁰ ¹²⁷¹ ¹²⁷² ¹²⁷³ ¹²⁷⁴ ¹²⁷⁵ ¹²⁷⁶ ¹²⁷⁷ ¹²⁷⁸ ¹²⁷⁹ ¹²⁸⁰ ¹²⁸¹ ¹²⁸² ¹²⁸³ ¹²⁸⁴ ¹²⁸⁵ ¹²⁸⁶ ¹²⁸⁷ ¹²⁸⁸ ¹²⁸⁹ ¹²⁹⁰ ¹²⁹¹ ¹²⁹² ¹²⁹³ ¹²⁹⁴ ¹²⁹⁵ ¹²⁹⁶ ¹²⁹⁷ ¹²⁹⁸ ¹²⁹⁹ ¹³⁰⁰ ¹³⁰¹ ¹³⁰² ¹³⁰³ ¹³⁰⁴ ¹³⁰⁵ ¹³⁰⁶ ¹³⁰⁷ ¹³⁰⁸ ¹³⁰⁹ ¹³¹⁰ ¹³¹¹ ¹³¹² ¹³¹³ ¹³¹⁴ ¹³¹⁵ ¹³¹⁶ ¹³¹⁷ ¹³¹⁸ ¹³¹⁹ ¹³²⁰ ¹³²¹ ¹³²² ¹³²³ ¹³²⁴ ¹³²⁵ ¹³²⁶ ¹³²⁷ ¹³²⁸ ¹³²⁹

SIODMA
CZESC o
zmarłych
wstaniu.
Gal. 1. b 11.

b. 1. Pior. 2. d
24.
Ila. 53. b 5.
8.
Przeciwno
błedowi po
gánów y
sąducen.
Bom, któ-
rzy przeli-
ciał zmar-
tych w-
stania, tu Pá-
wek disputu-
ie.
Cion. 2. a 2.
Mat. 12. c 40
Mat. 28. a 6.
Mar. 16. a 6.
Luk. 24. a 6
e 34.
d Ian 20. c 19
dwunna-
stia.
Dzie. 9. a 3.
Eph. 3. b 8.

*kóra jest. G

*y my. G.

*o Bogu. G.

ROZDZ. XV.

^a Oznaymuie
wam/bracia/ ^a
wanielię ktorąm
wam opowie-
dział / ktorąście
tęż przyieli / y w
ktoręy stoicie /
przez ktorą tęż zbawienia dostepnie-
cie: iesli pamietaćcie iakim obyczajem
przepowiadałem wam / chybabyście
próżno wwierzyli. ^a Bo naprzód po-
dalem wam com tęż wziął: iż ^b Chri-
stus umarł za grzechy nasze według
pisma: ^a iż pogrzebion jest / iż tęż
powstał zmartwych trzeciego dnia /
według pisma: ^a iż widziany jest
od Cephy / a potym iedenasciam.
^a Potym był widzian więcej niżli od
pięci set bracięw wspotek: z ktorych
wieleich trwa aż dotąd / a niektórzy
zasnęli. ^a potym był widzian od Ja-
kuba / potym od wszystkich Aposto-
łów. ^a A na końcu po wszystkich był
widzian y odemnie / iakoby od poro-
nionego płodu. ^a Bom ^a ia jest na-
mniejszy między Apostoły: ktorym
nie jest godzien aby mie zwano Apo-
stolem / izem przepładował koscioł
Boży. ^a A z łaski Bożey jestem to com
jest / a łaska iego przeciwko mnie pró-
zna nie była:

alem więcej pracował niż oni wszy-
scy: a nie ia / ale łaska boża ^a ziemna.
^a Abowiem chociaż ia / chociaż oni /
tak przepowiadamy / y takęście wwie-
rzyli.

^a A iesli o Chrystusie powiadać
zmarłychwstał / iakóż mówią
ktorzy między wami / że zmarłych
wstania niemają: ^a Lecz iesli zmar-
tychwstania niemają / ani Chrystus
nie powstał zmartwych: ^a A iesli
Chrystus nie powstał / próżne tedy jest
przepowiadanie nasze / próżna jest y
wiara wasza. ^a znaydujemy się też ^a fał-
szywymi świadki Bożymi: iżesmy
świadczyli przeciw Bogu / że Chri-
stusąwzbudził: ktoręg nie wzbudził /
iesliże umarli nie powstają. ^a Bo ie-
sliż umarli nie powstają / ani Chri-
stus nie powstał. ^a A iesli Chrystus nie
powstał / próżna jest wiara wasza:
bo ieszcze iescieście w grzechach was-

zych. ^a Tedy y ktorzy zasnęli w Chri-
stusie poginęli. ^a Iesliż tylko w tym
żywocie / w Chrystusie nadzieie ma-
my / iescieśmy niedznieyszy niżli wszyscy
ludzie.

^a Lecz teraz Chrystus zmartwych-
wstał pierwiastki tych ktorzy zasnęli.
^a ponieważ przez człowieka śmierć /
y przez człowieka powstanie umar-
tych. ^a A iako w Adamie wszyscy w-
mierają / tak y w Chrystusie wszyscy
ożywieni będą. ^a A każdy w swym rze-
dzie: Chrystus pierwiastki / potym
ci ktorzy są Chrystusowi / ktorzy wwie-
rzyli w przyjscie iego. ^a Potym koniec:
gdy poda królestwo Bogu y Oycu /
gdy zniszczy wszelką zwierzchność / y
władzę y moc. ^a A ma królować / aż
by położył wszystkie nieprzyiacioly pod
nogi iego. ^a A ostatnia nieprzyiaciol-
ka będzie zniszczona śmiercią. ^a Bo wszy-
tko poddał pod nogi iego. ^a A gdy
mówi: ^a Wszystko mu jest poddano:
bez wątpienia / okrom tego ktorzy mu
poddali wszystko. ^a Lecz gdy mu wszy-
tko poddano będzie / tedy y sam Syn
będzie poddan temu ktorzy mu pod-
dał wszystko: aby Bóg był wszystko
we wszystkich.

^a Bo inaczej cóż uczynią ci ktorzy
się chrzczą za umarłych / iesliż koniec-
nie umarli nie powstają: ^a Przeczże
się y chrzczą za nie: ^a Przecz y my każ-
dey godziny w niebezpieczeństwie
iescieśmy: ^a Każdy dzień umieram
przez wasze pochwały bracia / ktorą
mam w Chrystusie Iesusie Panie
naszym. ^a Iesliżem się (według czło-
wieka) ze zwierzem potykał w Ephe-
zie / cóż mi za pożytek / iesli umarli nie
powstają: ^a Jedźmy y piymy / boć
intro pomrzemy. ^a Nie dajcie się zwo-
dzieć: Zle rozmowy pisać dobrze oby-
czaje. ^a Oucćcie się sprawiedliwi / a
nie grzeszyć. bo niektórzy niewiado-
mość Boga mają: mówią wam ku
zawstyżeniu. ^a Ale kto rzecze: Ja-
kóż zmartwychwstać umarli: a w
jakim cieie przyda: ^a Głupi / co ty sie-
iesz nie bywa ożywiono / iesli pierwey
nie obumrze. ^a A co sieiesz / nie sieiesz
ciała ktorę ma bydź / ale golę ziarno /
iako na przykład / pszeniczne albo z in-
szych ktorę. ^a A Bóg daje mu ciało
iako chce: a każdemu nasieniu wla-

8 Obia. 1. b5
Kolo. 1. c18.
h. 1. Mo. 3. a 6
Rzym 5. c12.
y 6. d 23.

i. 1. Tel. 4. d
15.

k. Psa. 109.
a 2.
Zyd. 1. d13. y
10. c 13.
Psa. 8. b 8.
Zyd. 2. b 8.

m. Ila. 22. d
13. y 56. d 12.
Med. 2. b 6.

śne ciało.

39 Nie każde ciało / toż ciało : ale in-
 40 śe ludzkie / inśe bydlece / inśe ptasie /
 41 inśe rybne. y ciała niebieskie / y ciała
 ziemskie : ale inśa jest ozdoba nie-
 bieśkich / a inśa ziemskich. Inśa
 iasność słońca / inśa iasność księży-
 42 ca / a inśa iasność gwiazd. Abowiem
 gwiazda od gwiazdy różna jest w ia-
 43 sności : Tak y zmartwychwstanie.
 44 Bywa wśiane w śażitelności : po-
 wstanie w nieśażitelności. Bywa
 45 wśiane w sprosności a powstanie w
 chwalebności. Bywa wśiane w śa-
 46 bości : a powstanie w potężności.
 47 Bywa wśiane ciało cielesne : a po-
 wstanie ciało duchowne. Jesli jest ciało
 48 cielesne / jest y duchowne : iako napisa-
 49 no : " Skat sie pierwszy człowiek A-
 dam w duszę żywca / posłedni Adam
 w ducha ożywiającego. Lecz nie
 pierwszy które duchowne jest / ale któ-
 re cielesne / potym które duchowne.

47 Pierwszy człowiek z ziemi / ziem-
 48 ski : wtóry człowiek z nieba / niebie-
 49 ski. Jaki ziemski / tacy y ziemscy : a
 iaki niebieski / tacy y niebiescy. Przetóż
 iako snijności w obrazienie ziemskie /

15 y gnajdujemy sie fałszywymi] Tak też
 y my dziś powiedzieć możemy : Jesli Baho-
 licfa wiara jest fałszywa : tedy pierwszy A-
 postołowie nasi byli świadkami fałszywy-
 mi : y wszystkie narody Chrześciańskie pro-
 zno w Chrystusa wierzyli / y wszyscy przodo-
 kowie nasi w grzechach swych pomarli / y
 zgineli na wieki.

28 Tedy y sam Syn będzie poddan] Albo w
 swoich członkach wiernych y wybranych : a-
 bo według natury swęj człowieczy / która
 będzie Bogu prawdziwie poddana. Lecz we-
 dług Boskiej natury / Syn jest równy O-
 29 cu / y owsem iedno z Oycem.

Którzy sie chęć za umarł] To jest któ-

50 nosmy też wyobrażenie niebieskiego.
 A toć mówię bracia / iż ciało y krew
 królestwa Bożeg osiągnąć niemogą :
 ani śaża nieśażitelności osiągnie.

51 Oto tajemnice wam powiadam :
 52 " wszyscy wprawdzie zmartwych-
 wstaniemy / ale nie wszyscy odmienie-
 ni będziemy. Prędziuchno we mgnie-
 niu oka / na tręba ostateczna (abo-
 wiem zątrębi tręba) a umarli po-
 wstana nieśażonymi / a my będziemy
 53 przemienieni. Bóg musi to śażitel-
 ne przyoblec nieśażitelność : y to ś-
 miertelne przyoblec nieśmiertelność.
 54 A gdy to śmiertelne przyoblecze nie-
 śmiertelności tedy sie stanie mowa
 która jest napisana : " Pożarta jest
 55 śmierć w zwycięztwie. " Gdzie jest z-
 wycieztwo twoje śmierci : " Gdzie jest
 56 śmierci " oścień twój : " A oścień
 śmierci / jest grzech : a moc grzechu /
 57 zakon. Lecz dzieka Bogu / który nam
 dał zwycięztwo przez Pana naszego
 Jhesusa Chrystusa.

58 A tak bracia moi mili / bądźcie śa-
 teczni a niepomysłni / obfitując w ro-
 bocie pańskie y zawsze : wiedząc iż pra-
 ca wasza nie jest próżna w Panu.

41 rzy sie modla / posza y trapią za dusze umar-
 łych / aby były wyzwolone. Jako y na in-
 nych wielu miejscach chęć znaczy wtrapie-
 nie. Podobne temu jest ono miejsce : Jesli u-
 marli nie zmartwychwstana / zbytniaby y
 próżna rzecz była modlić sie za umarłe.

42 Inśa iasność słońca] Nie tednaka będzie
 43 ciało swiętych iasność abo chwała / ale ro-
 zmiata / według rozlicności zasług. Aug.

44 A powstanie ciałem duchownym] Jako
 ciało wcielbione / choć jest duchowne / ale
 przecie jest prawdziwe ciało : tak choć w Sa-
 kramencie ciało pańskie jest nieciałem du-
 chownym obyczajem : wśakże przecie jest isto-
 tne y prawdziwe ciało.

ROZDZ. XVI.

I A O składaniu
 2 Które bywa na
 3 święte / iakom po-
 stąnowi / kościo-
 łom Galatckim /
 tak y wy czynicie.
 2 Pierwszego dnia
 śabbatu każdy zwas niech odkłada w
 siebie / chowając co mu sie podobają-
 3 by nie gdy przyde w ten czas składania
 były. A gdy przytomny będzie / któreby
 ście vchwalili przez listy / te posle aby
 odnieśli listę waszą do Jeruzalem.

4 A iesliby słusna była żebych y ia-
 5 sedł : zemną pójde. A przyde do
 6 was / gdy przyde przez Macedonię.
 7 bo przyde przez Macedonię. A po-
 8 dobno pomieściam v was / abo też
 9 przeżimuję : abyście wy mnie prowa-
 dzili / kedykolwiek pójde. Abowiem
 niechce was teraz widzieć mniąc :
 10 bo sie spodziwam iż pomieściam z-
 wami nieco czasu / iesli Pan dopuści.
 A pomieściam w Efezie aż do piec-
 dziesiątnice. Abowiem dzwi mi sa
 otworzone wielkie y iawne : y wiele
 przeciwników. A iesliby przyśedł /
 motheusz / patrząc aby bezbożni był

v was:

1. Moy. 2 b

7. duśa. G.
 "Duchem o-
 żywiający m."

"wzory czo-
 łowiek Pan z
 nieba. G. ale
 zle."

Katolicka
 wiara nie po-
 chybna.

Syn Boży i-
 ko Syn jest
 podany.
 Phil. 2. 6.
 Ian 10. 30.

Posty y żało-
 by za umarł.

O S M A
 CZESCO
 składaniu
 iak mużny.

"ro jest, w
 Nie dziele."

"nie wszyscy
 zaśniemy, ale
 wszyscy. G.
 S."

O Oze. 13. d
 14.
 Zyd 2. d 14.
 1. Ian 5. a 5.
 "piętko. G.
 "zadło rwo-
 ie."

"dnie. G."

Mar. 10. 38.
 Luk. 12. 50.

Rozmaitość
 zasług y za-
 plasy.
 2. Mach. 12.
 44.
 Ciało Pań-
 skie w Sakra-
 mentu iakie.

"świętek."

"skuteczne.
 G."

11 w was: bo pánstę robote robi/iáto y
ia. Niech go tedy sobie niť lekce nie
12 powaža / ale odpowadzcie go w po-
toiu / aby do mnie przysedl: bo cze-
tam go z bráćia. ² A o Apollu bráćie
oznáymuie wam / žem go bázro pio-
sit / aby sedl do was z bráćia: á zgoła
niémial teraz wolę isdž: lecz przys-
džie gdy mu láčno bedžie.

13 ³ Czuyćie / stóyćie w wierze / mežnie
sobie poczynayćie / y zmacniayćie sie.

14 ⁴ Wsytke wáše niech sie dšieie w miło-
15 ści. ⁵ A proše was bráćia / znáćie dom
Stephany / y Fortunatá / y Acháiká /
iz są piérwiaštki Acháiey / á iz sie po-
16 dali ná posługowánie swietym: ⁶ á
bysćie y wy poddawáli sie takowym /
y každému pomagájące y pracuájące

8 Až do swiatek 7 To pewnie ábo o swia-
tkách Chresćitánskich má bydž rozumiano /
iáto Epiphánius rozumie: ábo przynámmiey

17 mu. ⁷ A rádnie sie obecnošćí Stepha-
ny y Fortunatá / y Acháiká / iz to cze-
18 wam niedostawálo / nágradžili. ⁸ Bo
ochłodžili y ducha mégo y wášego.
Poznawayćie tedy któzy takowi są.
19 ⁹ Pozdraviáť was košcioly Aziiéy.
Pozdraviáť was wielce w Pánu / A-
quilá y Priscillá / z zgromádeniem
swym domowym / w których tež gospo-
20 de mam. ¹⁰ Pozdraviáť was wsytscy
bráćia. Pozdrówćie jedni drugie w s-
21 wietym pocátowáníu. ¹¹ Pozdrówie-
22 nie / reka moia Pawłowa. ¹² Ješli kto
nie miłuié P. nášég Jesusa Chrystusa /
niech bedžie przeklectwem ¹³ Máraná
thá. ¹⁴ Lásta P. nášég Jesusa Chrystu-
23 sá zwámi. ¹⁵ Miłošć moia zwámi w-
24 sytćimi w Chrystusie Jesusie. Amen.

o swiatkách žydowskich: á nie zgoła o pia-
ćdziestiat dniach / iáto Czechowie bładzi.

² to iest (z Sy-
ryjskiego) P.
náš idzie. Lá-
koby rékt: 80
Pán náš i-
dzie, który go
osadzi y ska-
ra:

Epiphan:
here: 75.

ARGVMENT wtorego listu do Korynthów.

W TYM liście Paweł S. przelożywszy naprząd utrapienia które w Aziiéy cierpiál, wymawia
sie, že ich, iáko był obecál, iesze nie náwiedžil. w Rozd: 1. Powtóré, wšeteczniá onégo
piérwey zákletého, ále iuž pokutuićého, zášie przyiáć każe. w Rozd: 2. Poirzećie, náprzećiw
fałšywym Apostolóm Zyduiácyim pokázuie, iáko Ewánelia iest ná stáry zákon dáleko zácnieysza:
upomináje ich swym przykłádem ku ćierpliwošći w prześládowáníu: á małženstwu z niewiernymi
zákázuje. w Rozd: 3. 4. 5. y 6. Poczwarté, záleca im škládanie iátmužny ná ubogie košciolá le-
rezolimskégo. w Rozd: 8. y 9. Popiáté, każe sie im stržedž fałšywych Apostolów: przećiw którym
aby godnošći swéy y uržedu swégo obroniť, ácz nie rad ch walić sie muš z prac y z mąk swoich, któ-
ré podiáľ w przepowiadáníu Ewáneliiey, y z obiwienia ktoré miał od Bogá w Rozd: 10. 11. y 12
Ná koniec, zágrožiłszy im, že ie škarže przysedžy, iesli sie nie uznáia: upominániem, pozdraviá-
niem y błogosláwienštwem swóy list záwiera. w Rozd: 13.

LIST BŁOGOSŁAWIONEGO PAWŁA APOSTOŁA Do Korynthów wtóry.

ROZDZIAŁ I.

1 **A**WEL
Apostol
JESUSA
Chrystusa
przez wo-
la Božá y
Tymothe-
us brát:
košciol

2 wi Božemu który iest w Koryntćie / ze
wsytćimi swietymi któzy są we w-
sytćiey Acháiey. ¹ Lásta wam y po-
tój od Bogá Oycá nášého / y Pána
Jesusa Chrystusa.
3 ² Błogosłáwiony Bóg y Oćiec
Pána nášého Jesusa Chrystusa /
Oćiec miłosierdzia / á Bóg wsytćiey
4 pocłechy / który nas ćieszy we wšelá-
kim utrapieniu nášym: ábysmy mo-
gli y sami ćieszyć té / któzy są we wšel

² Eph. I. 23.
1. Piot. I. 23.

Ě III

Ě III

Abó przez po-
ciechy. G.

Abó dla wá-
sęy pociechy.

Abó pocieś-
ni. G.

Abó dla wá-
sęy pociechy.
G.

Skutek poká-
zanie w cier-
pliwości. G.

z sákwęy
śmierci. G.

chłubá.

Christus w
wiernych
słych cierpi
y zasługuje.

Wzywánia
świętych

5 kim wciśtu / przez nápomínání / kto-
rym y sami bywamy nápomínání od
Boga. Abowiem iáko w nas obfi-
6 tuię vtrapienia Chrystusowé: iáko y
przez Chrystusa obfiuię pociechá ná-
sá. Abó choć bywamy vtrapieni / dla
wásęgo nápomínání y zbáwienią:
choć pocieśeni bywamy / dla wásęgo
B pocieśenią: choć nápomínání by-
wamy / dla wásęgo nápomínání
y zbáwienią / ktdre spáruie cięplí-
7 wosć / tegóz vtrapienia ktdre y my
ciępimy: aby nádzieciá náśá mocna
była o was: wiedząc iż iáko iestescie
8 towarzysze vtrapienia / iáko bedziecie
y pocieśenią.
Abowiem niechcemy abyście nie
wiedzieli brácia / o wciśtu náśym / ktd-
9 ry sie sstał w Azyię: iżesmy byli ná-
zbyt obciężeni náđ síla: iáko że nas też
testno bylo żyć. Aleśmy sami w so-
bie mieli wyrok śmierci / abyśmy nie
10 wśali sami w sobie / ale w Bogu ktd-
ry wzbudza wśarlé / ktdry z iáko wiel-
kich niebezpieczeństw wyrwał nas y
wyrwa: w ktdrym nádziecie mamy
11 iż też iesze wyrwie: za pomoc y wá-
sę w modlitwie za nas: aby za ten
dar / ktdry w nas iest przez wiele o-
sob / od wielu dziełi były za nas cży-
mioné.
12 Abowiem ta iest pochwałá ná-
sá / świádecztwo sumnienią náśęgo:
iż w prostosći sercá y szczęrości Bo-
C żęy / á nie w mądrości cięlesnéy / ale w
iáscie Bożęy obcowálišmy ná tym
13 świécie: á nawiecéy v was. Bo nie

5 Vtrapienia Chrystusowé / wśytkie vtrá-
pienia wiernych zowa sie vtrapienia Pána
Chrystusowé: nie tylko prze to / że ie dla Chri-
stusa ciępiá: ale iż iáko iest wielkie stáczenie
y vnia między Chrystusem głowá / á káżdym
żywym członkiem tegóz ciáta / ktdry iest ktd-
ściól ie: iż cołowiek ciępi ktdry członek / to
iáko by też głowá ciępiáta. Iáko y z dngięy
strony / cołowiek dobrego ktdry wierny cży-
ni / abó temu czynią: iáko to iest Bogu wdzie-
cino / iáko by samemu Chrystusowi abó od sá-
męgo Chrystusa vczyniono bylo. Co gdyby
wáżyli odsępienicy / nie dżiwowáliby sie
temu / że kátholikowie o zasługách y dosyć
vczynieniu świętych iáko wiele trzymáia.

11 Modlitwá za námi / Jesli Pawel próśi
ludzi o modlitwe / bez vbliszenia posrzedni-
ctwá Pána Chrystusowęgo / y nádziecie ktdra
miał tu Pánu Bogu: Cemuż odsępienicy
mówia / żeby próśy náśe o przycyńne swie-
tych co wymowály / abó posrzedniczwu Chri-
stusowému / abó vśności náśey tu Pánu Bo-
gu: Iáko by abó wiersá zelżywosć była

inśe piśemí wam / niżli ktdreście cży-
táli y poználi. A nádziecie mam / iż áż
14 do kónca poznacie: iákoście też po-
ználi nas pocześci / iż iestescmy po-
chwałá wásę / iáko y wy náśá / w
dzień Pána náśęgo Jesusa Chrystu-
15 sá. A z tż vśnościá chciálem był
iśdż do was pićwéy / abyście wtdrą
16 iáste mieli: y przez was przęśdż do
Mácedonięy / y zásie z Mácedoni-
iey przęśdż do was / y od was bydż do
prowádzon do Żydowskiey ziemi.
17 Gdy m tedy to chciá / iżalim vżył
D lekkomyślnosći: Abó co myśle / we-
18 dług ciáta myśle / aby v mnie bylo
IEST y NIE: Ale wierny Bóg / iż
mowá náśá ktdra była do was / nie
19 iest w męy IEST, y NIE. Abowiem
Syn Boży Jesus Chrystus / ktdry
miedzy wámi przez nas był przępo-
wiádaný przez mie y Sylwáná y Ty-
motheusá / nie byl IEST y NIE: ále
20 IEST w nim bylo. Bo ile obietnic
Bożych są / w nim IEST: przetóz y
przeń Almen Bogu / tu chwale ná-
sęy.

21 A ktdry nas potwiérdza z wámi
w Chrystusie / y ktdry nas pomázal /
22 Bóg: ktdry też zápieczetowál nas /
y dáł zadátek Duchá w sercách ná-
23 szych. A iá świádkiem wzywám Bo-
gá ná dusze moie / iż solgując wam
nie przýśedlem wiecéy do Korynthu:
24 nie że pánuieny wterze wásęy: ále
iestescmy pomocniki wesela wásęgo:
Abowiem wiarą stoicie.

Bogu / próśić o modlitwe świętych w niebie /
niżli ludzi grzęśnych ná ziemi: abó wáżnicy
sá byla przyczyna ludzi: iesze tu żywio-
cych / niżli przyiaciół Bożych niż z Chrystu-
sem w niebie ktdrujących.

18 Iest y nie iest / że byl Pawel S. w nánce
swęy odmienny / iáko Luter / ktdregó náűi
przeciwne o wśytkich árryńlęch wiary od
kátholików są zebráne: ani iáko vćniowie
iego / o ktdrych ieden z acny cżłowiek skoro z
przódku mówit: Jż wiem co teraz wierzą:
ale niewiem co przýśłego roku wierzyć beda.

22 Ktdry też nágnáczyl nas / z tego mteysá
y ze dwu innych temu podobnych / dowodzą
swięci Doktorowie / iż chřst S. nie tylko
iáste dáie / ale też dusze ochrzczonego píceśe-
nie miedkim znákiem y piátnem dngio-
wynym / ktdre nigdy zgládzoné bydż nie może.
A przetóz chřst raz przýtery nie ma bydż po-
wtorzony: iáko y bierzmowánie y káptán-
stwo: ktdre iáko iáko y chřst / cęche abó piá-
tno ná duszy zostáwina. Concil. Florent. &
Trident:

chłubá abó
sławę.

przez nas.
G. S.

Nieśárak ha-
rętyków.
Georg. dux
Saxoniz.

Chárakter á-
bo pićpęć
chřtu: S.
Ephel. 1. 13.
Ephel. 4. 30.
1. Piot. 5. 3.

Pánováť
wierze co iest
Mat. 20. 25.
Mar. 10. 42.
Luk. 22. 25.
Dzie. 5. 4.
1. kor. 5. 5.
2. kor. 10. 4.
1. Tim. 10.
Tit. 1. 11.

23 Nie iżebyśmy panowali wierze waszej]
Gwałtowne / pyśne y niebaczne panowanie
przełożonych nad poddanymi swymi / y nad
wiarą ich / tak tu iako y u innych miejscach
pisma S. iest zaznaczone : Nie iży przełożeni
kościelni mieli każdemu dopuścić wierzyć
iako kto chce : y nie mieli mocy swej używać
naprzeciw nieposłusznym / y herezyk w nie.

karac / y nie przymuszac ich / aby wiara raz
przyjeta Bogu y kościołowi zachowali. Iako
czynił Piotr S. y sam Paweł. Bo acz sam
Bóg iest Panem / dawca y sprawca wiary :
wsakże y pasterze są pomocnicy y spół robo-
tnicy iego. Bo wiara z słuchania słowa Bo-
żego pochodzi / które ci opowiada.

ROZDZ. II.

1 **N**astanowi-
tem to w siebie /
abych powtóre
nie z żasnucem
nim do was przy-
szedł. Bo iesli ia
2 was żasnucam :
3 a któż iest coby mnie rozweselił / iedno
ten który iest ze mnie żasnucem : A
tóżem wam napisał / abych przyszed-
szy nie miał smutku na smutek. mia-
łem sie być weselić : wstając o was w
wszystkich / że wesele moje was wszy-
stkich iest.

4 Bo m z wielkiego wtrapienia y
ściskania serca napisałem wam / z
wielką łez : nie abyście sie żasnucili :
ale abyście uznali którą miłość mam
5 obficie ku wam. A iesliż kto żasnu-
cił / nie mnieć żasnucil / ale pociesci /
6 abych nie obciążał was wszystkich.
7 Dosyć temu który takowy iest / na
strofowaniu tym które bywa od wie-
8 lni : tak iż przeciwnym obyczajem ra-
czej dawać macie y cieszyć / byś nać
zbyt nim smutkiem / który takowy iest /
pożart nie był. Przetoż was prośe
abyście miłość przeciwko niemu po-

9 twierdził. A bowiem dla tego m
napisał / abym poznał doświadcze-
nie wasze / iesliż we wszystkim iestecie
10 posłuszni. A komuscie co dawał
li / y ia. Bo y ia com dawał / i
11 słim co dawał / dla was / w osobie
Chrystusowej. abyśmy osutani nie
12 byli od ściana : abowiem nie są nam
tajne myśli iego. A gdy m przyszedł
do Troady dla Ewangelii Chry-
13 stusowej / a dziwi mi były otworzone
duchowi memu / przetożem nie na-
14 lażł Tytusa brata mego / ale pożegna-
wszy sie z nimi / poszedłem do Mace-
donii.

14 A dzięki Bogu / który czyni że
triumfujemy zwycię w Chrystusie
15 Jezusie / y wonność znaiomości
swey obiarwia przez nas na każdym
miejscu. bo iestemy dobra wonno-
ścią Chrystusową Bogu w tych któ-
16 rzy zbawieni bywają / y w tych którzy
giną. Iednym wonią śmierci na
śmierć : a drugim wonią żywota ku
17 żywotowi. A do tego kto tak sposo-
bny : Bo nie iestemy iako wiele
ich / fałszywcy słowo Boże : ale z
szerości / ale iako z Bogą / przed Bo-
giem / w Chrystusie mówimy.

aby m przez
dopuszczenie
was. doznał.
komu co od-
puszczacie. L.
G. S.
iesli m co od-
puścił, ko-
mum odpu-
ścił.

abo dostaa-
czny. G.
drudzy. G.
synkuiący
słowem Bo-
żym. G.

Zwier-
chność pa-
stelska.
wys. 1. 23.

Odpusty.
Jan 20. 23.

9 Ieglisście we wszystkim posłusni] Który
wysoko powiedzial / iż niechciał panować
nad wiarą ich : ten tu oto przecie chce mieć po-
10 nych zupełne we wszystkim posłuszeństwo.

Bo y ia com dawał] Tym przykładem
pawła S. y moca sobie w Apostołach od
Christusa dana / słusnie kościół grzeszącym

niekiedy odpusty dacie : które ci / którzy na
miejscu Apostolskim nastąpili Biskupi / dla
też przyczyny rozdawali : wpuszczając nie
mala część pokuty od spowiednika nazna-
czony / abo która sprawiedliwie miała bydź
naznaczona : aby człowiek pokutniacy zby-
tym smutkiem nie był pogrążony : abo dla
innéj słusnéj przyczyny.

ROZDZ. III.

1 **N**oczynamy za-
sie zalecać sa-
mych siebie : abo
czy potrzebujemy
(iako niektórzy)
2 listów zaletnych
do was / abo od
was : Listem naszym wy iestecie /

3 napisanym na sercach naszych / który
znają y czytają wszyscy ludzie : O-
znaymiemi że iestecie listem Chry-
stusowym / od nas sprawionym / y napi-
sanym nie inkautem / ale Duchem
Boga żywego : nie na tablicach ka-
miennych / ale na tablicach serca cie-
lesnych.

4 A mamy także wspanie ku Bogu
5 przez Chrystusa : nie iżebyśmy byli

obiawie ni
będąc.

dostaa-

nie litery,
ale Duchá. L.
G.

6 dostateczni sami z siebie co myśleć
iako sami z siebie: ale dostateczność
nasza z Boga jest. Który też uczynił
nas godnymi sługami nowego Te-
stamentu / nie literą ale Duchem.
7 bo litera zabija: a Duch ożywia. A
jeszcze posługowanie śmierci literą
mi wyrażone na kamieniach / było w
chwale: tak i synowie Izraelowi
nie mogli patrzeć na oblicze Moysze-
sowe / dla chwały oblicza tego / która
niszczy: iakoż nie więcej posługo-
waniu ducha w chwale będzie? Bo
jesli posługowanie potępienia / jest
chwałą: daleko więcej posługowanie
sprawiedliwości obfituje w chwale.
10 Albowiem ani uwielbiono jest /
co było uwielbiono w tej mierze /
1 dla przewyższającej chwały. Bo ie-
stliż co niszczy w chwale jest: daleko
więcej co trwa / jest w chwale.

z tej strony

Apostołowie
Ewangelii pi-
sali rzeczy
na sercach, a
nie na kśie-
gach.
Iere. 31. 31.
Zj d. 8. 10.

Litera iako
zabija.

3 Jesteście listem Chrystusowym / Oto wi-
dzisz iż nie tylko to jest słowo Boże / co na
księgach martwych czernidłem napisano:
ale więcej to / co na księgach żywych / to jest
na sercach wszystkich wiernych ludzi palcem
Bożym przez Duchá S. napisano: to jest co
wszyscy po świecie Chrześcijanie wierzą y
wyznawają: albo iawną wiarą y zwyczaj
kościoła powszechnego.
6 Litera zabija / Jako litera starého tes-
tamentu nie dobrze rozumiana / y nie na Chri-
stusa obrocona / roztąca / a iasli y Duchá
ku wypełnieniu tego co roztąca nie dawająca /
zabija cielesne żydy: Tak litera nowego tes-
tamentu nie dobrze rozumiana / ani Duchem
Chrystusowym (który w samym kościele Ka-
tholickim mieszka) wykładana / zabija here-

12 Alac tedy taką nadzieję / wiel-
kiey wznoscy używamy: a nie iako
13 Moyses kładł zaslonę na oblicze swo-
ie / aby synowie Izraelowi nie patrzy-
li na twarz tego co niszczy: ale
14 "stępiaty smysły ich". Albowiem aż do
D dzisiejszego dnia tak zasloną w czy-
taniu starého Testamentu trwa nie-
odkryta (ponieważ w Chrystusie ni-
15 szejcie) / ale aż do dzisiejszego dnia /
gdy Moysesá czytają / zasloną leży
16 na sercu ich. A gdy się nawróci do
17 Pána / będzie odietą zasloną. A
Pan jest Duch. A gdzie Duch
18 Pánstwi / tam wolność. A my wszyscy /
odkrytym obliczem na chwale Pán-
stwi w zwierciadle patrząc / w tój wy-
obrażenie przemienieni bywamy z ia-
sności w iasność / iako "od Duchá
Pánstwego.

2. Moy. 34.
d 33.

nakoniec te
go. G.
"abo" zaś le-
pione były
mysli ich. G.

blan 4. d 24

z chwały w
chwale.
"abo od Du-
chá Pána,
iako wykla-
da z Grackie
go S. Basilius.

tyci: Którzy i takież są cielesni y Duchá Chri-
stusowego nie mający / żadnego pożytku z do-
brého y świętého piśmá Bożego nie odnoszą:
ale owszem wielką škodę y śmierć popadają.
August: serm: 70. & 100. de temp: & de spir:
& lit: cap: 5. y 6.

14 Zasloną w czytaniu / Gdyż iasntey pro-
rocy mówili o kościele miłi o Chrystusie: iako
to Augustyn świadczy: tedyć wietřa jest
ślepotá odszczepieńcow / Którzy kościoła Ka-
tholickiego w piśmie tak iasne opisanego nie
widzą: a miłi żydów / Którzy się Chrystusa
doczytać nie mogą.

17 A Pánstwi jest Duch / Pánem zowie Du-
chá S. Jako Chrysostróm S. y Bazylus to
miejscu wyklada.

Slepotá ha-
rtycka wi-
sta niż Zyd-
wka.
Augu: in
Psal: 30.
cont: 2.
Duch S. jest.
Pánem.
Chrysostr:
serm: de
Triniji.
Basil: de
Spiritu. S.

nie widzi-
wego. G.

ROZDZ. III.

1 A tego ma-
2 iac wslugowa-
nie / wedle tego
iakośmy otrzy-
mali miłosier-
dzie / nie wstawa-
my? / ale odzu-
camy? pokrytą skromotą / nie chodząc
w chytrosći / ani fałszywie słowá Bo-
żego: ale okazaniem prawdy zaleca-
jąc się samych do wszelkiego sumnie-
nia ludzi przed Bogiem. A iesli też
jest zakryta Ewangelia / iestż za-
kryta w tych którzy giną / w których
Bóg światá tego oslepił smysły nie-
wiernych / aby im nie świeciło oświe-
cenie Ewangelii chwały Chrystu-

nieśmy od-
rzucili. G.

5 fowey / Który iest obrazem Boga.
6 Bo nie sami siebie opowiadamy /
ale Jesusa Chrystusa Pána naszego:
a nas sługami waszymi przez Jesusa.
7 Albowiem Bóg który rzekł aby z
ciemności światłość zaświeciła / ten
zaświecił w sercach naszych / ku oświe-
ceniu wiadomości iasności Bożey /
w obliczu Jesusa Chrystusa. A ma-
my ten skarb w naczyniach gliniá-
nych: aby wywyższenie było mocy
8 Bożey / a nie z nas. We wszystkim
vtrapienie cierpiemy / ale nie ieste-
śmy ściśnieni: vbożeiemy / ale nie by-
wamy zubożeni: / przesładowanie
cierpimy / ale nie bywamy opuszczeni:
9 bywamy powołeni / ale nie ginie-
my: / zawře vmartwienie Jesusa z sobą
10 nosząc w cielesnym: aby y żywot

tey mocy by-
to Boże G. S.
to jest, Boga
przypisowa-
né a nie nam

Jesu-

11 Jęsusow w nąsych cielech był okaza-
ny. ¹ Abowiem my którzy żywiemy /
zawsze bywamy wydani na śmierć
dla Jęsusá : aby y żywot Jęsusow był
okazan w śmiertelnym ciele nąszym.
12 ² A tak w nas okazanie śmierci skutek
swój / a żywot w was.
13 ³ Lecz mając tegóż Duchá wiary /
iako jest napisano : ⁴ Wierzyłem /
przetóżem mówiły my wierzymy / dla
czego mówimy : ⁵ wiedząc iż który
wzbudził Jęsusá / y nas wzbudzi z
Jęsusem / y postawi z wami.
15 ⁶ Abowiem wszytko dla was : aby
łaska obfitująca / w dziełczynieniu

D przez wielu obfitowała ku chwale Bo-
żęy. ⁷ Dla tego nie wstawamy : ale
choć i ten / który ze wnątrz jest nąs
człowiek psuje się : wszákże ten który
we wnątrz jest / odnawia się ode dnia
do dnia. ⁸ Abowiem to które teraz
jest przedziwko przemieniające y lekkie
násze vtrapienie / náder ná wysoko-
ści wagi chwały wiekwiśta w nas
sprawnie / ⁹ gdyż my nie wpatrujemy
tego co widzieć / ale czego niewidzieć.
18 Abowiem rzeczy które widziemy / są
docześne : a których niewidziemy / są
wieczne.

wysoce.

2 Ani fałszując słowa Bożego] Własna
jest heretyków fałszować słowo Boże : iako
Kátholikóm dobrze rozbiérac słowo prawdy.
17 Vtrapienie sprawuje nam chwale]
Krotkie a lekkie vtrapienie / w tym żywocie
cierpliwie a dobrowolnie dla Chrystusa zmie-

śnione / jest nam przyczyna zapłaty żywota
wiecznego / Prze co Augustyn S. mówi. Ję
przedayné jest Królestwo niebieskie : które ma-
ła praca i łaska Bożęy może bydź kupione.
Jako napisano : Ję Bóg oddaie sprawiedli-
wym zapłatę za prace ich.

In Pfal : 93.
Mgd. 10. 17.

ROZDZ. V.

1 **A** **W**ieśmy że
2 ięśli by ziemski
dom nąs tegó mie-
skánia był zepsó-
wany / iż budowa-
nie mamy od Bo-
gá / dom nie reko-
3 ma robiony wiekwiśty w niebiesiach.
4 ¹ Abowiem w tym wzdychamy / za-
dając bydź przyobleczeni mieśkánim
nąszym które jest z niebá : ² ięśli ie-
dno obleczonymi / a nie nágimi be-
dziemy náleżeni. ³ Bo y którzy ięste-
smy w tym przybytku / wzdychamy
obciążeni : przeto że nie żadamy bydź
zwleczeni / ale przyobleczeni : aby po-
żarté było co śmiertelne jest od ży-
wotá. ⁴ A który nas ná tóż sprawuje /
5 Bóg / który nam dáł zadátek Duchá.
6 ⁵ Sniemy tedy zawsze / wiedząc że
pókisimy w ciele / pielgrzymujemy od
Páná. ⁶ (Abowiem przez wiare cho-
dziemy / a nie przez widzenie.) ⁷ a śmie-
my / y dobra wola mamy pielgrzy-
mować ráczey od ciáła / a przytomne-
mi bydź Pánu. ⁸ A dla tego vsilnie-
my / chociaż odległymi / chociaż przy-
tomnymi / iemu sie podobac.
9 ⁹ Bo ¹⁰ a sie wszyscy my musimy oka-
zac przed stolicą Chrystusową / aby
kázdy odniósł własne sprawy ciáła /

11 według tego co uczynił / lub dobrze /
lub złe. ² Wiedząc tedy strach Pán-
ski ludzie namawiamy : lecz Bogu
iawnymi ięstefimy. A spodzięwam sie
iż też w sumnieniách wáśzych ięste-
smy iawnymi. ³ Nie znorw sami sie-
bie wam zálécamy / ale wam dáiemy
przyczyny abyście sie chlubili z nas /
żebyście mieli przeciwko tym którzy
sie zálécáją zwierzchu / a nie w sercu.
13 ⁴ Bo choć od siebie odchodzimy /
C Bogu : choć przy baczeniu ięstefimy /
wam.
14 ⁵ Abowiem miłość Chrystusową
przyciska nas : wważájących to / iż ie-
śli ieden za wszytkie umarł / tedy wszy-
scy umarli. ⁶ a za wszytkie umarł Chri-
stus / aby y którzy żywią / ińż nie sami
sobie żyli / ale temu który za nie u-
marł y zmartwychwstał. ⁷ A tak my /
16 od tych miaśt nikogo nie znamy we-
dle ciáła. A ięśliśmy ználi Chrystusa
wedle ciáła : ale ińż teraz nie znamy.
17 ⁸ Jęśli tedy które w Chrystusie nowe
stworzenie / stáre rzeczy przeminely /
18 oto sie wszytkie nowe sstáły. ⁹ A
wszytko z Boga / który nas z sobą po-
19 iednáł przez Chrystusá : y dáł nam v-
rząd iednáńia. ¹⁰ abowiem Bóg był
w Chrystusie świat z sobą iednájąc /
nie przyczystájąc im grzechów ich : y
20 włożył ná nas słowo ziednáńia.
¹¹ Miásto Chrystusá tedy poselswo

*bo choć sie
myślą za-
chwyciem,
tedy Bogu :
choć w mie-
rze ięstefimy,
tedy wam.b Ifa. 43. c 19.
Obia. 21. b52 Pfal. 115. b
10.*przez Jęsusá
G.Heretycy
fałszują sło-
wo Boże.
wys. 2. 17.
Zastugá do-
brych uczyn-
ków.
2. Tim. 2. 15.*dla tego, á-
bo w tym cie-
le. G.
Obia : 16.
c 15.2 Rzym. 14.
b 10.
*zapłatę za
dobre uczyn-
ki które w
ciele czynił.

Święci zła-
raz po śmier-
ci idą do nie-
ba.
Rz. ver. 8.

Osiary y mo-
dliswy za v-
marte.
Augustin.
enchi. 3. c. 10

sprawiemy / iakoby Bóg przez nas
napominał: Prosimy miasto Chri-
stusa / poiednaćcie się z Bogiem.

21 Tego który nieznał grzechu / wezynał
grzechem za nas: abyśmy my się ssta-
li sprawiedliwoscia Bożą w nim.

co to jest, ofi-
ra za grzech:
to jest, w spra-
wie od Bogu prze-
zeń.

Dobre wezyna-
ki zasługują
niebo.

Biskupi y ka-
plani są po-
średnikami.
Hier: in
Malach: 1.
Ambrin o-
rat: prapa-
rat.

Iesliby dom nasz ziemski] To jest iesli-
ten nasz śmiertelny żywot wstanie / tedy ma-
my natychmiast inšy daleko lepszy żywot w
niebie. przetoż lepiej jest rychto wnieść na
tym świecie / abyśmy rychło z Anyoty żyli w
niebie. Zkąd wiemy / iż dusze świętych / w
martych po w niebowstąpieniu Pańskim / nie
czeka dłużej sadnego w iakichśi nowych or-
chłaniach / które Kalwin wymyśla: ale z
Christusem przebywają w niebie.

10 Aby każdy odniósł] Tym słowom Apo-
stolskim (Augustyn S. mówi) nie nie są prze-
ciwne ofiary / modlitwy y iakimuzny które
kościół Boży wystawicznie czyni za umarłe.
Bo y te zasługuje każdy sobie / póki tu żył w
ciele / zasłużył y wyprawił: aby mu te rzeczy
po śmierci pomogły: które nie lednako wšy-
-

tkim pomagają / dla różności żywota / który
kto wiodł w ciele.

10 Lub głę, lub dobre] Zgad to mamy: J-
iako piekło jest z tych wezynań zapłata: tak
też niebo jest zapłata dobrych. A iako zle vo-
czynki zasługują piekło: tak dobre wezynki
zasługują niebo: Math: 25. 46.

20 Poselsztwo sprawiemy] Apostołowie /
Biskupi y kapłani są study zjednania ludzi
z Bogiem / y posłowie Chrystusowi od Boga
do ludzi / kiedy każą: y sącie od ludzi do Bo-
ga kiedy się modla y ofiary Młję S. spra-
wiają. A przetoż Hieronym / Ambroży / Grze-
gorz Niszeński / y Chryzostom S. zowa ka-
planą sequestrem y pośrednikiem Boga y
ludzi: bez vblżenia pośrednictwa Pana
Christusowego. Jako y Moyses sam siebie
pośrednikiem zowie. 5. Moy: 5. 5.

ROZDZ. VI.

1 Pomagając
napominamy /
abyście nadare-
mno łaski Bożej
nie przyleli. (A-
borem mówi:
2 Czasu przylem-
nego wysłuchałem cie: a w dzień zbá-
wienia ratowałem cie. Oto teraz
czas przylemny: oto teraz dzień zbá-
wienia.)

3 Nie dawając nikomu żadnego
zgorzienia / aby nie było nagani-
4 posługowanie nasze. Ale we wšy-
tkim stawmy samych siebie iako slu-
gi Boże / w cierpliwości wielkiej / w
vtrapieniach / w potrzebach / w wci-
5 skach: w biciu / w więzieniu / w rozru-
chach / w pracach / w nieśpianiach / w
6 pościach: w czystości / w umi-
B ności / w niestwápliwości / w łago-
dności / w Duchu świętym / w miło-
7 ści nie obłudnej: w mowie prawdy /
w mocy Bożej / przez bróń sprawie-
dlivosti po prawicy / y po lewicy:
8 przez chwale y zelżywość / przez osła-
wienie y dobrą sławę: iakoby wódnici
9 cy / a prawdziwi: iako którzy nie zná-
tomi / a znátom: iako umierający /

10 á oto żywiemy: iako karani / á nie v-
mozemi: iako smetni / lecz záwsze
wefeli: iako vbodzy / á wielu vboga-
cający: iako nie nie mający / á wšy-
tko mający.

11 Vsta nasze Korinthowie otworzo-
né tu wam / serce nasze jest rozszerzo-
12 né. Nie testescie ściśnieni w nas:
C lecz ściśnieni testescie w wnetrzo-
13 ściach waszych. A mając nagro-
de (mówie iako synóm) rozprzeszren-
14 cie się y wy. Nie ciągnicie iárgmá z
niewiernymi. Aborem co zá vce-
stnictwo sprawiedliwosci z niepra-
15 wosci: Abo co zá towarzystwo
świátłosci z ciemnościami: Abo
co zá zgoda Chrystusowi z Belia-
lem: Abo co zá część wiernému z
niewiernym:

16 A co zá zgoda kościółowi Boże-
mu z bálwanami: Aborem wy ie-
stescie kościółem Boga żywego / iá-
to mówi Bóg: Jz bede mieřkal y
przechadzał się w nich / y bede Bo-
giem ich / á oni beda mi ludem.
17 Przeto wynidźcie z posrédku ich /
y oddzielcie się / mówi Pan / á nieczy-
stego się nie dotykajcie: á ia was
18 przymie. A s bede wam zá oycá / á
wy bedziecie mi zá syny y cóřki / mówi
Pan wřechmogący.

á iá nagro-
de mni ezy-
nię. G.

1. kor. 3. d
17. y 6. d 19.
3. Moy. 26.
b 12.

1. kor. 52. c. 11.

3. Iere. 31. a
1. 9.

4. Mo. 16. 26

Z heretyka-
mi obcowá-
se nie godzi
władnych
sprawach re-
ligiij.

14 Nie ciągnicie iárgmá] Temi słowy A-
postól zakaźuje wiernym nie tylko małżeń-
stwa z niewiernymi / z Pogan y z heretyka-
mi: ale y wřelákiey społeczności z nimi: z
właszą w sprawach religiij: to jest / aby

wierni nie bywali ná ich kázaniach / ná chřci-
nach / ná pogrzebach. Jako y Bóg zakaźał
był synóm Izráelskim / aby się oddalili od o-
nych odszepieńców / Choroęo / Dáthána y
Abironá / mówiące: Odřapcie od namiotów

niesbo

ich / abyście nie byli zagarnieni w grzechach
ich.

A

Aliac tedy/na-
 mileyszy/ té obie-
 tnice: oczyszcay-
 myś sie od wśelá-
 kiej zmaży ciála
 y ducha/ wytkony
 waic poświęce-

2 nie w boiaźni Bożej. [?] Przyjmicie
nas. Żadnegośmy nie wtrzywdzili /
żadnegośmy nie skązili / żadnegośmy
3 nie osułali. [?] Nie tu potepieniu na-
śjemu mówie / bosmy przedtym po-
wiedzili / iż w sercach naszych ieste-
4 ście / żebyśmy spól umarli / y spól żyli.
[?] Mam wielką wfnosć v was / mam
wielką pochwałę z was: pełeném po-
ciechy / náder obfituie weselem w ká-
5 żdym vtrapieniu naszym. [?] Albowiem
y gdyśmy przysli do Mácedonię /
B ciało naše żadnego odpoczynienia
nie miało / áleśmy vcierpieli wśelkie
vtrapienie : zewnątrz / wáłki / á we-
6 wnątrz / stráchy. [?] Ale który cieśy v-
niżoné / pocieşyl nas Bóg / przys-
7 ciem Tytusowym. [?] A nietylko przy-
ściem iego / ále też pociecha / która v-
cieşony iest z was: oznáymuiąc nam
chec wáśe / pláč wáśi / wáśé zá mie
zástáwiania : tak żem sie wiecey we-
8 selil. [?] Iż choćiam was záśmucił w
C liście / nie žal mi : á choćiabym też
żałował / wídzac iż on list (choćiaż
9 ná godzinę) záśmucił was : [?] teraz rá-
duie sie : nie iżescie sie záśmucili / ále

I
A

Oznaymuie=
my wam/braćia/
łaskę Bożą któ-
ra jest dana w
kościołach Mą-
cedońskich : ° iż
w wielkim doś-
nia/ obfitość we-
stwo ich obfito-
roftoty ich. ° Iż
e im świadectwo
rowolnymi byli/
anun proſząc nas

żeszcie się żałować ku pokucie. Albowiem byliście żałowani wedle Boga; żebyście w niwczym nie sko-
dowali z nas.

10 ¹⁴ Bo smutek który jest wedle Bo
gá/pokute ku zbawieniu nieodmienne
11 są sprawuie : lecz smutek światcki
śmierć sprawuie. ² Abowiem o to są
mo / żeście wedle Bogá byli za-
smuceni / iáko wielką pilność w was
sprawuie : owszem obłone / owszem
zagniewanie / owszem boiaźń / ow-
szem pragnienie / owszem żarliwość /
owszem pomste. we wszytkim zstawi-
liście się abyście byli nie pokalani
12 mi w sprawie. ³ A tak chociażem do
was pisał / nie dla tego który krzywo
de uczynił / ani dla tego który cię-
piał : ále żeby się pokazało pilné stá-
ranie nasze które mamy o was przed
13 Bogiem / ⁴ dla tegośmy się wciepili.
D A w naszym pocieszeniu / tym wiecé-
śmy się radowáli z wesela Tytusowe-
go / iż ochłodzon jest duch jego od
14 was wszytkich. ⁵ 'Nie slim' w niego z
was się w czym przechwalał / nie za-
wstydzilem się : ále iákośmy wam w-
szytko w prawdzie mówili / tak téż
przechwalanie nasze które było przed
15 Tytusem / prawda się stało : ⁶ á w-
netrzności jego obficię są ku wam /
gdy wspomina na posłuszeństwo w-
szytkich was / iákoście go z boiaźnią
16 i ze dżeniem przyjęli. ⁷ Ráduie się iż
wam we wszytkim dufam.

21. *Pior.* 2. d
19.
Skrucha y
żałość ża
grzechy jest
przyczyną
zbawienia:
a nie sama
wiara.

Śabowiem id
Slim, G.

"ku temu d-
bysmy. G.
*przed tym G

o láske / y spoločnosť posługowania
które dźcię sie przeciw swietym. ° A
nie iakosiny sie spodźiewáli / ale sami
siebie oddáli / naprzód Pánu / potym
nam przez wola Boga : ° ták ižesmy
prošili Tytusá / aby iako *poczál / ták
y dokońał y was też laski téy.

7 [?] Alle iáko we wszytkim obfituiecie
w wierze y w mowie / y w vmietno-
ści / y wśelákiey pilności / nád to y w
miłości wáśey przeciwko nam : aby-
8 ście y w téy łasce obfitowali. [?] Nie
mówie iáko roztáznąc / ále przez stá-
ránie innych / y wáśey miłości przy-
rodzenia dobrego doświadczáiąc.

9 ^o Abowiem znacie łaskę Pana naszego
go Jęfusa Chrystusa / że dla was
stał się w bogim / będąc bogatym : a
byscie w bóstwem jego w bogatymi
10 byli. ^o A w tym radę dawać : abo
wiem to wam jest pożyteczno / którzy
nie tylko czynić / ale y chciećście
11 poczeć od roku przeszłego : ^o a też
raz y uczynkiem wykonacie : aby i
to jest ochotna chęć woli / tak była y
12 wykonania z tego co macie. ^o Abo
wiem iest ^o iest ochotna wola / wedle
tego co ma / iest przyjemna / nie we-
13 dle tego czego nie ma. ^o Bo nie i-
by inſy miało być wżenie / a wam
C wciśnienie : ale wedle porównania.
14 ^o Na ten czas wasza obfitość / niech
doloży ich niedostatkę : aby też ich
obfitość była dolożeniem waszego
15 niedostatku / aby było porównanie : i
to jest napisano : ^o Który wiele / nie
miał nabyć : a kto mało / nie miał
mniey.
16 ^o A dzieła Bogu / który dał toż sta-
ranie o was do serca Tytusowego /
17 ^o iż napominanie przysłał : ale pilniey

18 sym będąc / z swęy chęci wdał się do
D was. ^o Posłałszy też z nim brata
którego chwala iest w Ewangelii
19 po wszystkich kościołach : ^o a nie tylko
ale też postanowion iest od kościo-
łów za towarzysza. pielgrzymowania
naszego / ku tej łasce / która bywa sta-
20 fowana od nas ku chwale ^o Pańskiej
y chetlawy wolei naszej : ^o strzegac
się tego / aby nas kto nie naganił
tej obfitości / która się przez nas spra-
21 wuje. ^o Abowiem przemysławamy
dobrá nie tylko przed Bogiem ale też
22 przed ludźmi. ^o A posłałszy z nimi y
brata naszego / któregośmy wielokroć
w wielu rzeczach doświadczyli że iest
pilny : a teraz daleko pilniejszy / dla
23 wielkiej wfnosci przeciwko wam /
^o chociaż dla Tytusa który iest moim
towarzyszem y pomocnikiem w was /
24 chociaż bracia nasi Apostołowie ko-
ściołów / chwala Chrystusową. ^o O
kazanie tedy które iest miłości waszej
y przechwalania naszego z was / oka-
cie przeciw nim przed oblicznością
kościołów

^o z tą szczodro-
bliwością. G.
^o regła Pa-
na. G.
^o y przedniey
chęci waszej.
G.
Rzym. 12. d
17.

^o posłanych.

22. Moy. 16. d
18.

Zasługi
świeżych.
moga innym
być wyzwo-
ne.

14 Aby też ich obfitość / To iest / aby też o-
ni z duchownych dobr / w których obfitują /
założyli wasz niedostatek. Zkąd widzimy / iż
zasługi / posty / y dobre uczynki pobożnych

ludzi moga drugim pomoc / y moga innym
być wyzwole / y wdzienone : tak iako dobra
docesne przez iakimś potrzebniejszy by-
wają wyzwole.

ROZDZIAŁ IX.

1 **O** o posłudze
która się dzieie
przeciw świętym
A niepotrzebna mi
2 iest pisać do was.
^o Znam bowiem
ochotne serce wa-
se : którym się przechwalam z was w
Macedonczyków. Iż y Achaja goto-
wa iest od roku przeszłego / a ochota
3 wasza wiele ich pobudziła. ^o A posła-
łem bracia / iżby w czym się pochwa-
lamy z was nie było wyniszczone / z tej
miary / abyscie (iako mówiedziały)
4 gotowymi byli : ^o aby gdyby zemna
B przysli Macedonczycy a znaleźli was
nie gotowe / nie zawstydzaliſmy się
5 my / iż nie rzekę wy w tej rzeczy. ^o Za
potrzebną tedy rozumiał prosić
bracię / aby do was wprzód posli / y
pierwey zgotowali przed tym obiec-
né blogosławienstwo / aby to było

6 gotowe tak iako blogosławienstwo /
a nie iako łakomstwo. ^o A to powia-
dam :

Kto ściebie / ściebie też iść bez-
dzie : a kto ściebie w blogosławien-
stwach / z blogosławienstw też iść be-
7 dzie. ^o Każdy iako postanowił w ser-
cu swoim / nie zamaraszemia abo z
C przymuszenia. ^o abowiem ochotnego
dawce Bóg miłuje. ^o A Bóg mocen-
8 iest uczynić aby obfitowała w was
wsytká łaska : abyscie we wsytkim
zawsze mając wsytek dostatek / obfi-
towali ku wszelkiemu uczynkowi do-
9 bremu / iako napisano iest : ^o Roz-
prośyl / dał w bogim : sprawiedliwość
10 jego trwa na wiek wieku. ^o A któ-
ry dodaie nasienia siewczemu : doda
też chleba ku iedzeniu : y rozmnoży
nasienie wasze / y przysporzy przymno-
żenie wrodziców sprawiedliwości
waszej.

11 ^o Abyscie na wsytkim w bogaceni
D obfitowali ku wszelkiej prostocie / któ

^o szczodro-
bli-
wie.

2 Syr. 35. bii.

b Pfal. 111. b9

^o przechwala-
nia G.

ra przez

ra przez nas sprawuje dzięki Bogu.

12 ¹Abowiem w służowanie w zedru tego nie tylko wypełnia to czego nie do-
stawa świętym / ale też obfituje przez
13 wiele dziękowania w Panu. ²gdy
przez doświadczanie tej posługi / Bo-
gą chwałą za posłuszeństwo wyzná-

nia waszego ku Ewangelii Chry-
stusowej / y za szczerosc w udzielaniu
przeciwko nim / y przeciw wszystkim /
14 ³y w ich prośbie za was / pragnących
was ⁴dla łaski Bożej obfitującej w
was. Bogu chwała za niewysłow-
iony dar iego.

6 Kto siecie w błogosławieństwie i wietrze
i ołmuży / wietrza też zastuge y zaplate v pa-
na Boga máia.

10 Rozmnoży nasienie wasze. To jest y do-
bra doczesne / y dobra duchowne / przez które
byście zbawieni byli. Kedy widzisz że owoc

y pożytek ialmużny jest pomnożenie wśelá-
kiej łaski w sprawiedliwości y w dobrych vo-
czynkach ku żywotowi wiecznemu / które pan
Bóg daie za nagrodę y zaplate uczynków z
miłości uczynionych : które tu zowie nasie-
niem duchownych owoców ábo pożytków.

ROZDZIAŁ X.

A Ja sam Pa-
wel prośe was
przez cichosc y
łaskawosc Chry-
stusowe / który
acz obecnie ie-
stem podły mie-

2 dzy wami / ale w niebytnosci iestem
smiały przeciwko wam. ¹A prośe
was niechbych bedac obecnie nie był
smiały ta dufnoscia która rozumieja
o mnie zem smiały na niektóre : któ-
rzy o nas rozumieja ze bysmy według
3 ciała chodzili. ²Abowiem chodząc w
ciele / nie według ciała walczymy.
4 ³Bo bron żołnierstwa naszego nie
jest cielesna : ale Bogiem mocna na
zburzenie mieysc obronnych / rady bu-
rzac : ⁴y wśeláta wysokosc wynosząca
5 sie przeciw poznaniu Bożemu / y w
niemola podbuiąc wśelki rozum
pod posłuszeństwo Chrystusowe / ⁵y
pogotowiu mając mścić sie wśelá-
kiego nieposłuszeństwa / gdy sie wy-
7 pełni posłuszeństwo wasze. ⁶Ta to co
w oczach iest ⁷pátzcie.

8 Jesli kto sobie dufa / iż iest Chry-
stusow : niech zaśie to sam v siebie
wważa / iż iako on iest Chrystusow /
tá y my. ⁸Abowiem ieslibych sie co
wiecey chelpil z władzy naszej / która
nam dał Pan na zbudowanie / á nie

9 ná zepsowanie was / nie zawstydze
sie. ⁹A iżbym sie nie zdał iakobych
was strąsł przez listy / ¹⁰(abowiem /
mówią / listyć ważne są y potężne :
11 ale obecność ciała słaba y mowa w
zgárdzona) ¹¹to niechay myśli / który
takowy iest / iż iacy iestemy mowa
przez listy w niebytnosci / tacy y obe-
12 cni w uczynku. ¹²Abowiem niesimie-
my samych siebie w poczet klasdó
ábo porównywać z niektórymi / którzy
sami siebie zalecają : ¹³ale sami soba
nas samych mierzymy / y porówny-
wamy sie sami z soba. ¹⁴A my nie bez-
dzieniem sie chlubić zbyt / ¹⁵ale we-
dług ¹⁶práwidła miary / która nam
Bóg wymierzył miarę / abyśmy aż do
was dosiegli. ¹⁷Abowiem nie rozcią-
gamy sie iakobyśmy dosięgnąć do
was nie mieli. ¹⁸Bośmy aż do was
przyszli w Ewangelii Chrystuso-
wej : ¹⁹nie chlubiąc sie bez miary w
cudzych pracach : lecz mając nádzie-
ie gdy sie rozmnoży wiara wasza / wiel-
kimi sie sstaniemy między wami we-
dle ²⁰práwidła naszego ku obfitowa-
niu / ku przepowiadaniu Ewangelii
też y w onych stronach które są za
wami : nie chlubiąc sie z tego co już
gotowo iest w cudzym práwidle.

17 ²¹Lecz kto sie przechwala / niech sie
18 w Panu przechwala. ²²Abowiem nie
który sam siebie zaleca / ten iest do-
świadczony / ale którego Bóg zaleca.

6 Máiąc mścić sie i Duchowna moc As
posłolów y Biskupów / nie zależyć w samym
kazaniu y przepowiadaniu Ewangelii : ale
y w sadzeniu / w karaniu / y w potępieniu w-
szystkich występnych / y nieposłuszných / á z
właszą wpozychną heretyków y przeciwni-
ków Kościoła Bożego. A co oni zwiáza na
ziemi / to y w niebie zwiázano będzie. Bo Pan

Bóg ná to postanowił Kościelne przełożone
(iako mówił do Jeremiasza) nád ludźmi y
nád królestwy : aby wyrwali / y pśowali y za-
tracali / y rozmiatáli zię : á budowali y szę-
pili dobrze. A ziad domodzi Augustyn S. że
hererycy słusnie máia byđz Karani y przymu-
sani ná wiare której odstąpili.

Bogu. G.

Zastęga do-
brych uczyn-
ków.

A

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

46

47

48

49

50

51

52

53

54

55

56

57

58

59

60

61

62

63

64

65

66

67

68

69

70

71

72

73

74

75

76

77

78

79

80

81

82

83

84

85

86

87

88

89

90

91

92

93

94

95

96

97

98

99

100

101

102

103

104

105

106

107

108

109

110

111

112

113

114

115

116

117

118

119

120

121

122

123

124

125

126

127

128

129

130

131

132

133

134

135

136

137

138

139

140

141

142

143

144

145

146

147

148

149

150

151

152

153

154

155

156

157

158

159

160

161

162

163

164

165

166

167

168

169

170

171

172

173

174

175

176

177

178

179

180

181

182

183

184

185

186

187

188

189

190

191

192

193

194

195

196

197

198

199

200

201

202

203

204

205

206

207

208

209

210

211

212

213

214

215

216

217

218

219

220

221

222

223

224

225

226

227

228

229

230

231

232

233

234

235

236

237

238

239

240

241

242

243

244

245

246

247

248

249

250

251

252

253

254

255

256

257

258

259

260

261

262

263

264

265

266

267

268

269

270

271

272

273

274

275

276

277

278

279

280

281

282

283

284

285

286

287

ROZDZIAŁ XI.

Aly Boże abyście mało co wytrwali głupstwomemu: ale y znaszcie mnie? abo wiem was gorąco miłnie gorąco

miłością Bożą. Bom was posłubił czystą panną stawić iednému meżowi Chrystusowi.

Lecz sie boie by iako wąż osuszał Ewe chytrością swą: nie były tak że skązone smysły wasze y nie odpady od prostoty która iest w Chrystusie. Bo iesli ten który przychodzi imięgo Chrystusa opowiada któregoś syny nie opowiedali / abo bierzenie ducha innego któregoście nie wzięli: abo inſa Ewangelia któregoście nie przyjęli: słusniebyscie cierpieli. Bo mniemam żem ia nic mniemy nie czyni / niżli wieldzy Apostołowie.

Bo chciałem nie biegly w morwie / ale nie w umiętności. Lecz we wszystkim okazałismy sie wam. Abo izalim grzechu sie dopuścił / samego siebie umiżając / abyście wy byli wyszłeni: żem wam darmo Ewangelia Bożą przepowiadał: Inſem kościoły zdupił / biorąc opatrzenie na usługowanie wasze. A bedac v was y cierpiac niedostatek / nie byłem ciężki nikomu: abowiem czego mi nie dostawało dołożyli bracia którzy przyszli z Macedonię: y we wszystkim zachowałem sie wam bez obciążenia / y zachowałem. Jest prawda Chrystusowa we mnie / iż to przechwalanie nie będzie zwatłone przeciwko mnie w krainach Achaję. Cemu: iż was nie miłnie: Bóg wie. A co czynię / czynić bede / abym odciął przy czynie tym który przyczyny żądają: aby w czym sie chlubią / byli należeni iako y my. Abowiem takowi fałszywi Apostołowie / są robotnicy zdradliwi / przemieniający sie w Apostoły Chrystusowe. A nie dźiw: abowiem sam śatan przemienia sie w anioła światłości: Nie wielka tedy iest iesli słudzy iego przemieniają sie iakoby słudzy sprawiedliwości: którzy koniec będzie podług czynków

ich. Powtóre powiadam (by mie kto nie mniemał bydź bezrozumnym: a inaczej iako bezrozumnego przyjmicie mie / abym sie ia też máluczkó co przechwalał) co mówię / nie mówię wedle Boga / ale iako w głupstwie / w tym przechwalaniu. Gdyż wiele sie ich przechwala wedle ciąłary ia sie przechwalać bede.

Abowiem rádźi znosićie bezrozumne: bedac sami rozumnymi. Bo znosićie iesli was kto wniemola pod bicia / iesli kto pożyra / iesli kto bierze / iesli sie kto wynosi / iesli was kto wgebe bicia.

Mówię według zelżywości / iakobyśmy my słabymi byli w tęg miecz. w czym kto śmie (w głupstwie mówię) śmieć y ia. Żebrałycy są / y ia. Izraelczycy są / y ia. Nasieniem Abrahánowym są / y ia. Słudzy Chrystusowi są / iako mniemy mądry mówię / wiec y ia: W pracach rozlicznych / w ciemnicach obścicy / w raziach nad miarę / w śmierciach częstokroć. Od Jydów wziąłem po pięć kroć / po czterdzieści plag bez iedney. Trzy kroć byłem bit różgami / razem był ukamionowan / trzykroćem sie z krętem rozbił / przez dzień y przez noc byłem w glebi morzkiej: w drogach częstokroć / w niebezpieczeństwach rzek / w niebezpieczeństwach rozbojników / w niebezpieczeństwach od roźdżiny / w niebezpieczeństwach od Pogánów / w niebezpieczeństwach w mieście / w niebezpieczeństwach na pustyńi / w niebezpieczeństwach na morzu / w niebezpieczeństwach między fałszywą bracią: w pracy y w kłopotie / w niespaniu częstym / w głodzie y w pragnieniu / w poscicach częstych / w zimie y nągocie: oprócz tych rzeczy które ze wnatrz są: nálezanie na mie co dzień / ślżanie o wszystkie kościoły. Któż choć / a ia nie choruję: Któż sie zgarża / a ia nie bywam wpalon: Jesli sie potrzeba przechwalać: z tego co krewości moiej iest / przechwalać sie bede.

Bóg y Ociec Páná nášego Jezusa Chrystusa / który iest na wieki błogosławiony / wie iż nie kłamam. W Damásku / narodu starostá kró

Abowiem w tym przedświadcim. G.

5. Moy. 25.
23.
Dzie. 16. e
22.
Dzie. 14. e
18.
Dzie. 27. a
2. g 41.

Fałszywym Chrześciana. w czynnościach czysto

Dzie. 9. d24

21. Moy. 3. 24
iako wąż
Ewe osu-
kał y gdra-
dźi: tak też
heretycy
proste lu-
dzie zwo-
dzą. G.

Sam byna-
mnie nie po-
dley. G.

Ob nie
heretyków,
fałszyw h
proroków.

33 Iá Arety / strzegł miásta Dámáscen /
skiego / áby mie poímał : ^o X byłem

przez okno w kofiu z muru spuszczo /
y takim wshedł ręk iego.

Heretycy
czás w-
mowięsy
niáli Károl-
cy.
Rzym. 16. 18.

6 Bo choćiam nie biegły w mowie] Játo
ná on czás fałszywi Apostołowie przechodzi-
li piáwé Apostoły wymowa y gładkimi slo-
wy : ták nie dżiw że y dżis niektórzy heretycy

sa wymowniejszy niżli Kátholicy. Bo to ich
własny obyczay / przez słodkie namowy y wy-
dwarne słowa zwodzić serca prostych á nie-
winnych ludzi.

ROZDZ. XII.

*chwalcie sie
mnie iście
nie potrzebá.
ábowiem
przyjdę. G.

1 A **E**llisic chwalić
potrzebá (nie po-
żyteczność w pra-
wdzie) przyde do
wizdenia y obja-
wienia Pánstwie-
go. ^o Znam czło-
wieka w Chrystusie przed czternaścí-
lat (iesli w cieie niewiem : iesli prócz
ciála / niewiem : Bóg wie :) iż ták-
owy był zachwycony aż do trzeciego
miebá. ^o Znam tákowego człowięka
(iesli w cieie / iesli prócz ciála / nie-
wiem / Bóg wie :) ^o iż był zachwycon
do Káinu : y slyszal táiemne słowa /
których sie człowiekowi nie godzi
mówić.

^o Dżic. 9. 13.
y 22. 17.

*niewymo-
wné. G.

2 **E**llisic chwalić
potrzebá (nie po-
żyteczność w pra-
wdzie) przyde do
wizdenia y obja-
wienia Pánstwie-
go. ^o Znam czło-
wieka w Chrystusie przed czternaścí-
lat (iesli w cieie niewiem : iesli prócz
ciála / niewiem : Bóg wie :) iż ták-
owy był zachwycony aż do trzeciego
miebá. ^o Znam tákowego człowięka
(iesli w cieie / iesli prócz ciála / nie-
wiem / Bóg wie :) ^o iż był zachwycon
do Káinu : y slyszal táiemne słowa /
których sie człowiekowi nie godzi
mówić.

3 **E**llisic chwalić
potrzebá (nie po-
żyteczność w pra-
wdzie) przyde do
wizdenia y obja-
wienia Pánstwie-
go. ^o Znam czło-
wieka w Chrystusie przed czternaścí-
lat (iesli w cieie niewiem : iesli prócz
ciála / niewiem : Bóg wie :) iż ták-
owy był zachwycony aż do trzeciego
miebá. ^o Znam tákowego człowięka
(iesli w cieie / iesli prócz ciála / nie-
wiem / Bóg wie :) ^o iż był zachwycon
do Káinu : y slyszal táiemne słowa /
których sie człowiekowi nie godzi
mówić.

*nádér. G.

4 **E**llisic chwalić
potrzebá (nie po-
żyteczność w pra-
wdzie) przyde do
wizdenia y obja-
wienia Pánstwie-
go. ^o Znam czło-
wieka w Chrystusie przed czternaścí-
lat (iesli w cieie niewiem : iesli prócz
ciála / niewiem : Bóg wie :) iż ták-
owy był zachwycony aż do trzeciego
miebá. ^o Znam tákowego człowięka
(iesli w cieie / iesli prócz ciála / nie-
wiem / Bóg wie :) ^o iż był zachwycon
do Káinu : y slyszal táiemne słowa /
których sie człowiekowi nie godzi
mówić.

*śátan. G.
*chychłse ná-
der niewyno-
śit. G.

5 **E**llisic chwalić
potrzebá (nie po-
żyteczność w pra-
wdzie) przyde do
wizdenia y obja-
wienia Pánstwie-
go. ^o Znam czło-
wieka w Chrystusie przed czternaścí-
lat (iesli w cieie niewiem : iesli prócz
ciála / niewiem : Bóg wie :) iż ták-
owy był zachwycony aż do trzeciego
miebá. ^o Znam tákowego człowięka
(iesli w cieie / iesli prócz ciála / nie-
wiem / Bóg wie :) ^o iż był zachwycon
do Káinu : y slyszal táiemne słowa /
których sie człowiekowi nie godzi
mówić.

*moia. G.

6 **E**llisic chwalić
potrzebá (nie po-
żyteczność w pra-
wdzie) przyde do
wizdenia y obja-
wienia Pánstwie-
go. ^o Znam czło-
wieka w Chrystusie przed czternaścí-
lat (iesli w cieie niewiem : iesli prócz
ciála / niewiem : Bóg wie :) iż ták-
owy był zachwycony aż do trzeciego
miebá. ^o Znam tákowego człowięka
(iesli w cieie / iesli prócz ciála / nie-
wiem / Bóg wie :) ^o iż był zachwycon
do Káinu : y slyszal táiemne słowa /
których sie człowiekowi nie godzi
mówić.

*wisłcy. G.

7 **E**llisic chwalić
potrzebá (nie po-
żyteczność w pra-
wdzie) przyde do
wizdenia y obja-
wienia Pánstwie-
go. ^o Znam czło-
wieka w Chrystusie przed czternaścí-
lat (iesli w cieie niewiem : iesli prócz
ciála / niewiem : Bóg wie :) iż ták-
owy był zachwycony aż do trzeciego
miebá. ^o Znam tákowego człowięka
(iesli w cieie / iesli prócz ciála / nie-
wiem / Bóg wie :) ^o iż był zachwycon
do Káinu : y slyszal táiemne słowa /
których sie człowiekowi nie godzi
mówić.

*przechwala-
ję sie. G.

8 **E**llisic chwalić
potrzebá (nie po-
żyteczność w pra-
wdzie) przyde do
wizdenia y obja-
wienia Pánstwie-
go. ^o Znam czło-
wieka w Chrystusie przed czternaścí-
lat (iesli w cieie niewiem : iesli prócz
ciála / niewiem : Bóg wie :) iż ták-
owy był zachwycony aż do trzeciego
miebá. ^o Znam tákowego człowięka
(iesli w cieie / iesli prócz ciála / nie-
wiem / Bóg wie :) ^o iż był zachwycon
do Káinu : y slyszal táiemne słowa /
których sie człowiekowi nie godzi
mówić.

Zachwyce-
nia niektó-
rych.

9 **E**llisic chwalić
potrzebá (nie po-
żyteczność w pra-
wdzie) przyde do
wizdenia y obja-
wienia Pánstwie-
go. ^o Znam czło-
wieka w Chrystusie przed czternaścí-
lat (iesli w cieie niewiem : iesli prócz
ciála / niewiem : Bóg wie :) iż ták-
owy był zachwycony aż do trzeciego
miebá. ^o Znam tákowego człowięka
(iesli w cieie / iesli prócz ciála / nie-
wiem / Bóg wie :) ^o iż był zachwycon
do Káinu : y slyszal táiemne słowa /
których sie człowiekowi nie godzi
mówić.

10 **E**llisic chwalić
potrzebá (nie po-
żyteczność w pra-
wdzie) przyde do
wizdenia y obja-
wienia Pánstwie-
go. ^o Znam czło-
wieka w Chrystusie przed czternaścí-
lat (iesli w cieie niewiem : iesli prócz
ciála / niewiem : Bóg wie :) iż ták-
owy był zachwycony aż do trzeciego
miebá. ^o Znam tákowego człowięka
(iesli w cieie / iesli prócz ciála / nie-
wiem / Bóg wie :) ^o iż był zachwycon
do Káinu : y slyszal táiemne słowa /
których sie człowiekowi nie godzi
mówić.

11 **E**llisic chwalić
potrzebá (nie po-
żyteczność w pra-
wdzie) przyde do
wizdenia y obja-
wienia Pánstwie-
go. ^o Znam czło-
wieka w Chrystusie przed czternaścí-
lat (iesli w cieie niewiem : iesli prócz
ciála / niewiem : Bóg wie :) iż ták-
owy był zachwycony aż do trzeciego
miebá. ^o Znam tákowego człowięka
(iesli w cieie / iesli prócz ciála / nie-
wiem / Bóg wie :) ^o iż był zachwycon
do Káinu : y slyszal táiemne słowa /
których sie człowiekowi nie godzi
mówić.

*nicem
mniey nie
czyni. N. L. K

*podlejszy by
li. G.

*złupilem,
was. G.

*złupit. G.

o zachwycentu niektórych / lubo w cieie / lubo
oprócz ciála / áby ogládali stan ábo zbawio-
nych ábo potępionych.

Apostołowie
nie wszyscy
rowni.

25. Moy. 19. d
15.
Mat. 18. b16.
Jan 8. b 17.
Zy. 10. c 28
"abo wszelka
rzecz.

przeciwko
wam I. L. G.

1. kor. II. f
28.

Nikt nie wie
jesli jest w ta
sce Bozey.
1. kor. 4. 4.

Karność ko-
ścielna.

W czym sie
ten list zga-
dza z innym
do Rzymian.

W czym za-
se jest różny

Summá tego
listu.

Oni bargo wielcy Apostołowie] Ale
wszyscy Apostołowie Apostołami byli : wszak
że między nimi byli niektórzy wiersy y za

enieszy / iako bracia pascy / Jakub y Jan /
a osobliwie Piotr S. Które przeto Paweł s
wiersy wielkimi y zacnymi Apostoły y filar
mi zowie.

ROZDZ. XIII.

TO ten trzeci

raz ide do was :

W vsćiech dwu

abo trzech swia-

dków stanie "w-

selkie słowo. Po

wiedziałem przed

tym y opowiadam / iako obecnym be-
dąc / y teraz odległym / tym którzy
przed tym grzeszyli / y wszystkim in-
szym : że iesli zaśie przyde / nie przepu-
szez.

Czyli doswiadczenia szukacie te-

go który we mnie mówi Chrystus :

Który w was nie jest słaby / ale w was

jest mocny : Bo acz jest używany

ze mdłości : ale żywie z mocy Bożej.

Abowiem y my mdłymi iesťesmy w

nim : ale żyć będziemy z nim z mocy

Bożej w was. Doswiadczaćcie sa-

mych siebie iesli iesťesćie w wierze :

samych siebie doznawajcie. Abo nie

znacie samych siebie że w was jest

Chrystus Jesus : chyba iesli snadź

iesťesćie odrzuceni. Lecz sie spo-

z

iesz iesťesćie w wierze] Cztowiek może

wiedzieć iesli wierzy abo nie : lecz wiedzieć

nie może iesli jest w łasce Bożej / abo nie /

choćby nie złego nie czuł na sumieniu. Jako

y Paweł S. powiedział : Ale na sie nie złego

nie czuje / wszaksem nie przeto jest usprawie-

dliony.

Abych surowiey nie postępował] Oto

dziwam że poznacie / iż my nie iesťes-

śmy odrzuconymi. A prosimy Bo-

ga / abyście nie złego nie czynili : nie

izbyśmy sie my doswiadczeniymi o-

kazali / ale abyście wy co jest dobrego

czynili / a mybysmy byli iako odrzuc-

onymi. Bo nie możemy nic na prze-

ciwko prawdzie : ale za prawdę. Ab-

bowiem sie radujemy / że my iesťes-

śmy nie mocnymi / a wy iesťesćie mo-

cnymi. oto y prosimy o wasze dosto-

ność. Dla tego to w niebytno-

ści piše : abych przytomnym będąc

surowiey nie postępował według

władzy którą mi Pan dał na zbudo-

wanie / a nie na zepsowanie.

Naostatek bracia / weselcie sie /

bańcie doskonali / napominajcie sie /

tóż rozumiećcie : pokój mićcie : a

Bóg pokoiu y miłości będzie z wa-

mi. Pozdrowcie sie społecznie w

świątym pocałowaniu. Pozdrawia-

ją was świeci wszyscy. Laska Pa-

na naszego Jesusa Chrystusa / y mi-

łość Boża / y społeczność Duchá

świątęgo niech będzie z wami wszy-

tkimi. Amen.

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

ARGVMENT LISTV DO GALATOW.

Tego listu do Galatów mało nie iedną y tąż jest máterya która y listu do Rzymian. Bo w oboim
liście tych dwu rzeczy dowodzi Paweł S. Iedną, iż sřprawiedliwośći dostępną ludźie przez wiá-
re, a nie przez zakon Moysesów. Druga, iż ci którzy są przez wiáre usřprawiedliwieni, wolni są od
záchowania zakonu stárego. Wszakże tá jest różność (iako Augustyn s. pokazuje) iż w liście do
Rzymian, Apostól chce pogodzić one gřwáde, która sie była weszła między tymi którzy z Zydów,
a onymi którzy z Poganów byli uwierzyli, tym sie nawiecy bawi, aby okazał, że usřprawiedliwienie
jest dáremné, którego obóy lud, bez żadnych zasług uczynków zá równo, przez wiáre w Chrystusa do-
stępuie. A w tym lepak liście stára sie odwiezć tych, którzy przez fałszné Apostoły (któzy z Zy-
dów byli, y do záchowania zakonu stárego wiérné przymusáli) abo inż byli ná Zydowskié ceremonie
námówieni, abo przynamniey ku nim náklonieni : pokazuie, iż záchowanie zakonu Moysesowego
nie jest potrzebne. Ták iż summá tego listu tá jest : Iż wiérni są wolni od niewolę zakonu, abo
od potrzeby záchowania zakonu stárego.

Aug. in ex-
plicat. hu-
ius Epist.

Troyćá S.

L I S T

BŁOGOSŁAWIONEGO

PAWŁA APOSTOŁA

Do Gálátów.

ROZDZIAŁ I.

Nie przez
człowieka,
ale przez
Chrystusa.
To tedy
Chrystus nie
jest tylko
człowiek.
Hieron.

1
A

2

3

4

5

6

B

7

8

9

10

Nowi E-
wanieliko-
wie y E-
wanielia
swoją pote-
pieni.

Posłanie y
powołanie
na urząd ka-
znodziejski.
Dzie 13. 3.

gá Oycá który go wzbudził z mar-
twych / y wszyscy bracia którzy są ze
mną Kościołóm Gálátiey.

Laska wam y pokój od Boga
Oycá y Pána nášego Jesusa Chry-
stusa / który samého siebie dał za
grzechy naše / aby nas wyrwał z tera-
źniejszego wieku złego / wedle woleý
Boga y Oycá nášego : któremu
jest chwała ná wieki wieków Amen.

Dziwuie sie / iż tak przedko przenosi-
cie sie od tego który was wezwał do
laski Chrystusowey / do insey Ewán-
geliey : która nie jest inša / iedno
sa niektóry co wami trwożą / y chcą
wyrócić Ewanielia Chrystusowe.

Alle choćby my / ábo ányś z nieba
przepowiadał wam mimo to cośmy
wam przepowiadali / niech będzie prze-
mowa.

Jakosmy przedtý powia-
dali / y teraz zaśie mówie : Jesliby
kto wam opowiadał mimo to co-
ście wziali / niech będzie przeklec-
stwem. Bo teraz przed ludźmi spó-
we mam / czyli przed Bogiem : Czy-
li szukam abym sie ludzióm podobat-
Jeslibych sie ieszcze ludzióm podo-
bat / nie byłbych slugą Chrystuso-
wym.

Nie od ludzi, ani przez człowieka]
Choćia Apostól nie od ludzi / ale od samého
Boga ná urząd Apostolski był obrány y we-
zwany : wśakże przecie (dla zachowania po-
rządku / od tegoż Chrystusa w Kościele postá-

11

12

C

13

14

15

16

17

18

D

19

20

21

22

23

24

Abowiem oznaymuie wam bza-
cia / iż Ewanielia która jest przepo-
wiadana odemnie / nie jest wedle
człowieka. ^a Bom iey ia nie od czło-
wieka wziął ánim sie nauczył : ale
przez objawienie Jesusa Chrystusa.
^b Boście słyseli o moim obcowaniu
niekiedy w dydozwie : iżem nád miá-
re prześladował Kościół Boży / y bu-
rzyłem ji / y postępowałem w dy-
dozwie nád wiele równieśników mo-
ich w narodzie moim / będąc wieśszy
miłosnkiem wstaw moich oczyszcz
^c Lecz gdy sie podobáło temu / który
mie odłączył z żywota mátki moiey /
y wezwał przez łaskę swoie : aby ob-
iawil Syná swého we mnie / aby ch
go przepowiadał między Pogány :
ná tych miaś nie przedstawiał z ciá-
łem y ze krwią : ánim poszedł do Je-
ruzálem do tych którzy przedemną
byli Apostolów : Aleś siedł do Ará-
bii / y wróciłem sie zaśie do Dámá-
sku. ^d Zá tym po trzech leciách posze-
dłem do Jeruzálem abym oglądał
Piotrá : y zmieszkałem v niego pie-
tnasćie dni. ^e A inšego z Apostolów
žadnégom nie widział : iedno Jáku-
bá bratá Páńskiego. ^f A co wam pi-
se / oto przed Bogiem / żeć nie kła-
mam.

Potým przyszedłem do kráiów
Syryiey y Cyliciey. ^g á byłem niezna-
jomym z twarzą Kościołóm Zydow-
stwa które były w Chrystusie : ale
tylko wślyśeli byli / Jż który prześlá-
dował nas niekiedy / teraz opowia-
da wiare / która przed tym bóżył : y
ślawili Boga ze mnie.

^a 1. kor. 15. 21

^b Ephe. 3. 23

^c w zakonie
Zydowski.

^d We mnie:
Nie przez
mnie. Bo pier-
wey poznał
Chrystusa, po-
tým go prze-
powiadał. ^e i
cor. in epist.
ad Galat.

1.
Státeczność
w Kátoli-
ckiej wie-
rze.
Cont: pro-
pha: her-
noust.
2.
Trádicie.
3.
Nowi E-
wángeli-
ko-
wie.
Augustin:
tract: 98. in
Ioan.
4.
Która E-

8 Abo Anyól z niebá Jz tego mieysca wczyna sie naprzód / iż prawy Chrześcianin dla żadnego człowieka / by był nauczeńszy / na-
wymowniejszy / naswieťszy / by też y cudá czynił / nie ma odstąpić téj prawdy / Którzy sie raz nanczył w Kościele powszechnym. O czym pięknie Wincentius Lirinensis piše. Drugie / iż tu Apostól nie zakazuje / abyśmy nie / oprócz tego co jest w Biblii napísano / nie przyjmowali: iáko odszepienicy falesnie wykládá: Bo nie mówi / imino to cosmy napísali / ale imino to cosmy wam przepowiadali / cosmy wam żywym głosem podali / y coście wy przyieli / coście wierzeli. Trzecie / iż ci przepowiadá Ewángelia / imino te / Która Apostołowie przepowiadali / y Która przysłał Kościół Kátolicki: Którzy nowa náuka przynosa / Która sie nie zgadza z náuká w przód podána: Którzy wczá przeciw temu co raz jest przepowiedziano y przyeto: iáko Ambroży / Hieronym / y Augustyn S. wykládá. Czwarté / iż tá sama jest praw-
dziwa Ewángelia / Która Apostołowie y ich

potomkowie w Kościele rozsiali y szepili: A inné posładnie / oney piérwszey przeciwné (posiane od nieprzyiaciela na dobrego nasienia zádušenje) sa heretyckie y fałszywe. Która regula Tertullian y Irenens prawa náuka od fałszywey roznawali / y heretyki osadzali. Piáté / iż té Apostól kázá mieć záprzelectwo / Którzy ludzie od Kátolickiéy wiary odwabiali / y nové náuki wnosá / Którzy nie znal ani slychal swiety á powszechny Kościół Chrześciansti.

18 Abo ogládal Piotrá J Ambroży S. ták ná to mieysce piše: Godna rzecz bylá / aby Pawel prágnął widzieć Piótrá: iż on był piérwszym między Apostoly / Któremu był Pan Christus pieczę Kościółów slęcl. A Chrystom S. Był / prawi / Piótr Ksáże-
ciem ábo przelożonym innych Apostółów: przetoż y Pawel przyszedł / aby go nádmie ogládal. A zácie: Wstąpił / prawi / iáko do wietšego y stáršego. Tóz y Theodoretus y Decumenius piša ná to mieysce.

wángelia
jest praw-
dziwa.
Mat. 13. 25.

5.
Nowi Ewá-
ngeliowie
przekleci.
Tert. de
prescrip.
Iren: li: 3. c 2
3. 4.
Piotrowe
pródkowá-
nie.
Chriofst:
hom: 87. in
Ioan.

ROZDZIAŁ II.

Atym pocztér nasćie lat / se-
dłem zásie do Je-
ruzálem z Bárná-
basem / wzięwszy
y Tytusá. A se-
dłem wedle obia-

wienia: y zniósłem z nimi Ewángeliá Która przepowiadám między Po-
gány / á z osobná ztymi Którzy sie zdá-
li bydź czym: ábym snać nádaremno
nie biegl ábo też nie biegá. Ale áni
Tytus Który zemná byl / bedac Po-
gáninem / nie byl przymuŝon obze-
zac sie / ále dla pokrycie wprowadzo-
néy fałszywey bráćiey / Którzy sie wtrá-
dli áby wyŝpiegowáli wolnosť náŝe
Która mamy w Chrystusie Jესusie /
áby nas w niewolę podbili. Którzy
mésiny áni ná godzine poddánosciá
nie wstąpili / áby prawda Ewángeli-
iey trwála v was.

6 B A od tych Którzy sie zdáli bydź
czym / Ciákiemi kiedy byli / nie mi ná-
tym. Bóg nie ma względu ná oso-
be człowieczá) Bo Którzy sie zdáli
bydź czym / imnie sie niczym nieprzy-
tożyli. Ale przeciwnym obyczátem /
wyŝzarowyŝe że mi jest zwierzona E-
wángelia obzję / iáko Piotrowi ob-
bzeżania / Cábówiem ten Który stu-
tecnie robił w Pietrze ná Apostol-
stwo obzeżania / skutecznie robił y
we mnie między Pogány. A gdy
poználi iáŝte Która mi jest daná / Já-

10 kub y Cephás y Jan / Którzy sie zdáli
bydź filarami / dáli mi y Bárnábie
piárwice towarzystwa / abyśmy nry do
pogan / á oni do obzeżania: tyłko
abyśmy pámiétali ná wboię: o com
sie też stáral ábym to wczynił.

11 A gdy przyszedł Cephás do An-
tyochii / spzeczwiłem sie mu w
twarz / iż byl godzien nágánienia.
12 Albowiem przedtym niŝ przysli nie-
C Którzy od Jáhubá / z Pogány iadał:
á gdy przysli / zchraniał y oblačzał sie
bojąc sie tych Którzy byli zobzeżania.

13 A pomagáli mu zmysłania in-
zydowie / ták iż też y Bárnábas byl
wiedzion do oné zmysłania. Ale
14 gdym obaczył iż nie prosto sli we-
dlug prawdy Ewángeliiey / rzékłem
Cepháŝowi przed wŝytkimi: Jesli
ty bedac żydem po pogánstwu żywieŝ /
á nie po żydowstwu: czemuž Pogány
15 przymuŝaŝ żyć po żydowstwu: A ty
z narodu żydowie / á nie z Pogánów
16 grzeŝnicy. Lecz wiedzac iż nie by-
wa wŝpráwiedliwiony człowiek z w-
czynków zákonu / iedno przez wiáre
Jesusa Chrystusa: y my w Chrystusa
Jesusa wierzymy / abyśmy byli wŝprá-
wiedliwieni z wiary Chrystusowej / á
nie z wczynków zákonu: przeto iż nie
bedzie wŝpráwiedliwioné z wczynków
zákonu wŝelkie ciáło. A iesli sula-
17 ize abyśmy byli wŝpráwiedliwieni w
D Chrystusie / iesťesmy náleŝieni y sám
grzeŝnymi: i zali Chrystus jest slugá
18 grzechu: Nie dáj Boŝe. Albowiem
iesli záŝie to buduis com zepsował:

Piotr. L. K.
G.

nágániony,
G. ábo ŝrofo-
wany od Po-
gánów.

Piotrowi.
G.

b Rzym. 3. c
19. c 20.

Rzym. 3. c 20

czynie

z powa-
niejszymi. G.

25. Moy: 10.
d 17.
2. kron: 19.
c 7.
Iob: 34. b 19.
Mgd. 6. b 8.
Syr. 35. b 16.
Rzym 2. b 11.
Eph. 6. b 9.
Kolof. 3. d 25.
Dáie. 10. c 34
L. P. 1. L. c 17

19 czynie siebie przestępca. ^o Bom ja
przez zakon zakonowi umarł / abym
20 Bogu żył: z Chrystusem iestem przy-
bity do Krzyża. ^o A żywie / już nie ja /
ale żywie we mnie Chrystus. A co te-
raz żywie w ciebie / w wierze żywie syna

21 Bożego / który mnie umiłował / y wy-
dal samego siebie za mnie. ^o Nie od-
miałam łaski Bożej. Bo iesli przez
zakon sprawiedliwość / tedy Chrystus
próżno umarł.

2 Y zniosłem z nimi Ewangelia J Tertullian/
Hieronym / y Augustyn S. dowodzą z tego
miejsca / żeby Kościół był Pawłowi nie wie-
rzył / by Ewangelia tego nie była od Piotra
potwierdzona. Tak był na on czas własny
wzrost Piotrow / iako y teraz potomków jego/
dawać rozsadę o nauce wiary. A dziś od-
szepienicy żadnego sedzięgo nauki swej nie
chcą mieć na ziemi. Iż wszelki który złe czy-
ni / ma w nienawiści światłość. Ktemu o-
bac / iż Kościół / to iest przełożeni Kościelni /
i zwłaszcza namiastek Piotra S. miała moc
potwierdzić Ewangelia y pismo S. to iest /
deklarować która iest prawa Ewangelia / y
które prawe pismo S. Tak iako złoćnie pro-
buje y deklaruje które iest szesze złoto a które
nie. Prze co Augustyn S. mówił: Jacych
Ewangeliczy nie wierzył / by mie poważność
Kościółu nie poruszał.

9 Abyśmy my do Pogan J Acs wysyśleli
Apostolom rozkazano aby nauczali wszystkie
narody / y przepowiadali Ewangelia wszel-
kiemu stworzeniu: wszakże iako Apostołowie
miedzy sie pewne kraie y powiaty byli roz-
dzielili: tak iż sie Andrzej udał do Tatar /
Thomasz do Parthow / Bartłomiej do In-
dow / Mattheusz do Muryznow / a Jan do
Azji: Tak też miedzy Piotrem y Pawłem
stał sie podział / aby sie Piotr nawiecy sta-
wał o nawrócenie Żydów / a Paweł o nawró-
cenie Poganów. Ażkolwiek iako Pawłowi
wolno było ydy nawracać kiedy sie trąsilo:
y kazać w bożnicach ich: y stać sie Żydom
iako Żyd / aby Żydy pozyskał: y mieć stará-
nie o wszystkich Kościołach. Tak y daleko wie-
cący wolno było Piotrowi / iako głowie wszy-
stkich Apostolów / starać sie o nawrócenie tak
Żydów iako y Poganów: y stolice biskup-
stwa swego założyć nie w Jeruzalem miedzy
Żydy / ale naprzód w Antyochii / a potym
zas w Rzymie miedzy Pogany.

II Sprzeciwiłem sie mu J Cyprian S. chwa-
li pokorę Piotra S. iż od Pawła strofowa-
ny / nie rzekł: Jam iest pierwszy miedzy Apo-
stoly: ty mnie raczej słuchaj mas / niż ja cie-
bie. A Grzegorz S. mówi: Iż Piotr przy-
zwolił y wystąpił bratu mniejszemu: aby tak
był pierwszym w pokorze / iako był pierw-
szym w władzie Apostolskiej. Augustyn le-
pak powiada: Iż osobliwszy y świętli-
wszy przykład Piotr potomkom podał / aby
sie dali mniejszym strofować: niżli Paweł /
aby mniejszy większym śmieli sie bespiecznie /
dla obrony prawdy / wskazy bez naruszenia
miłości / sprzeciwiać.

II Iż był godzien nagánienia J Nie żeby tu
Piotr namnię w wierze błędził (iako mu
odszepienicy przyczytają) ale iż Chrześcia-
nom z Poganstwa nawróconym dawał nie-
iaka przyczynę zgorzénia. Jesli tedy co w
tym Piotr błędził / tedy bład tego nie był w
wierze / ale w obcowaniu. Ażkolwiek Chry-
sostom S. Theophilaktus / y inni Greccy
Doktorowie y Hieronym z nimi twierdzą / iż
w tym Piotr namnię nie grzeszył / ani zbła-
dził. Vide Baron.

16 Z uczynków zakonu J Z tego miejsca / y
ze wszystkiego dyskursu listu tego / obaczyć mo-
żemy: iż ilekroć vsprawiedliwienie bywa
przypisano wierze / tedy uczynki miłości nie
gdy nie bywają od wiary oddalone: ale tyl-
ko uczynki zakonu Mojżesowego / to iest ce-
remonie / ofiary / obżezanie: a zarym wszy-
stkie uczynki sama siła ludzka uczynione / bez
wiary / iasli y Duchá Chrystusowego.

20 Żywie, już nie ja J Tenć iest fundament
zasług naszych: iż uczynki nasze dobre nie
tak są nasze / iako Chrystusowe: iż tego łaska
y pomoća są uczynione: ponieważ on w nas
żyje / on sprawuje / y on w nas cierpi. Nie ia /
prawi / ale łaska Boża ze mna.

Piotr sie da-
puscił mniey
świemu strofo-
wać.

Cypr. epi:
ad Quint-
tum Greg:
hom. 18. in
Ezechiel.
Aug. epi. 19.
ad Hieron.

Piotr iesli w
czym błędził.

Iakie uczyn-
ki nie vspra-
wiedliwiają.

Fundament
zasług na-
szych.
Iań 3. 21.
1. kor. 15. 10.

ROZDZIAŁ III.

I
A

Glupi Gála-
torwie / któz was
omamił / aby-
ście prawdziwie nie
byli posłusni /
przed których o-
czyma JESUS

Christus przed ty opisany iest miedzy
wami wkręszowany. ^o Tego sie tylko
od was chce nauczyć: Z uczynków
zakonnych wzieliscie Duchá / czyli
z słuchania wiary: ^o Takescie głupi /
że poczarwszy duchem / teraz ciałem
bywacie wykonani: ^o Takżescie wiele

5 cierpieli darmo: iesli iednak darmo.
6 ^o Który tedy wam dodawa Duchá / y
sprawuje mocy w was / z uczynkówoli
zakonu / czyli z słuchania wiary: ^o Jako
napisano iest: Wwierzył Abrahám
Bogu / y poczytano mu ku sprawie-
dliwosci. ^o Poznaćcież tedy iż którzy
z wiary są / ci są synmi Abrahámo-
wymi.

8 ^o A wpátnując pismo iż z wiary
Bóg vsprawiedliwia Pogany / przed
tym opowiadało Abrahánowi: ^o Iż
będą błogosławione w tobie wszystkie
narody. ^o A tak którzy są z wiary / bez
błogosławieni z wiernym Abrahá-
mą. ^o Abowiém którzykolwiek są

2. r. Moy. 15.
b 6.
Rzym. 4. a 3.
c 18.
Iakub. 2. d
23.

bt. Moy. 12. a
3. y 22. d 18. y
26. a 4.
Syr. 44. d 20

Abó wasáro
wał

Abó, wywo-
tan iest, we-
dług Aug. y
Ambr. Ale
Chrysof. The-
ophilact. y Oc-
kumen. wy-
kładają wy-
mówian.

Ex. Moy. 27.
d 20.

Abak. 2. 24
Rzym 1. b. 7.
Ex. Moy. 18.
a 5.

Ex. Moy. 21.
d 23.

gZyd. 9. c 17

Szaleństwo
heretyków.

Iakie rezyn-
ki nie wspra-
wiedliwają.
Dzie. 10. 4.

z uczynków zakonu / pod przekle-
stwem są. Bo napisano jest: "Prze-
klesty każdy któryby nie trwał we wszy-
tkim co napisano w księgach zako-
nu / aby ono czynił." A iż przez zakon
żaden nie bywa usprawiedliwion v
Boga / iakowo jest: iż "sprawiedliwy
z wiary żywie." A zakon nie jest z wi-
ry: ale "któryby ie czynił / w nich żyć
będzie.

"Chrystus nas wysłupił od przekle-
stwa zakonu / stawiając się za nas prze-
klectwem / (Abowiem napisano jest:
"Przeklesty każdy który wisi na drze-
wie)" aby w poganiach stało się blo-
gosławienstwo Abrahánowe w Chri-
stusie Jezusie: abyśmy obietnice
Ducha wzięli przez wiare.

"Wiácia" (wedle człowieka mó-
wie) "wsak człowieczego testamentu
wtwierdzonego miłt nie odzruca / abo
wiecey skanawia.

"Abrahánowi opowiedziane są
obietnice / y nasieniu iego: Nie mó-
wi / A nasieniem / iakoby w wielu:
ale iako w iednym / A nasieniu two-
iemu który jest Chrystus. A to po-
wiadam / testamentu przed tym od
Boga wtwierdzonego / zakon który
po czterech set y trzydziści lat dan
jest / nie miał ku zepsowaniu obie-
tnice. Abowiem iesliż z zakonu dzie-
dztwo / iuż nie z obietnice. Lecz A-
brahánowi przez obietnice Bóg da-

19 rował. "Cóż tedy zakon? Postano-
wiony jest dla występków ażby przy-
szło nasienie któremu "obiecane" roz-
20 rządzone przez anioły w rece posrze-
dnika. A posrzednik nie iesci ie-
21 dnego: lecz Bóg ieden jest. Zakon
D tedy przeciwko obietnicam Bożym:
Nie day Boże. Abowiem gdyby był
dan zakon któryby mógł obziwiać:
piardżiwieby z zakonu była sprawie-
22 dliwość. Ale pismo "zamknęło" ws-
sytko pod grzechem / aby obietnica z
wiary Jhesusa Chrystusa była daná
wierzącym.

23 "A przed tym niż przyszła wiara /
byliśmy pod zakonem strzeżeni będąc
zámknieni ku téj wierze która miała
24 być obiańwiona. A przetoż zakon /
pedagogiem naszym był w Chrystu-
sie: abychmy z wiary byli usprawie-
25 dliwieni. Lecz gdy przyszła wiara:
iuż nie ieszemy pod pedagogiem.
26 Abowiem wszyscy synami Bożymi
ieszecie przez wiare która jest w Chri-
27 stusie Jezusie. Bo "któzykolwiek
ieszecie ochrzczeni w Chrystusie:
28 oblekliście się w Chrystusa. Nie jest
Żyd ani Gracyn: nie jest niewol-
29 ni / ani wolny: nie jest mężczyzna /
ani niewiasta. Abowiem wszyscy wy
iedno ieszecie w Chrystusie Jesu-
sie. A iesliście wy Chrystusowi: te-
byscie nasieniem Abrahánowym /
dziedzicami wedle obietnice.

obiecane by
to. G.

Rzym. 3. b 9

Rzym. 6. a 3

1 O głupi! Odmienić wiare wzięta od
pierwszych Apostolów: na namowe niewiem
iákich Ewangelików nowych / jest według A-
postola głupstwo / szaleństwo / y nierozum
wielki. Wys: 1. 8.

2 Z uczynków zakonnych Jeronim. i. i. 8.
to mneyse piše: Obaczmy pilnie / iż nie rzekł
zgola z uczynków / ale przydat / z uczynków
zakonnych. Bo wiedział iż Korneliusz Ro-
mistrz wzięt ducha z uczynków / ale nie z uc-
zynków zakonu którego nie znał. A tak bla-
dza ci / którzy mniemają / żeby Paweł S. tu
y w liście do Rzymian / odrzucal od uspra-
wiedliwienia zgola wszystkie uczynki dobre.

6 Iako Abrahám uwierzył Bogu / Jaka
wiara była Abrahánowa / która mu jest po-

czytana ku sprawiedliwości / maż wys: do
Rzym: 4. 24.

12 A zakon nie jest z wiary / iż tego miejsca
wodzić / iákim uczynków zakonu Paweł o-
deymnie moc usprawiedliwienia: Zwłaszcza
tym które się dzieia bez wiary w Chrysta Pa-
na / od człowieka zakon Mojżeszów zácho-
wującego: a nie tym które się dzieia z ducha
wiary od Chrześcianina / który iuż przez
wiare w Chrystusa jest usprawiedliwion. W-
czym się bázno myla heretycy: mniemając
żeby Paweł odrzucal sprawiedliwość wse-
lákich uczynków / tak od wiernych iako y od
niewiernych uczynków. Lecz Jakub S.
iáknie wzy / iż też jest nieraka sprawiedliwość
uczynków / która Bogu záleca usprawiedli-
wioné.

Iakie rezyn-
ki nie wspra-
wiedliwiają.

Iak. 2. 24.

ROZDZ. III.

1 A Mówie / iako dłu-
2 go dziedzic jest dziecie-
ciem / nie nie jest różny
od slugi / będąc panem
wszystkiego: ale jest pod

3 opiekuny y sprawcami aż do zámie-
rzonego czasu od oycá: Także y my /
gdysmy byli dziećmi / byliśmy pod
elementy świata.

4 "Lecz gdy przyszło wypełnienie
czasu / zesłał Bóg syná swego "uczyn-
mionego" z niewiasty / uczynionego

Pod cieles-
nymi cere-
moniami za-
konu staro-
go.
narodzone-
go. G.

pod

Boky. G.

Rzym. 8. c. 15.
to jest, wo-
ląc nas czy-
niące z, a-
ba wiaćcego.
jest. G.
Kobym
przez Chri-
stusa, G.

moicy G. K.
Tak Karolu-
cy swe pascie-
nie y naucey
cielo mied y
wazyć mied.

to jest, od
wazy y do
zakonu.

lecz dobrze
jest nastado-
wać zawnady
w dobrym G
Posty Chre-
scijanskic.
Augu. epi:
119. ad Ianu-
ar: capi. 7.

Amb. ad
Gal. 4.

Duchowne
pisanie wykla-
dy.

5 pod zakonem: aby te ktory pod za-
konem byli / wykupil / zebyśmy przy-
6 sposobienia synowskiego dostali. A
iz iestescie synowie: zeslal Bog Du-
7 cha syna swego w serca wasze wolac
iacego Abba / Oycze. A tak juz nie
8 jest niewolnikiem / ale synem: a iesli
synem: tedy y dziedzicem przez
Boga.

8 Alec na on czas nie znaiac Bo-
ga / sluzyliscie tym ktory z przyrodze-
9 nia nie sa Bogowie. A teraz po-
B znawszy Boga / y owsem poznani be-
dacie od Boga: iakoz sie zas nawra-
cacie ku elementom mlym y niedo-
stacznym / ktorym zasie z nowu slu-
10 zyc chcecie: Pilnujcie dni / y mie-
11 siecy / y czasow / y rokov. Boie sie o
was / bym snadz darmo nie pracowal
12 okolo was. Badzciez iako ia / gdy-
13 zem y ia iako wy: Bracia / prosze was /
w ni wczymescie mnie nie obrazili. A
wiecie izem juz dawno przez krew
14 kosci ciata przepowiadalam Ewan-
gelia: a pokusy wasze w cielemo-
im nie lekescie wazyli / aniscie oda-
rzucili: alescie mnie przyieli iako anyo-
15 la Bozego / iako Chrystusa Jesusa.
Gdziez tedy iest blagoslawienstwo
wasze: Abowiem swiadection wam
dacie / iz / by byla rzecz mozna / ocy was-
se wykupilibyscie byli / y dalibyscie
16 mi byli. Wicem sie wam sstal nie-
przyjacielem / prawde wam mowiac:
17 Milnia was nie dobrze / ale was
C chce wypchnac / abyście ich nasla-
18 dowali. A dobrego nasladujcie za-
19 wozdy w dobrym: a nie tylko gdym
jest obecny w was. Dziatki moie /

10 Pilnujcie dni / Tych stow odszepieney nie-
slusnie przeciw zachowanu swiat Chresci-
tanskich / wzywaja. Gdy tu Pawel nie o swie-
tach Chrescianskich / ale o zydomskich mowi
(iako wszyscy Doktorowie Greccy / y Zieros-
nym / y Augustyn s. piszac na to miejsce / wy-
kladaja) ktorzy Chresciani obchodzic nie
maja. Albo raczy opoganstwu dni obierzania /
ktory mowia: Jutro sie nie pusze w droge / iz
nie dobry aspekt. Te roku nie bede szepilwin-
nice / iz iest przestepny. Jako Ambrozj s. rozu-
mie y Augustyn s. Ench. c. 79. & in ep: 119. c. 7.

24 Co przez Allegoria powiedziano iest /
stad sie wozymy / iz pismo s. opocz literal-
nego a prostego wykladu / miewa inzy wy-
klad / duchowny / glebszy / y tajemniejszy / nie
tylko w stowach / ale y w spawach y w per-
sonach. Jako tu sluzebnica Agar znaczy za-
kon / a Jsaac iey syn znamionuje zydy. Sa-
ra lepat wolna nowy zakon znaczy / a Jsaac

ktore zas boleiac rodze / izby byl Chri-
20 stus w was wykastowan. A chcial
bym teraz bydz w was / y odmienic
glos mój: przeto iz wazpie o was.
21 Powiedzcie mi ktory pod zakonem
chcecie bydz / zakonuscie nie czytali:
22 Abowiem napisano iest / iz Abra-
ham mial dwu synow: iednego a z
niewolnice / a drugiego z wolney.
23 Lecz ktory z niewolnice / wedlug cia-
la sie narodzil: a ktory z wolney / przez
24 obietnice. Co przez Allegoria po-
wiedziano iest. Abowiem te sa dwa
testamenty. Jeden na gorce Sinai /
rodzacy w niewola: ktora iest Agar.
25 Abowiem Sinai iest gora w Arabii-
iey: przyrownywa sie do tego ktore
teraz iest Jeruzalem / y w niewoley
26 iest z synami swymi. A ono ktore
wzgors iest Jeruzalem / wolne iest:
27 ktore iest matka nasza. Abowiem na-
pisano iest: Wesel sie nie plodna /
ktora nie rodzi: zatrzykni a zawo-
lay / ktora rodzac nie pracuiesz: bo
wiele synow opuszoney / wieccy niz
tey ktora ma meza.

28 A my bracia / wedlug Jsaaka
29 iestesmy synami obietnice. Ale iako
na on czas ten ktory sie byl narodzil
wedle ciata / przesladowal tego ktory
wedle ducha: tak y teraz. Ale co
30 mowi pismo: Wyrzuc niewolnice
y syna iey. abowiem nie bedzie dzie-
dzicem syn niewolnice z synem wol-
31 ney: A tak bracia / nie iestesmy sy-
nami niewolnice / ale wolney: ktora
wolnoscia nas Chrystus wolne v-
czynil.

iey syn / Chresciani z niewoley Moyse-
wey przez Chrystusa wyzwolone. Co gdyby
heretycy bacyc chcieli / nie takby lekce po-
wazali duchownych pisan wykladow / Wy-
cow swietych y Doktorow koscilnych.

31 Wolnoscia ktora / Wolnosć Chresci-
tanska nie w tymci iest / zeby Chresciani
nowi wolno bylo czynic co iedno chce: niko-
mu nie bydz postusnym ani poddanym /
dziesiecinn nie placic / y nie chowac swiat a-
ni postow przykazanych: iakiey wolnosci
odszepieney radzi wzywaja: chocia ia potepia
wsedy pismo s. Ale wolnosć Chrescianska
nalezy / naprzod w wybawieniu od niewoli
grzechow. Jako Pawel mowi: Wyzwoleni
od grzechu / ustaliscie sie slugami sprawiedli-
wosci. Atemu w wyswobodzeniu od iarm-
ceremonialnych y sadowych przykazani-
konu starego: ktorego ani oycowie starszy
znoscie nie mogli. Nakoniec w wyswobodze-

απορριπτε
το ιεσ, waz-
pie iako mam
radziec abo pi-
sac.

21. Moy. 16. d.
1.
b. 1. Moy. 21.
2.

1. 2. 54. 21.

Rzym. 9. b8

1. Moy. 21. a
10.

Wolnosć
Chrescianska
w czym
zalezy.
1. Piot. 2. 16
2. Piot. 2. 19.
Galat. 5. 13.
Rzym. 6. 13.
Dzie. 15. 10.
Galat. 5. 1.

1. kor. 3, 17.

2. Tim. 5, 21.

Mt. 6, 15.

1. kor. 5, 6 b

Wiara i spra-
wiedliwość
ca kroja.
Aug. lib. 15.
de Trinit. c
18.

niu od ducha bojaźni y od przeświadczenia za-
konu: nie żebyśmy od pełnienia Pańskiego
przykazania wolni byli / ale żebyśmy i z łas-
ki i z miłości / taczno y z dobrą wolą pełnili.
O której wolności tak Apłstł mówi: Kiedy
jest Duch Pański / tam wolność jest.

ROZDZ. V.

Drocy: a nie
bądźcie znówu
pod iąrmem nie-
woley. ^a Oto
ia Paweł powia-
dam wam / iż ie-
śli będziecie obze-
zani / Chrystus wam nic nie pomo-
że. ^a A oświadczam się zaście każde-
mu człowiekowi obzezującemu się /
iż powinien jest wszytek zakon pełnić.
^a Wyniszeźcie iestście z Chrystusa /
który w zakonie się usprawiedliwia-
cie / z łaskiście wypadli. ^a Abowiem
my Duchem / z wiary / nadzieie spra-
wiedliwości oczekawamy. ^a Bo w
Chrystusie Jesusie nic nie waży ani
obzeżanie / ani odzeżek / ale wiara /
która przez miłość działa. ^a Bieże-
ście dobrze: kto wam przekąził aby-
ście nie byli posłusznymi prawdzie?
^a Namowa ta nie jest z tego który
was wyzwa. ^a Trochę kwasi wszyt-
ko ciało kwasi. ^a Ja duszam o was w
Panie / iż nie inśego rozumieć niebe-
dziecie: a ten który wamni twoży / od-
miesie sąd / którykolwiek on jest.

^a A ia bracia / jeśli iestże obzeżanie
opowiadam: czemuż iestże prześlado-
wanie cierpie? Tedy wyniszeżone jest
zgośnienie krzyżowe. ^a Bodayże y od-
cieci byli którzy was wyruszą. ^a A
bowiem wy wezwani iestście ku wol-
ności bracia: tylko żebyście wolno-
ści nie obracali na pobudkę ciała: ale
przez miłość ducha służcie ieden dru-
gemu.

Ale wiara która przez miłość ^a Tę jest
wiara z miłości dobrze czyni sprawniac /
która rozumie Paweł S. kiedy mówi: Jż wi-
ra usprawiedliwia. Bo nie inśego nie czyni
wiary pożyteczney / iedno miłość. ^a Który
wiara bierze moc do czynienia dobrze: y toć
znaczy słowo *ερευνωμεν*. Czynnici zaście kto-
re do usprawiedliwienia nie pomagają te-
sa / które albo pod zakonem Mójżesowym /
albo w Pogaństwie kto czynił bez wiary w
Chrystusa. Przetóż y tu mówi: Jż ani obze-
żanie / ani odzeżek (to jest ani zachowanie
zakonu Mójżesowego / ani Pogańskie cno-
ty) w Chrystusie nie nie waża: iedno czyni

29 Ale iako na on czas ^a To społeczne prze-
śladowanie różnych synów Abrahimowych
figura jest Kościoła Katołickiego heretyki stu-
szenie y sprawiedliwie karzącego: y herety-
ków synów niewolnic / niesprawiedliwie Ko-
ściół prześladowających. August. epist. 48.

14 giemu. ^a Bo wszytek zakon w iedney
C sie mowie wypelnia: ^a Bądźcie miło-
wal bliźniego twe ^a iako samęgo sie-
bie. ^a Lecz jeśli ieden drugiego kasa-
cie y iecie / patrzcie aby ieden drugie-
go nie zjadł.

15 ^a A mówię: Duchem chodźcie / a
pożądliwości ciała niewypelnicie.
16 ^a Abowiem ciało pożąda przeciwko
17 duchowi / a duch przeciwko ciału. Bo te
sie sobie wzajem sprzeciwiają abyście
nie cośkolwiek chciecie to czynili. ^a A
jeśli duchem bywacie rządzeni / nieie-
stescie pod zakonem. ^a A iawne są w-
czynki ciała / które są / ponubstwo / nie-
czystość / niewstydlivość / wsłeczenie /
18 stwo: ^a bałwochwalswo / ^a czarowa-
nia / nieprzyjaźni / swary / zawisć / gn-
19 wy / niesnaski / rośterki / kacerstwa: ^a za-
zdrości / meżobóystwo / pniaństwo / bie-
20 siady / y tym podobne. O których o-
powiadam wam / iakom przedtym o-
powiedział / iż którzy takowe rzeczy
21 czynią / królestwa Bożego nie dostapią.

22 ^a A owoc Ducha iest / miłość / we-
sele / pokój / cierpliwość / dobrokli-
wość / dobroć / nieśwópliwosć / ci-
23 chość / wiara / skromność / wstrzymie-
żliwość / czystość. Przeciwno tako-
wym niemaś zakonu. ^a A którzy są
24 Chrystusowi / ciało swe ukrzyżowali z
namietnościami y z pożądliwościami.

25 ^a Jeśli żywiemy duchem / duchem
y postępujemy. ^a Nie stawajmy się
26 chciwi próżney chwały / iedni drugich
drażniąc / iedni drugim zaystżąc.

27 ^a Jeśli żywiemy duchem / duchem
y postępujemy. ^a Nie stawajmy się
28 chciwi próżney chwały / iedni drugich
drażniąc / iedni drugim zaystżąc.

29 ^a Jeśli żywiemy duchem / duchem
y postępujemy. ^a Nie stawajmy się
30 chciwi próżney chwały / iedni drugich
drażniąc / iedni drugim zaystżąc.

12 Ktoś z wiary i z miłości pochodzi. Bo te są
mę doskonałe usprawiedliwiają / y zbawiają.
Bodayże y odieci ^a Albo wzeżani byli /
nie tylko obzeżani / iako Chrysofom wyka-
za. Albo odieci od wśęgo obcowania / lub
przez ławie / lub przez śmierć cielesną.

13 Tylko żebyście wolności ^a Jako Chry-
ściński wolności na swa wola cielesna y
nieposłuszeństwo heretykowie dżiętysy v
żywaia: patrzaj wyssey: Gal. 4. 31.

14 Bo wszytek zakon ^a Ato miłute bliźniego
iako sam siebie / ten wszytek zakon wypelnil.
Nie jest tedy rzecz niepodobna zachować
Pańskie przykazanie.

Prześlado-
wanie her-
etyków.

3. Moj. 19. d
18.

Mat. 22. d. 9

Mat. 22. d. 31.

Rzym. 13. c. 8.

c. 9.

Iakub. 2 b. 8

d. Rzym. 13. d

14.

1. Piotr. 2. c. 11

nie wykony-
waycie. G.

crucifixy.

Heretycy
mają być
karani.

Wolność
Chrześci-
ańska.

Zachowanie
Pańskiego
przykazania
podobne.

ROZDZIAŁ VI.

I
A

Błacia / iesliby też
człowiek wbieżony był
w takim wpadku / wy
któzy duchowni ieste-
ście / nauczaycie takie-
go w duchu cichości :
obaczając samego sie-
bie / abyś y ty nie był kuszon.

2

3

4

B

5

6

7

8

9

C

Jeden drugiego brzemiona no-
cie : a tak wypelnicie zakon Chrystu-
sów. Abowiem iesli kto mniema że-
by czym był / gdyż niezym nie iest /
sam siebie osukawa. A każdy niech
sprawy swojej dosroiaდება / a tak w
samy sobie tylko przechwalanie miec
bedzie : a nie w drugim. Bo każdy
wlasne brzemie poniesie. A niech
wzyca wszystkich dob : ten który bywa
nauczany w slowie / temu który go na-
ucza. Nie bładzcie : nieda sie Bóg
z siebie nasmirować. Abowiem co be-
dzie stal człowiek / to też bedzie żal.
Bo kto sieie na swym ciele / z ciała
też zacząc bedzie skazenie. a kto sieie na
duchu / z ducha zacząc bedzie żywot wie-
czny. A dobrze czyniac nie vsta-

10

11

12

3

14

D

15

16

17

18

wazmy : abowiem czasu srecz zacząc be-
dziemy nie vstawiając. A przeto póki
czas mamy / czynmy dobrze wszystkim /
a nawiecey domownikom wiary.

Błazcie iakim wam list pisal
reka moja. Abowiem któzykolwiek
chca sie podobac w cielesci was przy-
muszają obzezowac sie / tylko aby krzy-
ż Chrystusowego przesladowania
nie cierpieli. Abowiem ani któzy sie
obzezuią / zakonu nie zachowuyają.
ale chca abyście sie wy obzezali : zeby
sie z ciała waszego chlubil.

A ia nieday Boze abym sie chlu-
bic mial / iedno w krzyżu Pana nasze-
go Jhesusa Chrystusa / przez którego
mnie sroiat iest wkrzyżowan / a ia s-
wiatu. Abowiem w Chrystusie Je-
susie nie niewazy / ani obzezanie / ani
odrzezek / ale nowe stworzenie. A kto-
rykolwiek tego prawidła dzierzec sie
beda / pokoy nad nimi / y miłosier-
dzie / y nad Izraelem Bozym. Na-
wet niech mi sie żaden nie przykrzy.
Abowiem ia piatna Pana Jhesusa
wé na cielesci moim nosze. A laska Pa-
na naszego Jhesusa Chrystusa / z du-
chem waszym bracia / Amen.

iake drugi.
G.

wys. 5. 6.
abo snuru.

wypelnia-
cie. G.

2. kor. 3. b8.
Sluchajcie
winni nau-
czytelom
uzywac
wszystkich
dobr, abo
dziesiecin
dawac.
ryt.

1. Tes. 3. 112

Wczynki do-
bre.

Ialnużná
komu ma
być czynio-
ná.

Widra v-
sprawiali-
widzica.
wys. 5. 6.
1. kor. 7. 19.

Dfir. 20. 1.

9

10

15

Czasu swego zacząc bedziemy / Wczynki mi-
łosierne sa nasieniem y wasna przyczyna
żywota wiecznego : a nie sama wiara.

A nawiecey domownikom / Aez ialmu-
żná ma byc czynioná wedlug przemożenia
wszystkim któzy potrzebuja : wszakże wiecye-
siny powinni wspomagać Chrześciani / a
niżli Żydy abo Pogány : y Kátholiki wiecye-
niżli heretyki. Hier : quast. 1. ad Heilb.

Ale nowe stworzenie / Obacz is tu Al-
postol zowie nowym stworzeniem to / co wys-
szé nazywał wiara przez miłosć dziełna abo

sprawiają wczynki dobre : y co na drugim
nazwał zachowaniem Bożego przykazania.
Skad sie nauczyc możemy is pod imieniem
wiary zawiera sie wszystka naprawa dusze na-
szej / y nowe nasze w dobrych wzynkach stwo-
rzenie. A is sprawiedliwosc Chrześcianińska
iest rzecz prawdziwie w nas bedaca / y odna-
wiajaca nas / a nie phantastyckie iakies v-
chwycenie abo wlaipienie sprawiedliwosci
Chrystusowej / którazy nam tylko byla po-
czytana.

ARGUMENT LISTV DO EPHEZOW.

Ephez, miasto iest glównie w Agylié mnieyszy, kedy Pawel mieszkając przez trzy lata wiernie pra-
cował y wiele uciérpiał w opowiadaniu Ewanieliiey s. Tego tedy miastá obywatelów, iako w
wierze stalych, napomina tym listem Pawel s. aby iako poczeli, tak postepowali : o wysokich táie-
mnicách wiary, przytrudniejszy z nimi rozmawiając : a potym wszystkich stanów ludzióm sposób
życia opisując.

LIST

L I S T

BŁOGOSŁAWIONEGO

PAWŁA APOSTOŁA

Do Ephezów.

ROZDZIAŁ I.

A

Azwei Apo-
stól Jhesuś Chry-
stusa przez wolę
Boga: wsytkim
świety który są
w Ephezie: y
wiernym w Chry-

2

stusie Jhesusie. ¹ Łaska wam y po-
kój od Boga Oycy naszego y Pána
Jhesuś Chrystusa. ² Błogosławio-
ny Bóg y Ociec Pána naszego Jhesu-
śa Chrystusa/ który nas błogosławił
wselakim błogosławieństwem du-
chownym w niebieskich w Chrystu-
sie: ³ iako nas wybrał w nim przed
założeniem świata/ abyśmy byli świę-
tymi y niepokalanymi przed oczy-
mi iego w miłości. ⁴ Który nas prze-
náznażył ku przysposobieniu za sy-
ny/ przez Jhesuśa Chrystusa/ ku sobie:
wedle postanowienia wolej swojej:
⁵ ku chwale sławy łaski swojej/ przez
którego nas przyiemnymi uczynił w
miłowanym Synie swoim.

4

B

6

7

8

9

10

11

4

Abyśmy byli świętymi] Żad sie uczymy/
i ludzie z łaski Bożej mogą być świętymi
y niepokalanymi/ nie tylko przed oczyma la-
dzkimi/ albo przez poczytanie: ale prawdzi-

12

13

C

14

15

16

17

18

19

D

20

21

22

23

wnie wsytko/ wedle rady wolej swo-
jej: ¹ abyśmy byli ku chwale sławy
iego my/ którzyśmy w przód nadszicie
połkądali w Chrystusie: ² w którym
y my/ wstyskawszy słowo prawdy/ (E-
wangelia zbawienia waszego) w któ-
regó też wwierzywszy/ iścieście zapie-
czetowani Duchem obietnice świę-
tym/ ³ który iest zadatkiem dziedzic-
stwa naszego/ na okup nabycia/ ku
chwale sławy iego. ⁴ Dla tego y ja
wstyskawszy wiare wasze która iest w
Panie Jhesusie/ y miłość ku wsytkim
świety:

¹ Nie przedstawiam dziękować za
was/ zmianke o was czyniac w mo-
dlitwach moich/ ² aby Bóg/ Pána
naszego Jhesuśa Chrystusa Ociec ch-
wały/ dał wam Duchá mądrości y
objawienia/ w poznaniu iego/ ³ o-
świecone oczy sercá waszego/ abyście
wiedzieli która iest nadzieia wozwa-
nia iego/ y które bogactwa chwały
dziedzictwa iego w świętych/ y któ-
ra iest przewyskająca wielkość mocy
iego przeciwko nam/ którzy wierzy-
my: ⁴ według skuteczności mocy
siły iego/ ⁵ która sprawił w Chrystu-
sie/ wzbudziwszy go z martwych/ y
posadziwszy na prawicy swojej na
niebiesiach: ⁶ nad wszelakie księstwa
y władza y moc/ panowanie/ y wszel-
kie imie które sie miánuje nie tylko w
tym wieku/ ale też y w przyszłym.

⁷ A wsytko poddał pod nogi ie-
go: ⁸ a iego dał głowá nad wsytkim
księstwem/ ⁹ który iest ciałem iego/
napelnieniem tego/ który wsytko we
wsytkich wypelnion bywa.

* między wá-
mi. G.b 21.3. b 7.
* albo skutecz-
ność mocy.

CPsal. 8. b 8.

Dziwiś
chorow Au-
rejskich.
Colof. 1.16.

Anielskich

22. kor. 1.2 5
2. Piot. 1.2 3.* nienagania
nymi G.* która obse-
wał. G.* ku sfawo-
niu. 2. Li G. S* w kupę ze-
brał. G.

* wybrani. G

Ludzie mo-
gą być pr-
awdziwie
świętymi.

12

Anyelskich: z których cztery tu Paweł mianuje / Piąty Młasztatów / w liście do Kolosensów: Do których przydawamy Cherubiny / Seraphiny / Anyoty / Archányoty / na których miejscach pomienione / tedy ich dzieł wiece będzie.

22 A iego dał głowę / Jaki Pan Christus jest głowa przedniejsza Kościoła Bożego. Stąd dowodzają sektarze / iż żaden człowiek nie może być głową Kościoła. Leczby tym dowodem dotychczas mogli / iż nie może być żaden człowiek królem / ani panem / ani pasterzem / ani biskupem / ani Apokstolem / ani fundamentem Kościoła / ani opoka / ani światłością. Ponieważ Pan Christus jest królem / y panem / y biskupem / y Apokstolem / y fundamentem / y opoka / y światłością. Które wszystkie tytuły iednak sam Pan Christus ludziom dawac raczy. Jako y Optatus starodawny Doktor / y Chryzostom S. Piotra zowa pasterzem y głową Kościoła Chrystusowego. Tym nie tylko żaden Chrystowy nie czynia Panu Chrystusowi / ale owym chwale iego mnożą. Bo nie rozumieją / żeby abo Piotr abo Papież był głową Kościoła pospolu z Chrystusem: ale pod Chrystusem: iako sluga

y namiestnik iego. Albo żeby Papież iako Pan Christus był głową Kościoła wszytkiego: tak tego na ziemi bohućącego / iako y onego w niebie triumfującego: ale tylko tego na ziemi będącego. Jako tedy Saul y Samuel był głową ludu Bożego / i u rządził: y iako maż jest głową żony swojej / choć Pan Christus jest głową tak żony iako y meża / Który żonę y sam przez sie y przez meża rządzi. Tak też Papież jest głową Kościoła widomego / przez którego Pan Christus Kościół swój nie widomie rządzi y sprawuje.

23 We wszytkich wypełnion bywa / Tak słowo πληρης, wszyscy stary tłumacze przekładają. Co sie tak rozumie / iż Christus będąc wszytko / we wszytkich ciałach swego duchownego członków wypełnion bywa. Bo kiedybyśmy w Kościele tego nie byli różnemi członkami / to jest ieden noga / drugi rękaz. nie byłoby zupełne ciało Kościoła iego. Dzieląc się tłumacze przekładają / we wszytkich napełnia / Actiue, co też tak może być / iż Gręckie słowo jest participium verbi medij: co znaczy jesteśmy ciałem abo członkami iego / Który prawdziwie Bogiem jest / y nas napełnia żywotem.

1 Reg. 15. 17.
Eph. 5. 23.

ROZDZ. II.

Was którzyście byli umarli przez występki y grzechy wasze /

(w którychście niekiedy chodzili wedle wieku

świata tego / według ksiązęcia władzy powietrza tego / Duchą który teraz moc pokazuje w synach niewierności) / między którymi y my wszyscy obcowaliśmy niekiedy w pożądliwości ciała naszego / czyniąc wolę ciała y myśli / y byliśmy z przyrodoznia synmi gniewu iako y diuizy.

4 Lecz Bóg (który jest bogatym w miłosierdziu) dla zbytnej miłości swojej która nas umiłował / y gdyśmy byli umarłymi przez grzechy / ożywił nas spolem w Chrystusie (którego łaska iestescie zbawieniem) / y wzbu

dził pospolu / y wespół posadził na niebiesiech w Chrystusie Jezusie /

aby okazał w nadechodzących wiekach obfite bogactwa łaski swojej / w dobrośliwości przeciwko nam w Chrystusie Jezusie. /

8 Albowiem łaska iestescie zbawieniem przez wiarę (y to nie z was / bo dar Boży iest) / nie z uczynków / aby sie kto nie chlubił.

10 Albowiem stworzeniem iego iestescie / stworzeni w Chrystusie Jezusie

na uczynki dobre / które przedtem Bóg zgotował abyśmy w nich chodzili.

11 Przetoż pamiętajcie / żeście niekiedy wy Pogani w ciele / którzy nazwani iestescie odrzeźbieniem / od tego które zowią obyzęaniem na ciele re

12 koma uczynionym: / Którzyście byli na on czas bez Chrystusa / oddaleni

13 od obcowania z Izraelem / y obcy mi od testamentów obietnice nadzieie nie mający / y bez Boga na tym świecie. /

14 Teraz w Chrystusie Jezusie wy którzyście niekiedy byli daleko /

15 sstałiscie sie blisko we krwi Chrystusowej. / Albowiem on iest pokoiem naszym / który oboie iednym uczynił / y sśrednią ścianę przegrody roz

16 walił nieprzyjaźni w ciele swoim: / y zakon przykazania wyrokami skaził /

17 aby dwu stworzył w samym sobie w iednego nowego człowieka / czyniąc pokój. /

18 y poiedną obudwu w iednym ciele z Bogiem przez krzyż /

19 umorzywszy nieprzyjaźni w samym sobie. / y przyszedł opowiedział pokój wam którzyście byli daleko / y pokój

20 tym którzy blisko. / Albowiem przezeń mamy przystęp obom w iednym Duchu do Oycy.

21 A przeto iuż nie iestescie goście y przychodnie: / aleście mieszczenie z świętymi y domownicy Boży / y wy

22 budowani na fundamencie Apokstol

1 abo od rasy
czy pospoli
tey. G.

2 to iest, odmi
niwszy zakon
ne przykazania
w nauki
Ewangelii.
Hieron.
ev dy pda
St, to iest,
przez Ewangelia.

3 Rzym. 5. 22

*ab naroz-
nym.

Pidwusze, v-
sprawiedli-
wienie.
Hebr. II. 6.

*wyniki bez
wiary.

Augu. de.
grat. & lib.
arbit. ca. 8.

*imierym G.

2 wys. 1. d 19.
1. kor. 15. b 9.

*przez Jezuśa
Christusa. G.

10 w y Proroków / gózie głównym we-
gielnym kamieniem sam Jęsus Chri-
stus : na którym wszystko budowanie
wzmożone / roście w kościół świę-
ty

8 Abo wiem laska iestescie zbawieni]
Pierwsze nasze sprawiedliwienie iest z sze-
rey laski Bożey / a nie z żadnych zasług na-
szych : iż żaden nasz czyn / przed sprawie-
dliwieniem naszym / nie mógł zasłużyć ani o-
trzymać daru sprawiedliwienia. Al przez
wiare mówi : iż ona iest początkiem y fundam-
entem ludzkiego zbawienia / y iakoby ko-
rzęć wszystkiego sprawiedliwienia : bez któ-
rey nie iest rzecz podobna Bogu sie podobać.

9 Nie z uczynków] Rozumiemy / wprzecz-
ający wiare. Nie iżby niechciał nas Bóg
zbawić przez czyny : ale iż żaden z czynów /
jedno przez wiare y z wiara zbawion by-
ć nie może. Tak to miejsce Gręcy y Łacińscy
Doktorowie wykładają. Nie z czynów
prawi / (mówi Augustyn S.) iakoby twoich /
z ciębie samego tobie czynionych : ale iako z
tych w których cie Bóg stworzył przez nowe
odrodzenie.

22 ty w Panu : na którym też y wy po-
spolu budujecie sie na mieszkanie
Bożę w Duchu.

*aby Bóg w
was mieszkał

10 Stworzeni na uczynki dobre] Aby kto nie
mniemał żeby Paweł odzynał czyny nie-
tylko wprzeczające wiare / ale y z wiary po-
chodzące / pokazuje / iż po przyieściu wiary /
czyny są potrzebne / tak do dalszego spra-
wiedliwienia / iako y dla zbawienia / które /
prawi Bóg nagotował / abyśmy w nich cho-
dzili / to iest abyśmy je czynili. Coż tedy (mó-
wi Augustyn S.) żali my dobrze nie czyni-
my? Owszem czynimy / ale przez niego w nas
czyniącego.

*wyniki do
zbawienia
potrzebne.
Augustin:
Christof.
Photius.

August. in
Plal. II. 4.

Apostołowie
fundamentá
mi kościoła.
Obj. 21. 14.

20 Na fundamentie Apostołów] Oto nasz
przeciw odsepieńcom / iż choć Pan Christus
iest pierwszym fundamentem kościółswow-
ego / wsłanie y Apostołowie y prorocy są też
fundamentem po Christusie / na których sie
buduje kościół iego. Coż tedy za dziw / iż Pan
Christus na Piotrze kościół swoy buduje?
Abo iż Piotr pod Christusem iest też głowa
kościół iego?

ROZDZ. III.

1 **A** teraz / ia-
Paweł wiezien
Christusa Jęsu-
sa / za was pogá-
ny : ięśliście ie-
2 dno słyseli o sa-
foraniu laski Bo-
3 żey / która mi iest do was dana / przez
objawienie oznajmiona mi iest tajem-
4 nica / iakom przedtym pisał na krót-
ce : iako czytając możecie zrozumieć
5 wyrozumienie moje w tajemnicy
Christusowej : która inszych wieków
nie była poznana od synów ludzkich /
iako teraz objawiona iest świętym
Apostołom iego y Prorokom w Du-
chu. Iż Pogani są spółdziedzicy /
6 y spółcielnicy y spół uczestnicy obietni-
ce iego w Christusie Jęsusie przez
7 Ewangelia : Któreym sie stał slu-
8 ga wedle daru laski Bożey / która mi
9 iest dana / wedle skuteczności mocy
iego.

8 Wnie namniemyśemu ze wszystkich
świętych / dana iest laska ta / abym
miedzy Pogany przepowiadał niedo-
9 ściśle bogactwa Christusowej : a iż-
by mi objawił wszystkim który iest sa-
10 funek tajemnicy zakrytych od wieków
w Bogu / który wszystko stworzył : aś
by wiadoma była kśiestwam y zwier-
z

11 chności / na niebiosach przez ko-
ściół rozliczna mądrość Boża : we-
dle przenáznáczenia wieków / które v-
czynił w Christusie Jęsusie Panie
12 naszym. W którym mamy bezpie-
13 cę y przystęp z wśianiem / przez wi-
re iego.

13 Przetóż prośe abyście nie wstawá-
li w wśistach moich za was / która iest
14 chwala wasza. Dla tego kłękam na
kolana moie ku Oycu Paná naszego
15 Jęsuśa Christusa / z którego wśelkie
oycostwo na niebie y na ziemi iest ná-
16 zywane / aby wam dał wedle bo-
gactwa chwały swęy / żebyście byli mo-
17 cą w twierdzeni / przez Ducha iego
we wewnętrznego człowieka. Aby mie-
18 skał Christus przez wiare w sercach
waszych / w miłości wśorzenieni y v-
19 gruntowani / żebyście mogli poiąć
ze wszystkimi świętymi / która iest śę-
20 rokość / y długość / y wysokość / y głę-
21 bokość / y poznać przerozsáiącą ná-
uke miłość Christusową / abyście by-
li nápełnieni wśelakiey zupełności
Bożey. A temu który mocen iest
wszystko daleko obściecy uczynić / niż
prosimy abo rozumiemy / wedle mo-
cy która w nas skutecznie robi : ię-
mu chwała w kościele / y w Christusie
Jęsusie na wszystkie rodzaie wie-
ku wieków / Amen.

b Rzym. 16. d
25.

c Rzym. 6. d
27.

Aby

Sprawiedli-
wość w nas
będąca.

^aPhil. 1. d. 7
Kolos. 1. bro
1. Thef. 2. e
12. y 4. a. 1.

^bRzym. 12. c
10.
1. kor. 7. b. 10

^c5. Moy. 4. f
35.
Mal. 2. b. 10.

^dRzym. 12.
a 3.
1. kor. 12. b. 11
2. kor. 10.
d 10.

^ePsalm. 67. c
19.

^fto jest, dusze
świąteczne,
które były w
piekle poimé
né, a sobą do
nieba zapro-
wadził. Am-
brosius.
gr. kor. 12. d
28.

ⁿZach. 8. e
16.

17

Aby mieszkał Chrystus przez wiarę I
Oto Chrystus mieszka w nas przez swé dary /
y ludzie bywają sprawiedliwieni przez dary
tego w nich będące y trwające: a nie przez
sprawiedliwość własną páná Chrystusowa.

A

ROZDZ. III.
Kosze was te-
dy ia wiezien w
pánu / ^aabyście
chodzili godnie
powołaniu któ-
rymście powola-
ni / ^bze wśelaka

2

połoga y cichoscia / z ciérpliwoscia /
znosząc ieden drugiego w miłości /
^bstarać się abyście zachowali ie-
dność ducha w związku pokoju. ^cJes-
dno ciało y ieden duch: iako iestescie
wzwołani w iedną nadzieję wzwołania
waszego. ^dJeden Pan / iedną wiarę /
ieden chrzest. ^eJeden Bóg y Ociec
wszystkich / który iest nade wszystkim / y
po wszystkim / y we wszystkich nas.

7

^fLecz każdemu z nas dana iest iá-
stka wedle miary daru Chrystusowe-
go. ^gDla tego mówi: ^hWstąpiwszy
na wysokość / rośdł wieżenie poimá-
né / dał dary ludziom. ⁱa to że wsta-
pił / cóż iest / iedno iż piérwéy był zsta-
pił do niższych części ziemi: ^jKtó-
ry zstąpił / tenże iest który też wsta-
pił nad wszystkie niebiosy / aby napeł-
nił wszystko. ^kA tenże dał niektóre An-
geli / a niektóre Proroki / a drugie
Ewangelisty: a inne pasterze y docto-
ry: ^lku wykonaniu swiatych / ku ro-
bocie posługowania / ku budowaniu
ciała Chrystusowego: ^mabyśmy sie
wszystcy zesili w iedność wiary y pozna-
nia syná Bożego / w meżá dośkona-
łego / w miarę wieku zupełności Chri-
stusowej.

14

ⁿAbysmy już nie byli dziećmi chwie-
jącemi się y nie byli wnieśieni od ká-
żdego wiatru nauki przez złość ludz-
ką / przez chytrosć ná oszukiwanie błedu.

15

^oA czyniąc prawdę w miłości / żeby-
śmy rośli w nim we wszystkim / który
iest głową / Chrystus: ^pz którego
wszystko ciało złożone y spoione be-
dąc / przez wszystkie stawy dodawa-
nia / wedle skuteczności podług miá-
ry każdego członka / czyni pomnoże-

16

17

iako heretycy bacia.
W miłości wkorzenieni I Nie samá wiara
ma być w nas / ale y miłość która iest wpy-
rtych cnót dopełnienie.

D

nie ciała ku zbudowaniu samego sie-
bie w miłości.

18

^qTo tedy powiadam y ^roświáda-
czam sie w pánu: abyście już nie cho-
dzili iako ^sy Poganie chodzą / w pró-
zności umysłu swego / ^tciemnoscia

19

mi zaciemiony mając rozum / oddale-
ni od żywota Bożego dla nieumieie-
tności która w nich iest / dla zaśle-
pienia serca ich: ^uktózy przyśedłszy w

20

rospácz / wdali samych siebie ná nie-
wstydlivosc ku popelnieniu wśelá-
kiej nieczystości / ku łakomstwu.

21

^vLecz wy nie takescie sie Chrystusa
nauczyli: ^wiesljesiecie go iedną ślu-
chali y w nim iestescie wyuczeni (iá-
ko iest prawda w Jესusie.) ^xAbys-
cie złożyli według dawnego obco-
wania starého człowieka / który sie
psuie według żądź błedu.

22

^yA ^zodnówcie sie duchem umysłu
waszego: y ^{aa}obleczcie sie w nowego
człowieka który wedle Boga swo-
rzony iest w sprawiedliwosci / y swie-
tobliwosci prawdy.

23

^{ab}A ^{ac}przetóž złożywszy łamstwo /
mówcie każdy prawdę bliżnim swo-
im: bo iestescie członkami ieden dru-
giego. ^{ad}Gniwajcie sie / a nie grze-
ście: ^{ae}Słońce niechay nie zapada ná
rozgniewanie wasze. ^{af}Nie dawaj-
cie miejsca dyabłu. ^{ag}Który krądi / nie-
chay już nie krądnie: lecz ráczey niech
pracuje / robiąc rekómá swému co iest
dobrego / aby miał skład wdzielić má-
jącemu potrzebe.

24

^{ah}Wśelka mowa zła niech zost wa-
szych nie pochodzi: ale iesli która do-
bra ku zbudowaniu wiary / aby iá-
ste ziednała słuchającym. ^{ai}A nie za-
smucaycie Ducha swietego Bożego:
w którym zapieczętowani iestescie ná
dzień odkupienia. ^{aj}Wśelaka goz-
łość / y gniew / y zagniewanie / y
wrzast / y bluźnienie niech będzie od-
ieté od was z wśelaką złością. ^{ak}Al-
e bądźcie łaskawi iedni przeciw dru-
gim / miłosierni / odpuszczając ieden
drugiemu / iako y Bóg w Chry-
ście wam odpuscił.

25

^{al}A ^{am}przetóž złożywszy łamstwo /
mówcie każdy prawdę bliżnim swo-
im: bo iestescie członkami ieden dru-
giego. ^{an}Gniwajcie sie / a nie grze-
ście: ^{ao}Słońce niechay nie zapada ná
rozgniewanie wasze. ^{ap}Nie dawaj-
cie miejsca dyabłu. ^{aq}Który krądi / nie-
chay już nie krądnie: lecz ráczey niech
pracuje / robiąc rekómá swému co iest
dobrego / aby miał skład wdzielić má-
jącemu potrzebe.

26

^{ar}Wśelka mowa zła niech zost wa-
szych nie pochodzi: ale iesli która do-
bra ku zbudowaniu wiary / aby iá-
ste ziednała słuchającym. ^{as}A nie za-
smucaycie Ducha swietego Bożego:
w którym zapieczętowani iestescie ná
dzień odkupienia. ^{at}Wśelaka goz-
łość / y gniew / y zagniewanie / y
wrzast / y bluźnienie niech będzie od-
ieté od was z wśelaką złością. ^{au}Al-
e bądźcie łaskawi iedni przeciw dru-
gim / miłosierni / odpuszczając ieden
drugiemu / iako y Bóg w Chry-
ście wam odpuscił.

27

^{av}A ^{aw}przetóž złożywszy łamstwo /
mówcie każdy prawdę bliżnim swo-
im: bo iestescie członkami ieden dru-
giego. ^{ax}Gniwajcie sie / a nie grze-
ście: ^{ay}Słońce niechay nie zapada ná
rozgniewanie wasze. ^{az}Nie dawaj-
cie miejsca dyabłu. ^{ba}Który krądi / nie-
chay już nie krądnie: lecz ráczey niech
pracuje / robiąc rekómá swému co iest
dobrego / aby miał skład wdzielić má-
jącemu potrzebe.

28

^{bb}Wśelka mowa zła niech zost wa-
szych nie pochodzi: ale iesli która do-
bra ku zbudowaniu wiary / aby iá-
ste ziednała słuchającym. ^{bc}A nie za-
smucaycie Ducha swietego Bożego:
w którym zapieczętowani iestescie ná
dzień odkupienia. ^{bd}Wśelaka goz-
łość / y gniew / y zagniewanie / y
wrzast / y bluźnienie niech będzie od-
ieté od was z wśelaką złością. ^{be}Al-
e bądźcie łaskawi iedni przeciw dru-
gim / miłosierni / odpuszczając ieden
drugiemu / iako y Bóg w Chry-
ście wam odpuscił.

29

^{bf}Wśelka mowa zła niech zost wa-
szych nie pochodzi: ale iesli która do-
bra ku zbudowaniu wiary / aby iá-
ste ziednała słuchającym. ^{bg}A nie za-
smucaycie Ducha swietego Bożego:
w którym zapieczętowani iestescie ná
dzień odkupienia. ^{bh}Wśelaka goz-
łość / y gniew / y zagniewanie / y
wrzast / y bluźnienie niech będzie od-
ieté od was z wśelaką złością. ^{bi}Al-
e bądźcie łaskawi iedni przeciw dru-
gim / miłosierni / odpuszczając ieden
drugiemu / iako y Bóg w Chry-
ście wam odpuscił.

30

^{bj}Wśelka mowa zła niech zost wa-
szych nie pochodzi: ale iesli która do-
bra ku zbudowaniu wiary / aby iá-
ste ziednała słuchającym. ^{bk}A nie za-
smucaycie Ducha swietego Bożego:
w którym zapieczętowani iestescie ná
dzień odkupienia. ^{bl}Wśelaka goz-
łość / y gniew / y zagniewanie / y
wrzast / y bluźnienie niech będzie od-
ieté od was z wśelaką złością. ^{bm}Al-
e bądźcie łaskawi iedni przeciw dru-
gim / miłosierni / odpuszczając ieden
drugiemu / iako y Bóg w Chry-
ście wam odpuscił.

31

^{bn}Wśelka mowa zła niech zost wa-
szych nie pochodzi: ale iesli która do-
bra ku zbudowaniu wiary / aby iá-
ste ziednała słuchającym. ^{bo}A nie za-
smucaycie Ducha swietego Bożego:
w którym zapieczętowani iestescie ná
dzień odkupienia. ^{bp}Wśelaka goz-
łość / y gniew / y zagniewanie / y
wrzast / y bluźnienie niech będzie od-
ieté od was z wśelaką złością. ^{bq}Al-
e bądźcie łaskawi iedni przeciw dru-
gim / miłosierni / odpuszczając ieden
drugiemu / iako y Bóg w Chry-
ście wam odpuscił.

32

^{br}Wśelka mowa zła niech zost wa-
szych nie pochodzi: ale iesli która do-
bra ku zbudowaniu wiary / aby iá-
ste ziednała słuchającym. ^{bs}A nie za-
smucaycie Ducha swietego Bożego:
w którym zapieczętowani iestescie ná
dzień odkupienia. ^{bt}Wśelaka goz-
łość / y gniew / y zagniewanie / y
wrzast / y bluźnienie niech będzie od-
ieté od was z wśelaką złością. ^{bu}Al-
e bądźcie łaskawi iedni przeciw dru-
gim / miłosierni / odpuszczając ieden
drugiemu / iako y Bóg w Chry-
ście wam odpuscił.

33

^{bu}Wśelka mowa zła niech zost wa-
szych nie pochodzi: ale iesli która do-
bra ku zbudowaniu wiary / aby iá-
ste ziednała słuchającym. ^{bv}A nie za-
smucaycie Ducha swietego Bożego:
w którym zapieczętowani iestescie ná
dzień odkupienia. ^{bw}Wśelaka goz-
łość / y gniew / y zagniewanie / y
wrzast / y bluźnienie niech będzie od-
ieté od was z wśelaką złością. ^{bx}Al-
e bądźcie łaskawi iedni przeciw dru-
gim / miłosierni / odpuszczając ieden
drugiemu / iako y Bóg w Chry-
ście wam odpuscił.

34

^{bx}Wśelka mowa zła niech zost wa-
szych nie pochodzi: ale iesli która do-
bra ku zbudowaniu wiary / aby iá-
ste ziednała słuchającym. ^{by}A nie za-
smucaycie Ducha swietego Bożego:
w którym zapieczętowani iestescie ná
dzień odkupienia. ^{bz}Wśelaka goz-
łość / y gniew / y zagniewanie / y
wrzast / y bluźnienie niech będzie od-
ieté od was z wśelaką złością. ^{ca}Al-
e bądźcie łaskawi iedni przeciw dru-
gim / miłosierni / odpuszczając ieden
drugiemu / iako y Bóg w Chry-
ście wam odpuscił.

35

^{ca}Wśelka mowa zła niech zost wa-
szych nie pochodzi: ale iesli która do-
bra ku zbudowaniu wiary / aby iá-
ste ziednała słuchającym. ^{cb}A nie za-
smucaycie Ducha swietego Bożego:
w którym zapieczętowani iestescie ná
dzień odkupienia. ^{cc}Wśelaka goz-
łość / y gniew / y zagniewanie / y
wrzast / y bluźnienie niech będzie od-
ieté od was z wśelaką złością. ^{cd}Al-
e bądźcie łaskawi iedni przeciw dru-
gim / miłosierni / odpuszczając ieden
drugiemu / iako y Bóg w Chry-
ście wam odpuscił.

36

^{cd}Wśelka mowa zła niech zost wa-
szych nie pochodzi: ale iesli która do-
bra ku zbudowaniu wiary / aby iá-
ste ziednała słuchającym. ^{ce}A nie za-
smucaycie Ducha swietego Bożego:
w którym zapieczętowani iestescie ná
dzień odkupienia. ^{cf}Wśelaka goz-
łość / y gniew / y zagniewanie / y
wrzast / y bluźnienie niech będzie od-
ieté od was z wśelaką złością. ^{cg}Al-
e bądźcie łaskawi iedni przeciw dru-
gim / miłosierni / odpuszczając ieden
drugiemu / iako y Bóg w Chry-
ście wam odpuscił.

37

^{ce}Wśelka mowa zła niech zost wa-
szych nie pochodzi: ale iesli która do-
bra ku zbudowaniu wiary / aby iá-
ste ziednała słuchającym. ^{cf}A nie za-
smucaycie Ducha swietego Bożego:
w którym zapieczętowani iestescie ná
dzień odkupienia. ^{cg}Wśelaka goz-
łość / y gniew / y zagniewanie / y
wrzast / y bluźnienie niech będzie od-
ieté od was z wśelaką złością. ^{ch}Al-
e bądźcie łaskawi iedni przeciw dru-
gim / miłosierni / odpuszczając ieden
drugiemu / iako y Bóg w Chry-
ście wam odpuscił.

ⁱRzym. 1. a 9.

^kPiot. 1. a. 1
^lRzym. 1. c 21

^mzatrważde-
nia. G.

ⁿw łakom-
stwie, G. ábo
w zbytku.

^okol. 3. b 8.
Zyd. 12. a 1.
^pPiot. 4. a 2

^qRzym. 6. a
4. y 12. a 2.
^rkolof. 3. b
12.

^sPiot. 2. a 1
^tZach. 8. c
16.

^uPsalm 4. a 5.
^vto iest, iesli
se wam przy-
da rozgne-
wá, tedy
nie gniescie,
ale sie od-
gniewu po-
namyście,
^wlak. 4. b 7.

^xpotrzeby 3.
L. G. to iest,
ku potrzebne
mu zbudowa-
niu.

Kolos. 3. b 12

Łedność wi-
ry.

Succesja pa-
strow jest
znakiem ko-
ściola prawi-
go.

1. Jan 13. d 34.
y 15: b 12.
1. Jan 4. e 13.

b Kol. 3. a 5.

c Mat. 24. 24
Mar. 13. a 5.
Luk. 21. b 8.
Kolof. 2. d 18
2. Tes. 2. a 3.
Abno nieposlu-
sne. G.

* Duch. G.

5 Jedną wiara] W samych Katołikow
jest ta jedna nieodmienna wiara: Lecz v he-
retyków co głowa to rozum / co Minister / to
tę infa wiara.

13 Ażbyśmy sie wszyscy ześli] Z tych słow
obacz / iż Kościół Chrystusow prawdziwy nie
gdy nie był ani będzie bez Pasterzów / Bisku-
pów / y Doktorów aż do skończenia świata.
A przetoż sukcesja to jest poządne potom-
stwo y następowanie Biskupów y Pasterzów
w Kościele Chrystusowym mieli Oycowie oni
starszy (a na imie Tertullian / Irenaeus / O-
ptatus / Augustyn S.) za napewniejszy znał
Kościół prawego. Jako z drugiej strony /
tedy tę sukcesję nie było / taki Kościół za

heretycki y odsepieniski mieli. A przetoż tak
Tertullian o heretykach mówi: Niech nam
pokażą oryginaly swych Kościołow / tak po-
rządnie od czasow Apostolskich aż do nas
przez sukcesję postępując / iako my swę po-
kazujemy. Paterz Matth. 1. 6.

14 Każdego wiatru nauki] Ten jest prze-
dniejszy urząd pasterzów y przełożonych Ko-
ściółnych / aby nas w iedności y w stateczno-
ści Katołickiej wiary zachowali: abyśmy
sie żadnym wiatrem heretyckich nauk nie dala-
nie dali: Które / iako y wiara / plawy tylko z
bojowisk wywiewają: ale ziarnom nie sko-
dźić nie mogą: y owsem ie od plaw oczy-
ścią.

De pre-
script.

Przed prze-
łożonych ko-
ściółnych.

1. Kol. 4. a 5.

1. Tes. 4. a 9

1. Moys. 3. c 16
Kolof. 3. d 18
1. Piot. 3. a 1.
1. Kor. 11. a 3

h Kol. 3. d 19.

* nienagano-
ny. G.

* Pan. G.

ROZDZIAŁ V.

1 Bądźcież tedy
nasładowcami
Bożymi: iako sy-
nowie namilsi:
2 a chodźcie w
miłości / iako y
Chrystus wmiło-

A wał nas y wydal samęg siebie za nas
obiata y ofiara Bogu na wonność

3 rodzicznosci. A pombstwo y wšel-
ka nieczystosc / abo łakomstwo / nie-
chay nie będzie ani pomieniono mie

4 dzy wami: iako swietym przystoi: a
bo sprośność / abo głupia mowa / abo

5 żartowanie które do rzeczy nienależy:
ale raczej dziekowanie. Bo to wie-
dźcie rozumiejąc / iż wšelki pombca /

B abo nieczysty / abo łakomec (co jest
bawochwałstwo) nie ma dziedzi-

6 ctwy w królestwie Chrystusowym y
Bożym. Niechay was nikt nie

7 zwodzi praznemi słowy. abowiem
dla tegoć przychodzi gniew Boży na

8 syny niewiernosci. Nie bądźcież
tedy uczestnikami ich. Abowiem

9 ście byli niekiedy ciemnością: lecz
teraz swiatłością w Panu.

Jako synowie swiatłości chodź-
cie: bo owoc swiatłości / jest we

10 wšelakiej dobroci / y sprawie-
dlivosti / y prawdzie.

11 Doswiadczając co jest rodzicz-
nego Bogu: a nie spółkujcie z v-

C czynkami niepożytecznymi ciemno-
ści / ale raczej strofujcie. Abowiem

12 co sie od nich potajemnie dzieie / sro-
motą y powiadać. A wszystko co by-
wa strofowano / od swiatłości bywa

13 obławiono. Bo wszystko co obla-
wiono bywa / jest swiatło. Dla teg

mówi: Wstań który spłi / y powstań
z martwych / a oświeci cie Chrystus.

15 Patercież tedy bracia / iakobyście
ostrożnie chodzili: nie iako nie ma-

16 dzy / ale iako mądry: czas odkupu-
17 iac / iż dni złe są. A przetoż nie bądź-
cie nieroztropnymi: ale rozumieją-

18 cymi która jest wola Boża. A nie w-
piaycie sie winem w którym jest nie-
czystota / ale bądźcie napełnieni Du-

19 chem swietym: rozmawiając sobie
w Psalmiach / y w pieśniach / y w

20 śpiewaniach duchownych / śpiewa-
jąc y grając w sercach waszych Panu:

E 21 Dziekując zawsze za wszystko / w
imie Pana naszego Jesusa Chrystu-
sa Bogu y Ocu. Będąc podda-

22 nymi iedni drugim / w boiaźni Chry-
stusowej.

23 24 Żony niechay będą poddane
mężom swym / iako Panu: abowiem

F 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

1. Moj. 2. d
24.
Mat. 19. a 5.
Mar. 10. a 7.
1. kor. 6. d
16.

W jedno cia-
to G. 20. 1. 1.
a iednego
czlowieka.

Abó, tá-
mnica to
wielka.
Oprocz Káto-
lického ko-
ściola nie-
máš zbáwie-
n. a.

Epist. 5. ad
Bonifac.

Rzym. 5. 5.
Jud. ver. 19.
Kościół ni-
gdy zbłądzić
nie może.

Małże-
stwo
jest wielkim
sákrámen-
tem.

Kol. 3. d 20

2. Moj. 20.
c 12.

5. Moj. 5. c
16.

Syr. 3. b 9. y
7. c 29.

Mat. 15. a 4.
Mar. 7. b 10.

Kol. 3. d 22
Tit. 2. c 9.
1. Piot. 2. c 18

5. Moj. 10.
d 17.

2. kron. 19.
c 7.

Iob. 34. b 19.
Mpd. 6. b 8.

31 go. ^o Dla tego opuści człowiek o-
cá y matkę swoje: y złączy się z żoną
swoją. y będą dwoje w jednym cie-
le. ^o Sakrament to wielki jest. á ia-
mówię w Chrystusie y w Kościele.

23 On zbawicielem ciała] Kościół Kátho-
licki (mówi Augustyn S.) sam jest ciałem
Pána Chrystusowego: którego on jest głowa /
zbawiciel ciała swego. Ato nie jest w tym cie-
le / żadnego Duch S. nie obżywia / który ro-
zlewa miłość w sercach naszych. Lecz nie jest
wzajemnością Bożskéj miłości / który jest nie-
prziwicielem iedności. A tak nie máta Duchá
S. którzy nie są w Kościele Kátholickim: O
których napisano: Jż się sami odłączają / cte-
lesni / Duchá nie mający.

24 Iáko Kościół jest poddany Pánu Chrystu-
sowi] Jesli Kościół sám jest y był poddany
y posłusny Pánu Chrystusowi: tedyć kłama-
ta heretycy / mówiące / żeby kiedy od niego od-
stąpić / abó zbłądzić / abó w błądowchwalstwo
wpáść miał.

32 Sakrament to wielki jest] Tu Apostól

33 ^o Wszakże y każdy z was z osobná /
niechay miłuje żonę swoję / iáko sie-
bie samého: á żoná niech się boi me-
zá swego.

bez wątpienia o małżeństwie mówi: y zowie
je nie tylko Sakramentem / ale y wielkim
Sakramentem: to jest świętym znákiem abo
tátemnicą / á to w Chrystusie y w Kościele: iż
ono złączenie meza z niewiastą / które Bóg vo-
stawił / jest Sakramentem y świętym zná-
mieniem oného nierozdzielného złączenia /
którym Pan Chrystus spoion y złącson jest z
Kościołem swym S. Dla czego téż małżeń-
stwo jest nierozdzielne. Stád to mamy / iż nie
tylko chęć y Ciało Pánstie są Sakramen-
tami: iáko heretycy wierzą / choć o tym za-
dného písma nie czytają: ále y małżeństwo:
według tych słów iáśnych Pánvá S. jest wiel-
kim Sakramentem / po Grécu *μυστήριον* /
które słowo tákże Sakrament známonie: á
zwłaszcza / iż ma wszystkie wáśności y skutki
Sakramentu.

ROZDZ. VI.

1 ^o Znowie / bądźcie
posłusni Rodzicom
wáśym w Pánu: Bo
to jest sprawiedliwa.
2 ^o Czcí oycá twého y
matkę twoję: (które
jest piérszé przykazá-
nie z obietnicą) ^o abyć się dobrze
dźiało / y abyś był długowieczny ná
ziemi. ^o A wy oycowie nie pobudzaj-
cie ku gniewowi synów wáśych: ále
ie wychowuywajcie w kármosci y w
groźbie Pánstkéj. ^o Słudzy posłu-
sni bądźcie pánom wedle ciála / z bo-
iáźnią y ze dźeniem / w prostosci ser-
cá wáśého / iáko Chrystusowi: ^o nie
ná oko służąc / iáko by ludzóm się po-
dobając / ále iáko słudzy Chrystuso-
wi / czyniąc wolá Bożá z serca: ^o z
dobrá wolá służąc / iáko Pánu á nie
ludzóm. ^o Wiedząc iż każdy cokol-
wiek uczyni dobrego / to odniesie od
Pána / choć niewolnik / choć wolny /
3 ^o A wy pánowie tóż im czyncie odpu-
szczając groźby: wiedząc iż y ich y
wáś Pan / jest w niebiesích: á nie-
máš v niego względu ná osoby.
4 ^o Táto státek bráćia / zmacniajcie
się w Pánu / y w síle mocy iéś. ^o Ob-
czcie się w zúpełná zbroie Bożá: aby-
ście mogli stáć przeciwko záśádkám
5 ^o djabelskim. ^o abowiem nie mamy bie-

dzienia przeciw ciálu y krwi / ále prze-
ciwko káśizetám y wádzám / przeci-
wko rzádzcom swiátá tych ciemno-
ści / przeciwko duchownim zlósciam /
6 ^o w niebiesích. ^o A przetoż weźcie zu-
pełná zbroie Bożá: abyście mogli
sprzeciwić się w dzień zly / y we wšyt-
kim doskonáli stáć. ^o Stóyciež tedy
przepasawszy biodrá wáśé prawdą / á
7 ^o obłókszy páncérz sprawiedliwosci / y
obuwšy nogi w gotowosc Ewán-
geliéy pokóiu: ^o we wšytkim biorąc tar-
czá wiáry / którabyście mogli wšyt-
ki strzely ognisté zlóśliwego zgásić.
8 ^o y przysłbice zbáwienia weźmiecie / y
miecz duchá (które jest słowo Boże)
9 ^o W káždéy modlitwie y prosbie
modląc się ná každý czás w duchu:
10 ^o y w nim czuąc ze wšeláká wstáwi-
cznosciz y prosba zá wšytkié swiété:
11 ^o y zá nie / aby mi bylá daná mowá
w otwózeniu wšt moich zdúfności /
12 ^o abym oznáymial tátemnice Ewán-
geliéy / ^o dla którey poselstwo spráwu-
je w láncuchu / ták žebym o nie smiá-
13 ^o ly był / iáko mi mówić potrzebá. ^o A
iżbyście y wy wiedzieli co się zemná
dźiecie / co czynie: wšytko wám ozná-
14 ^o mi Tychifus / namilszy brát y wierny
slugá w Pánie: ^o któregom posláł
do was ná to sám / abyście wiedzieli
co się z nami dźiecie / á žebypociéšl sercá
15 ^o wáśé. ^o Potóy bráćiey y miłosc z wiá-
rz od Bogá Oycá / y Pána Jesusa

Syr. 35. b 16.
Rzym. 2. b 11.
Galat. 2. b 6
Koloz. 3. d 25
Dzie. 10. c 34
1. Piot. 1. c 17
ná mebio-
sách abó ná
powietzu.

1. 1. 59. d 17.

1. 1. 5. b 8.
Luk. 13. a 1.

Skol. 4. a 2.

h 2. 1. 3. ar.

Christusá. ¹ Láska ze wszystkimi kto-
rzy miłują Páná nášego Jesusa Chri-

stusa w nieśkazitelnosci/ Amen.

Sprawniedli-
wość w nas
będąca.

12

W niebieskich] To jest / iako niektórzy
rozumieją / na powietrzu / gdzie też siła jest
czartów. Grecy inaczej to wykładają: iako
by rzekli: iż mamy wojnę nie o małe rzeczy
ale o niebieskie. Może się y tak rozumieć: iż
my chodzimy w niebieskim przykazaniu / ma-
my walczyć przeciw pokusom. Hieronymus.
Oblokły się w pancerz sprawiedliwości]

14

23

Gdyby człowiek nie był prawdziwie spra-
wiedliwym / albo nie mógł w sobie mieć spra-
wiedliwości / iakożby mógł być rzeczon o-
bleczony sprawiedliwością?

Y miłość z wiarą] Czemu miłość z wia-
rą? Iż wiara bez miłości nie jest ani mo-
że pomoc do zbawienia.

Wiara sama
nie jest.
lak. 2. 20.

ARGUMENT LISTV DO PHILIPENSOW.

Philipensowie byli Macedończycy, o których w Dziej. 16. 12. Którzy od Pawła s. przyjąwszy
słowo Ewangelii, stęcznie się zachowali, nie przypuściwszy do siebie fałszywych Apostolów.
Ci usłyszawszy o więzieniu Pawłowym w Rzymie, przez Epaphrodytą posłali mu iadłmużne na po-
trzeby. Przez którego Paweł piše do nich, ciesząc się, y wiara ich chwalcąc, a przystym ku społecz-
nej miłości napominając, y na przeciw fałszywym Apostolom je utwierdzając.

LIST BŁOGOSŁAWIONEGO PAWŁA APOSTOŁA Do Philipensów.

ROZDZIAŁ I.

1
A

Aweli Tymo-
theusz studzy Je-
susa Chrystusa:
wszystkim świętym
w Chrystusie Je-
susie/ Którzy są w
Philipiach] i Bi-

2

skupy y Diakonami. ¹ Láska wam y

3

potędy od Boga Oycy nášego/ y P.

4

Jesusa Chrystusa. ² Dziekuję Bogu

5

niemu w każdó przypominaniu was

6

³ zowiądy we wszelkich prośbach mo-
ich za wszystkich was/ modlitwie z we-

7

selem/ ⁴ za społeczność waszą w E-

8

wangelii Chrystusowej od pierwsze-

9

go dnia aż dotąd: ⁵ mając ystność o

10

tym samym / iż który poczał w was

11

dobrą sprawę / wykona aż do dnia

12

Christusa Jesusa. ⁶ iakoż jest słusna/

13

abych ja to rozumiał o was wszyst-

kich / dla tego iż was mam w sercu y
w więzieniu moim / y w obronie / y w
utwierdzeniu Ewangelii / że wy
wszyscy towarzysze iestescie wesela
meego.

8

⁷ Abowiem świadkiem mi jest

9

Bóg / iako pragnie was wszystkich we

10

wewnętrznościach Jesusa Chrystusa.

11

⁸ A o to proszę / aby miłość wasza wie-

12

cey a więcej obfitowała w umiętno-

13

ści y we wszelkim zrozumieniu: ⁹ a-

14

byscie doswiadczali co jest pożyte-

15

czniejszego / żebyście byli szczerzy y
bez obrażenia na dzień Chrystusów.

16

¹⁰ napełnieni owocem sprawiedliwości
przez Jesusa Chrystusa / ku sławie y
chwale Boga.

17

¹¹ A chce bracia abyście wiedzieli/
iż to co się ziemną dzieje / więcej się
obrótło ku pomnożeniu Ewangelii

Łaski mojej.
G.

na dworze
Cesarzkim.

y w wszy-

*Káplany en
wszystkie Bi-
skupami zo-
wie iako y
starszymi w
Dziejach.

*Bóg, abyśmy
chcieli spra-
wić poży-
wność, który
z chęcią
spółsprawu-
je wykony-
wać. Aug.
de grat. et li-
b. arbit. ca. 17.

14 y w wszytkich inšych. ¹ y wiecéy z brá-
 15 ciéy w Pánie / dušajac okowam mo-
 16 im / obściciey śmieli bez boiaźni słowo
 C Boże opowiadac. ² A dla zażydności y
 17 spou: á niektózy též z dobrej woli
 18 Chrystusa opowiadają. ³ Inni z mi-
 19 losci: wiedząc iżem iest poštánowion
 20 ku obronie Ewángeliu. ⁴ A dundzy
 21 z spou Chrystusa opowiadają nie sze-
 22 rze: mniemając iż przydawają wciśtu
 23 okowam moim. ⁵ Bo cóż: Bji eno w
 24 wszelkim sposobem / bądź zokáziésbądź
 25 poprawdźie Chrystus był opowiadán /
 26 y w ty sie weselé / ále y weselié sie bede.
 27 ⁶ Bo wiem iż mi to wynidzie ku zbá-
 28 wieniu / za wáśa modlitwa y dobawá-
 29 niem Duchá Jესusa Chrystusa / ⁷ we-
 30 dług oczekawania y nádzicie moiey.
 31 ⁸ Iż sie w naucej nie zawstydzę /
 32 ále z wśelákim bezpieczenstwem iáko
 33 záwśe y teraz wielce bedzié wstawion
 34 Chrystus w cieie moim / choć przez
 35 żywot / choć przez śmierć. ⁹ Abowiem
 36 mnie żyć iest Chrystus / á wmrzec żyść.
 37 ¹⁰ A iestliż żywym byđż w cieie / ten mi
 38 iest owoc pracéy / y niewiem cobym

23 obrać miał. ¹ Jestem scisnion ze
 24 dwoygá: prágnienie májac / rozwiá-
 25 zánym byđż / y byđż z Chrystusem: bár-
 26 zo dáleko lepiéy. ² ále zostac w cieie /
 27 potrzebna dla was. ³ A o tym wśnosć
 28 májac / wiem iż zostane y zetrwam
 29 w wszytkim wam / ku wáśemu pomno-
 30 żeniu y weselu wiary: ⁴ aby obśitowá-
 31 lo pzechwalanie wáśe w Chrystusie
 32 Jესusie we mnie / przez moje przyby-
 33 cie zaś do was.
 34 ⁵ Tylko sie spárawuycie godnie E-
 35 wángeliu Chrystusowey: aby m cho-
 36 ciaż gdy przybede y ogladam was /
 37 chociaż w niebytności slyśał o was /
 38 iż stoicie w iednym duchu / iednym
 39 ślni / wśpół pracując okolo wiary
 40 Ewángeliu. ⁶ A naucej nie bądź-
 41 cie wśtráśeni od przeciwników / co o-
 42 nym iest przyczyna zginienia / á wam
 43 zbáwienia / y to od Boga: ⁷ iż wam
 44 dárowano iest dla Chrystusa / nietyl-
 45 ko abyście wśer wierzyli / ále iżbyście
 46 též dla niego ciérpieli: ⁸ tóž potyka-
 47 nie májac / iákiescie y widzieli we
 48 mnie / y terazescie o mnie slyśeli.

² wámi
wszytkimi, G

² Eph. 4. 21.
Kolof. 1. 10
1. Tes. 2. c 12

² znak. G.

⁹ y seráz o
mnie slyśy-
cie. G. S.

23 Y był z Chrystusem] Oto iáśné świą-
 24 dectwo / iż duśe ludźi świątych po w niebow-
 25 stopieniu Páńskim prosto ida do niebá / tedy
 26 Chrystus iest / y tam z nim mieszka: á nie w

iákimśi wieżeniu / ábo otchłaniách nowych /
 27 które Kalwin wymyśla / tworząc iákies in-
 28 se miejsce dla duś / oprócz niebá / y czyszcá
 29 y piekła.

ROZDZ. II.

1 A **E**śli tedy które
 2 pocieszenie w Chri-
 3 stusie / iestli które w-
 4 cieszenie miłości / ie-
 5 sli które towarzy-
 6 stwo ducha / iestli któ-
 7 ré wnetrznosci wli-
 8 towania: ¹ nápelńcie weselé moje /
 9 abyście tóž rozumieli / též miłość má-
 10 jac / iednomysłni / iednoź rozumie-
 11 jac. ² nie przez sprzeczanie / ani przez
 12 próżną chwałę: ále w pokorze / ieden
 13 drugiego májac / za wyśśeego náđ sie:
 14 ³ nie wpatrujac każdy co swégo iest /
 15 ále tego co drugich.
 16 ⁴ Abowiem to w sobie czuyć / co
 17 y w Chrystusie Jესusie: ⁵ który bedac
 18 w postáci Bożej / nie poczytał za
 19 diapieśtwo że był równym Bogu: ⁶ á-
 20 le wyniszczył samégo siebie / przyswo-
 21 by postac slugi / sstawy sie ná podo-

8 bieństwo ludźi / y postawa náleżiony
 9 iáko człowiek. ¹ ² Sam sie poniżył /
 10 sstawy sie posłusnym aż do śmier-
 11 ci: á śmierci krzyżowey. ³ Dla czego
 12 y Bóg wywyższył go / y dárował mu
 13 imie które iest náđ wśelákie imie: ⁴ á-
 14 by ná imie Jესusowe wśelkie koláno
 15 kłekało / niebieskich / ziemskich / y pod-
 16 ziemnych. ⁵ á iżby wśelki iezyl wyzna-
 17 wał / iż Pan Jესus Chrystus iest w
 18 chwale Boga Oycá.
 19 ⁶ Przetóž namilśy moi (iákoscie
 20 záwśe posłusni byli) nietylko iáko
 21 przy moiey bytności / ále teraz dáleko
 22 wiecéy w niebytności moiey / z boia-
 23 żnią y ze dżeniem zbáwienie wáśe
 24 spárawuycie. ⁷ Abowiem Bóg iest któ-
 25 ry spárawie w was y chceć y wyko-
 26 náć / wedle dobrej wolej. ⁸ A wśy-
 27 tko czynicie ktróm semrania y waha-
 28 nia / abyście byli bez przygány / y szes-
 29 rzy synowie Boży bez náganiénia w
 30 posrzedku narodu złego y przewro-

bzyd. 2. b 9.

¹ Isa. 45. d2;
Rzym. 4. b11.
² piekielných.

³ my tedy
chcemy: ále
Bóg w nas
spárawie y
chcenie: my
tedy czynie-
my: ále Bóg w
nas spárawi-
e y czynie-
nie, wedlug
dobrej wo-
ley.

Augu: de
bono per
seu: cap. 13.
d1. Pict. 4. c
9.

tnego /

¹ á iákokol-
wiek okázy-
choć sćażac
śukając
chwały Bo-
żej, choć též
całusiego.

Święty ná-
raz po śmier-
ci z Chri-
stusem.

² 1. kor. 10. f
24. y 13. b 5.

³ w náimie:

Stońcy kół
ayc.

2. Dnia 16. a 1

1. kor. 10. f
24. y 13. b 5.

Abó znaćie.
6.

Christus iest
prawym Bo-
giem z przy-
rodzenia.
W przypisk:
Nowego test.

1.

Ian 14. 12.

3.

16 C tnego/ między którymi świecićie iako
światła/ na świećcie: zachowując
iac słowo żywota ku przechwalaniu
mojemu na dzień Chrystusow.

17 Jsem darmo nie bieżał/ ani m darmo
pracował. Ale choć mie y zarzeż
na ofiarę y posługowanie wiary w
śey/ wesele sie y pomagam wsztm
wam wesela. A z tegoż y wy sie wese
cie y pomagaycie mi wesela. A spo
dziewam sie w P. Jesucie / iż rychlo
Tymotheusza posle do was: aby m
y ia był dobieży myśli/ dowiedziawszy
20 sie co sie zwami dzieie. Abowiem
niemam żadnego tak iednomyslnie
go/ któryby sie zszereży miłości o was
pieczował. Bo wszyscy co ich iest
21 szukaia: nie co iest Jesusa Chrystusa.
22 A doświadczenie iego poznaycie/ iż
iako syn oycu/ zemną służył w Ewán
23 ieliu. Spodziewam sie tedy iż te
go do was posle/ skoro obacze co sie

zemną dzieie.

24 Ale dusam w Panie iż y sam ry
25 chlo do was przybede. A rozumia
D tem za potrzebną/ posłać do was
paphrodytą bratą y pomocniką y spól
26 boiowniką mego/ a wászego Apo
stolą/ y służe w potrzebie moiej. A
bowiem pragnął was wszytch / y
frąsował sie / dla tego żeście byli
27 słyseli że chorował. Bo iście choro
wał aż do śmierci: ale Bóg smilował
sie nad nim: a nie tylko nad nim/ ale
28 też nademną/ iż bym nie miał smut
ku na smutek. Tym rychley tedy po
stałem go / abyście go wyżarzowy /
29 zaś sie wesełili / a iabym był bez smu
tku. Przyimicie go tedy w Panu z
wsełatim weselem: a takowe we cści
30 miécie. bo dla sprawy Chrystuso
wey przyszedł aż do śmierci/ wydawszy
dusze swoie / aby wypełnił to czego z
was niedostawało do posługi moiej

posłańca, iako
O. cume-
nus wykła-
da: abó iśku
pá wászego,
iako Theodo-
ret. Bo na n
czás kápłany
Biskupów, a
Biskupy Apo-
stolmi zwa-
no.

6 Który będąc w postaci Bożej / Tu i
śnie wyrażono mamy/ że Pan Christus iest
prawym Bogiem/ ponieważ ma postać / to
iest / naturę Bożą: według której / nie z wy
dzierstwa / ale z natury abó z przyrodzenia
iest równym Bogu Oycu. A przetoż sa
żuta to miejsce Nowo chryzetycy. Budny m
wi: Christus był w kształcie Bożym / to iest
miał wielką moc czynienia cudów / abó wiel
kie cuda czynił. Ale to sprośny wykręt. Bo
naprzód słowo Gręckie *μορφη* nigdy nie wpie
śnie S. nie znaczy kształtu zwierzyńca / for
mam exteriorem, iako Chrysofom S. przypo
mina pisać na to miejsce: ale wszedy formam
substancjałem, to iest / postać / istność / abó
naturę. Dugie / Jesli bydy w postaci Bożej
iest / mieć wielką moc ku czynieniu cudów /
abó cuda czynić: tedy by y Apostołowie by
li także iako y Pan Christus w postaci Bo
żej: ponieważ y on też moc miał / y snad
wiersze nišli sam Pan Christus/ cuda czynili.
Lecz tego niś rzecz nie może / iśby Aposto
wie byli w postaci Bożej / gdy cuda czynili.
Przetoż bydy w kształcie Bożym nie iest cu
da czynić / abó mieć moc cudów czynienia.
Trzecie / Paweł S. kládzie tu postać Bo
żą naprzeciw postaci służy. Lecz postać służy iest
natura człowieka / a nie moc abó sprawa i
ka. Bo sam Paweł S. wykládaiac co to iest
postać służy / przydaie te słowa: Stal sie na
podobienstwo ludzi / y figura abó kształtem
iest należon (to iest tak był) iako inny czo
wiek. Jako tedy prawdziwie przysiał Chris
tus postać człowieka / to iest / naturę y przy
rodzenie człowieka: tak też prawdziwie był
pierwý w postaci Bożej / to iest miał natu
rę Bożą / y był prawym Bogiem / Bogu
Oycu równym. Co sie iasniy z tych słów po
kazuje. Wynyszył sam siebie. Bo iako by sie
wynyszył / iest przed tym nigdy pełnym nie
był: Jakoby wziął postać służy / iest był za
wse służy. Jako będąc bogatym / stał sie
ubogim dla nas / iest by pierwý nie był bo

gaty: Był tedy Pan Christus pierwý Bo
giem / nišli sie stał człowiekiem. Czwarté /
iest iśsa iest / bydy w postaci Bożej / a nišli
bydy Bogiem: to też iśsa będzie / bydy w po
stać człowieka / a nišli bydy człowiekiem.
Ża czymby Pan Christus nie był prawy czo
wiek / aleby tylko na sie wziął kształt czło
wiecy / y wdawał sie za człowieka / nie będąc im
własnie. Co iest sprośne kacerstwo Mianis
chusowe. Nakoniec wszyscy Doktorowie
kościelni tak to miejsce zgodnie wykládaią:
y sam Ambrosy S. gdy tak piśe: Cóż iśnego
iest bydy w postaci Bożej / iedno w naturze
Bożej / Ten zaśie komentary / który przy
wodzi Budny pod tytułem świętstwu Mianis
chusowego / nie iest własny iego. Ale y ten au
tor / którykolwiek był / iasnie wyznawa / iż
Christus iest prawym Bogiem / y Oycu ró
wnym.

6 Nie poczytał za drapiest woj y te słowa /
z Maximinem onym Arianiem / Budny tak
falsznie: Nie ciągnął abó nie żadał tego wy
daru aby był równym Bogu: to iest nie czy
nił sie Bogu równym. Ale przeciw temu ma
my naprzód świadectwo Janá S. Iś sie
Christus czynił równym Bogu. Potym ma
my wszytkie Doktorzy kościelne / którzy tak te
słowa zgodnie wykládaią: Iś Christus był
równem Oycu / nie z wydzierstwa / ale z natu
ry: ponieważ był Bogiem z przyrodzenia.
Atemu / y samá rzecz ten wyklad podaię / chy
bąbyśmy chcieli gwałt piśmu uczynić. Nád
to / iest bydy w postaci Bożej iest bydy w iś
ności Bożej / iakosmy inż wyssey pokazyli
tedy Pawłowi nie lża było / iedno wyznac
Syná bydy równym Bogu / o którym inż był
rzekł / iż iest w postaci Bożej. To tedy tu
chciał rzec Paweł S. Iś Pan Christus będąc
w postaci Bożej / Bogiem z przyrodzenia /
aż sie ciał bydy prawym Bogiem / y równym
Bogu Oycu / nie z żadnego wydzierstwa (i
ako Lucifer chciał gwałtem wydrzeć y sobie
przywłaszczyc równość Bożą) ale z natury

4.
2. kor. 8. 9.

5.

Amb. epi.
47. & li. 2.
de fide ca. 4

Christus Bo-
giem z przy-
rodzenia.
Aug. cont.
Maximi li.
2. c ap. 5.

Wyklad
słow Apo/ol-
skich.

Iśa. 14. 14.

abó

Ian 1. 14.

Christus co y
nam y sobie
zaśluzyl.

Abó prze-
cie sie pšov,
zlych robo-
tnikow. G.
Heretycy iá
ko pás iádo-
wie, éli robo-
tnicy, ná ro-
zmáyte se-
ky rozsiéka-
ni.

duchem Bo-
zym sluzi-
my. G.
2. kor. II.
c 22.
Dzie 23. b 6
Abó zápál-
czywości.

Niepewność
zbawienia.

Abó z przyrodzenia. Jednak bedac tak za-
cny y wysoki y mogac sie popisac równo-
ścią z Oycem która miał z przyrodzenia y v-
żywać iey bez gwałtu y krzywdy żadnego :
wsakże aby nam przykład pokory zostawit/
wyniszczył sam siebie / y tak sie nizko spuscił/
że dla nas nature człowieka y postać nie-
wolniejsza przyiac raczył : mogac sie bez krzy-
wdy żadnego pokazać Bogiem y Panem
wszech rzeczy. Wykret zaś Bódnego. (Wy-
niszczył sam siebie / gdy sie dał poymać / wie-
szac y krzyżować) przeciwny jest Pawłowi ś.
który mówi : Wyniszczył sam siebie / przyia-
wszy postać słudźnicza : Żład to pewnie ma-
my / iż nie ná ten czas dopiero wyniszczył sam
siebie / gdy sie dał poymać : ale kiedy przy-
iał słudźnicza postać to jest / nature człowie-
cza : gdy ten który był Bogiem od wieku /
równym Oycu / raczył sie stać człowiekiem
czasów ostatecznych.

Dla czego y Bóg] To przeciw Kálwi-

ROZDZ. III.

1
A

Ostatek brá-
cia moi / weselcie
sie w Pánu. Tóž
wam piśać /
mnieć nie ciężko/
á wam potrze-
bno. ¹ Pátrzcie

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

¹ Alle co mi było zyskiem / tom po-
czytał dla Chrystusa bydyś škoda.

² Wsem poczytam wszytko zá škó-
de dla wysokiego poznania Jhesusa
Chrystusa Pána mego : dla którego m
wszytkiego postradał / y mam sobie
zá gnóy / abym Chrystusa zyskał : ³ y
był náleżon w nim nie mając sprá-
wiedliwości moiey która jest z záko-
nu : ale te / która jest z wiary Chrystu-
sa Jhesusa / która z Boga jest sprawie-
dlivość przez wiare : ⁴ żeby m go po-

Alle ścigam ágabych iáko] Jesliś Apostól
wstáwicznie robił / iáko nie bedac pewien / ié-

nowi / który tak nie tástaw ná zaslugi wier-
nydy / że sie nie wstydył mówić / iż y sam Pan
Christus ile cslowiek nie sobie nie zasluszył.
Lecz to bluźnierstwo / y tu y ná inszych miey-
scách zbija pismo S. Godzien jest / prawi-
báránek który jest zábit / wziąć wladzã y bo-
stwo : Widyśmy Jhesusa / dla boleści śmierci
czcia y chwala wkoronowanego.

10

Abym ná imie Iesusowe] Jáko styśac imie
Pána Jhesusowo stusnie P. Jhesusowi / á nie
głosowi / áni temu słowu wczáwość czyni-
my : tak też widzac obraz Pána Jhesusowi / nie
drewnu áni máterniey / nie fárbam áni málo-
waniu : ale samemu P. Jhesusowi / którego on
obraz znaczy / y przed oczy stáwia / sie kła-
niamy.

12

Z bólaźnią y ze drżeniem] To przeciw
wfnosci y bezpieczenstwu heretyków / którzy
ná wiare swa hárdzie káza / y nie watpliwie
wierza iż beda zbawieni / tak Lutrowie y
Kálwinistowie / iáko y Nowochrzescicy.

znał y moc zmartwychwstania iego /
y spólecznosc vtrapienia iego : przy-
podobány śmierci iego / ¹ ieslibym
iáko zabiezał ku powstaniu które jest
z martwych. ² Nie izby m już wziął /
Abó już doskonałym był : ale / gonie-
ieslibym iáko vchwycił / w czymem y
vchwycony jest od Chrystusa Jhesusa.

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

³ Brácia / iac nie rozumiem izbych
vchwycił. Lecz iedno tego co ná zad
jest zápámietywájac / á do tego w-
przódy wyciągájac sie / ⁴ bieże do kresu
ku základu wysokiego wezwania Bo-
żego w Chrystusie Jhesusie. ⁵ Któży
smyskolwiek tedy doskonałi / to rozu-
miemy : á iesli co inaczey rozumié-
cie / y to wam Bóg ⁶ obiawi. ⁷ Wśá-
kóž do czego smy przyszli / aby smy tóž
rozumieli / y w tymże práwidle trwá-
my.

⁸ Bádźcie náśladowcami moimi /
brácia : á vpátruycie te którzy tak cho-
dza iáko macie wzór náś. ⁹ Boc ¹⁰ wie-
le ich chodzi / ktorém wam czesto opo-
wiádał (á teraz y pláczac powiádam)
nieprzyiaciele krzyža Chrystusowego :
¹¹ Któzych koniec / zátrácenie : Któzych
Bóg / jest bızuch : y chwala w sromó-
cie ich / którzy ziemskie rzeczy milia.

¹² A náśe obcowanie jest w niebie-
siech : žład też zbawiciela oczekawa-
my / Pána náśego Jhesusa Chrystu-
sa / ¹³ Który przemieni ciało ¹⁴ podłości
náśey przypodobané ciálu iásności
swoiey wedle skuteczności / która też
wszytko podbić sobie może.

śliżby do kresu dobieżec miał : iákož my grze-
śni pewni bydyś możemy tást y zbawienia /

Bluźnier-
stwo Kálwi-
nowo.
Obia. 5. 9.
Zyd. 2. 9.

Obrazy.

Wfnosc hare-
tycka.według te-
góz snuru
poprpnymy.Rzym. 16.
c 17.

náśe podle.

ná gole

Świtych naśladować ma my.

na gołe obietnice y namowy odszepieńców / y przez same wiare: gdyż niewiemy pewnie / jeśli sie to / czego chce Bóg po nas / w nas naydzie.

Bądźcie naśladowcy memi / I piękna a s / wieta rzecz jest kiedy Pasterze mogą rzec trzo / dzie swę: Bądźcie naśladowcy memi. W

czym sie nie dzieje Panu Chrystusowi żadne / wblizenie / gdy lud naśladowie nauki y dobre / go żywota swoich Apostołów / y także innych / switych / Augustyna / Benedykta / Domini / ka / Franciszka. Jako tedy / naśladowac swie / rych / naśladowiemy samego Chrystusa / tak wzy / wając switych Chrystusa w nich wzywamy.

Wzywanie: SS.

ROZDZ. III.

TAK bracia moi namilsi y wielce pożada ni / wesele moie y korono moi: tak stóycie w Panu / namilsi. ¹ E

² wodnię żadam / y Syntychi prosię / aby toż rozumiały w Panie. ³ A pro się y ciebie towarzyszu prawdziwy / po magay tym który w Ewangelii spo lu zemną pracowali / z Klementem / y z innymi pomocnikami moimi / któ rych imiona są w księgach żywota.

⁴ Wesełcie sie zároveň w Panu. po wtóre mówię / wesełcie sie. ⁵ Skrom ność waszą niech będzie wiadoma w / szętkim ludzom. Pan blisko jest.

⁶ Nie troszczcie się o nic: ale we w / szętkiej modlitwie y prośbie z dzieko waniem niech żądania wasze będą w / Boga oznajmione. ⁷ A pokój Boży / który przewyższa wszelki smysł / nie chaj strzeże serc waszych y myśli wa szych w Chrystusie Jezusie.

⁸ Naóstatek bracia / cokolwiek jest prawdziwego / cokolwiek wstydlive go / cokolwiek sprawiedliwego / co / kkolwiek swietego / cokolwiek przyie mnego / cokolwiek dobrej sławy: ie / sli która cnota / jeśli która chwala kár ności / to obmyślajcie. ⁹ Czegoście sie też nauczyli / y przyieli / y slyšeli / y widzieliście we mnie / to czyncie: a Bóg pokój będzie z wami.

¹⁰ A w weseleliem sie wielce w Panu /

¹¹ iżescie wždy kiedy znorowi zażwrotneli / stając o mnie: iakóż y starałiscie sie: / aleście zabawieni byli. ¹² Nie mówię / iakoby dla niedostatku. abowiem / nauczyłem sie ia przestawać wczym / em jest. ¹³ Vniem y vniżać sie / vniem y obfitować: (wsędy / y we wsęm ie / stem wyćwiczony) y nasyconym bydź / lągnąc / y obfitować / y niedostatek / cierpieć. ¹⁴ Wszytko moge w tym który / mie vmacnia. ¹⁵ Wszakże dobieżescie / vczynili / vżyczywszy vcistowi moie / mu. ¹⁶ A wiecie y wy Philippensowie / iż na początku Ewangelii / gdym / wyszedł z Macedonii / żaden mi ko / ściół nie spółkował zemną w rachun / ku / datku / y wżetku / iedno wy sami:

¹⁷ Ponieważ y do Thessaloniki / raz y / dwa posłałiscie mi na potrzeby. ¹⁸ Nie / iżbym szukał datku: ale szukam owo / cu któryby obfitował na leżbie wa / szej. ¹⁹ A mam wszytko / y obfituję: / iestem napelnion / wżiawszy od Epá / phrodyta coście posłali / wonność / wdzięczności / ²⁰ a ofiary przyiemną /

²¹ Bogu miła. ²² A Bóg mój niechaj / napelni / wszelkie żądanie wasze / we / dług bogactw swoich w chwale / w / Chrystusie Jezusie. ²³ A Bogu y Wy / cu naszemu chwala na wieki wieków. Amen. ²⁴ Pozdrówcie każdego swie / teg w Chrystusie Jezusie. ²⁵ Pozdra / waia was bracia którzy są zemną. Pozdrawiaia was wszyscy swięci: a / zwlaszcza którzy są z Cesarzkiego do / mu. ²⁶ Laska Pana naszego Jhesusa / Chrystusa z Duchem waszym. Amen.

ofwiskeli.

Christusie, G.

z wstętem. G.

Reym. 12. a 1.

wšelka po / treba wasza

z wami / wszyckimi, G

Abó y we / wszyckim mo / alu w y pro / sba.

Korona dwo / raka.

Paweł S. nie / miał żony. I. kor. 7. 3.

Wesele y korona / I / Żowie ie weselem y / korona swoia / prze to / iż czekał korony żywo / ta wiecznego / iako zapłaty za swe prace dla / nich podiere. Skąd sie też wezmą / iż oprócz / istotnej oney chwały / która będzie z widzenia / y z używania Boga / iest też y inna rozniata / chwala z strony stworzenia: a iż słuszniey / Kátholicy Panne naswietła zowią wese / lem / żywotem / y nadzieia swoia.

Towarzyszu / I / Który mniemaią żeby / Paweł przez tego towarzysza żone swa roz / miał / ci skłádzie bładza / iako y sami Grec

cy Doktorowie a na imie Chrysoſtom y The / ophilakt poſażnia / piſac na to mieſce. Wo / to pewna iż Paweł S. żony nigdy nie miał / y o / u / y / o / s / po Grecu / a po Lacinie compar / nie żone / ale towarzysza wlaſnie znamię. A przetoż przez tego towarzysza rozumieć ma / my / abó meża który białe / y / głowy / przed / tym mianowany / to iest Ewodnię / abó / Synthich / iako Chryſtoſtom y Theophilá / kus mówia: abó niektórego pomocnika Pá / wlowego y ſpołtobornika w przepowiadaniu / Ewangelii S. iako Theodoretus y Żymo

rozumieta:

Iálmuzny
platne.

18

rozumieć: ábo Germanus iest własné imię
meżá/ iáko chce Oecumenius. Jáko by rzékt:
Proszę cie Germane towarzyszu.

Osiáre przyiemną / Obacz iáko sa iálm
muzny Pánu Bogu wdzięczné: á zwłaszcá

które sie obracá na Eáplany / załonniki / y
na inšie nabożné osoby / za nagrodę do
brodzieystw duchownych. Do ták sstawia
sie niaćka ofiára/ bázjo wonna y przyiemna
Pánu Bogu.

ARGVMENT LISTV DO KOLOSSAN.

KOLOSSanie w Agyiey mnieyszy, sásiédzi Láodiczanów, od Archippá y od Epáphrá ná wiáre
Chrześciáńską piérwéj náwrócić, byli potym kácerstwem Symonowym uwiedzeni, które uczy-
ło, iż Chrystus nie dosyć iest ku poiednaniu y zbáwieniu, ále przez ányoły poiednání y przystęp do
Bogá mamy. Mieli nád to wiele inszych zabobonów ták Zydowskich, iáko y Pogáńskich. Przetóž ich
Apostól nápomina, áby sie strzegli ták fałszywych Apostolów iáko y Philosophów sekty Platono-
wéy, którzy odrzuciwszy Chrystusa (który prawdziwie iest głowá kościoła y pośrzednikiem między
Bogiem á ludźmi) ná iego miejsce w prowadzáli pewné iákieś ányoły, iáko by nádeń zacieysze: któ-
ré též mnieyszymi Bogami zwáli, ucząc áby im ludzie ofiáry czynili (gowiąc to pokorą) y obiecując,
že przez nie mieli przysć do nawysšego Bogá. Którym błędem kácerstwo Symoná czárnokšiežniká
przez dlugi czás zwodziło wiele ludzi: iáko Epiphániusz świadczy. Przeciwno tym tedy Páweł s.
uczy, iż Pan Iesus Chrystus iest stwórzycielem wszytkich ányolów, Bogiem w personie, głowá ko-
ścioła, y zwierżchnym wselákim sposobem. A iż nie kto inszy iedno on iest odkupicielem, pośr-
ednikiem y iednázem między Bogiem á ludźmi: przez którego do Bogá przystępować mamy: ták iż
choć my sami, choć kto inszy ná niebie ábo ná ziemi zá námi sie modli, te dy sie modlić ma przez Páná
nášego Iesusa Chrystusa, iáko kościół powszechny w swych modlitwach czyni: usłáwiećnie á iáwnie
wyznawájąc, przeciwko takim zwodzićcielóm, imię y zásluge y pośrzednictwo Páná Chrystusowé.

Epiph. hę-
reli 31.

LIST BŁOGOSŁAWIONEGO PAWŁA APOSTOŁA Do Kolossan.

ROZDZIAŁ I.

1
A

AWEL

Apostól
Jesu Chri-
sta przez
wolę Bo-
żá / y Ty-
motheusz
brát: tym
któzy są w

Kolosiách świętym / y wiernéy brá-
ciey w Chrystusie Iesusie. ¹ Lástka
wam y pokóy od Bogá Oycá nášegó /
y Páná Iesusa Chrystusa. Dziękuie-
my Bogu y Oycu Páná nášegó Jez-
susá Chrystusa / záwsze modláć sie zá

4

was: ² wšlyšawszy wiáre wáše w Chri-
stusie Iesusie / y miłosć która macie
ku wszytkim świętym / ³ dla nádzicie

5

która iest wam odłożona w niebie /
któragście ⁴ slyšeli w słowie prawdy
Ewángełiéy / ⁵ która przysła do was /

6

iáko y ná wszytkim świecie iest / y o-
woc przynosi / y pomnázá sie iáko y w
was / odedniá tego któregóście wšly-
šeli y poználi lástke bożá w prawdzie /

B

7

⁶ Jákoście sie náuczylí od Epá-
phrá namilszego spól slugi nášegó /
który iest wiernym slugá Chrystusa
Jesusa dla was: ⁷ który též nam o-
znaymil miłosć wáše w Duchu.

8

⁸ Dla tego y my odedniá któregó-
smy wšlyšeli / nieprzestawamy zá was

9

o u

sie

Rogroscze-
nie Ewánge-
lię po
wszem swie-
cie.

		na ziemi / bądź co w niebiesiach jest.	
*27b.	10	21	
		22	*całkowicie
św.
*abo chwale
bney miano-
ści. G.	11	23	
		24	*moich. G.
	12	D	
2 Jan 1. a 3.	13	25	
	14	26	
	15	27	
*abo przed
wszystkim. G.	16	28	*abo, która.
G.
b I. kor. 15. e
21.
Obj 1. b 5.	17		
	18		
*przez. G.	19		
	20		
Kościół Sero
ki y znaniomy
po wszystkim
świecie.	6	24	Christus re-
sces cierpi,
naślugnie, y
dosyć czyni w
złotkach
w oich.
Dnia 9. 4.
Pan Bóg nas
czyni godny-
mi.	12		
Christus vro-
żony przed
wszystkim
stworzeniem
Ambros.
Chrisost.
Syr. 24. 5.	15		Odpusty.

ROZDZIAŁ II.

I
A

Bowiem chce
abyście wiedzieli
iakié staranie
mam o was y o
tych którzy są w
Laodycei y któ
rzykolwiek nie wi-

- 2 dzieli oblicza mego w cieles: aby po-
ciepne były serca ich / spojwsi sie w
miłości / y tu wszelkim bogactwom
zupełności wyrozumienia / tu pozná-
niu tajemnice Boga Dycy y Chry-
3 stu sá Jესusá / w którym skryté są w-
szystkie skarby mądrości y wmiętno-
4 ści. A to powiadam / aby was nikt
nie podśedł przez wyniosłość mo-
5 wy. Bo áczkolwiek ciałem odległy
B iestem / ále duchem iestem z wami :
wefelac sie y widzac porzadek was / y
6 utwierdzenie téy / która iest w Chry-
stusie wiary násey. Jakóście tedy
7 przyieli Jესusá Chrystusá Páná / w
nim chodźcie / wkożenieni y wybudo-
wani w nim / y wmożenieni wiary / iá-
8 kóście sie téż náuczyci / obfitując w
nim w dzieł czynieniu.
- 9 Pátrście by kto was nie osukał
przez Philosophiá / y próżné oma-
mienie : wedle ystáwy ludzkiéy / po-
10 dług elementów swiátá / á nie we-
dług Chrystusá : gdyż w nim mie-
11 ska wszystko zupełność Bóstwa cieles-
nie : y iestescie w nim nápełnieni /
który iest głową wszelkiego kśiestwa
y zwierchności : w którym y obżezáni
iestescie obżezaniem nie reká wczys-
nionym / w zewleczeniu ciáá * cieles-
nego / w obżezaniu Chrystusowym /

12 pogrzebieni z nim we chrzcie : w któ-
rymescie téż powstałi przez wiárę stu-
teczności Boga / który go wzbudził z
martwych.

13 A was gdyście byli umarli w
C grzechách y w odrzesku ciáá wasz-
go / spól ożywił z nim / dárowawsi
14 wam wszystkie grzechy / zmażawsi
który był przeciwko nam Cyrográph
"dektetu" / który był nam przeciwny /
y ten zniósł z posrzedku / przybiwsi ji
15 do krzyża : y zlurowsi kśiestwa y
zwierchności / wymiódł ná widok
16 śmieie / iáwnie triumph z nich czy-
niac sam przez sie. Niechayże was
tedy nikt nie sádzi w pokármie ábo
w pićiu / ábo w częsci dnia swietego /
17 ábo w Clowie / ábo sábbátów : któ-
re są cieniem rzeczy przyszlych / á ciá-
18 ło Chrystusowo. Niechay was nikt
nie zwodzi / chce przez pokore y na-
bożnistwo anyolów / czego nie wi-
dział chodzac / próżno nádeży smy-
19 slem ciáá swego : á nie trzymając
sie głowy / z którego wszystko ciáło przez
spoienia y związania zrzádoné y
spólne złączone / roście ná pomno-
żenie Boże.

20 Jesliście tedy umarli z Chrystu-
D sem / od elementów tego swiátá :
przecżcie iestescie iákoby żywiac ná swie-
21 cie stánawiacie : Nie dotykajcie
22 sie / ani kosturycie / ani ruszajcie : Co
wszystko iest tu skáżeniu sámy m wży-
waniem / wedle przykázán y náuk lu-
23 dzkich. Które mają pozór mądrości
w zaboboních y w wpołożeniu / y w
niefolgowaniu ciálu / nie we czci iá-
kiey tu násyceciu ciáá.

skuteczność
kożp.

b Eph. 2. a. 1.

dektetami.
G. S. ábo, ná-
ukami.

c Mat. 24. 24

d myślenie.

e wczel się dā
iēcie. G. ábo,
wstāwam się
poddācieci.f to iest, nie
karmiac ciā-
lā swego do
syciā. Hebr.

g Posty.

h Wzywānie
świytych.i bożowanie.
G.j ábo wywo-
dzą.
1. kor. 5. 2.k Chrystusá
G.l grzechu w.
G. cięlesnychm iakię Philo-
sophiā Pá-
wel S. brze-
dā.

8 Przez Philosophiá] O Philosophiēy
Pogánstkiéy mówi Páwel S. która ná on czas
plużyła w Gréciēy : którzy oni przeciw
artykulom wiary Chrześciánstkiéy wzywáli :
spierając sie iż nie iest podobné ciáło zmar-
tychwstanie. á iż może kto mieć bez Chri-
stusá żywot błogosławiony. Jáko y dzis Kal-
winistowie / z téż Philosophiēy sturmuia
przeciw prawdziwey bytności Ciáá y kwi-
Pánstkiéy w S. Sakramencie. Iż / prawi / i-
dno ciáło nie może bydź zárazem ná rózných
miejscách. Iż táż biáłość / okragłość y smá-
kostáie. Táć téż Nowochrzescy / przeciw
bóstwu y wieczności Syná Bożego Philo-
sophiēy rádżi dobywáta. Táka tedy Philo-
sophiá Apostól potępia / która wiárę Chry-
ściánstka wywócié wśitnie : á nie te która
iēy náprzeciw medikóm tego swiátá broni.

16 W pokármie ábo w pićiu] A to mieysce
heretycy glupie á niebácznie náprzeciw po-
stom y swietom Chrześciánstkim przywo-
dzą. Gdyż tu Páwel nie o chrześciánstkim
ále o żydowskim obchodzeniu swiat / no-
wych kśiężców / y sábbátów / y o potráwach
y nápojach żydóm zázáanych mówi : Które
były cieniem y figura przyszlych rzeczy : y
przetóž uż mieysca w wiernych nie máta.

18 Przez pokore y nabożnistwo Anyolów]
A té stowá heretycy glupie ciagna przeciw
wzywaniu y czci swietych w kóściele zwy-
czáynéy. Bo to Páwel potępia kácerstwo
Symoná czárnokśięstniká / który wzył / że
niektórzy Anyolowie máta bydź Bożá czáca
chwaleni / iáko mnieyszy bogowie / którzy y
swiat stworzyli y przez Proroži mówili : á iż
żaden nie może wblagáć Boga náwyszejšego /

Tert: de
Præscript.

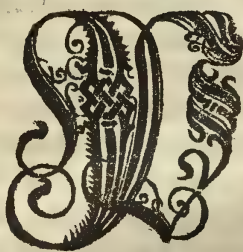
Który niewdziálny test/ iedno przez te An-
yoly. O tym kacerstwie tak Tertullian pise:
A Symonowego czarnoksiestwa nauka An-
yolom sluzaca / pewnie y ona miedzy ba-
wochwaltwa byla policzona/ y od Apostola
Piotra w samym Symonie potępiona. O
pisaniu te także Irenæus li: 1. ca: 20. y Epipa-
nius in hæresi Simonis. A o tym kacerstwie
abo czarnoksiestwie/ które Anoly miasto
Boga y Chrystusa chwaliło/ y ofiary im czy-
niło: wykladala to miesce wysocy Doktor
rowie: a mianowicie Chrysostom swiety
homil: 7. in epist: ad Colof: Decumenus y

Theophilaktus/ Hieronym/ Zaymo/ y Theo-
doretus. Vide Bellarm.

12 Nie dotykajcie sie] Darny y tego miety
scã heretycy naprzeciw postom koscielnym
y porawom w posty zakazanyim naciagala.
Gdy iasna rzecz/ ze to Pawel przeciw falszy-
wym Apostolom zydujacym mowi/ Ktõzy
chcieli poddać Chrzeszczany pod ceremonie
starago zakonu (aby sie nie dotykali mar-
tyrch zwierzat/ aby nie jedli poraw od
Moyzesa zakazanych) Ktõrym Chrzeszczan
nie wiecéy nie podlegli.

Posty.

ROZDZ. III.

Kzetoiesliscie
spól powstali z
Christusem: co
wzgõre iest su-
kaycie: gðzie Chri-
stus iest na pra-
wicy Bozey sie-

dzacy. Co wzgõre iest miluycie/ nie
co na ziemi. Abowiemescie vmar-
li: y żywot wasz skryty iest z Christu-
sem w Bogu. Gdy sie Christus ży-
wor wasz okaże: tedy y wy z nim oka-
żecie sie w chwale.

2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
A 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
B 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
C 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
D 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

6 7 8 9 10 11 12
B 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
C 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
D 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

6 7 8 9 10 11 12
B 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
C 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
D 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

6 7 8 9 10 11 12
B 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
C 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
D 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

6 7 8 9 10 11 12
B 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
C 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
D 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

6 7 8 9 10 11 12
B 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
C 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
D 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

6 7 8 9 10 11 12
B 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
C 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
D 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

6 7 8 9 10 11 12
B 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
C 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
D 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25
C 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25
D 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25

13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25
C 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25
D 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25

13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25
C 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25
D 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25

13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25
C 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25
D 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25

13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25
C 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25
D 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25

13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25
C 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25
D 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25

13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25
C 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25
D 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25

13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25
C 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25
D 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25

13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25
C 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25
D 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25

13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25
C 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25
D 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25

13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25
C 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25
D 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25

13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25
C 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25
D 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25

Christus. G.

Bozy. G.

2 w sercu wa-
sym Pannu.
G.
d I. kor. 10.
g 34

Eph: 5. e2a
I. Piot. 3. a 1
Eph. 5. f 25.

Eph. 6. a 1.

h Eph. 6. a 4
nie drażni-
cie, nie obru-
żajcie.
Eph. 6. a 5.
Tit. 2. c 9.
I. Piot. 2. c 13

stajcie. G.
Kzym. 2. b 11
Dzie. 10. f 34

smakuycie.

2 Ephe. 5. a 3

2 abo nie postu-
sne. G.

b Rzym. 6. a
4. b 12.
Ephes. 4. f
23.
Zyd. 12. a 1.
I. Piot. 2. a 1.
y 4: a 2.

Eph. 6. b 11.

Sprawniedli-
wość isborna,
a nie pocz-
sana.

ROZDZ. III.

1
A

Mowie / co
sprawiedliwego y
slusneg iest / czyn-
cie slugom : wie-
dzacze y wjmacie
Pana w niebie.

^aLuk. 18. 21.
¹Tef. 5. 12.
Eph 6. 18.
^b2. Thef. 3.
2 1.

2

3
B

^aW modli-
twie trwajcie : czynni bedac na niey
z dzieł czynieniem. ^bmodlac sie spó-
lecznie y za nas / aby nam Bóg otwo-
rzył drzwi mowy ku opowiadaniu ta-
iemnice Chrystusowej (dla której też
jestem związany) ^cabych ja oznay-
miał iako potrzeba aby mówil. ^dW
mądrości sie obchodźcie z tymi któ-
rzy są obcy : czas odkupiać. ^eMo-
wá wáśzą zawş wprzjemności niech
będzie solą posolona : abyście wie-
dzieli iako macie każdemu odpowie-
dzieć. ^fco sie zemną dziecie / wszytko
wam oznaymi Tychitus namilşy
biat / y wierny sluga / y spól sluga w
Pánu : ^gktóregom posłał do was ná-
to samo aby sie wywiedzial co sie dzie-
ie z wami / y pociesyl serca wáśe / ^hz
Onzymem namilşym y wiernym brá-
tem / który iest z was. Wszytko wam
oznaymia co sie tu dzieie.

^cEph. 5. dys.

10

11
C

12

13

14

15

16

17

18

ⁱPozdrawia was Arystarchus któ-
ry iest spólwiezien mój / y Marek cio-
teżony brat Barnabášow / o którym
wzieliście rozkazanie. Jesliby przy-
sedł do was przyjmiecie go / ^jy Jesus
którego zową Justem : którzy są z o-
bżezania. Ci sami są pomocnicy moi
w królestwie Bożym : którzy mnie
byli pociechą. ^kPozdrawia was E-
páphras który z was iest / sluga Chry-
stusa Jesusa / zawş pieczoluiący sie
o was w modlitwach / abyście stali
doskonálymi y pełnymi we wśelátię
woli Bożej. ^lBo dáie mu świáde-
ctwo / że ma wielką pracę o was / y o
tych którzy są w Láodycei / y którzy
w Hierápolu. ^mPozdrawia was ⁿLu-
kas lekárz namilşy / y Demás. ^oPo-
zdrowcie bracia którzy są w Láodyce-
i / y Tymphe / y zgromádenie któ-
ré iest w domu iego. ^pAl gdy v was
przeçytan będzie ten list / wczynieć á-
by też czytany był w kościele Láody-
censkim : á iżebyście ten który Láody-
censów iest wyczytáli. ^qAl powiedźcie
Archipowi : Doglądaj posługowa-
nia któres wziął w Pánu / abyś ie wy-
pełniał. ^rPozdrowienie / reką moją
Páwlową. Pámietajcie ná okowy
moie. Láska z wami. Amen.

^a2. Tim. 4.
b 11.

ARGVMENT listu pierwszego do Thessaloniczan.

Thessaloniczanie, bylić mieszanie głównego miasta Mácedonjskiego Thessaloniki. Ci fałszywych
Apostolów do siebie nie przypuścili, ale owşem ślategni będąc w wierze, prześladowania dla
niey meżnie wytrzymáli. Przetoż do nich Páwel S. ten cieszący list pişe, weseląc sie z wiary y ślateg-
czości ich : y nápominać aby w nich postępowali, o smartychwstaniu y o przysćiu też Pána
Chrystusowym, ku ich potwierdzeniu, nieco przypomina.

L I S T
BŁOGOSŁAWIONEGO
PAWŁA APOSTOŁA
Do Thessaloniczan.

ROZDZIAŁ I.

1
A

Pawel y Syl-
wan y Tymothe-
us kościolowi
Thessaloniczan
w Bogu Oycu / y
w Pánie Jesusie
Chrystusie. Lás-
ka wam y pokój.

2

3

B

4

ⁱDziękuiemi Bogu zawş za was
wszytkie : wspominając was w mo-
dlitwach nászych bez przestánku : ^jpá-
mietając ná dzieło wiary wáśey / y
prace / y miłość / y ^kcierpliwość ná-
dzieie Pána nášego Jesusa Chry-
stusa / przed Bogiem y Oycem ná-
szym : ^lWiedzac bracia wmiłowani

^abo cierpli-
wa nádieie.
Hebr.

od Bo-

W zupeł-
nym rpew-
nieniu.

5 od Boga / o wybraniu naszym : ¹ iż
Ewangelia naszą nie była do was tyl-
ko w mowie / ale w mocy / y w Du-
chu świętym / y w zupełności wiel-
kości : iako wiecie iaktymyśmy byli mie-
dzy wami dla was.

6 ² A wy sstaliście się naśladować
C mi naszymi / y Pańskimi : przyawşy
słowo w wielkim wciśnieniu / z wese-
lem Ducha świętego : ³ tak iżście się
sstali wzorem wszystkim wierzącym
w Macedonię y w Achaję. ⁴ Albo-
wiem od was rozasłwiona jest mo-

wa Pańska : nie tylko w Macedoni-
ę y w Achaję / ale na wszelkim mie-
scu / wiara wasza która jest ku Bogu
rozestła się tak iż nam nie trzeba nic
mówić. ⁵ Bo sami o nas opowiadają
iż iaktymy weszcie do was mieli : y
iaktoscie się nawrócili do Boga od
baldwanów / abyście służyli Bogu ży-
wemu y prawdziwemu / ⁶ y oczekiwali
Syna iego z niebios (którego wy-
budził z martwych) Jhesusa / który nas
wywał od gniewu przyszłego.

Zakony.
I. kor. II. I.
Philip. 3. 17.

6 Naśladowcami naszymi y Pańskimi]
Naśladowacy świętych / y Chrysta Pana na-
śladowia. A toć naśladowanie rozmaitych
świętych było początkiem zakonów różnic-

nych w Kościele : które iednak wszystkie ciał-
gna ku doskonałszemu naśladowaniu Pana
naszego.

ROZDZIAŁ II.

1 **N**awiem sa-
mi wiecie bracia /
2 o naszym wejściu
do was iż nie pró-
3 żné było : ⁴ ale
przedtym wciś-
piawşy y ⁵ zelżeni
bedac (iako wiecie) w Philipiech /
duśnosćesmy mieli mówić do was w
Bogu naszym / Ewangelia Boża z
wielkim staraniem. ⁶ Abowiem na-
pominanie nasze nie z obledliwosci /
ani z nieczystosci / ani w zdradzie :
7 ⁷ ale iaktosmy doświadczeni byli od
Boga / żeby nam była zwierzona
Ewangelia / tak mówimy : nie iako
się ludziom podobając / ale Bogu /
8 który doświadczając serc naszych. ⁹ Albo-
wiem nigdyśmy nie byli w mowie po-
chlebstwa / iako wiecie : ani w okła-
szeniu łakomstwa / Bóg świadek jest :
10 ¹⁰ ani szukać chwały od ludzi / ani od
was / ani od innych. ¹¹ Mógąc bydź
wam obciążliwi iako Apostołowie
Chrystusowi : ale sstaliśmy się ¹² mał-
tżami w posrzedku was / iako gdyby
mamiła ogrzewała syny swoje : ¹³ Tak
was pragnąc / chcieliśmy chętlwie /
dać wam nie tylko Ewangelia Boża
ale też dusze nasze : żesćie się nam sta-
li namiłszymi.

9 ¹⁴ Abowiem ¹⁵ pamiętacie bracia pra-
cę naszą y trudzenie w nocy y w dzień
robiąc / abyśmy żadnego z was nie
obciążyli / przeporwiadałismy w was

10 Ewangelia Boża. ¹¹ Wście swia-
dkami y Bóg / iako swietobliwie / y
sprawiedliwie / y bez skargi byliśmy
wam którzyście wwierzyli. ¹² Iako
wiecie iaktosmy każdego z was (iako
dzieci syny swoje) ¹³ prośąc was y cie-
śząc oswiadczał abyście chodzili go-
dnie Bogu / który was wezwał do
swiego królestwa y chwały.

13 ¹⁴ Dla tego y my dziekujemy Bogu
C bez przestanku / iż przyawşy od nas
słowo słuchania Bożego / przyieli-
ście ie nie iako słowo ludzkie / ale (iako
to jest prawdziwie) słowo Boga
który skutecznie sprawuje w was któ-
rzyście wwierzyli.

14 ¹⁵ Abowiem wy bracia sstaliście się
naśladowcami Kościołów Bożych
które są w Sydoni iżem i w Chry-
stusie Jhesusie : iżesćie y wy toż ciesz-
picli od spól pokolemitów waszych /
iako y oni od Sydon. ¹⁶ Którzy y Pana
zabili Jhesusa y ¹⁷ Proroki / y nas prze-
śladowali / y Bogu się nie podobają-
iż / y wszystkim ludziom się spzeciwia-
iż. ¹⁸ broniąc nam żebyśmy nie mó-
wili Poganiom iżby byli zbawieni :
aby zarówne wypełniali grzechy swe.
abowiem na nie przyszedł gniew Bo-
ży aż do końca.

17 ¹⁹ A my bracia bedac opuszczonymi
od was na krótki czas twarzę nie ser-
cem : bierziesmy się kwapili widzieć
oblicze wasze z wielką chucią. ²⁰ Albo-
wiem chcieli przysść do was
(zwłaszcza ja Paweł) y raz y drugi :
ale przekaził nam satan. ²¹ Abowiem

*własne G.

któraj

2 Dział. 16. d
18. d 22.

borowanm.
G.

chchemi. 2. l
G. S.

wychowu-
i c.

b Dział. 20. g

I. kor. 4. c 12
2. Tef. 3. b 8

któraż jest nadzieia nasza / albo wese-
le / albo korona przechwalania? Iza-
li nie wy przed Panem naszym Jesu-

20

sem Chrystusem iestescie na przyscie-
iego?

Abowiem wy iestescie chwala
nasza y wesele.

Słowo Boże
nie pisane.

13

Słowa Bożego] Tu sie nauczyć mogą
odsepieni / iż nie to samo jest słowo Boże
co w Biblii jest napisano. Ponieważ wszy-
tkie kazania Pawła s. które miał do nich pier-
wój nışli ten list pisał / były słowem Bożym.

Panna Ma-
ria nadzieia
nasza.

19

Nadzieia nasza] Jesli oto Paweł weźmie

swę zowie nadzieia swa / weselem swym / y
korona chwaly: Czemuż heretycy są złe mądra
Katholikom / iż Panne naswieřsa y inne
święte / nadzieia swa zowę dla osobliwej w-
fności która w ich zastugach y przyczynach
mądra?

ROZDZIAŁ III.

1
A

Wzeto niemo-
gac sie wiecey
wstrzymać / wpo-
dobalo sie nam
zostać w Athe-
niech samym: a
postaliśmy a Ty

2

motheusa brata naszego y slugę Bo-
żego w Ewangelii Chrystusowej /
aby was potwierdził y napominał z

3

strony wiary waszej: aby żaden z was
nie trwożył w tych wciśtach: abo-
wiem sami wiecie / żeśmy na to po-
stawieni. Bo y gdyśmy byli w was /

4

opowiadaliśmy wam żeśmy mieli
cierpieć wciśnienie / iako sie y stało /
y wiecie. Dla tego y ia nie mogąc

5

sie wiecey wstrzymać / posłałem abym
sie dowiedział o wierze waszej / by
was śnać nie stusil ten co kusil / a że-
by nie stala sie daremna praca nasza.

6

Lecz teraz gdy Tymotheus od was
przyszedł do nas / y oznaymil nam
wiare y miłość waszą / a iż nas macie

7

w dobrej pamięci zawsze / żądając
nas widzieć / iako y my też was:

8

Dla tego bracia iestescie pocieszeni /
z was w każddej doległości y utrapie-
niu naszym przez wiare waszą: bo
teraz żywiemy / iesli wy stoicie w
Panu.

9

Abowiem któraż dzieła możemy
oddać Bogu za was / z wszelkiego
wesela którym sie weseliny dla was
przed Bogiem naszym: w nocy y we-

10

dnie barziej prosząc abyśmy oglądali
twarz waszą y dopełnili też czego nie
dostacie wierze waszej? A sam Bóg

11

y Ociec nasz / y Pan nasz Jesus Chri-
stus niech prosiuie dośge nasze do
was. A was Pan niechay rozmno-
ży / y ntech weźni aby obfitowała

12

miłość wasza / iednego ku drugie-
mu / y ku wszystkim: iako y my przeći-
wko wam: na wtwierdzenie serc was-
zych bez stłargi w światobliwości /

13

przed Bogiem y Oycem naszym / na
przyscie Pana naszego Jesusa Chri-
stusa ze wszystkimi świętymi ież / Am.

ROZDZ. III.

1
A

Wostatek tedy
bracia / żądamy
was y prosimy
w Panu Jesu-
sie / aby iakoscie
wzięli od nas /
iako sie macie

2

sprowować / y Bogu sie podobać / tak
żebyście sie y sprowowali: żebyście
wiecey obfitowali. Bo wiecie które

3

rozkazania dałem wam przez Pana
Jesusa. Abowiem ta iest wola
Boża / poświęcenie wasze: żebyście

4

sie powściągali od porubstwa / aby

5

wniał każdy z was naczynie swę trzy-
mac w światobliwości y wczciwości:

6

nie w namietności żądze / iako y
Pogani którzy nie znają Boga / a
żeby kto nie podchodził / ani ofu-
liwał w sprawie brata swęgo: a

7

bowiem mszczycielem iest Pan wszy-
tkiego tego / iakosmy wam przed tym
powiadali / y oświadczałi. Bo nas

8

Bóg nie wezwał ku nieczystości: ale
ku poświęceniu.

9

A przeto który tam gąrdzi / nie
gąrdzi człowiekiem ale Bogiem /
który też w nas dał Ducha swęgo

10

świątego. A o miłości braterstwa
nie potrzeba nam do was pisać: a

2 Rzym. 12.

a 20.

Eph. 5. d 17.

p

bowiem

Jan 13. d34.
y 15. c 17.
1. Jan 2. b 10
y 4. c 15.

ewangelijm.
G.

Gárdzcy
kościółem, y
Bogiem gár-
dzą.

1. król 8. 7.

22 Piot. 3. c
10.
Obia. 2. a 3.
y 16. c 15.

rodzocy.

synowie. G.

1. Iza. 59. c 17
Epha. 6. c 17.

boroiem wy sami od Boga iestescie
naučení abyście ieden drugie miłos-
wali. ¹⁰ Abowiem to czynicie przeciw
wszystkiej braciey we wszystkiej Macie-
doniey. A prosimy was bracia / iżby-
ście wiecéy obśtowali: ¹¹ y starali sie
abyście spożoynymi byli / a żebyście
sprawy wasze sprawowali / y rekami
swemi robili / iakosmy wam rosta-
zali: ¹² a iżbyście uczciwie sie obcho-
dzili z tymi którzy są obcy / a nieczy-
go nic nie požądali.

¹³ A niechcemy bracia abyście wie-
dziec nie mieli o tych którzy zaśneli /
iżbyście sie nie smucili / iako y dwudzy
któzy nadzieie nie mają. ⁴ Abowiem
iesli wierzymy iż Jesus umarł y zmar-

8 Nie gárdzi cłowiekim ale Bogiem I
Kto gárdzi kościółem y porządnyimi paster-
czami tego / y nauka ich abo przykazaniem:
ten nie miniey ¹³ iako gdyby samego
Boga przykazania wygárdził. Bo są od Du-
cha S. a nie zgola ludzkie przykazania. Prze-
tóż tak Bóg do Samuela mowil: Nie ciebieć

twychwstał: tak y Bóg te którzy za-
śneli przez Jesusa przyprowadzi z nim.
¹⁵ Abowiem to wam powiadamy w
D słowie Pánstkim / iż my którzy żyje-
my którzysmy pozostali / na przyszcie
¹⁶ Pánstkie nie vprzedzimy tych którzy
zaśneli. ¹⁷ Abowiem sam Pan z ro-
kazaniem y z głosem Archanielskim
y z trąbą Boga zstąpi z nieba: a po-
marli którzy są w Chrystusie / pow-
stają pierwsi. ¹⁸ Potym my którzy
żyjemy / którzy pozostaniemy / pospolu
pochwyceni bedziemy z nimi w oblo-
kach przeciw Chrystusowi na powie-
trze / a tak zároveň z Panem bedziemy.

1. kor. 15. c
23. g 51.

wygárdził / ale mnie / abych nie królował
nad nimi.

¹³ O tych którzy zaśneli I Niektórzy here-
tycy niebácznie twierdzili z tego miejsca / że
by dusze ludzkie spały aż do dnia sadnego.
Gdyż sie to zaśnienie o samych tylko ciáłach /
a nie o duszách rozumie.

Dusza nie spie

ROZDZIAŁ V.

A O czasiech y
o chwilach brá-
cia / niepotrze-
bujecie abyśmy
wam pisali. ² A
Abowiem sami
dośćateczniemié
cie / iż dzień Pánstki / iako złodziey w
nocy tak przydzie. ³ bo gdy rzeką / Po-
kój y bezpiecze: stwo: tedy nagle zgi-
nienie przydzie na nie / iako ból w ży-
wocie mǎjacey: a nie wybiegają sie.
⁴ A wy bracia / nie iestescie w ciemno-
ści: aby on dzień was miał iako zło-
dziej zaścic. ⁵ Abowiem wszyscy wy /
iestescie synowie światłości / y syno-
wie dnia: nie iestescie w nocy ani cie-
mności. ⁶ A tak nie spiny iako y in-
szy / ale czuymy y badamy trzeźwimi.
⁷ Abowiem którzy spia w nocy spia:
a którzy są piáni / w nocy są piáni.
⁸ A my którzy iestescie synowie / badaj-
my trzeźwi / oblekmy pancerz wiary
y miłości / a przylbice nadzieie zbá-
wienia.

⁹ Gdyż Bóg nie postawił nas ku
gniewowi / ale ku nabyciu zbawienia
przez Páná nášego Jesusa Chrystu-

¹⁰ sa. ¹¹ Który umarł za nas: abyśmy / cho-
ciaż czuimy / chociaż spiny / spolu z
nim żyli. ¹² Dla tego cieście sie spóte-
cznie / y budujcie ieden drugiego / iá-
ko y czynicie. ¹³ A prosimy was brá-
cia / abyście znali te którzy pracią-
miedzy wami / y którzy są przełożony-
mi waszymi w Pánu / y napominają
was: ¹⁴ iżbyście ie bǎrziej miłowali
dla ich piace. pokój miéćcie z nimi.
¹⁵ A prosimy was bracia / kǎrście
niepokoyne / cieście mǎłego fercá /
przyimujcie niemocné / ciérpliwymi
badźcie ku wszystkim. ¹⁶ Patrzącie aby
D kto złym za złe komu nie oddawał:
ale záwždy co dobrego iest náślady-
cie / ieden przeciw drugiemu / y prze-
ciw wszystkim. ¹⁷ Záwsze sie weselcie.
¹⁸ Bez przestánku sie módlcie. ¹⁹ We
wszystkim dziękujcie. abowiem tá iest
wola Boga w Chrystusie Jesusie ku
wam wszystkim. ²⁰ Duchá nie gǎście.
²¹ Proroctwo nie lekce wǎjcie. ²² A wszy-
stkież doświadczaýcie: co dobre iest
dzierżcie. ²³ Od weselǎkiego podobien-
stwa złego sie powściągaýcie. ²⁴ A
sam Bóg pokóiu niech was we wszy-
tkim poswieci: aby cały duch was / y
dusza y ciáło bez stǎrgi na przyszcie
Páná nášego Jesusa Chrystusa bylo

między sobą
G.

1. Piotr. 117. b
17. y 20. d 22
Rzym. 12. d 17
1. Piotr. 3. b 9.

1. Syr. 18. c 22
Luk. 18. a 1.
Kolo. 4. a 2.

doświadcza
i c. G.

2. kor 1, b 9
"pewna na-
dzieja wasza."
G1

Doświad-
czacie kroma,
y czego.

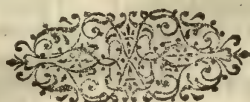
Czego inż
probować
nie potrzeba

24 zachowane.
25 Wierny jest który was wezwał /
26 który też uczyni. Bracia modlcie
27 się za nas. Pozdrowicie bracia wszy-
tkę w pocałowaniu świętym. Po-

28 przysięgam was przez Pana / aby ten
list przeczytany był wszystkim świętym
braciom. Łaska Pana naszego Jesu-
sa Chrystusa z wami / Amen.

20 Wszytkiego doświadczajcie / Gdy mówi
wszytkiego probujcie / nie dajcie wolności tes-
go probowania zgola wszystkim ludzom / Kto-
rzy są w Kościele : ale tylko tym którym do-
świadczać należy / to jest przełożonym Ko-
ścielnym. Ktemu nie mówi tu zgola o wszy-
tkich prorocztwach / pismach y naukach / żeby
znowu miały być probowane : ale tylko o
nowych / wartliwych y podejrzanym / które
też nie są doświadczane. Lecz nauka ksiąg

zakazanych nie jest wartliwa / ale iawnie szła
y szkodliwa : bo inż jest spiorowana y pote-
piona. Także z drugiej strony nie jest war-
pliwa nauka Konciliów albo Zborów Kościel-
nych / ale iawnie dobra y z Duchá S. y prze-
tóz Paweł S. odnosząc do Kościołów dekrét
Zboru Jerozolimskiego / nie mówił : Do-
świadczajcie / ale rozkazywał on dekrét za-
chowując.

ARGUMENT WTOREGO LISTU DO Thessaloniczan.

IZ Paweł, iako pragnął, do Thessaloniczan sam przyiść nie mógł, przeto ten wtóry list piśe do
nich. A iż ie strąsiono przyszłościem Pánákim ná sąd, iakoby wnet byđ miáło : pokazuje, iż ácz dzień
sądu Pánákiego pewno będzie, ná którym y oni swą zapłatę, y prześladowce ich, karanie odniosą :
wsákże nie tak rychło będzie, y nie pierwéy áz Antichryst przydzie : o którym nieco ognymuąc : y
prośąc aby se zań modlili, kaže sie strędz Chrześcíanów nie spokojnych, y prógnowących, á darmo
chléb iedzących.

LIST BŁOGOSŁAWIONEGO PAWŁA APOSTOŁA Do Thessaloniczan wtóry.

ROZDZIAŁ I.

A

2

20 WIEL
y Sylwan
y Tymo-
theusz : Ko-
ściółowi
Thessalo-
nickiemu
w Bogu
Oycu ná-
szym y w Pánie Jesusie Chrystusie.
Łaska wam y pokój od Boga Oy-

B

4

5

ca naszego y Páná Jesusa Chrystu-
sa. Powinnismy Bogu záwsze dzie-
kować za was bracia / tak iako sie go-
dzi / iż bázro roście wiara wasza y ob-
siruie miłość każdego z was przeciw
drugim. Tak iż y my sami przechwa-
lamy się z was w Kościołach Bożych /
z ciérpliwości waszej / y wiary / y we
wselkim prześladowaniu waszym y w
uciskach / które odnosicie. ná przy-
kład sprawniedliwego sadu Bożego /
abyście byli godni poczytani w kró-
lestwie Bożym / dla którego y ciérpi-

6 cie. i jeśli iedno sprawiedliwa jest v
7 Boga / żeby oddał wiecznienie tym
8 którzy was uciskają : i a wam którzy
C wieczni iestescie odpoczynienie z
nami w objawieniu Pana Jezusa z
niebą z anioły możliwości swojej / i w
10 płomieniu ognistym oddawającego
pomstę tym którzy Boga nieznają / y
którzy nie są posłuszni Ewangelii
9 Pana naszego Jezusa Chrystusa. Kto
rzy każni odniosą w zatraceniu wie-
czne od obliczności Pańskiej / y od
chwały mocy jego : i gdy przyjdzie

Ludzie bywa-
ją ciabą go-
dzi.

Bóg bywa v-
wielbion w
świątym.

Abyście byli godni i Obacz / i przez sta-
teczne a meżne mozenie wtrapienia dla Chry-
stusa / stają się ludzie godni korony kro-
nowa niebieskiego / która zasługuje. Patrz
Luk: 20. 35.

Aby był uwielbion w świętych swoich i

aby był uwielbion w świętych swo-
ich / y dziwnym się stał we wszystkich
którzy uwierzyli.

11 Iż wiara jest dana świadectwem
naszemu v was w on dzień. Dla cze-
go też modlimy się za was : a
by was Bóg nasz uczynił godnymi
wezwania swego / y wypełnił wszystkie
12 wola dobroci / y sprawę wiary
w mocy / aby było rozstawione imię
Pana naszego Jezusa Chrystusa w
was / a wy w nim podług łaski Boga
naszego / y Pana Jezusa Chrystusa.

Jako to nie wymiutę cści Pana Chrystusowey /
y owsem ią wielbi / że te sam Pan Bóg cści
y w nich się wielbnyim pokazuje : Tak też y
to że te koscioł cści y sławi / iest tu wietrzey
cści y sławie Pana Chrystusowey.

ROZDZIAL II.

1 A prosimy was
bracia przez przy-
ście Pana naszego
2 Jezusa Chry-
stusa y naszego z
gromadzenia do
niego : i abyście

2 się nie przedko wnosili od rozumu wa-
szego / ani byli wstrząśnieni / ani przez du-
ch / ani przez mowę / ani przez list i
3 koby od nas posłani / i takoby nadecho-
dził dzień Pański. i Niech was
nie wprowadzi żadnym sposobem.
4 abowiem nie przyjdzie / jeśli pierwszy
nie przyjdzie odstąpienie / y będzie ob-
14 iawion człowiek grzechu / syn zatrac-
cenia : i Który się sprzeciwia y wy-
5 si się nad to wszystko co zowię Bo-
giem / abo co chwala : tak że wsiedzie
w kościele Bozym / okazyując się iako-
6 by był Bogiem. i Nie pamiętacie iż
7 gdym iescze v was był / tom wam po-
wiadał : i A teraz wiecie co zatrzy-
8 mawa : aby był objawion czas swego.
i Abowiem się już sprawuje taie-
minica nieprawości : tylko aby ten
który trzyma teraz / dzierzał aż o diet
będzie z posredku. i A tedy obja-
wion będzie on zlosnik : którego Pan

* Chrystusow.
G.

* Eph. 5. b 6.
* iest Pan-
ski.

* iako Bóg G.

* Ila. 1. a 4.

Odstapienia

3 Nie przyjdzie odstąpienie i Przez to od-
stapienie rozumieć możemy abo samego An-
tychrysta : iako Chryzostom / Theodor / Ve-
cumenius / Theophilactus / y Augustyn S.

9 Jezus zabije duchem vst swoich : y za-
traci objawieniem przyszcia swego te-
10 go / i Ktoreg przyszcie iest wedle skute-
czności satanistey / z wszelką mocą /
y znaki y cudami kłamliwymi / y z w-
11 selkim zwiędzieniem nieprawości w
tych którzy giną / przeto i z miłości
prawdy nie przyieli aby byli zbawieni.
12 i Dla tego posle im Bóg skuteczność
osukania / aby wierzyli kłamstwu :
i i by byli osadzeni wstępy którzy nie
13 uwierzyli prawdzie / ale przyzwolili
na nieprawość.

14 i Lecz my powinniśmy Bogu dzie-
lować zawsze za was bracia v miło-
wani od Boga / i z was wybrał Bóg
15 pierwiastkami tu zbawienia / przez
poswiecenie ducha y przez wiare pra-
16 wdy : i na ktoreg też was wezwał przez
Ewangelia nasze / tu nabyciu chwały
Pana naszego Jezusa Chrystusa. i Prze-
to bracia stójcie : i trzymajcie pod-
17 nia którychescie się nauczyli / choć
przez mowę / choć przez list nasz. i A
sam Pan nasz Jezus Chrystus / y
Bóg a Ociec nasz który nas v miło-
wał / y dał pocieszenie wieczne / y na-
dzienie dobra przez łaskę : niech napo-
mina sercá wasze / y utwierdza we w-
selakim czynku y w mowie dobrej.

Cudá Anty-
Christowe
będą obli-
dne y kłam-
liwe / nie iá-
ko cudá Chri-
stusowe y
świątym
prawdziwe

* ale się ko-
chali w nie-
prawości G.

* od posredku
G.

Trádie.

rozumieć : i on będzie przyczyna odstapie-
nia wielu ludzi od Chrystusa. i Abowiem
nie od państwa Rzymskiego : iako Ambrozj
S. Sedulius y Prunafius wytłóka. Bo nie

Vi
F. A.

Znaki Anty
chrystowe.
1.

2.
Dan. II. 56.

3.

4.

Papież An-
tychrystem
nie jest.

Tajemnic
nieprawości
Obia. 13. 8.

nie pierwśy Antychryst przyjdzie / aż pań-
stwo Rzymśkie / do końca zniszczone / skazone /
y z posędzodu wprzatnione będzie. Albo na-
wet odstąpienie od Kościoła powszechnego /
y od Katołickiej wiary: które się w dzisiey-
szych heretykach znacznie pokazuje.

3 Y będzie obławion cłowiek grzechu /
Znaki głównego onego Antychrysta opisuje.
Pierwszy / iż on będzie ieden pewny cłowiek.
Co się z Gręckich artykułów iasnie pokazuje:
On cłowiek grzechu / on syn zadrženia.
Drugi / iż się sprzeciwi wszystkim y samemu
Bogu: y wymiesie się nado to wszystko co Bo-
giem zowa albo za Boga chwala: to jest / w
zgárdzi wszechkiego Boga / tak prawdziwego
iako y fałszywego: y nie dopuści aby kto
chwalił albo za Boga miał kogo innego o-
prócz niego. Trzeci / iż będzie siedział w Ko-
ściele Bożym: to jest w Kościele Jerozolim-
skim (który mowu zbuduje) wdawając się dy-
dom za Misyfiasa: iako starszy a święci Do-
ktorowie Kościoła zgodnie wykladają. Cze-
warty / iż będzie siedział w Kościele iako
Bóg: wdawając się za prawdziwego y za
nawyszego Boga. Wielka tedy jest przewro-
tność odszepieńców / którzy z tych słów / nie
iednego którego Rzymśkiego Papieża / (coby
była barzo wielka potwarz) ale wszystkie Pa-
pieże co ich było od tysiąca lat / (co jest blu-
źnierstwo niesłychane / y wielka krzywda
Boża) Antychrystem onym przedniewymy-
czynie dca: gdyż żaden z tych Papieży ani się
wyościł nado Boga prawdziwego: ani nado
namniejszego świętego: ani się czynił Bo-
giem: ani sam siebie za Boga chwalić kazat:
ani w Kościele Jerozolimskim nigdy nie sie-
dzał.

7 Już się sprawuje tajemnicą nieprawości /
Jako Pan Christus począł przychodzić od
początku świata w Pátryarchach y Proro-
kach (którzy go wprzędzali y známonowali)
sprawować tajemnice miłości: a wszakże w

swój osobie nie przyśedł / aż gdy ciało przy-
iat z błogostawionej Panny Maryi. Tak
też Antychryst / skoro po w niebowstąpieniu
Państwa / począł przychodzić w członkach y
wprzędziach swoich (y sprawować taie-
mnice nieprawości) to jest w heretykach y w
tyrannach prześladowacych Kościół tego: a
osobliwie w Symonie czarnoksiężniku / któ-
ry się zwał Christusem: y w Neronie Cesa-
rzy / którzy napierwszy począł Kościół prze-
śladować. Wszakże w swój osobie Antychryst
on główny nieprzyjdzie / aż na końcu świata.
A tak prześladowanie duchowne Symona
czarnoksiężnika / y zwiérchowne Nerona
Cesarza / tajemnica nieprawości zowie: iż
byli znákami y figurami prześladowania
Antychrystowego. Tak Ambroży / Chryso-
stom / Theodorēt y Sedulius na to miejsce /
y Hieronym quest. II. ad Alga: y Augustyn s.
lib. 20. cap. 9. de ciuit. Dei.

15 Trzymajcie podania / Znaczné miejsce
przeciw odszepieńcom / którzy podania y tra-
dyctie Apostolskie odrzucają / nie przyjmując
nic czego w piśmie niemają: y słowo Boże
ryłko w śanym piśmie / a nie w náukach y w
stawach podanych zamykając. Którzy niech
słuchają co Chrysofom / Decumenius / y
Theophilaktus na to miejsce piśa: z tych /
prawi słów Pawła S. iawnó jest / iż Aposto-
łowie Christusowi nie wszystkiego przez list
(na piśmie) ale y wiele rzeczy krom piśmá po-
dali. A oboje teyże wiary są godne: tak one
piśane / iako y te niepiśane. Trádicta jest: dás-
leć się nie pytaj. Niech słuchają y Bazylia-
śa wielkiego / także mowiącego: z náuki
albo wchwały Kościoła / iedne mamy w pi-
śmie zostawione: a drugie z trádicię (to jest
z náuki słowney) Apostolskiej w tajemności
podane. A oboje (prawi) do pobożności te-
dnaka moc mają. Co też y inni wszyscy starzy
a święci Doktorowie iednymi wsty zeznawa-
ją / z tych słów Apostolskich.

Trádicta.

Chrysof.

Basil: de
Spir. san. c. 29

ROZDZIAŁ III.

Nostatek bra-
cia / módlcie się
za nas / aby mo-
wa Boża bieżała
y była wstawio-
na / iako y v was:
y abyśmy byli
wyzwoleni od niespokojnych y złości
wych ludzi. abowiem nie resytkich
jest wiara. A wierny jest Bóg / któ-
ry was wtwierdzi y strzedz będzie od
złego. A dusamy o was w Pánu / iż
co rostkazujemy / y czynicie / y czynić
będziecie. A Pan niech prostnie ser-
cá wasze w miłości Bożej / y w ciér-
pliwości Christusowej.

A opowiadamy wam brácia w i-
mie Pána naszego Jesusa Christusa /
iżbyście się odłaczili od każdego brá-
ta nieporządnie chodzącego / a nie

według podania które wzięli od nas.
7 Abowiem sami wiecie iako nas po-
trebą náśladować: gdyżśmy nie
byli niespokojni między wami: a
8 nifmy chleba darmo od którego po-
żywali / ale w pracy y w wtrudzeniu w
nocy y we dnie robiąc / abyśmy któregoś
9 z was nie obciążyli. Tę iakobyśmy
byli mocy nie mieli / ale żebyśmy wam
sami siebie na wzór dali / abyście nas
10 náśladowali. Abowiem y gdyśmy
byli v was / tośmy wam opowiadali:
iż iesli kto nie chce robić / niech też nie
11 ie. Bo słysielifmy iż niektórzy nie-
spokojnie chodzą między wami / nie
nie robiąc / ale dwornie się sprawu-
12 iąc. A tym którzy takowi są / opo-
wiadamy / y prosimy przez Pána Je-
susa Christusa / aby z milczeniem ro-
13 biąc swój chleb iedli. A wy brácia
nie wstawajcie dobrze czyniac. A ies-
14 li kto jest nieposłusny słowu nápe-

śmá, ale we-
dług podania
albo trádicię
Apostolskiej.
nieporząd-
nie się nie
sprawowali.

G.
b. d. 10. 20: g
34.
1. kor. 4. c. 12.
1. Thel. 2. b. 9.

*nieporząd-
anie, G. 1

*Gal. 6. c. 9.

*Eph. 6. c. 18
Ko 1of. 4. 2 ;

*Abowiem
kawańiu
Christusa. G.

*nie mowi
według pi-

²zawsze w-
śelákim oby-
czajem. G.

Robić reko-
má nie wszy-
scy powinni.

Eph: 4. 28.
1.The: 4. 12

15 mu / przez list tego náznaćcie / á nie
mieřaycie sie z nim / áby sie záwřty-
16 dził: ² á nie poczytaycie iáko nieprzy-
iáciela / ále ypominaycie iáko bráta.
³ Al sam Pan pokóu niech wam da
pokóy wieczny ná wszelkim mieyscu.

10 Ieśli kto nie chce robić / Nie iestć to po-
wszechné rořkazanie / żeby zgólá wszyscy / y
śláchtá / y řeřeřa / robić reřomá byli powin-
ni (táť iáko řektarže tych řów náciągá) Ale
tylko tym Ápostól robić řáze / Którzy iestli nie
robia / tedy ábo řrářé muřa / ábo inřé gor-
řyé / ábo čas próżno trawić. Wo sie táť sam
Ápostól wykłáda: Ten Którzy řradł / mówi /
niechay iuz nie řradnie: lez ráczéy niech prá-
cnie / robiác reřomá řwémi. Al ná drugim
mieyscu rořkazawřy robić reřomá / przychy-
ne te dáte: Abyřcie sie z obcymi wczéwiz ob-
chodzili / nieczyiego nie potrzebując. Wo sie

17 Pan niechay bedźie z wámi wszytki-
mi. ² Pozdrowienie / řeká moia Pá-
włowa / Którzy iest znáť w řáždym li-
18 ście / táť piře. ³ Lářká Pána nářego
Jesusa Christusa z wámi wszytkimi /
Amen.

gorřyli niewierni / gdy widzieli / ř Chřeřci-
támi chęćli řyé z cudzych máietnořci. Al tu
lepať powiędziawřy: Kto nie robi / ten řéř
niechay nie ie: te przychyne rořkazania dáte.
Wodny řtyřeli / ř niektórzy miedzy wámi nie-
porządnie sie řprawia: nie nie robiác / ále
sie cudřmi řprawámi niepotrzebnie bawiac.
Którzy sie tedy moga řradziřy / y wřgorřeř-
nia / y próżnowáma wáćrowáć / ináčéy ná-
řli reřoma robiác / y czym sie innym potře-
bnieřym bawiac: tym Ápostól nie řáze reř-
czná robote robić.

ARGVMENT LISTV PIERWSZEGO DO Tymotheusza.

1.Tim 3. 15.

Tymotheusz Listreński z oycá Pogániná, á z mátki Zydówki, ná imie Euniciéy urodzony, dla wiel-
kich dářów Bořych iemu uřyćzonych, bedgc iefce młodym, od Páwłá byl Biskupem w Epheřie
pořánován. Do tego piřgc Páweł 3. cę ábo řumne piéřwřego listu wyrażá témi řlówy mówiác:
To ia tobie piře, řynu, ábyř wiedział iáko sie mář w domu Bořym řprawowáć. Węy go tedy (y w
nim wřech Biskupów) iáko sam řiebie y innych řřádzić má. Aby ř strony řwoiey, byl przyklá-
dem y řwierciádłem wřelákiey cnoty, ludřiom wřyřkich řtanów. A ř strony innych, áby nikomu nie
dopuszczał cęgo inřego uczyć, iedno to co przyięł řwielry kořciól Powřechny, to iest, Kátholickiey
wiáry. Ktemu, áby řtárym y młodym, meřóm y białymřłowám, páńóm y řlugóm, bogárym y ubo-
řim przypomináť ich powinnořci. Przyřym pokáźie, ř iáka ořrořnořciá, y iákie perřony ma ná ká-
plářřtwo pořwieceć, řá kim sie ma modlić, y kogo przypuřczáć do řlubów cęřtořci.

L I S T BŁOGOSŁAWIONEGO PAWŁA APOSTOŁA Do Tymotheusza piéřwřy.

ROZDZIAŁ I.

AWel Ápo-
stól Jesusa Chři-
stusa podług ro-
řkazania Boga
zbáwiciela ná-
řego / y Christu-
řa Jesusa ná-

2 dźicie nářey: ² Tymotheuszowi mi-
łemu řynowi w rierze. Lářká / mi-
łosierdźie / y pokóy od Boga Oycá /
y Christusa Jesusa Pána nářego.
3 ² Jákom cie prořil ábyř zořtał w E-
pheřie gdyś siedł do Mácedoniéy /
ábyř opowiedział niektórým żeby i-
4 náczéy nie wczřli / áni sie bawili
bářniámi y nieřkóńczonym wyliczá-

²Dáie. 16. a 1
řprawem.
G.

²ábo zálece-
nia. G.

²Oycá y G.
²Którzy iest
náciągá ná-
řá G.

nien

niem rodząc: które radszej gadki
przynosi niż zbudowanie Boże któ-
re jest w wierze. ⁵ A koniec przykaza-
nia jest miłość z czystego serca / y su-
mienia dobrego / y wiary nieoblud-
nej. ⁶ Od których niektórzy obładzi-
wszy się / obrócili się ku próżnomo-
wości: ⁷ chcąc być nauczycielmi za-
konu / nie rozumiejąc ani co mówią /
ani o czym twierdzą.

⁸ A wieimy że dobry jest zakon / ie-
sliby go kto przystojnie używał: ⁹ wie-
dząc to iż zakon nie jest postano-
wion sprawiedliwemu / ale niespra-
wiedliwym / y ¹⁰ niepoddanym / nie-
pobożnym y grzesznym / zlosliwym y
spornym / oycomordercom y matko-
mordercom / meżoboycom / ¹¹ poru-
bniom / Sodomczykom / wolnych luz-
dź przedawaczom / klamcom y krzy-
woprzysięzcom / y jeśli się co innego
zdrowej nauce sprzeciwia: ¹² która jest
wedle Ewangelii chwali bogo-
sławionego Boga / która mnie jest
zwierzona. ¹³ Dziel się temu który nie
umocnił Chrystusowi Jესusowi Pa-
nu naszemu / iż mnie za wiernego po-
czytał / na wstugowanie postanowi-

13 wszy. ¹⁴ którym był pierwey bluźnie-
rzem / y przesładowcą / y żywym: a-
lem dostąpił miłosierdzia Bożego /
żem niewiedząc czynił w niewierno-
ści. ¹⁵ Lecz bardo obfitowała łaska
Pana naszego z wiara y z miłością /
która jest w Chrystusie Jესusie.

¹⁶ Wierna mowa y wszelkiego przye-
cia godna / iż ¹⁷ Chrystus Jესus przy-
szedł na ten świat grzeszne zbawić / z
których iam jest pierwszym. ¹⁸ Ale
dla tego miłosierdzia dostąpił: aby
we mnie naprzed okazał Jესus Chry-
stus wszelką cierpliwość / ¹⁹ na na-
ukę tym którzy mu mają wwierzyć ku
żywotowi wiecznemu. ²⁰ A królom
wielkim niesmiertelne / niewidzial-
nemu / samemu Bogu cześć y chwa-
ła na wieki wieków. Amen.

²¹ To rozkazanie pouczam tobie Ty-
moteusz: według wprzędziących o
tobie proroków / abys w nich boiował
dobry bóg / ²² mając wiare y dobre su-
mmienie / które odrzuciwszy niektórzy /
z strony wiary rozbili się. ²³ z których
jest Himeneusz y Alexander: którym
oddal szatanowi / aby się nauczyli nie
bluźnić.

¹ Pewna.
² Mat. 9. b. 13
Mar. 2. c. 17.

³ Abó nie-
skwapliwość
G.
⁴ na wzór. G.

⁵ modremu.
G.

⁶ Synu. G.

b. Rzym. 7. b
11.

⁷ Abó niepo-
stojnym. G.

Znak her-
etyków.

Sprawiedli-
wość naszą
jest miłość. R.
De nat. &
grat. ca. 70.

Zakon iako
nie jest dla
sprawiedli-
wych.

Zeby inaczey nie uczyli / Własny znak
heretyków / y oścepleniów jest / inaczey
uczyć niżli wczono y wiercono w Kościele Ka-
tholickim / pierwszy niżli oni z nauki swą na-
stali. Pátrz Gal. 1. 8. y inšy Rozd. 6. 20.

Koniec przykazania jest miłość / Ję sie do
miej wszytkie przykazania ściagaia / y przez
nie bywata wykonané y wypełnione: nado-
bnie Augustyn S. powiedział: Ję miłość
zaczeta / jest zczeta sprawiedliwość: miłość
rostała jest rostała sprawiedliwość: miłość
wielka / jest wielka sprawiedliwość: dostoj-
ność miłość / jest dostojność sprawiedliwość.

Zakon nie jest postanowion spra-
wiedliwemu / Ję iaby sprawiedliwy nie był powi-
nien czynić co zakon rozkazuje / y szedz się
czego zakazuje: ale i co niebożni czynia dla

bożni karania / to sprawiedliwi dobrowo-
lnie y z miłości czynia. August. in Psal. 118.
cont. II.

¹⁷ Samemu Bogu / Samym Bogiem zo-
wac Oycę / nie wylaczając Syna ani Duchá
S. od spóeczności Oycowstiego bostwa:
ale fałszywe bogi poganski. Pátrz y Jas
na 17. 3.

¹⁹ Które odrzuciwszy niektórzy / Stąd wi-
dzimy / iż żywor niepobożny abó złe sumnie-
nie wielom ludzi jest przyczyna wtracenia
wiary / y wpadnienia w kacerstwo.

²⁰ Ktorem podał szatanowi / Wsłki Chry-
ściánin który bywa szaleł / bywa szatanowi
podan. Bo iáto Chrystus jest w Kościele / tak
gdzie indziej szatan. August. de verb. Aposti-
Serm. 14.

Sam Bóg
wszytká
Troycká.

Drogá do ká-
cerstwa.

Kłótná.

ROZDZIAŁ II.

1
A

Kosze tedy na
pierwey / aby były
czynione prośby /
modlitwy / przy-
czyniania / dzie-
lowania za wszy-
tkie ludźe: ² za

króle / y wszytkie którzy są na wyszym
miejscu: abyśmy cichy y spokojny ży-
wot wiedli we wszelkiej pobożności

³ y ⁴ czystości. ⁵ abowiem to jest do-
bra y przyjemna przed zbawicielem
naszym Bogiem / który chce aby wszy-
scy ludźe byli zbawieni / y przysli ku
vznaniu prawdy. ⁶ Bo ieden Bóg /
ieden y pośrednik Boga y ludzi
człowiek Chrystus Jესus: ⁷ który sa-
mego siebie dał odkupienie za ws-
zytki / świadectwo czasow swych.
⁸ na ⁹ które ja iestem postanowion
káznoście y Apostolem (prawde
mówię / nie klamam) / naucz-
cielem

¹⁰ poctivosti.
G.

¹¹ 2. Tim. 2.
c. II.
¹² w Chrystu
śc. G.

cielen

Dr. Piotr. 3. 13.
Skromny m.
G.

Misa S.
Aug. lib. i.
Trinit. ca. 7

Christus po-
średnikiem
jest według
człowieczeń-
stwa.
Christus iá-
ko jest ie-
dnym pośre-
dnikiem.

I.
Aug. li. 10.
Confess. c. 4.
Vide Bel-
lar. De
Christo. li.
3. c. 5.
5. Moy. 5. 5.
Gal. 3. 19.
I. Jan. 2. 1.

a Tit. i. b. 7.

b Tit. i. b. 6.

radag. 8.

Abó zwadli-
wy. G.
nie takomy
há zysk plu-
gawy. G.

8
C
9
10
11
D
1
cielem Poganów w wierze y w pra-
wodzie. Chce tedy aby meżowie mo-
dlili się na każdym miejscu: podno-
sząc czyste ręce / bez gniewu y sporów.
Tęże y niewiasty w ubierze oche-
dożnym / ze wstydem y miernością
ubierając się / nie z trąsionemi włosy /
abo złotem / abo perłami / abo w ko-
stonowej ście: Ale iako przystoi nie-
wiastom / obiecującym pobożność
przez uczynki dobre. Niewiasta

Prośby, modlitwy] To wszystko (iako
Augustyn S. wzy) przy ofierze Miśy S.
wszystek Kościół Chrześcijański zachowuje:
czyniąc prośby przed poświęceniem Sakra-
mentu: modlitwy / przy poświęceniu y po
poświęceniu / które modlitwa Pańska zamy-
ka: przyczyniana / gdy Kapłan ludzimbto
gostawi: dzieł czynieniem nawet wszystko
zamykając. August. Epist. 59. Quest. 5. ad
Paulinum.

5 Ieden y pośrednik] Christus w postaci
Bożej jest równy Oycu / a w postaci służ-
bnej jest pośrednikiem Boga y ludzi.
Pośrednik jest z strony człowieczeństwa: lecz
z strony Bóstwa / nie jest pośrednik / bo jest
równy Oycu / y Bóg y Boga / y z Oycem y
z Duchem S. ieden Bóg. Ktemu sam Pan
Christus jest pośrednikiem odkupienia y
przejednania z Bogiem: i on samego siebie
dał okupem za wszystkie: iako tu dokłada
Paweł S. Lecz nie sam jest pośrednikiem z
strony przyczyniania. Bo y Moyses był
takim pośrednikiem / y wszyscy którzy się
modlą y przyczyniają do Boga za nami / są
pośrednikami. A przetoż gdzie Pan Chris-
tus nazwan jest przyczyną do Boga za na-
mi: tam nie mówi pismo / żeby sam był przy-
czyną: i się też y dądsy za nami przyczyni

12 niech siedzą w milczeniu / w śfelatim
poddąństwem. A nauczać niewie-
ście nie dopuszczam / ani pánować
nad meżem: ale bądź w milczeniu.
13 Bo Adam pierwszy stworzon jest:
14 potym Ewa. A Adam nie jest zwie-
dżón: lecz niewiasta zwiedżóna w
15 przestępstwie była. Ale zbawioná
będzie przez rodzenie dzieci: i esliby
trwała w wierze / y w miłości / y w
światobliwości z trzeźwością.

1. kor. 14. f
34.

d. Moy. i. d
27.
1. Moy. 3. b
6.

z mierno-
ścią abo z
czystością G.

2.
Pośrednik
jest y miał
bydź Bóg y
człowiek.
Rzym. 8. 34.
3.

Lib. 2. cont:
Parmen. c. 3.

Niewiasty
nauczać nie
mają.

niaga. Nad to sam Pan Christus jest pośre-
dnikiem z strony natury: i jest średnim
między Bogiem / a człowiekiem: będąc w ie-
dnej osobie y Bogiem / y człowiekiem: co
potrzebno było do pojednania człowieka z
Bogiem. Te przyczyny dają mało nie wszy-
scy Doktorowie pisać na to miejsce. Trzecia
przyczyna jest / i Pan Christus sam jest po-
średnikiem takim / który żadnego innego po-
średnika nie potrzebuje: iako potrzebna wo-
łysey inni święci / przez iednego pośredni-
ka Christusa przejednani: przez którego y te-
raz wszystko wprasza. Przetoż Augustyn S.
powiedział: Wszyscy ludzie Chrześcijańscy
spotem się modliwam swym zalecąc: lecz za-
kim nie proszę: ale on za wszystkich: ten jest
ieden y prawy pośrednik.

12 Nauczać niewieście nie dopuszczam]
Przeciw temu rozkazaniu czynia dzisiaj się
niewiasty / zwłaszczá te / które się Ewangelii
człami zowią / Biblii sermują / y o piśmie
się disputują / którym się to słusnie rzec mo-
że / co Bazylus S. Eucharystji Cefarstie-
mu / co z piśnią za Ariánstą sekta przywo-
dzacemu / odpowiedział. Twoja rzecz / pra-
wi / potrawy Cefarstowi gotować / a nie E-
wangelii wykladać.

ROZDZIAŁ III.

1 I Jernamowá.
2 Jeśli kto biskup-
stwa pożąda / do-
breg dzieła poża-
da. Matedy Bi-
3 skup bądź niená-
gamiy / iednej
4 żony máż / trzeźwi / roztropny / oby-
5 czajny / wstydlivy / goscie ochotnie
6 przyjmujacy / ku nauczaniu sposobny /
7 nie winopilca / nie biacy / ale stro-
mny / nie swarliwy / nie chciwy / ale
w domu swym rzadny: mający sony
poddané z wśelaką czystością. A
jesli kto nieumie domu swego rzadzić:
iakoż pieczę będzie mógł mieć o ko-
ściele Bozym: Nie nowotny: aby
podniósł się w pyche / nie wpadł w
śad dyabelski. A ma też mieć dobre

8
C
9
10
11
12
13
D
14
15
świádectwo od tych którzy są obcy
mi: aby nie wpadł w wrąganie y śi-
dło dyabelskie. Dyakonowie także
czysći / nie dwoistego języka / nie ko-
chający się w wielkim pićiu winá / nie
bukający skradęgo zysku: mający
taimnice wiary w czystym sumnie-
niu. A ci też niechay pierwey będą
doświadczeni: y tak niech służą / nie
mając żadney winy. Niewiasty
także wstydlivé / nie obmównice /
trzeźwe / wierné we wszystkim. Dyá-
konowie niech będą meżowie iedney
żony: którzyby działki své dobrze rza-
dzili / y své domy.

Bo którzyby dobrze posługowali /
ziednają sobie stopień dobry / y wiel-
kie wśanie w wierze / która jest w Chris-
tusie Jesusie. To tobie piśe: spo-
dziewając się że rychło do ciebie przy-
będę. A iesli omieślam / abys wiesz

Iako pier-
wey pod i-
mieniem Bi-
skupów
zámknął y
kapłany:
tak tu pod
imieniem
Dyakonów
rozumie y
poddýako-
ny.
Abó żony.

Bóg okazał
się w ciele v-
sprawiedli-
wiony. G.

Dwojeżenia
Biskupem y
kapłanem
być nie mo-
że.

1. kor. 7. 29.

Zaden zosta
wszy kapła-
nem żony
nie poymo-
wał, oprocz
heretyków.

16

2

dział iako się maś sprawować w do-
mu Bożym / który jest kościół Boga
żywego / filar y utwierdzenie praw-
dy. ¹ A iasnie wielka jest tajemnica
pobożności / która jest oznaymiona

15

4

Jedney żony mąż / Nie roztążnić Apo-
stól temi słowy / aby każdy Biskup y kapłan
żone piérwéy poiął niżli Biskupem zostanie /
abo y kapłanem. Bo inaczey nie byłby ka-
planem ani Biskupem Pan Chrystus / ani sam
Paweł / ani Jan S. Ewangelista / ani Titus /
ani Tymotheusz / ani Ignacjus / Bazilius /
Chryzostom / Ambroży / Augustyn / y inni
bez liczby / którzy nie mając nigdy żony / bi-
skupy zostali. Ale roztążnić aby żadnego na
Biskupstwo / y na kapłanstwo nie obierano /
któryby po śmierci piérwśey żony wtóra so-
bie poiął: iż to jest wielki znak niepowścią-
gliwości / która Biskupowi y kapłanowi nie
przystoi: który tak słowem iako y przykła-
dem / ma wszystkich pobudzać ku doskona-
ści. Taki to miejsce jednostajnie wszyscy
Doktorowie Grécy y Łacinscy wykładają:
iż jeśli się przyda tego z świętych wziąć na
kapłanstwo abo na Biskupstwo: aby nie był
dwojeżenia: y zostawszy Biskupem aby
żona wiecéy nie obcorał: pełniać ono sto-
wo Apostolskie: którzy mają żony / niech tak
beda iakoby ich nie mieli. Lecz aby kto bedac
Biskupem abo kapłanem miał żone kiedy po-
iąć / jest rzecz tak w Grécum iako y w Łacim-
skim kościele nigdy nie słychana: czego też
dnaj Nowanieliowie sobie dopuszczają: nie
dbając nie na Pawła S. rozkazanie. Pátrz
niżej Rozd. 5. 9.

Synny mając / Syny mając mowi / nie
syny czyniący abo rodzący. Bo nie rozkazał
obrać biskupa / któryby jedne żone poiąć miał

w ciele / vsprawiedliwiona jest w du-
chu / okazała się anyołóm / opowie-
dziana jest Poganóm / wiare iey da-
no na świecie / wzięta jest w chwale.

* między po-
gany: G.

y syny płodzić: ale którzyby przed tym miał
jedne żone. Hieron. lib. 2. cont. Iouin: Ambr:
epist. 22. ad Eccle: Vercellen.

15

W domu Bożym / Ambroży S. tak na
to miejsce piśe: Domem Bożym nazwany
jest kościół: którego dziś rzadca abo spraw-
ca jest Damásus Papież. Kiedy widzimy / iż za
świadcstwem Ambrożego S. Papież nie jest
Biskupem y Rządca świąt miasta Rzymu /
ale wszystkiego domu Bożego / który jest ko-
ściół powszedni: którego dziś także spraw-
ca jest Clemens VIII.

Papież jest
sprawca ko-
ścioła wśyt-
kiego.

15

Filar y vmocnienie prawdy / że nie tylko
ma w sobie prawdę wiary / ale ią też potwier-
dza y podpiéra: tak iż prawdę wiary / z na-
śey strony / wspiera się na świadectwie y na
poradze kościoła. Prze co Augustyn S. po-
wiedział: Jabych Ewangelii nie wterzył /
by nie nie wzruszają powaga kościoła. Za-
czym idzie / iż kościół Rzymski nigdy zbła-
dzić y prawdy odstąpić nie może: a iż to w-
szystko prawdą / cokolwiek on trzyma y poda-
wa: a to wszystko o fałsz / cokolwiek on gani y
potępia.

Kościół iako
jest vmocnie-
niem pra-
wy.
Cont. epi:
fundam. c 5

16

Która jest oznaymiona w ciele / Młasto-
tych słów Grécie księgi tak czytają: Bóg się
okazał w ciele. Co iż prosto jest w brew No-
wochrzescionóm tym Samosataniskim / prze-
to tu Gréciegiu temu odstepnia / a do Łacim-
skiego się wciela / piérwéy ii wżgardziwszy
y ohydziwszy. Zgadnąć w iakićy v nich wa-
dze jest y samo piśmo święte.

Bóg się oka-
zał w ciele.
Szczerość od-
stępniów.

ROZDZ. III.

I A

Duch iawnie
powiada iż w o-
stateczne czasy
odstąpią niéktó-
rzy od wiary /
przystawiając do
duchów obledli-
wych y náuk czartowskich / w po-
krości kłamstwo mówiących / y
piatnowané mających sumnienie
swoie / zakażujących wstepować w
małżeństwo / wstrzymać się od
pokarmów które Bóg stworzył ku v-
żywaniu z dzieła / wiernym / y tym
którzy poznali prawdę: ¹ Bo wszelkie
Boże stworzenie dobre jest / a nie nie-
ma byż odrzucano co z dziełowaním
bywa przyymowano. ² abowiém po-
święcono bywa przez słowo Boże y
modlitwe. ³ To przekładając bráć /
dobrym będzieś sługa Chrystusa Je-

2

3

4 B

5

6

* ostatnich
abo przy-
słych czasów
G.

2. Tim. 3. 21
2. Piot. 3. 23.
Iud. d 13.
Zdrádzie-
ckich. G.

* zmáżane,
zepsowane.

7

8

C

9

10

11

12

13

D

14

susá / wychowaným w słowách wiary
y náuki dobrej któreyes doszedł. ¹ A
młeczennych y bábich básni strzeż
się: a ćwiczy się ku pobożności. ² A
bowiém cielesné ćwiczenie / do málá
jest pożyteczné: lecz pobożność do
wszystkiego jest pożyteczna: mając o-
bietnice żywota który teraz jest y przy-
słego.

³ Wierna mowa / y godna wśego
przyjęcia. ⁴ Abowiém w tym pracuje-
my y złorzeczeni bywamy / że nádzie-
ie pokładamy w Bogu żywym / któ-
ry jest zbawicielem wszystkich ludzi / a
nawiecéy wiernych. ⁵ To przykładuy
y náuczay. ⁶ Zaden młodością twą
niech nie gárdzi: ale bądź przykła-
dem wiernych w mowie / w obcorá-
niu / w miłości / w wierze / w czysto-
ści. ⁷ Póki nie przysze / pilny czytá-
nia / nápomínania / y náuki. ⁸ Nie
zántiedbaway lástki która jest w tobie:
którac dana jest przez prorokowanie /

b2. Tim. 2 d
23.
Tit. 3. c 9.

* w duchu. G

*w. 6.

Znak here-
ryków.Małżeństwa
zakazujące.
Cont. Fau-
stum. Ma-
nich. lib. 30
cap. 6.Brakowanie
pokarmów
heretyckie y
Katholickie.

15 z kląbieniem rąk kapłanstwa. ° O
tym rozmyślay / w tym sie obieray:
aby postępek twój był * wszystkim iá-
winy. ° Pilnuy samego siebie y nau-

1 Odstąpią niektórzy od wiary] Własny
znać hereyów / odszepieńców y oderwán-
ców iest / od Katholickiej wiary odstepo-
wac / y przystawac do náu obiednych / mi-
nistrow czarownic.

3 Zakazujących małżeństwa] Tacy byli
herecy oni / Tactan / Marcion / y Mani-
cheus / którzy małżeństwa y niektórych po-
karmów / iáko rzeczy złych / zgola wszystkim
zakazowali. Czego iście nie czynią Katholi-
cy. Bo iáko Augustyn S. powiada. Ten za-
kazuje małżeństwa / który ie grzechem czyni:
á nie ten który ná dobre małżeństwo co le-
pszego przeklada.

4 Bo wszelkie stworzenie Boże dobre iest]
Zgad znać / że ci herecy o których Paweł S.
mówi niektórych pokarmów / nie co czasu
tylko / ále záwsze pożywać zakazowali / iáko

ci: trway w nich. Bo to czyniac / y
samego siebie zbawisz / y tych którzy
cie słuchają.

złych y nieczystych. Lecz słudzy Boży w Ko-
ściele Katholickim (iáko Augustyn mówi)
pewnych czasów nie iadają mięsa / nie przeto
żeby złe ábo nieczyste było: ále dla wtrape-
nia ciała swego / wstrzymawają sie od rośto-
śniejszych potraw / y napoiów.

5 Abowiem poświęcono bywa] Jesli
wszelkie stworzenie przez słowo Boże y mo-
dlitwe bywa poświęcono / aby ludzioro zdro-
we y pożyteczne było: czemuż odszepieńcy
śmiać ganić wyczaj Kościół Katholickie-
go / który wodę / sol / ábo żolá święci?

14 Łąki którać daná iest] Oto masz świę-
dectwo / iż nieiáka łaska kapłanom ná świe-
centu dawana bywa przez podanie: zá któ-
raby sposobniejszy / y poważniejszy byli.
August: Quæst: 93. ex nouo testamento.

Cont. Fau-
stum lib: 30
cap. 5.Swięcenie
wody, soli, y
innych re-
czy.Łaska po-
święcenia ká-
plánskie go,
2. Tim. 1. 6.

ROZDZIAŁ V.

1 **S**łusznego nie
lay: ále pros iáko
oyca: młode iáko
biácia: ° Staré
białogłowy iáko
mátki: młode iá-
ko siostry z wse-
láką czystością.

3 ° Wdowoy ° czci / które prawdziwie
4 wdowysa. ° Lecz iesli która wdowa
syny ábo wnuczeta ma: niech sie pier-
wéy vczy swoy dom ° rzadzić / y w zá-
tem oddawac rodzicom. ábowiem to
iest ° przyiemno przed Bogiem. ° A
5 która prawdziwie wdowa iest y ośie-
rociála: niech ma nádziecie w Bogu y
niechay trwa ná prosbách y ná mo-
dlitwách w nocy y we dnie. ° Bo któ-
6 ra w rostkách iest / żywiąc vmárta
iest. ° A rostkay to / aby bez nágá-
7 nienia były. ° A iesli kto o swych / á
8 nawiecey o domowych pieczy niema /
zapisał sie wiary y iest gorzsy niżli nie-
9 wierny. ° Wdowa niech bedzie obie-
10 rana nie młéy niżli w sześcidesiat
lat / która bylá żoną iednego mezá °
máiac świadectwo w dobrych vczyn-
kách / iesli syny wychowała / iesli go-
ście przyjmowała / iesli świętych nogi
vmýwała / iesli wtrapienie ciérpi-
cym potrzeb dodawała / iesli káżdego
dobrego vczynku náśladowála.

11 ° Lecz wdów młodszych wystrze-

12 gay sie: Bo gdy sie ° zbestwiły w Chry-
stusie ° chca zá maz iśdż: ° máiac po-
3 tepienie / iż pierwszą wiare złamały.
° á ktemu téż próżnujacé vczy sie ob-
chodząc donry: nie tylko próżnujacé /
ále téż święgotliwe y dworné / mó-
14 wiąc czego nie trzeba. ° Chce tedy á-
by młodsze sły zá maz: dzieci rodziły /
gospodyniámi były: przeciwnikowi
nie dawały żadney przyczyny ku zło-
15 rzeczeniu. ° Abowiem sie inż niektóré
16 obiciły zá sátanem. ° Jesli który
C wierny ° ma wdowoy / niechże potrzeb
dodawa / á niechay Kościół nie bedzie
obciáżony: aby dostało tym które
17 są prawdziwie wdowoy. ° Kapłani
któzy dobrze rzadzą / niech beda miá-
ni godnymi ° dwoiákiey czci: á na-
18 wiecey którzy piacują w słowie y w
nauce. ° Abowiem mówi písmo:
° Nie záwiázesz geby wołowi młóca-
cemu / y ° Godny iest robotnik zaplá-
19 ty swoiey. ° Przeciwno kapłanowi nie
20 przyjmuy stárgi: chyba zá dwiema
ábo trzema świadkami. ° Grzeszącé
21 strofuy przed wszystkim: aby y dundzy
boiázn mieli. ° Oświadczam sie przed
Bogiem y ° Chrystusem Iesusem y
ányolý wybranymi / ábys tego strzegł
D bez vblíženia / nie czyniac przychy-
láiac sie do drugiey strony.

22 ° Retu ni ná kog niewkláday rýchlo /
áni bádż vczesnikiem grzechów cu-
23 dzych. Samego siebie czystym zá-
choway. ° Wdoy iesze nie piy: ále

°rozbuia-
wszy sie prze-
ciw Chrystu-
sowi. G.
To iest prze-
ciw obierni-
cy która
Chrystu / swi-
vaczynily.°ábo która
wierna. G.°ábo y Bisku-
p.
°áwoiákiego
opátrzenia.
Hebrá / m,25. Moy. 25.
2 4.
1. kór. 9. b 9.
° Mat. 10. b
10.
Luk. 10. b 7.

°Pánem. G.

vzyway

*przedym. G

Maz iedny
zony.
wyjść 3. 2.Bdop potepie
ni, którzy czy
słóte slubi-
wszy w mał-
żeństwie w-
stąpił.
In Plal. 75.

*Boie. G.

*Abopomysła
i si zysk za po-
bożność.
*odstąpić od
świątyni, G.
*Iob. 1. d. 1.
Eccle. 5. c. 14
b. Pm. 27. d
26.
Mat. 6. d. 25.

*Balonych. G

*miłość pie-
niędzy. G.

23 wzywaj potrośe winą dla żołądka
twojego / y częstych chorób twoich.
* Grzechy niektórych ludzi są iawné /
vpředzające ná sad : á za niektórymi

9 Zoná iedného meža J Jáko tu przez zo-
ne iedného meža / rozumie sie tá / która tylko
iedného meža miała : tak też przez meža tes-
tnéy zony / rozumie sie ten który nie miał tyl-
ko iedne žone. A iako tu wdowy nie przypu-
sca do služby kościelney / która by wiecey me-
żow niż iednego miała : tak y ná biskupstwo /
y ná kaptánstwo / nie dopuszcza tego / Kto by
po śmierci pierwszej zony druga poial.

12 Máiąc potepienie J Augustyn S. téstowa
wykládając mówi : Co Apóstól powiedział /
o tych którzy ślubili / á ślubu nie zachowali ?
Máiąc potepienie / mówi / iż pierwszą wiare

pozab idą. Także też dobre uczynki /
* iawné są : á które są inakże / zátaio-
né bydź nie mogą.

*przedym. G

23 słomity. Coż to jest pierwszą wiare słomity :
Ślubili á ślubu niespełnili. Także y inni
wysyły Doktorowie Gręcy y Łacnińcy to
miejscie wykládają / potępiając dzisiejsze se-
kularze / którzy ślubyczystości Boga uczynione
y sami potámali / y innym potámac rozkazali.

Brakowanie
pokarmów.

Wody ieszcze nie pił J Oto y S. Biskup Ty-
motheusz wstrzymawał sie od winá : chocia
wiedział / iż wśelkie Boże stworzenie dobre
jest. A taknie diabelska náuka / ále dobra y ś-
wiała rzecz jest / y w Kátholicim Kościele ży-
jący na / wstrzymać sie od pewnych potraw / á
bo od winá / lub do czasu / lub też y do śmierci.

ROZDZIAŁ VI.

1 **L**udzy którzy-
kolwiek są pod iá-
2 rzmem / niech ro-
3 zumieją pány své
4 godné wśelakiey
5 czci. aby imie páni-
6 stie y náuka nie
7 była bluźniona. * A którzy máią pá-
8 ny wierné / niech nie wygardzają iż
9 są bráćia : ále tym wiecey niech służą /
10 iż są wierni y umiłowani / którzy do-
11 brodzicystwa są uczestnikami. Tego
12 náuczaj / y nápomina. * Jesli kto i-
13 náczey uczy / á nieprzestawa ná zbro-
14 wych morách Pána nášego Jhesusa
15 Chrystusa / y ná téy náuce która jest
16 wedle pobożności : * pysny jest / nie
17 mienniejący / ále chomący około ga-
18 dek y sporów o słowach : z których po-
19 chodzą zazdrości / swary / bluźnier-
20 stwa / złe podeýrzenia : * spierania
21 sie ludzi ná wmyśle skáżonych / y któ-
22 rzy utrácili prawdę / rozumiejących
23 * zysk pobożność. * * Lecz wielki jest
24 zysk / pobożność z przestawaniem ná
25 swoim. * Abowiém * nie przynieslisy
26 nic ná ten świat / bez wątpienia że
27 też wynieść nic nie możemy. * * Ale
28 máiąc żywność y czynim sie odziadź /
29 ná tym przestawamy. * Bo którzy
30 chcą bogatymi bydź / wpadają w po-
31 kuszénie y w sidło dyabelskie / y wiele
32 pożądliwości / niepożytecznych y šk-
33 dliwych / które pogrążają ludzi ná zá-
34 trácenie y zginienie. * Abowiém ko-
35 rzeń wśego złego jest * chciwość :
36 której niektórzy prágnać / pobłądzili

od wiary / y wwikłali sie w wiele bo-
lesci.

11 * A ty / o człowiecze Boży / chron
12 sie teę / á náśláduj spráwiedliwosci /
13 pobożności / wiary / miłości / ciérpli-
14 wosci / cichosci : * Boim dobry bóg
15 wiary : dostepuy żywota wieczného /
16 do którego iestes wezwan y wyznales
17 dobre wyznánie przed wielą świad-
18 ków. * Rozkázawiec przed Bogiem któ-
19 ry ożywia wśytko / y Chrystusem Je-
20 susem * który dał świadectwo pod
21 Pontiuszem Pilatem dobre wyzná-
22 nie : * abyś zachował rozkazanie bez-
23 zmázy / nienágánione aż do * przyscia
24 Pána nášego Jhesusa Chrystusa.
25 * * Którego czasów swoich okáże bło-
26 gosłáwiony y sam możny * Król kró-
27 lów y Pan pánujących : * który sam
28 ma niesmiertelność / y mieszka w ś-
29 wiatłości nieprzystępney / * którego
30 żaden z ludzi nie widział / lecz áni wi-
31 dzieć może / któremu część y pánowá-
32 nie wieczné / Amen.

*Mat. 27. b
10.
Jan 18. g 37.*oka zánia.
G.*Kob. G.
d. Obi. 17. d
14. y 19. c 15.*Jan 1. c 18.
1. Jan 4. c 12
*Luk. 12. b 15*w tym
niniejszym
wieku. G.*wiedzącego.
G.*proznomo-
wności. G.

Skarb nauki
katońskiej.Iren. lib. 3.
cap. 4.
Nowości ha-
reryckie.

20

Strzeż tego coć powierzono / Przez to
depositum, przez ten pokład / albo skarb wie-
rzony namiaszkom Apostołom / rozumie się
nauka prawdy Katońskiej / która od Apo-
stolów podana / asztemie na ich potomki przez
sukcesyja / aż do skonczenia świata. Albo
wiem iako Irenęus píše: Apostołowie do
kościół / iako do skarbni bogatego / zupełnie
zniesli wszystkie prawde.

20

Wiarując się niezbożnych nowości słów /

Wierząc / wiary się dawności / albo staro-
żytności / ale nowości. Bo iako jest własny
obyczaj wszystkich heretyków / czynić się no-
wosci / a stare słowa y zwyczaje kościelne
odrzucać y ganić: Tak też Katołom wła-
sna jest / podanie y ustawy oyców świętych y
mowy w kościele zwyczajne chować / a po-
tepić nowe nauki y wiary: y Katołowie
przynosi co przeciwnego temu / co raz przy-
ieli / mieć go za prześlektwo. Pater 2. Tim. 1.

Vincent. Li-
ria.

ARGVMENT W TOREGO LISTV DO Tymotheusza.

IZ w prześlty liście Tymotheusowi uczynił był nadszanie przysła swęgo k niemu, a temu doszć
uczynić nie mógł, w Rzymie do więzienia będąc posadzony: przetoż go w tym liście napomina, aby
był serca wielkiego, a nie strasował się z utrapienia iego, ale aby miał pilne staranie o swę trzódzie,
a był czuyny przeciw nieprzyjaciółom wiary, iakich wiele miało powstać, przeciw kościółowi. A
wiedząc iż się przybliżało zejście iego z tego świata, każe mu y z Máriaem przysłać do siebie.

L I S T BŁOGOSŁAWIONEGO PAWŁA APOSTOŁA Do Tymotheusza wtóry.

ROZDZIAŁ I.

A

2 **A** Wel Apo-
stól Jhesus Chry-
stus przez wolę
Bożą / według
obietnice żywo-
ta który jest w
Chrystusie Je-
3 susie: Tymotheusowi namilszemu
synowi / łaski / miłosierdzia / pośoby
od Boga Oycy / y Chrystusa Jhesusa
Pana naszego. Dzieknie Bogu / któ-
4 rému służe z spzodków w czystym
sumnieniu / iż bez przesłanki ciebie
wspominam w prośbach moich / w
5 nocy y we dnie / żądając cie widzieć /
pamiętając na łzy twoie / abym był
radości napelnion / przywodząc na
pamięć one wiare która jest w tobie
nie obłudna / która y mieszkala pier-
wéy w babce twojey Łoidzie / y w

6 **B** matce twojey Eunicej / a jestem pe-
wien że y w tobie. Dla której przy-
czynny napominam cie abys wzniecał
7 łaskę Bożą / która jest w tobie przez
włożenie rąk moich. Abowiem
8 Bóg nie dał nam ducha boiaźni:
ale mocy / y miłości / y trzeźwości.
Nie wstydyj się tedy świadectwa
Pana naszego / ani mnie więzi ię-
9 go / ale pospołu pracy z Ewanieli-
10 zą wedle mocy Boga / który nas
wybawił y wezwał wezwaniem swym
świętym / nie według czynków na-
11 szych / ale według postanowienia swe-
go y łaski / która nam jest dana w
Chrystusie Jhesusie / przed czas wie-
kuistemi. A objawiona jest teraz
przez oświecenie zbawiciela naszego
Jhesusa Chrystusa / który śmierć sta-
ził / a żywot oświecił y nieskazitelnosc
przez Ewanieliz: w której ja po-
stanowiony jestem káznodzieić y A-

2 Rzym. 8. cis

2 albo rozpo-
znosci. 6.3 pospoła
cierp. 26. 6.

b Tit. 3. b 7.

c Tit. 1. a 3.

d 1. Tim. 2. b
7.

postolem

Oto y tu
wiele głę-
bia i miło-
ści iż nie
nie jest wi-
ra bez mi-
łości.

Nawet słow
około wi-
ry strasza
potrzeba
De do
Christ.

ry tedy
ciary zle. G.

nie wiele
handlami.
dywora 7-
go. G.

wierzą: G

12 posłolem y nauczycielem poganów.
13 ^D Dla której przyczyny to też cierpie:
14 ale sie niewstydam. Bo wiem ko-
15 muniu wierzyl y perwienem iż mocen
16 iest zwierzoney rzeczy moicy strzedz
17 do onego dnia. ^M Miei wzór zdio-
18 wych słów / któres odemnie slyszal w
19 wierze y w miłości w Chrystusie Je-
20 susie. ^S Strzeż dobrze rzeczy zwierz-
21 ney przez Duchá S. który w nas mies-
22 ska. ^W Wieś to / iż sie odwrócili odes-

12 Zwierzoney rzeczy strzedz] Kto co do-
13 bręgo czyni w tym żywoć / ten to iakoby po-
14 klada v Pana Boga / aby mu to schował y
15 oddał po śmierci.

13 Miei wzór zdrowych słów] Augustyn S.
14 to mleyse wykładac vcy / iż o Bożich rze-
15 czach pewnym sposobem od starszych podać
16 nym / y wypczyneni słowy mówić mamy:
17 trzymając sie słów zdawna w Kościele zachó-
18 wanych: iakie sa / Troycá S. persona / iś-
19 nosć / spólność / transubstantia, Misa /

mniewszysey któzy sa w Azyiéy: z któ-
rych iest Phigellus y Hermogenes.
16 ^N Niech da Pan miłosierdzie ^O One-
17 zophorowemu domowi: iż mie cze-
18 sto ochłodził y lánuchá sie mego nie
19 wstydził. ^A Ale przysiedsy do Rzymu/
20 bázno mie pilnie szukał / y znalazł.
21 ^N Niech mu Pan da aby nálażł miło-
22 sierdzie v Pána w on dzień. A iako
mi wiele vslugował w Ephezie / ty
lepiéy wieś.

2^a 4. d. 17.

Sakrament / kaplan / kościół / chrzest / pokuta.
21 strzegac sie nowych od heretyków wynyo-
slonych: iakie sa / zbór / ponurzenie / wznanie
(miasto pokuty) wieczera Pańska (miasto
Sakramentu ciała y krwi Pańskiej) ofiaro-
wanie ábo Myster (miasto kapłana) Chri-
stianin / miasto Chrześcianina / sprawiedli-
wość poczytana / ciało Pańskie z chlebem / w
chlebie / pod chlebem ábo przy chlebie: y tym
podobnych.

ROZDZIAŁ. II.

^Z tedy Synu
mój / zmańciay
sie w łasce któ-
g iest w Chrystusie
Jesuse: ^A a cos sly-
szal odemnie przez
wiele świadków:

1 ^t óż zálécay wiernym ludzióm / któzy
2 sposobni beda y inšych wczé. ^P ^{Prá-}
3 ^{cuy} iako dobry żołnierz Chrystusa
4 Jesusa. ^B ^{ad}en słužac żołnierskú
5 Bogu ^{nie} wille sie spíawami
6 "świćtelimi": aby sie temu podobal
7 któremu sie vdał. ^B ^o y któzy ná-
8 plácu sie potyka nie bierze wienca/
9 ážby sie przystoynie potykał. ^O ^{drac}
10 ^{któzy} praciue ma naprób owocu zá-
11 żywać. ^R ^{ozumiey} co mówię: bó da
12 tobie Pan we wšytkim wrozumie-
nie. ^P ^{amietay} iż Pan Jesus Chry-
13 stus powstał z martwych / z náśienia
14 Dawidowého / wedle Ewanieliú
15 moiey / ^w ^{którey} ^{ciérpie} áž do wie-
16 śnienia iako słoczyńca: ale słowo Bo-
17 że nie iest zwiżané. ^P ^{rzeto} wšy-
18 to ciérpie dla wybiánych: aby y oni
19 zbawienia dostapili które iest w
20 Chrystusie Jesuse z chwałą ^{nie}
21 ^{bieśka}.

22 ^W ^{ierna} ^{mowa}. ^A ^{bowiem} ^{ieśli} ^{my}
23 ^{spól} ^{umarli}: ^{spól} ^{też} ^{żyć} ^{bedziemy}. ^{ie}

24 ^{li} ^{wciérpiemy}: ^{spól} ^{też} ^{królować} ^{be-}
25 ^{dziemy}. ⁱ ^{ieśli} ^{nie} ^{zaprzeny}: ^y ^{on} ^{nie}
26 ^{nas} ^{zaprzy}. ⁱ ^{ieśli} ^{nie} ^{wierzimy}: ^{on}
27 ^{wiernym} ^{zostawa} / ^{zaprzec} ^{sámego}
28 ^{siebie} ^{nie} ^{može}. ^T ^o ^{przypominay}:
29 ^{oświadcay} ^{przed} ^{Pánem}. ^N ^{ie}
30 ^{spieray} ^{sie} ^{stowry} / ^{bo} ^{sie} ^{minacz} ^{nie}
31 ^{przygodzi} / ^{iedno} ^{ná} ^{wywrócenie} ^{sta-}
32 ^{chay} ^{ay}. ^S ^{etay} ^{sie} ^{pilnie} ^{abyś}
33 ^{sie} ^{sstał} ^{doświadczoym} ^{Bogu} /
34 ^{robotnikiem} ^{niezawstydzonym} / ^{do-}
35 ^{bize} ^{rozbiéráycym} ^{słowo} ^{prawdy}.
36 ^A ^{bezbożności} ^y ^{próznomowności}
37 ^{strzeż} ^{sie} / ^{abowiem} ^{wielce} ^{pomna-}
38 ^{žay} ^{sie} / ^{ku} ^{niepobożności}: ^a ^{mo-}
39 ^{wá} ^{ich} ^{šerzy} ^{sie} ^{iako} ^{káncer}: ^z ^{któ-}
40 ^{rych} ^{iest} ^{žimenusy} ^y ^{Philetus}: ^K ^{to}
41 ^{ry} ^{od} ^{prawdy} ^{odpadli} / ^{powieday}
42 ^{iż} ^{sie} ^{uż} ^{sstało} ^{zmartwychwstańie} / ^y
43 ^{wywrócili} ^{wiäre} ^{niektórych}. ^A ^{lec}
44 ^{mocny} ^{stoi} ^{grunt} ^{Boży} / ^{maiąc} ^{te}
45 ^{pieczęć}: ^{žna} ^{Pan} ^{któzy} ^{sa} ^{iego} / ^y
46 ^{niech} ^{odstapi} ^{od} ^{nieśpiawiedliwo-}
47 ^{ści} ^{wšelki} ^{który} ^{miánuie} ^{imie} ^{Pán-}
48 ^{skie}.

49 ^L ^{ecz} ^w ^{wielkim} ^{domu} / ^{nie} ^{tylko}
50 ^{sa} ^{naczynia} ^{złote} ^y ^{šebné} / ^{ale} ^{też}
51 ^{dzewiáne} ^y ^{gliniáne} ^{niektóre} ^{ku} ^{wcz-}
52 ^{ciwości} / ^a ^{niektóre} / ^{ku} ^{zeliwości}.
53 ^J ^{esliby} ^{sie} ^{tedy} ^{któ} ^{od} ^{tych} ^{oczysćli}:
54 ^{bedzie} ^{naczyniem} ^{ku} ^{wczciwości} ^{po-}
55 ^{świeconym} ^y ^{wżytecznym} ^{Pánu} / ^{zgo-}
56 ^{torány} ^{ná} ^{wšelkú} ^{spráwe} ^{dobrá}.

2^a Mat. 10. d
3.
Mar. 8. d. 3.
Rzym. 3. a. 3

2^a śmieckich
proanoma-
wności nie
dopuszczay. G

2^a iako Gán-
grená. G.

2^a wywracá-
G.

2^a Wolność
ludzka

1. Tim. 1. 24
1. Tim. 4. 6
Tit. 3. 9

Swieckie
sprawy nie
zgola zaka-
zane.
2. kor. 10. 4.

Księga mała
być nie do-
naci.
Wybrani i
ko zbawie-
nia dostę-
pi.
2. Piot. 1. 10.

1. Tim. 4.
a. 1.
2. kor. 1. 25
Iud. d 18.

*dobrym nie
żyłowy. G.

*abo kstraś.
G.

*prysć nie
moga. G.
1. Moy. 7. b
II. c 22.
1. Ambros. 6

Hárdos ha-
resycka.
Epist. 55.
Num. 3.

22. **D** ² A młodzieńskich chciwości chroń
siera nąślądną sprawiedliwości/wia-
ry/ nadziei/ miłości/ y pokoju z ty-
mi którzy wyrwają Pana z czystego
23. fercą. ² A ² wiary sie gadet głupich
y bez umiejetności: wiedząc iż ro-
24. dza zwady. ² A słudze Pánstwu nie
trzeba sie wadzić: ale wkládny bydź

4 Zaden sługa żołnierska J Chrystom
S. na to miesce piše: iż to Paweł S. mówi
nie tylko Biskupom/ ale y innym ludziom.
Do wszyfcy chocia świętey/ chocia y królo-
wie/ są żołnierze Pána Chrystusowi. A tak
nie zakazuje Apostól temi słowy święte-
go regimentu y sadow: ale bytniego stá-
nia około żywności/ hándlów y kapiectwa/
y tym podobnych rzeczy/ które sié żołnie-
rze nie bawia. Do w Gréckun tak czytamy:
Nie bawi sie sprawami żywota ábo żywno-
ści. Za czym y to idzie/ iż księza nie má-
ją poymować. Do żadne nie są wietšie zá-
bawy świętekie/ iáko stárania o żywności/
y opátrzeniu żony/ dzieci/ czeladzi.

10 Wszytko cierpie dla wybranych J Obacz/
iż wybrani/ chocia pewnie zbawieni bydź
máją/ wsákte nie inaczej bywáia zbawieniu

25. ku wszytkim/ sposobnym ku náuczá-
niu/ cierpliwym/ ² w cihości strosu-
izym te którzy sie sprzeciwiają praw-
dźie: ² ázaby im kiedy dal Bóg poku-
26. rowanie ku poznaniu prawdy: ² y
vpámietáli sie od sídel dyabelskich/
który ie w więzieniu dźierży ku woléy
iego.

iedno tak przez prace swych pástérzów ábo
káznodźciow/iáto y przez swe wezyny dobrze.

17 Mowa ich sęrgy sie iáko káncer J Mowy/
piesni/ kázania/ y písma heretyckie/ škodli-
we/ y zarázliwe są: przetoż sie ich wierni pil-
nie chronić máją.

21 Iesliby sie kto oczyścił J Obacz/ iż wol-
ność ma káždy człowiek/ wezynie sie statkiem
godnym ábo wiecznego zbawienia/ ábo po-
tepienia. Do ácz zbawienie człowieka/ z lá-
stki á z miłosierdzia Bóžego nawiecey po-
chodzi: iáko y potępienie zsprawiedliwego
sadu tego: Wsákte ani to antowo/ nie me
wymie wolności nášey: ale z má y przez
nie sprawne w nas wszytkie iákie skutki/ iá-
kie Bóžkiey opátrności y nášym záslugom
przynależa.

*ieś by im
stała.

Heretykow
słowa sę po-
srać.

Wolność lu-
cka ná zle
y ná dobre.

ROZDZIAŁ III.

1 **W**iedz to / iż
2 w ostatnie dni
3 nąstąnczasy nie
4 bezpieczné. ² be-
5 da ludzie sami
6 siebie miłuiący/
7 chciwi/ hárdzi/
8 pyśni/ bliźnierze/ rodzióm niepo-
9 słusni/ miewdźieczni/ zlosnicy/ ² bez
10 miłości przyrodzoney/ bez pokoju/
11 potwarcy/ nieporóci/ głowi/ niestro-
12 mni/ ² bez dobroci/ ² zdrajce/
13 yporni/ nádeci/ y rostkofy wiecéy mi-
14 luyacy niżli Boga: ² májac wpraw-
15 dzie ² pozór pobożności/ lecz sie mo-
16 cy iey zápietáacy. A tych sie chroń.
17 ² ábowiem z tych są którzy wyrwáią
18 sie w domy: y poimáne wiódą nie-
19 wiasłki grzechami obciążone/ które
20 sie dáją wwiećdz rozmaitym požadli-
21 wościám: ² zároffe sie wcząc/ á nigdy
22 ku wiadomości prawdy nieprzycho-
23 dząc. ² A iáko Jánnes y ² Mám-
24 bres sprzeciwiają sie Mójżesowi: tak
25 y ci sie sprzeciwiają prawdzie/ ludzie
26 rozumu skáżonego/ odzuceni z stro-

9 ny wiary. ² áleć wiecéy nie wskuráją:
10 ábowiem ich skálenstwo iáwne będzie
11 wszytkim/ iáko y onych było. ² Lec-
12 ty dostąpiłes moiey náuki/ ćwicze-
13 nia/ przedstewiciecia/ wiary/ wytrwa-
14 nia/ miłości/ cierpliwosti/

11 ² Przegládowania/ wciśtów: iákie
12 mie podkály w Antyochiiéy/ w Jero-
13 miey/ y w Listrách: iákiem prześlá-
14 dowania podęymował: á ze wszytkich
15 mie Pan wyrwał. ² A wszyfcy którzy
16 chcą pobożnie żyć w Chrystusie Je-
17 susie/ prześládowanie będą cierpieć.
18 ² á žli ludzie y zwođnicy pomnożą sie
19 wgośfe: bládzacy w blád w wodząc.
20 ² Lec ty trwaj w tym czegoś sie ná-
21 uczyl: ² y zwierżonoć sie/ wiedząc od
22 kogos sie náuczyl. ² á iż z dziećin stwá
23 umieš písma święte/ które cie moga
24 wycwiczyć ku zbawieniu/ przez wiare
25 która iest w Chrystusie Jესусе.

16 ² Wsákie písma od Boga ² ná-
17 chnione/ iest pożyteczné ku náuczá-
18 niu/ ku strosforowaniu/ ku nápiáwie-
19 niu/ ku ćwiczeniu ² w sprawiedliwo-
20 ści: áby człowiek Bóży był doskoná-
21 ty/ ku wsáktiey sprawie dobreý wy-
22 cwiżony.

6 ² Iowi nieposłusnych. Do pyhá iest mátká
odsepienstwa. O czym niżej Rozd. 4. 3.
Poymáne wiódą niewiasłki J Játo w rás

2. Piot. 1. d.
20.
*náchnione
iē, y G.
*kórde iē. G

Nie wiáfty
náwa nary-
chley z uo-
1. Tim. 2. 14.

Chrysoſt: ná
to miayſce.
Tradície.

Kácerſtwá
nie trwále.

*Ia tedy. G.
*pánem ná-
ſym. G.

*ábo okázá-
nie. G.

*čtřp zlt. G.
*ábo kázno-
stie.
*cayn zupot-
nym. G.

*ábo, ſáray
ſe. G.

*czynki do-
bré záſtugu-
je niebo.

in piérwéy niewiaſtá od ſátána zwiedziona
była: táł y záwſe niewiaſty rychléy y ſná-
dniey przez heretyki bywáia oſuſané. y má-
ło nie wſytkié kácerſtwá nawiecéy przez nie
bywáia ſozytowane y rozmnažané.

A iáko Iánnes y Mámbres y Nigodzie w
ſtárym zákonie nie czytany / žeby czárno-
kſieźnicy oni témi imiony názwáni byli: ále
przed tradiciá á podánié ſtárſzych té imioná
áž do páwla przyſly. Którym ſpoſobem y
teraz w koſciele wiemy imioná trzech křo-
lów / ſotrá prawého / ſolnierzá / któzy bół Pá-
ſi otworzył / y wiela innych.

Aléć wiecéy nie wſkuráia y Wſytkié ká-
cerſtwá táko ſie rychlo wznieca / táł nie dlú-
go ſwieca. Bo żadné z nich do dzieſiáci lat
nigdy ſtátecznie nie trwálo / ále wnet ná kílá

ſekt rozerwane bylo.

Wſyſcy któzy chcą pobožnie žyć. y Aléć
wſyſcy ludžie pobožni rozmáité prze-
ſladowánié čierpiá: wſáke nie wſyſcy
preſladowánié čierpiacy ſa ſwieci y pobo-
žni: iáko ſa ſlocyńce. y Kuſnie Biſkupi /
Křolowie y Kſiážetá Kátholicy heretyki prze-
ſladowá: od któzych koſciól nieſpráwiedliwie
preſladowánié čierpi. Lecž błogostáwieni
ſa / któzy čierpiá preſladowánié dla ſprá-
wiedliwoſci.

Wſelkie piſmo y Nie rzéłt ſámo piſmo
ieſt doſtáteczné (iáko tego miayſcá niemié-
te nie przečim tradiciám koſcielným ſekta-
rze náciagáia) ále každé piſmo / táł ſtárého
iáko y nowého zákonu / y každá čaſtka tegož
piſmá / pożyteczná ieſt ku náuczaniu.

Preſladowá-
nie čierpiacy
rožni.
Mat. 5. 10.

Nie ſámo pi-
ſmo ieſt ſlowo
Božie.

ROZDZ. III.

*Swiádeczam

ſie przed Bogiem
y Jeſusem Chry-
ſtusem / któzy be-
džie ſadził žywé y
vmárle przez przy-
ſcié iego / y křo-
leſtwa iego: y

leſtwa iego: y przepowíadáy ſlowo.
nálegáy w čas / nie w čas: kárz /
proſ / lay / z wſeláká čierpliwostí y
náuka. y Abowiém bedžie čas gdy
zdrowéy náuki nie ſčierpiá: ále we-
dlug ſwoich požádliwoſci nágroma-
džá ſobie wczycielów májac ſwierz-
biáće wſy: y á od prawdy ſluchánié
odwroca / á ku báſniam ſie obróca.

Alé ty czuy / we wſytkim prácu /
ſpráwu y czyné / Ewáneliſty / wſlu-
gowánié twoie wypedniáy. y Będž
trzeźwym. Bo mnie inž oſiárowác
máic / y čas rozwiázániá mego ná-
chodži. y Potykániem dobrým poty-
kálem ſie / záwodum dokonał / wiá-
rem záchował. y Náoſtátek / odložon
mi ieſt wieniec ſpráwiedliwoſci / křo-
ry mi oddá Pan ſedžia ſpráwiedliwy
w on dzień: á nie tylko mnie / ále y
tym któzy miluia przyſcié iego.

*Spieſ ſie ábyſ do mnie rychlo
przybył. y Abowiém Demás mie opu-
ſcił / vmilowawſy ten ſwiát / y po-

ſedł do Theſſáloniki: Křeſcent do
Gáláciéy / Tytus do Dálmáciéy.

Lukaſ ſam ieſt zemná. Márká
wež y przyprowadž ſoba: bo mi ieſt
pożyteczný ku poſludze. y Tychiká
poſtálem do Ephezu. y Opończá křo-
ram zoſtáwił w Troádžie y Kárpá /
gdy przydžieſ / przynieſ z ſoba / y kſie-
gi / á zwaſczá párgáminy. y Alexán-
der moſiežník wiele mi złého poka-
zał: oddá mu Pan wedlug wczyn-
ków iego: y Którého ſie y ty ſtržež: á

boriém bárho ſie ſprzeciwil ſłowóm
náſym. y W piérwſhey obronie moiey
žaden przy mnie nie ſtál / ále mie w-
ſyſcy opuſciłi: niechay im nie be-
džie poczytano. y Alé Pan ſtál przy
mnie / y vmocnił mie: áby ſie przez
mie przepowíadánié wypednił / á iž
by wſlyſeli wſyſcy Pogańi: y ieſtem
wyrwan z páſczeki lwiey. y Wybáwił
mie Pan od wſelákého wczynku złé-
go / y záchowa do křoleſtwa ſwego
niebieſtkého. Którému chwałá ná wie-
ki wieków. Amen. y Pozdrów Pri-
ſtá y Aquile / y dóm Onesyphorów.

Křáſtus zoſtál w Koryncie: á Tro-
ſimáim zoſtáwił w Milecie chorego.
y Spieſ ſie ábyſ przyſedł przed ži-
má. y Pozdráwiá cie Eubulus / y
Pudens / y Linus / y Klaudia / y brá-
cia wſyſcy. y Pan Jeſus Chryſtus z
duchem twoim. Láſtá z wámi. Am.

ſedžia: á nie tylko iáko miłoierny dawcá. y
wieniec ábo Koroná křoza oddáie y pláci / me
týlko ieſt z táſti y z miłoiernoſti / ále též y z
ſpráwiedliwoſci. Láſtá y miłoiernoſti ieſt /
y dobroze czynim / y záſtuguem: á ſpráwie-
dliwoſt tego ieſt / zá tákie záſtugi dáć nám zá-
pláće záſtuga w niebie. Piekné té ſlowá
Alpeſtoſkie Auguſtyn rozbiéra. Nie rzéłt
práwi / któzy mi dánie: ále któzy mi oddá.

Wieniec ſpráwiedliwoſci. y z tego miay-
ſcá mamy / iž wſytkié wczynki dobre / od wſprá-
wiedliwioných w láſce Božey wczynioné /
prawdžiwie záſtuguia niebo / y godné ſa žy-
wotá wieczného: á iž žywot wieczný / ieſt zá-
pláć / wieniec ábo Koroná / křoza wedlug
ſpráwiedliwoſci Pan Bóg oddáwa / y pláci
ludžiom dobroze czyniacym z táſti iego. Abó-
wiém oddáwa ia y pláci iáko ſpráwiedliwy

*Kol. 4. d 14.

*rozgiſſer á-
bo kuſlarz.
*niech mu od-
da. G.

b wys. 1. d 16:

*ábo, ſáray
ſe G.

In Pſal. 8. 3.

Al coſci odda / iedno to coſ wintien : Odda teſ
dy ſedzia ſprawniſliwy. Bo weyſzawſzy na
uczynek / nie moſe zatrzymać zapłaty / ten
któzy na uczynek pátczy. Sam ſie uczynił wi-

nowáycę / nie biorąc ále obiecuiac. Auguſt: de
grat: & lib: arb: cap: 17. & in Pfal: 83. & in
Pfal: 100.

ARGVMENT LISTV DO TITVSA.

TYTUSA ucniá wierného, którego w Krećie wyſpie Biſkupem był poſtánowił, w tym liſcie wprá
wuię (iáko y Tymotheuſá) á w nim wſytkié Biſkupy, iákie ludſie po wſytkich mieſćcięch ná
Biſkupſtwo ábo ná kápłániſtwo obierác y poſwiecac ma : y czego máig náuczác ludſi wſytkich ſta-
nów, ſtrzegąc ſie heretyków y falſzywych náuk, dobre uczynki gálécáig, á ſámi ſiebie dáig im ná
przyklad we wſytkim dobrym.

LIST BŁOGOSŁAWIONEGO PAWŁA APOSTOŁA Do Tytuſá.

ROZDZIAŁ I.

Augá Bo
ży y Apo
ſtol Jeſu
ſá Chry
ſtuſá we
dług wiá
ry wybra
nych Bo

żyeh y wznámiá prawdy : która ieſt we
dług poboſności : tu nádziei żywotá
wiecznego / która Bóg któzy nie kła
ma obiecał przed ^aczáſy wiekuiſtymi :
^a á obiawił czáſów ſwoich ſłowo ſwé
przez przepowiadánię / które mi ieſt
zwierzone według roſkazániá zbáwi-
ciela náſzego Boga : Tytuſowi mi-
lému ſynowi według ſpólnéy wiáry /
láſtá y pokóy od Boga Oycá y Je-
ſuſá Chryſtuſá zbáwiciela náſzego.
Dla tegom cie zoſtawił w Krećie /
ábys to czego niedoſtawa nápiáwił /
y poſtánowił kápłany po miáſtách /
iákom y ia tobie rozrządził. Jeſli
któ ieſt bez winy / máj iednéy ſony /
ſyny wierné máig y nie obwinowá-

7 ne w zbytku / ábo nie poddáné. ^c **A**
bowiem Biſkup ma bydź bez winy /
iáko ſáſarz Boży : nie pyſny / nie
gniewliwy / nie winopilcá / nie biá-
cy : nie chciwy zysku ſkárádnego :
8 ^a ále wdzięcznie goſcie przyimuiący /
dobrotliwy / trzeźwi / ſprawniſliwy /
9 ſwietý / powſciągáliwy : ^a trzymáigcy
ſie téy która ieſt wedle náuki wiernéy
mowy / iſby mógi nápominác przez
zdrowá náukę / y tych któzy ſie przecí-
wiáig przekońác. ^a Abowiem ieſt wie-
10 le niepoſluſnych / próznomownych y
zwodźcielow / á nawiecęy któzy ſá z
obrzeſánia. ^a Których trzeba ^a przeko-
11 nymác / któzy cále domy podwracá-
ig / wcząc co nie potrzebá / dla zysku
ſproſnego. ^a Powiedziáł niektózy z
nich / wláſny ich Prorok : Kreteń-
12 czykowie záwſe kłamlivi / złé beſtye /
brzuchowie leniwi. ^a To ſwiadectwo
ieſt prawdziwe. Dla którey przyczyny
13 oſtrze ie kárz / áby zdrowi byli w wie-
rze. ^a nie báwizíc ſie Żydowiſtmi bá-
14 ſniámi / y mándatámi ludſi któzy ſie
od prawdy odwracáig.
15 ^a Wſytko czyſté czyſty : lecz poſalá
nym y niewierný niemáſ nic czyſtég /

^a 1. Tim. 3. 2

^a zwádl. wy.
G.

^a yſá xám.
knę. G.

Epimeni-
des.

d Rzym. 14.
d 20.

ále

^a 1. Tim. 1. 9

^a prawemu.
G.

^a miłóſier-
dzie pokoy. G

b 1. Tim. 3. 2

^a 2.
G.

Kapłany A-
nowia Bisk
pi nie lute
świety.

Brakowanie
pokarmów.
Rzym. 14:20
Tamże ver.
21.

Aścarni. G

miernymi
abo skromny
mi.
w nauce
śwerości po-
wagę, y nie-
naruszenie:
G. S.

Christus Bóg
wielki.

16 ale pokalane są ich y umysł y sumnie-
nie. Wyznawają iż Boga znają:
lecz się uczynkami zapierają / będąc

obrzydłymi y trudnymi do wierze-
nia / a do każdego uczynku dobrego
nieczynnymi.

5 Abyś postanowił kapłany po miastach]
Niezkolwiek Biskupi y kapłani mogą być
mianowani / obierani / y prezentowani od
królów / od pospółstwa / y od podawców:
wszakże nie mogą być poświęceni y posta-
nowieni / iedno od Biskupów: iako tu oto
Tytus z rozkazania Pawła S. nie tylko po-
święcał y stanoził / ale y obierał kapłany.
15 Wszakże czyste czystym] To jest / Nie
miał żadnego pokarmu nieczystego / któryby
miał splugawieć słowiek: tak iako w za-
kone Mojżesowym było wiele pokarmów nie

czystych / którzy się nigdy iednie nie godzili.
Ale acz wszystkie pokarmy są czyste / wszakże
przecie grzeszy ten który ich z gorzeniem po-
żywa / kiedy się ich pożywać nie godzi. A
dobra rzecz jest wstrzymać się / abo zawsze /
abo pewnych czasów / od mięsa / y od wina.
Mądre to / acz wiernym Katołikom / y mieso-
y iayca / y mleczno jest czyste / y przeto go czas-
ów swych pożywać: wszakże nieczystym y
niewiernym (iako wi są heretycy wszyscy) nie
nie jest czystego: ale splugawiony jest ich u-
mysł y sumnienie.

ROZDZIAŁ II.

1 Ty mów co
2 przystoi zdrowey
3 nauce. Starycy /
4 aby byli trzeźwi /
5 wstydliwi / rostro-
6 pni / zdrowi w wie-
7 rze / w miłości / w
8 cierpliwości. Także stare niewia-
9 sty / w wberze światym / niepotwar-
10 liwe / nie wiele winą piące / na dobre
11 uczące / aby młode białogłowy cwi-
12 czyły w rostopności / żeby między swo-
13 ie lubiły / dziatki swe milowały / ro-
14 stopne / czyste / trzeźwe / o dom się sta-
15 rać / dobrotliwe / między swym pod-
16 dane: aby słowo Boże nie było blu-
17 żnione. Młodzieńce także napomi-
18 nay aby byli trzeźwi. Samego się
19 bie we wszystkim podaway przykładem
20 dobrych uczynków / w nauce / w szcero-
21 ści / w powadze: Słowo zdrowe / nie
22 naganione: aby się ten który jest prze-
23 ciwny zawstydził / nie mając nic coby

9 o nas miał mówić złego. a Słudzy
aby pánóm swym byli poddani / we
10 wszystkim się podobając / nie sprzeci-
wiając się: nie zdrażając / ale we
11 wszystkim dobra wierność pokazując:
aby nauczyciela naszego Boga
we wszystkim ozdobili.
12 Abowiem okazała się łaska Bo-
13 ga zbawiciela naszego wszystkim lu-
14 dzióm: nauczając nas abyśmy za-
15 prawni się niepobożności y swiet-
16 ckich pożądliwości / trzeźwie / y sprá-
17 wiedliwie / y pobożnie / żyli na tym
18 świecie / oczekując błogosławio-
19 nej nadszede / y przysięca chwały wiel-
20 kiego Boga y zbawiciela naszego Je-
21 susa Chrystusa / który dał samego się
22 bieża nas / aby nas wykupił od wszel-
23 kich nieprawości / a żeby oczyścić so-
bie lud przyiemny / naśladowce do-
24 brych uczynków. To mów / y napo-
25 minay /
A strosy / z wszelką powagą. Za-
den toba niech nie gardzi.

2 Eph. 6.25.
Koloz. 3.22
1. Piotr 2.18

wśelak. G

okazania.
G.

własny abo
ofosliwy. G.

13 Przysięca wielkiego Boga] Tu Apostól
Christa Pána zowie nie tylko Bogiem / ale y
wielkim Bogiem. Co się z iednego Grécieś

go artykułu iasnie pokazuje / iż się to wszystko
ściaga do iedney osoby Pána Chrystusa
wcy. Vide Bellarm.

ROZDZ. III.

1 A
2 Apominay ie /
3 aby przełożen-
4 stwam y święt-
5 chnościam pod-
6 danymi byli / na
7 rozkazanie po-
8 słusni byli / na
9 każdy dobry uczynek gotowymi / ni-

10 tego nie bluźnili / nie zwadliwymi
11 byli / ale strómnymi: wszelką łago-
12 dność okazując przeciwko wsem lu-
13 dzióm. Abowiem y my byliśmy nie-
14 kiedy głupi / niewierni / błędzacy / stu-
15 żacy pożądliwościami y rostopami ro-
16 zmáctym / w złości y w zadrósći ży-
17 iący / przemierzli / iedni drugich nie
18 nawiązacy.
19 Lecz gdy się okazała dobrotli-

2. Tim. 2.
b. 9.

5 wosć y ludzkość zbawiciela naszego
Boga: nie z uczynków sprawiedli-
wosći któreśmy uczynili my / ale po-
6 dług miłosierdzia swęgo zbawił nas
przez omycie odrodzenia / y odnowie-
7 nia Ducha świętego / którego wy-
lał na nas obficie przez Jezusa Chri-
stusa zbawiciela naszego: abyśmy v-
sprawiedliwieni łaską tego / byli dzie-
8 dźcami według nadszycie żywota
wiecznego.

9 Wierna jest mowa: a chce abyś
tego potwierdzał / i byś się starał w
dobrych uczynkach przodkować / któ-
rzy wierzą Bogu. Te rzeczy są dobrze
y pożyteczne ludziom. A głupich
gadek / y wylieżania rodząców / y spo-
rów / y swarów zakonných chron się.

b1. T m. 4.
b 7.
2. Tim. 2. d
23.
"pohamuy.
G.

Chrześć omy-
wa, odradza
y zbawia
człowieka.

Opisanie he-
retyka.
Gal. 1. 8.
Rzym. 16. 17.
Orig. in ca
3. ad Titum
Augu. de
diliuit.

5 Zbawił nas przez omycie odrodzenia /
Oto chrześć prawdziwie daje łaskę / y jest prz-
czyną vspławiedliwienia / y zbawienia / po-
nieważ grzechy oczyszcza y gładzi / a kłam-
u odradza y odnawia / y nawet y zbawia czło-
wieka. Czego vpozmie przy dżisieyśmy odsze-
pięcy / samey wierze to wszystko przypisujemy
a świętym Sakramentom moc y skutek ich
odejmujemy. Czytaj Ephes. 5. 26. 1. Piotr:
3. 21. Dzie. 2. 38. y 22. 16.

10 Człowieka heretyka / Heretyk jest każdy/
wedle Pawła S. który wzy przeciw temu co
Apostołowie podali / y co wierzy y trzyma
kościół Katoński Rymski. Albo według
Origena / który zowiąc się Chrześcjaninem /
przed się o prawdziwe wiary Chrześcjanstwy
werzy co innego / a miłi ma postanowienie
albo ograniczenie tradicney albo nauki ko-
ścielney. Albo według Augustyna który się

10 abowiem są niepożyteczne y próżne.
Człowieka heretyka po pierwszym y
11 którym strofowaniu się strzeż: wie-
dzac iż jest wyrócony / który takowy
12 jest / y grzeszy / gdyż jest własnym sa-
dem potępiony. Gdy posle do cie-
D bie Artemana albo Tychiea / spiesz się
do mnie przybydź do Nikopolu: albo
13 wiem tamem wymyślił żmować. Ze-
nasza Doktoru zakonnego y Apolla
14 pilnie przesli / aby im ninaczym nie
schodziło. A niech się wzy y naszy
w dobrych uczynkach przodkować na
15 używanie potrzebne: i by nie byli nie-
użytecznymi. Pozdrawiają cie ci kto-
rzy są zemną wшыscy. Pozdrów te kto-
rzy nas milują w wierze. Łaska Bo-
ża ze wшыtkimi wami / Amen.

vpozmie-
nia odrad-
G.
"albo, sam
praca się G.

"albo o/pro-
wad. G-

kościółowi Katońskiemu vpozmie sprze-
wia / śmiejąc wzyć naukę temu kościółowi
przeciwnych. Takiego każdego Paweł S. po
pierwszym albo wtórym napomnieniu / albo
różny karaniu y strofowaniu / każe się strzedz /
każe go odzucić / y mieć za przeleństwo. Skąd
Tertullian dowodzi. Iż z heretykami nie ka-
że Apostoł disputować: ale raz albo dwa vpo-
mnia wшы y skarawszy ie / nie mieć z nimi wie-
cący żadney sprawy: Iż iuż tacy nie z niewia-
domości / ale z vpozu y z przewrotności grze-
szą: y sadem swym własnym bywają potępie-
ni. Iż to sobie za pewną prawdę obierają / co
jest fałsz / blad / y kłamstwo w kościele pote-
pione / dla którego y oni bywają potępieni.
Atemu heretycy sami przez się bywają ośa-
dzeni y potępieni / według Hieronyma / iż sa-
mi swa wola wychodzą / sami się wyłączaia z
społeczności Katońskich wiernych.

Tert. de
prescript.

Disputować
z heretyki
Paweł zakła-
zuie.
Tertul.
tamże.
Hier ná to
mieysce.
1. Ian 2. 19.

ARGUMENT LISTV DO PHILEMONA.

Philemona człowieka dobrego Onezym sługą okradşy uciekł był do Rzymu: gdzie od Pawła na-
wrócony y ochrzczony, z tym listem przyczynnym y gálécącym go, gásie do pana swęgo był o-
desłany.

LIST BŁOGOSŁAWIONEGO PAWŁA APOSTOŁA Do Philemona.

I
A

1 Paweł wiezien
Chrystusa Jesu-
sa y Tymotheusz
brat: Philemo-
2 nowi milemu a
pomocnikowi
naszemu / y Ap-

3 piecy siostrze namilshey y Archippo-
wi towarzyszowi naszemu y zgromá-
dzeniu które jest w domu twoim.
4 Łaska wam y pokój od Boga Oycá
naszego / y Pána Jezusa Chrystusa.
Dziękuję Bogu memu / záwsze pá-
mietając na cie w modlitwach mo-

G.

Antiochona.
G.Abó gdyżem
ieſt takim, G.
takowym
będąc.Widzą ku
wszem świę-
tym.Hebræowie
którzy.
Dzie. 6. 1. y 2
14.
Zyd. 13. 24.Części tego
listu do He-
bræów.

5 ich / ° słysząc o twojej miłości y wie-
rze / ° która maſz ku Panu Jeſusowi / y
6 ku wſem świętym: ° aby ſpoleczność
B wiary twej ſtala ſie ° i równa w po-
naniu wſego dobrego uczynku / ° któ-
7 re ieſt w was w Chryſtusie Jeſusie.
° Abowiem weſele wielkie miałem y
poćieche w miłości twej / ° i wnetrzo-
8 ści świętych ſa przez cie ochłodzone
bracie. ° Przetóż mając wielką bez-
spieczność w Chryſtusie Jeſusie ro-
9 ſtawiać co do rzeczy należy: ° dla mi-
łości raczy proſić / ° gdyżes takim
ieſt / ° iako Paweł ſtary / ° a teraz y wie-
10 ſień Jeſusa Chryſtusa. ° Proſię cież
synem moim / ° którego zrodził w
11 więzieniu moim Onęzymem / ° który
tobie niekiedy był niepożytecznym / ° a
teraz y mnie y tobie użytecznym /
12 ° którego mi odeſtał. A ty przymni go
C iako wnetrzości moie. ° którego
13 ja chciał przy ſobie zatrzymać / ° aby mi
za cie ſłużył w więzieniu Ewangeliz-
14 acy: ° wſakże bez twej rady niechcia-
łem nic czynić / ° aby dobrodziejſtwo
twoie nie było iako z przymuſzenia /

15 ale z dobrej wolej. ° Abowiem ſnać
dla tego wſtąpił na chwile od ciebie /
16 abys go przyjął wiecznym: ° i uż nie
iako ſługe / ° ale ° miasto ſługi brata
namiliſzego / ° zwaſzczą mnie: iakóż
daleko więcej tobie y w cieley w Pa-
17 nu: ° Jeſli mie tedy maſz ° towarzy-
18 ſem: przymni go iako mnie. ° Nie-
ſlić co wſkodził albo winien: to mnie
19 przyczytaj. ° Jam Paweł napisał re-
D kę moją: ja nagrodzę: żebymci nie
rzekł / ° iżes mi y ſamęgo ſiebie wi-
20 nien. ° tak bracie. Ja ciebie niech za-
żyje w Panu. Ochłódź wnetrzości
21 moie ° w Panu. ° Piſałemci duſzą-
iąc poſłuſzeńſtwu twemu: wiedząc
22 iż też nad to co mówię / ° uczyniſz. ° A za-
raz też zgotuy mi goſpoda. abowiem
ſpodziwam ſie iż przez modlitwy
23 waſe bede wam dąrowan. ° Pozdra-
wia cie Epaphras ſpół więzień mój
24 w Chryſtusie Jeſusie / ° Marek / Ari-
ſtarchus / Demas y Lukasz pomocni-
25 cy moi. ° Laſka Pana naſzego Jeſusa
Chryſtusa z duchem waſzym. Amen.

° ſpoleczni-
kiem.° w Chryſtu-
ſie. G. S.

5 Y ku wſem świętym: ° Obacz / ° i Apo-
ſtół miłość y wiara ku Panu Jeſusowi zna-
cza z miłości y z wiara ku wſyſkim świę-
tym. Co dziśieſy Ewangelikowie za blu-
żniſtwa y bałwochwalſtwa mają. Aleć do-
bże wiedział Paweł S. y wiedza Katołicy /

i inſza ieſt miłość któraſny winni Panu
Chryſtusowi / ° a inſza któraſny bliżnim po-
winni: iako inſza ieſt wiara która mamy ku
Panu Chryſtusowi / ° a inſza która mamy ku
innym ludziom świętym.

ARGUMENT LISTV PAWLA S. DO ZY- dów, abó do Hebræów.

H ebræowie bylić nie wſyſcy Zydowie, ale tylko oni, którzy rodem byli z Iudzkiej ziemi, y tam
po wielkiej części mieſkali. Iako ſię z Dzieiów Apoſtołſkich pokazuje. Tym tedy Chryſtusa
nóm z Zydów Ieroſolimſkich y w Iudzkiej ziemi nawróconym Paweł S. ten liſt ze Włoch piſał: ° cie-
ſzący ie, iż dla wiary Pana Chryſtusa, wielkie prześladowania, więzienia, wyganiańia, y utrąty
máietności cierpieli, od przekożonych Zydowskich w Ieruzalem y w okolicy iego. Lecz iż nie mnie-
ſe pokuſy cierpieli od fałſzywych Apoſtółów, którzy ie abó od wiary Chryſtusa odwodzili, a-
bo Moyleſa nad Chryſtusa przeſtawiali, abó go z Chryſtusem głągąc kazali: przeto Apoſtół w tym li-
ście, pilnie y ſeroko wielkość y jaćność Pana Chryſtusa opisuje, y o kápłaniſtwie Pana Chryſto-
wym y o zakonie nowym wiele diſputuje: aby Zydzy od Moyleſa, od kápłaniſtwa Aaronowego, y od
zakonu ſtarego, któremu byli z dziećniſtwa przywykli, tym ſnádniey odwabił, a umocnił w Chryſtusie:
po którego przyſciu iż one figury uſtály, y nie ſą więcej ważne. A ten liſt może być rozdzielon na
trzy części. Pierwsza ieſt o jaćności Pana Chryſtusowej nad proroki, nad Moyleſa, y nad anyoły:
2 w Rozdziale 1. 2. 3. y 4. Wtóra, o kápłaniſtwie Chryſtusowym, y o przewyſſenności iego nad káp-
3 łaniſtwa zakonu ſtarego, od Rozdziału piątego aż do połowice dzieſiątego. Trzecia a oſtátia część
ma nauki, poćiechy y nąpominanie, od Rozd. 10. v. 19. aż do końca liſtu.

LI S T
BŁOGOSŁAWIONEGO
PAWŁA APOSTOŁA
do Żydów.

ROZDZIAŁ I.

Ozmá-
cie y wie-
lą sposo-
bów mó-
wiwszy da-
wino Bóg
oycom
przez Pro-
roki: "ná-
ostaték tych dni mówil do nas przez
Syná / ktorého postanowił dziedzic-
cem wszytkiego / przez ktorého wczys-
mil y wieki. ° Który ° gdyż iest iásno-
ścią chwały / y wyrażeniem istności
iego / á ° nosząc wszytko słowem mocy
swey / ° sprowadzwszy oczyszczenie grze-
chów / siedzi ná prawicy máiestatu
ná wysokościach : ° tym zacnieyszym
zostawszy nád ányoły : im osobliwszé
nád nie imie odziedziczył. ° Bo kto-
rémuż kiedy z ányołów rzekł : Synem
° moim iestes ty / iam ciebie dziś wro-
dził / ° Zásie : Ja ° mu bede Oycem :
á on miie będzie synem : ° A gdy zá-
sie wprowadza pierworodného ná os-

krąg ziemię / mówi : ^a Niech się mu
klaniaią wszyscy aniołowie Boży. ^b A
do aniołowie mówi : ^c Który czyni an
yolami swymi duchy : a sługami swo
ymi / płomień ognia. ^d A do syna :
^e Stolica twoja Boże na wiek wie
ku / lasła prawości lasła królestwa
twojego. ^f Umilowałeś sprawiedli
wość / a nienawiedziłeś nieprawość :
dla tegoż pomazał cie Boże / Bóg
twój / olęskiem radości nad wczestni
ki twoje.

⁹ 2/⁸ Tys Panie na początku w
gruutował ziemię: a dzieła rąk two-
ich są niebiosy. ⁹ One pogina / a ty
tworząc będziesz: a wszystko iako ślata
zwiótszeja. ⁹ A iako odzienie zmie-
ni się / y odmiennie sie: ale ty tenżeś
jest / y lata twoje nie wstana.

21 do Królegoż siedz z aniołow
rzękt: ^b Siedz po prawicy mojej / aż
^c poloże nieprzyiacioly twoie pod nóż
Kiem nog twoich: ^d Izali wsescy / nie
są duchowie wsluguiący: na poslu
ge posłani dla tych Króley dziedzic
two zbawienia wziąć maia?

Liszt Páwła Apostoła do Żydów J N ten
tytuł selskunia Nowanielskorwie / opuszczając
imie Páwła S. chociaż czytala we wszystkich
księgach nowego testamentu Gręckich y Ła-
cińskich: i wola z Artuszem y z Marcionem
wierzyć że ten list nie jest własny Páwła S.
a mśli z Kościołem Rátholickim / y z sámnym
Piotrem S. którzy świadczy iś Páwel S. list
do Żydów pisał.

Przez którego y wieki uczynił J Chrystus
tako jest Panem y Ojciec iem wszystkich rze-
czy z strony stworzenia: tak jest swo-
im zycielem wszystkich z strony swego Bozstwa.
A poniewaz przez Chrystusa wieki sa wezy-
mone: tedyc Chrystus tak przede wsami
wiekami. Tako y nizej to wykladam/mowiac: J-
stowem Bozym wieki sa sprawione/ aby z nie-
widzianych sstaly sie widome.

Iáśnoſciá chwały] To ieſt/ Jáko iáśnoſć
od ſłońca pochodzi/ y ieſt záwſze z ſłońcem :
tak Syn Boży od Oycá/ y ieſt z nim ſpót

wiecznym. Chrysoſtoin y Cyrillus.

Y wyrażonym] Jako figura na liście
wyrażona / nie jest ani mnieysza ani więtsza /
iedno jako pieczęć od której jest wyrażona /
którey jest we wszytkim równa y podobna :
Tak Syn Boży mając w sobie zupełnie wy-
rażona wszytke istność y bosstwo Oycow-
skie / na wszytkim jest równy y podobny Oycu-
cu. Przetóż y sam mówił: Sem ta jest w Oycu-
ku Ociec we mnie. Tak mie widzi / ten widzi y
Oycą mego. A Páwel zaś o nim: Jż był w
postaći Bożej równym Bogu.

A noſſac wſzytko Nie tylko Syn Boży
ſwiat y wielki ſtworzył: ale y wſzytko ſtwo-
rzenie/ noſi/ trzymi/ y zgaſi y ſpżawie. á to
bez żadney prace/ ſama wola abo rozkaz
niem/ Chryſtoſom/ Decumentius y Theophi-
laſt/ ná to imieſce.

Którémuż kiedy z Anyołów] Dowodził
iż Christus iest daleko zacnieyſzy nad Anyo-
ły. Naprzód z tego / iż żadnego z Anyołów

d Psal. 96.
b 8.
c Psal. 103.
a 4.

† PfaI.44.b7

8 Pfal. rom. d
26.

„zwinieße
I. L. G. S.

h Psal. 108.
2. 9.
1 I. kor. 15. d
25.

Christus spól
istny y ro-
wny Oycu.

Phil. 2: 6.

lan 14.9.10

Phil. 2. 6.

Christus no-
i wßytku.

Christus nād
nyoty za-
nytsy.
I.

Żabo do He-
breów.

W t e d n i
o s t a t e c z n e . G
S .

2 Med 7.d26

מגדל שו-
 wem mo-
 cnyu swom.
 Hebr.

*sam przez
sie. G.
Philip. 2.9.

kPfal. 2. b7.
C2. król 7. b
14.

Liść do Zy-
dów iest wła-
sny Pawła S

2. *Pist.* 3. 5.

Christus
Stworzyciel
Cyril. A-
lexandr.
Zyd. II. 2.

Christus y
spół wieczny
Oycu.
Mędr. 7. 26.

August. in
Plal. 2.3.
ver. 6.Hier. ad
Principiam

nie nazywał Bóg Ojciec Synem swoim: iako
Chrystusa nazywał / nie Synem takim przye-
szym / ale przyrodzonym: którego on dzisiaj /
to jest wiecznie rodzi. Bo w wieczności nie
mają czasu przeszłego / ani przyszłego / ale w
stałwicznie dzisiaj. Tak Augustyn S.

A niech siemu klania się [Drugi dowód:
Jż Aniołowie z roztęzania Boga czołem
bitia Panu Chrystusowi. Trzeci / iż Anioł-
owie są studzy / a Chrystus Synem y Bogiem.

Pomagał cie Bóg, Bóg twój [Tak Au-
gustyn S. na to miejsce / y Hieronim S. to
miejsce czytają y wykładają / Pomagał cie
Bóg Synu / Bóg Ojciec twój.

10

Y tyś Panie [Czwarto dowód: Jż Chri-
stus iest stworzyciel / a Aniołowie stworzenie.
Kedy obacz / iż ci tu Paweł do Boga Oycę
rzeczy nie obraca (iako Nowożytycy
spornie wywracają) ale przywodzą rozma-
te pisma o Chrystusie / przywodzi y to mieu-
sce o nim. Jako iasna rzecz iest y z samej teru-
y z tego słowa: X do Aniołów / prawi / mówi:
Który postami swymi czyni duchy. Lecz do
Syna mówi / Stolicę twą Bóg zé. X na
drugim miejscu: (tak do Syna mówi) Tyś
Panie na początku ziemię vgruntował.

13

Abo ktorémuż kiedy z aniołow. [Piato do-
wód: Jż sam Chrystus siedzi na prawicy
Boga: a aniołowie y samymi ludźmi słu-
żą.

4.
Christus stwo-
rzyciel.

5.

ROZDZIAŁ II.

La tego trze-
bą nam obficiey
przestrzegac tego
cośmy słyseli: by-
śmy się nie
przeciekli. Abo-
wiem iestli która

przez anioły powiedziana iest mowa
stała sie trwała / a wszelkie przestep-
stwo y nieposłuszeństwo sprawiedli-
wo zapłaty nagrode wzięło: iakoż
my sie wybiegamy iestli zaniebamy
tak wielkiego zbawienia? Które gdy
sie poczęło przepowiadać przez Pana:
od tych którzy słyseli / na nas potwier-
dzone iest: gdy Bóg spólu poświad-
czał znamiemy y cudami y rozliczne-
mi mocami / y rozdawaniem Ducha
świeżego według wolej swojej. A
bowiem nie aniołom poddał Bóg
okrag ziemi przysły / o którym mō-
wiemy. A świadczył ktos na niektō-
rym miejscu / mówiac: a Cóż iest czo-
wiek iż nań pamiętasz: albo syn czo-
wieczy iż go nawiędzasz? Vmniey-
szyles go mało co mniey od aniołów:
chwała y cześć wkoronowałeś go / y
postanowiłeś go nad dziełem rąk
twoich. Poddaleś wszystko pod no-
gi jego. Abowiem w tym / że mu
wszystko poddał: niczego nie zostawił
jemu nie poddanego. A teraz ieste-
nie widzimy żeby mu wszystko podda-
no było. Lecz tego który mało co

C

niżli aniołowie vmnieyszony iest wi-
dzimy Jhesusa dla meki śmierci / chwa-
ły y cześć wkoronowanego: aby z la-
sli Boga / za wszystkie śmierci skosto-
wał. Abowiem przystało iemu / dla
którego wszystko / y przez którego wszy-
tko / który wiele synów do chwały był
przywiodł / sprawce zbawienia ich
przez wciępienie do stołnym wcz-
nie.

II

Bo który poświęca / y który by-
waia poświęceniu: z iednego wszyscy.

10

Dla której przyczyny nie wstyda sie
braćia ich nazywać / mówiac: O-
powiem imie twoie braciey moiey / w
pośrodku kościoła chwalić cie bede.

12

A zaśie: Ja w nim dufać bede. A
zaśie: Oto ja y dzieci moie / które mi
dał Bóg. Ponieważ tedy dzieci spō-
leczność miały ciała y krwi: y on
także tychże uczestnikiem był: aby

13

przez śmierć zepsował tego który
miał władzę śmierci / to iest dyabla:

14

a iżby wyzwolił te / którzy dla boia-
źni śmierci przez wszystkie żywot pod-
legli byli niewoli. Bo nigdzie an-
iołów nie przyjmie: ale nasienie

15

Abrahamowe przyjmie. Skąd po-
winien był we wszystkim być podo-
bny braciey: aby sie stał miłoś-
nym y wiernym narayszym kápła-

16

nem do Boga / aby wbiagał za grze-
chy ludu. Abowiem w czym sam v-
cierpiał y kuśon był / mocen iest y

17

tym którzy są kuśeni dopomoc.

18

Wciępienia.
G. S.
Abo dal na
ofiarę abo
na śmierć G
τελεωσας

dPal. 21. c
23.

ePal. 17. a
3.
fIla. 8. d 18.

gOze. 13. d
14.
i. kor. 15. g
54.

boć iście. G.

W tym co
ku Bogu, ab.
wspRAWACH
Bożych. G.
Kusony bę-
dąc. G.

a4. Moy. 12.
b 7.

Moyżesz był
człowiekiem do-
mą od Chri-
stusa zbud-
wanego, to
jest ludu Zy-
dowskiego.

to iest, nie
aginst. Chry-
stus.

aPal. 8. a 5.

bMat. 28. d
18.
i. kor. 15. d
26.
Eph. 1. d 22.

cPhil. 2. b 8

ROZDZ. III.

Tad bracia świeci /
uczestnicy wezwania nie-
bieckiego / obaczcie Apo-
stola y narayszego Ka-

2

planą wyznania naszego Jhesusa: Ktō-
ry wiernym iest temu który go wcz-
nił / iako y Moyses we wszystkim do-
mu jego. Abowiem wietšej chwały
ten godny iest miary niżli Moyses:
im wietšej cześć ma niż dom / ten ktō

3

4 ry ji zbudował. ^a Bo każdy dom by-
wa budowany od tego: a który wpy-
tko stworzył? Bóg jest.

5 ^a A Mojżesz wprowadził wiernym
był we wszystkich domach jego iako stu-
ga na świadectwo tego co miało
6 być mówiono: ^a ale Chrystus iako
syn ^a w domu swym: ^a który dom my
jestesmy / jeśliż ^a wznosć i chwałę
nadszicie aż do końca mocną zachowamy.
7 ^a Przeto iako mówi Duch
święty: ^b Dżis jeśliście głos jego
8 wstęśli / ^a nie zatwardzajcie serc
wastych iako w rozdrażnieniu wedle
9 dnia kusenja na puszczy: ^a gdzie nie
kusili oycowie waszy: doświadczyli / y
10 widzieli sprawy moje / przez czterdzie-
ści lat. A dla tegoż gniewałem się na
ten naród / y rzekłem: Jawnie bładzą
sercem. A oni nie poznali drogi mo-
11 ich / ^a Jąkom przysięgi w gniewie
moim / jeśli wnidą do odpocznienia
mojego.

12 ^a Patrzącie bracia / iżby snadź nie

^a nad domem
G.
^a które do
mem G.
^a śmiałość G.

bPsa: 94. b8

^a iż nie wni-
dą. Hebr.

C było w którym z was serce złe / niedo-
wiarstwa / ku odstąpieniu od Boga
żywego. ale napominacie sami sie-
bie na każdy dzień / póki się Dżisia
nazywa: iżby który z was nie był za-
13 twardzon osutaniem grzechu. ^a A
bowiem sstałismy się wczesnikami
Chrystusowymi: jeśli tylko ^a pocza-
tek istności jego aż do końca mocny
14 zachowamy. ^a Póki bywa mówiono/
Dżis jeśliście głos jego wstęśli / nie
zatwardzajcie serc waszych iako w o-
nym rozdrażnieniu. Albowiem nie-
którzy wstępszy rozdrażnili: ale nie
wstępszy którzy wysli z Egiptu przez
15 Mojżesza. ^a A na które się rozgnie-
wał przez czterdzieści lat: ^a Jaki nie
na te którzy zgrzeszyli: ^a których ^a tru-
16 py ^a poległy na puszczy: ^a A ^a którym-
żę przysięgi iż nie mieli wnidz do od-
poczynienia jego: iedno tym / którzy
17 niewierni byli: ^a y widziemy / że nie
mogli wnidz dla niedowiarstwa.

^a początek i-
stności albo
gruntu Chri-
stusowego.
wiara z. 11
iż jest pocza-
tkiem y fun-
damentem
wstępszego
budowania
duchownego.

c 4. Moy. 14.
f. 37.
^a ciąża albo
członki.
d 4. Moy. 14.
d 21. 23.

ROZDZIAŁ III.

A **N**zetóż się bój
my aby snadź za-
miechawszy obiec-
nice weścia do
odpoczynienia ie-
go / nie zdał się
który z was że go
2 niemaś. Albowiem y nam opowie-
dziano jest: ^a iako y onym. ale nie po-
mogła onym mowa słuchania / nie
przymieszana do wiary tego co słyse-
3 li. ^a Albowiem wnidziemy do odpo-
czynienia którzyśmy uwierzyli: iako
powiedział: Jąkom ^a przysięgi w
gniewie moim / jeśli wnidą do od-
poczynienia moiego: choć dzieła od-
założenia swiata były ^a dokonzone.
4 ^a Albowiem rzekł na niektórym mie-
scu o siódmym dniu tak: ^a ^b odpo-
czął Bóg dnia siódmego od wszyst-
5 kich dzieł swoich. ^a A na tym zaś:
Jeśli wnidą do odpoczynienia mo-
6 iego. ^a Gdyż tedy zostawa że niektó-
rzy mają wnidz do onego / a ci któ-
rym pierwey opowiedziano było / nie
7 wešli dla niedowiarstwa: zaśie na-
znacza dzień niektóry: Dżisia / mo-
wiąc przez Dawida / po tak długim

^a Ewangelij.
G.
τῆς ἀκροῦς.

aPsal: 94. c
II.

^a wczynie.
G. S.
b 1. Aoy. 2.
a 2.

8 czasie / iako się wysłę rzekło: ^a Dżis
jeśliście głos jego wstęśli: nie
zatwardzajcie serc waszych. ^a Albo-
wiem jeśli by im był ^a Jęsus dał od-
poczynienie / nigdy by o innym dniu
9 napotym nie mówił. ^a A tak zosta-
wa ^a sobotowanie ludowi Bożemu.
10 ^a Albowiem który wstępsł do odpoczy-
nienia iego / ten też odpoczął od
C dzieł swoich / iako Bóg od swoich.
11 ^a Spięsimy się tedy abyśmy wešli do
onęgo odpoczynienia: iżby kto w
tenże przykład ^a niedowiarstwa nie
12 wpadł. ^a Bo żywa jest mowa Boża
y skuteczna / y przeraźliwa niżeli
wstępsła miecz po obu stronach: y
przenikaćca aż do rozdzielenia dusze
y ducha / stawów też y spików / y roz-
zez nawaćca myśli y przedsięwzięcia
13 serdeczne. ^a A ^a niemaś żadnego
D stworzenia niewidzialnego przed o-
blichnością iego: lecz wszystkie rzeczy
obnażone są y odkryte oczom iego/
do którego nam mowa.

^a wys. 3. b 7.

^a to jest, Iozu-
as.

^a odpocznie-
nie.

^a albo sław-
myślisz. G.

^a albo, niepo-
stępsła.

dPsal. 33. c
16.
Syr. 15. d 20.

14 ^a Mając tedy nawyszego Kąpla-
na wielkiego który przeszedł niebiosy
Jęsus Syna Bożego: tezymaymy
15 się wyznania. ^a Albowiem nie mamy
nawyszego Kąplana któryby się nie
mógł wlitować nad słabościami

nászemi : lecz kufoného we wszytkim
na podobieństwo opiócz grzechu.
16 Przystapmy tedy z vfnoscia do sto-

lice łaski : abyśmy otrzymali miło-
sierdzie / y łaskę znaleźli ku pogodné-
mu ratunku.

czasu potrze-
bnego.

ROZDZIAŁ V.

Bowiem ka-
żdy Nawyszy ka-
plan z ludzi wzie-
ty / dla ludzi by-
wa postanowion
w tym co do Bo-
gá należy : aby o-
fiarował dary y ofiary za grzechy.

2 Któryby się mógł wziąć tych co nie
wmięia y błędzą : gdyż y on obłożon
jest krękością : a dla tego powi-
nien jest / iako za lud / także y sam za
sie ofiarować za grzechy. 3 A żaden
sobie części nie bierze : iedno który by-
wa wezwan od Boga / iako Aaron.

4 Tak y Chrystus nie sam siebie
wstawił że się stał Nawyszym ka-
planem : ale który do niego mówił /
Syn mój^b iestes ty / iam ciebie dziś v-
rodził. 5 Jako y na innym miejscu mó-
wi : Tys^c iest kapłanem na wieki / we-
dle porządku Melchisedechowego.

7 Który za dni ciała swego / modli-
ł się y pokornie prosił temu / który go
mógł wybawić od śmierci / z wolą

niem potężnym / y łzami ofiarowa-
wszy / był wysłuchan dla swej wczci-
wości. 8 A chociaż był synem Bo-
żym / nauczył się z tego co cierpiał po-
stuszeństwá : a do doskonałym zosta-
wszy / stał się wszytkim który mu po-
stusni się przyczyną zbawienia wie-
cznego. 9 Nazwany od Boga Na-
wyszym kapłanem / wedle porządku
Melchisedechá.

11 O którym nam wielka rzecz y nie
wyprawna ku mówieniu : boście się
stałi słabyimi ku słuchaniu. 12 Albo-
wiem gdyście mieli dla czasu bydy
nauczycielami : iasie potrzebniecie a-
by was wczono które są początki za-
częcia mów Bożych : y ustaliscie się
którymby mleka trzeba / a nie twar-
dého pokarmu. 13 Bo każdy który iest
mleka uczestnikiem / nie świadom
iost mowy sprawiedliwosci : abo-
wiem dzieciatkiem iest. 14 A doskona-
łych iest twarady pokarm : tych którzy
przez zwozaienie smysły mają wy-
ćwiczone ku rozeznaniu dobrego y
złego.

a ofiarowa-
wszy się. G o-
boiako się ro-
zumieć może
Tale-
teig.

gnusny. G.

2. kron. 26.
c 18.

a nie wszy-
scy tedy
wierni są
kapłani.

b Psal. 2. b 7.
c Pl. 109. 24.

Przed Ka-
plánisk. ofia-
rować.
Kaiserstwo y
biskupstwo
Kálmárowo.
Calu. lib. 2.
Instit. ca. 16
ver. 11.

Psal. 37. 11.
Psal. 37. 10.

ROZDZ. VI.

Kzeto zaniechawszy
mowy poczynania Chry-
stusowe / miemy się do
doskonalszych rzeczy : nie

2 żtoru zakładając gruntu pokuty od
uczynków martwych / y wiary ku Bo-
gu / nauki chrzczenia / rakt też wsta-
dania / y powstania z martwych / y są-
3 du wiekistego. 4 A to uczynimy iestli
Bóg dopuści. 5 Albowiem nie podo-

Zasługa Pá-
ná Chrystusa
wá komu po-
mocna.
Przecz Pá-
wel S. nie w-
spomina
ofiary Mel-
chisedech-
owy.

a Mat. 12. d
45.
Niz. 10 c 26
2. Piot. 12. d
20.

bna

bna jest aby ci którzy raz są oświeceni / sprostowali też dani niebieskie / y
wzrostli się estali Duchą świętego /
sprostowali nie mniej dobrego sło-
wa Bożego / y mocy przyszłego wie-
ku / a wpadli : aby zaś byli odnowie-
ni ku pokucie / znowu krzyżujący sami
sobie syna Bożego / y na posiniawie-
szo mający. Bo ziemią która deszcz
często na sie padający piie / y rodzi zie-
le użyteczne tym przez które bywa
sprawowana / bierze błogosławień-
stwo od Boga. lecz która rodzi cię-
nię / y osty / odrzucona jest / y bliska
przekleństwa / której koniec na spale-
nie.

Alle tużymy sobie o was coś le-
pszego namieyszy y zbawienia bliższe-
go / chociaż tak mówimy. Abowiem
nie jest niesprawiedliwy Bóg / aby za-
pamiętał roboty wasze / y miłości
którzście okazali w imię jego / którzy-
ście posługowali świętym y poslu-
guiecie. Ażadamy aby każdy z was
toż staranie okazał ku wypełnieniu
nadszicie aż do końca : abyście sie nie
estali gnusnymi / ale naśladowcami

tych którzy przez wiare y cierpliwość
odszedzisz obietnice.

Abowiem Bóg obiecałszy Abrah-
hamowi / iż nie miał nikogo przez któ-
regoby przysięgl wietszego / przysię-
gał przez samego siebie / mówiąc :
Jeśli niebłogosławię błogosławię
cie bede / y rozmnażając nie rozmno-
że cie. A tak długo cierpliwie czeka-
wszy / dostał obietnice. Abowiem lu-
dzie przez wietszego niż sami przysięga-
ją : a każdego sporu ich koniec ku po-
twierdzeniu / jest przysięga. W czym
chcąc Bóg dziedzicom obietnice ob-
ficię okazac nieodmiennosc racy
swey / przysięge uczynił : abyśmy
przez dwie rzeczy nieodmiennę / w któ-
rych bydz nie może żeby Bóg klamał
namocniejszą pocieche mieli / którzy-
śmy sie ku odziedzieniu wystawionej
nadszicie wiekli / która mamy tak
kotwiec dusze bezpieczną y mocną / y
wchodzącą aż w wieczność zasło-
ny / gdzie przewodnik za nas wszedł
Jesús / według porządku Melchise-
dechowego / Nawyszym kapłanem
sstarzysie na wieki.

1. Mo. 22.
c 15.

1. Mo. 12.
a 3. y 13. c 18
y 22. d 17.

Sakrament
bieramowa-
nia.

Nauki chrzestania y ręk wkładania]
Tu Apostoł dwu Sakramentów rozmiante
czyni : chrztu y bierzowania albo potwier-
dzenia / które po chrzcie ludzie przyjmowali.
Które zowią ręk wkładaniem : tak Chryso-
stom / Theodoros / Theophilaktus / Decu-
menius y inni wykładają.

Abowiem niepodobna jest] Nie tak ro-
zumiey / żeby ci którzy po chrzcie w grzech
śmiertelny wpadają / nie mogli zaś powstać
przez pokute / y dostąpić grzechów odpusze-
nia. Bo to jest błąd y kacerstwo Nowarian-
skie dawno potępione : gdyż y sam Paweł
onęgo wśetecznił w Koryncie / rozgrzeszyć
rozkazał. Aile iż słowem po chrzcie w grzech
wpadły / nie może bydz tak odnowion przez
pokute / tak na chrzcie bywa odnowiony :

gdyż ieden tylko jest chrzest / y nie może bydz
na tymże człowiecze powtorzony. Tak to
mieysce Chrystom / Theodoros / Decume-
nius / Theophilakt / Ambroży S. y inni wy-
kładają / y Augustyn S. którzy mówią : Iż po
chrzcie grzeszacy mogą bydz przez pokute w
zdrowieni / ale nie przez chrzest odnowieni.
Podobne mieysce masz niżej w Rozd. 10. 26.

Nie jest Bóg niesprawiedliwy] Ażad
mamy / iż uczyni dobrze zapłatę zasługom / y
santa przyczyna zbawienia tak dalece / iżby
Pan Bóg był niesprawiedliwy / gdyby nie
dał za nie żywota wiecznego. Bo zaśte / tak
Hieronym S. mówi / wielkaby to niespra-
wiedliwość była / kiedyby Bóg tylko grzechy
karat / a dobrych uczynków nie płacił. lib. 1.
cont. Iovinianum cap. 2.

Wzrostki do-
brze zapłatę
zasługom.

Człowiek raz
ochrzczoney,
nie może
być drugi
raz przez
chrzest odno-
wiony.
August. in
xpos. Epist
ad Rom. in
cho.

ROZDZ. VII.

Abowiem ten
Melchisedech /
król Salem / ka-
plan Boga na-
wyszego / który
wyszedł przeciw
Abrahamowi wiaćającemu sie z po-
razki królów / y błogosławił mu : któ-
remu y dziesięćiny wszystkiego wydzie-
łł Abraham : naprzód który wyklada

sie król sprawiedliwości : potym też
y król Salem / co jest / król pokoju.
bez oycy / bez matki / bez wyliczenia
rodu / nie mając ani początku dniów
ani końca żywota : a przypodobany
Synowi Bożemu / trwa kapłanem
na wieki. A przypatrzcie sie tak to
wielki / któremu też dziesięćiny z rze-
czy przedniejszych dał Abraham pa-
tryarcha. A iście z synów Lewi / w
rzad kapłanski przyjmujący / rosta-
żanie mają aby brali dziesięćiny od
ludu wedle zakonu / to jest / od brzo-

4. Mo. 18.
c 21.

5. Mo. 18.
a 1. a 3.
10. 14. a 4

cięy

1. Mo. 14.
d 18.

6 B ciey swoiey : chociaż y oni wysli z
biódi Abrahánowych. ⁹ Lecz które-
go naród nie iest poczytan między
nimi / dziesięcine brał od Abraháma /
y tego który miał obietnice / blogo-
sławil.

7 A bez wśelakięgo spom / co mniey-
szym iest / od lepszego bywa błogosła-
wioné. ⁸ A tu iednak / ludzie którzy
wmięraią dziesięciny biorą : lecz tam
świádecstwo ma iż żywie. ⁹ A iżby sie
tak rzekło / przez Abraháma / y Lewi /
który brał dziesięciny / oddał dziesię-
cine. ¹⁰ Abowiém ieszcze był w biodziach
oycowych / gdy wyszedł przeciw niemu
Melchisedech. ¹¹ Jesliż tedy dosko-
nałość była przez káplánstwo Lewi-
tskie (bo pod nim lud wziął zakon) /
cóż ieszcze było potrzeba aby nastal
inşy káplan wedle porządku Melchi-
sedechowęgo / a nie był rzeczon wedle
porządku Aaronowęgo. ¹² Bo za
przeniesieniem káplánstwa / trzeba że
by siey zakonu przeniesienie sstało.
¹³ Bo o którym sie to mówi / z inşęgo
iest pokolenia / z którego żaden nie
pilnował ołtarza. ¹⁴ Abowiém iáwna
iest iż z Judá poszedł Pan nasz : w
którym pokoleniu nie o káplanięch
nie mówił Moyses. ¹⁵ A ieszcze daleko
wiecey iáwna rzecz iest : iesliże ná po-
dobienstwo Melchisedecha powsta-
ie inşy káplan / ¹⁶ który nie wedle za-
konu roztazania cielesnégo sstał sie /
ale wedle mocy żywota nieśmiertelne-
go. ¹⁷ Abowiém świádeczy : Jż ty ie-

stęś káplanem ná wieki / wedle po-
rządku Melchisedechowęgo.

18 ⁹ Odrzucenie iście sstaie sie prze-
słego przykazania : dla słabości ięgo
y niepożyteczności. ¹⁹ bo zakon nicze-
go nie przywiódł ku doskonałości / ale
wprowadzenie lepszey nádziecie / przez
którą przybliżamy sie ku Bogu. ²⁰ A
ponieważ iest nie bez przysięgi (Bo
inni bez przysięgi káplany zostali :
²¹ a ten z przysięgą przez tego który
D rzekł do niego : Przysięgi Pan / a
nie będzie mu żal : tys iest káplanem
ná wieki) ²² Tym lepszęgo testamén-
tu sstał sie Iesus rektorym.

23 ⁹ A innychci wiele sie káplany ssta-
wało / dla tego iż im śmierć trwać
nie dopuszczała : ²⁴ ale ten iż ná wie-
ki trwa / wieknişte ma káplánstwo.
²⁵ ⁹ Przetoż y zbawie ná wieki może /
przystępującé przez niego do Boga :
zawsze żyjąc aby sie wstauił za ná-
mi. ²⁶ Abowiém przysstało abyśmy tá-
kież mieli / narowyşęgo káplana swoie-
tęgo / niewinnęgo / niepokalanęgo /
odłączonego od grzeszników / y który
27 sie sstał wysşy nád niebiosá. ⁹ który
nie ma potrzeby ná każdy dzień / iáko
káplani piérwey za występli swoje o-
fiárować / potym za ludzkie. bo to w-
czynił raz / siebie ofiárowawszy.

28 ⁹ Abowiém zakon ludzie postána-
wiał káplany krewkości podległe / lecz
mowa przysięgi która iest po zako-
nie / Syná ná wieki doskonałego.

*καθόσον
pro quate-
nus.

*Psal. 109. 3
4.

*według po-
rządku Mel-
chisedechowę-
go. 6.

f. 3. Moy. 9. b
7. y 16. b 6.

*nie pilno-
wał. G.

*o káplán-
stwie. G. S.

dPsal. 109. 24.

Dwoiáki ro-
dzay Chrystá
Pána:
Iśa. 53. 8.
Jan. 1. 1.

Káplánstwo
nie odrzucó-
né, ale odmie-
nioné.

Christus ká-
planem ná
wieki przez
ofiáre Msey.
S.

3 Bez Oycá, bez mátki / Nie iży Melchi-
sedech Oycá ani mátki nie miał : ale iż o nich
nie w piśmie niemáš. W czym Melchisedech
był figura P. Chrystusowa który iest bez Oy-
cá według człowieczeństwa / a bez mátki we-
dlug Bóstwa : którego rodu nie wystoić
ani ogarnąć nie może : który według bóstwa
ani początku / ani końca nie ma / gdyż iest
przede wśemi wieki y będzie ná wieki.

12 Bo za przeniesieniem káplánstwa / Gbacz /
iż káplánstwo nie zgoła iest zniszczone ani od-
rzucone / ale ono Lewitkie káplánstwo iest
odimentioné / przeniesione / abo przestawione
káplánstwo według obrzędu Melchisedechow-
wego / które iest wieczné / y wstauić nie ma
trwać w Bóstwie.

21 Tys iest káplanem ná wieki / Christus /
przez Sakramént chleba y winá / sstał sie ká-
planem ná wieki. Arnobius in Psal. 109. A
iest káplanem ná wieki / iż ná każdy dzień
przez şlugi Boże káplany ofiárowána bywa
ofiára / máiaca y Biskupem y ofiára Chrystá
Pána : który sam siebie dla nas poświęca /
tamie y rozdáie. Theophil. in ca. 5. ad Hebr.

23 Wiele sie káplany sstawało / Nie mówi
Páwel S. że w starym testamencie wiele ká-
planów bylo / a w nowym niemáš żadnego
oprócz Chrystá Pána : iáko heretycy psina
słowa ięgo. Bo to iest przeciw Izaiášowi
który prorołował nawiecey o káplanięch
nowęgo testaméntu (iáko Hieronym S. po-
kazuje) temi słowy : A wy będziecie nazwáni
káplany Bożymi : Wieda was zwąc şlugami
Pánstwi 26. Ale iż Pan Christus / przeto że
trwa ná wieki / może wstauić nie / y sam przes-
ie y przez şlugi své wżad káplánstwi sprawo-
wać : a iż nie potrzeba żeby kto następował
ná miejsce ięgo : iáko w káplánstwie zakonu
starego / bylo potrzeba wstauić inşy sukcesy-
ię iednégo káplana po drugim / iż żaden z
nich nie mógł wiecznie służyć : przeto iż śmier-
telnymi byli.

24 Wieknişte ma káplánstwo / Gréckie
ἀνάπαβατος, własnie znaczy wieknişte / tem-
piternum. A przecie Czechowie opuściwszy y
Láćnińskie y Gréckie / tak przelożył / co ná in-
négo przyżóć nie może. Niewiem tedy sie tę
Gréczyzny nieprawdliwéy náuczył.

Káplani no-
wého testá-
mentu pod
Christusem.
Iśa. 61. 6.

Bo to

Raz sie Chri-
stus ofiaro-
wał krwá-
wym obyczá-
tem ale nie
krwáwym v
stáwieniu
sie ofiaruie.
Rzym. 6. 9.

27 Bo to uczynił raz] Ależ Pan Christus
sam w sobie (onym widomym y krwawym
obyczajem / y ona krwawa ofiara) na śmierć
na krzyżu raz jest ofiarowan. Bo już wsta-
wszy od umarłych nigdy nie umiera. Ale
przedsię w Sakramencie / niekrwawym / nie-

widomym / a nieśmiertelnym obyczajem / nie
jedno na każde wielkonoce święto / ale y na
każdy dzień / ludziom ofiarowan bywa : y
nie myli się ten który zapytany odpowie / że
go ofiarują. Auguſt: epiſt 23.

ROZDZ. VIII.

Summátęgo
co się mówi / tá-
kiego mamy na-
wyszę káplana /
który vsiadł na
práwicy stolicy
wielmożności na
niebiesiach : ¹ sługa świątnice / a pra-
wodziwego przybytku / który postáno-
wił Pan a nie człowiek. ² ³ Abowiem
wszelki najwyższy káplan bywa posta-
nowion ku ofiarowaniu dárów y o-
fiar : Zaczynam potrzebá jest aby y ten
nieco miał coby ofiarował. ⁴ Jesliby
teby był na ziemi / á miaby káplanem
był / gdyby byli którzyby według za-
konu dary ofiarowali / ⁵ którzy słu-
żerunkowi y cieniowierzeczy niebie-
skich. Jáko odpowiedziano jest Mo-
zészowi / gdy miał dokonać przyby-
tku : ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰ ¹⁰⁰¹ ¹⁰⁰² ¹⁰⁰³ ¹⁰⁰⁴ ¹⁰⁰⁵ ¹⁰⁰⁶ ¹⁰⁰⁷ ¹⁰⁰⁸ ¹⁰⁰⁹ ¹⁰¹⁰ ¹⁰¹¹ ¹⁰¹² ¹⁰¹³ ¹⁰¹⁴ ¹⁰¹⁵ ¹⁰¹⁶ ¹⁰¹⁷ ¹⁰¹⁸ ¹⁰¹⁹ ¹⁰²⁰ ¹⁰²¹ ¹⁰²² ¹⁰²³ ¹⁰²⁴ ¹⁰²⁵ ¹⁰²⁶ ¹⁰²⁷ ¹⁰²⁸ ¹⁰²⁹ ¹⁰³⁰ ¹⁰³¹ ¹⁰³² ¹⁰³³ ¹⁰³⁴ ¹⁰³⁵ ¹⁰³⁶ ¹⁰³⁷ ¹⁰³⁸ ¹⁰³⁹ ¹⁰⁴⁰ ¹⁰⁴¹ ¹⁰⁴² ¹⁰⁴³ ¹⁰⁴⁴ ¹⁰⁴⁵ ¹⁰⁴⁶ ¹⁰⁴⁷ ¹⁰⁴⁸ ¹⁰⁴⁹ ¹⁰⁵⁰ ¹⁰⁵¹ ¹⁰⁵² ¹⁰⁵³ ¹⁰⁵⁴ ¹⁰⁵⁵ ¹⁰⁵⁶ ¹⁰⁵⁷ ¹⁰⁵⁸ ¹⁰⁵⁹ ¹⁰⁶⁰ ¹⁰⁶¹ ¹⁰⁶² ¹⁰⁶³ ¹⁰⁶⁴ ¹⁰⁶⁵ ¹⁰⁶⁶ ¹⁰⁶⁷ ¹⁰⁶⁸ ¹⁰⁶⁹ ¹⁰⁷⁰ ¹⁰⁷¹ ¹⁰⁷² ¹⁰⁷³ ¹⁰⁷⁴ ¹⁰⁷⁵ ¹⁰⁷⁶ ¹⁰⁷⁷ ¹⁰⁷⁸ ¹⁰⁷⁹ ¹⁰⁸⁰ ¹⁰⁸¹ ¹⁰⁸² ¹⁰⁸³ ¹⁰⁸⁴ ¹⁰⁸⁵ ¹⁰⁸⁶ ¹⁰⁸⁷ ¹⁰⁸⁸ ¹⁰⁸⁹ ¹⁰⁹⁰ ¹⁰⁹¹ ¹⁰⁹² ¹⁰⁹³ ¹⁰⁹⁴ ¹⁰⁹⁵ ¹⁰⁹⁶ ¹⁰⁹⁷ ¹⁰⁹⁸ ¹⁰⁹⁹ ¹¹⁰⁰ ¹¹⁰¹ ¹¹⁰² ¹¹⁰³ ¹¹⁰⁴ ¹¹⁰⁵ ¹¹⁰⁶ ¹¹⁰⁷ ¹¹⁰⁸ ¹¹⁰⁹ ¹¹¹⁰ ¹¹¹¹ ¹¹¹² ¹¹¹³ ¹¹¹⁴ ¹¹¹⁵ ¹¹¹⁶ ¹¹¹⁷ ¹¹¹⁸ ¹¹¹⁹ ¹¹²⁰ ¹¹²¹ ¹¹²² ¹¹²³ ¹¹²⁴ ¹¹²⁵ ¹¹²⁶ ¹¹²⁷ ¹¹²⁸ ¹¹²⁹ ¹¹³⁰ ¹¹³¹ ¹¹³² ¹¹³³ ¹¹³⁴ ¹¹³⁵ ¹¹³⁶ ¹¹³⁷ ¹¹³⁸ ¹¹³⁹ ¹¹⁴⁰ ¹¹⁴¹ ¹¹⁴² ¹¹⁴³ ¹¹⁴⁴ ¹¹⁴⁵ ¹¹⁴⁶ ¹¹⁴⁷ ¹¹⁴⁸ ¹¹⁴⁹ ¹¹⁵⁰ ¹¹⁵¹ ¹¹⁵² ¹¹⁵³ ¹¹⁵⁴ ¹¹⁵⁵ ¹¹⁵⁶ ¹¹⁵⁷ ¹¹⁵⁸ ¹¹⁵⁹ ¹¹⁶⁰ ¹¹⁶¹ ¹¹⁶² ¹¹⁶³ ¹¹⁶⁴ ¹¹⁶⁵ ¹¹⁶⁶ ¹¹⁶⁷ ¹¹⁶⁸ ¹¹⁶⁹ ¹¹⁷⁰ ¹¹⁷¹ ¹¹⁷² ¹¹⁷³ ¹¹⁷⁴ ¹¹⁷⁵ ¹¹⁷⁶ ¹¹⁷⁷ ¹¹⁷⁸ ¹¹⁷⁹ ¹¹⁸⁰ ¹¹⁸¹ ¹¹⁸² ¹¹⁸³ ¹¹⁸⁴ ¹¹⁸⁵ ¹¹⁸⁶ ¹¹⁸⁷ ¹¹⁸⁸ ¹¹⁸⁹ ¹¹⁹⁰ ¹¹⁹¹ ¹¹⁹² ¹¹⁹³ ¹¹⁹⁴ ¹¹⁹⁵ ¹¹⁹⁶ ¹¹⁹⁷ ¹¹⁹⁸ ¹¹⁹⁹ ¹²⁰⁰ ¹²⁰¹ ¹²⁰² ¹²⁰³ ¹²⁰⁴ ¹²⁰⁵ ¹²⁰⁶ ¹²⁰⁷ ¹²⁰⁸ ¹²⁰⁹ ¹²¹⁰ ¹²¹¹ ¹²¹² ¹²¹³ ¹²¹⁴ ¹²¹⁵ ¹²¹⁶ ¹²¹⁷ ¹²¹⁸ ¹²¹⁹ ¹²²⁰ ¹²²¹ ¹²²² ¹²²³ ¹²²⁴ ¹²²⁵ ¹²²⁶ ¹²²⁷ ¹²²⁸ ¹²²⁹ ¹²³⁰ ¹²³¹ ¹²³² ¹²³³ ¹²³⁴ ¹²³⁵ ¹²³⁶ ¹²³⁷ ¹²³⁸ ¹²³⁹ ¹²⁴⁰ ¹²⁴¹ ¹²⁴² ¹²⁴³ ¹²⁴⁴ ¹²⁴⁵ ¹²⁴⁶ ¹²⁴⁷ ¹²⁴⁸ ¹²⁴⁹ ¹²⁵⁰ ¹²⁵¹ ¹²⁵² ¹²⁵³ ¹²⁵⁴ ¹²⁵⁵ ¹²⁵⁶ ¹²⁵⁷ ¹²⁵⁸ ¹²⁵⁹ ¹²⁶⁰ ¹²⁶¹ ¹²⁶² ¹²⁶³ ¹²⁶⁴ ¹²⁶⁵ ¹²⁶⁶ ¹²⁶⁷ ¹²⁶⁸ ¹²⁶⁹ ¹²⁷⁰ ¹²

*Edi. 20. f28
1. Piot. 1. c 19
1. Jan 1. c 7.
Obia. 1. b5.
3. Moy. 9. b
8. y 16. b 16.
c 14.
4. Moy. 19.
a 4.
Pokrapidag-
cy splugawio-
ne. G.
ELuk. 1. g 77
Swiecanego.
G.
h Rzym. 5. a5
a 6.*

Gal. 3. c15.

*Według na-
konu opowie-
dial. G.*

*Ofiary Mszey
S. powtarza-
nie.
Rzym. 6. 9.*

*3. Moy. 16.
c 14.*

12 C

13

14

15 D

16

17

18

19 E

25

11 A

2

wyszym Kąplánem dobre przysłych
przez wietšy y doſtonálšy przybytek
nie reka wczyniony/ to ieſt/ nie tego
ſtworzenia: ¹ ani przez krew koſłów
ábo cielców/ ále przez ² właſną krew
wſełł raz do Swiatnice/ nálaſſy
wieczné odkupienie. ³ ⁴ Abowiém ie-
ſli krew koſłów y wołów y popiół iá-
łowice ⁵ pokropiony/ ſplugawione
poſwiaca ku oczyszćieniu ciáta: ⁶ iá-
ko dáleko wiecey krew Chryſtuſowa
który przez Duchá ⁷ ſwietego ⁸ ſámé-
go ſiebie ⁹ oſiárował niepokálanym
Bogu/ oczyſci ſumnienie náſe od
martwych wczynków/ ku ſłuſzeniu
Bogu żywiącemu: ¹⁰ ¹¹ A dla tego ieſt
nowego teſtamentu poſrednikiem:
żeby za przyſtąpieniem ſmierci/ ná-
odkupienie wyſtepków tych które by-
ły pod pierwſzym teſtamentem/ obie-
tnice wſieli którzy wezwáni ſą wie-
cznego dzieǳictwa.
¹² ¹³ Abowiém gǳie teſtament ieſt/
muſi przyſtąpić ſmierć tego który te-
ſtament czyni. ¹⁴ ¹⁵ No teſtament w
martłych potwierdzony ieſt: ináčey
ieſzcze nie ieſt waſny/ póki żyw który
teſtament wczynił. ¹⁶ ¹⁷ ſkaǳ ani pier-
wſzy bez krwi nie był poſwiecony.
¹⁸ ¹⁹ ábowiém gdy Mozyſz wſytko przy-
kazanie ²⁰ zakonné przeczytał wſemu
ludowi: wſiázwſy krew cielców y ko-

A nie iżby często oſiárował ſámego ſiebie]
Té ſłowa próżno heretycy przeciw wſtáwi-
cney ofierze przywodzi. Gǳy tu Páweł mó-
wi o onéy iedyney á ktrawéy ofierze ná ktrzy-
ſu/ która nie moſe byǳ wiecey powtarzana:
iſ Pan Chryſtuſ wiecey nie wmera. Jáko ſie
ſam Páweł dekláruie mówiac: Woby mu by-
ło potrzeba często cierpieć od początku ſwiá-
ta. Ale tym ſpoſobem raz ieſt oſiárowan: y

ROZDZIAŁ X.

Abowiém za-
kon máiac cién
przysłych dóbr/
nie ſam obraz
rzeczy: ná każdy
rok témiz ſámy-
mi oſiárani/ ktró-
ré oſiárniá wſtáwicznie/ nigdy nie
moſe doſtonálšymi wczynić przyſte-
puicé: ¹ ináčey przeſtánoby ie było
oſiárować/ dla tego iżby wiecey nie
mieli żadnego ſumnienia o grzech

złów z woda y welną ſárlátowá y J-
zopem: ſámé též kſięgi y lud wſytek
pokropił/ ¹ mówiac: Tá ktrawé teſta-
mentu/ który do was Bóg nákazał.
² ³ A temu y przybytek y wſytko ná-
czynić ſłuſzby ktrawé tákieſz pokropił.
⁴ ⁵ A niemal wſytko we ktrwi według
zakonu bywa oczyszćiono: á bez roz-
lania krwi nie bywa odpuſzczenie.
⁶ ⁷ Potrzeba tedy ieſt áby wizerunki
rzeczy niebieſkich/ témiz były oczyszćio-
né: á ſámé niebieſkie/ lepiſſemi oſiá-
rámi niſzi té.
⁸ ⁹ Abowiém Chryſtuſ nie wſełł do
ſwiatynie reka wczynionéy/ która by-
ła wizerunkiem prawǳiwéy: ále do
ſámego nieba/ áby ſie teraz okázował
przed oblicznoſcią Boga za námi.
¹⁰ ¹¹ A nie iżby często oſiárował ſámego
ſiebie/ iáko nawyſſy káplán wchoǳi
do Swiatynie co rok ze krwi cudſz:
¹² ¹³ ináčey trzeba mu było często cie-
pieć od początku ſwiáta: lecz teraz
ná ſkończeniu wieków raz ſie okazał
ku zgládzieniu grzechu/ przez oſiáre
ſámego ſiebie. ¹⁴ ¹⁵ A iáko poſtánowio-
no ludziom raz vmrzeć/ á potym ſáǳ/
¹⁶ ¹⁷ ták y Chryſtuſ raz ieſt oſiárowan
áby grzechy wielu wymiſczył: drugi
raz bez grzechu okáſe ſie tym którzy
go oczekawáǳ/ ku zbáwieniu.

iedną ona meki y ſmierci ſwéy oſiára oczy-
ſcił grzechy wſzego ſwiáta/ y przyſtep do
nieba wſem ludziom otworzył. A ták nie odo-
rzucać A poſtół wſelákiego oſiáry Pána Chri-
ſtuſowéy powtarzania/ iáko ieſt w małowá-
niu/ w rozmyſłaniu/ w czytaniu/ ábo w nápa-
mieć iá ſobie przywodzeniu: (gǳy ſie teraz
w niebie za nas oſiáruie) ále tylko to/ które ieſt
ſlączone z meki y ſmierciá tego.

Bogá chwalczych raz oczyszćieni.
¹ ² Lecz w nich bywa przypominanie
grzechów ná każdy rok. ³ ⁴ Abowiém
nie podobna rzecz ieſt áby ktrawé wo-
łów y koſłów miály byǳ zgláǳzone
grzechy. ⁵ ⁶ Przetoſz wchoǳząc ná
ſwiát mowi: ⁷ Niechciáleſ oſiáry
y obiáry: áleſ mi ciáło ſpoſobił.
⁸ ⁹ Cálopalenia/ y za grzech/ nie wpo-
dobáły ſie. ¹⁰ ¹¹ Tedy m rzekł: Oto ide:
ná początku kſiáǳ nápiſáno ieſt o
mnie: Abym czynił Bóſe wolá two-
ie. ¹² ¹³ Wyſſey powiedziawſy/ Teſ nie
chciál ánie ſie podobáły oſiáry/ y ob-

*k2. Moy. 24
c 8.
Mat. 26. c28*

*Rzym. 5. a6
b 8.
1. Piot. 3. c18*

Zyd. 9. 24.

b Pfal. 39. b7

*W ſummie,
ábo w kro-
tkim zám-
knieniu. G.*

iaty/ y całopalenia/ za grzech/ które
 wedle zakonu bywają ofiarowane:
 9 ° tedy rzekł: Oż ide/ abym czy-
 nił o Boże wolę twoją: Odeymuie
 10 pieroś/ aby wtóre postawił. ° Przez
 którą wolę iestefny poświęcenie przez
 ofiarę ciała Jhesu Chrystusa raz.
 11 ° A każdy iednak kapłan stoi co dzień
 wżad odprawując/ y też ofiary cze-
 12 stotroc ofiarując/ które nigdy nie
 mogą grzechu zmieść. ° Lecz ten o-
 13 fiarowawszy iedną ofiarę za grzechy/
 C na wieki siedzi na prawicy Bożej.
 14 ° na koniec czekając/ ° ażby nieprzy-
 15 taciele jego położeni byli podno-
 16 żkiem nóg jego. ° Abowiem iedną
 ofiarą/ doskonałymi uczynił na wie-
 17 ki poświęconę. ° A świadeczy nam
 y Duch święty. Abowiem gdy powie-
 18 dział: ° Ten ci jest testament który
 postanowię z nimi po onych dniach/
 19 mówi Pan: Podając prawa moje w
 D sercu ich/ y napiśe na umysłach
 20 ich: ° y pamiętać już więcej nie be-
 21 dzie grzechów y nieprawości ich. ° A
 22 gdzieć odpuszczenie tych: już ci ofiary
 nie mają za grzech.
 23 ° Mając tedy bracia ° wność do-
 24 wieszcia Świątynie we krwi Chrystu-
 25 sowej. ° Która drogę nam ° poświę-
 cił nową y żywą przez zasłone/ to
 jest ciało swoje: ° y Kapłan wiel-
 22 kiego nad domem Bożym: ° przy-
 23 stąpmy z prawdziwym sercem wzu-
 pełności wiary/ pokropieni na ser-
 24 cach od sumnienia złego/ y omyci na-
 25 ciele czystą wodą: ° trzymamy wy-
 26 znanie nadszanie naszey nie chwiejące
 27 się (boć wierny jest który obiecał) ° y
 28 przypatrzamy się iedni drugimi ku
 pobudzaniu miłości y dobrych uczyn-
 29 ków: ° nie opuszczając zgromadze-
 30 nia naszego/ iako mają obyczay nie-

26 którzy: ale ° ciesząc/ ° a tym więcej
 im bardziej obaczycie przybliżający się
 27 dzień. ° Bo ieslibysmy umyślnie
 grzeszyli po wzięciu wiadomości pra-
 28 wy/ już nie zostawa ofiarą za grzech:
 29 ° lecz strasliwie iakies oczekawanie są-
 30 du y żarliwość ognia która pożreć
 31 ma przeciwniki. ° Ktoby zakon Moy-
 32 zewów wzgardził: bez wszelkiego mi-
 33 łosierdzia za świadectwem drzew albo
 34 trzech umiera. ° iakóż mniemacie
 35 daleko stoisze zasłuży karania/ który
 36 by Syna Bożego podeptał/ y kre-
 37 tamentu/ przez którą był poświę-
 38 cony/ pokalany bydy rozumiał/ y Du-
 39 chą łaski zelżył: ° Abowiem wiemy
 kto powiedział: ° Nie pomstą/ a
 40 ia oddam*. A zaśie: ° J Pan są-
 41 dziec będzie lud swój. ° Straszność jest
 42 wpasć w ręce Boga żywego.
 43 ° Wspominajcież dni dawne/ w któ-
 44 rych będąc oświeceni/ wytrwaliście
 45 wielką potyczkę trapienia. ° cześcia
 46 gdy lekkościami y wciśliżiwowistiem
 47 esście się stali: a/ cześcia gdyście się
 48 stali towarzyszymi tak się mających.
 49 ° Abowiemesście ° y z więziami spo-
 50 lu/ w trapieniu byli: y złupienie mają-
 51 tności waszych przytłisście z weselem/
 52 wiedząc iż wy macie majątność w
 53 niebie lepszą y trwającą.
 54 ° Nie traccież tedy wśania wasze-
 55 go/ które ma wielką zapłatę. ° Abowi-
 56 em cierpliwosć wam jest potrze-
 57 bna: abyście czyniąc wolę Bożą/
 58 odnieśli obietnice. ° Boć iesze tro-
 59 che nieco który ma przysdż przysdżie/ y
 60 nie omieska: ° a ° sprawiedliwy mój
 61 z wiary żywie.
 62 ° A iesli się schroni: nie będzie się
 63 podobał duszy mojej. ° Lecz my nie
 64 iestefny synowie schrániania ku zgi-
 65 nieniu: ale wiary ku otrzymaniu dusze.

C wys. 6. a 4.

 15. Moy. 17.
 b 6. y 19. d15
 Mat. 18. b16.
 Jan 8. c 17.
 2. kor. 13. a 1.

 35. Moy. 35. e
 35.
 Rzym. 12. d19
 *mowi Pan.
 G.
 h Psal. 134. c
 14.

 *y z więzie-
 nia mego ze-
 mną. G.
 Czyniący
 wolę Bożą
 otrzymawa-
 ją obietnice
 żywota
 wiecznego.

 1 Abak. 2. a 3.
 1. Piot. 1. a 6.

 k Rzym. 1. c17
 Galat. 3. b11.

 C Plut. 9. 25.
 1. kor. 15. a 25

 d Jer. 31. f 33.
 wys. 8. b 8.

*odnowił. G.

Ofiara Mszy S.

 Ofiara krowa
 wa y nie
 krowawa.
 ver: 14.

5 Nie chciał ofiary J Cóż tedy? mówi
 Augustyn S. Izali my tego czasu iestefny
 bez wszelkiej ofiary zostawieni? Zadnym o-
 byczajem/ y owsem wnet przydał: Alas mi
 ciało sprawił. Jż miasto onych wszystkich o-
 fiar y obiat starego testamentu/ ciało jego też
 raz ofiarując/ y pożywającym rozdawał.
 August: epist. 3. ad Volusian. & in Psal. 39.

10 Iestefny poświęcenie przez ofiarę ciała
 Jhesu Chrystusa raz J Cóż też słowa (iako y oné
 niżey: Jedną ofiarą doskonałymi uczynił
 na wieki te którzy bywają poświęceni) rozu-
 mieć się o krowawey ofierze na krzyżu Pana
 Chrystusowey. Jakoby tak mówił: Przez te

11 dne śmierć Pana Chrystusowa iestefny po-
 święcenie/ y owsem y doskonałymi uczynie-
 ni: iesfny przez nie dostali nie tylko grze-
 chów odpuszczenia/ ale też ozdoby sprawiedli-
 wości/ a nawet y zbawienia/ a temu na wie-
 ki: to jest na wszystkie wieki y rodzie ludz-
 12 ták iż już nie potrzebujemy inzego Chrystusa/
 13 któryby nas śmiercią swą odkupił/ albo żeby
 14 tenże Pan Chrystus za nas albo za inśe drugi
 15 raz umierał. Wszakże iako bogactwa albo stá-
 16 by od tego innego zgotowane y zebrane/
 17 człowiek bogatym nie uczynia/ iesli się ich
 18 sobie nie nabędzie: y iako lekarstwa w aptece
 19 zgotowane chorego nie uzdrowia/ iesli ich nie
 20 używie: y iako źródło wody pragnącemu

nic

Ofiara Mſey
S. wſtawi-
czna.
Hom. 17. ad
Hebr.

18

nie nie pomoże / i eſli ſie wody z niego nie na-
pnie: Tak y te ſkarby y lekarſtwa od Pana
Chryſtuſa hoynie zgotowane nie nam nie po-
moga / i eſliſcie ich przez te ofiary S. y przez
wzywanié S. Sakramentów ſobie nie przy-
wlaſzczem.

Iużci ofiary niemaſz za grzech] Chryſto-
ſtom S. tak na to mieyſce piſze. A iny takó-
ż: Iſali nie ofiarujemy na Koſzdy dzień? Ofi-
rujemy w prawdzie / ale to czynimy na p-
miatke śmierci tego. A teſci to ieſt iedną ofi-
ar / a nie wiele ofiar. Toſci zawſze ofiaru-
my: nie dziś innégo b-
arank-
a / a innégo in-
tro: ale zawſze tegoſ iednégo. Bo acz na wie-
lu mieyſcach ofiarowan bywa / wſakſze ieden
ieſt Chryſtus. Nie iſſa tedy ofiary / iako B-
iſtupi ſtarégo za-
konu / ale teſz zawſze czynimy:

26

abo ráczey pámtatke onéy Ew-
angéy ofiary
ſprawuemy. Bo nam tak roſkazał mówiac:
To czynicie na pámtatke moie. To Chryſto-
ſtom S.

Iuż nie zoſtawa ofiara za grzech] Wmy-
ſlnie grzeſzącym y odſtepującym od iuż po-
znány y przyietey prawdy wiary Chryſtuſ-
ſowéy / nie zoſtawa ofiara za grzech. Nie iſby
nie miało bydź mieyſca do pokuty: ale iſ nie
maſz żadney inſzey prawdziwie ſkuteczney
ofiary / iedno śmierć Pana Chryſtuſowa /
która oni depec ſwoim odſtapieniém. Bo iuż
nie nayda inſzego Chryſtuſa / ani inſzego
chryſtu / ani inſzey ofiary / któraby mogli bydź
z Bogiem przeiednani.

Luk. 22. 19.

Iako grzeſza-
cym niemaſz
ofiary za
grzech.

ROZDZIAŁ XI.

I

A

Wiara ieſt
gruntem rzeczy
tych których ſie
ſpodziewamy wy-
wodem rzeczy nie-
widziánych. A-
bowiem w t-
sz

wiadectwo otrzymali ſtarczy. Wiara
dochodziſmy iſ ſa ſpráwione wieli ſto-
wem Bozym: aby z niewidziánych
ſſtaly ſie widziálne. Wiara Abel
obſiſſa ofiary ofiarował Bogu niżli
Kain: przez któr-
s wiádectwo otrzy-
mał iſ był ſpráwiedliwy: gdyż Bóg
ſwiádectwo dał o dárzéch iego / y w-
máwſzy przez nie ieſzcze mówi. Wi-
ra Henoch był przenieſion / aby ſ-
mierci nie ogládał / y nienáydował
ſie / bo go przenióſt Bóg: abowiem
przed przenieſieniem miał ſwiádec-
two iſ ſie Bogu podobal. A bez wi-
ry niepodobna ieſt ſpodobac ſie Bo-
gu. Abowiem przyſtepującemu do
Boga / potrzebá wierzyć iſ iſ iſ iſ iſ
oddawca ty którzy go ſukáia. Wi-
ra Noe odpowiedź wiáwſzy o tym
czego ieſzcze nie było widac / boiac ſie /
zgotował Kora-
b ku zachowaniu do-
mu ſwego / przez któr-
y potepił ſwiát:
ſpráwiedliwoſci która ieſt przez wi-
re / dziedzicem ieſt uczyniony.

Wiara / któr-
y nazwany ieſt A-
bráham wſluchal aby wyſſedł na miey-
ſce któr-
e w dziedzictwo w-
ziac miał:
y wyſſedł / niewiedzac dokáď ſiedł.
Wiara mieſkał w ziemi obiecánéy /
iako w cudz-
ey / mieſka-
iac w namie-
ciéch z Iſáák-
iem y Iáko-
bem ſpólny-
mi dziedzic-
mi t-
yſze obiet-
nice. Abo-

C

wiem oczekawał miáſta fundamen-
ty máiacégo: któr-
ego rzemieſlnik y
budownic-
Bóg.

Wiara y ſama Sará nieplodna
wziela moc ku przyeci-
u naſienia / y
mimo czás wieku: iſ wiernym bydź
rozumiała tego co obiecał. Przetó-
ż z iednégo národziło ſie / (á to z obu-
márlego) w liczbie iako gwiazd nie-
bieſkich / y iako piáſtku niezliczonégo
któr-
y ieſt na bze-
gu mo-
zkim. We-
dle wiary umarli ci wyſſcy / niedoſta-
roſſy o bi-
etnic / ale zdáleká ie w-
pátru-
iac / y pozd-
awiaiac / y wy-
znawiaiac
iſ ſa goſc-
mi y przy-
chodni-
ami ná ſie-
mi. Bo któr-
y to mówi-
a: oká-
zui-
a iſ o-
czyſtny ſuká-
ia. A iſliby ná one
pámietałi z któr-
ey wyſſli / mie-
lic w-
zdy
czás wróci-
ć ſie. lecz te-
raz le-
pſey z-
da-
ia / to ieſt / nie-
bieſkiey. Przetó-
ż nie
wſtyda ſie Bóg
nazywa-
ć ſie Bo-
giem ich / gdyż im miáſto zgotował.

Wiara / Ab-
ráham ofiarował
Iſááká gdy był kuſon: á ofiarował
iednorodnégo / któr-
y był w-
ziął obie-
tnice: (do któr-
ego rzeczo-
no / Iſ w
Iſááku tobie
bedzie ná-
zwano náſie-
nie.) Máiac za to / iſ Bóg mo-
że y
z umártych
wzbudzić. Z-
kad go teſz w
podobie-
nſt-
wo w-
ziął. Wiara y w
przyſtlych
rzeczách
b-
logoſławił Iſá-
ák Iáko-
bá y E-
ſau. Wiara Iá-
kob
umiera-
iac / ká-
żdemu z
ſynów Jo-
ze-
phowych
b-
logoſławił: y
p-
oklonił
ſie w-
ier-
zcho-
wi laſti iego. Wiara
Jozeph umiera-
iac / o wyſc-
iu ſynów
Iſráelſkich
wſpominał / y
o-
kolo ko-
ſci ſwoich
roſkazał. Wiara Mo-
y-
ſeſá národ-
zonégo
kryłi trzy
mieſia-
ce rod-
zicy iego: pr-
eto iſ go
widzieli
piéknym
dzieci-
atkiem / y
nie bali ſie

f. 1. Moy. 17. c.
19. y 18. b. 10.
y 21. a. 2.
porodila.

8 Syr. 44. d
22. d 23.

*iawnie. G.

*ich. G.
1. 1. Moy. 22. b
9.

Syr. 44. d 21

1. 1. Moy. 21. b
12.

Rzym. 9. b 7.
aby był fi-
gura Chryſtuſa

ſá nábiſego y
amar-
w-
ych-
wſtálego.

1. 1. Moy. 27. d
27. f 36.

1. 1. Moy. 48. c
15.

1. 1. Moy. 47
g 31.

*na wi-
ra-
chu laſti ſe-
go. G.

1. 1. Moy. 50.
d 24. 25.

2. 2. Mo. 2. 22
Dzie. 7. c 20

*podlogę, pe-
wnoſcię.

1. 1. Moy. 12. 1.
2 3.

1. 1. Moy. 4. 2
4.
Mat. 23. d 34

1. 1. Moy. 5. c
24.
Syr. 44. c 16
y 49. d 16.
*ego. G.

1. 1. Moy. 6. c
13.
Syr. 44. c 17.

1. 1. Moy. 12. 2
4. y 13. 2 1.

*Ab-
ráham.

P2. Moy. 1. c 16.
12. Moy. 2. b 11.
zbrańiał się by dawać.
G.

12. Moy. 12. b 11. d 21.

12. Moy. 14. c 22.

10. Iozu. 6. c 20.
10. Iozu. 6. d 21. d 25.
10. Iozu. 2. a 3

Wiara i sprawa
wiedliwa i p-
ca, i jest kásho
licka wiara.

Wiara i jest
rzeczy niewi-
dianych.
Tract. 79. in
Ioan.
1an 20. 29.

Bez wiary
nie może się
nikt Bogu py
dobąć.

1. Rzym. 6. 24
Kolof. 3. b 9.
pEhe. 4. c 23
1. Piot. 2. 21.
y 4. a 1.

24 Proroeku królewskiego. Wiara / 9
Mojżesz sstałszy sie wielkim / nie
25 znał sie bydź synem córki Pharaona
wóy : wiecý obierając bydź vtra-
pionym wespół z ludem Bożym / niż
26 li mieć doczesnego grzechu rostkę /
za wietsze bogactwo poczytając v-
raganie Chrystusowe / niż stałby E-
27 gyptstkie. bo sie oglądał na odplata.
F Wiara / opuścił Egipt : nie bojąc
sie gniewu królewskiego. abowiem
28 niewidzialnego iakoby widząc oczę-
kawal. Wiara / sprawił Pásche / y
wysłanie Erwie : aby ten który pierwo-
29 rodne tracił / ich sie nie dotknął.
Wiara / przeszli morze czerwone iá-
30 ko po suchyziemi : czego doznawszy
Egypcianie / pożarli są. Wiara /
31 mury Jerichá wpadły / obeciłem
siedmiu dni. Wiara / Rahab nie-
32 rzadnicá nie zginęła z niewiernymi :
przyjąwszy z pokojem spiegi. A
coż ieszcze mam mówić : Boć mi cza-
su nie estanie gdybym rozpowiadał
o Gedeonie / Barachu / Samsonie /
Jephthe / Dawidzie / Samueltu / y

1 A wiara jest] z tego opisanía y zálecá-
nia wiary przez ten cały rozdział / każdy o-
baczyć może : i wiara vspráwiedliwia-
nie ta jest która sobie sektarze dżisiejszy wy-
mýsłá : która mocno wierzą że im wysytkie
grzechy ius sa odpuszone : á iż pewnie máia
bydź zbawieni / tak Lutrowie iáko y Nowo-
dżereńcy y Kálmínistowie : chočia iedni
dżugie potępiá y á przekleté heretyk má-
ia. Ale práwa Kátholická wiara : która wie-
rzy wysytkiemu słowu Bożemu / przez kóściół
powśzechny podánemu y wyswiádeczonému.
Bo żaden z tych które tu Páwel S. wylicza /
nie to wierzył żeby mu grzechy były dla Chri-
stusa pewnie odpuszone : ále to iedno wier-
rzył / co sektarze wiara historyálna zowa / iż
to wysytko prawda co Bóg mówi / ábo obie-
cúe.

1 Wywodem rzeczy niewidziáných] Tác
jest chwala wiary (Augustyn S. mówi) iż to
wierzymy / czego nie widzimy. Bo cóż wiel-
kiego jest / kiedy to wierzymy co widzimy :
iáko Pan do Thomása mówił : Jżes mie
widział / wwierzyłeś. Błogostáwieni którzy
nie widzieli á wwierzyli. Co prosto jest prze-
ciw dżisiejszym sektarzóm / którzy iż ciála
Pánstkiego nie widza w Sakramencie / przeto
wierzyć niechca / żeby tam było.

6 Bez wiary niepodobna jest] A przetoż

ROZDZ. XII.

1 A Kzetóž tedy y my má-
i ąc tak wielki nád soba o-
błok swiádków : złożymy
wsełáki cieżar y grzech któ-

Prorocéch :
33 Który przez wiare zwalczyli kře-
G lestwa / czynili spráwiedliwosc / dost-
pili obietnic / záwarli lwie pásceki /
34 zágásili gwałt ognia / vspli ostrza
mieczá / rozmogli z niemocy / mežny-
mi sie stáli ná woynie / obozy ob-
35 cych / odwracáli : niewiásty wzięły
swoie vmárle z zmártwychstánia.
á dndzy byli ciágnieni / nie przyjáw-
36 sy odkupienia / aby lepsze zmártwych-
wstánie náležli. A dndzy doználi
37 posmiéwist y bicia / nádto y wieżie-
nia y ciemnic : byli kámiénowáni /
przecínáni / doświádeczáni / w zábiéciu
mieczá pomáti / błákáli sie w ow-
38 cych / w kóziách stórách / niedostáte-
czni / vcisnieni / vtrapieni : Których
nie był godzien swiát / tulájac sie po
puszczách / po górách y iámách / y w iá-
39 stiniách ziemie. A ci wysyscy / swiá-
40 dectem wiary doświádeczeni /
obietnice nie odniesli. Jż Bóg
o nas cos lepszego przeżyřzał / aby nie
bez nas byli dořkonálnymi vczynieni.

21 Żydowi / Pogáninowi / heretykowi (iż nie
máia tego fundámentu prawdy Kátholické
wiary) żadné prace y vczynki dobré nie
sa do zbáwienia pomoćne ani platné.

Y poklonił sie wierzechowi laski iego]
32 Stad widzimy iż sie Apostól nie przywiesi-
do textu Żydowskiego / w którym sie to mýe-
see ináczey nayduie : ále náśládnie siedmi-
dżiesiąt tłumáczóm Gréckich / iáko y inšy
Apostolowie y Ewánelistowie / y sam Pan
Christus nie raz vczynił : iż widzieli / że ten
Grécki překład był z Duchá S. Poklonił
sie tedy Jáko b Pátryarchá wierzechowi laski
abo sceptu Josefá syná swego : ábo czcąc
zwierschnosc iego / iż on był piérszym po
Pharaonie Pánem wysytkiego Aegyptu : Ták
iáko y Królowa Zesler cátovalá wierzech laski
Zisswera Króla : Ábo iż w duchu přezgládał /
że synowie Josefowi Królówáć miedli : ná-
znáť tego cátovalá wierzech laski Josefowi.
iáko Photius Gréczyn to miesyce wykláda.
A táť nie nie grzeřa Kátholicy / czyniac táť
křez poklon obrazóm Pána Christusowym /
ábo cálujac reliquie swietych.

33 Czynili spráwiedliwosc] Nie sama tedy
wiara była vspráwiedliwieni / ále y vczynkami
spráwiedliwými. Jáko y Rahab přizymu-
goscie / Abrahám ofiárujac syná / Ábel ofiá-
ry czyniac / y inni táťže które tu wspomina.

2 rj nas zewřad obřtápił / wciřpliwosci
biežmy do boju nám wystáwioného /
pátrzac ná Jesusa přodká y Końc-
ciála wiary / který májac před sobá
wsele podiáť křyz / wřgárdžimy
řromote / y siedži ná práwicy stolicy.

*wyskła po-
stronnych.

*swiádkwo
otrzymał
przez wiara.
G.

Przekład 70
tłumaczw
Gracki.
1. Mo y. 47.
31.

Kłaniańd
przed obraz
S.

Hest. 5. 2.

Nie sama
wiara i sprá-
wiedliwa.

*nawid G. 3
*przedniejszy
go wódsz.

3
B	Bożey. ¹ Abowiem wważaycie tego który takowe przeciwieństwo od grzeszniców podejmował przeciw sobie:	E
17	pombnik albo nieubożny iako ^c Ezau: który dla iedney potrawy przedał pierworodztwo swoje: ¹ Bo ¹ wiedźcie	^c 1. Moy. 25. d 33.
¹ wiedzie. G.
4	abyście nie wstawali/ osłabiawszy na duszach waszych. ¹ Boście iescze sie	17	iż ¹ y potym gdy chciał bydz dziedzicem błogosławieństwa/ był odzu-	^c 1. Moy. 27. f 38.
5	aż do krwie nie zastawili/ walcząc przeciwko grzechowi: ¹ a zapamię-	18	con. Bo nie znalazł miejsca pokuty/ choć iey ze łzami szukał. ¹ Boście ¹ nie	^c 2. Moy. 19 c 12. y 20. d 21.
6	taliście ¹ pościechy/ która ¹ nam iako synom mówią/ rzekąc: ^b Synu mój/	19	przystąpili do góry której sie dotknąć może/ y ognia który sie zapalić może/	
7	nie wzgardzay karania Pańskiego: ani osłabiaj gdy od niego strofo-	20	y wichru/ y mgły/ y burzy/ ¹ y bymie-	
8	wan bywasz. ¹ Abowiem tego Pan miłuje/ karze/ a bicznie każdego sy-	21	nia trąby/ y głosu słów/ który co sty-	
9	na którego przyjmie. ¹ W karno-	22	feli/ zbierali sie aby do nich nie	
10	ści trwajcie. Osiaruić sie wam Bóg iako synom. Abowiem który syn/	23	mówiono. ¹ abowiem nie znosili co	
11	któregoby Ociec nie karał: ¹ A iesli	24	mówiono/ A iesli sie ¹ bestya dotknie	^c 2. Moy. 19 c 13.
12	iestedście bez karania/ którego stali	25	góry/ bedzie w karnionowana. ¹ A	
13	sie wszyscy przasnitkami: tedyście	26	tak straszliwie było co widziane było/	
14	złego łozą/ a nie synami. ¹ Nad-	27	Mozesz powiedział: Przestraszony	
15	to ciała naszego oycy/ mieliśmy wzy-	28	iędem y działy. ¹ Allescie przystąpili	
16	cielmi/ y balisiny sie ich. zaż nie da-	29	do Sion góry y miasta Boga ży-	
17	leko więcej posłuszni bedziemy Wy-	30	wiącego/ Jeruzalem niebieskiego/ y	
18	cowi duchów/ ¹ a żyć bedziemy: ¹ A	31	gromady wielą tysięcy Aniołów: ¹ y	
19	onie na czas mało dni/ według woli	32	kóściolą pierworodnych/ którzy są spi-	
20	swoięy nas ćwiczyli: lecz ten na to	33	sani w niebie/ y Boga siedzięgo w sy-	
21	co pożyteczno iest tu przyieciu swia-	34	tkich/ y duchów sprawiedliwych do-	
22	tobliwości iego. ¹ A wszelkie karanie	35	skonałych. ¹ A Jhesuś pośrednika	
23	terazniejszego czasu wprawdzie zda	36	nowego testamentu/ y pokropienia	
24	sie że nie iest wesele ale smutku: ale	37	krwie lepiej mówiący niżli Ablowa.	
25	potym naspożytniejszy owoc sprawie-	38	¹ Patrzaycież abyście nie wzgar-	
26	dliwości odda przez nie wyćwiczo-	39	dzili tym który mówi. Bo iesliż oni	
27	nym. ¹ Przetóż rece opuszczone y kół-	40	nie wśli/ gardząc tym co na ziemi	
28	na osłabione wznieście: ¹ a czynicie	41	mówił: daleko więcej my/ którzy	
29	troki proste nogami waszemi: aby	42	odwracamy tego który z nieba mówi.	
30	który chramiąc nie zablądził/ ale rad-	43	¹ którego głos wzruszył na on czas	
31	szyć był zdrowion.	44	ziemi/ a teraz obiecuie/ mówiąc:	
32	¹ Nasładowycie pokoiu ze wszystki-	45	¹ Jeszcze raz: a ia zatraśnie nie tylko	¹ Agg. 2. b 7.
33	mi/ y swiatobliwości: bez której za-	46	ziemi/ ale y niebem. ¹ A co mówi/	
34	den nie ogląda Boga. ¹ Opatruiac	47	Jeszcze raz: znaczy przeniesienie rze-	
35	żeby kto nie odstąpił od łaski Bożey:	48	czy ruchomych iako wczynionych/ a	
36	aby który kornei gorzkości wzgórze wy-	49	by zostały te które są nie ruchome.	
37	rastając nie przekazał/ a przezeń wie-	50	¹ A tak przyjmuiac królestwo niepo-	
38	le sie nie pokalato. ¹ By nie był kto	51	ruszone/ ¹ mamy ¹ łaskę: przez którą	
39		52	służmy ¹ podobając sie Bogu/ z bo-	
40		53	iażnią y z wiecznością. ¹ Abowiem	
41		54	Bóg ^k nasz iest ogniem trawiącym.	
42		55		
43		56		
44		57		
45		58		
46		59		
47		60		
48		61		
49		62		
50		63		
51		64		
52		65		
53		66		
54		67		
55		68		
56		69		
57		70		
58		71		
59		72		
60		73		
61		74		
62		75		
63		76		
64		77		
65		78		
66		79		
67		80		
68		81		
69		82		
70		83		
71		84		
72		85		
73		86		
74		87		
75		88		
76		89		
77		90		
78		91		
79		92		
80		93		
81		94		
82		95		
83		96		
84		97		

ROZDZ. XIII.

1
A

2

3

4

5

6

7
B

8

9

10

11

12

13

Niosć brater-
stwa niechay te-
wa w was. ^a A
nie zapomina-
cie ^a przymowa-
nia gości: abo
wiem ^b przez to

^c niewiedzieli niektórzy / anioly za
goście przyawşy. ^d Pamietaćcie na
wieźmie / iakoby współ wieźniowie:
y na vtrapienie / iakoby sami będąc w
ciele. ^e Vczciwé małżeństwo we
wszystkim / y łoże niepokalané. Bo
wsłcteczni i y cudzołożni Bóg be-
dzie sądził. ^f Obyczajcie niech będą
bez łakomstwa: przestawiając ^g na te
różnieszyszych rzeczach. Bo sam po-
wiedział: Tę ^h zaniecham cie / ani
opuszcze. ⁱ Tak iż śmiecie mówimy:
^j Pan mi pomocnikiem: nie będzie sie
bał coby mi cślowieć uczynił.

^k Pamietaćcie na przelożone wá-
śe / którzy wam mówili słowo Boże:
których przypatrując sie do konaniu
obcowania / naśladować wiary. ^l Je-
sus Chrystus wczorá y dziś: ten y ná-
wieki. ^m Naukami rozmáitými y ob-
ciami nie wnosćcie sie. Abowiem na-
lepszá jest serce vtwierdzić łaskę / nie
pokarmami: które nie pomogły tym
co sie imi bawili. ⁿ Mamy ołtarz: z
którego nie mają mocy iść którzy
przybytkowi służą. ^o Abowiem któ-
rych bydlat krew bywa wnoszona do
Świątynice przez najwyższego Ká-
planá / tych ciała bywają palone zá
obozem. ^p Dla czego y Jesus / aby
poświęcił lud przez własną krew / zá-
brań wciérpiał. ^q Wymódszmyż tedy

C

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

46

do niego zá obóz: nosząc wágnienie
iego. ^a Abowiem nie mamy tu miá-
sta trwającego: ale przysłęgo suká-
my. ^b Przez niego tedy záwsze osiá-
rujemy Bogu osiáre chwały / to iest /
owoc warg wyznawających imienio-
wi iego. ^c A dobroczynności y wdzię-
łania spólnego nie przepominajcie.
Abowiem takowými osiárani ^d zá-
śluguemy sie Bogu.

^e Bądźcie posłuszni przelożonym
wáśm / y bądźcie im poddani. ^f A-
bowiem oni czują iako którzy zá dusze
wáśe liczbę oddać mają.

Abby to z weselem czynili / á nie
wzdychając. bo to wam nie pożyte-
czno. ^g Módlcie sie zá námi: abo-
wiem vsammy iż mamy dobre sumnie-
nie: we wśem chcąc dobrze obco-
wać. ^h A tym więcej prośe ábyscie to
czynili / iż bym wam rychléy był przy-
wócon. ⁱ A Bóg pokoju który wy-
wócił od umarłych wielkiego pástę-
rzą owiec we kwi testamentu wiecz-
nego / Páná nášego Jesusa Chrystu-
śa: ^j niechay was sposobi do wszyst-
kiego dobrego / ábyscie czynili wolę
iego / spierając w was coby sie po-
dobáło przed nim przez Jesusa Chry-
stusa: któremu iest chwala náwieki
wieków. Amen. ^k A prośe was brá-
cia ábyscie ^l zá dobre przyjęli słowo
"pocieszenia". Bom do was báz-
ko nápiśał. ^m Wiedźcie iż brát náš
Tymotheus wypuszon: z którym
(iesli rychléy przydzie) oglądam
was. ⁿ Pozdrówcie wszystki przelo-
żone wáśe / y wszystki święte. Pozdra-
wiają was brácia ze Włoch. ^o Lá-
śka z wámi wszystkimi. Amen.

Mich. 2. c
10.

iálmuzny.

znośih.
"ábo nápomí
náma. G.Wierność
Christusowa.Ołtarz ma-
my w no-
wym testá-
mentie.
Ilich. lib. 6.
cap. 21.
in Leuit.

czność

^a Rzym. 12.
c 13
^b 1. Piot. 4. c 9
^c 1. Mo. 18. a
^d 19. a 2.
^e ábo nie wie-
dzac przymo-
wali.

^f 5. Mo. 31.
b 8:
^g 1. Joz. 1. a 5.
^h Ps. 1. 55. c
ⁱ 12. y 117. a 6.

Ołtarz no-
wego Te-
stamentu.
^j 3. Mo. 4. c
12. y 6 d 30.
y 17. f 27.

Małżeństwo
które vczci-
we, á które
nie.
1.
2.
3.

Vczcivé małżeństwo] To iest wszyscy
którzy są w małżeństwie / niech sie w nim vcz-
ciwie spierają: niech sobie wiáre małżeńską
trzymają. Albo niechay będzie małżeństwo w
wszech w vczciwości: á niech go nikt nie gá-
ni iako złego. ^a Nákoniec vczciwé iest małżeń-
stwo / między wszystkimi porządnie złączone-
mi: ^b Lecz iako nierządne y nie vczciwé iest
małżeństwo oycá z córką / syná z matką / brá-
tá z rodzoną siostrą / meżá z wtorą żoną póki
pięć razy żywá: abo żony z drugim meżem
póki piętą żyw: tak téż nie vczciwé y nierzą-
dne iest małżeństwo mnicha z mnichką / abo
księdzá z iakąś Polwicią białagłową. ^c W czym
ś. Chrysestom do Theodora mnicha / który
chciał żonę pojąć abo inż był potał. ^d Vczci-
we práwi / iest małżeństwo / ale inż nie tobie.

^e Bo co ty małżeństwem nazywasz / to ja mam
zá gorśe niżli cudzołóstwo.

Jesus Christus wczorá y dziś] To iest:
Jesus Christus nie dopiéro byż poczał kiedy
sie z Panny Maryney narodził: ale záwsze
był / záwsze iest / y záwsze będzie. ^a Bo on iest któ-
ry był / który iest / y który będzie. ^b Obiá. 4. n.

Mamy ołtarz] Ten ołtarz (mówi Jsi-
chus) iest ói ołtarz ciała Páná Christusowé-
go. ^a Tegóž Chrysestom / Theophilaktus / Se-
dulius / Theodoretus / y Decumentius pod-
pierają: iż tu Páwel mówi o niekwáwéy of-
sierze ciała y kwi Páńskiey / która sie ná oł-
tarzu odprawia. ^b Bo y Greckie słowo ^c θυ-
στόν / znaczy właśnie ołtarz / ná którym
osiary spierają. ^d Nie náleża tedy Luterowie /
Kálwinistowie y Nowochrzesci do spóles-

Zastuga do-
brych czyn-
ków.

16

czności Apostołów y wiernych Kościoła pier-
wszego: gdyż ani ościary ciała y krwi Páni-
stki / ani ostarzów do nię żadnych nie má-
ia: y owszem ie iáko wierni Antychrystowi
studzy / Kościołóv Kátholickich wymiárá.
Tákovými ościámi zásluguie my sie Bogu]
Obacz / i iálmuzny / y inné dobré vczynki
máia zástuge v Pána Boga. Bo sie Bóg w

17

nich Kocha / y vblagan imi bywa. czego vporo-
nie pza dšitéyfy odszepieney.

Bądźcie poslušni przelożonym w ášym]
Tu widzimy / i poslušnistwo w rzeczách du-
chownych powinien iest kády przelożonym
duchownym: Eto iedno má duše / á iest Chře-
ściáninem / y owca Chrystusowa / bądź Erol
ábo Césarz.

Posluš-
stwo winien
kády praelo-
żonym ducho-
wnym.

ARGVMENT LISTV IAKVBA S.

TEN list, iáko y drugie zá nim idące (iáko y Augustyn s. przypomina, y sáma rzecz iáwnie poká-
zuie) nawieeý zbijaá bláđ o sámeý wierze: którego sie niektórzy byli ieli ze gle rozumianých
słów Pávla s. Acz nie tylko ten bláđ, ále y innych wiele z tego iedného pochodzących Apostolów
w tym liście strofuię.

Vczy tedy, iž nie sáma wiára, ále y dobré uczynki są potrzebne. iž nie sáma wiára uspráwiedli-
wia, ále y dobré uczynki, któremi též czcimy y chwalimy Pána Boga. iž nie iest rzecz niepodobna, ále
owšem potrzeba zachować Bože przykazání, y byđ bez všego gréchu smierelného. iž Pan Bóg
nie iest sprawca ani przyczyna gréchu, ani pokus do gréseńia. iž iest rzecz potrzebna, ábyśmy sie
strzegli gréchów, wspomínáše ná smierć, ná sąd ošátečný, y ná meki piekielne: y ábyśmy sie w-
zbudžáli ku dobré czynieniu, náđžie z gápláty którą bedžiem mieć w niebie. Té ártýkuly Kátholic-
kieý wiáry uprgeýmie nam Apostól záleca: strofuię oširze tych, którzy błedy im prgečivné tržymá-
ia y uczá ich. Acz též nápomina, áby y wiáry nie zániedbyváli, owšem áby sie do nię návracáli:
pokázuie iáko iest wielce potrebna ku zbáwieniu. Táť tedy upomina ku všelákým uczynkóm do-
brym, y odvodži ode všego gréchu, ále miánowicie od² przebiéránie w osobách, od pomawiania
y posádžánie drugih, od vášni y rošterków, od požádlivosti y miłóšči šwiátá, y od przysięg. A
nápomina ku modlitwám, iálmuznam, ku pokorze, ku spowiedži, y ku pokućie: ále nawieeý ku čier-
plivosti w przešládániu.

Iákub który ten list písał, nie iestčí ten którego šwieto obchodžimy 25. dñiá Lipcá: który byl
brát Ianá s. Ewánelisty, y którego meceńštwó w Džieách opisánie mamy: ále on którego šwieto
mamy piérwsého dñiá Máia, który byl žwan brátem Páńškim, y brátem Iudowym, y który byl pier-
wsým Bišupem Ierogolimškim. O którym czytamy w Džie: 15. y 21, y Galat: 2. O iego dživnych po-
kutách y šwiátóšči žywotá píše w košcielnéý historyiý Euseb: lib: 2. cap: 22. y Hieron: in Catal:
Przelož, iáko nawyššy káptan w stárym zákonie miał zwiéržchność náđ všytkými Zydy, nie tylko
náđ tými co byli w Ieruzálem y w ludžkieý žieni, ále y náđ tými, którzy byli po rozmáitých narodách
rozpróšeni: czego dochodžimy z Džie: 9: v. 1. y 2. Táť též S. Iákub Biškup Ierogolimški, máiac pie-
czá y stárání nie tylko o tych Zydzích który w Zydowskéý žieni mieskáli, ále y o všytkých in-
šých, píše ten list do dwunášciu pokolenia Zydów rozpróšonych: á w nich do všech Chřešči-
iánów po všytkim šwecie rozšérzonych.

Roz: 2. 21.
Roz: 1. 22.
Roz: 2. 10.
Roz: 1. 13.
Roz: 5. 1.
Roz: 2. 13.

Augu-de Fi-
de & oper:
cap: 14.
Roz: 2. 14.
Summa ná-
lištu tego.

1.

2.

3.

4.

5.

Roz: 5. 7.

6.

Roz: 1. 21.

2 Roz: 2. 1.

Roz: 3. 14.

Roz: 4. II.

Roz: 4. 4.

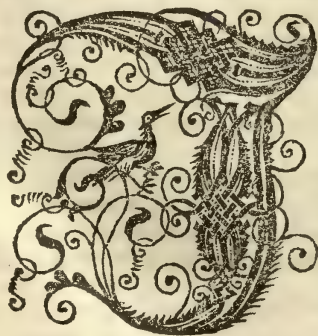
Roz: 5. II.

Iákub S.

máizšy.

LIST POWSZECHNÝ BŁOGOSŁAWIONEGO IAKVBA APOSTOŁA.

ROZDZIAŁ I.

I
A

IAKVb /
Boży y pá-
ná nášego
JEŠVŠA
Chrystusa
sluga / dwie
mánašcie
po kole-
nióm któ-
re

2

saw rozpróšeniú / zdrowia.

2 Za všelákú rádošć poczytácie / brá-
cia moi / gdy w rozmáite pokušy wpá-
dniecie. 2a Wiedząc iž došwiádczenie

2 Rzym. 5. 23

3 wiáry wášeý spráwuię čierplivošć.
4 2 Čierplivošć má došlonáły vczyn-
nek: ábyście byli došlonáli y zupeł-
ni / którym ni ná czym nie schodži. 2
5 iesli który z was potrzebuie mądro-
šći / niech proši od Boga który obfi-
cie všytkim dáwa / á nie roymarvá:

2 Kóbrémú z
was nie do-
šawa. G.

t

á bedžie

^bMat. 7. 27.
y 21. b 22.
Mar. 11. c 24.
Luk. 11. b 9.
Jan 14. b 13. y
16. c 23. 24.

^cPf 102. e 15
Syr. 14. c 18.
Iz. 40. b 6.
1. Piot. 1. d 24

^apiśności á
bo wdzię-
czności jego.
Job. 5. c 17.

^aze mie Bóg
kuśi. G.
Możesz y
tak z Gra-
ckiego wylo-
żyć: Bo P.
Bóg iako zło-
ściami nasy-
mi kuśon
być nie mo-
że, tak y sam
nikogo nie
kuśi.

Z iaka wi-
ra trzeba P.
Boga prosić.

Bóg nie jest
przyczyna
grzechu.
De verbis
Dom.

Pożadli-
wość sama
grzechem nie
jest.
Cont. Iuli-
an. lib. 5. c 5

6 ^B á będzie mu dana. ^a A ^b niech prosiż
wiara nie nie wątpię. Bo kto wá-
pi podobny jest wału mościemu/ któ-
regó wiatr wzrusza y tam y sam nosi.
7 ^a przetoż niech on człowiek nie mnié-
ma/ áby co miał wzięc od Pána.
8 ^a Mżz wmysłu dwoistego/ niestate-
czny jest we wszech drogách swoich.
9 ^a A niech sie brat podły chlubi/ w pod-
wyszeniu swoim. ^a á bogaty/ w po-
błości swojey: ^a boć przeminie iako
kwiat trawy. ^a Abowiem wesoło ston-
ce z wpaleniem/ y wsiuszyło trawę/ y
kwiat iey opadł/ y zginęła słiczność
oblicza iego: tak y bogaty w dro-
gách swoich wwiędzie.
10 ^a Błogosławiony mąż który szdier-
żywa pokusę: bo gdy będzie doświad-
czony/ weźmie koronę żywota/ któ-
rą obiecał Bóg tym którzy go mi-
luia.
11 ^a Żaden gdy bywa kuśon/ niech
nie mówi że od Boga bywa kuśon.
12 ^a Abowiem B O G nie jest kuśiciel
głych: á sam nikogo nie kuśi. ^a Lecz
každy bywa kuśony od własney po-
żadliwości pociągniony y przyneco-
ny. ^a Za tym pożadliwość gdy po-
cznie/ rodzi grzech: á grzech gdy wy-
konany będzie/ rodzi śmierć. ^a Nie
mylicie sie tedy bracia moi namilsi.
13 ^a Wsfelki datek dobry/ y wsfelki dar
doskonały/ z wysocza jest/ zstępujący
od Oycá światłości/ w którego nie-
máš odmiany/ ani zaciemienia prze-
miány. ^a Dobrowolnie bowiem poro-

6 A niech prosiż wiara nie nie wątpię]
Nie iśby każdy który o co Pána Boga prosił
miał pewnie wierzyć/ á namilcy nie wato-
pić/ że otrzyma to wszytko o co prosi: ale iś
nie ma nie wątpię o wszechmocności y o mi-
łosierdziu Bożym/ iś y może/ y chce/ y gotów
jest wysłuchać go/ y dać mu to wszytko/ co
kolwiek mu jest potrzebno y pożyteczno: ábo
o cokolwiek godnie á przystoynie prosi.

13 Bóg nie jest kuśiciel głych] Żad widzi-
my/ że Bóg nie jest przyczyna grzechu. Jest
pokusa (mówi Augustyn S.) grzech przywo-
dzaca/ która Pan Bóg nikogo nie kuśi: y jest
pokusa wiary doświadczająca/ która P. Bóg
człowieka kuśi rączy.

15 Požadliwość gdy pocznę, rodzi grzech]
Oto widzisz/ że požadliwość sama z siebie
grzechem nie jest: iako falesnie wczá herety-
cy: iedno kiedy ná nie człowiek wmyslnieze-

dził nas słowem prawdy/ żebyśmy
byli nieiatim początkiem stworze-
nia iego.

19 ^a Wiedcie bracia moi namilsi/ ^a
A ^a niech wsfelki człowiek będzie pre-
dki tu słuchaniu: á leniwy tu mó-
wieniu/ y leniwy tu gniewowi.

20 ^a Bo gniew meża nie sprawuje
21 sprawiedliwości Bożey. ^a Przeto ob-
D rzuciwszy wsfelkie plugastwo y obfi-
tość złości/ przynicie w cichości sło-
wo wszczępioné/ które może zbawić
duśe waszą.

22 ^a A ^a bądźcie czynicielmi słowá/ á
nie słuchaczmi tylko: osukawiający
23 mi samych siebie. ^a Bo iesli kto jest
słuchaczem słowá/ á nie czynicielem:
ten podobny będzie mżorowi przypá-
truiącemu sie obliczu narodzenia
24 swego we zwierciadle. ^a bo sie obe-
żzał/ y odszedł/ y wnet zapomniál iá-
25 kowy był. ^a Lecz ktoby pilniey wey-
żzał/ w zakon doskonałey wolno-
ści/ y wytrwał w nim/ nie sstaroży
sie słuchaczem zapamiętlivym/ ále
czynicielem uczynku: ten błogosła-
26 wiony będzie w sprawie swojey. ^a A
iesli kto mniéma że jest nabożnym
powściągaiać ięzyk swego/ ále zá-
wodząc serce své: tego nabożeństwo
27 próżné jest. ^a Nabożeństwo czyste y
niepokalané v Bogá y Oycá to jest/
Nawiedząc sieroty y wdowy w wci-
sku ich: á siebie zachować niezma-
żanym od tego światá.

^a tak brá-
cia moi mil-
niach. G.
c 17.
d 27.

^aMat. 7. b 12.
c 21.
Rzym 2. b 13

^a w on dosko-
nality zakon,
który jest za-
kon wolności
G.

zwala. Bo iako Augustyn S. to miejsce wy-
klada/ Inśa jest matka rodząca/ á inśy płód
vrodzony. Požadliwość jest iako matka/ á
grzech jest płód. Lecz požadliwość nie rodzi/
iesli pierwey nie pocznie: á nie pocznia/ iesli
nie otrzyma wmyslnego ná złé zezwolenia.
A przetoż walcymy przeciwko iey/ áby nie
poczęła y nie porodziła grzechu.

15 A grzech wykonany] Obacz/ iś nie wsfelki
grzech/ y nie każde zezwolenie tu požadli-
wości jest śmiertelne/ y potępienta godné:
iedno kiedy zupełnie człowiek wmysłem ze-
zwala ná grzech/ ná który go požadliwość
ciągnie/ choćaby go też skutkiem nie wyko-
nat.

27 Nabożeństwo czyste] Widzisz iś prawé
nabożeństwo nie ná samy wierze/ ani ná
czytaniu piśmá/ ábo ná słuchaniu kazania
zależy/ ále ná pełnieniu dobrych uczynków.

Nie każdy
grzech jest
śmiertelny.
Mat. 5. 28.

Nabożeń-
stwo ná czyni-
ależy.

ROZDZIAŁ II.

Bracia moi /

nie miéycie z brá-
kowaniem osob
wiary Pána ná-
šego Jesusa Chri-
stusa chwaly. ¹ A-
bowiem gdyby

wšedł do zgromádzienia wášeš máž
májaczy złoty pterścien wšacie šwie-
tnéy / wšedłby též y vbogi w plugá-
wéy šacie / ² y pátrzylibyscie ná tego
co sie odžiał w šwiétnej šáte / y rzekli-
byscie mu: Ty siédz tu dobre. á v-
bogiemubyscie rzekli: Ty stóy tám:
ábo siédz pod podnožkiem nóg mo-
ich: ³ áž nie sáđzicie sámí miedzy
sobá / y nie sštalisie sie sedžiami my-
šli žlošćavých: ⁴ Sluchayciež brácia
moi namíšy: ⁵ Áž Bóg nie obrat
vbogich ná tym šwiecie / bogátnymi
w wierze / y dšiedžicini królestvá k-
tóré Bóg obiecal tym któžy go milu-
já: ⁶ ⁷ A wysie nie včšli vbogiego.
Ažá bogacze przez moc was nie včš-
štá: y ci was do šadów nie počiz-
gá: ⁸ ⁹ Ažá oni nie bluzniá dobre
go imienia któré wzywáne jest ná-
wami: ¹⁰ ¹¹ Jednáč iesli zákon królew-
ski pełnicie według písma: ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰ ¹⁰⁰¹ ¹⁰⁰² ¹⁰⁰³ ¹⁰⁰⁴ ¹⁰⁰⁵ ¹⁰⁰⁶ ¹⁰⁰⁷ ¹⁰⁰⁸ ¹⁰⁰⁹ ¹⁰¹⁰ ¹⁰¹¹ ¹⁰¹² ¹⁰¹³ ¹⁰¹⁴ ¹⁰¹⁵ ¹⁰¹⁶ ¹⁰¹⁷ ¹⁰¹⁸ ¹⁰¹⁹ ¹⁰²⁰ ¹⁰²¹ ¹⁰²² ¹⁰²³ ¹⁰²⁴ ¹⁰²⁵ ¹⁰²⁶ ¹⁰²⁷ ¹⁰²⁸ ¹⁰²⁹ ¹⁰³⁰ ¹⁰³¹ ¹⁰³² ¹⁰³³ ¹⁰³⁴ ¹⁰³⁵ ¹⁰³⁶ ¹⁰³⁷ ¹⁰³⁸ ¹⁰³⁹ ¹⁰⁴⁰ ¹⁰⁴¹ ¹⁰⁴² ¹⁰⁴³ ¹⁰⁴⁴ ¹⁰⁴⁵ ¹⁰⁴⁶ ¹⁰⁴⁷ ¹⁰⁴⁸ ¹⁰⁴⁹ ¹⁰⁵⁰ ¹⁰⁵¹ ¹⁰⁵² ¹⁰⁵³ ¹⁰⁵⁴ ¹⁰⁵⁵ ¹⁰⁵⁶ ¹⁰⁵⁷ ¹⁰⁵⁸ ¹⁰⁵⁹ ¹⁰⁶⁰ ¹⁰⁶¹ ¹⁰⁶² ¹⁰⁶³ ¹⁰⁶⁴ ¹⁰⁶⁵ ¹⁰⁶⁶ ¹⁰⁶⁷ ¹⁰⁶⁸ ¹⁰⁶⁹ ¹⁰⁷⁰ ¹⁰⁷¹ ¹⁰⁷² ¹⁰⁷³ ¹⁰⁷⁴ ¹⁰⁷⁵ ¹⁰⁷⁶ ¹⁰⁷⁷ ¹⁰⁷⁸ ¹⁰⁷⁹ ¹⁰⁸⁰ ¹⁰⁸¹ ¹⁰⁸² ¹⁰⁸³ ¹⁰⁸⁴ ¹⁰⁸⁵ ¹⁰⁸⁶ ¹⁰⁸⁷ ¹⁰⁸⁸ ¹⁰⁸⁹ ¹⁰⁹⁰ ¹⁰⁹¹ ¹⁰⁹² ¹⁰⁹³ ¹⁰⁹⁴ ¹⁰⁹⁵ ¹⁰⁹⁶ ¹⁰⁹⁷ ¹⁰⁹⁸ ¹⁰⁹⁹ ¹¹⁰⁰ ¹¹⁰¹ ¹¹⁰² ¹¹⁰³ ¹¹⁰⁴ ¹¹⁰⁵ ¹¹⁰⁶ ¹¹⁰⁷ ¹¹⁰⁸ ¹¹⁰⁹ ¹¹¹⁰ ¹¹¹¹ ¹¹¹² ¹¹¹³ ¹¹¹⁴ ¹¹¹⁵ ¹¹¹⁶ ¹¹¹⁷ ¹¹¹⁸ ¹¹¹⁹ ¹¹²⁰ ¹¹²¹ ¹¹²² ¹¹²³ ¹¹²⁴ ¹¹²⁵ ¹¹²⁶ ¹¹²⁷ ¹¹²⁸ ¹¹²⁹ ¹¹³⁰ ¹¹³¹ ¹¹³² ¹¹³³ ¹¹³⁴ ¹¹³⁵ ¹¹³⁶ ¹¹³⁷ ¹¹³⁸ ¹¹³⁹ ¹¹⁴⁰ ¹¹⁴¹ ¹¹⁴² ¹¹⁴³ ¹¹⁴⁴ ¹¹⁴⁵ ¹¹⁴⁶ ¹¹⁴⁷ ¹¹⁴⁸ ¹¹⁴⁹ ¹¹⁵⁰ ¹¹⁵¹ ¹¹⁵² ¹¹⁵³ ¹¹⁵⁴ ¹¹⁵⁵ ¹¹⁵⁶ ¹¹⁵⁷ ¹¹⁵⁸ ¹¹⁵⁹ ¹¹⁶⁰ ¹¹⁶¹ ¹¹⁶² ¹¹⁶³ ¹¹⁶⁴ ¹¹⁶⁵ ¹¹⁶⁶ ¹¹⁶⁷ ¹¹⁶⁸ ¹¹⁶⁹ ¹¹⁷⁰ ¹¹⁷¹ ¹¹⁷² ¹¹⁷³ ¹¹⁷⁴ ¹¹⁷⁵ ¹¹⁷⁶ ¹¹⁷⁷ ¹¹⁷⁸ ¹¹⁷⁹ ¹¹⁸⁰ ¹¹⁸¹ ¹¹⁸² ¹¹⁸³ ¹¹⁸⁴ ¹¹⁸⁵ ¹¹⁸⁶ ¹¹⁸⁷ ¹¹⁸⁸ ¹¹⁸⁹ ¹¹⁹⁰ ¹¹⁹¹ ¹¹⁹² ¹¹⁹³ ¹¹⁹⁴ ¹¹⁹⁵ ¹¹⁹⁶ ¹¹⁹⁷ ¹¹⁹⁸ ¹¹⁹⁹ ¹²⁰⁰ ¹²⁰¹ ¹²⁰² ¹²⁰³ ¹²⁰⁴ ¹²⁰⁵ ¹²⁰⁶ ¹²⁰⁷ ¹²⁰⁸ ¹²⁰⁹ ¹²¹⁰ ¹²¹¹ ¹²¹² ¹²¹³ ¹²¹⁴ ¹²¹⁵ ¹²¹⁶ ¹²¹⁷ ¹²¹⁸ ¹²¹⁹ ¹²²⁰ ¹²²¹ ¹²²² ¹²²³ ¹²²⁴ ¹²²⁵ ¹²²⁶ ¹²²⁷ ¹²²⁸ ¹²²⁹ ¹²³⁰ ¹²³¹ ¹²³² ¹²³³ ¹²³⁴ ¹²³⁵ ¹²³⁶ ¹²³⁷ ¹²³⁸ ¹²³⁹ ¹²⁴⁰ ¹²⁴¹ ¹²⁴² ¹²⁴³ ¹²⁴⁴ ¹²⁴⁵ ¹²⁴⁶ ¹²⁴⁷ ¹²⁴⁸ ¹²⁴⁹ ¹²⁵⁰ ¹²⁵¹ ¹²⁵² ¹²⁵³ ¹²⁵⁴ ¹²⁵⁵ ¹²⁵⁶ ¹²⁵⁷ ¹²⁵⁸ ¹²⁵⁹ ¹²⁶⁰ ¹²⁶¹ ¹²⁶² ¹²⁶³ ¹²⁶⁴ ¹²⁶⁵ ¹²⁶⁶ ¹²⁶⁷ ¹²⁶⁸ ¹²⁶⁹ ¹²⁷⁰ ¹²⁷¹ ¹²⁷² ¹²⁷³ ¹²⁷⁴ ¹²⁷⁵ ¹²⁷⁶ ¹²⁷⁷ <

Zgodą odse-
pienców.

Wiara dy-
abelska.

Wsprawiedli-
wienie z wi-
ary z czyn-
ków.
Rzym. 3. 28.
Aug. lib. 8;
quæst. 76.
Zyd. 11. 6.

mogac wykreścić tak iasnego pisma/ zgotą ten
list odzyskał/ y stomianym nazwał. Kálwin
lepał z pisma mi na i za pewne pismo y za sto-
wo Boże. Takci sie zgadzają Nowanielko/
wiew tak poważney rzeczy.

Y cząćcie wierze? Wiara bez miłości
jest wiara dyabelska: wiara z miłością y z
czynkami dobrými jest wiara Chrześcijań-
ska. August. in epist. Ioan: tract. 10.

Abrahám izali nie z uczynków? To mney
see obiasnia nam ono co Pawel S. napisał.
Iż człowiek sprawiedliwion bywa/ bez wy-
czynków zakonu. A przetoż tegóż Abraháma
Jakub S. na przykład przywodzi/ którego
też Pawel S. przywodzi. A tak sie ci dwa A-
postołowie nadobnie zgadzają. Bo Pawel S.
mówi o czynkach poprzedzających wiara:
kiedy pisze/ iż z takich Abrahám nie był przed
Bogiem sprawiedliwiony: Gdyż bez wiary
nie jest rzecz podobna Bogu sie podobać. A
Jakub S. mówi o czynkach z wiary pocho-
dzących/ y z wiara słaczonych: że z takich A-
bráhám był sprawiedliwiony/ a nie z saméy

wiary. Jednak sie na to obadwá zgadzają/ że
nie saméy wierze/ ale wierze pospolu z czyn-
kami sprawiedliwioné y zbawienie przy-
pisują.

Y nazwan jest przyjacielem Bożym? To przeciw wykreślowi Kálwinistóm/ żeby
Abrahám z czynków był sprawiedliwio-
ny/ nie przed Bogiem weonarz/ ale zwiérze-
chu w oczach ludzkich pokazał sie bydy sprá-
wiedliwionym. Bo tu iasnie świadczy Ják-
ub S. iż Abrahám przez dobre czynki
stał sie y był nazwan przyjacielem Bożym.
A tak nie przed ludźmi tylko/ ale y przed sa-
mym Bogiem był sprawiedliwiony.

anie z wiary tylko? To prawié przeciw
Lutrom y Kálwinistóm: którzy mówią iż
człowiek z wiary tylko/ albo z saméy wiary/
a nie z czynków bywa sprawiedliwiony.

Iako ciáło bez ducha? Jako ciáło umarłe/
jest przecie prawé ciáło. tak wiara bez czyn-
ków jest prawa y dobra wiara: ale do zbá-
wienia nieplatna y niepożyteczna.

Gal. 5. 6.

Wsprawiedli-
wienie z y-
czynków
przed Bogiem

Sama wiara
odrzucona.

Wiara bez
czynków.

ROZDZIAŁ. III.

Niech sie was
wiele mistrzami
nie sstawa brá-
cia moi/ wiedzac
iż wiekszy sad od-
niesiecie. Albo-
wiem w wielu w-
padamy wшыscy. Jesli kto w slowie
nie wpada: ten jest mąz doskonały.
może też wedźidlem kierować wшыtko
ciáło. A iesli koniom wedźidła w ge-
by wpráwuiemy/ aby nam poslušné
były/ y wшыtko ich ciáło obracamy.
Oto y okrety wielkie bedą/ y gdy ie
srogie wiátry pedzą/ obracane bywá-
ia od malutkiego steru/ gdzie wola
styrniacego zechce. Tak y ieszyk/ má-
lyc wprawdzie czlonek jest/ ale wiel-
gie rzeczy podnosi. Oto iako mály
ogien/ iako wielki las spala. A ie-
zyk jest ogien/ powszechnosc niepra-
wosci. Jezyk postanowiony jest
miedzy czlonkami naszymi/ który plu-
gawi wшыtko ciáło/ y zapala kolo ná-
rodzenia naszeg zapalony od piekła.
Abowiem wшыtkie przyrodzenie zwié-
rzat/ y ptaków/ y plazów/ y innych w
stromione bywa/ y okrócone jest od
przyrodzenia ludzkiego. lecz ieszyk
żaden z ludzi nie może okrócić: złé

niepokoyne/ pełen iádu śmiertel-
nego. Przezeń blogosławimy Boga
y Oycá: y przezeń przeklinamy ludzi
któzy na podobienstwo Boże sprá-
wieni są. Z tychże wst wychodzi blo-
gosławienstwo y przeklectwo. Nie
ma to tak bydy brácia moi.
Izali źródło z tegóż poniku wy-
puszcza słodką y gorzką wodę? Iza-
li może/ brácia moi/ figá winné iá-
gody rodzić: albo winna macica si-
gi? Tak ani słona słodkiey wody w-
czynić może. Który mądry y cwi-
czony miedzy wami? Niech pokaze z
dobreg obcowania spráwe swoą w ci-
chości mądrości. Lecz iesli zazdrość
gorzką macie/ y spóry były wsercach
wáshych: nie chciejcie sie chlubić y
klamcami bydy przeciwko prawdzie.
Abowiem nie jest tá mądrość z góry
zstepująca: ale ziemska/ cielesna/ dy-
abelska. Bo gdzie zazdrość y spór/
tám niestáteczność/ y wšelaka zła
spráwa. Lecz która jest z góry mą-
drość/ naprzód iesci czysta: potym
spokoyna/ stromna/ łacna ku námó-
wieniu/ przywalająca dobrym/ peł-
na miłosierdzia y owoców dobrych/
nie ściągająca bez obludy. A owoc
spráwiedliwosci w pokoiu bywa sia-
ny/ pokóy czyniącym.

nienhámo-
wáné. G.

olawki. G.

żaden stok
stoney y sto-
dkey wody. G
iesli który z
was. G.

Mat. 23. 28.
odniesiemy.
G. S.

á wielce sie
chłubi. G.

świát. G.
śákci. G.

y ryb mor-
skich. G.
rozumem
ludzkim.

Mistrzowie
kacerzy.
Eph. 4. 11.

Niech sie was wiele mistrzami nie sstawa/
Nie zázánuć/ aby wiele mistrzów albo náu-
czycielów/ byle godnych á zgodnych/ w ko-
ściele bydy nie miało: gdyż sie y sam Pawel

Doktorem y náuczycielem Pogánów nazy-
wa. Ale to naprzeciw kácermistrzóm mówi:
Jacy byli oni/ którzy skoro sie ochrzciłi/ wżad
náuczania inšych sobie przywłaszczáli: y do

1. Tim. 2. 7.
Dzie. 15. 1.

1. Tim. I 7.

Antychrysty siedzą nauczali / iż żaden bez o-
bżęzania zbawion bydy nie może. Tacy byli y oni którzy chcieli bydy miáni za doctory za-
konu / nie rozumiając ani co by mówili / ani
co by twierdzili.

ROZDZ. III.

A

Kadze waltki
y zwady między
wami: Izali nie
stał: z poządli-
wości waszych kto-
re wołują wczon-
kach waszych.

Pożądacie / a nie macie. zabiciacie / y
zawisli iestecie: a niemożecie do-
stać. wadzićie sie y walczyćie: a nie
macie / dla teg iż nie prosicie. Prosi-
cie / a nie bierzecie: przeto iż źle prosi-
cie: abyscie "na poządliwosciach"
waszych strawili. ^a Cudzołożnicy /
niemięcie iż ^b przyiażń tego świata /
iest "nieprzyiaciolką" Boga: ^c Kto-
bykolwiek tedy chciał bydy przyiaże-
lem tego świata: sstawa sie nieprzy-
iacielem Boga. ^d Abo mniemacie
iż przeto pismo mówi: Ku ządności
pożada duch który w was mieszka:
^e Lecz wieśa łaskę daie. Przeto mó-
wi: ^f Bóg psynym sie sprzeciwia / a
^g pokornym łaskę dawa. ^h Bądźcie te-
dy poddani Bogu / a ⁱ przeciwcie sie
dyabłu / a wcieczie od was.
^j Przybliżaycie sie do Boga: a przy-

C

9

10

11

12

13

D

14

15

16

17

bliży sie do was. Ochedźcie rece /
grzesznicy: y oczysćcie serca / wymyslu
dwoistego. ^a Dzięcie sie / y żaluycie /
y płaczcie: smiech wasz niech sie o-
biodzi w żalosc / a wesele w smutek.
^b Oniżcie sie przed oblicznością Pań-
ską / a podwyszy was. ^c Nie wrolocz-
cie ieden drugiemu bracia. Kto wrola-
cza bratu / abo który sadzi brata swego:
"wrolacza zakonowi y sadzi zakon. A
iesli sadzi zakon / nie testes czynicie-
lem zakonu / ale sedzia. ^d Jedent iest
zakonodawca / y sedzia który może za-
gubic y wybawic. ^e A ^f ty ktos iest co
sadzisz bliźniego: ^g Oto teraz co mó-
wicie: Dzis abo intro poydziemy do
tego miasta / y zniestamy tam roć /
y bedziem kupczyc / y bedziem miec
zysk: ^h Który niemięcie co intro bedzie.
Bo coż iest żywot wasz: ⁱ Pata iest /
okazująca sie na mały czas / a potym
zniszczona bedzie / ^j miasto tego coby-
ście mieli mówic: ^k Będzieli Pan
chciał: y / ^l Jesli bedziem żywi / wczyni-
my to abo owo. ^m A teraz chlubicie sie
w hárdościach waszych. Wseltie chlu-
bienie takie zlosliwe iest. ⁿ Umieiz-
cemu tedy dobrze czynic / a nie czy-
niącemu / iest mu grzech.

Sl. Pio. 5. b 6

"śacie,
abo wrolacza
zakonowi.h Rzym. 14.
2. 4.
"nuż teraz
G.

"iedni. G.

8

Oczysćcie serca / Oto y slowiek może
oczysćcie sam siebie y serce swoje. Co nie nie
wymnie łasce Boga: choć ona iest przedniey-
sza przyczyna tego oczysćcienia. A tak bładza

sektarze / kiedy mówią / żeby sie tym co wbliza
to zastudze mieli Pańskię / kiedy takie sku-
tki czynkom naszym bywają przypisowane.

ROZDZIAŁ V.

1

Dz teraz bo-
gacze / płaczcie /
nárzekając na ne-
dze wasze które
przyda na was.
Bogactwa wa-
śe zgnily: a sáty
wasze mole pogryzły. ^a Złoto y srebro
wasze pordzewiało: a rdza ich bedzie
wam na świadectwo / y zie ciała wasze
iako ogień. Skárbiliście sobie gniew
w ostatnie dni. ^b Oto zaplata robo-
tników którzy żeli pola wasze / która
iest zatrzymána od was / wola: y wo-
łanie ich weszło do uszu Pána zaiste-

A

2

3

4

5

B

7

8

9

C

10

pów. ^a Zązywálisie na ziemi / y w zby-
tkách wytuczylisćcie serca wasze / w
dzien zabiciania. ^b Skazálisie y zabi-
lisćcie sprawiedliwego / a nie sprzeciwil
sie wam. ^c Przetoż ciérpliwymi bądź-
cie bracia / aż do przysćcia Pańskiego.
Oto / oracz oczekiwá drogię owocu
ziemie: ciérpliwie znosząc ażby wziął
^d záramny y odwieczony: ^e y wy bądź-
cie ciérpliwymi / y wtwierdzaycie ser-
ca wasze / abowiem przybliżylo sie przy-
scie Pańskie. ^f Nie wzdychaycie brá-
cia iedni przeciw drugim / abyscie nie
byli sadzeni. Oto sedzia przededzwia-
mi stoi. ^g Bracia bierzcie na przykład
zesćcia złego wtrapienia y ciérpli-
wości / ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^{aa} ^{ab} ^{ac} ^{ad} ^{ae} ^{af} ^{ag} ^{ah} ^{ai} ^{aj} ^{ak} ^{al} ^{am} ^{an} ^{ao} ^{ap} ^{aq} ^{ar} ^{as} ^{at} ^{au} ^{av} ^{aw} ^{ax} ^{ay} ^{az} ^{ba} ^{bb} ^{bc} ^{bd} ^{be} ^{bf} ^{bg} ^{bh} ^{bi} ^{bj} ^{bk} ^{bl} ^{bm} ^{bn} ^{bo} ^{bp} ^{bq} ^{br} ^{bs} ^{bt} ^{bu} ^{bv} ^{bw} ^{bx} ^{by} ^{bz} ^{ca} ^{cb} ^{cc} ^{cd} ^{ce} ^{cf} ^{cg} ^{ch} ^{ci} ^{cj} ^{ck} ^{cl} ^{cm} ^{cn} ^{co} ^{cp} ^{cq} ^{cr} ^{cs} ^{ct} ^{cu} ^{cv} ^{cw} ^{cx} ^{cy} ^{cz} ^{da} ^{db} ^{dc} ^{dd} ^{de} ^{df} ^{dg} ^{dh} ^{di} ^{dj} ^{dk} ^{dl} ^{dm} ^{dn} ^{do} ^{dp} ^{dq} ^{dr} ^{ds} ^{dt} ^{du} ^{dv} ^{dw} ^{dx} ^{dy} ^{dz} ^{ea} ^{eb} ^{ec} ^{ed} ^{ee} ^{ef} ^{eg} ^{eh} ^{ei} ^{ej} ^{ek} ^{el} ^{em} ^{en} ^{eo} ^{ep} ^{eq} ^{er} ^{es} ^{et} ^{eu} ^{ev} ^{ew} ^{ex} ^{ey} ^{ez} ^{fa} ^{fb} ^{fc} ^{fd} ^{fe} ^{ff} ^{fg} ^{fh} ^{fi} ^{fj} ^{fk} ^{fl} ^{fm} ^{fn} ^{fo} ^{fp} ^{fq} ^{fr} ^{fs} ^{ft} ^{fu} ^{fv} ^{fw} ^{fx} ^{fy} ^{fz} ^{ga} ^{gb} ^{gc} ^{gd} ^{ge} ^{gf} ^{gg} ^{gh} ^{gi} ^{gj} ^{gk} ^{gl} ^{gm} ^{gn} ^{go} ^{gp} ^{gq} ^{gr} ^{gs} ^{gt} ^{gu} ^{gv} ^{gw} ^{gx} ^{gy} ^{gz} ^{ha} ^{hb} ^{hc} ^{hd} ^{he} ^{hf} ^{hg} ^{hh} ^{hi} ^{hj} ^{hk} ^{hl} ^{hm} ^{hn} ^{ho} ^{hp} ^{hq} ^{hr} ^{hs} ^{ht} ^{hu} ^{hv} ^{hw} ^{hx} ^{hy} ^{hz} ^{ia} ^{ib} ^{ic} ^{id} ^{ie} ^{if} ^{ig} ^{ih} ⁱⁱ ^{ij} ^{ik} ^{il} ^{im} ⁱⁿ ^{io} ^{ip} ^{iq} ^{ir} ^{is} ^{it} ^{iu} ^{iv} ^{iw} ^{ix} ^{iy} ^{iz} ^{ja} ^{jb} ^{jc} ^{jd} ^{je} ^{jf} ^{jj} ^{jk} ^{jl} ^{jm} ^{jn} ^{jo} ^{jp} ^{jq} ^{jr} ^{js} ^{jt} ^{ju} ^{jv} ^{jw} ^{jx} ^{ky} ^{kz} ^{la} ^{lb} ^{lc} ^{ld} ^{le} ^{lf} ^{lg} ^{lh} ^{li} ^{lj} ^{lk} ^{ll} ^{lm} ^{ln} ^{lo} ^{lp} ^{lq} ^{lr} ^{ls} ^{lt} ^{lu} ^{lv} ^{lw} ^{lx} ^{ly} ^{lz} ^{ma} ^{mb} ^{mc} ^{md} ^{me} ^{mf} ^{mg} ^{mh} ^{mi} ^{mj} ^{mk} ^{ml} ^{mm} ^{mn} ^{mo} ^{mp} ^{mq} ^{mr} ^{ms} ^{mt} ^{mu} ^{mv} ^{mw} ^{mx} ^{my} ^{mz} ^{na} ^{nb} ^{nc} nd ^{ne} ^{nf} ^{ng} ^{nh} ⁿⁱ ^{nj} ^{nk} ^{nl} ^{nm} ⁿⁿ ^{no} ^{np} ^{nq} ^{nr} ^{ns} ^{nt} ^{nu} ^{nv} ^{nw} ^{nx} ^{ny} ^{nz} ^{oa} ^{ob} ^{oc} ^{od} ^{oe} ^{of} ^{og} ^{oh} ^{oi} ^{oj} ^{ok} ^{ol} ^{om} ^{on} ^{oo} ^{op} ^{oq} ^{or} ^{os} ^{ot} ^{ou} ^{ov} ^{ow} ^{ox} ^{oy} ^{oz} ^{pa} ^{pb} ^{pc} ^{pd} ^{pe} ^{pf} ^{pg} ^{ph} ^{pi} ^{pj} ^{pk} ^{pl} ^{pm} ^{pn} ^{po} ^{pp} ^{pq} ^{pr} ^{ps} ^{pt} ^{pu} ^{pv} ^{pw} ^{px} ^{py} ^{pz} ^{qa} ^{qb} ^{qc} ^{qd} ^{qe} ^{qf} ^{qg} ^{qh} ^{qi} ^{qj} ^{qk} ^{ql} ^{qm} ^{qn} ^{qo} ^{qp} ^{qq} ^{qr} ^{qs} ^{qt} ^{qu} ^{qv} ^{qw} ^{qx} ^{qy} ^{qz} ^{ra} ^{rb} ^{rc} rd ^{re} ^{rf} ^{rg} ^{rh} ^{ri} ^{rj} ^{rk} ^{rl} ^{rm} ^{rn} ^{ro} ^{rp} ^{rq} ^{rr} ^{rs} ^{rt} ^{ru} ^{rv} ^{rw} ^{rx} ^{ry} ^{rz} ^{sa} ^{sb} ^{sc} ^{sd} ^{se} ^{sf} ^{sg} ^{sh} ^{si} ^{sj} ^{sk} ^{sl} sm ^{sn} ^{so} ^{sp} ^{sq} ^{sr} ^{ss} st ^{su} ^{sv} ^{sw} ^{sx} ^{sy} ^{sz} ^{ta} ^{tb} ^{tc} ^{td} ^{te} ^{tf} ^{tg} th ^{ti} ^{tj} ^{tk} ^{tl} tm ^{tn} ^{to} ^{tp} ^{tq} ^{tr} ^{ts} ^{tt} ^{tu} ^{tv} ^{tw} ^{tx} ^{ty} ^{tz} ^{ua} ^{ub} ^{uc} ^{ud} ^{ue} ^{uf} ^{ug} ^{uh} ^{ui} ^{uj} ^{uk} ^{ul} ^{um} ^{un} ^{uo} ^{up} ^{uq} ^{ur} ^{us} ^{ut} ^{uu} ^{uv} ^{uw} ^{ux} ^{uy} ^{uz} ^{va} ^{vb} ^{vc} ^{vd} ^{ve} ^{vf} ^{vg} ^{vh} ^{vi} ^{vj} ^{vk} ^{vl} ^{vm} ^{vn} ^{vo} ^{vp} ^{vq} ^{vr} ^{vs} ^{vt} ^{vu} ^{vv} ^{vw} ^{vx} ^{vy} ^{vz} ^{wa} ^{wb} ^{wc} ^{wd} ^{we} ^{wf} ^{wg} ^{wh} ^{wi} ^{wj} ^{wk} ^{wl} ^{wm} ^{wn} ^{wo} ^{wp} ^{wq} ^{wr} ^{ws} ^{wt} ^{wu} ^{wv} ^{ww} ^{wx} ^{wy} ^{wz} ^{xa} ^{xb} ^{xc} ^{xd} ^{xe} ^{xf} ^{xg} ^{xh} ^{xi} ^{xj} ^{xk} ^{xl} ^{xm} ^{xn} ^{xo} ^{xp} ^{xq} ^{xr} ^{xs} ^{xt} ^{xu} ^{xv} ^{xw} ^{xx} ^{xy} ^{xz} ^{ya} ^{yb} ^{yc} ^{yd} ^{ye} ^{yf} ^{yg} ^{yh} ^{yi} ^{yj} ^{yk} ^{yl} ^{ym} ^{yn} ^{yo} ^{yp} ^{yq} ^{yr} ^{ys} ^{yt} ^{yu} ^{yv} ^{yw} ^{yx} ^{yy} ^{yz} ^{za} ^{zb} ^{zc} ^{zd} ^{ze} ^{zf} ^{zg} ^{zh} ^{zi} ^{zj} ^{zk} ^{zl} ^{zm} ^{zn} ^{zo} ^{zp} ^{zq} ^{zr} ^{zs} ^{zt} ^{zu} ^{zv} ^{zw} ^{zx} ^{zy} ^{zz}

w światło,
kiedy było
liż na ośa-
ry.

"deser.

t ij

Pánstie.

z rosfosy. G

"ná rosfos-
fách. G.
2. Moy. 6. a
5. y 8. d 21.
y cudzoło-
żnice. K. G
b1 I an 2. c15
nieprzyja-
źnia. G.
c1 an 15. c19.

d1. Piot. 5. b5
e Przy. 3. 13. 4
f Ephe. 4. f
27.
1. Piot. 5. c 9

Człowiek mo-
że sam siebie
oczysćcie.

*wiele, G.

*Mat. 5. f. 4.

*iák, rák:

*y to G.

*w obłud-

*ności, G.

*iść wesoł,

*kro, G.

*pryzowie,

G.

b Mar. 6 br;

*wnieście go

G.

4. grzechy o
pómsie wolá
iść.

1. Moy. 4. 10.

Iáká przysię

gá zakázána

1. Moy. 18. 20

2. Moy. 3. 9.

Sákráment
ostátneho po
mázania.

Iák.: 5. 4.

Skuski iego,

1.

11 Pánstie. Oto zá blagosláwioné ma
my tych / którzy wycierpieli. Jobowe
cierpliwosć slyšeliscie / y koniec páns
sti widzieliscie / i z lutosćiwý jest pan
y miłosierný. 12 A przed wšytkim brá
cia moi / nie przysiegaycie / ani ná
niebo / ani ná zemie / ani žádná in
ná przysiega. Ale wáśá mowá niech
bedzie. Jest / iest: * Nie / nie: aby
ście pod sad nie w pádlí. 13 Snuć
sie kto z was: niech sie modli. We
solégo sercá iest: niechayze spiéwa.
14 *Chowie kto miedzy wami: niech
w wiedzcie káplany kóścielne / a niech
sie modlá nád nim / pomázuić go
oleiem w imie Pánstie. 15 a modlitwá
wiáry wzdiowi niemocnégo / y wšy
mu Pan: a iesliby w grzechách byl /

4 Zapláta robotników] Cztéry grzechy
do Bogá o pómste woláta. Mězobóystwo
dobrowolné. Grzech Sodomsti. Vcásnění
v bogich. Zapláta robotníků zadržymána.
12 Nie przysiegaycie] Nie kázdey zgolá
przysięgi zákánie: ale nierozmyslné / nie
potrzebné / bez slusnéy przyczyny / z pope
dlivosti / y ze złégo zwyczaju pochodzacey.
O cym píšey Mar. 5. 34.

4 Pomázuić go oleiem] Tu mamy Sá
kráment ostátneho pomázania / od Pána
Christusa wstáwiony / od S. Jáhubá záleco
ny / od kóścielá Kátholického przysięty / y až
do časów nášych vcásznie zachowány. Któs
ry má w sobie to wšytko / co náleží do práwé
go Sákrámentu: káplana kóścielného / který
u dáte: znáť zwierzchni / oleiem swietym po
mázání / y z modlitwá wiáry: Obietnice / po
křtěnění chorého / y odpuszcení grzechów:
Vstáwe Pánstá / která sie z ták státecznéy o
bietnice Apóstolskéy pokázáte. Boby tego
Apóstol ták smiele nie obiecowal: by byl te
go sam Pan Christus nie przykázał / y nie
postanowil. Mámy y trojáki skutek y poží
tek tego Sákrámentu wyrażony. Jeden ácz
przedniější / ale pospolitý y iným Sákrámen
tom: že odpuszcá grzechy / nie tylko powšer

16 beda mu odpuszczone.
* Spowíadaycie sie tedy iedni dru
gim grzechów wáśych: y módlcie sie
iedni zá drugimi abyście byli zbáwie
ni. ábowiem wiele moze wstáwicz
17 na prošba spáwiedliwego. * Eliáš
byl cšlowiek nam podobný cierpietli
wy: a modlitwá modlił sie žeby dęsz
nie pádal ná zemie / y nie pádal trzy
18 látá y šest miesięcy. * Zásie mo
dlił sie: a niebo spuścilo dęsz / y žie
19 miá dáta owoc swóy. * Brácia moi /
iesliby kto z was zabládžil od praw
20 dy / a náwróciłby go kto: ma wie
dzieć i z którzyby vcšynil že sie náwró
cił grzešník od błednéy drógi iego /
zbáwi duše iego od smierci / y zákréie
mnostwo grzechów.

dnie / ale y smiertelné niewiádomé y zápa
mieralé. Drugi wlasny tego Sákrámentu: že
cšlowieká przed smierćá stwožoného / y bo
leściámi scšsnioného ochladzá / y macnia
y poškřepia. Tžeci: že též časem y zdrowie
cielesné przywraca.

16 Spowíadaycie sie iedni drugim] To iest
nie tylko sámému Bogu / ale ludžie ludžóm:
wy którzy potrzebúte rozgrzešenia / tym
któzy moc rozgrzešenia máta. Bo té słowá
o Sákrámentálnéy spowiedzi rozumietá wiel
cy Doktorowie: Origines Hom. 2. in Léuit:
Chrysost: lib. 3. de sacer: August: Hom. 12. ex
lib. 50. Homil. Bernardus Med: cap. 9. Beda in
hunc locum. Hugo de S. Viá: lib. 2. de Sacra
men: par. 14. cap. 11.

20 Zbáwi duše iego] Tu wiđzimy i z to
chwale Božey nie nie wymune / kiedy zbáwie
nie ludžie bywa przypisáné któžé cšlowieko
wi ábo Anýolowi / ná niebie ábo ná zemi:
iáko piérwšey po Bogu przyczynie zbáwie
nia: badž przez modlitwý y przyczyny: badž
przez křtání y nápomínání / y któžekol
wiek inné sposoby. A wšdy ták sa spozná od
šcepicieny / i z scierpieć nie moga / kiedy Pán
ne náswietšá ábo inné swiete zowiemy spra
wcami / ábo przyczynami nášégo zbáwienia.

*wzdrowieni
G.

*porážna G.

*3. król 17. 31

Luk. 4. d. 25.

d. 3. król 18. g

41. g. 45.

2.

3.

Spowiedź

przed inými

Y ludžie zba

wiáw duše.

ARGUMENT piérwšégo y wtórégo listu Piotrá S.

I Z byli ná on čas, iáko y džiš u nás, tácy zwodžiciele, którzy obchodžili náuczájce sámey wiáry.
Iákoby dobre uczynki nie byly potrzebne, ábo nie nie zásluguiće: Byly nád to wielkie y ciężkie
prześladowania ktorými przyćiskano wiérné, aby sie Christusa y wiáry iego zápržili. Przetóž tu
Piotr S. nápomina wiérnych z Zydowstvá náwrócónych, aby sie áni prześladowání zwycięžyc áni
śašeržóm zwodžić nie dali: ále aby w wierze Christusowéy státecznie stojąc, niewinność ná chržcie
obietną do końca zachowali, urzędóm choć y nie wiérnym poslušni byli, a pobożnie y cnotliwie
žyli ná tym swięcie. W piérwšym liście wiecey sie báwi upomináníem y utwierdžáníem przeci
w prześladowáníu: ále w wtórym wiecey przeci w zwódnikóm mówi: iáko y Iudáš Apóstól w liście
swóim,

L I S T

BŁOGOSŁAWIONEGO

PIOTRA APOSTOŁA

*piérwszy.

ROZDZIAŁ I.

Iotr A= postól Je-
susa Chry-
stusa/ wy-
bránym
przychod-
nióm roz-
prošenia
Pontu/

Gálaciiéy/ Káppadociéy/ Aziiéy y
Bithyniiéy/ wedle przeżyczenia Bo-
gá Oycá/ ku poświęceniu Duchá/
ku posłuszeństwu y pokropieniu krwią
Jesusa Chrystusa: Laska wam y
pokój niech się rozmnoży.

^{1,2} Błogosławiony Bóg y Ociec
Páná nášego Jesusa Chrystusa/
który wedle wielkiego miłosierdzia
swojego odrodził nas ku nadziei żywej/
przez zmartwychwstanie Jesusa Chry-
stusa/ ku dziedzictwu nieśkazitelné-
mu/ y niepokalanému/ y niezwiedle-
mu/ ná niebiesích dla was zácho-
wánému/ którzy mocą Bożą strzeże-
ni jesteście przez wiarę ku zbawieniu/
zgotowanému/ aby się okazało czasu
ostatecznego. W czym radować się
będziecie trochę teraz jeśli potrzebá
zasmućcie się w rozmaitych pokuśach:
aby doświadczenie wiary waszój da-
ło kosztowniejsze nádzłoto* (które
go przez ogień probują) było náleżo-
né ku chwale y czci y sławie w obja-
wienie Jesusa Chrystusa.

*którego nie widziawszy/ miłui-
cie: w którego też teraz nie widząc
go wierzyć/á wierząc radować się be-
dziecie weselem niewymownym y chwa-
lebnym: odnośjąc koniec wiary was-
zój/ zbawienie dusz. O którym zbá-
wieniu wywiadowali się y badali
Prorocy/ którzy o przyszłej ná was łá-

scie prorokowali: *bádając się ná któ-
ry ábo ná iaki czas wkázował/ w nich
duch Chrystusów: opowiadając piér-
wój o vtrapieniach tych które są w
Chrystusie/ y o chwałách za nimi i-
dących: *którym objawiono jest/
iż nie samym sobie/ ale wam tym v-
slugowali co się teraz wam opowia-
da przez te którzy wam Krémiełig
przepowiadali/ przez Duchá S. z nie-
bá posłanego/ ná którego *prágna
pátzryć ániółowie. *Przetóż przepa-
sawšy biódra wmyślu waszego/ trzeż-
wimi będąc/ *doskonale miéćcie ná-
dzieie o łasce która wam ofiaruig/
przez objawienie Chrystusa Jesusa:
*iáko synowie posłuszeństwa/ nie
przypodobając się przeszłym požádli-
woscióm nieumiećności waszój:
*ale według onego który was wez-
wał Swietego: y wy bádźcie swie-
tymi we wśelákim obcowaniu: *po-
niéwaz napisáno jest: *Będziecie
świetymi/ iżem ja jest swiety. *A
iesli wzywacie Oycá tego który *bez
względu ná osoby sádzi według wczyn-
ku káżdego: w bojáźni obcowacie z
su przemieszczawania waszego. *Wie-
dząc iż nie skazitelnymi złotem ábo
srebrzem jesteście wykupieni od pró-
znego obcowania waszego oycowstie-
go podania: *ale drogá ktrwá iá-
ko bóránká niezmázanego y niepo-
kalanego Chrystusa/ *acz przeżycza-
nego przed záłożeniem swiátá: ale
czasów ostatecznych okazanego dla
was/ *któży przezeń *wiernymi ie-
stescie Bogu który go wzbudził z
martwych/ y dał mu chwałę/ aby
wiará y nádzieiá waszą *w Bogu
była. *Oczyszcawszy dusze wasze w po-
słuszeństwie miłosći *w bráterskiej
miłosći/ z szczerého serca iedni drugie
miłujcie goręcej: *odrodzeni nie z

*ábo sławách

*ná ktrwá. G.

b. Moy. 11. g
44. y 19. a 2
y 20. b 7.
c. 5. Moy. 10.
d 17.
Rym. 2. b 11.
Galat. 2. b 6.
d 1. kor. 6. d
20. y 7. d 23.

*Dzie. 20. f
28.
Zyd. 9. c 12. d
14.
1. Jan. 1. c 7.
Obja. 1. b 5.
*wierzli-
ście w Boga.
G.

*ku Bogu G.
S.
*prawdy. G.
*przez Du-
chá. G.

n asient

GRzym. 13. d
14.
Galat. 5. c16
d 19.

C

raz iestescie nawróceni do pasterza y
biskupa dusz waszych.

5.

Kapłanstwo
dwojakie.
Hebr. 13. 15.
Zyd. 5. 4.
1. Tim. 5. 22.
Obrat. 1. 6. y
5. 10.

Wolność. E-
wangeliko-
wska.

2 Eph. 5. c22
Kolo. 3. d18.

1. Tim. 2. c
7.

Wewnątrz-
tny.

1. Moj. 18. b
12.

któreyscie
się szły. G.
1. kor. 7. a3

Spółdziel-
cy. G.
Żywy. G.

1. Pr. 17. c
13. y 20. d22
Mat. 5. f39.
Rzym 12. d17
1. Tel. 5. c15.

1. Psal. 33. br3

1. Psal. 33. c
15. y 36. a 8.
Iza. 1. c 16.

5 Kapłanstwo święte] Ależ wszyscy wier-
ni są duchownymi kapłanami / którzy duchow-
ne ofiary / chwaly / modlitwy / y dziełczy-
nienia ofiarować mają : wszakże nie wszyscy
mają mocę przepowiadania słowa Bożego /
y ofiarowania ofiary Miśey s. y śafowania
s. Sakramenty : iedno ci którzy na to osobli-
wie są powołani y poświęceni. Jako też ws-
yscy wierni są nazwani królami : acz nie ws-
yscy docześnie królują.

16 Mając wolność gwałtowności] Takci

ROZDZ. III.

1 Aż y żony
niech będą pod-
dane mężom swo-
im : aby też iესli
którzy nie wierzą
słowa / przez spół-
ne z żonami mie-

2 skanie bez słowa pozyskani byli : oba
czwyszy czyste w bojaźni obcowanie
wásze. 3 Których niech nie będzie
zwierzchowne trąsienie włosów / y
obłożenie się złotem / abo stroienie w
4 wbierte szat : 5 ale którzy skryty iესt ser-
ca człowiek / w nieskajeniu spokojne-
go y skromnego ducha / który iესt przed
5 oblicznością Bożą bogaty. 6 Abo-
wiem tak niekiedy y święte niewiasty
vfające w Bogu / wbięrały się / będąc
6 poddane własnym mężom. 7 Jako
B Sará posłuszną była Abrahámowi /
nazywając go panem : Którzy iესte-
ście córkami / czyniąc dobrze / a nie
7 bojąc się żadnego postrachu. 8 Tak-
że mężowie spół mieszkając wedle w-
miejtności / iako słabszemu naczy-
niu niewieścieemu wyrządzać wcz-
ciwość / iako też 9 spółnym dziedzie-
ć tam łaski żywota : aby się nie prze-
skadzało modlitwom waszym.

8 10 Al na koniec wszyscy iednomysł-
ny / spółcierpiący / braterstwa miło-
śnicy / miłośni / skromni / pokorni :
9 11 nie oddawając złego za złe / ani zło-
rzeczestwa / za zlorzeczestwo : lecz
przeciwnym obyczajem błogosła-
wiają : gdyż na to iესcieście wezwani /
abyście błogosławieństwo dziedzie-
ctwem posiadli.

10 12 Abowiem kto chce żywot miło-
wać / y oglądać dni dobre : Niech po-
hamać iესy swódy od złego / y wstać iეს-
go niech nie mówią zdrajcy. 13 Niech
się oddala od złego / a niech czyni do-

czynia sękarze czasów naszych : którzy pod
zastoną Ewangelickiej wolności / niechcą
być przelożonym duchownym y świętym
posłusznymi : owsem prawa tak duchowne
iako y świeckie łamie.

18 Ale też y przykrym] To przeciw Wi-
kławitom y ich następcom / którzy wcz-
poddani nie powinni być posłusznymi panu
swemu / gdyby wpadł w iaki grzech śmier-
telny.

Posłuszeń-
stwo.

12 byz : niech szuka pokoju / a niechay
go ściga : 13 Abowiem oczy Pańskie
nad sprawiedliwymi / a vsy iego ku
prosbie ich : Lecz twarz Pańska na
działające złości. 14 A który iესt coby
wam zaszkodził iესli dobrego następ-
dowcami będziecie : 15 ale y choć co
cierpicie dla sprawiedliwości : bło-
gostawieni. A strachu ich nie strá-
chajcie się / ani sobą trwożcie. 16 Lecz
Pana Chrystusa / świećcie w sercach
waszych.

17 Zawszdy gotowymi będąc ku do-
sfy wczynieniu / każdemu domagają-
cemu się od was sprawy : o tej nadziei
która w was iესt : 18 ale 19 z cichością
y z bojaźnią / mając sumnienie do-
bre : aby w tym w czym wam wola-
czają / zawstydzili się ci którzy po-
twarzają obcowanie wasze dobre w
Chrystusie. 20 Abowiem lepiej ciera-
pieć dobrze czyniąc (iესli by wola Bo-
ża była) niżli źle czyniąc.

21 22 Bo y Chrystus raz umarł za grze-
chy nasze / sprawiedliwy za niesprawie-
dliwych : aby nas ofiarował Bogu / acz
umartwiony ciałem / ale ożywiony
duchem. 23 w którym też / tym którzy
w ciemnicy byli duchom przyszedłszy
przepowiadał : 24 Którzy niekiedy nie-
wierni byli / 25 Kiedy czekali cierpliwo-
ści Bożej za dni Noego / gdy korab-
budowano : w którym mało / to iესt /
osm dusz zachowane były przez wo-
de. 26 Którzy y was teraz podobnego
křtaltu zbawia chrzest : nie składanie
cielesnego plugaństwa / ale zopytanie
sumnienia dobrego ku Bogu / przez
zmartwychwstanie Jęsusá Chrystu-
sá / 27 Który iესt na prawicy Bożej.

28 połączony śmiercią / abyśmy się
ostali dziedziem żywota wiecznego :
śedłszy do nieba / poddawszy sobie an-
yolę / y zwierzchności / y mocy.

h Mat. 5. a18

2 Bog. G.

ku obronie.
G.

1. y 2. c12.

1 abo, y z v-
czciwością.
G.

1 iako zło-
czynców. G.

1. Rzym. 5. a6
Zyd. 9. d 14.
g 28.

1. Moj. 6. c
14.
Mat. 24. d37
Luk. 18. f26.
Job.

1 iako y was
abo królemu
podobny ba-
dąc chrzest
was zbawia.

Christus pra-
widliwie sfi-
pił do piekła.

August. e-
pist. 99.

*an. G.

*Eph. 4. e
23.

*ciatem. G.

*duchem G.

S.

*abo rzeczu

G.

bPrzy. 10. b

12.

*okrycie. G.

*Rzym. 12. c

13.

Zyd. 1. a 2.

Philip. 2. b

14.

*Rzym. 12. b

6.

*dar.

*I. kor. 4. a2

Miłość wprz-

wiedziwa.

Heretycy

nie będą zbá-

wieni.

19

Tym którzy byli w ciemnicy] To jest /
Christus sstał wsi- / dusza swa do piekła /
przepowiadał wybawienie Oycóm onym s- /
wierzym / którzy byli w ciemnicy piekielney /
aż do przyszcia tego sarkofagami. Jako to
miejscie trudne starzy świeci Doktorowie
zgodnie wykładają: a na imie Clemens Ale-
xandrinus, Athanasius, Epiphanius, Cyrillus,
Hilarius, Ambrosius y Oecumenius. A to
przeciw Rákwinstóm / miewającym tego
arykatu wiary / żeby Pan Christus praw-
dziwie do piekła sstał miał. Tym sie nie-
wiernikami iasne pożąta. Bo iako Augus-
tyn S. mówi. Ktoż inzy oprócz niewiernika /
miałby zaprzec tego / że Pan Christus rze-
cawicie do piekła sstał?

21

Chrześć was zbawia] Oto iasne miejsce

ROZDZ. III.

Dyż tedy Chri-
stus wciérpiał*
w ciełe / y wy tąż
myśla sie wzbó-
cie: bo który w-
ciérpiał w ciełe /
poprzestał grze-

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

46

47

48

49

50

przeciw dżisiejszym sektaróm. Naprzód i-
chrześć zbawia te / którzy u przyjmują / y jest
przyczyna y instrumentem zbawienia: a nie
sama wiara. Drugie: i chřeść tym sposobem lu-
dzie zbawia: ktorzy za czasu tego kłosa o-
nych osob przez wode byli zbawieni. Lecz ona
woda prawdziwie y skutecznie zbawia y za-
chowala te którzy w korabiu byli to jest korab-
ku gorze podnożac. Trzecie: mamy równość
miedzy chrześciami żydowskimi a naszymi: i o-
ne omywały plugaństwa cielesne ale nas omy-
wa sumienie. Jako tedy one chrzty żydow-
skie prawdziwie imają cielesne omywać: nie
tylko znamięnuiac / ale skutecznie sprawuiac:
tak też y nasz chřeść prawdziwie omywa su-
mmienie: nie tylko znamięnuiac / ale istotnie
czyniac oczyszczenie.

Chrześć iako
ludzie zba-
wia.

1.

2.

3.

który mówi iako morowy. Boże. jeśli
który posługuie / iako z siły której
Bóg dodawa: aby we wszystkim był
Bóg pochwalon przez Jesusa Chry-
stusa:

Ktoremu jest chwala y panowanie
na wieki wieków. Amen.

Namileszy / nie bądźcie gośćmi /
w upaleniu które was potyska ku do
świadczeniu / iakoby co nowego na
was przychodziło:

Alle sie weselcie wczesnikami be-
dac Chrystusowych wciśłów: aby-
ście sie y w obciawienie chwały jego
również weselili. Jesli was sromoz-
ca dla imienia Chrystusowego / bło-
gostawieni będziecie: gdyż co jest
czci y chwały y mocy Bożej y któj jest
duch jego na was odpoczywa. A
żaden z was niechay nie cierpi iako
meżobójca / abo złodziej / abo "zlo-
mowca / abo iako cudzego pragnu-
cy. Lecz jeśli iako Chześciani-
niech sie nie sroma / a niech chwali
Boga w tym imieniu. Gdyż czas
jest / aby sie sad poczał od domu Bo-
żego. A jeśli naprzód od nas: któ-
ry koniec tych co nie wierzą Ewán-
gelii Bożej? A jeśli sprawiedli-
wy ledwie zbawion będzie: nie zbo-
żny y grzeszny / gdzież sie okaże?
A tak y ci którzy cierpią wedle wo-
lę Bożej: wiernemu stworzycielo-
wi niech dusze swe polecą w do-
brych czynkach.

*który we-
dług nich jest
bluźnier, ale
według was
wielbion, G
złoczyńca.

G.
w cudzo-
ro-
czy nagrad-
ia y. G.
z 14. miary
G.

fPrzy. II. d 31

*okaz. G.

*iako. G.
w dobro-
czynności. G

wiedliwi / sumieją pewnie wierzyć iż beda zbá-
wieni / gdyż wszystkie sprawiedliwość na samey
wierze / a temu nie na prawdziwość / ale na
heretyckie / a dyabelskie wierze sąsiedzi /
Ponieważ według świadectwa Jafubá y
Janá S. nie ten który tylko wierzy ale który
czyni sprawiedliwość / ten jest sprawiedliwy.

Iak. 2. 24.
1. Jan. 3. 7.

ROZDZIAŁ V.

Stárszych tedy którzy są między wami proszę / spół stárszy y świadek mał Chrystusowych / którzy y oney która sie ma. obowiąć w przyszły czas

uczestnik chwały. ¹ Pásście trzode Bożą która jest między wami / doglądając nie poniewolnie / ale dobrowolnie wedle Boga / ani dla spornego systemu / ale z dobrej woli: ² ani iako pánujący ³ nad kścieją / ale wzornie będąc trzodą z chuci. ⁴ A gdy sie okaże kścieję pasterzów / weźmiecie nie wiedzący wieniec chwały. ⁵ Także młodszy poddany mi bądźcie stárszy. ⁶ A wszyscy iedni drugim ⁷ pokore pokazując / gdyż Bóg pysnym sie sprzeciwia / a pokornym łaskę dawa.

⁸ Umiajcież sie tedy pod mocną rękę Bożą / aby was wywyższyl czas

⁹ nawiedzenia: ¹⁰ wszystko trostanie wasze składając nań / gdyż on ma pieczę o was. ¹¹ Trzeźwimi bądźcie / a czujcie: boć przeciwnik wasz dyabel iako lew ryczący krąży / szukając kogo by pożarł. ¹² Któremu sie sprzeciwić macie / możni w wierze: wiedząc iż toż utrapienie potyka braterswo wasze / które jest na świecie. ¹³ A Bóg wszelakiej łaski / który wezwał nas do wiecznej swej chwały w Chrystusie ¹⁴ Jესusie / máluczo utrapione ¹⁵ on do stonale uczyni / utwierdzi / y ugruntuje. ¹⁶ Jemu chwała y moc na wieki wieków / Amen.

¹⁷ Przez Sylwaná wam wiernego brata / iako rozumiem / pisałem ná krótcę: napominając y świadcząc / iż ta jest prawdziwa łaska Boża / w której stoićcie. ¹⁸ Pozdrawia was Kościół który jest w Babilonie / ¹⁹ spółwybrani: y ²⁰ Marek syn mój. ²¹ Pozdrowicie ieden drugiego w pocałowaniu ²² świętym. ²³ Łaska wam wszystkim którzyście w Chrystusie Jესusie / Amen.

²⁴ pogodnego. G.
²⁵ Mat. 6. 25
d 28.
Luk. 12. 6 22

²⁶ was. G.
²⁷ wmożni. G.

²⁸ spół wybrani, to jest uczestnik wybrania waszego.
²⁹ miłości. Po kój wam, G.

³⁰ Lbo, nad ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰

¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹

LIST

BŁOGOSŁAWIONEGO

PIOTRA APOSTOŁA

wtóry.

ROZDZIAŁ I.

Piotr /
Sług /
Apo-
stól /
Jesu-
sów /
Chri-
stusów /
ty /
któzy /
rós-
wna /
zná-
mi /
wiare

otrzymali przez sprawiedliwość Bo-
gą naszego / y zbawiciela Jhesu Chri-
stusa. ¹ Łaska y pokój niech się wam
wypełni w uznaniu Boga y Chrystu-
sa Jhesu Pána naszego: ² iako wszy-
tko nam Bóstwiej mocy jego co do
żywota y pobożności darowano jest /
przez poznanie tego / który nas we-
zwał / własną sławą y cnotą: ³ przez
którego nawietże y kosztowne obie-
tnice nam darował: abyście się przez
nie stali uczestnikami Bóstwiej przy-
rodzenia / odbiegawszy skazania téj
pożądliwości która jest na świecie.
⁴ A wy pilności wszelkiey przykładając /
dodawaycie w wierze waszey cno-
te: ⁵ a w cnotie vmieciejność: ⁶ a w vmie-
iejności powściągliwość / ⁷ a w powściągli-
wości cierpliwość / ⁸ a w cierpliwości pobożność: ⁹ a w pobo-
żności braterstwa miłość: ¹⁰ a w miło-
ści braterstwa vmilowanie. ¹¹ Abo-
wiem jeśli to przy was się náyduie / y
obfituie: wystawias nie próżnymi
ani niepożytecznymi w poznaniu Pa-
na naszego Jhesu Chrystusa. ¹² Bo
kto tego nie ma: ślepy jest / y reko-
má maciący zapamiętarosy oczy-
ścienia starych grzechów swoich.

¹³ A przeto wiecéy bracia staraycie

Przez dobre uczynki / y z tego miejsca ma-
my / iż wieczne przeżyżenie y wybranie Boże /
pospolu z dobruimi uczynkami wybornie stać

się / żebyście przez dobre uczynki per-
wé czynili wezwanie y wybranie wasze.
¹⁴ Abowiem to czyniac nigdy nie zgrze-
szycie. ¹⁵ Bo tak hoynie wam sprawio-
né będzie wejście do wiecznego króie-
stwa Pána naszego y zbawiciela Jhesu
Chrystusa. ¹⁶ Przetoż pocznę was zawi-
se w pominąć okolo tey / chociaż wie-
dzących y utwierdzonych was weteraz-
nieyszey prawdy. ¹⁷ A zda mi się słusz-
na / abym was (pókim jest w rym przy-
bytku) pobudzał przez napominanie
¹⁸ Perynym będąc iż przedkcie jest złoże-
nie przybytku moiego według iako y
Pán nasz Jhesus Chrystus ¹⁹ oznaymil
mi. ²⁰ A starac się bede y często mieć
was po zeszciu moim / abyście na té
rzeczy pamiętali.

²¹ Abowiem oznaymiliśmy wam
moc y obecność Pána naszego / nie
wiedziemi básniami misterynymi:
ale przypatrzynosy się sami wielmo-
żności ieg. ²² Bo wziął od Boga Wycá
część y chwałę / gdy do niego szedł
głos takowy od wielmożney chwały:
Ten jest Syn mój / w którymem sobie
v lubił /iego słuchaycie. ²³ A głos ten
mymśly słyszeli z nieba / przyniesiony /
będacznym na górze swietey. ²⁴ A ma-
my mocniejszą mowę prorocką / którey
się dżierzac / iako świece w ciemnym
miejscu świecący / dobrze czynicie /
ażby dzień oświtił / a intrzenká we-
sła w sercach waszych.

²⁵ To naprzód rozumiejąc / iż ká-
dę prorocstwo pisma / nie dżicie się wy-
kładem własnym. ²⁶ Abowiem wola
ludzką nigdy prorocstwo nie jest przy-
niesione: ale Duchem S. natchnie-
ni mówili ludzie świeci Boży.

może: a iż pewność przeżyżenia / y wybra-
nia nabywa się przez wolność ludzką / y przez
uczynki dobre: nawet / iż uczynki nasze do-
brze / są

¹ Jan 21. d. 7.
² z. 1. c. 13. d. 3.

¹ Kor. 1. c. 7.
y 2. c. 13. d. 3.
d. 20.

¹ Mat. 17. a. 5

¹ To jest, nie
ma być we-
dług własne-
go, osobnego,
ale prawi-
nego duchu
y rozumienia
całowitego
wykładu:
ale według
pospolitego
rozumienia
kościół po-
wszechnego.
² Tim. 3. d.
16.

¹ z. 1. c. 13. d. 3.
d. 20.

¹ przez sławę
y cnotę. G.

¹ z. 1. c. 13. d. 3.
d. 20.

¹ nie d. 1. c. 13.
d. 20.

¹ z. 1. c. 13. d. 3.
d. 20.

brze/sa przyczyna y materya dostapienia skutku przyszenia y wybrania naszego / to jest żywota wiecznego. Przetoż słone są one mo wy ludzi zadržanych: Jeslun iest przyszenia / tedy bym nagorzezy był / bede zbawion. Nie / nie / mówi Apostoł S. ale iestli sie spo dziawasz bydz iednym z przyszezanych (bo te go pewnie wiedziec nie mozesz) tedy dobrze czyni / abyś był pewien ze bedziesz zbawion: abo staray sie abyś przez dobre czynki czy nił pewne przyszenie y powołanie twoie. Lecz ci heretycy te słowa (przez dobre czynki) na tym miejscu radzi opuszczać / i ich wy myslom są przeciwné: chocia sie we wszyt kich księgach Łacińskich y w Grécckich nieś krózych / iako y sam Bieża przyznawa / nay duia. A koniecznie tak czytać musimy. Bo iakż inaczey mamy czynić pewne powołanie nasze iedno przez dobre czynki: A przetoż nie rzekł Apostoł: Pewne wierzenie / ale / Pe wne czynienie wezwanie y wybranie wasze.

15 A starac sie bede] To mniysce tak sie ro zumieć może iako ie niektórzy Grékowie wy kladają: A starac sie bede też y po śmierci moiey zarwie / abyście wy na to pamiętać mogli. To iest / Iż Piotr S. miał na nie cze sto wspominać po swey śmierci w niebie. Przetoż w starych Grécckich przypiskach v Decumeniusa tak czytamy: Niektórzy z tego mniysca rozumieć chca / iż świeci po swey śmierci pamiętać na te / którzy tu na świe cie mieszkają y za nimi sie przyczyniają. Iako o Jeremiaszu czytamy y o innych świętych / w Obiaw: s. 8. y 8. 3.

20 Nie dziecie sie wykładem własnym] Pismo S. nie własnym iakim ani osobnym duchem heretyckim ma bydz rozumiane y wykładane: ale onym duchem / którym iest podane y spisane: który mieszka w kościele Katholickim: Bo nie rozumem ludzkim iest pisanie / ale z natchnienia Ducha S.

Przyczyny świętych w niebie.

2. Mach. 15. 14.

Pismo S. iako ma bydz wy kładane.

ROZDZIAŁ II.

1 A

Lecz byli y fałszywi prorocy między ludem / iako y między wami be da kłamliwi nau czyciele / którzy ro prowadzą odsze

pienstwa zadržania / y zaprzę sie te go Pána który ie kupił: przywodziac na sie przedkie zginienie. A wiele ich naśladować beda rozpustnych: przez które droga prawdy będzie bluźnio na. A przez łakomstwo zmyślonemi słowy wami kupczyc beda. Którym sąd zdawna nie przestaje / y zadržanie ich nie dziecie. A borem iestli Bóg aniołom gdy zgrzeszyli nie prze puscił / ale porozami piekielnemi ściąganiem do piekła podał na me ki / aby na sąd byli schowani. A pierworodnému światu nie przepu ścił: ale b Toego samo ósmego opo wiadać sprawiedliwości zachował / przywiódłszy potop na świat niepo bożnych. A miasta Sodomczyków y Gomoreczyków w popiół obrócił / wywrócenim potępił / zostawiajcie przykład tych którzy niepobożnie żyć mieli: y sprawiedliwego Lothę wciśnionego z niebożnych swowol rością y sproszym obcowaniem wy rwał. A borem widzeniem y słysze niem sprawiedliwy był: mieszkając v tych którzy dzień po dzień trapił du se sprawiedliwa niebożnemi czyni kani.

9 Vmieć Pan pobożnych z potu szenia wyrwać: a niesprawiedliwych na dzień sądny aby męcenie byli za chować: A nawiecy tych / którzy za ciąłem w poządliwosci plugaństwa chodzą / a zwierchnością gąrdzą / zuchwalcę w sobie sie kochając: nie boją sie wprowadzać sekt bluźniac. 11 Gdys aniołowie / siła y mocą wie tnymi bedac / nieznośa przeciwko nim sąd przelatego. A ci iako by dło bezrozumne / z przyrodzenia na wlowienie na skazę / bluźniac to cze go nie wiedzą w skazie swojej zginę / 13 odnosząc zapłatę niesprawiedliwo ści / za roztos mając dniowe kochanie / smrodowie y plugarowcy: opły wając w roztosach / w biesiadach swych rozpustniac z wami. 14 Oczy mając pełne cudzołóstwa y grzechu nieustawiającego. Przylubdząc du se nieścacieczne / mając serce wyćwi czone łakomstwem / synowie prze klectwa: opuszcivszy prosta drogę zbłądzili / naśladowiac drogi Balaama z Bosor / który umiłowal zapła te niesprawiedliwości / ale miał stro fowanie głupstwa swego. nieme by dle podiażmie głosem człowieczym mówiac / zahamowało słalenstwo proroka. 17 Cie są stoki bez wody / y obłoki od wichru pedzone / którym ch murá ciemnościest zachowana. 18 A borem hardości próżne mówiac przylubdząc przez poządliwosci ciała / niepowściągliwego / tych co troche odbiegają w bledziech obecnaych: 19 wolność im obiecując / gdys sam

*zadržani; abo króre wiode na zadrženie. Hebr.

2. Iob. 4. d. 19. Iud. 26.

G.

1. I. Moy. 7. 21

1. I. Moy. 16. c 24.

*abowiem widzeniem y słyszeniem on. sprawiedli- y, mieszkając między nimi dzień po dzień dusia sprawiedli- wa: nieboż- nemi czyni kani. G.

*bluźniac przełożonych G.

*wrodość, abo sprawione G.

*mając za ro- skos powse- dnie kochanie. G. *w opuska- niach. G. *y nie wsta- wając w grzechu. G.

*prze klecto. Hebr. d. 4. Moy. 22. d. 1. 23. Iud. b. 11. *syna Bozo- rowego. G.

*Iud. c. 12.

*na wieki. G.

ARGVMENT TRZECH LISTOW IANA S.

O S. Ianie mówiło się dosyć w Argvmentie położonym przed Ewangeliją jego. Teraz idą trzy li-
sty jego: Jeden powszechny do wszech w obec Cacy niektórych z starych zowg ii listem do Pár-
thów) a drugie dwa bargo krótkie, do niektórych Pánię, y do nieiakięgo Gaiá. We wszytkich trzech
liściech daie świadełwo prawdzie Kátholickiej wiary, y nápomina wiernych, aby w nię stale trwá-
li aż do końca, y miłowáli kościół Kátholicki: aby nie byli heretykami ani odstępniecami: ale ow-
sem aby się takich strzegli (którzy są posłowie y gońcy Antychristowi) a do szkoły takich mistrzów
nie chodzili: gdyż mają domá, to jest w kościele Kátholickim, świętą naukę Duchá s. którego ná-
początku dał Pan Christus widomie kościołowi, aby ii w prowadził do wszelákiey prawdy, y nieśkał
z nim ná wieki. Y przetoż mówi: Wy coście slyšeli od początku, to niech w was trwa. Y także
niżej. Y w 2. liście v. 6. A toć jest roszkázanie, iákoście slyšeli od początku, abyście w nim cho-
dzili. Y w v. 8. y 9.

A nie tylko w obec, ale y zosobná wyraża niektóre náuki, które ná on czas heretykowie wzbú-
dzáli. Jedné o samym Chrystusie Pánu, którego przeli byđ prawym Synem Bożym: przeciw którym
też Ewangelija pisał, iáko tamże znáć daie. Drugie náuki około uspráwiedliwienia nášego przeciw
samey wierze, y zá dobrémi uczynkami: iáko też to obaczył Augustyn s. Y ztądże mówi: Ieslibysmy
rzekli, iż spólecność mamy z nim, a w ciemności chodzimy, kłamamy, a prawdy nie czynimy. Y zá-
śie: Kto mówi że zna Bogá, a przykazania jego nie chowa, ten jest kłamec. Y iesze: Táć jest miłość
Boża, abyśmy przykazania jego chowali: a przykazania jego nie są ciężkie. Nákoniec: Synacško-
wie, żaden was niech nie zwodzi: kto czyni spráwiedliwość, spráwiedliwy jest, iáko y on spráwie-
dliwy jest etc. Także w Rožd: 2. v. 19. Krótko mówiąc, we wszytkich trzech liściech napilniey zá-
léca dobre uczynki, y zachowanie Bożego przykazania, przeciw kácerstwu stáremu y nowému o sá-
mę wierze.

Higin. Epi:
1.Augu. lib: 2
quest. E-
uan: quz 371. Ian 2. 24.
ver: 27.1. Ian 2. 22.
2. Ian. ver. 7
Ian. 20. 31.
Augu. de
fide & ope-
rib cap. 14.
1. Ian 1. 6.
1. Ian 2. 4.
1. Ian 5. 3.
1 Ian 3. ver. 7
8. 9.

L I S T

BŁOGOSŁAWIONEGO

IANA APOSTOŁA.

piérwszy.

ROZDZIAŁ I.

A

2

B

O było od począt-
ku / cośmy
slyšeli / co-
śmy widzie-
li / oczymá
nášemi / co-
śmy oglá-
dali / y rece
nášé dotykáły o słowie żywota: y
żywot oznaymiony jest: y widzieli-
śmy / y świadczymy / y opowiedamy
wam żywot wieczny / który był v Wy-
cá / y zjawił się nam. Cosmy widzie-
li y slyšeli / wam opowiadamy: aby-
ście y wy towarzysztwo mieli z námi:
a towarzysztwo nášé było z Dycem y
z Synem jego Iesusem Chrystusem.

4 A to wam pišem y abyście się rado-
wali / a radość waszá zupełná bytá.
5 A to jest opowiadanie które sly-
šeli od niego / y opowiadamy wam:
6 Iż Bóg jest światłością: a zá-
dnej ciemności w nim nie máš. Ie-
7 slybysmy rzekli iż towarzysztwo mamy
z nim / a w ciemności chodzimy: kła-
mamy / a prawdy nie czynimy. Lecz
iesli w światłości chodzimy iáko y
on jest w światłości: towarzysztwo
mamy między sobą / a kreć Iesusa
Chrystusa syná jego oczyszcza nas od
wszelkiego grzechu.
8 Ieslybysmy rzekli iż grzechu nie
D mamy: sami siebie zwodzimy / a pra-
9 wdy w nas nie máš. Ieslybysmy się
spowiadáli grzechów nášych: wiers-
ny jest y spráwiedliwy / aby nam od-
puscił grzechy nášé / y oczyscił nas

2 Ian 8. b r.

b Zyd. 9. d r
1. Piot. 1. d 19
Obia. 1. a 5.c 3. króle. c
46.
2. kron. 6 g
36.
Pray. 20. b 5.
Eccle. 7. c 21

od wsze

10 od wśelakię nieprawości. ¹ Jesliby-
smy rzekli jesmy nie zgrzesyli: kłam-

ca go czynimy / y niemáš w nas sto-
wá tego.

Wierność
Christusowa

Grzechy roz-
máści. bywa
iá odpuszcza-
né.

Mat. 18. 32.
Ion: 3. 7.
Tob. 12. 9.
Dzie. 15. 9.
Luk. 7. 47.
Luk. 22. 19.
Iak. 5. 15.
Iak. 20. 23.

1 Co było od początku / Abo ná początku.
Tęmi słowy Eboná y Cheriná potepia / Etó-
ry mówili / żeby Pan Christus przed Máry-
ia nie był. A gdy mówi / że sie tego wcielone-
go słowa rece náše dotyká / Mánichense
poraża / Etórzy trzymáli / że Pan Christus
miał nie prawdziwé ale obłudné ciało.

7 A krwé Iesusa Christusa / Ale grzechy
bywáia odpuszczané przez modlitwy / przez
posty / przez iálmusny / przez wáre / przez mi-
losć / przez ofiáre / przez Sakramenty / y przez
kapłany (iáto písmo święte každému z tych
odpuszczenie grzechów iásnie przypisúe) wó-
sá / że przecie nie ináczy bywáia odpuszcza-
né / iedno przez moc y zasługę krewi Pána
nášego Iesu Christa: gdyž té wśytkie rze-
czy pomienione są pewné sposoby y naczy-
nia / przez które chce Pán Christus / aby krew
tego w nas skuteczna byta. Přetóž kto témi
sposoby gárdži / ábo ieleńce waży / ten tráci
pożytek krewi Pána Christusowej / y zostáe
w grzechu y w plugástwie: by sie též nawie-
sá / že chlubí zasługami tego. Co gdyby sekta-
rze baežyc chcieli / nie potwarzáliby Kátholi-
kowi / mówiac / že vynúia krewi Pána Christu-
sowej / sukátac gódže indžie grzechów odpus-

szczenia / nišli przez nie: Přeto / iž požora
vřyváia tych sposobów od Pána Christusa
náznáconých / ku přyvlastčení sobie do-
brodžieystwa / y zasługi krewi tego świętey.

8 Iž grzechu nie mamy / Žád dochodžimy
iž dvoitáké są grzechy: iedné smiertelne /
bez któřch są wśyšcy ci / któřy są w lásce
Božey. A drugie powšednie / bez któřch (wy-
iawšy náswietšá Panne) by náswietšy
ludžie byž nie móga. August: de nar. & grat:
cap 36.

9 Jeslibysmy sie spowádáli grzechów nášých /
Tu Apóstol záleca nám Sakramentálná spo-
wiedž / z wyléžáním grzechów. Wo nie mó-
wi / Jesli sie wyznámy byž grěžnyimi: ale
iesli sie bedžemy spowádác grzechów ná-
šých. A nie mówi / že bysmy sie sámému Bo-
gu spowádáli: ale zgoła mówi: Jesli sie be-
džemy spowádác grzechów nášých: rozu-
mí / iedni drugim (iáto wyrážnie dokláda
Jakub S.) grěžacy tym któřy moc grze-
chów odpuszczenia máia. Přetóž gdy sie kto
grzechów swých spowádá kapłanowi / tedy
Bóg wierny y spáwiedliwy / wedlug vřtávy
y obietnice svéy / odpuszcza grzechy tego.

Grzechy
dwitáké.
smiertelne y
powšednie.

Spowiedž
před kaplá-
nem.

Iak. 5. 16.
Iak. 20. 23.

ROZDZIAŁ. II.

A

1 Aležkové
moi / to wam pi-
še / abyście nie
grzechyli. Ale y ie-
slibž kto zgrzechyl /
rzechniá manny
v Dycá / Iesusa

2 Christusa spáwiedliwého: ¹ á on iest
vblágáním zá grzechy náše: á nie
tylko zá náše / ale y zá wšého swiáta.

3 ¹ A przez to wiémny ižesmy go pozná-
li / ieslibysmy přykázania tego zácho-
wywáli. ¹ Ato mówi že go zna / á

4 přykázania tego nie chowa / kłamec
iest / á prawdy w nim niemáš. ¹ Lecž

5 kto zachowywa słowo tego / prawdzi-
wie sie w tym milosć Boža wykoná-
lá y przez to wiémny iž w nim iestesmy.

6 ¹ Kto mówi iž w nim mieřka / porvi-
nien iáto on chodžil / y sam chodžic.

7 ¹ Namilesšy nie nové rořkázá-
nie wam piše / ale rořkázanie stáre
któřesćie mieli od początku. Stáre

8 rořkázanie iest słowo któřesćie slyše-
li. ¹ ² Žásie rořkázanie nové piše

9 wam / co prawda iest y w nim / y w
was: iž ciemności přeminely / á pra-
wdu swiátość iuž swieći. ¹ Kto

10 mówi iž iest w swiátości / á bráta swo-

10 iěž nienawidži / áž dotáđ iest w ciem-
ności. ¹ ² Kto miluje bráta swego / w

11 swiátości mieřka / á zgořšenia w
nim niemáš. ¹ Lecž kto nienawidži

12 bráta swěž / w ciemnościách iest / y w
ciemnościách chodži / á niewie gódže
idžie / iž ciemności zášlepiły oczy iěž.

13 ¹ Piše wam synacškové / iž wam by-
wáia odpuszczone grzechy dla imie-
nia iěž. ¹ Piše wam oycorrie / žesćie

14 poználi tego któřy iest od początku.
Piše wam mlóđzieniáštkové / žesćie

15 zvyčiežyli zlořniá. Piše wam džiate-
czki / žesćie poználi oycá. Piše wam

16 mlóđžieney / žesćie mocni / á słowo
Bože mieřka w was / y zvyčiežyliście

17 zlořniá. ¹ Nie miluyćie swiáta / áni
tež co iest ná swiećie. Jesli kto milu-
je swiát / niemáš w nim oycorriežy

18 milosć. ¹ áboriem wśytko co iest ná
swiećie / iest požadliwosć ciála / y po-
žadliwosć ocy / y pychá žywotá któ-
ra nie iest z Dycá / ale iest z swiáta. ¹ A

19 swiát přeminá / y požadliwosć iego.
Lecž kto czyni wolá Boža / trwá ná
wieki.

20 ¹ Synacškové / ofšateczna godži-
ná iest: á iátoćie slyšeli iž Anty-
christ idžie: y teraz Antychristów

21 wiele ste ořtálo. žád wiémny / iž iest o-
řtátnia godžiná. ¹ Ž nas wysli: ále

22 nie

23

b Nř. 3. 14.

¹ ábo mář-
nořka G.

¹ spáwová-
sie, iák iák
sie on spáwo-
wá.

¹ bráta. G.

2 Iak. 13. d 34
y 15. b 12.

19 nie byli z nas. ^o Bo gdyby z nas byli/
D rżdyby znani byli wytrwali: ale aby
sie okazali / iż nie wyszły z nas są.
20 ^o Lecz wy pomazanie macie od świę-
21 tego / y wiecie wszystko. ^o Nie pisałem
wam iako nieznającym prawdy / ale
iako iż znającym: a iż każde kłam-
22 stwo nie jest z prawdy. ^o Kto jest kłam-
nica / iedno ten który przy / iż Jesus
nie jest Chrystusem: Ten jest Anty-
23 chryst który przy Oycu y Synu. ^o Każ-
dy co sie przy Synu / ani Oycu ma.
Kto wzywa Synu / y Oycu ma.
24 ^o Wy coście słyszeli od początku / nie-
chay w was trwa. Jesliby w was
trwało coście słyszeli od początku / y
wy w Synie y Oycu trwać będziecie.

25 ^o A ta jest obietnica którą on nam o-
26 biegał / żywot wieczny. ^o Tom wam
napisał o tych którzy was zwodzą.
27 ^o A wy pomazanie któreście wzięli od
niego niechay w was trwa. A niepo-
trzebujecie aby was kto uczył: ale i-
ako pomazanie jego uczy was o wszyst-
kim / y jest prawdziwe / a nie jest kłam-
stwo. A iako nauczyło was / trwaj-
28 cie w nim. ^o A teraz synaczkowie
trwajcie w nim: abyśmy gdy sie oka-
że / wspanie mieli / a nie byli zawstydze-
ni od niego w przyszłości jego. ^o Jesli
29 wiecie iż sprawiedliwy jest: wieźcie
iż y wszelki czyniący sprawiedliwość /
z niego sie narodził.

Rzecznik, nie
sam Pan
Christus.
In Epist. Io-
an. tra. 1.
Iak. 5. 16.
In Psal. 84.
Rzym. 8. 34.

Heretycy
klamcy.

Antychryst
ieden prze-
dnieszy, ale
drobnych
wiel.

1 Rzecznik, mamy J. A. to miejsce Au-
gustyn S. tak pisze: Ale tu kto rzecze: To sie
tedy święci nie modlą za nami: To sie Bi-
skupi y Pasterze za ludźmi nie przypominają:
X owsem wszystkie cstonki / mówi / iedne są
drugie sie modlą: Ale głowa za wszystkimi sie
przypomina. A na drugim miejscu: Pan nasz
Jesus Christus ieszcze sie przypomina za nami:
Wszystcy meczennicy którzy są z nim / przy-
czyniają sie za nami: y tak długo będzie
trwało ich przypominanie / póki trwać będzie
nasze wzdychanie.

4 Klamca jest J. Tacyt sa dżisteyfzy Ewán-
gelikowie / którzy mówią / iż Bogu znają przez
wiare: lecz przypominają tego / ani chowają /
ani chować mogą: powiadając że jest ku za-
chowaniu niepodobne.

18 Iż Antychryst idzie J. Antychryst on prze-
dnieszy a główny / przeciwnik Pana Chri-
stusow (który tak jest głowa wszystkich nie-
w iernych ludzi / iako Pan Christus jest gło-
wa wszystkich wiernych y pobożnych) będzie

iedną pewną osobą / która przyjdzie tudzież
przed dniami sądny: o której pisze Daniel 8.
y 11. Paweł 2. ad Thessal. 2. y Jan S. y tu / y
w Objawieniu 13. Którego wyszły heretycy
a zwłastą Kacermistrzowie / sa członkami y
goncami. A przetoż iż też Jan S. Antychri-
stami zowie / temi słowy: Teraz wiele Anty-
christow wyszło na świat. A znał pierwszy / po
którym ie poznawać mamy / opisuie. Iż / prze-
wi / wyszli z nas / y niewytrwali z nami. Skąd
Cyprian S. tak pisze. Wszystkie / którzy iedno
wyszli z Kościoła / y którzy waleczą przeciw
Kściołowi / Jan S. nazwał Antychrystami.
A Augustyn S. Wszystkie zaś (mówi) Kto-
rzy wychodzą z Kościoła / y odcinają sie od i-
edności jego / sa Antychrystami / o tym niżej nie
warpi. Bo ie tak opisał Jan S. Którykolwiek
wiel tedy nie trwają z nami w Kościele Ka-
tholickim / ale z nas wychodzą / iasna rzecz jest
iż sa Antychrystami. Patrzymy tedy iesli oni
z nas czyli my z nich wyszli. Ale nie daj Boże /
aby my z nich / y owsem oni z nas. Dotąd
Augustyn S.

Cypr. lib. 1.
Epi. 6.
In Epi. Io-
an. tract. 3.

ROZDZ. III.

1 A Trzecie iaka
A miłość dał nam
Ociec / że nazwa-
ni ieszesmy syna-
mi Bożymi y ies-
szesmy. Dla te-
go świat nie zna
2 nas: iż onego nie zna. ^o Namiley-
szy / teraz synami Bożymi ieszesmy: a
iesze sie nie okazało czym będziemy.
Wiemy iż gdyz sie okaże / podobni
mu będziemy: iż go wyrzemy iako
3 jest. ^o A wszelki który ma te nadzieie
w nim / poświęca sie / iako y on świę-
ty jest. ^o Każdy co grzech czyni / y nie-
4 prawosć czyni: a grzech jest niepra-
wosć. ^o A wiecie iż sie on okazał aby

6 grzechy nasze zgładził: a ^b grzechu w
nim niema. ^o Wszelki który w nim
miejska / nie grzeszy: a wszelki który
grzeszy / nie widział go / ani go po-
7 znał. ^o Synaczkowie / niechay was
B żaden nie zwodzi. ^o Kto czyni spra-
wiedliwość / sprawiedliwy jest: iako
8 y on jest sprawiedliwy. ^o Kto ^c czyni
grzech / dyabła jest: gdyż od pocza-
tku dyabel grzeszy. A to sie okazał
Syn Boży / aby zeprowadził dya-
9 belskie. ^o Wszelki co sie narodził z
Boga / grzechu nie czyni: iż nasie-
nie jego w nim trwa: y nie może
grzeszyć / iż z Boga narodził się.
10 ^o Przez to iawni są synowie Boży /
y synowie dyabelscy. Wszelki który
nie jest sprawiedliwy nie jest z Bo-
gą / y który nie miłuje brata swego.

b₁ Pios. 2. d
22.
Ila. 53. c9.

Jan 3. f44

^a nie czyni
sprawiedli-
wości. K. G.
S.

dian 13. d 34
y 15. b 12.

1. Moy. 4. b.
8.

Jan 5. d 24.

Swys. 2. b 10.
*brátá. G.
h₃. Moy. 19.
d 17.
Mat. 5. d 22.

Man 15. b 13.

^kIak.2. c 15.
c 16.

Człowiek po-
święca sam
siebie.

**Sprawniwość czyn-
kowa.**

"nie wyzna-
wa G. S.
"Antychry-
stow G. S.

"18.4.L.G.S.

Wedle swiá
- tá
a Ien 8. f47.
y Io. c 27.

11 ⁹ Abowiem to iest opowiadanie któ-
12 ręcie słyseli od początku / ^dabyście
C ieden drugiego mówali. ⁹ Nie iad-
ko ^e Kaim / który był ze złośnika / ⁹ za-
bił brata swego. ^a dla czegoż go za-
bił : ⁹ Jz uczynki tego złośliwe były : ^a
brata tego sprawiedliwe.
13 ⁹ Nie dźwuyście sie bracia / iesli
14 was świat nienawidzi. ⁹ Niy wiemy
f iżesny przemiesieniz śmierci do ży-
wota / ⁱ z ^e miłuiemy bracia. Kto nie
15 miłuię / trwa w śmierci. ⁹ h Kąždy
co nienawidzi brata swego / mejobóycą
iest. ^a wieście iż rospłki mejobóycą nie
ma żywota wieczneg w samym sobie
16 trwającego. ⁹ i W tymesny poznali
miłość Boga / ⁱ on dusze swa za nas
położył : ^y mysmiy powinni kładz du-
17 że za bracia. ⁹ h Ktoby miał miłość
nosć tego świata / ^a widziałby że brat
tego ma potrzebe / ^a zawarłby w ne-
trznosci swe przed nim / iakóż w nim

3 Poświęca sie i żad sie uczynmy / iż czo-
wiek może poświęcić sam siebie / dobra wo-
la swote / spółrobiac z łaską Bożą. Co An-
gustyn S. Jęrzey deklaruie pisać na to
miejscu.

7 Kto czyni sprawiedliwość] Często Jan
y Jakub S. przypomina / iż prawa sprawie-
dliwość człowieka zależy w dobrze czynie-
niu / y w uczynkach sprawiedliwości / a nie w
samym wierzeniu: a iż człowiek z uczynków
dobrych bývá sprawiedliwiony / y pilnie

8 przebywa miłość Boga: Synaczkor
D wie moi / nie miłujemy słowem ani
językiem : ale uczynkiem y prawdą.
19 ° Po tym znamy iż z prawdy jeste-
smy: y przed oczyma tego wbespiczy-
20 my serce nasze. ° Bo jeśli by nas wino-
wało serce nasze / wietszy jest Bóg niż
serce nasze / y wie wszystko.
21 ° Namileyszy / jeśli by nas serce na-
szenie winowało / wspanie mamy ku Bo-
22 gu: ° y 1° o cokolwiek byśmy prosili / we-
źmiemy od niego : bo przykładania ie-
go chowamy / y to co sie przed nim w-
23 podobало czynimy. ° A 2° to jest przy-
kładanie tego / Abyśmy wierzyli w imie
Syna tego Jezusa Chrystusa : ° y mi-
łowali ieden drugiego / iako nam ro-
24 słazanie dał. ° A 3° kto chowa przy-
kładania tego / w nim mieszka / a on w
nim. A po tym znamy iż mieszka w
nas / po duchu którego nam dał.

22 Węwniey od niego] Niech sie tu zawsty-
dza sekciarze/ którzy mówią/ iż wszystko otrzy-
mawamy y bierzemy od Boga przez same
włate. Gdyż oto Apostoł/ wszystko cokolwiek
bierzemy od Boga/ przypisuje zachowaniu
przykazania tego/ Ktżę oni powiadaia bydz
tu zachowanu nie podobne.

¹Mar. 7. a 7.
 21. b 22.
 Ian 14. b 13.
 y 15. a 7. y 16
 c 24.
 m²Niz. 5. c 14
 Ian 6. d 29. y
 17. a 3.
 n Ian. 13. d 34
 y 15. b 12.
^oIan 14. c 23.
 y 15. b 10.

Nie sámó
wiernicy, ale
dobrze czy-
niący, v Pá-
ná Bogá wsy-
tko otrzymá-
já.

ROZDZIAŁ III.

1
A

Amilęyszy nie
każdemu duchowi
wierzyć: ale
doświadczaycie
duchów iesli z
Bogą są: bo wie-
le fałszywych pro-
roków wyszło na świat. ² Po tym
znać Duchą Bożego. Każdy duch
który wyznawa iż Jęsus Chrystus
przyszedł w ciele / z Bogą iest: ³ A
każdy duch który "rozwiezuie" Jęsu-
są / z Bogą nie iest: a ten iest "Ana-
tychryst" o którymście slyszeli iż idzie /
y teraz iuż iest na świecie. ⁴ Wy z
Bogą iestescie synaczkowie / y zwo-
cieżyliście "go" gdyż wiełszy iest ten
co w was iest / niż co na świecie. ⁵ On
ni są z światą: dla tego z światą
mówią / a świat ich słucha. ⁶ Wy z
Bogą iestescie syny. ⁷ Kto zna Bogą:

2
3
4
5
6
B

7
8
9
10
11
12

flucha nas. Kto nie iest z Bogá :
nie slucha nas. Stad znamy ducha
prawdy / y ducha bledu. ° Namiley-
szy / miluymy sie zobopólnie : bo mi-
łosć iest z Bogá. Káždy co miluie/
z Bogá iest vrodzony / y zna Bogá.
° Kto nie miluie / nie zna Bogá :
Abowiém Bóg iest miłosć. ° ^b W
tym sie okazała miłosć Boża w nas :
iz Syná swego iednorodzonego po-
stał Bóg ná swiát / abyśmy żyli prze-
zeń. ° W tym iest miłosć : nie iako
byśmy my vmilowali Bogá : ale iz
on pierwszy vmilował nas / y postał
Syná swego vblaganiem zá grzechy
nášé. ° Namileyšy / iesli nas Bóg
tak vmilował : y myśmy powinni ie-
den drugiego milować. ° Bóg zá-
den nigdy nie wódził. Jesli sie mi-
lujemy zobopólnie: Bóg w nas mie-
stka / á miłosć iego doskonála iest w
nas. Przez to poznawamy iz w nim
mieszkamy / á on w nas : iz z Duchá

^bIan 3. b 16.

Jan 1, c 18.
1. Tim: 6, c
16.

freigo

*miłość. G.

*miejska. G.

Duchowi nie
każdemu wie
rzyć.

Duchow pro
bowanie komu
należy.
1. kor. 12. 10

Wcielenie
Syna Bożego

*chowamy.
G.

*Mat. II. d. 30

b. 1. kor. 15. g
57.

14 swego dał nam. ¹ A myśmy widzie-
15 li / y świadczymy iż Ociec posłał Sy-
bykolwiek wyznał iż Jesus jest Syn
Boży: Bóg w nim mieszka / a on w
16 Bogu. ² A myśmy poznali / y wie-
rzyli miłości którą Bóg ma w nas.
Bóg jest miłość: a kto mieszka w
17 miłości: w Bogu mieszka / a Bóg w
nim. ³ W tym wykonana jest mi-
łość z nami / abyśmy wność mieli w
18 dzień sądny: iż iako on jest: y my ie-
stefmy na tym świecie. ⁴ W boiaźni
D nie mamy miłości: ale miłość dosto-

1 Nie każdemu duchowi wierzyć / To jest
nie każdy nauki przyjmieć od tych / którzy
powiadają że mają Ducha Bożego. Albo
wiem wiele herezyków / fałszywych proroków /
wymyśle z kościoła: którzy sobie przywła-
szając będą Ducha Bożego / będąc duchem zawrotu
y kłamstwa natchnieni. Jacy byli oni / 3. Król:
22. 22. y w 2. Kron. 18. 5. y Izai. 19. 14. y 29. 10.

1 Ale doświadczaćcie duchów / Alz to Al-
postół do wszystkiego kościoła piše: wśakże
nie chce tego / aby wszyscy duchow probować
mili: ale tylko ci / którzy to czynić mogą / y
którym to z wzedu należy: gdyż nie wszyscy
mają dany rozgnania duchow. Bo iako gdy
do Akademii posyłają artykuły iakie po-
deyrzane aby te examiniowano: tedy nie wsy-
tkim którzy są w Akademii należy te exami-
nować: ale tylko Doktorom na to wysłanym
nym: Tak też / gdy Apostół każe aby w ko-
ściele probowano duchów / y examiniowano
proroctwa y wykłady pisma: tedy nie chce
aby sie to działo od świeców / y od brawców /
y od pospolitego człowieka / ale od Biskupów /
abo od tych które oni na to wysłali.

Każdy duch który wyznawa / To na-

ROZDZ. V.

1
A

Szelki co wie-
rzy iż Jesus jest
Chrystusem / z
Boga sie naro-
dził. A wszelki co
miluje tego któ-
ry wrodził: milu-
ie y tego który z niego jest narodzo-
ny. ² W tym znamy iż milujemy syny
Boże: gdyż Boga milujemy y przy-
kazania jego czynimy. ³ Albowiem
ta jest miłość Boża / abyśmy przyka-
zań jego strzegli: a przykazania ie-
go nie są ciężkie.

4 Bo wszystko co sie narodziło z Bo-
gą / zwycięża świat. a to jest zwycię-
stwo które zwycięża świat / wiara na-
5 śa. ⁶ Któż jest co zwycięża świat / ie-

19 nala precz wyrzuca boiaźń: bo bo-
iaźń ma vtrapienie. a kto sie boi:
nie jest doskonały w miłości. ⁷ My
tedy milujemy Boga / iż Bóg nas
20 pierwszy umiłował.

20 ⁸ Jesliby kto rzekł / iż miluje Bo-
gą: a brataby swego nienawidział /
klamca jest. Albowiem kto nie mi-
luje brata swego którego widzi Bo-
gą którego nie widzi iako może mi-
21 łować? ⁹ A to rozkazanie mamy
od Boga: aby który miluje Boga /
miłował y brata swego.

6 przeciw Ebinowi y Cheryntowi mów / Kto-
rzy przeli wcielenia Pana Chrystusowego:
które przeto Antychrystami zowie / iż Jესus
rozwirowali / dzielać słowo od ciała / y mó-
wić: J Syn Boży nie stał sie prawdziwie
Synem człowieczym: ale iż tylko Bóg w cło-
wieku Jესusie / iako w kościele mieszkał. Lecz
kościół Apostolski od Ducha s. naneżony wy-
znawa / iż P. Jესus Chrystus przyszedł w cie-
ło / iż słowo Boże przyszło prawdziwie
cielo w iedność swej osoby: y tak stawszy
sie prawym człowiekiem / do ludzi sstał / y
słudźmi obcowato.

6 Zgad znamy Ducha prawdy / To znać
powśedchny y napewniejszy / po którym pra-
wdzive duchy y proroki od fałszywych roze-
znawać mamy: iż ci którzy z Boga są / słuchają
Apostolów y ich namiestników / y są posłuszni
prawym pasterzom / którzy od Apostolów
sukcesyja mają: y podają sie we wszystkim ka-
tholickiemu kościołowi. Ci lepać którzy z
Boga nie są / nie słuchają Apostolów / ani
namiestników Apostolskich / ani kościoła /
wszystkiego: ale zdania y widzenia swego / abo
kacerzystów swoich naśladowia.

6 B dno który wierzy iż Jesus jest Synem
Bożym: ⁷ Ten jest który przyszedł
przez wodę y krew / Jესus Chrystus:
nie w wodzie tylko: ale w wodzie y
krewi. A duch jest który świadczy / iż
7 Chrystus jest prawda. ⁸ Albowiem
trzech są którzy świadectwo dają na
niebie: Ociec / Słowo / y Duch świę-
8 ty. a ci trzech iedno są. ⁹ A trzech są któ-
rzy świadectwo dają na ziemi: Duch /
y woda / y krew / a ci trzech iedno są. ¹⁰ Je-
śli świadectwo ludzkie przyjmujemy:
świadectwo Boże wietsze jest. Albo-
wiem to jest świadectwo Boże które
wietsze jest / iż świadczył o synie swym.
10 ¹¹ Kto wierzy w Syna Bożego / ma
C świadectwo Boże w sobie.

¹² Kto nie wierzy Synowi / kłam-
ca go czyni: iż nie wierzy świadc-
twu które Bóg świadczył o Synie

*milujemy.
go. G.
*on. G.

d Ian 13. d. 34.
y 15. b 12.
Ephe. 5. a 2.

Ian 1. 14.
Baruch. 3. 8

Ducha pra-
wdy po czym
mamy po-
znac.

*Duch. G. S.

d Ian 3. d. 36.
*Bogu. G.

*którzy wie-
rzyście w i-
mię Syna Bo-
żego. G.

d wys. 2. d 21.

Wielby kto
wiedział. G.
na śmierć.

Przykazanie
Páńskie nie
jest ciężkie.
Mat. 19. 17.
Mat: 11. 30.
August: de
natur: &
grat: cap. 69

Troyá. S.

Grzech na
śmierć który
Augu. de
correp. &
gra: c 12.

11 swoim. [?] A to iest świadectwo / iż ży-
wot wieczny dał nam Bóg. A ten ży-
12 wot iest w Synie iego. [?] Kto ma Sy-
nā / ma żywot. Kto nie ma Synā / ży-
13 wota nie ma. [?] To wam piśe* : aby-
ście wiedzieli iż żywot wieczny macie
któzy wierzyćcie w imie Synā Boże-
14 go. [?] A to iest wśanie które mamy do
niego : Iż ^d o cokolwiek byśmy prosili
wedle wolę y iego / słucha nas. [?] A
D wiemy iż nas słucha / czego byśmy kol-
wiek żądali : wiemy iż mamy prosby
16 których od niego prosimy. [?] Kto wie-
że brat iego grzeszy grzechem nie do
śmierci / niechay prosi / y będzie mu
dan żywot / grzeszącemu nie do śmier

3 A przykazania iego nie są ciężkie / Coby
tu rzeka seltarz dżisieyşy / Który przyka-
zanie Pánskie powiedziałá nie tylko bydz cięż-
kie / ale ku wypełnieniu zgola niepodobne.
Czyli nas Pan Bóg cásnie y przymusza do
niepodobnych rzeczy? Czyli nie wierza Pá-
nu Chrystusowi mówiacemu: Jż táżmo iego
skodkie jest y byzienie iego lekkie? Wo tákoż
ma bydz ciężkie / gdyż jest przykazanie mi-
łosci? Które ácz sie zda ciężkie temu Który nie
miluje: ale temu kto miluje / ciężkie bydz nie
może.

7 Trzedy są którzy dają świadectwo J. Nowo-
chrześcijenicy ten cały wiersz w wątpliwość przy-
wiodła/ powiadaiąc iż go w starzych księgach
Gręckich nie było: przeto/ iż go niektórzy
starszy pisarze nie wspominają. Ależ u nas
ważniejszje jest świadectwo Kościoła powsze-
chnego/ którzy te słowa iawnie przy oltarzu
czyta w niedziela Przewodna. Tęż mieysce
Cyprien S. przywodzi/ lib: de unit. Eccl: A-
thanasius lib. 1. ad Theophil: y tenże w dyspu-
tacyey z Ariuszem na Koncylum Nicejskim
Higinus epist. 1. Jan 11. Papięz in epist: ad
Valerium. Hieronym święty in proleg. epist:
Canonicarum. Idacius in libro adversus
Varimund. Eugenius Cartaginens. apud Vi-
ctorem lib. 2. de persecut. Vandal. Fulgen-
tius cont. obiectiones Arianorum. Mamy te-
dy to wyraźne słowo Boże/ przeciw Arya-
nom y Samosatynom/ o rozdzielności trzech
osob albo person Bożich/ y o jedności Bo-
stwich y namię: iż Wćcie/ Syn/ y Duch
S. są trzy osoby/ á przecie jeden Bóg.

16 Jest grzech do śmierci. J Grzechy na śmierć
 albo do śmierci według Augustyna y Grze-
 gorza s. nie istnieć lada grzech śmiertelny.
 Wo inaczey, nie godziłoby sie modlić za tymi
 którzy śmiertelnie grzeszą: co jest prosto prze-
 ciw przykazaniu Pańskiemu: Modlić sie za
 tymi którzy was przesładują y potwarzają:

17 ci. Jest grzech do śmierci: nie za tym
mówie aby kto prosił. ° Wszelka nie-
18 prawość iestci grzech: a iest grzech
do śmierci. ° Wiemy iż wszelki który
sie z Boga narodził: nie grzeszy: ale
rodzenie B Ożę zachowuje go: a
19 złośliw nie dotyka sie go. ° Wiemy
iż z Boga iestesmy: a świat wszytek we
20 złym leży. ° A wiemy iż Syn Boży
przyszedł: y ° dał nam smysł: abyśmy
poznali prawdziwego Boga: ° a byli
w prawdziwym Synie iego°. Ten
iest prawdziwy Bóg y żywot wiecz-
ny. Synaczkowie / strzeżcie sie bła-
wánów. Amen.

ále test grzech śmiertelny w trójnym czołwiec
 trwa aż do śmierci. A ponieważ wiedzieć
 nie możemy / kto grzeszył albo nie grzeszył aż
 do śmierci / aż po tego śmierci: tedyć tu A/
 postól każe się modlić za tymi wszystkimi / tró-
 rzy w prawey Katołickiey wierze / z poſtata
 żeſli z tego świata: ponieważ w grzechach
 nie trwali aż do śmierci / ále za nie żalowali
 i spowiadali się ich. A za tymi zaśie modlić
 się nie każe / trójzy albo w Kacęſtwie / albo w
 grzechu śmiertelnym bez poſtaty zmarli.

We słym leży.] ἐν τῷ πονηρῷ może się
 wytożyć / we słym / to jest / w grzeszku / albo
 na słosunku / to jest na czarcie zasiadł.

Ten jest prawdziwy Bóg. y żywot wieczny] A to jest bardzo iasné miejsce przeciw Samosátenstkim Nowochrześcianóm / o prawdziwym Bóstwie Syná Bożého. Bo sie tésto wa koniecznie / nie o Oycu / ale o Synu rozumieć musza : o którym tudzież przedtym mówił : abyśmy byli w prawdziwym Synie iście- go Jესusie Chrystusie / iáko w Gréckim tekście wyraźnie dołożono. Ten tedy Syn Boży Jესus Chrystus / jest prawdziwy Bóg y żywot wieczny. A przecie Kudny z Czechowicem tésto wa ciągná ná Oycá á nie ná Syná. Boby / mówia / byli dwa Bogowie prawdziwi. Czym dáta zná / że Chrystusa máta za fałszywego á nie za prawdziwego Boga. Lecz Kátholicy prawowierci / chocia wierza y wyznawá (według tego y iánego písma) iż Chrystus jest Bogiem prawdziwym : jednáž przecie nie máta dwu / ani trzech Bogów prawdziwych. Bo nie czynia Chrystusa / inšym ábo drugim Bogiem / od Bóstwa Oycowskiego roznym / ale tymże Bogiem prawdziwym / którym jest y Oátec. Jáko w skłádzie Athánásyusowym wyznawamy : iż Bóg jest Oátec / Bóg Syn / y Bóg Duch swięty. A przecie nie trzēy Bogowie / ale jeden jest Bóg.

*nie G. S.

“Ale który się
narodził z Bo-
gą, zachowy-
wa samego
siebie. G.

^cLuk. 24. 8

45.
"a iśteśmy
w prawdzi-
wym, w Sy-
nie iego Ieśn
sie Chryśtu-
sie. G.

Greg. lib. 6
Moral. caži.
Matt. 5. 44.
Možlić sie zá
vmárle lan
S. kaže.

Christus pra-
wotliwy Bóg
i żywot wie-
czny.
Jan I. 1.
1. Jan I. 2.

Wykret No-
wochrzeń-
ski.

L I S T

BŁOGOSŁAWIONEGO

IANA APOSTOŁA

wtóry.

Abó Elekcie.

I
A

Társzy/wybrány
pamięć / y dział
kómię / które ia
miluie wpraw
dzie / a nie ia sam
ale y wszyscy któ
rzy poznali pra

2

3

4

B

5

6

a Ian 13. d 34
y 15. b 12.
1. Ian 3. b 11.

wde: dla prawdy która trwa w nas /
y z nami będzie na wieki. Niech be
dzie z wami łaska / miłosierdzie / po
tędy od Boga Oycy / y od Chrystusa
Jesusa Syna Ojcowego w prawdzie
y miłości. Wweśliłem sie bardo /
iżem nalażł z synów twych chodząc
w prawdzie / iakośmy rozkazanie wzie
li od Oycy. A teraz proszę cie pańi /
nie iako przykazanie nowe pisaćci /
ale któreśmy mieli od początku / aby
śmy ieden drugiego miłowali. A ta
jest miłość / abyśmy chodzili według
przykazań jego. Abowiem to jest przy
kazanie / aby iakoście słyszeli od po

7

C

8

9

10

11

12

13

czatku / w nim chodzili. Gdyż wiele
zwoźdźcieli wyszło na świat / którzy
nie wyznawali iż Jesus Chrystus przy
szedł w ciało: ten jest zwoźdźcieliem
y Antychrystem. Patrzcie samych
siebie / żebyście nie stracili coście w
robili: ale żebyście zupełną odplata
wzięli. Wśleki który odstepnie / a nie
trwa w nauce Chrystusowej / Boga
nie ma. Kto trwa w nauce / ten y Oy
ca / y Syna ma. Jesli kto przycho
dzi do was / a tę naukę nie przynosi /
nie przymyćcie go do domu / ani mu
daj zdrow / mówcie. Abowiem kto
mu daj zdrow mówi / uczestnikiem
jest uczynków jego złosciwych. Ma
jąc wam więcej pisać / niechciałem
przez papier y inkaust: abowiem spo
dziewam sie byż w was y wstnie mó
wić: aby wesele wasze było zupełne.
Pozdrawiają cie działki siostry t wo
iey Wybrány.

w dziele. G.

abyśmy. G
cośmy.Abó Elekty.
G.

6

Znak prawe
go Chrześciana
nina.
Hier: ad
uerf. Lu
ci fer.

Iakoście słyszeli od początku / Tę jest
regulę prawego Chrześciana / abó Kátho
licy / trzymać pilnie tradicję / nauki y wstawy
Apostolskiej: y trwać statecznie w tej wierze
y w tej religii / którą wzięli od począt
ku / to jest / która od Apostolów / przez success
ora Biskupów y Kapłanów / aż do nas przy
szła. Przytóż y Hieronym S. y inni Doktoro
wie / w tym samym Kościele trwać każą / którzy
będąc od Apostolów fundowani / trwają
do tego czasu. Jaki jest bez żadnego wapien
nia Kościół S. Rzymski.

10

Z herezyki
nie mamy
spotku mieć.
Aug. cont.
ep. Fund.
cap. 5.

Ani mu daj zdrow mówcie / Heretyki
którzy nauki Kátholickiey od Apostolów po
dane / y po wszystkim Chrześcianstwie przy
jęte y zachowane / nie przynosi / a wyklęte

12

mieć / y żadney z nimi społeczności nie mieć /
rozkazuje. Jako czynił samie Jan S. który sie
z Cheryntem heretykiem w iedney łazni myć
niechciał / bojąc sie aby go / z nim nie przywa
lił. Tę czynili y inni uczniowie Aposto
scy / strzegąc sie y samey rozmowy z heretyka
mi. A iesli tak pilnie zakazują Apostołowie /
nie tylko mówić z heretykami / ale y pozdra
wiać ich: Cóż ci na to rzeką / którzy im sprzy
tają / którzy iefortuią / którzy na ich kazaniach
y ceremoniach bywają / księgi ich czytają / y
małżeństwem sie z nimi złączają?

Maając wam więcej pisać / Zstał ma
my / że Jan Apostół S. wiele rzeczy uczynił / y
podał uczniom swoim / a przez nie wszystkie
mu Kościołowi / które iednak nie są napisane.

Iren. li. b 5.
cap. 3.
Tit. 3.
Matt. 7.

Tradicie.

LIST BŁOGOSŁAWIONEGO IANA APOSTOŁA trzeci.

I
A

2

3

4

5

6

7

8

Tarszy /
G A Zowi
namilse /
którego ia
milnie w
prawdzie.
Namil-
szy / modle
sie abyć sie
na wszystkim dobrze powodziło / y abyś
zdrow był / iako sie dobrze powodzi
duśy twoięy. Wielcem sie wrado-
wał gdy przysli bracia / y dali swia-
dectwo prawdzię twoięy / iako ty w
prawdzie chodzisz. Wietsey nąd te
pociechy nie mam / iedno abych sly-
szal że dziatki moie chodzą w praw-
dzie. Namilszy / wiernie czynisz co-
kolwiek działasz dla bracię / a to dla
gości. Którzy swiádectwo dali o
miłości twęy w oczách kościoła: kto-
re dobrze czyniac odprowadzisz go-
dnie Bogu. Abowiem dla imienia
iego wysli / nie nie biorąc od Pogá-
nów. Ny tedy takowé powinniśmy

9
C

10

11

12

13

przymować / abyśmy byli pomocni-
kami prawdy. Pisałbym był snadź
kościolowi : ale ten który milnie
przodkowanie między nimi Diotre-
pes / nie przymiue nas. Przeto iesli
przyde / przypomnie uczynki iego któ-
re czyni: słowy złościwoemi szebiecąc
na nas : a iakoby na tym dosyć nie
miał / ani sam przymiue bracię : y
tym co przymiua / zabrania / y z kościo-
ła wyrzuca. Namilszy / nie naśláduj
złego / ale co iest dobrego. Ktoć do-
bze czyni : z Boga iest : Kto źle czy-
ni / nie widział Boga. Demetriu-
sowi swiádectwo dają wszyscy / y też
sama prawda : lecz y my swiádectwo
dawamy : a wieś iż swiádectwo na-
se prawdziwe iest. Miałem ci wiele
pisać / ale mi niechciał pisać inkau-
stem y piórem. Lecz sie nádziewam
rychto cie wyszrec / a vsenie mówić be-
dziemy. Pořóy tobie. Pozdrawiaia
cie przyiaciele. Pozdrów mianowicie
przyacioly.

pisałtem ko-
ściolowi. G.

wiecie. K.G

ARGVMENT LISTV S. IVDY.

TEN list Iudásy Apostola przegwiśkiem Tháddaeusá brátá Iákubá mnieyszego, który był brát Pán-
ski, nie iest nic inšego, iedno serszy wyklad wtórego Rozdziału listu wtórego Piotrá S. Abo-
wiem także upomina wiernych, aby sie strzegli wszystkich heretyków : ale osobliwie, iako Augustyn
S. dokłada, tych którzy źle używali listów Páwła S. gáléciając ludzióm same wiare. Których obyczáie
wlasnie opisuie : Zowiąc ie przeto ludźmi niebożnymi, y láske Bożą w rozpustność obracájącymi :
którzy sie sami wyłączáią od kościoła y od wiary iego. Nápomina k temu Kátholiki, aby byli státes-
czni y nie poruřeni w Apostolskięy wierze, a iżby sie meżnie potykáli o ięý gáchowanie.

LIST POWSZECHNY BŁOGOSŁAWIONEGO IVDY APOSTOŁA.

Vdás slu-
ga Jესusów
Christusów /
a brat Jaku-
bów: tym kto
rzy są w Bo-
gu Oycu w
miłowaniu / a
w JESUSIE
Christusie za

chorwani y wezwani. Miłosier-
dzie y pokój y miłość niech się wam
wypełni. Namileysy / wśelają pil-
ność czyniąc abyśmy do was pisał o
społecznym waszym zbawieniu / mia-
łem za potrzebną pisać wam: prosiąc
abyście bógowali o wiare raz świętą
podaną. abowiem wtrącili się nie-
któzy ludzie (któzy dawno na ten
ślad są naznaczeni) niebożni / któzy
Boga naszego łaskę obracają w ro-
spustność / y przez się samego Pánu-
jącego / y Páná naszego Jესusá Chri-
stusá. A chce wam przypominać /
gdź raz wszystko wiecie / iż Jესus
wybawiwszy lud z ziemie Egypckiej /
zaświecił potracił któzy nie wierzyli.
A anioły któzy nie zachowali za-
cności swej / ale miestkanie swoje o-
puszcili / na ślad dnia wielkiego / zwi-
stkami wiecznymi pod chmurą zacho-
wał. Jako Sodomá y Gomorrá /
y pograniczne miasta tymże spo-
sobem zświeczniawszy / y wdarły się
za cudzym ciałem / stały się przykła-
dem / ognia wiekustwego karanie cier-
piąc. Tak y ci ciała plugawia / y
zwierzchność odzucają / y mając stat
bluźnia. Gdy Michał Archányół
z dyablem spór wiódł spierając się
o ciało Mojżesowe / nieśmiał pod-
nieść sędzi bluźnierczego / ale rzekł:
"Niechci Pan rostać". A ci czego-
kolwiek niewiedzą / bluźnią: a cokol-
wiek z przyrodzenia / iako niemé by-
dło / rozumieją / w tym się psują.
Wiada im / iż się dnoży Ráimó-

wa wdali: a zwiędzieniem Báláa-
monym zaplata / rospuścili się / a w
przeciwieństwie Kóre poginęli. Cie-
sa plugawcy / na biesiadach swoich
spólnie biesiadujący bez boiaźni / sa-
mych siebie pasący / obłoki bezwo-
dne / które od wiatrów tam y sam w-
noszone bywają / dzwają iesiennie / nie-
użyteczne / dwakroć pomarłe / wyko-
rzenione / waly stogie morkie / przez
piány zelżywości swoje wyrzucają-
ce / gwiazdy błaskające się / którym bu-
rza ciemności na wieki jest zachowa-
na. A prorokował y o tych Enoch sio-
dmy od Adama mówiąc: Oto przy-
siedl Pan z tysiącami świętych swoich /
aby czynił sąd przeciwko wszystkim / y
strosował wszystkich niebożników / ze wszy-
stkich uczynków ich niebożnych któ-
re niebożnie płodzili / y ze wszystkich
przykrości które mówili przeciw Bo-
gu niebożni grzesznicy. Cieszą się
mrące narzekający / chodzący wedle
pożądliwości swych / a wsta ich mó-
wią naderosci / dźwiużąc się osobam
dla pożytku. Lecz wy namileysy pa-
mietajcie na słowa które są przedtym
powiadané od Apostołów Páná na-
szego Jესusá Christusá / któzy wam
powiadali / że w ostateczny czas
przyda nasmiłowcy / chodzący według
swych pożądliwości w niebożno-
ściach. Cieszą się któzy się sami odla-
żają / cielesni / Duchá niemający.
Lecz wy namileysy / budując się sami
na naswietszy wierze waszej / w Du-
chu S. modląc się / sami się w mi-
łości Bożej zachowajcie / oczekiwá-
jąc miłosierdzia Páná naszego Je-
susá Christusá ku żywotowi wieczne-
mu. A iedné osadzone karzcie: a
drugie zachowajcie / wyrывая z o-
gnia. A innych litujcie w boiaźni /
mając w nienawiści y one / która cie-
lesna jest / pokalana suknią. A te-
mu który was może zachować bez
grzechu / y postawić przed obliczno-

e 4. Moy. 22.
e 23. 24.
Baláamu-
wcy zaplata
G.

f 4. Moy. 16.
a 1. c 32. y 27
2 3.
na kolacy-
ach waszych.
G.

* z wami. G.
S 2. Piot. 12. d
17.

y tym. G.

h Obia. 17.

1 Psal. 16. c 10

iz wam. G.

k 1. Tim. 4. a
1.

2. Tim. 3. a 1.
2. Piot. 3. a 3.

y suknią od
ciała pokala-
ną. G.

ścią

* poświęce ni
G.

* G.

Wiare cd-
początkupo-
daną mo-
cno trzy-
mając mamy.

* Boga y G.
* G.

* to. G.
* Pan. G.

a 4. Moy. 14.
f 37.
* początku
swego. G.

b 1. Moy. 19. c
24.

* iako y oni.
G.

* sny zwi-
dzeni. G.

* zach. 3. a 1.

* niech cię P.
suknia. G.

d 1. Moy. 4. b
8.

3. L. 6.
*mądrému.
6.
6.

Christus iest
Bóg sam pa-
nujący.

Iesus wybá-
wił lud z Ae-
giptu.

Tradycie.

Obyczaje ha-
retyki.

Heretycy
Kaimowie.

25 ściz chwały swojej niepokalané w ra-
dosci w przyszciu Páná nášego Je-
susá Christusá. Samému Bogu
zbawicielowi nášemu przez Jesusá

4 Samého pánujícího Páná nášego]
Obacz / iż Christus nazwany jest Bóg / sam
pánujący. Co się tyczy z Gréckiego artykułu
pokazuje: iż tu o iednej osobie Christusowej
mówi.

5 Iesus wybáwiłszy lud] Oto Pan Iesus
wybáwił lud żydowski z Egiptu. Co y wie-
leby Bedá przypominá / pisząc ná to miejsce.

9 O ciálo Moysésowé] Kedy / iáko / y kie-
dy był ten spór Micháta Archanióla z Sátá-
nem o ciálo Moysésowym / o tym w żadnym
pismie nie czytamy. Tylko to ztąd mamy /
iż wiele historyj y náuż / w vsících y sercach
ludzkich przez tradycie były zachowane / które
nigdzie nie są napisané.

10 Czegokolwiek nie wiéda, to bluźniá]
X to jest ieden obyczaj heretycki / tájemnice
Boże y náuży święte Katholické / którzy nie
rozumieją / hanbić y skłówać: á czego pra-
wda dowiedzieć nie mogą / tego tájaniem / ná-
smawia / sromoceniem y bluźnierstwem prze-
ciw kościołowi y przetożonym tego / przeciw
Sákramentom y Ceremoniam świętym do-
kazować.

11 Droga Kaimowa] Droga Kaimowa się
heretycy wdá / iż dla nienawiści lepszych
nád / imie sobie náuczycielów y postánców
Bożych / áby ie ważono / przywłaszczá : á iż
iáko Kaim Abhá / tak oni brácia swa które
zwodzą / ná duszy y ná ciéle sábiá. Zwies-
dzeniem sietéž Balaánowym rozpustezá / iż
dla umiłowánia doczesnych pożytków / spre-
ciwáta się práwdzie która zná. A sprze-
ciwieniem Korého (który żywo do

Christusá Páná nášego chwałá y
wielmożność / roztázowanie y wła-
dza przed wśelkim wiekiem / y teraz /
y ná wśytkie wieki wieków / Amen.

piętká sstapit) gina: iż także pycha y chci-
wość / iż y samie w sobie záwsze niepokojny /
się kościelny odciáta: á wiedząc y widząc
iáko wiele złego broia / oslep do piétká / przez
złości á niebożności sstępują. Tak wielbny
Bedá to miejsce wykláda.

13 Wáły morskie frogie] Tácy są herety-
kowie / iż y sami w sobie záwsze niepokojny /
nádeci / ciemni y gorczy są: y ná pożytko-
ściótá (którzy iáko brzeg morski jest mocny á
státeczny) bić nie przestawá. Lecz także
iáko píaný / wyrzucaá swoje zelywosci: iż
iáko náderé wáły / im się wysiey pyśniac
podnośá / tym więcej zeléni / iáko by się w
lekkie píaný rozpustezá gina. Jáko y Pá-
wel S. mówi: Iż dálej nie wstúrá. Bo glu-
pstwo ich będzie wśem ludzóm wiadomé.

13 Gwiazdy błagájące się] Jáko plánerý á-
bo gwiazdy błátiące / miejsca wśchodu ná
niebie áni zachodu pewného nie máją: tak
heretykowie / obiecujący swiátość prawdy /
nigdy w iednym stanie prawdy nie trwá /
ále dzis tak á jutro inácz / y confessýe wiá-
ry swéy co rok odmienia. Bedá.

19 Którzy się sami odłaczá] X to jest he-
retyków wásta / że nie trwá w iednym ko-
ściele Apostolskim / ále wychodzą z spolecno-
ści wiernych: że się sami wyłaczá y odsta-
pienie czyná / y tak się sami sádzá / y ná się
sentencia ferma / Kedy swa wola z kościołá
wychodzą. Bo to ich odstąpienie y wytáce-
nie / jest iáko wásta ich sentenciey potepie-
nie. Hieron: in 3. ad Titum.

Heretycy są
iáko wáły y
píaný mor-
skie.

2. Tim. 3. 9.

Heretycy iá-
ko gwiazdy
obigáne.

Heretycy o-
derwáncý y
odstápnicy.
1. Ian 2. 19.
Dzie. 20. 30.

SVMMA O B I A W I E N I A S. I A N A.

Hier. ad
Paulin.

1.
Piérwsza
część Rozd.
1. 2. 3.

2. Rozd.
4. áž do 8.

C O stary testament opowiadał o Christusie Pánu, tego wypełnienie Apostołowie pokazali w hi-
storyi nowego testamentu, od poczęcia aż do wniebowstąpienia Páná Christusowego. Ale o
kościelach także uczynić nie mogli: iż się kościół za ich czasów tylko począł, aby potym trwał aż do
kończenia świata. Przetóż chciał Pan Bóg, aby s. Łukasz w Dziejach Apostolskich opisał historię
kościół nástańcého. Lecz postępek kościoła aż do końca świata (abyśmy y to dobrodziejstwo od
Apostółów mieli) chciał aby Ian s. nam opowiedział w tych księgach, Prorockim obyczajem.

O tych księgach mówi Hieronym s. Iż máłco tyle tájemnie, ile słów, y owsem w każdym sło-
wie rozmáité się rozumienia tája. Y przetóż bargo trudné jest tych ksiąg zrozumienie. Wśákhże aby-
śmy wiernym ku ich pociesze iákgokolwiek pomoc dáli: rozdziélemy té księgi ná pięć części. Piér-
wsza część (po przedmowie) ma w sobie siedm listów Christá Páná już uwielbioného, do siedmi ko-
ściołów w Azyi, ábo (co wśytko zá iedno) do siedmi Biskupów onych kościołów: á w ich oso-
bie do wśytkich kościołów y Biskupów po wśytkim świecie. Mówi tedy w każdym z nich do wśyt-
kich w obec. Kto ma uszy ku słuchaniu, niechay słucha, co Duch kościołóm mówi. Iáko y w każdym
nas nápomina, abyśmy meżnie boiowáli o żywiesstwo, w tym duchownym boiu przeciw grzechóm,
y w każdym zapláte obiecuie w niebie. Ale ná początku každého listu, częśćią chwáli y gáleca té do
których piše: częśćią též gáni y strofuie, y nápomina do pokuty. Gdzie to z stráchem y z boiáźnią o-
baczywáć mamy, że každého z czegokolwiek strofuie, dwu tylko wyjąwszy, to jest wtóre y sóstého.

Po tym nápomnieniu do pástérzów, y do trzód ich, wtóra część ksiąg opisiáe kościół y stan ie.

Rozd. 8. do 12

III.
Rozd. 12. 13.
14.III.
Rozd. 15. 16.
do 20.V.
Rozd. 21. 22

go aż do końca, w otworzeniu nieśmiertelnych ksiąg w ręce Bożej, y siedmi ich pieczęci przez Chrystusa. Za co widzi dzięki y chwały oddane na niebie y na ziemi, nie tylko Panu Bogu, iako przedtem: ale też (nowym obyczajem) Chrystusowi według cłowieczeństwa. A tu gdy przychodzi do otworzenia siódmej pieczęci, która znaczy dzień ostateczny, te materye o sądzie ostatecznym opuszcza do czasu, aby ieszcze zupełniej mówić o kościele y postępkach jego: y przywodzi drugie widzenie o siedmi anielach y siedmiu trąbach. Ten tedy jest skutek tych siedmi pieczęci y trąb tylé drugich: iż na kościół poczynający y postępujący y już dożyjący, miał powstąć wielkie prześladowania, y straszne a gwałtowne odszepienstwa: a nawet, po wszystkich odszepienstwach, jeden pewny a bluźnierczy apokryf, tudzież przed przysięciem Antychrystowym. Po czym wszystkim sam Antychryst w personie swéj własnej ma się okazać, czasu siódmej pieczęci, y siódmej trąby: który będzie wieczerza y ciężcy gwóźdź y prześladował (przez swój czas krótki) niżli przed nim wszyscy. Wszakże przecie kościół będzie trwał mocny y stateczny, y będzie się potykał z nieprzyjacielem: iż Pan Chrystus oblubieniec jego mocniejszy jest niżli prześladownicy wszyscy. Który też po siódmym czasie, siódmego wieku przyjdzie z mocą wielką y z majestatem, aby sądził wszystkie.

O którym sądzie ieszcze odkładając mówić, aby potem Sęrgy o nim mówił, w trzeciéj części opisuie ieszcze inśe y dalsze sprawy dyabelskie, przez Antychrysta, y towarzysze jego przeciw kościołowi: aby iasniejsza potym była na sądzie sprawiedliwość Pana Chrystusowa.

Náostatek w czwartéj części przystępuje do siedmi plag: których siódma ma w sobie wieczné a ostateczne potępienie wszystkiego gboru, zgromądzenia y towarzystwa głosiciwych, od początku świata, aż do skończenia jego. Które zgromądzenie w Ewangelii y w pierwszym liście Ianowym (iako y w pospolicie w innych pismach) często światem gowa: a tu nad to gowa ié czasem nierządnicą: iż zła pożądliwość odwodzi ludzkie cielesne y ziemskie od drogi Bożej: a czasem miastem Babilońskim: iż walczy przeciwko Ieruzalem miastu Bożemu, y stara się lud Boży zatrzymać poimany w grzechach iako było figurowano w Nabuchodonozorze y w Babilończykach jego, gwałdujących Zydów, y w niewolę ie trzymających, y z miastem ich Ieruzolimskim, aż Cyrus (w figurze Chrystusowej) wybawił ie. Lecz iesli te wszystkie siedm plag mają być rozumiane (iako siódma) o samym sądzie: to trudno jest wiedzieć: Wszakże podobniejsza jest, że pierwsze plagi mają być przed dniem sądnym: Nád to, iesli cielesne y wedle litery mają być te plagi (iakié były one Mojżesowe nád Aegiptyány) czyli duchowne: to ieszcze trudniej rozsądzić. Acz podobniej jest wierzyć iż cielesne: iako też będą plagi, które Eliasz y z swym towarzyszem czasu Antychrystowego będzie karał głosicwé: które podobno będą te plagi ostateczne, o których w tych księgach czytamy. Ktemu nie mając dośc Iana. na opisaníu tego potępienia wszystkiego nierządnego y krwawego gboru niebożników, wyraźnie też miaruię ich trzech przedniejszych wódzów, którzy są, Antychryst, jego przedniejszy fałszywy prorok, y sam dyabel sprawca tego wszystkiego złego. Na koniec z drugiej strony opisuie one wieczną a niewymowną chwałę, do której kościół po tych wszystkich przeciwnieństwach, przez Chrystusa chwalebne oblubienca swego będzie przenieśiony. Y tak Iana S. księgi swe zamyka.

Rozd. II. 6.

OBIAWIENIE BŁOGOSŁAWIONEGO IANA APOSTOŁA

ROZDZIAŁ I.

I
A

rychle: y oznaymił / postawszy przez
anioła swiego słudze swemu Jano-

Biawie-
nie Jesusa
Chrystusa /
które iemu
dał Bóg /
aby obja-
wił slugom
swym co sie
ma dziać w

2 wi / który świadectwo wydał słowu
Bożemu y świadectwo Jesusa Chry-
3 stusa / * cokolwiek widział *. * Bło-
gostawiony który czyta / y słucha
słów proroctwa tego: y zachowywa-
to co w nim jest napisano: abowiem
4 czas iest blisko. * Jan siedmi ko-
ściółom które są w Azii. Laska
wam y pokój od tego * który iest / y
który był / y który przyjdzie / y od sied-
mi duchów którzy są przed obliczo-
5 ścia stolicy jego / y od Jesusa Chry-
6 stusa który iest wierny świadek /

* y temu. G.
* y co iest, y co
ma być po-
tym. G.

22. Moy. 3. d
14.

y

pierwo-

b₁. kor. 5. c
20.
Kolof. 1. c 8.
c₂ yd. 9. c 12.
d 14.
1. Pior. 1. d 19
1. Jan. 1. c 7.
d 12. 3. c 14.
Mat. 24. c 30.
Jud. c 14.
Ila. 44. a 6.

c₂ Niz. 21. b 6
y 22. c 13.

*w Niedzieli

Laska y po-
koy od Bogay
od Anyolow.

Wierni iaki
misa kapla-
ny.
Obia. 5. 10.
Zyd. 13. 15.
Rzym 12. 1.

Dzien Pan-
ski dzien Nie-
dzielny z tra-
dycey Apo-
stolskiej.
Magd. cent.
1. lib. 2. c 6.

6 ^bpięrowodny umarłych / y książe
królów ziemi / który nas umiłował / y
omył nas z grzechów naszych we
7 ^ckrwi swojej / y uczynił nas kró-
stwem y kapłanym Bogu y Oycu swe-
mu / temu chwala y władza na wieki
wieków. Amen. ^dOto idzie z oblo-
kami / y wyższy go wsłkcie oko / y któ-
rzy go przebili / y biec się będą dla nie-
go wszytkie pokolenia ziemi: Tak /
8 Amen. ^eJam ^ejest Alpha y Omé-
ga / początek y koniec / mówi Pan
Bóg / który jest / y który był / y który
9 przyjdzie wszechmogący. ^fJa Jan /
brat wasz y uczestnik więzienia / y w kró-
lestwie / y w cierpliwości w Chrystu-
sie Jესusie / byłem na wyspie / którą
zowią Pátmos / dla słowa Bożego /
y świadectwa Jესusa. ^gByłem w
10 duchu ^hw dzień Pański / y słyszałem
głos za sobą wielki iako trąby / mó-
wiący: Co widzisz / napisz w księgi: y
11 posłi siedmi kościołom które są w
Azii / Ephesowi / y Smirnie / y Per-
gamonowi / y Thiatyrze / y Sardoni /
12 y Philadelphii / y Laodycei. ⁱA
obróciłem się / abym obaczył głos
który mówił ze mnie. A obróciwszy się
wyjrzałem siedm lichtarzów złotych:

4 Y od siedmi duchów / Siedm duchów /
nie znacząc siedmi ministrów (iako Czechos-
wie brzech) bo ministrowie iako łaski y poko-
ju nikomu dać nie mogą / tak nie są przed
oblicznością stolicy Bożej: Ale abo samego
Ducha S. z siedmiokrakami dary jego: abo
różny siedmi aniołów: iako y mcy 5. v. 6. y
do 3yd. 1. v. 14. Kiedy obacz / i Jan S. żada
łaski y pokoju nie tylko od Boga / ale y od
anyolów. Iako y Kátholicy kiedy mówią:
Tak mi Pan Bóg pomoż / y wszyscy świeci.
Pátrz Dzie. 15. 28.

6 ^jUczynił nas królestwem y kapłanym / Nie
toby wszyscy wierni byli prawdziwym kapłanym:
któzyby moc mieli przepowiadania słowa
Bożego / y sprawowania świętych Sakramen-
tów (iako sekciarze weza) Ale i wszyscy Chre-
ścianie mają ofiarę chwały Bogu co dzień
ofiarować: a wedle nauki Pawła S. ciała swo-
je za ofiarę żywą / świętą y bogu miła wysta-
wować. Pátrz w 1. Pior. 2. 5.

10 W dzień Pański / Dzień niedzielny dniem
Pańskim nazywa (iako nie tylko Doktorowie
Kátholicy wszyscy / ale y sami Lutrowie wy-
kládają: O którym też jest wzmianka w Dz.
20. 7. y w 1. Korint. 16. 2.) i się w ten dzień
Pan Chrystus narodził / y umarł / y chwstał /
y zstał Duchą S. który przeto Apostołowie
miało sabbátu Żydowski / Chreściana
nóm święcić rozkazali: nie tylko bez pisma /
ale przeciw wyraźnemu pismu starożak-
mu / które sabbát święcić rozkazywało. Aby
eto nie mniemał / żebyśmy to tylko trzymać

13 ^ká w porządku siedmi lichtarzów
złotych / podobnego Synowi czło-
wieczemu / obleczonemu w długą śia-
14 ^lte / y przepasanego w pierśi pasem
złotym. ^má głowa jego y włosy były
białe iako wełna biała / y iako śnieg /
15 ⁿá oczy jego iako płomień ognia. ^oá
nogi jego podobne mosiądzowi / iá-
koby w piecu rozpalonemu. ^pá głos
16 ^qiego iako głos wiela wód: ^rá miał
w swej prawej ręce siedm gwiazd. ^sá
z wst jego miecz z obu stron ostrej wy-
17 ^tchodził: ^uá oblicze jego / iako słońce
świeci w swej mocy. ^vA gdy go w-
jrzał / wpadłem do nóg jego iako
martwy. ^wA włożył prawą rękę swoje
na mnie / mówiąc: Nie bój się. ^xJam
18 ^yjest pierwszy y ostatni / ^zy żywy / y
byłem umarły / á oto jestem żyjący
na wieki wieków / y mam klucze
19 śmierci y piekła. ^{aa}Napisz tedy coś
widział / y co jest / y co się dzieć ma
20 ^{ab}nápoty. ^{ac}Tajemnice siedmi gwiazd
któreś widział w prawej ręce mojej /
y siedmi lichtarzów złotych. Siedm
gwiazd / są aniołowie siedmi kościo-
łów. ^{ad}á siedm lichtarzów / są siedm
kościołów.

mieli / co jest napisano. A ták jest iedną z tradi-
cji y ustaw Apostolskich bez pisma podá-
nych: która y Nowantelkowie radzi nie ra-
dzi chować musza bez pisma żadnego.
Sam Czechowie chce bydy macy nade
wszytkie powiadać / i dzień Pański pismo
S. zowie nie niedzielę ale dzień sadny. A w
tym się głupiec nie czuje / i tu Jan S. nie o
dniu sadnym / ale o niedzielnym mówi: á i
tu nie stoi / Dies Domini, ^{ae}ημερα του κυριου,
iako w Dzie. 2. 20. y na innych miejscach /
gdzie jest rzecz o dniu sadnym: Ale Dies Do-
minica η κυριακη ημερα, co się tylko o Dies
dzieli rozumie. Do ták y Grzłowie dzień Nie-
dzielny zowa.

8 Iamci jest pierwszy y ostatni. ^{af}J Oto
widzisz / że Chrystus ten który umarł za nas
według człowieczeństwa / według bóstwa jest
prawy Bóg / wieczny / pierwszy y ostatni /
także iako y Ociec. Ila. 41. 44. y 43. za czym
idzie / i Chrystus jest iedno z Oycem / y ten
że Bóg Izraelski.

20 Siedm gwiazd są anyolowie / Biskupi
są gwiazdami kościoła: iako same kościoły
są złote lichtarze światła. Czym się znaczy / i
Pan Chrystus w samym kościele Kátholico-
kim prawdę chowa / á to przez postugę Bisku-
pów porządnie obrządków: á i prawdy Chri-
stusowej żaden sukac niema po káciach y
zborách Kácerskich: ále w porządkach Bisku-
pów y pástierzów kościelnych: y ná lichtarzu
który świeci wszytkiemu domowi Bożemu.

*1. L. G.
Tá sárta by
lá káptáni-
ska. Magd:
18. 24.

*rospalone.
G.

*Ila. 41. b 4 y
44. a 6.

*Amen. G.

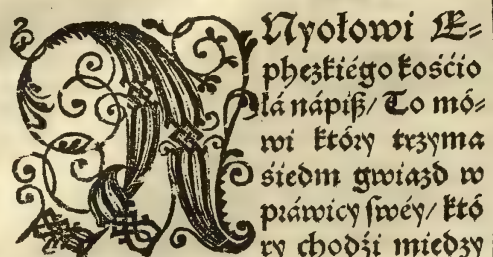
*krewek wi-
dział. G.

Christus jest
pierwszy y o-
statni.
Obia. 2. 8.

Biskupi są
gwiazdy ko-
ścielne.

Mat. 24. 23.
Matt. 5. 15.

ROZDZIAŁ II.

Aniołowi Ephezyjskiego Kościoła napisz: To mówi który trzyma siedm gwiazd w prawicy swej / który chodzi między

2 siedmiu lichtarzów złotych: Wiem sprawę twoją / i pracę / i cierpliwość twoją: a iż nie możesz cierpieć złych /
3 i doświadczałeś tych którzy się mienią być Apostołami a nie są / i na-
4 lażesz je klamcami: i masz cierpli-
5 wość / i znasz dla imienia mego:
6 a nie wstałeś. Alle mam przeciw to-
7 bie / żeś miłość twoją pierwszą opu-
8 ścił. Pamiatajże tedy skądś wy-
9 padł / i czyn pokutę / a uczynki pierwsze
10 czyn. A jeśli nie / przyde dobie / a po-
11 rusze lichtarz twój z miejsca swego /
12 jeśli nie będziesz pokuty czynił. Alle
13 to masz / iż nienawidzisz uczynków
14 Nikolaitów / których i ja nienawi-
15 dzę. Kto ma vcho / niech słucha co
16 Duch mówi Kościołom / Zwycięzcy
17 dam iść z dziewą żywota / które jest
18 w raju Bogu mojemu. A aniołowi
19 Kościoła Syryeńskiego napisz: To
20 mówi pierwszy i ostatni / który był w
21 marci / i żywie: Znam uczynki twój /
22 i wbośtwo twoje / aleś jest bogaty: i
23 bluźnia ci ci którzy się powiadają
24 być żydami / a nie są: ale są bóżnica
25 śataniska. Nie się nie bój tego co
26 masz cierpieć. Oto ma wrzucić dya-
27 bel niektóre z was do ciemnicy aby-
28 ście byli kuszani: i będziecie mieć v-
29 ciść przez dziesięć dni. Bądź wierny
aż do śmierci: a dam ci wieniec ży-
wota. Kto ma vcho / niech słucha
co Duch mówi Kościołom: Kto zwy-
cieży / nie będzie obrażon od wtórej
śmierci. A aniołowi Kościoła Per-
gamskiego napisz: To mówi ten któ-
ry ma miecz z obu stron ostrzy:
Wiem gdzie mieszkasz / gdzie jest
stolica śataniska: i trzymasz imię mo-
je / i nie zaprzales się wiary mojej. A
w one dni / Antypas świadek mój
wierny / który zabity jest w was / gdzie

14 śatan miasta. Alle mam przeciwko
15 tobie trochę: iż tam masz trzymające
16 naukę Balaamową / który uczył Ba-
17 laka aby wrzucił zgorszenie przed syny
18 Izraelskie / żeby iedli i pombstwo
19 płodzili: także masz i ty trzymające
20 naukę Nikolaitów. Tymże spo-
21 bem pokutę czyn: A jeśli nie / przyde
22 tobie rychło / i bede walczył z nimi
23 mieczem vst moich. Kto ma vcho /
24 niech słucha co Duch mówi Kościo-
25 łom: Zwycięzcy dam manne skryte:
26 i dam mu kamień biały: a na kamieniu
27 imię nowe napisane / którego nikt nie
28 zna / iedno który bierze. A aniołowi
29 Tyatyrskiego Kościoła napisz: To
mówi Syn Boży / który ma oczyma
jak płomień ogniowy / a nogi jego po-
dobne mosiądzowi. Znam uczyn-
ki twoje / i wiary i miłość twoją /
i posługowanie i cierpliwość twoją /
i uczynki twoje ostatnie których wie-
cę niż pierwszych. Alle mam przeci-
wko tobie trochę: iż niewieście Je-
zabel / która się mieni być proroki-
nią / dopuszczaś uczynki i zwodzić slugi
moje / żeby pombstwo płodzili / i rze-
czy bałwanom ofiarowane iedli. A
dalem ię czas aby pokutę czyniła:
a niechce pokutować z pombstwa
swego. Oto porzuci ją na łożo: a któ-
rzy z nią cudzołożą / w vciścu bardo
wielkim będą / jeśli by nie pokutowali
z uczynków swoich: a syny ię pobi-
je śmiercią: i poznają wszystkie Kościo-
ły iżem ja iest który badam się nerek
i serc: i dam każdemu z was według
uczynków ię. A wam mówię / i dnu-
gim którzyście w Thyatyrze: Kto-
zykolwiek nie mają ię nauki / którzy nie
poznali głębokości śatanistey / iako
mówią: nie włożę na was innego
brzemienia. Wszakże to co macie /
trzymajcie aż przyde. A żeby zwy-
cieżył i zachował aż do końca uczyn-
ki moje: dam mu zwierzchność nad
pogany / i będzie ię rządził laszka je-
laza / a iako stąteł górnycarstwi be-
da struseni: i iakom ja też wziął od
Ocy mojego: i dam mu gwiazdę
zaranną. Kto ma vcho / niech słu-
cha co Duch Kościołom mówi.

24. Moy. 24
c 14. y 25. a
2. y 31. c 16.

dam mu
iść z manny
skrytey. G.

b Iob. 24. d
23.
złoża ię cho-
roba.

c 1. król 16. b
7.
Psal. 7. bro.
Iere 11. d 20
y 17. b 10. y
20. c 12.

d Psal. 2. c 8.

Ian 16. 13.
Matt. 8. 20.

I Który trzyma siedm gwiazd / Obacz /
iako pieczę ma Pan Christus o swym Koście-
le i pobożnych jego: tak i Biskupy na-

miastki Apostolskie trzyma w prawej ręce
swojej / i chodzi w pośrodku ich: zachowu-
jąc ię / i przywołując do wszelkiej prawdy:

C zachowam od godziny pokuszenia /
 11 która przyszedł ma na wszystkie światy /
 12 się mieszkające na ziemi. Oto idę rychło /
 13 trzymaj co masz / aby żaden nie
 14 wziął korony twojej. Kto zwycięży /
 15 wezmie go stupem w kościele Boga
 16 mego / a więcej z niego nie wynidzie /
 17 y napisze na nim imię Boga mego / y
 18 imię miasta Boga mego nowego Je-
 19 ruzalem / które ostepnie zniebą od Bo-
 20 ga mego / y imię moje nowe. Kto
 21 ma vcho / niechay słucha co Duch
 22 mówi kościołom. A aniołowi ko-
 23 ściół Łaobyckiego napisał: To mó-
 24 wi Amen / świadek wierny y prawdzi-
 25 wy / który jest początkiem stworzenia
 26 Bożego. Dnam sprawy twoje / iżś
 27 nie jest ani zimny / ani gorący. bo-
 28 dabyś był zimny / albo gorący. Ale
 29 iżś letny / a ani zimny ani gorący:
 30 poczne cie wyrzucac z vst moich. Iż

mówiś: Dem iest bogaty y z bogaco-
 18 ny / a niczego nie potrzebuie. a nie-
 19 wieś iżś ty niedziny / y mizerny / y v-
 20 bogi / y ślepy / y nagi. Radzeć abyś
 21 sobie kupił v mnie złotą w ogniu do-
 22 świadczonę / żebyś sie z bogactw: y
 23 ślasy białe obłócił / aby sie nie okazo-
 24 wała stomota nagości twojej: a na-
 25 maj masć na oczy twoje / abyś wi-
 26 dział. Ja które miluie / strofuię y
 27 karze. Bądź tedy żarliwym / a poku-
 28 tny. Oto stoie v drzwi y kolące. ie-
 29 śliby kto vstyszał głos mój / y otwo-
 30 rzył mi drzwi / wniđe do niego / y bede
 31 z nim wieczerał / a on zemna. Kto
 32 zwycięży / dam mu siedzieć z sobą na
 33 stolicy mojej: iakom iá téż zwyciężył /
 34 y vsiadłem z Oycem moim na stoli-
 35 cy jego. Kto ma vcho / niechay słu-
 36 cha co Duch kościołom mówi.

d. pny. 3. brt.
 Zyd. 12. b 6.

Syr. 24. 29.
 b 14.
 Kolos. 1. c 15
 2 a iak. G.

wymaga lip
 G.

ROZDZ. III.

A **W**idziałem i słyszałem / a oto drzwi
 1 otworene w nie-
 2 bie / a głos pier-
 3 wy którym sły-
 4 śiał iakoby trąby
 5 gadał: a z zemną
 6 mówiący: Wstap sam / a pokazeć
 7 co sie ma dziać potom. Natych-
 8 miaś byłem w duchu: a oto stolica
 9 postawiona była na niebie / a na
 10 stolicy siedzący. A który siedział /
 11 był podobny pożyżeniu kamienia
 12 Jaspis / y Sardyń: a teczka była oko-
 13 ło stolice / podobna pożyżeniu smá-
 14 rągowemu. A około stolice stolic
 15 dwadzieścia y cztery: a na stolicach
 16 dwadzieścia y czterech starszych sie-
 17 dzących / obleczonech w ślasy białe / a
 18 na głowicach ich korony złote. A z
 19 stolice wychodziły lyskawice / y głosy /
 20 y groiny: a siedm lamp gorących
 21 przed stolicą / który są siedm Du-
 22 chów Bożych. A przed stolicą iako
 23 morze szklane podobne kryształowi: a

w posrzedku stolice y około stolice
 czworo zwierząt pełne oczu z przodu
 y z tyłu. A zwierze pierwsze / podob-
 ne lwowi: a wtóre zwierze / podobne
 7 cielcowi: a trzecie zwierze / mające
 8 oblicze iako człowieka: a czwarte
 9 zwierze podobne orłowi latającemu.
 10 A czworo zwierząt / każde z nich
 11 miały po sześci strzydeł: a około y
 12 we wnetrz pełne są oczu. a odpo-
 13 czynku nie miały we dnie y w nocy /
 14 mówiąc: Święty / Święty / Świę-
 15 ty Pan Bóg wszechmogący / który
 16 był / y który iest / y który ma przysć.
 17 A gdy one zwierzęta dawały chwa-
 18 le y cześć y dziękowanie siedzącemu
 19 na stolicy / żywiącemu na wieki wie-
 20 ków: wpadali dwadzieścia y czte-
 21 rzy starszych przed siedzącym na sto-
 22 licę / y klániali sie żywiącemu na wie-
 23 ki wieków / y porzucali korony své
 24 przed stolicą / mówiąc: Godzienes-
 25 iest Pánie Boże náš wziąć chwa-
 26 le y cześć y moc: Boś ty stworzył w-
 27 sytkie rzeczy / y dla woli twojej były
 28 y stworzone są.

2. 12. 6. a 3.

*Świsty,
 świsty, świs-
 ty, świsty,
 świsty, świs-
 ty, G.

*y G.
 *świsty. G.
 ś. G.

*widziałem
 G.

*ogniślych.
 G.
 *kto. é. s. 1. L
 K. G.

Róg Ofic o-
 pilany.
 ver. 13.

3 A który siedział / Tu opisane Boga Opa-
 4 cą / nie w człowieczych członkach (iako w
 5 pierwszym rozdziale opisał Syna) ale w
 6 drogich kamieniach: które figurą istność
 7 y naturę jego.
 8 Stolic dwadzieścia y cztery / przez sto-

lice rozumie sie sądowa moc Apostolów /
 Proroków y innych świętych z Chrystusem
 6 królującymi / przeznaczonych przez tych 24.
 starszych.

Czworo zwierząt / Przez to czworo zwie-
 rząt rozumie sie / nie studzy Boży na cztery

Castelny E-
 wanielisto-
 wie w czwór-
 gu zwierząt
 figurowani.

czesć światą rozsiadzeni iako Czechowie brzo-
dzi: ale iako wszyscy Doktorowie zgodnie
wykładają / czterech Ewangelistów: z któ-
rych Lew znaczy Młot: iż żaden iśnitę nie
opisał zmartwychwstania y wniebowstapie-
nia Pana Chrystusowego. Cielec Łukasz: iż
opisał Kaptanstwo Pana Chrystusowe / po-
czynając Ewangelia od zakonnego Kaptana-
stwa w którym osiadowanie ciełom było po-
spolite. Cztowiek Martheusza: iż od rodzi-
nia Chrystusowego według czwiczestwa E-
wangelia pocyna: A Orzeł Jana: iż żaden
wyszej nie wleciał iako on / opisać bo-

stwo Pana Chrystusowe.

8 Święty, święty J Trzykroć mówią S-
więty / wyrażając iedność bóstwa / a troi-
kość person w iednym bóstwie. Jako v Izai-
asza w 6. Czego naśladować kościół tu na zie-
mi iezesze bounący / a złączając modły y chwa-
ły swe ze wszystkimi częściami Anielskimi / tamż sto-
wy Pana Boga chwali przy ofierze Młoty 6.
przy której też Aniołowie są obecni / y spo-
łnemu Panu cześć y chwałę oddają: iako
Chryzostom S. świadczy lib: 6. de sacerd: &
homil: de verb: Ilaix.

Troja S.

ROZDZIAŁ V.

Widziałem w pra-
wicy rece siedzące
go na stolicy / kšie-
gi napisane wew-
natrz y zewnatrz /
zapieczętowane
siedmi pieczęci.

Widziałem anioła mocnego / głosem
wielkim obwoływającego: Kto jest
godzien otworzyć księgi / y rozwiązać
pieczęci ich? A żaden nie mógł ani
w niebie / ani na ziemi / ani pod zie-
mią otworzyć księg / ani na nie pa-
trzyć. A iam wielce płakał / iż żaden
nie był należon godny otworzyć kšie-
gi / ani na nie patrzeć. A ieden z
starszych rzekł mi: Nie płacz / oto
zwyćzysł lew z pokolenia Judowego /
korzeń Dawidów: aby otworzył kšie-
gi / y rozwiązał siedm ich pieczęci.

A widziałem: a oto w posrząd
stolicy y czworga zwierząt / y w posrzo-
dku starszych / baránek stojący iako
zabity / mając siedm rogów y oczy
siedm: które są siedm Duchów Bo-
żych / posłanych na wszystkie ziemie. A
przyśedł / y wziął księgi z prawicy sie-
dzącego na stolicy. A gdy otworzył
księgi: czworo zwierząt y czterech a-

dwadzieścia starszy wpadli przed Ba-
ránkiem / mówiąc każdy cytry / y cząść
złotą pełną wonności / które są mo-
dlitwy świętych: A śpiewali nową
pieśń / mówiąc: Godzien jest Pa-
nie wziąć księgi / y otworzyć pieczęci
ich / iżes jest zabity / y odkupiłeś nas
Bogu przez krew twoją / ze wszelkie-
go pokolenia / y języka / y ludu / y na-
rodu: y uczyniłeś nas Bogu ná-
śemu królestwem y kapłanmi / y be-
dziemy królować na ziemi. A wi-
działem y słyszałem głos wielu anio-
łów około stolicy / y zwierząt / y star-
szych / a była liczba ich tysiące tysie-
ców / mówiących głosem wielkim:
Godzien jest Baránek który jest za-
bity / wziąć moc / y bóstwo / y ma-
drosć / y siłę / y cześć / y chwałę / y bło-
gostawieństwo.

A wszelkie stworzenie które jest na
niebie / y na ziemi / y pod ziemią / y
co w morzu jest / y co w nim: wszystkie
słyszałem mówiące: Siedzącemu na
stolicy / Baránkowi / błogostawień-
stwo / y cześć / y chwałę / y moc na wie-
ki wieków. A czworo zwierząt mó-
wiło / Amen. A dwadzieścia y czte-
rzech starszy wpadli na oblicze swoje / y
klániali się żyjącemu na wielki wie-
ków.

Modlitwy
świętych.

*krolmi. G.

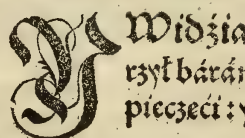
*Dan. 7. cto
liczbą nie-
zliczoną.

*b. g. ctwo.
G.

*w nich. G.

*Amen. G.

ROZDZ. VI.

Widziałem iż otwo-
rzył baránek iedną z siedmi
pieczęci: y słyszałem iedno

ze czterech zwierząt mówiące / iakoby
głos gromu: Chodź / a patrzaj. A
widziałem / a oto koń biały / a który
na nim siedział / miał łut: y dano mu
koronę / y wyszedł zwyciężając aby zwo-

Święci w nie-
bie / iż są mo-
dlitwy nasze.
Obia. 8. y
4.

*G.

ciężł.

3 cieżył. ⁶ A gdy otworzył wtórą pie-
 4 czec/ slysałem wtóre zwierze mówią-
 5 cę: Chodź/ a patrząy. ^B A wyszedł du-
 6 gi koń rydzy: a który na nim siedział/
 7 dano mu iest aby obiał pokoy z zie-
 8 mie/ a iżby iedni drugie zabili/ y da-
 9 no mu miecz wielki. ^C A gdy otworzył
 10 trzecią pieczęć/ slysałem trzecie zwie-
 11 rze/ mówiące: Chodź/ a patrząy. A
 12 oto koń wrony: a który na nim sie-
 13 dział/ miał siałe w rece swojej. A sly-
 14 sałem iakoby głos w posrzedku
 15 czworga zwierząt mówiących: Miar-
 16 ká psenice za grosz/ a trzy miarki ie-
 17 czmienia za grosz/ a nie skódz oliwy
 18 y winą. ^{G.} A gdy otworzył czwartą pie-
 19 czec/ slysałem głos czwartego zwie-
 20 rzecia mówiącego: Chodź/ a patrząy.
 21 A oto koń błady: a który siedział
 22 na nim/ imie iemu Smierć/ a piekło
 23 sło za nim/ y dano mu iest moc/ nad
 24 czterzmi czesciami ziemi/ zabijać mie-
 25 czem/ głodem/ y smiercią/ y przez be-
 26 stwie ziemskie. ^{G.} A gdy otworzył piątą
 27 pieczęć/ widziałem pod oltarzem du-
 28 sze pobitych dla słowa Bożego/ y dla
 29 świadectwa które miały. ^{G.} y wołały
 30 głosem wielkim/ mówiąc: Dokądże

Panie (świety y prawdziwy) nie sz-
 11 dżisz y nie mścisz sie krwie naszej nad
 12 tymi co mieszkają na ziemi: ^D A da-
 13 no im po śacie białey: y powiedzia-
 14 no im/ aby iesze odpoczeły mały czas
 15 ażby sie wypełnili spólsłudzyich/ y brá-
 16 cia ich którzy mają bydź pobici i ako y
 17 oni. ^E A widziałem/ gdy otworzył szó-
 18 stą pieczęć: a oto sie sstało wielkie
 19 trzesienie ziemi/ y słońce sie sstało
 20 czarne iako wór wolosiány: y księżyc
 21 wysytek sstał sie iako krew: ^F a gwia-
 22 zdy z nieba wpadły na ziemi/ iako
 23 dzewo figowe zruca niedożrzałe fi-
 24 gi swoje/ gdy od wiatru wielkiego by-
 25 wa zątrzesione: ^{G.} a niebo odstąpiło
 26 iako księgi zwinione: a wosłka góra/
 27 y wyspy z swoich miejsc poufione
 28 sa: ^H a królowie ziemi y książetá/ y
 29 tysiącznicy/ y bogáci/ y mocarze/ y
 30 każdy niewolnik/ y wolny pokryli sie
 31 w iamy y w skały gór. ^I y rzekli goram
 32 y skalam: ^J Opadnicie na nas/ y za-
 33 krycie nas od oblicza siedzącego na
 34 stolicy/ y od gniewu barankowego:
 35 bo przyszedł dzień wielki gniewu
 36 ich. a któż sie ostać będzie mógł:

niebieśki 2
L. G.y wielmo-
ani.21a.2. d 19.
Oze. 10 b8.
Luk. 23. d 30.
Niz. 9. b 6.

iego. G.

Dusze swi-
tych są w
niebie.
Obia. 7. 9.
Támże ver.
15.

Widziałem pod oltarzem J Przez ten oltar-
 9 tarz pod którym odpoczywają dusze/ nie mo-
 10 że sie rozumić żadne inšie miejsce oprócz
 11 nieba. Bo niżej czytamy/ iż te dusze obleczo-
 12 nę w śaty białe/ są przed stolicą Bożą/ y
 13 przed oblicznością Baranká/ y służą Bogu
 14 w łosćcie tego/ to iest w niebie/ we dnie y w
 15 noey. Lecz sam oltarz testá Pan Christus/
 16 pod którym są dusze swietych ludzi/ i są ni-
 17 że miejscem y godnością: a iż pod tego obro-
 18 na y pomocą zwyciężyli/ y iemu zwycięstwa
 19 y zapłaty swe przypisują/ y przez ofiary mo-
 20 dlitw y chwaly Bogu ofiarują. Dla czego
 21 też ciata y łosćci swietych pod oltarziny w
 22 łosćcie chowają/ y żadnego oltarza przez

reliquy swietych/ ani budują ani poświę-
 23 cają. O czym są y dekrety starych Koncylis-
 24 ów/ y świadectwa Hieronymá/ Augustyná
 25 y Gregorza S.

10 Y wołały J Jesliśe dusze swietych wo-
 11 lają do Boga o pomste nad nieprzyaciół:
 12 daleko iście wiecey proszą miłosierdzia bła-
 13 góty swótey. Hieron: cont: Vigilant.

11 Y dano im po śacie białey J Te śaty białe
 12 známonują zbawienie y wielbienie samey
 13 dusze. Bo druga śate/ to iest zbawienie y
 14 wielbienie ciata/ beda mieli dopiero po zmar-
 15 twychwstaniu. Jako iednostáynie wszyscy
 16 Doktorowie wykładają.

Swiety mo-
dła sie za ná-
mi.Swietych
pierwey du-
še á potom y
ciata będą y
wielbione.

ROZDZ. VII.

1 **A** O tymem wi-
 2 dział czterech á-
 3 niolów stojących
 4 na czterech we-
 5 glách ziemi/
 6 trzymających
 7 cztery wiatry zie-
 8 mie/ aby nie wiały na ziemi/ ani na
 9 morze/ ani na żadne dzewo.

2 A widziałem drugiego aniola
 3 wstępującego od wschodu słońca/
 4 mającego pieczęć Boga żywego: y

zawołał głosem wielkim do czterech
 3 aniolów/ którym dano iest skódzić
 4 ziemi y morzu/ mówiąc: Nie skódź-
 5 cie ziemi y morzu/ ani dzewom/ aż
 6 popieczetujemy slugi Boga naszego
 7 na czolách ich. ^A A slysałem liczbę
 8 pieczetowanych/ sto y czterdzieści y
 9 cztery tysiące pieczetowanych ze w-
 10 szech pokolenia synów Izraelskich.
 11 ^B 3 pokolenia Judowego/ dwana-
 12 ście tysięcy pieczetowani. 3 pokole-
 13 nia Rubenowego/ dwanaście tysię-
 14 cy pieczetowani. 3 pokolenia Gad/
 15 dwanaście tysięcy pieczetowani.

Tego słowa,
pieczetowa-
nych, Gra-
ckie księgi
nie mają, tyl-
ko ná przed-
tku: iako sie
tu náznaczy-
ło.
G.
G.

3 poko-

G.
G.

6 ° Z pokolenia Affer / dwanascie ty-
siec y pieczetowani. Z pokolenia
Nephtalim / dwanascie tysiec y pie-
czetowani. Z pokolenia Manasse /
dwanaście tysiec y pieczetowani.
7 ° Z pokolenia Symeon / dwanaście
tysiec y pieczetowani. Z pokolenia
Leui / dwanaście tysiec y pieczeto-
wani. Z pokolenia Izachar / dwa-
naście tysiec y pieczetowani. ° Z po-
kolenia Zabulon / dwanaście tysiec y
pieczetowani. Z pokolenia Jo-
zeph / dwanaście tysiec y pieczeto-
wani. Z pokolenia Beniamin / dwa-
naście tysiec y pieczetowani. ° Poty-
mem widzial rzesa wielka ktorey nie
mogli nik przeliczyć / ze wosech naro-
dow y pokolenia / y ludzi / y ięzykow :
stoiace przed stolica / y przed obliczno-
scia baranka / przyobleczeni w sady
biale / a palmy w rekach / y wolali
glossem wielkim mowiac : Zbawienie
Bogu nasemu ktory siedzi na stoli-
cy / y barankowi. ° A wshyscy anio-
lo-

wie stali okolo stolice y starszych y
czworga zwierzat : y padli przed sto-
lica na oblicza swe / y poklon uczyni-
li Bogu / mowiac / Amen. ° Blogo-
slawienie / y chwala / y madosc / y dzie-
lowanie / czesc y moc / y sila Bogu
nasemu na wieki wiekow. Amen.

12 ° A odpowiedzial ieden z starszych /
y rzekl mi : Ci ktory sa obleczeni w
sady biale / ktory sa : y sklad przyszli :
13 ° A rzekl mi : Panie moy / ty wie-
14 ° A rzekl mi : Ci sa ktory przyszli z wci-
15 stu wielkiey / y omyle sady swoje / y wy-
bielili je we krwi barankowej. ° Dla
tego sa przed stolica Boza / y sluz-
mu we dnie y w nocy w kosciele tego :
a ktory siedzi na stolicy / miekac be-
dzie nad nimi. ° nie beda latnaca
16 ni pragnac wiecy / ani na nie słońce
17 przypadnie / ani zadne goraco. ° A
bowiem baranek ktory jest w posrzo-
dku stolice / bedzie je rzadzil / y popro-
wadzi je do rzodeł wod żywota : y
b otrze Bog wselka lze z oczu ich.

a1 fa. 49. c10

do swych
zrodel wod.
G.
b1 fa. 25. c 8.
Niz. 21. b 4.

Znak Chre-
stianina
znami Krzy-
za S.

Dusze swi-
tych sa w
niebie.

Az popieczetujemy slugi Boze J Ten zna E
abo pieczęć która sie ludzie Boży pieczętują
jestci znak krzyża s. Jako Oecumenius / Be-
da / Anselmus y Rupertus na to miejsce pisze
wykładają.

Stoiace przed stolica J Stad jest iasny do-

wód / że dusze swiętych sa z Christusem w nie-
bie / przed stolica Boza / przed oblicznością
Barankowa : a nie w otchłaniach żadnych /
ani w śieni przed niebem / ktora Kalwin wy-
myśla / kladac iakies trzećie miejsce prócz nie-
ba y piekła : a przecie czysca y limbusa nie
wierzac.

ROZDZ. VIII.

1 **A** **G** **D** **X** otwo-
rzył siódma pie-
częć / sstało sie
milczenie na nie-
bie / iakoby pół
godziny. ° A wi-
działem siedm
2 aniołów stojących przed oczyma Bo-
żemi : a dano im siedm tręb. ° A dwu-
gi anioł przyszedł / y stanął przed ol-
tarzem / mając kadziedlnice złota : y
3 dano mu wiele kądzenia / aby oddał
z modlitew wosech swiętych na oltarz
złoty / ktory jest przed stolica Boza.
4 ° A wstąpił dym kądzenia z modli-
ter swiętych z reki anioła przed Bo-
gą. ° A wziął anioł kadziedlnice / y na-
5 pełnił ją ogniem z oltarza / y rzucił
B na ziemię : y sstały sie gromy y glosy /
y kyskawice / y trzesienie ziemi wiel-
6 kie. ° A siedm aniołów ktory mieli
siedm tręb / nagotowali sie aby trę-

7 bili. ° A pierwszy anioł zątrąbil / y
sstał sie grad y ogień zmieszane ze
krwia / y zrucone jest na ziemię : y
trzecia czesc ziemi zgorzala / y trze-
cia czesc dzew zgorzala / y wselka tra-
8 wa zielona zgorzala. ° A wtory anioł
zątrąbil : a iakoby wielka góra o-
gniem palająca / wrzucona jest w
C morze / y sstała sie krew trzecia czesc
9 morza : ° y pozdychala trzecia czesc
stworzeniatogo co miało dusze w mo-
rzu / y trzecia czesc okretów zginela.
10 ° A zątrąbil anioł trzeci / y spadła z
nieba gwiazda wielka / gorąca iako
11 pochodnia / y wpadła na trzecia czesc
rzek / y na rzodeł wód : ° a imie gwia-
zdy / nazywaia Piolyn : y obróciła sie
trzecia czesc wód w piolyn : a wiele
ludzi pomarło od wód / iz gorzkie sie
12 sstały. ° A zątrąbil anioł czwarty / y
zarażona jest trzecia czesc słońca / y
D trzecia czesc księżyca / y trzecia czesc
gwiazd / tak iz sie ich trzecia czesc za-
ćmila / y trzecia czesc dnia nie świeci

G.

la / y

13 Iá / y nocy tákże. ¹ A widziałem / y słyszałem głos iednego ośła lecącego przez posrząd nieba / mówiącego głosem wielkim^{*}: Biada / biada / biada

miestającym na ziemi: od innych głosów trzech anyołów którzy zątrąbić mieli.

Siedm tręb
prześliłowa
nia herety-
ckiego.

2 A dano im siedm tręb J W tym osnym y w dziewiatym rozdziale Jan S. opisnie przez tręby sześci Anyołów / sześcioro prześladowanie heretyków / które miało bydź od czasów Apostolskich / aż do skończenia świata: iako y sam Chytreus Luteran zeznawa. Przez pierwszą trębę rozumie się kacerstwo Ebionitów / które się wszelo za czasów Apostolskich. Przez wtórą: kacerstwo Gnostyków. Przez trzecią / odczepienstwo iezcze posles dnieysze Samosateny y Ariusy. Przez czwar

ta / kacerstwo Pelagiuszowe: które po nim nastalo. Przez piątą: rozumie się kacerstwo barzo škodliwe / które vprzodzi prześladowanie Antychrystowe: Jakić jest kacerstwo od Lutry zaczeré / według wielu ludzi wzo-nych domysłu y wykładu. Przez szósta lepał trębę wszyscy Kacholickowie rozumieia prześladowanie Antychrystowe: które prawdziwie ostatnie y naciejsze bedzie. Vide Bellarm: Cont: 3. lib: 3. cap: 23.

ROZDZIAŁ IX.

1 **A** Zatrąbił pią-
ty anyół / y wi-
działem gwiazde
2 że spadła z nieba
na ziemi / a da-
no iey klucz stu-
dnie przepąści.
3 ¹ A otworzyła studnia przepąści: y
wstąpił dym studnie / iako dym pie-
4 cą wielkiego: y zaciłło się słońce y
powietrze od dymu studniey. ² y wy-
5 sły z dymu studniey śaráncze na zie-
mie. y dano im moc / iako mają moc
6 międzywiadkowie ziemscy: ³ A rosta-
zano im żeby nie psowały trawy zie-
7 mie / ani wszelkiey zieloności / ani w-
8 selkiego co zielono: iedno tylko lu-
9 dzie / którzy nie mają pieczęci Bożey
10 na czołach swoich. ⁴ A dano im aby
ich nie zabiłali: ale aby byli męcze-
ni piec miesięcy: a męczenie ich / i-
11 aże męczenie międzywiadkowe gdy czo-
12 wieka vkrąsi. ⁵ A w one dni sukac
13 beda ludzie śmierci / a nie nayda iey:
14 y beda żadać vmrzeć / a vciecze
15 śmierć od nich. ⁶ A podobieństwa
16 śaránczey / podobne koniom goto-
17 wym na wojne: a na głowach ich
18 iakoby korony podobne złotu: a
19 twarzy ich iako twarzy cłowieczę.
20 ⁷ A miały włosy iako włosy niewie-
21 sście: a żeby ich / iako żeby lwów były.
22 ⁸ A miały pancerze iako pancerze że-
23 lązne: a głos strzydel ich iako głos
24 wozów wielu koni biezących na woj-
25 ne. ⁹ y miały ogony podobne nie-
26 dźwiadkóm / a żadła były w ich ogo-
27 niech: a ich moc škodzić ludzióm
28 przez pieć miesięcy. ¹⁰ A miały nád so-

12 ba króla anyoła przepąści / któremu
13 imię po Żydowsku Abaddon / a po
14 Gracku Apollion / ¹ a po Lacinie
15 imię mając Exterminans. ² Biada
16 iedną prześlą / a oto idą iezcze dwie
17 biedy potym. ³ A szósty anyół zątrą-
18 bił: y słyszałem głos ieden ze czterech
19 rogów oltarzā złotego / który iest
20 przed oczyma Bożemi / ⁴ mówiący
21 szóstemu anyołowi który miał trębę:
22 Rozwiąż czterech anyołów / którzy są
23 wwiązani w wielkiey rzęce Euphra-
24 tes. ⁵ A rozwiązani są czterzey anyo-
25 łowie / którzy byli gotowi na godzi-
26 ne / na dzień / y na miesiąc / y na rok:
27 aby pobili trzecią część ludzi. ⁶ A li-
28 czba koniego woyska po dwakroć
29 sto tysięcy milionów. A słyszałem li-
30 czbe ich. ⁷ A także widział konie w
31 widzeniu: a którzy na nich / mieli pán-
32 czerze ogniste / y hyacyntowe / y siar-
33 czané: a głowy koni były iako głowy
34 lwie: a z geby ich wychodzi ogień / y
35 dym / y siarká. ⁸ A od tych trzech
36 plag pobita iest trzecia część ludzi /
37 od ognia / y od dymu / y od siarky / któ-
38 ré wychodziły z gab ich. ⁹ Abowiem
39 władza koni iest w gebach ich / y w
40 ogonach ich. Bo ogony ich / weżóm
41 podobne / mając głowy: a temż sko-
42 dza. ¹⁰ A inni ludzie którzy nie są po-
43 bićci temi plagami / ani pokutowáli
44 za vczynki rak szych / aby sie nie kła-
45 niáli czartóm y białwánóm złotym / y
46 srebnym / y miedziánym / y kamien-
47 nym / y dzewianym / którzy ani widzieć
48 mogą / ani słyszeć / ani chodzieć / ¹¹ y nie
49 pokutowáli za meżobóystwa swoje /
50 ani za czary swoje / ani za poubsztwa
51 swe / ani za złodziejstwa swoje.

¹ G.
² to iest, z-
trącający.

⁶ albo dwie-
ście krot ty-
sięcy tysięcy.

¹ z studnie. G

² G.

³ in mangel.
K. G.

⁴ 1Sa. 2. d. 19.
Oze. 10. b. 8.
Luk. 23. d. 30.
wys. 6. d. 16.
Mad. 16. b. 9.
⁵ zagorwane.
G.

⁶ złote. G.

Gwiazda spá-
dła z niebá
Káran.
Ila. 14.

Abo ráczéy
Luter.

Y widziałem gwiazdę ze spádlá z niebá]
Przez te gwiazde która spádlá z niebá / ács sie
może rozumieć y dyabel / któzy spádlá z nie-
bá / zá dopuszczeniem Bożym dymy błędów/
studnie / y rote sáráncey / to jest nowe árcy-
heretyki ábo kácermisty z hordami swémi/
káždego niemal wieku / ná grunty kóścielne
wypuszcza. Wsádké iż to miejsce o herety-
kach vprzédzielách Antychrystusowych / któ-
rzy tudzież przed nim powstać mieli / roz-
miali stárzy Doktorowie / wedle Rozd. 1. v. 20.
nie od rzeczy dnuży przez te gwiazde która
spádlá z niebá / rozumieć Lutra kácermi-
strá. Który piérwéy ná niebie / to jest w kó-
ściele Bożym / iáknostíá stánu sákonnicze-
go y náuki sáwiedzi. Lec z niebá vpadł náńie-
mie: Kiedy sie od iedností kóścielney oder-
wáwšy / ziemski y swietelki żywor zásie sobie
obráz. Temu dano klucz studnie przepásá-
kiedy ná doswiádczenie wybráných / dopu-
szezono mu wśelákie błedy y kácerstwá wśna-
wiáć / y z studnie przepásáć / to jest z kśiag
Zusyfów / Wiklewitów / Piskártów / y sobie
podobných heretyków wycerpáć / y wyda-
wáć ná swiát. A ná ten czas otworzył stu-
dnia przepásáć / Kiedy wśytkim wśáł droge /
y dáł doswolenie stáre kácerstwá wśnawáć
y rozśiáwáć. A tákże kśiegi kácerstie otwo-
rzywšy / y wśytkim ie czytáć pozwoliwšy /
powstáł dym ciemnéy náuki kácerstiey / iáko
z wielkiego piecá wielki dym wychodzi: Któ-
rym y słońce Pan Christus / y powierze / to
jest piśmo swiete (przez które w tym żywo-
ciáby oddoch mamy) jest zámione: Kiedy
Maranowey Sámofarenowie póczi bliźni-
bóstwo / á Nowochrześcicy y Vbiqnistowie
człowieczeństwo Pána Christusowe: á wśy-
scy heretycy / gdy ná iásniéy sáwiedzi zás-
trudnili y opáć obroćili. Z tego tedy dymu
powstáły sáránce / to jest / heretykowie / któ-
rzy iáko sáránce przez pyche wśákláka w
zgoré / á przez požádlwość ná ziemié vpa-
dá / zá ziemskimi sie rośkoszami wdáwáć.
Bellarm: Cont: 3. li. 3. ca: 23. y Gagne: in Apo.

A podobieństwo sáráncey] Tu máš

własné opisánie heretyków. Twarz człowie-
cza / á ktemu niewieścia / znáczy łagodny po-
czatek ich kázánia / Który záwśe biorá od E-
wángeliéy: Bo nie inšego nie obiecia / ie-
dno sżere słowo Boże: y ták ludie zwodzą.
Lecz ogon niedziwádków / znáczy koniec ich
náuki zárázliwy / y śmiertelny. Bo słowo
Boże opácznym wýkládem wýwóciwšy /
iáko by ogonem iádowitym jádło wpuszcá /
y śmiertelná truciźne wlewá. Cíálo sárán-
ce / które jest brzuch / znáczy heretyki brzu-
chowi poddáné / nieprziáciele postów: prze-
co áni chodzą w drodze páństiego przykázá-
nia / áni láciá mogá ku rozmyślániu rzeczy
niebieskich. Korony ná głowách ich / znáca
pyche heretyków wlásná / która sie wynośá
náde wśytkie ludie. Żeby zásie łwie / znáca
prześłowá / któremi wśáwczemśe zypia /
sárpáta y turgáta sławe Papiśów / Wiklu-
pów / kśieży / mnichów / y sámych swietých z
Christusé w niebie kroluácych. Pierśi páncé-
rzi iáeláznemi vbrojone / znáca vpor odsze-
pienštych ludzi ze choć iáwne zwyciężeni /
przećie nigdy niechcá wśnác błedu swego / y
czásém wolá vmrzeć / á niśli odstápić vporu
swóie. Podobieństwo kóni ná wojne zgotó-
wáných / znáczy heretycká śmiáłość która w
śytkich ná wojne wśyváá: choćá potym
miásto dowodów sżere kłámsťwá przynosá.
Podobieństwo zás wozów leciácych / znáczy
pretkóśť którey wśyváá ná osiegnienie wie-
lá kráów y kroléstw Chreścianštych. Táko-
nie Aniół przepásáć iestá sárán / któzy jest
krolém náde wśemi pyśnymi / Który má imie
Sátráciácy: Bo przez iádne odszeptieństwo
áni prześládownié / iákwieá ludzi nie po-
tráć / y nie náwátlá kóściolá Bożego: iáko
przez to Lutrowé kácerstwo. Wśádké w tym
jest nie mála póciehá / iá tá sáránceá nieśko-
dzi tráwie / áni zielonym drzewám: to jest /
ludzióm dobrým y pobożným / w których ser-
cách žieleni siey kwitnie religia y boiáží Pána
Bogá: ále tylko ludzióm potepioným / Któzy
nie máá znáku Bogá żywego ná czełéch swo-
ich. Bellarm: y Gagne: tamże.

Opisánie he-
retyków y
własností

2. Piot. 3. 16.
Philip. 3. 19

Iob. 41. 25.

wys. ver: 4.

ROZDZ. X.

Widziałem
drugiego anioła
mocnego zstepu-
jącego z niebá / w
obłok obleczone-
go / á ná głowie
tego teczá / á obli-
cze tego było iáko słońce / á nogi ie-
go iáko słupy ogniowé. ^a á miał w
rece swéy kśiáżeczki otworzone: y po-
stáwíl noge swoje práwo ná morzu /
á lewo ná ziemi. ^b y záwółał glosém
wielkim / iáko gdy lew ryczy. A gdy
záwółał / wymówily siedm gromów
głosy swoje. ^c A gdy siedm gromów
wymówily głosy swoje / iam był piśáć
miał. y wślyśálem glos z niebá mó-
wiący mi: zápieczętuj co mówily

5 siedm gromów: ^a á nie piś tego. ^a A
ányól któregóm widział stojácego ná
6 morzu / y ná ziemi / podniósł reke swo-
ie do niebá. ^b A przysięgl przez żywiá-
cego ná wieki wieków / któzy stworzył
niebo y to co w nim iest: y ziemie / y
to co ná niéy iest: y morze / y to co w
nim iest: że czásu nie będzie wiecéy:
7 ^c ále we dni glosu anioła siódmego /
G kiedy pocznie trábić / dokóná sie táte-
mniciá Bożá / iáko oznáymil przez
8 slugi své Proroki. ^d A slyśálem
glos z niebá zásie mówiący zemná /
y rzekácy: Józ / á weźmi kśiáżkę otwo-
rzoná z reki anioła stojácego ná mo-
9 rzu y ná ziemi. A poszedlem do anio-
lá / mówiąc mu áby mi dáł kśiáżkę. A
zékł mi: ^e Weźmi kśiáżkę á zjedz iá:
y gorzkim vezymi žóládek twóy / ále w
vściech twóich słodká będzie iáko

^a á potym ná
piśeš. G.
^b Dan. 12. c7

^c kór. G.

^d á glos kó-
rym slyśáł z
niebá, zásie
gadał zemná
G.

b Eze. 3. 21.

mied.

10 miód. ¹ A wziąłem księżkę z reki an-
yola / y zjadłem ją: y była w vszczęch
moich stodka iako miód. ² A gdym ją
11 zjadł / brzuch mój zgorzkniał. ³ A rzekł

mi: ¹ Musisz zaście prorokować pogá-
nóm / y narodóm / y ięzykóm / y wie-
lóm królów.

Tradice.

4 A nie piś tego J Wiele tajemnic / nauk /
y wstaw iest zapiczetowanych / które kościół
zachować powinien: chocia dla pewnych

przyczyn / samému Bogu wiadomych / nie są
napisane.

ROZDZIAŁ XI.

1 **D**ano mi trci
A nepodobną las-
ce: ¹ y rzeczone
mi: Wstań / ² a
zmierz kościół
Boży / y oltarz /
y modląc się w
2 nim. ³ A sien która iest przed kościo-
łem / wyrzuc precz / ⁴ a nie mierz iey: ⁵ a
bowiem daną iest Pogánóm / ⁶ a mia-
sto swiaté deptać beda czterdzięci y
3 dwa miesiące: ⁴ A dam dwiema świá-
dkóm moim / y prorokować beda ty-
siąc dwieście y sześćdziesiąt dni / o-
4 bleczeni w wody. ⁵ Ci są dwie oliwie
y dwa lichtarze stojące przed oblicz-
5 nością Pána ziemi. ⁶ A iesliby im
kto chciał škodzić: ogień wynidzie
z ust ich / y ⁷ pożre nieprzyjaciół ich.
A iesliby im kto chciał škodzić / ten
6 tak ma bydź zabity. ⁷ Ci mają moc za-
myślać niebo / ⁸ aby deszcz nie spadł we
dni prorocstwa ich: y mają moc nad
wodami obrócić ie w krew / y zatrącić
7 ziemię wśelką plagą ileby króć
chcieli. ⁸ A gdy dokonają świádec-
stwa swoięgo: bestya która wychodzi
z przepąści / stoją z nimi bitwe / y
8 zwycięży ie / y pobije ie. ⁹ A ciała ich
leżąc beda na vlicach miasta wielkie-
go / które duchownie nazywają So-
domą y Egypcem / ¹⁰ gdzie y Pan ich
był vkrzyjowan. ¹¹ A wyrzą z poko-
9 lenia / y z ludzi / y z ięzyków / y z Po-
gánów ciała ich przez trzy dni y puł:
10 a ciała ich nie dopuszcza kłasc w gro-
by. ¹² A mieszkający na ziemi radować
się nad nimi beda / y beda dobrej my-
śli: y wspominki posła jedni drugim /

¹ A anioł stał
u niego mówiąc.
G.

⁵ wychodzi G.
⁶ psalmy. G.

⁸ grupy. G.

Enoch y Elia
sem sprze-
cia się An-
rychrowi.
Mala. 4. 5.

11 iż ci dwa Prorocy trapiłi te którzy mie-
skali na ziemi. ¹² A po trzech dniach
y puł / duch żywota od Boga wszedł
w nie. ¹³ A staneli na nogach swoich / y
boiaźń wielką przypadła na te co na
nie patrzałi. ¹⁴ A ¹⁵ wysłyseli głos wiel-
ki z nieba / mówiący im: Wstapcie
sám. ¹⁶ A wstapili na niebo w obłoku:
y patrzyli na nie nieprzyjacieli ich.
13 ¹⁴ A w oney godzinie sstało się wiel-
kie trzęsienie ziemi: y wpadła dzie-
siąta część miast: y pobite są w
trzęsieniu ziemi siedm tysięcy ¹⁵ i-
mion ludzi: ¹⁶ a drudzy się polekli / y
dali chwałę Bogu niebieskiemu.
14 ¹⁷ Biada wtóra przestła: ¹⁸ a oto biada
trzecia przydzie rychło. ¹⁹ A zatrąbił
anioł siódmy: y sstały się głosy wiel-
kie na niebie mówiące: Królestwo
tego swiata stało się Pána naszego y
Chrystusa ięgo / y będzie królował na
16 wieki wieków. Amen. ¹⁷ A dwadzie-
ścią y czterech starych którzy przed o-
blicznością Bożą siedzą na stolicach
swoich / wpadli na oblicza swe / y po-
17 klonili się Bogu / ¹⁸ mówiąc: Dzię-
kujemy tobie Panie Boże wśechmo-
gący / ¹⁹ którego iest / y którego był / y który
masz przysdziżesz wziąć moc twą wiel-
ką / y królować. ²⁰ A rozgniewali się
Pogani / y przyszedł gniew twój / y
czas umarłych / aby byli sądzeni / y a-
byś oddał zapłatę slugam twoim
Prorokóm y swietym / y bojącym się
imienia twęgo małym y wielkim / y
abyś wytrącił te co popsowali ziemię.
19 ²⁰ A otworzony iest kościół Boży na
niebie: y widziana iest skrzynia testa-
mentu ²¹ ięgo w kościele ięgo / y ssta-
ły się błkawice / y głosy / y ²² trzęsienia
ziemi y grad wielki.

¹² Byłalem. G.

¹⁵ 1000.

¹⁹ Pánkięgo.
G:
²⁰ grzeńienia.
G.

y nakoniec żydy nawrócili. O Eliasz iasne
iost pismo v Malachiasa y Ecclesi. 48. 10. y
Matt. 17. 11. A o Enochu Ecclesi. 44. 16. iż nie
wspomnie Augustyna / Grzegorza wielkiego /
Zyppolita y innych starych Doktorów kto

Papież nie
jest Anty-
christem.

Antychristo-
wo pánová-
nie przez pul-
cwartá lá-
tá.

rzy tóž trzymáta. A poniewaž Enoch y Elia-
sz ieszce się nie pokazali: tedyć y to pewna/
że ieszce Antychrist nie przyszedł: á iž Papięž
nie jest Antychristem: chocia to heretycy zá-
szęta Ewángełia prawde wdawáią.

Y prorokowác beda 1260. dni] Anty-
chryst nie bedzie dłużej pánował / iedno
przez pulcwartá láta: to jest przez czterdzie-
ści y dwa miesiące: Obiaw: 11. v. 2. y 13.
v. 5. Albo przez czas y czasy y pulcwartá: Dan:
7. 12. Obiaw. 12. 14. Albo przez pulcwartá lá-
tá. Dániel. 9. 27. Co káždé z osobná weźmi
pulewartá láta. A przez ten wszytek czas E-
noch z Eliaszem sprzeciwia się Antychristo-

wi: tylko iž od niego beda zabićci miesiące
przed tym niżli sam Antychrist zginie. Przez
tóż Papięž Antychristem nie jest / Który od
pulkorta tysiąca lat w Kościele przodknie.

Miasta wielkiego] Stad dowodzą S.
Doktorowie / iž Antychrist bedzie miał swą
stolicę / y bedzie królował nie w Rzymie / ale
iako król Żydowski w mieście Jeruzalem:
gdzie Pan Chrystus jest wkręszon: áczkol-
wiek moc swoje bedzie rozściagał po wszyt-
kiem świecie. Bo tu Jan S. iasnie mówi / iž
Enoch y Eliasz beda walczyć z Antychristem
w mieście Jeruzalem / y tam zabićci beda od
tegož Antychrista.

Antychristo-
wá stolicá w
Jeruzalem.

ROZDZ. XII.

1
A

Wkazał sye
znák wielki ná
niebie: Niewiá-
stá obleczona w
słońce / á kśiężyc
pod iey nogámi /
á ná głowie iey

2 koroná z gwiazd dwunásćcie. á má-
iác w żywocie wołáta prácuiać się y
3 meczyła się aby wrodziła. A wkazał
sie drugi znák ná niebie: á oto smok
wielki rydzy / máiaćy siedm głow / y
4 rogow óžiesięć: á ná głowách iego
siedm korón: á ogón iego ciągnął
trzeciá część gwiazd niebieskich / y zru-
cił ie ná ziemię: A smok stágnął przed
niewiástą która miała porodzić: aby
5 gdyby porodziła pożárł syná iey. A
B porodziła syná meczyzny / który miał
rzadzić wszytkie Pogány lastá želá-
zna: y powány jest syn iey do Boga
6 y do stolicy iego: á niewiástá wcie-
kla ná pustynia gdzie miała miejsce
zgotowane ob Boga / aby iá tam ży-
wiono tysiąc dwiesięć śesćdziesiąt
7 dni. A stála się wielka bitwa ná
niebie. Michał y ániółowie iego
walczyli z smokiem: y smok walczył y
8 ániółowie iego / A nie mogli / áni-
miejscie ich dálej znaleźiono jest ná
9 niebie. A zrucon jest on smok wiel-
ki wáž stárádawny / którego zowóz
dyablem y sátanem / który zwodzi w
šytek świat: y zrucony jest ná zie-

10
C

mie / y ániółowie iego z nim są zru-
ceni. A słyszałem głos wielki ná nie-
bie mówiaćy: Teraz się sstało zbá-
wienie / y moc / y królestwo Boga ná-
šęg / y zwycięžność Chrystusa iego:
iž zrucon jest oskaržyciel bráćiey ná-
šey / który ie oskaržał przed obliczno-
ścią Boga nášęgo we dnie y w no-
11 cy. A oni zwycięžyli go dla krwie
báránkowey / y dla słowa świadect-
wa swego / á nie vmiłowáli duš swo-
12 ich áž do śmierci. á przetož weselcie
się niebiosá / y któzy mieszkaćie ná
nich. Biada ziemi y morzu: iž ssta-
pół Dyabel do was máiać wielki
gniew / wiedząc iž máły czas ma. A
13 gdy widział smok iž był zrucon ná
D ziemię / prześladował niewiástę która
porodziła meczyzny: A dano nie-
14 wiesćie dwie strzyde orla wielkiego /
aby leciała ná pustynia ná miejsce
swoie / gdzie iá żywia przez czas / y czas
15 sy / y przez połowice czasu / od oblicz-
ności wáżowey. y wypuścił wáž z
geby swojej zá niewiástą / wode iako
16 rzeka: aby weźnił żeby iá rzeka por-
wála. A ratowała ziemiá niewiá-
ste / y otworzyła ziemiá vsta swé / y
17 połknęła rzekę która wypuścił smok z
geby swojej. A rozgniewał się smok
ná niewiástę / y sędł aby walczył z dru-
gimi z násienia iey / któzy zachowy-
wáią przykazania Božę / y máia sro-
18 dectwo Jesusa Chrystusa. A stágnął
ná piástu morstim.

aby była be-
spieczna od
smoka.

ick 2. L. K.

Niewiástá w
słońcu.

1 Niewiástá obleczona w słońce] Przez te
niewiástę / ácz się dobrze rozumieć może y ná-
świetsza Pánná Mária: iako Bernát S.
Rupertus y Gręłowie wykládáią: wšákże
się właśnie rozumie Kościół Chrystusow: w
Christá Pána iako w słońce obleczony / ná
głowie máiaćy dwánásć gwiazd / które zná-
czą dwánásć Apostolów. A pod nogámi

wszytkie heretyki / Któzy są odmienni iako
kśiężyc.

3

Smok wielki] Smok ten testéi sátan /
rydzy ábo czerwony ode krwie swiętych me-
czenników: która w piérwšym Kościele przez
Rzymškie tyranny przelewał / máiaćy siedm
głow / to jest / siedm grzechów głównych
które są siedm duchów złych / siedmi dársm

Smok zná-
czy sátaná.

Ducha

Duchá S. przeciwnych. A siedm koron/zná-
ca siedmiorazie zwycięstwo z ludzi zwycię-
żonych przez siedm grzechów głównych. Ro-
gów dziesięć znamionia rozmaite a niezla-
czoné sposoby ktorými wierné bodzie y prze-
ślacuna. A ogon tego ściągnął trzeci a czesć
gawiazd / to jest Aniołów niebieskich / albo y
ludzi wiernych. Bo ktorých przez iawné oku-
cieństwo pozyc nie może: tych przez tajemné
zdrady heretyckie (które znaczy iadowity o-
gon) y chytre pokusy zabiła.

ROZDZ. XIII.

A

Widziałem
bestię wychodzącą z morza /
mającą siedm
głów / y rogów
dziesięć / a na ro-
gach ię dziesięć

koron / a na głowach ię imiona blu-
źnierstwa. A bestya ktorą widział / podobna była rysiowi / a nogi
ię iako niedźwiedzie / a gęba ię iako
gęba lwowa. A dał ię smok moc
swoie y władzę wielką. A widziałem
iedne z głów ię iakoby na śmierć
zabita: a rana śmierci ię wleczone
iść. Dźwowała sic wszystka ziemia
za bestyę. A klániali sic smokowi
który dał władzę bestyi: y klániali
sic bestyi / mówiąc: Któż podobny
bestyi: a kto z nią walczyć będzie
mógł? A dané ię są wsta mówiące
wielkie rzeczy / y bluźnierstwa: y da-
no ię moc czynić czterdzieści y dwa
miesiące. A otworzyła wsta swoie
na bluźnierstwa przeciwko Bogu /
aby bluźniła imię iego / y przybytek ię-
go / y té ktorzy mieszkają na niebie.
A dano ię walke czynić z Święty-
mi / y zwyciężać ię. A dano ię wła-
dzą nad wszelkim pokoleniem / y lu-
dem / y ięzykiem / y narodem. A klá-
niáli sic ię wszyscy ktorzy mieszkają
na ziemi / ktorých imiona nie są na-
pisane w księgach żywota Baranka /
który zabity iść od założenia świata.

2

Aby jadł dżięcie ię y nienawisć dy-
abla przeciw synom Kościelnym / a osobli-
wie przeciwko tédnemu synowi nąświeśszey
Panny / który iść głowa y księżciem innych.

4

Stála sic wielka bitwa / w Kościele iść
wstawięzna walka między S. Michálem (o-
bróńcą Kościoła Chrystusowego: iako pier-
wý był obrońcą bóżnice Żydowskiej) y mie-
dy Anioły ięgo: a między dyablami y pomo-
cnikami ięgo. Lecz doskonałe zwycięstwo po-
kaze sic dnia ostatcznego.

Szatan nie-
nawisć Chri-
stusa y cłon-
ki ięgo.
Wonyá wsta-
wiczna Mi-
chálá S. z
diabłem.
Dan. 10. 12.

9

Jeśli kto ma vcho / niech słucha.

10

Kto w poimanie wie dżię w poimá-
nie póydzie. Kto a mieczem zabije /
ma by dż mieczem zabít. Tu iść cię-
pliwosć y wstara świętych. A wi-
dżiałem drugą bestyę występującą z
ziemi: a miała dwa rogi / podobne
Barankowym: y mówiła iako smok.

11

A wżywála wśytkię władzę pirw-
śey bestyię przed oczyma ię: y wczyni-
ła że ziemiá y mieszkający na nię
klániali sic bestyię pierwszey / ktorę
śmiertelna rana była wleczonea. A
wczyniła cudá wielkie / że téz y ogień
wczyniła aby sstąpił przed oczyma lu-
dzi na ziemi.

12

A zwiodła mieszká-
jące na ziemi / dla znaków ktoré ię
dano czynić przed oczyma bestyię:
mówiąc mieszkającym na ziemi / aby
czynili obraz bestyię / która ma rane
mieczowá / y ożyła. A dano ię aby
dała duchá obrazowi bestyię: a żeby
mówił obraz bestyię: y czynił / aby
ktorzy bykowiek nie klániali sic obra-
zowi bestyię pobici byli.

13

A wczyni
że wśyscy máli y wielcy / bogáci y v-
bodzy / y wolni y niewolnicy mieli
céche na prawey rece swoiē / albo na
czelách swoich. A izby żaden nie
mógł kupić ani przedać / iedno który
ma céche / albo imię bestyię / albo liczbę
imienia ię. Tu iść mądrość.

14

Kto ma rozum / niech ztráchię liczbę
bestyię. Abowiem liczba iść czo-
wieká: a liczba ięgo sześ set sześ-
dziesiąt y sześ.

15

A wczyni
że wśyscy máli y wielcy / bogáci y v-
bodzy / y wolni y niewolnicy mieli
céche na prawey rece swoiē / albo na
czelách swoich. A izby żaden nie
mógł kupić ani przedać / iedno który
ma céche / albo imię bestyię / albo liczbę
imienia ię. Tu iść mądrość.

16

Kto ma rozum / niech ztráchię liczbę
bestyię. Abowiem liczba iść czo-
wieká: a liczba ięgo sześ set sześ-
dziesiąt y sześ.

17

A wczyni
że wśyscy máli y wielcy / bogáci y v-
bodzy / y wolni y niewolnicy mieli
céche na prawey rece swoiē / albo na
czelách swoich. A izby żaden nie
mógł kupić ani przedać / iedno który
ma céche / albo imię bestyię / albo liczbę
imienia ię. Tu iść mądrość.

18

Kto ma rozum / niech ztráchię liczbę
bestyię. Abowiem liczba iść czo-
wieká: a liczba ięgo sześ set sześ-
dziesiąt y sześ.

19

A wczyni
że wśyscy máli y wielcy / bogáci y v-
bodzy / y wolni y niewolnicy mieli
céche na prawey rece swoiē / albo na
czelách swoich. A izby żaden nie
mógł kupić ani przedać / iedno który
ma céche / albo imię bestyię / albo liczbę
imienia ię. Tu iść mądrość.

20

A wczyni
że wśyscy máli y wielcy / bogáci y v-
bodzy / y wolni y niewolnicy mieli
céche na prawey rece swoiē / albo na
czelách swoich. A izby żaden nie
mógł kupić ani przedać / iedno który
ma céche / albo imię bestyię / albo liczbę
imienia ię. Tu iść mądrość.

21

A wczyni
że wśyscy máli y wielcy / bogáci y v-
bodzy / y wolni y niewolnicy mieli
céche na prawey rece swoiē / albo na
czelách swoich. A izby żaden nie
mógł kupić ani przedać / iedno który
ma céche / albo imię bestyię / albo liczbę
imienia ię. Tu iść mądrość.

22

A wczyni
że wśyscy máli y wielcy / bogáci y v-
bodzy / y wolni y niewolnicy mieli
céche na prawey rece swoiē / albo na
czelách swoich. A izby żaden nie
mógł kupić ani przedać / iedno który
ma céche / albo imię bestyię / albo liczbę
imienia ię. Tu iść mądrość.

23

A wczyni
że wśyscy máli y wielcy / bogáci y v-
bodzy / y wolni y niewolnicy mieli
céche na prawey rece swoiē / albo na
czelách swoich. A izby żaden nie
mógł kupić ani przedać / iedno który
ma céche / albo imię bestyię / albo liczbę
imienia ię. Tu iść mądrość.

*y solica swo-
ia. G.

*walka. G.

*bada sic ię
klániać. G.

Dwie bestye.
ver. 3.

Jeśli kto ma
poimanie,
idzie.
Jeśli kto. G.
1. Moy. 9. 2
6.
Mat. 26. 52

*miał. G.

*żeby im da-
li céchy. G.

*idy.

Papież An-
tychrystem
nie iść.
Opisanie An-
tychrysta.

Druga bestya

II

ma przyszedz przed samym dniem sadnym / y panować będzie 42. miesiąca / to jest przez półczwartą latą.

Y widziałem drugą bestię / Przez te zaś druga bestya Richardus / Anselmus y inni / do baze rozumiecia przednieysie / fałszywego pro / roka / albo kaznodzieie Antychrystusowe / którzy wezmą ze ognia / i stapią z nieba / y obraz będzie mówił. A dwa rogi podobne barankowym / znaczą zmysłona swatobliwość / która będzie pożądaną / y fałszywe cuda które będzie czynił.

Obrazow
część świąt
sie na tego,
krórego an-
mionniq.

14

Obraz bestii / którzy teraz niechca części przystoynę czynić obrazowi Pana Chrystusowemu / ci sie na on czas klaniać beda obrazowi Antychrystowemu. A obacz / i tak czynienie y czenie obrazu Antychrystowego / nie było przeciwno części y chwale Antychrystowej / ale owszem za nią / i tak y on obraz Nabuchodonozorow / y część jego / świątą sie ku części Nabuchodonozorą / Tak też część obrazu Pana Chrystusowego jest część Pana Chrystusowa / a nie nie wymnie części y chwale jego / i tak głupie dumnia odsepienicy.

Obraz Anty
chrystow.

15

Zeby mówił obraz bestii / i tak pter wów dyabli przez bawiany mówili / aby i za Bogi imiano / tak Antychryst kiedy przyszedzie / kaze sie klaniać nie tylko sobie i tak Bogu / ale y obrazowi swemu / przez który też fałszywe cuda czynić będzie.

Cechá Chre-
stusowska, y
Antychristo-
wa.

16

Cechę na prawy rece / i tak Chreści-
tanie ceche Chrystusowa / to jest krzyż na cze-
lęch y na prawych rekach swoich noszą / i
gnatac sie znamięm krzyża S. Tak też An-
tychryst przymusi wszystkie swe poddane pe-
wna ceche i takas albo pismo nosić / po któ-
rymby ie wszyscy poznać mogli: Hippolit s.
meczennik y niektórzy inni powiadają / i cę-
dzą Antychrystowa będzie / zaprzec sie Boga
y chrytu S. a nie żegnac sie znakiem krzyża
świątęgo / ale i i rączy bluźnić y wygłaszać.
W czym dżisieyszy Ewangelikowie Antychry-
sta prawdziwie naśladowia. Bo iedni z nich
Chrystusa sie zaprzeli: a wszyscy moc odpus-
zczenia grzechow chrytowi odepnuia / y bzy-
dzą sie znamięm krzyża S.

Hippo. de
consumat.
mundi.

ROZDZ. XIII.

I

A

Widziałem /
a oto Baranek
stał na górze Si-
on / a z nim sto
czterdzieści y czte-
ry tysiące mąż-
cych imie iego / y
imie Oycá iego napisané na czelech
swoich. * A słyszałem głos z nieba /
iako głos wiela wód / y iako głos gró-
mu wielkiego: a głos którym słyszał /
iako cytrystów grających na cytrach
swoich. * A śpiewali iakoby nowa
piesń przed stolicą y przed czworogiem
zwierząt / y starszymi: a żaden nie
mógł pieśni śpiewać / iedno one sto
czterdzieści cztery tysiące / którzy są

*naučaje se.
G. K.

18

Abowiem liczba człowieka jest / Stad
mamy naprzód / i Antychryst będzie nie dy-
bel / ani duch / ale człowiek. Drugie i iako
Pan Chrystus / tak też y Antychryst będzie ied-
nen pewny człowiek / mający własne imie: a
nie cały porządek albo successya Papieżow
przez tysiące lat: iako sektarze myślaia / cho-
cac wszystkie Papieże pocawszy od Grzego-
rza wielkiego Antychrystami poczynić. Trze-
cie / i i tak będzie liczba imienia Antychrysto-
wego: a nie liczba czasu którego sie Anty-
chryst zjawić / albo wiec vmrzeć miał: iako
Lutrowie wykrecaia. Czwarte i i tak błaga-
ją / którzy mówią / zeby imie Antychrystowe mia-
ło bydz latynos Grackie / albo Romith Sy-
dowskie. Bo te imiona są pospolite wszystkim
Lacinnikom y Rzymianom: a nie iednemu
własne / iakié ma bydz Antychrystowe. Kte-
mu latynos nie przeze, ale przez samo i, ma
bydz pisané: a tedy téj liczby nie wezmą: A
Romith Sydowskie nie może sie konieczy w
literę Chan / gdyż jest masculinum / a nie femi-
ninum: A odiawszy te litery / tedy 400. do
liczby 666. nie dostanie. Nad to wiele jest
imion Grackich / Sydowskich / y Lacinnich /
które te liczbe czynia. Trenceus kładzie imie
Grackie τερταρ co znaczy Stoić / y mówi /
ze podobnié jest imięm / i Antychryst to
imie będzie miał / a nieli latynos: acz y te-
go za pewne nie twierdzi. Aretas przywodzi
imie λαμπέτης, to jest Oświecony y ovi-
κότης, to jest zwycięzca. Drugzy άντεμος,
to jest Przeciwnik: Drugzy γενοπικος, y wie-
le innych które te liczbe czynia. Lindanus
pożazuje / i Martin Lauter (które było po-
niemiecki własne imie Lutrowe) osobliwy
goniec Antychrystow / czyni takżelichbe 666.
iako y σαζονος, to jest Sasin / y którzy Frai-
ny byl Luther. Ale to napewnieysza / i żaden
iesze niewie / które będzie własne imie Anty-
chrystowe. Kład iasna rzecz / i iesze Antychryst
nie przyszedł: gdyż iesze imie iego nie jest ni-
komu znátomé: Za czym idzie / i żaden Pa-
pież nie jest Antychrystem. Bellarm: de Roma:
Pont: lib: 3. cap: 10.

1.
2.
2 The. 2. 3.

3.

4.

To jest Laciń-
nik, albo Rzy-
mićnin.

5.

4

B

kupieni z ziemi. * Ci są którzy sie z
niewiastami nie pokalali. Bo dżie-
wicami są. Ci chodzą za Barankiem
gdziekolwiek idzie. Ci * Kupieni są z
ludzi pierwiaskami Boga y Baran-
kowi: * a wsciech ich nie znalazło
sie kłamstwo. abowiem bez zinaży są
przed stolicą Boga.

6

* A widziałem drugiego anyolá le-
cącego przez posrzedek nieba / mają-
cego Ewangelia wieczną / aby ia opo-
wiadał siedzącym na ziemi / y wsele-
kiemu narodowi / y pokoleniu / y iez-
kowi / y ludowi: * mówiac wielkim
głosem: * Bóycie sie Pana / y część
mu dajcie / i przysła godziną sadu
iego: a klaniajcie sie temu * który v-
czynił niebo y ziemię / morze / y rzó-
dła wód. * A pozad siedl drugi anyol

*od Iesusa G.

24. Ezdr. 16.
a 68.

Ekkle. 12. d

13.

*Bogá, G.

b Psa. 145. a

6.

Dzie. 14. c 14

mówiac /

Isa. 21. c 9.
Ier. 51. a 8.
Niz. 18. a 22.

wstępnia. G

klania. G

in. G

z. G.

Lecz. G.

Przywileje
pani
skiego.

Babilonia co
jest.

9 mówiac: 'Upadła/ upadła Babilonia ona wielka: ktora winem gniewu pomieszała swego napoiła wszytkie narody. ' A trzeci anioł siedl za nimi/ mówiac głosem wielkim: Jesliby sie kto klaniał bestii y obrazowi iey/ y wziąłby cęche na swe czoło/ albo na rękę swoie: ' A on pie będzie z wina gniewu Bożego/ ktore zmieszane iest z szerym winem/ w kubku gniewu iey: y będzie mczon ogniem y siarką przed oczyma aniołów swiętych/ y przed oczyma Baranka. ' A dym męki ich wstępować będzie na wielki wieków: ani maia odpoczynku we dnie y w nocy/ ktorzy sie klaniał bestii y obrazowi iey/ y iestli kto bierze cęche imienia iey. ' Tu iest ciępliwosc swiętych/ ktorzy chowaią przykazania Boże y wiare Jesusowe. ' A uslyszalem glos z nieba/ mówiaczy mi: 'Napisz: Błogosławieni umierai ktorzy w Panu umierai. Od tad inż mówi Duch/ aby odpoczneli od prac swoich/ abowiem uczyni ich za nimi idą.

4 Bo gdzie widzieliśmy/ i stan panieli ma osoblwe zapłaty w niebie. Bo ci ktorzy ciela swe w czystosci zachowali/ maia naprzód imie Barankowe y imie Oycy iego napisane na czelach swoich. A temu spiewaią nowa pieśń/ ktorę żaden inzy spiewać nie może. Nałonic/ chodzą za Barankiem kedykolwiek idzie. Skad to mamy/ przez czołowianin/ Luteran y Kalwinistom/ i stan panieli iest nie tylko tu zachowaniu podobny/ ale y daleko zacnieyszy nad malżeństwu y ma wietrza zaśluga y zapłata w niebie.

8 Babilonia y Babilonia iest miasto dya/ belskie/ to iest wszytek zbór niewiernych a nie,

14 ' A widzialem/ a oto obłok biały: a na obłoku siedzącego podobnego Synowi człowieczemu/ maiacego na głowie swej koronę zlotą/ a w ręce swej sierp ostry. ' A drugi anioł wyszedl z kościoła/ wołaiąc głosem wielkim ku siedzącemu na obłoku: 'Zapusc sierp twoy a żni/ gdyż przysła godzina żecia/ ponieważ wshlo żniwo ziemi. ' A zapuscil który siedzial na obłoku/ sierp swoy na ziemię/ y pojeta iest ziemia. ' A drugi anioł wyszedl z kościoła ktory iest w niebie/ maiać y ten sierp ostry. ' A drugi anioł wyszedl z oltarza/ ktory miał moc nad ogniem: y zawolał wielkim głosem do tego który miał sierp ostry/ mówiac: Zapusc twoy sierp ostry/ a zbieray groná winnice ziemi: bo dożyżalé są iagody iey. ' A zapuscil anioł sierp swoy ostry na ziemię/ y zebrał winnice ziemi/ y wrzucil w kadz gniewu Bożego wielką. ' A deptano kadz przed miastem/ y wysła krew z kadzi aż do wędzidł konstich przez tysiąc šest set stadi.

12 zbożnych ludzi/ które w dzień sadny upadnie/ y z kłosaćciem swym sathanem y Antychrystem. Ktorzy chowaią przykazania Bożej Swięci przez ciępliwosc y zachowanie panieli go przykazania zaśluga niebo/ a nie przez same wiare.

13 Ktorzy w Panu umierai/ Nie umierai w Panu/ iedno/ ktorzy w prawey Katołickiej wierze umierai. A ci po śmierci pracowawie odpoczywaią od prac swoich/ które tu na świecie dla Chrystusa podęymowali/ y biora zapłata za uczynki swoje: gdy iedni z nich do nieba prosto ida/ a drudzy zbawieni bywaią przez ogień czyscowy.

d. Ier. 3. c 13.
Mat. 13. c 39.

Drogá do zbawienia.

Umieraiacy w Panie.
I. kor. 3. 15.

ROZDZ. XV.

1 A Widzialem drugi znak na niebie wielki y dziwny: siedm aniołów/ maiających siedm plag ostatecznych. Iż w nich wykonany iest gniew Boży. ' A widzialem iakoby morze sklanc zmieszane z ogniem/ a te co zwoicieyli bestii y obraz iey/ y liczbe imienia iey/ stojące nad morzem sklancym/ maiające cytry Boże: y spiewaiące pieśń

B Mojżesá slugi Bożego y pieśń Barankowe/ mówiac: Wielkie y dziwne są sprawy twoie/ Panie Boże rozeschnogacy: sprawiedliwe y prawdziwe są drogi twoie Królu wieków. ' Któż sie ciebie bac nie będzie Panie/ a nie wwiełbi imienia twego: ' gdyżes sam 'dobry' iest/ gdyż wszytkie narody przyda/ y przed oczyma twymi sie klaniać beda/ że sie okazały sądy twoie. ' A potymem widzialem/ a oto otworzon iest kościół przybytku świadectwa w niebie: ' A wyszło siedm aniołów/ maiających siedm plag/ z kościoła' obleczonych płó-

Ier. 10. 27.

świąty. G.

z nieba. G.

7 tmem czystym y świętym / y przepa-
sanych okolo piersi złotemi pasy. ¹ A
iedno ze czworga zwierząt dało sie-
dmu aniołom siedm czas złotych/
petnych gniewu Boga żywiącego na

8 wielki wieków. ² A napełnił sie kościoł
D dymu od mająstatu Bożego / y od
mocy iego : a nie mogli nikt wnieść
do kościoła / aż sie skonczyły siedm
plag siedmi aniołów.

* G.

ROZDZ. XVI.

1 A Słyszałę glos
wielki z kościoła/
mówiący siedmi
aniołom : Idź-
cie / a wysłęcie
siedm czas gniewu
Bożego na
2 ziemię. ¹ A wyszedł pierwszy / y wyłał
czasę swą na ziemię : y stała sie stro-
ga y zła rana w ludziach / którzy mieli
ciche bestiię / y w tych którzy sie kła-
3 niiali obrazowi ię. ² A wyłał wtóry
anioł czasę swą na morze / y stała
sie krw iakoby umarłego : a każda
4 dusza żywa / zdechła w morzu. ³ A wy-
łał trzeci anioł czasę swą na rzeki y
źródła wód : y stała sie krw. ⁴ A
5 słyszałem anioła wód mówiącego :
Sprawiedliwys iest Panie / którzys
6 iest / y którzys byl / Święty / którzys to
osadził : iż krw Świętych y Pro-
7 roków wyłali / y dales im krw pic :
bo godni są. ⁵ A słyszałem drugiego
od ołtarza mówiącego : Tak Panie
Boże wszechmogacy prawdziwe y
8 sprawiedliwe sady twoie. ⁶ A wyłał
B czwarty anioł czasę swą na słońce / y
dano mu iest goiaccem trapić ludzic
9 y ogniem : y upaleni byli ludzic w
palenim wielkim / y bluźnili imie
Boże / który ma zwierchność nad tē-
10 mi plagami : ani czynili pokuty aby
mu chwale dali. ⁷ A wyłał piąty an-
ioł czasę swą na stolice bestiię : y sta-
11 lo sie królestwo ię zaciemne / y żywili
iezyki swoje od boleści. ⁸ A bluźnili

Bożę niebieskiego od boleści y ran
swoich / a nie pokutowali od wczyn-
12 ków swoich. ⁹ A wyłał szósty anioł
C czasę swą na one wielką rzekę Eu-
phrates : y wysuszył wodę ię / aby
3 zgotowana była droga królom od w-
schodu słońca. ¹⁰ A widziałem z wst-
smokowych / y z wst bestiię / y z wst fał-
szywego Proroka trzy nieczyste duchy
14 na kstalt żab. ¹¹ Abowiem są duchy
czartów czyniące znaki / y wychodzą
do królów wszytkiē ziemię zgroma-
dzać ie na walkę na dzień wielki
15 wszechmogącego Boga. ¹² Oto ide
iako złodziey : ¹³ Błogosławiony kto
ry cznie / y strzeże śat swoich / aby nie
chodził nago / y nie oglądano fro-
16 moty iego. ¹⁴ A zgromadź ie na
miejsce które zowa po żydowstwu Az-
17 magedon. ¹⁵ A wyłał siódmy anioł
czasę swą na powietrze / y wyszedł
glos wielki z kościoła * od stolice /
8 mówiący : Stało sie. ¹⁶ A stały sie
D łysławice / y głosy / y gromy / y stało
sie wielkie trzesienie ziemi / iakie ni-
gdy nie było odkąd ludzic byli na zie-
mi / takowe trzesienie / tak wielkie.
19 ¹⁷ A stało sie miasto wielkie na trzy
części : A miasta Poganów wpadły.
A Babilonia wielka przyszła na pa-
miec przed Bogiem / aby ię dał ku-
bel winy zapalczywości gniewu ie-
20 go. ¹⁸ A wielka wyspa wciekła / y góry
21 sie nie nalaży. ¹⁹ A wielki grad iako
cetnar spadł z nieba na ludzi : y blu-
źnili ludzic Boga dla plagi gradu :
iż * bärzo wielka była.

* swoich. G.

* wyskła wa
da. G.* którzy wy-
chodzą. G.
* onego wiel-
kiego anioła.
G.* wys. 3. a 3
b Mat. 24. d
42. d 44.
Luk. 12. e 39.
40.* 2. kor. 5. 2 3.
* zgromadził.
G.* niebieski.
G.* plagę iego.
G.

Smok, y be-
stya y fałszy-
wy prorok.
Mat. 24. 24.

13 Y widziałem g ust smokowych / Przez smoka
rozumię sātana : przez bestya Antychrysta :
a przez fałszywego proroka / Ksłodzicie y
ministy Antychrystowe / iako y wyssey 12.
v. 3. y 13. v. 1. y 11. A przez trzy duchy nieczy-
ste / iako sam wyklada / trzy duchy sātani /
któzy beda czynić wielkie cuda / tak zeby y
wybrani / by to mogło bydź / zawiedzeni byli :
któzy żabami sebiecniwym y błotnymi są

przypodobani : iż ich nauki y poduszani
przykre a nieczemne / y do błota nieczystości
y cielesney wolności jawse ciągnąć beda.

19 Miasto ono wielkie / Miasto wielkie
Babilonia znaczy zbór abo zgromadzenie
ludzi potępionych : które sie dzieli na trzy
części : żgota niewiernych / iako są żydzi y
Pogani : heretyków : y slych Katholiców /
abo fałszywych Chrześcianów.

Babilonia.

ROZDZ. XVII.

I
A

Przyśedł ie-
den z siedmi an-
iołów którzy mie-
li siedm czas / y
mówił zemną
mówiąc: Chodź/
okażec potepie-
nie wielkiey wśetecznice/ która sie-
dzi nad wodami wielkimi/ z która
wśeteczeństwo płodziłi królowie zie-
mie/ y opili sie z winą wśeteczeństwa
iēy którzy mieszkają na ziemi. A za-
mógł mie w duchu na puścza. A wi-
działem niewiastę siedzącą na czer-
woney bestiiēy / pełney imion bluź-
nierstwa/ mającey siedm głów/ y ro-
gów dziesięć. A niewiasta przyo-
bleczona była w purpure y w karmá-
zyn/ y vsłocóna złotem/ y diogim ká-
mieniem / y perlami / mając kubek
złoty w ręce swej pełny bzydlivosti
y plugaństwa wśeteczeństwa swoię-
go. A na czole swoim imie napi-
sané: Táiemnicá: Bábilonia wiel-
ka/ matka wśeteczeństw y bzydlivo-
ści ziemie. A widziałem niewiastę
piątą krwią swiętych/ y krwią me-
czenników Jესusowych. A dziwowa-
łem sie wyższawszy iá podziwieniem
wielkim. A rzekł mi anyół: Cemu
sie dziwnieś? Ja tobie powiem tá-
iemnice niewiasty/ y bestiiēy która iá
nosi/ która ma siedm głów y rogów
dziesięć. Bestia któraś widział by-
ła/ á nie iest/ á ma wstąpić z przepá-

2

3

4

B

5

6

7

8

C

*wszystkiey
ziemie. G.

Wśeteczni-
ca Bábilonia
która,
ver. 5. 9. 15.
August. in
Psal. 26.
Tert. lib: 3.
contra Mar-
cion.

6

Y widziałem niewiastę J Przez te niewi-
stę wśeteczna/ Bábilonia/ która siedzi na
siedmi gorách / y ma królestwo nad królmi
ziemie/ Augustyn S. Arctas/ Raymo/ Be-
da y Rupertus pisac na to miejsce/ nie rozu-
miać Rzymu/ ale miasto dyabelskie/ to iest
wszystko zgromádzienie niewiernych y niebe-
żnych ludzi: które pisano S. często Bábilo-
nem zowie/ iē iest przeciwné swiętemu Kościo-
łowi miastu Bożemu/ które Jерuzalem iest
nazwane. A przez siedm gór/ rozumieia w-
szystkie pyśne ludzkie/ á osobliwie króle tego
swiata/ iáko sam Anyół wyklada v. 9. Du-
dzy zaśie/ iáko Tertullian y Hieronym S.
acz przez te wśetecznice Rzym rozumieia:
wsakże nie Kościół Rzymi/ ani Rzym
Chrześciáni/ ale on Rzym stary pogański
máło nie wszystkimu swiatu rostkazujący y
Chrześciány mordujący y prześládujący:
począwszy od Neróna aż do Konstantyna
wielkiego/ pierwszego Cesarza Chrześcián-
skiego. Bo sie tak aż sami Doktorowie wy-

ści/ á pódźcie ná zginienie: y zádzi-
wnia sie mi. skłágcy ná ziemi (któ-
rych imioná nie są nápisáné w księ-
gách żywota od záłożenia swiata)
widząc bestiiá która była/ á nie iest.
A tu iest rozum/ który ma mądrość.
siedm głów: są siedm gór/ ná któ-
rych niewiasta siedzi/ y królów
siedm iest. Piec ich wpádło/ ieden
iest/ á drugi iesze nie przyśedł: á
gdy przydzie/ ná máj czas ma trwac.
A bestia która była á nie iest: á tá-
iest ósma/ á iest z siedmi/ á idzie ná
strácenie. A dziesięć rogów któreś
widział: iest dziesięć królów/ którzy
królestwa iesze nie wzięli/ ále wezmą
moc iáko królowie ná iedne godzinę
zá bestiiá. Ci iedne myśl mają y
moc: y władza swoie bestiiēy podá-
dzą. Ci z Zárántiem walczyć beda/
á Zárántek ie zwycięży: iē iest Pá-
nem ná pány/ y Królem ná król-
mi/ y którzy z nim są/ wezwáni/ wy-
bráni/ y wierni. A rzekł mi: Wody
któreś widział gdzie wśetecznicá sie-
dzi: ludzkie są/ y narody y ięzyki. A
dziesięć rogów któreś widział/ ná be-
stiiēy: ci w nienawiści mieć beda
wśetecznice/ y uczynia iá spustofo-
ná y nága/ y ciáło iēy beda iesc/ á są-
me ogniem spala. Abowiem Bóg
dal w sercách ich/ áby czynili co sie
mu podoba/ áby dali królestwo své
bestiiēy/ ázby sie wypelnili słowá
Bożé. A niewiasta któraś widział/
iest miasto wielkie/ które ma króle-
stwo nad królmi ziemie.

*lecz będzie.
G.
gdzie nie-
wiasta siedzi
ná nich. G.

*y ten iest o-
smy. G.

*z bestii. G.

21. Tim. 6. c
15.
Nu. 19. c 16.

*y resze. G.
y bestii. G.

*á wespolek
sie spiknuli.
G.

kladacia. Tertullian tak/ o Rzymie Chrześci-
iánstkim pisac: Szczęśliwy to Kościół/ do
którego Apostołowie wszystkie náucze ze krwia
swa wylali. A Hieronym S. mówiac: iē
Rzym Chrześciániski/ ono staré bluźnier-
stwo bátwochwalstie ná czéle tego nápisané/
onyl y zniázal wiara y wyznániem Chrystá
paná. Nákoniec sam sie Jan S. deklarue/
iē to mówi o onym Rzymie/ który królmi s-
wiata rostkazował/ y który był piány krwią
swiętych/ y krwią meczenników Pána Chri-
stusowych. Co sie iscie rozumieć nie może iē-
dno o starym Rzymie/ który zá Neróna y Do-
micianá Cesarzów/ mordował swięte me-
czenniki. Náostatek choćabysmy przez te
wśetecznice rozumiełi Rzym iē Chrześci-
iánstki/ iáko dyca sęktarze/ wsakże przecie te-
go nie dowioda/ żeby Rzym miał bydź stoli-
ca Antychrystowa. Bo Antychryst nie tylko
nie będzie w Rzymie siedział/ ále owšem be-
dzie u niego w menawieci/ y będzie z nim
walczył/ y spustoży ii y spali: iáko y Jan S.

Tert. de
prescrip.
Rzymi ko-
ściół nie iest
Bábilonia.
Hier. lib. 2.
contra Io-
uin.
Obia. 17. 5.
ver. 15. y
Rozd. 18. 6.

Antychryst
Rzym miał w
nienawieci.
ver. 12. y 16.
Dan. 7. 24.

troche mżey / y Dániel dosyć iásnie pokázua.
Bo obádwa wspomínáta dziesiáci królów /
którzy beda ná ziemi / w ten czas kiedy 21n

tychyst przydzie: y beda mu poddani / y po
spolu z nim wšetecznicie to jest miasto Rzym
stie spala y spustosza. Vide Bellarm.

ver. 13.

ROZDZ. XVIII.

Potymem wi
dział długiego
ányoła zstepuie
cégo z nieba / má
iącégo moc wiel
ka: y oświećila
sie ziemia od
chwały iego. ¹ Zatrzyfnał w mocy
mówiac: ² Wpadła / wpadła Bábilo
nia wielka / y sstała sie mieszkaniem
czartów / y straża wšego ducha niez
czystego / y straża wšelkiego ptaśtwá
nieczystego y przemierzłego: ³ bo z
winá gniewu poubsztwa iey piły w
šytkie narody: á królowie ziemi w
šeteczenstwo z nią plodzili: y kupcy
ziemscy z mocy rośkošy iey bogatymi
sie sstałi. ⁴ A słyszałem długi głos z
nieba mówiący: Wynidźcie z niéy
ludu mój: ábyscie nie byli wcześni
kami grzechów iey / á žebyście nie od
niesli plag iey. ⁵ Albowiem grzechy
iey przysly / áž do nieba / y wspom
niał Pan ná nieprawości iey. ⁶ Od
dayciež iey / iáko y ona wam odda
wała: á w dwóy nasob dwoiáto od
daycie wedle uczynków iey: W ku
bku którym nálewála / nálewaycie iey
w dwóy nasob. ⁷ Jáko sie wiele wy
nosiła y w rośkošách byla: tyle iey
daycie męti y žalostí: iž w sercu
swym mówi: ⁸ Siedze królowa: á
nie iestem wdowa / y žalostí nie wy
žrze. ⁹ Dla tego w ieden dzień przy
da plagi iey / smierci y smierci / y głód
y ogniem będzie spalona: iž mocny
jest Bóg który ja osadzi. ¹⁰ A beda
plakać / y nád nią bić sie beda królo
wie ziemscy / którzy z nią wšeteczeń
stwo plodzili / y w rośkošách żyli / gdy
wyžrza dym spalenia iey: ¹¹ z daleka
stoiąc prze boiažn męti iey / mówiac:
Biada / biada / miasto ono wielkie
Bábylonia / miasto ono mocné: iž
w iedne godzinie przysedł sad twój.
¹² A kupcy ziemscy plakać beda y ža
łować nád nią: iž towarów ich za
den wiecey nie kupi / towaru złotá /
y srebrá / y kámienia drogiego / y perel
y bisioru / y šárlatu / y iedwabiu / y

karmázyu / y wšelkiego dziewa Tchy
nowego / y wšelkiego naczynia sto
nowego / y wšelkiego naczynia z ká
mienia kořtownego / y z miedzi / y z
želaza / y z marmoru / y z Cynamonu /
y kadzenia / y másci / y kadziola / y wi
ná / y oliwy / y męti czystey / y pseni
ce / y bydla / y owiec / y koni / y kolebek
y niewolników / y duš ludzkich. ¹³ A
owoce požadliwosti duše twey ode
šly od ciebie: y wšytkie rzeczy tłuste
y świetne zginely od ciebie / ani ich
iuz daley znayda. ¹⁴ Kupcy tych rze
czy którzy sie z bogacili / od niéy zdale
ka stać beda dla boiažni męti iey / pla
czac y žaluiać: ¹⁵ á mówiac: Biada /
biada / miasto ono wielkie / które by
ło obleczone w bisior y w šárlat / y w
karmázyu / y było wšlocone złotem y
kámiem drogim / y perlami: ¹⁶ iž ie
dneý godzinie spustušone sa tak wiel
kie bogactwa: y wšelki šternik / y w
šelki po iezierze iezdžacy / y žeglarze /
y którzy ná morzu robia / z daleka sta
neli / y zawołali widžac miéysce za
palenia iego / mówiac: ¹⁷ Którež po
dobné miastu temu wielkiemu: ¹⁸ A
šypali proch ná głowy swe / á placzac
y žaluiać wolali / mówiac: Biada /
biada / miasto ono wielkie / w którym
zbogacili wšyscy którzy mieli okrety
ná morzu / z placéy iego: iž iedneý
godzinie spustušalo. ¹⁹ Rozraduy sie
nád nim niebo y świeci Apostołowie
y Prorocy: iž Bóg osadził sad wáš z
niego. ²⁰ A podniósł ieden ányoł mo
cny kámién iáko by mlynšti wielki / y
wrzucił w morze / mówiac: Tym pe
dem wrzucona będzie Bábylonia
miasto ono wielkie: y iuz daley nie
będzie náleziona. ²¹ A głos cytry
stów / y špiewaków / y ná pišczalce gra
iaćcych y ná trąbie / daley w tobie sly
šan nie będzie / y wšelki rzemiešnik
wšelkiego rzemiešla nieznaydzie sie
wiecey w tobie / y głos mlyná nie be
dzie daley slyšan w tobie. ²² A swia
tłość lámpy nie będzie sie daley swie
ćila w tobie / y głos oblubienca y o
blubienice nie będzie daley slyšan w
tobie: iž kupcy twoi byli kšiažeta
ziemscy / iž czarami twými pobladžili

z drzewa.
G.znay dleš.
G.

dym. G.

¹ moenym
głosem. G.
² Ifa. 21. c 9.
Iere. 51 a 8.
wys 14. b 8.

przyslały. G

G.
Ifa. 47. b 8.

¹⁰ placz y ná
rekaia. G.
¹¹ kupie. G.
¹² co iest biš or
y purpurá,
pátr Luk: 16
19.

wšytkie

August :
quest. 61. in
Genes.

1. Moy. 18. 2.

1. Moy. 19. 1.

Iozu: 5. 14.

y byłem umarły / a otom jest żywy. A prze-
tóż słusnie był napomniany / aby go za Chr-
stusa mi miał ani chwalił. Tak Augustyn S.
na to odpowiada. Powtorze możem odpo-
wiedzieć: iż jeśli Jan wiedział / że to był nie
Chrystus ale Anioł: tedy przecie słusnie
chciał Aniołowi część y pokłon przystoyny
uczynić / iako wiedział iż Abrahām y Loth y
inni Pątryarchowie przed nim czynili. W-
szakże mu Anioł przed sobą padać nie dopu-
ścił / dla wieczności wcielenia Pana Chri-
stusowego. Bo przed przysięciem Pana Chri-
stusowym Aniołowie przed sobą padać do-
puszczali. Ale skoro się Bóg stał ciałem
Kiem / y wszyscy Aniołowie cztowieku w Chri-
stusie klaniać się poczęli / tedy niechcieli wie-
céy / aby się im ludzkie klaniały / a zwłaszcza
Apostołowie y przedmiejscy święci. Te przy-

czynny dają Doktorowie / Beda / Anselmus /
Richardus y Rupertus na to miejsce / y Gre-
ckie przypiski na rozdział dwudziesty y wto-
ry tegoż Obiawienia. y Gregorz S. lib: 27.
Moral: cap: 11. & Homil: 8. in Euan: A wszakże
stad nie idzie / żebyśmy my Kątholicy źle czy-
nili / gdy się Aniołom albo świętym klania-
my. Bo y my słusnie one czcimy / y oni stu-
sime się czci od nas zbranią. Przetoż y samo
że Jan / chociaż tu tuż był wystąpił od Anioła:
Pątray / nie czyni tego: wszakże trochę niżej /
chce się powtorze klaniać temuż Aniołowi.
Bo wiedział / iż y sam dobrze czynił temu sie
klaniając: y Anioł dobrze czynił tęg się czci
zbranią. Gdyż rzec nie możemy / żeby Jan
albo tak przedś zapomniat / albo nie rozumiał
przeestrogi Anielskiej.

Roz. 22. 9.

ROZDZ. XX.

I
A

2

3

4
B

6

7

Widziałem Anioła zstępują-
cego z nieba / ma-
jącego klucze prze-
pąsći / y łańcuch
wielki w ręce swo-
iey. A uchwycił
smoką węzła starego / który jest dy-
abel y śatan / y związał go na tysiąc
lat. A wyrzucił go w przepaść / y zam-
knął / y zapieczętował nad nim / aby
nie zwoził daley narodów / ażby się
wypełniły tysiąc lat: a potym ma-
bydź rozwiązany na mały czas. A wi-
działem stolicę: y vsiedli na nich / a
dano im sad / y dusze pościmanych
dla świadectwa Jęsusowego / y dla
słowa Bżęgo: y którzy się nie kla-
niáli bestii / ani obrazowi ię / y nie
bráli cęchy ię na czoła albo na ręce
swoie: y żyli / y królowali z Chrystu-
sem tysiąc lat. Insiż y umarłych nie
żyli / aż się skończyły tysiąc lat. To jest
zmarłych wstanie pierwsie. Bł-
gosławiony y święty który ma część
w pierwszym zmartwychwstaniu: nad-
tymi która śmierć mocy nie ma: ale
będą kapłani Bżęmi y Chrystus-
wymi: y będą królować z nim tysiąc
lat. A gdy się skończy tysiąc lat /

C

8

9

10

11
D

12

13

14

będzie rozwiązany śatan z ciemnice
swoiey / y wynidzie / y będzie zwo-
dził narody które są na czterech we-
glach ziemi / Gog / y Magog / y
zbierze je na walke / których liczba
jest iako piasek moriści. A wstąpili
na szerokość ziemi / y obtoczyli ob-
swoitych / y miasto umiłowane. A
zstąpił ogień od Boga z nieba / y po-
żarł je: a dyabel który je zwoził /
wzrucen jest w jezioro ognia / y siar-
ki / gdzie y bestia y fałszywy Prorok
będą męzeni we dnie y w nocy na
wieki wieków. A widziałem stolicę
wielką / białą / y siedzącego na nię /
przed którego obliczem wciela zie-
mia y niebo / a miejsce im nie jest zna-
lezione. A widziałem umarłe wiel-
kie y małe stojące przed oblicznością
stolicy / a księgi są otworzone: y d-
ga księga otworzono / która jest ży-
wota: y osądzono umarłe z tego co
napisano było w onych księgach we-
dle uczynków ich. y dano morze w-
marłe którzy w nim byli / y śmierć y
piekło dali umarłe swe którzy w nich
byli / y sadzono każdego wedle uczyn-
ków ięgo. A śmierć y piekło wzru-
cono w jezioro ogniste. Ta jest ś-
mierć wtóra. A który się nie znalazł
napisany w księgach żywota / wzru-
con jest w jezioro ogniste.

* y wynidzie
awodzić. G.

* a jeśli który
G.

Eze. 38. ar.
y 39. a 2.

Tysiąc lat
które.
ver: 3. y 6.

Dusze złych y
dobrych gdzie
są przed
dnem są-
dnym.

2

4

Y związał go na tysiąc lat / Pan Chri-
stus przez asługe meki swey odział moc śat-
nowi na tysiąc lat: to jest przez wszystkie czas
nowego testamentu / aż do przysięcia Antychri-
stowego: kiedy zaśie śatan będzie rozwiąza-
ny / aby ludzkie zwoził: ale na czas krótki / to
jest na półtora lata / przez które będzie
Antychryst panował.

Y dusze pościmanych / To jest / dusze

witych męczenników Pana Chrystusowych /
któzy przez te tysiąc lat / to jest / przez wszy-
tek czas załonu Ewangelicznego / królowa w
niebie z Chrystusem / przed powszechnym
ciat zmartwychwstaniem. Insiż którzy nie
są z liczby wybranych / nie żyją z Panem Chri-
stusem pod tym czasem nowego testamentu:
ale umarli są tak na duszy / iako y na ciele / aż
do dnia sadnego. August: lib. 20. ciuit: D.
cap: 9.

Gog

Gog y Mágog.

7

Gog y Mágogá] Przez Gogá rozumiey Antychrysta / á przez Mágogá woysko tego / i nastroszydy ludzi y narodow / iáko z Tur

ków y Tatarów zebrane. Wo Mágog naród Tatarski w piśmie S. znaczy.

ROZDZ. XXI.

1

Widziałem niebo nowe / y ziemię nową. ² Albo wiem pierwsze niebo / y pierwszą ziemię przeszła / á morza już nie ma.

A

2

¹ A ja Jan widziałem święte miasto Jeruzalem nowe / zstępujące z nieba od Boga / zgotowane / iáko oblubienice ubiana mężowi swemu. ² A słyszałem głos wielki z stolice mówiący : Oto przybytek Boży z ludźmi / y będzie mieszkał z nimi. A oni będą ludem jego : á sam Bóg z nimi będzie Bogiem ich. ³ y ⁴ otrze Bóg wszelką łzę z oczu ich : á śmierci dać nie będzie / ani smutku / ani krzyku / ani boleści więcej nie będzie / iż pierwsze rzeczy przeminęły. ⁵ A rzekł który siedział na stolicy : Oto nowe czynię wszystkie rzeczy.

3

4

B

5

6

7

8

C

9

10

11

D

12

A rzekł mi : Napisz / iż te słowa bardzo wiernie są y prawdziwe. ² A rzekł mi : ³ Stało się. ⁴ Jam jest Alpha y Omega : początek y koniec. Ja pragnącemu dam darmo ze źródła wody żywota. ⁵ Kto zwycięży / odczyszczy to / y będzie iemu Bogiem / á on mi będzie synem. ⁶ Lecz bojaźliwym / y nie wiernym / y obmierzłym / y mężobójcom / y pomurnikom / y czarownikom / y bálwochwalcóm / y wszystkim kłamcom / część ich będzie w jeziersze gorącego ognia y siarki / co jest śmierć wtóra. ⁷ A przyszedł jeden z siedmi aniołów / którzy mieli siedm czas pełnych siedmią plag ostatecznych / y mówił zemną / y mówiąc : Chodź / á okazę oblubienicę małżone Barankowe. ⁸ A zámioż mi w duchu na górze wielką y wysoką : y okazał mi miasto święte Jeruzalem zstępujące z nieba od Boga / ⁹ mające jasność Bożą. á świetność jego podobną kamieniowi kostownemu iáko kamieniowi Jaspidowemu / ¹⁰ iáko kryształ. ¹¹ A miało mur wielki

13

14

15

16

E

17

18

19

F

20

21

22

G

23

24

25

26

27

28

y wysoki / mający bram dwanaście / á na bramach dwanaście aniołów / y imiona napisane / które są imiona dwunastu pokolenia synów Izraelskich. ² Od wschodu / bramy trzy : y od północy / bramy trzy : y od południa / bramy trzy : y od zachodu / bramy trzy. ³ A mur miasta miał fundamentów dwanaście : á na nich dwanaście imion dwunastu Apostolów Barankowych. ⁴ A co mówił zemną / miał miarę trzciną złotą / aby mierzył miasto y bramy jego / y mur. ⁵ A miasto czworokątne / leży / á długość jego tak wielka jest / iáko y szerokość. ⁶ A mierzył miasto trzciną złotą / ná dwanaście tysięcy stáian : á długość y wysokość y szerokość jego równe są. ⁷ A mierzył mur jego sto czterdzieści cztery łokcie / miary człowieka y która jest aniołowa. ⁸ A było budowanie muru jego z kamienia Jaspisu : á samo miasto złoto czyste / podobne szklę czystej. ⁹ A fundamenty muru miasta / ozdobione wszelakim kamieniem drogim. Pierwszy fundament / Jaspis : wtóry / Szafir : trzeci / Kalcidon : czwarty / Smaragd : piąty / Sárdonyx : szósty / Sárdiusz : siódmy / Chrysolit : ósmy / Berillus : dziewiąty / Topázus : dziesiąty / Chrysopras : jedenasty / Jacynt : dwunasty / Amethyst. ¹² A dwanaście bram / są dwanaście perel / każda z osobną : á każda brama była z jednej perły : á wlicá miasta złoto czyste / iáko szkło przezroczyste. ¹³ A kościół nie widziałem w nim. ábowiem Pan Bóg wszechmogący jest kościołem jego y Barank. ¹⁴ A miasto nie potrzebuje słońca ani księżyca / aby świeciły w nim : ábowiem jasność Boża oświeca je / á świeca jego jest Barank. ¹⁵ A Poganie chodźcie będą w świetłości jego : á królowie ziemscy chwale swoje y część do niego przyniosą. ¹⁶ A bramy jego nie będą zamknięte we dnie. ábowiem tam nocy nie będzie. ¹⁷ A przyniosą do niego chwałę y część Poganów. ¹⁸ Nie wni

¹ trzciną. 6. L. G.

² ná dwanaście stáian dwunastu tysięcy. G.

³ Jaspis. G.

¹² Ifa. 60. d. 19

¹⁵ Ifa. 60. c. 11.

² Ifa. 65. c. 17. y 66. g. 22. 2. Piot. 3. c. 13.

³ z nieba. G.

⁴ G. b. Ifa. 25. c. 8. wys. 7. d. 17. G.

⁵ Ifa. 43. c. 19. 2. kor. 5. d. 17

⁶ stałem się. G. d. wys. 1. b. 8. Niz. 22. c. 12.

¹² kryształowemu. G.

Fundament
kościelny P.
Christus y A
płostowie.
I. kor. 3. II.
Ephe. 2. 20.

14

dzie do niego nie nie czystego albo czy-
niącego obrzydłość y kłamstwo / ie-

Fundamentów dwanaście] Nie jestli Jan
S. Pawłowi przeciwny / że dwanaście Apo-
stolów czyni dwanaście fundamentów ko-
ścioła Bożego / a Paweł powiada iż niemaż
inśego fundamentu oprócz Chrysta Pana.
Bo tam Paweł o przedniejszym fundamen-
cie mówi : lecz na drugim miejscu tenże Pa-
weł / iako y tu Jan S. o wtórych fundamen-
tach na Chrystusie założonych rozumieją.

18

dno którzy są napisani w księgach ży-
wota Barankowych.

Złoto czyste] Stan świętych w niebie
iako s. Grzegorz píše / przyrownany jest zło-
tu / perłom y drogim kamieniom / kryształow-
i / szkłu / y rzeczom podobnym : dla czysto-
ści / szczerości / iasności y przezroczystości
ciał wcielbionych. Kedy jednego słowicela
ciało / myśli y sumienie tak otworzyły bez-
dzie drugiemu / iako na tym świecie przez
kryształ albo szkło rzeczy widzimy.

Lib. 18. Mo-
ral. cap. 2.

ROZDZ. XXII.

i
A

Słuchał mi
rzeka * wody ży-
wota / iasna ias-
ko kryształ / wy-
chodząca z stoli-
ce Bożej y Bar-
ankowej. * W

2

pośród ulice jego / y z obu stron rze-
ki dzewo żywota / rodzące owoców
dwanaście / na każdy miesiąc poda-
wając owoc swój / a liście drzewa ku
zdrowiu Pogánów. * A nie będzie *

3

wiecey żadne przeklectwo : ale stolicą
Bożą y Barankową w nim będą / a

4

śludzy jego służyć mu będą. * A oglą-
dając oblicze jego : a imię jego na ich

5

czolach. * A * noc wiecey * nie będzie :
a nie trzeba im będzie światłości

6

świecie / ani światłości słoneczney :
bo ie Pan Bóg oświecać będzie / y

7

królować będą na wieki wieków. * A

8

rzekł mi : Te słowa barzo wierné są y

9

prawdziwe. A Pan Bóg duchów

10

proroctkich posłał anioła swego aby

11

okazał sługóm swym co sie ma stać

12

w rychle. * A oto przychodzi rychło.

13

Błogosławiony który zachowawa

14

słowa proroctwa ksiąg tych. * A ia

15

Jan którym słyszał y widział to. A b

16

gdy słyszał y widział / wpadłem a-

17

bym się pokłonił przed nogami anio-
ła który mi to pokazywał. * A rzekł

18

mi : Patrz żebyś nie czynił / bom jest

19

spółsluga twój / y bráciey twej pro-

20

roctów / y tych co chowają słowa pro-

21

roctwa ksiąg tych. Bogu się kła-

22

niay. A rzekł mi : Nie pieczętuy słów

23

proroctwa ksiąg tych. abowiem czas

24

Bogu się kłaniay] Nie rzeczone : Panu

25

Bogu twemu samemu będziesz się kłaniał :

26

iako rzeczone : A temu samemu będziesz stu-

27

żył : co po Grécu jest λατρεύεις. Bo tak

1

blisko jest. * Kto skodzi / niech iesze
skodzi : a kto jest w plugawstwie / niech
iesze plugawieć : a kto sprawiedliwy
jest / niech iesze * będzie vsprawiedli-
wion : a święty / niech iesze będzie
poswiecon. * Oto przychodzi rychło /
a zapłata moia zemna jest / abym od-
dał każdemu według uczynków jego.

2

* * Jam jest Alpha y Omega / pierz-

3

wy y ostatni / początek y koniec.

4

* Błogosławieni którzy * omrwiają

5

śwaty swoje we krwi barankowej / aby

6

władza ich była nad drzewem żywo-

7

ta / a żeby weszli przez bramy do miá-

8

sta. * Na dworze psi y czarownicy / y

9

niewośtydlowi / y mężobójcy / y bálwo-

10

chwalcy / y każdy który miluje / y króty

11

czyni kłamstwo. * Ja JESVS po-

12

stałem anioła mego / aby to wam swia-

13

deczył w kościelech. Jam jest korzeń y

14

zaranna. * A duch y oblubienica mó-

15

wią : Przydź. A kto słyszy / niech mó-

16

wi : Przydź. A kto pragnie / niech

17

przydzie : a * kto chce / niech bierze

18

wode żywota darmo. * Abowiem o-

19

świadczam sie każdemu słuchającemu

20

mu słów proroctwa ksiąg tych : Je-

21

śliby kto przyłożył do tego : przyłoży

22

Bóg nań * plagi opisane w tych ksie-

23

gach. * A jeśli by kto wziął słów ksiąg

24

proroctwa tego / odeymie Bóg część

25

tego / y z tych które są napisane w tych

26

księgach. * Mówi który świadectwo

27

dać o tym : Jaiste przyde rychło :

28

Amen*. Przydź Pánie Jesu. * Łá-

29

stá Páná nášego Jesusa Chrystusa

30

z wami wshykłimi. Amen.

31

Kowa służba nikomu innemu iedno samemu

32

Bogu jest powinna. Prze co potępiamy bál-

* czyni sprá-
wiedliwość.
G.

11a. 41. b 4.
y 44. a 6.
wys. 1. b 8. y
21. b 6.
* zachowywa-
ją przykazá-
nie jego. G.

11a. 55. a 1.

* siedmiu plag
opisanych G.

* Jaiste. G.

A tym

* czys. G.

* tam. G.

21a. 60. d 20
* tam G.

b. wys. 19. b
10.

Nie samemu
Bogu kła-
niac się ma-
my.

R E I E S T R

Rzeczy przednieyszych y potrzebnieyszych,
które sie w Bibliiéy y w Annotáciách
zamykają.

Pierwsza liczba Rozdział / á wtóra / y trzecia kiedy sye
tráfi/ wirsz y Annotacya przy nim pożąluie.

A.

A A R O N.

Dány Moysesowi za towarzysza Exo. 4. 14
Ná káplánstwo z ceremoniami poświęco-
ny Leu. 8. Num. 3. 10. Deu. 8. 5. Zyd. 5. 4.
Tak Bóg rozkázal Exo. 29.
Jego káplánstie sáty Exo. 28.
co znaczyly Deut. ná koncu.
Káplánstwu iego nieposlušni nieslychá-
smiercia starani Num. 16/ 3.
Káplánstwo cudem lasti kwitnacy pos-
twierdzone Num. 17. 5.
Wiecznym prawem ná káplánstwo wziął
ofiaty y pierwoctiny Num. 18. 8.
Od Lewitów z dziesięcin dziesięcin
Num. 18. 26.
Po ofierze błogosławi ludowi Exo. 9. 22.
Umárł. Num. 20. 28. y 33. 36. Deut. 10
6. y 32. 50.
Nástąpił ná káplánstwo Eleázár. Num.
20. 26. Deut. 10. 6.
Zálecenie Aaroná Eccles. 45. 7. 8.

A B E L.

Spráwiedliwy Matth. 23. 35.
Od brata zabity Gen. 4. 8. 1. Jan 3. 12.
O nim czytay Luk. 11. 51. Zyd. 11. 4. y 12. 24.

Abrahám.

Syn Tháre ma žone Sáre Gen. 11. 29.
Wychodzi z oyczyny do Chánaán Gen. 12. 4.
Jdzie do Egyptu Gen. 12. 10.
Wraca sie do Chánaán Gen. 13. 1.
Wybawia Lothá z poimánia Gen. 14. 14
Wziął obietnice o nasieniu Gen. 15. 4.
y 17. 16. y 18. 10.
Wziąwszy znáť przymierza obżezanie ná-
zwány Abrahám/ Gen. 17. 5.
Modli sie za Sodomczyki/ Gen. 18. 23
Vrodził mu sie Izáák/ Gen. 21. 2
Gotów iest ofiarowac Izááká/ Gen. 22. 9

Posyla sluge po žone Izáákowi/ Gen. 24. 4
Przysięgając czemu reke kładł pod biodrie/
Gen. 24. 2

Czemu žone zwal siostry/ Gen. 12. 13
Czemu druga žone poial/ Gen. 25. 1
Oycem iest wiela narodów y wszytkich wie-
rzacych Gen. 17. 5. Izai 51. 2. Mat. 3. 9.
Luk 19. 9. Jan 8. 39. Rzym. 4. 11. 17. Gal. 3. 8
Widział dzień Chrystusów. Jan 8. 56.
Chrystus byl pierwey niżli sie Abiam on ná
rodził. Jan 8. 58.
Synowie Abrahámowi wedlug ciála.

Jan 8. 33. 37.
Wedlug wiary y uczynków. Jan 8. 39.
Rzym. 4. 2. y 9. 7. Gal. 3. 7.
Nie Luterska ale Kátholicka wiara byl w-
spráwiedliwiony. Gen. 15. 6. Rzym. 4. 24.
Z uczynków vspráwiedliwiony. Gen. 15. 6.
Ják. 2. 21.
Z takich uczynków byl vspráwiedliwiony.

Rzym. 4. 1. 2.
Czemu on sam byl pierwey vspráwiedliwio-
ny niż obżezány. Rzym. 4. 11.
Proroziem napierwey nazwany. Gen. 20. 7.
Abrahámowe lono/ Luk. 16. 22. 26. Gen.
37. 35. y 42. 38

Abfalon.

Syn Dawidów/ 2. Król. 3. 3.
Zabíł brata swego y wciekl/ 15. 3.
Wraca sie do oycá/ 14. 21, 23
Krolestwo oycu odeymnie/ 15. 6
Trzema włóczyniami zabít/ 18. 14

Achab.

Król zlosliwy Izráelski 3. Król. 16. 29. 30
Zwycięzył Syriczyki/ 20. 20. 29
Z porady žony zabíł Nabothá/ 3. Król. 11. 2.
Strzala przebity/ psi króu iego liža/ 22. 38
wedlug proroctwa Jeliášowego/ 21. 19
Synowie iegy y dóm wszytek zginál/ 4. Kr. 10. 7. 11

Achan

Achán.

Wkłamionowany o światokradztwo/ Jos. 7.
25. 1. Par. 2. 7. w Dolinie Acor. Jos. 7.
24. y 15. 7. Isai. 65. 10. Of. 2. 15.

Achitophel.

Davidów sekretarz przysłał do Absalomá/
2. Król. 15. 12.

Dáie ráde niebożna/ 16. 21
Obiecił sie/ 17. 23

Adam.

Stworzony od Boga/ Gen. 1. 27. Luk. 3. 38
W ráiu posádzony z dzewa vmietności
ieść mu zázazano/ Gen. 2

Z namowy żony przestąpił przykazanie y z
ráiu wyrzucon/ 3. 6. 23. Of. 6. 7

Umárt Gen. 3. 5. Rzym. 5. 14. 1. Kor. 15. 22
Pogrzebion ná łysej górze/ Gen. 14. 15. Jan

19. 17.

W nim wszyscy zgrzesyli Rzym. 5. 12
W nimże wszyscy umieráią/ Rzym. 5. 14.

1. Kor. 15. 22.

Wtóry y ostateczny Adam/ Rzym. 5. 15. 18.
Imię to Adam co znaczy/ Jos. 14. 15

Aegypt.

Aegyptzka niewola przepowiedziána/ Gen.
15. 13

Poczelá sie/ Ezo. 1. 8. 13. Dzie. 7. 18
Wyzwolenie obiecáne/ Gen. 15. 16. 48. 21. 50

14. Ezo. 3. 17. y 6. 6

Wychodzą z Egiptu/ Ezo. 12. y 13. y 14.
Num. 33. 1. Deut. 16. 1. Of. 13. 4. Mich. 6. 4

Chcá sie wpomie wrócić do Egiptu/ Ezo.
14. 11. y 16. 3. y 17. 3. Num. 11. 5. y 14. 4. y 20. 3

Przeciw Egiptowi prorokują/ Isai. 19. 1. 11.
18. y 20. 3. Jer. 43. 20. y 44. 30. y 46. Eze.

29. y 30. y 31. y 32.

Wyprowadzenie z Egiptu często przypomi-
ná iáko naroyssé dobrodziejstwo. Ezo.

20. 2. Leu. 22. 33. y 26. 13. Deut. 4. 37. y 5. 6.

y 7. 8. y 8. 14. y 16. 6. Judith 2. 1. 6. 8. 1.

Król. 10. 18. 4. Król. 17. 7. Mich. 6. 4.

Egyptskie plagi/ Ezo. 7. y 8. y 9. y 10. y 11.
Egipt wzięty od Króla Bábylonskiego/ 4.

Król. 24. 7. Jere. 46. 2.

Aegyptianie walczą z Judą/ 2. Par. 12. 2
Do Aegyptu wcieli Chrystus przed Herodem

Matth. 2. 13

Agabus prorok.

Przyšly głód przepowiada/ Dzie. 11. 28
A poimanie Pawła s. Dzie. 21. 10

Agág.

Król Amálechitów poimány od Sáulá/
1. Król. 15. 8

Zábity od Sámuela/ 1. Król. 15. 33.
Według prorocstwa/ Num. 24. 20

Agár.

Sarzyna służebnica porodziła Ismaelá/
Gen. 16. 15

Wypędzoná z synem/ 21. 14. Gal. 4. 30. (19.
Agarencyki Rubenitowie porázili. 1. Par. 5.

Agrippá.

Król Dzie. 25. 13
Słucha Pawła/ Dzie. 26. 2

Máło nie został chrześcianinem/ Dzie. 26. 28

Achimelech.

Káplan dáie chlebá pokládnego Dawido-
wi/ 1. Król. 21. 6

y Miecz Goliathów/ 21. 9

Zábity 22. 18. nazwany Abiás/ 14. 3. Abiás
thár/ Márc. 2. 26.

Alexándria.

Alexándryski Kościół czemu pierwsé miey-
sce po Rzymstüm otrzymał/ list 1156.

Alphæus.

Oćiec Jákubá Apostolá/ Matth. 10. 3.
Már. 3. 18. Luk. 6. 15. Dzie. 1. 13.

Ammon.

Syn Lotów y cótki iego/ Gen. 19. 38
Ammonitóm broniá wnisdź do Kościoła/

Deut. 23. 3. 2. Eedr. 13. 1.

Zwycięzeni od Izraelá/ Sedz. 11. 32. 1. Król. 11
11. 2. Król. 8. 12. y 10. y 12. Przeciw Ammo-

nitóm prorokują/ Psal. 82. 8. Jer. 49. 1.
Ezech. 21. 20. y 25. 2. Amos 1. 13.

Anániás.

Ananiás y Saphirá naglá śmiercią skaráni/
Dzie. 5. 5. 10

Prze złamanie ślubu y światokradztwo/
Dzie. 5. 2

Anathema.

Co znaczy/ Num. 21. 3. Jos. 7. 2.

Anyól.

Anyołowie są słudzy Boży/ Psal. 102. 20.
Dan. 10. 13. y 14. 15. Zyd. 1. 7. 14. Obiá.

1. 20. y 7. 11.

Náturá ich/ Sedz. 13. 18. Psal. 103. 4.
Mowá/ Zách. 1. 9. Modlitwá/ Zách. 1. 12.

Pokarm/ Tob. 12. 20.
Zárośe widzą oblicze Bożé/ Matth. 18. 10.

Widzenia Anyelskie/ Dan. 8. 15.
Wkazał sie Josephowi/ Mat. 1. 20. y 2. 13. 19.

Zácháriášowi/ Luk. 1. 11.
Máriety Pánnie/ Luk. 1. 26.

Pásterzóm Luk. 2. 9.
Niewiástóm v grobu/ Matth. 28. 5

Magdalenie/ Jan 20. 12.
 Wywiódł Apostoły z ciemnice/ Dzie: 5. 19.
 Mówił do Philippa/ Dzie: 8. 26.
 I do Korneliusza/ Dzie: 10. 3.
 Wywiódł Piotra z ciemnice/ Dzie: 12. 7.
 Mówił do Pawła/ Dzie: 27. 23.
 Janowi od Boga przyniósł objawienie/
 Objaw: 1. 1.
 Z Moyszešem mawiali/ Dzie: 7. 30.
 Przez rece ich zakon podany/ Dzie: 7. 38. 53.
 Gal: 3. 19. Zyd: 2. 2.
 Aniołowie klamali się Panu Chrystusowi/
 Zyd: 1. 6. Zyd: 1. 6.
 Który ie stworzył/ Kol: 1. 16.
 I służy mu/ Math: 4. 11. y 26. 53. y 28. 2.
 Mar: 1. 13. Luk 22. 43. Jan: 1. 51.
 I są mu poddani/ I. Piotr 3. 22.
 Z nim przyszedł na sąd/ Math: 16. 27. y 25.
 31. Mar: 8. 38. Luk: 9. 26. 2. Thes: 1. 7.
 I zgromadzą ludźie na sąd/ Math: 13. 49.
 Mar: 13. 49.
 Aniołowie służy y ludziom/ Zyd: 1. 14.
 Bo każdy człowiek ma anioła stróża/ Mar:
 18. 10. Dzie: 1. 13. Psal: 33. 8. y 54. 19. y 90. 11.
 Aniołowie cieśa/ Tob: 12. 17. Math: 28. 5.
 Mar: 16. 6. Luk: 2. 10.
 Upominają/ Gen: 19. 15. Exo: 13. 20. To: 12. 6.
 Odwodzą od grzechu/ Num: 22. 32.
 Strąca niebożne/ Math: 28. 4.
 Równia się z pokuty ludzi/ Luk: 15. 10.
 Modlitwy ludzkie Bogu ofiarują/ Tob:
 12. Dzie: 10. 3. Objaw: 8. 3. 4.
 Dusze dobrych zanosią do nieba/ Luk: 6. 22.
 Ale po sądzie ostatecznym wrzuca do pie-
 ka/ Math: 13. 50.
 Niewiedzą o czasie dnia sądnego/ Math:
 24. 36. Mar: 13. 32.
 Aniołom pokłon przystoyny/ Jos: 5. 15.
 Przeczy jako niechcą od ludzi być chwale-
 ni/ Objaw: 9. 10.
 Niebożenstwo Aniołów iakie zakazane/
 Kol: 2. 18.
 Aniołów wpad/ Job 4. 18. y 15. 15. Isa: 14. 9.
 Ezech: 28. 17. Jan: 8. 44. 2. Piot: 2. 4.
 Sedz: 6. Objaw: 12. 8.
 Dziewięć chorów anyelskich/ Ephes: 1. 21
 Aniołów świętych wyzywać zwyczaj/ Job: 5. 1.
 Gen: 48. 16.
 Saduceusowie niewierzili żeby był który
 anioł albo Duch/ Dzie: 23. 8.
 Aniołowie sli są czartowie/ 2. Kor: 12. 7.
 Math: 25. 41
 Którzy się w anioły światłości przemienia-
 ją/ 2. Kor: 11. 14.
 Chrystusa kusił/ Math: 4. 3.

I Pawła S. 2 Kor: 7.
 I inne wierne kusa/ I Kor: 7. 5. I. Thes: 3. 5
 Objaw: 23. 10.
 Ogień piekielny im zgotowany/ Math: 25.
 41. 2. Piot: 2. 4. Jud: 6. Pátrz Dyabel.
 Anna.
 Porożini potepia Ewangeliki dzisieysze/
 Luk: 2. 36.
 Annas.
 Naroyssy kapłan/ Luk: 3. 2. Jan 18. 13.
 Dzie: 4. 6.
 Antichrist.
 Róg málucski v Daniela/ Dan: 7. 3.
 Ostatni król po rosytkich/ Tamże.
 Nie przyszedł aż królestwo Rzymskie wstanie/
 Dan: 7. 3. 2. Thes: 2.
 Antichristów początek podły/ Dan: 11. 21.
 Sadnego Boga nie będzie chwalił/ Dan: 11. 37
 Młozym Antichristów co znaczy/ Dan: 11. 38.
 Antichrist iako z bogacił heretiki/ Dan: 11. 34
 Bedzie jedna osoba albo jeden człowiek/ 2.
 Thes: 2. 3. Objaw: 13. 1. 5.
 Wyniesie się nad wselakię Boga/ y bez
 dzie siedział w kościele Jerolimskim iak
 to Bóg/ 2 Thes: 2. 4.
 Jeden jest przedniejszy/ ale mniejszych wie-
 le/ I. Jan 2. 18. 22. y 4. 3. 2. Jan 1. 7.
 Napánować pulczwarta lata/ Dan: 7. 25.
 Math: 24. 22. Mar: 13. 20. Objaw: 11. 2.
 3. y 13. 5. y 12. 6.
 Przed samym dniem sądnym/ Math: 24. 29
 Przyszedł w imie swoje/ a Zydzi go przyma-
 za Messyasa/ Jan 5. 43.
 Imie iego/ Objaw: 13. 18
 Piątno albo cęcha iego/ Objaw: 13. 16
 Stolicą iego będzie w Jeruzal: Objaw: 11. 8
 Cuda ię iakie beda/ Mat: 24. 24. 2. Thes: 2. 9
 Królowie iego przedniejszy/ Ezech: 38. 2
 Obraz iego/ Objaw: 13. 15
 Jest brzydliwoscia spustoszenia/ Mat: 24. 15
 Rzym będzie miał w nienawisci y spustoszy
 ji/ Objaw: 17. 6
 Antichristem żaden Papięz nie był/ Pátrz
 Papięz
 Antyochia.
 Miasto gdzie naprzód wierne nazwano
 chrześciani/ Dzie: 11. 26
 Apollo.
 Wymowny y wczony chrześciani/ Dzie: 18
 24. I Kor: 1. 12 y 3. 4 y 15. 12
 Apostól.
 Wielki jest Christus/ Zyd 3. 1.
 Apostol

Apostól co znaczy/ **Mát: 8. 2 Luk: 6 13**
 Apostolów wezwanie/ **Mát: 4. 19**
 Wybieranie z uczniów/ **Mar: 3. 1. 3 Luk: 6 13**
 Urząd/ **Luk: 9 2**
 Moc/ **Már: 3 15 Luk: 9 1**
 Opowiadanie słowa Bożego/ **Már: 16 20**
 1 Jo: 1. 1
 Opuścili wszystko/ **Mát: 19 27 Mar: 10 28**
Luk: 18 28
 Wadziłi się o przelozęństwo/ **Máth: 18 1 y**
20 24 Mar: 9 33 Luk: 9 46 y 22 24
 Póki niedoskonali byli/ **Mát: 20 24**
 Odmiana ich po przyjeściu Duchá swiętego/
Dzie: 4 11
 Jedni żón nie mieli/ á dudy miarowy opus-
 ścili **Máth 8 14 1 Kor 4. 5**
 Wbostwo slubili/ **Máth 19 27**
 Beda sadzić żydy/ **Máth: 19 28**
 Postani ná wszytek świat ná kazanie **Mát:**
28 19 Már: 16 15 Luk: 24 46 Jan 15 16 27
y 20 21 Dzie: 1 8 y 10 42
 Wboztwo ich/ **Dzie: 3 6**
 Státeczność/ **Dzie: 4 8 y 5 29**
 Cuda/ **Dzie: 5 12**
 Dekreta/ **Dzie: 15 28**
 Czyli nie samy wiary/ ále pokuty y dobrych
 czynków/ **Dzie: 20 21 y 24 25 y 26 20.**
 Przecz samych 12 Apostolów miał ná wie-
 czerzy/ **Máth: 26 20**
 Tánże ie káplany czynił/ dájac im moc po
 swięcániu y ofiárowániu ciála y krwi swo-
 iey. Tánże.
 Apostolowie świecili y stánowali káplany
 po kóścielech. **Dzie: 14. 22.**
 Wstáwy Apostolskie. **1. Kor: 7. 12.**
 Apostolowie są fundámentem kóścioła.
Ephes: 2. 20. Obiá: 21. 14.
 Ewángeliá pisáli rózcey ná fercách / niżeli
 ná księgách. **2. Kor: 3. 3.**
 Nie wszyscy równi. **2. Kor: 12. 11.**
 Miewáli y księgi. **2. Tym: 4. 43.**
Archelaus.
 Król miásto Herodá oycá swég **Mát: 2. 22.**
Aristarchus.
 Wiezien z Páwlem. **Kol: 4. 10.**
Artaxerxes.
 Król Perski zabrania budować kóścioła. **1.**
Esd: 4. 21. Potym dopuszcza. 1. Esd: 7.
Assuerus.
 Król Perski wielki bankiet zgotował. **Esth:**
1. 3. wziął Esther za żonę. Esth: 2. 9. 17.
 Zostáwił Dáriusza syná królem. **Dán: 9. 1.**
Assur.

Syn Semá syná Noego postánowił króle-
 stwo Assyryjskie. **Gen: 10. 22. 1. Pár: 1. 17.**
 Assyryjskie woysto ányót poráził. **4. Król:**
19. 37. 2. Pár: 32. 21. Isá: 37. 36. Eccl: 48.
24. 1. Máth: 7. 4.

Athalia.

Córá Amos królá Izráelskiego. **4. Król:**
8. 26. wygubiłá potomstwo królewskie.
4. Kr: 11. 1. króluie šest lat 1. Pár: 22. 12.
 Zabita. **4. Król: 11. 16. 20.**

Atheny.

Miásto Gréckie gdzie téż náuczal Páwel.
Dzie: 17. 16.

Azya.

Do którey Pan piérwey nie dáł isdż Páwlo-
 wi. **Dzie: 16. 6. wśátc tam potym wczyl.**
Dzie: 19. 20.

Baal.

Jest bálwan Samárytanów. **3. Król: 16. 31.**
 Oltarz Báalów wymrócony. **Sedj: 6. 25. 30.**
 Báalowi Ministrowie pobićci. **3. Król: 18.**
40. 4. Król: 10. 25. y 23. 5.
 Báal co znaczy. **Sedj: 9. 4. Rzym: 11. 4.**

Babilonia.

Miásto wielkie królestwo Antychrystowe.
 Obiá: **14. 8. y 16. 19. y 17. 6. y 18. 19.**
 Mátká wśeteczénstvá. **Obiá: 17. 6.**
 Upadek iey przedki. **Obiá: 14. 8. y 18. 2. 21.**

Babilonska niewola.

przepowiedziána. **Leuit: 26. 31. Deut: 4.**
26. y 28. 36. 4. Król: 20. 17. Isá: 5. 13. 19.
Jer: 13. 19. 24. y 16. 9. y 20. 4. 6. Ezech:
7. y 12. y 22. 5. Mich: 3. 12. y 4. 10.
 Początek niewolę. **4. Król: 34. y 35. 2.**
Pár: 36.

Wybáwienie y koniec niewolę. **1. Esd: 1 y 2**
 Przyczyna niewolę. **4. Król: 17. 7. 13. 18.**
 Przeciw Báilonowi. **Psa: 135. 8. Isá: 13. y**
14. 2. 4. y 21. 2. 9. y 47. Jer: 25. 12. y 50. y 51.
Bárucl 4 27. Obiá: 14. 8. y 16. 19. y 17 y 18.

Balaam.

Przenáiety áby zlozczył Izráelitóm. **Num.**
22. y 21.

Czy go Pan co ma mówić. **Num: 23. 5. 26.**
 Náuká iego falszywa. **2. Piotr: 2. 15. Jud:**
wierś 11. Obiá: 2. 14.
 Zgośenie iákie wpuszczał między żydy/
 Obiáw: **2. 14**

Bálwan.

Bálwanem co písmo zowie. **Madr: 14. 12.**
 Bálwany rózne od obrazów. **Ezo: 20. 4.**

Escher 14. II.

Bálwan iest obraz Boga fałszywego prze-
tóż nie nie iest. 1. Kor: 8. 4. y 10. 19.

Prociwy nie przeciw obrazom nie mówią/ tyl
ko przeciw bálwánóm. Baruch 6. 3.

Bálwochwálstwo zowie cudzołóstwem Of:
1. 2.

Bálwánów poczetek y przyczyna. Madr:
14. 15.

Bálwochwálstwo zakazane. Exod: 20. 4.
Dzie: 21 25. 1. Kor: 10. 7. 1 Jan 5. 21.

A używanie pokarmów bálwánóm ofiaro-
wanych. Dzie: 15. 29 y 21. 25.

Przeciw sumnieniu y zgorzemu inszych. 1.
Kor: 8. 7. 9 Obia: 2. 20.

Báltházár.

Król widzi reke pisząca na ścienie. Dán: 5. 5.
Zábity y królestwo otrzymał Dáriusz. Dán:

5. 30 y 6. 1.

Bárnabasz.

Zaplate rolę kładzie przed nogi Apostolskie
Dzie: 4. 37.

Przywiódł Pawła do Apostolów. Dzt: 9. 27.
Posłan do Antyochii. Dzie: 11 22.

Bafni.

Do których sie niewierni obracają. 2 Tym:
44.

A wierni sie ich wystrzegac mają. 1 Tym:
4. 7. 2 Piotr: 1. 16. 1 Tym: 1. 4.

A zwłaszcza Żydowskich. Tit: 1. 14.

Bestie.

Cztery w Dániela znamięnia/ czterech
królestwo sukcesyja. Dán: 7. 3.

Bestie dwie co znamięnia/ Obi: 13 1.
Zbestiami niemamysie okrutnie obchodzić/

Gen: 33 13 Exo: 23 12 Num: 22 23 Deut:
5. 14 y 22. 10 Przy: 12. 10 Ecl: 7. 14.

Bestialstwa karanie Leuit: 20 15.

Biada.

Komu y za czym przychodzi. Num: 22 29
Ecl: 4. 10 y 10 16 Isai: 4 y 3. 9 y 5. 8 y 6. 5

y 10. 1. Jer: 4. 31 Ezc: 6. 11 Of: 7. 13 Joel 1
15 Mat: 11. 21 y 18. 7 y 23. 13. y 26. 24.

Białégłowy.

Służyły Panu Chrystusowi y slugóm tego.
Luk: 8. 3. 1 Kor: 9. 5. Pátrz niewiasta.

Bezenstwo.

W piśmie s. zalecone/ Gen: 18 pátrz czystosc
Bezenstwo káplánstie Luk: 1 23 Pátrz ká-
plan.

Biskup.

Obieranie Biskupa dobrego. Isai: 22. 20.

Matth: 20 23.

Ślego karanie Isai: 22 19.

Urząd Biskupi iest rzadzić kościół Boży.
Dzie: 20. 28.

A dobrze rozbiierać słowo prawdy. 2 Tym:
2 15.

Niedostátki nápráwować y stanowić kápła
ny po mieściech. Tit: 1. 5.

A páść trzode Bożą im polecony 1 Piotr:
5. 2 Jan 10. 4.

Biskupi nastąpili ná miejsce Apostolów.
Luk: 10. 1.

Są od káplánów różni Dzie: 14 22.
Wisitacy ich Dzie: 15 36.

A błogosławieństwo. Matth: 19 15.
Są pośrednikami 2 Kor: 5. 20.

Są gwiazdy kościelne Obia: 1 20.
Trzyma ie Pan Chrystus w rece swojey.

Obia: 2. 1.
Chocia żli mają assystencja Duchá s. Jan
11. 51.

Dopuszczający heretykom zwodzić będą ka-
rani Obia: 2. 20.

Biskup niema bydz dwóiożenia/ 1 Tim: 3 2
Bierz mowanie.

Jest iednym Sakramentem/ Jan 7 30
Dzie: 8. 17 Żyd: 6. 2

Duch S. ná nim dawan bywa ná vmocnie
nie wiernych/ Dzie: 8 17

Páwel dawał ten Sakrament/ Dzie: 19 6
Blizni.

Blizni nasz kto iest/ Luk: 10 29 36
Stáranie o nim rozkazane/ Ecl: 17. 12

Nie obrażać go/ Lew: 19 13 y 25 13 Deut: 19
14 Tob: 4 16 Prou: 2 29. y 14 21 Ecl: 19

20. y 6. 1. 1 Thef: 4. 6
Nie mamy go nienawidzić/ Lew: 19 17

Nie gárdzić nim/ Mal: 2 10 Ecl: 7 12 y 8
6 y 11 2 Matth: 8 10 Rzym: 14. 3

Nie posadzać go/ Luk: 6 37 Rzym: 14 4
Jan: 4 11

Wspomagać go/ Deut: 3. 18 y 22 1 Przy: 24
11 Ecl: 4 9 y 29 13 y 41 26 Rzym: 14 2

Gal: 6. 1. 1. Jan 3 16 Iud: 22.
Znosić go/ Rzym: 15. 1

Strzedz sie go/ Eccles: 9. 21. Jerem: 9. 4.
Mich: 7. 5.

Cieszyć go/ Eccles: 7. 38. y bronić/ Exo: 2. 11.
Czynić mu dobrze/ Przy: 2. 27

Kto obraża blizniego biada mu. Abac 2. 5.
Náwrócić go/ Jak: 5. 19

Jáko sie z nim obchodzić/ Matth: 7. 12.
Rzym: 15. 7

Z bliznim prawde mówić/ Ephes: 4. 25
Miłować go/ Pátrz miłosc blizniego.

Blogosławienstwo.

Chrystusowe skuteczne natury odmienia /
 Már. 8. 7. (Skup.
 Blogosławienstwo Biskupie / Pátrz Bi-
 Osmioro blogosławienstwo / Máth. 5. 3
 Blogosławienstwa którym czlowiek czlo-
 wiekowi blogosławi sposób / Gen. 48. 15.
 Num. 6. 23. 3. Król. 8. 55.
 Blogosławienstwo stworzenia wśelátiego
 Pátrz świecenie.
 Blogosławienstwa tym którzy chowają przy-
 kazania Boże / Ezo. 23. 25. Deut. 8. 7. y II.
 27. y 28. 2.

Bluznierstwo.

Grzech ciężki / Máth. 12. 31. y 15. 19. Judæ 10.
 Karanie bluznierstwa / Leu. 24. 13. 4. Król.
 19. 35. 2. Mácháb. 9. 28.

BOG iest.

To świadczą stworzenia / Isai. 40. 26.
 Mádr. 13. 15. Rzym. 1. 20.
 O natury swej to czlowiek znać moze / Psal
 93. 8. Job 35. 10. y 36. 15.
 Kto tego przy / Salony iest / Psal. 13. 1
Boże imię.

Imię Boże / Jam iest / którym iest / Ezo 3. 14
 Stąd imię dydowskie nim / Istny / Gen. 2. 4.
 Ezo. 3. 14. Psa. 22. 19.
 To imię Boże / imieniem Abdonay pisano wy-
 raza / które teraz heretycy Jehowaz zowia /
 Gen. 2. 4. Ps. 70. 4. Ezo. 6. 3.
 Imię to swoje kiedy Bóg oznaymił / Ezo. 6. 3.
 To imię w Grackim przekłádają κυριος á po-
 polsku Pan / Gen. 2. 4. Ezo. 6. 3.
 Tym imieniem pisano nikogo nie zowie tyl-
 ko Boga z istności. Jer. 33. 6

Boza natura.

Bóg duchem iest / Jan 4. 24.
 Bóg światłością iest / 1. Jan 1. 5

Bóg ieden iest,

Bóg w istności ieden / Deut. 4. 35. y 6. 4 y
 7. 9. y 10. 17. y 32. 39. Mádr. 12. 13. Isai.
 37. 16. y 43. 10. y 44. 6. 24. y 45. y 46. 9.
 Már. 12. 29. Jan 17. 3. 1. Kor. 8. 6. y 12
 6. Gal. 3. 20. Eph. 4. 6. 1 Tim. 2. 5.

**Iednego tylko Boga chwalic
 mamy.**

Jż tak Bóg sam rozkazał / Deu. 6. 13. y 10. 20
 Máth. 4. 7. Luk. 4. 12.
 Bóg nie dał nikomu swojej chwały / Isai.
 42. y 48. II.
 Bóg zakazał inšeg boga oprócz stworzyciela
 chwalic / Jer. 10. II.

Bóg inšego Boga oprócz siebie nie obie-
 cował / y owšem zakázował / Isai. 45. 1.
 y 46. 9.

Ani Boga ani zbawiciela nie kazał znać in-
 šego oprócz siebie iednego / Ose. 13. 4
 Chrystusa chwalimy jż iednym Bogiem
 iest / Deut. 6. 4

Proroicy inšego Boga oprócz iednego swo-
 rzyciela nieznali / ani o nim prorokowali.
 Jer. 10. II.

A tak bezbożnie Nowochrześceny czynią /
 którzy dwu Bogów wprowadzają / Jere.
 10. II.

**W Bogu iednym, iest więcéy osób
 niz iedná.**

Jż Bóg na kilku mieyscach mówi o sobie
 iáko o wielu / Gen. 1. 26. y 3. 22. y II. 7.
 Isai. 6. 8.

Ze też w Bostwie iest różność person Bo-
 Źkich / piše Przypo. 10. 4.

Tych person w Bostwie iest trzy.

Dla tego sie Bóg Abrahámowi wkazał w
 trzech osobách meŹkich / Gen. 18. 1. 2.

Jż iáś też widział iednego Boga we trzech
 osobách siedzącego / Isai. 6.

Tóž widział tenże prorok / Jza: 48 16

Té persony są okázané y figurowane przy
 chryście Chrystusowym / Mat: 3 16 Mar:
 1. 10. 16.

A na przemienieniu iego / Math: 17 5

Trzy Bożkie persony mianowane.

W imię Oycá / y Syná / y Duchá świętego /
 Máth: 28 19

Tákże wspomina Chrystus / Jan 14 10 16
 y 15 26

Páwel S. Rzym: 8 II y II 36 2 Kor: 13 13
 Ephe: 2. 18. Gal: 4. 6.

Trzey są w niebie / Ociec / Syn / y Duch S.
 1 Jan 5. 7.

Sam Ociec z Synem y z Duchem S. iest
 Bóg prawdziwy / Jan 17 3

Sam Bóg iest Tróycá S. 1 Tim: 1 17

Jedność person w Bostwie / 1 Kor: 2 12
 Obiáw: 4 8 Jza: 6.

Bóg w ányolách.

Jáko był y mówił / Gen: 18 2 Ezo: 32

Bóg sam przedwieczny iest Mesi-
 aszem ábo Chrytusem naszym ,
 Pátrz / Chrytusem Bóg Izráelski.

Jż sam Bóg osoba swoją miał przysóć na
 świat y zbawić nas / Jza: 35 4 y 52 6

Sam Bóg Pan zastępów posłany na świat

Zach: 29 Izá: 48 16
 Bóg Izraelski miał być widziány ná ziemi
 y mieszkac między ludźmi/ Báruc: 3. 36
 Ze Bóg przyiał naturę naszą y ostał sie dla
 nas człowiekiem/ Jan 1. 1. 2. 14
 Ze będąc w postaci Bożej wziął postać słuz
 gi/ Phil: 2. 6
 Bóg sam Izraelski w naturze naszej miał
 dla nas wciérpieć y wmrzec/ Zach: 12. 10
 Bóg krewią swoją własną nas dostał/
 Dzie: 20 28
 Sam Bóg za nas duszę swoją położył/ 1 Jan
 3. 16
 Pan chwały jest wkrzyżowan/ 1 Kor: 2 8
 Psal: 9. 5. 10

Bóg własnie rodzi.

Bo od wieku rodzi mądrość y słowo swoje/
 który jest Syn iego/ Przyp: 8. 22. Jan 1. 1
 Ze z istności swej rodzi/ Psal. 109. 3
 A jest oycem y syná ma/ Przyp. 30. 4. Jan 17. 6

Bogami ludzie nazwani.

Względem wrzedu ábo mocy która od Bo
 ga maia nie względem natury ábo chwały.
 Tak Mózesa Bogiem zowie / Ero. 7. 1
 A sedzie/ Ero. 22. 6

Boga Widziec.

Żaden w tym śmiertelnym żywocie widzieć
 nie może/ Ero. 33. 20. Jan 1. 18. y 6. 46.
 1. Tim. 6. 16. 1 Jan 4 12.
 Boży był iako widział Mózese / Ero 33. 23
 Widział Boga w zwierzęchnich figurách/
 Jakób Gen: 32 30 Izáas Rozd: 6
 Widziemi też Bogá wiara/ 1 Kor: 13 12
 Widziány też Bóg w człowieczeństwie/ Jan
 4 9 8 Báruc: 3 36 (18 10
 Widzą Boga w istności Aniołowie/ Mat:
 Widzą go y świeci/ Matth: 5 8 1 Jan 3 2
 1 Kor: 13 14

Bóg jest wszechmogący.

A nie mu nie jest niepodobno/ Gen 17. 1.
 y 18. 14. y 35 11 y 43 14 48 3 Num 11 23
 Madr: 17 22 Job 42 2 Isai: 40 10 y 46
 9 y 50 2 Jer: 32 17 Matth. 19 26 Mar:
 10 27 Luk. 1 37 Ephe: 3 20 Obia: 16 7
 Bóg wszystko rzadzi,
 A spráwuje według wolę swej/ Gen: 45 5 y
 50 19 Deut: 8 18 Madr: 12 13 Tob 7 12
 Job 9 5 y 12 13 Psal: 102 19 y 113 3. Przyp:
 10 22 y 16 4 9 Isai: 26 16 Jerem: 10 23
 Matth: 6 33 y 11 26 y 20 14 Luk: 12 31
 Jan 5 17 Rzym: 9 15

Wieczny jest.

Początku ani końca nie mający/ ále on sam

jest początkiem y końcem / Gen: 21 33
 Ero: 15 18 Job 36 26 Izai: 41 4 Rzym:
 16 26 Dyd: 1 8 Obia: 8 17 y 21 6

Wie, slyczy.

A widzi wszystko/ Ero: 3 19 Num: 12 2 Deut:
 31 21 1 Krol: 2 3 Job 14 6 y 22 11 Psal:
 7 10 y 32 3 Przypow: 5 21 y 15 3 Izai:
 29 15 y 40 27 Jer: 1 5 y 7 11 Matth: 6
 4 y 21 2 Mar: 2 8 y 14 13 Luk: 22 10
 Jan 1 47 y 2 24 y 16 30 y 21 17 Dzie: 15
 8 Rzy: 8 27 Ephe: 4 13 13 1 Thes: 2 4 1

Bóg y boskie rzeczy.

Nie mogą być rozumem ludzkim ogarnio
 né/ Ero: 33 20 3 Krol: 3 5 Job 32 8 Psal:
 93 10 Isai: 22 22 Matth: 11 25 y 13 11 Luk:
 24 45 Jan 1 10 y 3 3 y 6 44 Dzie: 16 14.
 Rzym: 11 33 1 Kor: 8 9 Gal: 1 12 Obi: 3 7.

Jest nie zmierzony.

A nie ogarniony 3 Krol: 8 27 2 Par: 2 6
 Job 11 8 Psal: 138 7 Isai: 6 3 y 66 1 Jer:
 23 24 Madr: 1. 7 Matth: 5 35 Dzie: 7 48
 y 17 24.

Wymalować Boga.

Jako możemy Dan: 7 9 Dzie: 17 29
 Boswa żaden obraz wyrazić nie może Isai:
 40 18 Dzie: 17 29
 Patrz obraz.

Boży dóm.

Bogá żadne miejsce nie ogarnie 3 Krol: 8.
 Dóm Boży co jest Gen: 28 17
 Jako Bóg mieszka w kościołach / Dzie: 7
 48 y 17 24
 Dóm modlitwy jest dóm Boży/ Isai: 56 7
 Matth: 21 13 Mar: 11 17 Luk: 19 46

Bogów wiele.

Falszywych/ Dzie: 14 11 12 13 y 19 26 27
 Rzym: 1 23 1 Kor: 8 5 y 10 20 Gal: 4 8

Bóg światá.

Tego sátan/ 2 Kor: 4. 4 Patrz Dyabel.
 Bóg bzuch/ Phil: 3 19

Bogáci.

Jako sie máia przeciw w bogim zachować/
 Leuit: 25 35 Deut: 15 7 Job 31 16 Psal:
 61 11 Przyp: 14 31 y 17 5 y 19 17 Eccl:
 4 4 y 7 35 Isai: 23 18 Matth: 6 19 y 19 21
 Luk: 14 13 y 16 y 18 22 Dzie: 2 45 y 4
 24 1 Tim 6 Patrz iálmuzná.

Przeciw bogaczóm.

Niepobożnym/ 1 Krol: 25 2 Job 20 19 y
 27 Przyp: 23 4 y 28 8 20 Eccl: 6 1
 Isai: 5 8 y 32 9 Jer: 15 13 Amos 6 1 y 8
 4 Luk: 6 24 y 16 19 24 Jak: 5 1 Patrz

Łąkomstwo.

Bogactwa cielesné.

Tu zostana/ Job 27 19 Przyp: 11 14
Przeszkadzając do doskonałości/ Mátth: 19 21
Már: 10 21.
A słowu Bożemu/ Łuk: 8 14
Nienawiść czynią/ Gen: 26 7
Bracia wódzcy/ Gen: 36 7
Złościwe są/ Eccl: 40 22
Niebezpieczne/ Mátth: 6 24
Marność ich/ Eccl: 2 4
Bóg je dacie/ Przyp: 10 22
Nie dusić w nich/ 1 Tim: 6 16 Psal: 61 11

Bogactwa duchowné.

Łaski Bożej Ephes: 1. 7 y 2. 7 y 3. 8
A dziedzictwa swietym zgotowanego/ Ephes: 1. 18 y 3 16

Boiazn.

Bogá sie bać/ y przed oczymá go mieć mamy/ Gen: 22 12 y 31 49 Ero: 1 17 y 20 20 Deut: 4 9 y 6 2 13 y 10 12 20 Jos: 24 14 Job 1 8 y 28 28 Psal: 26 1 y 32 8 y 33 8 y 110 1 Przyp: 1 7 y 3 7 y 9 10 Eccl: 1 12 y 2 7 12 18 Jsa: 8 5 y 41 10 Jer: 10 7 y 32 19 Mátth: 10 28 Luk: 12 5 1 Piot: 2 17 y 3 15 Obia: 14 7.

Boiaźni Bożej pożytek y zalecenie/ Gen: 20 9 Psal: 111 2 y 102 17 y 124 1 Przypo: 10 27 y 14 27 y 19 23

Przywileje boiających sie Bogá pieciorakie/ Psal: 24 12

Boiaźni Bożej przykłady/ Ero: 1 17 y 14 31 3 Król: 18 3 2 Pár: 19 7 Tob: 1 y 2 9 y 3 18 Judith 8 8 Job 31 23 Jone 1 16 Pr: 31 30 2 Mách: 6 30 Luk: 2 25 Dzieci: 8 2 y 9 31 y 10 2 35

Boiaźnia meki y nadziei zapłaty máia bydy ludzie odwodzeni od złego/ a przyprowadzeni do dobrego/ Gen: 35 5 Ero: 23 27 Leu: 26 36 Deut: 2 24 y 11 25. Jos: 2 9 y 10 10 1 Król: 7 10 Psal: 9 20 Jer: 49 37 Mátth: 3 24

Boiaź y troskanie nie jest przeciwne wierze y nadziei/ Psal: 2 11 Eccl: 9 1 2 Eccl: 5 5 Rzym: 11 20 1 Kor: 9 27 y 10 12 Phil: 2 12 y 3 11 Tyd: 3 14 y 3 14 y 4 1 1 Piot: 3 17
Boia sie dobrych y złi/ y máia je w rzeczywistości/ Gen: 20 8 Ero: 14 25 1 Król: 18 12 4 Król: 1 14 1 Mách: 3 25 y 12 28 Már: 6 20 Dzieci: 5 13 y 16 29

Bracia.

Chrystusowi według ciała/ Mátth: 12 46 y 13 55 Már: 3 31 y 6 3 Luk: 8 20 Jan 2

12 y 7 3 5 10.

Według ducha/ Mátth: 12 49 y 25 40 y 28 10 Már: 3 34 Luk: 8 21 Jan 20 17 Tyd: 2. 12

Bracia sobie są wsiyscy Chryścianie/ Mátth: 23 8 Jan 21 23 Dzieci: 1 16 Czego pełno w liściach Apostołów

Bratem też pismo s. zowie ciałowietą tegoż narodu/ Dzieci: 7 23

Bratá grzeszącego iako pozyskawac/ Mátth: 18 15 Luk: 17 3

Bratu kájącemu sie odpuszczac/ Mátth: 18 21 Luk: 17 3

Brakowac personami.

Nie godzi sie/ ani Bóg bratnie/ Leu: 19 15 Deut 1 17 y 10 17 1 Król: 16 7 Mách: 6 8 Job 34 19 Przyp: 18 5 y 24 23 Eccl: 35 15 Jsa: 11 3 Mách: 2 9 Mátth: 22 16 Mar 12 14 Luk: 20 21 Dzieci: 10 34 Rz: 2 11 Galát 2 6 Ephes: 6 9 Col: 3 25. 1 Piotr: 1 17 Ják 2 1. 9

Brakowanie potarmów/ Pátrz potarmy Brzemie.

Chrystusowe lekkie/ Már: 11 30

Ciekie Pharyzeusowie kładli ná ludzie/ Mátth: 23 4

Káždy bżemie své ponieście/ Gal: 6 5

Jedni drugich bżemiona nosić mamy/ Gal 6 2 Rzym: 15 1

Budowanie.

Wierni są budowaniu Bożym/ 1 Kor: 39

A domem duchownym/ 1 Piotr: 2 5

Wybudowanie ná fundamencie proroekim y Apostołów/ Ephes: 2 21

A ná opoce Pietrze/ Mátth: 16 18

Gruntowné budowanie/ Luk: 6 48

Budowanie kóciół/ stół/ spitalów/ Luk: 7 5

Buduje dom komu Pan Bóg/ kiedy rozmnaża iego familię/ Ero: 1 22 2 Król: 7 11

Budny.

Smiałość iego y swietokradztwo w pisma falsowaniu/ Mátth: 1 23 Rzym: 9 5

Niesłusnie gani tłumacza Łacinskiego/ Jan 12 35

Pismo mieśa/ Dzieci: 1. 1 Swietokradztwo iego/ 1 Kor: 10 9

C.

Cálowanie.

Swiete było y wiernych znakiem pokoju y miłości/ Luk: 15 20 Dzieci: 20 37 Rzym: 16 16 1 Kor: 16 20 2 Kor: 13 12 1 Thes: 5

26 i Piotr: 5 14 Gen: 29 13 45 14 48 10
 48 34 Exod: 4 27
 Cálwie niemiasta nogi Chrystusa: Luk: 7. 38
 Cálowanie nóg Chrystusowych y Papiestich
 Dzie: 4 37 Izá: 49 23
 Cálwice Judas Chrystusa wydaie / Máth: 26 49
 Mar: 14 44 Luk: 22 47

Celnicy.

Co zacz byli / Máth: 9 10
 Rádžili sie Janá / Luk: 3 12
 Do Jesusa sie zgromadzali / Máth: 9 10
 Luk: 5 29
 Z nich Mátheus wezwány ná Apostolstwo /
 Máth: 9 9
 Záchęs ná wiare / Luk: 19 2
 Cíwprędžili Pháriseuse do królestwa Bo-
 žego / Máth: 21 31 Luk: 7 29
 Anád Pháriseuse vspráwiedliw: Luk: 18 14
 Kósciotowi nieposlušni máia bydž iáko
 niezbožni celnicy / Máth: 18 17

CEPHAS, pátrž Piotr.

Ceremonie

Albo zwierzchnie obzedy kóscielné / zámždy
 byly.
 Noé ofiárowal ná oltarzu / Gen: 8 20
 Melchised: ofiárowal chléb y wino / Gen: 14 18
 Abrahám bydleá ofiáruie / Gen: 15 9
 Obzezáné Bóg ná znák przymierza wsta-
 wil / Gen: 17 10
 Abrahámá Bóg chwali dla Ceremoniy zá-
 chowanych / Gen: 26 5
 Jákob poswiecił kámién ná znák Domu
 Božego / Gen: 28 11
 Jákob oltarz postáwil / Gen: 33 20
 Béránek wtelkonocny / Exod: 12
 Moysesowi rostkánie wczyc ceremoniy /
 Exod: 18 20
 Káze sie ludowi gotowác przez dwá dni do
 sluchánia zakonu / Exod: 19
 Inszych ceremoniy sielá / Lew: 8 34 9 9 10
 19 12 14 23 24 Num: 15 0 4 45 46
 47 Máth: 2 11
 Ceremonie stározaonné czworákcie / list 15
 Ceremonie ku czci Sákrámentów / list 16
 Ceremoniy nášych czé nie wypisúie / támže.
 Moc stánowienia ceremoniy w kóscie: tám.
 Ceremonie náše od Apostolów wzięte / tám-
 že / y 1 Kor: 11 34
 Ceremonie zakonné mogly bydž do czásu
 od wiernych zátzymáné / Dzie: 21 24
 Ceremonie žydowskie á nie Chrzesciánskie
 odzúconé / Rzym: 14

Cherubim.

Strzeže Káin / Gen: 2 24

Obrazy Cherubimów / Exod: 25 18
 Malowane w osobách dzieci z skrzydlami /
 Exod: 26 31

Chléb.

Chleby pokládne czemu ták nazwane / Exo:
 25 30

Chorobá.

Chorob przyczyna grzechy / Exo: 15 26 Lev:
 26 16 Num: 12 Deut: 7 15 28 27 2 Król:
 24 13. 4 Król: 5 27. 2 Par: 21 18. Jan 5
 14 49 3. 1 Kor: 11 30
 Choroby niektóre od sátaná / Lu: 13 16 Job 1
 Choré náwiédžác y ciešyc / Gen: 48 1 4 Kró 8
 29 9 13 14 Job 2 11 Psal: 40 4 Eccl 7 3
 Eccl: 7 38 Máth: 25 37 40 Jan 11 3 9 12 9
 2 Kor: 1 4
 W chorobie iáko sie świeci zachowali / Gen:
 49 4 50 14 Deut: 31 1. 6 Jos: 13 9 23 24
 1 Król: 12. 3 Król: 2 1 7. 2 Par: 32 24 Tob:
 4 Izá: 38. 1 Mácháb: 2 49 Jan 5 7

CHRISTVS.

Obiecany Adámowi z nasienia niemiésćie-
 go / Gen: 3 15
 Abrahámowi / Gen: 12 3 9 17 19 21 22 18
 Izáákowi / Gen: 26 4
 Jákobowi / 28 14 49 10 Num: 24 17
 Dawidowi / 2 Król: 7 13. 1 Par: 22 10 Psal: 2
 9 21 109
 przez Moysesá / Deut: 18 18
 Izáiasá / 7 15 9 8 3 9 6 y 11 10 28 16 40
 9 42 19 45 19 46 13 9 49 16 50 5 52 10
 59 20 53 60 19 62 11
 Jeremiašá / 23 5 9 30 9 33 15
 Ezechielá / 17 22 9 34 11 15 9 37 24
 Dánielá / 7 13 9 24
 Micheasá / 5 1 Agg: 28 Zách: 2 10 9 38 9 9
 Malách: 3 1

Christusem wedlug obietnice
 miał bydz sam Bóg Izráelski.

Ták obiecal przez Izáiasá / przysdž w oso-
 bie swoiey y zbáwié nas / y tego przysćia
 dáł pewné znáki / Izá: 35 4 y przez Záchá-
 riasá 2 8 11

Z tym Bóg posláł Janá Chrzćicielá aby
 gotowál dióge Bogu Izráelskiemu / y á-
 by przysćie iego opowíadał / Izá: 40 1 3
 Malách: 3 1 Luk: 1 17

To Káznodžicióm opowíadác kázal iż Bóg
 sam miał przysdž / y bydž Pásterzem ná-
 šym / Izá: 40 10

A lud nie inszego Boga czekał tylko Boga
 Izráelskiego / Izá: 25 9

Tenže Bóg Izráelski powíada o sobie / iż

miał

miał przysdż zakryty y bydż zbawicielem
 naszym/ *Izā: 45 14*
 A iemu sie wśelkie kolāno miało klaniać iā
 to prawdziwemu Bogu Izraelskiemu/
Izā: 45 24
 Nādro Bóg Izraelski miał sie narodzić mā
 luczkin/ *Izā: 9 6*
 A miał sie narodzić w Bethlehem/ ten któ
 ry przed wieki był/ *Mich: 5 2*
 Tenże sam który przez proroki mówił/ miał
 chodźć po świecie Ewāngeliā opowia
 dając/ *Izā: 52 6*
 Bóg sam Izraelski w naturze nášey miał
 bydż przekłoty y wkrzyżowany/ *Zāch: 12 10*
 Bóg sam Izraelski miał bydż widziāny nā
 ziemi y między ludźmi mieszkāć/ *Bārū: 3*
36 Zāch: 2 8 11
 A miał bydż zwāny Jehowa/ co właśnie znā
 czy Boga z istności/ ā tāk y Christus miał
 bydż Bogiem z istności/ *Jer: 33 6 Zāch:*
2 8 Izā: 12 1 y 25 9
 Christus iest onym Bogiem Izrael
 skim który sie obiecowal przysdż.
 Naprzód to o nim piśe/ *Jan 8* że Christus
 iest on Bóg Izraelski/ którego Izāiaś
 chwale widział/ *Izā: 6 1 Jan 12 41*
 A Pāwel S. powiāda/ iż Christus náš iest
 onym Bogiem Izraelskim/ który stworzył
 niebo y ziemię/ y wśytko/ *Do Tyd: 1 10*
Pśāl: 67
 Tenże mówi/ że Pan Christus iest onym
 Bogiem Izraelskim którego Tydowie nā
 puszy kusili/ *1 Kor: 10 9*
 A iż Christus iest onā opokā duchownā któ
 ry był z Tydāmi nā puszy y prowadził ie/
 tāmże
 Ewāngeliściowie świādczą iż Christus iest
 onym Bogiem Izraelskim/ przed którym
 Jan Chrzēciēl miał droge gotować/
Māth: 3 3 Mar: 1 4 Luk: 1 76 Jan: 1 23
 Jeseze Pāwel S. twierdzi iż Christus iest o
 nym Bogiem Izraelskim/ który w Izāia
 śā obiecowal/ *Izā: 45 23* Jemu sie wśel
 kie kolāno klaniać miało/ *Rzym: 14 11*
 A wśem tenże zowie go Bogiem nawys
 szym który iest nādewśytkim/ *Rzym: 9 5*
 A Bogiem z natury ābo z przyrodzenia/
Phil: 2 6
 A Bogiem wielkim/ *Tit: 2 13*
 A Tomāś S. iāśnemi słowy wyznał go bydż
 swoim Bogiem/ który nie był inśy iedno
 Izraelski/ *Jan 20 29*
 Zowie go też Jan S. Bogiem prawdziwym
 y żywotem wiecznym/ *1 Jan 5 20*

Bogiem wśechmogącym/ który był/ który
 iest/ y który ma przysdż/ *Obiāw: 4 8*
 Kterō iego iest kterō Boga Izraelskiego/
Dzie: 20 28
 A Dusā iego iest dusā Boga Izraelskiego/
 która zā nas położył/ *1 Jan 3 16*
 Onże będąc Pānem chwały iest wkrzyżowa
 ny/ *1 Kor: 2 8 Pśāl: 9 5 10*
 Christus iest stwórzyciel.
 Stworzył wśytko stworzenie/ *Jan 1 3 10 9*
5 19 Bāruch: 13 12 *Przypo: 8 30*
 Stworzył niebo y ziemię/ *Tyd: 1 2 10*
 Anyōły wśytkie/ *Kol: 1 16 17 18*
 Człowiekā/ *Gen: 1 26*
 Prorocy też inśego Boga nie obiecowali
 tylko stwórzyciela/ *Jere: 10 11*

Christus Syn Boży.

Rodzony Bóg z Boga/ *Iśāi: 12 2*
 Rodzona mādrosć iego/ *Przypo: 8 24 25*
 Rodzone wyobrażenie iego/ *Mādr: 7 25*
 Wyrażony obraz istności Bożej/ *Tyd: 1 3*
 Rodzone Słowo Boże/ *Jan: 1 1*
 Rodzony Syn z żywota Bożkiego/ *Pśāl: 27*
9 109 3 Tyd: 1 5
 A wśem Jednorodzony/ *Jan: 3 16*
 Prawdziwy Syn Boży/ *1 Jan 5 20*
 Własny/ *Rzym: 8 32* y sam sie czynił wła
 snym Synem Bożym/ *Jan: 19 17*
 Synem nād Anyōły zacnieyszym/ *Tyd: 1 5*
 Christus przedwieczny Syn Boży.
 Jest nāpiēwśy y ośtātni/początek y koniec.
Iśāi: 44 6 Obiā: 1 8 18 y 2 8 y 22 13
 Był przed Abiāhāmem/ *Jan: 8 58*
 Rodzony przed Luciferem *Pśāl: 109 3*
 Wrodzony przed wśem stworzeniem/ *Kol:*
1 15 Przypo: 8 22
 Był piēwśy w niebie nż sie ośtał człowie
 kiem.
 Był przed wśemi wieki/ *Jan: 1 9 17 5 Luk:*
10 18 Tyd: 1 23 y 7 3 y 13 8 1 Jan: 1 1
 Miał chwale w Oycā przed wieki/ *Jan 17 5*
 Rodzony od dni wieczności/ *Mich: 5 2*
 Jest żywotem wiecznym/ *1 Jan: 1 2 y 5 20*
 Jest spōłwieczny Oycu/ *Tyd: 1 3*
 Bogiem y Pānem iāko go Bóg uczynił/
Dzie: 2 36

Christus Syn Boży iednēy istności
 z Oycem y iemu we wśem
 równy.

Bo iest ieden Bóg z Oycem/ *Jan 10 30*
y 14 7 9
 A iedno z Oycem istnościā natury/ *Jan*

10 30 y 149 10.
Bo ma spólna istność y naturę z Oycem /
Jan 16 15.

Przeto się czynił Bogu równym / Jan 5 18.
W nim mieſzka zupełność Boſtwa ciała /
Koł: 2 9

A iſt Bogu Oycu równym / Phil: 2 6
Jan 16 15.

Acz iſt mnieyſzy ſt strony człowieczeńſtwa /
Jan 14 28 Matth: 27 16 A tak Oycu
będzie poddany / 1 Kor: 15 28

Chryſtufowá Mądrość.

W nim ſą wſytkie ſkárby mądroſci y umie-
iećnoſci ſkryte / Koł: 2 3

Wiedział wſytko / Matth: 20 2 Jan 16 30
y 21 17 Már: 2 8 Obia: 2 23

Jako niewiedział o dniu ſadnym / Már: 13 31

Jako ſie pomnażał w mądroſci / Luć: 2 52

Chryſtufowá chwala.

Chwala go Aniołowie / Tyd: 1 6 Jan 12
41 Obia: 4 8

Kłania mu ſie wſelkie kółato / Rzym: 14
11 Phil: 2 10

Chryſtufa wzywać mamy / Jan. 14 14 Dzie:

A Szczepan go wzywał / Dzie: 7 59 9 14

A Páwel / 2 Kor: 12 8

A Jan S. / Obia: 22 20

Chwały Chryſtufowej / Pſal: 44 3

Chryſtus Bóg y człowiek praw-
dziwy.

Jż będąc Bogiem ſstał ſie ciałem / Jan 1 14
Będąc tu w ciele był záraz y w niebie we-
dług Boſtwa / Jan: 3. 13. y 9.

Był Synem Bożym y ſynem człowieczym /
Jan 9. 35.

Będąc Bogiem / Kręw y duſze miał / Dzie:
20. 28. 1. Jan 3. 16.

Według ciała wrodził ſie z Oyców y był
Bogiem nad wſytkimi / Rzym: 9. 5.

Jest naſieniem Abrahánowym á przecie
był przed Abrahámem / Jan 8. 58. Gen:

23. 18.

Jest plodem Dawidowym / y Jehowá /
Jere: 23. 6. y 33. 16.

Pátrz Chryſtus Bogiem Izráełſkim.

Chryſtufowé narodzenie.

Poczety z Duchá S. Matth: 1. 20. Luć: 1. 35.

Narodził ſie z Pámmy / Iſai: 7. 14. Matth: 1.
25. Luć: 1. 31. y 2. 6. 7. 11. Gal. 4. 4.

W mieſcie Betlehemie / Matth: 2. 1. Luć: 2.
6. Jan 42.

Kół narodzenia tego / Luć: 2. 1.

Od początku ſwiátá / Liſt 61.

Pożytki wcielenia Chryſtufowég / Pſal: 84 11 Chryſtufów rodzaj.

Chryſtus z domu Dawidowégó pokolenia
Juda / Matth: 1. 16

Rodzay Chryſtus czemu ráczey przez linia
Jozephá niż Mártiey wilięza / Matth: 1 16

Pokolenie Juda królowało áż do 1. yſſeia
Pána Chryſtufowégó / Gen: 49 10

Chryſtus bez grzechu.

O tym maſ Jan 8 46 2 Kor: 5 21 1 Piotr:
22 1 1 Jan 3 5 Tyd: 4 15 y 7 26

Chryſtus iſt Odkupicielem ná-
ſzym.

O tym ná wielu mieyſcách á oſobliwie
Rzym: 3 23 24 25 Rzym: 5 17 18 19 1 Kor.

6 20 Tit. 2 14 Tyd. 9 12 1 Piotr. 1 18 Iſ-
ſai. 49 26

Krwia ſwoia omyl nas y dał ſámego ſie-
bie zá nas / Obia: 1 5 Ephes. 5 25 1 Jan

2 2 y 4 10 Ephes 2 13 14 Colof 1 13 14
y 2 14

Nie tylko zá grzechy ále y zá karanie grze-
chu cierpiał y doſyć uczynił / Iſai: 53 4 5

Pſal: 68 51 Piotr: 2 24 Rzym: 8 32.

Chryſtus náſz Poſrzednik.

Jednacz y przyczyna / Jan 10 7 y 14 6 Dzie:
4 12 Rzym: 3 25 y 5 2 y 8 34 Gal: 3 20.

Eph: 2 14. 17. Koł: 1. 20. 1 Tim: 2. 5. Tyd: 7
24 y 8 6 y 9 15 y 12 24 1 Jan 2 1 y 4 10.

Dla czego po śmierci ſſąpił do piekła /
Dzie: 2 27 31 Luć: 16 22

Chryſtus wſtąpił ná niebioſá.

Wſátkże iſt w niebie y w S. Sákrámencie /
Dzie: 3 21.

Jest ná niebie záraz y ná ziemi / Dzie: 9 4
W inſym kſtalcie iſt w Sákrámencie /
Már: 16 12

Chryſtufa tam ábo ſám wſázującym wierzyć
nie mamy. Matth: 24 23 Már: 13 21

Luć: 17 13

Chrzesciánin.

Od Chryſtufa od krzyżma y od krzyża názwá-
ny / Dzie: 11 26 y chrzeſciánin mówić ma-
my / á nie chryſtiánin.

Chrzeſciánie ſwietymi názwáni / Dzie: 9 32
Rzym: 1 7 y 12 13 y tak częſto w liſciách

Apoſtolſkich.

Chrzeſciánin winien wyznawać Chryſtufa
Luć. 12 8

A tak żyć iáko żył Chryſtus / 1 Jan 1 7 y 2 6
Znáć prawégó chrzeſciánina / 2 Jan 6

ſaſywi chrzeſciánie / Tit: 1. 16. Jáń. 2 19

1 Jan 2. 3.

Żaden heretyk nie jest chrześcjaninem /
Dzie. 11 26.

Nie samą wiarą ale y czynki chrześcjaniz-
nem czynią / 1 Kor. 7 19.

Chrześcjanstkie bogactwa / 1 Kor. 3. 21.

Obyczaje / Rzym. 12. 9 Tit 3 1. 2 Pet. 1. 5
Oreże / 2 Kor. 10 3

Staránie / 2 Kor. 5 9 Phil. 3 10. 2 Kor. 3. 18

Śalecenie / Dzie. 15. 26. 1 Thes. 1 3. 2 Thes. 1
3. 3yd. 10 32.

Miłość / Dzie. 20 37 y 25 5 y 28 15. 1 Kor.
15 17.

Pozdrawianie chrześcjanstkie / Rzym 7

1 Kor. 1 3 y 16 23. 2 Kor. 13 13. Gal. 1 3

y 6 18. Ephes. 1 2 y 6 23. Phil. 4 23

1 Thes. 5 28. 2 Thes. 3 17. 1 Tim. 1 2. 2

Tim. 4 22. 2 Petr. 1 2. 2 Jan 3. 3 Jan 14

Chlubá.

Żaden sie nie ma sam w sobie chlubić /

1 Kor. 10 29. 2 Kor. 12 1. Przyp. 26 1.

A nie czynić dla próżney chwały / Phil. 2. 3

Alle kto sie chce chlubić w Pánu sie chlubić
ma / 1 Kor. 1 31. 2 Kor. 10 17. Phil. 3 3.

Rzym. 5 11.

A w znáomości Bogá / Jer. 9 23

A w krzyżu Chrystusowym / Gal. 6 14

A w każdym smutku / Rzym. 5 3

A ze młodości ábo niedostátków swoich / 2
Kor. 12 9

A to w nádzieie chwały synów Bożych /

Rzym. 5 2

Chwałá.

Chwały Bożey we wszystkich szukać mamy /

Jos. 7 19 Psal. 115 1. Matth. 6 9. Jan

9 24 1 4 Dzie. 3 12. 1 Kor. 6 20 y 10

31. Phil. 1 27 Kol. 3 17 Tit. 2 10

Chwałá dwoiáka / iedná Boska / látria / á
długá stworzeniu przywoita / dulia.

Matth. 4 11. Már. 7 6

Którzy Bogá vszy tylko chwala / Mat. 15. 8

Ciało Chrystusowé.

Ciało Chrystusowé ma być Boską czią
chwaloné / Matth. 2 11

Może być tedy y iáko chce / Matth. 19 26

Jáko nád przyrodzenie po wodzie chodźilo /
tákwchodźilo y zámknionými dzwiami /

y jest zupełné pod osobą málutkiego chle-
bá / Matth. 17 26

Jáko mogło być ná iednym mieyscu záraz
z drugim ciálem / tákwmoże być záraz nie

ná iednym mieyscu / Jan 20 19

Ciało Chrystusowé w sakramencie iáké /

1 Kor. 5 44

Ciało iego jest pokarmem którego prawdzi-
wie pożywamy w s. sakramencie / Jan 6

Obżywia ciáło náše / Jan 6. 54 (27 55

Jednoczy nas z Chrystusem / 1 Kor. 10. 16. 17

Ciało Pánstkie y złi przymia / 1 Kor. 11 27

W czyste plotno ma byćdzwitane / Matth.
27 59

Żłuznia ie odszepiency / mówiąc że nie nie
pomaga / Jan 6 63

Że prawdziwé ciało ná wieczery ofiarował
y dawał / Pátrz sakrament y Nřsa.

Ciało człowieczé.

Ciało y duch przeciwné / Már. 14 38 Jan 3
6 y 6 63 Rzym. 17 14 y 8 5 Gal. 5 16

Ciáła wiernych są członkami Chrystusowé-
mi / 1 Kor. 6 15

A kościołem ducha s. 1 Kor. 6 19

Wřsocy wierni są iednym ciálem / Rzym. 12
5. 1 Kor. 10 17 y 12 12.

Ciało y krew miásto człowieká / Matth. 16.
17 Luk. 3 6. Dzie. 17 Rzym. 3 20. 1 Kor

1 29 Gal. 1 16 Eph. 6 12

Ciało miásto rozumu y rozsádku cielesného /
Jan 6 23.

Cielesné czynki które / Gal. 5 19.

Cielesny człowiek co jest / 1 Kor. 2 14

Cielesnych żadz nie mamy náśladować / 1
Piotr. 2 11 Rzym. 6 12 y 13 14 Gal. 5. 16.

Alle ie martwić / Rzym. 8 13. 2 Kor. 4 10.

A ciało z nimi krzyżować / Gal. 5 24 Rzym.
6 6. 1 Kor. 9 27:

Ciał umártych obmywanie / Dzie. 9 38.

Ciemnoscí.

Trzy dni w Egypcie / Exo. 10 22. Psal. 104
28 Madr. 17 2 y 19 16.

Świat mieřka w ciemnościách / Izai 9 1
y 59 9 y 60 2. Jan 1. 5 y 3 19 y 8 12. y 12

35 Dzie. 26 17. 1 Thes. 5 7. 1 Jan 2 11

Cierpliwoř.

Bóg jest cierpliwy y długo czekaący / Gen. 6
3 Exo. 34 6. Num. 14 18 Psal. 85 15 y

104 8 y 144 8 Eccl. 8 12 Izai. 30 18. Jos

el 2 13 Jonai 4 2. Madr. 11 24 y 15 1.
Mat. 18 27 Rzym. 2 4. 1 Tim. 1 16. 2

Piotr 4. 9.

Cierpliwoř y wytrwanie wiernych we wszy-
tkich wciřkách / Gen. 12 4 6. 2 Król. 16 10

Job 1 20 y 7 2. Przypow. 3 11 y 14 29. y
15 1 y 16 32. Eccl. 1 29 y 2 4. Tob. 2 8

2 Mách. 6 20. Mat. 5 39. Rzym. 5 3 y
12 12. 2 Kor. 6 4. Eph. 4 2. 1 Thes. 5 14

2 Tim. 2 3 1. Piotr 1 6 y 2 19. y 11 25.

Ják. 5. 7.

Jest owocem Duchá / Gal. 5 22.

Bogá vblaga/ Obiá. 3 10.
 Zapláte gotnie/ Luk. 8 15. Rzym. 15 4.
 Człowiek záleca/ Luk. 21 19. I Kor. 13.
 Wielkie jest szczęście cierpieć dla Chrystusa/ Luk. 6 23.
 Cierpieć z Chrystusem potrzeba kto chce z nim królować/ Rzym. 8 17.
 Niecierpliwosć y karanié iéy/ Ezo. 14 11 y 15 24 y 16 2 7. Num. 11. 1. 10 y 14 1 y 21 6. Job 5 1. Eccl. 2 16.

Clerus.

Znáczy ksiéza/ I Piotr 5 3.
 Pátrz káplan.
 Concilium Pátrz Koncilium.
 Corus co miára v Sydów byla/ Luk. 16 7.

Cudá.

Cudami vtwierdzona wiára/ Máth. 4 23.
 Jan 5 36.
 Ná poczatku byly potrzebne/ Máth. 10 1.
 Odszepieny wymówki nie máia/ že bez ja-
 dných cudów zwodníkóm wierze/ Jan 15 24.
 Jákie cudá heretycy moga czynić/ Már. 9 38.
 Cudá przez rzeczy swiecone/ Már. 7 33.
 Nie wšyſcyich czynia/ Már. 16 17.
 A nie wšedy bywaia/ Luk. 4 23.
 Duchowné cudá/ Már. 16 17.
 Cudá przez wodę y inné rzeczy swiecone/ nie
 ná každym miešcu bywaia/ y nie každého
 času Pan Bóg ie ma w mocy/ Jan 5 2.

Cudá swiętych.

Swięci cudá czynia/ iáko Moyses y Aaron/ Ezo. 7 y 8 y 9 y 10 y 11.
 Eliáš wštrzeša dítěie vmárle/ 3 Król. 17 22.
 Zámýka niebo aby nie dżdžylo/ 17 1. Já. 5 17. Otwiera/ 3. Król. 18 41. Já. 5 18.
 Eliáš wštrzeša dítěie/ 4 Król. 4 35.
 Vzdriawia wody sola/ 4. 41.
 Náámána od trądu vzdriawia wodą/ 5. 14.
 Zelázo ná tego wola plywa/ 6 6.
 Kostíami swoienim vmárle wštrzeša/ 13 21.
 Apostoli wyrzucáa dyabelstwo/ Már. 6 13. 16 17. Luk. 10 17.
 Piotr y Jan vzdriawiaa chroméž/ Džie. 3 6.
 Piotr wštrzeša Tabite/ Džie. 9 41.
 A samym cieniem vzdriawia/ 5 15.
 Páwel chromého/ Džie. 14 9.
 Dítěie vmárle wštrzeša/ Džie. 20 10.
 Cudá swiętych przez reliquia y obrazy ich/ Jan 14 12.
 Cudá v grobu Pánstiež y przy grobie swię-
 tých meczenníkůw tego/ Jan 20 11.
 Cudá czynia swięci mocá im od Boga dá-
 na/ Džie. 3. 6.
 Cudá przez reliquię Szczepaná s. Džie. 8. 2

Reliquia swiętych cudá czynia bez vblize-
 nia cziy chwały Božey/ Džie. 19. 12.
 Nie wšyſcy swięci równé cudá czynia/ 1.
 Kor. 12 30 Pátrz Reliquię
 Cudzoloſtwo.

Zákazáné/ Má. 5 29 Džie. 15 20 Rž. 1 26
 Ciežkosć tego grzechu/ Gen. 26 20
 Škoda y wtrátá/ Przyp. 2 18 y 6 32
 Karanié/ Gen. 20. 7 y 12. 17. Lew. 20. 10.
 Num. 5. 20. Deut. 22. 22. Sedž. 20. 35
 I Kor. 6. 9. y 10. 8. Eph. 5. 5. Syd. 13. 4.
 Obyczáie cudzoložnice/ Przyp. 2 16
 Cudzoložník/ Eccl. 23 25
 Cudzoložnicá/ Przyp. 18 22 Eccl. 23 32
 Pátrz poušſtwa

Czary.

Zákazáné/ Lew. 19. 31 y 20 6 Deut. 18 10
 Gál. 5 20
 Czárownik y czárownice ná gárdle karác
 kaže/ Erod. 22 18 Lew. 20. 7
 Tých co sie do czárownic vciekáa groži sie
 wygubić/ Lew. 20 6 Mich. 5 11
 Saul iádáe ná woynę rádži sie czárownice y
 zginá/ I Król. 28
 Jeroboám posláł žone do czárownice pytá-
 iáe sie ozdrowin dítěiecia/ Któie též v-
 mářlo/ 3 Król. 14 6 7
 Páwel s. czárowniká oslepil/ Dž. 13 11
 A czárnoksieštie ksiégi popalit/ Džie. 19 19
 Wšyſcy któžy sie czárami báwia wíeczne po-
 tepiené odmíša/ Obiá. 21 8

Człowiek.

Stworzony ná wyobraženie Božé/ Gen. 1
 26 y 2 7 y 5 1 y 9 6 Mádr. 2 23 Eccl. 17
 I Job. 10 8 Psal. 118 73 Já. 3. 9
 Człowiek przeklíniony/ Gen. 3. 17
 Błogosławiony w Chrystusie/ Gen. 12. 3 y
 22 28. Gál. 3. 8
 Jego mieškanie/ Gen. 15
 Pánování/ Gen. 9. 2
 Národzenie/ Mádr. 7. 3
 Šklonnosć do złého/ Gen. 8. 28
 Mizeryie/ Eccl. 40. 1
 Proch y žiemia/ Gen. 2. 7 y 3 19 y 18. 29 Eccl.
 17. 1 y 18. 8 Job 4. 19 y 10. 8 y 34 15 Psal.
 77 39 y 102 14 Isai. 40. 6
 Potrzeby człowieczé/ Eccl. 29. 28
 Odrodzenie człowieká/ Máth. 18. 3 Jan 1
 13 y 3. 3. 6 y 4. 14 I Kor. 4. 15 Gál. 4 19
 Eph. 4 22 Kolos. 3. 8 Tit. 3. 5. I Piotr.
 1. 23 y 2. 2
 Człowiek jest przyczyną swého potepienia/ Luk. 13 34 Ose. 13. 9
 Stáry y nowy człowiek co jest/ Rzym. 6. 6

Czyszcic.

Jest pod ziemią/ Obi: 5. 3. 13 Phil: 2. 10
 Ciemnicą nazwany/ Mát: 5. 25
 Trzeci miejsce na onym świecie oprócz pie-
 kła y nieba/ Luk: 8 55 y 16. 26
 Gdzie się dusze grzechów przez karanie kto-
 régo tu nie wypełniły oczyszciają/ Mát:
 12 32 35 Jan 13. 10
 A to przez ogień doczesny/ 1 Kor: 3. 15
 A mogą być modlitwami ofiarami/ y iak-
 mužnami żywych wspomóżone/ 2 Mách:
 12 43 46 Tob: 4. 18 1. Król: 31 13. 2
 Król: 1. 12 1 Jan: 5. 16
 Kogo Pan Bóg milnie tego w czyszczeniu ka-
 rze/ Dyd: 12. 6

Czystosc.

Czystosc dobrowolna szesliwa/ Mád: 3. 13
 W czystosci mozem żyć za pomocą Bożą/
 Mád: 8. 21.
 Czystosci zaplata osobna/ Jsa: 56 3
 Pamienska y bezejenska zacnieysza niżli mał-
 zenska/ Mát: 19 12 y 22 20 1 Kor: 7
 25 Obia: 14. 4
 A te radza ludzóm/ iako doskonalsze E-
 wanielicką/ Mát: 19 12. 1 Kor: 7. 25
 Daru czystosci Bóg nikomu nie bioni/
 Mátth: 19. 11
 Chwały czystosci/ 1. Król: 21. 5. Tob: 6. 16
 Judith 15 11 y 16 26 Psal: 44. 15 Przep:
 22 11 Mád: 3 13 y 4. 1 2 y 6 20 Eccl: 6
 28 y 26 20 Jsa: 7 14 y 56 3 Zach: 9. 17
 Mátth: 5 8 48 y 19 12 y 22 30 y 25 1 Luk:
 1. 27. y 20 34 Dzie: 24 25 y 21 9. 1 Kor:
 7 25. 2 Kor: 6 5 y 11. 2 Obia: 14. 4

Cyrus.

Król Perski wypuszcza z niewolę Dyd/ 2
 Pár: 36 22 1 Esdr: 1. 1 Dán: 1. 2
 Wrocił im kościelne naczynia/ 1 Esd: 1. 7

Daniel nazwany Báltáffar/ Dán: 1. 7
 Wykláda sny/ 2 31. 47
 Rządzi królestwem Babel/ Dán: 6. 3
 Wzrucony między lwy/ 6. 16
 Wybawił Susanne/ 13. 51

Darius.

Syn Assuerusa/ Dán: 9
 Posiada królestwo Babel/ Dán: 6. 1
 Mandat niezbożny uczynił/ Dán: 6. 8
 Uczte zgotował/ 3. Esd: 3. 1
 Zabiti od Alexándriá/ 1. Mách: 1. 1

Dar.

Dary swé Pan Bóg hoynie rozdáie/ Rzym:
 11 36 1 Kor: 4. 7 Eph: 4 7 Jak: 1. 16

Lecz nie iednáko wszytkim/ Mát: 25. 14. 1.
 Kor: 7. 7 y 12 7 Eph: 4. 11
 Których dobrze używać potrzeba/ Mát: 25
 16 Luk: 12 48 y 19 12 1. Piot: 4. 10
 Dary duchowne kościoła pierwszego/ 1 Kor:
 14. 2
 Dary kościelne które niesłusne/ Már: 7. 11
 Dary żołnierzów do swiętnice za szesliwą
 wojnę/ Num: 31. 49

Dawid.

Syn Isai: którego Jesse zowa/ Mátth: 1. 6
 Pomazany od Samuelá ná królestwo 1.
 Król: 16. 13
 Zabił lwa/ niedźwiedziá/ y Goliathá/
 17. 34
 Przemiérze z Jonáthą czyni/ 18 3 y 20. 8
 Pożywa chlebow pokładnych/ 21 3
 Zmysla śaleństwo/ 21. 13
 Ucieka z matką y z oycem/ 22. 3
 Wzwał bżeg suknie Saulá/ 24. 5
 Posła do Nabálá/ 15. 5
 Wziął oszep Saulowi spięcemu/ 26. 11.
 Pomazany w Hebron ná królestwo Ju-
 dá/ 2 Król: 2. 4
 Ná Izráelskie wzięty/ 2 Król: 5. 1. 1. Pár: 2. 3
 Cudzołóży y zabiłá/ 2. Król: 11
 Zaliwie za grzech/ 12. 13
 Ucieka przed Absalomem/ 15. 14
 Wode ofiaruje pánu/ 23. 16
 Liczy lud/ 24. 2
 Myśli kościół budować/ 1 Pár: 17. 1
 Postanowił rzemieślniki/ 23 24 25
 Zostawił dziedzicá Salomóná/ 3. Król: 1. 30
 Umarł/ 2 10 Dzie: 2. 29
 Chwalony/ Eccl: 47. 1
 Dawid duchowny Chrystus/ Jer: 30 9 E-
 zech: 34. 24 y 37. 23
 Dawidowym synem nazwan Chrystus/
 Mátth: 1. 9 15 22 y 22 45 Már: 12 35 Luk:
 20 41 Dzie: 2. 29. y 13 22. 2. Tim: 2. 8
 Obia: 5. 5

Denarius.

Co waży/ Mátth: 18 28

Diakonowie.

Przefigurowani/ Num: 6 3 y 8 5
 Słudzy stołu Bożego y ludzkiego: Sakra-
 mentów y słowá Bożego/ obia/ Dzie: 6. 5
 Jacy mają być ná ten urząd obierani/ 1
 Tim: 3 8

Diana.

Bogini Ephesta/ Dzie: 19 24
 Zbór iey kościowny/ tamże.

Dionisius.

Areopagitá / náwócony / Dšie: 17. 34.
Písmá ieg dája świadectwo Kátholickiéy
wierze / támże.

Doktorowie.

Żydowsky któży / Mátth: 24. 7. 23. 2.
Chrześciciánsky / Eph: 4. 11. y w Przedmowie
Rozdż: 9.
Doktorów Chrześciciáńskich słuchać rączey
niż Żydowskich terázniéyszych / támże.

Dóm.

Boży / y mieszcá poswieconé / Gen: 28. 17.
Pátrz Boży dóm.
Dóm ciáła nášego / 2. Kor: 5. 1. 2. Piot: 1. 14.
Domu włásnego stáranie / Gen: 30. 30. 7. 35. 2.
Dóm cudzy / Przyp: 25. 17. 7. 27. 10. Eccle: 21.
Domownicy nieprzyiáciele / Mich: 7. 6. (25.
O domownikách stáranie / Exo: 10. 9. 1.
Tim: 8. 9.

Dosyc czynienie.

Z grzechów odkupienie / Przyp: 16. 6.
Dobriemi wczynkami zá grzechy dosyc czyni-
my y odkupiemy sie / Dan: 4. 24.
Dosyc czynienie po odpuszczonym grzechu /
2. Król: 12. 14. 7. 14. 24.
Godné owoce pokuty / Mátth: 3. 8. Luk: 3.
8. 7. 10. 13.

Dráchmá.

Wiele wáżył / Mátth: 17. 24. Luk: 15. 8.
Doświadczac ábo probowac.
Bóg doświadczá posłuszeństwá / Gen: 23.
1. Exo: 15. 4.
Podczas przezvtrapienia / Deut: 8. 2. 3.
Przez falszywe proroki / Deut: 13. 2. 1. Kor:
11. 1.
Kto má y czego probowac / 2. Thes: 20.
Czego inż probowac nie potrzebá / támże.
Duchów doświadczac / 1. Jan 4. 1. 1. Kor:
14. 29.
Doświadczenie samého siebie przed wzy-
waniem S. Sákrámentu. 1. Kor: 11.

Duch S.

Jest stwórzycielem / Gen: 1. 2.
Jest Pánem / 2. Kor: 3. 17.
Y Bogiem / Dšie: 5. 4. 1. Kor: 2. 12.
Od Syná pochodzi / Jan 15. 26.
Jest Duchem Chrystusowym / Rzym: 8. 9.
Gál: 4. 6. 1. Piotr: 1. 11.
Obiecány Isai 44. 3. Ezech: 11. 19. 7. 36. 39.
Joél: 2. 28. Mátth: 3. 11. Jan 7. 39. 7. 14.
15. 7. 15. 26.
Zestány / Dšie: 2. 1.
Rozmáici edány / Dšie: 2. 4.
Dan jest namiastkóm Apostolskim / Jan

14. 16.

Mieška w kościele ná wieli támże / Isai:
59. 21.

Y wcy wiernych wšytkiego / Jan 14. 26.
Y wšelákiey prawdy / Jan 15. 13.
Duchá prawdy po czym poznac / 1. Jan 4. 6.
Jáko náucza o wiáre poimánjch / Luk 12. 12.
Dowcipu ludzkiego nie bioni / Luk 1. 3.
Jáko sie przyczynia zá námi / Rzym: 8. 26.
Duchowi nie káždemu wierzyć mamy / 1.
Jan 4. 1.

Alle doświadczac duchów / 1. Tes: 5. 21. 1.
Jan 4. 1.

Duchów probowanie komu náleży / 1. Jan
4. 1.

Y Duchá Mojżeszowego wdzielono inšym /
Num: 11. 17.

Duchowni.

Duchownych żywot wiele buduje y goršy /
Mátth: 5. 16.

Duchowni od pobożów wolni / Mát: 17. 26.
Máglá sie bawie świetekimi správami /
Luk: 12. 14.

Duchowny jáko rozsádzá wšytko / 1. Kor:
2. 15.

Duszá.

Duszá człowiecza obrazem Bożym / Gen:
1. 26.

Y Duchem Bożym / Gen: 6. 3.
Nie z máteriéy áni z ciála stworzona.
Zách: 12. 1.

Dusé człowieczey różność od bydlecey Gen:
2. 7.

Duszá człowiecza nieśmiertelna / Gen: 25
8. Leu 17. 14 Eccle: 3. 21. 7. 12. 7. Mád:
2. 22. Mátth: 10. 28. Luk: 16. 22.

Duszá co písmo włásnie zowie / Ezech 18. 4.
Duszá z Żydowskiego znaczy niekiedy całego
człowieká. Mát: 3. 4. Dšie: 2. 43. 7. 2.
Rzym: 13. 1. 1. Piotr: 3. 20.

A niekiedy żywot ábo zdrowie człowiece /
Mátth: 2. 20. 7. 6. 25. 7. 10. 39. 7. 16. 25. 7. 20.
28. Jan 10. 11. 15.

Podczas trupá w którym duszá bylá / Num:
9. 6. 10.

Włásnie znaczy duchá człowiecego który
po śmierci zostáie / Luk: 16. 22. Luk: 23.
43. Czytay Leu: 17. 14.

Dusé nie spiz ále żyiz po śmierci / 1. Thes:
4. 13.

Dusé niektórych świetych záraz po śmierci
sz z Chrystusem: á nie spiz / 2. Kor: 5. 8.
Phil: 1. 24.

Duszá bydleca we krwi / Leu: 17. 11. 14.

Dziesięciná.

W zakonie przyrodzonym / Gen: 14. 20. y 28. 22.

W zakonie piśanym / Leu: 27. 30. Num: 18. 21. 28. Deut: 12. 6. y 14. 28. y 26. 12. 1. Król: 8. 15. 2. Pár: 31. 5. 2 Esdr: 10. 37. Żyd: 7. 2.

Sposób oddawania dziesięcin. Deut: 12. 6. Deut: 14.

Dziesięciny troiakié / Deut: 14. 12.

W nowym zakonie / Mát: 22. 21. 1. Kor: 9. 7. 8. 9. 10.

Dyabel.

Pod figurą opisaný / Job: 40. 10. y 41. 24. Psal: 37. 31.

3 Michálem walczy / Obiá: 12. 7.

Ogień piekielny mu zgotowany / Mát: 25. 41. 2 Piotr: 2. 4. Jud: 6.

Sámşe szuka ludzi zátrácenia / Gen: 3. 1. 1. Pár 21. 1. Job: 1. y 2. Zach 3. 1. Mát: 4. 3. 9. Luk: 8. 12. y 22. 31. Dzię: 5. 3. 1.

Piotr: 5. 8. Dzię: 2. 10. y 20. 7.

Nie może wiecey nád to co mu Bóg dopuści / 3. Król: 22. 22. 2. Par: 18. 20.

Job: 1. 12. Mát: 8. 31. Már: 5. 12. Eph: 2. 2. 2. Tim: 2. 26. Obiá: 20. 7.

Jest oycem y książęciem swiátá y wszytých niebożnych / Mát: 4. 9. Jan 12. 31. y 14. 30.

Jego pánowanie przez Chrístusa znieśioné / Gen: 3. 15. 1. Król: 17. Job: 26. 13.

Psalm: 9. 4. y 14. 8. 12. y 27. 1. Luk 10. 18. Jan 12. 31. Kol: 13. y 2. 15. Żyd: 2. 14.

Obiá: 12. 9.

Jest złośnik / Mát: 13. 19. 39.

Jest meżobóycá / Klamcá y oćiec kłamstwa / Jan 8. 44. Duch kłamcá / 3. Król: 22.

Jest duch niezgody / Sedz: 9. 23.

Przemienia sie w Anioła swiátłości / 2. Król: 14.

Kocha sie w nieczystości / Már: 5. 12.

Nie jest duchem nieczystym.

Chytróść sátniska / 1. Król: 23. 19. 2. Esdr: 4. 11.

Co go wyrzuca / Már: 9. 29.

Czartów wyrzucanie nie záwždy sie zdárzy / Mát: 17. 19.

A żli niektórzy dyabły wyrzucáli / Mát: 7. 22. Már: 9. 38. Luk: 9. 49. Dzię: 19. 13.

Dyabli ználi y wierzyli Chrístusa / Mát: 8. 29. Már: 3. 11. y 5. 7. Luk: 4. 41. Dzię: 19. 15.

Jan 2. 19.

Przecy dyabel czásęm prawde mówi / Dzię: 16. 17.

Dzien Pánski.

Dzien Niedzielný z trádicií Apostolskéy / Obiá: 1. 10.

Dzien Pánski / dzien sadny / 1. Tes: 5. 2. 2. Pio: 3. 10.

Dzien gniewu / Rzym: 2. 5. Dzien Chrístusów / Phil: 1. 6. y 2. 16.

Którego staniemy przed stolicą iego / Rzym: 14. 10. 2. Kor: 5. 10.

Kiedy dobrym odda koronę sprawiedliwości / 2. Tim: 4. 8.

Dzien on y godzina nikomu nie wiadoma / Mát: 24. 36. Luk: 17. 24. Dzię: 1. 7. 2. Pio: 3. 10. Obiá: 3. 3.

E.

Edom.

Edom brát Jáková Syn Jááká / rzeczony Esaw / Gen: 25. 25.

Edumayczykwie niechcá Izráelá przez ziemię przepuścić / Num: 20. 14.

Szholdowani / 2. Król: 8.

Odstáli y uczynili sobie króla / 4. Król: 8. 20.

Żwyciężeni od Judy / 14. 7. 2. Par: 25. 12.

Przeciw Edumayczóm proroctwá / Num: 24. 18. Já: 21. 11. Jere: 49. 7. Ezech: 25. 13.

Pátrz Esau.

Eleazar.

Syn Aaronów / Exo: 6. 23. y 28. 4.

Dzieli z Josue ziemię / Jos: 14. 1.

Poswiecony ná káplánstwo / Leu: 8. 24.

Zostal nawyszym káplanem po Aaronie / Num: 20. 26. Deut: 10. 6.

Umárl / Jos: 24. 23.

Syn iego Phinees / Exo: 6. 25.

Nástąpił po oycu / Num: 25. 7.

Eleázár.

Stárzec meczennik o zakon / 2. Mách: 6. 18.

Eli.

Káplan w Silo / 1. Król: 1. 3.

Synny iego strofił / 2. 12. 22.

Szyje złamał / 4. 18.

Eliasz.

Kosmáty pásem skózanym przepasány / 4. Król: 1. 8.

Modlitwa ieg skuteczna / 3. Król: 17. 1. Já: 5. 17.

Karmi go kruk / 3. Król: 17. 2.

Wstrześa dziecię umárlé / 17. 19.

Pobil Ministry Báál / 18. 40.

Wcieka przed Jezábel / 19. 3.

Kormistrze ogniem niebá spalił / 4. Król: 1. 10.

Wziety ná wóz ognisty / 2. 11.

Wkazał sie ná górę przy Jesusie / Mát: 17. 3. Luk: 9. 30.

Eliaß dwoiáti/ Máth: 17. 11

Elimás

Czarnoksieżnik olsnqł/ Dżie: 13. 8

Enoch

Enoch przeniesión/ Gen: 5. 24

Wierny/ Żyd: 11. 5

Enoch z Eliášem przeciw Antichristowi/
Obiáw: 11. 3

Elizæusz.

Pomázány ná prorocstwo/ 3 Król: 19. 19

Przesedł Jordan/ 4. Król: 2. 14

Wzdrowił wodę/ 2. 20

Wstrzęśa dżięcie/ 4. 32

Oczyszcza Naámána od trądu/ 5. 14

Oslepił Syryczyki/ 6. 18

Przepowiada obfitosć/ 7. 1

Vmárł/ 13. 14. 20

Ciało iego wstrzęśa vmárłego/ 13. 21

Żálecony/ Eccl: 48. 13

Exorcizm.

Z modlitwa y z posty/ Máth: 17. 21

Esau

Syn Izááków wrodził sie/ Gen: 25. 24

Przedal pierworództwo/ Gen: 25. 31. Żyd:
12. 16

Podśedł go brát Jakób/ Gen: 27

Póymnie cořke Ismaéla/ Gen: 28. 9

Wyjeżdża przeciw Jakóbowi/ Gen: 32. 6

Przeciw Esau nie kaže Bóg walezyć Iz-
raélitóm/ Deut: 2. 4

Ewánielia.

Ewánielia Chrystusová co iest/ Máth: 1.
przy tytule/ Máth: 4. 23 Már: 8. 35

Jest moc Boga ku zbawieniu každemu wie-
rzácemu/ Rzym: 1. 16

Przepowiadanie iey/ Máth: 18. 19. Már: 16
15. Jan: 3. 16 y 8. 20. 1 Kor: 15. 1. 1 Tim: 1
15. 2 Tim: 1. 8. y 2. 8

Ewánielia przynosi vřitostć y boiaźń/poćie-
che y przestrách/ Máth: 5. 20 y 7. 13 y 8. 12
y 10. 33 y 13. 40 y 16. 27 y 18. 7 y 25. 30 Már:
10. 25. Luk: 6. 24 y 13. 5. Jan 15. 16. Rzym:
1. 18. y 2. 5. y 6. 23. y 11. 22. Gál: 5. 24. Phil
2. 12 Żyd: 10. 26. Jak: 4. 9. 1. Piotr: 4. 18.
Jud: 1. 5

Która Ewánielia iest przepowiadána po
wsytkim świecie/ Máth: 24. 14

Ewánielia vřy y wierzyć y czynić/ Dżie: 8. 38

Ewánielia która iest prawdziwa/ Gál: 1. 8.

Ewánielia opowiadácemu potrzeb doda-
wać/ Máth: 10. 9 Gal: 6. 6. 1. Tim: 5.
17. 2 Tim: 2. 6

Ewánielikowie

Nowi są fałšerze Ewánieliię/ Máth: 3. 1

Są klamcy/ 1 Jan 2. 4

Są przekleci/ Gál: 1. 8

Przynoszą Ewánelię nową/ przeciwną
Ewánieliię Apostolskię/ Gál: 1. 8.

Rzym: 16. 17

Páwła S. opák náśláduia/ Gál: 2. 2

Duře w trupá / á pieřkło w grób przemie-
niaia/ Dżie: 2. 27

Ewánielik á heretyk iedno/ Dżie: 11. 26.

Pátrz heretyk.

Ewánielistów różnosť/ list 1229

Ewánielistá podczas znáczy Káznodżicie/
Dżie: 21. 9

Czterzey Ewánielistowie w czworogu żyw-
ięt figurowani/ Obiáw: 4. 6. Ezech: 1.

Exequutorowie.

Praw niespráwiedliwych / nie máia wymó-
wki/ Máth: 27. 24

Excommunicatio, Pátrz Klatwa.

Ezechiasz

Syn dobry złego oycá Achábá/ 4 Król: 16

Zepsował weźá miedziánego/ 18. 4

Posyła do Izáiařa/ 19. 2. Izá: 37

Chowie ná śmierć/ 4 Król: 20 Izá: 38.

Vkázanie stárby Babilonczykom/ 4 Król: 20

Żálecony/ Eccl: 18. 19

Ezechiel

Z infémi więźniámi záprowódzony do B-
bilonu/ Ezech: 1.

Wezwány y posłány/ Ezech: 2.

Chwalony/ Eccl: 49. 10

Fałšywi prorocy.

Fałšywych proroków zákázuie słuchác/ Deu.
13. 1 y 18. 20. 3 Król: 13. 11 y 18. 40. Przypow
28. 10. Izá: 3. 11 y 16. 10. Jere: 14. 15 y 23. 9
27. 9 y 29. 8. Ezech: 13. 7 y 14. 9 y 22. 25. 9
34. 2. Mich: 3. 5. Zach: 13. 2. Máth: 7. 15.
Luk: 12. 1. Dżie: 20. 29. Phil: 3. 2. Kolos: 2.
8. 1 Tim: 4. 1. 2 Tim: 3. 1. 2 Piotr: 2. 1. 1 Jan
4. 1. Rzym: 16. 18.

Fałšywych proroków znáki. Napřód nowe
Bogi/ nowá náuka y Ewáneliá opo-
wiadáia/ Deu: 13. 1. Gál: 1. 8.

Drugi znák/ sami sie wtřęcaia/ Jer: 14. 14 y
23. 32. y 27. 15. Ezech: 13. 6. Rzym: 10. 15.

Trzeci znák / kiedy sie niestá nie co opo-
wiadáia/ Deut: 18. 22.

Czwarty/ Duchá swóiego náśláduia/ Ezech
13. 3

Máia byđž karáni/ Deut: 13. 3. Jer: 14. 15. 2.
Król: 18. 40.

Falszerstwo heretyckie/ Budny fałsuie pi-
sno Matt. 1. 23. Rzym 9. 5.

Niesłusnie gani tłumacza Łacinięgo/
Jan 2. 35. Piśmo mieśa/ Dzię: 1. 1.

Świetokradztwo jego/ 1 Kor. 10. 9

Falszerstwo Czechowicowe/ Jan 1. 1. 3 Dzię:
17. 9. y 20. 28. Rzym 9. 5.

Pátrz heretycy/ Ewangelikowie/ y Kálwi-
nistowie.

Falszywi bracia/ 2. Kor. 11. 26. Gál: 2. 4.

Figá.

Niepożyteczna Luk: 13. 6:

Przetleta od Chrystusa. Már. 21. 19.

Fortká.

Ciąsna iáka. Luk: 13. 24

G.

Gábáonitowie.

Gábáonitów fortel/ Jos: 9

Dla nich niesłusnie pobitych/ Synowie
Saula obieśeni/ 2 Król: 21. 6. 9

Gábriel.

Wkazał sie Dánielowi/ Dan: 8. 16. 21

A Zacháriášowi káplanowi/ Luk: 1. 11

A Pánnie Márii/ Luk: 1. 26

Gaius.

Ochrzczony od Pávła/ 1 Kor: 1. 14

Gospodarz Pávłów/ Rzym: 16. 23

Gálgála.

Miásto Izráelskie/ Jos: 4. 19

Tám był obżezan lud y Pásche świećili/
Jos: 5. 2. 7. 10

Gálilæa.

Przymuie Chrystusa/ Jan 4. 45

W nięczy poczyta Chrystus kazać/ Már: 4
12 Dzię: 10. 37

Gámáriel.

Mąż bięgly w zakonie/ Dzię: 5. 24. y 22. 3

Gadki.

Albo disputácie niepożyteczne których sie
strzędz mamy/ Máth: 24. 3. Jan 6. 52. y
21. 21. Dzię: 1. 6. 1. Tim: 1. 4. y 6. 3. 2. Tim: 2
16. Tit: 3. 9

Gárdzacy.

Kościółem y przelożonymi jego/ sámym
Bogięm gárdzi/ Ero: 16. 8. Luk: 10. 16. 2
Thes: 4. 8

Gedcon.

Wódzy sedžia w Izraelu/ Sedz: 6. y 7. y 8
Głowá.

Kościółá iest Pan Chrystus/ Ephes: 1. 22. y
4. 15. y 5. 23. Kol: 1. 18. y 2. 19

Wśátze y Piotr y potomkowie jego/ są też
głowá kościółá Chrystusowęgo/ tamże.

Głowá Chrystusowá Bóg/ 1 Kor: 11. 3

Chrystus głowá wśelkiey zwierzchności/
Kol: 2. 10

A káždego meżá/ 1 Kor: 11. 3

A mąż głowá żony/ tamże.

Przetóż mąż głowy nákrýwać niema/ 1
Kor: 11. 7

Alle niemiásta głowe zákrýwać ma/ 1 Kor:
11. 6

Chrystus nie miał gódzie głowy skłonić/
Máth: 8. 20. Luk: 9. 58

Gniew.

Jest wczynek cielesny/ Gál: 5. 20

Jest bárzo škodliwy/ Gen: 4. 5. Tob: 5. 2

Przypo: 12. 16. y 14. 3. y 15. 18. y 17. 19. Ecc: 25
22. y 28. 6. y 30. 26. Máth: 5. 22. 1. Jan 2. 11.
y 3. 15

Przetóż sie go strzędz potrzebá/ Rzym: 12. 19
Eph: 4. 26. Kol: 3. 8. Tit: 1. 7. Jáś. 19

Gnięw hánować/ Psal: 4. 5.

Gnięworowi cudzemu wstąpić/ Gen: 27. 42.

Przypo: 22. 24. y 29. 22. Ecc: 8. 19.
Máth: 2. 13.

Godny.

Pan Bóg nas godnymi czyni/ Kol: 1. 12.

Ludzie sstaig sie niebá godni/ 2. Thes: 1. 5.

Godziny.

W Żydów iáké były/ Máth: 37. 45.

Godziny modlitwy/ Dzię: 3. 1. y 10. 9.

Gorący.

Żimny y ostydy który/ Obiá: 3. 16

Gog y Mágog.

Co známionuig/ Ezech: 38. 2. Obiá: 20. 7.

Zgorfzenie.

Gorzyć nikogo niemamy ani obyczáymi
ani náuká/ Leu: 4. 3. Num: 31. 16. 2. Król:
12. 14. 1. Esdr: 8. 22. Przypo: 28. 10. 2.

Mách: 6. 24. Máth: 17. 27. y 18. 6. Már:
9. 42. Luk: 17. 1. Rzym: 14. 1. 1. Kor: 8. y
10. 32. 2. Kor: 6. 3. 1. Thes: 5. 22. 1. Kor: 8. 11

Gorzących skaránie/ Máth: 18. 6. Már: 9.
42. Luk: 17. 1.

Gorzących nas oddalenie/ Ero: 34. 12. Deut:
7. 2. 16. y 13. Máth: 18. 8. Rzym: 16. 17.

Goscinnosc.

To iest przyjmowanie podrożnych y wbo-
gich do domu swęgo roskázana y záleco-
ná/ Jsai: 58. Luk: 14. 13. Rzym: 12. 13.

1. Tim: 3 2 Żyd: 13. 2. 1 Piotr: 4 9.
Zaplatać/ Máth: 25 27
Przykłady ię/ Gen: 13 y 19. 2. y 24 31 Jof: 2
Sedz: 13 15 y 19 4 9 3 Król: 17 10 4 Król: 4
8 Job: 1 4 y 31 17 Tob: 2 1 Luk: 10 38 y
19 5 Dzię: 1 1 y 28 6
Niełudzkość/ Sedz: 8 5 y 19 18 1 Król: 15 9
14 Mędr: 19 13

Grzech.

Grzechu początek/ Gen 2. 17 y 3. 6 Rzym: 7. 12
Pięrowodny grzech/ Job: 14. 4 y 15. 14 Ps
50. 73. Rzym 3. 9. 23. y 5. 12
Skutki tego/ Gen 8. 21 Eccl 17 30 Rzym:
12. 17 y 6. 23. y 7. 8. 11. 13. 17. Gal: 5. 17.
Ephes 2. 3
Bywa zgładzon przez Chrystusa/ Jan 1. 29
Rzym 3. 23 24 y 5. 9. 15. 17 y 6. 3 y 7. 24 y 8
1. 2. Gal 3. 22. Ephes 2. 5
Grzechy iedne śmiertelne a drugie porożę-
dnie/ Máth 5. 23. Rzym: 1. 2. 1 Jan 1. 8
Nie każdy grzech śmiertelny/ Ják: 1. 15
Grzechy trojakié/ Lewit 4. 1
Grzech z niewiadowości/ Lewit: 4. 2. y 15.
Num: 15. 27. Luk: 23. 34 Jan 9. 41 y 10. 24
Dzię: 3. 17. 1 Tim: 1
Grzech umysłny y ze złości/ Num: 15. 27.
Lew: 6. 1. Eccl 10 14. Máth: 28. 13. Jan
11. 49 Dzię: 4. 18 Żyd: 6. 5 y 10 26
Grzech przeciw Duchowi S. Máth: 12. 31
Żyd: 10. 26. 1 Jan 1. 16
Grzechy czterzy o pomście wołające/ Gen: 4
10 y 18. 20 Exod: 2. 23. 27. Eccles. 35. 18.
Ják: 5. 4
Grzech przeciw przyrodzeniu/ Gen: 19. Sedz
19. 22 Lewit: 20 13. Rzym: 1. 27. 1. Kor: 6.
10. 1 Tim 1. 10
Grzech na śmierć albo do śmierci który/ 1.
Jan 5. 16
Grzech który kto czyni bez wolej swojej/
grzechem nie jest/ Rzym 7. 19
Grzeszący w iednym iako jest winien wszyst-
kiego/ Ják: 2. 10
Grzechów Bóg nie iest przyczyną/ Rzym: 1
24 Ják: 1. 13
Alle śatan/ Máth: 13. 39
A wola człowieka/ Máth: 4. 12
Grzech iest przyczyna chorób/ Jan 5. 14.
Dla grzechu iednego człowieka Bóg karze
wielu ludzi/ Gen: 3. Num: 16. 20. Jof: 7
Sedz 19. 1 Król: 24
Grzechy iako Bóg grzechami karze/ Psá 68
28.
Grzech za grzechem idzie/ Luk: 3. 20
Grzech nie przynosiących prawych Kázno-
stieciów/ Máth 10. 14 Luk: 10. 16

GRZECHOW odpuszczenie

Grzechy sam Bóg odpuszcza własną mocą
swoją/ Exo 34. 7. Psá 18. 13 y 31. 5 Jsa:
43. 25 y 44. 22 y 53. Jer: 31 34 y 3. 8 Máth:
9 2 Máth 2 5 Luk 5 20 y 7. 48
Ale y kapłan odpuszcza grzechy mocą Boga/
Máth 9 5. 8 y 18. 18 Máth 2 10 Jan 11
44 y 20. 23
Chrystus prze Duchá swęgo daje moc kapła-
nom grzechów odpuszczania na ziemi/
Jan 20. 22
Chrystus y teraz grzechy odpuszcza na ziemi/
Máth 2 10 Przez slugi swe/ Luk 5. 24
Grzechy niektóre na onym świecie bywają
odpuszczane/ Máth 2. 32 Máth: 3 29
Grzechów odpuszczenie nie iest zamierzone/
Máth 18. 22
Grzechy rozinacicie bywają odpuszczane we
krwi Chrystusowej/ 1 Jan 1 7
Grzechy iako Bóg zakrywa y niepożyta ich
Rzym 4 7 Psá 31. 2
Grzech nie tylko nie bywa pożytny / ale
prawdźiwie bywa odpuszczony / y duszą o-
myta y oczyszcżona/ Psá 50. 12 Dzię 2 38
1 Kor 6. 11 2 Piotr 1 9. Jan 1. 9
Pátrz Spowiedź

Gwiazda

Gwiazda która spada z nieba/ Szatan albo
różny Luther/ Obiaw 9 1
Gwiazdárka náuka która potępiona w Pi-
śmie/ Máth 2 2 Dzię 19 19
Ná práktykarze/ Soph: 1 4
Gwiazdy pisino zowie woystiem niebieskim
Deut 17. 3. 2 Pár 33. 3 Jer: 7. 18 y 44. 15

G.

Heretyk

Heretyki y niewierne Bóg depuszcza dla do-
świadczenia wiernych/ Sedz 3 1 Deut:
13 3 1 Kor 11 19
Heretycy powstawáli skoro od czasów/ 1 Ti:
10 2 Tim: 2. 18. 1 Jan 2 8. Jan 7 Dzię:
2 15
Heretycy że też mieli bydź czasów naszych iest
opowiedziano/ Máth 24. 5. 24 Jan 5 43
1 Tim 3 1. 2 Piot: 2. 1 y 3. 3 Jud: 18
Kto iest heretykiem/ Tit. 3 10
Znáti y własności ich/ Deut 13 2 Jer: 23. 21
Deut 18 22 Máth 7 15 Dzię: 1 24 y 20
29 Rzym 16 17. 1 Tim 1 3 y 4 1 Obiaw:
9 7 Przedsiewzięcie ich/ Rzym: 16 18
Heretyckiego przesładowania figura/ Gen:
25 1 (12 26
Heretyctwa Izráelskiego początek/ 3 Król:

Jeroboám król Izraelski heretyk piérwszy /
4 Król 17 21
Heretycki duch iáki / 3 Król 22 22 4 Król 25
3 Heretykami przyjaź Bogu sie niepodobą
2 Pár 19 1
Heretyckie zdiády w piśmie
Fałszyż text pisin i s: Máth: 10 2 Džie:
11 14 9 2 27 9 8 33 2 Kor: 4 2
Przydawia do słow Bożego / Jan 18 14
2 Doktorzy nád pisinó S. przekládá /
Jan 1 18 4 1 Kor 10. 9
Zdiády ich w pisma náciąganiu / Lu: 6 13
Pisina vzywáia przeciwkościołowi / iáko
šatan przeciwko Chrystusowi / Máth:
4 6 Luk: 4 10
Psiná pisinó Bożé / Jan 1. 1 Jan 3. 5
Czemu pisiná nierozumieia / Már: 4. 11
Luk: 6. 3
Nie znáia pisiná ani mocy Bożey / Már:
12. 24
Sami sie w przyymowaniu ksiąg świę-
tych nie zgadzáia / Já: 2. 14
Gréci text gdié jest przeciwko nim od-
rzucáia / 1 Tim: 3 16
Hereticy iáko ccza Chrystusá
Chrystusá po káciach wkázuia / Már: 13. 21
Luk: 17. 23
Heretyckie puscze y zbory tájemné / Má: 24 27
Równáia sie pánu Chrystusowi / Má: 21 23 y 24. 25
Zárdosc ich / 2 Tim: 3 3
Stolice Rzymšká zowia stolica záráže-
nia / y równáia z Pháryzeuškami /
Máth: 23. 3
Nie od Chrystusá / ále od mistrzów swych
nazwiska máia / 1 Kor: 1. 12 Obia: 2: 6
Czego niewiedza to bliźnia / Jud: 10
Gořa sie z Chrystusá / Már: 6. 3
Domy Bożé w iástinie zbóyców obracá-
ia / Már: 11 12
Nie oddáia Bogu co jest Bożego / Már:
12 17
Bliźnia ciáto p. Chrystusowé / Jan 6 63
Heretycy komu przyrownáni w piśmie.
Heretycy sá brácia Judášowi / Máth: 26. 8
Sá Kaimowie / Jud 11
Sá iáko wáły y piány mozkie / Jud: 13
Sá iáko gwiazdy obledné / Jud: 13
Sá oderwáni y odstepnicy / Jud: 19
Groszy nád káty / sukientke pánska nie sy-
ta rozrywáia / Jan 19. 23
Sá diuřobóycy / Jan 8. 44
Sá Sáduceuškami / Džie: 23. 4
Pháryzeuškóm podobni / Luk: 4. 49

Nád Symoná czárnokšiežniká gořby /
Džie: 8 24
Droge ściela Antichristowi / Már: 13. 14
Nie wterza cudom świętych iáko Ariáni
y Pogini / Jan 14. 12
Hereticy niewiástóm podobni / Eze: 1. 18
Heretyckie obyczáie.
Niezgoda ich / Már: 3 24
Niestátek ich / 2 Kor. 1 18
V heretyków tyle mistrzów ile ministrów /
Máth. 23 8 Eph. 4 5.
Hereticy iákie vcznie czynia / Máth. 23 15
Kaza nie będąc posláni / Rzym 10 15
Zapáleczywość ich przeciwko kátholikóm /
Džie. 17 5
Sleporá ich wietsza niż Zydowska / 2 Kor. 3 15
Szalenstwo ich w odmienianiu starożytnéy
wiáry / Gál 3 1
Kátholikóm bálwochwálstwo nieslušnie
przypisuia / Džie. 14 12
Dekretow S. Konciliów nieprzyimuiá /
Džie: 1 31 Wolność máia zastane zlo-
ści / 1 Piotr 2 16 Czásem sá wymowniey-
sy / 2 Kor: 11 6. Káplány w nienawiść
przywodza / Luk: 14 6. Pokóy Chrystusów
tárgáia / Jan 14 27. Wymázáli z Kálen-
darzów swieto Wniebowzięcia Pánný
Máriiey / Džie: 5 14.
Niewiásty heretyckie iákie / Ezech: 13 18
Heretyków sie strzedz.
Strzedz sie ich rozkazano / Deut 13 Máth: 7 15 9 18 17. Rzym: 16 17. 2 Tim 2 17 y 3 5. Tit 3 10 2. Thes 3 14 2 Jan 10.
3 nini sie obcowác niegodzi w żadnych
spárách religiey 2 Kor 1 18 2 Jan 6
3 Heretykami przyjaź y powinowáctwo
Bogu sie niepodobá / 2 Pár 19 1
Heretykóm choć cudá czyniacym wierzyć
nie mamy / Már: 13 22 Gál 1 8
Iákie cudá Hereticy czynić mogą / Már 9
Obroná przeciwko im / Rzym 16 19 38
Heretyctwá přecz dlugo trwác nie mogą /
Máth 12 25
Heretyki kárac.
Pisino s. rozkázuie / Deut 13 1 Máth: 7 15
Rzym: 16 17. 2 Tim: 2 17 y 3 5. Gál: 5 11
Tit 3 10 2 Thes 3 14 Jan 2 10
Dopuszczáacy im zwodźic będą karáni /
Obia 2 20
Máia być do kościoła przypadzáni / Luk: 14 23
2 ná wiáre przyimuiáni / Džie: 9 4
Míásto zwiedzione od fałszywych proroków
kaze spustošyc / Deut 13 13

Hæretycy nie będą zbawieni.

Biada Hæretykóm / Luk: 6 26
Nienawidzi ich Bóg y wierni jego / Obi: 2. 6
Ich nabożeństwa iako y wyznania Czarto-
wstiegi Chrystus nie przyjmie / Mát: 3 11
Hæretycy męczennicy niebłogosławieni /
Pátrz Kácerstwa. / Mátth: 5 10

Hebraeowie.

Skąd tak nazywani / Gen: 11 1
Którzy byli / list 1419.

Heliodorus

Chciał skrzyżować kościelne pobierać / 2 Mách: 3
7 13. Skazywany od Boga / 3 24

Heród.

Heród Ascalonitá pobili dziatki / Mát: 2 16
Heród Antipas syn Herodów Tetrarchá
Galilaeý / Luk: 3 1. Zabíł Janá Chry-
sticiela / Mátth: 14 9

Heród z Pilatem poiednali sie śmiercią
Chrystusową / Luk: 23 12. Dziei: 4 27

Heród Jakubá ściągł kazał / Dziei: 12 2
Robacy go ziedli / Dziei: 12 23

Hosanna

Co znaczy y czemu ie we mszy powtarzają /
Mátth: 21 9 Mát: 11 9

Hymæneus.

Falszywy Apostoł / 2 Tim. 2 17

I.

Iakob

Pátrzarchá syn Izááków / Gen. 25 23. Ku-
pil pierworozstwo / Gen. 25 31. Podstęp-
stwa w błogosławienstwie / 25 5. Je-
dzie do Lábána / 28 10. Widzi diabiney
slub czyni / 28 12 20. Od Boga umilo-
wany / Rzym. 9 15. Z którego poszło dwa-
nasćie pokoleni / Dziei. 7 8. Synóm swo-
im umiérając błogosławił / Gen. 50. Zyd.
11 21. Biedził sie z Anyolem / Gen. 32 24
Nazywany Izrael / Gen. 32 27 y 35 10
Prowadzi sie do Aegyptu / Gen. 46. Deu.
10 22 Syny Jozephowe przysposobili za
swoie / Gen: 48 5.

Jakob czemu tak nazywany / Gne. 25 25

Jako widział Boga / Gen. 32 30

Iakub

Zebedeusów brát Janów / Mát: 4 21 y 10 2
ściety od Herodá / Dziei. 12 2

Jakub Alpheusów / Mát: 10 3. Brát Pán-
ski / Gal. 1 19. Biskup Jerozolimski / Dziei.
12 17. Pokazał mu sie Chrystus po zmar-
twychwstaniu / 1 Kor. 15 7.

Iebus.

Tak nazywane przedtym Jeruzálem / Jos. 15
8. Sedz. 19 10. 1 Pár. 11 4

Jebuzeyczyków zwyciężyć nie mogli Izraeli-
towie / Sedz. 1 21. wśáfže od Dawida
zwyciężeni / 2 Król. 5 8

Iálmuzná.

Ma byđ czyniona / Deu. 15 2. Leu. 19 9 y 23 12

Tob. 4. 7. Eccl. 11. Eccl. 4 1 y 7 10. Luk. 3

11 y 11 41 y 12 33 y 15 9. 1 Kor. 15 1. Zyd.

13 16. 1 Jan 3 17. Jáko ma byđ czyniona

Tob. 9. Mát: 6 3 y 19 21. 2 Kor. 9. Eph.

4 28. Komu ma byđ czyniona / Luk. 14

13. Gal. 6 10. 1 Kor. 16 1. Eccl. 12 5

Jálmuzny skutki y pożytki / 3 Król. 17. Tob.

12 8. Psál. 111 5. Przypo. 14 21 y 21 14

y 22 9 y 28 27. Eccl. 3 13 y 17 18 y 29 15.

Iz. 58 7. Dán. 4 24. Mátth. 10 42 y 19

21 y 25 35. Luk. 11 41 y 12 21 y 15 9. Dziei.

10 1. Zyd. 13 16

Jálmuzna która iest Bogu wdzięczniejsza /

Luk. 21 4. Wietsze jálmuzny wietsza za-

stuge mają / 2 Kor. 9 1. Jálmuzny są Bo-

gu wdzięczne / Phil. 4 18. Ludzióm y po-

śmierci pomocne / Luk. 16 9. Dziei. 9 35

39. Jálmuzny hojné przykładem Zacha-
ryś mają byđ czynione / Luk. 19 8. 2 Kor.

9 6. Inśa iest jálmuzná á inśe wrócenté

cudzego / Luk 19 8

Jálmuzná iako odkupniemy grzechy / Dán.

4 24.

Ian Chrzcziciel.

Syn Zacharyasów / Poczęcie y narodzenie
iego / Luk. 1 13 57. Nápuszy mieszkánie

Luk. 1 80. Opowiada Messyasowe przy-

ście / y chrzci nápuszy / Mát: 3 1. Mát:

1 4 5. Jan 1. 23 y 3 23 26.

Odzienie iego z sierci wielbłądowey / á

potrawy sárancza y miód leśny /

Mát: 16.

Niechciał aby go miano za wietszego ni-

żli był / Jan 1. 19. 20. 26. y 3. 28

Posłał weznie do Chrystusa / Mát: 11. 2.

Ściety był / Mátth: 14. 8

Nazywan Eliášem / Mátth: 4. 5. Mát:

11. 14 y 17 10. Luk: 1. 17

Był przodkiem mnichów y pustelników /

Matt: 3. 1.

Jako posłany od Boga Oycá y Syná /

Mát: 3. 1.

Ian Ewanielista.

Syn Zebedeusów od Chrystusa wezwany /

Mátth: 4. 22.

Rosobliwie umiłowany / Jan 13. 23 y 19

26. y 20. 2. y 21. 7. 20
Dla pánienstwa iego / Jan 19 27 List 299
Pisał co widział / Jan 19 35 y 21 24 I Jan 1.1
Pisał Ewangelia przeciw Ebionitom / List 299.

Jan Marek / pomocnik y towarzysze Pá-
włóv / Dzie: 13 5. 13 y 15. 37

Iarżmo.

Chrystusowo wdzięczne y lekkie / Mat: 11. 30
Przetóž ie wierni nosić máią / Mat: 11. 29
Až niewiernymi w drugim iarżmie nie cią-
gnąc / 2 Kor: 6. 14.

Ieremiasz.

Prorok z Anáthoth / Jer: 29. 27
Wezwany y od Boga posłany / Jer: 1. 4
Cierpi prześladowanie / Jer: 18 19 y 20. 19
26 7 y 33 19 36 12 y 38 4. 7
Łaskaw nań Nabuchodonozor / Jer: 39. 11
Placze Jozyasza / 2 Pár: 35. 25

Ierycho.

Zburzone / Jos: 6 10 24
Znowu budowane / 3 Król: 16 34
Nazwane miastem palmowym / Deut:
34 3 2 Pár: 28 15

Ieroboam.

Syn Nabát / sluga Salomonów sstał sie
nieprzyjacielem Izraelitóm / 3 Król:
11 26 2 Pár: 13. 6
Został królem dziesięć pokolenia / 3 Król:
12. 20
Dwu cielców złotych postawił y herety-
kiem został / 3 Król: 12 28 31
Za co go Bóg karze / 3 Król: 14 7 y 15 25
y 16 19 26 4 Król: 3. 3 y 10. 29
Reka iego vshła / 3 Król: 13 4
Vzdrowiony / 3 Król: 13 6 Vmár / 14. 20
Dóm iego wšytek wygubiony / 3. Król:
15. 29

Ierusalem.

Dobyté od synów Judy / Sedz: 1. 8
Bóg ie obiał ná mieszkanié swoje / 3 Król:
8 2 Pár: 6. 2 y 7 16
Nazwane Jebus / Jos: 15 8 Sedz: 19. 10
Kzczoné / Salem. Psal: 75. 3
W Jeruzalem które pokolenie mieszkálo /
1 Pár: 9. 3
Oblezone od króla Syryjskiego y Izrael-
skiego / 4 Król: 16. 5
Zburzone y spustošone / 4 Król: 25. 9
Naprawione / 2 Esd: 3 y 6. 15
Miało bydž spustošone przez Rzymiány /
Dán: 9. 26 Zach: 14. 1 Matth: 24 1.
15 Luk: 13. 35 y 19 41 y 20. 16 y 21. 6

Jan 11. 48

Jeruzalem iáko wpošrzedz ziemie / Eze:
5. 5

Jeruzalem duchowné kościół swięty /
Psal: 12 13 Isai: 33 20 y 54 11 y 60 y 62
6 y 65 16 Tob: 13 19 Baruch: 5 1. 7

Jeruzalem niebieſkie wzgórze / Gal: 4. 26
Zyd: 12 22 Nowé / Obia: 3. 12

Swięté. 21 2. 10

Iesus.

Zbawiciel / Matth: 1. 1 21 Luk: 2. 11
Ták nazwany od Anyolá / Luk: 2. 21
Od Jozephá / Matth: 1. 21
Z od Marii Panny / Luk: 1. 31
Iáko go teraz z sobá mamy / á iáko nie.
Matth: 26 11 Már: 14. 7
Cesarze sobie zholdował / Dzie: 25. 19
Wybawił lud z Egiptu / Sedz: 5
Pátrž Christus.

Ięzyk.

Ma bydž hamowan od złego / Leuit: 19. 16
Job 5 21 Psal: 51 4 y 139. 4 12 Przyp:
4 24 y 10 18 y 11 9 y 12 13 19 Eccl: 5.
16 y 25 12 Ephes: 4 25 y 5 3 Kol: 3. 8
1 Piotr: 3. 10
Z od słów zbytnich / Matth: 5. 37
Z od próżnych / Przyp: 10 19 Mat: 12. 36
Język ácz máły członek / ále wiela złego y
dobrego može bydž przyczyna / Já: 3
5. 6. 8
Języka strzedz / Psal: 38 1 Przyp: 13 3 y 21
23 Eccl: 23 17
Z języka škody / Eccl: 28 21
Dar języków / Dzie: 10 46 y 19 6. 1 Kor:
14 18

Iezábel.

Złosliva niebožného Achába żoná / 3 Król:
16 31 y 21 5. 7
Pobiła proroki Božé / 3 Król: 18 4 13
Grozi Eliášowi śmiercią / 3 Król: 19. 2
Od psów rozšarpana / 4 Król: 19. 33

Imię.

Imiona iákie máią bydž dziecióm dawané /
Luk: 1. 63

Iosáphát.

Król Judy / 3 Król: 22 41
Posyła do miast wezyć zakonu Božego /
2 Pár: 17. 7
Zpovínováčil sie z Achábem / zá co iest
strošovaný od Boga / 2 Pár: 18. y 19

Ioseph.

Syn Jákobá / Gen: 30. 23
Syn iego / Gen: 37. 5. 9

Zaprzędany ob bráciéy/ Gen: 37. 26
Oskarżony niewinnie/ Gen: 39. 17
Pánem Egiptu został/ Gen: 41. 40
Kości iego przeniesione/ Ezr: 13. 19 Dyd:

II 32

Pogrzebiony w Sichem/ Jos: 24. 32
Ioseph.

Mąż Mártiácy/ Luk: 1. 27
Przez Máttheusa národ iego opisuie/ Mátt: 1. 15
Nie był własným Oycem p. Chrystusa-
wym/ Mátt: 2. 20. 21
Jozeph z Arymáthiácy/ Mátt: 27. 57
Jan 19. 38

Iosiasz.

Król Judy/ 4 Król: 21. 24
Czyta księgi zakonu znalezione/ 4 Król:
23. 2
Świeci wielką noc/ 4 Król: 23. 21

Iosue.

Walcz przeciw Amálech/ Exo: 17. 9
Posłany spiegorować ziemié Chanáán/
Num: 13. 2
Zermánem ludu/ Num: 27. 18 Deut: 3. 21
Aniolá widział/ Jos: 5. 13
Słońce stánelo ná iego rozkazánié/ Jos:
10. 12
Poraził królów/ 3L Jos: 12
Zálecony/ Eccl: 46. 1

Iubileusz.

Figurá iego/ Lev: 26. 10

Iudasz.

Istárióth Apostól/ Mátt: 10. 4
Záluie máści wyslanéy ná Chrystusa/ Jan
12. 4
Jzłódziem był/ Jan 12. 6
Jesusa zaprzedał y wydał/ Mátt: 26.
14. Jan 18. 3
Obieśá sie/ Mátt: 27. 5 Dzię: 1. 18

Isaiasz.

Widział Chrystusa w máiestacie swoim ná
wysokéy stolicy siedzącégo/ Isai: 6 Jan
12. 41

Izrael.

Názwany Jákob/ Gen: 32. 27. 35. 10. 3.
Król: 18. 31
Izraelem též názwany lud Boży/ Exod:
3. 7. 9. 1. 6. 7. 19. 5 Levit: 30. 26
Deut: 4. 20
Dziećięć pokolenia Izraelskie odłaczá sie
od domu Dawidowégo/ 3. Król: 12. 3 9. 16.
Silá Izraelitów wracá sie z Lewitami

do Jeruzálem/

2. Pár: 11. 13.

R

Kácérstwo.

Kácérstwa czemu Bóg dopuszcza/ Obiá 2. 1
Przyczyny ich/ 1. Kor 11. 19. Deut: 13. 10.
Drogi do kácérstwa żywot niepobożny/ 1.
Tim 1. 17.
Kácérstwa posłédz powstawáiz/ Mátt: 13.
Asa nie trwáté/ 2. Tim: 3. 9. (25.
Kácérscy meczennicy nie błogostáwieni/
Mátt: 5. 10.

Káiphasz.

Dáie ráde przeciw Chrystusowi/ Jan 11. 49.
918. 14.
Chrystusa próbnie/ Mátt: 26. 62.
Apostolóm zázánie vczyc/ Dzię: 4 18

Kálwin.

Blužništvo iego žeby meká Chrystusa-
wá/ nie bylá dostáteczna/ á iž Chrystus
cierpiá meki potepionych/ Mátt:
27. 46
Blužništvo iego przeciw světým/
Luk: 16. 23
Blužni Boga czyná go przyczyná
grzechów/ Rzym: 1. 26
Blužništvo iego žeby Chrystus nie so-
bie nie záslužil/ Phil: 2. 9

Kálwinistowie.

Falšerze písmá S. Luk: 3. 36
Dziatkóm nie ochrzczeným zbáwienie obie-
cuiá z Pelágiány/ Jan 3. 5 Rzym: 15. 12
Lecz synowie světych nie rodzá sie světy-
mi/ Rzym 9. 3 1 Kor: 7. 14
Wykretých že Chrystus nie wšedł záménio-
nymi dívoými/ Jan 20. 19
Blužništvo ich przeciw Chrystusowi/
Dyd. 5. 7

Kánaán.

Syn Noého přetlely/ Gen: 9. 25. 9. 10. 1. 6.
Ziemiá Kánaán/ Deut: 11. 10.
Obiécána Abrahámovi y synóm iěg/ Gen:
12. 7. 9. 13. 15. 18. 17. 8. 26. 4. 35. 12.
Dána według obietnice/ Jos 13. 6.
Čemu nie záraz onych všytkich národów
wytráčil/ Exo: 23. 29. Deut: 7. 22. Sedž:
2. 23.

Opísání y podzielení zemié Kánaán/
Gen: 10. 19. Exo: 23. 31. Num: 26. 52. 9
33. 54. 34. Jos 13. 14. 15. 16.

Kaphárnáum.

Miásto Galilejské gđie Pan Chrystus
począł vczyc/ Mátt: 4. 17. Luk: 4. 31.

Vzdrowił tamże sługę Setnikowego / *Mát:* 8. 13.

Nazwane miastem Pana Chrystusowym / *Mát:* 9. 1.

Głosi mu upadkiem / *Mát:* 11. 13.

Kapłani.

Kapłanów starożytnego prawa / *Ezo:* 29

44 y 30 7 *Leu* 10 1 6 y 21 y 22 *Num:* 3 10

y 4 5 *Deut* 21. 5 *1 Pár:* 6 4 y 2 *Pár:* 26 17

Ezech: 44 15 *Żyd:* 57 y 10 11

Liczbą ich / *1 Pár* 23. 3 góście ich liczy / 3° 000

Wybór y poświęcenie ich / *Ezo:* 28 y 29 y 39

y 40 *Leu:* 8 1

Kapłański wybór czemu kosztowny / *Ezo:*

2° 2

Kapłańskie dochody / *Deut:* 10 9 y 18 3

Aby mogli wolniej służyć w kościele / 2

Pár: 1 4

Żywot ich / *Ezo:* 19 21 6 y 22 1

Trzeźwość / *Leu* 10 9 2 *Pár:* 35 14

Karanie złych / *Num:* 16 *Leu:* 10 11 *król:*

2 22 3 *król:* 2 26 *Mát:* 2 8

Kapłan nosił na piersiach / *Nauka y Pra-*

wodá: *Ezo:* 28. 30.

Kapłańskiego grzechu ciężkość / *Leu:* 4. 3.

Kapłani y Lewitowie nie idą w popis wo-

ieny / *Num:* 1. 47.

Kapłański urząd różny od królów / 2 *Pár:*

19. 10.

Kapłańska czystość / 1 *Pár:* 21. 19.

Kapłani narzyszy dwa czasy Dawida / 1.

Pár: 21. 2.

Kapłańskim królestwem czemu zowie lud

Israelski: *Ezo:* 19. 6.

Kapłani jako ludzkie grzechy iedzą / *Of:* 4. 8

Kapłani dla czego Bóg odeymuie / *Of:* 4. 6

Kapłańska ziemia w Egypcie wolna /

Gen: 47. 26.

Kapłan nie zakon ani pisino siedziem waz-

pliwości w zakonie / *Deut:* 17. 9 12. *Mát:* 27.

Sąd kapłański Sanhedrin / *Num:* 11. 6.

Kapłaństwo.

Starożytnego zakonu nie odzucone ale odmie-

nione / *Isai:* 2. 23. *Żyd:* 7. 12.

Kapłaństwo nowego zakonu wietśe ma

przywilecie niż ono stare / *Mát:* 15. 11.

Zacność stanu kapłańskiego / *Jan* 20 21.

1. *Kor:* 7. 9. *Isai:* 1. 6

Moc kapłańska wietśa jest niż królewska y

niżli Anielska. *Jan* 20. 23

Kapłańskiego stanu Chrystus nie gani /

Mát: 21. 13.

Owszem jęścić wzy / *Mát:* 1. 44

Kapłani wykładają pisma S. *Mát:* 2. 11.

Szafarze świętych Sakramentów / *Mát:* 8. 6.

Nastapili na miejsce 70. weznięw Pana

stich: *Luk:* 10. 1.

Świeczą ie z modlitwą / *Luk:* 6. 22.

Kto imi gárdzi ten Chrystusem gárdzi /

Luk: 10. 16.

Prawdziwie grzechy odpuszcza / *Mát:* 8 4.

Bóg przez nie grzechy odpuszcza / *Luk:* 17. 14

Sakrament kapłaństwa na ostatniy wie-

cztery wstawiony / *Luk:* 22. 19.

A przez wkładanie rąk podawany / *Dzie:* 13. 3

Kapłanów poświęcenie jest Sakrament /

Dzie: 14. 22. 1. *Tim:* 4. 14.

Pan kapłanom kazał osiadować / *Luk:* 22. 19

Kapłani nowego Testamentu pod Chry-

stusem / *Żyd:* 7. 23.

Chrystus kapłanem na wieki przez ofiary

Misę S. *Żyd:* 7. 21.

Kapłani od Biskupów różni / *Dzie:* 14. 2.

Stanowią ie Biskupi a nie ludzie święcy.

Tit: 1. 5.

Czemu pierwey zwani Presbyteri / *Dzie:*

14. 22.

Są pośrednikami / 2. *Kor:* 5. 20.

Kapłani żon mieć nie mają / 1. *Kor:* 7. 5. 2.

Tim 2. 4.

Kapłani duchowni wszyscy Chrzescianie /

1. *Piotr:* 2. 5. *Obia:* 1. 6. y 10.

Kapłański porządek przefigurowany / *Num:*

6. 3.

Karanie y karnosc.

Bóg które miluie / te karze / *Żyd:* 12. 6.

Żeby z światem sązeni nie byli / 1. *Kor:*

11. 32.

Bóg niektórych karze na przestroge innych /

Luk: 13. 2

Karanie braterskie przeciw upadłym / *Mát:*

18. 15

Karnosc kościelna / 2. *Kor* 13. *Pátr:* 14.

twá.

Katholicy.

Wszystkie narody / *Mát:* 28. 19

A są prawdziwie chwalcy Boży / *Mát:* 23

4 23

Przyimują dekretá s. Koncylów / *Dzie:*

15. 31

Nic nie grzeszą złączając Boga z swo-

żeniem / *Dzie:* 15. 28

Katholik z kąd nazwany / *Dzie:* 11. 26

Kazanie.

A rozmowy mają bydy ięzykiem pospolitym

w kościele / 1. *Kor:* 14. 9

Różnorodnie urząd / *Mát:* 4. 23 *Luk:* 3. 22

Niedbalsstwo škodliwe/

Jer: 48. 10

Kielich.

Krwie swojej Chrystus trzymał y wyléwał
na wieczery/ Mát: 26. 28. Pátrz ciálo
Pánskie.

Klamstwo.

Zákazáné/ Ero: 27. 7. Leu: 19. 11. Eccl: 4.
26. y 7. 13

Staráné/ Psál: 5. 7. Jan 8. 44. Džic: 5
4. 8 Eph: 4. 25 Kol: 3. 9

Škodlivé/ Přyp: 19. 9

Klátvá.

Od Chrystusa postanowiona y przykazána/
Mát: 16 19 y 18. 8 Már: 9. 42. Jan
20. 23

Klátvá nawietše staránié/ Mát: 18. 17
Přykład klátwy y kárności kóścielnéy/
Chrystus dal wyrzucájac biczem z kó-
ściolá/ Jan 2. 15

Klátvá byla wzwyczáin u Apostolów/
2 Thes: 3. 6. 14 Tit: 3. 10

Piotr zákláł Anániášá/ Džic: 5. 5

Páwel zákláł wšeteczníká/ 1. Kor: 5. 3

Šimenáusá y Alexándriá/ 1. Tim: 1. 20

Klátvá w stárym zákonie/ Leu: 11. 28

Moc záklínání jest przy Biskupích y
pásterzách/ á nie przy wšytkim kóście-
le/ 1. Kor: 5. 10

Mocá Boží pásterze záklínáig/ 1. Kor:
5. 4

Zákletci bywáli od czártá opetáni/ 1. Kor: 5. 5.

Zákletých duše czárt osiáda/ 1. Kor: 5. 5.

Záklety bywa podán šátánowi/ 1. Tim: 1. 20.

Klátvá ma byđz ku zbudowánin kóściolá y
popiárwie zákletého/ 2 Thes: 3. 14. 1.
Tim: 1. 20.

Aby duch ieg o był zbáwion/ 1. Kor: 5. 4.

Klátvá Pháriseušów/ Jan 9. 22. 34. y
12. 42. y 16. 2

Záklínání byđz máig kđžy w náuce álbo
w žyčiu bářiéy bládzá/ á nápomnie-
ni nie chgá sie vpámietác/ Mát: 18.
17. Rzym. 16. 17. 1. Kor: 5. 3. 2. Kor:
2. 8. 2. Thes: 3. 14 1. Tim: 1. 20. y 6.
5. 2. Tim: 2. 17. 21. y 3. 5. Tit: 3. 10

Zákletými obcowác sie nie godži/ Mát.
18. 17. 1. Kor: 5. 11. Tit: 3. 10

Klucze.

Królestvá niebieského dáné Piotrowi/
Mátth: 16. 19

Přez nie co sie rozumie/ Tánže.

Koncilium.

Koncilia máig spóry o wierze sáđzić y decjdo

wác/ Džic: 15. 2

Ná nich kđžy bywác máig/ Džic: 15. 6

Koncilium jest ostátni sedžia w wátpli-
wosciách wiáry/ Džic: 15. 2

Nosi ná sobie osobé kóściolá wšytkého/
Džic: 15. 6

Piérwsze powšechné Koncilium bylo w
Jeruzálem/ Džic: 15. 6

Ná nim Piotr przodował/ Džic: 15. 7

Dekret piérwszego Synodu Apostolského/
Džic: 15. 13

Dekrety Konciliów nie wšytkie iednákie
Džic: 15. 20

Ná Konciliách porádných Duch s. pres-
siduie: y wšy ich wšelákiey prawdy/
Džic: 15. 28

Dekrety ich nie máig byđz w wátpliwosc
přyzwodzone/ Džic: 16. 4

Ani probowane ábo exáminowanie chy-
bá wmyslem dobrým/ Džic: 17. 11.

Dekrety ich iáko są wážené.

Korneliusz

Rothmistrz nawrócony/ Džic: 10. 3. 44

Koróná

Žywotá/ iáko. 1. 12 Obiáw: 2. 10

Koróná spřáwiedliwosci/ 2. Tim. 4. 8

Koróná ábo wieniec nie wiedniácy/

1. Piotr: 5. 4

Kósciól máteriálny

O tym máš Gen: 28. 16 Deut: 23. 1. Sedž
20. 2 Judyth 6. 21 Psál: 67. 27 Thren

1. 10 Joel 2. 16 1. Kor: 11. 18 y 14. 34

Kósciól Salomonów kiedy/ iáko dlugo/
y iáki zbudowány/ 3. Król: 6. y 7.

2. Pár: 3. y 4. Poswiecony/ 3. Król:
8. 2. Pár: 7.

Žprophánowany przez Acház/ 2. Pár: 28.
Žnowu poswiecony przez Ezechiaszá/
2. Pár: 29.

Zás žprophánowany y poswiecony przez
Manassešá/ 2. Pár: 33. Spalony/ 4.

Król: 25.

Zás zbudowány/ 1. Esdr: 1.

Žlupiony y spalony/ 1. Mách: 1. Ožy-
šciony/ 1. Mách: 4. Jego spusto-
šenie/ Dán: 9. 26. Mát: 24. 2. Már

13. 2. Luk: 19. 41

Kósciól dóm Boží y dóm modlitwy ná-
zwány/ Jšá: 56. 7 Mát: 21. 13

W kóściele wysluchywa Bóg/ 3. Król: 3.
3. y 8. 29. 2 Pár: 6. 19. Mát: 21. 13

W kóścielech máteriálných nie máška
Bóg/ áby miał byđz w nich ogárnio

ny/ ábo żeby ich potrzebowal/ 3. Król.
8. 27. 2. Pár: 16. 18. Jsa: 66. 1. Jeres:
23. 24. Dzię: 7. 48 y 17. 3

Współje w Kościołach materialnych mieś-
ka/ 3. Król: 6. 13 y 8. 12. 1. Pár: 23. 25.
Psal: 77. 60 y 131. 33. Jer: 7. 30 Mát:
23. 21 Dzię: 7. 46

Kościóły są potrzebne/ Dzię: 7. 48

Kościół miejsce święte/ Ge: 28. 17. Ex: 3. 5.

Kościół wielkimi darami ubogacony/

2. Pár: 1. y 2 y 3. y 4. 2 Mách. 3. 2

Kościółów zgwałcenie Bóg karze/ Jsa:

56. 5. 2 Mách: 3. 25. 26 Mát: 21. 12

Jan 2. 15 Már: 11. 16

Kościóły Kátholickie nie mają być he-
retykóm dawane/ Mát h: 22. 21

Kościół żywy

To jest/ zgromadzenie wiernych/ Num. 19

20 y 20. 4. 1. Król: 17. 43. 3 Król. 8. 4

55. 1 Pár. 29. 1. 2 Pár: 1. 5 Psal. 21. 26

y 25. 12 Mát: 16. 18 Dzię: 5. 11 Rzym:

16. 16. 23

Ma w sobie złe y dobre/ Mát: 3. 12 y 22.

10 y 25. 1

Kościół jest jeden

Wyznaczone przez ieden widomy Korab No-
ego/ 1 Piotr: 3. 20

Przez miasto s. Jeruzalem/ Obia. 21. 2

Przez winnice/ Mát: 10. 1 Luk. 20. 9

Przez łódź/ Luk. 5. 3

Przez niewoła zawierający złe y dobre ry-
by/ Mát: 13. 4. 7

Przez rolę/ Mát: 13. 24.

Przez królestwo niebieskie/ Mát: 13. y 25.

Dla téj iedności przyszedł Christus Jan 11. 52

O té sie modlił/ Jan 17.

Te Duchem s. sprawił/ iako iedne dusze y ied-
no serce/ Dzię: 4. 53.

Kościół y w starym zakonie ieden zawždy/ 4. Król: 25.

Kościół błędzić nie może.

Jż go bramy piekielne nie przemoga/ Mát:
16. 18.

3 nim Christus do skończenia świata/ Mát: 28. 20.

Oto sie modlił Christus/ Luk: 22. 32.

A dał mu Duchá prawdy/ Jan 14. 10. y 16. 13.

A jest filarem Prawdy/ 1. Tim: 3. 15.

Kościół Boży nigdy nie wstał ani wstanie
w wierze/ 2. Pár: 1. 3. Luk: 22. 23.

Kościół za Mojżesá y Aroná nie zbłą-
dził/ Exo: 32. 1.

Kościół iako umocnieniem prawdy/ 1. Tim:
3. 15.

Kościół potwierdza y wyswiadcza pismo/ Gál: 2. 2. Pátrzy w prefacii.

Kościół jest powszechny.

Bo jest y był zawždy po wszytkim świecie/

Mát: 13. 32. y 24. 23 Már: 16. 15. Luk: 24. 47.

Nie jest malé stadko/ Luk: 12. 32.

Jest y był wszytkim widomy y znáomy y za-
taić sie nie może/ Mát: 5. 14. Már: 4.

21. Dzię: 1. 14. y 2. 47. y 9. 31.

Nigdy nie był ani będzie nieznaomy ábo
táimny/ Rzym: 11. 14.

Alle jest szeroki y znáomy po wszytkim świe-
cie/ Kol: 1. 6. Dzię: 11. 24.

Jasność iego/ Mát: 24. 27.

Kościół czemu nazwany puszczą/ Dse: 2. 14.

Kościół góra Pánsta/ Jsa: 2. 2.

Kościół za času Eliáša był znáczny/ 3.
Król: 19. 18.

Kościół jest wieczny.

Bo jest niezwycięzony/ Mát: 16. 18. Dzię:
5. 39.

Zwycięża wszytkie przeciwności/ Mát:
8. 26.

Nigdy nie wstanie/ Mát: 28. 20. Jan 17. 20.

Alle zarósł rośnię/ Mát: 4. 27. 31. Kol: 1. 6.

Zbory heretyckie ná piastu/ Mát: 7. 24.

W Kościele Kátholickim zbawienie.

Opiócz Kościółá Kátholickiego niemáš
zbawienia/ Eph: 5. 23.

Odciety od Kościółá nie Bogu przyiemné-
go czynić nie może/ Jan: 14. 4.

Sam Kościół Kátholicki prawdę ma/ 1.
Kor: 3. 1.

Káždy sie ma poddawać rozsádkowi Kościo-
lá Bożego/ 1. Kor: 2. 15.

Kto Kościółá nie słucha jest iako pogánin/ Mát: 18. 17.

Kościół prawdziwy Rzymski.

W Dzieciách Apostolstich pokazány list/ 1268.

Rzymstí Kościół jest Kátholicki/ Rzym 1. 8.

Kościół Rzymstí iako záleca/ Piotr 5.

Kościół Rzymstí osobláwie od Boga opá-
trzony/ Dzię: 27. 23.

Stára sie o światá náwócenie/ list 1268.

Kościółá Bożego zacność.

Kościół jest oblíbenicá p. Christusowá/ 2. Kor: 11. 2 Eph: 5. 26. Obia: 19. 8.

A ciálo Christusowé/ 1. Kor: 1. 27. Eph: 1.
22. y 4. 15. y 5. 23. Kol: 1. 8. y 2. 10.

Kościół sobie Christus swojá kwiá kupil/ Dzię: 20. 28. 1. Kor: 6. 20. y 7. 23. Eph: 2. 13

1. Piotr: 1. 18. 1. Jan 1. 7. Dzię: 1. 53. y 5. 5. 9.

Kościół wypłynął z boku Pánstiego / Jan 19. 34.
Kościół członki są prawowierni / iedney
głowię Chrystusowey / y iego namiastko-
wi poddani / Jan 10. 16. 1. Kor: 12. 12.
Eph: 3. 6.

Koscielne vstáwy.

Kościół może swietá y posty nowe stáno-
wic / Jan 20. 22. Džie: 15. 13.
Kościół ma moc kánonizowác swieté / y
swietá ich vstávic / Máth: 2. 16.
Kościół ma moc rozeznavác które písmá
są Božé které ľudské / Czytay w Před-
mowie.

Król.

Król od Boga / Deut: 17. 15.
Królowie którzy nie od Boga / Of: 8. 4.
Król nemá se wtrácác w vřad káplánski /
2. Pár: 26. 18.
Król dla tredu složony od Břstupa / táme.
Królá se nápietájac žydowie czemu žle v-
czynili / 1. Król: 8. 7.
Królá dobrého Bóg dáie tym kterých mi-
luie / 3. Król: 10. 9.
Królé žlé Bóg dáie dla grzechów ľudských /
Job: 34. 30. Przypo: 14. 25. y 19. 12.
Królowie máia spráwiedlivostí přystřez-
gác / Przypo: 29. 4. y 31. 4. Jer: 22. 2. 3.
Król: 1. 52.
Królóm y Sedžím nápomínánie piétné /
2. Pár: 19. 6. 7. 8.
Vřad Królewřti / 4 Król: 23. 3. 2. Pár: 14. 1.
Pořora Królewřta / 1. Król: 11. 5.
Lářkávost / 1. Król: 11. 12.
Królá cžíc / 3. Król: 1. 23.
Królowie co czynić y czego se řtrěždž máia /
Przypo: 16. 10. y 20. 2. y 21. 1. y 25. 3. y 29.
14. Ecclesi: 7. 5. y 10. 3. Of: 13. 11. 3. Król: 3.
14. y 9. 4. y 11. 38.
Królowie w czym řlują řościółowi / Psal:
2. 10. Máth: 10. 18.
Wierni všyřcy są řróľmi y řáplánni řu-
chowými / 1. Piotr: 2. 9. Obia: 1. 6. y 5. 10.
Królowie řli řráca řróľřtvá / Eccl: 10. 3. 16.
19. řřá: 24. 1. Amos 9. 8.
Króľřtvo rozdvořóné řtác nie može /
Máth: 12. 24. Mār: 3. 24. Luk: 11. 17.
Króľřtvo Chrystusové.
Nie z tego řwiátá / Jan 18. 36. Luk: 1. 33.
2. Piotr: 1. 11.
Přepowiedžánie / Gen: 49. 10. Num: 24.
17. Psal: 2. 6. Psal: 44. 7. řřá: 9. 6. Dan:
2. 44. Mādr: 7. 14. řách: 9. 9. Luk:
1. 28.

Króľřtvo Božé.

Duchowné we wnetřné y wietčné řbogini
náľžy / Máth: 5. 10. Luk: 6. 20. řák: 2. 5.
W nas řest / Luk: 17. 21.
Nie řest w mowie áľe w mocy / 1. Kor: 4. 20.

Króľřtvo Niebieské.

řwáľt cžerpi / Máth: 11. 12. Luk: 16. 16. řál:
5. 16. Obia: 2. y 3. y 21. 7.
Mľořierným ľudžím řgotowánie / Máth:
25. 34.
řřkác řo nápietvéy pořžeba / Máth: 6.
33. Luk: 12. 31.
ř přořić o nie / Máth: 6. 10.
ř řwáľtem ře cřřnác řo niego / Máth: 7. 13.
y 11. 12. Luk: 13. 24.
řto w nim wielki / Máth: 5. 19. y 18. 4.
řto nie wřidžie řo niego / Máth: 7. 21. y 18.
3. y 19. 23. Jan 3. 3. 1. Kor: 6. 10. y 15. 50.
řál: 5. 21. Eph: 5. 5. Obia: 22. 15.
řtórym řgotowánie / Máth: 20. 23.
řgotowánie dobre řřinácým á niewie-
řřácým řřľo / Máth: 7. 21. y 25. 35.
Přez wiele řľopotów řřeba wřodžić řo
niego / Džie: 14. 21.
Króľřtvo niebieské řest podobné řięięc-
mu / řřářnu gorřřcznému / řwářowi / řu-
pcowi / niewodowi / řróľowi / Máth: 13. y
18. 23. y 20. 1. y 22. 2. y 23. y 24. Mār: 4.

Křew.

Křew řowa řuřa / Gen: 9. 4.
Křew přřmierza co řnácřřľá / řřo: 24. 8.
Křwie přř ořřářách řydowie nie řili / řeu:
27. y 17. 12.
Křew řnácřř řřęchř / řřá: 1. 15.

Křeřř.

Od řřřřřř řřřřřř / Máth: 28. 19.
Mār 16. 16. Jan: 3. 5.
řřřřřř řř řřřř y řáwáľi / Džie: 2. 38.
42. y 8. 12. 38. y 9. 18. y 10. y 16. řřřř: 6.
3. 1. Kor: 1. 14.
řřřřřř řřáwř / 1. Piotr: 3. 21. řř: 3. 5.
ř řřřř řřęchř / Džie: 22. 16. řř: 3. 5.
řřřřřř y řřřřřř řřřřřř / řř: 3. 5.
řáie řářř / Jan 3. 5.
řľáđř řřřřřř řřęchř / Mār: 16. 17. Džie:
2. 38. řřřř: 6. 3. 1. Kor: 6. 11. Eph: 6. 26.
řol: 2. 13. řř: 3. 5.
řřřř řřřřřř ábo ře řřřř řřřřřř nie
řľđř ře / Eph: 4. 6. řřđ: 6. 6. y 10. 26.
řľř řľářřř řřřř řęo / řřřřřř y řřřřřř
řřřřřř řřř řřřřřř řřřřřř / 1. Kor: 10. 2.
řřřř řřřřřř řř řřřřřř řřřřřř /
Máth: 3. 11. Mār: 1. 4. Jan 1. 25. Džie:

1. 5. y 19. 4.

Chrzest Janów nie był dostateczny / Dziej. 9. 5.

Chrzest y działom potrzebny / Jan 3. 5.

Działki chrzcie potrzeba / Mátth: 11. 28. y 18.

14. Luk: 18. 15. Jan 3. 5. Dzie: 2. 39. y 18.

8. 1. Kor: 1. 18. y 15. 22.

Słowo chrztu y chrzest / nowo chrześceni
iako przetrwać / Mátth: 3. 6.

Błedy nowowierców o chrzcie / Mátth: 3. 11.

Woda do chrztu potrzebna / Már: 1. 8.

Jan 3. 5.

Ceremonie chrztu przykładem Pánstím po-
twierdzone / Már: 7. 34. Jan 9. 6. Dzie: 8. 38.

Charakter abo pieczęć chrztu / 2. Kor: 1. 22.

Sam Pan Christus iesli kogo ochrzcił /
Jan 4. 2.

Figura chrztu S. owcza sadzawka / Jan 5. 2.

Chrzest w Duchu S. y w ogniu / Mátth: 3.

11. Már: 1. 8. Luk: 3. 17. Jan 1. 33. Dzie:

1. 5. y 2. y 11.

Chrzest niekiedy meke znaczy / Már: 10. 38.

Luk: 12. 50. 1. Kor: 15. 29.

Christus był ochrzcon / Mátth: 3. 16. Már:

1. 9. Luk: 3. 21.

A na ochrzczonego sstąpił Duch S. tamże.

Christus chrzcił przez wcznie / Jan 3. 22. y 4. 2.

Cały dóm ochrzcony / 1. Kor: 14. Dzie: 16.

15. y 8. 8. y 16. 33.

Ochrzczeni biorą Duchá S. Dzie: 2. 38. y
19. 5.

Obłoczą się w Christusa / Gál: 3. 27.

Chrzczą się w śmierci tego / Rzym: 6. 3.

Chrzczą się w jedno ciało / 1. Kor: 12. 13.

Chrzest na miejsce obżezania / Gen: 17. 10.

Chrzest jest duchownym obżezaniem / Kol:
2. 11. Gen: 17. 10.

Krzyż S.

Znak krzyża s. w dzień sądny straszny będzie

Żydóm y heretykóm / Mátth: 24. 30.

Dziewo Krzyża S. w wielkiej wadze zawse
w Kátholikóm było / Jan 19. 11.

Tá Krzyżu trzy przedniejsze ieszy poswie-
cone / Którymi písmo S. jest podané / y

osiárá Nřey S. bywa odprawiana / Jan

19. 20.

Krzyżá S.

Známie / jest znakiem Chrześcianiá /
Obiá: 7. 3.

Zegnámie Krzyżem S. Luk: 24. 50.

Przefigurowanie / Ezech: 9. 4.

Co znaczy / tamże.

Chłubić się mamy w Krzyżu Christusowym /

1. Kor: 1. 23. Gál: 6. 14. Żyd: 13. 13.

A którzy się Krzyżem bzydzą / 1. Kor: 11. 18

Phil: 3. 15. Żyd: 6. 6.

Krzyż.

A wciřti ná wřytłie pobořnie řyřące / Gen: 4.

8. y 27. 41. y 37. 18. 2. Król: 16. 5. Eccles: 2.

1. Psal: 31. 20. Przyp: 24. 16. Mátth: 10.

16. y 16. 24. y 24. 9. Már: 13. 9. Luk: 14. 26.

Jan 15. 20. y 16. 1. 2. Tim: 3. 12. 1. Piotr.

4. 1. 12.

Krzyż Bóg kładzie ná nas dla nářego po-
řytku / 2. Kor: 7. 14. Job: 5. 17. y 33. 16.

Przyp: 3. 11. Tob: 2. 8. y 12. 13. 1. Kor: 11.

2. Żyd: 11. 6. Obiá: 3. 19.

Przez Krzyż y wtrapienie przychodřimy do
poznánia Bóřego y do chwały wiecznéy /

Jan 12. 25. Dzie: 14. 21. Rzym: 8. 17. 2.

Kor: 4. 17. 2. Thes: 1. 5.

Krzyż ćierpliwie y wesolym sercem ma byđ
nořony / Mátth: 5. 10. y 10. 38. Jan 17. 33. Dř:

5. 41. 2. Kor: 8. 2. Kol: 1. 24. Já: 1. 2.

1. Piotr: 4. 11.

W Krzyżu y wtrapieniu jest pociecha /
Job: 5. 17. Mátth: 5. 5. 10. Jan 16. 20. 33.

Rzym: 8. 18. 1. Kor: 10. 13. 2. Kor: 1. 4.

Przez Krzyż Pan Bóg nas probuje / 2. Thes:
1. 4. 1. Piotr: 1. 7. Judith: 8. 21. Eccles:

2. 1. y 23. 8. Przypo: 17. 3. Mátth: 3. 5. 6.

Chrzysmo.

Chrzyszma S. w kořciele od pocatku wřy-
wano / Dzie: 8. 17.

Krzywdá.

Przełożonych duchownych jest krzywdá
Bořa / Dzie: 5. 4.

Krzywde swá komu pouczáć / Rzym: 2. 19.

Krzywdzić wierni żadného nie máją / 1. Kor:
6. 8. 1. Thes: 4. 6.

Alle ráczey sámı krzywde ćierpieć / 1. Kor: 6. 7.

Księgi.

Żywotá / Ero: 32. 32. Psal: 68. 29. Phil: 4. 3

Apoc: 3. 5. y 20. 12. y 21. 27.

Heretyckie / Czarnoksiestie y praktykarskie
máją byđ palone / Dzie: 19. 19.

L.

Lában.

Przyiá do gospody sluge Abrahánowego /
Gen: 24. 32.

Náizł Jákobá / Gen: 29. 14.

Ścięga Jákobá / Gen: 31. 22.

Lákomřwo.

Żgánione y zákazáne / Przypo: 23. 4. Eccles: 5

10. Mátth: 6. 19. Már: 8. 36. Luk: 12. 15. 1

Kor: 6. 10. Eph: 5. 3. Kol: 35. 1. Tim: 6. 9

Tit: 1. 7. Żyd: 13. 5

Lákomřwo řkodliwé / 1. Król: 8. 1. Przyp:

1 19 y 11 26 y 15 27 y 23 22 Eccles: 5. 9.
Karanie lakomstwa / Jos: 7 24 4 Król: 5 26
Job 27. 8 Jsa. 5. 8. Jer: 8. 10 Amos: 8 4.
Lakomstwo Judasza oslepilo / Math: 26 15
W rozpacz y o smierc przypawilo / Math:

26 3.
Ananiasza y Saphira nagla smiercia za-
bito / Dzie: 5. 1.
Symona Czarnoksiężnika do swietokray-
stwa przynioslo / Dzie: 8. 20.

Lakomstwo jest korzen wsego zlego /

1. Tim: 6. 10

Jest y balwochwaltwem / Kol: 3. 5

Pawel z lakomstwa nie czynil / 1 Thes

2. 5

Heretycy wsecko z lakomstwa czynia /

Rzym: 16. 18 Phil: 3. 19. 2 Piotr: 3. 14

Lazarz

Przed wroty bogacza lezacy / Luk: 6. 20

Lazarz inszy brat Marty y Magdaleny

wstrzepony / Jan 11. 43

Chcieli go zydzi zabic / Jan 12. 10

Laska

Miasto dobrodziejstwa / Ruth 2. 20 2 Król.

2. 6 y 15. 20 Przyp: 4. 9 Eccles: 7. 27

Miasto przyiazni / Gen: 6. 8 y 18. 3 y 19 19

y 39. 21 Exod: 12. 35. Tob: 1. 13. Dzie:

2. 47. y 24. 27 y 25. 9

Miasto zaplatty od Boga / Przyp: 1. 9 y 12

2 Luk: 6. 33. 1 Piotr: 2. 19

Laska miasto daru iakiego darmo dane

go / Esth: 15. 17 Psal: 44. 3 Przyp: 3.

22. 1. Kor: 12 Eph: 4. 7. 1 Piotr 4 10

Miasto wdziecznosci y przyiemnosci /

Przyp: 31. 30. Eccles: 10. 12 Eccles: 7. 21

Luk: 4. 22 Eph: 4. 29

Laska dar Bozy nad przyrodzony / Ktory

nas Bogu wdziecznym czyni / Luk: 1

28. y 2. 40. Jan 1. 15 Rzym 1. 7. 1 Kor

16. 23. Gal: 5. 4. Zyd: 13 9. Jak: 4. 6.

Dar laski Bozey jest tajemny / Ktorego za-

den sobie przypisowac niema / Job 9.

20 Psal: 2. 11 y 18. 13 Przyp: 14 12 y 20

9 Eccles: 9. 1 2 Eccles: 5. 5. 1. Kor: 4. 4

2. Kor: 10 14. y 13 15 Gal: 6. 3 Phil: 2

12. 1 Piot: 1 18. 2 Piot: 1. 10 1. Jan 4. 1

List

Listy powszechne Apostolskie / List 121.

Przyczyny pisania listow Apostolskich.

List do Rzymian ezemu na pierwszym

mieyscu. 1322.

List do Zydow jest wlasny Pawla S. 1420

Wierni sa listem Pana Chrystusowym /

2. Kor: 3. 3

Lichwa

Zakazana / Exo: 22. 25 Lev: 25. 35 Deut: 23

19. 2 Ekd: 5 7. Psal: 14. 5 Przyp: 22.

16 y 28. 8 Jer: 15. 10 Ezech: 18. 8. y 21.

12 Luk: 6. 34 y 19. 8

Lichwy wyszkie prawa zakazuia / Deut:

23. 19

Lofy

Kiedy y iako sie ich wzrywac godzi / Dzi: 1. 26

Lofy sztroiatie / Jon: 1. 7

Loth

Wybawiony od ognia Sodomskiego / Gen:

19. 15. 17

Zona iego odmiemila sie w sol / Gen: 19.

26 Madr 10 7 Luk: 17. 32

Grzech iego y ciele / Gen 19. 32

Lucifer

Wypadl z nieba / Jsa: 14. 12

Ezemu o nim Ezechiel pise / Ezech: 28. 12

Lukasz S.

Zywot iego / List 1181.

Nigdy zony niemiail / Tamze.

Jego reliquia przeniesione / Tamze.

W

Machabayskie ksiegi

Powaznosc ich / 1. Mach: 1. Luk: 1. 3

Madrosc.

Madrosci Bozey poczatki / wlasnosc / ch-

wala y pozytek / Deut: 4. 6 y 29 9 Job

28. 20. y 32. 7. Eccles: 7. 12. y 9. 13.

Madr: 6. 13 y 7 y 8 y 9. y 10 Eccles: 1. y 3

y 4 y 21 y 24 y 39 Luk: 21. 15 Rzym 11.

33. 1 Kor: 1. 17 y 2. 6. 10 y 4. 9 Kol: 2.

3. Jak: 1. 5. y 3. 15

Madrosc prawdziwa od Boga / Matt:

11. 25 Jak: 1. 5

Mamy bydz madyimi w dobrym / a pro-

skymi we zlym / Rzym 16. 19

A nie wiecety medrowac niz potrzeba /

Rzym: 12. 3. 16

A nie bydz madyimi v samych siebie /

Rzym: 12. 25. y 12. 16

Kto jest madyim na tym swiecie ma bydz

glupim / 1. Kor: 3. 18

Madrosc tego swiata glupstwem jest v

Boga / 2 Kor: 3. 19

Christus sie nam sstal madyoscia y spra-

wiedliwoscia / 1. Kor: 1. 30

Madrosc ziemsta y cielesna / Jak: 3. 15

Madrosc tego swiata / 1. Kor: 1 25. y 3.

19 y 2 Kor: 112

Madrosc

Madrość z niebá iáka/ Ják: 3. 17

Málta.

Wyspa ná którz Páwel po rozbiciu okrétu
wyszedł/ Dzię: 28. 1

Gádżiny w niéy bez iádu/ Dzię: 28. 5

Malzenstwo

Od Bogá wstáwione/ Máth: 19. 4 Gen: 2

Od Chrystusa potwierdzone/ Máth: 19. 6. 9

Z wczoné/ Jan 2. 2

Jest wielkim Sákrámentem/ Eph 5. 32

Dáie lásky y poświęcenie/ 1 Thes: 4. 4

Nie rozdzielné y dla cudzołóstwa/ Máth: 5. 32 y 19. 9 Máth 10. 11. Luk: 6. 10

Czemu nie rozdzielné/ Máth: 19. 6

Po rozwodzie pżecie trwa związká mał-
żejstwa/ 1. Kór: 7. 11

Małże-stwo dla trzech przyczyn wstáwio-
né/

Dla płodu/ 1. Tim: 2. 15 Dla wwiáro-
wania sie grzechu nieczystego/ 1 Kór: 7. 1. 2. 5

Z dla spólnéy pomocy y pociechy/ Eph: 5. 22 24. 25. 1 Piotr: 3. 1. 7

Małżeństwo ma bydź tylko iednego zię-
dno/ Máth 19. 5. 6

Małżeństwo któré wczoné á któré nie/
bydź/ 13. 4

Małżeństwo nie jest wszytkim pżyzkázané
Gen 1. 26

Małżeństwa któré w zakonie zázakázané/
Leu: 17. 1

Małżeństwo kiedy mogło bydź między
różnym pokoleniem/ Num: 36. 7

Wielozęństwo zázakázané/ Gen: 16. 3

Czemu pátriárchowie wiele żon mieli/
Támże.

Małżeństwa którzy zázakázané/ 1. Tim: 4. 3

Małżeństwa nierządne karal Jan 8. Ka-
rze y kóściół Kátholicki/ Luk: 4. 20

Karze y Pan Bóg/ Gen 38. 10 Tob: 6. 17

Malzenstwo Duchowné

Miedzy Bogiem y duszą/ Piesni 1. y 2. Jsa:
50. 1. y 54. 5 y 62. 4. Jer: 31. 22. Eze:
16. 7. Ofc: 2. 20 Máth: 9. 15 y 22. 2
y 25. 5. Máth: 2. 19. 2 Kór. 11. 2 Obia.
19. 7. y 21. 2

Mánná

Co znaczy/ Exo: 16. 15. Jan 6.

Márya Pánná

Jest Bogarodzicá ábo mátká Pánsta/
Luk: 1. 43

Mátká Jésusowá/ Máth. 2. 13

Była z domu Dawidowégo/ z pokolenia

Judowégo/ Máth: 1. 16 Luk: 1. 36

Ociec iéy był Joáchim/ Lu. 3. 23

Nigdy meżá nieuznáła/ Máth. 1. 18. Luk:
1. 34

Z miálá slub czystości/ Luk: 1. 34

Była pánná w porodzeniu/ Máth. 1. 23

Z po porodzeniu/ Máth. 1. 25. Luk: 23. 53

Pżecz: iá Pan Chrystus nazywa niemiá-
sta/ Jan 2. 4

Mária wśelákiem cnotámi ozdóbiona.
Láski pełná/ Luk: 1. 28

W wierze bogáta/ Luk: 1. 38. 45. Jan 2. 5

W nádziei obfitá/ Jan 2. 5

W miłości doskonála/ Luk: 1. 56 y 2. 7
Jan 3. 3 y 19. 25

Czysta/ Luk: 1. 35. Pokorna/ Luk: 1. 38

Milosierna/ Jan 2. 3. Rostropna/ Luk:
2. 19.

Skromna/ Lu: 2. 48 Nabożna/ Lu: 1. 46

Dobrotliwa/ Luk: 1. 40. Meżna/ Jan
19. 25

Madra/ Jan 25 Vboga/ Máth. 2. 11.
Luk: 2. 7. 24

Ciepłiwa/ Máth 2. 13 Luk: 2. 35

Cnotámi wszytkie pżechodząca/ Luk: 1.
28. 48

Máriiéy Pánný spráwy.

Pozdrowiona od ányolá/ Luk: 1. 28

Náwiédza helzbiéte/ Luk: 1. 39. 46

Józie z Jozephem do Bethleemá/ Luk:
2. 4

Vcieka do Egiptu/ Máth: 2. 14

Wraca sie do ziemie Izráelskiej/ Máth:
2. 15

Náydnie Chrystusa w kóściele/ Luk: 2. 46

Stoi pod krzyżem y Janowi jest polecó-
na/ Jan 19. 25

Miejska z Apóstoly/ Dzię: 1. 14

W niebo wzięcie iéy/ Dzię: 1. 14

Mária Pánnę czcic.

Pżykładem Anielskim pozdrowiac iá ma-
my/ Luk: 1. 28

Z błogosłáwić/ Luk: 1. 48

Helzbiéta iá chwáli/ Luk: 1. 42 C 57

Błogosłáwi iá kóściół Kátholicki/ Lu. 11.

Świeci Doktorowie wychwalá iá y
wzywá iá/ Dzię: 1. 14

Márya pżecz błogosłáwiona/ Luk 11. 28

Hereticy iéy niepżysiaciele/ Dzię: 1. 14

Márya nádzieciá nászá/ wesele y koroná/
2. Thes: 2. 19

Pżyczynia sie zá ludźmi do syná/ Jan: 2. 3

Mária pánná przepowiedziána.

W písnié/ Gen: 3. 15 Num: 24. 17 P sal: 18

6. y 44. 10 y 45. 5 y 84. 2. y 86. 3 Przyp: 31
10 y 9. 1 Piesni 1. y 2 y 3 y 4 y 5 y 6 Eccl:
24 Jsa: 7. 14 y 11. 1 y 19. 1 y 45. 8 Jer: 31. 22.

Maryja Magdalená

Grzechy své oplátuje/ Luk: 7. 38. A odnosi
grzechów odpuszczenie/ Luk: 7. 48 Wybá-
wiona od siedmi czartów/ Chrystusa ná-
śláduie/ Luk: 8. 2. Pána pomázuie/
Matt: 26. 6 Már: 14. 3 Jan 11. 2 y 12. 3
Stoi przy Chrystusie ná krzyżu umiera-
jącym/ Jan 19. 24 Chrystus sle iey na-
pierwéy po zmartwychwstaniu wka-
zał/ Már: 7. 9 Jan: 20. 8 Apostołóm zmar-
twychwstanie Páns. opowiada/ Jan 20. 8

Martá

Gospodyni pána Jesusowá/ Luk: 10. 38.
Jan 11. 27

Mátka

A brácia Chrystusowi według ciála/ Már: 12.
47 Mátká y brácia Chrystusowi według
duchá/ Már: 12. 49. 50

Melchisedech.

Zyd: 6. 20 y 7. 1 Ofiary ięg czemu Páwel nie
wspomina/ Zyd: 5. 11

Mezobóycá

Od początku Dyabel/ Jan 8. 44 A ten co
ma w nienawiści bráta swého/ 1 Jan 3. 15
Mezobóyswo iest wczynieś cielesny/ Gal: 5. 21
Zakon/ y Chrystus go zakaźuie/ Már: 5. 22
y 19. 18 Przeciw niemu lekárstwo iest mi-
łosć bliźniego/ Rzym: 13. 9 Mezobóyscy
nie mogą bydź dziedźcimy królestwa nie-
bieskiego/ Gal: 5. 21 Ale czástká ich be-
dzie w siarczystym ogniu/ Obiá: 21. 8

Michal

Archányó/ walczy z Dyablem/ Jud: 9
Obiáw: 12 7

Mieyscá sroieté/ Dzię: 7. 33

Mieśc.

Mieścąc który y Zydów piérwsiy/ Ero: 12. 5
Mieścące iáko liczyli/ Tánje

Milosc

Boża przeciw ludzióm/ Jan 3. 16 y 10. 15 y 13
1. y 15. 9 y 16. 27 Rzym: 5. 8 Ephes: 5. 2
Milowác mamy Boga náde wszystko/ Gen:
22. 2. 9 Ero: 20. 6 Deu: 5. 10 y 6. 5 y 10. 12
Mát: 10. 37 y 22. 37 Már: 12. 30 Luk: 10
27 Rzym: 8. 35 A bliźniego iáko sámych
siebie/ Már: 19. 14. 22 Már: 12. 31. 33 Rzy:
12. 9 Jáś: 2. 8 Kto miluie bliźniego ten za-
kon wypelni/ Rzy: 13. 8 Gal: 5. 14. 1 Tim: 1. 5

Milosc pokrywa wielkosć grzechów/ Luk: 7
Kto mieszka w miłosći w Bogu mieszka á
47. 1 Pio: 4 8 Jest wiersza nżli wiára y ná-
dzieia/ 1 Kor: 13. 13 Kol 3. 14. 1 Piotr: 4. 8
Bóg w nim/ 1 Jan 4. 16

Milosc iest sáta swádziebna/ Máth: 22. 11
Jest spriáwiedliwosć náśá/ 1 Tim 1. 5 Jest
pryczyna vspráwiedliwienia/ Luk: 7. 47
Przez nie bywamy vspráwiedliwieni/ y iest
w nas istotnie/ Rzy: 5. 5 1 Piot: 4. 8 Mi-
losć iáka bydź ma/ 1 Kor: 13. 4 Ephes: 5. 2.
2 Jan 6. 1 Jan 3. 16

Milowác mamy y nieprzyiácioly/ Már: 5. 44
Luk: 6. 27. 35 Rzym: 12. 20

Po miłosći poznác wczynie Chrystusowé
Jan 13. 35

Milosc rodziców ma wstepowác miłosći
Bożey/ Már: 8. 22 y 10. 37 Már: 3. 33 Lu:
14. 26 Jáś: milosc rodziców zakaźana/
Mát: 12. 48

Miloscíwé láto/ Sigurá iego/ Lem: 26. 10

Mistrz

Náś iedyńy Chrystus/ Már: 28. 8 Jáś: 3. 1
Mistrzamy iáko sie Pan názywác zakaźu-
ie/ Máth: 23. 10

Mistrz ieden w kosciele kátholickim/ Már:
23. 8 Lecz y heretików tyle Mistrzów ile
Ministrów/ Jáś: 3. 1

Mnich y Mnizká.

Mnišy y Mniški slubu nietrzymájące/ má-
ia potepienie/ Dzię: 5. 4. 1 Tim: 5. 12 Jan
Chrzcićiel był przodkiem Mníchów y pu-
stelników/ Már: 3. 1. Márek 8. w Egy-
ptcie Mnišy y Mniški fundowal/ list
1156. Pátrz Zakonník

Modlitwá

Káždá ma bydź w imie Chrystusowé/ Jan 14
13 y 15. 16 y 16. 24. Chrystus sie modlił za
nas/ Jan 17. 20 A teraz sie w niebie przy-
czynia za námi/ Zyd. 7. 25 y 9. 24 1 Jan 2. 1
Modląc sie pan Chrystus wpadał ná oblicze/
oczy ku niebu wznosił/ y kłekał ná kolána
Mátth 26. 39 Jan 17. 1 Luk: 22. 41 Pá-
wel tákże modlił sie z brácia kłekáwšy
ná kolána/ Dzię: 20 36 Eph: 3. 14
Chrystus dla modlitwy chodzil ná puszcza/
ábo ná górze/ Luk: 5. 16 y 9. 28 Mátt: 14.
23 Már: 1. 35 A nocował ná modlitwie/
Luk: 6. 12 y 21 37. Piotr sie tákże modlił
ná górze domu/ Dzię: 10. 9. Páwel zá sie
ná bzeгу mořtim/ Dzię: 21. 5 A w koscie
le/ Dzię: 3. 1 y 24. 11

Chrystus trzykroć iednéz modlitwe powta-
rza/ Máttth 26. 44 Czasy do modlitwy/

Psal: 54. 18
Siedm czasów do modlitwy nąznaczoney/
Psal: 110. 164
Do modlitwy napomina nas P. Chrystus/
nadszeia vprosenia / slowy y przyklady/
Mat: 7. 7 y 18. 19 y 21. 22 Mar: 11. 24
Luk: 18. 1 y 22. 40 Jan 14. 13 y 15. 7 y 16.
23. A modlitwy sposobu nas nuczaja.
Matth: 6. 9
Takze y Pawel modlic sie rozkazuje / Rzym:
12. 12 Eph. 6. 18 Kol: 4. 2. I Thes: 5. 7
I Tim: 2. 1 A Jakub / Jak: 1. 5 A zwla-
szca gdy kto jest smutny / tedy sie modlic
ma / Jak: 5. 13
Modlic sie iako potrzeba czesto nie umie-
my / Mat: 20. 20 Rzym: 8. 26 Jak: 4. 3
Modlic sie zawse mamy / a nigdy nie v-
stawac / Luk: 18 I Mat: 7. 7 Luk: 11. 9
Dzie: 10 I. I Thes: 5. 17 Rzym: 1 9. W
duchu a w prawdzie / Jan 4. 24 I Kor:
14 15 Eph: 6. 18 Modlic sie mamy aby
przepowiadanie wiary miało postepok do-
bry / Eph: 6. 19 Kol: 4. 3. I Thes: 3. 1 Mo-
dlie sie mamy za króle y przełożone y za
wszystkie ludzkie. I Tim: 2. 1. 2 A ieden za
drugiego. Eph: 6. 18 Kol: 4. 2. I Tim: 2. 1 Jak:
5. 16 A Pawel sie modlitwom wiernych za-
lecał: Kol: 4. 2. I Thes: 5. 25. 2 Thes: 3. 1.
Modlic sie mamy y za nieprzyjacioly. Mat:
5. 44. Luk: 6. 28 y 23. 34 Dziei: 7. 60.
Modlic sie do swietych. patrzy Wzywianie
Swietych. Modlic sie za umarłe kaze.
Jan 5. 1 Jan 5. 16 W Modlitwie iaka
wiare miec mamy. Mat: 21. 22. I iaka
wiara trzeba Pana Boga prosic. Jak:
1. 6 Modlitwa ktora wazna. Mat: 7. 8
Modlitwy prosczkow Panu Bogu ro-
dzieczne. Mat: 21. 16 Nie wielomodl-
stwa ale proznomodlstwa na modlitwie
Pan zakazuje. Mat: 6. 7 Modlitwa oso-
bnego mieysca potrzebuie. Mat: 6. 6.
Mar: 1. 35 Modlitwy ktore sie dzieia iako
potrzeba / Bóg wysluchywa. Jan 9. 31
Dziei: 14.
Modlitew niektorych czemu Bóg nie wy-
slucha. Jan 9. 31 Zyd: 12. 17 Jak: 4. 3.
Do modlitwy potrzebna jest wiara. Jak: 1.
5 A nadzieia. Mat: 7. 7 Mar: 11. 24 Luk:
11 10 Jan 16. 23 A milosc. I Jan 3. 21
Mar: 11. 25 Jak: 5. 16 Mat: 5. 7 A poko-
ra. Luk: 18. 13 Eph: 3. 14 A skatecznosc.
Luk: 18. 1. I Thes: 3. 17 Kol: 4. 2.
Miza
Od prorokow przepowiedziana / Mal: 1. 10.
Isai: 19. 19 Jer: 33. 18.

Przez vstawiczną ofiare figurowana / Dan:
12. 11.
Takze y przez ofiare Melchisedechá / Gen:
14. 18. Psal: 109. 4.
Ofiara Nsey S. na ostatniey wieczery od
Pana Chrystusa vstawiona / Mat: 26. 26.
Luk: 22. 19. Apostolowie ia miewiali /
Dzie: 13. 2. Wspomina ia Pawel S. I.
Kor: 10. 16. y 11 23. Porzadek Nsey S.
Pawel podal. I. Kor: 11. 34. Na niey sie
dzieie wszystko co Pawel rozkazal. Tim: 2
1. Na kazdym mieyscu miała byc czynio-
na. Mal: 1. 11. Na mieysce starych ofiar
(ktorych jest wypelnienie) vstawiona.
Jan 4. 23. Ofiara Nsey S. vstawiczna.
Zyd: 10. 18. Ofiary Nsey S. powtarzanie /
Zyd: 9. 15. y 19. 5. Anyolowie bywaja przy
Nsey S. Obia: 4. 8.

N.

Nabozenstwo

W czym nalezy / Jak: 1. 27. Swiatu sie zda-
sacienstwo / Mar: 3. 21. Swierzchnie na-
bozenstwo Zacheusowym przykladem za-
lecone. Luk: 19. 4.

Naczynie

Wybrane Pawel S. Dzie: 9. 15. Naczynia
glinitane ciela nasze / 2. Kor: 4. 7.

Nadzieia

Od Boga / 2. Thes: 2. 16. Nadzieia nie jest
o tym co widzimy / Rzym: 8. 24. Na-
dzieia zbawieni bywamy / a nie sama
wiara / Rzym: 8. 24. Nadzieia mo-
zni sie dobiegni wczynkami / Rzym: 5. 4.
Nadzieia nie pohania / Rzym: 5. 5. Na-
dzieie mnoza pisma / Rzym: 15. 4. Na-
dzieia przylbica nasza / I. Thes: 5. 8. A iako
kotwica / Zyd: 6. 18. 19. Nadzieia w Chri-
stusie / I. Piotr: 1. 21. Mat: 12. 21. Nadzieia
nasza ktora sie spodzieramy zywota wie-
cznego / Zyd: 6. 18. Eph: 4. 4. W nadzieiey
weselic sie mamy / Rzym: 12. 12.
Naiemnik / Jan 10. 12. Naiemnicy maja
byc znoszeni / Luk: 9. 50.

Narodzenie

Christusowe tak przedwieczne iako y docze-
sne niewyslowione / Dzie: 8. 33. Naro-
dzenia swego wieczera Herod sprawuie /
Mar: 6. 21.
Narodzenia swego dzień czemu swieci prze-
klinaja / Job: 3. 1. 3.
Natanael / Jan 1. 45. y 21. 2.

Nauczyciel

Wiernych Duch S. Jan 14. 26. Nauczeni

od Boga

od Boga Chrześcijanie/ Jan 6. 45. Nauczyciele albo Doktorowie w kościele od Chrystusa postanowieni/ Eph 4. 11. 1. Kor: 12. 28. Nauczyciele mają się strzedz łakomstwa y gadek/ 1. Tim: 6. 5. 20. Nauczający lubieżnych rzeczy y baśni/ 2. Tim: 3. 6. y 4. 3. Tit: 1. 10. 11. Nauczać ma ieden drugiego/ 1. Thes: 5. 14.

Nauka

Dar Boży/ Rzym: 12. 7. Zdrowa nauka która/ Tit: 3. 1. Nauka Dyabelska która/ 1. Tim: 4. 1.

Nauka Apostolska tak pisana iako y niepisana statecznie ma być trzymana Rzym 16. 7. Gal: 1. 8. 11. 2. Thes: 2. 13. 1. Kor: 11. 3. 34. Nauka Apostolska jest nauka Pana Chrystusowa/ Luk: 10. 16. 1. Kor: 14. 36. 2. Kor: 2. 14. 17. 1. Thes: 2. 13. Gal: 1. 11. Nauka iedne Paweł wszystkim kościołom dawał/ 1. Kor: 14. 33. Nauka insha przywołujący niżli Apostolska nie mają być przyjmowani/ 2. Jan 10. Gal: 18. 9. Pierwszy sposób nauki ma być zachowany/ Rzym: 6. 17. Nauka która pożyteczna/ 1. Kor: 8. 1.

Niebo

Jest stolica Boga/ Mat: 5. 44. Dzie: 7. 49. Niebo y ziemia przemina/ Mat: 24. 35. Zyd: 1. 11. 2. Piotr: 3. 10. A potem będzie niebo nowe y ziemia nowa/ 2. Piotr: 3. 3. Obia: 21. 1.

Kto się ma dostać do nieba/ Psal: 14. 2. Kto wstąpi do nieba/ Psal: 23. 4. Niebios Boga pokazuje/ Psal: 18. 4.

Niedowiarstwo

Przeszkadza sprawom Bożym/ Mar: 6. 5. Niedowierni nie wnikną do królestwa niebieskiego/ Zyd: 3. 19. Niedowiarstwo Apostolskie Chrystus stworzył/ Mar: 16. 14. Dla niedowiarstwa Zydzi odzuceni/ Rzym: 11. 20. Niemoc/ Paterz choroby.

Nieprzyiaciele

Milować mamy/ Mat: 5. 44. Nieprzyjaciela mieć w nienawiści nie zakon rozkazywał/ ale Pharyzeusowie/ Mat: 5. 44. Za nieprzyjaciół modli się Pan Chrystus. Luk: 23. 34. Nieprzyjaciół swego Boga sobie przejednał/ Rzym: 5. 10. Kol: 1. 10.

Niewiasta

3 meżem na początku od Boga stworzona/ Mat: 19. 4. Mar: 10. 6. Jest 3 meż y dla meża uczyniona/ 1. Kor: 11. 8. 9. 12.

Przetóż meż jest głową ię/ 1. Kor: 11. 3. Eph: 5. 23. A ona chwala ię/ 1. Kor: 11. 7. Niewiasta ma być meżowi poddana/ Eph: 5. 24. Kol: 3. 18. 1. Piotr: 3. 1. Dla czego też y głowę ma nazywać/ 1. Kor: 11. 5. 6. 10. 13.

Niewiasta w kościele nie ma nauczać/ ale się w miłosierdziu uczyć/ 1. Kor: 14. 34. 35. 1. Tim: 2. 12. 3 meża zwiódła y przyczynę przestępstwa była/ 2. Kor: 11. 3. 1. Tim: 2. 14. Niewiasty czart narychleł zwodzi/ 1. Tim: 3. 6.

Niewieście ubioru y obyczaje iakie były mają/ Eph: 5. 22. 1. Tim: 2. 9. 1. Piotr: 3. 3. 1. Kor: 7. 10. 11. 13.

Niewiasty pobożne z Galilei za Chrystusem chodziły/ y swemu mu majątnością mi usługowały/ Luk: 8. 2. 3.

Niewiasta w słońcu co znaczy/ Obia: 12. 1.

Niewieście zwiérciadła/ Ero: 38. 8.

Niewiasty przy kościele na służbie Bożej/ tamże.

Niewiasty po porodzeniu czemu nieczyste były/ Lew: 12. 4.

Niewierny.

Wymówki niewiernych przed Bogiem nie ważne/ Mat: 22. 2. Myśli niewiernych od Boga oslepione/ 2. Kor: 4. 4. Każdy heretyk niewierny jest. Tit: 3. 10. 3 niewiernymi żadnego spółku y towarzystwa mieć nie mamy/ 2. Kor: 6. 14. 17.

Noe.

Wiara ię/ Zyd: 11. 7. Korab ię/ Gen: 6. 1. Piotr: 3. 20. Samo ósm od potopu zachowany/ 2. Piotr: 25.

Nowochrzczency

Dwoiako grzeszą/ y chcząc już ochrzczone/ y nie chcząc nieochrzczone/ Jan 13. 10. Saduceusow błąd trzymają/ Dzie: 25. 8. Wykrety ich/ Jan 8. 58. Phil: 2. 6. 1. Jan 5. 20. paterz Budny y Czechowie.

Nowosci

Słów około wiary strzedz się potrzeba/ 1. Tim: 6. 20. 2. Tim: 1. 13.

G.

Obcowanie

Chrześcijanów jest w niebie/ Phil: 3. 20. Przypatrując się obcowaniu Swiętych/ mamy wiary ich naśladować/ Zyd: 13. 7. Obcowanie Poganów przed uznaniem Chrystusa/ Eph: 2. 2. 1. Piotr: 4. 3.

Obmowiská.

Owolaczanie ábo śacowanie innych / iest ciężki grzech / którego sie wierni wystrzegac mają / 2. Kor: 12. 20. 1. Piotr: 2. 1. Ják: 4. 11.

Obrázy

Były y w starym Testamencie / Zyd: 9. 5. Jan 3. 14. Waz miedziány był figura Chrystusa wkrzyżowanego / tamże. Obrazów używanie y pożytek / tamże. Obrazy czym różné od bálwánów / Exo: 20. 4. Esther 14. 11. Bóg nie zakazał obrazów w piérszym przykazaniu. Exo: 20. A owšem Bóg kazał obrazy czynić / tamże. Obrazy nie są bálwánami / Baruch: 6. 3. Obrazy w kościele ná co / Num: 15. 39. Obrazy poganstkie á nie Chrześcíanstkie zakazane / Rzym: 1. 23. Obraz Chrystusów niewiasta od krwotoku wzdrowiona postawiła / który cudá czynił / Máth: 9. 21. Obrazy y cudá przez nie cieniem Piotrowym potwierdzone / Dzie: 5. 15. Obrazy Trojce S. dla czego malują / Dzie: 17. 29. Figury w których sie Bóg okázowác raczył / tamże. Obrazóm iáko część wyrządzamy / Phil: 2. 10. Część obrazów ściągá sie ná tego którego obrazy są / Obiá: 13. 14. Kłanianie przed obrazy s. Zyd: 11. 33.

Obrzezanie

Cieleśné od Mojżesá podané / Jan 7. 22 Od Chrystusa podiete / Luk: 2. 21 Wierzym już nie iest potrzebne / Dzie: 15. 29 A owšem škodliwe / Gál: 5. 2 W Chrystusie nie nie wáży / iáko y nieodziedzka nie nie škodzi / 1 Kor: 7. 19. Gál: 5. 6 y 6. 15 Co znaczyło Gen: 17. 10

Obrzezanie duchowné sercá potrzebne / Rzym: 2. 29 Phil: 3. 3 Kol: 2. 11

Oczyszczenie.

Człowiek może sámego siebie oczyścić / Ják: 4. 8

Odszepienstwo / pátrz kácerstwo y heretycy.

Odrodzenie

Jest odmiana ciała w ducha / Jan 3. 5 A żędz cielesnych w duchowné / Rzym: 8. 5 13 A niedowiarstwa w wiare / Jan 1. 12 Gál: 3. 26 1 Jan 5. 1

Odnowienie

Sercá przez Ducha s. Ti: 3. 5 Gál: 4. 6 A natury cielesnéy w Bożę / 2 Piotr: 1. 4 Kol: 2. 11 Aby ci którzy byli źli / poświęce-

ni byli / 1 Kor: 6. 11 Odrodzenie wewnątrz máia téż zewnątrz w nowości żywota postepowác / Rzym: 6. 6 y 7. 6 y 12. 11 2 Kor: 5. 15 Eph: 4. 22. Kol: 3. 6 2 Piotr: 4. 1

Odpusty

A pielgrzymowania ná miejsca święte / Máth: 2. 2. Jan 5. 2 y 12. 20. Dzie: 8. 27. Odpusty przykładem S. Pávola wtwierdzone / 2. Kor: 2. 10.

Osiará

Jest własna służba Boża / Leu: 1. 17. Dzie: 14. 12. Ciało své kto dáwa ná osiáre żywa / Rzym: 1. 1. Osiára zwierchnia mólitwa názwana / Máth: 21. 13. Osiára zwierchnia w nowym Testamencie / Máth: 9. 13 Jan 4. 23.

Osiary figurowały osiáre krwawa y nie krwawa / Deut: 34.

Osiára z solá / Leu: 2. 13.

Osiary obiáty co iest. Leuit: 2. 1.

Osiary podnoszenia figurá / Exo: 29. 24.

Osiarowác písmo zowie czynić / Exo: 10. 25 Psal: 65. 15.

Osiary pod osobá chleba figurá / Leu: 2. 1. Przyp: 9. 1.

Osiára Chrześcíanstka / Mál: 1. 11

Osiára Ciała Chrystusowego / Máth: 8. 4.

Luk: 1. 23 1 Kor: 5. 7 y 10. 18. Pan ná ostatniéy wieczery osiarrował własné ciało y krwó swoje / Luk 22. 15. Figurá téy osiary / Exo: 24. 8. Raz sie Chrystus osiarrował krwawym obyczáiem / ále nie krwawym wstáwicznie sie osiárnie / Zyd: 7. 27. Osiára krwawa y niekrwawa / Zyd: 10. 10 pátrz Nísa S. osiary zá grzechy iáko grzeszącym wtécáy niemáš / Zyd: 10. 26.

Osiary y modlitwy zá ymártie / 2 Kor: 5. 10. pátrz Czyściec

Ogién.

Ogién wstáwiczny ná oltarzu / Leu: 12. 9. 24

Ogién obcy osiárniający / Leu: 10. 1.

Oko

Sczyré y proste / Máth: 6. 22. Luk: 11. 34.

Oko złé / tamże / Máth: 20. 15. Már: 7.

22. 1 Jan 2. 11. Oczy serdeczne / Eph: 1. 18

Bóg ma oczy iáko plomien ognisty / Ob: 1. 14. y 2. 18. y 19. 12. Oczyóm Bożym wšytkie rzeczy otworzone / Zyd: 4. 13. Oczy pilnie strzedz potrzebá / Máth: 5. 28. 2. Piotr: 28. 14. Oko nas goścące ma bydy wyrwane / Máth: 5. 29.

Oltarz

Mamy w nowym Testamencie / Zyd: 13. 10.

Przepowiedziany / *Isai: 19. 21* Nakłady
na ich ochedostwo Bogu miłe / *Math: 26. 10.* Oltarzã niezowie Jehowa / *Ero: 17. 15.*

Onezym.

Kol: 4. 9. *Philem: 10.*

Oslicã

Kosle co znaczyły / *Math: 21. 7.*

Osobami

Bóg nie brakuie / y nie przebiera w nich /
Math: 22. 16. *Dzie: 10. 34.* *Rzym: 2. 11.*
Eph: 6. 9. *Gál: 2. 16.* *Kol: 3. 25.* *i Piotr: 1. 17.* W czym też wierni Boga naślado-
wać mają / *Jak: 2. 3. 9. 1. Tim: 5. 21.*

Owca.

Żydzi owce błędzące / *Math: 15. 24.* Owce
bez pasterza / *Math: 9. 36* Owce błędzące
byliśmy przed nawróceniem / *1. Piotr: 2. 25.* Owce Chrystusowe słuchają głosu ie-
go / *Jan 10: 27.* Owce błogosławieni
Bogzy / *Math: 25. 34.*
Owczarnia Kościoła Chrystusow z Żydów y
z Poganów / *Jan 10. 16.*

P.

PAN.

Dwa Panowie przeciwni / *Math: 6. 24.*
Pan nad Pány y Król nad królmi Chri-
stus / pater Chrystus. Panować wierze co
jest / *2 Kor: 1. 23.*

Panny

A pánienstwo. Zálécenie Pánienstwa /
Math: 19. 12. *1 Kor. 7. 25.* Pánienstwo
lepszé niż małżenstwo / *1 Kor: 7. 31. 38. 40.*
Przywileie stanu Pánienstkiego / *Dzie: 14. 4.* Stan Pániencki jest stan Anielski /
Math: 22. 30. Jan S. Ewangelista dla
Pánienstwa namilszy Pánu Chrystusowi.
pater Jan Ewangelista. Cótki Philippo-
we były P. Bogu oddané / y pizeto dar
proiectwa miały / *Dzie: 21. 9.* Pánne po
Żydowsku iáko zwano / *Gen: 24. 43.* Pán-
ny przy Kościele mieszkáły / *Ero: 38. 8. 4.*
król: 11. 2. *Math: 3. 19.* Pániensta czy-
stosc dobrowolna / *Madr: 3. 13.* Pater
czystosc.

Papież

Jest sprawca Kościoła wszytkiego / *1. Tim: 3. 15.* Papiezszy urząd jest Kościół w iedności
zachować / *Dzie: 6. 1.* Kto z Papieżem
nie zbiera / ten rozprasa / *Math: 12. 30.*
Papież a Koncilium jest ostatni sedzia

w wstpliwosciach wiary / *Dzie: 15. 2.* Na
Koncyljach Papież przodnie / *Dzie: 15. 2.*
Papież Antychrystem nie jest: *2. Thes: 2. 3.*
Obiad: *11. 3.*

Papieznik a Katholik iedno / *Dzie: 11. 26.*

Pascha

Jakie swieto / *Math: 26. 2.*
Co znaczy / *Ero: 12. 11.*
Czemu Wielka noc rzeczona / *támże.*

Pasterz

Wielki Christus / *Żyd: 13. 20.* A pasterz do-
bry / *Jan 10. 11. 14.* A Książe pasterzów /
1 Piotr: 5. 4. Pasterz dobry / natiemnik / a
wilk który *Jan 6. 11.* Pasterze w Kościele
Christus postanowił / *Eph: 4. 11. 1 Kor. 12. 28.* Pasterzów w Kościele successya /
Math: 1. 6. *Jan 10. 1.* Prawi pasterze
iáko dzwianiwchodzą / *Jan 10. 1.* Pra-
wi pasterze są pomocnicy Bogzy / *1 Kor: 13. 9*
Pasterze mają zwierzchnosc nad owcami
swoimi / *2 Kor: 2. 9.* Kiedy Pasterz w-
cielac może / *Jan 10. 13.* Owce winne ży-
wie swe Pasterze / *1 Kor: 9. 7.*
Z iáka wiernoscia y pilnoscia mają Pásté-
rze rzadzic owce swoje. Przykładem Pána
Christusowego / *Jan 10. 13. 1. 17. 9. 11. 18. 8* *Math: 20. 25.* A przykładem Apo-
stolskim / *Dzie: 20. 28. 31.* *Rzym: 9. 3. 12*
8. 1 Kor: 4. 14. 2 Kor: 11. 29. Gál: 4. 19.
Zaplata Pasterzów dobrych / *Math: 24. 25.*
1 Piotr: 5. 2. 4.

Páwel

Żyd z pokolenia Beniaminowego / *Rzym: 11. 1* *Phil: 3. 5.* *Dzie: 22. 3.* Przeglądnie
Chrześciana / *Dzie: 9. 1.* *Gál: 1. 13.* *1 Tim: 1. 13.* Dzwonie nawrócony / *Dzie: 9. 17* Skąd
páwlem nazwany / *Dzie: 13. 13.* Pierwéy
był zwan Szawolem / *Dzie: 7. 60. 9. 1. 13. 1.* Doktor ábo nauczyciel Poganów /
Rzym: 11. 13. 15. 16. *Gál: 2. 2. 1 Tim: 2. 7. 2 Tim: 1. 11.*

Ale od samego Christusa powołany / y na
Apostolski urząd naznaczony: iednak y
przez ludzkie był odłączony / y przez wklá-
danie rąk poświęcony / *Dzie: 13. 2.* *Gál: 1. 1.* Kaze w Antyochii / *Dzie: 13. 14.*
W Ikonii / *Dzie: 14. 1.* W Listrze /
Dzie: 14. 6. W Thessalonice / *Dzie: 17. 1.*
W Bereii / *Dzie: 17. 10.* W Atheniech /
Dzie: 17. 22. W Koryncie / *Dzie: 18. 1.*
Wezwan do Macedonii / *Dzie: 16. 9.*
Jesli Páwel czyli Atrwilas był w Ken-

chże ogolony/ Dzię: 18. 18. Páwł dawał
Sákráment Bierzmowania/ Dzię: 19. 6.
Ná imie iego Dyabli wciekają/ Dzię: 19.
15. Był poymány/ Dzię: 21. 17. Nie láte
Bisłupowi/ Dzię: 23. 3. Ale go czci/ cho-
cia niepiáwého/ Dzię: 23. 5. Nádia o-
bróná iego/ Dzię: 23. 6. Záwiedziony był
do Cezáryi/ Dzię: 23. 23. Okowy iego
drogié/ Dzię: 28. 20. Záwiesziony do Rzy-
mu/ Dzię: 28. 14. Stágnął przed Nero-
nem/ 2. Tim: 4. 16. 17.

Summá náuki listów Páwłá s. list 1321.
Páwł iáko záleca kóściół Rzymsti/ list
1324 Jego słowa źli źle rozumiełi y rozu-
mieją Rzym: 3. 8 Jáko žádał byđz od
Chrystusa oduconym. Rzym: 9. 3 Nie
miał żony. 1 Kor: 7. 7 Phil: 4. 3 Podał
porządék Mśey S. 1 Kor: 11. 14 Chciał
ogłádać Piotrá iáko przednieyszego mie-
dzy Apostoły Gálá: 1. 18 Nie zákażnie
świát y postów Chryściánstich/ ále ży-
dowskich. Gál: 4. 10 Kol: 2. 16 Páwł
nikogo nie obciążał Dzię: 20 33. 1 Kor: 11
9 y 12 13. 1 The: 2 9. 2 The: 3 8.

Pewnosc.

Lásti y zbawienia. Człowiek nie może byđz
pewien lásti y zbawienia Job 9 21 Przy-
20 9 Eccle 9 1. Eccle: 5 5 Joel 2 14 Jon:
3 9 Jan: 15 4 Rzym: 8 16 38. 1 Kor: 4 4 y
9 27 y 10 12. Phil: 3 12 Pewność herez-
yka o grzechów odpuszczeniu nieperwa
Dzię: 8 22 Rzym: 5 1 Nikt nie iest pe-
wien swego wybránia Rzym: 8 30 Żaden
nie iest pewien o swym usprawiedliwie-
niu 1 Kor: 4 4 Nikt nie wie iesli iest w
láscé Bożey 2 Kor: 13 5 Usność herez-
tycka zganiona Phil 2 12

Pharizeusz

Wzywa Chrystusa ná obiad Luk: 7 36
Pharyzeusz y Celnik modlą sie pospolu w ko-
ściele Luk: 18 10
Pharyzeusze Chrystus srodze strofuie Mat:
3 7 y 7 1 y 16 4 y 23 Jan 8 44 y Szczepan
Dzię: 7 51 y Páwł 23 3 Phil: 3 2

Phigelus

y Hermogenes odstąpili Páwłá 2 Tim: 1 15

Philip.

Weswany od Chrystusa Jan 1 43 Policzón
miedzy Apostoły Mat: 10 3. Chce wi-
dziec Oycá Jan 14 8

Philip

Diakón obran Dzię: 6 5 Náucza w Samá-
ryi Dzię: 8 5 chrci Aetyopiániną Rze-

zánca Dzię: 8 37 Przyymuie Páwłá y to-
wárysze iego do domu swego. Dzię: 2. 8

Pianstwo.

y obzerstwo zákazane. Luk: 21. 34 Rzy: 13.
Eph: 5. 18 Piánicé nie w nida do nieba.
1. Kor: 6. 10 Gál: 5. 21

Pilat.

Stárostá. Luk: 3. 1 Mat: 27 Niespráwie-
liwosc iego. Már: 15. 15 Gálileczyti przy
osiárách pobit. Luk: 13. 1

Pieklo.

Żgotowane Diablu y Aniolóm iego. Mat:
25. 41 Meki piekielne rozliczne y strásne.
Mat: 8. 12 Luk: 13. 27 y 16. 23 Obiá: 14. 9
y 18. 7 y 20 14 A k temu wieczne y nigdy
nieśkonczone. Mat: 25. 41. 46 Már: 9. 47
2 Thes: 1. 9

Pieklo ziemiá ostatnia. Ezech: 32. 18 Pieklo
śmierci. Os 13. 14 Pieklo potępionych.
Num. 16. 33 Pieklo do którego świeci
sstepowali. Gen: 36. 35 Piekłem nie iest
grób. Gen: 42. 38

Piotr.

Od Chrystusa powołan. Mat: 4. 19 Wyz-
nat Chrystusa. Matth: 16. 16 Názwan
iest Symonem. Matth: 4. 18 y 10. 2. y Ce-
phásem. Jan 1. 42. 1 Kor: 1. 12 y Symo-
nem Baryoná y Symonem Janowym.
Matth: 16. 17 Jan 21. 2 y Zápisał sie Chry-
stusá y pokutował. Matth: 26. 69. 75.
Piotr piérwszy miedzy Apostoły / 3 stróny
przełożenstwa. Matth: 10. 2 y 16. 24 y 18. 1
Már: 3. 16. y 16. 17. Luk: 6. 14 y 8. 45
Dzię: 5. 29

Petrus.

Po Polsku znaczy opoka á nie opoczystego/
áni stálnego. Matth: 16. 18 Jan 1. 42
Piotr głowá Apostolów. Matth: 16. 14
y 18. 27 Poznał dwie nawysze tájemnice
wiary Chryściánstiey. Matth: 16. 16 Ná-
nim Chrystus kóściół swoy zbudował.
Matth: 16. 16. 17. 18 Stolicá iego niezwy-
cieżona. Matth: 16. 18 Klucze iemu dá-
ne co známionują. Matth: 16. 19 Moc
zwiezowania y rozwezowania iemu na-
przed dána. Matth: 18. 18 Piotr figurá
mocnych y krewnich. Már: 14. 71 Náuka
z wypadku iego. Már: 14. 71 Chodził po
morzu iáko namiásteł Chrystusów. Mat:
14. 29 Opuścił żone. Luk: 4. 38 W iego
łodzi Pan Chrystus wczy. Luk: 5. 3 Szcz-
ście iego w łowieniu ludzi. Luk: 5. 6. 10
Pomocnicy iego. Luk: 5. 7 Wiará iego y

namiańsków iego nigdy nie wstanie. *Luk: 22. 2* Wzrost iego y namiańsków iego / iest potwierdzac insze Apostoly y Biskupy *Luk: 22. 32.*

Jemu samemu z Apostolow imie Chrystus od mienil / y dal mu swe nazwisko. *Jan 1. 42* Piotr Kátholik prawy / *Jan 6. 68* A odz-
wierny / *Jan 10. 3* Jest pasterzem wszy-
tek owiec Pánstich / *Jan 20. 17* Jemu
samemu Pan smierc iego opowieda /
Jan 21. 18

Po w niebo wstapieniu Pánstím rząd czyni
miedzy Apostoly / *Dzie: 1. 15* Napiérwszy
z Apostolow Ewángeliá opowiada / y ko-
ściół zaczyna / *Dzie: 2. 14* Napiérwsze
cudo uczynil ná potwierdzenie Chrzeszc-
cia skiey wiary / *Dzie: 3. 7* Jáko narowyssy
sedzia zálal y staral Anániasá / *Dzie: 5. 3*
Sámym cieniem choroby wzdráwial /
Dzie: 5. 15 Namiańskowie iego sa iáko
cién iego / *Dzie: 5. 15* Nic to nie wymnie
przodkowaniu iego / ze byl poslan z Ja-
nem do Samárytanow / aby ie w wierze
wtwierdzil / *Dzie: 8. 14* Piotr piérwszego
Heretyka potepil / *Dzie: 8. 22* Jáko
zwierzchni Pásterz obchodzi wszytkie /
Dzie: 9. 32 Napiérwszy Pogánóm E-
wángeliá opowiada / *Dzie: 10. 34* Widze-
niem obiawil mu Bóg Pogánów ná-
wrocenie / *Dzie: 10. 11* Wietsza straza w
wiezieniu czemu opátrzony / *Dzie: 12. 3.*
Zan sie wszytek kóściół bez przestánku mo-
dli / *Dzie: 12. 5* Okowy iego cudami sta-
wne / *Dzie: 12. 6.*

Piotr ná piérwszym Koncyljum przoduie /
Dzie: 15. 7 Napiérwszy nawracal Żydy y
Pogány / *Dzie: 15. 7* Z Żydy byl wygnany
z Rzymu / *Dzie: 17. 3* Nawrocil Rzymia-
ny / *Rzym: 1. 12.* Byl w Rzymie / *Rzym: 16. 16.* A pisal list z Rzymu / *1 Piot: 5. 13*
Páwel go chcial widziec iáko przedmiej-
szego miedzy Apostoly / *Gál: 1. 18.* Wzrost
Piotrow rozsadzac prawa náuke od falszy
wéy / *Gál: 2. 2.* Byl piérwszym Aposto-
lem Żydow y pogánów / *Gál: 2. 9.* Dopu-
scil sie mniejszemu strofowac / *Gál: 2. 11.*
Jesli w czym byl nágánienia godny / *Gál: 2. 11.* Jest glewa po Chrystusie kóścioła
Bozego. *Eph: 1. 22.*

Piérworodny

Moze bydz y iedyny / abo iednorodny / *Mát: 1. 2.* Chrystus piérworodny przede wsem
stworzeniem / *Kol: 1. 15.* Piérworodny z w-
mártich / *Kol: 1. 8.* Piérworodny miedzy
wielg bráciéy / *Rzym: 8. 29. 1 Kor: 1. 20. 23*

W piérworodnym grzechu wszyscy sie rodza /
Rzym: 5. 12. pátez Grzech.
Piérworodnych prawo / *Gen: 49. 3.*
Pigmarowie co sa / *Eze: 27. 11.*

Pismo S.

Pózytek iego / *2. Tim: 3. 6* *Rzym: 4. 23. 24.*
y *15. 4.* Pisma Chrystus wzrwa przeciw sá-
tanowi / *Mát: 4. 4. 7. 10.* Ale y sátan /
y ministrowie iego / wzrwa go przeciw
Chrystusowi y kóściołowi / *Mát: 14. 6.*
Luk: 4. 10.

Pismu nie wierza Żydowie / *Jan 5. 39.* Ani
Heretykowie pátez Heretycy.

Pismem dowodzi Chrystus ze iest od Bo-
ga poslany / *Jan 5. 39.* Chrystus przyszedl
aby pismo wypelnil / *Luk: 24. 44.*

Pisma prorockie pilnie czytac mamy / *2 Pio*
1. 19.

Pisma Żydow y Heretykom zápieczetowane /
Isai 29. 11.

Pismo do pisma iáko Heretycy przylepiaja /
Ezech 5. 5.

Pismo kto ma wykładac / *Ezod 19. 13.* *Deu*
17. Czytaj przedmowe.

Pisma starého zakonu iáko wykładac / y do
czego sie zsciagaja / *Mát: 2. 14.* Tátem-
nie pisma s. nie wszyscy rozumiec moga /
Mát: 13. 11. Komu y iáko ie rozbiérac
nalezy / *Jan: 39.* Dowody z pisma nie wszy-
tkim znaiome / *Mát: 12. 24.*

Pisma Apostolskie byly przeciw heretykom
ná obione Kátholickiey wiary / *list 13. 20.*

Pisma duchowne wykłady Apostol po-
twierdza / *Gál: 4. 24* Nic samo pismo
iest slowo Boze / *2 Tim: 3. 16. 2 Tes: 2. 15*

Pismo s. iáko ma bydz wykładane / *2. Piot:*
1. 20 Pismo s. ku wyrozumieniu trudné.
2 Piot: 3. 16 Przydawac do pisma iáko sie
nie godzi / *Obia: 22. 18* *Deut: 4. 2 y 12. 32*
Przyp: 30. 6

Nie wszytkiego Apostolowie pisali / *Jan 20*
30 y 21. 35. 1 Kor: 11. 34. 2 Thes: 2. 15 *Jan*
2. 12 y 3. 18

Pocieszyciel

Wtrápiionych iest Bóg / *2. Kor: 1. 3. y 7. 6*
Cieszy Chrystus ucznie swe przeciw prze-
sladowaniu / *Jan 14. 1. y 15. 15*

Pocieszyciel Duch s. *Jan 15. 26 y 16. 7. 13*
Chrystus pociecha Izraelsta / *Luk: 2. 25*

Cieszyé mamy iedni drugich / *2 Kor: 1. 4*
1 Thes: 4. 18 A zwlaszcza lákliwych / *1 Tes:*
5. 14

Pogánin.

Pogánów ná wiare powołanie / *Mát: 2. 2*

7. 98. 11. 9 21 43 9 21 9 Jan 10 16. Dzie: 8
25 9 10. 1 Kor: 12 18. Paweł doktor y na-
uczyciel poganów pater Paweł.
Pogani z szczerého miłosierdzia chwala Bo-
gá / á dydowie z obietnic / Rzym: 15. 9

Pokarmów

Miernie używać mamy / Luk: 21. 34 9 16. 19
Rzym 13. 1. Gal: 5 21. 1 Piot: 4 3. 2 Pio:
2. 13 2 3 dzieł czynieniem / Matt: 14. 19
9 26. 6 Dzie: 27 35 Rzym: 14 6. 1 Kor:
10. 30

Pokarmów bratowanie ábo przebieganie /
tak w starym iáko y w nowym zakonie /
Matt: 12 4 Már: 7. 15 Dzie 15. 29. 1.
Kor: 9. 25. Jest rzecz Bogu wdzięczna /
Luk: 1. 15 Wszytkie pokarmy iáko są czy-
sté / Rzym: 14 14

Poklad

Dobrych uczynków w niebie / 2 Tim: 1. 12

Poklon.

Poklon co iest / Gen: 13. 7 Komu sluzy / E-
rod: 20. 4. Klaniać sie mamy Bogu /
Matt: 4. 10. Ob: 22 9. w duchu y w prawdzie
Jan 4. 23 2 Pánu Chrystusowi w s.
Sákrámentie / Matt: 2 11. Królowie zje-
mscy mieli sie klaniać y dary ofiarować
P. Chrystusowi Matt: 2. 11

Poklon Boží y ludzki / Dzie: 10. 26.

Poklon ányolóm y ludzkom S. moze byt czy-
niony / Obia: 3 9 9 19 10. 9 22. 9.

Pokora

Potrzebna / Matt: 18. 2 Bogu wdzięczna /
Gen: 18. 27 9 29. 31 1 Król: 1. 9 2. 1. 8. Ps:
33. 19 Jsa: 37. 1 Matt: 3. 11. 9 5. 3. Pokorné
Pan Bóg powysza / Luk: 1. 52 Kto sie
wniża bedzie powyszon / Matt 23 12 Po-
kornym Bóg lástke dáie / 1. Piot: 5. 5 Po-
kornych y utrápionych Bóg iest pocieszy-
ciel / 2 Kor: 3. 4. Ku pokorze serdeczney
nápomina Chrystus / Matt: 11. 29 Luk:
14. 8. 10 Tákžy Paweł. Eph: 4. 2

Kóžmy sie pod mocnq reku Boží / 1. Piot:
5. 6.

3 pokornymi y 3 po dlejšyni zgadzać sie ma-
my / Rzym: 12. 16. Którzy są malutcy y
pokorni / Matt: 11. 25.

Pokóy.

Pokóy nowého zakonu iáki / Mich: 4. 3.
Bóg iest Bogiem y sprawca pokóiu /
Rzym: 15. 33 9 16. 20. 1 Kor: 14. 33. 2 Kor
12. 11 Phil: 4. 9. 1. Thes: 5. 2. 3yd: 13. 20.
Chrystus iest pokóiem nášym / Eph: 2. 14.
Kol: 1. 20. 2 Pánem pokóiu / 2. Tes 3. 16

Pokóy Boží iest nie ogárniony / Phil: 4. 7
Chrystus weznióm swym pokóy darował
y zostávil / Jan 14. 27. 9 20. 1. 21. 26.

Luk: 2 1. 35. Jáki pokóy przyspedi czynié
Pan Chrystus / á iáki nie. Matt: 10 35.
Luk: 12. 51. Pokóy zly y dobry / Luk: 12. 51

Pokóy wnetrzny / iáki iest miedzy Bogiem
y przyacioly iego / Luk: 2. 14 Jan 16. 33.
Dzie 10. 35. Rzym: 1. 1 Phil 4. 7.

Pokóy czyniacy są synmi Božími / Mat 5.
9. Tá pokóy iestefiny wezwáni / Kol: 3. 15

Pokóy mamy miec ze wšytkimi / Rzym: 12 18
1. Piot: 3. 11. 3yd: 11. 14

Falszywi prorocy pokóy obiecuią / 1. Tes: 5. 3

Pokufa

2 kusenie / Boga sie kusic nie godzi / Mat:
4. 7. 1. Kor: 10. 9. Bóg iáko kusi / Gen: 22. 1

Bóg nikogo nie wwodzi w pokuŝy / Matt:
6. 13. Ani kusi ná zlé / Já 1. 13 2 owšem
3 pokuŝy wyrwa / 2. Piot: 2. 9. 2 nie do-
puszcza nas kusic ná d síle náše: ále dáie 3
pokuŝením lástke ábyŝmy znositc mogli /
1. Kor 10 13. Přetóž zá wšelkie wesele
to miec mamy / gdy w rozmáité pokuŝy
wpádniemy. Já 1. 2. Bo po pokuŝe-
niu nádhodži wesele / 1. Piot: 1. 6. Ká-
ždy bywá kuŝon od wláŝnéy swéy požádli-
wostí. Já 1. 14.

Pokutá

2 dosyc vcynienie zá grzechy / Matt: 3. 8.
Luk 3. 8. Dzie: 2. 38 9 8 22. 2 Kor: 7 10

Sákráment pokuty / Matt 18 18 Jan 20
21 Matt: 8. 4 Dzie: 19. 18. Já 1. 1. 1.
Jan 1. 8. Pokute roŝkazano / Matt: 3 2 9
4. 17 Luk 3. 3 9 13. 3 9 24 47 Dzie 2. 38. 9
3. 19 9 8 22 9 26. 20.

Pokucie prawdíwéy á nie zmyšlonéy obie-
cano grzechów odpuszczenie / Luk: 15 18.
Dzie: 3. 19. 9 26. 18. Přykłady pokuty pra-
wdíwéy / Matt 26. 75. Luk: 7. 37 9 15. 18
9 18. 13 9 19. 8 9 23. 41 Dzie: 2 41 Přykla-
dy pokuty falszywéy / Matt: 27. 4. Dzie:
8. 13. 3yd: 12. 17. Słowo pokuty 2 towo-
wiernicy czemu přemieniaá. Matt 3. 2
Luk: 11 32. Pokutá y před chrestem po-
trebna. Matt 4. 17 Dzie: 2. 38. Pokutá
w czym záleží. Matt: 11 21 Ochrzczoným
po ciężkich grzechách potrebná. Dž. 22

Pomsta

Sámému Bogu y slugóm iego / to iest vze-
dowi iest powuczona / á innym zákazána.
Matt: 5. 39. Luk: 9. 54 Gal: 5. 10. Rze:
12. 19. 3yd: 10. 3. 1 Thes: 5. 15. 1 Piot: 3 9
Pomsta wnet zá grzechem idzie / Matt: 5

27. 3. Pomsty á nie kárnesći Chrystus zá-
kazuje / Luk: 9. 55. Moc pomsty y kárá-
nia / ma wrząd duchowny. 2 Kor: 10. 6.

Popędliwość.

Pierwsze popędliwości nie są w mocy ludz-
kiej / Rzym: 7. 15

Porubstwo

Cieży grzech / 1. Kor: 6. 18. Bóg ji kárác be-
dzie / Żyd: 13. 4. Dzie: 18. 3. Kol: 3. 5. Po-
rubstwo nie tylko w uczynku / ale y w po-
żądaniu zakazane / Mát: 5. 28. Pomb-
stwo plodzący nie będą zbawieni. 1. Kor:
6. 9. Gál: 5. 21 Eph: 5. 5. Porubstwo zá-
kazane / Dzie: 15. 29. 1 Kor: 10. 8. 1 Thes:
4. 3. Ephe: 5. 3.

Posądzanie

Innych zakazane / Mát: 7. 19 12. 7. Luk:
6. 37. 9. 33 Jan 7. 24. 9. 16. Dzie: 28. 4
Rzym: 2. 19 14. 4. 1 Kor: 4. 5. Jak: 4. 11.
Posądzac serc y myśli ludzkich niemamy
Mát: 23. 28.

Posłanie

Pozadné od Kościoła jest z Duchá s. Dzie:
13. 4. Gál: 1. 1. Heretycy idą nie będąc po-
slani / Rzym: 10. 15. Jan 20. 21. pátz
heretyk.

Posłuszeństwo

Winnisiny Bogu y przykazaniu ież / Mát:
7. 24. 9. 17. 5. Luk: 10. 16. Phil: 2. 12 1
Piot: 1. 21. Jak: 1. 22. A przelozonym du-
chownym / Luk: 10. 16. Żyd: 13. 17. A
przelozonym świeckim / 1. Piot: 2. 13.
Tit: 3. 1. Rzym: 13. 1. 7. A pánóm świec-
ckim / Eph: 6. 5. Nie tylko dobrym / ale y
przykrym / 1. Piot: 2. 18. Doskonaly przy-
klad posłuszeństwa. Mát: 26. 39. Luk: 2.
51. Phil: 2. 8. Posłuszeństwo wiary iakté
bydź ma / Luk: 18. 17. Rzym: 1. 5. Posłu-
senstwo wiernych iakté bydź ma / Dż: 1. 18

Posrzednik

Odkupienia jest sam Pan Chrystus / 1 Tim:
2. 5. Żyd: 9. 15. Według czlowieczństwa /
támże.

A jest posrzednikiem iednym dla trzech
przyczyn / támże.

Posrzednik przyczyniania jest téż Pan Chri-
stus / Rzym: 8. 34 1 Jan 2. 1. A Duch S.
Rzym: 8. 26. A czlowiek / Rzym: 15. 30. A
Moyżesz / Gál: 3. 19. Deut: 5. 5.

Post.

Chrześcianie pościć powinni / Mát: 6.
16. 9. 15. Már: 2. 20. 2 Kor: 6. 5. 1 Kor: 7.

5. Zasługą postu / Mát: 6. 18. 9. 17. 21.

Jer: 35. 14. Jon: 3. 7. Jud: 4. 8.

Przykłady postu / Ero: 24. 18. 9. 34. 28. Deut:
9. 9. 1. Król: 7. 6. Esth: 4. 3. Psal: 34. 13.

Dán: 10. 3. Tob: 3. 10. Mát: 4. 2. Luk:
2. 37. Dzie: 13. 3. 9. 14. 22. Pościemieli w

syfey Chrześcianie / Mát: 9. 15. Már:
2. 20. Luk: 5. 34. 35. Jawné posty nie zá-

kazane / Mát: 6. 16. Post Pharyzaysti /
Mát: 6. 16. Post Żydowski w Grudniu /

Dzie: 27. 9. Postów Chrześcianstkich pá-
wel nie zakazuje / Gál: 4. 10. Kol: 2. 16. 21.

Przez sie Chrześcianie od niektórych po-
straw w posty wstrzymawają / Mát: 15.

11. Nie potrawą / ale grzech potala czło-
wieka / Mát: 15. 18. Posty y żaloby zá v-

márle Páwel potwierdza / 1. Kor: 15. 18.
Post w Suchedni czemu wstawiony /

Mát: 9. 33. Dzie: 13. 3. Post iakté dobry /
Isai: 58. 5.

Post 40. dni z przykłądu Pánstkiego Apo-
stolowie wstawili / Mát: 4. 2. Luk: 4. 2.

Z potrzeby ma bydź zachowany / támże.

Poswiacanie

Kaplanów / oltarzów / fiat / y inszych rzeczy
Kościołnych / Ero: 28. 41. 9. 29. 1. 9. 32. 29.

Leu: 7. 30. 9. 8. 9. Num: 3. 3. 9. 6. 5. 3. Król:
15. 13. Eccl: 49. 9. Rzeczy rozmaitych /

Mát: 23. 19. 1 Tim: 4. 5. Żyd: 9. 2. Kościo-
ła poswiacanie Christus świecić raczył /

Jan 10. 22. Czlowiek poswiaca sam sie-
bie / 1 Jan 3. 3.

Potępienie.

Nie Bóg ale czlowiek jest przyczyną swego
potępienia / Mát: 13. 15. Luk: 2. 34.

pátz Piekło.

Powołanie.

Jan S. czekał Boskiego powołania : Etó-
regó heretycy nie czekają / Luk: 3. 2. pátz
Wezwanie.

Pozadliwość

Duchá przeciw ciálu dobra / Gál: 5. 17. Ale
ciála przeciw duchowi nie dobra: Gál: 5.

17. 1. Piot: 2. 11.

Pozadliwość cielesna nie jest własnici grze-
chem / Rzym: 8. 1. Jak: 1. 15. Kiedy ná nie

nie zezwalamy / Rzym: 6. 12. 9. 13. 14. A
pozadliwości cielesnych nie wykonywa-

my / Gál: 5. 16. A owšem ie w sobie w-
martwiamy / Gál: 5. 24. Kol: 3. 5. A od

nich sie wstrzymawamy / 1 Piot: 2. 11.
Czemu iá grzechem zową / Rzym: 6. 12

Nie plugawi uczynków ludzi sprawiedli-
wych / Rzym: 7. 25

Pożądliwość która zakazana / Rzym: 7. 7.
 Która kiedy pocznie rodzić grzech / Ják: 1.
 13. Kiedy grzech króluie w ciełe naszym /
 Rzym: 6. 12. Kiedy pożądlivość zádusza
 słowo Boże w nas / Már: 4. 18. Kiedy
 miluemy świat y to co jest ná świecie /
 pożądlivość ciała y pożądlivość oczu. 1.
 Jan 2. 15. Kiedy pátrzymy ná niewiáste
 ábysmy iey pożądalí w sercu naszym /
 Máth: 5. 28. Kiedy walki y zwády mies-
 dzy námi powstáá / 3 pożądlivości ná-
 szych / Ják: 4. 1. Přetóž ci któžy są Chri-
 stusowi / cíálo svoje vřizžováli y 3 po-
 žadlivościami iego / Gál: 5. 24.

Praca

A práciwání / pátrž Robotá.

Prawdā.

Christus iest prawdā / Jan 14. 6. Pelen lá-
 sti y prawdy / Jan 1. 14. Přez en přyšlá
 ná nas lástá y prawdā / Jan 1. 17 Ná to
 přyšedl / žeby dal svěádestwo prawdžie /
 Jan 18. 37. Tenže nam zestál Duchá pra-
 wdy / któžy nas včy všelkiéy prawdy /
 Jan 14. 17. y 15. 26. y 16. 13. Slovo iego
 iest prawdā / Jan 17. 17. y slovo prawdy /
 Eph: 1. 13 2 Tim: 2. 15. Přez któžé slovo
 prawdy Bóg nas sobie zrodžil / Ják: 1. 18.
 Chcá žeby všyscy byli zbáwieni / y ku
 znáomosti prawdy přyšli / 1 Tim: 2. 4
 2 Tim: 2. 25. A téy prawdy silarem y v-
 twiěrdženiém iest kóściól / 1 Tim: 3. 15
 Prawde mřlovác / 3. król: 22. 14.
 Prawdā namocniejša / 3. Esdr: 3. y 4.
 Jedni dugim máá prawde mřvíc / Eph:
 4. 25. A prawde czyníc / Eph: 4. 15. A
 chvalíc Boga w duchu y w prawdžie /
 Jan 4. 24.

Práwo.

Broníc sie právem nie iest zakázano / Máth:
 5. 39. Právováć sie nie iest bezpiečno /
 1. Kor: 6. 7.

Proceśsiie

Niedziiele Kwietnéy / y cíálá Božého /
 Máth: 21. 8. Már: 11. 8.

Prorok

Nawyšy Christus / Džie: 3. 22. Któžy w
 kóściele swym postánowil niektóre Pro-
 roki y Apostoly / 1 Kor: 12. 28. Ephe: 4. 1.
 Jestesmy zbudováni ná fundámencie
 Proroków y Apostolów / Któžého naro-
 žniem iest Christus / Eph: 2. 20.
 Priocy są ci któžy přyšlé rzeczy opowíá-
 dáá / Džie: 12. 27. y 21. 20. A ci co včy á

přimo wykládáá / Džie: 13. 1. y 15. 32.
 Priocstwo iest iednym dárem Božym /
 Rzym: 12. 6. 1 Kor: 12. 10. A posłó 3 Du-
 chá S. 2 Piotr: 1. 21. Jáko priocťowác
 wedlug řnuxu wiáry / Rzym: 12. 6.

Proznovánie

Žgánioné / á robotá zálecona / 2 Thes: 3. 11.
 12. Jest rořego złego přyczyna / Máth:
 13. 25. Ezech: 16. 49. 2. król: 11. Přyp: 6.
 6. y 10. 4. Proznivácych Pan wzywá ná
 robote do winnice / Máth: 20. 3. 6. Pro-
 znovánie wdowám osoblivie řkodži /
 1 Tim 5. 13.

Ž káždego slová přóžného liczba dáć ma-
 my / Máth 12. 36.

Przelozenřtwo

A přelozeni / Chciwoř přelozenřstvá iest
 rzecz řkodliwa / Luk: 9. 46. Přelozen-
 řstvá Pán nie zakázúie / Máth: 20. 26.
 Luk: 22. 25. Žloř přelozonych nie řko-
 dží kóściolowi / Máth: 1. 6. y 23. 2. Přelo-
 ženi choć nie dořkonáli / řludzy Chřistu-
 sowi / Máth 14. 31.

Přelozeni duchowni máá duchá prawdy /
 Jan 15. 27. y 16. 13. Od nich sie včyć ma-
 my táiemnic wiáry / Džie 10. 41. Máá
 moc karánia / 1 Kor: 4. 21. Vřad ich
 któžy / Eph 4. 14.

Přelozonym swym káždy ma byđž poddá-
 ny / Rzym: 13. 1. Nie tylko dobrým / ále y
 złým / 1 Piotr: 2. 18.

Przemienienie

Chlebá w cíálo Pánřkie / pátrž Cíálo Pán-
 řkie / y Sákráment cíálá Pánřkiego.

Przeřládowánie

Čierpiácy rozni / 2 Tim: 3. 12. 1 Piotr: 4. 15.
 Przeřládowánie čierpiácy dla řpráviedli-
 wořci są blogořláwieni / Máth: 5. 10. 11.
 12. Všyscy któžy chcá žyć pobožnie /
 muřá przeřládowánie čierpieć / 2 Tim:
 3. 12. Christus včznióm swym opowie-
 džál / že ich przeřládowác miano / Máth:
 10. 17. y 24. 8. Máth: 13. 9. Luk: 21. 12. Prze-
 řládownców bac sie nie mamy / Máth: 10.
 28. Žá przeřládownce mamy sie modlic /
 Máth: 5. 44. Rzym: 12. 17.

Páweł piěrwéy Chřistusa w wiěrych iego
 przeřládownál / Džie: 9. 2. y 22. 4. 7. 8. y 26
 11. 14. 15. 1 Kor: 15. 9. Gál: 1. 13. 23. Phil:
 3. 6. 1 Tim: 1. 13. Ale potym sam dla Chřis-
 tusa wíele przeřládowánia čierpiál / 1.
 Kor: 4. 12. 2 Kor: 4. 9. y 12. 10. Kiedy
 nas przeřláduá včiekác mořžemy / Máth:

10. 23. Prześladowania gorzą mdle.
Már: 4. 17. Żadne prześladowanie nas
od miłości Chrystusowej odłączać nie
ma / Rzym: 8. 35.

Przezyrzenie.

Które Bóg przezyrzał te też powołał / Rzy:
8. 29. Przezyrzenie Bóże nie wadzi wolno
ści y wsiłowaniu ludzkie mu / Dzie: 27. 31
Przezyrzeni próżnować nie mają / Dzie:
23. 11. y 27. 31. W tajemnicach Bożych o
przezyrzeniu iednych a wżgardzeniu drug
ich żaden spierać niema. Rzym: 11. 33.

Przyczynców

Do Boga używać mamy / Łuk: 5. 10. pątr
pośrednik.

Przykazanie

Pánští é nie iest ciężkie / nieżkac ku wyko
naniu niepodobne. Mátt: 11. 30. 1. Jan
5. 3. Łuk: 1. 6. y 10. 28. Gál: 5. 14. A może
bydź zachowane y wypełnione / Deu: 30.
11. Rzym: 8. 4. y 14. 8. przykazania Pán
skiego zachowanie do zbawienia potrze
bne / Mátt: 9. 1. Jan 15. 1. Przykazanie
pánstkie iest żywot wieczny / Jan 12. 50.
Nowe przykazanie / Jan 13. 34

Przykazania Apostolskie ma bydź zachowa
né / Dzie: 15. 41. y 16. 4

Przykazanie doczesne Apostolskie o wstrzy
mowaniu się ode kwie y od dawionych
rzeczy / Dzie: 15. 29

Przykazania Mojżesowe troiakté / Deu: 3. 4.

Przykazania Bóże iako nie dobre / Eze: 20

25. Przykazania ludzkie które są / Isá: 29. 13

Przymierze.

Pątr Testament.

Przymierza obyczay / Gen 15. 9.

Przymierze starego zakonu / Ezo: 24. 8.

Przymierze dwoie Bóg uczynił / Jer: 31. 3.

Przymierze Soli co znaczy / Num: 18. 19.

Przyszcia

pánstkiego z gotowoscia czekać mamy /
Mát: 24. 4. y 25. 13. Már: 13. 33. Łuk: 18.
40. y 21. 34. Obia. 3. 3. Pan przydzie na
sąd w obłokach z chwałą wielką / y z An
yolý y z trąbą / Máth: 24. 30. y 25. 31. 1.
Thes: 4. 16. A przydzie z predką / Máth:
24. 27. 44. 2 Piotr 3. 10. Obia. 3. 3.

Przysięga

Nie zgołázakazána / Mát: 5. 34. Jáka nie
ważna / Már: 14. 7. Dzie: 23. 12. Jáka
zakazána / Jáł: 5. 12. Przysięgi na Ewán
gelia y na krzyż / sćizgáiz się na samého
Chrystusa / Mát: 23. 21.

Bóg sam przysięgał / Żyd: 6. 17 y 7. 21. Obi:
10. 6. A Páwel. Rzym: 1. 9. 2. Kor: 1. 23
Phil: 1. 8. 1. Tim: 5. 21. Wseltkiego spo
ru koniec iest przysięga / Żyd: 6. 16. Przy
sięga podnosząc rękę / Ezo: 6. 8

Pustelnik.

Żywot pustelniczy święty / Mát: 3. 1. A przy
kładem pánstkim zálecony / Mát: 4. 1.
Már: 1. 12. Łuk: 21. 37.

Pychá

Zakazána y skarána / Job: 11. 12. y 15. 12.
Psal: 48. 7. Tob. 4. 14. Judith: 9. 16
Ecel 6. 2. Łuk: 10. 15. Łuk: 1. 47. y 14.
11. y 18. 11. y 22. 26. Dzie: 12. 23. Rzym: 1.
30. y 11. 20. 2. Tim: 3. 2. Jáł: 6. 4. 1. Piotr:
5. 5. Obia. 18. 7. Pychá pochodzi z serca
człowieczego / Már: 7. 22.

Quadrant

Cowazył /

Már: 12. 42.

Rááb

Wsetecznicá żoná Sálmonowá / Mát: 1.
5. Szpiegi przytęla w dom swój z wiary /
Żyd: 11. 31. A z uczynków swych iest wspiá
wiedliwioná / Jáł: 2. 25.

Rádá

Boża nieogárniona / Rzym: 11. 34. 2. Kor:
2. 11. 16. A niezwyciężona / Dzie: 5. 39. A
nieodmienna z strony wybranych iego /
Żyd: 6. 1. Bóg według rády woleý swéy
wsytko czyni / Eph: 1. 11

Rády Ewangelijstkie. O dobrowolnym w
bóstwie / Mátt: 19. 21. Łuk: 18. 22. O po
sluszeństwie / Mátt: 16. 24. O czystości /
1. Kor: 7. 25 Máth: 19. 12

Inša iest rádá / á inšé przykazanie / Máth:
19. 12. 17. Már: 10. 21. 1. Kor: 7. 25.

Rachá

Słowo Żydowskie co znaczy / Máth: 5. 23.

Reliquie

Co zá moc máiz / y co przez nie Bóg spíá
wuje. Dotkniénie kráiu sáty Pána Chri
stusowey. Mátt: 9. 21. y 14. 36. A chustek
Páwlowych. Dzie: 19. 12. A cieniá Pio
trowego. Dzie 5. 15.

Nabożné ich dotykanie / przykłady Ewán
gelijstkie s. ytwierdzone / Mátt: 9. 21. Már:
3. 10 y 5. 28. 30. Od wiernych wczoné / á
od nie wiernych wżgardzone. Mátt: 14. 12
Reliquia swietych cudá czynią bez wblize

nia czci y chwały Bożej / Dzie: 19. 12. y 28. 20.

Robotá

Y piacá / Robotá recz na zálecona / Eph: 4. 18. 2 Thes: 3. 10. 11. 12. Kto niechce robić / ten też niechay nie ieć / 2. Thes: 3. 10. Páweł S. robil rekómá / aby nikogo nie obciąży / Dzie: 20. 34. 1 Kor: 4. 12. 1 Tes: 2. 9. 2 Thes: 3. 8 wśátkże robić rekómá nie wśysey powinni 2 Thes: 3. 10. Robotá nášá bez błogosławienstwa Božego nie spóra / byś też y cáła noc robil. Luk: 5. 5. Deut: 8. 18. Job: 42. 12. Przy: 10. 22. Ro biczemu zapláta powinna Mat: 10. 10. 1 Kor: 9. 9. 1. Tim: 5. 18. Jáť: 5. 4. Leu: 19. 13. Deu: 24. 15. y 25. 4. Tob: 4. 15. Jer: 22. 13. Mál. 3. 5. Prácuácy okolo słowá Božeg dwoiákiey czci godni / 1 Tim: 5. 17.

Rodzay

Dwoiáki Christá Pána / Zyd: 7. 3. **Rodzicéw powinność /** Gen: 18. 19. Gen: 49. Ezo: 10. 2. y 13. 14. Leu: 19. 29. Deut: 4. 9 y 6. 7. y 11. 19 y 21. 19. 1. Król: 3. 13. Przyp: 1. 8. y 13. 24. Tob: 1. 10. y 4. Már: 10. 37. Ephes: 6. 4.

Rodzicy bywáią karáni w dzieciách / Ez: 18. 20.

Rodzice czcic / Gen: 9. 23. Ezo: 20. 12. Leu: 19. Przyp: 19.

Karání nieuczciwosci / Gen: 9. 25. Ezo: 21. 15. Leu: 20. 9. Przypo: 20. 20.

Roskazanie.

Pátrz Przykazanie.

Rospácz

Judašowá / Máth: 27. 5.

Rozwód.

Pátrz Małżeństwo.

Rzecznik

Náš nie sam Pan Christus / 1. Jan: 2. 1.

Rzezaniec

Abó Trzebieniec Aetyopiánin / Dzie: 8. 27. **Rzezánicy są troiácy /** Mat: 19. 12.

Rzym

Nowé Jeruzálem Chrześciánstkie / list 1268. **Rzym Bábilonem názwany /** ále nie Kościół Rzymstki / 1. Piotr: 5. 13. Obiá: 17. 6. **Rzymstka wiára wielce pochwalona.** Rzy: 1. 8. **Rzymstka wiára iest Kátolicka wiára.** Rzym 1. 8. **Kościół Rzymstki iáko záleca Páweł S** list 13. 2. **Kościół Rzymstki osoblíwie od Boga opátrzony.** Dzie: 27. 23. **Stá ra sie o swiátá náwrócenie** list 1268. **List**

do Rzymian przecz ma piérwše miejsce. **List** 1322.

S

Sąd

Boży według prawdy Rzym: 2. 2. **Jest nie- wybádány /** Rzym: 11. 33. **Á iest prawdziwy y sprawiedliwy.** Obiá: 19. 2.

Sąd osobny przy śmierci káždého Luk: 16. 22. Zyd: 9. 27.

Sąd ostateczny będzie według wczynków káždého. Mat: 16. 27. y 25. 34. **Rzym: 2. 6. 2 Kor: 5. 10. Á którzy káždy musi dáć liczbę Bogu** Rzym: 14. 12. **Á káždy wez- źmie zapláte według prace swoiéy.** 1. Kor: 3. 8. **Kto w Christusa nie wierzy / inż iest osádzony** Jan: 3. 18.

Christus iest sedzia żywych y umárłych. Dzie: 10. 42. **Któremu Ociec powzdał wśy- tek sąd** Jan: 5. 22. 27. **Swieci z Chrystu- sem ludzie sádzić będą.** pátrz: **Swieci.** **O dniu sądny** niewie nikt / áni ányołowie **Mat: 24. 35. Jáko y sam Syn o nim nie wie.** Már: 13. 32 **pátrz Christus / pátrz: Dzień sądny y przysćie Pánstkie.**

Sádzić iáko y komu zákazano. Mat: 7. 1. **Sádzácy drugiego sam siebie potepia /** Rzym: 2. 1.

Sákrámenty

Z boku Pánstkiego ná krzyżu wypłynely Jan: 19. 34. **wśyscy ich wżywáć powinni** Dzie: 10. 47. **Nie są tylko znáki / ále y przyczyny iástki y sprawiedliwosci.** Rzym: 4. 11.

Sákráment bierzmowania. pátrz **Bierz- mowanie.**

Sákráment pokuty. pátrz **pokutá.**

Sákráment káplánstwa przez rękó wkládá- nie. Dzie: 13. 3. **Sákráment y iástka po- swiecenia káplánstkiego.** Dzie: 14. 22. 1. Tym: 4. 14 **pátrz Káplán.**

Sákráment małżeństwa. Pátrz **małżeń- stwo.**

Sákráment ostatečnego pomázania. Jáť: 5. 14. **Skutki iego.** Tánże.

Christus y bez Sákrámentów zbáwić moze. Jan: 5. 2. **Sákrámenty niewiernym y nie- godnym nie máią byđz dawáne /** Mat: 7. 6.

Sákráment ciála Pánstkiego

Jest w nim prawdziwie / istotnie / y rzeczy- wiście Cíáło y krew Pánstka.

Bo tákie sam Pan Chrystus obiecał dáć / Jan: 6. 51. 53. 54. 55

Dal ná ostatečny wieczery iásnými słowy

na co sie zgadzają Ewangelistowie.
 Mat. 26. 26. Mar: 14. 22. Luk: 22. 19.
 Apostołowie także o tym świadczą iż dał
 ciało y krew swoje którą za nas wylał.
 I. Kor: II. 24.
 Nie jest w nim figurą ale prawdą / Jan 6. 51
 Wiary do niego potrzebą nie pytania / Ja-
 ko: Jan 6. 52.
 Żydzi nie tegoż Sakramentu co my poży-
 wali / I. Kor: 10. 3
 Porównanie Mianny z tym Sakramentem
 Jan 6. 49.
 Jest zaraz w Sakramencie y w niebie /
 Dzie: I. II. 93. 21.
 W Sakramencie przemienia sie chleb w
 ciało.
 Słowem y błogosławieństwem P. Chrystu-
 sowym / Matth: 26. 26. Mar: 14. 22.
 Jan 2. 9.
 Niemáš tam więcej chleba ani winy /
 Matth: 26. 29
 Przestoczenie stworzenia Boga nie trudne
 Exod: 7. 3. Jan 2. 9.
 Sakrament ciała y krwi Pánskiej
 chwalic mamy.
 Iż Ciało Páńskie ma być Bóstwem
 chwaloné / Mat: 2. II. Mar: 15. 46.
 Iż Chrystus Bóg gdziekolwiek jest ma
 być chwalony / Matth: 2. 98. 914. 928.
 Jan 9.
 Używanie Sakramentu pod jedną osobą.
 Pan dawał Sakrament w Emaus pod ie-
 dną osobą / Luk: 24. 30.
 Używanie iego pod jedną osobą dobrze /
 Mar: 14. 23 Jan 6. 53. 58. 913. 14. Dzie: 2.
 42 9 20. 7. I. Kor: 10. 16 9 II. 25
 Do używania Sakramentu
 przygotowanie.
 Iż iść pokorą ma być przyjmowany Mat:
 8. 8.
 Nie godzi się go przyjmować / bez pojedná-
 nia z bratem obrażonym / Mat: 5. 23.
 Doświadczać samého siebie / I. Kor: II. 28.
 Wieczera Páńska insa jest / a insé używa-
 nie Sakramentu / I. Kor: II. 20.
 Figurą chwalenia Sakramen-
 tu, Skrzynią.
 Skrzynie przymierza czono rozmáicie.
 Troiáką zastoną nakrywano / Num: 4.
 Ząglądać w nie nie godziło się / I. Król: 6
 Zbliśka do niéy przystępować zázazano /
 Jos: 3.
 Tylko Káplani mogli ją nosić Jos: 3.

Pádano przed nią / Jos: 7.
 I stráchem y wczúwostí chowano / I. Król: 7.
 I wielką pompą prowadzono / 2. Król: 6.
 Czasu niebezpieczeństwa do obozu prowad-
 zono. I. Król: 14.
 Złotem iá okryto / Ero: 25.
 Częste przy niéy modlitwy / Psál: 131.
 Samáritanowie
 Odszepieney przez Chrystusa nie przymo-
 wali / Luk: 9. 53.
 Szczepan.
 Pátrz Stephan.
 Sekty
 Dzisieysze darmo sie tym cieszą / iż wiáre
 Chrześciáńską Żydzi sekta nazywali /
 Dzie: 28. 22.
 Setnik
 Abo Rotmistrz ieden wierny / Mat: 8. 5.
 Luk: 7. 2. Długi także wyznawa Chrystu-
 sa / Mat: 27. 54. Korneliusz Setnik ná
 wiáre Chrystusową przez Piotra nawró-
 cony / Dzie: 10. I.
 Siclus
 Abo Státer wiele wáżył / Mat: 17. 27.
 Silas
 I Páwlem posłan do Antyochii / Dzie: 15.
 27. Jáchal z Páwlem / Dzie: 15. 40. So-
 stał w Bereii / Dzie: 17. 14.
 Simon
 Czárnoksieźnik y kácerstwo iego / Dzie: 8. 18.
 Simonia
 Abo swietokupstwo skárady grzech / Dzie:
 8. 18. 22.
 Simon
 Kánáneyczyk Zelotes / Apostól Chrystu-
 sow / Mat: 10. 4. Mar: 3. 18. Luk: 6. 15.
 Dzie: 1. 13.
 Simon
 Brát Jesusów / Mat: 13. 55. Mar: 6. 3.
 Simon
 Cyreneyczyk / który nosił krzyż za Jesusem /
 Mat: 27. 32. Mar: 15. 21. Luk: 23. 26.
 Skarb.
 Serce z skarbem mamy przenosić do nieba /
 Luk: 12. 22.
 Skárbu náuki Kátholickiey pilnie strzedz
 Páwel káże / I. Tim: 5. 20. A strzedz sie
 nowostí heretyckich / tamże.
 Składy
 Dla wbożich wiernych wpiérwszym Kościele
 zwozacy

zwyczajné / Dzię: II. 29 Rzym: 15. 26. I.
Kor: 16. I. 2. 2. Kor 8. y 9.

Skrucha.

Do skruchy spowiedź jest potrzebna / Luk:
17. 15 pátřz Pokutá.

Słowo

Boże / Pan Chrystus czemu jest słowem ná-
zwány / Jan 1. I. Słowo skocone / Rzym:
9. 28. Słowo z żydowskiego często rzecz
známionuie / Mát: 19. 12.

Słowo Boże jest nie samo pismo / 1. Thes:
2. 13. Ale to które jest vstnie przepowia-
dane / 1. Piotr: 1. 25. A potym częścią ná
pismie / á częścią vstnie podané / 2. Thes:
2. 15.

Słowo Boże nie wszystko jest ná pismie po-
dané / Jan 14. 26. y 21. 25. 1. Kor: II. 14.
2. Thes: 2. 15. 2. Jan 12. 3. Jan 13.

Słowa Bożego nie tylko słuchać / y w v-
sćiech ie mieć mamy / ale y sercem wie-
rzyć / y uczynkami pełnić / Mát: 7. 24. y
15. 8. y 28. 20. Luk: 6. 47. y II. 28. y 12. 47.
Jan 13. 17. Já: 1. 22. Wzgárdá słowa
Bożego y karanie zá nie. Mát: 10. 14. y
II. 20. Dzię: 13. 45. y 18. 6. Jan 15. 22.
Rzym: 1. 21. 2. Thes: 2. 10. Žyd 2. 3. Słó-
wo Boże trwa ná wieki. Mát: 24. 35.
Luk: 16. 1. 1. Piotr: 1. 25.

Jaka jest moc słowa Bożego Mát: 8. 13.
Már: 1. 27. Luk: 5. 13. 24. y 8. 24. Słowo
Boże jest dušny pokarm / Mát: 4. 4.

Sluby

Czystości dla dostąpienia królestwa niebie-
skiego / Mát: 19. 12. pátřz Rády Ewán-
gelystie / Persony Bogu poslubione w
małżeństwo wstąpić nie mogą / 1. Kor:
7. 9. Będą potepieni którzy sluby czysto-
ści łamią / 1. Tim: 5. 12.

Sluby iáto bywały odkupione / Leu: 27. 1.

Slub Izáreyczeków / Num: 6. 3.

Sluby które ważne które nie / Num: 30. 1.

Slubné posty / Támże.

Sluby záwždy były w zwyczajú / Gen: 28. 20.

Slub Anny prošacy o Syná / 1. Król: 1. 11.

Sluga

Žaden dwiemá pánom sluzýc nie moze /
Mát: 6. 24 / Sluga nie jest wietšy náđ
Pána swego / Jan 13. 16. y 15. 20. Každý
tego jest sluga / kterému sie oddal zá slu-
ge / Rzym: 6. 16. Kto czyni grzech / ten
jest sluga grzechowým / Jan 8. 34. Kto
bywa zwycięžon od kogo / tego též sluga
žostawa / 2. Piotr: 2. 19. Kto grzechowi

sluzý / ten nie nie má do spřáwiedliwosti /
Rzym: 6. 17. 20.

Sludzy máig byđž poslušni Pánóm swo-
im / Eph: 6. 5. Kol 3. 22. 1 Tim 6. 1 Tit:
2. 9. 1. Piotr: 2. 18. Nie sluzac ná oko /
Eph: 6. 6. Kol 3. 22. Ale z sczyrości ser-
cá / božac sie Pána / y sluzac iáto Pánu
Chrystusowi / Támže / Który wiernie slu-
žá swym Pánóm / pánu Chrystusowi slu-
žá / y od niego zapláte weźma / Kol: 3. 23.
24. A tym wiecey máig sluzýc pánom
wierným / 1 Tim: 6. 2.

Sámému Bogu iáto sluzýc mamy / Mát:
4. 10. Obia: 22. 9. W duchu / Phil: 3. 3.
Abo w nowości Duchá / Rzym: 7. 6.
pátřz Poklon / Pánu Chrystusowi sluzýc
mamy / Dzię: 20. 19. Rzym: 1. 1. y 12. II.
Phil: 1. 1. Kol: 4. 12. Który nas od wšech
niepřyiaciél ošwobodžil / abyšmy mu slu-
žyli / Luk: 1. 74. 1 Kor: 7. 23. Który slugi
swé ma zá přyiaciely / Jan 15. 15. Wierni
sludzy są błogosławieni / Mát: 24. 46.
Mát: 25. 21. 23. Luk: 12. 37. 38. y 19. 17.
A sludzy niepożyteczni będą wřuceni do
zewnetřznych ciemności / Mát: 25. 30.
Luk: 12. 46.

Smierc

Jest staranie zá grzech / Mát: 1. 13. Rzym:
5. 12. Já: 1. 15. A zapláta grzechu / Rzym:
6. 23. A bodžcem grzechu / 1 Kor: 15. 56.
A přyšla ná wšystkie zá gréchem přer-
wšego człowieká Adamá / Rzym 5. 14. 17.
1 Kor: 15. 21. Człowiek stworzony nie stá-
žitelný / Mát: 2. 24. Smierc napewnie-
ša / Žyd 9. 27. Ale iey godziná nieperwna /
Luk: 12. 40. 1 Thes: 5. 2. Smierc wtóra jest
wieczna / Obia: 20. 14. Smierc cielesna
dobrym jest zásntienie / Mát: 9. 24. Jan
II. 11. Dzię: 7. 60. 1 Thes: 4. 13.

Smierc náše Chrystus smiercią swą zwy-
ciežyl / 1 Kor: 15. 54. 2 Kor: 5. 14. Eph: 2.
4. 2 Tim 1. 10. Žyd: 2. 14. 1. Piotr 3. 18.
Obia: 21. 4.

Smierc lásti / grzechy wřkorzenia / Rzym: 6
2. II. 1 Kor: 4. 10 Gál: 2. 20 Kol 3. 5. A
žywot spřáwue / Rzym: 6. 5. 8 Kol 3. 3.
2. Tim 2. 11

Smutek

Jest dwoiáki. Jeden swiátá tego který
smierc spřáwue. A drugi wedlug Boga
který pokute zbáwienná spřáwue / 2 Kor:
7. 10. II.

W smutku będący ma sie modlić / Já: 5. 13
Smutek pobožnych obróci sie w wesele /

Mátth: 5. 5. Jan 16. 20. 22.

Spowiedz

Przed Janem z wyliczaniem grzechów /
Mát: 3. 6. Már: 1. 5. Spowiedz potrze-
bna do otrzymania grzechów odpuszcze-
nia / Mát: 8. 4. y 18. 18. Jan 20. 23.

Spowiedzi grzechów figurá / Num: 5. 7.

Spowiedzi y pokuty dorocznicy figurá /

Leu: 16. 30

Spowiedz grzechów / Eccl: 4. 31

Spowiedz przed Apostoły z wyliczaniem
grzechów / Dzie: 19. 18. Spowiedz przed
Káplany / Ják: 5. 16. 1 Jan 1. 9. Spowie-
dzia gárdzacy / beda ciężko karáni. Luk:
7. 30. pátrz pokutá.

Sprawiedliwosc.

Bośka y Żydowska / Rzym: 10. 3 Spráwie-
dliwoscia náśa iáko iest Pan Chrystus
1 Kor: 1. 30 Jáko żaden nie iest spráwie-
dliwy / Rzym: 3. 10 Spráwiedliwi pod
czas grzeszą / Eccl: 7. 21 Przypo: 16. 4.
Może być człowiek spráwiedliwy nie tyl-
ko przed ludźmi / ále y przed Bogiem /
Luk: 1. 6. 75 Rzym: 4. 2. Człowiek zá-
wsze może być spráwiedliwszy / Jan 15. 2.

Spráwiedliwosci które są plugawé / Izai:
64. 6.

Spráwiedliwosc náśa nie iest przyczyná-
ná / ále istotnie w nas będąca / Mátth: 5. 20
Rzym: 2. 13 y 3. 2 y 7. 6 Eph: 3. 17 y 6. 14.
Kol: 2. 10 Jest z uczynków / á nie z saméy
wiary / Mátth: 6. 1 Spráwiedliwosc tak
w Żydzie iáko y w Pogáninie iest pełnie-
nie zákonu / Rzym: 2. 26. Kto czyni sprá-
wiedliwosc / nie kto tylko wierzy / ten iest
spráwiedliwy. 1 Jan 3. 7.

Stany.

Rozné między Chrześcianiány. Mátth: 19. 21.
Luk: 10. 42. Stan bezżeński iest stan An-
ielski. Mátth: 22. 30. Lepszy niż małżeń-
ski / 1 Kor: 7. 31.

Starszy.

Są Pásterze / 1 Piotr 5. 1. pátrz Káplan.

Statecznosc.

Jáká ma być w Kátholickiey wierze / Gál:
1. 8.

Stephan.

Albo Szczepan Diákonem obrány / Dzie: 6. 5
Ośkarżony. Dzie: 6. 11. Odpowiada za
sie / Dzie: 7. Wkámionowan / 7. 57. Po-
grzeb iego / Dzie: 8. 2. Kámién iego cu-
downy / Dzie: 7. 58. Modlitwa iego Pá-
włowi do náwrócenia pomogła / Dzie: 7.

60. Cudá przez reliquię iego / Dzie: 8. 2.

Successya

Oyców y pásterzów potázuie Chrystá Pána
y Kościół iego. Mátth: 1. 6. Y nie targa
sie złością przelożonych / Tamże. Mátth:
23. 2. Jest znakiem Kościoła práwego /
Eph: 4. 13 pátrz Pásterz.

Sumnienie.

Pokóy dobrego sumnienia / 1 Jan 3. 21 Rzy:
5. 1. 2 Kor: 1. 12. Czynie co przeciw sum-
nieniu swemu / iest grzeszyć / Rzym: 14. 23.

Swiadectwo

Prawdziwe y falszywe / Mátth: 18. 16 y 19. 18 y
26. 59 Jan 8. 17. 1 Tim: 5. 19 Żyd: 10. 28.
Swiadectwo Duchá iáké / Rzym: 8. 16.

Swiat

Nie był od wieku / Gen: 1. 1 Przez Chrystusa
uczyniony / Jan 1. 10. Swiat we złym zá-
siadł / 1 Jan 5. 19. Swiat przechodzi y po-
żadliwosc iego / 1 Jan 2. 17. Przechodzi
kštalt tego swiata / 1 Kor: 7. Swiata mi-
lować nie mamy / 1 Jan 2. 15. Ná swiecie
nie iest iedno požadliwosc ciála / po-
žadliwosc oczu á pycha żywota / 1 Jan 2.
16. Przysiażn tego swiata iest nieprzy-
siazn Boga / Ják: 4. 4. Swiat Boga nie
zna / Jan 17. 25. Ani Jesusa Chrystusa
bydź prawdziwą swiátłosciá / Jan 1. 10.
Wzgárdá swiata / Rzym: 12. 12 Gál: 6.
14. Phil: 3. 7. Ják: 4. 15. Obia: 18. 4. Mi-
łosnicy swiata wiecéy niżli Boga / Már:
8. 36. Swiat beda wierni sądzić / 1 Kor:
6. 2. Swietekie spráwy nie zgoła ducht-
wym zakázané / 2. Tim 2. 4.

Swiatki

Y Wielkanoc Żydowska y Chrześcianiá /
Dzie: 2. 1. Swiatki Chrześcianiá /
Dzie: 2. 1. 20. 16. 1 Kor: 16. 8.

Swiecenie

Wody / soli / potraw / y innych rzeczy /
1 Tim: 4. 5

Swięci.

Po śmierci żyją.

Bo dusze ich niesmiertelne / Mátth: 3. 1
Swięci nie umarli / Mátth: 22. 32
Bo po śmierci sie ludzióm wkázuia / Mátth:
17. 3 Már: 9. 4. Pátrz duszá.

Są w niebie.

Dusze swietych są z Chrystusem w niebie /
Luk: 23. 43 Jan 12. 26 y 17. 24 Dzie: 7. 59
2 Kor: 5. 1. 6 y 12. 2. 4 Phil: 1. 21. 23 Eph:
4. 8. Obia: 3. 21 y 6. 9 y 7. 9. 15

Zaraz po śmierci idą do nieba/ 2 Kor: 5. 1
 Modlą się za nami.
 Świeci w niebie modlą się za nami/ Jer: 15
 1. 2 Młach: 15. 14 Dzie: 27. 24. 2 Piot: 1.
 5 Obia: 5. 8 y 6. 10 y 8. 3
 A modlitwy nasze Bogu ofiarują/ Obia: 5.
 8. y 8. 3
 Staraia się o nas/ Luk: 16. 28. 2 Piot: 1. 5
 Wiedzą o nas.
 Świeci w niebie wiedzą co się tu z nami
 dzieje/ Luk: 15. 10 y 16. 29. 1 Kor: 13. 9
 A słyszą modlitwy nasze/ Obia: 5. 8
 Świeci iako wiedzą myśli nasze/ 1 Kor: 2. 11
 Są Aniołom równi/ Luk: 20. 36 Młath: 22. 30
 Świeci chocia znami nie mieścić wiedzą
 co się znami dzieje/ 2 Pár: 21. 12
 Świeci iako o nas nie wiedzą/ Jsa: 63. 16
 Umarli staroego zakonu pospolicie nie wie-
 dzieli co się żywemii dzieło/ ale w nowym
 wiedzą/ 4 Król: 22. 20
 Tu będąc wiedzieli skrytości serca/ Dan: 2.
 29. 4 Król: 5. 26 y 6. 12
 Świeci rządzą po śmierci.
 Są nad pewnemi miejscami przełożeni/
 Jan 5. 2
 Staraia się o nas/ Luk: 16. 28. 2 Piot: 1. 5
 Rządzą ludzkie y królowia z Pánem/ Obia: 2.
 26 y 3. 12. Młath: 24. 47
 Chrystus swietym nie zayżrzy swych wrze-
 dów/ Młath 19. 28
 Będą świat sędzić/ Pátrz Sąd.
 Świętych czcic
 Przystoi/ Rzym: 2. 10 Jan 12. 26
 W swietych Bóg uwielbion bywa/ 1 Thes: 2. 10
 Pan Bóg bywa chwalon/ z mocy swietym
 wżyczoney. Młath: 9. 8.
 Swietych pamiatki przecz kościół obchodzi
 Dzie: 14. 12.
 Swietych pamiatki mają być w kościele/
 Młath: 26. 13
 Ciałich przeniesienie/ Dzie: 7. 16 Ex: 13. 19
 Tłumie ich czarci wciekaia/ Dzie: 19. 15
 Swietym wieczność iaka przyzwoita/ E-
 sther 13. 14.
 Zasługi swietych y modlitwy nam pożyte-
 czné.
 Bo dla nich siła nam Bóg czyni/ Gen: 26.
 24. Exo: 32. 13. 3 Król: 11. 12. y 15. 4. 4
 Król: 19. 34 Jsa: 37. 35 Eccl: 34. 24
 Wzywac swietych.
 Wzywania swietych obyczay w starym zało-

nie/ Exod: 33. 13
 Wzywanie swietych anyolów/ Job 5. 1 Ge: 48.
 Wzywac swietych godzi się/ Gene: 48. 16.
 Luk: 16. 28 y 20. 36. Rzym: 10. 14
 Wzywając swietych wzywamy Chrystusa/
 Phil: 3. 17
 Pawel wzywa inšych posrzedników oprócz
 Chrystusa/ Rzym: 15. 30. 2 Kor: 1. 11 Kol: 4. 3. 1 Thes: 5. 25. 2 Thes: 3 1 Tyd: 13. 18.

Syn

Boży. Inšy iest Syn/ a inšy Ociec/ Jan 1.
 1. Alle Syn iest tymże Bogiem co y Ociec
 Jan 1. 1. Syn Boży stworzyciel wszech
 rzeczy/ Jan 1. 3. Syna Bożego wciele-
 nie/ Jan 1. 14. Dał mu Ociec żywot przez
 porodzenie wieczné/ Jan 5. 16. Syn Bo-
 ży iako zapieczetowan/ Jan 6. 27. Bo-
 two Oycowstie iest Synowé/ Jan 17. 10
 Inaczey Syn Boży iest iedno z Oycem/
 a inaczey ludzkie są iedno. Jan 17. 11.
 Syn Boży iako Oycu iest poddany/ 1 Kor: 15. 28. pátrz Chrystus.
 Synowie oblubiencá ktorzy/ Młat: 9. 15.
 Synów powinność przeciw rodzicom swy.
 Młat: 15. 4 y 19. 19 Eph: 6. 2. Kol: 3. 20
 1. Tim: 5. 1. 1 Piotr: 5. 5.
 Syna nieposlušného karanie/ Deut: 21. 18
 2. Król: 18. 14

Synód.

Pátrz Koncilium.

Szábbát

Żydowski wstał/ ani wiecéy od wtornych ma
 być zachowany. Kol: 2. 16. Szábbát du-
 chowny Chrześcianiński wstał wieczny. Żyd: 4. 9

Szátan.

Sprzeciwniká znaczy/ Młat: 16. 23. Młar: 8. 33. Piśmá wzywa przeciw Chrystusowi.
 Młat: 4. 6. Luk: 4. 10. Do czasu kusić
 przestaje/ Luk: 4. 13. Przez smoka wyzna-
 czony/ Obia: 12. 13 Smokiem y weżem
 nazwany/ Obia: 12. 3. Tienawidzi Chry-
 stusa y członków jego/ Obia: 12. 4. Wo-
 yná wstał wieczna Młachála z nim/ Obia: 17.
 pátrz Dyabel.

T.

Tabita

Pobożna niewiasta/ ktorą Piotr wskrzesił/
 Dzie: 9. 36. 40.

Tajemnicá

Nieprawości co iest/ 2 Thes: 2. 7.

Tak, Tak,

Albo Jest/ Jest. Nie/ Nie/ ma bydz mowa
Chrześciánsta/ Mátth: 5. 37.

Talent

Co waży/ Mátth: 18. 24.

Taniec.

Przezeń Jan Swiety zginął/ Mátth: 14. 6
Már: 6. 22.

Tertullus

Prokurator stárzy ná Páwla/ Dzie: 24. 2.

Testament

Nowy/ Zyd: 8. 8 y 9. 15 y 10. 16. Testament
wieczny/ Zyd: 13. 20 Krew nowego te-
stamentu/ Mátth: 26. 28 Már: 14. 24
Luk: 22. 20.

Tetrarcha

Co iest/ Mátth: 14. 1.

Thaddeusz

Który y Lebbeusz Apostól/ Mátth: 10. 3.
Nazwany Judás syn Jakóbów/ Luk: 6. 16

Tomasz

Dydimus osiárwie sie z Chrystusem ná
smierć/ Jan 11. 16 Był niedowiar-
kiem/ Jan 20. 25. 27.

Tymotheusz

Obrzezan/ y poiáchal z Páwlem/ Dzie: 16. 3.
Pastan z Páwlem do Mácetoniey/ Dzie:
19. 22. Wziął lástke przez ręk wkládanie/
1 Tim: 4. 14. 2 Tim: 1. 6.

Tytusa

Pogániná Páwel obzezać nie dopuscił/
Gál: 2. 3. Tytus od Páwla postanowion
był Biskupem Kreetenstím/ Tyt: 1. 5.

Towarzystwa

Dobrych trzymać sie/ á zlych strzec sie mamy.
Mátth: 7. 15. Dzie: 19. 9. 2 Kor: 6. 14.
Eph: 5. 11. 2 Tym: 4. 14. Obiáw: 18. 4.

Tradicye,

Albo wstáwy od Apostolów prócz písma po-
dane/ máig bydz chowane/ Dzie: 16. 4.
1 Kor: 11. 2. 23. 34. Gál: 1. 4. 2 Jan 13. Jud:
9. Obiáw: 10. 4. A Páwel ie trzymać ro-
stázenie/ 2 Thefs: 2. 15 y 3. 6. Wiele Pan
Chrystus czynił y mówił/ czego nie pisa-
no/ Jan 21. 25. Dzie: 20. 35. Duch S. do-
kládal tego/ czego Chrystus nie wczyl.
Jan 16. 12. A Apostołowie niektóré rze-
czy podáli sámym tylko glosem/ bez pi-
smá żadnego. 2. Thefs: 2. 15. 1. Kor: 11. 34.
2. Jan 13. y 3. 13. Silá rzeczy wiemy z sá-

mey tradiciey 2. Tim: 3. 8. Trádicia o
pomázaniu oleiem. Már: 6. 13. Trádicie
ábo wstáwy króie Chrystus gáni Már: 15
9. Már: 7. 7. Wstáwy Dawidowé w ko-
ściele/ 1 Pár: 17. 5.

Trąb

Siedm Anielskich/ siedmioro przesładowá-
nie haretyków známiomniá/ Obiáw: 8. 2
Trąby srebrné y używanie ich/ Leu: 10. 1.

Trędowaty

Od Pána Jესusá oczyszciony/ Mátth: 8. 2
Már: 1. 40 Luk: 5. 12 A dziesięć inszych/
Luk: 17. 12.

Trzebieniec.

Patrz Kzezaniec.

Tróycá

Swieta obiáwiona przy stworzeniu/ Gen: 1.
Przy rozdzieleniu iezyków/ Gen: 11. 7 A
bráhámowi/ Gen: 18. Przy staraniu So-
domy/ Gen: 19. 24. Moysesowi/ Ezo 3.
6 y 4. 5. Isáiasowi/ 6. Dawidowi. Psalm
32. 6 y 46. 10. y 66. 8 y 149. 2. Sigurowá-
na y okazána/ przy chrście Chrystusowym/
Mátth: 3. 16. Már: 1. 10. 16. A ná przemie-
nieniu iego/ Mátth: 17. 5. Chrście sie ma-
my w imie Tróyce S. Mátth: 28. 19.

Tróycá s. słowy nie raz wyrażona od Chry-
stá Pána/ Mátth: 10. 20. Jan 14. 10.
16 y 15. 26. A od Páwla s. Rzym 8. 11 y 11
36. 2 Kor: 13. 13. Eph 2. 18. Gál: 4. 6. Trzey
są w niebie/ Ociec/ Syn/ y Duch s. 1 Jan
5. 7.

Sam Ociec z Synem y z Duchem S. iest
Bóg prawdziwy/ Jan 17. 3. Sam Bóg
iest wszytká Tróycá S. 1 Tim: 1. 17. Jed-
ność person w Bóstwie/ 1 Kor 2. 12. Swie-
ty/ swiety/ swiety. Obiáw: 4. 8. Tróyce s.
wzywánie/ Psal 66. 8 y 79. 4. 8. 20 y 102. 20

N.

Vbogi.

Chrystus będąc bogátym/ sstał sie vbogim
dla nas/ áby nas vbogácił/ Luk: 2. 7
2 Kor: 8. 9. A przyszedł vbogim Ewán-
liá opowiadać/ Luk: 4. 18 y 7. 22. Már: 11
5. Vbodzy w duchu błogosławieni/ Mát:
5. 3. Luk: 6. 20. Vbogie záwsze mieć będzie-
my/ Mátth: 26. 11. Vbogim co sie dziecie/
to sie Chrystusowi dziecie/ Mátth: 25. 40
45. Vbogim hoynie dáwać mamy/ Luk:
16. 9. Vbogich opátrzeńie/ Deu: 15. 4. A
ná obiády ich wzywać/ Luk: 14. 13. Páwel
o vbogich miał stáranie/ Gálá: 2. 10.

1 Kor. 16. 1 pátrž Sklady. Bóg ubogie obiał ná tym świecie / aby ie bogatými w wierze uczynił / Jáť: 2. 5.
 Uboga wdowa więcej włożyła do skárby kościelného / niżli bogaczé kładli / Már: 12. 42. Luk: 21. 3.

Vcieczka

W prześladowaniu wiernym pozwolona. Máť: 10. 23. Páwel vciekal aby nie był vtámonovaný / Džie: 14. 6.

Vcisk.

Blagosławieni któzy prześladowanie čierpią / Máť: 5. 10 pátrž Prześladowanie. Przez wiele vcisków trzeba nam wniść do królestwa niebieského. Džie: 14. 22. Vciski nas nie máią oddálc od milosći Božey. Rzym: 8. 35. W których sie owšem chlubíc mamy. Rzym: 5. 3. A mieć to zá nawiěťšé wesele / kiedy w rozmáité vciski wpádniemy Jáť: 1. 2. W vcisku mamy byđz čierpliwi / Rzym 12. 12. Krotkie y malé vciski doczesné / wielka nam chwale iednáią w niebie. 2 Kor. 4. 17. Vciski čierpieć iest dar Božy. Phil: 1. 29. Poćiechá w vciskách. Jan 14. 1. Džy: 12. 1. pátrž Krzyż.

Vczen

Nie iest wiěťszy náđ mistrzá swego. Máť: 10. 20. Po czym poznáć ucznie Chrystusowé. Jan 13. 35.

Vczynki

Dobré troiákie. Máť. 6. 2. 5. 16. Vczynki dobré są nam zálecone. Máť: 5. 17 y 7. 21 y 11. 7 y 19. 17. Rzym: 12. 1. Gál: 6. 10. Kol: 1. 10. 2 Piotr. 1. 10 Jáť: 2. 14. Obiáw: 14. 13.

Vczynki dobre są Bogu wdzięczne y zapláte záslugiá. Máť: 5. 11. y 10. 42 y 16. 27. y 25. 34. Vczynki dobre iáko Bogu miłe. Rzym: 12. 1. Są płatné y zbáwienné. Rzym: 2. 6. Do zbáwienia potřebné. Máť: 19. 17. Eph: 2. 10. Są przyczyna zbáwienia. Gál: 6. 9 Zapláte záslugiá. Džy: 6. 10 Máią zapláte v Bogá. Már: 9. 41 Záslugiá niebo. 2 Tym: 4. 8. 2 Kor: 5. 10 Skład máią zásluge v Bogá. Jan 3. 21 Skárby dobrych uczynków w niebie Máť: 6. 20.

Vczynki dobre choć nie roztázané. Máť: 28. 1 Már: 16. 1 Dobré uczynki są náklády ná kościoły. Már: 14. 6. Vczynki dobre nie powinne / tym są Bogu wdzięczniejšé. Luk: 10. 35.

Vczynki dobre przedchystem ácz nie są do

stonále / ále pzećie dobre. Džie: 10. 2. 4. Vczynki dobre Apostolowie zálecają pzećie saméy wierze list 1322. Nie samowietznicy / ále dobrze czyniący v Pána Boga wszytko otrzymáją. 1 Jan 3. 22.

Vczynki bez wiáry y lásti nie ważné. Rzym: 3. 20. Jákie uczynki Páwel wysłacza od vspráwiedliwienia. Rzym 3. 28. Vczynki Abrahámore vpředzájce wiáre. Ržy: 4. 1. Vczynki iákie nie vspráwiedliwáją. Gál: 2. 16 y 3. 2. 12 Vczynki dobre do wybránia pomocne. 2 Piotr 1. 10. Vczynki dobre moga y máią byc iáwnie czynioné. Máť: 6. 5. Nie uczynki dobre / ále prózna chwale Pan strosiue. Máť: 23. 14 Vczynek každý dobry Pan Bóg w nas záczyna y dokonywa. Phil: 1. 6. Vczynków dobrych nie czyniący / bedzie wycięty y w ogień wrzucony. Máť: 3. 10. y 7. 19 Jan 15. 6.

Vczynki milosierne / Máť: 25. 35. pátrž Vspráwiedliwienie / Zapláta y Zásluga.

Vkrzyzowanie.

3 Chrystusem stáry náš czlowiek ma byđz vkrzyzowan / Rzym: 6. 6. Któzy są Chrystusowi / ci krzyžia ciála své z ich namiestnościami y požádlivostciami / Gál: 5. 24 Páwlowi swiát vkrzyzowan / y Páwel swiátu. Gál: 6. 14. Któzy znorou Chrystusa krzyžia / Džy: 6. 6. pátrž Krzyż.

Vmáry.

Trzey vmárlí od Pána wsrzešeni / co známionuá / Már 5. 41. Vmieraácy w Pánu / Obiá: 14. 13.

Vmárych pláćác ile sie godzi / Máť: 9. 23. Džie: 8. 2. y 9. 39. 1. Thef: 4. 13.

Vmárych ciál omywánie / Džie: 9. 37.

Vmárych pogrzeby / Máť: 14. 12. y 27. 58.

Džie: 8. 2. Modlic sie zá vmárlé kaže / Jan 8. 1. Jan 5. 16.

Modlitwy zá vmárlé / 2. Mách: 12. 43.

Jálmuzny / Tob: 4. 18.

Vmárlí doczesnych rzeczy nie moga vžywáć / Eccl: 9. 5.

Po smierci nie mozem nic záslużyć / támže. Po smierci nie mozem sie odmienić / Eccl: 11. 3.

Vnia

Chrystusa z kościolem / 1. Kor. 12. 12.

Vrzád.

Różność vředu swietckiego od duchowného / Máť: 22. 21. Vřád swietcki nie ma sie wdáwáć w duchowné spáwy / Támže

Wzrost duchowny ma moc pomsty y ka-
ranta / 2. Kor: 10. 6. Wyedowi chocia
złemu posłuszeństwo ma bydy oddawa-
né / 1 Piotr: 2. 18. pátz przelozénstwo.

Vsprawiedliwienie

Co jest / Rzym: 4. 5. 6. 1. Kor: 6. 11. Piér-
wsze vsprawiedliwienie szera lástka spía-
wunie bez uczynków / Rzym: 3. 24 y 4. 4.
Gál: 2. 16. Piérwsze vsprawiedliwienie o
którym Paweł / nawieczyz wiary: á wtóre
o którym Jákub / z uczynków pochodzi /
Rzym: 2. 13. y 4. 2. Eph: 2. 8. Dármo iá-
kosmy vsprawiedliwieni / Rzym: 3. 24.

Vsprawiedliwienie jest poslubienie / Ose:
2. 19.

Nauka Kátholicka o vsprawiedliwieniu z
wiary y z uczynków / list. 1321 Vsprawiedli-
wienie z uczynków / á nie z sámey wiary /
Luk: 1. 6. Ják: 2. 14. 21. 24. Pochodzi z
wiary / z nádziey y milosći / Luk: 7. 50.

Którym uczynkom Paweł S. odeymie
moc vsprawiedliwienia y zbawienia / list
1321. Uczynki iáké nie vsprawiedliwiają /
Gál: 2. 16. y 3. 2. 12. Któz sprawiedliwo-
ścią bawamy vsprawiedliwieni / Rzym: 1.
17. Vsprawiedliwienie czemu wierze by-
wa przypisane / Rzym: 4. 2. Nie samá
wiara ále y chyst vsprawiedliwia / Rzy:
6. 3. A milosć / Luk: 7. 47. 1. Kor: 13. 3.
Gál: 5. 6. 1. Piotr: 4. 8. A nádzieć / Rzym:
8. 24. A pokutá: iáko mamy przykład w
Mágdalenie / Luk: 7. W márnorátnym
synie / Luk: 15. y w Járnogrzésniku /
Luk: 18.

Vsprawiedliwiony sstáte sie spáwiedliwym
Rzym: 4. 5. Ludzie mogą bydy prawdzi-
wie swietnymi / y niepokálanymi / Eph: 1.
4. 1. Kor: 6. 11.

Wtóre vsprawiedliwienie / którym spáwie-
dliwy sstáte sie spáwiedliwszy / nábywa
sie dobrými uczynkami / Ják: 2. 21. 24.
Obiá: 22. 11.

Vtrapienie.

Pózytek vtrapienia / Már: 9. 49. pátz
Kryz y Vcist.

Wcielenie

Syná Božego / Ján 1. 14. 1. Jan 4. 6.

Wdowá.

Wdow y pobožné máz wpísanie swoie zá-
lécenie / Jáko Anna Prorokini / Luk: 2. 36.
A máz bydy czoné / 1. Tim: 5. 3.

Wdow pobožnych y niepobožnych opisá-
nie / 1. Tim: 5. 6. 8. 13. Które po slubie
czystosći chca isdy zá maz / máz pote-
pienie / 1. Tim: 5. 11. 12.

Wdow náwiedzanie w vcistu ich / jest czesć
práwého náboženstwa / Ják: 1. 27.

Wdow y bogiéy dwa pienizki nád wiel-
kie pienizdze bogaczów przelozoné / Már:
12. 41. Luk: 21. 1.

Wdow y mlodé które sie nie wstrzymawáiz /
á sluby czystosći nie máiz / zá maz isdy
mogá / 1. Kor: 7. 9. 39 Wstázé lepiéy v-
czyniz / iesli sie w czystosći zachowáiz /
1. Kor: 7. 8. 40.

Wezwanie.

Wiele jest wezwań ch / ále málo wybránych /
Mát: 20. 16. y 22. 14 Których Bóg
przeyszal / tych téz y wezwal / Rzym: 8. 30.
A wezwal ich z ciemnosći do przedziwney
swiatlosći / 1. Piotr: 2. 9. Do lástki Chri-
stusowey / Gál: 1. 6. Ná wolnosć / Gál: 5.
13. Do królestwa swego y chwały / 1. Thes:
2. 12. Do swey wieczney chwały / 1. Piotr:
5. 10.

Káždy ma trwác w swym wezwaniu ábo
powołaniu / 1. Kor: 7. 20. A spáwować
sie godnie y przystoynie w powołaniu swo-
im / Eph: 4. 1. Nikt sie nie ma rodáwác
w wzrost pástérski ábo káznodzieyski / ázby
byl wezwány / ábo postány / Zyd: 5. 4.
Rzym: 10. 15. pátz Powołanie y Paweł.

Vfnosc

A bespieczeństwo heretyckie / pátz Pew-
nosć zbawienia.

Wiara

Co jest / Zyd: 11. 1. Jest dar Boży / Phil: 1. 29.
Pochodzi z sluchania słowá Božego /
Rzym: 10. 17. Wiara jest rzeczy niewi-
dziánych / Zyd: 11. 1. Bez wiary nie moze
sie nikt Bogu podobác / Zyd: 11. 6. Rzym:
14. 23.

Wiara żywa jest z milosćiz zláczona / Gál:
5. 6.

Wiara vmárla bez milosći / Már: 7. 21. 1.
Kor: 13. 2. Ják: 2. 26.

Wiara żywa jest wielkiey mocy / Már: 21. 22.
Már: 16. 16. Jan 1. 12. y 3. 15. y 14. 12.
Dzie: 3. 16. y 16. 31. Wiara samá bez v-
czynków nie platna / Már: 5. 19. y 7. 21.
y 15. 28. y 22. 40. y 25. 42. Már: 12. 33. y
16. 16. Luk: 10. 28. Jan 3. 5. y 8. 31. 40.
Eph: 6. 23. Ják: 2. 24..

Wiara która platna / Jan 3. 18. Dzie: 16. 31.
Wiara bez milosći bydy moze / ále nie nie

pomoże / 1. Kor: 13. 2. 3.
Wiara dyabelska bez miłości y uczynków
 dobrych / Ják: 2. 19.
Wiara vsprawniwiła / jest nie Luter-
 ska / ale Kátholicka wiara / Gál: 5. 6. y 6.
 16. Żyd: 11. 1. Która y Abrahám był vspra-
 wniwiony / Gen: 15. 6. Rzym: 4. 24. Kto-
 ra y my bywamy vsprawniwiłi / tamże
Wiara iáko vsprawniwiła / Żábá: 2. 4.
Wiara Kátholicka jest nie omylna / 1. Kor:
 15. 15. A sama cudá czyni / Mát: 17. 20.
 Dzię: 3. 16. A jest powszechna / między w-
 sytkimi narody / Rzym: 1. 8. Wiara o-
 prócz Kościoła Kátholickiego nic nie waży /
 Luk: 13. 26. Jedność wiary jest v samych
 Kátholikach / Eph: 4. 5. Wiary Chrze-
 ściánskiej dziwne rozmnożenie / Mát:
 4. 32. Wiara Chrześciáńska nie jest se-
 kta ani herezia / Dzię: 24. 14.
Wiara w Kościele nigdy nie wstała / Luk: 18.
 8. Wiara może być wtrácona / Luk: 8. 13.
 Rzym: 11. 20. Wiara iednego pomaga
 drugiemu / Mát: 9. 2. Már: 2. 5.
Co jest / mieć wiare Bożą / Már: 11. 22. I
 wiary iáko życie sprawiwiły / Rzym: 1. 17.
Wiara ku wsem świętym / Phil: 5.
Wierze czyić pánować / co jest / 2. Kor: 1. 23.
Wiara bez uczynków nie vsprawniwiła.
 1. Kor: 13. 2 Gál: 5. 6. Ják: 2. 24.
Wiara jest iedná. Eph: 4. 5.
Włáda wiary / ma być pod rozsadek przelo-
 żonych Kościelnych poddawána. Gál: 2. 2.

Widzenia

Aniołów y innych świętych. Dzię: 10. 30.

Wieczerza Pánska.

pátrz Ciało Páńskie / y Sákráment ciała y
 krwi Páńskiego.

Wieczność

Chrystusová. Pátrz Chrystus.

Wierny

Jest Pan Bóg. 1. Kor: 1. 9. y 10. 13. 2. Kor:
 1. 18. 2. Thes: 3. 3.
Wierny sluga / Mát: 24. 45. Luk: 12. 42.
Zapłata tego / Mát: 25. 21. 23. 25 Luk:
 19. 17. **Wierny w mále /** wierny jest y w
 wielu / Luk: 16. 10. A nie wierny w cudzy
 y své tráci. Luk: 16. 12.
Mąż niewierny iáko poświęcon bywa przez
żonę wierną / 1. Kor: 7. 14
Wierni są wszyscy Chrześciánie. 2. Kor: 6.
 15. Eph: 1. 1. Kol: 1. 2. 1. Tim: 5. 16 pátrz
 Chrześciánie.

Więźniów

Náwiedzanie ma zapłate v Pána Boga /
 Mát: 25. 37. 2. Tim: 1. 16. Żyd: 13. 3. Mo-
 dlitwa za więźnie / Dzię: 12. 5. **Więźniów**
 Bóg nie opuszcza / Dzię: 5. 19. y 12. 17. Pá-
 wel y w więzieniu chwali Pána Boga.
 16. 25.

Wigilie.

Albo uczia nocne ná modlitwie / Mátth:
 26. 41.

Winá.

Żaden nie jest bez winy ná świecie. pátrz
 Grzech.

Woda

Żywa Duch święty /	Jan 4. 10.
Woda święta.	Num: 5. 25.
Woda oczyszczenia.	Num: 8. 7.
Wody święconey figurá.	Num: 19. 9.

Wola

Boża / ma być czyniona. Mátth: 7. 21.
 Mát: 12. 50. Rzym: 12. 2. **Wola Boża**
 jest / ábyśmy byli świętymi. 1. Thes: 4. 3.
 A żeby nikt nie zgingał / Jan 6. 39. 1. Tim:
 2. 4. 1. Jan 2. 17. 2. Piot: 3. 9. **Kto czyni**
wolę Bożą ten trwa ná wieki 1. Jan 2. 17
Wola Boża wiedzący á nie czyniący iey /
 będzie bázno káran. Luk: 12. 47.
Wola náša woleý Bożej ma być pod-
 dawána. Mátth: 6. 10 y 26. 39. Luk:
 22. 42. 1. Kor: 4. 19. Dzię: 21. 14. Żyd: 6. 3
 Ják: 4. 15.

Wolność

Albo swoboda ludzka y po grzešeníu zostá-
 lá / Gen: 4. Mádr: 8. 1. Lc: 15. 15. Mát:
 12. 33. 16. 24. y 19. 17. y 23. 37. Luk: 10.
 30. Jan 1. 12. Rzym: 7. 18 y 12. 21. Obia:
 2. 21. y 3. 20
Wolność ludzka ná dobre / potrzebuie lásti
 y pomocy Bożej / Rzym: 9. 16. **Wolność**
ludzka pospolu z lástką Bożą robi / Mát:
 3. 2. 3. Jan 7. 37. Dzię: 3. 19. y 8. 22. Rzy:
 10. 13. 1. Kor: 15. 10. Eph: 5. 14. Phil: 2.
 13. y 4. 13. Kol: 1. 29. 2. Tim: 2. 21. Żyd: 12
 12. Ják: 4. 8. **A pospolu z lástką Bożą zá-**
sluguie / Mát: 25. 20.
Wolność ludzióm Pan Bóg zostáwue.
 Rzym: 9. 21. **Wolność człowiecza jest y**
w grzešeníu / Rzym: 7. 15. 19. **Wolność**
ludzka ná glé yná dobre / 2. Tim: 3. 21.
 Bóg y Pháráóná przy wolności zostáwił
 Rzym: 9. 17. **Wolności iákéy Páwel do-**
puszcza / Rzym: 14. 5. **Wolność Chrześci-**

iansta w czym należy / Gál: 4. 31. Wol-
ność ducha / 2. Kor: 3. 17. Wolność cie-
lesna / Gál: 5. 13. Wolność Ewangeliko-
wska / 1. Piot: 2. 16.

Wracanie.

Rzeczy źle nabyte komu maig bydz wraca-
ne / Luk: 19. 8.

Wstrzymawalosc

Jest osobliwym darem Bozym / Mat: 19. 12.
1. Kor: 7. 7. 17. Kto sie nie wstrzymawa
a nie ma slubu czystosci / ma w malzen-
stwo wstapic / 1. Kor: 7. 9. Kaplan y Bi-
skup ma bydz wstrzymiezliwy / Tit: 1. 8.

Wzieteczenstwo.

Petrz poubsstwo.

Wybranie

Apowolanie jest z szczerzy laski Bozey / Rzy:
9. 12. y 11. 32. Wybrani sa Chrescicianie
przed stworzeniem swiata / Eph: 1. 4. Wy-
brani ktory / Mat: 20. 16. Jako zbawie-
nia dostepnia / 2. Tim: 2. 10. Nie sami
wybrani sa w Kosciole / Mat: 22. 11.

Wyznanie

Wiary ma bydz wstne / Rzym: 10. 10. W-
czynkowe / Tit: 1. 16. Kto wyzna Chry-
stusa przed ludzmi / tego sie tez Pan Chri-
stus nie zaprzy / Mat: 10. 32. Luk: 12. 8.

Wzywanie

Jmienia Bozego / Dzie: 2. 21. Rzym: 10.
13. Bog jest Bogaty ku wszystkim ktory
go wzywaja. Rzym: 10. 12.
Wzywanie swietych / Luk: 16. 28. y 20. 36.
Rzym: 10. 14. Pawel wzywa inszych po-
srzednikow oprócz Chrystusa / proszac lu-
dzi aby sie za nim modlili / Rzym: 15. 30.
2. Kor: 1. 11. Kol: 4. 3. 1. Thes: 5. 25. 2.
Thes: 3. 1. Zyd: 13. 18.
Wzywajac swietych Chrystusa wzywamy /
Phil: 3. 17. Jakie nabozenstwo Anyolow
gani Pawel s. Kol: 2. 18.

Zabobony

Co sa.

Dzie: 17. 22.

Zacheusz

Przyjmuie Chrystusa do swego domu / Luk:
19. 6.

Zachariasz

Syn Zachariaszow wlamionowany / Mat:
23. 35.
Zachariasz otec Jana chrzciiciela / Luk: 1. 5.

Zachwycenia

Niektorych.

2. Kor 12. 1.

Zakonu

Staręgo vrsad y sprawa. Rzym: 3. 20. y 4.
15. y 5. 20. y 7. 7. Gál: 3. 19. 1. Tim: 1. 8.
Zyd. 7. 18. 27. Zakon wklazuje grzechy / ale
ich odiać nie moze. Rzym: 3. 21.
Zakonu Bozego bez Duchá iego wypelnic
nie mozem. Rzym: 8. 2.
Chrystus przyszedl aby zakon wypelnil.
Matth: 5. 18.
Zakonné ceremonie zmiesione przez Chry-
stusa / Dzie: 13. 38. y 15. 10. Rzym: 6. 14.
y 7. 4. 2. Kor: 3. 14. Gál: 3. 13. y 5. 2.
Zakon dzieciowodz do Chrystusa. Gál: 3. 24
Zakon nie ozywial / Gál: 3. 21.
Zakon y prorocy we dwu przykazaniach zam-
ienieni / Matth: 22. 40. Gál: 5. 14.
Zakonu wypelnienie jest milosc bliźniego /
Rzym: 13. 10.
Zakon iako nie jest dla sprawiedliwych / 1.
Tim: 1. 9. Zakonu koncem iako jest Pan
Chrystus / Rzym: 10. 4. Zakon iako byl
pochopem do grzechow / Rzym: 5. 20. Za-
kon na sprawiedliwosc / Rzym: 20. 5. Za-
kon niezeg ku doskonalości nie przywiódł
Zyd: 7. 19

Zakon

Nowy Chrescicianstki zalez y nawieczey w mi-
losci / Matth: 5. 44. y 7. 12. Jan 13. 34.
Gál: 6. 2. 1. Tim: 1. 5. Zakon Chrystu-
sow. 1. Kor: 9. 21. Zakonu wypelnienie
jest milosc / Rzym: 13. 10. paterz Testa-
ment nowy.

Zakonnik.

Zywot zakonniczy byl za czasow Apostol-
skich. Dzie: 4. 31. Zaslugá y zaplata do-
brych zakonnikow / Mar: 10. 29. 1. Kor:
9. 25. Nasladuicy swietych Chrystusa
nasladuicy. 1. Thes: 1. 6. Zakonniczy sekt
nie czynia / choc ieden jest Franciszkow /
dugi Dominikow. 1. Kor: 1. 12. Zakon-
nikow bywaja nalepszy y nagorszy. Obia:
22. 11. paterz Mnich.

Zaplata

Wczesnictwo czynkow dobrych / Matth:
10. 41. Zaplata za dobre czynki / Mat: 5.
12. Mar: 9. 41. Luk: 6. 35. Zaplata we-
dlug czynkow / 1. Kor: 3. 8. Obia: 2. 23.
y 22. 12. Zaplata stokratna / Mar: 10. 30
Dla zaplatty mozem dobrze czynic / Mat:
19. 27. 1. Kor: 9. 23. Obia: 3. 5. Zaplatty y
zaslugi sa rozne / Matth: 13. 8 Luk: 19. 9.

Jan 14. 2. I Kor: 15. 41 Różne zapłaty
w jednym żywocie wiecznym / Mát: 20. 9
Jan 14. 2.

Zasługa

Zapłata czynków dobrych / Mát: 5. 12. y
6. 4. y 25. 35. Luk: 14. 14. y 17. 10. Rzym: 8.
18. I Kor: 3. 8. 2. Kor: 4. 17. 2. Kor: 9. 10.
Krotkie y lekkie vtrapienia zasługuia wie-
czną chwałę / Rzym: 8. 18. Ludzie za lá-
słá Bożá sstawia sie godni żywota
wiecznego / Luk: 20. 35.
Zasługa Chrystusowa komu pomocna / Zyd:
5. 9. Zasługa y zapłata dobrych zakonni-
ków / Mát: 10. 29. Zyd: 13. 16. Chrystus w
wiernych swych žyie / cierpi / zasługuie / y
dosyć czyni / 2. Kor: 1. 5. Kol: 1. 24. Sun-
dament zasług naszych / Gál: 2. 20. Za-
slugi swietych mogą innym bydź vyczno-
né / 2. Kor: 8. 14.

Zatwardzenie

Sercá pochodzi z oddalenia láski Bożey /
Rzym: 9. 18. Zyd: 3. 7. Bóg iáko zatwár-
dza człowieka / Rzym: 9. 18. Exo: 4.
21. y 10. 20. Jos: 11. 20. Zatwardzenia
Bóg nie iest przyczyną / Rzym: 11. 8.

Zazdrość

Zakazána / Rzym: 13. 13. Gál: 5. 15. 20. I.
Piotr: 2. 1. Miłość nikomu nie zazrzy-
I Kor: 13. 4.

Zbawienia

Z potepienia przyczyna / Mát: 25. 34 Z lu-
dzie zbawiaia dusze / Ják: 5. 20 Droga do
zbawienia / Obia: 14. 12.

Zbroia

Chrześciciánska wšyřská iest duchowna /
Eph: 6. 11. 2 Kor: 6. 7. y 10. 4 I Thes: 5. 8.
I Piotr: 4. 1.

Zdráda

Żłym y niewiernym należy / Rzym: 1. 29.
Wiernym Chrześciciánóm zakazána / I.
Thes: 4. 6. I Piotr: 2. 1.

Zdrowie

Dusné w przód opátrzyć mamy / Mát: 2. 5.

Zegnání

Krzyżem S. Luk: 24. 50.

Zgoda

Jest nam w piśmnie zálecona / Rzym: 12. 4.
16. y 15. 6. I Kor: 1. 10. Eph: 4. 3. Phil: 2.
2. I Piotr: 3. 8.

ZgorŹenie

Z obrażenie bliźniemu / áni w náuce áni w žy

woćie / nie ma bydź dawáne / Mát: 17. 27. y
18. 6. Mát: 19. 42. Luk: 17. 1. Rzym: 14. 1. 15. 1.
Kor: 10. 32. 2. Kor: 6. 3. I Thes: 5. 22.
Cokolwiek nas gorŹy / tego sie strzedz
mamy / Mát: 5. 29. Mát: 9. 43. Rzym:
16. 17.

ZgorŹenia czemu bydź musá / Luk: 17. 1.
Wiele sie ich gorŹy z strony Sákrámen-
tów / Jan 6. 66.

Ziemia

Swieta / Dzie: 7. 33.

Złodzieystwo

Zakazáne / Mát: 19. 18. Rzym: 2. 21. y 13. 9.
I Piotr: 4. 15. Złodzieie nie będą zbáwieni /
I Kor: 6. 10. Którzy nie pokutowáli zá
złodzieystwa swoje / Obia: 9. 21. Lekár-
stwo ná kradzież / robota á iálmuzná /
Eph: 4. 28.

Złodzieie są y Ministrowie heretycy / Jan
10. 8.

Złorzeczenstwo

Zakazáne / Rzym: 12. 14. I Piotr: 3. 9. y 4. 15.
Złorzeczacy nie będą zbáwieni / I. Kor: 6.
10. Złorzeczacy oycu ábo mátcie byl ná
gárdle káran / Mát: 15. 4. Mát: 7. 10.
Złorzeczacym nam / błogosláwić mamy /
Luk: 6. 28. Rzym: 12. 14. I Kor: 4. 12. Z
złorzeczenstwa ludzkie mieć zá błogoslá-
wienie / Mát: 5. 11.

Zlé.

Bóg nie iest przyczyną złégo / Rzym: 9. 14.
2. Kor: 6. 15. Ják: 1. 13. Jákiego złégo
Bóg nie iest przyczyną / Luk: 2. 34.

Żezwalaiacy ná złé / ciężko grzeŹá / Dzie:
22. 20.

Żli y dobzy są w kościele / Mát: 13. 30 Jan.
15. 2.

Żli máia bydź znosieni / Jan 12. 6. Żli póki
máia bydź znosieni / Mát: 13. 29.

Żłym zá złé nikomu oddawác nie mamy /
Rzym: 12. 17. 20. I Thes: 5. 15. I Piotr: 3. 9.

Zmártwychwstanie

Duchowne / z śmierci grzechu ku nowości
żywota / Rzym: 6. 2. 4. 5. Eph: 2. 1. 5.
Kol: 2. 12. 13.

Zmártwychwstanie osobne niektórych Cor-
ti Jáitowey Mátth: 9. 25. Syná iedney
wdowy. Luk: 7. 15 Lázárzá. Jan 11. 44.
Z tych którzy powstáli przy śmierci Pána
Chrystusowey / Mátth: 27. 53.

Zmártwychwstanie powszechne w dzień są-
dny / Jan 5. 28 Obia: 20. 12 Którég Sá-
ducusŹowie nie wierzyli / Mátth: 22. 23

Alle go dowodzi Pan Chrystus / Támże.
A Pawel / 1 Kor: 15.

Znaki

Zburzenia Jerozolimskiego / y skończenia
świata / Már: 13. 4. 5. Znaki które uprze-
dza dzień sądny / Máth: 24. 29. Már: 13
24. Luk: 21. 25.

Zoná

Ma być mejowi posłuszną y poddana /
Eph: 5. 22. Kol: 3. 18. 1 Tim: 2. 11 y 3. 11 y
5. 2. 10. Tit: 2. 4. 1 Piotr 3. 1. Ożenie sie
żaden nie powinien / 1 Kor: 7. 2. Ożenie
podeyżané ystawa / Num: 5. 12.
Żaden kapłanem zostawszy żony nie poymo-
wał / oprócz haretykow / 1 Tim: 3. 2.

Zwierzchnosc

Każda jest od Boga / Rzym: 13. 1. Zwierz-
chnosc pasterstwa / 2 Kor: 2. 9. Pátrz Prze-
łożenstwo.

Zwyczaic

Kościelne są wielkiej wagi. 1 Kor: 11. 16.

Zycie

Spoleczne radzą nie roztążnia / Dzie: 2. 24.

Zydzi

Jedni są według ciała / a dudy według du-
cha: jedni zwierzchu / a dudy wewnątrz /
Rzym: 2. 28. 29 y 9. 6. 8. Ci są prawi syno-
wie Abrahámovi / którzy czynią uczynki

Abrahámové / Jan 8. 39. I chodzą sto-
pami wiary jego. Rzym: 4. 12. Gal: 3. 7.
Żydowie niewierni są syny czartowstini /
Jan: 8. 44. Żydowie vsali w uczynkach
zakonnych: list 1321. Żydzicemu odrzuca-
ni: list 1322. Żydowi jedni prawowierni /
dudy kacerze / a trzeci niewierni. list 1321.
Żydów wiele zginelo w zburzeniu miasta
Jeruzalem. Luk: 19. 43.

Żydy iako zła żona z trocha mąietności do-
czesney wyposażono / Of. 3. 2. Żydzic bez
króla y osiar / Támże. Nawróca sie na
końcu / Of. 3. 5.

Zywnosc.

Trościanie o żywnosc zakazane / Máth: 6.
25. Luk: 12. 22.

Zywot

Wieczny w czym zależy / Jan 17. 3. Chrystus
jest żywot wieczny / 1 Jan 1. 2 y 5. 20. Kto
chce w nisdz do żywota wiecznego / ten
ma w Chrystusa wierzyć / Jan 3. 36 y 6. 40.
Zachować Pánstie przykazanie / Máth:
19. 17. Mat: 25. 34.

Żywot wieczny jest y dar / y zaplata / Rzym:
6. 23. Dala ji za zaplate / Luk: 18. 30. Od-
dan bywa za uczynki dobre / Rzym: 2. 6. 7.
Żywota wiecznego korona dwoiaka / Phil:
4. 1. Różne zaplata w jednym żywocie
wiecznym / pátrz Zaplata.

KONIEC R E I E S T R V.

Chwała niech będzie Bogu w Trócy ie-
dynemu, Oycu, y Synowi, y Ducho-
wi świętemu.

OMYŁKI SZKODLIWSZE TAK POPRAWISZ.

GEn. i. ver. 26. Nád wśelkimi płazy / czytay / Nád wśelkim płazem.
 Gen. 2. ver. 2. Dołonał dzieło swoje / czytay / Dzieła swego / ver. 6. wyniśkał / czytay / wyniśkał / ver. 16. tedzone / czytay / tedzone. ver. 22. A uczynił / czytay / Uczynił tedy.
 Gen. 11. ver. 3. wypalinyta / czytay / wypalmy ie.
 Gen. 14. ver. 18. Ali Melchisedech / czytay / Ale.
 Gen. 19. ver. 6. za soba y rzekł / czytay / za soba rzekł.
 Gen. 21. ver. 13. ani potomnym ani pokoleniu / czytay / y potomnym moim / y pokoleniu memu.
 Gen. 24. ver. 8. filko syna / czytay / tyłko.
 Gen. 27. ver. 45. ostradac / czytay / postradac.
 Gen. 29. ver. 33. wstyszał Pan mna pogardzona / czytay / zem pogardzona.
 Gen. 31. ver. 39. namnies tego ścigał / czytay / namnies ścigał.
 Gen. 39. ver. 19. To gdy wstysławsy / wymaś / gdy.
 Ero. 34. żakwafone było / czytay / żakwafona była.
 Ero. 14. ver. 25. pogrązeni w głębia / czytay / pogrązeni są w głębia.
 Ver. 31. y Moysesowi studze / czytay / y Moysesowi studze tego.
 Ero. 15. ver. 21. zrzucił w morze / czytay / w morze / ver. 25. Drzewo / czytay / drzewo.
 Ero. 29. ver. 2. krole / czytay / krole.
 Ero. 30. ver. 23. dwie ście y piernasce / czytay / y pięćdziesiąt.
 Ero. 32. ver. 3. przynosac żaśnice / czytay / żaśnice.
 Ero. 36. ver. 1. Dać Pan mądrości / czytay / mądrość.
 Leuit. 6. ver. 2. Wzgardziwśy Pánu / czytay / Páná.
 Ver. 21. W panewce zacyzion / czytay / zacyzioną.
 Leuit. 16. 2. Która jest nakryta / czytay / Która.
 Ver. 11. To rzadzenie / czytay / To rzadnie.
 Leuit. 19. ver. 3. Nieśkał w ziemi / czytay / w ziemi.
 Támże / wáśey śey / zmáś / śey.
 Leuit. 20. ver. 24. Od niemnych narodów / czytay / Od innych.
 Num. 15. ver. 16. A wywiossy / czytay / wywiodsy.
 Num. 16. C. 10. Synów Lewi / czytay / Synom Lewi.
 Deut. 3. ver. 24. A przyrownac / czytay / Przyrownany bydy.
 Ver. 25. Przyde tedy / czytay / Przyde.
 Deut. 4. ver. 19. Aby śnac / czytay / Abyś.
 Deut. 23. ver. 12. Gdzie będzie wychodził / czytay / będzieś.
 Deut. 28. ver. 57. A zepka / alias / Niaska.
 Deut. 29. ver. 1. Z nim stanowią / czytay / z nim.
 Deut. 30. ver. 14. Abyś iś czynił / czytay / Abyś iś.
 Jos. 1. ver. 5. Sprzeć / czytay / Sprzeć.
 Jos. 3. ver. 7. W nieodzieśku / czytay / w odzieśku.
 Sedz. 9. ver. 2. Synowie Izraelowi / czytay / Izraelowi.
 1. Król. 2. ver. 14. A wypuszcza / czytay / wypuszczał.
 1. Król. 19. ver. 13. Przykryła i / czytay / i.
 Támże / A potoczyła i / czytay / i.
 2. Król. 7. ver. 19. Prawo Adámewé / czytay / Adámowé.
 2. Król. 20. ver. 14. Do Abela / czytay / do Abele.
 ver. 15. w Abeli / czytay / w Abeli / ver. 18. Niech się pyta w Abeli / czytay / w Abeli.
 3. Król. 18. ver. 13. Achab Achiasa / czytay / Abdia / ver. 18. A posłisze za Baalam / czytay / posłisze.

ver. 20. Na górze Karmeli / czytay / Karmelá / abo Karmelu.
 Ver. 22. Baalamowych / czytay / Baalowych.
 4. Król. 8. ver. 10. Sintercia wmrze / czytay / wmrze.
 4. Król. 12. ver. 5. Niechay ie biera / czytay / biera.
 1. Pár. 1. W Annotaciach / Té księgi dydowie / czytay / Grekowie.
 1. Pár. 21. ver. 10. A uczynic / czytay / uczynic.
 2. Pár. 4. ver. 2. Wszystko ze złota szeregó sa sprawione / czytay / jest sprawiono.
 2. Pár. 12. ver. 3. A ludzi nie było liczby / czytay / ludu.
 2. Pár. 14. ver. 8. Wosacych tarcz / czytay / tarcz.
 2. Pár. 24. ver. 9. A obwołano Juda / czytay / w Juda.
 2. Pár. 32. ver. 28. A obozy dla bydła / czytay / obozy.
 35. ver. 7. Trzy tysiące / czytay / Trzy tysiące.
 2. Esdr. 13. ver. 28. Sanaállat Koronczyka / czytay / Koronczyka.
 Judith. 1. ver. 7. Króstwo / czytay / Królestwo.
 5. ver. 15. Żywność z nieba / czytay / żywności.
 11. ver. 7. A to widza / czytay / wiedza.
 Job. 5. ver. 21. Oblicza ięzyka / czytay / od bicia.
 Esther. 16. ver. 21. Smutku / y żalosc / czytay / y żalosci.
 Job. 12. ver. 21. Tych którzy / czytay / tym.
 21. ver. 29. Zopytacie kofoskolwie / czytay / kofoskolwie.
 26. ver. 2. Czyimiescie / czytay / czyimies / ver. 14. Patrzyć na grob / czytay / na grób.
 28. ver. 4. Strumen / czytay / strumień / 33. ver. 20. A dusza iego / czytay / y duszy iego.
 37. ver. 13. naleście / czytay / naleście ie. ver. 23. godnego naleś / czytay / godnie go.
 41. ver. 18. poczytać bowiem będzie za żelazo nie plewy / czytay / żelazo za plewy.
 Psal. 10. ver. 15. beda szukać grzechy / czytay / grzechu.
 24. ver. 21. y prawi przystali / czytay / przystali.
 29. ver. 13. a nieśalował / czytay / a nieśalowałbym.
 37. ver. 4. grzechów miody / czytay / miody.
 ver. 26. pospowaly / czytay / pospowaly.
 68. ver. 3. y dnia niemasy / czytay / dnia.
 71. ver. 16. y nożewitnie / czytay / rozkwitna.
 77. ver. 55. rozdzielił im siurem / czytay / rozdzielił im siurem.
 93. ver. 16. przeciw czyniacym / czytay / czyniacym.
 94. ver. 7. y owcami nezi / czytay / reki iego.
 107. ver. 14. Bogu uczynimy / czytay / w Bogu.
 131. ver. 5. Na skronie moiey / czytay / moie.
 138. ver. 5. Oto Pámie / czytay / Pámie.
 Przyp. 3. ver. 18. Drzewem żywot / czytay / żywota.

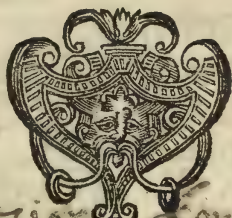
Inśe omyłki iesliby które były / baczny Czytelnik łączno sobie poprawić może.

Reiestr kart wſzytkich według obiecádłá.

* ** *** A B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V X Y Z Aa Bb
Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Vv Xx Yy Zz
Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii Kkk Lll Mmm Nnn Ooo Ppp
Qqq Rrr Sss Ttt Vvv Xxx Yyy Zzz Aaaa Bbbb Cccc Dddd Eeee Ffff
Gggg Hhhh Iiii Kkkk Llll Mmmmm Nnnnn Ooooo Ppppp Qqqqq
Rrrrr Sssss Ttttt Vvvvv Xxxxx Yyyyy Zzzzz abcd efgh i j k l m n o p q
r s t u v x y z aa bb cc dd ee ff gg hh. Wſytkié ſą trierny/ oprócz piątego
Zzzzz y máłego obiecádłá ſzóſtego y ſíodmiego które ſą duerny.

Nobilis Albertus Jęziorowski in utraque Sokołowa
iori et nōri necnon Wypadij et Chroſciele haeres et legiti-
mus poſſeſſor hunc librū Biblorū octo florū emptū
legat dat donatqz perpetuis temporibz. Eccia pencięn-
h; et Schyleris omnibz vñz Plebano Cōmendario necnon
vicario circa eandē Eccia pencięn de gentibz utendū
petitqz pro ſe et ſuis ab iſdem Sacerdotib. ad bñas dea-
datorē oīū honoris pdenote et aſſidue orari. Oretur
pro eo. Anno Reſtitutionis ſalutis humane
1504. Matth. G.

W KRAKOWIE
W DRVKARNI ŁAZARZOWEY,
ROKV PANSKIEGO,
M. D. XC IX.

BIBLIA

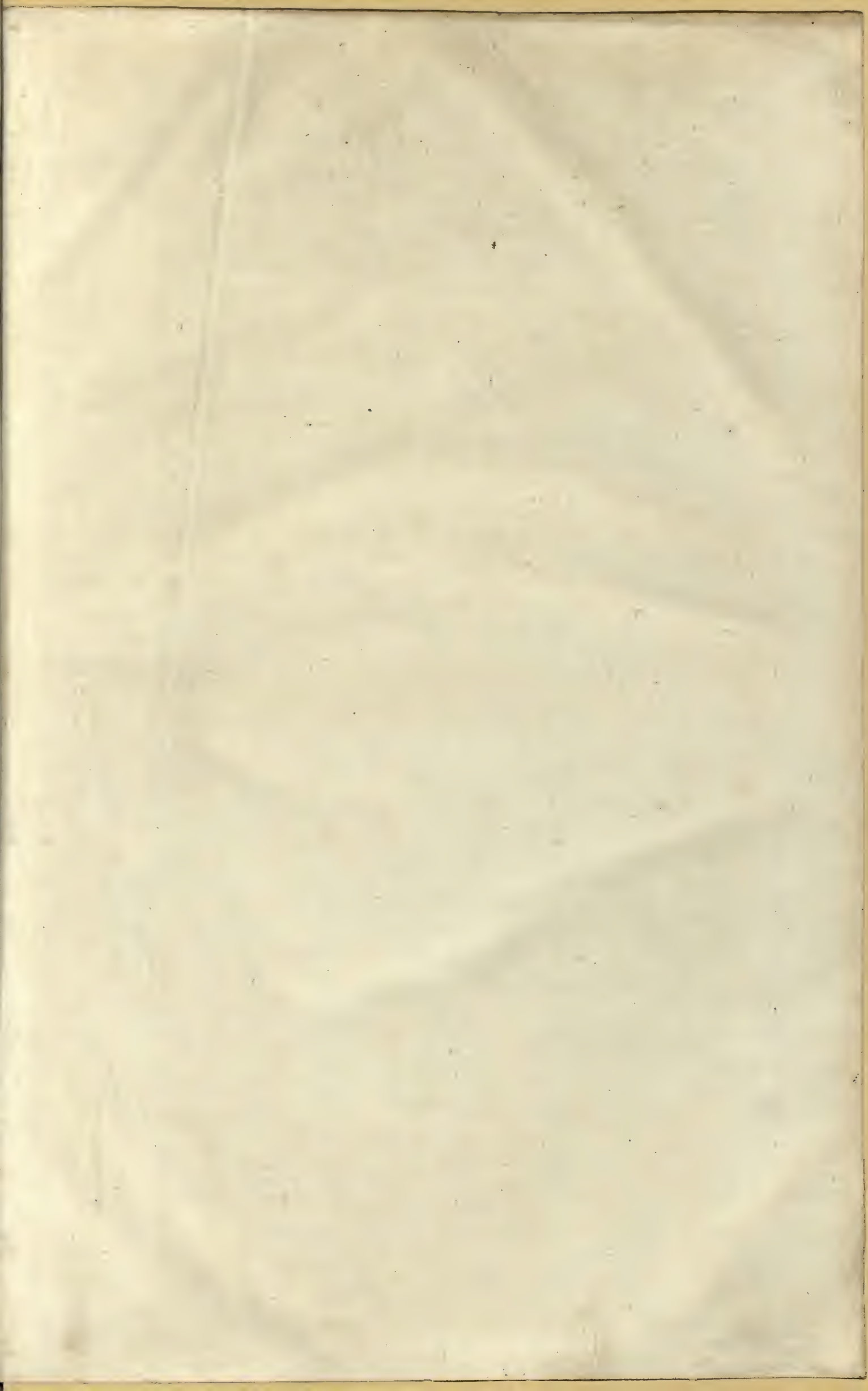
VIWAH

VIWAH

VIWAH

VIWAH

VIWAH

BIBLIA